UP DIKSIYONARYONG FILIPINO

VIRGILIO S. ALMARIO
Punong Editor

SENTRO NG WIKANG FILIPINO

ANVIL PUBLISHING INC.

Aa

A, a *png* **1:** unang titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **ey 2:** una sa isang serye o kaayusan **3:** grado o markang akademiko na nangangahulugang pinakamahusay o namumukod-tangi **4:** pasulat o palimbag na representasyon ng *A* o *a* **5:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *A* o *a*.

A, a (a) *png* **:** unang titik sa abakadang Tagalog at tinatawag na **A**.

A *png* **1:** *Psl* tipo ng dugo ng tao **2:** *Mus* **a** ikaanim na tono sa eskalang C major o unang tono sa kaugnay na eskalang A minor **b** ikaanim na tono sa eskalang C major, kilala bilang *la* **c** nakalimbag na nota na kumakatawan sa tonong ito **d** eskala o key na nakabatay sa notang ito **5:** sukat ng sapatos, higit na maliit sa *B* **6:** cup size ng bra, higit na maliit sa *B* ngunit higit na malaki sa *AA*.

A, daglat *Pis* **:** angstrom.

A, symbol **1:** *Kem* argon **2:** *Pis* angstrom.

A! *pdd* **:** O!; Oy!; Naku!

-a *pnl* [*Esp*] **:** pambuo ng pangngalan at pang-uri na may kasariang pambabae, *hal* niña, maestra *Cf* -o.

a·à *png* **:** salitang bata na nangangahulugang dumi, tae, o anumang maruming bagay **:** OÒ – *pnd* **u·ma·à, mag-a·à**.

a·áb *png Kar* **:** hugpóng o paghuhugpóng ng dalawang putol o piraso ng kahoy sa pamamagitan ng mitsa at butas na kahugis ng buntót ng kalapati – *pnd* **mag-a·áb, a·á·bin**.

a·á·da *pnb* [*Ilk*] **:** nariyan.

a·a·gáw *png Bot* **:** alagáw.

a·ák *png* [*Kap Pan Tag*] **:** lamat.

a·ám *png* [*Tsi*] **:** varyant ng **am**.

á·ap *png Ekn* [*ST*] **:** pagpakyaw ng ani sa taniman.

a·a·pú·yan *png* [*Ifu*] **:** huni ng ídaw mula sa kaliwa, senyas ng katamtamang tagumpay sa isang larangan.

Aaron (éyr·on, a·ár·on) *png* [*Ing Heb*] **:** sa Bibliya, nakatatandang kapatid ni Moses at tagapagtatag ng sinaunang kaparian ng mga Hudyo.

aasvogel (ás·fow·gál) *png* [*Ing*] **:** sa South Africa, buwitre.

a·á·to-á·to *png* **:** biro-birong pagsubok sa isang gawain.

AB *png Psl* [*Ing*] **:** tipo ng dugo ng tao.

AB, daglat [*Ing*] **1:** *Ntk* able seaman **2:** Bachelor of Arts o Batsilyer sa Arte **:** BA.

Ab, symbol *Kem* **:** alabamine.

a·bá *png* [*Seb*] **:** pitsó.

A·bá! *pdd* [*Bik Hil Kap Seb Tag*] **:** katagang nagpapahayag ng matinding damdamin, *hal* pagkagulat, pagtataka, paghanga **:** UY!, ABADÁW!

a·bâ *pnr* **:** dukhâ *var* abá – *pnd* **ma·a·bâ, a·ba·ín**.

a·ba·á·na *pnb* [*Bik*] **:** sa katunayan; talagá ngâ; siyanga.

a·bá·aw *png* [*Ifu*] **:** pangkat ng mga ibon.

áb-ab *png* [*Seb*] **:** ámag.

áb-ab *pnd* **mag-áb-ab, ab-á·bin, i·áb-ab** [*Seb*] **:** nguyain.

á·bab *png* [*Mrw*] **:** kabkab[1].

a·ba·ba·ti·yá·wan *pnr* [*Kap aba+ batiyo+wan*] **:** nakikita; natatanaw.

a·bá·baw *png* [*Ilk*] **:** bábaw.

a·báb·baw *png* [*Iba*] **:** bábaw.

áb-a·bí-ik *png* [*Igo*] **:** kaluluwa.

abaciscus (ab·a·sís·kus) *png* [*Ing*] **:** maliit na abakus.

abacus (ab·a·kús) *png* [*Ing*] **:** abakus.

á·bad *png* [*Kap*] **:** padugô.

a·bád *png* [*Esp*] **:** superyor ng monasteryo o kumbento; **a·ba·dé·sa** kung babae **:** ÁBBESS, ÁBBOT, PRELATE.

a·bá·da *png Zoo* [*Ilk*] **:** dugong.

A·ba·dáw! *pdd* [*War*] **:** Abá! *var* Abudaw!

A·ba·dé·ha *png Lit* [*Seb*] **:** pangunahing tauhan sa bersiyon ng kuwento ni Mariang Alimango ng mga Sebwano.

a·ba·dí·ya *png* [*Esp abadía*] **1:** monasteryong nasa pamamahala ng abad o kumbentong nasa pamamamala ng abadesa **2:** gusaling katabi ng simbahan na tirahan ng mga monghe o madre **:** ABBEY, BÁHAY-PARÌ, ERMÍTA, KUMBÉNTO, MONASTÉRYO.

a·bad·yá·to *png* [*Esp abadiato*] **:** pagiging abád.

a·bá·fiw *png Mus* [*Bon*] **:** kubing na yari sa tanso *var* afiw **:** AWEDÉNG, KÓDING.

á·bag *png* [*Seb*] **:** túlong.

a·bá·ga *png* [*Seb*] **:** balikat.

a·ba·gá *pnd* **ma·ka·a·ba·gá, ma·a·ba·gá, a·ba·ga·hín** [*Seb*] **:** balikatin.

a·bag-bág *pnr* [*Pan*] **:** lanság.

a·bág·han *png* [*Hil*] **:** sukat ng haba mulang dulo ng daliri hanggang kalahating balikat; katumbas ng 1 m.

A·bá Gi·no·óng Ma·rí·a *png* **:** sa simbahang Katoliko Romano, dasal batay sa batì ng arkanghel na si Gabriel kay Birheng Maria.

á·bak *png* [*Kap*] **:** umága.

A·ba·ká *png* **1:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Ilongot **2:** isa sa mga wika ng mga Ilongot.

a·ba·ká *png Bot* **1:** halamang hemp (*Musa textilis*) **2:** puting himaymay na ginagawang lubid, tela, basket, at katulad **:** LÁIN, LÁNOT, PAGÚWA.

a·bák-a·bák *png* [*Hil*] **:** patuloy at sunod-sunod na paglaglag ng bungangkahoy o pagdating ng sulat.

a·ba·ká·da *png* **1:** romanisadong paraan ng pagsulat ng mga Tagalog at gumagamit ng dalawampung titik **2:** batayang katotohanan at prinsipyo ng isang paksa **:** ABC – *pnd* **mag-á·ba·ká·da, á·ba·ka·dá·hin, i·á·ba·ká·da** - *pnr* **i·ná·ba·ká·da**.

á·ba·ka·hán *png* **1:** taniman ng abaká **2:** tindahan ng abaka.

A·bák·non *png* **:** pangkating etniko na matatagpuan sa isla ng Capul na nasa dulong hilaga ng lalawigan ng Samar.

á·ba·kó *png* [*Esp ábaco*] **:** ábakús.

a·ba·kús *png* [*Ing abacus*] **:** kasangkapang ginagamit sa pagkukuwenta, binubuo ng mga bilog na kahodonahin **:** ÁBAKÓ.

á·bal *png* [*Kap*] **:** tela.

a·bá·la *png* [*Kap Pan Tag*] **1:** pansamantalang paghinto **:** ÁBAL-ÁBAL, ANTÁLA, AWÁT **2:** gambala; balino – *pnd* **a·ba·lá·hin, mang-a·bá·la, ma·ka·a·bá·la, mag·pa-a·bá·la.**

a·ba·lá *pnr* [*Kap Tag*] **1:** kasalukuyang may ginágawâ **:** ALIGAGÂ, MASÁKO, OKUPÁDO, SIBÓT **2:** buhos na buhos ang pag-iisip sa isang gawain.

á·bal-á·bal *png* [*ST*] **:** abála.

a·ba·lá·bal *png* **:** maliliit na piraso ng dala-dalahan *Cf* abúbot **:** EKIPÁHE, KARGÁDA.

a·bá·la·yán *png* [*Ilk Pan*] **:** baláe.

a·bá·lo *png* [*Seb Esp avalorar*] **:** patong na singil sa tunay na halaga para sa buwís o multa; pataw.

a·bá·lo·án *png* [*Pan*] **:** akála[1].

a·ba·ló·ne *png Zoo* [*Esp*] **:** malaking susô (genus *Haliotis*).

abalone mushroom (a·ba·ló·ni másh·rum) *png* [*Ing*] **:** uri ng kabute (*Pleuratus ostreatus*) na nakakain.

a·ba·lór·yo *png* [*Esp abalorio*] **:** maliit at bilog na kristal na may butas sa gitna, karaniwang tinutuhog upang gawing palamuti **:** BATÉK.

A·bá mo ngá·ni! *pdd* [*ST*] **:** pahayag na nangangahulugang "Ikaw naman!"

abamp (áb·amp) *png Ele* [*Ing*] **:** abampere.

abampere (áb·am·pír) *png Ele* [*Ing*] **:** sentimetro-gramo-segundong yunit ng elektromagnetikong koryente; katumbas ng sampung ampere **:** ABAMP.

á·ban *png* [*Ifu*] **:** kumot na ginagamit sa pagdadala ng sanggol o bata, 150-200 sm ang haba at 50-60 sm ang lapad.

á·ban *pnd* **mag-á·ban, u·má·ban, a·bá·nin** [*Hil*] **:** huminto sa paghabi pagsapit sa karaniwang haba at lapad ng patadyong o katulad nito.

a·ban·de·rá·do *png* [*Esp*] **:** tagadalá ng bandera, **a·ban·de·rá·da** kung babae **:** FLAGMAN.

abandon (a·bán·don) *pnd* [*Ing*] **:** abandonahin ang kalamnan.

a·ban·do·ná *pnd* **mag-a·ban·do·ná, a·ban·do·na·hín :** pabayaan; iwanan **:** ABANDON – *pnr* **a·ban·do·ná·da, a·ban·do·ná·do** kung lalaki.

á·bang *png* [*Ilk Pan Seb War*] **:** úpa, bayad, o arkila – *pnd* **mag-á·bang, a·bá·ngan.**

a·báng *png* [*Ilk Kap Tag*] **1:** tao na naghihintay *Cf* BANTÁY **:** BÁKAY, MANAGTALÁRAN **2:** panghintay – *pnd* **mag-a·báng, a·ba·ngán, i·pag-a·báng.**

a·bang-á·bang *png Med* **:** singaw sa balát; butlíg-butlíg.

a·bang·lés *pnr* [*Pan*] **:** panis.

a·ba·níd *pnr* [*Seb*] **:** sunód-sunód.

a·ba·ní·ko *png* [*Esp abanico*] **1:** natitiklop na pamaypay na maaaring yari sa papel, tela, balahibo, at katulad – *pnd* **mag-a·ba·ní·ko, a·ba·ni·kú·han 2:** uri ng kabibe o clam (*Amusium pleurorectus*) na di-kalakihan at manipis ang talukab **3:** *Bot* yerba (*Belamcanda chinensis*) na makapal ang ugat at makintab na itim ang tila kapsulang bunga.

a·bá·no *png* [*Esp haváno*] **:** tabako; sigáro.

a·bán·se *png* [*Esp avance*] **1:** pagsulong; pagsalakay, kung sa labanan **:** ABÁNTE[2], DALÚHONG, LÚSOB, SALÁKAY, SÚGOD **2:** pag-unlad ng gawain **:** ASÉNSO – *pnd* **u·ma·bán·se, i·a·bán·se.**

a·bán·te *png* [*Esp avante*] **1:** paglakad ng tao o hayop; pag-andar ng sasakyan **:** ARYÁ[4] **2:** abánse[1] **3:** lamáng; kalamangan **:** UNA **4:** utos ng pagatake sa pakikipaglaban **:** LUSOB – *pnd* **u·ma·bán·te, mag-a·bán·te.**

a·bán·to *png* [*Mrw*] **:** panauhin.

á·bar *pnd* **ma·á·bar, a·bá·rin, u·má·bar** [*ST*] **1:** mawalan ng tigas; mamatay **2:** tapusin ang gawain **3:** tumugon o sumagot.

a·ba·ráy *png* [*Pan*] **:** sakbat; salakbat.

a·ba·rís·ya *png* [*Esp avaricia*] **:** kasakiman sa yaman.

a·ba·ris·yó·sa *pnr* [*Esp avariciosa*] **:** sakim sa yaman; **a·ba·ris·yó·so** kung lalaki **:** SAKÍM.

a·bar·ká *png* [*Esp abarcar*] **:** pagsakop, pag-ari, o pag-angkin ng lahat – *pnd* **mag-a·bar·ká, i·a·bar·ká, a·bar·ka·hín.**

á·bas *pnd* **mag-á·bas, i·á·bas, a·bá·sin** [*ST*] **1:** bigyan ng babalá **2:** magtapon ng mga bagay na hindi mapakinabangan **3:** tapusin ang kaso, gusot, away, o konsiyerto.

a·ba·se·rí·ya *png* [*Esp abasería*] **:** tindahan ng pagkain at pang-araw-araw na pangangailangan sa bahay; tindahang sarisari *var* abáseryá **:** GRÓSERÍ.

abasia (a·béy·sya) *png Med* [*Ing*] **:** kawalang kakayahang maglakad dahil kulang o walang koordinasyon na nakatuhog sa alambreng nakalagay sa parihabang balangkas **:** ABACUS, ÁBAKÓ.

a·bás·to *png* [*Esp*] **:** dala-dalahan.

á·bat *png* [*Seb*] **1:** anumang sobrenatural o mahiwagang tao na may pambihirang lakas o kapangyarihan na ipinapakita sa hindi inaasahan o nakagugulat na paraan **:** TIYÁNAK **2:** taya sa laro.

a·bát *png* [*Ilk Seb Tag*] **1:** harang **2:** paglapit nang hindi inaasahan **:** ARÁGBAT **3:** impakto – *pnd* **mag-a· bát, i·a·bát, a·ba·tán.**

a·bát *pnr* [*War*] **:** hayág o litáw.

a·ba·ték *png* [*Ilk*] **:** telang masinsin ang pagkakahabi *var* abatik.

A battery (ey bá·te·rí) *Ele* [*Ing*] **:** bateryang elektrikal na nagpapainit ng filament o cathode heater ng túbong elektron.

abattoir (ab·a·twár) *png* [*Ing Fre*] **:** slaughterhouse.

A·báw! *pdd* [*Hil Seb*] **:** katagang ginagamit upang makapagpahayag ng paghanga, lungkot, saya, at pagkamanghâ.

a·báw-a·báw *pnr* [*Bik*] **:** mayabang; mapagmataas.

á·bay *png* **1:** [*Bik Seb Tag*] tao na katambal o kapareha **:** BAYÁBAY **2:** [*Bik Hil Pan Seb Tag*] pangunahing katuwang ng mga ikinakasal **3:** babaeng nagsisilbi sa prinsesa o reyna **:** DÁMA[2], PAHE – *pnd* **mag-á·bay, a·bá·yan, u·má·bay, i·á·bay 4:** [*Tir*] ama.

a·báy *pnd* **mag-a·báy, a·ba·yán, u·ma·báy 1:** sipingan; mahiga nang magkadikit **:** DIRÍG, DOROG **2:** [*Hil*] sumali o maging bahagi ng isang pangkat o gawain.

á·bay-á·bay *png* [*War*] **:** biga; bahagi ng balangkas ng bubong.

a·báy-a·báy *pnd* **mag-a·báy-a·báy, u·ma·báy-a·báy** [*Hil*] **:** pumagitna o makialam sa usapan o anumang gawain.

A·bá·yan *png* [*Igo*] **:** espiritung nakatira sa Dodo-owan.

Ab·bad·ón *png Mit* [*Ing*] **1:** impiyérno **2:** Diyablo o Satanas.

Ab·bas *png* [*Ara*] : amain ni Muhammad.

Ab·ba·síd *png* [*Ara*] : kasapi ng isang dinastiya ng mga Kalipa na namuno sa imperyong Islam mula sa Baghdad at mula diumano sa lahi ni Abbas.

abbess (áb·is) *png* [*Ing*] : abád, **áb·bot** kung lalaki.

abbey (áb·i) *png* [*Ing*] : abadíya.

abbreviate (a·brí·vyeyt) *pnd* [*Ing*] : daglatin o paikliin.

abbreviation (a·briv·yéy·syon) *png* [*Ing*] : abrebyasyon.

ABC (ey·bi·si) *png* [*Ing*] **1:** alpabeto **2:** abakada[2].

abcoulomb (ab·kú·lom) *png Ele* [*Ing*] : sentimetro-gramo-segundong yunit ng dami ng elektrisidad; katumbas ng sampung coulomb.

ab·di·kas·yón *png* [*Esp abdicación*] **1:** pagbibitiw sa pagkahari **2:** pagbibitiw sa tungkulin.

áb·dis *png* [*Iva*] : salin[1].

ab·dó·men, áb·do·mén *png* [*Ing*] **1:** *Ana Zoo* **a** sikmura **b** guwáng na naglalaman ng tiyan, mga bituka, at iba pa **c** bahagi ng katawan ng mga dimammal na vertebrata na katulad ngunit hindi katumbas ng sikmura **2:** *Zoo* likurang bahagi ng arthropod na nasa likuran ng thorax o cephalothorax.

abducens (ab·dú·senz) *png Ana* [*Ing*] : abducens nerve.

abducens nerve (ab·dú·senz nerv) *png Ana* [*Ing*] : alinman sa pang-anim na pares ng cranial nerve : ABDUCENS.

á·be *png* [*Kap*] : kaibigan; kasama; kababayan *Cf* ÁBAY.

A·béd·ne·gó *png* : sa Bibliya, kasama ni Daniel.

a·bé·ha *png* [*Esp abeja*] : pukyutan; laywan.

a·bé·ha-réy·na *png Zoo* [*Esp abeja-reina*] : reynang-pukyót.

a·be·hé·ra *png* [*Esp abejera*] : bahay-pukyutan.

a·be·hé·ro *png* [*Esp abejero*] : tao na pangunguha ng pulút ang hanapbuhay : MÁMUMUKYÓT.

a·bék *png* [*Iva*] : alikabok.

a·bél *png* **1:** [*Ilk*] hinabing tela **2:** [*Pan*] tela.

A·bél *png* : sa Bibliya, pangalawang anak nina Adan at Eva, pinaslang ng kaniyang kapatid na si Cain.

a·bel·láw *png Mus* [*Bon*] : kobing *var* abilaw.

a·bel·yá·na *png* [*Esp avellana*] **1:** bunga ng abelyano **2:** kulay nito.

a·bel·yá·na *pnr* [*Esp avellana*] : kakulay ng bunga ng abelyano; mamulamulang kayumanggi.

a·bel·yá·no *png* [*Esp avellano*] : palumpong na kabilang sa genus *Corylus*.

a·bel·yá·nu *png Mus* [*Tgb*] : musikang likha ng pangkat ng agung.

ab·béng *png* [*Ilk*] : hálang.

a·be·ní·da *png* [*Esp avenida*] **1:** maluwang na kalye, karaniwang may hanay ng punongkahoy sa gilid : PASEO[2] **2:** daan; daanan *Cf* LANSANGAN : AVENUE.

a·ben·tú·ra *png* [*Esp aventura*] : pakikipagsapalaran; pambihirang karanasan : ADVENTURE.

a·ben·tu·ré·ro *png* [*Esp aventurero*] : lalaki na mahilig makipagsapalaran, **a·ben·tu·ré·ra** kung babae : ADVENTURER.

a·ben·tu·ró·so *pnr* [*Esp aventuroso*] **1:** handang makipagsapalaran at sumubok ng mga bagong paraan **2:** sabik sa bagong karanasan; mapagabentura; **a·ben·tu·ró·sa** kung babae.

a·be·pa·ra·í·so *png Zoo* [*Esp ave del paraíso*] : uri ng ibon (family *Paradisaeidae*) na eksotiko at may makulay na balahibo.

a·bér *png Zoo* [*Ilk*] : haol-haol.

A·bér! *pdd* [*Esp a ver*] : Tingnan ko nga!; Patingin!

a·be·ras·yón *png* [*Esp aberración*] **1:** paglihis; pagkalihis **2:** pagkaligaw **3:** pagkakaiba **4:** pagkakasira-sira **5:** *Asn* bahagyang pagbabago ng lawas o posisyon ng planeta **6:** hindi pagtatagpo ng mga sinag sa iisang tampulan **7:** kamalian sa grado o lente ng salamin.

a·be·rí·ya *png* [*Esp avería*] : malaking haula, karaniwang kulungan ng mga ibon : AVIARY.

A·bér·no *png Mit* [*Esp Averno*] : sa mga Griyego at Romano, pook na katulad ng impiyerno.

a·ber·yá *png* [*Esp avería*] **1:** antála **2:** pinsala o sirà sa makinarya o sasakyan.

á·be·se *png* [*Esp abece*] **1:** abakada; alpabeto **2:** abesedaryo[2].

a·be·se·dár·yo *png* [*Esp abecedario*] **1:** alpabeto **2:** panimulang libro : ÁBESE[2], KARTÍLYA, KATÓN.

a·bes·trús *png Zoo* [*Esp avestruz*] : malaking ibon [*Struthio camelus*) na hindi nakalilipad : OSTRICH.

á·bet *png Bot* : uri ng yantok na bilog ang katawan, maitim, at makitid ang dahong pahaba.

a·bét *png* [*Pan*] : salubong.

ab éx·tra [*Lat*] : mula sa labas.

áb·has *pnr* [*War*] : madaling maubos o maupos; di-nagtatagal.

áb·hong *pnr* [*Seb*] : maamag at mabaho.

a·bí *png* [*Tbo*] : malaking leban.

á·bi *pnb* [*War*] : ayon kay; ayon sa.

a·bib·bá *png* [*Iba*] : ikli[1].

a·bí·day *png* [*Ilk*] : sakbat.

A bientôt! (a byang·tó) *pdd* [*Fre*] : Paalam!; Hanggang sa muling pagkikita!

abietate (áb·i·e·téyt) *png Kem* [*Ing*] : salt o ester ng abietic acid.

abietic acid (áb·i·ét·ik á·sid) *png Kem* [*Ing*] : acid ($C_{20}H_{30}O_2$) na kulay dilaw, kristalina, hindi natutunaw, at nagmumula sa resin ng isang uri ng pino.

á·big *png* [*Igo*] : paniniwala sa pamahiin.

a·bí·gay *png* [*Ilk*] : telang isinusuot sa leeg at balikat ng mga babae.

a·bí·gi *png Bot* [*Bik*] : dayaka.

a·bí·ik *png* [*Igo*] : tukayò.

a·bi·kúl·tor *png Zoo* [*Esp avicultor*] : dalubhasa sa abikultura.

a·bi·kul·tú·ra *png Zoo* [*Esp avicultura*] : agham sa pangangalaga ng mga ibon.

a·bíl *png* **1:** [*ST*] balísa **2:** [*ST*] pagkakaroon ng alumpihit na damdamin at pag-iisip **3:** [*War*] barako.

á·bil *pnd* **mag-á·bil, a·bí·lin, u·má·bil** [*ST*] : ulit-ulitin ang bagay-bagay sa iba't ibang okasyon.

á·bil-á·bil *pnr* [*ST*] : lagalág.

a·bi·li·dád *png* [*Esp habilidad*] **1:** kakayahang gumawa o kumilos sa anumang paraan : ABILITY, COMPETENCE **2:** kakayahan sa anumang gawaing nagmumula sa angking kasanayan o kadalubhasaan, káya sa buhay, pamamaraan, at iba pang katangian : ABILITY, COMPETENCE **3:** katalinuhan, katalasan : ABILITY, COMPETENCE **4:** katusuhan : ABILITY, COMPETENCE – *pnr* **ma·a·bi·li·dád**.

ability (a·bíl·i·tí) [*Ing*] : abilidad.

á·bin *png* [*Seb*] : ánib.

a·bín *pnd* **i·a·bín, ma·a·bín, a·bi·nín** [*War*] **1:** dalhin ang sanggol sa pamamagitan ng kumot o telang nakasakbat sa balikat at leeg **2:** isakbat sa braso; lagyan ng sakbat ang braso.

ab ínitio (ab i·ní·syi·ó) *pnb* [*Lat*] : sa simula pa.

a·bin·tes·tá·to *png* [*Esp*] **1:** *Bat* ariarian na hindi pa naipamahagi sa pamamagitan ng testamento **2:** tao na namatay nang hindi nakagawa ng huling habilin o testamento.

abiogenesis (ey·bay·o·dyén·i·sís) *png, pnr Bio* [*Ing*] : produksiyon ng mga buháy na organismo mula sa di-buháy na bagay : SPONTANEOUS GENERATION.

abiotrophy (ey·bay·ó·tro·fí) *png Med* [*Ing*] : pagkawala ng lakas o paghina ng ilang cell o tissue.

abirritant (ab·ír·i·tánt) *pnr Med* [*Ing*] **1:** pampaginhawa **2:** nakababawas o nakaaalis ng pangangati.

a·bi·sá·do *pnr* (*Esp aviso+ado*) : pinadalhan ng abiso.

A·bi·sín·ya *png* [*Esp*] : dating pangalan ng Ethiopia : ABYSSINIA - *pnr* **A·bi·sín·yo**.

a·bis·mál *pnr* [*Esp*] : napakalalim; dimasukat ang lalim.

a·bís·mo *png* [*Esp*] **1:** malalim o dimasukat na lalim ng bitak sa lupà : ABYSS, DÁLAM, KAILALÍMAN **2: a** hindi masukat na lalim **b** labis na kinatatakutang trahedya o katastropikong sitwasyon : ABYSS, DÁLAM, KAILALÍMAN.

a·bí·so *png* [*Esp aviso*] **1:** patalastas, paunawa; notisya : PAÁMTA, PABALÙ, PAGPAHÁTI, PAHIBALÓ, PAÍSI, PAKAAMMÓ, PAKATÁO, PAKDÁAR *Cf* BABALÂ **2:** paanyaya o imbitasyon ng maykapangyarihan upang humarap sa hukuman *Cf* SUBPOENA – *pnd* **a·bi·sú·han, u·ma·bí·so** - *pnr* **a·bi·sá·do**.

á·bit *png* [*Kap*] : hila.

á·bi·tó *png* [*Esp habito*] : kasuotan ng mga eklesyastiko tulad ng parì at madre *Cf* SUTÁNA – *pnd* **mag·á·bi·to, a·bi·tu·hán**.

a·bit·su·wé·las *png Bot* [*Esp habichuela+s*] : uri ng halamang mabuto ang bunga *var* bitsuwélas.

a·bí·tug *png* [*Iby*] : mahirap na tao sa pamayanan.

a·bí·yo *png* [*Seb Esp avío*] : báon.

a·bí·yog *pnd* **mag-a·bí·yog, a·bi·yú·gin, i·a·bí·yog** [*ST*] **1:** palambutin **2:** balewalain o pawalang saysay.

áb·la *png* [*Esp habla*] : waláng saysay na pagsasalitâ; dagdag na pagsasalitâ o pangungusap : DALDÁL, SATSÁT.

ab·lá·da *png* [*Esp hablada*] : mahabang salita na walang katuturan.

ab·lá·do *pnr* [*Esp hablado*] pasalitâ; pabigkas *Cf* RESÁDA; KANTÁDO.

áb·lang *png* [*Hil*] : puwang sa pagitan ng dalawang gusali *Cf* ÁNTAD.

áb·las *png* [*Kap*] **1:** gantí **2:** balándra.

a·bla·tí·bo *pnr Gra* [*Esp ablativo*] : layon ng pang-ukol.

áb·law *pnd* **u·máb·law, mag-áb·law** [*Hil*] : maging alisto sa mga nangyayari sa paligid.

áb·lay *png* [*War*] : bandana o alampay.

ab·láy *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, tatô sa balikat.

ablepsia (a·blép·sya) *png Med* [*Ing*] : pagkabulag.

áb·li *png* [*Kap*] : benta.

ab·lí *pnr* [*Esp abrir*] : bukás – *pnd* **mag-ab·lí, ab·li·hán, i·ab·lí**.

Ab·líg-Sa·lig·síg *png* [*Kal*] : isa sa mga pangkating etniko ng mga Kalinga.

ab·lon *png Mus* [*Dum*] : awit.

áb·long *png* [*War*] : pambugbog; pambambo.

ab·lus·yón *png* [*Esp ablución*] **1:** paglilinis sa pamamagitan ng tubig o iba pang likido, karaniwan sa ritwal na panrelihiyon **2:** ang likidong ginagamit.

ab·ne·gas·yón *png* [*Esp abnegación*] : pagkakait o pagmamaramot sa sarili; pagpapakasakit : SAKRIPISYO.

ab·nor·mál *pnr* [*Esp*] : hindi normal; lihis sa karaniwan.

ab·nor·ma·li·dád *png* [*Esp*] : kalagayang hindi regular o hindi karaniwan.

ab·nut *png* [*Ifu*] : himaymay mula sa bangi.

a·bó *png* [*Bik Hil Seb Tag Tau War*] **1:** pulbos na labí ng sinunog na bagay *var* avú : ABÓK, ASH, DAPÓL, HÁBU, ÓMBI, SENÍSA **2:** labi sa katawan ng tao matapos sunugin o maagnas **3:** tila-abong materyales na ibinubuga ng bulkan **4:** tawag sa kulay nito : GRAY, GREY, GRIS **5:** [*Kap*] tirang pagkain.

á·bo·á·bo *png Zoo* : malaking isda [*Epinephelus undulosis*] na kauri ng lapulapu.

a·bó·bor *png* [*ST*] **1:** likod ng maliit na patalim o punyal **2:** kaloob-looban ng puno ng kahoy.

á·bog *png* **1:** [*Hil Seb*] pagtataboy sa hayop patungo sa isang ligtas na pook **2:** taboy – *pnd* **mag-á·bog, a·bú·gin, i·á·bog**.

a·bóg *png* **1:** paunawa; patalastas **2:** kalatis; ingay.

a·bo·ga·díl·yo *png* [*Esp abogadillo*] : hindi kalipikadong tagapayo ukol sa mga legal na bagay.

a·bo·gá·do *png* [*Esp*] : tao na lisensiyadong magpayo tungkol sa batas at maging kinatawan ng kliyente sa hukuman, **a·bo·gá·da** kung babae *var* abugado : ATTORNEY, BARRISTER, MANANANGGOL.

a·bo·gas·yá *png* [*Esp abogacía*] : propesyon ng batas *var* abugasyá : DERÉTSO.

a·bó·gong *png* [*ST*] : mapait na toge.

a·bók *png* **1:** abó **2:** alikabók.

a·bo·ká·do *png Bot* [*Mex-Esp aguacate*] **1:** punongkahoy (*Persea americana*) na biluhaba ang bunga **2:** tawag sa bunga nito.

a·ból *png* [*Pan*] : abóy.

abolish (a·ból·ish) *pnd* [*Ing*] **1:** alisin **2:** pawalang bisa **3:** puksain.

a·bo·lis·yón *png* [*Esp abolición*] **1:** pagbubuwág : ABOLITION **2:** pagpapawalang-bisa : ABOLITION **3:** pagpuksa : ABOLITION.

a·bo·lis·yo·nís·ta *png* [*Esp abolicionista*] : tao na nagpapabuwag o nagpapawalang-bisa.

abolition (ab·o·lí·syon) *png* [*Ing*] : abolisyon.

a·bo·má·sum *png Zoo* [*Ing*] : ikaapat na tiyan ng ruminant.

A-bomb (ey bamb) *png* [*Ing*] : bomba atomika.

a·bo·ná·do *pnr* [*Esp*] : nagbayad para sa iba; nagpaluwal *var* abunádo.

á·bong *png* **1:** kumakalat na usok o alikabok na nagpapalabo ng paningin sa isang pook, bagay, o pangyayari **2:** [*Ifu*] kubo ng mahirap **3:** [*Seb*] hárang **4:** [*War*] sagabal; hadlang **5:** [*Ilk*] maliit na kubong gawa sa kugón, talahib, at katulad, maaaring bukás o may dingding, nagsisilbing pahingahan ng mga magsasaka sa bukid.

a·bóng *png* [*Pan*] : báhay.

a·bó·no *png* [*Esp*] **1:** salaping ipinaluwál : IMBULSÁ **2:** patabâ.

á·bor *png* [*ST*] : nabubulok na bahagi ng punongkahoy, karaniwan sa butas ng puno nito.

á·bor-á·bor *png* [*ST*] : pagbuburo ng isda.

aborigine (ab·o·rí·dyi·ní) *png* [*Ing*] **1:** pinagmulang lahi ng tao **2:** orihi-

nal na hayop at halaman sa isang **pook**.

ab origine (ab u·ríg·i·né) *pnb* [*Lat*] : **mula** sa pinagmulan.

a·bor·si·yón *png* [*Esp abortion*] : ku**sang** pagpapalaglag sa di-pa-husto-**sa-buwang** sanggol sa sinapupunan.

abortifacient (a·bor·ti·féy·syent) *png* [*Ing*] **1:** pagpapalaglag sa hindi pa **isinisilang** na sanggol **2:** gamot na **ginagamit** sa paglalaglag ng sanggol.

abortionist (a·bór·syo·níst) *png* [*Ing*] : **tao** na naglalaglag ng sanggol sa si**napupunan**.

a·bót *pnr* [*Bik Seb Tag Tau War*] : ma**aaring** makuha, mahawakan, o mara**ting** : KAÓ-A, KAB-ÓT, MAGÁW-AT, NAGÁ-WAT – *pnd* **mag-a·bót, u·ma·bót, i· a·bót, a·bu·tín, a·bu·tán, i·pang-a·bót**.

a·bót-a·bót *pnr* [*Bik*] **1:** pabalik-balik **2:** baliw.

á·bot-ba·lí·ta *pnr* : abót ng balita.

á·bot-hi·yáw *pnr* : abót ng hiyaw.

á·bot-ki·sáp *png* [*ST*] : pagbukás at **pagsa**ra ng talukap ng mata.

á·bot-ku·ráp *pnr* : madalas at hindi **ma**pigil ang pagkurap.

á·bot-sá·bi *png* : pahatid na pasabi; **kala**tas; sulat.

á·bot-si·gáw *pnr* : abót ng sigaw.

á·bot-sí·ko *pnr, pnb* : mahigpit ang paglalagay ng mga siko sa likod.

á·bot-ta·náw *png, pnr* **1:** pook na tila **tag**puan ng langit at lupa : HORIZON[1], KAPUNÁWPUNÁWAN, ORISÓNTE **2:** abót ng pananaw o tingin.

a·bót-tá·wag *pnr* : abót ng tawag.

á·bot-ti·ngín *pnr* : abót ng tingin.

á·bot-tú·bo *png* [*ST*] : unang regla ng babae.

ab ovo (ab ú·wu) *pnb* [*Lat*] : mula sa itlog; mula sa pinagmulan; sa pinagmulan.

a·bóy *png* **1:** pagtaboy sa tao o hayop : ABOY, BUGAW **2:** pag-akay ng hayop tungo sa isang pook **3:** panghihikayat upang pumunta sa isang pook **3:** pagpapaalis sa tao o hayop tungo sa isang sadyang pook – *pnd* **i·a·bóy, mag-a·bóy 4:** tao o hayop na itinataboy.

a·bóy-a·bóy *png* [*Hil*] : duyan ng batà, karaniwang patadyóng.

Ab·ra *png* : lalawigan sa hilagang-kanluran ng Filipinas, Rehiyon I.

Ab·ra·hám *png* [*Heb Esp*] : sa Bibliya, pangalan ng pinakaunang patriyarka; ama ni Isaak at tradisyonal na tagapagtatag ng sinaunang nasyon ng mga Hebrew.

áb·ra·ka·dá·bra *png* [*Esp abracadabra*] **1:** mahiwagang salita o pahayag na nagsisilbing pananggalang laban sa sakit, kamalasan, o kasamaan **2:** bulong na mahiwaga ngunit walang kabuluhan **3:** walang saysay na salita.

ab·rám *png* [*ST*] : malaking tapayan.

ab·rá·sa *pnr* [*Seb Esp abrazar*] : magkatabi nang balikat sa balikat – *pnd* **mag-a·brá·sa, i·a·brá·sa**.

ab·ra·sa·dór *png* [*Esp abrazador*] : dantáyan.

ab·ra·si·yé·te *png* [*Esp abrar + siete*] : pagkawit ng bisig sa bisig ng katabi *var* abraséte.

ab·rá·so *png* [*Esp abrazo*] : yákap.

ab·ráw *png* [*Ilk*] : nilagang sarisaring gulay.

ab·ré *png* [*Esp abrir*] : pagbukás *var* abrí.

ab·reb·yá·do *pnr* [*Esp abreviado*] : dinaglat o pinaiklî.

ab·reb·yas·yón *png* [*Esp abreviación*] **1:** pagpapaikli o pagdadaglat : ABBREVIATION **2:** daglat.

ab·reb·ya·tú·ra *png* [*Esp abreviatura*] : daglat.

ab·re·gá·na *png* : kanape.

ab·re·lá·ta *png* [*Esp*] : gamit na pambukás ng de-lata at de-bote : ABRIDÓR, CAN OPENER.

ab·rí *pnd* **mag-ab·rí, ab·ri·hín** [*Esp abrir*] : buksan.

ab·ri·dór *png* [*Esp abrir*] : abrelata.

ab·ri·gá·na *png* [*Esp abrir gana*] : pampagana sa pagkain; pampasarap.

ab·ri·gá·wo *png* [*Seb Esp abrigar*] **1:** manggagawang nagsasanay pa lamang magtrabaho sa barko **2:** tao na nagtratrabaho sa barko kapalit ng kaniyang pasahe.

ab·rí·go *png* [*Esp*] **1:** pansanggalang sa lamig **2:** overcoat **3:** balabal ng babae : ALAMPÁY[2], ALÍKBOY, KAGÁY, KULIBÉNGBENG.

Ab·ríl *png*: ikaapat na buwan ng isang taon : APRIL

áb·sam *pnd* **mag-áb·sam, i·áb·sam** [*ST*] : magtambak ng anumang bagay, karaniwang basura.

abscess (áb·ses) *png* [*Ing*] : abséso.

abscissa (ab·sís·a) *png* [*Ing*] : parallel na distansiya ng isang point mula sa natiyak na guhit (y-axis), at sa horizontal na guhit (x-axis).

abscissic acid (ab·sáy·zik á·sid) *png Bio* [*Ing*] : $C_{15}H_{20}O_4$; uri ng hormone sa halaman.

áb·sent *pnr* [*Ing*] **1:** wala sa isang tiyak na pook sa isang tiyak na panahon; walâ; nawawala : AUSENTE, HUWÁT **2:** liban o lumiban; hindi pumasok o hindi nakapasok : AUSENTE, HUWÁT **3:** hindi dumaló o hindi nakadaló; hindi dumating o hindi nakarating : AUSENTE, HUWÁT.

ab·sen·tís·mo *png* [*Esp absentismo*] : pagliban.

absent-minded (áb·sent máyn·did) *pnr* [*Ing*] : wala sa sarili, abala ang isip sa ibang bagay.

absent without official leave (ab·sént wid·awt liv) *pnr* [*Ing*] : pagliban nang walang pahintulot : AWOL.

ab·sé·so *png Med* [*Esp absceso*] : nanà sa kalamnan ng katawan, kadalasang namamaga at sanhi ng bakterya : ABSCESS, MAGÂ, PAMAMAGÂ, PIGSÂ.

ab·sî *png* [*Kap*] : kabusugan – *pnr* **ma·ab·sî**.

áb·sik *png* [*Kap*] : sakit na dumadapo sa mga halamang-ugat gaya ng kamote at patatas.

ab·sík *png Zoo* : maliit na kulisap na kauri ng langgam at sumisira ng palay.

ab·sík *pnd* **u·mab·sík, ab·si·kán** [*ST*] : hiyawán ang isang tao.

ab·síng *png Zoo* : uri ng pulgas ng aso at pusa.

ab·sín·the *png* [*Ing*] : alak na kulay lunti, aromatiko, nagtataglay ng 6-8 porsiyentong alkohol, at mula sa wormwoon at iba pang yerba.

ab·sis·yón *png* [*Esp abscisión*] **1:** paghiwa; biglaang pagputol **2:** *Bot* normal na pagkatanggal ng bulaklak, bungangkahoy, o dahon mula sa halaman o punongkahoy.

Absit omen! (ab·sit o·men) *pdd* [*Lat*] : Huwag sanang malasin!; Kamalasan, lumayo ka!

ab·so·lus·yón *png* [*Esp absolución*] : pawalang-sala; pagbabasbas.

absolute (áb·so·lút) *pnr* [*Ing*] : absoluto.

absolutism (ab·so·lu·tíz·em) *png Pol* [*Ing*] : absolutismo.

ab·so·lu·tís·mo *png Pol* [*Esp*] **1:** prinsipyo ng pagkakaroon ng gobyernong may sukdulang kapangyarihan : ABSOLUTISM **2:** paniniwala o pagtanggap sa kaisipan ng mga absolutong prinsipyo ng politika, pilosopiya, etika, o teolohiya : ABSOLUTISM **3:** pagkamapaniil : ABSOLUTISM.

ab·so·lu·tís·ta *png* [*Esp*] **:** tao na naniniwala sa absolutismo.

ab·so·lú·to *pnr* [*Esp*] **:** lubos; ganap **:** ABSOLUTE.

ab·sorb *pnd* [*Ing*] **1:** isama upang maging bahagi ng kabuuan **2:** kunin **3:** bawasan ang lakas o epekto **4:** gamitin **5:** marahuyo **6:** sipsipin.

absorbent (ab·sórb·ent) *pnr* [*Ing*] **:** absorbénte.

ab·sor·bén·te *pnr* [*Esp*] **:** sumisipsip **:** ABSORBENT.

ab·sor·si·yón *png* [*Esp absorción*] **1:** pagsipsip **2:** pagtanim sa isip **3:** pagkaasimila o pagkahalo **4:** lubusang pagkatutok sa isang gawain.

abstain (ab·stéyn) *pnd* [*Ing*] **1:** hindi sumali; hindi lumahok **2:** magpigil, umiwas **3:** mangilin.

abs·ten·si·yón *png* [*Esp abstención*] **1:** hindi pagsali, hindi paglahok **2:** pagpigil, pag-iwas **3:** ngilin.

abstinence (áb·ste·nens) *png* [*Ing*] **:** abstinensiyá.

abs·ti·nén·si·yá *png* [*Esp abstinencia*] **1:** pagpipigil; pagtitimpi **2:** ngilín.

abstract (ab·strákt, áb·strakt) *png* [*Ing*] **:** abstrak.

ábs·trak *png* [*Ing abstract*] **1:** buod; lagom **2:** hindi konkreto; básal **3:** sining sa siglo 20 na nagpamalas ng hindi pagkilala sa tunay na anyo ng isang bagay **:** ABSTRÁKTO.

abs·trák·to *png* [*Esp abstracto*] **:** abstrak.

abs·trák·to *pnr* [*Esp abstracto*] **:** walang tiyak na pagsasalarawan; di-tiyak; malabo.

ab·súrd *png* [*Ing*] **1:** baligho **2:** uri ng modernong dulang Filipino na may impluwensiya ng *Theater of the Absurd* nina Beckett, Ionesco, at Genet.

ab·súr·do *pnr* [*Esp*] **:** balighô.

ab·su·wél·to *pnr* [*Esp absuelto*] **:** pinawalang salà.

áb·tik *pnr* [*Seb*] **:** listo.

a·bú *png* [*Iva*] **:** alikabok.

a·bú *pnr* [*Iva*] **:** wala; liban.

a·bu·ab *png* [*Ifu*] **:** pagkain pagkatapos na ilibing ang patay.

a·bu·áb *png* **1:** kamandag o láson na ipinapahid sa talim ng palaso **:** DITÂ[2] **2:** panahong naghahanap ng pagkain ang mga isda **3:** lukóng **4:** yungíb sa ilalim ng tubigan, lawà, o dagat *var* abwáb.

a·bùb·ho *png* [*Seb*] **:** panibughô.

a·bú·bot *png* [*Bik Tag*] **:** sarisaring bagay na walang gaanong halaga, ngunit nakatipon kahit walang tiyak na kaukulan; dala-dalahan.

a·bu·bót *png* [*Ilk*] **:** maliit na basket na kahugis ng boteng mahaba ang leeg at karaniwang pinaglalagyan ng kendi.

á·bud *png Bot* [*Seb*] **:** halamang-gamot (*Euryeles amboinensis*) na bilóg ang dahon.

a·bu·ká·nin *png* [*ST*] **:** pulubing walang tahanan.

a·bú·kay *png* [*Seb Tag War*] **:** puting loro.

a·bu·káy *png Bot* [*Ilk Tag*] **:** damo (*Coix lacryma* jobi) na hugis luha ang mga buto at ginagamit na abaloryo.

a·bu·kót *png Bot* **:** halamang-ugat (genus *Dioscorea*) na kahawig ng tugi at patatas.

á·bul *png* [*ST*] **:** tatapusing bagay.

a·bu·lá·do *pnr* [*Esp*] **:** pinawalang saysay o pinawalang bisa.

a·bu·lóg *pnr* **:** hindi pa tapós o yarî.

a·bú·log *png* **:** buntón ng damo.

A·bú·log *png* [*Apa*] **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Apayaw.

a·bú·long *png Zoo* **:** buwan-buwan.

a·bú·loy *png* **:** tulong; ambag.

a·bú·lud *png* [*Kap*] **:** marka ng magkabilang pagkakatupi sa pantalon.

á·bu·lu·yán *png* [*abuloy+an*] **1:** tulungan **2:** pangangalap ng pondo sa pamamagitan ng kontribusyon **:** AMBÁGAN.

a·bún·da *pnr* [*Seb Esp abundante*] **:** saganà.

a·bun·dán·si·yá *png* [*Esp abundancia*] **:** kasaganáan.

a·bún·dant *pnr* [*Ing*] **:** sagana.

a·bun·dán·te *pnr* [*Esp*] **:** saganà; mayaman; marami.

a·bú·ngal *png* **:** nguso ng buwaya.

a·bú·ngaw *png Zoo* [*Seb*] **:** uri ng maliit, mapusyaw na kulay-kapeng kulisap na kahawig ng langaw.

a·bun·ko·ló·kal *png* [*Ing avuncolocal*] **:** isang anyo ng angkan ayon sa tinitirhan na kasama ang tiyo ng lalaki sa panig ng ina.

A·bun·ná·was *png Lit* [*War Tau*] **:** pilyong tauhan sa kuwentong-bayan ng mga Tausug at Samal.

ab urbe condita (ab úr·be kón·di·tá) *pnb* [*Lat*] **:** mula sa pundasyon ng lungsod.

a·bu·ri·dó *pnr* [*Esp aburrido*] **1:** dimapalagay; gulo ang isip **2:** nawawalan ng pag-asa sa buhay; balisa.

a·bú·roy *png* [*Ilk*] **:** tao o hayop na nanganak ng kambal, triplet, apatan, o limahan na pare-pareho ang kasarian o sex.

a·bu·sá·do *pnr* [*Esp abuso + ado*] **:** mapagmalabis sa tinatamasang tanging karapatan, pribilehiyo, kapangyarihan, o pagtitiwala; **a·bu·sá·da** kung babae *Cf* MAPAGSAMANTALA – *pnd* **a·bu·sú·hin, i·a·bú·so, u·ma·bú·so.**

a·bu·sé·ro *pnr* [*Esp abuso + ero*] **:** mapagmalabis, mapagsamantala; **a·bu·sé·ra** kung babae.

a·bu·sí·bo *pnr* [*Esp abusivo*] **1:** butangero; matón **2:** palalo; mapagmalaki, mayabang; suplado **3:** mapanakot.

a·bu·sing *png Mus* [*Ata*] **:** tompong.

a·bú·so *png* [*Esp*] **1:** pagmamalabis sa paggamit ng tanging karapatan, pribilehiyo, kapangyarihan, o pagtitiwala; mali o hindi tumpak na paggamit **2:** pagmamalupit **3:** paggahasa o panggagahasa.

a·bus·yón *png* [*Esp abusión*] **1:** paniniwalang isinasaisip nang di-pinaguukulan ng pansin ang katwiran o karunungan tungkol sa masamang kahulugan ng isang tanging bagay, pangyayari, gawain, at iba pa **2:** anumang paniniwala, haka-haka, palagay, o kuro-kurong tinatanggap nang walang makatwirang batayan **3:** katipunan ng mga paniniwala at kaugaliang salig sa pamahiin **4:** hindi makatwirang pangamba sa mga bagay na mahiwaga lalo na ang may kaugnayan sa pananampalataya o relihiyon; pamahiin.

a·bu·ti·lí *png* [*ST*] **:** uri ng antigong gitara.

a·bu·tít *pnr* [*Pan*] **:** bundát.

a·bút·ra *png Bot* **:** baging na malaki at makahoy, dilaw ang tangkay, salisalisi ang dahon, at maliliit at puti ang bulaklak.

a·bú·yak *pnr* [*Pan*] **:** lanság.

a·bu·yán *pnd* **mag-a·bu·yán, i·a·bu·yán :** itaboy ang tao o hayop upang masilo o mapahamak.

a·bú·yan *png* **:** pook na pinagtatabuyan sa mga hayop o tao **:** TABUYAN.

a·bú·yon *png* [*Hil*] **:** lakas ng hanging umaayon sa direksiyon ng bangkang may layag.

ab·wáng *png* [*Kap*] : pagbulábog o paggambalá sa nananahimik.

ab·wé·la *png* [*Esp abuela*] : lola; **ab·wé·lo,** kung lalaki *var* agwéla.

ab·yád *png* [*Kap Tag*] : gawaing pinanagutan; tungkulin o pananagutang hinaharap.

ab·ya·dór *png* [*Esp aviador*] : piloto ng eroplano, **ab·ya·dó·ra** kung babae.

áb·yan *png* [*Hil Seb*] : kaibígan; kasáma.

ab·yás *png* [*Kap*] : bigas.

ab·yas·yón *png* [*Esp aviación*] **1:** sining o agham ng pagpapalipad ng sasakyang panghimpapawid **2:** paggawa ng sasakyang panghimpapawid : AVIATION.

ab·yér·ta *pnr* [*Esp abierta*] **1:** nakabukás nang malaki **2:** walang takip o tabing **3:** hindi nakakulong o ligid ng bakod **4:** bahagi ng bapor na nakabukás nang malaki.

ab·yér·to *pnr* [*Esp abierto*] : bukás.

áb·yog *png* [*Seb*] : duyan.

ab·yo·gá *png* [*ST*] **1:** aglahi **2:** lamúyot **3:** írog.

ab·yón *png* [*Esp avión Fre*] **1:** eroplano **2:** pagpapadala sa pamamagitan ng eroplano.

abyss (a·bís) *png* [*Ing*] : abismo.

Abyssinia (a·bi·sín·ya) *png* [*Ing*] : Abisínya.

ab·yús *png Kol* [*Ing abuse*] : pagmamalabis; abuso.

AC, daglat [*Ing*] : alternating current.

AC, symbol [*Kem*] : actinium.

academe (ák·a·dim) *png* [*Ing*] **1:** daigdig ng kaalaman **2:** kolektibong tawag sa mga pamantasan.

academy (ak·á·dim·í) *png* [*Ing*] **1: a** pook ng pag-aaral o pagsasanay sa isang natatanging larang **b** sa kasaysayan, pook ng pag-aaral o pagsasanay **2:** kapisanan ng mga pinagpipitagang iskolar, alagad ng sining, siyentista, at iba pa **3:** mataas na paaralan; sekundarya.

acalypha (a·ka·lí·pa) *png Bot* [*Ing*] : palumpong (*Acalypha wilkesiana*) na matingkad ang lunting dahon at tumataas nang 3 m.

acanthus (a·kán·thus) *png Bot* [*Ing*] : palumpong (genus *Acanthus*) na matinik ang mga dahon.

a capella (á ka·pé·la) *pnr Mus* [*Ita*] : walang kasaliw o walang saliw : LÚGU, SÁYIL.

Acapulco (a·ka·púl·ko) *png* : Acapulco de Juarez ang buong pangalan, isang daungan sa katimugang Mexico sa Pasipiko.

accelerando (ak·se·le·rán·do) *pnb, pnr Mus* [*Ita*] : dahan-dahan ang pagbilis.

acceleration (ak·sel·e·réy·syon) *png* [*Ing*] **1:** proseso ng pagpapabilis o pagpapatulin : ASELERASYÓN **2:** sa sasakyan, kakayahang maging mabilis o matulin ang takbo : ASELERASYÓN **3:** *Pis* rate ng pagbabago ng velocity sa bawat yunit ng oras : ASELERASYÓN.

accelerator (ak·sel·e·réy·tor) *png Mek* [*Ing*] : silinyadór.

accelerometer (ak·sel·e·róm·i·tér) *png* [*Ing*] : kasangkapang pansukat ng acceleration ng isang gumagalaw na bagay.

accent (ák·sent) *png* [*Ing*] : tuldik.

access (ák·ses) *png* [*Ing*] **1:** daan sa pagpunta o pagpasok sa isang pook **2:** paglapit o paraan ng paglapit sa isang tao **3:** karapatang makapasok o makadalaw **4:** karapatan sa paggamit o paghiram **5:** *Kom* paraan ng pagkuha ng datos o file.

accessit (ak·se·sít) *pnb Lit* [*Lat*] : malapit na.

accesory (ak·sés·o·rí) *png* [*Ing*] **1:** dagdag **2:** *Bat* tao na may alam sa detalye ng isang gawaing ilegál : KASABWÁT.

acciacatura (a·syá·ka·túr·a) *png Mus* [*Ita*] : notang mabilis na tinitipa bago ang simula ng melodiya.

accompanist (a·kám·pa·nist) *png Mus* [*Ing*] : akompanyador.

accomplice (a·kóm·plis) *png* [*Ing*] : komplise.

accord (a·kórd) *png* [*Ing*] : kasunduan.

accordion (a·kór·dyon) *png* [*Ing*] : akordeon.

account (a·káwnt) *png* [*Ing*] **1:** kuwento o paglalarawan **2:** sistema ng pagdedeposito o paglalabas ng salapi sa bangko **3:** listahan ng pinagkagastusan **4:** pagpapahalaga : AKÁWNT.

accountant (a·káwn·tant) [*Ing*] : propesyonal na tagapag-ingat o tagabusisi ng mga account : AKÁWNTANT.

accounting (a·káwn·ting) *png* [*Ing*] : sining o kakayahang mag-ingat o magbusisi ng mga account : AKÁWNTING.

accoutre (a·kú·ter) *png* (*Ing Fre*) **1:** damit o nakasuot ng natatanging kasuotan, lalo ng sundalo **2:** ekipahe **3:** adorno.

accredit (a·kréd·it) *pnd* [*Ing Fre*] **1:** kilalanin **2:** bigyan **3:** papaniwalain.

accuse (a·kyúz) *pnd* [*Ing*] **1:** isakdal sa pagkakamali o pagkakasala **2:** sisihin; magbintang; magdemanda; magparatang.

AC/DC, daglat (ey si di si) [*Ing*] **1:** alternating current/direct current **2:** *Kol* bisexual.

ace (eys) [*Ing*] **1:** alas **2:** tao na bihasa sa isang gawain.

acedia (a·si·dí·ya) *pnr* [*Ing*] : walang pakialam; manhid na.

Aceldama (a·kel·dá·ma) *png* [*Heb*] : sa Bibliya, lupain na malapit sa sinaunang Jerusalem na binili mula sa salaping tinanggap ni Hudas.

acelular (ey·sél·yu·lár) *pnr Bio* [*Ing*] **1:** hindi mahahati sa mga cell **2:** binubuo ng isang cell, gaya ng protozoa : UNICELLULAR.

acephalous (ey·séf·a·lús) *pnr* [*Ing*] **1:** walang ulo **2:** walang pinuno o hepe **3:** *Zoo* walang ulo ang katawan.

acetabulum (a·si·táb·yu·lúm) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* socket sa buto ng balakang **2:** *Zoo* organong pansipsip ng mga bulate at katulad na hayop.

acetal (as·í·tal) *png* [*Ing*] **1:** *Kem* walang kulay na likido ($C_6H_{14}O_2$), may pinagsámang acetaldehyde at ethyl alkohol, ginagamit na sangkap sa paggawa ng pabango, at nagsisilbi ring solvent : DIETHYLACETAL **2:** *Kem* alinman sa pangkat ng aldehyde na may alkohol.

acetaldehyde (a·si·tál·di·háyd) *png* [*Ing acetic + aldehyde*] : walang kulay at masiklab na likidong aldehyde at may kimikong pormula CF_3CHO : ETHANOL.

acetate (ás·i·téyt) *png* [*Ing acetic + ate*] : salt o ester ng asidong acetic, lalo na ang cellulose ester na ginagamit sa paggawa ng tela, gramaphone record, at iba pa : ETHANOATE.

acetic (a·sé·tik) *png* [*Ing*] : acetic acid.

acetic acid (a·sé·tik á·sid) *png* [*Ing*] : malinaw na likidong asido na nagbibigay ng maasim na panlasa sa suka : ACETIC.

acetone (ás·i·tón) *png Kem* [*Ing*] : likido ($(CH_3)_2CO$) na walang kulay, natutunaw sa tubig, nagliliyab, karaniwang ginagamit bilang solvent, at matatagpuan sa pintura at barnis : ASETÓNA.

acetylene (a·sét·e·lín) *png* [*Ing*] : hydrocarbon gas (C_2H_2) na walang kulay : ASÉTILÍN.

acetylide (a·sé·ti·layd) *png* [*Ing*] *Kem*: anumang compound mula sa acetylene matapos mapalitan ng metal, *hal* silver acetylide, ang isa o ang kapuwa hydrogen atom.

acetylsalicylate (á·si·tíyl·sa·lí·si·léyt) *png Kem* : salt o ester ng aspirin.

acetylsalicylic acid (á·si·tíyl·sa·li·sí·lik á·sid) *png* [*Ing*] : aspirin.

Achaea (a·kéy·a) *png* [*Ing*] : sinaunang rehiyon sa Gresya.

Achaean (a·kéy·an) *pnr* [*Ing*] : may kaugnayan sa Achaea.

achene (a·kín) *png Bio* [*Ing*] : maliit at tuyong buto sa loob ng balot.

achievement (a·tsív·ment) *png* [*Ing*] **1:** anumang naabot o natapos **2:** *Sik* marka sa istandard na pagsusulit.

achondroplasia (ey·kon·dro·pléy·zya) *png Med* [*Ing*] : namamanang kapansanan ng abnormal na paglaki ng buto sa balakang at nagiging sanhi ng pagkakaroon ng maikling kamay at mukha.

achromatic (ak·ro·mát·ik) *pnr* [*Ing*] : nagpapadaloy ng liwanag nang di-naibubukod ang bawat kulay na sangkap nito.

achromatize (a·kró·ma·táyz) *pnd* [*Ing*] : akromatisahin.

acid (ás·id) *png Kem* [*Ing*] : anumang substance, karaniwang maasim, may atom ng hydrogen, at ginagawang pula ang papel na litmus kung may reaksiyon : ÁSIDÓ.

acid rain (ás·id réyn) *png* [*Ing*] : tubigulan na may acid sanhi ng polusyon sa hangin.

acknowledgement (ak·nól·idy·mént) *png* [*Ing*] **1:** pagkilala **2:** bagay na ibinibigay o kilos na ginagawa kapalit sa isang serbisyo **3:** pagpapasalamat *var* acknowledgment.

acme (ák·mi) *png* [*Ing*] : rurok o pinakamataas na bahaging naaabot, tulad sa tagumpay o ligaya.

acorn (éy·korn) *png* [*Ing*] : biluhabang nuwes o bunga ng oak.

acoustic (a·kús·tik) *png* [*Ing*] **1:** katangian ng isang kulób na pook, gaya ng auditoryum, para magpabalandra ng tunog tungo sa malinaw na pakikinig **2:** sa instrumentong pangmusika, walang elektrikal na amplipikasyon.

acoustic (a·kús·tik) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa pakikinig.

acoustics *png* (a·kús·tiks) [*Ing*] : agham kaugnay ng produksiyon, kontrol, paglilipat, at pagtanggap ng tunog.

Acquired Immune Deficiency Syndrome (ak·wáyrd im·yún def·í· syen·sí sín·drom) *png Med* [*Ing*] : sakit sa sistemang pandepensa sa katawan sanhi ng HIV : AIDS.

acquisition (ák·wi·zís·yon) *png* [*Ing*] **1:** bagay na natamo lalo na kung mahalaga **2:** pagkuha o proseso ng pagkuha : ADKISISYÓN.

acronym (a·kro·ním) *png*: akronim.

acrophobia (a·kro·fób·ya) *png* [*Ing*] : lagimgím.

acrosome (ák·ro·sóm) *png Bio* [*Ing*] : anterior na kahabaan ng spermatozoan na pinagmumulan ng mga enzyme na tumatagos sa itlog.

acrostic (a·kró·stik) *png* [*Ing*] : akrostík.

Acrux (ey·krúks) *Asn png*: panlabindalawang pinakamaliwanag na bituin sa langit, pinakamaliwanag sa konstelasyon ng crux, nakikita lamang sa dakong timog ng hemisphere.

acrylic (a·kríl·ik) *png* [*Ing*] : kagamitan sa pagpipintura, ginagamit din sa pagpipinta ng bahay, kotse, at iba pa.

act (ákt) *png* [*Ing*] **1:** anumang ginawa, nagawa, o gagawin; gawa; gawain; pagtatanghal **2:** proseso ng pagsasagawa **3:** pormal na desisyon, batas, at iba pa na pinagtibay ng hukuman o ng autoridad **4:** instrumento o dokumento ng nagawa o natapos ayon sa napagkasunduan o ayon sa transaksiyon **5:** bahagi ng dulà o opera **6:** maikling palabas na kalimitang bahagi ng programa sa radyo o telebisyon **7:** palabas lamang **8:** *Pil* **a:** kasalukuyang operasyon **b:** dahilan ng operasyon **c:** anyo na nagbibigay ng esensiya **d:** kabaligtaran ng kakayahan.

Acta de Tejeros (ak·tá de te·hé·ros) *png Kas*: kasulatang nilagdaan noong 1897 ni Andres Bonifacio at nagpapawalang bisa sa halalan ng mga opisyal na ginanap noong Marso 22, 1897 sa Kumbensiyon sa Tejeros.

Acteon (ak·te·ón) *png Mit* [*Esp*] : sa mga Griyego, isang mangangaso na naging usa, nang mapagmasdan niyang naliligo si Artemis, at hinabol at kinain ng sarili niyang mga aso.

actinium (ak·tín·yum) *png Kem* [*Ing*] : element na metaliko at radyo-aktibo (symbol **AC**).

actinometer (ak·ti·nó·mi·tér) *png* [*Ing*] : kasangkapan na pansukat sa dami o kapal ng radyasyong ultrabiyoleta.

activity (ak·ti·vi·tí) *png* [*Ing*] : aktibidad.

acto de atricion (ák·to de a·tris·yón) *png* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, paraan ng paghingi ng kapatawaran.

actum est (ák·tum est) *pnb* [*Lat*] : yari na; tapos na; nangyari na.

acupressure (ák·yu·pré·syur) *png* [*Ing*] : paraan ng panggagamot sa pamamagitan ng pagdidiin ng daliri sa isang tiyak na bahagi ng katawan.

acupuncture (ak·yu·púngk·tsur) *png* [*Ing*] : paraan ng panggagamot sa pamamagitan ng pagtusok ng karayom sa kalamnan.

acute (a·kyút) *pnr* [*Ing*] : talamak; grabe; malalâ na.

AD, daglat [*Lat*] : Anno Domini.

ád-ad *pnd* **mag-ád-ad, i·ád-ad** [*Ilk*] : ihasa ang mapurol na talim.

a·dák *png* [*Ilk*] : pasyal[1].

Adam (ád·am) *png* [*Ing*] : sa Bibliya, si Adan.

A·dam's Apple (á·dams á·pel) *png* [*Ing*] : tatagukan.

A·dán *png* [*Esp*] : sa Bibliya, pangalan ng kauna-unahang lalaki at pinaniniwalaang ninuno ng sangkatauhan : ADAM.

a·dáp·si·yón *png* [*Ing adoption*] **1:** pag-ampon **2:** paggamit; paghiram; pag-angkin **3:** pagtanggap; pagpapatibay.

a·dap·tá·ble *pnr* [*Esp*] **1:** may kakayahang iangkop, ibagay, o iakmâ ang sarili sa bagong kalagayan o kondisyon : ADAPTABLE **2:** naiaangkop; naibabagay; naiuugma; naaakmâ : ADAPTABLE.

adaptable (a·dáp·ta·ból) *pnr* [*Ing*] : adaptáble.

a·dap·tá·do *pnr* [*Esp*] : angkop; akmâ.

a·dap·tas·yón *png* [*Esp adaptación*] : pag-aangkop ng mga teoryang banyaga sa realidad ng buhay ng isang naiibang lipunan.

a·dáp·ter *png* [*Ing*] : kasangkapang gamit sa pag-uugnay ng dalawa o higit pang kasangkapan sa iisang saksakan : ADAPTOR.

a·dáp·tor *png* [*Ing*] : adapter.

a·dár·ga *png* [*Esp*] : biluhabang katad na kalasag.

a·dar·gíl·ya *png* [*Esp adarguilla*] : maliit na adarga.

A·dár·na *png Lit* : maalamat na ibon na nakapagpapagaling ng anumang sakit ang awit.

A·dás·sen *png* [*Tin*] : isa sa mga pangkating etniko ng mga Tinggian.

ad astra per aspera (ad ás·tra per as·pé·ra) *pnb* [*Lat*] : tungo sa mga bituin sa gitna ng kahirapan o mga paghihirap.

á·dat *png* [*Mag*] : nakaugaliang batas ng mga Magindanaw.

a·daw *png Zoo* [*Ifu*] : berdeng larva ng palaka, makikita sa ilog at sapà.

a·da·yó *png* [*Ilk*] : layo.

ad·ber·bi·yál *pnr* [*Esp adverbial*] : may kinalaman o ukol sa gamit ng pang-abay.

ad·bér·bi·yó *png* [*Esp adverbio*] : pang-abay.

ad·bér·tis·mént *png* [*Ing advertisement*] : anunsiyo, balita, o patalastas na may bayad : ADVERTISEMENT.

Ad·bi·yén·to *png* [*Esp adviento*] : Advent.

ad·dá *pnb* [*Ilk*] : narito; nariyan.

ad·dág *png* [*Ilk*] : dagán, pandagán.

ad·dán *png Ark* [*Iba*] : hagdan.

ad·dáw *png* [*Iva*] : pag-ibig.

addendum (a·dén·dum) *png* [*Ing*] **1:** dagdag; karagdagan; pandagdag : ANNEX **2:** dahong-dagdag; suplemento; apendise, **addenda** kung maramihan.

addict (á·dik) *png, pnr* [*Ing*] : ádik.

addition (a·dís·yon) *png* [*Ing*] **1:** kilos o proseso ng pagsasama at paglalangkap **2:** *Mat* pagsasama ng dalawa o higit pang numero o bilang upang makuha ang kabuuan **3:** karagdagan; ekstensiyon tulad ng bahagi ng gusali **4:** *Kem* pagsasama ng dalawang elemento upang bumuo ng compound.

additional (a·dí·syo·nál) *pnr* [*Ing addition + al*] : dagdag; karagdagan.

address (a·drés) *png* [*Ing*] **1: a** pook na tinitirhan ng isang tao o himpilan ng isang organisasyon **b** detalye nito, para sa layuning pangkoreo **c** ang kinalalagyan ng lihim na impormasyon **2:** panayam o pahayag sa mga manonood o sa madla **3:** paraan ng pakikipag-usap.

ad·dú *png* [*Iba*] : apdo *var* aggú.

a·de·lan·tá·do *pnr* [*Esp*] **1:** nauuna **2:** *Alp* tao na mapanguna **3:** noong panahon ng Espanyol, tawag sa unang gobernador-heneral ng Filipinas.

a·dél·pa *png Bot* [*Esp Tag*] : palumpong (*Nerium oleander*) na tumataas nang 1- 3 m, balahibuhin ang hugis sibat na dahon, at may dilaw, puti, o pulang bulaklak.

adenine (ád·e·nín) *png* [*Ing*] : purine base, isang salik ng nucleic acid ($C_5H_5N_5$).

adenitis (ad·e·náy·tis) *png Med* [*Ing*] : namamaga at namumulang bukol sa katawan.

adenoid (ád·e·nóyd) *png Med* [*Ing*] : namamagang kulani sa gitna ng likod ng ilong ats lalamunan.

adenoma (ád·e·nó·ma) *png Med* [*Ing Lat*] : búkol sa glandula.

adenosine (a·dén·o·sin) *png* [*Ing*] : nucleoside ng pinag-isang adenine at ribose, matatagpuan o makikita sa lahat ng buháy na tissue.

a deux (a du) *pnr, pnb* [*Fre*] : para sa dalawa lamang.

ad fin *pnb* [*Lat ad finem*] : tungo sa katapusan.

adhesion (ad·hí·syon) *png* [*Ing*] **1:** adhesyón **2:** *Med* abnormal na pagdidikit ng rabáw sanhi ng pamamaga o súgat **3:** pagpapanatili sa kontak ng gulong ng sasakyan at daan.

adhesive (ad·hí·siv) *png* [*Ing*] : pandikit.

adhesive tape (ad·hí·siv teyp) *png* [*Ing*] : teyp na may pandikit at ginagamit na pandikit.

ad·hes·yón *png* [*Esp adhesión*] **1:** pagdidikit **2:** kakayahan ng isang bagay na dumikit kaagad sa isa pang bagay.

ad·he·tí·bo *png* [*Esp adjetivo*] : panguri.

ad·hi·kâ *png* : dakila o marangal na layon *Cf* AMBISYON, LUNGGATI, MITHÍ, NÁSA : DUPÓT.

ad hoc (ád·hok) *pnb* [*Lat Ing*] : bilang pagsasaalang-alang sa isang bagay; para sa isang tiyak na layunin o pangyayari.

ad hominem (ad ho·mi·ném) *pnb* [*Lat*] : para sa tao; personal.

ad·hu·di·ká *pnd* **mag-ad·hu·di·ká, ad·hu·di·ka·hán** [*Esp adjudica*] : gumanap na tagahatol sa kompetisyon, hukuman, at iba pa.

ad·hu·di·kas·yón *png* [*Esp adjudicación*] : pagbibigay ng hatol o sentensiya.

a·di *png* [*Tir*] : kaibigang lalaki.

Adieu! (a·dyú) *pdd* [*Fre*] : Paálam!

a·dí·gi *png Ark* [*Ilk*] : halígi.

á·dik *png* [*Ing addict*] **1:** laging paggawa o paggamit ng isang bagay **2:** pagkalulong sa ipinagbabawal na gamot o anumang bisyo **3:** tao na lulong sa ipinagbabawal na gamot : DURUGÍSTA, JUNKIE **4:** *Mus* [*Tbo*] agung.

a·díl *png* [*War*] : likás na kakayahan o talino; abilidad.

ad infinitum (ád in·fí·ni·túm) *pnb* [*Lat*] : walang hanggan.

á·ding *png* [*Ilk*] : malambing na tawag sa nakababatàng kapatid : NENÈ.

a·díng *png* [*Kal*] : awit para sa kasayahang tulad ng kasal at budong.

a·din ka·i·la *png* [*Kan*] : mga banal na kaluluwa katulad nina Kabunyian, mga diyos, at ng mga yumaong ninuno.

adíno *pnb* [*Ilk*] : saan.

ad ín·te·rím *pnr* [*Lat*] : pansamantala.

a·dí·pen *png* [*Ilk*] : alipin.

a·dis·yón *png Mat* [*Esp adición*] : addition.

a·dis·yo·nál *pnr* [*Esp adicional*] : karagdagan.

ád·it *png* [*Ing*] **1:** pahalang na pasukan sa minahan **2:** paraan ng paglapit o pagsasabi.

a·dí·was *pnd* **mag-a·dí·was, u·ma·dí·was, i·a·dí·was** [*Ilk*] : lumakas, gaya ng bagyo o ulan.

a·di·yá *pnd* **mag-a·di·yá, i·pag-a·di·yá, i·a·di·yá** [*ST*] : ipagtanggol sa anumang panganib : ADYÂ.

a·dí·ya·dí *png Mus* [*Agt*] : oyáyi.

a·di·yós *png* [*Esp adiós*] : pamamaalam.

A·di·yós! *pdd* [*Esp adiós*] : Paalam!

adjacent (a·dyéy·sent) *png* [*Ing*] : katabi; kagilid.

adjective (á·dyik·tív) *png* [*Ing*] : panguri.

adjourn (a·dyérn) *pnd* **1: a** antalahin o ipagpaliban **b** pansamantalang itigil ang pulong o pag-uusap **2:** tapusin ang pulong o sesyon.

adjutant (á·dyu·tánt) *png* [*Ing*] : ayudánte.

ad·ki·sis·yón *png* [*Esp adquisición*] : acquisition.

ád·law *png* [*Hil Seb*] : áraw.

ad·lá·won *pnb* [*Hil*] : oras mula pagsikat ng araw hanggang sa tanghali.

ád·lay *png* [*War*] : sigarilyo na gawa sa dinurog na tabako at binilot sa dahon ng nipa.

ad·láy *png Bot* [*Bik*] : tigbí.

ád·lib *png* [*Ing*] : pagsasalita, pagtugtog, o pagganap nang walang paghahanda – *pnd* **mag-ád·lib, ad·li·bán, u·mád·lib.**

ad lí·bi·túm *pnb, pnr* [*Lat*] **1:** ayon sa ikasisiya ng isang tao **2:** *Mus* hindi obligado; hindi importante.

ád·lip *pnd* **mag-ád·lip, ad·lí·pin, ad·lí·pan** [*Seb*] : tapyasin.

ad lí·tem *pnr* [*Lat*] : nahirang para sa isang asunto.

ad majorem Dei gloriam (ad ma·yó·rem dé·yi gló·ryam) *pnb* [*Lat*] : tungo sa lalong ikaluluwalhati ng Diyos.

ád·man, daglat [*Ing*] : advertising man; eksperto sa adbertisment.

administer (ad·mí·nis·tér) *pnd* [*Ing*] : mamahalà.

ad·mi·nis·tra·dór *png* [*Esp*] : tagapamahala o tagapangasiwa.

ad·mi·nís·tras·yón *png* [*Esp administracion*] **1:** pamamahala o pangangasiwa **2:** *Pol* pamahalaan **3:** *Pol* tawag sa tao, pangkat ng tao, o partidong pampolitika na nagpapatakbo ng pamahalaan sa loob ng takdang panahon.

administration (ad·min·strév·syon) *png* [*Ing*] : adminístrasyon.

administrator (ad·mín·i·strév·tor) *png* [*Ing*] : administrador.

ad·mi·ráb·le *pnr* [*Esp*] : kahangahanga; kapuri-puri; kaibig-ibig.

ad·mi·ra·dór *png* [*Esp*] : tagahanga; mangingibig.

ád·mi·rál *png* [*Ing*] : pinuno ng hukbong dagat : ALMIRÁNTE.

ád·mi·ras·yón *png* [*Esp admiracion*] : paghangà.

admission (ad·mís·yon) *png* [*Ing*] : admisyón.

ad·mis·yón *png* [*Esp admisión*] **1:** pagtanggap o pagpasok : ADMISSION **2:** karapatang makapasok : ADMISSION **3:** bayad para makapasok sa sinehan, teatro, o parke : ADMISSION **4:** kondisyon ng pagiging tanggap sa isang posisyon, propesyon, trabaho, at iba pa : ADMISSION **5:** pag-amin sa isang kasalanan o krimen : ADMISSION **6:** pagkilala sa katotohanan ng isang bagay : ADMISSION.

admit (ad·mít) *pnd* [*Ing*] **1:** kilalanin bilang totoo **2:** tanggapin, tulad ng responsabilidad **3:** papasukin **4:** payágan.

ad·mú·lak *png* [*Bil*] : sayaw na ginagaya ang panghuhuli ng ibon.

ad nauseam (ad no·sé·yam) *pnb* [*Lat*] : hanggang sa antas na nakasusulasok, nakasusuka, at nakahihilo.

adnominal (ad·nó·mi·nál) *pnr Gra* [*Ing*] : ikinakabit sa pangngalan.

á·do *png* [*Ifu*] : sa paghabi, puwang sa pagitan ng dalawang sinulid na magkapatong.

a·dó *pnd* **mag-a·dó, i·a·dó** [*War*] : makipagsayaw sa kaparehang babae.

-á·do *pnl* [*Esp*] : pambuo ng pangngalan na nagpapahiwatig ng katayuan o tanggapan, kalagayan o tungkulin, o pangkat, **-á·da** kung pambabae, *hal* abusado, abusada : -ATE[1].

a·do·bá·do *png* : adóbo.

a·dó·be *png* [*Esp*] **1:** batong silyar **2:** pinatuyong ladrilyo na karaniwang matatagpuan sa mga bansa na bibihirang umulan **3:** dilaw na luad na naipon ng ilog at nagiging batong silyar **4:** gusali na yari sa adobe **5:** maitim na lupa na may halong luad.

a·dó·bo *png* [*Esp*] : putaheng niluto sa suka at asin, karaniwang sinasangkapan ng paminta, bawang, laurel, at iba pang pampalasa : ADOBÁDO – *pnd* **i·a·dó·bo, a·do·bó·hin, mag-a·dó·bo.**

á·dog *png* [*Ifu*] : lupang siksik na ginagamit sa pagbuo ng rabaw ng dingding na bato.

adolescence (ad·o·lés·ens) *png* [*Ing*] : panahon sa pagitan ng kabataan at pagkatigulang.

adolescent (ad·o·lés·ent) *png, pnr* [*Ing*] : malapit nang maging tigulang *Cf* BINATILYO, DALAGITA, DALAGINDING : TIN-EDYER.

A·dól·fo *png Lit* : tauhan sa *Florante at Laura,* kababata ni Florante, at nagtangkang umagaw sa Albanya at kay Laura.

A·dó·nis *png* [*Gri*] **1:** *Mit* kabataang lalaki na pinatay ng baboy-damo, ngunit pinayagan ni Zeus na bumalik kay Persephone tuwing taglamig, at kay Aphrodite tuwing tag-init **2:** lalaking guwapo.

a·dop·si·yón *png* [*Esp adopción*] **1:** pag-ampon, tulad ng sa batà : ADOPTION **2:** paggamit o paghiram sa isang idea, bagay, at iba pa **3:** pagtanggap o pagpapatibay.

a·dop·tá *pnd* **mag-a·dop·tá, a·dop·ta·hín, i·a·dop·tá** [*Esp adoptar*] **1:** mag-ampon **2:** gumamit **3:** tumanggap.

a·dop·tí·bo *pnr* [*Esp adoptivo*] : ampon, inampon.

adoption (a·dáp·syon) *png* [*Ing*] : adopsiyón.

-a·dor *pnl* [*Esp*] : pambuo ng pangngalan bilang tagaganap, **-a·dó·ra** kung babae *hal* serbidor, serbidora : -ATOR.

a·do·ra·dór [*Esp*] *png* **1:** tagahanga; mangingibig **2:** tanod na naglalamay kapag nakatanghal ang Banal na Sakramento.

a·do·ras·yón *png* [*Esp adoración*] **1:** paghanga; pagsamba; pagsuyò **2:** pagsamba sa Banal na Sakramento.

a·dór·no *png* [*Esp*] : palamuti.

ad per·só·nam *pnb* [*Lat*] : para sa isang tao.

ád rem *pnb, pnr* [*Lat*] : tungo sa layunin, hangarin, o pakay.

adrenal (a·drín·al) *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa o mula sa adrenal gland **2:** malapit sa bato, suprarenal **3:** may kaugnayan sa bató o kalapit nito.

adrenalin (a·drén·a·lín) *png BioK* **1:** hormone na nasa adrenal gland at nakaaapekto sa sirkulasyon at aksiyong maskular; kilala rin bilang epinephrine **2:** sustansiyang ginagamit na pampasigla.

adrenocorticotropic hormone (a·drí·no·kór·ti·ko·tró·fik hór·mon) *png BioK* [*Ing*] : hormone na inilalabas ng pituitary gland na nakapagpapagana ng adrenal gland.

Ad·sum! (ád·sam) *pdd* [*Lat*] : Narito! Narito ako!

a·dú·dos *pnd* **mag-a·dú·dos, i·a·dú·dos** [*Bik*] : itulak ng maraming tao.

a·dúl *pnr* [*Seb*] : kuláng-kuláng.

a·du·la·dór *png* [*Esp*] : mamumurì; tagahanga; admirador.

a·du·las·yón *png* [*Esp adulación*] : papuri; papuri na may paghanga.

a·du·la·tór·yo *pnr* [*Esp adulatorio*] : mapamurì.

adult (á·dult) *png* [*Ing*] **1:** may gulang o sapat ang gulang; ganap na lumaki o tumanda : TIGULANG **2:** *Bat* tao na tumuntong sa hustong gulang o mayor de edad.

a·dúl·te·rá *png* [*Esp adúltera*] : babae na taksil sa asawa; **a·dúl·te·ró** kung lalaki.

a·dul·te·rá·do *pnr* [*Esp*] : binantuan; hindi puro o dalisay.

adultery (a·dál·te·rí) *png* [*Ing*] : pakikiapid.

a·dul·tér·yo *png* [*Esp adulterio*] **:** pakikiapid.

a·dú·na *pnb* [*Seb*] **:** may o mayroon.

a·du·ná·han *pnr* [*Seb*] **:** mayaman.

á·dut *png Agr* [*Ilk*] **:** uri ng palay na pula ang butil.

ad utruque paratus (ad u·trú·kwe pa·rá·tus) *pnr* [*Lat*] **:** handâ sa anumang mangyari, masama man o mabuti.

a·du·wá·gay *png Mus* [*Bil*] **:** katutubong biyolin na isa ang kuwerdas **:** KUGOT, DUWAGEY.

ad va·ló·rem *png* [*Lat*] **:** buwis na ipinapatong batay sa tinatayang halaga ng produkto.

advance (ad·váns) *png* [*Ing*] **1:** pagsulong; kaunlaran **2:** bále **3:** pagtaas ng ranggo o tungkulin.

Ad·vent *png* [*Ing*] **1:** panahon bago mag-Pasko, sakop ang apat na naunang mga Linggo **:** ADBIYENTO **2:** pagdating o pangalawang pagdating ni Kristo **3:** pagdating ng isang mahalagang tao o bagay.

adventitious root (ad·ven·tí·syes rut) *png Bot* [*Ing*] **:** ugat na lumalabas mula sa ibang bahagi ng halaman na hindi karaniwang nilalabasan ng ugat.

adventure (ad·vén·tsur) *png* [*Ing*] **:** abentura.

adventurer (ad·vén·tsur·ér) *png* **:** abenturéro.

adverb (ád·verb) *png* [*Ing*] **:** pang-abay.

adverse (ád·vers, ad·vérs) *pnr* [*Ing*] **1:** kataliwas; kasalungat **2:** nakapagdudulot ng pinsala, sakit, o karamdaman.

advertisement (ad·vér·tis·mént) *png* [*Ing*] **:** adbertisment.

advertising (ád·ver·táyz·ing) *png* [*Ing*] **:** larang sa komunikasyon ukol sa paggawa ng adbertisment.

advice (ad·váys) *png* [*Ing*] **:** payo.

advocatus diaboli (ad·vu·ká·tus di·á·bo·lí) *png* [*Lat*] **1:** *Lit* sugo ng diyablo **2:** antagonistikong kritiko lalo na ukol sa mga kapakipakinabang na usapin **3:** opisyal na kritiko tungkol sa merito ng mga himala ng isang magiging santo.

ad·wâ *png***:** pakiramdam na nasusuka, malimit dahil sa pandidiri **:** NAUSEA.

ad·wá·na *png* [*Esp aduana*] **1:** noong panahon ng Espanyol, sangay ng pamahalaan na naniningil ng buwis para sa inaangkat at iniluluwas na kalakal at kargaménto *Cf* CUSTOMS **2:** gusali para sa naturang gawain **3:** produkto o kalakal na pinatawan ng buwis.

ad·wa·né·ro *png* [*Esp aduanero*] **:** ahente sa isang adwana.

ad·yâ *pnd* **mag-ad·yâ, i·ad·yâ :** varyant ng **adiyá**.

ad·yá·ngaw *png Bot* [*Bik Seb*] **:** dadyangan.

ad·yár *png* [*Kap*] **:** kináyod na bungangkahoy, gaya ng niyog o papaya – *pnd* **mag-ad·yár, i·ad·yár, ad·ya·rín**.

a·dyén·da *png* [*Ing agenda*] **1:** listahan ng mga bagay na balak gawin **:** AGENDA, DOCKET[3] **2:** mga pag-uusapan sa pulong **:** AGENDA, DOCKET[3].

ad·yó *png* **1:** maikling pagdalaw o pagbisita **2:** akyát – *pnd* **mag-ad·yó, i-ád·yo, u·mad·yó, ad·yu·hín**.

ád·yong *png* [*Hil*] **:** malaking barko, gaya ng Arka ni Noe.

ad·yóng *png Mit* [*Hil*] **:** bangkang sinasakyan ng kaluluwa ng yumao patungo sa kaharian ng mga patay.

ad·yóp *pnd* **mag-ad·yóp, i·ad·yóp, ad·yu·pín, ad·yu·pán :** pausukan.

adze (adz) *png* [*Ing*] **:** daras[1].

á·e *png* [*Mrw*] **:** paa[1].

aechmea (eyk·méy·a) *png Bot* [*Ing*] **:** roseta (*Aechmea chantinii*) na mahaba at matigas ang bulaklak.

aegis (í·dyis) *png* [*Ing Gri*] **1:** *Mit* kalasag ni Zeus o Athena, na may mukha ng Gorgon sa gitna **2:** pagkupkop; pangangalaga **3:** taguyod o pagtataguyod; tangkilik o pagtangkilik.

Aegisthus (i·dyís·tus) *png Mit* [*Ing*] **:** anak ni Thyestes at kapatid ng asawa ni Agamemnon na si Clytemnestra.

Aeneid (éy·nid) *Lit* [*Ing Lat*] **:** epiko ni Vergil hinggil sa pakikipagsapalaran ng bayaning Trojan na si Aenas matapos ang pagbagsak ng Troya.

aeon (í·on, í·en) *png* [*Ing*] **:** napakatagal na panahon; daan-daang panahon *var* eon.

aerádo (e·rá·do) *pnr* [*Esp*] **1:** lantad sa hangin **2:** hinangin, gaya ng likido sa paggawa ng soda water.

aerasyón (e·ras·yón) *png* [*Esp aeración*] **:** proseso ng paglalantad sa hangin.

aerial (ey·rí·el) *png* [*Ing*] **:** antena ng radyo o telebisyon.

aerial (éy·ri·el, ey·ír·i·el) *pnr* [*Ing*] **1:** sa himpapawid; sa itaas **2:** *Bot* tumutubo o nabubuhay sa hangin, gaya ng dapò.

aerie (éyr·i) *png* [*Ing*] **1:** pugad ng bánoy, lawin, at iba pang ibong mandaragit **2:** inakáy ng lawin, agila, at iba pa.

aerobics (ey·rów·biks) *png* [*Ing*] **:** pag-eehersisyo para palakasin ang puso at bagà **:** AEROBIKÁ.

aerobika (e·ró·bi·ká) *png* [*Esp aeróbica*] **:** aerobics.

aerodinamika (é·ro·di·ná·mi·ká) *png* [*Esp aerodinámica*] **:** pag-aaral sa kilos ng hangin at mga gas, at sa bisa nito sa mga solidong bagay **:** AERODYNAMICS, ERODINÁMIKÁ.

aerodrome (ér·o·drówm) *png* [*Ing*] **:** aerodromo.

aerodromo (e·ró·dro·mo) *png* [*Esp*] **:** maliit na paliparan ng eroplano **:** AERODROME, ÉRODROMÓ.

aerodynamics (eyr·ow·day·nám·iks) *png* [*Ing*] **:** aerodinamika.

aerogram (éyr·o·grám) *png* [*Ing*] **:** sulat na nasa isang papel, nakatupi, selyado, at ipinadadala sa pamamagitan ng eroplano.

aeronautics (éyr·o·nó·tiks) *png* [*Ing*] **:** aéronautíka.

aéronautíka (é·ro·nó·ti·ka) *png* [*Esp aeronaútica*] **:** agham o sining sa pagpapalipad ng eroplano **:** AERONAUTICS.

aerophobia (éyr·o·fó·bi·á) *png* [*Ing*] **:** abnormal na takot sa simoy ng hangin, gas, at anumang bagay na lumilipad o nasa hangin.

aerosol (éyr·o·sól) *png* [*Ing*] **1:** *Kem* substance na ipinaloob sa sisidlan, karaniwang may propellant gas, at inilalabas sa pamamagitan ng spray **2:** anumang sisidlan ng substance na ito **3:** sistema ng mga colloidal particle na nakakalat sa gas, usok, at iba pa.

aesthete (és·tit) *png* [*Ing*] **:** tao na may maselang pagtingin sa kagandahan ng sining o kalikasan.

aesthetic (is·tét·ik, es·tét·ik) *pnr, png* [*Ing*] **:** estetíko.

aes triplex (es tríp·lex) *png* [*Lat*] **:** isang bagay o anumang bagay na dikayang gibain o sirain.

Aeta (áy·ta) *png* **:** Agta.

aetátis (ay·tá·tis) *pnb* [*Lat*] **:** ng o sa edad na.

aetatis suae (i·téy·tis sú·i) *pnb* [*Lat*] **:** ukol sa kaniyang edad.

affidavit (af·i·déy·vit) *png [Ing*] **:** apidábit.

affiliate (a·fíl·i·éyt) *png* [*Ing*] **1:** sangay ng isang samahan; kaagapay o katulong **2:** *Kom* kompanya na pagaari ng isa pang entidad ang kabuuan o bahagi nito : BRANCH, SANGÁY, SUBSIDIARY **3:** *Bat* paglilinaw ng relasyon sa ama, tulad ng isang ilehitimong anak.

affiliate (a·fíl·i·éyt) *pnd* [*Ing*] : umugnay sa samahan.

affliation (a·fíl·i·éy·syon) *png* [*Ing*] : ugnayan o relasyon ng anumang entidad.

affinity (a·fín·i·tí) *png* [*Ing*] : apinidad.

affirm (a·férm) *pnd* [*Ing*] : apirmahin.

affirmation (áf·er·méy·syon) *png* [*Ing*] : apirmasyón.

affirmative (af·ér·ma·tív) *pnr* [*Ing*] : apirmatíbo.

affix (áf·iks) *png Gra* [*Ing*] : panlapì.

affix (a·fíks) *pnd* [*Ing*] **1:** tatakan ng selyo **2:** dagdagan.

aficionado (a·fi·syo·ná·do) *png, pnr* [*Esp*] : apisyonádo.

aflatoxin (a·flá·tok·sín) *png Kem* [*Ing*]: anumang uri ng magkakaugnay na nakalalasong sangkap, likha ng amag (*Aspergillus flavus*), at nagdudulot ng pinsalà o kanser sa atay.

a·fo·ra·dór *png* [*Esp aforrador*] : noong panahon ng Espanyol, tao na naatasang mag-uri ng mga dahon ng tabako : AFORÍSTA.

a·fo·rís·ta *png* [*Esp aforrador*] : aforador.

a fortiori (a·for·ti·ó·ri) *pnb, pnr* [*Lat*] : para sa higit na matibay na katwiran; batay sa mga katunayan.

Africa (á·fri·ká) *png* [*Ing*] : pangalawang pinakamalaking kontinente sa daigdig : APRIKÁ.

African (á·fri·kán) *pnr* : may kaugnayan sa Africa : APRIKÁNO.

Afro (áf·ro) *png* [*Ing*] : estilo ng buhok, mahaba, makapal, at malago, gaya ng likás na ayos ng buhok ng ilang Itim.

Afro- (áf·ro) *pnr* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan o pang-uri at nangangahulugang may kaugnayan sa Africa, *hal* Afro-Asian.

Afro-Asian (áf·ro-éy·syan) *pnr* [*Ing*] : may kaugnayan kapuwa sa Africa at Asia.

afternoon (áf·ter·nún) *png* [*Ing*] : hápon; ang panahon mulang tanghali hanggang bago gumabi.

a·fú *png* [*Iba*] : apó.

a·fút *png* [*Mrw*] : apó.

Ag, symbol (ey·dyi) *Kem* [*Ing*] : silver.

á·ga *png* **1:** pagdating bago ang takdang oras : DANUN **2:** [*Mag*] : akala[1].

a·gá·ag *png* [*Ilk*] **1:** lamat na halos hindi nakikita o nahahalata **2:** anag-ag.

a·ga·á·gab *png* [*Ilk*] : magnanakaw ng hayop.

a·gá·ak *png* **1:** *Zoo* babansî **2:** [*Seb*] langitngit[1].

a·ga·ás *png* : kaluskos.

á·gab *png* [*Ilk*] : pagpapayaman sa pamamagitan ng ilegal na pamamaraan.

ág-a·ba·nga·tán *png* [*Pan*] : lapastangan.

a·gá·bay *png* **1:** [*ST*] akbáy **2:** [*Ilk*] piling[1].

a·gád *pnb* : kapagdaka; kagyat; madalian.

a·gád *pnd* **a·ga·rín, mang-a·gád** : ubusin o tapusin nang mabilis.

a·gad·ád *png* [*Seb*] : halakhák.

ag-ág *png* [*ST*] : ábong.

ág-ag *pnd* **mag-ág-ag, i·ág-ag, ag-á·gin** [*Hil Seb War*] : magbistay o bistayin.

ag-á·gan *png* [*Hil Seb War ag-ag+an*] : bistay o salaan.

a·gag·há *png* [*Bik*] : taghoy; daing.

a·gá·han *png* [*Tag*] **1:** unang pagkain sa isang araw **2:** ang kinakain sa umaga **3:** oras ng unang pagkain : ALMUSÁL, BREAKFAST, DES-AYÚNO, PAMÁHAW, PAMMÍGAT.

a·ga·hás *png* **1:** halák ng may hikà **2:** malakas-lakas na hihip ng hangin.

a·gá·ho *png Bot* : punongkahoy (*Casuarina equisetifolia*) na mahahabang payat at tila karayom ang sanga, at tumataas nang 12 m.

a·gák *png* [*ST*] : kakak ng ibon.

a·gá·kan *png* **1:** ingay ng mga ibon **2:** *Kar* [*Kal*] bíga ng kúbo.

a·gál *pnr* [*War*] : matanda; ulyanin.

a·gál-a·gál *png Bot* : matigas na bahagi sa ubod ng ugat ng halaman.

a·gá·lon *png* [*Hil Seb*] : panginoon.

á·gam *png* [*ST*] **1:** kakayahang magisip **2:** alaala ng mga bagay na lumipas at tao na namatay : GUNITA, MEMORYA.

a·gám *png* [*Hil*] : pigil[2].

a·gá·ma *png Zoo* [*Ilk*] : alimásag.

á·gam-ágam *png* **1:** alinlangan; hinala **2:** kutob **3:** tákot.

a·gá·mang *png* [*Igo Ilk*] : kamálig.

Ag, symbol (ey·dyi) *Kem* [*Ing*] : silver.

á·ga *png* **1:** pagdating bago ang takdang oras : DANUN **2:** [*Mag*] : akala[1].

a·gá·ag *png* [*Ilk*] **1:** lamat na halos hindi nakikita o nahahalata **2:** anag-ag.

a·ga·á·gab *png* [*Ilk*] : magnanakaw ng hayop.

a·gá·ak *png* **1:** *Zoo* babansî **2:** [*Seb*] langitngit[1].

a·ga·ás *png* : kaluskos.

á·gab *png* [*Ilk*] : pagpapayaman sa pamamagitan ng ilegal na pamamaraan.

ág-a·ba·nga·tán *png* [*Pan*] : lapastangan.

a·gá·bay *png* **1:** [*ST*] akbáy **2:** [*Ilk*] piling[1].

a·gád *pnb* : kapagdaka; kagyat; madalian.

a·gád *pnd* **a·ga·rín, mang-a·gád** : ubusin o tapusin nang mabilis.

a·gad·ád *png* [*Seb*] : halakhák.

ag-ág *png* [*ST*] : ábong.

ág-ag *pnd* **mag-ág-ag, i·ág-ag, ag-á·gin** [*Hil Seb War*] : magbistay o bistayin.

ag-á·gan *png* [*Hil Seb War ag-ag+an*] : bistay o salaan.

a·gag·há *png* [*Bik*] : taghoy; daing.

a·gá·han *png* [*Tag*] **1:** unang pagkain sa isang araw **2:** ang kinakain sa umaga **3:** oras ng unang pagkain : ALMUSÁL, BREAKFAST, DES-AYÚNO, PAMÁHAW, PAMMÍGAT.

a·ga·hás *png* **1:** halák ng may hikà **2:** malakas-lakas na hihip ng hangin.

a·gá·ho *png Bot* : punongkahoy (*Casuarina equisetifolia*) na mahahabang payat at tila karayom ang sanga, at tumataas nang 12 m.

a·gák *png* [*ST*] : kakak ng ibon.

a·gá·kan *png* **1:** ingay ng mga ibon **2:** *Kar* [*Kal*] bíga ng kúbo.

a·gál *pnr* [*War*] : matanda; ulyanin.

a·gál-a·gál *png Bot* : matigas na bahagi sa ubod ng ugat ng halaman.

a·gá·lon *png* [*Hil Seb*] : panginoon.

á·gam *png* [*ST*] **1:** kakayahang magisip **2:** alaala ng mga bagay na lumipas at tao na namatay : GUNITA, MEMORYA.

a·gám *png* [*Hil*] : pigil[2].

a·gá·ma *png Zoo* [*Ilk*] : alimásag.

á·gam-ágam *png* **1:** alinlangan; hinala **2:** kutob **3:** tákot.

a·gá·mang *png* [*Igo Ilk*] : kamálig.

a·ga·máng *png* [*Pan*] : alamáng.

A·ga·mém·non *png Mit* [*Gri*] : pinuno ng mga Griyego sa ekspedisyon laban sa Troya at ipinapatay ng kaniyang asawang si Clytemnestra.

agamic (a·gám·ik) *pnr* [*Ing*] : dumaraan sa reproduksiyong asexual.

a·gá·mid *png* [*Kan*] : ritwal ng pagsalubong sa kaluluwa ng yumao : DONO, KAGONGKONG.

a·gá·mil *png* [*Pan*] : kasangkapan.

agamospermy (a·ga·mos·pér·mi) *png Bio* [*Ing*] : reproduksiyong asexual sa pamamagitan ng paghahati ng dipertilisadong ovule.

a·gá·na *png Bot* : naga[3].

á·gan-á·gan *pnr* [*ST*] : laging handa upang iwasan ang panganib *var* ágang-ágang.

a·gá·nas *png Bot* : amaiit.

á·gang *png* : mahaba o patuloy na ugong o tunog, karaniwan ng bubuyog o langaw.

a·gá·ngan *png* [*Seb*] : mala-buhanging dumi o tae ng kulisap na naninirahan sa kahoy.

á·gap *png* **1:** kakayahang kumilos nang mabilis bago mangyari ang inaasahan **2:** bilis magpasiya o kumilos batay sa nasabing kakayahan – *pnd* **u·má·gap, a·gá·pan**.

a·gáp *pnr* [*War*] **1:** hindi mapalagay o balisá **2:** nagmamadali.

a·gá·pay *png* **1:** subaybay **2:** guwardiya **3:** alalay.

á·ga·pé *png* [*Ing*] **1:** pagmamahal ng Diyos o ni Kristo sa sangkatauhan **2:** makalangit na pagmamahal ng isang Kristiyano sa kaniyang kapuwa, na katulad ng pagmamahal ng Diyos sa tao **3:** di-makasariling pagmamahal ng isang tao sa iba nang walang sexual na pagnanasa **4:** salusalo o piging na pangkapatiran.

A·gap-í·to Bá·gong·bá·yan *png*: sagisag panulat ni Andres Bonifacio.

á·gar *png* [*Ing*] : substance na katulad ng gelatine, mula sa iba't ibang uri ng pulang damong dagat, at ginagamit na sangkap sa sopas o sa pagpaparami ng mikrobyo.

a·gár *pnd* **mag-agár, a·ga·rín, i·a·gár** [*ST*] : madaliin; bilisan.

a·ga·râ *png* [*Seb*] : mga bagay na pagaari ng iba.

á·gar-á·gar *png Bot* : gulamang mula sa isang uri ng damong dagat : HELATÍNA.

a·gá·ri·kó *png Bot Med* **:** kabute na pinulbos at ipinagbibili sa botika bilang gamot.

a·gar-ká·in *png* [*ST*] **:** tao na nabubuhay sa sariling sikap.

a·gá·ru *png Bot* [*Pan*] **:** hinabuad.

á·gas *png* **1:** pagkalaglag ng fetus mula sa sinapupunan **2:** [*Ilk*] gamot; lunas[1].

a·gás *png* [*Seb*] **:** tágas ng tubig.

a·ga·sáng *png* [*Pan*] **1:** angháng **2:** kalám[1].

agas-ás *png* **:** kaluskos.

A·gá·si *png Mit* **:** Bathala kapuwa ng kalusugan at sakit sa Zambales; katuwang ni Malyari *var* Akasi.

a·gát *png Bot* [*Pan*] **:** lúya.

á·ga·tá *png* [*Esp*] **:** uri ng kalsedonya na sarisari ang kulay.

a·gát-at *png* [*War*] **:** mantsa; batik.

á·gat·só·na *png* [*Esp agachona*] **1:** *Zoo* ibong mahaba ang tuka at mahilig manirahan sa latian **:** TIKLING **2:** uri ng ulam o putahe sa Espanya.

agave (a·géy·vi) *png* [*Ing*] **:** halaman (genus *Agave*) na karaniwang pampalamuti, matinik ang dahon, at ginagamit na sangkap sa tequila ang dagta nito.

á·gaw *png* **1:** sapilitang pagkuha ng anumang bagay **2:** hindi makatwirang pagsamsam sa ari-arian **3:** pagsabat sa usapan **4:** *Bot* baging (*Quamodit pennata*) na makinis **:** KABÉLYO DE ANGHÉL, LUMPITAN, MALMARAMA, PIROSPIROS, SAILATAN, TARTARAOK – *pnd* **mang-á·gaw, a·gá·win, i·á·gaw**.

a·gáw *png* [*Hil Seb*] **:** pínsan.

a·ga·wán *png* [*ágaw* + *an*] **:** unahán sa pagkuha **:** HÁMBOT.

a·gaw-áw *png* [*Bik*] **:** alingawngáw.

á·gaw ti sá·bot *png* [*Ilk*] **:** laro ng mga batà na gumagamit ng bao.

á·gay *png* **1:** *Agr* [*Man*] sa pagkakaingin, yugto sa pagtabás ng mga punò at damo **:** PAGLALÁWAG **2:** [*Hil Seb*] daloy o agos.

a·gáy-ay *png* **1:** banayad na simoy ng hangin **2:** [*Seb Hil War*] **:** bukbók.

a·ga·yáy *png* [*ST*] **1:** karaniwang daan ng tao o sasakyan **2:** agos ng tubig sa ilog.

a·gá·yep *png* [*Pan*] **:** sitaw.

a·ga·yok *png* [*Ifu*] **:** agimat ng mga babae para magayuma ang lalaki.

ág·bay *pnr* [*Hil Seb Tag*] **:** akbáy.

ag·bón *png* [*Seb*] **:** abó.

ág·bu *png* [*Ilk*] **:** kábag.

ag·dá *pnd* **ma·ág·dá, ag·da·hín, i·ag·dá** [*Bik Hil Seb*] **:** hikayatin.

ag·dón *png*: pagpupunyagi para matapos ang isang gawain.

ag·dóng-bú·hay *png* [*agdon+sa+buhay*] **:** búhay na hikahos at kumikita lamang ng makakain para sa isang araw; búhay na isang-kahig, isang-tuka.

age (édys) *png* [*Ing*] **1:** edád **2:** yugto sa buhay ng isang tao **3:** mahabang panahon **4:** partikular na panahon sa nakaraan.

a·gél *png* [*Pan*] **:** tanggol.

agency (éy·dyen·sí) *png* [*Ing*] **1:** opisina o kompanya na kinabibilangan ng isang ahente **:** AHENSIYA **2:** sangay.

agenda (a·dyén·da) *png* [*Ing*] **:** adyenda.

agent (éy·dyent) *png* [*Ing*] **1:** ahente **2:** tagapamagitan **3:** tiktik.

age of consent (eyds ov kon·sént) *png Bat* [*Ing*] **:** gulang na maaaring pakasal kahit walang pahintulot ng magulang.

á·gew *png* [*Pan*] **:** áraw.

a·gé·yet *png Zoo* [*Pan*] **:** lamok.

ag·gá·win *png* [*Ifu Bon*] **:** bilog at malukong na basket na itinatali sa baywang; ginagamit sa pangunguha ng susô *Cf* ALÁT.

ág·gid·án *pnr* [*Ilk*] **:** sabáy.

ag·gú *png* [*Iba*] **:** varyant ng **addu**.

ag·gub *png Zoo* [*Ifu*] **:** uwang-tubig na kulay asul, makintab, at may sungay.

ag·gung *png Zoo* [*Ifu*] **:** susô.

ag·hád *png* [*Seb*] **:** dahák *Cf* DURÂ.

ag·hám *png* **1:** sangay ng kaalaman na nakabatay sa obhetibong simulain na ginagamitan ng sistematikong pagmamasid at eksperimento ng mga bagay-bagay **:** SIYENSIYA, SCIENCE **2:** sistematikong kaalaman, karaniwan sa tiyak na paksa **3:** organisadong kaalaman sa isang asignatura **:** SIYENSIYA, SCIENCE.

ag·hám pang·ka·li·ká·san *png* [*agham pang* + *kalikásan*] **:** agham o kaalaman ng mga bagay o proseso na makikita sa kalikasan, *hal* biyolohiya, pisika, na kaiba sa abstrakto o teoretikong agham, gaya ng matematika at pilosopiya **:** NATURAL SCIENCE.

ag·hám pan·li·pu·nán *png* [*agham pang* + *lipunan*] **1:** pag-aaral sa lipunan at mga kilos panlipunan **:** SOCIAL SCIENCE **2:** agham o pag-aaral ng isang aspekto ng lipunan o isang anyo ng aktibidad sa lipunan, *hal* kasaysayan, sosyolohiya, ekonomiya, at katulad **:** SOCIAL SCIENCE.

ág·hat *pnd* **mag-ág·hat, ag·há·tin, i·ág·hat** [*Seb*] **1:** hamunin o humamon **2:** pilitin.

ag·hó *png Bot* [*Hil*] **:** ípil-ípil.

ág·hom *png* [*Hil*] **:** paraluman.

ag·hóp *pnr* [*Seb*] **1:** mahabagin **2:** mahinahon.

ag·hóy *png* **1:** [*ST*] atsóy **2:** [*Seb*] hiyáw – *pnd* **mag-ag·hóy, ag·hu·yán, i·ag·hóy**.

á·gi *png* **1:** [*Bik Hil Seb War*] **a** bakás **b** guhit ng lapis, bolpen, tsok, at iba pa **2:** paraan o sistema.

a·gî *png* [*Hil*] **:** baklâ.

á·gi *pnd* **mag-á·gi, i·á·gi, a·gí·han** [*Bik*] **:** dumaan; lumipas.

a·gí-á·gi *png* [*Bik*] **1:** kuwento **2:** pangyayari **3:** talambuhay.

a·gíd *pnd* **mag-a·gíd, i·a·gíd, u·ma·gíd** [*Bik*] **:** ikompara; ihambing.

á·gid-á·gid *pnr* [*Seb*] **:** katulad.

a·gi·gí·sing *png* [*Seb*] **:** pílipisán.

a·gi·hán *png* [*Bik Seb*] **:** daan; tawiran; lagusan.

á·gi·lá *png Zoo* [*Esp águila*] **1:** bánoy **2:** uri ng baklad na hugis agilang nakabukad ang pakpak.

á·gil-á·gil *pnr* [*Hil*] **:** nabansot, gaya ng halaman.

a·gí·mat *png* **1:** anting-anting **2:** *Kol* shabu.

a·gí·mud *pnr* [*Seb*] **:** ismid o kaya'y simangot.

a·gi·nál·do *png* [*Esp aguinaldo*] **1:** regalo **2:** regalo kung Pasko.

á·ging *png* [*Ilk*] **:** liblib.

a·gí·ngay *png Bot* **:** mataas na damo na karaniwang matatagpuan sa palayan o tubuhan, at ginagamit na pagkain ng hayop lalo na ng kalabaw.

a·ging·íng *pnr* [*ST*] **1:** katulad ng babae **2:** baklâ.

a·gí·nit *png* [*ST*] **:** pighati; pagkabalisa.

a·gí·nod *pnd* **mag-a·gí·nod, i·a·gí·nod** [*Seb*] **:** umusad.

a·gí·ot *pnd* **mag-a·gí·ot, a·gi·ó·tan, i·a·gí·ot** [*ST*] **1:** palakasin ang loob ng kasama **2:** tapalan ang butas o biyak sa tapayan, gusi, o tibor.

a·gi·pó *png* **1:** dapulan **2:** [*Hil Tag*] labí ng kahoy na iginatong **:** DÚPONG.

a·gí·ray *png* [*Ilk*] **:** riwas[2].

a·gis-ís *png* [*Seb*] : puting kaliskis sa balát na nabubuo o lumalabas kapag tuyó ang balát : MALIKASKÁS.

a·gít-a·gi·tán *pnr* [*Bik*] : masigid o misidhi.

a·git-ít *png* [*Seb*] : tunog na katulad ng lagitik.

á·giw *png* [*Hil Seb Tag*] **1:** maruming sapot ng gagamba **2:** maitim na dumi mula sa usok ng lampara o kandila.

a·gi·wán *png* [*Seb*] : seniséra.

a·gi·yó *png* **1:** maliit na palayok : ANGLÍT **2:** laruang palayok.

ag·kás *png* [*Kap*] **1:** pagbigkás ng salita **2:** pagbanggit o pagsambit.

ag·kát *png* [*Kap*] : paanyayang lumahok o tumulong sa ilang gawain – *pnd* **mag-ag·kát, ag·ka·tín**.

ag·káy *png* : sintas ng salakót.

ag·lá·hi *png* : [*Kap Tag*] kilos o pananalita na nagpapakita ng pangungutyâ sa isang lahi, pamilya, o lipi *Cf* KUTYÂ, LIBÁK, TUYÂ, UYÁM : PÁSOL, PATUTSADA[1], QUIP[2].

ag·la·lá·bon *png* [*Ilk*] : pasasa[1].

ag·la·pi·gá *pnb* [*Pan*] : sakali.

ag·lí *png* [*Kap*] : lihi.

ag·lós *pnr* : lumubóg; binahâ.

ag·lúb·nak *png* [*Ilk*] : gumon[3].

á·glu·ti·nán·te *pnr* [*Esp*] : malagkit; nagkadikit-dikit : AGLUTINATIVE.

a·glu·ti·nas·yón *png* [*Esp aglutinación*] **1:** pagdidikit-dikit **2:** *Lgw* pagsasama-sama ng mga salita upang makabuo ng tambalang salita nang walang pagbabago sa anyo o pakahulugan.

aglutinate (a·glút·e·néyt) *png* [*Ing*] : bagay na malagkit at nagkadikit-dikit.

aglutinative (a·glút·e·néy·tiv) *pnr* [*Ing*] : aglutinante.

ág·ma *png* [*War*] : púyat.

ag·ná·ed *png* [*Ilk*] : tirá[3].

ag·nán *pnr* [*Kap*] : sabáy.

ag·nás *png* **1:** erosyón **2:** pagkabulók **3:** pagkalusaw.

ág·nay *png* [*War*] : palayaw[1].

ág·ni *pnd* **mag-ág·ni, ag·ní·hin, i·ág·ni** [*Seb*] : hikayatin.

ag·nós *png* [*Lat agnus dei*] : banal na anting-anting o relikya *var* agnús : RELIKÁRYO.

ag·nós·ti·kó *png* [*Esp agnostico*] **1:** tao na naniniwalang natatakdaan ng karanasan ang kaalaman kaya nagaalinlangan sa kakayahan ng tao na alamin ang tungkol sa Diyos at paglikha **2:** *Pil* tao na nagtatatwa sa posibilidad ng tunay na kaalaman.

ag·nos·ti·sís·mo *png* [*Esp agnosticismo*] **1:** doktrina o paniniwala ng mga agnostiko **2:** doktrinang intelektuwal o paninindigan sa paniniwala na walang tiyak na basehan ang bawat kaalaman.

Agnus Dei (án·yus dé·yi) *png* [*Lat*] : kordero ng Diyos.

á·go *png* [*War*] : laway o durâ.

a·go·bú·hob *png* [*Bik*] : ungol o ingay ng hangin.

a·gó·go *png Bot* : durampárang.

a gó·go *png* [*Ing*] : hanggang gusto mo; hanggang sa ikasisiya mo.

a·gól *pnr* : kasunod.

a·gol-ól *png* [*ST*] **1:** balinguyngóy **2:** sagitsit ng tubig.

á·gom *png* [*ST*] **1:** tutóng **2:** mabantot na isda.

a·góm *png* [*Bik*] **1:** asawa; kabiyak **2:** kapareha; kasama.

a·góm-a·góm *png* [*Bik*] : kasintahan o karelasyon na itinuturing na parang asawa.

á·gong *png* : varyant ng **agung**.

á·gor *pnr* [*ST*] **1:** walang lakas ng katawan dahil sa edad, sakit, at abnormalidad **2:** walang kakayahan sa paggawa at pagkilos.

á·gos *png* : direksiyon ng paggalaw ng tubig sa batis, ilog, at katulad : DÁLOY, CURRENT.

a·gó·sip *png Bot* [*ST*] : uri ng ugat ng punongkahoy na ginagamit sa pagtitina ng buhok.

A·gós·to *png* [*Esp*] : ikawalong buwan ng taon, may 31 araw : AUGUST.

á·goy *png* : mabagal na paggalaw ng maysakit, o ng daloy ng parada o sasakyan.

a·go·yór *png* [*ST*] : pangkat ng mga batang magkakalaro.

ag·pa·líg *pnr* [*Ilk*] : salisi.

ág·pang *png* [*War*] : sukat ng butas ng lambat.

ag·páng *png* [*Seb*] : manipis na patpat ng kawayan na tatlo o apat na pulgada ang haba at ginagamit sa paghahayuma.

ag·páng *pnr* **1:** eksakto ang pagkakasukat; lápat **2:** bágay **3:** kaayon; tugmâ **4:** sapát; husto.

ag·pa·ní·kop *png Say* [*Man*] : sayaw na ginagaya ang panghuhuli ng isda : TÁWTI.

ag·pís *pnr* : plantsado; unát.

ag·ra·bán·te *pnr* [*Esp agravante*] : nagpapalala o nagpapalubha.

ag·rab·yá·do *pnr* [*Esp agraviado*] **1:** api **2:** dehado **3:** nasaktan *var* aragabyádo, argabyádo.

ag·ráb·yo *png* [*Esp agravio*] : kaapihan; pagkaapi.

ag·rá·man *ptg* [*Ilk*] : pati.

ag·ra·ngáy *pnd* **mag-ag·ra·ngáy, i·ag·ra·ngáy, u·mag·ra·ngáy** [*Bik*] : agrútong.

ag·ras·yá·da *png, pnr* [*Esp agraciada*] : iskolar; estudyanteng pinapag-aaral nang libre, **ag·ras·yá·do** kung lalaki.

ag·re·gas·yón *png* [*Esp agregación*] : pagkabuo; pagkakatipon.

ag·re·péng *pnr* [*Ilk*] : pantay.

a·gre·sí·bo *pnr* [*Esp agresivo*] **1:** mapusok : HANDÚLONG **2:** mapunyagi; masipag : HANDÚLONG **3:** marahas; mapandahas : HANDÚLONG.

ag·re·sór *png* [*Esp*] : mandarahas; mananalakay.

ag·res·yón *png* [*Esp agresion*] **1:** *Pol* marahas na pagkilos ng isang estado sa kapuwa estado, lalo na ang paglusob sa ibang teritoryo **2:** pandarahas.

agricultural (ag·ri·kúl·tyu·rál) *pnr* [*Ing*] : pansakahan; ukol sa agrikultura.

ag·ri·dúl·se *png* [*Esp agridulce*] : salsang manamis-namis na maasim-asim.

ag·ri·kul·tór *png* [*Esp agricultor*] : tao na nag-aral o nagsanay sa agrikultura; *Cf* MAGSASAKÁ, MAGBUBUKÍD.

ag·ri·kul·tú·ra *png* [*Esp agricultura*] : sining at agham ng pagsasaka at paghahayupan.

ag·ri·men·sór *png* [*Esp*] : tagasukat ng lawak ng lupa : KADASTRO, SURVEYOR.

ag·ri·men·sú·ra *png* [*Esp*] : agham sa pagsukat ng lupa : CADASTRAL SURVEY.

ág·ro- *pnl* [*Ing Esp Gri*] : pambuo ng pangngalan hinggil sa bukid at agrikultura.

ag·ró·no·míst *png* [*Ing*] : agronomo.

ag·ro·no·mí·ya *png* [*Esp agronomía*] : sangay ng agrikultura na may kinalaman sa simulain, batas, gawain, o pangangasiwa sa lupang taniman.

ag·ró·no·mó *png* [*Esp*] : tao na may kasanayan, kakayahan, at karanasan sa agronomiya : AGRONOMIST.

ag·rú·tong *pnd* **u·mag·rú·tong, mag-ag·rú·tong** [*Bik*] : humalinghing, dumaing : AGRANGÁY.

ág·sa *pnd* **mag-ág·sa, u·mág·sa, ag·sá·han** [*War*] : bahagihan ng ani.

ag·sá·aw *pnr, pnb* [*Ilk*] : pasilambang.

ág·sab *pnb* [*War*] : malimit; madalas.

ág·sam *png Bot* : pakô (*Lygodium circinnatum*) na gumagapang ang mga dahon.

ag·sám *pnd* **mag-ag·sám, ag·sa·mín** [*ST*] : hakutin ang dumi.

ag·sá·man *png* [*ST*] : tapunán ng dumi.

ag·sáw *png* : galaw ng nabulabog na isda *Cf* KAWAG, KIWAL – *pnd* **u·mag·sáw, mag·pa·ag·sáw**.

ag·sa·yá *png* [*ST*] : aksayá.

Ag·tá *png* : pangkating etniko na matatagpuan sa Palawan at buong Luzon, at kinikilalang unang tao sa Filipinas : AETA, ALTA, ARTA, ATI, BALUGA, ITA, NEGRITO.

Ag·tâ *png Mit* [*Seb*] : mahiwagang tao na itim ang balát, may di-pangkaraniwang laki, at naninirahan sa mga punongkahoy, talampas, o bakanteng bahay.

ag·tál *pnr* [*Kap*] : pigtál.

ag·tás *png* **1:** daanan sa gubat **2:** maikling daan.

ag·tús *pnr* [*Iva*] : hulog; lagpak.

ag·tu·tú·bo *png* [*Ilk*] : kabataan[1].

a·gu·ba·ngá *png* [*War*] : palay na hinaluan ng dayami at ipa.

a·gúp-op *png* [*Seb*] :ámag.

a·gúb-ob *pnr* [*Seb*] : ngalót.

á·gud *png* [*Hil*] : kahalagahan o pakinabang.

a·gu·gú·ling *png Zoo* [*Hil*] : bubuyog.

a·gú·ha *png* [*Esp aguja*] **1:** karayom **2:** kamay ng orasan **3:** karayom ng aguhon o kómpas.

a·gu·híl·ya *png* [*Esp agujilla*] : ipit na hugis-U, yari sa alambreng metal, at ginagamit sa pag-aayos ng buhok : ARÍPIT, HAIRPIN, ORKILYA[2], PANEK.

a·gu·hô *png Bot* : matigas na punongkahoy (*Causirina equisetifolia*) at laging-lunti.

a·gu·hón *png* [*Esp agujón*] **1:** napakalaking karayom : NEEDLE[3] **2:** instrumento na ginagamit sa pagguhit ng bilog : KÓMPAS.

Aguinaldo, Emilio (a·gi·nál·do, e·míl·yo) *png Kas* : (1788-1868) pangulo ng Republikang Malolos.

a·gú·lo *png* **1:** [*ST*] gawang mapanlinlang at may kahalayan **2:** puta o malanding babae **3:** mangingibig.

a·gu·lô *png* [*Seb*] : halinghíng.

a·gu·má-a *png Zoo* [*Bik Seb Tag*] : hasa-hasà.

a·gú·man *png* [*Kap agum+an*] : kapisánan.

a·gú·mod *png* [*War*] : igik.

a·gum-úm *png Zoo* [*Seb*] : uri ng malaking kalapati.

a·gún *png* [*Kap*] : lindól *var* ayún.

a·gú·nan *png* [*Bik*] : páusukán ng kopra.

a·gu·né·ro *png* [*Bik*] : tagapaghanda ng agúnan.

á·gung *png* **1:** [*Baj Bat Bil Klg Mag Man Mrw Pal Sma Tau Tgk Tbo Tir Yak*] nakabiting gong, may bilog na umbok sa gitna, malapad ang gilid, at pinapalo ng patpat upang tumunog *var* agong *Cf* BABENDIL, GANDINGAN, SANANG : ADIK, AHUNG, BABANDIL, BABENDIR, BUBUNDI, HÚGAN, PULÁKAN, SALMAGÌ, TAMUK, TUNGGALAN **2:** [*Tir*] tunog ng gong *var* agong **3:** *Ana* [*Ilk*] ilong.

á·gung a tam·láng *png Mus* [*Mag*] : patang-ug.

a·gun·yás *png* [*Esp agoniás*] : tugtog ng kampana para sa namatay.

a·gú·ot *png* [*ST*] *Zoo* : isdang alat (*Pomasys hasta*) na maganít ang laman at makaliskis.

á·gu·pít *png* [*War*] : sulo na gawa sa sahing na binalot sa dahon.

a·gúp·op *png Bot* **1:** [*Hil Seb*] ámag **2:** [*Seb*] dapulak.

a·gu·ráng *png* [*War*] **1:** nakatatandang kapatid na lalaki **2:** tao na may edad o nakatatanda.

a·gú·rok *png* [*War*] : kalam ng tiyan.

a·gu·sá·his *png Bot* **1:** damong 1-3 m ang taas, ginagamit ang butil bilang panghalili sa bigas ng mga taga-Camarines at Ilocos **2:** [*Seb*] : isís.

a·gu·sá·is *png Bot* [*Bik*] : damong (*Setaria palmifolia*) hugis espada ang dahon na may habang 40 sm at 60 sm ang lapad, at karaniwang ginagawang palamuti.

a·gú·san *png* [*agos+an*] : timon.

A·gú·san del Nor·te *png* : lalawigan sa hilagang Mindanao ng Filipinas, Rehiyon X.

A·gú·san del Sur *png* : lalawigan sa hilagang Mindanao ng Filipinas, Rehiyon X.

A·gus·tí·no *png* [*Esp*] **1:** kasapi sa ordeng Agustino **2:** tagasunod ni San Agustin.

A·gus·tí·no *pnr* [*Esp*] **1:** ukol sa mga kaisipan ni San Agustin **2:** ukol sa mga fraileng Agustino.

A·gu·ta·yá·nen *png* [*Agu*] : pangkating etniko na matatagpuan sa isla ng Cuyo sa hilagang Palawan : AGUTAYANO.

A·gu·ta·yá·no *png* [*Agu*] : Agutayanen.

a·gu·tíng *png* [*Hil*] : bulok na ngipin ng batà.

a·gú·yan *png* [*Ilk*] : tela na ginagamit sa panghuhuli ng hipon o isda.

a·gu·yáng·yang *png* **1:** *Zoo* [*Seb*] uri ng makamandag na gagambang bukid na may pulang tulis sa tiyan **2:** *Bot* halaman (*Abrus precatorius*) na gumagapang paakyat at taunan kung tumubo.

a·gu·yód *png* [*ST*] : matalik na magkakalaro.

a·gú·yoy *png* [*Bik*] : lumánay[1].

aguy-óy *png* **1:** amíhan **2:** sabalás **3:** [*Pan Tag*] aliw-íw.

ág·wa *png* [*Esp agua*] : tubig.

ág·wa ben·dí·ta *png* [*Esp agua bendita*] : sa Katolisismo, banal na tubig na ibinabasbas sa tuwing may binyag at iba pang ritwal ng simbahan.

ág·wad *png* [*ST*] : pag-iwas sa pinagkakautangan; pagtatago.

ág·wad *pnd* **mag-ág·wad, i·ág·wad, ag·wá·rin** [*War*] : isalabid; itirintas; ibuhol.

ag·wá·do *pnr* [*Esp aguado*] **1:** natutunaw **2:** nagtutubig.

ag·wa·dór *png* [*Esp aguador*] **1:** tagasalok ng tubig **2:** tao na gayon ang hanapbuhay.

ag·wá·has *png* [*Esp aguajas*] : bukol sa paa ng kabayo.

ag·wá·he *png* [*Esp aguaje*] : daluyong.

ág·wa-ko·lón·ya *png* [*Esp agua de colonia*] : cologne.

ág·wa·má·dre *png Kem* [*Esp agua madre*] : pangunahing alak.

ág·wa·ma·rí·na *png* [*Esp aguamarina*] **1:** kulay na naghahalo ang asul at luntian **2:** mamahaling bato na may gayong kulay at ginagawang hiyas.

ag·wan·tá *png* [*Esp aguante*] **1:** pagtitiis; pagbabatá **2:** pagtitiyaga.

ág·wa-pló·ri·da *png* [*Esp agua florida*] : pinabangong tubig.

ág·wa-pó·so *png* [*Esp agua+pozo*] : tubig sa balón.

ág·wa-pu·wér·te *png* [*Esp agua fuerte*] : nitric acid.

ag·wa·rás *png* [*Esp aguarrás*] : turpentina o likidong langis na nakukuha sa mga punongkahoy.

ag·war·di·yén·te *png* [*Esp aguardiente*] : alak.

ag·wa-re·hí·ya *png Kem* [*Esp aguarejía*] : pinaghalong nitric at hydrochloric acid.

ág·was *png Zoo* : tawag sa banak kapag nangingitlog.

ag·wás *png Zoo* [*Bik War Tag*] : semilya ng banak.

ag·wá·sa *png* [*Esp aguaza*] **1:** nanà **2:** pagkaagnas.

ag·wa·sé·ro *png* [*Esp aguacero*] : malakas na ulan.

ag·wá·sun *png Zoo* [*Seb*] : uri ng makamandag na ahas na itim ang likod at dilaw ang tiyan.

ag·wát *png* **1:** pagitan; distansiya : ESPÁSYO **2:** pagkakaiba **3:** interval **4:** láyo **5:** lamáng.

ág·wa·ti·yém·po *png* [*Esp agua tiempo*] : inumin na pamalit sa tubig at ipinaiinom sa maysakit upang mapabilis ang paggalíng.

ag·wé·la *png* [*Esp aguela*] : abwéla.

ag·wé·ro *png* [*Esp aguero*] : pangitain; signos.

ag·yáng *pnb* [*Kap*] : kahiman.

ag·yát *pnd* **mag-ag·yát, ag·ya·tín** [*Bik*] : hikayatin; himukin.

Ag·yú *png Mit* : bayani sa epikong-bayan ng mga Ilianon.

ag·yú *pnr* [*Kap*] : magagawâ o makakaya.

a·hà *png* : idea; kuro; akalà.

a·hâ *pnd* **mag-a·hâ, i·a·hâ** [*Hil*] : humiling upang magkaroon ng isang bagay.

A·há! *pdd* : pahayag ng biglang pagkaalala o pagkaisip sa isang bagay : AKÁ!

Á·hab *png* : sa Bibliya, hari ng Israel noong mga 874-853 B C, at asawa ni Jezebel.

á·hang *png* [*Hil*] : tapang; lakas ng loob.

a·háng *pnd* **mag-a·háng, u·ma·háng** [*War*] : maghambog; magyabang; magmapuri.

á·has *png* **1:** *Zoo* reptil (suborder *Orphidia*) na walang paa, madulas, at may makamandag na pangil : HÁLAS[2], OLÉG, SERPIYÉNTE, SNAKE **2:** kulébra o sakit sa balát **3:** taksil; traidor.

á·hat *pnr* [*ST*] : báwal.

a·hát *pnr* : wala pa sa panahon; murà pa : ATÁS.

á·haw *png* [*Hil*] : pagpapahayag ng pighati at awa.

a·héd·res *png* [*Esp ajedrez*] : laro ng dalawang tao na may tiglabing-anim na piyesa sa ibabaw ng isang tablero : CHESS.

a·hed·rís·ta *png* [*Esp ajedrecista*] : manlalaro ng ahedres o dama.

a·hén·ho *png Bot* : halamang ginagamit sa paggawa ng isang uri ng mapait na inumin, alak, at gamot.

a·hén·si·yá *png* [*Esp agencia*] : opisinang nagbibigay ng ilang uri ng paglilingkod sa madla.

a·hén·si·yá de em·pén·yo *png* [*Esp agencia de empeño*] : bahay-sanglaan.

a·hén·te *png* [*Esp agente*] **1:** sa pangangalakal, ang tagalako ng mga produkto : AGENT **2:** kinatawan : AGENT **3:** tao na pinagkatiwalaang humawak ng tungkulin : AGENT.

á·hit *png* : pag-aalis ng buhok, balahibo, o balbás, karaniwang sa pamamagitan ng labaha o blade – *pnd* **mag-á·hit, i·á·hit, a·hí·tin, a·hí·tan.**

a·hi·tó *png* [*Esp agito*] : impatso; hindi pagkatunaw ng pagkain sa sikmura.

á·ho *png* **1:** [*Esp ajo*] : báwang **2:** [*Iva*] : halô.

á·hod *png* [*ST*] : kalmot o marka ng kagat ng hayop sa balát ng tao.

á·hon *png* **1:** kilos mula sa ibaba paitaas; akyat; sampa **2:** paglunsad ng sasakyang pantubig **3:** biyahe mula sa bayan patungo sa nayon **4:** pagalis mula sa pagkababad sa tubig kung lumalangoy **5:** hango; tubós.

á·hor *png* [*ST*] : peklat o langib mula sa kagat ng aso.

á·hor *pnd* **mag-á·hor, i·á·hor, a·ho·rán** [*ST*] **1:** idiin o ipilit ang isang bagay **2:** punitin ang papel o pagpirapirasuhin ang tela.

á·hot *png* [*ST*] **1:** puwang o layo ng sasakyang dagat **2:** upuan sa bagon, karo, o kaya sa bilangguan ng mga babae.

a·hot *png Mus* [*Ifu*] : ikatlong gong sa imabayahan.

á·hung *png Mus* [*Bag*] : agung.

a·hus·tá·do *pnr [Esp ajustado*] **1:** maayos **2:** iniangkop.

a·hus·ta·dór *png* [*Esp ajustador*] **1:** tagaayos **2:** tagaangkop.

a·hús·te *png* [*Esp ajuste*] **1:** pagsasaayos **2:** pag-angkop.

aid (eyd) *png* [*Ing*] : tulong.

AIDS, daglat [*Ing*] : Acquired Immune Deficiency Syndrome.

air (eyr) *png* [*Ing*] : hangin.

airbus (éyr·bas) [*Ing air + bus*] : malaking eroplanong pampasahero.

aircon (éyr·kon) *png* [*Ing*] : pinaikling **airconditioner**.

aircondition (éyr·kon·dí·syon) *pnd* [*Ing air + condition*] : lagyan ng aparato para sa paglinis ng hangin at pagkontrol ng temperatura ang isang silid o gusali.

airconditioner (éyr·kon·dí·syon·ér) *png* [*Ing air + condition + er*] : aparato o makinang pang-aircondition.

aircraft (éyr·kraft) *png* [*Ing air + craft*] : sasakyang panghimpapawid *Cf* EROPLÁNO.

air field (eyr fild) *png* [*Ing*] : pook para sa anumang sasakyang panghimpapawid *Cf* AIRPORT.

airfreight (éyr·freyt) *png* [*Ing air + freight*] **1:** paghahatid ng kargamento sa pamamagitan ng eroplano **2:** ang singil o bayad sa ganito.

air gun (éyr gan) *png* [*Ing*] : baril na napapuputok sa pamamagitan ng pagbobomba ng hangin.

air letter (eyr lét·er) *png* [*Ing*] **1:** sulat na ipinapadala sa pamamagitan ng eroplano **2:** manipis at magaang papel na ginagamit sa paggawa nito.

airlift (éyr·lift) *png* [*Ing air + lift*] : sistema ng paghahatid ng tao o kargamento sa pamamagitan ng eroplano, karaniwang tungo o mula sa isang mahirap marating na pook.

airline (éyr·layn) *png* [*Ing air+line*] **1:** sistema ng transportasyong panghimpapawid **2:** kompanya para sa ganitong serbisyo.

air mail (eyr meyl) *png* [*Ing*] **1:** sistema ng paghahatid ng liham sa pamamagitan ng sasakyang panghimpapawid **2:** liham na inihahatid sa pamamagitan ng sistemang ito.

airport (éyr·port) *png* [*Ing air + port*] : palipáran.

air pressure (eyr prés·yur) *png* [*Ing*] : atmospheric pressure[1].

ajiaco bogotáno (a·hi·yá·ko bo·go·tá·no) *png* [*Lat*] : sopas na may patatas at manok, mula sa Colombia.

ajonjolí (a·hón·ho·lí) *png Bot* [*Esp Ara*] : yerba (*Sesame indicum*) na may pula o puting bulaklak.

ak·hâ *png* : ungol o iyak ng unggoy *Cf* AKLAHÀ.

á·ka *pnd* **mag-á·ka, a·ká·hin** [*Hil*] : akitin sa kalidad at halaga ng paninda.

A·ká! *pdd* [*ST*] : Ahá!

aka, daglat (ey·key·ey) [*Ing also known as*] : kilala rin bilang *Cf* ÁLYAS.

á·kab *png* [*Seb*] : ngatngát *var* akhab.

a·káb *png* **1:** paraan ng pagtanggal ng hangin sa laman sa pamamagitan ng bentósa **2:** kalagayan ng pagiging lapat **3:** *Kar* uka sa gilid ng kahoy *Cf* AAB, UKIT, KUTAB, AK-AK **4:** butas o siwang sa tagiliran, gaya ng sa sasakyang dagat **5:** tibág sa isang malaking bató o sa pasigan ng isang ilog - *pnd* **a·ka·bán, mag·a·káb, a·ka·bín**.

a·kad *png* [*Tbo*] : unang araw ng linggo na binubuo ng limang araw.

ak-ák *png* [*Ilk Tag Seb*] **1:** langitngit ng binibiyak na buhô o kawayan **2:** huni ng uwak **3:** putok o biyak na tikin, haligi, poste, at katulad.

ak-ak·ló *png Ana* [*Ilk*] : payáy[1].

á·kal *png* **1:** pagkadurog ng lupa *Cf* GUHO, LUGSO, AGNAS **2:** [*ST*] kawalang-kaugnayan; kawalang-pitagan **3:** [*Mrw*] balak[1].

a·ka·là *png* [*Kap Tag*] **1:** palagay; hakà : ÁGA, ABALÓAN, BINTÁNGAN, HÚNAHÚNA, KANONÓTAN, KAPANUNÓTAN, MITNÁ, PAGARÚP, PAGSÁBOT, PIKILÁN **2:** paniniwalá **3:** hulà; sapantahà; hinuhà **4:** intensíyon; bálak; bantâ; munakalà *Cf* ADHIKÂ, GUSTO, HANGÁD, IBIG, LAYON, MISYÓN, MITHÎ, NAIS, NASÁ, PÁKAY, PANUKALÀ, PÍTA, PUNTAHIN, SADYÂ, TUNGÚHIN **5:** tayá; kálkula; kalkulasyón : BANABÁNA, PATPATAN, KARANG, PADISÉR – *pnd* **mag-a·ka·là, a·ka·lá·in, i·na·ka·là**.

a·kán *png* [*ST*] **1:** tayá **2:** akala.

a·kan·ti·lá·do *pnr* [*Esp acantilado*] **1:** matarik **2:** sobra ang tulis.

a·ka·pa·rá·do *pnr* [*Esp acaparado*] : monopolisado; sinarili.

a·ka·púl·ko *png Bot* [*Esp acapulco*] : maliit na palumpong (*Cassia alata*) na mahaba ang dahong pabilog sa dulo at dilaw ang bulaklak : BÍKAS-BÍKAS.

a·ka·pung·láy *png* [*Pan*] : sabukay.

á·kar *pnd* **mag-á·kar, i·á·kar** [*ST*] : itaboy kung gabi ang baboy tungo sa kulungan.

a·kas *png* [*Kal*] : laruan.

á·kas *pnd* **mag-á·kas, i·á·kas, a·ká·sin** [*ST*] : magpumilit na magpagaling sa sakit at karamdaman.

a·kás·ya *png Bot* [*Esp acacia*] : leguminosong punongkahoy (genus *Acacia*), matinik, at dilaw o puti ang bulaklak.

á·kat *png Ana* [*Ilk*] : kábil.

a·kát *png Agr* paglilipat ng mga punla sa ibang pook : TRANSPLANT – *pnd* **a·ka·tán, a·ka·tín, mag-a·kát**.

a·ka·tá *png* [*Esp acatar*] : asikáso *var* akatar – *pnd* **u·ma·ka·tá, a·ka·ta·hín, i·a·ka·tá**.

a·káwnt *png* [*Ing account*] : account.

a·káwn·tant *png* [*Ing accountant*] : accountant.

a·káwn·ting *png* [*Ing accounting*] : accounting.

á·kay *png* **1:** pamamatnubay o pagalalay sa paglalakad ng isang tao **2:** sinumang inaalalayan o pinapatnubayan **3:** *Zoo* [*Iba*] dagâ – *pnd* **mag-á·kay, a·ká·yin, u·má·kay**.

á·kay *pnr* : ginabayan ng kamay.

ák·ba *png* : makapal na talop – *pnd* **ak·bá·hin, mag-ák·ba**.

ák·bab *png Zoo* [*ST*] : uri ng ibon na kulay asul ang tuka at may kulay ang palong.

ák·bak *png* [*Kap*] : kawayang pantuhog na ginagamit sa pag-iihaw o paglilitson.

ak·báw *png Zoo* : anumang ibong pantubig (family *Rallidae*) na kulay bughaw at mahahaba ang daliri ng paa.

ak·báy *pnd* **ak·ba·yán, mag·ak·báy, i·ak·báy** [*Bik Tag*] : ilagay ang isang kamay sa balikat ng kasama : ALÁKBAY, SAKBAY, SÁNGBAY.

ák·bung *png* [*Kap*] : putok o pagsabog.

ak·dâ *png* [*Kap Tag*] **1:** anumang nilikha ng isang manunulat **2:** naipalathala o naipalimbag na likhang pampanitikan.

ák·dak *png* [*Kap*] : saksák.

a·kes·kés *png* [*Pan*] : lúkot.

ák·fal *png* [*Bil*] : bolálwan.

ak·gi *png* [*Bon*] : akiyak.

ák·hab *png* [*Seb*] : ngatngat.

á·ki *png* [*Bik*] : batà.

a·kì *png* [*Kap*] : batà[1].

a·kí·bat *png* : pagpasan ng anumang mabigat na bagay.

á·kig *png* **1:** bulas[1] **2:** [*Hil*] **a** gálit **b** panting **3:** inis[2].

á·kin *pnh* **1:** panghalip panaong isahan, nasa kaukulang páari at unang panauhan, at inilalagay sa unahan ng salitang kumakatawan sa bagay na pag-aari ng nagsasalita **2:** patungkol sa pag-aari ng isang tao, *hal* "Akin ang bahay."

á·kin *pnb* [*Ilk*] : bakit.

a·kíp *png* [*Ilk*] **1:** takip **2:** duwelo; desapyo.

á·kit *png* **1:** pantawag sa pansin o damdamin ng iba **2:** paghikayat sa pamamagitan ng paghahandog ng ilang kabutihan – *pnd* **mang-á·kit, u·má·kit, a·kí·tin, i·pang-á·kit** – *pnr* **ka·á·kit-á·kit, ma·pang-á·kit**.

a·ki·yak *png* [*Bon*] : basket na maluwang ang pagkakalala, at ginagamit sa pangunguha ng basket at susô : AKGI.

ak·kúb *png* [*Ilk*] : pansamantalang takip; pambalot *Cf* ABBÓNG, KALÚB.

ak·lâ *png* : lamanloob ng isda o ibon *Cf* BUTSÉ.

ak·láb *png* [*ST*] **1:** marahas na pagbuklat ng pahina ng aklat **2:** paggawa nang higit sa ipinagagawa **3:** pagpapalapad sa dulo ng pamalò.

ak·la·hà *png* : hiyawan ng mga unggoy : KARÁ – *pnd* **mag-ak·la·hà, mag·pa·ak·la·hà, u·mak·la·hà**.

ak·lá·ma *pnd* **ak·la·ma·hán, ak·la·ma·hín, i·ak·lá·ma** [*Esp aclamar*] : itampok; parangalan.

ak·la·má·do *pnr* [*Esp aclamado*] : pinuri o pinarangalan sa madla; bantog *Cf* LYAMÁDO.

ak·la·mas·yón *png* [*Esp aclamación*] : palakpakan o pagpaparangal; pagtatangi.

Ak·lán *png* : lalawigan sa kanlurang Visayas ng Filipinas, Rehiyon VI.

Ak·lá·non *png* [*Akn*] **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa lalawigan ng Aklan **2:** wika ng pangkating ito.

ak·láp *png* [*ST*] : daklót.

ák·las *png* [*War*] **1:** kahihiyan **2:** kagandahang-asal; kababaang-loob.

ak·lás *png Ekn* : organisadong pagtanggi ng mga obrero na magtrabaho hanggang mabigyan ng lunas ang kanilang karaingan : STRIKE, WELGA – *pnd* **mag-ak·lás, i·ak·lás, ak·la·sín**.

ak·lát *png* : anumang manuskrito o limbag na manuskritong binigkis at nilagyan ng proteksiyong pabalat : BOOK, LIBRO.

ak·lá·tan *png* : silid o gusaling may koleksiyon ng mga aklat : BIBLIYOTÉKA, LIBRARY.

ak·lé *png* **1:** *Bot* matigas na punongkahoy (*Albizzia acle* Merr) na ginagamit sa pagtatayo ng bahay at

pagbubuo ng muwebles **2:** kahoy ng punong ito.

ak·lí *png* [*ST*] **:** tablá.

ak·lí·li *pnd* **mag-ak·lí·li, i·ak·lí·li, ak·li·lí·han** [*Ilk*] **1:** akbayán; kipkipin **2:** humingi ng patnubay o tulong *Cf* ÍGPIL, SAKLÍLI.

ak·li·ma·tá·do *pnr* [*Esp aclimatado*] **:** bihasa o sanay sa pagbabago ng panahon o kaligiran.

ak·li·ma·tas·yón *png* [*Esp aclimatación*] **:** pag-angkop o pagkasanay sa bagong klima o kaligiran.

ak·lís *png* [*ST*] **:** ungol.

ak·ló *png* [*Ilk Pan*] **:** sandok *Cf* SIKÚKO.

ak·mâ *png, pnr* **1:** pagiging tama o angkop sa pinag-uukulan *Cf* LÁPAT, HUSTÓ **2:** kilos na may gagawin **:** ASTA[2] – *pnd* **mag-ak·mâ, i·ak·mâ, ak·ma·án**.

ák·me *png* [*Esp Ing acme*] **:** tugatog; rurok.

ak·mò *pnr* [*Seb*] **:** nangalumbabà.

ak·mól *pnd* **mag-ak·mól, ak·mu·lín, i·ak·mól** [*Pan*] **:** lumulón; lulunin.

ák·mon *png* [*Pan*] **:** lunók.

ák·mul *png* [*Kap*] **:** lunók.

ák·ne *png Med* [*Esp Ing acne*] **:** sakit sa balát, karaniwang sa mukha.

ák·ni·yín *png* [*Iva*] **:** gulat[1].

ák·no *png Zoo* [*Seb*] **:** bakúlaw.

a·kò *png* **:** pagtanggap ng gawain o responsabilidad para sa iba *Cf* PANGAKO – *pnd* **u·ma·kò, a·ku·in**.

a·kó *pnh* [*Bik Hil Seb War Tau Tag*] **:** panghalip panaong isahan, unang panauhan, nasa kaukulang palagyo, at ginagamit ng tagapagsalita upang tukuyin ang kaniyang sarili.

á·kob *png* **1:** [*Ifu*] basket na magkataklob at ginagamit sa pagsisilbi ng kanin o kamote **2:** [*Seb*] pinagsama.

a·kó·li·tó *png* [*Esp acólito*] **1:** menor na orden bago maging diyakono **2:** laykong ministro na katuwang ng pari sa pagbibigay ng komunyon.

á·kom *pnr* **:** pagbalawbaw sa palad.

a·kóm *png* [*Ifu*] **:** paglipad ng idaw mula sa kaliwa, signos na pagkasawî sa anumang gawain.

a·kó·man *png* [*Iba*] **:** linang[1].

a·kóm·pa·nís·ta *png Mus* [*Esp acompañar + ista*] **:** akompanyador.

a·kóm·pan·yá *png Mus* [*Esp acompañar*] **:** saliw.

a·kóm·pan·ya·dór *png Mus* [*Esp acompañador*] **:** tao na tagasaliw **:** ACCOMPANIST, AKOMPANÍSTA, AKOMPANYÁNTE.

a·kóm·pan·yán·te *png Mus* [*Esp acompañante*] **:** akompanyador.

a·kó·ni·tó *png Bot* [*Esp acónito*] **1:** halaman (*Ranunculaceae acowtum*) na may bahaging kapuwa nakalalason at nakagagamot **2:** gamot na galing sa halamang ito.

a·kor·dá·da *png Mil* [*Esp acordada*] **:** noong panahon ng Espanyol, konstabularyang pangnayon na binuo upang tugisin at parusahan ang mga tulisan.

a·kór·de *png* [*Esp acorde*] **1:** pagkakasundo **2:** pagtugma; armonya.

a·kor·de·ón *png Mus* [*Esp acordeón*] **:** portabol na instrumentong maaaring may tekladong tulad ng sa piyano, tinutugtog sa pamamagitan ng pagbubuka at pagtitiklop sa tila pileges na bahaging nagbubuga ng hangin sa mga dilang metal *var* akordiyon **:** ACCORDION.

á·kos *png* [*Bag*] **:** tanu.

a·kós *pnb* **:** magagawa; madaling gawin; nasa kakayahan ng isang gumagawa.

a·kos·tum·brá·do *pnr* [*Esp acostumbrado*] **:** hiratí; bihasâ.

á·koy *png* **1:** [*Ilk*] kábig[1] **2:** [*Mrw*] sakang.

ák·pang *png* [*ST*] **:** pagtatambal o pagsasanib ng dalawang bagay na magkapareho.

ak·rál *pnd* **mag-ak·rál, i·ak·rál** [*ST*] **1:** tumangging paapi o magpaalipin **2:** itulak palayo.

ak·rás *pnd* **mag-ak·rás, u·mak·rás, ak·ra·sín** [*ST*] **:** tahakin ang pinakamaiikling daan upang marating ang paroroonan.

ak·re·di·tá *pnd* **mag-ak·re·di·tá, i·ak·re·di·tá, ak·re·di·ta·hín, ak·re·di·ta·hán** [*Esp acreditar*] **:** bigyang kredito; pagtibayin; kilalanin.

a·kre·di·tá·do *pnr* [*Esp acreditar + ado*] **:** binigyang kredito; opisyal na kinikilala.

a·kre·di·tas·yón *png* [*Esp acreditación*] **:** pagkilala.

á·kro·bát *png* [*Ing acrobat*] **:** akrobata.

a·kro·bá·ta *png* [*Esp acróbata*] **:** tao na gumaganap ng akrobatika.

a·kro·bá·ti·ká *png* [*Esp acrobatica*] **:** sining sa pagganap ng katangi-tangi o kagila-gilalas na galing sa himnastiko *Cf* SIRKERO.

a·kro·bá·ti·kó *pnr* [*Esp acrobatico*] **:** may kaugnayan sa akrobatika.

a·kro·ma·ti·sá *pnd* **a·kro·ma·ti·sa·hín, mag·ak·ro·ma·ti·sá** [*Esp acromatizar*] **:** alisan ng kulay **:** ACHROMATIZE.

a·kro·ma·tís·mo *png* [*Esp acromatismo*] **:** kawalang-kulay.

ak·ro·ním *png* [*Ing acronym*] **1:** salita na binubuo ng unang titik o pangkat ng mga titik sa mga salitang nasa anyong parirala, *hal* ASEAN = Association of Southeast Asian Nations **:** ACRONYM **2:** akrostik[2].

a·kró·po·lís *png* [*Esp acrópolis Gri*] **:** kuta o moog pamayanan sa sinaunang Gresya.

ak·rós·tik *png* [*Ing acrostic*] **1:** paraan sa pagtula na nakabubuo ng isa o higit pang salita kapag pinagsama-sama ang titik sa unahan o hulihan ng bawat taludtod, karaniwang mula itaas pababa **:** ACROSTIC **2:** akronim.

ak·sám *pnd* **mag-ak·sám, i·ak·sám, ak·sa·mín, ak·sa·mán** [*ST*] **:** magtambak ng dumi.

ak·sáp *png* [*ST*] **:** asarol na kahoy.

ak·sa·yá *png* [*Kap Tag*] **:** bagay na hindi napakinabangan sa kaukulang gamit **:** AGSAYÁ, BUSBUS, DÁRAK, DESÉTSO, GAWÁK, KARAG, KARAW, UGSE, USIK, UYANG – *pnd* **mag-ak·sa·yá, ak·sa·ya·hín**.

ak·séng *png* [*Pan*] **:** asim.

ak·se·sí·ble *pnr* [*Esp accecible*] **:** matatamo; makakamtan.

ak·sé·sit *png* [*Esp accésit*] **:** pangalawang gantimpala.

ak·sé·so *png* [*Esp acceso*] **1:** pasukán **2:** *Med* atake.

ak·se·sór·ya *png* [*Esp accesoria*] **1:** karagdagang bahagi **2:** ilang abubot ng damit na nagpapatingkad sa kagandahan ng nagsusuot **3:** *Bat* tao na malayo sa pinangyarihan ng krimen ngunit itinuturing pa ring kasabwat ng akusado.

ak·si·dén·te *png* [*Esp accidente*] **1:** hindi kanais-nais o malungkot na pangyayari o pagkakataon **2:** anumang pangyayaring hindi inaasahan – *pnr* **ak·si·den·tál**.

ák·sik *png* [*Kap*] **:** ulalo.

ak·síp *png Zoo* **:** uri ng uod na naninirahan sa mga palay.

ák·sis *png* [*Ing axis*] **:** axis.

ak·síw *png* **1:** pingga na gawa sa yantok **2:** balutì.

ak·si·yóm *png Mat* [*Ing axiom*] **:** axiom.

ak·si·yón *png* [*Esp acción*] : galaw o kilos.

ak·si·yo·nís·ta *png* [*Esp accionista*] **1:** istakholder **2:** kasosyo.

ák·ta *png* [*Esp acta*] : katitikan ng pulong.

ak·ti·bi·dád *png* [*Esp actividad*] : gawain[1].

ák·ti·bís·mo *png* [*Esp activismo*] **1:** marubdob na pagkilos at pakikilahok lalo na sa gawain at usaping pampolitika **2:** *Pil* teorya na nasa pagsasagawa o pagsasakatuparan ang diwa ng katotohanan **3:** *Pil* teorya na nakasalalay sa galaw ng utak ang ugnayan ng isip at mga bagay na tinitingnan.

ák·ti·bís·ta *png* [*Esp activista*] **1:** tao na nagtataguyod sa aktibismo **2:** anumang may kaugnayan sa aktibismo **3:** pagsulong o pagtutol sa isang paniniwala o isyu.

ak·tí·bo *pnr* [*Esp activo*] **1:** buháy **2:** kumikilos; gumagawa.

ák·ti·túd *png* [*Esp actitud*] **1:** pakiramdam o saloobin kaugnay ng isang tao o bagay; palagay : ATTITUDE **2:** kilos; pagkilos : ATTITUDE **3:** pakikitungo; pakikisama; pakikipag-kapuwa : ATTITUDE **4:** agresi-bong ugali; antagonistikong asal : ATTITUDE.

ák·to *png* [*Esp acto*] **1:** pagsasagawa ng isang bagay **2:** dibisyon o bahagi ng isang dula o opera.

ák·tor *png* [*Ing actor*] **1:** artistang lalaki na gumaganap sa dulaan, teatro, tanghalan, o pelikula, **ak·trés** kung babae **2:** tagaganap.

ak·tu·wál *pnr* [*Esp actual*] **1:** tunay; totoo : DE FACTO **2:** umiiral; kasalukuyan : DE FACTO.

ak·tu·wár·yo *png* [*Esp actuario*] **1:** klerk ng hukuman **2:** bookkeeper.

a·kúd *pnr* [*Seb*] : hinihingal at nanginginig ang dibdib.

a·ku·kab·káb *pnr* : tinalupan.

a·kúl·tu·ras·yón *png* [*Esp aculturación*] : proseso o bunga ng pag-angkop o pag-angkin sa ibang kultura.

a·ku·mu·las·yón *png* [*Esp acumulación*] : pagtipon; pagkamal.

a·ku·mu·la·tí·bo *pnr* [*Esp acumulativo*] : natipon.

á·kup *pnd* **mag-á·kup, a·kú·pin, u·má·kup** [*Ilk*] : saklutin; sumaklot.

a·kur·di·yón *png Mus* [*Esp acordeón*] : varyant ng **akordeon**.

a·kús *png* [*Iva Esp ajo*] : báwang.

a·ku·sá·do *png, pnr* [*Esp acusado*] : tao na inakusahan sa hukuman.

a·ku·sa·dór *png* [*Esp acusador*] **1:** tao na nagpaparatang o nag-aakusa **2:** tagaúsig.

a·ku·sas·yón *png* [*Esp acusación*] **1:** pagpaparatang; pagdedemanda **2:** paratang o demanda.

a·ku·sa·tí·bo *pnr Gram* [*Esp acusativo*] : tumutukoy sa tahasang layon ng pandiwa.

a·kús·ti·kó *pnr* [*Esp acústico*] : tungkol sa pandinig.

á·kut-á·kut *png* [*Ilk*] : putaktingbahay.

ak·wa·ré·la *png* [*Esp acuarela*] : watercolor.

ak·wa·re·lís·ta *png* [*Esp acuarelista*] : tao na akwarela ang ginagamit sa pagguhit.

Ak·wár·yo *png* [*Esp Acuario*] **1:** *Asn* malaking konstelasyon na sinasabing sumasagisag sa lalaking nagbubuhos ng tubig mula sa tapayan : AQUARIUS **2:** *Asn* **a** ikalabing-isang tanda sa zodyak (20 Enero-18 Pebrero) **b** tao na isinilang sa petsang nakapaloob sa tandang ito : AQUARIUS.

ak·wár·yo *png* [*Esp acuario*] : akwaryum.

ak·wár·yum *png* [*Ing aquarium*] : sisidlang salamin sa pag-aalaga ng mga isda at halamang tubig : PABIYÁY, PUSAWAN[2].

ak·wá·ti·kó *pnr* [*Esp acuático*] : may kaugnayan sa tubig.

ak·wér·do *png* [*Esp acuerdo*] : kasunduan; usápan.

ak·yát *png* **1:** pagpunta sa mataas na bahagi : ADYÓ, DAPLÁS, ISAPAT, PANHÍK, SAKÁ[1], SAMPÁ, SANG-ÁT **2:** promosyon sa posisyon; asénso – *pnd* **mag-ak·yát, u·mak·yát, ak·ya·tín, ak·ya·tán**.

Al, symbol (ey·el) *Kem* [*Ing*] : aluminum.

á·la *png* [*Esp*] **1:** pakpak; bagwis **2:** *Ark* kasudlong; ekstensiyon ng gusali.

A·lá *png* [*Esp*] : Allah.

a·lá *pnd* **u·ma·lá, a·la·hán** [*Seb*] : umiwas sa paggawa ng isang bagay lalo na ang pagkain ng mga ipinagbabawal na pagkain.

a·lá *pnr* : lasang mapait-pait na maaskad-askad at naninigid sa gilagid.

a·lá- *pnl* [*Esp a la*] **1:** tila; mala-, *hal* ala-Rizal **2:** marker sa pang-abay na pamanahon, *hal* ala-una, alas-dos.

a·lá-al *png* [*ST*] **1:** pagtaas at pagbaba ng alon **2:** táog at káti.

a·la·á·la *png* **1:** gunitâ **2:** handog; regalo **3:** tagapagpagunita.

á·lab *png* **1:** lagabab ng apoy **2:** sidhi.

a·la·bá·ab *png* [*Ilk*] : uhaw na hindi napapawi.

a·la·bá·do *png* [*Esp alabar+ado*] : pagpupuri; bahagi ng panalangin sa Diyos o santo.

alabamine (a·la·ba·mín) *png Kem* : astatine (symbol **A**).

a·lá·bas *png* [*ST*] : paglundag o pagtalon sanhi ng ligaya.

a·la·bás·ter *png* [*Ing*] : alabastro.

a·la·bás·tro *png* [*Esp*] : pinong butil ng gypsum, puti, naaaninag, at sangkap sa paggawa ng mga pigurin, base, at katulad : ALABÁSTER.

a·lá·bat *png* **1:** palababahan na karaniwang inilalagay sa pintuan upang magsilbing harang sa batàng nagsisimulang maglakad : OLANG **2:** pamamaraan upang matutong lumakad ang batà sa pamamagitan ng pagkapit dito **3:** tagdan na may banderola sa tuktok.

a·la·bát *png* : barandilyang nakaakma o nakasangkap na.

a·la·bí·yog *png Zoo* [*Kay Ibn*] : hito.

a·lá·bo *png* : mahaba at makitid na basket *Cf* BAYÓNG, BUSLÔ.

a·la·bók *png* : alikabók.

a·la·bríl·yo *png Bot* [*Esp alabrillo*] : uri ng dapò na may itim na mga guhit ang dahon.

a·lá·bu-ab *png* [*Hil*] : tubig na natira sa sisidlan.

a·lab·wáb *png* **1:** putik na malapot at madulas o anumang substance na may katulad na anyo **2:** lupang mabuhangin.

a·lab·wáb *pnr Kar* : pantay o lapát ang materyales.

a·lád *png* **1:** [*Seb*] tangkál **2:** [*Bik Ilk Mrw War*] bakod.

a·lá·dad *png* [*Hil*] : paghalakhak habang nagkukuwento ng isang nakatutuwang pangyayari.

A·la·dín *png Lit* : tauhan sa *Florante at Laura,* anak ng hari ng Persiya, kasintahan ni Flerida, at nagligtas kay Florante sa gubat.

a·lá·do *pnr* [*Esp*] : may pakpak.

a·lá·dog *png* [*Kan*] : ibon na may abuhing balahibo at ang huni nitong "ka-a-at, ka-a-at" ay babala ng paparating na bagyo.

A·lá-e! *pdd* **:** bulalas na katulad ng "Aba!" karaniwang maririnig sa Batangas.

a·la·és *pnr* [*Pan*] **:** bilasâ.

a·la·gà *png* **1:** pangangasiwà; pagiingat **2:** tao, hayop, o bagay na pinangangasiwaan o iniingatan **:** ATÁMAN, PADAKKEL, SALISIP.

a·la·gá *pnb* [*Bik*] **:** halos.

a·la·gád *png* **1:** tauhan; tagasunod **2:** disipulo **3:** katulong; kawanî **4:** ahénte; kinatawan.

a·lá·gad *pnt* [*Bik*] **:** ngunit.

a·la·ga·dí·so *png Bot* **:** punongkahoy (*Annona spinescens*) na may bungang hugis puso, mapusyaw na kulay kahel at pula, maraming buto.

a·la·gád ng ba·tás *png* **:** pulis.

a·la·gád ng sí·ning *png* **:** artist.

a·lag-ág *pnr* [*ST*] **:** tamád.

a·lá·gar *png* [*ST*] **:** pari ng mga anito.

a·la·gá·si *png* [*Bot*] **:** punongkahoy na karaniwang tumataas nang 8 m at may maliliit at puting bulaklak **:** HINAGASI.

a·la·gat·lí *png Bot* **:** puno na katulad ng oliba.

a·la·gáw *png Bot* **:** halamang medisinal (*Premna subglabra*), balahibuhin ang ibabaw ng dahon, mapusyaw na lunti hanggang puti ang bulaklak, at nabubuhay sa aplaya **:** AAGÁW, ANUBRÁNG, ARIYAW.

a·la·gáw-gú·bat *png Bot* **:** palumpong na tumataas nang hanggang 4 m, magkakatapat ang dahong makinis at hugis-puso.

a·la·gáw-pú·sa *png Bot* **:** korintas.

a·lag·báy *png* [*ST*] **:** subaybay.

a·lág·don *pnr* [*Seb*] **:** nangangailangan ng maingat na pag-aalaga.

a·la·géy *png* [*Pan*] **1:** tayô **2:** tindig.

a·la·gí·ag *png* [*ST*] **1:** tao na naghihinala na nagkasala ang kapuwa, huwad o mali ang isang bagay **2:** salawahan.

a·la·gí·lang *png* [*Hil*] **:** naluluoy na dahon na nakakabit pa sa sanga.

A·lá·got *png* [*Iwa*] **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Iwak.

a·la·gú·kay *png Zoo* [*Seb*] **:** uri ng alimango na dalandan ang kulay, lumalaki nang halos 2-3 m, at naninirahan sa mga lungga sa dalampasigan.

a·lag·wák *png* **1:** tunog ng kumakalam na sikmura **2:** tunog na nalilikha ng paang nalulubog sa putik.

a·la·há·do *pnr Kar* [*Esp a + laja + ado*] **:** magkapantay ang magkabilang mukha sa rabáw ng dalawang tabla o ng kahit anong materyales.

a·la·hán *png* **1:** *Bot* palumpong o maliit na punongkahoy na abuhin, batik-batik at makinis ang balát, at may ugat na nagagamit bilang gamot **2:** [*ST*] pagdurusa habang humaharap sa nalalapit na kamatayan.

a·lá·has *png* [*Esp alhaja + s*] **:** hiyas.

á·la·ha·sán *png* [*Esp alhajas + Tag an*] **:** tindahan ng mga hiyas.

a·la·hé·ro *png* [*Esp alhajero*] **:** tao na gumagawa o nagbibili ng hiyas, **a·la·hé·ra** kung babae **:** JEWELER, MAGAALAHÁS.

a·la·híl·yos *png* [*Mex alhajillos*] **:** uri ng pagkaing Mehikano.

a·lo·wa·ho·wá·lam *pnb* [*Mrw*] **:** sakali.

A·la·hóy! *pdd* **:** bulalas na pantawag ng pansin.

á·lak *png* [*Kap Hil Mrw Mag Pan Seb Tau*] **:** anumang inuming matapang at nakalalasing, gaya ng bási, vino, serbesa, at whisky *Cf* ALAKSÍW, BOURBON, BRÁNDI, CHAMPAGNE, COGNAC, GIN, LAMBANÓG, LIKÓR, MÓTAY, RUM, SÁKE, SCOTCH WHISKY, SHERRY, SIYÓK-TONG, TEQUILA, TÁPUY, TUBÂ, VODKA **:** AGWARDIYÉNTE, ÁRAK, BÍNO.

a·la·ká·ak *png Zoo* **1:** isdang alat (*Pseudoscieama anea*) na kahawig ng ayungin **2:** *Bot* palumpong na lumalaki nang may 80 sm diyametro *var* abo, kabang.

a·lá·ka·ák *png* [*Hil*] **:** tunog ng nahulog na sanga mula sa punongkahoy **:** RAGAMÁK.

a·lák-a·lá·kan *png* **1:** alak na ginaya lamang ang orihinal; mababang uri ng alak **2:** *Ana* [*Kap Tag*] panloob na kurba sa hugpungan ng binti at hita; likod ng tuhod *Cf* lilignán **:** LAKKÓ, TIKLUPANG-TÚHOD.

a·lak·bát *png* **:** anumang bagay na nakasakbat sa balikat.

a·lák·bat *pnd* **mag-a·lák·bat, i·a·lák·bat** [*War*] **:** makiugnay; makisali; makigulo.

a·lak·báy *pnd* **u·ma·lak·báy, a·lak·ba·yán, i·a·lak·báy :** umakbáy.

a·lak·dán *png* [*Esp alacrán*] **1:** *Zoo* araknida (*Heterometrus longimanus*) na may makamandag na buntot **:** ALAKRAN, ATANG-ATANG, ÍWI-ÍWI, MANGGAGAMA, ORANG, PITUMBÚKO **2:** *Asl* sagisag sa zodyak **:** SCORPIO.

a·la·ké·ka *png* [*Esp alaqueca*] **:** uri ng batong pula.

a·la·kóm *png* **:** anumang nadadakot o nakukuyom ng kamay.

a·la·kóp *png* **:** pagpapatong ng isang bagay sa iba pa upang makabuo ng isang yunit.

a·la·kós *png* **:** arko na yari sa kawayan at karaniwang ginagamit sa pista **:** BALANTÓK, SINGKÁBAN.

a·lak·rán *png Zoo* [*Esp alacrán*] **:** alakdan.

a·lak·síw *png* **1:** [*Seb*] uri ng mumurahing alak **2:** [*War*] alak.

a·lak·tí·ya *png* [*ST*] **:** tagaudyok ng galit, away, o gulo.

a·lá·kus *png* [*ST*] **:** pakyáw; pamimilí nang maramihan.

a·lál *pnr* [*Seb*] **:** utal.

al-ál *png* [*ST*] **1:** paraan ng paglilinis ng ngipin **2:** kikil na manipis at pino para sa ngipin at buto *var* alal **3:** kasangkapang matulis na pambuli ng alahas **4:** paulit-ulit na pagtu-lak sa likod ng ngipin o sa loob ng gilagid sa pamamagitan ng dila **5:** *Idy* pagpapakita o paggiit sa isang bagay na walang kabuluhan o kinayayamutan ng tao na ginagambala.

a·lá·lad *png* **:** alingawngaw.

a·la·lak·sín *png Zoo* [*Seb*] **:** iskuwirel.

a·la·la·óng *png* [*ST*] **:** ang sasabihin.

a·la·la·óng ba·gá *pnb* **:** sa ibang salita; samakatwid.

A·la·la·óng sá·na! *pdd* **:** gayon nga; sana.

a·la·lá·tang *png Bot* [*Iba*] **:** lipá.

á·la·la·wà *png* **1:** gagamba **2:** sapot ng gagamba.

a·la·la·wí·gan *png Zoo* [*Ilk*] **1:** maliit, maliksing ibon na may mahabang buntot, maitim na likod, at puting dibdib **2:** *Idy* taguri sa babaeng malambing.

a·lá·lay *png* **1:** *Mek* túkod **2:** *Ark* bracket **3:** maingat na paghawak o pagbuhat **4:** katuwang o katulong.

a·lá·lay *pnr* **1:** nakaakbáy **2:** maingat.

a·lá·lay-tú·los *png* [*alalay+tulos*] **:** pangkat ng mga tao na nagbabaón ng mga tulos, gaya sa paggawa ng baklad.

a·lá·lo *png Zoo* [*Pan*] **:** martiniko.

al-ál·ya *png* [*Ilk*] **:** kaluluwa o espiritu na karaniwang kinatatakutan ng tao *Cf* MULTO.

a·lám *png* **1:** dunong; talino **2:** pagkakilala **3:** pagpapasabi – *pnd* **a·la·mín, u·ma·lám** – *pnr* **ma·á·lam.**

a·lám *pnr* **1:** batíd **2:** hayag; lantad.

a·la·má *png Zoo* **1:** anumang isda (*Siganidae theatus*) na manipis ang katawan at kahawig ng liwalo o martiniko : KÍTANG **2:** [*Pan*] alimango.

a·la·má·am *pnr* : maulap.

a·lá·mag *png Bot* [*Bik War*] : dapúlak.

a·lá·man *png* [*Bik*] : panganib; kapahamakan.

a·la·máng *png Zoo* : maliit na hipon na ginagawang patis o bagoong : APTÁ, ARAMÁNG, BÁLAW, UYÁP.

a·la·mát *png Lit* **1:** salaysay hinggil sa pinagmulan ng isang bagay o pook : GINTUNÁAN, IRINGÀ, KÁBBATÀ, KASUGÍRAN, LEGEND, LEYÉNDA, OSIPÓN, SARIUGMÁ, SUMATÁNON **2:** salaysay na hindi totoo o mahirap patunayan **3:** tao na may kagila-gilalas na nagawa o buhay.

a·lám·bag *png* [*Seb*] : kinang.

a·lam·bí·ke *png* [*Esp alambique*] : kasangkapang pantining : DESTILADOR.

a·lám·bre *png* [*Esp*] : kawad.

a·lam·bré·ra *png* [*Esp*] **1:** kawad ng koryente o komunikasyon : WIRE NETTING **2:** tabikeng kawad **3:** balag na kawad.

a·la·mén *png Bot* [*Ilk*] : tuyong dahon na nasa pinakaibabang bahagi ng palay o saging.

a·la·míd *png Zoo* : ilahas na pusanggubat (*Paradoruxus philippinensis*) : ALIMÚS, GARÓNG, HUTAN, MILÔ, MIRÔ, PÁSLA, PÚSANG-GÚBAT, SINGGALONG, TABLAS.

a·la·mís *png* : pahiwatig; talinghaga.

a·la·mó·sa *png [Bik]* : lakas o puwersa.

a·lám·pat *png* [*Seb*] : málay.

a·lam·páy *png* **1:** panyuwelong isinasampay sa balikat : BAKSÁ **2:** balabal **3:** abrigo.

á·lan *png* **1:** varyant ng **ngálan 2:** [*Kal*] masamâng kaluluwa ng kadiliman **3:** [*War*] pagkahilo.

á·lang *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, pangangalakal ng mamaháling produkto o luho tulad ng alipin at iba pa.

a·láng *pnr* [*Bik*] : tuyot; tuyo.

a·la·ngá·ang *png* [*ST*] **1:** pagtaog at pagkati ng dagat o ilog **2:** estratospera.

á·lang-á·lang *png* [*Kap Tag*] **1:** galang; parangal; pagtatampok **2:** konsiderasyon; pakikisama.

a·láng-a·láng *png* **1:** [*Seb*] alangan **2:** [*Bik Hil Seb War*] alinlangan.

A·lá·ngan *png* [*Mng*] : isa sa mga pangkating etniko ng mga Mangyan na matatagpuan sa Bundok Halcon sa Mindoro.

a·la·ngán *pnr* **1:** hindi angkop; hindi tumpak **2:** hindi karapat-dapat **3:** hindi nakatitiyak; nag-aalinlangan **4:** hindi husto; kulang **5:** nalilito.

a·la·ngás *pnr* : hambog; mayabang.

a·lá·ngay *png* : unti-unting pagpapaalab sa apoy sa pamamagitan ng kahoy.

a·la·ngí·lang *png Bot* [*Kap Hil Seb*] : ilang-ilang.

a·lang·nón *png Bot* [*Bik*] : bignay.

a·la·ngú·ang *png* [*ST*] : ebaporasyon.

a·lá·ot *pnr* [*Seb*] : dukhâ.

á·lap *png* **1:** halíli; turno **2:** gámas; gápas.

á·lap *pnd* **mag-á·lap, u·má·lap, a·lá·pin** [*War*] : magtalaga; hirangin o itakda ang mga tao na magsasayaw.

a·la·pá·ap *png* [*Bik Tag*] **1:** mataas na ulap; panganorin **2:** *Idy* dúda; alinlangan.

a·láp-ap *png* : pag-urong-sulong ng kalooban sa paggawa ng anuman.

a·la·páw *png* **1:** pagsakay sa likod ng kalabaw o kabayo **2:** paggapang ng halaman **3:** kubábaw; pátong.

a·la·pá·yi *png Bot* : makatas na aroid (*Schismatoglottis calyptrata*), makapal ang dahong hugis pana, nababalutan ng pink ang bayna, at tumataas nang 60 sm.

a·lá·ped *png* [*Ilk*] : hárang na karaniwang yari sa kahoy, kawayan, o bakal.

a·la·pón *pnd* **mag-a·la·pón, um·a·la·pón** [*War*] **1:** lumipat-lipat mula sa isang sanga ng punongkahoy tungo sa iba **2:** manghawa; makahawa.

a·lá·pot *png* **1:** limahid **2:** damit na marumi at sirâ – *pnr* **a·la·pót**.

a·la·pún·tik *pnd* **mag-a·la·pún·tik, a·la·pun·tí·kin** [*War*] : maging sanhi ng hilaw o matutong na pagkakasaing.

a·lár *png* [*Pan*] : bákod.

a·la·rá·kas *png* : kuskos-balungos; kuntil-butil.

a·lárm *png* [*Ing*] : alarma.

a·lár·ma *png* [*Esp*] **1:** hudyát; babalâ : ALARM **2:** takot; pangamba : ALARM.

a·lar·má·do *pnr* [*Esp*] : natatakot; nag-áalala.

alarm clock (a·lárm klak) *png* [*Ing*] : despertadór.

a·lar·mís·ta *png* [*Esp*] : tao na mapanakot.

a·lás *png* [*Esp a las*] **1:** unang bilang sa isang manghal ng baraha, at may titik "A" bilang representasyon nito : ACE **2:** una o pang-una.

a·las- *pnl* [*Esp a las*] : ginagamit sa pagsasabi ng oras mula sa ikalawa hanggang ikalabindalawa *hal* alas-onse *Cf* ALA-.

a·lá·san *png Bot* : salab.

a·la·sán *png Zoo* : kabayong may kulay na mamula-mulang kayumanggi.

a·la·sán *pnr* : mapulang kayumanggi o mamula-mulang kapeng mura.

a·lá·sas *png Bot* [*Kap*] : isis.

a·la·sás *png Bot* [*Kap*] : halaman (*Ficus ulimifolia*) na tumataas nang 7 m at paikid at anyong susô ang ayos ng mga dahon.

a·lá·sid *png* [*War*] : bakod o kulungan.

a·lá·sip *png* : mangkukulam; manggagáway.

a·la·siw·síw *png Zoo* [*Seb*] : tipaklong.

a·lás·ka *pnd* **mang-a·lás·ka, a·las·ka·hín** *Kol* : mang-inis.

a·las·ka·dór *png* : tao na mahilig mang-alaska.

a·lás ku·wá·tro *png Bot* [*Esp a+las cuatro*] : yerba (*Mirabilis jalapa*) na matingkad na lila ang dahon, mabango ang pula, dilaw, o puting bulaklak na bumubukadkad tuwing ikaapat ng hapon, at bilugan ang itim na buto : FOUR O'CLOCK PLANT, GALÍLA, MIRABÍLYA, SUSPÍROS.

a·la·sú·was *png* **1:** napakainit na panahon **2:** bágay na maalingasngas; eskandalo.

á·lat *png* [*Kap Hil Pan Tag*] : lasa ng asin, tulad ng tubig dagat *Cf* ÁPGAD, ASKÁD, PARÁT[2] – *pnd* **mag-á·lat, u·má·lat, a·lá·tan** – *pnr* **ma·á·lat**.

a·lát *png* [*Hil Pan War*] **1:** basket na sisidlan ng mabibigat na áni **2:** [*Ilk*] basket na yari sa kawayan na ginagamit na sisidlan ng isda o kabibe *Cf* PASIKING.

a·lá·tan *png Zoo* : isda na may bátik ang katawan, at 30 sm ang karaniwang laki.

a·lat-át *png* : biyak o lamat sa metal.

a·la·tí-i *png* [*ST*] : alatiit.

a·la·tí·it *png* : tunog na likha ng gumagalaw na punong kawayan, ng yapak sa hagdan o sahig, ng bisagra ng pinto, pagkiskis ng pinto sa sahig, o ng mekanismong kulang ng langis *var* atíit : ALATI-I.

a·lat·wát *png* : alingawngáw *var* alitwát.

a·la·ú·li *png* [*Kap*] **:** alimpuyo.

a·láw *pnd* **i·a·láw, a·la·wín, mag-a·láw** [*Bik*] **1:** itaboy **2:** walisin.

a·la·wák *png* **:** dagalwak.

a·la·wás *png* **:** lambat na panghuli ng isda.

a·lá·was *pnr* **1:** wala sa hanay **2:** linsad; deskaril **3:** lisya; mali.

a·lá·wig *png* [*Ilk*] **1:** alimpuyo ng hangin **2:** mga paghihirap sa buhay.

a·la·wí·haw *png Bot* **:** punongkahoy na kahawig ng punong dao.

á·lay *png* **1:** handóg; bigáy **2:** unang anak na lalaki ng ina **3:** pagbibigay ng bulaklak kay Maria tuwing Mayo; flores de mayo **4:** kádaw.

a·lá·yon *png* [*War*] **:** bayanihan.

ál·ba *png* [*Esp*] **1:** umaga **2:** puting damit, higit na maluwang sa sotana, at may mahabang manggas.

al·bág *pnr* [*Kap*] **:** magâ.

al·ba·há·ka *png Bot* [*Ilk*] **:** uri ng mabangong yerba na ginagamit sa pagpapaalwan ng regla.

al·ba·kó·ra *png* [*Esp albacora*] *Zoo* **:** isdang alat na humahaba nang hanggang 31 m at malangis ang la-man kapag naluto, kilala bilang tuna na may dilaw na palikpik *Cf* TAMBAKOL.

al·ba·ná·ka *png Bot* **:** palumpong (*Ocimum basilicum*) na tuwid, masanga, makinis, at mabango *Cf* SOLÁSI **:** BALÁNOY.

Al·ba·nés *png* [*Esp*] **1:** mamamayan at wika ng Albanya **2:** lalaking taga-Albanya, **Al·ba·né·sa** kung babae.

Al·ba·nés *pnr* [*Esp*] **:** may kaugnayan sa Albanya, sa mga mamamayan nito, at sa kanilang wika at kultura **:** ALBANIAN.

Albania (al·béy·ni·á) *png* [*Ing*] **:** Albanya.

Albanian (al·béy·ni·án) *pnr* [*Ing*] **:** Albanes.

Al·bán·ya *png* [*Esp Albania*] **1:** bansa sa Silangang Europa **:** ALBANIA **2:** *Lit* kahariang lunan ng *Florante at Laura* **:** ALBANIA.

ál·ba·trós *png* [*Esp*] **:** uri ng ibong-dagat (family *Diomedeidae*) na kulay puti.

Al·báy *png* **:** lalawigan sa timog-kanlurang Luzon ng Filipinas, Rehiyon V.

al·báy *png* **1:** súhay ng bahay *Cf* SAKORONG, SULAY, TUKÓ, TUKOD, TUKUG **2:** pantaban o patindigan, tulad ng ginagamit sa laboratoryo.

al·ba·yál·de *png* [*Esp*] **:** karbonato na kulay puti at ginagamit sa pagpipinta.

ál·be *pnd* **mag-ál·be, u·mál·be** [*Kap*] **:** manood o magmasid.

al·be·ó·lo *pnr Ana* [*Esp alvéolo*] **:** anumang tumutukoy sa alveolus, ang mga cell na nasa bagà.

al·bó *png* **:** pagkalagas ng bulaklak ng talahib.

al·bong *png* [*Bil*] **:** bordadong palda.

al·bor·nós *png* [*Esp albornoz*] **:** balábal.

al·bo·ró·to *png* [*Esp*] **1:** paláhaw; tilî **2:** pagkaligalig **:** BAGÍBIG **3:** kaguluhan; alsá; guló **4:** panunulsol **5:** pangungulimbat.

al·búg *png* [*Kap*] **:** bahâ.

al·bú·gan *png* [*Kap albug+an*] **1:** kanluran **2:** mababang pook na malimit binabahâ.

ál·bul *png* [*Kap*] **:** kasangkapang ginagamit ng mangingisda sa pagpapatuyo ng lambat.

al·bu·lár·yo *png* [*Esp herbolario*] **:** varyant ng **arbuláryo**.

ál·bum *png* [*Ing*] **1:** aklat na blangko ang mga pahina at pinagsisingitan o pinagdidikitan ng mga retrato at ibang iniipon **2:** plaka, compact disc, o cassette tape na may lamang mga awit, tugtugin, at katulad.

albumen (al·byú·min) *png* [*Ing*] **1:** puti ng itlog **2:** *Bot* maputing bahagi sa balát ng ilang butó ng halaman.

al·bu·mí·na *png* [*Esp*] **:** alinman sa protinang nakukuha sa gatas, itlog, karne, dugo, at sa himaymay ng gulay.

al·bun·di·gás *png* **:** almondigas.

alchemy (ál·ke·mí) *png* [*Ing*] **1:** sinaunang kemistri **2:** transpormasyon ng ilang metal para maging tanso o ginto **3:** mapaghimalang transpormasyon o mga pamamaraan para maisagawa ito.

alcohol (ál·ko·hol) *png* [*Ing*] **:** alkohol.

alcoholic (al·ko·hó·lik, alko·hól·ik) *png, pnr* [*Ing*] **:** alkohóliko.

alcoholometer (al·ko·hol·ó·me·tér) *png* [*Ing*] **:** alkohometro.

al·dá·ba *png* [*Esp*] **:** sabát[1].

al·da·bís *pnd* **mag-al·da·bís, i·al·da·bís, al·da·bi·sín :** bugbugin sa palo.

al·dáw *png* **:** [*Bik Ilk*] **:** áraw.

al·dé·a *png* [*Esp*] **:** maliit na nayon o baryo.

al·de·hí·do *png Kem* [*Esp*] **:** aldehyde.

aldehyde (ál·de·háyd) *png Kem* **:** uri ng compound na nabubuo sa oxidation ng alkohol.

al·dén·te *png* [*Ita*] **:** pagkakaluto ng ispagheti na hindi malambot ngunit hindi rin malabsa.

alderman (ól·der·mán) *png* [*Ing*] **1:** konsehal **2:** sa Australia at Hilagang America, halal na gobernador ng lungsod.

al·dó *png* [*Kap*] **:** áraw.

al·do·ní·sis *png Bot* [*Esp Lat*] **:** halamang citrus *Cf* KALAMANSÍ, KALAMUNDING, KIDYÁ.

al·dúk *png* [*Kap*] **:** haguthot.

ale (eyl) *png* [*Ing*] **:** alak mula sa malt, matingkad ang kulay, at mapait kaysa serbesa.

á·le *png* **1:** kapatid o pinsang babae ng ama o ina ng isang tao **:** TÍYA **2:** asawa ng tiyo **3:** magalang na tawag sa isang babaeng hindi kakilala.

a·le·gas·yón *png* [*Esp alegación*] **:** bintang; angal.

a·le·gá·to *png* [*Esp*] **:** salaysay na isinumite sa hukuman.

a·le·gó·ri·kó *pnr* [*Esp alegórico*] **:** ginagamitan ng alegorya.

a·le·go·rís·ta *png* [*Esp*] **:** tao na gumagamit ng alegorya.

a·le·gór·ya *png Lit* [*Esp alegoriá*] **1:** paglalarawan ng abstrakto o espiritwal na kahulugan sa pamamagitan ng konkreto o materyal na anyo **2:** matalinghagang salaysay **3:** sagisag; simbolo **:** ALLEGORY.

a·lé·gro *png Mus* [*Esp*] **:** mabilis na bahagi ng isang awitin o komposisyon.

A·le·han·drí·na *pnr* [*Esp alejandrina*] **:** tumutukoy sa iba't ibang larang ng karunungan sa dating Alexandria sa Ehipto.

a·le·han·drí·no *png Lit* [*Esp alejandrino*] **:** sa panulaang Espanyol, uri ng taludturan na may 12 pantig, halaw sa sinaunang tula sa Pranses tungkol kay Alexander ang Dakila na may ga-yong sukat **:** ALEXANDRINE.

a·le·híl·yos *png* [*Esp alejillos*] **:** nilugaw na sibada.

a·le·lí *png Bot* [*Esp*] **:** bulaklak na kulay lila.

a·le·lú·ya *png* [*Esp Lat Heb halaluyah*] **1:** tugtugin at awiting papuri sa Diyos bago basahin ang ebanghelyo **2:** salubong.

A·le·lú·ya! *pdd* [*Esp Lat Heb halaluyah*] **:** "Purihin ka, Panginoon!"

A·le·mán *pnr* [*Esp*] **:** may kaugnayan sa Alemanya, sa mga mamamayan nito, at sa kanilang wika at kultura **:** ALEMÁNIKÁ, GERMAN.

A·le·má·ni·ká *pnr* [*Esp Alemánica*] **:** Aleman.

A·le·mán·ya *png* [*Esp Alemania*] **:** bansa sa Gitnang Europa **:** DEUTSCHLAND, GERMANY.

alembic (a·lém·bik) *png* [*Ing*] **1:** aparato na ginagamit sa pagdalisay **2:** paraan ng pagdalisay.

a·leng-á·leng *pnr* [*Ilk*] **:** pabaya; walang ingat; hindi mapagkakatiwalaan.

aleph (á·lef) *png*: unang titik ng alpabetong Hebrew.

a·ler·hí·ya *png* [*Esp alergia*] **:** allergy.

a·lé·ro *png* [*Esp*] **:** nakausling gilid ng bubong.

a·lér·ta *png* [*Esp*] **:** senyas.

a·lér·ta *pnr* [*Esp*] **:** hindi natutulog o hindi nagpapabaya; maingat.

a·lér·to *png* [*Esp*] **:** babala o alarma.

a·lér·to *pnr* [*Esp*] **:** laging handâ; listo.

a·lé·ta *png* **1:** maliit na palikpik ng isda *Cf* BAGWÍS, PAKPÁK, PALIKPÍK, PALAYPÁY **2:** *Ark* [*Esp*] **:** arbolante.

a·lé·wa·háng *png* [*Ifu*] **:** bote.

alexandrine (al·ig·zán·drin) *png Lit* [*Ing*] **:** alehandríno.

al·fál·fa *png* [*Ing*] **:** halamang gulay na ginagawang ensalada.

al·fé·rez *png* [*Esp*] **1:** noong panahon ng Espanyol, pinuno ng pulisya sa isang bayan **2:** ranggo sa hukbo na katumbas ng pangalawang tenyente at mataas kaysa sarhento *var* alperes.

al fresco (al·frés·ko) [*Ita*] *pnr, pnb* **:** nasa labas.

ál·ga *png Bot* [*Lat*] **:** anumang halaman (phylum *Thallophyta*) na matatagpuan sa tubigan at sa mga gilid ng bato.

algebra (ál·dyeb·rà) *png* [*Ing*] **:** alhebra.

alginate (ál·dyi·neyt) *png Kem* **:** salt o ester ng asidong alginic; asing sodyum na pampaalsa ng pagkain, kosmetiko, at iba pa.

alginic (al·dyí·nik) *pnr Kem* [*Ing*] **:** kaugnay ng asidong colloidal at sa anyo ng asin nito ay nagiging sangkap sa cell ng kulay kapeng alga.

al·go·dón *png* [*Esp*] **1:** búlak **2:** telang cotton.

algorithm (ál·go·ríth·em) *png* [*Ing*] **1:** *Mat* proseso ng pagkalkula o paglutas sa pamamagitan ng computer **2:** sa kasaysayan, ang Arabikong notasyon ng mga numerong desimal.

ál·gu·wa·síl *png* [*Esp alguacil*] **1:** opisyal sa bullfight **2:** konstable o opisyal ng hustisya sa Espanya at iba pang bansang Espanyol **3:** noong panahon ng Espanyol, ang katulong sa pagpapairal ng kapayapaan at kaayusan sa bayan.

al·gu·wa·síl ma·yór *png Pol* [*Esp alguacil mayor*] **:** pinuno ng mga alguwasil.

ál·he·brá *png* [*Esp álgebra*] **1:** sangay ng matematika na gumagamit ng mga letra at iba pang simbolo para sa mga numero, pormula, kantidad, at tumbasan **:** ALGEBRA **2:** sistema na nakabatay sa mga hatag na axiom **:** ALGEBRA.

al·he·brá·i·ká *pnr* [*Esp algebraica*] **:** may kaugnayan sa alhebra.

al·hí·be *png* [*Esp aljibe*] **:** tangke ng tubig.

al·hó *png* [*Seb*] **:** halò o pambayó.

A·li *png*: kalipang Arabe, pinsan at manugang ng propetang si Muhammad.

a·lí *png*: pangingibababaw, pamamayani, o paghahari ng isang damdamin.

a·lí *png* [*Seb*] **:** harang.

a·lî *pnb* [*Kap*] **:** hindî.

Á·li A·dáb *png Lit*: tauhan sa *Florante at Laura,* sultan ng Persiya at ama ni Aladin.

a·li·á·la *png Tro* [*Ilk*] **:** karilyo.

a·li·bad·bád *png* [*Kap Tag*] **:** pagsusuka dulot ng pagkain, masamang pakiramdam, o allergy *Cf* LIYÓ, LULÁ **:** PANDOLOK, SUD-OL, ULAW.

a·li·bang·báng *png* **1:** *Bot* punongkahoy (*Bauhinia malabrica*) na may dahong hugis paruparo at karaniwang tumataas nang 8 m *var* alibambang, alobangbang **2:** *Zoo* paruparo (Order *lepidoptora*).

a·li·bá·ngon *png Bot* **:** halamang gumagapang (*Commelina polygama*), payat, makatas, at nakakain ang dahon.

a·li·ba·óng *png* [*Hil*] **:** latian.

a·li·bá·ta *png* [*Mal Ara alif+bata*] **1:** alpabetong Arabiko tulad ng pagkakakilala sa Silangan **2:** unang dalawang titik sa alpabetong Arabiko; alif (*a*) at bata (*b*).

a·lí·bay *png*: [*ST*] palitan ng handog bilang tanda ng pagkakaibigan.

a·li·beg·bég *png* [*Pan*] **:** pangangalay ng kalamnan.

alibi (ál·li·báy) *png* [*Ing*] **1:** *Bat* depensa ng suspek na nasa ibang pook siya nang maganap ang krimen **2:** *Lit* dahilan o pagdadahilan.

a·lí·bob *pnr* [*ST*] **:** hindi makatagal sa trabaho dahil sa sakit.

a·lí·bot *png Zoo* [*Ilk*] **:** bangkaláng.

a·li·boy·bóy *pnd* **mag-a·li·boy·bóy, um·a·li·boy·bóy, a·li·boy·bu·yán** [*ST*] **1:** samahan ang isang tao para maglaro, magsugal, o gumawa ng isang bagay **2:** aliwin ang kasamang nababahala.

a·li·bu·hón *png*: maliit na basket o busló na panghuli ng isdá, yari sa talahib o kawayan.

a·li·bún·da *png* [*War*] **:** pamumuyo o puyó sa dagat.

a·li·bús·bus *png Zoo* [*Seb*] **:** malaking pulang langgam na may pakpak.

a·li·bút·but *png Bot* [*Seb*] **:** pandakaki.

a·li·buy·bóy *png*: pagligalig sa isang tao.

a·líb·yo *png* [*Seb Esp alivio*] **:** ginhawa[2].

a·lid-á·gid *pnr* [*War*] **:** magkatulad o magkahawig.

a·lí·day *png* [*War*] **:** pananalita na mabulaklak o matalinghaga.

a·li·dung·dóng *png* [*Ilk*] **:** bandana.

alien (éy·li·én) *png* [*Ing*] **1:** banyagà **2:** *Pol* hindi mamamayan ng isang estado **3:** taga ibang daigdig.

á·lig *png* [*ST*] **1:** paglipat ng mga tao, hayop, at bagay tungo sa ligtas na pook **2:** pagtakas o paglisan mula sa isang pook.

a·li·gá·ga *png* [*ST*] **1:** tao na batugan o tamád **2:** tao na walang pagsisikap.

a·li·ga·gâ *pnr* **:** abalá.

a·líg-a·líg *pnd* **mag-a·líg-a·líg, u·ma·líg-a·líg, a·lig-a·li·gín** [*Seb*] **:** manghimasok.

a·li·gam·gám *pnd* **mang-a·li·gam·gám, a·li·gam·ga·mín, u·ma·li·gam·gám** [*ST*] **:** mang-umit.

a·li·gan·dó *pnr* **1:** bulakbol **2:** tamád.

a·li·gá·ngo *png Bot* **:** uri ng punongkahoy (*Exostema philippicum*) at nagagamit ang balát ng punò bilang pamalit sa cinchona **:** HALI-NGÁNGA, HIBÁW.

a·li·ga·sì *png Bot* **:** lagasi.

a·li·ga·sín *png Zoo* **:** maliit na uri ng banak (*Mugil caramensis*); munting isda sa ilog.

a·li·ga·tó *png* [*Seb*] : alipato.

a·lig·bá·ngon *png Bot* : gumagapang na halaman (*Floscopa scandens* Lour) na mataba at tuwid ang tangkay : PÚGAD LABUYÒ **2:** [*ST*] marihuwana.

a·li·gí *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] : tabâ ng alimasag, alimango, at sugpô : TÁBANG[3], PULÁ[2].

a·li·gíd *pnr* : naliligiran o napalilibutan.

a·lig-íg *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, pagbili nang tingî – *pnd* **mag-a·lig-íg, u·ma·lig-íg**.

a·lig-íg *pnr* [*ST*] : takót gumawa ng isang bagay.

a·li·gód *pnr pnb* : talilís; tákas.

a·li·gút·got *png* [*Seb*] **1:** *Lit* pasalaysay o paawit na panalangin sa katapusan ng nobena na nagsusumamong iligtas ang kaluluwa ng tao **2:** matinding sama ng loob; labis na pagdaramdam.

a·li·gut·gót *pnr* : guló; gusót.

A·li·gú·yon *png Lit* [*Ifu*] : bayani sa *Hudhud*, epikong-bayan ng mga Ifugaw.

a·lig·wás *png* [*Pan*] **1:** tagumpay[2] **2:** kaunlaran.

a·líg·wig *pnd* **u·ma·líg·wig, i·a·líg·wig** [*ST*] : tumingin na tila magnanakaw dahil ibig mang-umit.

a·li·ka·bó *png* [*ST Bik Seb*] : alikabók.

a·li·ka·bók *png* [*Kap Tag*] : lupa o anumang bagay sa lupa na naging pulbos at pino : ABÓK[2], ABEK, ABÚ, ALABÓK, ALIKABÓ, ALIYÁLBO, BAGÚMBUN, DABÓK, GABÓK, KABÓKABÓ, LOPAPEK, TAPOK, TAPÓ-TAPÓ, UBÚ, YAB-OK.

a·li·kál·bo *pnd* **mag-a·li·kál·bo, i·a·li·kál·bo** [*ST*] **1:** ipatangay sa hangin ang isang bagay **2:** palipasin ang poot o galit.

a·li·ká·si *pnr* [*Seb*] : kinakabahan o balisa.

a·li·ka·tè *png* [*Esp alicates*] : kasangkapang panggupit.

a·lik·bá·ngon *png Bot* : maliit, masangang halaman (*Commelina diffusa born*) na gumagapang, karaniwang dinidikdik ang mga dahon at buto upang ipantapal sa namamagang singit *var* alitbangon : KULÁSI.

a·lik·bá·ngong la·lá·ki *png Bot* : yerba (*Murdannia nudiflora*) na payat ang dahon, maugat ang mga sanga, at kumpol na pink at lila ang bulaklak.

a·lik·bó·bo *pnd* **mag-a·lik·bó·bo, u·ma·lik·bó·bo, a·lik·bo·bú·hin** [*ST*] : makialam sa ginagawa ng iba : ALIMBOBO.

a·lík·boy *png* [*Bik*] : abrigo.

a·li·ken·kén *png Say* [*Ilk*] : isang uri ng katutubong sayaw *var* arikenken : TADEK.

a·li·ken·kén *pnd* **mag-a·li·ken·kén, i·a·li·ken·kén, a·li·ken·ke·nín** [*Ilk*] **1:** iikid o puluputin *Cf* DALIKENKEN, KAWIKAW, KUNIKON **2:** yumukyok dahil sa takot **3:** alikúmkumin.

a·li·kót *png* **1:** lakwatsa; limayón **2:** sinasadyang pagliban sa trabaho.

a·lik·ti·yâ *png* : insulto.

a·li·kúm·kom *pnd* **mag-a·li·kúm·kom, a·li·kúm·ku·min, i·a·li·kúm·kom** [*Ilk*] : likumin ang mga nakakalat : ALIKENKÉN[3].

a·li·kun·nóg *pnd* **mag-a·li·kun·nóg, a·li·kun·nó·gin, i·a·li·kun·nóg** [*Ilk*] **1:** maglakad nang paikot-ikot at balisa **2:** alugin o yugyugin : INIÍN, KINNI-KINNI.

a·li·ku·nó *png* [*Ilk*] **1:** uli-uli **2:** *Ana* biloy sa pisngi.

a·li·kú·rong *pnd* **mag-a·li·kú·rong, a·li·ku·rú·ngan, i·ya·li·kú·rong** [*War*] : bumagsak nang walang malay dahil sa suntok : KNOCK-OUT.

a·lik·wát *pnd* **mag-a·lik·wát, a·lik·wa·tín** [*ST*] : maghalungkat.

a·li·là *png* **1:** [*ST*] tagasunod, tagahanga **2:** katulong.

a·lí·lar *png* [*ST*] : patúto.

a·lí·lek *png* [*Ilk*] : pinong bulak.

a·li·lís *png* : pagdurog; paggiling.

a·li·lí·san *png* [*Pan*] : kabyawan[1].

A·lim *png Lit* : epikong-bayan ng mga Ifugaw na nagsasalaysay sa buhay ng kanilang bathala at mga kagila-gilalas na pangyayari.

á·lim *png* [*Seb*] : langgas.

a·lí·ma *png* : pook na katayan ng mga hayop *Cf* ABATTOIR.

a·li·mag·mág *png* **1:** pinatuyong alamang na pataba sa halaman **2:** paraan ng pagpapatuyo ng alamang sa init ng araw *Cf* TAPA, BILAD **3:** kintab o kakintaban ng isang bagay.

a·li·mang·máng *pnr* : mangmang; walang alam.

a·li·má·ngo *png Zoo* [*Hil Seb Tag War*] : crustacean (*Portunus pelagicus*) na may malukong at malapad na talukab at karaniwang naglulungga sa putikan *Cf* ALIMASAG, KATANG, TIKTIK, TATOS : ALAMÁ, ANIIT, CRAB, EMA, RASÁ.

a·li·má·ngong ba·kú·nog *png Zoo* : alimangong may krus sa ibabaw ng talukab, mabalahibo, matingkad ang kulay ng balát, at may lason ang laman kaya hindi nakakain.

a·li·má·ngong ba·tó *png Zoo* : alimangong may batik-batik na puti.

a·li·má·sag *png Zoo* [*Kap Pan Tag*] : crustacean (*Portunes sanguinotentus*) na kauri ngunit maliit kaysa alimango : BANSÁWAY, KASÁG, GALÉWEY, MASÁG.

a·li·mát·mat *pnd* **mag-a·li·mát·mat, i·a·li·mát·mat** [*Seb*] **1:** ibalik ang kamalayan **2:** magkaroon ng maagang kabatiran.

a·li·may·máy *png* : alingawngáw.

a·lim·ba·ngá·gan *png Bot* [*Ilk*] : uri ng mais na may batik sa butil.

a·lim·ba·tók *pnr* : magkaiba; hindi magkatulad; hindi magkapantay.

a·lim·ba·tóng *png* [*Ilk*] **1:** kadena o pataw na ikinakabit sa tao upang hindi makatakas **2:** pasanin; problema.

a·lim·ba·wá·ngan *png Bot* [*Ilk*] : uri ng palay.

a·lim·ba·yáw *png* **1:** habol ng tingin hanggang mawala sa tanaw ang isang tao na umalis **2:** pagkabalisa.

a·lim·bá·yong *png* [*Ilk*] : tirador o paltik.

a·lim·bo·bó *pnd* **mag-a·lim·bo·bó, u·ma·lim·bo·bó, a·lim·bu·bu·hín** [*ST*] : alikbobo.

a·lim·bo·yó·gan *png* [*Pan*] : bubúyog.

a·lim·bu·bú·do *png Zoo* [*Ilk*] : higad.

a·lim·bu·kád *png* [*Seb Tag*] **1:** pagbukad; pamumulaklak **2:** saboy ng liwanag.

a·lim·bú·kad *png* : sakit ng tiyan; kumukulong tiyan.

a·lim·bú·kay *png* : varyant ng **halimbúkay**.

a·lim·bu·káy *png* [*Seb Tag*] **1:** salpok ng alon; pagtaas at pagbabâ ng alon ng tubig sa pusod ng dagat **2:** pagkahilo o pagkalulà **3:** *Med* galaw ng mga membrane sa abdomen **4:** *Bot* [*Ilk*] halamang baging na kulay abo ang bunga.

a·lim·bu·yó·gen *png Zoo* [*Ilk*] : tandang na may napakapulang balahibo.

a·lim·bu·yú·gin *png Zoo* : tandang na sarisari ang kulay ng balahibo *Cf* MAYAHIN, SASABUNGIN, TALISAIN *var* alimbuyugen : DALUSAPI.

a·lim·bu·yú·gin *pnr* : makitid ang pag-iisip.

a·lím·daw *pnd* **mag-a·lím·daw, i·a·lím·daw, a·lim·dá·win** [*Hil*] : gumawa nang maramihan o bultúhan.

a·lim-ím *png* [*ST*] **1:** pagbigkas ng mga salita nang hindi maayos **2:** bulol.

a·li·mís *pnr* **:** lihim; patagô.

a·li·mo·lón *png* [*ST*] **:** patpat na makapal ang hawakan at paliit hanggang sa dulo.

alimony (a·lí·mo·ní) *png* [*Ing*] **:** sustento sa asawa pagkatapos maghiwalay nang legal o magdiborsiyo.

a·li·mo·réng *pnr* [*Pan*] **:** hinimatay.

a·li·mo·sór *png* [*ST*] **:** paraan ng pagkayas ng pamalo hanggang sa untiunting lumiit itong katulad ng kandila.

a·lim·pa·pa·yáw *png* **:** salipadpad; pagaypáy.

a·lim·pa·tá·kan *png* [*Seb*] **1:** isipan **2:** bungô.

a·lim·páy *png Bot* **:** palumpong (*Croton caudatus*) na may dahong maaaring ipantapal sa namamaga o sumasakit na bahagi ng katawan.

a·lim·pa·yá·wan *png Zoo* **:** ibon (*Copsychus luzoniensis luzoniensis*) na puti at itim ang balahibo at humahaba nang 180-185 mm, karaniwang kumakain ng kulisap **:** ÁSOSÍLOY[2].

a·lim·pa·yéng *pnr* [*Ilk*] **:** pagkatulig dahil sa pagkakasuntok o malakas na tunog **:** PELLÉNG, RÍWENG.

a·lim·po·ká·pok *png* [*Pan*] **:** alimpuyo.

a·lim·po·rós *png* [*Pan*] **:** puyó.

a·lim·pú·lo *png* [*Seb*] **:** puyó[1].

a·lim·pu·lós *png* **1:** [*Seb Hil*] alimpuyo **2:** [*Hil*] puyo *var* alipurós.

a·lim·pu·ngát *png* **1:** paggising nang biglaan **:** ALIMÚNGAW **2:** sonambolismo.

a·lim·pu·pú·ro *png [Bik*] **:** puyó.

a·lim·pu·sò *png Bot* **:** tigas ng kahoy.

a·lim·pú·yas *png Bot* [*Seb*] **:** luyáluyahan.

a·limpu·yó *png* **:** uliuli ng tubig, hangin, o usok *var* alipuyo **:** ALAULI, ALIMPOKAPOK, ALIMPULOS, ALINONO, ALIPURÓS, PALIPÓD, PUYÓ[2], REMOLINO.

a·lim·pu·yók *png* **1:** singaw mula sa kumukulong tubig o pagkaing niluluto **2:** amoy nito.

a·lím·pu·yú *png Ana* [*Kap*] **:** nunal.

a·lim·pú·yut *png* [*Kap*] **:** bando.

a·li·mú·dan *png Zoo* **:** hito.

a·li·mú·kon *png Zoo* [*Seb*] **:** kalapati.

a·li·mu·lón *pnr* **:** patulis.

a·li·mú·ngaw *png* [*Seb*] **:** alimpungat.

a·li·mun·món *png* **:** pagiging mabilog; tipunò.

a·li·mú·om *png* **:** singaw na galing sa lupa pagkatapos ng ulan o ambon **:** ALISUGASOG.

a·li·mú·os *pnr* [*Seb Tag*] **:** hindi nakikita.

a·li·mú·ra *png* [*Kap Tag*] **:** mapanguyam at mapanlibak na pananalita; masakit at nakaiinsultong salita; pagmumura *var* alimurà – *pnd* **mag·a·li·mú·ra, a·li·mu·rá·hin.**

a·li·mu·rá·nin *png Zoo* **:** uri ng malaking ahas; sawa.

a·li·mús *png Zoo* [*Hil Tag*] **:** alamid.

a·li·mu·sód *pnr* **:** panipis o patulis pagsapit sa dulo, tulad ng tinasahang lapis.

a·li·mú·som *png* **:** halimuyak; samyo.

a·li·mú·taw *png* [*Seb*] **:** balintatáw.

a·lím·yo *png* [*Bik*] **1:** bangó **2:** sangsang.

a·lím·yon *png* [*Seb*] **:** halimuyak.

á·lin *png* **:** pagpapatuyo ng katawan matapos maligo o mabasa.

á·lin *pnr* [*War*] **:** masungit; bastos; magagalitin.

a·lín *pnh* **:** ginagamit sa pagtatanong ng isang bagay mula sa isang pangkat.

a·lí·nag *png* [*Pan*] **:** alingawngáw.

a·li·ná·ga *png* [*Ilk*] **:** ningning ng liwanag.

a·li·nag·nág *png* **:** sinag ng kandila o sáboy ng liwanag sa nakabalot na papel sa báso.

a·lín-a·lín *png* [*ST*] **:** paglilipat ng maruming damit.

a·li·ná·ngan *png* **:** mainit na klima.

a·li·nang·náng *png* **:** kislap ng makintab na rabáw ng tela o katad.

a·li·ná·pog *png* [*Ilk*] **:** alikabok mula sa nabubulok na kahoy, laman, at iba pa.

a·lí·naw *png Bot* [*Ifu*] **:** punongkahoy (*Annonaceaea Goniothalamus elmeri* Merr) na ginagawang lubid ang balát.

a·li·náw·naw *png* [*Bik*] **:** balintataw.

a·li·nay·náy *png* **:** galaw ng dulo ng damo kapag nasasagi ng hayop.

a·lin·dá·haw *png* [*Seb*] **1:** tutubí **2:** ambon.

a·lin·dá·nga *png* [*War*] **:** init o kainitan.

a·lin·da·yág *png* [*Ilk*] **:** babaeng maganda, mahinhin, at kaakit-akit.

a·lin·dá·yag *pnd* **u·ma·lin·dá·yag, mag-a·lin·dá·yag, a·lin·da·yá·gin** [*Ilk*] **:** sumalimbay o lumutang sa hangin.

a·lin·dóg *png* **1:** dilag; ganda **2:** pagkamagiliw; pang-akit **:** LIMGÁS, LINGKAT, SADÍYA.

a·lin·dú·ot *png* **:** amoy ng usok sa loob ng silid.

a·li·ned·néd *png* [*Ilk*] **:** sukdulang kamalasan, kadiliman, o sakit.

á·ling *png* **:** varyant ng **ale**, laging kasunod ang pangalan ng babae, *hal* aling Maria.

a·líng *png Bot* **:** palumpong (*Melanosis multiglandulosa*) na luntiang dilaw ang bulaklak at ginagamit na gamot ang balat at dahon.

a·li·ngá·as *png* [*Ilk*] **1:** multo o masamang espiritu **2:** kakila-kilabot na tunog.

a·li·ngág·ngag *png Ana* [*Seb*] **:** ngalangala.

a·li·nga·hít *pnr* **:** labis ang init *Cf* ALINSÁNGAN *var* alingáhot.

a·li·ngá·hot *pnr* [*Bik*] **:** varyant ng **alingahit.**

á·ling-á·ling *pnr* [*ST*] **1:** palipat-lipat at walang katiyakan **2:** hindi kapanipaniwala.

a·li·nga·ngá *pnd* **mag-a·li·nga·ngá, i·a·li·nga·ngá, a·li·nga·nga·hín** [*ST*] **:** inisin o galitin ang sinuman.

a·li·nga·ngâ *pnr* **:** pinalakas, tulad ng boses.

a·li·ngá·ngo *png Bot* **:** punongkahoy na tapat-tapat ang dahon, hugis-itlog na matulis sa magkabilang dulo, at ginagamit na panggamot sa malarya ang balát.

a·li·ngár *pnd* **u·ma·li·ngár, a·li·nga·rán, i·a·li·ngár** [*ST*] **:** patakasin ang bihag na hayop.

a·li·nga·ró *png Bot* **:** palumpong (*Eleaegnus philippinensis*) na gumagapang paakyat, laging may dahon, at may bungang hugis itlog at kulay pula **:** BANAKEN.

a·li·ngá·saw *png* **:** malakas at mabahong amoy *Cf* BANTÓT, SANGSÁNG **:** ALISANGSÁNG.

a·li·ngas·ngás *png* [*Kap Tag*] **:** usapusapan; eskandalong dulot ng tsismis *var* ngasngás.

a·li·ngaw·ngáw *png* **:** pag-uulit ng tunog bunga ng pagtalbog ng tunog **:** AGAW-ÁW, ALÁLAD, ALATWÁT, ALIMAYMÁY, ALÍNAG, ALINGAYNGÁY, ALLINGA, ALUNGÓG, ANINGAL, ANININGAL, DAYANDÁNG, ECHO, LÁNOG[2], OLALENG.

a·li·ngay·ngáy *png* **:** alingawngáw.

a·ling·gat *png* [*Mrw*] **:** babalâ[3].

a·li·ngí·ing *png* [*Seb*] **:** init ng araw.

a·li·ngít *pnr* [*Seb*] : bugnutin.

a·lí·ngo *png Zoo* [*Ilk*] : baboy-damo.

a·li·ngúg·ngog *pnr* [*Seb*] : maingay na parang tambol.

á·lin·lá·ngan *png* : [*Kap Tag*] kawalang katiyakan; pagdududa : DESKOMPIYÁNSA, DÚDA, DÚWADÚWA, DUHÁDUHÁ.

a·li·nog·nóg *pnd* **mag-a·li·nog·nóg, i·a·li·nog·nóg, a·li·nog·nu·gín** [*ST*] : umikot-ikot na parang trumpo.

a·lin·sa·báy *png* : kapanahon; kontemporaneo – *pnr* **ka·a·lin·sa·báy**.

a·lin·sá·nay *png Bot* [*ST*] : ilahas na punò ng saging.

a·lin·sá·ngan *png* : matinding init ng panahon – *pnr* **ma·a·lin·sá·ngan.**

a·lin·sú·nod *pnd* **i·a·lin·sú·nod, u·ma·lin·sú·nod, pag-a·lin·su·nú·ran 1:** umayon o sumunod batay sa sinabi o isinaad **2:** lumapat o umangkop nang walang pagbabago **3:** ibatay sa autoridad o batas.

a·lin·sú·ob *png* [*War*] : init sa loob ng silid na punô ng tao; alinsangan sa isang kulong na silid.

a·lin·su·sû *png* [*Hil*] : malambot na kaloob-loobang bahagi ng bagong tubong saging.

a·lin·sú·wag *pnd* [*ST*] : laban sa agos; tungo sa kataliwas na direksiyon.

a·lin·tá *png Zoo* [*Ilk*] : pangkalahatang tawag sa bulateng lupa *Cf* BILÉD, LINTÂ.

a·lin·tá·bo *png* [*Seb*] : lumilipad na alikabok.

a·lin·tá·na *pnd* **mag-a·lin·tá·na, u·ma·lin·tá·na, i·a·lin·tá·na** [*ST*] **1:** pansinin **2:** ihiwalay sa mga kasama **3:** alisin o ibukod **4:** maghinala *var* intána.

a·lin·ta·táw *png* : *Bot* punongkahoy (*Diospyros pilksanthera*) na tumataas nang katamtaman at ginagamit na gamot sa ubo ang balát : BALATÍNAW.

a·lin·tá·wog *png* [*Hil*] : maliit na lupa na ligid ng tubig *Cf* ISLÁ, PULÔ.

a·lín·tu·bóng *png* [*Ilk*] : bumbóng.

a·li·nug·nóg *png* : inog; ikot.

a·li·nú·no *png* [*Ilk*] : alimpuyo.

a·li·pá·ga *png* [*Ilk*] : dumi o dahon na sumasalimbay sa hangin.

a·li·pag·ág *pnr* : namumula ang mukha.

a·li·pa·là *pnb* **1:** agád **2:** samakatwid **3:** marahil *var* alipalá.

a·li·pá·lok *png* [*Hil*] : alipato.

a·lí·pan *png* [*Ilk*] : pagpapangkat-pangkat ng mga Ilongot.

a·li·pá·nes *png* [*Pan*] : inip.

a·li·pang·yán *png Zoo* : ahas.

a·li·pa·pâ *png* : patag na bubong.

a·li·pa·pâ *pnr* : sapád; lapad.

a·li·pa·ró *png Zoo* : maliit na paruparo na karaniwang dilaw ang pakpak.

a·lí·pat *pnr* : hindi makaunawa.

a·li·pa·tá *png Bot* [*Dum*] : búta.

a·li·pá·to *png* [*Kap Tag*] : lumilipad na maliit na piraso ng bága : ALIGATÓ, ALIPÁLOK, ALIYÁBO, DALIPÁTO, MANOK-MANOK, SENTÉLYA, TSÍPAS.

a·li·pat·pát *png* [*Kap*] : alitaptap.

a·li·pa·yó *png Bot* : mala-yerbang damo (*Homalomena philippinensis*) na hugis puso ang dahon *var* alipay : ALUPAYI, SALET-NGA-NALABÁGA.

a·li·péng *pnr* [*Pan*] **1:** tulíg **2:** litó.

a·li·píd *pnr* : lapad ang ulo.

a·lí·pin *png* **1:** tao na nasa ilalim ng kapangyarihan ng kaniyang pinaglilingkuran : ADÍPEN, BAG-EN **2:** tao na pag-aari ng ibang tao : ADÍPEN, BAG-EN **3:** utusán : ADÍPEN, BAG-EN.

a·lí·ping na·ma·ma·háy *png Pol* [*alipin+na+nasa+bahay*] : sa sinaunang lipunan, ang uring naglilingkod sa pinagkakautangan, ngunit may karapatan na mag-ari ng lupa, maaaring magpakasal, at hindi maaaring ipagbili *Cf* ALÍPING SAGI-GÍLID.

a·lí·ping sa·gi·gí·lid *png Pol* [*alipin + na+nasa+gilid*] : sa sinaunang lipunan, ang uring naglilingkod at nakatira sa pamamahay ng kaniyang pinagkakautangan, nawalan ng karapatan o walang karapatang mag-ari ng lupa, kailangang humingi ng permiso upang magpakasal, at maaaring ipagbili *Cf* ALÍPING NAMAMAHÁY.

a·lip-íp *pnr* : sabik; bítin.

a·li·pís *png* : maninipis na hiwa.

a·li·po·gó *png* [*Pan*] : pusód.

a·li·póng *pnr* [*Pan*] : bangát.

a·li·pong·hók *png* [*Seb*] : uri ng isdang lawin (genus *Cypselurus*).

a·li·po·nó *png* [*Ilk*] : inog.

a·li·pó·res *png* : tuta[2] *var* ulipores.

a·lip·tók *png* : balisa.

a·li·pug·póg *png* [*Ilk*] **1:** maliit na ipuípo **2:** *Mit* anting-anting; agimat; galíng.

a·li·puk·pú·kan *png* [*Hil*] : gubat.

a·li·pun·dok *pnr* [*War*] : mababà at matipunò.

a·li·púng *png Bot* : matigas na punongkahoy (*Gmelina philippinensis*) na biluhaba ang dahon at gamot sa alipunga ang dagta : BAGABÁBOY, BÓSEL-BÓSEL, KALÚLUT, TULÚNGAW.

a·li·pu·ngá *png* : impeksiyon sa paa na nagdudulot ng pagbibitak at matinding pangangati ng balát : ATHLETES'S FOOT.

a·li·pun·yâ *png* : tao na naninilbihan dahil sa pagkakautang *Cf* ALÍPIN, UTUSÁN, ATSÁY.

a·li·pu·ráy *png Bot* : uri ng ilahas na baging.

a·li·pús·pos *png* [*War*] : puyo.

a·li·pus·tâ *png* **1:** di-makatarungan at malupit na paggamit ng kapangyarihan **2:** layon o biktima ng naturang kawalan ng katarungan : AMÍS, API, ÁYOP, DAÍL, DUSTÂ, HÁMAK[2], TÁMAY, NAIRURUMÉN – *pnd* **mang-a·li·pus·tâ, a·li·pus·ta·ín**.

a·lí·rang, nangángalírang *pnr* : tuyô; tuyót; tigáng : ALANG, LANGÎ, LANGKANG, MAMÁRA, NAMAGA, UGÁ.

a·lí·rong *pnd* **u·ma·lí·rong, i·a·lí·rong, a·li·rú·ngan** [*Seb*] : lumigid.

a·lís *pnd* **u·ma·lís, a·li·sín, a·li·sán 1:** magtungo sa ibang pook; lumipat ng lugar o puwesto **2:** magtanggal **3:** tumiwalag : YÁO, LÁYAS, PÁNAW.

A·lis! *pdd* : Láyas!

a·li·sa·gâ *pnr* **1:** tamád **2:** langgayak.

a·li·sag·ág *pnr* : pabayâ.

a·li·sám·bay *pnr* [*ST*] : sabáy.

a·li·sang·sáng *png* : alingásaw.

a·li·sek·sék *png* [*Ilk*] : malayong pook.

a·li·sig *png* [*Kal*] : dasal na inaawit ng mandadawak habang minamasahe ang humahapding bahagi ng katawan ng maysakit.

a·lis-ís *png* **1:** pagiging maalinsangan **2:** init na nararamdaman ng tao kapag tag-init.

a·lís·na *png* [*War*] : pambutas; barena; balibol.

a·lí·so *png Zoo* : isang uri ng isdang alat (*Chrysophrys auratus*) na kabilang sa family *Lutjanidae.*

a·lí·son *png* : pagliligpit at pag-aayos ng nakakalat na mga bagay.

a·lí·sot *png* [*Kap*] : tinilad na kawayang nakakabit pahalang sa gilid ng magkabilang poste ng kúbo.

a·lís·to *pnr* [*Esp a+lísto*] **1:** laging handa : QUICK **2:** matalas; gising : QUICK **3:** matalino : QUICK.

a·li·su·gá·sog *png* [*Ilk*] : alimúom.

a·lí·sus *png* [*Kap*] : ipuipo.

a·lis·wág *png* **1:** bagabag **2:** taas ng sulak **3:** palítan ng upuan.

á·lit *png* **1:** hindi pagkakasundo; pagaaway : ALITAN **2:** [*Ilk*] pandikit.

á·lit *pnd* **mag-á·lit, a·lí·tan** [*Bik*] : ingatan.

a·li·tag·tág *png Bot* : anáan.

a·lí·tan *png* : álit.

a·li·tang·yá *png Zoo* : mabahong kulisap na karaniwang nangingina-in sa palay, sitaw, at patola : ATANGYÁ, RETKÉT, TANÁNGAW, TIYÁNGAW.

a·li·tap·táp *png Zoo* : kulisap (*Photuris pensilvanica*) na karaniwang lumilipad sa gabi, at nakapag-bibigay ng kukuti-kutitap na liwanag : ALIPATPAT, ANINÍPOT, BUKÁTKAT, FIRE-FLY, KANKÁNTI, KULALÁNTI, KUNANG-KÚNANG, LAMBÍ-TONG, TÓNTONG.

a·lí·taw *pnd* **u·ma·lí·taw, mag-a·lí·taw, a·li·tá·win, a·li·tá·wan** [*ST*] **1:** lumakad nang marahan sa gabing madilim o sa madilim at kubling pook **2:** huminto sa pagsagwan at lingunin ang mga kasama sa bangka.

a·li·tá·wo *png* : paghahanap sa isang bagay nang hindi nagtatanong sa sinuman ukol dito.

a·li·te·ras·yón *png* [*Esp aliteración*] *Lit* **1:** paggamit ng magkakatunog na salita, karaniwang katinig, upang lumikha ng musika sa taludtod **2:** tawag sa gayong tayutay *Cf* ASONANSIYA.

a·lit-ít *png* : tunog ng kawayan pagsayaw sa hangin.

a·li·tít *png* : batik o mantsa sa yantok.

a·lí·to *png Zoo* [*Kay Tbn*] : martiniko.

a·lit pá·la *pnb* [*ST*] : alipalà.

a·li·tub·túb *png* : bakod sa paligid ng apoy.

a·li·tun·tú·nin *png* : reglamento; tuntunin; gabay.

a·lit·wát *png* : alingawngaw.

alive (a·láyv) *pnr* [*Ing*] : buháy.

a·líw *png* **1:** kasiyahang loob; katuwaan **2:** konsolasyón; pag-alò.

a·li·wá *png* [*Igo*] : palakol na pamputol ng ulo.

a·li·wà *pnh* [*Kap*] : iba.

a·li·wa·dáng *png* [*Ilk*] : balágat.

a·li·wák·say *png* [*Ilk*] : mga oras na walang ginagawa; malayang oras.

a·li·wá·las *png* **1:** pagiging maluwag, maayos, at maliwanag, gaya ng sa pook o gusali **2:** pagiging maganda at matiwasay, gaya ng sa panahon **3:** pagiging masaya gaya ng sa mukha – *pnr* **ma·a·li·wá·las**.

a·li·wa·ngá·wang *png* [*Ilk*] : tsismis o balitang hindi kapani-paniwala *Cf* ALINGASNGÁS.

a·lí·was *png Mit* [*Hil*] : dambuhala[2].

a·li·wás *png* **1:** *Zoo* unggóy **2:** ugaling malikot, salbahe, pilyo, o pagkamaramot kung sa tao.

a·li·was·wás *png* **1:** katiwalian **2:** malisyosong kuwento.

a·li·wa·ték *png* [*Ilk*] : karunungan; malawak na kabatiran o kaalaman.

a·li·way·wáy *png* : bawì ng lakas; búti.

a·li·wít *png* [*Ilk*] : buntot ng anumang bagay na papalayo, lalo na ang bagyo.

a·liw-íw *png* [*Pan Tag*] : mahinang tunog ng dumadaloy na tubig *Cf* AGUY-ÓY, BORÓBORÔ, HÁGANAS, KANÁAS, ONGÓR, SAGÁHAY.

a·li·yá·bo *png* [*ST*] : alipato.

a·li·yál·bo *png* [*ST*] : alikabók.

a·li·yá·sar *pnd* **mag-a·li·yá·sar, u·ma·li·yá·sar, i·a·li·yá·sar** [*ST*] : pumagitna sa gulo, away, o pag-uusap nang walang pahintulot : ALIYASOR.

a·li·yá·sor *pnd* **mag-a·li·yá·sor, u·ma·li·yá·sor, i·a·li·yá·sor** [*ST*] : aliyasar.

a·lí·yo *pnr* [*ST*] : hindi mapakali; balisa.

a·lí·yun *png* : hindi regular na kilos o galaw, karaniwan ng tao, pangkat, o hangin : IYALIMPOÁY, UTBONG.

al·ka·bá·la *png* [*Esp alcabala*] : noong panahon ng Espanyol, buwis mula sa mga panindang ipinagbili sa palengkeng pag-aari ng pamahalaan.

al·ka·ba·lé·ro *png* [*Esp alcabalero*] : tagakolekta ng alkabala.

al·ka·bús *png* [*Esp arcabuz*] : isang uri ng lumang baril : PASÚLO[1].

al·kag·wé·te *png* [*Esp alcahuete*] : búgaw ng puta.

al·kag·wí·te *png* [*War*] : tao na mapaghanap ng gulo o basag-ulo.

al·kál·de *png* [*Esp alcalde*] **1:** pinunong bayan, **al·kal·dé·sa** kung babae : MEYOR **2:** noong panahon ng Espanyol, pinuno ng isang alkaldiya *Cf* ALKALDE MAYOR.

al·kál·de-en-or·di·nár·yo *png Pol* [*Esp alcalde-en-ordinario*] : noong panahon ng Espanyol, púnong hukom ng lungsod.

al·kál·de ma·yór *png Pol* [*Esp alcalde mayor*] : noong panahon ng Espanyol, gobernador ng lalawigan at punò ng hukuman ng unang dulúgan.

al·kal·dí·ya *png* [*Esp alcaldía*] : noong panahon ng Espanyol, tawag sa pamahalaang sibil ng isang lalawigan.

alkali (ál·ka·láy) *png Kem* [*Ing*] **1:** anumang substance na nakapapawi sa bisa ng acid, nagpapabughaw ng litmus, at may pH na higit sa pito **2:** mineral salt na natutunaw, nakasasamâ sa pananim, at matatagpuan sa lupang pagas.

alkaline (al·ka·lín, al·ka·láyn) *pnr Kem* : katulad o nagtataglay ng alkali : ALKALOYD.

ál·ka·lóyd *png Kem* [*Ing alkaloid*] : alinman sa serye ng nitrogenous compound na organiko, mula sa halaman, at ginagamit ang karamihan sa paggawa ng gamot, gaya ng morphine o quinine.

ál·ka·lóyd *pnr Kem* : alkaline.

al·kam·pór *png* [*Esp alcanfor*] : maputi, aromatiko, tila kristal na substance mula sa punongkahoy na *Cinnamomum camphora*, at ginagamit na sangkap sa gamot : CAMPHOR, NAPTALÍNA.

al·kam·pu·rá·do *pnr Kem* [*Esp alcanforado*] : may lahok na alkampor.

al·kán·se *pnr* [*Esp alcance*] : lugi.

al·kan·sí·ya *png* [*Esp alcancía*] : taguan o impukan ng salapi, karaniwang gawa sa kahoy, plastik, o luád *var* alkansiyá.

al·kan·ta·ríl·ya *png* [*Esp alcantarilla*] : kanal na yari sa túbo, semento, o konkreto na nasa ilalim ng lupa at daanan ng maruming likido *Cf* KANTARÍLYA : SEWER.

al·kan·ta·ril·yá·do *png* [*Esp alcantarillado*] : sistema ng alkantarilya : SEWERAGE.

al·ka·sár *png* [*Esp alcázar*] : kutà; palasyo; kastilyo o moog.

al·kay·se·rí·ya *png* [*Esp alcaicería*] **1:** noong panahon ng Espanyol, pamilihan at tirahan ng mga Tsino sa Maynila **2:** pook na pamilihan ng seda, cotton, at iba pang kalakal.

al·ki·lá *png* [*Esp alquiler*] : upa; renta.

al·ki·trán *png* [*Esp alquitran*] : itim, malangis, at malagkit na mineral na inihahalo sa kahoy upang hindi bukbukín o anáyin : AYANGÁW, DARYANGÁW, LANAY, PITCH[1], TAR.

al·kó·ba *png* [*Esp alcoba*] : tagóng bahagi ng pader o silid : LUNGÍB.

al·ko·hól *png* [*Esp alcohol*] **1:** *Kem* likido (C_2H_3OH) na madaling sumiklab, walang kulay, at inihahalo sa mga inuming nakalalasing **2:** mga inumin na mayroon nito **3:** *Kem* organikong

compound na mayroong isa o higit pang hydroxil na nakakapit sa carbon atom : ALCOHOL.

al·ko·hó·li·kó *png* [*Esp alcóholico*] : tao na nagumon sa alkohol; lasenggo : ALCOHOLIC.

al·ko·hó·li·kó *pnr* [*Esp alcóholico*] : may kaugnayan sa alkohol : ALCOHOLIC.

al·ko·ho·lís·mo *png* [*Esp alcoholismo*] : pagkagumon sa mga inuming may alkohol.

al·ko·hó·mé·tro *png* [*Esp alcohómetro*] : kasangkapang pansukat sa konsentrasyon ng alkohol : ALCOHOLOMETER.

Al·ko·rán *png* [*Esp Alcorán*] : Koran.

ál·koy *png* [*War*] : sigarilyong matamis at mahaba.

al·kú·ba *png* [*Seb Esp alcoba*] **1:** kísamé **2:** kubóng[2].

alla breve *pnb Mus* [*Ita*] : paggamit sa kalahating nota bilang yunit ng kompás.

Allah (ál·a) [*Ing*] : sa Islam, ang Diyos.

al·lang *png Zoo* [*Ifu*] : uwang-tubig na kulay bughaw na maitim.

al·lá·ngog *png* [*Ilk*] : tunog na hungkag : ALLUNGÓGAN.

alla prima (á·la prí·ma) *png Sin* [*Ing*] : tuwirang pagpipinta sa mukha o sa kambas.

al·la·taw *png* [*Ifu*] : basket na katamtaman ang laki, may tuyud, 50 sm ang taas, yari sa kawayan, at pinagsisidlan ng kamote.

ál·law *png* [*Ilk*] : saranggola.

al·la·wá·gi *png* [*Ilk*] : anlowage.

al·lá·wat *png* [*Ilk*] : sabad.

allegory (ál·e·gór·i) *png Lit* [*Ing*] : alegorya.

allergy (ál·er·dyí) *png Med* [*Ing*] : abnormal na reaksiyon ng katawan sanhi ng pagkalanghap, pagkalunok, o pagkadaiti ng balát sa isang bagay, at karaniwang nagdudulot ng pagbahing, sipon, o pangangati ng mata o balát : ALERHÍYA.

alley (ál·i) *png* [*Ing*] **1:** mahaba at makipot na daan sa pagitan ng mga gusali; eskinita **2:** sa larong bowling, daan na yari sa kahoy na pinagugulungan ng bola.

al·líd *png* [*Ilk*] : pagkit.

al·li·gang *png Mil* [*Ilk*] : bantay na nasa bentahang posisyon.

alligator (a·li·géy·tor) *png* [*Ing*] **1: a** *Zoo* malaking reptil (genus *Alligator*, family *Alligatoridae*) na likás na matatagpuan sa America at Tsina at may ulong higit na malapad at maikli kaysa ulo ng buwaya **b** anumang malaking reptil na kahawig nito **2:** balát ng nasabing hayop o anumang kahawig nito.

al·lin *png* [*Gui Bag*] : sinturon.

al·lí·nga *png* [*Ilk*] : tunog na umaalingawngáw.

al·lí·ngag *pnd* **mag-al·lí·ngag, al·lí·nga·gin** [*Ilk*] : makinig sa may kalabuan.

ál·lit *png* [*Ilk*] : satè.

allow (a·láw) *pnd* [*Ing*] **1:** pahintulutan **2:** pagbigyan **3:** papasukin **4:** magpataán.

allowance (a·láw·ans) *png* [*Ing*] **1:** halaga o kabuuang halaga na pinahintulutang mapasakamay ng isang tao **2:** báon na salapi **3:** sustento **4:** ang ipinahintulot **5:** pataán; pasobra.

alloy (ál·oy, a·lóy) *png* [*Ing*] : uri ng metal na binubuo ng dalawa o mahigit pang tinunaw at pinaghalong metal.

All Saints' Day (ol seynts dey) *png* [*Ing*] : pagdiriwang na ginagawa ng iba't ibang simbahang Kristiyano tuwing Nobyembre 1 bilang paggunita sa mga banal.

All Souls' Day (ol sowls dey) *png* [*Ing*] **1:** pagdiriwang na ginagawa ng simbahang Katoliko Romano ukol sa kaluluwa ng mga yumao at karaniwang ginaganap tuwing Nobyembre **2:** Araw ng mga Patay.

al·lú·day *png* [*Ilk*] **1:** hikaw ng mga Igorot **2:** lubid na ginagamit upang maisakbat ang isang bagay.

al·lu·ngó·gan *png* [*Ilk*] : allangog.

al·lú·sob *pnd* **mag-al·lú·sob, i·al·lú·sob, al·lu·sú·ban** [*Ilk*] **1:** ilipat sa iba ang laman ng isang sisidlan **2:** pagtaklubin : SULLUOP.

alluvium (a·lú·vi·em) *png* [*Ing*] : deposito o tambak ng pinong lupa sa lambak at bunganga ng ilog matapos ang baha.

ally (ál·ay) *png* [*Ing*] : alyado.

ál·ma *png* [*Esp*] : diwa; kaluluwa.

al·má *png* : pagtayo, karaniwang gamit ang hulihang mga paa, gaya ng sa kabayo, dahil sa takot, galit, at katulad.

al·má·gre *png* [*Esp*] : pulang lupa o luad na ginagamit na pangkulay sa semento o bató.

Alma Máter *png* [*Lat*] **1:** inang diwà o mapagkalingang ina **2:** pamantasan, paaralan, o kolehiyo na pinapasukan o pinagtapusan.

al·mán *png* [*Ilk*] : layunin; hangad o pinakamimithi.

almanac (ál·ma·nák) [*Ing*] : almanáke.

al·ma·ná·ke *png* [*Esp almanaque*] : kalendaryo ng mga araw sa isang taon na kinatatalaan ng mga oras ng iba't ibang pangyayari at katotohanan tulad ng anibersaryo, pagsikat at paglubog ng araw, pagbabago ng buwan, pagtáog at pagkáti ng tubig, at iba pa : ALMANAC.

al·már·yo *png* [*Esp armario*] : kabinet na pinaglalagyan o pinagtataguan ng unan, kulambo, banig, at iba pa; sa Espanya, kabinet para sa mga sandata.

al·má·sa *png* [*Ilk*] : almuhasa.

al·ma·sén *png* [*Esp almacén*] : tindahan; department store.

al·ma·se·ná·he *png* [*Esp almasenaje*] : bayarin sa pagpapaimbak.

al·má·si·gá *png Bot* [*Esp almáciga*] : punongkahoy (*Agathis philippinensis*) na pinagkukunan ng sangkap sa barnis : LADYÁNGAN.

al·mén·dra *png Bot* [*Esp*] : biluhaba na nuwes at bunga ng almendras : ALMOND.

al·mén·dras *png Bot* [*Esp almendra+s*] : matigas na punongkahoy (*Amydalus prunus*) na tumutubo sa rehiyong tropikal at may bungang nuwes : ALMOND.

al·men·dríl·ya *png* [*Esp almendrilla*] : kikil na hugis píli.

al·mé·te *png* [*Esp*] : balutì; helmet.

al·mi·dór *png* [*Ilk*] : arina.

al·mi·rán·te *png* [*Esp*] : admirál.

al·mi·rés *png* [*Esp almirés*] : gamit na yari sa bato, kahoy, o tanso na pinagdidikdikan ng mga rekado, gaya ng paminta *var* almeres *Cf* ALSÓNG, BAYÚHAN, LUSÓNG, USÓNG : ÁSUNG, DIKDÍKAN, MORTERO.

al·mi·ról *png* [*Kap Hil Seb Tag Esp almidón*] : gawgaw na ginagamit sa pagpapatigas ng labada *var* amiról.

al·mís·kle *png Bot* [*Esp almizcle*] : halaman na kabilang sa genus *Mimulus*.

al·mo·há·da *png* [*Esp almohada*] **1:** unan **2:** sinapupunan.

ál·mo·ha·dón *png* [*Esp almohadón*] : malambot na supot, gawa sa tela, katad, o goma, may lamang bulak o katulad, at ginagamit na sapin sa upuan, luhuran, higaan, at iba pa *Cf* KUTSÓN, ÚNAN.

ál·mo·há·sa *png* [*Esp almohaza*] : metal na suklay na ipinansusuyod sa balát at balahibo ng kabayo *var* almuwasa : ALMÁSA, SOOD.

al·món *png Bot* : punongkahoy na pinagkukunan ng tabla o kahoy na malambot at kulay puting-dilawan.

ál·mond *png* [*Ing*] : almendra; almendras.

al·mon·di·gás *png* [*Esp almóndiga+s*] : bola-bolang karne *var* almundigás, albundigás.

al·mo·né·da *png* [*Esp*] : baratílyo.

al·mo·rá·nas *png Med* [*Esp almorrana+s*] : pamamaga ng ugat sa tumbong na nagiging sanhi ng pagdurugo : BA-LÁID, HEMORROID.

al·mo·sé·da *png Bat* [*Esp almoceda*] : buwis sa patubig o irigasyon.

al·mo·wá·da [*Esp almohada*] *png* : maliit na unan para sa upuan.

alms (amz) *png* [*Ing*] : limos.

al·mu·sál *png* [*Esp almorzar*] : agahan – *pnd* **al·mu·sa·lín, mag·al·mu·sál**.

al·nus *png Bot* [*Ing*] : punongkahoy (*Alnus japonica*) na hugis kalan at salit-salit ang makintab na dahon, at maliliit ang hugis apang ubod.

á·lo *png* **1:** [*War*] hiya **2:** [*Ilk Pan*] : halò.

al-ó *png* [*Ilk*] : pambayo ng mga butil.

a·lò *png* **1:** aliw para sa taong nalulungkot, nababagabag, o may suliranin *Cf* ALÍW, LIBÁNG **2:** paghimok o pagsuyo sa isang batang nagtatampo o nagmamaktol **3:** *Mus Lit* [*Tag*] oyayi.

á·lo *pnr* [*Bik*] : tahimik.

á·lob *png* **1:** álim **2:** paghahasa ng mga kasangkapang metal.

a·lo·bang·báng *png* [*ST*] : alibangbang.

a·ló·bo *png* [*ST*] : inaanak.

a·lo·bó·han *png* [*ST*] : buslóng sisidlan ng isda.

alocasia (a·lo·kás·ya) *png* [*Ing*] : aroid (*Alocasia sanderiana*) na malaki at matingkad na lunti ang dahong may guhit na tila alon, at tumataas nang 50 sm.

á·lod *png* : maliit na kanal.

aloe (ál·ow) *png Bot* [*Ing*] **1:** sabila (genus *Aloe*) na kalimitang may tila ngiping dahon **2:** mapait na katas na ginagawang laxative.

aloe vera (ál·ow vé·ra) *png* **1:** aloe na may mala-gulamang substance at gamit na kosmetiko **2:** substance nito.

á·log *png* **1:** [*Ilk Tag*] tubigan sa pátag o mababang pook : KULÓS **2:** taniman ng palay at ibang gulay o halaman **3:** [*Pan*] bukid[1].

a·lóg *png* : pagyugyog, pagkalóg, o pag-ugâ.

a·lóg *pnd* **u·ma·lóg, mag-a·lóg, a·lu·gán** [*War*] : umigib ng tubig.

á·log-á·log *png* [*ST*] : kumukulong sikmura.

á·log-á·log *pnd* **mag-á·log-á·log, á·log-a·lú·gin** [*ST*] **1:** palalain ang sakit ng isang tao **2:** kausapin hinggil sa negosyo ang tao na may malubhang sakit.

A·ló·ha! *pdd* : tawag pambati ng mga taga-Hawaii.

a·lók *png* **1:** anyaya **2:** mungkahing bilhin ang isang bagay : HALÁK[1], PROPOSAL – *pnd* **mag-a·lók, i·a·lók, a·lu·kín**.

a·lo·kab·káb *pnd* **mag-a·lo·kab·káb, a·lo·kab·ka·bín** [*ST*] : talupan ang bungangkahoy, gaya ng kakaw, santol, abokado, at iba pa.

a·lok·tí·ya *png* [*ST*] : alaktíya.

a·lo·lók·do *png Bot* : magaspang na eletso (*Nephrolepsis hirstula*) na tumutubò sa lupa o kumakapit sa ibang halaman, karaniwang ginagamit ang laman ng tangkay sa paggawa ng sombrero, banig, at basket.

a·lo·lón·ti *png Zoo* [*Bik*] : buláte.

a·lóm *png Ana* [*Hil Seb*] : nunal.

a·lom·bá·yar *png Zoo* [*Pan*] : buláte.

á·lon *png* : pataas at pababang galaw ng tubig sa dagat : BALÚD, INNÓ – *pnd* **u·má·lon, i·á·lon** – *pnr* **ma·á·lon**.

a·lón-a·lón *png* [*ST*] **1:** dugong dumadaloy sa pagitan ng balát at laman **2:** lamon.

a·lón-a·lón *pnr* **1:** hindi pantay-pantay; kapara ng alon **2:** maraming alon.

a·lóng *png* [*ST*] : túlong.

a·ló·nga *png* [*ST*] : napakabahong alingasaw.

a·lo·nga·yi·ngáy *pnr* [*ST*] : hindi maunawaan.

a·ló·ngan *png* [*Mrw*] : áraw.

a·lóp *pnd* **ma·a·lu·pán, mag·ka-a·lóp** : marumihan o mamantsahan.

a·lo·pa·ka·yá *pnr* [*ST*] : lupakaya.

a·lo·pe *png* [*Hil*] : súmang gawa sa giniling na bigas, hinaluan ng niyog at asukal, binalot sa dahon, at pinakuluan.

a·lo·sá·ngig *png* [*Bik*] : samutsaring tunog na nakabibingi.

a·ló·say *png Bot* : palumpong (*Homoncia riparia*) na halamang-gamot.

a·lót *png* [*Seb*] : gupit ng buhok.

á·lot *pnr* **1:** maikli o satsat ang gupit ng buhok **2:** [*Ilk*] kalbo **3:** [*ST*] mabahô.

a·lóy *png* **1:** *Lit Mus* oyayi **2:** *Zoo* tuna na humahaba nang 15-20 sm.

a·ló·yan *png* [*ST*] : duyan.

ál·pa *png* **1:** *Mus* [*Esp harpa*] varyant ng **arpa** **2:** liroy.

al·pá *pnr* [*War*] : sinungaling; hambog.

al·pa·be·ti·sá·do *pnr* [*Esp alfabetizado*] : nakaayos alinsunod sa alpabeto.

al·pa·bé·to *png* [*Esp alfabéto*] **1:** tulad ng abakada, romanisadong paraan ng pagsulat ngunit gumagamit ng dalawampu't walong titik : ABC, ALPHABET **2:** pangkat o kalipunan ng mga titik na ginagamit para maisulat ang isang wika : ABC, ALPHABET **3:** pangkat o kalipunan ng mga simbolo o sagisag na kumakatawan sa mga titik *Cf* ABAKÁDA, ALIBÁTA : ABC, ALPHABET.

al·pa·hól *png* [*Esp alfahor*] : pagkaing gawa sa hiniwa-híwang kamote at iniluluto sa asukal, gatas, o gatâ, at kaunting anís, *var* pahól.

al·pá·ka *png Zoo* [*Esp alpaca*] **1:** hayop (*Peruvian Ilama*) na maamo at kahawig ng tupa, may mahaba at malasutlang balahibo o lana **2:** telang yari sa balahibo nito *Cf* LYÁMA.

al·páng·he *png* [*Esp alfanje*] : sableng maikli at baluktot nang bahagya.

al·pás *pnr* : nakawalá o nakaalis sa pagkakahawak, pagkakatali, o pagkakakulong : HULPÓS – *pnd* **um·al·pás, al·pa·sán**.

al·pa·só·te *png Bot* [*Mex alpazotl*] : uri ng matigas na punongkahoy (*Chenopodium ambrosioides*) *var* alpasótis, aposítis, pasótis.

al·páy *png* [*ST*] : matamis na bungangkahoy na sinasamba.

al·pe·rés *png* [*Esp alférez*] : varyant ng **alferez**.

alpha (ál·fa) *png* **1:** ang unang titik sa alpabetong Griyego **2:** simula o umpisa ng anuman.

alpha and omega (ál·fa end o·mé·ga) *png* [*Ing*] : ang simula at ang katapusan.

alphabet (ál·fa·bét) *png* [*Ing*] : alpabeto.

Alpha Centauri (ál·fa sen·táw·ri) *png Asn* [*Ing*] : ikatlong pinakamakislap

na bituin sa langit, kabilang sa konstelasyon ng Centaurus, at matatanaw lamang sa dakong timog ng kalawakan.

al·píl *png* [*Esp alfil*] : obispo[2].

al·pi·lér *png* [*Esp alfiler*] : maikli at munting piraso ng alambre na may tulis sa isang dulo at ulo sa kabila : BRÓTSE.

al·póg *pnd* **mag-al·póg, u·mal·póg, al·pu·gín** [*ST*] : magmurá.

al·pó·gan *png* [*Tin*] : babaylan.

al·póm·bra *png* [*Esp alfombra*] : makapal na panlatag sa sahig at karaniwang may dibuho *Cf* KARPET : RUG[1] – *pnd* **al·póm·bra·hán, mag-al·póm·bra**.

ál·por *png* : pakyaw o pakyawan; benta o pagbibili nang maramihan.

al·por·hás *png* [*Esp alforja+s*] : pares ng bag na may pares ng taling pansakbat sa likod.

al·por·híl·yas *png* [*Esp alforjilla+s*] : maliit na alporhas.

al·pút *png* [*Kap*] : paggitaw.

al·sá *png* [*Esp alza*] **1:** pagtaas, pagangat, o paglaki **2:** marahas na pagprotesta **3:** pagliligalíg; alboroto **4:** paghihimagsik.

al·sá·do *png* [*Esp alzado*] : noong panahon ng Espanyol, tao na tumakas dahil sa reduksiyon.

al·sá·do *pnr* [*Esp alzado*] **1:** nakaangat; nakaumbok **2:** namamaga.

al·sam·yén·to *png* [*Esp alzamiento*] : paghihimagsik; pag-aalsa.

al·sém *png* [*Ilk*] : asim.

al·sís *png Zoo* : isdang dagat (*Lutianus* sp·) na nanunuklaw.

ál·so *png Zoo* : isdang alat (*Lutianus argentinaculatus*) na may batik na pilak at kulay abo ang katawan.

also (ól·so) *pnb* [*Ing*] **1:** din; rin **2:** saka; pati **3:** man

al·sóng *png* [*Ilk*] : lusong.

al·súm *png* [*Bik*] : asim.

Al·ta *png* : Agta.

ál·ta *png* [*Esp*] : mataas.

ál·ta *png* [*Esp*] : sertipiko ng pagpapalaya o pagpapalabas.

al·tá *png* [*Esp altar*] : altár.

al·ta·bós *png* [*Esp altavoz*] : malaki at malakas na ispiker.

al·tán *png Bot* : baging (*Aristolochia tagala*) na gamot sa pamamaga ng tainga ang ugat : MALAUBI, TIMBÁNGAN[2], TÁWINTÁWIN.

ál·ta·pres·yón *png Med* [*Esp alta presión*] : mataas na presyon ng dugo.

al·tár *png* [*Esp*] **1:** mesa o estante sa pinakabanal na bahagi ng simbahan, sinagoga, o templo **2:** bloke ng bato, bunton ng lupa, o nakataas na pook na pinag-aalayan sa diyos : ALTÁ, DAMBÁNA, HÎ-LANGKA.

ál·ta sos·ye·dád *png* [*Esp alta sociedad*] : mataas na lipunan; saray ng mayayaman at iginagalang.

alter ego (ál·ter í·go) *png* [*Lat*] **1:** pangalawang sarili; budhi; konsiyensiya **2:** tao na laging kasama; matalik na kaibigan.

alter idem (ál·ter í·dem) *png* [*Lat*] : isa pang kahawig na kahawig.

al·ter·nas·yón *png* [*Esp alternación*] : paghahali-halili; pagpapalit-palit.

al·ter·na·tí·bo *png* [*Esp alternativo*] **1:** pagpipilian **2:** isa sa mga pagpipilian.

alternating current (al·ter·neyt·íng kér·ent) *png Ele* [*Ing*] : daloy ng koryente na may nagbabagong direksiyon at lakas *Cf* DIRECT CURRENT : AC.

alternator (ál·ter·ney·tor) *png Mek* [*Ing*] : dinamo na lumilikha o naglalabas ng pasalit-salit na daloy ng koryente.

al·tér·no *pnr* [*Esp*] : kapalit o kahalili.

al·téy *png* [*Pan*] : atay.

al·tí *png* [*Kap*] : kidlát.

altimeter (ál·ti·mí·ter) *png* [*Ing*] : instrumentong pansukat sa altitud ng sasakyang panghimpapawid : ALTIMÉTRO.

al·ti·me·trí·ya *png* [*Esp altimetría*] : sining o pagsasanay ng pagsukat sa taas o tayog.

al·ti·mé·tro *png* [*Esp*] : altimeter.

al·tí·si·mo *png* [*Esp*] : pinakamataas.

al·ti·túd *png* [*Esp*] : taas ng isang bagay mula sa isang point, lalo na mula sa rabaw ng tubig : ALTITUDE.

altitude (ál·ti·tyúd) *png* [*Ing*] : altitud.

ál·to *png Mus* [*Ing*] **1:** kontralto **2: a** pinakamataas na tinig ng lalaki; higit na mataas kaysa tenor **b** mangaawit na may ganitong boses **c** bahagi ng piyesa na sadyang isinulat para dito **3: a** instrumento na may tonong pangalawa o pangatlo sa pinakamataas **b** instrumento na alto.

al·tó *pnr* [*Kap*] : nakalitáw.

Al·to! *pdd* [*Esp alto!*] : Hinto!; Tigil!

al·tru·ís·mo *png* [*Esp*] : di-makasariling paglilingkod sa kapakanan at kabutihan ng iba; pagkamakatao.

al·tru·ís·ta *png* [*Esp*] : tao na nagtatrabaho para sa ikabubuti ng ibang tao; makatao.

al·tú·ra *png* [*Esp*] : kataasan; katayugan.

a·lu·bá·ti *png Bot* : libáto.

a·lu·báy·bay *png* [*War*] : barandilya; gabay.

a·lu·bay·báy *png Zoo* [*Bik*] : bagasbás.

a·lu·bí·ub *png* [*Ifu*] : basket na maluwang ang lala, isinasakbat sa magkabilang balikat, at pinaglalagyan ng manok.

a·lú·bo *png* [*ST*] : anák-anákan.

á·lu·bu·hán *png* : buslong yari sa kawayan at panghuli ng isda : HALUGHUGAN.

a·lúd *png* [*Ilk*] : pitak[1].

a·lú·gan *png* : balón; bukál; pook na sinasalukan ng tubig.

a·lug·bá·ti *png Bot* [*Hil Seb*] : baging (genus *Basella*) na may bulaklak na pula o puti.

a·lúg·og *png* [*Ilk*] : bákod ng halaman.

a·lu·gú·ug *png* [*Ifu*] : leeg.

a·lu·há·non *pnr* [*War*] : mahiyain; mahina ang loob.

a·lu·ka·bá *png Zoo* [*Seb*] : talúkab ng mga crustacean.

a·lu·kab·káb *pnr* : talóp; ukáb.

a·lú·kop *png* [*Ilk*] : pagyakap sa tao na nakahiga o sa anumang bagay na nakalapag.

a·lú·la *png* **1:** [*Seb*] **1:** hugis bumbong na basket, yari sa dahon ng niyog, at naglalaman ng dalawang paniga ng lansones **2:** [*Ilk*] malaking basket na maluwang ang itaas kaysa ibaba.

a·lu·lód *png* : daluyan ng tubig ulan mula sa bubungan : DALAYDAYAN[4], GUTTER[1], SAGÚRONG, SANDÁYONG.

a·lu·lut *png Zoo* [*Ilk*] : butiki.

a·lu·má·han *png Zoo* [*Tag*] : isdang alat (*Rastrelligen kanagurta*) na lumalaki nang 20-35 sm, bughaw o lunti ang likod, pinilakan ang gilid ng katawan, at kabilang sa kawan ng isda pag nanginginain sa rabaw ng dagat *var* lumahan.

a·lu·má·na *pnr* **1:** asikaso **2:** iniinda.

a·lum·bi·bé·ras *png Zoo* [*Esp alumbrar+vivar*] : isdang alat (*Stro-mateus conereus*) na pinilakan, may batik na itim ang kaliskis, at matinik ang palikpik.

a·lum·brá·do *png* [*Esp*] : pag-iilaw.

a·lúm·bre *png* [*Esp*] : táwas.

a·lu·mi·hít *png* : nakaririnding pagwawala ng bata; alboroto.

a·lu·mi·ná *png* [*Esp*] : aluminum oxide.

a·lú·mi·núm *png Kem* [*Ing*] : metal na magaan, pinilakan, hindi kinakalawang, madaling hubugin, at karaniwang ginagamit sa paggawa ng kaserola, sasakyan, at katulad (atomic number 13, symbol **Al**) : ALUMÍNYO.

aluminum oxide (a·lú·mi·núm ók·sayd) *png Kem* [*Ing*] : likás na mineral at karaniwang matatagpuan sa bauxile at luad : ALUMINÁ.

aluminum plant (a·lú·mi·num plant) *png Bot* [*Ing*] : yerba (*Pilea cadierei*) na makatas.

a·lu·mín·yo *png Kem* [*Esp aluminio*] : aluminum.

a·lúm·na *png* [*Esp*] : estudyanteng babae, **a·lúm·no** kung lalaki.

a·lúm·nus *png* [*Ing Lat*] : dating magaaral o estudyante; **alumni** kung maramihan.

a·lúm-om *png* [*ST*] **1:** mabagal na pagnguya o pagkain *Cf* NGATÂ **2:** pagsasalitang nagngangalit ang mga ngipin.

a·lum·pi·hít *pnr* : namimilipit; namamaluktot.

á·lun *png* [*Ifu*] : bayad na pangkasal sa babae.

a·lu·ná·pet *png* [*Ilk*] : mamasa-masâ at maruming damit o kobrekama.

a·lu·ngá·ug *png* [*Seb*] : nakaririnding pananakit ng ulo at pananamlay ng katawan sanhi ng kakulangan sa tulog o dulot ng malakas na suntok, dagok, at katulad.

a·lu·ngay·ngáy *png* : pagkakaroon ng hindi sapat na pang-unawa.

a·lu·ngóg *png* : alingawngáw.

a·lung-ong *png* : pagsilip sa maliit na butas.

a·lú·ngung *png* [*Hil*] : dáwag[4].

a·lu·nig·níg *png* : sitsit ng kuliglig.

a·lu·ning·níng *png* : kakinangan; pagkamakinang.

a·lu·nít *png* [*Ilk*] : pigsa.

a·lú·nos *png* [*Ilk*] **1:** tao na matakaw **2:** pagpapak ng mga pagkaing hilaw o di-luto **3:** paglulon nang marami o malaki.

A·lun·sí·na *png Mit* : makapangyarihang diwata sa gitnang Panay, iniwan ang bana na si Tungkung Langit.

a·lún·ta·gón *pnd* **mag-a·lún·ta·gón, a·lún·ta·gu·nín** [*Hil*] : ipakita ang pagdududa; patagalin ang desisyon.

a·lun·yâ *png* : bawal na paglalambingan.

á·lup *png* [*Ilk*] : estilo o paraan sa paggawa ng araro.

a·lu·pág *png Bot* : matigas na punongkahoy na tumataas nang 25 m at karaniwang ginagawang tabla : ALÚPUNG, APÁLUNG, BÁLIT, MÁTOBÁTO.

a·lu·pag-a·mô *png Bot* : matigas na punongkahoy (*Litchi philippinensis*) tulad ng alupag : BULÁLA, DALUPÁGA, KAGSÁKAN, KAMÍNGI, TANINGI.

a·lu·pá·yi *png Bot* : alipayó.

a·lu·pí *png* [*Hil Seb*] : kakaning gawa sa ginadgad na balinghoy o murang mais at galapong, maaaring may gata o gatas, at ibinabalot sa dahon ng saging o balát ng mais.

a·lu·pí·han *png* **1:** *Zoo* alinman sa arthropod (class *Chilopodo*, genus *Scolopendra*) na may pahaba at sapad na katawang nahahati sa bahagi na may tig-iisang pares ng paa : CENTIPEDE **2:** *Bot* palumpong (*Homolocladium platycladium*) na malapad, makintab, at maliit ang lunting dahon, tila laso ang dikit-dikit na sanga, at maliliit ang bulaklak.

a·lú·pis *pnr* [*Pan*] : baklî.

a·lu·pó *png* [*Bik*] : úlop.

a·lú·pung *png Bot* [*Ilk*] : alupág.

a·lu·pú·op *png* [*Ilk*] : singaw mula sa lupa tuwing umaga o matapos umulan.

a·lu·sa·ós *pnd* **mag-a·lu·sa·ós, a·lu·sa·u·sán** [*War*] : magpaalam.

a·lu·sé·ma *png* [*Esp*] : palumpong (genus *Lavandula*) na may mga tangkay na kulay lila at mabangong bulaklak.

a·lu·sik·sík *png* : saliksik na nagpapatotoo o nagpapatibay.

a·lu·sí·man *png Bot* [*Hil Tag*] : varyant ng **kulasiman**.

a·lu·sit·hâ *png* **1:** pinanumpaang salaysay *Cf* APIDABIT, SERTIPIKO, DOKUMENTO, DEKLARASYON **2:** patotoo; patibay; katunayan.

a·lus-ós *png* : pagganap sa trabahong sinimulan at pinagpunyagian hanggang matapos.

a·lús-u·dáng *png* [*Bik*] : sinunog na ipa.

a·lus·yón *png Lit* [*Esp alusión*] **1:** patayutay o simbolikong pagtukoy **2:** di-tuwirang pagtukoy.

a·lu·tá·ga *pnd* **mag-a·lu·tá·ga, a·lu·ta·gá·hin** [*War*] **1:** mag-imbak; magipon **2:** maglaan.

a·lu·tí·it *png Zoo* [*Ilk*] : butikî.

a·lut-ú·tan *png Ana* [*Ilk*] : bahagi ng ulo na malapit sa tainga.

a·lú·yan *png* : duyan.

a·lu·yi *png Bot* [*Iva*] : halaman (*Aglaia formosana*) na nabubuhay sa makapal na palumpungan.

a·lú·yo *png* [*Ilk*] : daluyong *Cf* TSUNÁMI.

a·lu·yô *png* : unos sa gitna ng karagatan ngunit walang hangin.

a·lúy-oy *png* : marahan at maindayog na tunog ng banayad na simoy.

a·lu·yú·oy *png* [*Ilk*] : putikan o pusali.

a·lu·yú·oy *pnd* **mag·a·lu·yú·oy, a·lu·yú·oy·in** [*Ilk*] **1:** maglublob sa pusali **2:** maluoy o malanta.

alveolar (al·ví·e·lár) *pnr* [*Ing*] **1:** *Ana* ukol sa alveolus **2:** sa ponetika, binibigkas ang katinig nang dumidikit ang dulo ng dila sa dulo ng ngipin sa itaas.

alveolus (al·ví·e·lús) *png Ana* [*Ing*] **1:** air cell ng baga **2:** maliit na cavity.

al·wá·gi *png* : varyant ng **anlowage**.

al·wán *png* **1:** ginhawa ng katawan **2:** gaan o dalí **3:** pagtamasa ng kaginhawahan.

al·wár *png* [*Pan*] : ingat[1].

al·wás *png* **1:** ganap na pagdedeskarga o pagtatanggal ng laman mula sa sisidlan **2:** [*Pan*] bulalô[1].

al·wí·yaw *png Lit Mus* [*Kal*] : awiting-bayan na naglalarawan sa kalikasan, at karaniwang inaawit bilang pang-aliw.

al·ya·bó *png* **1:** bagà **2:** siklab **3:** tilamsik.

al·yá·do *png* [*Esp aliado*] : kasama o kaisa ng iba, lalo na sa bisa ng isang kasunduan : ALLY.

al·yá·do *pnr* [*Esp aliado*] : pinagsama o pinag-anib sa pamamagitan ng kasunduan.

al·ya·más *png* [*ST*] : barnis.

al·ya·ngí·gan *png Bot* [*Ilk*] : ilang-ilang (*Cananga odorata*).

al·yán·sa *png* [*Esp alianza*] **1:** unyong nabuo sa kasunduan; pag-aanib ng mga interes **2:** *Pol* pagbubuklod ng magkaalyado.

ál·yas *png* [*Lat alias*] **1:** palayaw, tagurî, o bansag **2:** pangalan bukod sa tunay at legal na pangalan.

al·yá·sod *png* **1:** pagdaan nang walang pahintulot **2:** pagpunta sa pook o

pagtitipon nang walang pa-hintulot *Cf* HIMÁSOK.

al·ye·nas·yón *png* [*Esp alienación*] **1:** *Pol* sa Marxismo, ang pagkawala ng kaugnayan ng manggagawa sa produkto ng kaniyang paggawa **2:** *Pil* sa Eksistensiyalismo, kondisyon ng pagkakawalay sa obhetibong mundo **3:** pagsasalin ng ari-arian o titulo sa iba.

Alzheimer's disease (alts·háy·merz di·zíz) *png*: sakit sa utak na tumutukoy sa wala-sa-panahong pagkaulyanin.

am *png* [*Tsi*] : sabaw na nakukuha sa kumukulong sinaing, kulay puti, at malimit gamitin bilang inumin ng sanggol *var* aám : LAWÓT, MISTÁNG, SANÁW, SEGGÉT.

AM, daglat (éy·em) [*Ing*] : amplitude modulation.

am, daglat (éy·em) [*Lat ante meridiem*] : ante meridiem *Cf* P M.

Am, symbol (ey·em) *Kem* [*Ing*] : americium.

a·má *png* [*Bik Iba Ilk Mag Pan Seb Tag*] **1:** magulang na lalaki : AMÁHAN, FATHER, PADRE **2:** sinumang ninunong lalaki, lalo na ang nagtatag ng isang lipi, lahi, o angkan : FATHER **3:** tao na kumakandili : FATHER **4:** isa sa mga pangunahing lalaki ng isang lungsod, bayan, at katulad : FATHER **5:** tao na nagsimula o nagtatag ng anuman *var* amang : FATHER.

á·mad *png Ana* [*Kap*] : cartilage.

a·ma·dán *png* [*Hil*] : maliit na basket na punô ng bagong aning palay at nilagyan ng krus na nakabalot sa itim na puntas sa paniniwalang hindi ito kukunin ng masasamang espiritu.

á·mag *png* **1:** mumunting organismo, karaniwang lunti o mamuti-muti ang kulay at lumilitaw sa pagkain o sa mga gulay na nabubulok *Cf* apáya : AGÚP-OP, BAGUBÛ, MOLD **2:** fungus (gaya ng order *Mucorales*) na nagpapalitaw nito.

a·má·gong *png Bot* : masangang palumpong (*Thespesia lampas*), itinuturing na halamang-gamot : DALDALYÚPANG, KÁPAS-KÁPAS, MARAKAPAS[1], MARATARÓNG.

amah (á·ma) *png* [*Ind*] : sa India, katulong o yaya.

a·má·han *png* [*War*] : hinabing mga tinilad na kawayan.

a·ma·hán *png* [*Seb*] : amá.

a·má·hong *png Zoo* [*Seb*] : kabibe (*Modiolus philippinarum*) na makinis ang taklob : BÁHONG.

a·má·i *png*: sa Muslim, sinaunang tawag sa ama at karaniwang ikinakabit kasunod ng pangalan, bilang titulo o pagkilala sa kaniyang nagawa.

a·ma·i·ít *png Bot* : punongkahoy na tumataas nang 20 m, nakakain ang bungang bilugan at kulay mapusyaw na lunti : AGANAS, KALOMINGA.

a·ma·ín *png* **1:** kapatid o pinsang lalaki ng ama o ina **2:** asawa na kauli ng ina : PADRASTO **3:** asawa ng tiya : TIYO, UNCLE.

a·ma·it *png Bot* : punongkahoy (*Flacourtia rukam*) na may bungang bilog, makatas, makinis, makintab ang balat : LANAGON.

á·mak *png* **1:** pagpapaamo sa hayop; pagmamanso **2:** pag-aalaga o paghimas sa isang sasabungin **3:** [*Bik*] pampaningas; pansindi **4:** kubo o dampa sa gubat, buról, o bundok.

a·mák *pnr* : maámo; mabait.

a·má·kan *png* **1:** *Zoo* uri ng linta **2:** [*Seb War*] sawali.

a·ma·lám *pnd* **mag-a·ma·lám, i·a·ma·lám** [*ST*] : magsama ng dalawa o higit pa sa tanging pook tulad kung mamimilí ng diyamante.

A·ma·lám *png Mit* [*ST*] : ama ni Hianta.

a·má·le *pnr* [*Kap*] : bulgar[2].

a·mál·ga *png* [*Esp*] : serbesa.

á·mal·gá·ma *png* [*Esp*] : amalgam.

á·mal·gám *png* [*Ing*] **1:** mga bagay na pinaghalo o pinaglahok **2:** halo ng mercury na may isa o higit pang metal at kadalasang ginagamit ng dentista.

á·mam *png* : pangungupit o pandaraya sa timbang.

am-ám *png* [*ST*] : umit.

a·ma·ma·líw *png Mit* [*Seb*] : dambuhala[2].

A·ma·mán·hig *png Mit*: pagala-galang multo na nanliligalig.

A·ma·ma·nú·sa *png* [*Mam*] : Mamanwa.

A·mam·bár *png Mit* : sinasabing kauna-unahang pinuno ng mga mamamayan ng Cebu.

a·má·met *png Mus* [*Ilt*] : awit sa pamamana ng baboy-damo.

am-am·mo *png* [*Iba*] : kakilala.

a·ma·mu·li·ut *png* [*Ifu*] : agayok na gawa sa katawan ng maliit na butiki.

A·má Ná·min *png*: dasal na itinuro ni Kristo sa kaniyang mga disipulo, matatagpuan sa Bibliya (Mateo 6:9 - 13), at nagsisimula sa "Ama namin..." : OUR FATHER, LORD'S PRAYER, PATER NOSTER.

a·má·nat *png* [*Mrw*] : kalooban.

a·máng *png* **1:** [*Seb*] pipi **2:** tawag sa musmos **3:** varyant ng **ama**.

a·ma·ngá *png* [*Ilk*] : pitagan[1].

A·má·ni·ká·ble *png Mit* [*ST*] : bathala ng mga mangangaso.

A·má·ni·yá·mo *png* [*Bik*] : Ama Namin.

a·má·nos *pnr* [*Esp a + mano + s*] : pátas.

a·man·si·bá·do *pnr* [*Seb Esp amancebado*] **1:** namumuhay nang nanlalaki o nambabae; nangangalunya **2:** ilegal na pagsasama ng lalaki at babae.

A·mán·si·ná·ya *png Mit* [*ST*] : bathala ng mga mangingisda at magdaragat.

a·mán·te *png* [*Esp*] **1:** mangingibig; manliligaw **2:** kasintahan; kasúyo.

a·mán·te *pnr* [*Esp*] : mapagmahal.

amanuensis (a·mán·yu·én·sis) *png* [*Ing*] **1:** tagasulat ng idinidikta o tagakopya ng manuskrito **2:** katuwang na manunulat.

a·ma·ón *png* [*Bik Seb*] : ninong.

a·ma·pó·la *png Bot* [*Esp*] : palumpong (*Hibiscus mutabilis*) na halamanggamot at mahalimuyak ang dahon at bulaklak.

a·ma·pú·lon *png* [*Seb*] : namumuong dugo sa matris o bahay-bata pagkatapos ng panganganak.

a·má·rag *png Bot* : litlit[1].

a·ma·rán·to *png* [*Esp*] **1:** *Bot* halamang ornamental (genus *Amaranthus*) na kulay lilang pula ang bulaklak **2:** *Lit* kathang isip na bulaklak na di-kumukupas **3:** kulay líla.

a·ma·rás *png Bot* [*Ilk*] : litlít[1].

a·már·go *pnr* [*Esp*] **1:** mapait **2:** matabang.

a·mar·gó·so *png Bot* [*Esp*] : ampalaya.

a·ma·rí·lis *png* **1:** *Zoo* isdang mamulamula o ginintuan ang kulay, katamtaman ang laki, maliit ang bibig, malapad ang kaliskis, at may dalawang mahabang tibo sa nguso **2:** *Bot* [*Ing*] yerbang (*Hippeastrum vittatum*) malaki at payat ang may hugis tiranteng dahong may bahid na guhit, at hugis trumpeta ang bulaklak.

a·ma·ríl·yo *png Bot* [*Esp amarillo*] : yerba (*Tagetes erecta*) na may amoy ang salit-salit na dahon, dilaw at malago ang bulaklak, at tumataas nang 60 sm.

a·ma·ríl·yo *pnr* [*Esp amarillo*] : kulay dilaw.

á·mas *png* [*ST*] : ikalabing-anim na bahagi ng isang onsa.

a·más *png* [*Hil Tag*] : butil o granula ng ginto.

a·ma·si·gén *png* [*Ilk*] : masíd.

a·ma·só·na *png* [*Esp amazona*] : babaeng parang lalaki sa kilos, ugali, at gawain.

á·mat *png* [*ST*] **1:** katamtamang presyo o halaga **2:** unti-unting pagkuha o paggawa ng isang bagay **3:** umit.

A·ma·te·rá·su *png* [*Jap*] : pangunahing diyos ng relihiyong Shinto ng mga Hapones; diyosa ng araw at ninuno ni Jimmu, ang tagapagtatag ng dinastiyang imperyal.

amateur (ám·a·tyúr) *png* [*Ing*] **1:** tao na iniuukol ang panahon sa sining o isports bilang libangan lamang at hindi bílang propesyon *Cf* APISYONÁDO : AMATYÚR **2:** tao na matuwain o mahilig sa isang bagay : AMATYÚR **3:** *Alp* tao na walang gaanong kasanayan; bagito : AMATYÚR.

a·ma·tís·ta *png* [*Esp*] : mahalagang bato na malinaw at kulay lila o bughawing lila, at karaniwang ikinakabit sa alahas.

a·má·tong *png* [*Seb*] **1:** patuto **2:** paraan ng panghuhuli ng alimango sa pamamagitan ng paing kinudkod na niyog.

a·ma·tóng *png* : kamalig ng palay.

a·ma·tór·yo *pnr* [*Esp amatorio*] : may kaugnayan sa pagmamahal o pagnanasang sexual.

a·ma·tyúr *png Kol* [*Ing amateur*] : amateur.

a·maw *png* [*Igo*] : anumang bagay na ginawa na magbibigay ng kamalasan o susubok sa tadhana.

á·may *png* **1:** [*Man*] tumatayong pangalawang namumuno sa pamayanan **2:** [*Igo*] kabutihan o biyayang hinihingi sa pagdarasal **3:** [*Bik*] ága.

á·may *pnd* **mag-á·may, a·má·yan** [*ST*] : magdahan-dahan.

á·may *pnb* [*Mrw*] : kailan.

a·ma·yat *png Mit* [*Iba*] : gayuma.

a·má·yaw *png* [*Hil*] : palay na hindi ganap ang pagkahinog.

am·bá *png* : sa sinaunang lipunan, tawag sa lolo na nangangahulugang "ama sa baybaying dagat."

am·bâ *png* **1:** tiyo o amain **2:** nagbabantang kilos.

am·ba *png Mus* [*Agt-Mbk*] : awit para sa seremonyang pangkasal.

Am·bá·boy *png* [*Igo*] : pangalan ng espiritung nakatira sa mga banal na puno.

am·bág *png* **1:** pagbibigay ng salapi, oras, kaalaman, o tulong kasama ng ibang tao para sa kawanggawa : CONTRIBUTION, KONTRIBUSYON **2:** anumang ibinigay para sa pangkalahatang pondo o suplay : CONTRIBUTION, KONTRIBUSYON **3:** anumang orihinal na akda na ilalathala para sa isang magasin o publikasyon : CONTRIBUTION, KONTRIBUSYON.

am·bá·gan *png* [*ambag* + *an*] : abuluyan.

am·bá·han *png Lit* [*Man*] : tradisyonal na tula ng Hanunuo-Mangyan, karaniwang inaawit **2:** sinaunang tula o awiting-bayan na gumagamit ng sukat na pipituhin ngunit walang takdang bilang ang mga taludtod.

ám·bak *png Zoo* [*Tau*] : palakâ.

am·bák *pnd* **um·am·bák, i·am·bák** [*Seb*] : tumalon.

am·ba·la·ngá *png* [*Pan*] : pula[1].

am·ba·láy·bay *png Lit* [*Hil*] : padron ng saknong na may 14 talud-tod na hinati sa dalawang saknong na tig-apat na taludtod at dalawang saknong na tigatlong taludtod.

am·ba·lí *png Bot* [*Ifu*] : isang uri ng punongkahoy (*Citrus mitis*).

am·bán *png* : pagtulad o paggaya.

am·báng *png* : mabagal na kilos o galaw : KUPAD.

am·bár *png* [*Esp*] : amber.

am·ba·sá *pnr* [*Pan*] : basâ.

am·bá·sa·dór *png* [*Ing ambassador*] : embahadór.

ám·baw *png Zoo* **1:** [*Tau*] dagâ **2:** dagang-bundok.

am·báw *png Zoo* [*Mrw*] : dagang bundok.

ám·bay *png* [*Seb*] : manugang na babae.

am·báy *png Mus* [*Tir*] : oyayi.

am·báy *pnd* **am·ba·yín, am·ba·yan, mag-am·báy** [*ST*] : ipitin ng dalawang braso ang isang bagay na mabigat.

am·bá·yaw *png Lit Mus* [*Hil*] : awit ng pagpuri.

ám·ber *png* [*Ing*] **1:** resinang fosil mula sa punongkahoy, manilaw-nilaw, at ginagawang hiyas **2:** anumang pabago-bago ang kulay, karaniwang matingkad na dilaw at dalandan : AMBÁR.

ám·ber·grís *png* [*Ing*] : kulay abong katas ng sperm whale, ginagamit na sangkap sa pabango.

am·bî *png* : laylayan ng bubong na nakausli nang kaunti sa gilid ng gusali *Cf* SIBE.

ambiance (am·byáns) *png* [*Ing Fre*] **1:** katangian, kalidad, kalagayan, o atmospera ng isang kaligiran o panahon **2:** anumang pumapaligid o sumasakop; kaligiran.

ám·bi·ba·lén·si·yá *png* [*Esp ambivalencia*] **1:** nagsasalungatang aktitud o damdamin para sa isang tao **2:** patuloy na paglalaro sa dalawang magkaibayong panig **3:** kawalang katiyakan.

ambiguity (am·bi·gyú·i·tí) *png* [*Ing*] : ambigwidád; kalabuan.

am·bíg·wi·dád *png Lit* [*Esp ambiguiedad*] **1:** salitang may dalawang kahulugan : AMBIGUITY **2:** salita, pangungusap, o pahayag na malabò o hindi maintindihan : AMBIGUITY.

am·bíl *png* **1:** ibang pakahulugan sa tunay at nilalayong kahulugan ng isang salita **2:** paulit-ulit na pagsasabi ng isang paboritong salita o kasabihan **3:** palayaw o taguri.

am·bí·lay *pnd* **mag-am·bí·lay, am·bi·lá·yan, i·am·bí·lay** [*Hil*] : takpan ang balikat ng alampáy o piraso ng tela.

am·bis·yón *png* [*Esp ambicion*] : pangarap.

am·bis·yó·so *pnr* [*Esp ambicioso*] : mapaghangad, **am·bis·yó·sa** kung babae.

ám·bit *png* [*Seb*] : bahagi o parte.

ambition (am·bí·syon) *png* [*Ing*] : pangarap.

ambivalence (am·bív·a·léns) *png* [*Ing*] : ambibalensiya.

am·bí·wan *pnd* **mag-am·bí·wan, i·am·bí·wan** [*ST*] : bumulong-bulong sa sarili.

am·bi·yáng *pnr* : pasán ng dalawang tao.

am·bláy *pnd* **mag-am·bláy, i·am·bláy** [*ST*] : pakuluan o ilaga ang gulay.

am·bo·hók *png Bot* [*Ilk*] : kalumpit.

am·ból *pnd* **mag-am·ból, i·am·ból, am·bo·lán** [*ST*] **1:** ibunsod ang bangka sa pamamagitan ng pagsagwan **2:** lumaban sa maraming kaaway nang nag-iisa **3:** magsaboy ng tubig **4:** tumulong.

am·bó·log *png* [*ST*] **1:** paimbulog na paglipad ng ibon **2:** itinitindang sago sa Borneo.

am·bo·ló·to *png* [*Mrw*] **:** bahaghari.

am·bón *png* **:** mahinang pag-ulan **:** MAYÁMAYÁ, PANALITÍK, SALIRÁYAW, TALIGSÍK, TALÍTHI, TARAHITÌ, TARAKITÍK, TARINTÍK, TAYAKETÉK, TUKTÚK.

am·bóng *png Bot* **:** halamang (*Abroma augusta*) nabubuhay sa aplaya at maruruming pook **:** ANABÓ, BÓDOBÓDO, LABÓN[2], NEGNÉGAN, PAKALKÁL.

am·bós *png* **1:** pakikiparte sa nanakaw o napanalunan **2:** gantimpalang pampalubag-loob, halimbawa sa loterya.

am·bóy *png* **:** subasta.

Ám·boy *png Kol* **:** pinaikling "American Boy" at tukso sa hinihinalang panatiko sa anumang mula sa Estados Unidos.

am·bo·yu·án *png Bot* **:** punongkahoy na sali-salisi ang dahon na matulis ang dulo, at ginagawang lubid at pisi ang himaymay ng balát.

am·brós·ya *png Lit* [*Esp ambrosia*] **1:** sa mitolohiyang Griyego, inumin ng mga bathala **2:** pagkain ng bathala na nagdudulot ng inmortalidad.

am·bu·bú·yog *png* [*ST*] **:** malaking bubuyog.

am·bu·hú·tan *png Zoo* [*Hil Seb*] **:** dambuhala[1].

am·bu·là *png* [*Kap*] **:** bahóg.

am·bu·lán·si·yá *png* [*Esp ambulancia*] **:** sasakyang ginagamit sa pagdadala ng mga maysakit, nasaktan, at nasugatan sa ospital.

am·bu·lán·te *pnr* [*Esp*] **:** galâ; gumagalà.

am·bú·log *png* **:** bilis ng lipad *Cf* BUWELO, SIBÁD.

am·bú·long *png* **1:** kasiya-siyang usapan **2:** kasunduan; tratado.

Am·bum·ma·bá·kal *png Mit* [*Ifu*] **:** isa sa kauna-unahang tao sa mundo.

ám·bush *png* [*Ing*] **:** tambáng[1,2].

am·bu·wáng *png Zoo* **:** uwang, *var* ambwang.

am·bú·wat *pnd* **mag-am·bú·wat, i·am·bú·wat** [*ST*] **:** itaas o iangat ang isang mabigat na bagay sa pamamagitan ng pinggá o pantikwas.

am·bú·yog *pnd* **mag-am·bú·yog, am·bu·yú·gin** [*ST*] **:** ugain ang bahay.

ám·del *png Mus* [*Bil*] **:** edel.

am·do·dól *png* [*Ifu*] **:** gitnang daliri ng kamay **:** HINLALATO.

á·med *png* [*Igo*] **:** kaluluwa ng ninuno.

a·med *png* [*Iva*] **:** apog.

a·mek·mék *pnr* [*Pan*] **1:** lamuráy **2:** ligis.

amen (a·mén, á·men) *png* [*Esp Lat*] **1:** mangyari o magkatotoo sana **2:** pagpapahayag ng pagsang-ayon.

amenorea (ey·men·o·rí·ya) *png Med* [*Ing*] **:** pagkabigong magkaroon ng regla.

America (a·mé·ri·ká) *png Heo* [*Ing*] **1:** kontinente sa pagitan ng mga karagatang Pasipiko at Atlantiko **2:** tawag din sa Estados Unidos **:** AMERIKA.

American (a·mé·ri·kán) *pnr* [*Ing*] **:** Amerikano.

American Standard Code for Information and Interchange (a·mé·ri·kán stan·dárd kowd for in· for·méy·syon end ín·ter·tséynds) *png Com* [*Ing*] **:** kodigo sa pag-iimbak ng mga karakter na ipinasok sa compu-ter **:** ASCII.

americium (ám·e·rí·syi·úm) *png Kem* [*Ing*] **:** element na radyoaktibo at nagtataglay ng atomic number na higit sa 92 (atomic number 95, symbol **Am**).

A·mé·ri·ká *png* [*Esp America*] **:** America.

a·me·ri·ká·na *png* [*Esp americana*] **:** nakabukás sa harap, mahaba, makapal, at pang-itaas na kasuotan ng lalaki **:** COAT[1].

A·me·ri·ká·no *png* [*Esp Americano*] **:** taga-Amerika o taga-Estados Unidos, **A·me·ri·ká·na** kung babae **:** AMERICAN.

A·me·ri·ká·no *pnr* [*Esp Americano*] **:** hinggil sa America.

a·me·ris *png Bot* [*Bik*] **:** tugi.

a·mé·san *png* [*Pan*] **:** páliguán.

amethyst (ám·i·thíst) *png* [*Ing*] **:** amatísta.

a·me·tral·ya·dó·ra *png* [*Esp ametralladora*] **:** masinggan.

á·mi *png* [*Mag*] **:** pigil[1].

a·mí·ba *png Zoo* [*Esp*] **:** napakaliit at napakasimpleng hayop na may iisang cell **:** AMOEBA.

a·mí·bi·ká *pnr* [*Esp amibica*] **1:** parang amiba **2:** sanhi o may katangiang katulad ng amiba.

a·mid *png Zoo* [*Bik*] **:** alamíd.

a·mí·da *png Kem* [*Esp*] **:** halong nabubuo mula sa amonya, sa paghalili ng isa o higit pang atom ng hydrogen ng isang metal o isang acyl radical.

a·mí·ga *png* [*Esp*] **:** kaibigang babae, **a·mí·go** kung lalaki.

a·mí·han *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** malamig na hanging galing sa hilaga o hilagang-silangan **:** AGUY-ÓY[1], AMYÁN, BALÁS, KANÁWAY, SABALÁS[2] **2:** simoy na galing sa bundok patungong kapatagan.

á·mil *png* [*Pan*] **:** gaga[1].

a·míl *pnr* **:** pabulong-bulong; paungol-ungol.

a·mil·yár *png* **:** pinaikling **amilyaramyénto**.

a·mil·ya·ram·yén·to *png* [*Esp amillaramiento*] **:** buwis ng lupa *var* amilyar.

a·mi·mi·lók *png* [*Hil*] **:** pilik[1].

á·min *png* **:** pagtanggap sa ibinibintang o anumang ginawa; pagkilala sa kasalanan –*pnd* **u·má·min, a·mí·nin**.

á·min *pnh* **:** panghalip panaong maramihan, unang panauhan, nasa kaukulang paari, at pauna ang pagkakalagay; salitang kumakatawan sa ngalan ng mga taong nag-aari o kinauukulan ng bagay, gawain, o pangyayaring binabanggit ngunit hindi sumasaklaw sa kausap.

amine (á·min) *png Kem* **:** compound na nabubuo mula sa amonya sa pamamagitan ng pagpapalit sa isa o higit pang atom ng hydrogen ng isang organikong radikal.

a·míng *pnr* **:** sira ang ulo; loko-loko.

a·mí·no *pnr Kem* **:** nagtataglay ng amino group.

amino acid (a·mí·no á·sid) *png Kem* [*Ing*] **:** alinman sa uri ng organikong compound na nagtataglay ng hindi bababa sa isang carboxyl group at isang amino group; ang mga alpha-amino acid RCH (NH_2) - COOH ang mga building block ng protina.

amino group (am·í·no grup) *png Kem* **:** pangkat na univalent -NH_2 **:** AMINO RADICAL.

amino radical (a·mí·no rá·di·kál) *png Kem* **:** amino group.

a·mí·ray *png Bot* **1:** palumpong (Boehmeria nivea) na mataas, matatagpuan sa hilagang Asia, at napagkukunan ng matibay na himaymay na ginagamit sa paggawa ng tela **:** LAPNIS, RAMIE **2:** tawag sa himaymay na mula rito.

a·mi·rís·pis *png* [*Hil*] **:** kulisap na lumilikha ng tunog na pinaniniwalaang

nagdadala ng signos **:** TUNDÁ-TUNDÁ.

a·mí·rol *png* **:** varyant ng **almirol**.

a·mís *pnr* [*ST*] **:** alipustâ.

a·mis·tád *png* [*Esp*] **:** pagkakaibigan; pagkakaunawaan.

a·mis·tó·so *pnr* [*Esp*] **:** palakaibigan.

a·mi·yám *png* [*Kap*] **1:** panahon ng tag-ulan mula Oktubre hanggang Enero **2:** hamóg; amihan.

ám·lang *png* **:** kasalubong; kakilalang dumaraan.

am·láy *png* **:** bahagi ng baging na tila sinulid **:** TENDRIL.

am·líd *png* [*Ilk*] **:** pagpupunas ng ilong gamit ang braso.

ám·ling *png* [*Ilk Pan*] **:** pagkakasakit na sanhi ng pagkakabatì o paglalaro ng masasamang espiritu *Cf* USOG.

am·long *png Bot* [*Bik*] **:** tabátib.

am·lóng *png* **:** titik[2].

am·má·ma *png* [*Ifu*] **:** hinlalaki o ang malaking daliri sa paa.

am·me *png* [*Bag*] **:** ritwal pang-agrikultura.

ammit *png* [*Iba*] **:** tamis.

ám·mo *png* [*Ing*] **:** pinaikling **ammunition**.

ammonia (a·món·ya) *png Kem* [*Ing*] **:** amonya.

ammonium nitrate (a·mó·nyum náy·treyt) *png Kem* [*Ing*] **:** pulbos (NH_3NO_3) na puti, kristalina, natutunaw sa tubig, at karaniwang ginagamit sa paggawa ng paputok, abono, at katulad.

am·mó·yo *png* [*Ilk*] **:** pagtutulungan ng magkakapitbahay upang mapadali ang trabaho **:** BAYANIHAN.

ammunition (am·myu·ní·syon) *png* [*Ing*] **1:** bala mula sa pinaputok na baril **2:** sandatang sumasabog, gaya ng granada o bomba **3:** sandata sa paglusob o pagtatanggol.

am·mú·til *png* [*Ilk*] **:** lalagukán.

am·mú·wan *png* [*Ilk*] **:** anumang tuyong bagay na pamparikit.

am·nes·tí·ya *png* [*Esp amnestía*] **1:** ganap na pagpapatawad o paggagawad ng kapatawarang may kondisyon sa mga maysala sa pamahalaan **:** AMNESTY **2:** pagbibigay ng gayong kapatawaran **:** AMNESTY.

amnesty (am·nes·tí) *png* [*Ing*] **:** amnestiya.

am·nés·ya *png Med* [*Esp amnesia*] **:** pagkawala ng memorya ng isang tao **:** PARAMNÉSYA[1].

amnion (ám·ni·yón) *Ana* [*Ing*] **:** amniyós.

am·ni·yós *png Ana* [*Esp amnios*] **:** kaloob-loobang lamad na bumabalot sa bilig ng isang reptil, ibon, o mammal **:** AMNION.

am·ni·yó·ti·kó *pnr* [*Esp amniótico*] **:** may kaugnayan sa amniyos.

á·mo *png* [*Esp*] **1:** tao na pinaglilingkuran **2:** may-ari ng alipin o hayop **:** NAKURÂ .

a·mò *png* **1:** kawalan ng bangis o ilap **2:** kabaitan; pagkamasunurin **3:** pagpayapa sa kalooban ng nagtatampo o naghihinanakit – *pnd* **a·mú·in, ma·pa·á·mo, u·ma·mò** – *pnr* **ma·a·mò**.

a·mô *png Zoo* [*Seb*] **:** bakulaw.

amoeba (a·mí·ba) *png Bio* [*Ing*] **:** amíba.

a·móg *pnr* [*War*] **:** marumi.

á·mog-á·mog *png* [*ST*] **:** ibon na nagpapakain ng sariling inakáy.

a·mók *png* [*Mal*] **:** ligalig sikiko bunga ng matinding panlulumo na sinusundan ng hangaring pumatay.

á·mol *png* **:** banil; libag; dungis.

á·mol *png* [*War*] **:** purol.

a·mól *pnr* [*Pan*] **:** pudpod.

a·mo·lo *png* [*Igo*] **:** ritwal ng pagkakasundô.

a·mó·mu·tól *png* [*Hil*] **:** sakit na parang ketong na nagsisimula sa kuko ng mga paa.

á·mong *png* **:** bulgar na pagtukoy sa isang pari.

a·móng *pnd* **mag-a·móng, i·a·móng** [*Seb*] **:** idawit; isangkót.

a·mó·ni·kó *pnr* [*Esp amónico*] **:** anumang tumutukoy sa amonya.

a·món·ya *png Kem* [*Ing ammonia*] **:** compound na gas (NH_3), walang kulay, matapang ang amoy, at nabubuo kapag tuwirang naghalo ang mga gas na nitrogen at hydrogen **:** AMMONIA, AMÓNYO.

a·mon·ya·kál *pnr* [*Esp amoniacal*] **:** may kaugnayan sa amonya.

a·món·yo *png Kem* [*Esp amonia*] **:** amonya.

a·mó·ol *png Bot* **:** punongkahoy na may balát na ginagawang sinulid na panghabi.

a·mór *png* [*Esp*] **:** pagtingin o pagtatangi; pag-ibig; pagmamahal.

a·mo·rál *pnr* [*Esp*] **1:** walang pakialam o hindi ayon sa moralidad **2:** walang morál na prinsipyo.

a·mo·ra·li·dád *png* [*Esp*] **:** kawalan ng pamantayan ng pag-uugali.

a·mo·ra·lís·mo *png* [*Esp*] **:** amorál na saloobin.

a·mó·res *png* [*Esp*] **1:** hindi kaigaigayang amoy **2:** romantikong tagpo at gawain **3:** *Bot* anumang yerba na kabilang sa genus *Valeriana* na may puti at rosas na bulaklak **:** AMORÍYOS.

a·mo·rí·yos *png Bot* [*Esp amorío* + *s*] **:** amores[3].

a·mo·ró·sa *pnr* [*Esp*] **:** masintahin; mapagmahal, **a·mo·ró·so** kung panlalaki.

a·mo·ró·so *png Bot* [*Esp*] **:** uri ng saging na mabango ang bunga.

a·mór·po *pnr* [*Esp amorfo*] **:** walang tiyak na hugis.

a·mor·sé·ko *png Bot* [*Esp amor seco*] **:** damo (*Adropogon aciculatus* Retz) na ilahas, karaniwang tumutubo sa kabukiran, may makitid na dahon, at may bulaklak na dumidikit sa anumang sumagi **:** DALUKDÓK, DELEKEDÉK, LAPAS, LUKUT, PAGÍPPI.

a·mor·ti·sas·yón *png* [*Esp amortización*] **1:** paghihiwalay o pagbubukod ng halagang panghulog sa utang **2:** halagang ibinukod upang ipanghulog sa pagkakautang.

a·mó·rug·món *png Zoo* [*Hil*] **:** uri ng ibong mandaragit; limbas.

amor vincit omnia (a·mór vin·sít óm·nya) *pnb* [*Lat*] **:** nasasakop ng pag-ibig ang lahat.

á·mos *png* **:** dumi sa mukha.

á·mot *png* [*Hil Seb Tag*] **:** ambag *pnd* **mag-a·mot, i·a·mot**.

a·mót *pnr* **1:** [*Pan*] **a** tagô **b** liblib **2:** [*Bik*] ipon.

a·mó·tan *png* [*Seb*] **:** butaw.

a·móy *png* **:** katangian ng anuman na nalalaman sa pamamagitan ng ilong **:** ANGÓB, ÁNGOT, BÁO, BAÙ, PÁRONG – *pnd* **a·mu·yín, a·mu·yán, u· ma·móy** – *pnr* **ma·a·móy**.

a·mó·yor *pnd* **mag-a·mó·yor, a·mo·yú·ran** [*ST*] **1:** ngusúan **2:** irápan.

am·pá·han *png Zoo* **:** lagidlid.

ám·pal *pnr* [*ST*] **:** naiipit.

am·pa·la·yá *png Bot* **:** halamang gumagapang (*Momordica balsamina*) na mapait ang bunga **:** AMARGÓSO, APALYÁ, PALÍYA, PALYÁ, PARYÁ.

ám·pan *png Zoo* [*Tau*] **:** luktón.

am·páng *pnr* [*Ilk*] **1:** iyakin at madaling takutin **2:** maarte, alembong, at sumasama kung kani-kanino **3:** tanga.

am·pa·pá·got *png Zoo* [*Seb*] **:** omniborong isdang alat (genus *Balistes*) na nakalalason at ginagamit lamang sa akwaryum.

am·pá·ra *pnd* **mag-am·pá·ra, am·pa·rá·hin, i·am·pá·ra** [*Seb*] : gambalain ang isang kasalan sa pamamagitan ng pagtutol o di-pagsang-ayon.

am·pá·ro *png* [*Esp*] : kublihan; taguán; kanlungan.

Am·pá·sit *png Mit* [*Cor Mrw*] : masamang espiritu na nagdudulot ng sakit at kapahamakan.

am·pát *png* **1:** pagpigil sa daloy o tulo ng dugo, tubig, at katulad **2:** pagsawata, o pag-awat sa mga nagkakagalit **3:** pagsugpo o pag-alis sa bisyo – *pnd* **am·pa·tín, u·mam·pát**.

am·páw *png* [*Bik Hil Ilk Kap Mrw Seb Tag Tsi*] : kakaníng gawa sa binusang bigas o mais na inilubog sa arnibal : BITI, BÚSA, BUTÁ.

am·páw *pnr* [*Bik Hil Ilk Mrw Seb Tsi*] : waláng lamán; waláng katuturán; waláng kabuluhán : BASYÓ, HUNGKÁG.

ám·pay *pnr* [*Seb*] : paborito.

am·pe·rá·he *png* [*Esp amperaje*] : lakas ng koryente batay sa ampere.

ampere (ám·pir) *png* : pamantayang sukat ng lakas ng koryente : AMPÉRYO.

am·pe·ri·mé·tro *png* : instrumento sa pagsukat ng amperahe.

am·pér·yo *png* [*Esp amperio*] : ampere.

am·píb·yan *png Zoo* [*Ing amphibian*] **1:** *Bio* hayop o halaman na nabubuhay sa lupa at tubig **2:** eroplano o sasakyang nagagamit sa lupa at tubig.

am·píl *pnd* **mag-am·píl, i·am·píl, am·pi·lín** [*Kap*] : magligpit ng pinggan.

am·pi·láw *png* **1:** sílaw **2:** halusinasyon; bisyon; pantasmagorya.

ám·ping *png* [*Seb*] **1:** alagà o pagaalaga **2:** pag-iingat.

am·píng *png* : tinatamad na paglakad *Cf* HAKBANG, LAKAD.

am·pi·pí·is *png* [*ST*] : eleganteng dekorasyon na inilalagay sa ulo ng mga Agta.

ám·pis *png* : telang nakasabit sa gawing harapan ng bahay *Cf* PAKAWAR, WAYAWAY.

am·pit *png* [*Bag*] : payak na habi ng kuwadradong pulang tela at abaka.

am·pít *pnd* **mag-am·pít, i·am·pít** [*ST*] : itulak ang isang tao sa kaniyang upuan.

am·pi·te·á·tro *png* [*Esp*] **1:** pantay na puwang na habilog o pabilog na naliligid ng pataas na lupà **2:** pook na pinagdarausan ng mga paligsahan o larong pangmadla : ARENA **3:** gusaling may mga upuang sunod-sunod na pataas habang patungo sa likuran na nakapaligid sa gitna na siyang pinagtatanghalan.

am·pi·yás *png* : pagpasok ng ulan sa nakabukas na bintana, pinto, at iba pa sanhi ng malakas na hangin : ANGGI.

am·pi·yón *png* [*Esp ampión*] : opyum.

amplifier (am·pli·fáy·er) *png* [*Ing*] : ampliyador.

amplitude (ám·pli·tyúd) *png* [*Ing*] **1:** pagiging sapat o higit sa sapat ng lawak, kapal, o laki **2:** *Pis* sukdulang lawak ng vibration o oscillation mula sa posisyon ng equilibrium **3:** sa elektroniks, sukdulang layo ng halaga ng alternating current o alon mula sa average na halaga.

amplitude modulation (ám·pli·tyud mo·dyu·léy·syon) *png* [*Ing*] **1:** sa elektroniks, modulasyon ng along pangradyo sa pamamagitan ng pagbabago ng amplitude nito bilang paraan ng pagdadala ng senyas ng tunog **2:** estasyon ng radyo o network nito na gumagamit ng ganitong paraan ng pagbrobrodkast : AM.

am·pli·ya·dór *png* [*Esp ampliador*] **1:** tagapagpalaki; tagapagpalawak **2:** pampalakas, karaniwan ng tunog ng radyo o boses **3:** pampalaki.

am·pli·yas·yón *png* [*Esp ampliación*] **1:** pagpapalawak; pagpapalaki **2:** pagpapalakas **3:** bagay o detalyeng idinagdag sa isang pahayag, ulat, at katulad **4:** mataas na kurso o asignatura.

am·pô *png* **1:** pagkasupil **2:** kahihiyan; pagkapahiya.

am·pò *pnd* **mag-am·pò, am·pú·an, i·am·pò** [*Seb*] **1:** magdasal **2:** sumuko.

am·pók *png* [*ST*] **1:** pasalungat na agos ng tubig sa ilalim ng dagat **2:** umpok.

am·pól·ya *png* [*Esp ampolla*] **1:** maliit na túbong kristal na pinagsisidlan ng likidong pang-ineksiyon **2:** paltos[1] **3:** bulâ **4:** bombilya.

am·pol·yí·tas *png* [*Esp ampolleta +s*] **1:** maliliit na ampolýa **2:** maliliit na butlig sa balát.

am·pón *png* **1:** pagkupkop o pagtangkilik sa isang ulila, dukha, matanda, o maysakit **2:** batang pinalaki at itinuring na tunay na anak.

ám·pong *pnt* [*Kap*] : at.

am·pó·yang *png Bot* [*Hil*] : luyaluyáhan.

am·pú·nan *png* [*ampon + an*] : institusyon o bahay para sa walang tahanan, ulila, bulag, maysakit, matanda, may kapansanan, at katulad : BÁHAY-AMPÚNAN, ORPHANAGE, OSPÍSYO.

am·pu·tá *pnd* **mag-am·pu·tá, i·am·pu·tá** [*Esp amputar*] : putulin ang kamay, paa, o pakpak sa pamamagitan ng operasyon.

am·pu·tas·yón *png* [*Esp amputación*] : operasyon sa pagputol ng paa, braso, o pakpak.

am·pu·tí *png* [*Pan*] : puti.

am·pú·was *pnr* [*ST*] **1:** bahagyang gising **2:** bahagyang basá.

am·ték *png* [*Ilk*] : lata.

a·mu·kì *png* **1:** pag-akit sa iba upang mapasang-ayon sa isang bagay **2:** pagpapayo tungkol sa isang bagay.

a·mú·lay *png Bot* [*Iva*] : bubuli (*Draco jareckii*) na may tila pakpak kaya nakalilipad.

a·mu·lé·to *png* [*Esp*] : anting-anting.

a·mú·ma *png* [*Seb*] : atensiyon.

a·mu·múng *pnd* **ma·a·mu·múng, i·a·mu·múng** [*Seb*] : maligaw ng landas dulot ng gayuma ng masamang espiritu.

a·mu·mung·gó *png Zoo* [*Hil*] : lalaking unggoy na malaki at mabangis.

a·mú·og *png* [*Ilk*] : saya.

a·mu·rók·pok *png Mit* [*Hil*] : hindi nakikitang masamang espiritu na umuuga ng puno ng kawayan kung gabi para takutin ang mga naninirahan sa isang pook.

a·mú·yot *png* [*Pan*] : lamyâ.

a·mú·yut *png* [*Kap*] : lamuyot[2].

am·yán *png* [*Ilk Mrw Pan*] : amihan.

ám·yaw *png* : kapitbahay; katabi o kalapit na ari-arian.

amylase (a·mi·léys) *png Bot* [*Ing*] : mga enzyme na nagpapadali ng hydrolysis ng starch at glycogen : DIYASTASA.

ám·yon *png* [*Hil Seb*] **1:** bangó **2:** sangsang.

-an *pnl* **1:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugan ng **a** pook na kinaroroonan ng karamihan ng mga bagay na tinutukoy ng salitang ugat, *hal* aklatan **b** pook o gusaling gawaan o pinaglalagakan ng anumang bagay, *hal* gupítan, sangláan **c** panahon ng isang bagay o gawain, *hal* anihán **d** kagamitan o kasangkapan, *hal* saingán **e** tao o pook na nakukunan ng pangangailangan, *hal* dulúgan **f** pangyayari

o kalagayan na gantihan, tambingan, o sabáyan, *hal* digmaan, tulungan **2:** pambuo ng pang-uring nangangahulugang labis-labis, *hal* duguan **3:** pambuo ng pandiwang nangangahulugang isagawa ang isang bagay sa tao, hayop, o kapuwa bagay, *hal* tawágan, pintasán **4:** hulapi sa mga salitang-ugat na nagtatapos sa mga katinig at mga patinig na malumi at maragsa, *hal* sabuyan, patungan, pakuluan, ba-haan.

-an *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pangngalan at pang-uri na nagpapahiwatig ng ugnayan o katangian, *hal* Asian **2:** pambuo ng pangngalan na nagpapahiwatig ng kasanayan, *hal* artisan **3:** pambuo ng pangngalan at pang-uri na nagpapahiwatig ng paniniwala, *hal* Christian.

á·na *png* [*ST*] **:** pag-iingat sa mga bagay o gawain nang walang nakaliligtaan.

a·ná·an *png Bot* **:** uri ng matigas na punongkahoy (*Buchanania arborescens*) **:** ALITAGTÁG, ANÉGAS, BALINGHÁSAY, PÁWAN.

a·ná·ang *png Bot* **:** uri ng matigas na punongkahoy (*Duabanga moluccana*) **:** ILOILO, LÓKTOB, MALAPALIKPIK.

a·ná·bo *png Bot* [*Ilk*] **:** yerba (*Malachra capitata*) na may himaymay na ginagamit sa paghabi ng lubid at may katas na nakagagamot **:** ANNÁBO, BAKEMBÁKES, BULÚHAN, LABÓG-LABÓG, LAPNIS.

a·na·bó *png Bot* **:** ambóng.

a·nab·yóng *png Bot* [*ST*] **:** punongkahoy (*Trema orientalis*) na ginagamit sa paggawa ng bakya **:** HANADYONG, HINAGDUNG.

anacrusis (á·na·krú·sis) *png* [*Ing*] **1:** *Lit* sa tulâ, ang walang diing pantig sa simula ng berso **2:** *Mus* walang diing nota o mga nota bago sumapit sa unang bar-line.

á·nad *png* [*Seb*] **:** gusto.

a·nád *pnr* **1:** [*Seb*] sanáy **2:** [*Hil Seb*] dati[2].

á·nag *png* [*Seb*] **:** pag-iihaw ng mais.

a·nag-ág *png* **1:** bahagya o may kalabuang pagkakita sa anuman **2:** malamlam o malábong liwanag.

a·na·gás *png Bot* [*Bis*] **:** maliit na punongkahoy (*Buchanaria arborescens*), matingkad na lunti ang dahon, at kulay krema ang maliliit na bulaklak.

a·na·gón *png* **:** mais na mura.

á·na·grám *png* [*Ing*] **:** salita o pariralang nabubuo sa pamamagitan ng pagbalasa sa mga titik ng isang salita **:** ANAGRÁMA.

a·na·grá·ma *png* [*Esp*] **:** anagram.

a·ná·haw *png Bot* [*Bik Hil Pan Seb Tag War*] **1:** palma (*Livistona rotundifolia*) na biluhaba ang dahon **2:** pambansang dahon ng Filipinas **:** ANÁW.

á·nak *png* **:** angkan; lipi; lahi *Cf* KAÁNAK, KAMAG-ÁNAK, MAG-ÁNAK.

a·nák *png* **1:** supling ng mag-asawa **:** DEPENDIYENTE[3] **2:** taguri sa isang batà.

a·nák *pnd* **mag-a·nák, a·na·kán, a·na·kín 1:** magkaroon ng anák **2:** tumayong ninong o ninang.

a·na·ká·la *pnd* [*ST*] **:** akalain.

a·ná·kan *png* [*ST*] **:** inahing baboy **:** ANAYÓN, KAÓNG, NAYÓN.

á·nak-á·nak *png* [*ST*] **:** mahabang patpat ng kawayan na ginagamit upang ipanghapit sa nipa, kugon, o sawali ng bahay.

a·nák·bung *Zoo* **:** lagidlid.

a·nák-da·lág *png Zoo* **1:** bulíg **2:** baklé.

a·na·kì *pnb* **:** salitang nagsasaad ng pag-aalinlangan at di-katiyakan.

a·nak·láng *png* [*Esp alacrán*] **:** alakdan.

a·nak·lé *png Bot* **:** matigas na punongkahoy (*Pithecolobium scutiferum*) **:** BUNSILAK.

A·nak ng pú·ta! *pdd* **:** mura bunga ng galit at matinding damdamin *var* Namputsa!

A·nak ng Tú·pa! *pdd* **:** hibas para sa **Anak ng Puta!**

a·na·kón·da *png* [*Esp anaconda*] **:** malaking sawa (*Eunectes murinus*) na hindi nangangagat ngunit nanlilingkis, at karaniwang humahaba nang hanggang 6 m.

a·na·ko·ré·ta *png* [*Esp anacoreta*] **:** ermitanyo.

a·nák-pak·pák *png* [*ST anak+pakpak*] **:** panghampas.

a·nak·pá·las *png* [*anak+palas*] **:** sanggol na ipinanganak ng inang menor de edad.

a·nak·pi·pís *png* [*anak+pipis*] **:** hagutáng-paikót.

a·na·kró·ni·kó *pnr* [*Esp anacrónico*] **:** di-kapanahon; mali sa panahon.

a·na·kro·nís·mo *png* [*Esp anacronismo*] **:** kalagayan na wala sa panahon; pagiging mali sa panahon.

a·nák-tik·tík *png* [*ST anak + tiktik*] **:** tangkay ng tubó na ginagamit sa paghabi ng tela.

a·na·kun *png* [*Tau*] **:** pamangkin.

a·na·kú·ra *png* [*ST*] **:** tagapamahala ng barko; mayordomo.

a·na·lá·ong *png* [*ST*] **:** alalaong.

analects (án·a·léks) *png* [*Ing*] **:** analektas.

a·na·lék·tas *png* [*Esp analectas*] **:** kalipunan ng maiikli o siniping akdang pampanitikan.

analgesia (an·al·dyí·zya) *png* [*Ing*] **:** analhesya.

analgesic (an·al·dyí·zik) *png, pnr Med* [*Ing*] **:** analhesiko.

a·nal·hé·si·kó *png* [*Med*] [*Esp analgésico*] **:** gamot na nakapagpapaginhawa o nakapapawi ng sakit.

a·nal·hé·si·kó *pnr Med* [*Esp analgésico*] **:** nakapagpapaginhawa o nakapapawi ng sakit.

a·nal·hés·ya *png* [*Esp analgesia*] **:** kawalan ng pandama sa sakit **:** ANALGESIA.

a·na·li·sá *pnd* **mag-a·na·li·sá, i·a·na·li·sá, a·na·li·sa·hín** [*Esp analizar*] **:** suriing mabuti.

a·na·li·sa·dór *png* [*Esp analizador*] **1:** tagasuri; manunuri **2:** kasangkapang ginagamit na pansuri.

a·ná·li·sís *png* [*Esp*] **:** analysis.

a·na·lís·ta *png* [*Esp*] **:** tagasuri.

a·na·lí·ti·kó *pnr* [*Esp analítico*] **:** mapanuri.

á·na·lóg *png* [*Ing*] **:** analogue.

analog computer (á·na·lóg kom·pyú·ter) *png* [*Ing*] **:** computer na lumulutas ng hatag na suliraning·pangmatematika sa pamamagitan ng pisikal na analog.

a·ná·lo·gó *pnr* **:** kawangis; kahalintulad.

analogue (án·a·lóg) *png* [*Ing*] **1:** bagay na kahawig **:** ANALOG **2:** *Kem* compound na may estrukturang molecular na kahawig ng isa pa **:** ANALOG **3:** sintetikong pagkain na kahawig ang lasa ng natural na pagkain **:** ANALOG **4:** *BioK* organ na kawangis ng ibang organ **:** ANALOG.

analogy (a·nál·o·dyí) *png* **1:** *Lit* pagwawangis **2:** *Pil* sa lohika, proseso ng argumentong nagbabatay ng paliwanag sa kahawig na bagay o pangyayari **3:** *Pil* panggagagad ng mga salita sa pagbuo ng iba **4:** *Bio* pagkakahawig ng funsiyon ng mga organong pawang magkakaiba.

a·na·lo·hí·ya *png Lit* [*Esp analogía*] **:** pagwawangis.

a·nal·pa·be·tís·mo *png* [*Esp analfabetismo*] **:** kamangmangan.

a·nal·pa·bé·to *pnr* [*Esp analfabeto*] **1:** hindi makabasa o makasulat **2:** hindi alpabetisado.

analysis (a·ná·li·sís) *png* [*Ing*] **1: a** detalyadong pagsusuri sa mga elemento at estruktura ng isang substance **b** pahayag ng resulta nito : ANÁLISÍS **2:** *Kem* pag-alam sa mga bumubuong bahagi ng halò o tambalan **3:** sangay ng matematika na nakatuon sa teorya ng mga funsiyon at mga operasyon sa calculus.

a·nám *pnb* [*Seb*] : dahan-dahan o unti-unti.

a·na·mán *png* [*ST*] : bahagi ng bubong ng bahay.

a·nam·né·sis *png* [*Ing*] **1:** paggunita **2:** panalanging gumugunita sa sakripisyo ni Kristo.

an-án *png* : sakit sa balát na namumuti minsan at namamalikaskas, karaniwang tumutubo sa mukha *var* anán : AP-ÁP.

a·na·nág·sing *png Zoo* : lagsing.

a·na·nap·lá *png Bot* [*ST*] : uri ng punongkahoy.

a·náng *png* : salitang binubuo ng malaunlaping *a* na may katuturang "sabi", at ng pantukoy na pambalanang *nang*, sa kaukulang paari at pang-isahan, at nangangahulugang "sabi ng."

a·náng-ang *png* [*Ilk*] **1:** tahol ng aso na bagong panganak **2:** ungol ng aso kapag sinipa o hinagupit.

a·náng·ka *png* [*Ilk*] : langka.

a·na·ni *png* [*Kal*] : kakalading.

Ananias (an·á·nyas) *png* [*Ing Heb*] : sa Bibliya, namatay dahil sa pagsisinungaling kay San Pedro.

a·ná·no *png Bot* [*War*] : dadyangan.

án·a·pést *png Lit* [*Ing*] : sa tula, sukat na binubuo ng dalawang maikli at walang tuldik na pantig at ng kasunod na mahaba at may tuldik na pantig.

anaphora (a·náf·or·á) *png* [*Ing*] **1:** *Lit* pag-uulit ng isang salita o parirala sa simula ng magkakasunod na mga parirala **2:** *Lit* paggamit ng isang salita na tumutukoy o humahalili sa salitang naunang ginamit sa pangungusap **3:** bahagi ng Eukaristiya na binubuo ng konsekrasyon, anamnesis, at komunyon.

a·na·póg *png* [*Seb*] : batong apog.

a·na·pó·li *pnd* **mag-a·na·pó·li, a·na·po·lí·hin** [*ST*] : itali ang tukod ng bubong.

a·nár *png* [*ST*] : unti-unting paghubog ng isang batà o isang bagong Kristiyano.

a·na·rá·ar *png* [*Ilk*] **1:** liwanag na nakikita mula sa malayo; anag-ag **2:** pagbukad ng liwayway.

a·na·rang·há·da *pnb* [*Esp anaranjada*] : may pagkakahel ang kulay.

anarchy (án·ar·kí) *png Pol* [*Ing*] : anarkiya.

a·nar·kís·mo *png Pol* [*Esp anarquismo*] : doktrinang pampolitika na nagtatakwil sa organisadong autoridad o pamahalaan.

a·nar·kís·ta *png Pol* [*Esp anarquista*] **1:** tao na naniniwala at nagtataguyod sa anarkismo **2:** tao na gumugulo o gumagawa ng kaguluhan sa bayan sa pamamagitan ng pag-aalis sa batas, kaayusan, at pamahalaan.

a·nar·kí·ya *png Pol* [*Esp anarquía*] **1:** kalagayan ng lipunan na walang pamahalaan : ANARCHY **2:** kaguluhang pambayan dulot ng pagkabuwag ng pamahalaan nang walang malinaw na tunguhin kung ano ang ipapalit dito : ANARCHY **3:** paghahari ng gulo sa anumang samahan : ANARCHY.

á·nas *png* [*Bik*] : lahat.

a·nás *png* **1:** mahina at mababang tinig, higit na malakas kaysa bulong **2:** [*Seb*] guho.

á·nas *pnd* **mag-á·nas, a·ná·sin :** wasakin nang husto.

á·nat *png Bot* [*Iba*] : anónang.

á·nat *pnr* [*ST*] : mainit nang bahagya; maligamgam.

Ana Tála *png* [*ST*] : pangngalang pantangi sa pangunahing anito.

a·na·té·ma *png* [*Esp*] : anathema.

anathema (a·na·thé·ma) *png* [*Ing*] **1:** kinamumuhiang bagay o tao **2: a** sumpa ng simbahan na nagtatalagang eskomulgado ang isang tao o ang sinumang nagtatakwil sa isang doktrina **b:** isinumpang bagay o tao **c:** malakas na sumpa : ANATÉMA.

a·ná·tis *png Bot* [*Kap*] : atis.

a·na·to·mís·ta *png* [*Esp*] : tao na dalubhasa sa anatomiya.

a·na·to·mí·ya *png* [*Esp anatomía*] **:1** agham sa pisikal na estruktura at mga bahagi ng mga nilikhang may búhay : ANATOMY **2:** estruktura ng anumang bahagi ng halaman o hayop **3:** kalansay **4:** katawan ng tao : ANATOMY **5:** analisis.

anatomy (a·nát·o·mí) *png* [*Ing*] : anatomiya.

a·ná·va *png Mat* [*Ing*] : metodolohiyang pang-estadistika sa pagsusuri ng variance at nahahati sa mga malinaw na komponent ang variation sa set ng mga obserbasyon.

a·náw *png* [*Iba Ilk*] : anahaw.

a·náwn·ser *png* [*Ing*] : announcer.

a·náwns·ment *png* [*Ing*] : announcement.

á·nay *png Zoo* : kulisap (order *Isoptera*) na kumakain ng kahoy; *var* ánay-ánay : PUGSÒ, WHITE ANT – *pnr* **i·ná·nay, ma·á·nay**.

a·náy *png* [*Seb*] : anákan.

a·ná·yad *pnr* [*Ilk*] : banayad.

a·ná·yar *png* [*ST*] : tao na nasanay gumawa nang paunti-unti.

a·ná·yo *png Med* **1:** uri ng sakit na nagdudulot ng labis na pangangati **2:** allergy.

a·na·yón *png* [*Bik*] : anákan.

ancestor (án·ses·tór) *png* [*Ing*] : ninunò.

ancestral (an·sés·tral) *pnr* : pag-aari o ipinamana ng mga ninuno.

ancestry (án·ses·trí) *png* **1:** lipi **2:** mga ninuno sa pangkalahatan.

anchor (áng·kor) *png* **1:** ankla **2:** bagay na nagbibigay ng katatagan **3:** tao o bagay na pinagmumulan ng lakas ng loob **4:** tao na tagapangasiwa ng daloy ng programa, lalo na sa isang brodkast.

anchovy (an·tsó·vi) *png Zoo* [*Ing*] : dilis.

ancien regime (an·syán re·dzím) *png Pol* [*Fre*] **1:** sistemang pampolitika at panlipunan bago ang Rebolusyong 1789 sa France **2:** anumang pinalitang rehimen.

ancient (éyn·syent) *pnr* [*Ing*] **1:** sinauna; kabilang sa matagal nang panahon **2:** nabúhay o nanatili nang matagal.

and (end) *pnt* [*Ing*] : at.

án·da *pnb* [*Mrw*] : saan.

an·da·dá·si *png Bot* : balátong-aso.

an·da·dé·ras *png* [*Esp*] : anumang pantulong sa paglakad ng isang pilay.

an·da·dór *png* : pabilog na balangkas, ginagamit na gabay ng batàng nagsisimulang lumakad *Cf* ANDADERAS.

án·dak *pnd* **mag-án·dak, an·dá·kan** [*Hil*] : magyabang nang labis : HÁDAK, HÁGAK.

an·dál *pnd* **u·man·dál, i·an·dál, an·da·lín, an·da·lán :** sumiksik, makipagagawan, o makipagtulakan.

an·dám *png* **1:** pangamba o agam-agam **2:** kakayahang mabatid ang magaganap sa hinaharap : SAGIMSÍM **3:** lubos na paggunita sa isang bagay *Cf* ALAALA, GUNITÂ, SALAMISIM.

án·dam *pnr* **1:** [*Kap*] hiram **2:** [*Bik Seb*] handâ; laan[2].

an·dám·yo *png Ark* [*Esp andamio*] **1:** pansamantalang estruktura na nagsisilbing salalayan ng mga manggagawa kung nagtatrabaho sa mataas na bahagi ng gusali : PÁLAPÁLA[1] **2:** tabla o kahawig na ginagamit na tulay : PÁLAPÁLA[1].

án·dan *png Ark* [*Ilk*] : tulay na yarí sa kahoy.

an·dá·na *png* [*Esp Bik Hil Seb*] **1:** hatì o partisyong inayos nang sunod-sunod na pataas, gaya sa aparador o eskaparate *Cf* SARAY **2:** salansan ng kopra **3:** palapag ng gusali.

an·dán·te *png Mus* [*Ing*] : piyesa o kompás na bahagyang mabagal ang daloy.

an·dan·tí·no *png Mus* [*Ita*] : piyesa o kompás na higit na mabilis kaysa andante.

an·dáp *png* [*Bik Ilk Pan Tag*] : liwanag na malamlam, kukurap-kurap o patay-sindi *Cf* KURÁP, KISAP, KUTÍTAP – *pnd* **u·man·dáp, mag-an·dáp**.

an·dáp *pnr* [*Bik Ilk Pan Tag*] : takót.

an·dár *png* [*Esp*] **1:** galaw; kilos **2:** takbo ng isang makina, sasakyan, o aparato **3:** pag-unlad o pagsulong ng isang negosyo – *pnd* **mag·pa·an·dár, pa·an·da·rín, u·man·dár**.

an·da·rá·yan *png Bot* : ditâ[1].

án·das *png* [*Esp*] : pinalamutiang platapormang may baras na pinaglalagyan ng imahen ng santo, at pinapasan kung prusisyon.

an·de·két *png, pnr* [*Pan*] : itim.

an·dén *png* [*Esp*] **1:** plataporma na nasa estasyon ng tren **2:** bangketa o kalyeng may aspalto o konkreto.

án·der·pás *png* [*Ing underpass*] : daan o lagusang nasa ilalim.

an·di-ba·íng *png Bot* [*Pan*] : makahiyâ.

an·dir·yà *png* : nakaiinsultong panunukso *Cf* KANTIYAW.

án·do *pnd* **mag-án·do, an·dú·han** [*War*] : simulan ang laro; buksan ang mga baraha.

an·dól *pnd* **mag-an·dól, i·an·dól, an·du·lán** [*ST*] : andot.

án·dot *pnd* **mag-án·dot, i·án·dot, an·du·tán** [*ST*] **1:** ilagay ang pananda sa pook na madaling makita para ito makuha **2:** iumang para abutin ng iba.

an·dóy *pnd* **mag-an·dóy, an·du·yín, i·an·dóy** [*ST*] : uguyín ang bagay na nakasabit.

an·dó·yan *png* [*ST*] : duyan.

androgen (án·dro·dyén) *png* [*Ing*] : anumang substance, natural o sintetiko, na kabilang sa mga sex hormone na nagdudulot ng mga katangiang panlalaki.

androgenesis (an·dro·dyén·e·sís) *png Bot* [*Ing*] : uri ng development na ang embryo ay mayroon lamang paternal na chromosome dahil hindi nakilahok sa pertilisasyon ang itlog.

androgynous (an·dró·dyi·nús) *pnr* [*Ing*] **1:** may katangian ng lalaki at babae : HERMAPHRODITIC **2:** *Bot* may stamen at pistil sa iisang bulaklak.

androgyny (an·dró·dyin·í) *png* [*Ing*] **1:** pagiging androgynous **2:** hermaphroditism.

android (án·droyd) *png* [*Ing*] : robot na anyong tao.

An·dú·gon *png Mit* [*Hil*] : diyos na nangangalaga sa bagong panganak na batà.

an·du·kâ *png* : varyant ng **andukha**.

an·duk·hâ *png* **1:** pagbibigay ng katutubong kahulugan sa idea at salitang hiram **2:** pagtangkilik o pagtatanggol sa tao na itinuturing na karapat-dapat sa awa at pagmamahal *var* andukâ – *pnd* **an·duk·ha·ín, i·án·duk·hâ, mag-an·duk·hâ**.

anecdote (án·ek·dot) *png* [*Ing*] : anekdóta.

a·né·gas *png Bot* [*Seb*] : anáan.

a·nek·dóta *png* [*Esp anecdota*] : maikling salaysay ng natatangi at kawiliwiling pangyayari, karaniwan sa buhay ng kilala o dakilang tao, at maaaring tunay na nangyari o hindi : ANECDOTE.

a·nek·do·tís·ta *png* [*Esp anecdotista*] : mananalaysay o manunulat ng anekdota.

a·nek·ék *png* [*Ilk*] : pagdaing, pagmamakaawa, o pagsusumamo.

a·nek·sá·do *pnr* [*Esp anexar + ado*] : ikinabit; isinama; sinakop.

a·nek·si·yón *png* [*Esp anexión*] **1:** pagkakabit o pagdaratig **2:** pagsasama **3:** bagay o bahaging idinugtong **4:** pagsakop.

a·nek·si·yo·nís·ta *png* [*Esp anexión+ ista*] : mananakop.

anemia (a·ní·mya) *png Med* [*Ing*] : pagkukulang sa dugo, lalo ng pulang mga cell o ng hemoglobin, na nagdudulot ng panghihina : ANÉMYA.

a·né·mik *pnr* [*Ing anemic*] : kulang sa dugô; putlain; maputlâ.

a·né·mi·kó *pnr* [*Esp anémico*] : anemik.

a·né·mo·ná *png* [*Esp anémona*] **1:** *Bot* anumang halamang kabilang sa genus *Anemone,* lalo na ang *A. quinquefolia* na may puting bulaklak **2:** *Zoo* anumang lamandagat (phylum *Coelenterata*) na may mga galamay na nakapaligid sa bibig : SEA ANEMONE.

a·nem·yá *png* [*Esp anemia*] : anemia.

aneroid barometer (án·e·royd ba·róm·i·tér) *png* [*Ing*] : kasangkapan sa pagsukat ng presyur na atmosperiko, karaniwang isinasaayos ang kalibre upang gamitin bilang altimeter.

aneroide (án·e·róyd) *pnr* [*Ing*] : walang likido.

a·nés *png Bot* : payat na kawayang ginagamit sa paggawa ng basket.

a·nes·té·tik *pnr* [*Ing anesthetic*] **1:** hinggil o ukol sa anestisya **2:** pampangimay; pampamanhid.

anesthesia (an·is·thí·zya) *png Med* [*Ing*] **1:** pagkawala ng nadarama, lalo na ang pagpapamanhid sa kirot sa paraang artipisyal : ANESTÍSYA **2:** tuluyang pagkawala ng pandama : ANESTÍSYA.

a·nes·tís·ya *png* [*Ing anesthesia*] : anesthesia.

aneuria (a·núr·i·yá) *png Med* [*Ing*] : kawalan ng nervous energy.

aneurisma (an·yu·rís·ma) *png Med* [*Esp*] : malalang paglaki ng arterya.

ang *pnt* : isa sa mga katagang ginagamit sa pagtukoy ng pangngalang pambalana.

á·nga *png* **1:** [*Igo*] pagsasakripisyo o pag-aalay upang iwasan ang masamang pangyayari o espiritu **2:** [*Ifu*] mukha.

á·nga *pnr* [*War*] : maantá.

a·ngâ *pnr* **1:** laging nakanganga at nagpapakita ng kamangmangan **2:** iyakin; palaiyák.

a·ngáb *png* **1:** [*Bik*] habháb **2:** [*War*] gaga[1].

á·ngag *png* [*Bik*] : sa sinaunang lipunan, paglalaban ng dalawang lalaki para sa isang babae.

a·ngák *pnr* [*ST*] : tunggak.

á·ngal *png* : pagdaing na may kasamang pagtutol – *pnd* **a·ngá·lan, u·má·ngal**.

á·ngan *png* [*ST*] : agam-agam.

a·ngáng *png* [*Iva*] : bornay.

áng-ang *png* [*Seb*] **1:** baitang ng hagdan **2:** antas o grado ng edukasyon.

ang-áng *pnr* : utal.

a·ngás *png* [*ST*] : yabang; kahambugan.

á·ngat *png* [*War*] : laban.

a·ngát *png* : pagtaas nang bahagya mula sa kinalalagyan – *pnd* **a·nga·tín, i·a·ngát, u·ma·ngát**.

a·ngat·ti·ban *png* [*Kal*] : pendulón at bíga ng kubo.

á·ngaw *png* **1:** kabuuan ng isang milyon **2:** hindi mabilang na bagay.

á·ngay *png* [*Seb*] : ibig.

a·ngáy *pnd* **mag-a·ngáy, a·nga·yín** [*ST*] : magsindi ng apoy o kandila.

a·ngáy *pnr* [*Seb*] : angkop.

áng·ba *pnd* **i·áng·ba, ang·bá·hin** [*War*] : ngatngatin o kagatin.

ang·det *png* [*Iva*] : tápang.

a·ngé *png Bot* [*Kap*] : dilaw[2].

angel (éyn·dyel) *png* [*Ing*] : anghel.

angel's trumpet (éyn·dyels trám·pet) *png Bot* [*Ing*] : maliit na punongkahoy (*Brugmansia suaveolens*) na may malaki at nag-iisang bulaklak na hugis trumpetang tila nakabitin.

Angeles (áng·he·lés) *png* : lungsod sa Pampanga.

angelus (án·dye·lús) *png* [*Ing Lat*] **1:** kawaksi o súgo ng Diyos, karaniwang anyong tao, at may pakpak **2:** mabuting tao **3:** mensahero o tagapagdala ng isang bagay **4:** Katoliko Romanong dasal na nagsasalaysay ng engkarnasyon, inuusal sa umaga, tanghali, at dapithapon **5:** tunog ng batingaw na hudyat ng pagdarasal : ORASYÓN.

a·ngép *png* [*Ilk*] : manipis na ulop : MIST, NEBLÍNA.

ang·gâ *png* [*Hil*] : lamyâ.

áng·gak *png* [*Seb*] : palayan.

ang·gám *png* **1:** tákot **2:** agam-agam o pag-aalala **3:** paghihinala.

ang·ga·ríl·yas *png* [*Esp angarillas*] : balangkas o kahong may hawakan sa bawat gilid : SADÁG.

ang·gí *png* : ampiyas.

ang·gó *png* : amoy ng sariwang gatas.

áng·go *pnr* [*War*] : mapanghi.

ang·gót *png* [*Bik*] : gálit.

ang·gu·lár *pnr* [*Esp angular*] : tulís o patulis.

áng·gu·ló *png* **1:** puwang sa pagitan ng dalawang guhit o rabaw na nagsasalikop sa isang sulok : ANGLE, SALÍKOP **2:** aspekto *Cf* PALAGÁY, PANANAW **3:** isang sulok o tulis : ANGLE **4:** direksiyon ng kinuhang larawan **5:** aspekto ng pagsilip o pagsuri sa isang bagay : ANGLE.

ang·háng *png* : lasa ng síli o paminta na parang nakapapasò : AGASÁNG, KÁHANG, GÁSANG[4], HALÁNG, MALÓYA, PARÁS, SIGÍD[1] – *pnr* **ma·ang·háng**.

ang·hél *png* [*Esp ángel*] **1:** isa sa siyam na uri ng tagapaglingkod na pangkaluluwa ng Diyos : ANGEL **2:** sugo ng diyos : ANGEL **3:** tao na katulad ng anghel sa kagandahan, kabaitan, at iba pa : ANGEL **4:** espiritung tagapatnubay o tagapangalaga : ANGEL.

ang·hé·li·ká *pnr* [*Esp angélica*] : maka-anghel; mala-anghel, **ang·hé·li·kó** kung lalaki.

ang·he·lí·ta *png* [*Esp angelita*] : maliit na babaeng anghel; **ang·he·lí·to** kung lalaki.

áng·he·lús *png* [*Esp Lat angelus*] : angelus *Cf* ORASYÓN, ÁNIMÁS.

ang·hí·na *png Med* [*Esp angina*] : angina.

ang·hít *png* **1:** [*Bik Kap Hil Seb Tag War*] masamang amoy na nanggagaling sa kilikili : ÁNGSOD, PUTOK[4] **2:** alagaw-gubat **3:** likás na amoy ng kambing.

áng·hod *png* [*Hil*] : magandang tawag sa maitim.

áng·hol *png* [*Hil*] : amoy ng pawis.

a·ngí *png* : amoy ng nasusunog na pagkain tulad ng sa sinaing *Cf* ANOS – *pnr* **ma·a·ngí**.

a·ngí·as *png* [*Mrw Pan*] : iwas.

á·ngil *png* **1:** ungol ng galit na áso **2:** pagalit na ungol ng tao na nagpapakilala ng pagtanggi o pagtutol *Cf* UNGAL, ATUNGAL – *pnd* **a·ngí·lan, u·má·ngil**.

angina (an·dyáy·na) *png Med* [*Ing Lat*] **1:** pananakit ng dibdib dahil sa pagod at kakulangan ng dugo na umaabot sa puso **2:** atake ng masidhing sakit sa lalamunan na nagdudulot ng paghihirap huminga.

angiogram (án·dyi·o·grám) *png Med* [*Ing*] : radiograph ng mga daluyan ng dugo at lymph, isinasagawa sa pamamagitan ng pagpapasok ng substance na nakikita sa X-ray.

angioma (an·dyi·ó·ma) *png Med* [*Ing*] : tumor na bunga ng paglaki o pagtubo ng ugat.

angioplasty (án·dyi·o·plás·ti) *png* : pag-aayos ng napinsalang daluyan o bagong túbong ugat ng dugo sa pamamagitan ng operasyon.

angiosperm (án·dyi·os·pérm) *png Bot* [*Ing*] : namumulaklak na halaman (*Angiospermae*).

a·ngís *png* : amoy ng tae o nabubulok na pagkain – *pnd* **mag-á·ngís, u·ma·ngís**.

ang·ká *png* : pangangamkam; pagsamsam.

áng·ka *pnd* **u·máng·ka, i·áng·ka** [*Seb*] : sumukò.

áng·kab *png* [*Seb*] : sakmal.

ang·káb *png* [*Hil Seb War*] : kabkab[1].

áng·kak *png Bot* : lunás.

ang·kák *png* [*Tsi Hil Pan War*] : pulang lebadurang ginagamit na pangkulay sa binurong isda : GÁMO, PATUBÒ.

ang·kám *png* [*ST*] : kuna o duyan ng sanggol.

ang·kán *png* [*Kap Tag*] **1:** pinagmulang pamilya **2:** mga tao na may nagkakaisang pinagmulang henetiko at henealohiya : ANCESTRY, PANGAPÚ.

ang·kás *png* [*Bik Kap Hil Seb Tag War*] : pakikisakay sa isang sasakyan o sa isang hayop na may lulan nang iba *Cf* SÚKOB : SUNÒ.

áng·kat *png* [*Hil*] **1:** pangungutang **2:** maliit na butas.

ang·kát *png* **1:** *Kom* pagbili ng mga paninda o kalakal mula sa ibang bayan o bansa : IMPORT, IMPORTASYÓN **2:** [*Bik Hil Ilk Kap Pan Seb War*] panindang hindi muna binayaran; konsignasyon : CONSIGNMENT.

ang·kát-ang·ká·yan *png Kom* [*Seb*] : sa sinaunang lipunang Bisaya, pangungutang ng kalakal.

ang·kî *png* [*ST*] **1:** tubò, pakinabang **2:** napanalunan **3:** regalo; bigay.

ang·kín *pnd* **ang·ki·nín, u·mang·kín, mang-ang·kín** : kamkamin ang anuman *Cf* KABIG, ILÍT, KÚPIT, DAMPÓT, PÚLOT : ANGKÁ, ÁGAW.

ang·kín *pnr* [*Kap Tag*] : tagláy *Cf* DALÁ, HÁWAK.

áng·kod *png* [*Hil*] : ngipin sa harapan.

ang·kóm *png* : buklod; kapit; lagom.

ang·kóp *png* : patigas : SALALAY – *pnd* **ang·ku·pán, i·ang·kóp, u·mang·kóp**.

ang·kóp *pnr* [*Bik Kap Pan Tag*] : tumpak; marapat; tugmà : ADAPTÁDO, ÁNGAY, ÁGAY, HUSTO, LAPÁT, PROPER, SÍBO.

ang·kó·ra *png* [*Esp ancorar*] : ankla.

áng·kot *png* [*Iba*] : pasan.

ang·kul *png* [*Tbo*] : sablay bilang tanda ng kabunyian.

ang·ku·wít *png* [*ST*] : nais; interés.

ang·lás *png* [*ST*] : nakahihigit na taas.

ang·láw *png* [*ST*] : kinang ng matalas na karit.

ang·láy *png* [*ST*] : nakasusukang amoy.

angle (én·gel) *png* [*Ing*] : anggulo.

ang·lém *png* [*Ilk*] : alingasaw ng nasusunog na tela o papel *var* anglim.

Anglican (ang·li·kán) *png* [*Ing*] : Anglikano.

An·gli·ka·nís·mo *png* [*Esp anglicanismo*] : doktrina, disiplina, at pagsunod sa simbahang Anglikano.

An·gli·ká·no *png* [*Esp Anglicano*] : kasapi sa Church of England at anumang simbahang naniniwala sa pananampalatayang ito : ANGLICAN.

ang·lím *png* [*Ilk*] : varyant ng **anglém**.

ang·lít *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] : agiyó[1].

Anglo- (áng·glo-) *pnh* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan at nangangahulugang **a** Ingles o British **b** Ingles ang pinagmulan.

ang·lô *png* [*Tsi*] : gawa sa yantok na pambuhat ng tapayan, saro, at damahuwana.

An·glo-A·me·ri·ká·no *png* [*Esp Anglo-Americano*] : Ingles na tumira sa Amerika.

An·glo-A·me·ri·ká·no *pnr* [*Esp Anglo-Americano*] : may kaugnayan sa Inglatera at Amerika o sa relasyon ng mga tao na nakatira rito.

An·gló·ma·nó *png* [*Esp anglómano*] : tao na may masidhing paghangà sa kultura, pananalita, at kalakaran ng mga Ingles.

Anglomania (áng·glo·méy·nya) *png* [*Ing*] : labis na paghanga sa kaugaliang Ingles.

Anglophile (áng·glo·fáyl) *png* [*Ing*] : tao na tagahanga ng England o ng mga Ingles.

Anglophobe (áng·glo·fób) *png* [*Ing*] : tao na namumuhi o takot sa England o sa mga Ingles.

An·glo-Sa·hón *png* [*Esp Anglo-Sajón*] **1:** alinman sa mga tribung German na sumakop sa Britanya noong ikalima at ikaanim na siglo **2:** sinaunang Ingles **3:** tao na nagmula sa angkang Ingles **4:** modernong wikang Ingles : ANGLO-SAXON.

Anglo-Sáxon (áng·glo sax·on) *png* [*Ing*] : Anglo-Sahon.

ang·nge *png Bot* [*Ifu*] : uri ng punongkahoy (*Myrtaceae*) na kinakain ang bunga.

a·ngó *png* : lansa.

a·ngób *png* [*Pan*] : halik.

a·ngól *pnr* [*War*] : bingi at pipi.

a·ngón *png* [*ST*] : paláyaw.

a·ngóng *png* [*ST*] : kargáhan ng tubó.

a·ngóng *pnd* **mag-a·ngóng, i·a·ngóng** [*ST*] : ikarga ang tubó sa pagitan ng dalawang bagay.

a·ngós *pnr* [*War*] : ubós; saíd.

á·ngot *png* [*Ilk*] : báho.

a·ngót *png* : baho – *pnr* **ma·a·ngót**.

á·ngoy *png* [*ST*] : daíng; taghóy; pakiusap ng mahihirap.

ang·pás *png* [*Ilk*] : garapata na namumugad sa pagitan ng mga daliri at maging sa paa ng mga hayop.

áng·rem *png* [*Ilk*] : sangkutsa.

ang·rí *png* [*Ilk*] : panghi.

áng·rot *pnr* [*War*] : mabaho, tulad ng matagal nang suot na damit.

áng·sab *png* [*Ilk*] : paghingal dahil sa pagkapagod.

ang·sáng *png* [*ST*] **1:** *Mat* promedyo **2:** halinhínan; salítan.

ang·ség *png* [*Ilk*] : panghi.

ang·sét *png* [*Ilk*] : amoy ng nasusunog na sinaing, ulam, at katulad : ANGSUOT.

áng·so *png* [*Seb*] : panghí.

ang·sód *png* : anghit.

ang·sól *png* [*ST*] : pagbabawal *Cf* SAWÁY.

angst *png Sik* [*Ing Ger*] **1:** kaloobang punô ng agam-agam, takot, hirap, at pagkabalisa **2:** pagkakonsensiya o pagsisisi.

angstrom (áng·strom) *png* : yunit ng habà na katumbas ng ikasandaang milyong bahagi ng 1 sm, 10-10 m (symbol **A**).

ang·sú·ot *png* [*Ilk*] : angset.

ang·tém *png* [*Ilk*] : mabahong amoy ng nasusunog na dagtâ.

ang·tu·tú·kay *png Pol* [*Mnd*] : lupong tagapayo ng mga Mandaya na binubuo ng matatanda sa komunidad.

a·ngú·ring *png Zoo* [*Bik*] : salaginto.

a·ngu·wát *pnd* **mag-a·ngu·wát, a·ngu·wá·tin** [*ST*] : magtulungan sa pagbuhat *Cf* AMBIYÁNG.

a·ngu·yób *png* [*Ilk*] **1:** pang-ihip na ginagamit sa pagpaparikit ng apoy **2:** alinman sa dalawang túbo ng bubulúsan na nilalabasan ng hangin.

áng·waw *pnr* [*War*] : malapad, karaniwang tumutukoy sa mga entrada at espasyo.

áng·yan *pnd* **i·áng·yan, mag-áng·yan** [*War*] **1:** idawit **2:** ipahamak **3:** hiyain.

án·hi *pnb* [*War*] : naritó.

an·hín *pnd* **mag-an·hín, an·hi·nín** [*ST*] : tinipil na *anuhin,* may kahulugang **a** anuman ang gawin, *hal* "Aanhin mo ba iyan?" **b** kahit paano, *hal* "Anhin ko mang isipin ay masama iyon."

an·hing *png* [*Seb*] : taguri sa namatay o yumaong tao.

anhydride (an·háy·drayd) *png Kem* [*Ing*] : compound na nalalabi sa pagtanggal ng mga elemento ng tubig mula sa ibang compound.

anhydrous (an·háy·drus) *pnr Kem* [*Ing*] : walang halong tubig.

á·ni *png* [*Bik Hil Ilk Seb War Tag*] **1:** pagkuha sa bunga ng tanim *Cf* PITAS, PUPOL : HARVEST **2:** búnga o produkto **3:** *Idy* resulta ng anumang galaw o aksiyon : KINALABASÁN.

a·ní *png* : pandidiri o pagkasuklam : RIMÁRIM – *pnr* **ma·a·ní**.

a·ní *png* [*a+ni*] : sabi ni *Cf* ANANG.

a·ní·a *pnb* [*Seb*] : narito.

a·ni·á·ni *png* [*ST*] **1:** pagkamagalang **2:** pangingimì.

á·nib *png* [*Kap Tag*] **1:** pagsáma sa isang samahan o kapisanan **2:** pakikiisa o pagsang-ayon sa kuro-kurò o simulain ng iba : ÁBIN, UGNÁY, LÁPIT, SÁLI, SÁNIB – *pnd* **i·á·nib, ma·ki-á·nib, u·má·nib**.

a·ni·ber·sár·yo *png* [*Esp aniversario*] **1:** petsa ng pagkaganap ng isang pangyayari sa nakalipas na isang taon **2:** ang pagdiriwang nito *Cf* KAARAWAN, ARAW.

a·ni·bi·yóng *png Bot* [*ST*] : anabyong.

a·ní·bong *png Bot* [*ST Seb Tag*] : isang uri ng palma (*Oncosperma tigillarium*).

a·ní·i *png Bot* [*ST*] : uri ng punongkahoy.

a·ní·it *png* **1:** [*Ilk*] amoy ng nasusunog na pagkit, katad, at katulad **2:** [*Ilk*] pakiramdam kapag masyadong mainit **3:** *Zoo* [*Bik*] : alimango.

a·ni·kó *png* [*a+ni+ako*] : sabi ko *Cf* ANÁNG, ANÍ, ANILÁ, ANIYÁ.

a·ní·la *png Zoo* [*ST*] : bahay-pukyutan.

a·ni·lá *png* [*a+nila*] : sabi nila.

a·ni·lán *png Zoo* : pukyot.

a·ní·law *png Bot* [*ST*] : uri ng maliit at namumulaklak na punongkahoy.

a·nil-íl *png* [*Ilk*] : tahol ng aso kapag nauuhaw *var* anal-al.

a·ni·lí·na *png* [*Esp*] : aniline.

aniline (án·i·láyn) *png* [*Ing*] : walang kulay at tila langis na likido ($C_6H_5NH_2$) na ginagamit sa paggawa ng pangkulay, droga, at plastik : ANILÍNA.

a·nil·yá·do *pnr Bot* [*Esp anillado*] **1:** binubuo ng mga bahaging parang singsing **2:** may anilyo o mga bándang parang singsing.

a·nil·yé·te *png* [*Esp anillete*] : maliit o munting singsing.

a·níl·yo *png* [*Esp anillo*] : anumang hugis singsing o bandang pabilog na gawa sa metal at nagsisilbing pambigkis : RING[2].

á·nim *png, pnr* **1:** pamilang na katumbas ng dalawang tatlo; kalahati ng dosena : SEIS, SIX **2:** salitang bilang para sa 6 o VI : SEIS, SIX **3:** katipunán ng ganito karaming tao, bagay, at iba pa : SEIS, SIX.

á·ni·má *png* [*Ing*] **1:** panloob na katauhan **2:** *Sik* termino ni Carl Jung sa mala-babaeng bahagi ng katauhan ng lalaki **3:** [*Esp*] kaluluwa; espiritu – *pnd* **mag-á·ni·má, a·ni·ma·hín, a·ni·ma·hán**.

a·ni·mad·ber·si·yón *png* [*Esp animadversión*] : kritika; puná; pintás.

a·ni·má·do *pnr* [*Esp*] : may buhay; masigla *Cf* BÍBO.

a·ni·ma·dór *png* [*Esp*] **1:** tagapagpasigla; tagapagbigay-buhay; tagaaliw **2:** artist na gumagawa ng animation.

a·ni·mál *png* [*Esp*] **1:** hayop **2:** taonghalimaw : BÉSTIYÁ **3:** *Alp* tao na masama ang kilos, salita, o ugali.

a·ni·más *png* [*War*] : alas-otso ng gabi; oras ng pagdarasal para sa mga namatay *Cf* AGÚNYAS, ORASYÓN.

a·ni·mas·yón *png* [*Esp animación*] : animation.

animate (án·i·méyt) *pnr* [*Ing*] : buháy; masigla.

animate (án·i·méyt) *pnd* [*Ing*] **1:** bigyang búhay; pasiglahin **2:** bigyang inspirasyon **3:** himukin.

animated cartoon (án·i·méy·tid kar·tún) *png* [*Ing*] : pelikulang ginawa sa pamamagitan ng pagkuha ng larawan sa serye ng mga drowing na nagpapakita ng pagsulong ng aksiyon ng pelikula.

animation (án·i·méy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagiging masigla : ANIMASYÓN **2:** pagiging buháy : ANIMASYÓN **3:** pagsasapelikula ng magkakasunod na guhit ng larawan o mga pigura upang makalikha ng ilusyon ng galaw : ANIMASYÓN.

animism (án·i·míz·em) *png* [*Ing*] : animismo.

a·ni·mís·mo *png* [*Esp*] **1:** paniniwala sa kaluluwa o espiritu, na hiwalay sa materyal na bagay **2:** paniniwalang may kaluluwa ang mga halaman, bagay, at natural na pangyayari **3:** paniniwala sa supernatural na kapangyarihang nagsasaayos at nagpapagalaw sa materyal na daigdig.

á·ni·mó *png* [*Esp*] **1:** diwà; kaluluwa **2:** tápang **3:** kalooban o di-mabaling kagustuhan **4:** tatag; tibay **5:** pagkalalaki; pagkabarako.

á·ni·mó *pnb, pnu* [*Esp*] : tíla.

a·ní·nag *png* [*Ilk Kap Pan Tag*] : pagkakita sa anumang may kalabuan o sa anumang natatakpan ng malinaw o manipis na bagay : ANÍNAW[4], KÍTA, SILAG, SÍNAG – *pnd* **a·ni·ná·gin, u·ma·ní·nag, ma·a·ní·nag**.

a·ní·naw *png* **1:** pagtingin nang malapit at masusi sa isang bagay **2:** pagunawa o pag-intindi nang mabuti **3:** pagbibigay ng páyo o paliwanag **4:** aninag – *pnd* **a·ni·ná·win, mag-a·ní·naw**.

a·ní·naw *pnr* [*Ilk Tag*] : nakikita sa kabila ng kalabuan : ANÍNAG.

a·ní·ngal *png* [*War*] : alingawngáw.

a·ni·ní·ngal *png* [*Bik*] : alingawngáw.

a·ni·ní·pot *png Zoo* [*Bik Hil Seb*] : alitaptap.

a·ní·no *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** maitim o madilim na bagay na nalilikha ng anumang humaharang sa liwanag ng araw, kandila, at katulad *Cf* SÓMBRA, LÍLIM : LÁMBONG **2:** pagkakawangis o pagkakatulad : IMAHEN, LARAWAN, WANGKÍ.

anion (án·ay·ón) *png Kem* [*Ing*] : ion na may negatibong karga at nahihila sa anode sa electrolysis *Cf* CAT ION.

a·nís *png Bot* [*Esp*] **1:** yerba (*Pimpinella anisum*) na may aromatikong buto **2:** tawag din sa mababango at maliliit na buto nito, karaniwang ginagamit na pampabango sa pagkaing niluluto o bilang gamot sa pagpapalabas ng mga bulate sa tiyan : ANISE.

a·ni·sá·do *png* [*Esp*] : alak na binabaran ng anis.

anise (án·is) *png Bot* [*Ing*] : anis.

anisogamy (an·ay·sóg·a·mí) *png Bio* [*Ing*] : pagsasama ng magkakaiba o heterogenous na mga gamete.

anisotropic (án·ay·so·tróp·ik) *pnr* [*Ing*] : may magkakaibang pisikal na katangian na may magkakaibang direksiyon.

á·nit *png* **1:** [*Bik Hil Kap Seb Tag War*] balát ng ulo : SCALP **2:** [*Bik Hil Seb Tag War*] ibabaw ng balát : EPIDERMIS **3:** [*Bik Hil War*] : kátad.

a·ni·té·ra *png* **1:** [*Gad*] babaylan **2:** noong panahon ng Espanyol, tawag sa babaeng parì ng mga anito.

a·ní·to *png* **1:** *Mit* [*ST*] sinaunang espiritu ng ninuno o ng kalikasan **2:** noong panahon ng Espanyol, biluhaba o parihabang tela, madalas na puting linen, may krus sa gitna, at isinusuot ng pari sa leeg at balikat **3:** [*Bik Hil Ilk Tag*] **a** animísmo **b** pamahiin **4:** [*Ayt-Mgk*] seremonya para sa mga espiritu **5:** [*Bon*] espiritu.

á·ni·tó *png* [*a + nito*] : sabi nito *Cf* ANÍ, ÁNIYÁ, ÁNILÁ.

a·ni·tú·han *png* [*Ita*] : ritwal ng mga Agta sa Zambales para itaboy ang masasamang espiritu.

a·ni·wá·as *png Mit* [*Ilk*] **1:** ikatlong kaluluwa na umaalis sa katawan kapag natutulog ang tao at maaaring maging sanhi ng pagkabaliw kapag hindi bumalik **2:** multo.

á·ni·yá *Idy* [*a + niyá*] : sabi niya *var* anya.

a·ni·yó *png* [*ST*] **1:** kaugalian, asal, at kaanyuan ng tao **2:** magandang hugis ng katawan **3:** [*a + ninyo*] sabi mo o sinabi mo *Cf* ÁNI, ANILA, ANIYA.

an·ká *pnd* **mag-an·ká, an·ka·hín** [*ST*] : angkinin ang isang bagay.

an·kán *png* [*ST*] **1:** pangkat **2:** angkan.

án·kla *png* [*Esp ancla*] **1:** *Ntk* mabigat na piraso ng bakal na ibinababa mula sa barko hanggang sa ilalim ng dagat upang panatilihin ang barko sa pook : ANGKÓRA, PASÁNGIT, PÚNDO, SINIPÉTE **2:** korales sa dagat, lawà, o loók na may ganitong hugis.

an·kla·dé·ro *png* [*Esp ancladero*] *Ntk* : daungan o punduhan.

an·klá·he *png* [*Esp anclaje*] **1:** pagdaong **2:** daúngan **3:** bayad sa pagdáong.

ankle (áng·kel) *png Ana* [*Ing*] : bukong-bukong.

anklet (áng·klit) *png* [*Ing*] **1:** galáng

o pulseras sa binti : SÉNGKIL **2:** maikling medyas na pambata, karaniwang isinusuot ng babae.

án·la·la·wà *png Zoo* **1:** gagamba **2:** bahay ng gagamba.

an·láw *png* **:** huling banlaw.

an·líg *pnd* **mag-an·líg, i·an·líg, an·li·gán** [*ST*] **:** itulak.

an·lóng *png Lit* [*Pan*] **:** tula.

an·lo·wá·ge *png* **:** tao na gumagawa ng mga estruktura o kasangkapan na ginagamitan ng kawayan o tabla *var* ALWÁGI, ANLUWÁGI : KARPINTÉRO.

an·ná·bo *png Bot* [*Ilk*] **:** anabo.

án·nad *png* [*Ilk*] **:** ingat[1].

án·nal *png* [*Ing*] **1:** historya; kasaysayan **2:** salaysay ng buong taon; ng isang taon **3:** rekord ng isang bagay o paksa.

an·na·ná·yo *png Zoo* [*Ilk*] **:** itim na ibong kumakanta *var* ananayo.

an·na·ngá *png* [*Ilk*] **:** kalapyaw.

annelid (án·e·líd) *png Bio* [*Ing*] **:** hayop (phylum *Annelida*) na coelomata, kalimitang mahaba at biyas-biyas ang bahagi ng katawan, at walang gulugod, *hal* bulate, marine worm, at linta.

án·nex *png* [*Ing*] **1:** dagdag na gusali **2:** addendum.

an·néx *pnd* [*Ing*] **1: a** idagdag bilang bahagi **b** idagdag sa aklat **2:** angkinin o isama bilang teritoryo ng isang pook o distrito **3:** idagdag bilang kondisyon, kalagayan, o bunga **4:** angkinin nang walang pahintulot.

annexation (a·nek·séy·syon) *png* **1:** pag-annex o bagay na ginawang annex **2:** pagsasama ng mga ari-arian.

anniversary (an·i·vér·se·rí) *png* [*Ing*] **:** anibersaryo.

Án·no Dó·mi·ní *pnb* [*Lat*] **1:** patanda na **2:** sa panahon ng ating Panginoon **:** A D.

annoint (a·nóynt) *pnd* [*Ing*] **1:** pahiran ng langis o ointment tulad sa ilang banal na seremonya, *hal* binyag **2:** italaga; piliin; hirangin.

announcement (a·náwns·ment) *png* [*Ing*] **1:** anumang ipinahayag o ipinaalam **:** ANÁWNSMENT **2:** opisyal na komunikasyon o pahayag **:** ANÁWNSMENT **3:** patalastas o anumang materyales para ipaalam sa madla **:** ANÁWNSMENT.

announcer (a·náwn·ser) *png* [*Ing*] **:** sinumang tagapagpahayag o tagapagpakilala **:** ANÁWNSER.

annual (án·yu·ál) *png* [*Ing*] **1:** aklat o katulad na publikasyon na nililimbag minsan sa isang taon o bawat taon; yearbook **2:** halaman na nabubuhay lamang sa loob ng isang taon o bago pa man matapos ang taon **:** ANWÁL.

annual (án·yu·ál) *pnr* [*Ing*] **1:** naganap o natapos sa buong taon **2:** nagaganap taon-taon.

annul (a·nál) *pnd* [*Ing*] **1:** pawalang bisà, *hal* kasal **2:** ikansela; alisin.

Annunciation (a·nun·si·éy·syon) *png* [*Ing*] **:** Anunsiyasyon.

an·nú·rot *pnr* [*Ilk*] **:** payag.

án·nus mi·rá·bi·lís *png* [*Lat*] **:** taón na punô ng mga kagila-gilalas na bagay.

a·nó *png* **1:** katumbas ng "kuwan" na nauukol sa lahat ng bagay na hindi masabi-sabi ang taglay na ngalan **2:** panghalip na nagtatanong ng pagtiyak sa anuman; ginagamit bilang pang-uri sa unahan ng pangngalan.

-á·no *pnl* [*Esp*] **:** pambuo ng pangngalan hinggil sa kinabibilangan o sa pinanggalingan, **-á·na** kung babae, *hal* probinsiyano, probinsiyana.

a·no-a·pá *pnd* **mag-a·no-a·pá, i·a·no-a·pá, a·no-a·pa·hín** [*ST*] **:** maghanda ng pagkain may tao man o wala.

a·no·bi·íng *png Bot* [*ST*] **:** bukod-tanging kahoy *var* anobling.

á·nod *png* **1:** pagsama sa agos ng tubig **:** DALÁHAY **2:** mga kargamento at sirang bahagi ng bapor na nakalutang sa tubig.

anode (án·od) *png* [*Ing*] **1:** *Ele* electrode na may positibong karga **2:** terminal na pinanggagalingan ng koryenteng dumadaloy sa isang kasangkapan **:** ÁNODÓ.

a·no·dí·no *png* [*Esp*] **:** gamot na nakapagpapaginhawa ng sakit **:** ANODYNE.

á·no·dó *png* [*Esp*] **:** anode.

anodyne (án·o·dáyn) *png* [*Ing*] **:** anodino.

anodyne (án·o·dáyn) *pnr* [*Ing*] **1:** nakawawala ng kirot **2:** nakagagaan sa pakiramdam.

anoesis (an·ow·í·sis) *png Sik* [*Ing*] **:** kamalayang may pandama subalit walang pag-iisip.

a·nók *pnr* [*War*] **:** mahusay ang pagkakaluto o ganap na naluto.

a·no·má *png Zoo* [*ST*] **:** maliliit na pukyot na gumagawa ng mainam na pulut-pukyutan.

a·nó·ma·ló *pnr* [*Esp*] **:** may katiwalian; may kabulukan.

anomaly (a·nóm·a·lí) *png* [*Ing*] **1:** anomalya **2:** *Asn* distansiyang anggular ng planeta o satellite mula sa huli nitong perihelion o perigee; sinusukat sa degree.

a·no·mal·yá *png* [*Esp anomaliá*] **:** paglihis sa panuntunan, karaniwan sa trabaho o gawain; katiwalian **:** ANOMALY.

a·no·má·na *pnd* **mag-a·no·má·na, a·no·ma·ná·hin** [*ST*] **:** mag-asikaso.

anomie (án·o·mí) *png* [*Ing*] **1:** kawalan ng katatagang panlipunan bunga ng pagbagsak ng mga pamantayan at halagahan **2:** personal na himagsik o kawalang katiyakan bunga ng pagkawala ng layunin o mga mithiin sa buhay.

a·nó·nang *png Bot* [*Bik Ilk Mgd Mrw Seb Tag*] **:** palumpong (*Annona reticulata*) na nakakain ang bunga **:** ANAT, ANÓNAS, BULLOCK HEART, NÁNAS, SARIKÁYA.

a·nó·nas *png Bot* [*Kap Pan Tag*] **:** anónang.

a·nó·ni·má *pnr* [*Esp*] **1:** walang lagda o walang pirma **2:** di-kilala **:** ANONYMOUS.

a·nó·not *png* [*Iva*] **:** batikuling.

a·nó·not-ti·bá·buy *png Bot* [*Pan*] **:** dáyap-dayap.

anonymous (a·nón·i·mús) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi kilala ang pangalan **:** ANÓNIMÁ **2:** di-kilala o di-alam ang may akda **:** ANÓNIMÁ **3:** walang karakter; impersonal.

anopheles (a·nóf·i·líz) *png* [*Ing*] **:** *Zoo* lamok ng genus *Anopheles* na kinabibilangan ng maraming species na nagdadala ng malarya.

anorexia (an·o·rék·si·á) *png* [*Ing*] **1:** kakulangan o kawalan ng ganang kumain **2:** *Sik* sakit ng mga dalaga na may pagnanasang pumayat o gumanda ang hubog ng katawan sa pamamagitan ng hindi pagkaín.

a·nor·mál *png* [*Esp*] **1:** hindi normal **:** ABNORMAL **2:** kakaiba o kakatwa.

á·nos *png* **1:** *Bot* halamang biyas-biyas na nabibilang sa angkan ng kawayan *var* kános **2:** [*Pan*] pasensiya[1].

a·nós *pnr* **:** sunóg, tulad ng pagkaluto sa kanin.

anosmia (an·óz·mi·á) *png Med* [*Ing*] **:** kawalan ng pang-amoy.

a·nót *png Bot* [*Seb*] **:** uri ng palumpong.

a·nót *pnr* **:** panot.

a·no·tá *pnd* **mag-a·no·tá, a·no·ta·hán, a·no·ta·hín** [*Esp anotar*] : magbigay ng paliwanag o komentaryo.

a·no·tá·do *pnr* [*Esp anotar+ado*] : may paliwanag o komentaryo; may nakasulat na pansin o puná.

a·no·ta·dór *png* [*Esp*] : komentarista.

a·no·tas·yón *png* [*Esp anotación*] : komentaryo; paliwanag; pansin.

a·nó·va *png Mat* [*Ing*] : metodolohiyang pang-estadistika sa pagsusuri ng variance.

anoxia (a·nók·si·á) *png Med* [*Ing*] : kawalan o kakulangan ng oxygen sa mga tissue; talamak na hypoxia na sanhi ng pisikal at mental na pagkakasakit.

a·nó·yen *png Bot* : saláb.

an·rap·kép *png Bot* [*Ilk*] : milagrosa.

an·sád *png Heo* [*Ilk*] : gilid ng burol o gulod.

an·ság *png* [*War*] : malaking panghuli ng isda na iniuumang sa ilog bago dumating ang baha.

an·sá·gan *png* [*Ilk Pan*] : salalay.

an·sál *png* : paglalagay ng kalang sa bagay na umuuga at hindi nakalapat, gaya ng upuan, lamesa, at iba pa – *pnd* **mag-an·sál, an·sa·lán**.

an·sés·tro *png* [*Esp ancestro*] **1:** ninuno o pinagmulan **2:** pinaglahian; pinagmulang lahi : ANTEPASÁDO.

an·si·kót *png* : pag-ubos ng panahon nang walang kabuluhan upang mapagtagal ang ginagawa *Cf* BULAKBÓL, LAKWÁTSA, LIMÁYON.

an·si·sí·law *png* : lúses; pailaw.

an·sí·sit *png Mit* [*Ilk*] : uri ng duwendeng galit sa alikabok na likha ng pagwawalis kapag gabi.

an·si·yá·ni·dád *png* [*Esp ancianidad*] **1:** katandaan **2:** kauna-unahang panahon **3:** noong unang panahon, mga relikya, monumento, at katulad.

an·si·yá·no *pnr* [*Esp anciano*] **1:** matanda, kung tao; **an·si·yá·na** kung sa babae **2:** antígo, kung bagay.

án·ta *png* [*Bik*] : askád.

an·tá *png* : amoy o lasa ng nabulok na langis o napanis na niyog.

an·tá·bay *png* : pagdahan-dahan, pagbagal, o pag-uunti-unti upang mahintay ang anuman o sinuman – *pnd* **an·ta·ba·yá·nan, mag-an·tá·bay, u·man·tá·bay**.

antacid (an·tá·sid) [*Ing*] *png* : substance na pumipigil sa pangangasim ng sikmura.

án·tad *png* [*Hil*] : layò o espasyo sa pagitan ng dalawang bagay.

an·ta·gó·ni·kó *pnr* [*Esp antagónico*] **1:** palatutol **2:** mapanlaban.

an·ta·go·nís·mo *png* [*Esp*] **1:** matinding pagtutol; hidwaan **2:** paglaban; pagkalaban.

an·ta·go·nís·ta *png* [*Esp*] : kalaban; katunggali; kaaway.

an·ták *png* **1:** matinding sakit ng sariwang sugat – *pnd* **u·man·ták, mag-an·ták 2:** *Kol* [*Kap*] puke.

an·tál *png* : kakulitan sa kahihingi o kahihiling *Cf* ABÁLA, PANGGULO.

an·tá·la *png* **1:** abala[1] **2:** aberya[1] – *pnd* **an·ta·la·hin, u·man·ta·la**.

an·tan·dâ *png* : paggawa ng tandá ng krus sa noo, sa labi, at sa dibdib, karaniwang ginagawa bago at matapos magdasal : SIGN OF THE CROSS.

an·táng *png Mus* [*Mnb*] : awit ng tagaayos ng kasal.

an·táng *png* : pagkatuliro dahil sa pagkalason sa pagkain.

an·ta·râ *png* [*Mrw*] : puwang.

Antarctic (ant·árk·tik) *png, pnr* [*Ing*] : Antartiko.

Antarctic Circle (an·tárk·tik sír·kel) *png* [*Ing*] : ang hanggahan ng South Frigid Zone.

Antarctic Ocean (an·árk·tik si) *png* [*Ing*] : Karagatang Antartiko.

Antarctic Sea (an·árk·tik si) *png* [*Ing*] : Dagat Antartiko.

Antares (an·tár·iz) *png* [*Ing*] *Asn* : pinakamakislap na bituin sa konstelasyon ng Scorpius.

An·tár·ti·kó *png, pnr* [*Esp antártico*] : hinggil sa South Pole : ANTARCTIC.

an·tás *png* **1:** kalagayan sa isang pataas o paunlad na pamantayan : LEVEL **2:** baitang sa paaralan na batay sa pag-unlad ng mag-aaral : GRÁDO, TAÓN.

an·tás-an·tás *png* : gradwado.

an·tá·ta *png* : kakaning malagkit na isinaing sa gata at binudburan ng asukal at niyog *Cf* BÍKO.

án·taw *pnr* [*Seb*] : kitang-kita.

an·táy *pnd* **an·ta·yín, mag-an·táy** : maghintay.

án·te *png* **1:** tayâ o pusta ng isang manlalaro sa poker bago siya tumanggap ng baraha **2:** halaga na binayaran nang maaga; tayâ o pusta – *pnd* **u·mán·te, mag-án·te, i·án·te**.

-an·te *pnl* [*Esp*] : pambuo ng pangngalan na nagpapahiwatig ng propesyon, tungkulin, o trabaho, *hal* negosyante, estudyante.

ant eater (ánt í·ter) *png Zoo* [*Ing*] : mammal (family *Myrmecophagidae*) na may mahaba at malagkit na ilong, at kumakain ng langgam at anay : PANGOLIN.

Ante Christum (*án·te krís·tem*) *pnb* [*Lat*] : bago si Kristo.

an·te·di·lub·yá·no *pnr* [*Esp antediluviano*] : bago dumating ang dilubyo; bago pa magunaw.

antelope (án·te·lówp) *png Zoo* [*Ing*] : antilope.

án·tem *png* [*Ing anthem*] **1:** mapalamuting musikang pangkoro, karaniwang batay sa sipi mula sa Bibliya : ANTHEM **2:** taimtim na awit ng papuri o patriyotismo : ANTHEM.

an·te·má·no *pnb* [*Esp*] **1:** sa una pa; noon pa **2:** agad, pagdaka, kaagad *var* antimano.

ante meridiem (án·ti me·ríd·i·em) [*Lat*] : sa pagitan ng hatinggabi at tanghaling-tapat : AM, ANTEMERÍDYAN.

an·te·me·ríd·yan *pnr* [*Ing antemeridian*] : ante meridiem.

an·té·na *png* [*Esp*] : antenna.

antenna (an·tén·a) *png* [*Ing*] **1:** *Bio* gumagalaw at biyas-biyas na organ para sa sensasyon o pandamdam na nasa ulo ng mga kulisap **2:** bara o alambre para sa pagpapalaganap o pagtanggap ng along-radyo : ANTENA.

An·te·nor *png Lit* : sa *Florante at Laura*, matalinong guro ni Florante sa Atenas.

an·te·ó·hos *png* [*Esp anteojo+s*] **1:** salamin sa mata **2:** largabista.

an·te·pa·sá·do *png* [*Esp*] : ansestro.

an·ter·yo·ri·dád *png* [*Esp anterioridad*] **1:** pagkadatihan; pagkauna **2:** ang dapat unahin : PRIYORIDÁD.

án·tes *pnb* [*Esp*] : bago ang isang pook, panahon, o ibang bagay.

an·te·sá·la *png* [*Esp*] : maliit na silid bago ang sala *Cf* CAIDA.

an·te·se·dén·te *pnr* [*Esp antecedente*] **1:** anumang bagay o pangyayaring nauuna **2:** pinagmulan **3:** pinagdaanan; karanasan **4:** *Gra* tao o bagay na tinutukoy ng panghalip.

an·te·se·sór *png* [*Esp antecesor*] : ninuno.

anthem (án·them) [*Ing*] : ántem.

anther (án·ther) *png Bot* [*Ing*] : bahagi ng stamen ng bulaklak na naglalaman ng mga polen.

antheridium (an·the·ríd·i·úm) *png Bot* [*Ing*] **:** panlalaking organ para sa reproduksiyon ng mga cryptogama na halaman.

anthology (an·thó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** antolohíya.

anthozoan (an·tho·zów·an) *png Bio* [*Ing*] **1:** anumang coelenteratang pantubigan na kabilang sa class Anthozoa at kasama ng anemona at korales **2:** kabilang sa class na ito.

anthrax (án·thraks) *png Med* [*Ing*] **:** nakamamatay na sakit ng mga túpa at báka na mula sa bacterium na *Bacillus anthracis,* lumilipat sa tao at kumakapit sa balát at bagà **:** ÁNTRAX.

anthropogesy (án·thro·pó·dye·sí) *png* [*Ing*] **:** pag-aaral sa pinagmulan ng tao.

anthropoid (án·thro·póyd) *pnr Zoo* [*Ing*] **1:** nilalang na kabilang sa *Anthropoidea* **2:** nilalang na anyong tao **:** ANTROPÓYDE.

Anthropoidea (án·thro·póyd·e·á) *png Zoo* [*Ing*] **:** isa sa tatlong suborder ng *Primate* na may katangiang sapad na mukha, maliit at di-kumikilos na tainga, tuyong ilong, at nakatuon sa harap na mga mata, *hal* tao, bakulaw, at unggoy.

anthropology (an·tro·pó·lo·dyi) *png* [*Ing*] **:** antropolohiya.

anthropomorphic (an·tro·po·mór·fik) *pnr* [*Ing*] **:** inilarawan o inakalang may katangiang pantao.

anthropomorphism (an·tro·po·mór·fiz·em) *png* [*Ing*] **:** pagbibigay ng pantao na katangian, anyo, o personalidad sa diyos, hayop, o bagay.

anthroposcopy (an·tho·pós·cop·í) *png* [*Ing*] **:** physiognomy[2].

anthurium (an·thór·yum) *png Bot* [*Ing*] **:** alinman sa genus *Anthurium* ng halamang tropiko na may malalaki at karaniwang makukulay na dahon at makulay na spathe.

an·ti *png* [*Esp*] **:** tao na sumasalungat sa isang bagay, gaya ng patakarán, pagkilos, o partidong pampolitika.

antibiotic (an·ti·bay·ót·ik) *png, pnr Med* [*Ing*] **:** antibiyotiko.

an·ti·bi·yó·ti·kó *png Med* [*Esp antibiótico*] **:** anumang substance na kemikal na nakasusugpô o nakapipigil sa pagtubo o pagdami ng bakterya **:** ANTIBIOTIC.

antibody (án·ti bád·i) *png* [*Ing anti + body*] **:** alinman sa iba't ibang protina ng dugo, nalilikha sa normal na takbo ng katawan o dahil sa pagkalantad sa antigen, at nagsisilbing panlaban sa sakit o impeksiyon **:** ANTIKUWÉRPO.

anticlimax (an·ti·kláy·maks) *png Lit* [*Ing*] **1:** biglang pagbabago ng isang salaysay o diskurso mula sa mahalaga tungo sa hindi gaanong mahalaga o kakatwa **2:** isang pangyayaring hindi gaanong mahalaga kung ihahambing sa sinundan nito.

an·ti·di·sen·té·ri·kó *pnr Med* [*Esp*] **:** laban sa diarrhea o pagtatae.

antidote (án·ti·dówt) *png Med* [*Ing*] **1:** gamot o iba pang lunas na pumapatay sa bisa ng lason **2:** anumang panlaban sa isang masama o pangit na bagay **:** ANTIDÓTO.

án·ti·dó·to *png* [*Esp*] **:** antidote.

antiemetic (an·ti·e·mé·tik) *png* [*Ing*] **:** substance na nakapipigil ng pagsusuka at pagkahilo.

an·tí·fo·ná *png* [*Esp*] **:** antiphon.

an·tíg *png* **1:** marahang bunggo **2:** pagmumungkahi **3:** pagpapaalala – *pnd* **ma·an·tíg, u·man·tíg, an·ti·gín.**

antigen (an·ti·dyén) *png* [*Ing*] **:** substance na karaniwang nakasasamâ sa katawan, gaya ng lason o bakterya, at nag-uudyok sa katawan upang lumikha ng antibody.

an·tí·go *png* [*Esp antiguo*] **1:** anumang bagay na labí ng unang panahon **2:** anumang gamit o kasangkapang yari sa unang panahon.

an·tí·go *pnr* [*Esp antiguo*] **1:** hinggil sa unang panahon **2:** wala na o lipas na sa panahon; sinauna **3:** makaluma **4:** beterano[2].

an·tig·we·dád *png* [*Esp antiguedad*] **:** antiquity.

an·ti·hel·mín·tik *pnr Med* [*Ing antihelminthic*] **:** laban sa parasitikong bulate.

an·ti·her·pé·tik *pnr* [*Ing antiherpetic*] **:** laban sa herpes.

an·ti·hís·te·rik *pnr Med* [*Ing antihysteric*] **:** laban sa hysteria.

An·ti·kén·yo *png, pnr* [*Esp Antiqueño*] **1:** tao na taga-Antique **2:** may kaugnayan sa Antique.

an·ti·kon·sep·si·yón *png* [*Esp anticoncepción*] **:** sadyang pagpigil o paghadlang sa pagbubuntis o pagdadalantao.

Anti-Krísto *png* [*Esp Anticristo*] **1:** personahe o kapangyarihang pinaniniwalaang prinsipal na kalaban ni Kristo **2:** tao na hindi naniniwala kay Kristo.

an·ti·ku·wá·do *pnr* [*Esp anticuado*] **:** sinauna; makaluma.

an·ti·ku·wár·yo *png* [*Esp anticuario*] **:** tao na nag-aaral, nangongolekta, o nagtitinda ng mga bagay na antigo **:** ANTIQUARIAN.

an·ti·ku·wér·po *png* [*Esp anticuerpo*] **:** antibody.

an·tí·lo *png* **:** kaalaman; kabatiran; katalusan.

antilogarithm (án·ti·ló·ga·rith·ém) *png Mat* [*Ing*] **:** bilang na katapat ng isang hatag na logarithm.

an·ti·ló·pe *png Zoo* [*Esp*] **:** hayop na tila usá (family *Bovidae*) na matatagpuan sa Africa ang karamihan **:** ANTELOPE.

antimatter (án·ti mát·er) *png Pis* [*Ing*] **:** matter na binubuo ng mga antiparticle.

an·ti·mo·nár·ki·kó *pnr* [*Esp antimonárquico*] **:** laban sa monarkiya.

antimony (án·ti·mó·ni) *png Kem* [*Ing*] **:** element na malutong, madaling mahatì, at metaliko (atomic number 51, symbol **Sb**) **:** ANTIMÓN-YO.

an·ti·món·yo *png Kem* [*Esp antimonio*] **:** antimony.

an·ti·ne·u·rál·hi·kó *pnr Med* [*Esp antineurálgico*] **:** laban sa neuralgia.

an·tíng-an·tíng *png* **:** bagay na pinaniniwalaang may kapangyarihang magligtas sa nagmamay-ari laban sa anumang kapahamakan **:** AGÍMAT, AMULÉTO, DAGÓN, DÚPIL, GALÍNG[3], SÁNGOD, TALISMAN.

antinode (án·ti·nówd) *png Pis* [*Ing*] **:** lunan ng pinakamalakas na pagkinig na nasa pagitan ng magkatabing mga node ng isang kumikinig na lawas.

antinomianism (án·ti·nó·mi·yan·íz·em) *png* [*Ing*] **:** doktrina na nagsasabing malaya na ang bawat Kristiyano sa kaniyang obligasyon na sundin o tuparin ang mga batas moral.

an·ti·nó·mi·yá *png* [*Esp antinomia*] **1:** salungatan ng dalawang tila pantay at kapuwa wastong simulain o katwiran **2:** isang pundamental at tila di-malulutas na tunggalian o kontradiksiyon.

an·ti·pá·lo *png Zoo* **:** alupihang kumikinang sa gabi.

an·ti·pa·lú·di·kó *pnb* [*Esp antipalúdico*] **:** anti-malarya.

an·ti·pá·ra *png* [*Esp antiparras*] **1:** tábing **2:** polaynas **3:** salamin sa mata, lalo na iyong ginagamit sa pagsisid **:** SPECTACLES.

antiparticle (an·ti·pár·ti·kél) *png Pis* [*Ing*] **:** sub-atomikong particle na kahawig sa mass ng isa pang particle ngunit kasalungat sa katangiang elektriko at magnetiko.

an·ti·pás *png* [*Esp antifaz*] **:** máskará.

antipathy (an·típ·a·thí) *png* [*Ing*] **:** antipatiya.

an·ti·pá·ti·ká *pnr* [*Esp antipática*] **:** hindi kasiya-siya; nakasusuya; nakayayamot; **an·ti·pá·ti·kó** kung lalaki.

an·ti·pa·tí·ya *png* [*Esp antipatía*] **:** inis o pagkainis; pagkasuklam; pagkayamot **:** ANTIPATHY.

antipernicious anemia factor (an·ti·per·ní·syes a·ním·ya fák·tor) *png BioK* [*Ing*] **:** bitamina B_{129}.

antiphon (án·ti·fón) *png Lit* [*Ing*] **1:** awit o salmo na dinarasal o inaawit nang salitan ng dalawang pangkat **2:** bersikulo mula rito **3:** pangungusap na dinarasal o inaawit bago matapos ang salmo **4:** responsoryo **:** ANTÍFONA.

antiphonal (án·tíf·ó·nal) *pnr* [*Ing*] **:** dinarasal o inaawit nang salitan ng dalawang pangkat.

an·ti·pi·rí·na *png Med* [*Esp*] **:** gamot na nakapipigil ng lagnat.

an·ti·plo·hís·ti·kó *pnr* [*Esp antiflogístico*] **:** laban sa pamamaga.

an·tí·po *png* **:** penitensiya.

an·tí·po·á *png* [*Esp*] **:** antipode.

antipode (án·ti·pówd) *png* [*Ing*] **:** ganap na magkabaligtad o magkasalungat **:** ANTÍPODÁ.

An·ti·pó·lo *png* **:** lungsod sa lalawigan ng Rizal na kilalang pook-bakasyunan at dinadayo ng mga namamana-ta sa birheng Nuestra Señora de Buenviaje.

an·ti·pó·lo *png Bot* [*Bik Seb ST Tag*] **:** punongkahoy (*Artocarpus blancoi*) na kahawig ng rimas, nabubuhay sa makapal na palumpungan, at hugis biluhaba ang bunga **:** GUMÍHAN.

antiquarian (án·ti·kwár·i·an) *png* **:** antikuwaryo.

antiquarian (án·ti·kwár·i·an) *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa mga antigong bagay o mga lumang aklat **2:** ukol sa pagaaral ng mga antigong bagay **:** ANTIKUWÁRYO.

Antique (an·tí·ke) *png* **:** lalawigan sa kanlurang Visayas ng Filipinas, Rehiyon VI.

antiquity (an·tík·wi·tí) *png* [*Ing*] **1:** sinaunang panahon, lalo na ang yugto bago sumapit ang panahong midyebal **2:** relikya, kaugalian, tradisyon, at pangyayari noong sinaunang panahon **3:** kolektibong tawag sa mga sinaunang tao **:** ANTÍGWÉDAD.

an·ti·sép·sis *png Med* **:** proseso ng paggamit ng antiseptiko upang labanan ang maliliit na organismo na nagiging sanhi ng iba't ibang sakit.

an·ti·sép·si·yá *png Med* [*Esp antisepsia*] **:** pagpuksa sa mikroorganísmo na nagdudulot ng sepsiya.

an·ti·sép·tik *png, pnr Med* [*Ing antiseptic*] **:** antiseptiko.

an·ti·sép·ti·kó *png, pnr Med* [*Esp antiséptico*] **:** laban sa paglago o pagkalat ng mikrobyo na nagdudulot ng sakit **:** ANTISÉPTIK.

an·ti·sí·po *png* [*Esp anticipo*] **:** paunang bayad; deposito.

an·ti·sos·yál *pnr* [*Esp antisocial*] **1:** hindi palakaibigan o di-nakikihalubilo sa tao **2:** laban, kalaban; galit sa ibang tao **3:** salungat sa kaayusan ng lipunan.

an·ti·té·sis *png* [*Esp*] **1:** *Lit* paggamit ng mga salitang magkasalungat ang kahulugan **:** ANTITHESIS **2:** kabaligtaran; kasalungat **:** ANTITHESIS.

anti-tetanus (án·tay-té·ta·nús) *png Med* [*Ing*] **:** panlaban sa tetanus.

an·ti·té·ti·kó *pnr* [*Esp antitético*] **:** sumasalungat o salungat.

antithesis (an·tith·í·sis) *png Lit* [*Ing*] **:** antitésis.

an·ti·tí·law *png* **:** kislap o ningning ng mata.

an·ti·tók·si·kó *pnr Med* [*Esp antitóxico*] **:** laban sa toxin.

an·ti·tóx·in *png Med* [*Ing antitoxin*] **:** subs-tance na nililikha ng katawan, laban sa tiyak na toxin.

antitrust (án·ti·trást) *pnr* [*Ing*] **:** may kaugnayan sa pangangalaga sa kalakalan at negosyo laban sa ilegal na mga paghihigpit, monopolyo, at hindi pantay na tuntunin sa pagnenegosyo.

an·tó·an *png Bot* [*Seb*] **:** daráyaw.

án·tog *png* [*War*] **:** kara-krus.

an·tók *png* **:** pakiramdam ng isang ibig matulog **:** DUKÂ, TEMÉG, TUNDÚ.

an·tó·ka *png Lit* [*Mrw*] **:** bugtong.

an·tól *png* [*ST Pan*] **:** líbog.

an·to·lo·hí·ya *png Lit* [*Esp antología*] **1:** katipunan ng maiikli at piling tula na iba-iba ang may akda **2:** anumang katipunan ng mga akdang pampanitikan na iba-iba ang may katha **3:** halo-halong akda **:** ANTHOLOGY.

an·to·ní·mo *png* [*Esp*] **:** kasalungat na kahulugan **:** ANTONYM.

an·to·no·más·ya *png Lit* [*Esp antonomasia*] **1:** paghalili ng bansag o taguri sa pangngalang pantangi **2:** paggamit ng pangngalang pantangi sa pagpapahayag ng pangkalahatang idea.

antonym (án·to·ním) *png* [*Ing*] **:** antonímo.

án·tos *pnd* **mag-án·tos, an·tú·sin, i·án·tos** [*Hil Seb*] **:** magtiis o tiisin.

an·tót *png* **:** báho.

an·tra·sí·ta *png* [*Esp antracita*] **:** mineral mula sa karbon.

án·trax *png* [*Esp*] **:** anthrax.

an·tro·pó·lo·gó *png* [*Esp*] **:** tao na dalubhasa sa antropolohiya.

an·tro·po·ló·hi·kó *pnr* [*Esp antropológico*] **:** tumutukoy sa antropolohiya.

an·tro·po·lo·hí·ya *png* [*Esp antropología*] **1:** agham tungkol sa pinagmulan, pag-unlad, at mga pagkakaiba-iba ng kaunlaran at paniniwala ng sangkatauhan **2:** pag-aaral ng pagkakatulad o pagkakaiba ng tao sa iba pang mga hayop **3:** agham ng tao at ng kaniyang gawain **:** ANTHROPOLOGY.

an·tro·pó·pa·gó *png* [*Esp antropófago*] **:** kanibal.

an·tro·póy·de *png* [*Esp antropoide*] **:** anthropoid.

án·trum *png* [*Ing*] **1:** *Ana* natural na cavity sa katawan, lalo na sa buto **2:** bahagi ng tiyan sa loob ng pylorus.

an·tú·kan *png Lit* [*Mag*] **:** bugtong.

an·tú·lang *png Bot* **:** palumpong (*Graptophyllum pictum*) na tumataas nang 2-3.5 m, kulay lila ang dahon, at gamot sa kanser.

an·tu·lá·ngan *png Bot* **:** gumamela.

an·tú·tay *png* **1:** sangkap; kasangkapan **2:** ulan na may katamtamang lakas **3:** pananatili sa bahay sa halip na pumasok sa trabaho.

an·tu·tú·big *png Zoo* **:** ibong mahilig manirahan sa tubig.

an·tu·tu·lí *png* **:** tutulí.

á·nu *png* [*Ilk*] **:** nanà.

A·nu·bá! *pdd* **:** Ano ba! *Cf* ANÓ.

a·nú·bing *png Bot* **:** punongkahoy (*Artocarpus cumingiana*) na gamot sa sakit ng tiyan ang pinakuluang balát **:** INDÁNG, KANABLÍNG, OBÍEN.

a·nu·bráng *png Bot* **:** alagaw.

a·nug·ha·rà *png* [*Tau*] **:** biyayà[1].

a·nú·gon *png* [*Seb*] **:** sayang.

a·nú·hos *pnr* [*War*] : kaiba o kakatwa, gaya ng nasunog na pagkain.

a·nu·lá *pnd* **i·a·nu·lá, a·nu·la·hín** [*Esp anular*] : ipawalang-saysay – *pnr* **a·nu·lá·do**.

a·nú·ma *png Zoo* : maliliit na bubuyog na nakagagawa ng magandang pukyutan.

a·nu·mán *pnh* [*ano+man*] : kahit ano; ano pa man.

a·nu·má·na *pnr* : alumána.

a·nu·máng *pnr* : asikáso; pansin.

a·nú·ngos *png Mus* [*Kal*] : gángsa.

A·nun·si·yas·yón *png* [*Esp Anunciación*] **1:** sa Bibliya, ang pagbabalita ng anghel na si Gabriel kay Maria na ipagbubuntis niya si Hesukristo : ANNUNCIATION **2:** representasyon nito sa sining : ANNUNCIATION **3:** ka-pistahan na ginaganap tuwing Marso 25 bilang pagdiriwang dito : ANNUNCIATION.

a·nun·si·yas·yón *png* [*Esp anunciacion*] **1:** pagbabalita; pagpapahayag **2:** balita; paunawa.

a·nún·si·yó *png* [*Esp anuncio*] **1:** nakalimbag o nakalathalang patalastas : ADBERTISMENT **2:** paunawang pangmadla – *pnd* **i·a·nún·si·yó, mag-a·nún·si·yó**.

a·nu·núg·ba *png Zoo* [*Seb*] : gamugamo.

A·nu·pâ! *pdd* : Ano pa! *Cf* ANÓ.

a·nú·pin *png* [*Kay Tbn*] : murinay.

á·nus *png Ana* [*Ing*] : puwet.

a·nút-ot *png* [*War*] : mabahong amoy tulad ng marumi at hindi nalabháng damit.

a·nu·wáng *png* [*Ilk Tag*] **1:** *Zoo* kalabaw; damulag **2:** *Bot* damong karaniwang kumakalat sa lupang sinasaka.

a·nu·yúy *png Bot* [*Iva*] : hagunoy.

án·vil *png* [*Ing*] **1:** palihán **2:** *Ana* isa sa tatlong buto ng tainga.

án·wal *png, pnr* [*Esp anual*] : annual.

an·wár·yo *png* [*Esp anuario*] **1:** aklat na inilalathala nang taunan at naglalaman ng paunawa, balita, kaalaman, estadistika, at ulat tungkol sa taon **2:** direktoryong pangkalakal **3:** taunang-ulat.

anxiety (ang·záy·i·tí) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan ng pagkabagabag sa nagbabantang panganib **2:** *Sik* matinding nerbiyos at kalagayan ng pagiging di-mapakali o lubos na pagkabagabag.

an·yá *pnb* : varyant ng **aniya**.

án·yag *png* [*Hil Seb War*] : ganda[1].

án·yan *png* [*Kap*] : papak.

an·yá·ya *png*: paghiling na pumunta sa isang pook, dumalo sa isang okasyon, o lumahok sa isang gawain : AGKAT, ALÓK, GÁWI, IMBITÁ, KUMBIDÁ – *pnd* **mag-an·yá·ya, an·ya·yá·han**.

an·ya·yà *png* **1:** aksidente o pinsala **2:** kapahamakan o kasawian *Cf* PANGANYAYÀ.

an·yé·ho *png* [*Esp añejo*] : alak na inimbak nang isang taon o higit pa.

an·yíl *png Bot* [*Bik Hil Seb Esp añil*] : nilà.

án·yo *png* [*Esp año*] : taón.

an·yô *png* **1:** hugis ng kabuuan ng isang bagay **2:** itsura **2:** tayo o tindig **3:** pag-uugali o kilos na ipinakikita – *pnd* **u·man·yô, mag-an·yô**.

an·yo·nu·wé·bo *png* [*Esp año nuevo*] : bagong taon.

a·ñin *png* [*Iva*] : bagyó.

á·o *png* [*Mrw*] : oo.

aorta (a·ór·ta, ey·ór·ta) *png* [*Esp Ing*] : pangunahing ugat ng katawan na naghahatid o dinadaluyan ng dugo mula sa puso patungo sa lahat ng bahagi ng katawan.

á·pa *png* [*Jap*] : pinalutong na banig ng arinang may asukal, karaniwang hinahaluan ng itlog *Cf* BARKILYOS.

a·pâ *png* [*Kap*] : pagbisita.

a·pâ *pnr* [*Hil*] : pipi.

a·pád *png* **1:** tagiliran ng hayop; karne sa tagiliran **2:** pananakit at paninigas ng tiyan.

á·pag *png* : [*Kap*] háin.

á·pag-ka·ní·ta *png* [*Ilk*] : iglap.

a·pá·hap *png*: isdang-alat (*Lates calcarifer* Bloch) na halos hugis-itlog ang katawan, may tibó ang palikpik, at may kaliskis na ngipin-ngipin sa dulong tagiliran.

á·pak *png* : varyant ng **tápak** – *pnd* **mang-á·pak, a·pá·kan**.

a·pák *pnr* : walang sapin sa paa.

á·pal *png* [*War*] **1:** matandang dalaga; soltera **2:** dahon ng gabe na nilutong may gata at iba pang rekado **3:** [*Ilk*] **a** hilì **b** inggit.

a·pá·li *png Bot* [*Seb*] : tugi.

a·pá·lit *png Bot*: punongkahoy (genus *Santalum*) na mabango : ÁNDALÓ, SANDALWOOD.

a·pá·lung *png Bot* [*Ilk*] : alupág.

a·pal·yá *png Bot* [*Kap*] : ampalaya.

a·pán *png* **1:** pagiging masigasig **2:** pagkahilig sa isang gawain **3:** [*Kap*] pain **4:** [*War*] kuliglig.

a·pán-a·pán *png* **1:** [*Hil*] ginisang kangkong, sitaw, o talbos ng kamote na hinahaluan ng bagoong at suka **2:** *Zoo* [*Seb*] tipaklong.

a·pá·nas *png Zoo* : malaking pulang langgam : ABUÓS, ASÚBOK, ÍBOK, PALÁ, PÁNAS[2], SIRÚM[2], TÁM-IS.

a·pá·ngat *png Zoo* [*Pan*] : langaw.

áp-ap *png* [*Seb*] : an-an.

ap-áp *png* [*Ilk Pan*] : sapin.

a·pa·pá·ngig *png* [*Seb War*] : pangá.

a·pár *png* [*Ilk*] **1:** tindahan **2:** silungan.

a·pa·ra·dór *png* [*Esp*] : sisidlan ng damit, karaniwang yari sa kahoy *Cf* ESKAPARATE, ESTANTE, KABINET .

a·pa·rá·to *png* [*Esp*] **1:** kasangkapang kailangan para sa isang partikular na layunin o gamit, lalo na kung siyentipiko o teknikal : APPARATUS **2:** isang masalimuot na organisasyon **3:** *Ana* mga organong ginagamit sa pagsasagawa ng isang partikular na proseso : APPARATUS **4:** projektor sa sinehan : APPARATUS **5:** kulungan ng kabayo bago palabasin at patakbuhin para sa karera.

a·pa·rá·tsik *png Pol* [*Rus apparat+chik*] : apparatchik.

a·pa·ris·yón *png* [*Esp aparicion*] **1:** pangitain; bisyon **2:** multo; impakto **3:** malikmata; guniguni.

a·par·sé·ro *png* [*Esp aparcero*] : tagapag-ararong kasamá o kahati sa ani ng may-ari ng lupa; **a·par·sé·ra** kung babae.

a·par·tá·do *pnr* [*Esp*] **1:** malayo; liblib **2:** hiwalay; magkalayo.

a·pár·te *png Tro* [*Esp a parte*] : bahagi ng pangungusap ng artista sa tanghalan na tila hindi naririnig ng iba pang artista sa tanghalan at iniuukol lamang sa manonood : ASIDE.

a·par·tél *png* [*Ing*] : pinaikling apartment at hotel : APARTELLE.

apartelle (a·par·tél) *png* [*Ing*] : apartel.

apartheid (á·part·háyt) *png Pol* [*Ing*] : pagbubukod ng mga Itim at ng mga Puti.

apartment (a·párt·ment) *png* [*Ing*] **1:** pangkat ng mga silid, karaniwang mayroon nang mga kasangkapan at pinauupahan **2:** nag-iisang silid sa bahay.

á·pas *pnd* **mag-á·pas, i·á·pas, a·pá·sin 1:** [*ST*] putulin ang malambot na bahagi ng kahoy **2:** [*Seb*] humabol.

a·pa·sí·ble *pnr* [*Esp apacible*] : payapa; tahimik.

a·pa·só *pnr* [*Pan*] : laos[2].

a·pas·yo·ná·do *pnr* [*Esp apasionado*] : madamdamin.

á·pat *png, pnr* **1:** pamilang na katumbas ng dalawa at dalawa : KUWÁTRO[1], FOUR **2:** salitang bilang para sa 4 o IV **3:** katipunán ng ganito karaming tao, bagay, at iba pa.

apathy (áp·a·thí) *png* [*Ing*] : apatíya.

a·pa·tí·ya *png* [*Esp apatía*] **1:** kawalang malasakit; kawalang interes **2:** katamlayan o kalamigan ng loob : APATHY.

á·pat·na·pú *png* [*apat+na+pu*] **1:** pamilang na katumbas ng apat na sampu : KUWARÉNTA, FORTY **2:** salitang bilang para sa 40 o XL : KUWARÉNTA, FORTY **3:** katipunán ng ganito karaming tao, bagay, at iba pa : KUWARÉNTA, FORTY.

apatosaurus (a·pa·to·sáw·rus) *png Zoo* [*Ing*] : dambuhalang dinosauro na kumakain ng mga halaman, kabilang sa genus *Apatesaurus* ng mga panahong Jurassic, at Cretaceous, at tila latigo ang buntot : BRONTOSAURUS.

a·pá·tot *png Bot* [*Ilk Pan*] : punongkahoy (*Morinda citrifolia*) na may glóbulóng dahon, nangakatayong bulaklak, at may bungang medisinal ang katas : BANGKÓRO, NONI.

á·paw *png* **1:** paglabis ng likido sa sisidlan **2:** pagbaha dahil sa pagtaas ng tubig sa ilog.

a·páw *pnr* : labis sa takalan o sisidlan; punong-puno na.

a·páy *pnd* **u·ma·páy, a·pa·yín 1:** [*ST*] : pumutol ng sanga ng kahoy.

a·páy *pnr* [*War*] : maputla.

á·pay *pnb* [*Ilk*] : bákit.

a·pá·ya *png* : amag ng tinapay.

a·pa·yá *png* [*Ilk*] : salitre – *pnr* **i·na·pá·ya**.

Apayao (a·pa·yáw) *png* : pook sa hilagang Cordillera at bahagi ng lalawigang Kalinga-Apayao.

A·pa·yáw *png* **1:** pangkating etniko sa hilagang bahagi ng Cordillera **2:** wika ng naturang pangkating etniko.

ap·dó *png Ana* [*Bik Hil Seb War*] **1:** bahagi ng lamanloob ng tao : ADDÚ, APGÓ, APRÓ, ATDÚ, PÚDO **2:** mapait na likido na nagmumula sa atay : PAPÁIT.

ape (éyp) *png* [*Ing*] **1:** primate (family *Pongidae* o *Hylobatidae*) na walang buntot, *hal* gorilya **2:** sa pangkalahatang gamit, tumutukoy sa unggoy **3:** **a** impostor; manggagaya **b** tao na mukhang unggoy.

a·pek·tá·do *pnr* [*Esp afectado*] **1:** tinalaban **2:** naimpluwensiyahan **3:** nasaktan.

a·pék·tas·yón *png* [*Esp afectación*] : pagkukunwari o pagpapakitang tao.

a·pe·lá *png* [*Esp apelar*] **1:** paghahabol **2:** panawagan **3:** pamanhikan.

a·pe·lá·ble *pnr* [*Esp*] : maaaring iapela; maihahabol.

a·pe·lán·te *png* [*Esp*] : tao na nagaapela : APPELLANT.

a·pe·las·yón *png* **1:** *Bat* [*Esp apelación*] paghingi ng konsiderasyon sa mataas na hukuman ukol sa desisyon ng mababang hukuman : HÁBOL[2] **2:** pangalan o titulo; katawagan.

a·pel·yí·do *png* [*Esp apellido*] : pangalang pang-angkan ng isang tao; pangalang kasunod ng pangalang Kristiyano : COGNOMEN[2], FAMILY NAME, PATRONÍMYA, SECOND NAME, SURNAME.

a·pen·dék·to·mí *png Med* [*Ing appendectomy*] : apendektomíya.

a·pen·dek·to·mí·ya *png Med* [*Esp apendectomía*] : operasyon sa pagtanggal ng apendiks.

a·pén·diks *png Bio* [*Ing appendix*] : maliit na túbo ng kalamnan na tila supot at nakakabit sa dulong ibaba ng cecum.

a·pen·dí·se *png* [*Esp apéndice*] : dagdag na pahina sa aklat o dokumento : APPENDIX[2].

a·pen·di·sí·tis *png Med* [*Esp apendicitis*] : pamamaga ng apendiks.

a·péng *png* [*Ifu*] : gilid ng mukha.

a·pe·ri·tí·bo *png* [*Esp aperitivo*] : pampagana.

a·per·tú·ra *png* [*Esp*] : bútas; siwang; puwang : APERTURE[1].

aperture (á·per·tyúr) *png* [*Ing*] **1:** apertura **2:** espasyo na dinaraanan ng liwanag para makapasok sa kamera.

a·pe·tí·to *png* [*Esp*] : gana; ganang kumain : APPETITE.

apex (éy·pex) *png* [*Ing*] : taluktok.

áp·gad *png* [*Ilk*] : álat.

ap·gó *png* [*Pan*] : apdó.

aphaeresis (a·fér·i·sís) *png Lgw* [*Ing*] : pagkaltas ng isang titik o pantig sa simula ng isang salita bilang isang pagbabagong morpolohiko.

aphasia (a·féy·zya) *png Med* [*Ing*] : pagkawala ng kakayahang magsalita o umunawa ng pananalita dahil sa pinsala sa utak.

a·pí *png* : alipusta.

a·pì *png* [*Kap*] : apog.

a·pî *png* [*Kap*] : apóy.

a·pí·ap *png* [*ST*] : napakaraming tao.

a·pi·á·pi *png Bot* [*ST*] : punongkahoy na ginagawang uling.

api-apì *png Bot* [*Hil*] : hindi kalakihang punongkahoy (*Avicennia officinalis*), manipis at may manuklap-tuklap na katawan, at kumpol na bilugan ang bulaklak.

apical bud (éy·pi·kál bad) *png Bot* [*Ing*] : buko o ubod na nasa tuktok.

á·pid *png Zoo* [*Ing aphid*] : kuto ng halaman (genus *Aphis*) *Cf* DAPÚLAK : ÁPIDÓ.

a·píd *png* **1:** pagtataksil sa asawa : ADULTERY, ADULTÉRYO **2:** bawal na pakikipagtalik ng isang may asawa sa ibang tao na hindi niya asawa : ADULTERY, ADULTÉRYO.

a·pi·dá·bid *png* [*Mrw*] : salinlahi.

a·pi·dá·bit *png Bat* [*Esp afidavit*] : deklarasyong nakasulat at pinagtibay sa pamamagitan ng panunumpa, bilang ebidensiyang magagamit sa hukuman : AFFIDAVIT, ALUSITHA.

á·pi·dó *png Zoo* [*Esp afido*] : ápid.

a·pí·ho *png Gra* [*Esp afijo*] : panlapi.

a·pí·ho *pnd* **mag-a·pí·ho, i·a·pí·ho** [*Esp afijo*] **1:** ikabit; isama **2:** idagdag sa sulat **3:** tatakán, tulad ng sa selyo.

a·pik·ló *pnr* [*Pan*] : likô.

a·pi·kul·tór *png* [*Esp apicultor*] : tagapag-alaga ng pukyutan.

a·pi·kul·tú·ra *png* [*Esp apicultura*] : sining ng pag-aalaga ng laywan o pukyut.

a·píl *png* [*Bik Seb*] : kalahok – *pnd* **u·ma·píl, a·pi·lán**.

á·pin *png* : pagbili ng butil sa bukid.

á·pin *png* [*Ilk*] : anumang dahon na isinasapin sa loob ng palayok bago ilagay ang bigas upang hindi masunog ang sinaing *Cf* SAPÍN.

a·pi·ná *pnd* **mag-a·pi·ná, i·a·pi·ná** *Mus* [*Esp afinar*] : isaayos ang tunog o tono ng piyano at katulad na instrumentong pangmusika.

a·pi·ná·do *pnr Mus* [*Esp afinado*] : nasa ayos ang tunog o tono ng instrumentong pangmusika.

a·pi·na·dór *png* [*Esp afinador*] : tagapina ng instrumentong pangmusika.

á·ping *png* [*Seb War*] : pisngi.

a·píng *png* [*Pan*] : pisngi.

a·pi·ni·dád *png* [*Esp afinidad*] **1:** relasyon o pagkakamag-anak dahil sa matrimonya : AFFINITY **2:** hilig; pagkahilig; pagkagusto : AFFINITY **3:** pagkakatulad; pagkakahawig : AFFINITY **4:** relasyon; kaugnayan : AFFINITY **5:** pag-iibigan; pagmamahalan : AFFINITY.

a·pi·pi·la *png Zoo* [*Tau*] : langgam (*Momemenium pharaonis*) na malaki at pula, may pakpak, at lumalabas kung tag-ulan.

a·pí·ra *png Zoo* : ibong panggabi.

a·pi·ráng *png* [*Ilk*] : tampipi.

a·pir·má *pnd* **mag-a·pir·má, a·pir·ma·hín, i·a·pir·má** [*Esp afirmar*] **1:** magpatunay; patunayan **2:** magpatibay; pagtibayin.

a·pir·mas·yón *png* [*Esp afirmación*] **1:** pagsang-ayon hinggil sa isang bagay **2:** *Bat* pormal na deklarasyon na piniling ihayag sa halip na panumpaan ng isang tao.

a·pir·ma·tí·ba *png* [*Esp afirmativa*] **1:** tugon o pahayag ng pagsang-ayon **2:** sang-ayong panig.

a·pir·ma·tí·bo *pnr* [*Esp afirmativo*] **1:** paayón o nagpapahayag ng pagsang-ayon; positibo **2:** *Pil* nagmumungkahi na may katangian o paksang sinasang-ayunan ang proposisyong tinutukoy.

a·pís *png* **1:** *Bot* uri ng yantok **2:** [*Pan*] sapin[1] **3:** [*Kap*] himas[1].

á·pi·sé *png* [*Esp ápice*] : taluktok.

a·pis·yón *png* [*Esp afición*] : kinahuhumalingang gawin; gawain o sangay ng karunungan.

a·pis·yo·ná·do *png* [*Esp aficionado*] : tao na mahilig sa isang bagay na nagdudulot ng pansariling kasiyahan sa halip na kíta.

a·pis·yo·ná·do *pnr* [*Esp aficionado*] : mahilig.

a·pí·tong *png Bot* : matigas na punongkahoy (*Dipterocarpus grandiflorus*) na ginagamit sa paggawa ng bahay.

ap·lâ *png Zoo* : maputing laman ng kanduli.

áp·la *png* [*Seb*] : paklá.

Ap·lá·i *png* [*Tng*] : isa sa mga pangkating etniko ng mga Tinggian.

a·pla·ká *pnd* **mag-ap·la·ká, ap·la·ka·hán, ap·la·ka·hín** [*Esp aplacar*] : payapain.

áp·las *png* **1:** [*Kap*] hapdi **2:** *Bot* [*Ilk*] isis.

a·plá·sos *pnb* [*Esp aplazo*] : hulugán.

aplauso (ap·láw·so) *png* [*Esp*] : pagpapakita ng papuri sa pamamagitan ng pagpalakpak.

ap·láy *pnd* **mag-ap·láy, a·pla·yán, i·ap·láy** [*Ing apply*] **1:** magharap ng pormal na kahilingan para sa isang bagay o gawain **2:** gumamit; gamitin **3:** maglagay.

ap·lá·ya *png* [*Esp a+playa*] : buhanginan sa baybay dagat *Cf* BAYBAYIN, DALAMPASIGAN, TABING-DAGAT : LITORAL

ap·lî *png Bot* : is-is.

ap·li·ká·ble *pnr* [*Esp aplicable*] **1:** maaari; magagamit **2:** nababagay.

ap·li·ká·do *pnr* [*Esp aplicado*] **1:** palaaral **2:** masipag; masikap 3: magagamit **4:** tumutukoy sa pag-aaral o kasanayang nagagamit sa araw-araw na buhay, gaya sa "aplikadong agham" at "aplikadong sining."

a·pli·ká·dong ag·hám *png* [*Esp aplicado+Tag na agham*] : uri ng agham na may gamit sa karaniwang buhay o ang praktika ng teoretikong agham : APPLIED SCIENCE.

ap·li·kán·te *png* [*Ing applicant*] : tao na nag-aaplay : APPLICANT.

ap·li·kas·yón *png* [*Esp aplicación*] **1:** paggamit para sa espesyal na layunin **2:** kahilingan **3:** pormal na kahilingang nakasulat, karaniwan sa pagsapì *Cf* ISLIP : FORM **4:** pagpapairal; pagbibigay-bisà.

áp·lod *pnr* [*Seb*] : pakla.

apnea (ap·ní·a) *png Med* [*Ing*] **1:** pansamantalang pagtigil ng paghinga **2:** asphyxia.

á·po *png* **1:** [*Ilk*] **a** ginoo **b** tawag pamitagan sa matandang lalaki **2:** [*Iva Ilk*] panginoon.

a·pó *png* [*Hil Pan Seb Tag War*] : anak ng anak o ng pamangkin *var* afú, afút, apô, apú, inapú : GRANDCHILD, MAKOAPO.

a·pò *png* [*Tag Ilk*] **1:** lolo; lola **2:** ámo **3:** ninuno, kanunu-nunuan.

a·pô *png* [*Tau*] : apó.

a·pò *pnr* [*War*] : lubóg, babád.

Apocalypse (a·po·ka·líps) *png* [*Ing*] : Apokalipsis.

Apocrypha (a·pók·ri·fá) *png* [*Ing*] : Apókripós.

a·pód *pnd* **u·ma·pód, a·po·rín** [*Bik*] : tawagin.

a·po·de·rá·do *png* [*Esp*] **1:** kinatawan; proxy *Cf* DELEGADO **2:** ahente; tagapamahala.

a·po·dík·ti·kó *pnr* [*Esp apodíctico*] **1:** maliwanag na napatunayan **2:** malinaw na nagpapakita o nagpapatunay na totoo.

á·po·dó *png* [*Esp*] : paláyaw.

a·pó·do *pnr* [*Esp*] : walang paá.

a·pó·do·sís *png Gra* [*Esp*] : pangunahing sugnay ng isang may pasubaling pangungusap.

á·pog *png* [*Hil Ilk Mar Seb Tag War*] **1:** maputing abó o gabok ng mga sinunog na kabíbi, lukan, halaan, at kauri na ginagamit sa pagsesemento o paglalapat at pagdidikit-dikit ng mga batong silyar ng mga pader o bakod : APÌ, PIRALÎ **2:** pinong kauri nito na isinasama ng matatandâ sa kanilang ngangà o inilalagay sa tubig na pinagbababáran ng mga kamyas, kundol, kalabasa, at katulad : PIRALÎ – *pnd* **mag-á·pog, a·pú·gan** – *pnr* **ma·á·pog**.

apogee (áp·o-dyí) *png Asn* [*Ing*] **1:** punto sa orbit ng isang lawas pangkalawakan, tulad ng buwan, na pinakamalayo sa mundo : APOHÉO **2:** pinakamalayo o pinakamataas na pook; karurukan; taluktok *Cf* PERIGEE : APOHÉO.

a·pó·he·ó *png* [*Esp apogeo*] : apogee.

A·pol·rá·ya *png Mit* [*Man*] : kataastaasang bathalang lumikha sa mga Mangyan.

a·po-jin *png* [*Baj*] : mga kaluluwa.

A·po·ka·líp·sis *png* [*Esp Apocalipsis*] : sa Bibliya, isa sa mga kasulatang Hudyo at Kristiyano na hitik sa pananagisag at mga pangitáin hinggil sa katapusan ng mundo : APOCALYPSE.

a·po·ka·líp·ti·ko *pnr* [*Esp apocalíptico*] **1:** may kaugnayan sa Apokalipsis **2:** nagbabala ng katapusan ng mundo : PROPÉTIKO **3:** humuhula sa nalalapit na kapahamakan.

a·pó·ko·pé *png Lit Lgw* [*Esp apócope*] : pagkawala o omisyon ng huling titik, pantig, o bahagi ng salita *Cf* PUNGÓS.

a·pó·kri·pó *pnr* [*Esp apócrifo*] : may kaugnayan sa Apokripos.

A·pó·kri·pós *png* [*Esp apócrifo+s*] : pangkat ng labing-apat na aklat na hindi kanónikó at kabilang sa Septuagint at Vulgata; bahagi ng Lumang Tipan : APOCRYPHA.

á·pol *png* **1:** [*Seb*] : kimpál **2:** [*War*] namuong dugo.

a·po·lí·ti·kál *pnr Pol* (*Ing apolitical*] : hindi interesado o walang kinalaman sa politika.

Apollo (a·pól·ow) *png* [*Ing*] **1:** *Mit* Apolo **2:** isa sa mga serye ng sasakyang pangkalawakan ng Estados Unidos na idinisenyo upang marating ng mga astronaut ang buwan.

A·pó·lo *png* [*Ing Apollo*] **1:** *Mit* **:** sinaunang bathalang Griyego at Romano na pinaniniwalaang diyos ng liwanag, musika, tula, at iba pa; anak ni Leto at kapatid ni Artemis **:** APOLLO **2:** napakagandang lalaki **:** APOLLO.

apology (a·pó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **1:** paumanhin **2:** apolohiya.

a·po·lo·hé·ti·kó *pnr* [*Esp apologético*] **:** nanghihingi ng paumanhin.

a·po·lo·hís·ta *png* [*Esp apologista*] **:** tao na humihingi ng paumanhin o nagtatanggol sa iba.

a·po·lo·hí·ya *png* [*Esp apología*] **1:** paumanhin **2:** paliwanag o depensa **:** APOLOGY.

A·po·lón *png Mit* **:** Pleiades.

apomixis (a·po·mík·sis) *png Bio* [*Ing*] **:** reproduksiyong asexual.

A·po·ni·bo·li·ná·yen *png Mit* [*Tin*] **:** magandang dilag na asawa ni Init-Init at anak ng makapangyarihang pinunong Tinggian.

Aponi-tolau (a·pó·ni·tó·law) *png* [*Tin*] **:** diyos at bayani ng mga Tinggian.

a·po·ple·hí·ya *png* [*Esp apoplejía*] **:** apoplexy.

a·po·plé·ti·kó *pnr Med* [*Esp apoplético*] **:** may kaugnayan sa apoplexy.

apoplexy (ap·o·plék·si) *png Med* [*Ing*] **1:** istrok **:** APOPLEHÍYA **2:** *Kol* hugos ng matinding emosyon, gaya ng galit **:** APOPLEHÍYA.

a·por·í·a *png* [*Ing*] **1:** sa retorika, pahayag ng pag-aalinlangan dahil hindi alam kung ano ang sasabihin o kung saan magsisimula **2:** *Pil* nakapagdududang bagay; nakalilitong suliranin.

a·po·rísmo *png* [*Esp aforismo*] **1:** maikli at makabuluhang kawikaan **2:** maikling pahayag ng prinsipyo.

a·po·rís·ta *png* [*Esp aforista*] **:** sa Ilocos, tao na naatasang maging aforador.

a·po·rís·ti·kó *pnr* [*Esp aforístico*] **:** tumutukoy sa o naglalaman ng aporísmo.

a·pó·ro *png* [*Esp aforro*] **:** kahoy, metal, at kauri na ginagamit pampatigas, *hal* makapal o matigas na tela na ipinapaloob sa amerikana o manggas ng kamisadentro **:** DÁTIG.

a·por·tu·ná·do *pnr* [*Esp afortunado*] **:** mapalad; masuwerte.

a·pós *png* [*Bik*] **:** inis[1].

a·po·sá·pos *png* [*Mrw*] **:** patâ.

a·po·sén·to *png* [*Esp*] **:** silid na paupahan; apartment.

a·pós·ta·sí *png* [*Ing apostasy*] **:** pagtalikod sa isang paniniwala o pananalig.

a posteriori (a·pó·stir·ór·i) *pnb* [*Lat mula sa likuran*] **1:** *Bat* mula sa partikular na pangyayari tungo sa pangkalahatang prinsipyo o batas; batay sa aktuwal na obserbasyon o pagkaraan ng isang eksperimento **2:** hindi umiiral sa isip bago at bukod sa karanasan *Cf* A PRIORI.

a·pos·tól *png* [*Esp*] **1:** sa Ebanghelyo, isa sa labindalawang pangunahing disipulo ni Kristo **2:** unang matagumpay na Kristiyanong misyonero sa isang bansa o sambayanan **3:** pinuno o namumukod-tanging personahe, lalo na ng isang kilusan sa reporma **4:** mensahero o kinatawan, **a·pos·to·lés** kung maramihan.

a·pos·to·lá·do *png* [*Esp*] **1:** autoridad ng Papa bilang pinuno ng apostoliko; samahan ng mga légong deboto sa misyon ng simbahang Katoliko **2:** posisyon o kapangyarihan ng apostol; pamumuno ng reporma.

a·pos·tó·li·kó *pnr* [*Esp apostólico*] **1:** tumutukoy sa labindalawang apostol **2:** tumutukoy sa Papa na itinatangi bilang kahalili ni San Pedro.

a·pós·tro·pé *png* [*Esp apóstrofe*] **1:** *Lit* **a** pagtawag sa isang tao na wala sa tagpo o patay na **b** pagbibigay ng katangiang pantao sa kinakausap na bagay o bahagi ng kalikasan **:** PANAWÁGAN **2:** *Gra* kudlít.

a·pót *pnr* [*War*] **:** gahol.

a·po·tég·ma *png* [*Esp*] **:** maikli at makahulugang kasabihan o kawikaan, isang aporismo.

a·po·te·ká·ri *png* [*Ing apothecary*] **:** kemiko na lisensiyadong magreseta ng gamot at droga.

a·po·te·ó·sis *png* [*Esp*] **1:** pag-aangat sa kabanalan; pagtuturing na banal **2:** pagsamba sa isang bagay; isang kahanga-hangang halimbawa **3:** sinasambang huwaran o uliran **:** APOTHEOSIS.

apotheosis (a·poth·i·ó·sis) [*Ing*] **:** apoteosis.

a·póy *png* **1:** siklab na makikita sa sinag, ningas, at init **:** APÎ, FIRE, KALÁY, KALÁYO **2:** init o pusok ng damdamin at sigla ng haraya **3:** [*Igo*] pag-aalay ng manok para sa bukid **4:** [*War*] lolo at lola.

a·pó·yo *png* [*Esp*] **:** tangkilik; tulong; taguyod.

ap·pan *png Bot* [*Iba*] **:** pahutan.

apparatchik (a·pa·rá·tsik) *png Pol* [*Rus apparat+chik*] **1:** kasapi ng pangasiwaan ng isang partido Komunista; komunistang ahente o espiya **:** APARÁTSIK **2:** masigasig na pinuno; opisyal ng isang organisasyon **:** APARÁTSIK.

apparatus (ap·a·rát·us) *png* [*Ing*] **:** aparáto.

apparatus criticus (a·pa·rá·tus kri·ti·kús) *png* [*Lat*] **:** kalipunan ng mga varyant at anotasyong idinudugtong sa isang nakalimbag na teksto.

apparel (a·pár·el) *png* [*Ing*] **1:** pormal na kasuotan; damit **2:** bordadong palamuti sa ilang kasuotang pansimbahan.

appeal (a·píl) *png* [*Ing*] **1:** akto o halimbawa ng paghahabol **2:** pormal o kagyat na kahilingan para sa taguyod ng madla **:** PAKIUSAP, PANAWAGAN **3:** *Bat* pagsangguni ng isang kaso sa nakatataas na hukuman **:** APELA, DULOG **4:** pagiging kaakit-akit; kaakit-akit na katangian.

appellant (a·pél·ent) *png Bat* [*Ing*] **:** apelánte.

appellate (a·pél·it) *pnr Bat* [*Ing*] **:** may kinalaman sa mga paghahabol.

appendage (a·pén·dids) *png* [*Ing*] **1:** bagay na nakakabit; dagdag **2:** *Zoo* paa o ibang nakausling bahagi ng isang arthropod.

appendix (a·pén·diks) *png* [*Ing*] **1:** *Med* apendiks **2:** apendise.

appetite (áp·i·táyt) *png* [*Ing*] **:** apetito.

appetizer (áp·i·táy·zer) *png* [*Ing*] **:** pampagana.

ap·pi·gúd *png* [*Ilk*] **:** kaliwete.

ap·pi·gúd *pnd* **mag-ap·pi·gúd, u·map·pig·gúd** [*Ilk*] **:** gumalaw nang nakaaasiwa.

apple (áp·ol) *png* [*Ing*] **:** mansanas.

applicant (áp·li·kánt) *png* [*Ing*] **:** aplikante.

applied science (ap·láyd sá·yans) *png* [*Ing*] **:** aplikadong agham.

ap·pong *png* [*Bon*] **:** abaloryo o kuwintas na may mga butil na dekorasyon.

ap·prén·tis *png* [*Ing apprentice*] **:** aprendís.

approximate (a·prók·si·méyt) *png* [*Ing*] **:** tantiya.

á·prad *pnr* [*Ilk*] **:** malat.

áp·ras *pnd* **ap·ra·sín, mag-áp·ras** [*War*] **:** tiisin ang pagod.

a·pren·di·sá·he *png* [*Esp aprendizaje*] **:** panahon ng pagsasanay ng aprendis.

a·pren·dís *png* [*Esp aprendiz*] **1:** tao na nagtratrabaho nang walang bayad upang matuto lamang sa gawaing pinag-aaralan niya **2:** tao na bago pa lamang sa gawain; nag-aaral pa lamang **:** APRENTÍS.

a·prén·tis *png* [*Ing apprentice*] **:** aprendís.

apres (a·pré) *pnt* [*Fre*] **:** pagkatapos.

a·pres·yá·ble *pnr* [*Esp apreciable*] **:** lubhang mahalaga at kapansin-pansin; makahulugan.

a·pres·yas·yón *png* [*Esp apreciación*] **1:** pagpapahalaga o pagpapasalamat sa kilos o salita **2:** pagtantiyá o paghatol; ebalwasyon ng opinyon, sitwasyon, tao, at iba pa **3:** pagtaas ng halaga **:** APRÉSYO.

a·pres·ya·tí·bo *pnr* [*Esp apreciativo*] **:** mapagpahalaga o mapagpasalamat.

a·prés·yo *png* [*Esp aprecio*] **:** apresyasyón.

a·pre·tá *pnd* **a·pre·ta·hín, a·pre·ta·hán** [*Esp apretar*] **:** higpitan.

a·pre·tá·do *pnr* [*Esp*] **:** mahigpit o makipot ang pagkakagawâ.

a·pre·ta·dór *png* [*Esp*] **:** kasangkapang panghigpit.

apricot (á·pri·kót) *png Bot* [*Ing*] **1:** punongkahoy (*Prunus armeniaca*) na may bungang habilog at kulay dalandan **2:** bunga nito **3:** kulay ng bunga nito.

aprieto (ap·ri·yé·to) *png* [*Esp*] **:** kagipitan; pangangailangan.

A·pri·ká *png* [*Ing*] **:** Africa.

A·pri·ká·no *pnr* [*Esp Africano*] **:** African.

April (éy·pril) *png* [*Ing*] **:** Abril.

a priori (a·pra·ór·i) [*Lat mula sa harapan*] *Bat* **1:** mula sa dahilan tungo sa epekto; mula sa isang pangkaraniwang batas tungo sa partikular na pangyayari at balido kahit walang batayang obserbasyon **2:** umiiral sa isip bago at bukod sa karanasan **3:** hindi batay sa nauna nang pag-aaral o pagsusuri *Cf* A POS-TERIORI.

a·pri·tá·da *png* [*Esp afritáda*] **:** putahe ng karne na iginisa sa sibuyas, kamatis, at iba pa, may sahog na patatas at siling-pari, at may sarsa.

ap·ró *png* [*Ilk*] **:** apdo.

a·pro·bá *pnd* **mag-a·pro·bá, i·a·pro·bá, a·pro·ba·hán** [*Esp aprobar*] **1:** magpatibay **2:** sumang-ayon; tanggapin.

a·pro·bá·do *pnr* [*Esp*] **:** sinang-ayunan o may pagsang-ayon.

a·pro·bas·yón *png* [*Esp aprobacion*] **:** pagpapatibay o pag-eendoso.

a·prok·si·má *pnd* **mag-a·prok·si·má, i·a·prok·si·má, a·prok·si·ma·hín** [*Esp aproximar*] **:** tayahin; kalkulahin.

a·prok·si·má·do *pnr* [*Esp aproximado*] **:** humigit-kumulang; malapit; di-malayo.

a·prók·si·mas·yón *png* [*Esp aproximación*] **:** pagtantiyá.

apron (éy·pron) *png* [*Ing*] **:** epron.

apropos (á·pro·pó) *pnb* [*Fre*] **:** nauugnay at napapanahon.

a·prop·yas·yón *png* [*Esp apropiación*] **1:** paglalaan ukol sa isang espesipikong layunin o gamit **2:** pagsamsám; pag-angkin; pag-ilit.

ap·sâ *pnd* **mag-ap·sâ, i·ap·sâ** [*Kap*] **:** iluwá.

ap·sáng *png* [*ST*] **:** ganda ng tíkas o tindig; postura.

ap·sík *png* [*ST*] **:** nagngangalit na pag-alipusta o paghamak.

ap·síng *png* **:** pulgás o garapáta.

ap·sút *png* [*Ilk*] **:** puslit[1].

ap·tá *png Zoo* **:** alamang.

ap·tás *png* [*Kap*] **:** bastâ.

ap·ti·túd *png* [*Esp*] **1:** likás na talino o hílig **2:** kakayahang matutuhan ang isang kasanayan **:** APTITÚDE.

aptitude (áp·ti·tyud) *png* [*Ing*] **:** aptitúd.

a·pu·hán *png* [*Seb*] **:** lolo o lola.

a·pú·hap *png* [*Hil Tag*] **:** paghahanap sa pamamagitan ng kamay **:** HAPIHAP, KAPÂ – *pnd* **mag-a·pú·hap, a·pu·há·pin**.

á·pul *png* [*Tau*] **:** namumuong dugo.

a·pu·là *png* **:** pigil; sugpô; ampát **:** HAPOLÁ.

a·pú·lid *png Bot* [*Bik Kap Tag War*] **:** halamang-ugat (*Ecleocharis dulcis*) na tumataas nang hanggang 1 m, putî, at nailalagà ang lamang ugat.

A·pu·lón *png Asn* [*Esp*] **:** Pleiades.

a·pú·nga *png Bot* **:** hinabuad.

a·pun·ta·dór *png* [*Esp*] **:** diktador[5].

a·pún·te *png* [*Esp*] **:** mga talâ; borador; rekord.

a·pu·rá *png* [*Esp apurar*] **:** pagmamadali; agárang pagtapos ng gawain dahil sa tindi ng pangangailangan – *pnd* **a·pu·ra·hín, u·ma·pu·rá, mag-a·pu·rá**.

a·pu·rá·do *pnr* [*Esp apurar* + *ado*] **:** nag-aapura.

A·pu·ra·hú·wan *png* [*Tbw*] **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Tagbanwa.

a·pú·ro *png* [*Esp*] **1:** kasalatan; kadahupan **2:** kagipitan.

á·pus *png* **1:** [*Kap*] gagád **2:** [*Tau*] **:** sugal o pagsusugal.

á·pus *pnr* [*Kap*] **:** unsiyami.

a·pu·wés·ta *pnd* **mag-a·pu·wés·ta, i·a·pu·wés·ta** [*Esp apuesta*] **:** pumusta.

a·púy *png* [*Ilk*] **:** saing.

a·pú·yan *png* [*apoy* + *an*] **:** posporo[1].

ap·wés·to *png* [*Esp apuesta*] **:** pusta; tayâ.

ap·yâ *png* [*ST*] **:** tao na mahilig o mabilis pumuri.

ap·yák *png* **:** pula ng itlog.

áp·yan *png* [*Bik Kap Hil Iba Seb Tag War*] **:** opyum.

áp·yo *png Bot* [*Esp apio*] **:** halaman (*Apium graveolens*) na kabilang sa family *parsley*, nakakaing hilaw o lutô ang dahon **:** CELERY.

áp·yos *png* [*ST*] **:** bakás ng anumang itinapon, inilaglag, o iniwan.

aqua (á·kwa) *png* [*Ing Lat*] **1:** tubig **2:** kulay na bahagyang luntiang bughaw.

aqualung (ák·wa·láng) *png* [*Ing*] **:** scuba.

aquarium (a·kwé·ri·yúm) *png* [*Ing*] **:** akwaryum.

Aquarius (a·kwér·i·us) *png* [*Ing*] **:** Akwaryo.

aqueous humor (éy·kwi·ós hyú·mor) *png Bio* [*Ing*] **:** tila tubig na fluid sa mata, nasa pagitan ng lente at cornea.

Aquino, Melchora (a·kí·no, mel·tsó·ra) *png* **:** (1812 - 1919) higit na kilala sa tawag na "Tandang Sora," tinaguriang ina ng Katipunan dahil sa kaniyang pagtulong sa mga Katipunero.

Aquino de Belen, Gaspar (a·kí·no de be·lén gas·pár) *png Lit* **:** autor ng kauna-unahang pasyon sa Tagalog na inilimbag noong 1704.

ar *png* **:** tawag sa titik *R*.

Ar, symbol (ey·ar) *Kem* [*Ing*] **:** argon.

a·rà *pnr* **:** marangyâ; magárbo.

á·ra *pnd* **mag-á·ra, a·rá·min** [*Bik*] **:** asamin o pagnasaan.

Á·rab *png* [*Ing*] **1:** tao na Semitiko na naninirahan sa Arabia o sa iba pang bahagi ng Gitnang Silangan **2:** anumang may kaugnayan sa bansang Arabia **:** ARÁBE.

a·ráb *pnr* [*War*] : sunóg na ngunit hindi pa luto.

a·ra·bál *png* [*Esp arrabal*] : panirahang pook sa paligid ng lungsod; karatig-pook : SUBURB.

A·rá·be *png* [*Esp*] : Arab.

a·ra·bés·ko *png* [*Esp arabesco*] **1:** *Say* sa ballet, posisyon o tindig na nakaunat ang isang paa, pahalang sa likod, nakadukwang ang katawan, at nakaunat ang dalawang kamay **2:** disenyong ornamental na gumagamit ng banghay ng mga baging, bulaklak, at bungangkahoy upang lumikha ng komplikadong padron ng mga linya **3:** *Mus* maikling piyesa, karaniwang sa piyano.

Arabia (a·ráb·ya) *png* [*Esp Arabia*] : malaki at madisyertong tangwáy sa hilagang Asia.

Arabic (ar·á·bik) *pnr* [*Ing*] : Arabiko.

arabica (a·rá·bi·ká) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* palumpong o punongkahoy na laging-lunti (*Coffea arabica*) at nagbubunga ng kapeng mataas ang kalidad **2:** kape na mula rito.

Arabic alphabet (ar·á·bik ál·fa·bét) *png* [*Ing*] : alpabetong may 28 titik at mula sa alpabetong Aramaiko.

Arabic numeral (ar·á·bik nyú·mi·rál) *png* [*Ing*] : alinman sa mga simbolong 0,1,2,3,4,5,6,7,8,9.

A·rá·bi·kó *pnr* [*Esp Arábico*] : hinggil sa tao at kultura ng Arabia : ARABIC.

Araceae (a·rey·sí·i) *png* [*Ing*] : family ng mga halamang tropiko (order *Arales*) at karaniwang may mga bulaklak sa malamang tumpok ng mga tinik na naiilaliman ng madahong baluti.

arachnid (á·rak·níd) *png* [*Ing*] : anumang arthropod na kabilang sa class *Arachnida, hal* gagamba at alakdan.

a·rá·do *png* [*Bik Hil Ilk War Esp*] : aráro.

a·rá·gan *png Bot* [*Bik Seb Ilk Plw*] : alga (*Sargassum siloquosum*) na maaaring kainin ng tao, tuwid, hanggang 50 sm ang taas, at kumpol-kumpol kung lumago.

á·rag-á·rag *png* : kahong gawa sa metal na nagdadala ng mabibigat na bagay, may isa o dalawang gulong sa harap at sinusuportahan ng dalawang báras sa magkabilang gilid bilang tatangnan sa pagbuhat nito.

a·rág·bat *png* [*War*] : abát.

a·ra·gí·rang *png* [*Bik*] : tuyong dahon.

a·ra·gí·tong *pnd* **mag-a·ra·gí·tong, i·a·ra·gí·tong** [*Bik*] : tipunin; pagsama-samahin.

a·rag·lá·yon *png* [*Seb War*] : bayaníhan.

a·rá·han *png Zoo* : uri ng kandulì (family *Ariidae*) *Cf* BUNGÚAN.

a·rá·hit *pnd* **um·a·rá·hit, a·ra·hí·tin, i·a·rá·hit** [*Bik*] : pulutin; ipunin.

á·rak *png* [*Bik Ilk*] : álak.

a·ra·ká·ak *png* [*War*] : kalawang.

á·rak·ní·da *png Zoo* [*Esp arácnida*] : hayop na kabilang sa uring *Arachnida,* katulad ng gagamba, alakdan, at kuto.

a·rá·kup *png* [*Ilk*] : yakap.

a·rá·kyo *png* **1:** arnis **2:** sa teatro, bersiyon ng tibag sa Nueva Ecija.

á·ral *png* **1:** pag-iisip upang matutuhan o malaman ang isang bagay **2:** pagpasok sa paaralan upang matuto **3:** leksiyon **4:** kabutihang mapupulot o matututuhan **5:** páyo; paalala; pagunitâ – *pnd* **i·pa·ngá·ral, mag-á·ral, i·á·ral**.

a·ra·lín *png* [*aral* + *in*] **1:** leksiyon **2:** kabutihang matututuhan.

á·ram *png* [*Mrw*] : barò[1].

a·ra·mág *png* [*Iba*] : ritwal kapag may namatay, karaniwang umaabot nang tatlo hanggang ilang buwan batay sa kalagayang pangkabuhayan ng pamilya *var* aremag.

A·ra·má·i·ká *png* [*Esp Aramaica*] **1:** wikang Semitiko ng makalumang Syria, na ginamit bilang lingua franca sa Gitnang Silangan noong ika-6 siglo BC at napalitan ng Hebrew bilang wika ng mga Hudyo **2:** pinaniniwalaang wika na ginamit ni Hesus.

A·ra·má·i·kó *pnr [Esp Aramaico*] : may kaugnayan sa Aramaika.

a·ra·máng *png* [*Ilk*] : alamang.

a·ra·máy *png Bot* [*Iva*] : halaman (*Pipturus arborescens*) na nabubuhay sa mababang bahagi ng aplaya at ipinapakain sa baboy ang mga dahon nito.

a·rám·bi·lí *pnb* [*Bik*] : kung hindi.

a·rá·mid *png* [*Ilk*] : gawain.

á·ran *png* [*Ilk*] **1:** babaeng higante **2:** mangkukulam **3:** bigas na malagkit at maputi.

a·ráng *png* [*Bik*] **1:** pagdarasal **2:** paghiling.

a·rang·ká·da *png* [*Esp arrancada*] **1:** biglang simula **2:** biglang andar o sibad.

a·ráng·ke *png* [*Esp arranque*] : simula; pook na pagsisimulan.

a·rang·ya·bán *png Ana* [*War*] : bahagi ng katawan na lumilikha ng punlay o itlog; sistemang panreproduksiyon.

a·ran·sél *png* [*Esp arancel*] **1:** noong panahon ng Espanyol, listahan ng mga bayarin sa simbahan **2:** buwis; bayad sa adwana *var* aransól.

a·rán·ya *png* [*Esp araña*] **1:** sangasangang kumpol ng mga ilaw na karaniwang nakasabit sa kisame : CHANDELIER **2:** *Zoo* gagamba **3:** tawag sa maluhong sasakyan, may apat na gulong, hila ng isang kabayo, at may tabing na naibababa kapag hindi mainit ang araw o hindi umuulan.

a·rán·yas *png* [*Esp araña* + *s*] : maraming kalawit na panghúli ng isda.

a·rá·o *png* [*Mrw*] : pili[1].

á·rap *pnd* **ma·ngá·rap, a·rap-a·rá·pin** [*Kap Tag*] : managinip *Cf* PANGARAP.

a·ra·pál *pnd* **mag-a·ra·pál, a·ra·pa·lán** [*Hil*] : gampanan ang maraming gawain.

a·ra·pá·rap *png* [*Mar*] : alíw[2].

a·ráp-á·sap *pnr* [*Bik*] : magaspang; bakô-bakô.

ár-ar *png* [*Ilk*] : agusan.

a·rá·raw *png* [*Ilk*] : pakiusap; pagsamo.

a·ra·ráw *png* [*Ilk*] : iyak.

a·rá·ro *png* [*Esp arado*] : kasangkapang pambungkal sa bukid, karaniwang hinihila ng kalabaw *Cf* KULIGLÍG[2], TRAKTÓRA : ARÁDO, DÁRO, LÓKOY, PLOUGH, PLOW – *pnd* **mag-a·rá·ro, a·ra·rú·hin, i·a·rá·ro**.

ar-a·ró·sip *png* [*Ilk Pan*] : laté.

a·ra·rú *png Bot* [*Ing arrowroot*] **1:** palumpong (*Maranta arundinacea*) na nakakain ang lamang-ugat **2:** arinang galing dito **3:** tinapay na gawa mula rito *var* uraro, aruru, aruro, arurot, uraru.

a·ra·ruy *png Mus* [*Agt-Mgk*] : awit.

ar-ar·yá *png Mit* [*Ilk*] : ikaapat na kaluluwa o ang nakalayang kaluluwa ng namatay.

á·ras *png* **1:** labintatlong pirasong pilak na inihahandog ng lalaki sa babae sa kanilang kasal **2:** [*Tau*] banál na kaharian, ikapitong saray ng langit na kinaluluklukan ng trono ng Diyos.

a·ra·sá·as *png* [*Ilk*] : bulong.

a·ra·sa·gíd *pnr* [*Ilk*] : maramdamin.

a·rás·tre *png* [*Esp arrastre*] : buong lakas na paghila o paglilipat ng isang malaki at mabigat na bagay *Cf* HÁKOT.

á·rat *png* [*Pan*] : askad.

a·ra·tá·rat *png* [Mrw] : búnot.

a·rá·ti·lés *png Bot* **:** punongkahoy (*Muntingia calabura*) na tumataas nang 10 m, may puti at maliit na bulaklak, at makatas ang bilog at pulang bunga na nakakain.

a·ra·tú·bang *png* [*Bik*] **:** sálo.

araucaria (a·ráw·ka·rí·ya) *png Bot* [*Ing*] **:** punongkahoy (*Araucaria heterophylla*) na kauri ng laging-lunti.

á·raw *png* **1:** pinakasentrong bituin ng sistemang solar na iniinugan ng mga planetang tumatanggap ng init at liwanag nito, may 150 milyong km ang layò mula sa daigdig **:** ADLÁW, ÁGEW, AGGÁW, ALDÁW, ALDÓ, ALÓNGAN, SUGÁ, SUN **2:** panahong mula sa pagsikat ng araw hanggang sa paglubog nito; maghapon; kasalungat ng gabí **:** ADLÁW, ÁGEW, AGGÁW, ALDÁW, ALDÓ, ALÓNGAN, DAY, DAYTIME, SUGÁ **3:** panahong binubuo ng 24 oras **:** ADLÁW, ÁGEW, AGGÁW, ALDÁW, ALDÓ, ALÓNGAN, DAY, SUGÁ **4:** ang bawat isa sa pitong bahagi na bumubuo sa isang linggo na may kani-kaniyang pangalan; Lunes, Martes, Miyerkoles, Huwebes, Biyernes, Sabado, Linggo **:** ADLÁW, ÁGEW, AGGÁW, ALDÁW, ALDÓ, ALÓNGAN, DAY, SUGÁ **5:** init nito - *pnr* **ma·á·raw** **6:** kapanganakan o anibersaryo **7:** panahon ng pananaig o pamamayanì **9:** pétsa.

A·ráw-a·ráw! *pdd* [*Hil*] **:** tumangging maniwala kahit tunay ang pangyayari.

A·raw ng Ka·gi·tí·ngan *png* [*araw ng ka+giting+an*] **:** pambansang paggunita sa kabayanihan ng mga nakipaglaban sa mga Hapon, itinaon sa araw ng pagsuko ng Corregidor at ginaganap tuwing 6 Mayo.

A·raw ng Ka·sa·rín·lan *png* [*araw ng ka+sarili+an*] **:** pambansang pagdiriwang ukol sa pagpapahayag ng kalayaan ng Filipinas, dating ginaganap tuwing 4 Hulyo, at kasalukuyang ginaganap tuwing 12 Hunyo.

A·raw ng mga Ba·yá·ni *png* **:** pambansang paggunita sa mga namatay sa Rebolusyong Filipino at Ikalawang Digmaang Pandaigdig, ginaganap tuwing unang linggo ng Agosto.

A·raw ng mga Pa·táy *png* **:** pambansang paggunita ng mga Kristiyano sa mga yumao at opisyal na ginagawa tuwing 1 Nobyembre sa pamamagitan ng misa, pagdalaw at pagbabantay sa sementeryo, pagtitirik ng kandila, at pag-aalay ng bulaklak sa mga puntod *Cf* ALL SAINTS' DAY **:** TODOS LOS SANTOS, ALL SOULS' DAY.

A·raw ng mga Pú·so *png* **1:** araw ng pagdiriwang ng kapistahan ni St Valentine, ang patron ng mga magkasintahan, na ginaganap tuwing 14 Pebrero **2:** araw ng mga magkasintahan.

A·raw ng Pag·hu·hu·kóm *png* [*araw ng pag+hu+hukom*] **:** sa Bibliya, araw ng huling paghuhukom ng Diyos sa sangkatauhan sa pagwawakas ng mundo **:** JUDGEMENT DAY.

A·raw ng Pa·sa·sa·lá·mat *png* [*araw ng pa+sa+salamat*] **:** itinakdang araw para sa pambansang pasasalamat.

A·ráy! *pdd* **:** daíng ng tao na nasaktan – *pnd* **u·ma·ráy, i·a·ráy, ma·a·ráy**.

a·rá·yat *png* **1:** *Bot* matinik na palumpóng **2:** pook ng pagtitipon; tagpuan **3:** [*Ilk*] saklolo; tulong.

A·rá·yat *png* **:** Bundok Arayat.

a·rá·yu *png* **:** uri ng isdang alat (*Genus Coryphaena*).

ar·béng *png* [*Ilk*] **:** pansamantalang bákod o hárang na yari sa kawayan.

ár·bi·tér *png* [*Ing*] **:** tao na may kapangyarihang magpasiya sa pagtatalo.

ar·bi·trá *pnd* **mag-ar·bi·trá, i·ar·bi·trá, ar·bi·tra·hín** [*Esp arbitrar*] **:** humatol.

ar·bi·tra·dór *png* [*Esp*] **:** hukóm; huwés; tagahátol.

arbitrary (ar·bi·trár·i) *pnr* [*Ing*] **:** arbitraryo.

ar·bi·trár·yo *pnr* [*Esp arbitrario*] **1:** batay lamang sa pasiya ng isang indibidwal at hindi sa batas **:** ARBITRARY **2:** walang pagpipigil **:** ARBITRARY **3:** bunga ng kapangyarihang absoluto **:** ARBITRARY.

ar·bi·tras·yón *png* [*Esp arbitración*] **:** pagdinig at pagpapasiya ayon sa mga kasunduan ng mga panig *Cf* PAMAMAGITAN **:** ARBITRATION.

arbitration (ar·bi·tréy·syon) *png Pol* [*Ing*] **:** arbitrasyón.

ar·bi·trí·yo *png* [*Esp arbitrio*] **1:** noong panahon ng Espanyol, bayad sa mga lisensiya ng palaro at negosyo **2:** pasiya; kalayaan o kapangyarihan sa pagpapasiya.

ár·bol *png* [*Esp*] **1:** punongkahoy **2:** bálag **3:** sibát; palò; bíga.

ar·bo·lánte *png Ark* [*Esp*] **1:** uri ng arko na nagdudulot ng papalabas at papababang lakas sa isang kontrapuwerte **:** FLYING BUTTRESS **2:** estruktura o palamuting pilipit ang hugis, karaniwang isinasama bilang suporta sa mga retablo at katulad **:** ALÉTA[2], ARKO BOTARETE.

ar·bu·lár·yo *png* [*Esp herbolario*] **:** manggagamot na gumagamit ng sinaunang kaalaman sa panggagamot *var* albuláryo **:** BAGLÁN, ERBOLARYO.

arc (ark) *png* [*Ing*] **1:** bagay na nakaarko **2:** bahagi ng sirkumperensiya ng isang bílog.

arcade (ár·keyd) *png* [*Ing*] **1:** arkada[1] **2:** isang pook liwaliwan.

arch (arts) *png* [*Ing*] **1:** arko **2:** anumang kahugis nito.

archaic (ar·kéy·ik) *pnr* [*Ing*] **:** arkaiko.

archangel (ark·éyn·dyel) *png* [*Ing*] **:** arkanghel.

archbishop (arts·bí·syap) *png* [*Ing*] **:** arsobispo.

archdiocese (arts·dáy·o·sés) *png* [*Ing*] **:** artsidiyosesis.

archegonia (ar·ke·gów·ni·á) *png Bot* [*Ing*] **:** hugis túbo na sex organ ng mga babaeng lumot, pakô, at ilang gymnosperm.

archenteron (ar·kén·te·rón) *png Bio* [*Ing*] **:** cavity ng gastrula ng embryo.

archer (ár·tser) *png* [*Ing*] **:** tagapana.

archery (art·se·rí) *png* [*Ing*] **:** sining ng pagpána.

archetype (ár·ki·táyp) *png* [*Ing*] **:** arketipo.

archipelago (ar·ki·pé·la·gó) *png* [*Ing*] **:** kapuluan.

architect (ár·ki·ték) *png* [*Ing*] **:** arkitekto.

architecture (ar·ki·ték·tyur) *png* [*Ing*] **1:** arkitektura **2:** *Com* konseptuwal na estruktura at lohikal na organisasyon ng isang computer o sistemang nakabase sa computer.

archive (ár·kayv) *png* [*Ing*] **1:** artsíbo **2:** *Com* paglilipat ng datos sa isang di-gaanong gamiting file, *hal* mula disk tungong tape.

archivist (ar·káy·vist) *png* [*Ing*] **:** artsibéro.

arco toral (ár·ko to·rál) *png Ark* [*Esp*] **:** isa sa apat na malalaking arko na sumusuporta sa bobeda ng simbahan.

Arctic (árk·tik) *png* [*Ing*] **:** rehiyong Arctic **:** ARTIKO.

Arctic (árk·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa rehiyon ng North Pole **2:** *Idy* napakalamig **:** ARTIKO.

Arctic Circle (árk·tik·sír·kel) *png* [*Ing*] **:** ang hanggahan ng North Frigid Zone.

Arctic Ocean (árk·tik ów·syan) *png* [*Ing*] : Karagatang Artiko.

Arctic Sea (ark·tík see) *png* [*Ing*] : Dágat Artiko.

Arcturus *png Asn* [*Ing Gri*] : Makapanis.

ar·díl·ya *png Zoo* [*Esp ardilla*] : iskuwírel.

á·re *png* [*Kap*] : dayami.

area (éyr·i·yá) *png* [*Ing*] **1:** lawak o sukat ng isang rabaw **2:** rehiyon **3:** pook na inilaan sa isang tiyak na layunin **4:** saklaw ng isang aktibidad o pag-aaral.

a·rég·la *pnd* **mag-a·rég·la, a·reg·la·hín** [*Esp arregla*] : ayusin; komponihin.

a·reg·lá·do *pnr* [*Esp arreglado*] **1:** inayos **2:** aprobado.

a·rég·lo *png* [*Esp arreglo*] **1:** kasunduan; pakikipag-ayos **2:** pag-aayos; pag-aaregla – *pnd* **mag·a·rég·lo, a·rég·lu·hin, u·ma·rég·lo**.

a·reg·lú·han *png* [*Esp arreglo+han*] : usapan upang ayusin ang anumang alitan o argumento.

a·ré·ka *png* [*Ing areca*] *Bot* : palmerang tropiko na kabilang sa genus *Areca*, katutubo sa Asia.

á·rem *png* [*Ilk*] : lígaw.

a·re·mág *png* [*Iba*] : lamayan ng mga patay.

a·ré·na *png* [*Esp*] **1:** gitnang bahagi ng makalumang ampiteatro ng mga Romano na pinagtatanghalan ng mga timpalak, paligsahan, o anumang panoorin **2:** anumang katulad sa lawak o gamit **3:** larang ng interes, pagsasanay, o tunggalian.

a·rén·da *pnd* **mag-a·rén·da, a·rén·da·hín** [*Esp arrendar*] : umupa; magrenta; umarkila *var* arinda.

a·reng-éng *png* [*Ilk*] : daíng.

areola (a·rí·o·lá) *png Ana* [*Ing*] **1:** may kulay na guhit sa paligid, *hal* ng utong **2:** *Bio* : maliit na espasyo tulad sa pagitan ng mga ugat ng dahon o pakpak ng kulisap.

a·rep·ép *png* [*Ilk*] : sagimsim.

a·rép-e·pén *pnd* **mag-a·rép-e·pén, um·a·rép-e·pén** [*Ilk*] : mangarap nang gising.

Ares (ar·íz) *png Mit* [*Ing Gri*] : sinaunang diyos ng digma, kinikilalang Marte ng mga Romano.

a·res·tá·do *pnr* [*Esp arrestado*] : dinakip, hinuli.

a·rés·to *png* [*Esp arresto*] **1:** pagdakip, lalo na sa bisa ng legal na autoridad **2:** pagtigil o paghinto – *pnd* **mag-a·rés·to, a·rés·tu·hín, ma·a·rés·to**.

a·rés·to ma·yor *png Pol* [*Esp arresto mayor*] : panahon ng pagkabilanggo sa kulungan ng lalawigan.

a·rés·to me·nór *png Pol* [*Esp arresto menor*] : panahon ng pagkabilanggo sa kulungan ng munisipyo.

a·ré·tes *png* [*Esp arete + s*] : hikaw.

ar·ga·má·sa *png* [*Esp*] : halò ng semento o ápog kasama ng buhangin at tubig na ginagamit sa pagpapalitada.

ar·ga·nás *png* [*Esp argana + s*] : dalahin o bagaheng isinasakay sa kabayo o kalabaw *var* alganás *Cf* KARGA.

Ar·gen·tí·na *png*: republika sa pinakatimog na bahagi ng Timog Amerika.

ar·gól·ya *png* [*Esp argolla*] **1:** maliit at bilóg na metal na sinasabitan ng kortina : RING[3] **2:** malaking singsing na bakal, karaniwang ginagamit ng mga akrobat : RING[3] **3:** pagsasanay sa akto ng pagganap ng isang argolyador *Cf* SINGSÍNG.

ar·gol·ya·dór *png* [*Esp argollador*] : tao na nagsasanay o gumaganap sa argólya.

ár·gon *png Kem* [*Ing*] : hindi kumikilos na element na parang gas (atomic number 18, symbol **Ar**).

Argonaut (ár·go·nót) *png Mit* [*Ing Gri*] : pangkat ng magigiting, kasama si Jason na naglayag upang hanapin ang ginintuang lana.

ár·got *png* [*Ing*] : pabalbal na wika ng isang pangkatin o uri, lalo na ng mga kriminal.

ar·gu·mén·to *png* [*Esp*] **1:** palitan ng mga pananaw, lalo na ang isang mainit at mahabang pagtatalo : LAMBIT **2:** katwiran o panganga-twiran : LAMBIT.

Ár·gus *png Mit* [*Esp Gri*] : anak nina Jupiter at Niobe na may 100 mata, limampu ang laging bukás kaya ginawang tanod para kay Io ng selosang si Hera.

a·rì *png* **1:** anumang hawak o nasa pag-iingat ng isang tao o samahan *Cf* YÁMAN, ARI-ARÍAN **2:** natatanging karapatan upang ingatan, angkinin, tamasahin, o ilipat ang isang bagay o pook **3:** bahagi ng katawan ng tao at hayop na ginagamit ukol sa reproduksiyon.

a·rì *pnr* : gaya sa **maaari**, may kakayahang mangyari, matupad, o mabuo kung ipahihintulot ng kalikasan, kaugalian, batas, o pagkakataon *Cf* PRAKTIKÁL : POSÍBLE, PUWÉDE.

a·rí *pnh* : tumutukoy sa kinalalagyan ng isang bagay *var* irí *Cf* YARÍ : ITÓ, HÉTO.

á·ri *pnb* [*Hil*] : narito.

-a·ri *pnl* [*Ing*] : -ary.

ár·i·á *png Mus* [*Esp aria*] : mahabang awit sa isang opera o oratoryo *var* arya.

a·rí-a·nó *pnd* **mag-a·rí-a·nó, pag-a·rí-a·nu·hán** [*Bik*] : mag-alinlangan.

a·rí·a·rí *png, pnr* [*Mar*] : bunsó.

a·ri-a·ri *png* [*Tau*] : palamuti.

a·ri-a·rí·an *png* : pinagsamang mga legal na ari o yaman : PROPYEDÁD, DARAÚTAN, EPÉKTOS.

a·ríb *pnr* : saíd na; wala nang halaga.

A·rí·ba! *pdd* [*Esp arriba*] : bulalas ng tagumpay *Cf* MABUHAY!.

a·ri·ba·í *png* [*Ilk*] : bathaluman; diyósa.

a·ri·báw *png Mus* [*Bon Itn*] : kobing.

a·rí·bay bá·ho *png Kol* [*Esp arriba y abajo*] : pagtatae.

a·ri·búk·buk *png Bot* [*Ilk*] : dutiran.

a·ri·bu·téd *png* [*Ilk*] : dumi o latak sa inumin, alak, o iba pang likido.

á·rid *pnr* [*Ing*] : tuyong-tuyo.

Aries (ár·iz) *png* [*Ing*] **1:** *Asn* konstelasyon sa Hilagang Hemisphere na nasa pagitan ng Pisces at Taurus **2:** *Asl* **a** unang tanda ng zodyak (21 Marso - 19 Abril) **b** tao na isinilang sa petsang nakapaloob sa tandang ito : TÚPA.

a·rí·et *png Zoo* [*Ilk*] : askaríd.

a·rí·kap *png* [*Ilk*] : kapâ.

a·ri·kaw·káw *png* [*Ilk*] : pagpag.

a·ri·ken·kén *png Lit* [*Ilk*] : patulang pagtatalo ng babae at ng lalaki, karaniwang pinagtatalunan kung iibig ba sa binata ang babae.

A·ri·ma·ó·nga *png Mit* [*Mrw*] : malaking nilalang na pinaniniwalaang sanhi ng eklipseng lunar.

a·ri·má·ta *png* [*Ilk*] **1:** mahabang kawayan na pinapasan ng dalawang tao upang buhatin ang bagay o bato **2:** *Bot* isang uri ng palay **3:** pinggá.

a·ri·má·ya *png* [*Hil*] : sisidlan ng palaso.

a·ri·mek·mék *png* [*Ilk*] **1:** bulong **2:** kibô; imik.

a·rim·po·ngá·pong *png* [*Ilk*] : sabang.

á·ri·mu·hu·nán *png* : pagtitipid *var* arimunan, harimunan.

á·ri·mu·hu·nán *pnr pnb* **1:** mapagkuha ng isang bagay o bagay-bagay

kahit hindi kapani-pakinabang **2:** maaaring angkinin kahit hindi masyadong mahal o mahalaga.

a·ri·mú·ngot *pnr* [*War pungót*] **1:** mainitin ang ulo **2:** hindi masalita **3:** malungkutin.

a·rí·na *png* [*Esp harina*] **1:** maputi at pinulbong lamang-ugat, mais, o bigas **2:** gawgaw *Cf* ALMIRÓL, GALAPÓNG, GAWGÁW, GINILING, LEBADURA *var* harina **:** ALMIDÓR, ATÓLE, BINUK-BÓK, FLOUR.

a·rin·dá *pnd* **mag-a·rin·dá, a·rin·da·hán** [*Esp arrendar*] **:** umupa; magrenta.

a·rin·dá·do *pnr* [*Esp arrendado*] **:** ipinaúpa o ipinarénta.

a·rin·da·dór *png* [*Esp arrendador*] **:** lalaking umuupa, **a·rin·da·dó·ra** kung babae.

a·rin·dam·yén·to *png* [*Esp arrendamiento*] **:** pagpapaúpa; pagpapaarkilá.

a·rin·dán·te *png* [*Esp arrendar+ante*] **:** tao na may paupahan **:** LESSOR.

a·ri·né·ro *png* [*Esp harina+ero*] **1:** tao na gumagawa ng arina **2:** tao na nagtitinda ng arina **3:** kasangkapan sa paggawa ng arina.

a·ri·ngá·sa *png* [*War*] **:** ingay[1].

a·ring·kín *png* **:** biglaan o hindi sadyang pagbali ng katawan sanhi ng sakit o puwersa *var* akingking.

a·ri·nó·la *png* **:** varyant ng **orinóla**.

a·rin·sá·yad *png* [*Ilk*] **:** kaladkad.

a·ri·ók *png* [*ST*] **:** arok.

a·rí·pit *png* [*Ilk*] **1:** aguhílya **2:** kanal.

a·ri·pon·pón *png* [*Bik*] **:** pangkat; langkay; pulutong.

a·ri·pu·rós *png* [*Bik*] **:** alimpuyo.

a·rís *png* [*Bik*] **:** maikling gupit ng buhok.

a·ri·sa·ngá·sang *png* [*Ilk*] **:** kislap; silab.

a·ris·gá *pnd* **mag-a·ris·gá, a·ris·ga·hín** [*Esp arriesgar*] **:** makipagsapalaran.

a·ris·gó *pnr* [*Pan*] **:** salantâ.

a·ri·só *png* [*ST*] **:** paghanga sa isang tao o bagay **:** ARIYA[2].

a·ris·to·krás·ya *png* [*Esp aristocracia*] **1: a** pinakamataas na uring panlipunan **b** uring naghahari sa isang lipunan **2: a** pamahalaan na pinamumunuan ng pribelihiyadong pangkat **b** estadong pinamamahalaan sa ganitong paraan.

a·ris·to·krát *png* [*Ing aristocrat*] **:** aristokrata.

a·ris·tó·kra·tá *png* [*Esp aristocrata*] **:** miyembro ng aristokrasya.

a·ris·to·krá·ti·ká *pnr* [*Esp aristocrática*] **1:** may kaugnayan sa aristokrasya **2:** bantog sa tíkas o pag-uugali; **a·ris·to·krá·ti·kó** kung lalaki.

a·ri·tam·tám *png* [*Ilk*] **:** kilapsaw.

arithmetic (a·ríth·mi·tík) *png* [*Ing*] **:** aritmetika.

a·rit·mé·ti·ká *png* [*Esp aritmética*] **1:** agham ng mga bilang o numero **:** ARITHMETIC **2:** kaalaman o paggamit sa agham ng bilang; komputasyon o palatuusan *Cf* MATEMÁTIKÁ **:** ARITHMETIC.

a·rit·mé·ti·kó *png* [*Esp aritmético*] **:** tao na dalubhasa sa aritmétiká *Cf* MATEMÁTIKÓ.

a·rí·tos *png* [*Hil Ilk Esp arete+s*] **:** híkaw.

a·ri·tù *png* [*Iba Esp arete*] **:** hikaw.

a·ri·wá·ga *png* [*Bik*] **:** palaisipan; bugtong.

A·ri·wá·nas *png* [*Ilk*] **:** Milky Way.

a·ri·wá·wa *png* [*Ilk*] **:** ingay.

a·rí·ya *png* **1:** [*ST*] arisó **2:** [*Kap*] pamahíin[1].

a·ri·yaw *png Bot* [*Iva*] **:** alagaw.

a·ri·yék *png* [*Ilk*] **:** pandidiri.

a·rí·yet *png Zoo* [*Ilk*] **:** buláte.

a·rí·yos *png* [*Seb War Esp arete+s*] **:** hikaw.

ark *png* [*Ing*] **:** arka.

ár·ka *png* [*Esp arca*] **1:** sa Bibliya, Arka ni Noe **2:** sa Bibliya, kabang pinaglagyan ng mga kasulatan ng isang sinagoga **:** ARK, DAÓNG[1].

ar·ka·bá·la *png* [*Esp arcabala*] **:** pangmunisipyong buwis mula sa benta sa palengke *var* alkabala.

ar·ka·ba·lé·ro *png* [*Esp arcabalero*] **:** opisyál ng munisipyo na namamahala ng arkabala *var* alkabalero.

ar·ka·bús *png* [*Esp arcabuz*] **1:** astinggal **2:** salapáng *var* alkabús *Cf* SIBÁT.

ar·ká·da *png* [*Esp arcada*] **1:** anumang daan na may paarkong bubong **:** ARCADE **2:** *Ark* hilera ng arko; balantukan.

ar·ká·i·kó *pnr* [*Esp arcaico*] **:** lumà; sinauna **:** ARCHAIC.

ar·ka·ís·mo *png* [*Esp arcaismo*] **1:** pagpapanatili o pagkopya ng sinauna o lipas na, lalo na sa wika o sining **2:** anumang sinaunang salita o pahayag.

ar·kám *pnr* **:** lápat o hustó ang súkat.

ar·kang·hél *png* [*Esp arcánghel*] **:** pinunong anghel **:** ARCHANGEL.

ar·ke·ó·lo·gó *png* [*Esp arqueólogo*] **:** tao na nag-aral ng arkeolohiya.

ar·ke·ó·lo·hi·kó *pnr* [*Esp arqueológico*) **:** hinggil sa arkeolohiya.

ar·ke·o·lo·hí·ya *png* [*Esp arqueología*] **:** sistematikong pag-aaral ng sinaunang buhay at kultura.

ar·ké·ro *png* [*Esp arquero*] **1:** mámamanà **:** ARCHER **2:** manggagawà ng panà **:** ARCHER.

ar·ke·tí·po *png* [*Esp arquetipo*] **1:** orihinal na modelo; prototipo **:** ARCHETYPE **2:** *Lit Sin* paulit-ulit na simbolo o tema sa panitikan, sining, at iba pa **:** ARCHETYPE **3:** *Sik* sinaunang imahen na ipinalalagay na kumakatawan sa kolektibong di-malay **:** ARCHETYPE.

ar·ki·lá *png* [*Esp alquila*] **:** alkilá.

ar·ki·pé·la·go *png* [*Ing archipelago*] **:** kapuluan.

ar·ki·ték·to *png* [*Esp arquitecto*] **:** tao na nagdidisenyo, gumuguhit ng plano, at nangangasiwa sa paggawa ng mga gusali, barko, tulay, at iba pang estruktura **:** ARCHITECT.

ar·ki·tek·tú·ra *png Ark* [*Esp arquitectura*] **1:** sining o agham ng pagdidisenyo at pagtatayo ng mga gusali **:** ARCHITECTURE **2:** estilo ng gusali ayon sa disenyo at pagkakagawa **:** ARCHITECTURE **3:** kabuuan ng mga gusali at iba pang estruktura **:** ARCHITECTURE.

ár·ko *png* [*Esp arco*] **1:** balantók **:** ARCH **2:** palikô o pakurbang guhit **:** ARCH **3:** búsog **4:** panghilís sa biyolín **:** HUBÓG.

ár·ko bo·ta·ré·te *png Ark* [*Esp arco botarete*] **:** arbolante.

ár·kon *png* [*Ing archon*] **:** isa sa siyam na pangunahing mahistrado sa sinaunang Atenas.

ar·ku·í·ris *png* [*Esp arco iris*] **:** bahagharì; balangáw.

ar·le·kín *png* [*Esp arlequín*] **1:** komikong tauhan sa dell'arte ng Italya, karaniwang nakasuot ng maskara at damit na makipot at may hugis-diyamanteng disenyo **:** HARLEQUIN **2:** payaso.

arm *png* [*Ing*] **1:** bisig **2:** galamay o tauhan **3:** anumang may katulad na gawain o tungkulin.

ar·má·da *png* [*Esp*] **:** malaking pangkat ng mga barkong pandigma.

ar·ma·díl·yo *png Zoo* [*Esp armadillo*] **:** mammal (*Dasypus novemcinctus*) na panggabi, matatalim ang kukô, at mahilig gumawa ng lungga.

ar·má·do *pnr* [*Esp*] **:** may sandáta; sandatahan.

ar·ma·dú·ra *png* [*Esp*] **1:** baluti ng magnet **2:** *Mek* pagbabalangkas o pagbubuô; pataas na estruktura.

Ar·ma·géd·don *png* [*Ing*] **1:** sa Bagong Tipan ng Bibliya, **a** ang huling pagtutunggali ng mabuti at masama bago sumapit ang Araw ng Paghuhukom **b** pook na pangyayarihan ng huling labanan **2:** madugo, malaki, at mapagpasiyang sagupaan.

ar·ma·mén·to *png* [*Esp*] **1:** armas at kasangkapang militar, lalo na ang mga kanyon ng bapor pandigma **2:** proseso ng pag-aarmas para sa giyera.

ar·más *png* [*Esp*] **:** sandata.

ar·ma·són *png* [*Esp armazón*] **:** balangkas.

armchair (árm·tseyr) *png* [*Ing arm+chair*] **:** silyon; butaka.

armchair (árm·tseyr) *pnr* [*Ing arm+chair*] **:** teoretikal; hindi praktikal at kulang sa aktuwal na karanasan.

ar·me·lí·na *png* [*Esp*] **:** balát ng arminyo.

ar·me·rí·ya *png Mil* [*Esp armería*] **:** taguan ng sandata *var* armerya *Cf* ARMORI.

ar·mé·ro *png* [*Esp*] **1:** tagaingat o tagatagò ng armas **2:** estante ng mga armas.

ár·mi *png* [*Ing army*] **:** army.

ar·mín·yo *png Zoo* [*Esp armiño*] **:** weasel (*Mustela erminea*) na may puting balahibo, at itim ang dulo ng buntot.

ar·mis·tís·yo *png* [*Esp armisticio*] **:** tigil-putukan.

ar·mo·ni·sas·yón *png* [*Esp harmonización*] **:** paglikha ng armonya.

ar·mo·nís·ta *png Mus* [*Esp harmonista*] **1:** tao na may-alam sa paglikha ng armonya **2:** tao na marunong sa armonyang pangmusika.

ar·món·ya *png* [*Esp harmonía*] **1:** pagkakaisang himig; pagkakabagaybagay; pagkakaisa **2:** *Mus* anumang magkakasabay na kombinasyon ng magkakaugnay na tunog **:** HARMONY.

ar·món·yo *png* [*Esp harmonio*] **:** maliit na organong tumutunog sa pamamagitan ng metal na nilalabasan ng hangin **:** HARMONYUM.

ár·mo·rí *png* [*Ing armory*] **1:** silid o taguan ng armas **2:** pagawaan ng armas.

army (ár·mi) *png* [*Ing*] **1:** organisadong puwersang armado para sa labanang panlupa **:** ARMÍ **2:** propesyong militar **:** ARMÍ **3:** napakalaking bilang; napakarami **4:** organisadong pangkat na lumalaban para sa isang partikular na layunin *Cf* HUKBÓ **:** ÁRMI.

ar·ní·bal *png* [*Esp almíbar*] **:** asúkal na iniluto hanggang lumapot **:** HARÁBE, PATÍNI, SÍRUP, TÁROY.

ár·ni·ká *png Kem* [*Esp árnica*] **:** katas ng ugat o bulaklak ng damo na ipinapahid sa pasâ, pílay, pagkaipit ng ugat, at katulad **:** TINTÚRA ÁRNIKÁ.

ar·nís *png* [*Esp*] **:** sining ng paglalaban sa pamamagitan ng espada o katulad *var* arnés **:** ARAKYO[1].

á·ro *png* **1:** buklod[1] **2:** [*Esp*] tila singsing na bilóg **3:** *Mek* bakal na pabilog at pinagkakabitan ng gulong **4:** [*Pan*] pag-ibig.

a·rò *pnd* **mag-a·rò, i·a·rò, a·ru·hìn** [*War*] **1:** humingi; humiling **2:** magmakaawa; makiusap.

Aró! *pdd Kol* **:** Gayon ba!.

a·ró·al *pnd* **u·ma·ró·al, a·ro·á·lan** [*Bik*] **:** angilan; umungol.

a·ró al·dáw *pnb* [*Bik*] **:** araw-araw.

a·ró·ba *png* [*Esp arroba*] **1:** timbang na 11-16 kilo **2:** dami na 12-16 litro.

a·ro·díng *png Mus* [*Btk*] **:** kobing.

á·rog *png* **1:** [*ST*] pagsulsol sa tao na nakikipag-away **2:** [*Bik*] salin[2].

a·róg *png* [*War*] **1:** matándang tao; hukluban; ulyanin **2:** piraso ng bakal o bato na ginagawang pamukpok sa sahig o lupa.

á·rog *pnr* [*Bik*] **:** katulad; kawangis.

a·róg *pnb* [*Bik*] **:** ganito.

a·ró·ga *png* **:** bakal na hugis Z at ginagamit sa pagpapaandar ng makinang walang starter.

a·ro·gán·te *pnr* [*Esp arrogante*] **:** palalò.

a·ró·gon *png* [*Bik*] **:** modelo; huwaran.

a·ro·há·do *pnr* [*Esp arrojado*] **:** marahás; agresíbo.

aroid (ár·oyd) *png Bot* [*Ing*] **:** halaman na kabilang sa family *Araceae.*

a·rók *png* **1:** pagsukat sa lalim ng tubig, gaya sa lalim ng ilog o dagat sa pamamagitan ng paglulubog ng sariling katawan o anumang pansukat *Cf* LUROK **2:** pag-unawa – *pnd* **a·ru·kín, u·ma·rók, ma·a·rók.**

a·ró·ma *png* [*Esp*] **1:** halimuyak; natatangi at nakalulugod na amoy, karaniwan sa pagkain **2:** naiiba o pinong katangian; lasa **3:** *Bot* palumpong (*Acacia farnesiana*) na matinik.

a·ro·má·ti·kó *pnr* [*Esp aromatico*] **:** mahalimuyak; mabango.

a·rós·ba·len·si·yá·na *png* [*Esp arroz valenciana*] **:** lutóng kanin na hinaluan ng karne at iba pang pampalasa *var* arusbalensiyano **:** ARROZ VALENCIANA, BRÍNGHE[2].

a·ro·sé·ro *png* [*Esp arrocero*] **:** tagatanim o mángangalakál ng palay; mágpapaláy *var* arusero.

a·ros·kál·do *png* [*Esp arroz caldo*] **:** lugaw na may hiwa-hiwang manok at luya *var* aruskaldo **:** ARROZ CALDO, PUSPAS.

a·ró·wak *png* [*Zam*] **:** kaibigan.

a·róy *png Bot* [*Mrw*] **:** kabute.

ár·pa *png Mus* [*Esp harpa*] **:** malaking instrumentong hugis tatsulok, tinutugtog sa pamamagitan ng pagkalabit sa isang serye ng kuwerdas na iba't iba ang haba *Cf* KINTÁNG, KUDYAPÎ, LÍRA *var* arpá, álpa **:** AWÍDING.

arpegio (ar·pé·gi·yó) *Mus* [*Esp*] **1:** pagtugtog nang sunod-sunod sa mga nota ng chord; pataas o pababang nota o tunog **2:** chord na tinutugtog sa ganitong paraan.

ar·píl *png* [*Esp arfil*] **:** sa ahedres, isa sa dalawang piraso ng magkaparehong kulay, na maaari lamang gumalaw nang diyagonal o pahilis **:** BISHOP[2], OBÍSPO.

ar·pís·ta *png Mus* [*Esp harpista*] **:** tagatugtog ng arpa, lalo na ang isang dalubhasa.

ar·pí·ya *png Mit* [*Esp arpía*] **:** masiba at marungis na halimaw na may ulo ng babae at katawan ng ibon.

ar·pón *png* [*Esp*] **:** tarapang.

ar·po·né·ro *png* [*Esp*] **:** máninibát.

ar·ra·ró *png Zoo* [*Ilk*] **:** martiniko.

arrears (a·rírs) *png* [*Ing*] **1:** utang na hindi nabayaran o atrasado ang pagbabayad **2:** trabahong hindi pa nagagawa; pananagutang hindi natupad sa takdang panahon.

arrhythmia (ar·ríth·mi·yá) *png Med* [*Ing*] **:** paglihis sa normal na ritmo ng puso.

arris (ár·is) *png Ark* [*Ing*] **:** matalim na gilid na nabubuo sa pagtatagpo ng dalawang sapad o kurbadong rabaw.

arrivíste (ár·i·víst) *png* [*Ing*] **:** tao na sobrang ambisyoso o malupit at makasarili.

ar·ró·yo *png* [*Esp*] **1:** sapa o batis **2:** kanal.

arroz (a·róz) *png Bot* [*Esp*] **:** palay, bigas, o kanin.

arroz caldo (a·roz kál·do) *png* [*Esp*] **:** aroskáldo.

arroz valenciana (a·róz va·len·syá·na) *png* [*Esp*] : arosbalensiyána.

ar·se·nál *png Mil* [*Esp*] **1:** bodega ng armas **2:** establisimyento ng pamahalaan para sa pag-iimbak at paggawa ng armas at bala *Cf* ARMERÍYA.

arsenic (ar·sé·nik) *png Kem* [*Ing*] : element na metaliko, malutong, at abuhin (atomic number 33, symbol **As**) : ARSÉNIKÓ, BASÍKUT.

ar·sé·ni·kó *png Kem* [*Esp arsénico*] : arsenic.

Ars gratia artis (árs gra·tí·ya ár·tis) [*Lat sining dahil sa sining*] : paglikhang nakaalay lamang sa hilig at kapakanang pansining.

ar·síl·ya *png* [*Esp arcilla*] : luad.

ár·so·bis·pá·do *png* [*Esp arzobispado*] : tanggapan o distrito ng isang arsobispo : ARTSIDIYOSÉSIS.

ar·so·bís·po *png* [*Esp arzobispo*] : pinakamataas na ranggo ng obispo at namumuno sa isang diyosesis; punong obispo ng isang lalawigan : HERÁRKA, PRIMATE.

art *png* [*Ing*] : sining.

Ar·tá *png* : Agta.

art deco (art dé·ko) *png Ark Sin* [*Ing*] : maimpluwensiyang estilong modernista sa dekoratibong sining noong 1920-1930, gumagamit ng mga heometrikong padron, matitingkad na kulay, matatalas na gilid, kadalasang ginagamitan ng enamel, krómo, tanso, at kininis na bato.

ár·te *png* [*Esp*] **1:** sining **2:** pagiging mapagkunwari – *pnr* **ma·ár·te**.

Ar·te·mís *png Mit* [*Gri*] : sinaunang diyosa na iniuugnay sa buwan at itinuturing na mangangasong birhen; anak ni Leto at kapatid ni Apolo : CYNTHIA, DIANA.

arteriole (ar·tír·i·ówl) *png Ana* [*Ing*] : maliit na sanga ng malaking ugat patungo sa maliliit na ugat.

arteriosclerosis (ar·tír·i·os·kle·ró·sis) *png Med* [*Ing*] : pagkawala ng kakayahang mabanat at pagkapal ng dingding ng mga artery, lalo na sa pagtanda; paninigas ng mga ugat.

artery (ár·te·rí) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* tilatúbo, sanga-sanga, at mamasel na lagusan ng dugo mula sa puso tungo sa mga bahagi ng katawan : ARTERYÁ **2:** anumang may katulad na katangian o anyo.

ar·ter·yá *png* [*Esp arteriá*] : artery.

ar·te·sá·no *png* [*Esp*] **1:** bihasang manggagawa : ARTISÁN, CRAFTSMAN **2:** artist[3].

arthritis (ar·thráy·tis) *png Med* [*Ing*] : pamamagâ at pagsakit ng kasukasuan at butó : ARTRÍTIS.

arthropod (ár·thro·pód) *png Zoo* [*Ing*] : walang gulugod na hayop (phylum *Arthropoda*), tulad ng crustacean, kulisap, at araknida, biyas- biyas ang katawan, dugtungan ang mga binti, at may talukab.

artichoke (ár·ti·tsówk) *png Bot* [*Ing*] : halaman (*Cynara scolymus*) na katutubo sa Europa at makakaing hilaw ang bulaklak.

article *png* [*Ing*] **1:** artikulo **2:** *Gra* pantukoy.

artifact (ár·ti·fákt) *png* [*Ing*] **1:** produkto ng sining at kasanayan ng tao **2:** *Ant* produkto ng sinaunang tao **3:** *Bio* salik na hindi likás na naroroon.

artifice (ár·ti·fís) *png* [*Ing*] **1:** mahusay na aparato **2:** katusuhan **3:** kasanayan; husay o galing ng kamay **4:** produkto ng kasanayan ng tao; likha ng tao.

Ar·ti·kó *png* [*Esp ártico*] : Arctic.

Ar·ti·kó *pnr* [*Esp ártico*] : hinggil sa Arctic.

ar·ti·ku·la·dór *png Ana* [*Esp articulador*] : organ para sa pagsasalita, gaya ng dilà, labì, o uvula.

ar·ti·ku·lán·te *pnr* [*Esp articulante*] **1:** masalita; madaldal; matabil **2:** matutol; mareklamo.

ar·ti·ku·las·yón *png* [*Esp articulación*] **1:** pagbigkas nang malinaw **2:** matatas na paggamit ng wika **3:** pagsasalita.

ar·tí·ku·ló *png* [*Esp artículo*] **1:** isang bagay : ARTICLE **2:** kalakal; paninda, karaniwang walang gaanong pagkakakilanlan : ARTICLE **3:** lathalain sa diyaryo, magasin, o journal : ARTICLE **4:** tadhana; probisyon : ARTICLE **5: a** partikular na bahagi **b** sugnay o bahagi ng dokumento : ARTICLE **6:** *Gra* pantukoy.

ar·til·ye·rí·ya *png* [*Esp artillería*] **1:** malalaking kanyon at sandatang pandigma **2:** sangay ng sandatahang lakas na gumagamit ng mga ito.

ar·til·yé·ro *png* [*Esp artillero*] : kanyonéro; mánganganyón.

ar·ti·pis·yál *pnr* [*Esp artificial*] **1:** hindi natural; gawa o ginawa lamang **2:** likha ng sining o punyagi ng tao sa halip na galing sa kalikasan **3:** hindi totoo; imitasyon; huwad **4:** postiso **5:** pakunwari; paimbabaw; hindi tapat.

ar·ti·pís·yo *png* [*Esp artificio*] : pakanâ; linlang; dayà.

artisan (ár·ti·zán) *png* [*Ing*] : artesano.

ár·tist *png Sin* [*Ing*] **1:** tao na may kasanayan sa sining, gaya ng pintor o eskultor : ALAGAD NG SINING **2:** tao na may kasanayan sa pagtatanghal sa madla **3:** tao na nagpapakita ng kasiningan at kasanayan sa kaniyang gawain *Cf* ARTISTA : ARTESÁNO[2].

ar·tís·ta *png* [*Esp*] **1:** *Tro* aktór o aktrés **2:** *Kol* tao na mahusay magkunwari.

ar·tís·tik *pnr* [*Ing artistic*] : artistiko.

ar·tís·ti·kó *pnr* [*Esp artístico*] : masining; ginagamitan o may katangian ng sining : ARTÍSTIK.

art noveau (art nu·vów) *png Sin* [*Ing*] : estilo ng dekoratibong sining, arkitektura, at disenyo na natatangi sa paggamit ng masalimuot na disenyo at motif batay sa likás at hindi magkakatulad na anyo.

ar·trí·tis *png* [*Esp*] : arthritis.

ar·tsi·bé·ro *png* [*Esp archivero*] : tao na nangangalaga o nangangasiwa sa artsibo; tagasinop ng mga dokumento sa artsibo : ARCHIVIST.

ar·tsí·bo *png* [*Esp archivo*] **1:** koleksiyon lalo na ng mga dokumento o kasulatang pampubliko, pangkasaysayan, o pangkorporasyon : ARCHIVE[1] **2:** tipunan ng mga kasulatang publiko o mga makasaysayang bagay : ARCHIVE[1], SINÚPAN.

ar·tsi·di·yo·sé·sis *png* [*Esp archidiócesis*] : arsobispádo : ARCHDIOCESE.

ar·tsi·du·ká·do *png* [*Esp archiducado*] : pinakapunò sa mga dúke.

ar·tsi·dú·ke *png* [*Esp archiduque*] : titulo ng soberano sa dating pamahalaan ng Austria

ar·tsi·du·ké·sa *png* [*Esp archiduquesa*] **1:** asawa ng artsidúke **2:** prinsesa ng imperyal na pamilyang Austriano.

ar·tsi·pi·yé·la·gó *png* [*Esp archipiélago*] : kapuluan.

arty-farty (ár·ti·fár·ti) *pnr* [*Ing*] : *Kol* nagpapanggap na makasining *var* artsy-fartsy.

a·ru·gâ *png* [*Kap Tag*] : pag-aalaga o pagtangkilik sa isang sanggol, ulila, o may kapansanan : KALÍNGA.

a·ruk·nót *pnr* [*Pan*] : lugmok.

a·rúk-ok *png* [*Hil*] : malutong na halakhak.

a·rúl·yo *png Lit Mus* [*Esp arrullo*] : oyayi.

a·rúm *pnh* [*Pan*] : iba.

á·rung *png Ana* [*Kap*] : ilong.

a·ru·pél *png* [*Esp oropel*] : palarâ.

a·rú·rong *png* [*Hil*] : pabilog na talukbong na inilalagay sa bagong itinanim na punla.

a·ru·sí·is *png* [*Ilk*] : bagabag.

á·rut *pnr* [*Tau*] : palalò; mapagmataas.

a·rú·tang *png* [*Ilk*] : uhay.

a·rú·ting *png Bot* [*Seb*] : latò.

ar·wâ *png* : likaw ng bituka.

ar·wás *png Bot* [*ST*] : uri ng punongkahoy.

-ary (a·ri) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pang-uri at pangngalan, *hal* revolutionary : -ARIO, -ARYO, -ARI.

ar·yá *pnd* **ar·ya·hán, ar·ya·hín** [*Esp arriar*] **1:** ilawit ang lubid, tali, o katulad **2:** paluin o hampasin upang itaboy **3:** ituloy o ipagpatuloy ang isang balakin **4:** abante[1].

Ar·yá! *pdd* [*Esp arrear*] : bulalas na tumutukoy na ipagpatuloy o ituloy ang isang aksiyon o hakbang.

ár·yap *png* [*ST*] : pagpapausok o pagbomba ng gamot upang puksain ang mga kulisap tulad ng ipis, langgam, at iba pa : FUMIGASYÓN, FUMIGATION.

ar·yáp *pnd* **mag-ar·yáp, ar·ya·pín** [*ST*] : magpausok o magsiga.

ár·yat *pnr* [*Seb*] : mapagmalaki; mapagmataas.

ar·yé·te *png* [*Esp ariete*] : matandang kasangkapang militar na may bakal na ulo at ginagamit na pambayó upang sapilitang buksan ang makapal na pinto ng isang moog o palasyo.

-ár·yo *pnl* [*Esp -ario*] : pambuo ng pang-uri at pangngalan, **-ár·ya** kung babae, *hal* rebolusyonaryo, rebolusyonarya.

ár·yos *png Bot* [*Iva*] : punongkahoy na laging-lunti at may bungang kasinlaki ng seresa; tinatawag na punongkahoy ng Batanes.

as *png* [*Esp*] **1:** sa baraha, alas **2:** abyadór.

As, symbol (ey·es) *Kem* [*Ing*] : arsenic.

á·sa *png* **1:** pakiramdam na posible ang ninanais o magiging maayos ang lahat **2:** paghihintay sa mangyayari o darating – *pnd* **u·má·sa, a·sá·han, i·á·sa**.

á·sa *pnb* [*Seb*] : saan.

á·sa-ása *png* [*Kap*] : hásahasâ.

á·sad *png* : dikín.

a·sá·da *png* [*Esp*] : asarol.

a·sá·do *png* [*Esp*] : putaheng karne na ibinabad sa toyo, sibuyas, kamatis, laurel, at inihaw sa baga o hinurno *var* asada – *pnd* **mag-a·sá·do, a·sa·dú·hin, i·a·sá·do** – *pnr* **a·sá·do**.

a·sa·dór *png* [*Esp*] : pang-ihaw o panlitson.

á·sag *png* [*Kap*] : hikayat.

a·sa·hár *png Bot* [*Esp azahar*] **1:** bulaklak ng kahél **2:** artipisyal na bulaklak ng kahél, karaniwang inilalagay sa ulo ng babaeng ikakasal o ng flower girl, sa ibabaw ng bélo.

á·sak *png* [*ST*] : malakas na pagsasalita na parang nagdedeliryo : ÁSANG.

a·sák *pnr* : labis ang pagsunod sa uso.

á·sak-á·sak *png* [*ST*] : tinig na balisa o may pagkalito : ASIKÁ.

a·sák-a·sák *pnr* [*Bik*] : matulin; mabilis.

á·sal *png* : personal na gawi o kilos; paraan ng pagkilos : CONDUCT – *pnd* **u·má·sal, mag-á·sal, a·sá·lin**.

a·sál *pnd* **mag-a·sál, u·má·sal** [*Esp asar*] : mag-ihaw *Cf* INASÁL.

a·sa·lé·a *png Bot* [*Esp azalea*] : azalea.

a·sal·ta·dór *png* [*Esp*] **1:** taga salakay; mandadaluhóng : ATAKADÓR **2:** kasapi sa pangkat na nagbigay ng sorpresang handaan.

a·sál·to *png* [*Esp*] **1:** salakay; daluhong **2:** sorpresang handaan.

a·sám *png* : sabik na paghihintay.

á·sam *png Bot* [*Tau*] : sampalok.

a·sám·ble·á *png* [*Esp*] : kapulungán na karaniwang para sa layuning panrelihiyon, pampolitika, pang-edukasyon, at iba pa : PULOK[1].

a·sam·ble·ís·ta *png* [*Esp*] : kinatawan; representante; diputado.

a·sán *png Zoo* [*Kap*] : isda.

a·sa·nâ *png Bot* : nága[3].

á·sang *png* [*ST*] : asak.

a·sá·ngan *png* [*Mag*] : hásang.

a·sa·nór·ya *png Bot* [*Esp zanahoria*] : carrot *var* asinorya.

a·sán·ya *png* [*Esp hazaña*] : gawang katangi-tangì, pakitang-galing; kagitingan.

á·sap *png* **1:** iritasyon sa mata sanhi ng usok o mabahong singáw **2:** ang usok na nagpapaluha.

a·sa·pé·ti·dá *png Bot Kem* [*Esp asafétida*] : dagta ng halamang kabilang sa genus *Ferula* na mapait, maanghang, at mabaho : INGGÚ, INGYÓ.

a·sa·prán *png* [*Esp azafrán*] **1:** halaman na crocus (*Crocus sarivus*) na may mga bulaklak na kulay lila **2:** *Kem* kulay kahél na pangkulay at pampalasa sa pagkain.

á·sar *png* [*ST*] **1:** maliliit na tabla na inilagay sa bangka para paglagyan ng karga **2:** pampakulay ng alak.

a·sár *png* [*Esp*] : tao na nang-iinís.

a·sár *pnr* [*Esp*] : naiinís.

a·sar·kón *png* [*Esp azarcón*] : kulay dalandan.

a·sa·ról *png* [*Esp asadón*] : kasangkapang bakal na pambungkal ng lupà : ASÁDA, BÚKA, GABYÓN, HOE, PANDARÁS.

ás-as *png* [*Ilk*] **1:** tuyong dahon ng tubó o mais **2:** pagbayo ng palay sa ikaapat na beses **3:** pagkuskos o pagbuli.

as-ás *pnd* **mag-as-ás, i·as-ás, as-a·sín** [*ST*] : kuskusin ang isang bagay : IS-IS.

a·sá·wa *png* [*Kap Ilk Tag War*] : lalaki o babaeng ikinasal; kabiyak; kaisang-dibdib.

á·say *png* [*War*] **1:** papák **2:** tiyak na gusto o pilí.

as·báng *png* [*ST*] : mangkukulam; mágo *Cf* ASWÁNG, BRÚHO.

as·bés·tos *png* [*Ing*] : hindi nasusunog na mineral, mahimaymay, at nagtataglay ng silicon, oxygen, at iba pang metal.

as·bes·tó·sis *png Med* [*Ing*] : sakit sa baga sanhi ng paglanghap ng maliliit na himaymay ng asbestos.

as·bók *png* : sigalbó ng alikabok, singaw, usok, o katulad.

as·búk *png* [*Kap*] : bibig.

Ascension Day (a·sén·syon dey) *png* [*Ing*] : Asensiyón.

ascetic (a·sét·ik) *pnr* [*Ing*] : asetiko.

ASCII, daglat (ás·ki) [*Ing*] : American Standard Code for Information and Interchange.

ascorbic acid (ey·skór·bik, a·skór·bik á·sid) *png Med* [*Ing*] : bitaminang matatagpuan sa mga bungangkahoy na sitrus at berdeng gulay, mahalaga upang maiwasan ang scurvy : BITAMINA C.

as·dáng *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, labanang máno-máno.

ASEAN (a·séy·an) : Association of Southeast Asian Nations.

a·sé·bo *png Bot* [*Esp acebo*] : anuman sa mga punò o palumpong (genus *Ilex*) na may makintab at matinik na

dahon, maliit at puting bulaklak, at pulang berry : ILEX.

a·se·gu·rá·ble *pnr* [*Esp*] : maaaring tiyakin o isegúro.

a·se·gu·rá·do *pnr* [*Esp*] : nakaseguro; tiniyak.

a·se·gu·ra·dór *png* [*Esp*] : ahente ng seguro.

a·se·gu·ram·yén·to *png* [*Esp aseguramiento*] : pangangalagà; garantiya sa seguridad.

a·se·le·ra·dór *png Mek* [*Esp acelerador*] : silinyador.

a·se·le·ras·yón *png Mek* [*Esp aceleracion*] : acceleration.

a·sém *png* [*Mrw*] : ásim.

a·sen·dé·ro *png* [*Esp hacendero*] : mayari ng asyenda o malaking pataniman.

A·sen·si·yón *png* [*Esp ascensión*] **1:** pag-akyat ni Kristo sa langit **2:** apatnapung araw pagkaraan ng Pasko ng Pagkabuhay : ASCENSION DAY.

a·sén·so *png* [*Esp ascenso*] **1:** pagtaas ng ranggo o tungkulin : PROMOSYÓN[1], UMÉNTO **2:** pag-angat o pag-unlad sa kabuhayan o kaisipan.

a·sén·to *png Gra* [*Esp acento*] : tuldik.

a·sen·tu·wá·do *pnr Gri* [*Esp acentuado*] : may asénto; may tuldík.

a·sép·sis *png Med* [*Ing*] : asepsiya.

a·sép·si·yá *png Med* [*Esp asepcia*] : kawalan ng mga mapanirang bakterya, virus, o iba pang maliliit na organismo : ASEPSIS.

a·sep·tá·ble *pnr* [*Esp aceptable*] : natatanggap; katanggap-tanggap.

a·sep·tas·yón *png* [*Esp aceptación*] : pagtanggap.

a·sép·ti·kó *pnr Med* [*Esp acéptico*] : ligtas sa mga mapanirang bakterya, virus, o iba pang maliliit na organismo.

a·sé·ra *png* [*Esp acera*] : bangketa.

a·sé·ro *png* [*Esp acero*] : matigas na alloy ng yéro at karbon : PASLÉP, PEN, STEEL.

a·ser·si·yón *png* [*Esp ascerción*] : deklarasyon *Cf* SAYSÁY, SALAYSÁY.

a·se·si·ná·to *png* [*Esp*] : pagpaslang sa isang bantog na tao, lalo na sa mataas na pinunò ng pamahalaan : ASSASSINATION, LINGÓ[1].

a·se·sí·no *png* [*Esp*] : tao na pagpaslang ang gawain; propesyonal na mamamatay-tao : ASSASSIN.

a·sé·ta *png* [*Esp asceta*] : tao na asétiko.

a·se·tá·to *png Kem* [*Esp acetato*] : salt o ester ng ascetic acid lalo na ng cellulose ester.

a·sé·ti·kó *pnr* [*Esp ascetico*] **1:** matibay na disiplinang pansarili at umiiwas sa lahat ng anyo ng aliw sa dahilang espiritwal o relihiyoso **2:** tulad ng súka o acetic acid : ASCETIC.

a·sé·ti·lín *png* [*Ing acetylene*] : acetylene.

a·se·ti·sís·mo *png* [*Esp asceticismo*] : pamumuhay na asetiko.

á·se·tóna *png* [*Esp acetona*] : acetone.

a·sé·tre *png* [*Esp acetre*] : maliit na sisidlang yari sa pilak o metal, sisidlan ng benditadong tubig.

asexual (ey·sék·syu·ál) *pnr Bio* [*Ing*] **1:** walang sex o organong sexual **2:** sa reproduksiyon, walang pagsasanib ng sperm at ovum **3:** walang sexualidad.

a·séy·te *png* [*Esp aceite*] : langis.

a·sey·tú·na *png Bot* [*Esp aceituna*] : oliba.

a·sey·tú·no *png Bot* [*Esp aceituno*] : olibo.

as·gâ *png* [*ST*] : súnog sa gubat na tanaw mula sa kabayanan; súnog sa bundok.

as·gád *png* **1:** [*Seb*] askad **2:** [*Bik Hil War*] álat.

ash (ash) *png* [*Ing*] : abo.

ashtray (ásh·trey) *png* [*Ing*] : senisera.

Ash Wednesday (ash wéndz·dey) *png* [*Ing*] : Miyerkoles de Senisa.

Asia (éy·sya, á·zya) *png* [*Ing Esp*] : pinakamalaking kontinente sa mundo, bumubuo sa halos sangkatlo ng kabuuang kalupaan nito, nasa hilaga ng ekwador maliban sa ilang isla ng Timog Silangang Asia : ASYA.

Asia Menor (á·zya me·nór) *png* [*Esp*] : peninsula sa kanlurang Asia, na bumubuo sa kalakhang bahagi ng modernong Turkey : ASIA MINOR.

Asia Minor (éy·sya máy·nor) *png* [*Ing*] : Asia Menor.

Asian (éy·syan) *pnr* [*Ing*] : Asyano.

a·si·bi *pnr* [*Tau*] : maliit.

á·si·dó *png Kem* [*Esp ácido*] : acid.

a·si·du·lá *pnd* **mag-a·si·du·lá, a·si·du·la·hán, i·a·si·du·lá** [*Esp acidular*] : lahukan ng asido.

a·si·du·lá·do *pnr* [*Esp acidulado*] : may lahok na asido.

a·sig·nas·yón *png* [*Esp asignación*] **1:** leksiyon **2:** tungkulin **3:** assignment.

a·sig·na·tú·ra *png* [*Esp*] : aralín sa paaralan.

a·sík *png* [*ST*] : pagsasalita nang mabilis dahil sa galit.

a·si·ká *png* [*ST*] : ásak-ásak.

a·sí·kan *png* [*Kap*] : linang.

a·si·ká·so *png* [*Esp hacer caso*] : tuon na inilalaan sa isang tao o gawain.

á·si·ló *png* [*Esp*] **1:** santuwaryo; proteksiyon, lalo na para sa kriminal **2:** institusyong nagkakaloob ng kanlungan at tangkilik sa mga erehe at nagigipit na tao : ASYLUM.

á·sim *png* : lasa ng sukà o katás ng kalamansi – *pnd* **a·sí·man, mag·pa·á·sim** – *pnr* **ma·á·sim** : AKSÉNG, ALSÉM, ALSÚM, ASÉM, ASLÁM, ASLÚM, ATTÁM.

a·sí·maw *png Bot* : laíya.

a·si·mét·ri·kó *pnr* [*Esp asimétrico*] : walang balanse; walang armonya.

a·si·me·trí·ya *pnr* [*Esp asimetria*] : kawalan ng simetriya : ASYMMETRY.

a·si·mi·lá *pnd* **mag-a·si·mi·lá, a·si·mi·la·hín** [*Esp asimilar*] **1:** ilahok; isama **2:** lagúmin.

a·si·mi·lá·ble *pnr* [*Esp*] **1:** mailalahok; maisasama **2:** malalágom.

a·si·mi·lá·do *pnr* [*Esp*] **1:** nakalahok; nakasama **2:** nakalágom.

a·si·mi·las·yón *png* [*Esp asimilacion*] **1:** pagsama o paglahok : ASSIMILATION **2:** pagsasalin ng sustansiya ng pagkain upang pakinabangan ng katawan : ASSIMILATION **3:** *Bot* pangkalahatang nutrisyon ng halaman : ASSIMILATION **4:** pagsasama ng ugali at katangian sa iba't ibang kultura : ASSIMILATION.

a·sín *png* : mineral na tila kristal, butil-butil, maalat, at ginagamit sa pagtitimpla, pagtatapa, at pagdadaeng ng pagkain; sodium choloride (NaCl) : KAHI, SAL, SALT.

a·sin·tá *pnd* **mag-a·sin·tá, a·sin·ta·hín, i·a·sin·tá** [*Esp asentar*] : itútok sa eksaktong pook o posisyon.

a·sin·tá·da *png·Kar* [*Esp a+sentar+ada*] **1:** *Kar* pagkakahanay o pagkakahilera sa isang tuwid na linya **2:** babaeng asintado.

a·sin·tá·do *pnr* [*Esp asentado*] **1:** tutok na tutok; lápat **2:** mahusay tumudla ng sandata, **a·sin·tá·da** kung babae.

-asis *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangalan ng sakit, *hal* psoriasis.

a·sis·ten·si·yá *png* [*Esp asistencia*] **1:** pagdalo : PRESÉNSIYÁ **2:** tulong.

a·sis·tén·te *png* [*Esp*] **1:** katuwang; katulong **2:** *Mil* sundalong ginagamit na katulong ng opisyal.

a·sis·tí *pnd* [*Esp asistir*] **a·sis·ti·hán, u·ma·sis·tí 1:** daluhan; puntahan **2:** tulungan; abuluyan.

a·si·wà *pnd* **ma·nga·si·wà, pa·nga·si·wá·in** : mamahala; pumatnubay.

a·si·wâ *pnr* **1:** kulang sa kasanayan : CLUMSY **2:** iláng : CLUMSY **3:** kakatwa : CLUMSY.

as·kád *png* [*Kap*] : lasang mapait-pait na maasim at naninigid sa dila : ÁRAT, ASGÁD, KADÁT, KARHÁT, PARÁT[1] – *pnd* **u·mas·kád, as·ka·rán** – *pnr* **ma·as·kád**.

as·ka·ríd *png Bio* [*Ing ascarid*] : parasitikong bulate (phylum *Nematoda,* genus *Ascaris*) gaya ng bulate sa tiyan ng tao at baboy *var* askaris : ARIÉT, BIGÍS[2], BÍTOK[2], BULÁTE[2], HÁLOD, KÁLOG, LÚGAY, MAMÁOY, ÓGONG.

as·ká·ri·dés *png Bio* [*Ing ascarid*] : askarid.

ás·lag *png* [*Kap*] : sinag[1].

as·lá·gan *png* [*Kap aslag+an*] : silangan.

as·lák *png* [*Kap*] : mapanglaw na mata.

as·lák *pnd* **mang-as·lák, i·as·lák, as·la·kán** [*ST*] : bulyawan ang isang lasenggo.

as·lám *png* [*Kap*] **1:** sukà **2:** ásim.

as·lát *png* [*Kap*] : silát.

ás·lom *pnr* [*Seb*] : maasim.

as·lúm *png* [*Hil Mgd Seb War Tau*] : ásim.

as·má·tik *png, pnr* [*Ing asthmatic*] : asmátiko.

as·má·ti·kó *png, pnr* [*Esp asmático*] : tao na may hika, hikain, o hinihika : ASMÁTIK.

as·nák *png Bot* [*ST*] : uri ng napakalaking puno.

as·ngál *png Ana* : ngalángalá.

as·ngáw *pnr* : amoy-alak; amoy-tsiko *Cf* ALINGÁSAW, SINGÁW.

ás·no *png Zoo* [*Esp*] : maliit na kabayo (*Equus asinus*) na may mahabang tainga *Cf* BURÍKO.

ás·nuk *png, pnr* [*Kap*] : yamót.

á·so *png Zoo* [*Ilk Mrw Seb Tag*] : hayop (*Canis familiaris*) na naaalagaan at may matalas na pang-amoy *var* asú, asù : ÁYAM, DOG, IDÒ, IRÔ, ÍTU, TSÍTU, PÉRRO.

a·só *png* : usok.

a·so·bí *png Zoo* [*ST*] : isda (family *Mugilidae*) na maliit at matinik.

a·sód *png* : bugbóg.

a·sód *pnd* **mang·a·sód, a·su·rín** [*Bik*] **1:** tumulong sa pagbayó, karaniwan sa palay **2:** kagalitan nang walang awa.

á·sog *pnr* **1:** baóg **2:** walang kasarian.

a·só·ge *png Kem* [*Esp azogue*] : mercury.

a·só·hos *png Zoo* [*ST*] : asuhos.

á·sok *png* : tantiya; kalkula.

a·só·la *png Bot* : kimpal ng yerbang pantubig (*Azolla pinnata*) na may maliit na sanga, at payat ang mga ugat.

a·so·nán·si·yá *png Lit* [*Esp asonancia*] : pagkakahawig ng tunog ng dalawang pantig ng magkasunod na salita bunga ng pagkakatugma ng dalawa o higit pang patinig : ASSONANCE.

a·so·nán·te *pnr* [*Esp*] : katunog *Cf* KATUGMA, KARIMA.

a·só·nga *pnr* [*ST*] : umaalingasaw ang amoy.

a·sór *png* [*ST*] **1:** paghahampas ng palay **2:** sunod-sunod na pagpalo ng bakal sa palumpon ng palay – *pnd* **mag-a·sór, i·a·sór, a·su·rín**.

a·so·sas·yón *png* [*Esp asociación*] **1:** kapisanan **2:** pakikisama; pakikisalamuha; pakikihalubilo **3:** pag-anib; pagsapi **4:** korporasyon **5:** kaugnayan **6:** pagkakaisa; kaisahan.

á·so·sí·loy *png Zoo* [*Seb*] : ibon (*Copsychus luzoniensis luzoniensis* at *Copsychus saularis mindanensis*) na lumalaki nang 180-185 sm at karaniwang puti ang pinakakilay **2:** alimpayawan.

a·sos·yá·do *pnr* [*Esp asociado*] : kaánib; kasama.

a·só·te *png* [*Esp azote*] **1:** latigo **2:** hagupit; palò.

a·so·té·a *png* [*Esp azotea*] : balkonahe ng bahay, karaniwang yari sa bato o konkreto *Cf* BERÁNDA, BALKÓN : AZOTEA.

á·soy *png* **1:** [*Seb*] : salaysáy **2:** [*Iva*] : katas.

a·sóy *png* [*Iva*] **1:** katas **2:** sabaw.

as·pák *png* [*Kap*] : putok[2,3].

as·pal·tá·do *pnr* [*Esp asfaltádo*] : may aspalto.

as·pál·to *png* [*Esp asfálto*] : pinaghalohalong alkitran, bato, buhangin, apog, at iba pa na ginagamit sa paggawa ng kalsada : PITCH[2].

as·pá·ra·gús *png* [*Ing*] **1:** uri ng halaman sa genus *Asparagus* **2:** isang species nito (*A. officinalis*) na nakakain ang usbong at damo.

aspartic acid (a·spár·tik á·sid) *png* [*Ing*] : amino acid na matatagpuan sa protina, mahalaga sa metabolismo ng hayop bilang neurotransmitter.

as·pék·to *png* [*Esp aspecto*] **1:** bahagi ng isang bagay **2:** tanáw; posisyon **3:** lugár; lagáy.

asphyxia (as·fík·si·á) *png* [*Ing*] : kakulangan ng oxygen sa dugo, nagiging sanhi ng pagkawala ng malay o kamatayan; kahirapan sa paghinga : APNEA.

ás·pi·lé *png* [*Esp alfiler*] : maikli at manipis na alambreng may talim sa isang dulo at ulo naman sa kabila : PIN[2] – *pnd* **as·pi·li·hán, mag-as·pi·lé, i·as·pi·lé**.

as·pi·rán·te *png* [*Esp*] : tao na naghahangad sa isang gawain, tungkulin, o posisyon.

ás·pi·ras·yón *png* [*Esp aspiración*] **1:** paghinga **2:** pangarap.

ás·pi·rín *png* [*Ing*] : puti at solidong acetylsalicylic acid, panlunas sa kirot at lagnat, karaniwang nasa anyong tableta : ASPIRÍNA, ACETYLSALICYLIC ACID.

as·pi·rí·na *png* [*Esp*] : aspirin.

assassin (a·sás·in) *png* [*Ing*] : asesíno.

assassinate (a·sás·i·néyt) *pnd* [*Ing*] : paslangin, lalo na dahil sa motibong pampolitika o relihiyoso.

assassination (a·sás·si·néy·syen) *png* [*Ing*] : asesinato.

assess (a·sés) *pnd* [*Ing*] **1:** tayahin ang laki o kalidad; tayahin ang halaga para sa pagtatakda ng buwis **2:** itakda ang halaga ng buwis, multa, pinsala, at iba pa at ipataw ito sa isang tao, kompanya, o komunidad **3:** magpataw o patawan ng buwis o multa ang isang tao o ari-arian.

assessment (a·sés·ment) [*Ing*] *png* : pagtatasa; ebalwasyon.

assessor (a·sés·or) *png* [*Ing*] **1:** tao na tumatasa sa halaga ng buwis o ari-ariang papatawan ng buwis **2:** tagapayo ng hukom, komite sa pagsisiyasat, at iba pa tungkol sa mga teknikal na usapin : TASADÓR.

asset (ás·et) *png* [*Ing*] **1: a** kapakipakinabang o mahalagang katangian **b** tao o bagay na nagtataglay ng gayong katangian **2:** anumang mahalagang pag-aari, lalo na yaong itinuturing na maaaring ipambayad ng utang at iba pang pananagutan **3:** yaman o kayamanan; buong kabuhayan; lahat ng pag-aari ng isang tao, korporasyon, at iba pa.

assignment (a·sáyn·ment) *png* [*Ing*] **1:** pagtatalaga o pagkakatalaga; pagdedestino o pagkakadestino : ASIGNASYÓN **2:** paghirang o pagkakahirang; pagnonombra o pagkakanombra; nombramyento : ASIGNASYÓN **3:** pinagtalagahan; pinagdestinuhan : ASIGNASYÓN **4:** takdang-aralin **5:** *Bat* **a** paglilipat o pagkakalipat, gaya ng

karapatan o pagmamay-ari **b** ang dokumento o kasulatan nito.

assimilation (a·sim·e·léy·syon) *png Bio* [*Ing*] : asimilasyón.

as·sín-o *png* [*Ilk*] : sino.

assist (a·síst) *png* [*Ing*] **1:** tulong; pagtulong : ASÍSTE **2:** abuloy; kontribusyon **3:** *Isp* sa basketbol at katulad, pagtulong upang makapuntos ang kakamping manlalaro.

assist (a·síst) *pnd* [*Ing*] **1:** tumulong **2:** maglingkod o magtrabaho bilang katulong **3:** sumaklolo.

ás·si·táy *png* [*Iba*] : ibis[1].

associate (a·só·syi·éyt) *png* [*Ing*] **1:** kasosyo sa negosyo; kabákas **2:** kaibigan; katoto **3:** nakababababang miyembro ng isang kalipunan, institusyon, at katulad **4:** bagay na kaugnay ng isa pa.

associate (a·só·syi·éyt) *pnd* [*Ing*] **1:** pag-ugnayin sa isip **2:** pagsamahin o pagkabitín **3:** maging kasosyo **4:** makipagkaibigan; sumama; makisama; makisalimuha.

Association of Southeast Asian Nations (a·so·si·éy·syon ov sáwth·ist éy·syan néy·syons) *png* [*Ing*] : organisasyong pampolitika at pangkabuhayan ng mga bansa sa timog-silangang Asia (Brunei, Cambodia, Filipinas, Indonesia, Laos, Malaysia, Myanmar, Singapore, Thailand, at Viet Nam) na itinatag sa Bangkok, Thailand noong 8 Agosto 1967 : ASEAN.

assonance (ás·o·náns) *png* [*Ing*] : asonansiyá.

assorted (a·sór·ted) *pnr* [*Ing*] : iba't ibang uri na pinagsama : HALO-HALO, SARISARI, IBA-IBA.

Assryria (a·sír·i·á) *png* : sinaunang imperyo sa timog-kanlurang Asia.

AST, daglat (ey es ti) [*Ing*] : Atlantic Standard Time.

as·tâ *png* [*Kap Tag*] **1:** tindig; itsura **2:** kilos; galáw.

as·tá·gi *png* [*ST*] : isang uri ng pabango.

as·ta·kà *png* : molde; hulmáhan.

as·ta·kâ *pnr* : agnás; ukâ.

as·ta·kó·na *png* [*ST*] : isang uri ng singsing na may bató.

astatine (ás·ta·tín) *png Kem* [*Ing*] : element na radyoaktibo (atomic number 85, symbol **At**) : ALABAMINE.

-ás·ter *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pangngalan upang mangahulugan ng pagiging mababang uri, *hal* poetaster : -ASTRO **2:** *Bot* nagpapahiwatig ng hindi lubos na pagkakahawig : -ASTRO.

ás·te·rísk *png* [*Ing*] : asterisko.

as·te·rís·ko *png* [*Esp asterisco*] : sagisag na tila estrelya, ginagamit sa paglilimbag at pagsusulat upang markahan ang mga salita at iba pa, upang isanguni, o upang katawanin ang nawawalang salita o mga katulad : ASTERISK.

asteroid (ás·te·róyd) *png* [*Ing*] : asteroyd.

ás·te·róyd *png* [*Ing asteroid*] **1:** *Ast* maliit at mabatong lawas na umiikot sa araw, kadalasan sa pagitan ng orbit ng Mars at Jupiter : ASTEROID **2:** maliit na planeta : ASTEROID **3:** *Zoo* bituing dagat : ASTEROID.

asthenia (as·thi·ní·a) *png Med* [*Ing*] : pagkawala ng lakas; panghihina o panlalambot ng katawan.

asthma (ás·ma) *png Med* : híka.

as·tíg *png Kol* [*tigas*] : tao na matapang at parang sanggano kung kumilos *Cf* BARÁKO, BASAGULÉRO, MATÓN.

astigmatism (a·stíg·ma·tíz·em] *png Med* [*Ing*] : astigmatismo.

as·tig·ma·tís·mo *png* [*Esp*] **1:** pinsala sa mata o sa lente na nagpapalabo o bumabaluktot sa paningin : ASTIGMATISM – *pnr* **as·tig·má·ti·kó**.

as·tíl *png* [*Esp*] : tagdán, tulad ng sa watawat.

as·ting·gál *png* : sinaunang baul na nabíbitbít : ARKABÚS[1].

ás·tral *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa bituin **2:** binubuo ng mga bituin; mabituin **3:** sa teosopiya, may kinalaman o nagmumula sa isang ipinalalagay na espiritwal na pag-iral.

ás·tro- *pnl* [*Esp Ing*] : pambuo ng pangngalan o pang-uri at nangangahulugang may kaugnayan sa bituin o lawas pangkalawakan, *hal* astronomiya, astronomy.

-as·tro *pnl* [*Esp*] : -aster, *hal* pilosopástro, kritikástro.

astrolabe (ás·tro·léyb) *png* [*Ing*] : sinaunang instrumentong ginagamit sa pagtaya ng mga sukat na astronomiko, lalo na sa pagtaya ng altitud ng mga lawas pangkalawakan, at ginagamit din sa nabegasyon.

as·tró·lo·gó *png Asn* [*Esp*] : siyentista na nag-aaral sa epekto ng galaw ng mga lawas pangkalawakan sa buhay ng tao.

as·tro·lo·hí·ya *png* [*Esp astrología*] : kaalaman o pag-aaral sa kilos at ugnayang posisyon ng mga lawas pangkalawakan at pag-uugnay nito sa buhay ng tao.

astronaut (ás·tro·nót) *png* [*Ing*] : tao na nagpapatakbo ng sasakyang pangkalawakan; tao na bihasa sa paglalakbay sa kalawakan : ASTRONAUTA.

astronauta (as·tro·nó·ta) *png* [*Esp*] : astronaut.

as·tro·no·mí·ya *png* [*Esp astronomía*] : agham tungkol sa mga lawas pangkalawakan, tulad ng bituin at planeta : ASTRONOMY.

as·tró·no·mó *png* [*Esp*] : siyentistang bihasa ukol sa lawas pangkalawakan.

astronomy (as·tró·no·mí) *png* [*Ing*] : astronomiya.

astrophysics (ás·trow·fíz·iks) *png* [*Ing*] : astropisika.

as·tro·pí·si·ka *png* [*Esp astrofísica*] : sangay ng astronomiya na may kinalaman sa pisikal na kalikasan ng mga lawas pangkalawakan, lalo na ng bituin : ASTROPHYSICS.

ás·tsip *png* [*Iva*] : yungib.

as·tú·to *pnr* [*Esp*] : maalam; suwítik.

a·sù *png* [*Mag*] : varyant ng **áso**.

a·sú·bi *png Zoo* : isang uri ng isda (family *Mullidae*).

a·sú·gon *png Zoo* : uri ng barakuda (*Sphyraena jello*) na guhitan at humahaba nang 1 m *Cf* tursílyo.

a·sú·hos *png Zoo* : isda na (genus *Sillaginidae*) na makapal at maliliit ang kaliskis at kulay puti ang katawan *var* asuos : ASÓHOS.

a·sú·kal *png* [*Esp azucar*] : matatamis at malakristal na bagay, $C_{12}H_{22}O_{11}$, na karaniwang mula sa katas ng tubo : ASÚKAR, GOLA, MASAMÍT, MAYÚMO.

a·sú·kar *png* [*Bik Hil Ilk Pan War Esp azucar*] : asukal.

a·su·ka·ré·ra *png* [*Esp azucarera*] : pook para sa paggawa o pag-iimbak ng asukal.

a·sú·ka·re·rí·ya *png* [*Esp azucarería*] : tindahan ng tingi-tinging asukal.

a·sú·ka·ré·ro *png* [*Esp azucarero*] : mag-aasukal o manggagawa sa asukarera.

a·su·ka·ríl·yo *png* [*Esp azucarillo*] : karamélo.

a·súl *png* [*Esp azul*] : bughaw.

a·su·lá·do *pnr* [*Esp azulado*] : inasulán; binughawán.

a·su·le·há·do *pnr* [*Esp azulejo + ado*] : binaldosahan.

a·su·lé·ho *png* [*Esp azulejo*] : tisà na kulay asul; baldósa.

a·su·lé·te *png* [*Esp azulete*] : aporóng bughaw.

a·súm·bre *png* [*Esp azumbre*] : timbang na katumbas ng dalawang litro.

á·sung *png* [*Kap*] : almirés.

a·sú·ngot *png Kol* : tao na mahilig makisali at sumunod-sunod.

a·sú·pre *png Kem* [*Esp azufre*] : sulphur.

a·sú·ra *png* [*Ing Skr*] : banal na likha sa panahong Vedic.

a·su·sé·na *png* **1:** *Bot* [*Esp azucena*] halamang tubig (*Poliantes tuberosa*) na kulay puti at kapamilya ng water lily **2:** putahe sa karneng aso.

as·wáng *png Mit* **1:** nilalang na may kakayahang magpabago-bago ng anyo at karaniwang nagdudulot ng pinsala sa tao **2:** [*Bik*] nasa malaking titik, diyos ng kasamaan at kapatid ni Gugurang *Cf* MANANANGGÁL.

as·wé *png* [*Kap*] **1:** suyud[1,2].

as·wé·la *png* : darás[1].

As·ya *png* : Asia.

ás·yab *png* [*Bik*] : gálit.

as·yág *png [Kap*] : kuliti.

As·yá·no *png* : katutubo ng Asia : ASIAN.

As·yá·no *pnr* : may kaugnayan sa Asia o mga mamamayan, kultura, o wika nito : ASIAN.

as·yén·da *png* [*Esp hacienda*] **1:** malawak na lupain : LUPÁLOP[2], HACIENDA **2:** ari-arian; yaman; pag-aari *Cf* HÁLON, PLANTASYÓN : HACIENDA.

asylum (a·sáy·lum) *png* [*Ing*] : asilo.

asymmetry (ey·sím·i·trí) *png* [*Ing*] : asimetríya.

asynchronism (ey·síng·kro·níz·em) *png* : hindi pagkakasabay-sabay.

asynchronous (ey·sin·kro·nús) *pnr* **1:** hindi umiiral o nagaganap nang magkasabay **2:** sa computer o elektrikal na makina, hindi nagsisimula ang bawat operasyon kapag hindi pa natatapos ang naunang operasyon.

asyndeton (a·sín·di·tón) *png Gra* [*Ing*] : pagkaltas sa pang-ugnay o pangatnig.

-asyon *pnl* [*Esp -ación*] **1:** pambuo ng pangngalan na nagpapahiwatig ng aksiyon o ng proseso nito, *hal* peregrinasyon : -ATION **2:** pambuo ng pangngalan na nagpapahiwatig ng kondisyon o kalagayan, *hal* relasyon : -ATION **3:** pambuo ng pangngalan na nagpapahiwatig ng resulta ng aksiyon, *hal* asimilasyon : -ATION.

at *pnt* **1:** pandugtong sa dalawang salita, parirala, o sugnay : AND, ÁMPONG, TAN **2:** idagdag : AND, ÁMPONG, TAN **3:** pagkatapos : AND, ÁMPONG, TAN **4:** nagpapakilala ng sanhi o resulta : AND, ÁMPONG, TAN.

At, symbol (et·ti) *Kem* [*Ing*] : astatine.

a·tâ *png* [*Seb*] : tinta ng pusit, pugita, at katulad.

a·tá *pnr* [*Iba Ilk Iva*] **1:** hilaw **2:** [*Iva*] kaputian ng kutis.

á·ta *pnb* [*Bik*] : tapos na.

á·ta *pnh* : atin.

á·ta-á·ta *pnd* **u·má·ta-á·ta, i·á·ta-á·ta, á·ta-a·tá·hin** [*ST*] : tumawid.

á·tab *png* **1:** [*Ilk*] táog **2:** [*War*] ekstensiyon, pagpapalaki, o pagpapahaba.

a·ta·bál *png Mus* [*Esp*] : instrumentong hungkag ang isang hati at gawa sa tanso o fiberglass.

a·ta·ba·lé·ro *png* [*Esp*] : tao na gumagawa o tumutugtog ng atabal.

a·tá·bay *png* [*Seb*] : balon[1].

a·ta·bá·yi *png* [*War*] : babaeng crustacean.

a·ta·bís·mo *png Med Bio* [*Esp atavismo*] **1:** paglitaw ng mga katangian ng isang indibidwal na hindi lumabas sa mga naunang henerasyon **2:** tao na may ganitong katangian **3:** pagbalik sa dati o nakaugalian.

a·ta·bís·ti·kó *pnr Med Bio* [*Esp atavístico*] : may kaugnayan sa atabísmo.

a·tá·do *png* [*Esp Bik*] **1:** bungkos o tumpok ng gulay, isda, at iba pang pagkain **2:** hiwà; piraso.

a·ta·dú·ra *png* [*Esp*] : pagtatali; paggápos.

á·tag *png* : pagtibág at paghukay.

á·tag *pnb* : parati; paulit-ulit.

a·tá·ho *png* [*Esp atajo*] : dingding; hati; partisyon.

á·tak *png* [*ST*] : dapyó ng init ng araw.

a·ta·ka·dór *png* [*Esp atacador*] : mananalakay.

a·tá·ke *png* [*Esp ataque*] **1:** salákay **2:** sumpóng.

á·tal *png* [*Ilk*] : gulong na karaniwang gawa sa kahoy, ginagamit sa paglipat ng mabibigat na bagay.

a·tal *png* [*Tau*] : lapis na pangkulay ng labì.

a·ta·lá·ya *png Mil* [*Esp*] : tore; bantáyan.

a·tá·man *png* [*Bik*] **1:** ampon **2:** mahal na alagang hayop.

á·tang *png* **1:** sunong; pasan **2:** [*Bik Pan*] alay; handog; regalo **3:** [*Ilk*] púta[2].

a·táng *png* [*Seb*] : bantay, tagaabáng, o kung minsan, tagaharang.

á·tang-á·tang *png Zoo* : alakdan.

a·tang-a·tang *png* [*Iba*] : katutubong ritwal sa panggagamot.

a·tang·yá *png Zoo* : alitangya.

a·tá·nud *png* [*Ilk*] : kumare o kumpare.

a·ta·péw *png* [*Pan*] : bábaw.

a·ta·pís *png, pnr* [*Pan*] : balíw.

a·ta·ran·tá·do *png* [*Esp*] : sapot mula sa tarantula.

a·ta·rá·ya *png* : lambat na ginagamit sa pangingisda.

á·tas *png* [*Kap Tag*] **1:** utos, bilin, o panuto ng pinuno o may kapangyarihan : DIKTÁ **2:** *Bat* order – *pnd* **mag-á·tas, a·tá·san, i·á·tas.**

a·tás *png* **1:** [*ST*] pagbabahagi ng ari-arian **2:** *Zoo* [*Bik*] martiniko.

a·tás *pnr* [*Seb*] : ahát.

a·tá·sen *png* [*Mrw*] : darák.

at-át *png* **1:** pagkautal **2:** sapot ng gagamba *var* atát.

a·ta·tán *png* [*Iba*] : kakaning gawa sa bigas na malagkit, pinakuluan, at ibinalot sa dahon *Cf* SÚMAN.

a·ta·úd *png* [*Esp*] : kabaong.

a·ta·úl *png* [*Esp ataúd*] : kabáong.

a·táw *pnr* [*ST*] : hindi gusto.

ataxy (a·ták·si) *png* : [*Ing*] : ganap na kawalan ng kontrol sa kilos ng katawan.

a·táy *png* [*Hil Mar Mag Seb Tau Tag War*] **1:** *Bio* organong malaki, kulay pula, at nasa kanang bahagi ng lapay ng tao : ÁGAL, ALTÉY, DÁLEM, HATÁY, KATÓY, LIVER **2:** balantok ng talampakan **3:** pinakaloob o pook na pinakamahirap hanapin.

á·tay-á·tay *pnb* : dahan-dahan; hinay-hinay.

at·bá *png* [*ST*] : kumperensiya; asamblea.

at·báng *pnr* [*ST*] : tiwalî; hindi makatwiran.

át·bay *png* [*Iva*] : sagot.

at·bíng *png* [*ST*] : natatanging kuwintas.

at·bó *png* [*Seb*] : sabog.

at·bú·an *png* [*Kap*] : bakóod.

at·dás *png* [*Kap*] : pagtusok sa alinmang namamagang parte sa katawan

upang palabasin ang likidong nasa loob nito, gaya sa pigsa, pasò, at taghiyawat.

at·dú *png* [*Kap*] : apdo.

á·te *png* [*Tsi a chi*] **1:** tawag sa nakatatandang kapatid na babae : ATSÍ, ÍNSI, MÁNANG, ÁNAY, MÁNDING **2:** magalang na tawag sa sinumang babaeng hindi gaanong matanda *Cf* KÚYA : ATSÍ, ÍNSI, MÁNANG, ÁNAY, MÁNDING.

-ate (eyt) *pnl* [*Ing*] **1:** -ado, *hal* advocate, consulate **2:** *Kem* **a** pambuo ng pangngalan na tumutukoy sa salt ng acid na may katumbas na pangngalan na nagtatapos sa *-ic, hal* abietate **b** pambuo ng pangngalan na nagpapahiwatig ng produkto, *hal* sulfate **3:** pambuo ng pandiwa, *hal* agitate, calculate.

a·teb *png* [*Igo*] : patibong sa daga, karaniwang inilalagay sa bukid.

a·téd *png* [*Igo*] : seremonya upang pawiin ang galit ng espiritu ng banal na basket sa ulo.

a·té·et *png Pan* : langitngit.

a·te·ís·mo *png* [*Esp*] : teorya o paniwala na walang Diyos : ATHEISM.

atelier (a·tel·li·éy) *png* [*Fre*] : talyer o estudyo, lalo na ng isang artist o tagadisenyo.

a tém·po *pnb pnr Mus* [*Ita*] : sa nauna o sinundang tempo.

A·té·nas *png* [*Esp*] : kabesera at pangunahing lungsod ng Gresya : ATHENS.

a·ten·dí·do *pnr* [*Esp atender+ido*] : dumaló; inasikaso.

a·te·né·o *png* [*Esp*] **1:** institusyon para sa pag-aaral ng panitikan o agham **2:** aklatan : ATHENAEUM.

a·ten·si·yón *png* [*Esp atención*] **1:** kahandaang kumilos o ibuhos ang isip : ATTENTION, IMÁNO **2:** obserbasyon; pansin : ATTENTION, IMÁNO **3:** *Mil* posisyon ng sundalo kapag nakatayong tuwid na tuwid at hindi kumikilos : ATTENTION.

a·tén·to *pnr* [*Esp*] : ganap na nakamasid.

a·té·o *png* [*Esp*] : tao na hindi naniniwala sa Diyos : ATHEIST.

a·tes·tá·do *pnr* [*Esp*] : pinagtibay; pinatunayan.

atheism (ey·thi·íz·em) *png* [*Ing*] : ateismo.

atheist (ey·the·íst) *png* [*Ing*] : atéo.

athenaeum (áth·i·ní·em) *png* [*Ing*] : ateneo.

Athens (ath·inz) *png* [*Ing*] : Atenas.

athlete (áth·lit) *png* [*Ing*] : atleta.

athlete's foot (áth·lits fut) *png Med* [*Ing*] : alipunga.

athletics (ath·lét·iks) *png* [*Ing*] : atletiks.

A·ti *png* : Agta.

a·tí *png* [*Bik*] : iga.

a·tí·an *png* [*Kap*] : puson.

A·ti-a·tí·han *png* [*Seb*] : pista ng Sto Niño sa Kalibo, Aklan, at gumugunita sa pinaniniwalaang kasunduan ng mga dayuhang taga-Borneo at pangkating Agta sa Panay.

a·ti·báng·raw *png* [*Ilk*] : ugong.

-a·ti·bo *pnl* [*Esp -ativo*] : pambuo ng pang-uri na nagpapahiwatig ng katangian o hilig, *hal* negatibo, superlatibo : -ATIVE.

a·tíg *png* : anyaya; imbita.

a·tík *png Kol* [*kita*] : salapi.

a·ti·ka·bó *png* : sigla; silakbo.

a·rik·hâ *png* : pagtatangkang walang kalatóy-latóy.

a·tí·lang *png Bot* [*Igo*] : kastanyas[1].

a·tíl·ma *png Bot* [*ST*] : isang uri ng punongkahoy.

a·tím *png* : tanggáp; tiís.

á·tin *pnh* : paari, nasa ikalawang panauhang pangmaramihan, at tumutukoy sa nagsasalita at kinakausap : ÁTA, TA.

a·tin·dí *png* [*Esp atender*] : pagbibigay ng pansin o pag-aasikaso.

á·ting *png* [*Mag Mrw*] : pawis.

-ation (ey·zyon) *pnl* [*Ing*] : -asyon *hal* filtration, foundation.

a·típ *png* : pantakip sa bubong, *hal* pawid o yero.

a·ti·pa·dá *png Zoo* [*Ilk*] : kalabaw na may sungay na humahaba nang hindi lalagpas sa mga tainga nito.

a·ti·píl *png* [*Bik*] : bitag; silo; panghuli.

a·ti·rís *png* [*Pan*] : baliw.

á·tis *png Bot* : punongkahoy (*Anona squamosa*) na may bungang pabilóg, kulay puti ang lamukot sa loob, at nakakain : ANÁTIS, ATTÍ.

a·tí·taw *png* [*ST*] : pagmamasíd.

-ative (éy·tiv) *pnl* [*Ing*] : -atibo, *hal* creative, negative.

Atlantic (at·lán·tik) *png, pnr* [*Ing*] : Atlantiko.

Atlantic Ocean *png* [*Ing*] : Karagatang Atlantiko.

Atlantic Standard Time (at·lán·tik is·tán·dard taym) *png* [*Ing*] : istandard na oras sa pinakasilangang bahagi ng Canada na nahuhuli nang apat na oras sa GMT : AST.

At·lán·ti·ko *png, pnr* [*Esp Atlántico*] **1:** karagatan sa pagitan ng Europa at Africa sa isang panig at ng America sa kabilang panig : ATLANTIC **2:** may kaugnayan dito : ATLANTIC.

At·lán·tis *png Mit* [*Ing*] : maalamat na isla o kontinente sa Atlantiko na lumubog sa dagat.

Át·las *png Mit* [*Ing Gri*] : isa sa mga Titan, pinarusahan dahil naghimagsik laban kay Zeus.

át·las *png* [*Ing Gri*] **1:** aklat ng mga mapa **2:** aklat ng mga ilustrasyon o talaang naglalarawan ng isang paksa **3:** *Ana* unang vertebra na naghuhugpong sa ulo at leeg.

at·lé·ta *png* [*Esp*] **1:** manlalaro **2:** tao na malusog at may likás na kakayahan sa atletiks : ATHLETE.

at·lé·tiks *png* [*Ing athletics*] : pisikal na ehersisyo, gaya ng larong track and field; iba't ibang larong nangangailangan ng lakas, husay, bilis, at iba pa.

at·ló *png* [*ST*] : tatlo.

atm, symbol *Pis* [*Ing*] : atmospera.

ATM, daglat *png* [*Ing*] : automated teller machine.

át·man *png* [*San*] **1:** sa Hinduismo, tunay na sarili **2:** pinakadakilang prinsipyong espiritwal.

at·mós·pe·rá *png* [*Esp atmósfera*] **1:** gas na nakapaligid sa daigdig, ibang planeta, o anumang bagay **2:** papawirin; alangaang **3:** naghaharing pakiramdam sa isang pook o sitwasyon **4:** damdamin o emosyon na nalilikha ng isang likhang sining, piyesa ng musika, at katulad **5:** *Pis* yunit ng pressure katumbas ng 101,325 pascal (symbol **atm**) : ATMOSPHERE.

at·mos·pé·ri·kó *pnr* [*Esp atmosférico*] : may kaugnayan sa atmospera; likha o gawa ng atmospera.

atmosphere (át·mos·fír) *png* [*Ing*] : atmospera.

atmospheric pressure (át·mos·fér·ik prés·yur) *png* [*Ing*] **1:** presyur ng amospera ng mundo sa isang hatag na punto; product ng mass ng atmospheric column ng isang yunit area sa itaas ng hatag na punto at ng gravitational acceleration ng hatag na punto : AIR PRESSURE **2:** halaga ng istandard o normal na atmospheric

pressure, katumbas ng pressure na idinudulot ng isang column ng mercury na may taas na 760 mm o 1013.2 millibar : BAROMETRIC PRESSURE.

atmospherics (at·mos·fér·iks) *png* [*Ing*] **1:** kaguluhang elektrikal sa atmospera, lalo na ang likha ng kidlat **2:** interference sa telekomunikasyon dahil dito.

at·ngál *png* [*Seb*] : utóng.

át·ni *png* [*Kap*] : tunóg.

á·to *png* [*Iba*] **1:** bubóng **2:** pagsubok o pagtangka **3:** *Zoo* pádas **4:** pagtantiya **5:** [*War*] laban **6:** [*Bik*] putik.

a·tô *png* **1:** [*Bon Igo*] pangunahing bahay ng kalalakihan **2:** karaniwang tawag sa batang lalaki : TOTO, TOTOY.

a·tò *pnh* [*Seb*] : kanita.

á·to-á·to *pnd* **mag-á·to-á·to, i·á·to-á·to, á·to-a·tó·hin** [*ST*] : tantiyahin o subukin ang isang bagay.

a·tód *png War* : pinsan.

á·tol *pnd* **mag-á·tol, i·á·tol, a·tú·lan** [*ST*] : magsamantala.

á·to·lé *png* [*Esp*] : pandikit na gawa sa arina *Cf* PAGKIT : KÓLA.

a·tó·le *png* [*Ilk*] : arina.

atoll (á·tol) *png* [*Ing*] : hugis-singsing na tangrib sa paligid ng lanaw.

á·tom *png Kem* [*Ing*] : pinakamaliit na bahagi ng isang element na makapag-iisa nang hindi nawawala ang mga katangiang kemikal nito : ATÓMO.

a·tóm-a·tóm *png* [*Bik*] : pag-uukol lamang ng pansin sa sariling ginagawa; hindi pakikialam sa iba.

atom bomb (át·om bóm) *png* [*Ing*] : bomba atomika.

a·to·mék *pnr* [*Pan*] : ligis.

atomic number (a·tó·mik nám·ber) *png Kem* [*Ing*] : bilang ng mga positibong karga o proton sa nukleus ng atom ng isang element, samakatwid, bilang ng mga elektron na karaniwang nakapaligid sa nukleus.

a·tó·mik *pnr* [*Ing atomic*] : atomiko.

a·tó·mi·kó *pnr* [*Esp atómico*] **1:** may kinalaman sa o gumagamit ng enerhiyang atomiko, **a·tó·mi·ká** kung pambabae **2:** hinggil sa atomo **3:** napakaliit; maliit na maliit **4:** *Pil* hindi maaaring analisahin.

a·to·mi·sa·dór *png* [*Esp atomizador*] : instrumento o kasangkapang ginagamit upang maiwisik nang pinong-pino ang likido : ATOMIZER.

atomism (át·o·míz·em) *png* [*Ing*] : atomísmo.

a·to·mís·mo *png* [*Esp atomo+ismo*] **1:** *Pil* teorya na binubuo ng napaka-liit at indibidwal na bahagi ang lahat ng bagay **2:** *Sik* teorya na binubuo ng mga saligang yunit ang kalagayan ng isip **3:** *Heo* doktrinang nagpapaliwanag ng pormasyon ng mundo dahil sa pagkakatipon ng atomo : ATOMISM.

atomizer (át·o·máy·zer) *png* [*Ing*] : atomisador.

a·tó·mo *png* [*Esp*] : atom.

á·ton *pnh* [*Hil War*] : kanita.

a·tó·nal *pnr Mus* [*Esp Ing*] : hindi sinulat o nasusulat sa alinmang key o mode.

á·tong *png* **1:** [*Ilk*] gatong **2:** [*Bik*] anod **3:** sa huweteng, isang uri ng laban na may daya.

á·tong *pnd* **mag-á·tong, i·á·tong, a·tú·ngin** [*Ilk*] : mambuyo o mampukaw ng damdamin.

á·tong *pnr* [*Bik*] : nawawala sa sarili.

a·tó·ni·kó *pnr* [*Esp atónico*] **1:** walang diin o asento **2:** *Med* malambot ang laman.

á·top *pnd* **mag-á·top, a·tú·pin** [*ST*] : ubusin ang isang bagay.

a·tór *png* [*Bon*] **1:** silid tulugan ukol sa mga lalaki **2:** organisasyong sosyo-politiko ng kalalakihan **3:** pulong ng mga mag-anak para sa kapakanan ng pamayanan.

-ator (éy·tor) *pnl* [*Ing*] : -ador, *hal* radiator, aviator.

a·tór·ni *png* [*Ing attorney*] : abogado.

a·trak·si·yón *png* [*Esp atracción*] : pang-akit; halina.

a·trak·tí·bo *pnr* [*Esp atractivo*] : mapang-akit; kaakit-akit.

a·trás *png* : pag-urong – *pnd* **mag-a·trás, a·tra·sán, i·a·trás**.

a·tra·sá·do *pnr* [*Esp*] **1:** hulí; gahol **2:** mabagal; makupad **3:** di-maunlad **4:** delingkuwente.

a·trá·so *png* [*Esp*] **1:** pagkahuli o pagkagahol : DELINQUENCY **2:** pagkukulang : DELINQUENCY.

a·tre·bí·do *pnr* [*Esp atrevido*] : pangahas o mapanghamon.

Atreus (éy·tri·yús) *png Mit* [*Ing*] : ama ni Agamemnon at Menelaus.

a·tríl *png* [*Esp*] : katangan o patungan ng aklat, piyesa ng musika, o anumang binabasa, karaniwang yari sa magaang metal o kahoy *Cf* PÚLPITO : FACISTOL, LECTERN, MUSIC STAND.

a·tris·yón *png* [*Ing attrition*] **1:** akto o proseso ng pagkapudpod dahil sa pagkakakiskis **2:** kalungkutan dahil sa pagkakasala.

atrium (éy·tri·úm) *png* [*Ing*] **1:** gitnang patyo ng sinaunang bahay Romano **2:** gitnang bulwagan na may mga silid na nabubuksan tungo o mula rito : ATRIYO.

á·tri·yó *png* [*Esp átrio*] : atrium.

atrophy (á·tro·fí) *png* [*Ing*] : atropiya.

a·tro·pí·ya *png* [*Esp atrofia*] : panganganyayat o panghihina dahil sa kakulangan ng sustansiya, pagtanda, o hindi paggamit : ATROPHY.

At·ro·pós *png Mit* [*Gri*] : isa sa tatlong Parka.

a·tro·si·dád *png* [*Esp atrocidad*] **1:** malaking kabuktutan o kalupitan **2:** malupit o brutal na kilos.

át·sa *png* [*Esp hacha*] : palakol.

at·sá·ra *png* [*Esp achara*] : pagkaing inimbak sa suka : DALÓK[1], PICKLE.

át·say *png* : katulong na babae.

át·se *png* [*Esp hache*] : tawag sa titik *H* sa alpabetong Espanyol.

at·sé·ro *png* [*Esp hachero*] : tao na tagaputol ng punongkahoy : WOODCUTTER.

at·sí *png* **1:** [*Tsi*] ate **2:** [*Bik Hil Seb War*] bahín.

at·síng *png* [*Kap Pan*] : bahín.

át·soy *png* **1:** kantiyaw; aglahi; pangaaglahi **2:** *Alp* utusan.

at·su·wé·te *png Bot* [*Esp achiote*] **1:** punongkahoy (*Bixa orellana*) na may bungang hugis kapsula at naglalaman ng butong may sapal na pula at pangkulay sa pagkain at iba pa : DALUGA, SIYÚLES **2:** tawag sa mga buto nito : DALUGA, SIYÚLES.

attache (at·a·syéy) *png* [*Ing Fre*] : tao na hinirang upang maging tauhan o kagawad ng embahador, karaniwang may natatanging larangan ng aktibidad.

attache case (at·a·syéy keys) *png* [*Ing*] : nabibitbit, sapad, at parihabang sisidlan ng dokumento at katulad.

attachment (a·tats·ment) *png* [*Ing*] : kalakip.

at·tá·li *png* [*Iba*] : palít[1].

at·tám *png* [*Iba*] : asim.

At·taw *png* [*Bag*] : isa sa mga pangkating etniko ng mga Bagobo.

at·táy *png* [*Iba*] : tae.

attend (a·ténd) *pnd* [*Ing*] **1:** dumalo **2:** pumunta nang regular **3:** mag-

lingkod; magsilbi **4:** mag-alaga **5:** ituon ang pansin **6:** intindihin; asikasuhin.

attendance (a·ténd·ans) *png* [*Ing*] **1:** pagdalo **2:** bilang ng tao na dumalo.

attendant (a·tén·dant) *png* [*Ing*] **:** tagasilbi; tagapaglingkod.

attention (a·tén·syon) *png* [*Ing*] **:** atensiyon.

at·tí *png Bot* [*Iba*] **:** atis.

attic (át·ik) *png* [*Ing*] **1:** pinakamataas na palapag ng bahay, karaniwang nasa ilalim ng bubungan **2:** silid sa gayong bahagi ng bahay.

attire (a·táyr) *png* [*Ing*] **:** damit o kasuotan, lalo na ang marangya at pormal.

attitude (á·ti·tyud) *png* [*Ing*] **:** aktitúd.

attorney (a·tór·ni) *png* [*Ing*] **:** abogado.

á·tu *png* **1:** [*Tau*] kalaban; kaaway; katunggali **2:** [*Kap*] pansin.

a·tú·bang *png* **1:** pag-inom sa alak ng kapuwa manginginom **2:** pagsisindi ng sigarilyo sa tulong ng sigarilyong mayroon nang sindi.

a·tu·báng *pnd* **mag-a·tu·báng, i·a·tu·báng** [*Seb*] **:** harapin.

a·tu·bi·lí *pnr* **:** may alinlangan; urong-sulong; bantulot.

a·tud *png* [*Tau*] **:** paraan ng pagtingin.

a·túk *png* **1:** [*Kap*] ihit **2:** *Ana* [*Iba*] tuhod.

á·tul *pnr* [*Kap*] **:** laan[2].

a·tu·lí *png* [*Seb War*] **:** tutulí.

a·tu·mék *pnr* [*Pan*] **:** luray.

á·tun *png* [*Bik*] **:** pula.

a·tún *png Zoo* [*Esp*] **:** tuna.

á·tung *png* [*Iba*] **:** lusóng.

a·tú·ngal *png* **1:** mahaba at malakas na ungol ng baka at iba pang hayop **2:** buntón; pila.

a·tú·pag *png* **:** pag-asikaso o paggawa – *pnd* **u·ma·tú·pag, a·tu·pá·gin**.

a·tu·tu·yú *pnr* [*Hil*] **:** maliit at pandak.

at·yú *pnb* [*Kap*] **:** narito; nariyan.

Au, symbol (ey·yu) *Kem* [*Ing*] **:** gold.

aubade (ow·bád) *png Lit Mus* [*Ing*] **:** tula o musika na angkop sa bukang-liwayway o umagang-umaga.

au courant (ow ku·rán) *pnr* [*Fre*] **:** alam ang nagaganap; maraming nalalaman.

auction (ók·syon) *png* [*Ing*] **:** subasta.

audiencia (aw·dén·sya) *png* [*Esp*] **:** sa panahon ng Espanyol, ang panahon at pagkakataong iniuukol ng isang opisyal upang pakinggan ang mga sumbong at hinaing ng mamamayan.

audio (ó·di·ów) *png* [*Ing*] **:** tunog o reproduksiyon ng tunog.

audio-visual (ó·di·ów vízh·u·ál) *pnr* [*Ing*] **:** gumagamit ng larawan at tunog; nakikita at naririnig.

audisyon (aw·dis·yón) *png* [*Esp audición*] **1:** pagsubok sa kahusayan at kaangkupan ng mang-aawit, aktor, mananayaw, at katulad **2:** kakayahang makarinig o makinig *var* awdisyon **:** AUDITION.

audit (ó·dit) *pnd* [*Ing*] **:** suriin kung tama ang ulat at mga dokumento.

auditibo (aw·di·tí·bo) *png* [*Esp auditivo*] **:** bahagi ng anumang kasangkapan na konektado o inilalapit sa tainga, tulad ng sa telepono, radyo, at iba pa.

audition (o·dí·syen) *png* [*Ing*] **:** audisyon.

auditor (aw·di·tór, o·di·tór) *png* [*Esp Ing*] **1:** tao na may kapangyarihang magsuri ng mga kasulatan upang alamin kung tamà ito **:** TAGASURI **2:** tao na nakikinig o tagapakinig.

auditor de guerra (aw·di·tor de gé·ra) *png Pol* [*Esp*] **:** noong panahon ng Espanyol, hukom sa mataas na kapulungan sa mga kasong may hurisdiksiyong militar.

auditoryo (aw·di·tór·yo) *png* [*Esp auditorio*] **:** auditoryum.

auditoryum (o·di·tór·yum) *png* [*Ing auditorium*] **1:** malawak na silid o espasyong nakalaan para sa manonood o madla sa simbahan, teatro, paaralan, o iba pang institusyon; malaking bulwagan **2:** gusaling itinayo para sa pampublikong pagpupulong, panayam, at iba pa pang malaking pagtitipon **:** AUDITORYO, BULWÁGAN[2].

au fait (ow fé) *pnr* [*Fre*] **:** ekspérto.

au fond (ow fón) *pnb* [*Fre*] **:** sa pangunahin; sa pinakabatayan.

au gratin (ow grát·en) *pnr* [*Fre*] **:** balót ng duróg na tinapay o ginadgad na keso at iniluto nang tostado.

August (ó·gost) *png* [*Ing*] **:** Agosto.

auksilyar (awk·sil·yár) *png* [*Esp auxiliar*] **1:** kahalili o kapalit **2:** katulong.

auld (old) *pnr* [*Ing Sco*] **:** dati.

auld lang syne (óld lang záyn) *png* [*Ing Sco*] **:** panahong matagal nang nakalipas.

au naturel (ow na·tu·rél) *pnr, pnb* [*Fre*] **1:** hindi luto **2:** niluto sa pinakanatural o pinakasimpleng paraan **3:** sa likás na kalagayan **4:** hubo't hubad.

aunt (ant) *png* [*Ing*] **:** tiya.

au pair (ow péy) *png* [*Fre*] **:** kabataang dayuhan, lalo na kung babae, tumutulong sa gawaing-bahay kapalit ng upa sa kuwarto, pagkain, at iba pa, upang makapag-aral *Cf* DOMESTIC HELPER.

aura (ór·a) *png* [*Ing*] **1:** natatanging atmospera o sitwasyon na likhá ng isang tao, pook, at iba pa **2:** pinong emanasyon na nakikita bilang pabilog na liwanag na bumabalot sa isang buháy na nilikha; sinag sa ulo; limbo **3:** pinong aroma ng bulaklak **4:** *Med* babalang sintomas ng epilepsi.

aural (ór·al) *pnr* [*Ing*] **1:** may kaugnayan sa tainga **2:** naririnig.

aureole (ór·i·ówl) [*Ing*] **1:** limbo o pabilog na sinag, lalo na sa paligid ng ulo o katawan ng isang inilarawang santo **:** HALO **2:** korona sa paligid ng araw o buwan **:** HÁLO.

aureomycin (or·i·o·máy·sin) *png* [*Ing*] **:** antibiyotikong gamot sa sakit sa bagà.

au revoir (ow re·vwá) *png* [*Fre*] **:** paalam; bulalas na nangangahulugang "hanggang sa muling pagkikita."

auricle (ór·i·kél) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* maliit na supot ng laman sa rayag ng bawat atrium ng puso; ang mismong atrium **2:** panlabas na tainga ng hayop **3:** anumang ikinakabit na hugis-tainga.

Aurora (aw·ró·ra) *png* **:** lalawigan sa Timog Katagalugan ng Filipinas, Rehiyon IV.

aurora (aw·ró·ra) *png Bot* [*Esp*] **:** baging (*Ipomea purpurea*), lunti ang dahon, at lila, bughaw, pink, o puti ang bulaklak na hugis kampana.

aurora (o·rór·a) *png* [*Ing*] **1:** kumikinang na liwanag, sa ibabaw ng polong magnetiko sa hilaga o timog **2:** bukang-liwayway.

aurora australis (o·ró·ra o·stréy·lis) *png* [*Ing Lat*] **:** aurora sa timog.

aurora borealis (o·ró·ra bowr·i·ál·lis) *png* [*Ing*] **:** aurora sa hilaga.

ausente (aw·sén·te) *pnr* [*Esp*] **:** absent.

austeridad (aws·té·ri·dád) *png* [*Esp*] **1:** kabagsikan; kasungitan; kabalasikan; kalupitan **2:** kahigpitan **3:** pagtitipid **4:** pagdarahop; pagsasalát.

Australasia (os·tre·léy·zya) [*Ing*] **:** rehiyong binubuo ng Australia, New Zealand, New Guinea, at mga kalapit na isla sa Pasipiko.

Australia (os·tréyl·ya) *png* [*Ing*] **1:** kontinente sa timog silangan ng Asia, nasa pagitan ng Dagat India at Pasipiko; pinakamaliit na kontinente **2:** bansang binubuo ng kontinenteng ito at Tasmania.

Australian (os·tréyl·yan) *png, pnr* [*Ing*] **:** may kaugnayan sa Australia, sa mga mamamayan nito, at sa kanilang wika at kultura **:** AUSTRALYÁNO.

Australopithecus (os·tra·lo·pí·thi·kús) *png* [*Ing*] **:** extinct na genus ng homonid na may maliit na utak, malalaking ngipin, at may dalawang paa na nanirahan sa Africa isa hanggang apat na milyong taon na ang nakararaan.

Australyano (aws·tral·yá·no) *png, pnr* [*Esp Australiano*] **:** Australian.

Austria (os·tréy·a) *png* [*Ing*] **:** isang bansa sa gitnang Europa.

Austrian (ós·trey·án) *png* [*Ing*] **:** may kaugnayan sa Austria, sa mga mamamayan nito, at sa kanilang wika at kultura.

autarky (ó·tar·kí) *png* [*Ing*] **1:** kasapatan sa sarili, lalo na bilang sistema ng ekonomiya **2:** estadong pinamamahalaan ayon sa sistemang ito.

autentika (aw·tén·ti·ká) *pnd* **mag·au·ten·ti·ká, i·au·ten·ti·ká** [*Esp autenticar*] **1:** patunayan; patotohanan; patibayan **2:** bigyang-bisa.

autentiko (aw·tén·ti·kó) *pnr* [*Esp auténtico*] **1:** tunay; totoo **2:** mapagtitiwalaan **3:** *Mus* nagtataglay ng mga nota sa pagitan ng panghuling nota at higit na mataas na oktaba nito.

auteur (aw·tér) *png* [*Ing Fre*] **:** direktor ng pelikula, kinikilalang manlilikha ng pelikulang idinirihe niya dahil sa kaniyang malaking impluwensiya rito.

author (ó·thor) *png* [*Ing*] **:** autor.

authoritative (o·thór·i·téy·tiv) *pnr* [*Ing*] **1:** kinikilala bilang totoo at mapananaligan; dapat sundin o tuparin **:** AUTORITARYO **2:** opisyal; legal **:** AUTORITARYO **3:** ng autoridad o ng isang dalubhasa **:** AUTORITARYO **4:** makapangyarihan **:** AUTORITARYO.

authority (o·thó·ri·tí) *png* [*Ing*] **:** autoridad.

authorization (o·thór·i·zéy·syon) *png* [*Ing*] **:** autorisasyon.

authorized (ó·tho·ráyzd) *pnr* [*Ing*] **:** autorisado.

authorship (ó·thor·syíp) *png* [*Ing*] **1:** pinagmulan ng aklat o iba pang nasusulat na akda **2 :** pagsusulat **3:** pagkasulat; pagkaakda.

autismo (aw·tís·mo) *png Sik* [*Esp*] **:** kalagayan ng pag-iisip na lubusang nakatuon sa sarili at walang kakayahang tumugon o makipagtalastasan sa ibang tao.

auto (áw·to) *png Mek* [*Esp*] **:** pinaikling **automobil**.

auto acordado (áw·to a·kor·dá·do) *png Pol* [*Esp*] **:** kautusang pangkatarungan.

autobahn (ó·to·bán) *png* [*Ger*] **:** maluwang at mahabang lansangan sa Germany, Austria, o Switzerland.

autobiography (ó·to·bay·óg·ra·fí) *png* [*Ing*] **1:** talambúhay ng isang tao na siya rin ang sumulat **2:** proseso ng pagsulat nito.

autocracy (o·tók·ra·sí) *png* [*Ing*] **:** autokrasya.

autocratic (o·to·krá·tik) *pnr* [*Ing*] **:** tulad ng autokrata; may lubos na kapangyarihan.

auto de fe (áw·to de fé) *png* [*Esp Por*] **1:** parusang gawad ng Ingkisisyong Espanyol **2:** pagpapatupad ng gayong parusa, gaya ng pagsunog sa erehe.

auto-erotism (ó·tow ér·o·tíz·em) *png Sik* [*Ing*] **:** sexual na pagpukaw sa sariling katawan; pagsasalsal.

autograph (ó·to·gráf) *png* [*Ing*] **:** autograpo.

autography (o·tóg·ra·fí) *png* [*Ing*] **:** autograpiya.

autograpiya (aw·to·gra·pí·ya) *png* [*Esp autografía*] **1:** pagsusulat sa pamamagitan ng sariling kamay **:** AUTHOGRAPHY **2:** tunay na kopya ng nakasulat o nakaguhit **:** AUTHOGRAPHY.

autograpo (aw·tó·gra·pó) *png* [*Esp autógrafo*] **1:** lagda, lalo na ng isang tanyag na tao **:** AUTHOGRAPH **2:** sulat-kamay **:** AUTHOGRAPH **3:** manuskrito sa sulat-kamay ng autor **:** AUTHOGRAPH **4:** dokumentong nilagdaan ng autor nito **:** AUTHOGRAPH.

autokrasya (aw·to·krás·ya) *png* [*Esp autocracia*] **1:** pamahalaang hawak ng iisang tao ang lubos na kapangyarihan **:** AUTOCRACY, DESPOTÍSMO **2:** kapangyarihan ng autokrata **:** AUTOCRACY, DESPOTÍSMO **3:** bansa o lipunang may ganitong uri ng pamahalaan **:** AUTOCRACY, DESPOTÍSMO.

autokrata (aw·to·krá·ta) *png* [*Esp autócrata*] **1:** pinunong may lubos na kapangyarihan **:** AUTOCRAT **2:** diktador **:** AUTOCRAT **3:** tao na mapanakop **:** AUTOCRAT **4:** tao na lubos ang kapangyarihan **:** AUTOCRAT.

autoritaryo (aw·to·ri·tár·yo) *png* [*Esp autoritario*] **:** authoritative.

automasyon (aw·to·mas·yón) *png* [*Esp automación*] **1:** paggamit ng de-makina o de-koryenteng kasangkapan upang makatipid sa mental at manwal na paggawa **:** AUTOMATION **2:** automatikong kontrol sa iba't ibang yugto ng paggawa ng produkto **:** AUTOMATION.

automata (aw·tó·ma·tá) *png* [*Esp Ing*] **1:** teknik, metodo, o pag-andar ng mga kasangkapang automatiko at de-koryente **2:** robot **3:** tao na monotono ang pagkilos **4:** anumang gumagalaw nang automatiko.

automated teller machine (o·to·méy·ted tél·er ma·syín) *png* [*Ing*] **:** makinang tumatanggap ng deposito at naglalabas ng cash **:** ATM.

automatic (o·to·má·tik) *pnr* [*Ing*] **:** automatiko.

automatiko (aw·to·má·ti·kó) *pnr* [*Esp automatico*] **1:** kusang kumikilos, gumagalaw, umaandar, o tumatakbo **:** AUTOMATIC **2:** agad-agad; agaran; hindi na iniisip **:** AUTOMATIC **3:** kailangan at tiyak na magaganap **:** AUTOMATIC **4:** *Sik* ginagawa nang wala sa loob o hindi namamalayan **:** AUTOMATIC **5:** sa baril, tuloy-tuloy na pumuputok hanggang maubos ang bala o hanggang maalis ang pisil sa gatilyo **:** AUTOMATIC **6:** *Mek* sa sasakyang de-motor, gumagamit ng kambiyo na kusang nagbabago ayon sa tulin at pagpapabilis **:** AUTOMATIC.

automation (o·to·méy·syon) *png* [*Ing*] **:** automasyon.

automaton (o·to·méy·ton) *png* [*Ing*] **:** makinang umaandar sa sarili.

automobil (ó·to·mow·bíl) *png Mek* [*Ing automobile*] **:** sasakyang de-motor **:** AUTO, KÓTSE, ÓTO.

autonomiya (aw·tó·no·mí·ya) *png Pol* [*Esp autonomía*] **:** sariling pamamahala **:** AUTONOMY.

autonomo (aw·tó·nó·mo) *png* [*Esp*] **1:** nagsasarili; malaya **:** AUTONOMOUS **2:** may kalayaan; may kasarinlan **3:** may kinalaman sa kalayaan o autonomiya **:** AUTONOMOUS.

autonomous (o·tón·o·mus) *pnr* [*Ing*] **:** autonomo.

autonomy (o·to·nom·í) *png* [*Ing*] **:** autonomiya.

autopsiya (aw·top·sí·ya) *png* [*Esp autopsia*] **1:** pagtistis at pagsusuri sa bangkay upang alamin ang sanhi ng pagkamatay **:** AUTOPSY **2:** anumang kritikal na pagsusuri **:** AUTOPSY **3:** personal na pagsusuri **:** AUTOPSY.

autopsy (ó·top·sí) *png* [*Ing*] **:** autopsiya.

autor (aw·tór) *png* [*Esp*] **1:** may-akda; ang sumulat **:** AUTHOR, AWTÓR **2:** nagpanukala; may panukala **:** AUTHOR, AWTÓR **3:** maygawa o gumawa **:** AUTHOR, AWTÓR.

autoridád (aw·tó·ri·dád) *png* [*Esp*] **1:** kapangyarihan o karapatang magutos **2:** ipinásang kapangyarihan **:** AUTHORITY **3:** tao o lupong may kapangyarihang pampolitika, administratibo, at katulad **:** AUTHORITY **4:** tao na dalubhasa sa anumang karunungan **:** AUTHORITY **5:** kinikilalang mahusay na sanggunian **:** AUTHORITY **6:** bigat ng ebidensiya **:** AUTHORITY.

autorisa (aw·tó·ri·sá) *pnd* **mag-a·ú·to·ri·sá, i·a·ú·to·ri·sá, a·ú·to·ri·sa·hín** [*Esp autorizar*] **1:** pahintulutan **2:** bigyan ng kapangyarihan; magbigay ng kapangyarihan **3:** bigyan ng karapatan; magbigay ng karapatan.

autorisado (aw·to·ri·sá·do) *pnr* [*Esp autorizado*] **:** binigyang kapangyarihan o karapatan **:** AUTHORIZED.

autorisasyon (aw·to·ri·sas·yón) *png* [*Esp autorización*] **:** kilos o proseso ng pagbibigay ng legal na kapangyarihan **:** AUTHORIZATION.

autumn (ó·tum) *png* [*Ing*] **1:** taglagas **2:** panahon ng katandaan o simula ng pagkabulok **3:** *Asn* panahon mula sa equinox kung taglagas hanggang solstice kung taglamig.

autumn (o·tum) *pnr* [*Ing*] **:** tulad ng, may katangian ng, o nagaganap sa panahon ng taglagas.

auxilliary (og·zíl·ya·rí) *png* [*Ing*] **1:** katulong **2:** dagdag na serbisyo o kasangkapan **:** AUKSILYAR.

av,, daglat [*Ing*] **:** avoirdupois.

a·vak·káw *png Mus* [*Bon*] **:** búngkakâ.

avalanche (áv·a·lánts) *png* [*Ing*] **1:** ragasa mula sa bundok ng niyebe, yelo, lupa, bato, at katulad **2:** dagsa o pagdagsa ng alinmang bagay.

a·váng *png* [*Iva*] **:** pinakamalaki sa mga tradisyonal na sasakyang dagat; karaniwang ginagamit na pangkalahatang tawag sa mga sasakyang dagat.

avant-garde (a·vant-gárd) *png* [*Fre*] **:** pasimuno o nangunguna sa pagtataguyod ng bago, lalo na sa sining at literatura.

avant-garde (a·vant·gárd) *pnr* [*Fre*] **:** bago; makabago; progresibo.

á·vat *png* [*Iva*] **:** sagwan.

a·va·tár *png* [*Ing San*] **1:** sa Hinduismo, pagkakatawang-tao ng isang diyos **2:** manipestasyon; patunay **3:** arketipo.

a·va·yát *png* [*Iva*] **:** hangin na mula sa kanluran.

avdp, daglat [*Ing*] **:** avoirdupois.

Ave! (á·vey, ey·vi) *pdd* [*Lat*] **1:** Mabuhay! **2:** Paalam!

a·ve·ní·da *png* [*Esp*] **:** abenida.

avenue (áv·i·nyú, áv·i·nú) *png* [*Ing*] **:** abenida.

average (áv·ir·iyds) *png* [*Ing*] **1:** katamtamang dami, laki, o bilis **2:** *Mat* halagang nakukuha kapag hinati ang kabuuan ng mga halaga sa dami ng mga halaga sa isang set **3:** anumang pangkaraniwan **4:** karaniwang pamantayan **5:** tinaya o kinalkula batay sa kabuuan **6:** kainaman; katampatan.

avian (éy·vi·án) *pnr* [*Ing*] **:** may kinalaman sa ibon.

aviary (ey·vyá·ri) *png* [*Ing*] **:** abyaryo.

aviation (av·i·éy·syon) *png* [*Ing*] **:** abyasyón.

avoir, daglat (a·vwá) [*Ing*] **:** avoirdupois.

avoirdupois (a·vwá·dzu·pwá) *png* [*Ing Fre*] **1:** sistema ng pagsukat ng bigat ng mga bagay na hindi hiyas o mahalagang metal; 27 11/32 grains = 1 dram, 16 dram = 1 ounce, 16 ounces = 1 pound, 112 pounds (British), 100 pounds (US) = 1 hundredweight, 20 hundredweight = 1 ton, 1 pound = 7,000 grains (daglat **av**, **avdp**, **avoir**) **2:** *Kol* labis na timbang ng katawan.

a·vú *png* [*Iba*] **:** varyant ng **abó**.

á·wa *png* [*Ifu*] **:** gilid ng baywang.

a·wà *png* **1:** habág; lunos **2:** [*War*] inggit; panibugho.

a·wá-aw *png* [*ST*] **:** aw-aw.

á·wag *pnd* **mag-á·wag, a·wá·gin, i·á·wag** [*ST*] **:** bumulyaw, sumigaw, o magtatalak para mapahiya ang isang tao.

á·wak *png* **1:** napakalaking lawas ng tubig *Cf* DAGAT, KARAGATAN **2:** *Ana* baywang.

a·wák *png*: dami ng tubig na umapaw.

á·wal *png*: mapanganib na katayuan o puwesto ng dalahin o kargá.

a·wán *png* [*War*] **:** oras ng bakasyon.

á·wan-á·wan *png* [*ST*] **:** paghinto at pagbalik.

á·wang *png* **1:** [*Mag*] bangkâ[1] **2:** [*Kap*] bintana.

a·wáng *png* **:** puwang o pagitan **:** HOLE[4].

a·wan·tá *pnd* **mag-a·wan·tá, a·wan·ta·hín** [*ST*] **:** estorbohin.

a·wa·ón *pnr* [*War*] **:** panaghilìs.

a·wa·rak *png Mus* [*Agt-Mgk*] **:** awit.

a·wá·ray *png* [*Ilk*] **1:** kambal na bungangkahoy **2:** sulapi.

á·was *png* [*Seb*] **1:** pag-apaw ng tubig o butil mula sa sisidlan **2:** manugang na lalaki.

a·wás *png* **1:** báwas **2:** pagtatapos **3:** pagkalas o pagtanggal.

a·was *png* [*Tir*] **:** manugang.

á·was *pnr* [*Ilk*] **:** sála.

á·wat *png* **1:** pagpapatigil o pagsaway **2:** pagbabawas ng gatong upang mabawasan ang liyab o siklab.

a·wát *png* [*War*] **:** kawalan.

a·wát *pnr* **1:** napatigil **2:** hindi na sumususo.

aw-áw *png*: tahól o kahól ng aso.

a·wáw *png* [*ST*] **:** tao na mahilig sa pulutan kapag nag-iinuman.

á·way *png* **1:** paglalaban; alitan **:** DESGÚSTO[1], ÍWAL, KOLKÓL, PATÉ[1], QUARREL **2:** [*Ilk*] nayon.

a·we *png* [*Tir*] **:** kaibigang babae.

a·we·déng *png Mus* [*Bon*] **:** abafiw.

á·wer *png* [*Ilk*] **:** dagalwak.

a·wet·wét *png* [*Pan*] **:** litó.

a·wi·á·wi *png*: mga munting kalakal o paninda.

a·wi-a·wít *png* [*Pan*] **:** bagahe.

á·wod *png* [*Ilk*] **:** kábig[1].

a·wí·ding *png* [*Igo*] **:** arpa.

á·wil *png* [*ST*] **1:** labis na kilos o pahayag **2:** paglayo; pagsinsay.

á·wil *pnd* **mag-á·wil, u·má·wil 1:** [*ST*] magwala na tila baliw **2:** [*War*] magpaiwan; manatili; magtagal.

a·wi·ná·won *png* [*Mrw*] **:** indayog.

á·wing *pnb* **:** mabagal at paunti-unti ang paggawa.

a·wís *pnd* **mag-a·wís, u·ma·wís, a·wi·sín** [*ST*] **:** kayasin ang dulo ng manipis na patpat o pamalò.

a·wis·wís *png* **:** paggalaw ng isang bagay na nakadikit sa katawan ayon sa regular na kilos ng katawan.

á·wit *png Mus Lit* **1:** komposisyong inaawit; anyo ng panitikang may musika **:** ABLON, AWÁRAK, BAYOK[2b], CHANT, DARÁNGAN, DAYYENG, KANSIYÓN, KANTÁ, PAGGÁBANG, SONG **2:** [*Tag*] uri ng mahabang tulang pasalaysay na lumaganap noong panahon ng Espanyol, ibiṇu-bukod sa korido dahil sa sukat na lalabindalawahin **3:** [*War*] awiting-bayan na binubuo ng dalawang saknong na may dalawang taludtod, karaniwang kinakanta ng mga mandaragat at inihihimig sa paggaod **4:** *Kol* bagay na nahingi nang libre.

a·wít *png* **1:** [*Ilk Pan*] bagahe **2:** [*Kal*] basket na sinusunong, malukong, at may bigkis na pampatibay.

a·wí·tan *png Zoo* [*Ifu*] **:** tandang.

a·wí·ting-bá·yan *png* **:** tradisyonal na awit, karaniwang may anyong pasaknong, may parirala at saknong na inuulit, at payak ang himig **:** FOLK SONG.

Á·wit ng mga A·wit *png* **:** Song of Songs.

Á·wit ni So·lo·món *png* **:** Songs of Solomon.

aw·ná·sin *png Bot* [*Bik*] **:** palumpong (*Ardisia pyramidalis*) na balahibuhin ang dahon, maliit ang kumpol na pulang bulaklak, at bilog ang pulang bunga na nagiging itim **:** RUGRUGSÚ.

aw·nús *png* [*Kap*] **:** bahagi[3,5].

a·wód *png* [*War*] **1:** hiyâ o kahihiyan **2:** pagkamahiyain.

a·wóg *png* [*Seb*] **:** anting-anting na isinasabit sa mga puno o halaman para mapangalagaan ang mga bunga laban sa magnanakaw.

AWOL, daglat *pnr* [*Ing*] **:** Absent Without Official Leave.

á·won *png* [*ST*] **:** magalang na pagsagot.

á·woy *png* [*ST*] **:** pagkaing gulay.

á·woy-á·woy *png* [*ST*] **:** gulay.

aw·tór *png* [*Esp autor*] **:** autor.

á·wus *png* [*Kap*] **:** tawag[1].

a·wut *png* [*Tbo*] **:** hagdan.

axe (ax) *png* [*Ing*] **1:** palakól **2:** malaki at biglaang pagkaltas o pagbawas ng gastos, tauhan, at katulad.

á·xil *png Bot* [*Ing*] **:** anggulo sa pagitan ng sanga o dahon at ang pinagmulang axis.

axiom (ák·syom) *png* [*Ing*] **1:** pahayag o prinsipyong tinatanggap bilang totoo kahit walang pruweba; kinikilalang tuntunin, prinsipyo, o batas **2:** malinaw na katotohanan.

a·xís *png* [*Ing*] **1:** tuwid na linya o guhit, tunay man o konsepto lamang, na iniikutan halimbawa ng isang planeta **2:** *Mat* nakapirming guhit na sinasangguni sa pagsulat ng mga coordinate at iba pa **3:** *Bot* katawan o punò ng kahoy **4:** kasunduan o alyansa ng dalawa o higit pang bansa na may iisang layunin **5:** gitnang bahagi ng isang organ o organismo.

axle (ák·sel) *png* [*Ing*] **:** ehe.

ay *png* **:** tawag sa titik *I*.

ay 1: pandiwang pantulong **:** KAG, KEN, TAN, UG **2:** kapalit ng kuwit **:** KAG, KEN, TAN, UG.

Ay! *pdd* **:** bulalas o sigaw ng hinaing, pagsalungat, o di-pag-sang-ayon.

-ay *pnl* **:** pambuo ng pangalan ng babae na nagpapahiwatig ng lambing o lamyos, *hal* Tinay *Cf* -OY.

á·ya *png* [*Esp*] **:** tagapag-alaga ng bata **:** YÁYA.

a·yà *png* **:** varyant ng **yayà**.

á·ya *pnr* **:** kalugod-lugod.

á·ya *pnh* [*Pan*] **:** ito.

a·yá-a *png* [*ST*] **:** paghanga.

a·yá-as *png* [*ST*] **:** ingay na hindi gaanong malakas, tulad ng ingay kung may natangay na bagay.

á·ya-áy *pnr* [*Hil*] **:** bihirang matagpuan.

a·ya·bá *png* [*ST*] **:** kaning hilaw o matutong.

á·yad *png* [*Tau*] **:** ingat; pag-iingat; pagkamaingat – *pnr* **ma·á·yad**.

á·yad-á·yad *pnr pnb* **:** dahan-dahan.

á·yag *png* **1:** [*Igo*] pagbabalik ng kaluluwa sa isang taong may sakit **2:** [*Ilk*] ritwal ng panggagamot para ibalik ang kaluluwa ng yumaong maysakit **:** KIYAD.

a·yág *png* **1:** *Mus* [*ST*] **a** pag-awit ng tagumpay **b** idyomatikong pagpapahayag ng "magsaya" **2:** [*Seb*] pagsalà.

á·yak *png* [*ST*] **1:** pagbagtas sa pamilihan **2:** tagsalát **3:** sa Boso-boso, Antipolo, salita ng paghanga.

ay-ák *png* [*ST*] **:** pinaikling "Ano? Bakit ka naparito?"

á·yak *pnr* [*ST*] **:** sapát.

á·yam *png Zoo* **1:** [*Bik Tag War*] áso **2:** asong magandang palakihin at alagaan **3:** anumang hindi tiyak o halo-halo ang uri; *hal* asong mongrel **4:** [*Ilk*] laro **5:** [*Iva*] lakad.

a·ya·má *png Zoo* [*ST*] **:** talangkang hinuli sa wawá o ilog.

a·ya·mín *png* [*ST*] **:** laruan.

a·ya·mót *png* [*ST*] **:** bakás o mantsa ng napakarumi.

A·yán! *pdd* [*Bik Kap Tag*] **:** pahayag ng pagtatanghal, pagtuturo, o paninisi.

a·yán *pnh* [*Bik Kap Tag*] **:** varyant ng **hayan**.

a·yan *png* **1:** [*Tau*] kalawakan; tirahan ng mga inmortal **2:** [*Iva*] bakbák.

a·yá·nas *pnr* [*ST*] **:** naupo dahil sa bigat ng dala-dala.

a·yang *png* [*Igo*] **:** masamang kapalaran.

á·yang *pnr* [*ST*] **:** mataas.

a·yáng *pnd* **u·ma·yáng, a·ya·ngín, a·ya·ngán** [*ST*] **:** subuking unatin ang braso.

A·yá·ngan-Ma·yáw·yaw *png* [*Ifu*] **:** isa sa wika ng mga Ifugaw.

a·ya·ngáw *png* **:** aspalto.

a·yan·ná *pnb* [*Ilk*] **:** saan.

A·yá·no! *pdd* [*ST*] **:** pinaikling "E, ano? Magaling ba?"

á·yap *png Bot* **:** uri ng sitaw na higit na maikli ang bunga at masapal.

a·ya·pá·na *png Bot* [*Esp*] **:** yerba (*Eupatorium triplinerve*) na halamanggamot at salit-salit ang dahon.

á·yar *pnd* **mag-á·yar, i·á·yar, a·yá·rin** [*ST*] **:** gawin nang mapayapa ang isang bagay.

a·yas *png Mus* [*Tua-Dus*] **:** ritmo ng kulintang.

á·yas *png* [*Mrw*] **:** imbay.

á·yat *png* **1:** [*Tau*] pangungusap, taludtod, o berso **2:** [*Mrw*] ibig.

a·yát *png* [*Ilk*] **1:** ibig[4] **2:** pag-ibig.

ayatollah (a·ya·tó·la) *png* [*Ing Ara*] **:** pinuno ng mga Shíite sa Iran.

a·yáw *png* **:** larong gumagamit ng maliliit na kontsa.

á·yaw *pnr* **:** laban sa kalooban; hindi gusto o hindi magustuhan.

a·yáw-a·yáw *pnr* **:** salítan o pantay ang pamamahagi; baha-bahagi – *pnd* **mag-a·yáw-a·yáw, a·yaw-a·ya·wín**.

ay-áy *png* **1:** pantakot sa hayop o ibon na sumisira ng pananim **2:** pag-alaga o paghimas sa pansabong na tandang.

ay-á·yo *png* [*Ilk*] : budyók.

a·yeg·ka *png Mus* [*Bon*] : awit pangkatan ng matatandang lalaki : AYYENG.

a·yér *pnb* [*Esp*] : kahapon.

a·yi *png* [*Tau*] : ritwal ng paghuhugas ng kamay, mukha, ilong, tainga, at mga paa bago magdasal ang mga Muslim.

A·yíl *pdd* [*ST*] : pahayag ng pagkamangha sa balitang may nangyari sa isang tao.

a·yi bú·tor *png Bot* [*ST*] : gitna o kaloob-looban ng punongkahoy.

a·yí·kir *pnd* **mag-a·yí·kir, a·yi·kí·ran** [*ST*] : higpitan ang takip.

a·yíng *pnd* **mag-a·yíng, a·yi·ngín, i·a·yíng** *Agr* [*ST*] : patuyuin ang taniman.

a·yíng *pnr* [*ST*] : payat.

a·yí·ong *png* [*ST*] : payat ngunit mahabang tubó.

a·yip-íp *png* [*ST*] : likod ng hayop.

a·yí·po *pnd* **mag-a·yí·po, a·yi·pú·hin** [*ST*] : sunugin ang sarili.

Ay·mú·yu *png* [*Ilt*] : isa sa wika ng mga Ilongot.

áy·na *png Agr* [*ST*] : lupang punlaan.

áy·nas *pnd* **mag-áy·nas, u·máy·nas** [*ST*] : lumiban sa trabaho o anumang gawain upang magpagaling sa sakit.

ay·nát *png* [*ST*] : tao na napapagod maglakad dahil kagagaling sa sakit.

á·yo *png* **1:** *Bot* baging (*Tetrastigma harmandii*) na may dahong mapusyaw na lunti at nagbubunga ng berry **2:** [*Hil Seb*] galíng.

a·yò *png* : pagkampi o pagtatanggol.

á·yo-á·yo *pnd* **mag-á·yo-á·yo, á·yo-a·yú·hin** [*ST*] : magdahan-dahan.

a·yob *png* [*Kal*] : piraso ng tela na tinatanganan ng lalaking mananayaw sa tadek.

á·yob *pnd* **mag-á·yob, i·á·yob, a·yú·bín** [*ST*] : magpainit ng isang bagay.

á·yog *png* [*War*] : donasyon; regalo; bigay-kaya.

á·yon *pnr, pnb* **1:** alinsunod sa isang panukala, layunin, o tunguhin : SANG-AYON **2: a** payag o panig sa isang bagay o panukala : SANG-ÁYON **b** batay sa isang autoridad : SANG-AYON.

á·yop *pnr* : alipustâ.

a·yo·pin·pín *pnd* **u·ma·yo·pin·pín, a·yo·pin·pi·nán, i·a·yo·pin·pín** [*ST*] : lumapit sa isang bagay.

á·yos *png* **1:** húsay **2:** salansan **3:** sitwasyon o katayuan – *pnr* **a·yós**.

a·yo·weng *png Mus* [*Bon*] : awit sa pagsasaka.

ay·ró *pnd* **u·may·ró, ay·ru·hín, i·ay·ró** [*ST*] : akyatin.

ay·síng *png* [*Pan*] : barò[1].

Ay·tá *png* : Agta.

a·yu *png* [*Tau*] : anumang ibinigay na kapalit sa serbisyo o pabor; gantimpala.

a·yú·da *png* [*Esp*] **1:** túlong o ambag **2:** suplemento o karagdagan.

a·yu·dán·te *png* [*Esp*] **1:** kawaksi : ADJUTANT **2:** noong panahon ng Espanyol, kawaksing guro **3:** *Mil* opisyal na nagsisilbing katuwang ng pangunahing opisyal sa pagbibigay ng utos : ADJUTANT.

á·yug *png Mus* [*Ilk*] : himig[1].

A·yún! *pdd* : Hayún!

á·yung *png Zoo* [*Iba*] : matsing.

a·yú·ngin *png Zoo* : isang uri ng maliit na isda.

a·yú·no *png* [*Esp*] : ngilin[2].

a·yún·tam·yén·to *png Pol* [*Esp ayuntamiento*] : noong panahon ng Espanyol, sangguniang panlungsod o ang gusali para sa mga kasapi at empleado ng sanggunian.

á·yup *png Zoo* [*Kap*] : ibon.

ay·wán *pnb* : hindi alám, *var* éwan.

ay·yeng *png Mus* [*Bon*] : ayegka.

ay·yúd *png Mus* [*Ifu*] : basket na may malalaking butas at ginagamit sa pagpapatuyo ng nahugasang pinggan at gamit pangkusina.

ay·yú·ding *png Mus* [*Ifu*] : instrumentong yari sa isang putol ng kawayan, may dalawang magkatabing kuwerdas na inukit at iniangat sa balát ng kawayan, tinutugtog sa pamamagitan ng paghataw ng patpat sa mga kuwerdas.

a·za·lé·a *png Bot* [*Esp*] : halamang ornamental (genus *Rhododendron* family *Heath*) na mabango at sarisari ang kulay ng bulaklak : ASALÉA.

azide (éy·zayd) *png Kem* [*Ing*] : alinmang compound na nagtataglay ng radical na $-N_3$.

azimuth (áz·i·múth) *png* [*Ing*] **1:** nakaanggulong agwat mula sa hilaga o timog ng orisonte hanggang sa interseksiyon sa orisonte ng isang patayong bilog na dumadaan sa isang lawas pangkalawakan **2:** pahalang na anggulo o direksiyon ng bolitas ng kómpas.

azine (éyz·in) *png Kem* [*Ing*] : alinmang organikong compound na may dalawa o higit pang nitrogen atom sa isang serye ng anim na atom.

a·zo·té·a *png* [*Esp*] : asotéa.

Bb

B, b *png* **1:** ikalawang titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **bi 2:** ikalawa sa isang serye o kaayusan **3:** pasulat o palimbag na representasyon ng *B* o *b* **4:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *B* o *b*.

B, b (ba) *png* **:** ikalawang titik sa abakadang Tagalog at tinatawag na **ba**.

B, b *png* **1:** markang akademiko na nangangahulugang magaling o higit mahusay sa karaniwan **2:** *Med* tipo ng dugo ng tao **3:** *Mus* **a** ikapitong nota sa eskalang C major; kilala bilang *ti* **b** nakalimbag na nota na kumakatawan sa tonong ito **c** tonality na may B bilang notang tonic **4:** sukat ng sapatos na higit na maliit sa *C* ngunit higit na malaki sa *A* **5:** cup size ng bra na higit na maliit sa *C* ngunit higit na malaki sa *A*.

b, daglat (bi) [*Ing*] **:** bilyon.

B, symbol (bi) [*Ing*] **1:** *Kem* Boron **2:** *Pis* induksiyong magnetiko.

b, symbol (bi) *Pis* [*Ing*] **:** barn.

bâ *png* **:** tawag sa tiyo, lolo, o nakatatandang lalaki; pinaikling **ambâ**.

ba *pnb* **:** pinaikling **bagá**.

Ba! *pdd* **1:** pinaikling **Aba! 2:** katagang nagpapahayag ng gulat, takot, mangha, gitla, at iba pang kauring damdamin **3:** pinaikling **Bulagâ!**

BA, daglat (bí·ey) **:** Bachelor of Arts o Batsilyer sa Arte.

Ba, symbol (bi·ey) *Kem* [*Ing*] **:** barium.

bá·ak *png* **1:** biyak; putok **2:** [*Ilk*] **:** laón.

bá·ak *pnd* **mag·bá·ak, bu·má·ak, ba·á·kin, i·pam·bá·ak** [*Hil*] **:** putulin, gusutin, at paghiwalayin ang anumang bagay.

ba·ák *pnr* **1:** nahati sa dalawang bahagi **2:** nais makinabang sa kapuwa ngunit ayaw namang mapakinabangan *Cf* KURÍPOT, MAGÚLANG, TÚSO.

Baal (béy·al) *png* [*Heb*] **1:** pangunahing diyos ng sinaunang Semite, lalo na ng mga taga-Canaan at Phoenicia, at sinamba bilang diyos ng mga nais magkaanak **2:** huwad na diyos.

bá·ang *png* [*ST*] **:** buhok sa pisngi o babà *Cf* BALBÁS, BÚNGOT, GUMÍ, YÁNGOT.

bá·ang *pnd* **i·bá·ang, mag·bá·ang, ba·á·ngan** [*Seb*] **:** isubo nang buo.

bá·ar *png* [*ST*] **:** tuklás.

ba·ár *png Agr* [*Ilk*] **:** katutubong paraan ng pagbibilang ng inaning palay sa pamamagitan ng pagbubungkos o pagtatali.

ba·ás *pnd* **mag·ba·ás, bu·ma·ás, i·ba·ás** [*ST*] **:** talian ang nabasag na bangâ o palayok *var* BÁHAS.

ba·át *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **:** yantók o kawáyan na nilálang pabilóg at ikinakabit sa ilalim ng salakót para lumapat sa úlo **:** LÍNGKA.

ba·at pa·ngan·tin *png Mus* [*Tau*] **:** awit para sa kasal.

ba·at ta·al·law *png Mus* [*Tau*] **:** awit para sa patay.

ba·bá *png* **1:** pagtatalik ng mga hayop na apat ang paa *Cf* KASTÁ **2:** [*Seb Tag War*] pagsakay sa magkabilang balikat.

ba·bà *png* **1:** [*Kap Tag*] *Ana* pinakamababang bahagi ng mukha; sa lalaki, tinutubuan ng balbas **:** KÔ-KÔ, SULÁNG, SUWÁNG, TIMÍD, TIMÍR **2:** [*Mrw Tag*] kababaan; kakulangan ng taas.

ba·bâ *png* **1:** kilos mula sa itaas pailalim **:** KANÁOG, KULDÁS, LUGSONG, LUSAD, PANÁOG, PÁNOG **2:** pag-ibis mula sa sasakyan **3:** paglalapag ng anumang sunong **4:** pagmúra ng mga bilihin **5:** paghupa ng tubig **6:** pamimitas ng bunga o prutas *Cf* ANI – *pnd* **bu·ma·bâ, ba·ba·ín, mag·ba·bâ, i·ba·bâ**.

bâ-bâ *png* [*Hil Seb*] **1:** *Ana* bibíg o bungangà **2:** bútas.

ba·bá *png* [*Seb Tag War*] **:** pagsakay sa magkabilang balikat *Cf* PASÁN.

ba·bá *pnr* [*Mrw*] **:** sadyâ.

ba·ba·ág *png Zoo* [*Ilk*] **:** palós.

bá·bad *png* [*Kap Tag*] **1:** pamamalagi sa tubig o anumang likido **:** BÓNAW, HÚLOM, HÚMOL, PALÚOY, SOAK, TALÉM, YÁNTA, YÚPEK **2:** pananatili sa isang pook nang walang balak na umalis *Cf* TAGÁL, TÁHAN, TÍGIL – *pnd* **i·bá·bad, mag·bá·bad, bu·má·bad, i·pam·bá·bad**.

ba·bád *pnr* **:** lubhang basâ.

ba·ba·dé·ro *png* **:** babéro.

ba·bad·lóng *png Zoo* **:** isdang kahawig ng talakitok **:** SALAYSALAY.

ba·bad·dór *png* **:** babéro.

ba·bá·e *png* [*Bik Ilk Mag Tag*] **:** kalaguyo.

ba·bá·e *pnr* **1:** tumutukoy sa sex na may kakayahang magbuntis at manganak *var* babái, babáye, babáyi, bayí *Cf* ÁLE, BINÍBINI, DALÁGA **:** BÉBAY, BIÍ, DAME[4], FEMALE, LAHÍGNIT, PARAMPÓAN **2:** *Zoo* sa hayop, may kakayahang magbuntis o mangitlog **3:** *Bot* sa halaman, nagtataglay ng estrukturang pang reproduksiyon na may elementong nagdudulot ng binhi **3:** *Mek* idinisenyo upang lumapat sa bahaging lalaki.

ba·ba·é·ro *png, pnr* [*babae +ero*] **:** laláking nambababae.

bá·bag *png* **1:** banggâ **2:** [*Seb*] hárang o balakid.

ba·bág *png* **:** away na may suntukan at sakitan **:** BAKBÁKAN.

ba·bá·gan *png* [*ST*] **:** bunga ng langka na hindi lumalaki at sa kalaunan, natutuyo sa puno at nalalaglag.

ba·bág·wa *png Zoo* [*Kap*] **:** uri ng gagamba (order *Araneae*).

ba·ba·hán *png* [*ST*] **1:** barandilya ng sasakyang-dagat **2:** pasamano.

ba·ba·i·nín *png* [*ST*] **:** lalaking matampuhin.

bá·bak *png* [*ST*] **1:** bangka na walang prowa o harapan **2:** balíbol **3:** *Zoo* [*Mrw*] palaka.

bá·bak *pnd* **mag·bá·bak, bu·má·bak, ba·bá·kin** [*ST*] **:** tabasin o lagariin nang pakuwadrado ang tabla.

ba·ba·kó *png* [*Pan*] : bákol.

ba·ba·lâ *png* **1:** pahayag ng darating **na** pangyayari o kahihinatnan ng **anu**mang kilos : PAHIBALO, PATÁNID **2:** [***Bik Kap Tag***] hudyat ng masamang **mang**yayari : PAKAONÁ, PATANID **3:** **balita** **4:** [*Mrw*] galak.

ba·ba·lág *png* [*ST*] : sindak o takot.

ba·ba·la·gi·ít *png* : bagyong may malakas na hangin, ulan, kulog, at kidlat.

ba·ba·lí·wan *png* [*Pan*] : bantílan[2].

ba·ba·lo·kát *png* [*ST*] : halungkát.

ba·ba·lo·wát *png* [*ST*] : halungkát.

ba·bál·wan *png* [*Kap*] : alam.

ba·ba·ná *png Bot* [*Hil*] : guyabano.

ba·ban·díl *png Mus* **1:** [*Mag Tbw*] agung **2:** [*Sub*] agung para sa beklog.

ba·ban·dil *png Mus* [*Mag Tgb Sub*] : gong para sa seremonyang beklog.

ba·ban·dír *png Mus* [*Mag Mrw*] : gandíngan.

bá·bang *png* [*Pan*] : darák.

ba·bá·ngan *png Zoo* [*Mrw Samal Tau*] : karpa (*Cyrinus carpio*) sa tubig-tabang.

ba·ba·ngán *png* : maliit na pitsel na walang hawakan o tatangnan.

ba·bang·ká·tan *png Zoo* : uri ng talakitok (genus *Carangoidea*).

ba·ban·sî *png Zoo* : isdang alat (*Pelates quadrilineatus*) na abuhin ang katawan at may guhit na itim mulang leeg hanggang buntot : AGÁAK, BAGÁONG, BARAÓNGAN, KANTORIS, GUNGGONG, KANIGIT, KÚRON-KÚRON, PAGOTPOT, PUGÂ, SALINGÚBOD.

ba·ba·sal *png Mus* [*Plw*] : makapal na pantambol ng sanang.

ba·ba·sô *png* : paraan ng paulit-ulit na pagtatangkâ sa isang gawain o eksperimento hanggang magtagumpay.

bá·bat *png* : bendang pantakip sa mata.

ba·bát *png* [*ST*] : tao na mapusok at walang pinangingilagan.

ba·bat·ngán *png* [*ST*] : pook para sa paglambat ng usa.

bá·baw *png* **1:** [*Bik Tag*] babà ng tubig : ABÁBAW, ABÁBBAW, BABÓ, KAHABABAW, KAMÁBAW, KANÁBAW **2:** kakulangan o kawalan ng lalim.

ba·bá·wi *png* [*Ilk*] : sísi.

Bá·bay! *pdd* [*Ing bye-bye*] : salitang bata sa pamamaalam.

ba·ba·ya·gín *png* [*ST*] : tao na may **tumor**.

ba·ba·ya·gín *pnr* [*ST*] : walang pantimpla.

ba·bá·yan *png Bot* : punongkahoy na katamtaman ang laki at ginugulay ang dahon at bunga.

ba·ba·yán *png* [*ST*] : lusungan.

ba·ba·yáw *png Zoo* : isdang kamukha ng saramulyete, at may patse-patse ang katawan.

ba·bay·lán *png* : sa sinaunang lipunan, tao na may tungkuling magsagawa ng mga ritwal lalo na yaong pang-alay : ALPÓGAN, ANITERA, BÁYLAN, BAYLÁNA, BAYÓK, DORONAKIT, KATÁLONAN, MA-ÁRAM, MAMBÚNONG[2], MANDÁDAWAK, MUMBÁKI, MUNSAYÁW, SHÁMAN.

ba·bá·yo *png Zoo* : asugon.

ba·bay·sót *png* [*ST*] : babaeng walang silbi at hindi makaunawa.

bab·bá·boy *png* [*Igo*] : isang piraso ng gábe na tinusukan ng patpat, kaya nagmimistulang baboy, at ginagamit sa seremonya.

bab·bóng *png Mus* [*Ifu*] : instrumentong de-kuwerdas na yari sa yantok, karaniwang ginagamit ng mga bata bago ang anihan para mapabilis ang pagpapahinog ng palay.

ba·bék *png* [*Ilk*] **1:** *Bot* saging na maliit at dilaw **2:** pandak na tao.

Bá·bel *png* [*Esp Heb*] **1:** sa Bibliya, lungsod na pinagtayuan ng mataas na tore paakyat sa langit, ngunit nahinto ang konstruksiyon dahil nagsalita sa iba't ibang wika ang mga gumagawa **2:** karaniwang sa maliit na titik, isang maingay at magulong tagpo.

ba·ben·díl *png Mus* [*Sub Mag*] : agung na tinatambol sa gilid.

ba·bén·dir *png Mus* [*Yak Mrw*] : agung.

ba·beng *png* [*Krw*] : pista na karaniwang isinasagawa ng mayayaman.

ba·béng·ka *png* [*Iba*] : bibingka.

ba·bé·ro *png* [*Esp*] : piraso ng tela o plastik na inilalagay sa ilalim ng babà ng bata upang mapanatiling malinis ang damit habang kumakain : BABÁDERO, BABADÓR, BIB, SAKBÍBI, SAPÚLA.

ba·bì *png* [*Kap*] : baboy.

Ba·bi·lón·ya *png* [*Esp Babilonia*] : Babylonia.

bab·kak *png Zoo* [*Mrw*] : patuna.

bá·bo *png* [*Pan*] : salin[1].

ba·bó *png* [*Kap*] : bábaw[1].

bá·bol *pnd* **bu·má·bol, mag·bá·bol, ba·bú·lin, ba·bú·lan** [*Bik*] : putulin ang mga damo.

baboon (ba·bún) *png* [*Ing*] **1:** alinman sa unggoy (family *Cercopithecidae*, genus *Papio* o *Mandrillus*) na mula sa Africa, may mahabang nguso, malalaking ngipin, halos magsinghaba ang paa sa harap at likod, at karaniwang maikli ang buntot **2:** pangit o bastos na tao.

bá·boy *png Zoo* [*Bik Hil Ilk Mag Seb Tag*] : hayop (family *Suidae*) na kumakain ng kahit ano, may maikling nguso, at karaniwang inaalagaan para kainin *var* babì, babúy, bavi : HOG[1], PIG, TSÁKAW.

bá·boy *pnr* : salaula.

bá·boy-ba·bú·yan *png Zoo* [*baboy baboy+an*] : ibon (*Coracina striata*) na may makapal at malagong balahibo sa pigi at lumilikha ng ingay na katulad ng baboy : ALIYAKYÁK, BALAO, KANIYAKYAK.

bá·boy-damó *png Zoo* [*baboy+damo*] : ilahas na baboy (*Sus celebensis*) na magaspang ang balahibo at karaniwang kulay itim *var* baboy-ramo : BABOY-GUBÁT.

bá·boy-gú·bat *png Zoo* [*baboy+gubat*] : baboy-damo.

ba·bu·ná·wan *pnr* [*Seb*] : bangát.

ba·bu·wák *png* [*Pan*] : dagalwak.

ba·bú·wak *png* [*Pan*] : sagwak[1].

ba·búy *png Zoo* [*Iba Pan War*] : varyant ng **baboy**.

ba·bu·yán *png* : pook para sa mga baboy.

bá·buy·bóy *pnr* : napakarami; lábis; balawbáw.

baby (béy·bi) *png* [*Ing*] **1:** sanggol **2:** batàng hindi pa nakalalakad **3:** bunso; pinakabatàng kasapi ng pamilya o pangkat **4:** bagong silang na hayop **5:** dalagita; kasintahan **6:** tao o bagay na kinagigiliwan **7:** tao na asal-batà **8:** sariling responsabilidad, likha, tuklas, o tagumpay.

baby (béy·bi) *pnd* [*Ing*] **1:** ituring na parang batà **2:** palayawin; pamihasain.

Babylon (báb·i·lón) *png* [*Ing*] **1:** sinaunang lungsod sa Mesopotamia, kabesera ng Babylonia **2:** lungsod o pook na sagana sa yaman, rangya, luho, o bisyo.

Babylonia (báb·i·ló·ni·yá) *png* [*Ing*] : sinaunang rehiyon ng Mesopotamia na yumabong mula 1900 B C hang-

gang 538 B C, sinakop ng Persiya noong 539 B C : BABILÓNYA.

baby's breath (béy·bis breth) *png Bot* [*Ing*] : halaman (*Gypsophila paniculata*] na katutubo sa Europa at hilagang Asia at kumpol-kumpol ang bulaklak na kulay puti o rosas.

babysit (béy·bi·sít) *pnd* [*Ing*] : magalaga ng batà habang wala ang magulang nito.

babysitter (béy·bi·sí·ter) *png* [*Ing*] : tagapag-alaga ng batà habang wala ang magulang *Cf* YÁYA.

baccalaureate (bák·a·lór·i·yát) *png* [*Ing Lat*] **1:** kursong may diploma, karaniwang apat na taon, na ipinagkakaloob ng isang kolehiyo o pamantasan **2:** pagsusulit para sa higit na mataas na edukasyon, lalo na sa France at mga paaralang internasyonal **3:** sermon o talumpati para sa magsisipagtapos na mag-aaral.

baccarat (bák·a·rá) *png* [*Fre*] : laro sa baraha na isang manlalaro ang tumatayong bangka at dalawa o higit pang manlalaro ang tumataya laban sa kaniya.

bacchanalia (bák·a·néyl·ya) *png* [*Ing*] **1:** lasingang walang patumangga **2:** bakanal.

Bacchus (bák·us) *png Mit* [*Rom*] : diyos ng alak.

bachelor (bách·e·lór) *png* [*Ing*] **1:** laláking walang asawa : BINÁTA **2:** matandang binata **3:** tao na nagtapos ng Bachelor of Arts o Science.

bachelor girl (bách·e·lór girl) *png* [*Ing*] : dalagang nagsasarili.

Bachelor of Arts (bách·e·lór ov arts) *png* [*Ing*] : Batsilyer sa Arte.

Bachelor of Science (bách·e·lór ov sá·yans) *png* [*Ing*] : Batsilyer sa Siyensiya.

bacillus (ba·sí·lus) *png* [*Ing Lat*] **1:** alinmang bakterya na hugis-gabilya **2:** anumang nakapagdudulot ng sakit, gaya ng bakterya at iba.

back (bak) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* likod ng katawan ng tao mula balikat hanggang balakang **2:** pang-itaas na rabaw ng katawan ng hayop **3:** gulugod **4:** kilya o patuto ng bangka o bapor **5:** bahaging nasa kabila ng o pinakamalayo mula sa harapan **6:** likod ng isang bagay **7:** likod ng bahaging karaniwang ginagamit.

backgammon (bak·gá·mon) *png* [*Ing*] **1:** larong-mesa na pandalawahan at iginagalaw ang mga piyesa ayon sa hagis ng dais **2:** pinakakompletong panalo sa larong ito.

background (bák·grawnd) *png* [*Ing*] **1:** bahagi ng eksena o larawan na pinakamalayo sa paningin ng manonood; tanawin sa likuran **2:** paligid ng isang bagay na nakikita o kinakatawan **3:** impormasyon o nakaraang sirkumstansiya na nakatutulong upang maliwanagan ang isang pangyayari o sitwasyon **4:** *Pis* mahinang pagkalat ng sinag mula sa mga isotope na radyoaktibo na nasa likás na kaligiran **5:** *Ele* signal na di-kailangan, gaya ng ingay sa pagtanggap at pagrekord ng tunog.

background music (bák·grawnd myú·sik) *png* [*Ing*] : musika o tunog na ginagamit bilang pansaliw sa usapan o aksiyon sa isang dula, pelikula, at katulad.

backhoe (bák·how) *png* [*Ing*] : mekanikal na panghukay.

backlog (bák·lag) *png* [*Ing*] **1:** gawaing kailangan pang tapusin **2:** reserba.

backpack (bák·pak) *png* [*Ing*] : bag na karaniwang gawa sa kambas o katad at sinasakbat sa likod.

backpay (bák·pey) *png* [*Ing*] : bayad sa serbisyong naipagkaloob na.

backspin (bák·is·pín) *png Isp* [*Ing*] : pabaligtad na rotasyon ng isang bola na nagiging dahilan ng pagtalbog, paggulong patalikod, o biglang pagtiggil nito : UNDERSPIN.

backstroke (bák·is·trówk) *png Isp* [*Ing*] : pahigang langoy, salit ang patalikod at paikot na kampay ng kamay habang isinisikad ang paa.

backup (bák·ap) *png* [*Ing*] **1: a** tulong na teknikal o moral **2:** reserba **3:** *Com* **a** paraan ng pagkopya ng datos bilang reserba **b** ang mismong kopya **4:** pila ng mga sasakyan at katulad, lalo na sa masikip na trapiko.

Bacolod (ba·kó·lod) *png* : lungsod sa hilagang kanlurang baybayin ng pulo ng Negros sa gitnang Filipinas.

bacon (béy·kon) *png* [*Ing*] : pinatuyong laman at taba ng baboy na inasnan o ibinabad sa tinimplahang likido.

bacteria (bak·tír·ya) *png* [*Ing*] : pangmaramihan ng **bacterium**.

bacteriology (bak·ter·yó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : pag-aaral tungkol sa bakterya : BAKTERYOLOHÍYA.

bacterium (bak·tér·yum) *png* [*Ing*] : baktérya.

bad *png* [*Ing*] **1:** mababang uri; hindi sapat; may depekto **2: a** hindi kaaya-aya; hindi katanggap-tanggap **b:** hindi kasiya-siya; malas **3:** nakasasamâ **4: a** sa pagkain, bulok; mabaho **b** sa atmospera, marumi; masamâ sa kalusugan **5:** pilyo; maharot **6:** walang halaga; walang silbi *Cf* SAMÂ.

ba·da·dór *png* : babéro.

bá·dag *pnd* **ba·dá·gin, bu·má·dag, i·bá·dag, mag·bá·dag** [*Bik*] : itapon o ibato ang mga bagay dahil sa galit.

ba·dá·ho *png* [*Esp badajo*] **1:** pantunog sa kampana **2:** *Kol* bayág.

ba·dak *png* [*Tbo*] : langka.

bá·dang *png Bot* : dalatan.

ba·dáng *png* **1:** [*Bik*] dalatan **2:** [*Ilk*] itak na hindi matulis, ngunit higit na maikli at malapad.

bá·dang *pnd* **mag·bá·dang, i·bá·dang, i·bá·dang, ba·dá·ngin** [*Hil*] : patuyuin o ibilad ang balát ng hayop.

ba·dáng *pnd* **ba·dá·ngin, bu·ma·dáng, i·ba·dáng, mag·ba·dáng** [*Bik*] : ihanda at isaayos ang lupa para sa pagtatanim.

ba·dáp *png Kol* [*babae dapat*] : baklâ.

ba·dát *pnr* [*Bik*] : bundát.

bád·bad, bad·bád *pnd* **bad·ba·rín, bu·mad·bád, i·bad·bád, mag·bad·bád** [*Bik Hil*] : tanggalin sa pagkabilibid o pagkapulupot; kalasin sa pagkabuhol.

bad·bád *pnr* [*Seb War*] : tastás.

bad breath (bad breth) *png* [*Ing*] : mabahong hininga.

bad debt (bad det) *png* [*Ing*] : pautang na hindi masisingil.

bad·dí *png* [*Ilk*] : diwata; mutya.

ba·déng *png* [*Ilk*] : kundiman.

badge (badz) *png* [*Ing*] **1:** nagtatangi o nagdudulot ng kaibhan na marka, simbolo, o kasuotan **2:** tsapa **3:** *Kol* libre sa pagbabayad o multa.

badger (bád·yer) *png Zoo* [*Ing*] : hayop (family Mustelidae) na may makapal na balahibo at maikli ang unahang mga paa.

bad·há *png* [*ST*] : mapulang pambarnis ng kahoy.

bad·hâ *png* **1:** [*Skr*] bakás na nagpapakilala ng isang bagay **2:** [*ST*] badhî.

bad·hî *png* [*ST*] : guhit sa palad ng tao at palatandaan ng kapalaran *var* barhí : BADHÂ[2], BÁDLIT.

bá·di *png* [*Bik*] : dáeng.

ba·di·dít *png Lit Mus* [*Ilk*] : mahalay na kanta.

bá·di·gárd *png* [*Ing bodyguard*] : bodyguard.

ba·díng *png Kol* : baklâ.

ba·diw *png Lit Mus* [*Ibl*] : katutubong awit ng mga Ibaloy.

bad·ju *png* [*Yak*] : blusa.

bad·lá·an *png Zoo* : isdang humahaba nang 30 m at malangis ang laman kung maluto : ALBAKÓRA, TAMBÁKOL.

bad·lak *png* [*Tau*] **1:** pagtibok o pagpintig **2:** kutób.

bád·las *png* [*War*] : bukirín; lupang masasáka : BASÓD.

bad·líng *pnd* **i·bad·líng, bu·mad·líng, mag·bad·líng** : baluktutin patungo sa isang direksiyon.

bád·lis *png* [*Seb*] **1:** guhit **2:** [*Hil Seb*] Miyerkoles de Senisa.

bád·lit *png* [*Hil*] : guhit ng palad.

bad·lò png [*Hil*] : kalaghara.

bád·lon *png Zoo* [*Bik Seb*] : malapandóng dilaw.

bád·long *pnd* **mag·bád·long, i·bád·long** [*Hil Seb*] : iwasto ang pagkakamali.

bad·lung *png* [*Tau*] : tirador.

bád·min·tón *png Isp* [*Ing*] : larong dalawahan, ginagamitan ng net, raketa, at mabilog at may pakpak na tapón.

bá·do, ba·dò *png* [*Bik Ilk War*] : damit.

bá·dok *png* [*Ilk*] **1:** *Bot* halamang damo *(Gnaphalim luteo-album)* na palasak sa Ilocos Norte **2:** patuto o palupo ng bubong **3:** páwid.

bá·dong *png Zoo* [*Mag*] : pusà.

ba·dóng *png* [*Mrw*] : varyant ng **bárong**.

ba·dós *png, pnr* [*Bik*] : buntis.

bá·dung *png* [*Tbo*] : itak na pamutol ng kahoy.

ba·du·yà *png* [*Bik Ilk War*] : maruyà.

bad·yà *png* [*Tau badja*] : araro.

bad·yá *pnd* **mag·bad·yá, i·bad·yá** : magpahayag.

bád·yang *png Bot* [*Mrw Seb*] : gábe.

bad·yáng *png Bot* [*Seb Tag*] : halamang ornamental [*Alocasia macrorrhiza*] na tumataas nang 2 m at mataba ang mga sanga : BIGÀ, TÁLYANG, SININÁBA.

bad·ya·rá *png Bot* [*Kap Seb Tag*] : mayána.

bád·yet *png* [*Ing budget*] **1:** talaan ng tinatayang kita at gastos sa loob ng tiyak na panahon ng isang pamilya, pamahalaan, pribadong tanggapan, at iba pang organisasyon at institusyon **2:** halaga ng salapi na kailangan para sa pagbili ng isang bagay.

bad·yù *png* [*Tau*] : damit na karaniwang pang-itaas.

ba·éng *png* [*Ilk*] : bahín.

bá·et *png* [*Ilk*] : puwáng.

bag *png* [*Ing*] : sisidlan na maaaring bitbitin o isabit sa balikat o likod, gawa sa tela, balát ng hayop, papel, plastik, o iba pang kauri.

bá·ga *png* [*Bik Hil Mar Seb Tag War*] : gatong o uling na nag-iinit ngunit walang ningas : ALYABÓ[1], BAGGANG, BÁYA, BEGÁNG, DÚPONG, NGALÁB, WAGA – *pnd* **mag·ba·ga, mag·pa·ba·ga**.

ba·gà *png* [*Mar Seb Tag War*] : bahagi ng katawan ng tao o anumang vertebrate na may kaugnayan sa paghinga, sinasalalayan ng tadyang, at nagdadala ng hangin sa dugo : BAGGANG, BALÁ, BÁYA, LUNG, PULMÓN.

ba·gâ *png Med* : bukol o tumor sa dibdib ng babae.

ba·gá *pnb* **1:** katagang pantanong na nagbibigay diin sa pangungusap, karaniwang nakikita pagkatapos ang pangunahing salita sa pangungusap na patanong, *hal* "Ano bagá ang ginagawa mo?" **2:** bahagi ng *alalaóng bagá.*

ba·gá·ang *pnd* **ma·ba·gá·ang, mag·ba·gá·ang, bu·ma·gá·ang** [*Seb*] : mapasabak sa isang mabigat o malaking responsabilidad.

ba·ga·bá·boy *png Bot* : alipung.

ba·gá·bag *png* : pag-aalala dahil sa malalim na suliranin o malagim na pangyayari : ARUSIÍS, HIWASÁ, KABÁLAKA, KAIRAS, LEGLEG, LIGAMGÁM, PÁGA, PAGKARIBARÁW, TIGÁTIG.

bá·ga-bá·ga *png Zoo* : isdang alat na makinang, matigas, at matibo ang kaliskis, matinik ang ulo, at tumitira sa mga korales.

ba·gá·bas *png* [*Bik*] : punò ng palay na nalanta dahil sa malakas na hangin o bagyo.

ba·ga·ber *png* [*Mrw*] : látak.

ba·gá·bo *png Bot* : súbobúbo.

ba·ga·bún·do *pnr* [*Esp vagabundo*] : lagalag.

ba·gág·ya·nak *png Mit* [*Igo*] : hindi nakikitang espiritu o ibon na naririnig ang sigaw sa gabi.

ba·gá·he *png* [*Esp bagaje*] **1:** daladalahan ng isang manlalakbay, karaniwang nasa maleta **2:** pasanin sa isip; suliranin : ABÁSTO, BAGGAGE, KARGADA.

bá·gak *png* **1:** [*ST*] patpat o bungangkahoy na nabiyak dahil sa pagkakalaglag **2:** *Bot* [*Hil Seb War*] tabatib.

bagák *pnr* : nasadlak; hindi makasulong.

ba·gá·kan *png* [*War*] : payát o manipis na kawayan.

ba·gá·kay *png Mus* [*Aby*] : paldong.

ba·gak·bák *png* **1:** pagsalunga laban sa malakas na hangin at ulan *Cf* SUONG **2:** malakas na patak at tulo ng tubig, ulan, o pawis.

bá·gal *png* [*Kap Seb Tag*] : kakuparan sa pagkilos o paggawa ng anuman : BATTAK, BAYAK, BÁYAT, BUNTÓG, GIGÌ, HÍMAN, HÍNAY, KÚPAD, KÚYAD, NANAK, SAGAL, TAYAM, TANTAN.

ba·ga·mán *pnt* [*baga* + *man*] : kahit na; katagang nagpapasubali sa bagay na naipahayag na, karaniwang sinasamahan ng dinaglat na *at* upang maging *bagama't.*

ba·gam·báng *png Bot* : matabang punongkahoy na napagkukunan ng pandikit ang balát : BINUNGA, BINGÚWA.

ba·ga·mún·do *pnr* [*Esp vagamundo*] : lagalág.

ba·gán *png Zoo* [*War*] : uwang.

ba·gá·naw *png* [*Seb*] : sanaw.

bá·gang *png Zoo* [*War*] : salaginto.

ba·gáng *png* **1:** mga ngiping nasa panulukan ng gilagid na malaki kaysa mga nasa gitna at siyang ginagamit na pandurog ng kinakain **2:** akmâ.

bag-áng *png* [*Hil ST*] : bagáng.

ba·gáng *pnd* **mag·ba·gáng, i·ba·gáng, ba·ga·ngín** [*Hil*] : initin ang tubig, pagkain, at mga katulad.

ba·gá·ngan *png* [*Hil*] **1:** malaking lutuan **2:** *Zoo* kulisap na mahilig kumain ng niyog.

ba·gá·ni *png* **1:** [*Bag Bil Mnd*] mandirigma **2:** [*Mnd*] pinuno ng pamayanan.

ba·ga·ní·han *png* [*Hil*] : bayani.

ba·gán·si·yá *png* [*Esp vagancia*] **1:** paglaboy **2:** *Bat* pagkakasala ng isang nadakip na lumalaboy *Cf* ALIKÓT, LAKWÁTSA.

ba·gá·ong *png Zoo* : babansi.

bá·gas *png Bot* **1:** palmerang karaniwang matatagpuan sa Palawan at Mindoro, maliit ang katawan, bihi-

rang lumampas sa 3 o 4 sm ang laki at bihira ring umabot sa 3 m ang taas.

ba·gás *png*] [*Bik Ilk*] **1:** bigás **2:** [*Hil*] marka o peklat sa mukha at katawan na sanhi ng bulutong.

ba·gas·bás *png Zoo* **:** halubaybáy[1].

ba·gas·bás *pnr* **:** dampil.

ba·gá·so *png Bot* **:** sapal o mugmog ng tubóng niligis o kinabyaw **:** BAGASSE.

bagasse (ba·gás) *png* [*Ing*] **:** bagaso.

ba·ga·sú·wa *png Bot* **:** baging (*Ipomea poscaprea*) na karaniwang tumutubò sa mabuhanging baybayin ng dagat **:** BALIMBALIM.

ba·gát *pnr* [*ST*] **:** náhulí o naatraso.

bá·gat *pnd* **mag·bá·gat, i·bá·gat, ba·gá·tin, ba·gá·tan** [*Bik*] **:** harangin o pahintuin.

ba·gá·u·lán *png Bot* **:** punongkahoy (genus *Guatarda*) na lumalago sa dalampasigan, may mabangong bulaklak na bumubukadkad sa gabi at tumitikom sa madaling-araw **:** BANÁRO, KÁLUMPANGIN.

ba·ga·ú·ngan *png Zoo* [*Bik*] **:** ilahas na ibon (*Lalagre melanoleuca minor*) puti at abuhin ang balahibo, at mahilig magpugad sa sanga ng mga punongkahoy.

ba·gá·wa *png* [*Ilk*] **:** manika *var* bagbagáwa.

ba·gá·wak *png Bot* **:** maliit at mabalahibong palumpong [*Clerodendron macrostegium*], kulay lila ang tangkay, may apat na nakaanggulong sanga, at ginagamit na gamot ang dahon *Cf* BALIKTÁRAN.

ba·gá·wak na putî *png Bot* **:** palumpong (*Clerodendrum minanassae*), mabango at puti ang bulaklak, at 4 m ang taas.

ba·gáw·baw *png* [*ST*] **:** pook na mataas na pinaglalagyan ng mga gamit.

ba·gaw·báw *pnr* **:** umaapaw; punongpuno *var* balawbaw.

bá·gay *png* [*Bik Tag*] **1:** anumang nadarama ng limang pandamdam o naaabot ng isip ng tao, nakikita man o hindi **:** BAGE, BANAG, BENGATLÁ, BUTÁNG, NGANIN **2:** gaya rin ng sinundan ngunit ikinakapit lamang sa mga ditiyak na kahulugan na iniuukol kadalasan sa mga pakahulugang sanhi, dahilan, kabuluhan, o halaga **3:** pagapina ng mga instrumentong pangmusika.

ba·gay *png* [*Tau*] **:** kaibigan.

bá·gay *pnr* **1:** angkóp **2:** lahat; bawat; tungkol.

bá·gay-bá·gay *png* [*ST*] **:** iba't ibang bagay.

ba·gay·báy *png* **:** tangkay na kinakapitan ng buwig ng saging o anumang bungangkahoy.

ba·gáy·bay *png* [*Seb*] **:** balúkag.

bag·bág *png* **1:** [*Kap Tag*] tibag **2:** pagpatag sa burol-burol na lupa **3:** paghupa ng silakbo ng galit dahil sa pagkaawa **4:** pagsadsad dahil sa sama ng panahon **5:** lumubog na barko **6:** *Bot* damo (*Daemonorops affinis*) na kahawig ng yantok, karaniwang natatagpuan sa Agusan **7:** *Bot* [*Ilk*] dapdap - *pnd* **bag·ba·gín, bu·mag·bág, ma·bag·bág**.

bag·bá·gin *png* **:** tawag sa pook na malapit sa ilog, karaniwang mabato at matigas ang lupa.

bag·ba·go·tot *png Mit* [*Ilk*] **:** damuhan na pinagtataguan ng mga duwendeng may ginintuang ngipin.

bag·bág·sang *png Zoo* [*Ilk*] **:** sapsap.

bag·bók *png Bot* [*Iba*] **:** dápdap.

bagel (béy·gel) *png* [*Ing*] **:** tinapay na matigas at hugis-singsing.

bág-en *png* [*Ilk*] **:** alipin.

ba·géts *png Kol* [*Tag bagito*] **:** tin-edyer.

baggage (bá·geyds) *png* [*Ing*] **:** bagahe.

bag·gang *png* [*Iba*] **:** bága.

bag·gát *png Agr* [*Iba*] **:** bigás.

baggy (bá·gi) *pnr* [*Ing*] **:** maluwang; nakaumbok; matambok.

baggy pants (bá·gi pants) *png* [*Ing*] **:** pantalong maluwang ang laylayan.

bag·hâ *png* **:** gitla.

bag·hág *pnr* **:** buhaghág.

bag·hán *png* **:** gitla.

bag·hát *png* [*Bik*] **:** binat.

Baghdad (bag·dád) *png* [*Ing*] **:** kabesera ng Iraq.

bag·hód *pnr* [*Seb*] **:** mangmang.

bag·hóy *png* [*Tau*] **:** baníg na karaniwang inilalatag upang ilaan ang isang bahagi sa báhay.

ba·gi·báng *png Zoo* [*ST*] **:** balíbag.

ba·gí·bay *png* **:** bihod ng lalaking isda *Cf* BÍHUD.

ba·gí·big *png* [*ST*] **:** alboroto.

ba·gí·gir *png* [*Ilk*] **:** pinong balahibo ng tandang.

ba·gi·láw·law *png* [*Ilk*] **:** gaga.

ba·gi·lum·báng *png Bot* **:** punongkahoy *(Aleurites trisperma)* na tumataas nang 10-15 m at may butong napagkukunan ng langis na ginagamit sa paggawa ng barnis **:** BALUKANÁG[2], LUMBANG-BANUKALAD, LUMBANG-GUBAT.

bá·ging *png* **1:** *Bot* [*Kap Tag*] halaman, karaniwang mula sa genus *Vitis* na may mga mahaba at payat na tangkay na gumagapang sa lupa o umaakyat o kumakapit sa pamamagitan ng mga tendril o clasper **:** LUGMOY, VINE **2:** tangkay ng ganitong halaman **:** LUGMOY, VINE.

bag-í·ran *png* [*Hil*] **:** anumang makapagpapasiklab ng apoy sa pamamagitan ng pagkiskis; posporo.

bá·gis *png* [*Seb*] **1: a** matón **b** guhit **2:** *Zoo* isang uri ng pating.

ba·gís *png Zoo* [*Hil Mrw*] **:** pating[1].

ba·gis·bís *png* **1:** pagtulo ng luha hanggang sa labi *Cf* TAGAKTAK **2:** bulwak ng tubig kapag nabuksan ang takip.

ba·gis·bís *pnr* **:** sa pamamangka o paglalayag, itinataboy ng malakas na hangin.

ba·git *png* [*Pal*] **:** musikang likha ng kalikasan.

ba·gí·to *png, pnr* [*Tag bago + Esp ito*] **:** tao na walang karanasan **:** BAGÚHAN, NOBATO, ROOKIE.

bag·kál *png* [*Ilk*] **:** uri ng kakanin.

bag·kát *png* [*Kap Tag*] **:** asukal na ginawang pulut at nagiging matigas at makunat pagkatapos maluto at lumamig **:** BALIKUTSÁ, BUTUNGBÚTONG, GINAOK, PAKASKÁS, PANUTSÁ, PULUTIPOT, SANGKAKA, SINDÓL, TIRATIRA.

bag·klús *pnd* **mag·bag·klús, bu·mag·klús, i·pam·bag·klús** [*ST*] **:** sumagwan.

bag·kô *png* **:** sagabal.

bag·kós *pnb* **:** sa halip *var* bagkús.

bag·lán *png* [*Ilk*] **:** albularyo.

bag·lá·os *pnd* **bu·mag·lá·os, bag·la·ú·san** [*ST*] **:** humiyaw para marinig.

bag·lí *pnd* **ma·bag·lí, bag·li·ín, i·bag·lí, i·pam·bag·lí** [*ST*] **1:** biglang mabiyak **2:** mabaklî.

bag·lús *png* [*ST*] **:** landas na nalilikha sa damuhan kapag nadaraanan ng tao o hayop *Cf* BAGNOS[1].

bág·man *png* [*Ing*] **1:** sa Great Britain, naglalakbay na ahente ng paninda **2:** sa Australia, palaboy **3:** kolektor o tagapamahagi ng kinita mula sá ilegal na gawain.

bag·nâ *pnr* **:** magulo at walang kaayusan; nakatambak.

bag·nás *pnr* **1:** makapal ang pagkahabi **2:** nasirang talim ng itak o lagari dahil sa labis na paghasa.

bag·nát *png* **:** tinà o pangkulay sa lambat.

bag·nét *png* [*Ilk*] **:** sitsarong gawa sa Ilocos.

bág·nit *pnd* **mag·bág·nit, bag·ní·tin, bag·ní·tan** [*ST*] **:** alisin.

bag·nós *png* **1:** landas sa bundok o gubat *Cf* BAGLUS, BAGTÁS, BALAGTÁS **:** DAMLÁS **2:** [*Ilk*] giya **3:** pinuno.

bá·go *png Bot* **1:** punongkahoy na tumataas nang 10 m, magkakatapat ang mga dahong matutulis ang magkabilang dulo at matingkad na lunti ang kulay, kumpol-kumpol at mapula ang bunga **:** LAMPÁRAN **2:** maliit na punongkahoy na karaniwang 2- 3 m ang taas, ginagamit na pantali ang balát, at magkakatapat ang mga dahon, makinis, at may bahagyang tulis sa dulo at puno **:** TÚKA.

ba·gó *png* [*Pan*] **:** balahibo.

ba·gô *png* [*Seb*] **1:** uri ng sakit na kakikitaan ng panghihina o panlalambot ng buong katawan, pamamaga sa bahagi ng tiyan, at paninilaw ng balát, karaniwang sanhi o dala ng lamok at susô *Cf* MALÁRYA **2:** pananagutan; sagutin; problema.

bá·go *pnr* **1:** iba sa dati **:** BAG-Ó, BARÓ, BÁYA, BÉGO, VÁYA, NEOTERIC, NEW **2:** kayayari, kalalabas, o kagaganap lamang; hindi pa katagalan **:** BAG-Ó, BARÓ, BÁYA, BÉGO, VÁYU, NEW **3:** iba sa nakita o nalaman na **:** BAG-Ó, BARÓ, BÁYA, BÉGO, VÁYU, NEW **4:** hindi pa sanay **:** BAG-Ó, BARÓ, BÁYA, BÉGO, VÁYU, NEW – *pnd* **mag·bá·go, ba·gú·hin, i·pa·bá·go**.

bá·go *pnb* **:** una sa panahon, pook, o pangyayari.

Bá·go A·nong *png* [*Igo*] **:** dasal o seremonya ng agnas at obaya.

Ba·gó·bo *png* **:** pangkating etniko na dating nakatira sa silangan at timog ng Bundok Apo at silanganing bahagi ng Cotabato ngunit nakakalat ngayon sa mga pook na malapit sa Lungsod Davao *Cf* KULAMEN, GUIANGAN, MANOBO, MANUVU, MATIDSAUG, MATIGSALUG, OBO, OBBO, TIGWA-SALUG.

bág-ok *png* [*ST*] **:** tunóg ng hataw o hampas.

ba·gók *png* **1:** tunog ng pagbagsak ng isang malaki at mabigat na bagay *Cf* ÍNGAY, KABÓG, LAGAPÁK **2:** biglang umpog ng dalawang bagay na matigas **3:** mahinang tunog ng nalaglag na barya o metal, karaniwang nagpapahiwatig ng pagiging huwad.

ba·gól *png* **1:** bagon **2:** baryang Filipino na katumbas ng limang sentimo **3:** [*Bik Seb War*] bao[2] **4:** *Mit* [*Ifu*] bathala[2].

ba·gól *pnr* **1:** magaspang ang ugali; kakatwa o asiwa ang anyo o kilos **:** BASTÓS, BUNDAGÓL **2:** malaki ang katawan ngunit mahina **3:** [*Bik*] tamad **4:** [*Bik*] manhid **5:** [*Bik*] walang pakialam.

bá·gon *png* [*Seb*] **:** baging *var* balagon.

ba·gón *png* [*Esp*] **1:** bahagi ng tren na pinagkakargahan ng mga gamit **:** BAGÓL[2], MARKANSIYA **2:** [*Bik*] sasakyan ng mga bagahe.

ba·go·né·ta *png* [*Esp vagoneta*] **:** maliit at bukás na trak, kinakargahan ng mga produktong karaniwang mula sa minahan.

bá·gong *png* [*Igo*] **:** kaluluwa ng isang tao na napugutan ng ulo.

bág-ong *png* [*ST*] **:** mahaba at umuugong na boses *Cf* HÁGONG.

bà·góng-bá·gong *png Zoo* [*ST*] **:** kulisap na parang bukbók, kauri ng uwang.

Ba·gong·ban·tâ, Fer·nán·do *png Lit*: kauna-unahang nalathalang makatang ladino.

bá·gong-go·lá *png* [*ST*] **:** sa sinaunang lipunan, kahon na yari sa kahoy.

bá·gong-tá·o *png* [*ST*] **:** baguntao.

Bá·gong Ta·ón *png* **:** unang araw sa buwan ng Enero **:** NEW YEAR.

Bá·gong Ti·pán *png Bib* [*bago+ng tipan*] **:** dalawampu't pitong aklat sa Bibliya na nagtatala ng buhay, ministro, kamatayan sa krus, at muling pagkabuhay ni Hesukristo at ang mga turo ng Kaniyang mga apostol **:** NEW TESTAMENT.

Bág-ong Yáng·gaw *png Mit* [*Hil*] **:** aswang na kumakain at umiinom ng dugo ng tao.

ba·gó·ok *png* [*ST*] **:** dagook.

ba·go·óng *png* **:** binurong isda o hipon **:** BAGÚK.

ba·go·óng-ba·lá·yan *png* **:** bagoóng na gawa sa Balayan, Batangas.

bá·gos *pnd* **mag·bá·gos, ba·gú·sin, ba·gú·san** [*Seb*] **:** kayas.

bá·gos *pnr* [*Seb*] **:** moroso.

ba·gót *png* **1:** pagkayamot sa isang bagay na nakasasawa na sa pandinig o paningin **2:** [*Ilk*] dahon ng isang halamang-tubig.

ba·gót *pnr* **:** nayayamot; inip na inip sa paghihintay.

bagpipe (bág·payp) *png Mus* [*Ing*] **:** instrumento na may caña, tinutugtog sa pamamagitan ng presyon ng hangin mula sa supot na iniipit ng bisig at hinihipan.

bág·ras *png* **1:** [*Seb*] galmos **2:** *Bot* punongkahoy (*Eucalyptus deglupta*), may balakbak na tila hiblang guhit-guhit na lunti, bughaw, dilaw, at iba pa, at may aromatikong amoy kapag dinurog.

bág·rit *pnr* [*War*] **:** magagalitin o sumpungin; masamang magalit.

bag·sák *png* **1:** pagkalaglag o pagkabuwal na pabigla at ubod-tindi *Cf* HÚLOG, LAGLÁG **:** BAGTÓG, BATTÉG, HAGBÓNG, RATÂ, TUGALBÓNG **2:** pagkaalis sa kapangyarihan **3:** pagkaubos ng puhunan o hanapbuhay **:** BANGKARÓTE, LUGI **4:** hindi pagpasa sa pagsusulit o sa anumang kaugnay nito – *pnd* **mag·bag·sák, i·bag·sák, bu·mag·sák, bag·sa·kán**.

bag·sá·kan *png* [*bagsak* + *an*] **1:** hantungan; buhusan **2:** pook na pinaghahatiran ng paninda o rasyon.

bag·sán *png Bot* **1:** ubod ng palmera **2:** pusò ng mais na may kakaunting butil.

bág·sang *png Zoo* [*Bik*] **:** muóng.

bag·sé *png* [*Kap*] **1:** gaod **2:** sagwan.

bag·sík *png* **:** tindi ng bisa, gaya sa alak, lason, at katulad **:** BALASIK.

bag·sík *pnd* **bu·mag·sík, bag·si·kán, pa·bag·si·kín 1:** tapangan **2:** dagdagan ng bisa **3:** bilisan.

bág·tak *png* [*Seb*] **:** bintî.

bag·ták *pnd* **mag·bag·ták, i·bag·ták :** ibaon ang buto at mga ngipin ng aso o buwaya.

bág·tang *pnd* **mag-bág·tang, bu·mág·tang, bag·tá·ngin** [*ST*] **1:** humuli **2:** tuntunin ang daan.

bag·tás *png* **1:** pagtawid sa daan, ilog, o gubat **2:** daan o landas – *pnd* **mag·bag·tás, bag·ta·sín, bu·mag· tás**.

bag·tá·san *png* [*bagtas* + *an*] **:** pook na tinatawid upang mabilis na makarating sa paroroonan **:** TAPÁTAN.

bág·taw *png* [*ST*] **:** malaking tinik ng isda.

bag·táw *png Zoo* [*Bik*] **:** páol.

bag·táw *pnd* **bu·mag·táw, bag·ta·wán** [*ST*] **1:** tumingin sa malayó **2:** alítaw.

bág·tik *png* **1:** [*War*] pamumuo o paninigas **2:** [*Seb*] lagitik.

bag·tíng *png* **1:** lubid o kawad na nakatali ang magkabilang dulo sa magkalayong talian **2:** pisi o munting kawad na nakatali sa kudyapi, gitara, at kauring instrumentong pangmusika na kinakalabit upang tumugtog **:** DULÓS, KULDAS,KUWERDAS **3:** malaking kawad na ginagawang suhay sa bahay kung bumabagyo **:** BÁNTING, SERGA **4:** lubid, kawad, ba-ging, o anumang katulad na balakid o hadlang sa daan.

bag·tíng *pnr* **:** banát.

bág·tis *png Zoo* **:** isdang pipí at lapad ang ulo, malaki ang bibig, at dikit-dikit ang palikpik sa dibdib.

bag·tít *png, pnr* [*Ilk*] **:** baliw.

bag·tó *png Zoo* [*Ilk*] **:** maliit at mapusyaw na kinakaing mollusk o crustacean na may limang paa.

bag·tóg *png* [*Pan*] **:** bagsák.

bag·tók *png Zoo* **:** uri ng maliit na talangka.

bág·tol *png* [*ST*] **1:** dalamhati o samâ ng loob **2:** lubak-lubak na daan.

bág·tot *pnd* **mag·bág·tot, bu·mág·tot, bag·tú·tin** [*ST*] **:** kargahin ang bata para patulugin.

ba·gû *png* [*Tau*] **:** lumaking palî.

ba·gú·an *png* [*ST*] **:** kawil o tagâ para sa malaking isda.

ba·gú·ay *png* [*ST*] **:** bílog sa bunganga ng salakab na kinakabitan ng tinilad na kawayan.

ba·gu·bû *png* [*Tau*] **:** ámag.

ba·gúd·los *png* [*Seb*] **:** ugong ng hangin mula sa dagat.

baguette (bá·get) *png* [*Ing*] **1:** mahaba at makitid na tinapay **2:** bato ng hiyas na hugis-parihaba **3:** *Ark* maliit na molde, hugis kalahating-bilog.

ba·gú·han *pnr* **:** basal; hindi pa sanay **:** BAGÍTO; SINGKÎ.

Baguio (bág·yo) *png* **:** lungsod sa Benguet.

ba·gúk *png* [*Kap*] **:** bagoong.

ba·gu·kán *png Zoo* **:** tandáng (*Gallus gallus*) na may mahabang lambî; *var* baukán.

ba·gu·kóy *png* [*War*] **:** mangkok na gawa sa báo; sisidlan ng tubig.

ba·gúl *png* [*Hil*] **:** bungô.

ba·gu·lán *png* [*Hil Seb*] **:** uri ng malaking pusit.

Ba·gum·bá·yan *png Kas* [*bago+na bayan*] **:** pook na karatig ng Intramuros at ginamit na pook-bitayan noong panahon ng Espanyol.

bá·gum·bá·yan *png* [*bago +na bayan*] **1:** pook na katatatag pa lamang upang pamayánan ng tao **2:** dagat o gubat na tinambakan ng lupa.

ba·gum·bóng *png* **1:** *Zoo* maliit na hayop na sumisira ng mga kahoy sa pamamagitan ng paghungkag sa loob nito **2:** bumbong na ikiran ng sinulid na panghabi.

bá·gum·bú·hay *pnr, png* [*bago + na buhay*] **1:** pagpapanibagong anyo, ayos, o simula ng kabuhayan matapos dumaan sa mga kasawian **2:** pagkaligtas sa mapanganib na sakuna.

ba·gúm·bun *png* [*Tau*] **:** alikabók.

ba·gun·tá·o *png* [*bago + na + tao*] **1:** lalaking pumapasok sa yugto ng pagiging binata **2:** *Zoo* baka o kalabaw na malaki na ngunit hindi pa maaaring ipang-araro, ipanghila, o masakyan.

ba·gút *png* [*Kap Pan*] **:** búnot.

ba·gút·bot *pnd* **bu·ma·gút·bot, mag·ba·gút·bot, i·ba·gút·bot** [*War*] **:** bumulong-bulong at magta-nim ng samâ ng loob.

bág·wir *pnr* [*ST*] **:** tiim ang bagáng.

bag·wís *png* **1:** pakpak ng ibon at ginagamit sa paglipad **:** BÁGYUS **2:** bahagi ng pakpak ng manok.

bág·wit *pnd* **mag-bág·wit, i·bág·wit** [*ST*] **:** ipakilala ang mga testigo sa harap ng hukom.

bag·yát *png* [*Ilk*] **:** láso na gawa sa dahon ng palmera at inilalagay sa binti bilang gamot sa rayuma o pulikat.

bag·yó *png* **1:** ligalig sa atmospera, karaniwang may palatandaang malakas na hangin na may kasamang malakas na ulan, kulog, at kidlat **:** AÑIN, SAMBEL, TIFON, TYPHOON **2:** sa eskalang Beaufort, hangin na may lakas na 102 - 115 km bawat oras **:** AÑIN, SAMBEL, TIFON, TYPHOON **3:** marahas na kaguluhan, gaya ng kaguluhang sibiko, pampolitika, panlipunan, at katulad **4:** marahas na pagatake *Cf* BABALAGIIT, BUHAWÍ, BURASKA, PALUNGHÔ, SIGWÁ, TEMPESTAD, TORNADO, UNÓS **:** AÑIN, SAMBEL, SIGWÁ, TIFON, TYPHOON.

bag·yóng tu·yô *png* [*bagyo + na tuyo*] **:** bagyong walang kasamang ulan at puro hangin lamang na humahagunot at nakapipinsala.

bág·yus *png* [*Kap*] **:** bagwís.

bá·ha *png* **1:** ibabang bahagi **2:** pagbaba ng halaga o presyo **3:** pagbaba sa pagpapahalaga ng kapuwa tao **4:** pagtigil ng rasyon.

ba·hâ *png* **:** pag-apaw ng tubig, karaniwang dulot ng malakas na ulan, daluyong, at katulad na kalamidad **:** BULÚS[3], DANADANAW, DELÁP, LAYÚS, SÍBA.

ba·há·ba *png* **1:** *Zoo* **:** isdang alat na kulay rosas at kahawig ng tulingan ang hugis ng katawan **2:** pababang ayos ng lupa, tulad ng gilid ng bundok o kung pababa mula sa isang paltok o buhat sa ibabaw ng tulay; dahilig.

ba·hág *png* **:** kapirasong tela na nagsisilbing salawal **:** BALANÁKAN[3], BAYÁKAT, G-STRING.

ba·hag·dán *png* [*ba + hagdan*] **:** porsiyento.

ba·hág·ha·rì *png* **:** arko na may sarisaring kulay at likha ng pagtama ng sikat ng araw sa hamog **:** AMBÓLOTO, BAHÁGSUBAY, BALANGÁW, BÁNGAW[2], BULANGÍW, BULLÁLAYAW, PINAN-ARÌ.

ba·há·gi *png* **1:** hati o sangkap ng kabuuan **:** APÁG, DÁKE, DIBISYÓN, DUNGA, KABTÁNG[2], PART[1], PARTÉ, PÍSI[3], PÍTAK[4], SIMANG, TUNGÂ **2:** amot at pakikiparte sa binili **3:** dako.

ba·há·gi *pnd* **i·ba·há·gi, ma·ma·há·gi, ba·ha·gí·han 1:** paghati-hatiin **2:** bigyan ng bahagi **3:** mamigay sa maraming tao.

ba·hag·sú·bay *png* [*ST*] **:** bahaghari.

ba·hag·yâ *pnr* **:** kaunti; katiting.

bá·hak *png Med* [*Seb*] **:** kanser.

ba·ha·là *png* **1:** pamamahala; pangangasiwa **:** BAHÁNDA **2:** responsabilidad **3:** taong responsable **4:** *Idy* karaniwang dinudugtungan ng *na* at nagpapahiwatig ng pagtanggap sa maaaring mangyari; mangyari na ang mangyayari.

bá·han *png* [*ST*] **:** susi.

ba·hán·da *png* [*ST*] **:** bahala[1].

ba·han·dì *png* [*Seb War*] **:** yáman.

ba·hár *png* [*ST*] **:** malaki at maitim na nunal o marka sa anumang bahagi ng katawan ng tao.

bá·has *png* [*War*] **:** dami ng nasaktan o nasawi.

bá·haw *png* [*Bik Hil Seb War*] **:** natirang kanin **:** KANÍNG-LAMÍG, SINGKUTSÁ, KILABBÁN.

ba·háw *png Zoo* [*Bik Tag*] **:** ilahas na kuwago **:** BÚKAW, KULÁYOT, KULÁYO, MINGÓK, NGÍWNGIW, PÚEK.

ba·háw *pnr* **1:** hilom o magaling na ang sugat, lamat, at katulad na pinsala **2:** paos; malat.

ba·ha·wán *png* [*Seb*] : bandehado.

bá·hay *png* **1:** kubo, gusali, o katulad na ginagamit na tirahan ng isa o ilang mag-anak : ABÓNG, BALÁY[1], BALÉ, BAY, KÁSA, TAHÁNAN, VAHÁY, WALAY **2:** kanlungan ng ilahas na hayop **3:** natural na pambalot, gaya ng talukab ng mollusk, upang magdulot ng proteksiyon sa hayop **4:** gusaling inilaan para sa isang gawaing pangmadla **5:** angkan kasama ang mga ninuno at kamag-anak.

ba·háy *png* [*War*] **1:** puláng butó **2:** uri ng bigas na kinain ng peste.

ba·háy *pnr* : laging nasa bahay.

ba·ha·ya *png* [*Tau*] : panganib.

bá·hay-a·lí·wan *png* [*bahay aliw* +*an*] : bahay na ginagamit sa pangga-bing pag-aaliw *Cf* KÁBARÉT, NÁYTKLAB.

báhay-ampúnan *png* [*bahay-ampon*+ *an*] : ampunan.

bá·hay-á·sim *png* [*ST*] : bahagi ng bituka ng usa o baka na kinahahantungan ng kinaing maasim.

ba·hay-ba·hay *png Mus* [*Sub*] : awit sa unang anibersaryo ng kamatayan.

ba·háy-ba·há·yan *png* [*bahay bahay* + *an*] : laro ng mga bata, nagkukunwang isang pamilya ang mga naglalaro at ginagampanan ang tungkulin ng ama, ina, anak, at ibang miyembro.

bá·hay-ba·tà *png* : sinapupunan.

bá·hay-gu·yà *png* : kinalalagyan ng guyang hindi pa ipinanganganak.

bá·hay-ha·rì *png* : mamahaling bahay *Cf* PALÁSYO.

bá·hay-ka·lá·kal *png* : gusaling pangnegosyo.

bá·hay-ká·nin *png* **1:** tiyan ng tao **2:** butse ng ibon at manok.

ba·hay-kú·bo *png* : maliit na bahay na hugis cube, karaniwang gawa sa haligi at sahig na kawayan, at dingding at bubong na pawid o kogon *Cf* DALUNGDONG.

bá·hay-lang·gám *png* : pook na pinamumugaran ng langgam.

bá·hay-na-ba·tó *png* : malaking bahay na gawa noong panahon ng Espanyol.

bá·hay-pa·rì *png* [*bahay pari*] : kumbento.

bá·hay-pá·u·pa·hán *png* [*bahay pa* + *upa* +*han*] : bahay na tumatanggap ng nagbabayad na titira *Cf* APARTMENT, BEDSPACE.

bá·hay-puk·yú·tan *png* [*bahay-pukyut* + *an*] : estruktura ng mga hanay ng cell na gawa sa pagkit, may anim na gilid, at nililikha ng mga pukyot upang pag-imbakan ng kanilang mga itlog, pulut, at pollen : BAHAY-ANILAN, BAHAY-LAYWAN, BALÁY-YÚKAN, HONEYCOMB, PANILAN, SARAY.

bá·hay-sang·lá·an *png* [*bahay sangla* + *an*] : opisina para sa pagsasangla : AHENSIYA DE EMPENYO, PAWNSHOP.

ba·hé·te *pnr* [*Esp bajete*] **1:** pandák **2:** bangkarote; lugi *var* bahiti.

bá·hi *png* [*ST*] : guhit ng palad : BADHÍ.

ba·hî *png* [*Seb*] **1:** latigo na gawa sa buntot ng páge **2:** itim at makintab na tabla mula sa punong pola.

bá·hid *png* : bakás ng dumi sa anumang bagay na malinis : BÁLAD – *pnd* **magbá·hid, ba·hí·ran, i·bá·hid**.

ba·híl·ya *png* [*Esp vajilla*] : kagamitang pangkomedor na binubuo ng mga pinggan, kubyertos, at baso.

bá·hin *png* [*Hil Seb*] : pítak[1].

ba·hín *png* **1:** bigla at malakas na paglabas ng hangin sa ilong *var* bahing : ÁTSI, ATSÍNG, BAÉNG, BÁSIS, BÂ-HON, HATSÍNG, NASNÀ **2:** pítak.

bá·hin-bá·hin *pnr* [*ST*] : walang balakid o paghihirap.

ba·híng *png* : varyant ng **bahín**.

ba·hír *png* [*ST*] **:1** iba't ibang kulay sa bestida o damit ng babae **2:** pisngi na nasunog sa araw o namaga dahil sa gulpi o bugbog.

ba·hír *pnd* **mag·ba·hír, ba·hi·rín, bu·ma·hír** : [*ST*] biyakin.

ba·hís *pnr* [*Seb*] : hindi mapalagay; naglalakad paroo't parito dahil sa galit.

ba·hís·ta *png Mus* [*Esp bajista*] : tumutugtog ng báho.

ba·hít *pnd* **mag·ba·hít, i·ba·hít** [*Hil*] **1:** ilayo sa apoy ang lutuan : BÁK-IT **2:** angkining asawa ang isang babae nang walang pahintulot ng mga magulang : TÁBAN.

ba·hí·ya *png* [*Esp bahia*] : loók.

bá·ho *png Mus* [*Esp bajo*] **1: a** pinakamababang tinig pang-awit ng lalaki **b** mang-aawit na may ganitong tinig **c** bahagi ng piyesa na isinulat para rito : BASS[1] **2:** pinakamababang bahagi ng musikang armonisado : BASS[1] **3: a** instrumentong may pinakamababang tono sa pamilya nito **b** tagatugtog ng instrumentong ito : BASS[1] **4:** pinakamalalim o pinakamababang tunog : BASS[1].

ba·hò *png* : masamang amoy na nakasusulasok sa ilong : ANTÓT, ÁNGOT, ANGÓT, BANGÉT, BANSÍW, BANTÓT.

bá·hod *pnd* **bu·má·hod, ba·hú·din, i·bá·hod** [*War*] : bungguin o mabunggo ang nasaktang kamay o paa.

ba·hóg *png* **1:** kanin na sinasabawan ng gatas, tubig, o anumang malabnaw *Cf* LUGAW, SAIT : AMBULÀ, LEBÉG, LABÁY **2:** hinalong likido o tinunaw na pagkain : LAHÓK, SAHÓG, SINAMÒ **3:** pagkain ng baboy.

bá·hok *png* [*ST*] **1:** biglang pagtulak **2:** nilugaw.

bá·hol *pnb* [*ST*] : pagkatapos; paglaon.

ba·hól *pnr* [*War*] **1:** makapal **2:** napakalaki.

ba·hón *png* [*Esp bajon*] : bassoon.

bâ-hon *png* [*Bik*] : bahín.

bá·hong *png Zoo* [*Hil*] : amahong.

bá·ho·rel·yé·be *png Sin* [*Esp bajorelieve*] : bas-relief.

ba·hót *pnr* [*Seb*] : hambóg.

baht (bat) *png* [*Tha*] : batayang salapi ng Thailand, katumbas ng 100 satang.

bá·hug-bá·hug *png Bot* [*Hil*] : damong-palyas.

ba·hú·ra *png* [*Esp bajura*] : umbok ng lupa, gaya sa baybayin, na maaaring sadsaran ng maliliit na sasakyang dagat.

bá·i *png* [*Pan*] : lola.

bá·id *png* [*Hil Seb War*] : hasà.

ba·i·íng *pnr* [*Bik*] : katulad; kahambing; kapareho.

ba·ik *png* [*Ifu*] **1:** tao na namamahala sa seremonya **2:** lalaking mang-aawit.

ba·í·kan *png Zoo* : malaki at matandang matsing.

bá·il *png* [*Hil*] : gilid ng inararong lupain na iniwang tuyo nang ilang linggo.

bail (beyl) *png* [*Ing*] : piyansa.

ba·í·la·rí·na *png* [*Esp bailarina*] **1:** babaeng mananayaw, **ba·i·la·rín** kung lalaki **2:** mananayaw ng ballet : BALLERINA **3:** babae na binabayaran upang makipagsayaw sa kabaret *var* baylarína, belarína.

ba·í·le *png* [*Esp*] : sayaw; sayawan *var* bayle.

bailiff (béy·lif) *png* [*Ing*] : tagasiyasat at tagadakip na opisyal ng sheriff.

bailiwick (béy·li·wík) *png* [*Ing*] **1:** balwarte[2] **2:** *Bat* distrito o hurisdiksiyon ng isang bailiff.

bailout (béyl·awt) *png* [*Ing bail+out*] **:** tulong na pananalapi upang mapigil ang pagbagsak ng negosyo, kabuhayan, at katulad.

ba·ím·bi *png* **:** kuliling na isinasabit sa leeg ng aso o ipinahihiyas sa kasuotan ng payaso o mapagpatawang tauhan sa dulaan; ginagamit din ng nakabalatkayong piyerot sa karnabal *var* BÉMBI, BÉMBE **:** KALINGKAGÍNG, KALINGKALÍNG, KAMPANITA, KILÍNGKÍLING, LÁGTING, TILÍNGTÍLING.

ba·i·nát *png* **:** binat.

ba·ín-ba·ín *png Bot* [*Ilk*] **:** makahiyâ.

ba·i·ngáw *pnd* **mag·ba·i·ngáw, i·ba·i·ngáw** [*ST*] **:** manguha ng bulak.

ba·í·no *png Bot* **:** malaking halamang tubig (*Nelumbium nelumbo*), may malatúbong risoma, mabango ang puti o pink na bulaklak, at karaniwang nakalutang sa tubig *Cf* LÓTUS.

bá·ir *png* [*Ilk*] **:** balyán.

ba·ír *png Zoo* **:** uri ng uod.

ba·ír *pnr* [*ST*] **:** lalaking-lalaki.

bá·is *pnr* [*ST*] **:** walang galang; bastos.

ba·i·sán *png* **:** relasyon o ugnayan ng mga magulang ng nobya at nobyo; magbaláe.

ba·i·sì *png* **:** tagtuyot *var* bisì.

ba·i·sít *png* **:** punongkahoy na matigas ang punò at mga sanga, at may lihang paayon sa kahabaan.

ba·ít *png* **1:** kakayahang humatol ng tama o mali, mabuti o masama, maganda o pangit **:** HUWISYO[1], WIT **2:** ingat sa isip, salita, at gawa **:** HUWISYO[1], WIT.

ba·i·táng *png* **1:** bahagi ng hagdanan na tinatapakan o kinakapitan sa pagakyat o pagpanaog *var* baytáng **:** BALÍTANG, HALÍNTANG, STEPS **2:** antas sa edukasyon **:** GRÁDE, GRADO.

ba·í·to *pnb* [*ST*] **:** makikita rito.

ba·í·tos *png* [*ST*] **:** matigas na pamalo.

Ba·it Pan·di *png Mit* [*Bag*] **:** diyosa at espiritung tagapangalaga ng habihan at ng mga manghahabi.

ba·í·yo·ngan *png* [*ST*] **:** kawayan na pinagtatalian ng kawit.

Ba·jáw *png* **:** pangkating etniko na naninirahan sa tabing-dagat o sa mga tahanang bangka sa Sulu at Tawi-tawi.

bá·ka *png* [*Esp vaca*] **1:** *Zoo* malaki at maamong hayop (*Bos taurus*), apat ang paa, may sungay, at ginagatasan ang inahin **:** CATTLE, COW **2:** labanán; digmaan **3:** labanán ng dalawang isip – *pnd* **mag·bá·ka, ba·ká·hin, i·bá·ka.**

ba·kà *png* [*Tau*] **:** matigas at manipis na dumi sa ngipin.

ba·kâ *pnr* [*Hil*] **:** sakang.

ba·kâ *pnb* **:** marahil.

bá·ka-bá·ka *png Zoo* **:** isda na matatagpuan sa batuhan at may dalawang tinik sa ulo na tila sungay ng baka.

ba·ká-ba·ká *png Zoo* [*Hil*] **:** uri ng maliit na crustacean.

ba·ká·ba·ká·han *png* **1:** laruang hubog báka **2:** laro ng mga batang gumagapang at ginagagad ang hakbang ng báka **3:** hindi tunay na baka **4:** *Bot* mutha.

ba·ka·bán *png Zoo* [*ST*] **:** bakaran.

bá·kad *png* **:** pagkadkad ng tali mula sa karete.

bak·ád *pnr* [*War*] **:** bigál.

ba·ká·gan *png Zoo* **:** isdang alat (genus *Leiognathus*) na kauri ng sapsap.

ba·ká·ig *png Bot* **:** palumpong (*Caesalpinia nuga*) na nabubuhay sa tabing dagat **:** KABÍT-KABÁG, KALAWÍNIT, SAGMÍT.

ba·kák *png* [*Hil Seb*] **:** kasinungalingan.

ba·ká·kaw *png Bot* [*Ilk*] **:** batád.

ba·ka·ki *png* [*Sub*] **:** pantalong panlalaki.

ba·ká·kon *pnr* [*Seb*] **:** bulastóg.

bá·kal *png Kem* **:** element na mabigat, napapanday, makunat, magnetiko, metaliko, at kulay pilak kapag dinalisay ngunit madaling kalawangin (atomic number 26, symbol **Fe**) **:** BALATÁNG, BALAYÁNG, BATBÁT[2], LANDOK[1], LANSÁNG, IRON[2], POTAW, PUTHAW[2], SALSÁLON.

ba·kál *png* **1:** paraan ng pagtatanim sa bukiring walang tubig **2:** pambungkal, karaniwang may bákal sa dulo.

ba·kál *pnd* **mam·ba·kál, bu·ma·kál, i·ba·kál 1:** lagyan ng bakal **2:** *Kol* hingan ng salapi ang isang kakilala o kamag-anak **3:** [*Bik Hil*] bumili.

bá·kal *pnr Kol* **:** hingi o bigay.

ba·ka·lan *png* [*Pny*] **:** tukod sa dingding.

ba·ka·láw *png Zoo* [*Esp bacalao*] **:** isda (family *Gadidae*) na malambot ang palikpik at tumitimbang nang higit-kumulang sa 22 g.

ba·kám *png* **1:** paghakab sa balát ng isang tao na may karamdaman sa pamamagitan ng kristal na kawangis ng baso **:** BENTÓSA, TANDÓK **2:** lapat ng mga kahoy sa paggawa ng bahay o muwebles **3:** buklod ng tapayan upang hindi ito malahang.

ba·ka·nál *png* [*Esp bacanal*] **:** isang napakasaya at walang pagpipigil na pagdiriwang na idinaraos ng mga sinaunang Romano tuwing ikatlong taon para kay Bacchus **:** BACCHANALIA[2].

bá·kang *png* [*War*] **:** lakdang.

ba·káng *pnr* [*Seb*] **:** sakáng.

bá·kang-bá·kang *png* [*ST*] **:** lupain o daan na may malalaking bitak.

ba·kán·te *png* [*Esp vacante*] **:** posisyon na walang gumaganap; bahay o gusali na walang umookopa.

ba·kán·te *pnr* [*Esp vacante*] **1:** walang laman **2:** walang nakatira.

bá·kar *png* [*ST*] **:** tablang pamakuan ng sahig ng bahay; tahilán.

ba·kár *png* [*Ilk*] **:** malaking sisidlan o basket **:** LABBÁ.

ba·ká·ran *png Zoo* [*ST*] **:** asong kulay puti at may batik-batik na itim **:** BAKARBÁN, BAKABAN.

ba·kar·bán *png Zoo* [*ST*] **:** bakáran.

ba·kás *png* [*Kap Tag Tau*] **1:** marka ng yapak ng tao o hayop **2:** tandang pagkakakilanlan sa isang bagay o pangyayaring nakalipas na.

bá·kas *png* [*Bik Kap Hil Ilk Pan Seb Tag War*] **:** pagsasama-sama sa negosyo o sugal **:** PARTNERSHIP, SÓSYO – *pnd* **mag·bá·kas, bu·má·kas, i·bá·kas, ba·ká·san.**

ba·ká·sa *png* [*Ilk*] **1:** naiiwang alat o asin tuwing kati ng dagat **2:** mantsá.

ba·kâ-sa·ka·lì *pnb* **:** pakikipagsapalaran sa anumang gawain; kawalan ng katiyakan.

ba·kas·yón *png* [*Esp vacacion*] **1:** pamamahinga upang magliwaliw **2:** pansamantalang pagpapahinga – *pnd* **mag·ba·kas·yón, i·ba·kas·yón.**

ba·kas·yú·nan *png* [*bakasyon + an*] **:** pook na pansamantalang pahingahan.

ba·kát *png* **1:** [*Kap Tag*] markang naiwan ng idiniin na larawan **:** BALKÁT, GANNÁ, TIGAMAN, TIMAAN, TRACE **2:** peklat.

ba·kát *pnd* **mag·ba·kát, i·ba·kát, bu·ma·kát :** kopyahin, karaniwang sa pamamagitan ng pagpatong ng manipis na papel sa nais kopyahin.

ba·ká·tin *png Zoo* [*Hil*] **:** ilahas na baboy.

bá·kaw *png* [*Pan Mag Mrw Tau*] **1:** *Bot* punongkahoy *(Rhizopora mucromata)* na tumutubò sa tubig álat o tabáng *var* bakó, bakáwan, bakhaw,

bukáw : BAKAWANG-BABAE, MANGROOVE **2:** *Bot* punongkahoy [*Fragraea racimosa*] na tumataas nang 6 m, bilog ang mga dahon, at panggamot sa kagat ng ahas ang bulaklak : MALABUWÁYA **3:** *Zoo* gagamba.

ba·káw *png Zoo* : ibon na may maikli at bilog na pakpak at mahaba ang daliri sa paa *var* bakáw *Cf* TIKLÍNG, TINIKLING : BAKO.

ba·ká·wan *png* **1:** *Bot* bákaw[1] **2:** tawag sa mumurahing sigarilyo na gawang bahay.

ba·ká·wang-ba·bá·e *png Bot* : bakaw[1].

ba·ká·wang-la·lá·ki *png Bot* : punongkahoy (*Rhizophora apiculata*), nakatukod ang mga nakatinghas na ugat, karaniwan sa ilog o anumang matubig na pook : PUTÚTAN.

bá·kay *png* **1:** pag-aabang sa kaaway, pagmamanman; lihim na pagmamasid : BANTAY[2], BANTE, DÁKAY **2:** buslong maluwang ang bunganga at maliit ang dakong puwitan.

ba·ka·yáw *png* [*ST*] : isang uri ng palay.

bak·bák *png* [*Bik Hil Ilk Iva Kap Seb ST Tag*] **1:** pag-aalis ng balát kung natutuklap sa laman; pagtuklap sa balát ng puno ng kahoy o prutas **2:** pagtanggal sa anumang bagay mula sa pinagkakabitan : HIKLAT, HIKWAT, TUNGKAB – *pnd* **mag·bak·bák, bu·mak·bák, bak·ba·kín**.

bak·bá·kan *png* : labanan.

bak·bak-ta·hóng *pnr* [*ST*] : trabaho nang trabaho ngunit walang natatapos o nayayari.

bak·dol *png* [*Tbo*] : bahagi ng bahay sa may entrada o pasukán.

bake (beyk) *pnd* [*Ing*] **1:** lutuin sa hurno; maghurno; ihurno : BEYK **2:** patuyuin sa init; idarang sa init o apoy : BEYK **3:** ibilad sa araw : BEYK.

ba·kem·bá·kes *png Bot* [*Ilk*] : anábo.

baker (béyk·er) *png* [*Ing*] **1:** panadero **2:** maliit na hurno.

ba·ké·ro *png* [*Esp vaquero*] : tagapagalaga ng mga baka.

bakery (béyk·e·rí) *png* [*Ing*] : panaderya.

ba·kés *png Zoo* [*Ilk Pan*] : matsing.

ba·két *png* **1:** hindi pantay na gupit ng buhok **2:** [*Ilk*] matandang babae.

ba·ké·ta *png* [*Esp baqueta*] **1:** panlinis sa butas ng kanyon matapos at bago muling paputukin **2:** alinman sa ganitong panlinis sa butas ng túbo.

bák·haw *png Bot* [*Bik Hil Seb War*] : bákaw.

bak·hò *png* **1:** [*Bik Hil Seb*] hikbî **2:** [*War*] panaghoy.

bak·hô *png* [*Bik*] : dalamhati.

ba·kí *png* [*Ilk*] : basket na pugad ng inahing manok.

ba·kî *png Zoo* [*Seb*] : palakâ.

bá·ki *png* [*Ifu*] : ritwal.

bák-i *pnd* **mag·bák-i, bak-í·han, bak-í·hin** [*ST*] **1:** makiusap para maibalik ang gastos **2:** paikot-ikutin ang salita **3:** magaspang na panana-lita.

bá·kid *png* **1:** [*Igo*] pag-aalay ng baboy o manok para sa namatay o naghihingalo **2:** malaking basket na nakasalalay sa kabayo o kalabaw, o pinaglalagyan ng áni, gaya ng niyog, mais, at saging **3:** takal ng bigas na katumbas ng 25 gatang.

bá·kid *pnd* **mag·bá·kid, i·bá·kid, ba·kí·rin** [*Hil*] : balutin ang bungangkahoy para madaling huminog.

ba·kíd-ba·kíd *png* [*Hil*] : tuyong tutuli.

ba·kik *png Zoo* [*Mrw Samal*] : patuna.

ba:ki·káw *pnr* [*Seb*] : asiwa; hindi angkop.

ba·kí·ki *png* : bulik.

ba·kí·kong *png* : tila haulang panghuli ng hito, hugis-puso, at yari sa nilalang lapat na kawayan at ginagamitan ng maamoy na pain upang akitin ang hito.

bá·kin *pnb* [*ST*] : pananong ukol sa anumang dahilan o layunin *Cf* BAKIT.

baking powder (béyk·ing páw·der) *png* [*Ing*] : halo ng sodium bicarbonate, cream of tartar, at iba pa, ginagamit bilang kapalit ng lebadura.

baking soda (béyk·ing só·da) *png* [*Ing*] : sodium bicarbonate.

ba·kín·tol *pnd* **mag·ba·kín·tol, i·ba·kín·tol** [*Hil*] : kilikin ang mga daladala.

bá·kir *png* [*Ilk*] **1:** gubat; kagubatan **2:** pagputol ng kahoy o pangangahoy **3:** pagiging masigasig sa gawain.

bá·kis *png* **1:** taling ikinabit sa tungkod o anumang bitbiting sandata upang makatulong sa pagpigil na mabuti sa puluhan **2:** tali sa puluhan ng palupalo o latigo sa kabayo, sa batuta ng pulis, at sa baril upang maisakbat sa balikat.

ba·kís·ba·kí·san *png Bot* : manipis na damo (*Eleusine indica*) na kinakain ng báka kapag mura pa : BILÁBILÁ, PAÁGIS[1].

bá·kit *png Bot* [*Ilk*] : uri ng palumpong (*Harrisonia perforata*) : LAÍYA.

bak-ít *png* [*ST*] : kasaping nalumpo.

bák-it *pnd* **mag·bák-ít, bak-í·tin, bak-í·tan** [*Hil*] : ibahít; magbahít.

ba·kít *pnr* : hindi makinis, karaniwang sa gupit ng buhok o pagkakapinta.

bá·kit *pnb* [*Kap Tag bakin + at*] : makabagong anyo ng **bákin** : ÁKIN, WHY.

bak·ká *png* [*Ilk*] : palanggana na gawa sa kahoy, ginagamit sa paghuhugas ng kamay at paglalaba.

bak·kúg *pnr* [*Ilk*] : likô.

bak·lá *png* **1:** pagkabighani sa anumang maganda sa tingin **2:** pagkatigalgal sa isang bagay na hinahangaan lalo pa at bago sa paningin **3:** pagkatigatig sa kalooban dahil sa takot **4:** pagkagulantang dahil sa isang pangyayaring kahambal-hambal **5:** pag-aalala – *pnd* **ma·bak·lá, i·bak·lá, bak·la·hín.**

bak·lâ *png* **1:** lalaking parang babae ang kilos at pananalita : BINABAÉ **2:** lalaking nagkakagusto, umiibig, at nakikipagtalik sa kapuwa lalaki : AGÎ, AGINGÍNG[2], BADÁP, BADÍNG, BANTUT, BÁYOT, GAY, HOMOSEXUAL[1], PONCE[2], QUEEN[2], SWARD.

bak·lád *png* [*Bik Kap Tag*] : panghuli ng isda, may dingding na sadyang panlaban sa tubig, at tumitigil sa tubigan : BALÓYLOY, BÚNGSOD, BUNÚAN, HIBÁSAN, LÁYRONG, PASABÍL, RAMÁ, SÁNGKAD.

bak·lang *png* [*Kal*] : mag-anak na mayaman at may dugong bughaw.

bak·lás *pnr* **1:** [*Bik Kap Tag*] natanggal o nagasgasang rabaw : BAKLÍS **2:** [*Kap Tag*] bunót **3:** baklì, gaya ng sanga ng kahoy – *pnd* **mag·bak·lás, bu·mak·lás, bak·la·sín, i·pa·bak·lás.**

bak·la·sán *png* [*ST*] : pagkaluma ng libro o anumang bagay; pagpusyaw ng kulay.

bak·la·va *png* [*Ing Turk*] : pamutat na gawa sa minasang arina, pulutpukyutan, at nuwes.

bák·law *png* [*Seb*] : galáng o pulseras.

bak·láw *png* [*ST*] : kamay na maliliit.

bak·láy *png* [*Bik*] : sakit sa balát na mahirap gamutin.

bák·lay *pnd* **mag·bák·lay, i·bák·lay, bak·lá·yin** [*Hil*] : akyatin at tawirin ang bundok o burol.

bak·láy *pnd* **mag·bak·láy, i·bak·láy, bak·la·yín** [*ST*] : maglakad sa mahaba at lubak-lubak na landas.

bak·lé *png Zoo* : tawag sa maliit na dalág (*Ophicephalus striatus*) *var* bakúle : ANAK-DALÁG[2].

bak·lé *pnd* **bak·le·hín, bu·mak·lé, mag·bak·lé** [*Bik*] : baguhin; itama.

bak·lî *pnr* : naputol na sanga o piraso ng kahoy : ALÚPIS, BALÌ, BALÎ[1], LUGTÌ, NATÚKKOL, PIYÔ, SANGÁL, SÁPAK.

bak·líd *pnr* [*Seb Tag*] : nakagapos sa likod ang mga kamay o pakpak karaniwang ginagawa sa pakpak ng manok na kakatayin.

bák·ling *png* [*Ilk*] : bítag.

bak·lís *png* [*ST*] : kinaugaliang paglipat-lipat ng mga bagay.

bak·lís *pnr* : nagasgasan : BAKLÁS[1].

ba·lo·ki·kí *pnd* [*ST*] : balokwí.

bák·nad *png* [*Ilk*] : hanay ng malalaking bato o mataas na tambak ng buhangin sa ilalim ng tubig na halos litaw ang ibabaw.

bák·nal *png* [*Kap*] : hirin.

bak·náng *png* **1:** [*Itn*] mayamang katutubo **2:** [*Kal*] panggitnang uri at mga negosyante sa lipunang Kalinga **3:** [*Ilk*] tao na mayaman.

bak·náng *pnr* [*Ilk*] **1:** mayaman; masalapi; maykaya **2:** dakila **3:** makabago.

bák·nit *png* [*War*] : matinik na palumpong.

bák·nos *pnd* **mag·bák·nos, bak·nú·sin** [*Ilk*] : kayasin ang panlabas na balát ng kawayan.

ba·kó *png* **1:** [*ST*] landas na lubak-lubak **2:** [*Kap*] bakáw.

ba·kô *png* **1:** hadlang dahil sa hindi patag na rabaw **2:** mababaw na hukay sa daan; lubak; hindi patag na kalagayan ng daan **3:** paudlot na pagsasalita; pagkauntol sa paglalakad.

ba·kó *pnd* **mag·ba·kó, ba·ku·hán** [*ST*] : hulaan kung ano o ilan ang nasa kamay.

ba·kô *pnr* [*Seb*] : hukót.

ba·kô-ba·kô *pnr* **1:** maraming hukay **2:** hindi patag.

bá·kod *png* [*Hil Ilk Tag*] **1:** patayóng estruktura sa paligid ng isang sukat ng lupa, maaaring gawa sa kawayan, tabla, kahoy, bato, o mga tumutubong halaman at punongkahoy : ALAD, ALÁR, IKÚB, FENCE, KUDÁL, SIKLÁT **2:** anumang nakakulong sa banos ng lupang palayan o halamanan **3:** [*Hil Seb*] baklád.

ba·kó·kang *png* : sugat na matagal gumaling at nag-iiwan ng malaki at malalim na peklat sa balát *var* bakúkang.

ba·kó·ko *png Zoo* : malaking babansí.

ba·kó·kong-mó·ro *png* : bitilya.

bá·kol *png* : malaking basket na maluwang ang bibíg, masinsin ang pagkakalalá, at may apat na sulok na puwit : LABBÁ[2], BABAKÓ, BUKSÓT.

ba·kól *pnd* **mag·ba·kól i·ba·kól, ba·ku·lín** [*Hil*] : lutuin ang manok sa kawayang sisidlan *var* binakól.

ba·kól *png* [*Seb*] : lumpó.

ba·ko·lí *png* [*ST*] **1:** *Zoo* munting dalág **2:** pag-unawa; matapat na paghusga.

bá·kong *png* **1:** *Bot* [*Ilk Mal Tag*] halaman (*Crinum asiaticum*) na mahaba ang dahon, may bilugan at lunti na bunga, at tumutubò sa mabuhanging tabing-dagat : KABONG **2:** manipis at puting lamad na bumabalot sa panloob na bahagi ng kawayan **3:** [*Tbo*] hayop.

ba·kó·od, ba·ko·ód *png* **1:** mataas na lupang hindi binabaha *var* bakulod, bakoor **2:** taniman o plantasyon ng tubó; tubuhán.

ba·kó·or *png* [*ST*] : varyant ng **bakood**.

bá·kor *pnb* [*ST*] : malapit.

ba·kós *png* [*Seb*] : sinturón.

ba·kót *png* [*ST*] : bukót.

bák·rus *png* [*Bik*] : galos.

bak·sá *png* [*ST*] : alampáy.

bak·sá *pnd* **mag·bak·sá, bu·mak·sá, i·bak·sá, bak·sa·ín** [*ST*] : pitasin ang bungangkahoy nang wala sa panahon.

bak·sát *png Zoo* : malaking pusít.

bák·say *png* [*ST*] : sibát.

bák·sil *png* [*Ilk*] : kabilang gilid ng bundok, burol, o dalisdis.

bák·tad *png* [*Ilk*] : harang na inilalagay sa bakod o daanan.

bak·tál *png* [*ST*] : nabiyak na singsing.

bak·tál *pnr* : basag o pigtas, gaya ng singsing o galáng – *pnd* **mag·bak·tál, bak·ta·lín**.

bak·tás *pnd* **mag·bak·tás, bu·mak·tás, bak·ta·sín** [*Bik ST*] : tahakin ang tuwid na landas.

bak·táw *png* **1:** *Kar* tinteruhan ng anlowage, ginagamit sa pagguhit at paglilinya sa kahoy, yari sa kahoy, ang pinakabahay ng sinulid, at may butas na nilalagyan ng pangkulay na karaniwang itim : AMLONG, PITÍK **2:** *Bot* [*Pan*] bataw.

bak·tér·ya *png Zoo* [*Esp bacteria*] : isa sa malaking pangkat ng mikroorganismo (class *Achizomycetes*) na iisa ang cell, walang organelle at organisadong nukleo, at may mga katangian kapuwa ng hayop at ng halaman : BACTERIA.

bak·tér·yo·ló·hi·yá *png* [*Esp bacteriologia*] : bacteriology.

bák·tin *png* [*Seb*] : biík.

bák·to *png Bot* : baging na may kumpol-kumpol na bulaklak na lumalaki hanggang 2 sm.

bak·tól *png* : mga butas o lubak ng daan.

bak·tót *png, pnr* : anumang bagay na dala saan man pumunta, karaniwang kinakalong o isinasakbat, at karaniwang ginagamit bilang sombrero o sisidlan ng likido.

ba·kú·bak *png* [*Ilk*] : natuyong bunga ng kalabasa at iba pang halamang-baging na ginagamit bilang sombrero o sisidlan ng likido.

ba·kú·gan *png Bot* [*Bik*] : ígiw.

ba·kú·kang *png* : varyant ng **bakokang**.

ba·ku·káng *png Zoo* [*Seb Tag*] : uwang.

ba·ku·kúl *png* : uri ng bahay na higit na maliit sa kubô, ngunit higit na maganda sa dampâ.

ba·kú·kut *png* [*Kap*] : abubot.

ba·kúl *png* [*Ilk*] **1:** sawaling ginagamit bilang dingding, sahig, o bubong **2:** makapal na kumot na makulay ang gilid.

ba·kú·law *png Zoo* **1:** malaking unggóy (*Macaca philippinensis*) *Cf* BAIKAN, MANANID : GORÍLYA, LOO **2:** maliit na bakol para sa maliliit na pangangailangan **3:** *Kol* tawag sa tao na tumatanda.

bá·kul-ba·kú·lan *png* **1:** maliit na bakol **2:** hindi tunay na bakol; laruang bakol.

ba·ku·lì *png* : maliit na bulig.

ba·kú·li·han *png Zoo* : bangayngáy.

bá·ku·ló *png* [*Esp baculo*] : tungkod ng obispo.

ba·kú·lod *png* [*Ilk*] : varyant ng **bakood**.

ba·ku·lû *png* [*Iba*] : bundok.

ba·kúm·bá·kong *pnr* [*ST*] : pinasan nang nakasalalay sa batok at nakalawit sa dibdib ang mga paa, karaniwang bata ang karga.

ba·kú·na *png* [*Esp vacuna*] : ineksiyon sa katawan laban sa anumang sakit.

ba·ku·na·dór *png* [*Esp vacunador*] : tao na nagbabakuna.

ba·ku·ná·wa *png Mit* [*Seb, War*] **1:** dambuhalang ahas na pinaniniwalaang kumakain ng buwan o araw kapag may eklipse o lahò **2:** eklipse **3:** lahò[1].

ba·ku·nót *pnr* : hukót dahil sa mabigat na bagay na nakalagay sa likod.

ba·kú·ran *png*: lupa sa paligid ng bahay at may bakod *Cf* DULUHAN.

ba·ku·tót *png*: tila haulang palakaya, gawa sa nilálang lapát ng kawayan, at ginagamit sa Mindoro para sa paghuli ng isda.

ba·ku·tút *png Zoo* : uriles.

bák·wa *png Zoo* [*Seb Tag*] : ilahas na ibon (*Pitta sordida sordida*) na itim at luntian ang balahibo at maingay : WÓWHA.

bak·wa *png Bot* [*Tbo*] : patola.

bak·we *png* [*Mag*] : bákol.

bak·wét *png* [*Ing evacuate*] : mga tao na umalis ng tirahan upang tumakas sa kapahamakan *var* bakwit *Cf* ALSABALÚTAN, LÍKAS – *pnd* **mag·bak·wét, i·bak·wét, bu·mak·wét**.

bak·wí *png* [*ST*] : lupa o landas na paahón at palusóng.

bak·wí-bak·wí *png* [*ST*] : áto.

bák·wir *png* [*ST*] : uri ng buslô.

bák·wis *png* [*ST*] : tali.

bák·wit *png Zoo* [*Kap*] : uri ng ibon sa bukid.

bak·yâ *png* [*Tsi*] **1:** sapin sa paa na vari sa kahoy ang tapakan : KAMMADÁNG, PANTUKÓS, SAKWÁ[2], SÍKOS, SUWÉKOS **2:** *Bot* yerba (*Dieffenbachia amoena*) na malaki at malapad ang matingkad na lunting dahon.

bak·yá·no *png* [*Seb*] : dalubhasa.

bak·yás *png* [*Pan*] : libis.

bá·la *png* [*Esp vala*] : punglo na ginagamit sa mga armas na panudla.

ba·lá *png* **1:** *Zoo* [*Iba*] malaking bayawak (family *Varanidae*) **2:** [*Pan*] bagà.

ba·là *png* [*Kap Tag*] : bantâ; pananakot.

ba·lâ *png Bot* [*Bik*] : kawayan.

bá·la *pnh*: katagang katumbas ng alinman, anuman, sinuman.

ba·lá·an *pnr* [*Seb*] : banál.

ba·la·át *png*: metal na nakapalibot at nagpapatibay sa bilóg na bagay, gaya ng bariles.

ba·la·ba *png Bot* [*Ifu*] : lipote[1].

ba·la·bà *png* **1:** palapà ng palma **2:** murang dahon ng saging o gabe **3:** [*War*] lapát na kawayan at ginamit sa pagbabakod **4:** nahawan o malinis na gubat o kahuyan *Cf* HAWAN.

ba·la·bà *pnd* **mag·ba·la·bà, ba·la·bá·in, ba·la·bá·an** [*Pan*] : tanggalin ang dahon ng tabako.

ba·lá·bad *png*: ilaw ng bangka o barko sa gitna ng dagat.

ba·lá·bag *png* **1:** sibát **2:** [*Ilk*] salapang na may isang sima.

ba·la·bág *png* **1:** *Zoo* ahas na dalawa ang ulo *var* balabát **2:** hagis; itsa; balibag.

ba·la·bág *pnr* [*Seb*] : hiwás[2].

bá·la·bá·go *png Bot* [*War*] : dangliw.

ba·lá·bal *png* [*Kap Ilk Pan Tag*] : anumang telang pambalot sa katawan : ALAMPAY[2], CLOAK[1] – *pnd* **mag·ba·lá·bal, ba·la·bá·lan, i·ba·lá·bal**.

ba·lá·ba·lá·id *png*: pagkukunwari o pangangarap.

ba·lá-ba·la·kì *png*: iba't ibang bagay *var* balakì, baláki : SARISARI, SAMÓT-SAMÓT.

ba·la-ba·lang·gú·tan *png* [*bala-balanggot + an*] *Bot* : damong karaniwang tumutubo sa mga tiwangwang at latiang pook, ang tangkay ay ginagamit sa paggawa ng banig at pantabing.

ba·lá·ba·la·nú·yan *png* [*bala-balanoy +an*] *Bot* **1:** mabalahibong palumpong *(Gynadropsis gynandra)* na lumalago sa gilid ng dalampasigan : APÓY-APUYAN **2:** palumpong [*Polanisia icosandra*] na malakas ang halimuyak : SILÍ-SILIHAN.

ba·la·bá·ngan *png Zoo* : kabasì.

ba·lab·ba *png* [*Bag*] : alkohol mula sa tubó.

ba·lá·bi·gà *pnr* : labis mamintas; laging pumupuna.

bá·lad *png* [*Kap*] : báhid.

ba·lá·da *png Lit Mus* [*Esp*] **1:** tula o awit na nagsasalaysay : BALLAD **2:** mabagal at madamdaming awit na may dalawa o higit pang saknong na magkatulad ang himig : BALLAD.

ba·lá·dang *png* [*Ilk*] : galáng.

ba·lá·dong *png* [*Ilk*] : peste ng baboy.

ba·lá·dre *png Bot* : halaman (*Nerium indicum*) na nabubuhay sa tubig tabang.

ba·lá·e *png* **1:** magulang ng manugang na lalaki o babae **2:** tawagán ng mga magulang ng mag-asawa *var* balai, balaye, balayi : ABÁLAYÁN, KABBALAY.

bá·lag *png* **1:** [*Kap Tag*] sala-salang buho o kawayang nakapatong sa mga itinayong tukod na pinapagapangan ng mga halaman o baging : ARBOL, TRELLIS, PAÍSA, PALAPALA[2] **2:** [*War*] magkakrus o magkasalungat na kilos ng mga tao **3:** *Kar* [*Hil*] kikil.

Ba·la·gâ! *pdd* : Bulagâ!

ba·la·ga·ngò *png Bot* : punongkahoy (*Melia dubia*) na mayabong ang dahon at napagkukunan ng matibay na tabla : MALUNGGÁYAN.

ba·lá·gat *png Ana* : dalawang magkatapat na buto sa balikat na naghuhugpong ng mga buto sa bisig at dibdib : ALIWADÁNG, BALÁWAT, BALÍGAT, BALÍKHAW, BALÍWANG, CLAVICLE, PÁUPÁUL, PORAPÓRA, SCAPULA, TÁKDE.

ba·la·gá·tak *png Zoo* : uri ng pambihirang ibon na malakas humuni.

ba·la·ga·ták *png* [*Seb*] : balakatak.

ba·lag·bág *png Kar* **1:** barakílan **2:** biga o tahilan **3:** praksiyonal na distilasyon.

ba·lag·bág *pnr* : balandra o pahalang.

ba·lag·bá·gan *png Zoo* [*Ilk Pan Tag*] : pating (*Sphyrna zygaena*) na lapad ang nguso at may ulong hugis-malyete o martilyo at karaniwang humahaba nang 4.8 m : ÁWAL, BINGKÚNGAN, BUNTÓK-MARTÍLYO, HAMMERHEAD, KAITANKUNGAN, KODÓSAN, KRUSAN, KURÓS, KUROS NA PATING, KRÚZAN, KURÓSAN, PAMINGKUNGIN, ROS, SARIKAN, TAMBUGAN.

ba·lag·hán *png* : pagkamangha.

ba·la·gi·ít *png* : malakas na hangin.

ba·la·git *png Mus* [*Dum*] : uri ng awit.

ba·lá·go *png* [*Seb*] : malakas na hanging galing sa hilagang-kanluran : BALÁKLAOT.

ba·lá·gon *png Bot* [*Bik Hil Seb War*] : báging.

Ba·lag·tás *png Kas Lit* : taguri o bansag kay Francisco Baltazar.

ba·lag·tás *png* **1:** tahasan o tuwirang pahayag **2:** maiikling daan.

ba·lag·tá·san *png Lit* : pagtatalo sa pamamagitan ng tula, ipinangalan kay Balagtas : BUKANEGAN, CRISSOTAN.

ba·lag·tók *png Zoo* [*Seb*] : dagâ.

ba·lág·wit *pnr* : pasan sa magkabilang dulo ng pinggá – *pnd* **mag·ba·lág·wit, ba·lag·wí·tin** .

ba·lá·hak *png* : alloy na may sarisaring kilatis ng ginto.

ba·la·hí·bo *png* [*Hil Tag*] **1:** *Ana* manipis at malambot na buhok sa katawan ng tao : BAGÓ, PANARÍPU **2:** *Zoo* buhok na bumabalot sa katawan ng hayop *Cf* BALBÁS, BIGÓTE, BUHÓK : BAGÓ, DÚTDUT, FEATHER, PANARÍPU.

ba·la·hí·git *png* : pighatí; lumbay.

ba·la·hò *png* **1:** malalim na lupang putikan o lubak-lubak **2:** hukay na patibong sa paghuli ng maiilap na hayop sa gubat.

ba·la·íd *png* : almoranas *var* bulaíd.

ba·la·í·lo *pnr* : hindi mapakali; hindi mapalagay.

ba·la·i·rír *png* [*ST*] : tiník o bikig sa lalamunan.

ba·la·i·rír *pnd* **mag·ba·la·i·rír, ba·la·i·ri·rín** [*ST*] : magpaikot-ikot ng kálong na bata.

ba·lá·is *png* **1:** malaking pakrus na panà : BALYESTÓN **2:** *Ast* tatlong talang patnubay ng mga marinero.

ba·la·í·til *png* : anyo ng paggalaw ng tagukan habang lumulunok.

bá·lak *png* **1:** plano o panukala : ÁKAL[3], BALÁLA, BANU-BANU, GÁKAT, LÁRAW **2:** tayà; tantiya **3:** akalà; hulà, sapantahà **4:** *Lit* [*Seb Boh*] tradisyonal na patulang pagtatalo.

bál-ak *png* **1:** landas ng paldák **2:** malalim na uka sa daan *Cf* BAKÔ.

ba·lák *png Lit* [*Hil Seb*] : tula.

ba·la·kág *png Zoo* [*Iba*] : dagâ.

ba·la·ka·nas *png Mus* [*Hgn*] : kawayan na ginagamit sa paggawa ng plauta.

ba·la·káng *png* [*Iva Kap Tag*] : bahagi ng katawan ng tao sa ibaba ng baywang at sumasaklaw sa luwang ng dalawang pigi : BALAMBÁNG, BALÁWANG, BALIKAWÁNG, BATANG, LÚMPAK, PADÍNGPADING, PEYPEY, PÍAD, PÍNGKIL.

ba·la·ká·tak *png* **1:** kasangkapang lumilikha ng ingay, karaniwang umiikot *var* balágatak : BARAWÁLTI, MATRAKÀ, MATRÁKA, PALÁKAPAK, PALAPÁK **2:** propeller.

ba·lak·bák *png Bot* [*Bik Tag*] : tuyóng balát ng puno, palma, at tubó : BINAKBAK, LAKLAK, LODAS, PANIT, SUPAK, TALUPAK, USANG.

ba·lak·bá·lak *png Zoo* [*Bik Tag*] : malabay na palumpong (*Scaevola frutescens*) na malambot ang katawan at nabubuhay sa aplaya at mabatong dalampasigan : BALOK-BALOK[2].

ba·lak·híw *png Mus* [*Agt*] : takumbo.

ba·lá·ki *png Zoo* [*Ilk*] : isdang alat na ginintuan ang kulay at katamtaman ang laki.

ba·la·kì *pnr* [*ST*] : balá-balakì.

ba·lá·kid *png* : hadlang.

ba·lá·king *png* [*Hil*] : paraan ng paglililis ng suot na palda o bestida habang tumatawid sa hanggang-tuhod na tubig.

ba·la·kír *pnd* **mag·ba·la·kír, i·ba·la·kír, ba·la·ki·rán** [*ST*] : igapos ang mga paa.

ba·la·ki·yá *png Mus* [*ST*] : mang-aawit sa tanghalan.

ba·lak·lá·ut *png* : hanging na mula sa hilagang kanluran.

ba·lák·nud *png* [*Ilk*] : pansamantalang bakod sa palayan upang di-makapasok ang mga galáng hayop.

ba·lak·si·lâ *png* [*ST*] : ligálig.

ba·lak·tás *png* [*ST*] **1:** maikling daan **2:** bagtás.

ba·la·kú·bak *png* [*Kap Tag*] : maliliit na puti o abuhing piraso ng patay na balát mula sa anit : DAKÍ, DALÍKDIK, DÍKDIK, DANDRUFF, HAGÍKHIK, KÁSPA, LASÍ, PALÁRPÁLAR.

ba·lak·yâ *png Mus* [*ST*] : mang-aawit sa palasyo.

ba·lák·yot *png* [*ST*] **1:** tao na tuso at mapagbalatkayo **2:** tao na walang isang salita **3:** balawís[2].

ba·lá·la *png* [*Ilk*] : balak[1].

balalaika (ba·lá·lay·ka) *png Mus* [*Rus*] : instrumento na kahawig ng gitara, tatsulok ang katawan, at may dalawa o apat na kuwerdas.

ba·la·lá·tok *png Zoo* [*Mrw*] : ibon (family *Picidae*) na matigas ang tukâ at nakauuka ng punò.

ba·lá·law *png* : sukat ng mahaba at bilog na bagay.

bá·lam *png* : pagkaantala ng anumang gawain.

ba·lam·ba·láng *pnr* : sarikulay; makulay.

ba·lám·ban *png Say* [*Iba*] : sayaw na ginagaya ang paglipad ng mga paruparo.

ba·lam·bán *png* **1:** *Zoo* isdang alat na may bilugan at mahabang katawan : LÁYALÁYA **2:** *Bot* bálok.

ba·lám·bang *png* [*Mrw*] **1:** hálang[1] **2:** sagabal.

ba·lam·báng *png* **1:** walang habas na pagpalo *Cf* BUGBÓG, HAMBALOS : HALÁMBAN **2:** *Ana* lamad **3:** [*Pan*] balakáng.

ba·la·nà *png* : paulit-ulit na pagbibilad sa araw *Cf* DANGDANG.

ba·la·nâ *png* **1:** gulay hindi pa gaanong luto **2:** *Bot* uri ng baging sa gubat.

bá·la·ná *pnh* [*bála* + *na*] : sinuman; anuman; alinman.

ba·lá·nak *png Zoo* [*Kap Pan*] **1:** isdang alat (*Liza vaigiensis*) na kahawig ng bangus : TALÍLONG **2:** maliit na isdang alat.

ba·la·ná·kan *png* **1:** *Zoo* ahas na lapad; matulis at matalim ang buntot at ulo **2:** [*ST*] bahag.

ba·lá·nan *png* : maliit na basket na nilalagyan ng isda *Cf* BUSLÔ.

ba·la·náy *png* [*Hil*] : banayad na sinag ng buwan.

ba·la·ná·yo *png* [*ST*] : lihim na hinala.

balance (bá·lans) *png* [*Ing*] **1:** timbangan **2:** pampantay ng bigat o lakas **3: a** patas na distribusyon ng bigat o halaga **b** tatag ng katawan o isip **4:** nakahihigit na bigat o halaga **5: a** pagkakatugma o pagkakaiba ng credit at debit ng isang account **b** halagang dapat pang bayaran **c** nalabing halaga; ang natitira **6:** *Sin* armonya ng disenyo at proporsiyon **7:** *Mus* relatibong lakas ng iba't ibang pinagmumulan ng tunog.

ba·lan·da·yâ *png* [*ST*] : paninirang puri; pag-alipusta.

ba·lán·dra *png* : pagbagsak at pagtalbog ng isang bágay.

ba·lá·nek *png* [*Ilk*] : nakalalasong dagta mula sa punongkahoy, karaniwang ipinapahid sa sibat at pana.

bá·lang *png Zoo* **1:** [*ST*] kulisap na kawangis ng tipaklong na mabilis dumami at pumipinsala sa mga pananim na tulad ng palay, mais, at katulad : BÁNGSI, DÚDON, DÚRON, LOCUST, LÓLON **2:** [*ST*] kahit ano o kahit sino : BÁLA **3:** isdanlawin.

ba·la·ngâ *png* [*Kap Tag*] : palayok na mababa at may maluwang na bungang *Cf* BANGÂ, KALAMBÂ : KÓRON, KÚLON, SAYÁP.

Ba·la·ngà *png* : kabesera ng Bataan.

Ba·la·ngad *png* : Balangaw.

bá·lang-á·mas *png* [*ST*] : gintong nakatahi sa telang cotton.

ba·lá·ngan *png Zoo* [*ST*] : hayop na may batik ang balát.

bá·lang-á·raw *pnb* [*ST*] : sa darating na panahon.

ba·lá·ngas *png* **1:** [*Seb*] galis-aso **2:** [*Kap*] basangal.

Ba·la·ngáw *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa pusod ng Mountain Province, lalo na sa bayan ng Natonin **:** BALANGAD, BALIWEN, BONTOK **2:** wika ng naturang pang-katin.

ba·la·ngáw *png* [*Hil ST*] **:** bahaghari.

ba·lá·nga·wán *png* [*ST*] **:** bigas na nangingitim dahil sa pagkabasâ.

ba·lá·ngay *png* **1:** malaking bangka na ginamit sa pagtawid ng karagatan ng mga sinaunang Filipino **:** BARANGGAY[1] **2:** baranggay[2] *Cf* BARYÓ, NÁYON **3:** backstroke sa paglangoy.

ba·la·ngáy *png* **1:** *Pol* sangay ng samahan **2:** *Med* pagkahimatay o pagkamatay dahil sa cerebral hemorrhage **3:** biglaang paghinto ng tibok ng puso.

ba·láng·ba·láng *png* [*ST*] **1:** *Zoo* aboabo **2:** bagay na may pintang iba't ibang kulay **3:** bakod na hindi maayos ang pagkakagawa.

bá·lang-bá·lang *pnr* **:** paisa-isa o mangilan-ngilan, karaniwang ang huling isda sa lambat.

ba·lá·ngeg *png* [*Ilk*] **1:** kangkong **2:** kamote.

ba·la·ngét *png* [*Pan*] **:** bangíbang[2].

ba·lang·gót *png* [*Tag War*] **1:** *Bot* halamang tubig (*Scirpus grossus*) na may hiblang nagagamit sa paglala ng banig at sombrero **2:** sombrerong yari sa himaymay nito **:** BANGKUWÁNG, IKAMÉN **3:** banig na yari dito.

ba·lang·háy *png Mil* **:** yunit na binubuo ng dalawa o higit pang pulutong **:** COMPANY[1].

ba·láng·hoy *png Bot* [*Seb*] **:** kamotengkahoy.

ba·la·ngí·bang *png* **:** paligsahan o timpalak.

ba·la·ngí·bog *pnd* **i·ba·la·ngí·bog, bu·ma·la·ngí·bog, mag·ba·la·ngí·bog** [*Bik*] **:** ipatalastas; ipahayag; ibalita.

ba·la·ngí·ngi *png* [*Kap*] **:** balinguyngóy.

ba·lá·ngi·táw *png Zoo* [*Seb*] **:** malaking hayop na katulad ng buwaya, ngunit higit na maikli ang ngusò.

ba·lang·kád *png* **1:** hindi pantay na pag-aararo **2:** pook na naluksuhan ng araro.

ba·lang·kan·tís *png* [*Ilk*] **1:** puta **2:** huwad.

ba·lang·kás *png* [*Kap Pan Tag*] **1:** estrukturang tabla o kawayan na ginagamit sa paggawa ng bahay o gusáli *Cf* BALÁYAN **:** PÁTKA **2:** *Lit* bangháy ng isang katha o akda; plot **3:** iginuhit na plano **:** KROKIS, DISÉNYO.

ba·lang·kát *png* **1:** [*Ilk Kap Pan Tag*] sapi sa bagay na baság o balî **:** BANGKAT **2:** piraso ng kahoy na ginagamit bilang pansalalay sa nabaling butó **3:** sala-salang kaing na sisidlan ng dalandan, sinigwelas, mangga, at iba pang bungangkahoy **4:** buklod[3].

ba·lang·ka·wí·tan *png Zoo* **:** ibong migratóryo (*Numerius madagascarensis*), kulay-kape, baluktot ang tukâ, maikli ang paa, at naninirahan sa gilid ng tubigan.

ba·lang·ku·rì *png Bot* **:** punongkahoy (*Hymenedictyon excelsum*) na karaniwang 12 m ang taas.

ba·láng-na *png* [*ST*] **:** anumang bagay.

ba·la·ngú·bang *png Zoo* [*Pan*] **:** uwang.

ba·lá·ngo·lá *png* [*ST*] **:** buslo na yari sa kahoy.

ba·lá·ngon *png Bot* **:** halamang tubig na kahawig ng kamote.

ba·lang·táy *png* [*ST*] **:** bagay na nahulog mula sa kinapapatungan.

ba·la·ngú·bang *png Zoo* **:** uri ng ibon na kumakain ng bubuyog o pukyot.

ba·la·ngú·la *png* **:** kanasta na gawa sa kahoy.

ba·la·ngú·lan *png* **:** kulay-dugong bahid sa langit.

ba·la·nì *png* **1:** uri ng mga pangyayaring pisikal, kabilang ang pagkaakit ng batobalani sa bakal, at nauugnay sa dumadaloy na koryente **:** MAGNETÍSMO **2:** batobalani **3:** kakayahang umakit at bumighani.

ba·lan·jà *png* [*Tau*] **:** gastos o gastusin.

ba·lá·nos *png* [*Seb*] **1:** dalamhatì **2:** pagsisisi.

ba·lá·noy *png Bot* **1:** [*ST*] damo na tulad ng torongil **2:** albanaka.

ba·lan·sáng *png* **1: a** kalabaw na humihila ng troso, karaniwang matatagpuan sa hulihan ng mga kawan ng kalabaw **b** tikín na hinahawakan ng sirkero para bumalanse habang tumatawid sa tulay na lubid **2:** hindi maayos na pagkasalansan ng mga bagahe sa sasakyan.

ba·lán·se *pnd* **i·ba·lán·se, ba·lán·se·hín, mag·ba·lán·se 1:** timbangin o paghambingin **2:** tumbasan, pantayan, o ayusin ang timbang o halaga **3:** patatagin **4:** pantayin ang magkabilang bahagi **5:** paghambingin at pantayin ang debit at credit ng isang account.

ba·lan·sé·o *png* [*Esp balanceo*] **:** paggiwang-giwang o pagtagi-tagilid ng sasakyan.

ba·lan·sé·ro *png* [*Esp balancero*] **:** pantimbang.

ba·lan·tá·kan *png Bot* [*Kap*] **:** tigbí.

ba·lan·táy *png* **1:** lapit; kalapitan **2:** pagiging magkaratig o pagiging magkalapit **3:** hanggahan **4:** patuto[1].

ba·lán·te *png Bot* **:** maliit na punongkahoy (*Armalanthus populneus*), salit-salit ang maliit at payat na dahon, at 10 m ang taas.

ba·lan·ti·kís *png Mit* **1:** uri ng ibong pinaniniwalaang nagbibigay babala sa anumang masamang maaaring mangyari **2:** [*ST*] ibon na isinumpa.

ba·lan·tó·gi *png* [*ST*] **1:** parusa o pagdurusa sanhi ng paghihiganti **2:** pagganti nang katumbas ng ginawa ng maysala; ngipin sa ngipin *Cf* LEX TALIONIS.

ba·lan·tók *png* [*ST*] **:** arko na iginagayak sa mga pangunahing lansangan kung may pista **:** BALANTÚKAN[2], PALAMÍRI, SINGKÁBAN.

ba·lan·tóng *png* **:** patawa sa isang pag-uusap o panayam.

ba·lan·tóng *pnd* **mag·ba·lan·tóng, bu·ma·lan·tóng, i·ba·lan·tóng** [*ST*] **1:** magsaya sa sinasabi **2:** manlinláng.

ba·lan·tu·gì *png* **:** hinugasang bigas na hindi naisaing, ibinilad sa araw, at maaaring isaing muli.

bá·lan·tú·kan *png* **1:** *Med* sugat na parang naghilom na sa labas ngunit sariwa pa sa loob **2:** balantók.

Ba·lan·tu·kís! *pdd* **:** bahagi ng sigaw ng sirkero bago bumalentong at gumulong **:** SANTUNGKIS BALANTUKIS!

ba·lan·ú·lam *png* [*ST*] **:** malaking plato na pinaglalagyan ng úlam.

ba·lan·yâ *png* **:** nakaw.

ba·lan·yóg *png* [*Ilk*] **:** dahon ng niyog.

ba·lá·od *pnr* [*Seb*] **:** batás.

ba·la·ód *png* [*Hil*] **:** pagtatae.

ba·lá·og *pnr* [*Bik*] **:** matapat; taos-puso.

ba·lá·on *png* **:** pasukan sa minahan.

ba·la·ón *png* **:** patibóng sa ilahas na hayop.

ba·lá·ong *png* **:** sisidlan ng palay, mais, at katulad; malaki, parisukat, at yari sa kawayan at yantok.

ba·la·ót *png* **1:** pagtahak sa daang mapunò o may patibong **2:** laberinto.

ba·láp *png* [*ST*] **:** hudyat; pahiwatig.

ba·lá·raw *png* [*War*] : lambát-lambat na alambre o kawad.

ba·la·ráw *png* : matulis na patalim na magkabilaan ang talim *Cf* BAYÓNETA, DÁGA, KRIS, SUNDÁNG : BARÁW[3], PUNTA-DIYAMÁNTE, PUNYÁL.

ba·la·ráy *pnd* **mag·ba·la·ráy, i·ba·la·ráy, bu·ma·la·ráy** [*War*] : humiga nang pahalang; humalang.

ba·la·rí·id *pnd* **bu·ma·la·rí·id, mag·ba·la·rí·id** : mabulunan sa kinakain.

ba·la·ri·là *png* [*bala* + *dila*] : sining ng wastong paggamit ng salita at pagsulat batay sa mga tuntunin ng isang wika : GRAMATIKÁ, GRAMMAR.

ba·lá·rin *png* **1:** *Bot* uri ng ube **2:** maliliit na bunton ng lupa.

ba·lás *png* **1:** [*Kap Seb Tag*] pulut na nagbubuhangin **2:** hanging hilaga; amihan **3:** magaspang na arina **4:** [*Kap Hil Seb*] buhangin.

ba·lá·sa *png* [*Esp barajar*] **1:** pagsuksok at pagsaksak ng baraha **2:** pagbago ng gawain, kilos, o anyo **3:** muling paggawa ng bagay na nayari na – *pnd* **mag·ba·lá·sa, ba·la·sá·hin, i·pám·ba·lá·sa**.

ba·la·sa·dór *png* [*Esp balázo+dor*] : sa sugal, tao na nagbabalasa ng baraha, karaniwan sa sakla, pusoy, at katulad.

ba·lá·sak *png* : pagkakapare-pareho ng halaga, maging maliit o malaki, sa isang bilihang pakyawan.

ba·lá·sang *png* [*Ilk*] : dalaga; binibini.

ba·lá·saw *png* **1:** ingay ng pagkakagulo **2:** malaking gulo o pagkakagulo.

ba·las·bás *png* **1:** mabilis na pagpukpok ng martilyo **2:** pagpapalit ng bakal ng kabayo.

ba·las·bás *pnr* **1:** [*Hil*] hiwás[2] **2:** tangay ng agos; dala ng agos : ÁNOD, PADPÁD **3:** pautal na pagsasalita.

ba·la·sí·an *png* : maliit ngunit matibay na bangkang nakapagsasakay ng limang tao.

ba·la·si·bás *png* [*War*] : bukang-liwayway; pagsikat ng araw.

ba·lá·sik *png* [*Kap Tag*] **1:** bagsik **2:** anyong nakahihindik.

ba·la·sín *png Bot* : baging na ginagawang lubid o pantali ang balát.

ba·la·sín *pnr* : sinlinaw ng kristal.

ba·la·síng *png Bot* [*Kap Tag*] : nakalalasong yerba na ginagamit sa pangingisda.

ba·la·síng *pnr* : bahagyang lango o lasing.

ba·la·sí·tang *png* [*Ilk*] : dalagita.

ba·lás·to *png* [*Ilk Tag*] : pabigat na ikinakabit sa paa : PATAW[2].

ba·la·sú·bas *png* **1:** tubâ ng niyog, buli, o sasa na maasim-asim ang lasa **2:** manggagantso; tao na tinatakbuhan ang utang.

bá·lat *png* [*Kap Tag*] : marka sa katawan mula pagsilang *Cf* BÍKAT : BIRTHMARK, ILÁ, PAMÁLIT, SIRÍNG.

ba·lát *png* **1:** pinakataklob o bálot ng laman ng isang bagay, may búhay man o wala **2:** rabaw ng isang bagay : PÁNIT, SKIN, UBÁK.

ba·lá·ta *png* **1:** katad na kolyar ng ásong ipinangangaso **2:** panatà; pangako.

ba·la·tà *png* [*War*] : kasunduan ng mga magulang ng lalaki at ng babae na pag-asawahin ang dalawa pagdating ng tamang panahon.

ba·la·ta *png* [*Zam*] : telang inilalagay sa ulo ng kalalakihan habang isinasagawa ang ritwal ng pagdadalamhati sa magulang na namatay.

ba·lá·tak *png* : malyete.

Ba·lá·tas *png Asn* [*Hil*] : Milky Way.

ba·la·tás *png* : mga tuntunin o tagubiling ibinigay para sa pagganap o paggawa ng isang proyekto o gawain.

ba·lá·tay *png* **1:** pagkakakapit nang paayon sa kinakapitan **2:** marka na iniwan ng latigong inihampas *Cf* LÁTAY **3:** pagligaw ng lalaki sa babae **4:** lalaking mangingibig **5:** raya o guhit-guhit – *pnd* **ba·lá·ta·yan, bu·ma·lá·tay, i·ba·lá·tay**.

ba·lat·bát *png* **1:** bakod na nagpapahiwatig ng hanggahan **2:** [*Ilk Tag*] kawayang pahalang sa bubong ng bahay **3:** pagtatali o paggapos ng isang bagay **4:** *Bot* [*Seb*] maliit na palma (*Licuala spinosa*), makintab ang dahon na hugis pamaypay, at pula ang bilog na bulaklak.

ba·lát-bu·wá·ya *png* : tumpok-tumpok at hiwa-hiwalay na ulap sa langit.

ba·la·tí·bat *png* [*Hil*] : salá-saláng gawa sa kawayan, tabla, bakal, at katulad.

Ba·lá·tik *png Asn* [*Hil*] : konstelasyon ng Orion.

ba·lá·tik *png* **1:** [*Seb*] bulalakaw **2:** [*Hil*] malalim na hukay na nilagyan ng matutulis na bagay at nagsisilbing bitag.

ba·la·tí·kal *pnr* [*Hil*] : hindi makatayo o makalakad dulot ng pagkatapilok.

ba·la·tí·naw *png Bot* : alíntatáw.

ba·lá·ti·ngáw *pnr* [*Bik*] : sagábal; abála.

ba·la·ti·tí *png* [*ST*] : ibon na nagdadala ng maganda o masamang pangitain o mga pangyayaring nagpapahiwatig ng anumang maaaring maganap.

ba·la·ti·yán *png* [*Seb*] : sakít.

ba·lát-ka·la·báw *pnr* : walang pakiramdam; hindi tinatablan ng puna o pangaral *Cf* KABAL.

ba·lát·ka·yô *png* [*balát* + *kayô*] **1:** pagpapalit ng anyo upang hindi makilala **2:** kasuotang nagkakanlong sa anyo ng nagsusuot **3:** pagkukunwari **4:** paglilihim sa tunay na kalagayan *Cf* CAMOUFLAGE – *pnd* **mag·ba·lát·ka·yô, ba·lat·ka·yu·án**.

ba·lá·to *png* [*Esp barato*] : salapi o bagay na kusang ibinibigay ng nananalong manunugal : SALAP.

ba·lá·tok *png* : balitok.

ba·la·tók *png* : malakas na pukpok ng martilyo.

Ba·la·tok *png* : isa sa mga pangkating etniko ng Tinggian.

ba·lá·tong *png Bot* [*Bik Hil Ilk Mag Pan Seb Tag*] : halamang kauri ng munggo : BALÁTUNG, HÁMTAK, HÁNTAK.

ba·lá·tong á·so *png Bot* : palumpong (*Cassia occidentalis*) na dilaw ang bulaklak at pipî ang súpot ng búto : ANDADASI.

ba·lá·tong-pu·lá *png Bot* : yerba (*Tephrosia purpurea*) na nagagamit na gamot sa paglilinis ng dugo.

ba·lát-si·bú·yas *pnr* : madaling masaktan ang damdamin : TALUSALING.

ba·la·tsí·nuk *png Bot* : dalandan.

ba·la·tu·king *png Mus* [*Mnb*] : awit sa paggapas.

ba·lá·tung *png* [*Iba Kap*] : balátong.

ba·lat·yáng *png* [*Pan*] : bákal.

ba·la·ú·gi *pnr* [*ST*] **1:** walang-gálang **2:** bastos; walang-hiya **3:** hindi kaugnay; hindi nararapat.

ba·la·ú·ling *png Zoo* [*Pan*] : gágaong.

bá·law *png* **1:** ilaw sa daan **2:** *Zoo* [*Seb*] maingay na ibon (*Coracina striata*) kilala sa makapal at mabala-hibong pigi **3:** *Zoo* [*Bik Ilk*] : maliit na hipon **4:** dagta ng apitong **5:** *Bot* [*Seb*] dadyangan.

ba·láw *png* **1:** *Zoo* [*Hil Seb War*] talisayin **2:** [*Seb*] dagta **3:** [*Pan*] **a** libak **b** pulà.

bá·law *pnd* **mag·bá·law, ba·lá·win, i·pam·bá·law** [*Hil*] : takutin at pa-

hinain ang loob ng isang tao na hindi alam ang kahihinatnan ng kaniyang plano.

ba·lá·wak *png Ana* [*War*] : balagat.

ba·lá·wang *png* **1:** bútas sa lupa para tamnan ng binhi **2:** pambungkal na yari sa kawayan at bakal na ginagamit sa paghukay ng lupang tatamnan **3:** [*War*] balakáng.

ba·lá·wat *png* [*War*] : balágat.

ba·láw-ba·gáw *png* [*Bik*] : lakwatsa.

bá·law·bá·law *png* [*Ilk Pan Tag*] : burong hipon, maliit na isda, o tinapa na sinangkapan ng lugaw, suka, asin, at iba pang pantimpla : BALÓBALÓ, LÁWLAW[2].

ba·láw-ba·láw *png* **1:** *Zoo* dilis **2:** paraan ng pagpapatuyo ng dilis.

ba·law·báw *pnr* : varyant ng **ba·gawbaw**.

ba·lá·we *png* [*Kap*] : lawin.

ba·la·wís *pnr* **1:** mabangis; mabagsik **2:** suwail; mapaglilo.

bá·law·tan·dú·yong *png Bot* [*Ilk*] : uri ng palumpong (*Tatropha gossypifolia*) : LÁNSI-LÁNSINRÁAN.

bá·lay *png* **1:** *Zoo* talaba na mahaba at malapad ang takupis *Cf* BALÁY-BAHAY **2:** kasunduan o pakikipag-ayos ng káso sa korte.

ba·láy *png* [*Hil Seb War*] **1:** bahay **2:** bandilang panagisag sa itaas ng poste **3:** kahoy o kawayang may lambat sa dulo at ginagamit sa pagsilo ng ibon.

ba·la·yág *png* **:** pag-iimbestiga; pagsisiyasat.

ba·lá·yan *png* **1:** [*Hil*] balangkás[1] **2:** sepo o barakilan ng kubo.

ba·la·yán *png* **:** malaking buslo na pinagsasalinan ng laman ng maliit na buslo.

ba·lá·yang *png* **1:** *Bot* uri ng punongkahoy na pinagkukunan ng tabla **2:** *Lit* [*ST*] baladang pangkasal **3:** [*ST*] seremonya sa kasal **4:** kakaning kalamay na makunat at maitim **5:** butúan.

ba·la·yáng *png* [*Iba*] : bákal.

ba·láy·bay *png Lit* [*Seb*] : parabula.

ba·lay·báy *png* **1:** *Ark* bukás na pasilyo na may bakod sa gilid **2:** bumagsak na palapa ng palma **3:** kuwentuhan o paglilibang pagkatapos ng hapunan o bago matulog **4:** [*Ilk Pan*] sampay.

ba·lay·bá·yan *png* [*Pan*] : sampayan.

ba·lá·ye *png* [*Bik Hil Kap Seb War Tag*] : baláe.

ba·láy·la·mók *png Bot* [*Ilk*] : kahoydalaga.

ba·lá·yong *png Bot* : uri ng matigas na punongkahoy na mapagkukunan ng tabla *Cf* BALÁYANG : TINDALÒ.

ba·la·yú·bay *png* **:** balakubak na dumidikit sa anit at higit na maitim sa ordinaryong balakubak.

ba·láy-yú·kan *png Zoo* [*Ilk*] : báhaypukyútan.

bál·ba *png* [*Esp valba*] : balbulang balát ng mollusk.

bál·bag *png* **1:** [*Ilk*] bughaw **2:** [*Seb*] básag.

bal·bág *png Zoo* [*ST*] : ahas na dalawa ang ulo : BALBÁT[2].

bal·bág *pnd* **mag·bal·bág, i·bal·bág, bal·ba·gán 1:** [*ST*] ihagis ang mga piraso ng kahoy **2:** balibág.

bal·bak·wá *png Zoo* **:** maliit na isda, karaniwang ginagawang bagoong.

bal·bál *png* **1:** *Lgw* gamit sa salita o pariralang itinuturing na hindi pormál at karaniwang ginagamit sa mababang uri ng lipunan, gaya ng tinatawag na salitang lansangan o salitang palengke *Cf* KOLOKYÁL, JARGON, ISLÁNG **2:** [*Kap*] básag.

bal·bál *pnr* **1:** baság, nagkapira-piraso **2:** minadali; hindi makinis ang pagkakagawa.

bal·ba·lá·lung *png Bot* [*Ilk*] : halamang dagat na kulay tsokalate at lumalago sa mga tangrib.

Bal·ba·lan *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Kalinga na nasa hilaga ng Lawa ng Chico.

bal·ba·lís·bis *png Zoo* : labey.

bal·ba·ló·lang *png Bot* : alga (*Hydroclathrus clathratus*), na kumpol-kumpol, hugis globo na nag-iiba-iba kung lumalaki, kulay-kalawang, at tumutubò sa mga korales sa ilalim ng dagat *var* balbalúlang : LUKOT-LUKOT, POKO-POKO.

bal·bál·tik *png Zoo* [*Ilk*] : kitikití.

bal·ba·lú·lang *png Bot* [*Ilk*] : varyant ng **balbalolang**.

bal·ba·lúng *png Bot* [*Ilk Tag*] : alga (*Hydreclathrus cancellatus*) na maaaring kainin ng tao.

bal·bá·lut *png Bot* **:** damong (*Cynodon dactylon*) gumagapang at mapusyaw na lunti ang dahon : BERMUDA, GRÁMA, KAWAD-KAWARAN, KULATAY, GALUDGALUD, PAGÚDPOD.

bál·ba·ró *pnr* [*Esp balbas + aro*] : malago ang balbas : BALBÁS-SARÁDO.

bal·bás *png* [*Esp barba +s*] : buhok na tumutubò sa babà at ibabang bahagi ng pisngi *var* bárbas : GÚMI.

bal·bás-ba·kí·ro *png Bot* : patolang-uwák.

bal·bás-hí·pon *png* **:** mahaba at matigas na balbas.

bal·bás-pu·sà *png* **:** madalang at malambot pang balbas, karaniwan sa baguntao.

bal·bás-sa·rá·do *pnr* **:** balbaro.

bal·bát *png* [*ST*] **1:** isang tilad na yantok na inilalagay sa bubong sa gawing loob at bumabagtas sa salawag **2:** balbág.

bal·bi·ké *png* **:** balíbol.

balboa (bal·bó·wa) *png* [*Ing*] : bataYang yunit ng salapi ng Panama, katumbas ng 100 sentimo.

bal·bón *pnr* [*Esp barbon*] : makapal ang balahibo sa bisig, biyas, at dibdib : BARBÓN.

bál·bu·lá *png Mek* [*Esp valvula*] **1:** kasangkapang maayos na nagpapadaloy ng likido o gas sa isang lagusan at nagtatakda sa daloy nito tungo sa iisang direksiyon lamang : VALVE **2:** *Ana* mahimaymay na bahagi ng isang organ na tumitiyak na dumadaloy ang dugo sa iisang direksiyon lamang : VALVE **3:** *Mus* kagamitan na nagbabago ng haba ng túbo sa isang tansong intrumentong pang-musika : VALVE **4:** *Zoo* isa sa dalawang takupis ng talaba, tahong, at katulad var bárbulá : VALVE.

balcony (bál·ko·ní) *png* [*Ing*] **1:** balkonahe **2:** pálko.

bal·dá *png* [*Esp baldar*] **1:** pagkakaroon ng kapansanan sa katawan **2:** pagliban **3:** pagkukulang sa responsabilidad **4:** pagkalinsad sa dapat maging kaayusan **5:** patlang sa datirating panayang paggawa – *pnd* **bu·mal·dá, bal·da·hín, ma·bal·dá**.

bal·dá·do *pnr* [*Esp*] **1:** nasalanta ang katawan o anumang bahagi nito bunga ng sakit **2:** binawasan ang suweldo dahil sa hindi pagpasok sa trabaho.

bal·dát *png* [*Ilk*] : laman ng langka.

bal·dé *png* [*Esp*] : sisidlang láta, malalim, at kuwadrado ang magkabilang dulo *var* baldí *Cf* TIMBÂ.

bal·dé·o *png* [*Esp*] : paghuhugas ng sahig sa pamamagitan ng tubig at sabon.

bal·dî *pnr* [*Bik*] : masama ang loob; walang gana.

bal·dóg *png* **1:** pagkahulog o pagkahampas ng katawan sa lupa o bato nang hindi sinasadya o dahil sa pagkatulak ng ibang tao **2:** hampas o suntok nang hindi nakikita ng pinatamaan **3:** pagkakalinlang; pagkakadaya **4:** bagay na ninakaw.

bal·dóng *png Mus* [*Kal*] **:** palendag.

bal·dó·sa *png* [*Esp*] **:** batong pansahig na hugis parisukat.

bal·do·sín *png* [*Esp*] **:** maliit na baldosa.

bal·du·kín *png* **1:** tabing o palyo sa dakong itaas **2:** mataas na tuntungan **:** HÁBONG.

bá·le *png* [*Esp vale*] **1:** utang **2:** sistema ng utangan na nagpapahintulot sa isang tao na makatanggap ng bilihin, kalakal, o salapi sa bisa ng pagpirma sa kahilingan **3:** pagkuha ng suweldo bago ang takdang araw ng pagtanggap nito **:** ADVANCE[2], VALE.

ba·le *png* [*Ifu*] **:** uri ng malaking kubo.

ba·lé *png* [*Kap*] **:** varyant ng **bahay**.

bá·le *pnr* [*Esp vale*] **:** may halaga o kabigatan.

bá·le·bá·le *pnr* **:** higit na kasiya-siya; higit na pakikinabangan.

ba·lé·dik·tor·yan *png* [*Ing valedictorian*] **:** mag-aaral na nagkamit ng pinakamataas na karangalan sa klase **:** VALEDICTORIAN.

bá·leg *png* [*Pan*] **:** lakí.

ba·leg·bég *png* [*Ilk*] **:** pagtaas ng tubig.

ba·le·ka·yo *png* [*Bag*] **1:** tablang bahay **2:** tablang balangkas.

ba·lé·ke *png Zoo* **:** balintóng.

ba·lék·ne *png* [*Pan*] **:** púgok.

ba·lé·leng *png* **:** batang babae.

ba·len di gang·ha *png* [*Ifu*] **:** basket na kahawig ng bayóng ngunit maluwang ang pagkakalala, pinaglalagyan ng gangsa kung dinadala sa ibang pook.

ba·léng *png* [*Pan*] **:** panghi.

ba·len·tí·ya *png* [*Esp valentia*] **:** tapang; tibay ng loob; kagitingan.

ba·lé·puk·yú·tan *png Zoo* [*Kap*] **:** báhay-pukyútan.

ba·le·ró·so *pnr* [*Esp valeroso*] **:** magiting; matapang.

ba·ler·yá·na *png Bot* [*Esp valeriana*] **:** halaman (family *Valerianceae*) na may maliliit at bilugang bulaklak.

ba·lés *png* [*Pan*] **1:** ganti **2:** tígis **3:** salin[1].

bá·let *png* [*Mrw*] **:** pulô.

ba·lé·te *png* **1:** *Bot* punongkahoy (*genus Ficus*) na mayamungyong at maraming tila baging na sanga *var* baliti *Cf* BÁNYAN **:** DÁKIT, IGÉRA **2:** *Mit* nakatatakot at maalamat na punongkahoy na tumutubò sa madilim na pook at pinaniniwalaang pinaninirahan ng mga lamanlupa, tulad ng tiyanak.

ba·lé·teng ba·tó *png Bot* [*balete* + *na bato*] **:** halaman (*Ficus tinctoria*) na nabubuhay sa mabatong talampas.

ba·le·wa·lâ *pnr* [*Esp vale* + *Tag wala*] **:** walang halaga; walang kinalaman *var* baliwala.

bá·ley *png* [*Pan*] **:** bayan[3].

bal·hág *png* **1:** pinawa **2:** *Kar* [*Bik*] kíkil.

bál·hak *png* [*War*] **:** malaking bungkos o kimpal; malaking piraso.

bál·has *png* [*Hil War*] **:** páwis.

bál·hin *pnd* **bu·mál·hin, mag·bál·hin, i·bál·hin** [*Seb War*] **:** lipat.

bál·hog *pnr* [*Hil*] **:** hilaw, gaya ng butil ng palay.

bál·hong *png* [*Hil*] **:** pamamaga sa alinmang bahagi ng katawan sanhi ng pagbugbog.

ba·lì *png* **1:** pagkaputol ng anumang matigas na bagay **2:** pagkapilay ng butó *var* barì, barî **:** BOLLO, PAKLÎ, POTÉR.

ba·lî *png* **:** hindi gaanong malaking matong at ginagawang imbakan ng palay, mais, at iba pa **:** PIS-AK.

ba·lî *pnr* **1:** baklî **2:** piláy.

ba·li·ad-ád *pnr* **:** biglang pagbaligtad sa batà, karaniwan kung nag-aalboroto.

ba·li·án *png* **:** varyant ng **balyán**.

ba·li·a·táng *png Ana* [*War*] **:** hugpungan ng balakang at hitâ.

ba·lí·ba·bát *png* **1:** sibat na ginagamit bilang armas **2:** *Isp* magaang sibat.

ba·lí·bad *png* [*Seb*] **1:** paumanhin o dahilan **2:** pagtanggí.

ba·lí·bad *pnd* **mag·ba·lí·bad, i·ba·lí·bad** [*Hil Seb*] **:** magpalusot o magdahilan.

ba·lí·bag *png Zoo* **:** uri ng bubuyog.

ba·li·bág *png* [*Kap Seb Tag*] **:** paghagis ng anumang bagay na mahaba **:** PALLADAW – *pnd* **ba·li·ba·gín, i·ba·li·bág, mag·ba·li·bág**.

ba·li·bá·go *png Bot* [*Seb Tag*] **:** halamang (*Hibiscus tiliaceus*) nabubuhay sa dalampasigan at agwahe **:** HANOT.

ba·li·bá·li *png* **:** malakas na pabugsobugsong hangin na umiihip nang paikot at pabalik-balik *Cf* BUHÁWI, IPOIPO.

ba·li·bá·li *pnr* **:** varyant ng **bale-bale**.

ba·lí·bang *png* [*ST*] **:** pagtatapon ng pamalo o pátpat.

ba·lí·bas *pnd* **mag·ba·lí·bas, ba·li·bá·sin, i·ba·lí·bas** **:** ihagis na pataas **:** HABÓY, LÁBAY.

ba·lí·bat *png* **:** sibat.

ba·li·bát *pnr* **:** walang katwiran.

ba·lí·bid *png* [*Kap Tag*] **:** lubid, pisi, o alambre na ipinupulupot sa isang bagay.

ba·lí·bit *png Zoo* **:** lamandagat na kaangkan ng mga kabibe, tahong, at iba pa *var* balibír.

ba·li·bít *png Zoo* [*ST*] **:** uri ng crustacean *var* balibír.

ba·lí·bol *png* [*ST*] **1:** *Kar* kasangkapan ng anlowage na ginagamit sa pagbutas nang pabilog sa kahoy o tabla *var* balibúl, bulíbol **:** BALBIKÉ, BARÉNA, LIKÓP **2:** natatanging kasangkapan na ginagamit ng mga magnanakaw.

ba·lí·bot *png* **:** paulit-ulit na pagsisiyasat o paghahanap sa bagay-bagay sa proseso ng pananaliksik.

ba·li·bót *png Zoo* [*Seb*] **:** patuna.

ba·líd *png Bot* **1:** uri ng palay at bigas **2:** dahon ng ilahas na buyo *var* balig **3:** *Bot* [*Hil*] kundol.

ba·líd *pnr* [*Kap*] **:** garil.

ba·li·das·yón *png* [*Esp validacion*] **1:** pagbibigay-bisà **2:** pagpapatibay; pagpapatunay.

ba·líd·bid *png* [*War*] **:** palikpík sa likod.

ba·líd·ha *png* [*Hil*] **:** batas.

ba·lid·há·ron *pnr* [*Hil*] **:** pinahihintulutan ng batas.

bá·li·dó *pnr* [*Esp valido*] **:** valid.

ba·lid·yâ *png* **:** pagpasok sa isang kontrata hinggil sa pagbebenta o pagpapaupa ng isang nasa malayong lupain.

ba·lí·ga *pnd* **mag·ba·lí·ga, ba·li·gá·han** [*ST*] **:** magkuwento; magtsismis.

ba·li·gáng *png Bot* [*Bik*] **:** duhat.

ba·lí·gat *png* [*Kap*] **:** balágat.

ba·li·gaw·gáw *png* [*Ilk*] **:** hampaslupa.

ba·li·ga·yà *png* [*Ilk Pan*] **:** laro ng kalalakihan kapag may kasalan na pagandahan ng kilos at paramihan ng palakpak habang nagbabayo ng palay.

ba·lig·hô *pnr* **:** laban sa katwiran; katatawanan **:** ABSURD, ABSÚRDO.

ba·líg·hot *png* [*Hil Seb War*] **:** buhól.

ba·lig·tád *pnr* [*Kap Tag*] **1:** nasa labas ang dapat nasa loob, halimbawa sa damit *var* baliktád **:** BALIKÁD, BALÍSKAD[2], BALÍT-AD, PIGÁR **2:** nasa itaas ang dapat nasa ibaba **:** BALINGHÁT, BALINTÓK, BALINTUWÁD, BALINTUWÁG, BALÍSKAD,BALÍT-AD, BUKÁLKAL, PAPATÒ, TAÓB, TIWARÍK, TUÁD, TUMBALÍK – *pnd* **bu·ma·lig·tád, i·ba·lig·tád, ba·lig·ta·rín.**

bá·lig·tá·ran *png Bot* **:** palumpong (*Clerodenron quadriloculare*) na tuwid at malago *Cf* BAGAWAK.

bá·lig·tá·ran *pnr* [*baligtad* + *an*] **:** maaaring magkapalitan ng posisyon.

ba·lig·tá·rin *pnr* [*baligtad+in*] **:** doblekara

ba·lig·wás *png* [*ST*] **:** balikwás.

ba·lig·yà *png* [*Hil Seb War*] **:** tindá.

ba·lig·yâ *png* [*Hil Tag*] **1:** tao na pumupunta sa bahay-bahay para maglako ng paninda **2:** palítan ng kalakal.

ba·lí·ha *png* [*Esp valija*] **1:** maleta o pambiyaheng bag **2:** bag ng mga sulat o koreo.

ba·li·han·dâ *pnr* **:** lagalag.

ba·li·han·dâ *pnr* **:** mahalay o malibog.

ba·li·han·tót *png, pnr* **:** puta.

ba·lí·hi *png Bot* **:** timsin.

ba·lí-ing *png Mus* [*Isg*] **:** kallaleng.

ba·lík *png* [*Kap Ilk Mag Pan Tag*] **1:** magtungo sa pinanggalingan **2:** kalkaling muli **3:** ulitin – *pnd* **ba·li·kán, bu·ma·lík, mag·ba·lík.**

ba·li·kád *pnr* [*War*] **:** baligtad[1].

ba·lí·ka·ká *pnd* **mag·ba·lí·ka·ká, bu·ma·lí·ka·ká, i·ba·lí·ka·ká** [*Hil*] **:** ibuka ang mga paa; ibuyangyang.

ba·li·kang·káng *png* [*Ilk*] **:** pusód.

ba·lík-á·ral *png* **:** muling pag-aaral sa dating aralin, karaniwan, bilang paghahanda sa pagsusulit **:** REPÁSO.

ba·li·ka·ráp *png Bot* **:** kahoy-dalaga.

ba·li·ka·ró *png* **1:** balát na magaspang at namumuti, sanhi ng gasgas o sakit sa balát **2:** balát na may nakatayong balahibo dulot ng lamig, pagkagulat, at iba pa **:** KILÁBOT.

ba·li·kás *png* **1:** [*Seb*] múra[2] **2:** [*Pan*] sabi.

ba·lí·ka·sí·yaw *png Zoo* **:** ibon (*Dicrurus balicasius*) na mahaba ang buntot at matibay ang tuka **:** SUNODAMO.

ba·li·kas·kás *png* **1:** pagkatuklap ng balát dulot ng sobrang lamig o matinding init **:** BALUKISKIS **2:** mga bangkang pinagtabi at itinali sa isa't isa **:** BANGKÍLAS.

ba·lí·kat *png Ana* [*Kap Tag*] **:** bahagi ng katawan ng tao o hayop sa magkabilang panig ng leeg na kinauugnayan ng dalawang bisig **:** ABÁGA, PAGÓ, SUGBONG, SHOULDER, TAKÉB[1], WÁGA.

ba·lí·kat *pnd* **ba·lí·ka·tin, i·sa·ba·lí·kat, bu·má·li·kat :** ubos-kayang tupdin ang tungkulin o gawain.

ba·li·ka·ta *png Mus* [*Tir*] **:** awit sa pagaayos ng hidwaan.

bá·li·ka·tán *pnd* **mag·bá·li·ka·tán, i·bá·li·ka·tán :** magtulungan sa gawain.

ba·li·káw *png* **1:** *Mek* roskas ng tornilyo **:** BALIKAWKÁW, BALIKÚ **2:** paikid na anyo, gaya ng ikid ng lubid.

ba·li·káw *pnr* **1:** nakapulupot; pilipít **:** LIKAW-LIKAW, PARIPÍT **2:** paikid **:** LIKAW-LIKAW, PARIPÍT.

ba·li·ka·wáng *png* [*Hil*] **:** balakáng.

ba·li·kaw·káw *png* [*ST*] **:** balikáw[1].

ba·li·káy *png* [*Mar*] **:** balikwás.

ba·lík-ba·lík *png Bot* **:** punongkahoy (*Pongamia pinnata*) na tumataas nang 8-25 m, ginagawang tali o lubid ang balát, at ginagamit sa paggawa ng gamot, sabon, at kandila ang buto **:** BALÚKBALÓK, BANI[2].

ba·lik·bá·yan *png* [balík + báyan] **:** tao na umuwi o dumalaw sa pinagmulang bayan o bansa.

ba·li·keng *png* [*Bon*] **:** bilog na basket, parisukat ang puwit, may kahoy na salalayan, at ginagamit na sisidlan ng kamote, kanin, gulay, at katulad.

ba·lik·ha·ráp *png Bot* [*ST*] **:** uri ng damo.

ba·lík·haw *png* [*Hil Seb*] **:** balágat.

ba·lik·háy *png* [*Hil*] **:** bulatlát.

ba·lik·hú·say *png* [*Seb*] **:** muling paglilitis.

ba·li·kô *pnr* **:** hindi tuwid; baluktot.

ba·li·kóg *pnr* [*Seb*] **:** likô.

ba·lik·sáy·say *png Lit* [*Seb balik* + *saysay*] **1:** paraan ng pagkukuwento na nauunang ilahad ang mga pangwakas na pangyayari *Cf* IN MEDIAS RES, FLASHBACK **2:** pagbabalik-larawan.

ba·lik·su·wá *png Isp* [*ST*] **:** paglundag sa pamamagitan at tulong ng mahabang tukod **:** POLEVAULT.

ba·li·kú *pnr* [*Kap*] balikáw.

ba·li·ku·kô *png Lit Mus* [*ST*] **:** sinaunang awit na kinakanta nang may malapaos na boses.

ba·li·ku·kô *pnr* **:** baluktot ang dulo.

ba·li·kú·kot *png* **:** pasalin-salin na paghahatid ng mensahe – *pnd* **mag·ba·li·kú·kot, ba·li·ku·kú·tin, i·ba·li·kú·kot.**

ba·li·kung·kóng *png Lit Mus* [*ST*] **:** sabayang awit habang namamangka.

ba·li·kup·kup *png Bot* [*Hil Seb War*] **:** tabátib.

ba·li·kus·kós *png Say* [*ST*] **:** uri ng sinaunang sayaw ng mga Tagalog.

ba·li·kus·kús *png* **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, buhol na ginagawa sa kumot na gagamitin bilang palda.

ba·li·kut·kót *png* **:** pag-uusisa o paghalikwat sa bagay-bagay nang may matutuhan o malaman.

ba·li·kut·kót *pnr* [*Ilk Tag*] **1:** balukot **2:** hukót.

ba·li·kut·sá *png* [*Mex melcocha*] **:** bagkat.

ba·lik·wás *png* [*Kap Tag*] **1:** biglang pagpihit sa kabilang panig **2:** biglaang pagbangon mula sa pagtulog **:** BALINTÓK, BUNGKÁLAS, BALIKWÁS, BALIKWÁT, BARINGKUWÁS, TIMBAKWÁS.

ba·lik·wát *png* [*Pan*] **:** balikwás.

ba·lí·la *png* **1:** *Zoo* isdang alat *(Trichiurus haumela)* na hugis-espada ang katawan, may malaking bunganga at mahabang palikpik na mula ulo hanggang dulo ng katawan **2:** [*Ilk*] mahabang kahoy na pinapasan at kinakabitan ng anumang mabigat na bagay **3:** kaputol na kahoy na parang batutà.

ba·li·là *pnr* **1:** bantulot sa paggawa ng isang bagay **2:** hindi tiyak kung magpasiya.

ba·lí·lang-u·wák *png Bot* **:** maliit na punongkahoy na madalang magkaroon ng sanga.

ba·lí·li *png Bot* **1:** timsín **2:** uri ng halamang tabako.

ba·li·líng *pnr* **:** kiling ang ulo dahil pilipit nang bahagya ang leeg **:** BALINGÍG, PULÍNGI, TARINGÍ, TINGÍG, TULINGÎ, YESYES.

bá·lim·bá·lim *png Bot* **:** baging na gumagapang o pumupulupot sa kapuwa halaman.

ba·lím·ba·lím *png Bot* **:** uri ng damo (*Ipomea pescaprae*).

ba·lim·bî *png* **:** pagpapagulong sa mga troso.

ba·lim·bíng *png* **1:** *Bot* [*Bik Kap Tag*] punongkahoy (*Averrhoa carambola*) na may bungang tatsulok ang limang gilid : BALINGBÍNG, BIRÍRAN, DALÍGAN, GALANGÁN, MALIMBIN **2:** buhok na tumutubo nang makapal sa gilid ng mukha hanggang sa sentido *Cf* PATÍLYA.

ba·lim·bíng *pnr Alp* : doble-kara.

bá·lim·bí·ngan *png* [*Kap*] : malambot na ibabang bahagi ng tainga, karaniwang kinakabitan ng hikaw.

ba·lin·dáng *png* **1:** magaspang na pagkakahabi ng tela **2:** korea ng makina **3:** hose ng tubig.

ba·lin·dú·wa *png* [*ST*] : talinduwâ.

bá·ling *png* **1:** [*Kap Tag*] pagpihit ng ulo **2:** pagliko sa pahalang na daan kung naglalakad **3:** pag-uukol ng tingin sa kabila o magkabilang panig ng pook na kinatatayuan ng sinuman o anuman **4:** pagbibigay pansin sa ibang bagay **5:** pag-uukol ng panayam o salita sa isang tao : PILÍNG – *pnd* **bu·má·ling, i·bá·ling, ba·lí·ngan 6:** [*Hil Mrw Seb*] uri ng lambat sa pangingisda.

ba·líng *png* [*Kap*] : panghi – *pnr* **ma·ba·líng**.

bá·ling *pnr* : likô.

ba·li·ngad·ngád *png* **1:** *Zoo* uri ng isdang tangrib **2:** baklad na panghúli ng dalag.

ba·li·nga·ka·ta *png Lit* [*Yak*] : daman.

ba·li·ngán *png* **1:** [*War*] isang piraso ng patpat na itinali sa dúlo ng silò para maging hawakán; talîng panghila **2:** tao na laging hinihingan ng tulong.

ba·li·nga·ngà *pnr* : pilipit ang leeg, higit pa sa balilíng.

ba·li·ngá·sag *png Bot* [*ST*] : uri ng punongkahoy.

ba·li·ngá·san *png Bot* : punongkahoy na katulad ng putat.

ba·li·ngá·say *png Bot* [*ST*] : uri ng punongkahoy na napagkukunan ng tablá.

ba·li·nga·só *png* [*Hil*] : matinding poot na nahahalata sa mga mata.

ba·lí·ngat *png* : pagkabali ng anumang bahagi ng katawan.

ba·li·ngá·to *png* [*Ilk*] : patibong na panghuli ng hito at yari sa kawayan.

ba·li·ngáw *pnr* [*War*] **1:** wala sa sarili **2:** ulyanin; makakalimutin.

ba·li·ngá·yo *png Bot* [*ST*] : uri ng halamang eletso.

ba·ling·bá·ling *png, pnr* : parisukat.

ba·ling·bíng *png* **1:** [*ST*] balimbing **2:** *Mus* [*Kal*] bungkakâ.

ba·ling·bí·ngin *pnr* [*ST*] : parang pamalo.

ba·ling·gá·sa *png* **1:** *Zoo* [*Ilk*] malaking mollusk **2:** murang palay na may sungot sa uhay at may puting butil.

ba·ling·há·say *png Bot* : anáan.

ba·ling·hát *pnr* : baligtad.

ba·ling·há·won *pnd* **bu·ma·ling·há·won, mag·ba·ling·há·won** [*Bik*] : manggulo.

ba·ling·hóy *png Bot* : kamoteng-kahoy.

ba·li·ngíg *pnr* [*Hil*] **1:** balilíng **2:** tabingi.

ba·li·ngít *png* [*Pan*] : bangó.

ba·ling·ká·gas *png* [*Seb*] : pamamayat nang labis dahil sa pagkalulong sa bisyo.

ba·ling·ká·hod *pnr* : nagsusumikap nang buong lakas sa pagganap ng isang gawain.

ba·líng·ki·ní·tan *pnr* [*Kap Tag*] : mahagway ang katawan; matangkad at patpatin *var* balángkanitan : BALÁNGKAI, HÁGPIS[2], MALÁGOD, MAYÁPIS, NARÁPIS, NÍHANG, YÁGPIS.

ba·ling·ma·nók *png Bot* : punongkahoy (*Polyathia tuberosa*) na may bungang bilugan, nakakain at kulay lila : DÚHAT-DUHÁTAN, DÚHAT-MATSÍNG.

ba·lí·ngos *png Ana* [*Bik Tag*] : buto ng ilong : BASUGBASOG, SIKÁR.

ba·li·ngót *pnr* : may kahinaan ang pandinig; bahagyang bingi : BINGÍNGOT.

ba·li·ngú·san *png* [*Bik Tag*] : punong ilong, ibaba ng hugpungan ng kilay at pagitan ng dalawang mata.

ba·li·ngus·ngós *png* : pagsamâ ng mukha at pagkunot ng noo dahil sa pagkayamot at galit.

ba·ling-u·wáy *png* **1:** *Bot* damo (*Flagellaria indica*) na gumagapang paakyat sa matatayog na punongkahoy sa pamamagitan ng galamay-baging na dahon nito : HUWÁG **2:** *Bot* uri ng yantok **3:** matulis na kawayan o katulad na ginagamit na pambungkal sa pagtatanim ng ube *var* balingway.

ba·li·nguy·ngóy *png* : pagtulo ng dugo mula sa ilong : BALANGÍNGI, DARINGÚNGO, HÚNGGO, PÁMBO, SUNGGÓ.

ba·lí·no *png* : abalá[2].

ba·li·nó *pnr* : balisá.

ba·li·nô *pnr* **1:** madaling magbago ng layunin **2:** magaling maglaro sa mga salita; magaling magkunwari.

ba·lí·nog·nóg *pnd* **mag·ba·li·nog·nóg, i·ba·li·nog·nóg** [*ST*] : ilagay sa gawing unahan ang bagay na parang arko.

ba·lín·sa·sa·yáw *png Zoo* [*Tag Seb*] : maliit na ibon (*Hirundo rustica gutturalis*) na namumugad sa matatarik na batuhan, yungib, o dalisdis : LÁYANG-LÁYANG.

ba·lin·su·sô *png* **1:** kulot ng buhok **2:** nakabilot na dahon ng buyo na may basang apog at piraso ng isang uri ng nuwes sa loob na nginangata.

ba·lin·ta·táw *png Ana* : ang lumalaki at lumiliit na bukasan ng inla ng mata at dinaraanan ng liwanag tungo sa retina : ALIMÚTAW, ALINÁWNAW, BALÍNTOTÓ, KALIMUTÁW, NINYÁ, PUPIL, TAO-TAO, TELÁTAW.

ba·lin·ta·wák *png* : estilo sa katutubong damit ng babaeng Filipina, na may tapis at alampay.

Ba·lin·ta·wák *png* **1:** *Kas* isa sa mga pook na sinasabing pinangyarihan ng Unang Sigaw **2:** pook na katatagpuan ng kauna-unahang cloverleaf sa Filipinas.

ba·lin·ti·yák *pnr Gra* : anyo ng pandiwa na naglalarawan sa paksâ bilang tagatanggap sa kilos na ipinahahayag ng pandiwa : PASSIVE.

ba·lin·tok *png* [*Bik*] **1:** balikwás **2:** baligtad[2].

ba·lin·tóng *png* **1:** pagbaligtad habang nasa eyre, o kaya'y dahil sa pagkakadulas *var* baléntong – *pnd* **bu·ma·lín·tong, i·ba·lín·tong 2:** *Zoo* kahawig ng reptil (*Paramanis eulionensis*) na may mala-baluting kaliskis at walang ngipin, at matatagpuan lamang sa Palawan *var* halintong : BALÉKE, PANGGOLÍN.

ba·lin·to·tó *png* [*Kap*] : balintataw.

ba·lin·tu·nà *png Lit* : pahayag na lumalabag sa umiiral na paniniwala; pahayag o pangyayari na kakatwa sa unang malas ngunit maaaring totoo; pahayag na sumasalungat sa sarili : BALINTUNAY, PARADÓHA, PARADOX.

ba·lin·tu·nà *pnr* [*ST*] **1:** mapanlinlang; kabaligtaran ng tunay na pangyayari : PARADOXICAL **2:** palusot sa kamalian.

ba·lin·tú·nay *png* : balintuna.

ba·lín·tu·wád *pnd* **bu·ma·lín·tu·wád, mag·ba·lín·tu·wád, i·ba·lín·tu·wád**

[*Hil*] : bumagsak nang baligtad ang ayos.

ba·lín·tu·wád *pnr* : baligtad[2].

ba·lin·tu·wág *pnr* [*Pan*] : baligtad[2].

ba·lin·tu·wáng *png* : paghawak ng mahabang tikin sa gitna at binabalanse ang magkabilang dulo.

ba·li·nug·nóg *pnr* : nakaayos nang pahating bilog sa harap ng isa : SEMISIRKULÓ.

ba·li·núk·nok *png* [*War*] : tiník.

ba·li·óng *png* [*ST*] : bakal na panghukay.

ba·lír *png Bot* [*ST*] **1:** isang uri ng bigas **2:** dahon ng ilahas na ngangâ.

ba·lir·bír *pnd* **mag·ba·lir·bír, i·ba·lir·bír, ba·lir·bi·rín** [*ST*] : birbír.

bá·lis *png* **1:** [*Bik Tag*] pagsusugal upang bawiin ang natalo **2:** paulit-ulit na haplos sa tagiliran : BÁLIS-BÁLIS **3:** sakit ng tiyan dahil sa paglanghap ng masamang amóy **4:** nakauslíng titi ng aso o anumang lalaking hayop.

ba·lí·sa *png* [*Kap Seb Tag*] : kalagayang hindi mapalagay sanhi ng takot sa panganib o masamang pangyayari : BALÍNO, HILÁS, KABÁLAKA, KABÁRAKA, MADANÁGAN, MAÍRAS, PÁGA, RIBARAW, TIGÁTIG.

ba·li·sá *pnr* : hindi mapalagay; ligalig ang kalooban : HILÁS, INGLÉ, LISÁNG.

ba·li·sá·han *png* : pook sa dagat o ilog na karaniwang pinagtutulusan ng talian ng bangka upang hindi ito tangayin ng anuman sa laot.

ba·li·sa·káng *png* **1:** pigî **2:** butó sa pigî.

ba·li·sak·sák *pnr* [*Kap Tag*] **1:** malusog, matipuno, at malakas **2:** mainitin ang ulo.

ba·li·sa·láng *pnr* : agad nagagalit; naiinis sa munting bagay o birong hindi dapat ikagagalit *Cf* PIKÓN.

ba·li·sa·nà *pnr* [*ST*] : maaaring mapíno.

ba·li·sa·sà *png* : basket para sa isda.

ba·li·sá·so *png Med* [*Kap*] : balisawsaw.

ba·lí·saw *png* [*ST*] : dakong sinisikatan ng araw.

ba·li·saw·sáw *png Med* [*Seb Tag*] : sakit sa pag-ihi, karaniwang paunti-unti at masakit ang pag-ihi : BALISÁSO, BALISAWSÁWAN, BUS-ÁW, BUSIYÁW, SARIPÍT.

ba·li·saw·sá·wan *png Med* [*Kap*] : balisawsaw.

ba·li·sá·yin *png Bot* : kalumpit.

ba·li·sá·yon *png Bot* [*Seb*] : kalumpit.

bá·lis-bá·lis *png* **1:** pagkurba-kurba ng ilog at katulad **2:** bális[2].

ba·lis·bís *png* **1:** pook na pahilig **2:** gilid ng bubong ng bahay : BALISBÍSAN **3:** tuloy-tuloy na agos ng tubig *var* barisbísan, marisbísan : PARITPÍT, SAGUMAYMÁY .

ba·lis·bí·san *png* : balisbís[2].

ba·lis·kád *pnr* **1:** pataas na tikwas **2:** [*Hil Seb War*] baligtad.

ba·lis·ngág *pnr* [*Bik*] : walang kaugnayan.

ba·li·sóng *png* [*Mrw Tag*] : patalim na maaaring itiklop ang hawakan upang takpan ang talim.

ba·li·so·só *png* [*Bik*] : kakaning gawa sa galapong at binalot na hugis-apa sa dahon ng saging *Cf* BALISUSÔ.

ba·lís·ti·ká *png* [*Esp balistica*] : agham ng pantudla at sandatang pumuputok : BALLISTICS.

ba·lís·ti·kó *pnr* [*Esp balistico*] **1:** may kaugnayan sa anumang bagay na naitutudla, tulad ng punglo **2:** pinagagalaw lamang ng gravedad.

ba·lís·tra *png* [*Esp*] : pahalang na paghahanay ng mga bagay; paghahanay ng sarili nang pahalang sa mga kasama.

ba·lís·tra·do *pnr* [*Esp*] **1:** pahalang; pasalungat **2:** walang taros sa pagmamatwid, asal, gawa, at iba pa ng sinuman.

ba·li·sung·sóng *pnr* [*Bik Kap Hil Ilk Pan Tag War*] : hugis kono *var* balisungsung : ALISUSÒ, BALISUSÔ.

ba·li·su·sô *png* **1:** pagkaalam sa bagay, gawa, o pangyayari mula sa iba't ibang anyo ng komunikasyon **2:** pagbibigay-alam ng sinuman tungkol sa isang bagay, gawa, o pangyayaring hindi pa alam ng pinagsabihan.

ba·li·su·sô *pnr* : balisungsong.

bá·lit *png Zoo* **1:** alinman sa kaanak ng pusa, mailap man o maamo, na may iba't ibang kulay ang bahagi ng katawan **2:** alupag.

ba·lít *png* [*Hil*] : hasà.

ba·li·tà *png* : ulat o impormasyon hinggil sa mga pangyayari sa paligid : BANTÛ-LIN, DÁMAG, HARÚBAY, NEWS, PAHIBALO.

ba·li·tà *pnr* **1:** kilala sa lipunan; bantog **2:** pinag-uusapan ng marami.

ba·lit-ád *pnr* [*Seb*] : baligtad.

ba·li·tad·hám *png Bot* [*Hil Seb*] : niyog-niyugan.

ba·li·tak·ták *png* [*Kap Tag*] : mainitang pagtatalo o pagsasagutan : BÁNGIG, LANTÚGI[1], SÚSIK, KANDAWA, SANGSÁNGANTAK, TÁKAN, TALTÁLAN BÁIS.

ba·lí·tang *png* **1:** [*Kap Pan Seb*] baitang[1] **2:** [*Ilk*] mahabang papag **3:** [*Mrw*] puke.

ba·li·tang·táng *png* : piraso ng kahoy na inilalagay malapit sa bunganga ng bangâ at nagsisilbing tatangnan.

ba·lí·taw *png Mus Say* [*Seb*] : sayaw ng panliligaw na may kasamang kantahan o ang awit na ginagamit dito.

ba·lit·bít *png* : pagkakalas o pagkakalag ng pisi o tali.

ba·lit·bí·tan *png Bot* : uri ng punongkahoy (*Cynometra ramiflora*) na ornamental.

ba·li·tì *png* **1:** gapos sa likod, karaniwang abot-siko **2:** *Bot* varyant ng **balete**.

ba·li·tók *png* **1:** [*Ilk Pan Tag*] gintô[1] **2:** pangkukulam *var* balatok.

Ba·li·tok *png Mit* [*Kan Bon*] : diyos na manlilikha sa mga Kankanay at Bontok, kadalasang inuugnay kay Lumawig *var* Balituk.

ba·lí·tong *png Bot* : uri ng punong sandalwood.

ba·li·tu·ngég *png* [*Ilk Pan*] : uod ng kamote.

ba·lit·wá·ran *pnr* [*War*] : sinungaling.

ba·líw *png* **1:** [*ST*] baníg **2:** *Bot* [*Hil Seb*] bangkuwáng.

bá·liw *pnd* **ma·bá·liw, ba·lí·win** [*Seb*] : matamaan ng kidlat o malintikan dahil sa kulisap.

ba·líw *pnr* **1:** nawala ang katinuan ng isip; walang bait : AMBÁGEL, ATAPÍS, ATIRÍS, BAGTÍT, BUWÁ, BUÁNG, BUWÁNG, CRAZY, LOKO-LOKO MURÍT, TURÍK **2:** *Sik* matinding kawalan ng kakayahang pangkaisipan at pagkilala sa sariling katauhan dahil sa pagkawala o pinsala sa mga neuron sa utak : DEMENTIA.

ba·lí·wag *pnr* : malalim ang ibig sabihin; mahirap unawain o intindihin.

ba·li·wa·lâ *pnr* : varyant ng **balewalâ**.

ba·lí·wang *png Ana* [*Bik*] : balágat.

ba·li·wás *png* **1:** negosyo; kálakalán **2:** pakikipag-ugnayan; pakikihalubilo.

ba·li·wá·san *png* : varyant ng **baliwasnan**.

ba·li·was·nán *png* [*ST*] : mahabang pamingwit ng isda na yari sa bayugin *var* baliwasan : TUKÓN, BANYOGAN[2], PADWÁS.

ba·li·wáy *png* : kasangkapang pambutas sa taniman ng kamote *Cf* DULOS, TAKTAK.

ba·liw·bá·liw *png Bot* : yerbang may dahong hugis-espada.

Ba·li·wen *png* : Balangaw.

ba·li·wes·wés *png* [*Ilk*] **1:** *Bot* punongkahoy na may bunga na ginagamit na pampurga **2:** tunog ng malakas na hangin.

ba·li·wís *png Zoo* **1:** tawag sa samaral kung maliit pa **2:** labángko.

ba·li·ya *png Bot* [*Bag*] : uri ng baging (Spatholobus apoensis).

ba·lí·yan *png* [*ST*] **1:** kahoy o basahan na ginagamit na pantangan sa mainit na kaldero para hindi mapasô **2:** balyán.

ba·li·yò *pnd* **mag·ba·li·yò, i·ba·li·yò, ba·li·yú·hin** [*ST*] : paikutin ang silya o upuan.

ba·lí·yos *pnr* [*Seb*] : salisi *var* baliyus.

Bál·kans *png* [*Ing*] : mga bansang sumasakop sa bahagi ng timog silangang Europa na nasa timog ng Ilog Danube at Ilog Sava, bumubuo sa peninsulang nahahanggahan ng mga Dagat Adriatiko at Ionian sa kanluran, ng Dagat Aegean at Dagat na Itim sa silangan, at ng Mediteraneo sa timog.

bal·ká·sa *png* [*War*] : itinaling bubóng o silúngan sa isang maliit na bangkâ.

bal·kát *png* [*Pan*] : bakát.

bal·kón *png* [*Esp balcon*] : balkonahe.

bal·ko·ná·he *png* [*Esp balconaje*] : entabladong nakausli sa dingding ng gusali, ligid ng barandilya o katulad : BALCONY[1], BALKÓN, PORCH, PORTIKO.

bal·kót *png* **1:** makating butlig sa balát **2:** [*Ilk*] bungkos **3:** [*Pan*] bálot.

bal·kut·sá *png* [*Mex melchocha*] : varyant ng **balikutsa**.

ball (bol) *png* [*Ing*] **1:** bola **2:** maringal na pagtitipon para sa pagsasayaw; sayawan **3:** *Isp* sa baseball at softball, bola na hindi pinalo ng batter dahil mataas sa balikat, mababa sa tuhod, napakalayo, o napakalapit **4:** kapag maramihan **a** bayag **b** tapang; lakas ng loob.

bal·lá·bag *pnd* **i·bal·lá·bag, ma·ki·bal·lá·bag, bu·mal·lá·bag** [*Ilk*] : makihati sa paggamit ng isang unan.

ballad (bá·lad) *png Lit* [*Ing*] : balada.

ballade (ba·lád) *png Lit* [*Fre*] : tula na binubuo ng tatlong saknong na may walo o sampung taludtod bawat isa, may panghuling saknong na may apat o limang taludtod, at magkakatulad ang padron ng tugma.

balladeer (bá·la·dír) *png Mus* [*Ing*] : mang-aawit o kompositor ng balada.

bal·la·ngá·wan *png Zoo* [*Ilk*] : isdang alat (*Megalaspis cordyta*) na may matigas na buntot.

ballast (bá·last) *png* [*Ing*] **1:** pabigat sa barko o hot-air balloon upang maging matatag : LÁSTI **2:** graba o durog na batong ginagamit na pundasyon ng riles o kalsada : LÁSTI **3:** aparato na pampatatag sa daloy ng koryente : LÁSTI.

bal·lát *png Bot* [*Ilk*] : panloob na bahagi ng kawayan kapag nabalatan.

bal·la·ti·náw *png* [*Ilk*] : bántulíhaw.

ball berring (ból bé·ring) *png* [*Ing*] : bolítas.

ballerina (ba·le·rí·na) *png Say* [*Ita*] : bailarina.

ballet (ba·léy, bá·ley) *png Say* [*Ing*] **1: a** dramatikong estilo ng pagsasayaw na pinagsasanib ang mga kumbensiyonal na galaw at posisyon sa isang tuloy-tuloy na daloy ng kilos, karaniwang sinasaliwan ng musika **b** isang partikular na piyesa o pagtatanghal nito **c** ang musikâ para rito **2:** pangkat na nagtatanghal nito.

ballistic (ba·lís·tik) *pnr* [*Ing*] : balistiko.

ballistics (ba·lís·tiks) *png* [*Ing*] : balistika.

bal·lo·kaw *png* [*Bon*] : basket na kahawig ng gimata ngunit maluwag ang pagkakalala.

balloon (ba·lún) *png* [*Ing*] **1:** lobo **2:** hugis-lobong nakapaligid sa mga salita o iniisip ng mga tauhan sa komiks o kartun.

ballot (bá·lot) *png* [*Ing*] : balota.

ballot box (bá·lot baks) *png* [*Ing*] : urna.

ballpark (ból·park) *png* [*Ing*] **1:** palaruan ng beysbol **2:** humigit-kumulang.

ballroom (ból·rum) *png* [*Ing*] : malaking silid o bulwagan para sa pagsasayaw.

ballroom dancing (ból·rum dán·sing) *png* [*Ing*] : pormal na pagsasayaw ng magkapareha o pangkat ng magkakapareha, bilang libangan at paligsahan.

bal·lú·bong *png* [*Ilk*] : paglalagay ng isa o dalawang kamay sa noo o sa batok kapag nakaupo o nakahiga.

ballyhoo (bá·li·hú) *png* [*Ing*] **1:** malakas na ingay; kaguluhan **2:** walang saysay na pagkabahala **3:** labis o kagila-gilalas na publisidad.

bá·lo *png* **1:** [*Bik Ilk Mar Seb Tag War*] lalaki o babaeng ulila sa asawa *var* bálu, baló : BÁO, BIYÚDO, BIYÚDA **2:** *Zoo* habâ **3:** pampalamuting pulupot ng uway.

ba·lô *png* [*Seb*] : silò.

bá·lo *pnr* [*Pan*] : bágo.

ba·ló·ba·gî *png* [*Bik*] **1:** kadayaan **2:** kasinungalingan; paninirang puri.

ba·ló·ba·ló *png* [*Kap*] : bálawbálaw.

ba·ló·ba·ló *pnr* [*ST*] : mapagkunwari; mapagbalatkayo.

ba·ló·bi *png* [*ST*] : búko na may bao at bunót.

ba·lo·bó *png Bot* [*ST*] : butil na parang kadyos at kinakain.

ba·lód *png* **1:** [*Seb War*] lantik **2:** [*Hil*] alon.

ba·lód·bod *png* [*Bik*] : ubod; gitna.

ba·lóg *png* : pagkabasa nang tigmak dahil sa saboy ng tubig o dahil sa ulan.

ba·lo·gu·hán *png* [*ST*] : uri ng kasangkapan na ginagamit ng mga platero.

bá·lok *png* [*ST*] : malambot at manipis na balát ng itlog o bungangkahoy.

bá·lok *pnd* **mag·bá·lok, i·bá·lok, ba·lú·kin** : hilahin ang sasakyang dagat upang ibunsod palayo sa pampang.

ba·lók-ba·lók *png Bot* **1:** [*Dum*] malaking punongkahoy (*Dolichandrone spathacea*) na may malalaking bulaklak at hugis-kapsulang bunga : TUWI **2:** balakbálak.

ba·lok·wí *pnd* **mag·ba·lok·wí, i·ba·lok·wí, ba·lok·wi·hín, bu·ma·lok·wí** [*ST*] : baluktutin ang dulo ng pakò.

ba·lok·wit·wít *pnd* **bu·ma·lok·wit·wít, mag·ba·lok·wit·wít, ba·lok·wit·wi·tín** [*ST*] : suriin; busisiin.

bá·lol *png* **1:** kawil ng tanikalang bakal : KAWING, SILPU, TINGLÓ **2:** tinuhog na mga piraso ng tapa.

bá·lon *png* [*Bik Hil*] : báon o baunan.

ba·lón *png* **1:** malalim na hukay sa lupa na napagkukunan ng tubig : ATÁBAY, BUBÓN, WELL **2:** [*Esp*] isang ream ng papel : RÉSMA **4:** lagumba.

bál-on *pnd* **i·bál-on, mag·bál-on, bal-ó·nin** [*ST*] : paghaluin ang asero at bakal.

ba·ló·na *png* [*Kap*] : punyós.

ba·ló·nak *pnd* **mag·ba·ló·nak, bu·ma·ló·nak, ba·lo·ná·kin** [*ST*] : sumalakay; lumusob.

bá·long *png* **1:** bukál ng tubig **:** BOALAN, BURÁBOD, PANANGGA, PÁNGAN, SUBÓL, TUBUÁN, UBBOG **2:** dáloy ng tubig mula sa hindi makikitang pinanggalingan *Cf* TAGAS.

ba·ló·ngan *png* [*ST*] **1:** alkansiya **2:** sisidlan ng tubig kung naglalakbay.

bá·long-bá·long *png* **:** estrukturang may bubong at nagsisilbing tirahan ng alagang hayop, gaya ng kalabaw at kabayo *Cf* KURÁL.

ba·lo·ngí·ya *png* [*ST*] **:** punyal na may gintong hawakan.

ba·ló·no *png Bot* [*Mrw*] **:** bau-nu.

ba·lór *png* [*Esp valor*] **1:** halaga **2:** bisa **3:** kapangyarihan **4:** tapang; lakas ng loob **5:** karapatan; pribilehiyo.

ba·lo·ras·yón *png* [*Esp valoración*] **:** pagtukoy sa halaga.

bá·los *png* **1:** [*ST*] bagay na nakabaon na parang punyal *var* baós **2:** [*Hil Seb War*] gantí **3:** sagót **4:** [*Bik*] gratitud.

ba·lós *pnd* **mag·ba·lós, bu·ma·lós, ba·lu·sín** [*ST*] **:** paluin ang sinusundan.

bá·lot *png* **1:** [*Bik Ilk Seb Tag War*] takip sa kabuuan ng isang bagay **:** BALKÓT[3], PUTÓS[2], UBÁK **2:** tawag sa sampung tangkas ng ikmo.

ba·lót *pnr* **:** may takip; nakaempake o nakasúpot.

ba·lót *png* **:** pook sa pinanginginainan ng mga hayop sa gubat.

ba·ló·ta *png* [*Esp*] **1:** papel, o katulad, na ginagamit sa pagboto **:** BALLOT **2:** bilang ng mga boto sa halalan **:** BALLOT **3:** paghahalal; pagpili **:** BALLOT.

ba·lo·tá·ngog *pnr* [*Hil*] **1:** hindi masinop ang pagkakayari **2:** hilaw ang pagkakaluto.

ba·lo·tó *png* **:** baroto.

ba·low *png Mus* [*Matigsalug*] **:** awit para sa yumaong bana.

ba·lo·wát *pnd* **mag·ba·lo·wát, i·ba·lo·wát, ba·lo·wa·tín** [*ST*] **:** tumawid sa makitid na tulay.

ba·lo·wát *pnr* [*ST*] **:** may kimkim na galit.

ba·lóy·loy *png* [*Pan*] **:** baklád.

bals *png* [*Esp vals*] **:** balse.

bál·sa *png* [*Ing*] **1:** uri ng kahoy na matibay, magaan, at ginagamit sa paggawa ng mga modelo at katulad **2:** punongkahoy (*Ochroma lagopus*) na katutubo sa tropikong America.

bal·sá *png* [*Esp*] **1:** sasakyang pantubig na yari sa pinagdatig-datig na mga kawayan o punongkahoy *Cf* BANGKILAS, LAMO : RAKIT **2:** kasangkapang yari sa dikit-dikit na maiikling putol ng kawayan at ginagamit na pampatag o pandurog ng lupa.

bál·sam *png Kem* [*Ing*] **:** bálsamó.

bál·sa·mó *png Kem* [*Esp*] **:** aromatikong oxidation ng resina, tulad ng pampahid o pabangong nakukuha mula sa iba't ibang punongkahoy at palumpong na ginagamit na base sa ilang pabango o preparasyong medikal.

bál·se *png Say* [*Esp vals*] **1:** isang sayaw sa ballroom na masigla at urong-sulong ang magkapareha **:** BALS, VALS, WALTZ **2:** tugtog o komposisyon para sa naturang sayaw.

bal·sé·ro *png* [*Esp*] **:** tagatikin ng balsá.

bal·síg *png* [*Ilk*] **:** tabtáb.

bal·sóg *pnr* [*Ilk*] **:** tabatsóy.

bal·ták *png* [*Kap Tag*] **:** bigla at marahas na paghila *var* halták **:** BÍGSOT, BULNÓT, BÚNLOT, GÚYOD, GÚYOR, HALTÁK, LABNÌ, LABNÓT, SINTÓG, SÚLNOT.

bál·tang *png* [*Kap*] **:** pagtahak sa pinakamalapit na daan patungo sa isang pook.

Baltazar, Francisco (bal·ta·zár fran·sís·ko) *png Kas Lit* **:** (1788-1862) mayakda ng *Florante at Laura* at iba pang awit, korido, at moro-moro, at kinikilalang "Prinsipe ng Panulaang Tagalog."

bal·tík *png* **:** tigas ng ulo; pagkasuwail.

Bal·tóg *png Mit* [*Bik*] **:** isa sa tatlong bayani sa Ibalon, matalinong pinunò na nagpaunlad ng kaniyang pamayanan.

bal·tong *png Lit Mus* [*Ifu*] **:** pasalaysay na sagutang awit ng mga lalaki, pumapadyak bilang hudyat sa pagpasok ng pangkat na sumasagot.

ba·lù *png* [*Kap*] **:** dunong.

ba·lú·an *png Zoo* **:** lapulapu.

ba·lú·bad *png Bot* **:** kasuy.

ba·lú·ba·lô *png* **:** salitang nagpapahiwatig na kunwa-kunwari, *hal* balubalo'y bahay *var* balábalâ.

ba·lú·ba·lô *pnr* **:** ipokrita.

ba·lú·ba·tâ *pnr* **:** anyo ng tao na mahigit nang 30 taong gulang, *var* talubatâ **:** HÁMTONG.

ba·lú·bid *png Zoo* **1:** hunyangò **2:** reptil (*Hydorsarus pustulatus*) na kabilang sa family *Agamidae*; uri ng igwana.

ba·lu·bó *png Bot* **:** mababang punongkahoy na may bungang kahawig ng kadyós.

bá·lud *png* **1:** *Zoo* uri ng kalapati **:** IMPERIAL PIGEON **2:** tagakapatagan.

Bá·lud *png* **:** Bilaan.

ba·lúd *png* [*Bik Hil Seb War*] **:** alon.

ba·lúd·lod *png Bot* [*Bik*] **:** ubod.

Ba·lu·gà *png* **:** Agta.

ba·lúg·bug *png Ana* [*Kap*] **:** tainga.

ba·lu·go *png Agr* [*Iba*] **:** palay na malambot ang bútil.

ba·lu·gó *png* **:** galáng na gawa sa purong gintô.

ba·lúk *png* [*Kap*] **:** kayas sa kawayan.

bá·lu·kád *pnd* **mag·ba·lu·kád, i·ba·lu·kád, ba·lu·ka·rín** [*War*] **:** himasin ang tiyan.

ba·lú·kag *png* **1:** [*Bik Seb Tag*] balahibo sa leeg ng ibon at anumang hayop na kauri nito **:** BAGÁYBAY, BAWÚKAG, BEGÁS, PULÓK[1] **2:** [*Bik Seb Tag*] kalisag ng buhok o pangingilabot **:** BALÚKISKIS **3:** pangingilabot; kilabot **:** GIRÁBO, PANARIPÌ, SEGGÁR.

ba·lu·ka·nág *png Bot* **1:** ilahas na punongkahoy (*Chisocheton cumingianis*) na tumataas nang hanggang 20 m at maaaring pagkunan ng langis ang buto para sa paggawa ng sabon at lampara **:** DIWÁTA, KALÍMUTÁIN, SALAKÍN **2:** bagílumbang.

ba·lú·kas *pnd* **bu·ma·lú·kas, ba·lu·ká·sin** [*ST*] **:** humulagpos sa pagkakagapos sa kadena o tumakas sa bilangguan.

ba·lú·kat *pnd* **ba·lu·ká·tin, bu·ma·lú·kat, mag·ba·lú·kat** [*Bik*] **1:** tubusin; hanguin **2:** palayain; kala-gan.

ba·lu·káy *png* **:** mahabang kawayan na tinilad at pinaghugis bubo ang isang dulo o nilagyan ng tila supot na lambat na panghuli ng isda at pansungkit ng bungangkahoy.

ba·lu·kay·káy *pnr* **:** hindi maayos ang pagkakabilog.

ba·lúk·ba·lók *png Bot* **:** balik-balik.

ba·luk·bók *png* [*Seb*] **:** bunton ng lupang nakatakip sa ugat ng halamang itinanim.

ba·lúk·hay *pnd* **mag·ba·lúk·hay, i·ba·lúk·hay, ba·luk·há·yin** [*Hil*] **:** halughugin at ikalat ang mga bagay kapag may hinahanap.

ba·lú·ki *pnr* **1:** halos paikot na pagsagwan ng bangka **2:** baluktot na dulo ng gamít nang pakò.

ba·lu·kis·kís *png* **:** balikaskás.

ba·lu·kit·kít *png*: masusing pagsisiyasat– *pnd* **mag·ba·lu·kit·kít, ba·lu·kit·ki·tín**.

ba·lúk·nas *pnd* **mag·ba·lúk·nas, ba·luk·ná·sin** [*Ilk*] : alisin ang ibabaw ng lupa.

ba·lúk·nit *pnd* **mag·ba·lúk·nit, ba·luk·ní·tin** *Isp* [*War*] : paghiwalayin ang dalawang magkayapos o nagsusuntukang boksingero.

ba·luk·nit *png* [*Kal*] : labanan ng mga tribu.

ba·lú·kol *png* : pagpatay ng isda sa pamamagitan ng pagsunggab sa leeg nito.

ba·luk·tót *pnr* [*Kap Tag*] **1:** balikukô **2:** masamâ.

ba·lú·lang *png* [*Kap Hil Ilk Pan Seb Tag War*] **1:** *Zoo* kulungan ng manok na yari sa dahon ng buli o manipis na patpat ng kawayan : BAKI, BATULÁNG, BUKAG, KURÓNG, LAOMAN, PULUGWAN **2:** [*Kap Seb Tag*] sasabunging tandang na karaniwang inilalagay sa nasabing uri ng kulungan **3:** [*Pan Tag*] batuláng **4:** matapang na sigarilyong binilot.

ba·lú·lon *png* : likaw[1].

ba·lu·lú·ngi *png Zoo* [*Kap*] : bugíng.

ba·lúm·ba·lú·nan *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** bahagi ng katawan ng manok, nasa ibaba ng leeg, at pansamantalang imbakan ng tinukang butil : BATIKOLÉN, BATÍKULÓN, BATÍKULÉNG, BÚTSE, GIZZARD, TIKÓLEN **2:** munting hukay na parang balon.

ba·lum·bón *png* **1:** [*Kap Tag*] binilot na papel o paldo ng mga papel *Cf* LÚKOT, LULÚN **2:** pangkat ng mga tao na kumikilos : PITALÂ.

ba·lum·bóng *png*: panghuli ng dalag at biya, yari sa tatlong piraso ng kawayan na magkakabit.

ba·lúm·bong *png* **1:** pang-ipit ng mitsa ng lamparang de-gaas : METSÉRO, MITSÁHAN **2:** metal sa dulo ng tungkod : BAKKÁG, BÁKLAW, BATKÁG, BIKLÍNG, KALUPKÓP, KÍRED, PIKÍT, PITALÂ.

ba·lum·bóng *pnr* : hugis-bumbong.

ba·lu·ná *png* [*War*] : lusak o putikan.

ba·lu·ná·bon *png* [*War*] : basurang naiwan ng bahâ.

ba·lún·du *png* [*Hil*] : pagbabanyuhay; metamorposis.

ba·lu·nét *png* [*Ilk*] : trangka.

ba·lú·ngan *png* **1:** dakong binubukalan ng tubig **2:** sisidlan sa bangka upang hindi mabasa ang mga daladalahan.

ba·lú·ngay *png Bot* : tuwid na kahoy-kahuyang tumataas nang hanggang 10 m, hugis itlog ang dahon, bilugan ang bunga, at ginagamit na gamot ang balát.

ba·lúng·gay *png Bot* [*Hil*] : malunggay.

ba·lung·ka·líng *png* **1:** dahilan ng pag-iral; batayan; sanhi **2:** makatwirang paliwanag o paglilinaw sa mga dating hindi maintindihan.

ba·lung·ka·wít *pnr*: baluktot; pilipit.

ba·lung·kít *pnr*: baluktot o balikukô sa dulo.

ba·lung·lu·gód *png*: labis na dangal sa sarili; pagmamalaki; pagmamataas *var* balunlugod.

ba·lú·ngos *png* **1:** *Zoo* nguso ng isda *var* balungus : SÍMOD, SUNGÓ **2:** *Ana* tungki ng ilong **3:** pagputol o pagbabawas sa palong ng manok **4:** púngos.

ba·lúng-sá·ging *png Bot* : baging na malaki at malakahoy, malapad ang dahon, dilaw ang bulaklak, at kumpol-kumpol ang bunga.

ba·lun·lu·gód *png*: balunglugod.

ba·lú·nok *pnd* **mag·ba·lú·nok, bu·ma·lú·nok, i·ba·lú·nok** [*Seb*] : lumagpak nang una ang ulo.

ba·lú·nos *png Bot* [*Hil Seb War*] : gugò.

ba·lus·bós *png* **1:** [*Pan Seb Tag*] butil na natapon dahil sa pagkabutas ng sisidlan **2:** ingay na likha ng pumapatak na tubig **3:** daang gawa ng agos ng tubig pagkatapos ng ulan.

bá·lus·tér *png Ark* [*Ing*] : balustre.

ba·lús·tre *png Ark* [*Esp balaustre*] : patayong suporta para sa gabay ng hagdan, o katulad na estruktura; barandilya : BALUSTER.

ba·lu·sú·tan *png* : bahagi ng palaisdaan na pinapalakihan ng binhi ng bangus hanggang humaba nang isang dangkal.

ba·lút *png*: itlog ng itik o pato na may bilig na *var* balót.

ba·lu·ták *png* : kalamnan ng braso.

ba·lu·tak·ták *png*: kawayan na tinapyasan at pinalapad ang dulo upang ipang-ahon ng lupa mula sa makipot na butas ng hukay.

ba·lú·tan *png* [*bálot* + *an*] : bungkos o pakete ng mga bagay, karaniwang nakapaloob sa tela, papel, at katulad : BALKOT, BANTAL, PUTÓS[3].

ba·lut·bót *png* **1:** paghalungkat sa laman ng sisidlan dahil may hinahanap **2:** paghahanap ng bagay na nakabaon sa malalim na sugat, karaniwang ginagawa sa operasyong medikal.

ba·lu·tì *png* [*Kap Tag*] : anumang kasuotang pansanggalang *Cf* AKSIW, KUTAMAYA, KALASAG : KLUNG.

ba·lú·to *pnd* **mag·ba·lú·to, i·ba·lú·to, ba·lu·tú·hin** : ilantad sa hangin para matuyô : YANGYÁNG.

ba·lu·tó *png* [*Ilk Pan*] : maliit na bangkang walang katig.

ba·lúy·boy *png* [*Ilk*] : malaking lambat na pangisda sa hindi maalong tubigan.

ba·luy·bóy *png* **1:** [*Ilk*] uri ng isdang korales **2:** uri ng baklád.

ba·luy·bóy *pnr* : namumutiktik; masagana.

ba·lú·yot *png*: bayong na karaniwang pinaglalagyan ng bigas.

bal·wa·dór *png* [*Esp valuador*] : tasador, tagatantiya, o tagakalkula ng halaga.

bal·wár·te *png* [*Esp baluarte*] **1:** pook, bayan, o distritong inaasahang pagkukunan ng maraming boto ng isang kandidato **2:** teritoryo; saklaw ng operasyon o interes ng isang tao : BAILIWICK[1] **3:** pinakamatibay na kuta : BULWARK.

bal·wát *png* [*ST*] : pag-aalsa ng mga alipin laban sa panginoon *Cf* MOTIN.

bál·wit *png* [*ST*] : bunton ng putol-putol na kahoy na may iba't ibang sukat.

bál·ya *png* **1:** *Zoo* isdang alat na kauri ng biya, ngunit malambot ang katawan **2:** [*Esp valla*] pader.

bal·yá *pnd* **mam·bal·yá, bal·ya·hín** [*Esp romper de vallas*] : manakit sa paglalaro, gaya sa basketbol o futbol.

bal·yá·do *pnr* [*Esp vallado*] : biktima ng pagbalya.

bal·ya·dór *pnr* [*Esp valla* + *dor*] : mahilig manakit kapag naglalaro.

bal·yág *png* [*Ifu*] : basket na nakakahawig ng kayabang, ngunit may apat na kanto ang bunganga at puwitan at may apat na paa.

bal·yá·han *png* [*Esp valla* + *han*] : pisikal na paglalaro.

bal·yán *png*: tau-tauhang itinatayo sa gitna ng bukid at ipinantatakot sa mga ibon *var* balián : BÁIR, BAMBANTÍ, BUKÁR, ESPANTÁHO, PAHÓY, PANÁKOT-UWAK, PALATAKÓT, PAMÁHAY, PAMÁOY, PISIK, SCARECROW.

bal·yát *png* [*Kap*] : kural.

bal·yé·na *png Zoo* [*Esp ballena*] : napakalaking mammal (*order Catacea*)

na hugis isda ang katawan at namumuhay sa dagat *Cf* BALÍLAN : BUHÁKAG, BUKÁHAG, DAMBUHALA, TANDÁYAG, WHALE.

bal·yén·te *pnr* [*Esp valiente*] : matapang; malakas ang loob.

bál·yo *pnd* **mag·bál·yo, bu·mál·yo, i·bál·yo** [*War*] : palitan o makipagpalit.

bal·yó *pnd* [*Bik*] **mag·bal·yó, i·bal·yó** : magpalitan ng upuan.

bal·yó *pnb* [*Bik*] : sa ibayo; sa pagtawid.

bal·yóng *png* : asarol o piko na pabilog ang dulo.

bal·yós *png Zoo* : tawag sa maliit na torsilyo at asugon.

bam·bá·ki *png* [*ST*] : manipis na telang hinabi mula sa mga hibla ng ubod ng halaman.

bam·bák·wi *png* [*ST*] : manipis na balát ng tubó na malapit sa pinakaubod; balát ng bagong usbong na tubó.

bám·ban *png* [*Ilk*] : manipis na taling kawayan.

bam·bán *png Bot* **1:** [*Bik Iba Ilk Seb Tag*] punongkahoy (*Donax cannaeformis*) na ginagawang basket, sombrero, at katulad ang tinilad at kinayas na tangkay **2:** [*Kap Tag War*] panloob na balok ng bungangkahoy **3:** manipis na balok sa loob ng bumbong ng kawayan.

bam·bán *pnr* : walang laman; basyo.

bam·báng *png* : varyant ng **bangbang**.

bam·bá·ngin *png Zoo* : isdang alat (*Lutjanus fulvus*) na kulay pulang-dilawan ang katawan.

bam·ban·tí *png* [*Ilk*] : balyán.

Bum·ba·ran *png Mit* [*Mrw*] : mahiwagang kaharian ni Bantugan na matatagpuan sa pagitan ng Malabang at Lawa ng Lanao.

bam·bó *png* [*Pan Tag War Esp bambú*] : pamalò na kawayan *var* bambú.

bamboo (bám·bu) *png* [*Ing*] : kawayan.

bam·búr·ya *png* [*Esp bambu Ilk*] : damo (*Elechum pyramidatum*) na gumagapang pataas.

bám-i *png* [*Seb Tsi*] : ginisang pansit kanton at pansit bihon o sotanghon.

bam·pí·ra *png* [*Esp vampira*] **1:** multo o binuhay na bangkay na umaalis sa libingan kung gabi upang sipsipin ang dugo ng mga taong natutulog, karaniwang kinakatawan ng isang taong may mahahaba at matatalim na pangil : VAMPIRE **2:** tao na talamak kung magsamantala sa iba : VAMPIRE **3:** *Zoo* vampire bat.

ba·mú·ak *pnd* **mag·ba·mú·ak, ba·mu·á·kan** [*ST*] : magbanlaw, kung katawan; magmumog, kung bibig.

ban *png* [*Ing*] : pagbabawal.

bá·na *png* [*Hil Seb Tau*] : asawang lalaki : TAO[3].

ba·nâ *png* : pook na mababa at pinamamahayan ng tubig : CATCH BASIN.

ba·nà *pnr* [*Seb*] : maingay.

ba·ná·ag *png* **1:** [*Bik Hil Seb Tag War*] napakalayong sinag o kutitap **2:** liwayway **3:** bahagyang liwanag **4:** bahagyang pagkakilala sa anumang bagay na nakikita dahil sa kalabuan ng mata : ANÁG-AG, ANÍNAW.

ba·na·áw *png* [*War*] : lusak o putikan.

ba·na·bá *png Bot* : malaking punongkahoy (*Lagerstroemia speciosa*) na tumataas nang hanggang 20 m, nababakbak ang balát na makinis at abuhin, at may lilang bulaklak : MITLA.

bá·na-bá·na *png* [*Seb*] : kinakasamang lalaki; hindi tunay na bána.

ba·nà·ba·nà *png* [*Hil Seb War*] : tantiya.

ba·na·ba·ná *png* [*Hil Seb War*] : akála[5].

ba·nâ-ba·nâ *png* [*Bik*] : opinyon; palagay; kuro-kuro.

bá·nag *png* **1:** *Bot* makahoy na baging (*Smilax bracteata*) na may mabango at berdeng-dilaw na bulaklak, at may itim at bilugang berry : HAMPAS-TIGÁLANG **2:** [*Ilk*] epekto ; bunga; kinalabasan **3:** banáag.

ba·nág *pnr* : naiibang pakiramdam bunga ng narkotiko.

ba·na·gán *png Zoo* [*War*] : uri ng ulang (family *Homaridae*).

ba·nag·bá·nag *png* [*Seb*] : bukang-liwayway.

ba·ná·go *png Bot* : punong portia (*Thespesia populnea*) at tinatawag na *Polynesia rosewood.*

ba·ná·han *png Zoo* : uri ng lapulapu (family *Serranidae*) na manilaw-nilaw ang kaliskis : LAPULAPUNG SENYORA.

ba·ná·haw *pnd* **mag·ba·ná·haw, ba·na·há·win** : varyant ng **banaw**.

ba·na·hung *pnr* [*Tbo*] : isang nangangailangan ng mapapangasawa.

bá·nak *png Zoo* [*Kap Hil Seb Tag*] : isdang alat (*Mugil vaigiensis*) na malapad ang ulo, may lambi ang palibot ng mata, at manipis at makinis ang labi, tinatawag na *agwas* kapag nangingitlog at *talilong* kapag maliit pa : PURÓNG.

ba·ná·kal *png* **1:** ibabaw ng isang kapuputol na kahoy matapos alisan ng balát : UPAK **2:** [*Kap Tag*] panit o balakbak ng binalatang bungangkahoy.

ba·nál *png, pnr* : sinumang hindi nagkakasala sa isip, sa salita, at sa gawa *Cf* DEBÓTO, SAGRÁDO, SÁNTO : HOLY, PÍNTAL, PÚNTAL.

ba·na·la·tá *png* [*ST*] : kasunduan ng mga nagmamahalan na huwag kumain o sirain ang anumang bagay, o kaya'y huwag umalis sa bahay.

ba·ná·law *png Bot* : punongkahoy na tumataas nang hanggang 10 m at nalalatagan ng maliliit at kulay kapeng kaliskis ang dahon at maliliit na sanga : BANAGA, BANGE-PULA.

Ba·nál na Es·pi·ri·tú *png* : sa Kristiyanong teolohiya, ang ikatlong persona ng Trinidad : HOLY SPIRIT, HOLY GHOST.

ba·ná·na *png* [*Esp Ing*] : saging.

banana republic (ba·ná·na re·páb·lik) *png* [*Ing*] **1:** mapang-uyam na tawag sa maliit na estado, lalo na sa Central America, na nakasandig ang ekonomiya sa paglulúwas ng saging o ibang bungangkahoy sa Estados Unidos **2:** estadong madaling paglaruan ng ibang mayamang estado.

ba·náng-es *png* [*Ilk*] : malakas na paghinga sa ilong.

ba·ná·no *png Bot* [*War*] : guyabano.

ba·ná·ro *png Bot* : halamang (*Guattarda speciosa*) nabubuhay at matatagpuang nakakalat sa aplaya at dalampasigan : TABON-TABON.

bá·nas *png* [*Hil*] : lamyâ.

ba·nás *png* : alinsangan at init ng panahon : HUMIDITY.

ba·nás *pnr* : naiinis; nayayamot.

bá·nat *png* **1:** pag-uunat ng lukot, baliko, o baluktot **2:** pagbatikos **3:** paggulpi – *pnd* **bu·má·nat, mag·bá·nat, ba·ná·tan**.

ba·nát *pnr* **1:** unát **2:** mabikas; matikas.

ba·ná·ta *png* **1:** sadyang sukat ng haba ng puputuling buho na pambakod sa isang bakuran **2:** [*Hil*] hinabing kawayan na ginagawang bitag sa isda.

ba·ná·tan *png* **1:** *Bot* mababang punongkahoy (*Pheantus ebracteolatus*) na pinagkukunan ng tablang karani-

wang ginagamit sa paggawa ng parola **2:** [*banat+an*] : pambalot sa baklad na yari sa mahabang tilad ng kawayang gasigarilyo, kinayas nang maayos at makinis, at dinaling masinsin upang hindi malusutan ng kahit maliit na isda.

ba·ná·to *png* [*Iba Tag*] *Bot* : maliit na punongkahoy (*Mallotus philippensis*) na pinagkukunan ng tina ang bunga : DARANDANG, KAMÁLA.

ba·ná·to *png Bot* : darandáng.

Banaue-Burnay (ba·ná·we-bur·náy) *png* : isa sa mga wika ng mga Ifugaw.

Bá·naw *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Tinggian.

ba·náw *png Bot* [*War*] : guyabano.

ba·náw *pnd* **mag·ba·náw, ba·na·wín** [*ST*] : tanawin mula sa matarik o malayong pook *var* BANÁHAW.

ba·ná·wag *png* [*Ilk*] : daanan sa bundok.

ba·ná·wan *png* : bolang kristal na ginagamit ng mga manghuhula.

ba·ná·wang *png* [*Ilk Pan*] : kanal.

ba·na·wáng *png* : bunton ng kahoy : talaksan.

bá·nay *png* [*Seb*] : mag-anak.

ban-áy *png* [*Ilk*] : taling pandugtong sa mga matá ng lambat.

bá·na·yá·ban *png* : toreng bantayan.

ba·ná·yad *pnr* **1:** mahinahon; marahan; mahinay **2:** *Gra* malúmay ang bigkas.

ba·ná·yaw *png Zoo* [*Hil*] : makamandag na gagambang kulay itim.

ban·bán *png* **1:** *Bot* damo na nilalapat ang katawan at ginagawang basket, baklad, o panutos ng pawid **2:** [*ST*] : bambáki **3:** *Mus* [*Isn*] takumbo.

band *png* [*Ing*] **1:** bánda **2:** iba-ibang kulay o materyales na nakaguhit sa isang bagay **3:** saklaw ng dalasan o habang-alon ng isang spectrum.

bán·da *png* [*Esp*] **1:** pangkat ng musikero : BAND **2:** pangkat ng tao, hayop, at iba pa : BAND **3:** organisadong pangkat ng mga taong may iisang layunin : BAND **4:** makitid at malapad-lapad na pandekorasyong sintas o laso na isinusuot nang paalampay sa balikat o paikot sa baywang : BAND.

ban·dá *pnd, pnb* **1:** dáko; gawî **2:** malapit sa **3:** dápit.

bandage (bán·didz) *png* [*Ing*] : benda.

ban·da·há·li *png* **1:** mayordomo o punong katiwala **2:** tagapangalaga o tagapamahala ng tahanan.

band-aid (bánd-eyd) *png* [*Ing*] **1:** uri ng dumidikit na plaster na may gasa : KORÍTAS **2:** pansamantalang lunas.

ban·da·lâ *png* [*Kap*] : malaki at salasalang sisidlan na may hawakan.

ban·dá·la *pnd* **mag·ban·dá·la, i·ban·dá·la, ban·da·lá·han** [*ST*] : ibuhos o itapon nang malakas.

ban·da·lís·mo *png* [*Esp vandalismo*] : sadya at malisyosong pagsira ng ariarian : VANDALISM.

Bán·da·ló *png* [*Esp vándalo*] **1:** tao na kabilang sa lahing Aleman na nanalasa sa Gaul at Espanya noong ikalimang siglo A D : VANDAL.

bán·da·ló *png* [*Esp vándalo*] : tao na nagwawasak ng mahalagang bagay : VANDAL.

ban·dá·na *png* [*Ing*] : malaking panyo o alampay, karaniwang yari sa seda o cotton : SCARF.

bán·day *pnr* **1:** suwail **2:** ulol **3:** gunggong **4:** hirati.

bandeau (ban·dú) *png* [*Fre*] : makitid na banda na isinusuot sa ulo.

ban·dé·ha *png* [*Esp bandeja*] : malanday at malapad na kasangkapang yari sa losa, tabla, plastik, o metal na ginagamit sa pagdadala ng mga baso at katulad *Cf* TREY : PLATTER.

ban·de·há·do *png* [*Esp bandeja + ado*] : kasangkapan na malaki at biluhabang pinggan na lalagyan ng kanin o ulam : BAHAWÁN, PATILAMBO[1].

ban·dé·ra *png* [*Esp*] : watawat *var* bandila.

ban·dé·ra·do *png* [*Esp abanderado*] : tao na may dala ng watawat, **ban·de·rá·da** kung babae.

ban·dé·ra es·pan·yó·la *png Bot* [*Esp bandera española*] : halaman (*Canna indica*) na may malalaking dahong lunti at bulaklak na karaniwang kulay pula at dilaw.

ban·de·ríl·ya *png* [*Esp banderilla*] : sibat na may palamuti, pang-ulos sa leeg o balikat ng toro.

ban·de·rín *png* [*Esp*] **1:** *Mil* bandila sa kampo **2:** bandilang panghudyat sa riles **3:** bandilang pantrapiko.

ban·de·rí·tas *png* [*Esp bandera + ita +s*] : maliit na bandera : PANDALÁK.

ban·de·ró·la *png* [*Esp*] **1:** bandilang panagisag **2:** bandilang panghudyat.

bán·di *png* [*Kap*] **1:** yaman o kabuhayan **2:** tao na minamahal o inibig.

ban·dí *png* **1:** lupang pinauupahan para kumita **2:** [*Kap*] ibig[4].

ban·dì *png* [*Hil Seb*] : busló; basket.

ban·dí·do *png* [*Esp*] : tulisan.

ban·dí·ha *png* [*Seb Esp bandeja*] : pagkaing ibinigay sa ninong o ninang sa umaga ng binyag o kasal.

ban·di·là *png* : varyant ng **bandéra**.

ban·díl·yo *png* [*Bik Esp bandillo*] : mensahe o balita para sa komunidad.

ban·di·ra *png* [*Mag*] : binaglay.

ban·di·ran *png* [*Bag*] : pinakamaliit na gong sa tangunggo.

band leader (band li·der) *png* [*Ing*] : taong namumuno o nangangasiwa ng banda ng musiko.

bán·do *png* [*Esp*] : pagkakalat ng balita sa hangad na malaman ng lahat.

bán·dok *pnd* **mag·bán·dok, i·bán·dok** [*War*] : ibakás ang paa sa sahig.

ban·do·lé·ra *png* [*Esp*] **1:** asawa ng bandido **2:** babaeng bandolero **3:** sinturon na isinusuot sa ibabaw ng balikat pahalang sa dibdib, may maliliit na silo o bulsa upang paglagyan ng punglo at iba pang maliliit na bagay.

bán·do·le·rís·mo *png* [*Esp bandolero + ismo*] : panunulisan; pananambang; panghaharang.

ban·do·lé·ro *png* [*Esp*] : lalaking magnanakaw o mamamatay-tao, karaniwang kasapi ng isang gang, **ban·do·lé·ra** kung babae.

ban·do·lín *png Mus* [*Esp*] : instrumento na may 8-12 kuwerdas na metál, karaniwang pinagpares-pares at may malalim at bilóg na sound box.

ban·dóng *png* [*Seb*] : malaking bangka na walang katig.

ban·du·rís·ta *png Mus* [*Esp*] : tagatugtog ng bandurya.

ban·dúr·ya *png Mus* [*Esp bandurria*] : instrumento na kauri ng gitara, 14 ang kuwerdas, at hugis itlog ang katawan.

bán·dus *png Asn* [*Ilk*] : kometa.

bánd·wág·on *png* [*Ing*] **1:** wagon na sinasakyan ng banda sa parada **2:** bagay o idea na sinusundan ng marami.

ba·néng·neng *png* [*Pan*] : úgong.

ba·neng·neng *png* [*Mrw*] : ikaapat na gong sa itundak.

bá·ner *png, pnr* [*Ilk*] : matanda; may gulang.

bang *png* [*Ing*] **1: a** malakas at maikling tunog **b** pagsabog **2: a** matalas na dagok **b** ang tunog nito **3:** buhok

na ginupit nang tuwid at nakalawit sa noo **4:** [*Tau*] hikaw.

ba·ngá *png Bot* [*ST*] **:** punò ng palma na sa bundok lamang matatagpuan.

ba·ngà *png*: tulay sa makitid na kanal, karaniwang gawa sa punò ng bunga o kauri nito.

ba·ngâ *png* [*Hil Seb War ST Tag*] **:** sisidlan na yari sa luad at karaniwang sisidlan ng tubig o alak *Cf* BURNÁY, TAPAYAN **:** JAR.

ba·ngâ *pnd* **ba·nga·ín, bu·ma·ngâ, mag·ba·ngâ** [*Bik*] **:** hatiin.

bá·nga-bá·nga *png* [*Ilk*] **:** bungô.

bá·ngad *png* [*Ilk*] **1:** mapurol na talim ng itak, espada, o kutsilyo **2:** gilid ng nakabukás na palad **3:** matigas ang ulo.

ba·ngád *png Bot* [*Iba*] **:** kalumpang.

ba·ngág *png* [*Seb*] **:** bútas *var* lungág.

ba·ngág *pnr Kol*: naiibang pakiramdam bunga ng narkotiko *Cf* HIBÁNG, LASÍNG **:** HIGH[2].

ba·ngák *pnr* [*ST*] **:** tangá; hangál.

bá·ngal *png* [*Seb*] **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, paghabol sa tumatakas na barko ng kaaway.

ba·ngál *png* [*Hil Pan Seb Tag War*] **:** malaking subò **:** SUMPAL.

ba·ngál *pnr* **1:** baság sa gilid **2:** mangmang; walang alam **3:** sangal.

ba·ngá·lan *png Bot*: uri ng saging *var* bungúlan.

ba·nga·lóg *png* [*War*] **:** tubig na maputik at hindi umaagos.

Bá·ngan *png Mit* [*Kan*] **:** babaeng anak nina Kabunyian at Bugan; diwata ng kalangitan.

bá·ngan *png* [*Igo*] **:** babaeng itinalaga upang magtanim ng gabe sa ritwal ng lakat.

ba·ngán *png* [*Kap Tag*] **1:** taguan o imbakan ng ani, gaya ng palay, bigas, o mais **:** BAYSÁ, FOL **2:** kamalig.

bá·ngan *pnb* [*Bik*] **:** sa kabila ng.

ba·ngá·nan *png*: piraso ng kahoy na pamparikit ng apoy.

ba·nga·ná·nan *png Ana* **:** gulugód.

bá·ngan-bá·ngan *png Med* **:** putok-putok na balát ng talampakan.

ba·ngá·nga *png* [*Mrw*] **:** bibig.

ba·ngár *png Mit* [*ST*] **:** punongkahoy na nakapagpapabangis sa aso ang katas kapag ipinahid sa ngipin, at nakapagpapasamâ ng pakiramdam kapag ipinapahid sa balát.

ba·ngár *pnd* **mag·ba·ngár, i·ba·ngár, ba·nga·rín** [*ST*] **:** turuan ng mabuting ugali ang hayop.

bá·ngas *png*: gasgas o sugat sa mukha.

báng-as *png Bot* [*Ilk*] **:** palay na malagkit, mabalahibo, at may puting butil.

ba·ngás *pnr*: may malubhang pinsala sa mukha, lalo na sa panga.

ba·ngát *pnr*: tuliro; tulingág **:** ALIPÓNG.

ba·nga·tí *png Bot* [*Bik Seb Tag*] **:** sagà.

bá·ngaw *png Zoo* **1:** malaking lángaw (*Hippobosca equina*) **:** BAYÁNGAT, BAYÚNGAW, LAGÓNG, PALÁNGAT, TENDEK **2:** [*Seb*] bahaghari.

bang-áw *pnd* **mag·bang-áw, bang-á·win** [*ST*] **:** tanggapin nang malinaw o maliwanagan ang isip.

báng-aw *pnr* **:** ulol; baliw; hibang.

ba·nga·wí·san *png Bot* [*Ilk*] **:** saging na malaki, madilaw, at makapal ang balát.

bá·ngay *png*: babág.

ba·ngay·ngáy *png Zoo*: uri ng maliit na isda sa ilog *var* bangingay **:** BUWÁGAN, PALÓWON, SAGUYON.

bang·báng *png* **1:** [*Kap Seb Tag*] kanál *var* bambáng **2:** [*Hil*] droga **3:** [*Ilk*] halamang gamot **4:** [*Mrw*] bulag **5:** [*Mag*] tinapay; biskuwit **6:** *Kar* [*Pan*] páet **7:** [*War*] uka sa niyog.

bang·báng *pnr* [*Seb*] **:** salungat; laban.

ba·ngéd *png* [*Ilk*] **1:** tagatugis, *hal* asong tinuruang manugis **2:** kabundukan.

bá·nger *png* [*Mrw*] **:** kabkab[1].

ba·ngét *png* [*Pan*] **:** bahò.

báng·ga *png Zoo* [*Seb*] **:** katába.

bang·gâ *pnd* **ma·bang·gâ, i·bang·gâ, bu·mang·gâ** [*Kap Tag*] **:** itagis nang malakas ang isang bagay sa isa pang bagay **:** BÁBAG[2], DUNGPAR, TAPÀ.

bang·gák *pnr* **:** tanga.

báng·gal *png*: pagputol sa sanga ng punongkahoy.

bang·gá·la *png* [*Mag*] **:** barò[1].

bang·gé·ra *png* [*Esp larguera*] **:** maliit na ekstensiyon na ikinakabit sa durungawan at lalagyan ng gamit pangkusina *Cf* BANGGERAHAN, ESTÁNTE, KALÍNG.

bang·ge·ra·hán *png* [*Bik Hil Tag banggera + han*] **:** banggéra.

báng·gi *png* [*Bik*] **:** gabi.

bang·gí *pnr* [*ST*] **:** gútom.

bang·gi·á·nay *png Lit Mus* [*Hil*] **:** pagtatalo sa pamamagitan ng pag-awit ng kuwento sa buhay *Cf* DUPLO.

bang·gi·ít *png* [*Seb*] **:** bangis – *pnr* **bang·gi·i·tán.**

bang·gít *png* **1:** [*Kap Tag*] sambit; sabi **2:** hagis – *pnd* **bang·gi·tín, mag·bang·gít, bu·mang·gít.**

báng·god *pnd* **mag·báng·god, bang·gú·rin, i·báng·god** [*Seb*] **:** magkudkód.

báng-gol *pnr* [*ST*] **:** pandak at mataba *Cf* SIGIK.

báng·had *png* [*Tau*] **:** dote.

báng·hag *png* [*Seb*] **:** singhál.

bang·háy *png* **1:** boradór **2:** balangkás **3:** krokis[2] **4:** plano **5:** proyekto **6:** *Lit* buód ng kuwento **7:** *Gra* pagbabago ng anyo o paglalapi ng pandiwa.

bang·hî *png Mus* [*Ayt-Mbk*] **:** palendag.

bang·hik *png Mus* [*Ayta*] **:** plautang kawayan *var* bangsik.

bá·ngi *png* **1:** *Bot* punongkahoy (*Caryota cumingii*) na mahibla **:** NÍNGNANG **2:** [*Ilk*] katutubong sayaw na paikot-ikot.

ba·ngí *png* [*Kap*] **:** tutóng.

ba·ngî *png*: pag-iihaw ng mais o karne.

ba·ngí·bang *png* [*Ifu*] **1:** *Mus* kalutang **2:** [*Iba*] plumahe ng ibon at iba pang hayop, karaniwang kinukulayan at ginagamit na palamuti sa mga sombrero, gora, o kapasete **:** BALANGÉT **3:** [*Ifu*] **a** tabla na pamalo **b** *Mus* instrumentong hugis hanger, yari sa kahoy, at hinahampas ng kaputol ng kahoy para patunugin, karaniwang ginagamit sa mga ritwal.

ba·ngi·bang *png Mus* [*Iba*] **:** instrumentong pangmusika na yari sa kahoy at hugis hanger na hinahataw.

ba·ngí-ba·ngí *png Zoo* [*Hil*] **:** uri ng maliit na crustacean na magkahalong puti at asul ang kulay at hindi maaaring kainin ng tao.

ba·ngíd *pnr* [*ST*] **:** manhid, karaniwang ang paa.

ba·ngíg *png* [*Ilk*] **:** punyal na hugis dila.

ba·ngíl *png* [*Hil Seb War*] **:** kalso[1].

ba·ngíl *pnr*: pilipít.

ba·ngi·lán *png*: buhok o balahibo ng hayop na salu-salubong.

ba·ngín *png Heo* [*Kap Tag War*] **:** makitid na lambak na may matarik na gilid, karaniwang bunga ng pag-agnas ng rumaragasang tubig *Cf* LÚNAS[7] **:** BAWÁNG[2], BÛ-NGAW, GALÁMAT, PRESIPÍSYO, RAVINE, TALONTÓNAY, TILÚNAS, TINGKUBÁ.

bá·ngin *pnr* [*War*] **:** marahil; bakà.

ba·ngí·ngay *png Zoo* : varyant ng **bangayngay**.

bá·ngir *png* [*Ilk*] : kabila.

ba·ngís *png* [*Bik Kap Hil Seb Tag*] : malahayop na bagsik : BANGGIÍT, DAWÉL.

ba·ngít *pnr* : balbón; balbásin.

bang·ká *png* : hugis-bangkang lalagyan ng kopra, yari sa matigas na kahoy at hinihila ng kalabaw.

bang·kà *png* [*War*] : ípis.

bang·kâ *png* **1:** maliit na sasakyang pantubig, karaniwang inuka sa kahoy, ginagamitan ng sagwan upang umusad, at may layag o katig kung minsan **2:** pangkalahatang tawag sa lahat ng maliit na sasakyang pantubig *Cf* VÍNTA : ÁWANG, BARÓTO[1], BOAT, TATAYÁ **3:** tao na kalaban ng tumataya sa sugal.

bang·ká·ak *png* : pamamaga ng tiyan ng patay na hayop.

bang·kág *pnr* [*Bik*] : mahumaling sa pag-ibig.

báng·kag *png* [*Ilk*] **1:** lupain sa bundok na walang patubig **2:** paglinang **3:** paglunsad **4:** pagbaba.

bang·kál *png* **1:** *Bot* [*Hil Seb Tag War*] punongkahoy (*Nauclea orientalis*) na mataas, tuwid, kulay dilaw, at ginagamit na gamot sa bukol o tumor ang dahon **2:** *Bot* mataas na punongkahoy (*Nauclea junghuhnii*) na umaabot hanggang 25 m **3:** *Ark* [*Esp bancal*] terasa.

bang·ká·lan *png Bot* : dangkalan.

bang·ka·láng *png Zoo* : kauri ng butikî at bubúli (order *Caudata*), may mahabang buntot at balát na makinis at madulas : ALIBÓT, BASÁKAY, KÍNBABALÁK, TABÁLIK, TABILÍ, TAMBALÍHAN, TREBÁLAK.

báng·ka·lá·san *pnr* : malasado; hindi gaanong luto.

bang·ka·lá·wan *png Bot* : uri ng malaking punongkahoy (*Terminalia calamansanai*) na tumataas nang 30 m.

bang·ka·ró·te *pnr* [*Esp bancarrota*] **1: a** walang kakayahang legal na magbayad ng utang at pinamamahalaan ng hukuman ang ari-arian **b** nililitis ng hukuman dahil dito **2:** said na said : BAHÉTE[2].

bang·kás *png Zoo* [*Kap Tag*] : tandang na kulay dilaw at kape na nababatikan ng puti ang balahibo *Cf* BULIK, TALISAYIN : BÚREK.

bang·ká·so *png* : bilog na bakol,yari sa nilalang yantok o buli.

bang·kát *png* **1:** [*Kap Tag*] uri ng pinong lubid **2:** [*Kap Mrw Tag*] pansalalay na bilog.

báng·kat *png* [*War*] : sisidlan ng palay.

bang·ka·tán *png* [*ST*] : uri ng salakab.

báng·kaw *png* [*Hil Seb War*] : sibát.

bang·káy *png* [*Bik Hil Ilk Mag Pan Seb Tag*] : patay na katawan ng tao o hayop : BANGKÉ, CADAVER, LABÍ[2], MINATÁY.

bang·ké *png* [*Kap*] : bangkay.

bang·ké·ro *png* [*Esp banquero*] **1:** mamamangkâ **2:** banker[1] **3:** kapitalista sa sugal : BANKER[2].

bang·ké·ta *png* [*Esp banqueta*] : gilid ng daan, karaniwang mataas, sementado, at dinaraanan ng mga naglalakad : ASÉRA, SIDEWALK.

bang·ké·te *png* [*Esp banquete*] **1:** pistang labis ang rangya : BANQUET, PIGÍNG **2:** pormal o seremonyal na hapunan, karaniwang sinusundan ng mga talumpati : BANQUET, PIGÍNG.

báng·kig *pnr* [*War*] : tigang.

bang·ki·kì *pnr* [*ST*] : hindi totoo; bulaklak ng dila.

báng·kil *png Ana* : pangil.

bang·kíl *png* [*Ilk*] **1:** bilóg na metal o kahoy sa loob ng pinto o bintanang pinadadausdos o pinadudulas **2:** metal o kahoy na pampilipit o panghigpit ng lúbid **3:** kasangkapan.

bang·kí·las *png* : balikaskas[2].

bang·ki·líng *png Bot* : karmay.

bang·ki·líng *pnr* : pihít.

bang·kíl·ya *png* [*Esp banco + illa*] **1:** kasosyo **2:** kapareha; kasama.

bang·kíl·yo *png* [*Esp banquillo*] : kasangkapan para isalalay o ipahinga ang paá : FOOT STOOL.

báng·king *pnr* [*Ilk Pan*] : hindi pantay.

bang·king *png* [*Tau*] : surot.

bang·ki·ró·an *png* [*Mar*] : bantílan[2].

bang·kít *png* **1:** panghikayat sa kasamaan *Cf* TUKSO, UDYOK, SULSOL **2:** [*Tau*] ápog.

bang·kí·to *png* [*Pan War*] : silya na walang sandálan *Cf* BANGKÍLYO : STOOL, TABORÉTE.

bang·ki·wî *png* : paglalaro sa salita.

báng·ki·yáw *png* : piraso ng tela o sirang banig na may tagdan at itinatayo sa bukid upang ipantakot sa mga ibon *Cf* BALYÁN.

báng·ko *png* [*Esp banco*] **1:** establisimyentong nangangalaga, nagpapahiram, at nagpapalit ng salaping inilagak ng mga kostumer, nagbabayad at nagpapautang ng salapi, at nagsasagawa ng iba't ibang transaksiyong pampinansiya : BANK **2:** salapi ng kapitalista sa sugal **3:** alinmang reserbang suplay **4:** pook na tinggalan ng gayong suplay.

bang·kô *png* : mahabang upúan para sa tatlo o higit na tao, walang sandalan at walang patungan ng bráso : BENCH[1].

báng·kog *pnr* [*War*] : nakamamangha.

bang·kó·ro *png Bot* [*Mag Seb Tag*] : apátot *var* bankoro.

bang·ku *png* [*Iva*] : upuang dalawa ang paa, 15 sm ang taas, at karaniwang kasama ng dulang.

báng·kud *png* [*Kap*] : kagamitang pamputol ng kawayan, mahaba ang hawakan, at nakakurba ang talim.

bang·kú·do *png* **1:** *Bot* maliit na punongkahoy na may tuwid at makinis na katawan at tumataas hanggang 10 m **2:** [*Ilk*] cotton na pula.

bang·kú·kang *png* **1:** *Zoo* kulisap na kauri ng salagubang **2:** *Med* uri ng sakit sa balát na kumakalat sa buong katawan.

bang·kú·lis *png Zoo* : uri ng isda (family *Atun*).

bang·kú·lon *png Bot* : malayerbang baging (*Cardiospermum halicacabum*) na kahawig ng gisantes.

bang·ku·lóng *png* **1:** bitag para sa daga o ibon **2:** panghuli ng isda.

bang·kung *png* [*Tbo*] : itak na karaniwang ginagamit sa taniba.

bang·ku·tà *png* **1:** *Zoo* malaking uri ng pusít **2:** malalaking bato sa ilalim ng dagat *Cf* BATÓNG-DÁGAT.

bang·ku·wáng *png Bot* [*Bik Kap Tag*] : halamang tubig (*Scirpus crossus*) na ginagamit sa paglalala ng banig : BALANGGÓT, BALÍW, BARÉW, HAMÁK, IKÁMEN, IKAMÉN, TIKÍW.

bang·láw *pnd* [*ST*] : tanggapin nang malinaw o maliwanagan ang isip nang sintalim ng palakol.

bang·láy *png Bot* **1:** *Bot* halamangugat (*Curcuma longa*) na kahawig ng luya at ginagamit na pantina o pangkulay ang laman **2:** [*Tau*] dayami.

bang·láy *pnr* [*ST*] : makatarungan.

bangle (báng·gel) *png* [*Ing*] : matigas at pabilog na galáng.

bang·lín *png* : imbakan ng palay.

bang·lót *png* **1:** pantali sa hihilahing troso **2:** pantali sa bubong ng bahay.

bang·lú *png* [*Kap*] : varyant ng **bangó**.

bang·lus *png* [*Tau*] : bibig.

báng·nas *pnr* [*Kap*] : panís.

ba·ngó *png* [*Mar Tag*] : kaakit-akit na amoy, karaniwang mula sa bulaklak, yerba, o pabango *Cf* BÁHO, HALIMÚYAK *var* banglo, banglu : ALÍMYO, ÁMYON, BALINGÍT, HALIMUNMON, HAMÓT, HUMÓT, KANÁYO, NÁYO, SAMYÓ – *pnr* **ma·ba·ngó**.

ba·ngó·bang *pnr* [*ST*] : may sunong, kilik, o bitbit na maraming bagay.

bá·ngod *png* : sagabal.

bá·ngol *png* **1:** [*ST*] pagpapawalang sala **2:** paninísi.

bá·ngot *png* **1:** [*Seb*] busál **2:** *Zoo* lawin na nakagagawa ng pugad mula sa mga tuyong yerba **3:** isda o karneng pampalasa.

ba·ngót *pnr* : patulis o pahilis, gaya ng dulo ng sinulid, na isinusulot sa butas ng karayom.

bang·ráw *pnd* **bang·ra·wán, bu·mang·ráw, mag·bang·ráw** [*Bik*] : mag-ilaw.

báng·ros *png Zoo* [*Hil Seb War*] : bangús.

bangs *png* [*Ing bang +s*] : buhok na nakalugay sa noo, hanggang itaas ng kilay : KABULAY.

bang·sî *png* **1:** maliit na túbo na ginagamit pansipsip ng likido : ÁNSOK, HALUSAN, ISTRÓ, KULÍSEP **2:** plauta na gawa sa dayami **3:** *Zoo* isdanlawin *var* bansî.

báng·si *png Zoo* [*Seb*] : bálang[1].

bang·sik *png* [*Agt*] : banghik.

báng·to *png Bot* [*Hil*] : bukawe.

Bangued (bang·géd) *png* : kabesera ng Abra.

ba·ngú·ngon *png* [*Zoo*] : uri ng susô na hugis balisungsong at humahaba nang hanggang 90 mm.

ba·ngú·ngot *png* **1:** [*Seb Tag War*] masamang panaginip na maaaring humantong sa pagkamatay : BATÍBAT, LEPLÉP, NGÁRAT, ÚROM, UM-OM **2:** *Ark* táling nagbibigkis at nagpapahigpit sa pantukod ng bubong.

ba·ngús *png Zoo* [*Bik Kap Iba Ilk Mag Tag*] : isdang alat o isdang tabang (*Chanos chanos*) na may pino at kulay gatas na kaliskis; pambansang isda ng Filipinas *Cf* SÁBALO, *var* bangós : BÁNGROS, BETÉL.

bá·ngut *png* **1:** sa sinaunang lipunang Bisaya, busal **2:** sa sinaunang lipunang Bisaya, tatô na inilalagay sa mukha, tulad ng maskarang nakatatakot.

ba·ngu·wás *pnr* : mababa o nakayutyot dahil sa págkakalagáy ng mabigat na bagay.

Báng·yan *png* : Mangyan.

bang·yás *png Bot* : punongkahoy (*Terminalia comintana*) na tumataas nang 25 m, at may mabango at dilaw na bulaklak na pinakukuluan upang ipanggamot sa pagtataé.

bang·yáw *png Zoo* : uri ng bángaw : BANGYÓ, BINGRÁW.

bang·yî *png* : mabahong amoy ng pataba.

bang·yó *png Zoo* [*Kap*] : bangyáw.

ban·hà *png* [*Seb*] : ingay.

ban·hî *png* [*Bik*] : punlâ.

ban·hód *png* [*Seb War*] : pulikat.

bá·ni *png* [*Seb*] : saha.

ba·ní *png* **1:** [*ST*] paghikayat sa sinuman tungo sa masama **2:** *Bot* balikbalik.

ba·ni·ba·ní *png* [*ST*] : balatkayo o pagkukunwari.

ba·ni·dád *png* [*Esp vanidad*] **1:** layon o gawain na maitampok ang sarili para hangaan ng iba : VANITY **2:** kawalang saysay o kabuluhan : VANITY.

ba·ni·dó·sa *pnr* [*Esp vanidosa*] **1:** walang tunay na halaga o importansiya; walang batayan; walang halaga **2:** labis na ipinagmamalaki ang sariling itsura at katangian, **ba·ni·dó·so** kung lalaki.

ba·níg *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** saping panlapag, karaniwang gawa sa nilálang bulí, dahon ng sasá, bambán, at plastik at inilalatag para tulugan o kainan : DÁSE, HAMÁK, IKAMÉN **2:** latag ng katipunán ng maliliit na bagay, karaniwang aspile, gamot, selyo, at binubuo nang may tiyak na bilang.

ba·ní·it *png* [*Ilk*] **1:** amoy ng nasusunog na buhok at katulad **2:** pangangati dulot ng init – *pnr* **na·ba·ní·it**.

ba·ní·ka *png* [*Seb*] : bukid.

bá·nil *png* **1:** makapal na libág o dumi ng ugat sa leeg **2:** *Bot* nakaumbok sa lupa ang mga ugat ng punongkahoy **3:** *Med* pamamagâ ng ugat : BUKNUL **4:** marká sa balát dulot ng hampas o hataw.

ba·ní·lad *png* [*Seb*] : pampang.

ba·ní·lag *png* [*Ilk*] : estanteng gawa sa kawayan at pinaglalagyan ng mga kasangkapang pangkusina.

ba·ní·lar *png Bot* [*ST*] : uri ng punongkahoy.

bá·nis·ter *png* [*Ing*] : gabay at balustre ng hagdan.

ba·ní·tan *png Bot* [*ST*] : malaking punongkahoy na hugis mangga ang mga dahon.

bán·jo *png Mus* [*Ing*] : instrumento na karaniwang may limang kuwerdas, bilóg at tila tamburin ang katawan, at mahaba ang leeg na may mga traste.

bank (bangk) *png* [*Ing*] **1:** bángko **2:** padalisdis na gilid ng ilog; pampang ng ilog **3:** dalisdis[2] **4:** artipisyal na dalisdis ng kalsada at katulad, upang mapanatili ang bilis ng sasakyan sa pagliko sa kurbada.

bank account (bangk a·káwnt) *png* [*Ing*] : salaping inilagak sa bangko at maaaring kunin o ilabas ng nagdeposito.

ban·ká·way *png* [*Seb*] : barobankay.

banker (bángk·er) *png* [*Ing*] **1:** tao na namamahala o nagmamay-ari ng bangko : BANGKERO[2] **2:** bangkero[3].

bank holiday (bángk hól·i·dey) *png* [*Ing*] : alinmang araw na sarado ang bangko.

banking (bángk·ing) *png* [*Ing*] **1:** transaksiyong pangnegosyo ng isang bangko **2:** pamamalakad o pangangasiwa ng bangko.

ban·kíng-ban·kíng *pnr* : hindi pantay ang pagkakahanay ng mga bagay.

banknote (bángk·nowt) *png* [*Ing*] : nakasulat na pangako ng pagbabayad mula sa bangko.

ban·kó·ro *png Bot* [*ST*] : varyant ng **bangkoro**.

ban·ko·ro·hán *png* [*ST*] : kumot na kinulayan ng ugat ng punong bankóro.

ban·kó·ta *png* [*ST*] : tangrib.

bankrupt (bángk·rapt) *png, pnr* [*Ing*] : pagkaubos ng puhunan; pagbagsak ng negosyo : BANGKAROTE.

ban·lág *png* : paglalayag paayon sa ihip ng hangin.

ban·lág *pnr* [*Kap Tag*] : bahagyang duling : BALANÁKON, GILÁBOT, MANÚK-MANUKÓN.

bán·lak *png* [*ST*] : biglang pagbuhos ng tubig sa halaman.

ban·lák *pnd* **mag·ban·lák, ban·la·kín** [*ST*] : higitin o batakin ang tali, tulad ng sa tirador.

ban·lát *png* **1:** [*Kap Tag*] kurál ng baboy **2:** *Zoo* isdang nahuhuli sa ilog **3:** maliit na baklad **4:** maliit at pa-

nandaliang silungan sa gubat o bundok.

ban·láw *png* **1:** paghuhugas ng sinabón **2:** muling pagligo matapos maligo sa ilog, dagat, swimming pool, at katulad – *pnd* **mag·ban·láw, ban·la·wán**.

ban·lí *png* **1:** panandaliang pagbubuhos o paglulubog sa kumukulong tubig ng hilaw na pagkain **2:** pasò dahil sa talsik ng mainit na tubig.

ban·lík *png* [*Kap Tag*] **:** mabuhanging putik na iniwan ng nagdaang baha.

ban·li·líng *pnr* [*ST*] **:** nakayuko sa isang tabí.

ban·li·lís *png* [*ST*] **1:** pag-angat ng takip dahil sa ihip ng hangin **2:** pagtalikod nang pagalit sa kaharap.

ban·li·lís *pnd* **mag·ban·li·lís, bu·man·li·lís, ban·li·lís** [*ST*] **:** itiklop o ayusin ang banig.

ban·li·lís *pnr* [*ST*] **:** nakasimangot.

ban·li·ók *pnd* **mag·ban·li·ók, i·ban·li·ók, ban·li·u·kín** [*ST*] **:** bantuan.

ban·lís *pnd* **mag·ban·lís, i·ban·lís, ban·li·sín** [*ST*] **:** bawiin ang nawala; gumanti o bumawi, karaniwan sa pagkatalo.

ban·lóg *png Zoo* **:** isdang alat na katulad ng tanigi ngunit maraming batik at matibo ang palikpik.

ban·ló·gan *png* **:** uri ng togi na matigas at mahirap lutuin *var* banyógan.

ban·lo·gó *png* [*ST*] **:** gitlá.

ban·lóng *png* [*ST*] **:** palayan na ginawang pabilog upang maibukod sa ibang pitak.

ban·lóng *pnd* **mag·ban·lóng, ban·lu·ngín, ban·lu·ngán** [*ST*] **1:** talunin ang iba sa pamamagitan ng abilidad o lakas **2:** liliman ang isang puno para hindi lumaki.

ban·lóng *pnr* [*ST*] **:** hindi tuwid ang hanay.

ban·lós *png* **:** ungguwento.

ban·lós *pnd* **mag·ban·lós, i·ban·lós, i·pam·ban·lós :** alisin ang himaymay o buhok sa rabáw ng mga bagay.

Bán·na *png Mit* [*Kal*] **:** bayani ng epikong-bayang *Ullalim,* anak nina Dulliyaw at Dinanaw.

ban·nág *png* [*Iba*] **:** ilog.

ban·na·gáw *png* [*Ilk*] **:** hunyango.

ban·na·sák *png Zoo* [*Ilk*] **:** buteteng may dalawang paa.

ban·ná·wag *png* [*Ilk*] **:** bukang-liway-way[1].

banner (bá·ner) *png* [*Ing*] **1:** mahabang piraso ng tela na may sagisag, islogan, o disenyo, ibinibitin sa kalye o harapan ng gusali, o binibitbit na nakatali sa patpat o kahoy ang magkabilang dulo **2:** bagay na itinuturing o itinatanghal bilang simbolo **3:** ulo o titulo ng balita sa pahayagan.

bán·ni *png* [*Iba*] **:** sakít.

ban·nóg *png* [*Ilk*] **:** págod.

bá·no *png* [*Esp vano*] **:** mababaw; walang pakinabang.

ba·nô *pnr* **:** lampa.

ba·nóg *png Zoo* [*Hil Seb War*] **:** láwin *var* banúg.

ba·no·ga *png* [*Kal*] **:** bintana ng kubo.

ba·nó·gan *png Zoo* **:** páol.

bá·nog-bá·nog *png* **1:** [*Seb*] sarang-gola **2:** *Tro* [*Bil*] kinabua.

ba·nog·lá·win *png* **:** kasangkapang ginagamit sa pag-alam ng direksiyon ng hangin **:** GIRIMPULÁ, KATÁBYENTO, PABILÍNG, PALÍGPALIG, PAPÁLID, PATUBILÍNG, PIRÁPIR, PÚLAD, TUDLÒ-HANGIN.

ba·no·kag *png* [*Mrw*] **:** kalisag.

bá·nor *png* [*Ilk*] **1:** piraso ng pinatuyong isda o karne **2:** *Bot* lentehas na mahahaba ang bunga.

bá·nos *png* **:** isang bloke ng mga pitak ng lupang sakahan.

bá·nos *pnd* **mag·bá·nos, bu·má·nos** [*War*] **:** sumalisi.

ba·nós *pnr, pnb* **:** lahat.

bá·not *png Bot* [*ST*] **:** isang uri ng baging na pambigkis.

ba·nó·wa *png* [*ST*] **:** ang langit o ang panahon.

bá·noy *png Zoo* **:** malaking ibon (genus *Haliaetus*) na kilala sa kakayahan ng taas sa paglipad at talas ng paningin **:** ÁGILÁ, EAGLE, KALÍ[1], KAMBATÂ, KULAGÓ, MANAÓL.

banquet (báng·kwit) *png* [*Ing Fre*] **:** bangkete.

ban·sâ *png* **1:** komunidad ng mga mamamayan na may iisang lahi, kasaysayan, wika, kultura, at pamahalaan **:** COUNTRY, NASYÓN, NATION **2:** teritoryo ng komunidad na ito **:** COUNTRY, NASYÓN, NATION.

ban·ság *png* **1:** [*Kap Tag*] islogan; motto **2:** [*Bik Kap Tag*] pagmamayabang ; pagmamalaki **3:** kilalang tawag sa isang tao bukod sa kaniyang tunay na pangalan *Cf* TAGURÎ **:** ALYÁS **4:** apelyido.

ban·ság *pnr* [*Pan*] **:** sabáy.

ban·sa·la·gín *png Bot* **:** punongkahoy (*Mimusops parvifolia*) na mayabong, tumataas nang hanggang 15 m, at nakakain ang bunga **:** PÁSAK[2].

bán·saw *png* **:** hindi panayang paggawa.

ban·sá·way *png Zoo* [*Ilk*] **:** alimásag.

bán·say *png* [*Seb*] **:** sanay – *pnd* **mag·bán·say, ban·sá·yin, i·bán·say**.

ban·sî *png* **:** varyant ng **bangsî**.

bán·sil *png* **1:** [*Seb*] gintong ngipin **2:** *Med* [*War*] metal na isiningit sa pagitan ng mga ngipin **3:** sa sinaunang lipunang Bisaya, tulos na gintong sumusuporta sa halop ng ngipin.

ban·sí·lay *png Bot* **:** punongkahoy (*Ouratea augustifolia*) na may dahong magkakapares at kahugis ng talim ng sibat.

ban·síw *png* **:** baho.

ban·si·yár *png Bot* [*ST*] **:** bungangkahoy na katulad ng pinyones.

bán·sok *png* [*Bik*] **:** bangsî[1].

ban·sót *pnr* **:** napigilan ang paglaki o pag-unlad **:** GUTÚT.

ban·sú·roy *png* [*Ilk*] **:** sinaunang uri ng palay na mabalahibo at kulay pula ang butil.

ban·tâ *png* **1:** pagpapahayag ng intensiyon o determinasyong magdulot ng pananakit, parusa, o pinsala bilang ganti *Cf* TANGKÁ, BALAK **:** THREAT **2:** anumang nagpapahiwatig ng maaaring mangyari o dumating na pinsala, kasamaan, o dahas **:** THREAT **3:** [*Hil Tag*] bintáng **4:** *Kol* sa Batangas, akalà.

ban·ta·an *png Lit* [*Mrw*] **:** kuwento.

ban·tád *pnr* **1:** busóg na busóg **2:** naiinip; nayayamot **3:** suya; sawa.

ban·tág *png* **:** muling paglalâ ng papagaling nang sugat o pilay dahil sa pagkilos ng pasyente *Cf* BÍNAT.

ban·ták *png* [*Ilk*] **1:** balsa na may layag at ginagamit sa pangingisda **2:** kawit na ginagamit sa pangingisda, ikinakabit sa patpat ng kawayan.

ban·tál *png* [*Hil Mar*] **:** bungkos o balútan, karaniwan ng maruruming damit.

ban·ta·lí·naw *png Bot* **:** punongkahoy na biluhaba ang dahon, puti ang bulaklak, katamtaman ang taas, at gamot sa ubo ang katas ng balát **:** BULUNG-ÍTA.

bán·tam *png* [*Ing*] **1:** alinmang maliit na lahi ng hayop, tulad ng manok, itik, o gansa **2:** maliit ngunit agresibong tao.

bantamweight (bán·tam·wéyt) *png* [*Ing*] **1:** timbang sa ilang isports, nasa pagitan ng flyweight at featherweight, 51-54 kg sa amateur boxing ngunit nag-iiba para sa propesyonal **2:** atletang may ganitong timbang.

ban·tás *png Gra* **:** panandang ginagamit sa pagpapangkat ng salita **:** PUNCTUATION, PUNTUWASYÓN.

ban·táy *png* [*Bik Hil Ilk Mag Mar Pan Seb Tag War*] **1:** sinumang may tungkuling mangalaga sa isang bagay, tao, o pag-aari *Cf* ABÁNG **:** GUWARDIYÁ, SENTINEL[1], TÁNOD **2:** bákay[1].

ban·ta·yáw *png* [*War*] **:** kawayang higaan o upuan; papag.

ban·tá·yog *png* **:** monumento.

ban·táy-sa·la·kay *pnr* **:** hindi mapagtitiwalaan.

ban·té *png* [*Kap*] **:** bákay.

ban·tí·gi *png Bot* [*Bik Seb Tag War*] **:** halaman (*Pemphis acidula*) na nabubuhay sa dalampasigan at mabatong talampas.

bán·til *png* [*War*] **:** tigang na lupà.

ban·tí·lan *png* **1:** [*Kap Tag*] *Ark* plataporma o salalay na nasa paánan ng hagdanan **2:** piyér; pantalán; daungan **:** BABALÍWAN, BANGKIRÓAN, DUGKÁAN, DULÚNGKÁAN, DÚNGKAÁNAN, SANGLÁRAN, WÁYANG, SALTÁHAN **3:** paliguan na malapit sa pampang ng ilog.

ban·ti·láw *png Bot* [*ST*] **:** togi o gabe na hindi lumalambot kahit lutuin, gaya ng banlogan.

ban·ti·láw *pnd* **ban·ti·la·wín, mag·ban·ti·láw, bu·man·ti·láw** [*ST*] **:** hanapin ang bagay na nawalâ **:** BANTIYÁW.

ban·ti·láw *pnr* **1:** hindi sapat ang init ng apoy upang makapagluto **2:** hindi masinop ang pagkakagawa ng isang bagay.

bán·ting *png* **1:** *Isp* marahang hampas sa bola **2:** [*Hil*] káwad[1] **3:** [*Pan*] bagtíng[3].

ban·ti·ngí *png Bot* [*ST*] **:** mababang punongkahoy na malabay ang dahon.

ban·ti·tî *png* **1:** [*Tsi*] banayad na pagpapatulo ng mga huling patak ng tubig kapag sinisimot ito **2:** pagkaantala.

ban·ti·tô *pnr* [*War*] **:** kuripot.

ban·ti·yáw *png* [*ST*] **:** tiktik.

ban·ti·yáw *pnd* **mag·ban·ti·yáw, i·ban·ti·yáw, ban·ti·ya·wín** [*ST*] **:** magbantiláw; bantilawín.

ban·tô *png* **:** paghahalo ng malamig na tubig sa mainit na tubig **:** NAWNÁW, SAGÓL, SAKÓT, SAMBÓD, SIMBÓG, TABAYÁW, TIBHÓNG, TIGHÓNG – *pnd* **mag·ban·tô, ban·tu·án.**

bán·tod *png* [*Hil*] **:** dalatan[1].

ban·tód *png* **1:** diyametro **2:** lupang tigang.

ban·tóg *png* [*Ilk*] **:** tuyong kapatagan.

ban·tóg *pnr* [*Hil Pan Seb Tag*] **1:** may malaganap na pagkilala, karaniwan dahil sa magandang katangian o mahusay na tagumpay *Cf* kilábot **:** TANYÁG, KILALÁ, PROMINÉNTE[2], SIKÁT.

ban·tók *png* **:** mataas na bahagi sa prowa o popa ng bangka.

ban·to·kan-la·wí *png Zoo* [*ST*] **:** tandang na tinutubuan ng palong.

ban·to·kí *pnr* [*ST*] **:** tunáw o lusáw.

ban·to·lán *png* [*Bik*] **:** dagdag na kawal o kagamitan.

ban·to·lí·naw *png* **:** pagdilim ng araw sa pagsisimula ng eklipse.

Bán·tong *png Mit* [*Bik*] **:** isa sa tatlong bayani sa *Ibalon.*

ban·tót *png* **:** amoy ng tubig na matagal nang nakaimbak.

Ban·to·wá·non *png* **:** pangkating etniko na matatagpuan sa isla ng Banton, Romblon.

Ban·tú·gan *png Lit* [*Mrw*] **:** magiting na mandirigma at bayani sa *Darangan,* epikong-bayan ng mga Maranaw.

ban·tu·kan·la·wî *png Zoo* **:** varyant ng **bantokan-lawî.**

ban·tu·là *png Mus* [*Mns*] **:** koratong.

bán·tu·lí·haw *png Bot* **:** kamagong[2].

ban·tû-lin *png* [*Bik*] **:** balita.

ban·tu·li·náw *pnr* [*War*] **1:** payapa; panatag **2:** maaliwalas.

ban·tu·lót *pnr* **:** urong-sulong.

ban·tut *png, pnr* [*Tau*] **:** baklâ.

ba·nu-ba·nu *png* [*Tau*] **:** balak.

ba·nú·gon *png Zoo* [*Bik*] **:** paol.

ba·nu·ka·lág *png Bot* **:** maliit na punongkahoy na nagagamit ang langis sa paggawa ng sabon.

ba·nú·ot *png* **:** sulo na nilalagyan ng sariwang damo ang mitsa upang magsabog ng makapal na usok.

ba·nu·su *png Bot* [*Tau*] **:** tuyong dahon ng tabako.

ba·nu·tun *png Mus* [*Mag*] **:** tunog ng kudyapi na tinutularan ang huni ng daga.

bán·wa *png* **1:** *Bot* [*War*] damó **2:** bayan[3].

ban·wá *png* **1:** [*Kap*] langit **2:** [*Kap*] taon[1].

bán·wag *png* [*Seb*] **:** sulô.

Ban·wá·on *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Manobo.

ban·wár (ban·wár) *png* [*Ilk*] **:** bayani.

ban·wít *png* [*Pan*] **:** baliwasnán.

ban·wít *pnd* **ban·wi·tín, bu·man·wít, mag·ban·wít** [*Bik Pan*] **:** maming-wit; manghuli ng isda sa pamamagitan ng kawil at pain.

ban·ya·gà *png, pnr* [*Kap Tag*] **:** dayuhan o pagiging dayuhan **:** ALIEN[1], FOREIGN, STRANGER.

ban·yá·ga *png* [*War*] **:** masamang tao.

bán·yak *pnd* **bu·mán·yak, ban·yá·kin** [*War*] **:** tadyakan.

ban·ya·kís *png* **:** silo na isinusuot sa paa ng isang umaakyat sa poste, punongkahoy, at iba pa upang makaakyat nang mabilis.

bán·yan *png* [*San*] **1:** *Bot* malaking punongkahoy (*Ficus benghalensis*) na katutubo sa India, nakalawit ang mga sanga na tinutubuan ng ugat *Cf* balete **2:** mangangalakal na Hindu **3:** maluwang na pranelang diyaket, kamiseta, o bestidang isinusuot sa India.

ban·yás *png Zoo* **1:** uri ng sawá (family *Boidae*) na hindi nanunuklaw ngunit nanlilingkis **:** BOA CONSTRICTOR, BÓWA **2:** [*Ilk*] bayáwak.

ban·yá·sin *png Bot* **:** lagtáng.

ban·yé·ra *png* [*Esp baniera*] **:** palangganang maluwang at mataas sa karaniwan, gawa sa yero o plastik.

bán·yo *png* [*Esp baño*] **:** paliguan.

ban·yó·gan *png* [*ST*] **1:** *Bot* varyant ng **banlógan 2:** baliwasnán.

bán·yo ma·rí·a *png* [*Esp baño Maria*] **:** paraan ng pagluluto na ipinapatong ang lutuin sa trey na may tubig bago ipasok sa pugon.

ban·yós *png Med* [*Esp baño + s*] **:** pagpupunas ng maligamgam na tubig sa maysakit.

ban·yu·bé *png* [*Kap*] **:** metamorposis.

ban·yú·hay *png* [*bagong + anyo + ng + buhay*] **:** metamorposis.

Ban·zai! (ban·záy) *pdd* [*Jap*] **1:** sigaw pandigma ng mga Hapones **2:** pagbati sa emperador ng Japan.

bá·o *png* **1:** matigas na bahaging bumabalot sa laman ng niyog **:** BÍKAN, LAPÍS, PAYÀ, SÁBOT, SÓRO **3:** [*Bik Hil Ilk Mar Seb War*] bálo.

ba·ó *png* **1:** *Zoo* [*Hil Mgd Seb War*] pagóng **2:** [*Pan*] puke **3:** *Zoo* [*Ilk*] dagâ.

ba·o-ba·ó *png*: kalansay ng hayop sa ilalim ng dagat.

bá·od *png* [*Seb*] : mando.

bá·og *png* [*Seb*] : lugà *var* buog.

ba·óg *pnr*: sa tao, walang kakayahang magkaanak; sa halaman, walang kakayahang mamunga; sa lupa, hindi tinutubuan ng halaman *Cf* MATSÓRA : BOÓG, BAW-AS, LUPÉS, LEPES, LANÁY, LANGDAY, LUMAON.

bá·ol *png*: troso.

ba·ol-ba·ól *pnr* [*ST*] : alumpihit o dimapakali sa upuan, malimit gamitin sa negatibong pagpapahayag.

bá·on *png*: anumang bagay na dinadala sa paroroonan, gaya ng pagkain, salapi, at iba pa, para sa inaakalang pangangailangan : ABÍYO.

ba·ón *png*: pagkakalagay sa hukay.

ba·ón *pnr* **1:** malalim na turok, tusok, o saksak **2:** lubog – *pnd* **mag·ba·ón, i·ba·ón**.

bá·os *png* **1:** [*Hil*] barbílya **2:** [*War*] magâ o pigsâ; pamamagâ.

bá·oy *pnd* **mag·bá·oy, i·bá·oy, ba·ú·yin 1:** [*ST*] kantiyawán nang harap-harapan **2:** ipámukha ang naitulong sa kapuwa.

bá·pa *png* [*ST*] **1:** tawag ng bata sa ama **2:** pahayag ng paghanga sa mga bagay na maganda.

ba·pór *png* [*Esp vapor*] **1:** singaw **2:** [*Esp buque de vapor*] malaking sasakyang dagat na may makinang gumagamit ng singaw **3:** nakagawiang tawag sa malaki at modernong sasakyang dagat.

baptism (bap·tí·zim) *png* [*Ing*] : binyag.

báp·tist *png* [*Ing*] **1:** tao na nagbibinyag **2:** kasapi ng isang sekta ng Protestante.

bap·tis·tér·yo *png* [*Esp baptisterio*] : bahagi ng simbahan, o gusaling katabi nito, na ginagamit sa pagbibinyag; pook na pinagbibinyagan.

bar *png* [*Ing*] **1:** bara **2:** baral **3:** baras; kabilya **4:** rehas **5:** bareta **6:** sagabal **7:** abogasya; pagkaabogado **8:** inuman **9:** hukuman **10:** sa meteorolohiya, yunit ng presyon, katumbas ng 100,000 newton bawat metro kuwadrado, humigit-kumulang sa isang atmospera.

bá·ra *png* [*Esp barra*] **1:** mahabang bagay na ginagamit na pangharang, tulad ng tubo, bakal, o kawayan **2:** pansukat o sukat na 9 m ang haba **3:** biga o poste.

ba·rá *png* [*Esp barra*] **1:** anumang bagay na nakaharang o nakasisikip sa butas o daraanan : CHOKE[4] **2:** pagaahon ng sasakyang pantubig upang huwag munang gamitin o upang ayusin ang sira nito.

Ba·rá·an *png*: Bilaan.

bá·ra-bá·ra *png Zoo* [*Esp bara*] : malaking alimasag.

bá·ra·bá·ra *pnr*: walang ingat sa trabaho o kilos.

ba·rá-ba·rág *pnd* **mag·ba·rá-ba·rág, bu·ma·rá-ba·rág** [*Bik*] : lumaboy-laboy; mag-aksaya ng oras.

Ba·ra·bás *png*: sa Bibliya, ang magnanakaw na piniling palayain sa halip na si Hesukristo.

ba·ra·dé·ro *png* [*Esp varadero*] **1:** dalahikan[2] **2:** daungan na may mga estruktura para sa pagkompone, pagsuri, at paglinis ng sasakyang pantubig : BARÁHAN, DRY DOCK.

ba·ra·di·búd *png* [*Ilk*] : putaheng may sahog na dahon ng ampalaya, kinayod na murang mais, at kamote.

ba·rá·do *pnr* [*Esp barrado*] **1:** may pasak o bará : PINÚOT, PUÓT **2:** yamot; galit; inis.

ba·rág *png* [*War*] : nabáling sangá ng punò.

ba·ra·gán *png Zoo*: malaking hipon na nahuhuli sa malalim na tubigan.

ba·ra·gé·ta *png* [*Esp*] **1:** hindi sagad na bukás ng damit **2:** *Kol* ari ng lalaki.

ba·ra·gó·hon *pnr* [*Bik*] : sálawahan[1].

ba·rá·ha *png* [*Esp baraja*] : kagamitan sa sugal, gawa sa makapal at matigas na papel o manipis na karton, karaniwang rektanggulo, na may larawan, bilang, o sagisag : KARD[2], NÁYPES.

ba·rá·han *png* [*bara* + *han*] : baradéro[2].

ba·rá·hang kas·tí·la *png* [*Esp baraja* + *ng kastila*] : barahang tagalog.

ba·rá·hang ta·gá·log *png* [*baraja* + *ng tagalog*] : manghal ng baraha na may mga set ng bastos, kopas, oros, at espada : BARÁHANG KASTÍLA.

ba·rá·i *png* [*War*] : úbod ng katawan ng abaká.

ba·ra·í·kaw *png Zoo* [*Ilk*] : dalág.

bá·rak *png Bot*: halamang-ugat (*Curcuma zedoaria*) na amoy bawang at kulay dilaw ang laman.

ba·rák *png Zoo* [*Kap*] : bayáwak.

bá·rak *pnr*: kupás; lipás; maputla.

ba·rá·ka *png* [*Esp barraca*] : pamilihan; tiyangge.

ba·rá·kal·ye *png, pnr* [*Esp vara* + *calle*] : tao na palaboy.

ba·rá·kang *png* [*Ilk*] **1:** paha **2:** tali.

ba·rak·bák *png* [*Ilk*] : pinatuyong tambo na ginagawang sombrero, bag, at katulad.

ba·ra·kí·lan *png Kar* [*Ilk Kap Tag War*] **1:** estrukturang pahalang na gawa sa kahoy o metal at nagsisilbing suporta sa atip o bubungan ng bahay *var* balakílan : BALAGBÁG[1], PÁGBO, PALUMBANG, PASÁNGIR **2:** anumang pahalang na bahagi ng balangkas na nagsisilbing túkod : PALUMBANG, PÁGBO, PASÁNGIR.

ba·rá·ko *png* **1:** lalaking walang kinatatakutan; lalaking matapang **2:** anumang lalaking hayop na palahian : BULÓG, BUTAKÁL, GANADOR[2], PAKÁL, TAKÁL, **3:** baboy na inalagaan upang gawing palahian : BULÚGAN.

bá·raks *png* [*Ing barracks*] **1:** himpilan ng mga kawal **2:** alinmang gusaling ginagamit upang magkasiya ang malaking bilang ng tao.

ba·ra·kú·bak *png* [*Ilk*] : nalantang mga dahon.

ba·ra·kú·da *png Zoo* [*Esp barracuda*] : uri ng isdang alat (genus *Sphynaeridae*) na mahaba at abuhin ang katawan.

ba·rá·kus *png* [*Ilk*] **1:** sintas **2:** pantali – *pnd* **mag·ba·rá·kus, i·ba·rá·kus, ba·ra·kú·san**.

bá·ral *png* [*War*] : daeng.

ba·rál *png* **1:** anumang pangharang sa bintanà, pintúan, at katulad : TRANGKÁ **2:** pasador.

ba·ra·lang·gó *pnr* [*Bik*] : magulo; nakalilito; wala sa tamang ayos.

ba·ra·lá·wik *png Bot* [*Iba*] : dawag[3].

ba·rá·li *png Zoo*: uri ng dilis.

ba·ra·lì *png*: palay na ginapas at hindi maaani dahil basa *var* barale.

ba·rál·si *png* [*War*] : sayaw para sa karamihan.

ba·rál·ta *png Bot*: baging na maraming mahahaba at matitigas na ugat, ginagawang pantali sa baklad.

ba·ram·báng *png Bot* [*Pan*] : malabayábas.

ba·ran *png* [*Tau*] **1:** katawan ng tao, hayop, o bagay **2:** sarili.

ba·ran·díl·ya *png* [*Esp barandilla*] **1:** gabay; halang *Cf* RÉHAS **2:** pasamano; palababahan.

bá·rang *pnr* [*Bik Hil Seb*] : kúlam; gayúma.

ba·rang *png* [*Tau*] : kalakal; paninda; tinda.

ba·ráng *png* [*War*] : silò.

ba·rá·ngan *png Zoo* [*Ilk*] : isda na nakakahawig ng kitang ngunit higit na maitim at makitid ang katawan : SAMARAL.

ba·rá·ngay *png* [*Ilk*] : bangkâ[1].

ba·rang·gáy *png Pol* **1:** pinakabatayang yunit ng pangangasiwa sa gawaing pampolitika ng pamahalaan **2:** kapulungan ng mamamayan sa nayon at purok ng bayan *var* barangay *Cf* BALANGÁY.

ba·ra·ngí·tan *png* [*War*] : pagitan ng inunat na hinlalaki at hintuturo.

bá·ra·ngí·taw *png Zoo* [*Seb*] : maliit at maamong buwaya.

ba·ráng·ka *png* [*Esp barranca*] **1:** bangin **2:** pag-akyat sa isang matarik na bundok, burol, at iba pang katulad na mataas na pook.

ba·ra·ní·ti *png Zoo* : dalagang-bukid.

ba·ra·ó·ngan *png Zoo* [*Ilk Tag*] : babansi.

ba·rá·os *png Bot* : kalumpít.

ba·ráy·bay *png Bot* : árik[1].

bá·ras *png* [*Esp barra*] **1:** anumang pahaba at matibay na metál : PANAKLÁY, BARÁSBÁRAS **2:** *Isp* **a** laro na nagbibitin sa isang putol ng túbong bakal na may tukod sa magkabilang dulo **b** túbong ginagamit sa larong ito **3:** pares ng mahabang kahoy o kawayan sa unahan ng kariton o kalesa na pinagsisingkawan ng hinihilang hayop : PADALAYDÁY.

ba·rás *png* **1:** [*Mgd*] bigás **2:** [*War*] buhangin; buhangínan.

ba·rás·bá·ras *png* [*Seb*] : báras.

bá·ras-ba·rá·san *png Bot* : damo na ginagawang basket at pantutos sa pawid.

Barasoain (ba·ras·wa·ín) *png Kas* : simbahan ng Malolos, Bulacan na pinagdausan ng pulong ng Kongreso ng Rebolusyonaryong Pamahalaan at ng Inagurasyon ng Unang Republika ng Malolos sa ilalim ni Heneral Emilio Aguinaldo noong 1898.

ba·rá·sot *png Zoo* : alinman sa isdang alat na kahawig ngunit higit na malaki sa siliw at higit na maliit sa batalay.

ba·ra·sút *png Zoo* [*Ilk*] : buging.

ba·rát *pnr* [*Esp barato*] : mahilig tumawad sa pagbilí.

ba·rá·ta *png* [*Esp barato*] : baratilyo.

ba·ra·té·ha *png* : mahabang putol ng kahoy na may kapal na 12 - 25 mm.

ba·ra·té·ro *png* [*Esp*] : lalaki na mahilig makipagbaratan, **ba·ra·té·ra** kung babae.

ba·ra·tíl·yo *png* [*Esp baratillo*] : pagbibili ng anumang bagay sa mababa o murang halaga : ALMONÉDA, BARÁTA, BARGAIN[3].

ba·ra·ti·yón *png* [*War*] : sakít.

ba·rá·to *pnr* [*Esp barato*] : múra.

ba·ráw *png* **1:** [*Hil*] bangkás **2:** [*War*] *Zoo* uri ng gagamba (order *Araneae*) **3:** [*Seb*] balaraw.

ba·ráw *pnr* [*Hil*] : bulik.

ba·ra·wá·baw *png* [*Ilk*] : malaking butas.

ba·ra·wál·ti *png* [*Pan*] : balakatak.

ba·rá·wid *png* [*Ilk*] : dagdag na taling pampatibay.

bá·raw·má·raw *png Bot* : támbalísa.

ba·ray·báy *png Bot* : palumpong (*Cerbera manghas*) na tumataas nang 6 m, may puti at mabangong bulaklak, at napagkukunan ng langis na pang-ilaw at pamatay-kulisap.

ba·ráy·tí *png* [*Ing variety*] : varyant ng **varayti**.

barb *png* [*Ing*] **1:** sima **2:** mahayap na salita **3:** balbas ng isdang tulad ng hito at kanduli.

bar·ba·kí·so *png* [*Ilk*] : tagikaw.

bar·bár *png* [*ST*] : uri ng kuwintas na ginto.

bar·bár *pnd* **mag·bar·bár, bar·ba·rín** [*ST*] : isa-isang tastasin ang sinulid.

bár·ba·rá *png* [*Esp*] : babaeng bárbaró.

bar·bá·ri·kó *pnr* [*Esp barbarico*] : mabangis; malupit.

bar·ba·rís·mo *png* [*Esp*] **1: a** kawalan ng pinag-aralan; kamangmangan at kabastusan **b** halimbawa nito **2: a** salita o pangungusap na balbal **b** paggamit nito **3:** kabangisan; kalupitan.

bár·ba·ró *png, pnr* [*Esp*] **1:** tao na hindi sibilisado **2:** kasapi ng isang primitibong pamayanan o tribu **3:** taonggubat **4: a** tao na walang pinag-aralan **b** tao na bastos **5:** tao na malupit.

barbecue (bár·bi·kyú) *png* [*Ing*] : barbikyu.

barbed wire (bárbd wayr) *png* [*Ing*] : barb wayr.

bár·bel *png* [*Ing barbell*] : bára ng bakal na may pabigat sa magkabilang dulo, ginagamit sa pag-eehersisyo.

bár·ber *png* [*Ing*] : barbero.

bar·bé·ro *png* [*Esp*] : tao na manggupit ng buhok at mang-ahit ng balbas ang trabaho; tagaayos ng buhok ng lalaki : BARBER.

bar·ber·yá *png* [*Esp barberia*] : pagupitan ng buhok.

bar·bik·yú *png* [*Ing barbeque*] : inihaw na nakatuhog na karneng baboy o manok na hiniwang manipis at pakuwadrado : BARBEQUE.

bar·bíl·ya *png* [*Esp barbilla*] : tumor sa pagitan ng bintî ng hayop : BÁOS, BÚSWANG, HUBÁG, LÁKAG.

bar·bón *pnr* [*Esp barbudo*] : balbon.

bárb wayr *png* [*Ing barbed wire*] : alambreng may tinik : BARBED WIRE.

bard *png* [*Ing Irish*] : bardo.

bar·da·gól *pnr* : dambuhala o malaki.

bár·do *png* [*Esp*] **1:** sinaunang makata at musiko na lumilikha at umaawit ng mga berso, lalo na tungkol sa mga bayani at kabayanihan, sa gitna at kanlurang Europa : BARD **2:** sisne.

ba·ré·ga *png* : bagay na nakahalang at nakabara sa daanan.

bá·rek *png* [*Mal*] : naaaninag na palatandaang pagkakakilanlan ng uri ng papel.

ba·rek·bék *png* [*Ilk*] **1:** lambat na gawa sa kawayan at ipinanghuhuli ng ulang sa tubig tabang **2:** bulubók.

ba·ré·na *png Kar* [*Esp barrena*] : balíbol *var* barína - *pnd* **ba·re·ná·hin i·ba·ré·na, mag·ba·ré·na**.

ba·ré·ra *png* [*Esp barrera*] : tollgate.

ba·ré·ta *png* [*Esp barreta*] **1:** pabilog na bakal na patulis ang isang dulo at lapad ang kabila, at ginagamit na panghukay ng lupa : LANDOK **2:** mahabang piraso ng sabon : LANDOK.

ba·ré·ta de ká·bra *png* [*Esp barreta de cabra*] : bareta na may gilit ang kalawit sa isang dúlo, ginagamit sa pagtatanggal ng malalaking pakò, o pansikwat sa anumang mali ang pagkakabit : PALÁNGKA, PINCH BAR, CROW BAR.

ba·réw *png Bot* [*War*] : bangkuwang.

bárfly (bar·flay) *png* [*Ing*] : tao na madalas pumunta sa mga bar.

bargain (bár·geyn) *png* [*Ing*] **1:** kasunduan **2:** murang halaga **3:** baratilyo.

bargain (bár·geyn) *pnd* [*Ing*] **1:** magtawaran; makipagtawaran **2:** tumawad; tawaran **3:** magbaratilyo; magbili o ipagbili sa murang halaga.

bar·gás *pnr* [*Esp*] : magaspang ang pananalita.

barge (bardz) *png* [*Ing*] : malaking bangkang sapad ang ilalim, ginagamit sa malalaking kanal o ilog sa pagdadala ng mga kalakal at iba pang kargamento.

bár·ha *png* : tingga.

bar·há *png* [*ST*] **1:** pulang barnis ng kahoy **2:** mga guhit ng palad.

bar·hí *png* [*ST*] : varyant ng **báhi**.

ba·rì *pnr* [*Bik*] : baklî.

ba·rí *pnd* **mag·ba·rí, ba·ri·ín** [*ST*] : gayahin ang nagsasalita.

ba·rí·bad *png* [*War*] : dahilan.

ba·ri·bád *pnd* **mag·ba·ri·bád, ba·ri·ba·rín, i·ba·ri·bád** [*Bik*] : balabág.

ba·ri·ba·rí *png* [*ST*] : pagkukunwaring natapos na ang ipinag-uutos sa pagsasabi ng ilang bagay para paniwalaan; pagsisinungaling; pagpapalusot.

ba·rí·bi *pnd* **bu·ma·rí·bi, i·ba·rí·bi, mag·ba·rí·bi** [*Bik*] : diligan ang halaman.

ba·ri·bót *pnr* : mainitin ang ulo o magagalitin.

ba·ri·dé·ro *png* [*Esp*] : mákináng pangwalis.

ba·rí·ga *png* **1:** bilog na dulo ng balát ng itlog **2:** paghahagis sa kalaban.

ba·ri·gá *pnd* **i·ba·ri·gá, ba·ri·ga·hín** [*War*] : piliting gumawa nang walang báyad at labag sa kalooban; piliting maglingkod.

ba·ri·gò *png* [*War*] : ligò.

ba·rí·han *png* [*ST*] : kumot na makulay ang disenyo.

bá·ri·has *pnr* [*War*] : hiwás[2].

ba·rí·hay *pnr* [*Bik*] : hiwás[2].

bá·rik *png* **1:** *Bot* halaman (*Zingiber zerumbet*) na may lamang-ugat : BARÁYBAY, LUYANG-USIW, TUMBUNG-ASO **2:** pag-inom ng alak; tagay; tungga **3:** *Bot* [*Pan*] balok.

ba·ri·kíg *pnr* [*Bik*] : asiwâ.

ba·rí·kig *pnr* [*War*] : baluktot.

ba·rí·kir *png* [*Ilk*] : mapunongkahoy na paanan ng bundok o burol.

ba·ríl *png* [*Esp barril*] : pangkalahatang tawag sa sandatang pangkamay at pumuputok : GUN, PALTÓG.

ba·ríl-ba·rí·lan *png* : laruang baril.

ba·rí·les *png* [*Esp barril + es*] **1:** sisidlang yari sa kahoy, matambok ang mga gilid, pabilog at sapad ang magkabilang dulo, at may paikot na mga taling yari sa kawayan, yantok, o metal : BÁRREL, TONÉL[2] **2:** *Kol* tawag sa tao na napakataba.

ba·ríl·ya *png* [*Esp barilla*] **1:** makitid at tuwid na bara, karaniwang yari sa kahoy o metal : ROD[1] **2:** kristal na báras na panghalo o pambati **3:** maliit na bareta.

ba·rim·báw *png* **1:** malaking lambat na pangisda, may palutang sa mga gilid at pabigat sa dakong ilalim **2:** pagaang.

ba·rím·baw *png Mus* [*Han*] : koratong.

ba·rim·bí·ngan *png* [*Mrw*] : bántulíhaw.

ba·rí·na *png* [*Hil Pan Seb War*] : varyant ng **baréna**.

ba·ríng·gi·tán *png* [*War*] : babaeng palabán.

ba·ring·ku·wás *png* [*Ilk*] : balikwás.

ba·ri·ngón *png* [*Hil*] : tuyong dílis.

ba·ring·ríng *png* [*Ilk*] **1:** lambat na ginagamit sa pangingisda sa tubig tabang **2:** paglakad nang patagilid.

ba·ri·ra *png* [*Tag-Bag*] : piraso ng kahoy na ginagamit na pansinsin sa paghahabi : BLÍLO.

ba·rís-ba·rís *png Bot* [*Ilk*] : alga (*Liagora cheyneana*) na maaaring kainin ng tao.

ba·ris·bí·san *png* [*Bik*] : balisbísan.

bá·rit *png Bot* **1:** [*Kap Tag*] damo na kinakain ng kabayo : SAKATE **2:** [*Iba Ilu*] yantok **3:** [*Pan*] himaymay o hibla ng dahong ginagawang kuwerdas.

bá·rit *pnd* **mag·bá·rit, ba·rí·tin, i·bá·rit** [*War*] : patulisin.

baritone (bá·ri·tówn) *png Mus* [*Ing*] **1:** pangalawang pinakamababang tinig pang-awit ng lalaki **2:** mangaawit na may ganitong tinig **3:** bahaging sinulat para rito **4: a** instrumentong pangalawa sa pinakamababa ang tunog sa pamilya nito **b** tagatugtog ng gayong instrumento : BARITÓNO.

ba·ri·tó·no *png Mus* [*Esp*] : baritone.

ba·ri·tos *png Zoo* [*Kay Tbw*] : bugíng.

barium (bár·i·yúm) *png Kem* [*Ing Gri*] : malambot, puting metalikong element, karaniwang ginagamit sa paggawa ng pintura at lason sa daga (atomic number 56, symbol **Ba**).

bá·riw *png Bot* : palma na laganap sa kapuluan, ginagawang basket at banig.

ba·rí·was *pnd* **i·ba·rí·was, bu·ma·rí·was, mag·ba·rí·was** [*Bik*] : itinda; ilako; ikalakal.

ba·rí·yang *pnd* **mag·ba·rí·yang, i·ba·rí·yang, ba·ri·yá·ngan** [*ST*] : pumusta sa sabong o anumang sugal upang manalo pa.

bar·ká·da *png* [*Esp barcada*] **1:** barkong punô ng mga sakay o pasahero **2:** samahan, magkakasama **3:** pangkat ng mga kabataang magkakaibigan.

bar·ké·ro *png* [*Esp barquero*] : bangkéro; mánanagwán.

bar·kíl·yos *png* [*Esp*] : pagkain na kahawig ng apa na nakabilot nang gadaliri ang laki at haba.

bar·kó *png* [*Esp barco*] : malaking sasakyang dagat : BAPÓR[3].

bár·lak *pnd* **mag·bár·lak, i·bár·lak, bar·lá·kin** [*ST*] : ibuhos ang alak o isaboy ang mga butil.

bár·ley *png Bot* [*Ing*] : sebada *var* barli.

bar·lís *png* [*ST*] **1:** iwà ng patalim **2:** gurlís.

bar·lít *png* [*ST*] : lagít.

bár·man *png* [*Ing*] : bartender.

barn *png* [*Ing*] **1:** imbakan ng mga butil at katulad **2:** kamalig **3:** *Pis* yunit ng nuclear cross section na katumbas ng 10^{-24} sentimetro kuwadrado (symbol **b**).

bar·ná *png* [*Ilk*] : kalahating rolyo ng cotton na sinulid.

bar·na·gáw *png Zoo* [*Ilk*] : uri ng himbubulí o hunyango (family *Chamaeleontidae*).

barn dance (bárn dans) *png* [*Ing*] **1:** di-pormal na sayawan **2:** pabilog na sayaw ng maraming pareha.

bar·nís *png* [*Esp barniz*] : pinaghalong alkohol at dagta na pampakintab sa mga muwebles at iba pang kasangkapang yari sa kahoy *Cf* PINTURA : ALYAMÁS, DALANANG[1], LÁKA, VARNISH – *pnd* **mag·bar·nís, bar·ni·sán, i·bar·nís, i·pam·bar·nís**.

ba·rò *png* **1:** damit **2:** kasuotan sa pangitaas na bahagi ng katawan *Cf* BARÓNG, AMERIKANA, KAMISETA.

ba·ró *pnr* [*Ilk*] : bágo.

ba·ró·an *png Zoo* [*Bik War*] : bulíg.

ba·ro·ban·kay *png* [*Seb*] : sa sinaunang lipunan, sibat na magaan.

ba·róg *png* [*Seb*] : tayô.

ba·rók *png* **1:** pinulbos na balát ng bákaw at ginagawang pangkulay sa tubâ : IRÓK **2:** *Kol* parang bata ang paraan ng pagsasalita.

ba·rók *pnr* [*Ing baroque*] : baroque.

ba·ro-ká·bok *png* [*Bik*] : latak.

ba·ró·kes *png*: binilog at pinatuyong putik na pambala sa tirador o sumpit : BARÓKI, BIROKE.

ba·ró·ki *png* [*Kap*] : barokes.

bá·rol *png* [*Seb War*] : dáeng.

ba·ró·me·ter *png* [*Ing*] : barometro.

barometric pressure (bar·o·mét·rik prés·yur) *png* [*Ing*] : atmospheric pressure[2].

ba·ro·mé·tro *png* [*Esp*] : kasangkapang ginagamit sa pag-alam ng kalagayan ng panahon : BAROMETER.

bá·ron, ba·rón *png* [*Ing Esp*] **1:** kasapi ng pinakamababang orden ng maharlika sa Great Britain **2:** maharlika ng ibang bansa na may gayong ranggo **3:** tao na makapangyarihan o malaki ang impluwensiya, lalo na sa negosyo o industriya.

ba·ro·né·sa *png* [*Esp*] **1:** babaeng karanggo ng baron **2:** asawa o biyuda ng baron : BARONESS.

bá·ro·ness *png* [*Ing*] : baronesa.

bá·rong *png* **1:** itak na makapal ngunit may manipis na talim, paliyad ang hugis, baluktot sa dulo, at karaniwang gamit ng mga Muslim **2:** *Zoo* [*Ilk*] malaking ahas (genus Crotalus at Sistrurus) na nakalilikha ng kakaibang tunog kapag iginalaw ang buntot : RATTLESNAKE.

ba·róng *png* [*barò+ng*] : pinaikling tawag sa **bárong tagalog** *Cf* PÓLO-BARÓNG.

bá·rong-bá·rong *png* [*Bik Kap Seb Tag bálong-bálong*] : tagpi-tagping dampa ng mga iskuwater sa lungsod *var* barumbarong : LÁAB[2].

ba·róng·ga *pnd* **mag·ba·róng·ga, i·ba·róng·ga, ba·rong·gá·hin** [*Kap*] **1:** batuhín **2:** ihágis.

bá·rong in·tsík *png* [*baro + ng Intsik*] : damit pang-itaas ng mga lalaking Filipino na walang kuwelyo at may mahaba at maluwang na manggas.

ba·ró·ngoy *png Zoo* **1:** bálang **2:** uri ng isdanlawin (genus *Cypselurus*).

bá·rong ta·gá·log *png* [*baro + ng Tagalog*] : damit pang-itaas ng mga lalaking Filipino na gawa sa pinya o anumang manipis na tela,may kuwelyo, at mahaba ang manggas; pambansang kasuotan ng lalaki.

baroque (ba·rówk) *png* [*Ing Fre*] : estilo ng sining at arkitekturang namayani sa Europa mula 1550 hanggang katapusan ng ika-18 siglo, natatangi sa masalimuot at detalyadong palamuti at paggamit ng nakakurba sa halip na tuwid na guhit : BARÓK.

bá·ros *png* [*Ilk*] : pagsusuka kapag nakakita ng patáy o dugo.

ba·rót *pnr* [*Seb*] : mumurahin; mahinang klase.

ba·ró·to [*Bik Mrw Seb Tag*] **1:** bangkang makitid na linabra mula sa isang piraso ng kahoy, ginagamit sa pangingisda *var* barúto : BAWÚTO, BILÓG **2:** [*Bik Hil Seb Tag*] maliit na sandok o pansalok na hugis bangka at gawa sa kahoy : BALOTÓ.

bá·ro't sá·ya *png* [*baro at saya*] : sa Filipinas, pambansang kasuotan ng babae.

bá·roy *png Bot* : pandan.

bar·ra·í·rong *png Zoo* [*Ilk*] : uwang.

bar·re·gà *png* [*Ilk*] : gitna at pinakababasaging bahagi ng itlog na ginagamit ng mga Ilokano sa larong toktok.

barrel (bá·rel) *png* [*Ing*] **1:** bariles **2:** hugis túbong bahagi ng baril, pluma, at katulad **3:** tiyan at lomo ng hayop na apat ang paa, tulad ng kabayo.

barrio (bár·yo) *png* [*Esp*] : baryo.

barrister (bá·ris·tér) *png* [*Ing*] : abogado.

bar·rú·ga *png* [*Ilk*] : laro ng mga batang lalaki, na may layong makakuha ng pinakamaraming patpat na itinutulos at tinitira.

bar·ru·ká·ya *png* [*Ilk*] : puta.

bár·sik *png Bot* [*Ilk*] : dayap-dayap.

bár·ten·dér *png* [*Ing*] : tagapagsilbi ng alak o anumang inumin sa bar : BARMAN.

bár·ter *png* [*Ing*] : palitan ng kalakal o serbisyo *Cf* BALIGYÁ : TUWÁY[2].

bar·tík *png Zoo*: maliit na ibon (*Polyplectron emphanum*) na maaaring alagaan *var* tandíkan.

bar·tí·li·yá *png* [*Ilk*] : lansadera.

bar·to·lí·na *png* [*Esp*] : bilangguang madilim, makipot, at ligíd ng pader, karaniwang para sa may mabibigat na kasalanan.

ba·rú·bad *png* [*Hil*] : sumang gawa sa bigas, walang halong asukal, binalot sa dahon, at pinakuluan.

ba·rú·ba·rí·to *png Mit*: mahiwagang huni ng máya.

ba·rúg *png* [*Kap*] **1:** palò **2:** paghahampas ng ginapas na palay para maihiwalay ang butil sa uhay.

ba·ru·kán *png Ana* [*Hil*] : pantog.

ba·ruk·bók *png* **1:** bugbog **2:** *Kol* ugnayang sexual.

ba·ruk·ní·tan *pnr* [*Bik*] : palaaway, karaniwang tumutukoy sa babae.

ba·rum·bá·do *pnr* [*Esp varon + ado*] : walang galang.

ba·ru·ná·as *png* [*Ilk*] : punong walang sanga.

ba·rú·rog *png Zoo* [*Bik*] : uri ng sapsap (genus *Leiognathus*).

ba·rú·sok *png* [*Ilk*] : tatangnan ng pala.

bá·rut *png* [*Ilk*] : káwad.

ba·rú·to *png* [*War*] : varyant ng **baroto**.

ba·rú·ya *png* [*Kap*] : marúya.

bar·yá *png* [*Esp varia*] **1:** maliit na halaga ng salaping karaniwang ginagamit sa pagbabayad sa mumunting bilihin at sa pagsusukli : COIN, SENSÍLYO, MULÁY **2:** anumang salaping kulang sa piso; sentimo.

bar·yáng *pnd* **mag·bar·yáng, i·bar·yáng, bu·mar·yáng** [*ST*] : pumusta sa nakalalamang o lyamado, karaniwang sa sábong.

bar·ye·dád *png* [*Esp variedad*] **1:** pangkat ng iba't ibang uri, lalo na ang nakapaloob sa isang pangkalahatang pag-uuri, *hal* baryedad ng mga prutas : VARIETY, VARÁYTI **2:** iba't ibang anyo, kalagayan, at yugto ng isang bagay, *hal* baryedad ng tinapay : VARIETY, VARÁYTI **3:** uri ng hayop o halaman na likha sa pamamagitan ng siyentipikong pamamaraan : VARIETY, VARÁYTI.

bár·yo *png* [*Esp barrio*] **1:** dibisyon sa isang bayan : BARANGGAY, BARRIO, NÁYON **2:** bukid : BARRIO.

baryon (bár·i·ón) *png Pis* [*Ing*] : nukleon.

bas *png* [*Seb*] : buhangin.

bá·sa *png* [*Bik Kap Hil Ilk Pan Seb Tag*] **1:** salita; wika **2:** pagtunghay at pagunawa sa nakasulat – *pnd* **bu·má·sa, mag·ba·sá, ba·sá·han, ba·sá·hin**.

ba·sà *png Zoo* [*Seb*] : kabibe o clam (*Tridacna maxima*) na higit na mahaba ang isang takupis na kulay puti at dilaw, at humahaba nang 35-40 sm : SALÍ-OT.

ba·sâ *pnr* [*Bik Hil Iva Mar Seb War*] : tigmak ng anumang likido, gaya ng tubig, dugo, o langis : AMBASÁ, DAMP, HUMÓD.

ba·sá·bas *png Lit Tro* [*Kal*] : dasal para humingi ng biyaya sa mga bathala at kaluluwa : LIWAT.

ba·sa-bá·sa *png* **:** lugaw na niluto mula sa tirang kanin o báhaw.

bá·sag *png* [*Mrw Tag*] **:** pagkasira ng mga bagay na gawa sa kristal, luad, semento, at iba pa **:** BALBÁ[3], BÁLBAG, BETÁG, LITÍK *Cf* LÁMAT – *pnd* **bu·má·sag, ba·sá·gin, mag·ba·ság**.

ba·sag *png* **1:** [*Tau*] lakas ng katawan; kalakasan **2:** [*Tau*] paghilig sa paggawa ng isang bagay, karaniwang mga bagay na negatibo **3:** [*Bag Bil*] bahi.

ba·ság *pnr* **1:** hindi na buo; durog **:** BALBÁL[1] **2:** baháw.

ba·sa·gu·lé·ro *pnr* [*Tag basag* + *ulo* + *Esp ero*] **:** palaaway; laging sangkot sa basag-ulo.

bá·sag-ú·lo *png* **:** away na pisikal.

ba·sá·han *png* **:** piraso ng tela na ginagamit na panlinis o pamunas **:** BÁSAN, ÍGPAPÁHID, LÚPOT, TRÁPO.

ba·sak *png* [*Tir*] **:** abaloryo na ginagawang kuwintas at kortina.

ba·sa·kán *png* **1:** [*ST*] bunga ng ilahas na punongkahoy at kinakain ng baboy **2:** [*War*] **:** palayán.

ba·sá·kay *png Zoo* [*Pan*] **1:** bangkaláng **2:** timbabalak.

bá·sal *png Mus* [*Mag*] **:** pangkat ng mga gong.

bá·sal *pnr* [*Kap Tag*] **1:** nasa kabataan; batà pa **2:** wala pang karanasan sa sex; birhen **3:** hindi konkreto **4:** hindi pa napagtatamnan.

basal (ba·sál, béy·sal) *pnr* [*Esp Ing*] **1:** bumubuo ng base **2:** pundamental.

basalt (ba·sólt, béy·solt) *png* [*Ing*] **:** maitim na batong mula sa bulkan, karaniwang natatagpuang tila posteng nakahanay.

ba·sál·to *png* [*Esp*] **:** sa sistemang feudal ng Europa, tao na binigyan ng lupain kapalit ng katapatan, paglilingkod, at serbisyo sa kaniyang panginoon *Cf* ALAGAD.

ba·sál·yo *png* [*Esp basallo*] **:** alagad; tauhan **:** VASSAL.

bá·san *png* [*Kap*] **:** basáhan.

bá·sang *png* **:** maraming dumi saanmang bahagi ng katawan.

ba·sá·ngal *png Bot* [*Ilk*] **:** bitangol.

bá·sang-ba·lá·sag *png* **:** piging, karaniwang may inuman, bilang pasinaya sa kayayaring bahay.

ba·sáng·ba·sáng *png* [*ST*] **:** hámak.

ba·sáng·lay *png Bot* [*Ilk*] **:** búboy.

ba·sáng-sí·siw *pnr* [*basa* + *na sisiw*] **1:** walang kabuluhan **2:** nakakaawa ang kalagayan.

ba·sár *png* [*Esp bazar*] **1:** pook na mabibilhan ng iba't ibang produkto **:** BAZAAR **2:** pagtitinda para sa kawanggawa o sa itinataguyod na organisasyon **:** BAZAAR **3:** [*Ilk*] alkalde.

bá·sar-bá·sar *png Bot* [*Ilk*] **:** parinlas.

bá·say *pnd* **mag·bá·say, ba·sá·yin** [*ST*] **1:** sabay na patugtugin ang kampana at tambol **2:** dumaan sa isang bitak tungo sa iba pa.

bá·say *pnr* [*ST*] **:** humigit-kumulang.

ba·sáy·ba·sáy *png* [*ST*] **:** bahay na marupok o mahina ang pagkakayari.

ba·say·sáy *png* **:** laman ng bahay, karaniwang mga damit at kagamitang pangkatawan.

bás·bas *png* [*Hil*] **:** sabak[1].

bas·bás *png* **1:** salita at kilos para magbigay ng pahintulot, magdulot ng biyaya, magpahayag ng mabuting hangarin, o magpatawad **:** BENDISYON **2:** bahagi ng ritwal o seremonya para gawing banal o para ipahayag ang kabanalan ng mga kalahok o ng layon nito **:** BENDISYON **3:** bahagi ng ritwal para sa pagwiwisik ng bendita **:** BENDISYON – *pnd* **bas·ba·sán, i·bas·bás, mag·bas·bás**.

Básco (bás·ko) *png* **:** kabesera ng Batanes.

bá·se *png* [*Esp*] **:** base.

base (beys) *png* [*Ing*] **1: a** pundasyon ng isang bagay o estruktura; pinakamababang bahagi; ilalim **b** estruktura na pinagkukunan o pinagkunan o batayan ng isang bagay **c** *Sos* sa Marxismo, sistemang pangkabuhayan ng isang lipunan na nakaiimpluwensiya o nagtatakda ng institusyon at kultura nito **:** BÁSE **2:** prinsipyo o simula; batayan **:** BÁSE **3:** *Mil* pook na pinagmumulan ng atas; sentro ng operasyon o aktibidad; himpilan **:** BÁSE **4:** pangunahin o mahalagang sangkap o elemento **:** BÁSE **5:** *Kem* **a** compound na maaaring ihalo sa isang acid upang makabuo ng isang salt **b** compound na maaaring tumanggap ng proton mula sa isang acid **c** compound na makapagbibigay ng isang pares ng electron sa isang acid **:** BÁSE **6:** *Mat* itinakdang bilang na pinagbabatayan ng iba pang bilang o logaritmo **:** BÁSE **7:** *Isp* sa beysbol, alinman sa apat na sulok na dapat daanan upang makapuntos **:** BÁSE **8:** *Bot Zoo* dulong sugpungan ng isang organo **:** BÁSE.

baseball (béys·bol) *png Isp* [*Ing*] **:** beysbol.

baseboard (béys·bord) *png* [*Ing*] **:** disenyong gawa sa kahoy na nakapalibot sa panloob at ibabang bahagi ng dingding.

baseline (béys·layn) *png* [*Ing*] **1:** guhit na nagsisilbing base o kumakatawan nito **2:** sa tennis at katulad na laro, ang guhit sa bawat dulo ng court.

basement (béys·ment) *png* [*Ing*] **1:** pinakamababang palapag ng isang gusali, karaniwang higit na mababa sa nibel ng lupa **2:** pagamutan ng mga sugapa sa alak o bawal na gamot.

basho (bá·syo) *png Isp* [*Jap*] **:** paligsahan ng sumo wrestling.

bá·si *png* [*Bik Ilk Kap Hil Pan Seb*] **:** alak mula sa katas ng tubó **:** BAYÁS[1], PALEK.

ba·sî *png* [*Tau*] **:** bákal.

ba·sì *pnb* [*Hil Seb*] **:** sakali.

ba·sí·bas *png* [*Ilk Tag*] **:** pagpukol sa hayop na binubugaw sa pamamagitan ng kaputol na kahoy o kawayan.

basic (béy·sik) *pnr* [*Ing*] **1:** pundamental **:** BASIKO **2:** *Kem* may katangian ng o nagtataglay ng isang base **:** BASIKO **3:** *Heo* hindi aabot sa limampung porsiyento ang taglay na silica **:** BASIKO **4:** pinakapayak o pinakamababang antas **:** BASIKO.

basicity (bey·sí·si·tí) *png Kem* [*Ing*] **:** bilang ng proton na pagsasaniban ng isang base.

basics (béy·siks) *png* [*Ing*] **:** batayang datos o prinsipyo.

ba·sí·kaw *png* [*Ilk*] **1:** buklod **2:** koronang sinag **3:** bakal ng gulong.

bá·si·kó *pnr* [*Esp basico*] **:** basic.

ba·sí·kut *png Kem* [*Ilk*] **:** arsenic.

bá·sil *png* **1:** *Zoo* [*ST*] uod na may balahibo **2:** [*Ilk*] kálang na ginagamit sa pagsisibak ng kahoy o pagbubukas ng kahon **3:** [*Pan*] kabila.

basil (béy·zel) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* básol[2] **2:** *Bot* yerba (genus *Ocimum*) na mabango at ginagamit na sangkap sa pagkain.

ba·sí·li·ká *png* [*Esp basilica*] **1:** pampublikong bulwagan ng sinaunang Roma, ginagamit na korte at pook ng asamblea **2:** katulad na gusali na ginagamit sa simbahang Kristiyano **3:** simbahan na may espesyal na pribilehiyo mula sa Papa **4:** malaking simbahang pumapangalawa sa katedral.

Basilio (ba·síl·yo) *png Lit* **:** tauhan sa *Noli Me Tangere* at *El Filibusterismo,* isa sa mga anak ni Sisa at naging katiwala ni Kapitan Tiago.

ba·si·lís·ko *png* [*Esp basilisco*] **1:** *Zoo* maliit na bayawak (genus *Basiliscus*) na may palong sa likod at buntot **2:** *Mit* maalamat na reptil, nakamamatay ang tingin at hininga.

ba·sil·wág *png Bot* [*Ilk*] **:** igiw.

basin (béy·sin) *png* [*Ing*] **1:** palanggana **2:** pabilog na guwang **3:** bahagi ng tubigan na may dakong inaapawan ng tubig **4:** *Heo* pormasyon ng malalaking bato na nakasalansang malalim ang gitna.

bá·sin *pnb* [*Seb*] **:** sakali.

ba·síng *png* [*War*] **:** pook para sa pagihi.

ba·si·ngan *png* [*Tau*] **:** kapag magpapakasal, salapi o ginto na ibinibigay ng lalaki sa kaniyang nobya, bukod pa sa bigay-kaya, na magbibigay sa kaniya ng karapatan sa kanilang magiging mga anak.

ba·sing·ka·wél *png* [*Ilk*] **:** panahon ng halalan.

basis (béy·sis) *png* [*Ing*] **:** batayan.

bá·sis *png* [*Pan*] **:** bahín.

ba·sí·saw *png Ana* [*Ilk*] **:** pantog.

ba·si·sík *pnr* [*ST*] **:** piláy o lumpo.

bas·kág *png* **1:** balangkas **2:** pagkakabit ng baskagan **:** BASTÁGAN, BASTIDOR[1].

bas·ka·gán *png* **1:** dalawang tuwid na dulo ng kawayang pinagkakabitan ng sakag **2:** anumang patigas ng basket, bilao, at katulad.

bas·ka·la·nán *png* [*ST*] **:** bungangkahoy o kanin na matigas.

bás·ket *png* [*Ing*] **1:** sisidlang yari sa nilálang himaymay ng damó, pinatuyong dahon ng bulí o sasá, tinilad na kawáyan o yantok, plastik, at katulad **:** BANDÌ, BUKÁG **2:** anumang kahawig sa hugis o gámit nito **3:** *Isp* sa basketbol, **a** net na nakakabit sa buslong nilulusutan ng bola **b** puntos kapag lumusot ang bola sa buslo **4:** *Ekn* pangkat o saklaw ng mga salapi.

basketball (bás·ket·ból) *png [Ing*] **:** basketbol.

bás·ket·ból *png Isp* [*Ing basketball*] **1:** pangkatang laro, limang manlalaro bawat pangkat, ang layon ay makapuntos sa pamamagitan ng paghuhulog ng bola sa buslong nasa itaas ng magkabilang dulo ng parihabang palaruan **:** BASKETBALL **2:** bola na ginagamit sa larong ito; bilog at dehanging bola na yari sa goma, at humigit-kumulang sa 0.725 m ang sirkumperensiya **:** BASKETBALL.

basket case (bás·ket keys) *png Kol* [*Ing*] **1:** tao na nawalan ng lahat ng kamay at paa **2:** bagay o tao na itinuturing na walang pag-asa, gaya ng bangkaroteng bansa o tao na baliw.

bás·kog *pnr* [*Hil Seb*] **:** lakas.

bás·ku·lá *png* [*Esp bascula*] **:** aparatong pantimbang sa mabibigat na bagay.

bas·láy *png* **1:** [*ST*] palay na bagong sibol **2:** [*Hil*] palasó.

bas·má·ti *png* [*Skr*] **:** uri ng mabangong bigas na mahahaba at manipis ang mga butil.

bas·níg *png* **:** panghuli ng isda na ginagamit sa tubig na malalim at iniiumang kung gabi, karaniwang may maliwanag na ilaw, lambat, at malaking bangka.

bá·so *png* [*Esp vaso*] **1:** sisidlang yari sa kristal, plastik, o kahoy na ginagamit sa pag-inom **2:** [*Esp bazo*] pali.

ba·só *png* **:** punterya.

ba·sò *png* **:** pagsubok o pagsusuri sa metal upang alamin ang taglay na ginto, pilak, o iba pang sangkap.

ba·sód *png* [*War*] **1:** buhangin **2:** badlas.

bá·sok *png* [*Mrw*] **:** saka.

bá·sol *png* **1:** putol ng kahoy na may tulis sa dulo at ginagamit na panghukay sa lupa; baretang kahoy **2:** *Zoo* [*Seb*] uri ng higad **:** BASIL **3:** [*Ilk*] sála[1].

bá·sol *pnd* **mag·bá·sol, ba·sú·lin** [*Seb*] **:** magsisi.

bá·song-bá·song *png* **1:** *Mit* [*ST*] plumaheng kulay ginto na pinaniniwalaang nag-iingat sa mga anito **2:** pagmamarunong.

ba·so·wás *pnr* [*ST*] **:** hindi masunurin.

bas-relief (bá-re·líf) *png Sin* [*Fre*] **:** eskultura o lilok na mababaw ang ukit **:** BÁHORELYÉBE, BASSO-RELIEVO.

bass (bas) *png Zoo* [*Ing*] **:** uri ng isdang tabang (family *Percichthyidae, Dicentrarchus labrax*).

bass (beys) *png Mus* [*Ing*] **1:** báho **2:** **a** gitarang báho; bass guitar **b** bahista.

bass clef (beys klef) *png Mus* [*Ing*] **:** simbolong nasa pang-apat na guhit ng pentagrama, nangangahulugang ang naturang guhit ay katugma ng notang *fa* sa ilalim ng gitnang C **:** F CLEF.

basset (bás·it) *png* [*Ing*] **:** aso na maikli ang mga paa at mahaba ang katawan at mga tainga.

basset horn (bás·it horn) *png Mus* [*Ing*] **:** klarineteng alto sa F.

bass guitar (beys gi·tár) *png Mus* [*Ing*] **:** gitarang de-koryente, may apat o limang kuwerdas.

bás·si·nét *png* [*Ing*] **:** higaan ng sanggol, tila basket, karaniwang may paa, at may talukbong sa isang dulo.

bas·sít *png* [*Ilk*] **:** liit.

bassoon (ba·sún) *png Mus* [*Ing Fre*] **1:** instrumentong baho sa pamilya ng oboe, dalawa ang caña o dila **:** BAHÓN **2:** tagatugtog ng instrumentong ito **:** BAHÓN.

basso-relievo (ba·só-ri·lí·vo) *png* [*Ing Ita basso-rilievo*] **:** bas-relief.

bas·tâ *png* **1:** pagkakarga; pag-eempake **:** APTÁS **2:** pakete.

bas·tá *pnr* [*Esp*] **:** kahit anong uri; sinuman.

bas·tá *pnb* [*Esp*] **:** bigla na lamang.

Bas·tá! *pdd* [*Esp Basta ya!*] **:** Hinto na! Tama na!

bas·tá-bas·tá *pnr* **1:** bastá **2:** mababang klase.

bas·tág *png* **1:** hikayat **2:** maliit na gantimpala; gantimpalang pampalubag-loob **:** CONSOLATION PRIZE **3:** sa sugal, maliit na panalo.

bas·tá·gan *png* [*ST*] **:** baskág.

bas·ták *png* [*ST*] **:** salita ng ina kapag nagagalit.

bas·tán·te *pnr* [*Esp*] **:** sapat; tama lang.

bás·tard *png* [*Ing*] **:** bastardo.

bas·tár·do *pnr* [*Esp*] **1:** anak ng babae at lalaki na hindi mag-asawa **:** BASTARD, HALAMBIYARA **2:** huwad; palsipikado **:** BASTARD **3:** halo ang lahi **:** BASTARD.

baste (beyst) *pnd* [*Ing*] **:** lagyan ng salsa o nilusaw na mantekilya ang nilulutong pagkain.

bas·ti·dór *png* [*Esp*] **1:** baskág **2:** balangkas o buklod na ginagamit sa pagboborda ng tela.

bas·ti·gan *pnr* [*Tau*] **:** malusog at malakas; matipuno.

bas·ti·ná·do *png* [*Esp*] **:** pagpalo ng baston sa talampakan bilang parusa – *pnd* **bas·ti·na·dú·hin, mam·bas·ti·ná·do**.

bas·tón *png* [*Esp*] **:** tungkod.

bas·to·né·ro *png* [*Esp baston + ero*] **:** tagapangasiwa ng pulutong ng tao,

tulad ng banda ng musiko, **bas·to·né·ra** kung babae : CABO DE VARA.

bas·tós *png* : isa sa mga karta o set ng barahang tagalog : DANSÁY.

bas·tós *pnr* **1:** kulang sa kagandahang asal : HALIPULÌ **2:** may pahayag o pahiwatig na mahalay : BERDE[2].

ba·súd *png* [*ST*] : buhangin.

ba·sug·bá·sog *png Ana* [*Seb*] : balíngos.

ba·suk *png* [*Tbo*] : kalabasa.

ba·súl·tu *png* [*Kap*] : katutubong awit na masaya at sinasabayan ng sayaw.

ba·sú·ni *png* [*War*] **1:** salubsob **2:** tinik.

ba·sú·ra *png* [*Esp*] : dumi o anumang bagay na itinatapon dahil hindi na kailangan *Cf* KÁLAT.

bá·su·ra·hán *png* [*Esp basura + Tag han*] : sisidlan ng basura.

ba·su·ré·ro *png* [*Esp*] : tagahakot ng basura; magbabasura.

ba·sú·wit *png Bot* [*Ilk*] : darayaw.

bas·yá *pnd* **mag·bas·yá, i·pa·bas·yá, bas·ya·hín** [*Esp vacia*] : ihasa ang talim sa pamamagitan ng molihon.

bas·ya·dór *png* [*Esp vaciador*] : tagabasya o ang kasangkapan sa pagbabasya.

bas·yár *png Bot* [*ST*] **1:** uri ng maliit na nuwes **2:** vacuum.

bas·yó *png* [*Esp vacio*] **1:** walang laman na sisidlan, karaniwang bote **2:** vacuum.

bas·yó *pnr* [*Esp vacio*] : tumutukoy sa sisidlang walang laman.

bat *png* [*Ing*] **1:** *Isp* pampalo sa bola, karaniwang yari sa isang piraso ng kahoy, kung minsan ay pabilog ang rabaw *var* bet **2:** akto ng paggamit nito **3:** karapatan o pagkakataong gamitin ito **4:** *Zoo* paniki.

bá·ta *png* **1:** [*Esp*] báta de banyo **2:** [*Kap*] amoy ng nabubulok na karne **3:** [*Mag*] tisa **4:** [*Pan*] malusog na bahagi ng katawan ng tao na maysakit.

ba·tá *png* : pagtitiis o pagtanggap sa masama o masaklap na kalagayan.

ba·tà *png* **1:** [*Hil Mar Seb Tag War*] tao na nasa pagitan ng pagsilang at pagkatigulang : AKÌ, BATAN-ÓN, MUSMOS, OGÁW, PASLÍT, UBÍNG **2:** [*Kap Tag*] alaga **3:** *Kol* **a** kasintahan **b** kerida **c** utusan.

ba·tâ *png* **1:** [*War*] tíyo; tiyuhin **2:** [*Bik*] mabahong amoy.

ba·tá·an *png* [*Kap Pan Tag*] : katulong; utusan.

Ba·ta·án *png* : lalawigan sa gitnang Luzon, Rehiyon III.

ba·tád *png Bot* [*Bik Hil Seb Tag War*] : halaman (*Andropon sorghum*) na kahawig ng mais at namumunga ng kumpol-kumpol na butil : BAKÁKAW, SORGHUM.

ba·tád-ba·tá·ran *png Bot* : halamang kamukha ng batád.

bá·ta de bán·yo *png* [*Esp bata de baño*] : damit pambahay na maluwag ang tabas, karaniwang ginagamit pagkatapos maligo : BÁTA[1], BATHROBE.

bá·tag *pnd* **mag·bá·tag, i·bá·tag, ba·tá·gin** [*ST*] : magbátak.

ba·tág *png Bot* [*Bik*] : saging.

ba·tag·ka·bá·lang *png* [*Bik*] : susungkabayo.

Bá·tak *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Agta na matatagpuan sa kabundukan ng hilagang Palawan.

ba·ták *png* [*Pan*] : rinyón.

bá·tak *pnd* **bu·má·tak, ba·tá·kin, i·pam·bá·tak 1:** malakas na paghila sa mabigat na bagay *var* hátak : BÁTAG, HIGÍT[4] **2:** *Kol* gumamit ng droga.

ba·ta·kán *png* **1:** [*ST*] sukat **2:** katad na hasaan ng labaha : LEATHER STRAP **3:** [*Seb*] **a** lukáw **b** kasangkapang bákal na ginagamit sa pagpapalapad o pagpapanipis ng ginto **4:** *Mus* [*Yak*] gabbang.

ba·ta·káng-ba·lá·od *png* [*Seb*] : saligang-batas.

bá·tak-du·ngán *png* [*Hil*] : panawagan sa espiritu ng bagong silang na sanggol upang permanenteng manirahan ito sa kaniyang katawan.

bá·tal *png* **1:** [*Kap*] leeg **2:** [*Ilk*] umbok sa likod kapag nakahiga.

ba·tál *png* [*War*] : maliit na búkol o kulanì; tumigas na kalamnan sanhi ng pagkabangga.

ba·ta·lán *png* [*Ilk Kap Pan Tag*] : dugtong na estruktura sa likod ng bahay, gawa sa kawayan, at ginagamit na paliguan, labahan, o hugasan : PANTÁW[1].

ba·tá·lay *png Zoo* : uri ng isdang tabang (*Tylosurus strongylurus*).

ba·tál·ya *png* [*Esp batalla*] **1:** labanan **2:** balangkas ng bisikleta.

ba·tal·yón *png Mil* [*Esp batallon*] **1:** talúpad **2:** pulutong ng mga tao o sundalo : BATTALION.

ba·tán *png* [*War*] : sisidlan ng túbig na gawa sa báo ng niyog o biyás ng kawayan.

Ba·tá·nes *png* : pinakahilagang lalawigan ng Filipinas, Rehiyon II.

bá·tang *png* [*Iba Seb Tag*] **1:** palutang na nakakabit sa dulo ng tali ng bintol o sa anumang bagay na inihuhulog sa dagat upang madaling tuntunin **2:** tambak na ginagawa sa mga pook na sinisira ng tubig upang hindi matibag ang lupa *Cf* DÍKE **3:** [*Tau War*] punò ng kahoy; troso **4:** [*Tau*] tangkay **5:** [*War*] natumbang patay na punò **6:** [*Iba Seb Tag War*] kawayang tikin o nakalutang na kahoy, karaniwan sa ilog, dagat, o lawa.

bat·áng *png* [*Seb*] : balakáng.

ba·tá·ngan *png* [*Ilk*] : katig ng bangkâ.

Ba·tá·ngan *png* **1:** isa sa mga pangkating etniko ng Mangyan na matatagpuan sa kagubatan ng hilagang Buhid **2:** matandang tawag sa Batangas.

ba·ta·ngán *png* : putol ng kawayan o kahoy, nakakabit nang pahalang sa bangka at kabitan ng katig ang dulo.

Batangas (ba·táng·gas) *png* : lalawigan sa Katimugang Tagalog, Rehiyon IV.

bá·tang-bá·tang *png Bot* : baging (*Cissampelos pareira*) na payat at makahoy.

ba·tang·gá *png* [*Ilk*] : hálang na yari sa kawayan, kahoy, o bakal na inilalagay upang suportahan ang karga o bigat.

ba·tan·lá·wa *png Zoo* [*Kap Tag*] : gagambang (order *Aranaea*) nakahahabi ng sapot na simetriko.

batan-ón *png* [*Seb*] : batà[1].

bá·tar *png* [*ST*] **1:** bábad **2:** *Bot* varyant ng **batad**.

ba·ta·rá·te *png, pnr* [*Esp*] : walang maisip.

ba·ta·rín *png Zoo* [*ST*] : tandang na manilaw-nilaw ang kulay.

ba·tá·ris *png* : bayaníhan.

ba·tás *png* : alituntuning itinakda ng mga mambabatas o kaugaliang sinusunod ng isang lahi, lipunan, o bansa : BALÍDHA, LAW, LEY.

bá·tas *pnd* **mag·bá·tas, ba·tá·sin, bu·má·tas** [*Hil*] : idarang ang bakal sa matinding init o apoy.

ba·tá·san *png* [*batas +an*] **1:** sangay ng pamahalaan para sa paggawa ng batas : DALAM[1], LEGISLATURE, LEHISLATURA, PARLAMÉNTO, PARLIAMENT **2:** [*Hil Seb War*] ugali.

bá·taw *png* **1:** *Bot* [*Tsi Hil Iba Tag War*] makinis na baging (*Dolichos lablab*)

na nakakain ang bunga at dahon : BÂTAW, BÁT-AW, BAKTÁW, PARDÁ **2:** palutang **3:** sama-sama o kawan-kawang paglipad ng mga bubuyog.

bát-aw *png Bot* [*Seb*] : bátaw[1].

bâ·taw *png Bot* [*Bik*] : bátaw[1].

bá·taw *pnd* **bá·ta·win, bu·má·taw, mag·bá·taw** [*Mar*] : ariing tunay.

ba·táw *pnr* : sa mga sasakyang pantubig, hindi punô ng sakay.

ba·tá·wan *png* [*ST*] : ambag ng mamimili.

ba·ta·wi *png* [*Tau*] : blusang mahaba ang manggas at lapat sa katawan.

ba·tá·win *pnd* **mag·ba·tá·win, i·ba·tá·win** [*ST*] : ilista ang útang.

bá·tay *pnd* **i·bá·tay mag·bá·tay, bu·má·tay 1:** gawing pundasyon ng anuman **2:** itatag bilang katunayan o katibayan **3:** isalalay : SÁLIG.

ba·ta·yán *png* [*batay +an*] **1:** pundasyon o saligan ng isang bagay, lalo na ng isang idea o argumento : BASIS, HUWÁRAN, MODÉLO **2:** pangunahing prinsipyo o sangkap : BASIS **3:** pinagmulan ng talakayan at katulad : BASIS **4:** tuntuning sinusunod : BASIS.

bat·bát *png* **1:** [*Hil Tag*] pagpanday ng ginto o pilak upang maging manipis na plato **2:** [*Bik*] bákal.

bat·bát *pnr* **1:** namumutiktik : LIPÓS **2:** napapalamutian; nagágayakán.

bá·te *png* [*Esp vate*] : makata.

ba·ték *png* [*Ilk*] : abalóryo.

ba·tél *png* [*Esp*] : sasakyang pantubig at kahawig ng lantsa na pinatatakbo sa pamamagitan ng layag.

bá·ter *png* **1:** [*Ing butter*] butter **2:** *Isp* [*Ing batter*] batter **3:** *Zoo* [*Mrw*] tílas; katerpilar.

ba·ter·yá *png* [*Esp bateria*] **1:** sa hukbo, kulungan **2:** *Mil* pangkat ng mánganganyón at ang kanyóng kanilang ginagamit : BATTERY **3:** *Ele* kasangkapan na nakapag-iimbak at nagbibigay ng dagitab : BATTERY, PÍLA **4:** kasangkapan na mapagkukunan ng koryente, binubuo ng isa o higit pang cell na lumilikha ng koryente sa pamamagitan ng reaksiyong kemikal : BATTERY, PÍLA **5:** hanay o pangkat ng magkakatulad o magkakaugnay na bagay na pinagsama-sama o ginagamit bilang isang yunit : BATTERY **6:** mahabang serye o pagkakasunod-sunod : BATTERY.

Bat·ha·là *png Lit Mit* [*ST*] : dakilang lumikha at itinuturing na pinakamakapangyarihan ng mga Tagalog *Cf* KABUNYIAN, KAPTÁN, LUMÁWIG.

bat·ha·là *png* **1:** makapangyarihang nilaláng sang-ayon sa paniwala, karaniwang naghahari sa isang larangan o bahagi ng buhay : BAGÓL[4], DIYOS **2:** tao na dinadakila at sinasamba : DIYOS.

bat·há·ra *png* [*Hil*] : babaeng anak ng hari at reyna, **bat·há·ri** kung lalaki.

bathing suit (béy·thing sut) *png* [*Ing*] : kasuotang panlangoy ng babae.

báthos (bá·tos) *png* [*Ing*] **1:** hindi sinasadya, bigla, at katawa-tawang pihit ng pananalita o panulat mula sa marangal tungo sa karaniwan **2:** hindi tapat o labis na pagkahabag.

bathrobe (báth·rowb) *png* [*Ing*] : báta de bányo.

bathroom (báth·rum) *png* [*Ing*] : paliguan.

ba·tí *png* [*Esp batir*] **1:** paghalo at pagdurog ng anumang bagay upang maging ganap na lusaw **2:** *Kol* salsal – *pnd* **ba·ti·hín, bu·ma·tí, i·pam·ba·tí**.

ba·tì *png* **1:** pagtawag sa isang nakasalubong o nakita : BATÍL **2:** pahayag ng pagkalugod sa isang tao na nagdiriwang **3:** pagpansin sa hindi magandang gawi.

ba·tî *png* : pagbabalikang loob.

ba·tí·bat *png* **1:** paraan ng paghagis ng bato **2:** *Mit* [*Ilk*] uri ng duwendeng bumibiktima sa matatakaw habang natutulog **3:** [*Ilk*] bangúngot.

ba·tí·bot *png* **1:** uri ng matibay na upuan, gawa sa bakal, karaniwang nakikita sa may hardin o bakuran ng bahay **2:** tao na maliit ang pangangatawan ngunit matipunô *Cf* BULÍLIT **3:** pagsusuri o pagsisiyasat nang mabuti sa isang bagay sa pamamagitan ng pagsalat **4:** pag-aalis ng bituka **5:** pasak; sumpal.

ba·tí·bot *pnr* **1:** maliit ngunit malakas **2:** matibay.

ba·tíd *pnr* **1:** nalalaman o nauunawaan na totoo o tunay; tiyak na nalalaman : ALÁM[1] **2:** nakatátag sa isip o alaala : ALÁM[1] **3:** kilala o alam ang pag-iral ng isang tao, pook, o bagay sa pamamagitan ng paningin, karanasan, o ulat **4:** nauunawaan mula sa karanasan : ALÁM[1] **5:** maaaring ibukod o kilalanin sa pangkat ng marami : ALÁM[1] **6:** may impormasyon hinggil sa isang bagay : ALÁM[1].

ba·ti·dé·ro *png* [*Esp bateador*] : labáhan.

ba·tí·do *pnr* [*Esp*] **1:** binating maigi; hinalong mabuti **2:** matigas at siksik **3:** sanáy sa anumang bagay; batikán o eksperto.

ba·ti·dór *png* [*Esp bateador*] **1:** gamit na panghalo o pambatí : BATIRÚL, DAGULDÓL **2:** suklay.

ba·tí·hap *png* [*Tau*] : masamang pakiramdam sa lalamunan.

bá·tik *png* **1:** [*Tag*] patak-patak na dumi o kulay sa anumang bagay : BULÍNG, KAWATIR, PATÍK[3], RATIK **2:** [*Seb*] talà sa timog.

ba·tík *png* **1:** [*Jav*] paraan ng pagdidisenyo sa tela, tinatakpan ng pagkit ang mga bahaging hindi kukulayan **2:** [*Jav*] telang kinulayan sa ganitong paraan **3:** padron na tela mula sa pagkit o pintura.

ba·ti·kán *pnr* [*Kap Tag bátik+an*] : bihasa o sanáy sa alinmang bagay.

Ba·ti·ká·no *png* [*Esp Vaticano*] **1:** pook sa Roma na kinatatayuan ng palasyo ng Papa at ng Basilika ni San Pedro : VATICAN **2:** kapangyarihan o pamahalaan ng Papa : VATICAN.

ba·ti·kén *png* [*Ilk*] **1:** kahong pinunô ng lupa upang gawing dapog **2:** sapin ng mga bote, palayok, at iba pa.

ba·ti·kó·la *png* [*Esp baticola*] : kagamitang yari sa balát, karaniwang nakasagka sa buntot ng kabayo kung isinisingkaw.

ba·ti·ko·lén *png* [*Pan*] : balumbalunan.

ba·ti·ko·léng *png Zoo* [*Ilk*] : balumbalunan.

ba·tí·kos *png* : pagpuna o pagtuligsa sa kapuwa, karaniwan sa publiko **2:** paghampas.

ba·ti·ku·líng *png* **1:** *Bot* punongkahoy (*Litsea glutinosa*) na habilog ang dahon, dilaw ang bulaklak, at bilog ang bunga : ANÓNOT, ÍNGAS, MALADITÀ, TUBHUS **2:** *Bot* punongkahoy (*Paralstonia clusiacea*) na matigas at ginagawang tabla at aparador *var* bitikulín : BÚTUS.

ba·tí·ku·lón *png Ana* [*Hil Seb War*] : balumbalunan.

ba·ti·kúng·kong *png* [*Ilk*] : alarma na gawa sa bumbong ng kawayan, pinupukpok sa gabi kung may panganib o magnanakaw.

ba·tíl *png* **1:** [*Ilk Seb*] batí **2:** [*Pan*] pantal.

ba·tí·law *pnr* : hindi pa tuyô.

bá·ting *png* **1:** [*ST*] kapon **2:** *Bot* malagasa.

ba·tíng *png* **1:** paraan ng pangingisda **2:** paraan ng pangangaso **3:** patibong o bitág **4:** batingting.

bat-íng *png* [*Igo*] **:** biktima ng panlulukob ng espiritu.

bá·ting *pnd* **ba·tí·ngin, mag·bá·ting** [*Kap*] **1:** iwalâ **2:** iwaglít.

ba·ti·ngáw *png*: malaking kampana.

ba·ting·tíng *png* **1:** kaputol na metal na binaluktot sa anyong tatsulok at kinakanti ng isang pirasong metal upang tumunog **:** BATING[4] **2:** *Mus* instrumentong kahawig nito.

ba·tí·no *png Bot*: punongkahoy (*Alstonia macrophylla*) na mapusyaw na dilaw ang bulaklak, pahaba ang bunga, at maliit ang butong mabalahibo **:** DALÁKAN, KUWÁNAN, KÚYAW-KÚYAW, ÍTANG-ÍTANG .

ba·ti·rúl *png* [*Kap*] **:** batidór.

bá·tis *png* [*Kap Tag*] **1:** daloy na nanggagaling sa bukal o ang munting ilog na nabubuo sa ganito **:** ARÓYO, BURÁBOD, ÁPA, STREAM, SUBÓL, UBBÓG **2:** anumang dumadaloy o ang katangian nito, *hal* batis ng kasaysayan.

bat·lág *png*: parágos.

bat·lá·ya *png* [*Tag bathala + laya*] **:** bagong likhang salitang itinutumbas sa salitang espiritu.

bat·lóg *pnr*: ayaw lumaki kung sa halaman; ayaw lumambot kung sa iniluluto.

bat·ngín *png* [*ST*] **:** pusta; tayâ.

ba·tó *png* [*Bik Hil Ilk Seb Tag War*] **1:** matigas na substance at binubuo ng mineral *var* vató **:** ISÓL[1], GAPÔ, PIYÉDRA, ROKÁ, STONE **2:** konkreto **3:** [*Hil Pan Seb Tag War*] tampok sa hiyás, gaya ng diyamante, brilyánte, rubí, at katulad **4: a** rinyón **b** bato sa rinyon **6:** anting-anting **7:** *Kol* shabu – *pnd* **ba·tu·hín, mag·ba·tó, bu·ma·tó**.

ba·tò *png* [*Mrw Tag*] **:** pantira sa larong gaya ng tatsing, tumbang preso, at katulad **:** PATÒ.

ba·tó *pnr* **1:** matigas at matibay **2:** walang damdamin.

ba·to·ba·la·nì *png* [*Bik Hil Tag*] **:** metal na may katangiang humigop ng bakal o asero **:** BALANÌ, LODESTONE, MAGNET.

ba·to·ba·tó *pnr* [*ST*] **:** punit-punit.

ba·to-bu·sí·lak *png* [*Hil bato + busilak*] **:** marmol.

ba·tód *pnr* [*War*] **1:** yupî **2:** nakaangat **3:** magaspang.

ba·tóg *png*: binatóg.

bá·tok *png* [*War Tag*] **:** bahaging likod ng ulo **:** TÚNDUN.

bá·tok *pnd* **mam·bá·tok, ba·tú·kan:** tampalin o hampasin sa likod ng ulo.

ba·tók *pnr* [*Hil*] **:** nasunog dahil sa labis na pagkakaluto.

ba·to·ka·lín *png Bot* [*ST*] **:** punongkahoy na mainam na gawing bangka.

bá·tol *pnd* **mag·bá·tol; ba·tú·lan, i·bá·tol** [*ST*] **:** sumagot nang pagalit o pahiyaw.

ba·to·li·néw *png* [*Pan*] **:** pirurutong.

ba·tón *png* **1:** [*War*] sagot o kasagutan **2:** [*Ing Fre*] manipis na patpat, ginagamit ng tagakompás sa pagmamando ng orkestra, koro, at katulad **3:** [*Ing Fre*] sa karerang relay, maikling patpat o túbo na dinadala at ipinapasa ng mga mananakbo **4:** [*Ing Fre*] mahabang patpat na dinadala at pinaiikot ng bastonera o tambolmayor **5:** [*Ing Fre*] baston ng isang pinuno o autoridad **6:** [*Ing Fre*] batuta *7:* [*War*] sagot.

bá·tong *png* [*Seb*] **:** sitaw.

ba·tóng-á·pog *png* [*bato + na apog*] **:** *limestone.*

ba·tóng bá·kal *png* [*bato + na bakal*] **:** uri ng batong may subó o nasusubuhan.

ba·tóng-bu·háy *png* [*bato + na buhay*] **:** maputi at matigas na batong kahawig ng marmol at sinasabing lumalaki *var* batumbuhay.

ba·tóng-dá·la *png* [*bato + na dala*] [*ST*] **:** tao na pabigat o nakapapagod kasama.

ba·tóng-da·líg *png* [*bato + na dalíg*] [*ST*] **:** bato na malapad at manipis.

ba·tóng da·pí *png* [*bato + na dapí*] **:** bato na maputi at matigas **:** MAMARMOL.

ba·tóng ha·sa·án *png* [bato +na hasa+ an] **:** bato na pinaghahasaan ng mga kasangkapang may talim, gaya ng kutsilyo o kampit.

ba·tóng ka·wá·yan *png* [*bato + na kawayan*] **:** malabubog, karaniwang maputi at makinang, na nakukuha sa loob ng biyas ng kawayan **:** BULASO.

ba·tóng páng·hí·lod *png* [*bato + na pang+hilod*] **:** bato na ginagamit na pangkuskos sa katawan kung naliligo upang maalis ang libag *Cf* POMES **:** PUMICE.

ba·tóng-ping·kí·an *png* [*bato+na pingki+an*] **:** bato na pinagkikiskis at ginagamit sa pagpapaapoy.

ba·tóng sil·yár *png* [*Tag bato + na Esp sillar*] **:** silyar.

ba·tóng-si·nan·tá·nan *png* [*bato + na sinantanan*] [*ST*] **:** bato na pantimbang.

ba·tóng-sor·lán *png* [*ST bato + na sorlan*] **:** karaniwang bató.

ba·tóng ú·ling *png* [*bato + na uling*] **:** maitim na batong nahuhukay sa lupa at ginagawang panggatong.

ba·tóng u·ri·án *png* [*bato + na uri+an*] **:** bato na pinagkikiskisan ng ginto upang matiyak ang tunay na uri nito.

ba·tó sa rin·yón *png Med*: tining ng ihing tumigas at humahadlang sa panubigan **:** KIDNEY STONES.

ba·tó·tok *png Zoo* [*Seb*] **:** matsing.

ba·tó·toy *png* **1:** *Zoo* lamandagat (*Arca antiquata*) na karaniwang matatagpuan sa mababatong bahagi ng dagat **2:** tawag sa batang paslit; bulilit.

bat·sám *png*: kasangkapang gawa sa bakal na gapalito ang laki ngunit higit na mahaba at ginagamit sa paghuhugis o pagdidisenyo ng alahas.

bát·sa·ngá *png Bot* [*Ilk*] **:** muthâ.

bát·si·lór *png* [*Ing bachelor*] **1:** maliit na mésang kónsol **2:** bináta.

bat·sil·yér *png* [*Esp bachiller*] **:** titulo ng nagtapos ng apat na taong kurso sa kolehiyo.

Bat·sil·yér sa Arte *png* [*Esp bachiller en arte*] **1:** titulo na iginagawad sa nagtapos ng pag-aaral sa agham panlipunan o humanidades **2:** tao na may ganitong titulo **:** AB, BA, BACHELOR OF ARTS.

Bat·sil·yér sa Si·yén·si·yá *png* [*Esp bachiller en ciencia*] **1:** titulo na iginagawad para sa nagtapos ng pag-aaral sa agham pangkalikasan, purong agham, o teknolohiya **2:** tao na may ganitong titulo **:** BACHELOR OF SCIENCE, BS, BSc, SB, ScB.

bát·soy *png* [*Tsi*] **:** lamanloob ng baboy at baka na iginisa sa luya at sinabawan, karaniwang nilalagyan ng miswa.

bat·tâ *png* [*Iba*] **:** putók.

bat·tak *png* [*Iba*] **:** bágal.

battalion (ba·tál·yon) *png* [*Ing*] **1:** talupad **2:** batalyon[2].

bat·tég *png* [*Ilk*] **:** bagsák.

batter (bá·ter) *png* [*Ing*] **1:** pinaghalong arina, itlog, gatas, at iba pa **2:** *Isp* sa beysbol at kauring laro, tao na pumapalo ng bola.

batter (bá·ter) *pnd* [*Ing*] **1:** bugbugin; gulpihin **2:** kumalampag; kalampagin **3:** bayuhin.

battery (bá·te·rí) *png* [*Ing*] **1:** batery a **2:** *Bat* ilegal na pagpalo, paghipo, o pisikal na pagbihag sa ibang tao.

ba·ti·tí·nan *png Bot* **:** punongkahoy na kulay kape ang tabla.

battle (bá·tel) *png* [*Ing*] **1:** mahabang labanan ng malalaki at organisadong sandatahang lakas **2:** paligsahan; tunggalian **3:** mahaba at mahirap na pakikibaka.

battlement (bá·tel·mént) *png* [*Ing*] **1:** mababang pader sa itaas ng kastilyo o tore, ginagamit na tanggulan **2:** bahagi ng bubong na napaliligiran nito.

battleship (bá·tel·syíp) *png* [*Ing*] **:** bapor pandigma na may pinakamabigat, pinakamalaki, at pinakamalakas na sandata.

ba·tu·ba·tó *png Zoo* **:** uri ng ilahas na kalapati (*Columba livia domestica*).

ba·tú·gan *pnr* [*Kap Pan Tag*] **:** tamad.

ba·tú·han *png* [*bato* + *han*] **1:** isang laro ng pukúlan ng bató, putik, at iba pang bagay **2:** *Idy* pagbibitiw ng nakasasakit na puna o salita ng magkatunggali.

ba·tu·hán *png* [*bato* + *han*] **1:** pook na mabato **2:** pook na tirahan ng mga isda at iba pang lamandagat.

ba·túk *png* [*Pan*] **:** rinyon.

ba·tu·kán *png* **1:** *Zoo* malaki at matabang hito **2:** paghahampasan sa bátok.

ba·tu·kán·la·wî *png Zoo* **:** katyáw na bago pa lamang tinubuan ng balahibo sa leeg.

ba·tu·kót *png* [*Ilk*] **:** pagbukol, katulad ng mga batong inilalagay ng mga batà sa loob ng kanilang kamiseta **:** SAB-OK.

ba·tuk·tók *png Zoo* **:** maliit na kulisap na kahawig ng bukbok at sumisira ng mais.

ba·tu·láng *png* [*Kap Ilk Seb Tag*] **1:** maluwang na basket na kulungan ng manok, karaniwang binubuhat sa pamamagitan ng pingga **:** BALÚLANG[3], LAO-MAN, PULUGWAY **2:** [*Hil Pan Tag War*] silindrikong basket **:** BALULANG[3] **3:** [*Iva*] kambal na basket na isinasakbat sa likod ng kabayo o baka upang paglagyan ng prutas at ani.

ba·tun·da·lá *png* **:** kaputol na bakal o tinggang pabigat sa isang daladalahan.

ba·túng·tung *png Mus* [*Tng*] **:** takumbo.

ba·tu·tà *png* **1:** pahaba at binilog na piraso ng kahoy at gamit ng pulis **:** BATÓN[6] **2:** sagisag ng kapangyarihan o ng pag-abuso sa kapangyarihan.

ba·tú·tang u·wák *png Bot* [*batuta* + *ng uwak*] **:** baging na nakahahawig ng patola pati na ang bunga nito.

ba·tú·tay *png* [*Tsi*] **:** longganisa.

ba·tú·te *png* [*Kap*] **:** malutong na pritong palaka na may palamang giniling na karne.

Ba·tú·te *png Lit* **:** alyas ni Jose Corazon de Jesus.

ba·tú·tok *png* [*War*] **:** hanay ng mga punò, tandâ ng hanggahan ng magkatabing ari-arian.

bat·wán *png Bot* **:** punongkahoy na may bungang mabilog at kulay berde, ginagamit na pampaalis ng lansa sa kinilaw *var* batuan.

bat·yâ *png* **1:** malaki at maluwang na sisidlan, karaniwang ginagamit na lalagyan ng tubig **:** PANASTÁN[2] **2:** malukong at pabilog na uka.

bat·yág *png* **:** matyág.

bat·yáw *png* **1:** tao na tagapagturo o tagapaghimaton **2:** espiya; tiktik **3:** paniniktik o pagmamanman.

bat·ya·wán *png* **:** papag sa pabahay ng malaking baklad na ginagamit na pahingahan at pinaglalagyan ng gamit ng bantay sa baklad.

bat·yó·kan *png Zoo* [*Mrw*] **:** bubúyog.

bauble (bó·bel) *png* [*Ing*] **:** maganda ngunit mumurahing hiyas o laruan.

ba·u·kán *png* **:** varyant ng **bagukán**.

ba·úl *png* [*Esp*] **:** kabán.

ba·úl-mun·dó *png* [*Esp*] **:** kabán.

ba·ú·nan *png* [*baon* + *on*] **:** pook na pinaglilibingan.

ba·ú·nu *png Bot* [*Seb*] **:** punongkahoy (*Mangifera caesia*) na malaki ang bunga kaysa manggang kalabaw **:** BALONO.

ba·út *png* [*Ilk*] **:** palò.

ba·ú·tek *png* [*Ilk*] **:** pansangga sa pinto o bintana.

ba·u·tís·mo *png* [*Esp Kap Pan Tag*] **:** binyag[1,2].

ba·u·tis·tér·yo *png* [*Esp bautisterio*] **:** bahagi ng simbahan, o gusaling katabi nito, na ginagamit sa pagbibinyag; pook ng pagbibinyag *var* botistéryo **:** BAPTISTÉRYO.

bauxile (bók·say) [*Ing*] **1:** pangunahing alloy ng aluminum **2:** bato na binubuo ng mga aluminum oxide at hydroxide na may iba't ibang halo.

bá·oy *pnd* **mam·bá·oy, bu·má·oy, ba·ú·yin :** kúning muli ang naibigay na; bawiin.

bá·vi *png Zoo* [*Iba*] **:** báboy.

bá·wa *png* **:** pagsasaayos o pag-iingat sa mga gawain o bisyong nakasasama sa katawan **:** TIGHAW.

ba·wá *png* [*War*] **:** kakulangan o pagkukulang.

bá·wa *pnh* **:** inisa-isa ang dalawa o higit pa; itinuturing nang paisa-isa **:** BAWAT.

bá·wal *png* **:** hindi pagbibigay ng pahintulot na gawin ang anuman; pagpigil **:** ÁHAT, GAMMA, GINADILI, IGINDIDÍRI, MAIPARÍT, PAMALIAN, SEBÉL – *pnd* **mag·bá·wal, i·bá·wal, ba·wá·lan**.

bá·wan *png Bot* [*Iba*] **:** dangliw.

bá·wang *png Bot* [*Bik Kap Hil Seb Pan Tag War*] **:** halaman (*Allium sativum*] na naglalaman ng bulbo na ginagamit na pampalasa **:** AKÚS.

ba·wáng *png* **1:** bundok na magubat, maburól, at mahirap salungain o akyatin **:** TRANGKÁLAN, TÚROD **2:** [*Ilk*] bangín.

bá·was *png* [*Kap Hil Ilk Seb Tag*] **:** pagaalis o pagpapaunti sa anuman *var* áwas **:** KALTÁS – *pnd* **ba·wá·san, mag·bá·was, ba·wá·sin, i·pa·bá·was**.

báw-as *pnr* [*War*] **:** baóg.

ba·wás *pnr* **:** umunti; kulang na ang dating dami.

bá·wat *pnh* [*bawa* + *at*] **:** makabagong anyo ng **bawa :** PER.

bá·way *png* [*Ilk*] **1:** pisi ng búsog **2:** mahabang tangkay ng bungangkahoy.

ba·way·bá·way *png Bot* [*ST*] **:** bungangkahoy na ginagamit na gamot.

bá·wek *png* [*Ilk*] **:** paanan ng bundok.

ba·wì *png* [*Bik Kap Hil Seb Tag War*] **1:** muling pagkuha sa bagay na naibigay na **2:** pagbabalik ng salaping natalo sa sugal sa pamamagitan din ng sugal **3:** pagbabago ng nasabi o naipangako.

bá·wig *png* **1:** pantikwas o pang-alsa ng mabigat na bagay **:** BÁWAY[3] **2:** gawa sa kawayang panghuli ng isda **:** BÁWAY[3] **3:** kawayang puluhan para sa bitag ng ibon **:** BÁWAY[3].

ba·wi·gán *png* [*ST*] **:** tirador na gawa sa kahoy.

báw-ing *png* [*Hil*] **:** liblib.

ba·wít *png* **:** daliring nabalikukó.

ba·wó·bo *png Bot* [*ST*] : ilahas na butil na kulay kastanyas.

ba·wú·kag *png* [*War*] : balúkag.

ba·wú·ta *png* [*ST*] : malaking bangka.

ba·wú·to *png* : varyant ng **baróto**.

baw·wot *png* [*Ifu*] : laruán.

bay (bey) *png* [*Ing*] **1:** bahagi ng dagat na umaabot sa kalupaan *Cf* BAYBÁYIN **2:** *Bot* punongkahoy (*Laurus nobilis*) na berde ang dahon at lila ang bunga **3:** *Ark* **a** puwang o bahagi ng dingding o gusali na humahati rito **b** nakapaloob na espasyong nakanguso sa dingding, may isa o higit pang bintana **4:** bahagi ng barko o eroplano, ginagamit para sa isang natatanging layunin **5:** malalim at mahabang alulong ng aso **6:** mamulamulang kulay kape **7:** kabayo o alinmang hayop na may ganitong kulay.

bay *png* **1:** [*Mag*] babáe **2:** [*Mag*] báhay **3:** [*Seb*] pare.

bá·ya *png* [*Ifu*] : alak na karaniwang gawa mula sa malagkit na bigas.

ba·yá *png* [*Kap*] : kirót – *pnr* **ma·ba·yá**.

ba·yà *png* **1:** [*Tau*] nais **2:** [*Bik Tag*] pag-iwan o hindi pagpuna; hindi pakikialam *Cf* UBAYA **3:** [*Bik Tag*] kawalan ng ingat.

bá·ya *pnr* [*War*] **1:** iniwan; pinabayaan **2:** labis; natira **3:** [*Kap*] bága.

ba·yá *pnb* [*Bik*] : talaga; sigurado.

Ba·yá·ba *png* [*ST*] : Agta sa bundok ng Kasasay.

ba·yá·bag *png* : tukod na inilalagay sa bahay kung naghahalili ng haligi.

ba·yá·bas *png Bot* [*Esp guayaba Hil Ilk Seb War Tag*] : punongkahoy (*Psidium guajava*) na may bungang bilugan, mabuto, at nakakain : BAYÁWAS, BAYÁBO, GUAVA.

ba·yá·bas-u·wák *png Bot* : dáwag[4].

ba·yá·bay *png* **1:** tao na palaboy *Cf* HAMPASLUPA **2:** sakáda **3:** [*Ilk*] abay.

ba·ya·báy *pnd* **mag·ba·ya·báy, i·ba·ya·báy** [*War*] : magpahayag o magpabalita sa pamamagitan ng tagabando; ipahayag sa publiko.

ba·yà-ba·yà *png* [*Tau*] : pasiyá.

ba·ya·bís *pnd* **mag·ba·ya·bís, i·ba·ya·bís, ba·ya·bi·sín** [*ST*] : magbigkís.

ba·ya·bò *png Bot* [*Iba*] : bayabas.

bá·yad *png* [*Bik Kap Hil Ilk Seb War*] **1:** bagay na kapalit ng anumang binili o inutang : PAY[2], PAYMENT, COMPENSATION **2:** gantimpala; ganti **3:** sahod; suweldo : COMPENSATION.

ba·yád *pnr* : napalitan o nagantihan na; nabayaran na, naisauli na.

ba·yad-hi·lá *png* [*ST*] : bayad sa kinain *var* bayad-hipá.

bá·yad-pin·sa·là *png* : salaping ibinayad sa tao na nasaktan, o nagawan ng anumang nakasisira sa kaniyang katawan, katauhan, o karangalan.

bá·yag *png* : lagay[9].

ba·yág *png Ana* : parang supot sa itlog at ilalim ng uten ng tao at iba pang mammal : BÉKLOG, LISÍK.

ba·yag·bág *png Zoo* : hayop na kahawig ng bayáwak (*Iguana iguana*), malalaki ang binti na may tumpok na tinik mulang leeg hanggang unahang paa.

ba·yág-ka·ba·yo *png Bot* : makinis na baging (*Dioscorea bulbifera*) na sinlaki ng kamao ang bungang nakalalason kung hilaw ngunit nagagamit na gamot sa sipilis, singaw, at pigsa : UBI-UBÍHAN, UTUNG-UTÚNGAN.

ba·yág-kam·bíng *png Bot* : palumpong (*Caesalpiria crista*) na may dahon na makitid at bulaklak na puting manilaw-nilaw.

ba·yag·sík *png* : palendag.

ba·yág-u·sá *png Bot* : maliit na punongkahoy (*Gardenia psendopsidium*) na madahon ang dulo ng sanga.

ba·ya·ís *pnr* **1:** mapágtapón; mapagaksaya **2:** ginitgit sa pagkakáupo.

bá·yak *pnd* **mag·bá·yak, ba·yá·kan** [*ST*] : patunayan; magpatunay.

ba·yá·kan *png Zoo* : malaking paniki (*Pteropus vampyrus lanensis*) na mahilig kumain ng bungangkahoy.

ba·yá·kat *png* [*Ilk*] : bahág.

ba·yak·bák *png Bot* : matigas na punongkahoy at may bungang kahawig ng bayabas at kinakain lamang ang balat.

ba·ya·kíd *png* : tísod; tapilók.

ba·yá·kis *pnr* : dulo ng bupánda na ipinapasok sa ilalim ng sinturon o itaas ng pantalon.

ba·yá·kos *png* : púkot na yari sa sinamay.

ba·yá·kos pam·bang·kâ *png* [*bayakos pang+bangka*] **1:** malaking lambat na ayos púkot, gawa sa sinamay, at iniuumang mula sa bangka **2:** sa Pampanga, lambat na panghuli ng hipon.

ba·yá·kos pang·gí·lid *png* : lambat na ayos púkot at iniuumang sa gilid at mababaw na bahagi ng tubig.

ba·yá·kos-pan·lá·kad *png* : lambat na ayos púkot, hawak ng dalawang tao, at ipinanghuhuli sa di-kalalimang tubigan.

ba·yak·wír *pnd* **ma·ba·yak·wír, bu·ma·yak·wír** [*ST*] : matísod.

ba·yam·báng *png Bot* : yerba (*Amaranthus spinosus*) na gamot sa gonorea at ginagawang palamuti.

bá·yan *png* **1:** bansâ **2:** mamamayan **3:** pook na sinilangan at tinatahanan; lupang tinubuan : PUWEBLO **4:** yunit ng pangangasiwa sa gawaing pampolitika ng pamahalaan na binubuo ng mga baranggay : BÁLEY, BÁNWA[2] **5:** *Bot* palumpong (*Memecyclon ovatum*) na habilog ang dahon, matingkad na asul ang bulaklak, at kulay-lila ang bunga **6:** [*Iba*] lantad na pook **7:** [*Mrw*] pahayag.

-bá·yan *pnt* : pambuo ng tambalang salita at nagpapahiwatig ng sambayanan o ng taumbayan, gaya sa *panitikang-bayan, awiting-bayan* : FOLK-.

ba·yan·bán *png Zoo* [*Seb*] : bugíng.

bá·yang *png* **1:** [*War*] punlâ; halamang tumutubò sa pasô **2:** *Zoo* [*Bik Tag*] darapugan **3:** pagsunog ng palayok o alinmang kagamitang gawa sa luad na kayayari lamang upang maging ganap at matibay **4:** *Zoo* darapugan.

bá·yang *pnd* **mag·bá·yang, ba·yá·ngan** [*ST*] : pausukan ang tapayan.

ba·yá·ngat *png Zoo* [*Pan*] : bángaw.

ba·yá·ngaw *png Zoo* : parasitikong langaw (family *Oestridae, Gasterophilidae,* o *Cuterebridae*) na karaniwang dumarapo sa balát ng kabayo o kalabaw *Cf* BÁNGAW, LÁNGAW.

ba·ya·ngót *png Bot* : fungus na tumutubo at nabubuhay sa balát ng mga punongkahoy.

ba·yá·ni *png* [*Bik Kap Ilk Seb Tag War*] **1:** tao na may kahanga-hangang katapangan at abilidad : HERO, HULUBÁLANG **2:** tao na itinuturing na may kahanga-hangang katangian at may nagawang dakila; modelo : DAKÍLA, HERO, HULUBÁLANG **3:** pangunahing tauhang lalaki sa dula, kuwento, pelikula, at katulad : BÍDA[2], HERO, HULUBÁLANG, PROTAGONIST, PROTAGONÍSTA **4:** *Mit* nilalang na may katangiang tulad ng mga diyos **b** mandirigma na may espesyal na lakas, tapang, o abilidad : DAKÍLA, BAGANI, BANWÁR.

ba·yá·ni *pnd* **ma·ma·yá·ni, pa·ma·ya·ní·han** : umiral; mangibabaw; pangibabawan.

ba·ya·ní·han *png* [*bayani+han*] **:** tawag sa pagkakaisang nagpapagaan sa anumang gawain sa pamamagitan ng tulungan at damayan **:** ALAYON, AMMÓYO, ARAGLÁYON, BATÁRIS, BULIG-BULIGÁY, HÚNGOS, PATÁBANG, PAGTABANGAN, PINTAKÁSI[3], TAGNÁWA, TÁGUP, TINABANGAY, YARÙ.

ba·yán·ti *png Bot* **:** punongkahoy (*Aglaia glomerata*) na may pula at makatas na bunga **:** KANIWING-PUTI, MALU-BAKAY.

ba·ya·ong *png* [*Ifu*] **:** mamahaling balabal na ginagamit lamang ng mga mumtoni sa mga ritwal.

ba·ya·rán *png* [*bayad* + *an*] **1:** panahon ng pagbabayad **2:** pook na pinagbabayaran **3:** tao na binayaran upang gumawa ng isang bagay, karaniwang lihim.

ba·yás *png* [*Igo*] **1:** básí **2:** kasálan.

ba·yás *png* [*Bon*] **:** dawak.

ba·yá·saw *pnr* [*War*] **:** bigô o nabigô; di-nasiyahan.

ba·ya·sít *png Bot* **:** palumpong (*Securinaga virosa*) na malago at ginagawang tina ang katas ng balát **:** BOTÓLAN.

bá·yat *png* **1:** [*ST*] bágal **2:** [*Kap*] kabigatan.

ba·yá·ti *png Bot* **:** lagtáng.

bá·yaw *png* **1:** *Lit* [*Igo*] dasal para sa kapayapaan ng dalawang baryo o dalawang mangangalakal **2:** [*Mrw*] buhat[1] **3:** pahinga; pahingalay **4:** [*Hil Mrw Seb*] angat; taás.

ba·yáw *png* [*Tsi Bik Hil Ilk Pan War Seb Tag*] **1:** bana ng kapatid o pinsang babae; lalaking kapatid o pinsan ng asawa **2:** tawagan ng mandaragat na hindi magkakakilala kapag namamalakaya.

ba·yaw *png* [*Tin*] **:** dung-aw.

ba·yá·wak *png Zoo* **;** alinmang sa malalaking reptil (*Varanus salvator*) na kaanak ng butikî *var* biyawak *Cf* BAYAGBÁG **:** BANYÁS[2], BARÁK, GOTÔ, HAWÓ, IBÍD, MANGELONG, TILÁY.

ba·ya·wán *png* [*Seb*] **:** plángka; pantikwas.

ba·yá·wang *png* [*ST*] **:** baywáng.

ba·yá·was *png Bot* [*Bik Ilk Pan*] **:** bayabas.

ba·ya·wís *png* [*ST*] **:** tao na mahirap pakitunguhan.

bay·báy *png* [*Bik Hil Ilk Pan Seb War Tag*] **1:** lupa sa gilid ng dagat **:** COAST, KÓSTA, RIBÉRA, SEASHORE, SHORE **2:** wastong pagsunod-sunod ng mga titik sa pagbuo ng mga salita **:** BAYBÁYIN[2], ISPÉLING **3:** buhángin – *pnd* **mag·bay·báy, bu·may·báy, bay·ba·yín**.

bay·bá·yin *png* [*baybay* + *in*] **1:** kabuuan ng lahat ng titik ng isang wika **2:** baybay[2] **3:** pampang **4:** tawag sa sinaunang alpabeto ng mga Filipino.

ba·yé·ta *png* [*Esp baletta*] **1:** makapal na pranela **2:** sapin na ginagamit sa tipograpiya **3:** pelus na itim, líla, o putî na ginagamit na pambalot sa kabaong.

báy·hon *png* [*War*] **:** mukha, pagmumukha, panlabas na anyo o itsura.

bay·hù *png* [*Tau*] **:** mukhâ.

ba·yí *png* [*War*] **1:** iná ng lolo o lola; lola sa túhod **2:** sambá-sambá; mandarangkal.

Bá·yi! *pdd* [*ST*] **:** ginagamit na pahimutok, *hal* "Ay, ay bayi ako!"

bá·yik *png Mus* [*Agt-Mgk*] **:** palat.

bay·ká·me·rál *pnr* [*Ing bicameral*] **:** bicameral.

báy·kan *png Zoo* [*ST*] **:** unggoy na malaki at mataba.

báy·ki *png Med* [*Kap Tag*] **:** bekè.

bay·kót *png* **1:** bagay na kinuhang hindi pinaghirapan **2:** pandaraya; panlilinlang.

bay·la·rí·na *png* [*Esp bailarina*] **:** varyant ng **bailarina**.

bay·ló·kal *png* [*Ing bi-local*] **:** anyo ng angkan batay sa kaugaliang nagpapahintulot sa mga bagong kasal na makapamili kung sa pamilya ng babae o lalaki pipisan.

báy·na *png* [*Esp vaina*] **:** kaluban *var* bena.

bay·nat *png* [*Tau*] **:** kinalabasan; kinasapitan *Cf* KONSEKUWENSIYA.

báy·nat *png* **:** bínat.

bay·ní·ka *png* [*Esp*] **:** uri ng tahi sa pagboborda.

bay·níl·ya *png* [*Esp vainilla*] **1:** uri ng orkidya [genus *Vanilla*] na may bunga na pinagkukunan ng katas na ginagamit na pampalasa at pampabango **:** VANILLA **2:** bunga o buto nito **:** VANILLA **3:** katas na mula sa bunga nito **:** VANILLA **4:** malabutóng kapsula ng ganitong halaman **:** VANILLA **5:** pampalasang gawa mula sa kapsula nito *var* banila **:** VANILLA.

bá·yo *png* **:** mamula-mulang kulay tsokolate, karaniwang tumutukoy sa kulay ng kabayo.

ba·yò *png* [*Hil*] **:** barò[1].

ba·yó *pnd* **mag·ba·yó, bu·ma·yó, ba·yu·hín 1:** durugin sa malakas at ulit-ulit na pukpok, gaya sa pagbayo ng palay **2:** igupo sa pamamagitan ng malakas na palo o suntok.

bá·yod *pnr* [*War*] **:** kilos-babae; parang babae.

ba·yóg *png* **1:** [*War*] sa sinaunang panahon, isang hungkag na katawan ng punongkahoy na isinabit sa harap ng munisipyo upang magsilbing babalâ o hudyat **2:** *Bot* punongkahoy (*Pterospermum diversifolium*) na habilog ang dahon, may limang sulok ang balát ng bunga, at nakukunan ng tina ang balát **3:** *Bot* bayúgin.

bá·yok *png* **1:** *Bot* punongkahoy na nakukunan ng himaymay ang banákal at nagagamit na pangkulay ang katas **2:** [*Mrw*] **a** *Lit* panulaang mabilis na kinakatha ng mga katutubo tungkol sa isang okasyon, pagpuri sa isang tao, at ilang bahagi ng Darangan **b** *Mus* awit **3:** [*Zam*] sa sinaunang lipunan, lalaking nakasuot pambabae na nagsasagawa ng seremonyang panrelihiyon.

ba·yók *png* **1:** katog; katal **2:** paglundo dahil sa dinadalang mabigat.

bá·yok-bá·yok *png Bot* **:** baging na maligasgas, humahaba nang hanggang 15 m, iginugulay ang murang talbos, at nakakain ang laman ng bunga.

ba·yok·bók *png* [*Ilk*] **:** kalisag.

Ba·yom·bóng *png* **:** kabesera ng Nueva Vizcaya.

bay-ón *png* [*Ilk*] **:** varyant ng **bayóng**.

ba·yo·né·ta *png Mil* [*Esp*] **:** patalim na ikinakabit sa ngusò ng ríple.

ba·yóng *png* [*Bik Pan Tag*] **:** malalim na básket na masinsin ang pagkakahabi at may pares na hawakan *var* bay-óng **:** BUYÓT, MAY-ÓNG.

ba·yong *png Bot* [*Bag*] **:** melong-uwak.

bá·yot *png* [*Seb*] **:** baklâ.

bayou (bá·yu) *png* [*Ing*] **:** suba o ilog-ilugan, karaniwang sanga ng higit na malaking lawas ng tubig.

báy·rum (béy·rum) *png* [*Ing*] **:** mabangong tonikong ginagamit ng barbero sa buhok at pagmamasahe.

bay·sá *png* **:** bangán.

báy·sak *pnr* **:** basáng-basâ; tigmak sa likido **:** BÍSAK.

bay·sán *png* **:** sa kasalan, relasyon ng magulang ng nobya sa mga magulang ng nobyo.

bay·sî *png* **1:** kasántingán ng tag-init **2:** tagtuyót.

báy·son *png Zoo* **:** uri ng ibong ilahas.

Bay·tó *pdd* [*ST*] : Heto na!

ba·yú·bay *png* : págkakabítin ng bangkay o katawan ng isang tao–*pnr* **na·ka·ba·yú·bay**.

ba·yu·bò *png* **1:** tabing na gawa sa sawali o kahoy na nabubuhat at natitiklop; pansamantalang dingding sa silid : PÁBYON, SALÁNIB[4], TAMBIL **2:** sarisaring pagkakalála sa yantok o baging na ginagamit na palamuti **3:** pagbubungkal o pagtatapon sa punò ng mga halaman sa pamamagitan ng kamay o kasangkapan.

ba·yu·bók *png* [*Bik*] : maliit na daga.

ba·yúd·bod *png Zoo* : maliit na kabibe, halos gamunggo ang laki, at nakikita sa tubig alat o tabang.

ba·yud·bód *png* : lagas na dahon na ikinakalat at itinatabon sa lupa.

ba·yug *pnr* [*Tau*] : malambot at mahina, karaniwan sa mga kilos-babae o baklâ.

ba·yú·gan *png* [*Bik*] : pinggá.

ba·yú·gin *png* **1:** [*Kap Tag*] lalaking duwag at karaniwang sinasabing nakadamit pambabae o nakasaya **2:** *Bot* palay o mais na hindi nagbunga nang husto **3:** *Bot* uri ng kawayan na maliit ngunit malaman ang bumbong : BAYÓG[3], PISÍG.

ba·yú·go *png* **1:** sapad at gumagalaw na buto sa ibabaw ng tuhod : KNEECAP, PATÉLA, PATELLA **2:** *Bot* **1:** maliit na punongkahoy na may bungang maliliit, berde, at bilog **3:** [*Hil Seb War Tag*] buto ng gugò.

ba·yú·han *png* [*bayo* + *han*] : lusóng.

ba·yú·kan *png Bot* : lawaan[1].

ba·yuk·bók *png* **1:** [*Kap Tag*] bupánda na itinatali sa ilalim ng babà **2:** *Zoo* [*Bik*] bubuwít.

ba·yú·kon *png Bot* : halimumog (*Ehretia philippinensis*) na may mabango at puting bulaklak at bilugang bunga.

ba·yú·koy *png Zoo* [*Hil*] : uri ng maliit na crustacean na kulay kape at mahilig maghukay ng lupa.

ba·yuk·yók *pnr* [*Kap Tag*] : yutyót; yukayók.

ba·yum·bóng *png* **1:** silindrikong sisidlan na pinaglalagyan ng isang uri ng espesyal na sombrero o pagkain **2:** silindrikong sisidlan na pinaglalagakan ng mga mapa, dokumento, sertipiko, at katulad na hindi maaaring itupi.

ba·yú·ngaw *png Zoo* [*Bik*] : bángaw.

ba·yú·no *png Bot* [*Seb*] : pahutan.

ba·yú·ok *png* [*Seb*] : bekè.

ba·yú·os *png* [*Seb*] : damit o balabal ng patay; pamburol.

ba·yú·ot *png* [*Ilk*] : panghi.

ba·yú·ot *pnr* : gusot o binilot sa daliri at palad *var* biyúot.

ba·yú·tok *png* : paghila sa dulo ng sanga ng punongkahoy upang makuha ang bunga o anumang nasa sanga.

bay·wáng *png* **1:** *Ana* bahagi ng katawan ng tao sa pagitan ng balakang at sikmura : ÁWAK[2], BAYÁWANG, HÁWAK[2] **2:** bahaging maliit ng katawan ng lusong, halo, at katulad *var* bewang.

bay·yék *png* [*Ilk*] : kiti-kiti.

bay·yét *png* [*Ilk*] : sinulid na ginagamit upang itali ang tari ng pansabong na manok.

bazaar (ba·zár) *png* [*Ing*] : basár.

bazooka (ba·zú·ka) *png* [*Ing*] **1:** *Mil* uri ng malaking kanyon na maaaring dalhin o bitbitin **2:** *Mus* malaking instrumento na hinihipan, gawa sa kawayan, at may dalawang túbo at baluktot na bakal na kinakapitan ng pípa.

Bb, daglat : binibini.

BC, daglat (bi·si) **1:** Before Christ; Bago dumating si Kristo **2:** Bachelor of Chemistry **3:** Bachelor of Commerce.

BE, daglat (bi·i) [*Ing*] **1:** Bachelor of Education **2:** Bachelor of Engineering.

Be, symbol (bi·i) *Kem* [*Ing*] : beryllium.

be *png* : tawag sa **B** sa alpabetong Espanyol.

be-á·ba *png* [*Bik*] : tamang paraan ng pagbaybay.

beach (bits) *png* [*Ing*] : dalampasigan.

beach resort (bíts re·sórt) *png* [*Ing*] : paliguan at bahay bakasyunan sa tabing dagat.

beacon (bí·kon) *png* [*Ing*] **1:** apoy o ilaw na inilalagay sa mataas na pook upang maghudyat ng babala **2:** parola.

bead (bid) *png* [*Ing*] : maliliit, karaniwang bilugan at may butas na piraso ng kristal, bato, at katulad na tinutuhog upang makagawa ng galang, kuwintas, at katulad.

bean (bin) *png* [*Ing*] **1:** alinman sa mga legumbre [genus *Phaseolus*] na may pahabang bunga at butong hugis rinyon at nakakain : FRIJOLES, PRIHOLES **2:** alinman sa katulad na buto, gaya ng buto ng kape.

bear (beyr) *png Zoo* [*Ing*] : óso.

beard (bird) *png* [*Ing*] : balbas.

bearing (bé·ring) *png* [*Ing*] **1:** tikas **2:** sanggunian sa paghahanap ng direksiyon **3:** bering.

beast (bist) *png Zoo* [*Ing*] : alinmang hayop maliban sa tao, karaniwang may apat na biyas at mabangis.

beat (bit) *png* [*Ing*] **1:** pintig ng pulso **2:** kompás.

beat (bit) *pnd* [*Ing*] **1:** bugbugin **2:** patamaan ang bagay nang paulit-ulit **3:** magtambol **4:** lampasan o talunin.

beater (bí·ter) *png* [*Ing*] **1:** pambatí **2:** tao o bagay na pumapalo o nambubugbog.

be·a·tér·yo *png* [*Esp beaterio*] : bahay na tinitirahan ng mga madre o ng mga babaeng iniuukol ang panahon sa kabanalan.

be·a·ti·pi·kas·yón *png* [*Esp beatificacion*] : paghirang sa isang namatay na tao bilang banal.

beau (bow) *png* [*Fre*] : lalaking manliligaw o kasintahan.

beau geste (bow dyest) *png* [*Fre*] : mabuting gawain.

beautician (byu·ti·syán) *png* [*Ing*] **1:** tagaayos ng mukha o buhok **2:** tao na nagpapatakbo o nagmamay-ari ng beauty parlor.

beauty (byú·ti) *png* [*Ing*] : kagandahan.

beauty parlor (byú·ti pár·lor) *png* : establisimyento na paayusan ng buhok, manikyuran, at iba pang katulad na gawaing pampaganda.

beaux (bowz) *png* [*Fre*] : pangmaramihan ng **beau**.

beaver (bí·ver) *png Zoo* [*Ing*] : malaking rodent (family *Castor*) na amphibian, may malapad na buntot, may kakayahang ngumatngat ng punò, at gumawa ng patubig.

bé·bang *png Zoo* : isdang alat na makulay at may palikpik na kahawig ng kitang o samaral.

bé·bay *png* **1:** [*Mrw*] babaé **2:** [*Iba*] look.

be·be la·gey *png* [*Tir*] : lolo.

be·be li·bon *png* [*Tir*] : lola.

be·bé·rek *png Mus* [*Pal*] : kallaleng.

be·bin·dil *png Mus* [*Yak Mag*] : pinakamaliit na gong sa kulintang.

bebop (bi·báp) *png Mus* [*Ing*] : uri ng jazz na nagsimula noong mga taóng 1940.

because (bi·kóz, bi·kós) *pnt* [*Ing*] : dahil.

bed *png* [*Ing*] **1:** higaan **2:** parihabang taniman.

béd·bed *png* [*Ilk*] : bídbid.

bedbug (béd·bag) *png* [*Ing*] : surot.

bed·déng *png* [*Ilk*] : patuto[1].

bedding (béd·ing) *png* [*Ing*] : sapin na ginagamit sa higaan, tulad ng punda o kumot.

be·dé *png* [*Ilk*] : gaga.

bé·deng *png* [*Igo*] : pag-aalay ng mga magulang ng ikinakasal.

bé·dong *png Zoo* [*Mrw*] : pusà.

bedroom (bed·rúm) *png* [*Ing*] : silid-tulugan.

bedscene (béd·sin) *png* [*Ing*] : eksena sa pelikula na sa kama o higaan kinukunan.

bedspace (bed·is·péys) *png* [*Ing*] : pag-upa ng matutulugan *Cf* BOARD AND LODGING.

beech (bits) *png* [*Ing*] : malaking punò (genus *Fagus*) na may makinis na balát at mga dahon.

beef (bif) *png* [*Ing*] : karne ng baka.

beefsteak (bíf·is·téyk) *png* [*Ing*] : makapal na hiwa ng karneng baka na karaniwang iniihaw o ipiniprito.

Beelzebub (bíl·ze·búb) *png* [*Ing*] : sa Bibliya, ang diyos ng Pilistinong lungsod ng Ekron, prinsipe ng mga demonyo.

beep (bip) *png* [*Ing*] : mabilis at sunod-sunod na tunog, karaniwang matinis, likha ng kasangkapang elektroniko *Cf* BLEEPER : BLEEP.

beeper (bíp·er] *png* [*Ing*] : maliit na aparatong kuwadrado o parihaba na ginagamit sa paghahatid o pagpapalitan ng mensahe.

beer (bir) *png* [*Ing*] : serbésa.

beer garden (bír gárden) *png* [*Ing*] : pook inuman ng serbesa.

beerhouse (bír·haws) *png* [*Ing*] : establisimyento na may lisensiyang magsilbi ng inuming mula sa malt, gaya ng serbesa, ale, at katulad.

beet (bit) *png* [*Ing*] : halaman (genus *Beta*) na may nakakaing lamang-ugat.

beetle (bí·tel) *png* [*Ing*] : kulisap (order *Coleotera*) na may manipis na pang-ilalim at matitigas na pang-ibabaw na mga pakpak.

Before Christ (bi·fór krayst) *pnb* [*Ing*] : bago isinilang si Kristo : B C.

be·gás *png* [*Pan*] : balúkag.

beg·gáng *png* [*Ilk*] : bága.

beg·két *png* [*Ilk*] : buklod[1].

Bég·nad *png*: isa sa mga wika ng mga Igorot.

bég·nas *png* [*Igo*] : pangunahing relihiyosong pagdiriwang ng pamayanan na tumatagal nang 4-7 araw.

beg·nas *png* [*Bon*] : ritwal na ginaganap sa dap-ay pagkatapos ng pagtatanim ng palay.

bé·go *pnr* [*Mrw*] : bágo.

be·gón·ya *png* [*Esp Ing begonia*] : halaman (genus *Begonia*) na may makukulay na sepal, makikinis na dahon, ngunit walang mga talulot.

bég·say *png* [*Pan*] : sagwan.

bé·ha *png*: upós ng tabako o sigarilyo.

be·he·tar·yá·no *png* [*Esp vagaetariano*] : vegetarian.

be·hí·ku·ló *png* [*Esp vehiculo*] **1:** sasakyan **2:** paraan ng transmisyon o pagpapadala : VEHICLE **3:** medium para sa iniisip, damdamin, o aksiyon : VEHICLE.

bé·ho *pnr Kol* [*Esp viejo*] : matandâ.

be·hú·ko *png* [*Esp behuco*] : yantok.

beige (beydz) *pnr* [*Ing*] : mapusyaw na kulay kayumanggi.

being (bi·íng) *png* [*Ing*] **1:** eksistensiya **2:** kalikasan o esensiya **3:** tao **4:** pagiging tunay, buháy, at umiiral.

beinte (béyn·te) *png* [*Esp viente*] : dalawampu *var* bente.

beinte singko (béyn·te síng·ko) *png* [*Esp viente sinco*] : baryang dalawampu't limang sentimo.

beinte uno (béyn·te-ú·no) *png* [*Esp viente-uno*] **1:** dalawampu't isa **2:** blackjack[2].

be·kè *png Med*: nakahahawang sakit na pamamaga ng parotid at alinman sa mga glandulang lumilikha ng laway, at kung minsan, pamamaga ng testes, obaryo, at katulad *var* bikì : BÁYKI, BAYÚOK, BUKLÁW[2], MUMPS.

bék·kel *png Ana* [*Ilk*] : rinyon.

bek·kél *pnr* [*Ilk*] : bigti.

bek·lát *png Zoo* [*Ilk*] : sawá *var* biklát.

bék·lew *png* [*Pan*] : leeg.

bék·log *png Kol*: bayag *var* betlog.

bek·lóg *png* [*Sub*] : seremonyang pangkasal.

be·kó·kong *png Ana* [*Mar*] : gulugod.

bek·tá *png* [*Pan*] : saglit.

bék·wa *png*: sinaunang damit na pang-itaas ng lalaking Filipino na bukás ang dakong harap na hanggang sikmura, maikli ang manggas, at walang kuwelyo *Cf* KAMÍSA DE TSÍNO.

bé·la *png* [*Esp vela*] **1:** kandila; esperma **2:** púyat; lamay **3:** layag ng bangka.

be·lá·da *png* [*Esp velada*] : palabas; programa *var* biláda.

Be·lán·si *png*: isa sa mga wika ng Igorot.

be·lár *png* [*Esp velar Seb Bik*] : lamay – *pnd* **mag·be·lár, pag·be·la·rán.**

be·lás *png* [*Pan*] : bigás.

be·las·yón *png* [*Esp velacion*] **1:** sa simbahang Katoliko, seremonya para sa kasál **2:** aliwan o laro habang naglalamay sa patay.

bel canto (bel kán·to) *png* [*Ing Ita*] **1:** estilo ng operatikong pag-awit na gumagamit ng madamdamin, malakas, at buong tono **2:** uri ng aria na inaawit sa ganitong paraan.

be·lék *png Zoo* [*Pan*] : biik.

be·lé·koy *png*: kendi na malambot, ngunit napakakunat, karaniwang may budbod na linga.

Be·lén *png* [*Esp*] : Bethlehem.

be·lén *png* [*Esp*] : tanawin na naglalarawan sa pagsilang ni Hesus sa isang sabsaban.

bel esprit (bel es·prí) *png* [*Fre*] : tao na matalas ang isip.

be·le·tung *png Mus* [*Tir*] : piyesa na tinutugtog ng pangkat ng mga gong.

belief (bi·líf) *png* [*Ing*] : paniniwala.

bé·lis *png Bot*: puno ng píli.

be·li·tà *png*: pahalayhay na tipon ng palay na kagagapas lamang.

bell (bel) *png* [*Ing*] : kampana.

bel·lád *png* [*Ilk*] **1:** *Zoo* mollusk na nakatira sa batuhán **2:** pag-alsa ng butil dahil sa pagkababad sa tubig **3:** pagsakit ng tiyan dahil hindi natunawan **4:** pagkain nang labis.

bel·láng *png* [*Ilk*] : napakatigas na kahoy ng tigulang na palma, ginagamit na tungkod o pang-arnis.

bel·lát *png* [*Ilk*] **1:** gitnang bahagi ng bungangkahoy o tambo **2:** *Bot* busil.

bell boy (bel boy) *png* [*Ing*] : lalaking tagapaglingkod sa isang hotel, club, at katulad.

belle (bel) *png* [*Fre*] **1:** magandang babae **2:** babaeng kinikilalang pinakamaganda.

belle époque (bel e·pók) *png* [*Ing Fre*] : panahong 1871 - 1914 na nagsimula sa pagtatapos ng digmaang Franco-Prussian hanggang sa pagpu-

tok ng Unang Digmaang Pandaigdig, kilala dahil sa kapayapaang namayani sa Kanlurang Europa at pagunlad ng sining, literatura, at teknolohiya.

belle lettres (bel lé·tre) *png* [*Ing Fre*] **1:** magaan at eleganteng sulatin o pag-aaral na kaugnay sa panitikan **2:** literatura na itinuturing na sining at may natatanging funsiyong estetiko.

bé·lo *png* [*Esp velo*] : talukbong o pandong na karaniwang isinusuot sa pagsisimba : PANDONG[3].

be·lo·si·dád *png* [*Esp velocidad*] : velosidad.

be·lo·tó·ken *png Mus* [*Tir*] : kolitong.

belt *png* [*Ing*] : sinturon.

beltbag *png* [*Ing belt + bag*] : maliit na de-sinturong bag na ikinakabit sa baywang at karaniwang sisidlan ng salapi.

be·lú·ga *png Zoo* [*Ing Rus*] **1:** puting sturgeon (*Huso huso*) na mula sa Dagat Itim at Caspian at pinagkukunan ng caviar at isinglass : HAUSEN **2:** maliit na pating (*Delphirapterus leucas*) na may ulong pabilog at pumuputi kapag naging tigulang : WHITE WHALE.

be·lú·so *png* : galáng.

bel·ya·dó·na *png* [*Esp belladonna*] **1:** *Bot* yerba (*Atropa Belladonna*) na nakalalason, may mapulang lila na bulaklak, at may itim na berry **2:** gamot mula sa dahon at ugat nito.

bel·yá·ko *pnr* **1:** [*Esp bellaco*] lalaking kalahok sa duplo, **bel·yá·ka** kung babae **2:** [*War*] mandarayà; barumbádo *var* bilyako.

bel·yát *png Bot* [*Ilk*] : ubod.

bel·yó·ta *png Bot* [*Esp bellota*] : bunga ng roble.

be·na·ba·ná *png Bot* [*Kap*] : guyabano.

Be·ná·be *png* : isa sa mga wika ng Igorot.

be·ná·do *png Zoo* [*Esp venado*] **1:** lahat ng hayop na kauri ng usá (family *Ceruidae*) **2:** uri ng luto sa karne ng usá : VENISON.

bench (bench) *png* [*Ing*] **1:** bangkô **2:** *Isp* re-serbang manlalaro.

bén·da *png* [*Esp venda*] **1:** piraso ng tela o ibang materyales na pantakip sa sugat, pilay, at katulad **2:** piraso ng materyales na ginagamit na piring sa mata – *pnd* **mag·bén·da, ben·da·hán, i·bén·da**.

ben·dis·yón *png* [*Esp bendicion*] : basbás.

ben·dí·ta *png* [*Esp*] : pinaikling **agwa bendíta**.

ben·dí·ta *pnr* [*Esp*] : banal; pinagpala, **ben·dí·to** kung lalaki.

ben·dí·to *png* : dasal o panalangin na nagsisimula sa gayong kataga.

bé·ned *png* [*Mrw*] : panginginig o pamimitig ng kalamnan o litid.

Benedictine (be·ne·dík·tin) *png* [*Ing*] : monghe o madreng kabilang sa ordeng sumusunod sa mga aral ni San Benedicto.

be·ne·dík·si·yón *png* [*Ing benediction*] : pagbabasbas, karaniwan sa pagtatapos ng misa.

Benedicite! (be·ne·dí·si·té) *pdd* [*Lat*] : Pagpalain ka!

benefactor (be·ne·fák·tor) *png* [*Esp*] : tao na nagbibigay ng tulong.

beneficiary (be·ne·fí·sya·rí) *png* [*Ing*] : benepisyado.

benefit (be·ne·fít) *png* [*Ing*] : benepisyo.

be·négd *png* [*Pan*] : likod[1].

be·ne·gu·li·tok *png Mus* [*Tib*] : uri ng agong na tinutunaw at pinapanday at higit na magaan kaysa tembaga.

be·ne·pis·yá·do *png* [*Esp beneficiado*] : tao na tatanggap ng pakinabang o mana : BENEFICIARY.

be·ne·pís·yo *png* [*Esp beneficio*] **1:** anumang para sa ikabubuti o pakinabang ng isang tao o bagay; bentáha : BENEFIT **2:** kabayaran o tulong mula sa opisina ng seguro o katulad na ahensiya : BENEFIT.

be·ngat·lá *png* [*Pan*] : bagay.

béng·ga *pnd* **mag·béng·ga, beng·ga·hín** [*Esp vengar*] : mag-away; awayin.

beng·ga·dór *png* [*Esp vengador*] : tao na naghihiganti.

beng·gán·sa *png* [*Esp venganza*] : higanti; paghihiganti.

beng·gá·ti·bo *pnr* [*Esp vengativo*] : mapaghiganti; mapaggawa ng pinsala sa kapuwa.

bé·ngi *png* [*Kap*] : gabí.

béng·nay *png Bot* : punongkahoy (*Antidesna bunius*) na maliit, makintab ang balahibuhing dahon, maliit at lunti ang bulaklak, pula ang maasim at malamang bungang may isang buto, at ginagamit na gamot kasama ng kabugaw at kalibon.

Benguet (béng·get) *png* **1:** lalawigan sa hilagang Luzon, bahagi ng rehiyong Cordillera **2:** Ibaloy.

ben·nál *png* [*Ilk*] : katas ng tubó na kakukuha pa lamang sa kabyawan.

ben·sá *png* [*Ilk*] : kabanata.

bén·ta *png* [*Esp venta*] : kinita sa pagtitinda; napagbilhan : ÁBLI.

ben·tá·ha *png* [*Esp ventaja*] : lamáng *var* bintaha *Cf* DESBENTAHA.

bén·te *png* [*Esp viente*] : varyant ng **beinte**.

bén·ti·la·dór *png* [*Esp ventilador*] : kasangkapan na pinatatakbo ng koryente upang magbigay ng hangin : ELECTRIC FAN.

ben·ti·las·yón *png* [*Esp ventilacion*] **1:** pagdaloy ng sariwang hangin sa loob ng isang kuwarto, minahan, at katulad : VENTILATION **2:** sa respirasyon, paglalantad ng dugo sa hanging pumapasok sa baga : VENTILATION **3:** paglantad sa ihip ng hangin at katulad : VENTILATION **4:** pagpapahayag ng suliranin, katanungan, at katwiran sa publiko upang masuri at matalakay : VENTILATION **5:** paglalagay ng lagusan upang maging daanan ng hangin o gas : VENTILATION.

ben·tóng á·gong *png Mus* [*Mrw*] : koratong.

ben·tó·sa *png* [*Esp ventosa*] : bakám[1].

ben·tót *png* : bagay na ginagamit bilang pain o pampasigla sa alagang gagamba.

ben·tro·lo·kís·mo *png* [*Esp ventroloquismo*] : ventroloquism.

ben·tro·lo·kís·ta *png* [*Esp ventroloquista*] : ventriloquist.

ben tro·vá·to *png* [*Ita*] : mahusay na imbensiyon.

Ben Zayb *png Lit* : tauhan sa *El Filibusterismo*, peryodistang nagngangalang Ibañez at nagsusulat sa mga diyaryo sa Maynila.

benzene (bén·zin) *png Kem* [*Ing*] : likidong walang kulay, karsinoheniko, at volatile C_6H_6, nakukuha sa coal tar at petrolyo, at ginagamit na solvent.

benzine (bén·zayn) *png Kem* [*Ing*] : halo ng mga likidong hydrocarbon na galing sa petrolyo.

be·rán·da *png* [*Esp veranda*] : galeriya na nasa gilid o labas ng bahay, karaniwang may bubong *Cf* BALKÓN.

ber·bé·na *png Bot* [*Esp verbena*] : halamang gamot (*Verbena officinalis*) na lumalago nang 90 sentimetro.

bér·bo *png* [*Esp verbo*] **1:** salita **2:** pandiwa.

ber·dád *png* [*Esp verdad*] : katotohanan.

bér·de *pnr* [*Esp verde*] **1:** lunti **2:** *Kol* bastos.

ber·dú·go *png* [*Esp verdugo*] **1:** tagapangasiwa ng hatol na kamatayan : TAGABÍTAY **2:** mamamatay tao.

beret (ber·éy) *png* [*Ing*] : birete.

berg *png* [*Ing*] : bundok o burol.

bér·ga *png*: dalawang putol ng kawayang buo o bilog na kahoy na ikinakabit sa dakong itaas at ibaba ng layag bilang pampatigas.

ber·ga·hí·ta *png* [*War*] : masamang babae.

ber·gá·mo *png* [*Esp*] : makapal at matigas na katad ng hayop na ginagawang jaket o sapatos.

be·rí·ba *png Bot*: punongkahoy (*Rheedia edulis*) na may bungang bilóg, dilaw hanggang kulay dalandan, at may isang malaking buto.

bé·ri·bé·ri *png Med* [*Ing*] : sakit na dulot ng kakulangan sa bitamina B_1, may epektong pamamaga ng mga ugat at komplikasyon sa puso.

be·ri·kud·yang *png Mus* [*Dum*] : awit.

bé·ring *png Mek* [*Ing*] : suporta o patnubay sa umiikot, paurong-sulong, o dumudulas na shaft o gulong : BEARING[3].

be·ri·pi·ka·dór *png* [*Esp verificador*] : tagatiyak ng bagay-bagay.

be·ri·pi·kas·yón *png* [*Esp verificacion*] : pagpapatunay; pagpapatotoo : VERIFICATION.

ber·ká·kan *png* **1:** *Mit* [*Ilk*] malaking isda na kumain kay Lam-ang **2:** *Zoo* uri ng malaking isda na kahawig ng igat.

berkelium (ber·kíl·yum) *png Kem* [*Ing*] : element na sintetiko, radyoaktibo, at metaliko (atomic number 97, symbol **Bk**).

ber·lí·na *png* [*Esp*] : karwaheng may pintuan.

ber·mú·da *png Bot* [*Ing*] : balbálut.

ber·na·ku·lár *png* [*Esp vernacula*] **1:** katutubo o taal sa pook : VERNACULAR **2:** ipinahayag o isinulat sa katutubong wika ng isang pook gaya ng mga akdang panitikan : VERNACULAR **3:** gumagamit ng katutubong wika : VERNACULAR **4:** gumagamit ng payak, pang-araw-araw, at ordinaryong wika : VERNACULAR **5:** katutubo o popular : VERNACULAR **6:** hinggil sa pangkaraniwang tawag sa halaman o hayop : VERNACULAR.

Bernardo Carpio (ber·nár·do kár·pyo) *png* **1:** *Lit* tauhan sa metriko romanse na may pambihirang lakas at naging kampeon ng pakikidigma ng mga Kristiyano laban sa mga Moro sa Espanya **2:** *Mit* hari ng mga Tagalog at pinaniniwalaang nakaipit sa nag-uumpugang bato.

be·ró·ni·ka *png Bot* [*Esp veronica*] : palumpong (*Veronica chamaedrys*) na maliliit at makulay ang bulaklak.

berry (bé·ri) *png Bot* [*Ing*] : maliit, bilugan, at makatas na bunga.

ber·si·ku·ló *png* [*Esp versiculo*] : maikling dibisyon ng kabanata sa Bibliya, karaniwang binubuo ng isang pangungusap o bahagi ng isang mahabang pangungusap : VERSE.

ber·si·yón *png* [*Esp version*] **1:** salin **2:** partikular na uri **3:** salaysay ng isang pangyayari na iba sa salaysay ng ibang tao.

bér·so *png* [*Esp verso*] **1:** akdang may tugma at sukat **2:** taludtod ng tula.

bért·dey *png* [*Ing birthday*] : birthday.

beryllium (be·ríl·yum) *png* [*Ing*] : element na matigas, kulay abo, magaan, at metaliko (atomic number 4, symbol **Be**).

bé·so *png* [*Esp*] : halik.

bé·so-bé·so *png* [*Esp*] : pagdidiit ng pisngi ng dalawang tao, tanda ng pagbati.

bes·ság *png* [*Ilk*] : putla.

best *pnr* [*Ing*] : pinakamahusay; pinakamainam; pinakamagaling.

bes·tí *png* [*Esp vestir*] : damit o kasuotan *var* bisti *Cf* GAYÁK.

bes·tí·da *png* [*Esp vestido*] : bestído.

bes·tí·do *png* [*Esp vestido*] : kasuotang panlabas ng babae *Cf* BARÒ : BESTÍDA.

bes·ti·dú·ra *png* [*Esp vestidura*] : lona o tarapal na ikinakabit sa paligid ng karitela at ginagawang pantabing kung umuulan.

best man *png* **1:** sa kasal, pangunahing abay na lalaki ng nobyo **2:** pinakamahusay sa isang paligsahan.

best seller (best sé·ler) *png* [*Ing*] : mabili o mabentang aklat, plaka, teyp, at iba pang produkto.

bes·tu·wár·yo *png* [*Esp vestuario*] : bihisan ng pari sa simbahan kapag nagmimisa o pagkatapos ng misa.

bet *png* [*Ing*] **1:** tayâ; pusta **2:** panlaban; kandidato.

bé·ta *png*: pangalawang titik sa alpabetong Griyego.

be·tág *png* [*Pan*] : básag.

bé·ta·máx *png* [*Ing*] : kasangkapan na ikinakabit sa telebisyon upang mapanood ang laman ng beta tape.

beta tape (bé·ta teyp) *png* [*Ing betamax tape*] : teyp ng anumang palabas na ipinapasok sa betamax upang mapanood sa telebisyon.

bé·ta·trón *png* [*Ing*] : aparatong nagpapabilis ng galaw ng mga elektron.

bét·bet *png* [*Igo*] : unang araw sa panahon ng kasalan na maraming kalabaw ang kinakatay.

bet·bét *png* [*Pan*] : limit.

be·te·hel *png* [*Sub*] : kuwintas na gawa sa abaloryo.

bé·tel *png* **1:** awa; habag **2:** *Bot* bunga[4] **3:** [*Tbo*] disenyo.

be·tél *png Zoo* [*Pan*] : bangús.

bete noire (bet nwar) *png* [*Ing*] : anumang kinaiinisan.

Be·te·rá·na *png* [*Esp veterana*] : pinaikling tawag sa Guardia Civil Veterana.

be·te·rá·no *png, pnr* [*Esp veterano*] **1:** tao na may mahabang karanasan sa alinmang gawain, propesyon, at katulad : VETERAN **2:** tao na nagsilbi sa militar o matagal nang naninilbihan sa hukbong sandatahan, lalo na ang nakipaglaban sa digmaan, *hal* beterano ng Unang Digmaang Pandaigdig : VETERAN.

be·te·ri·nár·ya *png* [*Esp veterinaria*] : hinggil sa sakit o karamdaman ng mga hayop at ang paggamot nito : VETERINARY.

be·te·ri·nár·yo *png* [*Esp veterinario*] : tao na kalipikadong manggamot ng mga hayop at may kasanayan sa beterinarya : VETERINARIAN.

bé·tes *pnr* [*Mrw*] : laan[2].

Beth·le·hém *png* : sa Bibliya, bayan sa timog kanlurang Jordan, malapit sa Jerusalem, at pook na sinilangan nina Hesus at David.

bé·tis *png Bot* : punongkahoy (*Madhuca betis*) na kinukunan ng langis ang bunga, nakagagamot ang dagta at dahon, at ginagawang tabla ang kahoy.

be·tís *png* [*Ilk Kap*] : paa[1].

betise (be·tíz) *png* [*Ing*] **1:** katangahan **2:** walang kuwentang puna **3:** bagay na walang halaga.

bé·to *png* [*Esp veto*] : veto.

bé·to-bé·to *png* : isang laro o sugal na gumagamit ng dais.

bét·sin *png* [*vetsin*] : monosodium glutamate *var* bitsin.

bét·ted *png* [*Ilk*] **:** pulikat o pamimitig ng kalamnan at litid.

bet·ték *png* [*Ilk*] **1:** pantali **2:** bungkos ng palay.

better (bét·er) *pnr* [*Ing*] **:** higit na mainam o higit na mahusay.

better half (bét·er haf) *png* [*Ing*] **:** kabiyak ng puso; asawa.

be·tú·te *png* **:** lutong Kapampangan sa palaka, pinalalamanan ng kamatis, bawang, at paminta, at ipinipirito.

bé·vel *png* [*Ing*] **1:** pahilig na rabaw **2:** anggulong nalilikha ng gayong rabaw **3:** instrumento na ginagamit sa paglikha ng gayong anggulo.

beverage (bév·e·réydz) *png* [*Ing*] **:** pamatid-uhaw.

bé·wang *png* **:** varyant ng **baywang**.

bey *png* [*Ing*] **:** sa imperyong Ottoman, ang titulo ng gobernador ng probinsiya.

be·ye·be·yé *pnr* [*Pan*] **:** lirit.

be·yeng·yéng *png* [*Ilk*] **:** bumbong ng kawayan na sisidlan ng tubig, sukà, o alak.

beyk *pnd* **mag-beyk, ibeyk** [*Ing bake*] **:** bake.

béys·bol *png Isp* [*Esp veisbol*] **1:** larong pangkatan, siyam na manlalaro bawat pangkat, ginagamitan ng pamalo at bola, at nilalaro sa hugis diyamanteng palaruang may apat na base na kailangang madaanan ng runner para makapuntos **:** BASEBALL **2:** bolang ginagamit sa larong ito **:** BASEBALL **3:** alinmang larong may katulad na alituntunin.

bhaji (bá·ji) *png* [*San*] **:** sa India, pagkain na ipinirito at may halo-halong gulay.

bhakti (bák·ti) *png* [*San*] **1:** pagsamba sa iisang pinakamakapangyarihang diyos na karaniwang si Vishnu, sa katauhan nina Rama at Krishna; o si Shiva, na nagdudulot ng kaligtasang maaaring makamit ninuman **2:** sa Hinduismo, debosyon upang maabot ang Brahman.

bhangra (báng·ra) *png Mus* [*Ing*] **:** uri ng musikang pop na naghahalo ang tradisyonal na Punjabi at kanluraning popular na musika.

bharal (bá·ral) *png* [*Ing*] **:** mailap na tupa (*Pseudois nayaur*) na mula sa Himalaya, may bughaw-itim na balahibo, at may sungay na nakakurba palikod.

bi *png* **:** tawag sa titik *B*.

Bi, symbol (bi·ay) *Kem* [*Ing*] **:** bismuth.

bi- (bay) *pnl* [*Ing*] **1:** dalawa; dalawahan **2:** dalawang ulit.

bi·ád-bi·ád *png* [*Hil*] **:** palipat-lipat ng pook dahil sa kawalan ng matinong trabaho.

bi·ág *png* [*Ilk*] **:** búhay.

Bi·ág ni Lam-áng *png Lit* [*Ilk*] **:** epikong-bayan ng mga Ilokano hinggil sa buhay at pakikipagsapalaran ni Lam-ang.

bî-al *png Bot* [*Ifu*] **:** baging na tumutubo sa dalisdis, at karaniwang ginagawang basket.

bí·as-bí·as *png Bot* [*Kap Tag*] **:** gumagapang na yerba (*Commelina benghalensis diffusa*) na nagkakatangkay sa hugpungan, may habilog na dahon na kinakain, at asul na bulaklak **:** KABILÁW, KUHÁSI, KULKULLÁSI.

bí·as-pu·gò *png Bot* **:** yerba (*Ammania baccifera*) na may nakasusugat na mga dahon **:** APUY-APÚYAN, PARAPITÁNGIT.

bi·aw *png* [*Tag-Bag*] **:** bunga ng lumbang na malangis.

bi·áy·bi·áy *png* [*Seb War*] **:** tuyâ.

bib *png* [*Ing*] **:** babero.

bí·bas *pnd* **mag·bí·bas, bi·bá·sin** [*ST*] **:** mamingwit sa pamamagitan ng maliit na simâ.

bí·bas *png Bot* [*ST*] **:** punongkahoy sa latian ng bakawan na maaaring lutuin at kainin ang bungangkahoy.

bí·be *png Zoo* [*Kap Hil Mag Mrw Tag*] **:** uri ng maaalagaang ibon na nakalalangoy (*Anas Anatidae*), puti ang balahibo, may malapad na tukâ, maikli ang bintî, at pandak *Cf* ÍTIK, PÁTO *var* bíbi, bebek **:** GAKGÁK.

bi·be·rón *png* [*Esp*] **:** boteng may tsupong sinusuhan ng sanggol.

bi·bíg *png* **1:** bahagi ng mukha ng tao o hayop na pinapasukan ng pagkain **:** ASBÚK, BÂ-BÂ, BANGANGA, BANGLUS, BÓKA, BUNGANGÀ, MOUTH, NGÍWAT, NGARI, NASARAÁN SANGÍ **2:** guwang na naglalaman ng mga estrukturang kailangan sa pagnguya **:** ASBÚK, BÂ-BÂ, BANGANGA, BANGLUS, BUNGANGÀ, MOUTH, NGÍWAT, NGARI, NASARAÁN SANGÍ **3:** mga estrukturang ginagamit sa pagnguya at pagtikim, gaya ng ngipin, dila, oral cavity, at katulad **:** ASBÚK, BÂ-BÂ, BANGANGA, BANGLUS, BUNGANGÀ, MOUTH, NGÍWAT, NGARI, NASARAÁN SANGÍ **4:** bukasan ng guwang na pinagmumulan ng pagsasalita **:** ASBÚK, BÂ-BÂ, BANGANGA, BANGLUS, BUNGANGÀ, MOUTH, NGÍWAT, NGARI, NASARAÁN SANGÍ **5:** bukás na bahagi ng anuman **:** ASBÚK, BÂ-BÂ, BANGANGA, BANGLUS, BUNGANGÀ, MOUTH, NGÍWAT, NGARI, NASARAÁN SANGÍ.

bi·bi·hi·rà *pnr* [*ST* bi + bi·hi·ra] **:** bihira.

bi·bí·nga *png* **:** piraso ng nabasag na banga, paso, at katulad.

bi·bing·ká *png* [*Bik Kap Hil Ilk Mrw Pan Seb War*] **:** kakanin na gawa sa malagkit na bigas, iniluluto sa hurnong yari sa luad, at ginagatungan sa ilalim at sa ibabaw **:** BABÉNGKA.

bi·bi·rá·ngin *png Zoo* [*ST*] **:** uri ng isda.

bi·bír·si *png Bot* [*ST*] **:** maliit na bulaklak.

bí·bit *png* [*ST*] **1:** kaluluwa **2:** multo **3:** bathala.

Bible (báy·bol) *png* [*Ing*] **:** Bibliya.

bibliography (bib·li·óg·ra·fí) *png* **:** bibliyograpiya.

Bíb·li·yá *png* **:** Sa Kristiyanismo, ang banal na kasulatang binubuo ng Luma at Bagong Tipan **:** BIBLE.

bíb·li·yó·gra·pí·ya *png* [*Esp bibliografia*] **:** talaan ng mga aklat na sanggunian sa pagsasaliksik **:** BIBLIOGRAPHY.

bib·li·yo·té·ka *png* [*Esp biblioteca*] **:** aklatan.

bí·bo *pnr [Esp vivo*] **:** masigla; listo; maliksi.

bí·bo·rá *png Zoo* [*Esp vivora*] **:** alinman sa mga ahas (genus *Vipera* family *Viperidae*) na maliit ngunit makamandag **:** VIPER.

bi·bras·yón *png* [*Esp vibración*] **1:** paulit-ulit na paggalaw nang paroon at parito, gaya ng pendulum **2:** panginginig; pangangatal **3:** pagtaginting **4:** pagtibok.

bicameral (bay·ká·me·rál) *pnr* [*Ing*] **:** may dalawang sangay o kamara, gaya ng dalawang kamara sa Kongreso ng Pilipinas *Cf* UNICAMERAL.

bicarbonate (bay·kár·bo·néyt) *png Kem* [*Ing*] **:** salt ng carbonic acid na nagtataglay ng pangkat na HCO_{3}^{-1}; acid carbonate na gaya ng sodium bicarbonate ($NaHCO_3$).

bicep (báy·sep) *png Ana* [*Ing*] **:** masel na may dalawang umbok o magkakabit sa isang dulo lalo na ang masel na nagpapabaluktot sa bisig.

Bicol (bí·kol) *png* **:** rehiyon sa timog ng Luzon.

bicol express (bí·kol éks·pres) *png* [*Ing express*] **1:** biyaheng papunta sa Bicol **2:** putahe ng sili na hinaluan ng karne ng baboy o baka at alamang.

bicuspid (báy·kus·píd) *png* [*Ing*] **:** alinman sa walong ngipin na mata-

tagpuan sa pagitan ng mga ngiping molar at cuspid : PREMOLAR.

bicycle (bay·si·kél) *png* [*Ing*] : bisikleta.

bid *png* [*Ing*] **1:** alok o panukala, gaya ng presyo ng isang bagay o serbisyo **2:** turing[1].

bí·da *png* [*Esp vida*] **1:** kuwento o salaysay **2:** bayáni[3] **3:** búhay.

bí·dang *png* [*Ilk*] : tapis ng babae na hanggang tuhod, itinatambal sa saya.

bí·day *png Bot* [*Ilk*] : balanoy.

bíd·bid *png* [*Kap Tag*] **1:** íkid ng sinulid : BEDBED, BUDBÚD, PURÓN, PUTÍPOT **2:** *Med* matinding kombulsiyon **3:** *Zoo* isdang alat (*Albula vulpes*) na lumalaki nang hanggang 220 kg.

bid·dáy *pnd* **bid·da·yín, mag·bid·dáy** [*Ilk*] : linisin ang bulak matapos itong ihiwalay sa perikarpiyo ng gúmi.

bíd·der *png* [*Ing*] : postór.

bidding (bíd·ing) *png* [*Ing*] **1:** panggilid na dekorasyon sa tela o damit **2:** paghaharap ng bid **3:** utos; tawag; anyaya **4:** panahon ng pagharap at pagtanggap ng mga bid.

bídet (bí·dey, báy·det) *png* [*Ing*] : mababaw at biluhabang palanggana, may gripong sumusumpit paitaas ang tubig, at ginagamit sa paghuhugas ng puke at paligid nito.

bid·hó *png* [*ST*] : bitsó.

bí·ding *png* **1:** sa pananahi, uri ng pagtabas **2:** [*Ilk*] kulugó **3:** *Zoo* ibon (family *Alcedinidae*) na may malaking ulo at mahaba at mataba ang tukâ.

bid·lá·wan *png Zoo* : dalagang-dagat.

bid·ló *pnr* [*War*] : mahirap nguyain o lunukin.

bi·dò *png* [*War*] : pighati o dalamhati.

bíd·ya *png* : traste.

bid·yò *png* [*War*] : kawayang salapáng na maraming tulis.

biennial (bay·ín·yal) *pnr* [*Ing*] **1:** tumatagal nang dalawang taon **2:** *Bot* nabubuo ang normal na haba ng buhay sa loob ng dalawang taon, namumulaklak at namumunga sa pangalawang taon, gaya ng beet **3:** ginaganap tuwing ikalawang taon.

biennium (ba·yén·yum) *png* [*Ing*] : panahon na binubuo ng dalawang taon.

bifocal (bay·fó·kal) *pnr* [*Ing*] : may dalawang pokus, tulad ng lenteng may bahaging pangmalayuan at pangmalapitan.

bi·gà *png* **1:** *Bot* badyang **2:** [*Seb*] libog **3:** [*Kap*] ulap[2] **4:** pingga **5:** lambak **6:** latian **7:** *Ark* pinakapunong bakal, kahoy, o konkretong pinagkakabitan ng mga soleras *var* bíga : GIRDER **8:** *Bot* [*Seb*] halamang taro.

bi·gál *pnr* [*ST*] **1:** bahagyang nangangayayat dahil sa dami ng trabaho **2:** kapit na kapit ang prutas sa buwig.

bi·gám·ya *png Bat* [*Esp bigamia*] **1:** pagkakaroon ng dalawang asawa **2:** pagpapakasal sa iba kahit may bisa pa ang unang kasal.

bi·ga·ó *png* [*Ilk Pan*] : biláo.

bi·gá·on *png* [*Hil, Seb, War*] : landi.

bi·gá·on *pnr* [*Seb*] : malandi o malibog.

bi·gá·ong *png Zoo* : gagaong.

bi·gás *png*: binalatang butil ng palay : ABYÁS, BAGÁS, BAGGÁT, BARÁS, BELÁS, BUGÁS, MARGÁS.

bi·gá·san *png* **1:** makinang ginagamit sa pagbabalát ng palay upang maging bigas : KISKISAN, KÓNO **2:** kamalig ng bigas **3:** anumang sisidlan ng bigas.

bi·gát *png* **1:** timbang na mataas – *pnr* **ma·bi·gát 2:** kalubhaan ng sitwasyon; kahalagahan.

bi·gá·tin *png* [*bigat* + *in*] : tao na may impluwensiya o kapangyarihan; tao na kinikilala : MALAKING TAO.

bi·ga·úng-su·óng *png Zoo* [*Seb*] : gágaong.

bi·gáw *pnr* [*ST*] : nagulantang dahil sa matinding ingay : HÚNGOL, LÍNGMING, NÁPLENG, PÓNAW, TÛ-LANG.

bi·gáy *png* **1:** pagkakaloob o paghahandog **2:** bagay na ipinagkaloob : HANDÓG[3], HÁTAG[2], ITÉR.

bi·gáy-ká·ya *png* **1:** dote **2:** anumang ibinibigay na tulong.

bi·gáy-ka·ya *pnr* : sa maaabot ng kaya; ubos-lakas; totohanan.

bi·gáy-tó·do *png* : pagtulong nang lubos; pag-uukol ng lahat na makakaya.

Big Bang *png* [*Ing*] : isang teoryang kosmiko na tumutukoy sa isang pagsambulat na simula ng santinakpan batay sa mga nasiyasat na ekspansiyon nito, ugat na kosmiko ng radyasyon, saganang halimbawa ng mga element, at mga batas ng pisika.

Big Díp·per *png Asn* [*Ing*] : pangkat ng mga pitong maliwanag na bituin sa Ursa Major na kahawig ng dipper ang guhit-balangkas nito : DIPPER.

big·hà *png Asn* : ulap na tumatabing sa araw o buwan : NÉBULÁ.

big·ha·nì *png* **1:** katangiang nakahahalina, nakahihikayat, o nakaaakit **2:** lamuyot.

bi·gi *png* [*Tau*] : butó ng bungangkahoy, gulay, at bútil.

bi·gi·a·sum *png Ana* [*Tau*] : butó sa dakong itaas ng pisngi.

bi·gís *png* [*Pan*] **1:** kulisap **2:** askarid.

big·káng *png* [*ST*] : tigkáng.

big·kás *png* **1:** paraan ng pagsasalita **2:** pagtatalumpati o pagbasa nang malakas ng tula at katulad – *pnd* **bu·mig·kás, big·ka·sín, mag·pa·big·kás**.

big·kís *png* **1:** [*Kap Hil Tag*] banda o paha na inilalagay sa tiyan : PÁSA **2:** [*Kap Tag*] sama-samang pagkakatali ng anuman **3:** anumang nagbubuklod : PÁSA.

big·lâ *pnr* **1:** nangyari, dumating, o ginawa nang madalian at mabilisan **2:** walang babala; nakagugulat; di-inaasahan – *pnb* **big·lá·an**.

bíg·law *png* [*ST*] : manibalang na bungangkahoy.

big·láw *pnr* **1:** hindi pa hinog; hilaw **2:** nabigô.

big·láy *png* [*ST*] : pananamlay ng katawan.

big·láy *pnr* [*ST*] : katamtaman.

bíg·nay *png Bot* [*Bik Tag*] : punongkahoy (*Antidesma bunius*) na tumataas nang 4-10 m at may bungang kumpol-kumpol na tila duhat, mapula, malaman, at maasim, karaniwang ginagawang halaya at alak : ALANGNÓN.

bi·gó *png Med* [*War*] : isang uri ng sakít na kakikitaan ng maputlang mukha at umbok na tiyan.

bi·gô *pnr* **1:** hindi nagtagumpay : SAWÎ **2:** nawalan ng pag-asa, inabot ng panghihinawa.

bi·gók *png Zoo* [*Kap*] : biik.

bí·got *pnr* [*Seb*] : maganda.

bi·gó·te *png*: buhok na tumutubo sa itaas ng labi ng lalaki : MISÁY.

big·sá *pnb* [*ST*] : varyant ng **bísta**.

big·sák *pnd* **mag·big·sák, i·big·sák, big·sa·kán** [*ST*] : ibigay.

big·sá·wan *png Zoo* [*Seb*] : matangbaka.

big shot (big syat) *png Kol* [*Ing*] : tao na importante at maimpluwensiya.

big·tál *pnr* **1:** [*ST*] napigtal o nabiyak, tulad ng pagkakabiyak ng singsing **2:** punít **3:** tanggal sa pagkakabit,

gaya ng tabla, kawayang sahig, o pahina ng aklat **4:** tastas *var* pigtál.

big·tás *pnr* **:** sapilitang tinatastas o tinanggal sa pagkakakabit *var* pigtas.

big·tí *pnr* **1:** namatay o pinatay sa pabiting pagkakagapos sa leeg **:** BEKKÉL, BIKKÉL, TÎ-LOK **2:** hindi makahinga dahil sa pagkakatali o pagkakasakal – *pnd* **big·ti·hín, mag·big·tí, i·pam·big·tí**.

big·tíng *png* **:** kasangkapang pang-ipit; sipit.

big·tíng *pnr* **:** naubos; said, gaya ng rasyon ng pagkain.

bi·gu *png* [*Tbo*] **:** parisukat na bilao.

big·wás *png* **1:** biglaang suntok o dagok **2:** biglaang haltak sa palabigwasan ng pamansing kung bumigat o may isdang kumapit – *pnd* **big·wa·sán, bu·mig·wás**.

bí·hag *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** tao na dinakip at ibinilanggo, lalo kung may digma *Cf* PRÉSO **2:** tao na alipin ng kagandahan, pag-ibig, simbuyo, at iba pa – *pnd* **bi·há·gin, bu·mí·hag**.

Bí·hang *png Mit* [*Ilk*] **:** kaluluwang pananggalang sa mga peste at kaaway.

bí·hang *png Mit* [*Ifu*] **:** imahen na karaniwang inukit sa ubod ng mga ugat ng pakô at pinaniniwalaang bantay sa bahay o pamayanan tulad ng bul-ul.

bi·ha·sà *png* **1:** tao na mahusay sa isang gawain **:** EKSPÉRTO, EXPERT, MAÉSTRO, GÚRO.

bi·há·sa *pnr* **:** nakagawian; nakawilihan *Cf* KABIHASNAN – *pnd* **ma·mi·há·sa, bi·ha·sá·hin**.

bi·híd *pnr* [*War*] **:** hindi pantay; hindi makatarungan.

bi·hi·lan·si·yá *png* [*Esp vigilancia*] **1:** paglalamay; pagiging gising at alerto **2:** matamang pagbabantay.

bi·híl·ya *png* [*Esp vigilia*] **:** ngilín.

bi·hi·rà *pnr, pnb* **1:** madalang; paminsan-minsan; hindi madalas **2:** hindi pangkaraniwan; hindi bastabasta matatagpuan **3:** namumukod-tangi **:** BIBIHIRÀ, MATÁLAG, NIHÍT, NARASEY, TALAGASA, TIGÔ.

bí·his *png* **1:** damit na suot-suot; kasuotan **2:** paraan ng pananamit; postura.

bi·hís *pnr* **1:** tapos nang magsuot ng damit **2:** kapansin-pansin o iba sa karaniwan ang damit.

bí·hon *png* [*Tsi*] **:** manipis at maputing pansit na mula sa giniling na bigas.

bí·hud *png* [*Bik Hil Seb War*] **:** itlog ng isda *Cf* bagíbay **:** BÚGI, BUGÍ, ROE, VÍ-HUD, VUGI.

bi·í *png* [*Pan*] **:** babáe.

bi·ík *png Zoo* **:** tawag sa maliit o bágong sílang na báboy (*Sus scrofa*) **:** BÁKTIN, BELÉK, BIGÓK, BURYÁS, IDÍK, LITTER[3], ÓRIG-ÓRIG, PASÎ.

bí·ka *png* [*War*] **:** isang piraso ng baság na palayok.

bi·ká *png* [*Pan*] **:** buklát.

bi·kág *png* [*War*] **:** bekè.

bi·ka·káng *png* [*War*] **:** sakang.

bi·ká·kaw *png Bot* [*Ilk*] **:** dawà.

bí·kal *png Bot* **:** uri ng halaman na ginagawang basket at silya *Cf* TAGISI **:** GIMAK, USIW[1].

bí·kan *png* [*Kap*] **:** báo.

bi·kang·káng *pnr* **:** bisaklat.

bi·ka·rí·ya *png* [*Esp vicaría*] **1:** tanggapan ng bikaryo **2:** distrito na pinamamahalaan ng bikaryo.

bi·kár·yo *png* [*Esp vicario*] **1:** sa Katoliko Romano, pari na namamahala sa isang bikaríya; katuwang na pari ng kura **2:** tao na namamahala sa bikariya.

bí·kas *png* **1:** pangangatawan o anyo ng katawan **2:** tindig o tayo; tikas **3:** posturang kaakit-akit.

bi·kás *png Bot* **:** gumagapang na abaka (*Mikania cordata*), itinatanim upang hindi matibag ang lupa.

bí·kas-bí·kas *png Bot* **:** akapúlko.

bí·kat *png* **1:** pilat sa ilalim ng panga **2:** lamat o basag ng anumang kasangkapan.

bi·ka·tót *png* **:** varyant ng **bukatót**.

bi·káw *png Zoo* **:** maliit na mamali.

bike (bayk) *png* [*Ing*] **:** bisikleta o motorsiklo.

bî-ke·tot *png* [*Tbo*] **:** salaming hikaw.

bik·híl *png* [*Seb War*] **:** siphayo.

bî-kî *png* [*Tsi*] **:** likod ng isda.

bi·kíg *png* **1:** anumang bumara sa lalamunan *Cf* BULON, HÍRIN **:** BUNLÓK, DUGI, HAKOG, NADUNLAN, TUWAK **2:** tinik ng isda na bumara sa lalamunan **:** DUÎ.

bí·kil *png* **:** pakiramdam na pananambok.

bi·kí·ni *png* [*Ing*] **:** hapit at makitid na dalawang pirasong damit pampaligo ng babae.

bik·kél *pnr* [*Pan*] **:** bigtí.

bik·kúng *png Mus* [*Ifu*] **:** kobing.

bik·láng *pnr* **:** magkahiwalay ang mga binti.

bik·lás *pnd* **mag·bik·lás, bik·la·sín, bik·la·sán** [*ST*] **1:** gawin nang madalian ang isang bagay **2:** putulin o punitin ng dalawang kamay ang isang bagay.

bik·lát *png* **1:** *Zoo* [*Pan*] malaking áhas (*Constrictor constrictor*) na walang kamandag ngunit nanlilingkis *Cf* SAWÁ **2:** pagkabakbak ng anumang bagay sa dating pagkakaayos nito.

bik·lát *pnr* **1:** natungkab; natanggal **2:** nakabuyangyang.

bí·ko *png* [*Tsi*] **:** kakaning gawa sa sinaing na malagkit at iniluto sa arnibal, hinaluan ng pirurutong upang magkakulay, at binubudburan ng latik.

bi·kô *png* [*Iba*] **:** tabí.

bi·kó *pnr* [*ST*] **:** hindi makatamà.

bi·kô *pnr* [*Bik*] **:** likô.

bí·kog *png* [*Seb*] **:** pangangalay o pamimitig ng kalamnan o litid.

bi·kó·ko *png Zoo* [*Pan*] **:** murinay.

bí·kol *png* [*ST*] **:** matigas na punongkahoy.

Bí·kol *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa Bicol **2:** Bicol **3:** wika sa rehiyong Bicol.

Bi·ko·lá·no *png* **:** taga-Bikol.

bí·kos *png* **:** kasangkapang ginagamit sa pagbibiling o pag-uusad ng troso, gawa sa malaki-laking kahoy na bilog at may taling lubid.

bik·tás *pnr* **:** pigtas; pigtal.

bík·ti·má *png* [*Esp víctima*] **1:** tao na tumanggap ng nakasasakit o mapanirang aksiyon mula sa iba **:** PREY, VICTIM **2:** tao na naloko ng ibang tao **:** PREY, VICTIM **3:** tao o hayop na isinakripisyo **:** VICTIM **4:** buháy na nilalang na inialay sa isang banal na ritwal **:** VICTIM.

bi·kú·da *png Zoo* **:** malaking torsilyo.

bí·la *png* **:** mahabang tilad ng kawayan o kauri nitong ikinakabit nang pahalang at nagpapatibay sa bakod.

Bi·lá·an *png* **:** pangkating etniko na matatagpuan sa Davao del Sur **:** BARÁAN, BÁLUD.

bi·lá·bi·lá *png Bot* [*Seb*] **:** bakisbakisan.

bi·lá·bo *png* [*ST*] **:** salaán.

bi·lá·bo *pnd* **bi·la·bú·han, mag·bi·lá·bo** [*ST*] **:** magpadala ng sisidlang punô ng pagkain.

bí·lad *png* [*ST*] **:** laso o kuwintas.

bi·lád *pnr* [*Kap War Tag*] **1:** pinasisikatan sa araw upang matuyo **:** DANDÁNG[2] **2:** nakalantad; nakikita **3:** [*War*] mapagmarangyâ; mapagpasíkat – *pnd* **i·bi·lád, ma·bi·lád, mag·bi·lád**.

bi·lá·da *png* [*Esp velada*] **:** varyant ng **belada**.

bi·lá·gut *png Bot* [*Ilk*] **:** gabeng-uwak (*Monochoria vaginalis*) *var* billagut.

bi·lá·hi *png* [*ST*] **:** tinapá.

bi·lák *png* **:** pagbukaka – *pnd* **bu·mi·lák, i·bi·lák** – *pnr* **na·ka·bi·lák**.

bí·lan *png Bot* [*Kap*] **:** minunga.

bí·lang *png* [*Kap Bik Hil Iba Ilk Pan Tag*] **1:** magkakasunod na tanda o salitang gamit sa pag-aayos ng dami **:** NUMERO, NUMBER **2:** pagpapahayag ng dami o kabuuan **:** COUNT – *pnd* **mag·bi·láng, bi·lá·ngin, bi·lá·ngan**.

bí·lang *pnr* **:** sa paraan ng; gaya ng; sa pagtuturingan.

bi·láng *pnr* **1:** nabilang na; alam kung ilan **2:** may takda.

bi·lang·gô *png* [*Bik Tag*] **:** tao na nakapiit; bihag **:** PRISONÉRO.

bi·lang·góng po·lí·ti·kál *png* [*bilanggo + na Ing political*] **:** tao na nabilanggo dahil sa paniniwala o gawaing pampolitika **:** POLITICAL PRISONER.

bi·lang·gú·an *png* [*bilanggo + an*] **:** pook na pinagkukulungan sa mga bilanggo **:** CALABOOSE, KALABÓSO, PENITENTIARY, PIÍTAN, PRÉSO, PRÍSON.

bi·lá·o *png* [*Tsi Bik Ilk Tag*] **:** malanday na basket, masinsin ang hábi, pabilog o may apat na súlok, at orihinal na ginagamit sa pagtatahip ng pálay at bigás *Cf* BITHÁY, BISTÁY **:** BIGAÓ, IGÙ, KALÁLAW, LIGÁO, NÍGO.

bi·lá·ok *png* **:** pagbara ng pagkain o anuman sa lalamunan **:** HIRIN, BULON.

bi·lá·os *png* [*ST*] **:** latián *Cf* BULÁOS.

bi·lá·ran *png* [*bilád + an*] **:** pook na pinagpapatuyuan.

bí·las *png* [*War*] **:** pamamaga ng balok ng matá; conjunctivitis.

bi·lás *png* [*Tsi Bik Hil Seb War Tag*] **:** asawa ng bayaw o hipag.

bi·la·sâ *pnr* **:** hindi sariwa, karaniwang sa isda **:** ALAÉS, HALPÓK.

bi·lá·son *png Zoo* **:** dalagang-dagat[1].

bi·lás·yon *png* [*Hil Esp velacion*] **:** kantahan pagkaraan ng libing.

bi·lát *png Ana* [*Hil Seb War*] **:** púke.

bî-la·ta *png* [*Tbo*] **:** pakô.

bilateral (bay·lá·te·rál) *pnr* [*Ing*] **1:** kaugnay ng, hinggil sa, o mayroong dalawang panig **2:** may bisa sa dalawang partido, bansa, at iba pang katulad.

bi·láy *png* [*Pan*] **:** búhay.

bil·bíl *png* **1:** tabang umumbok sa pagitan ng dibdib at baywang ng isang tao **2:** pamamanas **3:** dobleng babà.

bíl·ding *png* [*Ing building*] **:** gusali.

bil·dóg *png Zoo* [*Ilk*] **:** pawikan.

Bíl·dungs·ró·man *png Lit* [*Ing*] **:** nobelang karaniwang tungkol sa kabataan at pagkamulat ng isang tao.

bí·leg *png* **1:** [*Pan*] maliit na linta **2:** [*Ilk*] **:** lakas o kapangyarihan.

bilharzia (bil·hár·zya) *png* [*Ing*] **1:** uri ng tropikal na bulate (genus *Schistosoma*) na nagsisimula bilang larvang parasitiko sa daluyang-dugo ng tao **2:** *Med* sakit na dulot nito **:** SCHISTOSOMIASIS.

bil·hò *png* [*War*] **:** hukay sa lupà.

bí·li *png* [*Kap*] **:** kalagayan.

bi·lí *png* [*Hil Pan Seb*] **:** halaga ng binili; presyo.

bí·li *pnd* **mag·bí·li, i·bí·li, bu·mí·li** [*Kap*] **:** ilagay; bitawan.

bi·lí *pnd* **1: bu·mi·lí, bil·hín, bil·hán** magkaroon ng karapatang ariin ang isang bagay sa pamamagitan ng pagbabayad sa halaga nito o pagbibigay ng katumbas na halaga nito **2: mag·bi·lí, i·bi·lí** magbigay ng karapatang mag-ari kapalit ng katumbas na halaga; magtinda.

bi·líb *pnd* **bu·mi·líb, ma·pa·bi·líb** [*Ing believe*] **1:** maniwala nang hindi nagaalinlangan **2:** humanga.

bi·lí·bid *png* **1:** [*Bik Kap Hil Pan Seb War Tag*] bilangguan **2:** [*Seb Tag*] ikid; líkaw.

bi·lí·big *png Bot* [*Bik*] **:** lumánay[1].

bi·lí·bol *png* [*Seb*] **:** puyo.

bí·lig *png* [*Bik*] **:** butas sa sahig ng bangka.

bi·líg *png* [*Kap Tag*] **1:** binhi ng sisiw o anumang hayop sa loob ng itlog **:** EMBRYO, PÁLA[3] **2:** kataráta sa mata.

bi·lí·hin *png* [*bili + in*] **:** anumang bagay na itinitinda.

bí·lik *png* **1:** pansamantalang andamyo na nagagayakan sa pagitan ng dalawang bahay kapag may pista o kasalan **2:** bahagi ng bulwagan ng isang bahay, nakaungos, at tumutunghay sa harapan o hardin **3:** [*Tau*] silíd.

bí·lin *png* **1:** [*Kap Ilk*] hinihinging isakatuparan; utos; tagubilin **2:** pakiusap; pamanhik **3:** [*Kap Ilk*] konseho; payo.

bi·lín *png* [*Pan*] **:** tagubilin.

bí·lin *pnr* [*War*] **1:** naiwan **2:** tirá o lábis.

bi·líng *png* **1:** paggalaw ng katawan o ng isang bagay upang mapaibabaw ang panig na nasa ilalim; pagbaligtad **2:** pagpihit – *pnd* **bi·li·ngín, i·bi·líng, bu·mi·líng, i·pa·ki·bi·líng, i·pa·bi·líng**.

bi·líng-bi·líng *png Zoo* **:** maliit na pating (genus *Mustelus* at *Squalus*).

bi·ling·gu·wál *pnr* [*Esp bilingual*] **:** bilingual.

bilingual (bay·líng·gwal) *pnr* [*Ing*] **1:** matatas na nakapagsasalita sa dalawang wika **2:** sinalita o nakasulat sa dalawang wika **:** BILINGGUWÁL.

bi·lís *png* **1:** tulin ng pagkilos, pag-alis, pagpapatuloy, o pagganap **:** DALAS, ÁGOL, PELÉS, SPEED **2:** *Zoo* [*Ilk*] haolhaol **3:** velosidad *Cf* TULIN.

bi·li·sád-on *png Lit* [*Hil*] **:** ekspresyon tungkol sa mga katotohanan ng buhay.

bí·lit *png* **:** tali na nagsisilbing suhay sa poste.

bí·lit *pnr* **:** hitik sa bunga.

bil·kà *pnr* [*Hil*] **:** bisaklat.

bill (bil) *png* [*Ing*] **1:** nakasulat na singil ng bayarin sa tinanggap na serbisyo o produkto **2:** halaga ng pagkakautang **3:** panukalang-batas **4:** poster o plakard **5:** nakasulat na talaan **6:** salaping papel **7:** patalastas ng palabas.

billboard (bil·bórd) *png Zoo* [*Ing*] **1:** sapad na rabaw o board, karaniwang inilalagay sa labas at pinagkakabitan ng adbertisment **2:** sa telebisyon at radyo, anunsiyo na pampukaw sa interes ng manonood o tapakinig, karaniwan sa simula o dulo ng palatuntunan matatagpuan.

billet-doux (bí·le·dú) *png* [*Ing Fre*] **:** liham ng pag-ibig.

billfold (bíl·fold) *png* [*Ing*] **:** pitaka.

bíll·gut *png* [*Ing*] **:** gablete.

billiards (bíl·yards) *png* [*Ing*] **:** bilyár.

bil·li-ma·ha·ba *png Mus* [*Tau*] **:** piyesa sa kulintang na may mabagal na tempo.

billing (bí·ling) *png* [*Ing bill + ing*] **1:** paniningil batay sa nakasulat sa papeles **2:** pagsasaayos ng pagsulat ng mga pangalan ng mga artista sa kanilang mga karatula sa pelikula.

bíl·lit *png* **1:** *Zoo* [*Pan*] máya **2:** [*Ilk*] **a** pangkalahatang tawag sa ibon **b** *Kol* tawag sa titi ng bata.

bil·li·tén *png* [*Ilk*] **1:** *Zoo* tandang na may pulang balahibo sa binti **2:** *Bot* palay na matagal mahinog.

bil·lít-tú·leng *png Zoo* [*Ilk*] : pulang-maya.

bill of rights (bil of rayts) *png Bat Pol* [*Ing*] : talaan ng mga karapatan.

billy-goat (bí·li-gowt) *png Zoo* [*Ing*] : lalaking kambing.

bí·lo *png* [*Mag*] : bughaw.

biló-biló *png*: binilog na galapong na karaniwang inihahalo sa ginataan.

bí·log *png* **1:** *Mat* saradong kurba na may mga panig o bahagi na pantay-pantay ang distansiya mula sa sentro : CIRCLE, SÍRKULÓ **2:** anumang bagay na anyong singsing : CIRCLE, SÍRKULÓ.

bi·lóg *png* : baróto[1].

bi·lóg *pnr* : may anyo ng bílog, gaya ng bola o globo.

bi·lók *png* [*War*] **1:** kondisyon o kalagayan; lagay ng isip **2:** sa pangingisda, ang kalidad o klase ng kawíl o tagâ.

bi·ló·kas *pnd* **bu·mi·ló·kas, i·bi·ló·kas, bi·lo·ká·san** [*ST*] : tumakas.

bi·ló·kaw *png Bot* [*ST*] : punongkahoy na may napakaasim na bunga.

bíl-ong *png* [*War*] : húkay.

bí·long-bí·long *png Zoo* [*Bik Seb Tag*] : talílong.

bi·lóng-bi·lóng *png Zoo* [*Seb*] : malaking uri ng sapsap.

bí·lot *png* [*Pan Tag*] : maliit na balumbon o balutan *Cf* PAKÉTE, BUNGKÓS, BALUMBÓN.

bi·lót *png Zoo* : tuta.

bi·lót *pnr* : nababalot nang maliit.

bí·loy *png*: likás na bahagyang húyo sa pisngi ng tao : DIMPLE.

bíl·tong *png*: inasnan at pinatuyong hiwa-hiwang karne.

bi·lu-bi·lu *png Bot* [*Sul*] : kandi-kandilaan.

bi·lu·gán *pnr* [*bilog* + *an*] **1:** may uri o katangiang bilog **2:** namumutok sa kalusugan o pagiging madulas; matipuno.

bi·lú·go *png Bot* : lagete.

bi·lu·ha·bâ *png* [*bilog* + *haba*] : bílog na pahaba *Cf* HÁBILOG : HAWÁS[1].

bi·lú·kaw *png Bot* : punongkahoy (*Garcinia cambogia*) na dilaw ang katas, lunti ang mga dahon, at may bunga na mayaman sa acid.

bi·lú·lo *png Bot* : dayap.

bi·lú·wak *png Bot*: punongkahoy (*Macaranga grandifolia*) na tumataas nang 10 m, at may malapad at bilóg na dahon.

bi·lú·wan *png Bot* : minunga.

bíl·ya *png* [*Esp villa*] : malaki at magarang bahay na itinatayo sa malalaking bakuran sa labas ng lungsod o bayan : VILLA.

bil·yá·ko *png* [*Esp bellaco*] : varyant ng **belyáko**.

bil·yár *png* [*Ing billiard*] **1:** larong ginagamitan ng mga bolang garing na may iba't ibang kulay at pinatatamaan ng tako sa isang mesang parihaba : BILLIARDS **2:** alinmang katulad na laro, gaya ng pool.

bil·yé·te *png* [*Esp billete*] **1:** putol ng papel na nagbibigay karapatan sa may hawak ayon sa isinasaad nito : TÍKET **2:** sa sugal na huweteng, makitid at mahabang papel na kinasusulatan ng taya.

bil·yón *pnr* [*Esp billion*] : katumbas ng isang libong milyon.

bil·yo·nár·yo *png* [*Esp billionario*] : tao na may isang bilyon o higit pang salapi.

bim·bang *png* [*Tau*] : pag-aalala; pagkabalisa.

bím·bang *png*: pagbugbog o pisikal na pananakit sa kapuwa.

bim·bín *png*: varyant ng **binbin**.

bím·bo *png Alp* [*Ing*] : bansag sa tao na walang laman ang utak.

bimonthly (bay·mánth·li) *png* [*Ing*] : nagaganap dalawang beses sa isang buwan o tuwing ikalawang buwan.

bím·po *png* [*Ilk Kap Tag Tsi*] : piraso ng tela na ginagamit sa paghihilamos o pagpupunas; maliit na tuwalya : LABAKÁRA, TUWALYALÍTA.

bin *png* [*Ing*] : malaking sisidlan o imbakan ng basura.

bi·nâ *pnr* [*Kap*] : lubhâ.

bi·na·ba·é *pnr* **1:** nagtataglay ng katangian ng babae at lalaki **2:** tao o hayop na may kasariang panlalaki at pambabae **3:** *Kol* bakla.

bi·na·bag·sí·kan *png* [*ST bina+bagsik+an*] : paligsahan ng dalawa o higit pa sa isang bagay o larang.

bi·na·bay·lán *png Lit* [*Hil b+in+ abaylan*] : dasal-awit ng babaylan.

bi·nád·bad *png* [*Bik War*] : lamuymoy[2].

bi·nag·lay *png* [*Bag*] : tela na may iba't ibang kulay, guhitan, at may malapad na guhit na tinina sa pamamaraang ikat : BANDIRA, SINUKLA.

bi·na·gól *png* [*Seb*] : panotsa.

bi·na·ká·ran *png Zoo*: aso na may batik na itim at puti.

bi·nak·la·ngán *png* [*ST*] : dulo ng kutsilyo.

bi·na·lang·kát *png* [*b* + *in* + *alangkat*] : galáng o pulseras na ginto.

bi·na·la·tán *png* [*b* + *in*+ *alat* + *an*] : gintong huwad.

bi·na·lay·báy *png Lit* [*Hil*] : tulâ.

bi·na·lá·ye *png* [*Seb*] : manugang na babae.

bi·nal-bal·li·daw *png Sin* [*Kal*] : disenyong tatô sa plauta.

bi·ná·lig *png Mus* [*Msk*] : kudyapi.

bi·na·lig *png Mus* [*Mgd*] **1:** estilo ng pagtugtog ng kulintang **2:** uri ng eskalang tinutugtog sa kudyapi **3:** [*Man*] laud.

bi·na·lim·bíng *pnr* [*b+in + alimbing*] **1:** hugis o ayos balimbing **2:** maytabas o hugis na maraming panig at sulok.

bi·na·lin·say *png Mus* [*Han*] : mabilis na ritmong tinutugtog sa maliit na gong.

bi·na·li·wís *png Bot* : uri ng palay.

bi·ná·loy *png Mit* [*Seb*] : sisidlan ng nganga kung naglalakbay, karaniwang ginagamit ng mga dilag sa Bukidnon.

bi·na·lu·kán *png Bot* [*Hil*] : balát ng bakáwan; dinikdik at inihahalong pampapulang sangkap sa tubâ.

bi·na·lúm·bong *png*: uri ng sibát o túlos.

bi·na·lum·bóng *png Zoo*: maliliit na hípon at maliliit na isdang nahuhuli sa salakab o búbo.

bi·na·lúng·gay *png* [*Hil*] : mangkok na ginagamit mula pa noong ikalabinsiyam na siglo.

bi·náng·kal *png* [*Ilk*] : kumot na may makukulay na guhit.

bi·nán·lay *png* [*Pan*] : giniling na malagkit na iniluto sa tubig at saka ibinalot sa dahon ng saging.

bi·nan·lók *png* [*ST*] : babaeng may takip na manipis na tela sa mukha.

bi·na·nóg *png Say* [*Hil Man*] : sayaw ng mga Manobo at ng mga Bukidnon sa Panay na gumagaya sa kilos ng mga lawing lumilipad.

bi·nan·tók *png*: hikaw na huwad at karaniwang gawa sa tinggâ.

bi·ná·rig *png Mus* : hegelong.

binary (bay·ná·ri) *pnr Mat* [*Ing*] **1:** dalawahan **2:** kaugnay ng isang tambalan **3:** kaugnay sa sistemang aritmetiko na gumagamit ng dalawa bilang base.

bí·nat *png* **1:** panunumbalik ng karamdaman dahil sa kawalan ng pagiingat : BAGHÁT, BANNÂ, BAYNÁT, BELNÁT, BEGNÁT, BUGHÁT, BUGTATON, DUGKA, LUNÁT, OMBAN, PAMATIL, SINGGÁ **2:** paglala ng kondisyon ng pasyente pagkaraang gumaling nang bahagya : BAGHÁT, BANNÂ, BAYNÁT, BELNÁT, BEGNÁT, BUGHÁT, BUGTATON, DUGKA, LUNÁT, OMBAN, PAMATIL, SINGGÁ.

bi·na·tà *png* : lalaking may sapat na gulang at wala pang asawa : BACHELOR[2], ÁY-AW.

bi·ná·ta *pnr* [*Seb*] : parang bata o kilos bata.

bi·na·táng *png* [*Tau*] : háyop.

bi·na·tí *pnr* [*Seb*] : mahal[2].

bi·na·tóg *png* [*b+in+atog*] **1:** nilagang butil ng mais na karaniwang kinakaing may kinayod na niyog at asin : BATÓG, KINABÓG, PAMÍTAK **2:** [*War*] puláng tandáng na pinalaki bilang agimat laban sa panggugulo ng mga hindi nakikitang nilalang.

bi·ná·tok *png* : pinakabilog ng singsing.

bi·ná·tong *png Zoo* [*Mnb*] : baboydamo.

bi·na·u·gó *png* [*War*] : punò ng niyog na itinanim na magkapares.

bi·na·yá·bey *png Mit* [*Igo*] : ritwal ng paglalakbay sa gilid ng bundok upang pabalikin ang kaluluwa ng isang tao na may sakit o nababaliw.

bi·nay·sók *png* : kuwintas.

bin·bín *png* [*Kap Tag*] : pagkaantala ng dapat maganap *var* bimbin.

bín·das *png* [*Mrw*] : búnot.

bin·dá·sen *png* [*Mrw*] : kahon[2].

binder (báynd·er) *png* [*Ing*] **1:** malapad na telang gawa sa goma at garter na ginagamit na pantali at pambenda sa tiyan ng inooperahan **2:** makapal at matigas na salansanan ng mga kuwaderno at iba pang kauri.

bindery (báyn·de·rí) *png* : makina o pook para sa binding ng aklat.

bin·di·an *png Mus Say* [*Krw*] : sayaw na sinasaliwan ng gangsa.

binding (bayn·díng) *png* [*Ing*] **1:** pantagni o pambigkis, gaya ng pandikit, pantahi, at pabalat ng aklat **2:** proseso ng pagbigkis at pagtagni, gaya ng perfect binding at Smythesewn.

bi·nek·yeng *png* [*Bon*] : soklong[2].

bi·ngá *png* [*Seb Tag*] : uri ng susô na ginagawang nakar ang bao.

bi·ngá·bing *png Bot* : punongkahoy (*Macaranga garandifolia*) na tumataas nang 5-10 m at may malalaking dahon.

bí·ngal *pnr* : nabali sa pinakadulong talim o talas *Cf* BINGÁW, BUNGÎ, PINGÁS.

bi·nga·ló *png Zoo* [*Pan*] : sugpô.

bí·ngang *png* [*Kap*] : haka[2].

bí·ngas *png* [*Kap Tag*] : píngas sa plato o báso : PÍNGAW, ÚNGAB.

bi·ngás *png Zoo* [*Pan*] : uri ng isda.

bí·ngaw *png* [*Kap Hil Seb Tag*] **1:** píngas sa kutsilyo at katulad **2:** *Zoo* [*Hil*] uri ng mollusk.

bíng·bing *png* [*Bik*] : tao na walang butas ang tainga para sa hikaw.

bing·bíng *png* [*ST*] **1:** tunog na likha ng batang naglalaro ng baril-barilan **2:** paggaod pabalik sa look o pantalan **3:** look; maliit na daungan *var* bimbíng : COVE.

bing·bíng *pnd* **i·bing·bíng, bu·ming·bíng** [*ST*] : idaong ang sasakyang dagat sa isang look o pantalan *var* bimbíng.

bíng·ga *png* : nakar.

bing·gás *png* **1:** [*Ilk*] lamuymoy; himaymay **2:** *Bot* kalumpit.

bíng·go *png* : larong may mga bilang na kinakalog sa tambiyolo at isa-isang inilalabas, samantalang tinatantusan ng mga kasali ang kanilang mga pilyego o papel na may mga numero : BINGO.

bing·gú·wa *png Bot* [*Seb*] : bagambáng.

bi·ngí *pnr* [*Tsi*] **1:** hindi nakaririnig : BISU, ÁTLUNG, TÉLEK, TÚLENG **2:** baog **3:** manhid; hindi nakararamdam.

bing-íl *pnr* [*ST*] : punongkahoy na hitik na hitik sa bunga.

bi·ngí·ngot *pnr* : balingót.

bí·ngit *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** gilid **2:** kalagayang nasa panganib **3:** búngad : SEPU.

bí·ngit *pnr* **1:** [*Seb*] malas **2:** [*Hil*] iyakin **3:** nasa gilid **4:** mapanganib.

bing·kág *pnr* : sapilitang binuksan.

bíng·kal *pnr* [*Hil*] : tingkab.

bing·káng *pnr* : nabiklat na tenedor at katulad.

bing·kás *pnr* [*Seb Tag*] : tastas.

bing·kí *png Zoo* [*Mrw Sml Tau*] : bálang.

bing·kî *png* [*Tau*] : tapáyan.

bing·kól *png* **1:** bugál **2:** [*Ilk Pan*] : tingkal na lupa.

bíng·kong *png* [*Seb*] : píko.

bíng·ku·ngán *png Zoo* [*Mrw Tag Tau War bingkong + an*] : balagbagan.

bing·lád *png* [*Kap*] : binlíd.

bín·go *png* [*Ing*] : binggo.

bí·ngot *png* **1:** bungi ng pinggan, palayok, at mga nakatutulad, karaniwang nasa gilid o labi *Cf* BÍNGAS **2:** depekto sa labi, patayong biyak sa pang-itaas na labi : HARELIP, SUNGÎ.

bi·ngót *pnr* : may bíngot : TUNGGÎ.

bing·ráw *png Zoo* [*Ilk*] : bangyáw.

bing·sál *png* [*ST*] : bakal sa gamit na pag-aanlowage : BISÁL – *pnd* **bing·sa·lán, bu·ming·sál, mag·bing·sál**.

bings·rán *png Bot* [*Ilk*] : matandang kawayang pula.

bí·ngut *png* [*Kap*] **1:** sanggol **2:** paglalambing.

bin·gú·wa *png Bot* [*Seb*] : minunga.

bing·wít *png* : panghuli ng isda na binubuo ng patpat, pisi, at taga *var* binwít : BANWÍT, GALÁMAT, PADWÁS, PAMANSÍNG, PANGAWIL, PANSÍNG, SINTAK[3].

bin·hî *png Agr* [*War Tag*] **1:** gumulang at pertilisadong ovule ng namumulaklak na halaman, nagtataglay ng sangkap ng pagkahalaman : BUKÉL **2:** semilya **3:** anumang pinagsisimulan ng buhay **4:** pinagmulan o dahilan ng isang bagay **5:** *Idy* tamod.

bín·hig *png* [*War*] : pananakit ng tiyan.

bín·hod *png* [*Hil Seb*] : pangangalay o pamamanhid ng kalamnan.

bi·nì *png* : hinhin.

bi·ni·bí·ni *png* : dalaga.

bi·níg·nit *png* [*Seb*] : ginataán.

bi·nig·sá *png* [*ST*] : kuwintas *var* binigsayán.

bi·nig·sa·yán *pnr* [*ST binigsa + yan*] : varyant ng **binigsá**.

bi·nik·wí *pnr* [*ST*] : hindi nagkakaisa.

bi·ní·ray *png* [*ST*] : malaking sasakyang dagat.

Bi·ni·rá·yan *png* [*Hil*] : pagdiriwang na paggunita sa maalamat na pagdating ng sampung datung taga-Borneo sa baybayin ng Malandag, San Jose, Antique.

bi·ni·rí·bid *png* [*Bik*] : kakaning hugis pilipit at gawa sa galapong.

bi·ni·sá *pnd* **bi·ni·sa·hín, mag·bi·ni·sá** [*ST*] : takutin o sindakin.

bí·nit *png* [*Kap Tag*] : pagbatak ng tali upang umigting, gaya ng pagbatak

sa tali ng pana – *pnd* **mag·bí·nit, bu·mí·nit, bi·ní·tin**.

bi·ni·yó·as *png* [*ST*] : singsing.

bin·káy *png* [*ST*] : pikô.

bin·lát *png* [*ST*] : biklát.

bin·líd *png* : maliit na butil ng bigas na naalisan ng ipa, karaniwang inihihiwalay sa buong butil *var* pinlid : BÍNLOD, BINGLÁD, OMÉK.

bín·lod *png* [*Bik Hil Seb War*] : binlíd.

bín·na·rág *png Isp* [*Ilk*] : uri ng larong tatsing, inihahagis ang pamatong barya mula sa ulo.

bin·nu·nó *png Isp* [*Pan*] : laro ng kalalakihan, nagtutulakan sa pamamagitan ng ulo, animo nagsusuwagan upang patumbahin ang kalaban.

bí·no *png* [*Esp vino*] : alak.

bi·nó·bo *png* [*ST*] : bato ng hikaw o palawit ng kuwintas.

bi·no·bóng *png* [*ST*] : malaking bituka o tiyan.

binocular (bay·nó·kyu·lár) *pnr* [*Ing*] : pandalawahang mata.

binoculars (bay·nó·kyu·lárs) *png* [*Ing*] : largabista.

bi·no·î *png* [*Mrw*] **1:** watawat **2:** payong.

bi·nó·kan *pnd* **mag·bi·nó·kan, bi·no·ká·nin** [*ST*] : dakpin o gapiin ang kalaban sa kaniyang bahay nang hindi gumagamit ng armas.

binomial (bay·nó·myal) *png Mat* [*Ing*] : sa alhebra, ekspresyon ng kabuuan o ng difference ng dalawang term.

Bi·nó·ngan *png* : isa sa mga pangkating etniko ng Tinggian.

bí·nos *png* [*ST*] : baynós.

bin·sâ *pnr* : tangá.

bín·sal *png* : talim.

bin·sa·nà *pnr* [*Tau*] : nasa kalagayan ng paghihirap, pagkabalisa, o pagkaligalig ng katawan, damdamin, at isip.

bin·síl *pnd* **ma·bin·síl, bin·si·lín, mam·bin·síl 1:** madaig at matakot **2:** manlupig at makapangibabaw.

bín·tad *pnr* : banat.

bin·tád *pnr* **1:** banat na banat **2:** walang kulubot.

bin·tág *png* : kasangkapan o makinang pambuhat : DÉRIK.

bin·ta·nà *png* [*Esp ventana*] **1:** bahaging bukás sa dingding ng bahay o gusali na pinaglalagusan ng liwanag o hangin : WINDOW, DURUNGÁWAN **2:** pantakip sa bahaging bukás ng bahay o gusali : WINDOW.

bin·táng *png* [*Kap Tag*] **1:** hinalang walang katibayan **2:** maling paratang : KAÓSA, PABANGÓD, PABÁSUL, PALSÁ, PASÁNGIL, SAHÓT.

bin·tá·ngan *png* [*Mrw Seb*] : plano; idea.

bin·ta·níl·ya *png* [*Esp ventanilla*] : maliit na bintana, karaniwang nasa itaas na bahagi ng dingding at ginagamit upang makapasok ang hangin : LINÍB.

bin·táw *png* [*Ifu*] : bakod sa harap ng bahay.

bín·taw *pnr* : nakabitin; nakalawit.

bin·táy *png* **1:** pagkalkula ng bigat sa pamamagitan ng pagbuhat sa palad **2:** pagkabinat dahil sa napaagang pagtratrabaho o paggalaw-galaw.

bín·tay *pnr* : sanay na laging may ginagawa; bihasang magtrabaho.

bin·tî *png Ana* **1:** biyas ng paa ng tao o hayop sa pagitan ng tuhod at bukong-bukong : BAGTÁK, BETIS, BIKKÍNG, BITIIS, BUTÍT, BUTÓY, BUSUG-BUSUGÁN, LEG, PIGA-PIGÁ, PUSUPUSUÁN, PAMOSOWÁN, VUTÍ **2:** ang kalamnan sa likod nito.

bin·tíng *png* [*Ilk Pan*] **1:** 25 sentimo **2:** bigat na katumbas ng 25 piraso ng sentimong yari sa tanso **3:** kusing.

bin·tíng-da·lá·ga *png Bot* : mababang punongkahoy (*Micromelum compressum*) na mabalahibo ang tangkay at dahon, at may mabangong bulaklak.

bin·tóg *png* : pamamaga o pag-alsa *var* pintóg.

bin·to·ku·hól *png Bot* [*ST*] : uri ng saging.

bin·tól *png* [*Bik Hil Seb War Tag*] : maliit na lambat na panghúli ng alimango at alimasag.

bín·tol *pnr* : walang bayad; libre.

bin·tul *png* [*Tau*] : munting pamamaga sa balát dulot ng kagat ng kulisap o taluhiyang.

bin·tu·lá·do *pnr* [*War*] : mabigat na mabigat.

bín·tu·róng *png Zoo* **1:** ilahas na pusa (*Arctictis binturong*) na higit na malaki kaysa alamid, itim ang balahibo, at matatagpuan sa Palawan at timog Asia, *var* bínturúng.

bi·nu·bó·dan *png* [*Ilk*] : pinaasim na kanin na pinagkukunan ng tapuy.

bi·nú·bong *png* : lawis.

bi·nud·yá·an *png Mus* [*Msk*] : kudyapi.

bi·nu·há·ngin *png Agr Bot* [*b+in+ uhangin*] : uri ng palay.

bi·nu·ít *png* [*ST*] : maliit na káwit.

bi·nuk·bók *png* [*ST*] : arina.

bi·nu·kol *png* [*Kal*] : biga na nagdadala sa bigat ng mga kilo ng kubo.

bi·nu·kot *png Mit* [*Hil*] : nakatagong dilag na mananalaysay ng epiko, may maputing kutis, mahilig umawit, at may pambihirang talas ng memorya.

bi·nu·lak·lák *png* **1:** [*ST*] sinangag **2:** ampaw na kanin o mais.

bi·nu·ló·kan *png* [*ST*] : maputing-maputing plato.

bi·nú·nga *png Bot* **1:** bagambáng **2:** takip-asin.

bi·nu·ngéy *png* [*Ilk*] : nilutong malagkit na may gata at asukal na inilalagay sa bumbong at iniihaw.

bi·nu·sá *png* [*b + in + usa*] **1:** mais na pinalutong **2:** ampaw.

bi·nú·tig *png* [*Seb*] : kasinungalingan.

bi·nu·wá·ya *png Lit* [*Tir*] : anyo ng katutubong pagtatalong patula.

bi·nú·yo *png* [*ST*] : binilog-bilog na bulak.

bín·ya *png* [*Esp viña*] : ubasan; taniman ng ubas.

bin·yág *png* [*Kap Tag Pan*] **1:** ritwal ng pagbubuhos ng tubig ng pari o ministro sa isang sanggol o tao bilang tanda ng pagiging Kristiyano : BAUTÍSMO **2:** pagbibigay ng pangalan sa tao sa ganitong seremonya : BAUTÍSMO **3:** pagbabanto ng tubig **4:** pagtuli ng isang lalaki **5:** unang pagdanas o pagsubok – *pnd* **bin·ya·gán, mag·bin·yág, mag·pa·bin·yág**.

bin·yá·gan *png* [*binyag + an*] **1:** handaan dahil sa isang pagbibinyag **2:** dako ng simbahan na pinagbibinyagan; bautisteryo **3:** Kristiyano **4:** tao na nakalagpas sa pagsubok.

bin·yé·ta *png* [*Esp viñeta*] **1:** *Lit* maikling kathang pampanitikan : VIGNETTE **2:** munting larawan o disenyong pampalamuti na ginagamit sa pahinang may pamagat at sa simula o dulo ng kabanata : VIGNETTE **3:** larawan, retrato, o katulad na nagpapakita ng ulo at balikat lamang at untiunting pumupusyaw ang background : VIGNETTE.

bin·yú·gin *png Zoo* : alimasag o alimango na alanganing lalaki o babae.

biochemistry (bá·yo·ké·mis·trí) *png* [*Ing*] : biyokimika.

biodata (ba·yo·déy·ta) *png* [*Ing*] : mahalagang talâ tungkol sa sarili.

biodegradable (bá·yo·de·gréy·da·ból) [*Ing*] *pnr* : maaaring mabulok ng bakterya o ng iba pang organismong buháy.

biodiversity (bá·yo·day·vér·si·tí) *png* [*Ing*] : pagkakaiba-iba ng mga halaman at hayop : SARIBÚHAY.

biogas (bá·yo·gás) *png* [*Ing*] : uri ng substance na nakalalason, mula sa inimbak at binulok na organikong bagay, at nagagamit na panggatong.

biography (ba·yóg·raf·í) *png* [*Ing*] : talambuhay.

biology (ba·yó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : biyolohiya.

bionic (ba·yó·nik) *png* [*Ing*] : may artipisyal na bahagi ng katawan o dahil dito, may lakas na higit sa karaniwan.

biophysics (ba·yo·fí·siks) *png* [*Ing*] : biyopísiká.

biopsy (bá·yop·sí) *png* [*Ing*] : biyopsiya.

biotin (báy·o·tín) *png BioK* [*Ing*] : bitaminang mula sa kristalina ($C_{10}H_{16}O_0N_2S$) na kabilang sa bitamina B complex, laganap sa tissue ng halaman at hayop, mahalaga sa pagpigil ng pagkamatay ng hayop kapag lumabis ang pagkain ng puti ng itlog : BITAMINA H.

bi·pa·gi·pat *png* [*Mag*] : dawak.

bi·pa·gi·yun·tay *png* [*Mag*] : estrukturang tulad ng payong.

biped (báy·ped) *png Zoo* [*Ing*] : hayop na may dalawang paa : BIPÉDE.

bi·pé·de *png* [*Esp*] : biped.

bi·ped·tú·nong *png* [*Mag*] : tao na nagpapagaling sa maysakit.

bipolar (bay·pó·lar) *pnr* [*Ing*] : may dalawang polo o poste.

bi·rá *png* [*Esp virar*] **1:** kalagayang hatak nang ganap : BIRÁDA **2:** mapuwersang tama *Cf* HAMPÁS, SUNTÓK : BIRÁDA.

Bi·rá·an *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Bilaan.

bi·rá·da *png* [*Esp virar + ada*] : birá.

bi·ra·da·ri *png Mit* [*Mrw*] : diwata.

bi·rad·da·li *png Mit* [*Tau*] : diwata.

bi·rá·do *pnr* [*Ep virar +ado*] : haták na haták.

bi·ra·dór *png* [*Esp virador*] : uri ng lyábeng napakikitid o napaluluwang ang pangá, sang-ayon sa bagay na pipihitin : MONKEY-WRENCH.

bi·rá·go *png* [*Esp virago*] **1:** matapang at abusera **2:** babae na matapang at sinlakas ng lalaki.

bí·rang *png* **1:** pandong **2:** takip sa mukha.

bí·ray *png* [*Ilk*] : uri ng lambat na panghuli ng isda.

bi·ráy *png* **1:** [*Kap Iba Ilk Tag*] maliit na bangkang may layag at ginagamit sa pangangalakal **2:** [*War*] tábing o kortina.

bír·bir *png* [*Mrw*] : ínog.

bir·bír *pnd* **bir·bí·rin, bu·mir·bír, mag·bir·bír** [*ST*] : magpaikot o paikutin, gaya ng tornilyo; painugin : BALIRBÍR.

birch (birtz) *png* [*Ing*] : uri ng punongkahoy (genus *Betula*) na matigas.

bird (berd) *png* [*Ing*] : ibon.

birdie (bér·di) *png* [*Ing*] **1:** maliit na ibon **2:** *Isp* iskor sa golf na may bawas ng isang palo sa par **3:** *Kol* titi ng bata.

bi·ré·te *png* : bilog na sombrerong gawa sa makapal na tela; sombrero na sukát na sukát lamang sa bao ng ulo *Cf* GORA : BERET.

biretta (bi·ré·ta) *png* [*Ing*] : parisukat at itim na sombrero ng alagad ng simbahan.

bí·rey *png Pol* [*Esp virrey*] : titulong ibinibigay sa taong nasa pamahalaan at may autoridad bilang hari.

bír·go *pnr* [*Esp virgo*] : birhen; donselya.

bir·gú·la *png* [*Esp virgula*] : maliit na baston.

bir·há·nir *pnr* [*ST*] : balísa, o hindi mapakali.

Bír·hen *png* [*Esp Virgen*] : sa Bibliya, mahal na Birheng Maria, ina ni Hesus.

bír·hen *png* [*Esp virgen*] **1:** dalagang hindi pa nakikipagtalik **2:** tao na wala pang karanasan sa sex : BIRTUWÓSO², PUTLÌ.

Bír·heng Ma·rí·a *png* [*Esp Virgin Maria*) : sa Bibliya, ina ni Hesukristo.

bir·hí·ni·dád *png* [*Esp virginidad*] : pagiging birhen.

bi·rí *png Bot* : buto o binhi ng katsumba.

biriani (bir·yá·ni) *png* [*Ind*] : pagkain sa India na gawa sa kanin, karne, o isda *var* biryani.

bi·rí·ba *png Bot* : halaman (*Rollinia orthopetala*) na may bungang makatas, hugis puso, at lunti hanggang dilaw.

bi·rí·bid *pnr* [*Bik War*] : balikáw.

bí·rik *pnd* **bi·rí·kin, bu·mí·rik, mag·bí·rik** [*Bik*] : uminog.

bi·rí·kis *png* [*War*] : pugok.

bi·ríl *pnr* [*Esp viril*] : may katangian ng lalaki : VIRILE.

bi·ríl·hon *pnr* [*War*] : banál o sagrado.

bi·rí·li·dád *png* [*Esp virilidad*] : pagkalalaki.

bi·rí·na *png* [*Esp virina*] : kristal na parol ng andas ng santo at altar, nagsisilbing palamuti at sanggalang ng ningas laban sa hangin.

bi·ríng *png* [*Mrw*] **1:** salapi **2:** kabilugan ng buwan.

bi·rí·ran *png Bot* : balimbíng.

bí·rit *png* **1:** [*Ilk*] pilat sa talukap ng mata **2:** pagpapabilis ng takbo ng sasakyan.

bir·kóg *png* [*Ilk*] : bagamúndo.

bir·kúg *pnr* [*Ilk*] : bulakból.

bír·ma *png* [*War*] : tapal o plaster.

bir·ngás *png* [*Ilk*] : palayaw.

bí·ro *png* [*Mrw*] : bughaw.

bi·rò *png* **1:** anumang sinasabi o ginagawa upang magpatawa : KARAW, LAFUG, LAHOG, LANGOG, PANDU-PANDUPANG, SABLAW **2:** bagay na sinasabi o ginagawa upang manukso : TUDYÓ, SÍSLE **3:** palagay, turing, o pangyayaring nakapipinsala sa pinag-uukulan o pinangyayarihan.

bi·ro-bi·ró *png Zoo* [*ST*] : isang uri ng ibon.

bi·rók *png* [*ST*] : maliit na bangka.

bi·ró·ke *png* : barokes.

bi·ro·lo·hí·ya *png* [*Esp virología*] : agham hinggil sa pag-aral sa mga virus at mga sakit na dulot ng mga ito : VIROLOGY.

bi·róng *png Ana* [*Pan*] : pantog.

bir·só *png* [*ST*] : bitsó.

birth (berth) *png* [*Ing*] : pagsilang.

birth control (berth kon·tról) *png* [*Ing*] **1:** pagpigil sa pagdadalang-tao sa pamamagitan ng paggamit ng likás o hindi likás na paraan **2:** pagtatakda sa dami ng magiging anak.

birthday (bérth·dey) *png* [*Ing*] : kaarawan; araw ng pagsilang ng isang nilalang : BERTDEY.

birthmark (bérth·mark) *png* [*Ing*] : bálat.

birth stone (berth is·tówn) *png* [*Ing*] : batong hiyas na iniuugnay sa bawat buwan ng taon.

bir·túd *png* [*Esp virtud*] **1:** puring malinis o dalisay **2:** bísa : EPIKÁSYA **3:** katangian : VIRTUE **4:** kakaibang kapangyarihan o kahusayan *Cf* PODER, LAKAS **5:** anting-anting.

bir·tu·wó·so *pnr* [*Esp virtuoso*] **1:** sumusunod sa mga prinsipyo ng moralidad **2:** birhen **3:** may espesyal na kaalaman at kasanayan sa isang larang **4:** mahusay sa musika at pagtugtog ng instrumento **5:** may natatanging pagtangkilik sa sining at musika bilang kolektor ng antigo, larawan, eskultura, at katulad.

bi·ru·án *png* (birò + an) : tuksuhan; lokohan; tawanan.

bi·ru·lén·si·yá *png* [*Esp virulencia*] **1:** pagiging makamandag **2:** *Med* kalubhaan **3:** pagiging malisyoso **4:** matinding galit **5:** *Bio* sa bakteryolohiya, kakayahan ng mikroorganismo na magdulot ng sakit.

bi·ru·lén·to *pnr* [*Esp virulento*] : malubhâ; grabe.

bi·ru·lí *png* [*War*] : bahagi ng pantalon na tinatahian ng mga butones.

bí·sa *png* **1:** [*Esp visa*] visa **2:** [*Tau*] sakít.

bi·sà *png* **1:** bagay na dulot ng isang sanhi o puwersa : EPÉKTO **2:** bagay na sumusunod sa isang nakaraan : EPÉKTO **3:** resulta o bunga ng layunin o intensiyon : EPÉKTO **4:** [*Kap*] gusto.

bí·sa-á·so [*Mrw*] : kamandag ng aso; rabies.

bi·ság *png Zoo* : uri ng maliit na ibon na abuhing-kayumanggi ang balahibo, at namumugad sa batuhán sa pasigan.

bi·ság·ra *png* [*Esp*] : hugpungang metal na nagkakabit ng pinto o bintana sa hamba upang maibukás o maisara ito : HINGE.

bí·sak *png* [*ST*] : baysak.

bi·sak·lát *png* : todas sa madyong sa simula ng laro.

bi·sak·lát *pnr* : nakabuka ang mga bintî o hita : BIKANGKANG, BILKÀ, BISKA, KAYÁNG, SAKRÁNG, SALIKÁ, SASÁKAD.

bi·sál *png* [*ST*] : bingsal.

bi·sá·la *png* : kamalian o sala : BISÔ, LÍSYA.

bi·sán *pnb* [*War*] : kahit na; bagaman; gayunman; kahiman.

bi·sang·lót *png* : bálot ng damit na dadalhin sa paglalakbay; balot ng damit na magulo at marumi.

bí·sa-ni·páy *png* [*Mrw*] : kamandag ng ahas.

bi·sán·long *png* : pansilò ng ibon; patibong.

bi·sá·og *png* [*ST*] : paghuli ng isda sa pamamagitan ng kamay; pagdakma ng isda.

bí·say *png* : malalim na dako ng batis na pinamumugaran ng mga isda.

Bi·sa·yà *png* **1:** pulo at lalawigan sa mga Rehiyong VI - VIII **2:** katutubo at wika sa naturang rehiyon : VISAYAS.

bis·bí·ba *png* [*Esp*] : puwersang buháy.

bís·bis *pnd* [*Seb*] : dilíg.

bí·se *png* [*Esp vice*] **1:** pangalawang pinakamataas na katungkulan : VICE[2] **2:** pinaikling **bise presidente** : VICE[2].

bisect (bay·sékt) *pnd* [*Ing*] : hatiin sa dalawang pantay na bahagi.

bi·sél *png Kar* [*Esp*] : kasangkapang pantapyas : SINSEL.

bí·se pre·si·dén·te *png* [*Esp vice presidente*] : pangalawang pangulo.

bi·sé·ra *png* [*Esp visera*] : bahagi ng helmet na tumatabing sa mata para huwag masilaw sa liwanag.

bí·se·rá *png* [*Esp viscera*] : lamanloob.

bi·se·rál *pnr* [*Esp visceral*] : tumutukoy sa lamanloob.

bisexual (báy·sek·swál) *png, pnr* [*Ing*] **1:** *Bio* nilalang na may organ ng babae at lalaki; hermaphrodite **2:** tao na may kakayahang tumugon nang sexual sa babae at sa lalaki.

bishop (bí·syap) *png* [*Ing*] : obispo.

bishopric (bi·syáp·rik) *png* [*Ing*] : obispado.

bi·si·bí·li·dád *png* [*Esp vicibilidad*] : kalagayang maaaring makita : VISIBILITY.

bi·sí·ble *pnr* [*Esp visible*] **1:** nakikita ng mata : VISIBLE **2:** maaaring maisip : VISIBLE **3:** kapansin-pansin : VISIBLE **4:** kitang-kita : VISIBLE **5:** inihanda o ginawang biswal na presentasyon : VISIBLE.

bí·sig *png Ana* **1:** bahagi ng katawan ng tao, mulang hugpungan ng balikat hanggang pulsuhan *Cf* BRASO : ARM[1], BÚTKON, TAKYAG, TAKDE, TATSAY, TINGLAY, TAKLAY **2:** lakas-tao.

bi·sik·lé·ta *png* [*Esp bicicleta*] : sasakyan na may dalawang gulong na pinatatakbo ng pedal at may manibela : BICYCLE.

bi·sik·lís·ta *png* [*Esp biciclista*] : tao na nagbibisikleta; siklista.

bí·sil *png* **1:** [*Ilk*] grába **2:** sore-eyes **3:** pagpapahirap sa kaisipan.

bi·síl *png* [*Pan*] : tipak.

bí·sin *png* [*ST*] : gantí.

bi·sín *png* [*Iba Ilk*] : gútom.

bi·sin *png Zoo* [*Min*] : ardilya.

bi·síng *png Zoo* : iskuwirel.

bi·sír·ha *pnr* [*ST*] : sumunod.

bi·sí·ro *png* [*Esp becerro*] : batang kabayo *var* busiro : FOAL, NATÎ, OGBÓN, ORBÓN.

bi·sí·ta *png* [*Esp visita*] **1:** dálaw **2:** propesyonal na dalaw, halimbawa, dalaw ng doktor **3:** pag-akyat ng ligaw **4:** panauhin **5:** pagsiyasat; inspeksiyon **6:** kapilya sa baryo – *pnd* **bi·sí·ta·hin, bu·mi·sí·ta, mag·bi·sí·ta.**

bi·si·ta·dór *png* [*Esp visitador*] : noong panahon ng Espanyol, opisyal na may tungkuling mag-imbestiga.

bi·si·tas·yón *png* [*Esp visitacion*] **1:** pagbisita; pagdalaw : VISITATION **2:** pagbisita sa simbahan o sa alagad ng simbahan : VISITATION **3:** pagdalaw sa isang pook upang magsagawa ng opisyal na pagsisiyasat o inspeksiyon : VISITATION **4:** karaniwang nasa malaking titik, pagbisita ni Birheng Maria sa kaniyang pinsang si Isabel : VISITATION **5:** pista tuwing 2 Hulyo bilang pagdiriwang ng gayong pagbisita : VISITATION **6:** kapahamakan o biyayang itinuturing na mula sa Diyos : VISITATION **7:** paglitaw o pagdating ng isang sobrenatural na impluwensiya o espiritu : VISITATION.

bi·si·yés·to *png* [*Esp bisiesto*] **1:** lundag : LEAP **2:** layo ng lundag.

bi·si·yes·tóng ta·ón *png* [*Esp bisiesto* + *Tag taon*] : leap year.

bís·ka *pnr* [*Bik*] : bisaklat.

bis·kég *png* [*Pan*] : tibay[1].

bis·ko·mé·tro *png* [*Esp viscometro*] : sa seramika, ang panukat-lapat.

bis·kót·so *png* [*Esp bizcocho*] : tinapay na hiniwa at pinalutong.

bis·ku·wít *png* [*Ing biscuit*] : maliit at manipis na tinapay na pinalutong *Cf* GALYÉTAS.

bis·lád *png, pnr* : pinatuyo o daeng na isda.

bís·lak *png* [*War*] : sinag ng araw; sikat o liwanag ng araw.

bis·lák *png* [*Ilk*] : salubsob.

bís·law *png* [*War*] : nakasisilaw na liwanag.

bis·líg *png* **1:** [*ST*] ginto na may walo o labindalawang kilates **2:** paninigas; pamumuo.

bís·lot *png Bot* **:** punongkahoy na tumataas nang mahigit-kumulang sa 50 sm, tapat-tapat ang dahon na makinis, at puti ang bulaklak.

bismuth (bíz·muth) *png Kem* [*Ing*] **:** element na metaliko, malutong, abuhin, may bahid ng pula, at ginagamit sa paggawa ng gamot at natutunaw na alloy (atomic number 83, symbol **Bi**).

bis·nág *png* [*Ifu*] **:** laro ng kalalakihan kapag naglalamay sa patay, hinahataw o sinusuntok ang hitâ ng mga kalahok hanggang umayaw.

bís·ngay *png* [*Ilk*] **1:** hati ng buhok **2:** paghati sa buhok, damo, at iba pa.

bi·sô *png* **1:** pangyayaring lihis sa inaasahan **2:** pagkakamali.

bi·sól *pnr* **:** pilipít.

bi·són *png* [*Esp*] **:** ilahas na baka (genus *Bison*), kuba, at may makapal na balahibo.

bi·sór *png* [*Esp visor*] **:** lente na ginagamit sa pagkuha ng retrato **:** VISOR.

bís·pe·rás *png* [*Esp vispera*] **:** gabi o araw bago ang mahalagang araw ng pagdiriwang **:** EVE.

bís·ta *png* [*Esp vista*] **1:** tanawin, lalo na ang makikita sa mahaba at makipot na abenida o pasilyo gaya sa pagitan ng mga puno, bahay, o katulad **:** PERSPEKTÍBA, VISTA **2:** pagdinig sa kaso sa hukuman; pagkakataon na maipahayag ang panig o kaso, pakikinig sa mga ebidensiya at apela sa hukuman **:** HEARING **3:** gayong pasilyo o abenida, lalo na ang mga pormal na iplinano **:** VISTA.

bís·ta *pnb* [*ST*] **:** kahit; kahiman *var* bigsa.

bis·tá·do *pnr* [*Esp vista*] **:** nabatid; nabunyag.

bis·tá·man *pnt* [*Kap*] **:** bagaman.

bis·táy *png* [*Tsi*] **1:** salaan na gawa sa masinsin at makitid na lapát na kawayan at ginagamit upang maihiwalay ang bigas sa ipa, binlid, o darak **2:** bahagi ng kiskisan para salain ang darak.

bis·táy-da·rák *png* **:** bistay na masinsin ang pagkakalala at ginagamit upang ihiwalay ang bigas sa darak.

bis·táy-pi·na·wà *png* **:** bistay na madalang ang pagkakalala kaysa bistay-darak at ginagamit upang ihiwalay ang bigas sa ipa at palay.

bis·ték *png* [*Ing beefsteak*] **:** putahe ng hiniwang karne na niluto sa toyo at sibuyas *var* bistik **:** ASÁDO.

bís·ti *png* [*War*] **:** varyant ng **bestí**.

bís·to *pnr* [*Esp visto*] **:** bistado; napag-alaman ang isang bagay o gawa na tangkang itago; nabunyag.

bís·tro *png* [*Fre Rus*] **:** maliit na kainan.

bis·tu·kól *png* [*Ilk*] **:** salakót.

bis·tu·rí *png* [*Esp*] **:** patalim na ginagamit ng doktor sa pagtistis.

bi·su *pnr* [*Tau*] **:** bingí.

bi·sú·go *png Zoo* **:** isdang alat (genus *Nemipterus*) na walang kaliskis ang isang bahagi ng katawan at mamulamula ang kulay.

bi·sú·gong-bu·tú·tan *png Zoo* **:** bisugong tila palawit ang mahabang dulo ng pang-ibabaw na buntot.

bi·sú·gong tá·bo *png Zoo* [*Bik Tag*] **:** murinay.

bi·su·kól *png Zoo* **1:** [*Ilk Pan*] uri ng kuhol na bilóg ang talukab at namumuhay sa putikan at palayan **2:** batang usa.

bi·su·ól *png* **:** subyang.

bi·su·ul *png* [*Tau*] **:** kulitì.

bis·wál *pnr* [*Esp visual*] **:** visual.

bís·wa·lí·sas·yón *png* [*Ing visualization*] **:** paglalarawan sa isip; pag-isip na totoo at gawing tunay ang isang bagay.

bís·yo *png* [*Esp vicio*] **1:** inmoral o masamang gawi **:** VICE **2:** depekto o kahinaan **:** VICE **3:** anumang nakapagpapababa ng pagkatao **:** VICE **4:** sexual na inmoralidad, gaya ng prostitusyon **:** VICE.

bís·yon *png* [*Esp vicion*] **1:** kakayahang makakita; paningin **:** VISION **2:** kakayahang makita ang darating o mangyayari **:** VISION **3: a** tao o bagay na nakita sa panaginip o trance **b** aparisyong sobrenatural o propetiko **:** KINIKITA, VISION **4:** karanasan, karaniwang itinuturing na makahulugan at may idinudulot na benepisyo, malinaw at kapani-paniwalang nakikita sa isip bagama't hindi aktuwal na naroon, karaniwan sa pamamagitan ng impluwensiyang espirito o impluwensiya ng sikolohiko at pisyolohikong kondisyon **:** VISION **5:** anumang nakita o iniisip na nakita sa gayong karanasan **:** VISION **6:** tanáwing kahawig ng pangitain sa panaginip at katulad **:** VISION **7:** tanawin, tao, at katulad na may pambihira at di-pangkaraniwang ganda **:** VISION.

bis·yo·nár·yo *png* [*Esp visionario*] **:** tao na may kakayahang tumanaw sa hinaharap **:** VISIONARY.

bis·yo·nár·yo *pnr* [*Esp vicionario*] **1:** pangarap; kasalukuyang hindi maaaring mangyari; hindi praktikal na idea, pananaw, o plano **:** VISIONARY **2:** hinggil sa bisyon **:** VISIONARY **3:** hindi tunay; umiiral sa imahinasyon lamang **:** VISIONARY.

bis·yó·so *pnr* [*Esp vicioso*] **:** maraming bisyo o gawaing masama.

bit *png* [*Ing*] **1:** yunit ng impormasyon na ipinakikita bilang pagpili sa dalawang posibilidad; kinatawan ng *0* o *1* sa notasyong binary **2:** talim ng barena at katulad.

bi·tá *pnd* **bi·ta·hán, mag·bi·tá, i·bi·tá** [*ST*] **:** salungguhitan o ekisan.

bi·tád *png* **:** tinapang karne.

bí·tad *pnd* **mag·bí·tad, bi·tá·rin, i·bí·tad** [*ST*] **1:** unatin o banatin ang damit; plantsahin **2:** biyakin ang kanduli para maibilad sa araw **3:** magdaeng.

bi·tád·tad *pnr* **:** nakalahad.

bí·tag *png* [*Kap Tag*] **1:** patibong na panghuli ng hayop **2:** anumang sitwasyon o bagay na inilalagay upang manghuli o magpahamak **:** ÁKLING, DÁLAT, KALÓT, LAANG, LÎT-AG, SIÓD.

bi·tá·gaw *png Zoo* **:** uri ng ibon na sinlaki ng uwak at kumakain ng kulisap.

bi·ták *png* [*Bik Tag*] **:** lamat.

bi·tá·kol *png* [*Sub*] **:** kuwintas na yari sa abaloryo.

bí·tal *pnr* [*Esp vital*] **1:** mahalaga sa pagpapatuloy ng buhay **:** VITAL **2:** mahalaga sa pag-iral ng isang bagay **:** VITAL **3:** punô ng buhay; masiglang-masigla **:** VITAL **4:** nakaaapekto sa buhay **:** VITAL.

bi·tá·li·dad *png* [*Esp vitalidad*] **1:** kakayahang panatilihin ang buhay **:** VITALITY **2:** lakas **:** VITALITY.

bi·ta·lók *pnr* **:** bikig.

bi·ta·mí·na *png BioK* [*Esp vitamina*] **:** sangkap sa pagkain na mahalaga sa pagpapalusog ng katawan; alinmang pangkat ng organikong compound na mahalaga sa pagpanatili ng kalusugan ng katawan **:** VITAMIN.

bi·ta·mí·na A *png BioK* [*Esp vitamina*] **:** alkohol na solidong terpene, natutunaw sa taba at matatagpuan sa lunti at dilaw na gulay, pula ng itlog, at katulad, mahalaga sa paglaki, at nagpapalinaw ng mata.

bi·ta·mí·na A_2 *png BioK* [*Esp vitamina*] **:** bitamina na katulad ng bitamina A na nakukuha mula sa isdang tabang at langis mula sa atay.

bi·ta·mí·na B_1 *png BioK* [*Esp vitamina*] : thiamine.

bi·ta·mí·na B_{129} *png BioK* [*Esp vitamina*] : solido ($C_{63}N_{90}N_{14}O_{14}PC_0$) na matingkad na pulang kristalina, natutunaw sa tubig, matatagpuan sa atay, gatas, itlog, at lamandagat : ANTIPERNICIOUS ANEMIA FACTOR, CYANOCOBALAMIN.

bi·ta·mí·na B_2 *png BioK* [*Esp vitamina*] : riboflavin.

bi·ta·mí·na B_6 *png BioK* [*Esp vitamina*] : pyridoxine.

bi·ta·mí·na Bc *png BioK* [*Esp vitamina*] : folic acid.

bi·ta·mí·na B complex (bi·ta·mí·na B kóm·pleks) *png BioK* [*Esp vitamina Ing complex*] : mahalagang pangkat ng mga bitaminang natutunaw sa tubig, at may bitaminang B_1, B_2, at katulad.

bi·ta·mí·na C *png BioK* [*Esp vitamina*] : ascorbic acid.

bi·ta·mí·na D *png BioK* [*Esp vitamina*] : anuman sa bitamina D_1, D_2, D_3, na natutunaw sa taba, matatagpuan sa gatas, langis mula sa atay ng isda, gaya ng cod, at ultrabiyoletang iradyasyon ng ergosterol.

bi·ta·mí·na D_1 *png BioK* [*Esp vitamina*] : halo ng lumisterol at calciferol, mula sa ultrabiyoletang iradyasyon ng ergosterol.

bi·ta·mí·na D_3 *png BioK* [*Esp vitamina*] : likás na bitaminang D ($C_{27}H_{43}OH$) na matatagpuan sa langis na mula sa atay ng isda at may bahagyang kaibhan ang estruktura ng molecule nito sa bitaminang D_2 : CHOLECALCIFEROL.

bi·ta·mí·na E *png BioK* [*Esp vitamina*] : fluid na malapot at manilaw-nilaw, matatagpuan sa langis ng wheat-germ, nagpapalaganap ng fertilidad, panlaban sa aborsiyon, at aktibo sa pagpapanatili ng sistemang masel na walang kontrol *Cf* TOCOPHEROL.

bi·ta·mí·na G *png BioK* [*Esp vitamina*] : riboflavin.

bi·ta·mí·na H *png BioK* [*Esp vitamina*] : biotin.

bi·ta·mí·na K_1 *png BioK* [*Esp vitamina*] : manilaw-nilaw, malangis, at malapot na likido ($C_{31}H_{46}O_2$) na matatagpuan sa madahong gulay, bigas, at atay ng baboy, mahalaga sa pamumuo ng dugo : PHYLLOQUINONE, PHYTONADIONE.

bi·ta·mí·na M *png BioK* [*Esp vitamina*] : folic acid.

bi·ta·mí·na P *png BioK* [*Esp vitamina*] : bitamina na natutunaw sa tubig, matatagpuan sa sitrus, paprika, at katulad, na nagpapanatili ng resistensiya ng mga cell at capillary wall : BITAMINA X, CITRIN.

bi·ta·mí·na X *png BioK* [*Esp vitamina*] : bitamina P.

bi·ta·nà *png* : uri ng mahabang lambat.

bit-áng *png* [*Ilk*] : maliit na daanan ng tao sa pagitan ng mga bahay *Cf* ALLEY.

bi·tang·hól *png* [*ST*] : uri ng punongkahoy o bungangkahoy.

bi·tá·ngol *png Bot* : punongkahoy (*Calphyllum blancoi*) na tumataas nang 25 m, mabalahibo at bilóg ang mga dahon, puti ang bulaklak, at habilog ang bunga.

bi·tá·og *png Bot* [*Kap Ilk Tag*] : dangkálan.

bí·tas *png* **1:** [*ST*] pag-ibig na paimbabaw o mapagbalatkayo **2:** maikling ilog **3:** púnit o hiwa **4:** plaket.

bí·tas *pnd* **mag·bí·tas, bi·tá·sin, i·bí·tas** [*ST*] : punitin ang damit.

bi·ta·tád *pnr* : nakabukás o nakalantad, gaya ng nakabukás na balutan.

bi·táw *png* **1:** pagpapalaya sa pinipigil **2:** pagkawala o pag-alis; pag-iwan – *pnd* **bu·mí·taw, bi·tá·wan**.

bi·ta·wúl *png* [*Kap*] : alulong.

bí·tay *png* **1:** [*Hil Ilk Mar Tag*] parusang kamatayan sa isang gumawa ng krimen **2:** [*Hil Ilk Mar Tag*] pagpatay sa pamamagitan ng pagbigti **3:** [*Seb War*] sabit[1].

bi·táy *png* [*Seb War*] : tawíng.

bi·ta·yán *png* : pook sa pagbitay.

bí·tay·bí·tay *png* [*ST*] : hikaw, gaya ng sa mga Espanyola.

bit·bít *png* **1:** *Bot* bungkulan **2:** dambuhala.

bit·bít *pnr* : dalá nang nakalawit o pigil sa kamay na nakaunat nang pababa – *pnd* **bit·bi·tín, mag·bit·bít, i·pa·bit·bít**.

bitch (bits) *png* [*Ing*] **1:** babaeng aso **2:** *Alp* bansag sa malisyoso o kasuklam-suklam na babae **3:** *Alp* puta.

bite (bayt) *png* [*Ing*] : kagat.

bit·háy *png* [*Tsi Bik War Tag*] **1:** bilóg at walang tinatangnang panghuli ng tulya, yari sa nilalang lapát na kawayan **2:** paghalughog o paghahanap **3:** pagsasaliksik o pagsisiyasat *Cf* BISTÁY.

bi·tí *png* [*War*] : ampáw.

bi·tì *png* [*Hil*] : pitik[4].

bi·ti·bót *png* [*War*] : imbakan o sisidlan ng bigas o palay.

bí·tig *png Zoo* : erbiborong isdang alat (*Stephanotepis tomentosus*) na makipot ang bunganga at maliliit ang mga kaliskis.

bi·tí·is *png* [*Seb War*] : bintî.

bi·tík *png* **1:** *Zoo* [*Hil*] pulgás **2:** *Bot* punongkahoy na pinagkukunan ng tablang giho **3:** [*Seb*] silò[3].

bi·tíl·ya *png Zoo* : isdang alat (*Lethrinus harak*) na walang kaliskis ang ulo, may matibay na ngipin sa dalawang sihang, at kulay pula na may batikbatik na bughaw ang katawang hugis-itlog : BAKÓKONG-MÓRO, MAHUWÁNA.

bí·tin *png* [*Bik Kap Hil Ilk Mar Pan War Tag*] **1:** anumang nakasabit o nakalawit **2:** ang pumipigil o sanhi ng pagkakaantala **3:** sa larong pabitin, maliit na balag na kinasasabitan ng mga premyo at paagaw.

bi·tín *png Zoo* [*Bik Kap Hil Seb Tag*] : isang uri ng malaking ahas na naglalambitin sa mga sanga ng punò *var* bitíng.

bi·tín *pnr* : alanganin; kulang pa; kapós.

bi·ti·nán *png* [*bítin* + *an*] : anumang maaaring sabítan o sampayán.

bi·tíng *png* [*ST*] **1:** bulak na natanggal sa kinakapitang sanga **2:** *Zoo* ahas na nakapulupot sa kahoy.

bi·ting·káy *png* [*Bik*] : bulatlát.

bi·tís *png Ana* [*Bik Kap*] : paá.

bi·tíw *png* **1:** pagpalaya sa pinipigil **2:** pag-alis sa tungkulin; pagtalikod sa responsabilidad : RESIGNASYÓN.

bit·lág *png* **1:** sala-salang piraso ng kawayan na idinadagan sa pawid na atip **2:** nakataling mga biniyak na kawayang inilalatag sa lunas ng bangka at nagsisilbing sisidlan ng húling isda : TALANGTANG.

bit·líng *png* **1:** galáng o singsing na metal na kalubkob sa puluhan ng gulok **2:** galáng o singsing na metal o yantok na ikinakabit sa puluhan ng pampukpok upang hindi malaglag.

bi·to·bi·tó·on *png Bot* [*Dum*] : botong.

bí·tok *png Zoo* [*Hil Seb War*] **1:** buláte **2:** askarid.

bi·tón *png* : tila mantikang panlinis at pampakintab ng sapatos na katad.

bi·to·ó·nan *png Zoo* [*Bik*] : pageng bulik.

bi·tór *pnd* **mag·bi·tór, i·bi·tór, bi·to·rán** [*Ilk*] : maghagis ng salapi, ken-

di, at katulad sa mga bagong kasal o sa madla.

bi·to·to *png* [*Bon*] : maliit na basket na bilog ngunit parisukat ang puwit, at sisidlan ng bigas o ani.

bit·sé *png* [*Kap*] : salaan.

bít·so *png* **1:** sawsawang gawa sa arina o pulbos na bigas, gaya ng ginagamit sa lumpiya o kaya ang palabok sa pansit **2:** kakaning gawa sa galapong na isinawsaw sa arnibal at ipiniprito *var* bítso-bítso.

bit·só *pnr* [*ST*] : kaunti.

bit·sú·la *png* [*Seb*] : ibabaw[3].

bit·su·wé·las *png Bot* : varyant ng **abitsuwélas**.

bi·tug·bi·tóg *png* [*Hil*] : butlig.

bi·tu·ín *png* **1:** anumang lawas pangkalawakan, maliban sa buwan, na natatanaw bilang kumikislap na mga tuldok sa madilim na langit : ESTRÉLYA, STAR, TALÀ, VIRTUHEN **2:** *Asn* anuman sa malalaki at nagniningning na lawas pangkalawakan, gaya ng araw, na may sariling liwanag : ESTRÉLYA, STAR, TALÀ, VIRTUHEN **3:** *Asl* lawas pangkalawakan, gaya ng mga planeta, na itinuturing na may kinalaman sa mga tao at sa mga pangyayari : ESTRÉLYA, STAR, TALÀ, VIRTUHEN **4: a** pigurang heometriko na may lima o higit pang puntong sumisinag mula sa gitna **b** anumang kahugis nito : ESTRÉLYA, STAR, TALÀ, VIRTUHEN **5:** *Idy* **a** tanyag na artista o mang-aawit **b** artistang gumaganap ng pangunahing papel sa isang palabas **c** tao na nangunguna o kapansin-pansin sa isang larangan *var* batwin, bitoon, bituan, bituen, bitewen, bitwen : ESTRÉLYA, STAR, TALÀ, VIRTUHEN.

bi·tu·íng-dá·gat *png Zoo* : echinoderm (class *Asteroidea*) na may katawang hugis bituin : ASTEROID[3], STARFISH.

bi·tú·ka *png* [*Bik Kap Iba Ilk War*] : bahagi ng lamanloob ng tao o hayop, likaw-likaw na túbong lagusan ng tinutunaw na pagkain mula sa sikmura hanggang puwit : INTESTINE, GUT.

bi·tú·kang-ma·nók *png* **1:** *Bot* [*bituka+ng manok*] alga (*Enteromorpha intestinalis*) na tuwid at sala-salabid ang thallus **2:** zigzag na lansangan.

bi·tú·ki *png* [*Ilk*] : luad na bala ng tirador o bugahan : BAROKES.

bitumen (bay·tú·men) *png* [*Ing*] : kahawig ng tar, halo ng mga hydrocarbon na mula sa petrolyo at karaniwang ginagamit na pantapal sa kalsada o bubong *Cf* ALKITRAN.

bi·tú·ngol *png Bot* : tumataas na palumpong na may mala-ngiping dahon at maliit na bungang bilóg.

bi·úng *png* [*Kap*] : haging[1].

bivalve (báy·valv) *pnr* : may dalawang talukab.

bivouac (bív·wak) *png* [*Ing Fre*] : pansamantalang kampo ng mga sundalo.

bí·was *png* : bigwás.

bi·yâ *png Zoo* : isdang tabang o alat (*Ctenogobius criniger*) na nasa ibabaw ng ulo ang dalawang matá *var* biyà : BUNÓG.

bi·ya·dí *png* [*Bik*] : paralitiko; lumpo.

bi·yág *png* [*Ilk*] **1:** búhay **2:** *Lit* awit at korido.

bi·yá·he *png* [*Esp viaje*] : lakbay.

bi·ya·hé·ro *png* [*Esp viajero*] : manlalakbay; pasahero.

bi·yák *png* **1:** bahagi ng isang bagay na nahati; kabiyak, gaya ng isang biyak na kawayan : CRACK, PÍS-AK **2:** putok o sira ng isang bagay : CRACK, PÍS-AK.

bi·yá·kan *png* : sa Bulacan, laro ng dalawang lalaki na kapuwa nag-uunahan sa pagbiyak ng tubó sa pamamagitan ng itak.

bi·ya·kís *png, pnr* : salawal o saya na nakalilis bilang tanda ng kahandaan sa puspusang paggawa.

Bi·yák-na-Bá·to *png* **1:** pook sa paanan ng Sierra Madre at sakop ng San Miguel, Bulacan at ginamit na pangkalahatang himpilan ng Hukbong Rebolusyonaryo sa pamumuno ni Heneral Aguinaldo **2:** pook din na pinagtayuan ng Republika ng Biyak-na-Bato at pinangyarihan ng Kasunduan sa Biyak-na-Bato.

bi·yá·kus *png* [*Kap*] : tila buslong may mahabang hawakan na panghuli ng isda.

bi·ya·long *png* [*Tbo*] : matigas na kahoy.

bi·yang·sík *png Mus* [*Hil*] : palendag.

bi·ya·ning *pnr* [*Tau*] : diláw.

bi·yás *png* **1:** bahagi sa pagitan ng mga bukó, gaya sa kawayan, tubó, at iba pa *Cf* BUMBONG **2:** *Ana* bahagi sa pagitan ng mga hugpungan ng katawan ng tao o hayop, gaya ng bisig, binti, at iba pa : SEGMENT **3:** *Bot* matigas na baging na magkakatapat at malalapad ang dahon na matutulis ang dulo **4:** [*Bik War*] tukil; bumbong.

bi·yás-bi·yá·san *png Bot* [*ST*] : baging na ginagamit na pantali.

bi·yá·song *png Bot* [*Seb*] : dáyap.

bi·ya·ta·wi *png* [*Tau*] : pinakamagarang blusa na hapit sa katawan at may gintong butones.

bi·yá·ti·kó *png* [*Esp viatico*] : eukaristiya o ostiyang isinusubo ng pari sa maysakit pagkatapos mangumpisal kapag malapit nang mamatay.

bí·yaw *png Bot* [*War*] : lumbáng.

bi·yáy *png* **1:** pansamantalang pagbababad ng isda sa tubig upang manatiling buháy **2:** mababaw na trey na nilalagyan ng tubig at pinagpapatungan ng sisidlan ng pagkain upang hindi langgamin.

bi·ya·yà *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** anumang natanggap na nakabubuti : ANUGHARÀ, PALÀ[1] **2:** kaloob ng Diyos : GRACE[1], GRÁSYA, HANDÓG[3].

bi·ya·yung *png* [*Tbo*] : pakwan.

bi·yén *png* [*Esp bien*] : mabuti o magandang gawa.

bi·ye·nán *png* : ina o ama ng asawa.

Bi·yén·be·ní·da! *pdd* [*Esp bienvenida*] : Maligayang Pagdating!

bi·yé·nes *png* [*Esp bien +es*] : mga pakinabang; gantimpala.

Bi·yér·nes *png* [*Esp viernes*] : panganim na araw ng linggo, kasunod ng Huwebes *var* Biyarnés : FRIDAY.

bí·yik *png Ana* [*ST*] : bituka ng manok.

bí·yo *pnd* **bi·yú·hin, mag·bí·yo, bumí·yo** [*ST*] : itaboy ang baboy.

bi·yó *png* [*Ilk*] : punong pinagkukunan ng tabla o kahoy.

bi·yó·gra·pí·ya *png* [*Esp biografia*] : talambuhay.

bi·yo·kí·mi·ká *png* [*Esp bioquimica*] : pag-aaral ng kemikal at pisiko-kemikal na mga proseso ng organismong buháy : BIOCHEMISTRY.

bi·yo·kò *png* : maliit at murà pang bunga ng mangga.

bi·yó·la *png* [*Esp viola*] **1:** *Mus* instrumentong de-kuwerdas na higit na malaki at mababa ang pitch sa biyolin; kilala bilang biyolin na alto o tenor : VIOLA **2:** laro ng kalalakihan na lumuluksó ang lider sa nakayukong tayâ, at matatayâ ang sinumang susunod ng lukso kung hindi niya magaya ang lider o sumayad ang paa niya sa tayâ : PINNALAGTÔ.

bi·yo·las·yón *png* [*Esp violación*] : anumang paglabag.

bi·yo·lén·si·yá *png* [*Esp violencia*] : dahás; paggamit ng lakas; karahasan.

bi·yo·lén·to *pnr* [*Esp violento*] : marahas; malupit.

bi·yo·lé·ta *png* [*Esp violeta*] **1:** lila *var* BYOLETA **2:** *Bot* baging na madahon at may bulaklak na kulay lila.

bi·yo·lín *png Mus* [*Esp violín*] **:** instrumentong may apat na kuwerdas, mataas na pitch, at ipinapatong nang halos pahalang sa balikat kapag tinutugtog **:** VIOLIN.

bi·yo·li·nís·ta *png Mus* [*Esp violinista*] **:** tumutugtog ng biyolin.

bi·yó·lo·gó *png* [*Esp*] **:** dalubhasa sa biyolohiya.

bi·yo·lo·hí·ya *png* [*Esp biologia*] **1:** agham ng búhay **:** BIOLOGY **2:** buhay na mga organismo o mga proseso ng búhay sa pangkalahatan **:** BIOLOGY **3:** mga halaman at hayop na nabubuhay sa isang rehiyon **:** BIOLOGY.

bi·yo·lón *png Mus* [*Esp violon*] **:** pangatlo sa pinakamalaking instrumento na kabilang sa pamilya ng mga biyolin at ipinupuwesto nang patayo sa pagitan ng hita ng tumutugtog **:** BIYO-LONSÉLO, CELLO, VIOLONCELLO .

bi·yo·lón·se·lís·ta *png Mus* [*Esp violoncelista*] **:** tumutugtog ng biyolon.

bi·yo·lon·sé·lo *png Mus* [*Esp violonchelo*] **:** biyolon.

bi·yóm·bo *png* [*Esp biombo*] **:** naititiklop na iskrin; tabing *var* BIYUMBÓ, BYUMBÓ.

bi·yo·pí·si·ká *png* [*Esp biofisica*] **:** agham ng mga pisikal na katangian ng mga buháy na organismo **:** BIOPHYSICS.

bi·yop·sí·ya *png* [*Esp biopsía*] **:** pagaaral sa himaymay mula sa isang buháy na organismo upang malaman ang pagkakaroon o kalubhaan ng sakit **:** BIOPSY.

bi·yú·do *png* [*Esp viudo*] **:** bálo, **bi·yú·da** kung babae.

bi·yúk *png* [*Kap*] **:** peklát.

bi·yu·kô *png Zoo* [*ST*] **:** malaking susô sa lupa.

bi·yum·bó *png* [*Esp biumbo*] **:** varyant ng **biyombo**.

bi·yúng *png* [*Kap*] **:** haging[1].

bi·yung *png* [*Iva*] **:** dinong.

bi·yú·os *png* [*War*] **:** búko ng bulaklak.

bi·yu·ót *pnr* **:** gusót; tupì-tupî *var* bayuót.

biz *png* [*Ing*] **:** pinaikling **business**.

bizarre (bi·zár) *pnr* [*Ing*] **:** may kakaibang itsura o epekto.

Bk, symbol (bi·key) *Kem* [*Ing*] **:** berkelium.

bla·ba *png* [*Tbo*] **:** pahalang na bahagi ng bahay sa magkabilang gilid ng lowo na nagsisilbing pook sa paggawa o pag-uusap.

black (blak) *pnr* [*Ing*] **1:** itim **2:** madilim **3:** walang kulay dahil sa ganap na pagkahigop sa lahat o halos lahat ng tumatamang liwanag.

blackboard (blák·bord) *png* [*Ing*] **:** pisara.

black eye (blák ay) *png* [*Ing*] **:** pangingitim ng balát sa paligid ng mata, karaniwang dahil sa bugbog.

black head (blák hed) *png* [*Ing*] **:** maitim na duming mantsa sa balát, lalo na sa mukha.

black hole (blak howl) *png Asn* [*Ing*] **:** bahagi o rehiyon sa kalawakan na may napakalakas na grabedad na kahit na ang liwanag ay hindi nakatatakas; pinaniniwalaang ang pagguho ng isang bituin ang posibleng dahilan nito.

blackjack (blák·dyak) *png* [*Ing*] **1:** bandila ng mga pirata **2:** uri ng laro sa baraha **:** BEINTE-UNO[2], TWENTY-ONE.

blacklist (blák·list) *png* [*Ing*] **:** listahan ng mga tao na pinaghihinalaan o may masamang reputasyon.

black magic (blak má·dyik) *png* [*Ing*] **:** pangkukulam **:** MÁHIKA NÉGRA.

blackmail (blák·meyl) *png* [*Ing*] **1:** pamimilit sa tao na sumunod sa gusto sa pamamagitan ng pananakot **2:** panghuhuthot o paghingi ng bayad bilang kapalit sa hindi pagsisiwalat ng nakasisirang impormasyon o lihim **3:** anumang kabayarang nakukuha sa naturang paraan.

black market (blák már·ket) *png Ekn* [*Ing*] **1:** ilegal na pangangalakal **2:** pagbili o pagtitinda ng kalakal na dapat ay nasa kontrol ng pamahalaan, kasama na ang pagbili o pagtitinda ng dayuhang salapi.

black out (blák awt) *png* [*Ing*] **1:** pansamantala o tuluyang pagkawala ng paningin, malay, o alaala **2:** pagkawala ng koryente o signal ng radyo *Cf* BROWNOUT.

black pepper (blak pép·er) *png Bot* [*Ing*] **:** paminta.

blade (bleyd) *png* [*Ing*] **1:** talim **2:** espada **3:** *Bot* dahon ng halaman, lalo na ng damo o sebada **3:** malapad na bahagi ng dahon *Cf* PETIOLE, STALK **4:** manipis at sapad na bahagi ng iskeyt na dumudulas sa yelo **5:** scapula o shoulder blade **6:** sa ponetika, pangunahing bahagi ng dila na madaling maigalaw at binubuo ng dulo, itaas at ilalim na rabaw, at mga gilid ng dila.

blan·dón *png* [*Esp*] **1:** malaking kandila **2:** malaking tirikan ng kandila sa simbahan.

blang·két *png* [*Ing blanket*] **:** makapal na kumot na gawa sa tela.

blang·ké·te *png* [*Esp blanquete*] **:** pulbos na ipinapahid sa mukha.

bláng·ko *pnr* [*Esp blanco*] **1:** walang laman **2:** puti; maputi.

blay *png Mus* [*Bat*] **:** gímbal.

blazer (bléy·zer) *png* [*Ing*] **1:** magaang jaket na matingkad ang kulay o karaniwang asul-marino para sa kasuotan ng mga manlalaro **2:** jaket na karaniwang pampatong sa damit.

bleach (blich) *pnd* [*Ing*] **:** paputiin o papusyawin sa pamamagitan ng pagkukula o ng prosesong kemikal.

bleacher (blít·ser) *png* [*Ing*] **1:** kemikal na ginagamit sa pagpapaputi o pagpapapusyaw **2:** bangkóng ginagamit na upuan ng mga manonood sa palaruan.

bleep (blip) *png* [*Ing*] **:** beep.

bleeper (blíp·er) *png* [*Ing*] **:** maliit at portabol na kasangkapang elektroniko na tumutunog kapag may mensahe sa may-ari *Cf* BEEPER.

blend *pnd* [*Ing*] **:** haluin.

blén·der *png* [*Ing*] **1:** sinuman o anumang naghahalo **2:** kasangkapang panghalo na may mga talim na tila propeller sa pinakailalim at pinapaikot nang mabilis ng malakas na motor upang dumurog ng pagkain, gumiling ng kape, maghalo ng inumin, at katulad.

bli·lo *png* [*Gui-Bag*] **:** barira *var* blinlo.

blind (blaynd) *pnr* [*Ing*] **:** bulag.

blinds (blaynds) *png* [*Ing*] **:** pambintanang pananggalang na natitiklop, nahahawi, o naitataas upang mapigil ang pagpasok ng liwanag **:** VENETIAN BLINDS, PERSIYÁNA.

blink (blingk) *png* [*Ing*] **:** mabilis at paulit-ulit na pagbukás at pagsara ng mata *Cf* KURÁP.

blinker (blíngk·er) *png* [*Ing*] **:** kasangkapang ginagamit sa paghahatid ng signal, tulad ng pagbukás at pagsara ng mata.

Blit *png* **:** isa sa mga pangkating etniko sa timog Cotabato.

blitz (blits) *png* [*Ing*] **:** pinaikling **blitzkrieg**.

blitzkrieg (blítz·krig) *png* [*Ger*] **1:** bigla, mabilis, at puspusang kampanyang militar upang matamo agad

ang tagumpay **2:** masidhi o biglaang salakay.

blizzard (blí·zard) *png* [*Ing*] **1:** marahas na bagyong may malakas na hangin, tuyong niyebe, at matinding lamig **2:** masidhi at matagal na bagyo ng niyebe.

block (blak) *png* [*Ing*] **:** bloke.

blockade (blak·éyd) *png* [*Ing*] **1:** anumang bagay na nakaharang o nakasagabal sa daraanan **2:** *Mil* pagkubkob o pagharang sa isang teritoryo ng kalaban, tulad ng daungan, upang mapigil ang pagpasok o paglabas ng tao o mga kalakal **3:** anumang pumipigil sa pagpasok o pag-iral.

blockbuster (blak·bás·ter) *png* [*Ing*] **1:** bombang panghimpapawid na may malakas na paputok, karaniwang ginagamit sa malawakang paglipol **2:** anuman o sinumang may napakalaking epekto, impluwensiya, o bisa, gaya ng aklat o pelikulang kumita nang malaki.

blockhouse (blák·haws) *png* [*Ing*] **:** konkretong silungan na ginagamit sa pagbabantay.

blok *png* [*Ing block*] **:** sa huweteng, papel na sadyang ginuhitan upang sulatan ng inggreso.

bló·ke *png* [*Esp bloque*] **1:** solidong matigas na materyales, gaya ng kahoy, bato, yelo, at katulad **2:** magkakatabing mga gusali na ligid ng mga kalsada **3:** anumang sumasagabal sa daloy ng gawain **:** BLOCK.

blond (bland) *pnr* [*Ing*] **:** sa buhok at balát, manilaw-nilaw.

blon·so *png* [*Tbo*] **:** pambabaeng galáng na 0.64 sm ang kapal, gawa sa tansô, at karaniwang isinusuot nang labinlima hanggang dalawampung piraso.

blood (blad) *png* [*Ing*] **:** dugo.

bloodhound (blád·hawnd) *png Zoo* [*Ing*] **:** uri ng malaking aso na may mahabang tainga at malakas ang pang-amoy.

blood money (blad má·ni) *png* [*Ing*] **1:** salapi na ibinabayad sa bayarang asesino **2:** salaping ibinibigay sa kaanak ng pinatay o napatay na tao **3:** salaping ibinabayad sa magbibigay ng impormasyon tungo sa pagkahuli ng salarin o kriminal **4:** kaugalian ng mga Muslim hinggil sa pagbabayad ng maysala sa biktima o kamag-anakan nito upang makalaya o bilang kapalit ng parusang ipinataw ng hu-kuman.

bloomer (blú·mer) *png* [*Ing*] **1:** pambabaeng pantalon na maluwang at hanggang tuhod ang haba **2:** anumang tila bulaklak na namumukadkad.

blooper (blú·per) *png* [*Ing*] **:** nakahihiyang pagkakamali.

blotter (blá·ter) *png* [*Ing*] **1:** papel o kartong pandampi ng tina **:** SEKÁNTE **2:** pagsusumbong at pagpapalista ng reklamo ng isang tao sa pulisya o katulad na autoridad.

blouse (blaws) *png* [*Ing*] **:** blusa.

blouson (blú·zown) *png* [*Ing*] **:** maikling jaket na katabas ng blusa.

blow *pnd* [*Ing*] **:** hipan.

blo·won *png Mus* [*Tbo*] **:** malukong na gong.

blo·won ge·be·lak *png Mus* [*Tbo*] **:** maliit na gong na tagapagbigay ng himig **:** BLOWON GONG, BLOWON UDIK.

blo·won gong *png Mus* [*Tbo*] **:** blowon gebelak.

blo·won u·dik *png Mus* [*Tbo*] **:** blowon gebelak.

blowout (bló-awt) *png* [*Ing*] **1:** salusalong handog ng isa sa kasama **2:** pagputok ng goma, gaya ng sa auto, bisikleta, at katulad.

blubber (bláb·ber) *png* [*Ing*] **1:** makapal na bahagi o taba ng balyena **2:** pangit na katawan ng tao.

blue (blu) *pnr* [*Ing*] **1:** bughaw **2:** malungkot.

blue baby (blu béy·bi) *png* [*Ing*] **:** sanggol na ipinanganak na may cyanosis dulot ng depekto sa baga o puso, na nagiging sanhi ng pangangasul ng balát.

bluebell (blú·bel) *png Bot* [*Ing*] **:** halaman (*Hyacinthoides nonscripta*) na may bughaw at hugis kampanang bulaklak.

blueberry (blu·bé·ri) *png Bot* [*Ing*] **:** maliit na palumpong (genus *Vaccinium*) na may bungang maliliit, kulay itim-bughaw, at nakakain.

bluebird (blú·berd) *png Zoo* [*Ing*] **:** ibon (genus *Sialia*) na maliit, kulay bughaw, at matatagpuan sa Hilagang Amerika.

bluegrass (blú·gras) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* damo (genus *Poa*) na may kulay bughaw na bulaklak **2:** *Mus* uri ng instrumental na country music na nagtatampok ng mahusay na pagtugtog ng gitara, banjo, at iba pa.

blueprint (blú·print) *png* [*Ing*] **1:** potograpikong limbag ng huling yugto ng inhinyeriya o ibang plano; puti ang letra at guhit sa bughaw na papel **2:** proseso ng paggawa nito **3:** detalyadong plano sa mga unang yugto ng proyekto o idea.

blues (blus) *png* [*Ing*] **1:** kalungkutan **2:** *Mus* malungkot na musika na sinimulan ng mga Amerikanong Itim.

bluff (blaf) *png, pnd* [*Ing*] **1:** salita o kilos na may layuning mandaya o manlinlang **2:** pagpapanggap.

blung·kut *png Bot* [*Tbo*] **:** suhà.

blurb (blerb) *png* [*Ing*] **:** maikling paliwanag o papuri, karaniwang nakasulat sa pabalát kung tungkol sa aklat; maikling patalastas.

blú·sa *png* [*Esp*] **:** pambabaeng damit pang-itaas **:** BLOUSE, BADJU, KEGAL.

blush (blásh) *pnd* [*Ing*] **1:** mamula dahil sa kahihiyan **2:** mahiyâ; mapahiyâ.

bô *png* [*Tir*] **:** itay.

bo·á *png Bot* [*Ilk*] **:** búnga.

boa constrictor (bó·wa kons·trík·tor) *png Zoo* [*Ing*] **:** banyás[1].

bó·ak *png* [*Mrw*] **:** bugalwak.

bó·al *png* [*ST*] **:** namumuong asin, arina, lupa, at katulad.

board (bord) *png* [*Ing*] **1:** sapad at manipis na piraso ng kahoy na karaniwang parihaba **2:** manipis na tabla o katulad na materyales **3:** kalupunan[1] **4:** pagdudulot ng pagkain, karaniwan sa nangungupahan.

board and lodging (bord end lád·ying) *png* [*Ing*] **:** pagpapaupa ng tirahan at pagkain.

boarder (bór·der) *png* [*Ing*] **:** tao na umuupa ng tirahan.

boarding house (bór·ding haws) *png* [*Ing*] **:** paupahang bahay *Cf* DORMITÓRYO.

board member (bord mém·ber) *png* [*Ing*] **1:** kasapi ng lupong tagapangasiwa ng isang kompanya, komisyon, at katulad **2:** bokál.

boat (bowt) *png* [*Ing*] **:** bangkâ[2].

bob *png* [*Ing bob*] **:** estilong maikling gupit para sa babae o batà.

bobbin (bá·bin) *png* [*Ing*] **:** simpian.

bób·bol *png* [*Iba*] **:** palò.

bobby socks (bá·bi saks) *png* [*Ing*] **:** maikling medyas na bahagyang lumalampas sa bukong-bukong.

bó·bo *png* **1:** [*Esp*] tanga **2:** [*Ilk*] salakab.

bo·bó·a *png Bot* [*Seb*] **:** lansones.

bo·bod *png* [*Mrw*] **:** tigis.

bo·bó·kot *png Zoo* [*ST*] : ibon na kahawig ng loro.

bo·bó·los *png* [*Mrw*] : tagumpay[2].

bo·bo·ró *png* [*ST*] : bunso.

bo·bó·to *png* : tamales na may atsuwete.

bo·bó·tok *png Zoo* : ibon (*Melopsittacus undulatus*) na kakulay ng kulasisi o loro ngunit higit na malaki *var* bubútok.

bock (bok) *png* [*Ing*] : matapang at maitim na serbesang Aleman.

bó·da *png* [*Esp*] **1:** kasal o kasalan **2:** salusalo sa isang kasalan.

bó·da·bíl *png Tro* [*Ing Fre vaudeville*] : pagtatanghal na may kantahan, pagpapatawa, maiikling dula, at mga presentasyong akrobatiko na laganap noong pananakop ng Amerikano : VAUDEVILLE.

bó·da de-ó·ro *png* [*Esp*] : ikalimampung anibersaryo ng kasal.

bó·da de-plá·ta *png* [*Esp*] : dalawampu at limang taóng anibersaryo ng kasal.

bo·dé·ga *png* [*Esp*] **1:** silid o gusaling ginagamit na imbakan o taguan ng mga paninda o kagamitan **2:** imbakan o tindahan ng alak at pagkain **3:** *Kol* tiyan.

bodhisattva (bó·di·sát·va) *png* [*Hin*] : sa Budhismo, tao na nakarating na sa prajna at nakatakdang maabot ang nirvana.

bó·do *png Bot* : bulo.

bó·do-bó·do *png Bot* [*Ilk*] : ambóng.

bo·dóng *png* [*Kal*] : kasunduang pangkapayapaan ng mga tribung mandirigma : PEDIN.

Bo·dó·ni *png* [*Ing*] : uri ng limbag na tipo na ipinangalan kay Giambattista Bodoni.

body (bá·di) *png* [*Ing*] **1:** katawan **2:** ang nakararami **3:** pangkat ng mga tao bilang samahan **4:** katipunan **5:** malaking kantidad **6:** isang bagay **7:** lawas.

body building (bá·di bíl·ding) *png* [*Ing*] : pagpapalakas ng katawan sa pamamagitan ng pag-eehersisyo, pagbabarbel, pagtakbo, pagbabaras, at katulad.

bodyguard (bá·di·gárd) *png* [*Ing*] : tao o pangkat ng mga tao na umaalalay o nagtatanggol sa ibang tao : BÁDIGÁRD.

bod·yók *png* [*Mrw*] : lamuyot.

bog *png* [*Ing*] : pook na basa at malambot ang lupa.

bó·ga-bó·ga *pnr* : marahan ngunit panáy.

bo·ga·dór *png* [*Esp boga + ador*] : tagagaod ng sasakyang pantubig.

bo·ga·han *png* [*Ifu*] : básket na hugis bangâ na pinaglalagyan ng bigás, at maaaring isabit para ilayo sa mga dagâ.

bô-gas *png Bot* : banakal.

bo·gay *png* [*Ifu*] : paglilipat ng punlang palay.

bogey (bó·gi) *png Isp* [*Ing*] : sa golf, puntos na lagpas ng isa sa inaasahang palo sa anumang butas.

bog-go·óng *png* [*Ilk*] : bagoong.

bó·gos *png* [*ST*] : punongkahoy na ginagawang uling.

bo·góy *png* [*ST*] : bahagyang pag-uga ng sanga kapag lumipad ang ibong nakadapo.

bog-óy *pnd* **mag·bog-óy, i·bog-óy, bog-u·yín** [*ST*] : tumuklas ng kayamanan.

bóg·su·áng-ta·én *png Zoo* [*Pan*] : pelyan.

bó·gus *pnr* [*Ing*] : huwad.

bo·hém·yo *pnr* [*Esp bohemio*] : palikero.

Bo·hól *png* : lalawigan at pulo sa Rehiyon 7.

bo·hól *png Bot* : matinik na palumpong (*Gmelina elliptica*) na tumataas nang 8 m.

Bo·ho·lá·no *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa Talibon, Tagbilaran, Ubay, at Loon sa lalawigan ng Bohol **2:** wika ng mga taga-Bohol.

boil (boyl) *pnd* [*Ing*] : pakuluan; kumulo; magpakulo.

bó-il *pnr* [*ST*] : hindi pantay ang upuan.

boiler (bóy·ler) *png* [*Ing*] **1:** kasangkapan sa pagpapakulo **2:** tangkeng ginagamit para gawing singaw ang tubig.

bok *png* [*Mrw*] : buhok.

bó·ka *png* [*Esp boca*] : bibig.

bo·ká·blo *png* [*Esp vocablo*] : salita; terminong panggramatika.

bó·ka-bó·ka *png* [*Esp boca*] : munting saranggola na yari sa papel.

bo·ka·bu·lár·yo *png* [*Esp vocabulario*] **1:** mga salitang ginagamit ng isang pangkat ng tao, uri, propesyon, at katulad **2:** talaan o kalipunan ng mga salita o parirala ng isang wika, sangay ng agham at katulad, karaniwang alpabetisado, at may kasamang kahulugan **3:** anumang koleksiyon ng simbolo na bumubuo sa sistema o paraan ng di-berbal na komunikasyon : TALASALITÁAN.

bo·ka·díl·yo *png* [*Esp bocadillo*] : sandwich.

bo·ká·do *png* [*Esp bocado*] : panrenda sa takbo ng kabáyo, karaniwang ikinakabit sa may ulo't bibig nito *var* bukádo.

bo·ka·dú·ra *png* [*Esp bocadura*] **1:** husay sa pagsasalita **2:** *Mus* bahagi ng instrumento na inilalagay sa pagitan ng mga labi : BOKÍLYA **3:** *Mus* kakayahan sa pag-awit o pagtugtog ng instrumentong hinihipan *var* bukadúra.

bo·kál *png* [*Esp vocal*] **1:** kágawad ng komiténg panlalawigan at pandistrito ng bilangguan **2:** *Pol* kágawad ng sangguniang panlalawigan : BOARD-MEMBER.

bo·ka·li·sas·yón *Mus* [*Esp vocalización*] : pagsasanay ng boses para makuha ang tamang tono : VOCALIZATION.

bo·ka·lís·ta *png Mus* [*Esp vocalista*] : mang-aawit; tao na kumakanta : VOCALIST.

bo·kas·yón *png* [*Esp vocación*] **1:** hilig o propesyon : VOCATION **2:** pagsisilbi sa Diyos gaya ng pagpapari : VOCATION **3:** karagdagang gawain bukod sa hanapbuhay o trabaho : VOCATION.

bo·kas·yo·nál *pnr* [*Esp vocaciónal*] **1:** hinggil sa bokasyon o hanapbuhay : VOCATIONAL **2:** hinggil sa gabay o alituntunin sa isang propesyon o hanapbuhay : VOCATIONAL.

bo·ka·tí·bo *pnr* [*Esp vocatibo*] **1:** *Gra* hinggil sa kaukulan ng pangalan ng tao o bagay na tinutukoy sa pangungusap : VOCATIVE **2:** hinggil sa o ginagamit sa pagtawag o pagtukoy : VOCATIVE.

bó·kay-pá·to *png* [*Esp boca + y -Tag páto*] : kasangkapang pang-ipit ng maliliit na bagay o pambaluktot at pamputol ng alambre.

bo·kay·sén·dyo *png* [*Esp boca +y + insendio*] : kuhanan ng tubig at pinagkakabitan ng bombang pamatay-sunog : FIRE HYDRANT.

bók·bok *png* [*Mrw* : palò.

bo·kél *png Bot* [*Pan*] : butó.

bó·kel *pnr* [*Mrw*] : tamád.

bo·kíg *png* [*Mgd Tau*] : silungan.

bo·kíl·ya *png* [*Esp boquilla*] **1:** tumutukoy sa bibíg o ngusò ng isang bagay na may ganitong húgis : NOZZLE

2: *Mus* bahagi ng instrumentong pangmusika na ginagamitan ng bibíg **3:** sisidlan ng bombilya ng ilaw *var* bukilya.

bo·king·kí·ngan *png* : pitik sa tainga na parusa kapag talo sa larong holen.

bó·ko·bó·ko *png Ana* [*Mrw*] : gulugod.

bók·sing *png Isp* [*Ing boxing*] : laro, paraan, at sining ng pakikipagsuntukan : BOXING.

bok·si·ngé·ro *png Isp* [*Ing boxing* + *Esp ero*] : manlalaro ng boksing.

bok·sít *png* [*Ilk*] : pusón.

bo·kus *png* [*Kal bocus*] : hugis bangang basket na masinsin ang pagkakalala maliban sa puwit nito, at pinagsisidlan ng bálang.

bol *png* [*Tbo*] : tabakong nginunguya *Cf* NGANGÀ.

bó·la *png* [*Esp*] **1:** *Isp* bilog o bilugang bagay; hungkag o solido na karaniwang ginagamit sa larong gaya ng beysbol o basketbol : BALL **2:** bagay na kahugis nito : BALL **3:** pahayag na maaaring totoo o biro upang papaniwalain ang pinagsabihan.

bo·lá·da *png Kar* [*Esp*] : mga nakausling bato na bumubuo sa dingding at nagbibigay ng magaspang na rabáw.

bo·la·dór *png* [*Esp volador*] **1:** *Zoo* isdanlawin **2:** saranggólang gawa sa itinuping papel **3:** kuwitis *var* bulador.

bo·lág·song *png Bot* [*Seb War*] : kara.

bó·lak *png Bot* [*Mar*] : bulaklak.

bo·lán·dang *png* [*Mrw*] : irap.

bó·lang *png* [*Mrw*] : sasabungin.

bó·lang bá·kal *png* : bilóg at solidong bákal, may sahing at base na pabilog, at nilalagyan ng hiyas na bató.

bo·lán·te *png* [*Esp ambulante Hil*] : pagpunta sa ibang pook upang magtinda ng kalakal.

bo·lán·te *pnr* [*Esp volante*] lumilipad.

bo·lá·o *pnr* [*Mar*] : buláw[1].

bo·la·tí·no *png Bot* : dalandan.

bó·law *png* [*Bik*] : sa sinaunang lipunan, hidwaan ng dalawang bayan.

bold *pnr* [*Ing*] **1:** matapang; mapangahas; malakas ang loob **2:** madaling mapansin **3:** higit na maitim ang limbag **4:** *Kol* **a** hubad **b** mahalay.

bold show (bold syow) *png* [*Ing*] : mahalay na palabas sa sine at aliwang panggabi.

bo·lé·ro *png* [*Esp*] **1:** *Say* sayaw ng mga Espanyol na may simpleng kompás na tatluhan **2:** jaket na maaaring wala o may kuwelyo at manggas, at isinusuot nang nakabukás sa may harapan **3:** mambobola.

bo·le·tín *png* [*Esp*] **1:** balita **2:** bolitas na kahoy, may nakasulat na numero, at ginagamit sa larong karambola.

bó·li-bó·li *png Zoo* : isdang alat o isdang tabang (*Ariomma indica*) na may maninipis at madalang na kaliskis, karaniwang ginagawang daeng.

bo·líl·yo *png Isp* [*Esp bolillo*] : hugis boteng kahoy o plastik na pinatatamaan ng bola sa bowling : PIN[1].

bo·li·náw *png Zoo* **1:** isda na kahawig ng tamban, malinaw ang katawan na parang dilis **2:** tuwakang *var* bulináw.

bo·lin·ték *png* [*Ilk Pan*] : holen.

bo·lis·yón *png* [*Esp volicion*] : kusang pagpili; pagkilos : VOLITION.

bo·lít *png* [*Mrw*] : pasak[1].

bo·lí·tas *png* [*Esp bolita*] **1:** *Mek* maliit na aserong bola na karaniwang matatagpuan sa bering **2:** maliit na bilugang píldorás *var* bulítas : BALL BERRING.

bo·li·vár *png* [*Esp*] : salapi sa Venezuela.

bollard (ból·yard) *png* [*Ing*] : mababang poste sa tabing kalsada o piyer na yari sa metal, konkreto, o plastik, at ginagamit na pananggalang, talian, o pangharang.

bó·lo *png* [*Esp*] **1:** itak **2:** *Bot* kawayang-tsina.

bo·lò *png Bot* [*Bik*] **1:** uri ng magaang kawayan **2:** uri ng saging na ilahas.

bologna sausage (bo·lón·ya só·seyds) *png* [*Ing*] : soriso na malaki, pinausukan, gawa sa giniling na karne ng baboy o baka, at nilahukan ng mga pampalasa.

bo·lo·loy *png* [*Kal*] : báyan.

bolometer (bó·lo·mí·ter) *png* [*Ing*] : sensitibong aparatong elektrikal na pansukat ng enerhiyang mula sa mahinang liwanag.

bo·lon·kó·yan *png Bot* [*Hil*] : darayaw.

bolshevik (ból·sye·vík) *png* [*Rus*] **1:** kasapi sa partido komunistang Ruso **2:** sinumang rebolusyonaryong sosyalista; anarkista.

bolt *png* [*Ing*] **1:** dumudulas na bara, ginagamit na pangkandado ng pinto, gate, at katulad **2:** deskarga ng kidlat.

bol·tá·he *png* [*Esp voltaje*] : lakas elektrisidad o potencial difference na ipinapahayag sa volt : VOLTAGE.

bo·lúng·nas *png Zoo* [*Ilk*] : espada.

bo·lun·tád *png* [*Esp voluntad*] **1:** kakayahang mag-alay ng kusang paglilingkod **2:** kakayahang kumilos nang kusa.

bo·lun·ta·rís·mo *png* [*Esp voluntarismo*] : voluntarism.

bo·lun·tár·yo *png* [*Esp voluntario*] **1:** tao na nagboboluntaryo : VOLUNTEER **2:** *Bat* **a** pagkilos o paggawa ng isang bagay nang hindi pinipilit **b** kilos na sinasadya at hindi aksidente.

bo·lun·tár·yo *pnr* [*Esp voluntario*] **1:** nag-alay ng libreng serbisyo : VOLUNTARY **2:** walang bayad at kusang-loob na naglilingkod : VOLUNTARY **3:** batay sa sariling pagpapasiya : VOLUNTARY.

bo·má·yas *png* [*Igo*] : mag-asawa o ang magpapakasal.

bomb (bam) *png* [*Ing*] : bomba.

bóm·ba *png* [*Esp*] **1:** sisidlang pumuputok na may lamang usok, gas, at ibang nakapipinsala : BOMB **2:** makinang humihigop ng tubig **3:** makinang pansaboy ng tubig o panghihip ng hangin : BOMB **4:** bahaging itinataas-ibinababa sa poso ng tubig **5:** póso **6:** *Kol* panooring may paghuhubad o pagtatalik.

bóm·ba *pnd* **mag·bóm·ba, bom·ba·hín 1:** maglagay ng hangin sa pamamagitan ng bomba **2:** gumamit ng tubig-poso.

bóm·ba a·tó·mí·ka *png* : bombang nuklear na nagmumula sa biglang pagkahati o pagkabiyak ng atomo U-235 ang mapaminsalang lakas : A-BOMB, ATOMIC BOMB.

bomber (bá·mer) *png* [*Ing*] **1:** eroplanong nagdadala at naghuhulog ng bomba **2:** tao na gumagamit ng bomba sa gawaing kriminal.

bom·bíl·ya *png* [*Esp bombilla*] : dekoryenteng ilaw na hugis munting bomba.

bóm·bo *png* [*Esp*] : malaking tambol.

bóm·bo *pnr* [*Esp*] : malaki ang tiyan.

bom·bo·man *png Lit Mus* [*Mrw*] : oyayi.

bóm·bon *png* [*Mrw*] : pataba.

bona fide (bó·na·fáyd, bó·na·fáy·di) *pnr* [*Ing*] : tunay; totoo; tapat.

bó·nak *png Zoo* [*Mrw Sml Tau*] : darapugan.

bo·nán·za *png* [*Esp*] **1:** malaking pakinabang **2:** kasaganaan; suwerte.

bó·naw (bónaw) *png* [*Mar*] : bábad.

bó·nay *png* [*Bik War*] : itlóg[1].

bon·bón *png* [*Ing Fre*] **1:** piraso ng minatamis o kendi **2:** bungangkahoy

o nuwes na inilubog sa tsokolate; tsokolate.

bond (band) *png* [*Ing*] **1:** bagay na nagbibigkis, nagdidikit, o nagpapanatiling magkasáma **2:** bagay na pumipigil sa laya ng katawan **3:** puwersang nag-uugnay **4:** *Pol* kasunduang may bisa **5:** *Kem* ang nagdidikit sa dalawang atom sa chemical compound **6:** piyansa.

bone (bown) *png* [*Ing*] **:** buto[1,2].

bo·né·te *png* [*Esp*] **1:** pambabae o pambatang sombrero na may pantali sa ilalim ng babà **:** BONNET, TUKAROL **2:** *Zoo* uri ng isda.

bonfire (bón·fayr) *png* [*Ing*] **:** malaking sigâ, bilang bahagi ng pagdiriwang o para magbigay ng babala **:** INÍDO.

bong *png* **1:** pipa **2:** [*Bik*] kabila.

bong *pnr* [*Tbo*] **:** malaki at matatag.

bó·ngas *png Bot* [*Seb*] **:** hinabuád.

bo·ngém·bong *png Mus* [*Mrw*] **:** himig[1].

bóng·gan *pnr* **:** malaki ang tiyan.

bóng·lo *png* [*Bik*] **:** pagbili sa bihag ng kapitan ng barko.

bongo (bóng·go) *png* [*Ing*] **:** alinman sa pares ng maliliit at may mahabang katawan na tambol na karaniwang pinipigil sa pagitan ng mga binti at tinutugtog ng mga daliri.

bo·ngó·lan *png Bot* **:** uri ng saging.

bo·ngón *png* [*Ilk*] **:** bungkos.

bonhomie (bón·ho·mí) *pnr* [*Ing Fre*] **:** likás na mabait at masayahin.

Bonifacio, Andres (bo·ni·fás·yo, an·drés) *png Kas* **:** (1863 - 1897) pambansang bayani, makata, at tagapagtatag at supremo ng *Katipunan.*

bo·ni·kéw *png Lit* [*Pan*] **:** bugtóng[1].

bo·ni·tan *png Bot* [*Iva*] **:** yerba (*Lilium longiflorum*) na tuwid at walang mga sanga, salitan ang dahong hugis pana, walang tangkay o uhay, mabango at hugis trumpeta ang bulaklak, at puti ang korola.

bo·ní·to *png* [*Esp*] **1:** *Zoo* isang uri ng isdang alat (family *Thunidae*) na humahaba nang 90 sm, kulay abuhing-bughaw, at may pahilis na itim na guhit sa likod **2:** magandang lalaki, **bo·ní·ta** kung babae.

bo·ni·yók *png* [*ST*] **:** buyók.

bonnet (bón·it) *png* [*Ing*] **:** bonete[1].

bo·no *png Bot* [*Iva*] **:** yerba (Polygonum chinense) na gumagapang, mamula-mula ang mabukóng punò, mabalok ang lunting dahon, at pulang lila ang tadyang.

bó·no *png* [*Esp*] **:** pakinabang.

bo·nó *png* [*ST*] **:** pakikibaka.

bo·nô *png* [*Mrw*] **:** babág.

bo·nó·bon *png* [*Ilk*] **:** punla na gaya ng palay, kamatis, at talong na maaaring ilipat sa taniman.

bo·nó·han *png* [*ST*] **:** baklád.

bó·nong *png* [*ST*] **:** patalim na kahawig ng itak ngunit mapurol ang dulo.

bonsai (bón·say) *png* [*Ing Jap*] **1:** sining ng pag-aalaga ng ornamental at artipisyal na pinaliit na mga punò at palumpong **2:** punò o palumpong na pinaliit sa pamamagitan ng naturang paraan **3:** *Alp* pandak.

bon·tó *png* [*ST*] **1:** pasalungat na agos sa ilalim ng tubig **2:** pagbagsak sa kinatatayuan.

bon·tó *pnd* **magbontó, ibontó, bon·to·hín** [*ST*] **1:** hilahing bigla ang isang bagay **2:** makipagsapalaran.

Bontoc (bón·tok) *png* **:** kabesera ng Mountain Province.

bon·tó·han *png* [*ST*] **:** pook na pinaglalagakan o pinagtatapunan ng isang bagay *Cf* BASURAHAN, BODEGA.

Bón·tok *png* **1:** Balangaw **2:** pangkating etniko na matatagpuan sa bulubundukin ng Cordillera, at sa itaas na bahagi ng lawa ng Chico **:** BONTOK IGOROT, GUYÁNES.

bon·tók *png* [*ST*] **:** suntók.

Bón·tok I·gó·rot *png* **:** Bontok[2].

bon·tón *png* [*Pan*] **:** sagunson[1].

bon·tóy *png* [*ST*] **:** edema.

bó·nus *png* [*Ing*] **1:** hindi hiningi o hindi inaasahang dagdag na benepisyo **2:** anumang karagdagang ibinigay nang libre.

bon vivant (bon vi·vánt) *png* [*Fre*] **1:** tao na may mariwasang pamumuhay **2:** masayahing kasama o kaibigan.

bon voyage (bon·vo·yáds) *png* [*Fre*] **:** pagbati para sa maayos at matiwasay na paglalakbay.

bon·yók *png* [*ST*] **:** isang paraan ng pagsasaing sa bao.

bó·og *png* [*ST*] **:** pagkabulok ng bungangkahoy dahil sa pagkalaglag mula sa punò o pagkaani nang wala sa panahon.

bo·óg *pnr* **:** baog.

boogie (bú·gi) *png Mus Say* [*Ing*] **:** uri ng himig at sayaw na mabilis, nauso noong mga taóng 1950 at 1960.

book (buk) *png* [*Ing*] **:** aklát.

booking office (bú·king ó·fis) *png* [*Ing*] **:** opisina o pook na pinagdaraanan o binibilihan ng tiket sa mga sasakyan, palabas, patayaan, at katulad.

book keeping (búk kí·ping) *png* [*Ing*] **:** pag-iingat ng libro de-kuwenta ng isang samahan o anumang tanggapan.

booklet (búk·let) *png* [*Ing*] **:** maliit na aklat.

bookmark (búk·mark) *png* [*Ing*] **:** anumang piraso, karaniwang karton, at ginagamit na pantanda sa pahina ng libro at katulad.

book rack (búk rak) *png* [*Ing*] **1:** sandalan ng mga aklat na nakabukás **:** BOOK REST **2:** lalagyan ng mga aklat.

book rest (buk rest) *png* [*Ing*] **:** book rack.

book review (búk re·vyú) *png* [*Ing*] **1:** masusing paglalarawan at pagsusuri sa isang aklat **2:** bahagi o pahina sa pahayagan o magasin na kinapapalooban ng nasabing artikulo.

boomerang (bú·mi·ráng) *png* [*Ing*] **:** baliko o nakakurbang piraso, karaniwan ng matigas na kahoy, na bumabalik sa pinanggalingan kapag inihagis **:** BÚMERÁNG, HALIRYÓ.

bó·ong *png* [*ST*] **:** basag.

bó·ot *png* [*Ilk*] **:** dapulak.

Bootes (bu·ú·tez) *png Asn* [*Ing Gri*] **:** ang tagapastol, hilagang konstelasyon sa pagitan ng Ursa Major at Serpens at kinabibilangan ng maningning na bituing Makapanis.

booth (búth) *png* [*Ing*] **1:** maliit na kompartamento at karaniwang para sa pansariling gamit **2:** maliit o pansamantalang puwesto upang maitanghal o maipagbili ang mga paninda, gaya ng mga nasa eksibisyon.

boots (buts) *png* [*Ing*] **:** bóta.

bó·pis *png* [*Esp bopiz*] **:** putaheng may bága, atay, at iba pang lamanloob ng baboy o baka, hiniwang maliit, at iginisa sa suka, paminta, at bawang **:** KANDÍNGGA.

bo·ra·dór *png* [*Esp borrador*] **1:** panimula o unang anyo ng anumang akda **:** BANGHAY[1] **2:** *Lit* balangkas ng akda **3:** [*Ilk*] *Zoo* bálang.

bo·ra·í·kaw *png Zoo* [*Ilk*] **:** dalag.

bó·ral *png Ana* [*ST*] **:** púsod[1].

bo·ra·láng *png* [*ST*] **:** tao na may malaking púsod.

bo·rá·li *pnr* [*ST*] : sobrang alat; masyadong maalat.

bór·ax *png Kem* [*Ing*] : pulbos o kristal ($Na_2B_4O_7 \cdot 10H_2O$) na puti, natutunaw sa tubig, at karaniwang ginagamit sa paggawa ng kristal, porselana, enamel, at katulad.

bó·ray-bó·ray *png Zoo* : pating na karaniwang lumalaki nang 2.4 m, malaki ang ulo, at patulis ang dakong buntot *var* búray-búray.

bór·bor *png*: pangunguha ng bungang-kahoy.

bór·bor *pnd* **bor·bú·rin, mag·bór·bor** [*ST*] **1:** pulbusin o dikdikin ang gaya ng paminta, asin, o arina **2:** magambagan para sa gastos : BULABOR.

bor·dá *png* [*Esp bordar*] : disenyong likha sa pag-ikid ng sinulid sa isang rabáw, tulad ng tela *var* burdá.

bor·da·dé·ra *png* [*Esp bordador +era*] : babaeng nagboborda, **bor·da·dór** kung lalaki.

bor·dá·do *pnr* [*Esp*] : binordahan; may borda.

bor·dón *png* **1:** *Lit* [*Hil*] karagatan **2:** malaking troso.

bó·ri *png Bot* [*Mar*] : bulé.

boric acid (bó·rik á·sid) *png Kem* [*Ing*] **1:** acid (H_3BO_3) na puti, kristalina, likás o makukuha mula sa borax, at ginagamit sa paggawa ng seramika, semento, kristal, enamel, at katulad **2:** alinman sa pangkat ng acid na may boron.

boride (bór·ayd) *png Kem* [*Ing*] : compound na binubuo ng dalawang element na boron ang higit na elektronegatibo.

bó·ri·ko *png* [*Esp bórico*] : pulbos na kemikal na inihahalo sa paglilinis ng ginto habang ito'y tinutunaw o inaapuyan.

bo·ri·rí·ngon *png Zoo* [*Seb*] : ibon (*Parus elegans elegans*) na itim at dilaw ang balahibong may batik ng puti, at mahilig manirahan sa baybaying dagat at kabundukan.

bor·lá *png* [*ST*] : sama-samang pagbili ng bungangkahoy *var* borlan.

bór·las *png* [*Esp borla + s*] **1:** palamuting palawit ng kuwintas o galang **2:** anumang palawit na mga sinulid, pisi, o kordon na ginagamit na palamuti sa balabal, sombrero, at katulad : LAMUYMOY[3], TASSLE.

bor·lít *pnr* [*ST*] : kung sisidlan, namumutok dahil maraming laman.

bor·lóng *pnd* **mag·bor·lóng, bor·lu·ngín, bor·lu·ngán** [*ST*] : sibatin.

bor·náy *png* [*Ilk*] : tapáyang yari sa luad, buhangin, abo, at pinong graba; malaki at matambok ang katawan; at makipot ang bunganga *var* burnáy : ANGÁNG.

bo·ró *png* [*ST*] : bunso; tawag ng mga magulang sa panghuling anak.

bo·ró-bo·rô *png* [*Bik*] : aliw-iw.

bo·ro·bo·tó·nes *png Bot* [*ST*] : damong kinakain ng layang-layang.

bó·ron *png* **1:** *Kem* [*Ing*] element na di-metaliko, laging may kasamang borax, boric acid, at katulad, at kristalina ang anyo kapag kinuha mula sa compound (atomic number 5, symbol **B**) **2:** sa seramika, ang tao na nagsasáma-sáma ng mga bagay.

bo·ró·na *png Bot* [*Kap*] : dawà.

bó·sel *png Mus* [*Mar*] : hawakan ng gong.

bó·sel·bó·sel *png Bot* [*Ilk*] : alipung.

bó·ses *png* [*Esp voces*] : tinig.

bós·nan *png* [*Kap*] : húlaw[1].

bos·ngu·án *pnr* [*ST*] : masalita; masatsat.

bó·so *png* [*Esp bozo*] **1:** tao na sumisisid sa tubig **2:** *Kol* paninilip; karaniwang may bahid ng malisya.

bó·sog *png* [*Mar*] : pag-akyát.

bo·só·lan *png* [*ST*] : biga sa bubong.

bó·song *png* [*Bik War*] : parúsa.

bó·song *pnr* [*ST*] : hindi marunong kumilala ng utang ng loob.

boss (bós) *png* [*Ing*] : tagapamahala ng mga manggagawa; pinuno; hepe; manedyer.

bo·su·wáng *png* [*ST*] : tinik na pako sa paa.

bos·yò *png Med* [*Esp bocio*] : paglaki ng glandulang thyroid sa gilid at harapan ng leeg : BUKLÁW[1], BUKLÓNG, GOITER.

bó·ta *png* [*Esp*] : sapatos na umaabot hanggang binti : BOOTS.

bo·ta·bó·ta *png Bot* [*ST*] : uri ng punongkahoy.

bo·tá·kay *png* : matandang unggoy.

bo·tán·te *png* [*Esp votante*] **1:** tao na may karapatang bumoto : VOTER **2:** tao na bumoboto : VOTER.

bó·te *png* [*Esp*] **1:** sisidlan ng likido, karaniwang may leeg, bunganga, at tapon, at yari sa kristal : ALÉWAHÁNG, BOTÉLYA **2:** bangkang maikli at palas ang hulihan, ginagamitan ng gaod, at sinasakyan ng mga tao kung nanganganib na lumubog ang bapor o kapag walang daungan upang makalapit sa dalampasigan.

bo·tél·ya *png* [*Esp botella*] : bote.

bo·tel·yí·ta *png* [*Esp botella + ita*] : maliit na bote.

bó·teng *png Bot* [*Mrw*] : búko.

bo·tí·ka *png* [*Esp botica*] : tindahan ng gamot o medisina : PARMÁSYA.

bo·ti·kár·yo *png* [*Esp boticario*] : tao na nagtitimpla ng gamot o nagtitinda sa botika : PARMASYÚTIKO.

bo·ti·kín *png* [*Esp botiquin*] **1:** maliit na baúl o kabinet na pinaglalagyan ng gamot var butikín **2:** imbakan ng mga gamit para sa pansariling kalinisan; maliit na klinika : DISPENSÁRYO **3:** binibitbit na sisidlan ng mga kagamitan sa pangunang lunas.

bo·tí·tos *png* [*Esp*] : sapatos na mataas at may sintas.

bó·to *png* [*Esp voto*] **1:** pormal na pagpapahayag ng pagsang-ayon, pasiya, o hatol sa pamamagitan ng balota, pagtataas ng kamay, at katulad : VOTE, HALÁL **2:** ang gayong karapatan : VOTE, HALÁL **3:** opinyong ipinahayag ng nakararaming boto : VOTE, HALÁL **4:** desisyong narating sa pamamagitan ng pagboto : VOTE, HALÁL **5:** kolektibong pagpapahayag ng saloobin na mahahalaw sa bilang ng mga boto : VOTE, HALÁL **6:** pagkatig **7:** panata.

bo·tó·an *png* [*Ilk*] : lipák.

bo·to·hán *png* [*Esp voto + Tag han*] : halalan.

bo·tó·lan *png* : bayasít.

bo·tón *png* **1:** [*Esp*] butones **2:** [*Esp*] anumang kahawig ng butones at ginagamit na diinan para sa aparatong buzzer : BUTTON **4:** *Bot* punongkahoy na may bungang ginagamit na panlason sa isda *var* buton.

bó·tong *png* : baton.

bo·tong *png Bot* [*Dum*] : punongkahoy (Barringtonia asiatica) na hindi gaanong malaki, malago at kumpol-kumpol ang mga dahon, at hugis daís ang malalaking bunga *var* bútong : BITOBITOON.

bó·tor *png* [*ST*] : singsing na pangkandado ng bintana.

Bot·swá·na *png* : republika sa timog Africa.

bot·yóg *pnr* : malaki ang tiyan *var* butyog.

bót·yok *pnr* : mataba at mabilog.

bouilion (bú·yon) *png* [*Ing Fre*] : kaldo o sabaw na pinaglagaan ng baka, manok, o iba pang karne.

boulevard (bú·le·várd) *png* [*Ing Fre*] : malapad at mahabang lansangan *Cf* ABENÍDA, AVENUE.

bouquet (bu·kéy) *png* [*Ing Fre*] : inayos na pumpon ng bulaklak.

bourbon (bór·bon) *png* [*Ing Fre*] : whisky na dinalisay mula sa mais at rye.

bourgeois (bur·zhwá) *png, pnr* [*Fre*] : burges.

bourgeoise (búr·zhwa·sí) *png* [*Fre*] : burgesya.

boutique (bo·tík) *png* [*Ing Fre*] : maliit na tindahan ng mga panregalo, damit, palamuti, at katulad.

bo·vé·da *png* Ark [*Esp*] : nakaarkong estruktura, karaniwang yari sa bato, semento, o tisa, at bumubuo sa bubong o kisame ng gusali, bulwagan, at katulad : SIMBÓRYO, VAULT.

bow *png* [*Ing*] : búsog.

bó·wa *png Zoo* [*Ing boa*] : banyás.

bo·wá *png Bot* [*Ilk*] : búnga.

bo·wá·ya *png* [*Igo*] : kuwintas na yari sa ngipin ng aso, bahagi ng kasuotan para sa ritwal ng pakikidigma.

bów·ling *png Isp* [*Ing*] : laro na gumagamit ng isang makinis na alley at pinagugulungan ng bola upang patamaan ang sampung bolilyo sa dulo.

box (baks) *png* [*Ing*] : kahon.

boxing (bák·sing) *png Isp* [*Ing*] : boksing.

box office (baks ó·fis) *png* [*Ing*] **1:** opisina ng dulaan o katulad na pinagbibilhan ng mga tiket **2: a** *Tro* pinagbilhan ng mga tiket para sa isang dula o katulad na palabas **b** popular na palabas na mayroong nagbabayad na manonood at kumikita.

boy *png* [*Ing*] **1:** batang lalaki; anak na lalaki **2:** *Kol* utusan.

bó·ya *png* [*Esp*] : palutang : BUOY[1].

boy·bóy *pnd* **mag·boy·bóy, i·boy·bóy** [*ST*] : maglahad ng mga bagay mula simula hanggang katapusan, tulad ng paglalahad sa angkán ng isang tao.

boycott (bóy·kot) *png* [*Ing*] : pagkakaisa ng mga tao na may layuning huwag tangkilikin ang isang tao, produkto, o negosyo : BÓYKOT, BOYKOTÉO.

boyfriend (bóy·frend) *png* [*Ing*] **1:** nobyo **2:** kaibigang lalaki, **girlfriend** kung babae.

bóy·kot *png* [*Ing boycott*] : boycott.

boy·ko·té·o *png* [*Esp boicoteo*] : boycott.

bo·yog *png Zoo* [*Mrw*] : bubúyog.

bo·yók *png* [*War*] : bugók.

bo·yó·kong *pnr* : bukót; kubà.

bó·yon *png* [*Igo*] **1:** kúlam **2:** pagkatuklas at pagpaparusa dahil sa pangkukulam.

boy scout (boy is·káwt) *png* [*Ing*] **1:** pandaigdig na samahan ng mga batang lalaki na 11-19 taong gulang, itinatag sa Great Britain noong 1908 **2:** kasapi nito.

Br, symbol (bi·ar) *Kem* [*Ing*] : bromine.

bra *png* [*Ing*] : kasuotang panloob ng mga babae na sumusuporta sa súso.

brace (breys) *png* [*Ing*] **1:** anumang nagpapanatiling magkadikit o magkasalikop ang dalawang bagay **2:** pang-ipit, gaya ng gato **3:** anumang nagpapatatag **4:** pínong kawad o alambre na ikinakabit sa ngipin upang maisaayos ang pagtubò nito.

bracelet (bréys·let) *png* [*Ing*] : galáng.

brad *png Kol* [*Ing brother*] : pinaikling **brother**.

brain (breyn) *png Ana* [*Ing*] : utak.

brain-dead (breyn ded) *pnr Med* [*Ing*] : patay na ang utak; hindi na gumagana ang isip.

brainwash (breyn wash) *pnd* [*Ing*] : ipailalim ang tao sa mahabang daloy ng pagpapanibago ng paniniwala; baguhin ang paniniwala.

brake (breyk) *png* [*Ing*] : breyk.

brak·té·a *png Bot* [*Esp bráctea*] : pangkaraniwang dahon o tila dahong bahagi sa ilalim ng bulaklak.

branch (brantz) *png* [*Ing*] **1:** sangáy **2:** sanga.

brán·di *png* [*Ing brandy*] : alak mula sa dinalisay na katas ng ubas : BRANDY.

brand new (brand nyu) *pnr* : bágong-bágo; bagong modelo at kalalabas pa lamang sa pagawaan, gaya ng auto o anumang kasangkapan.

brandy (brán·di) *png* [*Ing*] : brandi.

bra·sa·lé·te *png* [*Esp brazalete*] **1:** uri ng galáng **2:** armband.

brás·kas *png* : larong baraha *var* buriskás *Cf* TRESYETE.

brá·so *png* [*Esp brazo*] **1:** *Ana* bahagi ng katawan ng tao, mulang siko hanggang pulsuhan ng kamay *Cf* BISIG **2:** bahagi ng kasangkapan o kagamitan na patungan ng kamay o hawakan.

brass *png* [*Ing*] **1:** tanso **2:** kasangkapan o kagamitang yari sa ganito **3:** *Mus* **a** instrumento na kahawig ng trumpeta **b** pangkat ng ganitong instrumento sa orkestra o banda.

brass ware (bras weyr) *png* [*Ing*] : kagamitan o kasangkapang gawa sa tanso.

bread (bred) *png* [*Ing*] : tinapay.

bread toaster (bred tóws·ter) *png* [*Ing*] : de-koryenteng ihawan o initan ng tinapay.

breakdancing (breyk·dán·sing) *png Say* [*Ing*] : sayaw na akrobatiko at madalas sinasabayan ng tugtog na rap.

break-up (breyk ap) *png* **1:** paghihiwalay **2:** pagkawala ng kahinahunan.

breakwater (breyk·wá·ter) *png* [*Ing*] : harang na bumabasag sa puwersa ng mga alon, karaniwang nasa unahan ng pantalan o daungan.

bré·be *pnr* [*Esp breve*] : biglaan o dálidáli; maikli; sandali.

breb·yár·yo *png* [*Esp breviario*] : aklat dasalan na ginagamit araw-araw ng obispo, pari, at madre.

breed (brid) *pnd* [*Ing*] **1:** magpalahi **2:** magparami ng halaman o halaman sa mga paraang kontrolado **3:** magkaroon ng anak.

brew (bru) *pnd* [*Ing*] **1:** magluto ng serbesa o ale sa pamamagitan ng pagbababad, pagpapakulo, at pagbuburo.

brewery (brú·wer·í) *png* [*Ing*] : pook o pabrika na gumagawa ng serbesa at inuming may malt.

breyk *png* **1:** *Mek* [*Ing brake*] preno **2:** [*Ing break*] pansamantalang pagtígil **3:** [*Ing break*] paghihiwalay.

bréys·let *png* [*Ing bracelet*] : galáng.

bride (brayd) *png* [*Ing*] **1:** nobya **2:** babaeng ikakasal o ikinakasal, **bridegroom** kung lalaki.

bridge (bridz) [*Ing*] : tulay.

bri·gá·da *png Mil* [*Esp*] **1:** bukluran **2:** organisadong hanay ng mga manggagawa **3:** pangkat ng mga bilanggo **3:** buklúran.

bril·yán·te *png* [*Esp brillante*] **1:** diyamante **2:** mamahaling alahas.

bril·yán·te *pnr* [*Esp brillante*] **1:** nagniningning; maliwanag **2:** matalino; matalisik.

bril·yan·tí·na *png* [*Esp brillantina*] : mabangong langis na ginagamit sa buhok.

bríl·yo *png* [*Esp brillo*] **1:** kinang; kintab **2:** ningning; luningning.

brín·dis *png* [*Esp*] : pagtungga o paginom ng alak bilang parangal sa isang tao o bagay; tagay sa karangalan o kalusugan ng isang tao.

bring *pnd* [*Ing*] : dalhin; ihatid.

bríng·he *png* **1:** kanin at ibang ipinapalaman sa litsong baboy **2:** arosbalensiyana *var* birínghe.

brí·sa *png* [*Esp*] : simoy, hihip ng hangin.

Bri·sé·o *png Lit* : tauhan sa *Florante at Laura*, ama ni Florante, asawa ni Prinsesa Floresca, at malapít na kaibigan at tagapayo ng hari ng Albanya.

bri·sé·ra *png* [*Esp*] : babasaging iskrin para sa mga kandila *Cf* PANTALYA, TÚBO.

brís·tol *png* [*Ing*] : uri ng kardbord na manipis at makinis ang rabaw, karaniwang gamit sa pagdodrowing.

Britain (bri·téyn) *png* [*Ing*] : United Kingdom of Great Britain.

Bri·tá·ni·ka *png, pnr* [*Esp Britanica*] **1:** babaeng mula sa Britanya, **Bri·tá·ni·kó** kung lalaki **2:** anumang hinggil sa Britanya.

Bri·tán·ya *png* [*Esp Bretaña*] **1:** sinaunang Romanong katawagan sa England, Wales, at Scotland at iba pang karatig na pulo **2:** United Kingdom of Great Britain.

Brí·tish *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa Britanya **2:** tao na taga-Britanya.

brí·yo *png* [*Esp brio*] : sigla; liksi.

broadcast (bród·kast) *png* [*Ing*] : brodkast.

broadsheet (brod·syít) *png* [*Ing*] **1:** malaking piraso ng papel na may imprenta sa isang panig lamang, karaniwan, impormasyon **2:** diyaryo na may malaking format.

bró·as *png* : tinapay na biluhaba at madaling madurog *var* bróhas.

broccoli (bro·kó·li) *png Bot* [*Ing*] : halaman (*Brassica oleracea botrylis*) na kauri ng repolyo at cauliflower, at may berdeng búkong bulaklak *var* brokoli, brokuli.

brochure (bro·syúr) *png* [*Ing*] : polyeto.

bród·kast *png* [*Ing broadcast*] **1:** paghahatid ng balita, musika, at iba pa sa pamamagitan ng radyo o telebisyon : BROADCAST **2:** programang panradyo o pantelebisyon : BROADCAST **3:** oras ng programa sa radyo o telebisyon : BROADCAST.

broiler (bróy·ler) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* manok na batà pa at malambot, tamang-tamang iprito o iihaw **2:** kasangkapang ginagamit sa pag-ihaw ng karne.

bro·ká·do *png* [*Esp brocado*] : tela na malasutla ang pagkakahabi, kalimitang ginagamitan ng ginto o pilak na sinulid.

broke (browk) *pnr* [*Ing*] : walang salapi o nalugi; bangkarote.

bro·kél *png* [*Esp broquel*] : pansanggá.

broker (brów·ker) *png* [*Ing*] : ahente; tagapamagitan : KOREDÓR, SCHRIVENER[3].

bró·kil *png* : bukayò.

bromide (bró·mayd) *png Kem* [*Ing*] **1:** salt ng hydrobromic acid na binubuo ng dalawang element, na ang isa ay bromine, *hal* sodium bromide (NaBr) **2:** compound na may bromine, *hal* methyl bromide.

bromine (bro·mín) *png Kem* [*Ing*] : element na likido, nagliliyab, matingkad na pula ang kulay, at kabilang sa halogen family (atomic number 35, symbol **Br**).

bró·mo *png Kem* [*Esp*] : bromine.

bro·mú·ro *pnr Kem* [*Esp*] : bromide.

bronchi (bróng·ki) *png Ana* [*Ing*] : pangmaramihan ng **bronchus**.

bronchial (bróng·kyi·ál) *pnr Ana* : ukol sa mga bronchus o bronchiole.

bronchitis (bron·káy·tis) *png* [*Ing*] *Med* : brongkítis.

broncho (bróng·ko) *pnr* [*Ing*] : hindi makinis o hindi pulidong pagkakagawa; magaspáng.

bronchopneumonia (bróng·ko·nyu·mówn·ya) *png Med* [*Ing broncho+ pneumonia*] : sakit na dulot ng pamamaga ng baga : PULMÓN.

bronchus (bróng·kus) *png Ana* [*Ing*] : anuman sa dalawang pangunahing sangay ng trachea.

bronchiole (bróng·ki·ówl) *png Ana* [*Ing*] : maliit na sanga ng bronchus.

brong·kí·tis *png Med* [*Esp bronquitis*] : pamamaga ng mucous membrane sa bronchial tube : BRONCHITIS.

bróng·ko *png* [*Ing bronco*] : kabayong ilahas na mulang kanlurang Estados Unidos.

brón·se *png* [*Esp bronce*] : tansô.

brontosaurus (brón·to·sáw·rus) *png Zoo* [*Ing*] : apatosaurus.

brooder (brú·der) *png* [*Ing*] : kulob na kahong palimliman at ginagamit sa pag-aalaga ng mga sisiw na walang inahin.

brook (bruk) *png* [*Ing*] : sapà.

broth *png* [*Ing*] : sabaw.

brother (brá·der) *png* [*Ing*] : kapatid.

brót·sa *png* [*Esp brocha*] : maliit na patpat ng kahoy na may nakakabit na bungkos ng balahibo sa dulo at ginagamit sa pagpipinta, paglilinis, pagsusuklay ng balahibo, at katulad *var* brutsa *Cf* PINSEL.

brót·se *png* [*Esp broche*] **1:** laket **2:** pang-ipit **3:** alpilér.

brown (brawn) *pnr* : kulay tsokolate o kayumanggi.

brownout (bráwn·awt) *png* [*Ing*] : malawakang pagputol o pagkaputol sa daloy ng koryente, karaniwan sa isang pamayanan *Cf* BLACKOUT.

brú·ha *png* [*Esp bruja*] **1:** mangkukulam : WITCH **2:** *Kol* babaeng may masamang ugali; pangit : WITCH **3:** *Mit* babaeng gumagawa ng mahika; lalo na ng itim na mahika : WITCH **3:** *Alp* huklubang babae : WITCH.

brú·ho *png* **1:** lalaki na gumagawa ng mahika; lalo na ng itim na mahika : IKWÎ, WARLOCK **2:** *Alp* huklubang lalaki.

bru·hú·la *png* [*Esp brujula*] : kómpas.

brú·kal *png* [*Esp brocal*] : kalupkop.

brús·ko *pnr* [*Esp brusco*] : bastos; marahas; walang-galang; walang-pakundangan : BARÓS, HARÓT.

bru·tál *pnr* [*Esp*] : napakalupit; asalhayop.

BS, daglat (bi·es) : Batsilyer sa Siyensiya o Bachelor of Science.

BSc, daglat (bi·es·si) : Batsilyer sa Siyensiya o Bachelor of Science.

bu·ák *png* [*Seb*] : baság.

bú·ang *png Zoo* [*Hil Seb*] : baliw.

bu·áng *pnr* [*Seb Tag*] : balíw.

bú·ba·ló *png Zoo* [*Esp*] : kaanak ng usa na hindi sanga-sanga ang sungay, at nagmula sa Africa.

bú·bas *png* [*Esp*] : sakit sa balát na mala-butones sa laki, umaalsa, at matagal gumaling *Cf* PIGSÁ.

bubble (bá·bol) *png* [*Ing*] : bulâ.

bú·bo *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Seb Tag War*] tila túbong panghuli ng isda **2:** [*Esp bobo*] payaso; tagapagpatawa.

bu·bó *png* : pagpapalayo o pagbugaw, gaya ng sa manok.

bu·bò *png* **1:** [*Bik War Tag*] pagligwak ng likido mula sa sisidlan **2:** [*Bik War Tag*] pagbuhos ng likido o nilusaw na bagay sa molde bago tumigas **3:** [*Hil*] salin[1] – *pnd* **ma·bu·bò, i·bu·bò, bu·bú·an**.

bu·bô *pnr* : hindi sinasadyang pagligwak o pag-apaw ng likido.

bú·bod *png* [*Ilk*] **:** lebadura.

bú·bog *png* [*Bik Hil Seb Tag*] **1:** kristal, bote, o katulad na materyales **2:** baság na bote, kristal, at katulad **3:** *Bot* tila gulamang damong dagat.

bu·bón *png* **:** balón.

bu·bóng *png* **1:** [*ST*] talukap ng mata *var* bobóng **2:** *Ark* [*Bik Ilk Pan Tag War*] **:** pinakataas na bahagi ng bahay o anumang estruktura na sumasaklob sa kabuuan nito **:** ATO[1], KITANG, LIPÁPA, ROOF[1].

bú·bo sa hí·pon *png* **:** sa Laguna, panghuli o pansilong hugis binumbong at nilalagyan ng pain para sa mga hipon.

bú·bot *png* **1:** [*ST*] mána **2:** [*Seb War*] puwit.

bú·bot *pnd* **bú·bu·tin, i·bú·bot, mag·bú·bot** [*ST*] **1:** gayahin ang pinong pananalita at kakaibang ginagawa **2:** ihambing.

bu·bót *pnr* **:** murà; hiláw, karaniwan kung bungangkahoy **:** LÍNGHOD, MAILÁW, NAGANÁS, PUTÓT[3], SABÓNG.

bú·boy *png Bot* [*Bik Hil Tag*] **:** punò (*Ceiba pentandral*) ng kapok na pinagkukunan ng puting bulak **:** BASÁNGLAY, BÚLAK-KAHOY, KASANGLAY.

bú·boy-gú·bat *png Bot***:** punongkahoy (*Gossampinus heptaphylla*) na pinagkukunan ng pulang bulak **:** TARÓKTOK.

bú·bud *png* **:** lebadura.

bu·búd·sil *png Say* [*Man*] **:** sayaw ng mga Manobo na ginagaya ang kilos ng mga kalaw **:** KAKAYAMÁTAN.

bu·bú·kot *png Zoo* [*ST*] **:** ibong kahawig ng papagáyo ngunit higit na maliit *Cf* LORO.

bu·bú·li *png Zoo* **:** uri ng maliit na reptil (*Lygosona smaragdinum*), karaniwang nasa mga sukal at dumi **:** LAGÁRTO, LIZARD.

bu·bu·lí·ga *png* [*ST*] **:** malaking buslo para sa mga butil.

bu·bu·lú·san *png* [*ST*] **:** aparatong debomba na ginagamit ng panday sa pag-ihip ng hangin.

bu·bun·dî *png Mus* [*Min*] **:** agung.

bu·bu·ngán *png Ark* [*bubong* + *an*] **:** kinalalagyan ng bubong.

bu·bun·la·gáw *png* [*Pan*] **:** payaso.

bu·bú·tan *png* **1:** [*ST*] kasangkapan sa sasakyan **2:** sa pangingisda, ang kaputol na lubid na nakasuot sa kalo ng dulo ng albor na nakatayo at nakatali ang isang dulo sa berga ng layag.

bu·bú·tok *png Zoo* [*ST*] **:** varyant ng **bobótok**.

bu·bu·wít *png Zoo* **1:** maliit na dagang bahay (*Mus musculus*) na may mahabang nguso **2:** bagong silang na dagâ (*Suncus luzoniensis*) *var* bubwít **:** BAYUKBÓK[2], BULÍLIT[1], BUTÍT, DAGANG DINGDING, DAGANG GILILAN, GITÍNG, MARUBUTÍT, MÍNYAK, MISÀ.

bu·bú·yan *png Bot* **1:** [*Kap*] uri ng yantok na may diyametrong 25.4 mm **2:** bulak-damo.

bu·bú·yog *png Zoo* **:** kulisap (family *Apoidea* order *Hichymenoptera*) na may apat o higit pang pakpak, may karáyom, at nabubuhay sa pollen at nektar **:** ALIMBOYÓGAN, AGUGÚLING, ALIMBUBÚYOG, BATYOKAN, BOYOG, HILÚNGBO, HIMBUBÚYOG.

buckel (bá·kel) *png* [*Ing*] **:** hibilya.

bud *png* [*Ing*] **1:** buko; usbong, gaya sa bulaklak **2:** suloy; supang.

bu·dál *pnd* **bu·da·lín, i·bu·dál** [*Bik*] **:** hampasin; suntukin.

búd·bod *png* **1:** [*Seb War*] suman **2:** [*Seb Tag*] pagtaktak ng mga pinulbos na sangkap, tulad ng paminta, asin, o butil sa isang rabáw **3:** unti-unting pamamahagi ng mga bagay.

bud·búd *png Zoo* [*Seb*] **:** bídbid.

Buddha (búd·a) *png* **1:** tumutukoy kay Gautama Buddha, tagapagtatag ng Budismo **2:** titulo na iginagawad sa mga guro ng Budismo.

bud·di *png* [*Tau*] **:** utang na loob.

bud·dóng *png* [*Ilk*] **1:** buno **2:** eksklusibong pag-aari o bahagi.

bud·hî *png* [*San buddhi*] **1:** unawa **2:** konsensiya **3:** sariling pagpapasiya.

Bú·di·kó *pnr* [*Esp Budico*] **:** anumang tumutukoy kay Buddha o sa Budismo.

Bu·dís·mo *png* [*Esp*] **:** paniniwala kay Buddha.

Bu·dís·ta *png* [*Esp*] **:** tao na naniniwala kay Buddha o sa Budismo.

bud·jang *png* [*Tau*] **1:** matandang dalaga **2:** birhen.

bud·lát *pnr* [*Seb*] **:** luwa.

búd·lay *png* [*Seb*] **:** pagod.

bud·lò *png Zoo* [*War*] **:** kuliglig.

bud·lóng *png* **:** malakas na hampas o bangga.

bú·do *png* [*Ilk*] **1:** balahibo **2:** anumang malabuhok na bagay na nakakakati.

bú·dob *png* [*War*] **:** inasnang isda; inimbak na isda.

bu·dóng *png* [*Kal*] **1:** kasunduang pangkapayapaan na pinagtitibay ng dalawang ili **:** PETYEN, KALON **2:** alyansa ng mga pamayanan sa Kalinga.

búd·yas *pnd* **mag·búd·yas, i·búd·yas** [*War*] **:** ilantad o ipakita ang malaki o umbok na tiyan.

bud·yók *png* **1:** pag-udyok na sumangayon sa pamamagitan ng pambobola at pagsulsol **2:** lamuyot.

bud·yóng *png* [*Hil Seb War*] **:** tambuling kabibe.

bu·ég·san·táw *png Zoo* [*Pan*] **:** pelyan.

bu·ér *png* [*Pan*] **:** buhángin.

buffalo (bú·fa·ló) *png Zoo* [*Ing*] **1:** hayop (genus *Bubulus*) na kauri ng báka **2:** hayop (*Syncerus caffer*) na nakatutulad ng bison.

buf·fet (bu·féy) *png* [*Ing*] **1:** nakahaing mga pagkain para magkani-kaniyang kuha ang mga panauhin **2:** pang-ibabang bahagi ng kábinét ng pinggan *Cf* SMORGASBORD.

bug (bág) *png Zoo* [*Ing*] **:** anumang kulisap na kabilang sa order *Hemiptera.*

bu·gá *png* [*Bik Kap Hil Seb War Tag*] **1:** malakas na pagpapalabas ng anumang nasa bibig o ilong *Cf* HINGÁ, LUWÂ, LURÂ, SINÁ, SUKÂ **:** POGSÓ, YOLÁ **2:** tunog ng pagbuga **3:** laro sa holen na pinalalabas sa bibig upang patamaan ang holen ng kalaban **:** KALUMBIBÍT **4:** pagsitsit habang sumisingaw ang mainit na hangin **5:** talim na hinasa sa ganitong paraan **6:** [*Kap Tag*] halamang gamot na nginunguya ng albularyo at idinudura sa bahaging masakit.

bu·gà *png* **:** batong hasaan ng mapurol, bungi, o makalawang na patalim.

bu·gá·bog png [*Bik*] **:** lirit.

bu·ga·dór *png* [*Tag buga* + *Esp ador*] **:** tagagaod ng sasakyang pantubig.

bu·gá·hod *png* [*War*] **:** sukal o guhò na naiwan pagkatapos bumaha.

bu·gák *png* [*Pan*] **:** bulabog.

bu·gá·kon *png* [*Hil*] **:** sunggab.

bú·gal *png* [*Kap*] **:** buwà.

bu·gál *png* **:** namuong piraso, gaya ng sa lupà, pagkain, o dugô var bugal **:** BINGKÓL, BÚGON, DOKAPIL, KIMÉS, LANÓG, TÍPKEL.

bu·gal·wák *png* **:** tunog ng tubig na malakas na bumabalong **:** BUGWÁK, BULWÁK, DALIRÚL, PUGSÍT, TARAYÚTOY, TULÁSOK .

Bú·gan *png Lit* [*Ifu*] **:** tauhan sa *Hudhud,* epikong-bayan ng mga Ifugaw, napangasawa ni Aliguyon at kapatid ni Rumbakhayon.

bú·gan *png* [*Seb*] : singit[3].

bú·gang *png* **1:** paghahambog; pagyayabang – *pnd* **mag·bú·gang, bu·gá·ngan 2:** malakas na pananalita.

bu·gáng *png Bot* : uri ng ilahas na damo.

bu·gá·ong *png Zoo* [*Bik Seb*] : gagaong.

bú·gas *png Bot* [*Ilk*] : ubod o ang pinakagitna ng punongkahoy.

bu·gás *png* [*Hil Seb War*] : bigás.

bu·gá·sok *png* **1:** malaking basket na yari sa himaymay ng kawayan *Cf* BALÁONG : BUGSÓK **2:** kawalang ingat sa kilos o gawi.

bu·ga·sók *pnr, pnb* : biglaan at mabilisan; nagmamadali.

bu·gát *png* [*ST*] **1:** big-át **2:** *Zoo* lamandagat na walang gulugod at maaaring kainin.

bú·gaw *png* **1:** [*Bik Hil Kap Iba Ilk Mag Seb Tag War*] pagtataboy sa hayop o tao : ABÓL, BULYÚ, KUWÉKONG, VUYAW **2:** tao na tagapamagitan **3:** *Kol* tao na tagapamagitan ng kostumer at puta – *pnd* : **mag·bú·gaw, bu·gá·win, i·bú·gaw**.

bú·gay *png* [*Ilk*] : pagkaing nahuhulog sa mésa kapag kumakain : MURKAT.

bu·gáy *png* [*Seb*] : bigay-kaya.

bu·gáy *pnd* **mag·bu·gáy, i·bu·gáy, bu·mu·gáy** [*ST*] : ipagpag nang banayad ang damit.

bu·gáy *pnr* [*Seb*] : pilya.

bu·gay·gáy *pnd* **mam·bu·gay·gáy, i·bu·gay·gáy, bu·gay·ga·yín** [*ST*] : iwagwag ang buhok o damit.

bú·ga·yóng *png Bot* [*Ilk Pan*] : sagà.

bug·bóg *png* **1:** [*Ilk Tag*] pamamaga o pasa sa katawan bunga ng tama ng puwersa **2:** malubhang pisikal na pananakit **3:** panghihina ng katawan sanhi ng matinding pagod **4:** [*Ilk*] matinik at makapal na yantok **5:** malakas at sunod-sunod na suntok.

búg·bog *pnd* **mam·búg·bog, bug·bú·gin** [*ST*] : durugin.

bug·bóg *pnr* : may malubhang pinsala sa katawan dulot ng pananakit.

bug·bú·gan [*bugbog* + *an*] *png* : labanan sa pamamagitan ng suntukan o hampasan.

búg·dos *pnr* [*War*] : matipuno; malaki ang pangangatawan.

bug·hà *png* [*Seb*] : sibák.

bug·háw *png* [*Hil Tag*] : kulay ng maaliwalas na langit; ang bahagi ng ispektrum sa pagitan ng luntian at lila : ASÚL, BÁLBAG, BÍLO, BIRO, BLUE.

bú·gi *png* [*Ilk*] **1:** itlóg[1] **2:** semílya **3:** aligi **4:** mitsá ng mga bombang gawa sa telang cotton **5:** bihud.

bu·gí *png* [*Pan*] : bihud.

bu·gí·bog *png* [*Ilk*] : pangunahing daan.

bu·gíl *png* : pagbalik pataas ng sanga ng punò matapos mawala ang bigat na nakapatong, o ang humihila pababa.

bu·gíl *pnr* **1:** walang takip; walang saplot na bahagi ng katawan **2:** nakikita dahil punít o butas ang saplot.

bu·gíng *png Zoo* : isdang alat (*Hemiramphus georgi*) na mahaba ang ngusò na parang tukâ : BARASÚT, LULUNGI, OBUD-OBUD, PATLÁY, RANGDAÁW.

bú·gis *pnd* **mag·bú·gis, bu·gí·sin** [*Ilk*] : sunugin ang kágubátan.

bu·gi·yás *png* [*Ilk*] : kutsilyong may magkabilang talim.

bug·ka·lót *png* [*Pan*] : tawag sa mga namatay na sanggol na hindi pa nabinyagan.

Bug·ka·lot *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Ilongot.

búg·kaw *png Zoo* [*Ilk*] : kuwago.

bug·kól *png* [*Pan*] : búkol[1].

bug·kós *png* [*Kap Hil Seb*] : atado.

búg·naw *pnr* [*Hil Seb*] : lamíg.

bug·nít *png Ana* : balakang.

bug·nít-bug·nít *png Ana* : dugtungan ng mga buto sa bandang pigi.

bug·nò *png* [*Seb*] : bunô.

bug·nós *pnr* [*Kap Tag*] : naluwagan, natastas, o natanggal.

bug·nót *png* **1:** pagkayamot o pagkamainitin ng ulo *Cf* SÚNGIT **2:** pagkainip sa paghihintay.

bug·nóy *png* [*Hil*] **1:** bigas na isinaing sa loob ng hugis-pusong dahon ng niyog **2:** piniritong itlog na pinagulong sa arinang kulay kahel at isinasawsaw sa sukà **3:** *Bot* niyog na kusang nalaglag mula sa puno *Cf* LAGÁS, LAGLÁG.

bug·nú·tin (*bugnót*+ *in*) *pnr* : madaling magalit, mayamot, o mainis; magagalitin.

bú·go *png* [*Mrw*] : sariwà.

bu·gók *pnr* [*Bik Seb Tag War*] **1:** sa itlog, hindi na maaaring mapisa o maging sisiw *var* bogók, bugúk : ABINULÓK, IBBUNG **2:** sa tao, mahina o mapurol ang ulo.

bu·gón *png* [*Seb*] : tingkal o kimpal.

bú·gon *png* : bugál.

bú·gos *png, pnr* [*Hil Seb War*] : ganti.

bu·gós *png* [*War*] : buô[1].

búg-os *pnr* [*Hil Seb*] : lubós.

bu·góy *png* : pagkatuklas sa isang kayamanan *var* bug-óy.

bu·góy *pnr* [*Seb*] : pilyo.

búg·say *png* [*Hil Seb Tau War*] **1:** gáod **2:** sagwán.

bug·sô *png* **1:** pagiging sagana : ALUSBO, DAGSÂ, HURÂ, KADAKUL, SAKSÂ **2:** pagtitipon ng maraming tao o hayop : ARIPUMPON, HURUNG-HURUNG, TARIPNONG **3:** masidhing pagdagsa ng anuman.

búg·sok *png* **1:** [*Hil Seb Tag*] túlos **2:** *Zoo* [*War*] usá.

bug·sók *png* **1:** bugások **2:** matong na katamtaman ang laki at sisidlan ng mga butil.

bug·sók *pnd* **mag·bug·sók, i·bug·sók, bug·su·kán** [*ST*] : maglagay ng mabigat na bagay sa harap ng barko.

bug·sok·ti·pás *png* [*ST*] : malaking buslo na maaaring maglaman ng isang daang salop.

bug·tá *pnr* [*ST*] : bumagsak sa kalasingan at natulog sa lupa *Cf* BULAGTÂ.

bug·ták *png* [*Ilk*] : tunog na panggulat o pambugaw.

bug·ták *pnd* **mag·bug·ták, i·bug·ták, bug·ta·kín, bug·ta·kán** [*ST*] : hilahin, alisin, o ibaba ang mabigat na karga sa balikat.

bug·tás *pnr* [*Hil*] : bigtál.

bug·tó *png Bot* : palumpong (*Viscum orientale*) na parasitiko at nakalalason.

bug·tò *png* [*Hil Seb War*] **1:** kapatid **2:** kasama sa kapatiran.

bug·tó *pnr* [*ST*] : napatid, gaya ng tali at katulad.

bug·tóng *png Lit* **1:** [*Bik Hil Ilk Pan Seb Tag War*] pahulaan o palaisipan : BONIKEW, BURBÚRTI, PALÁKTON, PANTUKAN, PATÓOD, TIGMÒ, TIGUTIGÓ, TUKUD-TUKUD **2:** patulang palaisipan : TIGUTIGO.

bug·tóng *pnr* : kaisa-isa; natatanging isa : ALENLENÉG, SOLE.

bug-ú·gan *png Zoo* [*Hil*] : uri ng palaka na maaaring kainin ang laman.

búg·wak *png* [*Seb War*] : sagwak[1].

bug·wák *png* **1:** tunog ng bulwak ng tubig **2:** hindi regular na pagdaloy ng likido sa daluyan nito.

bug·wál *png* : tibag.

bug·wás *pnd* **mag·bug·wás, bug·wa·sín, bug·wa·sán** [*ST*] : tastasin o sirain ang tabla o kahoy.

búg·way *png* [*War*] : tangkay o uhay.

bug·yás *png* [*Ilk*] : kutsilyong may magkabilang talim.

bug·yáw *png* [*Hil*] : ritwal sa pagtataboy ng masamang espiritu sa katawan ng tao.

bú·hag *png* **1:** pagsira sa bahay ng bubuyog **2:** pagkuyog ng bubuyog.

bu·há·gay *png* [*Seb*] : sagwak[1].

bu·hag·hág *pnr* [*ST*] **1:** malambot, magaan, hindi siksik, at punó ng maliit na bútas **2:** hindi malagkit o siksik : BUYAGYÁG, PUYÓ.

bu·ha·hà *png* [*Hil*] : bulagsak.

bu·há·kag *png Zoo* : uri ng balyéna (order *Cetacea*).

bu·hal·hál *pnr* : magulo o magaspang kumilos at magsalita : BUHANGHÁNG, HALÚBHALÓB.

bu·hang·háng *png* : buhalhál.

bu·há·ngin *png* **1:** granulang mula sa batong silica : BALÁS[1], BARÁS[2], BAS, BASÓD[1], BUWÉR, DÁRAT, PÉTED **2:** pinong bató.

bu·há·ro *png Zoo* : buzzard.

bú·hat *png* : pag-angat o pagdala ng anumang bagay *var* buwat : BÁYAW[2], HÁKWAT, ITAG-AY, SAKWAT – *pnd* **mag-bú·hat, bu·há·tin, bu·mú·hat**.

bu·hát *png* [*War*] : tindig.

bú·hat *pnr* **1:** mula sa isang pook **2:** simula sa isang panahon **3:** nagiging bunga ng isang pangyayari.

bú·ḥat-sá·la *png* : paratang; bintang.

bu·há·wi, bu·ha·wì *png* : unos ng malakas at umiikot na hangin, may kakayahang tumangay ng mabibigat na bagay, at lumikha ng malalaking alon sa dagat *Cf* BAGYÓ, DALÚYONG : CYCLONE.

bú·hay *png* [*Bik Seb Tag*] **1:** panahong itinatagal at paglagi ng tao, hayop o bagay mula sa simula hanggang sa matapos : BIÁG, BIDA[3], BILÁY, KABUHÌ, LIFE **2:** pag-iral **3:** ayos o gawi ng tao **4:** kalagayan, anyo, o katayuan ng isang tao **5:** kasaysayan ng isang tao, hayop, o bagay – *pnd* **ma·bú·hay, bu·mú·hay, bu·há·yin**.

bu·háy *pnr* **1:** may búhay : ALIVE, BIBYÁG, BUHÎ, LIVE, MABILÁY, NABIYÁG **2:** patuloy ang pag-iral : ALIVE, BIBYÁG, BUHÎ, LIVE, MABILÁY, NABIYÁG **3:** masigla o matingkad : ALIVE, BIBYÁG, BUHÎ, LIVE, MABILÁY, NABIYÁG **4:** umaandar : ALIVE, BIBYÁG, BUHÎ, LIVE, MABILÁY, NABIYÁG.

bu·hay·hay *png* [*Sub*] : bahaging matulis ng kahoy na pambungkal.

bu·hay·háy *png Mus* [*Sub*] : day-day-o.

bu·hé·ro *png* [*Esp bojero*] : tagapagalaga ng kuwago.

bu·hì *png* [*Hil Seb War*] : búhay[1].

Bú·hid *png*: isa sa mga pangkating etniko ng Mangyan na matatagpuan sa hilaga ng Oriental Mindoro.

bu·hi·lá·man *png* [*Seb*] : kabihasnán.

bu·hi·yá *png* [*Esp bujia*] **1:** lakas ng ilaw na ginagamitan ng koryente **2:** *Mek* spark plug.

bú·ho *png* **1:** *Zoo* [*Esp*] uri ng kuwago (*Otus gurreyi*) *Cf* BAHÁW, TIGBABAGAW **2:** [*Seb*] salin[1].

bu·hò *png Bot* : uri ng kawayan na manipis ang balát : BÚWO.

bu·hô *png* [*Seb*] : bútas.

bu·hók *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** balahibong tumutubò sa ulo at iba pang bahagi ng katawan ng tao **2:** anumang katulad ang anyo *Cf* BALAHÍBO, BULBÓL *var* bok, buk, bwak, bwek, vuk : HAIR, KABÉLYO.

bu·hók-ang·hél *png Bot* : agaw[4].

bu·hól *png* **1:** pagkakatali **2:** bukó o umbok ng pinahigpit na silo ng lubid, pisi, sinulid, at katulad **3:** tanda ng pagbibigkis **4:** pagkakagulo.

bu·hóng *pnr* **1:** masamâ ang pag-iisip at gawain; walang moralidad : BUKTOT[2], TOKÓNG, WICKED **2:** kontrabida.

bú·hos *png* **1:** pagsasalin ng likido o buhaghag na bagay **2:** pagbibinyag sa sanggol.

bu·hóy *png* : takore.

bu·hu·kán *png Zoo* : uri ng hipon na may maraming sungot.

builder (bíl·der) *png* [*Ing*] **1:** kontraktor sa pagtatayo ng gusali, bahay, at katulad **2:** tao na katulong sa pagpapatayo ng gusali.

building (bíl·ding) *png* [*Ing*] : gusali.

building permit (bíl·ding per·mít) *png* [*Ing*] : permiso para makapagpatayo ng gusali.

bu·jag·sag *png Mus* [*Pal*] : musika ng kudyapi.

buk *png* [*Mag*] : buhok.

bú·ka *png* [*Pan*] : asaról.

bu·ká *png* [*Bik Ilk Seb Tag War*] : nakabukás na espasyo o lagusan : AWANG, BEKAD, BUSKÁG, NGANGA, NAUNGAP, OKAB – *pnd* **bu·mu·ká, i·bu·ká, mag·bu·ká**.

bu·kâ *png* [*Tau*] : malaking pulseras o galáng.

bu·ká·bok *png Bot* : palumpong na tumutubò sa mga baybaying dagat at ginagamit na gamot sa beriberi at sipilis ang nilagang ugat.

bú·ka-bú·ka *png* [*ST*] : panaklob sa ulo, ginagamit na pansangga sa matinding init at lamig *Cf* SALAKÓT.

bu·kád *pnr* : bukakad.

bu·kad·kád *pnr* [*Hil Kap Seb Tag*] : bukás na bukás; sa halaman, nakabukang mga talulot ng bulaklak : BUKÁD, BUKLÁD, BUSKÁG, BUKÁR – *pnd* **bu·mu·kad·kád, mag·bu·kad·kád, i·bu·kad·kád**.

bu·ká·du·ra *png* [*Esp vocadora*] : varyant ng **bokadura**.

bu·kág *png* [*Seb*] : básket na may tatangnan.

bu·ká·hag *png Zoo* : balyena.

bu·ka·kà *png*: ayos ng mga paa at iba pang bagay na magkahiwalay ang agwát o awáng var bikakà.

bu·ka·kâ *pnr* : maagwat na magkahiwalay ang mga hita *var* bikakâ.

bu·kâ·ká·on *png* [*Seb*] : madaldal na tao.

bu·ká·kaw *png Bot* [*Bik*] : subsuban.

bu·kák·wi *png* [*ST*] : bulaklak ng dapdap.

bú·kal *png Zoo* [*Ilk*] : ilahás na baboydamo.

bu·kál *png* **1:** pinagmumulan ng tubig : DÁLOG, DALÚYAN **2:** [*Hil Kap Seb Tag War*] pagkulo ng tubig.

bu·kál *pnr* : natural, likás, o katutubo **2:** may kakayahang sabihin ang nais o niloloob.

bu·ká·las *png Lit* [*War*] : akda; obrang pampanitikan.

bu·ká·li *png Zoo* : bulíg.

bu·kál·kal *pnr* **1:** baligtad **2:** nawalan ng panimbang.

bu·kam·bi·bíg *png* [*buka* + *ng* + *bibig*] : varyant ng **bukang-bibig**.

bú·kan *png Bot* [*Seb*] : lansones.

búk-an *png Zoo* [*Hil*] : uod na kasintaba ng hinlalaki sa paa, karaniwang humahaba nang 2-3 sm at mahilig umuk-ok ng niyog.

bu·ká·na *png* : harapan.

bú·ka·né·gan *png Lit* [*Ilk*] : bersiyon ng balagtasan na ipinangalan kay Pedro Bukaneg.

bu·ka·né·ro *png* [*Esp bucanero*] : pirata.

bu·káng-bi·bíg *png Lit* [*buka* + *ng* + *bibig*] **1:** madalas na sinasabi; laging ipinahahayag *var* bukambibig : BUNGAY-SANGÍ, HULUBÁTON, LAMAN-ASBÚK,

PANULTIHON[1], SARABIHÓN, SAWIKAÍN, YAYAKNON **2:** kasabihan.

bu·kang·káng *png Mus* [*Ilk*] **:** instrumento na yari sa kawayan *Cf* BUMBÓNG, KUGKÓK.

bu·kang·káng *pnr* **:** bukás na bukás kaya't kitang-kita ang nasa loob.

bu·káng-li·way·wáy *png* **1:** unang paglitaw ng liwanag ng araw sa umaga **:** BALASÍBAS, KADADÁWON, BÚNAG, BANÁWAG, MULIÁS, MADALING-ÁRAW, PALBÁNGON **2:** simula o paglitaw ng anuman **3:** biglaang pagkaintindi o pagkaunawa.

bú·kar *png* [*ST*] **:** balyán.

bu·kár *pnr* [*Ilk*] **:** bukád.

bu·ka·rán *png* **:** telang magaspang na ginagamit na pabalat sa aklat.

bú·kas *png* [*Tsi Kap Tag*] **1:** araw kasunod ng kasalukuyang araw **:** MAPITA, SÉNSUM, TOMORROW, UGMÀ **2:** sa ibang araw.

bu·kás *pnr* [*Bik Hil Seb Tag War*] **:** maaaring makita o mapasok ang loob **:** ABYÉRTO, LÚKAT, MAKABUSNÎ, MANÍWANG, ÓPEN, VÚKAT, YÚKAB.

bu·kas·kás *pnr* **:** lantad o hayag **:** BUYANGYÁNG.

bu·kát·kat *png Zoo* [*War*] **:** alitaptap.

bu·ka·tót *png* **:** tila haulang panghuli ng isda *var* bikatót.

bu·ka·tú·tan *png* **:** pook na karaniwang pinag-uumangan ng mga bukatot.

bú·kaw *png* **1:** *Zoo* [*War*] kuwágo **2:** [*Ilk*] bungô **3:** [*Mng*] espiritung nakatira sa kagubatan.

bu·káw *png* [*Seb*] **:** bákaw.

bu·ká·wal *png Zoo* **1:** isdang kahawig ng mahuwana at bakoko **2:** bitilya.

bu·ká·we *png Bot* **:** kawayan (*Dinochloa scandens*) na payat ngunit siksik ang punò, tuwid, at tumataas nang 10 m, mahahaba ang biyas, at walang tinik **:** BANGTO, KAGINGKING, KILLÓ-KILLÓ.

bu·kay *png* [*Tbo*] **:** puti.

bú·kay-bú·kay *png Zoo* **:** isdang alat na kahawig ngunit malaki nang bahagya sa samaral at walang ngipin sa dakong ngalangala.

bu·ka·yò *png* [*Bik Ilk Mrw Pan*] **:** minatamis na gawa sa kinudkod na niyog at asukal **:** BRÓKIL.

búk·bok *png* [*Ilk*] **:** ligwak.

buk·bók *png Zoo* [*Ilk Pan Seb Tag War*] **1:** napakaliit na kulisap na sumisira ng kahoy **2:** sira sa ngipin.

buk·bú·kin *pnr* **:** madaling pamahayan ng bukbok.

buk·bu·kín *pnr* **1:** sinira ng bukbok; pinamahayan ng bukbok **2:** nasirang ngipin; butás na ngipin.

buk·bu·kún *png* [*Ilk*] **:** payaso.

bu·kél *png Bot* [*Ilk Pan*] **:** binhi[1].

bú·kid *png* [*Kap Seb Tag*] **:** piraso ng lupang taniman ng palay, gulay, at iba pang halaman; sakahan **:** ÁLOG[2], BANÍKA, DARALÚSAN, FARM, FIELD[1], ONAYAN, TALTÁLON, UMÁ.

Bu·kid·nón *png* **:** lalawigan sa Rehiyon 10 at binubuo ng dalawampu't dalawang bayan.

bu·kî-kî *png* [*Seb*] **:** bulatlát.

bu·kíl·ya *png* [*Esp voquilla*] **:** varyant ng **bokilya**.

bu·king *pnd* **ma·bu·king, i·bu·king, mam·bu·king** *Kol* **:** ibisto; mabuko.

bu·kí·nga *png Bot* [*ST*] **:** uri ng damong nakagagamot.

bu·king·king *png* [*ST*] **:** uri ng bulaklak.

bú·kis *png* [*Ing bookies*] **:** tao na namumuhunan at tagakolekta ng taya.

bu·kít *png* [*ST*] **:** pilay sa daliri.

bu·kit-bú·kit *pnr* [*ST*] **:** sakáng.

bu·kit·kít *png* **1:** *Bot* tawag sa halamang bulak-damo (*Adenostemma lavenia*) **2:** paglago nang magkakalapit, tulad ng halaman, damo, o buhok **3:** [*Pan*] bulatlát.

bu·ki·yéng *png* [*Ilk*] **:** maliit na bangka.

buk·lád *prg* **:** bukadkad.

buk·lát *png* [*Kap Tag*] **1:** pagbubukás **2:** pagpapalit o paglilipat ng pahina, tulad ng sa libro **:** BALUSKAY, BIKÁ, BUKLÍT, BULYAK, BISRAT, LEKAT **3:** paglantad – *pnd* **mag·buk·lát, buk·la·tín, mag·buk·lát**.

buk·lá·tan *png* [*ST*] **:** isang uri ng laro na may magkaparehang bata.

buk·láw *png Med* [*Kap Tag*] **1:** bosyo **2:** bekè.

búk·le *png* **:** kulot.

buk·líng *png* **1:** *Zoo* [*ST*] maliit na dalag **2:** [*Pan*] lipak.

buk·lít *png* [*Bik*] **:** buklát[2].

buk·lód *png* **1:** anumang ginagamit na pantali o pambilibid **:** BEGKÉT **2:** anumang nauukol sa tagapag-isa o tagapagsama **3:** bigkis; pagkakaisa **:** BALANGÁT[4].

buk·log *png Say* [*Sub*] **:** estrukturang kawayan , malimit naumaabot sa 20 talampakan ng taas, may sahig na parang entablado, at ginagamit na sayawan at lundagan ng mga tao kapag may pagdiriwang.

buk·lóng *png* [*Ilk*] **:** bosyo.

buk·lót *png* **:** malaking basket na yari sa makakapal na tinilad na kawayan.

buk·lóy *png, pnr* **:** kakaunti; kakarampot.

buk·lú·ran *png* **1:** *Mil* hukbong-lakád na binubuo ng asamblea ng dalawa o higit pang sampanaw o talupad **:** BRIGÁDA **2:** kaisahan; samahan.

búk·nul *png* [*Kap*] **:** banil[3].

bú·ko *png* **1:** *Bot* [*Bik Hil Ilk Seb War Tag*] bulaklak na hindi pa bumubukad **:** BIYÚOS, BUD, BÚSEL **2:** *Bot* [*Bik Hil Ilk Seb War Tag*] niyog na murà **:** BÓTENG, KÁLUD, SÍLOT, TIPÓNG.

bu·kó *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Seb Tag War*] tila kasukasuang bahagi ng punò ng tubó, kawayan, at ibang katulad **2:** kasukasuan ng mga daliri **3:** paghanap ng kapintasan o lihim na dahilan upang mapahiya ang isang tao.

bu·kó *pnd* **bu·ku·hín, man·bu·kó, i·bu·kó 1:** magbunyag o mabunyag; mambísto o mabisto **2:** humadlang o mahadlangan.

bu·kód *pnr* **:** nakahiwalay o tiwalag **:** BÚKOR, LAÍN, SIBAY.

bu·kód sa *pnb* **:** dagdag sa *Cf* MALIBAN.

bu·kóg *png* [*Hil Seb*] **:** butó[1,2].

bú·kok *png Bot* [*War*] **:** malabayábas.

bu·kó·kong *png Ana* [*Mrw*] **:** gulugod.

bú·kol *png* **1:** [*Bik Hil Iba Ilk Seb Tag War*] anumang pamamaga, pamumuo ng laman, o pag-umbok ng isang bahagi ng katawan **:** BALENOG, BUGKÓL, GATOK, HUBÁG **2:** pigsa; tumor **:** BALENOG, BUNKÓL, GATOK, HUBÁG **3:** *Bot* [*Hil*] búko.

bu·kó·li·kó *png* [*Esp búcolico*] **1:** *Lit* tulang pangkabukiran **2:** rural; pambukid.

bú·kong *png* [*ST*] **1:** mahiwagang panawagan **:** ORASYÓN **2:** engkanto; mahika.

bú·kong-bú·kong *png Ana* **:** butóng nakaumbok sa dakong ibaba ng binti **:** ANKLE, LÚKON-LÚKON.

bú·kor *pnr* [*Pan*] **:** bukód.

bú·kot *png* [*Ilk*] **:** likod[1].

bu·kót *png, pnr* [*Pan Tag*] **:** kubà.

buk·sí *png Zoo* [*ST*] **:** susô.

buk·sí·ya *pnd* **mag·buk·sí·ya, bu·muk·sí·ya** [*ST*] **:** kumandirit.

buk·só *png Bot* [*ST*] **:** uri ng punla.

buk·sót *png* [*Pan*] : bákol.

búk·ton *png Ana* [*Seb*] : braso[1].

buk·tót *pnr* **1:** [*Bik Hil Seb Tag War*] kuba **2:** [*Tsi*] masamâ; buhóng.

búk·tun *png* [*Tau*] **1:** bisig o braso **2:** manggas.

bu·kú·bok *png* [*Ilk*] : punongkahoy na ginagamit na gamot para sa mga may bulate.

bu·kú·kaw *png* [*Kap Tag*] : búkol na mapanganib.

buk·yâ *png Zoo* [*Seb*] : dikyà.

buk·yéng *png* [*Ilk*] : maliit na bangkâ.

bú·la *png* [*Esp*] : dokumento o liham mula sa Papa na nagdudulot ng biyaya o kapatawaran at ipinagbibili ng mga fraile.

bu·là *png*: kasinungalingan : BUTBOT[3], BUTIG.

bu·lâ *png* [*Kap Hil Seb Tag*] : bilog na likido, manipis, at may hangin sa loob : AMPOLYA[3], BUBBLE.

bu·lá·an *pnr* [*bulà* + *an*] : laging nagsisinungaling.

bu·la-bal·hí·bo *png Bot* [*Seb*] : búlo.

bu·lá·bod *png* **1:** patubuing binhi ng palay **2:** paghasik ng buto o binhi ng halaman *var* bulubod.

bu·lá·bog *png*: paggulo sa isang pangkat : BUGÁK, GAMÓ[2], RIBÓK, SAMÓK – *pnd* **ma·bu·lá·bog, mam·bu·lá·bog, bu·la·bú·gin**.

bu·la·bóg *pnr* : pagiging mailap o ilahas.

bu·lá·bok *png* : bulbok.

bu·la·bók *png* [*ST*] : bulbók.

bu·lá·bor *pnd* **mag·bu·lá·bor, bu·la·bú·rin** [*ST*] : iborbór.

Bulacan (bu·la·kán) *png* : lalawigan sa gitnang Luzon, Rehiyon III.

bú·lad *png* [*Kap*] : imik[1].

bu·lád *png* [*Seb War*] : dáeng.

bu·lád *pnd* **mag·bu·lád, i·bu·lád** [*Hil Seb War*] : magbilád.

bu·lá·da *png* [*Esp bolada*] **1:** sa sugal, maling pagpustá **2:** *Isp* sa bilyar, ang hindi pagtama o maling pagtamà sa bóla **3:** sa mga ibon, ang pasibad ng lipad.

bu·lá·das *png* [*Esp bolada* + *s*] **1:** mga salita ng isang tao na may hangad na papaniwalain ang kapuwa, totoo man o hindi.

bu·lad·bu·kád *png* [*Bik bulad* + *bukad*] : búlak.

bu·la·dé·ro *png Mek* [*Esp bolada* +*ero*] : pampalutang ng sasakyang pantubig.

bu·la·dór *png* [*Esp voladór*] : boladór.

bu·lág *pnr* **1:** hindi nakakikita; walang kakayahang makakita : BLIND **2:** madilim ang paningin : BLIND **3:** hindi nakakaunawa o nakakaintindi; ayaw umunawa : BLIND **4:** hindi nagagabayan ng katwiran o katalinuhan : BLIND.

Bu·la·gâ! *pdd*: bulalas o sigaw na panggulat *var* Balagâ!, Bugâ!, Bagâ!, Bâ!, Gâ! : BUTIKALÂ!

bu·la·gáw *pnr* [*Bik Hil Seb Tag*] **1:** may kulay abong mga inla **2:** [*Bik Hil Seb Tag War*] manilaw-nilaw o ginintuan, gaya ng buhok.

bu·lág·hok *png* [*War*] : úngol o igik ng baboy.

bu·lag·nós *pnd* **mag·bu·lag·nós, bu·lag·nu·sín, bi·nu·lag·nós** : magtanggal; matanggal.

bu·lag·sák *pnr* [*Kap Tag*] **1:** mapag-aksaya ng salapi o kabuhayan : BUHAHÀ, GASTADÓR, GASTARUL, MAKARÁG, NABUSLÓN, USIKÁN, WAGÂ, WALDÁS **2:** burara.

bu·lag·tâ *pnr* [*Kap Tag*] : napahandusay o napahiga.

bu·lá·han *png Bot* [*Seb*] : lansones.

bu·lá·han *pnr* [*Seb*] : masuwerte; mapalad.

bu·lá·haw *png*: paggulo sa katahimikan : ARINGASA, GÁHOD[5], KULASYÓ.

bu·la·hô *png* **1:** kumunoy **2:** [*Hil*] tulók.

bu·la·íd *png* : almoranas *var* balaíd.

bú·lak *png* **1:** *Bot* punong kapok (*Ceiba pentandra*) na napagkukuhanan ng bulak **2:** malambot na tila himaymay na nakabalot sa buto ng ganito ring halaman : ALGODÓN, COTTON[1], KAPÉS, KAPÓT.

bu·lák *png*: kulô ng tubig o anumang likido : SULAK.

bu·la·kán *png Bot* : makahoy na báging (*Merremia peltata*), makinis ang dahon, at ginintuang-dilaw ang bulaklak.

bú·lak-ba·na·bá *pnr*: kulay na lilang murà.

bu·lak·ból *png* [*Bik Hil Ilk Pan Seb Tag War Ing black boy*] : lakwatséro.

bu·lak-bu·lak *png Bot* : kamagong.

bu·lak-bu·lá·kan *png Bot* [*bulak-bulak* +*an*] : damo (*Asclepias curassavica*) na matatagpuan at nabubuhay sa maruruming pook.

bú·lak-da·mó *png Bot* : halamang damo na tumataas nang 40-60 sm.

bú·lak-ká·hoy *png Bot* [*Tag*] : búboy.

bu·lak·lák *png* [*Kap Pan Tag*] **1:** organ ng reproduksiyon ng halaman na tinutubuan ng bunga o mga buto **2:** naturang organ na may matingkad na kulay kapag namumukadkad ang talulot.

bú·lak·lá·kan *png* [*bulaklak* + *an*] **1:** harding pamulaklakan **2:** panahon ng pamumulaklak **3:** pamilihan o tindahan ng iba't ibang uri ng bulaklak **4:** *Lit* larong may tula at awitan na ginagawang aliwan sa lamayan.

bu·lak·lák-ba·tó *png* **1:** korales **2:** *Bot* alga (*Asparagopis taxiformis*) na kulay lila, malambot at mabalahibo, karaniwang nabubuhay sa talampas at mga sirang barko.

bu·lak·lá·kin [*bulaklak* + *in*] *pnr* **1:** halamang laging namumulaklak **2:** may disenyong mga bulaklak, gaya ng sa tela.

bú·lak-ma·nók *png Bot* : halamang damo (*Adenostemma lavenia*) na taunan kung lumago.

bú·lak-ta·lá·hib *png* : kulay ng malabnaw na abo.

bu·lá·la *png Bot* [*Bik*] : alupag-amô.

bu·la·lá·kaw *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] : batong pangkalawakan o metal sa kalawakan na nag-aapoy kapag pumapasok sa atmospera ng mundo at nakikita bilang mabilis maglahong bituin na gumuguhit ng arko sa madilim na langit *Cf* KOMÉTA, TAENG-BITUIN : BANDÓS, BITUÍNG-ALPÁS, SHOOTING STAR, LAYÁP, METEOR, METEORO, VUYU.

bu·lá·las *png* [*Kap Tag*] **1:** biglang pagsasalita dahil sa matinding damdamin, pagkagulat, pagtutol, at katulad **2:** pagsigaw o pagsasalita nang malakas o mariin – *pnd* **mag·bu·lá·las, i·bu·lá·las**.

bu·lá·lay *png Zoo* : trompa o nguso ng elepante *Cf* NGUSO, SUNGOT.

bu·la·lô *png* **1:** *Zoo* utak ng buto sa biyas ng baka, kalabaw, at baboy : ALWÁS, BULALUS, LIPAY-LIPAY **2:** putahe na may sabaw ng pinakuluang mga biyas ng báka o kalabaw.

bú·lan *png* [*Hil Seb*] : buwán.

bu·lán-bu·lán *png Zoo* [*Bik Kap Pan Seb*] : buwán-buwán.

bu·lan·dál *png* **1:** matandang dalaga o binata **2:** babaeng inabandona ng kaniyang bána.

bu·lan·dáy *png Bot* [*Ilk*] : bunga ng bule.

bu·lan·dít *pnd* **mag·bu·lan·dít, i·bu·lan·dít, bu·lan·di·tán** [*ST*] : wisikan o buhusan ng tubig.

bu·lan·dóng *pnr* : habâ; pahaba.

bú·lang *png* [*Hil Ilk Pan Seb*] : sábong.

bu·lang·gáw *png Med* : sakit sa mata na hindi nakakikita sa dilim.

bu·la·ngít *pnr* **1:** umiihip sa lahat ng direksiyon, gaya ng hangin **2:** kasama lahat.

bu·la·ngíw *png* [*Bik Hil Seb War*] : bahaghari.

bu·lang·láng *png* [*Kap Tag*] : putahe ng pinakuluang sarisaring gulay, karaniwang hinahaluan ng isda *Cf* ABRÁW : LINAPWAAN.

bu·lan·tíng *pnr* [*Seb*] : bulik.

bu·lá·o *png Zoo* [*Seb*] : matang-baka.

bu·la·óg *pnr* [*ST*] : palabóy o lagalág.

bu·lá·os *png* : landas na dinaraanan ng mga hayop tungo sa kanilang inuman o paliguan.

bú·lar *pnd* **mag·bú·lar, i·bú·lar, bu·lá·rin** [*ST*] : tumindig ang buhok o mangalisag ang balahibo.

bú·lar *pnr* [*ST*] **1:** nakatunganga **2:** alumpihit sa kama, tulad nang kung may nakaalala.

bu·la·ras *pnr* [*Tau*] : bulagsák.

bú·las *png* **1:** bulyáw **2:** [*Kap Tag*] gilas; tipunò **3:** [*Kap Tag*] hihip o simoy, tulad ng sa hangin **4:** salapáng; sibát.

bu·las·lás *pnr* [*ST*] : sinungaling at waldas : BULASTIG.

bu·lá·so *png* : batóng kawáyan.

bu·las·tíg *pnr* [*ST*] : bulaslás.

bu·las·tóg *pnr* **1:** hambog **2:** pilyo.

bú·lat *png* **1:** [*ST*] pagsaboy ng mga bulaklak sa altar **2:** [*ST*] bagay na nagpapahayag **3:** [*ST*] tao o bagay na napagkamalan **4:** sa sinaunang lipunang Bisaya, mabangong pomada ng buhok.

bu·lá·te *png Zoo* [*Kap Tag*] **1:** buláteng-lupa **2:** askarid **3:** úod *var* bulati.

bu·lá·teng-lúpa *png Zoo* [*bulate lupa*] : uod (phylum *Annelida*) na matatagpuan sa at kumakain ng lupa at nabubulok na bágay : BULÁTE[1], EARTHWORM.

bu·la·tík·tik *pnr* [*Kap*] : tumutukoy sa maliit at payat na tao.

bu·la·ti·tí *png* [*ST*] : ibon na nagdadala ng masamang pangitain.

bu·lat·lát *png* [*Kap Tag*] : masusing pagsusuri sa isang sisidlan at sa lahat ng nakalagay dito : BALIKHÁY, BITINGKÁY, BUKÎ-KÎ, BUKÍTKÍT[3], HOLIGKÁY, PANAGAMÍRAS.

bú·law *png, pnr* [*Seb*] : dilaw[3].

bu·láw *png Zoo* : biik.

bú·law *pnd* **mag·bú·law, i·bú·law, bu·lá·wan** [*Hil*] : matulog nang mahimbing at magising nang tanghali.

bú·law *pnr* [*Bik Hil Seb War*] : kulay mamula-mulang kahél; ginintuang-mapula : BULÓ, GANSÁ.

bu·lá·wan *png* [*Bik Hil Seb Tag*] : gintô[1].

bu·láw·baw *png* [*Ilk*] : síbi[1].

bu·lá·we *png Zoo* [*Kap*] : lawin.

bu·lá·wen *png Bot* [*Pan*] : muláwin.

bu·lá·wis *png* [*ST*] : tibò ng isda.

bu·la·wí·san *png Zoo* [*ST*] : baboydamo na bahagyang malaki sa buláw.

bú·lay *png* **1:** pag-iisip nang may pagtanaw sa hinaharap : KONTEMPLASYÓN **2:** masusing pagbabalak : KONTEMPLASYÓN **3:** *Bot* piraso ng dahong palma : LATLÁT.

bu·lay·bú·lay *png* : búlay.

bu·lay·lá·wa *png Bot* : halaman (*Crotalaria incana*) na nabubuhay sa maraming pook : PUTOK-PUTOKAN.

bu·lay-óg *png* [*Hil*] : tao na walang isang salita at hindi magampanan ang ipinagagawa sa kaniya.

bu·lay-pa·tá·ni *png* [*ST*] : kuko na tulad ng patani.

bulb (balb) *png* [*Ing*] **1:** bulbo **2:** bombilya.

búl·bo *png Bot* [*Esp vulvo*] **1:** anumang halaman na nakabaon sa lupa ang punong bahagi na hugis-bombilya, gaya ng sibuyas : BULB[1], PUYÒ **2:** bombilya : BULB[2] **3:** ulo o buko ng ilang halamang-ugat o anumang kahugis na bagay : BULB[1], PUYÒ.

bul·bóg *pnr* : may pasâ sanhi ng sugat.

bul·bók *png* : pagsulak o kuló ng likido, tulad sa kumukulong sinaing : BULABÓK.

bul·ból *png Ana* : buhok sa paligid ng puke o uten.

bul·bu·la·gáw *png* [*Ilk*] : payaso.

bul·dák *png* [*Ilk*] **1:** kalbong pook **2:** mantsá.

bul·díng *png* [*Ilk Pan*] : bulag ang isang mata.

búl·dit *png* [*Kap*] : puwít.

bul·dóg *png Kol* [*Seb Tag Ing bulldog*] **1:** bulldog **2:** tawag sa isang litrong bote ng serbesa **3:** *Alp* tao na mukhang aso.

bul·dó·ser *png Mek* [*Ing bulldozer*] : malakas na traktora na may mekanismong pansudsod at panghakot ng lupa.

bu·lé *png Bot* [*Hil Seb Tag*] : palma (*Corypha elata*) na nakukuhanan ng himaymay na buntal at may bungang nakakain *var* bulí, bóri, burí : EBUS, IBOS[1], SILÁG.

bú·le *png Bot* [*Kap*] : buway.

bu·lew *png* [*Tbo*] : kulay kape; kayumanggi.

bul·gár *pnr* [*Esp vulgar*] **1:** nagpapamalas ng kamangmangan o kakulangan sa mabuting asal o panlasa : TARAMÁYON, VÚLGAR **2:** malaswa; mahalay; bastos : TARAMÁYON, VÚLGAR **3:** hámak; mababà : TARAMÁYON, VÚLGAR **4:** lantad na pagpapahayag : TARAMÁYON, VÚLGAR **5:** hinggil sa o binubuo ng pangkaraniwang tao sa lipunan : TARAMÁYON, VÚLGAR **6:** popular; kulang sa estetikong halaga : TARAMÁYON, VÚLGAR **7:** sinabi o ipinahayag sa pamamagitan ng wikang ginagamit ng mga tao : TARAMÁYON, VÚLGAR.

Bulgaria (bul·gár·ya) *png* : bansa sa timog-silangang Europa.

bul·ga·ri·dád *png* [*Esp vulgaridad*] : pagkabulgar; pagiging bulgar.

bul·ga·rí·sas·yón *png* [*Esp vulgarizacion*] **1:** kilos o galaw na magaslaw o magaspang **2:** pagpapababa ng halaga.

búl·ga·rís·mo *png* [*Esp vulgarismo*] **1:** kabastusan o kagaspangan ng dilà **2:** pamamahayag o salitang ginagamit ng mga taong lansangan.

bul·gá·ta *png* [*Esp vulgata*] : anumang kilalang teksto o bersiyon ng isang akda.

bul·gá·ta *pnr* [*Esp vulgata*] : karaniwang ginagawa o tinatanggap na pangkaraniwan.

búl·go *png* [*Esp vulgo*] : karaniwang tao na tanyag.

búl·hog *pnr* [*ST*] : supót.

bú·li *png* **1:** [*Kap Tag*] kínis; kintab – *pnd* **bu·lí·hin, i·pag·bú·li, mag·bú·li 2:** varyant ng **bule 3:** *Bot* [*Kap*] buwig.

bu·lî *png* **1:** [*War*] puke **2:** [*Hil Seb*] puwit.

bu·lí·bol *png* : varyant ng **balíbol**.

bu·líd *pnd* **mag·bu·líd, i·bu·líd 1:** gumulong pababà **2:** punuin hanggang sa umapaw.

bú·lig *png* **1:** *Bot* [*Bik Hil Ilk Seb War*] buwíg **2:** [*War*] kapareha; katuwang; katulong.

bu·líg *png Zoo* [*Kap Tag*] : dalag (*Ophicephalus striatus*) na katamtaman ang laki : ANAK-DALÁG[1], BURIKÁW, HARAWAN, PUYÓ[3], TAMÓS.

bu·lí·ga *png Mit* : anting-anting, karaniwang gawa sa di-pangkaraniwang bato at isinusuot nang paikot sa baywang laban sa kaaway at panganib.

bu·li·gà *png* **1:** busilig; sipat **2:** kimpal ng lupa na nabuo ng mga bulate.

bu·li·gáw *pnr* : naliligaw.

bu·lig·líg *png* **1:** *Zoo* pamamaga ng mata ng manok sanhi ng mga butlig **2:** paulit-ulit na pag-uusisa.

bu·li·ha·là *png* : puting batik sa pakpak ng mga manok.

bu·lí·haw *pnr* [*ST*] : bigáw.

bú·lik *png Zoo* : dalusapi.

bú·lik *pnr* [*Kap Pan Tag*] : puting may batik ng itim, karaniwan sa balahibo ng manok : BAKÍKI, BARÁW, BULANTÍNG, BURANTÍNG, VÚLIK.

bu·lik-bú·lik *pnd* **mag·bu·lik-bú·lik, bu·lik-bu·lí·kin** [*ST*] : mag-isip.

bu·lí·kit *png* [*ST*] : kislap, gaya ng kislap ng bituin o diyamante.

bu·li·ki·tí *png* [*ST*] : kiliti.

bu·li·lí *pnr* [*ST*] : sinungaling.

bu·li·lí·sing *png Zoo* [*Ilk*] : ibong kauri ng malalaking puting loro.

bu·lí·lit *png* **1:** *Zoo* [*Bik Kap Iba Pan Seb Tag*] bubuwit **2:** batà; musmos *var* bolilit.

bulimia (bu·lím·ya) *png Med* [*Ing*] **1:** hindi mapigilang pagkain nang labis **2:** bulimia nervosa; pagkakaroon ng depresyon at pagsusuka matapos kumain nang labis.

bu·lí·naw *png* **1:** *Bot* uri ng kawayan **2:** *Zoo* langaray-pako.

bu·li·náw *png Zoo* [*Bik Kap Pan*] : isang uri ng dilis (*Stolephorus commersonii*) na matulis ang ngusò : ANAKBAT, BOMBRA, MATALÓS, PILIPITÍN, TALISÓK, TALUKA, TAWAKAN.

bu·líng *png* [*Hil Seb*] **1:** dúngis **2:** batík **3:** libag[1].

Bu·líng-Bu·líng *png* : basaan bilang pagdiriwang sa araw ni San Juan Bautista tuwing 24 Abril.

bu·ling·líng *png* [*ST*] : buliglíg[2].

bu·lin·tík *png* [*Ilk Pan*] : holen.

bu·lin·yâ *pnb* : bihira.

bu·lí·rek *png* [*Pan*] : bunsó.

bu·lí·sik *png* : imbî.

bu·li·sík *png* [*ST*] : kaimbihán.

bu·li·sik·sík *png* [*ST*] : alipin na higit na masamâ kaysa nauna : BULISLÍS[2].

bu·lis·lís *png* [*ST*] **1:** kaimbihan; bulisik **2:** bulisiksík **3:** lilis ng palda sanhi ng ihip ng hangin.

bú·lit *png* **1:** *Zoo* pinakamalaking ibong robin (*Turdus peliocephalus mindorensis*) sa Filipinas, may magaspang na tuka at mga paa **2:** [*Hil, Seb*] lanit.

bu·lít *png* [*Seb*] : báhid.

bu·li·tik·tík *pnr* [*ST*] : punong-punô.

bu·li·tín *png* [*Esp boletin*] : varyant ng **boletin**.

bu·lit·lít *png* [*ST*] : paslit.

bu·lit-ma·nuk *png Med* [*Tau bulit+manuk*] : singaw sa balát dulot ng allergy sa karne ng manok.

bu·li·yá·la *png Zoo* [*Ilk*] : tandang na may manilaw-nilaw na balahibo.

bul·kán *png* [*Esp volcán*] **1:** bútas ng lupa na nilulusutan ng lava, abó, at gas : VOLCANO **2:** bundok o talampas ng naipong lava, abo, at ibang materyales mula sa ilalim ng lupa : VOLCANO **3:** anumang may katangiang maaaring sumabog.

Bul·kan Bu·lú·san *png Heg* : aktibong bulkang matatagpuan sa Sorsogon at may taas na 1,559 m mula sa pantay dagat.

Bul·kán Hí·bok-Hí·bok *png Heg* : bulkang matatagpuan sa Mambajao, Camiguin at may taas na 1,332 m mula sa pantay dagat.

bul·ká·ni·kó *pnr* [*Esp volcánico*] **1:** may kinalaman sa bulkan **2:** marahas, matapang, at walang damdamin.

Bul·kán I·rá·ya *png Heg* : bulkang matatagpuan sa pulo ng Batanes sa hilagang Luzon at may taas na 1,008 m mula sa pantay dagat.

bul·ka·ni·sá *pnd* **mag·bul·ka·ni·sá, i·bul·ka·ni·sá** [*Esp vulcanizar*] **1:** maglagay ng mainit na sulphur sa goma upang patibayin o patigasin ito : VULCANIZE **2:** maglagay ng sulphur o compound nito, nang walang init at nagdudulot ng panandaliang epekto lamang : VULCANIZE.

bul·ka·ni·sas·yón *png* [*Esp volcanicia-cion*] : kilos at aktibidad ng bulkan.

bul·ka·nís·mo *png Heo* [*Esp volcanismo*] : may kaugnayan sa pagsasanay at pag-aaral ukol sa bulkan.

Bul·kan Kan·la·ón *png Heg* : pinakamataas na bulkan ng Negros.

Bul·kan Ma·yón *png Heg* : aktibong bulkan na matatagpuan sa lalawigan ng Albay at may taas na 2,415 m mula sa pantay dagat.

bul·ka·nó·lo·go *png* [*Esp volcanologo*] : dalubhasa sa bulkanolohiya : VOLCANOLOGIST.

bul·ka·no·ló·hi·yá *png* [*Esp volcanologia*] : agham sa pag-aaral ng bulkan at mga penomenang bulkaniko : VOLCANOLOGY.

Bul·kan Pi·na·tú·bo *png Heg* : aktibong bulkan na matatagpuan sa timog Zambales at huling pumutok noong 1991.

Bul·kán Ta·ál *png Heg* : aktibong bulkan na matatagpuan sa isang pulo sa Lawa ng Taal sa timog-kanluran ng Luzon at may taas na 320 m mula sa pantay dagat.

bull (bul) *png* [*Ing*] **1:** lalaking báka na hindi kapon **2:** lalaking balyena, elepante, at iba pang malalaking hayop **3:** simbolo ng zodyak at konstelasyon ng Taurus **4:** pahayag ng Papa ng simbahang Romano Katoliko **5:** pahayag na may kontradiksiyon.

bull's-eye (búls·ay) *png Isp* [*Ing*] **1:** sa larong dart, pagtama sa pinakagitna o sentro ng dart board **2:** target; puntirya.

bul·la·lá·yaw *png* [*Ilk*] : bahaghari.

bul·lá·wit *png* [*Ilk*] : buraráwit.

búll·dog *png Zoo* [*Ing*] : lahi ng aso na malakas, malaki ang ulo, at makinis ang balahibo : BULDÓG[1].

bullet (bú·let) *png* [*Ing*] : bála.

bulletin (bu·li·tín) *png* [*Ing*] **1:** maikli at opisyal na kalatas o balita : BOLETÍN[1] **2:** regular na talaan ng impormasyong ipinababatid ng isang organisasyon : BOLETÍN[1] **3:** nakapaskel na paunawa, babala, o impormasyon : BOLETÍN[1].

bulletwood (bú·let·wúd) *png Bot* [*Ing*] : kabiki.

bul·li·lí·sing *png Zoo* [*Ilk*] : luntiang kulasisì.

bullock heart (bú·lok hart) *png Bot* [*Ing*] : anonang.

bul·ne·ra·bí·li·dád *png* [*Esp vulnerabilidad*] : pagiging bulnerable.

bul·ne·rá·ble *pnr* [*Esp vulnerable*] : maaaring tumanggap ng paalaala, leksiyon, paninira, o pananakit.

búl·nos *png* [*Ilk*] : bulíbol.

bul·nó·sen *pnd* **bu·mul·nó·sen, bul·no·sé·nin** : pumili ng pinakamaganda mula sa mga inani.

bú·lo *png Bot* **1:** tila balahibong nakapagkit sa halaman at bunga at mali-

mit nagdudulot ng kati : BODÓ, BÚLU, BULÚBALAHÍBO, BURÓ, BURÚ, DALÚMOG[2], DÁPAW, GÍLOK, HIBÒ[5] **2:** halaga; kabuluhan.

bu-ló *pnr* [*Kap*] : bulaw.

bu·lò *png Bot* [*Hil*] : uri ng kawayan.

bu·lô *png Zoo* : anak ng kalabaw o baka : BÚLU, GÚYA, NATI[1], TÍNDAY, ÚGBON, URBON.

bú·log *png* [*Ilk Tag*] **1:** pagkalaláki; birilidád **2:** pagpapalahi sa alagang hayop **3:** sa Quezon, unggoy **4:** [*Bik*] gupit ng buhok.

bu·lóg *png* **1:** [*Pan*] barako **2:** [*War*] katarata.

bu·lóg *pnr* [*Hil*] : panot.

bú·lok *png* [*Seb*] : kulay.

bu·lók *pnr* [*Seb War Tag*] **1:** bilasâ; sirâ **2:** mabahò; mabantot **3:** hindi mabisa o epektibo.

bu·lok·tát *pnd* **mag·bu·lok·tát, bu·lok·ta·tín** [*ST*] : maglaro.

bu·lól *pnr* : may depekto ang pagsasalita; hindi makapagsalita nang tuwid at tuloy-tuloy *Cf* UTÁL.

bul-ól *png* [*Igo*] : varyant ng **bul-ul**.

bu·lo·lóng *png Zoo* [*ST*] : talukab ng alimango o alimasag.

bú·lon *png* : pagkahirin na dulot ng malaking subo ng pagkain : CHOKE[3].

bú·long *png* [*Bik Hil Seb War*] : gamót.

bu·lóng *png* **1:** pagsasalita nang mahinang-mahina – *pnd* **bu·mu·lóng, i·bu·lóng, bu·lu·ngán 2:** mahiwagang salita **3:** [*Ilk Pan*] dahon[1].

bu·long-bu·lú·ngan *png Kol* : usap-usapan.

bú·los *png* **1:** dagdag o ulit, karaniwan sa pagkain **2:** dagdag na sahog sa pagluluto **3:** nilikhang buhos ng hangin, gaya sa bulusan **4:** hinawang pook sa gubat **5:** sibát **6:** tiwala; pananalig **7:** búhos; salin **8:** [*War*] regla **9:** [*Ilk*] ligáw.

bu·lós *png* **1:** bulto ng tela **2:** laman ng isang sisidlan, gaya ng butil o pulbos na natapon mula sa butas **3:** bagámundo.

bu·lós *pnd* **bu·lu·sán, i·bu·lós, mag·bu·lós** [*Bik*] : magbihis.

bú·los *pnr* [*Ilk*] : malaya.

bu·lós *pnr* **1:** natapon mula sa butas ng sisidlan **2:** nakatakas; hindi nakakulong **3:** puspos; perpekto **4:** inubos hanggang wala nang natira; said na said **5:** inaksaya; sinayang **6:** nakabilád o nakaladlád sa hangin, init, at lamig **7:** tiwalang-tiwala **8:** maramihan at biglang dagsâ.

bu·ló·san *png Med* [*Seb*] : pagdurugo.

bu·lót *png* : palaso na hugis kalawit ang dulo.

bu·lóy *png* **1:** [*Kal*] bahay na hugis parisukat *var* biloy, foruy, fuloy, foyoy **2:** [*Ilk Pan*] tukayo.

bul·sá *png* [*Esp bolsa*] **1:** bahagi ng damit o anumang kasuotan na sisidlan ng mga bagay : POCKET **2:** bula ng hangin, gaya ng sa keso : POCKET.

búl·sa de re·ló *png* [*Esp bolsa de reloj*] : maliit na bulsa sa baywang ng pantalon.

bul·sí·kot *png* **1:** súpot ng pulubi **2:** malubhang pamamagâ sa leeg na kahawig ng bosyo.

bul·síl·yo *png* [*Esp bolsillo*] : maliit na bulsa o supot.

bul·sót *pnd* **mag·bul·sót, i·bul·sót, bul·su·tán** : itabsong.

bul·sót *pnr* : nahulog sa malalim na butas sa kalsada.

bul·ták *pnr* : bundat.

búl·to *png* [*Esp*] **1:** pakete; bungkos; yunit ng pagbabalot ng produkto : DAGUL[2] **2:** piraso ng bagahe o daladalahan.

bú·lu *png* **1:** *Zoo* [*Kap*] anak ng baboy; biik **2:** *Bot* [*Kap Iba*] kauri ng kawayan.

Bu·lú·an *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Bilaan.

bu·lú·ble *pnr* [*Esp*] : salawáhan; álinlangan.

bu·lú·bod *png Bot* **1:** lunting usbong ng palay **2:** pagsaboy ng binhi o pulbos sa isang rabaw.

bu·lu·bók *png* [*Esp burbuja*] : bulwak ng dumadaloy na tubig : BAREKBÉK.

bu·lú·bran *png* [*Bik*] : sulô.

bu·lú·buk·tó *png Zoo* : malapandó.

bú·lu·bu·lò *png Zoo* **1:** bulô; bisíro **2:** maliit na kahong gawa sa sangay na pinaglalagyan ng pinulbos na ginto.

bu·lu·bun·dú·kin *pnr* [*bulu + bundok + in*] **1:** *Heo* tanikala o maraming bundok : KABATBATWÁN, KAPALANDEYÁN, MONTAÑOSA, RANGE **2:** *Alp* mailap; magaspang; bastos.

bu·lu·bur·yóng *png Mus* : instrumentong hinihipan.

bu·lú·gan *png* **1:** [*ST*] lalaking baboy o kabayo na ginagamit sa pagpapalahi **2:** barako[3].

bu·lú·han *png Bot* : anabo.

bu·lu·ha·nì *png Mek* : kasangkapan na kahawig ng pulea o muton.

bu·lu·ká·bok *png* : tunog ng umaagos na likido, karaniwan sa tubig.

bu·lu·kát *pnd* **mag·bu·lu·kát, bu·la·ka·tín** [*ST*] : tuklasin at ihayag ang isang bagay na nakatago.

bul-úl *png* : mga sinaunang espiritu o mga diyos ng mga kamalig sa Cordillera, karaniwang inilalarawan sa maliliit na estatwang kahoy na nakatalungko *var* bul-ól.

bu·lu·lós *png Med* : pagtatae : TÚLAS[3].

bu·lú·men *png* [*Esp volumen*] **1:** takal, karaniwan pansukat ng dami **2:** tomo.

bu·lú·ngi·ta *png Bot* : alintataw.

bu·lung-í·ta *png Bot* : bantalinaw.

bu·lú·ngol *pnr* [*Hil*] : bigáw.

bu·lu·ngud·yúng *png Mus* [*Ayt-Mgk*] : plauta na yari sa kawayan at may maliit na takip ang itaas na bahagi ng ihipan : LANTOY, PITU, TALIWATIW, TULALE, TULÁNI, YANGYANG.

bu·lús *png* [*Kap*] **1:** búhos **2:** pagtatae **3:** bahâ.

bú·lus *pnr* [*Kap*] : alpas.

bu·lú·sa·kít *png* : sigasig sa trabaho.

bu·lú·san *png* [*bulos+an*] : sa pandayan, ang mekanismong panghihip ng hangin para patuloy na mag-alab ang bága.

bu·lu·sán *png* [*ST*] : maliit na ukà o lubak sa daan na likha ng malakas na ulan.

bu·lú·sok *png* **1:** paglalandas pababa ng anumang mula sa himpapawid **2:** paglubog ng paa sa putik **3:** patulis na pagbagsak sa likido ng isang biluhabang bagay **4:** sagitsit ng palaso o bala sa hangin.

bu·lus-ta·gák *png* : nilutong gatâ ng niyog na napakaalat ng lasa.

bu·lus·wák *png* : malakas na tunog ng tubig na umaagos : LAGASLÁS.

bu·lut *png* [*Tau*] : pamamaga ng bayág.

bu·lú·tong *png* **1:** *Med* nakahahawang sakit sanhi ng virus na *variola*, lumilikha ng mga bílog na pasa sa balát, at nag-iiwan ng pilat : CHICKENPOX, DÁLAP, POX **2:** anumang tulad ng pasang likha ng naturang sakit.

bu·lu·wág *pnd* **mag·bu·lu·wág, bu·lu·wa·gín** [*ST*] : gibain ang gusali : BÚWAG.

bu·lu·wás *pnd* **bu·lu·wa·sán, bu·lu·wa·sín, i·bu·lu·wás** [*ST*] : itaas ang

pamingwit para mabatid kung nakahuli na ng isdâ.

bul·wág *pnr* **:** bukás at lantad.

bul·wá·gan *png* **1:** malaking silid sa pasukan ng isang gusali **:** LOBBY[1], HALL **2:** auditoryo[2] **3:** koridor o daanan sa isang gusali **:** HALL, PARANÍMPO **4:** malaking gusali sa unibersidad o kolehiyo na ginagamit sa pagtuturo o bilang tirahan **:** HALL **5:** sa sinaunang kastilyo o katulad na estruktura, pangunahing silid na ginagamit bilang kainan, tulugán, at tanggapan ng mga bisita **:** HALL **6:** sa sinaunang panahon, kastilyo, bahay, o katulad na estruktura na pag-aari ng pinuno o ng maharlika **:** HALL.

bul·wák *png* **1:** bugalwak **2:** laguklok ng tubig na umaagos.

búl·wark *png* [*Ing*] **1:** pader; kutà **2:** balwarte[3].

bul·yák *png* [*Iba*] **:** buklat[2].

bul·yáng *png* [*ST*] **:** alipin; busabos.

bul·yás *pnr* **:** mapula-pula, gaya ng kulay ng biik.

bul·yáw *png* **:** malakas at pagalit na sigaw na tanda ng pagtataboy **:** BULAS, BÚRANG.

bul·yón *png* [*Ing bullion*] **:** bulto ng pilak o ginto bago gawing salapi o timbangin ang halaga.

bul·yú *png* [*Kap*] **:** búgaw.

bu·maw·báw *pnr* [*Ilk*] **:** igá.

Bum·ba·rán *png Mit* [*Mrw*] **:** mahiwagang kaharian ni Bantugan na matatagpuan sa pagitan ng Malabang at Lawa ng Lanao.

búm·bay *png* [*War Hin Bombay*] **1:** sibuyas **2:** lalaking kambing.

bum·bón *png* **1:** [*Bik*] pagpapakain ng palay o anumang butil sa manok o ibon; pagpapatuka **2:** patibong ng isda sa ilog o lawa na gawa sa sangasanga at patpat **:** PADUGMÓN, SAP-ÓNG **3:** lawang malinaw ang tubig at natural na nalikha o nabuo.

bum·bóng *png* [*Bik Tag*] **1:** silindrikong sisidlan, karaniwang gawa sa kawayan o binilot na karton, metal o katulad **:** ALINTUBONG, SUGÓNG, TUBÓNG **2:** buong biyas ng kawayan at ginagawang sisidlan o kasangkapan.

bum·bú·nan *png* **:** tuktok ng ulo na malambot kung sa sanggol **:** FONTANELLE.

bum·bú·wak *png Tro* [*Gad*] **:** papayto; itinatanghal sa Nueva Vizcaya.

bú·me·ráng *png* [*Esp*] **:** boomerang.

bu·mi·pú·tra *png* [*Mal bhumiputra*] **:** taga-Malaysia na katutubong Malay.

bumper (bám·per) *png Mek* [*Ing*] **:** tapalodo.

bun (ban) *png* [*Ing*] **:** maliit at karaniwang manamis-namis na tinapay.

bú·na *png Zoo* [*Mrw Sml Tau*] **:** darapugan.

bu·ná *png* [*Pan*] **:** búlas[2].

bun-á *png* [*Hil*] **:** iri.

bu·ná·bon *png Mus* [*Mnd Mmw*] **:** palendag.

bú·nag *png* [*Kap*] **:** bukang-liwayway[1].

bú·nan *png* [*War*] **:** patibong o bítag ng isda.

bú·nas *png* **1:** [*ST*] naiiwang laman na nakadikit sa buto ng anumang kinakaing bungangkahoy **2:** lamukot ng bungangkahoy.

bu·náy *png* **:** [*Pan*] buwà.

bun·da·lág *png Zoo* **:** maliit na bulig.

bun·dát *pnr* **:** labis-labis ang kinain **:** ABUTÍT, BULTÁK, BUTIRÍK.

bún·day *png* [*War*] **:** kilig.

Bún·des·rát *png Pol* [*Ing*] **:** mataas na kapulungan ng parlamento sa Germany at Austria.

Bún·des·tág *png Pol* [*Ing*] **:** mababang kapulungan ng parlamento sa Germany at Austria.

bun·dók *png Heo* **1:** likás na pag-alsa ng rabaw ng mundo na ang taluktok ay nakatataas nang malaki sa paligid na lawas ng lupa at malaki kaysa gulod **2:** malaking bunton **:** BAKULÛ, BOKÉLOD, IRÁYA, LIWKUNOS, MÓNTE, MOUNTAIN, MONTÁNA, PALANDÉY, PÁLAW[3].

Bun·dók A·po *png Heg* **:** pinakamataas na bundok sa Filipinas na nasa katimugang Mindanao, sa pagitan ng North Cotabato sa kanluran at Lungsod Davao sa silangan at may taas na 2,954 m mula sa pantay dagat.

Bun·dok A·rá·yat *png Heg* **:** bundok na may konong halos simetriko, matatagpuan sa hilagang bahagi ng Pampanga, at may taas na 1,100 m mula sa pantay dagat.

Bun·dók Ba·ná·haw *png Heg* **:** bundok na matatagpuan malapit sa Dolores, Quezon at may taas na 2,177 m mula sa pantay dagat.

Bundok Everest (bun·dók ev·er·íst) *png Heg* **:** bundok sa timog Asia sa hanggahan ng Nepal at Tibet, bahagi ng Bulubundukin ng Himalaya, may taas na 8848 m mula sa pantay dagat, at itinuturing na pinakamataas na bundok sa buong mundo.

Bundok Halcon (bun·dók hal·kón) *png Heg* **:** isa sa pinakamataas na bundok sa Mindoro.

Bun·dók Ma·kí·ling *png Heg* **:** bundok na matatagpuan sa lalawigan ng Laguna malapit sa bayan ng Los Baños at may taas na 1,109 m mula sa pantay dagat.

Bun·dók Pú·log *png Heg* **:** pangalawang pinakamataas na bundok sa Filipinas, may taas na 2, 928 m mula sa pantay dagat, at matatagpuan sa Central Cordillera sa Luzon.

bun·dól *png* **:** pagtama o pagbunggo ng dulo ng anumang mahaba at biluhabang bagay sa iba pang bagay.

bun·dóy *png Bot* **:** uri ng palay na malaki ang butil.

bú·nel *png* [*Ilk*] **1:** puno ng saging na tinanggalan ng panlabas na saha, hiniwa, at iniluto upang ipakain sa baboy **:** HALYÁS **2:** maliit na kimpal ng basang arína **3:** piráso ng nasunog na apog.

bu·néng *png* [*Ilk*] **1:** itak **2:** tawag sa mga gerilyang may sandatang itak at lumaban sa mga Hapones.

bú·nga *png* **1:** *Bot* produkto ng halaman, karaniwang ang kinakain na bahaging panreproduksiyon ng halamang binhi **:** FRUIT, PRÚTAS **2:** anak **3:** resulta ng isang proseso o trabaho **4:** *Bot* [*Bik Hil Kap Seb Tag War*] palma (*Areca catechu*) na mataas, mula sa Asia, at ginagawang ngangà ang prutas **:** BETEL, BUWÁ, LUYOS.

bú·nga-bú·nga *png* **1:** *Bot* yerba (*Alternanthera sessilis*) na may puting bulaklak at bungang may iisang butó **2:** *Ana* [*Tau*] kalamnan ng bintî.

bú·ngad *png* [*Kap Tag*] **:** harap; tarangkahan.

bunga de jolo (bú·nga de ho·ló) *png Bot* [*Esp*] **:** oring-oring.

bú·nga de tsí·na *png Bot* **:** oring-oring.

bu·ngál *pnr* [*Kap Tag*] **:** walang ngipin sa harap na bahagi ng bibig.

bu·ngal·ngál *png* [*ST*] **:** bunganga.

bu·ngal·ngá·lan *pnr* [*Hil bungalngal* + *an*] **:** tao na labis kung magsalita tungkol sa lihim ng ibang tao *Cf* tsismosa.

bu·ngá·lon *png Bot* **1:** punongkahoy (*Avicennia lanata*) na makinis at matingkad na kulay kape ang katawan at karaniwang tumutubo sa ilog at mapuputik na pook **2:** apiapi.

bu·ngá·long *png* **:** kopang ginagamit sa seremonya ng kasal.

bu·ngá·long-pu·tí *png Bot* : malaking punongkahoy (*Avicennia alba*) na magalasgas at makaliskis ang balát.

bungalow (búng·ga·ló) *png* [*Ing*] : bahay na may iisang palapag.

bu·ngáng *png* [*ST*] : patay na isdang lumulutang sa tubig.

bu·nga·ngà *png* **1:** bibíg **2:** bukana.

bú·ngang-á·raw *png Med* : makating butlig sa balát : BUNGÁNTIBÁTIB.

bú·ngang-ba·tó *png Zoo* : itim na kabayo o baka.

bu·ngán·ti·bá·tib *png Med* : bungang-araw.

bú·ngan·tú·log [*bunga* + *ng tulog*] *png*: panaginip.

bú·nga sa pa·lás *png* **1:** *Bot* palay na maagang nagbubunga ng butil *Cf* DUMALÎ **2:** anak ng babaeng batang-bata pa.

Bu·ngaw *png Say* [*Pal*] : pangalan ng demonyo sa sayaw na *Siniliran at Bungaw.*

bú·ngaw *pnr* [*Seb*] : lumilipad ang isip; wala sa loob ang ginagawa.

bu·ngáw *pnr* **1:** walang kangipin-ngipin **2:** mapurol ang talim.

bû-ngaw *png* [*Bik*] : bangín.

bú·ngay *png* [*Seb*] : sulok.

bu·ngáy *png* [*War*] : matalim at mahabang itak.

bu·ngay-sa·ngí *png* [*Pan*] : bukang-bibig.

bung·bóng *png Ark* [*Seb*] : dingding.

búng·bong *png* : kawayang pambuhat sa balde ng tubig *Cf* PINGGA.

bung·dò *png* [*Seb*] **1:** gulód **2:** mohón.

bu·ngéd *png* [*Ilk*] : punò o katawan ng kahoy.

bung·ga·lán *pnr Bot* : may maraming bukó, gaya ng tubó at kawayan.

bung·gô *pnd* **bu·mung·gô, ma·bung·gô, bung·gu·ín** : mabangga nang hindi sinasadya : DÚNGPAR, TUPÁ.

búng·hay *pnr* [*Hil*] : lugay.

bu·ngì *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** naputol o nasirang ngipin **2:** bingas sa talim ng anumang gamit na panggupit : BÍNGAW, LAPÎ, TINGGÍB, TIPPÍNG, PÍNGAS, PISÁNG, SÍBANG.

bu·ngî *pnr* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** hindi kompleto ang bilang ng ngipin : BUNGÍS, GUSÍNG, NGELÉB **2:** walang ngipin.

bú·ngil *png* [*Ilk*] : pugahan.

bu·ngís *png, pnr* [*Pan*] **1:** bungì[2] **2:** bungî.

bu·ngis·ngís *pnr* : tawa nang tawa; madaling mapatawa : GUKYÓK.

bu·ngit·ngít *png* [*Pan*] : tuwad.

búng·kag *pnr* **1:** tibag **2:** [*Hil Seb War*] lanság.

búng·kag-la·láw *png* [*Hil*] : aniber-saryo ng kamatayan ng isang tao; panahon ng pagwawakas ng pagluluksa o pagsusuot ng damit na itim.

bung·ka·kâ *png Mus* [*Isn Mns*] : biyas ng kawayang biniyak ang ibabang bahagi at inukit na hugis tirador ang itaas na bahagi, at ipinapalo sa palad upang lumikha ng ugong var bunkaka : AVAKKAW, BALINGBÍNG, PAHINGHING, PAKKUNG.

bung·ka·kók *pnr* [*ST*] : burarâ.

bung·kál *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** paghalukay o pagtungkab ng lupa **2:** dagdag sa silungan sa gilid ng bahay para sa kainan.

bung·ka·lán *png Isp* [*Bik*] : sumpíng *var* burungkálan.

bung·ká·las *png* [*Hil*] : balikwás.

bung·ká·leng *png Mus* [*Ilk*] : instrumento na yari sa kawayan at katulad.

bung·ká·lo *png* **1:** *Kar* tahilan o kaya'y pambigkis sa haligi **2:** [*Ilk*] butong nakakurbang tulad ng kawit.

bung·ka·lô *png Bot* : bunga ng halamang baino.

bung·ka·lót *png Bot* : halamang tulad ng sitrus at may maasim na bunga.

búng·kig *pnr* [*Seb*] : gansál.

bung·kók *pnr* [*ST*] : bulók, gaya ng patay na isdâ o sirang karne.

bung·kóng *pnr* [*Ilk*] : solido.

bung·kós *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] : kabuuan ng pinagsama-samang mga bagay na itinali : BALKÓT, BANTÁL, BIGKÍS, BONGÓN, PUNGGÚS, VUKKUT.

bung·kú·lan *png* [*ST*] : bungangkahoy na nakakain : BITBÍT.

bung·láy *pnd* **bung·la·yín, bu·mung·láy, mag·bung·láy** [*Hil*] : putulin o tanggalin ang dahon ng palay para maibilad sa init ng araw ang mga butil nito.

bung·lô *pnr Med* : naninilaw; manilaw-nilaw, gaya sa balát, dulot ng sakit.

bung·lù *png* [*Kap*] : pagbali sa hugpungan ng ulo at tinik ng isda pagkatapos hulihin.

bu·ngô *png Ana* : mabutong bahagi ng ulo na bumabalot sa utak at sumasalalay sa mukha; bao ng ulo : BAGÚL, BAGÓL-BAGÓL, BÁNGA-BÁNGA, BÚKAW[2], CRANIUM, KRANÉO, KALABÉRA, LALAGÁSEN, LAPÍS-LÁPIS, SKULL.

bú·ngod *png Bot* [*Ilk*] : punongkahoy.

bu·ngóg *pnr* [*Bik*] : bigáw.

bu·ngól *pnr* [*Hil Seb War*] : bingí.

bu·ngón *png Zoo* [*ST*] : isda na bahagyang bilasâ.

bú·ngot *png Ana* [*Bik Hil Seb War*] : balbas.

bú·ngoy *png Mit* : alay sa mga anito, gaya ng ibiniting manok o hayop.

búng·sad *pnd* **mag-búng·sad, i·búng·sad, bung·sá·ran, i·pag·búng· sad** [*War*] : maglagay ng bahúra sa dagat.

búng·sod *png* [*Seb*] : baklád.

bung·sól *pnd* **mag·bung·sól, i·bung·sól, bu·mung·sól** [*ST*] : udyukan para magalit.

búng·sud *png* [*Tau*] : pabilog na kulungan ng isda, karaniwang gawa sa kawayan.

bung·sú·ran *png Heo* [*Kap*] : dalahikan.

búng·tas *png* [*Tau*] : sobrang gútom.

búng·tod *png Heo* [*Seb*] : gulód.

bun·gú·an *png Zoo* : isdang alat (*Arius leiototocepphalus*) na kauri ng kanduli at may makinis na ulo.

bu·ngú·lan *png Bot* : uri ng saging na dilaw, may batik-batik, at mabango ang bunga.

bú·ngu·lán *png* [*Ilk*] : pagtulong-tulungan o pagkaisahan ang isang tao.

búng·yod *png* [*War*] : habà o laki.

búng·yud *png* [*Hil*] : dalatan.

bú·ni *png Med* [*Kap Tag War*] : uri ng sakit na herpes.

bu·ning-ba·nák *png* [*ST*] : uri ng búni.

bu·ní·to *png Zoo* [*Esp bonito*] : tulingan.

bunker (báng·ker) *png* [*Ing*] **1:** malaking sisidlan na iniimbakan ng petrolyo **2:** *Mil* taguan sa ilalim ng lupa lalo sa panahon ng digmaan **3:** *Isp* sa golf, guwang na punô ng buhangin.

bún·lag *png* : guhò.

bun·lág *pnr* : giniba; gumuho.

bun·la·lá·kaw *png* [*Pan*] : bahaghari.

bún·law *png Bot* [*Seb*] : uri ng palumpong (*Justicia gendarussa*) : HULIMBÁNGON.

bun·láy *png Bot* [*ST*] : uri ng bigas.

bún·lod *png* **1:** [*War*] lusak; burak; kumunoy **2:** [*Seb*] posas.

bu·nô *png Isp* : paligsahan upang ibuwal o ihiga ang katunggali : DULÓNG, GABBÓ, KAPLOBED, WRESTLING.

bú·nog *png* [*War*] : bukáng-liwayway; madaling-araw.

bu·nóg *png Zoo* [*Ilk*] : biyâ.

bú·nok *png* [*Seb*] : napakalakas na ulan.

bú·nok *png* [*Hil Seb War*] : lirit.

bu·nól *png Med* [*Seb*] : búkol na may dugô : HEMATOMA.

bu·nóng brá·so *png Isp* : buno sa pamamagitan ng mga brasong nakatukod at nakakawit sa isa't isa : DÁWIT[2].

bú·nos *png Bot* [*War*] : pinakamagandang dahon ng tabáko.

bú·not *png* [*Ilk Tag*] **1:** paghila upang matanggal mula sa kinababaunan o kinakakabitan : ARATÁRAT, BAGÚT, BALUTBÚT, BÍNDAS, BUNLÓT, GÁBUT, IBÓT **2:** paghugot : ARATÁRAT, BAGÚT, BALUTBÚT, BÍNDAS, BUNLÓT, GABÚT, IBÓT .

bu·nót *png* [*Bik Hil Ilk Mag Pan Seb Tag War*] **1:** makapal na balát ng niyog, karaniwang ginagamit na panlinis at pampakintab ng sahig **2:** buto ng mangga.

bún·sen *pnr* [*Ing*] : pampaningas.

bún·si *png* [*Tau*] : poot o suklam.

bun·sí·lak *png Bot* : anaklé.

bun·sô *png, pnr* : pinakahuling ipinanganak : ARÍARI, BOBORO, BULÍREK, BURIDÉK, ÍKUL, KAMANGHURÁN, NGOHÓD, PUTÓ, URORRIYAN, TIMANGHÚRI.

bun·sód *png* **1:** pagpapalutang at paglulunsad ng sasakyang dagat **2:** pagsisimula ng isang gawain o pagdiriwang *Cf* LUNSAD.

bun·sól *png* **1:** pagkawala ng ulirat **2:** kulam; gaway **3:** takot na muling ga-win ang isang bagay.

bun·su·ná·ran *png Mit* [*Hil*] : bakood sa mataas na bundok, pinaniniwalaang tinitirhan ng mga diwata.

bun·su·wang *png* [*Tau*] : ágos.

bun·tá *png* [*Seb*] : putahe ng aliging inipon sa talukab ng alimango.

bún·tag *png* [*Seb*] : umaga.

bun·tál *png* **1:** pino at maputing himaymáy mula sa bule at ginagamit sa paggawa ng sombréro **2:** [*Bik Kap Pan Tag*] suntok o bigwás.

bun·ta·là *png Asn* **1:** planeta[2] **2:** kometa.

bunting (bán·ting) *png* [*Ing*] : bandiła, banderitas, at katulad, na karaniwang ginagawang palamuti.

bun·tís *png, pnr* : may supling o sanggol sa sinapupunan : BADÓS, BÚROD, BUSÓD, BUSÚNG, MÁBDOS, MALOKÓN, MAOGÁT, MASIKÓG.

bun·ti·yák *png* [*ST*] : palamutî o mutyâ ng aso para tumapang ito.

bun·tó *png* **1:** lundo ng bigat **2:** silakbo ng damdamin.

bún·tod *png* [*Seb*] : dalatan.

bún·tog *png Bot* [*Bik*] : parinlas.

bun·tóg *png Zoo* [*Seb*] : pugò.

bun·tóg *pnd* **bun·tu·gín, bu·mun·tóg** [*Bik*] **1:** ilubog **2:** isangkot; isapi.

bun·tók *png Zoo* [*Pan*] : uri ng isdang alat (*Mobula diabolus*).

bun·tók-mar·tíl·yo *png Zoo* [*Kap buntok + Esp martillo*] : balabagán.

bún·tol *pnr* **1:** [*War*] mahina ang loob; duwag **2:** [*Bik*] mabagal magdesisyon o mag-isip **3:** [*Bik*] tamad.

bun·tón *png* [*Esp monton Ilk Pan Tag*] : walang ayos na pagsasama-sama ng mga bagay upang magmukhang munting bundok *Cf* TAMBÁK : PÚTONG[1], TAGBÓN.

bun·tón-bun·tón *png* [*ST*] : dagsâ.

bun·tót *png* **1:** *Zoo* dulong puwitan o paghaba ng dulong puwitan sa katawan ng isang hayop : ÍKOG **2:** anumang kahawig ng buntot ng hayop sa anyo o puwesto, gaya ng maluningning na landas ng kometa o ng puwitan ng eroplano **3:** *Zoo* bahaging nasa kabilang dulo ng ulo ng isda **4:** hulihan, pang-ibaba, o mahinang bahagi ng anuman **5:** ípus.

bun·tót-bu·wá·ya *png Bot* : palumpong (*Rotula aquatica*) na nabubuhay sa mga bató at graba, at may bungang bilugan, malaman, at may apat na buto : TAKAD .

bun·tót-da·gâ *png* : talim na bilog ang magkabilang dúlo at ginagamit na pangkinis sa loob ng hiyas na may túlos o bútas : ROUND FILE.

bun·tót-ka·pón *png Bot* **1:** uri ng pakô (*Pteris ensiformis*) na puwedeng kainin : PAKÓNG-PARANG **2:** balahibo sa buntot ng tandang na kinapon.

bun·tót-le·ón *png Bot* : halaman (genus *heliotropium* family *borage*) na may mabangong bulaklak : HIGADHIGARAN, HINLALAYÓN.

bun·tót-pa·lós *png Bot* : yerba (*Eupatorium cannabinum*) na kauri ng abaka : SINAWÁ.

bun·tót-pu·sà *png Bot* **1:** palumpong na may biluhabang dahon, pink na bulaklak, at habilog na nuwes **2:** buhok na hugis buntot sa batok.

bun·tót-tí·gre *png Bot* : uri ng hemp (*Cordyline roxburghiana*), mataba ang mga ugat, tuwid, at makapal ang dahon : ASPIÁSPI, TÍGI, DILDÍLA.

bún·toy *png Bot* [*Bik*] : parínlas.

bún·tuk *png* [*Kap*] : ulo[1].

bun·tul *pnr* [*Tau*] : tuwid na tunguhin o tindig.

bu·nú·an *png* [*War*] : baklád.

bu·nú·tan *png Zoo* : matang-baka.

bun·wé·los *png* [*Esp buñuelos*] : anuman sa sarisaring tinapay, karaniwang may lebadura at bahagyang matamis.

bun·yóg *png Zoo* [*ST*] : bubuyog.

bun·yók *png* : kakaibang paraan ng pagluluto ng kanin sa buhò.

bu·ó *png Zoo* [*Hil Seb War*] : pagong.

bu·ô *pnr* **1:** kompleto; hindi sirâ; walang kulang : BUGÓS, SIBUBUKEL, QUIP[1], TIBÚKEL, TIBUÓK **2:** solido.

bú·o-bu·án *png Zoo* [*Kap*] : buwán-buwán.

bu·ód *png* **1:** pangunahing idea : CORE, SINÓPSIS **2:** pinaikli ngunit siksik na banghay ng isang akda o saliksik : PÚKPOK, SUMÁRYO, SUMMARY.

bú·og *png* **1:** [*War*] lugà **2:** [*Seb War*] tulók.

bu·óg *pnr* **1:** lamóg; nabulok, gaya ng bungangkahoy na masyadong pinisil o pinitas nang wala sa panahon **2:** antukin; laging inaantok.

bu·ól *png* [*Bik Hil*] : sakong.

bu·o·ngón *png Bot* [*Seb*] : suhà.

bú·os *png Zoo* [*Ilk*] : hantík.

bú·ot *png* [*ST*] **1:** *Zoo* kuného **2:** *Zoo* iskuwirel **3:** *Sik* kamalayan **4:** [*Pan*] dapulak.

bu·ót *png* **1:** [*Seb*] kaalaman; kabatiran **2:** [*Seb*] pang-unawa; isip **3:** [*Seb*] nasà; pasiya **4:** [*Seb*] kagustuhan; hangad **5:** [*Seb Bik*] loob[2].

bú·ot *pnd* **bú·o·tan, mag·bú·ot, i·bú·ot** [*Bik*] **1:** asahan; hintayin **2:** atasan; utusan.

buoy (boy) *png* [*Ing*] **1:** bóya **2:** salbabida.

buoyancy (bó·yan·sí) *png* [*Ing*] : kakayahang lumutang o manatiling nakalutang.

bu·pán·da *png* [*Esp bufanda*] : panyoleta o balabal ng babae : NECKERCHIEF.

bu·pé·te *png* [*Esp bufete*] : opisina ng abogado.

bun·lót *pnd* **mag·bun·lót, i·bun·lót, bun·lu·tín, bun·lu·tán** [*ST*] : bunutin.

bunny (bá·ni) *png* [*Ing*] : tawag sa kuneho.

bu·rá *pnd* **mag·bu·rá, bu·mu·rá, bu·ra·hín** [*Esp borrar*] : mag-alis ng nakasulat, marka, o mantsa sa rabaw.

bu·rá·an *pnr* [*Hil*] : madaldal at tsismosa.

bu·rá·bor *png* [*Ilk*] **1:** pinagkakabitan ng timon **2:** gulugod ng page **3:** pambomba ng kulisap.

bu·ra·bór *png Bot* [*Ilk*] : uri ng halamang dapò (*Cibotium barometz*).

bu·ra·dór *png* [*Esp volador*] simpléng saranggola.

bú·rak *png* **1:** [*Kap Tag*] pútik; pusalì **2:** [*Bik*] bulaklak.

bu·rál *png* : umbok; relyébe.

bú·rang *png* : búlas; bulyaw; múra.

bu·rá·ngen *png* [*Ilk*] **1:** *Zoo* matandang unggoy na lalaki **2:** mabangis na hayop **3:** tao na pangit at mapaghangad ng masama sa kapuwa.

bu·ran·tíng *pnr* [*Bik War*] : bulik.

bu·ra·rá *pnr* : walang ingat sa gamit at kilos : BUSALSÁL, BULAGÁK[2].

bu·rá·rat *png* [*War*] : mga matang namamangha o nagtataka.

bu·ras·gá *png* : malakas na pahayag ng pagkadesmaya.

bu·rát *png Ana* : ulo ng uten ng lalaki.

bu·rát *pnr* **1:** galit **2:** bagot **3:** [*Bik*] lasing.

bu·ra·tsé·ro *pnr* [*Esp boracho + ero*] : lasenggo.

bu·ra·wás *png* [*War*] : sobrang pagtatae.

bú·ray *png* **1:** [*War*] natuyóng laway sa gilid o paligid ng bibig **2:** kabutihan; kagandahang loob **3:** [*Bik*] púke **4:** [*Ilk*] pamimigay.

bu·ra·yâ *pnr* [*War*] : malungkot o mapanglaw na nagpapahinga.

bu·ra·yó·ngan *png* [*Ilk*] : ehe ng kariton na yari sa kahoy.

bur·bór *png* [*Pan*] : pitas[2].

bur·bud·sil *png* [*Tal*] : papayto.

bur·búr *png Zoo* [*Ilk*] : gamúgamó.

bur·bur·tí *png Lit* [*Ilk*] : bugtóng *var* burburtiya.

bureau (byú·ro) *png* [*Ing*] **1:** kawanihan o tanggapan ng pamahalaan **2:** eskritoryo.

bureaucracy (byu·ró·kra·sí) *png* [*Ing*] : burukrasya.

bureaucrat (byú·ro·krát) *png* [*Ing*] : burukrata.

bú·rek *png Zoo* [*Ilk*] : bangkás.

burger (bér·ger) *png* [*Ing*] : pinaikling **hamburger**.

bur·gés *png Pol* [*Esp burgués*] **1:** gitnang uri sa lipunan : BOURGEOIS **2:** tao na kabilang sa uring ito : BOURGEOIS **3:** tao na ang kilos, gawi, o bihis ay nagpapakilalang galing sa nakatataas na uring panlipunan : BOURGEOIS **4:** nakatataas o maykayang uri *var* burgís : BOURGEOIS **5:** tao na batay sa pagpapahalaga sa ari-arian o propyedad ang opinyon hinggil sa politika, ekonomiya, at lipunan : BOURGEOIS.

bur·gés·ya *png* [*Esp burguesia*] **1:** uring burges : BOURGEOISIE **2:** sa teoryang Marxismo, ang uri na kasalungat ng proletaryo o uring manggagawa : BOURGEOISIE.

Búrgos, Jose (búr·gos ho·sé) *Kas* : (1837 - 1972) isa sa Gomburza, pinakabata sa tatlo, at kura paroko ng Katedral ng Maynila.

burgundy (búr·gen·dí) *png* [*Ing*] **1:** pulang alak na galing sa Burgundy **2:** katulad na alak mula sa ibang pook **3:** uri ng kulay pula na kakulay ng alak na burgundy.

bur·hí *png* [*ST*] : kataksilan.

bu·rí *png Bot* [*Bik Hil War*] : bulé.

bu·rî *png* [*Kap*] : ibig.

bu·ri·bód *png* [*Ilk*] : lugaw.

bu·ri·dék *png, pnr* [*Ilk*] : bunsó.

bú·rik *png* [*Ilk*] : lílok.

bú·rik *pnr* : bulik.

bu·ri·kák *png* : puta.

bu·ri·káw *png Zoo* [*Ilk*] : bulíg.

bu·rík-bu·rík *pnr* [*Bik*] : batik-batik, karaniwang itim at puti.

bu·ri·kì *png* : maliit na túbo ng may tulis sa dulo at ipinangkukuha ng sampol ng butil ng bigas mula sa sako.

bu·rí·ko *png Zoo* [*Esp borrico*] : naaalagaang asno : DONKEY.

bu·ríl *png* **1:** paet na pang-ukit **2:** [*War*] pambutas.

bu·ri·lá·da *png* [*Esp*] : hagod ng buril ng nag-uukit.

bu·rí·ngi *png Bot* : patani.

bu·ríng-it *png* [*Ilk*] : tuwad.

bu·rí·ngot *png Bot* [*Bik*] : parinlas.

bu·ri·ra·wán *png Zoo* [*Bik*] : malaking palós o igat.

bu·rís *png* [*Ilk Pan*] : pururot.

bu·ri·sing·káw *pnr* : walang utang na loob; hindi marunong tumanaw ng utang na loob.

bu·ris·kás *png* [*Esp brisca*] : laro sa baraha.

bu·ri·tek·ték *pnr* [*Ilk*] : may iba't ibang kulay.

bur·kí *png* [*ST*] **1:** silakbô ng damdamin **2:** burhi.

búr·lap *png* [*Ing*] : magaspang na kambas na ginagawang sako.

búr·les *png Tro* [*Ing burlesk*] : varyant ng **burlesk**.

bur·lésk *png Tro* [*Ing*] : palabas na may mapang-akit na paghuhubad ng sumasayaw *var* burlés : BURLESQUE[4].

burlesque (bur·lésk) *png* [*Ing*] **1:** *Lit* masisteng panggagagad ng dramatiko o pampanitikang akda **2:** *Tro* palabas na kauri **3:** mapangutya o mapang-uyam na pagkaseryoso **4:** *Tro* burlesk.

bur·lít *pnd* **mag·bur·lít, bur·li·tín** [*ST*] **1:** pumutok ang buslô sa bigat **2:** bitbitin ang isang bagay sa dalawang hawakan nito.

Búr·ma *png* : bansa sa timog-silangang Asia at tinatawag ngayong Myanmar.

búr·ma *png Bot* : uri ng palay.

bur·náy *png* [*Ilk*] : varyant ng **bornay**.

burner (ber·nér) *png* [*Ing*] : bahagi ng lutuan o lampara na nagbubuga ng apoy.

bú·ro *png* **1:** *Zoo* [*Esp burro*] asno **2:** [*Hil Ilk Pan Seb Tag*] paraan ng pagiimbak ng pagkain sa pamamagitan ng pagbulok sa asin, karaniwang ginagawa sa isda o hipong may kanin *Cf* ATSÁRA : HÍMOL.

bu·ró *png Bot* [*Pan*] : bulo.

bu·rò *png Zoo* : kulay puting uod na nananahan sa sugat at isda.

bu·rô-bu·sô *pnr* [*Bik*] : hambog; mayabang.

bú·rod *png* [*War*] : buntis.

bú·rog *png Med* : butlig.

bú·rok *png* : pulá ng itlog **2:** pamumula, halimbawa ng pisngi – *pnr* **na·mu·mu·rók**.

bú·rol *png* : panahon ng pagbabantay sa bangkay bago ilibing *Cf* LAMAYÁN : HAYÀ[3].

bu·ról *png* : gulód.

Bu·ró·la·kaw *png Mit* [*Hil*] : pinakamataas na diyos sa mga Panayhon na anyong agila o anyong kalabaw.

bu·rol-bu·ról *png* [*ST*] : tagortor.

bu·róng *pnr* [*Seb*] : tangá.

bu·rós *pnr* [*Seb*] : buntís.

bú·rot *pnr* : hambog; palalò.

bur·ra·rá·wit *png* [*Ilk*] : payat at tatawing-tawing na taas ng kawayan : BULÁWIT.

bur·rí·to *png* [*Mex Esp*] : tortilyang may palamang karne, bean, keso, at iba pa; karaniwang hinuhurno.

búr·sa *png Ana Zoo* : tila supot na malambot at tumutulong sa pagkilos, gaya ng nasa pagitan ng tendon at buto.

bur·sá *png* : paltos sa kasukasuan.

búr·sar *png* [*Ing*] : ingat-yaman.

bur·si·gí *png* [*Esp borcegui*] **1:** sintas ng sapatos **2:** sapatos na may sintas na mataas.

bur·sí·tis *png Med* [*Ing*] : pamamaga ng bursa.

bú·ru *png* [*Iba*] : salin[1].

bu·ru·bót *pnr* : mahinang tunog ng pagbabawas ng tao na nagtatae.

bu·ru·kin·tó *pnr* : mapanlinlang at makasarili.

bu·ru·krás·ya *png* [*Esp burocracia*] **1:** gobyernong may pamamahalang sentral : BUREAUCRACY **2:** estado o organisasyong pinamamahalaan sa ganitong paraan : BUREAUCRACY **3:** mga opisyal ng ganitong gobyerno, karaniwang mapaniil : BUREAUCRACY.

bu·ru·krá·ta *png* [*Esp burócrata*] **1:** opisyal ng burukrasya : BUREAUCRAT **2:** *Kol* manhid na administrador : BUREAUCRAT.

bu·rú·lan *png* [*ST*] : pook na pinaglalamayan.

bu·rung·ká·lan *png* [*Bik*] : varyant ng **bungkalan**.

bu·ru·wá·si *png* [*Iba*] : barò[1].

bur·yás *png Zoo* [*Ilk*] : biík.

bus (bas) *png* [*Ing*] : malaking pampasaherong sasakyan na karaniwang may takdang ruta.

bu·sá *png* **1:** sinangag o tinustang bigas o mais **2:** malakas na tinig ng mga nagtatalo o nag-aaway **3:** [*Ilk*] kulabà ng mata.

bu·sá·bos *png* [*ST*] : alípin.

bu·ság *png* [*War*] : putî.

bu·sá·gak *png* [*Seb*] : tunog ng tubig na umaapaw o bumabalong.

bu·sá·in *png Bot* [*Hil*] : hindi kalakihang punongkahoy (*Bruguiera gymnorrhiza*), mamula-mula at mula siyam hanggang sampung pares ang dahon.

bu·sák *pnd* **bu·sá·kan, mag·bu·sák** [*ST*] : dumabog.

bu·sa·kál *png* [*ST*] : pusakál.

bu·sak·sák *pnr* : punóng-punô.

bú·sal *png* : ubod na kinatitimuan ng mga nakahanay na butil ng isang puso ng mais : BUSÍL, COB.

bu·sál *png* [*Esp bozal*] : anumang inilalagay sa bunganga bilang pantakip upang hindi maibuka : BÁNGOT[1], GAG, MUZZLE.

bú·sal *pnb* [*Kap*] : gitna, kalagitnaan o sentro; ubod.

bu·sá·li *png* [*Hil*] : kakaibang kapangyarihan.

bu·sa·lí·an *png* [*Hil*] : lalaking may kakaibang kapangyarihan at may nagawang kabayanihan.

bu·sal·sál *pnr* : burara.

bu·sang·sáng *pnr* : bukadkad.

bú·sard *png Zoo* [*Ing buzzard*] : uri ng ibon (genus *Buteo*) na may malapad na pakpak : BUHÁRO.

bú·sat *png* [*Ilk*] **1:** unang pagkakataon na gawin ang anumang bagay **2:** buwenamano.

bús-aw *png Med* [*Seb War*] : balisawsáw.

Bú·saw *png* : pangkating etniko na matatagpuan sa kabundukan ng Sigay sa gitna ng Abra at Ilocos Sur.

Bu·sáw *png Mit* [*Bag*] : masamang espiritu na kumakain ng bangkay at nagdudulot ng kapahamakan sa tao.

bu·sáw *png* [*Tbo*] : espiritu.

bu·sá·wak *png* [*Hil*] : sagwak[1].

bu·sáy *png* [*Seb*] : talón[2].

bus·bós *pnd* **mag·bus·bós, bu·mus·bós, bus·bu·sín** [*Bik Hil Tag*] : magsagawa ng operasyong medikal.

bus·bós *pnr* : binutas; tinistis.

bus·bús *png* **1:** [*Kap*] bútas **2:** [*Ilk*] aksayá.

bu·se·á·dor *png* [*Esp buceador*] : búso.

bú·sel *png Bot* [*Ilk*] : búko.

bush *png* [*Ing*] : palumpong.

bushel (bú·syel) *png* [*Ing*] : sukat na kapasidad para sa mais, bungangkahoy, likido, at mga katulad.

bushido (bú·syi·dó) *png* [*Jap*] : kodigo ng karangalan at mabuting pag-uugali ng samurai.

bu·sí *png* [*Kap Tag War*] : bulé.

bu·si·gít *png* [*Ilk*] **1:** almoranas **2:** puwet.

bu·si·gít *pnr* [*Ilk*] : sirâ o may pilat.

bu·sik·sík *pnr* **1:** siksik at punóng-punô **2:** maliit at matipuno.

bú·sil *png Bot* **1:** tigás o ubod ng punongkahoy **2:** busal, karaniwan ng mais.

bu·sí·lag *pnr* [*ST*] : busilak.

bu·sí·lak *pnr* [*Kap Tag*] : dalisay at makináng na kaputian : SÍLAK, NAPUSAKSÁK, KIRLÁP, MALINLÒ.

bu·sí·lig *png Ana* [*Bik Tag*] : puting bahagi ng mata.

bu·sí·na *png Mek* [*Esp bocina*] : kasangkapang pansasakyan na pinatutunog bilang hudyat o babalâ : PÓTPOT[1].

bu·sí·nag *png Bot* [*Ilk*] : hagímit.

business (bís·nes) *png* [*Ing*] **1:** regular na trabaho o hanapbuhay **2:** negosyo **3:** bagay na kailangang asikasuhin **4:** pangangalakal, relasyon, o kasunduang komersiyal.

bú·sing *png Mek* [*Ing bushing*] : kaskilyo.

bu·si·sáw *png Med* [*Seb Pan*] : balisawsaw.

bu·si·sì *png* **1:** [*Kap Tag*] kabagalan sanhi ng labis na atensiyon **2:** *Ana* lambi ng balát sa uten **3:** salsál.

bu·sí·yaw *png* [*Bik*] : sakit sa pag-ihi.

bu·si·yáw *png Med* [*Bik*] : balisawsaw.

bus·ká *png* : tudyo; pang-iinis – *pnd* **mam·bus·ká, bus·ka·hín, i·pa·bus·ká** *pnr* **ma·pam·bus·ká**.

bus·kág *png, pnr* [*Pan*] : bukadkád.

bus·ka·pi·yé *png* [*Esp buscapie*] : uri ng paputok na tumatalbog-talbog kapag sinindihan kaya parang nanghahabol *Cf* WÁTUSI.

bús·kay *png* [*Bik War*] : sigáy.

bus·lít *png* Zoo [*Kay Tag Pan*] : kundilát.

bus·lô *png* : basket na makipot ang bibig, maaaring masinsin o maluwang ang pagkakalalá at may takip, karaniwang sisidlan ng húling isdâ : HALUGHÚGAN.

bus·lóg *pnr* **1:** nakakasa **2:** luwâ; uslî **3:** tangá; hangál.

bus·ló·gin *pnr* [*ST*] : naliligaw ng landas.

bus·lót *png* : biyak o sirà sa sahig : SILÁT.

bus·nî *pnr* [*Kap*] : bukás.

bú·so *png* [*Esp buzo*] **1:** maninisid : BUSEADÓR **2:** tao na sumisisid at humihinga sa pamamagitan ng dalang tangke ng oxygen o tubong mula sa ibabaw ng tubig.

bu·sód *png, pnr* [*War*] : buntis.

bú·sog *png* **1:** makunat na piraso ng kahoy at katulad na binaluktot sa pamamagitan ng isang piraso ng katad o nylon na maigting na nakatali sa magkabilang dulo nito *Cf* PALASÓ : BOW, PÁNA **2:** [*Seb*] balantók **3:** [*Bik Seb Tag*] arko.

bu·sóg *pnr* [*Hil Seb Tag War*] : nasiyahan sa pagkain; kumain nang sapat *Cf* BUNDÁT : FULL[2].

bu·só·gan *png Bot* [*ST*] : uri ng saging.

bus-ók *pnd* **ma·bus-ók, i·bus-ók, bus-u·kín** [*ST*] : siklot-siklutin.

bús-ok *pnr* [*Seb*] : malaman; mabulas; maskulado.

bu·sól *png* **1:** seradura **2:** matigas na bagay sa ilalim ng higit na malambot na rabaw *var* bus-ol.

bu·sól *pnd* **bu·su·lín, bu·mú·sol, mag·bu·sól** [*Bik*] : itulak.

bu·só·lan *png* [*ST*] : susi.

bu·són *png* [*Esp buzón*] : kahon sa harap ng bahay o sa bangketa para paghulugan ng koreo.

bú·song *png* **1:** walang utang na loob **2:** *Ana* [*Hil*] puson **3:** [*Ilk*] kondenado.

bu·song-bú·song *png* [*ST*] : koronang ginto na ginagamit ng katalonan.

bu·só·ran *png* [*Ilk*] : batangan ng mga soléras ng sahíg.

bust (bast) *png* [*Ing*] **1:** dibdib o suso ng babae **2:** sirkumperensiya ng katawan ng babae sa bahaging dibdib **3:** bústo.

bus·tén *pnd* **mag·bus·tén, bus·te·nán** [*Kap*] : pabayaan o hayaan.

bús·to *png* [*Esp*] : eskultura ng ulo, balikat, at dibdib ng tao : BUST.

bú·sung *png* [*Kap*] : pamamaga ng puson sanhi ng hindi regular na pagreregla.

bu·sung *png* [*Tau*] **1:** parusa, kaparusahan, o pagpaparusa **2:** sumpà o pagsumpâ.

bu·súng *png, pnr* [*Hil*] : buntis.

bu·su·wáng *pnr* [*ST*] : natusok ng pakò sa paa.

bus·wág *png* [*Bik Seb*] : putók[3].

bús·wang *png* [*Bik*] : barbílya.

but *png* : tunog ng hanging nakawala mula sa pagkakulong.

but (bat) *pnt* [*Ing*] : ngunit.

bú·ta *png Bot* [*Kap Tag*] : punongkahoy (*Excoecaria agallocha*) na tumataas nang 8 m, nabubuhay sa tubig alat, at may nakalalasong dagta : ALIPATÁ, BUTA-BUTA, LIPATANG-BUHÁY.

bu·tá *png* **1:** [*Bik Seb War*] bulág **2:** [*Pan*] ampaw.

bu·tá·da *png* [*Esp botar + ada*] : pagbubunsod ng bagong gawang sasakyang dagat.

bu·tá·do *pnr* [*Esp botar +ado*] : pinawalan sa parang para manginain, gaya ng kalabaw at ibang hayop na kumakain ng damo.

bu·tág·tok *png* [*War*] : butó ng gulugód.

bú·ta·ka *png* [*Esp butaca*] **1:** upuang may patungan ng braso **2:** pang-ibabang mga hanay ng upuan sa teatro o tanghalan *Cf* PÁLKO : ORKESTRA.

bu·ta·kál *png* **1:** [*Kap*] halimaw **2:** [*Hil Seb War*] barako[2,3].

bu·tál *png* : sa pagbibilang, gaya ng salapi, ang labis sa isang takdang dami.

bu·tá·law *png Bot* [*Iva Seb Tag War*] : dangkálan.

bu·tá·lid *pnr* : nabulid.

bu·tan·díng *png Zoo* : pating (*Rincodon typus*) na lumalaki nang 11-15 m at itinuturing na pinakamalaking pating sa buong mundo *var* putanding *Cf* WHALE SHARK.

bu·táng *png* [*Hil Seb War*] : bagay[1].

bu·tang-bú·tang *png* [*Seb*] : maling bintang.

bu·tár·ga *png* [*Esp*] : maluwang na kasuotang pang-ibaba *Cf* PANTALÓN.

bú·tas *png* **1:** isang lagusan patagos o patungo sa loob **2:** bahaging may nawawala o kulang **3:** mabigat na pagkalitha, *hal* butas sa butas : HOLE[1], LUHÔ – *pnd* **mag·bú·tas, bu·tá·sin, bu·tá·san, i·pam·bú·tas.**

bu·tás *pnr* : may bútas.

bú·tat *png Bot* [*ST*] : punongkahoy na may bungang katulad ng balimbing ngunit hindi nakakain.

bu·ta·tâ *pnr* **1:** sa blackjack at ibang katulad na sugal, walang puntos **2:** barado.

bú·taw *png* **1:** halagang kailangang regular na bayaran, lalo na sa pangkat o samahang kinasasaniban : DUES **2:** bayarín : DUES **3:** sa pusoy, barahang walang maipapareha.

bu·tá·yong *png Bot* [*Ilk Pan*] : takupis ng ikmo o ng niyóg.

but·bót *png* **1:** masusing pagsisiyasat at paghalughog ng mga sisidlan, bungkos, at katulad **2:** [*Bik*] butingting **3:** bulà **4:** huni ng kuwago at bahaw **5:** *Zoo* [*Bik*] **a** paniki **b** kuwago.

but·bút ku·wáw *png Zoo* [*Bik*] : kuwago.

butcher (bút·ser) *png* [*Ing*] **1:** tao na nagbebenta ng karne **2:** matadéro.

bu·té·te *png* **1:** *Zoo* uri ng nakalalasong isda (*Tetodron lunaris*) **2:** *Bot* yerba (*Cleome spinosa*) na mabalahibo.

bu·te·tè *png Zoo* : yugto ng buhay ng palaka kapag wala pa itong paa at tila isdang may malaking tiyan : ULOULO.

bu·te·tè *pnr Kol* : may malaking tiyan o puson.

bú·ti *png* **1:** kagandahang loob **2:** bentaha.

bu·tí *png Med* [*Hil Seb*] : bulutong.

bu·tíg *png* [*Ilk Tag*] : kulugó.

bú·tig *png* : bulà.

bu·ti·gón *png* [*Hil*] : buhól.

bu·tí·gon *pnr* [*Hil*] **1:** bulastóg **2:** sinungaling.

bú·tik *png* [*ST*] : kalamnan ng bintî.

Bu·ti·ka·lâl *pdd* [*Kap*] : Bulagâ!

bu·ti·kán *png Zoo* [*ST*] : manok na may iba-ibang kúlay *Cf* BULIK.

bu·tí·kas *png* [*ST*] : tumutúbo na pálay.

bu·tík-bu·tík *png* [*ST*] : paghahalo ng iba't ibang kúlay *Cf* BATIK-BATIK.

bu·ti·kî *png Zoo* : maliit na reptil (family *Squamata*) na karaniwang matatagpuan sa loob ng bahay : ALULÚT, LIZARD, LUPÍSAK, SALTÉK, TABÍLI, TAGÉTEK, TAGUTÒ, TALUTÛ, TIKÎ.

bu·tik·kí *png Zoo* : sígay.

bu·tik·tík *pnr* [*Ilk Tag*] : punong-punô; busiksik.

bu·tí·kul *png* [*Tau*] : pamamaga o búkol.

bú·til *png* [*Kap Ilk Pan Tag*] **1:** *Bot* maliit at matigas na buto ng halamang gaya ng mais, palay, at trigo : KAMÍL[3] **2:** anumang maliit at matigas na partikulo, gaya ng buhangin, ginto, paminta, at katulad **3:** pinakamaliit na posibleng laki o dami ng isang bagay **4:** abaloryo, karaniwan ng rosaryo at kuwintas **5:** *Med* pildoras.

bu·tí·law *png Zoo* [*ST*] : malaking butetè.

bu·ting·gâ *pnr* [*Tau*] : matabang-mataba.

bu·ting·gán *png Bot* : ilahas na kamatis (*Lycopersicum esculentum*).

bu·ting·tíng *png* [*Bik Kap Ilk Pan War Tag*] : labis na pagbusisi sa mga hindi mahalagang detalye.

bu·tit *png* [*Ifu*] : malaking basket na hugis banga, gawa sa mga patpat na silat-silat, at ginagamit na sisidlan sa panghuhuli ng bálang : IWUS.

bu·tít *png* **1:** [*Ilk*] bubuwit **2:** *Kol* bintî.

bu·tí·tos *png* [*Esp botitos*] : varyant ng **botitos**.

bút·kon *png* [*Hil*] : bísig.

bút·law *png* [*War*] : págod o kapaguran.

but·líg *png Med* [*Bik Kap Ilk Tag*] : maliit at namumulang umbok sa balát : BITUGBITOG, GUTÛ.

bút·log *pnr* [*Hil Seb*] : malaki ang mata.

but·lóg *pnr* [*Bik*] : malaki at usling mata.

but·ngá *pnr* [*War*] : gitnâ; úbod.

bút-o *png* [*ST*] : pinagbabatayan ng tahilan.

bu·tó *png* **1:** *Zoo* estruktura na bumubuo sa kalansay ng vertebrate : WESO, BONE, BÚTUL, TÚL-AN, TULÁNG, PUKÉL, TÓLAN, BUKÓG, TÚLAN **2:** *Ana* matigas at panghugpong na tissue na tigib sa calcium, phosphate, at iba pang mineral : WESO, BONE, BÚTUL, TÚL-AN, TULÁNG, PUKÉL, TÓLAN, BUKÓG, TÚLAN **3:** *Bot* binhí **4:** semilya.

bu·tò *png* **1:** pakong kahoy o patpat; matulis na kahoy na pantusok sa lupa : ÁSAK[3], TARÚGO, TALÁSOK **2:** [*Bik Hil Tag*] uten **3:** [*Seb*] puke.

bu·tô *png* [*War*] : kinapong baboy.

bú·tod *png* [*Hil Seb*] : kábag[1].

bu·tód *png* **1:** [*Bik War*] bilasâ **2:** malaking tiyan **3:** *Med* [*Hil Seb*] kábag[1].

bu·tóg *png Ana* [*Bik*] : pantog.

bu·tóg *pnd* **bu·tu·gín, bu·mu·tóg, mag·bu·tóg** [*Bik*] : papintugin; palobuhin.

bu·tóg *pnr* : mayabang; hindi nagsasabi ng totoo.

bu·to·hán *png* [*ST*] : kaning hilaw na walang timpla.

bu·to·kán *png* [*ST*] : kubo o pook na pinagtatagpuan at pinagtitipunan ng mga tao sa bukid.

bu·tól *png* [*Ilk*] **1:** umbok sa rabáw na nagdudulot ng pagkawala ng kinis **2:** buhol ng lúbid o sinulid **3:** nakaumbok na bahagi ng talampákan ng manok **4:** [*Bik*] pantal.

bút-ol *png* [*War*] : lalamunan.

bu·tó·lan *png Bot* [*ST*] : bunga ng punongkahoy na tinatawag na suyak daga.

bu·tol-bu·tól *png* [*ST*] : gatol-gatol.

bu·tón *png* [*Esp boton*] : varyant ng **boton**.

bu·tó·nes *png* [*Esp boton + es*] : maliit na disk na itinatahi sa damit upang maging pansara nito sa pamamagitan ng pagsusuot sa butas : BOTON[1], BUTTON[1], PÁTUNG.

bú·tong *png Bot* : varyant ng **botong**.

bu·tóng *png* [*Hil Seb War*] : buko[2].

bú·tong-bú·tong *png* [*Hil*] : makunat na kendi na gawa sa arnibal at gatâ.

bu·to·tó *png* [*ST*] : palayaw sa bunsô.

bú·toy *png* [*Seb*] : bútol.

bu·tóy *png* [*Ilk*] : kalamnán ng bintî.

bút·se *png* : matamis na munggo, binalot sa manipis na masa, at pinirito *var* bútse-bútse, bútsi, bitsó-bitsó.

but·sé *png* [*Esp buche*] : balumbalunan.

bút·sid *png Bot* [*Iva*] : kugon.

butter (bá·ter) *png* [*Ing*] : substance na gawa sa binating krema, mapusyaw na dilaw ang kulay, nakakain, at lasang matabang : BÁTER.

butterfly (bá·ter·fláy) *png* [*Ing*] : paruparó.

button (bó·ton) *png* [*Ing*] **1:** butones **2:** boton[2].

buttress (bát·res) *png Ark* [*Ing*] : kontrapuwerte.

bút·tu *png* [*Iba*] : tae.

bu·tù *png* [*Kap*] : uten.

Bu·tú·an *png* : lungsod sa Agusan del Norte at kabesera ng lalawigan.

bu·tú·an *png Bot* : uri ng saging (*Musa errans*) na may maraming butó ang bunga : BALÁYANG[5], VULLUNGÁN.

Bu·tu·á·non *png* : pangkating etniko na matatagpuan sa Agusan : LAPAKNON.

bu·tó-bu·to·né·san *png Bot* : halamang-damo (*Eupherbia pilulifera*] na mabalahibo, taunan kung tumubò, at bilog at pula ang maliliit na bulaklak : GATÁS-GATÁS.

bu·tu·kán *png* [*ST*] : tindahan; basar.

bú·tul *png Bot* [*Kap*] : butó.

bú·tus *png Bot* : batikulíng.

bu·tú·wa *pnr* [*ST*] : napalitan.

but·wâ *png* [*Tsi*] : pagsagip mula sa ilalim ng tubig.

bút·yog *pnr* [*Hil Seb Pan Tag*] : malaki ang tiyan *var* bótyok.

bu·ú·kan *png* [*ST*] : tandang na may lambî.

bu·út *png Zoo* [*Ilk*] : daga (*Carpomys phaerus*) na maliit ang mukha, makapal at manilaw-nilaw ang balahibo, at mahilig manirahan sa mga punongkahoy.

bu·wá *png Bot* [*Ilk Pan*] : búnga[4].

bu·wà *png* **1:** [*Bik Hil Seb War Tag*] pagbabâ ng uterus mula sa normal nitong posisyon **2:** [*War*] kasinungalingan o pagsisinungaling.

bu·wâ *png Bot* : tumbóng[2].

bu·wá·an *png* [*Seb*] : dúyan.

bu·wa bak·kal *png Mus* [*Sma*] : musikang kulintang : BUWA BUD, BUWA DIPA, BUWA PUKKA PUKKA.

bu·wa bud *png Mus* [*Sma*] : buwa bakkal.

bu·wa·bu·wa *png Mus* [*Mnb*] : oyáyi.

bu·wa di·pa *png Mus* [*Sma*] : buwa bakkal.

bú·wag *pnd* **bu·mú·wag, mag·bú·wag** [*ST*] : bunutin ang punongkahoy.

bu·wág *png* [*Pan*] : lamon.

bu·wág *pnd* **ma·bu·wág, bu·wa·gín, i·pa·bu·wág 1:** wasakin, kung gusali at katulad **2:** pawalan ng bisa, kung batas o utos **3:** patayin o lansagin, kung samahan, pamahalaan, o katulad.

bu·wá·gan *png Zoo* [*Seb*] : bangayngáy.

bu·wá·han *png* [*Tau*] **1:** duyan **2:** *Mus* isa sa mga gong na duahan **3:** *Bot* [*Seb*] lansones-bundok.

bu·wák *png* [*Kap*] : buhok *var* buák.

bu·wá·kaw *pnr* [*Ilk*] : maramot at mayabang.

bú·wal *png* **1:** [*ST*] masa ng asin, arina, lupa, at iba pang katulad **2:** [*Tau*] manipis na tela.

bu·wál *pnr* : natumbá at napahiga.

bu·wán *png* **1:** anuman sa labindalawang bahagi ng taon : MONTH **2:** panahong binubuo ng apat na linggo o tatlumpung araw : MONTH **3:** lawás pangkalawakan na natural satellite ng daigdig at 3476 km ang diyametro : MOON, LÚNA.

bu·wán-bu·wán *png Zoo* [*Mrw Sml Tag Tau*] : isdang alat o tabang (*Megalops cyprinoides*) na malaki ang bunganga at mga kaliskis.

bú·wan-bú·wan *png Zoo* [*ST*] **:** isda na katulad ng bangus kapag maliit pa.

bu·wáng *png* [*ST*] **1:** pagtaob, tulad ng bangka o kalderong nakasalang **2:** baliw **3:** palabà.

bu·wá·on *png* [*War*] **:** sinungaling.

bu·wa puk·ka puk·ka *png Mus* [*Sma*] **:** buwa bakkal.

bu·wáw *pnr* **:** hungkong; walang laman; hungkag.

bú·way *png* **:** hinà; kawalang katatagan.

bu·wá·ya *png Zoo* [*Bik Kap Hil Ilk Iva Mrw Seb Tag War*] **1:** reptil (genus *Crocodylus*) na naninirahan sa tubigan at latían *var* vuwáya **:** CROCODILE, DÁPI, DAPÙ, KROKODÍLYO, VÁYA **2:** suwitik; mandarayà; manlilinlang.

bu·wék *png* [*Pan*] **:** buhok.

bu·wé·lo *png* [*Esp vuelo*] **1:** paghahanda para sa dagdag na lakas at bilis **2:** salyá; imbulog **3:** galaw o kilos, gaya ng paglipad, at pagtakbo nang mabilis.

bu·wél·ta *png* [*Esp vuelta*] **1:** pagbalik **2:** pagliko, gaya ng sa trapiko **3:** pagbaligtad, pagtihayá, o pagtaob.

bu·wé·na·má·no *png* [*Esp buena mano*] **:** unang-unang benta **:** BUSÁT.

bu·wé·nas *png* [*Esp buena + s*] **:** magandang kapalaran **:** GÁLAS, SUWÉRTE.

bú·weng *png Bot* [*Kap*] **:** dáraw.

Bu·wé·no! *pdd* [*Esp bueno*] **:** Mabuti! Magalíng!

bu·wér *png* [*Pan*] **:** buhangin.

bu·wéy *png Zoo* [*Esp buey*] **:** lalaking báka o tóro.

bu·wíg *png* **:** kumpol ng mga bunga, tulad ng bunga ng saging at lansones **:** BÚLIG, BULI, MUNIL, OLIG.

bu·wík *png* **:** biik.

bu·wíng·git *png* [*Seb*] **:** kulitì.

bu·wís *png* [*Kap Iba Ilk Pan Tag*] **1:** tax **2:** bahagi; parte sa ani.

bu·wí·sit *pnr* [*Tsi*] **1:** málas **2:** nakayayamot; nakagagalit.

bu·wí·tre *png Zoo* [*Esp buitre*] **:** malaking ibon (family *Accipitridae*) na karaniwang walang balahibo ang leeg at ulo at kumakain ng patay na hayop **:** VULTURE **2:** ibon (family *Cathartidae*) na kahawig nito.

bú·wo *png Bot* [*ST*] **:** buho.

bú·won-sí·na *png Bot* [*ST*] **:** uri ng kawayan.

bú·wor *png* [*ST*] **:** likod ng patalim at punyal.

buy (bay) *pnd* [*Ing*] **:** bumili.

bu·yá *pnd* **bu·yá·hin, mag·bu·yá** [*Seb*] **:** magkasundo ang mga magulang para sa takdang pagpapakasal ng kanilang mga anak.

bu·yà *png* **1:** kasiyahan; pagiging kontento *Cf* PABÚYA **2:** saganà **3:** tirahan ng isda na gawa sa yantok, dahon ng niyog, at kawayan.

bu·yâ *png Tro* [*Man*] **:** ritwal sa panggagamot.

bu·yá·bus *png* [*ST*] **:** busábos.

bú·yag *png Bot* [*ST*] **:** punongkahoy na tulad ng lemon.

bu·yá·gan *png* [*Seb*] **:** mangkukulam na bumabati sa kagandahan at kalusugan tuwing Biyernes, at nagdudulot ng iba't ibang karamdaman.

bu·yag·yág *png* **1:** buhaghág[2] **2:** [*Bik Hil Seb*] siwálat.

bu·yag·yág *pnd* **i·bu·yag·yág, bu·yag·ya·gín, mag·bu·yag·yág** [*ST*] **:** ipakita; ibunyag.

bu·yák *pnr* **:** saklaw ang lahat; ganáp.

bú·yan *png* [*Tau*] **:** kawan.

bú·yan-bú·yan *png Zoo* [*Seb*] **:** buwánbuwán.

bu·yang·yáng *pnr* **:** nakalantad at walang proteksiyon.

bu·yan·yán *pnr* [*ST*] **:** uslî ang tiyan.

bu·ya·síng *png Zoo* [*ST*] **:** uri ng maliliit na bubúyog.

búy·boy *png* [*Pan Seb*] **:** sumbat.

buy·bóy *png* [*Ilk Pan*] **1:** usbóng ng tubó, tambo, at iba pa **2:** damo na magaspang, pinatutuyo, at ginagawang walís **3:** panghuli ng isda na gawa sa kawáyan.

buy·búy *png Bot* [*ST*] **:** uri ng malaking punongkahoy.

bu·yé *png* [*Kap*] **:** buhay[1] *var* biyé.

buyer (bá·yer) *png* [*Ing*] **:** mámimíli.

buy-ó *png* [*ST*] **:** butó.

bú·yo *png Zoo* [*Bik Mrw Sml Tag Tau Seb*] **:** martinikó.

bu·yò *png* **1:** hikayat; yakag **:** IMBOYÓ, KUYÚKUY **2:** *Bot* [*Bik Hil Seb War Tag*] **:** ikmó.

bu·yó *pnd* **ma·bu·yó, i·bu·yó, bu·yu·hín** [*Hil Seb Tag*] **:** malamuyot; lamuyutin; akitin; maakit – *pnr* **na·bu·yó.**

bu·yo-bun·tó *png* [*ST*] **:** ihip ng hangin.

buy-od *pnr* [*Seb*] **:** lugpo.

bu·yód *png Zoo* [*Bik*] **:** uláng.

bú·yog *png Zoo* [*ST*] **:** kawan o kalipumpon ng bubuyog.

bu·yóg *png* **1:** [*Pan*] bangâ **2:** [*Hil*] *Zoo* bubúyog **3:** *Zoo* [*Seb*] pukyót.

bú·yog *pnd* **mag·bú·yog, i·bú·yog, bu·yú·gin** [*ST*] **:** ilayo o ihagis ang isang bagay.

bú·yok *png Bot* [*Seb*] **:** ikmó.

bú·yok *png* **1:** lipon ng mga tao **2:** look ng isang pook.

bú·yok *pnd* **bu·mú·yok, i·bú·yok** [*Hil*] **1:** yumuko; gumawa ng hugis arko **2:** pilitin.

bu·yok-bu·yók *png Bot* **:** baging (*Heterostema cuspidatum*) na payat, madagta, at makinis ang dahon, at mabalahibo ang lilang bulaklak **:** SAMBARTOLOMÉ.

búy-on *png* [*Hil Seb*] **:** tabâ sa tiyan o bilbil.

bu·yón *png* **1:** [*Ilk*] panghuhula **2:** *Bot* [*Hil Seb War*] kahoy-dalaga.

bú·yong *png* [*War*] **:** luslós, pamamaga ng bayág.

buy-óng *png* [*Ilk*] **:** malaking tiyan.

bú·yong *pnd* **mag·bú·yong, i·bú·yong, bu·yó·ngin** [*Hil*] **:** magpaikot-ikot **:** TÍYOG.

bu·yóng *pnd* **mag·bu·yóng, i·bu·yóng** [*ST*] **:** guluhin.

bú·yot *png* [*Seb*] **:** bayóng.

bu·yót *png* [*War*] **:** bayóng.

bú·yot *pnd* **bu·mú·yot, bu·yú·tan, i·bú·yot** [*Hil*] **:** hawakan nang mahigpit.

bú·yoy *pnr* [*Hil*] **:** ignorante, hindi nakapag-aral **:** BUKISKÍS.

bú·yung *png Ana* [*Tau*] **:** bayág.

bu·yú·ngaw *png Zoo* [*Bik War*] **:** bangyáw.

Bu·yung Pa·u·ba·ri *png Mit* **:** mortal na asawa ni Alunsina at ama ni Labaw Donggon.

buzz (baz) *png* [*Ing*] **1:** hugong ng bubuyog **2:** tunog ng buzzer **3:** bulong **4:** tawag sa telepono.

buzzard (buzárd) [*Ing*] **1:** *Zoo* uri ng ibon (genus *Buteo*) na may malapad na pakpak **:** BUHÁRO **2:** *Zoo* uri ng buwitre (family *Cathartidae*) **:** BUHÁRO.

buzzer (báz·er) *png* [*Ing buzz + er*] **1:** matinis at malakas na tunog mula sa elektrikal na aparato **2:** ang aparato mismo.

bwá·na (bwa·na) *png* [*Ing*] **:** master; sir; ginoo.

bye (bay) *png* [*Ing*] **1:** paalam **2:** *Isp* pag-abante sa susunod na round dahil walang kalaban **3:** *Isp* sa golf, isa

o higit pang butas na nalalabi sa tapos nang laro.

by-law (bay·lo) *png* [*Ing*] **:** tuntunin na binuo ng lokal na autoridad o korporasyon para sa nasasakupan o mga kasapi.

by line (bay·layn) *png* [*Ing*] **:** pangalan ng sumulat ng akda sa pahayagan, magasin, at iba pang lathalain.

bypass (báy·pas) *png* [*Ing*] **1:** kalsadang paikot sa bayan o sentro nito na nagsisilbing alternatibong rutang daanan ng trapiko **2:** sekundaryong daanan o túbo na dinadaluyan kapag sarado o barado ang pangunahing daluyan **3:** *Med* alternatibong daluyan ng dugo kapag inooperahan ang puso.

bypass (báy·pas) *pnd* [*Ing*] **:** iwasan o lampasan; ikutan.

byte (bayt) *png Com* [*Ing*] **:** pangkat ng dalawahang mga bilang na karaniwang walo, pinaaandar bilang isang yunit.

Cc

C,c 1: ikatlong titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **si 2:** ikatlo sa isang serye o pangkat **3:** *Mus* **a** unang nota o tono ng diyatonikong eskala ng C major **b** eskala o key na nakabatay sa nota o tónong ito **4:** pasulat o palimbag na representasyon ng *C* o *c* **5:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *C* o *c.*

C (si) [*Ing*] **1:** *Com* tawag sa isang wika ng program **2:** pamilang na Romano para sa 100.

C, daglat (si) [*Ing*] **1:** Cape **2:** Celsius; Centigrade.

C, symbol (si) [*Ing*] **1:** *Kem* carbon **2:** copyright **3:** coulomb **4:** capacitance.

c, daglat (si) [*Ing*] **1:** century **2:** chapter **3:** cent **4:** cold **5:** circa.

c, symbol (si) [*Ing*] *Pis* **:** bilis ng liwanag sa vacuum.

C-4 *png Bot* **:** uri ng palay na produkto ng eksperimentong isinagawa ng IRRI.

C-8 *png Bot* **:** uri ng palay na produkto ng eksperimentong isinagawa ng IRRI.

C-10 *png Bot* **:** uri ng palay na produkto ng eksperimentong isinagawa ng IRRI.

Ca, symbol (sí·ey) *Kem* [*Ing*] **:** calcium.

ca, daglat (si ey) [*Ing*] **:** circa.

cab (kab) *png* [*Ing*] **1:** daglat ng cabriolet; kompartamento ng drayber sa tren, crane, at mga katulad **2:** taksi.

cabal (ká·bal) *png* [*Ing*] **1:** pangkat na may lihim na pakana laban sa isang pamahalaan o tao na nasa kapangyarihan **2:** pakana ng naturang pangkatin.

cabana (ka·bá·na) *png* [*Ing*] **:** kabánya.

cabaña (ka·bán·ya) *png* [*Esp*] **:** kabánya.

Cabanatuan (ka·ba·na·tú·an) *png* **:** lungsod sa Nueva Ecija.

cabaret (ká·ba·réy) *png* [*Fre*] **:** kabaret.

Cabarroguis (ka·ba·ró·gis) *png* **:** kabesera ng Quirino.

cabbage (ká·beyds) *png* [*Ing*] **:** repolyo.

cabbala (káb·a·lá) *png* [*Ing Heb kabballa*] **1:** sa sinaunang tradisyong Hudyo, ang mistikal na interpretasyon ng Bibliya *var* cabala **2:** doktrinang esoteriko.

cabildo (ka·bíl·do) *png* [*Esp*] **:** noong panahon ng Espanyol, lupon ng mga opisyal ng lungsod *Cf* SANGGUNIANG PANLUNGSOD.

cabin (káb·in, ká·bin) *png* [*Ing*] **1:** maliit na silungan o bahay na karaniwang yari sa kahoy **:** KABIN **2:** silid o bahagi ng silid para sa pasahero o tauhan ng sasakyang panghimpapawid o pandagat **3:** natatakpang lalagyan ng kargada sa sasakyang panghimpapawid **:** KABIN.

cabin boy (ká·bin boy) *png* [*Ing*] **:** tagasilbi sa mga pasahero ng bapor.

cabinet (ká·bi·nét) *png* [*Ing*] **1:** *Pol* gabinete **2:** kabinet.

cable (kéy·bol) *png* [*Ing*] **1:** kable **2:** kablegrama **3:** cable TV.

cable car (kéy·bol kár) *png* [*Ing*] **:** kablekotse.

cablegram (kéy·bol·grám) *png* [*Ing*] **:** kablegrama.

cable TV (kéy·bol tí·vi) *png* [*Ing*] **:** sistema ng paghahatid ng programang pantelebisyon sa pamamagitan ng cable.

Cabo de Buena Esperanza (ká·bo de bu·é·na es·pe·rán·za) *png Heo* [*Esp*] **:** Tangos Buena Esperanza.

cabo de vara (ká·bo de vá·ra) *png* [*Esp*] **:** bastonero *var* kábo.

caboodle (ka·bú·del) *png* [*Ing kit and boodle*] **:** ang kabuuan; pangkat.

caboose (ka·bús) *png* [*Ing*] **:** kusina sa barko.

cacao (ka·káw) *png* [*Esp*] **:** kakaw.

cache (kash) *png* [*Ing*] **1:** pook na taguan ng yaman, mahalagang gamit, o armas **2:** ang nakatago rito **3:** *Com* dagdag o reserbang memory.

cachexia (ka·kék·sya) *png Med* [*Ing*] **:** pangangayayat dahil sa malubhang karamdamang tulad ng kanser.

cacique (ka·sí·ke) *png* [*Esp*] **:** kasike.

cacodyl (kák·a·díl) *png Kem* [*Ing*] **:** mabaho, nakalalason, at agad lumiliyab na likido (tetramethyldiarsine), $(CH_3)_2As - As(CH_3)_2$.

cacodylate (kák·a·di·léyt) *png Kem* [*Ing*] **:** kakodilato.

cacophony (ka·kóf·o·ní) *png* [*Ing*] **:** kakoponíya.

cactus (kák·tus) *png Bot* [*Ing*] **:** káktus.

cada (ká·da) *pnr* [*Esp*] **:** kada.

cadastral survey (ka·dás·tral sár·bey) *png* [*Ing*] **:** agrimensura.

cadaver (ka·dáv·er) *png* [*Esp Ing*] **:** bangkay.

caddie (kád·i) *png* [*Ing*] **:** kádi.

cadena (ka·dé·na) *png Bat* [*Esp*] **:** sa panahon ng mga Espanyol, takdang panahon ng pagkakakulong na lagpas sampung taon.

cadence (kéy·dens) *png* **1:** indayog o ritmo **:** KADENSIYÁ **2:** bagsak ng pitch ng tinig lalo na sa hulihan ng pangungusap **:** KADENSIYÁ **3:** intonasyon **:** KADENSIYÁ **4:** *Mus* katapusan ng isang piyesang pangmusika **:** KADENSIYÁ.

cadenza (ka·dén·za) *png Mus* [*Ita*] **:** masalimuot at mahirap na bahagi para sa solong tinig o instrumento, karaniwang nasa dulo ng isang aria o pangunahing bahagi ng isang sonata o iba pang mahabang komposisyon.

cadet (ka·dét) *png* [*Ing*] **:** kadete [1,2].

cadette (key·dét) *png Mil* [*Ing*] **:** kadeteng babae; kadete[1].

Cadiz (ká·dis) *png* **:** lungsod sa Negros Occidental.

cadmium (kád·myum) *png Kem* [*Ing*] **:** metalikong element na kulay pilak

(atomic number 48, symbol **Cd**) : KÁDMIYÓ.

cadre (kád·ri) *png* [*Ing*] : kadre.

caduceus (ka·dú·si·yús) *png* [*Ing*] : kaduseo.

Caesar (sí·zar) *png* [*Ing*] **1:** titulo ng Romanong emperador **2:** isang autokrata.

caesar's salad (sí·zars sá·lad) *png* [*Ing*] : salad na nilahukan ng letsugas, langis ng oliba, katas ng lemon, nilagang itlog, at pampalasa.

caesarian (si·zár·yan) *pnr* [*Ing*] **1:** patungkol kay Caesar **2:** *Med* nanganak sa pamamagitan ng operasyon.

caesium (sí·syum) *png Kem* [*Ing*] : metalikong element na malambot, reaktibo, at kulay pilak (atomic number 55, symbol **Cs**).

caesura (sis·úr·a) *png* [*Ing*] : sesúra.

café (ka·féy) png [*Ing Fre*] **1:** kape **2:** maliit na kapihan o restoran.

cafeteria (kaf·i·tír·ya) *png* [*Ing*] : kapeteriya.

caffeine (ka·féyn) *png Kem* [*Ing*] : maputi, kristalina, at mapaklang alkaloyd $C_8H_{10}N_4O_2$ na nakukuha sa kape at tsaa.

caftan (káf·tan) *png* [*Ing*] : kaftan.

Cagayan (ka·ga·yán) *png* : lalawigan sa hilaga ng Filipinas, Rehiyon II.

Cagayan de Oro (ka·ga·yán de ó·ro) *png* : lungsod sa Misamis Oriental at kabesera ng lalawigan.

caida (ka·í·da) *png* [*Esp*] **1:** pagkalaglag o pagkadapa *var* kaída **2:** *Ark* sa bahay na bato, ang espasyo sa pagitan ng hagdan at sala, ginagamit bilang antesala : KAÍDA.

Cain (ka·ín) *png* [*Esp*] : sa Bibliya, panganay na anak ni Adan at pumatay sa kapatid na si Abel.

cake (keyk) *png* [*Ing*] : keyk.

cal, (kal) daglat *png* [*Ing*] **1:** calorie **2:** calibre.

calabash (kál·a·básh) *png Bot* [*Ing*] : punongkahoy (*Crescentia cujete*), laging lunti ang dahon, namumunga, at matatagpuan sa tropikong Amerika.

calaboose (kál·a·bús) *png* [*Ing*] : bilangguan.

caladium (ka·léy·di·yúm) *png Bot* [*Ing*] : corazon de maria.

calamar (ka·lá·mar) *png* [*Esp*] : pusit.

calamares (ka·la·má·res) *png* [*Esp calamar+es*] : isang uri ng pagluluto ng pusit.

calamine (kál·a·máyn) *png* [*Ing*] : kulay pink na pulbos mula sa pinaghalong zinc carbonate at ferric oxide at ginagamit na ungguwento.

calamity (kal·á·mi·tí) *png* [*Ing*] : kalamidad.

calando (ka·lán·do) *pnr Mus* [*Ing*] : marahan; mabagal.

Calapan (ka·la·pán) *png* : kabesera ng Oriental Mindoro.

Calbayog (kal·bá·yog) *png* : lungsod sa Western Samar.

calciferol (kal·sí·fe·ról) *png BioK* [*Ing*] : alkohol ($(C_{28}H_{43})H$) na natutunaw sa taba, kristalina, at matatagpuan sa gatas, langis mula sa atay ng isda, at katulad; nalilikha mula sa ultrabiyoletang iradyasyon ng ergosterol; mabisang gamot at panlaban sa rickets at iba pang hypocalcemic na sakit.

calcification (kal·si·fi·kéy·syon) *png* [*Ing*] : pagtigas ng calcium salt at pagpalit sa calcium carbonate.

calcite (kál·sayt) *png Kem* [*Ing*] : isa sa mga karaniwang mineral, calcium carbonate, $CaCO_3$, matatagpuan sa napakaraming uri ng anyong kristalina; isang pangunahing sangkap ng limestone, marmol, at tisa.

calcium (kál·syum) *png Kem* [*Ing*] : metalikong element na malambot at abuhin (atomic number 20, symbol **Ca**) : KÁLSIYÓ.

calcium carbonate (kál·syum kár·bo·néyt) *png Kem* [*Ing*] : puti, dinatutunaw na solido at karaniwang nasa anyong tsok, apog, marmol, at mga katulad.

calculate (kál·kyu·léyt) *pnd* [*Ing*] : kalkulá.

calculation (kal·kyu·léy·syon] *png* [*Ing*] : kalkulasyón.

calculator (kál·kyu·léy·tor) *png* [*Ing*] **1:** aparatong elektroniko, ginagamit sa kalkulasyong matematiko : KALKULADÓR **2:** tao o makinang nagkakalkula : KALKULADÓR **3:** set ng mga talahanayan na ginagamit sa kalkulasyon : KALKULADÓR.

calculus (kál·kyu·lús) *png Mat* [*Lat*] : sangay ng matematika hinggil sa differentiation at integration ng mga funsiyon.

caldera (kal·dé·ra) *png Heo* [*Esp*] : kaldera.

calendar (kál·en·dár) *png* [*Ing*] : kalendáryo.

calender (kál·en·dér) *png* [*Ing*] : pamplantsa, may mga rodilyong pampakinis o pampakintab sa tela, papel, at katulad.

calesa (ka·lé·sa) *png* [*Esp*] : kalesa.

calf (kaf) *png Zoo* [*Ing*] : batang baka, elepante, balyena, at ibang katulad na hayop.

caliber (kál·i·bér) *png* [*Ing*) : kalíbre.

calibration (ka·lib·réy·syon) *png* [*Ing*] : kalibrasyon.

calicanto (ká·li·kán·to) *png* [*Esp*] : kalikanto.

calico (kál·i·kú) *png* [*Ing*] **1:** telang cotton, lalo na ang purong puti **2:** telang cotton na may disenyo.

californium (ká·li·fór·ni·yúm) *png Kem* [*Ing*] : element na transuranic (atomic number 98, symbol **Cf**).

caliper (ká·li·pér) *png* [*Ing*] : kompas na kurbado ang paa at ginagamit na pánsukat sa diyametro ng mga malanday na lawas.

caliph (ká·lif) *png* [*Ing*] : pangunahing pinunong Muslim, itinuturing na kahalili ni Muhammad, at mula sa angkan niya : KALÍPA.

calisthenics (ka·lis·té·niks) *png* [*Ing*] : magaan na ehersisyong nakapagpapasigla at nakapagpapalusog sa kalamnan at katawan : KÁLISTÉNIK.

call (kol) *pnd* [*Ing*] **1:** tumawag **2:** magyaya **3:** tumawag ng pansin **4:** tawagan sa telepono **5:** sang-ayunan; tanggapin.

calligraphy (ka·líg·ra·fí) *png* [*Ing*] : kaligrapiya.

calomel (kál·o·mél) *png Kem* [*Ing*] : puti at walang lasang pulbos na ginagamit na pampurga at pampatay na fungus : MERCUROUS CHLORIDE.

Caloocan (ka·lo·ó·kan) *png* : Kalookan.

calorie (ká·lo·rí) *png* [*Ing*] **1:** yunit sa pagsukat ng init **2:** *Psl* yunit sa pagsukat ng enerhiyang dulot ng pagkain sa katawan **3:** enerhiyang kinakailangan upang maitaas nang 1 ºC ang temperatura ng isang gramong tubig : KALORÍYA.

calorimeter (kál·o·rim·i·tér) *png* [*Ing*] : aparatong sumusukat sa kantidad ng init lalo na ng calorie.

calorimetry (kál·o·rim·i·trí) *png* [*Ing*] : kalorimetriya.

Calvary (kál·va·rí) *png* [*Ing*] : Kalbaryo.

calvary (kál·va·rí) *png* [*Ing*] : kalbaryo.

calypso (ka·líp·su) *png Mus* [*Ing*] **1:** uri ng musikang West Indies na may sabayang ritmong Afrikano **2:** awit o sayaw sa estilong ito.

calyx (ká·liks, kál·iks) *png* [*Ing*] **1:** kalis[4] **2:** anumang estrukturang hugis baso.

camarin (ka·ma·rín) *png* [*Esp*] **:** kamarin.

Camarines Norte (ka·ma·rí·nes nór·te) *png*: lalawigan sa timog silangang Luzon, Rehiyon V.

Camarines Sur (ka·ma·rí·nes sur) *png* **:** lalawigan sa timog silangang Luzon, Rehiyon V.

camaron (ka·ma·rón) *png Zoo* [*Esp*] **:** hipon; sugpô.

camber (kám·ber) *png* [*Ing*] **:** matambok at nakaarkong rabaw ng kotse, kubyerta ng barko, o pakpak ng eroplano.

cambium (kám·byum) *png* [*Ing Lat*] **:** cellular na tissue ng halaman na nagpapatibay sa ugat at sanga nito.

cambric (kám·brik) *png* [*Ing*] **:** kambray.

camel (kám·el) *png* [*Ing*] **:** kamelyo: KÁMEL.

camellia (ka·míl·ya) *png Bot* [*Ing*] **:** namumulaklak na palumpong (genus *Camellia*), kabilang sa pamilya ng tsaa, at laging-lunti ang makikintab na dahon **:** KAMÉLYA.

cameo (kám·i·yú) *png* [*Ing*] **1: a** maliit na piraso ng onyx o ibang matigas na batong may ukit ang harap at iba't iba ang kulay sa likod **b** katulad na disenyo na ginagamitan ng ibang materyales **2:** maikling eksena o papel sa dula o pelikula, karaniwang ginagampanan ng kilalang artista.

camera (kám·er·á) *png* [*Ing*] **:** kamera.

Camiguin (ka·mi·gín) *png* **1:** lalawigan sa hilagang Mindanao, Rehiyon 10 **2: a** pangkating etniko na matatagpuan sa hilagang Mindanao **b** tawag sa wika nito.

camino (ka·mí·no) *png* [*Esp*] **1:** kalsada; daan **2:** ruta **3:** biyahe; paglalakbay.

camisole (kám·i·sól) *png* [*Ing*] **:** kamisola; kamison.

camouflage (ká·mu·fláds) *png* [*Ing*] **1:** kulay ng paligid na ipininta upang maging balatkayo ng sasakyan, artileriya, kampo, at kasuotan **:** CAMUFLAJE, KAMUPLÁHE **2:** uniporme ng mga sundalo **:** CAMUFLAJE, KAMUPLÁHE **3:** katulad na pagpapanggap **:** CAMUFLAJE, KAMUPLÁHE **4:** likás na kulay ng mga hayop na katulad ng paligid **:** CAMUFLAJE, KAMUPLÁHE.

camp (kamp) *png* [*Ing*] **:** kampo **:** kamp.

campaign (kam·péyn) *png* [*Ing*] **:** kampánya.

campana de vuelo (kam·pá·na de vwé·lo) *png* [*Esp*] **:** eskila.

camper (kám·per) *png* [*Ing*] **1:** tao na nagkakampo sa labas o pansamantalang nakatira sa tolda, kubo, at mga katulad **2:** malaking sasakyang de-motor na maaaring pagkampuhan sa labas ng bahay o gusali.

camphor (kám·for) *png* [*Ing*] **:** alkampor.

camping (kám·ping) *png* [*Ing*] **:** kamping.

campus (kám·pus) *png* [*Ing*] **:** kampus.

camuflaje (ka·mu·flá·he) *png* [*Esp*] **:** camouflage.

can (kan) *png* [*Ing*] **:** lata.

caña (kán·ya) *png* [*Esp*] **1:** *Mus* manipis na dila, gawa sa kahoy, kawayan, yantok, o katulad, at inilalagay sa bokilya ng ilang instrumentong hinihipan **2:** tubó.

Canaan (kéy·nan) *png* [*Ing*] **:** rehiyon na napapalibutan ng Jordan, Dagat na Patay, at Dagat Mediteraneo.

Canada (ká·na·dá) *png* [*Ing*] **:** pangaláwa sa pinakamalaking bansa sa mundo.

canal (ka·nál) *png* [*Ing*] **:** kanal.

canape (kán·a·pí) *png* [*Fre*] **:** maliit na piraso ng tinapay o keyk na may tampok na pampalasa sa ibabaw, karaniwang isinisilbi bilang pampagana.

canary (ka·nár·i) *png Zoo* [*Ing*] **:** kanaryo.

canary (ka·nár·i) *pnr* [*Ing*] **:** kanaryo.

canasta (ka·nás·ta) *png*) [*Esp*] **:** kanasta[2].

cancan (kán·kan) *png* [*Ing Fre*] **:** kankan.

cancel (kán·sel) *pnd* [*Ing*] **:** ikansela.

cancellation (kan·se·léy·syon) *png* [*Ing*] **:** pagkakansela.

Cancer (kán·ser) *png* [*Ing*] **:** Kanser.

cancer (kán·ser) *png* [*Ing*] **:** kanser.

cancerous (kán·se·rós) *pnr* [*Ing*] **:** kanseróso.

candela (kan·dí·la) *png Pis* [*Lat*] **:** yunit ng intensidad ng liwanag.

candelabrum (kan·de·lá·brum) *png* [*Lat*] **:** kandelábra.

candidacy (kan·dí·da·sí) *png* [*Ing*] **:** kandidatura.

candidate (kán·di·déyt) *png* [*Ing*] **:** kandidato.

candy (kán·di) *png* [*Ing*] **:** kendi.

cane (keyn) *png* [*Ing*] **1:** hungkag na tangkay ng malalaking damo **2:** tubó **3:** tungkod; bastón **4:** pamalong patpat.

Canlaon (kan·la·ón) *png*: lungsod sa Negros Oriental.

cannabinol (kan·á·bi·nól) *png Kem* [*Ing*] **:** kristal na phenol, may mga deribatibong aktibong substance ng cannabis.

cannabis (kán·a·bís) *png* [*Gri*] **:** marihuwana.

cannelloni (kan·nel·lú·ni) *png* [*Ita*] **:** hugis túbo o nirolyong pasta na may palamang karne o halo ng mga gulay.

cannery (ká·ne·rí) *png* [*Ing*] **:** pabrika ng pagkaing de-lata.

cannibal (kán·i·bál) *png* [*Ing*] **:** tao o hayop na kumakain ng kapuwa **:** KANIBÁL.

cannibalism (kán·i·ba·líz·em) *png* [*Ing*] **:** kanibalismo.

cannon (ká·non) *png* [*Ing*] **:** kanyón[1,2].

cannonade (ká·no·néyd) *png* [*Ing*] **:** kanyonaso.

cannula (kán·yu·lá) *png Med* [*Lat*] **:** kanula.

canoe (ka·nú) *png* [*Ing*] **:** maliit at makitid na bangkang matulis ang mga dulo **:** KANOWA.

canon *png* (kán·on) [*Ing*] **:** Kanónes.

canonical (ka·nó·ni·kál) *pnr* [*Ing*] **:** kanoniko.

canonize (ka·no·náys) *pnd* [*Ing*] **:** magkanonisa; ikanonisa.

can-opener (kan·ó·pe·nér) *png* [*Ing*] **:** abrelata.

canopy (kán·o·pí) *png* [*Ing*] **1:** talukbong na isinasabit sa itaas ng trono, kama, at katulad **2:** kalangitan **3:** silungan **4:** pinakamataas na susón ng mga dahon ng mga puno **5:** bubong **6:** talukbong ng parakayda: SINDANG.

cantabile (kan·tá·bi·léy) *png Mus* [*Ita*] **:** malamyos na estilo ng pagkanta.

cantaloupe (kán·ta·lúp) *png Bot* [*Fre*] **:** maliit at bilugan na uri ng melon at kulay dalandan ang laman.

cantata (kan·tá·ta) *png* [*Ita*] **:** maikling komposisyong pangmusika na may

solong pag-awit, karaniwang sinasaliwan ng orkestra at koro.

canteen (kan·tín) *png* [*Ing*] **:** kantina.

canthus (kán·tus) *png* [*Ing*] **:** panlabas at panloob na sulok ng mata, tagpuan ng ibaba at itaas na mga talukap.

cantilena (kan·ti·lí·na) *png Mus* [*Ita*] **:** payak at tuloy-tuloy na himig.

cantilever (kán·ti·lív·er) *png Ark* [*Ing*] **:** mahabang baras na nakausli sa dingding, nagsisilbing salalayan ng balkonahe at ibang katulad na estruktura.

canto (kán·to) *png* [*Ing*] **:** kanto[4].

canton (kán·ton, kan·tón) *png* [*Fre*] **:** kanton.

canton noodles (kán·ton nú·dels) *png* [*Ing*] **:** pansit kantón.

cantor (kan·tór) *png* [*Ing*] **:** kantór.

canula (ká·nyu·lá) *png* [*Ing*] **:** kánulá.

canvas (kán·vas) *png* [*Ing*] **:** kambas[1].

canvass (kán·vas) *pnd* [*Ing*] **1:** pumipili mula sa halimbawa *Cf* KÁLAP **:** KAMBAS[2] **2:** sa eleksiyon, magbilang ng boto **:** KAMBAS[2] **3:** sa bidding, humingi ng mga lahók **4:** sa sarbey, humingi ng opinyon **:** KAMBAS[2].

canyon (kán·yon) *png* [*Ing*] **:** malalim na bangin, karaniwang may ilog sa ibaba.

canzoneta (kán·zo·né·ta) *png* [*Ing*] **1:** awit na maikli at magaan **2:** uri ng madrigal.

cap (kap) *png* [*Ing*] **1:** sombrerong yari sa tela, karaniwang walang pardiyas, kung mayroon man, nasa harap lamang **:** SYÓRPET **2:** pantakip o pansara *Cf* TANSÁN.

capacitance (ka·pás·i·táns) *png Ele* [*Ing*] **:** kakayahang mag-ipon ng karga ng elektrisidad.

capacity (ka·pás·i·tí) *png* [*Ing*] **:** kapasidad.

cape (keyp) *png* [*Ing*] **1:** kápa **2:** *Heo* tángos.

Capella (ka·pé·la) *png Asn* [*Ing*] **:** pinakamaningning na bituin sa langit.

Cape of Good Hope (kéyp ov gúd howp) *png Heo* [*Ing*] **:** Tangos Buena Esperanza.

capias (kéy·pi·yás) *png Bat* [*Ing*] **:** nakasulat na kautusang dakpin ang tinutukoy na tao.

capillarity (káp·i·lar·í·ti) *png* [*Ing*] **1:** estado ng pagiging capillary **:** KAPILARIDÁD **2:** manipestasyon ng tensiyon sa rabaw na tumataas o umiimpis ang bahagi ng likido na dumiit sa solido.

capillary (ká·pil·lá·ri) *png Ana* **:** maliit na ugat na dinadaluyan ng dugô sa katawan ng tao **:** KAPILÁR.

capital (káp·i·tál) *png* [*Ing*] **1:** puhunan **2:** kapital[3].

capital (káp·i·tál) *pnr* [*Ing*] **:** kapitál.

capitalism (ka·pi·ta·lí·zim) *png Pol* [*Ing*] **:** kapitalismo.

capitalist (ka·pí·ta·líst) *png* [*Ing*] **:** kapitalista.

capital punishment (káp·i·tál pá·nish·mént) *png Bat* [*Ing*] **:** pinakamabigat na parusa para sa isang krimen **:** BÍTAY.

capitol (ká·pi·tól) *png* [*Ing*] **:** kapitolyo**:** KÁPITÓL.

Capiz (ká·pis) *png***:** lalawigan sa kanlurang Visayas, Rehiyon VI.

cápo (ká·po) [*Ing*] **:** kapo.

cappucino (ka·pu·tsí·nu) *png* [*Ita*] **:** inuming binubuo ng kapeng ekspreso at mainit na gatas.

capriccio (ka·prí·tso) *png* [*Ita*] **1:** *Mus* masigla at maikling awitin **2:** pintura, larawan, o katulad na nagtatanghal ng pantasya o pinaghalong hinagap at katotohanan **3:** kapritso.

capriccioso (ka·pri·tsú·su) *pnr* [*Ing*] **:** malaya at biglaan ang estilo.

Capricorn (káp·ri·kórn) *png* [*Ing*] **1:** *Asn* pangkat ng mga bituin na anyong kambing **:** KAPRIKÓRNIYÓ **2:** *Astl* **a** pansampung senyas ng zodyak (22 Disyembre-19 Enero) at isinasagisag ng kambing na may buntot ng isda **b** tao na ipinanganak nang ang araw ay nasa ganitong senyas **:** KAPRIKÓRNIYÓ.

capsize (káp·says) *png* [*Ing*] **:** pagtaob ng bangka.

capsule (káp·sul) *png* [*Ing*] **:** kapsula[1].

Captan (kap·tán) *png Mit* [*Hil*] **:** Kaptan.

caption (káp·syon) *png* [*Ing*] **:** pamagat o maikling paliwanag ukol sa nakalarawan.

capuchin (ká·pu·tsín) *png* [*Ing*] **1:** sa malaking titik, fraile na kasapi ng ordeng Fransiskano na mahigpit na sumusunod sa kautusan ng kaniyang orden **:** KAPUTSÍNO **2:** balabal at putong na isinusuot ng mga babae **:** KAPUTSÍNO **3:** unggoy sa Timog Africa (genus *Cebus*) na may buhok sa ulo na tila-putong ng monghe **:** KAPUTSÍNO.

car (kar) *png* [*Ing*] **:** sasakyang karaniwang apat ang gulong, bumibiyahe sa kalsada, nakapagsasakay ng tao, at pinatatakbo ng internal combustion engine **:** AUTO, KOTSE.

cara (ká·ra) *png* [*Esp*] **:** kára[1].

carabineer (kár·a·bi·nír) *png* [*Ing Fre carabinier*] **:** sundalong carbine ang pangunahing sandata.

caracara (ká·ra·ká·ra) *png* [*Esp*] **:** ibong mandaragit na matatagpuan sa tropikong America, kapamilya ng lawin ngunit kahawig ng buwitre.

caracole (kár·a·kól) *png***:** kalahating lingon ng kabayo, pakanan o pakaliwa.

carafe (ka·ráf) *png* [*Ing Fre*] **:** maliit na sisidlan ng tubig o alak.

carambola (ka·ram·bó·la) *png* [*Ing*] **1:** maliit na punongkahoy (*Averrhoa carambola*) na matatagpuan sa timog silangang Asia, may dilaw-gintong bunga **2:** bunga ng punong ito **3:** *Isp* karambola.

caramel (kár·a·mél) *png* [*Ing*] **1:** karamel [1,3] **2:** karamelo.

Carancal (ka·rán·kal) *png Lit* **:** sa panitikang-bayan ng Batangas, tauhang maliit pero may pambihirang lakas.

carapace (kár·a·péys) *png* [*Ing*] **:** matigas na talukab ng pawikan o ng ibang crustacean **:** KÁRAPÁTSO.

carat (kár·at) *png* [*Ing*] **1:** yunit ng timbang ng ginto, mamahaling bato, at kauri nito **2:** kilates[1] var kárat.

caravan (kár·a·ván) *png* [*Ing*] **:** karabana.

cara y cruz (ká·ra i krus) *png* [*Esp*] **:** kara-krus.

carbide (kár·bayd) *png Kem* [*Ing*] **:** kalburo.

carbine (kár·bin, kár·bayn) *png* [*Ing*] **:** karbin.

carbo- (kár·bo) *pnl* [*Ing*] **:** may halong carbon.

carbohydrate (kár·bu·háy·dreyt) *png BioK* [*Ing*] **:** alinman sa malaking pangkat ng organikong compound na pinagkukunan ng enerhiya at binubuo ng carbon, hydrogen, at oxygen.

carbolic (kar·bó·lik) *pnr Kem* [*Ing*] **:** nakalalasong katangian ng isang sangkap **:** KARBÓLIKO.

carbon (kár·bon) *png Kem* [*Ing*] **:** di-metalikong element (atomic number 6, symbol **C**) **:** KARBÓN[3].

carbonaceous (kar·bo·néy·syus) *png* [*Ing*] : karbonoso.

carbonade (kár·bo·néyd) *png* [*Ing*] **1:** nilagang karne ng baka na may sibuyas at timplang serbesa **2:** karbonada.

carbonado (kar·bo·ná·do) *png* [*Por*] : itim na uri ng diyamante na ginagamit na pambutas o pamputol.

carbonate (kár·bo·néyt) *png Kem* [*Ing*] : salt ng carbonic acid : KARBONÁTO, KARBONÍTA.

carbonated (kar·bo·néy·ted) *pnr* [*Ing*] : karbonado.

carbon copy (kár·bon ká·pi) *png* [*Ing*] **1:** duplikado ng anumang bagay na isinulat o iminakinilya na ginagamitan ng carbon paper **2:** tao o bagay na kamukhang-kamukha.

carbon dioxide (kár·bon dáy·ok·sáyd) *png Kem* [*Ing*] : gas, (CO_2) na walang kulay, walang amoy, hindi nasusunog, at nasa atmospera.

carbonic (kar·bó·nik) *pnr* [*Ing*] : karbónikó.

carbonic acid (kar·bó·nik á·sid) *png Kem* [*Ing*] : mahinang acid, H_2CO_3 na nabubuo kapag tinunaw ang carbon dioxide sa tubig.

carboniferous (kar·bo·ní·fe·rós) *pnr* [*Ing*] : karbonipero.

carbonization (kar·bo·ni·séy·syon) *png* [*Ing*] : karbonisasyon.

carbonized (kar·bo·náyzd) *pnr* [*Ing*] : karbonisado.

carbon monoxide (kár·bon mó·nok·sáyd) *png Kem* [*Ing*] : walang kulay, walang amoy, at nakalalasong gas (CO) na nabubuo mula sa di-kompletong pagsunog ng carbon.

carbon paper (kár·bon péy·per) *png* [*Ing*] : papel na nababalutan ng solusyon ng carbon na inilalagay sa pagitan ng mga papel upang makagawa ng duplikado: KARBÓN[2].

carbonyl (kár·bo·níl) *png Kem* [*Ing*] : compound na binubuo ng metal na may halong carbon monoxide, gaya ng nickel carbonyl.

carborundum (kar·bo·rún·dum) *png* [*Ing*] : karborundo.

carboxyl (kar·bók·sil) *pnr Kem* [*Ing*] : nagtataglay ng carboxyl group.

carboxyl group (kar·bók·sil grup) *png Kem* [*Ing*] : pangkat ng univalent -COOH na nasa at may katangian ng mga organikong acid carboxyl radical.

carboxylic acid (kar·bók·si·lík á·sid) *png* [*Ing*] : anumang organikong acid na kabilang sa isa o higit pang carboxyl group.

carbuncle (kar·bún·kel) *png* [*Ing*] : karbungko.

carburator (kár·bu·rey·tor) *png Mek* [*Ing*] : karburador.

carcinogen (kar·sín·o·dyén) *png* [*Ing*] : anumang substance na nagdudulot ng kanser.

carcinoma (kár·si·nó·ma) *png Med* [*Ing*] : uri ng kanser, lalo na sa epithelial tissue: KÁRSINÓMA.

carcinomatous (kár·si·no·ma·tós) *pnr Med* [*Ing*] : nahihinggil sa carcinoma : KÁRSINOMATÓSO.

card (kárd) *png* [*Ing*] : kard.

cardamom (kár·da·móm) *png Bot* [*Ing*] : kardámomó.

cardboard (kárd·bord) *png* : kardbord.

card catalog (kard kát·a·lóg) *png* [*Ing*] : salansan ng magkakasinlaking kard na nagtatala ng mga nilalaman ng aklatan : KARD KATALOG.

cardholder (kard·hól·der) *png* [*Ing*] : kasaping kinikilala : KARDHÓLDER.

cardiac (kár·dyak) *pnr Med* [*Ing*] **1:** may kaugnayan sa puso : KARDÍYAKÓ **2:** panlunas na may kaugnayan sa puso : KARDÍYAKÓ **3:** tao na may sakit sa puso : KARDÍYAKÓ.

cardialgia (kar·dyál·dya) *png* [*Ing*] : kardyalhiya.

cardigan (kár·di·gán) *png* [*Ing*] : uri ng jaket na may mahabang manggas at mga butones sa harap.

cardinal (kár·di·nál) *png, pnr* [*Ing*] : kardenal[1].

cardenal (kar·de·nál) *png* [*Esp*] : kardenal.

cardinalate (kar·dí·na·léyt) *png* [*Ing*] : kardenalato.

cardio- (kár·di·yó) *pnl* [*Ing*] : tumutukoy sa puso.

cardiogram (kár·di·yo·grám) *png* [*Ing*] : tala ng aktibidad ng kalamnan sa puso na ginagawa ng cardiograph.

cardiograph (kár·dyo·gráf) *png Med* [*Ing*] : aparatong nagtatala ng aktibidad ng kalamnan ng puso : KARDIYÓGRAPÓ.

cardiography (kar·dyó·gra·fí) *png Med* [*Ing*] : sistema sa pagtatala ng aktibidad ng kalamnan ng puso : KARDIYOGRAPÍYA.

cardiology (kar·di·yól·o·dyí) *png Med* [*Ing*] : sangay ng medisina na nakatuon sa mga sakit at abnormalidad ng puso : KARDIOLOHÍYA.

cardiopulmonary (kár·di·yó·púl·mo·ná·ri) *pnr Med* [*Ing*] : may kinalaman sa puso at baga.

cardiovascular (kár·di·yó·vás·kyu·lár) *pnr Med* [*Ing*] : may kinalaman sa puso at mga daluyan ng dugo.

carditis (kar·dáy·tis) *png Med* [*Ing*] : karditis.

care (keyr) *png* [*Ing*] **1:** matinding malasakit **2:** pag-aaruga at pagkalinga.

career (ka·rír) *png* [*Ing*] **1:** pag-unlad sa buhay, lalo na sa propesyon **2:** pag-unlad sa kasaysayan ng isang pangkat o institusyon **3:** propesyon o trabaho : KARÉRA[3] **4:** mabilis na galaw.

careful (kéyr·ful) *pnr* [*Ing*] : maingat.

careless (kéyr·les) *pnr* [*Ing*] : walang-ingat.

careo (ka·ré·yo) *png Pol* [*Esp*] : pamamaraang panghukuman na pinaghaharap o may komprontasyon ang mga saksing may magkasalungat na opinyon.

caress (ka·rés) *png* [*Ing*] : kilos na nagpapakita ng pagmamahal gaya ng yakap, haplos, at halik.

caret (kár·it) *png* [*Ing*] : karet.

caretaker (keyr·téy·ker) *png* [*Ing*] : tao na nangangalaga sa mga bagay, ari-arian, at tao *Cf* KATIWALÀ.

cargo (kár·go) *png* [*Ing*] : kargo[1].

Caribbean (ka·ríb·yan) *png* [*Ing*] : dagat ng Caribbean.

Caribbean (ka·ríb·yan) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa dagat o rehiyon nito.

caricature (kár·i·ka·tyúr) *png* [*Ing*] : karikatura.

caries (ká·ris) *png* [*Ing*] : pagkabulok ng ngipin at buto : KÁRIS.

carina (ka·ráy·na) *png Ana* [*Ing*] : anumang bahagi o estruktura na may hugis kilya, gaya ng talulot ng bulaklak at panggitnang buto sa dibdib ng ibon.

cariñosa (ka·ri·nyó·sa) *png* [*Esp*] : karinyosa.

carload (kár·lowd) *png* [*Ing*] : bigat ng bagay na kailangang dalhin ng isang sasakyan.

Carlo Magno (kár·lo mág·no) *png* : hari ng mga Frank (768-814 AD) bilang Carlos I emperor ng Banal

na Emperyong Romano, at pumigil sa pananalakay ng Muslim sa Europa: CHARLEMAGNE.

Carmelite (kár·mi·láyt) *png* [*Ing*] : madre sa Kristiyanong orden ng Our Lady of Mount Carmel : KÁRMELÍTA.

carminative (kar·mí·na·tív) *png* [*Ing*] : nakatatanggal ng kabag : KÁRMINATÍBO.

carmine (kár·mayn) *pnr* [*Ing*] : matingkad na kulay crimson : KARMÍNA.

carnap (kár·nap) *png* [*Ing car + nap mula sa kidnap*] : pagnanakaw ng sasakyan sa pamamagitan ng lakas at pandaraya: KÁRNAP.

carnation (kar·néy·syon) *png Bot* [*Ing*] : maliit na yerba (*Dianthus caryophyllus*), mataba ang bughaw at lunting dahon, at iba-iba ang kulay ng bulaklak.

carnival (kár·ni·vál) *png* [*Ing*] : karnabál.

carnivore (kár·ni·vór) *png* [*Ing*] : karniboro.

carnivorous (kar·ní·vo·rús) *pnr* [*Ing*] **1:** kumakain ng karne **2:** hinggil sa karniboro.

carol (kár·ol) *png* [*Ing*] : károl.

caroling (kár·ol·íng) *png* [*Ing*] : karoling.

carotene (kár·o·tín) *png Kem* [*Ing*] : alinman sa tatlong isomerikong pulang hydrocarbon ($C_{40}H_{56}$) at nakukuha sa carrot.

carotenoid (ka·ro·té·noyd) *png* [*Ing*] : alinman sa mga pangkat ng dilaw o pulang pigment na magbibigay kulay sa halaman.

carotid (ka·ró·tid) *png* [*Ing*] : alinman sa dalawang malaking artery sa gilid ng ulo na naghahatid ng dugo sa leeg at mukha at sa panloob na artery na nagsusuplay ng dugo sa utak, mata, at iba pang panloob na bahagi : KARÓTIDÁ.

carousel (kár·o·sél) *png* [*Ing*] **1:** merry-go-round **2:** paligsahan sa pangangabayo.

car pe diem (kár pi dyím) *png* [*Lat*] **1:** paggawa ng kailangang gawin sa isang araw **2:** *Lit* paksa ng tulang liriko na nagpapakita ng mga kabataan at ng kanilang pagkahilig sa panandaliang kasiyahan.

carpel (kár·pel) *png* [*Ing*] : nagiisang pistil sa bulaklak : KÁRPEL.

carpenter (kar·pen·tér) *png* [*Ing*] : karpintero[1].

carpet (kár·pit) *png* [*Ing*] : mabigat na telang nylon o lana na inilalatag sa sahig: KÁRPET.

carpogonium (kar·po·gú·ni·yúm) *png* [*Ing*] : sex organ ng babaeng pulang algae na may iisang selula.

carpology (kar·pól·o·dyí) *png Bot* [*Ing*] : pag-aaral sa mga prutas.

car pool (kar pul) *png* [*Ing*] **1:** kasunduan ng mga may-ari ng sasakyan na magsalitan ng gagamiting sasakyan mula at patungo sa isang pook **2:** sinumang kasama sa ganitong kasunduan.

carrot (kár·ot) *png Bot* [*Ing*] : halamang-ugat (*Daucus carota*) na may mahabang laman, kulay-kahel, at nakakain nang hilaw: ASANÓRYA, KÁROT.

carry (kér·i) *pnd* [*Ing*] : dalhin.

carry-over (kér·i ów·ver) *png* [*Ing*] **1:** pagpapalawig o pagpapaliban ng isang gawain o panahon para sa kasunod **2:** sa bookkeeping, paglilipat ng kantidad sa susunod na pahina **3:** sa akawnting, paggamit ng di-nagalaw na kredit o lugi upang mabawasan sa tax **4:** sa karera, ang hindi paglabas ng pinakahuling numero sa tayang pick-six.

cartage (kár·teyds) *png* [*Ing*] : karetahe[1].

cartel (kar·tél) *png* [*Ing*] : kartel[2].

Carthusian (kar·tú·syan) *png* [*Fre*] : Kartuho.

cartilage (kár·ti·líds) *png* [*Ing*] : kartilago.

cartilaginous (kár·ti·lí·dyi·nús) *pnr Ana* [*Ing*] : kartilahinoso.

cartoon (kar·tún) *png* [*Ing*] : katawatawa o mapang-uyam na krokis o drowing sa pahayagan, magasin, o katulad : KÁRTUN.

cartridge (kár·trids) *png* [*Ing*] **1:** kartutso[1] **2:** maliit na sisidlan ng pulbos, likido, o gas **3:** metal o plastik na lalagyan ng film **4:** sapad at siksik na kaha ng audio tape.

car wash (kár wash) *png* [*Ing*] : estruktura o estasyon na may espesyal na gamit sa paghuhugas ng mga sasakyan.

caryatid (ká·ri·á·tid) *png Ark* [*Ing*] : karyatid.

casa (ká·sa) *png* [*Esp*] : kása[1].

casa gobierno (ká·sa gob·yér·no) *png Pol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, bahay-hukuman o sentro ng administrasyong munisipal.

casa real (ká·sa re·yál) *png Pol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, anumang gusaling pampamahalaan : CASA TRIBUNAL.

casa tribunal (ká·sa tri·bu·nál) *png Pol* [*Esp*] : casa real.

case (keys) *png* [*Ing*] **1:** kaso[1,2,3] **2:** kahon; kaha **3:** pangyayari **4:** katayuan.

casein (ka·sín) *png Kem* [*Ing*] : pangunahing protina sa gatas at keso : KASEÍNA.

case study (keys is·tá·di) *pnr* [*Ing*] : masusing pag-aaral sa isang tiyak na tao o pangkat upang kumatawan sa isang pananáliksik.

cash (kash) *png* [*Ing*] : salaping papel o baryang nasa kamay.

cashier (ka·syír) *png* [*Ing*] : kahera.

cashier's check (ka·syírs tsek) *png Kom* [*Ing*] : tsekeng may lagda ng kahero ng bangko.

Cash on Delivery (kash on de·lí·ve·rí) *png* [*Ing*] : pagbabayad ng cash kung naihatid na ang inorder na kalakal; kaliwaan : COD.

cash register (kash ré·dyis·tér) *png* [*Ing*] : makina sa pamilihan na may drawer para sa pera at nagtatala ng benta na nagsisilbing resibo : KÁHA REHÍSTRO.

casino (ka·sí·no) *png* [*Ing*] : kasino.

casket (kás·kit) *png* [*Ing*] : kabaong.

Caspian Sea (kás·pyan si) *png* [*Ing*] : Dagat Caspian.

cassava (ka·sá·va) *png Bot* [*Ing*] : kamoteng-kahoy.

casserole (ká·se·ról) *png* [*Ing*] : kaserola.

cassette (ka·sét) *png* [*Ing*] : compact at selyadong kahong pinaglalagyan ng cassette tape.

cassette player (ka·sét plé·yer) *png* [*Ing*] : kasangkapang ginagamit sa pagpapatugtog ng cassette.

cassette tape (ka·sét teyp) *png* [*Ing*] : magnetikong sintas na pinagkikintalan ng tinig o tunog.

cassowary (ka·so·wá·ri) *png Zoo* [*Ing*] : kaswaryo.

cast (kast) *png* **1:** pangkat ng mga gumaganap **2:** molde.

castanet (kás·ta·nét) *png* [*Ing*] : kastanet.

caste (keyst) *png Sos* [*Ing*] **1:** namamanang uring panlipunan na kinapapalooban ng mga tao na may magkakatulad na antas, hanapbuhay, katayuang pangkabuhayan, at may kaugaliang ikinabubukod sa ibang

pangkatin **2:** sistema ng ganitong pagpapangkat sa lipunan.

castellan (kas·tel·yán) *png Mil* [*Esp*] **:** hukom ng militar.

castle (ká·sel) *png* [*Ing*] **:** kastilyo[1].

Castor (kás·tor) *png* **1:** *Mit* [*Gri*] kakambal ni Pollux **2:** *Asn* [*Ing*] ikalawang pinakamaningning na bituin sa konstelasyon ng Gemini.

castor (kás·tor) *png* [*Ing*] **:** kulay kapeng substance na may matapang at nanunuot na amoy.

castoreum (kas·tór·yum) *png Kem* [*Ing*] **:** kulay kapeng sangkap na lumalabas sa glandula ng beaver, may maalingasaw na amoy, at ginagamit sa paggawa ng medisina at pabango: KASTÓREÓ.

castrate (kás·treyt) *pnd* [*Ing*] **:** kapunin.

casual (kás·wal) *png, pnr* [*Ing*] **:** kaswal.

casualty (kázh·u·al·tí) *png* [*Ing*] **1:** tao na namatay o nasugatan sa digmaan o aksidente: BIKTIMA **2:** bagay na nawala o nawasak: PINSALA.

cat *png Zoo* [*Ing*] **:** pusa.

cataclysm (kát·a·klíz·em) *png* [*Ing*] **:** kataklísmo.

catacomb (ká·ta·kóm) *png* [*Ing*] **:** katakumba.

Catalan (ka·ta·lán) *png* [*Esp*] **:** ang wika at mamamayan ng Cataluña, Espanya.

catalepsy (kát·a·lép·si) *png Med* [*Ing*] **:** pisikal na kalagayan na binubuo ng kawalan ng pakiramdam, paninigas ng kalamnan, at kawalan ng pakialam sa kaligiran **:** KATALÉPSIYÁ.

cataleptic (ka·ta·lép·tik) *pnr* [*Ing*] **:** tao na may catalepsy: KATALÉPTIKÓ.

catalog (kát·a·lóg) *png* [*Ing*] **:** katalogo.

Cataluña (ka·ta·lún·ya) *png* [*Esp*] **:** rehiyon sa hilagang-silangang Espanya.

catalysis (kat·á·li·sís) *png Kem* [*Ing*] **:** katalisis.

catalyst (kát·a·líst) *png Kem* [*Ing*] **:** katalisador.

catamaran (kat·a·ma·rán) *png* [*Ing*] **:** sasakyang pandagat na may layag at may dalawang kaskong binangkilas.

Catanduanes (ka·tán·du·wá·nes) *png*: lalawigan sa timog silangang Luzon, Rehiyon V.

cataplasm (ka·ta·plá·sam) *png Med* [*Ing*] **:** kataplasma.

catapult (ká·ta·púlt) *png* [*Ing*] **:** katapulta.

cataract (kát·a·rákt) *png Med* [*Ing*] **:** kataráta[1].

Catarman (ka·tar·mán) *png*: kabesera ng Northern Samar.

catastrophe (ka·tás·tro·fí) *png* [*Ing*] **:** katastrope.

Catbalogan (kat·ba·ló·gan) *png*: kabesera ng Western Samar.

catch (kats) *pnd* [*Ing*] **1:** hulihin **2:** saluhin.

catcher (káts·er) *png Isp* [*Ing*] **:** tagatanggap o tagasalo ng bola mula sa pitcher.

catechism (kát·e·kíz·em) *png* [*Ing*] **:** katesismo.

catechist (ká·te·kíst) *png* [*Ing*] **:** katekista.

catechu (ká·te·tsyú, ká·te·kyú) *png* [*Ing*] **:** kateku.

category (ká·te·gó·ri) *png* [*Ing*] **:** kategorya.

cater (kéy·ter) *pnd* [*Ing*] **:** maghatid at magdulot ng pagkain o serbisyo para sa pagtitipon o handaan.

caterer (kéy·ti·rér, kéy·tir·ér) *png* [*Ing*] **:** restoran o tao na nakikipagkontrata sa paghahatid ng pagkain sa bahay o saan mang lugar na pagdarausan ng handaan.

caterpillar (kát·er·píl·er) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* tila uod na larva ng paruparo *Cf* UOD **2:** *Mek* aparatong pambukid **:** KÁTERPÍLAR **3:** anumang aparatong kahawig ng larva ang kilos.

catharsis (ka·thár·sis) *png* [*Ing*] **:** katarsis.

cathedral (ka·théd·ral) *png* [*Ing*] **:** katedral.

catheter (kát·i·tér) *png Med* [*Ing*] **:** kateter.

cathode (káth·od) *png* [*Ing*] **1:** electrode na nagpapalabas ng electron at negatibong ion **:** KÁTODÓ **2:** negatibong pole ng baterya o anumang pinagmumulan ng koryente **:** KÁTODÓ.

Catholic (káth·o·lík) *png* [*Ing*] **:** Katoliko.

catholic (káth·o·lík) *pnr* [*Ing*] **:** katoliko.

Catholicism (ka·thól·i·síz·em) *png* [*Ing*] **:** Katolisismo[1].

catholicism (ka·thól·i·síz·em) *png* [*Ing*] **:** katolisismo[2].

cattle (kát·el) *png Zoo* [*Ing*] **:** baka.

cattleya (kat·lé·ya) *png Bot* [*Ing*] **:** katleya.

Caucasia (kaw·kéy·si·á) *png* [*Ing*] **:** rehiyon sa Soviet Union, sa pagitan ng Dagat na Itim at Dagat Caspian.

Caucasian (kaw·kéy·si·yán) *pnr, png* [*Ing*] **:** hinggil o katangian ng isa sa mga tradisyonal na pag-uuri ng ng lahi sa sangkatauhan, may katangiang mula sa mapusyaw hanggang maitim na balát, tuwid hanggang kulot na buhok, at mapusyaw hanggang matingkad na kulay ng mata, at likás na nanirahan o nagmula sa Europa, bahagi ng timog Africa, kanlurang Asia, at India.

caucus (kó·kus) *png Pol* [*Ing*] **1:** pulong ng mga kasapi ng isang partido **:** KÓKUS **2:** isang pangkatin ng mga kasapi.

cauliflower (ko·li·flá·wer) *png Bot* [*Ing*] **:** halamang (*Brassica oleracea*) ginugulay ang tila-ulong bulaklak **:** KÓLIPLÓR.

causative (kaw·sa·tív) *pnr* [*Ing*] **:** kausatibo.

cause (koz) *png* [*Ing*] **1:** sanhi o dahilan **2:** kausa[1].

caustic (kó·stik) *pnr* [*Ing*] **:** kaustiko.

cautery (kó·te·rí) *png* [*Ing*] **1:** kautesador **2:** kauteryo.

cavalry (ka·vál·ri) *png* [*Ing*] **:** kabalyeriya.

ca·ván *png* [*Ing*] **:** kaban[2].

cave (keyv) *png* [*Ing*] **1:** yungib **2:** taguan ng alak.

caviar (káv·yar) *png* [*Ing*] **:** inasnan o processed na bihud ng sturgeon at ibang malaking isda na inihahain bilang pampagana.

Cavite (ka·ví·te) *png* **1:** lalawigan sa Timog Katagalugan, Rehiyon IV **2:** lungsod sa Cavite.

cavity (ká·vi·tí) *png* [*Ing*] **1:** anumang pook na hungkag **2:** *Ana* hungkag na espasyo sa loob ng katawan, organ, buto, at ngipin.

cayenne (ka·yín) *png* [*Ing*] **:** dinikdik na siling maanghang.

Cd, symbol (sí·di) *Kem* [*Ing*] **:** cadmium.

CD, daglat (si di) [*Ing*] **:** compact disc.

cd, symbol (si di) [*Lat*] **:** candela.

CD-ROM, daglat (sí di róm) *png* [*Ing*] **:** compact disc read-only memory; siksik na disc na naglalaman ng malaking kantidad ng datos sa computer.

Ce, symbol (sí·i) *Kem* [*Ing*] **:** cerium.

ceasefire (sís·fayr) *png* [*Ing*] : tigilputukan.

Cebu (se·bú) *png* **1:** lalawigan sa gitnang Visayas, Rehiyon VII **2:** lungsod sa Cebu at kabesera ng lalawigan.

cecitis (si·káy·tis) *png Med* [*Ing*] : pamamaga ng cecum.

cecum (sí·kam) *png Ana* [*Ing*] : supot sa may malaking bituka : ISAW.

cedi (sí·di) *png* [*Ing*] : yunit ng pananalapi ng Ghana.

ceiling (sí·ling) *png* [*Ing*] : kisame.

ceiling fan (sí·ling fan) *png* [*Ing*] : pangkas.

celadon (sél·a·dón) *png* [*Ing*] **1:** alinman sa mga porselanang china na may maputlang lunting pampakintab at malalagusan ng liwanag : SELADON **2:** anumang porselanang gaya nito : SELADON.

Celebes Sea (se·le·bés si) *png* [*Ing*] : Dagat Celebes.

celebrant (sél·e·bránt) *png* [*Ing*] **1:** paring namumuno sa pagtanghal ng Eukaristiya **2:** mga kalahok sa pampubliko at relihiyosong gawain **3:** paglahok sa pagdiriwang **4:** sinumang pumupuri sa isang tao o bagay.

celebrate (sél·e·bréyt) *pnd* [*Ing*] **1:** ipagdiwang o gunitain ang isang araw o pangyayari **2:** ipahayag sa publiko **3:** gumawa ng mga seremonya o kasiyahan.

celebration (sél·bréy·syon) *png* [*Ing*] : padiriwang.

celebrity (se·léb·ri·tí) *png* [*Ing*] : sikát na tao.

celery (sél·e·rí) *png* [*Ing*] : ápyo.

cell (sel) *png* [*Ing*] **1:** selda **2:** maliit na pangkat na bahagi ng isang malaking pangkat o organisasyon **3:** mikroskopikong estruktura ng mga hayop at halaman na naglalaman ng nuklear at cytoplasmic na materyales na napapaloob sa isang semipermeable membrane : SELULA **4:** isa sa mga bahagi ng pakpak ng kulisap na nahahati ng vein **5:** gamit na nagdadala ng elektrisidad : PILA **6:** lalagyan ng gas sa balloon.

cellphone (sél·fon) *png* [*Ing*] : maliit at portabol na radyo-telepono na maaaring makapasok sa cellular na sistemang panradyo.

cellular (sé·lyu·lár) *pnr* [*Ing*] **1:** mayroong maliliit na kompartment **2:** tumutukoy sa anumang bagay na buhaghag **3:** tumutukoy sa mga selula **4:** may kaugnayan sa sistema ng teleponong mobile na gumagamit ng short-range na estasyon ng radyo upang saklawin ang bahagi na binibigyan nito ng serbisyo.

celluloid (sél·yu·lóyd) *png* [*Ing*] **1:** makunat at madaling magningas na substance, pangunahing binubuo ng cellulose nitrate at alkampor, ginagamit sa paggawa ng pelikula at film sa x-ray at iba pang produkto **2:** film sa pelikula.

cellulose (sél·yu·lós) *png* [*Ing*] : inert na carbohydrate at pinakamahalagang bahagi ng cell wall ng halaman, tabla, cotton, abaka, at papel.

Celsius (sél·si·ús) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa eskala ng temperatura na kumakatawan ang 0º sa ice point at 100 º sa steam point: SENTIGRÁDO[2].

cement (si·mént) *png* [*Ing*] : semento.

cementum (si·mén·tum) *png Med* [*Ing*] : tila butóng tissue na bumubuo ng panlabas na rabaw ng ugat ng ngipin.

cemetery (sé·mi·té·ri) *png* [*Ing*] : sementeryo.

cenacle (sén·a·kél) *png* [*Ing*] : senakulo[2].

Cenozoic (si·no·zú·ik) *pnr* [*Ing*] : tumutukoy sa kasalukuyang panahon na nagsimula mga 70,000,000 taon na ang nakalipas nang sumulpot ang mga mammal.

censor (sén·sor) *png* [*Ing*] : tagasuri ng mga babasahin, pelikula, palatuntunan sa telebisyon, radyo, at iba pa: SENSÓR **2:** pagsuri at pag-alis ng mga hindi kanais-nais na bahagi: SENSÓR.

census (sén·sus) *png* [*Ing*] **1:** opisyal na tala ng populasyon na may detalye tungkol sa edad, kasarian, at trabaho: SÉNSO **2:** sa sinaunang Roma, ang pagpapatala ng mga mamamayan at kanilang mga ari-arian para sa pagbubuwis: SÉNSO.

cent (sent) *png* [*Ing*] : pinakamaliit na denominasyon ng dolyar *Cf* SENTIMO.

centaur (sén·tor) *png Mit* [*Ing*] : sentáuro.

centavo (sen·tá·vo) *png* [*Ing*] : sentimo.

centavos (sen·tá·vos) *png* [*Ing*] : sentimos.

centigrade (sén·ti·gréyd) *pnr* [*Ing*] : sentigrado.

centigram (sén·ti·grám) *png* [*Ing*] : sentigramo.

centimeter (sen·ti·mí·ter) *png* [*Ing*] : sentimetro.

centipede (sén·ti·píd) *png* [*Ing*] : alupíhan[1].

central (sén·tral) *pnr* [*Ing*] : sentral.

Central Cordillera (sén·tral kor·dil·yé·ra) *png Heo* : bulubunduking may habang 275 km mula sa gitnang Luzon tungo sa hilagang Luzon at Bundok Pulog ang pinakamataas na taluktok, 2,928 mula sa pantay-dagat.

Central Intelligence Agency (sén·tral in·té·li·dyéns éy·dyen·sí) *png* [*Ing*] : pangunahing ahensiya ng pamahalaan ng Estados Unidos sa pangangalap ng impormasyon, lalo na tungkol sa kaaway : CIA.

Central Processing Unit (sén·tral pro·sés·ing yú·nit) *png Com* [*Ing*] : mahalagang bahagi ng sistema ng computer na naglalaman ng network ng elektrisidad na kailangan upang magsagawa ng instruksiyon : CPU.

centrifugal (sen·trí·fu·gál) *pnr* [*Esp Ing*] : gumagalaw na papalayo sa gitna: SENTRÍPUGÁL.

centripetal (sen·trí·pe·tál) *pnr* [*Esp Ing*] : gumagalaw na patungo sa gitna: SENTRÍPETÁL.

centrum (sén·trum) *png* [*Ing*] **1:** gitna **2:** *Zoo* katawan ng vertebra.

century (sén·tyu·rí) *png* [*Ing*] **1:** dantaon **2:** *Bot* magi.

cephalothorax (sé·fa·lo·thó·rax) *png* [*Ing*] : ulo at thorax ng gagamba, alimasag, at iba pang arthropod.

ceramics (se·rám·ik) *png* [*Ing*] : seramika.

cerebellum (ser·e·bél·um) *png Ana* [*Ing*] : malaking bahagi ng utak na nag-uugnay ng boluntaryong galaw, tinig, at balanse ng tao, nasa likod at ibaba ng cerebrum: SERÉBELÓ.

cerebrum (ser·é·brum) *png Ana* [*Ing*] : pinakamalaking bahagi ng utak na may dalawang hemisphere at kumokontrol ng boluntaryong mga galaw, at nag-uugnay ng mga aksiyong pangkaisipan: SERÉBRO.

ceremony (sér·e·mó·ni) *png* [*Ing*] : seremonya.

cerium (sí·ri·yúm) *png Kem* [*Ing*] : metaliko at pinilakang-puting element (atomic symbol 58, symbol **Ce**).

certain (sér·ten) *pnr* [*Ing*] **1:** tiyak **2:** isa o ilan **3:** tunay o totoo.

certificate (ser·tíf·e·kít) *png* [*Ing*] : sertipiko.

certified public accountant (sér·ti·fáyd páb·lik a·káwn·tant) *png* [*Ing*] **:** lisensiyadong accountant **:** CPA.

certify (sér·ti·fáy) *pnd* [*Ing*] **:** patunayan sa pamamagitan ng sertipiko.

certiorari (sér·syi·yo·rá·ri) *png Bat* [*Ing*] **:** kahilingan sa nakatataas na hukuman na pawalang-bisà ang kapasiyahan ng nakababababang hukuman.

cerumen (si·rú·men) *png* [*Ing*] **:** tuli.

ceruse (sír·us) *png Kem* [*Ing*] **:** pulbos, $(PbCO_3)_2 \cdot Pb(OH)_2$ na mabigat, puti, kristalina, hindi nalulusaw sa tubig, nakalalason, at karaniwang sangkap ng oil at water color.

cervix (súr·viks) *png Ana* [*Ing*] **1:** leeg **2:** bahaging tila-leeg sa ibaba ng uterus.

cessation (se·séy·syon) *png* [*Ing*] **:** pansamantala at tuluyang pagkawala o pagtigil.

Cf, symbol (sí·ef) *Kem* [*Ing*] **:** californium.

cha-cha (tsá-tsa) *png* [*Ing*] **:** sayaw sa Latin America na katulad ng mambo.

chain (tseyn) *png* [*Ing*] **1:** tanikala **2:** serye **3:** pangkat ng magkakaugnay na hotel, tindahan, at katulad.

chair (tseyr) *png* [*Ing*] **1:** upuan **2:** tagapangulo.

chairman (tséyr·man) *png* [*Ing*] **:** tagapangulo; pangulo, **chairwoman** kung babae.

chairperson (tseyr·pér·son) *png* [*Ing*] **:** tagapangulo.

chakra (tsák·ra) *png* [*Skr*] **:** sa yoga, isa sa mga sentro ng kapangyarihang espiritwal sa katawan ng tao.

chalcedony (kal·séd·o·ní) *png* [*Ing*] **:** kalsedonya.

chalice (tsá·lis) *png* [*Ing*] **:** kalis[1].

chalk (tsok) *png* [*Ing*] **:** tisà[2].

challenge (tsál·inds) *png* [*Ing*] **1:** hámon **2:** tutol.

chamber (tséym·ber) *png* [*Ing*] **1: a** bulwagang pulungan **b** ang lawas na nagpupulong dito **2:** kapulungan; kámará **3:** *Bat* tanggapan ng huwes; katabi ng hukuman **4:** kompartment o kulong na puwang o cavity sa isang estruktura **5:** yungib **6:** lupon.

chambermaid (tséym·ber·méyd) *png* [*Ing*] **:** katulong.

chamber music (tséym·ber·myú·sik) *png Mus* [*Ing*] **:** musikang tinutugtog ng isang maliit na pangkat, karaniwang sa isang silid sa halip na bulwagan.

chamois (tsám·wa) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* maliksing antelope (*Rupicapra rupicapra*), natatagpuan sa kabundukan ng Europa at Asia **2: a** malambot na katad mula sa tupa, kambing, at katulad **b** pampunas o pampakintab mula rito.

champaca (tsam·pá·ka) *png Bot* [*Ing*] **:** tsampaka.

champagne (syam·péyn) *png* [*Fre*] **:** mabulang puting alak mula sa ubas: TSAMPAN.

champion (tsám·pi·yón) *png* [*Ing*] **:** kampeon.

championship (tsámp·yon·syíp) *png* [*Ing*] **:** kampeonato.

chance (tsans) *png* [*Ing*] **:** pagkakataon; pangyayari.

chancellor (tsán·se·lór) *png* [*Ing*] **1:** titulo o ranggo ng mahalagang hukóm at ibang matataas na pinúno **:** KANSILYÉR, TSÁNSELÓR **2:** púnong tagapangasiwa ng isang pamantasan **:** KANSILYÉR, TSÁNSELÓR.

chandelier (tsan·del·yír) *png* [*Ing*] **:** aránya[1].

change (tseyds) *png* [*Ing*] **1:** pagbabago **2:** pagpapalit **3:** barya.

channel (tsán·el) *png* [*Ing*] **:** tsanel.

chant (tsant) *png* [*Ing*] **1:** awit **2:** himig **3:** nag-iisang nota na paulit-ulit na kinakanta nang iisa lamang ang himig.

chaos (ké·yos) *png* [*Ing*] **:** kaos.

chapatti (tsa·pá·ti) *png* [*Ing Hin*] **:** tinapay na sapad, manipis, at hindi ginagamitan ng pampaalsa.

chapel (tsá·pel) *png* [*Ing*] **:** kapilya[1].

chapitel (tsap·í·tel) *png* [*Esp*] **:** itaas na bahagi ng tore o bobida.

chaplain (tsáp·lin) *png* [*Ing*] **:** kapélyan.

chapter (tsáp·ter) *png* [*Ing*] **1:** kabanata **2:** yugto.

character (kár·ik·tér) *png* [*Ing*] **:** karakter.

characteristic (ka·rák·te·rís·tik) *png*: katangian.

characterization (ka·rák·te·ri·séy·syon) *png* [*Ing*] **:** karakterisasyon.

charade (sya·réyd) *png* [*Ing*] **1:** laro ng pagpapahula ng mga salita o parirala sa pamamagitan ng aksiyong pantomima **2:** lantarang pagkukunwari o pandaraya.

charcoal (tsár·kowl) *png* [*Ing*] **1:** uling **2:** *Sin* **a** lapis na uling at ginagamit na pangguhit ng larawan **b** larawan na gawa dito.

charge (tsards) *png* [*Ing*] **1:** singil; bayad **2:** karga[2,3] **3:** sakdal; habla **4:** bintang; paratang **5:** salakay; lusob.

charge account (tsárds a·káwnt) *png Kom* [*Ing*] **:** account na nagpapahintulot sa isang mámimilí na makapamilí o makakuha ng serbisyo nang hindi muna magbabayad.

chariot (tsár·yot) *png* [*Ing*] **1:** sasakyang may dalawang gulong na hinihila ng kabayo at ginagamit noong unang panahon sa labanan at karera **2:** sasakyang may apat na gulong at mayroong upuan sa likod.

charisma (ka·rís·ma) *png* [*Ing*] **:** karisma.

charitable (tsa·rí·ta·ból) *png* [*Ing*] **:** karitatibo.

charity (tsár·i·tí) *png* [*Ing*] **1:** kawanggawa **2:** karidad.

Charlemagne (tsár·le·méyn) *png* [*Fre*] **:** Carlo Magno.

charm (tsárm) *png* [*Ing*] **1:** halina **2:** gayuma[2] **3:** mga palawit sa galáng o kuwintas na nakaaakit **4:** *Pis* katangian ng matter na nakikita sa nakortang gatas.

charming (tsár·ming) *pnr* [*Ing*] **:** mapang-akit; kaakit-akit.

chart (tsart) *png* [*Ing*] **:** tsart.

charter (tsár·ter) *png* [*Ing*] **:** tsarter.

charter (tsár·ter) *pnd* [*Ing*] **1:** umupa o umalkila **2:** magpaupa o magpaalkila.

chase (tseys) *pnd* [*Ing*] **1:** humabol; habulin **2:** sumunod; sundan **3:** magtaboy; itaboy.

chastity (tsás·ti·tí) *png* [*Ing*] **1:** hindi pagkakaroon ng sexual na aktibidad **:** KASTIDÁD **2:** payak na panlasa **:** KASTIDÁD.

chat (tsat) *png* [*Ing*] **:** pag-uusap na hindi pormal **:** HUNTAHAN.

chateau (sya·tú) *png* [*Fre*] **1:** kastilyo **2:** tila-kastilyong tahanan.

chauvinism (syó·bi·ní·zim) *png* [*Ing*] **:** sobenismo.

Chavacano (tsa·va·ká·no) *png*: wika sa Zamboanga at ilang bahagi ng Cavite na may malakas na halong Espanyol.

chayote (tsa·yó·te) *png Bot* [*Esp*] **:** sayote.

cheap (tsip) *pnr* [*Ing*] **1:** múra **2:** may mumurahing panlasa.

cheat (tsit) *png* [*Ing*] **1:** mandaya **2:** manlamang.

check (tsek) *png* [*Ing*] **1:** tseke **2:** tsek **3:** biglang paghinto **4:** pagsusuri.

check-in (tsék-in) *png* [*Ing*] **:** pagpapatala o pagpasok.

checking account (tsék·ing a·káwnt) *png Kom* [*Ing*] **:** deposito sa bangko na nababawasan sa pamamagitan ng tseke.

check-out (tsék-awt) *png* [*Ing*] **1:** pag-alis mula sa isang hotel, o kauri nito **2:** pagsusuri o pag-iimbestiga.

checkpoint (tsék·poynt) *png* [*Ing*] **:** pook na may bantay at pinatitigil ang mga sasakyan o tao upang siyasatin.

check-up (tsek ap) *png* [*Ing*] **:** masusing pagsusuri sa kondisyon, karaniwan sa kalusugan.

cheddar (tséd·ar) *png* [*Ing*] **:** uri ng kesong matigas at makinis.

cheek (tsik) *png* [*Ing*] **1:** pisngi **2:** *Kol* kabastusan; kawalang-galang.

cheekbone (tsík·bown) *png* [*Ing*] **:** butó sa dakong ibaba ng pisngi.

cheer (tsir) *png* [*Ing*] **1:** palakpak o sigaw na pampalakas ng loob **2:** tuwâ; saya.

cheering squad (tsír·ing skwád) *png* [*Ing*] **:** pangkat ng taga-cheer.

cheese (tsis) *png* [*Ing*] **:** keso.

cheeseburger (tsis·búr·ger) *png* [*Ing*] **:** hamburger na may keso.

cheesecloth (tsís·klot) *png* **:** katsa.

chef (syef) *png* [*Ing*] **:** kusinero, lalo na ang punong kusinero ng restoran at katulad **:** COOK.

chemical (ké·mi·kál) *png, pnr* [*Ing*] **:** kémikál.

chemist (kém·ist) *png* [*Ing*] **:** kimiko.

chemistry (kém·i·strí) *png* [*Ing*] **:** kemistri.

chemo- (kí·mo) *pnl* [*Ing*] **:** kemikal.

chemo (kí·mo) *png* [*Ing*] **:** chemotherapy.

chenopod (ké·no·pód) *png Bot* [*Ing*] **:** anumang halaman (family *Chenopodiaceae*) tulad ng espinika, rimulatsa, at ibang karaniwang damo**:** KENOPÓDYO.

cherry (tsér·i) *png Bot* [*Ing*] **:** sereso[1].

cherub (tsé·rub) *png* [*Ing*] **:** kerubin.

chess (tses) *png Isp* [*Ing*] **:** ahedres.

chessboard (tsés·bord) *png* [*Ing*] **:** tableró.

chest (tsest) *png* **1:** bahagi ng katawan mulang leeg hanggang tiyan **:** THORAX **2:** kahon na karaniwang malaki at pinagtataguan ng mga mahalagang dokumento **3:** pook na pinagtataguan ng pondo ng institusyong pampubliko o pangkawanggawa **4:** pondo.

chesterfield (tsés·ter·fíld) *png* [*Ing*] **:** sofa na may magkasintaas na patungan ng kamay at sandalan.

chestnut (tsést·nat) *png Bot* [*Ing*] **:** kastanyas.

chew (tsu) *pnd* [*Ing*] **:** nguyain.

chewing gum (tsúw·ing gám) *png* [*Ing*] **:** nginunguyang pagkain na gawa sa chicle, pinatamis, at tinimplahan ng pampalasa *Cf* BÁBOLGÁM, TSÍKLET.

chiaroscuro (ki·yá·ros·kú·ro) *png* [*Ing*] **:** klaroskuro.

chicken (tsík·en) *png Zoo* [*Ing*] **:** manok.

chicken feed (tsík·en fíd) *png* [*Ing*] **1:** patuka sa manok **2:** maliit na halaga ng salapi **3:** *Idy* madali lang**:** TSIKENPID.

chicken salad (tsík·en sá·lad) *png* [*Ing*] **:** pagkaing binubuo ng hinimay na laman ng manok, mayonesa, hiniwang patatas, karot, at iba pang gulay, at karaniwang inihahain nang malamig.

chicle (tsí·kel, tsík·li) *png* [*Ing Esp*] **:** dagta mula sa magatas na katas ng punong sapodilya, pangunahing ginagamit sa paggawa ng chewing gum.

chico (tsí·ko) *png Bot* [*Esp*] **:** tsiko[2].

chief (tsif) *png* [*Ing*] **:** pinuno; hepe.

chief (tsif) *pnr* [*Ing*] **:** mahalaga.

chiffon (syi·fón, syíf·on) *png* [*Ing*] **:** telang manipis at magaan, karaniwang seda o rayon, at ginagamit na bandana o bestida.

child (tsayld) *png* [*Ing*] **1:** anak **2:** batang babae o lalaki.

Chile (tsi·lí) *png* [*Ing*] **:** bansa na umuukopa ng mahabang baybayin sa ibaba ng timog na bahagi ng kanluran ng Timog America.

chill *(tsil) png* [*Ing*] **:** ginaw.

chilli (tsí·li) *png* [*Ing*] **:** sili.

chime (tsaym) *png* [*Ing*] **1:** gamit sa pagpapatunog ng kampana **2:** set ng kampana, piraso ng tanso, bato, o tabla na nakalilikha ng tunog kapag hinampas **3:** karilyon.

chimera (ki·mér·a) *png Mit* [*Ing*] **:** babaeng halimaw na bumubuga ng apoy, may ulo ng leon, katawan ng kambing, at buntot ng ahas**:** KIMÉRA.

chimney (tsím·ni) *png* [*Ing*] **:** tsiminea.

China (tsáy·na) *png* [*Ing*] **:** pinakamalaking bansa sa silangang Asia**:** TSÍNA[1].

china (tsáy·na) *png* [*Ing*] **:** pinaikling tawag sa **chinaware**.

china rose (cháy·na rows) *png Bot* [*Ing*] **:** halamang (*Rosa chinensis*) may madulas at maliit na dahon, at katamtaman ang bango ng bulaklak na kulay pula, puti, o pink **:** KAYÁNGA.

chinatown (tsáy·na·táwn) *png* [*Ing China+town*] **:** anumang pook sa labas ng China na karaniwang pinaninirahan ng mga Tsino.

chinaware (tsáy·na wéyr) *png* [*Ing china+ware*] **:** kagamitan na yari sa porselana, binubuo ng pinggan, tasa, at bandehado **:** CHINA.

Chinese (tsáy·nis) *png, pnr* [*Ing*] **:** Tsino.

chinese anise (tsáy·nis a·nís) *png* [*Ing*] **:** sangke.

chinese cabbage (tsáy·nis ká·beydz) *png Bot* [*Ing*] **:** petsay.

chip (tsip) *png* [*Ing*] **1:** maliit na piraso ng tabla **2:** maliit at manipis na hiwa ng pagkain o kendi **3:** maliit at bilog na disk **4:** pitsa.

chirography (kay·róg·ra·fí) *png* [*Ing*] **:** sulat-kamay.

chiropodist (kay·róp·o·díst) *png Med* [*Ing*] **:** tao na nagsanay at lisensiyadong magpraktis ng chiropody *Cf* PODIATRIST.

chiropody (kay·róp·o·dí) *png Med* [*Ing*] **:** pagsusuri at paggamot sa mga sakit at kapansanan sa paa *Cf* PODIATRY.

chirp (tsirp) *pnd* [*Ing*] **:** siyap; huni.

chloral (kló·ral) *png Kem* [*Ing*] **:** kloral.

chlorate (klo·réyt) *png Kem* [*Ing*] **:** klorato.

chloride (klór·ayd) *png Kem* [*Ing*] **1:** salt ng hydrochloric acid na binubuo ng dalawang element, chlorine bilang sodium chloride NaCl ang isa **2:** compound na may chlorine bilang methyl chloride, CH_3Cl **:** KLORÚRO.

chlorination (klór·i·néy·syon) *png Kem* [*Ing*] **:** pagdalisay ng tubig sa pamamagitan ng paghahalo ng chlorine.

chlorine (klor·ín) *png Kem* [*Ing*] **:** element na halogen na ginagamit sa pagdalisay ng tubig (atomic number 17, symbol **Cl**) **:** KLORO.

chlorite (klór·ayt) *png* [*Ing*] **1:** pangkat ng mineral, hydrous silicate ng aluminum, ferrous iron, at magnesium na makikita sa luntian at tilaplatong kristal **2:** *Kem* salt ng chlorous acid bilang potassium chlorite $KClO_2$.

chloroform (klór·o·fórm) *png Kem* [*Ing*] **:** likidong ($CHCl_3$) walang kulay, madaling sumingaw, hindi nasusunog, bahagyang nalulusaw sa tubig, masangsang ang amoy, at namamis-namis **:** KLOROPÓRMO.

chlorophyll (klór·o·fíl) *png Bot* [*Ing*] **:** luntiang kulay sa dahon at halaman na mahalaga sa produksiyon ng carbohydrate sa pamamagitan ng photosynthesis **:** KLORÓPILÁ.

chloroplast (klór·o·plást) *png Bot* [*Ing*] **:** plastid na mayroong chlorophyll.

chlorosis (klo·ró·sis) *png* [*Ing*] **1:** hindi normal na dilaw na kulay sa tissue ng halaman, mula sa kabiguang madevelop ang chlorophyll **2:** *Med* tinatawag ding green sickness, ang malalang uri ng kakulangan sa iron ng nagdadalagang babae **:** KLORÓSIS.

chlorous (kló·ros) *pnr Kem* [*Ing*] **1:** mayroong trivalent na chlorine **2:** mula sa chlorous acid.

chlorous acid (kló·ros á·sid) *png Kem* [*Ing*] **:** maputlang dilaw na likidong acid, $HClO_2$ na kilala lamang bilang solution at sa anyo ng mga salt nito.

chocolate (tsó·ko·lít) *png* [*Ing*] **1:** tsokolate **2:** kending yari sa tsokolate **3:** inuming may tsokolate **4:** kulay tsokolate.

choice (tsoys) *png* [*Ing*] **1:** pagpilì **2:** pamimilì **3:** gusto; ibig **4:** natatanging bahagi.

choir (ḳwayr) *png* [*Ing*] **:** koro[1.4].

choke *(tsowk) png* [*Ing*] **1:** sakal **2:** inis **3:** bulon **4:** bará **5:** balbula ng karburador.

choker (tsów·ker) *png* [*Ing*] **:** gargantilya.

cholecalciferol (ko·le·kal·síf·e·ról) *png BioK* [*Ing*] **:** bitamina D_3.

cholera (kól·er·á) *png* [*Ing*] **:** kolera.

cholesterol (ko·lés·te·ról) *png* [*Ing*] **:** kolesterol.

choose (tsus) *pnd* [*Ing*] **1:** pumili; piliin **2:** humirang **3:** magpasiya **4:** marapatin.

chop (tsap) *png* [*Ing*] **1:** pagputol **2:** maliit na hiwa ng karne, karaniwang may kasamang buto **3:** paná **4:** pisngi.

chop (tsap) *pnd* [*Ing*] **1:** magputol **2:** magtadtad **3:** maglabra **4:** magtabas.

chopper (tsáp·er) *png* [*Ing*] **1:** kasangkapang pantadtad **2:** *Kol* helikopter.

chopstick (tsáps·tik) *png* [*Ing*] **:** pares ng manipis na patpat, karaniwang gawa sa kahoy o garing, at ginagamit na pang-ipit ng pagkaing isusubò.

chopsuey (tsap·súy) *png* [*Ing Tsi*] **:** gisadong karneng baboy o manok na hinaluan ng patola, repolyo, at iba pang gulay **:** TSAPSÚY.

chord (kord) *png* [*Ing*] **1:** kuwerdas **2:** *Mus* kombinasyon ng tatlo o higit na tono **3:** *Mat* linya sa pagitan ng dalawang point sa curve **4:** malaking ugat sa buong kahabaan ng gulugod **5:** pusod **6:** damdamin o emosyon.

chore (tsor) *png* [*Ing*] **1:** pangkaraniwang maliliit na gawain o trabaho sa bahay **2:** tungkulin o trabaho na mahirap at hindi kasiya-siya.

choreographer (kor·yóg·ra·fér) *png* [*Ing*] **:** koreograpo.

choreography (kor·yóg·ra·fí) *png* [*Ing*] **:** koreograpiya.

chorus (kór·us) *png* [*Ing*] **:** koro[4].

chow (tsaw) *png* [*Tsi*] **:** tsaw.

Christ (krayst) *png* [*Ing*] **:** Kristo[1].

Christian (krís·tyan) *png, pnr* [*Ing*] **:** Kristiyano.

Christianism (kris·tya·ní·sem) *png* [*Ing*] **:** Kristiyanismo.

Christianity (kris·tyán·i·tí) *png* [*Ing*] **:** Kristiyanismo.

Christmas (krís·mas) *png* [*Ing*] **:** Pasko **:** XMAS.

chromatin (kró·ma·tín) png [*Ing*] **:** substance sa nucleus ng cell na binubuo ng DNA, RNA, at iba-ibang protina.

chrome (krowm) *png* [*Ing*] **1:** chromium, karaniwan ang pinagkukunan ng chrome yellow at chrome green **:** KROMO **2:** dichromate ng potassium at sodium **:** KROMO **3:** chromium-plated at iba pang matingkad na metalikong pandekorasyon sa kotse **:** KROMO.

chromium (kró·mi·yúm) *png Kem* [*Ing*] **:** kumikinang at matigas na metalikong element na ginagamit sa alloy na bakal para lalong tumigas, at matagal bago kaluwangin (atomic number 24, symbol **Cr**)**:** KRÓMO[1].

chromo- (krów·mo) *pnl Kem* [*Ing*] **:** chromium.

chromosome (krú·mo·súm) *png* [*Ing*] **:** alinman sa mga tila-sinulid na lawas, binubuo ng chromatin**:** KROMOSÓMA.

chronic (krón·ik) *pnr* [*Ing*] **1:** matagal nang hindi gumagaling **2:** patuloy sa mahabang panahon **3:** tuloy- tuloy; walang katapusan.

chronicle (krón·i·kél) *png* [*Ing*] **1:** ulat o tala ayon sa pagkakasunod-sunod ng mga pangyayari**:** KRÓNIKÁ **2:** kasaysayan.

chronicler (kró·nik·lér) *png* [*Ing*] **:** kronista.

Chronicles (krón·i·kéls) *png* [*Ing*] **:** Mga Kronika.

chrono- (kró·no) *pnl* [*Ing*] **:** panlaping nagsasaad ng oras.

chronological (kron·o·ló·dyi·kál) *pnr* [*Ing*] **:** nakaayos ayon sa chronology.

chronology (kro·nól·o·dyí) *png* [*Ing*] **:** kronolohiya.

chronometer (kro·nó·mi·tér) *png* [*Ing*] **1:** anumang nagtatakda ng oras na may espesyal na mekanismo sa pagseseguro at pagsasa-ayos sariling nitong kawastuhan, ginagamit sa pagalam ng longitude kung nasa dagat, o sa anumang gamit na kinakailangan ng kaeksaktuhan ng oras **2:** anumang nagtatakda ng oras, tulad ng relo, at may pinakamataas na kalidad ng kaeksaktuhan.

chrysalis (kri·sá·lis) *png* [*Ing*] **:** krisalida.

chrysanthemum (kri·sán·te·múm) *png* [*Ing*] **1:** composite na halaman ng (genus *Chrysanthemum*) **2:** composite na halaman ng (genus *Dendranthema* at inaalagaan dahil sa matingkad na kulay ng bulaklak nito **:** KRISANTEMO.

chubby (tsáb·i) *pnr* [*Ing*] **:** mabilog; mamilog-milog.

chum (tsam) *png* [*Ing*] **1:** matalik na kaibigan **2:** kasama sa kuwarto.

chunk (tsank) *png* [*Ing*] **1:** malaking piraso; lapáng **2:** malaking tipák **3:** matigas at malaking kimpál **4:** malaking bahagi.

church (tsarts) *png* [*Ing*] **:** simbahan.

Church of England (tsérts ov íng·gland) *png* [*Ing*] **:** Ingles na sangay ng Kanlurang Kristiyanong simbahan na tumanggi sa autoridad ng Papa.

CIA, daglat (si ay ey) [*Ing*] : Central Intelligence Agency.

-cide (sayd) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangalan na nangangahulugang **a** substance na nakamamatay, *hal* insecticide **b** pagpatay, *hal* infanticide.

cider (sáy·der) *png* [*Ing*] : sidra.

cigar (sí·gar) *png* [*Ing*] : tabako.

cigarette (sí·ga·rét) *png* [*Ing*] : sigarilyo.

ciguatera (sig·wa·té·ra) *png* [*Ing*] : pagkalason dulot ng pagkain ng isdang matatagpuan sa mga tangrib na may ciguatoxin, gaya ng manambulaw at isdang bato.

ciguatoxin (sig·wá·tok·sín) *png* [*Ing*] : lason na nakasasama sa nervous system ng tao.

cilantro (si·lán·tro) *png* [*Esp*] : kulantro.

cilia (síl·ya) *png* [*Ing*] **1:** pilikmata **2:** maliit at tila buhok na tubò sa rabaw ng mga protozoan at metazoan na cell.

cinchona (sin·kú·na) *png* [*Ing*] : alinman sa mga punongkahoy o palumpong ng (genus *Cinchona*) at napagkukunan ng quinine *Cf* ALIGANGO.

cinema (sí·ni·má) *png* [*Ing*] **1:** sinehan **2:** sine **3:** sinematograpiya.

cinematograph (sin·e·mát·o·gráf) *png* [*Ing*] : camera o projektor na ginagamit sa paggawa ng pelikula : SINEMATOGRAPO.

cinematography (sín·e·mat·ó·gra·fí) *png* [*Ing*] : sining at teknika ng pagkuha ng larawang pampelikula : SINEMATOGRAPIYA.

cingulo (síng·gu·ló) *png* [*Esp*] : pahang linen o seda na itinatali sa baywang ng parì.

cinnamon (sí·na·món) *png Bot* [*Ing*] : sinamomo.

circa (sír·ka) *pnb* [*Ing*] : malapit sa petsa; bandáng : SÍRKA.

circle (sír·kel) *png* [*Ing*] **1:** bilog : SÍRKULÓ **2:** circumference **3:** pangkat[1]: SÍRKULÓ.

circuit (sír·kit) *png* [*Ing*] : sirkito.

circulation (sir·kyu·léy·syon) *png* [*Ing*] : sirkulasyon.

circumcision (sir·kum·sí·syon) *png* [*Ing*] : tuli.

circumference (sir·kúm·fer·éns) *png Mat* [*Ing*] **1:** guhit na hanggahan ng alinmang bilog na bagay o anumang hugis **2:** sukat ng guhit na ito: SIRKUMPERÉNSIYÁ.

circus (sír·kus) *png* [*Ing*] : sirko.

cirrhosis (si·rów·sis) *png Med* [*Ing*] : di-gumagaling na sakit sa atay, may malubhang panghihina ng mga cell at pamamaga ng mga tissue, karaniwang bunga ng alkoholismo o hepatitis.

cirrus (sír·us) *png* [*Ing*] : maliliit na bunton ng puti, manipis, at mahimaymay na ulap, matatagpuan sa tayog na mahigit sa 6,000 m : BALAHIBONG MANOK.

Cistercian (sis·tér·syan) *png* [*Ing*] : kasapi ng ordeng monastiko na itinatag sa France noong 1098.

cistern (sís·tern) *png* [*Ing*] **1:** tangke ng tubig **2:** anumang likas o artipisyal na imbakan ng tubig-ulan.

citation (say·téy·syon) *png* [*Ing*] **1:** papuring hayagan; katibayan **2:** katibayan ng pagpapahalaga o pagkilala **3:** utos na humarap sa hukuman **4:** pagsipi sa akda ng isang autoridad **5:** sipi.

citizen (sít·i·zén) *png* [*Ing*] **1:** mamamayan ng isang bansa **2:** naninirahan sa isang pook **3:** sibilyan.

citizenship (sít·i·zen·syíp) *png* [*Ing*] : pagkamamamayan ng isang tao sa isang bansa, taglay ang karapatan, pribilehiyo, katungkulan, at pananagutan.

citrate (sí·treyt) *png Kem* [*Ing*] : salt o ester ng citric acid.

citric (sí·trik) *pnr* [*Ing*] : mula sa sitrus.

citric acid (sí·trik ás·id) *png Kem* [*Ing*] : pulbos, $HOOCCH_2$ (OH) C (COOH) CH_2 $COOH·H_2O$ na puti, kristalina, natutunaw sa tubig at namamagitan sa metabolismo ng carbohydrate sa maraming prutas gaya ng lemon.

citriculture (sí·tri·kúl·tyur) *png* [*Ing*] : kultibasyon ng mga prutas na sitrus.

citrin (sí·trin) *png Kem* [*Ing*] **1:** pangkat ng mga substance na natatagpuan sa bunga ng sitrus **2:** bitamina P.

citrus (sí·trus) *png* [*Ing*] : sitrus.

city (sít·i) *png* [*Ing*] : lungsod.

civic (sí·vik) *pnr* [*Ing*] : sibiko.

civics (sí·viks) *png* [*Ing*] : sibika.

civil (sív·il) *pnr* [*Ing*] : sibil.

civilian (si·bíl·yan) *png* [*Ing*] : sibilyán.

civilization (sív·i·li·zéy·syon) *png* [*Ing*] : sibilisasyon.

civil law (sí·vil lo) *png* [*Ing*] : batas sibil.

civil rights (sí·vil ráyts) *png* [*Ing*] : karapatang sibil.

civil service (sí·vil sér·vis) *png* [*Ing*] **1:** sangay ng lingkurang pampamahalaan na humihirang ng mga tauhan sa pamamagitan ng mahigpit na pagsusulit : SERBISYO SIBIL **2:** lawas ng mga kawani ng pamahalaan, maliban sa militar : SERBISYO SIBIL.

Cl, symbol (sí·el) *Kem* [*Ing*] : chlorine.

claim (kleym) *png* [*Ing*] **1:** karapatan o titulo sa isang bagay **2:** pahayag : SALAYSAY **3:** paghahabol; pagangkin **4:** hiling.

claimant (kléy·mant) *png* [*Ing*] **1:** ang may karapatan **2:** ang naghahabol **3:** tagapagmana.

clairvoyance (klar·vóy·ans) *png* [*Ing*] : ipinalalagay na kakayahang supernatural na hulaan ang mga bagay o pangyayaring hindi nakikita.

clamor (klám·or) *png* [*Ing*] **1:** malakas na hiyawan o sigawan **2:** maingay na pahayag ng kahilingan, pagtutol, o di-kasiyahan.

clamp (klamp) *png* [*Ing*] **1:** kasangkapang panghugpong ng dalawang bahagi at pampapanatili sa ganitong ayos **2:** kasangkapang pang-ipit ng anluwage *Cf* GÁTO.

clan (klan) *png* [*Ing*] : pangkat ng mga pamilya *Cf* ANGKAN, LAHI, LIPI **2:** pangkat.

clandestine (klán·des·tín) *pnr* [*Ing*] : klandestino.

clap (klap) *png* [*Ing*] : palakpak.

clarification (kla·ri·fi·kéy·syon) *png* [*Ing*] : paliwanag.

clarinet (klar·i·nét) *png* [*Ing*] : klarinete.

class (klas) *png* [*Ing*] **1:** anumang set ng tao o mga bagay na pinagsamasama at ibinukod sa iba : URI **2:** klase **3:** mataas na uri ng pag-uugali **4:** *Pol* klas.

classcard (klás·kard) *png* [*Ing*] : klaskard.

classic (klá·sik) *pnr* [*Ing*] : klasiko[3].

classical (klá·si·kál) *pnr* [*Ing*] : klasiko[1,2].

classification (kla·si·fi·kéy·syon) *png* [*Ing*] : klasipikasyon.

classified ad (klás·i·fáyd ad) *png Kom* [*Ing*] : pahina o seksiyon sa pahayagan na nag-aalok ng trabaho, bagay, gamit, o serbisyo.

classify (klás·i·fáy) *pnd* [*Ing*] : ayusin ayon sa klase o uri.

classmate (klás·meyt) *png* [*Ing*] **:** kamag-aral.

clause (kloz) *png* [*Ing*] **1:** *Gra* sugnay **2:** hiwalay na bahagi, takdâ, o probisyon.

claustrophobia (klo·stro·fó·bya) *png* [*Ing*] **:** phobia sa kulob na pook.

clavicle (kláv·i·kél) *png Ana* [*Ing*] **:** balagat.

clavicord (kla·vi·kórd) *png Mus* [*Ing*] **:** klabikordiyo.

clay (kléy) *png* [*Ing*] **:** luád o artipisyal na luád.

clean (klin) *pnr* [*Ing*] **:** malinis.

clear (klir) *pnr* [*Ing*] **1:** malinaw **2:** maliwanag **3:** maaliwalas **4:** tiyak **5:** walang sagabal.

clearance (klír·ans) *png* [*Ing*] **1:** luwag ng daanan **2:** pahintulot.

clearing (klír·ing) *png* [*Ing*] **1:** paglilinis **2:** gubat na nilawag **3:** sa pagbabangko, ang paglilinaw ng pondo ng isang tseke.

cleavage (klí·vids) *png* [*Ing*] **1:** katangian ng ilang kristal, bato at katulad na maging makinis ang mga rabaw **2:** bitak **3:** *Zoo* serye ng pagkakahati sa maliliit na cell ng isang itlog hanggang maging embriyon **4:** malalim o lubog na bahagi ng dibdib sa pagitan ng dalawang suso ng babae.

clef (klef) *png Mus* [*Ing*] **:** klabe.

clemency (klém·en·sí) *png* [*Ing*] **1:** pagkaawa; pagkahabag **2:** kapatawaran **3:** kabutihan.

clergy (klér·dyi) *png* [*Ing*] **:** klero.

clergyman (klér·dyi·mán) *png* [*Ing*] **:** klerigo.

clerk (klerk) *png* [*Ing*] **:** klerk.

cliché (kli·syéy) *png* [*Ing*] **1:** gasgas na parirala, idea, paksa, o katulad **2:** klitse.

click (klik) *png* [*Ing*] **:** kaltís.

client (kláy·ent) *png* [*Ing*] **1:** kliyente **2:** kostumer **3:** pasyente **4:** tao na tumatanggap ng benepisyo o serbisyo mula sa isang kawanihan o ahensiya ng pamahalaan.

cliff (klif) *png* [*Ing*] **:** bangin.

climate (kláy·mit) *png* [*Ing*] **:** klima.

climax (kláy·max) *png* [*Ing*] **1:** kasukdulan; karurukan **2:** *Lit* karurukan[2] **3:** rurok ng aksiyong sexual **:** ORGASMO.

clinic (klí·nik) *png* [*Ing*] **:** klinika[1,3].

clip (klip) *png* [*Ing*] **:** klip.

clipping (klíp·ing) *png* [*Ing*] **:** kliping.

clique (klik) *png* [*Ing*] **:** maliit at eksklusibong pangkat.

clitoris (klít·o·rís, klí·tor·ís) *png Ana* [*Ing*] **:** tilín.

cloaca (klo·wá·ka) *png Zoo* [*Ing*] **:** guwáng ng arì at labasan ng dumi ng mga ibon, reptil, at iba pa.

cloak (klowk) *png* [*ing*] **1:** balábal; kápa; mánto **2:** lambóng **3:** pagkukunwari.

clockwise (klák·ways) *png* [*Ing*] **:** pihit pakanan.

cloisonne (kloy·zo·ní) *png* [*Ing*] **:** sa Europa at China, ang tradisyonal na prosesong pandekorasyon sa enamel na alahas.

clone (klown) *png Bio* [*Ing*] **:** pangkat ng mga cell o organismong nabuo o nalikha nang walang sex.

close (klowz) *pnd* [*Ing*] **:** ipinid; isara.

close (klowz) *pnr* [*Ing*] **1:** kalapit; malapit **2:** makipot; masikíp **3:** matalik **5:** masinsin.

closet (klóz·et) *png* [*Ing*] **1:** kábinét **2:** maliit na silid o aparador na taguan ng mga damit at iba pang gamit.

clot (klat) *png* [*Ing*] **:** likidong namuo o nakorta.

cloud (klawd) *png* [*Ing*] **:** ulap.

cloud rat (kláwd rat) *png Zoo* [*Pal*] **:** ilahas na hayop (*Crateromys heareyi*) na kahawig ng squirrel, may habang 30.48 sm ang katawan, at 60.96 sm ang buntot.

clove (klowv) *png* [*Ing*] **1:** klabo **2:** *Bot* klabos.

clover (kló·ver) *png Bot* [*Ing*] **:** legumbre (genus *Trifolium*) na may dahong tatlo ang pilas.

cloverleaf (kló·ber·líf) *png* [*Ing*] **:** sistema ng mga kalye na nagpapahintulot ng madali at mabilis na pagpasok at paglabas sa mga haywey.

clown (klawn) *png* [*Ing*] **:** payaso.

club (klab) *png* [*Ing*] **1:** kapisanan; samahan **:** KLAB **2:** bahay o silid na nakalaan para sa pagpupulong ng samahan **:** CLUBHOUSE, KLAB **3:** batutà; panghambalos **:** KLAB.

clubhouse (kláb·haws) *png* [*Ing*] **:** pook o gusali na pinagtitipunan ng samahan **:** CLUB[2].

clue (klu) *png* [*Ing*] **:** anumang makatutulong sa paglutas ng lihim, hiwaga, krimen, at mga katulad; patnig[2] **:** PAHIWATIG, BAKÁS.

clump (klamp) *png* [*Ing*] **1:** kimpál **2:** kumpol **3:** yabág.

clumsy (klám·si) *pnr* [*Ing*] **1:** asiwâ **2:** walang-ingat **3:** hindi maganda ang pagkakayari.

clutch (klátch) *png Mek* [*Ing*] **:** pedal na ginagamit para iugnay o ihiwalay ang makina sa transmisyon **:** EMBRÁHE, KLATS.

Clytemnestra (klay·tem·nés·tra) *png Mit* [*Gri*] **:** kapatid ni Helen na nagpapatay sa kaniyang asawang si Agamemnon matapos ang digmaang Troya.

Cm, symbol (sí·em) *Kem* [*Ing*] **:** curium.

co- (ko) *pnl* [*Ing*] **1:** varyant ng **com-** **2:** *Mat* complement ng.

Co, symbol (sí·o) *Kem* [*Ing*] **:** cobalt.

coach (kowts) *png* [*Ing*] **1:** malaking karwahe na may apat na gulong at mataas na upuan ng kutsero sa harapan **2:** tao na tagaturo o tagasanay sa mga mag-aaral, manlalaro, pangkat sa drama, at mga katulad **3:** kotse **4:** bagón.

coachman (kówts·man) *png* [*Ing*] **:** kutsero.

coagulation (ko·á·gyu·léy·syon) *png Kem* [*Ing*] **:** koagulasyon.

coalition (ko·a·lí·syon) *png* [*Ing*] **:** koalisyon.

coast (kowst) *png* [*Ing*] **1:** baybayin; kósta[1] **2:** dagusdos.

coaster (kówst·er) *png* [*Ing*] **1:** maliit na bus **2:** maliit na pansapin tulad ng kortso, papel, o mababaw na tray.

coastguard (kówst·gard) *png* [*Ing*] **:** pangkat na nagpapatupad ng batas sa dagat, sumasagip ng buhay at ariarian sa dagat, at tumutulong sa nabegasyon.

coat (kowt) *png* [*Ing*] **1:** amerikána; abrígo **2:** takip panlabas **3:** balát o balahibo ng hayop **4:** pahid.

coating (kówt·ing) *png* [*Ing*] **:** pinta.

coat of arms (kówt of árms) *png* [*Ing*] **:** eskudo.

cob (kab) *png* [*Ing*] **:** busal; busil.

cobalt (kó·balt) *png Kem* [*Ing*] **:** metalikong element na may silicate na nagdudulot ng bughaw na kulay sa mga seramika (atomic number 27, symbol **Co**) **:** KOBÁLTO.

cobbler (káb·ler) *png* [*Ing*] **1:** sapatero **2:** malamig na inuming gawa sa alak, prutas, asukal, at mga katulad **3:** retaso.

cobra (kób·ra) *png Zoo* [*Ing*] **:** kobra.

cobweb (káb·web) *png* [*Ing*] **1:** sapot

ng gagamba **2:** isa sa mga hibla ng sapot ng gagamba.

coca (kó·ka) *png* [*Ing*] **1:** palumpong (*Erythroxylum coca*) na matatagpuan sa Hilagang Amerika at Kanlurang Indies at may dahong nakukunan ng cocaine at iba pang alkaloyd : KÓKA **2:** tuyong dahon nito : KÓKA.

cocaine (ko·kéyn) *png* [*Ing*] : kristalinang alkaloyd ($C_{17}H_{21}NO_4$) na galing sa dahon ng Coca, ginagamit na anestetiko at may epektong narkotiko : KOKAÍNA.

coccyx (kók·siks) *png Ana* [*Ing*] : maliit at tatsulok na buto sa dulong gulugod ng tao.

cock (kak) *png* [*Ing*] **1:** tandang **2:** pagkasá, gaya ng baril.

cockfight (kák·fayt) *png* [*Ing*] : sabong.

cockpit (kák·pit) *png* [*Ing*] **1:** sabungan **2:** pook na pinaglalabanan **3:** silid sa unahan ng eroplano para sa piloto at mga kasama.

cockscomb (káks·kowm) *png* [*Ing cock+s+comb*] **1:** palong **2:** sombrero na tila palong, dáting isinusuot ng mga artista **3:** *Bot* palong-palungan.

cocktail (kák·teyl) *png* [*Ing*] **1:** alinman sa iba't ibang halo ng alak, karaniwang hinahaluan ng vermouth, katas ng prutas at nilalagyan ng yelo **2:** pagkaing pampagana **3:** uri ng semi-pormal na damit.

cocoa (ko·kó·wa, ków·kow) *png* [*Ing*] : kokwa.

cocoon (ko·kún) *png Zoo* [*Ing*] : tilas.

COD, daglat (si ow di) *png* [*Ing*] : Cash on Delivery *Cf* KALIWÁAN.

coda (ków·da) *png Mus* [*Ing*] : koda.

code (kowd) *png* [*Ing*] : kodigo[1,2].

codeine (ko·déyn) *png Med* [*Ing*] : gamot sa ubo : KODEYNA.

codex (kó·deks) *png* [*Ing*] : uri ng sinaunang manuskrito na isinaaklat.

cod (kad) *png* [*Ing*] : gindara.

codicil (kó·di·síl) *png Pol* [*Ing*] **1:** dagdag na tadhana sa huling testamento **2:** suplemento; apendiks.

codification (kó·di·fi·kéy·syon) *png* [*Ing*] : kodipikasyon.

codify (kó·di·fáy) *pnd* [*Ing*] : kodipika.

coed (kó·ed) *png* [*Ing*] : babaeng estudyante sa paaralang kapuwa pambabae at panlalaki.

coed (kó·ed) *pnr* [*Ing*] : sa paaralan, tumatanggap kapuwa ng babae at lalaking estudyante.

Coelenterata (si·lín·ti·rá·ta) *png* [*Ing*] : phylum ng mga hayop na invertebrata na may nag-iisang organ para sa pagkain, pagdumi at iba pang gawain at may galamay sa gawing bibig, *hal* hydra, dikyà, anemóna, at korales.

coelom (sí·lom) *png* [*ing*] : cavity sa katawan ng matataas na metazoan na matatagpuan sa pagitan ng kanal ng bituka at body wall.

coerce (kow·úrs) *pnd* [*Ing*] : pilitin.

coercion (ko·ér·syon) *png* [*Ing*] : koersiyon.

coffee (có·fi) *png* [*Ing*] : kape.

cofradía (ko·fra·dí·ya) *png Kas* [*Esp*] : sa panahon ng Espanyol, samahang panrelihiyon o pangkawanggawa.

Cofradia de San Jose (ko·frá·dya de san hó·se) *png Kas* : kapatirang panrelihiyon na itinatag ni Apolinario de la Cruz na inusig ng mga fraile kaya nag-alsa.

cogito (kó·hi·tó) *png* [*Lat*] : simulaing pilosopiko na nagsasabing pinatutunayan ng kakayahang mag-isip ng isang tao ang kaniyang pag-iral.

cognac (kón·yak) *png* [*Fre*] : brandi na dinalisay at may mataas na kalidad.

cognate (kóg·neyt) *pnr* [*Ing*] **1:** may kaugnayan dahil iisa o magkatulad ang pinagmulan; mula sa iisang angkan : KOGNÁDO **2:** magkatulad sa kalikasan at kalidad : KOGNÁDO.

cognomen (kog·nó·men) *png* [*Ing*] **1:** palayaw **2:** apelyido.

cognoscenti (kó·nyo·sén·ti) *png* [*Ita*] : tao na bihasa at may pihikang panlasa upang husgahan ang isang likhang sining, alak, o pagkain : CONNOISSEUR.

cohabit (ko·háb·it) *pnd* [*Ing*] **1:** magsama bilang mag-asawa, karaniwang walang bisang legal o panrelihiyong seremonya *Cf* LIVE-IN **2:** tumira sa isang bubong o pook.

cohere (ko·hír) *pnd* [*Ing*] **1:** magdikit **2:** magkaisa **3:** manatiling magkasama.

coiffure (ko·fyúr) *png* [*Fre*] : estilo ng pag-aayos o pagsusuklay ng buhok : KOPYUR.

coin (koyn) *png* [*Ing*] : barya.

coincide (ko·in·sáyd) *pnd* [*Ing*] **1:** mag-okupa ng magkatulad na espasyo, point, oras, at posisyon **2:** magkasabay; magkataon **3:** magkahawig, sa karakter at kalikasan.

coincidence (ku·ín·si·déns) *png* [*Ing*] : ang pag-okupa ng iisang pook sa espasyo, iisang punto o yugto ng panahon, at iisang relatibong posisyon : KOINSIDÉNSIYÁ.

coincident (ku·ín·si·dént) *pnr* [*Ing*] : nangyayari sa iisang panahon at pagkakataon : KOINSIDÉNTE.

coír *png* [*Ing*] : hibla ng bunót.

coitus (kóy·tus) *png* [*Ing*] : karát.

cola (kó·la) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* punongkahoy (genus *Cola*) na makikita lamang sa Kanlurang Afrika at may caffeine ang buto **2:** karbonadong inumin na may lasa ng buto ng cola.

colander (kúl·an·dér) *png* [*Ing*] : kolador.

cold (kold) *png* [*Ing*] : sipon.

cold (kold) *pnr* [*Ing*] : malamig.

cold cream (kold krim) *png* [*Ing*] : malamig at nagpapaginhawang panlinis sa balát ng mukha.

cold store (kold is·tór) *png* [*Ing*] **1:** gusali o imbakan ng eladong pagkain **2:** tindahan ng eladong pagkain.

cold war (kold war) *png* [*Ing*] : hidwaan ng mga bansa, walang aktuwal na labanan, may pananakot, marahas na propaganda, at subersibong aktibidad pampolitika.

cold wave (kold weyv) *png* [*Ing*] **1:** panahon ng biglaang paglamig na higit sa karaniwan **2:** paraan ng pagkukulot ng buhok na ginagamitan ng gamot o kemikal.

Coleoptera (ko·lép·te·rá) *png* [*Ing*] : Koleoptera.

coleslaw (kóls·lo) *png* [*Ing*] : ensalada na gawa sa ginayat o hiniwang repolyo at kintsay, at hinaluan ng asin, sibuyas, suka, at gatas.

colic (kó·lik) *png* [*Ing*] : koliko.

coliseum (ko·li·sí·yum) *png* [*Ing*] : koliseo.

colitis (ko·láy·tis) *png Med* [*Ing*] : pamamaga ng kolón : KOLÍTIS[1].

collaboration (ko·lá·bo·réy·syon) *png* [*Ing*] : kolaborasyon.

collaborator (ko·lá·bo·réy·tor) *png* [*Ing*] : kolaboreytor.

collage (ko·láds) *png* [*Ing*] : makasining na komposisyon na pinagdidikit ang mga papel, tela, at iba pang materyales.

collagen (kól·a·dyén) *png* [*Ing*] : pangunahing protinang pang-estruktura na makikita sa pang-ugnay na tissue at butó.

collar (kól·yar, kól·ar) *png* [*Esp Ing*] **1:** kuwelyo **2:** kolyar.

collate (ko·léyt) *pnd* [*Ing*] : ipunin

at ayusin ayon sa pagkakasunod-sunod gaya ng mga pahina ng ulat, libro, at mga katulad.

collateral (ko·lá·te·rál) *png* [*Ing*] : kolateral[1].

collation (ko·léy·syon) *png* [*Ing*] : kolasyón.

colleague (kó·lig) *png* [*Ing*] **1:** kapuwa kasapi, tulad sa isang propesyon : KÓLEGA **2:** kasama sa negosyo : KÓLEGA.

collect (ko·lékt) *pnd* [*Ing*] : kolekta.

collection (ko·lék·syon) *png* [*Ing*] : koleksiyon.

collectivism (ko·lék·ti·ví·zim) *png* [*Ing*] : kolektibismo.

collectivist (ko·lék·ti·víst) *png* [*Ing*] : kolektibista.

colector (ko·lék·tor) *png* [*Ing*] : kolektor.

college (kól·ids) *png* [*Ing*] : kolehiyo.

collegiate (ko·lí·dyeyt) *png* [*Ing*] : kolehiyado.

collition (ko·lí·syon) *png* [*Ing*] : kolisyon.

collidion (ko·lí·dyon) *png* [*Ing*] : kolodyon.

colloid (kól·oyd) *png* [*Ing*] : substance na binubuo ng napakaliit na bahagi at kumakalat nang pantay-pantay sa isa pang substance : KOLOYD.

colloquial (ko·lók·yal) *pnr* [*Ing*] : kolokyál.

colloquium (ko·ló·kwi·yúm) *png* [*Ing*] : kolokyum.

colloquy (kól·o·kwí) *png* [*Ing*] : kolokyo.

cologne (ko·lón) *png* [*Ing*] : mabangong likido mula sa pinaghalong alkohol, katas ng bulaklak, at mabangong langis : AGWA KOLONYA.

colon (kó·lon) *png* [*Ing*] **1:** tutuldok **2:** *Ana* kolón.

colonialism (ko·lón·ya·lí·sem) *png* [*Ing*] : kolonyalísmo.

colonialization (ko·lon·ya·li·zéy·syon) *png* [*Ing*] : kolonyalisasyon.

colonialize (ko·lón·ya·láyz) *pnd* [*Ing*] : ikolonyalisa; kolonyalisahin.

colonization (ko·lo·ni·zéy·syon) *png* [*Ing*] : kolonisasyon.

colonize (kó·lo·náyz) *pnd* [*Ing*] : ikolonisa; kolonisahin.

colony (kól·o·ní) *png* [*Ing*] : kolonya.

color (kó·lor) *png* [*Ing*] : kúlay.

color blind (kó·lor blaynd) *pnr* [*Ing*] : hindi makakilala ng ilang kulay.

Colossians (ko·ló·syans) *png* [*Ing*] : Mga Taga-Kolosas.

colostrum (ko·lós·trum) *png* [*Ing*] : kolostrum.

columbium (ko·lum·byúm) *png Kem* [*Ing*] : dating tawag sa niobium: KOLÚMBIYÓ.

column (kó·lum) *png* [*Ing*] : kolum.

columnist (kó·lum·níst) *png* [*Ing*] : kolumnista.

com- (kom) *pnl* [*Ing*] : complement; kasama sa; kasama ng.

coma (kú·ma) *png* [*Ing*] : matagalang pagkawala ng malay at pakiramdaman dahil sa sakit o lason.

comaker (ku·méy·ker) *png* [*Ing*] : tao na pormal na magsagawa ng mga tungkulin ng tagagawa ng instrumento.

comatose (ków·ma·tóws) *pnr* [*Ing*] : nasa coma.

comb (kowm) *png* [*Ing*] : suklay.

combination (kóm·bi·néy·syon) *png* [*Ing*] : kombinasyon: COMBO.

combo (kóm·bo) *png* [*Ing*] **1:** pinaikling anyo ng **combination**, tumutukoy sa anumang bagay na binuo sa pamamagitan ng paghahalo-halo o pagsasama-sama **2:** kombo.

combustible (kom·bás·ti·ból) *png* [*Ing*] : kombustible.

combustion (kom·bás·tyon) *png* [*Ing*] : kombustiyon.

comedian (ko·mí·dyan) *png* [*Ing*] : komiko.

comedy (kó·me·dí) *png* [*Ing*] : komedya[1,2,4].

comet (kó·met) *png Asn* [*Ing*] : kometa.

comfortable (kóm·for·ta·ból) *pnr* [*Ing*] : komportable.

comfort room (kóm·fort rum) *png* [*Ing*] : kubeta : CR.

comfort women (kóm·fort wé·men) *png* [*Ing*] : kababaihang sapilitang naglingkod upang matugunan ang pangangailangang sexual ng mga sundalong Hapon.

comfrey (kóm·fri) *png Bot* [*Ing*] : yerba (*Symphytum officianate*), salit-salit ang dahon at balahibuhin ang gilid ng dahon, at dilaw, puti, o lila ang bulaklak na 1 sm ang haba at nuwes ang bunga.

comic (kó·mik) *png, pnr* [*Ing*] : komiko.

comical (kó·mi·kál) *pnr* [*Ing*] : komiko[4,5].

comma (kó·ma) *png* [*Ing*] **1:** kuwit **2:** *Mus* pagkakaiba ng pitch ng dalawang tono, tulad ng G# at A♭.

command (ko·mánd) *png* [*Ing*] **1:** utos na makapangyarihan : atas; mando **2:** kapangyarihan : autoridad **3:** kadalubhasaan *Cf* GAMAY.

commandant (ko·mán·dant) *png* [*Ing*] : komandánte.

commander (ko·mán·der) *png* [*Ing commander*] : kumander.

commandment (ko·mánd·ment) *png* [*Ing*] : utos ng Diyos.

commando (ko·mán·do) *png* [*Ing*] : komando.

commemorate (ko·mém·o·réyt) *pnd* [*Ing*] **1:** gunitain **2:** parangalan ang alaala sa pamamagitan ng pagdiriwang; ipagdiwang.

commemoration (ko·me·mo·réy·syon) *png* [*Ing*] : komemorasyon.

commensurate (ko·mén·syor·ít) *pnr* [*Ing*] **1:** magkatulad ang sukat at layo **2:** magkahawig sa dami, magnitude, at degree **3:** angkop; dapat.

comment (kóm·ent) *png* [*Ing*] : punà.

commentary (kóm·en·tér·i) *png* [*Ing*] : komentaryo.

commerce (kó·mers) *png* [*Ing*] : komersiyo.

commissariat (ko·mi·sár·yat) *png* [*Ing*] : kagawaran ng pamahalaan ng Unyong Sobyet : KOMISÁRYAT.

commissary (kó·mi·sá·ri) *png* [*Ing*] **1:** tindahan ng pagkain at suplay, lalo na sa kampong militar : KOMISÁRYO **2:** tao na pinagkatiwalaan ng isang natatanging tungkulin ng nakatataas na autoridad : KOMISÁRYO.

commission (ko·mís·yon) *png* [*Ing*] : komisyon.

commissioner (ko·mís·yo·nér) *png* [*Ing*] : komísyonér[1,2].

commit (ko·mít) *pnd* [*Ing*] **1:** gumawa **2:** ipagkatiwala; ipatago **3:** mangakong gagawin.

commitment (ko·mít·ment) *png* [*Ing*] **1:** obligasyon; pangako **2:** pagtatalaga ng sarili **3:** pagpapasok sa bilangguan, ampunan, o katulad.

committee (ko·mít·i) *png* [*Ing*] : lupon.

commodity (ko·mó·di·tí) *png* [*Ing*] : bagay na maaaring bilhin o ipagbili; kalakal.

commodore (kó·mo·dór) *png* [*Ing*] : kómodór.

common (kó·mon) *pnr* **1:** komun **2:** *Gra* pambalana.

commonwealth (kó·mon·wélt) *png* [*Ing*] **:** komonwelt.

commune (kom·yún) *pnd* [*Ing*] **:** komyun.

communication (kom·yu·ni·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** komunikasyon.

communion (ko·myú·nyon) *png* [*Ing*] **:** komunyon.

communique (ko·myú·ni·kéy) *png* [*Ing*] **:** opisyal na komunikasyon.

communism (kóm·yu·ní·zim) *png* [*Ing*] **:** komunismo.

communist (kóm·yu·níst) *png, pnr* [*Ing*] **:** komunista.

community (ko·myú·ni·tí) *png* [*Ing*] **:** komunidád.

commute (ko·myút) *pnd* [*Ing*] **1:** maglakbay patungo at mula sa tanggapan, paaralan, at katulad sa pamamagitan ng sasakyang pangmadla **2:** *Bat* babaan ang parusa.

compact (kom·pákt) *png* [*Ing*] **1:** kasunduan o kontrata **2:** maliit na sisidlan na may salamin, pulbos, at espongha.

compact (kóm·pakt) *pnr* [*Ing*] **1:** siksik **:** KOMPÁKTO **2:** isinaayos sa loob ng maliit na espasyo **:** KOMPÁKTO **3:** idinisenyo upang maging maliit at matipid **:** KOMPÁKTO.

companion (kom·pá·nyon) *png* [*Ing*] **1:** kasama[1] **2:** kapareha.

company (kám·pa·ní) *png* [*Ing*] **:** kompanya.

comparative (kom·pá·ra·tív) *pnr* [*Ing*] **:** pahambing.

comparison (kom·pá·ri·són) *png* [*Ing*] **:** paghahambing[1].

compartment (kom·párt·ment) *png* [*Ing*] **:** kompártment[2].

compass (kóm·pas) *png* [*Ing*] **1:** kómpas[1] **2:** instrumentong pangguhit ng bilog at pansukat sa eskala ng mapa.

compassion (kom·pás·syon) *png* [*Ing*] **:** habág.

compassionate (kom·pás·syo·néyt) *pnr* [*Ing*] **:** mahabagin.

compatible (kom·pá·ti·ból) *pnr* [*Ing*] **:** magkatugma; magkaayon; hiyang.

compatriot (kom·péy·tri·yót) *png* [*Ing*] **:** kababayan.

compendium (kom·pén·dyum) *png* [*Ing*] **:** kompendiyo[1].

compensation (kom·pen·séy·syon) *png* [*Ing*] **:** kompensasyon.

competence (kóm·pi·téns) *png* [*Ing*] **:** kompetensiya[2].

competent (kóm·pe·tént) *pnr* [*Ing*] **:** kompetente.

competition (kóm·pe·tí·syon) *png* [*Ing*] **:** kompetisyon.

competitor (kóm·pe·ti·tór) *png* [*Ing*] **:** kalaban.

compilation (kom·pay·léy·syon) *png* [*Ing*] **:** kompilasyón.

complainant (kom·pléy·nant) *png Bat* [*Ing*] **:** kerelyante.

complaint (kom·pléynt) *png* [*Ing*] **1:** daing **:** REKLAMO; SUMBONG **2:** sakdal **:** DEMANDA **3:** *Bat* unang pagluhog ng nagsasakdal.

complement (kóm·pli·mént) *png* [*Ing*] **1:** anumang kinakailangan para makabuo o makakompleto; isa sa magkapares **2:** *Gra* kaganapan[3] **3:** *Mat* anumang elemento na hindi kabilang sa isang tiyak na set o class **4:** *Mat* kantidad ng anumang anggulo na mababa sa 90 °.

complete (kom·plít) *pnr* [*Ing*] **:** kompleto.

complex (kóm·pleks) *png* [*Ing*] **1:** kabuuan na nahahati sa magkakaugnay na mga bahagi **2:** *Sik* pangkat ng kimkim na damdamin, idea, alaska, o pagnanasa na nagiging sanhi ng abnormal na pag-uugali o kalagayan ng pag-iisip.

complicate (kóm·pli·kéyt) *pnd* [*Ing*] **:** kompliká.

complicated (kóm·pli·kéy·ted) *pnr* [*Ing*] **:** komplikádo.

complication (kóm·pli·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** komplikasyón.

compliment (kóm·pli·mént) *png* [*Ing*] **:** kompliment[2].

component (kom·pó·nent) *png* [*Ing*] **1:** salik; bahagi **2:** *Pis* ang projeksiyon ng kandidad ng vector gaya ng puwersa, velosidad, o mga katulad, sa kahabaan ng axis.

compose (kom·póws) *pnd* [*Ing*] **1:** sumulat; gumawa **2:** umakda **3:** bumuo **4:** huminahon.

composer (kom·pó·ser) *png* [*Ing*] **:** kompositor[1].

composite (kom·pów·sit) *pnr* [*Ing*] **1:** binubuo ng iba't ibang bahagi **2:** binubuo ng nakikilalang sangkap o bahagi **3:** *Ark* kabilang sa panlimang klasikong order ng arkitektura at binubuo ng mga elemento ng Ionic at Corinthian.

composition (kóm·po·sí·syon) *png* [*Ing*] **:** komposisyon.

compost (kóm·powst) *png* [*Ing*] **:** kompost.

compound (kóm·pawnd) *png* [*Ing*] **1:** halo ng dalawa o higit pang bagay, katangian, o katulad **2:** *Gra* salita na binubuo ng dalawa o higit pang salita **3:** *Kem* substance na binuo mula sa dalawa o higit pang element **4:** nababakurang pook na may tirahan, pabrika, o iba pang gusali.

comprehensive (kom·pre·hén·siv) *pnr* [*Ing*] **:** komprehensibo.

compresor (kom·pré·sor) *png* [*Ing*] **:** kompresor.

compress (kom·prés) *png* [*Ing*] **:** kompresa.

compressor (kom·pré·sor) *png* [*Ing*] **:** kompresor.

compromise (kóm·pro·máys) *png* [*Ing*] **:** kompromiso.

comptroller (komp·tró·ler) *png* [*Ing*] **:** empleadong sumusubaybay sa gastusin at pananalapi ng isang kompanya o institusyon.

compulsory (kom·púl·so·rí) *pnr* [*Ing*] **:** sapilitan.

computation (kom·pyu·téy·syon) *png* **:** komputasyon.

compute (kom·pyút) *pnd* [*Ing*] **:** kuwentahin.

computer (kom·pyú·ter) *png* [*Ing*] **:** makinang elektroniko na gumagamit ng digital signal sa pagpoproseso ng mga komplikadong problema sa matematika, paggawa ng mga pormal na dokumento o ulat, pagtatago ng datos o program upang mapadali ang gawain, at paglilibang**:** ORDENADÓR.

comrade (kóm·rad) *png* [*Ing*] **:** kasama[4].

con (kon) *pnu pnb* **1:** [*Ing*] laban sa **2:** [*Esp*] **a** may kasamang **b** kahit.

con- (kon) *pnl* [*Ing*] **:** katumbas ng **com**, ginagamit sa mga salitang nagsisimula sa mga titik na *c, d, f, g, j, d, q, s, t, v,* at mga patinig.

concave (kón·keyv) *pnr* [*Ing*] **:** malukong.

conceit (kon·sít) *png* [*Ing*] **1:** labis na pagpapahalaga sa sarili *Cf* EGOISM, EGOTISM **2:** kahambugan; kayabangan.

concentrated (kon·sen·tréy·ted) *pnr* [*Ing*] **:** konsentrado.

concentration (kon·sen·tréy·syon) *png* [*Ing*] **:** konsentrasyon.

concept (kón·sept) *png* [*Ing*] **:** konsepto.

conception (kon·sép·syon) *png* [*Ing*] **:** konsepsiyon.

concert (kón·sert) *png* [*Ing*] **:** konsiyerto.

concertina (kon·ser·tí·na) *png Mus* [*Ing*] **:** konsertina.

concession (kon·sés·yon) *png* [*Ing*] **:** kónsesyon.

concessionaire (kon·sés·yo·néyr) *png* [*Ing*] **:** konsesyonaryo.

concierge (kón·si·wísh) *png* [*Ing*] **1:** portero **2:** konserhe.

conclave (kón·kleyv) *png* [*Ing*] **:** konklabe.

conclusion (kon·klús·yon) *png* [*Ing*] **:** konklusyon.

concrete (kóng·krit) *pnr* [*Ing*] **:** konkreto.

concubinage (kon·kyú·bi·néyds) *png* [*Ing*] **:** pakikiapid.

concubine (kóng·kyu·báyn) *png* [*Ing*] **:** kaapid.

condemn (kon·dém) *pnd* [*Ing*] **:** kondenahin.

condensation (kón·den·séy·syon) *png* [*Ing*] **:** kondensasyon.

condensed (kon·dénst) *pnr* [*Ing*] **:** kondensado.

condiment (kón·di·mént) *png* [*Ing*] **:** kondimento.

condition (kon·dí·syon) *png* [*Ing*] **:** kondisyon.

conditional (kon·dí·syon·ál) *pnr* [*Ing*] **:** kondisyonal.

conditioner (kon·dí·syon·ér) *png* [*Ing*] **:** kondisyoner.

condo (kón·do) *png* [*Ing*] **:** pinaikling tawag sa **condominium** *Cf* KÓNDO.

condolence (kon·dów·lens) *png* [*Ing*] **:** pakikiramay.

condom (kón·dom) *png* [*Ing*] **:** kalubang gawa sa goma, isinusuot sa titi o puke kapag nagtatalik, at ginagamit bilang kontraseptibo o upang makaiwas sa impeksiyon: KÓNDOM, PROPHYLACTIC[2].

condominium (kon·do·mí·nyum) *png* [*Ing*] **:** kondominyum.

conduct (kán·dakt) *png* [*Ing*] **1:** asal **2:** pangangasiwa; pamamahala **3:** pagpatnubay.

conduct (kán·dakt) *pnd* [*Ing*] **1:** pamunuan; gabayan **2:** pangangasiwaan; pamamahalaan **3:** maging tagakumpas sa orkestra, koro, at katulad **4:** maghatid ng init, elektrisidad, at katulad.

conductor (kon·dák·tor) *png* [*Ing*] **:** konduktor.

conduit (kón·du·ít) *png* [*Ing*] **1:** daluyan ng likido **2:** túbong proteksiyon ng kawad ng koryente.

cone (kown) *png* [*Ing*] **:** kono[1,2].

confederation (kon·fé·de·réy·syon) *png* [*Ing*] **:** kumpederasyon.

conference (kón·fe·réns) *png*: kumperensiya.

confess (kon·fés) *pnd* [*Ing*] **:** mangúmpisal.

confession (kon·fés·yon) *png* [*Ing*] **:** kumpisal.

confessional (kon·fé·syó·nál) *png* [*Ing*] **:** kumpesyonaryo.

confessor (kon·fé·sor) *png* [*Ing*] **:** kumpesor.

confetti (kon·fé·ti) *png* [*Ing*] **:** kumpeti.

confidence (kón·fi·déns) *png* [*Ing*] **:** kumpidensiya.

confidential (kon·fi·déns·yal) *png* [*Ing*] **:** kumpidensiyal.

confirm (kon·fírm) *pnd* [*Ing*] **1:** kumpirmahin **2:** kumpilan.

confiscate (kón·fis·kéyt) *pnd* [*Ing*] **:** sâmsamin.

confiscation (kón·fis·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** kumpiskasyon.

confiscator (kón·fis·kéy·tor) *png* [*Ing*] **:** kumpiskadór.

conflict (kón·flikt) *png* [*Ing*] **:** hidwaan.

conform (kon·fórm) *pnd* [*Ing*] **:** kumporme.

conformity (kon·fór·mi·tí) *png* [*Ing*] **:** kumpormidad.

congenital (kon·dyé·ni·tál) *pnr* [*Ing*] **:** mula nang isilang.

congestion (kon·dyés·tyon) *png* [*Ing*] **1:** pagsisiksikan; pagsiksik **2:** labis o di-normal na pagdami ng dugo, uhog, o katulad sa isang organ o bahagi ng katawan.

conglomerate (kong·gló·me·réyt) *png* [*Ing*] **1:** anumang binubuo ng magkakaibang mga bagay o materyales **:** KONGLOMERÁNTE **2:** kompanyang binubuo ng iba pang subsidiyaryong kompanya o dibisyon na may iba't ibang di-magkakaugnay na industriya dulot ng pag-isa o pagbili ng kompany ng isa pang kompanya **:** KONGLOMERÁNTE **3:** bato na binubuo ng bilog na mga pebble at ibinabaon sa materyales na pansemento **:** KONGLOMERÁNTE.

Congrats! (kon·gráts) *pdd* [*Ing*] **:** pinaikling **Congratulations**!

congratulate (kon·grá·tyu·léyt) *pnd* [*Ing*] **:** batiin ang tagumpay o suwerte ng isang tao.

congratulation (kong·grá·tsu·léy·syon) *png* [*Ing*] **:** bati; pagbati **:** KONGRATULASYÓN.

Congratulations! (kon·grá·tyu·léy·syón) *pdd* [*Ing*] **:** Maligayang bati!

congregation (kóng·gre·géy·syon) *png* [*Ing*] **:** kongregasyon[2-1].

congress (kóng·gres) *png* [*Ing*] **:** kongreso.

congressman (kóng·gres·mán) *png* [*Ing*] **:** kongresista.

congruence (kóng·gru·éns) *png* [*Ing*] **1:** pagkakasundo; pagkakatugma **2:** *Mat* sa mga pigura, pagkakatugma kapag pinagpatong.

conical (kó·ni·kál) *pnr* [*Ing*] **:** koniko.

conjecture (kon·dyék·tyur) *png* [*Ing*] **1: a** pagbuo ng opinyon batay sa di-kompletong impormasyon *Cf* HULA, HAKA-HAKA **b** opinyon o konklusyon na nabuo sa ganitong paraan **2:** *Lit* **a** sa kritisismong tekstuwal, ang paghula sa hindi isinasaad ng teksto **b** panukalang pagbasa.

conjugal (kón·dyu·gál) *pnr* [*Ing*] **:** may kaugnayan sa kasal o relasyon ng mag-asawa.

conjugation (kón·dyu·géy·syon) *png* [*Ing*] **1:** *Gra* **a** sistema ng pagbago sa anyo ng salita sa bilang, kaukulan, kasarian, panahunan, at iba pa **b** ang pagbabagong ito **2:** *Bio* **a** pagsasanib ng dalawang gamete sa reproduksiyon **b** pansamantalang pagsasanib ng dalawang organismong unicellular para palitan ng henetikong materyal.

conjunction (kon·dyángk·syon) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* pang-ugnay; pangatnig **2:** pagsasabay; pagkakasabay **3:** *Asn* pagsasabay ng dalawa o higit pang lawas sa magkatulad na pangkalawakang longtitude.

conjunctiva (kon·dyungk·táy·va) *png Ana* [*Ing*] **:** tila uhog na lamad, tumatakip sa harap ng balintataw at sa panloob na gilid ng talukap ng mata: KONHÚNTIBÁ.

conjunctivitis (kon·dyungk·ti·váy·tis) *png Med* [*Ing*] **:** pamamaga ng conjunctiva *Cf* SORE EYES **:** KONHUNTIBÍTIS.

connect (ko·nékt) *pnd* [*Ing*] **:** konekta.

connection (ko·nék·syon) *png* [*Ing*] **:** koneksiyon.

connoisseur (kón·e·súr) *png* [*Fre*] **:** cognoscenti.

connotation (kó·no·téy·syon) *png* [*Ing*] : konotasyon.

conqueror (kón·ke·rór) *png* [*Ing*] : kongkistador.

conquest (kón·kwest) *png* [*Ing*] : kongkista.

cons (kons) *png* [*Ing*] : mga katwirang salungat *Cf* PROS.

consanguinity (kón·sang·gwí·ni·tí) *png* [*Ing*] : ugnayan sa dugo; ugnayan mula sa parehong ninuno.

conscience (kón·syens) *png* [*Ing*] : konsiyensiya.

conscious (kón·syus) *pnr* [*Ing*] : may malay.

consciousness (kón·syus·nés) *png* [*Ing*] : malay.

conscription (kons·kríp·syon) *png* [*Ing*] : konskripsiyon.

consecrate (kón·sek·réyt) *pnd* [*Ing*] : ikonsagra.

consecration (kon·sek·réy·syon) *png* [*Ing*] : konsagrasyon.

consejo (kon·sé·ho) *png* [*Esp*] : konseho.

consejo de administracion (kon·sé·ho de ád·mi·nís·tras·yón) *png Pol* [*Esp*] : sa panahon ng Espanyol, gabineteng nagpapayo sa gobernador-heneral hinggil sa mahahalagang usapin.

consejo de Indias (kon·sé·ho de ín·dyas) *png Pol* [*Esp*] : sa panahon ng Espanyol, kataas-taasang lehislatibo at administratibong lupon para sa mga kolonya; hukuman ng huling pagdulog.

consent (kon·sént) *png* [*Ing*] : pagsang-ayon; pahintulot.

consequence (kón·sek·wéns) *png* [*Ing*] : konsekuwensiya.

conservation (kon·ser·véy·syon) *png* [*Ing*] : konserbasyon[1].

conservatism (kon·ser·va·tí·sem) *png* [*Ing*] : konserbatismo.

conservative (kon·sér·va·tív) *pnr* [*Ing*] : konserbatibo.

conservatory (kon·sér·va·tó·ri) *png* [*Ing*] **1:** konserbatoryo **2:** pasibulan ng mga murà at mahinang halaman.

conserve (kon·sérv) *pnd* [*Ing*] : konserbahin.

consider (kon·sí·der) *pnd* [*Ing*] : ikonsidera.

considerable (kon·sí·de·ra·ból) *pnr* [*Ing*] : konsiderable.

consideration (kon·sí·de·réy·syon) *png* [*Ing*] : konsiderasyón.

consign (kon·sáyn) *pnd* [*Ing*] **1:** ipagkatiwala **2:** ipatinda **3:** ilipat; ipasa **4:** italaga.

consistency (kon·sís·ten·sí) *png* [*Ing*] **1:** antas ng pagiging matatag ng isang substance : TIGAS **2:** antas ng pagiging siksik, lalo na ang likido : LAPOT **3:** kawalan ng pagbabago **4:** tatag.

consistent (kon·sís·tent) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi pabago-bago: KONSÍSTENT **2:** walang pagtutol: KONSÍSTENT.

consolation (kon·so·léy·syon) *png* [*Ing*] : konsolasyón.

consolation prize (kon·so·léy·syon prayz) *png* [*Ing*] : gantimpalang pampalubag loob.

console (kón·sowl) *png* [*ing*] : kónsol[4].

consonant (kón·so·nánt) *png Gra* [*Ing*] : katinig.

consort (kón·sort) *png* [*Ing*] : konsorte.

consortium (kon·sór·syum) *png* [*Ing*] : samaán, lalo na ng mga kompanya ng negosyo.

conspiracy (kons·pí·ra·sí) *png* [*Ing*] : konspirasyon.

constant (kóns·tant) *png* [*Ing*] **1:** anumang hindi nagbabago **2:** *Mat* kantidad na hindi nagbabago ang halaga o value **3:** *Pis* ang bilang o numero na nagpapahayag ng relasyon at katangian na hindi nagbabago sa anumang kalagayan.

Constantinople (kons·tan·ti·nó·pol) *png* [*Ing*] : dáting pangalan ng Istanbul.

constellation (kon·ste·léy·syon) *png* [*Ing*] : konstelasyón.

constitution (kóns·ti·tú·syon) *png* [*Ing*] : konstitusyon.

constrictor (kon·strík·tor) *png* **1:** *Zoo* [*Ing*] : sawá **2:** panghigkot.

construct (kóns·trakt) *png* [*Ing*] **1:** bagay na binuo, lalo na ng isip **2:** sa lingguwistika, mga salitang bumubuo ng parirala.

construct (kon·strákt) *pnd* [*Ing*] **1:** magtayo; gumawa; bumuo **2:** *Mat* gumuhit o maglarawan, lalo na ng tamang-tama sa hatag na mga kondisyon gaya ng paggawa ng mga tatsulok.

construction (kon·strák·syon) *png* [*Ing*] : konstruksiyon.

Constructivism (kon·strák·ti·ví·sim) *png* [*Ing*] : estilo ng sining na naglalarawan ng di-konkreto o di-likas na anyo ng anumang bagay, nasisipat sa tatlong dimensiyon, at gumagamit ng makabagong pamamaraan at materyales na pang-industriya tulad ng plastik, metal, o salamin.

constructivist (kon·strák·ti·víst) *png* [*Ing*] : tagasunod ng Constructivism.

consul (kón·sul) *png* [*Ing*] : konsul.

consulate (kón·su·léyt) *png* [*Ing*] : konsulado.

consult (kon·sált) *pnd* [*Ing*] : sumangguni.

consultant (kon·súl·tant) *png* [*Ing*] : kasangguni.

consumer (kon·syú·mer, kon·sú·mer) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na gumagamit **2:** *Ekn* tao na gumagamit ng isang bagay o serbisyo upang punan ang kaniyang pangangailangan sa halip na ibenta itong muli o gumawa ng ibang produkto sa pamamagitan nito : MAMIMILI.

consumerism (kon·sú·mer·í·zim) *png* [*Ing*] : konsumerismo.

consumption (kon·sámp·syon) *png* [*Ing*] : konsumo.

contact (kón·tak) *png, pnd* [*Ing*] : kontak.

contact lens (kón·tak lens) *png* [*Ing*] : manipis na lente ng plastik, inilalapat sa kornea upang mapalinaw ang paningin.

contagious (kon·téy·dyus) *pnr* [*Ing*] : nakahahawa.

container (kon·téy·ner) *png* [*Ing*] : sisidlan; lalagyan.

contemplation (kon·tem·pléy·syon) *png* [*Ing*] : bulay.

content (kón·tent) *png* [*Ing*] : nilalaman.

content (kón·tent) *pnr* [*Ing*] : kontento.

contest (kón·test) *png* [*Ing*] : timpalak.

contestant (kon·tés·tant) *png* [*Ing*] : kontestant.

continent (kón·ti·nént) *png* [*Ing*] : kontinente.

contingency (kon·tín·dyen·sí) *png* [*Ing*] **1:** di-inaasahang pangyayari **2:** bagay na sadyang kaugnay ng isa pa.

continuation (kon·tín·yu·éy·syon) *png* [*Ing*] **1:** karugtong **2:** pamamalagi; pananatili.

continue (kon·tín·yu) *pnd* [*Ing*] : patuloy.

continuum (kon·tín·yu·úm) *png* [*Ing*] : anumang bagay na ipinalalagay na

may tuloy-tuloy na estruktura.

contortion (kon·tór·syon) *png* [*Ing*] : kontorsiyon.

contortionist (kon·tór·syo·níst) *png* [*Ing*] : kontorsiyonista.

contour (kón·tur) *png* [*Ing*] **1:** panlabas na hugis ng isang bagay **2:** guhit na naghihiwalay sa iba't ibang kulay na bahagi ng isang disenyo.

contra (kón·tra) *png* [*Lat*] : kontra.

contra- (kón·tra) *pnl* [*Lat*] : kontra-.

contraception (kón·tra·sép·syon) *png* [*Ing*] : kontrasepsiyon.

contract (kón·trak) *png* [*Ing*] : kontrata.

contraction (kon·trák·syon) *png* [*Ing*] : kontraksiyon.

contractor (kon·trák·tor) *png* [*Ing*] : kontratista.

contradiction (kon·tra·dík·syon) *png* [*Ing*] : kontradiksiyon.

contradictory (kón·tra·dík·to·rí) *pnr* [*Ing*] : kontradiktoryo.

contrafuerte (kón·tra·fwér·te) *png* [*Esp*] : buttress.

contraindication (kón·tra·in·di·kéy·syon) *png* [*Ing*] : kontraindikasyon.

contralto (kon·trál·to) *png Mus* [*Ing*] **1: a** pinakamababang tinig pang-awit ng babae, nasa pagitan ng soprano at tenor **b** mang-aawit na may ganitong tinig : KONTRÁLTO **2:** bahaging isinulat para sa contralto : KONTRÁLTO.

contrary (kón·tra·rí) *pnr* [*Ing*] **1:** salungat; kasalungat **2:** magkasalungat.

contrast (kón·trast) *png* [*Ing*] **1: a** paghahambing na nagpapakita ng kapansin-pansing pagkakaiba **b** pagkakaiba **2: a** antas ng pagkakaiba ng liwanag, dilim, at kulay ng isang larawan **b** pagbabago ng tingkad ng kulay ng isang bagay kapag itinabi sa ibang bagay.

contribute (kón·tri·byút) *pnd* [*Ing*] : mag-ambag.

contribution (kon·tri·byú·syon) *png* [*Ing*] : ambag.

contributor (kon·trí·byu·tór) *png* [*Ing*] : tagaambag.

control (kon·tról) *png* [*Ing*] : kontrol.

controversial (kŏn·tro·vér·si·yál) *pnr* [*Ing*] : kontrobersiyal.

controversy (kón·tro·vér·si) *png* [*Ing*] : kontrobersiya.

conundrum (ko·nún·drum) *png* [*Ing*] **1:** bugtong na may nakátatawáng sagot **2:** palaisipan.

convention (kon·vén·syon) *png* [*Ing*] : kumbensiyon.

conventional (kon·vén·syon·ál) *pnr* [*Ing*] : kumbensiyonal.

conversation (kon·ver·séy·syon) *png* [*Ing*] : kumbersasyon.

conversion (kon·vér·syon) *png* [*Ing*] : kumbersiyon.

convert (kón·vert) *png* [*Ing*] : tao na nagpalit ng relihiyon, palagay, lapian, at katulad.

convert (kon·vért) *pnd* [*Ing*] **1:** baguhin o magbago ng anyo, katangian, o gamit **2:** baguhin o magbago ng pananalig, palagay, lapian, at katulad **3:** palitan ng katumbas **4:** *Isp* magtala ng puntos.

convertible (kon·vér·ti·ból) *pnr* [*Ing*] : kumbertible.

convertion (kon·vér·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagbabalik-loob, lalo na sa pananalig o relihiyon **2:** pagpapalit sa katumbas **3:** pagbabago ng katangian, kalagayan, o gamit : TRANSPORMASYON **4:** *Isp* pagtala ng puntos.

convex (kón·veks, kon·véks) *pnr* [*Ing*] : malanday.

convey (kon·véy) *pnd* [*Ing*] : ihatid.

conveyor (kon·véy·or) *png* [*Ing*] : tao o bagay na tagahatid : transportador.

conveyor belt (kon·véy·or belt) *png* [*Ing*] : mekanikal na kasangkapang panghatid ng mga bagay, karaniwang dinisenyo bilang isang tuloy-tuloy na sinturon o serye ng maliliit na gulong.

convict (kón·vik) *png* [*Ing*] : tao na naparusahan dahil sa pagkakasalang kriminal.

conviction (kon·vík·syon) *png* [*Ing*] : kumbiksiyon.

convolution (kon·vu·lú·syon) *png* [*Ing*] : sirkombulusiyon.

convoy (kón·voy) *png* [*Ing*] : pangkatang paglalakbay sa dagat, lupa, o himpapawid ng isang pangkat ng magkakasunod na mga sasakyan at may kasamang tagapagtanggol *Cf* CARAVAN : KÚMBOY.

coño (kón·yo) *png* [*Esp*] : bahagi ng puke.

coño (kón·yo) *pnr Kol* [*Esp*] : pakutyang tawag sa mga tao na itinatanghal ang pagiging maykaya sa pamamagitan ng kilos, wika, at pananamit *Cf* BURGIS.

cook (kuk) *png* [*Ing*] : kosinera.

cookie (kú·ki) *png* **1:** biskuwit *Cf* GALYETAS *var* cooky **2:** *Com* impormasyong ipinapadala ng isang web server at itinatago sa isang web browser upang mabasang muli sa nasabing browser.

cool (kul) *pnr* [*Ing*] : malamig.

cooler (kú·ler) *png* [*Ing*] : sisidlang nagpapanatili ng lamig *Cf* ICEBOX, FREEZER.

co-op (kó·op) *png* [*Ing*] : pinaikling **cooperative**.

cooperation (ko·ó·pe·réy·syon) *png* [*Ing*] : kooperasyon[1].

cooperative (ko·ó·pe·ra·tív) *png* [*Ing*] : kooperatiba.

coordinate (ko·ór·di·néyt) *png Mat* [*Ing*] : kantidad, sukat, at lawak na nagtatakda ng posisyon ng isang point, guhit, o katulad.

coordinate (ko·ór·di·néyt) *pnd* [*Ing*] : isaayos; mag-ayos.

coordination (ko·ór·di·néy·syon) *png* [*Ing*] : koordinasyon.

cop (kap) *png* [*Ing*] : pulis.

copaiba (ku·péy·ba) *png* [*Ing*] : oleoresin na makukuha mula sa tropikong punong kahoy (genus *Copaifera*) sa Timog America at sangkap sa paggawa ng barnis at pantunaw ng pintunaw : KOPAÍBA.

copper (ká·per) *png* [*Ing*] **1:** *Kem* malambot, mahuhubog, at metalikong element na maáaring gawing konduktor ng elektrisidad (atomic number 29, symbol **Cu**) **2:** tansô.

copra (kóp·ra) *png* [*Esp Ing*] : kalibkib.

copulation (ko·pyu·léy·syon) *png* [*Ing*] : kopula.

copy (kóp·i) *png* [*Ing*] **1:** kopya **2:** anumang isinulat o iginuhit upang ilathala sa pahayagan, magasin, o katulad **3:** paksa ng lathalain, aklat, o balita.

copyright (kap·í·rayt) *png* [*Ing*] : esklusibong karapatang ibinibigay ng batas para lumikha, mamahagi, o kumontrol ng mga kopya ng akda, musika, o anumang malikhaing gawain sa isang takdang bilang ng mga taon : KARAPATANG-ARI, KAPIRAYT.

corazon (ko·ra·zón) *png* [*Esp*] : puso.

corazon de maria (ko·ra·zón de ma·rí·ya) *png Bot* [*Esp*] : halamang (*Caladium bicolor*) balisaksak,may guhit na pula ang dahon, at karaniwang nabubuhay sa mamasa-masang lugar : CALADIUM.

cord (kord) *png* [*Ing*] **1:** maliit na lubid **2:** *Ele* maliit, nababanat, at

naiinsulang kawad o kable **3:** *Ana* tila-lubid na estruktura sa katawan gaya ng spinal cord at katulad.

cordon (kór·don) png [*Ing*] **1:** taling pampala muti **2:** sintas na ikinakabit ng paalampay sa balikat at nagpapakilala ng kadakilaan **3:** posteng pangmilitar, sasakyang pandigma, at mga katulad na pumapalibot sa isang pook **4:** punongkahoy o palumpong na may isang sanga o mga sanga na nililinang upang tumubo ng palang sa lupa sa pamamagitan ng isang salalay.

cordon sanitaire (kór·don sá·ni·téyr) *png* [*Ing*] **:** alinmang hakbang upang pigilin ang komunikasyon o ang paglaganap ng di kanais-nais na impluwensiya.

core (kor) *png* [*Ing*] **:** buod; gitna.

coriander (kor·yán·der) *png* [*Ing*] **:** kulantro.

Corinth (kó·rinth) *png* [*Ing*] **:** Korinto.

Corinthian (ko·rín·tyan) *pnr* [*Ing*] **1:** taga-Korinto **2:** namumuhay ng marangya **3:** *Ark* may kaugnayan sa isa sa limang klasikong order, hugis kampana ang may dekorasyong haligi at nasa itaas na bahagi ng inukit na dahon ng acanthus.

Corinthians (ko·rín·tyans) *png* [*Ing*] **:** Mga Taga-Korinto.

cork (kork) *png* [*Ing*] **:** tapón.

corkage (kór·keds) *png* [*Ing*] **:** bayad sa pagpapasok ng sariling alak sa isang restoran o klab.

corkscrew (kórk·skru) *png* [*Ing*] **:** tirabuson.

corn (korn) *png* [*Ing*] **:** mais.

cornea (kór·ni·yá) *png* [*Ing*] **:** kornea.

corned beef (kornd bif) *png* [*Ing*] **:** karne norte.

corner (kór·ner) *png* [*Ing*] **:** sulok; kanto.

cornerstone (kór·ner·stówn) *png* [*Ing*] **:** panulukang bato.

cornice (kór·nis) *png Ark* [*Ing*] **:** kornisa.

cornstarch (kórn·starts) *png* [*Ing*] **:** gawgaw na mula sa pinulbos na mais.

cornucopia (kór·nu·kóp·ya) *png* [*Esp*] **:** kornukopya[1-3].

corny (kór·ni) *pnr* [*Ing*] **1:** sagana sa mais **2:** *Kol* korni.

corolla (ko·ról·a) *png Bot* [*Ing*] **:** korola.

coronation (kó·ro·ney·syon) *png* [*Ing*] **:** koronasyon.

corporal (kór·po·rál) *png* [*Ing*] **1:** kabo **2:** korporal[2].

corporal (kór·po·rál) *pnr* [*Ing*] **:** korporal.

corporation (kor·po·rey·syon) *png* [*Ing*] **:** korporasyon.

corps (kor) *png* [*Ing*] **1:** *Mil* pangkat ng mga taong may natatanging tungkulin **2:** pangkat ng mga tao.

corpus (kór·pus) *png* [*Ing*] **1:** lawas ng mga sulatin na iisa ang uri o tungkol sa iisang paksa **2:** *Ana* pangunahing bahagi o katawan ng hayop.

corpuscle (kor·pó·sel) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* selula, lalo na ang selula ng dugo **:** KORPÚSKULÓ **2:** maliit na lawas na nabubuong tanging bahagi ng organismo **:** KORPÚSKULÓ **3:** *Pis Kem* pangunahing particle ng matter gaya ng elektron, proton, o atom **:** KORPÚSKULÓ.

correct (ko·rék) *pnr* [*Ing*] **:** tumpak.

correction (ko·rék·syon) *png* [*Ing*] **:** pagwawasto; pagtutuwid **:** KOREKSIYÓN.

Corregidor (ko·ré·hi·dór) *png* **:** pulo sa bukana ng Look Maynila at ginamit na kuta ng panghuling pagtatanggol laban sa salakay ng mga Hapones noong Ikalawang Digmaang Pandaigdig.

corregidor (ko·ré·hi·dór) *png* [*Esp*] **:** noong panahon ng mga Espanyol, ang administrador ng militar sa corregimiento.

corregimiento (ko·ré·him·yén·to) *png* [*Esp*] **:** noong panahon ng Espanyol, ang pook o distritong militar.

corridor (kó·ri·dór) *png* [*Ing*] **:** pasilyo[1].

corrupt (ko·rápt) *pnr* [*Ing*] **1:** bulók; tiwalî **:** KORÁP **2:** tumatanggap ng suhol **:** KORÁP **3:** masama; makasalanan **:** KORÁP.

corruption (ko·ráp·syon) *png* [*Ing*] **:** korupsiyon.

corsage (kor·sáds) *png* [*Ing*] **:** maliit na pumpon ng bulaklak na ikinakabit sa baywang, balikat, o galanggalangan.

corset (kor·sét) *png* [*Ing*] **:** korse.

Cortes (kor·tés) *png Pol* [*Esp*] **:** batasan ng Espanya.

corundum (ko·rún·dum) *png Kem* [*Ing*] **:** karaniwang mineral na aluminum oxide, Al_2O_3, kilala sa matigas na katangian nito.

coryza (ko·rí·sa) *png Med* [*Ing*] **:** korisa.

cosmetic (kos·mé·tik) *png* [*Ing*] **:** kosmetiko.

cosmos (kós·mos) *png* [*Ing*] **:** kosmos.

cost (kost) *png* [*Ing*] **1:** halagang ibinigay para maangkin, maparami, o mapanatili ang isang bagay **2:** sakripisyo, lugi, o parusa **3:** paggugol ng pera, panahon, o lakas.

costume (kós·tyum) *png* [*Ing*] **:** kasuotan ng mga tao sa iba't ibang panahon o lugar.

Cotabato (ko·ta·bá·to) *png***:** lalawigan sa gitnang Mindanao, Rehiyon XII.

Cotabato Cordillera (ko·ta·bá·to kor·dil·yé·ra) *png Heo* **:** walang patid na bulubunduking may habang 200 km mula bunganga ng Ilog Mindanao sa hilaga hanggang Sarangani Bay sa kanluran.

cotillion (ko·til·yón) *png* [*Ing*] **:** kotilyon.

cottage (kót·ids) *png* [*Ing*] **1:** maliit na bahay, karaniwang isang palapag lamang **2:** maliit na bahay sa resort o bundok.

cotton (kót·on) *png* [*Ing*] **1:** bulak **:** KÓTON **2:** tela, sinulid, o damit **:** KÓTON.

cotton gin (kót·on dyin) *png* [*Ing*] **:** hagutang-paikot.

cotyledon (kó·ti·lí·don) *png Bot* [*Ing*] **:** kotiledon[1].

couch (káwts) *png* [*Ing*] **:** sopáng de-kutson.

cough (kaf) *png* [*Ing*] **:** ubo.

coulomb (kú·lom) *png Ele* [*Ing*] **:** yunit ng kantidad ng elektrisidad.

council (káwn·sil) *png* [*Ing*] **:** konseho.

councilor (káwn·si·lór) *png Pol* [*Ing*] **:** konsehál.

counsel (káwn·sel) *png* [*Ing*] **1:** pormal na payo **2:** pagkonsulta para humingi ng payo **3:** tagapayo **4:** sanggunian *Cf* KONSÉHO **5:** payo.

counsel (káwn·sel) *pnd* [*Ing*] **:** magpayo; pagpayuhan.

counsellor (kawn·se·lór) *png* [*Ing*] **:** tagapagpayo **:** KONSEHÉRO *Cf* PSYCHIATRIST.

count (káwnt) *png* [*Ing*] **1:** bilang **2:** tao na maharlika at may ranggong katumbas ng konde, **countess** kung babae.

counter (káwn·ter) *png* [*Ing*] **1: a** mahabang mesa o katulad na estrukturang pinagdarausan ng mga transaksiyon ng isang tindahan, bangko, at iba pa **b** anumang katulad na estruktura na ginagamit sa pagsisilbi

ng pagkain at iba pa sa isang bar o **ka**peteriya **2:** tao o bagay na taga-**bi**lang.

counter (káwn·ter) *pnr* [*Ing*] **:** taliwas **:** KONTRA, SALUNGAT.

counter- (káwn·ter) *pnb* [*Ing*] **:** nasa **ka**taliwas na tunguhin o paraan **:** KONTRA, SALUNGAT.

counter- (káwn·ter) *pnl* [*Ing*] **:** kontra-.

counterclockwise (káwn·ter·klák·ways) *png* [*Ing*] **:** pihit pakaliwa.

counterfeit (káwn·ter·fít) *png* [*Ing*] **:** huwád.

counterfeiter (káwn·ter·fí·ter) *png* [*Ing*] **:** manghuhuwad.

countermand (káwn·ter·mánd) *png* [*Ing*] **:** kontraorden.

countermold (káwn·ter·móld) *png* [*Ing*] **:** kontramolde.

counternote (káwn·ter·nówt) *png* [*Ing*] **:** kontrapaso[1].

counterpoint (káwn·ter·póynt) *png Mus* [*Ing*] **:** kontrapunto.

counterrevolution (kawn·ter·re·vo·lú·syon) *png* [*Ing*] **:** kontrarebolusyon.

counterseal (káwn·ter·síl) *png* [*Ing*] **:** kontraselyo.

countershaft (káwn·ter·syáft) *png* [*Ing*] **:** kontraehe.

countersign (káwn·ter·sáyn) *png* [*Ing*] **:** kontrasenyas.

counter signature (káwn·ter sig·néy·tsur) *png* [*Ing*] **:** panibagong lagda bilang garantiya sa bisa ng naunang lagda.

countess (káwn·tis) *png [Ing*] **:** kondesa.

country (kán·tri) *png* [*Ing*] **:** bansa.

country music (kán·tri myú·sik) *png* [*Ing*] **:** estilo o uri ng popular na musika sa America na sinasaliwan ng malaki at may bagting na instrumento, nagmula sa katutubong musika ng Timog-silangan at musikang koboy ng Kanluran.

coup d' etat (kú·de·tá) *png* [*Fre*] **:** kúdetá.

coup d' grace (kú·de·grá) *png* [*Fre*] **1:** biglaang pagpatay upang hindi na maghirap ang sugatan o malapit nang mamatay **2:** mapagpasiyang salakay o pagkilos.

coupon (kú·pon, kyú·pon) *png* [*Ing*] **:** kupon.

course (kors) *png* [*Ing*] **1:** kúrso **2:** set ng pagkaing inihanda **3:** *Kar* hanay ng mga ladrilyo, bato, at iba pa; dingding o bubong **4:** landas, daloy, o daan ng anumang gumagalaw na lawas **5:** patuloy na progreso ng panahon o estado **6:** programa o seryeng binubuo ng isang tiyak na panahon **7:** regular o likás na daloy ng pangyayari.

court (kort) *png* [*Ing*] **1:** korte[1,2] **2:** parihabang espasyo na pinaglalaruan ng basketbol, tennis, at iba pang katulad na laro **3:** hukuman.

courtesy (kór·te·sí) *png* [*Ing*] **1:** pagkamagalang; paggalang **2:** kabutihan; kagandahang loob **3:** pagbibigay; pagpapaunlak **4:** tulong.

court martial (kort már·si·yál) *png* [*Ing*] **:** hukumang-militar.

couturier (ko·tur·yé) *png* [*Ing*] **:** tao na nagdidisenyo at gumagawa ng damit.

cove (kowv) *png* [*Ing*] **:** bíngbing.

cover (kó·ver) *png* [*Ing*] **:** kover.

cover (kó·ver) *pnd* [*Ing*] **:** kover.

coverage (kó·vé·réyds) *png* [*Ing*] **1:** sakop; saklaw **2:** pangangalap at pag-uulat ng balita.

cover charge (kó·ver tsárds) *png* [*Ing*] **:** bayad na idinadagdag sa halaga ng pagkain at inumin *Cf* SERVICE CHARGE.

covert (ko·vért) *pnr* [*Ing*] **:** pailalím; palihím.

cow (kaw) *png Zoo* [*Ing*] **:** báka; cattle.

cowboy (káw·boy) *png* [*Ing*] **:** koboy.

cowpea (káw·pi) *png Bot* [*Ing*] **:** paayap.

coyote (ki·yú·ti) *png Zoo* [*Ing*] **:** karniborong tila usong mamalya (*Canis latrans*) ng kanlurang America na kilala sa matagal at malakas na ungol **:** KOYÓTE.

CPA, daglat (si pi ey) [*Ing*] **:** certified public accountant.

CPU, daglat (si pi yu) *png Com* [*Ing*] **:** Central Processing Unit.

CR, daglat (sí ar) **:** comfort room.

Cr, symbol (sí ar) *Kem* [*Ing*] **:** chromium.

crack (krak) *png* [*Ing*] **:** biyak; lamat; siwang.

cracker (krá·ker) *png* [*Ing*] **:** manipis at malutong na biskuwit **:** KRAKER.

craftsman (kráfts·man) *png* [*Ing*] **:** artesáno.

cranium (krév·nyum) *png* [*Ing*] **:** bungô.

crash (krash) *png* [*Ing*] **1:** pagbagsak **2:** malakas at biglang ingay **3: a** malakas na banggaan, lalo na ng dalawang sasakyan **b** pagbagsak ng sasakyang panghimpapawid **4:** pagkabasag **5:** *Com* biglaang pagkasira at pagtigil ng sistema.

crash course (krash kors) *png* [*Ing*] **:** kursong madalian.

-crat (krat) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nagsasaad ng pagiging kasapi o tagatangkilik ng isang anyo ng pamahalaan, *hal* autocrat, democrat.

crater (krév·ter) *png* [*Ing*] **1:** bunganga ng bulkan **:** KRÁTER **2:** hugis mangkok na hukay, lalo na ang gawa ng pagsabog ng bomba **:** KRÁTER **3:** *Asn* hukay na nakaangat ang gilid sa rabaw ng buwan o planeta, likha ng pagtama ng meteorite **:** KRÁTER **4:** sa sinaunang Gresya, malaking mangkok na pinaghahaluan ng alak **:** KRÁTER.

-cratic (krá·tik) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pang-uri na nagsasaad ng uri ng pamahalaan, *hal* autocratic, democratic.

crayon (krév·yon) *png* [*Ing*] **:** krayola.

cream (krim) *png* [*Ing*] **:** krema.

cream of tartar (krím of tár·tar) *png* [*Ing*] **:** pulbos na galing sa tartaric acid at ginagamit sa paghuhurno **:** KREMÓR, TÁRTARÓ[1].

credential (kre·dén·syal) *png* [*Ing*] **:** kredensiyal.

credit (kré·dit) *png* [*Ing*] **:** kredito.

credits (kré·dits) *png* [*Ing*] **:** kredits.

creek (krik) *png* [*Ing*] **:** maliit na ilog; sapà.

cremation (kri·méy·syon) *png* [*Ing*] **:** kremasyon.

crematorium (krí·ma·tór·yum) *png* [*Ing*] **:** krematoryo.

creosote (krí·o·sút) *png* [*Ing*] **:** malangis na likido na may napakaanghang na lasa, nanunuot na amoy at nagmumula sa distilasyon ng tar ng tabla at ginagamit bilang pampreserba at antiseptiko **:** KREOSÓTA.

crepe (krip, kreyp) *png* [*Ing*] **:** isang uri ng tela na makulubot **:** KRESPÓN.

crepe (krep) *png* [*Fre*] **:** napakanipis na hotcake na maaaring lagyan ng sarisaring palaman **:** KRESPÓN.

crepe paper (krip péy·per) *png* [*Ing*] **:** manipis at kulubot na papel at ginagamit na pandekorasyon.

crescendo (kre·sén·do) *pnr pnb* [*Ing*] **1:** *Mus* **a** marahang paglakas ng tunog **b** bahaging may gayong

paglakas **2:** patungo sa rurok; rurok.

crescent (kré·sent) *png* [*Ing*] **1:** *Asn* gasuklay **2:** emblem ng Turkey at Islam.

cresol (krí·sol) *png Kem* [*Ing*] **:** alinman sa tatlong isomerikong phenol ((CH_3), C_6H_4OH) na ginagamit na disinfectant.

Cretaceous (kri·téy·syus) *png* [*Ing*] **:** bahagi ng panahong Mezosoic.

Crete (krit) *png* [*Ing*] **:** pulo sa Gresya sa Mediteranyo, Timog Silangan ng prinsipal na lupain ng Gresya.

crew (kru) *png* [*Ing*] **:** pangkat ng mga tauhan lalo na sa barko o eroplano.

crew cut *(kru kat) png* [*Ing*] **:** gupit ng buhok, karaniwan sa mga sundalo **:** TSATU.

criada (kri·yá·da) *png* [*Esp*] **:** sa kolonyal na lipunang Espanyol, babaeng katulong sa bahay; **criado** kung lalaki.

crib (krib) *png* [*Ing*] **:** kuna.

crime (kraym) *png* [*Ing*] **:** krimén.

criminologist (kri·mi·nó·lo·dyíst) *png* [*Ing*] **:** kriminologo.

crimson (krím·son) *pnr* [*Ing*] **:** matingkad na kulay pula na may pagkalila.

crinoline (krí·no·lín) *png* [*Ing*] **:** krinolina.

Crispin (kris·pín) *png Lit* **:** tauhan sa *Noli me Tangere,* bunsong anak ni Sisa, at kapatid ni Basilio.

Crissotan (kri·sót·an) *png Lit* **:** bersiyon ng balagtasan sa wikang Kapampangan at ipinangalan kay Crisostomo Soto.

critic (kri·tík) *png* [*Ing*] **:** kritiko.

critical (krí·ti·kál) *pnr* [*Ing*] **:** kritiko.

criticism (kri·ti·sí·zim) *png* [*Ing*] **:** kritisismo.

critique (kri·tík) *png* [*Ing*] **:** isang artikulo o sanaysay ng masusing pagsusuri sa isang akda, pilosopiya, at katulad.

Croatia (kro·éy·sya) *png* [*Ing*] **:** republika sa timog silangang Europa at dáting bahagi ng Yugoslavia.

crochet (kru·syéy) *png* [*Ing*] **:** gantsilyo.

crooner (krú·ner) *png* [*Ing*] **:** mangaawit na sinasaliwan ng orkestra o kombo.

cross *png* [*Ing*] **1:** krus[1,2,3] **2:** ekis.

cross (kros) *pnd* [*Ing*] **1:** tumawid **2:** gumawa ng interseksiyon **3:** gumuhit ng linya o mga linya sa isang panig patungo sa kabila **4:** sa tseke, gumuhit ng dalawang magkaagapay na linya na tanda ng bayarin sa isang may account sa bangko **5:** tanggalin sa listahan.

crossfire (krós·fayr) *png* [*Ing*] **:** palitan ng putok ng magkabilang panig.

crossing (kró·sing) *png* [*Ing*] **:** krosing.

cross stitch (kros is·títs) *png* [*Ing*] **:** pagboborda nang paekis.

crossword puzzle (krós·word pá·zel) *png* [*Ing*] **:** krusigrama.

croton (kró·ton) *png Bot* [*Ing*] **:** san francisco.

croutons (krú·tons) *png* [*Ing*] **:** maliliit na piraso ng tinapay na hiniwa nang pakuwadrado at ipinirito hanggang matusta at lumutong.

crow (krow) *png Zoo* [*Ing*] **:** uwak.

crowbar (krów·bar) *png* [*Ing*] **:** bareta de kabra.

crowd (krawd) *png* [*Ing*] **1:** malaking bilang ng mga tao na nagsama-sama, karaniwang walang kaayusan **2:** pulutong ng mga tagamasid o tagapakinig **3:** malaking bilang.

crown (krawn) *png* [*Ing*] **:** koróna.

crucial (krús·yal) *pnr* [*Ing*] **:** napakahalaga **:** KRUSYAL.

crucible (krú·si·ból) *png* [*Ing*] **:** krisol.

crucifix (kru·si·fíx) *png* [*Ing*] **:** krusipiho.

cruel (kru·wél, krú·wel) *pnr* [*Esp Ing*] **:** lupit.

cruiser (krú·ser) *png* [*Ing*] **:** krusero.

crusade (krú·séyd) *png* [*Ing*] **:** krusada[1].

crust (krast) *png* [*Ing*] **1:** matigas na paligid ng higit na malambot na bagay **2:** *Heo* panlabas na mabatong bahagi ng kalupaan.

crustacean (krus·téy·syan) *png* [*Ing*] **:** alinman sa uri ng mga hayop-tubig na may matigas na balát, gaya ng hipon at alimasag **:** KRUSTÁSEÓ.

Cruz, Apolinario de la (krus a·po·li·nár·yo de la) *png Kas* **:** tagapagtatag at pinuno ng Cofradia de San Jose **:** HERMANO PULE.

cryptogam (kríp·to·gám) *png Bot* [*Ing*] **:** malaking pamilya ng halaman na walang totoong bulaklak at binhi at gumagamit ng spore sa reproduksiyon, *hal* pakô, lumot, fungus.

crystal (krís·tal) *png* [*Ing*] **:** kristal.

crystalline (krís·tal·lín) *pnr* [*Ing*] **:** kristalina.

crystallized (krís·tra·láyz) *pnr* [*Ing*] **:** kristalisado.

Cs, symbol (sí·es) *Kem* [*Ing*] **:** caesium.

Cu, symbol (sí·yu) *Kem* [*Ing*] **:** copper.

cuatro aguas (ku·wát·ro ág·was) *png* [*Esp*] **:** bubong na may apat na deklibe o tarik.

cube (kyub) *png* [*Ing*] **1:** bagay na solido at may anim na magkakasinlaking gilid na kuwadrado **:** KÚBO **2:** *Mat* **a** ang product ng isang bilang o kantidad at ng square nito **b** ikatlong power ng isang bilang.

cubic (kyú·bik) *pnr* [*Ing*] **:** kubiko.

cubicle (kyú·bi·kél) *png* [*Ing*] **:** maliit na silid o kompartment.

Cubism (kyu·bí·sem) *png FA* [*Ing*] **:** Kubismo.

cucumber (kyú·kum·bér) *png Bot* [*Ing*] **:** pipino.

cud (kad) *png* [*Ing*] **:** bahagi ng pagkain na muling nginunguya ng ruminant pagkagaling sa unang tiyan nito.

cue (kyu) *png* [*Ing*] **1:** hudyat sa kalahok sa pagtatanghal upang simulan ang kanyang gawain **2:** paghahanda ng tape upang masimulan sa itinakdang bahagi **3:** tako.

cul-de-sac (kúl·de·sák) *png* [*Ing*] **1:** kalsada o daanang sarado ang isang dulo **2:** rutang walang patutunguhan **3:** katayuang hindi matatakasan.

-cule (kyul) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nagsasaad ng kaliitan, *hal* molecule.

culmination (kul·mi·néy·syon) *png* [*Ing*] **:** pangwakas o pagwawakas.

cult (kalt) *png* [*Ing*] **:** kulto.

cultivate (kúl·ti·véyt) *pnd* [*Ing*] **:** maglinang o magbungkal ng lupa.

cultivation (kul·ti·véy·syon) *png* [*Ing*] **:** kultibasyon.

cultivator (kul·ti·véy·tor) *png Mek* [*Ing*] **1:** tagalinang o tagabungkal *Cf* MAGSASAKA **2:** makinang ginagamit sa pagbubungkal at paglilinang ng lupa.

culture (kúl·tyur) *png* [*Ing*] **:** kultura.

cum (kum) *pnu* [*Lat*] **1:** sa **2:** may: mayroon **3:** kasama ang **4:** na may kalakip na.

cum laude (kum láw·de) *png* [*Lat*] **:** may karangalan.

cup (kap) *png* [*Ing*] **1:** kopa[2]; tása **2:** bahagi ng bra o bathing suit na sumasalo sa dibdib.

cupboard (káp·bord) *png* [*Ing*] **:** muwebles na may pinto at salansanang

pinaglalagyan ng pagkain, pinggan, at katulad *Cf* ESKAPARATE, ESTANTE, PAMINGGALAN.

Cupid (kyú·pid) *png* [*Ing*] : Kupido.

cupula (kyú·pu·lá) *png Ark* [*Esp*] : magaang estruktura sa ibabaw ng simboryo at ginagamit na kampanaryo **2:** parola.

curator (kyu·réy·tor) *png* [*Ing*] : tagapangasiwa ng museo, koleksiyong pansining, at iba pa.

curd (kerd) *png* [*Ing*] : korta.

cure (kyur) *png* [*Ing*] **1:** gamot o panggagamot **2:** paraan ng pagiimbak ng karne sa pamamagitan ng pagpapausok, pagbuburo, at pagaasin.

currete (kyu·rét) *png Med* [*Ing*] : maliit na instrumentong pangkayod ng isang seruhano.

curfew (kár·fyu) *png* [*Ing*] **1:** pagbabawal na lumabas ng bahay o tirahan sa isang takdang oras ng gabi **2:** takdang oras para sa pagbabawal : KÁRPIYÓ.

curious (kyúr·yus) *png, pnr* [*Ing*] : kuryoso.

curiousity (kyúr·yo·si·tí) *png* [*Ing*] : kuryosidad.

curium (kyú·ri·yúm) *png Kem* [*Ing*] : metaliko at artipisyal na radyoaktibong element (atomic number 96, symbol **Cm**).

curl (kerl) *png* [*Ing*] : kulot[1].

currency (ká·ren·sí) *png* [*Ing*] : salapi.

current (ká·rent) *png* [*Ing*] : daloy o agos.

current (ká·rent) *pnr* [*Ing*] : pangkasalukuyan.

current (ká·rent) *pnb* [*Ing*] : sa kasalukuyan.

curriculum (ku·rí·kyu·lúm) *png* [*Ing*] : kurikulum.

curriculum vitae (ku·rí·kyu·lúm vi·téy) *png* [*Ing*] : nakasulat na maikling buod ng buhay o karanasan ng isang tao *Cf* BIO-DATA, RESUME.

curry (ká·ri) *png* [*Ing*] **1:** pinulbos na mga rekado : KÁRI **2:** putaheng ginagamitan nito : KÁRI.

curse (kers) *png* [*Ing*] : sumpa.

cursor (kér·ser) *png Com* [*Ing*] **1:** marka na tila ilaw na kumukurap sa iskrin at nagpapakita kung saan maipapasok ang titik, numero, o simbolo.

curtain (kúr·teyn) *png* [*Ing*] : tabing.

curtain call (kúr·teyn kol) *png Tea* [*Ing*] : ang pagbaba at pagtaas ng kortina sa entablado sa simula at wakas ng pagtatanghal.

curve (kerv) *png* [*Ing*] : kurba.

cushion (kú·syon) *png* [*Ing*] : almohadon.

cuspidor (kus·pi·dór) *png* [*Ing*] : kuspidor.

custard apple (kás·tard á·pol) *png Bot* [*Ing*] : anonas.

custodia (kus·tód·ya) *png* [*Esp*] **1:** sagradong sisidlan na ginagamit sa pagtatanghal ng ostiya **2:** bahay dálanginán o simbahan.

custodian (kos·tód·yan) *png* [*Ing*] : tagapangalaga; tagakalinga.

custody (kós·to·dí) *png* [*Ing*] **1:** pangangalaga **2:** pagkabilanggo **3:** *Bat* ang pagtiyak sa tahanan, pangangalaga, at edukasyon ng isang menor de edad.

custom (kós·tom) *png* [*Ing*] : kaugalian.

customer (kós·tu·mér) *png* [*Ing*] : mámimili; tao na bumibili ng paninda.

customs (kós·toms) *png* [*Ing*] : adwana.

cut (kat) *png* [*Ing*] **1:** paghiwa **2:** sugat o hiwa sa balát **3:** pagbaba ng presyo, sahod, at iba pa **4:** pagputol sa anumang bahagi ng pelikula, dula, at aklat **5:** nakasásakit na salita o kilos **6:** komisyón o kitâ **7:** piraso ng karne **8:** estilo ng buhok **9:** pagharang sa daraanan.

cute (kyut) *png* [*Ing*] : may pang-akit ng isang sanggol : KYUT.

cuticle (kyú·ti·kél) *png* [*Ing*] **1:** matigas na balát sa paligid ng kuko **2:** panlabás na balát.

cutlery (kat·lé·ri) *png* [*Ing*] : kubyertos; kutselyeriya.

cutter (ká·ter) *png* [*Ing*] : pamputol.

Cuyónen (*ku·yó·nen*) *png* : pangkating etniko na matatagpuan sa isla ng Cuyo at Dumáran sa Palawan.

cv, daglat (sí vi) [*Ing*] : curriculum vitae.

-cy (si) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan na nagsasaad ng katayuan, *hal* bankcruptcy.

cyanic acid (sa·yá·nik á·sid) *png Kem* [*Ing*] : walang kulay at nakala-lasong acid, HOCN.

cyanide (sá·ya·náyd) *png Kem* [*Ing*] **a** salt ng hydrocyanic acid, gaya ng potassium cyanide, KCN **b** isang nitrile, tulad ng methyl cyanide, C_2H_3N.

cyanocobalamin (sáy·a·no·ko·bál·a·mín) *png BioK* [*Ing*] : bitamina B_{12}.

cybernetics (say·ber·né·tiks) *png* [*Ing*] : agham ng komunikasyon at ng automatikong sistema ng pagkontrol kapuwa sa makina at buháy na nilalang.

cyberspace (sáy·ber is·péys) *png* [*Ing*] : ang likhang isip na kaligirang ginaganapan ng elektronikong komunikasyon.

cyborg (sáy·berg) *png* [*Ing*] : tao na higit ang taglay na pisikal na kakayahan sa tulong ng makinang panteknolohiya.

cycle (sáy·kel) *png* [*Ing*] **1:** bisikleta **2:** panahon **3:** siklo.

cycling (sáyk·ling) *png* [*Ing*] **1:** pagbibisikleta **2:** karera ng bisikleta.

cyclist (sáyk·list) *png* [*Ing*] : siklista.

cyclone (sáy·klon) *png* [*Ing*] : buhawi.

cyclope (sáy·klop) *png Mit* [*Ing*] : higante na may isang mata.

cylinder (sí·lin·dér) *png* [*Ing*] **1:** silinder **2:** *Mus* silindro.

cymbal (sím·bal) *png* [*Ing*] : pompiyang.

cynic (sí·nik) *png* [*Ing*] : siniko.

cyst (sist) *png Med* [*Ing*] : abnormal na supot na nababalot ng lamad at naglalaman ng likido o substance na malapot *Cf* BUKOL.

cytoplasm (say·top·lá·sem) *png Bio* [*Ing cyto+plasm*] : ang protoplasm ng cell na hindi kasama ang nucleus: SITOPLÁSMA.

czar (tsar) *png* [*Ing*] : tsar.

Czechoslovakia (tse·kos·lo·vák·ya) *png* [*Ing*] : dáting bansa sa gitnang Europa noong 1918-1992 at ngayo'y nahahati sa Czech Republic at Slovakia.

Czech Republic (tsek re·páb·lik) *png* [*Ing*] : bansa sa gitnang Europa at isa sa dáting dalawang bahagi ng republika ng Czechoslovakia.

Dd

D, d *png* **1:** ikaapat na titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **di** **2:** ikaapat sa isang serye o pangkat **3:** sa ilang paaralan, pinakamababang pasadong marka sa gawaing akademiko **4:** *Mus* **a** ikalawang nota o tono ng diyatonikong eskala ng C major o ikaapat sa kaugnay na eskalang A minor **b** eskala o key na nakabatay sa notang ito **5:** pasulat o palimbag na representasyon ng *D* o *d* **6:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *D* o *d*.

D, daglat (di) **1:** densidad **2:** pamilang na Romano para sa 500.

D, symbol (di) *Kem* [*Esp*] **:** deuteryo.

da *png*: tawag sa titik D sa abakadang Tagalog.

dâ *png* **1:** pinaikling anyo ng *indâ* , tawag sa ina o ale ng ama o ina **2:** pinaikling anyo ng *tandâ* o *matandâ*.

da *pnh* [*Kap Ilk Pan*] **:** nila.

dá·ag *pnd* **mag·dá·ag, du·má·ag, da·á·gan, da·á·gin** [*Tau*] **:** pumanhik.

da·án *png* **1:** pook na nauukol sa paglakad o pagtakbo ng tao, hayop, o sasakyan patungo sa isang pook *Cf* BAGNÓS, HÁYWEY, KÁLYE, LANDÁS, LANSÁNGAN **:** AGIHÁN, CAMINO, DÁLAN[1], ESTRADA, GATÓS[3], JÁLAN, LÁWANG, WAY[1], YAGBÁN **2:** bakás o palatandaang naiwan sa pagdaraan **3:** dahilan; sanhi **4:** paraan o sistema **6:** *Mat* pamilang na katumbas ng sampung sampu *var* raán **:** HUNDRED, SIYÉNTO.

da·án *pnd* **du·ma·án, mag·da·án, i·da·án, da·a·nán :** sumaglit o pumunta sa isang pook nang panandalian lamang.

dá·an *pnr* [*Bik Hil Ilk Pan Seb War*] **:** lumà.

da·án *pnr* **:** nakalipas; yumao; pumanaw.

da·á·nan *png* [*daan+an*] **1:** makipot na lagusan **2:** ruta ng bapor, eroplano, at iba pang sasakyan **3:** sa karera, takdang puwang para sa bawat kalahok **4:** pook na inihanda o ibinukod upang malakaran, gaya ng bangketa o pasilyo **:** LAKARÁN.

da·án·da·án *png* [*ST*] **:** kambas na hindi mainam ang pagkakahabi.

da·án-da·án *pnr, pnb* [*daan-daan*] **:** napakarami; ilang daan.

da·áng-bá·kal *png* [*daan+na-bakal*] **:** riles *var* daambakal.

da·áng-bá·yan *png* [*daan+na-bayan*] **:** pangunahing lansangan; haywey *var* daambáyan.

dá·at *png Bot* [*ST*] **:** damo na maligasgas ang dahon.

da·bà *png* [*Seb Tag*] **:** malapad na palayok.

da·bá·kan *png Mus* [*Mag*] **:** tambol na maliit at hugis mangkok.

dá·baw *png*: pook na tawíran sa ilog, lawa, o kauri *Cf* BANTÍLAN.

Dá·baw Ba·gó·bo *png* [*Bag*] **:** Bagobo na naging Kristiyano at naninirahan sa kanlurang bahagi ng golpo ng Davao **:** DÁVAO-BAGÓBO.

dáb·bi *png* [*Kal*] **:** sanepa sa dingding ng kubo.

dab·dáb *png* **:** kinang; ningning *Cf* DUBDÓB.

da·bí·bil *png* [*Kap*] **:** sagitsit ng tubig.

dá·bog *png*: kilos na nagpapahiwatig ng pagkainis o pagkagalit, karaniwang sinasabayan ng padyak: PARÁK[1] – *pnd* **mag·da·bóg, du·má·bog, da·bú·gan**.

da·bók *png* [*Pan*] **:** alikabok.

dá·bong *png* [*Hil*] **:** yabong.

da·bóng *png Bot* [*Seb War*] **:** labong.

dá·bu-dá·bu *png Mus* [*Mag Yak*] **:** gímbal.

da·búl·bul *png* [*Kap*] **:** dáloy.

da·bung·búng *png* [*Kap*] **:** kugkog.

dactyl (dák·til) *png Lit* [*Ing*] **:** metrikong sukat na may mahaba at tinuldikang pantig at sinusundan ng dalawang maikli at walang tuldik.

dad *png* [*Ing*] **:** pinaikling anyo ng **daddy**.

dá·da *png* [*Man*] **:** matandang babae.

da·dâ *png* **1:** daldal **2:** [*War*] tiya o tiyahin.

da·da·á·nin *png* [*da+daan+in*] **:** salaping papel na nagkakahalaga ng sandaang piso.

dá·dag *png* [*Mrw*] **:** ligáw[2].

dá·da·la·wá *pnr* [*da+dalawa*] **:** dalawa lamang; gawa sa o binubuo lamang ng dalawa.

dá·da·la·wam·pú·in *png* [*da+dalawampu+in*] **:** salaping papel na nagkakahalaga ng dalawampung piso.

da·dá·li *png Zoo* **:** maliit at manipis na isda (*Psettodes erumei*), makipot ang bibig, mahaba ang nguso, at maliit ang hulihang palikpik sa ilalim.

da·da·pí·lan *png* [*Ilk*] **:** kabyáwan[1].

daddy (dá·di) *png* [*Ing*] **:** itay: DAD.

dá·do *png* **1:** [*Esp Ilk*] cube na may ukit na bilog ang mukha simula sa isa hanggang anim **:** DICE, DAÍS **2:** [*Mrw*] araro.

dad·yá·ngan *png Bot*: uri ng matigas na punongkahoy (*Agathis philippinensis*) **:** ADYÁNGAW, ANÁNO, BALÁW, LADYÁNGAW, UNINGAT.

dad·ya·yú *png Mus* [*Bal*] **:** diw-diwas.

Daedalus (dé·da·lús) *png Mit* [*Ing*] : arkitektong taga-Atenas na gumawa ng laberinto para kay Minos; gumawa rin ng mga pakpak para sa kaniyang sarili at sa kaniyang anak na si Icarus upang makatakas mula sa Crete.

dá·eng *png* [*Kap Hil Ilk Tag War*] **:** isdang biniyak, inasnan, at pinatuyo **:** BÁDI, BÁRAL, BÁROL, BITÁD, BULÁD, PÁKAS, PINDÁNG, PÍNDAR – *pnd* **mag·dá·eng, i·dá·eng, da·í·ngin.**

dá·ga *png* [*Esp*] **:** patalim.

da·gá *png* [*Ilk*] **:** lupa[1].

da·gà *png*: sa sinaunang lipunang Bisaya, ritwal ng pag-aalay na isinasagawa bago dumaong ang bangkang sasalakay.

da·gâ *png Zoo* **:** mapagngatngat na hayop (genus *Rattus*) na humahaba nang 25.38 sm, maikli ang nguso, at

nakatira sa lungga : ÁKAG, ÁMBAW, BALAGTÓK, BAÓ[3], DAGÍS, ILAGÂ, KARÁM, KINÔ, KUMPÁW, OTÓT, RAT, RATON, RÍYA, YATÓT.

da·ga·bás *png Bot* : yerbang tila pakô.

da·gab·dáb *png* : lagabláb.

da·gá-da·gá·an *png* [*dagâ+dagâ+an*] : kalamnan sa harapan ng pang-itaas na bahagi ng bisig.

da·ga·ís *png* [*ST*] : pag-iri – *pnd* **du·ma·ga·ís, ma·pa·da·ga·ís**.

da·ga·lák *png* : tunog na likha ng apoy : KALÁBKAB.

da·gal·dál *png* : ugong.

dá·gal·dá·lan *png* : larong hilahan o tulakan nang pahilahod.

da·gal·wák *png* : tunog ng pabulwak na agos ng tubig *var* dagawák : ALAWÁK, ÁWER, BABUWÁK, SAGAWÁK, SALÍSOL .

da·gá·mi *png* [*Bik Hil Seb War*] : dayámi.

da·gán *png* : pampatong na mabigat na bagay.

dá·gan *pnd* **du·má·gan, i·dá·gan, da·gá·nan** [*Seb Tau*] **1:** tumakbo **2:** kumandidato.

da·gán *pnd* **da·ga·nán, mag·da·gán, du·ma·gán, i·pan·da·gán** : magpatong; pumatong.

dag-án *pnd* **dag-án, du·mag-án, mag·dag-án** [*ST*] : magdagán.

dag-a·nán *png* [*Seb*] : pagkakataon; pag-ása.

da·ga·nás *png* **1:** dalas; dagasdas **2:** yabag **3:** kaladkad; hila – *pnd* **mag·da·ga·nás, da·ga·na·sín, du·ma·ga·nás**.

da·gán·dan *pnd* **da·gan·dá·nin, mag·da·gán·dan, i·pa·da·gán·dan** [*ST*] : dalhin nang sapilitan.

da·gan·dáng *png* **1:** darang; bilad **2:** hunab.

dá·gang *png* [*Seb War*] : pluma.

da·gáng *png* [*Seb*] : dikin.

dá·gang *pnd* **mag·dá·gang, da·gá·ngin, i·dá·gang** [*ST*] : makipagkontrata nang malakihan.

dag-á·ngan *png* [*ST*] : kalakal; produkto.

da·gáng bá·hay *png Zoo* [*daga+ng bahay*] : uri ng dagâ (*Rattus Sp*) na naninirahan sa bahay.

da·gáng bú·kid *png Zoo* [*daga+ng bukid*] : uri ng dagâ (*Rattus Sp*) na naninirahan sa bukid, kumakain ng palay, at nakakain : DAGÁNG PÁRANG.

da·gáng bun·dók *png Zoo* [*daga+ng bundok*] : uri ng dagâ (*Rattus ra-bori*) na may magaspang at matinik na balahibo, karaniwang naninirahan sa palayan : ÁMBAW, ILAGÁNG BÚKID.

da·gáng bu·wán *png Zoo* [*daga+na buwan*] : talira-balibuy.

da·gáng ding·díng *png* [*daga+ng dingding*] **1:** *Zoo* bubuwit **2:** *Idy* tao na nang-uumit.

da·gáng gi·lí·lan *png Zoo* [*daga+ng gililan*] : bubuwit.

da·gáng kós·ta *png Zoo* [*daga+ng kosta*] : uri ng dagâ (*Rattus Sp*) na maikli ang tainga at buntot, may kulay na puti, itim, o kape, karaniwang ginagamit sa mga eksperimentong pang-agham : DAGÁNG PUTÎ.

da·gáng pá·rang *png Zoo* [*daga+ng parang*] : dagang bukid.

da·gáng pu·tî *png Zoo* [*daga+na putî*] : dagang kósta.

da·gá·rag *png* **1:** away; basag-ulo **2:** ingay ng pag-aaway.

da·ga·rág *png* : sinaunang kasangkapan na ginagamit sa paghila ng troso.

da·gás *pnd* **du·ma·gás, da·ga·sín, i·da·gás** [*Ilk*] **1:** dumaan **2:** sunduin o kaunin.

da·ga·sâ *png* : kabilisan at kabiglaan ng lakad, takbo, at iba pang kilos *var* RAGASÂ : DÁLOS, HÁNGOS.

da·ga·sá·an *png* [*dagasa+an*] : sabay-sabay na pagbagsak ng mabibigat na bagay at ang ingay na nilikha nito *var* dagsaan : LAGAPAKAN.

da·gas·dás *png* : pagsugod; pagmamadalî : DAGANÁS[1].

dá·gat *png* [*Bik Hil Seb War Tag Tau*] : malawak na tubig-alat na bumabalot sa malaking bahagi ng rabaw ng mundo at pumapalibot sa kalupaan *Cf* KARAGATÁN : MAR, SEA.

Dá·gat Ad·ri·á·ti·kó *png* [*Tag dagat Esp adriatico*] : isang panig ng Dagat Mediteraneo sa pagitan ng Italy at tangway Balkan : ADRIATIC SEA.

Dagat Aegean (dá·gat i·dyí·yan) *png* [*Tag dagat Ing Aegean*] : isang panig ng Dagat Mediteraneo sa pagitan ng Greece at Turkey : AEGEAN SEA.

da·gá·tan *png* **1:** [*dagat+an*] lawa **2:** *Zoo* [*Seb*] taklóbo.

Dagat Caspian (dá·gat kás·pi·yán) *png* [*Tag dagat Ing Caspian*] : lawa na may tubig-alat na nasa pagitan ng timog-silangang Europa at Asia : CASPIAN SEA.

Dagat Celebes (dá·gat sé·le·bés) *png* [*Tag dagat Ing Celebes*] : bahagi ng Pasipiko sa pagitan ng Celebes at Filipinas : CELEBES SEA.

da·gát-da·gá·tan *png* [*dagat-dagat+an*] : lawa.

Dagat Ionian (dá·gat a·yó·ni·yán) *png* [*Tag dagat Ing Ionian*] : isang panig ng Dagat Mediteraneo sa timog Italy, silangang Sicily, at Greece : IONIAN SEA.

Dá·gat I·tím *png* : dagat sa pagitan ng Europa at Asia at nahahangga-han ng Turkey, Romania, Bulgaria, at Unyong Sobyet: BLACK SEA.

Dá·gat Me·di·te·rá·ne·ó *png* [*Tag dagat Esp Mediterraneo*] : dagat na napalilibutan ng Europa. Africa, at Asia : MEDITERÁNYO[1], MEDITERRANEAN SEA.

Dá·gat Pa·táy *png* : lawa na may tubig-alat at nasa hanggahan ng Israel at Jordan : DEAD SEA.

Dá·gat Pu·lá *png* : dagat sa pagitan ng Egypt at Arabia : RED SEA.

da·ga·tón [*Seb*] : mahiluhin sa biyahe.

Dá·gat Su·la·wé·si *png* [*Ind*] : Dagat Celebes.

Dá·gat Tsí·na *png* : ang bahagi ng Pasipiko at nasa hanggahan ng China : CHINA SEA.

dá·gaw *png* **1:** [*Seb*] pangangarap nang gising **2:** *Zoo* [*Ifu*] baboy na may kulay na mapusyaw na kahel.

dag-áy *png Lit* [*Kan*] : pagsasalaysay na patagulaylay ng mga babae tungkol sa buhay ng yumao.

da·gay·dáy *png* **1:** pagkakagulo **2:** daloy ng pangyayari **3:** gawang padalos-dalos **4:** agos ng tubig.

dag·dág *png* [*Bik Kap Hil Ilk Mag War Tag*] : anuman o sinumang isináma o ipinunô *Cf* ADISYÓN : DOGAN, DÚGANG.

da·gés *png* [*Pan*] : iri.

dagger (dá·ger) *png* [*Ing*] : patalim.

dag·gò *png* [*Iba*] : katás.

dag·hâ **1:** mura; mumurahín **2:** malupit; may matigas na puso.

dag·hal *png* [*Tau*] : dibdib.

dag·hán [*Seb*] : marami.

dág·hong *png* [*Seb*] **1:** ugong **2:** halinghing.

da·gî *pnr, pnb* **1:** bihasa; sanáy **2:** suyâ; sawâ.

dá·gi-dá·gi *png* [*Ilk*] **1:** duyan na kawayan o yantok : HAMÁKA **2:** pansamantalang kamilya **3:** kontrapsiyon

na inilalagay sa likod para sa pagbubuhat ng batà o anumang bagay na mabigat.

dá·gil *png* : sagì *-pnd* **ma·dá·gil, da·gí·lin, i·pan·dá·gil**.

da·gi·láb *png* [*ST*] : walang kabuluhang pagpapasikat o pagyayabang.

da·gi·lán *png* [*dagil+an*] **1:** larong sagián **2:** pagpipingkían ng mga siko at balikat.

da·gi·láp *png* : kinang.

da·gil·díl *png* : tunog ng bumubuhos na graba.

dag-ím *png* : dag-óm.

da·gin·díng *png* **1:** ugong **2:** ingay ng madla.

da·gí·not *png* [*Seb*] : tipid – *pnd* **mag·da·gí·not, da·gi·nú·tin, i·da·gí·not** – **ma·da·gí·not**.

da·gí·ray *png Lit Mus* [*ST*] : awit ng pagsagwan.

da·gís *png Zoo* [*Kap*] : dagâ.

da·gís *pnd* **du·ma·gís, i·da·gís, ma·pa·da·gís** : iri *var* dag-ís.

da·gís-da·gí·san *png* [*dagis+dagis+an*] : pook na dinaraanan ng patuloy at malakas na hangin.

da·gis·dís *png* : malakas na hihip ng hangin.

da·gi·sík : pipis; siksik.

da·gí·son *png* **1:** paglapit upang magkatabi-tabi : ÍPOD **2:** paghingi ng tulong *-pnd* **mag·da·gí·son, i·da·gí·son, du·ma·gí·son**.

Dá·git *png* : ritwal ng pagdagit sa luksang damit ng imahen ng Mahal na Birhen, isinasagawa kung Pasko ng Pagkabuhay.

dá·git *png* [*Kap Hil Seb War Tag*] : bigla at mabilis na pagtangay mula sa itaas o habang lumilipad *-pnd* **man·dá·git, da·gí·tin, du·má·git**.

da·gít *png Zoo* : uri ng ilahas na pato (family *Anatidae*).

da·gi·tà *png Bot* [*Mrw*] : pakwan.

da·gí·tab *png* **1:** [*ST*] liyab **2:** elektrisidad; koryente.

da·git·dít *png* : mabilis na pagbayo ng palay sa lusóng : DIKDÍK *-pnd* **mag·da·git·dít, i·da·git·dít, i·pag·da·git·dít, du·ma·git·dít, da·git·di·tín**.

da·gí·ya *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, pagtitipon ng mga tao upang makipagkalakalan.

dag·ká·lan *png Bot* : bitaog *var* dangkálan.

dág·kot *pnd* **mag·dág·kot, dag·kó·tan, i·dág·kot** [*Seb War*] : magsindi.

dag·lát *png* : pagpapaikli ng salita, parirala, o pahayag : ABBREVIATION, ABREBYATÚRA.

dag·lî *png Lit* : maikling-maikling salaysay : RAPIDÁS.

dag·lî , *pnb* : kagyat.

dag·lí·an *pnr, pnb* [*dagli+an*] : mabilisan; sa maikling panahon.

dag·mà *pnd* **ma·dag·mà, du·mag·mà, dag·má·in** [*Seb*] : sumubsob.

dág·mal *pnd* **mag·dág·mal, dag·má·lan, i·dág·mal** [*Seb*] **1:** pagmalupitan **2:** magdulot ng kasiraangpuri o pasakit.

dág·may *png* [*Mnd*] : abakang ikat na tela, ginagawang paldang pambabae at hugis bumbong.

dag·nás *pnd* **dag·na·sán, du·mag·nás, i·dag·nás, i·pan·dag·nás** [*Hil*] : buhusan ng tubig.

dág·nay *png* [*Seb War*] : palayaw.

Dagohoy, Francisco (da·gó·hoy fran·sís·ko) *png Kas* : kabesa ng baranggay sa Bohol na namuno ng pinakamahabang pag-aalsa na umabot nang 85 taon (1744-1828).

dá·gok *png* : suntok na pababa o mula sa itaas *Cf* BIGWÁS, SAPÓK, SUMBÍ : DÁNOG, SUMBÁG, TUMBÚK – *pnd* **man·dá·gok, da·gú·kan, du·má·gok**.

da·gól *pnr* : malaki at may mabulas na pangangatawan : DAGÚL.

da·gol·dá·lan *png Zoo* [*Seb*] : miralya.

dá·gom *png* [*Bik Hil Iba Pan Seb War*] : karayom[1].

dág-om *png* [*Seb*] : ulap na maitim at nagdadala ng ulan : DAG-ÍM, DALUMOY, LÚLAM, NÍMBUS.

da·gom *png Sin* [*Kal*] : blusang pambabaeng tinina sa pamamaraang tritik, may bordadong manggas, gawa sa abaka, at may panilay.

da·gón *png* [*Seb*] : antíng-antíng.

da·gó·ok *png* : ingay na likha ng dagok *var* dagúok : BAGÓOK.

dá·gop *png* [*Pan*] : kawan.

da·gor *png Mus* [*Bon*] : awit ng damdamin ng babae sa kaniyang asawa.

dá·gos *png* [*Ilk Tag War*] **1:** mabilis o dali-daling kilos **2:** tunog ng kinakaladkad.

dá·gos *pnd* **mag·dá·gos, i·dá·gos, du·má·gos** [*Bik*] **1:** magpatuloy **2:** pumások.

da·goy·dóy *pnd* **i·da·goy·dóy, ma·da·goy·dóy, da·goy·du·yín** [*ST*] : ipaanod sa tubig.

da·gó·yon *png* [*ST*] : samahán.

da·go·yóng *png Mus* [*Hgn*] : suling.

dag·pì *png* **1:** [*Seb War*] tapik **2:** [*Seb*] tampi.

dag·sà *png* [*Kap Hil*] : dagsâ.

dag·sâ *png* [*Bik Seb Tag War*] **1:** biglaan at sabay-sabay na pagdami ng mga tao o bagay : BUGSÔ, BUNTÓN-BUNTÓN, DAL-ÉN, DASÁG, DUGÂ, DUSÔ – *pnd* **du·mag·sâ, dag·sa·án, dag·sa·ín 2:** [*Hil*] yagit.

dag·sà *pnd* **du·mag·sà, ma·dag·sà, dag·sá·in** [*Seb*] : maanod sa pampang.

dag·sá·an *png* [*dagsa+an*] **1:** pook na bagsákan ng mga bagay tulad ng mga produktong dumating **2:** panahon na marami ang mga produkto sa pamilihan.

dág·sip *png* [*Hil*] : simbolo o markang ginagamit para sa mga bilang o numero.

dag·tâ *png Bot* [*Bik Kap Tag*] : malapot na katas ng halaman o punongkahoy : BALÁW[3], DIGTÂ, DUGÂ, TABÓL, TAGÓK[2], TÚBBOG, YÁGO.

dág·tum *pnr* [*Seb*] : itím.

da·gu·báng *png* : lagapák.

da·gub·dób *png* **1:** malaking liyab o alab **2:** ingay na likha nito.

da·gú·dog *png* [*Ilk*] : kombinasyon ng hangin at ulang malakas *var* dugúdog.

da·gúl *pnr* [*Kap*] : dagol.

da·gul·dól *png* [*Hil Seb Tag War*] **1:** ingay na likha ng makina kung maluluwag ang mga piyesa **2:** tunog na likha ng bagay na nagbanggaan **3:** ugong **4:** batidor.

dá·gum *png* [*Bik Hil Iba Ilk Pan Seb War*] : karayom.

da·gun·dóng *png* : úgong na napakalakas, gaya ng kulog.

da·gun·dú·ngan *png* [*dagundong+an*] : mga tunog mula sa kanyon, kulog, at iba pang tila gumugulong, sabay-sabay, at malakas.

da·gu·nót *png* : hagúnot.

da·gu·nót *pnd* **du·ma·gu·nót, mag·da·gu·nót, da·gu·nu·tín** : lumakad o tumakbo nang mabilis at maingay na parang ipinagdiriinan ang mga paa.

da·gú·ob *png* [*Hil*] : kulog.

Da·gú·pan *png*: lungsod sa Pangasinan.

da·gus·dós *png* **1:** dulas *var* dausdós – *pnd* **mag·da·gus·dós, i·da·gus·dós, du·ma·gus·dós 2:** tunog ng pagkaladkad.

da·guy·dóy *png* : daloy ng tubig na marahan.

da·gu·yò *png* **1:** matalik na kaibigan **2:** kaapid; kalunya.

dág·wan *png* : baklad na tila bubo, ipinanghuhuli ng hito, at ginagamit sa Paete, Laguna.

dag·wa·rì *png Bot* : diliwariw.

dág·yang *pnd* **mag·dág·yang, du·mág·yang, ma·ki·dág·yang** [*Hil*] : makisaya; sumayaw at gumawa ng maingay na pagtatanghal sa kalsada o saan mang pook – *pnr* **di·nág·yang**.

dag·yáw *png* [*Hil*] : bayanihan.

dá·ha *png* [*Seb*] : tinà.

da·hà *png* [*ST*] : pag-iimbak o pagtitinggal ng mga bagay na pantustos, lalo na ng kalakal.

da·hák *png* : maingay na paraan sa pagpapalabas ng anumang nasa lalamunan *Cf* LURÁ – *pnd* **du·ma·hák, i·da·hák, da·ha·kán.**

da·há·ka *png* [*ST*] : puwang na inilalagay sa tabla kapag nag-uumpisang mabiyak.

da·ham·bâ *png* : dalamhati; pighati.

dá·han *png* **1:** galaw o kilos na mabagal **2:** hina o kakulangan ng sidhi.

dá·han-dá·han *pnb* [*dahan+dahan*] **1:** malumanay; banayad **2:** hinay-hinay; unti-unti.

da·hás *png* [*Bik Tag War*] **1:** puwersa; lakas **2:** lupit; bangis **3:** tapang; lakas ng loob : KALASIPÁN.

dá·hat *png* : bentaha; pakinabang; saysay.

da·hát·da·hát *pnd* **mag·da·hát·da·hát, du·ma·hát·da·hát** [*ST*] : umurong, gaya ng damit na nilabhan.

dá·hay *pnr* : pabago-bago; salawahan.

dá·hik *png* [*Bik Seb Tag*] **1:** pagsadsad ng hayop o sasakyang dagat **2:** pagsampa o pag-alis sa hagdan **3:** dingding ng bangka na ikinakabit sa labi ng pamandawan.

dá·hil *png* [*Bik Tag*] : dahilan.

dá·hil *pnt* [*Bik Tag*] : sinusundan ng "sa," sanhi o bunga ng : BECAUSE.

da·hi·lán *png* [*Bik Tag dahil+an*] **1:** sanhi ng anuman : CAUSE[1] **2:** mabuti o sapat na katwiran **3:** anumang ibinibigay na paliwanag upang patawarin, pagpaumanhinan, o makakalag sa pananagutan **4:** saligang pinagbabatayan ng anumang teorya o gawain **5:** anumang sinasabi, ipinipilit, o iginigiit upang makapangatwiran *Cf* ALÍBI : BARÍBAD, DISKULPA, PAMBÁR, REASON.

da·hi·lás *pnd* **i·da·hi·lás, mag·da·hi·lás, da·hi·la·sín** : pagkiskisin ang dalawang bagay : KUSÓT, IHASÀ.

da·hí·lig *png* : malawak na dalisdis ng buról o bundok : BALISBIS, DEKLÍBE.

dá·hit *png* **1:** tabla-nabe **2:** magnanakaw.

da·hí·yo *pnd* **ma·da·hí·yo, i·ka·da·hí·yo** [*ST*] : madulas.

dá·hol [*Seb*] : magaspang.

dá·hom *pnd* **du·má·hom, da·hú·min** [*Seb*] : umasam.

dá·hon *png* **1:** *Bot* [*Bik Hil Mag Seb Tag War*] lapád at luntiang bahagi ng halaman na tumutubo sa sanga o tangkay : BULÓNG, DON, LEAF, OHA, RAON **2:** palapà **3:** pahina ng anumang babasahin : PAGE **4:** manipis at malapad na bahagi ng sagwan, pala, sandok, at katulad **5:** pohas[1,2] **6:** entrada [6].

dá·hong-gá·be *png Zoo* [*dahon+ngabe*] : darapugan.

dá·hong-pu·lá *png Bot* [*dahon+napula*] : halamang ornamental (*Hemigraphis colorata*) na ipinapalibot sa batuhang hardin.

dá·hop *png* : tagpi.

da·hóp *pnr* : kulang ng salapi o ng mga batayang pangangailangan sa búhay : HIKAHÓS, KAPÓS, LIPÍT, SALÁT.

dá·hum·pa·láy *png Zoo* [*dahon+ng+palay*] : uri ng ahas (order *Ophidia*) na luntian ang kulay, gaya ng dahon ng palay, at makamandag.

da·hu·nán *png Zoo* : page (*Dasyadis kuhlii*) na may batik na asul.

dá·hung-ma·lí·long *png* **1:** unti-unting paglakas ng katawan ng tao na galing sa sakit **2:** panahon nito.

da·hu·nín [*dahon+in*] : malimit tubuan ng dahon.

da·huy·hóy *png* [*ST*] : pagkasangkot ng damdamin.

da·hu·yò *png* : lamuyot *var* rahuyò.

Da·í! *pdd* [*Bik*] : Huwag!

da·í·da·ít *png* [*Mrw*] : bagay.

dá·ig *png* [*Kap Hil Seb Tag War*] : ningas.

da·íg *pnr* [*Kap Tag*] : nahigitan sa anumang antas ng kakayahan; natalo; nagapi : DAÓG, INGKÍN.

da·íg-da·í·gan *png* [*daig-daig+an*] : tao na laging inaapi o minamaltrato.

da·ig·díg *png* [*Kap Tag*] **1:** lupa **2:** mundo, kasáma ang mga naninirahan dito : DAIGDÍGAN, KAPÁRAN, KINABÁN[2], SIKLUBAN, WORLD, YÁTU **3:** anumang kalagayan, kaharian, o dominyo, at ang lahat-lahat ng nauukol dito.

da·ig·dí·gan *png* [*daigdig+an*] : daigdig[2].

da·í·gon *png Mus Lit* [*Hil Seb*] : awit pamasko na nagsasalaysay ng kapanganakan ni Kristo at ng pagdalaw ng Tatlong Hari *var* daygon.

da·ík *png* [*Ilk*] : itlog ng pagong.

da·íl *png* **1:** [*Seb*] kabilugan ng buwan : DÁMLAG **2:** ípit.

da·íl *pnr* : duhagí; api.

da·i·lás *pnr* : itinulak sa kalagayang gipit.

da·i·líl *pnd* **ma·da·i·líl, i·da·i·líl, du·ma·i·líl, da·i·li·lín** [*ST*] : gitgitin o itulak ang tao : DAIMPÍT.

da·í·los *pnd* **mag·da·í·los, da·i·lú·sin, da·i·lú·san** [*ST*] : linisin ang upuan habang hinihila.

daily (déy·li) *png* [*Ing*] : diyaryo; pang-araw-araw na peryodiko.

daily (déy·li) *pnb* [*Ing*] **1:** araw- araw **2:** arawan **3:** palagi; regular.

daily double (déy·li dó·bol) *png* [*Ing*] : karera ng kabayo na nagkakatalo sa dalawang takbuhan; maaaring manalo ang pumusta kung nanalo ang dalawang kabayong tinayaan sa dalawang karera.

da·im·pít *pnd* **i·da·im·pít, ma·da·im·pít** [*ST*] : idailíl.

dá·ing *png* [*Kap Hil Ilk Tag War*] : varyant ng **daeng**.

da·íng *png* **1:** pagpapahayag ng sakit o lungkot : ARENG-ÉNG, DALOM, HALUYHOY, HIBIK[2], TAGHÓY[2] **2:** pagpapahayag ng hindi kasiyahan o sama ng loob : COMPLAINT, PROTÉSTA, REKLÁMO, TÚTOL **3:** pamanhik; luhog; pakiusap; petisyon – *pnd* **du·ma·íng, i·da·íng, mag·da·í·ngan.**

dá·ing-u·wák *png Bot* [*ST*] : silisilihan sa lawa.

dainty (déyn·ti) *pnr* [*Ing*] **1:** masarap; malinamnam **2:** maganda; marikit; kaakit-akit **3:** pihikan.

da·í·pit *png* [*Ilk*] : makitid na espasyo sa pagitan ng mga gusali, tao, punò, at iba pa.

dá·ir *png* [*Ilk*] : lunas.

dairy (déy·ri) *png* [*Ing*] **1:** gusali na imbakan ng gatas at gawaan o tindahan ng keso, mantekilya, at katulad

2: bukid na álagaán ng mga hayop na gatasán.

dairy (dév·ri) *pnr* [*Ing*] : ukol sa gatas, mantekilya, keso, at katulad.

da·ís *png* [*Ing dice*] : dado.

dais (deys) *png* [*Fre deis*] **1:** plataporma **2:** lektern.

da·ís-da·ís *pnr* : malapít sa isa't isa; tabí-tabí.

da·i·sét *pnr* [*Pan*] : ilan.

daisy (dév·si) *png Bot* [*Ing*] : halaman (family *Compositae*) na maliit at may puting rayos sa dilaw at bilóg na bulaklak.

dá·it *png* [*Ilk*] : tahî -*pnd* **mag·dá· it, du·má·it, i·dá·it, da·í·tin**.

dá·ka *pnb* : agad-agad; bigla; kagyat.

da·kál *png* [*Kap*] : dámi – *pnr* **ma·ra·kál.**

dá·kay *png* [*ST*] : bákay.

dak·bán·wa *png* [*Hil*] : lungsod.

dak·ba·yán *png* [*Seb dakong+bayan*] : lungsód.

dák·dak *png* : tupada.

dak·dák *png* **1:** malakas na pagtama ng alinmang bahagi ng mukha ng isang bagay *Cf* BANGGA, SALPOK **2:** daldal **3:** bakbakan, babág, o maingay na away **4:** pagtusok o pagbaon ng mga tulos sa lupa **5:** [*Hil Seb War*] hampas na malakas ng tatangnan ng espada, baston, at iba pang katulad : DALDÁK[2] **6:** pasaksak na buslo ng bola sa basketbol : DUNK – *pnd* **du·mak·dák, dak·da·kán, i·dak·dák**.

dá·ke *png* [*Kap*] : bahagì [1,3,5].

da·kép *png* [*Pan*] : gara[2].

dá·kes *png* [*Ilk*] : samâ.

dak·há·ra *png* [*Hil*] : emperatris.

dak·há·ri *png* [*Hil*] : emperador.

dak·ha·rí·an *png* [*Hil dakhari+an*] : kaharian.

da·kí *png* [*War*] : balakubak.

da·kí·kong *png* : uri ng bubo.

da·ki·là *png* [*Kap Tag*] **1:** tao na tanyag, marangal, o makapangyarihan **2:** bayani.

da·kíp *png* **1:** paraan ng paghuli **2:** pag-aresto tulad ng isang kriminal – *pnd* **man·da·kíp, da·ki·pín, i·pa·da·kíp.**

dá·kit *png* **1:** [*Kap*] pagsundo **2:** *Bot* [*Seb*] balete.

dak·láp *pnd* **dak·la·pín, dak·la·pán, du·mak·láp** [*ST*] : gumawa nang mabilis.

dak·lís *png* [*Ilk*] : malaking lambat na may sisidlan sa gitna, ginagamit sa malayuang pangingisda.

dák·lit *png* [*Seb*] : sandalî.

dak·lót *png* : pagsunggab sa mga maliit o bagay na gumagalaw *Cf* DAKMÂ, DAKÓT : AKLÁP.

dak·mâ *png* : mabilis na pagsunggab sa mga bagay na nahuhulog o gumagalaw *Cf* DAKLÓT, SUNGGÁB.

dak·nír *pnd* **ma·dak·nír, i·dak·nír** [*Ilk*] : maipadpad ng alon sa tabingdagat.

dá·ko *png* **1:** pook na tinutungo o itinuturo **2:** tanging puwesto o pook **3:** panig.

da·kô *pnr* [*Hil Seb War*] : malaki.

da·ko·dak *png* [*Igo*] : pagdiriwang pagkatapos ng pagpugot ng ulo, hindi na isinasagawa ngayon.

da·kól *png* : malaking dakot ng pagkain.

da·ko·ón *pnr* [*Seb*] : malakí-lakí.

dá·kor *png* [*Ilk*] : iral[1].

da·kót *png* **1:** paghawak sa loob ng nakatikom na palad *Cf* DAKLÓT, SUNGGÁB – *pnd* **du·ma·kót, i·da·kót, da·ku·tín, i·pan·da·kót 2:** dami ng laman ng nakatikom na palad : HAKOP.

da·kót-da·kót *pnb* [*dakot+dakot*] : hawak ng dalawang kamay.

dak·pín *pnd* : tinipil na **dakipín.**

dak·pú·lu *png* [*Hil*] : kontinente.

dak·sá *png* [*ST*] : dagsâ.

dák·tat *png* [*Iva*] : sakít.

da·kû *png* [*Hil*] : laki.

da·kúl [*Bik*] : marámi.

da·kú·lap *png* [*Ilk*] : palad[2].

da·kú·mo *png Zoo* : hayop tubig na kauri ng alimango, ngunit hindi lumalaki na tulad nito, may pagkaparisukat ang hugis ng talukab, punggok at malaman ang mga sipit at galamay, karaniwang tumitira sa lungga : KOKÓMO, KULÚKOY.

da·ku·nót *pnr* : baluktot ang katawan dahil sa mabigat na dalahin.

dá·la *png* [*Kap Tag*] : lambat na hugis imbudo na inihahagis at pabukang sumasaklob sa isda o kawan.

da·lá *png* [*Kap Hil Seb War Tag*] **1:** paglilipat ng anuman sa ibang pook sa pamamagitan ng kamay, sasakyan, at iba pa **2:** anumang taglay *Cf* BITBÍT, KÍLIK, KIPKÍP, PASÁN, SÚNONG – *pnd* **mag·da·lá, dal·hín, dal·hán, i·pa·da·lá.**

da·lâ *pnr* : takót o ayaw nang maulit ang di-kanais-nais na karanasan.

da·la·bán *png* : pagpapalitan ng mga regalo, tulong, o pabor ng mga magbiyenan – *pnd* **mag·da·la·bán, i·da·la·bán, da·la·ba·nán.**

da·la·bá·sa *png* [*ST*] : tao na dalubhasa sa pabigkas na pagsasalin ng wika : INTERPRETER.

da·lá-da·lá *png* [*dala-dala*] : anumang bagay na taglay ng isang tao saan man magpunta.

da·lá-da·lá·han *png* [*dala+dala+han*] : mga maleta, balutan, at iba pang dala o gamit sa paglalakbay *Cf* ABAL-ABAL, ABUBOT, BAGÁHE : ABÁSTO, EKIPÁHE.

da·lá-da·la·wá *pnb* [*dalawa-dalawa*] : pares-pares; pangkat na tigdadalawa.

dá·lag *png* : kinang ng pinong pulbos ng ginto.

da·lág *png Zoo* [*Kap Iba Ilk Pan Tag*] : isdang tabang (*Ophicephalus striatus*), na abuhin o itiman ang kulay, hugis ahas, at humahaba nang 30-90 sm : BORAÍKAW, BUNDÁKI[2], GELÉGELÉ, HALUÁN[1], TALÚSOG.

da·lá·ga *png* : babaeng nasa hustong gulang at walang asawa : BINIBÍNI, DAMSEL, LADY.

da·lá·gan *png* **1:** [*Ilk*] papag na hinihigaan ng bagong panganak na ina at sanggol **2:** [*Bik*] laro na hinahanap ng taya ang pinagtataguan ng mga kalaban at isa-isang tinataga **3:** *Zoo* bangayngay.

da·lá·gan *pnd* **du·ma·lá·gan, da·la·gá·nin, da·la·gá·nan, i·da·lá·gan** [*Bik Hil Seb War*] : tumakbó.

da·lá·gang-bú·kid *png Zoo* [*Kap Tag dalaga+ng-bukid*] : isdang alat (*Caesio caerulaureus*) na matingkad na asul ang ulo at likod, at may guhit na dilaw mulang ulo hanggang buntot : BARANÍTI, BIDLÁWAN, LAPÁS[1], MÓLONG, MÚONG, SINÁW-AN, SORÍB, SULÍD.

da·lá·gang-dá·gat *png Zoo* [*dalaga+ng-dagat*] **1:** isdang alat na may mahabang guhit sa magkabilang tagiliran at karaniwang tumitira sa malayong dako ng pampang : BIDLÁWAN, BILASON **2:** isdang kahawig ng tangigi ngunit higit na maitim ang likod, maliit ang panga, hasang, at mga kaliskis.

da·lá·gang-ma·tan·dâ *png* [*dalaga+na-ma+tanda*] : dalagang tumanda nang hindi nag-asawa : SOLTERA.

da·lag·dág *png Bot* : kalumbibít.

da·lág-dá·gat *png Zoo* [*dalag-dagat*] : uri ng isdang alat (*Rachycentron canadum*).

da·la·gin·díng *png* [*dalaga+inding*] : dalagíta.

da·lá·git *png Bot* [*Seb War*] : payapa.

da·la·gí·ta *png* [*dalaga+Esp ita*] : babaeng lampas na sa gulang ng pagkabata ngunit hindi pa ganap na isang dalaga; tin-edyer na babae : BALASÍTANG, DALAGINDING.

da·lag·sót *png Alp* : dalagang mataba *Cf* LALAKSOT.

da·lá·hak *png* : dahak.

da·lá·hay *png* : anod *-pnd* **ma·da·lá·hay, i·da·lá·hay, da·la·há·yin**.

da·lá·hik *png* **1:** ihit ng ubo : DALAHIT, HÚTOY *-pnd* **da·la·hí·kin, du·ma·lá·hik 2:** gumugulong na alon na tila malaking haligi.

da·la·hí·kan *png* [*dalahik+ an*] **1:** *Heo* makitid at pahabang piraso ng lupa na nagdurugtong sa dalawang higit na malaking lawas ng lupa *Cf* TÁNGOS, TANGWÁY : ISTHMUS, TAGUDTÓD, TAYUDTÓD[s2] **2:** pook na dinadaungan ng mga bangka *Cf* PANTALÁN, PIYÉR : BUNGSULAN.

da·lá·hin *png* [*dala+hin*] **1:** tao na hindi nakatutulong sa mga kasáma bagkus nakapagbibigay pa ng suliranin sa mga ito **2:** pagdaramdam; sama ng loob.

da·la·hi·rà *pnr Alp* **1:** mapagsabi ng lihim ng iba o tungkol sa buhay ng ibang tao; mapagkatha-katha : DALDALERA, TSISMÓSA **2:** kiri; malandi.

da·lá·hit *png* : dalahik[1].

Dalai Lama (dá·lay lá·ma) *png* [*Ing*] : espiritwal at politikal na pinunò ng mga Budista sa Tibet.

da·la·í·ro *png Bot* : palumpong na habilog ang dahon, itim, at kumikinang ang mga buto ng bunga.

dá·lak *png* **1:** *Zoo* bangayngay **2** : hiyas; alahas.

da·lá·kan *png* [*Ilk*] : batino.

da·lak·dák *png* : paghahasik ng palay o binhi.

da·lá·kit *pnd* **i·da·lá·kit, ma·da·lá·kit, du·ma·lá·kit :** masangkot nang hindi inaasahan o hindi kailangan : DÁWIT, HIRÁMAY.

da·la·kó·rak *png* [*Pan*] : bulagsak.

dá·lam *png* **1:** [*Seb*] batasan **2** : bahay na punô ng tao at mga alila.

da·lá·ma *png* **1:** [*Seb*] abismo **2:** *Zoo* [*Ifu*] batang baboy-damo.

da·lá·mat *png* [*Kap*] : kalubhaan ng sakit – *pnr* **ma·da·lá·mat**.

da·lam·bà *pnd* **mag·da·lam·bà, i·da·lam·bà, dumalambà** [*ST*] **1:** maghagis; magtapon **2:** magsuká.

da·lam·bá·an *png* [*ST*] : pook na pahingahan o tulugán ng mga magdaragat o mangingisda kung tanghali.

da·lam·ha·tì *png* : matinding kalungkutan, karaniwang dahil sa kamatayan ng isang minamahal : BÁGTOL, DUNGÁW, LAO, PANIMDÍM[3], SORROW.

da·lá·mo *png Bot* [*Hil Seb War*] : dawdáwa.

da·lam·páng *png* : bangkang ginagamitan ng sagwan.

da·lam·pá·sig *png* : tabing-ilog; pampang.

da·lam·pa·sí·gan *png* : lupa sa tabing dagat; baybaying dagat.

dá·lan *png* **1:** [*Bik Kap Hil Ilk Seb*] daán[1] **2:** [*Ifu*] limampung bigkis ng palay.

dá·lan *pnd* **mag·dá·lan, i·dá·lan** *Agr* [*ST*] : maghasik ng buto o butil.

da·lá·nang *png* **1:** barnís **2:** *Bot* [*Hil*] tekla.

da·lan·dá·lan *png* [*ST*] : pasô o taniman ng halaman.

da·lan·dán *png* **1:** *Bot* [*Kap Ilk Pan Tag*] sitrus (*Citrus aurantium*) na may bungang pabilog, maasim o matamis, at nakakain : BALATSINUK, BOLATÍNO, KAHÉL, KALPÎ, KIYÁW[1], ORANGE, VOLATÍNO **2:** kulay na mapulapulang dilaw at nasa pagitan ng dilaw at pula sa ispektrum.

da·lán·dan *pnd* **mag·da·lán·dan, i·da·lán·dan, da·lan·dá·nin** [*Bik War*] **1:** matangay ng agos **2:** magdala ng isang bagay habang tumatakbo.

da·lán·don *png Bot* [*Hil Seb War*] : tekla.

dá·lang *png* **1:** kalagayan ng pagiging kakaunti **2:** kalagayan ng pagiging malayo o matagal **3:** pagitan o agwat.

da·la·ngá·dang *png* [*Ilk*] : liwanag na nagmumula sa sikat ng araw o buwan.

da·la·ngát *png Zoo* : isdang dagat (*Leiognathus daura*) na maliit, maputi, at may pinilakang guhit sa magkabilang tagiliran.

da·la·ngát **1:** nakatindig o nangalisag na balahibo **2:** nakabuká.

da·lang·hí·ta *png Bot* [*Kap Tag Esp naranjita*] : sitrus (*Citrus nobilis*) na may luntian at makatas na bunga : NARANGHITÀ.

da·lang·hi·yâ *pnd* **mag·da·lang·hi·yâ, da·lang·hi·ya·ín, du·ma·lang·hi·yâ** [*ST dala+ng+hiya*] : mahiyâ.

da·lá·ngin *png* [*Kap Tag*] **1:** mataimtim na kahilingan o pamanhik : DASÁL, KAPYA, ORISON, PAGHIDÁET, PANALÁNGIN, PANGADÎ, PANGADYÌ, PRAYER **2:** mga salitang sadyang inayos upang purihin at parangalan ang sinasamba : DASÁL, KAPYA, ORISON, PAGHIDÁET, PANALÁNGIN, PANGADÎ, PANGADYÌ, PRAYER **3:** seremonyang panrelihiyon na binubuo ng mga dasal : DASÁL, KAPYA, ORISON, PAGHIDÁET, PANALÁNGIN, PANGADÎ, PANGADYÌ, PRAYER.

da·la·ngí·nan *png* [*dalangin+an*] : pook na pinagdarasalan *Cf* ALTAR : SIMBÁHAN.

da·láng-po·ót *png* [*ST dala+na-poot*] : kimkim na galit o poot.

da·la·ngú·rong *png* : pagkakaingay ng mga tao na nagmamadali.

dá·lap *png Med* [*Seb*] : bulutong-tubig.

da·lap·dáp *png* **1:** [*Ilk*] gumagapang na talbos o baging **2:** *Ana* [*ST*] epidermis **3:** [*ST*] kulay ng balát.

da·la·rák *png* : bahagi ng dingding ng bahay na pawid, yari sa kinayas na kawayan at siyang pinagtatalian ng pawid.

da·lá·ray *png* [*ST*] : dalaydáy.

dá·las *png* [*Seb*] : pasigan.

da·lás *png* **1:** limit **2:** bilis; tulin – *pnr* **ma·da·lás**.

da·la·sà *png* **1:** lusob; salakay **2:** sirang bahagi; piraso; tilad.

da·la·sâ : pira-piraso; durog.

da·la·sa·à *pnd* **mag·da·la·sa·à, du·ma·la·sa·à, da·la·s á·an** [*ST*] : paghiwalayin; pilasin; himayin.

da·lá·san *png* [*dalas+an*] **1:** proseso ng pag-uulit sa maikling panahon : FREQUENCY **2:** *Pis* rate ng ulit ng isang vibration, siklo, at iba pa; ang bilang ng pag-uulit sa isang tiyak na panahon : FREQUENCY **3:** sa estadistika, ratio ng bilang ng aktuwal hanggang posibleng paglitaw ng isang pangyayari : FREQUENCY.

da·lá·sang rád·yo *png* [*dalasan+na Esp radio*] **1:** dalasan ng mga along ihinahatid sa isang brodkast o mensahe sa radyo **2:** dalasan na may layong mula 15,000 –10^{11} siklo kada segundo : RADIO FREQUENCY.

da·la·sún·dol *png* : lambat na gamit sa panghuhuli ng maliliit na isda sa Nueva Ecija.

dá·lat *png* : patibong; bitag.

dá·lat *pnd* **du·má·lat, da·lá·tan, i·dá·lat** [*ST*] : huminto, karaniwang ginagamit sa negatibong paraan.

da·lá·tan *png Agr* **1:** mataas na lupang binubungkal o nililinang upang gawing halamanan : BADÁNG, BÚNGYUD, BUNTOD, HIGÁD, TALDÁWA, TALÚGTOG, TANGKÍG **2:** lupa, kasalungat ng tubigan.

dá·law *png* [*Bik Hil Pan Tag*] **1:** pagtungo upang makita ang isang tao, pook, at iba pa – *pnd* **du·má·law, da·lá·win 2:** bisita[1]; panauhin.

da·la·wá *png* **1:** pamilang na katumbas ng isa at isa : DOS, DUWÁ, TWO **2:** salitang bilang para sa 2 o II **3:** pagkakasama ng dalawa; isang pares.

dá·la·wá·han *png* [*dalawa+han*] : anumang larong binubuo ng dalawang tao sa bawat panig : DOUBLES.

dá·la·wá·han *pnr* [*dalawa+han*] : binubuo ng dalawang bahagi : DOBLE.

da·la·wam·pû *png, pnr* [*dalawa+na+sampu*] **1:** pamilang na katumbas ng dalawang sampu : BEINTE, BÉNTE, TWENTY **2:** salitang bilang para sa 20 o XX **3:** katipunan ng ganito karaming tao, bagay, at iba pa : BEINTE, BÉNTE, TWENTY.

da·lá·wan *png* **1:** [*ST*] gomang nagmula sa mga punongkahoy **2:** *Bot* uri ng punongkahoy **3:** balitok.

da·lá·wat *png* **1:** [*Hil*] pagbibili ng palay at bigas **2:** sa sinaunang lipunang Bisaya, **a** kalakalan; komersiyo **b** pamimili tuwing anihán – *pnd* **mag·da·lá·wat, du·ma·lá·wat, i·da·lá·wat**.

da·láw·da *png* [*Hil*] : himpapawid.

da·láw·daw *png Bot* [*Hil*] : baging na lumalabas mula sa pinakapunò ng halamang gumagapang.

da·lá·wit *png* **1:** bakal o anumang ginagamit na panghalikwat **2:** pangipit o pandiin upang mapamalaging matatag ang tapal sa butas ng atip **3:** dawit [1,3].

da·ay·yâ *png Bot* [*Iba*] : dayap.

da·lá·yap *png Bot* [*Kap Hil Ilk*] : dayap.

da·lay·dáy *png* [*ST*] **1:** sanga ng daloy; palihis na agos : DALÁRAY, DALEDÉ, DALÍGDIG, DALÍHIS **2:** daloy o takbo ng elektrisidad **3:** pagtakbo sa permanenteng ruta **4:** maayos na hanay o halayhay ng mga bagay sa paraang hindi magkakapatong-patong.

dá·lay·dá·yan *png* **1:** sala-salang balangkas na bilaran ng lambat, isda, at iba pa **2:** hagdang kawayan na ginagamit sa pag-akyat ng mga pintor, anlowage, at iba pa **3:** balangkas na pinagpapahanginan ng binayong palay upang maihiwalay ang tulyapis, ipa, darak, at iba pa **4:** alulod **5:** salá o anumang maaaring paakyatan ng halamang gumagapang.

da·la·yi·nin *png Lit Mus* [*ST*] : awiting-bayan sa pagsagwan.

dal·dák *png* : biglang pagkalog ng sasakyan dahil sa sirâ o bako-bakong kalsada.

dal·dák *png* **1:** [*Kap*] pagdikdik o pagpulbos **2:** dakdák – *pnd* **mag·dal·dák, dal·da·kán, i·pan·dal·dák, dal·da·kín**.

dal·dál *png* **1:** magulong usapan o hindi maintindihang pagsasalita **2:** tabil.

dal·dá·lan *png* : walang tigil na usapan na sumasaklaw sa maraming bagay na wala namang kabuluhan : SATSÁTAN, TSISMÍSAN.

dal·da·lé·ra *pnr* [*Tag daldal+Esp era*] : babae na madaldal, **dal·da·lé·ro** kung lalaki.

dal·dal·yú·pang *png Bot* [*Seb War*] : amagong.

dá·le *png* **1:** paghampas; pagpapatama o pagtuligsa sa sinuman **2:** pagsasalita, pagsagot, o pagsingit sa usapan ng iba – *pnd* **da·lé·hin, du·má·le, ma·dá·le, man·dá·le**.

dale (deyl) *png* [*Ing*] : lambak.

da·le·dé *png* [*Kap*] : dalaydáy [1].

dá·lem *png* [*Ilk*] : atay.

da·lém *png* [*Pan*] : loob[1].

dal·én *png* [*Ilk*] : dagsâ.

dal·hák *pnb* : palusong; pababa.

da·lì *png* [*Kap Tag*] : sukat ng haba mulang dulo hanggang unang buko ng hinlalaki ng kamay : FINGER[2], INCH, PULGADA.

da·lî *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** bilis o gaan ng paggawa, pagtapos, o pagganap sa anuman : HAGOL **2:** kawalan ng hirap sa pagsasagawa **3:** [*Bik*] saglit – *pnr* **ma·da·lî**.

Da·lî! *pdd* : pinaikling salita na nangangahulugang "Magmadali!", "Bilisan!"

da·li·dá·li *png Zoo* : isdang lapád (genus *Syraptura*).

da·lî-da·lì *pnr* : buong bilis; napakabilis.

da·líg *png* : tabulasyon; manghad.

da·lí·gan *png Bot* [*Ilk*] : balimbing.

da·líg·dig *png* [*War*] : dalaydáy [1].

da·lí·hig *pnd* **du·ma·lí·hig, ma·da·lí·hig, i·da·lí·hig, da·li·hí·gin, da·li·hí·gan** [*Bik*] : umagos; dumaloy.

da·li·his *pnr* [*Bik*] : dalaydáy [1].

da·lík *png* **1:** pahilis na hiwa, karaniwang ginagawa sa patatas o kamote : DALIP **2:** bagay na maputi at bilog na kinalalagyan ng itlog ng gagamba.

da·li·kán *png* [*Ilk*] : kalan.

da·lík·dik *png* [*Seb*] : balakúbak.

da·li·kén *png* [*Ilk*] : makapal na telang binilot, isinasapin sa ulo para sa pagsunóng ng bangâ *var* dikén *Cf* DIKÍN.

da·li·kep·kép [*Ilk*] : halukipkip.

da·lík·yat *png* [*Seb War*] : sandali.

dá·li·ma·nók *png Zoo* : paol.

da·li·mú·mot *png* : yamot; init ng ulo.

dá·lin *png* [*Pan*] : katíhan.

da·lí·na *pnr* [*ST*] : handa.

dá·lin·dí·ngan *png Bot* : punongkahoy (genus *Hopea*) na matigas.

dá·ling *png* **1:** maninipis na tilad ng uway o yantok na ginagamit na pantali sa mga kawayang sahig, salakab, kural, at iba pa **2:** paraan ng pagtatali ng mga tinilad na kawayan, gaya ng bubong, sahig, at iba pa **3:** yantok na pilipit na umiipit sa patpat ng banatan *var* dalin.

dá·ling-ba·ná·tan *png* [*daling-banat+an*] : pagdadaling na hindi ginagamitan ng balangkas na dalaydayan.

dá·ling-da·lad·kád *png* [*daling-dalad-kad*] : pagdadaling na ginagamitan ng balangkas dalaydayan sa isang dako.

dá·ling-sa·híg *png* [*daling+sahig*] : pagdadaling na ginagamitan ng halos ga-kalingkingang kayas ng kawayang may katamtamang haba alinsunod sa luwang ng sasahigan.

da·ling·síl *pnr* **1:** ligáw **2:** mali; lisya *var* DALINSIL.

da·lin·síl *pnr* : varyant ng **dalingsil**.

dá·lip *png* : gayat o hiwang manipis : DALIK[1].

da·li·pá·to *png* [*Ilk*] : alipato.

dá·li·pá·wen *png Bot* [*Ilk*] : ditâ.

da·lí·pay *png* : hiwang manipis at pagputol sa mga bungang biluhaba gaya ng bayabas, kamote, sibuyas, at iba pa.

da·li·pú·gan *png Zoo* [*Seb*] : darapugan.

da·li·ra·gáy *png Bot* [*Iba*] : huwas.

da·li·rì *png* **:** bawat isa sa limang galamay ng kamay o paa **:** DÉDO, FINGER, GAMÉT, RÁMAY.

da·lí·rot *png* **:** pagdutdot o paghalo sa anuman sa pamamagitan ng daliri – *pnd* **mag·da·lí·rot, da·li·rú·tin, man·da·lí·rot**.

da·li·rúl *png* [*Kap*] **:** bugalwak.

da·lí·say *png* **1:** sa sinaunang lipunan, gintong may dalawampu't apat na kárat **2:** destilasyon.

da·lí·say *pnr* **1:** walang halo; puro **:** LUBÓS, SÚDI, WAGÁS[1] **2:** malinis; busilak.

da·li·sá·yan *png* [*dalisay+an*] **:** destileriya.

da·lis·dís *png* [*Kap Tag*] **1:** kalagayan ng lupa, bubong, pader, at iba pa na pawang nakahilig **2:** pababa o palusong na hilig, tulad sa bundok, gulod, at iba pa **:** BANK[3], DAHÍLIG, DECLIVITY, DEKLÍBE.

da·lis·dis *png* [*Kal*] **:** palamuting punong-puno ng butil.

dá·lit *png* **1:** hiwà **2:** *Bot* punongkahoy (*Antiaris toxicaria*) na napagkukunan ng himaymay sa paggawa ng tela, lubid, at sako **:** ÍPO **3:** [*Hil*] lason o kamandag **4:** [*Pan*] pagmamahal o pagkagusto **5:** [*Seb War*] ngangà o nuwes ng betel **6:** [*Seb*] alok.

da·lít *png Lit* **1:** popular at katutubong tula, may apat na taludtod bawat saknong, at may sukat na wawaluhin; anyo ng awiting-bayan **2:** sa panahon ng Espanyol, awit pansimbahan at sa pagluluksa.

dá·li·tâ *png* **1:** kasalatan sa yaman at iba pang pangangailangan sa buhay; sukdulang hirap **2:** paghihirap ng kalooban; pagtitiis **:** DUSA, HILÁHIL.

da·li·wá·riw *png Bot* **1:** [*ST*] uri ng bigas **2:** damo na namumulaklak kung tag-araw **:** DILIWÁRIW[2].

da·liw·ríw *png Bot* [*Pan*] **:** dalurò.

dal·láng *png Lit Mus* [*Ilk*] **1:** awiting-bayan *var* dallén **2:** awit ng pag-ibig.

dalliance (dál·yans) *png* [*Ing*] **1:** paglilimayon; paglalakwatsa **2:** pag-ibig na mapaglaro.

dal·ling-dal·ling *png* [*Tau*] **:** salip.

dal·lót *png Lit Mus* [*Ilk*] **1:** uri ng awit at sayaw ng matatanda **2:** sinaunang kundiman na inaawit ng dalawang tao at noon lamang iniisip ang lirika.

dalmatian (dal·méy·syan) *png Zoo* [*Ing*] **:** lahi ng malalaking aso (*Canis familiaris*) na may maiikling puting balahibo at batik-batik.

dal·má·ti·ká *png* [*Esp dalmatica*] **1:** misang ginagampanan ng tatlong pari na nagbabasa ng Ebanghelyo habang nakalayo sa altar **2:** pang-ibabaw na kasuotang may malapad na manggas, bukás sa magkabilang gilid, at ginagamit ng pari, obispo, at diyakono.

da·ló *pnd* **du·ma·ló, da·lu·hán 1:** magpunta sa anumang okasyon **:** HARÁP[2] **2:** tumulong sa nangangailangan.

da·lô *pnr* [*Seb*] **:** sakím.

da·lók *png* **1:** atsara **2:** pagkasuya sa labis na pagkain – *pnd* **ma·da·lók, ma·ka·da·lók, da·lu·kín**.

da·lók *pnr* [*Hil*] **:** sakim.

da·lóm *png* [*ST*] **:** panaghoy; daíng.

da·long·dóng *png* [*Ilk*] **:** pandong[1].

dá·lop *png* [*Seb*] **:** lagnat na may kasamang pamumula ng balát.

dá·los *png* [*Kap Tag*] **:** kabilisan sa paggawa o pagkilos na kulang sa pag-iingat; pabigla-bigla **:** DAGASÂ - **dá·los-dá·los**.

da·lós *png* **1:** [*Pan*] sáka **2:** [*Ilk*] linis –*pnd* **mag·da·lós, da·lu·sán, da·lu·sín**.

dá·loy *png* **1:** bukal **2:** agos o tulo ng likido **:** DABÚLBUL **3:** patuloy na dating o labas ng maraming bagay *hal* ng diwa, isip, kalakal, at iba pa **:** KORYÉNTE[1] **4:** [*ST*] balaraw ng mga mandirigmang Kumintang.

dal·pák *pnr* **:** walang arko ang talampakan.

daltonism (dal·to·ní·zim) *png* [*Ing*] **:** kawalang kakayahan na matukoy ang pagkakaiba ng pula sa luntian **:** DALTONÍSMO.

dal·to·nís·mo *png* [*Esp*] **:** daltonism.

da·lúb-ag·hám *png* [*dalubhasa-agham*] **:** siyentista.

da·lúb-á·ral *png* [*dalubhasa+aral*] **1:** tao na marunong **2:** estudyanteng pinagkalooban ng salapi at iba pang tulong dahil sa kaniyang karapat-dapat at kanais-nais na katangian **:** ISKÓLAR.

da·lub·dób *png* [*Ilk*] **1:** pagkatusok ng daliri, *hal* kung nananahi **2:** simpleng tahi.

da·lúb·gu·rò *png* [*dalubhasa+guro*] **:** propesor emeritus; propesor.

da·lub·ha·sà *png* [*Kap Tag*] **:** tao na may natatanging kasanayan o kaalaman sa isang tanging larangan **:** BAKYÁNO, ESPESYALISTA.

da·lúb·ha·sa·án *png* [*dalubhasa+an*] **:** kolehiyo[1,2,3].

da·lúb-sí·ning *png* [*dalubhasa+sining*] **1:** dalubhasa sa larangan ng sining **2:** tao na may kakayahang maggawad ng mga pamumuna o hatol sa arte o sining; kritiko sa sining.

da·lúb-tu·rò *png* [*dalubhasa+turo*] **:** eksperto sa pagtuturo; mahusay na guro.

da·lúb-wi·kà *png* [*dalubhasa+wika*] **1:** tao na dalubhasa sa iba't ibang wika **2:** tao na may sapat na kaalaman sa pinagmulan, uri, katangian, at pag-unlad ng iba't ibang wika **:** LINGGUWÍSTA, PILÓLOGÓ.

da·lu·dá·lo *png Zoo* **:** uri ng anay (order *Isoptera*) na may pakpak.

da·lu·ga *png Bot* [*Tag-Bag*] **:** atsuwete.

da·lúg·dog *png* **1:** *Bot* [*Hil Seb Tag*] kalumbibit[1] **2:** [*Seb*] kulog.

da·lug·dóg *png* [*ST*] **:** tunog ng patuloy na pagtambol mula sa malayo.

da·lug·dú·gan *png Bot* [*War*] **:** kalumbibit.

da·lú·gi *png* [*Bik*] **:** punla.

da·lú·hong *png* [*ST*] **:** pagsalakay o paglusob nang bigla o mabilis *Cf* DALUMOG, DALUSONG *-pnd* **da·lu·hú·ngin, du·ma·lú·hong, ma·da·lú·hong**.

da·luk·dók *png Bot* [*Bon Ilk*] **:** amorseko.

da·luk·dók *pnd* **da·luk·du·kín, mag·da·luk·dók, i·da·luk·dók** [*Ilk*] **:** tusukin ng karayom, tinik, o anumang bagay na manipis.

da·lú·kit *png* **:** kawit na pakalikaw o pakalikot ng daliri, at iba pa *-pnd* **da·lu·kí·tin, i·pan·da·lú·kit, i·da·lú·kit**.

da·lú·long *png Mil* **:** komboy; eskorte.

da·lúm *png* [*Kap*] **:** habla.

da·lú·mat *png* **1:** paglirip nang malalim sa anuman **2:** bunga ng gayong paglilirip **:** KONSÉPTO – *pnd* **mag·da·lú·mat, da·lu·má·tin, du·ma·lú·mat**.

da·lúm·dum *png* [*Kap*] **:** dilím - **ma·da·lúm·dum**.

da·lú·mog *png* **:** pagsalakay nang gipit na gipit o walang pag-asa *Cf* DALÚHONG, DALÚSONG.

da·lu·móy *png* **:** ulap na malapad, makapal, at maitim at may taas na 2,000-7,000 talampakan.

da·lú·moy *png* **1:** dag-om **2:** *Bot* [*War*] bulo[1].

da·lum·pí·nas *png* [*Ilk*] **:** batong sapad.

da·lú·nap *png* **1:** pagkompone; pagayos **2:** apula; sawata; pigil.

da·lung·dóng *png* **1:** bahay-kubo na may dingding at bubong na kogon **2:** [*Ilk*] talukbóng.

da·lúng·gan *png* [*Hil Seb*] **:** tainga.

da·lung·sól *png* **1:** dulas; dupilas **2:** lagaslas o bulwak ng tubig.

da·lung·yán *png Bot* **:** punongkahoy na kahawig ng nangka.

da·lú·not *png Bot* **:** punongkahoy (*Pipturus arborescens*) na maliit at may balát na ginagamit bilang pantapal sa pigsa.

da·lu·pá·ga *png Bot* [*Hil Seb*] **:** alupagamo.

da·lú·pang *png Bot* **:** palumpong (*Urena lobata*) na pinagkukunan ng himaymay na matibay at ginagamit sa paggawa ng papel, sako, at lubid **:** KULUTAN[2].

da·lu·pa·nì *png Zoo* [*Bik Tag*] **:** uri ng sapsap.

da·lu·pa·pák *png* [*ST*] **:** bangang Tsino na sapad ang puwit **:** DAYUPAPÁK.

da·lú·pi *png* **:** dahon ng sasa na pinagtagni-tagni at ginagamit sa bangka bilang pang-ambil o pansangga sa talsik ng alon.

da·lu·pit·pít *png* [*Ilk*] **:** yagit.

da·lúp·pak *png Mus* [*Yak*] **:** day-day-o.

da·lúp·pal *png Mus* [*Yak*] **:** hangar.

da·lu·rò *png Bot* [*Bik Tag*] **:** uri ng punongkahoy (genus *Phellodendron*) **:** DALIWRÍW, DÚOL, TALARAW.

da·lú·rok *png* **:** dayukdok.

da·lu·sa·pì *png Zoo* **:** manok na may pulang balahibo at nakakambal sa pangalan ang kulay na dilaw o puti ng kaliskis ng paa *hal* dalusaping dilaw *var* talusapì **:** ALIMBUYÚGIN, BÚLIK, MAYAHIN, TALISÁYIN.

da·lus·dós *png* **1:** dahilig; gulod **2:** dausdos; dulas.

da·lú·song *png* [*da+ lusong*] **:** pababang pagsalakay o paglusob sa kaaway *Cf* DALÚHONG, DALÚMOG.

da·lut·dót *png* **:** pagdalirot o paghalo sa pamamagitan ng patpat – *pnd* **mag·da·lut·dót, i·da·lut·dót, da·lut·du·tín.**

da·lú·yan *png* [*daloy+an*] **1:** bukál **2:** daanan ng tubig o likido **3:** transmitter, karaniwan ng koryente.

da·lú·yong *png***:** malaking along likha ng matinding hangin, lindol, o anumang lakas ng kalikasan *Cf* TSUNÁMI **:** ALÚYONG, TIDAL WAVE.

da·luy·róy *png* **:** isa-isang pagbanggit ng mga bagay, gaya ng pagnanais na pahangain ang ibang tao hinggil sa nagawa.

dal·wák *png* **:** kabilisan ng agos.

dál·ya *png Bot* [*Esp dalia*] **:** halaman (genus *Dahlia*) na namumulaklak, iba-iba ang kulay ng talulot, at malalim kung mag-ugat.

dal·ya·más *png* **:** hibla ng ginto.

dam *png* [*Ing*] **1:** pangharang **2:** estruktura para harangin, imbakin, at kontrolin ang tubig.

dá·ma *png* **1:** *Isp* larong Filipino na kahawig ng ahedres at may layon na ubusin ang piyón ng kalaban **2:** [*Esp*] abay[2].

da·má *png* **1:** hipo **2:** unawa; intindi – *pnd* **dam·hín, ma·da·má, i·pa·da·má.**

dama de noche (dá·ma de nót·se) *png Bot* [*Esp*] **:** halamang ornamental (*Cestrum nocturnum*) na mahaba ang mga sanga, at berdeng manilaw-nilaw ang bulaklak na humahalimuyak sa gabi *var* dáma de-nótse.

dá·mag *png* **1:** anumang hila o kaladkad sa tubig **2:** [*Hil*] katawan ng kaluluwa.

da·mág *png* [*Kap Tag*] **:** buong gabi **:** MAGDAMÁG.

da·mag *png* **:** sa Benguet, ritwal ng pagkakatay ng mga hayop sa loob ng limang araw bago maglibing.

damage (dá·meds) *png* [*Ing*] **1:** pinsala; sirà **2:** bayad sa napinsala **:** DÁNYOS **3:** gastos.

da·ma·hán *png* [*dama+han*] **:** tabla o kartong may 64 parisukat na may dalawang salit-salit na kulay at ginagamit sa paglalaro ng dama.

dá·ma·hu·wá·na *png* [*Esp damajuana*] **:** malaking bote na may maikli at makitid na leeg, nakapaglalaman ng 1-10 galon.

da·mák *png* **1:** lapad ng palad **2:** dangkal.

da·mák *pnr* **1:** bukás ang palad **2:** [*Hil*] marumi.

dá·man *png Lit* [*Tau*] **:** matalinghagang pahayag sa ligawan at seremonya ng kasal **:** BALINGAKATA.

da·mán *pnd* **mag·da·mán, du·ma·mán** [*Seb*] **:** magsalita sa pagtulog.

dá·mang *png* **:** damong isinasapin sa karne ng usa o baboy kapag hinihiwa o tinatadtad.

da·máng *png Zoo* [*Hil*] **:** gagamba.

da·má·ra *png* **1:** balag na may mga palamuti, may atip na dahon ng saging, bunga, o niyog, at may balantok sa pinakaharapan na nagagayakan ng mga papel na sarisaring kulay **2:** silungan na may apat na poste.

da·ma·rá·ma *png* [*Esp*] **1:** disenyong binubuo ng magkakadikit na parisukat **2:** pasabat-sabat na guhit, tali, metal, o kawayang tinilad na nakalilikha ng mga mata o puwang na magkakaisa ang hugis, ayos, at luwang, karaniwang ginagamit sa sarang-gola, bintana, dingding, at iba pa.

da·ma·sé·no *png* [*Esp damaceno*] **:** dibuho o anumang ginagawa sa pamamagitan ng paghabi o pag-ukit.

da·más·ko *png* [*Esp damasco*] **:** telang yari sa linen, sutla, bulak, o lana na hinabi nang may dibuho o disenyo.

dá·may *png* **1:** tulong, saklolo, at pakikiisa **2:** pagkakasangkot o pagkakadawit sa isang pangyayari – *pnd* **du·má·may, i·dá·may, ma·ki·rá·may, ma·dá·may, da·má·yan.**

da·ma·yán *png* [*damay+an*] **1:** tulungán; pagtutulungan **2:** layunin o mithiin ng mga kooperatiba.

dá·may-dá·may [*damay - damay*] **1:** tulong-tulong; nagtutulungan **2:** dawit-dawit; isinangkot.

dam·bá *pnd* **du·mam·bá, dam·ba·hín, dam·ba·hán** [*Kap Tag*] **1:** biglang pagtaas at pagbaba ng unahang paa at katawan ng isang hayop **2:** biglaang paglundag at pagdagan sa isang tao.

dam·bà *Alp* [*Tau*] **:** masibà; matakaw.

dam·ba·nà *png* **:** altár.

dam·báng *png* **:** sabsaban.

dam·bá·ngan *png* [*ST*] **:** palanggana.

dam·bó *png* **:** paglukso na magkatabi o magkasama ang dalawang paa – *pnd* **du·mam·bó, dam·bu·hán, dam·bu·hín.**

dam·bóng *png* **:** pagnanakaw ng lahat ng yaman sa isang bahay o isang pamayanan *Cf* KURÁKOT *-pnd* **man·dam·bóng, dam·bu·ngín, du·mam·bóng.**

dam·bu·ha·là *png* **1:** *Zoo* balyena **2:** *Mit* halimaw ng dagat, lupa, at hangin na may pinagsamang anyo ng hayop at tao **:** ALÍWAS, AMAMALÍW, MÁNGTAS **3:** *Bot* bulung-ita **4:** tao, hayop, o bagay na napakalaki **:** AMBUHUTAN, BARDAGÓL, BITBIT[3], DAMULAG.

dam·bu·ha·là *pnr* **:** napakalaki.

dam·bú·lat *pnd* **ma·dam·bú·lat, du·mam·bú·lat, dam·bu·lá·tin** [*ST*] **:** gulatin; sindakin.

dam·bú·san *png Zoo* : barakuda (*Sphyraena obtusata*) na mahaba ang katawan, malaki ang ulo, at pahaba ang nguso.

dam·bu·wán *png* [*Ilk*] : luksong-bayo.

dam·dám *png* **1** : persepsiyon sa lahat ng nangyayari sa loob at labas ng katawan ng tao, pati ang mekanismo o kasangkapan nito **2:** andám.

dam·dá·min *png* **1:** pandamá; pakiramdam **2:** personal na opinyon o idea tungkol sa isang bagay : PALAGAY[1], KURO **3:** pakikiramay **4:** anumang pakiramdam na sinasabing hindi bunga ng pag-iisip gaya ng pag-ibig, galit, o lungkot; niloloob o anumang nagmula sa puso : FEELING[1].

dame (deym) *png* [*Ing*] **1:** sinumang babae na may ranggo o autoridad **2:** titulo ng madre sa ilang order **3:** babaeng may edad na **4:** babae.

dám·go *png* [*Hil Iva Seb*] : panaginip.

dá·mi *png*: kabuuang bilang; angking katangian ng mga bagay na maaaring sukatin, gaya ng laki, saklaw, bigat, at bilang : DAKÁL – *pnd* **da·mí·han, du·má·mi, mag·pa·rá·mi**.

da·míl *png* **1:** [*Hil*] lasa **2:** [*ST*] hinhin; kapinuhan; bini.

da·mí·li *png* [*Ilk*] : seramika, palayok, o kagamitang yari sa luad.

dá·mis *png Zoo* : isdang alat (*Hynnis monsa*) na malaki ang ulo at manipis ang katawan : JÁCKFISH.

da·mít *png* : kasuotan sa katawan : ÁRAM, AYSÍNG, BADÒ, BANGGÁLA, BARÒ, BURUASÍ, DRESS, GEAR[4], KAWÉS, MÁLAN, PANÁPTON[2], SAPLÓT, SAPÓT, SININÀ -*pnd* **mag·da·mít, da·mi·tán, i·da·mít**.

dám·lag *png* [*Tau*] : kabilugan ng buwan : DAIL.

dám·lag *pnr* [*Seb*] : makalawa.

dam·lás *png* : bagnos.

damned (damd) *pnr* [*Ing*] **1:** isinumpa **2:** ipinatapon sa impiyerno.

da·mó *png* **1:** *Bot* halaman (family *Gramineae*) na may mahahaba at makikitid na dahon, madaling tumubo at dumami, at karaniwang mababa lámang : DÍKUT, DÓOT, GRASS, HILÁMON, YÉRBA **2:** *Kol* marihuwana : GRASS.

da·mól *pnr* : babasagin; madaling madurog.

Da·mó·lag *png Mit* [*Sbl*] : anitong tagapangalaga ng pananim, gaya ng palay na maaaring sirain ng bagyo o anumang kalamidad.

da·móng-bá·lang *png Bot* [*damo+na-balang*] : damong ilahas (*Dactyloctenium aegyptium*) na 15-60 sm ang taas.

da·móng-bing·ká·lat *png Bot* [*damo+na-bingkalat*] : damo (*Biophytum sensitivum*) na tumataas nang 30 sm, mabulaklak, at dilaw ang talulot : HÓYAHÓYA, LÚBILÚBI[1], MAHIHÍIN.

da·móng-dá·gat *png* [*damo+ng-dagat*] : anumang damo o halamang tumutubo sa dagat o sa mga batong nararating ng tubig-dagat : LÚSAY.

da·móng-i·lá·lim *png Bot* [*damo+na-ilalim*] : halamang tubig (*Ottelia alismoides*) na nabubuhay sa mababaw na tubig-tabang : LANTÍNG, TARABÁNG.

dá·mong-li·gáw *png Bot* [*damo+na-ligaw*] **1:** karaniwang tawag sa halamang ilahas : LABYÚ **2:** damo na tumutubo matapos masunog o masakate ang taniman,

da·móng-ma·ba·hò *png Bot* [*damo+na-ma+baho*] : yerba (*Blumea lacera*) na mabalahibo at mabulaklak, dilaw ang talulot, at nakukunan ng langis.

da·móng-mar·yá *png Bot* [*damo+ng-marya*] : yerba (*Artemisia vulgaris*) na tuwid, madahon, mabulaklak, maliit ang bunga, at nakukunan ng langis : GILBAS, KAMARÍYA.

da·móng-pal·yás *png Bot* [*damo+na-palyas*] : damong ilahas (*Ageratum conyzoides*) na tuwid, mabalahibo, at mabango : BAHUG-BAHUG, KAMUVUWÁG, KULONG-KUGONG-BABAE, SINGILAN.

da·mór·tis *png* : pendant na hugis tainga.

da·mor·tís *png Bot* [*Ilk*] : kamatsile.

dá·mos *png* [*ST*] : dumi sa mukha : DUSING.

dá·mot *png* : asal o ugaling ayaw magbigay ng anuman sa kapuwa o ayaw mabawasan ang anumang taglay – *pnd* **mag·da·mót, i·pag·da·mót** – *pnr* **ma·rá·mot**.

dá·moy *png* : maliit na bahagi ng suplay na ipinamamahagi *Cf* ÁMOT.

da·moy-pu·sà [*ST*]: sobrang kuripot.

damp *pnd* [*Ing*] **1:** basain **2:** bawasan ang tindi; pigilin **3:** payapain.

damp *pnr* [*Ing*] : mamasa-masa.

dam·pâ *png* [*Kap Tag*] : bahay ng mahirap, karaniwang maliit at gawa sa marupok na materyales *Cf* BÁRUMBÁRONG, KUBAKOB, KUBO : LÁWIG[5].

dam·pa·lít *png Bot* : damo (*Borrichia arborescens*) na gumagapang, karaniwang lumalago sa tubig, at ginagawang atsara.

dam·páng *pnb* : pasuray-suray; pagiray-giray.

dam·pát *png*: pagiging pangkaraniwan.

dám·per *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na nakapagpapalumo **2:** kagamitan o aparato na nagpapahina sa ingay.

dam·pî *png* [*Kap Tag*] **1:** dantay na marahan at magaang *Cf* HAGOD, HAPLOS **2:** pagtamang marahan, gaya ng simoy ng hangin sa balát : DAPYÓ[2] – *pnd* **du·mam·pî, i·dam·pî, mag·dam·pî**.

dam·píl *png* [*Ilk*] : laro ng mga batang lalaki, magkadikit ang mga paa habang pilit na itinutumba ang isa't isa.

dam·píl *pnr* : naitutulak ng hangin, gaya ng sa bangka : BAGASBÁS.

dam·pím·ba·nál *png Bot* [*ST dampi+na-banal*] : damo na itinuturing na halamang gamot at itinatapal sa bahagi ng katawang may nalinsad na buto.

dám·pog *png* : ulap.

dam·póg *png* [*Hil*] : pagsalubong.

dam·póg [*Bik*] : mahalumigmig; basâ-basâ.

dam·pól *png*: pangkulay mula sa balát ng punongkahoy : GAMPŌL, TINÀ.

dam·pót *png* : pagkuha sa pamamagitan ng kamay ng anumang nasa sahig o ibaba –*pnd* **du·mam·pót, i·dam·pót, dam·pu·tín**.

dam·pót-bá·o *png*: larong pambata sa Katagalugan, nakapalibot sa bilóg ang mga manlalaro upang pag-agawan ang baong pinaiikot ng lider.

dam·pú·lay *png* : pagsayad; pagdiit.

dam·pú·tan *png* [*ST*] : dahon ng niyog na ginagamit na kainán.

dam·pú·tin *pnr* : madalas; karaniwan; madaling pulutin o simutin.

dam·sák *png* : basang lupa o pook; putikan; sanaw.

dám·sel *png* [*Ing*] : dalaga.

da·mud·láw *png Zoo* [*Seb*] : kulyasán.

da·mu·hán *png* [*damo+han*] **1:** pook na maraming tumutubong damo **2:** lupang nababalot ng damong pinamamalaging maaayos at laging tinatabas : LAWN **3:** sakatihan

da·mú·hi·yâ *png Bot* [*damo+hiya*] : makahiya.

da·mu·hò *pnr* **1:** tanga; hangal; gunggong **2:** salbahe; walanghiya.

da·mú·kol *pnr*: hindi mabuti; ukol sa sinu-mang nakagawa ng masamâ.

da·mú·lag *png* **1:** *Zoo* [*Kap*] kalabaw **2:** dambuhala[4].

da·mu·lás *png* **:** malaking sasakyang dagat.

da·mu·lás *pnr* **:** marami o makapal ang tao.

da·mu·lóg *png Mit* [*Bik*] **:** nilaláng na kalahating kabayo at kalahating tao *Cf* CENTAUR, SENTAURO **:** SINTÁW.

da·mú·lot *pnd* **du·ma·mú·lot, da·mu·lu·tán :** dilaan ang daliri.

da·mu·rák *pnr* **:** nakalilito ; nakagugulo.

da·mu·rò *png Bot* **:** damo (*Carum copticum*) na tumataas nang 30-90 sm, puti ang bulaklak, maliit at bilóg ang bunga, at napagkukunan ng langis *var* damurù **:** LAMUDYÒ.

dá·mus *png* **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, bukid na tinatamnan ng halamang ugat **:** NAPON.

da·mú·sak *png* [*Kap*] **:** tápak – *pnd* **da·mu·sá·kin, i·da·mú·sak, i·pán·da·mú·sak**.

da·mút *png* [*Kap*] **:** paghingi ng paumanhin – *pnd* **mag·da·mút, i·da·mút, pag·da·mu·tán**.

da·múy *png* [*Bik*] **:** paglilinis ng labì sa pamamagitan ng pagbasâ o pagpunas – *pnd* **mag·da·múy, da·mu·yín, da·mu·yán**.

dam·yós *pnr* **:** matulis.

Dan *png* [*Ing Heb*] **1:** sa Bibliya, anak nina Jacob at Bilhah **2:** sinaunang bayan sa dakong hilaga ng Canaan na pinanahanan ng tribu ni Dan.

dan *png Isp* [*Jap*] **1:** alinman sa sampung grado o ranggo sa judo, karate, at katulad **2:** tao na nagkamit ng grado o ranggong ito.

da·ná *png* [*Ilk*] **:** landas[1].

da·ná·da·náw *pnd* **mag·da·ná·da·náw, ·du·ma·ná·da·náw** [*Mrw*] **:** bumahâ.

dá·nag *png* **1:** [*Ilk*] kaba; pag-aalala; pagkabalisa **2:** *Mit* nilaláng na tulad ng bampira o aswang **3:** [*Seb*] kilos o salita ng tao bago malagutan ng hininga.

Danaids (dá·neyds) *png Mit* [*Gri*] **:** mga babaeng anak ni Danaus na inutusang pumatay sa kanilang mga asawa sa gabi ng kanilang kasal, naparusahan sa Hades maliban sa isa na nagpatakas sa kaniyang asawa.

dá·nak *png* [*Kap Tag*] **1:** pagdaloy o pagtulo ng napakaraming dugo, tubig, at iba pang kauri **2:** lupang patag at walang burak.

da·ná·leg *png* [*Mrw*] **1:** liblib **2:** lihim.

Danao (dá·naw) *png* **:** lungsod sa Cebu.

da·na·pí·dip *png* [*Ilk*] **:** kaluskos na likha ng paglalakad nang patingkayad.

dá·nas *png* **1:** [*Kap Tag*] tikim ng katawan, isip, diwa, o loob sa anuman *Cf* EKSPERYENSIYA, KARANASAN – *pnd* **mag·dá·nas, da·ná·sin, du·má·nas 2:** [*War*] kaladkad[1].

Dá·na·ús *png Mit* [*Gri*] **:** hari ng Argos, na nag-utos sa kaniyang mga babaeng anak na patayin ang kanilang mga asawa sa gabi ng kanilang kasal.

dá·naw *png* **1:** [*Bik Ilk Pan Seb Tag War*] lawa[1] **2:** [*Ilk*] matandang babaeng hayop.

dán-aw *png* [*Ilk*] **:** maliit na lawa.

dá·nay *png Mil* **:** pangkat ng dalawa o higit na bukluran **:** DIBISYON, DIVISION.

da·náy *png* **1:** kalapit na bayan o lungsod **2:** panig **3:** hanay; hilera ó pila.

dance (dans) *png* [*Ing*] **:** sayaw.

dan·dáng *png* **:** varyant ng **dang·dang**.

dan·dán·nag *png Mus* [*Kal*] **:** musikang pantinig na may pamamaraang lider/koro na isinasagawa ng mga apó para sa namatay na ninuno.

dandelion (dán·de·lá·yon) *png* [*Ing*] **:** halaman (genus *Taraxacum*) na may bulaklak na ginintuang manilaw-nilaw.

dan·den *png Mus* [*Mag*] **:** estilo ng pagtatanghal ng kulintang.

dandruff (dán·draf) *png* [*Ing*] **:** balakubak.

dandy (dán·di) *png* [*Ing*] **1:** lalaki na pihikan sa pananamit at itsura **2:** *Kol* anumang napakagaling.

dá·ne *pnb* [*Kap*] **:** bandá.

da·ngá *png Bot* [*Ilk*] **:** tungkod-pari.

dá·nga *pnr* [*ST*] **:** walang galang o walang pakundangan.

da·ngál *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** katangian o kalagayan ng pagiging mahusay, mahalaga, karapat-dapat, o kagalang-galang **:** DIGNIDAD, DUNGOG, PURI **2:** mabuting pangalan o reputasyon – *pnr* **ma·ra·ngál**.

da·ngál *pnr* [*Hil*] **:** mapurol na gamit.

dá·ngan *png* [*Pan*] **:** dangkal.

dá·ngan *pnt Gra* **:** pangatnig na *pananhi* na nagsasaad ng dahilan at karaniwang sinusundan ng "at" at "kasi" **:** KUNDÁNGAN.

dá·ngas *png* [*Bik*] **:** langgas.

dá·ngat *png* **1:** turok; tusok **2:** *Zoo* isdang tabang o alat (*Apogon thermalis*) na may pagkamalukong ang katawan at malalaki ang kaliskis.

da·ngáw *png* **1:** [*Bik Hil Seb War*] dangkal **2:** [*Hil Seb*] tumurò.

dá·ngay *pnr* **:** walang kuwenta; walang bentaha.

dang·dáng *png* [*Bik Hil Iva Pan Seb Tag War*] **1:** pag-iinit sa apoy o baga **:** DARÁNG, ÍHAW **2:** bisa ng init na nakalalanta, nakatutuyo, o nakaluluto **:** BILÁD – *pnd* **mag·dang·dáng, i·dang·dáng, dang·da·ngín, du·man·dáng**.

dang-dang-ay *png Mus* [*Kal*] **:** awiting-bayang nagpapahiwatig ng masayang pagbati sa panauhing dumalo sa kasal o anumang masayang okasyon **:** SALIDÚMMAY.

dang·da·ngén *png* [*Iva*] **:** pagpapainit sa isang bagay sa pamamagitan ng paglapit nito sa apoy.

danger (déyn·dyer) *png* [*Ing*] **:** panganib.

dangerous (déyn·dye·rús) *png* [*Ing*] **:** mapanganib; peligroso.

danger zone (déyn·dyer zown) *png* [*Ing*] **:** pook na mapanganib.

dáng·gas *png* [*Hil*] **1:** init ng sinag ng araw **2:** lakas ng hangin **3:** epekto ng salita at kilos na pawang mapanira.

dang·gít *png Zoo* [*Seb*] **1:** isdang alat (genus *Siganus*) na manipis ang katawan, matinik ang palikpik, at karaniwang humahaba nang 3 sm **2:** popular na tawag sa idinaeng na isdang ito.

dáng·hag *pnr* [*Seb*] **:** halaghag[1].

dang·háy *png* **:** simula o umpisa ng gawain.

dang·kâ *png* **1:** pagaspas; pagaypay **2:** [*Kap*] kabanata.

dang·kál *png* **:** súkat ng haba, mulang dulo ng nakaunat na hinliliit hanggang dulo ng nakaunat na hinlalaki ng kamay **:** DAMÁK, DÁNGAN, DANGÁW, DÁPAL, KARANGKÁL.

dang·ká·lan *png Bot* [*Bik Hil Mag Tag*] **:** punongkahoy (genus *Laurus*) na may puti at mabangong bulaklak at tumataas nang 20 m **:** BITÁOG, BUTÁLAW, PAMITÁWGEN.

dang·káng *png* **:** buka ng kamay.

dáng·ka·sí *pnt Kol* **:** pinaikling "dangan kasi."

dang·kát *png* **:** panghuhuthot.

dang·káw *png* **1:** sukat ng hakbang **2:** malaki o mahabang hakbang.

dang·káw *pnr* **:** may mahabang leeg.

dáng·la *png* **1:** *Med* luslos **2:** *Bot* [*Ilk*] lagundî.

dang·líw *png Bot* **:** punongkahoy (*Hibiscus tiliaceus*) na tumataas nang 4-12 m **:** BALABÁGO, BÁWAN, HANÓT, MARAKÁPAS, MÁYAMBÁGO, MULABÁGO.

dang·lóg *pnr* [*Seb*] **:** madulas *var* dangog.

dang·lós *png* [*ST*] **:** danláy[2].

dang-ò *png Lit Mus* [*Kal*] **:** awiting-bayan na nagpapasalamat sa mga panauhin at humihingi ng paumanhin sa anumang pagkukulang.

da·ngô *png* [*Mrw*] **:** tango.

da·ngóg *pnr* [*Bik*] **:** dinig.

da·ngól *png* [*Pan*] **:** tahol.

da·ngóp *png* [*Seb*] **:** dulóg[1].

dá·ngos *png* [*ST*] **:** dungis.

da·ngóy *png* [*ST*] **:** danláy.

dang·píl *pnd* **ma·dang·píl, dang·pi·lín** [*ST*] **:** tangayin ng hangin palaot ang sasakyang dagat na nasa aplaya.

dang·ró *png* [*Ilk*] **:** malansang amoy ng laman.

dang·sáy *png* [*ST*] **:** tao na nagpapatawa o komikero sa dula.

dan·háy *png* [*ST*] **:** banghay.

da·ní *png* [*Seb*] **:** lamúyot – *pnd* **mag·da·ní, i·da·ní, da·ni·hín**.

danî *pnr* **:** magkasiping; magkatabi.

Daniel (dan·yél, déy·nyel) *png* [*Esp Ing*] **:** sa Bibliya, **a** Hudyong propeta na naging bilanggo sa korte ng Babylon **b** aklat na naglalaman ng kaniyang mga hula.

da·nig·gá *png Bot* [*Iba*] **:** kalantás.

da·ni·rì *png Bot* **:** punongkahoy (*Decasperum fructicosum*) na nagbubunga ng matamis at itim na berry.

dá·niw *png* **1:** karaniwan; normal **2:** *Lit* [*Hil Ilk*] tulâ.

dank (dangk) [*Ing*] **:** malamig at mamasa-masa.

dán·lak *png* [*Seb*] **:** luslós.

dan·láy *png* **1:** hagis na pasalipadpad **2:** [*ST*] kawayang nilapat at ginagamit sa paggawa ng baklad, pang-ipit sa dahon, pantuhog sa dahon ng sasa, at pambalot ng suman sa ibos **3:** toldang pataas at pahilig.

dan·líg *png Bot* **:** mataas na punongkahoy at mahalagang materyales sa paggawa ng bahay.

dan·nô *png* [*Iba*] **:** sapal.

dá·nog *png* **1:** [*Ilk Pan*] dágok **2:** [*Ilk*] buntal o suntok.

dá·non *png* [*Ilk*] **:** pamanhíkan.

dán·sa *png* [*Esp danza*] **:** sayaw.

dan·sán·te *png* [*Esp danzante*] **:** mananayaw.

dan·sa·rín *png Say* [*Esp danzarin*] **:** lalaking mananayaw, **dan·sa·rí·na** kung babae.

dan·sáy *pnr* **:** bastos; walanghiya.

danseur (dán·syur) *png Say* [*Ing*] **:** lalaking mananayaw ng ballet, **danseuse** kung babae.

dan·ta·ón *png* [*daan+taon*] **:** sandaang taon **:** CENTURY, SÍGLO.

dan·táy *png* **:** pagpatong ng binti o bisig sa anuman o sinuman.

dan·tá·yan *png* [*dantay+an*] **:** unan na pinagpapatungan ng binti o braso ng tao na nakahiga **:** ABRASADÓR.

dan·tík *png* **:** kanti; kalabit; dagil.

da·núm *png* [*Ilk Kap Pan*] **:** tubig.

dá·nun *png* [*Kap*] **:** aga.

dá·nup *png* [*Kap*] **:** gutom o kagutuman.

da·nu·prá *png Bot* [*Ilk*] **:** kalantás.

da·nú·tan *png Zoo* [*Seb*] **:** miralya.

dan·ya·dór *png* [*Esp dañador*] **:** mamiminsala; maninira.

dán·yo *png* [*ST*] **:** wikang nakasanayang gamitin; karaniwang wika.

dán·yos *png* [*Esp daños Kap Tag*] **:** pinsala; sira **:** DAMAGE – *pnr* **dan·yó·so**.

da·ó *png Bot* **:** malaking punongkahoy (*Dracontomelon dao*) na kumpol at salit-salit ang dahon, maliit ang puting bulaklak, at bilog ang dilaw na bunga **:** DAWÓ.

da·ô *png* **:** pagkapa sa isda o hipon sa ilog o kabatuhan – *pnd* **mag·da·ô, du·ma·ô, da·u·ín**

dá·ob *png* [*Seb*] **:** sigâ.

da·óg *png* [*Hil Seb War*] **:** daig; panalo.

dá·og·dá·og *png* [*Hil Seb War*] **:** pangaapi.

dá·ol *png Bot* [*War*] **:** bulaklak ng niyog.

da·ó·lat *png Lit* [*ST*] **:** salitang ginagamit sa tula, karaniwang dalit.

da·óng *png* **1:** arka **2:** malaking sasakyang dagat **3:** prowa **4:** pagtigil ng sasakyang-pantubig sa baybayin o look **:** PONDO – *pnd* **du·ma·óng, i·da·óng, mag·pa·dá·ong**.

da·óp *png* **1:** paglalapat ng dalawang bagay na magkahugis o magkaayon **2:** tagpo; pagsasalubong ng dalawang panig upang magtagisan ng lakas o talino – *pnd* **mag·da·óp, i·da·óp, pag·da·u·pín**.

dá·os *png* **:** pagganap o pagsasagawa ng isang gawain o pangyayari – *pnd* **mag·dá·os, i·dá·os, ma·ka·rá·os**.

dá·ot *png* **1:** samâ **2:** *Med* [*Bik*] ketong.

da·óy *png* **:** pagmamatyag sa anumang maaaring nakawin.

dapâ *png* **1:** [*Seb*] kamalig **2:** [*Zoo*] uri ng isdang manipis at sapad ang katawan **3:** impis.

da·pâ *pnd* **du·ma·pâ, i·da·pâ, ma·da·pâ, pa·da·pa·ín 1:** humiga nang pataob **2:** mabuwal nang paharap *Cf* BASAK, SUBSOB, TUMBA **3:** sumuko; matalo **4:** malugi.

da·pák *pnr* **:** tapák; walang sapin sa paa.

dá·pal *png* **1:** *Bot* [*Hil Seb*] dilambaka **2:** [*Kap*] pagmamadali.

da·pál *png* [*War*] **:** lapad ng palad ng kamay.

dá·pang *png* [*Tau*] **:** bangkang walang katig.

dá·pat *pnd* **ma·rá·pat, da·pá·tin** [*Bik Ilk Kap Seb Tag*] **:** kailanganin.

dá·pat *pnr* **:** bagay; tumpak; nauuukol.

dá·paw *png* **1:** [*Seb*] kati[1] **2:** *Bot* [*War*] búlo[1].

da·pa·wá *png* [*ST*] **:** sumpa na ibinigay sa sutil na batà.

dáp-ay *png* **1:** [*Igo*] bahay o pook upang tulugan o pagpulungan ng kalalakihan **2:** [*Ilk*] pamilihang bayan na pinagpupulungan ng mga tao **3:** [*Ilk*] barangay hall **4:** *Pol* [*Kan*] sistemang pagpapangkat-pangkat.

da·páy *png Zoo* [*Hil*] **:** lawin.

dap·dáp *png Bot* [*Bik Kap Hil Ilk Pan Seb War*] **:** punongkahoy (*Erythrina indica*) na matataba ang sanga, at malaki at pula ang bulaklak *Cf* KASINDÍT **:** BAGBÓK, DUBDÚB.

dap·dá·pin *png* [*ST*] **:** katas na pumapatak kapag namumulaklak ang dapdap.

dá·pek *png* [*Mrw*] **:** yabag.

Daphne (dáf·ni) *png Mit* [*Gri*] **:** diwata na naging halamang laurel upang makaligtas sa panghahalina ni Apollo.

daphne (dáf·ni) *png Bot* [*Ing*] **1:** laurel **2:** halaman (genus *Daphne*) na mula sa Europa at Asia at may mabangong bulaklak.

daphnia (dáf·ni·yá) *png Zoo* [*Ing*] **:** pangkat ng maliliit na crustacean (genus *Daphnia*).

da·pî *png* **:** uri ng matigas na bato.

da·pi·aw *png* [*Iva*] **:** bunga[4].

dá·pig *pnd* **da·pí·gin, i·dá·pig, ma·dá·pig** [*Ilk*] : paluin ng hindi matalim na bahagi ng itak o espada.

da.pik *png* [*Mrw*] : lampin.

dá·pil *png* [*Ilk*] : pag-ilo ng tubó : KABYÁW.

da·píl *pnr* [*Kap Tag*] **1:** sapad; pipî **2:** pango o sarat, kung patungkol sa ilong **3:** sapad, kung sa batok *var* TAPIL : KURAPÂ, PÁNTAR.

da·pí·lag *png* [*Ilk*] : basket na tila pambistay, bilog ang bibig, at may apat na sulok ang ilalim.

da·pi·lág *pnr* : malaman; masustansiya.

da·pí·los *png* : dulas; tisod.

dá·pit *png* **1:** [*Seb War*] pook **2:** relihiyosong seremonya ng paghahatid ng patay sa simbahan upang basbasan ng pari bago ganap na ilibing **3:** matandang kaugalian na pagkatapos ng handaan, sinusundo ng mga kamag-anak ng lalaki ang babaeng ikinasal at inihahatid sa bahay ng kaniyang asawa.

dá·pit *pnb* : dako; bandá.

da·pít *pnl* [*Bik*] : tungkol sa, hinggil sa.

Da·pí·tan *png* : lungsod sa Zamboanga del Norte.

dá·pit·há·pon *png* [*dapit+hapon*] : oras na palubog na ang araw; dakong hapon : SALÍDSID, SARDÁM, SINARÚM, SIRÚM[1], TAKÍPSÍLIM, TWILIGHT.

dá·pit-tang·ha·lì *png, pnb* [*dapit-tanghali*] : oras bago ang ganap na tanghali.

dá·pit-u·má·ga *png* [*dapit-umaga*] : madaling-araw; bukanliwayway.

dap·lás *png* : akyát; sampa -*pnd* **du·map·lás, i·dap·lás, dap·la·sín**.

dap·lát *png* [*Ilk*] : banig o suson ng nilalang kawayan, ginagamit na pambubong o pansahig.

dáp·lin *png* [*Seb*] : gilid.

dap·lís *png* : uri ng lambat na patatsulok at ginagamit sa Batangas.

dap·lís *pnr* [*Hil Ilk Pan Seb Tag*] : pasagi o pahaging ang pagtama : SAPYAW, SILAMBANG, TAMPIYÚS

da·pó *png* [*Ilk*] : abo.

da·pò *png* [*Kap Hil Pan*] **1:** *Bot* parasitikong halamang nabubuhay sa mga punongkahoy : ORCHID, ÓRKID, ORKÍDYA, SIGAGAW **2:** paglapag o pagbabâ ng ibon at anumang may pakpak – *pnd* **du·ma·pò, da·pú·an, pa·da·pú·in**.

dá·pog *png* **1:** asó **2:** makapal at maitim na usok na likha ng kahoy na basâ o nahalumigmigan **3:** kataplasma o tapal, karaniwang gawa sa iba't ibang uri ng dahong medisinal **4:** *Bot* [*Tau*] dapulak.

da·póg *png* **1:** [*Hil Tag*] kalan na yari sa putik o luad, may tatlong tungko, at ginagatungan ng kahoy **2:** [*Bik Hil Ilk Seb Tag War*] sigâ o apoy na lantad.

da·pól *png* [*Pan*] : abó.

dá·pong ba·bá·e *png Bot* [*dapo+na babae*] : eletso (*Asplenium musifolium*) na kahawig ng dapong lalaki at malapad ang dahon : PAKPÁK-LÁWIN, PÁYPAYÁMO.

dá·pong-ká·hoy *png Bot* [*dapo+ng-kahoy*] : halaman (*Loranthus ferrugineus*) na parasitiko, mabalahibo ang sanga at bulaklak.

dá·pong la·lá·ki *png Bot* [*dapo+na lalaki*] : malaking eletso (*Asplenium niduo*) na malago, matigas, at makintab ang dahong tila roseta : PUGAD LAWIN.

dá·pong-tu·bó *png Bot* [*dapo+ng-tubo*] : parasitikong halaman (*Aeginetia indica*) na nabubuhay sa ugat ng tubó at iba pang magagaspang na damo : KÓLA, LAPÓ, SUWÁKO-TI-WAK.

da·pò-sa-bu·hò *png Bot* : baging (*Dichidia vidalii*) na karaniwang lumalago sa patay na kawayan : LOBO-LOBO.

dap·pát *png Agr* [*Ilk*] : pitak ng lupang tatamnan sa kauna-unahang pagkakataon.

dapper (dá·per) *pnr* [*Ing*] **1:** malinis at mabikas kung manamit **2:** maliit at maikli.

dap·ríg *png* [*Bik*] : pagtukoy; pagbanggit.

dapsone (dáp·sown) *png* [*Ing*] : compound ng sulfur na nakapipigil sa bakterya at ginagamit sa pagpapagaling ng ketong.

da·pù *png Zoo* [*Kap*] : buwaya [1] *var* dápu – *pnr* **ma·da·pù**.

dá·pug *png* [*Kap*] : dumi o basura na nakikita sa bakuran tulad ng laglag na dahon.

da·pú·gan *png* [*dapog+an*] **1:** kinalalagyan ng kalan o dapog **2:** pook sa pandayan na pinagbabagahan ng bakal : KOHU.

da·pú·lak *png Bot* : maliliit at puting fungus sa halaman at punò : AGÚP-OP, ALÁMAG, BÚOT[4], DÁPOG, DUPLAK, KULAPÚ, OLÁBONG, TÁGBAK.

da·pú·lan *png* : panggatong na nagbabaga : AGIPO, DUPONG.

da·pú·rak *png* : lamutak; linggis -*pnd* **da·pu·rá·kin, du·ma·pú·rak**.

da·pu·wâ *pnt* [*ST*] : datapuwa.

da·pu·yóg *pnr* : hapay; kiling; hilíg.

dáp·wa *pnt* : makabagong anyo ng **dapuwa**.

dap·yó *png* **1:** halimuyak; samyo **2:** dampi.

dap·yóg *pnd* **du·map·yóg, ma·dap·yóg, dap·yu·gán** [*Hil*] : lumapit.

dap·yós *pnr* [*Seb*] : linsad; lisya.

dá·ra *png* [*Kap*] : tíya.

da·râ *png* [*Kap*] : giík.

da·rá·dar *png* [*Ilk*] : tag-araw.

da·rág *pnr* [*Bik*] : maniláw-niláw.

da·ra·gís *png* [*Kap Tag*] : pagtatae.

Da·rá·go *png Mit* [*Bag*] : diyosa ng digmaan.

da·ra·í·ro *png Bot* [*Bik*] : kiyapo.

dá·rak *png* [*Pan*] : aksaya.

da·rák *png* [*Kap Tag*] : durog na ipa na ginagawang pagkain ng baboy, kabayo, at iba pang hayop : ATÁSEN, BÁBANG, LÍNTOK.

dá·ra·kán *png* : pook na imbakan at tindahan ng gulay.

da·ra·ki·là *pnr* : varyant ng **dakila**.

da·rál *png* [*ST*] : kasangkapang pambahay.

da·ra·lán *pnr* : madaral o maraming muwebles; puno ng kasangkapan.

da·ra·lú·san *png* [*Pan*] : bukid.

da·rán *pnd* **mag·da·rán, du·ma·rán, i·da·rán** [*Hil*] **1:** manumbalik ang sumpong **2:** masiraan ng bait **3:** ulit-ulitin ang pagpapakita ng kalokohan **4:** sabihin ang salitang hindi pinahihintulutang sabihin.

da·ran·dáng *png Bot* : banáto.

da·ráng *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** pagdadait sa baga o apoy upang maluto, matuyo, o mainitan : DANGDÁNG, LÁGAT, SÁLAB **2:** bisa ng matamang pakikiusap o paglapit na nakatutukso : SULSÓL, UDYÓK – *pnd* **mag·da·ráng, i·da·ráng, da·ra·ngín**.

da·ra·ngá·dang *png* [*Ilk*] **1:** liwanag sa pagsikat ng araw o buwan **2:** pagdating ng magandang balita *var* dalangádang.

Da·rá·ngan *png Lit* [*Mag Mrw*] : epikong-bayan hinggil sa pakikipagsapalaran ng mga bayani ng Bumbaran.

da·ra·ngán *png* [*Mrw*] **1:** *Lit Mus* awit **2:** pahimig na tono ng pagsasalita *var* darángen.

dá·ra·ngi·dá·ngan *pnr* [*Ilk*] **:** manibalang.

da·ra·ó·gan *png* [*Bik*] **:** paligsahan.

da·ra·pà *png Zoo* **:** isdang alat (order *Pleuronectiformes*) na sapad ang katawan at asimetriko ang anyo na may mga matang nasa isang panig ng katawan.

da·ra·páng-bi·lóg *png Zoo* [*darapa+na bilog*] **:** uri ng darapa (order *Pleuronectiformes*) na pabilog ang katawan.

da·ra·páng-ha·bâ *png Zoo* [*darapa+na haba*] **:** uri ng darapa (order *Pleuronectiformes*) na pahaba ang bibig na tila tukâ.

da·ra·pú·gan *png Zoo* [*Bik Kay Tag Seb*] **:** isdang alat (*Platax orbicularis*) na malukong ang likod kaysa tiyan **:** BÁYANG, BONAK, BUNA, DAHONG-GABE, DALIPUGAN, DIYAPÚGAN, KÚLONG, MÁYANG, PARÁS, TOLOKÓGON.

da·rás *png* **1:** [*Kap Tag*] kasangkapang may talim na pahaba at malapad, yari sa bakal o asero, at may hawakang kahoy **:** ADZE, ASADA, ASAROL, ASWELA **2:** [*Ilk*] límit.

dá·rat *png* [*Ilk*] **:** buhangin.

da·ra·ú·do *pnd* **mag·da·ra·ú·do, da·ra·u·dú·hin** [*Ilk*] **:** magdugo nang labis.

da·ra·ú·lan *png* [*ST*] **:** muwebles.

da·ra·ú·tan *png* **1:** kasangkapang laan para sa bangka at barko **2:** ariarian; abubot; kagamitan.

dá·raw *png Bot* [*Ilk Tag*] **:** damo (*Acorus calamus*) na matamis at mabango ang bunga **:** BÚWENG, LUBÍGAN.

da·rá·yaw *png Bot* **:** punongkahoy (*Pittosporum pentandrum*) na tumataas nang 20 m, puti at mabango ang bulaklak, at dilaw ang bunga **:** ANTÓAN, BASÚWIT, BOLONKÓYAN, UPLÁY.

da·rá·iw *png Zoo* [*Mrw*] **:** banoy.

dare (deyr) *png* [*Ing*] **:** hámon; paghámon.

dare (deyr) *pnd* [*Ing*] **1:** hamunin **2:** maglakas-loob **3:** harapin.

daredevil (deyr·dé·vil) *png* [*Ing*] **:** tao na pangahas at walang ingat *Cf* KASKASERO.

da·reng·déng *png* [*Ilk*] **:** varyant ng **dayengdeng**.

da·ríl *png* [*Mrw*] **:** katwiran.

da·ri·nás *pnd* **ma·da·ri·nás, du·ma·ri·nás** [*Bik*] **:** mádulás; dumulás.

daring (déy·ring) [*Ing*] **1:** matapang; walang takot **2:** pangahas **3:** mapusok.

da·ri·ngú·ngo *png* [*Ilk*] **:** balinguyngoy.

da·rí·pay *png Bot* [*Bik Hil Seb War Tag*] **:** baging (*Ipomea pes-caprae*) na nakikita sa baybay-dagat **:** BAGASUA, KAMÍGANG, LAMBÁYONG, PÁLANGPÁLANG, VADINÓ.

da·ri·wa·rá·war *png* [*Ilk*] **:** unang sinag ng buwan o araw.

dark *png* [*Ing*] **1:** dilim; karimlan **2:** gabi **3:** kulay na matingkad.

Dark Ages (dark éy·dyes) *png* [*Ing*] **:** sa Kanluran, panahon ng kaguluhan na nagsimula sa pagbagsak ng imperyong Romano hanggang sa huling yugto ng Edad Medya.

dark horse (dark hors) *png* [*Ing*] **:** tao na naging matagumpay o tanyag nang hindi inaasahan.

darkroom (dárk·rum) *png* [*Ing*] **:** silid para sa mga gawaing potograpiko.

dár·ling *png* [*Ing*] **:** mahal.

darn *pnd* [*Ing*] **:** magsulsi.

dá·ro *png* [*Seb*] **:** araro.

dart *png* [*Ing*] **1:** panudla na maikli, maliit, at matulis **2:** anuman na katulad nito; gaya ng sibat o palaso **3:** pagharurot; pagpulas **4:** *Isp* laro o paligsahan sa pagtudla ng dart.

da·rú·dar *png* [*Ilk*] **:** ikatlong araw na bilóg ang buwan.

da·ru·hán *png* [*Seb*] **:** linang[1].

da·ru·ka·kà [*Tau*] **:** malupit; walang-awà.

dá·ru·má·bi *png Bot* [*Mag*] **:** kahoy-dalaga.

da·run·dón *png Agr* [*Ilk*] **:** pangalawang pag-ani ng magkatulad na tanim sa isang panahon *Cf* DAYÁTAN.

dar·ya·ngáw *png* **:** alkitran.

dá·sa *png* **:** angkan; lahi.

da·sá *png Bot* **:** punongkahoy (*Pandanus luzonensis*) na tumataas nang 5-10 m at bilog ang bunga **:** PÁNDIN.

dá·sag *png* **1:** yabag **2:** kaluskos.

da·ság *png* [*Pan*] **:** dagsâ.

da·sál *png* [*Esp rezar Iba Iva Pan Tag*] **:** dalangin.

da·sá·lan *png* [*dasal+an*] **1:** aklat ng mga dasal **2:** pook na ukol sa pagdarasal; dalanginan; sambahan *Cf* ALTAR **3:** rosaryo.

dás·das *png* [*Seb*] **:** salakay.

das·dás *png* **1:** [*Ilk Mag*] gasgas; halas; baklas **2:** mabilisang paggupit o pagtabas **3:** kayas.

dás·das *pnd* **mag·dás·das, du·más·das, i·dás·das, das·dá·sin** [*Hil*] **1:** bayuhing muli, karaniwang bigas **2:** pagalitan ang isang taos.

dá·se *png* [*Kap*] **:** banig[1].

dash *png* [*Ing*] **1:** pagmamadali **2:** pagsugod **3:** bangga; salpok **4:** maliit na kantidad na inilalahok o inihaló **5:** karera o takbuhan na mabilis at maikli, gaya ng 100 m at 200 m **6:** pagsulat o sulat na mabilis **7:** gatlang **8:** sa telegrapiya, mahaba o maikling senyas na kumakatawan sa mga titik o bilang.

dashboard (dásh·bord) *png Mek* [*Ing*] **:** panel na may mga instrumentong pansukat at kontrol na nasa harapan ng drayber.

dashing (dá·sying) *pnr* [*Ing*] **1:** masigla **2:** malakas ang loob **3:** maki-sig; mabikas; magara.

da·sî *png Agr* **:** pagpupunla ng palay sa isa o ilang pitak sa bukid upang palakihin at itanim muli kapag sapat na ang gulang.

dá·sig *png* **:** pagsulong o pag-urong nang bahagya.

da·síg *png* [*Mrw*] **:** daliri sa paa.

da·sí·gan *png* [*Mrw dasig+an*] **:** paanan ng kama.

da·sík *pnr* **:** diit-diit; masinsin.

dás·ko *png Zoo* [*Seb*] **:** haol-haol.

das·kól *pnr* **:** mabilis at walang ingat sa paggawa ng isang bagay o pagsasalita ng anuman **:** HARABAS.

das·mág *png* [*Bik*] **:** lantak – *pnd* **das·ma·gín, man·das·mág, du·mas·mág**.

da·sô *png Bot* [*Bik*] **:** buhò.

dá·sok *png Bot* [*Seb*] **:** yamungyong.

da·sók *pnr* [*Seb War*] **:** siksík.

da·són *png* [*Hil*] **:** patibay[1].

dás·pan *png* [*Ing dust pan*] **:** kasangkapang panlinis at pinaglalagyan ng natipong dumi **:** DUSTPAN, PANDAKÓT, SAKWIT.

dás·ter *png* [*Ing duster*] **1 :** kasuotang pambahay ng mga babae, tuwid ang tabas at maluwang **2:** pamunas ng alikabok **3:** tao na gumagamit ng pamunas na ito.

das·tô *png* **:** marka; bakás.

data (déy·ta, dá·ta) *png* [*Ing*] **:** datos.

da·tá *pnh* [*Ilk*] **:** kitá.

data bank (déy·ta bangk) *png Com* [*Ing*] **:** kalipunan o sanggunian ng mga datos.

database (déy·ta·béys) *png Com* [*Ing*] **:** set ng datos na may estruktura.

data capture (déy·ta káp·tyur) *png Com* [*Ing*] : aksiyon o proseso ng pagpapasok ng datos sa computer.

dá·tag *png* [*Tbw*] : higaan.

da·tág *png* **1:** [*Iba*] sahig **2:** [*Hil*] malawak na kapatagan : PATÁG, WAYÁNG.

dataglove (déy·ta glowv) *png Com* [*Ing*] : kagamitan na isinusuot, tulad ng guwantes, para sa pagmamanipula ng mga imahen sa virtual reality.

dá·tak *png* [*Iba*] : sahig[1].

dá·tal *png* [*Pan*] : sahig[1].

da·tál *png* : datíng.

dá·tang *pnd* **1: da·tá·ngan, mag·dá·tang** [*ST*] pagalitan ang isang tao upang makaintindi **2: du·má·tang, i·dá·tang** dumating.

data processing (déy·ta pró·se·síng) *png Com* [*Ing*] : serye ng mga operasyon sa datos, *hal* pagkaklasipika ng impormasyon.

data processor (déy·ta pro·sé·sor) *png Com* [*Ing*] : computer na nagsasagawa ng data processing.

data protection (déy·ta pro·ték·syon) *png Com* [*Ing*] : legal na kontrol upang hindi mabuksan ang datos na nasa computer.

dá·ta·pu·wâ *pnt* [*ST*] : nguni : DAPUWA, DAPWA, DATAPWAT.

dá·tap·wát *pnt* [*datapuwa+at*] : makabagong anyo ng **datapuwa at**.

da·tár *png* [*Ilk*] : sahig[1].

dá·tay *png* : pamamalagi sa pagkakahiga dahil sa karamdaman *var* RÁTAY.

dat·dát *pnr* : matulis o matalim ang dulo : TILOS.

dat·dat·lág *png* [*Ilk*] : balaghán.

date (deyt) *png* [*Ing*] **1:** petsa **2:** panahon **3:** araw **4:** tipanan; pakikipagtagpo **5:** katipan; katagpo.

Date Line *png* [*Ing*] : pinaikling anyo ng **International Date Line**.

dat·há [*ST*] : bahagyâ.

dá·ti *pnr* **1:** una o sinundan ng kasalukuyan : AULD, HÁDTO, KÁNHI **2:** nakasanayan; nakagawian : ANAD **3:** per-manente.

dá·tig *png* : aporo – *pnd* **mag·dá·tig, i·dá·tig, du·má·tig**.

dá·tig *pnr* [*Kap Tag*] : katabi o kalapit na pook.

da·tí·han *pnr* [*dati+han*] : matagal na sa pook, gawain, at iba pa.

da·ti·lés *png Bot* [*Bik Tag*] **1:** punongkahoy (*Muntingia colabura*) may taas na 5-10 metro, mabalahibo ang dahon, puti ang bulaklak, pula at bilóg ang bunga na animo'y mansanitas kapag hinog, at berde kung hilaw **2:** bunga nito *var* LATIRÉS, RATILÉS : SANÍTAS, SERÉSA.

Da·tim·bang *png Lit* : magandang anak ng pinunong Magindanaw at napiling pakasalan ni Bantugan *var* Timbang.

da·tíng *png* **1:** pagsapit sa isang pook : DÁTAL, DUMTÉNG, ISABÍ **2:** pasiya; hinuha; wakas **3:** *Kol* epekto sa pandinig, paningin, pandama, o persepsiyon.

dá·ti-rá·ti *pnb* : noong araw; noong mga nagdaang araw.

dative (déy·tiv) *png Gra* [*Ing*] **1:** tuwirang layon **2:** salita o parirala na nasa kaukulang palayon.

dat·ná *png* [*ST*] : ingat.

dat·nán *pnd* **ma·dat·nán** [*dating+an*] **1:** magkaroon ng regla **2:** matagpuan ang anuman o sinuman pagsapit sa isang pook.

da·tò *png* **1:** hinlalato **2:** [*Bik Hil Seb Tag War*] hepe; pinuno **3:** kaliskis ng pansabong na manok.

da·tò *pnr* [*Seb*] : mayaman.

dá·tol *pnr* [*Mrw*] : sadsad.

dá·tos *png* [*Esp*] : kalipunan ng mga taláng ginagamit na batayan sa pagtiyak ng katotohanan sa anumang sasabihin o isusulat : DATA, IMPORMASYÓN.

dat·ta·gon *png* [*Kal*] : sahig ng kubo.

dat·tô *png* [*Ifu*] : kalagitnaan ng Setyembre hanggang kalagitnaan ng Oktubre, panahon ng pagtigil sa gawaing bukid.

dá·tu *png Pol* **1:** sa sinaunang lipunan, pinunò ng isang balangay na binubuo ng 50 o higit pang tagasunod **2:** pangalawa sa sultan sa pagkapinunò: PAUBARI.

da·tum *png* : sa Benguet, ritwal sa paglilibing na nagsasakripisyo ng baboy bago isagawa ang pag-aayos ng kuweba.

da·tún *png* [*Kap*] : pananatili sa isang pook.

da·túng *png Kol* : salapi – *pnr* **ma·da·túng**.

da·tú·ra *png Bot* : halamang damo (*Datura alba*) na magaspang ang sanga, puti at bilog ang bulaklak, at matinik at luntian ang bunga : KAMKÁMAÚLAN, KATSIBÓNG, SÍVA, SUSÚPAN, TÁLONGPÚNAY, TÁLUMPÚNAY.

da·tú·ung *png* [*Seb*] : salapi.

daub (dowb) *png* [*Ing*] **1:** patse[2] **2:** pahid[2]; kulapol.

daughter (dó·ter) *png* [*Ing*] **1:** anak na babae **2:** babaeng mamamayan.

daughter in law (dó·ter in lo) *png* [*Ing*] : manugang na babae.

da·ú·lat *png* [*ST*] **1:** kapalaran **2:** sayá **3:** tagumpay.

da·ú·ngan, da·u·ngán *png* [*daong+an*] : pook sa tabi ng ilog o dagat, tinitigilan ng sasakyang pantubig upang maglulan o magbaba ng tao o bagay : ANGKLAHE[2], VANWÀ, EMBARKADÉRO, PANTALÁN, PIYÉR, PUNDÚHAN.

da·us·dós *png* **1:** pagkadulas sa pagkakahawak o sa pagkakalagay *var* dausos **2:** pagdulas pababa sa isang dahilig na pook : DALUSDOS – *pnd* **du·ma·us·dós, mag·pa·da·us·dós, pa·da·us·du·sín**.

dá·ut *png Med* [*Bik*] : ketong.

dá·ut *pnd* **ma·dá·ut, du·má·ut, da·ú·tan, i·dá·ut** [*Hil*] **1:** magdulot ng pinsala **2:** gumawa ng bagay na nakasisira sa iba : HÁLIT.

da·u·tán *png* : meryenda.

Davao (dá·baw) *png* **1:** lungsod sa Davao del Sur **2:** malaking pook na sumasakop sa Davao del Norte, Davao del Sur, at Davao Oriental ngayon.

Davao Bagobo (dá·baw ba·gó·bo) *png* [*Bag*] : Dabaw Bagobo.

Davao-Bukidnon Cordillera (dá·baw·bu·kid·nón kor·dil·yé·ra) *png Heo* : kolektibong tawag sa serye ng bulubundukin na tinatayang 400 km ang haba mula Diwata Point sa hilaga hanggang Tinaca Point sa timog.

Davao del Norte (dá·baw del nór·te) *png* : lalawigan sa timog Mindanao ng Filipinas, Rehiyon XI.

Davao del Sur (dá·baw del súr) *png* : lalawigan sa timog Mindanao ng Filipinas, Rehiyon XI.

Davao Oriental (dá·baw or·yen·tál) *png* : lalawigan sa timog Mindanao ng Filipinas, Rehiyon XI.

David (da·víd, déy·vid) *png* [*Esp Ing*] : sa Bibliya, hari ng Judah at Israel, na pumatay kay Goliath at ang mayakda ng karamihan sa mga salmo.

davit (déy·vit) *png* [*Ing*] : pares ng crane na ginagamit sa pagbababa at pagtataas ng lifeboat.

daw *png* [*Bik War Tag*] : ayon sa sinabi o narinig; sabi ng iba *var* raw : DIKUNO, DIUMANO.

dá·wa *png* **1:** [*Kap*] nakakaing buto **2:** [*Iba*] butil o piraso ng halamang

butil **3:** [*Mag*] katwiran; katotohanan **4:** [*Ilk*] lílik **5:** uhay ng paláy.

da·wá *png Bot* [*Bik*] **:** halamang hawig sa trigo.

da·wà *png Bot* [*Hil Seb Tag War*] **:** damo (*Setaria italica*) na hawig sa bigas ang butil **:** BIKAKAW, BORONA, RAUTNOKARA, TURAY.

da·wâ *pnd* **mag·da·wâ, da·wa·ín, i·pa·da·wâ :** magsaliksik ng yungib.

da·wâ *pnt* [*Bik*] **:** kahit na; bagaman.

da·wa·da·wà *png* **:** nilubid o pinilíng hilatsa ng huwad na ginto, ginagamit na palamuti sa mga dambana, karo, at damit ng santo, at iba pang katulad.

dá·wag *png* **1:** *Bot* baging (*Toddalia asiatica*) na matinik, lunti, at maliliit ang bulaklak **2:** *Bot* kabítkabág **3:** *Bot* palumpong (*Capparis horrida*) na 3 m ang taas, matinik, at kulay rosas ang mga talulot ng bulaklak **:** BARALÁWIK, HALUBÁGAT-BÁGING, LAGÍNAW, TALÁKTAK, TARÁBTAB **4:** *Bot* palumpong (*Capparis micracantia*) na 2-4 m ang taas, pula at bilog ang bunga **:** ALÚNGUNG, BAYÁBAS-UWÁK, HALUBÁGAT, KASÚWIT, MALARÁYAT-KÁHOY, SALIMBÁGAT, SALIMÓMO, SALWASUWA **5:** *Bot* baging (*Mezoneurun latisiliquum*) na karaniwang gumagapang sa matataas na puno, may bungang patulis ang magkabilang dulo at may pulang buto **:** KÁMITKÁBAG, KÁMOTPUSÀ[1] **6:** *Bot* matinik na punongkahoy **7:** tinik ng uwáy **8:** tinik ng palasan **9:** pook na masukal *Cf* DAWAGAN.

da·wá·gan *png* [*dawag+an*] **:** pook na natatakpan ng mga baging, kugon, at makapal na damo.

dá·wak *png* **:** laki; lawak.

da·wak *png* **1:** [*Kal*] ritwal ng pagpapagaling sa maysakit **:** KAGUN, MEKANU **2:** [*Bon*] pista ng kasal **:** BAYAS.

dá·wal *png* **:** kaimbihan; kababaan; kawalang-halaga *var* rawal – *pnr* **ma·dá· wal, ma·rá·wal**.

da·wá·ni *png* [*Bik*] **:** bahaghari.

dá·wat *png* [*Bik*] **1:** pag-abot o pagkuha sa pamamagitan ng mahabang patpat dahil hindi maabot ng nakaunat na kamay -*pnd* **mag·dá·wat, man·dá·wat, i·dá·wat 2:** ulan na patigil-tigil.

dá·way *png* **:** uri ng bingwit na yari sa manipis na kawad o kuwerdas.

daw·dáw *pnd* **mag·daw·dáw, i·daw·dáw, du·maw·dáw, i·pan·daw·dáw** [*Ilk*] **:** ilagay o ilawit pababa, karaniwang sa tubig *Cf* LAWLÁW, SAWSÁW.

daw·dá·wa *png Bot* **:** damo (*Fleurya interrupta*) na tumataas nang 1.3 m at taunan kung sumibol **:** DALAMO, LANGALA, LOPA[1].

daw·dá·wan *png* [*dawdaw+an*] **:** sisidlan ng banal na tubig, karaniwang nasa bukana ng simbahan, para sa mag-aantanda **:** BENDITAHAN.

dá·wer *png Bot* [*Ilk*] **1:** kabit-kabag **2:** masangang baging (*Caesalpina crista*) na kalumbibit.

daw·és *png* **:** sa Benguet, ritwal ng pagkakatay ng manok at aso pagsapit sa kuwebang libingan.

dá·wi *png* **:** pagkagat ng isda sa pain o bingwit.

dá·wil *png* **:** pilit na pagpapalabas ng dugo mula sa sugat o hiwa.

dá·wit *png* **1:** pagkakasangkot sa usapan, gulo, o anumang gawain **:** DALÁWIT[3], DAYÁKIT, SANGKÓT – *pnd* **mag·dá·wit, ma·dá·wit, i·dá·wit 2:** bunong-braso **3:** tilad ng kawayang mahigit sa 1-3 dangkal ang haba at ginagamit sa pangingisda **:** DALÁWIT, ESPEKO.

da·wi·tán *png* **:** paligsahan sa awit.

dawn (don) *png* [*Ing*] **1:** bukanliwayway **2:** simula; umpisa.

da·wó *png Bot* [*ST*] **:** varyant ng **dao**.

da·wól *png* **1:** [*ST*] regalo; alaala **2:** [*Ilk*] bangis.

da·wóng *png* [*ST*] **:** malaking barko **:** DAONG.

dá·wun *png* [*Kap*] **:** undás.

da·wung·da·wu·ngán *png Zoo* [*ST*] **:** malaking usang babae.

da·wú·tan *png* [*ST*] **:** iba-ibang kakanin.

day (dey) *png* [*Ing*] **1:** araw **2:** panahon[1] **3:** panahon ng tagumpay, kasikatan, at katulad.

'day *png* **:** pinaikling **indáy**.

dá·ya *png* **1:** *Zoo* uod na tumítirá sa buhanginan **2:** [*Ilk*] silangan.

da·yà *png* [*Bik Hil Tag*] **:** anumang ginagawang panlilinlang o pagliligaw mula sa katotohanan **:** KÚOG, LÍMBONG, PIRAYIT – *pnd* **da·yá·in, du·ma·yà, man·da·yà - ma·da·yà, ma·ra·yà**.

da·ya·án *png* **1:** panlilinlang sa isa't isa **2:** insidente o halimbawa ng panlilinlang.

da·ya·bá·no *png Bot* [*Ilk*] **:** guyabáno.

da·yá·day [*Bik*] **:** walang pagbabago; tuloy-tuloy.

dá·ya-dá·ya *png* **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, tatô sa kamay **:** TAGUR.

dá·yag *png* **:** harap; harapan; patsada *var* RÁYAG.

da·yág *png* [*Ilk*] **:** ganda; dilag; kariktan.

da·yag·dág *pnd* **du·ma·yag·dág, i·da·yag·dág, da·yag·da·gán** [*Seb*] **:** lumihis o umiwas sa paksa.

dá·ya·grám *png* [*Ing diagram*] **:** krokis o drowing na kakikitaan ng mga bahagi ng isang bagay na ipinaliliwanag o ibig ipakita **:** DIAGRAM.

da·yá·ka *png Bot* **:** palma (*Arenga tremula*) na mababa at nakalalason ang bunga **:** ABÍGI, GUMAYAKA.

da·yak·dák *png* **:** pagtatanim sa butas ng lupang dati nang tinamnan.

da·yá·kit *png* [*ST*] **:** dawit[1].

da·yá·kos *png* **1:** sa Batangas, lambat na yari sa sinamay at ginagamit sa paghuli ng alamang **2:** [*Ilk*] lambat.

da·yá·lay *pnd* **mag·da·yá·lay, du·ma·yá·lay** [*Seb*] **:** maglimayon; maglakwatsa.

da·yam·bá·han *png Lit Mus* [*Hil*] **:** awit ng pagpupuri at pagpupugay.

da·yá·mi *png* **:** natiráng tangkay ng palay pagkatapos giikin **:** ÁRE, BANGLÁY[2], DAGÁMI, GARÁMI, GINIKAN, HAY, INOOT, LAGAMI, LITTER[2], OHOT, PÁHA, RAGÁMI.

da·ya·mú·dom *png* [*Ilk*] **:** tunog na naririnig kapag bumubulong.

da·yán *png* **:** palamuti.

da·yan·dáng *png* **1:** alingawngaw **2:** *Bot* punongkahoy (*Lophopetalum toxicum*) na tumataas nang 25 m **:** SÚDKAD.

dá·yan·dá·yan *png* **:** pasyálan; paseo.

dá·yang *png* **1:** ginang; donya **2:** [*Mrw Tag*] babae; prinsesa **3:** *Bot* damo (*Elechum pyramidatum*) na gumagapang pataas **:** BAMBÚRYA, KARIBUSUK, SAPÍNSAPÍN, TARITARI.

da·yáng *png Bot* **:** matinik na yerba (*Cyathula prostrata*) **:** TÚHOD-MANÓK.

dá·yang-dá·yang *png Zoo* **:** isdang alat (*Lutianus vitta*) na guhitán ang katawan.

dá·yap *png Bot* **1:** sitrus (*Citrus aurantifolia*) na tumataas nang 2-4 m, at may bilog na bunga **:** BILÚLO, BIYÁSONG, DALÁYA, DALÁYAP, DALAYYÂ **2:** palumpong na hanggang 4 m ang taas at may maasim na katas ang bunga **:** PINARÓY, SUWANG.

da·ya·pâ : dayupapâ.

da·ya·pás *png* **:** pag-araro sa tabi ng pampang o dalampasigan.

dá·yap-dá·yap *png Bot* **:** punongkahoy (*Canthium horridum*), tumataas nang 2-5 m, mabalahibo ang sanga, luntiang-dilaw ang bulaklak, at maasim ang bunga **:** ANÓNOT-TIBÁBOY, BÁRSIK, KULYAK-DAGÂ, MIMISAM.

da·yá·po *png Bot* [*ST*] **:** halamang kahawig ng dapò.

da·ya·ráy *png* **1:** banayad na hangin sa tabing-dagat *var* dayráy **2:** maunos na hanging mula sa hilagang kanluran *Cf* BALÁKLÁOT, SABALÁS.

dá·yas *png* [*Kap*] **:** pag-iri, karaniwan kung nanganganak o dumudumi.

da·yás *png* [*Ilk*] **:** langgas – *pnd* **mag·da·yás, da·ya·sín, i·pa·da·yás**.

dá·yat [*ST*] **:** matulis.

da·yá·tan *png* **:** pagtatanim matapos ang regular na taniman at anihan.

dá·yaw *png* **1:** karangalan; pitagan **2:** huni ng ibon **3:** *Mus Lit* [*Hil Ilk*] parangal; awit ng papuri **4:** [*Ilk*] luwalhati[1] **5:** [*Mrw*] pagdiriwang.

da·yaw *png* [*Bag*] **:** kabutihan.

daybed (déy·bed) *png* [*Ing*] **:** sopang mahaba ang ulunan at may patungan ng paa.

daybreak (déy·breyk) *png* [*Ing*] **:** bukanliwayway.

day·dáy *png* **:** yangyang *var* dayráy.

day·day *png Agr* [*Igo*] **:** panahon o ritwal na nauukol sa paghahanda ng pagtatamnan ng palay.

day-day-ó *png Mus* [*Kal*] **:** patpat na ginagamit na pantambol **:** BUHAYHÁY, DALÚPPAK, KOPÁK-KOPÁK, PALAKUPÁKAN, PAMULÌ, TABBÁK, TÁHA-TÁHA, TUGDÁ, ÚRUK.

day·dí *pnh* [*Ilk*] **:** yaon.

dá·yeg *png* [*Seb*] **:** hangà.

da·ye·na *png Lit Mus* [*Kan*] **:** katutubong awit para sa mga yumao *var* dayeng **:** EYA-EY.

day-eng *png Lit Mus* **:** sa Benguet, pag-awit na isinasagawa sa ritwal na damag.

da·yeng·déng *png* [*Ilk*] **:** pagbulong; paninisi *var* darengdéng.

dáy·hag *png* **1:** gawaing paakyat o pataas **2:** pagsagwan o paggawa nang pasalungat sa agos.

day·hú·an *png Lit* [*War*] **:** kasabihan o salawikain.

da·yík·dik *png* [*Kap*] **1:** digidig **2:** mabilis na pagkilos.

da·yik·dík *png* **1:** *Med* singaw sa balát **2:** pagdikdik *Cf* LIGIS.

dá·ying *png* [*ST*] **1:** pagpapakita ng ginawa **2:** *Lit Mus* awit na tila nanumpa.

da·yis·dís *png* [*ST*] **:** tunog ng malakas na buhos ng ulan o ng mabilis na tikatik ng ulan.

day·kót *pnr* **:** maramot.

daylight (déy·layt) *png* [*Ing*] **1:** liwanag ng araw; sikat ng araw **2:** bukanliwayway.

daylong (déy·long), *pnb* [*Ing*] **:** buong maghapon; maghapon.

daym *png Kol* [*Ing dime*] **:** marihuwana.

dáy·nag *png* **:** dayhag.

dá·yo *png* **1:** tao na tagaibang pook o kaya'y hindi kilala sa pook na kaniyang pinuntahan **:** BANYAGA **2:** pagtungo sa ibang pook nang may tanging layunin – *pnd* **man·dá·yo, du·má·yo, da·yú·hin**.

dá·yok *png* **:** inasnang itlog ng isda.

da·yón *pnd* **du·ma·yón, da·yu·nán, i·da·yón** [*Seb*] **:** itulóy.

Da·yón! *pdd* [*Hil Seb War*] **:** Tuloy!

da·yó·pod-ma·bó·lo *png Bot* **:** halaman (*Rhodomyrtus tomentosa*) na maliit ang sapal ng bungang nakakain: ÓTOK.

day·pong *png* [*Kal*] **:** kalan *Cf* DÁPOG.

day·tà *pnd* **du·may·tà, mag·day·tà, day·tá·in :** tiisin ang parusa o sakit.

daytime (déy·taym) *png* [*Ing*] **:** araw.

day·tóy *pnh* [*Ilk*] **:** ito.

da·yú·day *png Mus* [*Buk*] **:** kutet.

da·yú·han *png* [*dayo+han*] **:** tao na mula o tagaibang pook o bansa **:** BANYAGÂ, ESTRANGHERO, FOREIGNER.

da·yuk·dók : gutóm na gutóm **:** HAYÓK, DALUROK; MALAGÂ.

da·yu·ma·ká *png Bot* **:** uri ng puno ng palma.

da·yú·ngan *png* [*Seb*] **:** pingga.

da·yu·nót *png Bot* [*ST*] **:** uri ng matigas na punongkahoy.

da·yu·pa·pá *png Bot* [*ST*] **:** uri ng damo.

da·yu·pa·pá *pnd* **mag·da·yu·pa·pá, i·da·yu·pa·pá, da·yu·pa·pa·hín** [*ST*] **:** tabasin ang kugon, dayami, o damo *var* dayúpa, dayópa.

da·yu·pa·pâ *pnr* **:** dapa, luyloy, o nakahilig ang tangkay ng palay o sakate **:** DAYAPÂ.

da·yu·pa·pák *png* [*ST*] **:** dalupapák.

da·yú·pay *png* **1:** *Zoo* lukton na kapangingitlog pa lamang **2:** tao o hayop na lubhang payat at gutom na gutom.

da·yú·pay *pnr* **:** payat na payat; buto't balát.

da·yú·pot *pnr* [*Bik*] **:** matapát.

da·yú·ray *png* **:** pagkukunwari na ayaw ang isang bagay.

da·yu·rá·yo *png* [*ST*] **:** hinlalaki.

dá·yus *png* [*Kap*] **:** tudling.

day·yéng *png* [*Ilk*] **1:** huni **2:** awit.

daze (deyz) *png* [*Ing*] **:** pagkatuliro o pagkataranta.

dazzle (dá·zel) *png* [*Ing*] **1:** pagkasilaw **2:** pagkataranta **3:** paghanga.

D & C, daglat (dí·end·sí) [*Ing*] **:** dilatation and curettage.

D-Day (dí·dey) *png* [*Ing*] **:** 6 Hunyo 1944 o araw ng pagsalakay ng hukbong alyado sa Normandy bilang simula ng kampanya sa pagbawi ng Europa.

DDT (di·dí·ti) *png Kem* [*Ing dichlor-+diphenyl+ethylene*] **:** walang kulay, walang amoy, at kristalinang insek-tisayd ($C_{14}H_9Cl_5$) na nakapipinsala sa maraming vertebrate.

de- *pnl* **1:** [*Esp*] unlaping pambuo ng pang-uri at nangangahulugang mayroon, nakasuot, o gumagamit, karaniwang ipinapalit sa *naka, hal* de-kotse, de-koryente, de-kuwerdas **2:** [*Esp*] gawa sa, *hal* de-lata, de-goma **3:** [*Ing*] unlaping pambuo ng pandiwa at nangangahulugang **a** tanggalin, ilayo mula sa, o malayo *hal* deport, dethrone **b** pababâ, *hal* degrade, demote **c** gawin ang kabaligtaran, *hal* decompose, demoralize **d** lubusan; ganap, *hal* deplore, declare.

de-a·ba·ní·ko *png* [*Esp de abanico*] **1:** balisong **2:** pinto na naititiklop.

deacon (dí·kon) *png* [*Ing*] **:** diyakono, **deaconess** kung babae.

deactivate (di·ák·ti·véyt) *pnd* [*Ing*] **1:** pawalang bisa **2:** ipahinga; itigil.

dead (ded) *pnr* [*Ing*] **1:** walang buhay; walang sigla; patáy[1] **2:** pundido; walang koryente.

dead end (déd end) *png* [*Ing*]**:** dulo ng kalye, pasilyo, at katulad na walang lagusan o labasan.

Dead Sea (ded si) *png* [*Ing*] **:** Dagat na Patay.

deadline (déd·layn) *png* [*Ing*]**:** takdang panahon; huling araw o oras para sa pagtapos ng anuman.

deadlock (déd·lak) *png* [*Ing*] **1:** kawalan ng pagkakasundo **2:** patas;

tabla.

deadly (déd·li) *pnr* [*Ing*] **1:** nakamamatay; pamatay **2:** malubha **3:** malúpit; mabagsik.

deafening (dé·fe·níng) *pnr* [*Ing*] **:** nakabibingi; nakatutulig.

deal (dil) *png* [*Ing*] **1:** kasunduan **2:** pakikitungo; pakikisáma **3:** sa sugal, pamimigay o pamumudmod ng baraha sa mga kalaro.

dealer (dí·ler) *png* [*Ing*] **1:** negosyante; mangangalakal; komersiyante **2:** tagabalasa at tagabigay ng baraha.

dean (din) *png* [*Ing*] **:** dekano.

dear (dir) *pnr* [*Ing*] **1:** mahal **2:** kagalang-galang **3:** mahalaga; importante.

death (deth) *png* [*Ing*] **1:** kamatayan **2:** wakas; katapusan **3:** pagkawasak; pagkalipol.

Death March (det marts) *png Kas* [*Ing*] **:** sapilitang paglalakad mulang Bataan ng mga sundalong Filipino at Amerikano pagkatapos malupig ng Hapones noong 9 Abril 1942, tinatayang tumagal nang siyam na araw at kinamatayan nang may 10,000 katao bago huminto sa Capas, Tarlac.

death row (déth row) *png***:** kulungan ng mga bilanggo na nahatulan ng bitay.

debar (di·bár) *pnd* [*Ing*] **1:** alisan ng karapatan o pribilehiyo **2:** pigilan; pagbawalan.

debase (di·béys) *pnd* [*Ing*] **1:** pababain ang halaga, uri, o kalidad **2:** sirain.

debate (de·bá·te, di·béyt) *png* [*Esp Ing*] **1:** pagtalakay sa isang suliraning panlipunan sa isang kapulungan **2:** paligsahan ng mga mananalumpating nagbibigay ng mga katibayan, kurokuro, at katwiran ukol sa isang usapin.

debater (di·béy·ter) *png* [*Ing*] **:** debatista.

de-ba·tér·ya *pnr* [*Esp de bateria*] **:** pinaaandar sa pamamagitan ng baterya.

de·ba·tís·ta *png* [*Esp*] **:** tao na nakikipagtalo; isa sa mga bumubuo ng koponan sa debate **:** DEBATER, DIBÉYTER.

de·bér *png* [*Esp*] **:** tungkulin; obligasyon.

de·bi·li·dád *png* [*Esp*] **:** kahinaan; hina ng katawan **:** DEBILITY.

de·bi·li·tas·yón *png* [*Esp debilitacíon*] **:** panghihina **:** DEBILITATION – *pnr* **de·bi·li·tá·do.**

debilitation (di·bi·li·téy·syon) *png* [*Ing*] **:** debilitasyon.

debility (di·bí·li·tí) *png* [*Ing*] **:** debilidad.

dé·bit *png* [*Ing*] **1:** pagtatalâ ng utang sa isang account **:** DEBITO **2:** ang utang na itinala **:** DEBITO **3:** kaliwang kolum ng isang account **:** DEBITO.

dé·bi·tó *png* [*Esp*] **:** debit.

de·bo·lus·yón *png* [*Esp devolución*] **:** devolution.

de·bos·yón *png* [*Esp devocion*] **:** panata.

de-bó·te *png* [*Esp de bote*] **:** pagkain o inuming nasa bote.

de·bó·to *png* [*Esp devoto*] **1:** tao na may panata **2:** tao na tunay na sumusunod sa anumang simulain o palakad.

de-brá·so *pnr* [*Esp de brazo*] **:** may kamay; nilagyan ng nakabaluktot na bahaging parang braso.

debris (deb·rí) *png* [*Ing*] **1:** mga durog o pira-pirasong labí **2:** basura.

debt (det) *png* [*Ing*] **1:** utang **2:** pananagutan; obligasyon.

debtor (dé·tor) *png* [*Ing*] **:** tao, organisasyon, at iba pa na may utang.

debut (de·bú, déy·byu) *png* [*Ing*] **1:** unang pagharap sa madla bilang kalahok sa isang pampublikong pagtatanghal **2:** pormal na pagpapakilala ng isang dalaga sa lipunan **3:** simula ng propesyon o karera.

de-bu·tón *pnr* [*Esp de boton*] **:** ginagamitan ng buton.

de·bu·wé·nas *pnr* [*Esp de buena suerte*] **:** sunod-sunod na pagdating ng suwerte o magandang kapalaran.

deca (dé·ka) *pnl* [*Ing*] **:** deka.

decade (dé·keyd) *png* **:** dekada.

decadence (dé·ka·déns, di·kéy·dens) *png* [*Ing*] **:** dekadensiya.

decagon (dé·ka·gón) *png* [*Ing*] **:** dekagon.

decagram (dé·ka·grám) *png* [*Ing*] **:** dekagramo.

decalcomania (di·kál·ko·méy·ni·yá) *png* [*Ing*] **:** kalkomaniya.

decaliter (dé·ka·lí·ter) *png* [*Ing*] **:** dekalitro.

decallete (de·kal·yé·te) *png* [*Esp*] **:** dekalyete.

decalogue (dé·ka·lóg) *png* [*Ing*] **:** dekalogo.

decameter (de·ka·mí·ter) *png* [*Ing*] **:** dekametro.

decanter (de·kán·ter) *png* [*Ing*] **:** dekanter.

decapitation (de·ka·pi·téy·syon) *png* [*Ing*] **:** dekapitasyon.

decapod (dé·ka·pód) *png* [*Ing*] **:** dekapodo.

decasyllable (de·ka·sí·la·ból) *png* [*Ing*] **:** dekasilaba.

decathlon (dí·kath·lón) *png Isp* [*Ing deca+athlon*] **:** paligsahan sa athletics na binubuo ng sampung uri ng laban sa track-and-field **:** DEKATLÓN.

deceased (di·síst) *png* [*Ing*] **:** tao na namatay.

deceased (di·síst) *pnr* [*Ing*] **:** patay[1].

deceit (di·sít) *png* [*Ing*] **:** panlilinlang; panloloko; pandaraya.

December (di·sém·ber) *png* [*Ing*] **:** Disyembre.

decency (dí·sen·sí) *png* [*Ing*] **:** desensiya.

decent (dí·sent) *pnr* [*Ing*] **:** desente.

decentralization (di·sén·tra·li·zéy·syon) *png* [*Ing*] **:** desentralisasyon.

deci- (dé·si) *pnl* [*Ing*] **:** unlaping pambuo ng pangngalan at nagangahulugang "isa sa sampung magkakatumbas na bahagi" **:** DESI-.

decided (di·sáy·ded) *pnr* [*Ing*] **:** desidido.

decigram (dé·si·grám) *png* [*Ing*] **:** desigramo.

deciliter (dé·si·lí·ter) *png* [*Ing*] **:** desilitro.

decimal (dé·si·mál) *png* [*Ing*] **:** desimal.

decimeter (de·si·mí·ter) *png* [*Ing*] **:** desimetro.

decision (de·sí·syon) *png* [*Ing*] **:** desisyon.

decisive (di·sáy·siv) *pnr* [*Ing*] **1:** mapagpasiya **2:** napakahalaga **3:** matibay **4:** walang pagdududa o alinlangan **:** DESISIBO.

deck (dek) *png* [*Ing*] **1:** kubyerta **2:** anumang inihahalintulad dito, gaya ng palapag ng bus **3:** manghal.

declaim (dik·léym) *png* [*Ing*] **:** deklama.

declaimer (dek·léy·mer) *png* [*Ing*] **:** deklamador.

declamation (dek·la·méy·syon) *png* [*Ing*] **:** deklamasyon.

declaration (dek·la·réy·syon) *png* [*Ing*] **:** pahayag[3].

declarative (dek·lá·ra·tív) *pnr* [*Ing*] **:** deklaratibo.

declension (dek·lén·syon) *png Gra* [*Ing*] **:** deklinasyon.

declivity (di·klí·vi·tí) *png* [*Ing*] : deklibe.

decoction (de·kák·syon) *png* [*Ing*] : dekoksiyon.

deconstruction (di·kons·trák·syon) *png Lit Pil* [*Ing*] : paraan ng pagsusuring pampilosopiya at pampanitikan, nagsimula noong mga taong 1960 at umuusisa sa tradisyonal na kakayahan ng wika upang kumatawan sa realidad, at humahamon sa mambabása na iwaksi ang anumang sapantahang metapisiko at etnosentriko sa pamamagitan ng aktibong paglahok tungo sa produksiyon ng kahulugan : DESKONSTRUKSIYÓN.

decor (dé·kor) *png* [*Ing*] : dekor.

decoration (de·ko·rév·syon) *png* [*Ing*] : palamuti.

decorative (dé·ko·ra·tív, de·ko·rév·tiv) *png* [*Ing*] : dekoratibo.

decorator (dé·ko·rév·tor) *png* [*Ing*] : dekorador.

decortication (dí·kor·ti·kév·syon) *png* [*Ing*] : dekortikasyon.

decorum (di·kó·rum) *png* [*Ing*] **1:** kagandahang-asal : DEKÓRO **2:** kaayusan; kaangkupan : DEKÓRO.

decoy (dí·koy) *png* [*Ing*] **1:** pain **2:** bitag.

decree (dik·rí) *png* [*Ing*] : dekreto.

decurion (di·kyúr·yon) *png* [*Ing*] : dekuryon.

decury (de·kyú·ri) *png* [*Ing*] : dekurya.

de·dál *png* [*Esp*] : kasangkapang yari sa metal o plastik, isinusuot sa daliri upang hindi masugatan sa pananahi *var* DIDAL : THIMBLE.

dé·de *png Kol* **1:** súso **2:** pag-inom ng gatas *-pnd* **mag·pa·dé·de, du·mé·de, de·dé·hin**.

dedication (de·di·kév·syon) *png* [*Ing*] : dedikasyon.

de·di·kas·yón *png* [*Esp dedicacion*] **1:** handog[2]; alay **2:** ang nakasulat sa aklat, kard, at iba pa sa paraang pahandog : DEDICATION – *pnr* **de·di·ká·do**.

dé·do *png* [*Esp*] : daliri.

de·dò *pnr Kol* [*Ing dead*] : patáy; tapos na.

deduction (de·dák·syon) *png* [*Ing*] : deduksiyon.

de·duk·si·yón *png* [*Esp deduccion*] **1:** proseso ng pagtatanggal o pagbabawas : DEDUCTION **2:** *Pil* proseso ng pangangatwiran na sumusunod ang konklusyon sa mga batayan kaya't di maaaring mamali ang konklusyon kung totoo ang mga batayan : DEDUCTION **2:** *Mat* pagbubuo ng pormula *Cf* INDUKSIYÓN : DEDUCTION.

deep-fat fry (díp·fat fray) *png* [*Ing*] : pagpiprito nang nakalubog sa mantika.

de facto (di fák·to) *pnr* [*Ing*] : umiiral sa realidad, mayroon o wala mang legal na karapatan o pahintulot : AKTUWAL.

defect (di·fékt) *png* [*Ing*] : depekto.

defect (di·fékt) *pnd* [*Ing*] : talikuran ang isang pangkat, bansa, o kausa, lalo na para sa katunggaling patakaran o pangkat.

defection (di·fék·syon) *png* [*Ing*] : depeksiyon.

defective (di·fék·tiv) *pnr* [*Ing*] : depektibo; depektuwoso.

defense (di·féns) *png* [*Ing*] : depensa.

defensive (di·fén·siv) *pnr* [*Ing*] : depensibo.

deference (de·fé·rens) *png* [*Ing*] **1:** pitagan **2:** pagsunod sa payo o hiling.

deficiency (di·fí·syen·sí) *png* [*Ing*] : depisyensiya; pagkukulang.

deficient (di·fí·syent) *pnr* [*Ing*] : depisyente; may pagkukulang.

deficit (dé·fi·sít) *png* [*Ing*] : depisit.

definite (dé·fi·nít) *png, pnr* [*Ing*] : depinido.

definition (dé·fi·ní·syon) *png* [*Ing*] : depinisyon.

definitive (di·fí·ni·tív) *png* [*Ing*] : depinitibo.

deflation (di·fléy·syon) *png* [*Ing*] : deplasyon.

defoliation (di·fo·li·éy·syon) *png* [*Ing*] : depolyasyon.

deforestation (di·fo·res·téy·syon) *png* [*Ing*] : pagwasak nang tahasan sa kagubatan.

deformity (di·fór·mi·tí) *png* [*Ing*] : depormidad.

defraudation (di·fro·déy·syon) *png* [*Ing*] : depraudasyon.

dég-as *png* [*Ilk*] : pangalawang pagbayo ng palay.

deg·dég *png* : pag-ulan na walang tigil.

deg·ra·das·yón *png* [*Esp degradación*] : pagpapasamâ o pagpapababà ng kalagayan o katangian; paglubha : DEGRADATION – *pnr* **deg·ra·dán·te**.

degradation (deg·ra·déy·syon) *png* [*Ing*] : degradasyon.

deg·ra·dán·te *pnr* [*Esp*] : nakapaglalagay sa kahiya-hiya; nakapagpapababa.

degree (díg·ri) *png* **1:** titulo **2:** baitang; antas **3:** yunit ng pagsukat ng temperatura **4:** yunit ng súkat para sa mga angle na katumbas ng isang angle na may vertex sa gitna ng isang bílog **5:** yunit ng súkat para sa mga pabilog na arc at katumbas ng bahagi ng arc na sumusuhay sa isang panggitnang angle nang isang degree **6:** **a** kabuuan ng exponent ng mga variable sa pinakamataas na degree ng isang polynomial, funsiyong polynomial, o tumbasang polynomial **b** ang kabuuan ng mga exponent ng mga variable ang isang monomial **c** pinakamalaking power ng isang deribatibo sa isang tumbasang differential.

de·há·do *png* [*Esp dejado*] **1:** sa sugal, ang bilang, baraha, manok, at iba pa na may kakaunting pusta *Cf* LYAMADO **2:** naiwan.

de·há·do *pnr* [*Esp dejado*] : kakaunti ang pagkakataong manalo; nalalamangan.

deicide (dév·sayd) *png* [*Ing*] : deisidyo.

de·i·dád *png* [*Esp*] : diyos; bathala; pagkadiyos : DEITY.

deisidyo *png* [*Esp deisidio*] **1:** pagpatay sa isang diyos **2:** sinumang pumatay sa isang diyos : DEICIDE.

deism (di·í·zim) *png* [*Ing*] : deismo.

de·ís·mo *png* [*Esp*] **1:** paniniwala na mayroong Diyos batay sa katwiran, hindi naniniwala sa rebelasyon, at nagtatakwil sa mga ritwal ng organisadong relihiyon *Cf* THEISM : DEISM **2:** paniniwalang may Diyos na lumalang ng lahat ngunit ang mga batas ng kalikasan ang umiiral at hindi ang kagustuhan ng Diyos : DEISM.

deity (dév·ti) *png* [*Ing*] : deidad.

deja vu (dév·zha vu) *png* [*Fre*] **1:** kuwento, pamamaraan, o teknik sa pelikula na hindi orihinal o matagal nang nakita: PARAMNÉSYA[2] **2:** *Sik* ilusyon na dati nang naranasan ang isang bagay na nararanasan pa lamang sa kauna-unahang pagkakataon: PARAMNÉSYA[2].

de Jesus, Jose Corazon (de he·sús ho·sé ko·ra·zón) *png Lit* : (1894-1932) itinuturing na pinakatanyag na makatanitong ikadalawampung siglo, naging unang hari ng balagtasan, at may akda ng "Bayan ko."

de jure (di dyú·ri) *pnr* [*Ing*] : may karapatan; ayon sa karapatan *Cf* DE FACTO.

dé·ka *pnl* [*Ing deca*] : sampu : DECA.

de·ká·da *png* [*Esp decada*] : sampung

taon : DECADE.

de·ka·dén·si·yá *png* [*Esp decadencia*] : pagbaba ng uri; pag-urong; panlulupaypay - **de·ka·dén·te** : DECADENCE, DEKAIMYENTO.

dé·ka·gón *png* [*Ing decagon*] : pigurang may sampung gilid at sampung anggulo : DECAGON.

dé·ka·grá·mo *png* [*Esp deca+gramo*] : sampung gramo : DECAGRAM.

dé·ka·héd·ron *png* [*Ing decahedron*] : pigurang solido na may sampung mukha.

de-ka·hón *pnr* [*Esp de cajon*] **1:** may sinusunod na balangkas; sadyang may pinagtularan **2:** mahalaga at kinakailangang ilagay sa kahon **3:** *Lit* walang bago, gasgas na : CLICHE, STEREOTYPE.

dé·ka·im·yén·to *png* [*Esp decaimiento*] : dekadensiya.

dé·ka·lít·ro *png* [*Esp decalitro*] : sampung litro : DECALITER.

de·ká·lo·gó *png* [*Esp decalogo*] **1:** sa Bibliya, Ang Sampung Utos : DECALOGUE **2:** sampu.

de·kal·yé·te *pnr* [*Esp decallete*] : labas ang balikat at leeg sa suot na damit : DECALLETE, ESTOKADO.

de·ka·mét·ro *png Lit* [*Esp decametro*] : taludtod na may sukat na sampung pantig o sampung feet : DECAMETER.

de·ká·no *png* [*Esp decano*] **1:** puno ng isang sangay ng karunungan sa pamantasan o punò ng isang kolehiyo : DEAN **2:** namamahala sa pamamatnubay at pagpapayo sa mag-aaral, **de·ká·na** kung babae : DEAN.

de·kán·ter *png* [*Ing decánter*] : pampalamuting bote ng alak : DECANTER, KUMBÔ.

de·ká·pi·tas·yón *png* [*Esp decapitación*] : pagpugot o pagputol ng ulo : DECAPITATION -*pnd* **i·de·ka·pi·tá, de·ka·pi·ta·hín, ma·de·ka·pi·tá**.

dé·ka·pó·do *png Zoo* [*Esp decapodo*] **1:** crustacean na karaniwang mula sa order *Decapoda* , na may limang pares ng paa, *hal* sugpo, talangka, o ulang : DECAPOD **2:** mollusk (class *Cephalopoda*) na may sampung galamay *hal* pusit : DECAPOD.

de-kar·gá *png* [*Esp de carga*] : uri ng sasakyang panghakot ng kargamento.

dé·ka·sí·la·bá *png Lit* [*Esp decasilaba*] : salita o pariralang may sampung silaba o pantig : DECASYLLABLE.

de·kat·lón *png Isp* [*Esp decatlón*] : decathlon.

dék·kut *png* [*Iba*] : púlot.

dek·la·má *pnd* **mag·dék·la·má, i·dék·la·má, du·mék·la·má** [*Esp declamar*] : bumigkas; magtalumpati : DECLAIM.

dék·la·ma·dór *png* : mambibigkas; mananalumpati : DECLAIMER.

dék·la·mas·yón *png* [*Esp declamacion*] : bigkas; talumpati : DECLAMATION.

dék·la·rán·te *png Bat* [*Esp declarante*] : tao na gumagawa ng pahayag sa ilalim ng panunumpa.

dék·la·ras·yón *png* [*Esp declaracion*] : pahayag[3] -*pnd* **mag·dek·la·rá, i·dek·la·rá, du·mek·la·rá**.

dék·la·ra·tí·bo *pnr* [*Esp declarativo*] : pasaysay; paturol : DECLARATIVE.

dek·lí·be *png* [*Esp declive*] : dahilig : DECLIVITY.

dék·li·nas·yón *png* [*Esp declinación*] **1:** pababang deklibe **2:** pagbaba ng katangian o kalagayan *Cf* DEGRADATION : DETERIORATION **3: a** *Gra* pagbabago ng anyo ng salita sa bilang, kasarian, kaukulan, panahunan, at iba pa **b** uri ng mga salitang may katulad na pagbabago ng anyo : DECLENSION.

de·kók·si·yón *png* [*Esp decocción*] **1:** pagkuha ng esensiya o lapot ng anumang substance sa pamamagitan ng pagpapakulo sa tubig **2:** ang anumang nakuhang substance mula rito : DECOCTION.

de·kon·tról *pnd* **i·de·kon·tról, mag·de·kon·tról, ma·de·kon·tról** [*Ing decontrol*] : alisin sa kontrol at mga pagbabawal, lalo na ng estado.

de-kon·tról *pnr* [*Esp de control*] : tumutukoy sa mga kasangkapang maaaring umandar mula sa malayo sa pamamagitan ng signal na ihinahatid ng aparatong elektroniko.

dé·kor *png* [*Ing decor*] **1:** estilo ng dekorasyon : DECOR **2:** palamuti **3:** sa teatro, ang nakalarawang tanawin sa telon.

de·ko·ra·dór *png* [*Esp decorador*] : tao na tagagayak; tagapalamuti : DECORATOR.

de·ko·ras·yón *png* [*Esp decoracion*] : palamuti.

de·ko·ra·tí·bo *pnr* [*Esp decorativo*] : nagsisilbing pampalamuti, o panggayak : DECORATIVE.

de·kó·ro *png* [*Esp decoro*] : decorum.

de·ko·ró·so *pnr* [*Esp decoroso*] : ayon sa kagandahang asal.

de·kór·ti·kas·yón *png* [*Esp decorticación*] **1:** pag-aalis ng bumabalot na lamad ng isang organ o estruktura **2:** operasyon na nag-aalis ng namuong dugo o pilat ng tissue dahil sa chest cavity : DECORTICATION — *pnr* **de·kor·ti·ká·do**.

de-kor·yén·te *pnr* [*Esp de corriente*] : pinaaandar sa pamamagitan ng elektrisidad.

de-kos·tú·ra *png* [*Esp de costura*] : sako na yari sa abaka at pinaglalagyan ng kopra.

Dék·ran *png* [*Ilt*] : isa sa mga wika ng mga Ilongot.

de·kre·sén·do *pnb Mus* [*Esp decresendo*] : unti-unting humihina.

dek·ré·to *png* [*Esp decreto*] : kautusan, batas, o pasiya ng hukuman : DECREE.

deks·trí·na *png Kem* [*Esp dextrina*] : substance na tila goma, maaaring matunaw, nabubuo mula sa pagpapakulo ng starch, at ginagamit bilang pandikit : DEXTRIN.

deks·tró·sa *png Kem* [*Esp dextrosa*] : dextrose.

de·kúr·ya *png* [*Esp decuria*] **1:** pangkat ng sampung tao : DECURY **2:** klase na binubuo ng sampung mag-aaral : DECURY.

de·kur·yón *png* [*Esp decurion*] : punò ng isang dekurya : DECURION.

Dela Cruz, Jose (de·lá kruz, ho·sé) *png Lit* : pangunahing makata sa Maynila noong ika-19 na siglo at itinuturing na autor ng maraming popular na awit at korido; binansagang Huseng Sisiw.

de·lan·té·ra *png* [*Esp*] : bahagi o dakong harap; nakabungad; harapan : FACADE.

de·láp *png* [*Pan*] : bahâ.

de-lá·ta *pnr* [*Esp*] : nasa lata.

de·le·gá·do *png* [*Esp*] : kinatawan; sugo : DELEGATE.

de·le·gas·yón *png* [*Esp delegación*] : pangkat ng mga delegadong pinili upang katawanin ang isang pangkat sa isang kapulungan o pagtitipon : DELEGATION.

delegate (dé·le·géyt) *png* [*Ing*] : delegado.

delegation (de·le·géy·syon) *png* [*Ing*] : delegasyon.

de·lé·ke·dék *png Bot* [*Bon*] : amorséko.

de·lép·dep *png* [*Pan*] : gunamgunam.

de·li·be·ras·yón *png* [*Esp deliberación*] **1:** maingat na pagsasaalang-alang bago pagpasiyahan ang isang suliranin,

gawain, at iba pa : DELIBERATION **2:** pormal na pagsasanggunian o pag-uusap : DELIBERATION.

deliberation (de·li·be·réy·syon) *png* [*Ing*] : deliberasyon.

de·li·ka·dé·sa *png* [*Esp delicadeza*] **1:** kapinuhan; pagkamaselan **2:** pagpapahalaga sa mataas na dangal at pamilya.

de·li·ká·do *pnr* [*Esp delicado*] **1:** mahirap pakibagayan; maselan **2:** mapanganib **3:** mahina; marupok; babasagin.

de·lík·yat *png* [*Seb*] : iglap.

Delilah (de·láy·la) *png* [*Ing*] : babaeng inibig ni Samson at nagsuplong sa kaniya sa mga Palestino.

de·li·mi·tas·yón *png* [*Esp delimitacion*] : pagtatakda o pagtitiyak ng hanggahan : DELIMITATION – *pnr* **de·li·mi· tá·do**.

delimitation (di·li·mi·téy·syon) *png* [*Ing*] : delimitasyon.

de·líng·ku·wén·si·yá *png* [*Esp delinquencia*] **1:** pagkukulang; pagpapabaya : DELINQUENCY **2:** atraso : DELINQUENCY **3:** kasalanan : DELINQUENCY **4:** krimen na magaan : DELINQUENCY.

de·líng·ku·wén·te *pnr* [*Esp delincuente*] **1:** pabaya o may pagkukulang sa tungkulin o pananagutan : DELINQUENT **2:** may kasalanan; lumabag sa isang krimen na magaan : DELINQUENT.

delinquency (di·líng·kwen·sí) *png* [*Ing*] : delingkuwensiya.

delinquent (di·líng·kwent) *pnr* [*Ing*] : delingkuwente.

de·lin·yán·te *png* [*Esp delineante*] : dibuhista.

delirium (di·lí·ri·yúm) *png* [*Ing*] : deliryo.

de·lír·yo *png* [*Esp delirio*] : pansamantalang pagkawala ng kaayusan o katinuan ng pag-iisip dala ng malubhang sakit, kalasingan, at iba pang katulad *var* diliryo : DELIRIUM.

de·lí·to *png* [*Esp*] : paglabag sa batas; krimen; pagkakasala.

del·lég *png* [*Ilk*] : soléras.

del·pák *pnr* [*Pan*] : pango; sarat.

Delphyne (del·fáy·ni) *png Mit* [*Ing*] **1:** Python **2:** nilaláng na kalahating halimaw at kalahating babae na nagbantay kay Zeus nang ikinulong siya ni Typhon.

del Pilar, Gregorio (del pi·lár gre·gór·yo) *png Kas* : 1875-1899, heneral sa Rebolusyong Filipino at bayani ng Pasong Tirad.

del Pilar, Marcelo (del pi·lár mar·sé·lo) *png Kas* : 1850-1896, pangunahing propagandista, editor, makata, at manunulat sa Tagalog at Espanyol.

del·pín *png Zoo* [*Esp delfin*] : lumbalumba.

dél·ta *png* **1:** [*Gri*] ikaapat na titik ng alpabeto **2:** [*Ing*] sabangan.

deltoid (dél·toyd) *png Ana* [*Ing*] : kalamnan na malaki, hugis tatsulok, bumabalot sa kasu-kasuan ng balikat, at ginagamit sa pagtataas ng kamay palayo sa tagiliran.

de·lúb·yo *png* [*Esp diluvio*] : varyant ng **dilubyo**.

de·lu·sí·bo [*Esp delusivo*] : mapanlinlang; nakalilinlang : DELUSIVE.

delusion (di·lú·syon) *png Sik* [*Ing*] : delusyon.

delusive (di·lú·siv) *png* [*Ing*] : delusibo.

de·lus·yón *png Sik* [*Esp delusion*] : paniniwala na permanente, patuloy, at hindi nakikinig sa katwiran na batay sa katotohanan : DELUSION.

de luxe (de laks, de luks) *pnr* [*Ing*] **1:** mataas na uri **2:** maluho; marangya.

dé·ma·gó·go *png* [*Esp*] : pinunong nagpapaalab sa dax

demagogy (de·má·go·dyí) *png* [*Ing*] : demagohiya.

de·ma·go·hí·ya *png* [*Esp demagogía*] **1:** kilos, gawi, o simulain ng isang demagogo : DEMAGOGY **2:** lupon ng mga demagogo : DEMAGOGY.

de Malacca, Enrique (de má·la·ká en·rí·ke) *png Kas* : interpreter ni Fernando Magallanes, sinasabing katutubo sa Filipinas.

de·mánd *png* [*Ing*] **1:** demanda[2,3] **2:** pangangailangan.

de·mán·da *png* [*Esp*] **1:** maliit na plato o imahen na ginagamit sa paglikom ng abuloy **2:** paghiling bilang karapatan : DEMAND **3:** *Bat* sakdal; habla – *pnd* **mag·de·mán·da, i·de·mán·da**.

de·man·da·dór *png Bat* [*Esp*] : ang nagsasakdal o naghahabla; akusador : DEMANDANTE, PLAINTIFF.

de·man·dán·te *png Bat* [*Esp*] : demandador.

demarcation (di·mar·kéy·syon) *png* [*Ing*] : demarkasyon.

de·mar·kas·yón *png* [*Esp demarcacion*] : guhit o marka na nagtatakda ng paghihiwalay : DEMARCATION, PAGITAN.

dém·dem *png Bot* [*Tir*] : uri ng mamahaling dapò.

dem·dém *png* [*Ilk*] : samâ o sakit ng loob.

de·meg *png* [*Igo*] : ritwal ng pag-aalay ng baboy kapag may itinatayong bahay.

de·mén·si·yá *png* [*Esp dementia*] : baliw : DEMENTIA.

dementia (di·mén·sya) *png* [*Ing dementia*] : demensiya.

demerit (di·mé·rit) *png* [*Ing*] : demerito.

de·mé·ri·tó *png* [*Esp*] **1:** kasalanan; kakulangan : DEMERIT **2:** marka laban sa tao dahil sa di-kasiya-siyang gawa o pag-uugali : DEMERIT.

de·mé·sa *png* [*Esp de mesa*] : gupit na panlalaki na maikli ang buhok sa magkabilang gilid ng ulo at pantay ang ibabaw : FLAT TOP.

de·mé·sa *pnr* [*Esp de mesa*] : may mesa; gumagamit ng mesa.

Demeter (di·mí·ter) *png Mit* [*Gri*] : diyosa ng pagsasaka, pag-aasawa, at fertilidad.

dé·mi·tás *png* [*Fre demitasse*] **1:** maliit na tásang pangkape **2:** maliit na tása ng matapang na kape.

dem·máng *pnr* [*Ilk*] : dalawang ulit na nakaranas ng pangit na bagay, *hal* naulila sa ikalawang pagkakataon, nabulag ang dalawang mata, at iba pa.

dé·mo *png* [*Esp demostracion*] : pinaikling **demostrasyon** [4].

de·mo·bi·li·sas·yón *png Mil* [*Esp desmovilizacion*] : pagbuwag sa hukbo at iba pa : DEMOBILIZATION.

demobilization (di·mo·bi·lay·zéy·syon) *png* [*Ing*] : demobilisasyon.

democracy (di·mó·kra·sí) *png* [*Ing*] : demokrasya.

democrat (dé·mok·rát) *png* [*Ing*] : demokrata.

democratic (de·mok·rá·tik) *pnr* [*Ing*] : demokratiko.

democratization (di·mok·ra·tay·zéy·syon) *png* [*Ing*] : demoktratisasyon.

demography (di·móg·ra·fi) *png* [*Ing*] : demograpiya.

de·mog·ra·pí·ya *png* [*Esp demografia*] : pag-aaral na estadistika ng mga katangian ng populasyon lalo na at nauukol sa laki at dami, pag-unlad, pagkakabaha-bahagi, pandarayuhan, at ang bisa ng lahat ng ito sa kalagayang panlipunan at pang-kabuhayan :

DEMOGRAPHY.

de·mo·krás·ya *png* [*Esp democracia*] **1:** sistema ng pamahalaan na mga mamamayan ang humahawak ng kapangyarihan sa pamamagitan ng mga kinatawan na pinili sa malayang halalan : DEMOCRACY **2:** estado, bansa, o samaháng may gayong uri ng pamahalaan : DEMOCRACY **3:** kalagayan ng lipunan na may pagkakapantay ng mga karapatan at pribilehiyo : DEMOCRACY **4:** pagkakapantay na pampolitika at panlipunan : DEMOCRACY.

de·mó·kra·tá *png* [*Esp democrata*] : tagapagtanggol o tagapagtaguyod ng demokrasya : DEMOCRAT.

de·mo·krá·ti·kó *pnr* [*Esp democratico*] **1:** hinggil sa demokrasya **2:** nagtatanggol, nagtataguyod, o naninindigan sa demokrasya : DEMOCRATIC.

de·mok·ra·ti·sas·yón *png* [*Esp democratización*] : pagiging demokratiko; pagkakapantay ng lahat ng mga mamamayan sa ilalim ng mga umiiral na batas : DEMOCRATIZATION.

dé·mol *pnd* **ma·dé·mol, di·né·mol, man·dé·mol** *Kol* **1:** mahipuan sa maselang bahagi ng katawan **2:** manghipo ng suso o puke.

de·mo·lis·yón *png* [*Esp demolición*] **1:** pagbaklas o pagsira **2:** pagbaklas ng mga bahay ng iskuwater : DEMOLITION.

demolition (de·mo·lí·syon) *png* [*Ing*] : demolisyon.

demon (dí·mon) *png* [*Ing*] : demonyo.

de·mo·no·la·trí·ya *png* [*Esp demonolatría*] : pagsamba sa demonyo : DEMONOLATRY.

demonolatry (di·mo·nó·la·trí) *png* [*Ing*] : demonolatriya.

demonstrate (dé·mons·tréyt) *pnd* [*Ing*] : magdemostra.

demonstration (de·mons·tréy·syon) *png* [*Ing*] : demostrasyon.

demonstrative (de·móns·tra·tív) *pnr* [*Ing*] : demostratibo.

demonstrator (de·mons·tréy·tor) *png* [*Ing*] : demostrador.

De·món·tres! *pdd* [*Esp*] : Demonyo!

de·món·yo *png* [*Esp demonio*] **1:** masamang espiritu **2:** tao na malupit o mapangwasak : DEMON, DIYÁBLO.

De·món·yo! *pdd* [*Esp demonio*] : katagang nagpapahayag ng galit, pagkainis, o anumang matinding emosyon : DEMÓNTRES!, DIYABLO!, YAWÀ!

demoralization (de·mo·ra·lay·zéy·syon) *png* [*Ing*] : desmoralisasyon.

demoralize (di·mó·ra·láyz) *pnd* [*Ing*] : sirain ang moral o pahinain ang loob.

de·mós·tra *pnd* **mag·de·mós·tra, i·de·mós·tra, de·mos·tra·hín** [*Esp demostrar*] **1:** ipakita; ipaliwanag : DEMONSTRATE **2:** lumahok sa demostrasyon : DEMONSTRATE.

de·mos·tra·dór *png* [*Esp demostrador*] : nagpapaliwanag; namamahayag; nagpapakita *var* demonstrador : DEMONSTRATOR.

de·mos·tras·yón *png* [*Esp demostración*] **1:** pagpapatunay batay sa ebidensiya : DEMONSTRATION **2:** pagpapaliwanag na gumagamit ng konkretong halimbawa : DEMONSTRATION **3:** pagpapakita kung paano ginagamit ang isang kasangkapan o gamit : DEMONSTRATION **4:** pagtitipon o pagmamartsa upang ipakita ang pananaw ng isang pangkat ukol sa isang isyu : DEMO, PAMAMAHAYAG *Cf* RALI **6:** *Mil* pagpapakita ng puwersa upang linlangin ang kaaway **7:** *Mat* lohikal na pagpapakita ng paraan kung paanong nakuha ang resulta ayon sa mga hatag *var* demonstrasyon : DEMONSTRATION.

de·mós·tra·tí·bo *pnr* [*Esp demostrativo*] **1:** nagpapaliwanag; nagpapatunay : DEMONSTRATIVE **2:** lantarang magpakita ng damdamin : DEMONSTRATIVE **3:** *Gra* pamatlig : DEMONSTRATIVE.

demotion (di·mó·syon) *png* [*Ing*] : pagbababâ ng ranggo o uri : DESÉNSO.

dé·mu·ráy *png* [*Tir*] : pangingisda sa pamamagitan ng sibat na kawayan.

dé·nas *png Zoo* [*Kap*] : máya-máya.

de·na·tu·rá·do *pnr* [*Esp*] : binago o inalis ang likás na katangian o kakayahan ng isang tao o bagay.

den·drí·ta *png* [*Esp*] **1:** mineral o bato na may likás na marka tulad ng punò o lumot : DENDRITE **2:** marka sa bato o mineral : DENDRITE **3:** *Kem* kristal na tulad ng punong maraming sanga : DENDRITE **3:** *Ana* proseso ng pagsasanga ng nerve cell na naghahatid ng mga senyas sa katawan ng cell : DENDRITE.

dendrite (dén·drayt) *png* [*Ing*] : dendrita.

deng·lá *png* [*Ifu*] : kulay kahel na áso.

dengue (déng·ge) *png Med* [*Ing*] : sakit na nakahahawa, nagdudulot ng lagnat na may halong singaw sa balát, pananakit ng ulo, mata, laman, kasukasuan, at lalamunan, gawa ng virus na dala ng lamok : DÉNGGE.

denial (de·ná·yal) *png* [*Ing*] **1:** pagkakait **2:** pagkakaila; pagtanggi; pagtatatwa **3:** pagtatakwil **4:** *Sik* ang di-malay na pagpipigil ng masakit o di-katanggap-tanggap na damdamin o katotohanan.

denial queen (de·ná·yal kwin) *png Kol* : tawag sa isang popular o kilalang babae, lalo na sa isang artista na pinasisinungalingan ang mga balita o pahayag tungkol sa kaniya.

dé·nim *png* [*Ing*] **1:** cotton na karaniwang asul at ginagawang jeans **2:** jeans *Cf* MAÓNG.

de·no·mi·na·dór *png* [*Esp*] : denominator.

de·no·mi·nas·yón *png* [*Esp denominacion*] **1:** relihiyon; sekta : DENOMINATION **2:** uri ng yunit sa isang sistema ng mga bilang, sukat, o halaga, gaya ng salaping papel : DENOMINATION.

denomination (di·no·mi·néy·syon) *png* [*Ing*] : denominasyon.

denominator (di·no·mi·néy·tor) *png Mat* [*Ing*] : bilang sa ibaba ng guhit ng fraction : DENOMINADÓR, DIVISOR.

de·no·tas·yón *png* [*Esp denotación*] **1:** tiyak o literal na kahulugan ng salita o parirala : DENOTATION **2:** palatandaan : DENOTATION **3:** pagkakakilanlan : DENOTATION.

denotation (di·now·téy·syon) *png* [*Ing*] : denotasyon.

denouement (dey·nú·man) *png Lit* [*Ing*] **1:** ang katapusang paglalantad ng banghay, masalimuot na kalagayan, o katulad **2:** katapusang kumakalag sa salimuot ng banghay ng dula, nobela, at iba pang akda.

denounce (di·náwns) *pnd* [*Ing*] : idenunsiya.

denouncer (di·náwn·ser) *png* [*Ing*] : denunsiyador.

den·si·dád *png* [*Esp*] **1:** kapal; sinsin **2:** *Pis* antas ng lapot na sinusukat sa kantidad ng mass sa bawat yunit ng volume : D, DENSITY, PÁDOT **3:** sa potograpiya, antas ng salungatan ng liwanag at dilim sa negatibo : DENSITY, PÁDOT.

densimeter (den·sí·mi·tér) *png* [*Ing*] : densimetro.

den·si·mét·ro *png* [*Esp*] : instrumentong pansukat ng densidad : DENSIMETER.

densitometer (dén·si·tó·mi·tér) *png* [*Ing*] : sa potograpiya, instrumentong ginagamit sa pagsukat ng densidad ng imahen na nasa negatibo.

density (dén·si·tí) *png* [*Ing*] : densidad.

den·ta·dú·ra *png Med* [*Esp*] : hanay ng ngipin na maaaring natural o pustiso : DENTIYÚR, DENTURE.

den·tál *pnr* [*Esp*] : hinggil sa ngipin.

den·té·ra *png* [*Esp*] : ngilo.

den·tí·pri·kó *png Med* [*Esp*] : paste o pulbos na ginagamit sa paglilinis ng ngipin : DENTRIFICE.

dén·tist *png Med* [*Ing*] : dentista.

den·tís·ta *png Med* [*Esp*] **1:** manggagamot na dalubhasa sa kalusugan at pangangalaga ng ngipin at gilagid : DENTIST **2:** propesyon o gawain ng dentista : DENTISTERIYA, DENTISTRY.

den·tis·te·rí·ya *png Med* [*Esp dentisteria*] : dentistri.

dén·tis·trí *png Med* [*Ing dentistry*] : pag-aaral sa paggamot ng mga sakit na may kinalaman sa ngipin : DENTISTERÍYA, DENTISTRY.

dentistry (dén·tis·trí) *png Med* [*Ing*] : dentistri.

den·tis·yón *png Med* [*Esp dentición*] **1:** uri, bilang, at kaayusan ng ngipin : DENTITION **2:** pagtubò ng ngipin : DENTITION.

dentition (den·tí·syon) *png Med* [*Ing*] : dentisyon.

dén·ti·yúr *png Med* [*Ing denture*] : dentadura.

dentrifice (dén·tri·fís) *png* [*Ing*] : dentipriko.

denture (dén·tyur) *png Med* [*Ing*] : pustisong ngipin : DENTADÚRA.

de·nu·das·yón *png* [*Esp denudación*] **1:** paglalantad; paghuhubad : DENUDATION **2:** *Heo* paglalantad ng rabaw ng bato o pormasyon sa pamamagitan ng pagtanggal sa anumang nakatakip dito : DENUDATION.

denudation (de·nu·déy·syon) *png* [*Ing*] : denudasyon.

dé-nu·me·ró [*Esp de numero*] : may sinusunod na tuntunin sa bawat salita o kilos.

de·nún·si·yá *pnd* **mag·de·nún·si·yá, i·de·nún·si·yá, ma·de·nún·si·yá** [*Esp denuncia*] **1:** magsumbong o magsakdal sa hukuman : DENOUNCE **2:** tuligsain : DENOUNCE.

de·nun·si·ya·dór *png* [*Esp denunciadór*] : tao na nagsakdal, nagsuplong, o tumuligsa : DENOUNCER, DENUNSIYÁNTE.

de·nún·si·yán·te *png* [*Esp denunciante*] : denunsiyador.

deodorant (de·yó·do·ránt) *png* [*Ing*] : kosmetikong nag-aalis ng masamang amoy : DESODORANTE.

de·o·grás·yas *png* [*Lat deo gratias*] : salamat sa Diyos.

de·on·to·lo·hí·ya *png Pil* [*Esp deontología*] : pag-aaral ng tungkulin o pananagutan.

deoxyribonucleic acid (dé·yok·si·ráy·bo·núk·leyk á·sid) *png BioK* [*Ing*] : substance na nasa halos lahat ng nabubuhay na organismo, nagdadala ng impormasyong henetiko, at kumokontrol sa mga katangiang namamana : DNA.

deoxyribose (di·yók·si·ráy·bows) *png BioK* [*Ing*] : alinman sa mga carbohydrate na may pormulang $C_5H_{10}O_4$, mula sa ribose sa pamamagitan ng paghalili o pagpalit ng pangkat ng hydroxyl ng hydrogen atom.

de·par·ta·mén·to *png* [*Esp*] : kagawaran.

de·párt·ment *png* [*Ing*] : kagawaran.

department store (de·párt·ment is·tór) *png* [*Ing*] : malaking tindahan na may iba't ibang kalakal na isinaayos sa iba't ibang dibisyon para sa pagbibili at layuning administratibo *Cf* GROCERY, SUPERMARKET.

dep·dép *png* [*Ilk*] : lipol.

de·pek·si·yón *png* [*Esp defección*] : pagtalikod o pagtiwalag mula sa isang uri ng pamamahala, bansa, o anumang organisasyon : DEFECTION.

de·pek·tí·bo *pnr* [*Esp defectivo*] : may sirà; may kapintasan : DEFECTIVE, DEPEKTUWÓSO.

de·pék·to *png* [*Esp defecto*] **1:** kawalan ng anumang mahalaga o kailangan **2:** kamalian o kasiraan; imperpeksiyon : DEFECT, FLAW[2], PILAW[3], PIRDI, RÁOT.

de·pek·tu·wó·so *pnr* [*Esp defectuoso*] : depektibo : DEFECTIVE.

de·pén·de *pnd* **mag·de·pén·de, du·me·pén·de, i·de·pén·de** [*Esp depender*] : ibatay; ialinsunod; isalalay.

dependence (di·pén·dens) *png* [*Ing*] : dependensiya.

de·pen·dén·si·yá *png* [*Esp dependencia*] **1:** pagpapakalinga, pagsandig, o pag-asa sa iba : DEPENDENCE **2:** tiwala : DEPENDENCE.

dependent (di·pén·dent) *png* [*Ing*] : dependiyente.

de·pen·di·yén·te *png* [*Esp dependiente*] : tao na umaasa sa tulong ng iba : DEPENDENT.

de·pén·sa *png* [*Esp defensa*] **1:** pagtatanggol laban sa salakay, pinsala, o panganib; pananggalang : DEFENSE **2:** tao o bagay na nagtatanggol : DEFENSE **3:** pagtatanggol sa isang usapin : DEFENSE **4:** talumpati o kasulatan ng pangangatwiran : DEFENSE **5:** *Bat* ang panig, tagapagtanggol, o argumento ng nasasakdal : DEFENSE **6:** sining o paraan ng pagtatanggol sa sarili, gaya sa isports o laro : DEFENSE **7:** pahalang na bakal o anumang nakalagay sa unahan o hulihan ng sasakyan, ginagamit na pansangga laban sa bunggo.

de·pen·sí·bo *pnr* [*Esp defensivo*] **1:** tutol o humahamon sa anumang kritisismo; nagtatanggol o nagsasanggalang : DEFENSIVE **2:** pantanggol; pansang-galang : DEFENSIVE **3:** nasa panig ng nagtatanggol : DEFENSIVE.

de·pen·sór *png* [*Esp defénsor*] : tagapagtanggol; tagapagsanggalang.

de·pe·rén·si·yá *png* [*Esp deferencia*] : deference.

de-pi·dál *pnr* [*Esp de pedal*] : ginagamitan ng pidal.

depilatory (di·pi·la·tó·ri) *png* [*Ing*] : depilatoryo.

de·pi·la·tór·yo *png* [*Esp depilatorio*] : anumang bagay na nag-aalis ng buhok na hindi kailangan o hindi kanaisnais : DEPILATORY.

de·pi·ní·do *pnr* [*Esp definido*] **1:** tiyak : DEFINITE **2:** malinaw; maliwanag : DEFINITE.

de·pi·nis·yón *png* [*Esp definicion*] **1:** pagbibigay ng kahulugan o paliwanag **2:** pormal na pahayag ng kahulugan ng isang salita, parirala, at iba pa : DEFINITION, KATUTURÁN, TALAYAK.

de·pi·ni·tí·bo *pnr* [*Esp definitivo*] **1:** tiyak; tahas : DEFINITIVE **2:** pangwakas : DEFINITIVE.

dé·pi·sít *png* [*Ing deficit*] : halagang nawawala sa kabuuan; kakulangan : DEFICIT, DIFFERENCE[3].

de·pis·yén·si·yá *png* [*Esp definiencia*] : kakulangan : DEFICIENCY.

de·pis·yén·te *pnr* [*Esp deficiente*] : kulang; hindi sapat : DEFICIENT.

dep·las·yón *png* [*Ing deflation*] **1:** pagpapaimpis **2:** *Ekn* pagbabawas ng dami ng salaping nasa sirkulasyon upang mapataas ang halaga nito laban sa implasyon : DEFLATION.

dep·lo·rá·ble *pnr* [*Esp*] **1:** nakalulungkot; nakapagdaramdam **2:** kasumpa-sumpa.

dé·po *png* [*Ing depot*] **1: a** *Mil* pook na pinagdadalhan at pinagtataguan

ng mga pantustos at kagamitan ng hukbo **b** pook para sa pagtitipon, pagsasanay, at pagbubukod ng hukbo : DEPOT **2:** lagakan; bodega : DEPOT.

dé·pol *png* [*Mrw*] : purol.

de·pol·yas·yón *png* [*Esp defoliacion*] : pagkalagas : DEFOLIATION.

deponent (di·pów·nent) *png* [*Ing*] : deponente.

de·po·nén·te *png Bat* [*Esp*] : tao na gumagawa ng sinumpaang deposisyon : DEPONENT.

de·por·ma·dór *png* [*Esp deformadór*] : anumang nakasisira ng hugis o itsura.

de·por·mi·dád *png* [*Esp deformidád*] : kapangitan; kapinsalaan : DEFORMITY.

de·pórt *pnd* [*Ing*] **1:** magpatapon o ipatapon; itapon sa ibang pook o bansa **2:** kumilos; mag-asal; mag-anyo.

de·por·tá·do *pnr* [*Esp*] : nadestiyero; ipinatapon.

de·por·tas·yón *png* [*Esp deportación*] **1:** pagtatapon o pagpapalayas sa mga di-kanais-nais na dayuhan tungo sa ibang bansa : DEPORTATION **2:** destiyero.

deportation (di·por·téy·syon) *png* [*Ing*] : deportasyon.

de·pór·te *png* [*Esp*] : isport.

de·por·tí·bo *pnr* [*Esp deportivo*] : magaang tumanggap ng pagkatalo at mapagbigay kung manalo; hindi pikon : ISPORT.

de·po·sis·yón *png Bat* [*Esp deposición*] : sinumpaang nakasulat na pahayag ng isang saksi, ginawa sa labas ng hukuman upang gamiting testimonya sa paglilitis : DEPOSITION.

deposit (di·pó·zit) *png* [*Ing*] : deposito.

de·po·si·ta·dór *png* [*Esp*] : ang may lagak o may deposito, karaniwang sa bángko : DEPOSITOR.

de·po·si·tár·ya *png* [*Esp depositaria*] **1:** katiwala, tagapangasiwa; tagapangalaga **2:** taguán; lágákan; tinggalan.

de·pó·si·tár·yo *png* [*Esp depositario*] : bodega; tinggalan : DEPOSITORY.

deposition (de·po·sí·syon) *png Bat* [*Ing*] : deposisyon.

de·pó·si·tó *png* [*Esp*] **1:** salaping inilagak sa bangko : DEPOSIT **2:** anumang ibinigay bilang pambayad o bahagi ng kabuuang bayad : DEPOSIT **3:** pinagtataguan o pinag-iimbakan ng anuman; paunang bayad *Cf* PRÉNDA, SANGLA : DEPOSIT **4:** likás na suson o pagkakatipon ng buhangin, bato, ginto, at katulad : DEPÓSIT, MÍNA -*pnd* **mag·de·pó·si·tó, i·de·pó·si·tó, de·po·si·tu·hán.**

de·po·si·tór, de·pó·si·tór *png* [*Esp Ing*] : tao na may palagak o may deposito : DEPOSITADOR.

depository (di·po·zi·tó·ri) *png* [*Ing*] : depositaryo.

depot (dí·pow) *png* [*Ing*] : depo.

dep·pá·ag *png* [*Ilk*] : guho.

dep·pá·ar *png* [*Ilk*] **1:** rehiyón **2:** bahagì.

dep·pél *png* [*Ilk*] **1:** tatak **2:** hawak **3:** pagpigâ, pagdiín – *pnd* **mag·dep·pél, i·dep·pél, du·mep·pél, i·pan·dep·pél, dep·pe·lín.**

dep·pér *png* [*Ilk*] : purol.

dep·ra·bá·do *pnr* [*Esp depravado*] : tiwali; masamâ; mahalay : DEPRAVE.

dep·ra·bas·yón *png* [*Esp depravación*] **1:** pagkatiwali; pagpapasamâ **2:** pagsamâ; pagiging masamâ : DEPRAVATION.

de·pra·ú·das·yón *png* [*Esp defraudación*] : pandaraya; pangangamkam : DEFRAUDATION.

depravation (di·pra·véy·syon) *png* [*Ing*] : deprabasyon.

deprave (di·préyv) *pnr* [*Ing*] : deprabado.

depreciation (di·pri·syéy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagbaba ng halaga, lalo na ng salapi : DEPRESASYÓN **2:** paghamak; pagmaliit : DEPRESASYÓN.

de·pre·da·dór *png* [*Esp*] : mandarambong; manloloob; magnanakaw : DEPREDATOR.

de·pre·das·yón *png* [*Esp depredación*] : pandarambong; pagnanakaw : DEPREDATION.

depredation (de·pri·déy·syon) *png* [*Ing*] : depredasyon.

depredator (de·pri·déy·tor) *png* [*Ing*] : depredador.

de·pré·sant *pnr* [*Ing depressant*] : nagpapatamlay, nagpapababà, nagpapabagal ng interes o aktibidad : DEPRESSANT.

dep·re·sas·yón *png* [*Esp depresación*] : depreciation.

de·pre·sór *png* [*Esp*] : kasangkapang pandikdik, pampatag, o pampaikpik : DEPRESSOR.

depressant (dep·ré·sant) *png* [*Ing*] : depresant.

depression (di·pré·syon) *png* [*Ing*] : depresyon.

depressor (di·pré·sor) *png* [*Ing*] : depresor.

dep·res·yón *png* [*Esp*] **1:** *Sik* kondisyon ng labis na kalungkutan o pighati, pakiramdam ng kawalang pag-asa at kakulangan, kadalasang may pisikal na sintomas : DEPRESSION **2:** mahabang panahon ng pagbagsak ng negosyo at industriya; kagipitan o pagsasalat sa kabuhayan : DEPRESSION **3:** samâ ng panahon : DEPRESSION **4:** pook na mababa o may uka o impis sa rabaw : DEPRESSION.

De pro·fún·dis *png* [*Lat*] : dasal para sa patay.

de·pu·ra·tí·bo *png* [*Esp depurativo*] : pampalinis; pampadalisay.

deputy (dép·yu·tí) *png* [*Ing*] : tao na itinalaga o hinirang na gumanap ng tungkulin para sa iba *Cf* KINATAWAN : kawaksí[2].

de·rá·me *png* [*Esp derrame*] : tagas; tulo.

dé·rang *pnr* [*Kap*] : ihaw o luto sa hurno; nilitson; binangi.

derby (dér·bi) *png* [*Ing*] **1:** sa Inglatera, taunang karera ng mga kabayo **2:** anumang katulad na karera **3:** paligsahan ng dalawang koponan mula sa iisang distrito **4:** espesyal na laban, gaya ng derby sa sabong.

de·re·gu·las·yón *png [Esp]* : patakaran o proseso ng pag-aalis ng mga reglamento, kontrol, at restriksiyon, lalo na ng kontrol ng pamahalaan sa pamilihan upang pasiglahin ang kompetisyon : DEREGULATION.

deregulation (di·ré·gyu·léy·syon) *png* [*Ing*] : deregulasyon.

derelict (dé·ri·líkt) *png* [*Ing*] : derelikto.

de·re·lík·to *png* [*Esp derrelicto*] **1:** tao na walang tahanan, hanapbuhay, o ari-arian **2:** ari-ariang abandonado o pinabayaan ng may-ari : DERELICT.

de·re·lík·to *pnr* [*Esp derrelicto*] **1:** pinabayaan; abandonado **2:** mapagpabaya.

de·re·mén *png* [*Pan*] : hindi pa hinog na palay na inihaw saka binayo.

de·rét·sa *png* [*Esp derecha*] **1:** kanan **2:** *Isp* [*Ilk*] uri ng larong dama na pasulong lamang at pagkain ng piyon ang maaaring galaw ng pitsa.

de·rét·so *png* [*Esp derecho*] **1:** abogasya **2:** karapatan **3:** mga batas **4:** noong panahon ng Espanyol, uri ng buwis na ipinapataw ng pamahalaan.

de·rét·so *pnr* [*Esp derecho*] **1:** tuloy-tuloy, tuwiran : DIRECT **2:** tuwid; tahas; direkto : DIRECT.

de·rét·sos *png* [*Esp derechos*] **1:** butaw **2:** bayad sa adwana o taripa.

de·ri·bá·do *pnr* [*Esp derivado*] **:** hinango; ibinatay **:** DERIVATIVE.

de·ri·bas·yón *png* [*derivacion*] **1:** paghango **2:** pinagmulan; pinanggalingan **3:** pagbuo ng salita mula sa ugat o ibang salita **4:** pagtunton sa pinagmulan ng salita **:** ETIMOLOHIYA **4:** salitang-hango **:** DERIVATION.

derivation (de·ri·véy·syon) *png* [*Ing*] **:** deribasyon.

derivative (de·rí·va·tív) *png* [*Ing*] **:** deribado.

dér·ma *png* [*Ing dermatologist*] **:** pinaikling **dermotologist**.

der·ma·ti·tís *png Med* [*Esp*] **:** sakit sa balát na may kasamang pamamaga at pamumula.

dermatologist (der·ma·tó·lo·dyíst) *png Med* [*Ing*] **:** manggagamot na dalubhasa sa sakit sa balát **:** DERMATOLOGO.

der·ma·tó·lo·gó *png Med* [*Esp*] **:** dermatologist.

der·ma·to·lo·hí·ya *png Med* [*Esp dermatologia*] **:** agham ng pag-aaral ng sakit sa balát.

der·ma·tó·sis *png Med* [*Esp*] **:** anumang sakit sa balát.

de·ro·gas·yón *png* [*Esp derogación*] **1:** paghina, pagsamâ, o pagbaba ng uri **:** DEROGATION **2:** paninira **:** DEROGATION **3:** paghamak **:** DEROGATION.

derogation (de·ro·géy·syon) *png* [*Ing*] **:** derogasyon.

derogatory (de·ro·ga·tó·ri) *pnr* [*Ing*] **:** derogatoryo.

de·ro·ga·tór·yo *pnr* [*Esp derogatorio*] **1:** mapanira; nakasisira **:** DEROGATORY **2:** mapanghamak **:** DEROGATORY.

de·ró·ta *png* [*Esp derrota*] **:** pagkatalo – *pnr* **de·ro·tá·do**.

der·rá·as *png* [*Ilk*] **:** matarik na dalisdis.

derrick (dé·rik) *png* [*Ing*] **1:** aparatong pang-angat ng mga bagay na mabibigat **2:** balangkas na hugis tore, ginagamit na pansalalay ng makinaryang panghukay ng balon ng langis **:** KABRÍYA.

des- *pnl* [*Esp*] **:** pambuo ng pangngalan, pang-uri, at pandiwa at nagpapahayag ng sumusunod **a** kawalang katotohanan o kabaligtaran, *hal* des-areglado **b** katumbalikan o kawalan ng aksiyon, *hal* des-interesado **c** paghiwalay o pagbukod, *hal* des-embarkasyon **d** pagpapatalsik o pagtanggal, *hal* despatsa.

de·ság·we *png* [*Esp desague*] **:** pagagusan ng tubig o anumang likido, gaya ng túbo, kanal, at iba pa.

de·sa·ká·to *png Bat* [*Esp desacato*] **:** kawalan ng pitagan sa hukuman.

des-a·ni·má·do *pnr* [*Esp*] **:** nawalan ng sigla; nasira ang loob.

des-á·ni·mó *png* [*Esp*] **:** pagkasira ng loob; pagkabigo.

des-a·pa·re·sí·do *png Pol* [*Esp desaparecido*] **:** tao na nawawala at ipinalalagay na pinatay ng sandatahang lakas o pulisya.

des-a·pí·na *png* [*Esp desafinar*] **:** pagkawala o kawalan ng tono.

des-a·pi·ná·do *pnr* [*Esp desafinado*] **:** wala sa tono **:** SINTUNADO.

des-a·pro·bá *pnd* **i·des-a·pro·bá, des-a·pro·ba·hán** [*Esp desaprobar*] **:** salungatin; tutulan *var* disaproba.

des-a·pro·bas·yón *png* [*Esp desaprobación*] **:** hindi pagpapatibay.

de·sáp·yó *png* [*Esp desafío*] **1:** hámon[2] **2:** duwelo.

des-a·reg·lá·do *pnr* [*Esp desarreglado*] **:** magulo; magusot *var* dis-areglado.

des-a·rég·lo *png* [*Esp desarreglo*] **1:** kawalang-ayos; kaguluhan **2:** walang pahintulot *var* dis-areglo.

dés-ar·má *png* [*Esp desarmar*] **1:** pagsasalong ng sandata **2:** pagbabawas, pagtatakda ng dami at uri, o lubusang pag-aalis ng sandata, kasangkapan, o tauhan ng hukbo *var* DÍSARMÁ **:** DISARMAMENT – *pnd* **mag·des-ar·má, i·des-ar·má, du·mes-ar·má, des-ar·ma·hán**.

des-a·ról·yo *png* [*Esp desarrollo*] **:** pag-unlad; pagtubò; pagsibol.

de·sás·tre *png* [*Esp*] **:** disaster.

des-a·ú·to·ri·sá·do *pnr* [*Esp des autorizado*] **:** hindi binigyan ng kapangyarihan o pahintulot.

des-a·ú·to·ri·sas·yón *png* [*Esp desautorización*] **:** walang pahintulot; hindi pagbibigay ng kapangyarihan o pahintulot.

des-a·yú·no *png* [*Esp*] **:** agahan; almusal.

des·ben·tá·ha *png* [*Esp desventaja*] **1:** kawalan ng bentaha; bagay na nakasasamâ **:** DISADVANTAGE **2:** hadlang; balakid **:** DISADVANTAGE.

des·ben·tú·ra *png* [*Esp desventura*] **:** sakuna; kamalasan; kasawian – *pnr* **des·ben·tu·rá·do**.

descendant (de·sén·dant) *png* [*Ing*] **:** desendiyente.

descent (dí·sent) *png* [*Ing*] **1:** pagbabâ; kilos na pababâ **2:** daán na maaaring pagbabaan **3:** ninuno **4:** pagbagsak **5:** pagsalakay na mabilis at marahas.

des·dés *png* [*Ilk*] **:** bakás sa landas na dinaanan.

de·se·ka·dór *png* [*Esp desecador*] **1:** taksidermista **2:** patuyúan; bilaran.

des-e·ki·lí·bri·yó *png* [*Esp desequilibrio*] **:** kawalan o kakulangan ng tatag **:** DISEQUILIBRIUM – *pnr* **des-e·ki·li·brá·do**.

des-em·bar·ka·dé·ro *png* [*Esp desembarcadero*] **:** piyer; daungan.

des-em·bár·ke *png* [*Esp desembarque*] **1:** pagdedeskarga ng mga lulan **2:** paglunsad; pagbabâ; paglapag -*pnd* **mag·des-em·bár·ke, i·des-em·bár·ke**.

des-em·ból·so *png* [*Esp*] **:** pagkakagasta; gastos; gugol.

de·sé·na *pnb* [*Esp decena*] **1:** ikasampû; pansampû **2:** isa sa sampung bahaging magkakapareho **:** TENTH.

de·se·nár·yo *png* [*Esp decenario*] **:** ikasampung taon.

de·sen·dén·si·yá *png* [*Esp descendencia*] **:** ninuno; lahing pinagmulan **:** DESCENT[3].

de·sen·di·yén·te *png* [*Esp descendiente*] **1:** pinag-apuhan; apo; salinlahi **:** DESCENDANT **2:** lahi o lipi ng sinumang tao **:** DESCENDANT **3:** anak; supling **:** DESCENDANT.

des-eng·gán·tse *png* [*Esp desenganche*] **1:** pagpapakawala; pagpapalaya; pagkakalag **2:** pagtatanggal; pagaawas.

des-eng·kán·to *png* [*Esp desencanto*] **:** disillusion – *pnr* **des-eng·kan·tá·do**.

de·sen·sí·ya *png* [*Esp descencia*] **:** kagandahang asal **:** DECENCY.

de·sén·so *png* [*Esp descenso*] **:** demotion.

de·sén·te *pnr* [*Esp decente*] **1:** umaalinsunod o tumutugon sa pamantayan ng lipunan, tulad sa pag-uugali, pananalita, o pagkilos; kagalang-galang **:** DECENT **2:** mahinhin; maayos; hindi mahalay *var* disente **:** DECENT.

de·sen·tra·li·sas·yón *png* [*Esp decentralizacion*] **:** pamamahagi ng kapangyarihan, autoridad, o produksiyon, tulad sa pamahalaan o industriya, tungo sa higit na mababa at maliit na mga yunit **:** DECENTRALIZATION – *pnd* **mag·de·sen·tra·li·sá, i·de·sen·tra·li·sá - de·sen·tra·li·sá·do**.

de·ser·si·yón *png* [*Esp deserción*] **1:** pagpapabaya o pag-iwan sa isang bagay, tao, o pangkat : DESERTION **2:** pagtalikod sa layunin, relihiyon, o katulad : DESERTION **3:** *Mil* pagtakas sa hukbong kinabibilangan : DESERTION.

desert (dé·zert) *png* [*Ing*] : desyerto.

desertion (di·zér·syon) *png* [*Ing*] : desersiyon.

des-es·pe·rá·do *png* [*Esp*] : desperado.

de·sét·so *png* [*Esp desecho*] **1:** produktong hindi nakapasa sa urian o pamantayan **2:** aksayá – *pnd* **ma·de·sét·so, i·de·sét·so**.

des·gás·te *png* [*Esp*] : sirà o gasgas sa makinarya.

des·grás·ya *png* [*Esp desgracia*] **1:** sakuna; aksidente; kapahamakan **2:** kasawiang-palad; malaking kabiguan **3:** kahihiyan; kasiraang-puri *var* disgrasya.

des·gras·yá·da *png Alp* [*Esp desgraciada*] : babaeng ginahasa o nagkaanak nang walang asawa *var* disgrasyáda.

des·gús·to *png* [*Esp*] **1:** away **2:** pagkayamot *var* disgusto.

dé·si- *pnl* [*Ing*] : deci-.

de·si·dé *png* [*Esp decide*] : pagpapasiya; kapasiyahan.

de·si·de·rá·ta *png* [*Lat*] : maramihan ng **desideratum**.

de·si·de·rá·tum *png* [*Lat*] : anumang kulang subalit kailangan at ninanasa.

de·si·dí·do *pnr* [*Esp decidir*] : determinado; buo na ang pasiya : DECIDED.

de·sig·nas·yón *png* [*Esp designación*] **1:** pagkalagay o pagkahirang sa isang tungkulin o gawain : DESIGNATION **2:** tungkulin o gawain : DESIGNATION.

designation (de·zig·néy·syon) *png* [*Ing*] : designasyon.

dé·si·grá·mo *png* [*Esp decigramo*] : timbang na katumbas ng ikasampung bahagi ng isang gramo : DECIGRAM.

dé·si·lít·ro *png* [*Esp decilitro*] : sukat na katumbas ng ikasampung bahagi ng isang litro : DECILITER.

des-i·lus·yón *png* [*Esp desilucion*] : disillusion.

dé·si·mál *png* [*Esp decimal*] **1:** sistema ng bilang, sukat, timbang na batay sa bilang na sampu : DECIMAL **2:** pansampu.

de·sí·met·ró *png* [*Esp decimetro*] : sukat na katumbas ng ikasampung bahagi ng isang metro : DECIMETER.

des-im·pek·si·yón *png* [*Esp desinfeccion*] : paglilinis ng anumang maaaring magkaroon ng impeksiyon : DISINFECTION.

des-im·pek·tá *png* [*Esp desinfectar*] : pagtanggal sa impeksiyon –*pnd* **mag·des-im·pek·tá; i·des-im·pek·tá, des-im·pek·ta·hín** – *pnr* **des-im·pek·tá·do**.

des-im·pek·tán·te *png* [*Esp desinfectante*] : disinfectant.

des-in·te·re·sá·do *pnr* [*Esp*] **1:** hindi interesado; walang hilig **2:** walang kinikilingan; walang pinapanigan : DISINTERESTED.

de·sín·tu·ná·do *pnr* [*Esp desentonado*] : wala sa tono kung umawit : SINTUNÁDO.

desire (di·sáyr) *png* [*Ing*] : lunggati.

de·si·sí·bo *pnr* [*Esp decisivo*] : decisive.

de·sis·yón *png* [*Esp decision*] **1:** pasiya **2:** *Bat* huwisyo[3]; hatol : DECISION **3:** sa boksing, pagwawagi batay sa puntos *var* disisyón : DECISION.

desk *png* [*Ing*] **1:** eskritóryo **2:** upuan na may bahaging para sa pagsulat.

des·ka·li·pi·ká·do *pnr* [*Esp descalificado*] : walang karapatan; inalisan ng karapatan o kalipikasyon.

des·ka·li·pi·kas·yón *png* [*Esp descalificacion*] : pag-aalis o pagkawala ng karapatan o kalipikasyon.

des·kál·so *pnr* [*Esp descalzo*] : tapák.

des·kan·sá·do *pnr* [*Esp descansado*] : hindi hirap; hindi apurahan ang ginagawa; may sapat o labis na panahon upang makapagpahinga; hindi masikip.

des·kán·so *png* [*Esp descanso*] : pahinga; pamamahinga.

des·kar·gá *png* [*Esp descargar*] : pag-aawás ng kargamento; paglulunsad ng anumang dala *var* diskarga – *pnd* **mag·des·kar·gá, i·des·kar·gá, des·kar·ga·hín**.

des·kar·gá·do *pnr* [*Esp descargado*] : wala nang laman *var* diskargado.

des·kár·go *png* [*Esp descargo*] : paghingi ng paumanhin.

des·ka·ríl *png* [*Esp descarríl*] **1:** paglinsad ng riles; pagtakbong wala o lihis sa riles **2:** pagkasira ng balak o gawain *var* diskaril – *pnr* **des·ka·ri·lá·do**.

des·kár·te *png* [*Esp descartar*] **1:** pamamaraan, balak, o mungkahi ng isang tao upang makuha ang nais o maisagawa ang isang bagay **2:** sa panliligaw, ang nakaaakit na salita o kilos ng tao sa sinumang naiibigan *var* diskarte : DIGA – *pnd* **des·kar·ti·hán, du·mes·kár·te, i·des·kár·te**.

des·kla·ba·dór *png* [*Esp desclavadór*] : bareta de kabra.

des·ko·lo·rí·do *pnr* [*Esp descolorido*] : kupás.

des·ko·mo·di·dád *png* [*Esp descomodidad*] **1:** kawalan ng ginhawa; kahirapan **2:** pagkabalisa.

dés·kom·pa·sá·do *pnr* [*Esp descompasado*] **1:** wala sa kumpas o tiyempo **2:** wala sa wastong ayos.

des·kom·pi·yán·sa *png* [*Esp descomfianza*] **1:** kawalang-tiwala **2:** alinlangan; pagdududa.

des·ko·mul·gá·do *pnr* [*Esp descomulgado*] : itinakwil o itiniwalag sa simbahan : ESKOMULGADO.

des·kon·so·lá·do *pnr* [*Esp desconsolado*] : malungkot; nagdadalamhati.

des·kons·truk·si·yón *png* [*Esp desconstrucción*] : deconstruction.

des·kon·tén·to *png* [*Esp descontento*] **1:** kawalang-kasiyahan; pagkayamot : DISCONTENT **2:** kaguluhan ng isip *var* diskonténto.

des·kor·te·sí·ya *png* [*Esp descortesia*] : kawalang-galang; kawalang-pitagan; kabastusan *var* diskortesíya : DISCOURTESY.

des·kré·di·tó *png* [*Esp descredito*] **1:** kasiraan; kasiraang-puri; pagkasira ng pangalan : DISCREDIT **2:** kawalan ng tiwala o paniniwala *var* diskreditó : DISCREDIT.

des·kri·bé *pnd* **i·des·kri·bé, mag·des·kri·bé** [*Esp describir*] : ilarawan.

des·krip·si·yón *png* [*Esp descripcion*] **1:** paglalarawan sa salita o pangungusap **2:** pangungusap o mga salitang naglalarawan **3:** uri – **des·krip·tí·bo**.

des·ku·brí *pnd* **des·ku·bri·hín, du·mes·ku·brí, i·des·ku·brí, ma·des·kub·rí** [*Esp descubrir*] : tuklasin *var* diskubrí : DISCOVER.

des·ku·bri·dór *png* [*Esp descubridor*] : manunuklas *var* diskubridór : DISCOVERER.

des·ku·brim·yén·to *png* [*Esp descubrimiento*] : pagkakatuklas : DISCOVER.

des·kúm·pi·yá·do *pnr* [*Esp desconfiar*] : alinlangan; duda; walang tiwala *var* diskumpiyádó.

des·ku·wén·to *png* [*Esp descuento*] **1:** halagang binawas dahil sa maagap na pagbabayad o anumang natatanging dahilan **2:** anumang bawas sa halagang itinuring *var* diskuwénto : REBATE, TAWAD.

des·le·al·tád *png* [*Esp*] : kawalan ng katapatan : DISLOYALTY – *pnr* **des·le·ál**.

des·ma·yá *pnd* **ma·des·ma·yá, des·ma·ya·hín** [*Esp desmayar*] **1:** masira ang loob **2:** mawalan ng malay-tao o ulirat; mahimatay *var* dismayá.

des·ma·yá·do *pnr* [*Esp desmayado*] : hinimatay; nawalan ng ulirat; nawalan ng malay-tao *var* dismayádo.

des·má·yo *png* [*Esp Bik*] : pagkahílo; panghihina; pagkahimatay.

des·mo·ra·li·sá *pnd* **ma·des·mo·ra·li·sá, des·mo·ra·li·sa·hín, i·des·mo·ra·li·sá** [*Esp desmolarizar*] : pahinain o sirain ang loob *var* dismoralisá : DEMORALIZE.

des·mo·ra·li·sas·yón *png* [*Esp desmoralización*] : pagsira ng moral; pagpapasamâ o pagpapahina ng loob : DEMORALIZATION – *pnr* **des·mo·ra·li·sá·do**.

des·ni·be·lá·do *png* [*Esp desnivelado*] : pagiging hindi pantay; pagkabakobako; pagkatagibang.

des-o·do·rán·te *png* [*Esp*] : deodorant.

des-o·ku·pá·do *pnr* [*Esp desocupar*] **1:** walang ginagawa **2:** hindi ginagamit; nakatigil **3:** walang nakatira, umuupa, o nagmamay-ari : BAKÁNTE.

des-ón·ra *png* [*Esp deshonra*] : pagkawala ng dangal.

des-ór·den *png* [*Esp*] : kawalan ng kaayusan : DISORDER.

des-or·de·ná·do *pnr* [*Esp*] : magulo; walang kaayusan.

des-or·ga·ni·sá *pnd* **ma·des-or·ga·ni·sá, i·des-or·ga·ni·sá, des-or·ga·ni·sa·hín** [*Esp desorganizar*] : guluhin ang pagkakaayos *var* disorganisá : DISORGANIZE – *pnr* **des-or·ga·ni· sá·do**.

des-or·ga·ni·sas·yón *png* [*Esp desorganizacion*] : kawalang organisasyon *var* disorganisasyón : DISORGANIZATION.

des-or·yen·tas·yón *png* [*Esp desorientacion*] : pagkalito; pagkasira ng direksiyon *var* disoryentasyón : DISORIENTATION – *pnr* **des·or·yen·tá·do**.

dés·pa·bi·la·dór *png* [*Esp*] : pamatay ng ningas ng kandila na may mahabang hawakan.

des·pa·ling·há·do *pnr* [*Esp des+Tag paling+Esp ado*] : wala sa nibel; hindi tuwid.

des·pal·ka·dór *png* [*Esp desfalcador*] : tao na lumustay ng salaping mula sa isang kompanya o pondo para sa pansariling kapakanan; manlulustay *var* dispalkadór.

des·pál·ko *png* [*Esp desfalco*] **1:** paglustay ng salapi o pondo ng ibang tao o ng kompanya **2:** halaga ng nalustay *var* dispálko.

des·pát·sa, des·pat·sá *png* [*Esp despachar*] **1:** pagpapadala; pagpapahatid : DISPATCH **2:** pagtitiwalag; pagsisante **3:** pagbibili **4:** halaga ng pagbibili **5:** pagtapos ng isang gawain *var* dispatsa.

des·pat·sa·dór *png* [*Esp despachador*] **1:** tagapagpadala; tagahatid **2:** tindero; nagtitinda; tagapagbili **3:** tagapangasiwa sa pila ng mga sasakyan *Cf* BÁRKER, **des·pat·sa·dó·ra** kung babae *var* dispatsadór : DISPATSER.

des·pát·so *png* [*Esp despacho*] **1:** pag-uutos o pagpapapunta nang madalian **2:** pagpapadala o paghahatid kaagad : DISPATCH **3:** pribadong opisina **4:** mensahe; balita **5:** mesang ginagamit sa preskripsiyon sa botika *var* dispátso.

des·pe·dí·da *png* [*Esp*] **1:** pamamaalam **2:** salusalong ibinibigay para sa tao na aalis o mangingibang-bayan *var* dispedída.

des·pe·rá·da *pnr* [*Esp desesperada*] : babae na walang pag-asa at pangahas dahil sa kawalan ng pag-asa.

des·pe·rá·do *pnr* [*Ing*] **1:** kriminal na pangahas : DES-ESPERÁDO **2:** lalaking walang pag-asa.

des·pe·ras·yón *png* [*Esp desesperación*] **1:** kawalang pag-asa **2:** pagka-aburido.

desperate (dés·pe·réyt) *pnr* [*Ing*] **1:** walang pag-asa; hindi kinasihan ng magandang pagkakataon **2:** pangahas o mapanganib dahil sa kawalan ng pag-asa.

des·per·ta·dór *png* [*Esp*] : relo na may aparatong tumutunog sa oras na itinakda *var* dispertadór : ALARM CLOCK.

des·pi·gú·ra *png* [*Esp desfigurar*] **1:** pagkasira ng hugis **2:** paglubha o pagsama ng itsura *var* dispigúra : DISFIGURE –*pnd* **des·pi·gu·rá·hin, ma·des·pi·gú·ra** – *pnr* **des·pi·gu·rá·do**.

des·pin·tá *pnd* **ma·des·pin·tá, des·pin·ta·hín** [*Esp*] **1:** sa baraha, mamali ng tapon **2:** masira ang plano.

des·pin·tí *png* : pag-uulit sa pag-aararo at pagsuyod ng linang –*pnd* **mag·des·pin·tí, i·des·pin·tí, des·pin·ti·hín**.

des·pob·lá·do *png* [*Esp*] : lupain o bayang liblib.

des·po·sá·da *png* [*Esp*] **1:** babaeng bagong kasal **2:** babaeng pinosasan, **des·po·sá·do** kung lalaki.

des·po·sór·yo *png* [*Esp desposorio*] : kasunduang pangkasalan.

despot (dés·pat) *png* [*Ing*] : despota.

dés·po·tá *png* [*Esp*] **1:** pinunong may ganap at pinakamataas na kapangyarihan : DESPOT, DÍKTADÓR, TIRÁNO **2:** pinunong malupit at mapaniil : DESPOT, DÍKTADÓR – *pnr* **des·po·ti·kó**.

despotism (des·po·tí·zim) *png* [*Ing*] : despotismo.

des·po·tís·mo *png Pol* [*Esp*] **1:** bansa na pinaghaharian ng despota **2:** paggamit ng ganap na autoridad, paniniil, at kalupitan : AUTOKRÁSYA, DESPOTISM, TIRANÍYA.

des·pres·tí·hi·yó *png* [*Esp desprestigio*] : kasiraan ng pangalan.

des·prés·yo *png* [*Esp desprecio*] : paghamak; paglibak; pagdusta *var* dispresyo.

des·pro·por·si·yón *png* [*Esp desproporcion*] : pagkatagibang; kawalan ng proporsiyon *var* disproporsiyón : DISPROPORTION.

des·pu·wés *pnb* [*Esp despues*] : pagkatapos; pagkaraan.

dessert (di·zért) *png* [*Ing*] : pamutat.

des·te·rá·do *pnr* [*Esp desterrado*] : matagal, sapilitan, o kusang paninirahan sa ibang bayan; ipinatapon sa ibang bayan.

des·ti·lá *pnd* **mag·des·ti·lá, i·des·ti·lá, des·ti·la·hín** [*Esp destilar*] **1:** dalisayin ang likido sa pamamagitan ng pagpapainit nito hanggang maging singaw, pagpapalamig sa singaw upang lumapot, at pagtipon sa resultang likido **2:** *Kem* kunin ang katas ng tanim **3:** kunin ang kahalagahan o implikasyon ng isang idea **4:** gumawa ng alak, esensiya, at iba pa mula sa hilaw na sangkap.

des·ti·la·dór *png* [*Esp*] : alambike.

des·ti·las·yón *png* [*Esp destilación*] **1:** pagdalisay ng alak, tubig, at iba pa sa pamamagitan ng pagpapakulo, pagsasala, at iba pang katulad **2:** bagay na dinalisay *var* distilasyon : DISTILLATION, PAGDALÍSAY – *pnr* **des·ti·lá·da**.

des·ti·le·rí·ya *png* [*Esp destilería*] : pagawaan ng alak; pabrika ng alak; destilatoryo *var* destileryá : DALISÁYAN, DISTILLERY.

des·til·ya·dór *png* [*Esp destornillador*] : varyant ng **destornilyador**.

des·ti·ná·do *pnr* [*Esp destinar*] **1:** kailangang tumungo sa destino **2:** nakalaan; nakaukol; nakatalaga.

des·ti·nas·yón *png* [*Esp destinacion*] **1:** paroroonan; patutunguhan : DESTINATION **2:** pagdadalhan; paghahatiran : DESTINATION **3:** kapalaran; suwerte.

destination (des·ti·néy·syon) *png* [*Ing*] : destinasyon.

des·tí·no *png* [*Esp*] : pook na pinagtalagahan.

destiny (dés·ti·ní) *png* [*Ing*] : kapalaran.

des·ti·rá·do *pnr* [*Esp desterrado*] : itinapon sa ibang bayan ayon sa pasiya ng hukuman o ng mga pangyayari.

des·ti·tus·yón *png* [*Esp destitución*] : pagkadukha; pamumulubi; pagdarahop : DESTITUTION.

destitute (dés·ti·tyút) *pnr* [*Ing*] : walang pagkain, tirahan, at iba pa.

destitution (des·ti·tú·syon) *png* [*Ing*] : destitusyon.

des·ti·yé·ro *png* [*Esp destierro*] : tao na ipinatapon sa ibang pook : WAKÁWAK[3b].

des·tor·nil·ya·dór *png* [*Esp destornillador*] : kasangkapang ginagamit sa pagkakabit at pagtanggal ng tornilyo *var* destilyadór : ISKRUDRÁYBER, SCREWDRIVER.

des·tróy *pnd* [*Ing*] : wasakin; gibain.

des·tró·yer *png Mil* [*Ing destroy+er*] : malakas at armadong sasakyang dagat na pandigma *Cf* FRIGATE.

destruction (dis·trák·syon) *png* [*Ing*] : destruksiyon.

des·truk·si·yón *png* [*Esp destruccion*] : pagwasak; paggiba; pagsira : DESTRUCTION.

des·trung·ká *png* [*Esp destroncar*] : sapilitang pagbubukás ng pinto, kandado, at iba pang katulad – *pnd* **des·trung·ka·hín, i·des·trung·ká, mag·des·trung·ká** – *pnr* **des·trung·ká·do.**

de·su *png* [*Tbo*] : pag-aalay.

de-su·sì *pnr* [*Esp de Tag susi*] : ginagamitan ng susi.

des·yér·to *png* [*Esp desierto*] **1:** malawak na kapatagan karaniwang mabuhangin, walang tubig, at walang tumutubong halaman : DESERT **2:** ilang **3:** mga lahok na diskalipikado sa paligsahan *var* DISYÉRTO.

des·yung *png* [*Tbo*] : bahagi ng bahay na salungat sa bakdol at itinuturing na pook ng karangalan *Cf* BLABA.

de·tá *png* [*Ifu*] : huling araw ng ritwal ng pagtatanghal ng pagpugot ng ulo.

detail (dí·teyl) *png* [*Ing*] : detalye.

detain (di·téyn) *pnd* [*Ing*] : idetene.

detainee (di·téy·ni) *png Pol* [*Ing*] : tao na nakakulong at hindi pa nasasampahan ng habla.

de·tal·yá·do *pnr* [*Esp detallado*] **1:** masinop na paggawa hanggang sa pinakamaliit na bagay **2:** nasabi nang mabuti dahil sa detalye.

de·tál·ye *png* **1:** lubos at maliwanag na ulat, salaysay, o kaalaman tungkol sa isang bagay o kaliit-liitang bagay : DETAIL, PARTIKULAR[4] **2:** isang bahagi ng kabuuan : DETAIL, PARTIKULAR[4].

dé·te *png Kol* [*Tsi ditse*] : ditse.

detective (di·ték·tiv) *png* [*Ing*] : detektib.

de·ték·tib *png* [*Ing detective*] : tik-tik : DETECTIVE.

de·te·né *pnd* **ma·de·te·né, i·de·te·né, de·te·ni·hín, i·pa·de·te·né** [*Esp detener*] **1:** hulihin; arestuhin **2:** abalahin; balamin *var* detiní : DETAIN.

de·ten·si·yón *png* [*Esp detención*] **1:** pagkulong; paghuli; pag-aresto : DETENTION **2:** pag-abala; pagpigil.

detention (di·tén·syon) *png* [*Ing*] : detensiyon.

detergent (di·tér·dyent) *png* [*Ing*] : pulbos o likidong panlinis, karaniwang binubuo ng sintetikong sangkap na natutunaw sa tubig at nakatatanggal ng dumi o mantsa : DETERHÉNTE.

de·ter·hén·te *png* [*Esp detergente*] : detergent.

deterioration (di·ter·yo·réy·syon) *png* [*Ing*] : deteryorasyon.

de·ter·mi·ná *pnd* **mag·de·tér·mi·ná, i·de·tér·mi·ná, du·me·tér·mi·ná** [*Esp determinar*] : determine.

de·ter·mi·nas·yón *png* [*Esp determinacion*] **1:** proseso ng pagpapasiya, pagtiyak, o pagkalkula : DETERMINATION **2:** matibay na hangarin o layunin : DETERMINATION **3:** tibay o tatag ng loob : DETERMINATION **4:** *Bat* ang pagbibigaywakas sa karapatan ng isang tao sa dati niyang pag-aari : DETERMINATION.

determination (de·ter·mi·néy·syon) *png* [*Ing*] : determinasyon.

determine (di·ter·mín) *pnd* [*Ing*] **1:** tiyakin : DETERMINA **2:** magpasiya : DETERMINA **3:** maging mahalagang salik hinggil sa kahihinatnan ng isang bagay o pangyayari na makapagtitiyak o makapagpapasiya : DETERMINA **4:** *Bat* wakasan o lutasin : DETERMINA **5:** *Heo* ayusin o tiyakin ang posisyon : DETERMINA.

de·ter·yo·ras·yón *png* [*Esp deterioracion*] **1:** pagsamâ; palubha; paglalâ : DETERIORATION **2:** paghina **3:** pagkasira; pagkabulok : DETERIORATION : DISTILLATION, PAGDALÍSAY – *pnr* **de·ter·yo·rá·do.**

de·to·nas·yón *png* [*Esp detonacion*] : malakas na pagpapaputok; pagpapasabog; pagpapasambulat : DETONATION.

detonation (de·to·néy·syon) *png* [*Ing*] : detonasyon.

detour (dí·tur, di·túr) *png* [*Fre Ing*] **1:** babalang ikinakabit upang iwasan ang regular na daan **2:** pagbalik; pag-iwas; pag-ikot.

detoxify (di·tók·si·fáy) *pnd* [*Ing*] : alisin ang lason.

detractor (de·trák·tor, de·trak·tór) *png* [*Ing Esp*] : detraktor.

de·trak·tór *png* [*Esp detractor*] : tao na maninirang-puri; mapanghamak : DETRACTOR.

deudenum (de·yu·dé·num) *png Ana* [*Ing*] : unang bahagi ng maliit na bituka mula sa tiyan.

de·u·dór *png* [*Esp*] : tao na may utang.

de-un·yás *png* [*Esp de uñas*] : hiyas na doon nakauka ang bato.

deus ex machina (dé·yus eks má·ki·ná) *png Lit* [*Lat*] **1:** pinangyari ng diyos; kapangyarihan o pangyayari na hindi inaasahan at nagliligtas sa isang sitwasyong walang pag-asa **2:** pangyayaring mahirap akalain; hindi sumusunod sa lohika ng sanhi at bunga.

deuterium (dyu·tér·yum) *png* [*Ing*] : deuteryo.

De·ú·te·ro·no·mí·ya *png* [*Esp Deuteronomia*] : ikalimang aklat sa Bibliya, isinulat sa paraang pamamaalam ni Moses sa mga taga-Israel : DEUTERONOMY.

Deuteronomy (dyu·te·ró·no·mí) *png* [*Ing*] : Deuteronomiya.

de·u·tér·yo *png* [*Esp deuterio*] : isang isotope ng hydrogen na doble ang laki sa karaniwang hydrogen (atomic number 1, symbol **D**) : DEUTERIUM.

develop (di·vé·lop) *pnd* [*Ing*] **1:** paunlarin; isulong **2:** magsimulang magpakita o dumanas, gaya ng sakit **3:a** magtayo ng bagong gusali **b** baguhin ang gamit ng lupa upang ganap na mapakinabangan ang yaman nito **4:** sa potograpiya, palitawin ang tunay na larawang nasa negatibo.

development (di·vé·lop·mént) *png* [*Ing*] **1:** pagbabago tungo sa pag-

unlad **2:** bagong pangyayari.

deviant (dí·vyant) *pnr* [*Ing*] **:** lihis sa anumang normal, lalo na sa panlipunan o sexual na pag-uugali.

devolution (de·vo·lú·syon) *png* [*Ing*] **1:** paglilipat sa iba ng karapatan, ari-arian, o titulo **:** DEBOLUSYÓN **2:** pagsasalin ng ilang kapangyarihan ng pamahalaang sentral tungo sa pamahalaang lokal **:** DEBOLUSYÓN **3:** pagdaan sa isang serye ng mga yugto **:** DEBOLUSYÓN.

devotion (di·vów·syon) *png* [*Ing*] **:** panata.

dew (dyu) *png* [*Ing*] **:** hamog.

dé·wang *png* **:** anumang bagay na maaaring ipamunas ng puwit, tulad ng patpat o dayami.

dextrin (déks·trin) *png Kem* [*Ing*] **:** dekstrina.

dextrose (déks·tros) *png* [*Ing*] **:** kimika ng glucose na nakukuha sa starch sa pamamagitan ng acid hydrolysis **:** DEKSTROSA.

DH, daglat (dí·eyts) [*Ing*] **:** domestic helper.

di *png* **:** tawag sa titik **D**.

dì *pnb* **:** pinaikling **hindi**.

dì- *pnl* **:** pambuo ng pangngalan, panguri, o pang-abay at may patanggi o pasalungat na kahulugan *hal* di-maganda, di-gaano.

diabetes (da·ya·bí·tis) *png* [*Ing*] **:** diyabetes.

diadem (dá·ya·dém) *png* [*Ing*] **:** diyadema.

diagnose (dá·yag·nóws) *pnd* [*Ing*] **:** magsagawa ng diagnosis.

diagnosis (dá·yag·nó·sis) *png* [*Ing*] **:** diyagnosis.

diagnostics (dá·yag·nós·tiks) *png* [*Ing*] **1:** *Com* program at iba pang mekanismo na ginagamit upang alamin at tukuyin ang sira ng hardware o software **2:** *Med* agham ng pagsusuri sa karamdaman.

diagram (dá·ya·grám) *png* [*Ing*] **:** dayagram.

diagraph (dá·ya·gráf) *png* [*Ing*] **:** protraktor at eskalang pinagsama at ginagamit sa pagguhit ng dayagram.

dial (dá·yal) *png* [*Ing*] **1:** mukha ng orasan na may marka upang ipakita ang oras **2:** katulad na sapad na plate na may eskalang pansukat ng timbang, volume, at iba pa **3:** disk sa telepono, may mga bilang, at pinaiikot ng daliri upang makatawag **4: a** disk sa telebisyon o radyo na ginagamit upang makapili ng estasyon, habang-alon, at iba pa **b** anumang katulad na gamit.

dialect (dá·ya·lékt) *png* [*Ing*] **:** diyalekto.

dialectics (da·ya·lék·tiks) *png* [*Ing*] **:** diyalektika.

dialogue (dá·ya·lóg) *png* [*Ing*] **:** diyalogo.

diameter (da·yá·mi·tér) *png* [*Ing*] **:** diyametro.

diamond (dá·ya·mónd) *png* [*Ing*] **:** diyamante.

diamond head shape (dá·ya·mónd hed syeyp) *png* [*Ing*] **:** uri ng talim na ginagamit sa prong na de-unyas at nagtatampok ng bato sa hiyas.

diamond shape (dá·ya·mónd syéyp) *png* [*Ing*] **:** barang bakal na hugis salakot.

Diana (da·yá·na) *png Mit* **1:** [*Gri*] diyosa ng buwan at kadalisayan, anak ni Jupiter at Latona **2:** [*Rom*] diyosa ng pangangaso.

diaphragm (dá·ya·prám) *png Ana* [*Ing*] **1:** sa mammal, masel na naghihiwalay sa thorax **2:** ang nagbubukod sa mga tissue na panghayop at panghalaman **3:** kasangkapan para sa pagpapanibago sa apertura ng kamera.

di·ar·di·ar *png* [*Mrw*] **:** yanig.

diarrhea (dá·ya·rí·ya) *png* [*Ing*] **:** pagtatae.

Diaspora (da·yás·po·rá) *png* [*Ing Heb*] **1:** pagkakawatak o pagkakahiwalay ng mga Hudyo sa labas ng Israel **2:** anumang katulad na pagkakawatak.

diastole (da·yás·tol) *png* [*Ing*] **:** diyastole.

diazepan (da·ya·zé·pan) *png* [*Ing*] **:** gamot na ginagamit bilang pampakalma at pampahupa ng tensiyon *Cf* VALIUM.

dibble (dí·bol) *png* [*Ing*] **:** tapil.

dib·díb *png* **1: a** bahagi ng katawan ng tao o hayop na nakapaloob sa tadyang **b** harap ng rabaw ng katawan mulang leeg hanggang balakang **:** DAGHAL, DÚGHAN **2:** *Idy* puso.

dib·díb *pnd* **1: dib·di·bín** pangatawanan; ikasama ng loob **2: dib·di·bán, mag·dib·dí·ban** suntukin sa dibdib; magsuntukan nang malakas **3: ma·ki·pág-i·sáng-dib·díb** magpakasal.

dib·dí·ban *pnr* [*dibdib+an*] **:** seryoso; walang humpay.

di·ber·si·yón *png* [*Esp diversion*] **:** paglilibang; pagpapalipas ng panahon.

di·béy·ter *png* [*Ing debater*] **:** debater.

di·bi·den·dá·so *png* [*Esp dividendazo*] **:** sa karera, programa o listahan ng mga kabayong tatakbo, mga hinete, at mga tip na pagbabatayan sa pagtaya.

di·bi·dén·do *png* [*Esp dividendo*] **1:** *Mat* dividend **2:** sa sugal, salaping kokobrahin sa napanalunan o tumamang taya **3:** tubò sa puhunan **4:** kaparte sa pakinabang; tubò; kita ng mga istak sa hatian ng kita.

di·bi·ni·dád *png* [*Esp divinidad*] **:** pagkabathala; kabanalan.

di·bí·no *png* [*Esp divino*] **1:** iskolar sa relihiyon **:** TEÓLOGÓ **2:** pari o klerigo **3: a** diyos **b** kalipunan ng mga katangian ng sangkatauhan na itinuturing na makadiyos o maladiyos.

di·bí·no [*Esp divino*] **1:** hinggil sa diyos o bathala **2:** nakatuon o nakalaan sa diyos; banal **3:** may katangian na angkop sa diyos.

di·bin·yá·gan *pnr* **:** hindi Kristiyano **:** PAGANO.

di·bi·sór *png* [*Esp divisor*] **:** divisor.

di·bi·sór·ya *png* [*Esp divisoria*] **:** hanggahan; guhit o pook na humahati.

di·bis·yón *png* [*Esp división*] **1:** paghahati; pagbabahagi **2:** pangkat; sangay **3:** partisyon **4:** hanggahan **5:** hidwaan; salungatan; paghihiwalay **6:** *Mat* proseso ng paghati sa bilang ng kabuuan **:** DIVISION **7:** paghati-hati **:** DIVISION **8:** *Mil* dánay.

di·bor·si·yá·da *png Bat* [*Esp divorciada*] **:** babaeng hiwalay nang legal sa asawa, **di·bor·si·yá·do** kung lalaki **:** DIVORCÉE.

di·bor·si·yó *png* [*Esp divorcio*] **1:** legal na paghihiwalay ng mag-asawa **2:** separasyon **:** DIVORCE – *pnd* **mag·di·bór·si·yó, i·di·bór·si·yó, di·bor·si·yu·hín**.

di·bú *png* [*Ing debut*] **:** debut.

di·bu·hán·te *png* [*Esp dibujante*] **:** dibuhista.

di·bu·hís·ta *png* [*Esp dibujista*] **:** tao na gumuguhit ng larawan, plano, at iba pang katulad **:** DELINYÁNTE, DIBUHÁNTE.

di·bú·ho *png* [*Esp dibujo*] **:** larawang guhit; disenyo.

dice (days) *png* [*Ing*] **1:** dádo **2:** cube.

diction (dík·syon) *png* [*Ing*] **:** diksiyón.

dictionary (dík·syo·ná·ri) *png* [*Ing*] **:**

diksiyonaryo.

di·dák·ti·kó [*Esp didactico*] **1:** ginagamit sa pagtuturo **2:** nakapagtuturo; mapangaral; masermon.

di·dál *png* [*Esp dedal*] **:** varyant ng **dedal**.

di·dá·lem *png* [*Mrw*] **:** ibaba.

díd-an *pnd* **mag·díd-an, i·pag·díd-an, did-á·nan** [*Hil*] **1:** ipagkait ang benepisyo sa tao **2:** ipagbawal na ibigay ang isang bagay **3:** pabayaan.

di·en·na *png Mus* [*Bon*] **:** pamagat ng awit.

dieresis (dyé.re.sís) *png* [*Esp*] **:** umlaut.

diet (dá·yet) *png* [*Ing*] **:** diyeta[1,2].

Dies Irae (di.yés i.rá.e) *png* [*Lat*] **:** Araw ng Poot o Paghuhukom.

diesel (dí·sel) *png* [*Ing*] **1:** makina o motor na ginagamitan ng krudo **2:** lokomotibo, tren, trak, bapor, at iba pa na pinatatakbo ng motor na ginagamitan ng krudo.

difference (dí·fe·réns) *png Mat* [*Ing*] **:** ang natítirá matapos ang subtraksiyon **:** DIPERENSIYA.

different (dí·fe·rént) *pnr* [*Ing*] **:** hindi katulad o kapares **:** DIPERÉNTE, IBA.

differentiation (di·fe·ren·syéy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pag-iiba **2:** *Bio* pagbabago, pag-iiba ng anyo, ayos, o itsura habang tumatagal.

diffusion (dif·fyú·syon) *png* **1:** pagkalat o paglaganap **2:** pagpapaligoy **3:** *Pis* paghahalo ng mga molecule, ion, at katulad, nagbubunga ng pagbabago ng init o singaw **4:** *Met* pagkalat ng mga bagay sa atmospera sa pamamagitan ng galaw ng molecule sa hangin **5:** pagsasalin ng mga elemento o salik ng isang kultura tungo sa iba.

di·fún·tos *png* [*Esp*] **:** indulhensiyang nagpapahintulot sa mga tao na kumain ng karne sa kuwaresma.

dí·ga *png* [*Esp*] **1:** walang kabuluhang pagsasalita **2:** pagpapahayag ng pagibig **:** DESKÁRTE –*pnd* **du·mí·ga, di·gá·han**.

di·gál *png* [*ST*] **:** madilim na bahagi ng bundok.

di·gá·mo *pnd* **mag·di·gá·mo, di·ga·mú·han, i·di·gá·mo** [*Seb*] **:** magháin.

di·ga·mu·hán *png* [*Seb digamo+han*] **:** kusina.

dí·gas *png* **:** pagpipino ng butil sa pamamagitan ng pagbayo *var* dig-as.

di·ga·tón *png* **1:** pamamakyaw ng isda sa malalaking bangka habang nasa laot **2:** mámamakyáw ng huli ng mangingisda –*pnd* **mag·di·ga·tón, du·mi·ga·tón, i·di·ga·tón**.

dig·díg *png* **1:** [*ST*] mataas at malapad na hagdan **2:** ikiran ng sinulid o lubid sa pagawaan **3:** tirikán ng suyod na ginagamit sa pagsasaka.

dí·gem *png* [*Ilk*] **:** lápat.

digest (dáy·dyest) *png* [*Ing*] **1:** halaw **2:** kalipunan ng mga hinalaw na kasulatang legal o pampanitikan **3:** aklat o magasin na naglalaman ng buod ng mga kuwento, artikulo, at katulad **:** DIHESTO.

digestion (day·dyés·ti·yón) *png* [*Ing*] **1:** pagtunaw o pagkatunaw ng pagkain **2:** kakayahang tunawin ang pagkain **:** DIHESTIYON.

dig·hál *png* **:** dighay.

dig·háy *png* **:** tunog ng paglabas ng hangin sa bibig, karaniwang sanhi ng kabusugan **:** DIGHAL –*pnd* **du·mig·háy, i·dig·háy, ma·dig·háy**.

di·gi·díg *png* **:** pagyagyag; pagtrote **:** DAYÍKDIK[1] –*pnd* **mag·di·gi·díg, du·mi·gi·díg, i·di·gi·díg**.

digit (dí·dyit) *png* [*Ing*] **1:** daliri; galamay **2:** haba na batay sa lapad ng isang daliri **3:** *Mat* alinman sa bilang mula 0-9 **:** DIHITO.

digital (dí·dyi·tál) [*Ing*] **1:** hinggil o may kinalaman sa digit **2:** pinatatakbo o ginawa sa pamamagitan ng mga signal o impormasyon na kinakatawan ng mga digit **3:** nagpapakita ng oras sa pamamagitan ng mga digit **4:** *Com* nakabatay ang operasyon sa mga datos na kinakatawan ng mga digit, karaniwang 0 at 1.

dig·kál *png* **:** paghuhukay sa pamamagitan ng bakal –*pnd* **mag·dig·kál, dig·ka·lán, dig·ka·lín, du·mig·kál, i·pag·dig·kál**.

dig·kít *png Bot* **:** malaking palumpong (*Pisonea aculeata*) na matinik, makináng ang dahon, at biluhaba ang maliit na bunga **:** KOLIFAFO, MANGKÍT, PAÁNTIKLÍNG, PÁKAT-ÁSO, PANAKLÀ, PURÍKET.

dig·mâ *png* **1: a** estado ng armadong paglalaban ng mga bansa o lipi **b** panahon ng gayong paglalaban: GIYÉRA, WAR **2:** sining o agham ng pakikipaglaban: GIYÉRA, WAR **3:** estado ng paglalaban, tunggalian, o tuligsaan **:** GIYÉRA, WAR.

dig·má·an *png* [*digmà+an*] **:** malaking digma **:** GIYÉRA, WAR.

dig·má·ang pan·dá·ig·dig *png* **:** digmaan ng mga bansa.

dig·má·ang si·bíl *png* **:** digmaan ng mga pangkat sa loob ng isang bansa.

Dig·má·ang Tró·ya *png* [*digmaan+ng Troya*] **:** sampung taon na pagsalakay at pagsakop sa Troya ng mga Griyego **:** TROJAN WAR.

dig·mán *png Bot* **:** maliit na yerba (*Hydrilla verticillata*) na nabubuhay sa tubig, maraming sanga, at payat na manipis ang dahon.

dig·máy-pu·go *png* [*ST*] **:** bungang-kahoy na may asim.

dig·na·tár·yo *png* [*Esp dignatario*] **:** tao na humahawak ng mataas na ranggo o tungkulin; mataas na tao *var* dignitáryo **:** DIGNITARY.

dig·ni·dád *png* [*Esp*] **:** dangal; karangalan.

dignitary (dig·ni·tá·ri) *png* [*Ing*] **:** dignataryo.

díg·no *pnr* [*Esp*] **:** meritoryo; karapat-dapat.

di·gó *png* [*Ilk Pan*] **:** sabaw.

Dí·gos *png* **:** kabesera ng Davao del Sur.

díg·pa *pnd* **du·míg·pa, i·díg·pa, dig·pá·han** [*Kap*] **:** dumapò.

digraph (dáy·graf) *png* [*Ing*] **:** isang pangkat ng dalawang magkasunod na titik na iisa lámang na tunog ang halagang ponetiko, *hal* ang *ea* sa *bread* at *ng* sa *thing*.

digression (day·grés·syon) *png* [*Ing*] **:** digresyon.

dig·res·yón *png* [*Esp digresion*] **:** paglihis o paglayo, *hal* sa paksang tinatalakay **:** DIGRESSION.

dig·tâ *png* [*ST*] **:** dagtâ.

dig·wâ *pnd* **mag·dig·wâ, du·mig·wâ, i·dig·wâ, dig·wa·án** [*Bik Seb*] **:** dumuwal; dumahak; sumúka.

di·hán *pnd* **mag·di·hán, i·di·hán, du·mi·hán** [*ST*] **:** ihágis.

di·hes·ti·yón *png* [*Esp digestion*] **:** digestion – *pnr* **di·hes·tíb·le**.

di·hés·to *png* [*Esp digesto*] **:** digest.

di·hi·tál *png Bot* [*Esp digital*] **:** halaman (family *figwort*) na mala-yerba, kulay lila, at may puting bulaklak.

di·hi·ta·lí·na *png* [*Esp digitalina*] **:** aktibong sangkap ng gamot mula sa dihital.

dí·hi·tó *png* [*Esp digito*] **:** digit.

di·hóg *png* [*Seb*] **:** ungguwento.

dí·hon *pnd* **du·mí·hon, i·dí·hon, mag·dí·hon, di·hú·nin** [*Hil*] **1:** gumawa ng isang bagay **2:** magmolde **3:** gumawa ng gamit mula sa luad.

dí·ig *png* [*ST*] : niíg.

dí·im *pnd* **du·mí·im, di·í·min, ma·dí·im** [*ST*] : kumain ng hilaw o sunog na kanin.

di·ím *pnd* **mag·di·ím, du·mi·ím, i·di·ím, di·i·mán** [*ST*] : diinan ng kamay pababa.

di·ín *png* **1:** lakas o bigat ng pagkapatong o pagkadaiti sa isang bagay **2:** *Gra* pagbibigay ng bigat sa isang pantig sa pagbigkas ng salita : ISTRES[1] **3:** *Gra* lakas, bigat, o linaw sa isang pangungusap o salitang ibig bigyan ng halaga : ISTRES[1] **4:** dagdag na patunay sa pagkakasala ng sinuman : HAGKIS[4] -*pnd* **di·i·nán, i·di·ín, i·pan·di·ín - ma·ri·in.**

di·ín *pnb* [*Hil Seb*] : saan.

dí·is *png* [*ST*] **1:** pagsasama ng dalawang bagay **2:** mainit na balita.

di·ít *pnd* **ma·di·ít, i·di·ít, du·mi·ít :** idaiti nang bahagya.

di·ká *png* [*Pan*] **1:** gayuma **2:** sakate.

dí·kay *png Bot* : uri ng baging na yantok na napakaasim ang katas.

dík·dik *png* [*Hil*] : balakúbak.

dik·dík *png* [*Kap Hil Tag*] : bayo at pukpok sa anuman upang durugin at pinuhin : DAYIKDIK – *pnd* **mag·dik·dík, i·dik·dík, dik·di·kín, dik·di·kán, i·pag·dik·dík.**

dik·dí·kan *png* [*dikdik+an*] : almires.

dí·ke *png* [*Esp dique*] : mataas na pilapil upang kontrolin ang tubig, gaya ng irigasyon : PATUTO[2], PAYIMPIN[1].

di·kén *png* [*Ilk*] : varyant ng **daliken.**

dí·ket *png* [*Ilk*] : pangkalahatang tawag sa mga uri ng malagkit na bigas.

diketone (day·kí·town) *png Kem* [*Ing*] : isang compound na naglalaman ng dalawang C=O pangkat, tulad ng $CH_3COCOCH_3$.

dik·hál *pnd* **mag·dik·hál, du·mik·hál, dik·ha·lín** [*ST*] : alalahanin.

di·kín *png* [*Hil Seb Tag*] : salalayan o patungán ng palayok, banga, kawali, at iba pang kauri, yari sa nilálang kawayan o yantok, at inayos nang pabilog tulad ng singsing *Cf* DALIKEN : ÁSAD, LÁKAL, LÍNKUNG, TÁGANG.

dí·king *png* [*Pan*] : tagiliran.

di·kít *png* [*Kap Tag War*] **1:** kabit sa pamamagitan ng kola o iba pang pandikit : DUKÓT, KÁPIT[2] **2:** liyab o alab ng apoy sa anumang maaaring sunugin *Cf* PAMPARIKÍT : HALING **3:** dilag *var* rikít -*pnd* **mag·di·kít, i·di·kít, i·pan·di·kít, di·ki·tán - ma·ri·kít.**

di·kít *pnr* : malápit na malápit.

di·kí·tan *pnr* [*dikit+an*] **1:** siksíkan **2:** ginawa sa isang sitwasyong malapitan.

dik·kí *png* [*Ilk*] : taeng-ngipin.

dik·láp *png* : kislap; ningning.

dik·lín *pnr* [*ST*] : madilim; pusikit; malabo.

dí·ko *png* [*Tsi*] : pamitagang tawag ng mga nakábabatà sa ikalawang pinakamatandang kapatid na lalaki.

dik·si·yón *png* [*Esp diccion*] : estilo ng pagsasalita; pagbigkas : DICTION.

dik·si·yó·na·rís·ta *png* [*Esp diccionarista*] : leksikograpo.

dik·si·yo·nár·yo *png* [*Esp diccionario*] **1:** aklat na naglalaman ng mga salita ng isang wika o ng isang tanging uri ng mga salita na karaniwang inayos nang paalpabeto, may mga paliwanag ng mga kahulugan at iba pang impormasyon : DICTIONARY, TALAHULUGÁN, TALATINIGÁN **2:** listahan ng mga salita ng isang wika na alpabetiko ang ayos *Cf* BOKABULÁRYO, ENSAYKLOPÍDYA : DICTIONARY, TALAHULUGÁN, TALATINIGÁN.

dík·ta *png* [*Esp dicta*] **1:** utos o mando **2:** atas.

dík·ta *pnd* **mag·dík·ta, i·dík·ta, dík·ta·hán, i·pag·dík·ta** [*Esp dicta*] **1:** sabihin o basahin nang malakas ang ipinasusulat **2:** mag-utos o magmando.

dík·ta·dór *png* [*Esp dictador*] **1:** pinuno na may absolutong autoridad **2:** pinakamakapangyarihang tao sa anumang larangan **3:** tao na nagdidikta para sa transkripsiyon **4:** tao na mapagmataas **5:** sa tanghalan, tao na nagsasabi sa mga artista ng dapat sabihin : APUNTADOR.

dik·ta·dú·ra *png Pol* [*Esp dictadura*] **1:** absolutong autoridad sa anumang larangan **2:** estadong pinamumunuan ng diktador **3:** posisyon, pamunuan, o panahon ng panununungkulan ng isang diktador.

dik·tá·men *png* [*Esp dictamen*] : hatol.

dik·ta·pón *png* [*Ing dictate+phone*] : instrumentong kauri ng ponograpo na kumukuha at maaaring magparinig ng anumang idinikta.

dik·tas·yón *png* [*Esp dictación*] : pagdidikta.

dik·ta·tor·yál [*Esp dictatorial*] **1:** pamamahala ng isang diktador **2:** katulad ng isang diktador; ganap; walang takda **3:** mapanupil; mapagdikta o mapag-utos.

di·ku·nó *pnb* : daw.

di·kút *png Bot* [*Kap*] : damó[1] – *pnr* **ma·ri·kút.**

dik·yà *png Zoo* : lamandagat (*class Scyphozoa*) na kulay puti at higit na maliit sa salabay : BUKYÂ.

di·là *png* [*Bik Kap Hil Mag Mrw Seb Tag Tau War*] **1:** *Ana* organ sa loob ng bibig na ginagamit sa paglasa, pagkain, at paglunok, at sa tao, pagsasalita : LENGUA, LENGGUWA, TONGUE **2:** partikular na wika : TONGUE **3:** paraan o kakayahan sa pagsasalita **4:** anumang bagay na kahawig ng dila sa hugis, pagkakalagay, o tungkulin, *hal* dila ng sapatos **5:** bagay na nagpapatunog sa ilang instrumentong pangmusika : CAÑA.

di·là *pnd* **du·mi·là, di·lá·an, man·di·là** [*Bik Kap Hil Mag Mrw Seb Tag Tau War*] **1:** humimod **2:** ilabas ang dila upang mang-inis, magyabang, at iba pang katulad na kilos.

di·lá·di·lá *png Bot* [*Ilk*] : dilambaka.

di·là·di·là *png Bot* **1:** pakong-anuwang **2:** kabkábron **3:** [*Hil Tag*] ilahas na damo (*Pseudoelephantopus spicatus*) na tuwid ang mga sanga at kumpol ang mga bulaklak : DÍLANG-ÁSO, TABATABAKUHAN.

di·lág *png* [*Hil Tag*] **1:** gandang may ningning; alindog **2:** magandang babae : DIKIT[3], GAYÓN, GILÁP, KAANYÁG, SANTÍNG – *pnr* **ma·ri·lág.**

di·la·hu *png* [*Sub*] : blusang panlalaki.

di·lá·kit *pnd* **ma·di·lá·kit, i·di·lá·kit, di·la·kí·tan** [*ST*] : madilaan ng apoy ang anumang malapit dito.

di·lam *png* [*Tau*] : sapiro.

dí·lam·bá·ka *png Bot* [*dila+ng+baka*] : halamang ornamental (*Nopalea cochillifera*) na tuwid ang sanga, tumataas nang 1-3 m, at mapulang-mapula ang bunga : DÁPAL, DILÁDILÁ, NOPÁL, SIGANG-DAGAT.

di·lám·bong *png* [*Hil*] **1:** sagisag ng kataas-taasang pag-iisip at damdamin **2:** pagpapahayag sa pamamagitan ng kapuri-puring salita **3:** *Lit* tula; mula sa "dila nga maambong" o magandang wika.

di·lám·bu·ti·kî *png Bot* [*dila+ng+butiki*] : ilahas na damo (*Dantella repens*), biluhaba ang dahon, at puti ang bulaklak.

di·lám·bu·wá·ya *png Bot* [*Bik Tag dila+ng+buwaya*] : sábilá.

di·lá·mo *png Bot* [*ST*] : uri ng damong ilahas na nakapagpapakati ng balát.

di·lá·na *png* [*ST*] : iba-ibang bagay.

di·láng *png* **1:** lahat; anuman; balana **2:** [*Ilk*] **:** sinag ng liwanag mula sa siwang.

dí·lang-á·so *png Bot* [*dila+ng-aso*] **:** dilàdilà[3].

dí·lang-há·lo *png Bot* [*Hil Seb dila+na-hálo*] **:** sabila.

dí·lang-u·sá *png Bot* [*dila+ng-usa*] **:** yerba (*Trichodesma zeylanicum*) na mabalahibo, tumataas nang 30-70 sm, at bughaw ang talulot **:** SIGÁNG-DÁGAT.

dí·lap *pnr* [*ST*] **:** mabilis na gawin ang isang bagay.

di·la·pi·das·yón *png* [*Esp dilapidación*] **:** pagkasira ng isang bagay dahil sa tapal o kapabayaan – *pnr* **di·la·pi·dá·do**.

di·la·rí·la *png Bot* [*ST*] **:** isang uri ng punongkahoy.

dí·lat *png* **:** pagbukás ng talukap ng mata –*pnd* **i·dí·lat, du·mí·lat, pan·di·lá·tan**.

di·lát *png Zoo* **:** kundilat.

di·lát 1: nakabukás ang mga talukap ng mata **:** GISING **2:** hindi na hangal; may alam sa katotohanan.

dilatation and curettage (day·la·téy·syon end kyú·re·tádz) *png Med* [*Ing*] **:** operasyon ng pagbubuka ng cervix upang kayurin ang dingding ng matris sa pamamagitan ng curette **:** D&C, RÁSPA.

di·la·tór·yo *pnr* [*Esp dilatorio*] **1:** pang-abala; pampatagal **2:** mabagal; makupad.

di·láw *png* [*Bik Ilk Tag*] **1:** kulay na nasa pagitan ng lunti at kulay kahel sa ispektrum, *hal* kulay ng hinog na mangga **:** AMARÍLYO, BIYANING, DOYÁW, YELLOW **2:** *Bot* halamang-ugat (*Curcuma longa*) tulad ng luya, at pampalasa ng pagkain **:** ANGÉ, DULÁW, DÚWAW, KALÁWAG[3], KULÁLAW, KÚNIB, KUNIL, LÚYANG-DILÁW **3:** *Med* jaundice[1].

di·la·yun *png Mus* [*Sub*] **:** ritmo ng gandingan.

díl·dak *pnr* [*Kap*] **:** dukdók.

dil·díl *png* **1:** pagdidiin nang paulit-ulit **2:** paggigiit o pagpupumilit – *pnd* **mag·dil·díl, i·dil·díl, du·mil·díl**.

dil·dí·la *png Bot* [*Ilk*] **:** buntot-tigre.

di·lé·ma *png* [*Esp*] **:** pag-aalinlangan; kaba; kutob.

dí·li *png* **1:** pag-iisip nang mabuti **2:** [*Ilk*] **a** batuhán **b** bangin; batong nakausli.

dí·li *pnr* [*Kap*] **1:** tangì **2:** mag-isa.

di·lì *pnb* [*Bik Hil Seb Tag*] **1:** hindi **2:** bahagya na **3:** bihira.

di·li·hán *png* **1:** kawayang kinayas na karaniwang ginagamit na talian ng sahig **2:** tulos na kawayan at ginagamit na baklad.

di·li·hén·si·yá *png* [*Esp diligencia*] **:** kakayahan o paraan sa pagkuha ng nais matamo, gaya ng pangungutang, panghihingi, o panghihiram – *pnd* **mag·di·li·hén·si·yá, i·di·li·hén·si·yá, du·mi·li·hén·si·yá, di·li·hén·si·ya·hán**.

di·li·hén·te *pnr* [*Esp diligente*] **:** patuloy sa pagkilos upang maisagawa ang isang bagay; matiyaga; masikap.

di·lím *png* **1:** kawalan o kahinaan ng liwanag **:** DALUMDÚM, DARK, KANGÍOB, KANGÍTNGIT **2:** lihim **3:** kamangmangan – *pnr* **ma·di·lím**.

di·li·mán *png Bot* [*ST dilim+an*] **:** uri ng baging na ginagamit na pantali sa baklad.

dí·lis *png Zoo* [*Bik Kap Pan Tag*] **:** isdang alat (*Stelephorus commersoni*) na maliliit at payat ang katawan, karaniwang ginagawang patis o bagoong *Cf* BULINÁW **:** ANCHOVY, LAGUNLÓNG, MONAMON.

di·lís *png* [*Mus*] **:** kuwerdas.

di·li·wá·riw *png Bot* **1:** tuwid at makinis na palumpong (*Acanthus ilicifolius*) may magkapares na tinik sa ibaba ng tangkay, at may katas na ginagamit sa paggawa ng sabon **:** DAGWARÌ, DILUWARIYU, DULAWÁRI, GALÚRA, LÁGIWLÁGIW, LAGÍWRIW, TÁKISLÁKIS, TÍNDOY **2:** yerba (*Argemone mexicana*) na tuwid at mataba, luntiang-puti ang dahon, at dilaw ang bulaklak **:** BARWÁS, KÁGANG-KÁGAN, KASÚBANG-ÁSO.

di·ló·ma *pnd* **mag·di·ló·ma, du·mi·ló·ma, di·lo·má·han, di·lo·má·hin, i·di·ló·ma** [*ST*] **1:** lumípat **2:** magkamali.

dí·los *pnd* **mag·dí·los, du·mí·los, di·lú·san, di·lú·sin, i·pag·dí·los** [*ST*] **:** kuskusing muli.

di·lù *png* [*Kap*] **:** ligò.

di·lúb·yo *png* [*Esp diluvio*] **1:** malaking baha **2:** malakas na buhos ng ulan **3:** *Idy* matinding buhos ng papuri, papeles, at iba pang bagay *var* DELUBYO **:** KATAKLÍSMO[3].

dí·lu·pá·on *png Bot* [*Iba*] **:** ditâ.

di·lu·wa·rí·yu *png Bot* **:** diliwariw.

di·mà *png* [*Iva*] **:** lima.

di·má·lay *png Sik* **:** bahagi ng isip na naglalaman ng diwaing sikiko na bihirang lumitaw sa kamalayan ngunit may malaking impluwensiya sa ugali **:** UNCONSCIOUS.

di·má·ngaw *png* [*Tbo*] **:** sinumang may kakayahang tumawag o makipag-usap sa isang espiritu.

di·ma·tí·nag *pnr* **:** di-naigagalaw.

Dí·mas *png* **:** sa pasyon, isa sa dalawang magnanakaw na ipinako kasama ni Hesus at pinangakuang isasama sa paraiso.

Di·ma·sa·láng *png* **:** sagisag panulat ni Jose Rizal.

dime (daym) *png* [*Ing*] **:** sampung cent **:** DIYES.

di·men·si·yón *png* [*Esp dimension*] **1:** sukat, gaya ng haba, lawak, lapad, lalim, at iba pa **2:** kahalagahan.

dí·mig *png* **:** lamig na likha ng pamamasâ ng isang bagay o pook na hindi nasisikatan ng araw.

di·mi·nus·yón *png* [*Esp diminución*] **:** pagpapaliit; pagpapaunti.

di·mis·yón *png* [*Esp dimición*] **1:** pagbibitiw sa tungkulin **:** RESIGNATION **2:** pormal na pahayag, kasulatan, at iba pa na nagsasaad ng pagbibitiw sa tungkulin, responsabilidad, at iba pa **:** RESIGNATION.

di·mi·tí *pnd* **mag·di·mi·tí, di·mi·ti·hán** [*Esp dimitir*] **:** magbitiw sa tungkulin **:** RESIGN – *pnr* **di·mi·tí·do**.

dím·la *png* [*Kap*] **:** ginaw[1] – *pnr* **ma·rím·la**.

dim·ma·po [*Ilk*] **:** tupók.

dí·mog *png* **:** paggiling habang dinaragdagan ng likido – *pnd* **mag·dí·mog, i·dí·mog, di·mú·gin**.

di·mo·hán *pnd* **mag·di·mo·hán, du·mi·mo·hán, di·mo·ha·nín** [*ST*] **:** mag-ipon.

dí·mol *png* **:** himod.

di·món *png Bot* **1:** pook na pinag-aanakan ng inahing baboy, karaniwang gawa sa damo, ginikan, at dahon **:** DUGMON **2:** panahon ng pagkaratay hanggang manumbalik ang lakas ng isang babaeng katatapos manganak **3:** *Kol* kuta; pugad.

dimple (dím·pol) *png* [*Ing*] **:** bíloy.

dí·mul *pnr* [*Kap*] **:** maramot; kuripot.

dím·wit *png* [*Ing*] **:** tanga; hangal; gunggong.

Di·nág·yang *png* [*Hil*] **:** pagdiriwang na idinaraos taon-taon bilang parangal sa Sto. Niño.

di·na·la·day *png Mus* [*Mag*] **:** uri ng eskala na tinutugtog sa kudyapi.

di·na·lá·ga *png Bot* **:** bigas na mabango kung isaing.

di·na·lán *png Gra* [*Hil*] **:** pangungusap.

di·ná·mi·ká *png* [*Esp dinamica*] **1:a** sangay ng mekanika na may kinalaman sa galaw ng mga lawas na pinakikilos ng mga puwersa **b** sangay ng alinmang agham na nagsasaalang-alang sa mga puwersa o pagbabago : DYNAMICS, KINETICS[1] **2:** agham o mga simulain ng mga lakas o enerhiya na ginagamit sa anumang larangan : DYNAMICS, KINETICS[1] **3:** ang mga motibong puwersa, pisikal o moral, na may bisa sa pag-uugali : DYNAMICS, KINETICS[1] **4:** *Mus* pabago-bagong antas ng lakas ng tunog sa pagtatanghal : DYNAMICS, KINETICS[1].

di·ná·mi·kó *pnr* [*Esp dinamico*] **1:** aktibo; malakas **2:** *Pis* hinggil sa puwersang nasa aktuwal na operasyon : DYNAMIC **3:** hinggil sa dinamika **4:** *Mus* hinggil sa lakas ng tunog : DYNAMIC **5:** *Teo* hinggil sa kapangyarihang mula sa diyos : DYNAMIC.

di·na·mí·ta *png* [*Esp*] : pampasabog na may nitroglycerine at inihahalo sa solidong may ammonium nitrate at iba pang substance : DYNAMITE [1].

di·ná·mo *png* [*Esp*] : dynamo.

di·nam·pól *png* : damit o anumang kasuótang kinulayan ng dampol.

dí·nan *pnd* **ma·dí·nan, i·dí·nan, mag·dí·nan** [*Kap*] : partihan; bahagihan.

di·ná·pit *png* [*Seb*] : panauhin[1].

di·nas·tí·ya *png* [*Esp dinastia*] **1:** pagkakasunod-sunod ng mga namumuno mula sa iisang pamilya o angkan : DYNASTY **2:** pagkakasunod-sunod ng mga namumuno sa anumang larang : DYNASTY **3:** alinmang pamilya o pangkat na nananatili sa kapangyarihan sa loob ng mahabang panahon : DYNASTY.

di·nát *png* [*Kap*] : dumí – *pnr* **ma·di·nát**.

dí·ne *pnb* : dito *var* díni.

di·neng·déng *png* [*Ilk*] : putaheng gulay na nilaga at sinahugan ng isda at bagoong *var* diningding.

di·ne·rál *png* [*Pan*] : pagpuksa.

di·né·ro *png* [*Esp*] : salapi; yaman.

dí·ngal *png* : kataimtiman at kadakilaan ng isang okasyon, *hal* isang ritwal o pagdiriwang : KARINGÁLAN, SOLEMNIDAD – *pnr* **ma·ri·ngál**.

di·ngá·li *png* [*ST*] : uri ng anito.

dí·ngas *png* : varyant ng **níngas**.

ding·díng *png Ark* **1:** patayong estruktura na gawa sa bato, kahoy, tisa, o katulad na materyales, ginagamit upang kulungin, hatiin, o ipagsanggalang ang isang bahagi, lalo na ang gayong estruktura na nagsisilbing panloob na rabaw ng silid o gusali : WALL[1], ZIZZING **2:** panloob na rabaw o gilid ng isang bagay *Cf* PADÉR : WALL[1], ZIZZING.

ding·gá·long *png Zoo* [*Min*] : ilahas na pusang gubat.

ding·gín *pnd* : tinipil na anyo ng **dinigin**.

díng·gu·wín *png Zoo* : karniborong hayop (*Amblonyx cinerea cinerea*) na kahawig ng oso, mahilig manirahan sa mga ilog o sapa, at matatagpuan lamang sa Palawan.

di·ngin·dí·ngin *png Bot* [*ST*] : uri ng punongkahoy.

díng·ka·lán *png Bot* [*Bik Tag*] : bitáog.

ding·lás *pnr* : hindi tumama; mintis.

di·ngót *png* [*Pan*] : libag[1].

ding·sól *png* **1:** tinta na itim **2:** maitim na bulâ ng sunog na patpat o gatong.

ding·sól *pnd* **mag·ding·sól, i·ding·sól, ding·su·lán** [*ST*] : pintahan ng itim ang mga ngipin.

ding·sú·lan *png* [*ST dingsol+an*] : lalagyan ng tinta : TINTERO.

dín·hi *pnh* [*War*] : narito.

dí·ni *pnb* : dito.

di·níg *png* **1:** tunog na tinanggap ng tainga : DANGÓG, PAKINIG **2:** nilitis – *pnd* **ding·gín, pa·king·gán, ma·ki·níg, du·mi·níg**.

din·na·yan *png Mus* [*Kal*] : awit sa pagbibinata *Cf* PALIWAT.

din·nuy·ya *png* [*Ifu*] : ritwal para magpasalamat sa isang masaganang ani.

di·nô *pnb* [*Iva*] : saan.

di·nó·lang *png* [*ST*] : malaking pinggan.

di·no·mé·ro *png Bot* [*ST*] : uri ng bigas na payat ang butil.

dí·nong *png* [*Iva*] **1:** uri ng gaban, gawa sa tinilad na dahon ng saging o palma **2:** buo.

di·no·rá·do *png Bot* [*Esp d+in+orado*] : uri ng bigas na aromatiko.

dinosaur (dáy·no·sór) *png Zoo* [*Ing*] : reptil (order *Saurischia* at *Ornitischia*) na nabuhay noong panahong Mezosoic, maaaring herbiboro o karniboro, at may ilang uri na lubhang malaki : DINOSAURO.

dí·no·sa·ú·ro *png Zoo* [*Esp dinosaurio*] : dinosaur.

di·nu·gu·án *png* [*d+in+ugo+an*] : putaheng karne at lamanloob na hinahaluan ng dugo ng baboy o baka, bawang, at iba pang lahok.

di·nú·lang *png* : pinggang losa na malapad at may bahagyang kalukungan *Cf* DINÓLANG.

di·nu·lut *png Mus* [*Han*] : mabagal na ritmo ng dalawang gong.

diocese (dá·yo·sís) *png* [*Ing*] : diyosesis.

diona (di·yó·na) *png* [*ST*] **1:** *Mus* awiting-bayan sa kasal **2:** *Lit* sinaunang tulang may tatlong taludtod at sukat na pipituhin ang bawat saknong at binibigkas o inaawit sa kasalan.

Dionysus (di·o·ní·sus) *png Mit* [*Rom*] : diyos ng fertilidad, alak, at drama; sa mga Griyego, si Bacchus.

diorama (da·yo·rá·ma, dí·yo·rá·ma) *png* [*Ing Esp*] : representasyon ng tanawin na may mga pigurang tatlo ang dimensiyon.

dioxan (dáy·ok·sán) *png Kem* [*Ing*] : walang kulay, nakalalason, at nakatutunaw na likido ($C_4 H_8 0_2$).

dioxide (dáy·ok·sáyd) *png Kem* [*Ing*] : oxide na may dalawang magkahiwalay na atom ng oxygen.

dioxin (dáy·ok·sín) *png Kem* [*Ing*] : nakalalasong compound ($C_{12} H_4 O_2 Cl_4$).

dip *pnd* [*Ing*] **1:** maglubog; magdawdaw **2:** magsawsaw **3:** humina; tumumal.

DIP *png Com* [*Ing*] : pinagsamang circuit na mayroong maliit na plastik o tilad ng seramiko na may dalawang magkahilerang hanay ng pin.

di·pá *png* **1:** pantay-balikat na pag-unat ng dalawang kamay **2:** sukat ng haba nito : DÓPA, FATHOM.

di·pa·bí·nin *png Lit Mus* [*ST*] : awit ng tagumpay.

di·pá·ra *png* [*Hil*] : pansin[2].

díp·dip *png* [*Hil*] : lalagyang gawa sa kawayan na kinayas hanggang sa numipis.

di·pe·rén·si·yá *png* [*Esp diferencia*] **1:** kaibhan; agwat; layo **2:** kapansanan **3:** sira **4:** hidwaan : DIFFERENCE.

di·pe·ren·si·yál *png* [*Ing differencial*] **1:** halagang nalalabi **2:** *Mek* bahagi ng sasakyang de-motor na kinaroroonan ng mga gear para sa pagkontrol ng mga shaft.

di·pe·ren·si·yál *pnr* [*Esp diferencial*] **1:** tungkol sa pagkakaiba; pinagkakakilanlan **2:** *Mek* hinggil sa pagkakaiba ng dalawa o higit pang mosyon, presyur, at iba pa.

di·pe·rén·si·yas·yón *png* [*Esp diferenciación*] : pagbabago o pag-iiba ng anyo, ayos, o itsura.

di·pe·rén·te *pnr* [*Esp diferent*] : different.

diphtheria (dip·tér·ya) *png Med* [*Ing*] : dipterya.

diphthong (díf·tong, díp·tong) *png Gra* [*Ing*] : diptonggo.

diplodocus (dip·lo·dó·kus) *png Zoo* [*Ing*] : sa panahong Jurassic, malaking dinosaur (genus *Diplodocus*) na erbiboro.

dip·ló·ma *png* [*Ing*] **1:** sertipikong ipinagkakaloob ng kolehiyo o unibersidad sa sinumang nagtapos sa antas ng akademikong pag-aaral **2:** dokumentong nagpapatunay ng karangalan at karapatan **3:** opisyal na dokumento : CHARTER.

diplomacy (dip·ló·ma·sí) *png* [*Ing*] : diplomasya.

dip·lo·más·ya *png* [*Esp diplomacia*] **1:a** pamamahala ng ugnayang internasyonal **b** kadalubhasaan dito : DIPLOMACY **2:** kasanayan sa personal na ugnayan : DIPLOMACY.

díp·lo·mát *png* [*Ing*] **1:** opisyal na kumakatawan ng bansa sa ibang bansa; kasapi ng diplomatikong paglilingkod : DIPLOMATA **2:** tao na mahusay makitungo – *pnr* **dip·lo·má·ti·kó**.

dip·lo·ma·tá *png* [*Esp*] : diplomat.

diplomatic bag (dip·lo·má·tik bag) *png* [*Ing*] : lalagyan ng opisyal na sulat mula at patungo sa embahada.

diplomatic immunity (dip·lo·má·tik im·yú·ni·tí) *png* [*Ing*] : pagiging libre sa tax, habla, pagdakip, at iba pa ng isang diplomatikong kawani sa labas ng bansa.

dip·lóp·ya *png Med* [*Ing diplopia*] : kondisyon ng mata na doble ang paningin.

Di·pó·log *png* : lungsod sa Zamboanga del Norte at kabesera ng lalawigan.

dipper (dí·per) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* ibon (*Cinclus cinclus*) na may maikling buntot at may kakayahang sumisid sa tubig : WATER OUZEL **2:** hugis tasang sisidlan na may mahaba at tuwid na tatangnan at ginagamit na pansalok ng tubig *Cf* HUNGÓT.

dip·píg *png Bot* [*Ilk*] : saba.

dip·píg [*Ilk*] **1:** sapad **2:** siksik.

dipsomania (díp·so·méy·nya) *png Med* [*Ing*] : abnormal na pananabik sa alkohol.

Dip·té·ra *png Zoo* [*Ing*] : order na binubuo ng mga kulisap na may dalawang pakpak na higit na maliit ang hulihan at nagsisilbing pambalanse kapag lumilipad, gaya ng lamok.

dip·tér·ya *png Med* [*Esp difteria*] : sakit na malubha at nakahahawa, sanhi ng bakterya, may pamamaga ng lalamunan, at nagdudulot ng paghihirap sa paghinga at paglunok : DIPTHERIA.

dip·tóng·go *png Gra* [*Esp diptongo*] : dumúdulas sa monosilabikong salita na nagsisimula sa pagbigkas ng isang patinig, kumikilos patungo sa posisyon ng isa pang patinig, at malimit na isinusulat sa pamamagitan ng dalawang titik na kumakatawan sa simula at sa dulo ng pagdulas *Cf* DIGRAPH : DIPHTHONG, DÚHAM-PATÍNGOG, KAMBAL-PATINIG.

diptych (díp·tik) *png* [*Ing*] **1:** painting, karaniwang inilalagay sa altar, na may dalawang entrepanyong pinaghugpong at maaaring itiklop tulad ng aklat **2:** sinaunang lapida na may dalawang dahon na pinaghugpong ng allid.

di·pu·tá·do *png* [*Esp*] **1:** tao na hinirang upang kumatawan sa isang pangkat **2:** kongresísta.

di·rà *png* : pamamaga ng mata na tigib sa muta *Cf* SORE EYES.

di·râ *pnh* [*Hil*] : nariyan.

di·rá·in *pnr* **1:** magâ ang talukap **2:** mutain.

di·ram-ós *pnd* **mag·di·ram-ós, di·ram·ú·san** [*Ilk*] : maghilamos.

di·rang·go·win *png Bot* [*Mrw*] : uri ng bigas.

direct (di·rékt) [*Ing*] : direkta.

direction (di·rék·syon) *png* [*Ing*] : direksiyon.

directive (day·rék·tib, di·rék·tib) *png* [*Ing*] : direktiba.

director (day·rék·tor, di·rék·tor) *png* [*Ing*] : direktor.

directory (di·rék·to·rí) *png* [*Ing*] : direktoryo.

di·rek·si·yón *png* [*Esp dirección*] **1:** patnubay o pamamahala : DIRECTION **2:** instruksiyon, karaniwan sa paggamit ng aparato o kasangkapan : DIRECTION **3:** linyang sinusundan upang marating ang destinasyon o paroroonan : DIRECTION **4:** saklaw ng paksa o asignatura : DIRECTION.

di·rék·ta *pnb* [*Esp directa*] **1:** umabot o gumagalaw sa isang tuwid na linya o pinakamaikling ruta na hindi baluktot o paikot-ikot : DIRECT **2:** tapat; hindi paligoy-ligoy : DIRECT **3:** walang namamagitan : DIRECT **4:** hindi kolateral : DIRECT **5:** eksakto; kompleto; buo : DIRECT **6:** *Mus* sa interval o chord, hindi baligtad : DIRECT **7:** pagpatnubay sa isang pagtatanghal : DIRECT.

di·rek·tí·ba *png* [*Esp directiva*] : atas o instruksiyon mula sa nakatataas o may kapangyarihan : DIRECTIVE.

di·rek·tór *png* [*Esp directór*] **1:** tao na namamahala ng isang bagay : DIRECTOR **2:** kasapi ng lupong tagapamahala ng isang kompanya : DIRECTOR **3:** tao na namamahala sa paggawa ng pelikula, dula, at katulad : DIRECTOR **4:** konduktor sa musika : DIRECTOR.

di·rek·tor·síl·yo *png* [*Esp directorcillo*] : sa panahon ng Espanyol, ang espesyal na ayudante ng gobernadorsilyo sa pangangasiwa ng gawain sa munisipyo.

di·rek·tór·yo *png* [*Esp directorio*] **1:** aklat na may nakaalpabeto o nakapaksang talâ ng pangalan ng tao o samahan **2:** *Com* file na naglalaman ng listahan ng mga programa at iba pang mga file **3:** aklat ng mga tuntunin, lalo na para sa kaayusan ng pampubliko o pribadong pagsamba : DIRECTORY.

dirge (derj) *png Lit Mus* [*Ing*] **1:** panaghoy para sa patay **2:** awit o panaghoy ng paghihinagpis.

dír·ham *png* [*Hil*] **1:** damdamin ng pagkaligalig at takot **2:** pangangatal sa tákot **3:** tákot sa mga matalim na bagay.

dí·ri *png* [*Kap Tag*] : pagkarimarim sa anumang madumi o mabaho : DUKÁ.

di·rí *pnh* [*Hil*] : narito.

di·ríg *png* [*War*] : abáy.

dí·ris *png Ana* : tonsil.

dí·rit *png* [*Kap*] : galaw na pabilog at papasok : IKIT..

di·rí·ta *png Bot* [*Ilk*] : ditâ.

di·ró *png* [*Ilk*] : pulut.

dirty old man (dér·ti old man) *png Alp* [*Ing*] : matandang lalaki na nagnanasa sa mga babaeng malaki ang pagkabatà sa kaniya : DOM.

dír·ya *png* [*Kap*] : inggít – *pnr* **ma·rír·ya**.

dis·sá·ar *png* [*Ilk*] : palapág[1].

disaccharide (day·sá·ka·ráyd) *png Kem* [*Ing*] : sugar na binubuo ng dalawang magkakabit na monosaccharide **ang** molecule.

disadvantage (dís·ad·ván·tidz) *png* [*Ing*] **:** desbentaha.

di·sa·pá·la *pnb* [*ST*] **:** sa mainam na paraan.

disappearance (dís·a·pí·rans) *png* [*Ing*] **1:** pagkawala **2:** *Pol* des-aparesido.

di·sás·ter *png* [*Ing*] **:** malubhang sakuna o kapahamakang nangyari sa isang pook sanhi ng kalamidad **:** DESASTRE.

disc (disk) *png* [*Ing*] **:** disk.

discharge (dis·tsárds) *pnd* [*Ing*] **1:** patalsikin sa tungkulin o palayain sa pagkakabilanggo **2:** alisan ng pananagutan sa pagkakautang **3:** magpaputok ng baril **4:** magbuhos; magtapon **5:** dumaloy **6:** *Bat* pawalan ng bisa o kanselahin ayon sa utos ng hukuman **8:** *Pis* pakawalan ang kargang elektrisidad mula sa isang bagay.

disciple (di·sáy·pol) *png* [*Ing*] **:** disipulo.

discipline (dí·sip·lín) *png* [*Ing*] **:** disiplina.

disclaimer (dis·kléy·mer) *png* [*Ing*] **1:** pagtalikod sa tungkulin o responsabilidad **2:** *Bat* pagtatatwa o pagtangging managot sa anumang sinabi.

disco (dís·ko) *png* [*Ing discotheque*] **1:** sayáwan **2:** tugtuging nagtataglay ng mabilis na kompas at popular na musikang pansayaw.

discontent (dís·kon·tént) *png* [*Ing*] **:** deskontento.

discount (dis·káwnt) *png* [*Ing*] **:** bawas sa halagang dapat bayaran.

discourse (dís·kors, dis·kórs) *png* [*Ing*] **:** diskurso.

discourtesy (dis·kór·te·sí) *png* [*Ing*] **:** deskortesiya.

discover (dis·kó·ver) *pnd* [*Ing*] **:** deskubri.

discoverer (dis·kó·ve·rér) *png* [*Ing*] **:** deskubridor.

discovery (dis·kó·ve·rí) *png* [*Ing*] **:** tuklas; pagkatuklas.

discredit (dis·kré·dit) *png* [*Ing*] **:** deskredito.

discrepancy (dis·kré·pan·sí) *png* [*Ing*] **:** kabiguang tumugon; hindi pagkakatugma.

discrimination (dís·kri·mi·néy·syon) *png* [*Ing*] **:** diskriminasyon.

discus (dís·kus) *png* [*Ing*] **:** disk na gawa sa kahoy at napalilibutan ng metal.

discuss (dis·kás) *pnd* [*Ing*] **1:** magusap **2:** talakayin **3:** magtalo.

discussion (dis·kás·yon) *png* [*Ing*] **:** diskusyon.

discus throw (dís·kus trów) *png Isp* [*Ing*] **:** kompetisyon na palayuan ng pagbato ng discus.

dis·dís *pnd* **mag·dis·dís, dis·di·sín, i·pa·dis·dís** **1:** maghilod **2:** pigain ang bituka.

disease (di·sís) *png* [*Ing*] **1:** sakít **2:** kalagayan ng katawan o isip na hindi malusog **3:** katulad na kondisyong pisikal ng mga halaman at hayop.

di·se·ka·dór *png Kem* [*Esp disecador*] **:** taxidermist.

di·sek·si·yón *png* [*Esp disección*] **:** dissection.

dís·em·bárk *pnd* [*Ing*] **:** magbabâ; bumabâ.

di·se·mi·nas·yón *png* [*Esp diseminación*] **:** pagpapakalat; pagpapalaganap **:** DISSEMINATION.

disenchantment (dis·in·tsánt·ment) *png* [*Ing*] **:** des-engkanto.

disenfranchise (dis·én·fran·tsáys) *pnd* [*Ing*] **1:** ipagkait ang karapatang bumoto **2:** ipagkait ang karapatang magpadala ng representante sa kongreso **3:** ipagkait ang karapatan bilang mamamayan o ang karapatang humawak ng prangkisa.

di·sén·te [*Esp desente*] **:** varyant ng **desente**.

di·sen·te·rí·ya *png Med* [*Esp disentería*] **:** sakit na may pamamaga at pagsusugat ng ibabang bahagi ng bituka, at may kasamang pagtatae**:** DYSENTERY, ITI.

di·sen·ya·dór *png* [*Esp diseñador*] **:** tagaguhit ng dibuho, disenyo, plano, at iba pa.

di·sén·yo *png* [*Esp diseño*] **1:** larawang guhit na ginagamit na modelo o tularan **2:** plano o balangkas ng isang bahay o gusali.

disequilibrium (dis·i·kwi·lí·bri·yúm) *png* [*Ing*] **:** des-ekilibriyo.

di·ser·tas·yón *png* [*Esp disertación*] **:** pagtalakay nang mahaba at pormal sa anumang paksa, karaniwang inihanda upang makakuha ng diploma sa antas doktorado **:** DISSERTATION.

disfigure (dis·fíg·yur) *png* [*Ing*] **:** despigura.

dis·grás·ya *png* [*Esp desgrasya*] **:** varyant ng **desgrasya**.

dish *png* [*Ing*] **1: a** sisidlang mababaw, karaniwang sapad ang ilalim, at ginagamit sa pagluluto at paghahain **b** pagkaing inihain sa lalagyang ito **c** uri ng putahe **2:** kasangkapan sa pagkain **3:** malanday na sisidlan.

dishwasher (dish·wá·syer) *png* [*Ing*] **1:** tao o makina na tagapaghugas ng mga pinggan, kutsara, kaldero, at iba pang kagamitang pangkusina **2:** labaplatos.

di·si·dén·te *png* [*Esp*] **:** tao na tumututol o sumasalungat **:** DISSIDENT.

disillusion (dis·i·lú·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagkabigo sa inaasahan **2:** kawalan o pagkawala ng pag-asa **3:** kawalan ng kasiyahan **:** DES-ENGKANTO, DES-ILUSYON.

di·si·mu·lá *png* [*Esp disimular*] **:** pagkukubli o pagtatago ng tunay na hangarin upang huwag mahalata; pagkukunwari – *pnd* **di·si·mu·la·hín, mag·di·si·mu·lá, i·di·si·mu·lá**.

di·si·mu·lá·do [*Esp disimulación*] **1:** patago; palihim **2:** pakunwari; pakitang-tao **3:** nagmamaang-maangan; nagwawalang-bahala.

di·sín *pnb* **:** sana.

dís·in·féc·tant *png* [*Ing*] **:** likidong kemikal na pumupuksa ng mikrobyo o bakterya **:** DES-IMPEKTANTE.

disinfection (dis·in·fék·syon) *png* **:** des-impeksiyon.

disintegration (dis·in·teg·réy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagkakahiwalay; pagkawasak **2:** pagkabulok ng isang bagay.

dis·ín·te·rés·ted *png* [*Ing*] **:** desinteresado.

di·sin·te·rí·ya *png* [*Esp disentería*] **:** varyant ng **disenteriya**.

di·si·nu·wé·be *png* [*Esp diez y nueve*] **:** labinsiyam **:** NINETEEN.

di·si·ót·so *png* [*Esp diez y ocho*] **:** labingwalo **:** EIGHTEEN.

di·si·pas·yón *png* [*Esp dicipación*] **1:** uri ng pamumuhay na marangya at mapagmalabis **:** DISSIPATION **2:** maaksayang paggugol ng salapi **:** DISSIPATION **3:** pagkalat at hindi pagkakaugnay **:** DISSIPATION **4:** pagkawala, pagkapawi *hal* ng pagod **:** DISSIPATION.

di·sip·lí·na *png* [*Esp disciplina*] **1: a** kontrol o kaayusan na ipinatutupad **b** sistema ng mga alituntunin na ginagamit upang mapanatili ang kontrol na ito **c** kilos at galaw na ipinakikita ng pangkat na napailalim sa nasabing alituntunin **2:** mental, moral, at pisikal na pagsasanay **:** DISCIPLINE **3:** sangay ng instruksiyon o pag-aaral **:** DISCIPLINE **4:** parusa **:** DISCIPLINE.

di·sí·pu·ló *png* [*Esp discipulo*] **1:** alagad o mag-aaral ng isang pinuno, guro, pilosopiya, at iba pa **2:** unang naniwala kay Kristo; ang labindalawang apostoles : DISCIPLE.

di·si·sé·is *png* [*Esp diez y seis*] : labinganim : SIXTEEN.

di·si·si·yé·te *png* [*Esp diez y siete*] : labimpito : SEVENTEEN.

disjunction (dis·dyángk·syon) *png* [*Ing*] **1:** proseso ng pagkakahiwalay **2:** sa lohika, ang ugnayan ng dalawang alternatibo na magkataliwas.

disk *png* [*Ing disc*] **1:a** bagay na manipis, sapad, at bilog **b** rabaw na bilugan at sapad o anyong sapad na rabaw **c** marka ng hugis na ito **d** *Bot* siksik na kumpol ng hugis tubong bulaklak sa gitna ng composite na bulaklak : DISC **2:** *Ana* hanay ng kartilago sa pagitan ng vertebrate : DISC **3:** *Mus* ponograpo **4:a** *Com* aparatong imbakan na may disk na napaiikot at nababalutan ng magnet **b** disk na makinis at walang magnet na may kakayahang mag-imbak ng maraming datos at nababasa ng laser : DISC, LASERDISC **5:** aparatong may panturo o umiikot na disk na nagsasabi ng oras ng pagdating o pag-alis, inilalagay sa mga nakaparadang sasakyan : DISC.

diskette (dís·ket) *png Com* [*Ing*] : floppy disk.

dis·ki·tá *pnd* **pag·dis·ki·ta·hán** [*Esp desquitar*] : magbunton ng galit sa isang tao dahil sa kasalanan ng iba.

disk operating system (disk o·pe·réy·ting sís·tem) *png Com* [*Ing*] : programa upang makakuha ng impormasyon sa disk : DOS.

dis·kri·mi·nas·yón *png* [*Esp discriminacion*] **1:** pakikitungo nang hindi maganda batay sa hindi matuwid na palagay ukol sa lahi, kulay, edad, at kasarian ng isang tao : DISCRIMINATION **2:** panlasang pihikan o mahusay hinggil sa mga makasining na bagay : DISCRIMINATION **3:** kagalingan sa pagkilatis ng mga pagkakaiba : DISCRIMINATION **4:** pagtatangi na nasa isip o isinasagawa : DISCRIMINATION.

dis·kúl·pa *png* [*Esp disculpa*] : dahilan; katwiran.

dis·kúr·so *png* [*Esp discurso*] **1:** pag-uusap; palitang-kuro **2:** talumpati **3:** panayam : DISCOURSE.

dis·kus·yón *png* [*Esp discusion*] : pag-uusap, talakayan, o pagtatalo sa mga tiyak na paksa : DISCUSSION, DEBATE.

dis·lót *png* [*ST*] : paraan sa pagtatanong ng "ano ang sa atin diyan?"

disloyalty (dis·ló·yal·tí) *png* [*Ing*] : kataksilan; katraiduran.

dis·me·no·rí·ya *png Med* [*Esp dismenorrea*] : pananakit ng puson at tiyan ng babae kapag may regla : DYSMENORRHEA.

dismiss (dis·mís) *pnd* [*Ing*] **1:** paalisin; pauwiin **2:** tanggalin sa trabaho, opisina, at iba pa, karaniwang dahil sa hindi marangal na dahilan **3:** tanggalin sa isipan, damdamin, o usapan **4:** balangkasin ang paksa **5:** tanggihang ipagpatuloy ang paglilitis ng kaso **6:** *Mil* tumiwalag sa pagkakahanay.

dismissal (dis·mí·sal) *png* [*Ing*] **1:** pagpapauwi; pagpapalabas **2:** uwian; labasan **3:** pagtitiwalag; pagpapawalang-saysay.

disnea (dis·né·ya) *png Med* [*Esp*] : dyspnea.

di·só *png* [*Tsi*] : hipag.

di·so·nán·te *pnr* [*Esp*] **1:** sintunado **2:** magkasalungat : DISSONANT.

dis·ór·der *png* [*Ing*] : kaguluhan; karumihan : DES-ORDEN.

disorganization (dis·or·ga·ni·zéy·syon) *png* [*Ing*] : des-organisasyon.

disorganize (dis·ór·ga·náyz) *pnd* [*Ing*] : ides-organisa.

disorientation (dis·or·yen·téy·syon) *png* [*Ing*] : des-oryentasyon.

disparity (dis·pá·ri·tí) *png* [*Ing*] : pagkakaiba.

dis·pátch *png* [*Ing*] **1:** despatso[1,2] **2:** pagpatay **3:** maliksi at masinop na paggawa.

dis·pát·ser *png* [*Ing dispatcher*] : despatsador.

dis·pén·sa *png* [*Esp despensa*] **1:** paumanhín **2:** *Ark* silid na kahugpong ng kusina, pinag-iimbakan ng mga pagkaing tuyo.

dispensary (dis·pén·sa·rí) *png* [*Ing*] : dispensaryo.

dis·pen·sár·yo *png* [*Esp dispensario*] **1:** pook na makukuhanan o mabibilhan ng gamot at iba pa : BOTIKIN[2], DISPENSARY **2:** pampubliko o pangkawanggawang institusyon na nagbibigay ng tulong medikal at gamot : BOTIKIN[2], DISPENSARY.

dis·pen·sé·ro *png* [*Esp*] **1:** tao o bagay na nagbibigay ng anuman **2:** mákináng automatiko na naglalabas ng tiyak na halaga o bagay.

dis·pép·si·yá *png* [*Esp dispepsia*] : di-pagkatunaw ng pagkain.

displacement (dis·pléys·ment) *png* [*Ing*] **1:** pagpalit o paghalili **2:** *Pis* volume ng likidong naalis sa kinalalagayan nito dahil sa solidong nakalubog o nakalutang dito **3:a** *Sik* ang paghahalili ng isang idea o udyok para sa isa **b** ang di-malay na paglilipat ng matindi at hindi kanais-nais na damdamin sa isang bagay tungo sa ibang bagay.

dis·play (dis·pléy) *png* [*Ing*] : anumang bagay na inilalantad o ipinalalabas sa layuning ipakita upang mabili o maging modelo.

disposable (dis·pó·za·ból) *png* [*Ing*] : anumang sadyang itinatapon matapos gamitin.

disposal (dis·pó·zal) *png* **1:** pagtatapon ng isang bagay **2:** pagkakaayos ng mga bagay **3:** kontrol o pamamahala ng tao, negosyo, at iba pa **4:** pagtatapon ng anumang basura.

dis·po·sis·yón *png* [*Esp disposición*] **1: a** likás na tendensiya o pagkiling **b** ugali o saloobin na ipinamamalas ng isang tao **2: a** pagkakaayos **b** ugnayan ng mga bahagi batay sa kinalalagyan **3: a** *Mil* pagpuwesto ng mga tropang handang sumalakay o magtanggol **b** paghahanda; plano **4: a** pagkakaloob ng isang bagay sa pamamagitan ng kasulatan o testamento **b** kontrol; kapangyarihang magpasiya o mamahala **5:** ordinansa; pamamahagi; pamimigay : DISPOSITION –*pnd* **dis·po·sis·yu·nán, mag·dis·po·sis·yón**.

disposition (dis·po·sí·syon) *png* [*Ing*] : disposisyon.

dís·pras *png* [*Seb Tag Esp disfraz*] : balatkayo.

disproportion (dis·pro·pór·syon) *png* [*Ing*] : desproporsiyon.

dis·pu·wés·to *pnr* [*Esp dispuesto*] : natatalaga; handa; laan.

di·sá·ar *png* [*Ilk*] : palapagan.

dissect (day·sék) *pnd* [*Ing*] **1:** hiwain nang pira-piraso **2: a** hiwain upang suriin ang bahagi at estruktura ng isang tao, hayop, o halaman **3:** magsuri.

dissection (day·sék·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagsusuring mabuti **2:** pagbiyak sa katawan ng hayop, halaman, at iba pa upang suriin ang bawat bahagi : DISEKSIYÓN.

disseminate (di·sé·mi·néyt) *pnd* [*Ing*] : magpakalat o magpalaganap, *hal* ng isang idea.

dissemination (di·se·mi·néy·syon) *png* [*Ing*] : diseminasyon.

dissertation (di·ser·téy·syon) *png* [*Ing*] : disertasyon.

dís·si·dént *png* [*Ing*] : disidénte.

dissipation (di·si·péy·syon) *png* [*Ing*] : disipasyon.

dis·só *png* [*Ilk*] : pook.

dissolution (di·so·lú·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagkawasak **2:** pagkaagnas **3:** pagpapawalang-bisà ng kasal, sosyohan, o alyansa **4:** pagkamatay; pagkawala; pagtatapos; pagkatunaw.

dissonant (dí·so·nánt) *pnr* [*Ing*] : disonante.

distance (dís·tans) *png* [*Ing*] : distansiya.

distance study (dís·tans is·tá·di) *png* [*Ing*] : sariling pag-aaral sa pamamagitan ng korespondensiya o telepono.

dis·tán·si·yá *png* [*Esp distancia*] **1:** layo **2: a** espasyo o pagitan ng dalawang tao o bagay **b** haba ng espasyong ito: DISTANCE **3:** pook na malayo **4:** malayo, *hal* sa mga tao na hindi kakilala : DISTANCE **5:** tingin o pananaw mula sa malayo : DISTANCE **6:** agwat ng oras o panahon : DISTANCE **7: a** sa karera, ang kabuuang haba na dapat takbuhin **b** sa boksing, ang nakatakdang haba ng labanan : DISTANCE.

dís·tant *pnr* [*Ing*] **1:** malayo, tumutukoy sa pook o sa panahon **2:** may agwat sa oras o pagkakahawig **3:** hindi matalik; malamig ang pakikitungo **4:** malabo.

dis·ten·si·yón *png* [*Esp distención*] : paglawak; paglaki : DISTENTION.

distention (dis·tén·syon) *png* [*Ing*] : distensiyon.

distich (dís·tik) *png Lit* [*Ing*] : dalawahang taludtod *Cf* COUPLET, KÓPLA.

dis·tíll *pnd* [*Ing*] : idestila – *pnr* **distilled**.

distillation (dis·ti·léy·syon) *png* [*Ing*] : destilasyon.

distillery (dis·tí·le·rí) *png* [*Ing*] : destileriya.

distinct (dis·tíngkt) *pnr* [*Ing*] **1:** iba **2:** maliwanag; malinaw **3:** katangitangi.

distinguido (dis·ting·gí·do) *png* [*Esp*] : ranggo sa pagitan ng karaniwang sundalo at kabo.

distortion (dis·tór·syon) *png* [*Ing*] : pagkasira ng hugis, mukha, at iba pa.

distraction (dis·trák·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagkaabala; pagkagambala **2:** kaguluhan; pagkalito **3:** paglilibang.

distress (dis·trés) *png* [*Ing*] **1:** matinding sakit, lungkot, dalamhati, at katulad **2:** kakulangan sa salapi at ginhawa sa búhay **3:** *Bat* pagkumpiska ng ari-arian pati na ang mga personal na gamit bilang kabayaran sa utang **4:** kahirapan sa paghinga; kapaguran.

dis·tri·bus·yón *png* [*Esp distribución*] **1:** pamumudmod o pamamahagi : DISTRIBUTION **2:** *Eko* **a** pamamahagi ng kalakal at iba pa sa mga mamimili **b** lawak ng pamamahagi ng kabuuang produksiyon at yaman sa iba't ibang pangkat at indibidwal : DISTRIBUTION **3:** sa estadistika, paraan ng pagkakalat ng katangian sa mga kasapi ng isang uri : DISTRIBUTION.

distribution (dis·tri·byú·syon) *png* [*Ing*] : distribusyon.

distributor (dis·trí·byu·tór) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na namamahagi; tagapamahagi **2:** ahente na tagatustos ng mga kalakal **3:** *Mek* sa makina, ang tagapamahagi ng daloy ng koryente tungo sa spark plug.

district (dís·trik) *png* [*Ing*] : distrito.

dis·trí·to *png* [*Esp*] **1:** pagkakahati o dibisyon ng mga teritoryo, bayan, o lungsod na nahati sa gayon dahil sa layuning pampangasiwaan, panghalalan, at iba pa : DISTRICT **2:** rehiyon; lokalidad; purok : DISTRICT.

Dis·yém·bre *png* : ikalabindalawa at huling buwan ng taon : DECEMBER.

dis·yér·to *png* [*Esp desierto*] : varyant ng **desyerto**.

di·tá *png Bot* [*Iba*] : ípo.

di·tà *png* **1:** likido na malapot na tulad ng laway, malansa, at mula sa isda **2:** lasong nakamamatay at ipinapahid sa dulo ng palaso o anumang patalim.

di·tâ *png Bot* [*Kap Hil Seb War Tag*] **1:** punongkahoy (*Alstonia scholaris*) na makatás at may mapait na dagta : ÁNDARÁYAN, DÁLIPÁWEN, DÍLUPAON, DIRÍTA, DITAÁ, PASÚWIT, PÓLAY, TANGITANG **2:** abuab[1].

di·tá *pnh* [*Ilk*] : nariyan.

di·tá·a *png Bot* [*Bik*] : ditâ[1].

dí·tak *png* [*Kap*] : untî – *pnr* **ma·rí·tak**.

di·ták *pnr* [*ST*] : muntî.

dí·tan *png Zoo* [*ST*] : uri ng makamandag na bubuyog.

di·tán *png* : yantok na matinik, mapulapula ang kulay, at lumalaking gadaliri ang katawan.

dit·dít *pnr* : pilas-pilas; punit-punit.

ditheism (day·te·yí·zim) *png* [*Ing*] : duwalismo.

dithyramb (dí·ti·rámb) *png Lit* [*Ing*] : ditirambo.

di·ting·ka·lâ *pnr* : di-nauunawaan.

di·ti·rám·bo *png Lit* [*Esp*] **1:** sabayang himno ng sinaunang Greece **2:** tula, panayam, at iba pang katulad na makabagbag-damdamin : DITHYRAMB – *pnr* **di·ti·rám·bi·kó**.

di·tí·ran *png Bot* : mabalahibong baging (*Deeringia amaranthoides*) humahaba nang 5-6 m, lunting-puti ang bulaklak, at bilóg at pulá ang bunga : ARIBUKBÚK, HAGORÍLIS, KÁNLI-LIMÓKAN, SILI-SILÍHAN.

dí·to *pnb* : pook, dako, o panig na malapit na malapit sa nagsasalita *var* ríto : DÍNE.

di·to·rín *png Zoo* [*ST*] : ibon na tila nagsasabi ng "dito rin" kapag umaawit.

di·tóy *pnh* [*Ilk*] : narito.

di·tsé *png* [*Tsi*] **1:** pamitagang tawag ng mga nakababatà sa pangalawang pinakamatandang kapatid na babae **2:** tawag sa nakatatandang babaeng kapatid ng hipag.

dí·tso *png* **1:** *Lit* [*Esp dicho*] linya ng aktor sa komedya **2:** [*Jap juji-cho*] sining ng pagtatanggol sa sarili nang hindi gumagamit ng armas.

ditto (dí·to) *pnb* [*Ing*] : pareho; iyon din; gayon din.

di-tu·wí·rang lá·yon *png Gra* [*hindi-tuwiran+na layon*] : salita o pangkat ng mga salita na kumakatawan sa tao o bagay na may pagtukoy sa kilos na isinasagawa ng pandiwa : INDIRECT OBJECT, KALAÁNAN[2].

di·u·ma·nó *pnb* [*di+umano*] : sangayon sa sabi ng iba : DAW, DIKUNO, UMANO.

diuresis (da·yu·rí·sis) *png Med* [*Ing*] : pag-ihi nang labis at madalas.

diuretic (da·yu·ré·tik) *pnr* [*Ing*] : nagsasanhi ng pagdami at pagdalas ng ihi.

diurnal (da·yér·nal) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa araw; hindi nokturnal **2:** sa araw-araw **3:** *Ast* buong araw **4:** *Zoo* aktibo, masigla kung araw, tumutukoy sa mga hayop **5:** *Bot* bumubukad lamang kung araw, tumutukoy sa mga halaman.

dí·va *png* [*Ing*] : mahusay o tanyag na babaeng mang-aawit : PRÍMADÓNA.

divalent (day·vey·lent) *Kem* [*Ing*] : may dalawang valence.

dí·van, di·ván *png* [*Ing Esp*] **1:** sopang mahaba, mababa, at walang sandalan **2:** kamang walang dasigan at sandigan **3:** lehislaturang oryental **4:** tindahan ng sigarilyo; silid para sa paninigarilyo.

Di·va·vá·on *png* [*Mnd*] **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Mandaya.

dive (dayv) *png* [*Ing*] **1:** pagbulusok sa tubig nang una ang ulo **2:** mabilis na pagbulusok pababa ng sasakyang panghimpapawid **3:** pagsisid **4:** sinadyang pagpapatalo sa boksing.

divergent (day·vér·gent) *pnr* [*Ing*] **1:** patungo sa iba't ibang direksiyon **2:** *Sik* may tendensiyang makaisip ng maraming solusyon kung sinusuri ang suliranin **3:** *Mat* walang hanggahan o limit, gaya sa serye ng mga bilang.

diversion (day·vér·syon) *png* [*Ing*] **1:** paglihis **2:** pagkalihis ng atensiyon **3:** paglilibang o pagpapalipas-oras **4:** alternatibong daanan.

diversity (day·vér·si·tí) *png* [*Ing*] **1:** pagkakaiba **2:** iba't ibang uri.

di·vér·ti·mén·ti *png Mus* [*Ing*] **:** magaan at nakalilibang na komposisyon.

divest (day·vést) *pnd* [*Ing*] **1:** maghubad; hubarán **2:** pagkaitan **3:** kumalas sa negosyo.

divide (di·váyd) *pnd* [*Ing*] **1:** hatiin sa mga bahagi; ipamahagi **2:** ihiwalay **3:** awayin; salungatin **4:** *Mat* alamin kung ilang beses nilalaman ng isang bilang ang isa pang bilang **5:** hatiin ang boto.

dí·vi·dénd *png* [*Ing*] **1:** *Mat* bilang o dami na hinahati ng isa pang bilang **2:** dibidéndo.

divider (di·váy·der) *png* [*Ing*] **1:** kortina, tabing, o muwebles na humahati sa silid **2:** panghati.

divine (di·váyn) *pnr* [*Ing*] **1:** tila diyos **2:** banal; dibino.

diving (dáy·ving) *png Isp* [*Ing*] **:** pagandahan at pagalingan ng pagbulusok sa tubig.

divinity (di·ví·ni·tí) *png* [*Ing*] **1:** pagkabanal **:** DIBINIDÁD **2:** panginoon **:** DIBINIDÁD **3:** pag-aaral ng relihiyon at teolohiya **:** DIBINIDÁD.

division (di·ví·syon) *png* [*Ing*] **:** dibisyon.

divisor (di·váy·sor) *png* [*Ing*] **:** ang bilang na panghati sa isa pang bilang **:** DIBISÓR.

divorce (di·vórs) *png* [*Ing*] **:** diborsiyo.

divorcee (di·vor·séy) *png* [*Ing*] **:** diborsiyada.

di·wà *png* **1:** ang katuturan ng anuman; ang kalikasan ng anumang bagay **:** ÁNIMÓ, ESENSIYA **2:** ubod ng katwiran **:** HILAGYÔ[2] **3:** kaluluwa **4:** buod ng pahayag; kahulugan; ibig sabihin **5:** malay-tao.

di·wál *png Zoo* [*Seb*] **:** mollusk (*Monothyra orientalis*) na magaan at malaki ang pagkakabuka ng takupis.

di·wá·lan *pnb* [*ST*] **:** sa mahusay na paraan.

di·wá·lat *png Bot* **:** balukanág.

di·wá·na *png Lit Mus* [*ST*] **:** banal na awit bilang papuri o parangal sa mga anito **:** DIWANG.

dí·wang *png Lit Mus* [*ST*] **:** diwana.

di·wa·sâ *png* **:** kayamanan; kasaganaan.

di·wá·ta *png Bot* **:** balukanag[1].

di·wa·tà *png* **1:** sinaunang diyosa, sinasamba sang-ayon sa pangangailangan ng mga tao **:** BIRADARI, BIRADDALI, MUTYA **2:** ada **3:** nimpa.

diw-diw-ás *png Mus* [*Kal*] **:** pipa na yari sa tangkay ng ikmo *var* diwas, dewdewas.

di·we·gey *png Mus* [*Tbo*] **:** kawayang biyolin.

dí·wit *png* [*Pan*] **:** salagoy.

dí·ya *png Mit* [*Hil*] **:** diyos na mensahero ng kataas-taasang Bathala.

di·ya·bé·tes *png* [*Esp diabetes*] **:** sakit na dulot ng kakulangan sa hormone mula sa lapay **:** DIABETES – *pnr* **di·ya·bé·ti·kó**.

di·yáb·lo *png* [*Esp diablo*] **:** demonyo.

Di·yáb·lo! *pdd* [*Esp Diablo*] **:** Demonyo!

di·yab·lú·ra *png* [*Esp diablura*] **:** kademonyuhan.

di·ya·bó·li·kó *pnr* [*Esp diabolico*] **1:** makademonyo; makadiyablo **2:** napakalupit; napakasamâ.

di·ya·dé·ma *png* [*Esp diadema*] **1:** korona o pindong na telang isinusuot bilang sagisag ng kapangyarihan **:** DIADEM **2:** sinag sa ulo **:** DIADEM **3:** pamputong na gawa sa pumpon ng dahon o bulaklak **:** DIADEM.

di·ya·di·yar *png* [*Mrw*] **:** yanig.

di·yag·nó·sis *png* [*Esp diagnosis*] **1:** pagsusuri at pag-aaral sa uri at dahilan, *hal* ng karamdaman **2:** desisyon o pasiya batay sa ginawang pagsusuri at pag-aaral.

di·yag·nós·ti·kó *pnr* [*Esp diagnostico*] **:** batay sa diyagnosis.

di·yá·go·nál *pnr* [*Esp diagonal*] **1:** tumatawid, gaya ng isang tuwid na guhit sa dalawang sulok na hindi magkatabi **2:** may direksiyong pahilis **3:** may pahilis na guhit, marka, o bahagi.

di·ya·ká·tan *png* [*Mrw*] **:** ternong blusa at pantalon, gawa sa inangkat na pulang telang satin, at napapalamutian ng lentehuwelas *var* diakatan **:** ANTOWIRAS.

di·ya·kó·no *png* [*Esp diacono*] **1:** sa simbahang Episcopal, ministrong higit na mababà sa obispo at pari **2:** layko na namamahala sa sekular na gawain **3:** tao na hinirang bilang ministro ng kawanggawa, **di·ya·ko·ní·sa** kung babae.

di·ya·krí·ti·kó *pnr* [*Esp diacritico*] **:** simbolo na nagpapahiwatig ng iba't ibang tunog o halaga ng titik.

di·ya·lék·ti·ká *png* [*Esp dialectica*] **1:** sining ng pagsisiyasat sa katotohanan ng mga kuro-kuro **2:** *Pil* pagsisiyasat sa kontradiksiyong metapisikal at paglutas sa mga ito **:** DIALECTICS – *pnr* **di·ya·lék·ti·kó**.

di·ya·lék·to *png* [*Esp dialecto*] **1:** anyo ng wikang ginagamit sa isang partikular na pook o rehiyon **:** DIALECT **2:** isa sa pangkat ng mga wikang kabilang sa isang espesipikong pamilya **:** DIALECT **3:** uri ng wikang may sariling bokabularyo, bigkas, gramatika, at idyoma na kaiba sa pamantayang wika **:** DIALECT – *pnr* **di·ya·lek·tál**.

di·ya·lek·to·lo·hí·ya *png* [*Esp dialectologia*] **:** aghamwika.

di·yá·lo·gó *png* [*Esp dialogo*] **1:** pag-uusap **2:** palitang-kuro **3:** usapan o pag-uusap ng mga tauhan sa isang kuwento o drama **:** DIALOGUE.

di·yá·lo·hís·ta *png* [*Esp dialoguista*] **:** tao na tagapagsalita o manunulat ng diyalogo.

di·ya·mà *png* [*Mrw*] **:** kapisanan.

di·ya·mán·te *png* [*Esp diamante*] **1:** uri ng matigas, mahalaga, at maningning na batong mula sa karbon na ginagamit bilang pantampok sa hiyas **:** DIAMOND **2:** pantabas ng iba pang bato o salamin **:** DIAMOND **3:** sinuman o anuman na may katangiang gaya ng sa diyamante **:** DIAMOND **4:** hugis ng diyamante, gaya ng sa palaruan ng beysbol **:** DIAMOND **5:** sa baraha, pigura na may hugis ng diyamante **:** DIAMOND.

di·ya·mán·te *pnr* [*Esp diamante*] **:** maningning; makinang.

di·ya·man·tí·no *pnr* [*Esp diamantino*] : matatag; walang tigatig; matibay.

di·ya·man·tís·ta *png* [*Esp diamantista*] : tagaputol ng diyamante.

di·ya·mét·ro *png* [*Esp diametro*] **1:** tuwid na guhit na dumadaan sa gitna ng isang bilog mula sa gilid patungo sa katapat na gilid **2:** haba ng gayong guhit **3:** lapad o kapal ng isang bagay : BANTOD, DIAMETER.

di·yá·nal *png* [*Mrw*] : payong.

Di·yan·tre! *pdd* [*Esp diantre*] : Demonyo! Diyablo!

di·ya·pú·gan *png Zoo* [*Seb*] : darapugan.

di·ya·rís·ta *png* [*Esp diarista*] : peryodista.

di·yár·yo *png* [*Esp diario*] : peryodiko.

dí·yas *png* [*Esp dias*] : regalo sa kapanganakan.

di·yas·kí *pnr Kol* : nakaiinis; nakayayamot; di-kanais-nais.

Di·yas·kí! *pdd* : bulalas na nagpapahiwatig ng daing, hinaing, panghihinayang, at iba pang kauring damdamin.

di·yas·tá·sa *png Kem* [*Esp diastasa*] : amylase.

di·yás·to·lé *png Ana* [*Esp diastole*] : sukat sa pagitan ng dalawang kontraksiyon ng puso kung nagrerelaks ang kalamnan ng puso at pumapasok ang dugo sa mga chamber *Cf* SYSTOLE : DIASTOLE.

di·ya·tà *pnb* [*hindi+yata*] : pagtatanong na nangangahulugang "Totoo ba?"

di·yá·te·sís *png Med* [*Esp diatesis*] : pangangatawang madaling kapitan ng sakit o karamdaman.

di·yá·to·ní·ko *pnr Mus* [*Esp diatonico*] **1:** gumagamit lámang ng pamantayang eskala na may walong tono at walang pagbabagong kromatiko **2:** nakabatay ang melodiya o armonya sa eskalang ito.

Di·yá·wa *png* : sinaunang pangalan ng Java.

di·yés *png* [*Esp diez*] **1:** sampu **2:** sampung sentimo *Cf* DIME[1].

di·yés·mo *png* [*Esp diezmo*] **1:** ikasampung bahagi **2:** buwis na ikasampung bahagi ng kita : TITHE.

di·yé·ta *png* [*Esp dieta*] **1:** pang-araw-araw na pagkain ng tao o hayop : DIET **2:** pagkaing itinakda upang mapanatili ang kalusugan ng isang tao : DIET **3:** per diem.

Di·yós *png* [*Esp dios*] : sa pananampalatayang Kristiyano, ang pinakamataas na bathala at manlilikha ng sanlibutan pati ng mga hayop, halaman, at tao sa daigdig; pinakamakapangyarihan at maalam sa lahat.

di·yós *png* [*Esp dios*] : bathala.

di·yó·sa *png* [*Esp diosa*] **1:** diyos na babae : DIWATA **2:** babaeng may pambihirang kagandahan : DIWATA **3:** babaeng hinahangaan o iniibig : DIWATA **4:** lakambini.

di·yó·ses *png* [*Esp dioses*] : anyong pangmaramihan ng **diyos**.

di·yo·sé·sis *png* [*Esp diocesis*] : distritong sakop ng isang obispo : DIOCESE.

di·yú·tay *png* [*Hil Seb*] **1:** liit **2:** ilan.

djellaba (dya·lá·ba) *png* [*Ara*] : balabal na lana, maluwang, at may pandong.

DNA (dí·en·éy) *png BioK* [*Ing*] : deoxyribonucleic acid.

do *png Mus* [*Ing*] : ang una at ikawalong nota ng eskalang mayor.

do (du) *pnd* [*Ing*] **1:** gawin **2:** tuparin **3:** tapusin **4:** ayusin.

dób·le *pnr* [*Esp*] **1:** dalawa sa kaisahan, bilang, kabuuan, at iba pang katangian : DOUBLE **2:** nagkadalawa; naulit : KAMBÁL, DALAWÁHAN, DOUBLE — *pnd* **dob·le·hín, du·mób·le, mag·dób·le**.

dób·le·ká·ra *pnr* [*Esp doble cara*] 1: kumakampi o pumapanig sa sinumang kaharap o magbibigay ng pakinabang *Cf* TAKSIL, TRAIDOR : BALIMBING **2:** rebersible.

dó·bol *pnr* [*Ing double*] : double.

dó·bol·yú : tawag sa titik **W**.

docile (dó·sil) *pnr* [*Ing*] **1:** madaling turuan; masunurin : DOSIL **2:** sunod-sunuran; mababang-loob : DOSIL.

dock (dak) *png* [*Ing*] **1:** daungan ng sasakyang dagat **2:** nasasarhang bahagi ng hukuman para sa akusado **3:** *Bot* magaspang na damo (genus *Rumex*) **4:** may butong bahagi ng buntot ng hayop.

docket (dá·ket) *png* [*Ing*] **1:** talaan ng mga kasong lilitisin ng nasa hukuman **2:** talaan ng mga kapasiyahan ng hukuman **3:** talaan ng mga usaping pagpapasiyahan : AGENDA **4:** listahan ng nilalaman ng isang pakete o dokumento.

dockyard (dák·yard) *png* [*Ing*] : espasyo upang daungan at nakalaan para sa paggawa at pag-aayos ng barko.

doctor (dók·tor) *png* [*Ing*] : doktór.

doctorate (dók·to·réyt) *png* [*Ing*] : doktorado.

Doctor of Laws (dók·tor ov los) *png* [*Ing*] : tao na nagkamit ng diploma sa pinakamataas na antas sa abogasya : LL D.

Doctrina Christiana (dok·trí·na kris·ti·yá·na) *png Lit* [*Esp*] : kauna-unahang aklat na inilimbag sa Filipinas noong 1593.

doctrinaire (dók·tri·néyr) *pnr* [*Ing*] : gumagamit ng anumang teorya o doktrina sa lahat ng pagkakataon nang hindi isinasaalang-alang ang mga praktikal na kalagayan.

doctrine (dók·trin) *png* [*Ing*] : doktrina.

document (dók·yu·mént) *png* [*Ing*] : dokumento.

document (dók·yu·mént) *pnd* [*Ing*] **1:** patunayan o magbigay ng patunay **2:** itala sa dokumento.

documentary (dok·yu·mén·ta·rí) *png* [*Ing*] : dokumentaryo.

documentary (dok·yu·mén·ta·rí) *pnr* [*Ing*] **1:** pinatutunayan o binubuo ng mga dokumento **2:** pandokumento.

documentation (dok·yu·men·téy·syon) *png* [*Ing*] : dokumentasyón.

dodeca- (dó·de·ká) *pnl* [*Gri*] : labindalawa.

dodecahedron (do·de·ká·hed·rón) *png* [*Ing*] : pigurang solido na may 12 mukha.

dodecasyllable (do·dé·ka·síl·a·ból) *png Lit* [*Ing*] : dodekasilabo.

do·de·ka·sí·la·bó *png Lit* [*Esp dodecasilabó*] : salita o taludtod na may labindalawang pantig : DODECASYLLABLE.

dodo (dó·do) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* ibon (*Raphus cucullatus*) na hindi nakalilipad **2:** tao na makaluma, estupido, at hindi aktibo.

dó·dum *png* [*Tir*] : pandong para sa mga babae.

doe (dow) *png Zoo* [*Ing*] : babaeng usa : LÍBAY[1].

do·fil *png* [*Tbo*] : bahagi ng bahay na tinutulugan.

dog *png Zoo* [*Ing*] : asó.

dó·ga *pnd* **mag·dó·ga, pag·do·gá·han** [*ST*] : magsinungaling upang hikayatin o akitin ang sinuman.

dó·gal *png* [*ST*] : anumang madugo.

dó·gan *png* [*ST*] : dagdág.

dó·gay *png Zoo* [*ST*] : uri ng isda.

dogfight (dóg·fayt) *png* [*Ing*] **1:** malapitang labanán ng mga armadong

sasakyang panghimpapawid **2:** magulong away o labanán, gaya ng mga aso.

doggerel (dá·ge·rél) *png Lit* [*Ing*] **:** tulang walang kabuluhan; tugma-tugmaan.

Do·gí·dog *png Lit* [*Tin*] **:** tamad at hikahos na lalaking yumaman matapos maangkin ang pusang naghunos tandang.

dog·ká·l *pnd* **mag·dog·ká·l, du·mog·ká·l, i·dog·ká·l, dog·ka·lín, dog·ka·lán** [*ST*] **:** maghukay ng isang bagay sa lupa *Cf* DUKAL.

dóg·ma *png* [*Esp Ing*] **1:** doktrina o sistema ng mga doktrinang pormal na iminumungkahi o itinakda ng isang simbahan o lupong relihiyoso at itinuturing na autoritatibo **2:** prinsipyo, paniniwala, o doktrina, karaniwang pormal na nakasaad at ipinalalagay na autoritatibo.

dog·má·ti·kó *pnr* [*Esp dogmatico*] **:** nagpapahayag ng paniniwala o opinyon sa positibo, autoritatibo, at kadalasan sa aroganteng pamamaraan.

dog·ma·tís·mo *png* [*Esp*] **:** positibo, autoritatibo, at kadalasang aroganteng pamamaraan ng paghahayag ng opinyon o paniniwala.

dog·ma·tís·ta *png* [*Esp*] **1:** tao na nagpapahayag nang tiyak sa kaniyang sariling kuro-kuro **2:** tao na bumabalangkas ng dogma.

dóg·non *png Bot* [*Bik*] **:** dúngon.

dogwood (dóg·wud) *png Bot* [*Ing*] **:** palumpong (genus *Cornus*) na may matingkad na pulang sanga at luntiang puti na bulaklak.

dó·hit *png Zoo* [*ST*] **:** kuliglig na umaalunignig.

do·hò *png Zoo* [*Ifu*] **:** uri ng igat (*Misgurnus anguillicaudatus*) na karaniwang lumalaki nang 9-13 sm.

do·hól *png* [*Ifu*] **:** unang madawat matapos ang kasal.

do·ka·pil *png* [*Mrw*] **:** bugál.

do·kó·son *png Zoo* **:** isdang tabang (*Pelates quadrilineatus*) na biluhaba ang katawan, may apat na guhit, at matinik ang likod *var* dukúson.

dó·kot·dó·kot *png Bot* **:** yerba na nabubuhay nang isang taon, 0.5-2 m ang taas, matinik at may dahon na tulis ang magkabilang dulo, lunti ang bulaklak, at kulay kape ang buto.

dok·tór *png* [*Esp doctor*] **1:** dalubhasa sa panggagamot, **dok·tó·ra** kung babae **:** DOCTOR, MANGGAGAMOT **2:** tao na may antas doktorado sa akademya **:** DOCTOR **3:** *Kol* tao na umaayos ng anumang sira.

dok·to·rá·do *png* [*Esp doctorado*] **:** pinakamataas na antas pang-akademya sa anumang kaguruan **:** DOCTORATE.

dok·trí·na *png* [*Esp doctrina*] **1:** ang itinuturo; lawas ng instruksiyon **:** DOCTRINE **2:** prinsipyo ng mga paniniwalang pampolitika at panrelihiyon *Cf* DÓGMA **:** DOCTRINE.

do·ku·men·tár·yo *png* [*Esp documentario*] **:** pelikula o programa sa radyo o telebisyon, na nag-uulat ng matapat at historikong yugto tungkol sa mga tao, pangyayari, o pook **:** DOCUMENTARY.

do·ku·men·tas·yón *png* [*Esp documentacion*] **1:** pangangalap, pag-uuri, at pamamahagi ng mga impormasyon **:** DOCUMENTATION **2:** bagay na tinipon at ipinamahagi **:** DOCUMENTATION **3:** koleksiyon ng mga dokumento **:** DOCUMENTATION.

do·ku·mén·to *png* [*Esp documento*] **:** nakasulat o nakalimbag na taláng nagpapatunay sa pangyayari, kasunduan, pagmamay-ari, pagkakakilanlan, at iba pa **:** DOCUMENT, KÁRTA[2].

dó·la *png* [*Mrw*] **:** gapang.

do·la *png* [*Kal*] **:** sogwab.

dó·lap *pnd* **ma·dó·lap, do·lá·pin, do·lá·pan, i·dó·lap** [*ST*] **1:** mahulog nang padapa **2:** tugisin at hanapin ang nakawala.

do·la·yá·nin *png Lit Mus* [*ST*] **:** awiting-bayan sa pagsagwan.

dolce (dól·tsey) *pnr, pnb Mus* [*Ita*] **:** mahina at malamyos.

dolce vita (dól·tsey ví·ta) *png* [*Ita*] **:** búhay na marangya at kalugod-lugod.

dó·li *png Zoo* [*ST*] **:** kuliglig.

dolina (da·lí·na) *png Heo* [*Ing*] **:** pook na malawak at mababa **:** BASIN.

doll (dal) *png* [*Ing*] **1:** manyika **2:** *Alp* babaeng maganda ngunit tanga.

dollar (dá·lar) *png* [*Ing*] **:** yunit ng pananalapi sa Estados Unidos **:** DOLYAR.

dolman (dál·man) *png* [*Ing*] **1:** sa Turkey, mahabang báta **2:** jaket na maluwang ang manggas.

do·ló·han *png* [*Seb*] **:** haop.

dó·lok *png* **:** lapit.

do·lóng *png Zoo* [*Tag*] **:** isdang tabang (*Mirogobius lacustris*) na pahaba ang katawan at matatagpuan lamang sa Laguna de Bay.

do·lo·ngán *png Zoo* **:** kawan ng dolóng.

do·lón·tas *png Bot* **:** palumpong (*Chrysanthemum indicum*) na makatas at may lason ang dagta **:** MÁNSANÍLYA.

do·lór *png* **:** lungkot – *pnr* **do·lo·ró·sa.**

Do·ló·res Ma·ná·pat *png Lit* **:** sagisag panulat ni Marcelo H. Del Pilar.

Do·lo·ró·sa *png* [*Esp*] **:** Ina ng Dalamhati **:** MÁTER DOLORÓSA.

dó·lot *png* [*Bik*] **1:** donasyon **2:** alay; regalo.

dó·loy *png Bot* [*Tbo*] **:** katmon.

dolphin (dól·fin) *png Zoo* [*Ing*] **:** lumba-lumba.

dol·yár *png* [*Esp dollar*] **:** dollar.

DOM, daglat (dí·o·ém) [*Ing*] **:** dirty old man.

-dom (dam) *pnl* [*Ing*] **:** hulapi na nagsasaad ng **a** kondisyon, *hal* freedom **b** ranggo, *hal* earldom **c** nasasakupan, *hal* kingdom.

domain (do·méyn) *png* [*Ing*] **:** dominyo.

dome (dowm) png [*Ing*] **:** bubungang-hugis kalahating bilog gaya ng sa masjid o koliseo.

domestic (do·més·tik) *png* [*Ing*] **:** katulong sa bahay.

domestic (do·més·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa tahanan o gawaing pampamilya **2:** hinggil sa sariling bayan **3:** inaalagaan sa bahay, tulad ng hayop.

domesticate (do·més·ti·kéyt) *pnd* [*Ing*] **1:** paamuin **2:** sanayin sa pamamahala at búhay tahanan.

domestic helper (do·més·tik hél·per) *png* [*Ing*] **:** katulong sa bahay **:** DH.

domicile (dó·mi·sáyl, dó·mi·síl) *png* [*Ing*] **1:** tirahan; tahanan **2:** *Bat* pook na permanenteng tinitirhan.

domiciliary (do·mi·sil·yá·ri) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa tahanan.

dominance (dó·mi·náns) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan ng pagiging makapangyarihan **2:** kontrol; paghawak ng kapangyarihan.

dó·mi·nánt *png Mus* [*Ing*] **:** panlimang nota sa diyatonikong eskala ng anumang key.

dó·mi·nánt *pnr* [*Ing*] **1:** dominánte o nangingibabaw **2:** tanyag **3:** *Bio* may katangiang mula sa isang magulang.

do·mi·nán·te *png* [*Esp*] **:** makapangyarihan at nangingibabaw **:** DOMINANT.

dominate (dó·mi·néyt) *pnd* [*Ing*] **1:** magpakita ng gahúm sa nasasakupan **2:** pangibabawan **3:** kontrolin.

domination (do·mi·néy·syon) *png* [*Ing*] : dominasyon.

do·mi·nas·yón *png* [*Esp dominación*] **1:** utos o kontrol : DOMINATION **2:** pagpapakita ng gahum : DOMINATION **3:** pang-aapi.

Do·míng·go *png* [*Esp domingo*] : Linggo.

Dominica (dóm·i·ní·ka, dom·í·ni·ká) *png* [*Ing*] : isla sa silangang West Indies.

Dominican (dom·í·ni·kán) *png, pnr* [*Ing*] : Dominiko.

Dominican Republic (dom·í·ni·kán re·páb·lik) *png* [*Ing*] : bansang sumasakop sa silangang bahagi ng islang Hispaniola, sa gitnang West Indies.

do·mí·ni·kó *png Zoo* : migratoryong ibon (*Copsychus saulanis Mindanensis*) na kulay asul at itim, at may batik ng puti ang balahibo : SILOY.

Do·mí·ni·kó *pnr* [*Esp dominico*] **1:** tumutukoy kay Santo Domingo o sa **a** itinatag niyang orden ng fraileng nangangaral **b** orden ng mga madre na itinatag ayon sa prinsipyo ng mga Dominiko : DOMINICAN **2:** tumutukoy sa Dominican Republic o mga mamamayan nito : DOMINICAN **3:** tumutukoy sa pulo ng Dominica o mga mamamayan nito : DOMINICAN.

dominion (do·mín·yon) *png* [*Ing*] **1:** kontrol, kapangyarihan **2:** teritoryo ng pamahalaan.

dó·mi·nó *png* [*Ing*] **1:** alinman sa labingwalong pitsa na biluhaba o parihaba, may bilog na ukit mula isa hanggang anim na nagsasaad ng bilang nito **2:** larong ginagamitan nito.

do·mín·yo *png* [*Esp dominio*] **1:** lupang sakop : DOMAIN **2:** kapangyarihan : DOMAIN **3:** larangan.

don *png* **1:** [*Esp*] ginoo **2:** [*Esp*] tawag pamitagan sa lalaking may mataas na katayuan sa lipunan, **dón·ya** kung babae **3:** [*Iba*] dáhon.

dó·na *pnr* [*ST*] : madaldal; masatsat.

do·nas·yón *png* [*Esp donación*] : anumang bagay na ibinigay nang kusa sa isang pondo o institusyon *Cf* ABÚLOY, AMBÁG, KONTRIBUSYÓN : DÓLOT, DONATION.

dó·nat *png* [*Ing doughnut*] : tinapay na hugis malaking singsing at gawa sa itlog, arina, gatas, at pampalasa : DOUGHNUT.

donation (do·néy·syon) *png* [*Ing*] : donasyon.

don·dón *png* [*ST*] : sinumang nagnanais na matawag na "Don."

dong *png* **1:** tunog ng kampana **2:** pangunahing yunit ng salapi ng Vietnam.

donga (dóng·ga) *png* [*Ing*] **1:** tubigan na natuyo **2:** bangin na likha ng pagguho.

do·ngá·dong *png Mus* [*Kal*] : patangug.

dó·ngas *png Mil* [*Bik*] : pagsalakay ng kalaban sa isang bayan.

dó·ngil *png* [*ST*] : dungól.

do·ngi·yá·san *png Say* [*Tng*] : katutubong sayaw ng pares ng babae at lalaki.

dóng·la *png Bot* [*Ifu*] : halàmang malapad at kulay pula ang dahon, ginagamit na palamuti sa pútong at pinaniniwalaang sagrado.

dongle (dáng·gel) *Com* [*Ing*] : lakip na seguridad upang magamit ang protektadong software.

dóng·sol *png* [*Hil Ilk*] : máso.

donjon (dán·dzan) *png* [*Ing*] : sinaunang baybay ng **dungeon**.

Don Juan Tiñoso (don hu·wán tin·yó·so) *png Lit* : napakakisig na prinsipe at tauhan sa metriko romanse, pinarusahang magkasakit ng ketong.

donkey (dóng·ki) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* buriko **2:** matigas ang ulo; hangal.

don manuel (don man·wél) *png Bot* : palumpong (*Hamelia patens*) na kulay kahel ang bulaklak at mabuto ang bungang pula na nagiging lila kung hinog.

donna (dó·na) *png* [*Ing*] **1:** babaeng taga-Italya, taga-Espanya, o taga-Portugal **2:** donya.

do·no *png* [*Kan*] : agamid.

dó·nor *png* [*Ing*] **1:** tao na nagbibigay ng donasyon **2:** tao na nagbibigay ng dugo o anumang bahagi ng kaniyang katawan **3:** *Kem* atom o molecule na nagbibigay ng pares ng elektron upang makabuo ng coordinate bond **4:** *Pis* atom na hindi dalisay sa semiconductor at nagdadala ng elektron na maaaring daluyan ng enerhiya.

don·sél·ya *png* [*Esp doncélla*] **1:** dalaga; binibini **2:** *Kol* birhen.

Don Tiburcio de Espadaña (don ti·búr·si·yó de es·pa·dán·ya) *png Lit* : tauhang Espanyol sa *Noli Me Tangere* at *El Filibusterismo,* nagpapanggap na doktor, at sunod-sunurang bana ni Donya Victorina.

dón·ya *png* [*Esp doña*] : maybahay ng **don** : DÁYANG, DOÑA.

Donya Consolacion (dón·ya kon·so·las·yón) *png Lit* : sa *Noli Me Tangere,* tauhang palaaway at asawa ng alferez.

Donya Victorina (dón·ya vik·to·rí·na) *png Lit* : tauhan sa *Noli Me Tangere* at *El Filibusterismo* , mayamang asawa ni Don Tiburcio at nagpupumilit kilalanin bilang Espanyola.

doña (dón·ya) *png* [*Esp*] : donya.

doña alicia (dón·ya a·lís·ya) *png Bot* [*Esp doña*] : halaman (*Mussaenda 'Doña Alicia'*) na mapusyaw na pink ang braktea at dilaw ang bulaklak.

doña aurora (dón·ya aw·ró·ra) *png Bot* [*Esp*] : palumpong (*Mussaenda 'Doña Aurora'*) na may nakabilot o nakatiklop na puting braktea.

doña leonila (dón·ya le·yo·ní·la) *png Bot* : palumpong (*Mussaenda 'Doña Leonila'*) na nakabilot o nakatiklop ang puting braktea at higit na malaki sa doña aurora.

doña trining (dón·ya trí·ning) *png Bot* [*Esp*] : palumpong (*Mussaenda erythrophylla*) na matingkad na pink ang bulaklak, at kahawig ng doña aurora at doña leonila.

doobie (dú·bi) *png Kol* [*Ing*] : marihuwana.

doodle (dú·del) *png* [*Ing*] **1:** pagguhit nang wala sa isip o hindi nakatuon ang pansin sa iginuguhit **2:** ang iginuhit sa ganitong paraan.

dó-om *png* [*Bon*] : pinipig.

do·ón *pnb* : dako o pook na malayo sa nag-uusap *var* ROÓN : KARÍN.

dó·ong *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, pagdaong ng banyagang sasakyang dagat –*pnd* **du·mo·ong, i·do·ong**.

door (dor) *png* [*Ing*] : pinto.

doorbell (dór·bel) *png* [*Ing*] : kuliling o buzzer sa labas ng bahay, pinatutunog ng sinuman upang ipahiwatig ang kaniyang pagdating.

doorknob (dór·nab) *png* [*Ing*] : hawakán na pinipihit upang mabuksan ang pinto *Cf* TUMBÓL.

doorman (dór·man) *png* [*Ing*] : tao na nakatalaga sa pintuan ng malaking gusali.

doormat (dór·mat) *png* [*Ing*] **1:** pahirán ng sapatos, nasa pintuan o pasukan **2:** tao na mahina at apiapihan.

doorstep (dórs·tep) *png* [*Ing*] : hakbangan tungo sa pinto.

dooryard (dór·yard) *png* [*Ing*] : hardin o bakuran na malapit sa pinto ng bahay.

dó·ot *png* [*Bik*] : damó.

do·ót *pnd* **mag·do·ót, du·mo·ót, i·pan·do·ót, do·u·tán** [*Bik*] : hawákan.

do·pá *png* [*Ifu*] : dipá.

do·pa·yá·nin *png Lit Mus* [*ST*] : awiting-bayan sa pamamangka.

dop·do·pit *png Lit Mus* [*Kal*] : awit sa unang pagpapaligo ng sanggol sa labas ng bahay.

dope (dowp) *png* [*Ing*] **1:** barnis na inilalagay sa rabaw ng mga bahagi ng eroplano **2:** malapot na likidong ginagamit na pampadulas **3:** substance na idinaragdag sa petrol upang palakasin ang bisà **4:** substance na narkotiko **5:** tao na tanga.

do·po *png* [*Mrw*] **1:** watawat **2:** panlima sa antas; hugis parisukat at isinasabit nang pahalang.

doppelganger (do·pel·gé·nger) *png* [*Ing*] : multo o tila kakambal ng isang buháy na tao.

-dor *pnl* [*Esp*] : pambuo ng pangngalan at nagpapahiwatig ng propesyon, tungkulin, o trabaho, **-dora** kung babae *hal* abyador, abyadora; plantsador, plantsadora.

do·rá·do *png Zoo* [*Esp*] : isdang alat (*Oligoplites saurus*) na may makitid, magkakahanay na kaliskis : KASSÍSUNG, KULANGÍT, PIPIKAY, SALENG-SALENG, SALINDÁTO, TÁLANG-TÁLANG, TALIPYÂ, TALÚPAK[2].

do·rá·do *pnr* [*Esp*] : tubog sa ginto; ginintuan : BULAWAN.

Dorian (dór·yan) *png* [*Ing*] : kasapi ng isa sa apat na pangunahing tribu ng sinaunang Greece.

Doric (dó·rik) *pnr* [*Ing*] **1:** payak o hindi elegante ang diyalekto **2:** hinggil sa sinaunang diyalektong Griyego ng mga Dorian.

dorm *png* [*Ing*] : pinaikling **dormitoryo**.

dor·me·dán·yo *png Zoo* [*Esp dormedanio*] : uri ng kamelyo (*Camelus dromedaruus*) na may isang umbok sa likod.

dor·mí·da *png* [*Esp dormir+ida*] : pagtulog sa ibang bahay, hotel, at pansamantalang tirahan.

dormitory (dor·mi·tó·ri) *png* [*Ing*] : dormitoryo.

dor·mi·tor·yá·na *png* [*Esp dormitariána*] : babaeng nakatira sa dormitoryo, **dor·mi·tor·yá·no** kung lalaki.

dor·mi·tór·yo *png* [*Esp dormitorio*] **1:** gusali, karaniwang nasa unibersidad, na may mga pribado at semi- pribadong silid tulugan *Cf* BEDSPACE : DORM, DORMITORY, HOSTEL[2] **2:** paupahang silid tulugan para sa maraming tao : DORM, DORMITORY.

dor·mi·yén·te *pnr* [*Esp dormiente*] **1:** hindi aktibo o hindi nagbabayad ng butaw bilang kasapi ng samahán **2:** hindi ginagamit; nakatinggal.

do·ro *png* [*Tag-Bag*] : hibla ng abaka : LUTAY.

do·ró·bo *png Kol* [*Jap*] **1:** magnanakaw **2:** taguri sa batà, nanganganghulugang "pilyo."

do·róg *pnr* [*Bik*] : abáy.

do·ro·na·kit *png* [*Itn*] : babaylan.

do·ró·pil *png* [*Bik*] : langkay; kumpol; pumpon.

dór·sal *pnr Ana* [*Ing*] **1:** nasa o malapit sa likod **2:** hugis gulugod.

dos *png* [*Esp*] : dalawa.

DOS, daglat (dí·o·és) *Com* [*Ing*] : disk operating system.

dosage (dó·seyg) *png* [*Ing*] **1:** pagbibigay ng gamot ayon sa dosis **2:** sukat ng gamot na ibinibigay sa isang oras o panahon.

dos aguas (dos ág·was) *png Ark* [*Esp*] : bubungan na may dalawang palupo.

dó·se *png* [*Esp doce*] : labindalawa.

dose (dows) *png* [*Ing*] : dosis.

dó·sel *png* [*Esp*] **1:** kulandong; kubol **2:** karang.

do·sé·na *png* [*Esp docena*] : pangkat o pulutong ng anumang labindalawa : DOZEN.

dó·sil *pnr* [*Esp docil*] : docile.

dó·sis *png* [*Esp*] **1:** sukat o dami ng gamot na dapat ibigay sa bawat pagpapainom : DOSE **2:** kantidad ng anumang ibinigay o ibinahagi **3:** dami ng radyasyong may ion na nakuha ng isang tao **4:** impeksiyong venereal : DOSE.

dos por dos *png* [*Esp*] : kahoy na 5.08 sm ang kapal at lapad, karaniwang tawag sa pamalong ginagamit sa pagpaparusa.

dossier (dós·syir) *png* [*Ing*] : set ng mga dokumento, lalo na ang koleksiyon ng impormasyon tungkol sa tao, pangyayari, o paksa.

dot (dát) *png* [*Ing*] **1:** tuldok **2:** *Mus* marka na nagpapakita ng pagpapahaba ng tunog ng nota, rest, at staccato **3:** sa Morse code, ang higit na maikli sa dalawang signal.

dó·te *png* [*Esp*] : ari-arian o salapi na karaniwang ibinibigay ng nobyo sa pamilya ng kaniyang pakakasalan : DOWRY, PASÁLAP, ÚBAD.

double (dó·bol) *pnr* [*Ing*] : doble; dobol.

double boiler (dó·bol bóy·ler) *png* [*Ing*] : pasingawan ng pagkain, nahahati sa dalawang andana.

double cross (dó·bol kros) *png* [*Ing*] : pandaraya; pagtataksil *var* dóbol krus.

double-decker (dó·bol-dé·ker) *png* [*Ing*] **1:** anumang bagay na may dalawang deck o palapag **2:** kamang may ganitong anyo.

double entendre (dú·bel an·tán·dra) *png* [*Fre*] **1:** salita o pariralang may dalawang pakahulugan **2:** katatawanan na gumagamit ng ganitong mga salita at parirala.

double jeopardy (dó·bol dyé·par·dí) *png Bat* [*Ing*] : kalagayan na muling litisin ang isang tao dahil sa krimen na dati nang nalitis at napagpasiyahan.

double program (dó·bol próg·ram) *png* [*Ing*] : dalawang palabas o pelikulang magkasunod na itinanghal *var* dobol program.

doubles (dó·bols) *pnr* [*Ing*] : dalawahan.

doubloon (dab·lún) *png* [*Ing*] **1:** gintong barya sa Espanya **2:** salapi.

doublure (dáb·lyur) *png* [*Fre*] : aporong pandekorasyon na karaniwang katad at nasa loob ng pabalat ng aklat.

douche (dush) *png* [*Ing*] **1:** tilarok o puslit ng likido na ipinanlilinis o ipinanggagamot sa bahagi ng katawan **2:** gamit na nagpapalabas ng tilarok o puslit.

dough (dow) *png* [*Ing*] **1:** makapal na halo ng arina at tubig : MÁSA **2:** salapi.

doughnut (dów·nat) *png* [*Ing*] : donat.

dove (dáv) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* kalapati **2:** tao na maamo at inosente **3:** tagapagtaguyod ng kapayapaan **4:** simbolo ng Espiritu Santo **5:** kulay abo na mapusyaw.

dowager (dó·wa·dyér) *png* [*Ing*] : babaeng balo na may titulo o ari-arian mula sa kaniyang namatay na asawa.

dowel (dá·wal) *png* [*Ing*] : pákong metal, tabla, o plastik na walang ulo at ginagamit na pandugtong ng mga bahagi ng estruktura.

do·win *png* [*Tbo*] **:** abakang bahag na ginagamit sa pagtatrabaho kung maulan.

dó·wit *pnd* **mag·dó·wit, i·dó·wit, do·wí·tin** [*ST*] **:** ipukol nang pabaon sa lupa ang isang bagay.

down (dáwn) *png* [*Ing*] **1:** balahibo ng inakay **2:** manipis at pinong balahibo sa mukha **3:** maikli at manipis na balahibo ng dahon, prutas, buto at iba pa **4:** substance na malambot at mabalahibo.

down (dáwn) *pnr* [*Ing*] **1:** pababâ **2:** malungkot **3:** mahirap **4:** tálo.

down (dawn) *pnb* [*Ing*] **1:** pababâ **2:** nasa ibaba **3:** pansamantalang hindi magagamit.

downer (dáw·ner) *png* [*Ing*] **:** depressant o drogang nagpapakalma.

download (dawn·lówd) *pnd Com* [*Ing*] **:** ilipat ang datos o impormasyon mula sa isang pinag-imbakang sistema patungo sa ibang sistema.

Down syndrome (dawn sín·drowm) *png* [*Ing*] **:** suliraning henetiko na nagaganap kapag nadagdagan ng isa pa ang chromosome 21 at malimit na nagbubunga ng malubhang retardasyon ng isip, kakulangan ng koordinasyon ng katawan, pagiging pango ng ilong, at pagiging laylay ng talukap ng mata *var* Down's syndrome.

downtown (dáwn·tawn) *png* [*Ing*] **1:** kabayanan **2:** sentrong bilihan at pasyalan ng mga tao sa lungsod.

dowry (dáw·ri) *png* [*Ing*] **1:** dote **2:** talento.

doxology (dok·só·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** himno ng papuri sa Panginoon.

do·yà *png* [*Mrw*] **:** kanulo.

do·yáw *png* **1:** *Zoo* [*Pan*] **:** kilyáwan **2:** dilaw.

doyen (dó·yin) *png* [*Ing*] **:** lalaki na may pinakamahabang karanasan o pinakatanyag sa isang partikular na uri o lawas ng mga tao, **doyenne** kung babae.

dozen (dá·zen) *png* [*Ing*] **:** dosena.

Dr, daglat (dí·ar) [*Ing*] **:** Doktor.

drachm (dram) [*Ing*] **:** bigat o sukat na katumbas ng $^{1}/_{8}$ oz.

drachma (drák·ma) *png* [*Ing*] **1:** salapi sa Greece **2:** baryang pilak ng sinaunang Greece.

draconian (dra·kón·yan) *pnr* [*Ing*] **:** napakalupit o napakabagsik, lalo na kung ukol sa pagpapatupad ng batas.

draft *png* [*Ing*] **1:** borador **2:** nakasulat na kautusan ng bangko para sa pagbabayad ng salapi **3:** sapilitang paglilingkod sa militar.

dráfts·man *png* [*Ing*] **1:** tao na gumagawa ng borador ng mga dokumento **2:** dibuhante **3:** mangguguhit; manguukit.

drá·ga *png* [*Esp*] **:** makina o aparato na ginagamit sa paglilinis o pagpapalalim sa mga ilog, kanal, at iba pa **:** DREDGER[1].

drág·net *png* [*Ing*] **:** galadgad.

dra·gón, drá·gon *png* [*Esp Ing*] **1:** *Mit* halimaw na reptil, may pakpak at matulis na kuko, at bumubuga ng apoy **2:** tao na malupit.

dragonfly (drá·gon·fláy) *png Zoo* [*Ing*] **:** tutubi.

drain (dréyn) *pnd* [*Ing*] **1:** sipsipin ang likido **2:** sairin ang likido, lalo na sa pamamagitan ng túbo **3:** sairin ang lakas, ari-arian, at iba pa.

drainage (dréy·nids) *png* [*Ing*] **:** drenahe.

dram *png* [*Ing drum*] **1:** silindrikong sisidlan ng likido **:** DRUM, TAMBOR **2:** anumang bagay na kahugis nito **:** DRUM **3:** *Mus* tambol **4:** *Zoo* isda (family *Sciaenidae*) na hugis tambol.

drá·ma *png* [*Ing*] **1:** *Lit Tro* dulang itinatanghal sa entablado, telebisyon, at radyo **2:** *Lit Tro* sining ng pagsusulat at pagtatanghal ng dula **3:** pangyayaring nakapupukaw ng damdamin *Cf* TEATRO.

dramatic (dra·má·tik) *pnr* [*Ing*] **:** dramatiko.

dramatics (dra·má·tiks) *png* [*Ing*] **1:** produksiyon at pagtatanghal ng dula **2:** pag-arte o kilos na sobra o labis.

dra·má·ti·kó *pnr* [*Esp dramaticó*] **1:** hinggil sa drama o pag-aaral nito **:** DRAMATIC **2:** bigla, nakapupukaw o hindi inaasahan **:** DRAMATIC **3:** matingkad at kapansin-pansin **:** DRAMATIC **4:** labis at katawa-tawang kilos o arte **:** DRAMATIC.

dra·ma·ti·sas·yón *png* [*Esp dramatización*] **:** pagsasadula.

dramatis personae (dra·má·tis pér·so·náy) *png* [*Ing*] **1:** tauhan ng dula **2:** listahan ng mga ito.

drá·ma·tíst *png* [*Ing*] **:** manunulat ng drama **:** DRAMATÚRGO, MANDUDULÂ.

dra·ma·túr·go *png* [*Esp*] **:** dramatist.

dramaturgy (dra·ma·tér·dyi) *png* [*Ing*] **1:** sining ng pagtatanghal ng dula **2:** teorya ng dramatics **3:** aplikasyon ng teorya ng dramatics.

drapery (dréy·pe·rí) *png* [*Ing*] **1:** telang inayos nang patiklop **2:** kortina **3:** tela **4:** pagkakaayos ng damit sa eskultura o painting.

drastic (drás·tik) *pnr* [*Ing*] **:** mahigpit; marahas.

draw (dro) *png* [*Ing*] **1:** pagguhit, paghila, o pagpapalabas ng anuman **2:** tao o bagay na kumukuha ng atensiyon **3:** paghugot ng baril sa kaluban **4:** patas **5:** pagpili ng magwawagi sa ripa o palabunutan.

draw (dro) *pnd* [*Ing*] **1:** hilahin **2:** akitin **3:** pilín **4:** hugutin; bunutin **5:** gumuhit **6;** itabla **7:** palabasin **8:** sumulat ng tseke.

drawbridge (dró·bridz) *png* [*Ing*] **:** tulay na maaaring itaas upang makadaan ang barko at katulad.

drawer (dró·wer) *png* [*Ing*] **1:** kahon na karaniwang bahagi ng mesa, walang takip, at hinihila o pinadudulas upang bumukas **2:** tao na gumuguhit o humihila.

drawers (dró·wers) *png* [*Ing*] **:** kalsonsilyo.

drawing (dró·wing) *png* [*Ing*] **:** drowing.

drawing room (dró·wing rum) *png* [*Ing*] **1:** silid libangan sa pribadong bahay **2:** pribadong silid ng tren **3:** pormal na salusalo, lalo na ng mga maharlika.

dray (drey) *png* [*Ing*] **1:** mababang kariton na walang harang sa gilid, at ginagamit para sa mabibigat na dalahin **2:** karitong may dalawang gulong.

dráy·ber *png* [*Ing driver*] **:** tao na nagmamaneho o nagpapatakbo ng sasakyan **:** TSUPER.

dream (drim) *png* [*Ing*] **1:** panaginip **2:** pangarap **3:** pantasya **4:** tao o bagay na maganda at kahanga-hanga **5:** kondisyon ng isip na hindi nakakikilala ng realidad.

dreamboat (drím·bowt) *png* [*Ing*] **1:** tao na kaakit-akit **2:** bagay na pinapangarap.

dreamer (drí·mer) *png* [*Ing*] **1:** tao na nananaginip **2:** romantikong tao.

dreamland (drím·land) *png* [*Ing*] **:** pook na kahanga-hanga; pook na ideal.

dredger (dré·dyer) *png* [*Ing*] **1:** draga **2:** bangkang may makinaryang tulad ng draga **3:** sisidlang may butás-butás na takip para sa asin, arina, asukal, at iba pa.

dre·ná·he *png* [*Esp drenaje*] **1:** paraan ng pagsaid ng tubig **2:** sistema ng

daluyan o túbo na pansaid ng tubig, artipisyal man o likás : DRAINAGE.

Drés·den *png* [*Ing*] **1:** lungsod sa silangang Germany **2:** uri ng porselana na may detalyadong dekorasyon, pinong kulay, at orihinal na gawa sa Dresden.

dress (dres) *png* [*Ing*] **1:** damit **2:** costume **3:** panlabas na anyo.

dress *pnd* [*Ing*] **1:** magdamit **2:** maggayak o maglagay ng dekorasyon sa katawan **3:** gamutin ang sugat **4:** gupitin o suklayin ang buhok **5:** linisin at ihanda ang manok, pabo, at iba pa upang iluto **6:** maglagay ng sarsa sa salad **7:** lagyan ng abono ang halaman **8:** almuhasahin ang kabayo **9:** pakinisin ang rabaw.

dresser (dré·ser) *png* [*Ing*] **1:** tokador **2:** tao na tumutulong sa pagbibihis ng mga aktor o modelo **3:** *Med* katulong ng siruhano sa pagtitis.

drés·sing *png* [*Ing*] **1:** pananamit **2:** sarsa para sa salad **3:a** benda ng sugat **b** gamot na ipinapahid sa sugat : UNGGUWENTO **4:** pampatigas sa tela **5:** abonong inilalagay sa lupa.

dressmaker (dres·méy·ker) *png* [*Ing*] : mananahi.

drí·bol *png* [*Ing dribble*] **1:** pagpapatalbog-talbog ng bola sa lapag habang gumagalaw ang manlalarong gumagawa nito **2:** sipain ang bola nang mabilis at sunod-sunod, gaya ng sa soccer – *pnr* **i·drí·bol, mag·drí·bol.**

drill (dril) *png* [*Ing*] **1:** *Mil* pagsasanay o pagtuturo ng disiplinang pangmilitar **2:** balibol **3:** pamamaraan **4:** *Zoo* mollusk (*Urosal pinx cinera*) na bumubutas sa talukab ng talaba **5:** *Zoo* baboon (*Mandrillus leucophaeus*) na natatagpuan sa kanlurang Africa.

drill (dril) *pnd* [*Ing*] **1:** maglagay ng butas sa pamamagitan ng barena **2:** magsanay **3:** sanayin.

drill commands (dríl ko·mánds) *png Mil* [*Ing*] : pasalitang utos ng komandante sa kaniyang tropa.

drill index (dríl ín·deks) *png* : set ng talim na bakal na iba-iba ang sukat at ginagamit na pambutas sa anumang alahas na kakabitan ng batong hiyas.

drink (dringk) *pnd* [*Ing*] **1:** uminom **2:** maglasing.

drinks (dringks) *png* [*Ing*] : pamatiduhaw.

drinker (dríng·ker) *png* [*Ing*] : manginginom ng alak o anumang inuming alkoholiko *Cf* LASÉNGGO.

drive (drayv) *png* [*Ing*] **1:** pagmamaneho **2:** kakayahang maabot ang minimithi **3:** *Sik* matinding udyok na maabot ang nais at matamo ang kailangan **4:** maayos na daan, hardin, o parke **5:** bigla o mabilis na palo ng raketa.

drive (dráyv) *pnd* [*Ing*] **1:** magpatakbo o magmaneho ng sasakyan **2:** pilitin; puwersahin **3:** dalhin sa ibang direksiyon **4:** habulin; gulatin.

driver (dráy·ber) *png* [*Ing*] **1:** drayber **2:** pamalo ng bola sa golf **3:** makinaryang naghahatid ng koryente **4:** *Com* programa na kumokontrol ng operasyon.

dró·ga *png* [*Esp*] **1:** gamot **2:** narkotikong substance na nakapagpapakalma o nakapagpapalakas, gaya ng opyo : BANGBÁNG[2], DRUGS.

dro·ge·rí·ya *png* [*Esp drogeria*] : botika; parmasya.

dro·gís·ta *png* [*Esp droguista*] **1:** parmasyutiko **2:** may-ari o tagapamahala ng botika : DRUGGIST.

dromedary (dro·me·dá·ri) *png* [*Ing*] : dromedaryo.

dro·me·dár·yo *png* [*Esp dromedario*] : uri ng kamelyo (*Camelus drome-darius*) na may iisang umbok sa likod at matatagpuan sa Arabia at hilagang Africa : DROMEDARY.

drop (drap) *png* [*Ing*] **1:** patak **2:** bagsak **3:** bagay na kahugis ng patak ng likido **4:** taguán ng ilegal o ninakaw na gamit **5:** *Med* pinakamaliit na maaaring ihiwalay na kantidad ng likido.

drop (drap) *pnd* [*Ing*] **1:** ipatak; ibagsak; ihulog **2:** ibabâ **3:** pabayaan **4:** itigil.

dropper (drá·per) *png* [*Ing*] : gamit para sa unti-unting paglalagay ng likido, gaya ng gamot : GOTÉRA, PAMATÁK.

drosophila (dra·sa·fí·la) *png Zoo* [*Ing*] : maliit na langaw (genus *Drosopila*), ginagamit sa pananaliksik dahil sa taglay na malaking chromosome.

drought (drawt) *png* [*Ing*] : tagtuyot.

dró·wing *png* [*Ing drawing*] **1:** sining ng pagguhit ng larawan sa pamamagitan ng lapis, krayola, at katulad : DRAWING **2:** larawang iginuhit : DRAWING.

drown (dráwn) *pnd* [*Ing*] **1:** malunod **2:** lumubog **3:** higitan ang tunog.

drug (drag) *png* [*Ing*] : gamot.

druggist (drág·gist) *png* [*Ing*] : parmasyotiko : DROGISTA, PHARMACIST.

druglord (drág·lord) *png* [*Ing*] : makapangyarihang negosyante ng ipinagbabawal na gamot.

drug ring (drág ring) *png* [*Ing*] : pangkat na sangkot sa pagbebenta ng ipinagbabawal na gamot.

drugs (drags) *png* [*Ing*] : dróga.

drugstore (drág·is·tór) *png* [*Ing*] : parmasya.

drug syndicate (drag sín·di·kéyt) *png* [*Ing*] : sindikato ng ipinagbabawal na gamot.

drug trafficking (drag trá·fi·king) *png* [*Ing*] : pagluluwas ng mga ipinupuslit na droga.

drum (dram) *png* [*Ing*] : dram.

drumbeat (drám·bit) *png* [*Ing*] : tunog ng palo sa tambol.

drummer (drá·mer) *png* [*Ing*] **1:** tumutugtog ng dram o tambol **2:** ahenteng biyahero **3:** magnanakaw.

drumstick (drám·is·tík) *png* [*Ing*] **1:** patpat na pampalo ng tambol **2:** hita ng manok o pabo.

dru·wál *png Zoo* : isdang alat (*Fistularia serrata*) na hugis-túbo ang nguso at mahaba ang katawan : SUNÚGAN.

dryad (drá·yad) *png Mit* [*Ing*] : diwatang nakatira sa punongkahoy.

dry-cleaner (dray-klí·ner) *png* [*Ing*] **1:** tao o negosyo na nagsasagawa ng dry cleaning **2:** substance na ginagamit sa dry cleaning.

dry cleaning (dray klí·ning) *png* [*Ing*] : paglilinis ng mga damit at iba pang produktong tela sa pamamagitan ng mga kemikal bukod pa sa tubig.

dry-dock (dráy-dak) *png* [*Ing*] : baradero.

dryer (drá·yer) *png* [*Ing*] **1:** anumang nakapagpapatuyo **2:** anumang substance na inihahalo sa pintura, barnis, at katulad upang mabilis matuyo ito **3:** kasangkapang mekanikal o aparato na nakapagtatanggal ng singaw.

dry goods (dráy guds) *png* [*Ing*] : panindang damit, kosmetiko, sapatos, at ibang produkto.

dry ice (dráy-ays) *png* [*Ing*] : solidong carbon dioxide.

dry run (dráy·ran) *png* [*Ing*] : pagsasanay, drill, o sesyon ng ehersisyo bilang paghahanda sa pagtatanghal, seremonya, at katulad.

du·ág *png Ark* [*Ilk*] : bubong na ikinakabit sa dingding upang maging silungan ng hagdanan o balkonahe : SIBI.

du·á·han *png Mus* [*Tau*] : pares ng maliliit na gong.

dú·al *png Zoo* [*Bik*] : habâ.

dual (dyú·wal) *pnr* [*Ing*] **1:** dalawa; dalawahan **2:** dalawang tao o bagay **3:** nahahati sa dalawa.

dú·as *png* [*War*] : putla.

dua talian *png* [*Bag*] : disenyo ng tela na paayon ang habi.

dú·aw *png* [*Hil Seb*] : bisíta[1].

du·ay·yá *png Mus* [*Ilk*] : oyayi.

dub·dób *png* **1:** masidhing pananabik o pagnanasa **2:** pagliliyab dahil sa pagdaragdag ng gatong *var* rubdob.

dub·dúb *png Bot* [*Ilk*] : dapdáp.

dub·dub *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, tatô sa dibdib.

du·bók *pnr* [*Seb*] : bilasâ.

ducat (dá·kat) *png* [*Ing*] **1:** gintong barya sa mga bansa ng Europa **2:** barya **3:** salapi.

duchess (dát·sis) *png* [*Ing*] : dukesa.

duchy (dát·si) *png* [*Ing*] : teritoryo ng duke o dukesa.

duck (dak) *png Zoo* [*Ing*] **1:** bibe **2:** itik **3:** pátо.

duck (dak) *pnd* [*Ing*] **1:** sumisid o lumublob **2:** yumuko upang umiwas sa anuman **3:** umiwas.

duct (dakt) *png* [*Ing*] **1:** túbo o lagusan ng likido, gas, o kable **2:** túbo sa katawan na dinadaluyan ng likidong tulad ng ihi, pawis, at luha.

dú·da *png* [*Esp*] : alinlangan.

du·do·mén *png* [*Ilk*] : bigas na murà ng malagkit, ibinubusa bago bayuhin *Cf* PINÍPIG.

dú·don *png Zoo* [*Ilk*] : balang.

dú·dong *png* [*Seb*] : itoy.

du·dó·so *pnr* [*Esp*] : nagdududa; nag-aalinlangan.

du·du·lá·ngan *png* [*Bik*] : palanggana.

due (dyu) *pnr* [*Ing*] **1:** kailangang bayaran **2:** angkop **3:** tama; sapat **4:** mula sa isang tao o bagay **5:** inaasahang dumating sa isang takdang oras.

duel (dyú·wel) *png* [*Ing*] : duwelo.

due process of law (dyu prá·ses ov lo) *png Bat* [*Ing*] : marapat na kapa-raanan ng batas; pagpapatupad ng batas ayon sa mga batayang simu-laing legal at gumagalang sa kara-patang tao.

dues (dyus) *png* [*Ing due+s*] : butaw[1,2].

duet (dyú·wet) *png Mus* [*Ing*] : duweto.

du·gâ *png* [*Hil Seb War*] **1:** katás[1] **2:** dagtâ.

du·gál *png* [*Tau*] : poot.

dú·gal *pnd* **mag·dú·gal, i·dú·gal, du·mú·gal, du·gá·lan** [*ST*] : mag-buga.

du·gal-ók *png* [*War*] : lagok – *pnd* **du·mu·gal-ók, du·gal-o·kín, i·pa·du·gal-ók.**

dú·gang *png* [*Bik Hil Seb War*] : dagdág.

du·gáng *png* [*Ilk*] **1:** *Mit* tikbalang **2:** pangit na tao **3:** tulisán; bandido.

dú·gay *png* [*Hil Seb*] : tagál.

du·gáy·du·gáy *pnr, pnb* [*Hil Seb*] : mamaya.

Dug·bá·tang *png* [*Mnb*] : isa sa mga pangkating etniko ng Manobo.

dug·dóg *pnr* [*Ilk*] : bulok.

dug·góng *png* [*Ilk*] : kulangot[1].

dúg·han *png* [*Hil Seb*] : dibdíb.

dug·hò *png Zoo* [*Seb*] : surot.

du·gì *png* [*Seb*] : tiník.

dug·ká·an *png* [*War*] : bantilan[2].

dúg·lo *png Bot* : ilahas na baging na tumutubo sa kagubatan at may bulo ang bulaklak na nakapagpapakati sa balát.

dúg·mok *pnd* [*Hil Seb War*] : duróg.

dúg·mon *png* [*Hil Ilk*] **1:** pugad ng hayop ngunit hindi ng ibon **2:** mga tuyong dahon na iniipon at gina-gawang higaan ng nanganganak na baboy : DIMON[1].

dúg·mon *pnr* [*Ilk*] : makalat, magulo, o marumi.

dú·go *png* [*Ilk*] **1:** halígi **2:** bantáyog.

du·gô *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] : likidong nananalaytay sa ugat ng tao at hayop, nagdadala ng oxygen sa lahat ng dako ng katawan, at lumi-likom ng mga duming dapat ilabas o itapon -*pnd* **mag·du·gô, du·mu·gô, pa·du·gu·ín.**

du·gól *pnr* **1:** walang sungay o palong **2:** kalbo.

dú·gon *png* [*ST*] : buhok na nalagas.

dú·gong *png Zoo* : mammal (*Dugong dugon*) sa tubig-alat na erbiboro, may katawang hugis torpedo, at may isang pares ng pangkampay na tila sagwan : ABADA, DÚYONG, LÚY-ONG, SEA COW.

du·góng *png* [*Bon*] : hugis kahong basket na maluwang ang pagkakalala, at binabahayan ng inahin at sisiw.

du·gós *png* [*Seb*] : pulut-pukyutan.

dúg·pa *png* [*Kap*] **1:** dapò **2:** pag-katama o pagkapukol ng isang bagay.

dug·sô *png* **1:** *Zoo* isdang espada (*Xyphias gladius*) **2:** [*Buk*] seremon-yang sayaw ng pakikidigma.

dug·sóng *png* : dugtong –*pnd* **dug·su·ngán, i·dug·sóng, mag·dug·sóng, i·pan·dug·sóng.**

dug·tóng *png* [*Seb Tag War*] **1:** anu-mang dagdag sa haba o lapad **2:** guhit na pinagtatagpuan ng dalawang bagay o ng mga bahagi ng isang bagay na pinagkabit, pinagsudlong, pinagbuhol, o pinagsanib : DUGSONG, SAGÓP –*pnd* **dug·tu·ngán, i·dug·tóng, mag·dug·tóng, i·pan·dug·tóng.**

dug·tóng-á·has *png Bot* : tagulaway.

dug·tú·ngan *pnr Lit* [*dugtong+an*] : inilalathala o ginagawa nang baha-bahagi : SÉRYE.

du·gu·án *pnr* [*dugo+an*] : maraming dugo; may mantsa ng dugo.

du·gú·dog *png* [*Ilk*] : varyant ng **da-gúdog.**

du·gu·ín *pnd* [*dugo+in*] **1:** magkaroon ng regla **2:** labasan ng maraming dugo.

du·gú·kan *png* [*Seb*] **1:** *Ana* gulugod **2:** buod **3:** tema.

dug·wá *png* [*ST*] : duwál.

dug·yón *png* [*ST*] : sínat.

du·ha·gì *pnr* : nasawi o nabigo, ukol sa adhika *Cf* ALIPUSTA –*pnd* **du·ha·gí·in, ma·du·ha·gì.**

du·hám·pa·tí·ngog *png* [*Hil*] : dip-tonggo.

du·ha·pà *png* [*ST*] : sugapà.

du·há·pang *pnr* **1:** nakaunat nang mabuti ang katawan upang maabot ang isang bagay **2:** sabik **3:** [*ST*] madapa nang paharap.

dú·hat *png Bot* [*Hil Seb Tag War*] : punongkahoy (*Syzygium cumini*) na may bilog at itim na bungang makatas at nakakain : BALIGÁNG, LUMBÓY.

dú·hat-du·há·tan *png Bot* : baling-manok.

dú·hat-mat·síng *png Bot*: baling-manok.

dú·hat-na·sì *png Bot* [*Kap*] : baling-manok.

du·háy *png Zoo* : isdang alat (*Fermio niger*) na siksik ang katawan, maha-haba ang matinik na palikpik sa likod at tiyan : PÁMPANÓ, TAKILÍD, KAMBÍNG-KAMÍNG.

du·hay·kún·la *pnr* [*Hil*] : may dala-wang pantig.

du·hól *png Zoo* **:** uri ng ahas-tubig na kulay-abo *Cf* PALÓS, KALABÚKAB, ÍGAT **:** ELÉG, TIGÔ.

dú·hong *pnr* **mag·dú·hong, du·mú·hong, du·hú·ngin** [*ST*] **:** maglakad nang pasuray-suray gaya ng lasing.

du·hù *pnd* **i·du·hù, pag·du·hú·in, ma·pag·du·hù** [*Hil*] **:** ihiwalay o ibukod ang isang pangkat sa ibang mga pangkat.

dú·hum *pnr* [*Tau*] **:** malubha; masidhi.

du·ká *png* **1:** suklam **2:** diri.

du·kâ *png* [*Seb*] **:** antok.

du·ká·do *png* [*Esp ducado*] **:** teritoryong pinamamahalaan ng isang duke o dukesa.

du·kál *png* **:** paghukay nang mababaw lamang **:** BUNGKÁL – *pnd* **mag·du·kál, i·du·kál, du·ka·lán, du·ka·lín.**

dú·kal *pnd* **mag·dú·kal, du·mú·kal, du·ká·lan, i·dú·kal** [*Hil*] **1:** magsalita nang labis; dumaldal; sumatsat **2:** magmayabang.

dú·kaw *pnd* **mag·dú·kaw, du·mú·kaw, du·ká·win** [*Hil*] **:** maglakad nang mag-isa sa gitna ng madilim na gabi.

dú·kay *png* **1:** *Bot* tugi **2:** [*Bik*] tuklás[1].

duk·dók *png* **:** pagyuko nang nakasandig ang noo sa anumang bagay **:** DILDAK –*pnd* **ma·duk·dók, i·duk·dók, du·muk·dók.**

dú·ke *png* [*Esp duque*] **1:** prinsipeng pinunò ng isang dukado **2:** maharlikang tao na higit na mababa ang ranggo kaysa prinsipe **:** DUKE.

duke (duk) *png* [*Ing*] **:** dúke.

du·ké·sa *png* [*Esp duquesa*] **1:** asawa o bálo ng duke **:** DUCHESS **2:** babaeng may ranggong duke **:** DUCHESS.

duk·hâ *png* **1:** tao, pamilya, o pamayanang kulang na kulang sa mga pangangailangan sa buhay *Cf* ABA, PULUBI, SAWIMPALAD **:** ALÁOT, KABÓS, KAGÔ, MAHIRAP, MARALITA, NEEDY, POBRE, POOR, SALAT **2:** naked[2].

du·ki·rók *png* [*Seb*] **:** pálikero.

dú·kit *png* **1:** *Sin* [*Kap Tag*] ukit; lilok **2:** [*Kap Tag*] pagkuha ng anu-man na nasa butas, uka, guwang, o ukit sa pamamagitan ng daliri – *pnd* **du·mú·kit, mag·du·kít, du·kí·tin.**

du·kít *png* **:** pagsasalsal ng babae *Cf* BÉLAT, HILÁT –*pnd* **mag·du·kít, i·du·kít, du·mu·kít.**

dúk·lan *png Bot* **:** palumpong na matinik, tatluhan ang pilas ng dahon at sanga, kumpol ang bulaklak sa tangkay, at nahahati sa dalawang guwang ang loob ng mga bukó.

duk·láp *png Bot* [*ST*] **:** matinik na punongkahoy.

duk·láy *png* **1:** sangang nakalaylay **2:** pag-abot sa isang bagay upang pababain ito **3:** paghahanap ng ikabubuhay.

duk·mém *png* [*Ilk*] **:** tukâ[2].

duk·mô *pnr* **:** nakasubsob ang mukha sa magkatiklop na bisig –*pnd* **ma·duk·mô, du·muk·mô, duk·mu·án.**

du·kô *pnr* **:** dungô; umid.

dú·kol *png* **:** paghiwa o pagsaksak mula ilalim pataas – *pnd* **du·kú·lin, du·mú·kol, i·dú·kol, mag·dú·kol.**

du·kól *pnr* **:** malapad ang noo.

dú·kot *png* **1:** pagkuha sa isang bagay na nasa loob **2:** sapilitang pagkuha sa isang tao **:** KIDNAP **3:** pagkuha ng anumang pag-aari ng iba mula sa bag, bulsa, at iba pa –*pnd* **man·dú·kot, du·kú·tan, du·kú·tin, i·pa·dú·kot.**

du·kót *png* **1:** [*Bik Hil Seb*] tutóng **2:** [*Bik*] dikít.

duk·sá *png* [*Pan*] **:** lupit.

duk·tú·yan *png Bot* [*ST*] **:** uri ng punongkahoy.

du·kú·son *png Zoo* **:** isdang alat o tabang (*Therapon theraps*) na nakalilikha ng tunog na tulad ng igik.

duk·wá *pnd* **duk·wa·hín, du·muk·wá, i·duk·wá, mag·duk·wá** [*ST*] **:** kilalanin; kumbinsihin.

duk·wáng *png* **:** pag-abot na inilalapit ang katawan paharap – *pnd* **du·muk·wáng, man·duk·wáng, duk·wa·ngín.**

duk·wít *png* **:** pagsungkit sa isang bagay.

dúk·yang *png Zoo* [*Pan*] **:** haláan.

dú·la *pnd* **du·mú·la, du·lá·in** [*Bik*] **:** kùmain; makihalubilo sa kainan.

du·là *png* **1:** lipol **2:** [*Seb*] larô.

du·lâ *png Lit Tro* [*Seb Tag*] **1:** akdang naglalaman ng diyalogo at aksiyon ng mga tauhan, sinadya upang itanghal sa entablado **:** PLAY **2:** pagtatanghal nito *Cf* DRAMA, KOMÉDYA, PARSA, SARSUWÉLA **:** PLAY.

du·lá·an *png Lit Tro* [*Seb Tag dulâ+an*] **:** teatro; pook para sa palabas.

du·lág *png* [*Bik*] **:** takas.

du·lá·hut *pnd* **mag·du·lá·hut, i·du·lá·hut, du·la·hú·tin** [*Hil*] **:** tumahi nang mahaba at makakapal **:** HALÚTHOT.

du·lá·kak *png Zoo* [*Pan*] **:** tagak.

dú·lang *png* **1:** [*Bik Kap Ilk Iva Pan Tag Tau*] uri ng mababang hapag kainan *Cf* LÁTOK, PÁPAG **2:** [*Seb*] batyang kahoy **3:** [*Ilk*] **a** kasangkapan na pandurog ng lupa **b** kasangkapang panggiik.

du·láng *png* [*ST*] **1:** paghahanap ng anuman, lalo na ng metalikong element **2: a** paghuhukay upang makakita ng mina o inambato **b** batong mineral – *pnd* **mag·du·láng, du·la·ngín, i·du·láng.**

du·la·ngán *png* **:** minahan.

du·lá·rit *pnd* **mag·du·lá·rit, i·du·lá·rit, du·mu·lá·rit** [*ST*] **:** hanapin.

du·lá·ro *png Zoo* [*Kay Tag Tbw*] **:** durado.

du·lás *png* [*Kap Hil Pan Tag*] **1:** kadalian ng pagdaraan sa ibabaw ng isang bagay na makinis at tila may langis **2:** pagdausdos nang bigla o hindi sinasadyang pagkabuwal at pagkawala ng panimbang **:** DAGUSDOS[1], DALUNGSOL[1], DAPILOS, DUPILAS **3:** kilos o pangyayaring tuloy-tuloy, maginhawa, at wasto.

du·lá·san *png Zoo* **:** isdang alat (*Carangoides fulvoguttatus*) na kapamilya ng talakitok.

dú·law *png Ast* [*Ilk*] **:** kometa.

du·láw *png Bot* [*Hil Seb War*] **1:** dilaw **2:** lúyang ligáw.

dú·la·wá·ri *png Bot* [*Kap*] **:** dilwáriw[1].

du·lá·wit *pnd* **ma·du·lá·wit, du·la·wí·tin, du·mu·lá·wit** [*ST*] **:** kuhanin ang isang bagay nang padukal.

dú·lay *png* **1:** pagpapalipat-lipat sa mga sanga ng punongkahoy **:** GALONG[4] **2:** pagpapaligoy-ligoy –*pnd* **mag·dú·lay, i·dú·lay, du·lá·yin, du·lá·yan.**

du·láy *png* [*Bik*] **:** bangâ.

du·la·yá·nin *png Lit Mus* [*ST*] **:** sinaunang awit habang paggaod.

dulcimer (dál·si·mér) *png Mus* [*Ing*] **1:** instrumentong may kahong mababaw at nakasara, at may mga aserong kuwerdas na magkakasunod ang haba at pinapalo ng kahoy, yantok, o martilyong pang-alambre **2:** kahawig na instrumento, may mga traste, at aserong kuwerdas na kinakalabit.

dulcinea (dul·si·né·ya) *png* [*Esp*] **:** babae na minamahal o sinisinta; nobya.

dulcitone (dál·si·tówn) *png Mus* [*Ing*] **:** instrumentong may mga teklado at may pantonong asero na pinatutunog ng malyete.

dúl·dol *png Med* [*Bik*] **:** galís.

dul·dól *png Bot* [*Hil*] : kapok.

dul·dól *pnd* **mag·dul·dól, i·dul·dól, i·pan·dul·dól :** maglagay o maglapit nang pilit sa mukha o bibig : SANGAL[1].

dul·dó·lan *png Zoo* [*Pan*] : tukáng.

dul·dúg *png*: sa sinaunang lipunang Bisaya, ang hawakán ng sibat na may habang 2 m : ILHI.

dul·dúl *png* **1:** *Zoo* [*Ifu*] baboy-damo na may batik na puti sa ulo **2:** [*Kap*] kulog.

dul·gá·nay *pnr* [*Hil*] : parallel[1].

dul·hók *png* [*ST*] : mga kagamitan sa pagkain.

du·li·dul *png Mus* [*Mag*] : piyesa sa suling.

du·lí·du·lí *png Zoo* [*Bik*] : kuliglíg[1].

dú·lin *png* [*Ilk*] : tago; pagtatago.

du·líng *pnr* [*Kap Tag War*] : wala sa wastong ayos ang mata, nagsasalubong ang balintataw malapit sa ilong : LIBÁT, PANGKÍS[1].

du·li·ngás *pnr* : gulo ang isip; nalilito; natataranta.

dú·lis *png* [*Seb*] : pantalop ng mais.

du·lís *png* **1:** [*Kap*] galo **2:** *Bot* [*Mag*] huwás.

du·lí·san *png Zoo* : isdang alat (*Lutianus decussatus*) na karaniwang kulay asul.

dú·lit *png* : takot; sindak.

du·lí·tan *png Bot* : halaman (*Ganua obovatifolia*) na may bungang manipis at magalas ang balat: NATÓ[1].

dú·lo *png* **1:** pinakamalayo at pinakahuling dako o bahagi ng anuman: NGURÓ **2:** magkabilang dako o katapusan ng isang bagay: NGURÓ **3:** tulís na bahagi **4:** bunga; resulta.

du·lo-du·ló *pnr* [*ST*] : marupok.

dú·log *png* [*Seb*] : siping.

du·lóg *pnd* **du·mu·lóg, i·du·lóg, du·lu·gán 1:** humarap sa maykapangyarihan, hukuman, o pinuno upang lumuhog, sumamo o makiusap ukol sa isang usapin : APILA, DANGÓP **2:** maghain **3:** lumapit upang ganapin ang isang pakay o layon.

du·lo·ha·ká *pnd* **mag·du·lo·ha·ká, i·du·lo·ha·ká, du·lo·ha·ka·hín** [*ST*] : linawin ang salitang sinasabi ng isang tao.

du·lók *pnd* **mag·du·lók, du·mu·lók, du·lu·kín :** sunugin muli ang mga baging, tuod, at kahoy sa kagubatan.

dú·lon *png Zoo* [*Seb*] : bálang *var* dulón.

du·lóng *png* **1:** *Isp* [*War*] bunô **2:** *Zoo* uri ng biya (family *Engordulidae* o *Gobiidae*) na maliit at may maliit na palikpik **3:** [*Seb*] túngo1.

du·lón·tas *png Bot* [*ST*] : damong kahawig ng mansanilya : SILI-SILIHAN.

du·lós *png* **1:** kasangkapang pandukal, may hugis-dilang malukong, at matalim ang dulo : PÁLAPÁLA[5], TROWEL **2:** bagtíng[2].

dú·lot *png* [*Bik Hil Ilk Seb Tag*] **1:** háin; handog **2:** sanhi.

dul·sa·í·nas *Mus png* [*Esp dulzainas*] : uri ng instrumentong hinihipan.

dúl·se *png* [*Esp dulce*] : minatamis.

dul·sé·ra *png* [*Esp dulcera*] : sisidlan ng minatamis.

dul·se·rí·ya *png* [*Esp dulceria*] : gawaan o tindahan ng minatamis.

du·lú·gan *png* [*dulog+an*] : tao, opisina, o alinmang tulad nito na maaaring lapitan at hingan ng tulong o payo.

du·lú·han *png* [*dulo+han*] **1:** pinakadulo ng isang pook **2:** bahagi ng bakuran sa likuran ng bahay.

du·lúk *pnr* [*Kap*] : labis ang pagkalutò.

du·lúm *png* [*Seb*] : kidem[2].

du·lú·nan *png* [*Hil*] : patuto[4].

du·lung·ká·an *png* [*Hil*] : bantilan[2].

dul·yán *png Bot* [*Mag*] : duryán.

du·má *pnd* **du·ma·hín, i·du·má, i·pan·du·má** [*ST*] : paluin.

Du·má·gat *png* [*Agt*] : isa sa mga pangkat etniko ng mga Agta.

Dumaguete (du·ma·gé·te) *png*: lungsod sa Negros Oriental at kabesera ng lalawigan.

dú·mal *png* : pagkarimarim o pagkasuklam sa mga bagay na marumi o gawang masama *var* rumal *Cf* KARÚMAL-DÚMAL.

du·má·la *pnd* **mag·du·má·la, i·pa·du·má·la, du·ma·lá·han** [*Seb*] : mangasiwa; mamahala; mamatnugot.

du·ma·lá·ga *png Zoo* [*Kap Hil Ilk Pan Seb Tag War*] **1:** manok na malapit nang mangitlog **2:** kalabaw o kabayong babae na hindi pa nanganganak.

Du·ma·lap·dáp *png Lit*: kapatid nina Humadapnon at Labaw Donggon sa epikong *Hinilawod.*

du·ma·lá·san *pnr* [*Kap*] : salisi.

du·má·li *png* [*ST*] : bigas na apat na buwang gulang.

dú·man *png* [*Kap*]: pinipig.

dú·man *pnd* **mag·dú·man, du·mú·man, i·dú·man** [*Kap*] : magbayó.

du·mán *pnb* [*Bik*] : diyan; doon.

du·má·nay *png Bot* [*Ilk*] : lumanay.

Du·ma·rá·kol *png Mit* [*Tbn*] : bayani sa epikong-bayan na *Baktal.*

du·ma·rás *png Zoo* : uri ng páto (genus *Anas*) na ilahas.

dú·mat *png* : paggamit ng labis na panahon sa paggawa ng anuman.

dú·mat-dú·mat *pnr* : mahaba at maligoy na pangangatwiran.

dú·may *png* [*ST*] : tamad.

du·ma·yá·ka *png Bot*: palma na 3-4 m ang taas, may napakaikling katawan, at may dahong 20-35 sm ang haba, at ginagawang palamuti o basket.

dum·bú·san *png Zoo*: uri ng isdang barakuda (family *Sphyraena*).

dumdum (dám·dam) *png* [*Ing*] : uri ng bala na sapad ang ulo at malambot, sumasabog nang hiwa-hiwalay kapag tumama.

dúm·dum *png Bot* [*Iba*] : dúngon.

du·mé·ro *png Bot*: halamang gamot na may tuwid na palumpong, tumataas nang hanggang 1 m.

du·mí *png* **1:** anumang bagay na nakapagpapapangit, nakapagpapabaho, o nakasisira sa kinalalagyan, gaya ng alikabok, putik, o mantsa : DINAT, HUGAW **2:** tae **3:** basura.

du·min·díng *png* : bahagi ng lupa buhat sa lunas ng bangin hanggang sa labì sa ibabaw ng lupang nagbangin; ang dalawang panig ng mataas na lupang nasa magkabilang dako ng isang ilog buhat sa lunas nito hanggang sa ibabaw ng pampang.

dum·móg *png* [*Ilk*] **1:** itaas na labì **2:** ibaba ng gilagid at panga.

dummy (dá·mi) *png* [*Ing*] **1:** modelo ng tao **2:** tao na tanga o bobo **3:** tao na walang mahalagang ginagawa **4:** padron o modelong ililimbag **5:** tao na kumakatawan sa ibang tao, karaniwang palihim.

dú·mog *png* **1:** paghugos o pagligid ng masiglang pulutong sa tao, hayop, pook, at iba pa **2:** pagkaabalá o lulóng sa gawain –*pnd* **du·mú·gin, man·dú·mog**.

du·móg *pnr* [*Bik*] : basâ, babad, o nababad.

dú·mon *png Bot* [*Iba*] : dungon.

du·mo·róg·mon *png Zoo* [*Seb*] : itim na sawá na naglulungga at nakagagawa ng tirahan mula sa balakbak.

dump (damp) *png* [*Ing*] **1:** tambakan ng basura **2:** pook na hindi kalugod-lugod **3:** *Mil* pansamantalang imbakan ng armas at iba pa **4:** bunton ng lupa **5:** *Com* printout ng nakaimbak na datos.

dump (damp) *pnd* [*Ing*] **1:** ihagis **2:** itapon **3:** pabayaan **4:** ipadala ang mga kalakal na hindi na maipagbili, at itinda nang murang-mura sa ibang bansa.

dum·pí *png* **:** paglusot o pagdaan sa isang nakasagkang pinto sa pamamagitan ng lakas.

dum·pí *pnd* **du·mum·pí, dum·pi·hán, dum·pi·hín** [*ST*] **:** kumawala; umalis.

dum·pi·lás *png Zoo* **1:** [*Seb*] isdang alat (*Pellona ditchela*) **:** KUNDILÁT **2:** isdang (*Scutengraulis hamiltonii*) malaki ang mata.

dúm·pol *png* [*Bik Hil Seb*] **:** pudpod.

dum·pól *png* **:** pagbunggo-bunggo sa anuman ng ibon o kulisap habang lumilipad.

dumpsite (dámp·sayt) *png* [*Ing*] **:** pook na tapunan ng mga basura.

dum·téng *png Ilk* **:** datíng[1].

du·nâ *pnr* **:** likás.

dunce (dans) *png* [*Ing*] **:** tao na mabagal matuto.

dun·du·ngan *png* [*Tau*] **:** dúyan.

dú·nga *png* [*War*] **:** bahagi[1].

du·ngán *png* [*Hil*] **:** espiritu ng tao.

du·ngán *pnr* [*Bik Hil Seb War*] **:** sabáy.

dú·ngat *png* [*ST*] **:** alam.

dú·ngaw *png* [*Bik Pan Seb Tag War*] **:** pagtingin sa labas o pagpapakita ng sarili mula sa bintana, barandilya, at iba pang katulad nito, na ang gawing itaas lámang ng katawan ang nakalabas *Cf* SÚNGAW *–pnd* **du·mú·ngaw, du·ngá·win, ma·nú·ngaw**.

dung-áw *png* [*Ilk*] **1:** *Lit Mus* awit bilang papuri sa isang yumao **2:** dalamhati *–pnd* **mag·dung-áw, dung-á·wan**.

du·nga·wán *png* [*dungaw+an*] **:** bintana o i sang nakabukás na bahagi ng bahay na maaaring gamitin sa pagdungaw.

dúng·dong *png* [*Ilk*] **:** malaking banga na pinaglulutuan ng bigas o karne, karaniwang ginagamit sa malaking pagtitipon.

dung·dóng *png* **1:** tingin na payuko o pailalim sa ibig makita o makilala **2:** kalagayan ng isang bagay na tila nakasaklob sa isa pang bagay.

dung·dóng *pnr* [*ST*] **:** maraming ulit.

dungeon (dán·dyan) *png* [*Ing*] **:** pinakatagong pook sa loob ng kastilyo; pangawan[1] **:** DONJON.

dúng·ga *pnd* **ma·dúng·ga, dung·gá·han, i·pa·dúng·ga** [*Seb*] **:** makinig; pakinggan.

dúng·gab *png* [*Seb*] **:** tarak *–pnd* **mag·dúng·gab, i·dúng·gab, dung·gá·bin**.

dung·gíl *png* **:** dunggol.

dung·gít *png* [*ST*] **1:** nakausling dulo **:** DUNGGÓT, PÚNTA, UNGGÓT **2:** kapiraso o kaunting labis **3:** saláng o kalabit sa pamamagitan ng matulis na dulo ng anumang matigas na bagay **4:** pahiwatig; paramdam; parinig.

dung·gi·yál *pnd* **mag·dung·gi·yál, du·mung·gi·yál, dung·gi·ya·lín** [*Ilk*] **:** umibig, magmahal, o magkagusto.

dung·gò *pnd* **mag·dung·gò, du·mung·gò, i·dung·gò** [*Seb*] **:** lumunsad; dumaong.

dung·gól *pnd* **ma·dung·gól, i·dung·gól, dung·gu·lín, i·pan·dung·gól 1:** bungguin nang padaplis at mahina *Cf* BANGGÂ, BUNDÓL, UMPÓG **:** BANGGÎ, DUNGGÍL **2:** suntukin nang mahina.

dung·gót *png* [*ST*] **:** dunggít.

dung·hák *png* [*ST*] **:** dunghal.

dung·hál *png* **1:** dungaw nang halos kasama ang katawan **2:** unat ng leeg upang makakitang mabuti **:** DUNGHÁK.

dung·háw *pnd* **dung·ha·wín, du·mung·háw** [*ST*] **:** higitin ang leeg tulad ng sa gansa.

dú·ngis *png* **:** dumi sa katawan, lalo na sa mukha **:** AMOL, AMOS, BULÍNG, DÁNGOS, DAMOS, DUSING, TAP-ING.

dung·ka·á·nan *png* [*Hil*] **:** bantilan[2].

dung·kál *png* **:** paghukay o pagbungkal sa lupa.

du·ngô *pnr* **1:** mahiyain dahil kulang ng tiwala sa sariling kakayahan **:** DUKÔ, TIYOPE, TÓRPE **2:** [*Bik*] ilong.

du·ngóg *png* [*Hil Seb War*] **:** dangál *var* dúngog.

du·ngól *png* [*ST*] **:** kahol ng aso; atungal ng hayop **:** DÓNGIL.

dú·ngon *png Bot* [*Bik Hil Iba Seb Tag War*] **:** punongkahoy (*Heritiera littera-lis*) na tumataas nang 5-15 m, luntiang-dilaw ang bulaklak, at hugis- bangkâ ang bunga **:** DÓGNON, DUMDUM, DUMON, PÁRONÁPIN, PALUNGÁPOY.

dú·ngos *png* **:** puwang sa magkabilang panig ng tadyang sa ibaba ng butong-dibdib; ang karugtong ng lalamunan, tulad ng pantog na unang tunawán ng kinain.

du·ngót *png* [*Seb*] **:** kulangot[1].

du·ngót *pnr* [*ST*] **:** tila nasa dulo ng panganib.

dung·páp *pnr* [*Ilk*] **:** pitpit.

dúng·par *png* [*Ilk*] **:** bunggo.

dung·sá *png* [*Ilk*] **:** tuka[2].

dúng·sol *png* [*Ilk*] **:** martilyo ng panday.

dung·sól *png* **:** pook na laging pinupuntahan o pinapasyalan.

dú·ngus *png* [*Kap*] **:** sikmura.

dún·kal *pnd* **du·mún·kal, ma·dún·kal, i·dún·kal, dun·ká·lan** [*Bik*] **:** dumapâ.

dú·nong *png* [*Bik Pan Tag*] **1:** katangian o kalagayan ng pagiging matalino o matalas ang isip; kaalaman ng wasto at totoo kasama ng makatwirang pasiya o kuro-kuro tungkol sa isang gawa o kilos **:** BALÙ, DÚMUG, HIBARÓ, SÍRIB, TÚTOM, ÚKOB **2:** anumang nagpapakilala ng malawak na kaalaman *Cf* ISKOLAR **:** BALÙ, DÚMUG, HIBARÓ, SÍRIB, TÚTOM, ÚKOB *–pnr* **ma·rú·nong**.

du·nót *pnr* [*Hil Seb War*] **:** bulok.

dun·sól *png* **:** bulusok, talon, o laglag ng agos ng tubig mula sa itaas hanggang sa lunas ng isang bangin.

dun·túg *png* [*Ifu*] **:** lulod.

du·nú·ra *png Lit Mus* [*Agt*] **:** awit ng pag-ibig na may mahahabang berso.

duo (dú·wo, dú·o) *png* [*Ing Esp*] **:** pares ng artista, mang-aawit, at iba pa **:** DUWÉTO.

duodecimo (dyú·wo·dé·si·mó) *png* [*Ing*] **1:** sukat ng pahina, humigit-kumulang sa 12.55 sm x 18.75 sm **2:** aklat na may ganitong sukat.

du·óg *png* [*Hil*] **:** pook.

dú·ok *png* [*War*] **:** malapit na kamaganak.

dú·ol *png* **1:** *Bot* [*Hil Seb War*] dalurò **2:** lapit.

du·ól *png* **:** pagkapahamak; pagkadesgrasya; pagkasawi **:** ROOL.

du·óm *pnd* **mag·du·óm, du·o·mín, du·mu·óm** [*Ilk*] **:** ngumatngat ng bigas at iba pang butil.

dú·ong *png* **1:** daóng **2:** prowa **3:** laro ng dalawang tao na magkahawak ang kamay at pinagsasaklit ang kanilang mga paa habang magkaharap na nakaupo at paugoy-ugoy na tila bangkang inaalon sa dagat **:** DAONG[4].

du·óp *pnr* **:** nakadaop.

du·ót *pnr* **:** maulap; madilim; makulimlim.

duotone (dyú·wo·tówn) *png* [*Ing*] **1:** sa paglilimbag, larawang half-tone na may dalawang kulay mula sa orihinal at ginagamitan ng magkaibang iskrin **2:** proseso ng paggawa nito.

du·pâ *png* **:** kamanyang; insenso.

du·pá·an *png* **:** sisidlang pinagsusuuban ng insenso **:** INSENSARYO.

du·pá-an *png* [*ST*] **:** maliit na kawan *var* dupáan.

dú·pang *png* **:** varyant ng **duwapang**.

dú·pa·ya·nín *png Lit Mus* [*ST*] **:** sinaunang awit ng tagumpay ng mga magdaragat.

du·pî *pnr* **:** huwad, tulad ng barya.

du·pi·kál *png* [*Esp duplicar*]**:** sunod-sunod na tugtog ng kampana **:** REPIKE.

dú·pil *png Mit* **:** anting-anting.

du·pí·las *pnd* **ma·du·pí·las, du·mu·pí·las, i·ka·du·pí·las** [*Hil Tag*] **:** madulas at madapa.

dúp·lak *png* [*Tau*] **1:** sakit ng halamang dulot ng kulisap **2:** dapulak.

dup·lé·ro *png Lit* [*Esp duplo+ero*] **:** sinumang may kaalaman sa duplo o pagtatalong patula; manduduplo.

duplet (dú·plet) *png Mus* [*Ing*] **:** set ng dalawang nota na tinutugtog sa tiyempo ng tatlo.

duplex (dú·pleks) *png Ark* [*Ing*] **1:** apartment na may dalawang palapag **2:** bahay na hinati para sa dalawang pamilya.

duplex (dú·pleks) *pnr* [*Ing*] **1:** dalawahan; doble **2:** sa makinarya, may dalawang magkatulad na bahagi ng isang balangkas na aandar kahit wala ang isa **3:** sa sistema ng komunikasyon, computer, at katulad, nakapaghahatid ng senyas sa magkabilang direksiyon nang sabáyan.

duplicate (dúp·li·kéyt) *png, pnr* [*Ing*) **:** duplikado.

duplicator (dyu·pli·kéy·tor) *png* [*Ing*] **:** duplikador.

dúp·li·ká·do *png* [*Esp duplicado*] **1:** anumang katulad na katulad ng orihinal **:** KOPYA, SIPI **2:** *Bat* pangalawang kopya ng liham o dokumento **:** DUPLICATE, DUPLIKEYT.

dúp·li·ká·do *pnr* [*Esp duplicado*] **1:** kamukha o kapareho ng orihinal; kinopya **2:** may dalawang magkatugmang bahagi **3:** pares **4:** dalawang ulit ang laki o dami.

dup·li·ka·dór *png* [*Esp duplicador*] **:** mákináng nakagagawa ng kopya ng mga dokumento at iba pa **:** DUPLICATOR.

dúp·li·kéyt *png* [*Ing duplicate*] **:** duplikado.

dup·lís *png* [*ST*] **:** maliit na kamot **:** GURLIS.

dúp·li·si·dád *png* [*Esp duplicidád*] **:** pandaraya; panlilinlang; pagdadalawang-mukha.

dúp·lo *png Lit* [*Esp*] **:** noong panahon ng Espanyol, popular na pagtatanghal kung may lamayan at tinatampukan ng mga makatang nagpapaligsahan bilang tagapagsakdal at tagapagtanggol sa isang dula ng paglilitis.

dup·lú·han *png Lit* [*Esp duplo+han*] **1:** paligsahan sa duplo **2:** pook na pinagdarausan ng laro o paligsahan sa duplo.

du·pô *png Bot* [*Iba*] **:** saging.

du·pók *png***:** katangian ng isang bagay na mahina o madaling masira *var* rupok – *pnr* **ma·ru·pók**.

dú·pong *png* **1:** bága **2:** *Alp* tao na tinutuksong maitim.

du·póng *png* **:** dapulan.

du·pót *png* [*War*] **:** adhikain; hangarin.

dú·pot *pnr* [*Seb*] **:** matalik.

dup·pó *png* [*Ilk*] **1:** taglagás **2:** simula ng tag-ulan **3:** panahon ng pamumulaklak.

du·pu·ngán *png* **:** kalan na kahoy ang panggatong **:** KALANAN.

du·râ *png* [*Kap Tag Tau War*] **1:** laway na ibinuga **:** TSÍPA **2:** pagkabuga ng laway *var* LURÂ **:** TSÍPA – *pnd* **du·mu·râ, du·ra·án, i·du·râ, man·du·râ**.

du·rá·an *png* **:** sisidlan ng dura**:** ISKUPIDOR.

du·ram·pá·rang *png Bot* **:** yerba (*Parosela glandulosa*) na 30-60 sm ang haba, may malalilang tangkay, may tinik, at mga bulaklak na tila luntian ang takupis **:** AGÓGO, SAMPASAMPALÚKAN, TSANG PÁRANG.

du·ras·yón *png* [*Esp duración*] **1:** haba ng panahon ng pagpapatuloy ng isang bagay **:** DURATION **2:** itinakdang haba ng oras **:** DURATION.

du·rát *pnr* [*Bik*] **:** malandi.

duration (dyu·réy·syon) *png* [*Ing*] **:** durasyon.

du·ráy *pnr* [*Hil*] **:** paulit-ulit sinusuway ang ipinagbabawal **:** ULIBARÓN.

dú·rek *png Med* [*Ilk*] **:** tulók.

du·rék·dek *png* [*Ilk*] **:** haligi ng bakod.

duress (dyu·rés) *png* [*Ing*] **1:** pagbilanggo, pagtakot, o anumang marahas na gawain upang pilitin ang isang tao na gawin ang isang bagay **2:** pagkabilanggo na labag sa batas.

dú·ri *pnr* [*ST*] **:** magaling magsalita.

du·rí·du·rí *png Zoo* [*Bik*] **:** kuliglíg.

dú·ro *png***:** alok na may pagpipilit.

du·rò *png* **1:** bútas na gawa ng anumang matulis na bagay **2:** padiing duldol ng isang bagay na may tulis *Cf* TÚHOG **:** SUNDÓT, TÚSOK **3:** pagdomina sa isang tao, kasabay ng pagtuturo ng daliri –*pnd* **man·du·rò, du·mu·rò, du·rú·in, i·pan·du·rò**.

dú·ro *pnr* [*Esp*] **1:** matigas **2:** masidhi; masilakbo.

dú·rog *png* **:** pagpino sa isang bagay sa pamamagitan ng dikdik, bayo, giling, hampas, halo, at katulad **:** DÚGMOK –*pnd* **ma·dú·rog, du·rú·gin, du·mú·rog**.

du·róg *pnr* **1:** pinagpira-piraso nang maliliit; pinulbos **:** PULPÓL[2] **2:** niluray **3:** *Kol* lasing sa droga.

dú·rok *pnd* **mag·dú·rok, i·dú·rok, du·mú·rok, i·pan·dú·rok, du·rú·kin** [*ST*] **:** maghanap ng isang bagay sa tubig sa pamamagitan ng kahoy na mahaba.

dú·rol *png* **1:** sukat sa ilalim ng isang butas na di-kalaliman **2:** paglalagay ng tanda sa pamamagitan ng guhit, ukit, tulos, o anumang bagay upang pagbatayan ng pagsisimula o paglalapatan ng isang gawa.

dú·ron *png Zoo* [*Bik War*] **:** bálang.

du·rón *png Zoo* [*Pan*] **:** tipaklong.

du·ró·ot *png* [*ST*] **:** langit na kulimlim o maulap.

du·rót *pnr* [*ST*] **:** walang panahon sa ibang bagay.

du·rù *pnd* **du·mu·rù, mag·du·rù, i·du·rù** [*Kap*] **:** mag-alok ng paninda.

du·ru·án *png* [*durò+an*] **1:** anumang tusukán, gaya ng maliit na kutson para sa aspile **2:** tuhugán, gaya ng piraso ng kahoy o metal na ginagamit sa pag-iihaw ng karne o isda.

du·ru·gís·ta *png Kol* [*Tag durog+Esp ista*] **:** adik.

du·ru·ngá·wan *png* [*ST du+dúngaw+an*] **:** bintana.

du·ru·wán *pnd* **mag·du·ru·wán, du·ru·wa·nín, i·pag·du·ru·wán** [*Kap*] **:** makipagkasundo ukol sa isang bagay.

dur·yán *png Bot* [*Mrw Tag*] **:** punongkahoy (*Durio zibethinus*) na tumataas nang 20 m, puti ang bulaklak, biluhaba ang bunga na balot ng mga tinik, at maamoy *var* DULYÁN, DURIAN.

dú·sa *png* [*Bil Kap Tag*] **:** hirap na likha ng pasakit sa katawan o damdamin**:** HILÁHIL, HÍRAP, SÁKIT, DALITA –*pnd* **mag·du·sà, pag·du·sá·hin, i·pag·dú·sa**.

du·sák *pnd* **ma·du·sák, du·mu·sák, du·sa·kín** [*Hil*] **:** sugátan sa pamamagitan ng pagsaksak ng matalas at matulis na patalim.

dú·say *pnd* **i·dú·say, mag·dú·say, du·sá·yan** [*Bik*] **1:** mag-alay; maghandog **2:** makiramay; makidalamhati.

dus·dós *png* **1:** galis ng mga hayop na may pinong balahibo **2:** [*Ilk*] lambat na bilugán ang gilid, ginagamit sa pangingisda sa mababaw na ilog.

dú·sing *png* [*Kap Tag*] **:** dungis.

du·só *png Bot* **:** yerba (*Kaompferia galanga*) na napagkukunan ng lamang-ugat at pampalasa sa kanin **:** DUSÓG, DUSÓL, GISÓL.

du·sò *png* [*Bik*] **:** kirot.

du·sô *png* [*War*] **:** dagsâ.

du·sóg *png Bot* **:** dusó.

du·sók *png* [*Bik*] **:** limit².

du·sól *png Bot* **:** dusó.

dú·song *pnr* **:** matatakutin.

dus·tâ *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** pagmamalabis; panlalait; pag-alipusta **2:** kahihiyan **3:** abang-aba o kahabaghabag na kalagayan sa buhay – *pnd* **man·dus·tâ, dus·ta·ín**.

dustbin (dást·bin) *png* [*Ing*] **:** basurahan.

du·tà *png* [*Hil*] **:** lupà¹.

du·ták *png* [*Pan*] **1:** dumi **2:** yagit.

Dutch (dats) *png* [*Ing*] **:** Olandes.

dút·dot *png* [*Bik*] **:** salagoy.

dut·dót *png* [*Bik Tag*] **:** pagsundot o paghalo sa pamamagitan ng daliri o anumang bagay na matulis –*pnd* **dut·du·tín, i·pan·dut·dót, man·dut·dót**.

dut·dút *png* [*Ilk*] **:** balahibo.

dú·ti *png* [*ST*] **:** paggalang *var* doti.

dú·tsa *png* [*Esp ducha*] **:** kasangkapang bilog na may maliiit na butas ang rabaw na nilalabasan ng tubig at gamit sa paliligo sa banyo **:** SHOWER.

dú·tung *png* [*Kap*] **:** kahoy.

dú·tun·tu·líng *png Bot* [*Kap*] **:** kamagong².

duty (dyú·ti) *png* [*Ing*] **1:** tungkulin **2:** tax **3:** trabaho.

duty free (dyú·ti fri) *pnr* [*Ing*] **:** libre sa tax.

duty free shop (dyú·ti fri syap) *png* [*Ing*] **:** tindahan ng mga produkto na libre sa tax.

dú·um *png* **:** gabí.

du·wá *png* [*Bik*] **:** dalawá.

du·wá-du·wá *png* [*Bik*] **:** alinlangan.

du·wág *png* **:** tao na kulang sa tapang, tibay, o tigas ng loob.

du·wa·gév *png Mus* [*Bil Tgk*] **:** kutet var aduwagey.

du·wák *png* **:** simula ng pagduwal.

du·wál *png* **:** pakiramdam na tila masusuka ngunit pawang hangin lámang ang lumalabas **:** DUGWÁ –*pnd* **ma·du·wál, i·du·wál, du·mu·wál**.

du·wá·la *png* [*Kap*] **:** hiwagà – *pnr* **ma·du·wá·la**.

du·wa·lís·mo *png* [*Esp dualismo*] **1:** pagiging dalawahan o dalawa **:** DITHEISM **2:** *Pil* teorya na sa anumang sakop ng realidad, mayroong dalawang magkahiwalay na prinsipyo **:** DITHEISM **3:** *Teo* **a** teorya na patas ang lakas ng mabuti at masama sa mundo **b** teorya na may personalidad si Kristo na tulad ng sa tao at sa diyos **:** DITHEISM.

du·wáng *pnd* **mag·du·wáng, i·du·wáng, du·wa·ngán** [*Kap*] **:** magbigay ng isang bagay.

du·wá·pang *png* [*ST*] **:** sakim *var* dúpang.

du·wá·roy *pnd* **mag·du·wá·roy, du·mu·wá·roy, du·wa·rú·yin** [*ST*] **:** pakiusapan ang isang tao upang pagbilhan o bilhan.

dú·waw *png Bot* [*Seb Tag-Bag*] **:** dilaw².

dú·way *png* [*ST*] **:** suklam.

du·wég *png Zoo* [*Pan*] **:** kalabaw.

du·we·lís·ta *png* [*Esp duelista*] **:** tao na nakikipagduwelo.

du·wé·lo *png* [*Esp duelo*] **1:** labanán sa eskrima o baril ng dalawang tao upang ipagtanggol ang dangal **2:** anumang paligsahan o labanán ng dalawang tao o pangkat; sukatán ng lakas **:** AKÍP², DESÁPYO, DUEL – *pnd* **mag·du·wé·lo, ma·ki·du·wé·lo**.

du·wén·de *png Mit* [*Esp duende*] **:** maliit na nilikhang may supernatural na kapangyarihan *Cf* TIYÁNAK **:** PATIÁNAK.

du·wén·de·síl·yo *png Mit* [*Esp duendecillo*] **:** duwendeng napakaliit o munti **:** DUWENDESÍTO.

du·wén·de·sí·to *png Mit* [*Esp duendecito*] **:** duwendesilyo.

du·wé·to *png Mus* [*Esp dueto*] **1:** pagtatanghal na may dalawang boses, dalawang tagatugtog, at iba pa **2:** komposisyon na may dalawang tagapagtanghal **:** DUET, DUO.

du·wít *png* **:** pagnanakaw nang maliitan at unti-unti *Cf* DÚKOT, KÚPIT, ÚMIT – *pnd* **du·wi·tín, man·du·wít, i·du·wít**.

dú·wong *png* [*ST*] **:** harapán o prowa ng sasakyang dagat.

dú·yak *pnd* **man·dú·yak, ma·dú·yak du·yá·kin** [*ST*] **:** manloko ng kapuwa.

dú·yan *png* [*Bik Kap Hil Ilk Seb Tag Seb*] **1:** higaang isinasabit, karaniwang gawa sa tinilad na kawayan o yantok, nilálang lubid, at tinatalian sa magkabilang dulo upang maiugoy **:** ABYOG, ALUYAN, ANDOYAN, BUWAAN, DUNDUNGAN, INDAYON, KASSÓN, SABROTA, SALAYOTA, POYOTAN **2:** upuang nakabitin sa pamamagitan ng lubid o kadena na iniuugoy **:** HAMAKA, HAMMOCK – *pnd* **mag·dú·yan, i·dú·yan**.

dú·yap *pnd* **du·yá·pan, du·mú·yap, man·dú·yap** [*ST*] **:** tingnan nang pairap.

duy·dóy *png* **:** panghimagas na gawa sa hinog na kalabasang minasa, hinaluan ng asukal, at kinayod na niyog.

dú·yo *png* **1:** pinakamahalagang panig ng simbahan o bulwagan, karaniwang nasa dulo **2:** kabilang dulo **3:** tanawin o tábing na panlikod ng isang tanghalan **:** TELON-DE-PONDO.

dú·yog *png* **1:** [*Ilk*] mangkok **2:** *Mus* [*Seb War*] sáliw² **3:** [*Hil*] gumon.

du·yóg *pnr* **:** may pinsala o bulag nang bahagya ang isang mata.

dú·yong *png* **1:** *Zoo* [*Seb Tag War*] dugong **2:** [*Sml*] sasakyang pinagpapatungan ng ililibing **3:** *Ana* buto sa balakang **4:** bulbol.

du·yóng *png* [*Baj*] **:** lapidang yari sa kinulayang kahoy, binilog ang dakong itaas na gilid, at inukitan ng bulaklaking disenyo.

duy·pó *png* [*Pan*] **:** umpók.

dwarf *png* [*Ing*] **1:** tao na pandak, karaniwang normal ang laki ng ulo ngunit maikli ang mga paa at kamay **2:** *Mit* duwende **3:** maliit na bituin **3:** bagay na maliit kaysa karaniwan.

Dy, symbol (dí·way) *Kem* [*Ing*] **:** dysprosium.

dya *png* [*ST*] **:** maruming tubig sa tabing dagat.

dyak en poy *png* [*Jap jan ken pon*] **:** pandalawahang laro at paglalaban ng inihuhugis ng kamay, gaya ng bato, papel, gunting, at iba pa.

dyák·pat *png* [*Ing jackpot*] : jackpot.

dyám·bol *png Isp* [*Ing jumpball*] : sa basketbol, bolang inihagis nang pataas ng reperi upang pag-agawan ng naglalaban : JUMPBALL.

dye (day) *png* [*Ing*] : tinà.

dyey : tawag sa titik **J**.

Dyé·se·bél *png Mit* [*Ing Jezebel*] : Jezebel.

dyi : tawag sa titik **G**.

dyíng·gel *png Kol* [*Ing jingle*] : ihi.

dyip *png* [*Ing jeep*] **1:** sasakyang de-motor, may apat na gulóng, at karaniwang sangkapat na tonelada ang bigat na kayang dalhin **2:** dyipni : JEEP.

dyíp·ni *png* [*Ing jeep*] **1:** dyip na ginawang pampasahero o panghakot ng kargada, karaniwang naglalaman ng 12-16 pasahero **2:** dyip[2].

dyke (dayk) *png* [*Ing*] **1:** varyant ng **dike 2:** lesbian.

dynamics (day·ná·miks) *png* [*Ing*] **1:** sangay ng mechanics na may kinalaman sa galaw o kilos ng lawas sa pamamagitan ng lakas o puwersa : DINÁMIKÁ **2:** puwersang nakaaapekto sa galaw o pagbabago : DINÁMIKÁ **3:** *Mus* pag-iiba-iba ng lakas ng tunog sa pagtatanghal : DINÁMIKÁ.

dynamite (dáy·na·máyt) *png* [*Ing*] **1:** dinamita **2:** tao, bagay, o sitwasyong mapanganib **3:** narkotiko; lason **4:** tao o bagay na kahanga-hanga o makapangyarihan.

dynamo (dáy·na·mó) *png* [*Ing*] **1:** mákináng lumilikha ng enerhiyang elektrikal mula sa enerhiyang mekanikal : DINAMO **2:** tao na masigla.

dynasty (dáy·nas·tí) *png* [*Ing*] : dinastiya.

dysentery (di·sén·te·rí) *png Med* [*Ing*] : disenteriya.

dysfunction (dis·fángk·syon) *png* [*Ing*] : abnormalidad o pagkasira ng funsiyon.

dyslexia (dis·lék·sya) *png Med* [*Ing*] : sakít na sumasagka sa paglaki ng tao at nakikita sa paghihirap bumasa at sumulat.

dysmenorrhea (dís·me·no·rí·ya) *png Med* [*Ing*] : dismenoriya.

dyspepsia (dis·pép·sya) *png Med* [*Ing*] : hindi pagkatunaw ng kinain.

dysphasia (dis·féy·sya) *png Med* [*Ing*] : kakulangan ng koordinasyon sa pagsasalita dahil sa pinsala sa utak.

dysphoria (dis·fór·ya) *png Med* [*Ing*] : kondisyon ng pagkabalisa o pagkatuliro ng isip.

dysplasia (dis·pléy·sya) *png Med* [*Ing*] : abnormal na pagtubò ng tissue.

dyspnea (dísp·nya) *png Med* [*Ing*] : kahirapan sa paghinga : DISNEYA.

dysprosium (dis·pró·syum) *png Kem* [*Ing*] : element na metaliko, malambot, at pinilakan (atomic number 66, symbol **Dy**).

dystocia (dis·tó·sya) *png Med* [*Ing*] : mahirap at matagal na panganganak.

dystopia (dis·tó·pya) *png* [*Ing*] : bisyón o pananaw sa lipunan na tila bangungot dahil sa kalagiman, karaniwang tumutukoy sa estadong totalitaryo o may mataas na teknolohiya *Cf* UTOPIA.

dystrophy (dís·tro·fí) *png Med* [*Ing*] : malnutrisyon.

dyú·bol *png Ana* [*Tau*] : butas ng puwit.

Ee

E, e *png* **1:** ikalimang titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **i 2:** ikalima sa isang serye o pangkat **3:** *Mus* **a** ikatlong nota ng eskalang diyatoniko sa C major o ikalima sa kaugnay na eskala ng A minor **b** nakasulat na nota na sumasagisag sa tonong ito **4:** pasulat o palimbag na representasyon ng *E* o *e* **5:** tipo, tulad ng sa printer upang magawa ang titik *E* o *e.*

E, e (e) *png* **1:** ikalimang titik sa abakadang Tagalog **2:** katagang ginagamit na pang-una o panghuli sa isang salita, parirala, o pangungusap na nagpapahiwatig ng pag-iwas, pag-aatubili, o pagkakaila.

E, e! (e) *pdd* **:** kataga na nagpapahayag ng pagkutya, panunuya, o pagtataka.

E, symbol *Pis* **:** enerhiya.

e *png Mat* **:** base ng natural logarithm na tinatantiyang katumbas ng 2.71828.

e *pnd Kol* **:** varyant ng **ay**.

e g, daglat (í·dyi) *png* [*Ing Lat*] **:** exempli gratia.

each (its) *pnb* [*Ing*] **:** bawat isa.

eager (í·ger) *pnr* [*Ing*] **:** sabik; nananabik.

eagle (í·gel) *png Zoo* [*Ing*] **:** bánoy.

eagle-eyed (í·gel ayd) *pnr* [*Ing*] **:** matalas ang mga mata; napakalinaw ang paningin.

eaglet (íg·let) *png Zoo* [*Ing*] **:** inakáy na bánoy.

ear (ir) *png Ana* [*Ing*] **:** taínga.

eardrum (ír·dram) *png Ana* [*Ing*] **:** lamad sa panggitnang taínga.

earl (erl) *png* [*Ing*] **:** konde.

earldom (érl·dam) *png* [*Ing*] **1:** tungkulin ng isang konde; pagkakonde **2:** panahon ng panu-nungkulan ng isang konde.

ear lobe (ír lowb) *png Ana* [*Ing*] **:** malambot na ibabang bahagi ng panlabas na taínga.

earmark (ír·mark) *png* [*Ing*] **1:** tandâ o panandang ikinakabit o inilalagay sa tainga **2:** palatandaan.

earmuff (ír·maf) *png* [*Ing*] **:** pambalot o pantakip sa taínga na nagsisilbing pananggalang sa lamig at ingay.

earn (ern) *pnd* [*Ing*] **:** kumita o sumahod **2:** magtamo o magkamit **3:** tumubo; makinabang **4:** maging karapat-dapat.

earned surplus (ernd súr·plas) *png* [*Ing*] **:** naipon na tubò o kinita ng korporasyon na hindi pa naibabahagi sa mga istakholder.

earnest (ér·nist) *png* [*Ing*] **1:** paunang bayad **2:** *Bat* earnest money **3:** pangako; garantiya; panagót.

earnest (ér·nist) *pnr* [*Ing*] **1:** matapat **2:** masigasig; matiyaga **3:** maalab; marubdod **4:** mahalaga.

earnest money (érn·nist má·ni) *png Bat* [*Ing*] **:** salapi bilang patunay ng Kasunduan sa Bilihan na nangangahulugang hindi maaaring ipagbili sa iba ang bagay na napagkasunduang ipagbili sa loob ng takdang panahon; paunang bayad **:** EARNEST[2].

earphone (ír·fown) *png* [*Ing*] **:** aparatong pantaínga na nakatutulong sa pandinig o nakatatanggap ng komunikasyong panradyo o pantelepono.

earring (ír·ing, ír·ring) *png* [*Ing*] **:** hikaw.

Earth (erth) *png* [*Ing*] **1:** panlimang pinakamalaking planeta sa sistemang solar at pangatlong pinakamalapit sa Araw **:** LUPA, TIYÉRA **2:** planetang tinitirahan ng tao at iba pang may buhay **:** LUPA, TIYÉRA.

earth (erth) *png* [*Ing*] **1:** daigdig; mundo **2:** lupa.

earthenware (ér·then·wér) *png* [*Ing*] **:** kagamitan na yari sa hinurnong luad, tulad ng tapayan.

earthling (érth·ling) *png* [*Ing*] **1:** taong-lupa **2:** tao na makamundo.

earthquake (érth·kweyk) *png* [*Ing*] **:** lindol.

earthworm (ért·worm) *png Zoo* [*Ing*] **:** bulateng-lupa.

earwax (ír·waks) *png* [*Ing*] **:** tutuli.

ease (is) *png* [*Ing*] **1:** kaginhawahan **2:** kawalan ng pagkainip at pagkabalisa **3:** kariwasaan **4:** kadalian **5:** pagpapahinga; pamamahinga.

easel (í·sel) *png* [*Ing*] **1:** patungán ng kambas **2:** kabalyete[4] **3:** kalipunan ng mga likha ng isang pintor o ilustrador.

easement (ís·ment) *png Bat* [*Ing*] **1:** karapatan na magamit ang lupa ng iba **:** RIGHT OF WAY **2:** pasánin na nakapataw sa isang ari-arian na hindi natitinag para sa kapakanan ng ibang ari-arian na hindi natitinag.

east (ist) *png* [*Ing*] **:** silangan.

eastbound (íst·bawnd) *pnr* [*Ing*] **:** pasilangan; papunta sa silangan.

Easter (ís·ter) *png* [*Ing*] **:** panahon ng pagdiriwang sa muling pagkabuhay ni Kristo; Pasko ng Pagkabuhay.

Easter egg (ís·ter eg) *png* [*Ing*] **:** itlog na nilagyan ng disenyo at ipinamimigay o ipinahahanap tuwing Easter.

Eastern Samar (ís·tern sá·mar) *png* [*Ing*] **:** lalawigan sa silangang Visayas ng Filipinas, Rehiyon VIII.

Easter sepulchre (ís·ter sep·úl·ker) *png* [*Ing*] **:** sepulkro.

Easter Sunday (ís·ter sán·day) *png* [*Ing*] **:** Linggo ng Pagkabuhay.

eat (it) *pnd* [*Ing*] **:** kainin; kumain.

eatery (í·te·rí) *png* [*Ing*] **:** restoran o pook na kainan; karinderya.

eau-de-vie (ó·de·ví) *png* [*Fre*] **:** brandi.

É·ba *png* [*Esp Eva*] **:** sa Bibliya, unang babae na nilikha ng Diyos; asawa ni Adan **:** EVE.

é·bak *png Kol* **:** tae; dumi.

e·bal·was·yón *png* [*Esp evaluación*] **1:** pagtaya sa halaga o presyo **:** EVALUATION **2:** pagsusuri; pagma-

marka; pagtatása : EVALUATION.

e·bang·hé·li·kó *pnr* [*Esp evangélicó*] : kaugnay o tungkol sa ebanghelyo : EVANGELICAL.

e·báng·he·lís·mo *png* [*Esp evangelismo*] **1:** pagpapakalat, pangangaral, o pagpapahayag ng Ebanghelyo; gawain ng ebanghelista : EVANGELISM **2:** mga doktrina o simulaing ebangheliko : EVANGELISM **3:** pagsunod sa doktrina, simbahan, o pangkat ebangheliko : EVANGELISM.

e·báng·he·lís·ta *png* [*Esp evangelista*] **1:** tagapagkalat o tagapangaral ng Ebanghelyo : EVANGELIST **2:** sinuman sa apat na manunulat ng Ebanghelyo (Juan, Mateo, Marcos, at Lucas) : EVANGELIST.

E·bang·hél·yo *png* [*Esp evangélio*] **1:** mga doktrina na itinuro ni Kristo sa kaniyang mga apostol; maka-Kristiyanong pagpapahayag : GOSPEL **2:** kasaysayan ng búhay at mga aral ni Kristo na nilalaman ng Bagong Tipan : GOSPEL **3:** mabuting balita ng Diyos : GOSPEL.

e·ba·nís·ta *png* [*Esp*] : tao na gumagawa ng kabinet; manggagawa ng kabinet.

é·ba·nis·te·rí·ya *png* [*Esp ebanistería*] : pagawaan ng kabinet.

é·ba·nó *png* [*Esp*] : kamagong[2].

e·ba·po·ras·yón *png* [*Esp evaporación*] **1:** pagpapalit ng anumang substance mula likido tungo sa gas : ALANGÚANG, EVAPORATION **2:** pagpapasingaw at pagpapalit ng bahagi ng isang substance sa pamamagitan ng kondensasyon : EVAPORATION **3:** pagkawala ng isang substance na walang naiiwan na anumang bakás *Cf* IGA, SINGÁW : EVAPORATION.

ebb (eb) *png* [*Ing*] : káti.

e·bi·dén·si·yá *png* [*Esp evidenciá*] **1:** saligan ng paniniwala : EVIDENCE, KATIBAYAN **2:** anumang nakapagpapalinaw o nakapagpapaliwanag; tanda o marka : EVIDENCE **3:** *Bat* mga katunayan, sa anyong pahayag ng saksi, dokumento, at iba pang bagay na kilala ng mga saksi at inihaharap sa hukuman o sa panghukumang lupong tagahatol bilang katibayan ng mga bagay o pangyayaring pinag-uusapan o pinagtatalunan *var* ebidensya *Cf* PATUNAY : EVIDENCE.

e·bi·dén·te *pnr* [*Esp evidente*] : hayag o lantad; halata; kitang-kita : EVIDENT.

é·bol *png* [*Gui-Bag Tag-Bag*] : bangan *var* ébo.

e·bo·lus·yón *png* [*Esp evolución*] **1:** proseso ng pagbabago mula sa simple hanggang sa higit na komplikadong anyo : EVOLUTION **2:** *Bio* pagbabagong-anyo ng isang hayop o halaman mula sa mga sinaunang anyo : EVOLUTION **3:** pagsingaw ng gas o init : EVOLUTION.

e·bo·lús·yo·nís·mo *png* [*Esp evolucionísmo*] : paniniwala sa ebolusyon : EVOLUTIONISM.

é·bo·ní *png Bot* [*Ing ebony*] : kamagong[2].

ebony (é·bo·ní) *png* [*Ing*] : kamagong[2].

E·bré·o *png* [*Esp Hebreo*] : Hebrew.

é·bun *png* [*Kap*] : itlog.

é·bus *png* [*Kap*] : bulé.

EC (í·si) [*Ing*] : European Community.

Ecclesiastes (i·kli·zi·yás·tiz) *png* [*Ing Lat*] : Eklesyastes.

ecclesiastic (i·kli·zi·yás·tik) *pnr* [*Ing Lat*] : eklesyastiko.

Ecclesiasticus (ek·lé·si·yás·ti·kús) *png* [*Ing Lat*] : sa Bibliya, aklat sa Apocrypha na naglalaman ng mga moral at praktikal na kasabihan.

ECG, daglat (i·sí·dyi) [*Ing*] : electrocardiogram.

echelon (é·she·lón) *png* [*Ing*] : eskalon.

echeveria (et·se·ve·rí·ya) *png Bot* [*Ing*] : yerbang (*Echeveria secunda*) makatas at walang punò, malapad, masinsin, at matubò ang dahon, at pula ang bulaklak.

echinoderm (e·káy·no·dérm) *png Zoo* [*Ing*] : anumang hayop sa tubig (phylum *Echinodermata*) na may bahaging parang sinag o silahis, gaya ng bituing-dagat, salangò, at katulad.

echo (é·ko) *png* [*Ing*] : alingawngaw.

echocardiography (é·kow·kar·dyó·gra·fí) *png* [*Ing*] : paggamit ng ultrasound sa pagsisiyasat sa galaw o tibok ng puso.

echoencephalography (é·kow·en·sé·fa·ló·gra·fí) *png* [*Ing*] : paggamit ng ultrasound sa pagsisiyasat sa mga estruktura sa loob ng bungô.

eclair (í·kleyr) *png* [*Ing*] : keyk na maliit at bilohaba na may palamang krema, at may tsokolate o kape sa ibabaw.

eclampsia (i·klámp·si·yá) *png* [*Esp Ing*] : eklampsiya.

eclectic (i·klék·tik) *pnr* [*Ing*] : eklektiko.

eclipse (i·klíps) *png* [*Ing*] : eklipse.

eclogue (ék·log) *png Lit* [*Ing*] : egloga.

eco- (é·ko, í·ko) *pnl* [*Ing*] : tumutukoy sa ekolohiya.

ecology (i·kó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : ekolohiya.

economic (i·ko·nóm·ik) *pnr* [*Ing*] : ekonomiko.

economics (i·ko·nóm·iks) *png* [*Ing*] : ekonomika.

economist (i·kó·no·míst) *png* [*Ing*] : ekonomista.

economy (i·kó·no·mí) *png* [*Ing*] : ekonomiya.

ecosphere (í·kows·fír) *png* [*Ing*] : rehiyon sa kalawakan, kabilang ang mga planeta na maaaring pamuhayan.

ecosystem (í·kow·sís·tem) *png* [*Ing*] : biyolohikal na komunidad ng magkakaugnay na organismo at ang kaligiran ng mga ito.

ecru (éy·kru, ek·rú) *png* [*Ing*] : mapusyaw na kulay kape.

ecstasy (éks·ta·sí) *png* [*Ing*] **1:** labis na kaligayahan **2:** *Sik* emosyonal o relihiyosong pagkawala sa sarili o pagkatulala.

ecto- (ék·to) *pnl* [*Ing*] : sa labas.

ectoderm (ék·to·dérm) *png Ana* [*Ing*] : ektodermo.

ectogenesis (ék·to·dyé·ni·sís) *png Bio* [*Ing*] : pagsulpot ng mga estruktura sa labas ng organismo.

ectomorph (ék·to·mórf) *png* [*Ing*] : sa pag-eehersisyo, katawang payat.

-ectomy (ék·to·mí) *pnl* [*Ing*] : tumutukoy sa pagtanggal ng isang bahagi ng katawan sa pamamagitan ng operasyon.

ectopia (ék·top·yá) *png* [*Ing*] : ektopya.

ectopic (ék·to·pík) *pnr* [*Ing*] : ektopiko.

ectoplasm (ék·tow·plá·zam) *png* [*Ing*] : malinaw at malagkit na panlabas na bálot ng cytoplasm sa unicellular na organismo tulad ng amoeba.

Ecuador (ék·wa·dór) *png* [*Ing*] : republika sa hilagang-kanlurang Timog America.

ecumenical (e·kyu·mé·ni·kál) *pnr* [*Ing*] : ekumeniko.

ecumenism (e·kyu·me·ní·zem) *png* [*Ing*] : ekumenismo.

eczema (ek·sí·ma) *png* [*Ing*] : eksema.

ed, daglat (i·di) : editor; edisyon; edukasyon.

edacious (i·déy·shush) *pnr* [*Ing*] : matakaw; malakas kumain.

e·dád *png* [*Esp*] : gulang; taon.

e·dád ng ma·yór·ya *png Bat* [*Esp mayor de edád*] : wasto o hustong gulang; dalawampu't isáng taong gulang pataas : KAHÍNGKOD, MAYORYÁ, LAWFUL AGE, LEGAL AGE.

Edam (í·dam) *png* [*Ing*] : keso de bola.

Edda (é·da) *png Lit* [*Ing*] : alinman sa Tulang Edda o Tuluyang Edda, dalawang aklat ng sinaunang Norse.

ed·dék *png* [*Ilk*] : irí - *pnd* **mag·ed·dék, u·med·dék, i·ed·dék**.

eddy (é·di) *png* [*Ing*] : alimpuyo ng tubig o hangin; ipuipo.

é·del *png Mus* [*Klg Tgk*] : tambol na troso, hungkag ang gitnang bahagi na nilalagyan ng malapad na tablang sinusuportahan ng pisi, at pinapalo ng mahabang tikin o maliit na patpat upang patugtugin *Cf* TUNTUNGAN : ÁMDEL, ÓDOL, PUNGPÚNGAN, PAMAGÉKAN.

edelweiss (éy·dal·váys) *png* [*Ing Ger*] : halamang alpine (*Leontopodium Alpinum*) na may mabalahibong puting talulot at tumutubo sa mababatong pook.

e·dé·ma *png Med* [*Esp*] : manas; pamamanas.

e·de·má·to·só *pnr Med* [*Esp*] : tulad ng manas; mamanas-manas.

eden (í·den) *png* [*Ing*] : paraiso.

edict (é·dikt) *png* [*Ing*] : edikto.

edifice (é·di·fís) *png* [*Ing*] : edipisyo.

e·dík·to *png* [*Esp edicto*] : proklamasyon o pagpapahayag ng kautusan ng autoridad : EDICT.

e·di·pís·yo *png* [*Esp edificio*] : gusali, lalo na ang malaki at may maringal o kahanga-hangang anyo : EDIFICE.

e·dis·yón *png* [*Esp edición*]: **1:** lahat ng pagkakalimbag ng isang aklat, pahayagan, at katulad na inilathala sa iba't ibang panahon at naiiba sa bawat isa sa pamamagitan ng mga pagbabago, karagdagan, at iba pa : EDITION **2:** pangkalahatang kaanyuan ng inilathalang gawaing pampanitikan; pagkalimbag : EDITION **3:** buong bilang ng mga kopya ng aklat, pahayagan, at iba pang inilalathala sa isang panahon; isyu; labas : EDITION **4:** partikular na bersiyon ng isang brodkast ng regular na programa : EDITION **5:** tao o bagay na hawig sa iba : EDITION.

é·dit *pnd* [*Ing*] **1:** ayusin, ihanda, baguhin, o paikliin ang manuskrito upang ilathala **2:** mangasiwa sa nilalaman at pagkakaayos ng diyaryo at katulad **3:** sumipi ng pagdurugtunging mga bahagi sa pagbuo ng pelikula o naka-record na musikang may kaisahan ang pagkakasunod-sunod **4:** ihanda ang datos para sa proseso ng computer **5:** iwasto; itama.

edition (i·dí·shon) *png* [*Ing*] : edisyon.

editio princeps (i·dí·syo prín·seps) *png* [*Lat*] : unang limbag at edisyon ng aklat.

é·di·tór *png* [*Esp Ing*] **1:** tagawasto ng manuskrito para sa publikasyon o brodkast : PATNÚGOT **2:** tagapamahala ng diyaryo o ng isang partikular na departamento nito : PATNÚGOT **3:** tagapili ng materyales para sa publikasyon : PATNÚGOT **4:** tagaedit ng pelikula o soundtrack : PATNÚGOT **5:** *Com* programa na nagbibigay ng kakayahan sa gumagamit upang ayusin o baguhin ang teksto na nakapaloob dito.

editorial (e·di·tór·yal) *png* [*Ing*] : editoryal.

e·di·tor·yál *png* [*Esp editoriál*] : artikulo sa pahayagan na isinulat ng editor o ng kaniyang kinatawan at nagbibigay ng kuro-kuro o puna hinggil sa isang isyu : EDITORIAL, PANGÚLONG TUDLÍNG.

education (e·du·kéy·shon) *png* [*Ing*] : edukasyon.

educational (e·du·kéy·sho·nal) *pnr* [*Ing*] : edukasyonal.

e·du·ká·do *png* [*Esp educádo*] : tao na nakapag-aral o may pinag-aralan.

e·du·ká·do *pnr* [*Esp educádo*] **1:** may pinag-aralan **2:** may maunlad na pag-iisip **3:** may maayos na pananalita at asal.

e·du·ka·dór *png* [*Esp educador*] : tagapagturo; guro.

e·du·kas·yón *png* [*Esp educación*] **1:** sistematikong proseso ng pagtuturo o pag-aaral : EDUCATION **2:** kaalaman : EDUCATION.

e·du·kas·yo·nál *pnr* [*Esp educacional*] : hinggil sa karunungan; pang-edukasyon : EDUCATIONAL.

eel (il) *png Zoo* [*Ing*] : isda (genus *Anguilla*) na tulad ng ahas ang katawan *Cf* ÍGAT, PALÓS.

eerie (í·ri) *pnr* [*Ing*] : nakapangingilabot; nakatatakot.

ef *png* : tawag sa titik **F**.

effect (i·fékt) *png* [*Ing*] : epekto.

effective (i·fék·tiv) *pnr* [*Ing*] : epektibo.

effectivity (i·fek·tí·vi·tí) *png* [*Ing*] : bisa.

effects (i·fékts) *png* [*Ing*] : personal na ari-ariang natitinag; personal na ari-arian ng isang tao.

effendi (i·fén·di) *png* [*Ing Ara*] : sa mga bansang Arab, tao na nakapag-aral o iginagalang.

efferent (é·fe·rént) *pnr* [*Ing*] : eperente.

efficiency (i·fí·shen·sí) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan o katangian ng pagiging episyente *Cf* KOMPETENSIYA : EPISYÉNSIYÁ **2:** kakayahang gumawa ng isang bagay sa pinakamabilis at pinakamatipid na paraan : EPISYÉNSIYÁ **3:** ratio ng natapos na gawain kaugnay ng enerhiyang ginamit para dito, karaniwang ipinahahayag sa pamamagitan ng persentahe : EPISYÉNSIYÁ.

efficient (i·fí·shent) *pnr* [*Ing*] : episyente.

effigy (é·fi·dyí) *png* [*Ing*] : krudong representasyon ng isang kinamumuhiang tao : EPIHIYE.

effort (é·fort) *png* [*Ing*] : pagsisikap; pagpupunyagi.

egalitarian (í·ga·li·tár·yan) *pnr* [*Ing*] : egalitaryo.

e·ga·li·tár·yo *pnr* [*Esp igualitario*] : tumutukoy sa prinsipyo ng pagkakapantay ng karapatan at oportunidad para sa lahat : EGALITARIAN, EQUALITARIAN.

é·ga·ná·ga·ná *pnr, pnb* [*Kap*] : lahat; bawat isa.

e·gés *png* [*Pan*] : puson.

egg (eg) *png* [*Ing*] : itlog.

egg beater (eg bí·ter) *png* [*Ing*] : kasangkapang pambati ng itlog.

eg·géd *png* [*Ilk*] : salagimsim.

eggshell (ég·syel) *png* [*Ing*] : balát ng itlog.

ég·lo·gá *png Lit* [*Esp*] : uri ng tulang pastoral : ECLOGUE.

eg·ná *png* [*Pan*] : háwak.

eg·ná·an *png* [*Pan*] : puluhan.

ég·nog *png* [*Ing eggnog*] : inumin na gawa sa itlog at gatas, karaniwang hinahaluan ng alak.

ego (í·go) *png* [*Ing*] **1:** sa metapisika, tao na nag-iisip at may ganap na kamalayan **2:** *Sik* bahagi ng isip na tumutukoy sa indibidwalidad at tumutugon sa realidad **3:** kahalagahan ng sarili; pagpapahalaga ng tao sa kaniyang sarili.

egoism (í·go·í·zim) *png* [*Ing*] : egoismo.

e·go·ís·mo *png* [*Esp*] **1:** teorya sa etika na nagbibigay diin sa pansariling

interes bilang batayan ng moralidad : EGOISM **2:** sistema ng pagiging makasarili; pagkamakasarili : EGOISM.

egoist (í·go·íst) *png* [*Ing*] : egoista.

e·go·ís·ta *png* [*Esp*] **1:** tao na makasarili : EGOIST **2:** tagasulong ng metapisika ng ego o sarili : EGOIST.

E·go·nut *png* : isa sa mga pangkat etniko ng mga Ilongot.

e·gó·ti·ná *png* [*Esp*] : katas ng ergot, nagpapaampat ng pagdurugo sa loob ng katawan, at nagpapaurong sa bahay-bata.

egotism (í·go·tí·zim) *png* [*Ing*] : egotismo.

e·go·tís·mo *png* [*Esp*] **1:** pagpuri sa sarili; labis na pagpapahalaga sa sarili : EGOTISM **2:** pagkamakasarili : EGOTISM **3:** kasakiman.

egotist (í·go·tíst) *pnr* [*Ing*] **1:** mayabang **2:** makasarili.

egotistic (í·go·tís·tik) *pnr* [*Ing*] : egotistiko.

e·go·tís·ti·kó *pnr* [*Esp*] : makasarili o pumupuri sa sarili; mayabang : EGOTISTIC.

E·goy *png Kol* : Negro.

egret (íg·rit) *png Zoo* [*Ing*] : puting bakáw (genus *Egretta* o *Bulbulcus*) *Cf* TAGAK.

Egypt (í·dyipt) *png* [*Ing*] : Ehipto.

Egyptian (i·dyíp·shan) *png* [*Ing*] : Ehipsiyo.

Egyptologist (i·dyip·tó·lo·dyíst) *png* [*Ing*] : Ehiptologo.

é·he *png Mek* [*Esp eje*] : silindrikong bára na nagpapaikot o umiikot kasabay ng magkapares na gulóng sa magkabilang dulo: AXLE, SHAFT.

e·he·kus·yón *png* [*Esp ejecución*] **1:** pagganap : PERFORMANCE **2:** pagsasagawa ng parusang kamatayan; pagbitay : EXECUTION **3:** *Mus* pagtugtog : EXECUTION.

e·hé·ku·tí·bo *png* [*Esp ejecutivo*] **1:** tagagawa ng bagay-bagay : EXECUTIVE, TAGAPÁGPAGANÁP **2:a** sangay ng pamahalaan na nangangasiwa at nagpapatupad ng mga batas at namamahala sa mga gawain ng isang bansa **b** tao o mga tao na bumubuo sa sangay na ito : EXECUTIVE, TAGAPÁGPAGANÁP **3:** tao na nagpapatupad sa mga gawain ng isang korporasyon o katulad : EXECUTIVE, TAGAPÁGPAGANÁP.

e·hé·ku·tí·bo *pnr* [*Esp ejecutivo*] **1:** ukol sa pamamahala ng mga gawain, tulad sa isang negosyo o industriya : TAGAPAGPAGANAP **2:** may kinalaman sa pangangasiwa at pagpapatupad ng mga batas o gawain ng pamahalaan : TAGAPAGPAGANAP.

e·he·ku·tór *png* [*Esp ejecutór*] **1:** tagapagpatupad : EXECUTOR **2:** tagabitay; berdugo : EXECUTOR.

E·hém! *pdd* : salitang nagpapahiwatig ng panunukso, pagkantiyaw, at pagpapapansin.

e·hém·plo *png* [*Esp ejemplo*] : halimbawa.

e·her·sís·yo *png* [*Esp ejercicio*] **1:** pagpapalakas ng katawan; kalisteniks : EXERCISE **2:** pagsasanay : EXERCISE **3:** pagganap o pagtupad ng tungkulin : EXERCISE.

e·hér·si·tó *png* [*Esp ejército*] : hukbo.

E·híp·si·yó *png* [*Esp egipcio*] **1:** taga-Ehipto, **Ehípsiyá** kung babae : EGYPTIAN **2:** anumang may kaugnayan sa Ehipto : EGYPTIAN.

E·híp·to *png* [*Esp Egipto*] : bansa sa hilagang-silangang Africa na malapit sa Mediteraneo : EGYPT.

E·hip·tó·lo·gó *png* [*Esp egiptólogo*] : tao na bihasa sa wika, kasaysayan, at kultura ng sinaunang Ehipto : EGYPTOLOGIST.

é·hong *pnr Kol* [*(b)eho+ng*] : beho.

eidetic (ay·dé·tik) *png* [*Ing*] : tao na may kakayahang makakita ng malinaw na hulagway.

eight (eyt) *png* [*Ing*] : walo.

eighteen (éy·tin) *png* [*Ing*] : labingwalo.

eightenth (éy·tinth) *png* [*Ing*] : ikalabingwalo.

eighth (eyth) *pnr* [*Ing*] : pangwalo; ikawalo.

eighty (éy·ti) *png* [*Ing*] : walumpu.

einsteinium (ins·tín·yum) *png Kem* [*Ing*] : sintetiko, radyoaktibo, at metalikong element (atomic number 99, symbol **Es**).

ejectment (i·jékt·ment) *png* [*Ing*] : pagpapaalis; pagpapalayas.

ejusdem generis (é·dyus·dém dyé·ne·rís) *pnr* [*Lat*] : magkatulad ng pinagmulan.

'e·kà *png Kol* : varyant ng **'ikà**.

e·kí·ba·lén·si·yá *png* [*Esp equivalenciá*] **1:** kalagayan ng pagiging pantay : EQUIVALENCE **2:** pagkakapantay sa sukat : EQUIVALENCE.

e·kí·bo·kó *pnr* [*Esp equivoco*] **1:** may dalawahang pakahulugan : DOBLE ENTENDRE **2:** kaduda-duda *Cf* DOBLESENTIDO.

e·ki·dád *png* [*Esp equidad*] **1:** katangian ng pagiging makatarungan; kawalan ng kinikilingan o pinapanigan : EQUITY **2:** pagkakapareho; pagkakapantay : EQUITY.

e·ki·dis·tán·te *pnr* [*Esp equidistante*] : magkasinlayo : EQUIDISTANT.

e·ki·lí·bri·yó *png* [*Esp equilibrió*] **1:** kalagayan ng pagiging balanse; pagiging magkatimbang : EQUILIBRIUM **2:** hinahon; pagkamahinahon : EQUILIBRIUM.

e·ki·pá·he *png* [*Esp equipaje*] : daladalahan.

é·ki·pó *png* [*Esp equipo*] **1:** koponan; pangkat **2:** kasangkapan; kagamitan.

é·kis *png* [*Esp equis*] **1:** tawag sa titik **X** *Cf* EKS **2:** mali **3:** tanggal; patay **4:** paggiwang –*pnd* **mag·é·kis, e·kí·san**.

e·ki·ta·tí·bo *pnr* [*Esp equitativo*] : pantay-pantay; pare-pareho : EQUITATIVE.

ek·lámp·si·yá *png Med* [*Esp eclampsia*] : sakit na kombulsiyon, karaniwang dumadapo sa batà, buntis, o bagong panganak : ECLAMPSIA.

e·klék·ti·kó *pnr* [*Esp ecléctico*] : humahango ng idea o estilo mula sa iba't ibang sanggunian o batayan : ECLECTIC.

E·kles·yás·tes *png* [*Ing Ecclesiástes*] : sa Bibliya, aklat na iniugnay kay Haring Solomon at naglalaman ng pagninilay tungkol sa kawalang kabuluhan ng buhay : ECCLESIASTES.

ek·les·yás·ti·kó *png* [*Esp eclesiástico*] : pari o sinuman na tumanggap ng ordeng pansimbahan o pampari : ECCELESIASTIC.

ek·les·yás·ti·kó *pnr* [*Esp eclesiásticó*] : ukol sa pari o klerigo : ECCELESIASTIC.

ek·líps *png* [*Ing eclipse*] : eklipse.

e·klíp·se *png* [*Esp eclipse*] **1:** bahagya o ganap na pagdidilim ng isang lawas pangkalawakan dahil natakpan ng isa pang lawas pangkalawakan **2:** panahon ng paglalaho ng liwanag : BAKUNÁWA, ECLIPSE, EKLÍPS, GARAHÁNA, LAHÒ.

ek·líp·ti·kó *png* [*Esp ecliptico*] : ang daan ng araw sa mga bituin sa loob ng isang taon.

é·ko·lo·hí·ya *png* [*Esp ecología*] **1:** ugnayan ng mga buháy na organismo sa sariling kaligiran at sa isa't isa : ECOLOGY **2:** sangay ng agham ukol dito : ECOLOGY.

e·ko·nó·mi·ká *png* [*Esp económicá*] : agham ukol sa paglikha, pamama-

hagi, at paggamit ng yaman, kalakal, at serbisyo : ECONOMICS.

e·ko·nó·mi·kó *pnr* [*Esp económicó*] **1:** matipid **2:** ukol sa paglikha, pamamahagi, at paggamit ng yaman, kalakal, at serbisyo : ECONOMIC **3:** ukol sa ekonomiya o kabuhayan; pangkabuhayan : ECONOMIC.

e·ko·no·mís·ta *png* [*Esp ecomísta*] **1:** tao na dalubhasa sa ekonomika : ECONOMIST **2:** tao na matipid : ECONOMIST.

e·ko·no·mí·ya *png* [*Esp economía*] **1:a** kabuuan ng paglikha, pamamahagi, at paggamit ng yaman, kalakal, at serbisyo, tulad ng sa isang bansa **b** sistema sa pangangasiwa nito : ECONOMY, KABUHÁYAN[3] **2:** estruktura o organisasyon ng kabuhayan : ECONOMY, KABUHÁYAN[3] **3:** maingat na pangangasiwa ng salapi, kagamitan, at iba pa; pagtitipid *var* ekonomyá : ECONOMY, KABUHÁYAN[3].

eks *png* [*Ing*] : tawag sa titik **X**.

ek·sa·go·nál *pnr Mat* [*Esp hexagonál*] : hexagonal.

ek·sá·go·nó *png Mat* [*Esp hexágono*] : hexagon.

ek·sa·he·rá·do *pnr* [*Esp exagerádo*] : labis; pinalaki o sinobrahan : EXAGGERATED.

ek·sa·he·ras·yón *png* [*Esp exageración*] : pagpapalabis o kalabisan sa katotohanan : EXAGGERATION.

ek·sák·to *pnr* [*Esp exacto*] **1:** tama; wasto : EXACT **2:** husto : EXACT **3:** ganap.

ék·sal·tá·do *pnr* [*Esp exaltado*] **1:** dakila **2:** matayog **3:** tanyag.

ék·sal·tas·yón *png* [*Esp exaltación*] : pagpaparangal; pagdakila : EXALTATION.

ek·sá·men *png* [*Esp exámen*] **1:** pagsusulit[1] **2:** pagsusuri.

ék·sa·mi·ná·do *pnr* [*Esp examinado*] **1:** pasado; aprobado **2:** nasuri o nasiyasat na.

ék·sa·mi·na·dór *png* [*Esp examinadór*] : tagasulit; tagasuri : EXAMINER.

ek·sé·ki·yás *png* [*Esp exequias*] : ritwal sa libing : EXEQUIES.

Ek·se·lén·si·yá *png* [*Esp excelencia*] : Kamahálan.

ek·sé·ma *png Med* [*Esp Ing eczema*] : pamamaga, pangangati, at pamumutlig ng balát : ECZEMA.

ek·sé·na *png* [*Esp escena*] **1:** tagpo sa isang dula o pelikula *var* ésená : SCENE[3] **2:** pangyayari.

ék·sen·si·yón *png* [*Esp exención*] : exemption.

ék·sep·si·yón *png* [*Esp excepción*] **1:** pagiging hindi sakop o saklaw : EXCEPTION **2:** pangyayari na hindi alinsunod sa pangkalahatang tuntunin : EXCEPTION, TALIWAS.

ék·si·bis·yón *png* [*Esp exhibición*] : pagtatanghal.

ek·sis·tén·si·yá *png* [*Esp existenciá*] **1:** búhay; pananatiling buháy : EXISTENCE **2:** pag-iral : EXISTENCE **3:** pananatili; pamamalagi : EXISTENCE **4:** pamumuhay : EXISTENCE.

ek·sis·tén·si·ya·lís·mo *png Pil* [*Esp existencialismo*] : paniniwala na hindi bahagi ng kaayusang metapisiko ang tao; sa halip, kailangang likhain ng mga indibidwal ang kanilang sariling pagkatao, sang-ayon sa kani-kanilang espesipikong kalagayan at kaligiran.

ék·si·tó *png* [*Esp éxcito*] : tagumpay; pagtatagumpay : SUCCESS.

éks·kla·mas·yón *png* [*Esp exclamación*] **1:** bulalas **2:** padamdam[1] *var* esklamasyon.

éks·kla·ma·tór·yo *pnr* [*Esp exclamatório*] : pabulalas; pabigla ang pagsasalita *var* esklamatoryo : EXCLAMATORY.

éks·klu·sí·bo *pnr* [*Esp exclusívo*] **1:** pansarili; pribado : EXCLUSIVE **2:** tangì; pilî *var* esklusibo : EXCLUSIVE.

éks·klus·yón *png* [*Esp exclusión*] : kalagayan ng pagiging hindi kabilang *var* esklusyon : EXCLUSION.

éks·ko·mul·gá *pnd* **éks·ko·mul·ga·hín, i·pa·éks·ko·mul·gá** [*Esp excomulgár*] : itiwalag sa simbahan *var* éskomulgá : EXCOMMUNICATE.

éks·ko·mul·gá·do *pnr* [*Esp excomulgádo*] : itiniwalag sa simbahan *var* éskomulgádo : EXCOMMUNICATED.

éks·ko·mul·gas·yón *png* [*Esp excomulgación*] : pagtitiwalag sa simbahan : EXCOMMUNICATION.

éks·kur·si·yón *png* [*Esp excursión*] : pagliliwaliw; piknik *var* eskursiyon, iskursiyon : EXCURSION.

éks·kur·si·yo·nís·ta *png* [*Esp excursionista*] : tao na nagliliwaliw *var* eskursiyonista, iskursiyunista : EXCURSIONIST.

eks·kú·sa *png* [*Esp excusa*] **1:** dahilan; katwiran : EXCUSE **2:** pagdadahilan; pangangatwiran : EXCUSE **3:** paumanhin; pagpapaumanhin; patawad *var* eskusa : EXCUSE.

éks·ku·sá·ble *pnr* [*Esp excusáble*] **1:** maaaring patawarin : EXCUSABLE **2:** maaaring ipagpaumanhin *var* eskusable : EXCUSABLE.

Eksodo (ék·so·dó) *png* : Exodus.

ék·so·ne·ras·yón *png* [*Esp exoneración*] : pagpapawalang-sala : EXONERATION.

ék·sor·bi·tán·te *pnr* [*Esp exorbitánte*] : labis-labis; masyado : EXORBITANT.

ék·sor·sís·mo *png* [*Esp exorcismo*] **1:** pagpapalayas sa masamang espiritu sa pamamagitan ng panalangin : EXORCISM **2:** orasyon na ginagamit dito : EXORCISM.

ék·sor·sís·ta *png* [*Esp exorcísta*] : tao na nagsasagawa ng eksorsismo : EXORCISER.

ék·sor·tas·yón *png* [*Esp exortación*] : himok o paghimok; hikayat o paghikayat : EXHORTATION.

ek·só·ti·kó *pnr* [*Esp exótico*] **1:** galing o mula sa ibang bansa o pook : EXOTIC **2:** kakaiba; naiiba : EXOTIC.

eks·pan·si·yón *png* [*Esp expansión*] : expansion.

éks·pe·dis·yón *png* [*Esp expedición*] : paglalayag o paglalakbay : EXPEDITION.

éks·pek·to·rán·te *png pnr* [*Esp expectorante*] : gamot na pampalabas ng plema *var* espektorante : EXPECTORANT, PÉKTORÁL[2].

eks·pék·to·ras·yón *png* [*Esp expectoración*] : pag-ubo upang lumabas ang plema; pagdahak *var* espektorasyon : EXPECTORATION.

éks·pe·ri·mén·ta·dór *png* [*Esp experimentadór*] : tao na nagsasagawa o nagbibigay ng eksperimento : EXPERIMENTER.

éks·pe·ri·men·tas·yón *png* [*Esp experimentación*] : pagsasagawa ng eksperimento : EXPERIMENTATION.

éks·pe·ri·mén·to *png* [*Esp experimento*] : pamamaraan ng pagsubok, pagtuklas, o pagpapatunay ng isang prinsipyo o teorya : EXPERIMENT.

eks·pér·to *png* [*Esp experto*] : tao na bihasa sa isang gawain; dalubhasa : AU FAIT, EXPERT.

éks·per·yén·si·yá *png* [*Esp experienciá*] **1:** karanasan : EXPERIENCE **2:** kasanayan; kaalaman : EXPERIENCE.

éks·pi·ras·yón *png* [*Esp expiración*] **1:** papalabás na paghinga : EXPIRATION **2:** hangin o ingay na likha ng paghinga **3:** pagkamatay **4:** pagtatapos; pagwawakas : EXPIRATION **5:** paglipas ng bisà : EXPIRATION.

éks·pla·ná·da *png* [*Esp explanada*] : daraanan na nakaangat o mataas sa lupa.

éks·pla·nas·yón *png* [*Esp explanación*] **1:** paliwanag : EXPLANATION **2:** katwiran; pangangatwiran : EXPLANATION.

éks·pli·ká·ble *pnr* [*Esp explicable*] : maipaliliwanag : EXPLAINABLE.

éks·pli·kas·yón *png* [*Esp explicación*] : pagpapaliwanag.

éks·plo·rá *pnd* **mag·éks·plo·rá, éks·plo·ra·hín, i·éks·plo·rá** [*Esp explorar*] **1:** galugarin : EXPLORE **2:** suriing mabuti : EXPLORE.

éks·plo·ra·dór *png* [*Esp exploradór*] : manlalakbay ng mga hindi pa natutuklasang pook : EXPLORER.

éks·plo·ras·yón *png* [*Esp exploración*] **1:** paggalugad : EXPLORATION **2:** pagsisiyasat sa mga pook na hindi pa kilala o alam : EXPLORATION **3:** pagsasaliksik : EXPLORATION.

éks·plo·sí·bo *png* [*Esp explosívo*] : substance na sumasabog, tulad ng dinamita : EXPLOSIVE.

éks·plo·sí·bo *pnr* [*Esp explosívo*] **1:** maaaring sumabog tulad ng dinamita o bomba : EXPLOSIVE **2:** maigting : EXPLOSIVE.

éks·plos·yón *png* [*Esp explosión*] **1:** pagsabog : EXPLOSION **2:** ingay na likha ng pagsabog : EXPLOSION **3:** paglaki o pagdami na hindi mapigil : EXPLOSION.

éks·plo·tas·yón *png* [*Esp explotación*] : pagsasamantala : EXPLOITATION.

éks·po·nén·te *png* [*Esp exponente*] **1:** tao na sumasang-ayon sa isang idea : EXPONENT **2:** tao na kumakatawan o sumasagisag sa isang bagay **3:** tao na nagbibigay interpretasyon sa isang bagay : EXPONENT **4:** *Mat* bilang o simbolo sa kanang itaas ng isa pang bilang o simbolo at nagtatakda ng antas ng power *var* ésponénte : EXPONENT.

éks·por·ta·dór *png* [*Esp exportadór*] : tagaluwas ng mga kalakal : EXPORTER.

éks·por·tas·yón *png* [*Esp exportación*] **1:** pagluluwas ng mga kalakal sa ibang bansa : EXPORTATION **2:** kalakal na iniluluwas : EXPORTATION.

éks·po·sis·yón *png* [*Esp exposición*] **1:** pagtatanghal : EXPOSITION **2:** detalyadong paglalahad o paliwanag ng isang paksa : EXPOSITION.

éks·po·si·tór·yo *pnr* [*Esp expositorio*] **1:** nagtatanghal : EXPOSITORY **2:** naglalahad; nagpapaliwanag : EXPOSITORY **3:** nagbubunyag : EXPOSITORY.

eks·prés *png* [*Esp exprés*] **1:** biyaheng mabilis : EXPRESO, EXPRESS **2:** sasakyang pangmabilisan : EXPRESO, EXPRESS **3:** bagahe o mensahe na inihahatid nang mabilisan : EXPRESO, EXPRESS **4:** kompanya na madaliang naghahatid ng mga kargamento o bagahe : EXPRESO, EXPRESS **5** pagpapalabas ng gatas mula sa suso ng ina : EXPRESO, EXPRESS.

eks·prés *pnd* **mag·eks·prés, u·meks·prés, i·eks·pres** [*Ing expréss*] **1:** ihayag **2:** magpalabas ng gatas mula sa suso ng ina.

éks·pres *pnr* [*Ing express*] : mabilisan; madalian.

éks·pre·sí·bo *pnr* [*Esp expresívo*] **1:** madamdamin : EXPRESSIVE **2:** mapagpahiwatig : EXPRESSIVE.

éks·pres·yón *png* [*Esp expresión*] : pahayag[1-2].

eks·pró·pi·yá *pnd* **mag·eks·pró·pi·yá i·eks·pro·pi·yá, eks·pro·pí·ya·hín** [*Esp expropiar*] : expropriate.

éks·pul·sá·do *pnr* [*Esp expulsado*] : itiniwalag *var* espulsado.

éks·pul·si·yón *png* [*Esp expulsión*] : pagtitiwalag : EXPULSION.

eks·tém·po·ra·ne·ó *pnr* [*Esp extemporáneo*] **1:** daglian; biglaan : EXTEMPORANEOUS **2:** walang pagha-handa : EXTEMPORANEOUS.

éks·ten·sí·bo *pnr* [*Esp extensivo*] : masaklaw; malawak : EXTENSIVE.

éks·ten·si·yón *png* [*Esp extensión*] **1:** pagpapahaba : EXTENSION **2:** pagpapatuloy; pagdurugtong : EXTENSION **3:** pagdaragdag; pagsusudlong : EXTENSION **4:** palugit sa oras : EXTENSION **5:** lawak; saklaw : EXTENSION.

éks·ter·mi·ná *pnd* **mág-eks·tér·mi·ná, i·eks·tér·mi·ná, eks·tér·mi·na·hín** [*Esp exterminar*] **1:** puksain o patayin ang mga hayop, kulisap, at katulad : EXTERMINATE **2:** tanggalin ang masasamang hilig at gawain : EXTERMINATE.

éks·ter·mi·na·dór *png* [*Esp exterminadór*] : pamuksa; pamatay; panlipol : EXTERMINATOR.

éks·ter·mi·nas·yón *png* [*Esp exterminación*] : pagpuksa; paglipol; pagpatay : EXTERMINATION.

eks·tér·na *png* [*Esp extérna*] **1:** tao na nakapaloob sa isang institusyon ngunit naninirahan sa labas nito **2:** mongha na nakalalabas.

éks·ter·pas·yón *png* [*Esp exterpación*] **1:** paglabnot : EXTIRPATION **2:** pagbunot tulad sa ugat : EXTIRPATION **3:** paghugot mula sa maliit na lalagyan : EXTIRPATION.

éks·ter·yór *png* [*Esp exteriór*] **1:** labas; dakong labas : EXTERIOR **2:** panlabas na goma ng gulong ng kotse, trak, at katulad : EXTERIOR.

éks·ter·yór *pnr* [*Esp exteriór*] : panlabas : EXTERIOR.

éks·tor·si·yón *png* [*Esp extorción*] : pangingikil : EXTORTION.

éks·tra *png* [*Esp Ing extra*] **1:** anumang labis o karagdagan : EXTRA **2:** aktor na binabayaran nang arawan upang gumanap ng maikling papel : EXTRA **3:** karagdagang manggagawa : EXTRA.

éks·tra *pnr* [*Ing extra*] **1:** hindi karaniwan **2:** higit sa inaasahan.

éks·tra *pnb* [*Ing extra*] : higit sa karaniwan.

éks·tra- *pnl* [*Ing Esp extra*] : pambuo ng salitang nangangahulugang *labas.*

éks·tra·ba·gán·sa *png* [*Ing extravaganza*] : anumang magarbong palabas : EXTRAVAGANZA.

éks·tra·ba·gán·te *pnr* [*Exp extravagante*] : mapag-aksaya; maaksaya; bulagsak : EXTRAVAGANT.

éks·tra·dis·yón *png Bat* [*Esp extradición*] : pagpapabalik sa akusado o bilanggo sa sariling bansa upang panagutan ang isang kaso : EXTRADITION.

éks·tra·hu·dis·yál *pnr Bat* [*Esp extrajudiciál*] : hindi pinadaan sa regular na proseso ng hukuman : EXTRAJUDICIAL.

eks·trák·si·yón *png* [*Ing extraction*] **1:** pagpiga : EXTRACTION **2:** pagkatas sa prutas, kalamansi, at katulad : EXTRACTION.

eks·trák·to *png* [*Esp extracto*] **1:** sipi mula sa aklat, talumpati, komposisyon, at katulad : EXTRACT **2:** solusyon na nagtataglay ng dalisay na sangkap ng gamot, katas ng halaman, bulaklak, at katulad : EXTRACT **3:** gamot na gawa sa buo at malapot na substance mula sa katas ng halaman at kauri nito – *pnd* **mag·eks·ták·to, eks·trák·tu·hín** : EXTRACT.

éks·tra·ku·rí·ku·lár *pnr* [*Ing extra curriculár*] : hindi bahagi ng kurikulum : EXTRACURRICULAR.

eks·trán·yo *pnr* [*Esp extráño*] **1:** banyaga **2:** kakatwa; naiiba : STRANGE.

éks·tra·or·di·nár·yo *pnr* [*Esp extraordinario*] **1:** hindi pangkaraniwan : EXTRAORDINARY **2:** katangi-tangi; pambihira : EXTRAORDINARY **3:** kahangahanga : EXTRAORDINARY.

éks·tra·té·ri·tor·yál *pnr Bat* [*Esp extraterritorial*] : labas sa saklaw ng isang bansa : EXTRATERRITORIAL.

eks·tré·ma un·si·yón *png* [*Esp extrema uncion*] : sa simbahang Katoliko Romano, ang sakramento ng pagpapahid ng langis sa may sakit, lalong-lalo sa may malubhang karamdaman at malapit nang mamatay : EXTREME UNCTION.

éks·tre·mi·dád *png* [*Esp extremidád*] **1:** dulo; sukdulan : EXTREMITY **2:** malaking panganib o matinding pangangailangan : EXTREMITY.

eks·tre·mís·ta *png* [*Esp extremista*] : tao na may panatiko o radikal na paniniwalang pampolitika, o panrelihiyon : EXTREMIST.

eks·tré·mo *png* [*Esp extremo*] *Mat* : una o huling termino ng proporsiyong pangmatematika : EXTREME.

eks·tré·mo *pnr* [*Esp extremo*] **1:** labis o sobra : EXTREME **2:** sukdulan : EXTREME.

ék·su·mas·yón *png* [*Esp exhumación*] : paghukay sa nakalibing na patay o anumang bagay na nakabaon : EXHUMATION.

ek·tár·ya *png* [*Esp hectárea*] **1:** sukat ng kalatagan **2:** karaniwang sukat sa lupa na katumbas ng 10,000 metrong parisukat : HECTARE.

ék·to·dér·mo *png Ana* [*Esp ectodermo*] : panlabas na bálot ng embryo sa simula ng paglaki : ECTODERM.

ek·tó·pi·kó *pnr Med* [*Esp ectopico*] : wala sa normal na lugar o posisyon : ECTOPIC.

ek·tóp·ya *png Med* [*Esp ectopia*] : kalagayan ng pagiging ektopiko : ECTOPIA.

e·ku·mé·ni·kó *pnr* [*Esp ecuménicó*] **1:** pangkalahatan; unibersal : ECUMENICAL **2:** hinggil sa buong simbahang Kristiyano : ECUMENICAL **3:** hinggil sa pagkakaisa ng mga Kristiyano : ECUMENICAL **4:** hinggil sa kilusang ekumeniko : ECUMENICAL **5:** hinggil sa pagtitipon ng iba't ibang relihiyon o sekta : ECUMENICAL **6:** hinggil sa magkakasanib na elemento at sangkap : ECUMENICAL.

e·ku·me·nís·mo *png* [*Esp ecumenismo*] : doktrina at gawain ng kilusang ekumeniko : ECUMENISM.

ék·wa·dór *png* [*Esp ecuador*] : hakang guhit paikot sa mundo, nasa pagitan ng Polong Hilaga at Polong Timog : EQUATOR.

ek·wá·ni·mi·dád *png* [*Esp ecuanimidád*] **1:** pagkamakatarungan at pagkamakatwiran : EQUANIMITY **2:** kahinahunan : EQUANIMITY **3:** wasto at tumpak na disposisyon : EQUANIMITY.

ék·was·yón *png* [*Esp ecuación*] : tumbásan.

ek·wá·tor·yál *pnr Heg* [*Esp ecuatoriál*] : ukol sa ekwador *var* ekwatoryal : EQUATORIAL.

el *png* : tawag sa titik **L**.

el *ptk* [*Esp*] : pantukoy na panlalaki.

e·la·bo·rá·do *pnr* [*Esp*] **1:** madekorasyon; madetalye **2:** kumplikado; masalimuot.

e·lá·bo·ras·yón *png* [*Esp elaboración*] : maingat na pagbibigay ng detalye o pagpapaliwanag nang mabuti : ELABORATION.

elaboration (e·la·bo·réy·shon) *png* [*Ing*] : elaborasyon.

e·lá·do *pnr* [*Esp helado*] : ibinabad sa yelo; pinagyelo; pinalamig : FROZEN.

elastic (i·lás·tik) *pnr* [*Ing*] : elastiko.

elasticity (i·las·tís·i·tí) *png* [*Ing*] : elastisidad.

e·lás·ti·kó *pnr* [*Esp elástico*] **1:** nababanat; nababago : ELASTIC **2:** sunod-sunuran : ELASTIC.

e·lás·ti·si·dád *png* [*Esp elasticidád*] **1:** kalagayan o katangian ng pagiging elastiko : ELASTICITY **2:** pagkasunod-sunuran : ELASTICITY.

él·beng *png* [*Iby*] : ulop.

él·bow *png* [*Ing*] : siko.

elbowroom (él·bow·rúm) *png* [*Ing*] : sapát na puwang upang makakilos o makapagtrabaho.

él·dest *png* [*Ing*] : panganay.

El Dorado (él do·rá·do) *png* [*Ing*] : kathang-isip na bansa o lungsod na sagana sa ginto at nasa pagitan ng mga ilog Orinoco at Amazon.

é·le *png* [*Esp*] : tawag sa titik L sa alpabetong Espanyol *Cf* EL, LA.

e·le·bá·do *pnr* [*Esp elevado*] **1:** nasa mataas na bahagi : ELEVATED **2:** labis o sobra **3:** napakabanal **4:** napakatalino **5:** nasa masigasig na kamalayan : ELEVATED.

e·le·ba·dór *png* [*Esp elevador*] **1:** kagamitan na may kadenang nakakabit sa isang kumbeyor at maaaring gamitin sa pagtataas o pagbababa ng anuman : ELEVATOR **2:** sa gusali, maliit na silid na sinasakyan ng tao o bagay upang mapabilis ang pagakyat-baba sa iba't ibang palapag : ELEVATOR.

e·le·bas·yón *png* [*Esp elevación*] **1:** *Kar* larawan ng harapan, tagiliran, o likuran ng gusali at nagpapakita ng bertikal na anyo ng loob o labas nito **2:** proseso ng pag-aangat : ELEVATION **3:** taas mula sa isang higit na mababang pook : ELEVATION **4:** paglalayag ng isip ng isang tao **5:** pagbibigay dangal o pagdakila; pagtaas o pag-asenso ng ranggo **6:** sa simbahang Katoliko Romano, bahagi ng misa na itinataas ng pari ang ostiya bilang pag-aalay; opertóryo : ELEVATION.

elect (i·lékt) *pnr* [*Ing*] : halal.

election (i·lék·shon) *png* [*Ing*] : eleksiyon.

elective (i·lék·tiv) *png* [*Ing*] : kurso o asignaturang maaaring kunin.

elective (i·lék·tiv) *pnr* [*Ing*] : elektiba.

electric (i·lék·trik) *pnr* [*Ing*] : elektriko.

electrical (i·lék·tri·kál) *pnr* [*Ing*] : elektrikal.

electric chair (i·lék·trik tseyr) *png* [*Ing*] : silya elektrika.

electrician (i·lek·trí·shan) *png* [*Ing*] : elektrisista.

electrified (i·lek·trí·si·fáyd) *pnr* [*Ing*] : elektrisado.

electrifier (i·lék·tri·si·fáy·er) *png Ele* [*Ing*] : elektrisador.

electricity (i·lek·trís·i·tí) *png* [*Ing*] : elektrisidad.

electric typewriter (i·lék·trik tayp·ráy·ter) *png* [*Ing*] : elektrotipya.

electrification (i·lék·tri·fi·kéy·shon) *png Ele* [*Ing*] : elektripikasyon.

electro- (i·lék·tro) *pnl* [*Ing*] : elektro-.

electrocardiogram (i·lek·tró·kar·-dyo·grám) *png* [*Ing*] : talaan ng pintig ng puso, iginuguhit ng electrocardiograph : ECG.

electrocardiograph (i·lék·tro·kár·-dyo·gráf) *png* [*Ing*] : aparatong nagtatala ng koryenteng nalilikha ng puso.

electrochemist (i·lék·tro·ké·mist) *png* [*Ing*] : elektrokimiko.

electrochemistry (i·lék·tro·ké·-mis·trí) *png* [*Ing*] : elektrokimika.

electrocuted (i·lék·tro·kyú·ted) *pnr* [*Ing*] : elektrokutado.

electrocution (i·lék·tro·kyú·shon) *png* [*Ing*] : elektrokusyon.

electrode (i·lék·trowd) *png Ele* [*Ing*] : elektrodo.

electrodynamics (i·lék·tro·day·nám·iks) *png Pis* [*Ing*] : elektrodinamika.

electrolysis (i·lek·tról·i·sís) *png* [*Ing*] : elektrolisis.

electrolyte (i·lék·tro·láyt) *png Kem* [*Ing*] : elektrolito.

electromagnet (i·lék·tro·mág·net) *png* [*Ing*] : elektromagneto.

electromagnetic (i·lék·tro·mag·né·tik) *pnr* [*Ing*] : elektromagnetiko.

electromagnetism (i·lék·tro·mág·ne·tí·zim) *png* [*Ing*] : elektromagnetismo.

electrometer (i·lek·tróm·i·tér) *png* [*Ing*] : aparatong pansukat ng lakas ng elektrisidad nang hindi gumagamit ng koryente mula sa sirkito.

electromotive (e·lek·tro·mow·tiv) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa; nakagagawa o maaaring makagawa ng daloy ng elektrisidad.

electron (i·lék·tron) *png* [*Ing*] : elektron.

electronician (i·lék·tro·ní·shan) *png* [*Ing*] : elektroniko.

electronics (i·lek·trón·iks) *png* [*Ing*] : elektronika.

electroscope (i·lék·tro·skówp) *png* [*Ing*] : elektroskopyo.

electrostatic (i·lék·tro·stá·tik) *pnr* [*Ing*] : ukol sa estatikong elektrisidad.

electrostatics (i·lék·tro·stá·tiks) *png* [*Ing*] : elektrostatika.

electrotechnology (i·lék·tro·tek·nó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : agham ng paggamit ng elektrisidad sa teknolohiya.

electrotherapy (i·lék·tro·thér·a·pí) *png* [*Ing*] : electroterapiya.

electrum (i·lék·trum) *png* [*Ing*] : noong sinaunang panahon, alloy ng pilak at ginto.

e·lég *png Zoo* [*Pan*] : duhol.

e·le·gán·si·yá *png* [*Esp elegancia*] : gara; pustura; kisig.

e·le·gán·te *pnr* [*Esp*] **1:** magara; makisig **2:** magarbo.

elegy (él·i·dyí) *png Lit* [*Ing*] : elehiya.

e·le·hí·ya *png Lit* [*Esp elegía*] : malungkot na tula o anumang katha na ipinatutungkol sa namatay : ELEGY.

e·le·hi·yá·ko *pnr* [*Esp elegiáco*] : nagluluksâ; nalulungkot.

e·lek·si·yón *png* [*Esp elección*] **1:** pagpili ng mga tao na ilalagay sa tungkulin sa pamamagitan ng pagboto : ELECTION **2:** proseso ng paghalal o pagluklok sa mga kasapi ng isang organisasyong pampolitika : ELECTION.

e·lek·tí·ba *pnr* [*Esp electíva*] **1:** inihahalal : ELECTIVE **2:** may kapangyarihang maghalal : ELECTIVE **3:** maaari o hinding piliin : ELECTIVE.

e·lék·to *pnr* [*Esp electo*] : nahirang na pinunò sa eleksiyon; nahalal; napili.

e·lek·tór *png* [*Esp elector*] : botante; manghahalal.

e·lék·to·rá·do *png* [*Esp electorado*] : botante; mga manghahalal; bayang manghahalal.

e·lék·tri·kál *pnr Ele* [*Ing electrical*] : elektriko[2].

e·lék·tri·kó *pnr* [*Esp electrico*] **1:** *Ele* dulot ng, pinaaandar ng, o may kargang elektrisidad : ELECTRIC, ELEKTRIKAL **2:** nagdudulot ng bigla at dramatikong tuwa : ELECTRIC.

e·lék·tri·pi·ká·do *pnr* [*Esp electrificado*] : elektrisado.

e·lék·tri·pi·ka·dór *png* [*Esp eléctrificadór*] : elektrisador.

e·lék·tri·pi·kas·yón *png* [*Esp electrificación*] **1:** *Ele* pagkakarga ng koryente sa isang makina o kasangkapan : ELECTRIFICATION **2:** *Ele* paghahatid ng koryente sa isang pook : ELECTRIFICATION **3:** pagpapasigla at pagpukaw ng damdamin : ELECTRIFICATION.

e·lék·tri·sá·do *pnr Ele* [*Esp electrizado*] : de-koryente; nilagyan o kinargahan ng koryente : ELECTRICIFIED, ELEKTRIPIKADO.

e·lék·tri·sa·dór *png Ele* [*Esp*] : bagay o kasangkapan na nagpapadaloy ng koryente *var* elektripikadór : ELECTRIFIER, ELEKTRIPIKADOR.

e·lék·tri·si·dád *png* [*Esp electricidad*] **1:** *Ele* anyo ng enerhiya mula sa kargadong mga particle tulad ng electron at proton, bilang di-gumagalaw na natipong karga o dumadaloy na koryente : ELECTRICITY **2:** *Ele* pinagkukunan ng koryente para sa pag-iinit o pag-iilaw : ELECTRICITY **3:** kalagayan ng masidhing emosyon o tensiyon : ELECTRICITY.

e·lék·tri·sís·ta *png Ele* [*Esp electricista*] : propesyonal na tao na nagkokompone ng mga kagamitang elektrikal : ELECTRICIAN, ELEKTRÍSYAN.

e·lek·trís·yan *png* [*Ing electrician*] : elektrisista.

e·lék·tro- *pnl Ele* [*Ing*] : salita na ikinakabit sa isang salitang kaugnay o ukol sa koryente : ELECTRO-.

e·lek·tró·di·ná·mi·ká *png Ele* [*Esp electrodinamica*] : sangay ng mekanika na may kaugnayan sa koryenteng ginagamit sa pagpapagalaw ng mga puwersa : ELECTRODYNAMICS.

e·lék·tro·dó *png Ele* [*Esp electrodo*] : conductor ng koryente sa elektrolito, gas, vacuum, at katulad : ELECTRODE.

e·lék·tro·ki·mi·ká *png Ele* [*Esp electroquimica*] : sangay ng kemistri na may kinalaman sa ugnayan ng elektrisidad at kemika : ELECTROCHEMISTRY.

e·lék·tro·kí·mi·kó *png* [*Esp electroquímico*] : tao na nagsasagawa ng elektrokimika : ELECTROCHEMIST.

e·lék·tro·kus·yón *png Ele* [*Esp electrocución*] **1:** pagbitay sa pamamagitan ng silya-elektrika : ELECTROCUTION **2:** pagpatay o pagkamatay sa pamamagitan ng pagkoryente : ELECTROCUTION.

e·lek·tró·ku·tá·do *pnr Ele* [*Esp electrocutado*] : nakoryente : ELECTROCUTED.

e·lek·tró·li·sís *png* [*Esp electrólisis*] **1:** *Kem* paghihiwalay ng isang substance sa pamamagitan ng pagpapadaloy ng koryente : ELECTROLYSIS **2:** pagtanggal sa tumor, ugat ng balahibo, buhok, at iba pa sa pamamagitan ng koryente : ELECTROLYSIS.

e·lek·tró·li·tó *png Kem* [*Esp electrolito*] : likidong nagtataglay ng mga ion at napaghihiwalay ng elektrolisis : ELECTROLYTE.

e·lek·tro·mag·né·ti·kó *pnr* [*Esp electromagnetico*] **1:** hinggil sa elektromagneto: ELECTROMAGNETIC **2:** hinggil sa elektromagnetismo: ELECTROMAGNETIC.

e·lek·tró·mag·ne·tís·mo *png* [*Esp electromagnetismo*] **1:** magnetikong puwersa na nalilikha ng elektrisidad : ELECTROMAGNETISM **2:** pag-aaral nito : ELECTROMAGNETISM.

e·lek·tró·mag·né·to *png* [*Esp electromagneto*] : malambot na piraso ng metal na nagagawang magnet sa pamamagitan ng pagpapadaloy ng koryente sa kawad na nakapaligid dito : ELECTROMAGNET.

e·lék·tron *png* [*Esp electron*] : subatomic particle na may kargang negatibong elektrisidad, natatagpuan sa lahat ng atom, at pangunahing nagdadala ng elektrisidad sa solidong bagay : ELECTRON.

e·lek·tró·ni·ká *png* [*Esp electrónicá*] : sangay ng pisika at teknolohiya na may kinalaman sa galaw ng mga elektron sa vacuum, gas, semiconductor, at iba pa : ELECTRONICS.

e·lek·tró·ni·kó *png* [*Esp electrónicó*] : tao na nagsasagawa ng elektronika : ELECTRONICIAN.

e·lék·tros·kóp·yo *png* [*Esp electroscopio*] : kagamitan o instrumentong pansukat ng elektrisidad : ELECTROSCOPE.

e·lék·tros·tá·ti·ká *png* [*Esp electrostáticá*] **:** pag-aaral sa hindi kumikilos na elektrisidad **:** ELECTROSTATICS.

e·lek·tró·te·ra·pí·ya *png* [*Esp electroterapia*] **:** paggamot sa sakit sa pamamagitan ng elektrisidad **:** ELECTROTHERAPY.

e·lék·tro·típ·ya *png* [*Esp electrotipia*] **:** makinilyang de-koryente **:** ELECTRIC TYPEWRITER.

e·lek·tró·tip·yé·ro *png* [*Esp electrotipiero*] **:** tagatipa ng elektrotipya **:** ELECTROTYPIST.

é·le·mént *png* [*Ing*] **:** elemento [1,2,5].

é·le·men·tál *pnr* [*Esp*]: **1:** kaugnay ng apat na elemento **2:** may kaugnayan sa kapangyarihan ng kalikasan **3:** maihahambing sa puwersa ng kalikasan **4:** *Kem* hindi compound **5:** mahalaga; pangunahin.

elementary (él·e·mén·ta·rí) *pnr* [*Ing*] **:** elementarya.

e·le·men·tár·ya *pnr* [*Esp elementaria*] **1:** simple **2:** ukol sa pinakabatayang kaalaman hinggil sa paksa **:** ELEMENTARY **3:** mababa, tumutukoy sa unang taon ng pag-aaral **:** ELEMENTARY **4:** *Kem* hindi nabubulok; hindi na maaaring hatiin sa lalong payak na bahagi **:** ELEMENTARY.

é·le·mén·to *png* [*Esp*] **1: a** *Kem Pis* substance na hindi maaaring hatiin upang gawing higit na simpleng mga substance **b** alinman sa apat na mga substance (lupa, tubig, hangin, at apoy) sa sinauna at medyibal na pilosopiya **:** ELEMENT **2:** sangkap o bahagi ng isang kabuuan **:** ELEMENT **3:** saligan; batayan **4:** pagkatao; katauhan **5:** sa Eukaristiya, ang tinapay at alak **:** ELEMENT.

e·léng *png Ana* [*Pan*] **:** ilong.

e·le·pán·si·yá *png Med* [*Esp elefanciá*] **:** pamamaga ng katawan, lalo na ng mga biyas dahil sa parasitikong nematode na humahadlang sa daloy ng lymph **:** ELEPHANTIASIS.

e·le·pán·te *png Zoo* [*Esp elefánte*] **:** mammal (family *Elephantid*) na napakalaki, may ngusong nakapupulupot at mahabang mga pangil na nakakurba **:** ELEPHANT, GADYÁ.

e·le·pan·tí·no *pnr* [*Esp elefantino*] **1:** ukol sa elepante **:** ELEPHANTINE **2:** ga-elepante; napakalaki **:** ELEPHANTINE.

elephant (él·e·fánt) *png Zoo* [*Ing*] **:** elepante.

elephantiasis (él·e·fan·ti·yá·sis) *png Med* [*Ing*] **:** elepansiya.

elephantine (él·i·fán·tin) *pnr* [*Ing*] **:** elepantino.

e·lét *png* [*Pan*] **:** igting[1].

e·lét·so *png Bot* [*Esp elecho*] **:** ilahas na pakô (*Athyrium esculentum*) **:** PAKÔNG-GUBAT, PAKÔNG-KALABÁW .

elevated (él·e·véy·ted) *pnr* [*Ing*] **:** elebado [1,5].

elevation (él·e·véy·shon) *png* [*Ing*] **:** elebasyon [1,2,3,6].

elevator (él·e·véy·tor) *png* [*Ing*] **:** elebador.

e·lé·ven *png* [*Ing*] **:** labing-isa.

eleventh (i·lév·enth) *png* [*Ing*] **1:** posisyon sa pagkakasunod-sunod na katumbas ng ikalabing-isang bilang sa sunurang 1-11 **2:** isa sa labing-isang magkakatumbas na bahagi.

eleventh (i·lév·enth) *pnr* [*Ing*] **:** panlabing-isa.

elf *png* [*Ing*] **1:** *Mit* duwende **2:** maliit na bata, lalo na at pilyo.

Eli (í·lay) *png* [*Ing Heb*] **:** sa Bibliya, paring gumanap na guro ng propetang si Samuel.

elide (i·láyd) *pnd* [*Ing*] **:** kaltasin ang isang patinig o pantig *Cf* TIPIL.

eligible (el·í·dyi·ból) *pnr* [*Ing*] **:** elihible.

e·lí·hi·bi·li·dád *png* [*Esp eligibilidad*] **:** kalagayan ng pagiging elihible, karaniwang may kinalaman sa karapatang bumoto o manungkulan.

e·li·hí·ble *pnr* [*Esp eligible*] **1:** karapat-dapat o maaaring piliin; akma; angkop **:** ELIGIBLE **2:** may karapatang manungkulan o lumahok **:** ELIGIBLE, KALIPIKADO.

Elijah (i·láy·ja) *png* [*Ing Heb*] **:** propetang Hebrew sa panahon ni Jezebel, nagpanatili sa pagsamba kay Jehovah laban kay Baal at ibang paganong diyos.

e·lik·sír *png* [*Esp elixir*] **1:** *Kem* preparasyong alkemiko na ipinalalagay na nakapagpapahaba ng buhay at nakagagawa ng ginto mula sa mga karaniwang metal **:** ELIXIR **2:** anumang nakapagpapagaling sa pamamagitan ng kahanga-hangang paraan **:** ELIXIR **3:** sa parmasya, likidong mabango at naigagamot o ginagawang pampalasa **:** ELIXIR.

e·lí·mi·ná *pnd* **mág-e·lí·mi·ná, í-e·lí·mi·ná, e·lí·mi·na·hín** [*Esp eliminar*] **:** alisin; kaltasin; bawasin.

e·lí·mi·ná·do *pnr* [*Esp*] **:** nakaltas; naalis; natanggal.

e·lí·mi·na·dór *png* [*Esp*] **:** pang-alis; pambawas; pangkaltas **:** ELIMINATOR.

e·lí·mi·nas·yón *png* [*Esp elimir ación*] **:** pag-aalis; pagkakaltas.

eliminator (e·lím·i·néy·tor) *png* [*Ing*] **:** eliminador.

e·líp·ti·kó *pnr* [*Esp eliptico*] **:** hugis-ellipse **:** ELÍPTIKÁL, ELLIPTICAL.

é·li·sé *png* [*Esp hélicé*] **:** kasangkapang binubuo ng mga hugis dahong metal na nakakabit sa unahan o sa hulihan, umiikot, at nagpapaandar ng sasakyang de-motor.

Elisha (i·láy·sha) *png* [*Ing Heb*] **:** propetang Hebrew, disipulo, at kahalili ni Elijah.

elision (e·lí·shon) *png* [*Ing*] **:** elisyon.

e·lis·yón *png* [*Esp elisión*] **:** pagtanggal o hindi pagbigkas sa patinig, pantig, at iba pa sa pagsasalita **:** ELISION, SINALÉPA.

elite (e·lít) *png* [*Ing*] **1:** nakaaangat o piling bahagi ng higit na malaking lawas o pangkat **2:** piling pangkat o uri **3:** laki ng tipo ng makinilya.

e·li·tís·mo *png* [*Esp*] **:** pagpapairal ng pamumuno ng piling pangkat o uri.

é·liw *png Zoo* [*Seb*] **:** bálang.

elixir (e·lík·sir) *png* [*Ing*] **:** eliksir.

él·lek *png* **1:** [*Ilk*] hagikhik **2:** [*Pan*] ihit.

ellipse (i·líps) *png Mat* [*Ing*] **:** oval na iginuhit sa pamamagitan ng mga point sa plane na constant ang sukat ng bawat layo ng nasabing mga point.

ellipsis (i·líp·sis) *png* [*Ing*] **1:** pagkaltas ng mga salita mula sa isang pangungusap nang hindi nawawala ang kahulugan nito **2:** pagtanggal ng pangungusap sa dulo ng isang talata **3:** tatlong sunod-sunod na tuldok, nagpapahiwatig na may kinaltas na bahagi.

elliptical (i·líp·ti·kál) *pnr* [*Ing*] **:** eliptiko.

elm *png Bot* [*Ing*] **:** punongkahoy (genus *Ulmus*) na may dahong magaspang at may mga tulis sa gilid.

El Niño (el nín·yo) *png* [*Esp*] **:** iregular na serye at masalimuot na pagbabago ng klima na nakaaapekto sa rehiyong Pasipiko malapit sa ekwador.

elocution (él·o·kyú·shon) *png* [*Ing*] **:** elokusyon.

Elohim (é·low·hím) *png* [*Ing Heb*] **:** sa Bibliya, isa sa mga tawag sa Diyos *Cf* ABBA, YAHWEH.

e·ló·hi·ya·dór *png* [*Esp elogiadór*] **:** tao na bumibigkas ng elohiyo **:** EULOGIST.

e·ló·hi·yó *png* [*Esp elogio*] **:** talumpati upang parangalan o papurihan ang

isang tao : EULOGY.

e·lo·kus·yón *png* [*Esp elocución*] **1:** sining ng malinaw at madamdaming pananalita, lalo na ang mahusay na pagbigkas at pag-iisip : ELOCUTION **2:** estilo ng pagbigkas : ELOCUTION.

e·lok·wén·si·yá *png* [*Esp elocuénciá*] **1:** kahusayang magsalita : ELOQUENCE **2:** mapanghikayat na pagpapahayag; tatas at bisa ng pagpapahayag o pagsasalita : ELOQUENCE.

e·lók·wén·te *pnr* [*Esp elocuente*] : mabisang magsalita; mapanghikayat magpahayag : ELOQUENT.

eloquence (é·lo·kwéns) *png* [*Ing*] : elokwensiya.

eloquent (é·lo·kwént) *pnr* [*Ing*] : elokwente.

elucidation (e·lu·si·déy·shon) *png* [*Ing*] : elusidasyon.

e·lú·si·das·yón *png* [*Esp elucidación*] : malinaw na paliwanag o pagsusuri : ELUCIDATION.

él·ye *png* [*Esp*] : tawag sa titik LL sa alpabetong Espanyol.

elytron (é·li·trón) *png Zoo* [*Ing*] : matigas na bálot ng unahang pakpak ng ilang kulisap tulad ng uwang.

em *png* **1:** tawag sa titik **M** sa bagong alpabetong Filipino **2:** sa paglilimbag, **a** ang orihinal na sukat ng titik **M** at batayang sukat ng limbag na titik **b** ang sukat ng mahabang gitling *Cf* EN.

em- *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan o pandiwa mula sa salitang nagsisimula sa *b, p, m,* at *ph, hal* embalm, empower.

é·ma *png Zoo* [*Kap*] : alimango.

emaciation (i·ma·si·yéy·shon) *png* [*Ing*] : emasyasyon.

e·má·ga *png Mus* [*Ilk*] : oyayi.

e-mail (í·meyl) *png* [*Ing*] : elektronikong liham.

e·ma·nas·yón *png* [*Esp emanación*] **1:** paglabas; pagsingaw : EMANATION **2:** bagay na lumalabas o lumilitaw : EMANATION.

emanation (é·ma·néy·shon) *png* [*Ing*] : emanasyon.

emancipated (i·mán·si·péy·ted) *pnr* [*Ing*] : emansipado.

emancipation (i·mán·si·péy·shon) *png* [*Ing*] : emansipasyon.

emancipator (i·mán·si·pey·tór) *png* [*Ing*] : emansipador.

e·mán·si·pá·do *pnr* [*Esp emancipado*] : malaya na o ligtas na sa pagkaalipin : EMANCIPATED.

e·mán·si·pa·dór *png* [*Esp emancipadór*] : tagapagpalaya; tagapagligtas : EMANCIPATOR.

e·mán·si·pas·yón *png* [*Esp emancipación*] **1:** pagpapalaya mula sa legal, politikal, o panlipunang sagabal : EMANCIPATION **2:** pagpapalaya mula sa pagkaalipin; katubusan : EMANCIPATION.

e·má·si·yas·yón *png Med* [*Esp emaciacion*] : abnormal na pamamayat dahil sa pagkakasakit o kakulangan ng sustan-siya sa katawan : EMACIATION.

ém·ba·há·da *png* [*Esp embajada*] **1:** opisyal na tanggapan ng embahador : EMBASSY **2:** embahador at ang mga tauhan; bahay-sugo : EMBASSY **3:** tungkulin o katungkulan ng isang embahador : EMBASSY.

ém·ba·ha·dór *png* [*Esp embajadór*] **1:** pinakamataas na pinunong diplomatiko ng isang bansa sa ibang bansa : AMBÁSSADÓR **2:** tanging sugo o kinatawan ng isang estado sa ibang bansa *Cf* EMISARYO : AMBÁSSADÓR.

em·bá·ha·dó·ra *png* [*Esp embajadora*] **1:** babae na embahador : AMBASSADRESS **2:** asawa ng embahador : AMBASSADRESS.

embalm (ím·bam) *pnd* [*Ing*] : embalsamuhin.

embalmer (im·bá·mer) *png* [*Ing*] : embalsamador.

em·bál·sa·ma·dór *png* [*Esp*] : tao na nag-eembalsamo *var* imbalsamador : EMBALMER.

em·bál·sa·mó *pnd* **mag-em·bál·sa·mó, i·pa·em·bál·sa·mó, em·bál·sa·mo·hín** [*Esp embalsamar*] : lagyan ang bangkay ng kailangang gamot upang pansamantalang pigilin ang pagkaagnas nito *var* imbalsamo.

ém·ba·ra·só *png* [*Esp embarazo*] **1:** pagbubuntis; pagdadalantao **2:** pagkapahiya; kahihiyan.

ém·ba·ra·só·so *pnr* [*Esp embarazoso*] : nakahihiya.

ém·bar·gá·do *pnr Bat* [*Esp*] : nasamsam; nailit *var* imbargo.

em·bár·ga·dór *png Bat* [*Esp*] : tagaembargo; tagasamsam *var* imbargador.

em·bár·go *png* [*Esp embargo*] **1:** kautusang nagbabawal sa dayuhang barko na pumasok o lumabas sa daungang sakop ng bansang nag-utos nito **2:** opisyal na pagpigil sa pagpasok at paglabas ng kalakal **3:** sagabal **4:** pagkuha sa kagamitan dahil sa paglabag sa batas o kautusan *var* imbargo.

em·bár·ka·dé·ro *png* [*Esp embarcadero*] : daungan; pantalan; piyer.

em·bár·ka·dór *png* [*Esp embarcadór*] : tao na naglululan ng mga kalakal at ibang bagay sa bapor o alinmang sasakyang dagat; barkero; estibador.

em·bár·kas·yón *png* [*Esp embarcación*] **1:** nabegasyon; páglalayág **2:** sasakyang-dagat **3:** pamumuhunan.

em·bá·se *png* [*Esp envase*] : empake; pakete, pagpapakete; balot o pagbabalot.

embassy (ém·ba·sí) *png* [*Ing*] : embahada.

em·bés *pnb* [*Esp envez*] : sa halip *var* imbés.

ém·blem *png* [*Ing*] : emblema.

ém·ble·má *png* [*Esp*] : simbolo na kumakatawan sa isang institusyon : EMBLEM.

em·ble·má·ti·kó *pnr* [*Esp emblemático*] : simboliko.

ém·bo·lá·da *png Mek* [*Esp*] : palò ng pistón *var* imbolada.

embolism (ém·bo·lí·zim) *png Med* [*Ing*] : pagbabara ng ugat dahil sa namuong dugo o bula.

ém·bo·ló *png Mek* [*Esp*] : piston[1] *var* ímbuló.

ém·bol·sá·do *pnr* [*Esp*] : abonado; kailangang bayaran.

ém·bol·tú·ra *png* [*Esp envoltura*] : balot; punda; sapot *var* imbortura.

ém·bor·nál *png* [*Esp*] **1:** daanan ng maruming tubig sa ilalim o gilid ng kalye, daanang bakal, at iba pa **2:** tubo para sa kawad ng koryente at kable sa ilalim ng lupa *var* imburnál.

emboss (em·bós) *pnd* [*Ing*] **1:** ukitin o hubugin nang paumbok **2:** paumbukin **3:** magdekorasyon ng mga nakaumbok na larawan o disenyo.

em·bó·tay *png* [*Pan*] : sipot.

em·bo·tél·ya·dór *png* [*Esp embotelladór*] **1:** tagagawa ng bote **2:** tagasalin sa bote.

em·brá·he *png* [*Esp embrague*] : clutch.

ém·bri·yó·lo·gó *png* [*Esp embriologo*] : tao na dalubhasa sa larangan ng embriyolohiya : EMBRYOLOGIST.

ém·bri·yo·lo·hí·ya *png* [*Esp embriología*] **1:** sangay ng biyolohiya na may kinalaman sa pagkakabuo at pag-unlad ng embriyon : EMBRYOLOGY **2:** pag-aaral ng pinagmulan, pagkain, at iba pa hinggil sa embriyon : EMBRYOLOGY.

ém·bri·yón *png* [*Esp embrión*] **1:** hindi pa naisisilang na sanggol o hindi pa napipisang itlog : EMBRYO **2:** sanggol na wala pang walong linggo sa sinapupunan *Cf* BILIG, BINHI, SEMILYA **3:** halamang nagsisimulang tumubo sa loob ng buto : EMBRYO **4:** unang yugto o anyo ng isang bagay : EMBRYO.

embrocation (em·bro·kéy·shon) *png Med* [*Ing*] : embrokasyon.

embroidery (em·bróy·de·rí) *png* [*Ing*] **1:** sining ng pagboborda **2:** bordadong gawa.

ém·bro·kas·yón *png Med* [*Esp embrocación*] : likidong ipinapahid sa katawan upang maalis ang pananakit ng kalamnan; panghaplos : EMBROCATION.

embryo (ém·bri·yó) *png* [*Ing*] : embriyon.

embryologist (ém·bri·yó·lo·dyíst) *png* [*Ing*] : embriyologo.

embryology (ém·bri·yó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : embriyolohiya.

ém·bu·dí·to *png* [*Esp*] : maliit na embutido *var* imbudito.

em·bú·do *png* [*Esp*] : gamit na maluwang ang bibig at may tubo sa ilalim, ginagamit sa pagsasalin ng likido sa bote at iba pang sisidlan *var* imbúdo : FUNNEL[1].

em·bus·té·ro *pnr* [*Esp*] **1:** sinungaling; bulaan **2:** tsismoso; daldalero *var* imbustero.

ém·bu·tí·do *png* [*Esp*] **1:** giniling o tinadtad na karne at hinaluan ng iba't ibang rekado tulad ng sibuyas, itlog, pasas, at iba pa, karaniwang hinuhulma o binabalot sa papel na aluminyo *var* imbutido *Cf* RELYENO **2:** puntás.

é·me *png* [*Esp*] : tawag sa titik M sa alpabetong Espanyol *Cf* EM, MA.

é·me·ná·go·gó *png Med* [*Esp*] : gamot na tumutulong magpalabas ng regla : EMMENAGOGUE.

e·mén·das·yón *png* [*Esp emendación*] : susog o pagsususog; pagbabago; pagwawasto; pagtutuwid : AMENDMENT, EMYÉNDA.

emerald (é·me·ráld) *png* [*Ing*] : esmeralda.

emergency (i·mér·dyen·sí) *png* [*Ing*] **1:** kagipitan; kalagayan o pangyayari na nangangailangan ng kagyat na pagkilos : EMERHÉNSIYÁ **2:** kalagayang medikal na nangangailangan ng agad na lunas *Cf* AKSIDENTE, SAKUNA : EMERHÉNSIYÁ.

emergency power (i·mér·dyen·sí pá·wer) *png Bat* [*Ing*] : kapangyarihang ibinibigay ng kongreso sa Pangulo upang magsagawa ng mga batas at alituntunin sa panahon ng matinding kagipitan.

emergent (i·mér·dyent) *pnr* [*Ing*] **1:** lumilitaw; sumisibol **2:** bagong tatag.

e·mer·hén·si·yá *png* [*Esp emergencia*] : emergency.

e·mé·ri·tó *pnr* [*Esp*] **1:** retirado mula sa aktibong serbisyo ngunit taglay pa rin ang titulo bilang parangal : EMÉRITÚS **2:** tinanggal sa serbisyo nang may karangalan : EMÉRITÚS.

e·mé·ri·tús *pnr* [*Lat*] : emerito.

emery (é·me·rí) *png* [*Ing*] : esmeril.

emetic (i·mé·tik) *png, pnr Med* [*Ing*] : emetiko.

e·mé·ti·kó *png, pnr Med* [*Esp emetico*] : pampasuka : EMETIC.

e·mi·grán·te *png* [*Esp*] : tao na nangibang bansa upang manirahan doon *Cf* DAYUHAN, LÍKAS.

e·mi·gras·yón *png* [*Esp emigración*] : pangingibang bansa; pandarayuhan : EMIGRATION.

emigrate (é·mi·gréyt) *pnd* [*Ing*] : lisanin ang sariling bansa upang manirahan sa iba.

emigration (e·mi·gréy·shon) *png* [*Ing*] : emigrasyon.

emigre (e·mí·grey) *png* [*Ing*] : isang emigrante, lalo na ang destiyerong pampolitika.

eminence (e·mí·nens) *png* [*Ing*] : kabunyian.

eminence grise (é·mi·néns griz) *png* [*Fre*] **1:** tao na may kapangyarihan at impluwensiya kahit walang hawak na posisyon **2:** lihim na ahente.

e·mi·nén·si·yá *png* [*Esp eminencía*] : kabunyian.

é·mi·nént *pnr* [*Ing*] : eminente.

eminent domain (é·mi·nént do·méyn) *png Pol* [*Ing*] : lubos na kapangyarihan o karapatan ng pamahalaan na kunin ang pribadong ari-arian para sa kapakanang pambayan nang may katumbas na kabayaran.

e·mi·nén·te *pnr* [*Esp*] **1:** tanyág; bantóg; kilala : EMINENT **2:** dakila; mabunyi : EMINENT **3:** mataas : EMINENT.

e·mi·nen·tí·si·mó *pnr* [*Esp*] : pinakaeminente.

e·mír *png* [*Esp*] **1:** titulo ng mga pinuno ng Muslim **2:** lalaking mula sa lahi ni Muhammad.

emirate (é·mi·réyt) *png* [*Ing*] : ranggo, sakop, o paghahari ng emír.

e·mi·sár·yo *png* [*Esp emisario*] : tao na ipinadadala para sa isang espesyal na misyon *Cf* EMBAHADOR : EMISSARY.

e·mis·pér·yo *png* [*Esp hemisferio*] : hemisphere.

emissary (e·mi·sá·ri) *png* [*Ing*] : emisaryo.

emission (i·mí·shon) *png* [*Ing*] : emisyon.

é·mis·yón *png* [*Esp emision*] **1:** paglalabas o pagbubuga ng usok, apoy, putik, at katulad : EMISSION **2:** bagay o mga bagay na inilalabas o ibinubuga : EMISSION.

em·mák *png* [*Ilk*] : ungâ ng báka, kambing, o kalabaw.

emmenagogue (e·mén·a·góg) *png* [*Ing*] : emenagogo.

emollient (i·mól·yent) *pnr* [*Ing*] : emolyente.

e·mol·yén·te *pnr Med* [*Esp emoliente*] : nakakikinis at nakagiginhawa sa balát : EMOLLIENT.

e·mo·rá·hi·yá *png* [*Esp hemorragia*] : labis na pagdurugo : HEMORRHAGE.

e·mos·yón *png* [*Esp emoción*] : matinding damdamin tulad ng pag-ibig o takot : EMOTION.

e·mós·yo·nál *pnr* [*Esp emocional*] **1:** tungkol sa emosyon : EMOTIONAL **2:** nagpapakita ng labis na emosyon : EMOTIONAL **3:** makabagbag damdamin : EMOTIONAL.

emotion (i·mów·shon) *png* [*Ing*] : emosyon.

emotional (i·mów·sho·nál) *pnr* [*Ing*] : emosyonal.

em·pa·ká·do *pnr* [*Esp empacado*] : balót; nakaempake.

em·pá·ke *png* [*Esp empaque*] : pagpapakete; pagkakabalot; embase.

ém·pa·ná·da *png* [*Esp*] : tinapay na may palamang karne o munggo *var* impanada, panada.

ém·pa·re·dá·do *png* [*Esp*] : tinapay na may palaman : SANDWICH.

ém·pa·sís *png* [*Esp enfasis*] **1:** pagpapahalaga sa isang bagay, idea, o kaisipan : EMPHASIS **2:** pagbibigay diin sa salita o mga salita bilang pagpapahalaga : EMPHASIS **3:** masidhing pakiramdam, gawain, o ekspresyon : EMPHASIS.

em·pá·te *png* [*Esp*] : patas; tablá.

empathy (ém·pa·thí) *png* [*Ing*] : kakayahang makita ang sarili sa kalagayan

ng isang tao o bagay.

em·pá·ti·kó *pnr* [*Esp enfáticó*] : mariin.

em·pat·sá·do *pnr Med* [*Esp enpachado*] : naempatso.

em·pát·so *png Med* [*Esp enpacho*] : pagkasira ng tiyan sanhi ng hindi pagkatunaw ng kinain *var* impátso.

em·pe·né·tek *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, gintong tumatakip sa buong ngipin *Cf* HALOP.

em·pén·yo *png* [*Esp empéño*] **1:** hinihinging tulong o pabor; hiling; pakiusap **2:** sanglaan.

ém·pe·ra·dór *png* [*Esp*] **1:** pinunò ng isang imperyo : DAKHÁRI, EMPEROR **2:** pinunong mataas ang ranggo kaysa hari *Cf* EMPERATRIS : DAKHÁRI, EMPEROR.

ém·pe·ra·trís *png* [*Esp emperatriz*] **1:** babaeng emperador o namamahala sa isang imperyo : DAKHÁRA, EMPRESS **2:** asawa o balo ng emperador *Cf* EMPERADOR, REYNA, SARINA : DAKHÁRA, EMPRESS.

em·per·dí·ble *png* [*Esp enferdible*] : aspileng baluktot sa likod, may paigkas, at may pantakip sa tulis; perdible *var* imperdible.

em·per·mé·ra *png* [*Esp enfermera*] : babaeng nars; tagapag-alaga ng may sakit, **em·per·mé·ro**, kung lalaki.

em·per·me·rí·ya *png* [*Esp enfermeria*] : pagamutan; sanitaryum : INFIRMARY.

ém·pe·rór *png* [*Ing*] : emperador.

emphasis (ém·fa·sís) *png* [*Ing*] : empasis.

emphysema (ém·fi·sí·ma) *png Med* [*Ing*] : abnormal na paglaki ng mga súpot ng hangin sa baga na nagdudulot ng kahirapan sa paghinga.

em·pi·lá·do *pnr* [*Esp enfilado*] : nakapila; nakahanay.

empire (ém·payr) *png* [*Ing*] : imperyo.

empirical (em·pí·ri·kál) *pnr* [*Ing*] : empíriko.

empiricism (em·pí·ri·sí·zem) *png* [*Ing*] : empirisismo.

em·pí·ri·kó *pnr* [*Esp empíricó*] **1:** batay sa obserbasyon o eksperimento at hindi sa teorya : EMPIRICAL **2:** *Pil* nagtuturing na balidong impormasyon ang datos na nakalap ng pandama : EMPIRICAL **3:** tanging sa karanasan kumukuha ng kaalaman : EMPIRICAL.

ém·pi·ri·sís·mo *png* [*Esp empirismo*] : teorya na nagsasabing maibabatay sa nadaramang karanasan ang lahat ng kaalaman : EMPIRICISM.

em·plás·to *png* [*Esp*] : plaster.

em·ple·á·do *png* [*Esp empleado*] : tao na nagtatrabaho para kumita at wala sa antas na ehekutibo *var* empleyado, **em·ple·á·da**, kung babae : EMPLOYEE, KAWANI.

em·plé·o *png* [*Esp empleo*] : trabaho *pnd* **mag-ém·ple·ó, i·ém·ple·ó**.

employee (em·pló·yi) *png* [*Ing*] : empleado.

em·plóy·ment *png* [*Ing*] **1:** pagempleo; pagiging empleado **2:** regular na gawain o trabaho.

em·po·ká·do *pnr* [*Esp enfocado*] nakatuon.

emporium (em·pór·yum) *png* [*Ing*] : emporyo.

em·pór·yo *png* [*Esp emporio*] : malaking tindahan ng sarisaring kalakal : EMPORIUM.

empower (em·pá·wer) *pnd* [*Ing*] **1:** pagkalooban ng lisensiya o autorisasyon **2:** gawing makapangyarihan; bigyan ng kakayahan.

em·pré·sa *png* [*Esp*] : kompanya ng negosyo.

em·pre·sár·yo *png* [*Esp empresario*] : nangangasiwa o namumuhunan sa isang opera, konsiyerto, at iba pa *var* impresaryo.

empress (ém·pres) *png* [*Ing*] : emperatris.

em·prés·ti·kó *png* [*Esp empresticó*] : pahiram o pagpapahiram; pautang o pagpapautang.

em·prí·ya·dé·ra *png* [*Esp enfriadera*] : refrigerator.

em·pri·ya·dór *png* [*Esp enfriador*] : imbakan o palamigan ng pagkain.

empyema (em·pa·yí·ma) *png Med* [*Ing*] : pagkatipon ng nana sa butás na lamad ng bagà.

emu (í·myu) *png Zoo* [*Ing*] : malaking ibon (*Dromaius novaehollandiae*) na kahawig ng ostrich ngunit higit na maliit, hindi lumilipad, at may kakayahang tumakbo nang mabilis.

e·mu·las·yón *png* [*Esp emulación*] : pagtulad; paggaya; pagpantay.

é·mu·ló *png* [*Esp*] : kalaban; karibal; kakompetensiya *Cf* ENEMIGO.

emulsifier (e·múl·si·fá·yer) *png* [*Ing*] : substance na nagpapanatili sa emulsiyon.

emulsion (e·múl·syon) *png* [*Ing*] : emulsiyon.

e·mul·si·yón *png* [*Esp emulsion*] : pagkakalat ng isang pinong-pinong likido sa isa pa, tulad ng pintura, gamot, at iba pa : EMULSION.

e·mul·sór *png* [*Esp*] : panghalo sa grasa.

em·yén·da *png* [*Esp emienda*] : emendasyon.

en *png* **1:** tawag sa titik **N** **2:** sa paglilimbag, **a** ang sukat ng titik ng kalahati ng **em** **b** ang maikling gitling.

en- *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan at pang-uri upang maging pandiwang palipat, *hal* enable, enact.

-en *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pang-uri upang maging pandiwang palipat, *hal* fasten, harden **2:** pambuo ng pangngalan upang maging pang-uri, *hal* ashen, golden **3:** pambuo ng pandiwa upang maging panahunang pangnagdaan, *hal* taken, proven **4:** pambuo ng pangngalang nasa anyong maramihan, *hal* brethen, children.

enact (e·nákt) *pnd* [*Ing*] **1:** pagtibayin bilang batas **2:** isadula; itanghal.

enactment (e·nákt·ment) *png* [*Ing*] : pagpapatibay ng batas.

e·nág·was *png* [*Esp enaguas*] : damit panloob ng babae mula sa baywang hanggang tuhod o lagpas pa *var* nagwas *Cf* KAMISON, PETTICOAT.

e·nág·wil·yás *png* [*Esp enagwillas*] : napakaikling palda *var* nagwilas : MINISKIRT.

é·na·he·nam·yén·to *png Bat* [*Esp enajenamiénto*] : paglilipat ng ariarian ng isang tao sa pangalan ng iba.

é·na·hé·nas·yón *png Med* [*Esp enajenación*] : pagkawala sa sarili *Cf* AMNESYA.

e·ná·mel *png* **1:** malakristal na malabong pinta na nagsisilbing makinis at matigas na bálot **2:** makintab at matigas na bálot ng korona ng ngipin.

e·ná·mo·rá·da *png* [*Esp*] : nobya, kasintahan, o katipan, **e·ná·mo·rá·do** kung lalaki.

e·ná·mo·rá·da *pnr* [*Esp*] : haling sa pag-ibig.

e·na·nó *png* [*Esp*] : unano.

en bloc (en·blók) *pnb* [*Fre*] : nakabloke; magkakasama; lansakan.

encephalic (én·se·fá·lik) *pnr Ana* [*Ing*] : ensepaliko.

encephalitis (en·sé·fa·láy·tis) *png Med* [*Ing*] : ensepalitis.

encephalograph (en·sé·fa·lo·gráf) *png* [*Ing*] : aparatong nagtatala ng elektrikal na aktibidad o pagkilos ng utak.

encephalomyelitis (en·sé·fa·lo·má··ye·láy·tis) *png Med* [*Ing*] **:** pamamaga ng utak at gulugod sanhi ng impeksiyong viral.

encephalon (en·sé·fa·lón) *png Ana* [*Ing*] **:** ensepalo.

encephalopathy (en·sé·fa·ló·pa·thí) *png Med* [*Ing*] **:** sakit sa utak.

enchilada (én·tsi·lá·da) *png* [*Esp*] **:** tortilya na may salsang sili, karaniwang may palamang karne.

en clair (an kléyr) *pnr* [*Fre*] **:** nakasulat sa karaniwang wika.

enclave (én·kleyv) *png* [*Ing*] **1:** bahagi ng teritoryo ng isang estadong napalilibutan ng teritoryo ng iba **2:** pangkat ng mga tao na naiiba ang kultura, pag-iisip, kaalaman, kostumbre, at panlipunang estruktura sa iba pang pangkat na nakapaligid sa kanila.

enclitic (en·klí·tik) *pnr* [*Ing*] **:** enklitiko.

enclosure (en·kló·syur) *png* [*Ing*] **1:** pagpapalibot **2:** napalilibutang puwang **3:** bakod **4:** bagay na kalakip ng liham.

encomium (en·kó·myum) *png* [*Ing*] **:** engkomyo.

encore (áng·kor) *png* [*Ing Fre*] **1:** masigabo at patuloy na palakpakan ng manonood bilang kahilingang bumalik sa tanghalan ang nagsiganap **2:** pagbalik sa tanghalan sa kahilingan ng mga manonood **3:** bílang na ginanap sa muling pagbalik sa tanghalan.

Encore! (áng·kor) *pdd* [*Ing Fre*] **:** Isá pa! Babalik!

encounter (en·káwn·ter) *png* [*Ing*] **1:** hindi inaasahang pagtatagpo **2:** pagtatagpo bilang magkatunggali **3:** pagdanas.

-ency (én·si) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nagpapahiwatig ng kalidad o katayuan, *hal* presidency, efficiency.

encyclical (en·sáy·kli·kál) png [Ing] : ensiklika.

encyclopedia (en·sáy·klo·pí·dya) *png* [*Ing*] **:** ensiklopedya.

encyclopedic (en·sáy·klo·pí·dik) *pnr* [*Ing*] **:** ensiklopediko.

end *png* [*Ing*] **1:** dulo; hanggahan **2:** wakas **3:** kamatayan.

endangered species (en·déyn·gerd es·pí·sis) *png Bot Zoo* [*Ing*] **:** species o subspecies na nanganganib maubos.

endemic (en·dé·mik) *pnr* [*Ing*] **:** endemiko.

endemic species (en·dé·mik es·pí·sis) *png Bot Zoo* [*Ing*] **:** species o subspecies na matatagpuan lamang sa isang tiyak na pook.

en·dé·mi·kó *pnr* [*Esp endémico*] **:** matatagpuan lamang sa partikular na pook o pangkat ng tao **:** ENDEMIC, KATUTUBO, LIKAS.

én·di·bá *png Bot* [*Esp endiva*] **:** halaman (*Cichorium endivia*) na kulot ang mga dahon **:** ENDIVE.

endive (én·dayv) *png* [*Ing*] **:** endiba.

endnote (énd·nowt) *png* [*Ing*] **:** tala sa dulo ng aklat o sa katapusan ng isang bahagi ng aklat.

én·do- *pnl* [*Ing*] **:** panloob.

endocarditis (én·do·kar·dáy·tis) *png Med* [*Ing*] **:** endokarditis.

endocardium (én·do·kár·dyum) *png Ana* [*Ing*] **:** endokardiyo.

endocarp (én·do·kárp) *png Bot* [*Ing*] **:** endokarpo.

endocrine gland (én·do·krín gland) *png Ana* [*Ing*] **:** alinman sa mga glandula, gaya ng thyroid, adrenal, at pituitary gland, na pinadadaloy nang tuwiran sa dugo ang nalilikhang katas.

endocrinology (én·do·kri·nó·lo·dyí) *png Med* [*Ing*] **:** pag-aaral ng estruktura at pisyolohiya ng mga endocrine gland.

endoderm (én·do·dérm) *png Bio* [*Ing*] **:** endodermo.

én·do·dér·mo *png Bio* [*Esp*] **:** kaloob-loobang sapin ng mga cell at tissue ng embryo **:** ENDODERM.

endogamy (en·dó·ga·mí) *png* [*Ing*] **1:** pag-aasawa ng magkatribu **2:** polinasyon mula sa iisang halaman.

endogenesis (en·dó·dye·né·sis) *png* [*Ing*] **:** endohenesis.

en·dó·he·né·sis *png Bot Zoo* [*Esp endogénesis*] **:** paglaki o pagtubo mula sa loob **:** ENDOGENESIS.

en·do·kar·dí·tis *png Med* [*Esp Ing endocarditis*] **:** pamamaga ng endokardiyo **:** ENDOCARDITIS.

en·do·kár·di·yó *png Ana* [*Esp endocardio*] **:** lamad na bumabalot sa puso **:** ENDOCARDIUM.

en·do·kár·po *png Bot* [*Esp endocarpo*] **:** kaloob-loobang sapin ng perikarpiyo **:** ENDOCARP.

én·do·lím·pa *png Ana* [*Esp endolinfa*] **:** tubig sa malamad na bahagi ng tainga **:** ENDOLYMP.

endolymp (én·do·límp) *png Ana* [*Ing*] **:** endolimpa.

endoplasm (én·do·plá·zam) *png* [*Ing*] **:** endoplasma.

én·do·plás·ma *png Bio* [*Esp*] **:** butil-butil na panloob na sapin ng cytoplasm ng unicellular na organismo tulad ng amoeba **:** ENDOPLASM.

endorse (en·dórs) *pnd* [*Ing*] **:** magendoso.

én·do·sa·dór *png* [*Esp*] **:** tagaendoso.

endoscope (én·dos·kówp) *png* [*Ing*] **:** aparatong pansuri sa loob ng katawan.

en·dós·mo·sís *png Kem* [*Esp*] **1:** osmosis mula sa labas papaloob **2:** daloy ng substance mula sa may pinakamababang konsentrasyon patungo sa may malaking konsentrasyon.

en·do·só *png* [*Esp*] **1:** pagbibigay ng pahintulot o pagpapahayag ng kumpirmasyon **:** ENDORSE **2:** paglagda sa likod ng bill o tseke **3:** pagsulat ng paliwanag sa likod ng dokumento **:** ENDORSE.

en·do·tér·mi·kó *pnr Kem* [*Esp endotérmico*] **1:** nahubog ayon sa tinanggap na init **:** ENDOTHERMIC **2:** masigasig **:** ENDOTHERMIC.

endothermic (en·do·thér·mik) *pnr Kem* [*Ing*] **:** endotermiko.

endowment (en·dáw·ment) *png* [*Ing*] **1:** pagbibigay ng ikabubuhay sa isang tao o institusyon **2:** ari-ariang ibinibigay ng tao o institusyon **3:** likás na talino; kakayahan o katangian.

endpaper (end·péy·per) *png* [*Ing*] blangkong papel na nakadikit sa panloob na pabalat ng aklat.

én·dyi : tawag sa titik **Ng**.

é·ne *png* [*Esp*] **:** tawag sa titik **N** sa alpabetong Espanyol *Cf* EN, NA.

é·ne·má *png Med* [*Ing*] **1:** likidong pampurga **2:** pag-iineksiyon nito; paglalabatiba.

e·ne·mí·go *png* [*Esp*] **:** kaaway o kalaban na lalaki, **e·ne·mí·ga** kung babae *Cf* EMULO.

e·ne·mis·tád *png* [*Esp*] **1:** galit o pagkagalit; poot o pagkapoot **2:** away *Cf* AMISTÁD.

enemy (é·ne·mí) *png* [*Ing*] **:** kaaway.

energetic (e·ner·dyé·tik) *pnr* [*Ing*] **:** enerhiko.

energizer (e·ner·dyáy·zer) *png* [*Ing*] **:** anumang bagay na nagbibigay ng lakas at sigla.

energy (é·ner·dyí) *png* [*Ing*] **:** enerhiya.

e·nér·hi·kó *pnr* [*Esp enérgico*] : malakas; masigla; masigasig : ENERGETIC.

e·ner·hí·ya *png* [*Esp energía*] **1:** lakas o kakayahang gumawa : ENERGY **2:** elektrisidad, hangin, init, at katulad : ENERGY **3:** *Pis* kapasidad ng matter o radyasyon upang gumawa ng trabaho : ENERGY **4:** paraan ng paggawa ng trabaho mula sa mga rekursong pisikal o kemikal : ENERGY.

E·né·ro *png* [*Esp*] : unang buwan ng taon na binubuo ng tatlumpu't isang araw : JANUARY.

enfant terrible (an·fán te·rí·ble) *png* [*Fre*] **1:** batà na nagdudulot ng kahihiyan **2:** tao na sikat sa nakagigitlang pahayag at kakatwang ugali **3:** karaniwang kabataan at matagumpay na tao ngunit pangahas at naiiba *Cf* AVANTGARDE.

en fete (an·fét) *pnr* [*Fre*] : nagdaraos o handa nang magdaos ng pagdiriwang; handang magbakasyon; nagbabakasyon.

engage (an·géy·dyey) *pnr* [*Fre*] : may moral na tungkulin bilang manunulat o katulad.

engaged (en·géyds) *pnr* **1:** may kasunduang magpakasal **2:** abala; okupado.

engagement (en·géyds·ment) *png* [*Ing*] **1:** kasunduan **2:** pagtatagpo na pinangakuang dadaluhan **3:** pangako o kasunduang magpakasal **4:** sagupaan ng magkalabang puwersa *Cf* kompromiso.

eng·gán·yo *png* [*Esp engaño*] **1:** linlang o panlilinlang; daya o pandaraya **2:** pain; patibong.

éng·gan·yó·so *pnr* [*Esp engañoso*] : madaya; mapalinlang, **eng·gan·yó·sa** kung babae.

eng·gás·te *png* [*Esp engaste*] : pinagkakabitan o pinaglalagyan ng bato o perlas sa isang hiyas.

engine (én·dyin) *png* [*Ing*] : makina; motor.

engineer (én·dyi·nír) *png* [*Ing*] **1:** tao na kalipikado o lisensiyado sa sangay ng inhenyeriya : INHENYERO **2:** tao na nagpapatakbo o namamahala sa pagpapatakbo ng mga engine : INHENYERO.

engineering (en·dyi·ní·ring) *png* [*Ing*] : paggamit ng agham sa disenyo, paggawa, at pagpapatakbo ng mga makina, konstruksiyon, at katulad : INHENYERIYA.

eng·ká·be·sam·yén·to *png* [*Esp encabezamiénto*] : pamagat o titulo *var* kabisamyento.

eng·ká·de·nam·yén·to *png* [*Esp encadenamiénto*] : pagkakaugnay-ugnay; pagkakawing-kawing *var* kadinamyento.

eng·ká·he *png* [*Esp encaje*] : gayak sa kasuotan ng babae; puntas; tiras.

eng·ka·lá·da *png* [*Esp encalada*] : maputi at matamis na bagay na nililikha mula sa pagbabati ng itlog at inihalong arnibal o repinado.

éng·kan·tá·da *png Mit* [*Esp encantada*] : supernatural na nilaláng na gumagamit ng hindi pangkaraniwang kapangyarihan para sa kabutihan o kasamaan, malimit na nasa anyong magandang babae at may mahiwagang batón *var* ingkantada *Cf* DIWATA : FAIRY[2].

eng·kán·ta·dór *png* [*Esp encantadór*] **1:** mangkukulam; manggagaway **2:** babae na kabigha-bighani *var* ingkantador.

eng·kán·tam·yén·to *png* [*Esp encantamiénto*] **1:** pagkagayuma; pagkaakit **2:** pagkaengkanto.

eng·kán·to *png* [*Esp encanto*] *Mit* **1:** kapangyarihang angkin ng sinuman na nakagagawa o nakalilikha ng mga himalang gawain, bagay, o pangyayari **2:** gayuma; panghalina; pang-akit **3:** isa sa mga kahima-himalang espiritu na may kapangyarihang umengkanto ng tao *var* enkanto.

eng·kar·gá·do *png* [*Esp encargado*] **1:** tagapamahala; kapatas **2:** katiwala *var* enkargádo, inkargádo.

eng·kár·go *png* [*Esp encargo*] **1:** tiwala o pagtitiwala; paggawa; pakiusap **2:** *Kom* order; pabili.

éng·kar·ná·da *pnr* [*Esp encarnada*] **1:** nagkatawang-tao : INCARNATE **2:** rosas; kulay rosas : INCARNATE.

eng·kar·na·dí·na *pnr* [*Esp encarnadina*] **1:** kulay-laman; mala-rosas : INCARNADINE **2:** kulay-dugo; mapula : INCARNADINE.

eng·kar·nas·yón *png* [*Esp encarnación*] **1:** pagkakatawang-tao gaya ng ginawa ni Kristo : INCARNATION **2:** larawan; halimbawa *var* ingkarnasyón : INCARNATION.

eng·kár·se·las·yón *png* [*Esp encarcelación*] : pagpipiit o pagkakapiit; pagbibilanggo o pagkabilanggo *var* enkarselasyon *Cf* BARTOLINA : KARSELASYON.

eng·kó·men·dé·ro *png* [*Esp encomenderó*] : noong panahon ng Espanyol, ang opisyal na binigyan ng malalawak na lupain bilang gantimpala sa kanilang paglilingkod sa Hari ng Espanya.

eng·kom·yén·da *png* [*Esp encomiénda*] : noong panahon ng Espanyol, lupain na ipinangasiwa ng Hari ng Espanya sa engkomendero.

eng·kóm·yo *png* [*Esp encomió*] : elohiyo; pormal at mabulaklak na papuri : ENCOMIUM.

eng·ku·wá·der·ná·do *pnr* [*Esp encuadernádo*] : may pabalat o pinabalatan ang aklat.

éng·ku·wa·dér·na·dór *png* [*Esp encuadernadór*] : tagalagay ng pabalat sa aklat.

éng·ku·wa·dér·nas·yón *png* [*Esp encuadernación*] : balát o pabalat ng aklat; pagpapabalat ng aklat.

eng·ku·wén·tro *png* [*Esp encuentro*] **1:** pagkikita; pagtatagpo **2:** labanan; sagupaan *var* enkuwéntro, ingkuwéntro.

England (íng·gland) *png* [*Ing*] : Inglatera.

English (íng·glish) *png* [*Ing*] : Ingles.

Eng·go·ngót *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Ilongot : IPÁGI.

en·gra·ná·he *png* [*Esp engranaje*] : gear.

en·grán·de *png* [*Esp en grande*] : malaki; malakihan.

engraving (en·gréy·ving) *png* [*Ing*] : grabádo.

en·grú·do *png* [*Esp engrudo*] : kola; pandikit.

e·níg·ma *png* [*Esp Ing*] **1:** tao, pangyayari, o bagay na mahiwaga at mahirap maunawaan; kababalaghan; misteryo **2:** bugtong; palaisipan; talinghaga.

e·nig·má·ti·kó *pnr* [*Esp enigmático*] : mahiwaga; kataká-taká : CONUNDRUM.

enjambment (en·dyámb·ment) *png* [*Fre*] : pagtutuloy ng pangungusap nang walang pahinga sa dulo ng linya o saknong tungo sa kasunod.

en·jóy *pnd* [*Ing*] **1:** masiyahan; ikasiya; malugod; ikalugod **2:** magsaya; makipagsaya **3:** tamasahin; danasin.

en·klí·ti·kó *png* [*Esp enclíticó*] : salitang binibigkas nang walang gaanong diin kaya nagiging bahagi ng sinundang salita : ENCLITIC.

én·kro·móng *png Mus* [*Iba*] : pito o walong gong na magkakahanay.

én·la·sé *png* [*Esp enlace*] **1:** paglalaso; pagkakabit; pagbibigkis **2:** pagkakasal.

en·líst *pnd* [*Ing*] : magpatala sa serbisyong militar.

en·lís·ted man *png* [*Ing*] : sundalo.

en masse (án·mas) *pnb* [*Fre*] : samasama.

en·ná *png* [*Ilk*] : basa at maalat na buhangin na pinagkukunan ng asin.

ennoblement (i·nó·bel·mént) *png* [*Ing*] : enoblesimyento.

ennui (an·wí) *png* [*Ing Fre*] : pagkapagod ng isipan sanhi ng kawalan ng mapagkakaabalahan : PAGKABAGOT.

e·no·blé·sim·yén·to *png* [*Esp ennoblecimiénto*] : pagpaparangal; pagdakila : ENNOBLEMENT.

Enoch (í·nok) *png* [*Ing Heb*] **1:** sa Bibliya, panganay na anak ni Cain **2:** sa Bibliya, unang lungsod na itinayo ni Cain at ipinangalan sa panganay na anak.

e·nó·lang *png* [*War*] : sinulid.

e·nóng·gol *png Mus* [*Kal*] : kallaleng.

e·nop·pók *png Mus* [*Kal*] : palendag.

En·ó·ra·bu·wé·na! *pdd* [*Esp enhorabuena*] : Maligayang Bati.

e·nor·mi·dád *png* [*Esp*] **1:** sukdulang kasamaan **2:** paggawa ng anumang karumal-dumal **3:** malaking pagkakamali o kasalanan **4:** kalabisan sa sukat o laki : ENORMITY.

enormity (i·nór·mi·tí) *png* [*Ing*] : enormidad.

e·nó·sis *png* [*Grk*] : politikal na pagsasanib ng Cyprus at Greece, bilang ideal o mungkahi.

é·not *png* [*Bik*] : una.

en passant (an pá·san) *pnb* [*Fre*] **1:** siyanga pala **2:** *Isp* sa ahedres, pagbihag sa piyon na sumulong ng dalawang kuwadro sa unang tira nito.

en rapport (an ra·pór) *pnb* [*Fre*] : kaayon.

en·ré·da·dé·ra *png* [*Esp*] : báging.

enrich (en·ríts) *pnd* [*Ing*] **1:** payamanin **2:** dagdagan ang kalidad, linamnam, nutrisyon, at katulad.

en·ról *pnd* [*Ing*] : magpalista o magpatala; magparehistro *var* enroll.

en·rol·ment *png* [*Ing*] **1:** pagpapatala **2:** bilang ng mga nagpatala, lalo na sa paaralan *var* enrollment.

en·sa·lá·da *png* [*Esp*] : paraan ng paghahanda ng gulay at iba pa na binabanlian at tinitimplahan ng mayonesa, suka, at iba pang pampalasa : SALAD, SISIG[1].

én·sa·la·dé·ra *png* [*Esp*] : kasangkapan na pinaglalagyan ng ensalada.

en·sa·yá·do *pnr* [*Esp ensayar+ado*] : sanay o sinanay; bihasa *var* insayado.

en·say·má·da *png* [*Esp ensaimada*] : alsadong tinapay na malambot, bilóg, pinapahiran ng mantikilya sa ibabaw, at binubudburan ng asukal *var* ensemada.

en·sá·yo *png* [*Esp ensayar*] **1:** sesyon ng ehersisyo o pagsasanay, karaniwang pribado, bilang paghahanda para sa pambalanang pagtatanghal, seremonya, pormal na okasyon, at katulad : REHEARSAL **2:** sanaysay.

en·sé·ma *png* [*Ilk Esp*] : palitan; barter.

ensemble (an·sám·bol) *png* [*Ing*] **1:** bagay na tinitingnan bilang kabuuan ng pinagsamang mga bahagi **2:** set ng mga damit na magkakasamang isinusuot **3:** pangkat ng mga aktor, mananayaw, o manunugtog.

en·sen·dí·do *pnr* [*Esp encendido*] : may sindi.

én·se·pá·li·kó *pnr Ana* [*Esp encefálicó*] : nahihinggil sa utak ng tao o hayop : ENCEPHALIC.

én·se·pá·li·tís *png Med* [*Esp encefalítis*] : pamamaga ng utak : ENCEPHALITIS.

en·sé·pa·ló *png Ana* [*Esp encéfalo*] : utak : ENCEPHALON.

ensign (én·sayn) *png* [*Ing*] **1:** bandila ng militar o hukbong dagat ng isang bansa **2:** pinakamababang opisyal ng hukbong dagat.

en·sí·kli·ká *png* [*Esp encíclicá*] : liham ng Papa sa lahat ng obispo ng simbahang Katoliko Romano : ENCYCLICAL.

en·si·klo·pé·di·kó *pnr* [*Esp enciclopédicó*] : masaklaw ang kaalaman o impormasyon : ENCYCLOPEDIC.

en·si·klo·péd·ya *png* [*Esp enciclopédia*] : aklat, karaniwang binubuo ng iba't ibang tomo, nagbibigay ng kaalaman hinggil sa sarisaring paksa o mga aspekto ng isang paksa, at ayon sa alpabeto ang pagkakasunod-sunod : ENCYCLOPEDIA.

en·sí·na *png Bot* : oak[1].

en·ta·blá·do *png* [*Esp*] : tanghalan na pinagdarausan ng palatuntunan, dula, talumpati, at katulad *var* intablado : PLATAPORMA[2].

entablature (in·táb·la·tyúr) *png* [*Ing*] : itaas na bahagi ng klasikal na gusaling nakasalalay sa mga poste o colonnade.

en·tá·ble *png* [*Esp*] : posisyon ng bawat piyesa sa tablero.

én·ten·dí·do *pnr* [*Esp*] **1:** mahusay; may kakayahan **2:** maraming nalalaman; maalam **3:** nauunawaan *var* intendido.

en·tén·dim·yén·to *png* [*Esp entendimiento*] : pagkakaunawa; pagkaka-alam.

entente cordiale (án·tant kór·dyal) *png* [*Fre*] : pagkakaunawaan ng magkaibigang mga bansa.

enteric (en·té·rik) *pnr Ana* [*Ing*] : enteriko.

en·té·ri·kó *pnr Ana* [*Esp entérico*] : nahihinggil sa bituka : ENTERIC.

enteritis (én·te·ráy·tis) *png Med* [*Ing*] : pamamaga ng maliit na bituka, karaniwang nagiging sanhi ng pagtatae.

en·té·ro *pnr* [*Esp*] : buô; lahat; kompleto : ENTIRE.

enterostomy (én·te·rós·to·mí) *png Med* [*Ing*] : pagtistis sa maliit na bituka.

entertain (én·ter·téyn) *pnd* [*Ing*] **1:** aliwin; libangin **2:** tanggapin; asikasuhin **3:** isaalang-alang.

entertainer (en·ter·téy·ner) *png* [*Ing*] **1:** tao na nag-aasikaso ng panauhin **2:** tagaaliw ng parokyano sa bar o club **3:** tao na nagtatanghal para sa kasiyahan ng publiko.

entertainment (en·ter·téyn·ment) *png* [*Ing*] **1:** pagbibigay ng aliw **2:** paglilibang o libangan; aliwan **3:** pampublikong pagtatanghal.

enthymeme (én·thay·mím) *png* [*Ing*] : sa lohika, silohismong hindi ganap na nagpapahayag ng isang palagay.

entire (en·táyr) *pnr* [*Ing*] : entero.

en·ti·yé·ro *png* [*Esp entiérro*] : libing o paglilibing *var* intiyero.

entomologic (én·to·mo·ló·dyik) *pnr Zoo* [*Ing*] : entomolohiko.

entomologist (en·to·mó·lo·dyíst) *png* [*Ing*] : entomologo.

en·to·mó·lo·gó *png* [*Esp*] : tao na may espesyal at malawak na kaalaman sa entomolohíya : ENTOMOLOGIST.

entomology (en·to·mó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : entomolohiya.

en·tó·mo·ló·hi·kó *pnr* [*Esp*] : hinggil sa entomolohiya : ENTOMOLOGIC.

en·tó·mo·lo·hí·ya *png Zoo* [*Esp entomología*] : sangay ng zoology na sumasaklaw sa pag-aaral ng mga kulisap : ENTOMOLOGY.

én·to·nas·yón *png* [*Esp entonación*] : punto, estilo ng pagsasalita; taas-

baba ng tinig; pagbigkas ng mga salita.

en·tón·ses *pnb* [*Esp entónces*] **1:** noon **2:** samakatwid.

entophyte (én·to·fáyt) *png Bot* [*Ing*] **:** halaman na tumutubo sa loob ng isang halaman o hayop.

entourage (én·to·ráds) *png* [*Ing*] **:** pangkat ng mga tao na kasama, tagasunod, o alalay ng isang tanyag o makapangyarihang tao.

én·tra *pnd* **u·mén·tra, én·tra·hán** [*Esp entrar*] **:** pumasok; makialam.

en·trá·da *png* [*Esp*] **1:** pasukán; pintuan o lagusan na pinapasukan **:** ENTRANCE **2:** pasúkan **:** ENTRANCE **3:** pagpasok ng artista sa entablado **:** ENTRANCE **4:** entree **5:** pasimula o introduksiyon **6:** entri.

en·trá·da-he·ne·rál *png* [*Esp entrada general*] **:** pinakamababang halaga ng bayad sa pagpasok sa isang dulaan o sine **:** GENERAL ADMISSION.

entrance (én·trans) *png* [*Ing*] **:** entrada[1-3] **2:** pasukán.

én·trant *png* [*Ing*] **1:** kalahok sa paligsahan **2:** tao na pumasok sa isang propesyon.

én·tre·ák·to *png* [*Esp entreacto*] **:** intermisyon.

én·tre·bís·ta *png* [*Esp entrevista*] **:** panayam; interbyu.

entrechat (án·tre·shá) *png* [*Fre*] **:** lundag sa ballet na nakakrus ang mga paa habang nasa hangin.

entrecote (án·tre·kówt) *png* [*Ing*] **:** hiwa ng karneng may kasamang buto mula sa pigi.

entree (án·trey) *png* [*Ing Fre*] **1: a** pangunahing putahe **b** pagkaing isinisilbi bago ang pangunahing putahe **:** ENTRÁDA[1] **2:** karapatan o pribelihiyong makapasok.

en·tré·ga *png* [*Esp entregár*] **1:** pag-aabot; pagbibigay; pagdadala; pagsusumite **:** INGRESO **2:** pagsuko **:** INGRESO **3:** pagpapasok ng salaping nasingil **:** INGRESO.

en·tre·gá·do *pnr* [*Esp entregá+ado*] **1:** naibigay na; isinumiti na **2:** naipasok na ang koleksiyon, karaniwang bayad sa tubig, ilaw, telepono, at katulad.

en·tre·má·nos *pnr* [*Esp*] **:** nasa kamay; hawak.

en·tre·més *png* [*Esp*] **:** pamutat.

en·tré·me·tí·da *pnr* [*Esp*] **:** pakialamera, **en·tre·me·tí·do**, kung lalaki.

entremets (án·tre·méy) *png* [*Fre*] **1:** pamutat; minatamis **:** ENTREMES **2:** pagkain na isinisilbi sa pagitan ng mga pangunahing putahe.

entre nous (án·tre nú) *pnb* [*Fre*] **1:** sa atin lang **2:** sekreto.

en·tre·pán·yo *png* [*Esp entrepaño*] **:** tanging bahagi o dibisyon ng kisame, pinto, dingding, at iba pa na nakukulong sa pinakakuwadro.

entrepot (án·tre·pów) *png* [*Ing Fre*] **1:** bodegang pansamantalang imbakan ng kalakal na ibibiyahe **2:** sentrong pangkalakal para sa import at export.

entrepreneur (án·tre·pre·núr) *png Kom* [*Ing*] **1:** tao na nakikipagsapalaran sa negosyo **2:** kontraktor na nagsisilbing tagapamagitan **3:** tao na namamahala sa negosyo; mamumuhunan; mangangalakal; empresaryo.

entrepreneurship (en·tre·pre·nyúr·ship) *png Kom* [*Ing*] **:** pangangalakal; pamumuhunan.

en·tré·su·wé·lo *png* [*Esp entresuelo*] **:** munting palapag, karaniwang nasa pagitan ng silong at ng ikalawang palapag at hindi sumasakop sa buong kalaparan ng suwelo **:** MESSANINE.

en·tre·tán·to *pnb* [*Esp*] **:** samantala.

én·tri *png* [*Ing entry*] **1:** ulong salita o salitang binibigyan ng kahulugan sa leksikograpiya **:** LAHÓK, ENTRY **2:** kasali o pansali sa isang paligsahan **:** LAHÓK, ENTRY.

en·tró·ni·sas·yón *png* [*Esp entronización*] **:** pagtotrono; pagluluklok sa hari o pinuno.

entropy (én·tro·pí) *png Pis* [*Ing*] **:** sukat ng kawalan ng enerhiyang thermal na maaaring baguhin upang maging mekanikal na gawain.

entry (én·tri) *png* [*Ing*] **1:** akto ng pagpasok **2:** kalayaang makapasok **3:** pasukan; pintuan; gate, at katulad **:** ÉNTRI[1,2].

en·tsú·pe *png Mek* [*Esp enchufe*] **:** hugpungan ng saket para sa bombilya at katulad.

en·tus·yás·mo *png* [*Esp entusiásmo*] **:** sigla o kasiglahan; sigasig o kasigasigan.

en·tus·yás·ta *png* [*Esp entusiasta*] **:** tagahanga.

en·tus·yás·ta *pnr* [*Esp entusiasta*] **:** masigla; masigasig.

en·tus·yás·ti·kó *pnr* [*Esp entusiastico*] **:** masigla.

e·nú·me·ras·yón *png* [*Esp enumeración*] **1:** pagbanggit nang paisa-isa **:** ENUMERATION **2:** pagbibilang **:** ENUMERATION.

enumeration (én·nyu·me·réy·shon) *png* [*Ing*] **:** enumerasyon.

enumerator (e·nyú·me·réy·tor) *png* [*Ing*] **:** tao na nagbibilang; tagabilang.

enuresis (é·nyu·rí·sis) *png Med* [*Ing*] **:** hindi mapigilang pag-iihi.

envelope (én·ve·lówp) *png* [*Ing*] **:** sobre.

environment (en·váy·ron·mént) *png* [*Ing*] **:** kaligiran.

environmentalism (en·váy·ron·mén·tal·í·zim) *png* [*Ing*] **1:** pagpapahalaga sa pangangalaga ng kaligiran **2:** pananaw na ang kaligiran ang pangunahing impluwensiya sa pagunlad ng isang tao o pangkat.

envoi (én·voy) *png* [*Ing*] **:** maikling saknong sa dulo ng isang ballad.

én·voy *png* [*Ing*] **:** sugo o kinatawan sa diplomatikong misyon *Cf* EMBAHADOR.

én·ye *png* **:** tawag sa titik **Ñ**.

enzyme (én·zim) *png Kem* [*Ing*] **:** substance na gawa ng isang organismo at nagsisilbing kontrol at tagapagpadaloy ng isang espesipikong reaksiyong biyokemikal.

Eocene (í·yo·sín) *pnr* [*Ing*] **:** tumutukoy sa panahon mulang Paleocene hanggang Oligocene.

Eolithic (i·yo·lí·tik) *pnr* [*Ing*] **:** tumutukoy sa panahong sinundan ng Paleolithic; katangian ng sinaunang antas ng kultura ng tao na gumagamit ng mga hinugis na bato bilang kasangkapan sa paggawa.

eon (í·yon) *png* [*Ing*] **1:** libong taon **2:** pinakamatagal na yugto ng panahong heolohiko na may dalawa o higit pang era.

e·pás *png* [*Pan*] **:** saha.

epaulette (é·pa·lét) *png* [*Ing*] **:** pandekorasyon sa balikat ng uniporme, karaniwan ng mga opisyal sa hukbong katihan at pandagat.

épeé (éy·pey) *png Isp* [*Ing*] **:** walang tulis na espadang ginagamit sa eskrima.

e·pek·tí·bo *pnr* [*Esp efectivo*] **:** mabisa; mahusay; magaling **:** EFFECTIVE.

e·pék·to *png* [*Esp efecto*] **1:** bagay na dulot ng isang sanhi **:** EFFECT **2:** bagay na sumusunod sa nakaraan **:** EFFECT **3:** resulta o bunga ng layunin o intensiyon **:** BISÀ, EFFECT.

e·pék·tos *png* [*Esp efectos*] **1:** ariarian; kagamitan **2:** kalakal; mga paninda.

e·pe·mé·ri·dés *png* [*Esp efeméridés*] **1:** talaan ng tinatayang kalalagyan ng isang lawas pangkalawakan sa iba't ibang petsa : EPHEMERIS **2:** kalendaryo o astronomikong almanak na naglalaman ng gayong mga talâ : EPHEMERIS.

ép-ep *png* [*Ilk*] : pigil[2].

e·per·be·sén·si·yá *png* [*Esp efervescencia*] **1:** pagkulo o pagbula : EFFERVESCENCE **2:** sigla o kasiglahan : EFFERVESCENCE **3:** sayá o kasayahan : EFFERVESCENCE.

e·per·be·sén·te *pnr* [*Esp efervescente*] **1:** sumusulak; kumukulo : EFFERVESCENT **2:** masigla; masaya : EFFERVESCENT.

e·pe·rén·te *pnr* [*Esp eferente*] : papalayo; papalabas : EFFERENT.

E·pé·so *png* [*Esp*] : Ephesians.

epexegesis (e·pék·si·dyí·sis) *png* [*Ing*] **1:** pagdaragdag ng mga salita upang linawin ang kahulugan **2:** dagdag na mga salita.

ephemera (i·fé·me·rá) *png* [*Ing*] : kulisap na nabubuhay nang isa o ilang araw lamang.

ephemeral (i·fé·me·rál) *pnr* [*Ing*] : panandalian.

ephemeris (i·fé·me·rís) *png* [*Ing*] : epemerides.

Ephemeroptera (i·fé·me·róp·te·rá) *png Zoo* [*Ing*] : order ng mga kulisap na kinabibilangan ng gamugamo.

Ephesians (e·fí·syens) *png* [*Ing*] : sa Bibliya, bahagi ng Bagong Tipan na iniuugnay kay San Pablo : EPÉSO.

ephod (í·fod) *png* [*png*] : uri ng damit ng paring Hudyo.

ephor (é·for) *png* [*Ing*] : sa sinaunang Sparta, alinman sa limang nakatatandang mahistrado.

epic (é·pik) *png Lit* [*Ing*] : epiko.

epicedium (e·pi·sí·dyum) *png Lit* [*Ing*] : oda sa libing.

epicene (é·pi·sín) *pnr* [*Ing*] **1:** tumutukoy sa alinmang kasarian **2:** may mga katangian ng lalaki at babae **3:** walang katangian ng alinmang kasarian.

epicenter (é·pi·sén·ter) *png* [*Ing*] **1:** punto sa rabaw ng lupa na tuwirang nasa ibabaw ng sentro ng lindol **2:** sentro ng suliranin.

epicurean (é·pi·kyú·ryan) *pnr* [*Ing*] : epikureo.

Epicureanism (é·pi·kyu·rya·ní·zem) *png Pil* [*Ing*] : Epikureismo.

epicycle (é·pi·sáy·kel) *png* [*Ing*] : maliit na bilog na may sentrong umiikot sa sirkumperensiya ng higit na malaking bilog.

epideictic (é·pi·da·yík·tik) *pnr* [*Ing*] : nagpapakita ng gilas sa pananalita.

epidemic (é·pi·dé·mik) *png Med* [*Ing*] : epidemya.

e·pi·dé·mi·kó *pnr* [*Esp epedémicó*] : hinggil sa epidemya.

epidemiology (é·pi·di·myó·lo·dyí) *png Med* [*Ing*] : pag-aaral ukol sa epidemya at sa mga paraan ng pag-iwas at pagsugpo nito.

e·pi·dém·ya *png* [*Esp epidémia*] **1:** malawakang pagkalat ng sakit sa isang komunidad sa loob ng isang panahon : EPIDEMIC **2:** ang naturang sakit : EPIDEMIC.

e·pi·dér·mis *png Ana* [*Esp Ing*] **1:** panlabas na cellular na bálot ng balát : ÁNIT[2], DALAPDÁP[2] **2:** panlabas na sapin ng mga cell ng dahon, ugat, at katulad.

epigastrium (é·pi·gás·tri·yúm) *png Ana* [*Ing*] : epigastriyo.

e·pi·gás·tri·yó *png Ana* [*Esp epigastrió*] : bahagi ng tiyan sa itaas ng sikmura : EPIGASTRIUM.

e·pí·glo·tís *png Ana* [*Esp*] : manipis na cartilage sa may ugat ng dila na tumatakip sa lalaugan kapag lumulunok : EPIGLOTTIS.

epiglottis (é·pig·ló·tis) *png Ana* [*Ing*] : epiglotis.

epigone (é·pi·gówn) *png* [*Ing*] : kabilang sa sumusunod at hindi gaanong kilalang henerasyon.

é·pi·grám *png* [*Ing*] : epigrama.

e·pí·gra·má *png* [*Esp*] : maikling tula na may bisang katulad ng salawikain : ÉPIGRÁM.

e·pí·gra·pé *png* [*Esp epigrafé*] **1:** mga salitang iniukit, gaya sa barya, puntod, o bantayog : EPIGRAPH **2:** *Lit* siniping pangungusap, parirala, taludtod, at katulad, na nagsisilbing pambungad ng aklat o kabanata : EPIGRAPH.

epigraph (é·pi·gráf) *png Lit* [*Ing*] : epigrape.

epigrapher (e·pí·gra·fér) *png* [*Ing*] : epigrapista.

epigraphy (e·pí·gra·fí) *png* [*Ing*] : epigrapiya.

e·pí·gra·pís·ta *png* [*Esp epigrafista*] : tao na daludhasa sa epigrapiya : EPIGRAPHER.

e·pí·gra·pí·ya *png* [*Esp epigrafía*] : pag- aaral ng ukit o limbag, lalo na sa antigong gamit o bagay : EPIGRAPHY.

e·pí·hi·yé *png* [*Esp efigie*] : effigy.

é·pi·ká *pnr* [*Esp épicá*] : hinggil sa tulang epiko.

e·pi·kás *pnr* [*Esp eficaz*] : mabisa.

e·pi·kás·ya *png* [*Esp eficacia*] **1:** bisa; pagkamabisa **2:** kahusayang magtrabaho.

é·pi·kó *png Lit* [*Esp épico*] **1:** mahabang tulang nagsasalaysay ng pakikipagsapalaran o mga ginawa ng isa o higit pang bayani o maalamat na nilaláng : EPIC **2:** katha sa anumang anyo na naglalaman ng pananaw ng isang bansa sa kasay-sayan nito : EPIC **3:** aklat o peli-kulang batay sa malaepikong salaysay : EPIC.

e·pi·kú·re·ó *pnr* [*Esp epicúreo*] : mahilig sa sensuwal na kasiyahan o luho : EPICUREAN.

E·pi·ku·re·ís·mo *png Pil* [*Esp epicureismo*] : sinaunang pilosopiya na nagtataguyod ng pigil na hedonismo, higit na nagpapa-halaga sa mental kaysa pisikal na kasiyahan : EPICUREANISM.

e·pi·lép·si·yá *png Med* [*Esp epilepsiá*] : neurolohikong sakit na kakikitaan ng pagkawala ng malay at pagkokombulsiyon : EPILEPSY, GOTAKURAL, PÁTOL[2].

epilepsy (é·pi·lép·si) *png Med* [*Ing*] : epilepsiya.

epileptic (e·pi·lép·tik) *png* [*Ing*] : tao na may epilepsiya.

epileptic (e·pe·lép·tik) *pnr* [*Ing*] : epileptiko.

e·pi·lép·ti·kó *pnr* [*Esp epileptico*] : ukol sa epilepsiya.

e·pí·lo·gó *png* [*Esp*] **1:** huling bahagi o konklusyon ng malikhaing akda : EPILOGUE **2:** appendix **3:** talumpati o maikling tula ng isang aktor sa katapusan ng dula : EPILOGUE.

epilogue (é·pi·lóg) *png* [*Ing*] : epilogo[1,2].

e·pi·mer (é·pi·mér) *png Kem* [*Ing*] : alinman sa dalawang isomer na may magkaibang kumpigurasyon ng mga atom.

epinasty (é·pi·nás·ti) *png Bio* [*Ing*] : kakayahan ng mga organ ng halaman na lumaki at yumabong nang mas mabilis sa mataas na bahagi.

E·pi·pán·ya *png* [*Esp epifania*] : kapistahan ng tatlong Haring Mago na ipinagdiriwang tuwing unang Linggo ng Enero : EPIPHANY.

Epiphany (e·pí·fa·ní) *png* [*Ing*] : Epipanya.

epiphany (e·pí·fa·ní) *png* [*Ing*] **1:** sa Bibliya, pagkakatagpo ng mga Haring

Mago kay Kristo **2:** anumang pagpapakita ng isang diyos **3:** bigla at mahalagang kabatiran.

epiphysis (i·pí·fi·sís) *png Ana* [*Ing*] **:** dulong bahagi ng mahabang buto.

epiphyte (é·pi·fáyt) *png Bot* [*Ing*] **:** halaman na tumutubo sa ibang halaman ngunit hindi nagiging parasito.

episcopal (e·pís·ko·pál) *pnr* [*Esp Ing*] **:** episkopal.

Episcopal Church (e·pís·ko·pál tsarts) *png* [*Ing*] **:** Anglican Church sa Scotland at US na may halal na mga obispo.

episcopalian (e·pís·ko·pál·yan) *pnr* [*Ing*] **1:** may kaugnayan o nagtataguyod sa pamamahala ng mga obispo **2:** may kaugnayan o kasapi sa Episcopal Church.

episcopate (e·pís·ko·péyt) *png* [*Ing*] **:** episkopado.

episiotomy (i·pi·zyó·to·mí) *png Med* [*Ing*] **:** paghiwa sa may bukana ng puke ng babae upang makapanganak nang maayos.

e·pís·ko·pá·do *png* [*Esp episcopado*] **1:** katungkulan at karangalan ng obispo; tanggapan ng obispo **:** EPISCOPATE **2:** orden o pangkat ng mga obispo **:** EPISCOPATE **3:** panunungkulan ng obispo; obispado **:** EPISCOPATE.

e·pís·ko·pál *pnr* [*Esp episcopal*] **1:** ukol sa obispo o mga obispo **:** EPISCOPAL **2:** itinalaga ayon sa prinsipyo ng pamamahala ng mga obispo **:** EPISCOPAL.

episode (é·pi·sówd) *png Lit* [*Ing*] **:** episodyo.

episodic (é·pi·sów·dik) *pnr* [*Ing*] **:** episodiko.

e·pi·só·di·kó *pnr* [*Esp episodico*] **1:** nangyayari bilang magkakahiwalay na mga episodyo **:** EPISODIC **2:** untiunti **:** EPISODIC.

e·pi·sód·yo *png Lit* [*Esp episodio*] **1:** pangyayaring bahagi ng isang serye **:** EPISODE **2:** bawat bahagi ng kuwento o palabas na hinati-hati ang daloy ng pagtatanghal **:** EPISODE **3:** isang pangyayari sa isang kuwento **:** EPISODE.

epistaxis (e·pis·ták·sis) *png Med* [*Ing*] **:** balinguyngoy.

epistemology (e·pís·ti·mó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** teorya ng kaalaman, lalo na ang pamamaraan at pagpapatunay nito.

epistle (i·pí·sel) *png* [*Ing*] **:** epistola.

e·pís·to·lá *png* [*Esp*] **1:** liham, lalo na ang may seryosong paksa**:** EPISTLE **2:** alinman sa mga liham ng Apostoles sa Bagong Tipan**:** EPISTLE.

epistolary (i·pís·to·la·rí) *png* [*Ing*] **:** epistolaryo.

e·pis·to·lár·yo *png* [*Esp epistolario*] **:** kalipunan ng mga liham; mga tinipong liham **:** EPISTOLARY.

epistrophe (i·pís·tro·fí) *png* [*Ing*] **:** pag-uulit ng isang salita sa dulo ng magkakasunod na parirala.

e·pis·yén·si·yá *png* [*Esp eficienciá*] **:** efficiency.

e·pis·yén·te *pnr* [*Esp eficiente*] **:** mahusay; magaling **:** EFFICIENT.

e·pi·ta·lám·yo *png Lit Mus* [*Esp*] **:** awit o tula sa kasal **:** EPITHALAMIUM.

epitaph (é·pi·táf) *png* [*Ing*] **:** epitapyo.

e·pi·táp·yo *png* [*Esp epitafio*] **1:** mga salitang isinulat o iniukit sa nitso o monumento para sa alaala ng namatay **:** EPITAPH **2:** maikling elohiyo para sa namatay **:** EPITAPH.

e·pí·ta·sís *png* [*Esp*] **1:** *Lit* pinakamahalagang bahagi ng dramang klasiko patungo sa katastrope **2:** *Mus* katinisan ng tono **3:** *Med* paroksismo; atake.

e·pi·tel·yál *pnr* [*Esp epitelial*] **:** may kaugnayan sa epitelyo **:** EPITHELIAL.

e·pi·tél·yo *png Ana* [*Esp epitelio*] **:** tissue na binubuo ng isa o higit pang suson ng cell, tumatakip sa rabaw ng buong katawan, at nagsisilbing sapin ng tiyan at iba pang hungkag na estruktura **:** EPITHELIUM.

e·pí·te·tó *png* [*Esp*] *Lit* **1:** *Lit* panguri o anumang salita na nagpapahayag ng katangian, karaniwang ipinapalit sa pangalan ng tao o bagay **:** BANSAG, EPITHET **2:** salita na mapang-alipusta **:** BANSAG, EPITHET.

epithalamium (e·pi·tha·lá·myum) *png* [*Ing*] **:** epitalamyo.

epithelial (e·pi·thi·li·ál) *pnr* [*Ing*] **:** epitelyal.

epithelium (e·pi·thél·yum) *png Ana* [*Ing*] **:** epitelyo.

epithet (é·pi·thét) *png Lit* [*Ing Lat*] **:** epiteto.

epitome (i·pí·to·mí) *png* [*Esp Ing*] **1:** tao o bagay na kumakatawan sa isang katangian, uri, at katulad **2:** isang bagay na kumakatawan sa isa pang bagay sa maliit na antas **3:** *Lit* lagom ng akda.

epizoon (é·pi·zówn) *png Zoo* [*Ing*] **1:** hayop na namamahay sa iba pang hayop **2:** parasito.

epoch (í·pok) *png* [*Ing*] **:** epoka.

epode (é·powd) *png Lit* [*Ing*] **:** anumang uri ng tulang liriko na may dalawang taludtod lamang.

é·po·ká *png* [*Esp epoca*] **1:** isang yugto sa kasaysayan o sa buhay ng isang tao **:** EPOCH **2:** simula ng isang yugto o panahon **:** EPOCH.

e·pó·ni·mó *png* [*Esp*] **:** eponym.

eponym (é·po·ním) *png* [*Ing*] **:** tao, tunay o likhang isip, na pinagkukunan ng pangalan ng isang tuklas, pook, institusyon, at katulad **:** EPONIMO.

epoxide (i·pók·sáyd) *pnr Kem* [*Ing*] **:** compound ng oxygen atom at dalawang carbon atom.

epoxy (i·pók·si) *png Kem* [*Ing*] **1:** compound na makapit o madikit, matibay, at karaniwang ginagamit sa paggawa ng kola **2:** kola.

ep·pá·aw *png* [*Ilk*] **:** hulaw[1].

ép·pén *png* [*Ilk*] **:** sibat na may dalawang sima.

ép·peng *png* [*Gui Bag*] **:** piraso ng tela na nakapalibot sa iné.

ep·pés *pnr* [*Ilk*] **:** walang laman; hungkag.

é·pron *png* [*Ing apron*] **:** piraso ng kasuotan na ipinapatong sa damit bilang pananggalang sa dumi, karaniwang isinusuot ng tagaluto *Cf* TAPÎ, TAPIS **:** APRON.

epyllion (i·píl·yon) *png Lit* [*Ing*] **:** maikling tulang epiko.

equal (í·kwal) *pnr* [*Ing*] **1:** pantay **2:** pareho **3:** patas **4:** katumbas.

equalitarian (i·kwá·li·tár·yan) *png* [*Ing*] **:** egalitaryo.

equality (i·kwá·li·tí) *png* [*Ing*] **:** pagkakapantay.

equalizer (í·kwa·láy·zer) *png* [*Ing*] **1:** puntos na nagpapantay sa isang laro **2:** sandata, lalo na ang baril **3:** *Ele* bahagi ng sistema na nagwawasto sa anumang hindi kanais-nais na frequency.

equanimity (e·kwa·ní·mi·tí) *png* [*Ing*] **:** ekwanimidad.

equation (e·kwéy·syon) *png* [*Ing*] **1:** proseso ng mga pagtutumbas **:** ÉKWASYÓN **2:** *Mat* pahayag na nagpapakitang magkatumbas ang dalawang ekspresyong matematikal **:** ÉKWASYÓN.

equator (i·kwéy·tor) *png* [*Ing*] **:** ekwador.

equatorial (é·kwa·tór·yal) *pnr* [*Ing*] **:** ekwatoryal.

equestrian (i·kwés·tri·yán) *png* [*Ing*] **:** tao na sumasakay o nagtatanghal sa

likod ng kabayo, **equestreinne** kung babae.

equestrian (i·kwés·tri·yán) *pnr* [*Ing*] **1:** may kaugnayan sa kabayo o pangangabayo **2:** nakasakay sa kabayo.

equestrianism (i·kwés·tri·ya·ní·zim) *png* [*Ing*] **1:** kasanayan sa pangangabayo **2:** ang isport na ito.

equi- (í·kwi) *pnl* [*Ing*] **:** magkatumbas.

equiangular (i·kwi·áng·gyu·lár) *pnr* [*Ing*] **:** magkapantay ang anggulo.

equidistant (é·kwi·dís·tant) *pnr* [*Ing*] **:** ekidistante.

equilateral (í·kwi·lá·te·rál) *pnr* [*Ing*] **:** magkasinghaba ang mga gilid.

equilibrium (é·kwi·lí·bri·yúm) *png* [*Ing*] **:** ekilibriyo.

equinox (í·kwi·nóks) *png* [*Ing*] **:** panahon ng binabagtas ng araw ang ekwador na sanhi ng halos magkapantay na haba ng araw at gabi sa lahat ng dako ng daigdig at karaniwang nagaganap tuwing 21 Marso (vernal equinox) at 22 Setyembre (autumnal equinox).

equip (e·kwíp) *pnd* [*Ing*] **:** bigyan o lagyan ng mga kailangan.

equipage (é·kwi·péyds) *png* [*Ing*] **1:** ekipahe **2:** kasangkapan at gamit para sa isang gawain **3:** karwahe, lalo na kung kompleto sa gamit, kabayo, kutsero, at alalay.

equipment (e·kwíp·ment) *png* [*Ing*] **:** kasangkapan o kagamitan.

equitable (é·kwi·ta·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** makatarungan; pantay **2:** karampatán.

equitative (é·kwi·téy·tiv) *pnr* [*Ing*] **:** ekitatibo.

equity (é·kwi·tí) *png* [*Ing*] **:** ekidad.

equivalence (e·kwí·va·léns) *png* [*Ing*] **:** ekibalensiya.

equivalent (e·kwí·va·lént) *pnr* [*Ing*] **1:** kapantay; katumbas **2:** singkahulugan **3:** may parehong resulta.

equivocation (e·kwí·vo·kéy·shon) *png* [*Ing*] **:** pagsasalita nang hindi maliwanag upang maligaw ang nakikinig.

-er *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pangngalan mula sa mga pangngalan, pang-uri, o pandiwa upang mangahulugan ng **a** tao o bagay na gumawa ng aksiyon, *hal* computer **b** tao o hayop na may tiyak na katangian o anyo, *hal* foreigner **c** tao na may tiyak na gawain, *hal* gardener **d** tao na kabilang sa isang tiyak na pook o pangkat, *hal* New Zealander **2:** pambuo ng pahambing na anyo ng pang-uri, *hal* prettier.

Er, symbol (í·ar) *Kem* [*Ing*] **:** erbium.

era (í·ra) *png* [*Ing*] **1:** sistema ng kronolohiya batay sa mahalagang pangyayari **2:** masaklaw, natatangi, at makasaysayang panahon.

e·rán·te *pnr* [*Esp errante*] **1:** mali; hindi tanggap sa tuntuning pangmadla **2:** galâ; pagala-gala.

e·rás *png* [*Pan*] **:** gutom.

eraser (i·réy·ser) *png* [*Ing*] **:** pambura.

e·rá·ta *png* [*Esp errata*] **:** errata.

e·rá·ti·kó *pnr* [*Esp errático*] **1:** pabagobago sa gawi, kuro-kuro, opinyon, o katulad **2:** hindi tiyak sa pagkilos.

erbium (er·bí·yum) *Kem* [*Ing*] **:** di-pangkaraniwang metalikong element na may mga pink na salt (atomic number 68, symbol **Er**).

er·bo·lár·yo *png* [*Esp herbolario*] **:** arbularyo.

é·re *png* **1:** [*Esp*] tawag sa titik *R* sa alpabetong Espanyol *Cf* AR, RA **2:** varyant ng **eyre**.

erectile (i·rek·tíl) *pnr* [*Ing*] **:** erektil.

erection (i·rék·shon) *png* [*Ing*] **:** ereksiyon.

e·re·dé·ro *png* [*Esp heredero*] **:** tagapagmana, **e·re·dé·ra** kung babae.

e·ré·he *png* [*Esp hereje*] **:** tao na laban sa simbahang Katoliko Romano **:** HERETIC.

e·re·hí·ya *png* [*Esp herejia*] **:** paniwala o paraan ng pagsampalantaya na hindi umaalinsunod sa doktrina ng simbahan.

e·rek·si·yón *png* [*Esp erección*] **1:** pagtatatag; pagtatayo; konstruksiyon **:** ERECTION **2:** gusali; estruktura **3:** pagtigas at pagtayo ng uten ng lalaki **:** ERECTION.

e·rek·tíl *pnr* [*Esp erectíl*] **:** nakatayo o nakatatayo **:** ERECTILE.

eremite (é·ri·máyt) *png* [*Ing*] **:** ermitanyo.

e·ren·si·yá *png* [*Esp herencia*] **:** pamana.

e·ré·ti·kó *pnr* [*Esp herético*] **:** hinggil sa o katulad ng erehe o erehiya **:** HERETICAL.

erg *png* [*Ing*] **:** yunit ng enerhiya, katumbas ng nagagawa ng lakas na 1 dyne sa layong 1 sm.

ér·go *pnb* [*Lat*] **:** samakatwid.

ergosterol (er·gós·te·ról) *png Bio K* [*Ing*] **:** sterol ($C_{28}H_{43}OH$) na kristalina, walang kulay, at natutunaw sa tubig, matatagpuan sa lebadura at ergot at nagiging bitamina D kapag dumaan sa ultraviolet na iradyasyon.

ér·got *png* [*Ing*] **1:** sakit ng mga halamang butil na dulot ng fungus na *Claviceps purpurea* **2:** ang fungus na ito.

eria (e·rí·ya) *png Bot* [*Ing*] **:** orkidya (*Eria Sp*) na may brakteang iba-iba ang kulay.

e·ri·sí·pe·lá *png Med* [*Esp*] **:** malubha at nakahahawang sakit ng balát na namumula, nangingintab, at namamaga, karaniwang tumutubo sa tainga at pisngi **:** ERYSIPELAS.

e·ri·té·ma *png Med* [*Esp*] **:** pamumula ng balát, karaniwang patsepatse **:** ERYTHEMA.

-e·rí·ya *pnl* [*Esp ería*] **:** pambuo ng pangngalan na nagpapahiwatig ng trabaho, negosyo, kalagayan, pook, o establisimyento, produkto, kilos, at iba pa *hal* groseriya, inhenyeríya *var* -erya **:** ERY.

er·mén *png* [*Pan*] **:** pighatî.

er·mí·ta *png* [*Esp hermita*] **1:** tirahan ng ermitanyo **:** HERMITAGE **2:** alinmang tirahang hiwalay o malayo sa karamihan; bahay na nakabukod sa karamihan **:** HERMITAGE.

er·mi·tán·yo *png* [*Esp hermitaño*] **1:** tao na lumayo at tumira sa isang mapanglaw na pook upang mamuhay nang tahimik at relihiyoso **:** ANAKORETA, HERMIT **2:** sinumang namumuhay nang hiwalay o malayo sa iba **:** ANAKORETA, HERMIT.

-e·ro *pnl* [*Esp*] **:** pambuo ng pangalan at nagpapahiwatig ng propesyon, tungkulin, o trabaho, **-e·ra** kung babae, *hal* biyahero, biyahera; kahero, kahera.

e·ro·di·ná·mi·ká *png* [*Esp aerodinámicá*] **:** aerodynamics.

e·ro·di·ná·mi·kó *pnr* [*Esp aerodinámicó*] **:** aerodynamic.

e·ró·dro·mó *png* [*Esp aeródromó*] **:** aerodrome.

erogenous (í·ro·dyí·nus) *pnr* [*Ing*] **1:** madaling makaramdam ng sexual na pagnanasa **2:** nagdudulot ng sexual na pagnanasa o pananabik.

é·rok *png* [*Bik*] **1:** tiráhan; uwian **2:** tirá[3].

e·ro·plá·no *png* [*Esp aeroplano*] **:** sasakyang panghimpapawid na may pakpak, elise, at makina **:** AIRPLANE.

É·ros *png* [*Ing Ita*] **1:** *Mit* diyos ng pag-ibig **2:** *Sik* udyok na iligtas ang sarili at magtamo ng kasiyahang sexual.

erosion (i·ró·syon) *png* [*Ing*] **:** erosyon.

e·ros·yón *png* [*Esp erosión*] : pagkatibag o pagkaagnas ng lupa bunga ng tubig, hangin, init, at mga kagagawan ng tao : AGNÁS, EROSION, HÚNAG, RÁSAY, RÓNUT.

erotic (i·ró·tik) *pnr* [*Ing*] : erotiko.

erotica (i·ró·ti·ká) *png Lit Sin* [*Ing*] : erotikong sining o panitikan.

eroticism (i·ró·thi·sí·zim) *png* [*Ing*] : erotisismo.

e·ró·ti·kó *pnr* [*Esp erotico*] : nagdudulot ng sexual na pag-ibig, lalo ang pumupukaw ng sexual na pagnanasa o pananabik : EROTIC.

e·ro·ti·sís·mo *png* [*Esp eroticismo*] **1:** katangian o kalikasang erotiko **2:** paggamit o tugon sa erotikong hulagway o estimulasyon : EROTICISM.

erotology (é·ro·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : pag-aaral sa pag-ibig na sexual.

erotomania (i·ró·to·méy·nya) *png* [*Ing*] **1:** labis o abnormal na erotikong pagnanasa **2:** pagkalulong sa sexual na pagnanasa.

errand (é·rand) *png* [*Ing*] **1:** maikling paglalakbay bilang kinatawan ng iba upang maghatid ng mensahe, kumuha ng kalakal, at iba pa **2:** dahilan ng naturang paglalakbay.

errata (e·rá·ta) *png* [*Ing Lat*] **1:** anyong maramihan ng **erratum 2:** talaan ng pagwawasto na nakadugtong sa aklat o sulatin : ERATA.

erratum (e·rá·tum) *png* [*Ing Lat*] : isang pagkakamali sa pagkalimbag o pagkasulat.

ér·res *pnr* [*Ilk*] : laylay.

error (é·ror) *png* [*Ing*] **1:** pagkakamali **2:** kantidad ng pagkakamali sa pagbilang o pagsukat.

ersatz (ér·zats) *pnr* [*Ing*] **1:** panghalili **2:** gagad; artipisyal.

e·ru·dis·yón *png* [*Esp erudición*] : katalinuhan at kalawakan ng nalalaman *Cf* PANTAS : ERUDITION.

erudite (ér·yu·dáyt) *pnr* [*Ing*] : erudito.

erudition (e·ru·dí·shon) *png* [*Ing*] : erudisyon.

e·rú·di·tó *pnr* [*Esp*] **1:** matalino; maalam : ERUDITE, PANTAS **2:** nagpapakita ng malawak na kaalaman : ERUDITE, PANTAS.

e·rup·si·yón *png* [*Esp erupción*] **1:** putok o pagputok ng bulkan : ERUPTION **2:** *Med* pamamaga o singaw sa balat : ERUPTION.

eruption (i·ráp·shon) *png* [*Ing*] : erupsiyon.

ery (í·ri) *pnl* [*Ing*] : -erya, eriya, *hal* bakery, grocery.

-er·ya *pnl* [*Esp eria*] : varyant ng **-eriya**, *hal* barberya, tablerya : -ERY.

ér·yal *png* [*Ing aerial*] : panghimpapawid : AERIAL.

erysipelas (ér·i·síp·i·lás) *png* [*Ing*] : erisipela.

erythema (é·rith·í·ma) *png* [*Ing*] : eritema.

erythrocyte (i·ríth·ro·sáyt) *png Ana* [*Ing*] : nakararaming cell ng dugo ng mga vertebrate, naglalaman ng pulang hemoglobin, at nagdadala ng oxygen at carbon dioxide mula at tungo sa iba't ibang mga tissue.

erythromycin (e·ríth·ro·máy·sin) *png Med* [*Ing*] : antibiyotikong gamot sa impeksiyon na hindi kayang lunasan ng penisilin.

Es symbol (í·es) *Kem* [*Ing*] : einsteinium.

es *png* : tawag sa titik **S**.

-es *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng anyong maramihan ng pandiwang katawanin na nagtatapos sa titik *s, z, ch, sh,* at *y,hal* passes, buzzes, pitches, studies **2:** pambuo ng anyong maramihan ang pangngalang nagtatapos sa titik *s, z, ch, sh, y, f,* at *v, hal* riches, masses, babies.

Esau (í·sow) *png* [*Ing Heb*] : sa Bibliya, panganay sa kambal na anak na lalaki nina Isaac at Rebecca.

escalator (és·ka·léy·tor) *png* [*Ing*] : eskalador.

escallop (is·ká·lop) *png* [*Ing*] : scallop.

escapade (és·ka·péyd) *png* [*Ing*] : pangahas na pag-uugali; walang ingat na pakikipagsapalaran.

escape (es·kéyp) *png, pnd* [*Ing*] : eskapo.

escape clause (is·kéyp klos) *png Bat* [*Ing*] : sugnay na nagtatakda ng mga kondisyon upang makalaya sa anumang obligasyon ang nakakontratang partido.

escapee (is·kéy·pi) *png* [*Ing*] : pugante.

escapism (is·key·pí·zim) *png* [*Ing*] : pagnanasa o tendensiyang tumakas sa pangit na realidad sa pamamagitan ng dibersiyon o pangangarap nang gising.

escargot (es·kár·gow) *png* [*Ing*] : kuhol na maaaring kainin.

eschatologic (és·ka·to·ló·dyik) *pnr* [*Ing*] : eskatolóhikó.

eschatology (és·ka·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : eskatolohiya.

escheat (es·tsít) *png Bat* [*Ing*] : pagbabalik sa pamahalaan ng pagmamay-ari ng propyedad ng yumao kapag walang sinumang kalipikadong magmana nito.

escort (és·kort) *png* [*Ing*] : tao o sasakyan na umaalalay sa isang tao, sasakyan, at iba pa bilang seguridad o proteksiyon *Cf* KONSORTE.

escrow (és·krow) *png Bat* [*Ing*] : salapi, ari-arian, o nakasulat na bond na pansamantalang itinatago ng ikatlong partido hanggang matupad ang mga kahingian.

escutcheon (es·kút·syon) *png* [*Ing*] **1:** pansangga o rabaw na pansangga, karaniwan sa eskudo de armas : SCUTCHEON **2:** palamuti o pansanggalang, gaya sa hawakán ng pinto, paligid ng bútas ng kandado, at iba pa : SCUTCHEON **3:** plaka para sa pangalan o inskripsiyon : SCUTCHEON.

Esdras (éz·dras) *png* [*Ing Heb*] : alinman sa dalawang aklat ng Apokripa, naglalaman ang una ng kalipunan ng Chronicles, Nehemiah, at Ezra, at ng anghelikong rebelasyon ang ikalawa.

es·drú·hu·lá *png* [*Esp esdrújula*] : salita na may diing mariin sa pantig na pangatlo mula sa huli.

é·se *png* : tawag sa titik S sa alpabetong Espanyol *Cf* ES, SA.

-ese (iz) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng panguri at pangngalan na nangangahulugan ng wika o mamamayan ng isang bansa o siyudad, dili kaya'y mapang-aglahing katauhan o estilo, *hal* Japanese, legalese.

e·sé·na *png* [*Esp escena*] : eksena.

e·se·nár·yo *png* [*Esp escenario*] **1:** balangkas o banghay ng isang dula, opera, at iba pa tungkol sa tagpo at tauhan : SCENARIO, SINARYO **2:** manuskrito o papel na gagampanan ng artista o tauhan ng dula *var* senaryo : SCENARIO, SINARYO.

e·sé·ni·kó *pnr* [*Esp escenico*] **1:** ukol sa tanghalan; pantanghalan : SCENIC **2:** may magagandang tanawin : SCENIC.

e·sén·si·yá *png* [*Esp escencia*] **1:** diwa; pinakadiwa : ESSENCE **2:** likás na katangian **3:** pabango[2] : ESSENCE.

e·sen·si·yál *pnr* [*Esp escencial*] **1:** sadyang kailangan : ESSENTIAL **2:** batayan; pundamental : ESSENTIAL **3:** mahalaga; importante : ESSENTIAL **4:** bumubuo ng esensiya ng tao o

bagay : ESSENTIAL.

e·sép·ti·kó *pnr* [*Esp eséptico*] **1:** hindi madaling maniwala; mapagduda : SKEPTICAL **2:** nagdududa sa mga doktrina o turo ng simbahan o relihiyon : SKEPTICAL.

e·sép·ti·sís·mo *png* [*Esp escepticísmo*] **1:** duda o pagdududa; alinlangan o pag-aalinlangan : SKEPTICISM **2:** hindi paniniwala sa mga doktrina ng simbahan o aral ng relihiyon : SKEPTICISM.

e·sí·la *png* [*Esp escila*] **1:** *Bot* halaman (genus *Scilla*) na may bughaw at malabituin na bulaklak : SQUILL **2:** *Bot* **a** halaman (*Drima maritima*) na tumutubo sa tabing dagat, may puting bulaklak, at may malaking ulo na hugis bombilya **b** katas ng naturang ulo, ginagamit na gamot sa ubo at iba pang sakit : SQUILL **3:** *Zoo* crustacean (genus *Squilla*) na hugis hipon : SQUILL.

e·sis·yón *png* [*Esp escisión*] **1:** pagkakapangkat o paghahati dahil sa paniniwala, relihiyon, at katulad : SCHISM **2:** alinman sa pangkat o sekta na nabuo dahil sa pagkakaiba ng paniniwala : SCHISM **3:** kasalanan o pagkakasala na lumikha ng pagkakawatak-watak ng mga kasapi ng iglesya o simbahan : SCHISM.

és·ka·bét·se *png* : putahe ng isda na may suka at asukal, may lasang matamis-tamis na maasim-asim – *pnd* **i·és·ka·bét·se, mag·es·ka·bét·se, es·ka·bet·se·hín.**

es·ká·la *png* [*Esp escala*] **1:** antas; baitang : SCALE **2:** *Heg Ark* proporsiyonal na sukat sa mapa, plano, at katulad : SCALE **3:** *Mus* pagkakaayos ng nota ayon sa tono, maaaring asendente o desendente : SCALE **4:** gamit o instrumento na may marka o guhit, ginagamit na pansukat, at iba pa : SCALE **5:** paghinto ng bapor o anumang sasakyang dagat upang umiwas sa panganib *var* iskala : SCALE – *pnd* **u·mes·ká·la, es·ka·lá·hin.**

es·ká·la a·sen·dén·te *png Mus* [*Esp escala ascendente*] : eskalang pataas *var* iskala asendente.

es·ká·la de·sen·dén·te *png Mus* [*Esp escala descendente*] : eskalang pababa *var* iskala desendente.

es·ka·lá·dor *png* [*Esp escalador*] : hagdanang pinaaandar ng elektrisidad : ESCALATOR.

es·ká·la kro·má·ti·ká *png Mus* [*Esp escala cromatica*] : eskalang kasama pati ang sostenido o flat *var* iskala kromatika.

es·kar·la·tí·na *png* [*Esp escarlatina*] **1:** *Med* scarlet fever **2:** makapal na kayo o lona na matingkad na pula ang kulay.

es·ka·lé·ra *png* [*Esp escalera*] **1:** hagdan o hagdanan **2:** sa sugal, ang magkakasunod na bilang ng magkakaparehong uri ng baraha o pitsa.

es·ka·le·ríl·ya *png* [*Esp escalerilla*] : bangkito na may nakakabit na mga baitang, karaniwang naitutupi sa ilalim nito, at ginagamit na tuntungan *Cf* TARÍMA.

es·ka·lón *png* [*Esp escalón*] **1:** antas o ranggo sa organisasyon o lipunan : ECHELON **2:** *Mil* hanay ng mga kawal, barko, sasakyang panghimpapawid, at katulad na nakaungos ang nasa harapan ng pinakahuli sa hanay : ECHELON.

es·ka·ló·pe *png* [*Esp escalope*] : scallop.

es·ká·mas *png* [*Esp escama*] : kaliskis.

es·kán·da·ló *png* [*Esp escándalo*] **1:** kabalbalan; alingasngas **2:** ligalig na nalilikha sa budhi at moral ng sinumang nakakita sa masamang gawa, pangyayari, o pamumuhay na nagaganap nang hayagan o lantaran **3:** kaingayan, away, o anumang nakalilikha ng gulo sa pook na matao *var* iskandalo.

es·kan·da·ló·sa *png* [*Esp escandalosa*] : babaeng nakatatawag ng pansin dahil sa masama o inmoral na ginagawa, **es·kan·da·ló·so** kung lalaki *var* iskandalosa.

es·kán·til·yón *png* [*Esp escantillon*] : huwaran; padron; halimbawa.

és·ka·pa·rá·te *png* [*Esp escaparate*] : lalagyang yari sa kahoy, may salamin, at ginagamit sa pagtatanghal ng paninda *Cf* APARADÓR, ESTÁNTE.

es·ká·pe *png* [*Esp escape*] **1:** pagtakbo, tulad ng kabayo **2: a** *Mek* pagtakbo o pag-andar tulad ng orasan **b** tambutso **3:** pagtakas; pagpuga; pagiwas; pagkaligtas.

és·ka·pó *pnd* **mag-és·ka·pó, u·més·ka·pó, i·és·ka·pó** [*Esp escapar*] **1:** tumakas; kumawala : ESCAPE **2:** lumigtas; umiwas : ESCAPE.

es·ká·pu·lá *png Ana* [*Esp escápula*] : paypáy ng balikat : SCAPULA.

es·ka·pu·lár·yo *png* [*Esp escapulario*] : dalawang maliit na pirasong telang may nakalarawang mukha nina Hesus at Maria, isinusuot sa leeg, at nakabitin ang bawat larawan sa dibdib at likod bilang sagisag ng pagkakaanib sa isang pangkat panrelihiyon at tanda ng pagdedebosyon *var* iskapularyo : SCAPULAR.

és·ka·rí·pi·ka·dór *png* [*Esp escarificadór*] **1:** tagakadlít o pangkadlít sa balát : SCARIFIER **2:** bumabatikos o nambabatikos; tumutuligsa o nanunuligsa : SCARIFIER.

es·ka·rí·pi·kas·yón *png* [*Esp escarificación*] **1:** *Med* kadlít, pagkadlít, o pagkakakadlít : SCARIFICATION **2:** mababaw na kadlít o galos sa balát : SCARIFICATION **3:** tuligsa o pagtuligsa; batikos o pagbatikos : SCARIFICATION **4:** *Agr* pagbuhaghag sa ibabaw ng lupa, lalo na sa paligid ng puno o halaman : SCARIFICATION.

es·kár·la·tá *png* [*Esp escarlata*] **1:** matingkad na pulang may bahagyang kulay dalandan : SCARLET **2:** tela o pananamit na may ganitong kulay : SCARLET.

es·ka·to·ló·hi·kó *pnr* [*Esp escatológhicó*] : nahihinggil sa eskatolóhiya : ESCHATOLOGIC.

es·ka·to·lo·hí·ya *png* [*Esp escatología*] **1:** sangay ng teolohiya hinggil sa kamatayan at huling hantungan : ECHATOLOGY **2:** pag-aaral tungkol dito : ECHATOLOGY **3:** paniniwala hinggil sa kapalaran ng sangkatauhan at ng mundo : ECHATOLOGY.

es·ka·yó·la *png* [*Esp escayola*] : plaster na kahawig ng marmol, yeso, at iba pang bato, karaniwang ginagamit sa paggawa ng estatwa, pigurin, at katulad : SCAGLIOLA.

es·ké·le·tó *png* [*Esp esqueleto*] **1:** kalansay : SKELETON **2:** balangkas; banghay : SKELETON.

es·ké·ma *png* [*Esp esquema*] **1:** plano, panukala, o balak : SCHEME **2:** lihim na plano; pakanâ : SCHEME **3:** sistematikong kombinasyon, *hal* ng mga kulay : SCHEME.

es·ke·má·ti·kó *pnr* [*Esp esquemáticó*] : ukol sa plano o balak : SCHEMATIC.

es·kí·la *png* [*Esp esquila*] : maliit na kampana, ginagamit upang tumawag ng pulong sa isang relihiyosong komunidad : CAMPANA DE VUELO.

es·ki·lá·da *png* [*Esp esquiláda*] : pagtugtog o kalembang ng kampana ng simbahan; repike *var* iskalada.

Es·ki·mó *png* [*Ing*] : mga tao sa hilagang Canada, Greenland, at silangang Siberia.

es·kí·na *png* [*Esp esquina*] : kanto, pasilyo *var* iskina *Cf* ESKINITA.

es·ki·ní·ta *png* [*Esp esquinita*] : makitid na daanan *var* iskinita *Cf* ESKINA : PASÍLYO[2].

es·ki·ról *png* [*Esp esquirol*] **:** manggagawang nagtatrabaho sa panahon ng welga; pumapalit sa welgista *var* iskirol **:** STRIKEBREAKER.

es·kle·ró·sis *png Med* [*Esp esclerosis*] **:** paninigas ng tissue o bahagi ng katawan, tulad ng mga ugat **:** SCLEROSIS.

es·kle·ró·ti·kó *pnr Med* [*Esp esclerótico*] **:** ukol sa sakit na esklerosis **:** SCLEROTIC.

es·kó·ba *png* [*Esp escoba*] **1:** *Bot* palumpong (phylum *Porifera*) na lumalago nang .5 m at nakukunan ng gamot sa rayuma at kagat ng kulisap **2:** brotsa o sepilyong pangkuskos ng dumi *var* iskoba – *pnd* **es·ko·ba·hín, mag-is·ko·bá, i·es·kó·ba**.

es·kó·bil·yá *png* [*Esp escobilla*] **1:** maliit na eskoba *var* iskubilya *Cf* ESKOBA, WALIS **2:** maliit na walis na kadalasang gamit panlinis sa kotse, kalan, at iba pa **3:** *Mek* eskoba ng dinamo **4:** *Bot* dilaw na damong ligaw (*Sida acuta*) na isang metro ang karaniwang haba **:** ESKOBANG HABÂ, HÍGOT-BALÁTO, WALÍS-WALISAN.

es·ko·lár *png* [*Esp escolar*] **:** iskolar.

es·ko·lás·ti·kó *pnr* [*Esp escolásticó*] **1:** ukol sa paaralan o kolehiyo; pampaaralan **:** SCHOLASTIC **2:** ukol sa pag-aaral *var* iskolastika **:** SCHOLASTIC.

es·ko·las·ti·sís·mo *png Pil* [*Esp escolasticismo*] **1:** kilusang pilosopiko na umiral sa Europa mulang ikasiyam na dantaon hanggang sa pagdating ng Kartesyanismo noong ikapitong dantaon **2:** mahigpit na pagsunod sa tradisyonal na paniniwala at metodolohiya, lalo na sa pagsusuri ng mga suliraning pilosopiko, gaya ng pananampalataya at katwiran, kusa at kaisipan, at probabilidad ng eksistensiya ng Diyos.

es·kól·ta *png* [*Esp escolta*] **:** bantay; guwardiya.

es·kóm·bro *png* [*Esp escombro*] **1:** durog na mga batong ginagamit sa paggawa ng daan **:** DEBRIS **2:** pinagtabasan o pinagpirasuhan ng mga tinibag na bato *var* iskombro *Cf* KASKÁHO **:** DEBRIS.

és·ko·mul·gá·do *pnr* [*Esp excomulgado*] **:** ekskomulgado.

és·ko·mul·gas·yón *png* [*Esp excomulgacion*] **:** ekskomulgasyon.

es·ko·pé·ta *png* [*Esp escopeta*] **:** lumang uri ng mahabang baril *var* iskopeta **:** SHOTGUN.

es·ko·pe·tíl·ya *png* [*Esp escopetilla*] **:** laruang baril; baril barilan.

es·kor·bú·to *png Med* [*Esp escorbuto*] **:** sakit o karamdaman sanhi ng kakulangan sa bitamina C at may mga palatandaan ng panghihina ng katawan, kakulangan sa dugo, pamamaga ng mga gilagid, at pagdurugo ng ilong **:** SCURVY.

Es·kór·pi·yó *png* [*Esp Escorpio*] **:** Scorpio.

es·kór·pi·yón *png* [*Esp escorpión*] **:** alakdan.

es·kór·so·né·ra *png Bot* [*Esp escorzonera*] **:** uri ng damo sa hardin *var* iskursonera.

es·kór·yas *png* [*Esp escoria*] **:** abo ng bulkan.

es·ko·tá·da *pnr* [*Esp escotada*] **1:** mababa at maluwang ang leeg ng damit *var* iskotada **:** DECOLLETE **2:** nakasuot ng ganito; nakalantad ang leeg at mga balikat.

es·ko·ta·dú·ra *png* [*Esp escotadura*] **1:** eskote **2:** bútas sa manggas ng damit **3:** malaking trapdoor sa tanghalan.

es·kó·te *png* [*Esp escote*] **:** mababang tabas ng leeg ng damit o maikling tabas ng manggas **:** ESKOTADÚRA[1].

es·ko·tíl·ya *png* [*Esp escotilla*] **1:** bútas na maluwang at may takip sa kubyerta ng bapor, ginagamit sa paglululan ng mga kargamento mula sa ibabang palapag **:** HATCHWAY **2:** ganito ring bútas sa kisame o bubungan ng gusali **:** HATCHWAY.

es·krí·ba *png* [*Esp escriba*] **1:** tagatala o tagasulat **:** SCRIBE **2:** tagasipi o tagakopya **:** SCRIBE **3:** manunulat o autor **:** SCRIBE **4:** mamamahayag; peryodista **:** SCRIBE **5:** matulis na gamit sa pagguhit sa marmol, bato, kahoy, at katulad.

és·kri·ba·ní·ya *png* [*Esp escribanía*] **1:** opisina ng eskribano **2:** eskritoryo.

és·kri·bá·no *png* [*Esp escribano*] **:** tawag sa notaryo publiko noon; tagatala.

es·krí·bi·yén·te *png* [*Esp escribiente*] **1:** tagasulat **2:** kawani; klerk.

es·krí·ma *png Isp* [*Esp escrima*] **:** sining sa paggamit ng espada, plorete, at iba pa para sa pagsalakay at pagsasanggalang.

es·kri·ma·dór *png* [*Esp escrimador*] **:** tao na bihasa sa paglalaro ng eskrima o fencing.

es·kri·tór *png* [*Esp escritór*] **:** manunulat.

es·kri·tór·yo *png* [*Esp escritorio*] **:** mesang ginagamit sa pagsusulat: DÉSK.

Es·kri·tú·ra *png* [*Esp escritura*] **1:** Banal na Kasulatan; ang Luma at ang Bagong Tipan; Bibliya **:** SCRIPTURE.

es·kri·tú·ra *png* [*Esp escritura*] **1:** anumang banal na kasulatan o mga aklat ng anumang relihiyon **:** SCRIPTURE **2:** kasulatan na itinuturing na dapat paniwalaan o sundin **:** SCRIPTURE.

es·kró·pu·lá *png Med* [*Esp escrófula*] **:** sakit na kakikitaan ng paglaki o pamamaga ng mga glandula, maaaring isang uri ng tuberkulosis **:** SCROFULO.

es·kru·tín·yo *png* [*Esp escrutinio*] **1:** maingat at masusing pagsisiyasat o pagsusuri **2:** maingat at patuloy na pagbabantay **3:** opisyal na pagbibilang ng mga boto.

és·ku·dé·ro *png* [*Esp escudero*] **:** tao na may dalang kalasag; tagagawa ng kalasag.

es·ku·díl·yo *png* [*Esp escudillo*] **:** maliit na panangga *Cf* ESKÚDO.

es·kú·do *png* [*Esp escudo*] **1:** panangga; kalasag *Cf* ESKUDÍLYO **2:** batayang yunit ng salapi sa Portugal at Chile **:** ESCUDO.

es·kú·do de ár·mas *png* [*Esp escudo de armas*] **:** sagisag ng pamilya, pangkat, o lahi na karaniwang nakaborda sa bandila o nakatatak sa dingding at kasang-kapan **:** COAT OF ARMS.

es·kul·tór *png* [*Esp escultór*] **:** manlililok **:** SCULPTOR.

es·kul·tú·ra *png* [*Esp escultura*] **1:** paglililok **2:** bagay na nililok **:** SCULPTURE.

es·kúl·tu·rál *pnr* [*Esp esculturál*] **:** hinggil o may kinalaman sa eskultura **:** SCULPTURAL.

és·ku·pi·dé·ro *png* [*Esp escupidero*] **:** duráan *Cf* ESKUPIDOR.

és·ku·pi·dór *png* [*Esp escupidor*] **:** kuspidór.

és·ku·wá·dra *png* [*Esp escuadra*] **1:** *Mil* pinakamaliit na pulutong ng mga sundalo **:** squad **2:** *Isp* koponan **3:** *Kar* eskuwala **4:** *Ntk* eskuwadron **5:** tatsulok **6:** *Mek* maliit na kasangkapang pambalíbol sa mga bagay na hindi kaya ng isang ordinaryong pambutas *var* iskuwadra.

es·ku·wa·drón *png* [*Esp escuadron*] **1:** pangkat ng mga pandigmang bapor na nakatalaga sa isang natatanging tungkulin : FLEET, PLÓTA, SQUADRON **2:** pangkat o pormasyon ng anim o higit pang sasakyang panghimpapawid : FLEET, PLÓTA, SQUADRON **3:** anumang organisadong pangkat : FLEET, PLÓTA, SQUADRON.

es·ku·wá·la *png Kar* [*Esp escuala*] : kasangkapang hugis L at T, may anggulong 90 °, at ginagamit upang tiyakin na may gayong anggulo, guhit, o mga balangkas *var* iskuwala : ESKUWADRA[3].

és·ku·wa·lá·do *pnr* [*Esp escualado*] **1:** may anggulong 90 ° **2:** akmang-akma; lapat na lapat *var* iskuwaládo.

és·ku·wé·la *png* [*Esp escuela*] **1:** mag-aaral; estudyante **2:** paaralan.

es·ku·wé·la·hán *png* [*Esp escuela+Tag han*] : paaralan.

es·mál·te *png* [*Esp*] : enamel.

és·me·rál·da *png Min* [*Esp*] **1:** batong mamahalin, makináng, at kulay lunti : EMERALD **2:** kulay nito : EMERALD.

es·mé·ril *png* [*Esp*] : butil-butil na sustansiyang mineral, karaniwang ginagamit na pangkinis o pangkikil : EMERY.

e·só·pa·gó *png Ana* [*Esp esófago*] **1:** tubong nag-uugnay sa bibig, lalamunan, at tiyan; lalamunan : ESOPHAGUS, LALAUGAN **2:** lalamunan : ESOPHAGUS.

esophagus (e·só·fa·gús) *png Ana* [*Ing*] : esopago.

esoteric (í·so·té·rik) *pnr* [*Ing*] : esoteriko.

e·so·té·ri·kó *pnr* [*Esp esotéricó*] **1:** mahirap intindihin o maunawaan; may malalim na kahulugan : ESOTERIC **2:** lihim o sekreto : ESOTERIC **3:** pansarili; pribado : ESOTERIC.

és·pa·bi·la·dé·ra *png* [*Esp espabiladera*] : pampatay ng sindi ng kandila : DESPABILADERA.

es·pá·da *png* **1:** *Mil* sandatang pansaksak at pantaga *Cf* SALDE **2:** isa sa mga set ng baraha na may ganitong ilustrasyon **3:** *Zoo* [*Kap Kay Tag Tbw*] isdang-alat (*Trichiurus lepturus*), karniboro at mahaba, may malaking bunganga, at kahugis nito : BALILA, BOLUNGNAS, LANGKOY, LAYING, LIWIT, PINGKA, SIKWAN, SAMBUKOT **4:** *Bot* halamang tubig na maugat.

es·pa·dán·ya *png* [*Esp espadaña*] : mabalahibong buntot na nakabukadkad.

es·pa·díng *png* [*Hil Ilk*] : patalim na pantabas ng tubó : PALÁNG[1].

es·pa·dí·ta *png* [*Esp*] **1:** maliit na espada **2:** laruang espada.

es·pa·dón *png* [*Esp*] : malapad na espada *Cf* ALPANGHE.

espadrille (és·pa·dríl) *png* [*Ing*] : sapatos na magaan at yari sa kambas.

es·pan·tá·ho *png* [*Esp espantajo*] : balyan.

Es·pán·ya *png* [*Esp España*] : bansa sa timog-kanlurang Europa : SPAIN.

Es·pan·yól *png* [*Esp Español*] **1:** tao na katutubo ng bansang Espanya, **Es·pan·yó·la** kung babae **2:** wika sa Espanya : KASTILA.

Es·pan·yól *pnr* [*Esp Español*] : may kinalaman sa mamamayan, wika, at kultura ng Espanya.

es·pá·ra·gó *png Bot* [*Esp espárrago*] : asparagus.

es·pár·to *png Bot* [*Esp*] : magaspang na damo (*Stipa tenacissma*) na matatagpuan sa Espanya at timog Africa.

és·pa·sól *png* : kakaning malagkit na gawa sa galapong at iginugulong sa pinulbos na binusang bigas.

es·pás·yo *png* [*Esp espacio*] **1:** puwang **2:** agwat; distansiya; layo.

es·pá·tu·lá *png* [*Esp*] : kasangkapang parang kutsilyo, manipis ang dulo, at karaniwang ginagamit sa paghahalo ng pintura o katulad.

es·ped·yén·te *png Bat* [*Esp expediente*] : kasulatan ng kaso.

es·pé·ho *png* [*Esp espejo*] : salamin.

es·pek·ta·dór *png* [*Esp espectador*] : tao na nanonood o nagmamasid ng isang pagtatanghal, palabas, o anumang panoorin: SPECTATOR.

es·pek·tá·ku·ló *png* [*Esp espectaculó*] **1:** panoorin o palabas na engrande, kakaiba, o kahanga-hanga : SPECTACLE **2:** anumang nakatatawag ng pansin : SPECTACLE.

es·pék·tro *png* [*Esp espectro*] : ispektrum.

és·pe·ku·la·dór *png* [*Esp especulador*] : tao na nagbabakasakali o nakikipagsapalaran : SPECULATOR.

és·pe·ku·las·yón *png* [*Esp especulación*] **1:** palagay o pagpapalagay; haka-haka : SPECULATION **2:** pakikipagsapalaran; pagbabakasakali : SPECULATION.

és·pe·lung·ké·ro *png* [*Esp espelunquero*] : eksplorador ng kuweba : SPELUNKER.

es·pe·nóy·de *png Ana* [*Esp esfenoide*] : buto sa bungo na malapit sa mata : SPHENOID.

es·pé·ra *png* [*Esp esfera*] : solidong heometrikong pigura na bunga ng pag-ikot sa isang bilóg na lawas na ang lahat ng punto ay magkakasinlayo mula sa gitna : SPHERE.

es·pe·rán·sa *png* [*Esp esperanza*] : pag-asa.

es·pe·ran·sá·do *pnr* [*Esp esperanzado*] : may pag-asa; umaasa; puno ng pag-asa.

Es·pe·ran·tís·ta *png* [*Esp*] : bansag sa gumagamit ng Esperanto.

Es·pe·rán·to *png* [*Esp Ing*] : imbentong wika na nilikha noong 1887 hango sa wikang Romance at iba pang wika sa Europa.

es·pér·ma *png* [*Esp*] **1:** puting kandila, karaniwang gawa sa langis o taba ng balyena **2:** tabód o tamod.

es·pé·si·mén *png* [*Esp espécimén*] **1:** *Med* dugo, ihi, dumi, laway, at iba pa, na ipasusuri **2:** tao o bagay na ipinalalagay na kumakatawan sa kinabibilangang uri o pangkat.

és·pe·si·pi·kas·yón *png* [*Esp especificación*] **1:** paliwanag o pagpapaliwanag **2:** detalye; deskripsiyón.

és·pe·sí·pi·kó *pnr* [*Esp especifico*] **1:** tiyak; tukoy **2:** partikular.

es·pés·ya *png* [*Esp especia*] : halamang isinasangkap na pampalasa at pangkulay sa pagkain : REKÁDO, SPICE.

és·pes·yál *pnr* [*Esp especial*] **1:** natatangi; hindi pangkaraniwan o ordinaryo : SPECIAL **2:** kaugnay o taglay ng iisang tao o bagay *var* ispesyal : SPECIAL.

és·pes·ya·li·dád *png* [*Esp especialidád*] **1:** pinagkadalubhasaan **2:** katangian; naiibang katangian.

és·pes·ya·li·sas·yón *png* [*Esp especialización*] **1:** pinagpakadalubhasaan **2:** partikular na katangian.

és·pes·ya·lís·ta *png* [*Esp especialista*] : eksperto; dalubhasa.

es·pés·yas *png* [*Esp especiás*] : gamot; panlunas.

es·pés·ye *png* [*Esp especie*] : uri; klase : SPECIES.

es·pí·ga *png* [*Esp*] **1:** *Bot* uhay o tainga ng butil **2:** *Kar* tarugo **3: a** *Mek* puluhan, mánggo **b** pakò na walang ulo.

es·pí·na *png* [*Esp*] **1:** tinik **2:** salubsob o subyang **3:** gulugod.

és·pi·ná·ka *png Bot* [*Esp espinaca*] **:** spinach.

es·pi·né·la *png Lit* [*Esp*] **:** sampung taludtod ng tula; estropang sampuan ang taludtod.

es·pi·né·ta *png Mus* [*Esp*] **:** arpa na maliit at may pahilig na kuwerdas **:** SPINET.

es·píng·he *png Mit* [*Esp esfinge*] **1:** *Mit* [*Gri*] sa alamat, dambuhalang may ulo ng babae at katawan ng leong may pakpak **:** SPHINX **2:** *Mit* sa sinaunang Egypt, pigurang bato na may katawan ng leon at ulo ng tao o hayop **:** SPHINX.

espionage (és·pi·yo·náds) *png* [*Ing*] **:** espiyonahe.

és·pi·rál *pnr* [*Esp*] **:** hugis susô; hugis pabalisungsong; pilipit; paikid **:** SPIRAL.

és·pi·ri·tís·mo *png* [*Esp*] **:** espiritwalísmo[1].

es·pi·ri·tís·ta *png* [*Esp*] **:** alagad ng espiritismo.

es·pí·ri·tú *png* [*Esp*] **1:** diwa; damdamin **2:** alak; likor **3:** bisà **:** BÚSAW.

Es·pí·ri·tú Sán·to *png* [*Esp*] **:** sa Kristiyanismo, isa sa tatlong persona ng Diyos at sinasagisag ng kalapati **:** BANAL NA ESPIRITU, HOLY SPIRIT, PARACLETE.

es·pi·rit·wál *pnr* [*Esp espitual*] **:** ukol sa kaluluwa; pangkaluluwa *var* espiritwal.

es·pi·rit·wá·li·dád *png* [*Esp espiritualidad*] **:** kabanalan; debosyon o katapatan sa lahat ng bagay na espiritwal.

és·pi·rit·wa·lí·sas·yón *png* [*Esp espiritualización*] **1:** pagsasaespiritu **2:** pagbibigay ng kahulugang espiritwal.

es·pi·rit·wa·lís·mo *png* [*Esp espiritualismo*] **1:** paniniwala na maaaring kausapin ng patay ang buháy kung mayroong tagapamagitan **:** ESPIRITISMO **2:** doktrina na pangkaluluwa ang ubod ng realidad **:** ESPIRITISMO.

es·pí·ya *png* [*Esp espía*] **:** tiktik *var* ispiya.

és·pi·yas·yón *png* [*Esp expiación*] **:** pagdurusa sa ginawang pagkakasala; pagbabayad ng kasalanan **:** EXPIATION.

és·pi·yo·ná·he *png* [*Esp espionaje*] **1:** paniniktik; pag-eespiya **:** ESPIONAGE **2:** paggamit ng tiktik o espiya ng isang pamahalaan upang alamin ang mga lihim ng ibang bansa **:** ESPIONAGE.

es·pla·ná·da *png* [*Esp explanada*] **1:** espasyong nilalakaran na patag, mahaba at nasa labas **:** ESPLANADE **2:** patag na espasyong naghihiwalay sa moog at bayan **:** ESPLANADE.

esplanade (és·pla·néyd) *png* [*Ing*] **:** esplanada.

és·plen·dór *png* [*Esp*] **:** ningning; luningning.

és·po·lón *png* [*Esp*] **:** bisagra ng kabinet.

es·póng·ha *png* [*Esp esponja*] **:** malambot at tila piyeltrong may palaman o anumang kauri nito, bilóg ang hugis, at ginagamit sa pagpupulbos.

és·pong·há·do *png* [*Esp esponjado*] **:** buhok na likás ang kulot o sadyang alon-alon.

és·pon·sá·les *png* [*Esp*] **:** seremonyang kaugnay ng pagpapahayag ng pagiging magkatipan at napipintong pagpapakasal **:** BETHROTHAL.

és·pon·tá·ne·ó *pnr* [*Esp espontáneo*] **1:** likás; katutubo **2:** kusang-loob; kusa; likás sa loob **3:** agaran; madalian **:** SPONTANEOUS.

es·pó·sa *png* [*Esp*] **:** asawang babae, **es·pó·so** kung lalaki.

es·po·sás *png* [*Esp*] **:** posas.

espouse (is·páws) *pnd* [*Ing*] **1:** itaguyod ang isang simulain o doktrina **2:** magpakasal; pakasalan.

espressivo (es·pre·sí·vo) *pnr pnb Mus* [*Ing Ita*] **:** madamdamin.

espresso (es·pré·so) *png* [*Ing Ita*] **:** puro at matapang na kapeng pinasingawan.

esprit (es·prí) *png* [*Ing*] **:** masigla at matalas na pag-iisip.

esprit de corps (es·prí de kór) *png* [*Fre*] **:** damdamin ng katapatan at pagmamalaki sa pangkat na kinabibilangan.

es·pú·ma *png* [*Esp*] **1:** bulâ **2:** linab.

és·pu·ma·dé·ra *png* [*Esp*] **:** pang-alis o pansagap ng bulâ.

es·pur·yó *pnr* [*Esp espurió*] **1:** huwad; hindi tunay **2:** may halo.

es·pu·wé·las *png* [*Esp espuela+s*] **:** kasangkapang may tulis na ikinakabit sa sakong ng bota, at ginagamit para patakbuhin ang sinasakyang kabayo **:** SPUR[2].

es·pu·wér·so *png* [*Esp esfuerzo*] **:** sikap; pagpupunyagi.

Esq, daglat (i·es·kyu) [*Ing*] **:** esquire.

-esque (es) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pang-uri na nangangahulugan ng "katulad sa estilo ng" o "kahawig", *hal* statuesque.

esquire (es·kwáyr) *png* [*Ing*] **:** titulong idinudugtong sa apelyido ng lalaki bilang paggalang **:** ESQ.

-ess (es) *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pangngalan ukol sa babae, *hal* stewardess **2:** pambuo ng abstraktong pangngalan mula sa pang-uri, *hal* progress.

essay (é·sey) *png* [*Ing*] **:** sanaysay; ensayo.

es·sém *png* [*Ilk*] **:** hangad; nais; hiling.

essence (é·sens) *png* [*Ing*] **:** esensiya.

Essene (é·sin) *png* [*Ing Heb*] **:** kasapi sa sinaunang sektang asetiko ng mga Hudyo mula noong ikalawang dantaon BC hanggang ikalawang dantaon AD sa Palestina.

essential *pnr* [*Ing is·ens·yal*] **:** esensiyal.

-est *pnl* **:** pambuo ng pasukdol na pang-uri, *hal* hardest, easiest.

EST, daglat (i·es·ti) *png* **1:** Eastern Standard Time **2:** electro-shock treatment.

es·ta·bi·li·dád *png* [*Esp*] **:** tatag; tibay.

es·tá·ble *pnr* [*Esp*] **:** matatag; matibay.

establishment (is·táb·lish·mént) *png* [*Ing*] **1:** pagtatatag **2:** kalagayan ng pagkakatatag **3:** anuman na naitatag o itinalagang sistema **4:** naghaharing rehimen at iba pang nasa kapangyarihan **5:** namumukod na pangkat sa isang larangan o organisasyon **6:** tirahan **7:** opisina o pook ng komersiyo **8:** militar **9:** mga institusyong panlipunan **:** ESTABLISIMYENTO.

establishmentarian (is·táb·lish·men·tár·yan) *png* [*Ing*] **:** tao na ipinaglalaban ang pagkakatatag ng iisang simbahan bilang opisyal na relihiyon ng estado.

es·tá·blo *png* [*Esp*] **:** kuwadra.

es·ta·dís·ta *png Pol* [*Esp*] **1:** tao na dalubhasa sa pangangasiwa ng pamahalaan **:** STATESMAN, KAUDÍLYO **2:** tao na may pinakamataas na uri ng kakayahan sa pamamatnugot sa mga gawaing pampamahalaan, at sa pangangasiwa sa mahahalagang suliraning pangmadla **:** STATESMAN, KAUDÍLYO.

es·ta·dís·ti·ká *png* [*Esp estadisticá*] **1:** agham tungkol sa pagtitipon, pag-uuri-uri, at paggamit ng mga bilang na datos tungkol sa isang paksá o bagay **:** STATISTICS **2:** mga datos na bilang **:** STATISTICS.

es·tá·do *png* [*Esp*] **1:** kalagayan **2:** *Pol* posisyon o ranggo sa búhay : ESTATE **3:** pangkat ng mga tao na nabubuhay sa isang tiyak na pook at may malaya at nagsasariling pamahalaan : ESTATE **4:** *Pol* isang tiyak na teritoryo sa loob ng isang pamahalaang federal, *hal* Texas sa Estados Unidos : ESTATE.

Es·tá·dos U·ní·dos *png* [*Esp*] : United States : EU, US.

es·tád·yo *png* [*Esp estadio*] : malaking palaruan : STADIUM.

es·tá·ka *png* [*Esp estaca*] : pirasong kahoy na pinatulis sa isang dulo upang ibaon sa lupa at bilang palatandaan o suporta.

es·ta·ká·da *png Mil* [*Esp estacada*] **1:** tanggulang napaliligiran ng mga nakatirik na poste o pilote : STOCKADE **2:** bilangguang militar : STOCKADE.

es·tám·bre *png Bot* [*Esp*] **1:** sinulid na mabalahibo : YARN **2:** stamina.

estaminet (es·tá·mi·néy) *png* [*Fre*] : bistro o maliit na kapihang nagsisilbi ng alak.

es·tám·pa *png* [*Esp*] : anumang bagay na iniukit o inilimbag, tumutukoy minsan sa larawang ipininta *var* istampa.

és·tam·pí·ta *png* [*Esp*] : maliit na larawan ng santo, santa, at katulad *var* istampita.

es·tan·dár·te *png* [*Esp*] : panagisag ng isang samahan, relihiyon, bansa, at katulad; watawat.

és·tang·gúr·ya *png Med* [*Esp estangurria*] : balisawsaw : STRANGURY.

és·tang·ká·do *pnr* [*Esp estancado*] : walang kilos; hindi kumikilos; tigil; walang pag-unlad.

es·táng·ke *png* [*Esp estanque*] **1:** hukay na tinitigilan ng tubig **2:** deposito ng tubig; tangke.

es·tang·ké·ro *png* [*Esp estanquero*] : tagapag-ingat ng estangke *var* tangkero.

és·tan·kíl·yos *png* [*Esp estanquillos*] : noong panahon ng Espanyol, tindahan ng tabako na pag-aari ng pamahalaan.

es·tán·si·yá *png* [*Esp estancía*] : pagtira o pagtigil nang ilang panahon sa isang tiyak na pook.

es·tán·te *png* [*Esp*] : muwebles na may gradas at lalagyan ng libro, papel, at iba pang bagay *var* istánte : PÁGA[3].

és·tan·ya·dór *png* [*Esp estañadór*] : manghihinang; latero; tagahinang.

es·tán·yo *png* [*Esp estaño*] **1:** tinggang panghinang **2:** lata.

es·tá·pa *png Bat* [*Esp estafa*] : pandaraya o panloloko.

és·ta·pa·dór *png* [*esp estafador*] : tao na manlilinlang; manggagantso.

és·ta·pé·ta *png* [*Esp estafeta*] **1:** sangay o tanggapan ng koreo **2:** kartero.

és·ta·pe·té·ro *png* [*Esp estafetero*] : kawáni sa estapeta.

es·tar *png* [*Mrw*] : tirá[3].

és·tas·yón *png* [*Esp estación*] **1:** himpilan o paradahan ng tren at iba pang sasakyan : STATION **2:** destino **3:** punong tanggapan; kuwartel : STATION **4:** labing-apat na tagpo sa buhay ni Hesus mula sa kaniyang pagkakadakip hanggang sa pagkamatay : STATION **5** himpilan ng radyo o telebisyon *var* istasyon *Cf* ESTÚDYO : STATION.

estate (es·téyt) *png* [*Ing*] : estado[2-4].

es·tá·ti·kó *pnr* [*Esp estatico*] : nakahinto; walang kilos.

es·ta·tú·ra *png* [*Esp*] : taas; tayog; hagway.

es·tá·tu·tó *png* [*Esp*] : batas; ordinansa; kautusan : STATUTE.

es·tát·wá *png* [*Esp estatua*] : imahen ng isang tao o hayop na nililok o hinulma sa bato, tanso, luad, o katulad na materyales : MONUMENTO, REBULTO.

és·te *png* [*Esp*] : silangan.

Es·te! *pdd* : "Siya nga pala!"

es·té·la *png* [*Esp*] : alimbukay.

es·té·no *png* [*Esp*] : pinaikling tawag sa **estenograpiya** : STENO.

es·te·no·gra·pí·ya *png* [*Esp estenografía*] : pagsusulat sa pinaikli at pinabilis na paraan sa pamamagitan ng paggamit ng mga simbolo : SHORTHAND, STENOGRAPHY, TAKIGRAPIYA.

es·te·nó·gra·pó *png* [*Esp estenógrafo*] : tao na nakasusulat ng esteno; takigrapo.

es·te·nó·sis *png Med* [*Esp*] : pagliit at pagkipot ng bútas, *hal* ng bituka at iba pa.

és·ter *png Kem* [*Ing*] : compound na resulta ng reaksiyon ng alkohol sa asido.

es·té·re·ó *pnr* [*Esp estereo*] : stereo.

és·te·ríl *pnr* [*Esp*] : hindi magkabunga o magkaanak : BAOG.

és·te·ri·li·dád *png* [*Esp*] **1:** kabaugan **2:** kapayakan.

és·te·ri·li·sá·do *pnr* [*Esp esterilizado*] : pinakuluan sa tubig.

es·ter·lí·na *png pnr* [*Esp*] **1:** pilak na ginagamit sa paggawa ng kasangkapan o kagamitan, gaya sa kutsara, tenedor, at iba pa : STERLING **2:** produktong yari sa esterlina : STERLING **3:** salapi sa Great Britain : STERLING.

és·ter·nón *png* [*Esp*] : buto sa dibdib : STERNUM.

es·té·ro *png* [*Esp*] : daluyan ng tubig na pinagtatagpuan ng taog at ng ilog : ESTUARY **2:** malaking kanal, malimit iugnay sa barado, maputik, at mabahong daluyan.

es·té·ti·ká *png* [*Esp estetica*] **1:** *Pil* **a** sangay ng pilosopiya na nagbubuo ng simulain at pamantayan ng kagandahan sa sining at kalikasan **b** ang gayong teorya o simulain **2:** *Sin* teorya at paglalarawan ng emosyonal at intelektwal na tugon sa kagandahan : AESTHETICS.

es·té·ti·kó *png, pnr* [*Esp estetico*] : may kaugnayan sa estetika : AESTHETIC.

és·te·tos·kóp·yo *png Med* [*Esp estetoscopio*] : instrumentong ginagamit ng doktor upang marinig ang tunog sa loob ng katawan, lalo na sa puso o baga *var* istetoskopyo : ISTÉTOSKÓP, STETHOSCOPE.

Esther (és·ter) *png* [*Ing Heb*] **1: a** sa Bibliya, Hudyong reyna ng Persiya at nagligtas sa mga Israelite mula sa pamamaslang ni Ahasuerus **b** aklat tungkol sa kaniyang kasaysayan **2:** mga panalangin, bisyon, at pagpapakahulugan sa mga panaginip na ayon sa kabanata 10-16 ng Bibliyang Douay Bible **3:** pangalan ng babae.

és·ti·ba·dór *png* [*Esp*] : kargador[1].

es·tíg·ma *png* [*Esp*] **1:** bahid ng kahihiyan at kasiraang-puri **2:** tatak o tanda : STIGMA.

es·tí·lo *png* [*Esp*] **1:** pamamaraan sa pananamit, pamumuhay, o paggawa ng isang bagay *var* istilo : STYLE **2:** sa sining, ang pamamaraan ng pagpapahayag : STYLE.

es·ti·má *png* [*Esp*] **1:** pagpapahalaga; paggalang **2:** pag-asikaso sa panauhin *var* istima – *pnd* **i·pa·és·ti·má, és·ti·ma·hín, mag-és·ti·má.**

es·ti·má·do *pnr* [*Esp*] **1:** iginagalang; pinagpipitagan **2:** inaasikasong mabuti.

és·ti·mas·yón *png* [*Esp estimación*] **1:** paggalang o pagpapahalaga **2:** pagharap o pag-aasikaso **3:** palagay o kuro-kuro.

estimate (és·ti·méyt) *png* [*Ing*] **1:** kalkulasyon ng halaga, presyo, oras, sukat, o bigat ng isang bagay : KALKULÁ, TANTIYÁ **2:** opinyon ukol sa personalidad ng isang tao o katangian ng isang bagay : KALKULÁ, TANTIYÁ **3:** ulat na naglalahad ng aabuting halaga ng isang gawain.

estimated time of arrival (es·ti·méy·ted taym ov a·ráy·val) *png* [*Ing*] : inaasahang oras ng pagdating : ETA.

és·ti·mu·lán·te *png Med* : gamot na pampasigla.

és·ti·mu·lan·té *pnr* [*Esp*] : nakapagpapasigla.

es·tí·mu·ló *png* [*Esp*] : bagay na pampasigla : STIMULUS.

és·ti·pu·las·yón *png* [*Esp estipulacion*] : mga tadhana ng kasunduan STIPULATION.

és·ti·ra·dór *png* [*Esp*] : kamilya.

es·ti·yá·gan·sán·to *png* [*Esp estiagansanto*] : bendisyon na iginagawad ng pinagmamanuhan sa nagmamano, nangangahulugang "Gawin kang santo ng Diyos."

es·tó·i·kó *png* [*Esp estoico*] **1:** tao na mahinahon : STOIC **2:** tao na matiisin sa hirap o sa masamang kapalaran : STOIC.

es·tó·i·si·dád *png* [*Esp estoicidád*] **1:** tatag ng loob **2:** kapanatagan.

es·to·ká·da *png Isp* [*Esp estocada*] : pag-ulos at pagsalag sa eskrima o arnis *var* istokada.

es·to·ké·ro *png Isp* [*Esp estoquero*] : pagpipingkian sa eskrima o arnis *var* istokero.

es·tó·la *png* [*Esp*] : alampay na isinusuot ng pari kung nagmimisa.

es·tó·ma·gó *png* [*Esp*] : tiyan; sikmura.

es·tó·ma·kál *png* [*Esp estomacal*] : sakit ng tiyan o sikmura.

es·to·má·ti·tís *png Med* [*Esp*] : pamamaga at pamumula ng bibig.

és·to·pá·do *png* [*Esp estofado*] : putaheng karne ng baboy na pinakuluan kasama ng asukal, oregano, at bulaklak ng saging.

és·top·pél *png Bat* [*Ing*] : tuntunin na hindi maaaring patunayan o itanggi ang anumang taliwas sa naunang ginawa o sinabi.

es·tór·bo *png* [*Esp*] : abala[2] *var* istórbo.

es·tra·bis·món *png Med* [*Esp*] : pagiging banlag o duling.

es·trá·da *png* [*Esp*] : daan; lansangan; kalye.

es·tram·bó·ti·kó *pnr* [*Esp estrambótico*] **1:** hindi karaniwan; kakatwa **2:** masagwa *var* estrombotiko.

estranged (es·tréynds) *pnr* [*Ing*] : hiwalay sa asawa.

estrangement (es·tréynds·ment) *png* [*Ing*] : paghihiwalay; hindi pagkakasundo.

es·tráng·gu·las·yón *png* [*Esp estrangulación*] : sakal, pagsakal, o pagkakasakal.

és·trang·hé·ro *png* [*Esp extranjero*] : lalaking dayuhan o banyaga, **és·trang·hé·ra** kung babae : STRANGER.

es·trá·sa *png* [*Esp estraza*] : basahang papel.

és·tra·ta·hé·ma *png* [*Esp estratagema*] **1:** pamamaraan : STRATEGEM **2:** lansi; dayà : STRATEGEM.

es·trá·te·gó *png* [*Esp*] : tao na magaling sa mabisang pamamaraan; dalubhasa sa estratehiya : STRATEGIST.

és·tra·té·hi·kó *pnr* [*Esp estrategico*] **1:** may kaugnayan sa estratehiya **2:** binalak nang mabuti; angkop na angkop sa layunin; mapamaraan.

es·tra·té·hi·yá *png* [*Esp estrategiá*] **1:** *Mil* pagpaplano ng malakihang kilos ng isang hukbo; sining ng digma : STRATEGY **2:** paggamit ng lansi o lalang upang magtagumpay sa nilalayon : STRATEGY **3:** kasanayan at kadalubhasaan sa pagpaplano ng anumang gawain o suliranin : STRATEGY.

és·tra·ti·pi·kas·yón *png* [*Esp estratificación*] **1:** pagpapatong-patong; pagsususón-susón **2:** likás na estruktura at latag ng mga bato.

es·trá·to *png* [*Esp*] **1:** susón; patong **2:** ulap na mababa, mahaba, at kulay abo.

es·tra·tos·pé·ra *png* [*Esp estratosfera*] : rehiyon sa itaas ng atmospera na umaabot hanggang 50 km mula sa rabaw ng mundo : STRATOSPHERE.

es·trél·ya *png* [*Esp estrella*] **1:** bituin; talà **2:** *Bot* halaman (*Hippobroma longiflora*) na mabango ang bulaklak at hugis bituin *var* istrélya : LAGRIMAS DE SAN DIEGO, STAR OF BETHLEHEM.

es·trel·yá·do *pnr* [*Esp estrellado*] **1:** mabituin; puno ng bituin **2:** piniritong itlog na buo ang pula : FRIED EGG, HUEVOS ESTRELLADO.

es·tré·no *png* [*Esp*] : unang palabas o pagtatanghal : PREMIER.

es·tri·bíl·yo *png* [*Esp estribillo*] **1:** *Lit Mus* ikalawa o ikatlong bahagi sa dulo ng awit na nagbabago ang himig : REFRAIN **2:** *Isp* sa larong sipa, magandang posisyon at paraan.

es·trí·bo *png* [*Esp*] : tuntúngan sa pagsampa sa isang sasakyan *var* istríbo.

es·trík·ta *pnr* [*Esp estricta*] **1:** mahigpit **2:** malupit; mabagsik, **es·trík·to** kung lalaki *var* istríkto.

es·tró·pa *png Lit* [*Esp estrofa*] : taludturan; saknong.

és·truk·tú·ra *png* [*Esp estructura*] **1:** anumang bagay na itinayo, gaya ng gusali **2:** pagkakaayos ng mga bahagi o élemento ng isang kabuuan **3:** balangkas.

és·trus *png Bio* [*Ing*] **1: a** buong siklo ng pagbabago ng katawan ng babaeng mammal **b** rurok ng siklong sexual **2:** paglalandi ng hayop.

estuary (és·tsu·wá·ri) *png* [*Ing*] **1:** estuwaryo **2:** estero.

es·tud·yán·te *png* [*Esp estudiante*] : mag-aaral.

es·tud·yan·tíl *pnr* [*Esp estudiantil*] : hinggil sa pagiging mag-aaral; pang-estudyante.

es·tud·yan·tí·no *pnr* [*Esp estudiantino*] : nabibilang sa mag-aaral.

es·túd·yo *png* [*Esp estudio*] **1:** silid gawaan ng pintor o retratista : STUDIO **2:** himpilan ng radyo : STUDIO **3:** pook na pinaggagawaan ng pelikula : STUDIO **4:** pook para sa rekording o pagtatanghal ng mga programang panradyo o pantelebisyon : STUDIO **5:** pag-aaral, pagsisiyasat, o pagsusuri.

es·tú·pa *png* [*Esp estufa*] : pugon; kalan.

es·tú·pas *png* : kalipunan ng magaspang na himaymay ng abaka.

és·tu·pén·do *pnr* [*Esp*] : kagilagilalas; kataka-taka; kahanga-hanga.

és·tu·pe·pak·si·yón *png* [*Esp estupefaccion*] : katarantahan; pagkatuliro; pagkawala ng ulirat.

es·tú·pi·dó *pnr* [*Esp*] : tangá.

es·tu·pór *png Med* [*Esp*] : kawalan ng pandama; kawalang malay.

es·tú·pro *png* [*Esp*] : panggagahasa; panghahalay.

es·tút·se *png* [*Esp estuche*] : bag o anumang lalagyan ng kasangkapan at gamit ng doktor.

és·tu·wár·yo *png* [*Esp estuario*] : malawak na bukana ng ilog : ESTUARY.

Es·wes! *pdd* [*Esp Eso es!*] : Iyón ngâ!, Kaya ngâ!

ET, daglat (í·ti) : extraterrestrial.

-et (it) *pnl* : -ilyo, *hal* cadet, **-ette** kung babae, *hal* cadette.

ETA, daglat (i·ti·ey) : estimated time of arrival.

eta (í·ta) *png* [*Grk*] : ikapitong titik sa alpabetong Griyego.

et ál, daglat [*Lat et alii o et alia*] : at iba pa.

e·tá·pa *png* [*Esp*] **1:** *Mil* rasyon na ipinadadala sa mga sundalong nasa kampo **2:** yugto.

é·tats *png Kol* : tae.

etc, daglat (i·ti·si) [*Lat*] : et cetera.

et cetera (et sé·te·rá) *png* [*Lat*] : etsetera.

etching (ét·tsing) *png* [*Ing*] **1:** sining o paraan ng pag-ukit ng disenyo sa plantsang metal sa pamamagitan ng asido **2:** disenyong nilimbag mula rito.

é·ter *png Kem* [*Esp*] : ether.

e·té·re·ó *pnr* [*Esp etéreo*] : makalangit; banal.

eternal (i·tér·nal) *pnr* [*Ing*] **1:** laging umiiral; walang hanggan o walang katapusan : ETERNO **2:** hindi nagbabago : ETERNO.

e·tér·ni·dád *png* [*Esp*] **1:** kawalang hanggan; kawalang katapusan : ETERNITY **2:** sa teolohiyang Kristiyano, buhay na walang hanggan : ETERNITY **3:** katotohanang walang kamatayan : ETERNITY.

eternity (i·tér·ni·tí) *png* [*Ing*] : eternidad.

e·tér·no *pnr* [*Esp*] : eternal.

ethane (é·theyn) *png Kem* [*Ing*] : hydrocarbon ng seryeng alkane (C_2H_6) na matatagpuan sa natural na gas.

ethanol (é·tha·nól) *png Kem* [*Ing*] : alkohol.

ether (é·ther) *png Kem* [*Ing*] : organikong likido ($C_2H_5OC_2H_5$), na nagsisilbing anaesthetic o solvent **2:** langit na walang kaulap-ulap.

ethical (é·thik·ál) *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa moral o makataong pagkilos at gawain : ETIKO **2:** tama; ayon sa pamantayang moral : ETIKO **3:** *Med* ukol sa gamot na mabibili lamang kung may reseta ng doktor : ETIKO.

ethics (é·thiks) *png* [*Ing*] : etika.

ethmoid (éth·moyd) *png Ana* [*Ing*] : buto sa ilong na lagusan ng nerbiyong pang-amoy.

ethnic (éth·nik) *pnr* [*Ing*] : etniko.

ethnocentric (eth·no·sén·trik) *pnr* [*Ing*] : ukol sa pagbibigay ng halaga o pagtatasa sa kultura ng isang lipi o pangkat etniko.

ethnography (eht·nó·gra·fí) *png* [*Ing*] : etnograpiya.

etnologist (eth·nó·lo·dyíst) *png* [*Ing*] : etnologo.

ethnology (eth·nó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : etnolohiya.

ethology (i·thó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **1:** agham ng pagkilos, asal, at gawi ng iba't ibang hayop **2:** agham ng pagbubuo ng karakter sa ugali o gawi ng tao.

ethos (í·thos) *png* [*Ing*] **1:** diwa o mga saloobin ng isang komunidad, lipunan, sistema, o akdang pampanitikan **2:** sa estetika, elemento ng sining na obhetibo, pandaigdigan, o ideal sa halip na subhetibo.

ethyl (é·thil) *png Kem* [*Ing*] : monovalent radical na galing sa ethane matapos ang pagkaltas sa hydrogen atom (C_2H_5).

ethyl carbamate (e·thil kár·ba·méyt) *png Kem* [*Ing*] : urethane.

ethylene (é·thi·lín) *png Kem* [*Ing*] : gas (C_2H_4) na walang kulay, madaling magsiklab, at may masamang amoy; hydrocarbon ng alkene at matatagpuan sa natural gas, ginagamit din sa produksiyon ng polythene : ETILÉNO.

-etic (é·tik) *pnl* [*Ing*] : hulaping pambuo ng pangngalan at pang-uri, *hal* genetic, synthetic.

é·ti·ká *png* [*Esp éticá*] **1:** pag-aaral tungkol sa mga moral na pagkilos, asal, at gawain ng tao; pilosopiyang moral : ETHICS **2:** mga pamantayan ng moral na pagkilos, asal, at gawain na angkop sa isang propesyon : ETHICS.

é·ti·ké·ta *png* [*Esp etiqueta*] **1:** kalipunan ng mga alituntunin sa pakikisalamuha upang maging kanais-nais sa madla; tuntunin ng mabuting asal : ETIQUETTE **2:** mga nakasanayang asal ng mga kasapi sa isang propesyon : ETIQUETTE **3:** hindi nakasulat na mga batas at tuntunin : ETIQUETTE **4:** tatak ng produkto : BRAND, LABEL **5:** tag[1].

é·ti·kó *pnr* [*Esp éticó*] : hinggil sa moralidad o kabutihang asal.

e·ti·lé·no *png Kem* [*Esp*] : ethylene.

é·ti·mó·lo·gó *png* [*Esp*] : tao na dalubhasa sa etimolohiya ng mga salita : ETYMOLOGIST.

é·ti·mo·ló·hi·kó *pnr* [*Esp etimológicó*] : pang-etimolohiya.

e·ti·mo·lo·hí·ya *png* [*Esp etimología*] : kasaysayan ng pinagmulan ng salita at ng kahulugan nito : ETYMOLOGY, PAMUHÁTAN[2].

etiquette (é·ti·ket) *png* [*Fre Ing*] : etiketa.

ét·ni·kó *png* [*Esp etnico*] : tao na kasapi ng pangkat etniko.

ét·ni·kó *pnr* [*Esp etnico*] **1:** may kaugnayan sa pangkat panlipunan na may iisang tradisyong pangkultura : ETHNIC **2:** nagpapahayag ng impluwensiya ng isang pangkat etniko : ETHNIC **3:** eksotiko : ETHNIC **4:** katutubo : ETHNIC **5:** *Alp* pagano; hentil : ETHNIC.

et·no·gra·pí·ya *png* [*Esp etnografía*] **1:** sangay ng antropolohiya o agham tao na may kinalaman sa kultura ng mga liping nabibilang sa minoridad : ETHNOGRAPHY **2:** siyentipikong paglalarawan ng iba't ibang lipi at kultura : ETHNOGRAPHY.

et·nól *png* [*Pan*] : itlog.

et·nó·lo·gó *png* [*Esp*] : dalubhasa sa etnolohiya : ETHNOLOGIST.

et·no·ló·hi·kó *pnr* [*Esp etnologico*] : hinggil sa etnolohiya.

ét·no·lo·hí·ya *png* [*Esp etnología*] : agham tungkol sa katangian ng pagkakahati-hati ng sangkatauhan, kabilang ang pinagmulan, pagkakaugnay, pananalita, institusyon, at iba pa : ETHNOLOGY.

E·to *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Bagobo.

é·to *pnb* : pinaikling **heto**.

et·sá·ke *png* : pagdadahilan.

é·tsas *png Kol* : tae.

et·sé·te·rá *pnb* [*Lat et cetera*] : at iba pa.

ét·so de·rét·so *pnr* [*Esp echo derecho*] : mula umpisa hanggang matapos.

etude (éy·tyud) *png Mus* [*Fre*] : maikling komposisyong pangmusika, karaniwang para sa isang instrumento lamang.

etui (e·twí) *png* [*Fre*] : maliit na sisidlan ng karayom.

etymologist (é·ti·mó·lo·dyíst) *png* [*Ing*] : etimologo.

etymology (é·ti·mó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : etimolohiya.

etymon (é·ti·món) *png* [*Ing*] : literal na kahulugan o orihinal na anyo ng isang salita.

EU, daglat (i·yu) **:** Estados Unidos; European Union.

Eu, symbol (í·yu) *Kem* **:** europium.

euchalyptus (yu·ka·líp·tus) *png* [*Ing*] **:** eukalipto.

Eucharist (yú·ka·ríst) *png* [*Ing*] **:** Eukaristiya.

Eucharistic (yu·ka·rís·tik) *pnr* [*Ing*] **:** Eukaristiko.

Euclid (yú·klid) *png* [*Ing*] **:** Griyego na dalubhasa sa matematika at kilala sa kaniyang akda tungkol sa mga element ng heometriya.

Euclidean (yu·klí·dyan) *pnr* [*Ing*] **:** ukol kay Euclid.

eudemonism (yu·dí·mo·ní·zim) *png* [*Ing*] **:** sistema ng etika na nagbibigay ng diin sa isang obligasyong moral batay sa mga kilos na makapagdudulot ng kaligayahan.

eudiometer (yu·di·ó·me·tér) *png Kem* [*Ing*] **:** túbo na yari sa salamin at ginagamit sa paghahalo at pagsukat ng mga gas.

e·ú·fe·mís·mo *png Lit* [*Esp*] **:** pahibas.

eugenics *png* [*Ing*] **:** euhenesya.

e·ú·he·nés·ya *png* [*Esp eugenesiá*] **1:** agham ng pagpapabuti sa mga katangian ng sangkatauhan, lalo na sa maingat na pagpili ng mga magulang **:** EUGENICS **2:** agham ng pagpapabuti sa mga anak o supling **:** EUGENICS.

e·ú·ka·líp·to *png Bot* [*Esp eucalipto*] **1:** punongkahoy (genus *Eucalyptus*) na namumulaklak, laging lunti ang mga dahon, at napagku-kunan ng aromatikong langis **:** EUCHALYPTUS.

e·ú·ka·líp·tol *png Bot* [*Esp eucaliptol*] **:** langis na gamot mula sa punong eukalipo.

E·ú·ka·rís·ti·kó *pnr* [*Esp eucaristico*] **:** hinggil sa Eukaristiya o sakramento ng komunyon **:** EUCHARISTIC.

E·ú·ka·rís·ti·yá *png* [*Esp eucaristia*] **1:** sakramentong Kristiyano bilang pag-alaala sa Huling Hapunan **:** EUCHARIST **2:** ostiya **:** EUCHARIST.

eukaryote (yu·ké·ri·ot) *png Bio* [*Ing*] **:** organismo na binubuo ng cell o mga cell na may DNA na nasa anyong chromosome at may naiibang nucleus.

eulogist (yú·lo·dyíst) *png* [*Ing*] **:** elohiyador.

eulogy (yú·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** elohiyo.

Eumenides (yu·mé·ni·dís) *png Mit* [*Ing*] **:** pangkat ng mga diyosa o espiritu.

eunuch (yú·nak) *png Mit* [*Ing*] **:** eunuko.

e·ú·nu·kó *png* [*Esp eunuco*] **1:** tao na kinapon at naninilbihan sa isang harem o kaharian **:** EUNUCH **2:** *Pol* tao na walang silbi **:** EUNUCH.

euphemism (yú·fe·mí·zim) *png Lit* [*Ing*] **:** pahibas.

euphony (yú·fo·ní) *png Mus* [*Ing*] **:** euponiya.

euphoria (yu·fór·ya) *png* [*Ing*] **1:** pakiramdam ng kaligayahan, kapanatagan, at kagalingan **2:** *Sik* abnormal at labis na nararamdamang sayá, lakas, at sigla.

euphuism (yú·fyu·í·zem) *png Lit* [*Ing*] **:** mabulaklak o madamdaming estilo ng pagsusulat o pagsasalita.

e·ú·pó·ni·kó *pnr Mus* [*Esp eufonico*] **:** hinggil sa tunog ng mga salita na kaiga-igaya sa pandinig.

e·ú·po·ní·ya *png* [*Esp eufonía*] **1:** *Lit* kagandahan ng tunog, lalo na ng salita o mga salita **:** EUPHONY **2:** *Mus* tunog na kaaya-ayang pakinggan **:** EUPHONY **3:** kakayahan na padaliin ang pagbigkas sa pamamagitan ng ilang pagbabagong ponetiko **:** EUPHONY.

Eureka! (yu·rí·ka) *pdd* [*Ing Gri*] **:** Natuklasan ko na!

eurhythmic (yu·rít·mik) *pnr* [*Ing*] **:** euritmiko.

eurhythmics (yu·ríth·miks) *png* [*Ing*] **:** euritmiya.

e·ú·rít·mi·kó *pnr* [*Esp euritmico*] **:** hinggil sa mahusay na pagkakatugma, lalo na sa larangan ng arkitektura **:** EURHYTHMIC.

e·u·rít·mi·yá *png* [*Esp euritmia*] **:** armonya ng paggalaw ng katawan lalo na kapag tumutugon sa sistema ng pinaghalong tugtog at sayaw **:** EURHYTHMICS.

euro (yú·ro) *png* [*Ing*] **:** batayang salapi ng Euroland.

Euroland (yú·ro·lánd) *png* [*Ing*] **:** tawag sa samahan ng mga bansang Austria, Belgium, Finland, France, Germany, Ireland, Italy, Luxembourg, Netherlands, Portugal, at Spain.

E·u·ro·pa (yu·ró·pa) *png* **1:** [*Esp*] kon-tinente sa hilagang bahagi ng daigdig **:** EUROPE **2:** [*Esp*] Continental Europe o Kontinenteng Europa, hindi kabilang ang Britanya **:** EUROPE **3:** [*Esp*] Euro-pean Community **:** EUROPE **4:** [*Grk*] *Mit* prinsesa ng Phoenicia na dinukot ni Zeus **5:** *Ast* [*Ing*] satellite II ng Jupiter at isa sa mga buwan na tinaguriang *Galilean moon.*

Europe (yú·rup) *png* [*Ing*] **:** Europa[1,2,3].

European (yu·ru·pí·yan) *png* [*Ing*] **1:** katutubo ng Europe; tao na naninirahan sa Europe **2:** tao na puti **3:** tao na interesado sa mga usapin tungkol sa Europe.

European (yu·ru·pí·yan) *pnr* [*Ing*] **:** may kinalaman sa mga bansa, mamamayan, wika, at kultura ng Europa.

European Community (yu·ru·pí·yan kom·yu·ni·tí) *png* [*Ing*] **:** organisasyon ng mga bansa sa Kanlurang Europa na naglalayong itaguyod ang kapakanang panlipunan at pang-ekonomiya nito **:** EC, EUROPEAN UNION.

European Union (yú·ro·pí·yan yú·nyun) *png* [*Ing*] **:** European Community **:** EU.

europium (yu·ró·pyum) *png Kem* [*Ing*] **:** metalikong element na pinilakan at malambot (atomic number 63, symbol **Eu**).

euthanasia (yú·the·néy·sha) *png* [*Ing*] **:** walang kirot na pagpatay sa isang tao na may nagpapahirap at walang lunas na karamdaman; tiwasay at walang kirot na kamatayan.

evacuate (i·vák·yu·wéyt) *pnd* [*Ing*] **:** bumakwet.

evacuation (i·vák·yu·wéy·shon) *png* [*Ing*] **:** bakwetan.

evaluation (i·vál·yu·wéy·shon) *png* [*Ing*] **:** ebalwasyón.

evangelical (i·van·dyé·li·kál) *pnr* [*Ing*] **:** ebanghélikó.

evangelism (i·ván·dye·lí·zim) *png* [*Ing*] **:** ebanghelismo.

evangelist (i·ván·dye·líst) *png* [*Ing*] **:** ebanghelista.

evaporation (e·vá·po·réy·shon) *png* [*Ing*] **:** ebaporasyon.

Eve (iv) *png* [*Ing*] **:** Eba.

even (í·ven) *pnr* [*Ing*] **1:** patag; pantáy **2:** pareho; magkapareho **3:** patas; tablá **4:** pares; tukól.

evening (ív·ning) *png* [*Ing*] **:** gabi.

evensong (í·ven·sóng) *png* [*Ing*] **:** karaniwang nasa malaking titik, anyo ng pagsamba na binibigkas o inaawit sa takipsilim **:** VESPER[3c].

event (i·vént) *png* [*Ing*] **:** pangyayari.

evergreen (é·ver·grín) *png* [*Ing ever+green*] **:** halaman (*Syngonium podophyllum*) na may dahong nananatiling luntian hanggang sa pagusbong ng bagong dahon.

evergreen (é·ver·grín) *pnr* [*Ing*] **:** laging-lunti.

é·ver·lás·ting *png Bot* [*Ing*] **:** hálaman (*Helichrysum bracteatum*) at (*Gnaphalium*) na hindi nalalanta ang bulaklak *var* eberlasting.

é·ver·lás·ting *pnr* [*Ing*] **:** walang hanggan; walang katapusan.

every (év·ri) *pnr* [*Ing*] **1:** bawat isa **2:** tuwing.

everyday (év·ri·dey) *png Bot* [*Ing every+day*] **:** yerbang (*Impatiens valleriana*) makinis at malaman ang punò, at pula o pink ang bulaklak.

everyday (év·ri·déy) *pnr* [*Ing*] **:** bawat araw; araw-araw.

everyman (év·ri·mán) *pnr* [*Ing*] **:** karaniwan o tipikal na tao.

evict (í·vikt) *pnd* [*Ing*] **:** legal na paalisin.

eviction (i·vík·shon) *png* [*Ing*] **:** legal na pagpapaalis sa isang umupa o katiwala ng bahay, lupa, o iba pang ari-arian.

evidence (év·i·déns) *png* [*Ing*] **:** ebidensiya.

evident (év·i·dént) *pnr* [*Ing*] **:** ebidente.

evoke (i·vówk) *pnd* [*Ing*] **1:** tumawag **2:** magpagitaw, gaya ng alaala, o tugon.

evolution (év·o·lú·shon) *png* [*Ing*] **:** ebolusyon.

evolutionism (év·o·lu·sho·ní·zim) *png* [*Ing*] **:** ebolusyonismo.

É·wan! *pdd* **:** varyant ng **Aywan!**

ewe (yú) *png Zoo* [*Ing*] **:** tupa na babae.

ewer (yú·wer) *png* [*Ing*] **:** pitsel; saro o tapayang may malaking bunganga.

é·wut *png* [*Tir*] **:** paldang abaka na hugis bumbong.

ex- *pnl* [*Ing*] **:** dati o naging, *hal* ex-convict, ex-mayor.

exact (íg·zakt) *pnr [Ing*] **:** eksakto [1,2].

exaggerated (íg·za·dye·réy·ted) *pnr* [*Ing*] **:** eksaherado.

exaggeration (íg·za·dye·réy·shon) *png* [*Ing*] **:** eksaherasyon.

exaltation (ég·zal·téy·shon) *png* [*Ing*] **:** eksaltasyon.

examination (ig·zá·mi·néy·shon) *png* [*Ing*] **:** eksamen.

examiner (ig·zá·mi·nér) *png* [*Ing*] **:** eksamenador.

example (ig·ám·pol) *png* [*Ing*] **:** halimbawa.

excel (ex·él) *pnd* [*Ing*] **1:** higtán; daigin **2:** lampasan ang mga nagawa ng iba.

Excellency (éx·e·len·sí) *png* [*Ing*] **1:** Kamahálan **2:** tao na may ganitong titulo **3:** sa maliit na titik, kahusayan.

excellent (éx·e·lént) *png* [*Ing*] **:** gradong katumbas ng 1 o A.

excellent (éx·e·lént) *pnr* [*Ing*] **:** napakahusay; napakagaling.

excelsior (ek·sél·si·yór) *png* [*Ing*] **1:** pinong pinagkataman na ginagamit bilang pagpapalaman, pag-eempake, at katulad **2:** sa paglilimbag, tipo na higit na maliit nang tatlong puntos sa tipong tatlo't kalahating puntos.

exception (ik·zépt·shon) *png* [*Ing*] **:** eksepsiyon.

excess (ix·és) *png* [*Ing*] **:** labis; pagmamalabis.

exchequer (ix·tsék·er) *png* [*Ing*] **1:** sa Great Britain, dating kagawaran ng pamahalaan na namamahala sa pambansang kita **2: a** kaban ng bansa **b** pambansang pananalapi o ingat-yaman **3:** salapi ng indibidwal o pangkat ng tao.

excise (éx·says) *png* [*Ing*] **1:** panloob na buwis na ipinapatong sa paggawa, pagbebenta, o pagkonsumo ng produkto **2:** alinman sa mga buwis ukol sa mga pribilehiyo na kalimitan ay itinuturing na isang anyo ng lisensiya.

excise (éx·says) *pnd* [*Ing*] **1:** tanggalin sa pamamagitan ng paghiwa **2:** tanggalin; burahin; alisin.

excitation (éx·say·téy·shon) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan ng pagiging sabik; pananabik; kasabikan **2:** *Bio* aksiyon ng stimulus sa organismong halaman o hayop.

exciton (éx·si·tón) *png Kem* [*Ing*] **:** gumagalaw na kombinasyon ng elektron at ng butas sa kristal.

exclamation (éx·kla·méy·shon) *png* [*Ing*] **:** padamdam[1].

exclamation point (ex·la·méy·shon poynt) *png* [*Ing*] **:** padamdam[2].

exclamatory (éx·kla·ma·tó·ri) *pnr* [*Ing*] **:** eksklamatoryo.

exclusion (ix·klú·shon) *png* [*Ing*] **:** eksklusyon.

exclusive (ix·klú·siv) *pnr* [*Ing*] **:** eksklusibo.

excommunicate (éx·ko·myú·ni·kéyt) *pnd* [*Ing*] **:** ekskomulgahin.

excommunicated (éx·ko·myú·ni·kéy·ted) *pnr* [*Ing*] **:** ekskomulgado.

excommunication (éx·ko·myú·ni·kéy·shon) *png* [*Ing*] **:** ekskomulgasyon.

excursion (ix·kér·shon) *png* [*Ing*] **:** ekskursiyon.

excursionist (ix·kér·sho·níst) *png* [*Ing*] **:** ekskursiyonista.

excusable (ix·kyú·sa·ból) *pnr* [*Ing*] **:** ekskusable.

excuse (ix·kyús) *png* [*Ing*] **:** ekskusa.

execution (éx·e·kyú·shon) *png* [*Ing*] **:** ehekusyon [2,3].

executive (ig·sé·kyu·tív) *png* [*Ing*] **:** ehekutibo.

executor (ex·e·kyút·or) *png* [*Ing*] **:** ehekutor.

exempli gratia (ex·ém·pli grá·ti·yá) *png* [*Lat*] **:** halimbawa **:** EG

exemption (eg·zémpt·shon) *png* [*Ing*] **1:** pagiging labas sa anumang pananagutan o obligasyon **:** ÉKSENSIYÓN **2:** kalagayan ng pagiging libre, hindi kasama, o hindi saklaw **:** ÉKSENSIYÓN.

exequy (éx·e·kwí) *png* [*Ing*] **:** eksekiyas.

exercise (ég·ser·sáys) *png* [*Ing*] **:** ehersisyo.

exhaust pipe (ig·zóst payp) *png Mek* [*Ing*] **:** tubo na dinadaluyan ng singaw ng makina.

exhibit (ig·zí·bit) *png* [*Ing*] **1:** kalipunan ng mga bagay na itinatanghal **2:** *Bat* dokumento o iba pang bagay na opisyal na isinumite sa hukuman bilang ebidensiya o katibayan.

exhibition (ig·zi·bí·shon) *png* [*Ing*] **:** pagtatanghal.

exhortation (íg·zort·éy·shon) *png* [*Ing*] **:** eksortasyon.

exhumation (éx·hyum·éy·shon) *png* [*Ing*] **:** eksumasyon.

exigency (ex·í·dyen·sí) *png* [*Ing*] **:** eksihensiya.

existence (ig·zís·tens) *png* [*Ing*] **:** eksistensiya.

existentialism (ig·zes·tén·sya·lí·zem) *png* [*Ing*] **:** eksistensiyalismo.

éx·it *png* [*Ing*] **1:** labasan **2:** pinto para sa lumalabas *Cf* ENTRANCE.

ex líb·ris *png* [*Lat*] **:** "mula sa mga aklat ni" o " mula sa aklatan ni," pariralang isinusulat sa aklat bago ang pangalan ng may-ari nito.

exobiology (ex·sów·bay·ó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** agham sa pagsasaliksik ng mga posibilidad ng búhay sa labas ng daigdig.

exocrine (ék·o·krín) *pnr* [*Ing*] **:** lumalabas sa kanal o túbo ng glandula.

Exodo (ék·so·dó) *png* **:** Exodus.

Exodus (éx·o·dús) *png* [*Ing Lat*] **1:** sa Bibliya, ikalawang aklat sa Lumang Tipan na nagsasalaysay ng pagtakas ng mga Hebrew mula sa Ehipto at paghahanap ng Lupang Pangako **2:** *Lit* sa Noli Me Tangere, ang tawag ni Ibarra sa paglalakbay ng isang nasyon sa kasaysayan at ang dinaranas na paghihirap at kalungkutan ng isang bayan bago maging isang bansa o estado **:** EKSODO, EXODO.

exodus (éx·o·dús) *png* [*Ing*] **1:** paglíkas ng mga tao **:** EKSODO **2:** emigrasyon *Cf* DIASPORA **:** EKSODO.

ex officio (ex o·fí·syo) *pnr pnb Bat* [*Ing Lat*] **:** sa bisa ng posisyon o katungkulan.

exogamy (ex·ó·ga·mí) *png* [*Ing*] **1:** pag-aasawa sa labas ng sariling tribu, pamilya, at iba pa **2:** *Bio* pagsasama ng mga reproduktibong cell at mga hindi katugmang indibidwal.

exonerate (ig·zó·ne·réyt) *pnd Bat* [*Ing*] **1:** pawalang sala **2:** tanggalin o alisan ng katungkulan o responsabilidad.

exoneration (ig·zó·ne·réy·shon) *png* [*Ing*] **:** eksonerasyon.

exophthalmia (éx·of·thál·mya) *png Med* [*Ing*] **:** abnormal na pagluwa ng mata.

exorbitant (ig·zór·bi·tánt) *pnr* [*Ing*] **:** eksorbitante.

exorciser (éx·or·sáy·ser) *png* [*Ing*] **:** eksorsista.

exorcism (éx·or·sí·zim) *png* [*Ing*] **:** eksorsismo.

exordium (ex·ór·dyum) *png* [*Ing*] **:** panimula; introduksiyon.

exosphere (éx·ow·sfír) *png* [*Ing*] **:** bahagi ng atmospera na pinakamalayo mula sa lupa.

exotic (ig·zó·tik) *pnr* [*Ing*] **:** eksotiko.

exotica (ig·zó·ti·ká) *png* [*Ing*] **:** mga bagay na naiiba o kakatwa.

expanded value-added tax (ex·pán·ded vál·yu-á·ded tax) *png* [*Ing*] **:** uri ng pinalawak na buwis.

expansion (ix·pán·shon) *png* [*Ing*] **1:** paglawak **2:** paglaki ng operasyon **3:** pagdagdag ng bilang o volume.

expansionism (ix·pan·sho·ní·zim) *png* [*Ing*] **:** pagpapalawak ng teritoryo ng isang bansa.

ex pár·te *pnr, pnb Bat* [*Lat*] **1:** sa interes ng isang panig lamang **2:** sa interes ng sinuman bukod sa magkabilang panig.

éx·pat, daglat *Kol* **:** expatriate.

expatriate (ex·péyt·tri·éyt) *png* [*Ing*] **1:** tao na ipinatapon sa ibang bansa **2:** tao na naninirahan sa ibang bansa.

expatriation (ex·péy·tri·éy·shon) *png* [*Ing*] **1:** pagpapatapon sa ibang bansa **2:** paninirahan sa ibang bansa.

expectant (ex·pék·tant) *png* [*Ing*] **1:** tao na umaasa **2:** kandidato sa eleksiyon **3:** babae na malapit nang maging ina.

expectorant (ix·pék·tor·ánt) *png Med* [*Ing*] **:** ekspektorante.

expectorate (ix·pék·tor·éyt) *pnd Med* [*Ing*] **:** umubo o dumura ng plema.

expectoration (ix·pék·tor·éy·shon) *png* [*Ing*] **:** ekspektorasyon.

expediency (ix·pí·dyen·sí) *png* [*Ing*] **1:** praktikalidad **2:** kaangkupan **3:** kapakinabangan.

expedient (ix·pí·dyent) *png* [*Ing*] **:** anumang paraan o pamamaraan upang makamit ang hinahangad.

expedient (ix·pí·dyent) *pnr* [*Ing*] **1:** praktikal **2:** angkop; tugmâ **3:** kapakipakinabang **4:** napapanahon.

expedite (éx·pi·dáyt) *pnd* [*Ing*] **:** padaliin; pabilisin.

expedition (éx·pe·dí·shon) *png* [*Ing*] **:** ekspedisyon.

ex·pél *pnd* [*Ing*] **1:** sipain o tanggalin sa klase o eskuwelahan **2:** patalsikin; paalisin.

expendable (ix·pén·da·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** maaaring isakripisyo **2:** walang silbi.

expenditure (ix·pén·dit·tyúr) *png* [*Ing*] **1:** proseso ng paggamit o paggastos **2:** salaping nagasta.

expense (ix·péns) *png* [*Ing*] **1:** gastos **2:** halaga ng isang gawain o tabaho **3:** anumang bagay na binayaran.

expensive (ix·pén·siv) *pnr* [*Ing*] **1:** mahal o mataas ang presyo **2:** mataas ang singil **3:** maselan; mataas ang panlasa.

experience (ix·pír·yens) *png* [*Ing*] **:** karanasan.

ex·pé·ri·mént *png* [*Ing*] **:** eksperimento.

ex·pé·ri·mén·tal *pnr* [*Ing*] **1:** batay sa paggamit ng eksperimento **2:** bunga ng eksperimento **3:** batay sa karanasan.

experimentation (ex·pér·i·men·téy·shon) *png* [*Ing*] **:** eksperimentasyon.

ex·pé·rimén·ter *png* [*Ing*] **:** eksperimentador.

éx·pert *pnr* [*Ing*] **:** eksperto.

expertise (éx·per·tíz) *png* [*Ing*] **1:** pagkadalubhasa **2:** kasanayan; kaalaman; galing.

expiation (íx·pi·éy·shon) *png* [*Ing*] **1:** pagbabayad ng kasalanan **2:** pagtupad sa ipinataw na parusa.

expiration (éx·pay·réy·shon) *png* [*Ing*] **:** ekspirasyon [1,4,5].

expire (ix·páyr) *pnd* [*Ing*] **1:** mawalan ng bisa **2:** matapos **3:** mamatay.

expired (ex·páyrd) *pnr* [*Ing*] **:** pasó.

explain (ix·pléyn) *pnd* [*Ing*] **1:** linawin **2:** ipaliwanag.

explainable (ex·pléy·na·ból) *pnr* [*Ing*] **:** eksplikable.

explanation (ex·pla·néy·shon) *png* [*Ing*] **:** eksplanasyon.

explicable (éx·pli·ka·ból) *pnr* [*Ing*] **:** eksplikable.

explode (ix·plówd) *pnd* [*Ing*] **1:** pumutok; sumabog **2:** magalit **3:** dumami nang mabilis.

exploit (éx·ployt) *png* [*Ing*] **:** gawaing kagila-gilalas o katangi- tangi.

exploit (ex·plóyt) *pnd* [*Ing*] **1:** gamitin **2:** samantalahin.

exploitation (éx·ploy·téy·shon) *png* [*Ing*] **:** eksplotasyon.

exploration (éx·plo·réy·shon) *png* [*Ing*] **:** eksplorasyon.

exploratory (íx·plo·ra·tó·ri) *pnr* [*Ing*] **1:** may kinalaman sa eksplorasyon **2:** panimula.

explore (ex·plór) *pnd* [*Ing*] **:** eksplorahin.

ex·pló·rer *png* [*Ing*] **:** eksplorador.

explosion (ix·plów·shon) *png* [*Ing*] **:** eksplosyon.

explosive (ex·plów·siv) *png, pnr* [*Ing*] **:** eksplosibo.

éx·po *png* [*Ing*] **:** pinaikling **exposition**.

ex·pó·nent *png* [*Ing*] **:** eksponente [1,3,4].

exponential (éx·po·nén·shal) *pnr* [*Ing*] **:** nagtatakda ng matematikal na eksponente.

éx·port *png* [*Ing*] **:** eksportasyon.

ex·pór·ter *png* [*Ing*] **:** eksportador.

exposé (éx·pow·zéy) *png* [*Ing*] **1:** maayos na paglalahad ng katotohanan **2:** pagbubulgar o paglalantad

ng masamang gawain, gaya ng anomalya.

expose (ix·powz) *pnd* [*Ing*] **1:** ilantad **2:** ibulgar **3:** sa potograpiya, ilantad sa liwanag **4:** hubaran.

exposition (éx·po·sís·shon) *png* [*Ing*] **:** eksposisyon.

expositor (ex·pó·si·tór) *png* [*Ing*] **:** tagapagpaliwanag o tagapaglahad.

expository (ex·pó·si·tó·ri) *pnr* [*Ing*] **:** ekspositoryo.

ex post (ex póst) *pnr* [*Ing*] **1:** *Eko* itinakda ayon sa aktuwal na resulta sa halip na panghuhula lamang **2:** pinaikling **ex post facto**.

ex post facto (ex post fác·to) *pnr, pnb* [*Lat*] **:** may retrospektibong aksiyon o bisa.

expostulate (ix·pós·tyu·léyt) *pnd* [*Ing*] **:** magprotesta; magreklamo.

expostulation (ix·pós·tyu·léy·shon) *png* [*Ing*] **:** gawaing pagpoprotesta.

exposure (ex·pów·syur) *png* [*Ing*] **1:** paglalantad **2:** pagsisiwalat **3:** paglabas upang makita ng publiko **4:** pagkalantad ng film sa liwanag **5:** dami ng ilaw na natatanggap ng isang sensitibong rabáw **6:** imahen na nalilikha sa pagtama ng ilaw sa isang photosensitive na rabáw **7:** *Eko* desisyong mapangahas o mapanganib, karaniwan sa investment.

expound (ix·páwnd) *pnd* [*Ing*] **1:** ipaliwanag **2:** bigyan ng kahulugan **3:** idetalye.

ex·pré·so *png* [*Esp*] **:** eksprés.

express (éx·pres) *png pnr* [*Ing*] **:** ekspres.

expression (ix·pré·shon) *png* [*Ing*] **1:** pahayag[1-2] **2:** *Mat* simbolo o kombinasyon ng mga simbolo na kumakatawan sa isang halaga, kantidad, relasyon, at katulad.

expressionism (ix·pré·sho·ní·zim) *png Sin* [*Ing*] **:** estilo at kilusan na bumabasag sa tradisyonal na idea tungkol sa kagandahan upang maipahayag ang iba't ibang emosyon ng artista sa halip na mga panlabas na realidad.

expressive (ix·pré·siv) *pnr* [*Ing*] **:** ekspresibo.

express teller (éx·pres té·ler) *png* [*Ing*] **:** automated teller machine.

expressway (éx·pres·wéy) *png* [*Ing*] **:** lansangang malapad at mahaba, may kontroladong bilang ng pasukan at labasan, at dinisenyo para sa mabilis at tuloy-tuloy na pagbiyahe.

expropriate (ex·próp·pri·yéyt) *pnd* [*Ing*] **1:** angkinin **:** EKSPROPIYA **2:** kunin ang ari-arian ng iba para sa sariling gamit **:** EKSPROPIYA.

expulsion (ex·pál·shon) *png* [*Ing*] **:** ekspulsiyon.

ex-service (ex sér·viz) *pnr* [*Ing*] **:** ukol sa dating sundalo.

ex silentio (ex si·lén·sho) *pnb* [*Ing Lat*] **:** sa kawalan ng kontra-ebidensiya.

éx·tant *pnr* [*Ing*] **:** nananatiling umiiral.

extemporaneous (éx·tem·po·réy·nyus) *pnr* [*Ing*] **:** ekstemporaneo.

ex·ténd *pnd* [*Ing*] **1:** palakihin ang sakop o saklaw **2:** pahabain **3:** banatin.

ex·tén·der *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na nagpapahaba **2:** substance na inihahalo sa pintura, tinta, glue, at iba pa upang magkakulay at umalsa ang mga ito.

extension (ix·tén·shon) *png* [*Ing*] **:** ekstensiyon.

extensive (ix·tén·siv) *pnr* [*Ing*] **:** ekstensibo.

extensometer (éx·ten·sóm·i·tér) *png* [*Ing*] **:** instrumento na pansukat sa depormasyon ng metal at katulad.

ex·tén·sor *png Ana* [*Ing*] **:** masel na nagtutuwid sa ilang bahagi ng katawan.

exterior (ix·tír·yor) *png pnr* [*Ing*] **:** eksteryor.

exterminate (ix·tér·mi·néyt) *pnd* [*Ing*] **:** eksterminahin.

extermination (ix·tér·mi·néy·shon) *png* [*Ing*] **:** eksterminasyon.

exterminator (ix·tér·mi·néy·tor) *png* [*Ing*] **:** eksterminador.

external (ix·tér·nal) *png* [*Ing*] **:** anumang panlabas na bahagi o aspekto.

external (ix·tér·nal) *pnr* [*Ing*] **1:** nasa labas; panlabas **2:** mababaw lamang **3:** umiiral sa labas ng utak.

extinct (ix·tíngkt) *pnr* [*Ing*] **1:** naglaho o nalipol, gaya ng hayop o halaman na namatay na, naglaho na, o nalipol na **2:** hindi sumasabog gaya ng bulkan **3:** tapos o patay na, gaya ng pag-asa, apoy, o buhay **4:** wala nang bisa, gaya ng katungkulan.

extinction (ix·tíngk·shon) *png* [*Ing*] **1:** paglalaho **2:** lubos na pagkawasak **3:** malawakan na pagkasira o pagkalipol **4:** pagbura sa utang **5:** *Pis* bawas sa intensidad ng radyasyon.

extinct species (éx·tingkt es·pí·shiz) *png* [*Ing*] **:** species o subspecies na naglaho na o hindi na nabubuhay.

extinguisher (ix·tíng·gwi·shér) *png* [*Ing*] **:** tao o bagay na umaapula, nagpapahinto, o nagpapatigil sa anumang pangyayari.

extirpation (éx·tir·péy·shon) *png* [*Ing*] **:** eksterpasyon.

ex·tórt (ix·tórt) *pnd* [*Ing*] **:** mangiki; kikilan.

extortion (ix·tór·shon) *png* [*Ing*] **:** ekstorsiyon.

éx·tra *png, pnr, pnb* [*Ing*] **:** ekstra.

extract (éx·strakt) *png* [*Ing*] **:** ekstrakto.

extraction (ex·trák·shon) *png* [*Ing*] **1:** ekstraksiyon **2:** pagbunot ng ngipin, halaman, at iba pa **3:** paghalaw o paghango sa aklat, talumpati, at katulad.

extracurricular (éx·tra ku·rí·kyu·lár) *pnr* [*Ing*] **:** ekstrakurikular.

extradition (éx·tra·dí·shon) *png* [*Ing*] **:** ekstradisyon.

extrajudicial (éx·tra·dyu·dís·yal) *pnr* [*Ing*] **:** ekstrahudisyal.

éx·tra·má·ri·tál *pnr* [*Ing*] **:** nangyayari sa labas ng relasyong magasawa, lalo na kung patungkol sa relasyong sexual.

extramural (éx·tra·myú·ral) *pnr* [*Ing*] **:** umiiral sa labas ng pader o nasasakupang teritoryo.

extraneous (ix·tréy·nyus) *pnr* [*Ing*] **1:** umiiral mula sa labas **2:** hiwalay **3:** walang gaanong halaga.

extraordinary (éx·tra·ór·di·ná·ri) *pnr* [*Ing*] **:** ekstraordinaryo.

extrasensory (éx·tra·sén·so·rí) *pnr* [*Ing*] **:** higit pa o labas sa pisikal na obserbasyon.

extraterrestrial (éx·tra·te·rés·tri·yál) *png* [*Ing*] **:** nilaláng na galíng sa ibang planeta.

extraterrestrial (éx·tra·te·rés·tri·yál) *pnr* [*Ing*] **:** nanggaling sa o umiiral sa ibang planeta.

extraterritorial (éx·tra·té·ri·tór·yal) *pnr* [*Ing*] **:** ekstrateritoryal.

extraterritoriality (éks·tra·té·ri·tor·yá·li·tí) *png Pol* [*Ing*] **1:** pagiging labas sa hurisdiksiyon ng lokal na batas **2:** hurisdiksiyon ng batas ng isang bansa sa labas ng teritoryo nito, tulad ng sa mamamayan nito na nakatira sa ibang bansa.

ex·trá·va·gánt *pnr* [*Ing*] **:** ekstrabagante.

ex·tra·va·gán·za *png* [*Ing*] **:** ekstrabagansa.

extreme (ix·trím) *pnr* [*Ing*] **:** ekstremo.

extreme unction (ix·trím ángk·shon) *png* [*Ing*] : ekstrema unsiyon.

extremist (ix·trí·mist) *png* [*Ing*] : ekstremista.

extremity (ix·trí·mi·tí) *png* [*Ing*] : ekstremidad.

extremum (ix·trí·mum) *png Mat* [*Lat*] : pinakamataas o pinakamababang value ng isang funsiyon.

extrinsic (ex·trín·sik) *pnr* [*Ing*] : hindi bahagi ng isang bagay.

éx·tro·vért *png* [*Ing*] : tao na palakibo at madaling makisama.

ex-vó·to *png* [*Lat*] : handog bilang pagtupad sa panata.

ey *png* : tawag sa titik **A**.

e·ya-ey *png* [*Kap*] : day-eng.

e·yág *png [Pan]* : sigaw.

eye (ay) *png* [*Ing*] : mata.

eyebrow (áy·brow) *png* [*Ing*] : kilay.

eyeglass (áy·glas) *png* [*Ing*] : salamin para sa mata : ANTIPÁRA[3].

eyehole (áy·hol) *png* [*Ing*] : bútas na silipán.

eyelash (áy·las) *png* [*Ing*] : pilik.

eyelet (áy·let) *png* [*Ing*] **1:** maliit na bútas sa papel, tela, o katulad na sinusuutan ng sinulid **2:** telang may disenyong maliliit na butas **3:** *Zoo* maliit na mata sa pakpak ng paruparo **4:** maliit na bútas na pansilip at pantanaw.

eyelid (áy·lid) *png* [*Ing*] : talukap ng mata.

eyesight (áy·sayt) *png* [*Ing*] : paningin.

eyesore (áy·sor) *png* [*Ing*] : anuman na hindi maganda sa paningin.

eyewitness (ay·wít·nes) *png* [*Ing*] : sinumang personal na nakasaksi at makapagpapatotoo ng isang bagay o pangyayari.

éy·re *png* [*Esp aire*] **1:** hangin *var* ére **2:** espasyo sa itaas ng ulo *var* ére **3:** yabang o kapalaluan *var* ére.

eyrie (éy·ri) *png Bot* [*Ing*] : dapong.

eyts *png* : tawag sa titik **H**.

Ezekiel (é·zi·kyél) *png* [*Ing Heb*] **1:** pari at propetang Hebrew **2:** sa Bibliya, aklat na sinulat ni Ezekiel.

Ez·ra *png* [*Heb*] **1:** paring Hebrew **2:** sa Bibliya, aklat ng mga salaysay.

Ff

F,f *png* **1:** ikaanim na titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **ef 2:** ikaanim sa isang serye o pangkat **3:** *Mus* ikaapat na nota ng eskalang diyatoniko sa C major **4:** pasulat o palimbag na representasyon ng *F* o *f* **5:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *F* o *f.*

F, daglat *png* [*Ing*] **1:** Fahrenheit **2:** female **3:** fine, sa tasá ng lapis **4:** *Bio* filial.

F, symbol [*Ing*] **1:** *Kem* **a** fluorine **b** faraday **2:** *Ele* farad **3:** force.

f, daglat [*Ing*] **1: a** female **b** feminine **2:** franc **3:** *Mus* forte.

f, symbol [*Ing*] **1:** focal length **2:** femto- **3:** frequency.

fa *png Mus* **:** tawag sa ikaapat na nota sa isang eskalang major.

fa·á·yan *png* [*Tir*] **:** uri ng matong na pinaglalagyan ng sampu o higit pang sako ng palay.

fa·bá·nga *png* [*Tir*] **:** uri ng antinganting na itinatali sa baywang upang palakasin ang pag-iisip.

fable (féy·bol) *png Lit* [*Ing*] **:** pabula.

facade (fa·sád) *png* [*Ing*] **:** patsada.

face (feys) *png* [*Ing*] **:** mukha.

face lift (feys lift) *png* [*Ing*] **1:** operasyong kosmetiko upang banatin ang mga luyloy at kulubot na bahagi ng mukha; retoke **2:** paraan ng pagpapaganda ng anyo ng isang bagay.

facet (fá·set) *png* [*Ing*] **1:** partikular na aspekto ng isang bagay **2:** tapyas ng isang hiyas **3:** segment ng compound eye.

face value (feys vál·yu) *png* [*Ing*] **1:** itinakdang halaga ng isang nilimbag na salapi **2:** panlabas na anyo o halaga ng isang bagay.

facilitator (fa·si·li·téy·tor) *png* [*Ing*] **:** tao na nagpapagaan o nagpapabilis sa takbo ng gawain *Cf* TAGAPAMAGITAN.

facility (fa·sí·li·tí) *png* [*Ing*] **:** pasilidad.

facistol (fa·sis·tól) *png* [*Esp*] **:** atríl.

facsimile (fak·sí·mi·lí) *png* [*Ing*] **:** eksaktong kopya o sipi ng orihinal **:** FAX.

fact (fakt) *png* [*Ing*] **1:** bagay o pangyayari na kinikilalang tunay **2:** ebidensiya **3:** realidad; katunayan.

faction (fák·shon) *png* [*Ing*] **:** paksiyon.

factitious (fak·tí·syus) *pnr* [*Ing*] **:** artipisyal o hindi natural.

factor (fák·tor) *png* [*Ing*] **1:** pangyayari, katunayan, o impluwensiya na nakaaambag sa isang resulta **:** SALIK **2:** sangkap o isa sa mga elemento na nakatutulong sa pagbubuo ng gawain *var* paktór.

factory (fák·to·rí) *png* [*Ing*] **:** pabrika.

factotum (fak·tó·tum) *png* [*Ing*] **:** empleado na nakagagawa ng halos lahat ng uri ng trabaho.

facula (fá·kyu·lá) *png* [*Ing*] **:** maliwanag na bahagi ng araw.

faculty (fá·kul·tí) *png* [*Ing*] **1:** kakayahan sa isang partikular na gawain **:** FAKULTÁD **2:** likás na kakayahan ng isip at katawan **:** FAKULTÁD **3:** kaguruan.

fad *png* [*Ing*] **1:** uso; pansamantalang moda **2:** libangan.

fá·di *png* [*Tir*] **:** espadang kahoy na ginagamit sa pagsasayaw.

faeces (fí·siz) *png* [*Ing*] **:** feces.

fag *png Alp* [*Ing*] **:** pinaikling **faggot**.

fá·ga *png* [*Tir*] **1:** taeng-bituin **2:** tudlaan ng palaso.

Fá·gad *png Mit* [*Tir*] **:** isa sa mga tribu ng mga espiritu ng higante.

fa·ga·fú·lan *png* [*Tir*] **:** tansong kahon na sisidlan ng apog at nganga **:** KALAKPAN, PATAKYÂ.

fá·gaw *png* [*Tir*] **:** lalagyan ng mga pinatuyong panggatong na nakabitin sa ibabaw ng dapugan.

fag·fag·tó *png* [*Igo*] **:** ritwal ng kalalakihan sa Bontoc bilang pasasalamat sa masaganang ani ng kamote.

fág·got *png Alp* [*Fre*] **:** binabae; bakla.

fa·gí·nes *pnd* **mag·fa·gí·nes, fa·gi·ne·san, fu·ma·gí·nes** [*Tir*] **:** magbihis nang magara at magpalamuti para sa pista.

fa·gí·tug *png* [*Tir*] **:** mahabang pamingwit ng palós.

fag·lóng *png Mus* [*Bil*] **:** kudyapî.

fa·gún·tang *png* [*Tir*] **:** uri ng bitag.

fa·gú·tas *png* [*Tir*] **:** laro ng pagtabás sa pumpon ng damo sa pamamagitan ng isang tagâ lamang.

Fahrenheit (fá·ren·háyt) *pnr* [*Ing*] **:** yunit ng temperatura sa eskalang Fahrenheit **:** F[1].

Fahrenheit scale (fá·ren·háyt is·kéyl) *png* [*Ing*] **:** eskala ng temperatura na nagyeyelo ang tubig kung nasa 32° at kumukulo kung nasa 212° sa loob ng normal na kondisyon.

fail (feyl) *pnd* [*Ing*] **1:** mabigo; hindi magtagumpay **2:** bumagsak; hindi pumasa **3:** kaligtaan **4:** biguin **5:** ibagsak; ilagpak.

failure (féyl·yur) *png* [*Ing*] **1:** pagkabigo; kabiguan **2:** paghina **3:** pagbagsak; paglagpak **4:** pagkukulang; pagpapabaya.

fair (feyr) *png* [*Ing*] **1:** pook na bentahan ng iba't ibang bilihin **2:** perya.

fair (feyr) *pnr* [*Ing*] **1:** matuwid, walang kinikilingan, o patas **2:** maputlang kulay ng balát **3:** maganda **4:** maaliwalas, kung sa panahon **5:** katamtaman, kung sa kakayahan.

fairway (féyr·wey) *png* [*Ing*] **1:** napaglalayagang bahagi ng tubigan **2:** regular na daanan ng mga sasakyang dagat.

fairy (féy·ri) *png* [*Ing*] **:** engkantada.

fairyland (féy·ri·lánd) *png* [*Ing*] **:** daigdig ng mga engkantada.

fait accompli (feyt a·kóm·pli) *png* [*Fre*] **:** bagay na ginawa at hulí na para pagtalunan o baguhin.

faith (feyth) *png* [*Ing*] **1:** buong pagtitiwala o kumpiyansa **2:** pananalig

3: sistema ng paniniwalang panrelihiyon.

faith-healer (feyt-hí·ler) *png* [*Ing*] **:** tao na sinasabing nagpapagaling sa pamamagitan ng dasal at pananalig sa halip na medikal na panggagamot.

faith-healing (feyt-hí·ling) *png* [*Ing*] **:** panggagamot na ginagawa ng isang faith-healer.

fá·kang *png* [*Tir*] **:** anting-anting na inilalagay sa lupa upang malaman o makilala ang magnanakaw.

fake (feyk) *pnr* [*Ing*] **:** huwad; hindi tunay *Cf* PEKE.

fá·kir *png* [*Arab*] **:** banal na Muslim o Hindu.

fa·kul·tád *png* [*Esp facultad*] **:** faculty *var* pakultád.

fa·lá·wan *png* [*Tir*] **:** tela na panangga galang sa dibdib at baywang kung nakikipaglaban.

falchion (fál·ki·yón) *png* [*Ing*] **:** espadang malapad at maikli, malanday ang gilid, at pakurba ang dulo.

falcon (fál·kon) *png Zoo* [*Ing*] **:** ibong mandarágit (genus *Falco*) na may mahaba at matulis na pakpak **:** KUYAB.

falconer (fál·ko·nér) *png* [*Ing*] **1:** tagapag-alaga at tagasanay ng mga falcon o lawin **2:** tao na nangangaso sa pamamagitan ng alagang falcon o lawin.

falconet (fál·ko·nét) *png* [*Ing*] **1:** magaan na kanyon **2:** *Zoo* maliit na lawin o falcon.

fa·lén·dag *png Mus* [*Tir*] **:** instrumentong hinihipan, gawa sa manipis na kawayan, at may apat na butas.

fall (fol) *png* [*Ing*] **1:** akto ng pagbagsak o pagbulusok **2:** anumang bagay na bumagsak o bumabagsak **3:** sukat ng dami at lakas ng pagbagsak ng ulan **4:** pagbagsak ng presyo o halaga **5:** paghina **6:** pagkalaos **7:** pagkatukso; pagkakasala **8:** pagbaba; paglusong **9:** anumang direksiyon na pababa **10:** taglagas.

fall (fol) *pnd* [*Ing*] **1:** mabuwal; matumba **2:** bumagsak **3:** madapa **4:** mahulog **5:** dumausdos **6:** madakip **7:** malagas.

falla (fál·ya) *png* [*Esp*] **:** noong panahon ng Espanyol, bayad upang hindi magtrabaho sa polo *Cf* PALYÁ.

fallacy (fá·la·sí) *png* [*Lat fallacia*] **1:** maling pag-aakala **2:** depektibong pag-iisip **3:** *Pil* pagkakamali na nagpapahina sa argumento.

fallible (fá·li·ból) *pnr* [*Ing*] **:** maaaring magkamali.

fal·lí·wes *png Mus* [*Bon*] **:** musika ng gangsa sa bisa ng malambot na pampalò.

fallopian tube (fa·ló·pi·yán tyub) *png Ana* [*Ing*] **:** alinman sa dalawang túbo sa estrukturang panreproduksiyon ng babaeng mammal at dinadaluyan ng ova buhat sa obaryo tungo sa matris.

fal·lo·wa *png* [*Iva*] **:** bangka na malapad at walang katig.

falls (fols) *png* [*Ing*] **:** talón.

false (fóls) *png* [*Ing*] **:** hindi ayon sa katotohanan; mali; palso.

falsetto (fal·sé·to) *png Mus* [*Ing*] **1:** mataas ngunit di-likás na tinig ng lalaking mang-aawit, lalo na ng tenor **2:** mang-aawit na may gayong tinig.

falsification (fál·si·fi·kéy·shon) *png* [*Ing*] **:** palsipikasyon.

falsify (fál·si·fáy) *pnd* [*Ing*] **:** palsipikahin.

falua (fa·lú·wa) *png* [*Esp*] **:** lantsa na ginagamit pampatrulya *var* palúwa.

fame (feym) *png* [*Ing*] **:** katanyagan.

famille (fé·mi) *png* [*Fre*] **:** porselana na gawa sa China.

family (fá·mi·lí) *png* [*Ing*] **1:** mag-anak **2:** *Bio* ang pangunahing subdibisyon ng isang order o suborder sa klasipikasyon ng mga halaman, hayop, fungus, at iba pa, karaniwang binubuo ng iba't ibang genus.

family name (fá·mi·lí neym) *png* [*Ing*] **:** apelyido.

family planning (fá·mi·lí plá·ning) *png* [*Ing*] **:** paraan ng pagtatakda sa bilang ng magiging anak ng mag-asawa; pagpaplano ng pamilya.

family tree (fá·mi·lí tri) *png* [*Ing*] **:** tsart na nagpapakita ng ugnayan at linya ng angkan o lahi.

famine (fá·min) *png* [*Ing*] **:** tagsalát.

fan *png* [*Ing*] **1:** pamaypay **2:** tagahanga.

fanatic (fa·ná·tik) *png, pnr* [*Ing*] **:** panatiko.

fancy (fán·si) *png* [*Ing*] **1:** imahinasyon; guniguni **2:** kakayahang makapaglarawan sa isip **3:** huwad na hiyas.

fandango (fan·dáng·go) *png* [*Esp*] **:** pandanggo.

fán·di-fán·di *png* [*Tir*] **:** mga banderitas kung may pista o kasalan.

fán·di né·dol *png* [*Tbo*] **:** palda na yari sa abaka, may iba't ibang dekorasyon, at higit na makulay kaysa teduyung.

fan·fa·ní·lag *png* [*Ifu*] **:** santelmo.

fanfare (fán·feyr) *png* [*Ing*] **:** palabas; kasayahan.

fang *png Zoo* [*Ing*] **:** pangil.

fa·ngá·rak *png* [*Tir*] **:** pangyayari na nahuhulaan.

fá·ngaw *png* [*Bon*] **:** basket na isinasakbat sa magkabilang balikat, may mga hiblang nakasuson, at ginagamit sa paglalakbay.

fán·tad *png* [*Tir*] **:** paglalakad sa dalampasigan.

fantastic (fan·tás·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** kakaiba o kataka-taka ang anyo **2:** umiiral sa guniguni o imahinasyon **3:** magaling; pambihira.

far *pnb, pnr* [*Ing*] **:** nasa malayo; malayo.

fá·rad *png Ele* [*Ing*] **:** yunit ng capacitance.

faraday (fá·ra·déy) *png Kem* [*Ing*] **:** yunit ng karga ng elektrisidad na katumbas ng Faraday's constant **:** F^{1b}.

Faraday's constant (fá·ra·déys kóns·tant) *png Kem* [*Ing*] **:** kantidad ng karga ng elektrisidad na nasa isang mole ng elektron.

farce (fars) *png Lit* [*Ing*] **1:** mababaw at nakatatawang dula na nakabatay ang banghay sa mahusay na pagkakagamit sa sitwasyon sa halip na sa pagpapabuti sa papel ng tauhan **2:** katatawanang ipinahayag sa gayong gawa **3:** katawa-tawang palabas *Cf* KOMÉDYA, SAYNÉTE.

fare (feyr) *png* [*Ing*] **1:** pasahe[1] **2:** pagkain.

farewell (féyr·wel) *png* [*Ing*] **:** pamamaalam; pahimakas.

farm *png* [*Ing*] **1:** búkid **2:** piraso ng lupang ginagamit sa pag-aalaga ng mga hayop **3:** tubigang pinag-aalagaan ng isda, talaba, at katulad.

farm *pnd* [*Ing*] **1:** maglinang; magsaka; maghalaman **2:** maghayupan.

farmer (fár·mer) *png* [*Ing*] **:** magsasaka.

farmhouse (fárm·haws) *png* [*Ing*] **:** bahay sa bukid.

fárm·yard *png* [*Ing*] **:** bakuran sa paligid o napapaligiran ng bukid.

farrago (fa·rá·go) *png* [*Ing*] **:** serye ng nakalilitong pagkakahalo-halo.

farsighted (far·sáy·ted) *pnr* [*Ing*] **1:** malinaw ang tingin sa malayo **2:** mapaghanda sa kinabukasan; masinop.

fart *png* [*Ing*] **:** utot.

farthing (fár·ting) *png* [*Ing*] **:** sa United Kingdom, ang dating salapi na pinawalang bisa noong 1961.

fascicle (fá·si·kél) *png* [*Ing*] **1:** bahagi ng isang aklat na inilimbag nang hiwalay **2:** bungkos; bigkis **3:** *Ana* bungkos ng mga fiber.

fascism (fás·iz·sim) *png Pol* [*Ing*] **:** pasismo.

fascist (fá·si·sist) *png* [*Ing*] **:** pasista.

fashion (fá·syon) *png* [*Ing*] **1:** umiiral na uso o moda **2:** kaugalian **3:** hugis; anyo; ayos.

fashion show (fá·syon show) *png* [*Ing*] **:** palabas tungkol sa moda ng damit o kasuotan.

fast *png* [*Ing*] **1:** pag-aayuno **2:** araw o panahon ng pag-aayuno.

fast *pnr* [*Ing*] **1:** mabilis **2:** angkop sa mabilis na kilos **3:** mahigpit ang kapit, kabit, o tali **4:** sa kulay, hindi kumukupas agad **5:** sa potograpiya, nagpapahintulot ng maikling paglalantad sa liwanag.

fast *pnb* [*Ing*] **1:** matatag; mahigpit **2:** malalim **3:** mabilis **4:** walang ingat; padalos-dalos.

fastener (fá·sen·nér) *png* [*Ing*] **:** pangipit na gawa sa plastik o metál, ginagamit sa pag-aayos o pagsasama-sama ng mga papel, dokumento, at katulad.

fast food (fást fud) *png* [*Ing*] **1:** mga pagkain na madaling naihahanda o naisisilbi, karaniwan sa isang restoran **2:** restoran na nagsisilbi ng ganitong pagkain.

fat *png* [*Ing*] **1:** malangis na substance na nakukuha sa hayop; tabâ **2:** mantika **3:** *Kem* alinman sa pangkat ng likás na ester ng glycerol.

fat *pnr* [*Ing*] **1:** mataba **2:** malangis; masebo **3:** mayaman, *hal* lupa na mayaman sa mga mineral.

fatal (féy·tal) *pnr* [*Ing*] **1:** nakamamatay **2:** nakapipinsala **3:** lubhang mahalaga **4:** ukol sa kapangyarihan na nagtatakda ng mga pangyayari **5:** ukol sa kapalaran.

fatalism (fey·ta·lí·sim) *png* [*Ing*] **:** paniniwala na nakatakda ang lahat ng pangyayari at hindi maaaring baguhin ng tao; paniniwala sa kapalaran.

fatality (fey·tá·li·tí) *png* [*Ing*] **:** tao na nasawi sa kalamidad o aksidente.

fa·ta·wá·li *png Bot* [*Tir*] **:** uri ng mapait na baging.

fate (feyt) *png* [*Ing*] **:** kapalaran; palad; tadhana.

fá·tek *png* [*Ifu*] **:** tatô.

Fates (feyts) *png Mit* [*Ing*] **:** Parkas.

father (fá·der) *png* [*Ing*] **1:** ama **2:** pari.

fathom (fá·tom) *png* [*Ing*] **1:** sukat na katumbas ng 1.8 m **2:** dipa.

fatigue (fa·tíg) *png* [*Ing*] **1:** patâ **2:** paghina ng materyales, karaniwan sa metál, dulot ng paulit-ulit na pagdiín **3:** pagbaba ng kakayahan ng kalamnan at iba pang bahagi ng katawan pagkaraan ng matagal na gawain **4:** patig.

Fá·ti·má *png* **:** pinakabatang anak ng propetang si Mohammed at asawa ng ikaapat na caliph na si Ali.

fá·tok *png* [*Tir*] **:** palakol.

fát·so *png* [*Ing*] **:** tao na mataba.

fatten (fá·ten) *pnd* [*Ing*] **1:** patabain **2:** palusugin; pagyamanin.

fát·wa *png* [*Ara*] **:** makapangyarihang patakaran na ipinahahayag ng isang mufti.

faucet (fó·sit) *png* [*Ing*] **:** gripo.

fault (folt) *png* [*Ing*] **1:** mali; pagkakamali; kamalian **2:** pagkukulang **3:** pagkakasala **4:** sira; kasiraan **5:** *Heo* bitak sa salansan ng mga bato sa ilalim ng lupa.

fault (folt) *pnd* [*Ing*] **1:** sisihin **2:** pintasan.

faultfinder (fólt·fáyn·der) *png* [*Ing*] **:** pintasero.

faun (fon) *png Mit* [*Ing*] **:** diyos na may mukha at katawan ng tao subalit may sungay, hita, at buntot ng kambing.

fauna (fó·na) *png* [*Ing*] **1:** mga hayop sa isang tiyak na rehiyon, panahon, o kaligiran *Cf* FLORA **2:** listahan ng mga ito.

fauvism (fow·ví·sim) *png Sin* [*Ing*] **:** kilusan na iniugnay kay Matisse at nagtatampok sa paggamit ng mga likás na kulay at mga anyong tigib sa distorsiyon.

faux pas (fów pa) *png* [*Fre*] **:** literal na "isang maling hakbang," isang pagkakamali sa dapat ikilos o sabihin sa pagtitipong panlipunan.

fa·vé·la *png* [*Por*] **:** sa Brazil, iskuwater.

favor (féy·vor) *png* [*Ing*] **:** pabor; kaloob.

favorite (féy·vo·rít) *png, pnr* [*Ing*] **:** paborito.

favoritism (féy·vo·ri·tí·sem) *png* [*Ing*] **:** paboritismo.

fax *png* [*Ing*] **1:** pinaikling **facsimile** **2:** paraan ng paghahatid ng mensahe sa pamamagitan ng telekomunikasyon **3:** facsimile.

fax machine (fax ma·shín) *png* [*Ing*] **:** makina para sa paggawa at paghahatid ng facsimile.

FBI, daglat (ef·bi·ay) [*Ing*] **:** Federal Bureau of Investigation.

F Clef (ef klef) *png Mus* [*Ing*] **:** bass clef.

Fe, symbol (éf·i) *Kem* [*Ing*] **:** iron[1].

fear (fir) *png* [*Ing*] **:** tákot.

feasibility (fi·zi·bí·li·tí) *png* [*Ing*] **:** kalagayan ng pagiging posible.

feast (fist) *png* [*Ing*] **:** pista; piging.

feather (fé·der) *png* [*Ing*] **1:** balahibo **2:** pakpak[2] **3:** uri; klase.

featherweight (fé·der·wéyt) *png* [*Ing*] **1: a** *Isp* timbang sa boksing, wrestling, at weightlifting, nasa pagitan ng bantamweight at lightweight, katumbas ng 54-57 kg sa amatyur at nagiiba kung propesyonal **b** manlalaro na may gayong timbang **2:** tao o bagay na magaan **3:** bagay na munti o hindi mahalaga.

feature (fí·tyur) *png* [*Ing*] **1:** pagmumukha **2:** tampok na palabas **3:** katangian **4:** lathalain.

feature film (fí·tyur film) *png* [*Ing*] **:** pelikulang may ganap na haba at ginagawa upang itampok sa sinehan.

feature program (fí·tyur próg·ram) *png* [*Ing*] **:** brodkast na nakatuon sa isang partikular na paksa.

febrifuge (féb·ri·fyúdz) *png* [*Ing*] **:** anumang substance para sa pagpapabawa o pagpapaalis ng lagnat **:** PÉBRIPÚGO.

febrile (fí·brayl, fíb·ril) *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa lagnat **2:** may lagnat; nilalagnat.

February (feb·ru·wá·ri) *png* [*Ing*] **:** Pebrero.

feces (fí·siz) *png* [*Ing*] **:** tae.

fecundity (fi·kún·di·tí) *png* [*Ing*] **:** katangian o kakayahan na mabuntis, mangitlog, o maging mabunga.

fedayeen (fé·da·yín) *png* [*Ara fida iyin*] **:** gerilyang Arabe laban sa Israel.

fé·de·rál, fe·de·rál *pnr* [*Ing Esp*] **1:** ukol sa federalism **2:** pumapanig sa sentralisadong pamamahala *var* pédерál.

Federal Bureau of Investigation (fé·de·rál byú·row ov in·vés·ti·géy·shon) *png* [*Ing*] **:** ahensiya ng federal na pamahalaan ng Estados Unidos na namamahala sa seguridad ng

bansa at nagsasagawa ng imbestigasyon sa pagpapatupad ng batas : FBI.

federalism (fé·de·ra·lí·sim) *png* [*Ing*] : sistema ng pamamahala na pinagsasanib ang magkakahiwalay ngunit nakapagsasariling estado o distrito : FEDERALÍSMO.

fé·de·ra·lís·mo *png* [*Esp*] : federalism *var* pederalismo.

fé·de·ras·yón *png* [*Esp federación*] **1:** kalipunan ng mga kapisanan o samahán : FEDERATION **2:** kalipunan ng mga pederal na estado : FEDERATION **3:** *Kol* pangkalahatang pangkat ng mga bakla *var* pederasyón.

federation (fe·de·réy·shon) *png* [*Ing*] : federasyon.

fedora (fi·dó·ra) *png* [*Ing*] : uri ng malambot na sombrero.

fee (fi) *png* [*Ing*] : bayad sa paglilingkod.

feed (fid) *png* [*Ing*] **1:** pagkain ng hayop **2:** subò o kain ng materyales, gaya sa makina.

feedback (fíd·bak) *png* [*Ing*] **1:** pagugong ng amplipayer, mikropono, o anumang mákináng automatiko sanhi ng lákas ng pagpapatunog o ng elektrisidad **2:** puna o opinyon tungkol sa sinabi, sinulat, o ginawa ng isang tao o pangkat : PÍDBAK.

feel (fil) *pnd* [*Ing*] **1:** suriin o hanapin sa pamamagitan ng paghipo **2:** damhin o alamin sa pamamagitan ng paghipo; maramdaman **3:** danasin.

feeler (fí·ler) *png* [*Ing*] **1:** organ sa ilang hayop para sa pagsubok sa isang bagay sa pamamagitan ng paghipo o para sa paghahanap ng makakain **2:** pansamantalang mungkahi o suhestiyon, lalo na upang humingi ng sagot **3:** tao o bagay na nakararamdam.

feeling (fí·ling) *png* [*Ing*] **1:** pakiramdam; damdamin **2:** salát; hipò; damá **3:** palagay; opinyon.

fe·gé·rung *png Mus* [*Tir*] : instrumentong gawa sa kahoy at may dalawang kuwerdas.

fég·nas *png* [*Bon*] : pagdiriwang ng pasasalamat.

fe·go·rót *png* [*Tir*] : malaking abaloryo, karaniwang pula, at ginagawang kuwintas.

fé·kon *png* [*Tir*] : pagbibilad ng palay.

fel *png* [*Tir fhel*] : bayaw.

fe·lá·fel *png* [*Ara falafil*] : maanghang na piniritong rissole.

féld·spar *png* [*Ing*] : anuman sa mga pangkat ng mga mineral, pangunahin ang potassium, sodium, at calcium, isa sa napakahalagang bahagi ng batong igneous.

feline (fí·layn) *png* [*Ing*] **1:** kasama o hinggil sa family *Felidae*, bukod sa domestikadong pusa, kasama ang leon, leopardo, tigre, at iba pa **2:** tila pusa; may katangian ng mga hayop ng family ng pusa.

fellatio (fe·léy·syo) *png* [*Ing Lat fellare*] : pagdila o pagsupsop ng uten : TSUPÂ.

fellow (fé·low) *png* [*Ing*] **1:** tao; mamà **2:** kasama; kasamahan **3:** gradwadong estudyante na ginawaran ng fellowship.

fél·low·shíp *png* [*Ing*] **1:** pagsasamahan **2:** damayán **3:** kapatiran; samahan **4:** tungkulin o halaga ng sálapi na ipinagkakaloob sa gradwadong estudyante upang maipagpatuloy ang kaniyang pag-aaral o pananaliksik.

fé·lon *png* [*Ing*] **1:** mahapdi o masakít na pamamaga sa daliri malapit sa kuko **2:** kriminal; salarin.

felony (fé·lo·ní) *png* [*Ing*] : krimen o anumang mabigat na pagkakasala na may parusang kamatayan o matagal na pagkabilanggo.

felt *png* [*Ing*] : telang lana; piyeltro[1].

female (fí·meyl) *png* [*Ing*] : babae : F[2].

feminine (fé·mi·nín) *png Gra* [*Ing*] **1:** kasariang pambabae **2:** salita na nasa kasariang pambabae : PEMENÍNO.

feminine (fé·mi·nín) *pnr* [*Ing*] **1:** pambabae **2:** may katangiang kaugnay sa mga babae **3:** kilos-babae; binabae **4:** *Gra* nasa kasariang kinabibilangan ng mga salitang tumutukoy sa babae o sa mga bagay na itinuturing na babae.

fé·mi·nís·mo *png* [*Esp*] : doktrina na nagtataguyod ng pantay na mga karapatan ng kababaihan at kalalakihan sa larangang panlipunan, pangkabuhayan, at pampolitika *var* peminismo.

fe·mi·nís·ta *png* [*Esp*] : tagapagtaguyod ng feminismo *var* peminista.

femme fatale (fém fe·tál) *png* [*Fre*] : nakatutuksong babae.

fém·to- : idinaragdag na anyo hinggil sa factor ng 10-15.

femur (fí·mur) *png* [*Lat*] **1:** *Ana* pemur **2:** *Zoo* ikatlong kasukasuan sa paa ng kulisap.

fence (fens) *png* [*Ing*] **1:** bákod **2: a** tao na bumibili at nagtitinda ng nakaw na kalakal **b** tindahan ng nakaw o puslit na kalakal.

féncing (fén·sing) *png* [*Ing*] **1:** bakod o pagkakabakod **2:** materyales na pambakod **3:** *Isp* eskrima **4:** pagbili o pagtitinda ng nakaw na kalakal.

fén·der *png Mek* [*Ing*] : tapalodo.

fenestra (fi·nés·tra) *png Ana* [*Ing Lat*] : maliit na bútas o guwang sa buto.

feng shui (fung sóy) *png* [*Tsi*] : sistema ng heomansiya na ginagamit sa China upang tiyakin kung ang isang gawain o bagay ay umayon sa likás na puwersa.

fenix (fí·nix) *png* [*Esp*] : phoenix.

fen·li·gis *png* [*Tir*] : blusang pambabae.

fe·ó·le·na·béd *png Mus* [*Kal*] : feyu.

fer·má·ta *png Mus* [*Ing*] : panandaliang paghinto.

fér·ment *png* [*Ing*] **1:** substance na nagdudulot ng fermentasyong kemikal; pampaasim **2:** kaguluhan; pagkaligalig.

fer·mént *pnd* [*Ing*] **1:** buruhin; paasimin **2:** guluhin; ligaligin; balisahin.

fer·mén·tas·yón *png* [*Esp fermentación*] : pagkabulok o pagpipira-piraso ng isang substance sa pamamagitan ng maliliit na organismo, gaya ng yeast at bakterya, karaniwang walang oxygen, lalo na sa asukal na nagiging ethyl alcohol para sa paggawa ng serbesa o alak *var* perméntasyón : FERMENTATION.

fermentation (fer·men·téy·shon) *png* [*Ing*] : permentasyon.

fér·mi *png* [*Ing*] : yunit ng haba na katumbas ng 10-15 m.

fermium (fér·mi·yúm) *png Kem* [*Ing*] : radyoaktibong element na gawa ng tao, nalilikha sa pamamagitan ng pagbomba ng neutron sa isang element na higit na magaan, (atomic number 100, symbol **Fm**).

fern *png* [*Ing*] : pakô.

ferric (fé·rik) *pnr Kem* **1:** tumutukoy sa bakal **2:** nagtataglay ng bakal sa anyong trivalent.

ferric oxide (fér·ik ók·sayd) *png Kem* [*Ing*] : matingkad na pulang compound (Fe_2O_1) ng iron at oxygen, karaniwang ginagamit sa paggawa ng pangkulay.

ferris wheel (fé·ris wíl) *png* [*Ing*] : napakalaki at tila nakatayong gulong, may nakasabit na mga upuan ng tao,

pinaiikot ng makina, at ginagamit na sasakyang pangkarnabal.

ferrite (fe·ráyt) *png* [*Ing*] : salt ($H_2Fe_2O_4$) ng ferrous.

ferrous (fér·us) *pnr* [*Ing*] : nagtataglay ng formula ng iron; hinggil sa iron.

ferry (fé·ri) *png* [*Ing*] **1:** paghahatid ng mga tao o bagay sa kabilang pampang sa pamamagitan ng sasakyang pantubig **2:** sasakyang ginagamit dito **3:** daungan sa magkabilang dulo ng ruta nito.

ferry boat (fé·ri bowt) *png* [*Ing*] : sasakyang pantubig na ginagamit sa ferry.

fér·til *pnr* [*Esp*] **1:** mabunga **2:** malago; mayabong **3:** mataba, *hal* lupa **4:** maaaring magkaanak **5:** palaanak : FERTILE.

fertile (fér·til) *pnr* [*Ing*] : fertil.

fer·tí·li·dád *png* [*Esp*] : kalagayan ng pagiging mabunga o mataba; kakayahang magkaanak : FERTILITY.

fertility (fer·tí·li·tí) *png* [*Ing*] : fertilidad.

fertilizer (fér·ti·láy·zer) *png* [*Ing*] : patabâ.

fés·ti·vál *png* [*Ing*] **1:** araw o panahon ng pagdiriwang : PISTA **2:** samasamang serye ng konsiyerto, dula, at katulad, na regular na idinadaos sa isang pook.

festivity (fes·tí·vi·tí) *png*: pestibidad.

festoon (fes·tún) *png* [*Ing*] : peston.

festschrift (fést·shrift) *png* [*Ing*] : koleksiyon ng mga akda na inililimbag bilang parangal sa isang iskolar o pantas.

fés·tu·wát *png Mus* [*Bon*] : tunog na likha ng pinakamalaki at pinakamabigat na gong.

fé·tish *png* [*Ing*] **1:** *Sik* bagay na walang buhay at nakapupukaw ng hindi normal na pagnanasang seksuwal **2:** bagay na labis na kinahahalingan **3:** anting-anting.

fettucine (fe·tu·tsí·ne) *png* [*Ita*] : makitid na piraso ng pasta o pastang hugis laso.

fetus (fí·tus) *png* [*Ing*] : varyant ng **foetus**.

feud (fyud) *png* [*Ing*] **1:** pinagkaugatang alitan ng dalawang pamilya, tribu, o angkan **2:** matagal na away ng mga tao o pangkat.

feudal (fyu·dál, fyú·dal) *pnr* [*Esp Ing*] **1:** ukol sa, alinsunod, o katulad ng feudalismo **2:** ukol sa lupa sa ilalim ng feudalismo *var* piyudal.

feudalism (fyú·da·lí·sim) *png* [*Ing*] : feudalismo.

fe·u·da·lís·mo *png* [*Esp*] : sistemang pangkabuhayan, pampolitika, at panlipunan sa Europa noong Edad Medya na nakabatay sa relasyon ng panginoong may-ari ng lupa at ng basalyong pinahihintulutang magsaka ng lupa kapalit ng mga serbisyo sa panginoon *var* piyudalísmo : FEUDALISM.

feu de joie (fyu de zhwa) *png* [*Fre*] : pagpupugay sa pamamagitan ng pagpapaputok ng mga baril.

feuilleton (fo·yí·ton) *png* [*Fre*] : bahagi ng diyaryo na nakalaan sa magaang basahin na panitikan, katha, at kritisismo.

fever (fí·ver) *png* [*Ing*] : lagnat.

fé·yu *png Mus* [*Kal*] : pipa na yari sa bukawe o tambo : FEÓLENABÉD, FLANDÁG, HUPÉP, KALULUT, KULATÉT, OPPÍPI, SARÚNAY.

fez *png* [*Ing*] : pulang gora na may palawit, isinusuot ng mga lalaking Muslim.

fiance (fi·yan·séy) *png* [*Fre*] : nobyo; **fiancee** kung babae.

fiasco (fi·yás·ko) *png* [*Ing*] : katawatawa o kahiya-hiyang pagkabigo.

fiber (fáy·ber) *png* [*Ing*] : himaymay.

fiber glass (fáy·ber·glás) *png* [*Ing*] : matibay at di-nagliliyab na materyales, gawa sa mga hibla ng salamin.

fiber optics (fáy·ber óp·tiks) *png* [*Ing*] : paggamit ng maninipis at nababalot na hibla ng salamin at iba pang nanganganinag na solido.

fibrin (fáy·brin) *png* [*Ing*] : mahimaymay at di-natutunaw na protinang nabubuo kapag namumuo ang dugo.

fibrogen (fáy·bro·dyén) *png* [*Ing*] : natutunaw na protina sa plasma ng dugo na lumilikha ng fibrin.

-fic (fik) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng panguri, nangangahulugang "namumunga," "gumagawa," *hal* prolific, pacific.

-fication (fi·kéy·shon) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan mula sa pandiwang nagtatapos sa *-fy*, *hal* simplification.

fiction (fík·shon) *png* [*Ing*] **1:** bagay na hindi tunay o likha ng imahinasyon **2:** *Lit* akdang pasalaysay, tulad ng nobela at maikling kuwento, tungkol sa mga pangyayari at tauhan na maaaring lubos o di-lubos na kathang isip; ang kategoryang binubuo ng mga nobela at kuwento.

fictitious (fik·tí·syus) *pnr* [*Ing*] : hindi totoo; hindi tunay.

field (fild) *png* [*Ing*] **1:** malawak at nakatanyag na pook; parang **2:** bukid; linang **3:** taniman **4:** larangan; digma **5:** larang **6:** palaruan **7:** pangkat **8:** *Mil* pook o rehiyon ng aktibong operasyon **9:** saklaw **10:** sa labas.

field signal (fild síg·nal) *png* [*Ing*] : hudyat na ginagamit sa labas o larangan.

field trip (fíld trip) *png* [*Ing*] : paglalakbay ng mga mag-aaral sa labas ng paaralan upang magmasid at pagaralan ang bagay-bagay, *hal* pagtungo sa isang museo o planetaryum.

fieldwork (fíld·work) *png* [*Ing*] **1:** pagmamasid, pagsisiyasat, at pagaaral na isinasagawa ng siyentista, agrimensor, at katulad, sa labas ng laboratoryo o tanggapan **2:** pansamantalang tanggulan.

fifteen (fíf·tin) *png, pnr* : labinlima; kinse.

fifteenth (fíf·tinth) *pnr* [*Ing*] : panlabinlima; ikalabinlima.

fifth *png* [*Ing*] **1:** isa sa limang pantay na bahagi **2: a** tono o nota, lalo na ang dominante, limang antas na diyatoniko mula sa hatag na tono o nota **b** limang antas na pagitan ng dalawang tono sa eskalang diyatoniko **c** armonikong pagsasanib ng dalawang tonong may gayong pagitan.

fifth *pnr* [*Ing*] : panlima; ikalima.

fiftieth (fíf·ti·yét) *png, pnr* [*Ing*] **1:** panlimampu; ikalimampu **2:** isa sa limampung pantay na bahagi.

fifty (fíf·ti) *png, pnr* [*Ing*] : limampu; singkuwenta.

fifty-fifty (fíf·ti-fíf·ti) *pnr* [*Ing*] **1:** pantay sa hatian **2:** may pantay na pagkakataon.

fig *png* [*Ing*] **1:** *Bot* **a** punongkahoy (*Ficus carica*) na nagpapalit ng mga dahon taon-taon, at namumunga ng prutas na maliit, malambot, hugisperas, at maraming buto **b** ang prutas nito : IGERA **2:** bagay na walang halaga.

fí·gel *png* [*Tir*] : makipot na dako ng ilog.

figurative (fíg·yu·ra·tív) *pnr* [*Ing*] **1:** matalinghaga; hindi literal **2:** simboliko; masagisag **3:** nalalarawan o kumakatawan sa pisikal na anyo ng tao o bagay.

figure (fíg·yur) *png* [*Ing*] : pigura.

figurehead (fíg·yur·héd) *png* [*Ing*] **1:** tau-tauhan; pinunong walang kapangyarihan **2:** palamuting nililok sa prowa ng barko.

figure of speech (fíg·yur ov is·píts) *png* [*Ing*] **:** tayutay[1].

figurine (fíg·yu·rín) *png* [*Ing*] **:** piguri[2].

fí·la·mént *png* [*Ing*] **:** pilamento.

file (fayl) *png* [*Ing*] **1:** kalipunan ng mga isinaayos na dokumento o papeles **2:** *Kom* kalipunan ng magkakaugnay na impormasyon **3:** hanay **4:** kikil.

filial (fíl·yal) *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa anak **2:** may kaugnayan sa relasyon ng anak sa magulang.

fí·li·bús·ter *png* [*Ing*] **:** pilibustero.

fí·li·bus·te·rís·mo *png* [*Esp*] **:** pilibusterismo.

fí·li·bus·té·ro *png* [*Esp*] **:** pilibustero.

filigree (fí·li·grí) *png* [*Ing*] **1:** tila sintas na palamuting gawa sa pinulupot na kawad na ginto, pilak, at iba pa **2:** anumang pino o maselan ang yari o anyo.

filing cabinet (fáy·ling ká·bi·nét) *png* [*Ing*] **:** kabinet para sa file.

Fi·li·pí·nas *png* [*Esp*] **:** republika sa timog-silangang Asia na binubuo ng arkipelagong may higit sa 7,000 pulo, dating kolonya ng Espanya at ipinangalan kay Haring Felipe **:** PHILIPPINES, PILIPÍNAS.

Fi·li·pí·no *png* [*Esp*] **1:** mamamayan ng Filipinas **:** PILIPÍNO **2:** tawag din sa wika nito alinsunod sa Konstitusyong 1973 **:** PILIPÍNO.

Fi·li·pí·no *pnr* [*Esp*] **:** may kaugnayan sa Filipinas, sa mga mamamayan nito, at sa kanilang wika at kultura **:** PHILIPPINES, PILIPÍNO.

fill (fil) *pnd* [*Ing*] **1:** punuin; lagyan **2:** okupahan; palaganapin **3:** barahan; pasakan; tambakan **4:** hirangin sa isang posisyon **5:** busugin.

filler (fí·ler) *png* [*Ing*] **1:** materyales na ginagamit na pampasak sa butas; pampunô; pandagdag **2:** maikling sulatin o maliit na larawang pampunô sa puwang sa pahayagan o magasin.

fillet (fi·léy) *png* [*Ing*] **1: a** malaman at walang tinik na piraso ng karne na nakukuha malapit sa pigi o tadyang **b** walang tinik na bahagi ng isda **2:** laso.

filling (fí·ling) *png* [*Ing*] **:** bagay na pampuno **2:** substance na pampasak sa bútas ng ngipin **3:** palaman sa tinapay.

fill out (fil awt) *pnd* [*Ing*] **1:** palakihin sa kailangang sukat **2:** lumaki o tumaba.

fill up (fil ap) *pnd* [*Ing*] **1:** punuin **2:** sulatan.

film *png* [*Ing*] **1:** manipis na balot ng sensitibong substance na nakalilikha ng larawan **:** PELÍKULÁ[2] **2:** ang rolyo na ginagamit sa paggawa ng pelikula.

film criticism (film kri·ti·sí·sim) *png* [*Ing*] **:** kritisismong pampelikula.

film noir (film nwar) *png* [*Fre*] **:** estilo o uri ng pelikulang sinematograpiko na kakikitaan ng pesimismo, patalismo, at panganib.

fíl·ter *png* [*Ing*] **1:** anumang substance, tulad ng tela, papel, o suson ng uling o buhangin, na maaaring daanan ng likido upang salain ang mga dumi o solido **2:** anumang kasangkapan, gaya ng tangke, túbo, at iba pa, na naglalaman ng gayong substance sa pagsalà.

fimbriate (fím·bri·yéyt) *pnr* [*Ing*] **1:** *Bot Zoo* may nakaluyloy na buhok at iba pa sa gilid **2:** may makitid na gilid.

final (fáy·nal) *pnr* [*Ing*] **1:** nasa huli; pangwakas **:** PINAL **2:** tiyak; hindi mababago **:** PINAL **3:** mapagpasiya.

fi·ná·le *png* [*Ing*] **1:** pangwakas na bahagi ng musika o pagtatanghal **2:** katapusan ng gawain.

finalist (fáy·na·líst) *png* [*Ing*] **:** kalahok sa tampok o huling yugto ng serye ng paligsahan.

finals (fáy·nals) *png* [*Ing*] **1:** pangwakas na pagsusulit sa kursong pampa-aralan **2:** panghuli at mapagpasiyang laro, laban, o pagsubok.

finance (fay·náns, fi·náns) *png* [*Ing*] **:** pinansiya.

find (faynd) *pnd* [*Ing*] **1:** hanapin **2:** makita; makatagpo **3:** makapulot **4:** usisain o alamin sa pamamagitan ng pag-aaral, pagkukuwenta, o pagsisiyasat **5:** maranasan **6:** *Bat* tiyakin at ipahayag.

finders keepers (fáyn·ders kí·pers) *pnr Kol* [*Ing*] **:** ang makatagpo ng isang bagay ang siyang magmamayari nito.

fin de siecle (fen de syé·kle) *pnr* [*Fre*] **1:** may katangian ng katapusan ng ika-19 siglo **2:** dekadente.

finding (fáyn·ding) *png* [*Ing*] **1:** pagtuklas; pagkatuklas **2:** ang natuklasan **3:** konklusyon; kapasiyahan.

fine (fayn) *png* [*Ing*] **:** multa.

fine (fayn) *pnr* [*Ing*] **1:** may mataas na kalidad **2:** magaling; mainam **3:** pino; dalisay **4:** nasa mabuting kalagayan **5:** manipis; matulis.

fine arts (fáyn arts) *png* [*Ing*] **:** ang mga sining na may layuning estetiko, tulad ng panulaan, musika, lalo na ang pagpipinta, eskultura, at arkitektura.

fine print (fáyn print) *png* [*Ing*] **:** nakalimbag na detalyadong impormasyon, lalo na sa mga legál na dokumento, kautusan, at iba pa.

finesse (fi·nés) *png* [*Ing*] **1:** kapinuhan sa pagganap **2:** kasiningan, lalo na sa maparaang pagdadala ng mahirap o maselang sitwasyon **3:** hindi halatang manipulasyon.

fine-tune (fáyn-tyun) *pnd* [*Ing*] **:** ayusin ang mekanismo upang matamo ang pinakamahusay na resulta.

finger (fíng·ger) *png* [*Ing*] **1:** daliri **2:** dalì.

finger alphabet (fíng·ger ál·fa·bét) *png* [*Ing*] **:** anyo ng wika sa pamamagitan ng senyas na gamit ang daliri.

finger food (fíng·ger fud) *png* [*Ing*] **:** pagkain na hindi ginagamitan ng kutsara at tenedor; pagkain na maaaring kamayin.

fingering (fíng·ge·ríng) *png* [*Ing*] **1:** paraan o sining ng paggamit ng mga daliri, lalo na sa pagtugtog ng instrumento **2:** indikasyon nito sa musikang nakasulat.

finger painting (fíng·ger péyn·ting) *png* [*Ing*] **1:** pagpipinta sa pamamagitan ng daliri o palad **2:** pinturang gawa sa ganitong paraan.

fingerprint (fíng·ger·prínt) *png* [*Ing*] **:** marka na kinukuha sa rabaw ng dulo ng mga daliri, karaniwang ginagamit sa pagkilala ng isang indibidwal.

fí·nish *png* [*Ing*] **1:** wakas; katapusan **2:** panghuling kayarian ng isang rabaw.

fí·nish *pnd* [*Ing*] **1:** tapusin; matapos **2:** buuin; mabuo.

finishing-school (fí·ni·syíng-is·kúl) *png* [*Ing*] **:** pribadong kolehiyong pambabae na nagbibigay ng pagsasanay hinggil sa umiiral na moda o estilo, gaya sa pananamit, pananalita, o pag-uugali.

fiord (fyord) *png* [*Ing*] **:** mahaba at makipot na bukana ng dagat sa pagitan ng matataas na talampas.

fioritura (fyo·ri·tú·ra) *png Mus* [*Ing*] **:** palamuti sa isang himig, karaniwang

kinatha nang biglaan.

fire (fayr) *png* [*Ing*] **1:** apoy **2:** sunog **3:** putok.

fire (fayr) *pnd* [*Ing*] **1:** sindihan; pagdingasin **2:** paputukin.

fire alarm (fayr a·lárm) *png* [*Ing*] **:** kasangkapan na nagbibigay ng babala kung may sunog.

firearm (fayr·árm) *png* [*Ing*] **:** baríl, lalo na ang pistola o riple.

firecracker (fayr·krá·ker) *png* [*Ing*] **:** paputok; rebentador.

fire drill (fayr dril) *png* [*Ing*] **:** pagsasanay ng mga gagawin kung may sunog.

fire-eater (fayr-í·ter) *png* [*Ing*] **1:** salamangkero na nagkukunwaring kumakain ng apoy **2:** tao na mahilig makipag-away.

fire-engine (fayr-én·dyin) *png* [*Ing*] **:** trak ng bumbero.

fire escape (fayr es·kéyp) *png* [*Ing*] **:** daanan palabas kapag may sunog.

fire extinguisher (fayr eks·tíng·gwi·shér) *png* [*Ing*]: aparato na may mga kemikal para patayin ang sunog.

firefly (fáyr·flay) *png Zoo* [*Ing*] **:** alitaptap.

fireplace (fáyr·pleys) *png Ark* [*Ing*] **:** dapugang may tsiminea.

fire-power (fayr-pá·wer) *png* [*Ing*] **1:** mapaminsalang lakas ng baril at iba pa **2:** kakayahang pinansiyal, intelektuwal, o emosyonal.

fireproof (fayr·prúf) *pnr* [*Ing*] **:** hindi tinatablan ng apoy o matinding init.

fire station (fayr is·téy·shon) *png* [*Ing*] **:** himpilan ng bumbero.

fire-trap (fáyr-trap) *png* [*Ing*] **:** gusaling madaling masunog o walang maayos na labasan sakaling masunog.

firework (fáyr·work) *png* [*Ing*] **1:** produktong naglalaman ng madaling magningas na kemikal na lumilikha ng pagsabog o kahanga-hangang epekto *Cf* PAPUTOK **2:** bugso ng damdamin, lalo na ng galit **3:** pagtatanghal ng talino.

firing squad (fáy·ring is·kwád) *png* [*Ing*] **:** pangkat ng mga sundalong inatasang bumaril sa tao na nahatulan ng kamatayan.

firm *png* [*Ing*] **:** kompanya o samahan sa negosyo.

firm *pnr* [*Ing*] **1:** matigas **2:** mahigpit **3:** matibay; matatag **4:** hindi nagbabago.

firmware (fírm·weyr) *png Com* [*Ing*] **:** permanenteng uri ng software na nakaprogram sa read-only memory.

first *pnr* [*Ing*] **1:** una **2:** pangunahin; primera **3:** nangunguna.

first aid (first eyd) *png* [*Ing*] **:** pangunang lunas.

first-born *png, pnr* [*Ing*] **:** panganay.

first-class (first-klas) *pnr* [*Ing*] **1:** pangunahing uri; primera klase **2:** mamahálin.

first cousin (first ká·sin) *png* [*Ing*] **:** pinsang buo.

first-degree (fírst-di·grí) *pnr Med* [*Ing*] **:** pasò sa rabáw ng balát, kakikitaan ng pamumula.

first-hand *pnr* [*Ing*] **:** tuwiran mula sa orihinal na pinanggalingan.

first lady (first léy·di) *png* [*Ing*] **1:** asawa ng pangulo **:** UNANG GINANG **2:** babae na nangunguna o natatangi sa isang partikular na larang o propesyon **:** UNANG GINANG.

first name (first neym) *png* [*Ing*] **:** unang pangalan.

first quarter (ferst ku·wár·ter) *png Asn* [*Ing*] **:** panahong humigit-kumulang ng isang linggo pagkatapos ng bagong buwan na kalahatian ng buwan ang anyo *Cf* LAST QUARTER.

first-rate (first-reyt) *pnr* [*Ing*] **:** may mataas na uri; napakagaling.

first things first *png* [*Ing*] **:** mahahalagang bagay na kailangang gawin o unahin kaysa iba.

fiscal (fís·kal) *png* [*Ing*] **:** piskál.

fiscal (fís·kal) *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa pananalapi ng pamahalaan **2:** may kinalaman sa salapi; pinansiyal **:** PISKAL.

fish *png* [*Ing*] **:** isda.

físh·er·mán *png* [*Ing*] **:** mangingisda.

fishery (fí·she·rí) *png* [*Ing*] **1:** pook na hinuhulihan ng isda; pangisdaan **2:** okupasyon, trabaho, o industriya ng pangingisda.

físh·net *png* [*Ing*] **:** lambát.

fishpond (físh·pand) *png* [*Ing*] **:** palaisdaan.

fishtail (físh·teyl) *png* [*Ing*] **:** anumang katulad sa hugis o galaw ng buntot ng isda.

fishwife (físh·wayf) *png* [*Ing*] **1:** babaeng nagtitinda ng isda **2:** babaeng magaspang kumilos o maingay.

fission (fí·syon) *png* [*Ing*] **1:** paghahati sa dalawa o higit pang bahagi **2:** *Pis* ang pagkakahati-hati ng isang atomikong nukleo, kasama ng paglabas ng enerhiya **3:** *Bio* anyo ng asexual na pagpaparami sa pamamagitan ng pagkahati ng isang magulang na organismo sa dalawa o higit pang indibidwal na organismo.

fissure (fí·syur) *png* [*Ing*] **1:** bitak, karaniwang mahaba at makipot, gawa lalo na sa pamamagitan ng pagbagsak, paghati, o pagbiyak ng mga bahagi **2:** *Bot Ana* makipot na butas sa organ at iba pa, lalo na ang lubog na bahagi sa pagitan ng mga sirkombulusyón sa utak **3:** biyak; hatì.

fistula (fís·tyu·lá) *png* [*Ing*] **1:** *Med* di-karaniwan o tinistis na daluyan sa pagitan ng isang hungkag na organ at rabaw ng katawan o sa pagitan ng dalawang hungkag na organ **2:** *Zoo* natural na túbong pampulandit ng likido, matatagpuan sa balyena, kulisap, at iba pa.

fit *png* [*Ing*] **1:** biglaang atake ng epilepsiya, hysterya, apoplehiya, pagkahimatay, o paralisis, may kawalan ng malay o kombulsiyon **2:** biglaang atake ng sakit o ng mga sintomas nito **3:** sumpong **4:** bugso ng damdamin.

fit *pnr* [*Ing*] **1:** angkop; akma; bagay **2:** karapat-dapat **3:** nasa mabuting kalagayan; malusog **4:** nauukol.

fít·ting *png* [*Ing*] **1:** pagsusuot ng damit upang alamin kung may dapat baguhin sa sukat nito **2: a** mga muwebles at iba pang kasangkapan sa isang gusali **b** bahagi ng kasangkapan, aparato, o muwebles.

fít·ting *pnr* [*Ing*] **:** nauukol; wasto; nararapat.

five (fayv) *png, pnr* [*Ing*] **:** lima; singko.

five-star (fáyv- is·tár) *pnr* [*Ing*] **:** ukol sa o nabibilang sa mataas na uri.

fix *png* [*Ing*] **1:** kagipitan; gipit na kalagayan **2:** suliranin **3:** ilegal nakasunduan; panunuhol.

fix *pnd* [*Ing*] **1:** gawing matatag o matibay; higpitan **2:** pagpasiyahan, pagkasunduan, o tiyakin ang presyo, petsa, at iba pa **3:** komponihin; ayusin **4:** itanim sa isip **5:** itutok ang paningin o atensiyon **6:** ipirme sa isang pook.

fixate (fík·seyt) *pnd* [*Ing*] **1:** ituon ang paningin **2:** *Sik* **a** magkaroon ng dinormal na pagkagiliw sa isang tao o bagay **b** mapigil ang libog sa panimulang yugto, at maging sanhi ng gayong pagkagiliw.

fixation (fik·séy·shon) *png* **1:** pagkatuon **2:** pagkahumaling o konsentrasyon sa iisang idea **3:** pag-aayos

4: pagkukulta **5:** proseso ng pagkatunaw ng gas at pagiging bahagi nito ng solidong compound.

fixative (fík·sa·tív) *png* [*Ing*] **:** substance na ginagamit sa pagpapanatili ng kulay, buhok, biyolohikong espesimen, at iba pa.

fixative (fík·sa·tív) *pnr* [*Ing*] **:** pangayos; pampanatili.

fixed asset (fixt á·set) *png* [*Ing*] **:** anumang ari-ariang pangmatagalan o permanente, gaya ng gusali, lupain, kasangkapan, at iba pa, ginagamit sa pagpapatakbo ng negosyo at hindi balak na ipagbili.

fixer (fík·ser) *png* [*Ing*] **1:** tagaayos o nagtatakda **2:** sa potograpiya, substance na ginagamit sa pagbuo ng retrato **3:** tao na nakikipagkasundo para sa ilegal na gawain.

fixture (fík·tyur) *png* [*Ing*] **1: a** bagay na pinanatili sa isang posisyon **b** tao o bagay na pinanatili sa isang pook **2: a** karera **b** ang petsa para dito **3:** *Bat* mga bagay na nakakabit sa isang bahay o lupa at itinuturing bilang legál na bahagi nito.

flá·fl *png* [*Bil*] **:** kapalit ng sunggud na ibinabayad ng mga kamag-anak ng nobya.

flag *png* [*Ing*] **:** watawat.

flagellant (flá·dye·lánt) *png* [*Ing*] **:** plahelante.

flagellation (flá·dye·léy·shon) *png* [*Ing*] **:** plahelasyon.

flág·man *png* [*Ing*] **:** abanderado.

flag officer (flag ó·fi·sér) *png* [*Ing*] **1:** opisyal ng hukbong-dagat na may karapatang magtanghal ng watawat upang ipakita ang kaniyang ranggo **2:** opisyal ng eskuwadra ng hukbong-dagat.

flagpole (flág·powl) *png* [*Ing*] **:** tagdan ng watawat.

flág·ship *png* [*Ing*] **1:** barko ng flag officer **2:** ang pangunahing sasakyan ng isang kompanya sa barko **3:** anumang pinakamahusay o pinakamalaking sasakyang dagat o panghimpapawid.

flake (fleyk) *png* [*Ing*] **:** taliptip.

flame (fleym) *png* [*Ing*] **1:** ningas **2:** alab; liyab.

flamenco (fla·méng·kow) *png* **1:** *Mus* uri ng sinaunang musikang Espanyol mula sa Andalucia, tinutugtog lalo na sa gitara at kinakanta ng mga hitano **2:** sayaw para dito, may kasamang pagpadyak at pagpalakpak, at paikot na galaw ng kamay at braso.

flame-thrower (fleym-tró·wer) *png* [*Ing*] **:** armas na nagbubuga ng apoy.

flame tree (fléym tri) *png Bot* [*Ing*] **:** kabalyero.

flamingo (fla·míng·go) *png Zoo* [*Ing*] **:** ibon (family *Phoenicopteridae*) na mataas, may mahabang leeg at mga binti, baluktot ang tukâ, at may balahibong kulay eskarlata o pink.

flammable (fléy·ma·ból) *pnr* [*Ing*] **:** madaling masunog o magliyab.

flan·dág *png Mus* [*Kal*] **:** feyu.

Flán·ders *png* [*Ing*] **:** medyibal na bansa sa kanlurang Europa.

flan·nél *png* [*Ing*] **:** pranela.

flap *png* [*Ing*] **1:** piraso ng tela, kahoy, papel, at iba pa na ikinabit sa isang gilid, karaniwang ginagamit upang takpan ang puwang, *hal* takip ng bulsa o nakatuping bahagi ng sobre **2:** kampay.

flare (fleyr) *png* [*Ing*] **1: a** nakasisilaw na aandap-andap na apoy o liwanag **b** biglang siklab ng apoy **2:** malaking ilaw na panghudyat, lalo na sa dagat **3:** *Asn* biglang pagsabog ng radyasyon mula sa bituin *Cf* FLASH **4:** untiunting pagluwang, lalo na ng palda o pantalon.

flash *png* [*Ing*] **1:** kidlat **2:** kislap **3:** siklab **4:** saglit; iglap.

flashback (flásh·bak) *png* [*Ing*] **:** pagbabalik-tanaw.

flash bulb (flash balb) *png* [*Ing*] **:** sa potograpiya, bombilyang nagbibigay ng saglit na liwanag.

flash card *png* [*Ing*] **:** kard na naglalaman ng kaunting impormasyon, ipinakikita sa mag-aaral bilang pantulong sa pag-aaral.

flasher (flá·syer) *png* [*Ing*] **1:** tao na mahalay na ipinapakita ang sarili **2: a** automatikong kasangkapang gamit sa pagpatay-sindi ng ilaw **b** hudyat sa pamamagitan nito **3:** tao o bagay na humahagibis.

flash-flood (flásh-flad) *png* [*Ing*] **:** biglaang pagbaha dahil sa malakas na ulan.

flashgun (flásh·gan) *png* [*Ing*] **:** sa potograpiya, kasangkapang lumilikha ng matinding kislap ng liwanag, ginagamit sa pagkuha ng larawan sa gabi, sa loob ng gusali, at iba pa.

flash-lamp *png* [*Ing*] **:** lamparang kumikislap, nabibitbit, at de-koryente.

flashlight (flásh·layt) *png* [*Ing*] **1:** plaslayt **2:** kumikislap na ilaw na panghudyat, gaya ng ginagamit sa parola **3:** bugso ng artipisyal na liwanag sa pagkuha ng larawan.

flashpoint (flásh·poynt) *png* [*Ing*] **1:** temperatura na nagliliyab ang singaw mula sa langis **2:** yugto o sandaling hindi na makontrol ang galit, ngitngit, at katulad.

flask *png* [*Ing*] **1:** sisidlang hugis bote, karaniwang gawa sa salamin o metal, lalo na ang maliit, malapad, at sapad na sisidlan ng alak **2:** makipot ang leeg at tila bombilyang bote na ginagamit sa pagpapainit ng likido sa laboratoryo.

flat *png* [*Ing*] **:** paupahang silid o set ng mga silid, karaniwang sa isang palapág ng gusali, at ginagamit na tirahan.

flat *pnr* [*Ing*] **1:** pahiga o pahalang **:** PLAT **2:** patag; pantay; sapad **:** PLAT **3:** *Mus* mababa sa tunay o normal na tono

flát·ter *pnd* [*Ing*] **1:** purihin nang labis-labis at hindi tapát **2:** subukang pasayahin o kunin ang pabor sa pamamagitan ng pagpuri **3:** bolahin.

flát·worm *png Zoo* [*Ing*] **:** bulate (phylum *Platyhelminthes*), may sapad na katawang walang talaytayan ng dugo.

flavor (fléy·vor) *png* [*Ing*] **1:** lása **2:** substance o katas na nagbibigay ng lasa.

flaw (flo) *png* [*Ing*] **1:** depekto **2:** lamat **3:** *Bat* depektong nagpapawalang-saysay sa isang legál na bagay.

flax *png Bot* [*Ing*] **:** halaman (*Linum usitatissimum*) na may kulay asul na bulaklak, may himaymay na ginagawang tela, at butong napagkukunan ng langis.

flea (fli) *png Zoo* [*Ing*] **:** pulgas.

fleet (flit) *png* [*Ing*] **:** eskuwadron.

Flé·mish *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa Flanders, tao, o wika nito **:** PLAMÉNGKO.

flequillo (fle·kíl·yo) *png* [*Esp*] **:** kahawig ng bangs ngayon.

Fle·rí·da *png Lit* **:** tauhan sa *Florante at Laura*, kasintahan ni Aladin.

flesh *png* [*Ing*] **1:** lamán; kalamnan **2:** karne **3:** ang katawan, kaiba sa isip o kaluluwa, lalo na ang itinuturing na makasalanan **4:** lamukot **5:** kulay ng balát.

flesh and blood (flesh end blad) *png* [*Ing*] **:** katawan at dugo.

flesh out (flesh awt) *pnd* [*Ing*] **:** gawing makabuluhan o matibay.

fleur-de-lis (flúr·de·lí) *png* [*Fre*] **1:** *Bot* liryo **2:** sa heraldry, **a** disenyo o

kasangkapang kahugis ng bulaklak ng liryo **b** disenyo ng eskudo ng dating kaharian ng France.

flex *png* [*Ing*] **:** nahuhubog na kableng ginagamit sa pagpapadaloy ng koryente sa kasangkapan.

flex *pnd* [*Ing*] **1:** magbaluktot, ibaluktot **2:** sa arkeolohiya, baluktutin ang mga binti ng bangkay, at ipatong sa tuhod ang babà nito.

flexible (fléx·i·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** kunat[1] **2:** madaling umangkop o iangkop.

flight (fláyt) *png* [*Ing*] **1:** akto ng paglipad **2:** pag-imbulog **3:** paglalakbay sa kalawakan **4:** iskedyul ng lipad o biyahe ng eroplano **5:** pangingibang pook o paglikas ng mga ibon **6:** serye ng baitang **7:** paghaginit ng palaso **8:** mabilis na paglipas ng panahon **9:** pagtakas **10:** *Mil* batayang taktikal na yunit ng hukbong panghimpapawid.

fling *png* [*Ing*] **1:** paghahagis; pagtatapon **2:** sumpong ng pagpapalayaw o di-sibilisadong gawi.

fling *pnd* [*Ing*] **1:** itapon o ihagis nang malakas **2:** humangos; sumugod bigla **3:** magsalita nang malakas.

flint *png* [*Ing*] **1:** matigas na bato na may silica at sumisiklab kapag ikiniskis sa asero **2:** ganitong bato na ginagamit na pansindi ng sigarilyo **:** HUMBÁD.

flintlock (flínt·lak) *png* [*Ing*] **:** uri ng baril na may flint.

flip chart (flíp tsart) *png* [*Ing*] **:** malaking pad na naitatayo at nabubuklat pataas ang mga pahinang tinahi o binigkis ang gilid.

flip-flop (flíp-flap) *png* [*Ing*] **1:** sandalyas, karaniwang plastik at may kordong katad sa pagitan ng malaking daliri sa paa at ng katabing daliri **2:** pabaligtad na pagsirko **3:** elektronikong sirkito na naililipat mula sa isang matibay na estado tungo sa iba o sa isang di-matibay na estado pabalik sa matibay nitong estado.

flíp·per *png* [*Ing*] **1:** malapad at sapad na bisig ng pagong, penguin, at iba pa, ginagamit sa paglangoy **2:** sapatos na malapad, hugis dahon ng sagwan, karaniwang gawa sa goma, isinusuot para sa paglangoy sa ilalim ng dagat.

flirt *pnd* [*Ing*] **1:** kumilos nang malambing, mapaglaro, at nakatutukso; umalembong **2:** paglaruan o harapin nang walang-ingat **3:** kumislot-kislot; kumendeng-kendeng **4:** ipagaspas.

float (flowt) *png* [*Ing*] **1:** anumang bagay na lumulutang o nagpapalutang **2:** karosa **3:** petty cash **4:** mga ilaw sa entablado **:** FOOTLIGHTS **5:** softdrink na may nakalutang na sorbetes.

float (flowt) *pnd* [*Ing*] **1:** lumutang o palutangin sa tubig o hangin **2:** magpatangay sa agos **3:** ialok upang mabili, gaya ng istak o bond.

floater (flów·ter) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na lumulutang o nagpapalutang **2:** huwad na botante; flying voter **3:** tao na pabago-bago ang trabaho **4:** sa bilihan ng sapì, sertipiko ng sapì, na kinikilala bilang isang uri ng seguridad.

flock (flak) *png* [*Ing*] **1:** kawan **2:** malaking bilang o pangkat **4:** kongregasyon ng mananampalataya **5:** pinulbos na lana **6:** retasong tela.

flock (flak) *pnd* [*Ing*] **1:** magtipontipon **2:** magsilipat **3:** humugos.

flog (flag) *pnd* [*Ing*] **1:** hagupitin ng latigo, pamalo, at iba pa, bilang parusa **2:** pilitin ang isang tao na ibunyag ang nalalaman, lalo na sa pamamagitan ng pisikal na pagpaparusa.

flood (flad) *png* [*Ing*] **1:** pag-apaw ng tubig; bahâ **2:** pagdagsa; paghugos **3:** floodlight.

floodgate (flád·geyt) *png* [*Ing*] **1:** prinsa **2:** katulad nito na kumokontrol sa pagsabog o bugso ng anuman.

floodlight (flád·layt) *png* [*Ing*] **:** malaki at napakaliwanag na ilaw.

floor (flor) *png* [*Ing*] **1:** sahig **2:** ilalim ng dagat, yungib, o guwang **3:** palapag[1] **4:** bahagi ng silid o bulwagan na pinagdarausan ng pulong **5:** karapatan na makapagsalita o makipagtalo.

floor (flor) *pnd* [*Ing*] **1:** lagyan ng sahig **2:** itumba **3:** patulugin o pabagsakin sa pamamagitan ng suntok o sipa.

flooring (flów·ring) *png* [*Ing*] **:** materyales na pansahig.

floor-leader (flor-lí·der) *png* [*Ing*] **:** pinuno ng isang partido sa isang asambleang pambatasan.

floor manager (flor má·ne·dyér) *png* [*Ing*] **1:** tagapamahala sa tanghalan ng isang produksiyong pantelebisyon **2:** tao na nag-aasikaso sa mga kostumer at nangangasiwa sa benta ng pamilihan, naytklab, at katulad.

floor plan (flor plan) *png* [*Ing*] **:** iginuhit na plano ng mga hati at puwang ng silid, palapag, o gusali.

floor show (flor show) *png* [*Ing*] **:** palabas na may kantahan, sayawan, at iba pa, sa isang restoran o naytklab.

flop (flap) *pnd* [*Ing*] **1:** bumagsak **2:** kumilos nang asiwâ **3:** mabigo nang lubusan gaya ng pelikula na hindi kumita.

floppy disk (fláp·pi disk) *png Com* [*Ing*] **:** flexible na magnetikong disk para sa pag-iimbak ng datos.

flór *png Bot* [*Esp*] **1:** bulaklak **2:** noong panahon ng Espanyol, pinakamagandang kalidad ng indigo.

fló·ra *png* [*Esp Ing*] **1:** mga halaman ng partikular na rehiyon, panahon, o kaligiran *Cf* FAUNA **2:** listahan ng mga ito.

Flo·rán·te *png Lit* **:** pangunahing tauhan sa *Florante at Laura.*

Florante at Laura (flo·rán·te at láw·ra) *png Lit* **:** pinakapopular na akdang awit na sinulat noong 1838 ni Francisco Balagtas, tungkol sa malungkot na buhay ni Florante ng kahariang Albanya at sa kaniyang pag-ibig kay Laura.

flor de la mañana (flor de·lá manyá·na) *png Bot* [*Esp*] **:** manan-aw.

flor-de-niño (flor de nín·yo) *png Bot* [*Esp*] **:** paskuwita.

flor-de-pasion (flor de pas·yón) *png Bot* [*Esp*] **:** pasyonaryo.

fló·res *png* [*Esp*] **1:** pinaikling tawag sa Flores de Mayo **2:** isa sa mga set ng mga pitsa sa madyong.

florescense (flo·ré·sens) *png* [*Ing*] **:** proseso o panahon ng pamumulaklak.

Fló·res de Ma·rí·a *png* [*Esp*] **:** Flores de Mayo.

Fló·res de Má·yo *png* [*Esp*] **:** pagdiriwang tuwing buwan ng Mayo bilang parangal kay Birheng Maria **:** ALAY, FLORES, FLORES DE MARIA.

floriculture (fló·ri·kúl·tyur) *png* [*Ing*] **:** plorikultura.

fló·rist *png* [*Ing*] **:** tao na nagtitinda ng mga bulaklak at halamang ornamental.

flo·tíl·la *png* [*Ing*] **1:** maliit na plota **2:** pangkat ng mga bangka o maliliit na bapor.

flót·sam *png* [*Ing*] **:** lumutang na labí ng nawasak na barko.

flour (flawr) *png* [*Ing*] **1:** arina **2:** anumang giniling nang pinong-pino.

flow *pnd* [*Ing*] **1:** umagos **2:** dumaloy; bumulwak; dumanak **3:** umapaw **4:** dumagsa.

flower (flá·wer) *png* [*Ing*] **:** bulaklak; halamang namumulaklak.

flower girl (flá·wer girl) *png* [*Ing*] **1:** babaeng nagtitinda ng bulaklak, lalo na sa lansangan **2:** maliit na batang babae na tagapagdala ng mga bulaklak ng babaeng ikinakasal.

flu *png* [*Ing*] **:** trangkaso.

fluctuate (flák·tyu·wéyt) *pnd* [*Ing*] **1:** tumaas-bumaba **2:** magpabago-bago; magpaiba-iba.

fluctuation (flák·tyu·wéy·shon) *png* [*Ing*] **1:** pagtaas-babâ **2:** pagpabago-bago; pagpaiba-iba **:** PLAKTUWASYÓN.

fluency (flú·wen·sí) *png* [*Ing*] **1:** dulas at gaan ng daloy, lalo na sa pagsasalita o pagsusulat **2:** tatas at husay sa wika.

fluent (flú·went) *pnr* [*Ing*] **:** matatás magsalita; mahusay sa wika.

fluid (flú·wid) *png* [*Ing*] **:** substance, lalo na ng gas o likido, walang tiyak na hugis, may kakayahang dumaloy, at umaangkop sa hugis ng sisidlan nito *Cf* LIKIDO **:** FLUIDO.

fluid (flú·wid) *pnr* [*Ing*] **1:** may kakayahang dumaloy; hindi solido; likido **2:** kaugnay o binubuo ng mga fluid **3:** madaling magbago; hindi matatag **:** FLUIDO.

fluido (flú·wi·dó) *png, pnr* [*Esp*] **:** fluid.

fluke (fluk) *png* [*Ing*] **1:** suwerteng pagkakataon **2:** *Zoo* parasitong uod (class *Trematoda*) **3:** *Ntk* malapad at patatsulok na bahagi ng kawit ng ankla.

flunk (flangk) *pnd* [*Ing*] **1:** bumagsak o ibagsak, gaya sa pagsusulit **2:** mabigo; sumuko.

fluorescence (flo·ré·sens) *png Pis Kem* [*Ing*] **1:** bugá ng radyasyon, lalo na ng nakikitang liwanag ng isang substance kapag nalantad sa panlabas na radyasyon, gaya ng x-ray **2:** katangiang taglay ng isang substance na may kakayahan sa pagbugá **3:** ang radyasyong ibinubuga o inilalabas.

fluorescent (flo·ré·sent) *pnr* [*Ing*] **:** may fluorescence.

fluorescent lamp (flo·ré·sent lamp) *png* [*Ing*] **:** hugis túbong de-koryenteng ilaw na ang liwanag ay nalilikha sa pamamagitan ng fluorescence ng pahid ng phosphor sa loob ng túbo.

fluoridate (flów·ri·déyt) *pnd* [*Ing*] **:** lagyan ng fluoride ang tubig.

fluoridation (flów·ri·déy·shon) *png* [*Ing*] **:** paglalagay ng fluoride sa inuming tubig upang maiwasan o maibsan ang pagkasira ng ngipin.

fluoride (flú·rayd) *png Kem* [*Ing*] **:** binary compound ng flourine.

fluorine (flo·rín) *png Kem* [*Ing*] **:** pinakareaktibong element na dimetaliko, nakalalason, at nakaaagnas (atomic number 9, symbol **F1a**).

flush (flash) *png* [*Ing*] **1:** bugsô; silakbó **2:** pamumulá **3:** bigla at mabilis na agos ng tubig **4:** biglang pag-init ng pakiramdam **5:** hawak na mga barahang galing lahat sa iisang set, lalo na sa poker.

flush (flash) *pnd* [*Ing*] **1:** mamulá; maging mapulá **2:** linisin sa pamamagitan ng ragasa ng tubig **3:** bulabugin **4:** patagin, pantayin.

flush (flash) *pnr* [*Ing*] **1:** pantay **2:** sagana, lalo na sa salapi.

flute (flut) *png Mus* [*Ing*] **:** plauta.

flú·tist *png* [*Ing*] **:** plautista.

fluvial (flúv·yal) *pnr* [*Ing*] **:** nasa ilog; may kaugnayan sa ilog.

flux (flax) *png* [*Ing*] **1:** proseso ng pag-agos **2:** paglabas o pagpapalabas **3:** patuloy na pagbabago **4:** substance na hinaluan ng metál o iba pa **5:** *Pis* **a** proporsiyon ng agos ng anumang fluid sa isang hatag na area **b** dami ng fluid na dumadaloy sa isang area sa isang hatag na panahon **6:** *Pis* dami ng radyasyon sa isang area sa isang hatag na panahon **7:** *Ele* kabuuang electric o magnetic field na dumadaloy sa isang rabaw **8:** *Med* abnormal na paglabas ng dugo o dumi mula sa katawan.

fly (flay) *pnd* [*Ing*] **:** lumipad; magpalipad.

flyer (flá·yer) *png* [*Ing*] **1:** abyador; piloto **2:** bagay na lumilipad sa isang espesipikong paraan **3:** hayop o sasakyang mabilis **4:** tao na mapaghangad o natatangi; bagay na katangi-tangi **5:** polyeto.

flying (flá·ying) *pnr* [*Ing*] **1:** lumilipad; nakalilipad **2:** mabilis **3:** nakalutang sa hangin **4:** mabilis at maikli **5:** sa hayop, nakalulundag nang malayo.

flying saucer (flá·ying só·ser) *png* [*Ing*] **:** sasakyang pangkalawakan, sinasabing pabilog ang hugis, at ipinalalagay na nagmula kung saang planeta **:** UFO.

flyleaf (fláy·lif) *png* [*Ing*] **:** blangkong pahina sa unahan o hulihan ng aklat.

flyweight (fláy·weyt) *png* [*Ing*] **1:** *Isp* timbang sa boksing, wrestling, at weightlifting, nasa pagitan ng light flyweight at bantamweight, katumbas ng 48-51 kg sa amatyur, at nag-iiba kung propesyonal **2:** manlalaro na may gayong timbang.

flywheel (fláy·wil) *png Mek* [*Ing*] **:** mabigat na disk na pinaiikot o pinipihit ng ehe at nagsasaayos sa takbo ng makina.

FM, daglat (éf·em) [*Ing*] **:** frequency modulation.

Fm, symbol (éf·em) *Kem* [*Ing*] **:** fermium.

foal (fowl) *png* [*Ing*] **:** bisiro.

foam (fowm) *png* [*Ing*] **1:** espuma **2:** substance na kemikal at ginagamit sa pagpatay ng apoy **3:** mga suson ng tila bulang substance, gaya sa gomang ginagamit sa kutson.

fob (fab) *png* [*Ing*] **1:** maliit na bulsa sa harap ng pantalon; bulsa para sa relos **2:** kadenang ikinakabit sa relos at nakabitin sa nasabing bulsa **3:** anumang palamuting suot sa dulo ng gayong kadena.

focal (fó·kal) *pnr* [*Ing*] **:** pokal.

focal length (fó·kal lenth) *png* [*Ing*] **:** ang layo mula sa gitna ng lente o kurba ng salamin hanggang sa pokus nito.

focus (fó·kus) *png* [*Ing*] **:** pokus.

fodder (fá·der) *png* [*Ing*] **:** pinatuyong dayaming pagkain ng baka, kabayo, at iba pang hayop.

foetus (fí·tus) *png* [*Ing*] **:** hindi pa naisisilang o napipisang anak ng isang hayop, lalo na ang hindi pa naisisilang na sanggol na higit walong linggo pa lamang na ipinagbubuntis *var* fetus.

fog (fag) *png* [*Ing*] **:** ulóp.

foggy (fá·gi) *pnr* [*Ing*] **1:** maulop **2:** ukol sa o tulad ng ulop **3:** malabò.

foil (foyl) *png* [*Ing*] **1:** malambot na espadang pang-eskrima, may apat na kanto ang talim, at matulis ngunit mapurol ang dulo **2:** paligsahan sa paggamit nito **3:** palarâ **4:** asoge; merkuryo.

foil (foyl) *pnd* [*Ing*] **:** sagkaán; pigilan; biguin.

fol *png* [*Tbo*] **:** bangan *Cf* KAMÁLIG.

folacin (fó·la·sín) *png BioK* [*Ing*] **:** folic acid.

fó·las *png* [*Tir*] **:** palayok para sa dugo ng pinatay na hayop at ginagamit kung pista o pagdiriwang.

fold *png* [*Ing*] **1:** tupî **2:** pagtupî **3:** pliyeges **4:** *Heo* humpak sa mga buról **5:** kurba sa mga susón.

fold *pnd* [*Ing*] **1:** tupiin, itupî **2:** tiklupin, itiklop.

-fold *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pang-uri at pandiwa mula sa kardenál na mga numero, nangangahulugang **a** ang bilang ng pag-uulit **b** binubuo ng ilang bahagi, *hal* twofold.

fól·der *png* [*Ing*] : naitutuping pabalát o lalagyan ng mga papel : PÓLDER.

fól·ding bed *png* [*Ing*] : kama na naititiklop, karaniwang gawa sa bákal o kahoy.

foliage (fów·lidz) *png* [*Ing*] **1:** mga dahon **2:** *Sin* disenyo na katulad ng dahon.

folic acid (fów·lik á·sid) *png BioK* [*Ing*] : sintetikong anyo ng isang kabilang sa bitamina ng B complex at itinuturing na mabisang gamot sa anemia : BITAMINA B COMPLEX, BITAMINA M, FOLACIN, PGA, PTEROGLUTAMIC ACID.

folio (fówl·yo) *png* [*Ing*] **1:** papel na itiniklop upang maging dalawang dahon o apat na pahina ng aklat **2:** aklat o manuskrito, karaniwang higit sa 27.5 sm ang taas, gawa sa papel na itiniklop sa gayong paraan **3:** dahon o pilyego ng aklat **4:** numero ng bawat pahina ng aklat.

folio (fówl·yo) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa aklat na gawa sa folio.

folk (fók) *png* [*Ing*] : tao sa pangkalahatan o sa tiyak na uri.

folk (fok) *pnr* [*Ing*] : ukol sa karaniwang tao; nagmula o laganap sa karaniwang tao.

folklore (fók·lor) *png* [*Ing*] **1:** tradisyonal na paniniwala, alamat, kaugalian, at iba pa ng mga tao **2:** pag-aaral tungkol dito : PÓKLOR.

folk music (fók myú·sik) *png* [*Ing*] : musikang-bayan.

folks (foks) *png* [*Ing*] : mga magulang o kamag-anak.

folk singer (fók sí·nger) *png* [*Ing*] : manganganta ng katutubong awit.

folk song (fók song) *png* [*Ing*] : awiting-bayan.

follicle (fó·li·kél) *png Ana* [*Ing*] maliit na ukà, súpot, o glandula, lalo na ang tinutubuan ng buhok.

follow (fá·low) *pnd* [*Ing*] **1:** sumunod **2:** sundan **3:** maintindihan ang ibig tukuyin ng nagsasalita o ng argumento.

follower (fá·lo·wér) *png* [*Ing*] **1:** tagasunod; tagataguyod **2:** tao o bagay na sumusunod.

following (fá·lo·wíng) *png* [*Ing*] **1:** kalipunan ng mga tagasunod o tagapagtaguyod **2:** mga tao o bagay na babanggitin.

following (fá·lo·wíng) *pnr, pnu* [*Ing*] : kasunod.

folly (fó·li) *png* [*Ing*] **1:** kalokohan **2:** mahal na gusaling ornamental, karaniwang isang tore **3:** *Tro* palabas na may maaalindog na babaeng tagaaliw, lalo na't kakarampot ang suot.

fo·lú·ton *png Mus* [*Tir*] : piyesa ng musika ng pangkat ng gong.

fondle (fán·del) *png* [*Ing*] **1:** pagkarinyo **2:** paghimas.

fondle (fán·del) *pnd* [*Ing*] **1:** karinyuhin **2:** himas-himasin.

fondue (fón·du, fón·dyu, fon·dú) *png* [*Ing Fre*] **1:** tinunaw na kesong nilagyan ng pampalasa at pinagsasawsawan ng tinapay **2:** anumang putahe na pira-pirasong inilulubog sa mainit o kumukulong likido.

fontanelle (fón·ta·nél) *png Ana* [*Ing*] : bumbunan.

food (fud) *png* [*Ing*] : pagkain.

food-chain (fúd-tseyn) *png* [*Ing*] **1:** pagkakasunod-sunod ng mga organismo, nagmumula sa kasunod ang pagkain ng bawat isa **2:** serye ng restoran o tindahan ng pagkain na pagaari ng iisang tao o kompanya.

fool (ful) *png* [*Ing*] : tangá.

foolproof (fúl·pruf) *pnr* [*Ing*] : ginawa upang hindi magkamali.

foot (fut) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* paa **2:** paanan; punò[1] **3:** piye **4:** babâ; ibabâ **5:** sa tulang Ingles, batayang sukat ng ritmo, binubuo ng pangkat ng mga pantig.

footage (fú·tidz) *png* [*Ing*] **1:** haba o layo na sinusukat sa talampakan o piye **2:** dami ng film na ginawa para ipalabas o ibrodkast.

foot-and-mouth disease (fút-end-mawt di·sís) *png* [*Ing*] : mabilis makahawang sakít ng báka, baboy, at iba pa, na lumilikha ng lintos sa bunganga at sa palibot ng kukó.

football (fút·bol) *png Isp* [*Ing*] : futbol.

footfall (fút·fol) *png* [*Ing*] : yabag.

foothold (fút·hold) *png* [*Ing*] **1:** salalayan ng paa, lalo na sa pag-akyat **2:** matibay at ligtas na taguan o kublihan.

footing (fú·ting) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan; katayuan **2:** tapakán o salalayan ng paa : FOOTHOLD **3:** pundasyon[2].

footlights (fút·layts) *png* [*Ing*] : hanay ng mga ilaw sa harap ng entablado na pantay sa paa ng mga gumaganap : FLOAT[5].

footloose (fút·lus) *pnr* [*Ing*] : malayang pumunta o gumanap kung ibig.

footnote (fút·nowt) *png* [*Ing*] : talâ o paliwanag na nakalimbag sa ibaba ng pahina.

footpath (fút·path) *png* [*Ing*] : daán para lakaran ng tao : LANDÁS[3].

foot-pound (fút-pawnd) *png* [*Ing*] : yunit ng enerhiya, katumbas ng dami ng enerhiyang kailangan upang itaas ang bigat ng isang libra bawat layo ng isang talampakan.

footprint (fút·print) *png* [*Ing*] **1:** bakás ng paa o sapatos **2:** *Com* espasyo na pinaglalagyan ng microcomputer o anumang hardware **3:** pook na saklaw ng communications satellite o apektado ng ingay sa aircraft.

footrest (fút·rest) *png* [*Ing*] : salalayan o patungan ng paa *Cf* FOOTHOLD, FOOTING.

footsie (fút·si) *png Kol* [*Ing*] : mapanuksong paglalaro ng mga paa.

footstep (fút·is·tép) *png* [*Ing*] : yabág.

footstool (fút·is·túl) *png* [*Ing*] : bangkilyo.

footwear (fút·weyr) *png* [*Ing*] : sapatos, medyas, at katulad.

footwork (fút·work) *png* [*Ing*] : paggamit ng paa sa isports, sayaw, at iba pa.

for *pnt* [*Ing*] : sapagkat; dahil sa.

for *pnu* [*Ing*] **1:** ukol kay; ukol sa **2:** alang-alang sa **3:** sa halaga ng **4:** sa.

for- *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pandiwa at ng deribatibo nito, nangangahulugang **a** ilayo; iwalay, *hal* forget, forgive **b** ipagbawal, *hal* forbid **c** pabayaan, *hal* forgo, forsake **d** labis o tindî, *hal* forlorn.

forage (fó·ridz) *png* [*Ing*] **1:** pagkain para sa mga kabayo at baka **2:** paghahanap ng pagkain.

foramen (fo·réy·men) *png Ana* [*Ing*] : butas o daanan, lalo na sa butó.

for·bíd *pnd* [*Ing*] **1:** bawalan; ipagbawal **2:** tanggihang ipahintulot ang isang bagay o ang isang tao na magkaroon ng isang bagay **3:** sawayin; sumaway **4:** pumigil, pigilan.

force (fors) *png* [*Ing*] : lakas.

force majeure (fors ma·zhúr) *png* [*Fre*] **1:** di-mapaglabanang pamimilit o pamumuwersa **2:** di-inaasahang pangyayari na dahilan o sanhi ng di-pagtupad sa kasunduan o kontrata.

forceps (fór·seps) *png* [*Ing*] **1:** kasangkapang pansipit na ginagamit sa pag-oopera **2:** *Bio* organ o estruktura na kahawig ng forceps.

fore (for) *png* [*Ing*] **:** harapan o prowa ng barko.

fore (for) *pnr* [*Ing*] **:** nasa harap o harapan; paharap.

fore- (for) *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pandiwa, nangangahulugang **a** nasa harap, *hal* foreshorten **b** nauuna, *hal* foresee **2:** pambuo ng pangngalan, nangangahulugang **a** nasa harap ng, *hal* forecourt **b** ang harapan ng, *hal* forehead **c** sa o malapit sa prowa ng barko, *hal* forecastle **d** nauuna, *hal* forerunner.

forearm (fór·arm) *png Ana* [*Ing*] **:** bahagi ng braso mula sa siko hanggang sa pulso o sa dulo ng mga daliri.

forearm (for·árm) *pnd* [*Ing*] **:** maghanda o paghandaan.

forebear (for·béyr) *png* [*Ing*] **:** ninuno; pinagnunuan.

forecast (fór·kast) *png* [*Ing*] **:** hula o taya ng mangyayari, batay sa pagmamasid o sa pagsusuri ng impormasyon at datos.

forecastle (for·ká·sel) *png Ntk* [*Ing*] **1:** ang unahang bahagi ng barko na kinalalagyan ng silid ng mga tripulante **2:** maikli at nakaangat na sahig sa prowa.

foreclose (for·klówz) *pnd* [*Ing*] **1:** isara; alisin; harangin **2:** alisin ang karapatang tubusin ang isinangla.

forecourt (fór·kort) *png* [*Ing*] **1:** kulong na espasyo sa harap ng isang gusali **2:** bahagi ng isang gasolinahan **3:** sa larong tennis, bahagi ng court sa pagitan ng linya ng serbisyo at ng net.

foredom (fór·dom) *png* [*Ing*] **:** kasangkapang elektroniko na pambutas ng hiyas.

forefather (for·fá·der) *png* [*Ing*] **1:** ninuno **2:** kasapi ng nagdaang henerasyon ng isang pamilya.

forefinger (for·fíng·ger) *png* [*Ing*] **:** hintuturo.

forefoot (fór·fut) *png* [*Ing*] **1:** alinman sa paang nasa harap ng isang hayop na may apat na paa **2:** *Ntk* ang unahang bahagi ng kilya ng barko.

forefront (fór·front) *png* [*Ing*] **:** ang pangunahing bahagi **2:** ang nauunang posisyon.

forehand (fór·hand) *png* [*Ing*] **1:** sa larong tennis, at iba pa, hampas o pagtira sa bola na nakaharap sa kalaban ang palad **2:** ang bahagi ng kabayo sa harap ng nakaupong sakay.

forehead (fór·hed) *png* [*Ing*] **:** noó.

foreign (fó·rin) *pnr* [*Ing*] **1:** dayuhan; banyaga **2:** kakaiba **3:** anumang hindi pamilyar.

foreigner (fó·ri·nér) *png* [*Ing*] **:** tao na ipinanganak sa o mula sa isang dayuhang bansa o pook.

foreman (fór·man) *png* [*Ing*] **1:** kapatas **:** PÓRMAN **2:** kasapi sa hurado na namamatnugot sa kanilang deliberasyon at ang nagsasalita sa panig nito, **forewoman** kung babae.

foremast (fór·mast) *png Ntk* [*Ing*] **:** layag na pinakamalapit sa prowa ng barko.

foremost (fór·most) *pnr* [*Ing*] **1:** pangunahin; pinakakapansin-pansin o katangi-tangi **2:** nauuna; pangharap.

foremost (fór·most) *pnb* [*Ing*] **:** una sa lahat.

forensic (fo·rén·sik) *pnr* [*Ing*] **:** may kaugnayan sa hukuman, lalo na sa pagsisiyasat ng krimen.

foreplay (fór·pley) *png* [*Ing*] **:** pagpukaw ng pagnanasa bago magtalik.

forerunner (for·rá·ner) *png* [*Ing*] **1:** tagapagbalitang naunang ipinadala **2:** babala o palatandaan sa mangyayari **3:** ang nauna, sinundan, o hinalinhan **4:** ninuno.

foresee (for·sí) *pnd* [*Ing*] **:** makinikinita; makita o malaman bago maganap.

foreshadow (for·syá·dow) *pnd* [*Ing*] **:** magbabala o magpahiwatig ng magaganap.

foresight (fór·sayt) *png* [*Ing*] **:** perbisyon.

fó·rest *png* [*Ing*] **:** gubat; kagubatan.

forestall (for·ís·tol) *pnd* [*Ing*] **1:** maunang kumilos upang mahadlangan o maagapan **2:** pangunahan.

forestry (fó·res·trí) *png* [*Ing*] **1:** ang agham o pangangasiwa sa mga gubat **2:** kagubatan.

for·é·ver *pnb* [*Ing*] **:** magpakailanman; hanggang-wakas; lagì.

foreword (fór·word) *png* [*Ing*] **:** paunang salita.

forfeit (fór·fit) *png* [*Ing*] **1:** multa sa paglabag sa kasunduan o pagpapabaya **2:** anumang isinuko bilang multa **3:** *Bat* pag-aari o karapatang nawala bilang legál na parusa o multa.

forge (fordz) *png* **:** pandayan.

forge (fordz) *pnd* [*Ing*] **1:** manghuwad ng pirma o dokumento para kumita **2:** humubog, lalo na ng metál, sa pamamagitan ng pagpapainit at pagpanday.

forgery (fór·dye·rí) *png* [*Ing*] **:** panghuhuwad ng dokumento o pirma.

for·gét *pnd* [*Ing*] **1:** limutin; kalimutan **2:** kaligtaan; kumaligta.

forgive (for·gív) *pnd* [*Ing*] **1:** itigil ang pagdama ng galit o sama ng loob sa isang tao **2:** magpatawad, patawarin; magpaumanhin.

fork *png* [*Ing*] **:** tenedor.

for·lórn *pnr* [*Ing*] **1:** malungkot at pinabayaan; nag-iisa **2:** nakakaawa ang kalagayan o mukhang imbî.

forlough (for·lú) *png* [*Ing*] **:** bakasyong ipinagkakaloob sa mga tauhan ng hukbo **:** PÓRLO.

form *png* [*Ing*] **1:** porma **2:** aplikasyon.

-form *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pang-uri, nangangahulugang **a** may gayong anyo, *hal* cruciform, cuneiform **b** may gayong bilang o dami, *hal* uniform, multiform.

fór·mal *png pnr* [*Ing*] **:** pormal.

formaldehyde (for·mál·di·háyd) *png Kem* [*Ing formic acid + aldehyde*] **:** gas (CH_2O) na malinaw, nakalalason, at may matapang at nakasusulasok na amoy, karaniwang ginagamit na sangkap na pantanggal ng mikrobyo **:** METHANAL, PORMALDEHIDO.

fór·ma·lín *png Kem* [*Ing*] **:** walang kulay na solusyón ng formaldehyde sa tubig na ginagamit bilang pampreserba para sa biyolohikong specimen at iba pa **:** PÓRMALÍN, PORMALÍNA.

formalism (fór·ma·lí·sim) *png* [*Ing*] **:** formalismo.

for·ma·lís·mo *png* [*Esp*] **:** mahigpit na pagsunod sa mga itinakdang anyo, gaya sa sining o relihiyon *var* pormalísmo **:** FORMALISM.

for·ma·lís·ta *png* [*Esp*] **:** tagapagtaguyod ng formalismo *var* pormalista.

formality (for·má·li·tí) *png* [*Ing*] **:** pormalidad.

fór·mat *png* [*Ing*] **1:** hugis at laki ng isang aklat, diyaryo, magasin, at katulad **2:** estilo o pamamaraan ng pagsasagawa ng isang bagay **3:** *Com* itinakdang estruktura sa pagpoproseso ng datos **:** PÓRMAT.

formate (fór·meyt) *png Kem* [*Ing*] **:** salt o ester ng formic acid.

formation (for·méy·shon) *png* [*Ing*] **1:** akto o proseso ng pagbuo **:** POR-

MASYÓN **2:** anumang bagay na nabuo **:** PORMASYÓN **3:** estruktura o pagkakaayos ng mga bahagi **:** PORMASYÓN **4:** hanay **:** PORMASYÓN **5:** *Geo* pagkakatipon ng mga bato na may magkakatulad na katangian **:** PORMASYÓN.

fór·mer *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na gumawa o bumuo; tagapagtatag **2:** *Ele* balangkas na iniikiran.

fór·mer *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa o nangyari na noon o nang higit na maaga **2:** dati **3:** ang unang nabanggit.

formica (for·mí·ka) *png* [*Ing*] **:** matigas at matibay na laminadong plastik.

formic acid (fór·miká·sid) *png Kem* [*Ing*] **:** acid (HCOOH) na walang kulay, nakapangangati, madaling sumingaw, at matatagpuan sa likidong inilalabas ng langgam.

formication (for·mi·kéy·shon) *png* [*Ing*] **:** pakiramdam na may gumagapang na mga langgam sa balát.

formula (fór·myu·lá) *png* [*Ing*] **:** pormula.

formulary (for·myu·lá·ri) *png* [*Ing*] **:** pormularyo.

fornicate (fór·ni·kéyt) *pnd* [*Ing*] **:** magtalik nang kusa ang hindi magasawa.

forsake (for·séyk) *pnd* [*Ing*] **1:** itakwil; magbitiw; pabayaan **2:** lisanin o iwanan ang pagkakaibigan o samahan.

fórt *png* [*Ing*] **:** kuta.

fór·te *png* [*Ita*] **1:** galíng o talento ng isang tao **2:** *Mus* bahagi ng komposisyon na kailangang tugtugin o awitin nang malakas.

fór·te *pnr, pnb Mus* [*Ita*] **:** malakas at makapangyarihan ang tunog.

fortepiano (fór·te·pi·yá·no) *png Mus* [*Ing*] **:** piyano, lalo na ang instrumento noong siglo 18 at unang bahagi ng siglo 19.

forthcoming (forth·ká·ming) *pnr* **:** nalalapit; parating.

fortification (fór·ti·fi·kéy·shon) *png* [*Ing*] **1:** pagpapalakas o pagpapatibay **2:** *Mil* **a** sining o agham sa pagpapalakas o pagpapatibay **b** mga gawaing nagpapalakas o nagpapatibay sa posisyon o kinalalagyan **c** tanggulan.

fortify (fór·ti·fáy) *pnd* [*Ing*] **1:** maglaan o bigyan ng pampalakas o pampatibay laban sa mga pagsalakay **2:** palakasin **3:** dagdagan ng sustansiya ang pagkain, lalo na ng bitamina.

fortissimo (for·tí·si·mó) *png Mus* [*Ita*] **:** bahagi ng komposisyon na kailangang tugtugin o awitin nang napakalakas.

fortissimo (for·tí·si·mó) *pnr, pnb Mus* [*Ita*] **:** napakalakas at lubhang makapangyarihan ang tunog.

fortnight (fórt·nayt) *png* [*Ing*] **:** dalawang linggo.

fortnightly (fort·náyt·li) *png* [*Ing*] **:** magasin at iba pang publikasyon na inilalathala tuwing ikalawang linggo.

fórt·ran *png Com* [*Ing*] **:** mataas na antás ng lengguwahe sa programming, karaniwang ginagamit sa siyentipikong kalkulasyon.

fortress (fór·tres) *png* [*Ing*] **:** moog; garison.

Fort Santiago (fort san·ti·yá·go) *png* [*Ing*] **:** Fuerza de Santiago.

fortuitous (for·tyú·i·tús) *pnr* [*Ing*] **:** sanhi o inilalarawan nang di-inaasahan; sa di-sinasadyang pagkakataon.

fortune (fór·tyun) *png* [*Ing*] **1:** kapalaran **:** PORTUNA **2:** suwerte o kamalasan **:** PORTUNA **3:** malaking kayamanan; malaking salapi **:** PORTUNA.

forty (fór·i) *png* [*Ing*] **:** apatnapu; kuwarenta.

fó·rum *png* [*Ing*] **1:** kumperensiya **:** PÓRUM **2:** peryodiko at iba pa na nagbibigay ng pagkakataon para sa pagtalakay **3:** husgado o tribunal.

fór·ward *pnr* [*Ing*] **1:** pasulong; paharap **2:** unahan; nasa unahan; nangunguna **3:** *Ntk* tumutukoy sa unahang bahagi ng isang barko **4:** sa komersiyo, tumutukoy sa hinaharap na paggawa, paghahatid, at iba pa.

fó·sil *png* [*Esp*] **1:** labí; bakás ng dating buháy na bagay **2:** tao na napag-iwanan ng panahon **:** FOSSIL.

fós·sil *png* [*Ing fossil*] **:** fosil.

fós·ter *pnd* [*Ing*] **1: a** itaguyod ang paglaki o pag-unlad; alagaan o magalaga **b** pasiglahin o buhayin ang loob **2:** sa mga pagkakataon o kalagayan, gawing paborable; sang-ayunan.

fo·to·sín·te·sís *png BioK* [*Esp*] **:** photosynthesis.

foul (fawl) *png Isp* [*Ing*] **:** paglabag sa alituntunin.

foul (fawl) *pnr* [*Ing*] **1:** mabaho; madumi **2:** hindi makatarungan; salungat o hindi ayon sa mga tuntunin ng isang laro at iba pa **3:** sa beysbol, nasa labas ng takdang guhit **4:** maamoy.

foundation (fawn·déy·syon) *png* [*Ing*] **:** pundasyon.

founder (fáwn·der) *png* [*Ing*] **1:** tao na nakatuklas, nagtayo, o nagbuo ng isang samahán **:** PÚNDADÓR **2:** pamamaga sa paa ng kabayo dahil sa sobrang trabaho **3:** rayuma sa kalamnan ng dibdib ng kabayo.

foundry (fáwn·dri) *png* [*Ing*] **1:** gawaan o pagawaan ng molde **2:** pagmomolde ng metál.

fountain (fáwn·ten) *png* [*Ing*] **1:** bukal ng tubig na ginawa bilang pampalamuti o para inuman **2:** estruktura para sa pirmihang pampublikong gamit ng tubig-inumin **3:** likás na bukal ng tubig **4:** sa pisikal o abstraktong kamalayan, ang pinagmulan o pinanggalingan.

fountain pen (fáwn·ten pen) *png* [*Ing*] **:** plumang may lalagyan ng tinta para sa tuloy-tuloy na paggamit **:** PÓNTEMPÉN.

four (for) *png, pnr* [*Ing*] **:** apat; kuwatro.

four o'clock plant (for o·klák plant) *png Bot* [*Ing*] **:** alas-kuwatro.

fourteen (for·tín) *png, pnr* **:** labing-apat; katorse.

fourteenth (for·tínth) *pnr* [*Ing*] **:** panlabing-apat; ikalabing-apat.

fourth (forth) *pnr* [*Ing*] **:** pang-apat; ikaapat.

fowl (fawl) *png Zoo* [*Ing*] **1:** hayop na gaya ng manok, itik, gansa, at katulad **2:** ang karne ng mga ito.

fox (fax) *png Zoo* [*Ing*] **:** tumanggong.

foxhole (fáx·howl) *png* [*Ing*] **1:** *Mil* butas sa lupa na ginagamit na taguan laban sa paputok ng kaaway **2:** pook na silungan o kublihan.

foxtail (fáx·teyl) *png Bot* [*Ing fox+tail*] **:** buntot-pusa.

foxtrot (fáx·trat) *png* [*Ing*] **1:** sayaw pang-ballroom na may mabagal at mabilis na hakbang, indak, o kilos **2:** ang musika para dito.

foyer (fó·yey) *png* [*Ing*] **:** pambungad na bulwagan o anumang malawak na bahagi ng hotel, teatro, at katulad.

fr, daglat [*Ing*] **:** franc.

Fr, symbol (éf·ar) *Kem* [*Ing*] **:** francium.

fractal (frák·tal) *png Mat* [*Ing*] **:** kurba o heometrikong hugis, na katulad ang katangiang pang-estadistika ng bawat bahagi sa kabuuan.

fractal (frák·tal) *pnr Mat* [*Ing*] **:** may kaugnayan sa fractal.

fraction (frák·shon) *png* [*Ing*] **1:** numerikong kantidad na hindi isang buong bilang, *hal* $^1/_2$, 0.5 **:** KEBRÁDA **2:** maliit na bahagi o piraso ng isang

buo : KEBRÁDA **3:** bahagi ng isang halong nahiwalay sa pamamagitan ng distilasyon at iba pa **4:** *Pol* anumang organisadong salungat na pangkat, lalo na ang pangkat ng komunista sa isang di-komunistang organisasyon **5:** paghahati ng Eukaristikong tinapay.

fractional (frák·sho·nál) *pnr* [*Ing*] **1:** may kaugnayan sa fraction **2:** hindi buo; kakaunti **3:** *Kem* tumutukoy sa paghihiwalay ng mga bahagi ng isang halo sa pamamagitan ng paggamit ng iba't ibang pisikal na katangian ng mga ito.

fracture (frák·tyur) *png* [*Ing*] **1:** bitak o pagkabitak, lalo na sa buto o kartilago; bali o pagkabali **2:** ang makikitang rabaw sa kabibitak na bato o mineral.

fragile (frád·yil; frád·yayl) *pnr* [*Ing*] **1:** babasagin; madaling mabasag **2:** payat **3:** mahinà, lampá.

frág·ment *png* [*Ing*] **1:** bahagi na napigtal o napilas **2:** maliit at hiwalay na bahagi **3:** ang nalabi o di-tapos na bahagi ng isang akda.

frág·ment *pnd* [*Ing*] : hatiin o mahati sa maliliit at hiwa-hiwalay na bahagi.

fragmentation (frág·men·téy·shon) *png* [*Ing*] : proseso ng pagkakahiwa-hiwalay.

fragrance (fréy·grans) *png* [*Ing*] **1:** bango; halimuyak **2:** kaaya-ayang amoy.

frá·i·lé *png* [*Esp*] : sa simbahang Katoliko Romano, kasapi sa alinmang ordeng panrelihiyon ng mga lalaki, gaya ng Agustino, Dominiko, Pransiskano, at Heswita *var* práyle : FRIAR.

frak *png* [*Ing frac*] : tailcoat.

frame (fréym) *png* [*Ing*] **1:** lalagyan ng larawan o retrato; kuwadro **2:** hamba **3:** anumang batayang estruktura **4:** suporta ng salamin **5:** laki o mismong estruktura ng isang hayop o halaman **6:** balangkas **7:** kaayusan ng isang plano o sistema **8:** pansamantalang lagay ng pag-iisip o kaisipan **9:** partikular na imahen o eksena sa pelikula o telebisyon.

frame (fréym) *pnd* [*Ing*] **1:** ilagay sa kuwadro **2:** balangkasin sa iisang disenyo o plano **3:** ibagay; iangkop; itugma **4:** ipagkanulo; ikasabwat.

frame-up (fréym-ap) *png Kol* [*Ing*] : sapakatan, lalo na upang idiin ang walang kasalanan.

framework (fréym·work) *png* [*Ing*] **1:** anumang estruktura na sumasalalay **2:** balangkas; batayang sistema.

franc (frángk) *png* [*Ing*] : batayang yunit ng salapi sa France, Belgium, Switzerland, Luxemburg, at ng ilang bansa sa Africa : PRÁNGKO.

franchise (frán·tsayz) *png* [*Ing*] : prangkisa.

Franciscan (fran·sís·kan) *png* [*Ing*] : Pransiskano.

francium (fran·sí·yum) *png Kem* [*Ing*] : radyoaktibong element sa pangkat ng alkali metal (atomic number 87, symbol **Fr**).

Francophile (fráng·ko·fáyl) *png* [*Ing*] : tao na mahilig sa France o sa French.

francophone (fráng·ko·fówn) *png* [*Ing*] : tao na French ang wika.

frangipani (frán·dyi·pá·ni) *png Bot* [*Ing*] **1:** punongkahoy o palumpong (genus *Plumeria*) na katutubo sa tropikong Amerika **2:** ang pabango mula sa halamang ito.

franglais (fran·gléy) *png* [*Fre french+ anglais*] : French na hinaluan ng mga salitang Ingles.

frank (frangk) *pnr* [*Ing*] : prangka.

frankfurter (frángk·fér·ter) *png* [*Ing*] : sorisong gawa sa tinapa at nilutong karne ng baka o baboy, at maaaring may balot o wala.

frankincense (fráng·kin·séns) *png* [*Ing*] : insenso.

frappe (fra·péy) *png* [*Fre*] : anumang inumin na nilagyan ng yelo.

frappe (fra·péy) *pnr* [*Fre*] : nagyeyelo; pinalamig.

frascati (fras·ká·ti) *png* [*Ita*] : alak mula sa rehiyon ng Frascati, Italy.

fraternity (fra·tér·ni·tí) *png* [*Ing*] **1:** banal na kapatiran **2:** pangkat ng mga tao na may iisang interes o propesyon **3:** kapatiran ng mga estudyanteng lalaki sa isang unibersidad o kolehiyo.

fratricide (frá·tri·sáyd) *png* [*Ing*] **1:** pagpatay sa kapatid **2:** tao na pumatay sa kaniyang kapatid.

fraulein (fró·layn) *png* [*Ger*] **1:** dalaga **2:** tawag pamitagan sa dalaga.

freak (frik) *png* [*Ing*] **1:** abnormal na tao, hayop, o bagay **2:** anumang bagay na hindi normal o hindi pangkaraniwan; kakaibang pangyayari **3:** biglaang sumpong; kapritso.

freckle (frék·kel) *png* [*Ing*] : mapusyaw na kayumangging batik sa balát dulot ng pagkabilad sa araw.

free (fri) *pnr* [*Ing*] **1:** malaya; hindi alipin o wala sa kontrol ninuman **2:** may pansariling karapatan at layang pampolitika at panlipunan **3:** hindi sumasailalim sa paniniil ng dayuhan o panlulupig ng diktador **4:** walang humahadlang o sumusupil **5:** ipinagkakaloob nang walang bayad; libre **6:** *Pis* hindi nababago ng panlabas na puwersa **7:** *Kem* hindi naihahalo o naisasama sa iba, *hal* free oxygen.

-free (fri) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pang-uri na nangangahulugang malaya o libre sa, *hal* duty-free, trouble-free.

freebie (frí·bí) *png* [*Ing*] : bagay na ibinibigay nang walang bayad.

freedom (frí·dam) *png* [*Ing*] **1:** kalayaan **2:** kalagayan ng pagiging malaya sa pagkilos.

free enterprise (fri én·ter·práys) *png* [*Ing*] : sistema ng ekonomiya batay sa pribadong pagmamay-ari at pagpapatakbo ng mga ugnayan ng produksiyon nang halos walang kontrol ng pamahalaan.

free-for-all (frí-for-ól) *png* [*Ing*] : labulabo.

free hand (fri hand) *png* [*Ing*] : kalayaan sa pagkilos sa sariling pagpapasiya.

freehand (frí·hand) *pnr* [*Ing*] : iginuhit ng kamay nang walang espesyal na instrumento o gabay.

freelance (frí·lans) *pnr* [*Ing*] **1:** nagtatrabaho nang walang amo o hindi namamasukan **2:** naglilingkod sa isang samahan nang hindi nakatalaga rito.

freelancer (fri·lán·ser) *png* [*Ing*] : tao na karaniwang may sariling trabaho, at nag-aalok ng pansamantalang serbisyo kapalit ng bayad para sa partikular na gawain.

freeloader (fri·lów·der) *png* [*Ing*] **1:** tao na umaasa sa iba para makakain o makainom **2:** pasanin ng iba.

free love (fri lav) *png* [*Ing*] : sexual na ugnayan ayon sa kagustuhan at walang kasal.

free market (fri már·ket) *png* [*Ing*] : pamilihan na ang malayang kompetisyon ang nagdidikta ng presyo ng bilihin.

Freemason (fri·méy·son) *png* [*Ing*] : kasapi ng isang pandaigdigang samahan para sa pagtutulungan at kapatiran, may ritwal at lihim na mga senyas : MASON.

freemasonry (fri·méy·son·rí) *png* [*Ing*] **1:** ang sistema at institusyon ng

mga freemason **2:** ang lihím na kapatiran.

freestyle (frís·tayl) *png* [*Ing*] **1:** malayang paggamit ng anumang estilo **2:** estilo ng paglangoy.

freethinker (fri·tíng·ker) *png* [*Ing*] **:** tao na bumubuo ng sariling opinyon batay sa katwiran sa halip na sa autoridad o tradisyon, lalo na sa paniniwalang panrelihiyon.

free verse (frí vers) *png* [*Ing*] **:** malayang taludturan.

free wheel (fri wil) *pnd* [*Ing*] **1:** sumakay ng bisikleta nang hindi tumatapak sa pedal **2:** kumilos nang walang hadlang o hirap.

freeze (friz) *png* [*Ing*] **1:** pagpapayelo; pagyeyelo **2:** pagpapalamig nang mabuti **3:** panahon ng matinding lamig **4:** biglaang pagtigil.

freeze (friz) *pnd* [*Ing*] **1:** gawing yelo; maging yelo o solido dahil sa lamig **2:** palamiging mabuti **3:** tumigil nang biglaan **4:** panatilihin.

freezer (frí·zer) *png* [*Ing*] **:** kabinet o silid na palamigan ng mga iniimbak na pagkain.

freight (freyt) *png* [*Ing*] **1:** pagdadala o paghahatid ng mga bilihin, karaniwang higit na mabagal at múra kaysa express delivery **2:** mga bilihing isinasakay o inilululan sa barko o eroplano; kargo **3:** bayad sa gayong paghahatid.

freighter (fréy·ter) *png* [*Ing*] **1:** sasakyang dagat o panghimpapawid na sadyang naghahatid ng freight **2: a** tao na tagatanggap at tagahatid ng freight **b** tao na nagpapadala ng freight **c** tao na naglululan ng freight.

French (frentz) *png* [*Ing*] **1:** mamamayan at kultura ng France **2:** wika ng France, ginagamit din sa Belgium, Switzerland, Canada, at iba pang pook **:** PRANSÉS.

french bread (frentz bred) *png* [*Ing*] **:** mahaba at malutong na puting tinapay.

french fries (frentz frays) *png* [*Ing*] **:** piraso ng patatas na ipiniprito nang lubog sa mantika.

frénch horn (frentz horn) *png Mus* [*Ing*] **:** instrumentong hinihipan, yari sa brass, at paikot ang mahabang katawan na maluwang ang isang dulo.

french kiss (frentz kis) *png* [*Ing*] **:** halik na ipinapasok ang dila sa bibig ng kapareha.

french leave (frentz liv) *png* [*Ing*] **:** pagliban o pag-alis nang walang paalam.

french toast (frentz towst) *png* [*Ing*] **:** tinapay na nilagyan ng mantekilya ang isang panig at tinosta ang kabila.

french wíndow (frentz wín·dow) *png* [*Ing*] **:** pares ng bintana na tila pinto, may bisagra sa patayong gilid ng hamba, at bumubukás sa gitna.

frenzy (frén·zi) *png* [*Ing*] **1:** pagkahibang; kahibangan **2:** silakbo o siklab.

freon (frí·yon) *png* [*Ing*] **:** alinman sa pangkat ng halogenated hydrocarbon na maaaring may fluorine, chlorine, at bromine, at ginagamit na aerosol o refrigerant.

frequency (frí·kwen·sí) *png* [*Ing*] **:** dalasan.

frequency modulation (frí·kwen·sí mó·dyu·léy·shon) *png* [*Ing*] **1:** pagbabago sa frequency **2:** paraan o sistema ng brodkasting na nagpapadala ng signal sa pamamagitan ng pagbabago sa frequency **:** FM.

frequent (frí·kwent) *pnr* [*Ing*] **1:** madalas; malimit **2:** kinagawian; palagian **3:** madami.

fresco (frés·kow) *png Sin* [*Ing*] **:** paraan o sining ng pagpipinta sa basâ at bagong lagay na plaster upang manuot ang kulay.

fresh *pnr* [*Ing*] **1:** sariwa **2:** hindi pa nagagamit o kilala **3:** hindi bulok o kupás **4:** maaliwalas.

frésh·man *png* [*Ing*] **:** estudyante na nasa unang taon sa mataas na paaralan o unibersidad.

freshwater (fresh·wó·ter) *pnr* [*Ing*] **1:** nasa o galing sa tubig tabang **2:** hindi nagmula sa dagat.

fret *png* [*Ing*] **1:** pampalamuting disenyo, karaniwang binubuo ng serye ng mga tuwid na linyang pahalang at patayo **2:** *Mus* traste **3:** pagkaligalig ng isip.

fret *pnd* [*Ing*] **1:** maging balisa; maging bugnutin o sumpungin **2:** ngumatngat; ngatngatin **3:** gumasgas; gasgasin.

fretsaw (frét·so) *png* [*Ing*] **:** lagaring may makitid na talim na nakalagay sa isang balangkas, ginagamit sa pagputol ng maninipis na tabla ayon sa padron.

frét·work *png* [*Ing*] **1:** palamuting kahoy na gawa sa pamamagitan ng fretsaw **2:** kalado[1].

Freudian (Fróy·dyan) *pnr Sik* [*Ing Freud+ian*] **:** may kaugnayan kay Sigmund Freud o alinsunod sa kaniyang mga teorya, pamamaraan, o aral, lalo na kung tumutukoy sa kahalagahan ng sexualidad sa pag-uugali ng tao.

fre·yan *png* [*Tbo*] **:** huling araw ng linggo na binubuo ng limang araw.

friar (frá·yar) *png* [*Ing*] **:** fraile.

fricassee (frí·kas·sí) *png* [*Ing*] **:** pinakuluan o piniritong mga piraso ng karne na inihahain kasama ng malapot na puting salsa.

friction (frík·shon) *png* [*Ing*] **1:** pagkiskis ng isang bagay sa isa pang bagay; pagkaskas **2:** hidwaan.

Friday (fráy·dey) *png* [*Ing*] **:** Biyernes.

fridge (frids) *png* [*Ing*] **:** pinaikling tawag sa **refrigerator**.

fried (frayd) *pnr* [*Ing*] **:** prito.

friend (frend) *png* [*Ing*] **:** kaibigan.

frieze (friz) *png Ark* [*Ing*] **:** pahalang na bahagi ng entablatura, nasa pagitan ng architrave at kornisa.

frigate (frí·git) *png Ntk* [*Ing*] **:** pampatrolyang bapor na higit na malaki sa destroyer.

Fríg·ga *png Mit* [*Ing Nor*] **:** asawa ni Odin at diyosa ng mga ulap, ng langit, at ng pag-ibig ng mag-asawa.

fright (frayt) *png* [*Ing*] **:** pakabigla o sobrang takot; sindak.

frigid (frí·dyid) *pnr* [*Ing*] **1:** napakalamig **2:** kulang sa pananabik; matamlay **3:** walang malasakit.

frijoles (fri·yó·les) *png Bot* [*Esp*] **:** bean.

frill (fril) *png* [*Ing*] **:** mahabang piraso ng puntas o telang inilulupi at ikinakabit na dekorasyon sa gilid ng almohadon, leeg ng blusa, at iba pa.

fringe (frindz) *png* [*Ing*] **1:** mga sinulid na ginagawang palawit, ikinakabit sa gilid bilang dekorasyon **2:** paligid; labas na gilid **3:** fringe benefit.

fringe benefit (fríndz bé·ne·fít) *png* [*Ing*] **:** dagdag na benepisyo sa isang empleado, bukod sa suweldo.

frippery (frí·pe·ri) *png* [*Ing*] **1:** marangya o di-kailangang palamuti, lalo na sa damit **2:** pagmamarangya sa pananalita, estilong panliteratura, at iba pa.

frisbee (frís·bi) *png* [*Ing*] **:** malukong at plastik na disk, pinararaan nang mabilis sa hangin bilang laro.

frisk *pnd* [*Ing*] **1:** lumundag-lundag **2:** kapkapan.

frit *png* [*Ing*] **1:** pinulbong halo ng buhangin at pampakapit ng hinang, ginagamit sa paggawa ng salamin **2:** malabubog na komposisyon na gamit sa paggawa ng porselana, es-

malte, at iba pa.

frít·ter *png* [*Ing*] : piraso ng prutas, karne, at iba pa na inilulubog sa butter at ipiniprito.

frít·ter *pnd* [*Ing*] **1:** aksayahin; sayangin **2:** pagpira-pirasuhin.

frock (frak) *png* [*Ing*] **1:** damit ng babae : BESTIDA **2:** sotana.

frog (frag) *png Zoo* [*Ing*] : palaka.

frogman (frág·man) *png* [*Ing*] : tao na bihasa sa pagsisid at may kasuotan at kagamitang pang-ilalim ng tubig.

frolic (fró·lik) *png* [*Ing*] **1:** kasayahan; pagsasaya **2:** biruan; tuksuhan.

from *pnu* [*Ing*] **1:** mula sa; galing sa **2:** sa; dahil sa.

front *png, pnr* [*Ing*] **1:** unahan **2:** harap; harapan **3:** bungad; bukana **4:** patsada.

frontage (frón·tidz) *png* [*Ing*] **1:** harapan ng isang gusali; patsada; delantera **2:** hanggahan sa harap **3:** haba o sukat ng gayong hanggahan.

frón·tal *pnr* [*Ing*] : sa harap o ng harap; harapan.

frón·ti *png Isp* [*Esp*] : sa jai-alai, harap na dingding o pader ng kantsa.

frontier (fron·tír) *png* [*Ing Fre*] **1:** hanggahan **2:** bago at hindi pa nagagalugad na larang, gaya sa agham.

frontispiece (frón·tis·pís) *png* [*Ing*] **1:** pahina na may larawan o ilustrasyon, kaharap ng pahina ng pamagat ng aklat **2:** harapan ng isang gusali.

front line (frónt layn) *png Mil* [*Ing*] : unang hanay.

frónt man *png* [*Ing*] **1:** tao na nagtatakip sa iba **2:** sa brodkasting, ang host ng programa **3:** pangunahing kasapi ng banda.

frón·ton *png Isp* [*Esp*] **1:** pader na pinagpupukulan ng bola sa larong jai alai **2:** palaruan ng jai-alai.

frónt page (front peydz) *png* [*Ing*] : ang unang pahina ng pahayagan, lalo na ang naglalaman ng mahahalaga at katangi-tanging balita.

front runner (front rá·ner) *png* [*Ing*] **1:** kalahok na nakikini-kinitang mananalo **2:** atleta o kabayong nangunguna sa takbo.

frost *png* [*Ing*] **1:** pagyeyelo; pamumuo o pagtigas dahil sa lamig **2:** lamig ng temperatura na sapat na makapagpayelo **3:** namuong hamog dahil sa lamig.

frós·ting *png* [*Ing*] **1:** icing **2:** magaspang na rabaw ng salamin.

froth *png* [*Ing*] **1:** bula **2:** linab.

frown (frawn) *pnd* [*Ing*] **1:** magkunot ng noo **2:** magpahayag ng pagtanggi **3:** sumimangot.

fró·zen *pnr* [*Ing*] **1:** elado **2:** namuo sa lamig **3:** hindi makakibo.

fructose (frúk·tows) *png Kem* [*Ing*] : simpleng asukal na nakukuha sa pulut-pukyutan at mga prutas (Formula: $C_6H_{12}O_6$) : LAEVULOSE.

frú·gal *pnr* [*Ing*] : matipid; hindi mapag-aksaya.

fruit (frút) *png* [*Ing*] **1:** bunga **2:** resulta ng isang aksiyon.

fruit (frút) *pnd* [*Ing*] : magbunga.

fruitarian (fru·tár·yan) *png* [*Ing*] : tao na pulos prutas ang kinakain.

fruiterer (frú·te·rér) *png* [*Ing*] : prutera.

frustration (frus·tréy·syon) *png* [*Ing*] : kabiguan; pagkabigô.

fry (fray) *png* [*Ing*] **1:** mga panloob na bahagi ng hayop **2:** pritong isda, manok, karne, at iba pa **3:** semilya ng isda **4:** anak ng iba pang nilalang na maramihan kung isilang, gaya ng bubuyog at palaka.

fry (fray) *pnd* : iprito.

fryer (frá·yer) *png* [*Ing*] **1:** tao na nagpiprito **2:** kawali at katulad na ginagamit sa pagpiprito **3:** manok na may laking maaari nang iprito.

fuchsia (fyú·sya) *png* [*Ing*] **1:** halamang ornamental (genus *Fuchsia*) **2:** matingkad na pulang may pagkalila.

fuck (fak) *png* [*Ing*] **1:** karát **2:** tao na kinarat.

fudge (fadz) *png* [*Ing*] **1:** matamis na toffee na may gatas, asukal, at katulad **2:** kalokohan; walang kuwentang bagay **3:** kasinungalingan; panlilinlang **4:** pahabol na balita.

fuel (fyú·wel) *png* [*Ing*] **1:** gasolina **2:** kahoy, langis, at katulad na materyales na pinagkukunan ng init o enerhiya **3:** pagkain na napagkukunan ng enerhiya **4:** materyales na pinagkukunan ng enerhiyang nuklear **5:** anuman na nakapagpapaigting ng emosyon o pagnanasa.

fuero (fwé·ro) *png Pol* [*Esp*] : kalipunan ng mga batas.

Fuerza de Santiago (fu·wér·sa de san·ti·yá·go) *png*: kuta na kasudlong ng Intramuros, Maynila, ginamit na bilangguan sa panahon ng Espanyol at Hapon : FORT SANTIAGO.

fu·gab *png* [*Ibg*] : hápon.

-fuge (fyudz) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pang-uri o pangngalan, nangangahulugang nagpapaalis o nagtataboy, *hal* febrifuge, vermifuge.

fugitive (fyú·dyi·tiv) *png* [*Ing*] : pugante.

fu·gú *png* [*Iba*] : pulo.

fugue (fyúg) *png* [*Ing*] **1:** *Mus* anyo ng komposisyong batay sa isa o higit pang paksa, at ayon sa mga alituntunin ng kontrapunto **2:** *Sik* pagkawala sa sarili, kalimitang bigla na lamang tumatakas ang mismong biktima mula sa nakasanayang pook o sitwasyon.

fuhrer (fyú·rer) *png* [*Ger*] **1:** pinuno o lider na malimit isang diktador **2:** bahagi ng titulo na ikinakabit kay Hitler.

-ful *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pang-uri mula sa pangngalan, nangangahulugang **a** "punó ng," *hal* beautiful **b** "nagtataglay ng mga katangian na," *hal* masterful **2:** pambuo ng pang-uri mula sa pang-uri na may kaunting pagbabago sa kahulugan, *hal* direful; grateful **3:** pambuo ng pang-uri mula sa pandiwa, nangangahulugang "may kakayahang maging o bihasa sa," *hal* forgetful; mournful; useful **4:** pambuo ng pangngalan, nangangahulugang "ang dami na kailangan sa pagpunô ng," *hal* spoonful; handful.

Fu·la·ní·to *png* [*Esp*] : mapanghamak na tawag ng mga Espanyol sa utusan o karaniwang tao.

fulcrum (fúlk·rum) *png* [*Ing*] **1:** salalayan ng lever **2:** paraan o pamamaraan na nagsisilbing pang-impluwensiya : FÚLKRUM.

fu·lés *png* [*Tir*] : paghuli ng hayop sa pamamagitan ng tali.

ful·fíl *pnd* [*Ing*] **1:** tuparin **2:** gawin; gampanan **3:** tapusin.

fúl·krum *png* [*Ing fulcrum*] : fulcrum.

full (ful) *png* [*Ing*] **1:** kasukdulan **2:** kabilugan ng buwan **3:** kabuuan.

full (ful) *pnr* [*Ing*] **1:** punô **2:** busóg **3:** sagana **4:** sapat **5:** kompleto; büo **6:** bilog; bilugan.

full (ful) *pnb* [*Ing*] **1:** hanggang sa sukdulan **2:** labis.

full-blooded (ful-blá·ded) *pnr* [*Ing*] **1:** malakas; magiliw; malibog **2:** hindi hybrid.

full-blown (fúl blown) *pnr* [*Ing*] **1:** ganap na ang laki **2:** sa bulaklak, lubos nang nakabuka.

full-bodied (ful bá·did) *pnr* [*Ing*] **:** mayaman sa kalidad, himig, at katulad.

full em·plóy·ment *png* [*Ing*] **1:** kondisyon na walang nasasayang na kapital o paggawa ng anuman na kailangan **2:** kondisyon na may trabaho ang may kakayahan at gustong gumawa.

full-fledged (fúl-fledz) *pnr* [*Ing*] **:** tigulang; mature.

full-grown (fúl-grown) *pnr* [*Ing*] **:** husto na ang gulang; nasa gulang.

full hand *png* [*Ing*] **:** full house².

full house (fúl haws) *png* [*Ing*] **1:** tawag sa sinehan o teatro kapag punô ng tao **2:** sa larong poker, ang set na binubuo ng tatlong magkakaparehong bilang o antas ng baraha na magkakaiba ng suit at ng pares na baraha, *hal* tatlong reyna at dalawang diyes **:** FULL HAND.

full-length (fúl length) *pnr* [*Ing*] **:** may karaniwan, istandard, o maximum na haba; hindi pinaikli.

full measure (ful mé·syur) *pnr* [*Ing*] **:** hindi babababà sa ipinahayag na halaga o sukat.

full moon (ful mun) *png* [*Ing*] **:** kabilugan.

full page (fúl peydz) *pnr* [*Ing*] **:** isang buong pahina ng peryodiko at iba pa.

full profésssor (ful pro·fés·sor) *png* [*Ing*] **:** propesor na may pinakamataas na antas sa unibersidad at iba pa.

full-scale (ful is·kéyl) *pnr* [*Ing*] **:** walang bawas sa sukat; buo.

full term (fúl term) *png* [*Ing*] **:** kaganapan ng normal na pagbubuntis.

full time (fúl taym) *png* [*Ing*] **:** kabuuan ng normal na tagal ng trabaho at katulad.

full-timer (ful-táy·mer) *pnr* [*Ing*] **:** tao na nagtatrabaho nang full-time.

fúl·mi·nánt *png* [*Ing*] **1:** biglang nagaganap at may katindihan **2:** *Med* sa sakít o sintomas, biglang nabubuo.

fulminate (fúl·mi·néyt) *png* [*Ing*] **1:** *Kem* asin o ester ng fulminic acid **2:** anumang compound na malakas pumutok o sumabog **:** PERMINÁNTE.

fulminate (fúl·mi·néyt) *pnd* [*Ing*] **1:** ipahayag ang puna nang malakas **2:** pumutok nang malakas; paputukin **3:** *Med* sa sakit o sintomas, mabuo nang bigla.

fulminic acid (ful·mí·nik á·sid) *png Kem* [*Ing*] **:** isomer (HCNO) ng cyanic acid.

fulsome (fúl·sam) *pnr* [*Ing*] **1:** nakayayamot sa sobrang pakunwaring papuri o labis na pagpapahayag ng damdamin **2:** nakasusuya; nakasasawa **3:** labis-labis.

fú·lung *png* [*Bil*] **:** mandirigma at pinuno.

fumarole (fyú·ma·rówl) *png* [*Ing*] **:** singaw o bitak sa bulkan.

fume (fyum) *png* [*Ing*] **1:** singaw; usok **2:** silakbo ng galit o ngitngit.

fu·mi·gas·yón *png* [*Esp fumigacíon*] **:** pagpapausok; pagsisiga.

fumigation (fyu·mi·géy·shon) *png* [*Ing*] **:** fumigasyon.

fun (fán) *png* [*Ing*] **1:** kasayahan; katatawanan **2:** larô **3:** biruan.

fun (fán) *pnr* [*Ing*] **:** nakatatawa, nakaaaliw.

function (fángk·shon) *png* [*Ing*] **:** funsiyon.

function (fángk·shon) *pnd* [*Ing*] **1:** isagawa **2:** ayusin.

functionalism (fángk·syo·na·lí·zem) *png* [*Ing*] **1:** sa sining, doktrina na naniniwalang likás na maganda ang praktikal na aspekto ng disenyo **2:** sa mga agham panlipunan, teorya na nagbibigay diin sa lahat ng aspekto ng lipunan.

functionary (fangk·sho·ná·ri) *png* [*Ing*] **:** tao na gumaganap ng opisyal na tungkulin; isang opisyal.

fund (fánd) *png* [*Ing*] **:** pondo¹.

fún·da·mén·tal *png, pnr* [*Ing*] **:** pundamental.

fundamentalism (fun·da·mén·ta·lí·zem) *png* [*Ing*] **:** pundamentalismo.

fún·da·mén·ta·líst *png* [*Ing*] **:** pundamentalista.

fund raising (fand réy·sing) *png* [*Ing*] **:** paghahanap ng tulong pampinansiya; pangingilak ng pondo¹.

funeral (fyú·ne·rál) *png* [*Ing*] **1:** libing; paglilibing ng patay **2:** seremonya sa paglilibing **3:** pagsunog sa bangkay.

funeral parlor (fyú·ne·rál pár·lor) *png* [*Ing*] **:** punerarya.

funereal (fyu·nér·yal) *pnr* [*Ing*] **1:** sa o nararapat sa isang punerarya **2:** madilim; malungkot; mapanglaw.

funfair (fán·feyr) *png* [*Ing*] **:** perya o bahagi nito na may mga libangan at palabas.

fungi (fán·dyay) *png* [*Ing*] **:** anyong maramihan ng **fungus**.

fungicide (fán·dyi·sáyd) *png* [*Ing*] **:** substance na pumapatay ng fungi.

fungous (fáng·gos) *pnr* [*Ing*] **1:** may katangian ng fungus **2:** sumisibol na tulad ng kabute; di-nagtatagal; pansamantala.

fungus (fáng·gus) *png* [*Ing*] **1:** unicellular, multicellular, o multinucleate na organismo na nabubuhay sa mga organikong matter **:** ONGGO **2:** anuman na sumulpot na lamang, gaya ng kabute **:** ONGGO.

funicular (fyu·ní·kyo·lár) *png* [*Ing*] **:** sistema ng riles, nagsasalitan ng hila ang dalawang bagon na nakatali sa magkabilang dulo ng kable, karaniwang ginagamit sa matatarik na pook.

funk (fángk) *png* [*Ing*] **1:** uri ng tugtog o musika na maaaring sayawan, pinasikat ni James Brown **2:** matinding amoy **3:** pagkaduwag; pagkalito **4:** duwag na tao.

funky (fáng·ki) *pnr* [*Ing*] **1:** *Mus* makamundo, may kapanglawan, at may malakas na ritmikong tunog **2:** nasa uso o moda; makabago **3:** may malakas na amoy **4:** takót; duwag.

funnel (fá·nel) *png* [*Ing*] **1:** embudo **2:** tambutso ng barko **3:** anuman na hugis embudo.

fun·si·yón *png* [*Esp funcion*] **1:** gawain; aktibidad **2:** aksiyon tungo sa kaganapan ng isang layunin **3:** opisyal na gawain o pagkilos **4:** pampublikong seremonya o okasyon **5:** pormal o maringal na pagtitipon **6:** *Mat* isang kantidad na variable **:** FUNCTION, PUNSIYÓN.

fur (fer) *png* [*Ing*] **1:** balahibo ng hayop **2:** damit na yari sa balahibo ng hayop **3:** mga balahibuhing hayop.

Furies (fyú·riz) *png Mit* [*Ing*] **:** Puryas.

furlong (fér·long) *png* [*Ing*] **:** ikawalong pantay na bahagi ng isang milya; 220 yarda; 201.17 m.

furlough (fér·low) *png* [*Ing*] **:** bakasyon na ipinagkaloob sa sinuman na nasa serbisyo, lalo na sa sundalo **:** PÓRLO.

furnace (fér·nis) *png* [*Ing*] **1:** hurno; pugon **2:** pook na napakainit.

furnish (fér·nish) *pnd* [*Ing*] **1:** maglaan o ilaan sa isang bahay, silid, at iba pa ang lahat ng kailangan, lalo na ang mga nailipat na muwebles **2:** maglagay; magbigay; magkaloob.

furnishings (fér·ni·shíngs) *png* [*Ing*] **:** mga kagamitan sa bahay; mga ka-

sangkapan.

furniture (fér·ni·tyúr) *png* [*Ing*] **1:** muwebles **2:** kagamitan sa barko **3:** aksesorya, *hal* seradura ng pinto **4:** mga piraso ng kahoy at metal na ginagamit sa pag-iimprenta.

further (fár·der) *pnd* [*Ing*] **:** itaguyod; tangkilikin; paunlarin.

further (fár·der) *pnr* [*Ing*] **1:** pa **2:** higit pa; dagdag o karagdagan pa.

furthermore (fár·der·mór) *pnb* [*Ing*] **1:** bukod pa sa **2:** sakâ; at sakâ.

fuse (fyus) *png* [*Ing*] **1:** kasangkapang pangkaligtasan, isinisingit sa sirkito ng elektrisidad upang maputol ang sirkito kapag lumabis ang daloy ng koryente **2:** kasangkapan na pansindi ng bomba o anumang may kargang eksplosibo, binubuo ng isang túbo o kordón, at iba pa.

fuselage (fyú·ze·ládz, fyú·ze·lídz,) *png* [*Ing*] **:** lawas o katawan ng eroplano.

fú·sil *png* [*Esp*] **:** lumang uri ng baril **:** MUSKET.

fusion (fyú·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagkatunaw **2:** pagsasama-sama ng iba't ibang bagay o sangkap **:** PUSYÓN **3:** koalisyon **4:** *Pis* pagsasanib ng dalawang magaang na nukleus upang makabuo ng higit na mabigat na nukleus **:** PUSYÓN.

fuss (fas) *png* [*Ing*] **1:** walang saysay na pagkagulo o pagkabahala **2:** kuskos-balungos **3:** pinatagal na protesta o pagtatalo; kabusisian.

fussilade (fyú·si·léyd) *png* [*Ing*] **1:** patuloy o sabay-sabay na pagputok ng mga baril **2:** anumang katulad nito.

fút·bol *png Isp* [*Esp*] **1:** laro na may tiglabing-isang kasapi ang dalawang magkalabang pangkat na mag-uunahan sa pagsipa sa bola upang maipasok sa crossbar **:** FOOTBALL **2:** bolang ginagamit sa larong ito **:** FOOTBALL.

futile (fyú·tayl, fyú·til) *pnr* [*Ing*] **1:** walang kabuluhan; di-mabisa **2:** mapaglaro.

fú·tan *png* [*Jap*] **1:** kutson na nasa sahig **2:** uri ng kama na yari sa kahoy at may futan.

future (fyú·tyur) *png* [*Ing*] **1:** hinaharap; panahon na darating **2:** ang mangyayari sa hinaharap **3:** posibilidad.

future (fyú·tyur) *pnr* [*Ing*] **1:** inaasahan **2:** mangyayari; magaganap **3:** darating; paparating **4:** posible.

futurism (fyú·tyu·rí·sim) *png Lit Sin* [*Ing*] **:** kilusan noong unang bahagi ng siglo 20 sa sining, literatura, musika, at iba pa, may kinalaman sa pagpapakilala at pagsasama sa sining ng lakas at dinamismo ng makabagong teknolohiya.

futurist (fyú·tyu·ríst) *png* [*Ing*] **1:** tagapagtaguyod ng futurism **2:** tao na naniniwala sa pag-unlad ng tao **3:** estudyante sa hinaharap **4:** tao na naniniwalang mangyayari pa lamang ang propesiya ng Bibliya, lalo na ang nasa Apokalipsis.

futuristic (fyú·tyu·rís·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** angkop sa hinaharap o sa panahong darating **2:** ukol sa o kaugnay sa futurism **3:** ukol sa hinaharap.

fú·yu *png* [*Tir*] **:** sarong na ginagawang duyan ng bata **:** ABOY-ABOY.

fuzz (faz) *png* [*Ing*] **:** pino at malambot na balahibo o buhok.

-fy (fay) *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pandiwa at pangngalan, nangangahulugang "gawin o maging," *hal* pacify, petrify **2:** pambuo ng pandiwa mula sa pang-uri, nangangahulugang "dalhin o ilagay sa gayong estado o katayuan," *hal* solidify.

Gg

G,g *png* **1:** ikapitong titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **dyi 2:** ikapito sa isang serye o pangkat **3:** *Mus* ikalimang nota o tono sa eskalang diyatoniko ng C major o ikapito sa kaugnay na eskalang A minor **4:** pasulat o palimbag na representasyon ng *G* o *g* **5:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *G* o *g*.

G,g, symbol [*Ing*] **1:** *Ele* gauss **2:** giga-.

G, daglat (dyi) **:** Ginoo.

g, symbol [*Ing*] **1:** gram **2:** *Pis* gravity.

g, daglat (dyi) [*Ing*] **:** gas.

GA, daglat (dyí·ey) [*Ing*] **1:** general assembly **2:** general average.

Ga, symbol (dyí·ey) *Kem* **:** gallium.

ga *png* **:** tawag at bigkas sa titik G sa abakadang Tagalog.

ga *pnb* **:** ba; bagá.

ga- *pnl* **:** kasukat ng tinutukoy ng sumusunod na salita, *hal* gabútil.

gá·ab *png* [*War*] **1:** paglantad sa panganib o sa kapahamakan **2:** tao na pinilit umako ng pananagutan o tungkulin ng iba.

gá-ad *png Bot* [*Ifu*] **:** pandan.

ga·a·lín *pnb* [*ST*] **:** gaano.

ga·án *png* [*Seb Tag War*] **1:** kababaan ng timbang **2:** pagiging madali o maalwang gawin ang isang bagay – *pnd* **mag·pa·ga·án, pa·ga·a·nín, ga·a·nán** – *pnr* **ma·ga·án**.

gá·ang *png* [*ST*] **:** bútas ng lalagyan, karaniwan sa tapayan.

gá·ang *pnd* **gu·má·ang, ga·á·ngin, i·gá·ang** [*Hil*] **:** idarang ang isang bagay sa init ng apoy.

ga·á·no *pnh, pnb* **:** pananong na iniuukol sa dami, bilang, halaga, o panahon **:** GAALÍN.

ga·a·nó *pnh, pnb* [*ga+anó*] **:** ginagamit sa pangungusap na may himig ng pag-aagam-agam, pagdaing, o paghanga.

gá·ar *pnr* [*Mrw*] **:** sinauna.

ga·ás *png* **:** gasolina; gas.

gá·as-gá·as *png Zoo* **:** ibon (*Macronus striaticeps mindanensis*) na karaniwang may buntot na maputi, mahaba, at matigas.

gá·at *png* **:** bahagyang ukit na sinadya sa pamamagitan ng patalim upang madaling mabali ang isang bagay.

gab *png* [*Ing*] **:** mababaw na usapan o pagsasalita.

gá·ba *png Mil* [*Ilk*] **:** palihim o biglaang pagsalakay sa kaaway – *pnd* **gu·má·ba, ga·bá·in**.

ga·bà *png* [*Hil War Seb*] **:** parusa sa kalapastanganan *Cf* KARMA.

ga·bâ *png* [*Bik*] **:** gupò – *pnd* **ga·ba·ín, mang·ga·bâ**.

ga·bák *png* **1:** [*Kap*] púnit – *pnd* **ma·ga·bák, ga·ba·kín 2:** [*ST*] loob ng sirâ o bulok na barko.

ga·bák *pnr* **1:** malalim ang hukay o malaki ang lubak, karaniwang sa lupa **2:** malaki ang síra, karaniwan ng damit at katulad.

ga·bán *png* [*Esp*] **:** kasuotang ginagamit kung taglamig **:** OVERCOAT.

gá·bang *png* **1:** *Mus* uri ng hinihipang kawayan na nakalilikha ng mataas na tono **2:** [*ST*] pagkagahól.

ga·báng *png* **:** mabagal na pagkilos o paglakad – *pnr* **ma·ga·báng**.

ga·bá·ra *png* [*Esp gabarra*] **:** bangkang sapad ang ilalim at ginagamit sa paghahatid ng mga kalakal at iba pang kargamento *var* gebára.

ga·bar·dín *png* [*Ing gabardine*] **1:** malambot at matibay na uri ng tela na yari sa lana, cotton, o rayon **2:** kasuotan na yari sa telang ito *var* gebardín **:** GABARDINE.

gabardine (gá·bar·dín) *png* [*Ing*] **:** gabardin.

ga·ba·ré·ro *png* [*Esp gabarrero*] **:** tao na nagpapalakad o namamahala sa gabara *var* gebaréro.

ga·bás *png Kar* [*Seb*] **:** lagari.

gá·bat *png* [*Ilk*] **:** yagit.

ga·bát *png* [*Bik*] **:** bigat; timbang.

gá·bat *pnr* [*Ilk*] **1:** layak **2:** lagalag o bagamundo.

gá·baw *png* [*War*] **:** karagdagang presyo.

gá·bay *png Ark* [*Mrw*] **:** sibi[1].

ga·báy *png* **1:** bahagi ng hagdanan na hinahawakan sa pagpanhik o pagbabâ *Cf* BARANDILYA – *pnd* **ga·ba·yán, gu·ma·báy, i·páng·ga·báy 2:** manwal.

gáb·bang *png Mus* [*Pal Sml Tau Yak*] **:** instrumentong tulad ng xylophone, yari sa kawayan, may sunod-sunod na eskala, at pinapalo ng maliit na martilyong kahoy *var* gambang *Cf* TALOÑGGATING **:** BATAKÁN[5], KUWINTANGAN, TAMLANG.

gab·bó *png* [*Ilk*] **:** bunô.

gab·bok *png Say* [*Kal*] **:** sayaw bilang pasasalamat sa ikatlo o ikaapat na buwan ng sanggol.

gab·bós *png* [*Ilk*] **:** kuyog ng mga bubuyog na ilahas.

gá·be *png Bot* [*Bik Hil Iba Ilk Seb War*] **:** halamang-ugat (*Colocasia esculenta*) na makinis at nakakain din ang da-hon *var* gábi **:** BÁDYANG, BIGÀ, LINSÁ, LOKÓ.

ga·be-ga·bí·han *png* [*gabe+gabe+han*] *Bot* **:** halamang-ugat (*Monochoria hastata*) na mahahaba ang dahon at nabubuhay sa mamasa-masang lupa.

gá·beng-u·wák *png Bot* [*gabe+na uwak*] **:** halamang-ugat (*Monochoria vaginalis*), kahawig ng gabe, at higit na mahaba kaysa gabe-gabihan **:** BILÁGUT, LAGTÁNG[2].

gáb·hay *pnr* [*Hil*] **:** kulay na nalulusaw na itim, nagiging kayumanggi hanggang sa pumuti.

ga·bí *png* [*Iba Mgd Tag*] **:** kabuuan ng isang magdamag; oras o panahon mulang paglubog ng araw hanggang muling pagsikat nito *var* gab-i **:** BÁNGGI, BÉNGI, DARK[2], DÚUM, EVENING, GUGAWÍI, MÁHEP, NIGHT, NOCHE, RABÍI – *pnd* **mág·pa·ga·bí, ga·bi·hín** – *pnr*

ga·bí-ga·bí, páng·ga·bí – *pnb* **ka·ga·bí**.

ga·bí-ga·bí *pnr* : tuwing gabi; hindi sumasala sa gabi.

ga·bí·lan *png* [*Ilk*] : katam na pangkutab, karaniwang ginagamit sa pagpapakinis ng mga bagay.

ga·bi·lán *png* [*Tag-Bag*] : habihan.

ga·bi·né·te *png Pol* [*Esp*] : lupon ng mga opisyal ng iba't ibang kagawaran at ahensiya na tumutulong sa pangulo sa pagpapatakbo ng pamahalaan : CABINET.

ga·bí·tay *pnd* **gu·ma·bí·tay, i·ga·bí·tay, i·páng·ga·bí·tay** [*Seb*] : ilawit sa tubig.

gable (géy·bel) *png Ark* [*Ing*] : gablete.

gab·lé·te *png Ark* [*Esp*] : hugis tatsulok sa dakong unahan ng bubong na nagbibigay lilim sa bintana o pinto : BILLGUT, GABLE, LAGTANG.

gab·lós *png Bot* : kadyos.

gábnot *png* [*Seb*] : sabunot.

gá·bo *png* **1:** [*ST*] galbó **2:** lihà ng sitrus.

gá·bog *pnr* **ma·gá·bog** [*ST*] : malabò.

ga·bók *png* : alikabok.

gá·bol *png* [*ST*] : lason; kamandag.

gá·bon *png* **1:** [*ST*] lason ng halaman *Cf* KAMANDAG **2:** muling pagsupling ng damong tinabas **3:** lason na nasa pagkain **4:** [*Mag Seb*] ulap[2].

Ga·bón *png* [*Ing*] : isa sa mga bansa sa kanlurang Africa.

gá·bot *png* [*War*] : bunot[1].

Gabriel (géyb·ri·yél, gab·ri·yél) *png* [*Ing Esp*] **1:** sa Bibliya, arkanghel na nagbalita sa pagsisilang kay Hesus sa pamamagitan ng Birheng Maria **2:** arkanghel na nagbunyag ng Koran kay Muhammad.

gab·ríng *pnd* **máng·gab·ríng, gu·mab·ríng, gab·ri·ngín, i·gab·ríng** [*Bik*] : agawin; hablutin.

gáb-ul *pnr* [*Hil*] : malata; malabo; malagkit.

ga·bu·nán *png Mit* [*Hil*] : aswang na kumakain ng laman ng tao minsan sa isang taon.

ga·bur *png* [*Ilk*] : tábon.

gá·but *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Tag*] palabnot na pagbunot sa halaman o pagbunot sa dahon nito – *pnd* **mag·gá·but, gu·má·but, ga·bú·tin 2:** pagsira sa damit sa pamamagitan ng pagbaltak o paghablot – *pnd* **gu·má·but, ga·bú·tin 3:** sirà ng damit o iba pang kauri nito **4:** pagdukot; pagagaw; pagkidnap sa isang babae **5:** [*Mag*] kagat – *pnd* **ga·bú·tin, mang·gá·but, gu·má·but**.

ga·bút *pnr* **ma·ga·bút** [*Iva*] : matamlay; mahina ang pakiramdam.

gáb·ya *png* [*Esp gavia*] **1:** parisukat na punong layag **2:** *Zoo* tagak.

gab·yón *png* [*Ilk gabbion*] : asarol.

gab·yó·ta *png Zoo* [*Esp gaviota*] : kanaway.

Gad *png* : sa Bibliya, anak na lalaki nina Jacob at Zilpah at itinuturing na pinagmulan ng tribu ng Israel.

ga·da·gá·da *png* [*Mrw*] : banderitas na may iba't ibang kulay.

ga·dán *png* [*Bik*] : patay.

ga·dáng *png* [*Iva*] **1:** singsing **2:** garing.

gá·dang *pnr* **ma·gá·dang** [*Ilk*] **1:** maikli, kung sa damit at pantalon **2:** mababaw.

Gad·dáng *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa pusod ng Cagayan Valley at Silangang bahagi ng Cordillera **2:** isa sa mga wika nila.

gád·dil *png* [*Ilk*] : galis.

gad·dung *pnr* [*Tau*] : luntî.

gadfly (gád·flay) *png Zoo* [*Ing*] **1:** lamok na nangangagat ng báka **2:** tao na nakayayamot.

gád·gad *png* [*Ilk*] : hasaán ng talim o talas; batong kiskisan.

gad·gád *pnr* : duróg o pira-piraso *Cf* HASÂ – *pnd* **mag·gad·gád, gu·mad·gád, gad·ga·rín, i·gad·gád**.

gad·gá·ran *png* [*gadgad+an*] : kasangkapang metal na may matatalim na butas at ginagamit sa paggadgad ng yelo, gulay, o prutas *Cf* KAYUR, KUDKÚRAN, KUSKÚSAN.

gadget (gád·dyet) *png* [*Ing*] : gadyet.

gá·ding *png* [*Bik Hil Ilk Mag Mrw War*] : garing.

ga·díw *png Zoo* [*Ifu*] : isdang tabang na maliit.

gád·las *png* [*Seb*] : galmos.

gad·lós *png* : galos.

gá·dol *png* [*Ilk*] : tari ng manok.

gadolinite (ga·dó·li·náyt) *png* [*Ing*] : maitim na kristalinang mineral na may iron at silicon ng beryllium,

gadolinium (ga·do·lí·nyum) *png Kem* [*Ing*] : metalikong puti, malambot, at tila pilak (atomic number 64, symbol **Gd**).

ga·dót *pnr* [*Bik*] : siksik ang lupa.

gád·tu *pnr* [*Kap*] : kulang sa tubig ang nilutong pagkain.

ga·dút *png* [*Bik*] : limit[2].

gad·yá *png Zoo* [*Ilk ST Tag*] : elepante.

gad·yà *png* [*Hil*] : malaking halimaw sa dagat.

gad·yáng *png* [*Ifu*] : kulay lilang buto ng mais o bigas.

gád·yet *png* [*Ing gadget*] : anumang maliit na kagamitang mekanikal : GADGET.

gad·yi *png* [*Tau*] : sahod o suweldo.

ga·fu *png* [*Iba*] : pinanggalingan; pinagmulan.

gag *png* [*Ing*] **1:** busál **2:** nakatatawang eksena sa dula, pelikula, o anumang palabas **3:** natatanging eksena ng isang komedyante **4:** bagay o pagkakataon na humahadlang sa isang malayang pagpapahayag o pagsasalita.

gá·ga *png* [*Esp*] : babae na mahina ang ulo o walang talino, **gá·go** kung lalaki : ANGNGÁB, BEDÉ, JERK, KÁKAK, NGÂ-NGÂ, NGAÓL-NGAÓL, PITLÂ, TANGÊNDOD **2:** [*Ilk*] pagtingin.

ga·gá *png* **1:** bagay na ipinapasok sa bibig upang pigilin ang pagsasalita **2:** [*ST*] pang-aagaw o pangangamkam ng ari ng iba **3:** pandaraya o pandadahas – *pnd* **máng·ga·gá, ga·ga·hín, ma·ga·gá 4:** sa sinaunang lipunang Bisaya, paghadlang sa pangangalakal o pagdaong ng mangangalakal habang hindi pa nagbabayad ng butaw sa pantalan.

ga·gà *png* [*Kap*] : iyak ng isang bata.

gá·ga *pnr* [*Esp*] : utal o sira ang isip.

gá·ga- *pnl* : kasinliit, *hal* gagalangaw.

ga·ga·bú·tan *png Bot* : damo (*Eleusine indica*) na karaniwang tumutubo sa mamasá-masáng pook, at may 60-80 sm ang taas.

ga·gád *png* [*Kap Hil War ST Tag*] : panggagaya nang may layuning magpatawa : ÁPUS, PÁRODÍYA – *pnd* **gu·ma·gád, ga·ga·rín, mang·ga·gád** .

ga·ga·là *pnr* [*Kap*] : lagalag[2].

gá·ga·lén *png* [*Pan*] : hitso.

gá·ga·ló *png* [*Kap*] : karilyo.

ga·gá·ma·gá·ma *pnr* [*ST*] : minadali ang paggawa.

ga·gam·bá *png Zoo* : alinman sa mga kulisap (order *Araneae*) na karaniwang may kakayahang magsapot at may walong galamay : ANLALAWÀ, ARÁNYA[2], BAKÁW[2], BABÁGWA, DAMÁNG, GANGGÁNG, GÍGANG, LAWÂ-LAWÂ, TAMBAYÁWAN.

ga·ga·mí *pnd* **ga·ga·mi·hín, gu·ma·ga·mí** [*ST*] **:** sundan ang pag- uugali.

ga·gá·ong *png Zoo* **:** isdang alat o tabang (*Therapon jarbua*) na guhitán ang katawan **:** BALAÚLING, BARAÓNGAN, BIGAÚNG-SUONG, BUGÁONG, GONG-GÓNG, LÁNGBU, MA-GA-ONG, PÁSING, PIGÓK, PÚGA, SALINGÚKOD.

ga·gá·ot *png* **:** maliliit na bagay o ariarian, karaniwang mababa ang halaga *Cf* ABÚBOT.

gá·gap *png* **1:** [*ST*] pagpisil sa palad **2:** paghahanap sa isang nawaglit na bagay **3:** pagsisikap na magunita ang isang bagay **4:** pagsisikap na matapos agad ang isang gawain – *pnd* **gu·má·gap, ga·gá·pin, i·gá·gap**.

ga·gáp *pnr* **:** alam na alam; malalim ang kaalaman.

ga·gá·pang *png Zoo* **:** uri ng isda (family *Mugilidae*).

ga·ga·páng *png Zoo* **:** uri ng kulisap na gaya ng kuto, uwang, salagubang.

ga·ga·rá *png* [*Bik*] **:** layon.

gá·get *png* [*Ilk*] **:** sipag.

gág·gal *png Kar* [*Iba*] **:** lagari.

gag-gáng *png* [*ST*] **1:** tákot **2:** babalá.

ga·hà *png* [*Tau*] **:** kalawang.

ga·hâ *png* [*Bik*] **1:** bintana **2:** palayaw.

ga·hák *pnr* **:** gawak.

ga·há·man *png* **:** tao na sakim, mapag-imbot, at mapangamkam.

ga·háng *png* [*ST*] **:** trabaho.

ga·ha·sà *png* **1:** pagkarat ng lalaki sa babae sa pamamagitan ng puwersa, pananakot, o pag-abuso ng autoridad at kung wala sa katinuan, walang malay, o may edad dose pababa ang biktima **:** RAPE **2:** pag-atakeng sexual sa sinumang tao sa pamamagitan ng paggamit ng kaniyang katawan o anumang bagay **:** RAPE – *pnd* **gu·ma·ha·sà, ga·ha·sá·in, máng·ga·ha·sà**.

ga·hì *png* **1:** marka ng pagkasira, lalo na sa kahoy **2:** nisnis ng tela at kauri **3:** [*Seb*] tigas.

ga·hî *pnr* **:** nagsisimulang malanta *Cf* KULUNTOY.

gá·hid *pnd* **ga·hí·din, ga·hí·dan, gu·má·hid** [*ST*] **:** sunggaban sa ilalim ng tubig ang lambat na may laman.

ga·hí·lang *png Bot* [*Ifu*] **:** mais.

ga·hín *png* **1:** [*Seb Tag*] bigay; ambag; sáma **2:** ikaapat na bahagi ng isang gatang *Cf* TSUPA.

ga·hi·na·nán *png* [*ST*] **:** lalagyan o sisidlan na kasiya ang sangkapat na ganta.

ga·hís *pnr* [*ST*] **1:** ginapi ng lakas o kapangyarihan **2:** ginahasa, pinagsamantalahan.

gá·hit *pnd* **mang·gá·hit, gu·má·hit** [*ST*] **1:** mangalap ng damo sa taniman **2:** ubusin ang inumin.

ga·hò *png* [*Esp gajo*] **:** lihà.

gá·hod *png* **1:** laman ng niyog na malambot pa; bungangkahoy na murang-mura pa **2:** bahagyang gasgas na likha ng anumang bagay na nakuskos **3:** *Kol* malibog na babae **4:** [*Seb*] ingay **5:** [*Hil*] bulahaw.

ga·hól *pnr* **:** kulang o kapos sa oras **:** APÓT, GASÚL, NAONÓR, PULIKÌ.

gá·hong *png* [*Seb*] **:** hukay[1].

ga·húm *png* **1:** [*Hil*] lakas o kapangyarihan **2:** pamumuno o paghahari **3:** *Pol* sapilitan ngunit hindi marahas na paggigiit at pagpapalawak ng kapangyarihan upang makapaghari: HEGEMONY.

ga·hú·may *png Mus* **:** plautang kawayan na may anim na bútas.

gá·hur *png* [*Tau*] **:** ulap.

gá·id *png* [*Seb*] **:** pisi[1].

gaijin (gáy·dyin) *png, pnr* [*Jap gaikokujin*] **:** dayuhan o estranghero.

gá·ik [*Ilk*] **:** hawan[2].

gain (géyn) *png* [*Ing*] **1:** anumang bagay na naabot o nakamit **2:** tubò **3:** dagdag na yaman **4:** panalo; tagumpay **5:** sa elektroniks, salik na dahilan ng karagdagang power.

gá·kap *png* [*Seb*] **:** yakap.

gá·kat *png* [*Ilk*] **:** balak.

ga·ká·tag *png* [*Seb*] **:** kálat.

gá·kes *png* [*Mrw*] **:** yakap.

gak·gák *png Zoo* [*Ilk*] **:** ilahas na pato.

gak·gák *pnd* **mag·gak·gák, gu·mak·gák** [*Kap*] **:** umatungal na parang hayop.

gak·gák *pnr* [*Bik Tag*] **1:** palasabad; madaldal **2:** palatawa sa mga bagay na hindi dapat pagtawanan *Cf* SATSAT.

gak·gá·kan *png* [*gakgák+an*] **:** daldálan ng dalawang tao.

gá·kit *png* **1:** *Zoo* [*Seb*] uri ng ilahas na pato **2:** balsa **3:** [*Mag Mrw*] **a** sasakyang pinalamutian para sa kasal **b** parangal sa mga iginagalang na tao na patungo o nasa Mecca upang magperegrinasyon **4:** parada sa ilog.

gak·lá *pnd* **gu·mak·lá, gak·la·hín, mang·gak·lá** [*ST*] **:** gulatin.

gá·kod *pnd* **i·gá·kod, gu·má·kod** [*Bik*] **:** itahi; igapos.

ga·kós *png* [*Seb*] **:** yakap.

gá·kot *png* **1:** tali o buhol sa itaas na gilid ng basket **2:** [*War*] buntot[1].

gala (géy·la) *png* [*Ing*] **:** masayang okasyon o natatanging palabas.

ga·là *png* **1:** [*Hil Tag*] paglilibot o paglalagalag **:** BÁGILÁWLAW, LAÁG[2], LÍBUD, PAMÁGDOY – *pnd* **gu·ma·là, ga·lá·in 2:** paglalakbay o paglalayag – *pnd* **gu·ma·là, ga·lá·in**.

ga·lâ *pnr* **:** lagalag.

ga·lá·ak *pnd* **má·ga·lá·ak, gu·ma·lá·ak** [*ST*] **:** tumawa nang malakas; humalakhak.

ga·láb *png* [*Seb*] **:** karit *var* garáb.

gá·lab *pnd* **ga·lá·ban, pa·ga·lá·bin** [*ST*] **:** silaban o bahagyang sunugin.

ga·la·báy *png* [*ST*] **:** gabay, karaniwan sa paglalakad o paglalakbay.

ga·la·bók *png* **:** pulbos na lupang higit na pino kaysa gabok.

galactose (gá·lak·tóws) *png* [*Ing*] **:** galaktosa.

gá·lad *png* [*ST*] **:** bastos na paghawak, pagsalat, o anumang kahawig na paraan *Cf* HIPO.

ga·lad·gád *png* **1:** paglilibot sa iba't ibang pook *pnd* **ga·lad·ga·rín, gu·ma·lad·gád 2:** tao na mapaglibot *Cf* LAGALÁG **3:** lambat na hinihila nang pasayad sa púsod ng tubigán sa paghuli ng isda o inihahagis nang pasayad sa lupa para sa paghuli ng ibon *Cf* PANTÉ **:** DRÁGNET **4:** sa sakla, uri ng taya.

ga·lád·gad *pnd* **i·ga·lád·gad, gu·ma·lád·gad** [*ST*] **:** balewalain ang isang bagay.

ga·lá·gad *png* **:** paraan ng paggalaw ng mga braso.

ga·la·gád *pnr* **:** nalibot nang lahat; wala nang hindi pa naparoroonan.

ga·la·gál *png Kar* [*Iva*] **:** lagari.

ga·la·gá·la *png* [*ST*] **:** biton.

ga·la·ga·lá *png* **1:** pantapal na alkitran; pamasak **2:** *Bot* almasiga.

ga·lá·hu·non *png* [*Hil*] **:** pananagútan; bagay na sagutin ng isang tao.

ga·la·í·ti *png* **:** gálit, bugnot, o yamot; matinding galit – *pnd* **máng·ga·la·í·ti, páng·ga·la·i·tí·han** .

ga·lak *png* [*Tau*] **1:** pulso **2:** kahandaan sa pagpapasiya.

ga·lák *png* **:** sayá.

ga·lak·gák *png* [*Kap Pan Tag*] **:** malakas na tawa *Cf* HALAKHÁK *pnd* **gú·ma·lak·gák, ga·lák·ga·kán**.

ga·lak·tó·sa *png Kem* [*Esp galactosa*] : puting sugar ($C_6H_{12}O_6$) mula sa lactose : GALACTOSE.

ga·lál *png* [*ST*] : sa sinaunang lipunang Tagalog, mga handog sa katalonan.

ga·la·lán *png* : basket na yari sa maninipis na patpat ng kawayan.

ga·lá·mat *png* [*Ifu*] : bingwit.

ga·lá·may *png Bot* : baging na makinis at makahoy.

ga·la·máy *png* **1:** *Ana* daliri sa kamay o paa : GAWÁY **2:** paa, pansipit, o pansakmal ng mga talangka, gagamba, oktopus, at iba pang hayop **3:** kaugnay o tauhan, lalo na sa lihim na gawain.

ga·lam·gám *png* **1:** ligamgam **2:** [*ST*] kilitî.

ga·la·mi·tón *png* [*Hil Seb*] : kasangkapan.

ga·lá·mos *png* : padaskol-daskol na paggawa sa anumang bagay; walang-ingat na paggawa.

ga·la·mós *png* [*ST*] : walang-ingat o maling pagbunot ng mga punla.

ga·lán *png* [*Esp*] **1:** babaero; palikero **2:** *Tro* bidang lalaki.

gá·lang *png* **1:** [*Bik Kap Pan Tag*] kagandahang asal na nararamdaman o ipinakikita sa pamamagitan ng mataas na pagkilala o pagtingin : ÁDAT, DUTI, PITÁGAN, RESPÉTO, TÁHOD – *pnd* **gu·má·lang, i·gá·lang** – *pnr* **ma·gá·lang 2:** pagkilala o pagtanggap ng katwiran at karapatan ng kapuwa – *pnd* **gu·má·lang, i·gá·lang** – *pnr* **ma·gá·lang 3:** pagpapahalaga sa mga banal – *pnd* **gu·má·lang, i·gá·lang** – *pnr* **ma·gá·lang**.

ga·láng *png* [*Hk Tag*] : hiyas na isinusuot sa pulsuhan : BALÁDANG, BELÚSO, BRACELET, BRÉYSLET, PÁNGLAY, PULSÉRAS.

ga·lá·ngan *png* [*ST galang+an*] : hiyas.

ga·la·ngán *png* **1:** [*Hil*] talim ng sandata **2:** [*ST*] malakas na hiyaw ng isang natatakot **3:** *Bot* [*Hil Seb*] balimbing.

ga·láng-ga·láng *png* [*galang+galang*] **1:** *Ana* pulsuhan; dakong ibaba ng bisig na malapit sa palad *var* galánggalangán **2:** anilyo sa ilong ng hayop.

ga·láng-ga·la·ngán *png Ana* [*galánggaláng+an*] : varyant ng **galánggaláng**.

ga·lán·te *pnr* [*Esp*] **1:** laging handang gumastos **2:** mapagbigay o bukás ang palad **3:** matikas sa pananamit : PÓSTURYÓSO.

ga·lán·te·rí·ya *png* [*Esp galantería*] : pagkamaginoo; pagkamapitagan *var* galantérya : SIDHÂ[2].

ga·lán·ti·yá *png* [*Gad*] : uri ng palamuti o abaloryo na inilalagay sa ulo.

gá·lap *png* [*ST*] : tulong; saklolo – *pnd* **ga·lá·pan, gu·má·lap**.

ga·la·pa·gó *png Zoo* : uri ng pagong o pawikan (group *Testudines*).

ga·la·póng *png* : arinang mula sa ibinabad at giniling na bigas *var* galpong : TAPYÁ.

ga·lar·gár *png* [*ST*] **1:** walis na yari sa tubó at ikinakahig sa damo **2:** paglangitngit; pag-ingit.

ga·lár·gar *pnd* **gu·ma·lár·gar, pa·ga·lar·gá·rin** [*ST*] : magsalita nang mahina, malabo, at pautal-utal – *pnr* **ma·ga·lár·gar**.

gá·las *png* : mabuting kapalaran; suwerte; buwenas.

ga·lás *png* **1:** pakla **2:** latak ng asukal at pulut-pukyutan; tining **3:** gaspang o ligasgas ng tabla o kahoy – *pnr* **ma·ga·lás 4:** *Bot* [*Iva*] uri ng ubeng puti.

ga·lás *pnr* [*Kap Tag*] **1:** brusko; magaspang ang asal lalo na kapag lasing **2:** magaspang na rabaw.

ga·lás-bir·hén *png Bot* : kahoy dalaga.

ga·las·gás *png* **1:** ingay na nariring kapag ikinukuskos ang isang bagay na magaspang o magalas **2:** pagkamagaspang sa hipo : LIGASGÁS – *pnr* **ma·ga·las·gás**.

gá·lat *pnr* [*Mrw*] : kulang.

ga·lát *pnr* **ma·ga·lát** [*War*] : masiba o sakim.

ga·la·ú·ran *png Ntk* : ilalim na bahagi ng bangka; kasko *Cf* DALAMPANG.

gá·law *png* [*ST*] : bantay-pinto; guwardiya; portero **2:** [*Pan*] tinik na inilalagay sa mga punò upang hindi maakyatan.

ga·láw *png* **1:** [*Pan Tag*] kilos ng anuman at sinuman : GALÓ, GÍHO, GÚYU, GÚNAY, HÍBAL, JIWJÍWAY, KIRÔ, KÍWA, LÍHOK, ÓGUN **2:** masining na pagkilos o pagganap ng isang artista kung umaawit, nagsasayaw, o nagsasalita **3:** paghawak o paghipo na hindi kailangan; likot; kalantari, **4:** [*Bat Pan Tag*] biro; tudyo; tukso **5:** *Kol* **a** umit; kupit; nakaw **b** pagkakaroon ng sexual na karanasan – *pnr* **na·ga·láw** – *pnd* **ga·la·wín, gu·ma·láw**.

ga·la·wád *png* [*ST*] **1:** pagkalaglag ng sagabal sa daán; isang bagay na nakaharang sa daán **2:** pagtataas o pag-iinat ng mga bisig **3:** dalahing nakapatong sa mga bisig.

ga·lá·wan *png* [*ST*] **1:** buslong may takip **2:** lupain na pinagpupunlaan ng iba't ibang bagay **3:** anumang bagay na ginagamit na panlibang sa mga batà.

ga·law·gá·law *png* [*Pan*] : laruan.

ga·law·gáw *png* **1:** tao na hindi mapalagay sa isang lugar **2:** nakakikiliting pakiramdam sa talampakan *var* gilawgaw.

ga·law·gáw *pnr* : malikot.

ga·la·wíd *png* **1;** anumang uri ng insidente; okasyon **2:** bagay na naging dahilan ng pagkahulí.

ga·la·wír *png* [*ST*] : anumang hawakán.

ga·lá·wit *pnr* [*ST*] : hindi makasugat.

Galaxy (gá·lak·sí) *png* [*Ing*] : Milky Way.

galaxy (gá·lak·sí) *png* [*Ing*] **1:** alinman sa magkakahiwalay na sistema ng milyon-milyon o bilyon-bilyon na bituing pinagsama-sama ng grabedad **2:** maningning na pagtitipon.

gá·lay *png* **1:** [*Seb*] talbos o usbong ng kamote **2:** uri ng pamansing.

ga·la·yán *png Bot* [*ST*] : pangalan ng saging.

ga·lay·gáy *png* : galugad – *pnd* **mág·ga·lay·gáy, gu·ma·lay·gáy, ga·láy·ga·yín**.

gál·ba·ni·sá·do *pnr* [*Esp galvanizado*] : binalutan ng zinc.

gál·ba·ni·sas·yón *png* [*Esp galvanización*] : pagbabalot ng zinc.

gál·ba·no·mét·ro *png* [*Esp galvanometro*] : kasangkapang ginagamit sa pagtuklas at pag-alam sa lakas at direksiyon ng koryente : GALVANOMETER.

gal·bó *png* **1:** alikabok na hinipan ng hangin; bugso ng hanging may makapal na alikabok *Cf* ALÍMPUYÔ, ÍPUÍPO **2:** [*ST*] mahinang pagtangay ng hangin sa papel.

gal·bót *png* : halbot *pnd* **gu·mal·bót, gal·bu·tín, i·gal·bót**

ga·lé·bo *png* [*Mrw*] : hukay[1].

ga·lém *png* [*Ilk*] : semento, apog, luad, abo, o dumi ng kalabaw na ipinapalitada sa giikan ng palay at ginagamit ding pamasak sa bútas ng banga.

ga·lé·na *png* [*Esp Ing*] : pinakakaraniwang abuhing mabigat na mineral o sulfur ng tingga (PbS); pinakamahal na inambato ng tingga : LEAD SULPHIDE.

ga·le·ón *png Ntk* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, malaking barko na ginamit sa kalakalang Maynila-Acapulco var galyón.

ga·lé·ra *png* [*Esp*] **1:** malaki at matibay na karwahe para sa paghahatid ng kalakal : WAGON **2:** mahabang barkong pinauusad ng hilera ng mga tagagaod **3:** sa paglilimbag, parihabang trey, karaniwang bakal, at pansamantalang ayusan ng mga natipong tipo.

ga·le·rá·da *png* : pruwebang gáling sa galera : GALLEY PROOF.

ga·le·rí·ya *png* [*Esp galería*] **1:** pook na pinagtatanghalan ng mga likhang sining; bulwagan : GALLERY **2:** silid o gusali : GALLERY.

Gá·les *png* [*Esp*] : Wales.

Ga·lés *png* [*Esp*] : tao na Welsh.

ga·lé·wey *png Zoo* [*Pan*] : alimasag.

gál·gal *png* **1:** [*Bik*] sugal **2:** [*Ilk Mgd*] nguya – *pnd* **gu·mál·gal, gal·ga·lín 3:** [*Hil*] magpakagumon a bisyo **4:** [*Kap*] : nginig; kaligkig; ngatal.

gal·gál *png* : tao na sinto-sinto kung magsalita.

gal·gál *pnr* : mapurol ang ulo; hangal; tunggak.

gál·gal *pnb* [*Kap*] : kahit na.

ga·lì *pnb* [*Seb*] : kahit na.

ga·lî *png* [*ST*] : sayá; lugod; galak.

ga·lí·gid *png* : ibabang bahagi ng bundok o burol : PAÁMBUNDÓK.

ga·lí·la *png* [*Mrw*] **1:** sasakyan ng nobyo na punóng-punô ng dekorasyon at ginagamit sa kasal **2:** parada[1].

ga·li·lî *png* : bangin.

ga·lím·ba *png Bot* [*Ilk*] : pulang niyog; niyog na magulang na *Cf* KALIMBAHIN.

ga·lim·gím *png* **1:** lumbay; lungkot; dalamhati; **2:** pangungulila; kasabikan : HOMESICKNESS.

ga·lim·lím *png* : pigil na pagmamahal; damdamin ng kawalang pag-asa *var* galimhím, gulimlím.

ga·li·mú·saw *png* [*Ilk*] **1:** kakulangan **2:** kahinaan o kababawan ng kakayahan **3:** imperyoridad; kababaang uri.

ga·líng *png* **1:** [*Kap Tag*] pagbuti o paglakas na muli ng isang maysakít : ÁYO, IMÚLI, KÁYAP, KIYAPAKAPÍYA, MALULÍAN, MAPÍA, PÁYPAPÍYA, PAPAKÁSIL, RÁHAY, TAGÚNGAR, ÚPAY **2:** kahusayan sa anumang gawaing hindi karaniwan **3:** [*Ilk Kap Pan Tag*] anting-anting **4:** kabutíhan; pakinabang **5:** kapalaran **6:** [*Pan*] ugali.

gá·ling *pnd* **mang·gá·ling** : magbúhat; magmula : GÍKAN, IBÁT, NAGGÁPO, NANLAPÓ, TÍKANG.

ga·lís *png Med* [*Kap Tag*] : sakít sa balát na likha ng maliliit na kulisap o kagaw : DÚLDOL, GÁDDIL, GIRÍ[1], KATÓL, NÚKA – *pnr* **ga·lí·sin, ma·ga·lís**.

ga·lís-á·so *png Med* [*galis+aso*] : maliliit at higit na makating galis : BALÁNGAS.

ga·lís-ma·má·so *png Med* [*galis+mamaso*] : galis na lumalaki at nangangapal ang mga gilid, at karaniwang nag-iiwan ng maiitim na peklat kung gumaling.

gá·lit *png* **1:** matinding damdaming dulot ng kawalang kasiyahan, pagkayamot, o paghihinakit – *pnd* **ma·gá·lit, ga·lí·tin 2:** damdaming nagdudulot sa isang tao ng hangaring makipag-away o lumaban; sama ng loob; yamót : ÁKET, ÁKIG, ANGGÓT, ÁSYAB, GÁNI, KAPUNGÓT, KASÚKO, LÚSSAW, MUWÂ, UNGÉT – *pnd* **ma·gá·lit, ga·lí·tin** – *pnr* **ga·lít**.

ga·lit·gít *png* : biglang galit.

ga·li·yák *png* : halakhak – *pnd* **gu·ma·li·yák, ga·li·ya·kán**.

gall bladder (gal blá·der) *png* [*Ana*] : pantog[1].

gallery (gá·le·rí) *png* [*Ing*] : galeriya.

galley (gá·ley) *png* [*Ing*] : galera.

galley proof (gá·ley pruf) *png* [*Ing*] : galerada.

gallium (gál·yum) *png Kem* [*Ing*] : element na metaliko, makinis, at pinilakan ang kulay (atomic number 31, symbol **Ga**).

gallon (gá·lon) *png* [*Ing*] : galon[3].

galloon (ga·lún) *png* [*Ing*] : galon [1-5].

gallop (gá·lop) *png* [*Ing*] : kabíg.

gal·mós *png* : mababaw na sugat na sanhi ng kuko, tinik, at iba pa *var* kalmós *Cf* GÁLOS, GURLÍS, KALMÓT, KÁMOT : BÁGRAD[1], GÁDLAS, GARÁS, HÍRAS, KÁMOS.

gá·lo *png* [*ST*] : kilay.

ga·ló *png* **1:** *Bot* [*ST*] uri ng punongkahoy (*Anacolosa frutescens*) **2:** [*Kap*] galáw[1].

ga·lò *png* : mapulang butil ng bigas – *pnr* **ma·ga·lò**.

ga·lo·áng *png* : pag-imbay ng mga braso.

ga·lón *png* [*Esp*] **1:** makitid na telang may palamuti tulad ng ginto o pilak na sinulid : GALLOON **2:** guhit na nakakabit sa uniporme, palatandaan ng ranggo, paglilingkod, at iba pa : GALLOON **3:** súkat ng kapasidad na likido na katumbas ng 3.8 L : GALLON, GALLOON **4:** dami ng laman ng ganitong takalán : GALLOON **5:** sisidlan, karaniwan ng likido : GALLOON **6:** [*Seb*] kawit.

gá·long *png* [*Ilk*] **1:** salansanan ng mga gamit pangkusina, yari sa kawayan o kahoy **2:** parisukat na duyan ng mga batà at yari sa kawayan **3:** makalumang paraan ng pagtawid sa ilog, ginagamitan ng troli sa pagtawid ng mga pasahero **4:** banga.

ga·lo·ngán *png* [*ST*] : karete ng sinulid.

gá·los *png* : bahagyang gasgas o gurlis sa balát o sa iba pang rabaw na likha ng mga bagay na may tulis o talim : BÁKRUS, DULÍS, GADLÓS, GARADGÁD, KÁLOT.

ga·ló·ses *png* [*Ing galosh*] : bota na karaniwang gawa sa goma.

gá·lot *png* **1:** paghatak nang pasaklot sa mga dahon ng halaman o damo **2:** [*War*] lupa na mapula at malagkit **3:** [*Ilk*] pantali; tali.

ga·lót *pnr* **1:** hindi pantay ang putol o gupit ng buhok, tela, at katulad **2:** gulanit; punit-punit **3:** lukot na lukot; kulubot na kulubot **4:** palalo; hambog; mapagmalaki.

gal·pák *png Zoo* [*Bik*] : manok.

gal·póng *pnr* : magastos; waldas.

gál·sa *png Zoo* [*Kap*] : gansâ.

gal·sím *png* : pagtuli – *pnd* **mág·pa·gal·sím, gal·si·mín**.

ga·lúd-ga·lúd *png Bot* [*Hil*] : damong bermuda (*Cynodon dactylon*).

ga·lud·gód *png* [*ST*] : hanay ng taluktok ng mga bundok.

ga·lú·gad *png* **1:** gaygay *pnd* **máng·ga·lú·gad, gu·ma·lú·gad, ga·lu·gá·rin 2:** paglilibot kung saan-saan nang walang mahalagang dahilan **3:** tao na may ugaling mapaglibot *Cf* LAGALÁG – *pnr* **ma·ga·lú·gad**.

ga·luk·gók *png* **1:** katál **2:** tunog ng galaw ng sikmura kapag nagugutom.

ga·lú·la *png* : bunsuran ng lumang uri ng sasakyang dagat.

ga·lum·báng *png* **1:** alon sa laot **2:** tuba; tubang bakod.

ga·lum·bóng *png Bot* [*ST*] : punongkahoy na pinagkukunan ng langis.

ga·lum·páng *png* : karete; ikiran.

ga·lum·pî *png Bot* [*Tsi*] : punongkahoy (*Clausena lansium*) na dilaw ang bunga, ipinakilala sa Filipinas noong 1837 at muling ipinakilala noong

1912 mula Tsina : WAMPÎ.

ga·lú·ngan *png* **1:** maliit na sisidlan ng tubig, yari sa luád at ginagamit na pansalin ng tubig sa mga baso *Cf* PITSÉL **2:** *Mus* arpa.

ga·lung·góng *Zoo* : isdang alat o tabang (*Decapterus macrosoma*) na maliliit ang ngipin.

ga·lúng·gung *png* [*Kap*] : ginaw[2].

ga·lú·ra *png Bot* : diliwariw[1].

ga·lus·gós *png* : malalim at mahabang gurlis o galos sa balát o anumang rabaw.

ga·lút *png* **1:** [*Iva*] halas[1]; mababaw na hiwa sa balát, sanhi ng anumang matalas na talim **2:** [*Kap*] damit na hindi na isinusuot.

ga·lút *pnr* [*Kap*] : lumà; gutay-gutay; gamit na gamit na.

ga·luy·góy *png* **1:** panginginig dahil sa ginaw; kaligkig; ngatal **2:** paggalaw ng taba kapag gumagalaw ang isang tao na mataba : GAYÓNG.

galvanometer (gal·va·nó·mi·tér) *png* [*Ing*] : galbanometro.

gal·yáng *png Bot* [*Bik*] : palawan.

gal·yé·ra *png* [*Esp gallera*] : mababang upuan na ginagawang kulungan ng manok ang ibabang bahagi.

gal·yé·ra *png* [*Esp gallera*] **1:** *Ntk* sasakyang dagat na ginagaod at may sampung layag *Cf* GALAÚRAN, GALLEY **2:** sa paglilimbag, sisidlan na karaniwang metal at may tatlong gilid na isang dali ang taas, bukás ang isang dulo na pinaglalagyan ng mga tipong nakaayos na : GALLEY **3:** sabungan; simboryo *var* galéra.

gal·yé·tas *png* [*Esp galleta*] : tinapay na karaniwang parisukat, malutong, hindi gaanong matamis, at sinasangkapan ng patatas *var* gayétas *Cf* KRÁKER, BISKUWÍT.

gal·yón *png* [*Esp galeon*] : varyant ng **galeon**.

gam *png* [*Ing*] : pangkat ng 10-20 o higit pang lumba-lumba na samasama kung lumangoy.

ga·má *png* **1:** mabilis ngunit walang ingat na pagtapos sa isang bagay o gawain **2:** bilang ng saging sa isang piling.

ga·mà *png* [*Hil*] : pagputol ng kawayan mula sa punò nito.

ga·mâ *png* [*Seb*] : likhà[2].

ga·má·gam *pnd* **mág·ga·má·gam, ga·ma·gá·min** [*ST*] : gamgamín.

ga·má·ga·ma·tí·san *png Bot* : lubílubí.

gá·mak *pnd* **mang·gá·mak ga·má·kin** [*ST*] : madaliin ang isang bagay.

ga·ma·láw *pnd* **mag·ga·ma·láw, í·ga·ma·láw** [*ST*] : ilagay o ihalo sa iba.

gam-án *pnr* [*ST*] : marumi.

ga·má·ra *png* [*Esp gamarra*] **1:** piraso ng katad na ikinakabit sa busal at ilalim ng síya ng kabayo, kalabaw, at iba pa **2:** tali o kable sa pagdaong ng sasakyang dagat.

gá·mas *png* **1:** pagputol o pagbunot ng damo sa paligid ng tanim : GUSÓ – *pnd* **ga·má·sin, gu·má·mas, mang·gá·mas 2:** [*Ilk*] halo – *pnd* **gu·má·mas, ga·má·sin**.

gá·mat *png* **1:** *Bot* uri ng yerbang matinik **2:** tahi na paekis-ekis at parang kadena **3:** [*Kap*] kamay.

ga·mát *pnr* [*Kap*] : dati[2].

ga·má·ta *png* [*Ifu*] : basket na gawa sa yantok para sa fermentasyon ng bigas na gagawing alak.

ga·máw *png* **1:** [*ST*] komang **2:** *Zoo* [*War*] mailap o ilahas na pato.

gá·may *png* **1:** [*Ilk*] kagawian sa anumang gawain; pagiging angkop o tama sa gawi ng isang gumagawa ng anuman **2:** [*Ilk*] ginto na may 22 kilates **3:** [*Bik*] kuwintas na ginto.

ga·máy *png* **1:** [*ST*] antigong hiyas **2:** lumang lutuán ng kanin *Cf* KALDERO **3:** [*Seb*] liít.

gá·may *pnr* : hirati na sa gawain; angkop sa gawi; kasundo.

gam·bá *png* [*ST*] : takot; sindak.

gam·bâ *png* [*Mrw*] : salumbaba.

gam·bá·gam·bá *png Zoo* : malaking gagamba.

gam·bá·la *png Zoo* : uri ng malaking kabibe (genus *Anodonta*).

gam·ba·là *png* **1:** pag-abala o pagkaabala sa ginagawa **2:** kalagayan ng balisa tulad ng isang hindi makatulog dahil sa naririnig na ingay **3:** paggulo o panggugulo sa kapuwa – *pnd* **gam·ba·lá·in, gu·mam·ba·là, mang·gam·ba·là**.

gam·ba·láy *png* [*Seb*] : gusali.

gam·báng *png* **1:** [*ST*] ari-arian **2:** [*Ilk*] tanso.

gám·baw *png* [*Mrw*] : ibabaw[1].

gam·be·lán *png* [*Ifu*] : itak na napakalaki.

gam·bí *png* [*ST*] : pagbangggit o pagtukoy sa isang tao o bagay bilang patibay sa sinasabi – *pnd* **gu·mam·bí, i·gam·bí**.

Gambia (gám·bi·yá) *png* [*Ing*] : isa sa mga bansa sa kanlurang Africa.

gam·bíl *pnr* [*ST*] : sariwa pa sa alaala *var* gámil.

gam·bi·là *png* [*ST*] : pagbanggit o pagtukoy sa isang tao o bagay na sariwa pa sa alaala – *pnd* **gu·mam·bi·là, gám·bi·lá·in**.

gám·bir *png* [*Mrw*] : sumpong.

gám·bit *png* [*Ing*] : sa ahedres, ang panimulang sulong ng piyesa at kusang pagpapákain nito upang makamit ang bentaha.

gamble (gám·bol) *pnd* [*Ing*] : magsugal.

gám·bler *png* [*Ing*] : sugarol.

gám·bling den *png* [*Ing gamble+ing den*] : sugalan.

gam·ból *png* **1:** pagkalamog tulad ng bungangkahoy na lumambot dahil sa pagkahulog **2:** pagsuntok sa kapuwa upang lamugin ang katawan **3:** pagkalog nang paulit-ulit sa isang bagay.

gam·ból *pnd* **mág·gam·ból, gam·bo·lán** : bungkalin ang lupa sa paligid ng tanim upang hindi tumigas.

gám·bol *pnr* : lumambot dahil sa pagkabugbog.

gam·ból *pnr Med* [*ST*] : magâ.

gam·bóng *png* [*Ilk*] : malaking banga na lalagyan ng tubig.

Gám·bong *png Mit* [*Mag*] : matapang na mandirigmang kilala bilang tagapagtanggol ng sangkatauhan.

game (geym) *png* [*Ing*] **1:** salitang isinisigaw upang ipahiwatig ang simula ng laro **2:** laro.

game (geym) *pnr* [*Ing*] : marunong makibagay o kumilos sa mga katuwaan o sa biglaang pagkakataon.

gá·meng *png* [*Ilk*] : kayamanan.

ga·mét *png Bot* [*Ilk*] : lumot[8].

gamete (gá·mit) *png Bio* [*Ing*] : tigulang na cell na nakikisanib sa isa pang cell sa reproduksiyong sexual.

gám·gam *png Zoo* [*Bik*] : uri ng ibon.

gam·gám *pnd* **ma·gam·gám, gam·ga·mín** [*ST*] : kuhanin.

gam·gá·man *png* [*ST*] : parusang ipinataw sa dalawang hindi tumupad sa kasunduan.

gam·há·nan *pnr* [*Seb*] : makapangyarihan, malakas.

gá·mil *pnr* [*ST*] : varyant ng **gambíl**.

ga·mí·pal *png Isp* [*Hil*] : anumang gamit sa paglalaro.

ga·mís *pnd* **ga·mi·sán, i·ga·mís** [*ST*] **:** asinan ang isda.

gá·mit *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Kap Seb Tag War*] **1:** anumang bagay na nagsisilbing kasangkapan **:** GÓNA, USÁR – *pnd* **gu·má·mit, ga·mí·tin 2:** [*Kap Tag*] anumang bagay na maaaring pakinabangan **:** GARAMÍTON **3:** ang kailangan upang maisagawa ang isang bagay, mabuo ang anuman, at iba pa **4:** sa sinaunang lipunang Bisaya, pangungutang ng mga produkto.

ga·mít *pnr* **:** pinakinabangan na; luma; segunda-mano.

gam·láng *png* **:** marahang haplos ng dulo ng mga daliri.

gam·láy *png* **:** kakayahang gumalaw o kumilos.

gamma (gám·a) *png* [*Ing Gri*] **1:** ikatlong titik ng alpabetong Griyego **2:** *Asn* ikatlong bituin sa konstelasyon, karaniwan ang ikatlong pinakamaliwanag.

gam·mál *png* [*Ilk*] **:** sunggab.

gá·mo *png* **1:** [*Hil*] ligalig **2:** [*Ilk*] angkak.

ga·mó *png* **1:** *Bot* [*Ilk*] balát ng bungangkahoy na karaniwang pinakukuluan at ginagamit na sangkap sa tuba **2:** [*Hil*] bulabog.

ga·mô *png* [*Hil*] **:** laban.

ga·mó·gam *pnd* **gu·ma·mó·gam, ga·mo·gá·min** [*ST*] **:** gamgamin.

ga·mól *png* [*ST*] **1:** dumi sa mukha **2:** *Idy* makapal ang mukha; walanghiya.

gá·mos *png* **1:** galos sa mukha **2:** pagpapairal **3:** [*Bik*] pisil – *pnd* **gu·má·mos, ga·mú·sin**.

ga·mós *pnr* [*Hil Seb War*] **:** inasnan o binuro gaya ng isda at karne.

ga·mót *png* **1:** sustansiyang nakapagpapagaling ng sakít **:** DRÓGA, LÚNAS[1], MEDICINE, MEDIKASYÓN, MEDISÍNA[2], TÁMBAL **2:** sustansiyang may epektong narkotiko.

gam·pán *pnd* **gu·mám·pán, gám·pa·nán :** tuparin ang isang tungkulin.

gam·pá·nin *png* [*gampan+in*] **:** anumang dapat gawin **:** TASK.

gam·pek *png* [*Sub*] **:** paldang hugis bumbong at gawa sa inangkat na tela.

gam·pól *png Bot* [*Ilk*] **:** katas ng balát ng java plum, kulay kape, at ginagawang dampol ng lambat at tina ng pantalon.

gam·pón *pnr* **1:** putól, tulad ng punongkahoy **2:** tagpas, tulad ng halaman.

gam·pung *pnr* [*Tau*] **:** maamag; amoy-amag.

ga·mú·gam *pnd* **ga·mu·gá·min, gu·ma·mú·gam, máng·ga·mú·gam** [*Bik*] **:** kapain, kapkapin.

ga·mú·ga·mó *png Zoo* [*Pan Tag*] **:** maliit na kulisap (group *Lepidoptera*), may sungot at karaniwang umaaligid sa ningas **:** ANUNÚGBA, BURBÚR, LAYÚG-LAYÓG, MARÁNG PÓRONG, SUGBÁ-SUGBÁ.

ga·mú·sa *png* [*Esp gamuza*] **1:** katad na malambot at ginagamit sa paggawa ng sapatos **2:** sapatos na gawa ritó.

ga·mút *png Bot* [*Tau*] **:** ugat.

gá·na *png* [*Esp*] **1:** pagkakagusto sa kinakain; pagnanais kumain nang marami **:** KAHÍNAM, NÁNAM, NÁPSO – *pnr* **ma·gá·na 2:** kagustuhang gumawa ng isang bagay; wili **:** KAHÍNAM, SIGLA; BÚHAY **3:** hilig; interes **:** SÉET, SÉSEG **4:** suweldo; kita **5:** tubò; pakinabang **6:** *Mek* pag-andar o paglakad ng makina at katulad.

ga·ná·de·rí·ya *png* [*Esp ganaderia*] **:** rantso ng mga báka.

ga·na·dé·ro *png* [*Esp*] **:** may-ari ng bakahan.

ga·ná·do *png* [*Esp*] **:** bakahán.

ga·ná·do *pnr* [*Esp*] **1:** bigay na bigay; interesado; mahilig **2:** nasasarapang mabuti; magana.

ga·na·dór *png Zoo* **1:** sasabunging tandang na nagwagi nang ilang ulit **2:** barako[2].

ga·ná·gan *png* [*Ilk*] **:** patabâ.

ga·na·hán *png* **:** kalakarang pasahod sa mga manggagawa, lalo na at arawán *Cf* ÚPA, SÁHOD, PAGÁNA.

ga·ná·ka *png* **1:** [*Ilk*] metal na ginagamit sa paggawa ng trak **2:** [*Kap*] gunita.

ga·nál *png* [*ST*] **:** mapurol na kasangkapang pamputol.

ga·nán *png* **:** hati; parte; bahagi.

ga·náng *pnl* **1:** para sa; ukol sa **2:** bahagi; papel; partisipasyon.

ga·náng *pnu* **:** sa; para sa; ukol sa.

ga·nán·si·yá *png* [*Esp ganancia*] **:** pakinabang; tubò; kítà.

ga·náp *png* **:** pagtupad; paggawa *Cf* ÍKAY **:** BULÓS, BUYAK, HÍNGPIT, LIPÓS – *pnd* **gu·ma·náp, ga·na·pín**.

ga·náp *pnr* [*Kap Mag Mrw Tag*] **1:** taglay ang lahat ng bahagi **:** BUÔ, HUSTÓ, KOMPLÉTO, LUBÓS, PERPÉKTO, QUITE[3] **2:** nasa takdang oras **:** LUBÓS.

ga·ná·pan *pnb Gra* [*ganap+an*] **:** pambuô, pampunô.

ga·nás *png Bot* [*War*] **:** dahon ng kamote.

ga·nát *png* [*Mrw*] **:** tayô[1].

ga·náy *png* [*ST*] **:** dalagitang higit na mukhang matanda kaysa batà.

gán-ay *png* **1:** *Ast* [*Ilk*] ang konstelasyong Orion **2:** balangkas na bingkong, maaaring parisukat o parihaba na yari sa kahoy.

gá·nay·gá·nay *png Bot* **:** himaynat[2].

ga·náy·gay *png* [*Ilk*] **:** sigla.

gán·da *png* **:** interes sa utang na sandaang porsiyento taon-taon **:** TAKÍPAN.

gan·dá *png* **1:** kaakit-akit na anyo **:** ALINDÓG, ÁNYAG, DAYÁG, GANGGÁNA, KÁSTA, KATAHÓM, KATÁID, LAGÛ – *pnd* **pa·gan·da·hín, mág·pa·gan·dá** – *pnr* **ma·gan·dá 2:** katangiang nakalulugod **3:** *Bot* [*Seb*] kútsay.

gán·dang *png* **:** noong panahon ng Espanyol, bungkos ng 25 kangan.

gan·dáng *png Mus* [*Mag Mrw*] **:** tambol na kabilaan **:** GÍMBA, GINÚBAL KALÁTONG.

gan·dáng-usá *png Bot* **:** uri ng damo.

gan·da·sú·li *png Bot* [*Mag Mrw*] **:** kamya.

gan·da·wa·ri *png* [*Tau ganda+wari*] **:** dekorasyong inilalagay sa harapán ng sasakyang dagat.

gan·dí·ngan *png Mus* **1:** [*Sub*] makitid na agung at mababaw ang umbok sa gitna **2:** [*Mag*] apat na agung na kasama sa pagtugtog ng pangkat ng kulintang **:** BABANDÍR.

gan·dú·u *png Bot* [*Kap*] **:** gabe.

gang *png* [*Ing*] **1:** pangkat ng mga tao na nagsama-sama para sa masama o ilegal na gawain **2:** pangkat ng mga manggagawa **3:** barkada.

gá·ngal *png* [*Ilk*] **:** malaking bato

gá·ngan *png Bot* [*Hil Seb War*] **:** tabanì-bayawak.

gá·ngat *png* [*Ilk*] **:** sindi.

gáng·ga *png* [*Esp ganga*] **:** baratilyo.

gang·gá- *pnl* **:** katulad ng laki o súkat ng bagay na pinagtutularan, *hal* ganggasantol.

gáng·gab *png* [*Mrw*] **:** hikab.

gang·gá·len *pnr* [*Mrw*] **:** tamad.

gang·gá·na *png* [*Pan*] **:** ganda[1].

gáng·gang *png* **1:** [*ST*] tákot **2:** babala.

gang·gáng *png Zoo* **:** gagamba.

gang-gáng *pnd* **mag·gang-gáng, gáng·ga·ngín** [*ST*] : magsama ng marami upang tingnan ang mga detalye ng isang bagay.

gang·ha·án *png* [*Seb*] : pintuan; danán; pasukán.

gá·ngi *png* [*Ifu*] : kawaling yari sa luád.

gá·ngis *png Zoo* [*Seb*] : uri ng kuliglig (family *Gryllidae*).

gang·ku·líng *png Zoo* : isda (family *Pseudochromis*) na dilaw ang katawan.

ganglion (gang·glí·yon) *png* [*Ing*] : gangliya.

gan·glí·ya *png Ana* [*Esp ganglia*] : sangkap na kulay abo sa labas ng utak at gulugod : GANGLION.

gá·ngo *png* : niyog na matigas na ang laman at maaari nang gatain o gawing kopra : LÁHIN **2:** [*ST*] bagay na tuyo o nalalanta.

ga·ngó *pnr* **1:** tuyot; nangangalirang **2:** namanhid o namatay sanhi ng peste, lason, o pagdidinamita, karaniwang tungkol sa isda.

gangplank (gáng·plangk) *png* [*Ing*] : tulayan.

gan·gré·na *png* [*Esp gangrena*] : pagkamatay at pagkabulok ng himaymay ng katawan dahil hindi na dinadaluyan ng dugo.

gáng·sa *png Mus* [*Bon Kal Krw Isn Iby Tng*] : sapad na gong *var* kangsa *Cf* pinsak : ANÚNGOS, KALSA[2], HÁNSA[1], PALAY-AN, PARYUK, PAWWOK[2].

gang·sá *png Zoo* [*ST*] : gansâ.

gang·sál *png* [*ST*] : tao na walang kasama.

gángs·ter *png* [*Ing*] : maton.

gángs·te·rís·mo *png* [*Esp*] : sitwasyon na dulot ng mga gang.

gan·há·an *png* [*Hil*] : pintô.

gan·háw *png* : malakas na amoy ng likidong tulad ng tuba.

gá·ni *png* [*Mrw*] : gálit[2].

ga·nì *pnt* [*Seb*] : samakatwid.

ga·níb *pnr* [*Bik*] : mahilig.

gá·nid *png* **1:** [*ST*] aso na ginagamit sa pangangaso **2:** [*Bik Kap Tag*] hayop na mabangis at naninilà : ÁYEP, HALÍMAW, MANANÁP, SÁPAT **3:** tao na sakim.

ga·níd *pnr* [*Seb*] : sunod-sunod.

ga·ni·rí *pnr, pnb* : varyant ng **ganito**.

gá·nit *png* [*Bik*] **1:** bunót **2:** [*Hil Tag*] sabunot **3:** [*Iva*] sakít.

ga·nít *png* **1:** kunat o tigas, gaya ng karneng mahirap nguyain : ÁWET, HUMÍT, KÍNOT, KÚGNOT, KÚLBET, LÁNOT[3], TÁGGA, TÉGLANG, TÚGAS – *pnr* **ma·ga·nít 2:** kahigpitan o kahirapang matinag sa kinalalagyan o mapaghiwahiwalay – *pnr* **ma·ga·nít 3:** karamutan ng isang tao – *pnr* **ma·ga·nít 4:** [*Ifu*] mantsa o dumi.

ga·ni·tó *pnb* [*gaya+nito*] **1:** katulad nito **2:** sa paraang ito *var* ganirí : ÁNTI, ARÓG, HINÍ, KAINÍ, KANÍNI KÁSTOY, NIÍNI, ONYÁ, PARÍHO, SÁRNA, SÍNI, SÚBONG.

ga·ni·yán *pnb* [*gaya+niyan*] **1:** katulad niyan, tumutukoy sa bagay na malapit sa tao na kinakausap **2:** sa paraang iyan, *var* ganyán, gayán *Cf* GANOÓN, GAYÓN : GAYIÁN.

ga·ní·yon *pnh* [*gaya+niyon*] : katulad ng isang nabanggit na bagay o pangyayari; kasunod ng ipinahahayag *var* gayón.

gan·ná *png* [*Ilk*] : bakat.

ga·no·ón *pnb* [*gaya+noon*] **1:** katulad noon, tumutukoy sa anumang malayo sa nag-uusap **2:** iyon nga; talaga; totoo *var* ganuon.

ga·nó·sal *png* [*Pan*] : latík.

gá·not *png* [*Ilk Tag*] : pagsabunot sa buhok o pagbunot sa damo : ÁRAT – *pnd* **gu·má·not, ga·nú·tin, mang·gá·not**.

ga·nót *png* [*Bik*] : páwis.

gan·sâ *png Zoo* : uri ng hayop (*Anser anser*) na kahawig ng bibe ngunit malaki kaysa rito at may mahabang leeg : GÁLSA, GANGSÁ, GANSÓ, SWAN, SÍSNE[1],

gan·sál *png* [*Ilk*] : pagkakamali o depekto, lalo sa tela, musika, o pagbigkas.

gan·sál *png, pnr* : bilang na katulad ng 3, 5, 7, at iba pa na may butal kapag hinati sa dalawa : BÚNGKIG, ODD.

gan·sid *png Zoo* : uri ng kuliglig o kerwe.

gan·síl·yo *png* : varyant ng **gantsilyo**.

gan·só *png Zoo* [*Bik*] : gansa.

gan·sú·wa *png* [*Esp ganzúa*] : pambukás ng iba't ibang kandado : HALIPSUSÌ.

gán·ta *png* [*Bik Tag*] : salop.

gan·tà *png* [*Tau*] : balak; panukala; plano.

gan·tá *pnr* [*ST*] : hinati at pinutol sa maliit na bahagi o piraso; tadtad; durog.

gan·tá·an *png* [*Tau*] : kapalaran; tadhana.

gán·tad *png* [*Bik*] : pagmamalaki; pagpaparangalan.

gan·ta·lá *png* : ikirán ng sinulid; suliran.

gán·tang *png* [*Hil Seb War*] : sukat ng dami ng bigas, katumbas ng 3 kg *Cf* SALÓP.

gan·tí *png* [*Kap Tag*] **1:** kapalit ng ibinigay; katumbas : ÁBLAS[1], BALÉS, BÍSIN, **2:** sagot; tugon **3:** higanti – *pnd* **i·gan·tí, gu·man·tí, gan·ti·hán**.

gan·tim·pá·gal *png* [*ganti+na+pagal*] : halagang ibinabayad sa pagpapagod na ginawa ng kapuwa; upa; bayad.

gan·tim·pa·là *png* [*ganti+na+pala*] : anumang ipinagkaloob o tinanggap bilang kapalit ng mahusay na paglilingkod, kanais-nais na katangian, paghihirap, at iba pa : HIMAGÁL, PABUYÀ, PREMIUM[4], PRÉMYO, PRIZE.

gan·tíng *pnr* : may mahabang kamay.

gan·tíng-lo·ób *png* [*ganti+na loob*] : pagkilala ng utang na loob.

gan·tíng-mat·wíd *png* [*ganti+na ma+tuwid*] : tugon sa nagbibigay ng katwiran o pagtatanggol sa isang pagtatalo *Cf* PAKLÎ.

gan·tíng-pa·rá·tang *png* [*ganti+na paratang*] : bintang ng nasasakdal laban sa nagsakdal sa kaniya.

gan·tíng-pa·rú·sa *png* [*ganti+na parusa*] : higanti.

gan·tíng-sa·lá·kay *png* [*ganti+na salakay*] : paglusob bilang ganti sa ginawang pagsalakay sa isang tao, hukbo, at iba pa.

gan·tóng *png* [*ST*] : sabitáng may takip; hanger na may bálot.

gan·tsíl·yo *png* [*Esp ganchillo*] : gawaing pangkamay na ginagamitan ng karayom na may pangkalawit sa isang dulo *var* gansílyo : CROCHET **2:** ang karayom na ginagamit dito : CROCHET.

gán·tso *png* [*Esp gancho Kap Ilk Tag War*] **1:** nakabaluktot na metal sa dulo ng sungkit; kalawit **2:** paglinlang sa kapuwa *var* gánso – *pnd* **gán·tsu·hín, mang·gán·tso**.

gá·nut *png Bot* [*Ilk*] : lamad sa paligid ng dilaw na laman ng langka.

gan·yák *png* **1:** hikayat **2:** pagpapasigla – *pnd* **gan·ya·kín, gu·man·yák, mang·gan·yák**.

gan·yán *pnb* : varyant ng **ganiyan**.

gán·yit *png* [*Iva*] : sakít.

gá·od *png Ntk* [*Bik Seb Tag*] **1:** kasangkapang ginagamit sa pagpapakilos ng bangka : BAGSÉ, BÚGSAY, KÁBER, PALÚGA, PÓRA, SAGWÁN **2:** pagpapakilos sa bangka sa pamamagitan ng gaod –

pnd **mag·gá·od, gu·má·od, i·gá·od**.

gá·on *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, ang prenda o sangla.

gá·ong *png* : pagsadsad ng isang sasakyang dagat.

ga·óng *pnr* : tumama ang ilalim ng bangka sa isang bagay sa ilalim ng tubig *Cf* SAYÁD, BANGGÁ, SADSÁD.

ga·ót *png* : pagbubuhol sa gilid ng basket – *pnd* **ga·u·tín, gu·ma·ót, i·ga·ót, mag·ga·ót**.

gap *png* [*Ing*] : puwang; patlang; bútas.

ga·pá·gap *png* [*Ilk*] : tábas, karaniwan sa tela o kahoy.

gá·pak *png* **1:** [*Tsi*] marka o bali sa sanga ng punongkahoy : RÉPPAK, SÉPAK **2:** [*Ilk*] pira-pirasong metal o garapa **3:** [*Mag*] pangalantog **4:** [*Seb*] pagtigil; pagkakagulo.

ga·pák *png* : pindang na dalag.

gá·pang *png* **1:** [*Kap Ilk Pan Tag*] pag-usad sa pamamagitan ng kamay at tuhod habang nakadapa : DÓLA, KAMÁNG, KARÁDAP, KURÓNG, PANÁNAP, RÁNGKAK – *pnd* **gu·má·pang, ga·pá·ngin, mang·gá·pang 2:** pagpapakasakit na maitaguyod ang layunin sa kabila ng mga balakid – *pnd* **gu·má·pang, ga·pá·ngin, i·gá·pang 3:** kilos na mabagal, palihim, pailalim, o panakaw **4:** malaganap na paglago ng mga tangkay, dahon, at baging ng halaman **5:** pagkalat ng likido nang hindi pantay **6:** [*Seb*] punong-ugat.

ga·páng *pnr* : laganap na o kalát na; malago, gaya ng baging.

ga·pa·ngán *png* [*gapang+an*] **1:** sabay-sabay na paggapang **2:** daan ng mga langgam, anay, at katulad.

gá·pang·su·sô *pnd* **gu·má·pang·su·sô, mang·gá·pang·su·sô** [*ST*] : gumawa nang dahan-dahan.

gá·pas *png* **1:** *Agr* [*Bik Kap Tag*] pagani ng palay sa pamamagitan ng karit : ÁLAP, ÁSYAB, GASÁK, HÁGBAS, RÍRIK **2:** pagsakate sa mga dahong pagkain ng hayop – *pnd* **ga·pá·sin, gu·má·pas, mang·gá·pas 3:** [*Esp gafa*] **a** salamin sa mata **b** palasô **4:** *Bot* [*Bik Seb War*] bulak[1].

ga·pas *png Bot* [*Mnd*] : punò ng bulak na nabubuhay nang isang taon.

ga·pás *pnr* : naani na; naputol na.

ga·pa·wán *pnd* **mág·ga·pa·wán, pág·ga·pa·wa·nín** : pagdingasin.

gap·gáp *png* [*Ifu*] : multa sa paninirang puri.

ga·pì *png* **1:** pagtalo o pagpapasuko sa kalaban sa pamamagitan ng lakas – *pnd* **ga·pí·in, mang·ga·pì 2:** pagbali sa sanga ng punongkahoy – *pnd* **ga·pí·in**.

ga·pî *pnr* **1:** talo sa lakas; daíg; supil **2:** balí, kung sa sanga ng kahoy.

ga·pít *pnd* **mang·ga·pít, gu·ma·pít** [*ST*] : manggaya; manggagád.

ga·pó *png* **1:** karupukan ng mga bagay, gaya ng kahoy na inaanay o babád sa tubig **2:** [*Hil*] alikabok.

ga·pô *png* [*Bik*] : bato o graba.

ga·pó *pnr* [*Seb Tag*] : gapok.

ga·pó·gop *png Kar* [*Ilk*] : lagari.

ga·pók *png* **1:** [*Mrw Tag*] pagiging marupok; karupukan : GAPÓ, GIPÚ, LUPÓK, TAPÓK **2:** pagkabulok ng anuman.

gá·pol *png* [*ST*] : pamatay; panlason.

ga·póng *pnr* : púngkól; putól.

gá·pos *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Pan Seb Tag*] pagkakatali ng kamay, paa, o katawan sa pamamagitan ng anumang nakabalibid dito : RÉPPET – *pnd* **ga·pú·sin, gu·má·pos, i·gá·pos 2:** lubid o anumang ipinupulupot sa pagtatali ng mga kamay, paa, at iba pa.

gá·pu *png* [*Ilk*] : simula; pinagmulan; dahilan.

ga·rà *png* **1:** tikas o postura sa pananamit, kilos, o gawa; kagandahan ng anuman : ELEGANSIYÁ, KINAPÁYUS, TÍKDI **2:** dingal o garbo : DAKÉP, RÁMBAK, RÁMOK, SANTÍNG – *pnr* **ma·ga·rà**.

ga·ráb *png* [*Hil*] : karit.

ga·rad·gád *png* [*Ilk*] : galos.

ga·rá·gay *png* [*Bik*] : mahabang lubid na ginagamit sa pagmimina ng ginto.

ga·ra·há·han *pnr* [*Hil*] : takót sa magiging bunga ng plano, desisyon, o anumang bagay.

ga·ra·há·na *png* [*Mrw*] : eklipse.

ga·rá·he *png* [*Esp garaje*] : himpilan o silungan ng mga sasakyang de motor gaya ng auto, trak, at katulad.

ga·ra·i·gí *png* [*Ilk*] : halinghing ng kabayo.

ga·rak·gák *png* [*Ilk*] : halakhak.

ga·ral·gál *png* **1:** tono ng pagsasalita kapag may sipon o may nakabara sa lalamunan – *pnr* **má·ga·ral·gál 2:** tunog ng makina na palyado – *pnr* **má·ga·ral·gál**.

ga·rá·mi *png* [*Iba Ilk*] : dayami.

ga·ram·páng *pnr* [*Ilk*] : alembong; maarte; masamang babae.

ga·ram·pi·ngát *png* [*Ilk*] : landi; haliparot.

ga·rá·na *png* [*Esp*] **1:** pulang matingkad na pangkulay **2:** paraan ng pagkukulay *var* grana *Cf* TINÀ.

ga·ránd *png* [*Ing*] : ripleng 76.80 sm ang kalibre at 8.56 libra ang bigat.

gá·rang *png* [*Mrw*] : hasa[1].

ga·ra·níl *png* [*Esp*] : varyant ng **gramíl**.

ga·rán·ti·sá *png* [*Esp garantiza*] : garantiya – *pnd* **mág·ga·ran·ti·sá, ga·rán·ti·sa·hán, i·ga·rán·ti·sá**.

ga·rán·ti·sá·do *pnr* [*Esp garantizado*] : tiyak na mahusay o magaling; walang mintis.

ga·ran·tí·ya *png* [*Esp garantía*] **1:** bagay na ipinananagot sa isang pagkakautang o pagkakawala : GUARANTEE **2:** pag-akò o pagsagot sa kasalanan ng iba : GUARANTEE **3:** takda; taning o panahong sinasagutan **4:** pagtiyak na mahusay o walang sira : GUARANTEE, GARÁNTISÁ **5:** WARRANTY[2] – *pnd* **gu·ma·rán·ti·yá, ga·rán·ti·ya·hán**.

gá·ran·tór *png* [*Ing guarantor*] : tagapanagot; piyansador.

ga·rá·pa, ga·ra·pà *png* [*Esp garrafa*] : maliit na bote, karaniwang sinisidlan ng gamot : BOTÉLYA.

ga·ra·pál *pnr* **1:** walang pakundangan; hindi nahihiya **2:** magaspang ang ugali.

ga·ra·pá·ta *png Zoo* [*Esp garrapata*] : maliit na kulisap (*Pulex irritans*) na walang pakpak, walang mata, at kahawig ng pulgas, karaniwang makikita sa aso, pusa, kalabaw, at iba pa : TICK.

ga·ra·pát·so *png Zoo* [*Esp garapacho*] : uri ng pawikan o pagong.

gá·ra·pét·se *png Zoo* [*Esp garapeche*] : isdang alat (*Gnathanodon specious*) na maliliit ang mata, makaliskis ang tiyan, at pinilakan ang katawan.

ga·rá·pin·yé·ra *png* [*Esp garrafiñera*] **1:** babasaging sisidlan ng kendi, tinapay, asukal, at katulad at karaniwang maluwang ang bunganga **2:** kasangkapan sa paggawa ng sorbetes.

ga·ra·pí·to *png Zoo* : maliit na kulisap na kahawig ng pulgas.

ga·ra·pón *png* [*Esp garafón*] : sisidlan na babasagin, karaniwang maluwang ang bunganga at pinaglalagyan ng kendi, tinapay, asukal, at iba pa *Cf* GARÁPA.

ga·rás *png* [*Seb*] : galmos.

ga·ra·sí·gas *png Bot* [*Ilk*] : bunga[2].

gá·rat *png* [*Bik*] : lamat.

gá·raw *png* [*Hil*] : matalim at matulis na bagay sa bukana ng baklad.

ga·ráw-at *png Ana* [*Ilk*] : bahagi ng katawan na nasa pagitan ng paypay.

gá·ray *png Lit* [*Seb*] : tula; saknong.

ga·ráy *png* : sinaunang sasakyang dagat.

ga·ray·gá·day *png* [*War*] : mabulaklak na salita.

gá·ray-gá·ray *png Lit* [*Tbn*] : kuwentong-bayan.

gar·bán·sos *png Bot* [*Esp garbanzo+s*] : legumbre (*Cicer arietinum*) na puti ang bulaklak, 4-5 sm ang taas, at katulad ng patani ang bunga *var* garabánsos.

gár·bo *png* [*Esp*] : karangyaan o marangyang pagpapakita o pagtatanghal lalo na ng karangalan o kahalagahan; kayabangan *Cf* KARIKTÁN, ÉLEGÁNSIYÁ – *pnd* **gár·bu·hán, pa·gár·bu·hín** – *pnr* **ma·gár·bo**.

gár·dang *png* [*Ilk*] : tambol.

gár·den *png* [*Ing*] : hardin.

gár·de·nér *png* [*Ing*] : hardinero.

gar·dén·ya *png Bot* [*Esp gardenia*] **1:** alinmang pulumpong o maliit na punongkahoy (genus *Gardenia*), may makintab na dahon, at mabangong bulaklak na kulay puti o dilaw **2:** ang bulaklak nito.

gá·reng *png Bot* [*Ilk*] : halamang baging na gamot sa pigsa.

ga·rés *pnr* [*Ilk*] : malabsa; madaling madurog kapag niluto, gaya ng patatas o kalabasa.

gar·gá·ho *png Med* [*Esp gargajo*] : plema *Cf* SIPON.

gár·gan·tíl·ya *png* [*Esp gargantilla*] **1:** kuwintas na lapat sa leeg : CHOKER, TSÓKER **2:** uri ng sisidlan ng tubig at may mahabang leeg.

gár·ga·rá *png* [*Esp*] : mumog – *pnd* **mág·gar·ga·rá, i·gár·ga·rá**

gar·gá·ran *png* [*ST*] **1:** ehe na kabitan ng sagwan **2:** instrumento na panghila ng renda **3:** katawan ng ikiran.

gar·gá·ret *png* [*Ilk*] : kasangkapan.

gár·gol *png* [*Ing gargle*] : mumog.

gá·ri *png* [*ST*] : kasiyahan.

ga·rí·kay *png* [*Mrw*] : pigil[1].

ga·ríl *pnr* : utal; bulol : BALÍD.

ga·rí·lit *png* [*Kap*] : halas[1].

gá·ring *png* **1:** [*Kap Pan Seb Tag*] matigas at maputing bahagi ng pangil ng elepante : GADÁNG[2], IVORY, MARPÍL, SÁONG, TIPÚSO **2:** anumang bagay na yari sa garing, gaya ng bola ng bilyar at iba pa **3:** kulay krema o manilaw-nilaw na putî : IVORY.

gá·ring *pnr* **1:** binubuo ng, o yari sa garing **2:** maputing manilaw-nilaw.

ga·rí·ngan *png* [*garing+an*] : bigas na mapula dahil sa pagkalaon.

gá·ri·són *png* [*Ing garrison*] : himpilan ng mga kawal : FORTRESS.

gá·rit *png* [*Ilk*] : pranha[3].

gár·land *png* [*Ing*] : kuwintas ng bulaklak.

gar·nà *png* [*Tau*] : depekto sa pangangatawan.

gar·nát·sa *png* [*Esp garnacha*] : limayon; lakwatsa – *pnd* **mág·gar·nát·sa, gu·mar·nát·sa**.

gár·net *png* [*Ing*] **1:** batong hiyas na matingkad na pula **2:** ang kulay nito.

gár·nish *png* [*Ing*] : pampalasa o palamuti na ipinapatong o inilalagay sa paligid ng pagkain.

ga·ród *png* [*Bik*] : sibat.

gá·rol *png* **1:** pagsagka ng dulo ng tikin sa ilalim ng tubig **2:** anumang ginagamit na pansalo o pansara, gaya ng kandado **3:** paninigas ng titi ng bátang lalaki.

gá·rong *png* **1:** patpat na ginagamit sa pagbilang **2:** pananahan nang hiwalay sa karamihan, gaya sa isang monasteryo o kumbento.

ga·róng *png* **1:** anumang ginagamit bílang gulóng **2:** [*Ilk*] mataas at bilugáng basket, pinagsisidlan ng bigas, mais, at iba pang butil **3:** *Zoo* [*War*] : alamid.

ga·ró·te *png* [*Esp gárrote*] **1:** instrumentong pambitay na sumasakal sa tao – *pnd* **gá·ro·té·hin, i·ga·ró·te, máng·ga·ró·te, i·páng·ga·ró·te**.

ga·ró·te *pnr* [*Esp garrote*] : maikli at mabigat.

ga·rót·sa *png* [*Esp garrocha*] **1:** paggamit o pagsusuot ng mamahaling damit sa hindi mahalagang lakad **2:** paglilimayon – *pnd* **mag·ga·rót·sa, gu·ma·rót·sa**.

gar·ro *png* [*Zam*] : sa sinaunang lipunan, pagpugot ng ulo.

gár·sig *png* [*Iba*] : gunting.

gar·tém *png* [*Ilk*] **1:** pagnanasa; labis na pananabik **2:** hilig sa pagkain.

gár·ter *png* [*Ing*] : elastikong band, karaniwang ginagamit na panghigpit sa medyas, kasuotang panloob, at katulad upang hindi malaglag.

gár·ter belt *png* [*Ing*] : makitid na sinturong panloob na yari sa elastiko o telang may garter na ginagamit na panghigpit sa medyas ng babae.

ga·rú·gad *png Kar* [*Ilk*] : kikil.

ga·rul·gól *png* **1:** ingay o tunog na likha ng isang bagay na hinihila sa bako-bakong daan **2:** anumang tunog na katulad nito – *pnd* **pá·ga·rúl·gu·lín, gu·ma·rul·gól** – *pnr* **ma·ga·rul·gól**.

ga·rúm·yad *png* [*Ilk*] : gurlís.

ga·rú·ngin *png Zoo* : bangus na may habang 10-12 sm *Cf* HÁTIRÍN, KÁWAG-KÁWAG.

ga·rú·pa *png* **1:** *Zoo* isdang alat (*Epinephelus fusco-guttatus*) na may magaspang na kaliskis at karaniwang may itim na batik **2:** sa baraha, panalo sa laro nang hindi man lamang nakapuntos ang kalaban *var* gurupa.

ga·rú·tay *pnd* **gú·ma·rú·tay, ga·ru·tá·yan** : umarte upang akitin ang isang gustong mapaibig.

gas *png* [*Ing*] **1:** *Pis* substance na hiwalay ang mga molecule kaya malayang kumikilos **2:** gasolina.

gá·sa *png Med* **1:** [*Esp*] telang malambot, manipis, at madalang ang himaymay, ginagamit na pantapal, pantali, o pambalot sa sugat : GAUZE **2:** mitsa ng lampara **3:** [*Bik*] apulid na katutubò pa lamang **4:** sa sinaunang lipunang Bisaya, diskuwento o bawas na halaga sa mga produktong pinamilí **5:** tunod; pana **6:** [*War*] kordon na gawa sa abaka at nakapalibot sa kalô.

ga·sà *png* : [*Bik Tag*] alimura; bulyaw.

ga·sâ *png* **1:** *Ntk* gilid ng bangka o barko **2:** tunog ng metal kapag pinalo o pinukpok.

ga·sâ *pnr* [*War*] : payat; manipis.

gá·sad *png* [*Mrw*] : layon.

ga·sák *png* : dapúrak – *pnd* **mág·ga·sák, ga·sa·kín**.

ga·sák *pnr* **1:** gapás **2:** punít; pilás, lalo kung sa tela.

gá·sang *png* **1:** pira-pirasong bato; batong duróg **2:** tatál ng kabibe **3:** daluyong ng malalaking alon na sumasalpok sa dalampasigan **4:** *Bot* [*Bik*] halamang dagat na hugis tangrib **4:** [*Ilk*] anghang – *pnr* **na·ga·sáng 5:** [*Mrw*] kawan ng isda **6:** [*Seb*] tining; latak **7:** sa Quezon, korales.

gá·sat *png* [*Ilk*] : suwerte; kapalaran.

ga·sél *png Zoo* [*Esp gacel*] : uri ng usa (*Gazella subgutturosa*) na makutitap

ang mata *Cf* ANTELOPE : GAZELLE.

gaseous (géy·si·yús) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil o may katangian ng gas **2:** lumilitaw sa kalagayang may gas, hindi sa solid o likido.

ga·sé·ra *png* [*Esp gasear*] : ilawang ginagamitan ng gas.

ga·sé·ta *png Zoo* [*Esp gaceta*] : gazette.

gás·gas *png* [*War*] : agnas.

gas·gás *png* **1:** mababaw na sugat o galos sa rabaw ng anuman, gaya sa balát ng tao, hayop, at iba pa *Cf* BALIKASKÁS **2:** [*Bik Hil Ilk Kap Mrw Mag Pan Tag*] kalagayan ng isang kasangkapan na numipis dahil sa matagal na pagkakagamit : AÁK – *pnd* **gas·ga·sín, gas·ga·sán, máng·gas·gás**.

gá·sid *png* [*Ilk*] : hawi[2].

ga·sí·no *pnr* [*ga+sino*] **1:** maliit ang halaga **2:** walang tiyak na bilang o bigat.

gá·si·pi·kas·yón *png* [*Esp gasificacion*] : paglalagay ng gas.

gás·ket *png* [*Ing*] : sapatilya.

gas·láw *pnr* **ma·gas·láw** : magaspang ang pag-uugali; bastos – *pnd* **gás·la·wán, gu·mas·láw**.

gás·mask *png* [*Ing gas+mask*] : instrumentong pantakip sa mata at bibig at sumasala sa nakalalasong usok, singaw, at iba pa.

gas meter (gas mí·ter) *png* [*Ing*] : metro ng gas.

ga·só *png* : kilos na maharot, hindi mapalagay, o padaskol-daskol *Cf* PÍLYA.

ga·so·lí·na *png* [*Esp*] : likidong manilaw-nilaw, madaling magdingas, nakukuha sa distilasyon ng petrolyo, at ginagamit na panggatong sa makina ng sasakyan : GAS, GASOLINE, PÉTROL.

gá·so·li·na·hán *pnd* [*gasolina+han*] : estasyon ng gasolina.

gasoline (gá·so·lín) *png* [*Ing*] : gasolina.

gas·páng *png* [*Kap Tag*] **1:** gaslaw; kabastusan o kabulgaran ng kilos o pag-uugali **2:** butil na hindi pino **3:** rabaw na hindi makinis : YÁSANG – *pnd* **gas·pa·ngán, pa·gás·pa·ngín** *pnr* **ma·gas·páng**.

gas pé·dal *png* [*Ing gas+pedal*] : silinyador.

gás·sa *png* [*Iba*] : arinolang metal.

gás·si *png* [*Iba*] : punla.

gas·tá *png* [*Esp gastar*] : paggugol o pagbili sa pamamagitan ng salapi – *pnd* **gu·mas·tá, gás·ta·hín, i·páng·gas·tá** – *pnr* **ma·gas·tá**.

gas·tá·do *pnr* [*Esp*] : gasgas; gamít; sirâ.

gas·ta·dór *png* [*Esp*] : tao na walang disiplina sa paggasta, **gas·ta·dó·ra** kung babae : BULAGSÁK.

gas·te·ró·po·dó *png Zoo* [*Esp*] : uri ng mollusk (class *Gastropoda*), gaya ng susô : GÁSTROPÓD.

gás·tos *png* [*Esp gasto+s*] **1:** paggugol ng salapi – *pnd* **gu·más·tos, gás·tu·sín, í·pang·gás·tos 2:** mga nagugol o ginugulan – *pnr* **ma·gas·tós**.

gás·tral·hi·yá *png Med* [*Esp gastralgia*] : anumang uri ng pananakit ng tiyan.

gás·tri·ká *png Ana* [*Esp gástrica*] : bahagi ng katawan na malápit sa tiyan : GASTRIC.

gas·trí·tis *png Med* [*Esp*] : pananakit ng sikmura dahil sa pamamaga ng mucous membrane.

gás·tro *png* [*Esp*] : gastroenteritis.

gás·tro·en·te·rí·tis *png Med* [*Esp Lat*] : pamamaga ng sikmura at mga bituka : GÁSTRO.

gás·tro·in·tés·ti·nál *pnr Med* [*Esp gastrointestinal*] : may kaugnayan sa pamamaga ng tiyan at mga bituka.

gas·tró·lod·yí *png* [*Ing gastrology*] : gastrolohiya.

gastrology (gas·tró·lod·yí) *png Med* [*Ing*] : gastrolodyi.

gás·tro·lo·hí·ya *png Med* [*Esp gastrologia*] : pag-aaral ng kayarian, gámit, at mga sakít ng mga bituka at sikmura : GÁSTROLODYÍ.

gás·tro·nó·mi·ká *png* [*Esp gastronómica*] : agham o sining sa pagluluto o paghahanda ng pagkain.

gás·tro·no·mí·ya *png Med* [*Esp gastronomía*] **1:** agham o sining ng mabuting pagkain **2:** estilo o kaugalian ng pagluluto o pagkain.

gás·tro·no·mó *png* [*Esp*] : tao na mahusay sa sining ng pagluluto.

gás·tro·pód *png Zoo* [*Ing*] : gasteropodo.

gás·tros·kóp *png Med* [*Ing gastroscope*] : instrumentong ginagamit sa pagsusuri ng loob ng bituka.

gás·tro·to·mí·ya *png Med* [*Esp gastrotomia*] : operasyon ng pagputol sa bahagi ng bituka.

gas·trú·la *png Bio* [*Lat Esp Ing*] : bilig ng metazoan embryo sa maagang yugto ng pagkakabuo ng germ layer kasunod ng yugtong blastula.

gá·sud *png* [*Tau*] : sigaw o bulyaw – *pnd* **mang·gá·sud, gu·má·sud**.

ga·súd *png Gra* [*Hil*] : diin o bantas ng salita.

ga·súd *pnd* **gu·ma·súd, mag·ga·súd** [*Hil*] : sumagot nang magaspang para ipakita ang hindi pagsang-ayon sa sinabi ng isang tao.

ga·suk·láy *png* [*ga+suklay*] **1:** anyo ng buwan sa una o huling quarter na tila suklay ang hugis : CRESCENT, PALABÀ **2:** anumang may katulad na hugis.

ga·súl *pnr* [*Kap*] : gahol.

ga·sum·bi *png Lit* [*Kal*] : epikong-bayan.

gat *png* : titulo ng pagkamaharlika o pagkadakila *Cf* LAKÁN.

ga·tâ *png* **1:** [*Bik Kap Hil Mrw Seb Tag*] katas mula sa pinigang kinudkod na niyog *var* gettá, gutâ *Cf* TUNÔ : HÁTOK – *pnd* **mag·ga·tâ, i·ga·tâ, ga·ta·ín 2:** katas o yago **3:** [*Iba*] súso.

ga·tál *png* **1:** [*Kap*] katí[1] **2:** *Bot* [*ST*] kamote.

gá·tang *png* [*Kap Pan Tag*] **1:** takalán ng bigas at iba pang butil na karaniwang yari sa lata ng gatas o biyas ng kawayan **2:** takal na katumbas ng 1/8 ng isang salop *var* gántang – *pnd* **ga·tá·ngin, gu·má·tang, i·gá·tang 3:** [*Hil Mag Seb War*] takal na katumbas ng tatlong litro **4:** [*Iba Ilk*] bilí – *pnd* **gu·má·tang, i·gá·tang 5:** [*Seb*] bungkos ng dahon ng tabako.

ga·táng·ga·táng *png* [*gatang+gatang*] : tukod.

gá·tas *png* [*Bik Kap Hil Ilk Mrw Mag Pan Seb War Tag*] : masustansiya at maputing likidong lumalabas sa súso ng babaeng mammal bilang pagkain ng kanilang supling : GÁTTOK, LÉTSE, MILK – *pnd* **ga·tá·san, gu·má·tas, mang·gá·tas**.

ga·ta·sán *png* [*gatas+an*] **1:** pinagkukunan ng gatas **2:** *Kol* tao na hinuhuthutan o hinihingan ng salapi.

gá·tas·gá·tas *png Bot* : uri ng yerba (*Euphorbia pilulefera*) at nagagamit ang dahon bilang sangkap sa paggawa ng sigarilyo.

ga·tás-ga·tás *png Bot* : butubutunisan.

ga·táw *png Bot* : halamang-ugat na kauri ng kamote.

ga·ta·we·taw *png Sin* [*Sub*] : disenyong tao sa tela.

gat·báng *png* [*Ilk*] : halò – *pnd* **mag·gat·báng, gu·mat·báng, gat·ba·ngín, i·gat·báng**.

gate (geyt) *png* [*Ing*] **1:** tarangkahan **2:** daanan sa pagpasok at paglabas

3: sa airport, pook para sa pagsakay at pagbaba sa sasakyang panghimpapawid **4:** kasangkapan para sa pagkontrol ng daloy ng tubig : TRÁNGKA.

gatecrasher (geyt·krás·yer) *png* [*Ing*] : laguma.

ga·tél *png* **1:** [*Pan*] katí[1] **2:** *Zoo* [*Mag*] kati[2].

gá·tid *png Ana* : matitigas na kalamnang nasa labas ng solomilyo na tila mga himaymay at mahirap nguyain – *pnr* **ma·gá·tid**.

ga·tíd *png* : salubsob.

ga·tík *png* [*ST*] : pagsisisi – *pnd* **mág·ga·tík, ga·ti·kán**.

gá·til *png* **1:** *Ana* litid **2:** pagiging makunat ng isang bagay, gaya ng karne – *pnr* **ma·ga·tíl**.

ga·ti·lán *pnr* [*ST*] : malakas.

ga·tíl·yo *png* [*Esp gatillo*] : kalabítan ng baril o katulad : TRIGGER[1].

gat·lâ *png* [*Kap Ilk Tag*] **1:** guhit na pananda : TATÂ **2:** bahagyang hiwà sa isang bagay : TATÂ **3:** guhit sa balát dahil sa katandaan – *pnd* **mag·gat·lâ, gat·la·án**.

gat·láng *png* **1:** marka ng dosis sa bote ng gamot **2:** *Gra* bántas (–) na nagpapakilala ng biglang pag-iiba sa ayos ng isang pangungusap, ng pagputol sa isang pangungusap na hindi tapos, ng pagatol na pagsasalita, ng pagdidiin sa isang sugnay o parirala, o ng pagsisingit ng karagdagang kaisipan : DASH[4].

gat·líg *png* [*ST*] : gatlâ o nakaumbok na linyang pahalang na pananda ng sukat ng laman ng bote o kahawig na sisidlan.

gá·to *png* [*Esp*] **1:** *Zoo* pusa **2:** *Mek* bakal na kasangkapang pang-ipit.

ga·tô *pnr* : marupok; madaling mabakli.

ga·tód *png* **1:** hilig sa karangyaan **2:** tao na mahilig sa mabikas na pananamit **3:** kaseksihan; kariktan.

gá·tok *png* [*Bik*] : bukol.

ga·tól *png* **1:** pagkauntol ng banayad na galaw, gaya ng pagtama ng kutsilyo sa buto ng isang hinihiwa **2:** pagsagka ng isang bagay na hinihila sa bakobakong daán **3:** [*Bik*] : katí[1].

ga·tól-ga·tól *pnr* **1:** pahinto-hinto **2:** magaspang o hindi pantay; bako-bako.

gá·tong *png* [*Bik Kap Hil Seb Tag*] **1:** bagay na ginagamit upang mapanatili ang init o liyab ng apoy – *pnd* **mag·gá·tong, ga·tú·ngan, i·pang·gá·tong 2:** paraan ng pagdaragdag sa simbuyo ng damdamin – *pnd* **ga·tú·ngan, mang·gá·tong**.

ga·tó·on *png* [*Tbo*] : panahon ng pagdalaw sa isa't isa ng mga pamilya ng bagong kasal.

ga·tós *png* **1:** [*ST*] libong angaw; milyon **2:** [*Bik Hil War*] isang libo **2:** [*Seb*] daan[1].

gát·pa·ná·pun *png* [*Kap*] : hápon; dapithapon.

gat·ták *png* [*Ifu*] : maliit na latang pansalok ng tapuy o serbesa.

gát·tok *png* [*Iba*] : gatas.

gá·tud *png* **1:** [*War*] bulto; limpak **2:** bintang; paratang.

ga·túd *png* [*Iba*] : lawí.

gá·tung *png* [*Iba*] : biro; siste.

ga·tus·tú·ig *png* [*Hil*] : siglo; dantaon.

gá·tut *png* [*Ilk*] : pagmamadali.

gá·od·gá·od *png Zoo* : isdang alat (*Pentapodus lineoscapularis*) na may biyak ang babà.

ga·úk *png* [*Kap*] : paghugot o pagdukot ng anuman sa bulsa – *pnd* **gu·ma·úk, ga·u·kín**.

gauntlet (gónt·lit) *png* [*Ing*] **1:** malaking guwantes **2:** guwantes na may baluti.

gauss (gaws) *png Pis* [*Ing*] : yunit ng induksiyong magnetiko na katumbas ng 10^{-4} tesla (symbol **G**).

gauze (goz) *png* [*Ing*] : gasa[1].

gavel (gév·vel) *png* [*Ing*] : malyete ng hukom o tagapangulo ng pulong.

ga·vuk *png* [*Iba*] : alikabok.

gá·wa *png* **1:** [*Bik Hil*] dungaw; sungaw **2:** [*War*] silo; bitag **3:** [*Hil*] uri ng panghuli ng dagâ

ga·wâ *png* [*Kap Tag*] **1:** trabaho; okupasyon; hanapbuhay **2:** gawáin; tungkulin **3:** kilos; aksiyon **4:** yarì; pagkabuo **5:** anumang malikhaing obra : AKDÂ, KATHÂ, LIKHÂ – *pnd* **mág·pa·ga·wâ, gu·ma·wâ, i·ga·wâ**

gá·wa *pnd* **mag·gá·wa, gú·má·wa, ga·wá·gan** [*Bik*] : lumabas.

ga·wâ *pnb* : dahil sa; sanhi ng.

ga·wá·an *png* [*gawa+an*] **1:** pook na pinagyayarian o pinaglilikhaan ng anumang bagay **2:** sabay-sabay na paggawa o pagtatrabaho ng mga tao.

gá·wad *png* [*Kap Tag*] : kaloob; bigay; parangal *Cf* PRÉMYO – *pnd* **ga·wá·ran, i·gá·wad**.

ga·wá·in *png* [*gawa+in*] **1:** anumang pinagkakaabalahan o pinagbubuhusan ng isip at lakas upang matapos : AKTIBIDÁD, GÍBO, KÍMEY, ÓBRA, TRABÁHO **2:** hanapbuhay; tungkulin : TRABÁHO, EMPLÉO.

gá·wak *png* : malaking punit o sirà, gaya sa damit, balát, o tela : GILUWÁK, PILAS, WAKWAK, WAHAK, WARAT.

ga·wák *pnr* : may malaking púnit o sirà : GAHÁK, GÁY-AK.

ga·wa·la·gád *png* : gáwain ng alagad; apostolado.

ga·wáng *png* [*War*] : siwang.

ga·wá·ngan *png* : ambon.

ga·wáng-á·so *pnr* [*gawa+ng aso*] **1:** hindi maayos ang pagkagawa **2:** walanghiya.

ga·wáng-ka·máy *pnr* [*gawa+ng kamay*] : yari sa kamay at hindi sa makina : HANDMADE, ÓBRA DE MÁNO.

ga·wáng-wí·ka *png* [*gawa+ng wika*] : paninirang puri; pahayag na hindi totoo.

gá·wat *png* [*Ilk*] : taggutom; tagsalat.

gáw-at *pnd* **gaw-á·tín, gu·máw-at** [*Ilk*] : abutín.

gá·way *png* **1:** [*Kap Seb Tag*] hindi ordinaryong kapangyarihan na maminsala ng kapuwa tao; kulam; engkanto **2:** [*Ilk*] pitagan[1].

ga·wáy *png* [*Seb*] **1:** ugat ng gabe **2:** *Ana* galamay[1] **3** makitid na piraso.

ga·wéd *png Bot* [*Ilk Pan*] : ikmó.

ga·we·lán *png* [*Ifu*] : sinturon ng manghahabi.

gáw·gaw *png* **1:** [*Hil*] yagít **2:** [*Pan*] panghalo **3:** [*Ilk*] banlaw.

gaw·gáw *png* [*Tsi Bik Kap Hil Ilk Pan War Tag*] **1:** pinulbos na mais o kamoteng kahoy na ginagamit na pandikit, pampalapot ng sabaw, at pang-almirol sa damit : NATÓK, TAYÚBONG, UNÁW *Cf* BALINGHOY, GALAPÓNG **2:** *Bot* halamang-ugat (*Tacca pinnatifida*) mula sa silangang India.

gáw·gaw *pnd* **gu·máw·gaw, i·gáw·gaw** [*Bik*] : iabot.

gaw·gaw *png* [*Igo*] : ritwal ng pangingisda na ginaganap sa pagdiriwang ng bégnas.

gá·wi *png* [*Pan*] : anyaya.

ga·wî *png* [*Bik Kap Hil Seb War Tag*] **1:** ugali **2:** pagtungo sa isang dako o pook – *pnd* **gu·ma·wí, i·ga·wî, ga·wi·ín 3:** panig o bahagi ng isang pook *var* gawì.

gá·wid *png* [*Ilk*] : pigil[1].

gá·wis *png Ana* : tagilirang bahagi na walang buto sa ibaba ng mga tadyang.

gáw-is *png* [*Ilk*] : labtik.

gay (gey) *png* [*Ing*] : baklâ[2].

gay (gey) *pnr* [*Ing*] : masayahin.

gá·ya *png* **1:** pagtulad o pagsunod sa kilos o gawa ng iba : ÁROG, ÁPUS, GÁRO, PANANAÍAN, PANGÁLIG, SÁNDOG, SONÔ, SÚMAY, SÚMBAD, TÚLAD – *pnd* **gu·má·ya, ga·yá·hin, máng·ga·ya, i·gá·ya 2:** pagiging magkatulad **3:** paraan ng paglikha alinsunod sa kalikasan o isang huwaran : ÍMITASYÓN.

gá·yad *png* **1:** [*Bik*] gilid **2:** uri ng lambat na pansalok ng isda **3:** paghila o pagkaladkad ng kola ng trahe sa sahig **4:** [*Ilk Tau*] haba o lápad ng tela.

ga·yá·ga *png* **1:** [*Kap*] ligat[1] **2:** [*Iba*] sayá.

ga·yá·gay *png* [*Ilk*] : simula ng ulan.

ga·yák *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** palamuti **2:** ayos **3:** bihis **4:** paghahanda sa papaalis **5:** balak – *pnd* **mág·ga·yák, ga·ya·kán, i·ga·yák, gu·ma·yák**.

gáy-ak *pnr* [*Ilk*] : gawak.

gá·yam *png* : kawit; kalawit.

ga·yá·man *png Zoo* [*Ilk*] : alupihan[1].

ga·yán *pnb* : varyant ng **ganiyan**.

gá·yang *png Zoo* [*Ifu*] **1:** manok na kulay itim **2:** uwak.

ga·yáng *png* [*ST Kap Ilk Pan*] : sibat; lanseta; salapáng.

ga·yáng·ga·yáng *png* : kalderong panlangis.

ga·yá·on *pnh* [*ST gaya+niyaon*] : gayón.

ga·ya·rí *pnb* [*gaya+niri*] : sa ganitong paraan; sa ganitong ayos.

gá·yas *png* **1:** dibuho o disenyong nakapatong sa ibabaw ng anuman **2:** puntas.

ga·yás *png* : lupang mabuhangin.

gá·yat *png* : paghiwa nang manipis at makitid sa karne, isda, gulay, at katulad *Cf* GILÍT, HÍWA, PIKADWA – *pnd* **gu·má·yat, mag·gá·yat, ga·yá·tin**.

ga·ya·tán *png* [*gayat+an*] : tabla o kahoy na ginagamit sa paggagayat *Cf* SANGKÁLAN.

ga·yat·gát *png* [*ST*] : paghiwang higit na manipis sa gayat – *pnd* **ga·yat·ga·tín, gu·ma·yat·gát**.

gay·gáy *png* **1:** paghahanap nang puspusan sa lahat ng dako : GALÚGAD – *pnd* **gay·ga·yín, gu·may·gáy, i·páng·gay·gáy 2:** [*War*] disposisyon.

gay·gáy *pnr* **1:** nalibot na halos ang lahat ng dako **2:** [*Pan*] munglay.

Gáy·ga·yó·ma *png Mit* [*Tng*] : dalagang bituin na nagbaba ng basket mula sa langit upang kunin ang mortal na si Aponitolaw.

gáy·ho *png* [*Hil*] : pawis[1].

ga·yi·án *png* [*ST gaya+niyan*] : ganiyan.

ga·yin·dù *png Zoo* [*Kap*] : inahin.

ga·yo-ga·yó *pnd* **ga·yo-ga·yu·hín, í·ga·yó-ga·yó** [*ST*] : madaliin.

ga·yó·goy *png* [*Ilk*] : yanig.

ga·yón *png* **1:** [*Bik*] alindog **2:** [*Hil*] palamuti; dekorasyon **3:** [*Pan*] alalay.

ga·yón *pnr* [*Seb*] : lapát; hustó.

ga·yón *pnb* : sa ganoong paraan.

ga·yón *pnh* : varyant ng **ganiyon**.

gay-ón *png* : pinaikling anyo ng **gayundin**; katulad din.

gá·yong *png* **1:** [*ST War*] sagwan; gaod.

ga·yóng *png* [*Ilk*] : galuygoy; kumunoy.

ga·yós *png Bot* [*ST*] : namî (*Dioscorea bispida*) na kauri ng baging.

ga·yót *png* **1:** matigas-tigas at malutong na kalagayan ng lutóng pagkain; pagkamahilaw-hilaw – *pnr* **ma·ga·yót 2:** *Kol* pagiging makunat dahil matanda na.

ga·yú·goy *png* [*Pan*] : kaladkad[1].

ga·yú·ma *png* **1:** kapangyarihang umakit o magpaibig sa isang tao : AMÁYAT, DIKÁ, LÉMAY, LÚMAY, PANAGÁYAT, SALÍNDÚGOK **2:** anumang bagay na mapang-akit : CHARM[2].

ga·yúm·pa·mán *pnt* [*gayon+pa+man*] : gayunman.

gá·yun *png* [*Mag*] : ayon.

ga·yun·mán *pnt, pnb* [*gayon+man*] : sa kabila ng; subalit : GAYÚMPAMÁN.

gay-yang *png* [*Ifu*] : katutubong sandata na gawa sa metal at ginagamit sa pangingisda.

gáy·yem *png* [*Igo*] : pagsasakripisyo ng apoy upang payapain ang espiritu na kumaibigan sa isang tao at naging sanhi ng pagkakasakit nito.

gay·yém *png* [*Ilk*] : kaibigan o tao na pinagkakatiwalaan; kapanalig; katoto.

gazania (ge·zey·ní·ya) *png Bot* [*Ing*] : halaman (genus *Gazania*) na may bulaklak na kulay kahel o dilaw, at kahawig ng daisy.

gazebo (ga·zí·bo) *png* [*Ing*] : maliit na estruktura gaya ng pabelyon o bahay pahingahan, at sadyang ginawa sa mga pook na may magagandang tanawin.

gazelle (ga·zél) *png Zoo* [*Ing*] : gasel.

gazette (ga·zét) *png* [*Ing*] : pahayagan, lalo na ang opisyal na publikasyon ng isang organisasyon o institusyon : GASÉTA.

gazpacho (gaz·pá·tso) *png* [*Esp*] : sopas na may sangkap na kamatis, paminta, suka, at iba pang pampalasa, at pinalalamig bago ihain.

Gd, symbol (dyí·di) *Kem* [*Ing*] : gadolinium.

Ge, symbol (dyí·i) *Kem* [*Ing*] : germanium.

gear (gir) *png Mek* [*Ing*] **1:** engranahe **2:** kambiyo **3:** kasangkapan; kagamitan **4:** damit.

ge·bá·ra *png* : varyant ng **gabara**.

geb·bá *pnd* **mag·geb·bá, gu·meb·bá** [*Ilk*] : sunugin ang mga hinubog na kasangkapang gawa sa luad upang tumigas.

gé·bo *png* **1:** [*Mrw*] : kahol **2:** [*Bik*] abyad.

gecko (gé·ko) *png Zoo* [*Ing*] : tukô.

gé·et *png Kar* [*Mrw*] : lagari.

gég·geng *png Zoo* [*Pan*] : gagamba.

geisha (géy·sya) *png* [*Ing Jap*] : babaeng bihasa sa tradisyonal na paglilingkod at pag-aliw sa lalaki.

gek·gék *png* [*Iva*] : lagok.

gé·ko *png Zoo* [*Esp geco*] : tukô.

gel (dyel) *png* [*Ing*] **1:** malapot ngunit di-nagsasanib na halo ng solido at likido **2:** substance na malapot at pampatigas ng buhok.

gelatin (dyé·la·tín) *png* [*Ing*] : helatina.

gél·ding *png* [*Ing*] : hayop na kinapon.

ge·lé·ge·lé *png Zoo* [*Pan*] : dalag.

gél·gel *png* [*Pan*] : pugos.

gem (dyem) *png* [*Ing*] : hiyas[3].

ge·máw *png* [*Mrw*] : gítaw.

ge·mî *pnr* [*Seb*] : yupi.

Gemini (dyé·mi·náy) *png* [*Ing*] **1:** *Ast* konstelasyon sa hilaga na kumakatawan sa kambal na Castor at Pollux : HEMENIS **2:** *Asl* **a** ikatlong senyas ng Zodyak (21 Mayo-21 Hunyo) **b** tao na ipinanganak sa loob ng ganitong senyas.

gem·pâ *png* [*Mrw*] : hulà.

gendarme (zhan·darm) *png* [*Fre*] : pulis na armado.

gender (dyén·der) *png* [*Ing*] **1:** *Gra* pag-uuri sa mga salita alinsunod sa binabagayan ng sex o ang kawalan nito : KASARIAN **2:** katangian o kalagayan ng pagiging babae o lalaki.

gene (dyin) *png* [*Ing*] : yunit ng heredity na binubuo ng DNA o RNA, bahagi ng chromosome na nagtatakda ng mga katangian na naililipat ng magulang sa anak, madalas na kasama

ng chromosome *Cf* DNA, RNA.

genealogy (dyí·ni·yá·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** pag-aaral sa angkang pinagmulan ng isang tao.

genera (dyé·ne·rá) *png* [*Ing*] **:** anyong maramihan ng **genus**.

general (dyé·ne·rál) *png* [*Ing*] **:** heneral.

general (dyé·ne·rál) *pnr* [*Ing*] **1:** panlahat; pangkalahatan **2:** laganap; karaniwan **3:** punò; pangunahin.

generalization (dyé·ne·ra·li·zéy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pangkalahatang proposisyon na nabuo mula sa mga partikular na kaso **2:** pagbuo ng gayong proposisyon.

General Postal Union (dyé·ne·rál póws·tal yún·yon) *png* **:** organisasyong internasyonal na nabuo sa Bern, Switzerland at nangangasiwa sa serbisyong pangkoreo.

General Santos (dyé·ne·ral sán·tos) *png* **:** lungsod sa South Cotabato.

generate (dyé·ne·réyt) *pnd* [*Ing*] **1:** magbigay; magdulot **2:** lumikha **3:** magsimula

generation (dyé·ni·réy·syon) *png* [*Ing*] **:** henerasyon.

generator (dyé·ne·réy·tor) *png* [*Ing*] **:** makina na lumilikha ng elektrisidad mula sa enerhiya **:** HENERADÓR.

generic (dye·né·rik) *pnr* [*Ing*] **1:** likás sa isang uri; pangkalahatan, hindi espesipiko o tangi **2:** *Bio* likás o ukol sa isang genus **3:** sa gamot, walang tatak; hindi protektado ng rehistradong tatak.

Genesis (dyé·ne·sís) *png Bib* [*Ing*] **:** Henesis.

genetic (dye·né·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa genetics o mga gene **2:** hinggil sa pinagmulan o sanhi.

genetics (dye·né·tiks) *png* [*Ing*] **:** henetika.

géng·gen *png* [*Mrw*] **:** pigil[1].

genie (dyí·ni) *png* [*Ing*] **:** supernatural na nilalang na gumagamit ng hindi pangkaraniwang kapangyarihan upang tupdin o hadlangan ang nais ng tao **:** HENYO[2], JINNEE.

genius (dyín·yus) *png* [*Ing*] **1:** henyo[1] **2:** ang malaganap na katangian ng isang bansa o panahon.

gén·ned *png* [*Ilk*]**:** piit.

genre (zhán·ra) *png* [*Ing*] **1:** anyo o estilo sa sining o literatura **2:** estilo sa pagpipintura na nagtatanghal ng pang-araw-araw o domestikong tagpo.

gen·te·là *png* [*Mrw*] **:** ligid.

gentian (dyén·syan) *png* [*Ing*] **:** henisyana.

gentile (dyén·tayl) *png* [*Ing*] **1:** hindi Hudyo **2:** pagano.

genus (dyí·nus) *png Bio* [*Ing*] **:** paguuri sa mga organismo na may magkakatulad na katangian at naiiba sa iba pang genera, karaniwang binubuo ng maraming species.

geocentric (dyí·yo·sén·trik) *pnr* [*Ing*] **:** heosentriko.

geodesy (dyi·yó·di·sí) *png* [*Ing*] **:** sangay ng matematika na pumapaksa sa hugis at lawak ng mundo o malaking bahagi nito.

geodetic (dyí·yo·dé·tik) *pnr* [*Ing*] **:** ukol sa geodesy.

geographer (dyi·yó·gra·fér) *png* [*Ing*] **:** heograpo.

geography (dyi·yó·gra·fí) *png* [*Ing*] **:** heograpiya.

geologic (dyí·yo·lod·yík) *pnr* [*Ing*] **:** heolohika.

geologist (dye·yó·lo·dyíst) *png* [*Ing*] **:** heologo.

geology (dyi·yó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** héolohíya.

geometry (dyi·yó·met·rí) *png* [*Ing*] **:** heometriya.

geophysics (dye·yo·fí·siks) *png* [*Ing*] **:** heopisika.

geopolitics (dyí·yo·pó·li·tíks) *png* [*Ing*] **:** heopolitika.

georama (he·yo·rá·ma) *png* [*Esp*] **:** heorama.

georgette (dyór·dyet) *png* [*Ing*] **:** telang seda na manipis.

geosphere (dyi·yo·is·fír) *png* [*Ing*] **1:** solid na rabaw ng mundo **2:** alinman sa halos spherical at konsentrikong mga rehiyon ng mundo at ng atmospera nito.

geothermal (dye·yo·tér·mal) *pnr* [*Ing*] **1:** nauugnay sa paggamit ng init o enerhiya mula sa ilalim ng lupa **2:** paglalarawan ng anumang may gayong katangian.

geothermic (dye·yo·tér·mik) *png* [*Ing*] **:** heotermika.

geotropism (dyí·yo·tro·pí·zim) *png* [*Ing*] **:** pagtubo ng halaman kaugnay ng grabedad.

gé·ra *png* [*Esp guerra*] **:** varyant ng **giyera**.

ge·rá·bo *png* [*War*] **:** balahibo.

geranium (dyi·rán·yum) *png Bot* [*Ing*] **:** yerba o palumpong (genus *Geranium*) na may bungang tila mahabang tuka ng ibon.

gerbera (dyer·bé·ra) *png Bot* [*Ing*] **:** halaman (genus *Gerbera*) na katutubo sa Africa at Asia.

gerenuk (dyé·re·núk) *png Zoo* [*Ing*] **:** usa (*Litocranius walleri*) na may napakahabang leeg at katutubo sa silangang Africa.

ge·ré·ro *png* [*Esp guerrero*] **:** kawal; mandirigma.

gér·ger *png* [*Pan*] **:** gilit.

geriatrics (dyí·ri·yá·triks) *png* [*Ing*] **:** sangay ng medisina o agham panlipunan na nakaukol sa kalusugan at pangangalaga sa matatanda.

ge·ríl·ya *png* [*Esp guerrilla*] **1:** kawal na dalubhasa sa pamumundok at biglaang salakay **:** GÉRILYÉRO, GUERRILLA **2:** paraan ng pakikidigma na umiiwas sa nakamihasnan at lantarang labanan ng mga hukbo, ginagamit ng higit na maliit at mahinang panig **:** GUERRILLA.

gé·ril·yé·ro *png* [*Esp gurrillero*] **:** gerilya[1].

germ (dyerm) *png* [*Ing*] **1:** napakaliit na organismo, lalo na ang uring sanhi ng sakít **2:** bahagi ng isang organismo na maaaring maging bagong organismo **3:** orihinal na idea na maaaring pagmulan ng isang akda o proyekto **4:** batayang prinsipyo.

germ cell (dyerm sel) *png Bio* [*Ing*] **:** ang sexual na reproduktibong cell sa alinmang antas mula sa primordial cell hanggang tigulang na gamete.

German (dyér·man) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa Germany, mamamayan, at kultura nito **:** ALEMÁN.

germanium (dyer·má·nyum) *png Kem* [*Ing*] **:** makintab na abuhing semimetalikong element, (atomic number 32, symbol **Ge**).

Germany (dyér·ma·ní) *png* [*Ing*] **:** Alemanya.

germicide (dyér·mi·sáyd) *png* [*Ing*] **:** substance na pamatay ng mga germ.

gerontology (dyé·ron·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** siyentipikong pag-aaral sa proseso ng pagtanda at sa natatanging problema ng matatanda.

gér·ret *png* [*Ilk*] **:** gilit.

gerrymander (dyé·ri·mán·der) *pnd Pol* [*Ing*] **:** manipulahin ang saklaw ng isang distrito ng mga botante upang makalamang ang isang partido o kandidato.

gerund (dye·ránd) *png Gra* [*Ing*] : anyo ng pandiwa na nagsisilbing pangngalan : HERUNDIYÓ.

ges·gés *png Kar* [*Ilk*] : mabigat na lagari na may hawakan sa magkabilang dulo, ginagamit sa pagtutumba ng kahoy.

ges·sá·ad *png* [*Ilk*] : kapatagan sa paanan ng bundok o burol.

gés·talt *png Sik* [*Ger*] : organisadong kabuuan na itinuturing na higit kaysa suma ng mga bahagi nito.

Ges·tá·po *png* [*Ger*] : lihim na pulisya sa panahon ng mga Nazi sa Germany.

gesture (dyés·tyur) *png* [*Ing*] **1:** kilos ng katawan, kamay, o paa upang ihayag ang isip o damdamin : MUWÉSTRA **2:** kilos na pahayag ng tugon o layunin.

ge·ta·we·taw *png Sin* [*Sub*] : disenyong tao sa tela.

gé·tek *png* [*Mrw*] : tilin.

ge·tók *png* [*Mrw*] : tubò[1].

gét·teng *png* [*Ilk*] : gunting.

Geym! *png* [*Ing game*] : hudyat ng pagsisimula ng laro : HUWEGO!

géy·ser *png* [*Ing*] : bukal na nagbubuga ng mainit, makapal, at umiimbulog na singaw at tubig.

ghazi (gá·zi) *png* [*Ara*] : mandirigmang Muslim laban sa mga hindi Muslim.

ghetto (gé·to) *png* [*Ing*] **1:** bahagi ng lungsod na pinaninirahan ng pangkat na minorya *Cf* ÍSKUWÁTER **2:** nakabukod na pook.

ghost (gówst) *png* [*Ing*] **1:** multo **2:** nadodobleng imahen ng depektibong telebisyon o teleskopyo.

ghost employee (gowst em·pló·yi) *png* [*Ing*] : tao na nakatala ang pangalan bilang empleado subalit hindi totoong naglilingkod.

ghost-writer (gowst ráy·ter) *png* [*Ing*] : bayarang manunulat ng talumpati, artikulo, aklát, o katulad na akdang ipinapangalan sa ibang tao.

GI, daglat (dyí·ay) [*Ing*] **1:** government issue o general issue **2:** bansag sa sundalo sa hukbo ng United States.

giant (dyá·yant) *png* [*Ing*] **1:** higante **2:** *Mit* sa sinaunang Gresya, kabilang sa lahi ng mga higante na lumaban sa mga diyos ng Olympia **2:** tao, hayop, o halaman na labis ang tangkad o laki **4:** tao na may natatanging kakayahan, talento, katapangan, at iba pa **5:** *Asn* bituin na malaki at namumukod ang ningning.

gi·át *png* : siksik; giit – *pnd* **mág·gi·át, gu·mi·át.**

gí·ay *png* : pakpak ng palasô.

gi·bâ *pnr* : wasák; sirâ – *pnd* **gu·mi·bâ, gi·ba·ín, máng·gi·bâ, i·páng·gi·bâ.**

gí·bak *png* [*Ilk*] : piraso ng nabasag na palayok.

gí·bang *png* : pagbaling o pag-urong-sulong *pnd* **gu·mí·bang, gi·bá·ngan.**

gi·báng *png* [*Seb*] : gatlâ.

gi·bang da·lun·dóng *png* [*giba+ng dalundong*] : kasayahang idinaraos pagkatapos ng masaganang pag-aani ng palay, karaniwang nagkakaloob ng gantimpagal ang may-ari ng lupa sa kaniyang mga kasamá *var* tagibang dalundon.

gi·báw *png Bot* : matataas na damo na lumalago sa pasigan o tabing ílog.

gí·bay *png* [*Hil Tag War*] : pag-ugoy-ugoy; panimbang.

gíb·bon *png Zoo* [*Ing*] : maliit na unggoy (genus *Hylobates*) na matatagpuan sa timog silangang Asia.

gi·bek·lug *png* [*Sub*] **1:** pagdiriwang bilang pag-alaala sa namatay na kaanak **2:** plataporma.

gi·bík *png* **1:** saklolo; tulong **2:** pahiyaw na paghingi ng saklolo **3:** tuloy-tuloy na daloy ng gatas mula sa súso ng ina.

giblets (dyíb·lets) *png* [*Ing*] : nakakaing lamanloob ng manok, ibon, itik, at katulad.

gí·bo *png* [*Bik*] : gawain.

gi·bón *png* [*Mrw*] : silid na lihim at pinagtataguan ng mga batang babae kung may kaguluhan.

gí·bong *png* : paraan ng paglakad ng tao na pandak at mataba.

gí·boy *png* : kalampag ng mga maluwag na parte ng sasakyan.

gi·bús *png* [*Ilk*] : tapos.

gid·dán *png* [*Ilk*] : sabay.

Gideon (gi·di·yón) *png* [*Esp*] : sa Bibliya, bayaning naghari sa Israel sa loob ng apatnapung taon.

gi·dón *png Mil* [*Ing guidon*] **1:** maliit na bandila ng isang yunit **2:** ang sundalong nagdadala nito *Cf* BANDÉRA, BANNER, STREAMER : GUIDON.

gift *png* [*Ing*] **1:** regalo **2:** talento o kakayahan **3:** akto ng pagbibigay.

gí·ga- *pnl* [*Ing*] **1:** tumutukoy sa factor ng 10^9 gigawatt **2:** tumutukoy sa isang factor ng 2^{30} gigabyte.

gigabyte (gí·ga·báyt) *png* [*Ing*] : yunit na katumbas ng factor na 2^{30}.

gí·gang *png Zoo* [*Pan*] : gagamba.

gig·gî *png Zoo* : uri ng ardilya (family *Sciuridae*) na nakalilipad.

gi·gí *pnr* : laging nakatawa; palatawa.

gi·gì *png* **1:** bagal **2:** pag-aaksaya ng panahon dahil sa labis na pag-asikaso sa maliliit na bagay na hindi naman kailangan o dahil sa madalas na pagtigil.

gí·gil *png* : panginginig dahil sa pagpigil sa gálit o tuwa sa isang bagay – *pnd* **mang·gí·gil, páng·gi·gí·lan.**

gi·gi·ná·way *png* [*Mrw*] : puso.

gi·gin·tô *png* **1:** *Zoo* salaginto **2:** *Kem* pirita.

gí·gis *png* : atungal ng sumasalakay na buwaya.

gí·go·ló *png* [*Esp*] : binatang mahusay magpaibig ng babae : PALIKÉRO.

gi·hà *png* **1:** liha **2:** marka ng pagkasira o pagkaputol tulad sa kahoy **3:** pabilóg na guhit sa ubod ng kahoy **4:** direksiyon ng hibla ng papel, ginagamit na gabay sa pagtitiklop.

gi·hal·hál *pnr* [*ST*] : may mantsa pa rin kahit nilinis na : GIHÁTOL.

gi·há·pon *pnb* [*Seb War*] : lagi.

gi·há·tol *pnr* [*ST*] : gihalhal.

gi·háy *png* **1:** [*Seb*] talulot **2:** [*War*] uhay.

gí·ho *png* [*Hil*] : galaw[k].

gi·hò *png Bot* : matigas na punongkahoy (*Shorea guiso*).

gi·hód *png* [*ST*] : biktima.

gi·ík *png* : paglugas sa palay sa pamamagitan ng mga paa : DARÂ, KÉROD, LINÁS, PANÍLIK – *pnd* **mág·gi·ík, gu·mi·ík, gi·i·kín.**

gi·í·kan *png* [*giík+an*] : pook o panahon para sa paggiik ng palay.

gi·íng *png* : pananahimik habang binibigyan ng direksiyon o kapag pinagagalitan; di- pagkibo.

gi·ít *png* **1:** pagpipilit sa anumang bagay – *pnd* **mág·gi·ít, gu·mi·ít, i·gi·ít 2:** pakikipagsiksikan; pagsiksik – *pnd* **mag·gi·ít, gú·mi·ít, i·gi·ít.**

gí·kan *png* [*Bik*] : paninindigan.

gí·kap *png* [*Tau*] : páhiná ng libro.

gi·ká·poy *png* [*Seb*] : pagod.

gik·gík *png* **1:** mapanuyang tawa *Cf* HAGIKHÍK **2:** pag-iyak o pag-igik ng baboy lalo kung gutom **3:** *Zoo* [*Ilk*] ibong puti ang dibdib at itim ang tuka **4:** *Bot* [*Pan*] uri ng maliit na yerba **5:** [*Kap*] kaligkig.

gi·kín *png* [*ST*] : dikín.

gik·lá *png* **:** varyant ng **gitla**.

gí·kos *png* [*ST*] **:** pisì na pansulsi ng tela.

gí·kos-gí·kos *png Bot* **:** malaking baging (*Rourea volubilis*) na napagkukunan ng hibla na ginagawang lubid.

gi·là *png* [*Kap*] **:** likha.

gi·lâ *png* **1:** ugoy o giwang, karaniwan ng sasakyang dagat na sinasalpok ng alon **2:** kawalan ng panimbang.

gí·la *pnr* [*Tau*] **:** nahihibang sa galak, karaniwang may pagpapahiwatig na sexual.

gi·lá·bot *pnr* [*Pan*] **:** banlag.

gi·lá·gid *png Ana* [*Kap Tag*] **:** matigas na lamáng kinatatamnan ng mga ngipin **:** GOS, GÚGOT, GUM, LAGÓS, LASÌ, NGARÓS.

gi·la·gí·ran *png Kar* [*ST*] **:** suleras.

gí·lak *png* [*Seb*] **:** ningning.

gi·la·ka·on *png* [*Mag*] **:** karunungan.

gi·lá·la *png Bot* **:** alas-kuwatro.

gi·lá·las *png* [*Kap Tag*] **:** matinding tákot o pagkabigla dahil sa nakitang lubhang kataka-taka, kahanga-hanga, o di-akalain **:** GILATHÓ, KAKURÁT, KATINGÁLA, MANGHÂ, PANEKLÁW.

gí·la·lás *pnr* **:** takang-taka; namangha.

gí·lam *pnd* **gu·mí·lam, i·gí·lam** [*ST*] **:** kumembot.

gi·lam·gám *png* **1:** ligamgam **2:** pagkadiri o pangingilabot kapag may kung anong gumagapang sa balát – *pnr* **ma·gi·lam·gám, i·gí·lam·gám**.

gi·lam·lám *png* [*ST*] **:** kilitî – *pnd* **gi·lam·la·mín, máng·gi·lam·lám** .

gi·lan·tóy *png Mus* [*Sub*] **:** suling.

gi·lá·ta *png Zoo* [*Pan*] **:** langgam.

gi·lat·hó *png* [*ST*] **:** gilálas.

gí·law *png* [*Seb*] **:** ningning.

gi·law·gáw *png* **:** nakakikiliting pakiramdam.

gí·lay *pnd* **mag·gí·lay, gu·mí·lay, gi·lá·yin** [*Kap Tag*] **:** hiwain nang maliliit.

gi·láy *png* [*Bik*] **:** lola.

gi·la·yón *pnb* [*Hil Seb War*] **:** kapagdaka.

gi·láy-on *png* [*Seb*] **:** layò.

gíl·bas *png Bot* [*Hil Seb*] **:** damong-marya.

gíld *png* [*Ing*] **1:** manipis na pagkakatubog sa ginto **2:** huwad na kislap o kinang.

gi·lê *png Zoo* **:** isdang alat o tabang (*Rachycentron canadum*) na guhitan ang mga palikpik *var* gilî.

gil·gíl *png* **:** pagputol sa pamamagitan ng ulit-ulit na pagdidiin ng kasangkapang pamputol – *pnd* **mág·gil·gíl, gíl·gi·lín**.

gi·lí *png* [*Kap*] **:** hiwa – *pnd* **mag·gi·lí, gu·mi·lí, gi·li·hín**.

gí·lib *png* **:** hiwang pahilis.

gí·lid *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** isa sa mga rabaw o guhit na nagsisilbing hanggahan ng isang bagay o pigura *var* kílid **:** BÍLID, DAPLIN, GÁYAD, ÍGID, NGILÍT, PRÁNHA[1] **2:** alinman sa magkabiláng rabaw o gúhit ng isang bagay o pigura **:** SIDE **3:** alinman sa dalawang bahagi ng isang pook na nasa kanan o kaliwa ng isang gitnang guhit o punto **:** TABÍ **4:** ang kanan o kaliwang bahagi ng katawan ng isang tao o hayop **:** SIDE.

gi·li-gi·lí *pnr* [*War*] **:** nangingintab sa langis.

gí·lik *png* **1:** mapulbos na sangkap na bumabalot sa butil ng palay o sa tangkay at dahon ng halaman, at nakapagdudulot ng pangangati sa balát ng tao *Cf* BULO **2:** lupa o putik na kinakain ng bangus, tilapya, at ibang isda.

gi·lí·lan *png Ark* **1:** pahalang na bahagi ng balangkas na nagdadala ng bigat ng dingding **2:** nakahigang bahagi ng balangkas ng tabike.

gi·lí·lat *png* [*Tag-Bag*] **:** maliit at kurbadong patalim na gámit ng mga babae sa paghahabi.

gi·lim·hím *png* [*ST*] **:** maingat na pagbabalak.

gí·ling *png* **1:** pagpaparaan ng butil ng palay sa kiskisan o gilingan upang maging bigas **2:** pagdurog o pagpulbos sa mga butil gaya ng bigas at mais **3:** paggalapong sa bigas sa pamamagitan ng pagpaparaan sa gilingan – *pnd* **gi·lí·ngin, gu·mí·ling, mag·gí·ling, i·pa·gí·ling, mag·pa·gí·ling** – *pnr* **gi·líng, gi·ní·ling**.

gi·li·ngán *png* [*giling+an*] **1:** mákináng ginagamit sa pagbayo ng palay upang maging bigas *Cf* BAYÚHAN, KISKÍSAN **2:** mákináng ginagamit sa pagdurog o pagpulbos sa mais, kape, at iba pa **3:** magkapatong na batong lapád at mabílog na ipinandudurog ng bigas, mais, at iba pa sa pamamagitan ng pagpapaikot ng batong nasa ibabaw **4:** panahon ng paggiling.

gi·líng-gi·lí·ngan *png Bot* [*giling+giling+an*] **:** malbas-kastila.

gi·lí·ran *png* [*gilid+an*] **1:** *Kar* kabitan ng pamakuan ng dingding sa bahay o iba pang gusali **2:** tubig na mula sa poso o balon at nagtataglay ng mineral.

gi·lít *png* **1:** paghiwa nang maliit na piraso **:** GÉRGER, GÉRRET, GIRÎ, GURÓT **2:** [*Kap Tag*] piraso ng isang hiniwa nang paputol **:** GÉLENG **3:** [*Kap Tag*] híwa o marka sa balát, kahoy, babà, at iba pa.

gí·liw *png* **1:** sa sinaunang lipunan, damit na mumurahin at magaspang ang tela **2:** ibig[4].

gill net (gil net) *png* [*Ing*] **:** kayagkag.

gi·ló *png* **1:** galaw ng alon sa dagat – *pnr* **ma·gi·ló 2:** paikót na pagkilos ng kamay, tulad ng pagmamasa ng tinapay – *pnd* **gi·lu·hín, gu·mi·ló**.

gí·lok *png Bot* [*Hil*] **:** bulo[1].

gi·lók *png* [*Seb*] **:** kilitî.

gí·long *png* **1:** pag-indayog o paggalaw ng katawan habang nagsasayaw *Cf* KEMBOT, KISLOT – *pnd* **gu·mi·lóng, i·gi·lóng 2:** paikót na kilos ng isang bilóg na bagay tulad ng salapi, bola, at iba pa **:** GÚLONG.

gi·lop·hî *pnd* **gi·lop·hi·ín, mang·gi·lop·hî** [*ST*] **:** guluhin; baguhin.

gi·lóy *png* [*Bik*] **:** lolo.

gilt *png Zoo* [*Ing*] **:** dumalagang baboy na hindi nanganganak at wala pang isang taóng gulang.

gi·lu·wák *png* [*ST*] **:** gáwak.

gíl·way *pnr* [*War*] **:** gutáy.

gíl·yo·tí·na *png Mil* [*Esp guillotina*] **:** aparatong pamputol ng ulo *Cf* GARÓTE, KORTADÓR **2:** pamputol ng papel.

gi·má·ta *png* [*Bon*] **:** kasangkapang pambuhat ng palay o anumang ani at binubuo ng dalawang matibay na basket.

gí·may *pnd* **mag·gí·may, i·gí·may** [*ST*] **:** itago ang magandang damit at isuot ang luma.

gí·may *pnr* [*ST*] **:** hindi magalaw; walang kibo.

gi·má·yaw *png Mit* [*Tbo*] **:** mahiwagang ibon.

gi·may·máy *png* [*ST*] **:** himasmas.

gím·ba *png Mus* [*Mnb-Agu*] **:** gandang.

gim·bâ *png* [*Mrw*] **:** ilaya.

gím·bal *png Mus* [*Plw*] **:** tambol na yari sa kahoy ang pahabang katawan **:** BÍLAY, LEBBÉT.

gim·bál *png* **1:** [*Kap Tag*] nakaririnding ingay **:** ANINGÁL, INGÁL, LAGABÓNG, LAGPÓK, TÍNGGAW **2:** [*Ilk Mrw Tag*

War] malakas na tunog ng tambol : BANOGBÓG, TANEGTÉG, TINAGUBTÓB, TULTÓG **3:** *Mus* [*Tbn*] bombo **4:** takot; sindak.

gim·bu·ló *png* : lihim na pagkainggit.

gí·mik *png* [*Ing gimmick*] **1:** paraan ng panlilinlang at pandaraya – *pnd* **gu·mí·mik, gi·mí·kan** – *pnr* **ma·gí·mik 2:** bago at mapamaraang paglutas sa suliranin – *pnd* **gu·mi·mik, gi·mí·kan** – *pnr* **ma·gí·mik 3:** paraang ginagamit sa pagpapakilala ng isang produkto o pagpapasikat sa artista – *pnd* **gu·mí·mik, gi·mí·kan** – *pnr* **ma·gí·mik 4:** *Kol* anumang pinagkakaabalahan o lakad ng pangkat ng magkakaibigan – *pnd* **gu·mí·mik** – *pnr* **ma·gí·mik**.

gí·mon *pnr* **ma·gi·món** [*ST*] : marumi.

gí·mong *png* [*Ilk*] **1:** balangay[1] **2:** kapisanan **3:** pulong.

gim·pás *png* [*ST*] : kumupas na kulay ng damit.

gim·pó *png* : bímpo.

gi·mú·at *png* [*ST*] : makulimlim na panahon – *pnr* **ma·gi·mú·at**.

gin (dyin) *png* **1:** hinebra **2:** bitag **3:** makina na ginagamit upang maihiwalay ang cotton sa mga buto.

gi·nâ *png* [*ST*] : kíbang.

gi·nâ-gâ *png* [*Bik*] : bulanglang.

gi·na·hâ *png* [*Bik*] : kabataan.

gi·na·gá·la *pnr* [*Pan*] : sadya.

gi·na·ló *png Bot* [*ST*] : uri ng bigas at kamote.

gi·nam·pól *pnr* [*Ilk*] : kulay kape.

gí·nang *png* : tawag pamitagan sa babaeng may asawa, **gi·no·ó** kung lalaki *Cf* GINING : MADÁM, MÍSIS, MRS, SENYÓRA.

gi·nán·si·yá *png* : varyant ng **ganansya**.

Gi·nan·tong *png* [*Iba*] : katutubong paham, pinaniniwalaang imbentor ng bangka, suklay, bolo, at ilan pang kagamitang pambahay.

gi·ná·ok *png* [*g+in+áok*] : makunat na minatamis, gawa sa nilútong asukal at inilagay sa bumbong, karaniwang may halong gatâ *Cf* INÚYAT, HARÁBE.

gi·na·ta·án *png* **1:** anumang lutúin na may gata ng niyog **2:** ginatan.

gi·na·tán *png* [*g+in+a+ta+an*] : nilutong himagas o meryenda na hinaluan ng gata ng niyog *Cf* GINATAÁN : PALAÍROS, PALARUSDÓS.

gi·náw *png* **1:** malamig na temperatura o klima : BETEL, DIMLÁ, HÁGKOT, KÁMIG, LÁM-EK, LÍPOT, TÚGNAW – *pnd* **gu·mi·náw, gi·na·wín** – *pnr* **ma·gi·náw, gi·ná·win 2:** panlalamig o panginginig dahil sa lagnat : CHILL, GOLÍGOL, KAYÉTYET, TAKÍG

gi·ná·yan *png* [*Tag-Bag*] : paldang ikat na may payak na pagkakahabi.

Gin·bi·tí·nan *png Lit* : unang asawa ni Labaw Donggon.

gin·dá *png* : pagkiling o pagkampi sa kabilang panig – *pnd* **gu·min·dá, gin·da·hán**.

gín·da·máy·na *png Mil* : isang anyo ng pagsaludo sa pamamagitan ng pagbababâ sa bandila.

gin·da·rá *png Zoo* : malaking isda (*Gadus morroha*) na kinakain, tumitimbang nang 4.5-13.5 kg, at matatagpuan karaniwan sa ilalim ng mababaw na lawas ng tubig : CODFISH.

gin·dáy *png* **1:** kawag ng buntot **2:** paypay ng latigo **3:** [*Kap Tag*] isang paraan ng panĭnimbang o pagbalanse sa katawan habang naglalakad sa kable.

gin·da·ya *png Mus* [*Bag*] : awit[2].

gí·nga *png Zoo* [*Ifu*] : susô (*Lymnaea viridis*) na may makinis na bibig at manipis na talukab.

gí·nga *pnb* [*ST*] **1:** kani-kanina **2:** díngat.

ginger (dyín·dyer) *png Bot* [*Ing*] : luya

ging·gíng *png Bot* **1:** palumpong (*Glycosmis pentaphylla*) na karaniwang matamis at malaman ang prutas : LINÁWIN, MAYÚNGTUNG, PANALAYÁPEN **2:** minatamis na mansanitas, karaniwang ginagawa ng mga Tsino.

ging·gó·lo *png* [*ST*] : hingaló; agawbuhay.

ging·gón *png* [*Esp gingon*] : makapal na telang ginagamit sa paggawa ng abito.

gíng·ko *png* [*Ing Jap ginkyo*] : punongkahoy (*Ginkgo biloba*) na may mga dahong hugis pamaypay at dilaw na bulaklak.

Gi·ngó·og *png* : lungsod sa Misamis Oriental.

gíng·sak *png* [*Seb*] : silat.

gi·ngung *png* [*Tbo*] : kulay na madilim na asul.

gi·ní·kan *png* [*gi+in+ik+an*] : dayami.

gi·ni·ká·nan *png* [*Hil Seb*] **1:** magulang[1] **2:** mula[1].

gi·ní·ling *png* [*g+in+iling*] **1:** anumang butil na pinadaan sa gilingan **2:** karne ng baboy na pinadaan sa gilingan.

gi·ni·lóng *png* : minasang arina na hinaluan ng mantika.

gí·ning *png* [*Tag War*] : dalaga.

gi·nin·tu·án *pnr* [*gin+in+to+an*] **1:** kulay ginto; dilaw; makinang na metal; makislap : GÓLDEN **2:** itinubog sa ginto : GÓLD PLATED **3:** masagana; nakatutuwa; nakaliligaya **4:** ika-50 taon na pagdiriwang : GÓLDEN.

gí·nip *png* [*ST*] : matandang ugat ng **panaginip**.

gi·nis *png* [*Tau*] : uri o klase.

gi·ni·sá *png* [*g+in+isa*] : gisa.

gi·ni·um *png* [*Bag*] : ritwal na pag-aalay ng pagkain sa mga bathala.

gín·kas *png* [*Kap*] **1:** pahayag; saysay **2:** mungkahi.

gin·lâ *pnr* : taób, baligtad, karaniwang patungkol sa mga sasakyan *Cf* TIWARIK, BALINGHAT.

gí·no *png* [*Ilk*] : tao o bagay na hinahangad o minimithi.

gi·no·gá·la *png* [*Pan*] : sadya.

gi·non·ti·ngan *png* [*Bal*] : aplike.

gi·no·ó *png,* : tawag na pamitagan sa lalaki; tawag sa mga may-edad na lalaki : ÁPO[1], DON, GÍNU, KAGÁLANG, KAKÁBSAT, MISTÉR, SENYOR, SIR, TÓAN.

gín·sa *pnb* : kagyat; bigla; walang kaabog-abog.

gin·sá·ed *png* [*Ilk*] : gilid ng burol.

gin·sáng *png* [*Hil*] : sabang.

gín·sa·sá·kit *pnr* [*War*] : giyagis.

ginseng (dyín·seng) *png* [*Tsi jenshen*] **1:** *Bot* halamang medisinal (genus *Panax*) at matatagpuan sa timog silangang Asia at hilagang America **2:** ugat nito.

gin·tá·ang *png* [*Mrw*] : uka.

gin·táb *png* [*ST*] : kislap o kintab, tulad ng taba sa ibabaw ng sabaw.

gin·ta·gò *png* [*Hil*] : imbak.

gin·ta·í·pan *png* [*Hil*] : panganorin; guhit na nagtatagpo ang langit at lupa.

gin·táy *png* [*ST*] **1:** híwa o piraso **2:** babaeng nagpapalaki ng batà ngunit hindi nagpapadede.

gin·tíng *pnr* : magkaiba; hindi pantay.

gin·tô *png* **1:** mahalagang metal na dilaw, madaling hubugin, at hindi kinakalawang : BALITÓK, GOLD, ÓRO, VULÁWAN **2:** salaping yari sa metal na ito.

gin·tô *pnr* **1:** kulay ginto **2:** anumang may katangian ng ginto **3:** ginintuan[4].

gín·tsam *png* : pantabas o pamputol ng ginto.

gin·tu·á·nan *png* [*Hil*] : alamat.

gin·tu·bò *png* [*ST*] : sa sinaunang lipunang Tagalog, ang alipin na ipinanganak sa bahay ng panginoon.

gí·nu *png* [*Kap*] : ginoo.

gi·nú·bal *png Mus* [*Tgb*] : gandang.

gi·nu·gú·lan *png* [*ST*] : ginto na higit sa 20 kilates.

gi·num *png* [*Bag*] **1:** ritwal na pagsasakripisyo at pag-inom ng alak sa seremonya **2:** pagdiriwang na may pag-aalay ng mga hayop.

gi·ól *pnd* **gu·mi·ól, ma·gi·ól** [*ST*] : mapayuko't sapuhin ang tiyan dahil sa labis na sakít *var* giyól.

gí·pak *png* [*Bik Hil War*] : tipak.

gi·pá·ka·li·súd *pnr* [*Hil*] : giyagis.

gi·pal·pál *png* : nangangapal at naninigas na duming kumapit sa balát, damit, at iba pang rabaw – *pnd* **máng·gi·pal·pál, gi·pál·pa·lán** – *pnr* **nang·gí·gi·pal·pál**.

gí·pang *png* [*Ilk*] : bigas na malagkit, ipiniprito hanggang pumutok at nilalagyan ng arnibal.

gi·pás *png* [*ST*] : mga retaso o pinagtabasan ng tela.

gí·pat *png* [*War*] : tabla o kahoy *var* gíp-at.

gi·pít *pnr* [*Kap Tag*] **1:** nasukol; nagkulang sa espasyo o puwang **2:** hirap sa sitwasyon o kalagayan, karaniwan sa usaping pámpananalapî **3:** kinapos o kinulang sa panahon *var* pigapit *Cf* GAHÓL.

gi·pô *pnr* : nabubulok na punongkahoy.

gí·pon-gi·pú·nan *png* [*ST*] : singsing *var* gipunggipunan.

gí·pong *png* [*Seb*] : parikit[2].

gi·pós *pnr* : naupos na sigarilyo o kandila.

gip·rád *pnr* [*Bik*] : landi; kiri; alembong.

gi·pú *png* [*Kap*] : gapok.

gi·pús·pos *pnr* : malubhang panghihina o pagkasira ng loob : MASULÚB-ON, MASURÚBON, MÁTALIPUNÁWAN, NAMÍNGHOY – *pnd* **gi·pús·pu·sín, máng·gi·pus·pós**.

gí·ra *png* [*Bik*] : bakás, bakát.

gi·rá·bo *png* [*War*] : balukag[3].

giraffe (dyi·ráf) *png Zoo* [*Ing*] : hayop (genus *Giraffa*) na may mahabang leeg at binti at matatagpuan sa Africa.

gi·rá·ray *pnb* [*Bik*] : ulít, muli.

gí·ray *png* **1:** pasuray-suray na paglalakad tulad ng lasing : SULING-SULING **2:** bahay na malapit nang magiba o matumba : DÚPLAY-DÚPLAY, GANÁYGAY, GÍRE, GÚDDAY, RAPÁYDAÁY, SAMPÁRAY, SARÁSAN – *pnd* **mag·gí·ray, gu·mí·ray, i·gí·ray** – *pnr* **na·ka·gí·ray**.

gír·del *png* [*Ing girdle*] : pang-ilalim na kasuotan ng mga babae, nababanat at nagsisilbing suporta o panghubog ng baywang, sikmura, o balakang *Cf* PAHA, SINTURON, BIGKIS : GIRDLE.

girdle (gír·del) *png* [*Ing*] : girdel.

gí·re *png* [*Kap*] : giray.

gi·rí *png* [*Pan*] **1:** galis **2:** piraso ng tela na ginupit.

gi·rì *png* [*Kap Tag*] **1:** panliligaw ng isang tandang sa dumalaga o inahing manok : ARÍGAY, BÍRIG, KALÍRKIR, SARÉGREG, SARÍRI – *pnd* **mág·gi·rí·an, gu·mi·rì, gi·rí·an 2:** pagpapansin ng isang manliligaw sa sinta – *pnd* **gu·mi·rì, gi·rí·an**.

gi·rî *png* [*Hil*] : gilít.

gi·ríb·hay *pnr* [*Hil*] : lamuray.

gi·rim·pu·lá *png* : banoglawin *var* girimpulád.

gí·ring *png* [*Ing gearing*] : paglalagay ng engrahe.

gi·ri·pâ *png* [*Mrw*] : sangkalan.

gi·ri·sî *pnr* [*Bik*] : lamuray.

gi·rít *png* **1:** [*Ilk*] punson **2:** paet na ginto.

girl is·káwt *png* [*Ing girl scout*] : girl scout.

girl scout (gerl ís·kawt) *png* [*Ing*] : kasapi sa kapisanan ng mga kabataang babae na naglalayong paunlarin ang kalusugan, pagkamamamayan, mabuting pagkatao, at kakayahan sa mga karunungang pantahanan at panlipunan : GIRL ISKÁWT.

gir·nál·da *png* [*Esp guirnalda*] **1:** bungkos ng bulaklak na pakuwintas **2:** peston.

gi·rom·róm *pnd* **mág·gi·rom·róm, gi·róm·go·mín** [*Bik*] : alalahanin.

gi·rum·dóm *png* [*Bik*] : gunita.

gi·sá *pnr* [*Esp guisar*] : niluto sa kaunting mantika, sibuyas, at bawang : GINISÁ, GISÁDO – *pnd* **i·gi·sá, mag·gi·sá, gi·sa·hín**.

gi·sá·da *png Mus* [*Ilt*] : katutubong biyolin na hugis sagwan at may tatlong kuwerdas *Cf* GITGIT : LITLIT.

gi·sá·do *png* [*Esp guisado*] : gisa.

gi·sá·gis *png* : pagkuskos ng katawan sa dingding, punò, at iba pa upang maibsan ang pangangati o matanggal ang dumi sa katawan – *pnd* **mág·gi·sá·gis, i·gi·sá·gis**.

gi·sá·kit *pnr* [*Seb*] : giyagis.

gí·san *pnr* [*Kap*] : ubos.

gi·sán·tes *png Bot* [*Esp guisante+s*] : halamang (*Lathyrus fruttescens grossum*) gumagapang at may matamis at mabangong bulaklak.

gí·sap *png* : pagtindig ng balahibo.

gí·saw p *png Med* **1:** singaw sa bunganga na dulot ng mataas na lagnat **2:** pagbabâ o paghupa ng lagnat **3:** pagpukaw o paggising sa isang nahihilo.

gís·gis *png* [*Ilk*] : siwi.

gis·gís *pnr* : kalás; kalág.

gí·si *png* : kabuuang bilang ng mga punlang itatanim sa isang hukay.

gi·sì *png* **1:** bahagyang nisnis sa tela – *pnr* **ma·gi·sì 2:** pagkalanta; pagkaluoy – *pnr* **ma·gi·sì 3:** [*Bik Kap Hil Seb War Tag*] púnit; sirà.

gi·sî *pnr* [*War*] : punít; nanisnis.

gi·sí·han *png Bot* : matigas na punongkahoy na iba't iba ang kulay ng dahon.

gí·sil *pnr* : abaláng-abalá; okupado.

gí·sing *png* [*Kap Tag*] : pagpukaw sa sinumang natutulog o walang malay : GÍSAW[3], GÍSONG, RÍING – *pnd* **gu·mí·sing, gi·sí·ngin, mang·gí·sing**.

gi·síng *pnr* [*Kap Tag*] **1:** hindi natutulog; maláy **2:** buhay ang loob; listo; masigla.

gí·sit *pnr* [*Ilk*] : hindi pantay na pagkakaikot ng lubid, sinulid, tela, at iba pa.

gís·la *png* [*Ilk*] : maninipis na piraso ng kawayang ginagamit sa pagbubungkos o pagtatali.

gis·lót *pnd* **ma·gis·lót, gis·lu·tín** [*ST*] : mabahala.

gí·sok *png* : hilatsa ng kahoy.

gi·sól *png Bot* : yerba (*Kaompferia galanga*) na makinis, walang tangkay, may ugat na ginagamit bilang pampalasa at sangkap sa tinà : DUSÓ, KOSÓL.

gí·song *png* [*Bik*] : gising.

gis·sá·ad *png* [*Ilk*] : sentro ng isang bilóg o pulutong ng mga tao.

gist (dyíst) *png* [*Ing*] **1:** buod **2:** pinakalaman **3:** *Bat* tunay na dahilan ng isang aksiyon.

gí·ta *png* [*Ilk*] : kamandag.

gi·tá·ha *png Mus* [*Dum*] : instrumentong búsog na yari sa palma, may

hábang 60 sm at sirkumperensiyang 7 sm, higit na maliit kaysa palat, inilalagay sa pagitan ng mga ngipin o sa látang nakapatong sa dibdib, at kinakalabit ng mga daliri ang dalawang kuwerdas upang patugtugin *Cf* PALAT, BAYIK : KULIBAW.

gí·tang *png* **1:** [*Bik*] sa sinaunang lipunan, paghiwa sa tilin **2:** [*Ifu*] baywang.

gi·táng *png* [*Kap Tag*] : lamat o bitak sa bakal.

gi·tap·táp *png* : simula ng pagkaalam; kislap ng kaalaman.

gi·tá·ra *png Mus* [*Esp guitarra*] : instrumentong mahaba ang leeg na may mga traste, karaniwang anim ang kuwerdas na kinakalabit ng daliri o puwa : GUITAR, HAGALONG, KITÁRA, SÍSTA.

gí·ta·rís·ta *png Mus* [*Esp guitarrista*] : tagatugtog ng gitara.

gi·tás *png* [*ST*] : himatay; pagkahimatay.

gi·ta·tà *png* : panlalagkit at panggigipalpal sa dumi : DAMILÓT, DÚLIT, HÍTAK LAMAGÀ, MÁRINGDÍNGOT, RAPÍTAK – *pnd* **máng·gi·ta·tà, i·gi·ta·tà, páng·gi·ta·tá·in** – *pnr* **nang·gí·gi·ta·tà**.

gi·ta·tâ *pnr* : nanlalagkit sa dumi : LAMIRÂ.

gí·taw *png* : paglitaw; pagsulpot : GÁLPUT, GEMÁW, ÍLETÁW, ÓLPOT, PÁRANG, TUNGÁ, ÚLWAT, ÚGPOT.

gí·taw *pnr* : hayag o lantad.

gi·téb *png* [*Ilk*] **1:** pintig o tibok **2:** trangka **3:** tibuhos.

git·gít *png* **1:** pagpipilit na pumasok o dumaan sa isang masikip na pook **2:** mariing pagkikiskisan ng mga ngipin – *pnd* **gu·mit·gít, máng·git·gít 3:** gatgat **4:** libag; banil; latay **5:** *Mus* [*Mny*] katutubong biyolin na may tatlong kuwerdas na buhok.

git·gít *pnr* **1:** pinutol sa pamamagitan ng mahigpit na pagtatali ng kawad o alambre sa paligid ng bagay, gaya ng pagkapon sa kambing o tupa – *pnd* **git·gi·tín, git·gi·tán 2:** pinutol sa palagaring paraan sa pamamagitan ng mapurol na bagáy : GILÍ *Cf* GUTGÓT – *pnd* **git·gi·tín, git·gi·tán 3:** siksik – *pnd* **git·gi·tán, git·gi·tín**.

git·gí·tan *png* [gitgít+an] : pagsiksik sa kakapalan ng tao upang makadaan dito.

gi·tî *png* **1:** unang paglitaw o pagsibol, gaya ng pagbukad ng binhi **2:** [*Seb*] puke.

gí·tib *png* [*Seb*] : usbong; sibol.

gi·tíl *png* **1:** ngalit **2:** di-mapigil na pagkalugod o pagkagigil sa isang tao o bagay **3:** landi.

gi·tí·lon *png* [*Bik*] : landi.

gí·ting *png* **1:** kabayanihan **2:** lakas ng loob at matibay na kapasiyahang humarap sa panganib at kamatayan : VALOR – *pnr* **ma·gí·ting**.

gí·tis *png* [*ST*] : maikling daan tungo sa nais marating *Cf* TAWID.

gí·tiw *png* [*Ilk*] : sugat o pilat sa bibig o malapit sa bibig.

git·lá *png* [*Kap Tag*] : kilos na pagkabigla o pagkagulat : BAGHÂ BAGHÁN, BANLOGÓ, BÚTENG, KÚBHAN, KAHADLÓK, KAKIBOT, KAKURÁT, KALÍSANG, KÍGTOT, KÍSEGAWÁN, PAKÍRUT, SOMAGIWÁNAN, SÚSTO.

gít·la·pì *png Gra* [*gitna+lapi*] : panlapi na inilalagay sa loob ng salitang ugat *Cf* ÚNLAPI, HULÁPI.

git·láy *png* [*ST*] : gulay.

git·líng *png* **1:** *Gra* maikling guhit na inilalagay sa pagitan ng dalawang pantig na pinaghahati, sa pagitan ng tambalang salita, o sa dalawang salitáng pinagkakabit : HYPHEN – *pnd* **mág·git·líng, git·li·ngán 2:** mababaw na ukit, karaniwang sinadya sa pamamagitan ng patalim – *pnd* **git·li·ngán, i·git·líng**.

git·nâ *png* **1:** pinakapusod ng bilóg o ng anumang bagay na hugis bilóg : CORE **2:** pagitan ng dalawang bagay : BÍTNGA, BUTNGÀ, CENTER, CENTRUM, KALIBÚDTAN, LÉMBAK, LIBÚTAD, MÉDYA, MIDDLE, SÉNTRO, TÁHAW, TALIWALÀ, TANGNGÁ, TUNGÂ, PIGLÉY – *pnd* **i·git·nâ, i·páng·git·nâ 3:** dakong naliligid ng iba pang bahagi o pangyayari sa gitna ng isang tanging panahon, takbo ng mga pangyayari, at iba pa **4:** *Idy* **a** kawalan ng kinikilingan : NEUTRAL, ÓBHETÍBO **b** pakikilahok; pag-agwat – *pnd* **gu·mit·nâ, pa·git·na·án, git·na·án**.

Git·náng A·mé·ri·ká *png* [*gitna+ng amerika*] : katimugang bahagi ng hilagang America, nag-uugnay sa kontinente ng Timog America, at binubuo ng mga bansang Guatemala, British Honduras, El Salvador, Hondúras, Nicaragua, Costa Rica, at Panama : CENTRAL AMERICA, MESO-AMERICA.

Gitnang Cordillera (git·náng kór·dil·yé·ra) *png Heo* : sistema ng mga bundok na humahaba nang 275 km mula sa gitnang Luzon tungo sa hilagang Luzon, mga taluktok na umaabot hanggang 2,500 m, at Bundok Pulog ang pinakamataas na taluktok.

Git·náng Lu·zón *png* [*gitna+ng luzon*] : Rehiyon III, na binubuo ng mga lalawigan ng Bulacan, Pampanga, Tarlac, Bataan, Nueva Ecija, at Zambales.

Gitnáng Silángan *png* [*gitna+ng silangan*] : ang mga lupa sa baybaying silangan ng Mediteraneo at Aegean : MIDDLE EAST.

gi·út *pnr* [*Seb*] : sikíp.

give away (giv a·wéy) *png* [*Ing*] : regalo o alaalang ibinibigay sa mga panauhin sa isang pagtitipon.

gi·wà *png Zoo* [*Kap Tag*] : kuwago (genus *Otus*) na kulay pula.

gí·wang *png* : mabuway na pagkilos o pagtakbo ng sasakyan : BÚLE, DÚPLAY-DÚPLAY, KARUYÂ, KIANGKÍANG, KÍLING, KÍNDANG, LÁTOD, PANAGKILÍKIL, SARÁSAY, TÚYA

gi·was·wás *png* : pagbalik ng malay; himasmas : MALAY-TAO.

giw·gíw *png* [*Pan*] : katog.

gí·wong *png Mus* [*Kal*] : kobing na yari sa metal : ÓNNAT, ÓLAT.

gi·yá *png* [*Esp guia*] : patnubay; gabay.

gí·ya *pnh* [*Mrw*] : ito.

gi·yag *png* [*Bon*] : basket na malanday at bilóg, may sálalayán, at ginagamit na plato.

gi·yá·gis *png* : pagkiskis o pagdantay ng katawan sa kapuwa katawan *Cf* KÍYAKÓS : KIYÁKIS – *pnd* **gu·mi·yá·gis, gí·ya·gí·sin**.

gí·ya·gís *pnr* : balisá; hindi mapalagay : DINÚSA, GIPÁKALISÚD, GÍNSASÁKIT, GISÁKIT, LÉPED, SAKBÍBI.

gí·yam *pnd* **gi·yá·min, mang·gí·yam** [*ST*] **1:** kilitiin **2:** sirain o bulukin ang gulay.

gi·yám *pnd* **mag·gi·yám, gu·mi·yám** [*ST*] : lumakad nang paika-ika.

gí·yan *png* [*Seb*] : sugapa.

gi·yáng *pnr* [*ST*] : sirâ; gibâ.

gi·yá·sap *png* [*ST*] : pagkabahala; pagkabalisa.

gi·yé·ra *png* [*Esp guerra*] : digma; digmaan *var* géra.

gi·yól *png* : pamamaluktot ng katawan dahil sa sakít ng tiyan.

gi·yón *png* [*Esp guión*] **1:** gitling **2:** *Mil* maliit na bandila o watawat na dinadala upang maging sagisag, tatak, at patnubay : GIDON.

gizzard (gí·zard) *png* [*Ing*] **1:** balumbalunan **2:** matigas na tiyan ng isda, kulisap, susô, at iba pang invertebrate.

glab *png* [*Ing glove*] **1:** pambalot sa kamay, yari sa makapal na katad o tela, karaniwang umaangkop sa hugis ng mga daliri : GLOVE, GUWÁNTES, SÚUB **2:** pambalot sa kamay na ginagamit sa isports gaya ng boksing at beysbol : GLOVE.

glacier (gléy·syer) *png* [*Ing*] : masa ng yelong mabagal na umuusad sa ilog at nagmula sa mga niyebeng naipon sa kabundukan.

glad *pnr* [*Ing*] : masaya.

gladiator (glá·dyey·tor) *png* [*Ing*] **1:** sa sinaunang Roma, tao na sinanay na makihamok hanggang kamatayan **2:** tao na nagtatanggol sa isang simulain at sumasalungat sa isang kairalan : GLÁDYADÓR.

gladiola (glad·yó·la) *png Bot* [*Ing*] : gladyolo.

glád·ya·dór *png* [*Esp gladiador*] : gladiator.

glád·yo·lo *png Bot* [*Esp gladiolo*] : halaman (genus *Gladiolus*) na hugis espada ang dahon at may bulaklak na tumutubo nang sunod-sunod sa isang panig ng tangkay.

glamour (glá·mor) *png* [*Ing*] **1:** pisikal na kariktan **2:** kabigha-bighaning kagandahan : HALINA.

gland *png Ana* [*Ing*] : cell o pangkat ng mga cell na lumilikha at naglalabas ng isa o higit pang mga substance na kailangan ng katawan : GLÁNDULÁ.

glán·du·lá *png Ana* [*Esp*] : gland.

glán·du·lár *pnr* [*Ing*] **1:** may kaugnayan sa glandula **2:** binubuo ng, o may glandula.

gla·sé *png* [*Esp Fre*] : seda na makintab.

glass (glás) *png* [*Ing*] **1:** matigas, babasagin, at makintab na substance na tinatagusan ng liwanag at yari sa buhangin, soda, apog, at iba pang sangkap **2:** anumang bagay na may katulad na mga katangian o komposisyon **3:** salamin; kristal[2] **4:** baso.

glassware (glás·weyr) *png* [*Ing*] : kagamitang gawa sa kristal, tulad ng baso.

glas·yál *pnr* [*Esp glacial*] : malamig; elado.

glaucoma (glo·kó·ma) *png Med* [*Ing*] : glokoma.

glaze (gléyz) *png* [*Ing*] **1:** kintab; kinang **2:** bagay na pampakintab o pampakinang **3:** manipis na hagod ng pintura.

glid *png* [*Mag*] : pihit[1].

glider (gláy·der) *png* [*Ing*] **1:** uri ng sasakyang panghimpapawid na hindi nangangailangan ng mekanikal na enerhiya para makalipad **2:** tao o bagay na lumulutang.

gli·se·rí·na *png Kem* [*Esp glicerina*] : gliserol.

gliserol (gláy·se·ról) *png Kem* [*Ing*] : likidong matamis at malapot na nalikha sa paggawa ng sabon ($C_3H_8O_3$) : GLISERÍNA.

glissade (glí·seyd) *png* [*Ing*] **1:** mahusay na pagdausdos sa ibabaw ng yelo pababa sa bundok **2:** *Say* pagpapadulas na hakbang **3:** ang nagsasagawa ng naturang hakbang.

glissando (gli·sán·do) *png Mus* [*Ing*] : mabilis at tila dumadaloy na pagtugtog sa pamamagitan ng daliri ng mga teklado ng piyano.

glisse (glí·sey) *png Say* [*Fre*] : sa ballet, ang pagbababâ o pagpapadulas ng paa.

glitch (glíts) *png* : biglaang pagkasira o pagloloko ng kagamitan.

glitterati (gli·te·rá·ti) *png* [*Ing glitter* + *literati*] : mga sikát at mariringal na manunulat at artista.

glitz *pnr* [*Ing*] **1:** maringal ngunit mababaw na palabas **2:** magarbong pelikula.

gló·bal *png Com* [*Ing*] : operasyon ng buong file.

gló·bal *pnr* [*Ing*] **1:** unibersal o tumutukoy sa buong mundo **2:** kabuuan, o saklaw lahat; pangkalahatan.

gló·ba·li·sas·yón *png* [*Esp globalización*] : paraan ng pamumuhay at pananaw na nakaugnay sa buong mundo.

globe (glowb) *png* [*Ing*] : globo.

gló·bo *png* [*Esp*] **1:** mundo : GLOBE, ÓRBE **2:** planetang Lupa : GLOBE **3:** planeta o iba pang lawas pangkalawakan : GLOBE **4:** anumang bilóg na bagay : GLOBE **5:** pabilóg na paglalarawan at mapa ng planetang Lupa : GLOBE **6:** ginintuang bilóg na sagisag ng kasarinlan : GLOBE **7:** lobo[2].

glo·bu·lár *pnr* [*Esp*] : hugis daigdig; hugis globo.

globule (glów·byul) *png* [*Ing*] **1:** maliit na globo o anumang bilóg na bagay **2:** pildoras.

gló·bu·ló *png Bio* [*Esp glóbulo*] : cell na bumubuo ng dugo, gaya ng pula at puting globulo.

glo·kó·ma *png Med* [*Ing glaucoma*] : sakít sa mata, sanhi ng pagtaas ng presyon sa loob nito at humahantong sa unti-unting pagkabulag : GLAUCOMA.

glorieta (glo·ri·yé·ta) *png* [*Ing*] : gloryeta.

glo·ri·pi·ká *pnd* **mág·glo·ri·pi·ká, i·gló·ri·pi·ká** [*Esp glorificar*] : iluwalhati.

gló·ri·pi·ka·dór *png* [*Esp glorificador*] : tagaluwalhati.

gló·ri·pi·kas·yón *png* [*Esp glorificación*] : pagluwalhati.

glór·ya *png Bib* [*Esp gloria*] : luwalhati.

Glór·ya Pát·ri *png* [*Lat Gloria Patri*] : dasal na isinasalin na "Luwalhati sa Ama."

glor·yé·ta *png* [*Esp glorieta*] **1:** estrukturang nasa gitna ng liwasan o plasa na pinagdarausan ng mga palatuntunan : GLORIETA **2:** kiyosko : GLORIETA

glor·yó·so *pnr* [*Esp glorioso*] : maluwalhati.

gló·sa·rí *png* [*Ing glossary*] : glosaryo.

glossary (gló·sa·rí) *png* [*Ing*] : glosari.

glo·sár·yo *png* [*Esp glosario*] : listahan ng mga salita o termino sa isang larang : GLÓSARÍ, GLOSSARY, TALÁTINIGÁN.

glo·sí·tis *png Med* [*Esp Ing glossitis*] : pamamaga ng dila : GLOSSITIS.

glossitis (glo·sáy·tis) *png Med* [*Ing*] : glositis.

gló·tal *pnr Lgw* [*Ing glottal*] : paimpit o pasutsot na bigkas sa patinig *Cf* MALUMÍ, MARAGSÂ.

gló·tal *pnr* [*Ing glottal*] : tumutukoy sa glotis o sa anumang kaugnay nito.

gló·tis *png Ana* [*Esp Ing glottis*] : tiguktigukan; butas sa itaas ng babagtingan *Cf* GULÚNGGULUNGÁN.

glottochronology (gló·to·kro·nó·lo·dyí) *png Lgw* [*Ing*] : paraan ng pagtaya sa panahon ng paghiwalay ng mga anak na wika mula sa inang wika.

glove (glav) *png* [*Ing*] : glab.

glucose (glú·kows) *png Kem* [*Ing*] **1:** anyo ng asukal ($C_6H_{12}O_6$) na matatagpuan sa mga halaman at sa dugo ng tao at hayop **2:** malapot at madilaw-dilaw na harabeng gawa sa gawgaw o arina, ginagamit sa pagkain, sa pagpapakaing pinadadaan sa ugat, sa pagproseso ng tabako, at sa pagkukulti ng balát ng hayop : GLUKOSA.

glue (glu) *png* [*Ing*] : pandikit; kola : GOMA[4].

glu·kó·sa *png Kem* [*Esp glucosa*] : glucose.

glú·ko·sí·do *png Kem* [*Esp glucósido*] : anumang pangkat ng compound na lumilikha ng glukosa at iba pang

element kapag hinaluan ng acid o kaya'y sumailalim sa permentasyon.

glú·ko·súr·ya *png Med* [*Esp glucosuria*] : labis na asukal sa ihi : GLYCOSURIA.

glutamate (glú·ta·meyt) *png Kem* [*Ing*] : salt o ester ng glutamic acid.

glutamic acid *png Kem* [*Ing*] : amino acid ($HOOCCH_2CH_2CH(NH_2)COOH$) na nakukuha sa pamamagitan ng hydrolisis mula sa wheat gluten at sugar beet, at ginagamit bilang sodium salt at pampalasa sa karne at iba pang produkto.

glú·ten *png* [*Ing*] : glutín.

glu·tín *png* [*Esp*] : lagkit; pinakuluang masa ng arina : GLUTEN.

glú·ti·nó·so *pnr* [*Esp*] : malagkit.

glycerol (gláy·se·ról) *png Kem* [*Ing*] : likidong ($HOCH_2CHOHCH_2OH$) walang kulay at amoy, malapot at matamis, karaniwang nakukuha sa taba o langis, at ginagamit sa pagiimbak ng pagkain, paggawa ng pabango o kosmetiko, at iba pa.

glycine (gláy·sin) *png Kem* [*Ing*] : pinakasimpleng amino acid na karaniwang bahagi ng mga uri ng protina.

glycogen (gláy·ko·dyén) *png Kem* [*Ing*] : puti at walang lasang polysaccharide ($C_6H_{10}O_5$), kahawig ng starch, at nagsisilbing tinggalan ng mga carbohydrate sa bahagi ng katawan ng hayop, karaniwang sa atay o kalamnan, at sa gungus o lebadura.

glycosuria (glay·ko·sór·ya) *png Med* [*Ing*] : glukosurya.

gm, daglat (dyí·em) [*Ing*] : gram.

GMT, daglat (dyí·em·tí) : Greenwich Mean Time.

gng, daglat (dyí·en·dyí) : ginang.

gnocchi (ná·ki) *png* [*Ing*] : maliit at bilóg na patatas; arinang semolina na may spinach o keso.

gnome (nówm) *png* [*Ing*] **1:** *Mit* lamanlupa na kahawig ng duwende at pinaniniwalaang tagapag-ingat ng mga kayamanan **2:** anumang anyong duwendeng palamuti sa hardin **3:** tao na kaduda-duda **4:** kasabihan.

gnu (nu, nyu) *png Zoo* [*Ing*] : ñu.

go *png* [*Ing*] **1:** sa trapiko, hudyat ng pagsulong **2:** *Isp* larong dalawahan, ginagamitan ng itim at puting mga piyesa na tila botones.

go *pnd* **1:** pumunta; magpunta **2:** umalis; lumakad **3:** pumasok **4:** mawala; tumigil **5:** mamatay.

goal (gowl) *png* [*Ing*] **1:** layon **2:** buslo ng basketbol, futbol, at iba pa *Cf* ISKOR.

gob, daglat : gobernador.

go·bár *png* [*Mrw*] : guho.

go·ber·na·dór *png* [*Esp*] : pinakamataas na pinunò ng lalawigan, **go·bér·na·dó·ra** kung babae : GOVERNOR, PÚNONG LALÁWIGAN.

go·ber·na·dór he·ne·rál *png* [*Esp gobernador general*] : noong panahon ng Espanyol, ang pinakamataas na pinuno ng Filipinas bilang kolonya ng Espanya.

go·bér·na·dór·síl·yo *png Pol* [*Esp gobernadorcillo*] : noong panahon ng Espanyol, pinunò ng pamahalaang bayan.

go·bíl *png* [*ST*] : maingat na paghawak sa isang bagay – *pnd* **go·bi·lín, gu·mo·bíl.**

gob·yér·no *png* [*Esp gobierno*] : pamahalaan.

gog·go·lo *png Bot* [*Seb*] : sitron.

góg·nas *png Zoo* [*Bat*] : ibon (*Cisticola juncides tinnabulans*) na kulay kalawang ang balahibo.

gó·gon *png* [*Bik*] : kugon.

gó·hang *png* [*Mrw*] : lambanog.

goiter (góy·ter) *png Med* [*Ing*] : bosyo.

gó·ket *png, pnr* [*Mrw*] : gusót.

go·là *png* [*Mrw*] : asukal.

go·la·mí *png* [*ST*] : bighanì.

gold *png* [*Ing*] : ginto : AU.

gold díg·ger *png* [*Ing*] **1:** manghuhukay ng ginto **2:** babae na ginagamit ang alindog upang kuwartahan ang mga lalaki .

gól·den *png* [*Ing gold+en*] : ginintuan.

gold fish (góld fis) *png Zoo* [*Ing gold+fish*] : isdang pula o ginintuan ang kulay.

gold plated (gold pléy·ted) *pnr* [*Ing*] : tubog sa ginto.

gó·le·óy *png Zoo* [*Ifu*] : manok na may guhit na itim at puti ang balahibo.

golf *png Isp* [*Ing*] : laro na hinahataw ng club ang bola upang maibuslo sa siyam o labingwalong bútas na matatagpuan sa isang malawak na láruán.

gól·gol *png* [*Bik*] : tanggi – *pnd* **gu·mól·gol, gol·gú·lan.**

gól·go·ré·ta *png* [*Esp*] : pitsel na yari sa luád at may makipot na daluyan ng tubig.

Goliat (gól·yat) *png Mit* [*Esp*] : sa Bibliya, higanteng mandirigma at pambáto ng mga Palestino, napatay ni David sa pamamagitan ng pallatibong : GOLIATH.

Goliath (go·lá·yat) *png* [*Ing*] : Goliat.

go·lí·gol *png* [*Pan*] : ginaw[2].

go·lo·god *png Mus* [*Kal*] : katutubong biyolin.

go·ló·go·ló *png* [*Bik*] : panggigigil.

gó·lok *pnd* **go·lú·kan, gu·mó·lok** [*Hil*] : umungol; bumulong-bulong.

go·lon·drí·na *png* [*Esp*] **1:** *Zoo* langay-langayan **2:** uri ng saranggola na hugis ibon.

go·lo·sí·na *png* [*Esp*] **1:** minatamis na pagkain *Cf* KALAMAY, KUTSINTA, MAHA **2:** anumang munting bagay **3:** kaigaigaya ngunit walang silbing bagay.

go·lot *png* [*Igo*] : magkasudlong na bundok.

gól·pe *png* [*Esp*] **1:** paggamit ng dahas **2:** sa sugal, ang unang pangunahing kabig na salapíng ibinibigay sa mayari ng pasugalan *Cf* TONG.

gól·pe dé·es·tá·do *png* [*Esp*] : kudeta.

gól·pe dé·gú·lat *png* [*Esp golpe de+Tag gulat*] : biglang pagpapamalas ng puwersa o abilidad.

gól·po *png* [*Esp golfo*] : look.

gó·ma *png* [*Esp*] **1:** punongkahoy (*Herea brasiliensis*) na may makintab at malakatad na dahon, at may malagkit na dagta **2:** anumang bagay na gawa mula sa dagta nito **3:** resin; dagta; pagkit **4:** pandikit; glue **5:** bilóg na pinakabalát ng gulong ng auto, bisekleta, at katulad **6:** lastiko.

Gom·búr·za, daglat *Kas* : sumasagisag kina Mariano Gomes, Jose Burgos, at Jacinto Zamora, mga paring binitay noong 17 Pebrero 1872.

go·mé·en *png* [*Mrw*] : armas.

Gomes, Mariano (gó·mes, mar·yá·no) *png Kas* : (1799-1872) pinakamatandang pari sa Gomburza, naging pari at arsobispo sa Cavite.

Gomez, Paulita (gó·mez, paw·lí·ta) *png Lit* : tauhan sa *El Filibusterismo,* ang kasintahan ni Isagani.

gó·mon *png* [*Bik Hil Mrw War*] : pangangamkam.

gó·mon *pnr* [*War*] : gusót; gulo.

gó·mot *png* [*Mrw*] : búngot.

gom·sî *png* [*Mrw*] : susi.

gó·na *png* [*Mrw*] **1:** kagamitan **2:** kahalagahan.

go·nâ *ptg* [*Mrw*] : yamang.

gon·dó·la *png* [*Esp*] : uri ng bangka sa Italya *Cf* PARÁW.

gón·do·lé·ro *png* [*Esp*] : tagasagwan ng gondola; bangkero.

gong *png Mus* [*Mal*] : instrumentong tanso, hugis plato, at pinapalo ng patpat o kamay *Cf* GÁNGSA, KULINTÁNG.

góng·gong *png Zoo* : isdang alat (family *Theraponidae*) na nakalilikha ng ungol *var* gúnggong *Cf* GAGÁONG.

go·no·kó·ko *png Med* [*Esp gonococo*] : uri ng mikrobyo na sanhi ng gonorea.

gó·no·ré·a *png* Med [*Esp gonorrea*] : sakít na nakukuha sa pakikipagtalik var gonoryá : GONORRHEA, TULÒ[2].

gonorrhea (go·no·rí·ya) *png Med* [*Ing*] : gonorea.

Goodbye! (gud·báy) *pdd* [*Ing*] : Paalam!

goodness (gúd·nes) *png* [*Ing*] : kabutihan.

good time (gud taym) *png* [*Ing*] **1:** kaiga-igaya o kalugod-lugod na panahon **2:** pagsasaya **3:** *Kol* panloloko *Cf* GOYÒ.

gó·ok *png Zoo* : ibong gubat na may mahabang buntot at balahibong maganda at iba't iba ang kulay.

gó·pen *pnb* [*Mrw*] : ngayon lang.

gó·ra *png* [*Esp gorra*] : sombrero *Cf* BONÉTE.

Gór·gon *png* [*Ing*] : sinuman sa tatlong magkakapatid na may mga buhok na ahas *Cf* MEDÚSA.

gor·go·ré·ta *png Lit Mit* : sa Ibalon, palayok na ginawa ni Hablon.

gór·go·rí·ta *png* [*Esp*] : bula na likha ng patak ng ulan *var* gúlguríta, gúrguríta.

go·ríl·ya *png Zoo* [*Esp gorilla*] : hayop (*Gorilla gorilla*) na kahawig ng tao.

go·ron·da·tò *png* [*Mrw*] : hari[1].

gos *png Ana* [*Mrw*] : gilagid.

gó·se *png* [*Bik*] : bunga o áni.

go·sô *png Med* [*Mrw*] : pyorrhea.

Gospel (gás·pel) *png* [*Ing*] : Ebanghelyo.

gó·ta *png* [*Esp*] **1:** patak; butil ng pawis **2:** *Med* piyô.

go·ta·ku·rál *png* [*Esp gota+coral*] : epilepsiya.

gó·ta-se·ré·na *png Med* [*Esp gota+serena*] : panlalabo ng paningin.

go·té·ra *png* [*Esp*] : dropper; pampatak.

gót·got *png* [*Pan*] : ligalig.

got·gút *pnd* **got·gu·tín, gu·mot·gút** [*Bik*] **1:** lagariin, putulin **2:** tugtugin.

Gó·ti·kó *png* [*Esp gótico*] **1:** *Ark* estilo ng arkitektura na nagsimula sa France noong ika-12 dantaon, natatangi sa paggamit ng patulis na arko, tadyang na boveda, arbotante, at pinong muwebles **2:** *Sin* estilo ng pintura at eskultura sa Europa noong ika-15 dantaon **3:** sa paglilimbag, isang uri ng tipo.

gó·ti·kó *pnr Lit* [*Esp gótico*] : tumutukoy sa panitikang pinangingibabawan ng lungkot o kilabot.

gó·to *png* [*Tsi*] **1:** *Ana* lamanloob ng báka, baboy, o kalabaw na ginagawang kilawin *Cf* TREPILYA **2:** lugaw na may halong lamanloob ng báka, baboy, o kalabaw.

go·tô *png Zoo* [*Bik*] : bayawak.

go·tók *png* [*Ilk*] : tibok.

gourd (gord) *png Bot* [*Ing*] : bungang may matigas na balát ng alinman sa mga halamang baging (family *Cucurbitaceae*) gaya ng pipino at kalabasa.

go·u·sî *png* [*Mrw*] : susì[1].

gout (gawt) *png Med* [*Ing*] : piyô.

government (gó·ver·mént) *png* [*Ing*] : pamahalaan.

góv·er·nór *png* [*Ing*] **1:** gobernador **2:** tagapangasiwa.

gown (gawn) *png* [*Ing*] **1:** damit ng babae lalo na ang personal na kasuotan **2:** maluwag at mahabang kasuotan na pampropesyon tulad ng mga nagsipagtapos sa pag-aaral : TÓGA **3:** maluwag na kasuotang panggabi kung namamahinga na.

go·yò *png* : paglinlang o paglígaw na pabiro – *pnd* **máng·go·yò, go·yú·in**.

gó·yod *png* [*Bik*] : hatak.

goy·yó *png* [*Ilk*] : ugoy.

GPU, daglat (dyí·pi·yu) [*Ing*] : General Postal Union.

grá·ba *png* [*Esp grava*] : maliliit na batong gamit sa pagbubuo ng konkreto : BÍSIL[1], GRAVEL.

gra·bá·do *png* [*Esp*] : larawan na likha mula sa dibuho o disenyo na iniukit sa platong metal o tablang kahoy : ENGRAVING.

gra·ba·dór *png* [*Esp*] : engraver; tagaukit.

gra·ba·dó·ra *png* [*Esp*] : tape recorder.

gra·ba·dú·ra *png* [*Esp*] : sining ng pag-ukit.

gra·bá·men *png Bat* [*Esp gravamen*] : pagkakasangla ng ari-arian.

grá·be *pnr* [*Esp grave*] : malubha; mabigat.

gra·be·dád *png* [*Esp gravedad*] **1:** *Pis* balani **2:** kalubhaan at katindihan ng karamdaman.

gra·bí·ta *png* [*Esp gravita*] : máliit na graba.

gra·bi·tas·yón *png* [*Esp gravitacion*] : gravitation.

grace (greys) *png* [*Ing*] : grasya.

grácias al sacár (grás·yas al sa·kár) *png Pol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, legál na pahintulot ng isang tao na palitán ang kaniyang lahing pinanggalingan.

gracile (grá·sayl) *pnr* [*Ing*] : balingkinitang katawan lalo na sa hayop.

grad *png* [*Ing*] : pinaikling anyo ng **graduate**.

grá·das *png* [*Esp grada+s*] **1:** baitang; antas **2:** dibisyon ng lalagyan ng libro.

gra·das·yón *png* [*Esp gradación*] : yugto-yugtong pagbabago na nagaganap nang dahan-dahan.

grade (greyd) *png* [*Ing*] : grado[1].

grader (grév·der) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na binibigyan ng antas **2:** mákina na de-gulong at ginagamit sa pagkayod ng lupa, lalo kung gumagawa ng kalsada **3:** mág-aarál sa antas na elementarya.

gradine (grév·din) *png* [*Ing*] **1:** isa sa mga mababang palapag ng andana **2:** pasamano sa gawing likod ng altar.

grá·do *png* [*Esp*] **1:** antas[2] **2:** nakuhang marka sa klase : GRADE, MARKÁ **3:** degree; titulo **4:** palapag ng gusali : FLOOR **5:** sáray.

gradual (grád·wal) *pnr* [*Ing*] : gradwal.

graduate (grád·yu·wéyt) *png* [*Ing*] : tao na pinagkalooban ng katibayan ng pagtatapos sa isang kurso ng pag-aaral var gradweyt : GRAD, GRADWÁDO.

graduation (grad·wéy·syon) *png* [*Ing*] : pagtatapos sa paaralan o iba pang gawáin : GRADWASYÓN.

grad·wá·do *png* [*Esp graduado*] : graduate.

grad·wá·do *pnr* [*Esp graduado*] : antas-antas.

grad·wál *png* [*Esp gradual*] : *Mus* awit na tugon sa Banal na Misa ng mga Katoliko Romano *Cf* RESPONSO : GRADUAL.

grad·wál *pnr* [*Esp gradual*] : unti-unti; hakbang-hakbang; bai-baitang : GRADUAL.

grád·was·yón *png* [*Esp graduación*] : graduation.

grád·weyt *png* [*Ing graduate*] : graduate.

graffiti (grá·fi·tí) *png* [*Ing*] **1:** anyong pangmaramihan ng **graffito 2:** mga

salita, tulad ng graffito, na isinusulat sa pader at pook pangmadla at malimit na malaswa o masagwa ang anyo at nilalaman.

graffíto (gra·fí·to) *png* [*Ing graffiti*] : inskripsiyon o padaskol-daskol na pagguhit sa rabaw ng bato o pader.

graft *png* [*Ing*] **1:** *Agr* paraan ng paghuhugpong ng sanga sa ibang halaman o punò **2:** *Bat* ilegal na pagpapayaman ng isang nasa tungkulin; katiwalian.

Grail (greyl) *png* [*Ing*] : kopa o kalis na pinaniniwalaang ginamit ni Hesus sa Huling Hapunan.

grain (greyn) *png* [*Ing*] **1:** butil **2:** trigo, palay, at mga katulad.

gram *png* [*Ing*] : gramo.

-gram *pnl* [*Ing*] : salitang nangangahulugan na "nakasulat," *hal* telegram.

grá·ma *png Bot* [*Esp*] : balbalut.

gra·má·ti·ká *png* [*Esp gramática*] : balarilà.

gra·má·ti·kál *pnr* [*Esp gramatical*] : pambalarilà.

gra·má·ti·kó *png* [*Esp gramático*] : dalubhasa sa pag-aaral ng gramatika : MÁMBABALÁRILÀ.

gra·má·ti·kó *pnr* [*Esp gramático*] : wasto ang pahayag alinsunod sa balarilà.

gra·míl *png Kar* [*Esp*] : pansukat na instrumento ng karpintero, at ginagamit sa pagguhit ng mga tablang nilalagari *var* garánil, gránil.

grammalogue (grá·ma·lóg) *png* [*Ing*] : salita na nagpapakilala ng isa o natatanging pinaikling senyas o tanda.

grammar (grá·mar) *png* [*Ing*] : balarila.

grammarian (gra·már·yan) *png* [*Ing*] : mambabalarila.

grá·mo *png* [*Esp*] : batayang yunit ng bigat ng isang bagay : G, GRAM.

gramophone (gra·mó·fown) *png* [*Ing*] : gramopono.

gra·mó·po·nó *png* [*Esp gramófono*] : aparato na ginagamit sa pagrerekord ng tunog : GRAMOPHONE.

grám·pus *png Zoo* [*Ing*] : uri ng lumba-lumba (*Grampus griseus*) na matambok at mataba ang nguso.

grá·na *png* **1:** *Bot* alugbati **2:** [*Esp*] kulay pula o mapusyaw na pangkulay.

gra·ná·da *png* [*Esp*] **1:** *Mil* maliit na bombang naihahagis o naitutudla : GRENADE **2:** kristal na sisidlang may lamáng kemikal at sumasabog : GRENADE **3** *Bot* palumpong (*Punica granatum*) na may dahong taluhaba, pula ang bulaklak, at bilóg ang bungang maraming buto : POMEGRANATE.

granade (gra·néyd) *png* [*Ing*] : granada[1].

grá·na·dé·ro *png Mil* [*Esp*] : sundalong tagahagis ng granada : GRENADIER[1].

grá·na·díl·ya *png Bot* [*Esp granadilla*] : baging (*Passiflora guadrangularis*) na mataba at makinis, 10-15 m ang haba, malaki at mabango ang bulaklak, at nakakain ang bunga : KÁSAPLÓRA.

granary (grá·na·rí) *png* [*Ing*] : granero.

gra·ná·te *png* [*Esp*] : matingkad na pula.

grand *pnr* [*Ing*] **1:** malaki at maganda **2:** dakila; maringal **3:** kasiya-siya **4:** pinakamataas; kataas-taasan.

Gran Bri·tán·ya *png* [*Esp Gran Britania*] : United Kingdom : GREAT BRITAIN.

grandchild (grand·tsayld) *png* [*Ing*] : apo.

granddaughter (grand·do·ter) *png* [*Ing*] : apo na babae, **grandson** kung lalaki.

grán·de *pnr* [*Esp*] : malaki at marangya.

grande dame (grand dam) *png* [*Fre*] : babae na kagalang-galang at may mataas na posisyon o katungkulan.

grandfather (grand·fa·der) *png* [*Ing*] : lolo, **grandmother** kung lola.

grán·di·yó·si·dád *png* [*Esp grandiosidad*] : ringal; rangya; kadakilaan.

grán·di·yó·so *pnr* [*Esp grandioso*] : maringal, marangya, dakila.

grand·ma *png Kol* [*Ing*] : pinaikling **grandmother**.

grandmother (grand·ma·der) *png* [*Ing*] : lola *Cf* GRANDFATHER.

grand·pa *png Kol* [*Ing*] : pinaikling **grandfather**.

grandparent (grand·pey·rent) *png* [*Ing*] : lolo at lola.

grand piano (grand pyá·no) *png* [*Ing*] : piyano de kola.

grand slam (grand is·lám) *png Isp* [*Ing*] **1:** pangkat ng labanán o kampeonato, at iba pa sa partikular na isport tulad nag tennis **2:** pananalo sa lahat ng labanán.

grandson (grand·san) *png* [*Ing*] : apo na lalaki *Cf* GRANDDAUGHTER.

grandstand (grand·is·tand) *png* [*Ing*] : estruktura na may bubong at hanay ng mga upuan para sa mga manonood.

gra·nél *png* [*Esp*] : tumpok ng mga butil.

gra·né·ro *png Agr* [*Esp*] **1:** kamalig : GRANARY **2:** basket na imbákan ng butil.

grá·nil *png* : varyant ng **gramil**.

gra·níl·yo *png* [*Esp granillo*] : butil; binlid.

gra·nil·yó·so *pnr* [*Esp granilloso*] : mabutil; mabinlid.

granite (grá·nit) *png* [*Ing*] : mineral na batong matigas, matibay, at binubuo ng feldspar at quartz na may maliliit na batik ng maitim na mineral : GRANÍTO.

gra·ní·to *png* [*Esp*] **1:** granite **2:** *Med* munting butlig; ligata; munting tagihawat **3:** munting butil.

grá·no *png* [*Esp*] **1:** butil **2:** *Med* tagihawat **3:** timbang ng butil.

grant *png* [*Ing*] : kaloob; bigay; gawad.

grá·nu·lá *png* [*Esp*] : maliliit na butil : GRANULE.

grá·nu·las·yón *png* [*Esp granulación*] : pagbubutíl-butíl.

granule (grán·yul) *png* [*Ing*] : granula.

grap *png* [*Ing graph*] : graph.

grá·pa *png Mek* [*Esp*] : clamp; pangipit – *pnd* **gra·pá·han i·pang·grá·pa, i·grápa**.

grape (greyp) *png Bot* [*Ing*] : ubas.

grapefruit (gréyp·frut) *png* [*Ing*] : bunga ng sitrus (*Citrus paradisi*) na malaki at dilaw ang katas.

grapevine (gréyp·vayn) *png Bot* [*Ing grape+vine*] **1:** palumpong (genus *Vitis*) na namumunga ng ubas **2:** paraan ng lihim na paghahatid ng impormasyon **3:** sabi-sabi; bali-balita.

graph (graf) *png* [*Ing*] : dayagram na kumakatawan sa isang sistema ng ugnayan ng iba't ibang bagay sa pamamagitan ng mga linya, bara, tuldok, at iba pa *Cf* TSART, TALAHANAYAN : GRAP, GRÁPIKÁ.

grapheme (grá·fim) *png Lgw* [*Ing*] : pinakamababang yunit sa sistema ng pagsusulát.

graphic (grá·fik) *pnr* [*Ing*] : buháy; maliwanag.

graphic arts (grá·fik arts) *png* [*Ing*] : sining ng pagdodrowing, pagpipinta, at print making.

graphics (grá·fiks) *png* [*Ing*] : disenyo o ilustrasyon.

graphite (grá·fayt) *png* [*Ing*] : grapito.

graphologist (gra·pó·lod·yíst) *png* [*Ing*] : grapólogó.

graphology (gra·fó·lod·yí) *png* [*Ing*] : grapolohiya.

grá·pi·ká *png* [*Esp grafica*] : graph.

gra·pí·to *png* [*Esp grafito*] : uri ng mineral na carbon, itim o matingkad na abo na may metalikong kinang, at malangis na testura : GRAPHITE.

gra·pó·lo·gó *png* [*Esp grafólogo*] : eksperto sa pagsusuri ng sulat-kamay : GRAPHOLOGIST.

grá·po·lo·hí·ya *png* [*Esp grafología*] : pag-aaral sa sulat-kamay ng tao : GRAPHOLOGY.

grá·sa *png* [*Esp*] **1:** malapot at malagkit na substance, karaniwang ginagamit na pampadulas **2:** *Idy* suhol.

gra·sé·ra *png* [*Esp grasa*] : sisidlan na grasa o mantika.

grass (gras) *png* [*Ing*] : damo[1].

grasshopper (gras·há·per) *png Zoo* [*Ing*] : tipaklong.

grassland (grás·land) *png* [*Ing grass+land*] : malawak na pook na tinutubuan ng damo at karaniwang ginagawang pastulan.

grás·ya *png* [*Esp gracia*] **1:** biyaya; pagpapala **2:** kaaya-ayang kilos; alindog : GRACE.

grás·yas *png* [*Esp gracias*] : salamat; maraming salamat.

gras·yó·so *pnr* [*Esp gracioso*] **1:** kaaya-aya, mabait, at magalang **2:** may katangiang mataas na panlasa; magaan; maringal **3:** maawain, mapag-aruga, **gras·yó·sa** kung babae.

grater (gréy·ter) *png* [*Ing*] : kudkuran, gadgaran.

gratin (gréy·tin) *png* [*Ing*] : putaheng niluto o inihurno na may butter o ginayat na keso.

gra·tí·pi·ká *pnd* **i·gra·ti·pi·ká, ma·gra·ti·pi·ká** [*Esp gratificar*] : masiyahan; ikasiya.

grá·ti·pi·kas·yón *png* [*Esp gratificación*] : gantimpala; pabuya.

grá·tis *pnr* [*Esp Ing*] : libre; walang bayad.

gra·ti·túd *png* [*Esp*] : utang na loob : BALÒ, BALÓS, BAHÉS.

gratuity (grát·yu·wi·tí) *png* [*Ing*] : pabuya.

grá·vel *png* [*Ing*] : graba.

gravitation (grá·vi·tey·syón) *png Pis* [*Ing*] **1:** ang lakas o puwersa ng pagbalani sa isa't isa na anumang matter sa sansinukob **2:** ang epekto nito : GRABITASYÓN.

gravity (grá·vi·tí) *png* [*Ing*] : balani.

gravy (gréy·vi) *png* [*Ing*] : salsa[1].

grawnd *png* [*Ing ground*] : ground.

gray (grey) *pnr* [*Ing*] : abuhin ang kulay : GRIS.

grease (gris) *png* [*Ing*] **1:** mantika **2:** grasa.

greaser (grí·ser) *png* [*Ing*] : tao o bagay na naglalangis ng makinarya.

great (greyt) *png, pnr* [*Ing*] **1:** malaki **2:** dakila **3:** sobra; labis **4:** mahalaga.

Great Bear (greyt beyr) *png Asn* [*Ing*] : Osa Mayor.

Great Britain (greyt bri·téyn) *png* [*Ing*] : United Kingdom.

Greece (gris) *png* [*Ing*] : Gresya.

Greek (grik) *pnr* [*Ing*] : Griyego.

green (grin) *png* [*Ing*] **1:** lunti **2:** sa prutas, **a** hilaw o hindi napapanahon **b** sariwa **3:** baguhan.

green *pnr Kol* [*Ing*] : mahalay.

greenback (grín·bak) *png* [*Ing*] **1:** dolyar ng Estados Unidos **2:** likod na lunti ng hayop.

greenhorn (grín·horn) *png* [*Ing*] **1:** tao na wala pang karanasan; baguhan **2:** bagong kalap na tauhan o miyembro.

green house (grín·haws) *png* [*Ing*] : gusali, karaniwang gawa sa salamin, na pinananatili ang nais na antas ng temperatura, ginagamit sa pag-aalaga ng mga halamang wala pa sa panahon.

greenhouse effect (grín·haws e·fék) *png* [*Ing*] : pagtaas ng temperatura bilang epekto na nalilikha ng gas, gaya ng carbon dioxide, sa atmospera ng planeta.

greet (grit) *pnd* [*Ing*] **1:** bumati; batiin **2:** magbatian **3:** sumalubong.

greeting (grí·ting) *png* [*Ing greet+ing*] **1:** pagbati; pagpupugay **2:** mga salita, galaw, at iba pa na ginagamit sa pagbati.

Gregorian (gre·gór·yan) *png* [*Ing*] : may kaugnayan sa isa sa mga paring may pangalang Gregory, lalo na kay Pope Gregory I o kay Pope Gregory XIII : GREGORYÁNO.

Gregorian calendar (gri·gór·yan ká·len·dar) *png* [*Ing Lat Gregorianus*] : kalendaryong sinimulan ni Pope Gregory XIII noong 1582, kasalukuyang ginagamit sa maraming bansa, at nagtatakda ng 365 araw sa bawat karaniwang taon at 366 araw sa bawat leap year.

Gregorian chant (gri·gór·yan tyant) *png Mus* [*Ing Lat Gregorianus*] : himig na ginagamit sa mga ritwal ng simbahang Katoliko Romano at isinunod sa pangalan ni Pope Gregory I.

Gré·gor·yá·no *png* [*Esp Gregoriano*] : Gregorian.

Gré·ko *png, pnr* [*Esp Greco*] : Griyego.

grém·yo (grém·yo) *png* [*Esp gremio*] : kapisanan ng mga tao batay sa dugo, lahi, o gawain : GUILD, SÍRKULO *Cf* UNYÓN.

grenade (grí·neyd) *png* [*Ing*] : granada.

grenadier (grí·na·dyír) *png* **1:** granadero **2:** *Zoo* uri ng isda (family *Macrouridae*), habâ ang katawan at tulís ang buntot, at nagliliwanag ang katawan kung nagagambala.

Grés·ya *png* [*Esp Grecia*] : isa sa mga bansa sa timog silangang Europa : GREECE.

grey (gréy) *pnr* [*Ing*] : may kulay na nasa pagitan ng itim at puti, gaya ng abo at tinggâ.

greyhound (grey·hawnd) *png Zoo* [*Ing*] : mataas at balingkinitang uri ng áso na may malinaw na paningin at may kakayahang tumakbo nang napakatulin.

gridiron (gríd·ay·rón) *png* [*Ing*] **1:** lutuán na yari sa metal at ginagamit sa pag-iihaw o pagpapakulo **2:** balangkas sa entablado na umaalalay sa mga kortina **3:** palaruan ng futbol.

gridlock (gríd·lak) *png* [*Ing*] : buhol-buhol na daloy ng trapiko sanhi ng mahabang hanay ng magkakasalungat na mga sasakyan.

griffin (grí·fin) *png Mit* : nilalang na may ulo at pakpak ng banoy at katawan ng leon.

grill (gril) *png* [*Ing*] **1:** rehas **2:** parilya **3:** isda o karne na pawang inihaw.

Grim Reaper (grim rí·per) *png* [*Ing*] : Kamatayan.

Gríng·go *png* [*Esp gringo*] : sa Amerika Latina, isang dayuhan, lalo na kung Amerikano o Ingles : YÁNGKI, KANÔ.

grip *png* [*Ing*] **1:** kakayahan sa pagkuha ng atensiyon **2:** mental na pangunawa **3:** bahagi ng makina na kumakapit o humahawak sa isang bagay.

grip *pnd* [*Ing*] : hawákan nang malapit.

gripe (grayp) *png* [*Ing*] : reklamo; sama ng loob.

grí·pe *png Med* [*Esp*] : trangkaso.

grí·po *png* [*Esp grifo*] : kasangkapang ginagamit sa kontroladong pagpapadaloy ng tubig mula sa túbo o anumang katulad sa pamamagitan ng pihitan· : FAUCET.

gris *png* [*Esp*] : tela na mumurahin.

gris *pnr* [*Esp*] : gray.

grisaille (grí·zeyl) *png* [*Fre*] **1:** pagpipinta sa grey monochrome **2:** pinta o stained glass na ginaya sa eskultura.

Gri·yé·go *png* [*Esp Griego*] : mamamayan, wika, o kultura ng Gresya : GREEK, GRÉKO.

grocer (gró·ser) *png* [*Ing*] : groser.

grocery (gró·se·rí) *png* [*Ing*] : groseri.

gró·ge *pnr* **1:** susuray-suray **2:** lasing.

groin (groyn) *png Ana* [*Ing*] : singit[1].

groom (grúm) *png* [*Ing*] **1:** lalaking ikakasal **2:** lalaki na abala sa pagaalaga ng tahanan.

groom (grum) *pnd* [*Ing*] : ayusan; ihanda; kalingain.

groovy (grú·vi) *pnr* : mahusay; nakaaaliw; kapana-panabik at nasa uso.

groschen (gró·syen) *png* [*Ger*] **1:** sa Austria, sensilyo o barya na katumbas ng ikasandaang bahagi ng schilling **2:** sa Germany, maliit na barya na yari sa pilak.

gró·ser *png* [*Ing grocer*] : may-ari o tagapamahala ng groseri : GROCER.

gró·se·rí *png* [*Ing grocery*] : tindahan ng pagkain at mga pang-araw-araw na kagamitan sa bahay : ABASERÍYA, GROCERY, GROSERIYA.

gró·se·rí·ya *png* [*Esp grocería*] : groseri.

gross (gros) *png* [*Ing*] : gruwesa.

gross (grós) *pnr* [*Ing*] **1: a** bundat **b** *Alp* napakataba **2:** may kapansinpansing gaspang ng asal o gawi; mahalay **3:** hindi kaaya-aya; kasuklam-suklam **4:** *Ekn* buo; walang báwas.

grotesque (grów·tesk) *pnr* [*Fre*] **1:** kakatwa; kakaiba **2:** napakapangit; napakasagwa **3:** katawa-tawa.

gró·to *png* : varyant ng **grotto**.

grót·to *png* [*Fre grotto*] **1:** munti at kahali-halinang kuweba **2:** isang artipisyal na kuweba, karaniwang nasa liwasan o malawak na hardin *var* gróto : GRÚTA.

ground (gráwnd) *png* [*Ing*] **1:** rabaw ng daigdig : GRAWND **2:** substance sa rabaw ng daigdig; lupa : GRAWND **3:** motibo, batayan, o dahilan : GRAWND **4:** pook para sa natatanging gamit **5:** batayan ng kasunduan : GRAWND **6:** *Ele* koryenteng nararamdaman kapag hinipo ang isang bagay na may elektrisidad : GRAWND.

groundage (gráwn·deds) *png* : buwis na ipinapataw sa isang barko na dumadaong sa isang pantalan.

grounder (gráwn·der) *png Isp* [*Ing*] : sa beysbol, bola na sumayad sa lupa.

groundless (gráwnd·les) *pnr* [*Ing*] : walang batayan.

group (grúp) *png* [*Ing*] **1:** pangkat; pulutong **2:** *Kem* dalawa o higit pang atom na may espisipiko o tiyak na ayos, tulad ng hydroxyl group, -OH.

grouper (grú·per) *png Zoo* [*Ing*] : malaking isdang alat (family *Serranidae*) na may malaking ulo at malapad na bibig.

grouse (graws) *png* [*Ing*] **1:** ibon (family *Tetraonidae*) na malaki at bilugán ang katawan at mabalahibo ang binti **2:** laman o karne nito.

grove (growv) *png Bot* [*Ing*] : munting gubat o kakahuyan na walang palumpong sa ilalim.

grow *pnr* [*Ing*] **1:** lumaki **2:** sumibol; lumago **3:** umunlad.

growth *png* [*Ing*] **1:** proseso ng paglaki **2:** ang paglaki ng súkat o halaga **3:** alinmang lumalaki **4:** *Med* tumor.

gru·mé·te *png Ntk* [*Esp*] : tripulante.

grunge (grands) *png* [*Ing*] **1:** uling; dumi **2:** estilo ng tugtuging rock na sinasaliwan ng maingay na gitara at sinadyang walang latoy na pag-awit.

grú·po *png* [*Esp*] : pangkat – *pnd* **mag·grú·po, i·grú·po**.

grú·ta *png* [*Esp*] : grotto.

grú·wa *png* [*Esp grua*] : trak na panghakot; crane.

gru·wé·sa *png* [*Esp gruesa*] : labindalawang dosena o 144 na piraso : GROSS.

G-string (dyí·is·tríng) *png* [*Ing*] : ang kuwerdas na may tunog na notang G.

g-string (dyí is·tríng) *png* [*Ing*] : bahag.

gú·ab *png* [*Hil*] : uka.

guacamole (gwá·ka·mó·li) *png* [*Esp*] : uri ng putahe na may abokado at sinangkapan ng tinadtad na sibuyas, kamatis, sili, at iba pang pampalasa.

Guam (gu·wám) *png* : noong panahon ng Espanyol, kolonya na ginagamit na tapunan ng bilanggong pampolitika.

guanaco (gwa·ná·ko) *png Zoo* [*Esp Ing*] : mammal (*Lama guanicoe*), mapusyaw na kulay kape ang balahibo na nagagamit bilang lana.

gú·ang *png* [*ST*] : guwang.

guanine (gwa·nín) *png BioK* [*Ing*] : purine na matatagpuan sa lahat ng buháy na organismo bilang pangunahing sangkap ng DNA at RNA.

guano (gwá·no) *png* [*Esp*] : ipot o dumi ng mga ibong panggabi at ginagamit bilang pataba sa lupa : GUWÁNO.

guarantee (gá·ran·tí) *png* [*Ing*] : garantiya.

guarantor (gá·ran·tór) *png* [*Ing*] : garantor.

guardhouse (gárd·haws) *png* [*Ing*] : gusali o himpilan ng mga guwardiya.

guardia civil (gu·wár·di·yá si·bíl) *png Pol* [*Esp*] : guwardiya sibil.

guardia civil veterana (gú·wár·di·yá si·bíl ve·te·rá·na) *png Pol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, espesyal na hukbo na may hurisdiksiyon sa kalakhang Maynila.

guardian (gár·di·yán) *png* [*Ing*] **1:** guwardiya; bantay **2:** katiwala; tagapangalaga.

Guatemala (gu·wa·te·má·la) *png* [*Ing*] : isa sa mga bansa sa Gitnang Amerika.

guava (gu·wá·va) *png Bot* [*Ing*] : bayabas.

gu·bâ *png* [*Hil Seb*] : sirà.

gú·ba-gú·ba *png* [*Hil*] : matigas na korales.

Gú·bang *png* : isa sa mga pangkating etniko ng Tinggian.

gú·bas *png Bot* : punongkahoy (*Endospermum peltatum*) na malaki at may balakbak na nagagamit sa pagdadalisay : INDÁNG.

gú·bat *png* [*Bik Kap Tag*] : malawak na súkat ng lupa na punô ng kakahuyan o punongkahoy at karaniwang pinamumugaran ng mga ilahas na halaman at hayop : BÁKIR, FOREST, KADLAGÁN, KAKÉWAN, KALIBONÁN, LASÁNG, TAKÍL.

gú·bing *png* [*Bik*] : kasuotan; damit; baro.

gu·bót *png* [*Seb*] : guló.

gúb·tik *png* [*Bik*] : igkás – *pnd* **gu·mub·tik, i·gub·tík**.

gú·bu *png* [*Ifu*] : basket na hugis trumpeta, gawa sa tingting, at ginagamit sa panghuhuli ng maliliit na isda.

gú·bun di ba·yá *png* [*Ifu*] : mataas na basket na hugis túbo at ginagamit

sa pagkuha ng katas para sa paggawa ng baya.

gú·da *png* [*Ifu*] : balát ng punongkahoy o halaman.

gúd·day *png* [*Ilk*] : giray.

gúd·god *png* [*Bik*] : kaladkad[1].

gud·gód *png* [*Ilk*] : eksema.

gud·gód *pnd* **gud·gu·rín, i·gud·gód** : isubsob ang ulo sa anumang bagay : NGUDNGÓD.

guerrilla (ge·ríl·la) *png* [*Ing*] : gerilya.

guess (ges) *png* [*Ing*] : hula; palagay.

guest (gest) *png* [*Ing*] : panauhin; bi-sita[4].

gú·ga·wí·i *png* [*Mrw*] : gabi.

gu·gín·to *png Zoo* : salaginto.

gúg·ma *png* [*Hil Seb War*] : ibig[4].

gu·gò *png Bot* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** punongkahoy (*Entada phaseloides*) na mataba ang tangkay, at may matigas at bilóg na buto ang bunga : BALÚNOS, KADLÓM, KÉSSING, LUBÁS, PATOGÀ **2:** balát ng punongkahoy na ito at karaniwang ipinanlilinis ng buhok.

gú·gol *png* [*Seb Tag*] : gastos – *pnd* **gu·mú·gol, gu·gú·lin, i·páng·gú·gol**.

gú·gor *png* [*Ilk*] : pagdadalisay – *pnd* **mag·gú·gor, gu·mú·gor, i·gú·gor**.

gu·gót *png Ana* [*Ilk*] : gilagid.

gu·gu·lín *png* [*gugol+in*] : panggastos.

gu·gú·ling *png* [*Kap Tag*] : maliit na bangang Tsino *Cf* GUSI.

gu·gun·tíng *png Zoo* : kulisap na may maikling sungay na kahawig ng balang.

Gu·gú·rang *png Lit Mit* [*Bik Tag*] : sinaunang bathala na pinaniniwalaang naninirahan sa Bulkang Mayon.

gu·gu·yú·nan *png* : sa paghabi, maliit na tila tungkod na pinagsasabitan ng sinulid.

gú·hak *png* : sa sinaunang Bisaya, lunggâ.

gu·hám *png* **1:** *Med* biglaang paglabas ng mga paltos sa buong katawan **2:** drowing; dibuho.

gú·hit *png* **1:** sulat ng lapis at iba pang panulat na naiwan sa rabaw ng pinag-daanan : LINE, LINYA **2:** bakás ng ka-yod ng hinilang kasangkapan at iba pa : BÁDLIS, BÁGIS, GÚLIS, KÚRIS, ÚGED, ÚGIS **3:** kulubot sa balát **4:** larawang nilikha ng kamay **5:** hanggahan ng dalawang magkanugnog pook **6:** lupî – *pnd* **máng·gú·hit, gu·mú·hit, gu·hí·tan, i·gú·hit**.

gú·hit-ka·máy *png* [*guhit+kamay*] : bagay na yari o iginuhit ng kamay.

gú·hit-pá·lad *pnd* [*guhit+palad*] **1:** suwerte; kapalaran; tadhana **2:** marka o mga linya sa palad ng isang tao.

gú·hit-tag·pú·an *png* [*guhit+tagpo+an*] : ang hanggahan o pagkakahati ng anumang bagay.

gu·hò *png* **1:** pagkatibag ng lupa : BÚNLAG, DEPPÁAG, GÓBAR, KOSBÓ, LÚMPAG, MÁTBAG, RÚMPAG, TIMPAG **2:** pagkawasak; pagbagsak.

guhô *pnr* : tibág; wasak; giba.

gú·hol *png* [*ST*] : pagpaparangal sa namatay.

Guianes (gi·yá·nes) *png* : Bontok[2].

guide (gayd) *png* [*Ing*] **1:** patnubay **2:** panuto **3:** tagaakay **4:** giyá **5:** pinunò[2].

guidebook (gáyd·buk) *png* [*Ing guide+book*] : uri ng aklat na naglalaman ng kaalaman tungkol sa pook para sa mga bisita, turista, at iba pa.

guideline (gáyd·layn) *png* [*Ing*] : pamantayan o panuntunan sa isang gawain.

guild (gíld) *png* [*Ing*] : gremyo.

guilt (gilt) *png* [*Ing*] : pagkakasala; kasalanan.

guilty (gíl·ti) *pnr* [*Ing*] : nagkasala.

guinea pig (gí·ni pig) *png Zoo* [*Ing*] : hayop (genus *Cavia*) na mapagngatngat, maikli ang tainga at buntot, karaniwang puti, itim, at kulay kape, at ginagamit sa mga eksperimento.

guitar (gi·tár) *png Mus* [*Ing*] : gitara.

guk·gók *png* **1:** igik *var* gukgúk – *pnd* **guk·gu·kán, gu·muk·gók 2:** pagsi-siksikan ng mga ibon sa isang kulú-ngan – *pnd* **mág·guk·gú·kan** – *pnd* **gu·muk·gók, guk·gu·kín**.

guk·yók *pnr* : laging nakatawa; bungisngis.

gu·lâ *png* [*Seb*] : labas [1,2].

gu·lá-gu·la·ma·náṉ *png Bot* [*gula+gulaman+an*] : halamang baging na mabulo, hugis puso ang dahon, malamán at mabílog ang bunga na may lima hanggang pitong buto.

gu·la·híd *pnr* : gulanit at nanlilimahid.

gu·lal *png* [*Tau*] : titulo o ranggo.

gu·lá·lang *png* [*War*] : kalituhan, dahil sa sindak o takot.

gu·la·lát *pnr* : nanlaki ang mata dahil sa gulat.

gu·lá·man *png* [*Bik Kap Hil Ilk Mrw Pan Seb Tag War*] **1:** *Bot* halamang dagat (*Alga agardhiella*) na kakulay ng lumot, may pinong damo na tila ugat, at ginagawang ensalada *Cf* HELATINA : ÁGAR-ÁGAR **2:** produktong galing dito na ginagawang helatina bilang panghimagas.

gu·lá·mos *png* : gurlis o galos na likha ng kuko, tinik, matalas na damo, at iba pa.

gú·lang *png* **1:** [*Hil Seb Tag*] : taon; edad; tanda : KAGULANGÓN, KATOWA, PINUÍGON, TUWÁ **2:** panlalamang sa kapuwa na may higit na mababang karanasan o kaalaman – *pnd* **gu·lá·ngan, mang·gú·lang** *pnr* **ma·gú·lang**.

gu·lá·ngin *png Zoo* [*gulang+in*] : tandang na tigulang.

gu·la·nít *pnr* : punít.

gu·lan·táng *pnr* **1:** nagulat **2:** biglang nagising – *pnd* **ma·gu·lan·táng, gi·nu·lan·táng, gu·lan·ta·ngín**.

gú·lap *pnr* [*ST*] : gahól.

gu·lá·pay *pnr* : hiráp na pagkilos bunga ng sakít, pananamlay, o pagod ng katawan.

gu·la·sí·man *png Bot* [*Bik*] : varyant ng **kulasiman**.

gu·lás·wing *png* [*War*] : singhal.

gú·lat *png* **1:** pagkabigla sanhi ng isang bagay o pangyayaring hindi inaasahan : AKNIYÍN, ÍNOÍNO, KAGÁIB, KAPALLA, KIDTÓT, KIYÁTUKAWÁN, KÍLAW, NGÁLAS, SIDDÁAW – *pnr* **na·gú·lat 2:** pagkatakot na sanhi ng malakas na pagsabog, pagputok, o pagsulpot ng hindi inaasahang bagay – *pnd* **gu·lá·tin, mang·gú·lat, i·pang·gú·lat, ma·gú·lat** – *pnr* **na·gú·lat**.

gu·lát *pnr* **1:** malaki ang paghanga **2:** takót **3:** nagtaka; nabigla : KELLÁAT.

gu·láw *pnr* **ma·gu·láw** : maalon, maalimbukay.

gu·lá·wad *png* : kampay ng mga bisig habang naglalakad o tumatakbo – *pnd* **mág·gu·lá·wad, gu·la·wá·rin, i·gu·lá·wad**.

gu·law·láw *png* [*ST*] : kilitî.

gú·lay *png Bot* [*Bik Iba Mag Tag*] : anumang halaman na nakakain ang bunga, buto, ugat, tangkay, dahon, o bulaklak : ÁWOY-ÁWOY, GULÁYON, GÚLE, GULUGÚLAY, LÁSWA, LÉLETÁAN, NATÉNG, ÓTAN, PISÉNG[2], RAKÁNEN, SÁYUL, UTÁNON, VEGETABLE[1].

gu·lay·láy *png* **1:** pamamahinga at pananahimik, lalo na ng may sakít, pagód, o ligalíg **2:** pagmumuni; paggunita – *pnd* **mág·gu·lay·láy, gu·láy·la·yín**.

gu·lá·yon *png Bot* [*Bik*] : gulay.
gul·dù *pnr* [*Kap*] : lito.
gú·le *png Bot* [*Kap*] : gulay.
gulf (galf) *png* [*Ing*] : look.
gúl·gul *png* **1:** [*Bik Seb Tag*] hiwa o tagâ ng kampit **2:** [*War*] piraso[1].
gul·gúl *png* : pinagpiliang butil ng mais *var* gulgól.
gúl·gu·rí·ta *png* [*Esp gorgorita*] : varyant ng **gorgorita**.
gú·lib *png* : pagtabas o paggupit sa dulo o gilid lamang : HÍLIB – *pnd* **mag·gú·lib, gu·mú·lib, gu·lí·bin, i·pang·gú·lib**.
gu·lib·hí *pnd* **mang·gu·lib·hí, gu·mu·lib·hí** [*ST*] : kumilos o gumalaw upang mapansin.
gu·li·lát *pnr* : nanlaki ang mata dahil sa gulat.
gu·lí·lay *png* : babae na maingay at masayahin.
gu·lim·lím *png* [*ST*] : alaala.
gu·li·pá·tan *png Bot* [*Iba*] : patani.
gú·lis *png* **1:** [*Kap*] guhit na likha ng sudsod ng araro **2:** [*Ilk Kap Pan Tag*] guhit[2].
gu·lí·ta *pnd* **gu·mu·lí·ta, gu·li·tá·hin** [*ST*] : unawain.
gu·li·tan *png Lit* [*Bag*] : koleksiyon ng mga tradisyonal na kuwento.
gu·li·tì *png Med* : varyant ng **kulitì**.
gull (gal) *png Zoo* [*Ing*] : kanaway.
gullet (gá·lit) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* lalamunan **2:** anumang bagay na kahugis o kahawig ng lalamunan **3:** kanal ng tubig.
gul·ló *png* [*Ilk*] : hikayat – *pnd* **mag·gul·ló, gul·lu·hín, i·gul·ló**.
gul·mók *png* : pagtatago nang nakayukyok lalo sa likod ng halamanan – *pnd* **mág·gul·mók, gu·mul·mók**.
gu·ló *png* **1:** ingay **2:** ligalig **3:** away : ALIGUTGÓT, JÁHAT – *pnd* **gu·lu·hín, gu·mu·ló, mang·gu·ló, pa·gu·lu·hín** – *pnr* **ma·gu·ló**.
gu·ló *pnr* **1:** wala sa wastong kaayusan : GOMON **2:** ligalíg; balisá.
gu·lô *png* : uri ng anting-anting na mabisa sa panliligaw o pagpapaibig.
gu·lód *png Heo* : pook na mataas at anyong tila gulugod; ang bulubundukin ng kapatagan o itaas ng burol : ALIPÚKPUKPÚKAN, BUNGDÒ[1], BÚNGTOD, HILL, PALÁNDEG, PUGÁRO, PÚNGKAY.
gú·lok *png* : itak.
gu·lo·mós *pnd* **gu·mu·lo·mós, gu·lo·mu·sín** [*ST*] : kamutin.
gú·long *png* **1:** ikot na papihit-pihit tulad ng galaw ng bola, gulóng, at iba pa : KATELÉK, LÍGAD, PANAGTÚLID, PARÚLANG – *pnd* **mág·pa·gú·long, gu·mú·long, i·gú·long 2:** paulit-ulit na pagbiling ng katawan – *pnd* **gu·mú·long, gu·lú·ngan, i·gú·long**.
gu·lóng *png Mek* [*Hil Tag*] **1:** isang solidong disk, o pabilóg na balangkas na iniuugnay ng rayos sa sentrong kuko, may kakayahang umikot sa gitna, o sentro : RUWÉDA, WHEEL **2:** goma[5].
gú·long-gú·long *png* [*Ilk*] : uri ng galáng.
gu·lóng-gu·lóng *png* [*Seb gulong+gulong*] : bahagi ng kampana o kuliling na lumilikha ng tunog.
gu·lót *png* **1:** [*Seb*] uka **2:** sira-sirang damit at kauri.
gul·pé *png* [*Esp golpe*] : suntok; bugbog; hampas *var* gulpí *pnd* **gul·pe·hín, máng·gul·pé**.
gul·pí *png* : varyant ng **gulpe**.
gu·lú *pnd* **mag·gu·lú, i·gu·lú** [*Hil*] : ilagay sa loob; isilid.
gu·lu·gód *png* **1:** *Ana* pahabang hugpong-hugpong na buto mula sa batok hanggang sa kuyukot na suporta ng katawan : BACKBONE, BANGANÁNAN, BÓKOBÓKO, BEKÓKONG, DUGÚKAN, GUTÓ-GUTÓ, PÁRAS, TÉNTEN, UDÓG, VERTEBRAL COLUMN, VERTEBRAE[1] **2:** anumang katulad nito sa ayos, kinalalagyan, o tungkulin.
gu·lu·gót *pnr* **1:** nakalilito **2:** *Mus* sintunado; wala sa tono.
gu·lu·gú·lay *png* [*Iba*] : gulay.
gú·luk *png* [*War*] : kiliti.
gu·lu·mí·han *png* : kaguluhan ng isip o loob; bahagyang takot o pag-aalaala; pag-aagam-agam – *pnd* **má·gu·lu·mi·há·nan, gú·lu·mi·há·nin**.
gu·lúng-gu·lú·ngan *png Ana* [*Kap Tag gulong+gulong+an*] : butong nakabukol sa kalagitnaan ng lalamunan at gumagalaw sa bawat paglunok : ADAMS APPLE.
gu·lúng-la·pás *png Bot* : uri ng damo.
gu·lu·sí·na *png* : uri ng kakanin.
gú·lut *png* **1:** [*Kap*] likod **2:** [*War*] uten.
gul·yá·baw *png Zoo* : isdang alat (family *Plectorhinous*) na may makapal na labì.
gul·yá·san *png Zoo* : isdang alat o tabang (*Katsowonus pelamis*) na guhitan ang katawan.
gúl·ye·rí·ya *png* [*Esp gullería*] : uri ng pagkaing gawa sa arina, itlog, asukal, at ipiniprito.
gum (gam) *png Ana* [*Ing*] : gilagid.
gu·má·a *png Zoo* [*Seb*] : matang-báka.
gu·má·bal *png* [*Bil*] : habihán.
gu·ma·bék *png Zoo* [*Ilk*] : dalupani.
gu·ma·mé·la *png Bot* [*Esp*] : halamang ornamental (*Hibiscus rosasinensis*) na karaniwang dilaw at pula ang bulaklak : ANTULÁNGAN, TAKURÁNGA, TAPULÁNGA.
gu·ma·mé·lang-a·súl *png Bot* [*gumamela + na asul*] : halamang ornamental (*Hibiscus syriacus*) na kahawig ng gumamela ngunit bughaw ang bulaklak.
gu·ma·nan *png* [*Bag*] : panday.
gú·maw *png Zoo* : patong bundok; daramas.
gu·ma·yá·ka *png Bot* [*Esp gumayaca*] : dayaka.
gum·bá *png* [*Ilk*] : kasangkapang gawa sa kawayan na may tatangnan, ginagamit na panghuli ng isda sa mababaw na bahagi ng ilog.
gum·bán *png* : húkay o bitak sa lupa *Cf* GUWANG.
gumbo (gám·bo) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* okra **2:** ang madulas na bunga nito **3:** putahe na nilaga, malapot ang sabaw, at sinahugan ng okra, manok, o pagkaing dagat **4:** lupa na lumagkit matapos mabasâ.
gú·mi *png* [*Tau*] : lupà.
gu·mí *png* **1:** [*ST Kap*] balbas **2:** *Bot* damong ilahas na sumusupling sa palayan at taniman.
gu·mí·han *png Bot* : antipolo.
gu·min·táng *png Saw* [*Ilk*] : katutubong sayaw na magkahiwalay ang magkapareha.
gu·mô *png* : patay na isda na lumulutang sa rabaw ng tubig dahil sa pagkakalason.
gu·mód-gu·mód *pnd* **mag·gu·mód-gu·mód, gu·mu·mód-gu·mód** [*Bik*] : magreklamo nang pabulóng.
gú·mok *png* : pabaling-baling; pagkilos nang pabalik-balik at magulo – *pnd* **mag·gú·mok, gu·mú·mok**.
gú·mok *pnr* [*Bik War*] : salimuot[1].
gú·mon *png* **1:** pagkahilig o pagkalulong sa isang bisyo : ÁNAD, DÚYOG, GÚNA HIGARÀ, KIRÚTEP **2:** pag-uukol ng buong panahon sa isang gawain **3:** paulit-ulit na paggulong sa putik, alikabok, at katulad : AGLÚBNAK, LÁB-OG,

LÚGOM, LÚNANG, LÚNAY, LÚYUN – *pnd* **mág·pa·ka·gú·mon, i·gú·mon 4:** pagkaratay dahil sa malubhang karamdaman.

gúm-ot [*War*] *pnr* **:** magulo at marumi.

gum·tós *pnr* [*Iva*] **:** mahulog.

gun (gan) *png* [*Ing*] **:** baril.

gú·na *png* [*Kap*] **:** gumon[1].

gu·ná *png* [*Seb*] **:** kasangkapang panggamas.

gu·nâ *png* [*War*] **:** tubig na hindi umaagos.

gu·na *png* [*Tau*] **:** kahalagahan; pakinabang.

gu·ná·gu·ná *png* **1:** pagtapos ng gawain habang may panahon **2:** pagtatamasa sa isang bagay habang may pagkakataon.

gú·nam *png* **:** malay; isip.

gú·nam·gú·nam *png* **1:** [*Kap Tag*] pag-iisip sa mga bagay na dapat gawin o ibig mangyari; pagwawari **:** DALÉPDEP, PALÁNDONG, PANÓOS, PANÚNOT **2:** pag-asam – *pnd* **mag·gú·nam-gú·nam, gu·nám·gu·ná·min 3:** malinaw na pagkakasabi.

gú·naw *png* **1:** [*Kap Tag War*] katapusan ng daigdig **2:** pagkawasak ng planeta sanhi ng iba't ibang likás o di-likás na kadahilanan – *pnd* **mang·gú·naw, gu·ná·win, 3:** [*Bik*] gata ng niyog.

gú·naw *pnd* **mag·gú·naw, gu·ná·win, gu·na·wán 1:** [*Iba*] lagyan ng asin ang tubig **2:** [*Hil Seb War*] tunawin; lusawin.

gu·naw-gu·naw *png* [*Man*] **:** tunog na nagbabadya ng isang trahedya.

gu·náy *png* [*Ilk*] **:** galáw[1]; kilos.

gun ban (gan ban) *png* [*Ing*] **:** pagbabawal sa pagdadala ng baril.

gunboat (gán·bowt) *png Ntk* [*Ing*] **:** maliit na sasakyang dagat na nakapaglululan ng mabibigat na armas.

gun·dít *png Agr* **:** palay na bagong ani ngunit bulok.

gúng·gon *png* **:** kilos; galaw.

gúng·gong *png Zoo* [*Bik*] **:** babansî.

gung·góng *pnr* [*Tsi Ilk Pan Tag War*] **:** tanga.

gung·gú·ngan *png Ana* [*Tau*] **:** lalamunan.

gung-ho (gáng ho) *pnr* [*Ing*] **:** masigla; masigasig.

gúng·lo *png* [*Ilk*] **:** katipunan; organisasyon.

gúng-u *png* [*Ifu*] **:** tuhod.

gu·ní·gu·ní *png* [*Kap Tag*] **1:** kapangyarihan ng isip na bumuo ng hulagway **2:** bunga ng imahinasyon **:** ARÁNGAN, AR-ARAPÁAP, FANCY, HANDORAWAN, HINÁGAP, HÓNOT **3:** palagay na walang batayan – *pnd* **ma·gu·ní·gu·ní, gu·ní·gu·ni·hín.**

gú·nit *png* [*Bik Pan*] **:** sabunot.

gú·nit *pnd* **gu·mú·nit, gu·ní·tan, i·gú·nit** [*Seb*] **:** hawakan; humawak.

gu·ni·tâ *png* **1:** [*Kap Tag*] kapangyarihan ng isip na magtanda ng anuman o umalala sa mga nakaraang pangyayari **:** ALAÁLA[1], GANÁKA[2], GIRUMDÓM, LÁGIP, NÓNOT, PAGHINUMDOM, PANÓOS, SALAMÍSIM – *pnd* **gu·ni·ta·ín, gú·mu·ni·tâ 2:** pagbabalik sa isip ng anumang bagay na wala na o nangyari na – *pnd* **gu·ni·ta·ín, gú·mu·ni·tâ.**

gún·not *png* [*Ilk*] **:** hagot; hilatsa.

gú·no *png Zoo* [*Tag Seb*] **:** langaray-pakô.

gu·nò *png* [*Bik*] **:** pitas[2].

gu·nóng *pnr* **:** hugis tagilo na padron.

gú·not *png* **1:** itim na burláp **2:** [*Pan*] sabunot.

gu·nót *png* **:** himaymay o hibla ng punò ng kahoy *Cf* BUNÓT, HILATSÁ, LAMUYMÓY.

gunpowder (gan·páw·der) *png* [*Ing*] **:** pulbura.

gunrunner (gan·rá·ner) *png* [*Ing*] **:** tao na sangkot sa pagpupuslit ng baril o anumang sandatang pumuputok.

gunrunning (gan·rá·ning) *png* [*Ing*] **:** pagpupuslit ng mga baril at iba pang uri ng armas.

gunship (gán·syip) *png* [*Ing*] **:** helikopter o iba pang sasakyang panghimpapawid na nakapaglalaman o nakapagkakarga ng mabibigat na armas.

gún·si *png* [*Mag*] **:** susì[1].

gunslinger (gán·is·lí·nger) *png* [*Ing*] **:** tao na mahilig at mahusay bumaril.

gun·tíng *png* [*Bik Kap Hil Mrw Mag Seb Tag Tau War*] **:** kasangkapang panggupit o pantabas, binubuo ng dalawang metal na magkaekis at magkaharap ang talim **:** GÁRSIG, GÉTTENG, KÁRTIB, KATLÍ, KÓLTSIB, SCISSORS – *pnd* **gún·ti·ngín, ipáng·gun·tíng, máng·gun·tíng.**

gu·nú·ton *pnr* [*War*] **:** mahimaymay o mahilatsa.

gú·ob *png* [*War*] **:** taog.

gu·ól *png* [*Seb*] **:** pighati.

gu·óng *png* **:** paraan ng paglakad ng tao na mataba *Cf* GÍWANG.

gú·op *png* **1:** paglalagay o pagpapatong ng anuman sa rabaw ng anumang bagay na ibig takpan – *pnd* **mag·gú·op, i·pang·gú·op, gu·ú·pán 2:** tela na itinatagpi sa siráng damit; pantagpi.

gú·pay *pnd* **ma·gú·pay, gu-mú-pay** [*ST*] **:** gumalaw o kumilos na karaniwang pabalintuna ang pakahulugan o pahiwatig.

gú·peng *pnd* **mag·gú·peng, gu·mú·peng, i·gú·peng** [*Ilk*] **:** hiwain nang pahalang.

gú·pi *png* [*Ilk*] **:** putaheng may maliliit na piraso ng karne, atay, at bagà na iniluluto sa mantika at suka.

gu·pî *pnr* [*Hil*] **:** yupî.

gu·pí·ling *png* **:** mababaw na pagtulog *Cf* IDLIP, HIMÁY.

gu·pil·píl *png* **:** pagpiga upang mapitpit.

gu·pít *png* **1:** pagputol sa buhok, tela, papel, at iba pa sa pamamagitan ng gunting – *pnd* **máng·gu·pít, gu·mu·pít, gu·pi·tín gu·pi·tán, i·gu·pít, i·páng·gu·pít 2:** [*Kap Tag*] ayos o paraan ng pagkakaputol ng buhok, tela, at iba pa.

gu·pò *png* **1:** pagbagsak o pagkagiba, karaniwang dahil sa labis na kahinaan o sa bigat ng anumang dumagán **2:** pagkatalo sa labanán **:** GABÂ, NABÚNGKAG, NAGÁ, NAHIRUBÂ, NARÉBBA, RÓPET **3:** pagkaratay dahil sa karamdaman – *pnd* **ma·gu·pò, gu·mu·pò, i·gu·pò.**

gu·pón *png* [*War*] **:** payaso.

gu·pú·gop *pnd* **mag·gu·pú·gop, gu·mu·pú·gop, gu·pu·gú·pin** [*Ilk*] **:** lagariin o putulin sa dakong gitna o dulo.

gú·ra *png Zoo* [*Esp gorra*] **:** ilahas na kalapati (genus *Columbia*) na may palong.

gu·ra·an *png* [*Man*] **:** pamayanan.

gu·rá·bis *png* [*Pan*] **:** gurlís; kamot.

gu·rá·mi *png Zoo* **:** isdang tabang (*Trichogaster trichopterus*) na payat at may palikpik na tila balbas.

gu·ráng *png Alp* [*Bik Tag*] **:** tao na matanda na *Cf* TIGULÁNG.

gu·rá·ok *png* [*Mrw*] **:** iyak.

gu·ra·ráp *png* [*ST*] **:** varyant ng **kurarap.**

gurdwara (ger·dwá·ra) *png* [*Ing*] **:** templo ng Sikh.

gúr·gu·rí·ta *png* [*Esp gorgorita*] : varyant ng **gorgorita**.

gur·gúr·ya *png* : tinapay na maliit at malutong.

gu·rí *png* **1:** paglákad-lákad **2:** paggúhit-gúhit – *pnd* **mag·gu·rí, gu·mu·rí, i·gu·rí, gu·ri·hán**.

gu·rim·báw *png Mus* : uri ng instrumento na yari sa kawayan, may kuwerdas at panghilis.

gur·lís *png* : bahagyang gálos *var* guris : BÁGRAS, BARLÍS, DUPLÍS, GARÚMYAD, GURÁBIS, PAKRÍS[1], RÁNGGOS.

gúr·nas·yón *png* : varyant ng **guwarnisyon**.

gu·rò *png* [*War Tag*] : tao na nagtuturo, lalo na sa paaralan; tao na pagtuturo ang hanapbuhay o propesyon *Cf* ÍNSTRUKTÓR, MAÉSTRO, PROPÉSOR : TÍTSER.

gu·ró·gu·tó *png* [*Hil*] : mapaghinalang saloobin; pagkawala ng tiwala.

gúr-on *png* [*Ilk*] : alinman sa dalawa o higit pang pangkat ng magkakaagapay na sinulid sa habihan.

gu·rót *png* [*Bik War*] : gilit

gur·rú·od *png* [*Ilk*] : kulog.

gú·ru *png* [*Ing Hin*] **1:** sa Hinduismo, banal na tao at espiritwal na guro **2:** iginagalang na pinuno o guro.

gu·rung·gu·róng *png Bot* [*Ilk*] : limon.

gur·yón *png* [*Esp gurrión*] **1:** maliit na saranggola *Cf* BULADÓR, SÁPI-SAPÌ **2:** malaking saranggola na may sumba *var* goriyón, goryón.

gú·sad *png* **1:** gámas **2:** paghukay o pagsungkal sa lupa sa pamamagitan ng nguso – *pnd* **mag·gú·sad, gu·mú·sad, gu·sá·rin**.

gu·sa·lì *png* [*Kap Tag*] : malaki at permanenteng estruktura, karaniwang para sa layuning pangkomersiyo, pang-institusyon, o pang-industriya : BÍLDING, BUILDING, GAMBÁLAY, HALL[3].

gu·sa·níl·yo *png* [*Esp gusanillo*] **1:** *Zoo* maliit na uod **2:** uri ng tahi *Cf* BORDA **3:** *Mek* talim ng barena o balíbol.

gu·sá·no *png* **1:** *Zoo* [*Esp*] uod **2:** *Mek* kuwerdas o ispring ng relos.

gú·saw *png Zoo* [*Hil*] : uri ng isda (family *Mullidae*).

gús·bat *pnr* [*Hil*] : gutáy.

gus·gós *png Med* : sakít sa balát na makati at maligasgas.

gus·gós *pnr* **1:** [*Kap Tag*] kalagayang marumi, tulad ng gusgusin at sirasirang damit **2:** pamamalikaskas ng balát.

gu·sì *png* [*Tsi Kap Tag*] : malaking tapayan o bangâ na karaniwang pinaglalagyan ng kayamanan.

gu·sí·law *png* : guwardabista.

gu·síng *pnr* [*Ilk*] : bungi[1].

gus·láng *png* : pagkaulyanin.

gú·so *png Zoo* : uri ng mollusk na kahawig ng talaba at nakakain ang laman.

gu·só *png* : gamas[1].

gu·sô *png* : alimbukay ng along sumasanib sa iba pang alon.

gu·só *pnr* [*Bik*] : lukót.

gu·sók *png Ana* [*Bik Hil Seb War*] : tadyang.

gu·sót *png, pnr* **1:** kalagayan ng anuman na wala sa ayos; lukot; gulo : ALIGUTGÓT, BIYÚOT, GÓKET, NAKOSOKÓSO, KURÚMUS, KÚSNOT – *pnd* **gu·su·tín, mang·gu·sót 2:** hindi pagkakaunawaan.

gus·tó *png* [*Esp Bik Hil Pan Seb Tag War*] : ibig[1] – *pnd* **mág·ka·gus·tó, gús·tu·hín**.

gu·sú·tin *pnr* [*gusot+in*] : madaling mawala sa ayos; madaling malukot.

gut (gat) *png* [*Ing*] **1:** lamanloob **2:** *Ana* bituka **3:** *Ana* bahagi ng bituka mula sa pylorus hanggang tumbong **4:** landas o daán na makipot, gaya ng lagusan ng tubig.

gú·ta *png* [*ST*] : kaloob.

gú·tab *pnd* **gu·mú·tab, gu·tá·bin, i·gú·tab, mag·gú·tab** [*Ilk*] : magtabas ng metal na may hugis ngipin ng lagari ang mga gilid.

gú·tad *png* **1:** [*Ifu*] pista[1] **2:** [*Kap*] parang[1].

gu·tá·gut *pnr* [*Ilk*]: salawahan[1].

gu·ták *png* [*War*] : lamat.

gu·ta·pér·tsa *png Bot* [*Esp gota percha*] : katas o dagta ng evergreen.

gu·tap·táp *png* [*ST*] : kurárap.

gu·tas *png* [*Tau*] : gútom.

gu·tás *png* [*War*] : baklad na luma at abandonado.

gu·táy *png* **1:** palaplap na pagpunit ng tela o papel **2:** paghimay nang pira-piraso – *pnd* **mag·gu·táy, gu·ta·yín, i·pang·gu·táy**.

gu·táy *pnr* : sirá-sirâ; pilás-pilás o pira-piraso : GÍLWAY, GÚSBAT, GUTÉ, GUTGÓT, KIRÍNIT, NAKÚSNIT.

gu·té *pnr* [*Kap*] : gutáy.

gut·gót *pnr* : gutáy.

gu·tî *pnr* [*War*] : bulilit.

gut·láy *png* **1:** pílas o piraso ng papel o tela **2:** tela o papel na guhitán.

gut·lî *png* **1:** gatla sa kawayan o tungkod **2:** gutol **3:** bakás ng kurot na naiwan sa balát.

gut·lób *png Zoo* [*Seb*] : matang-baka.

gu·tó·gu·tó *png Ana* [*War*] : gulugod[1].

gu·tól *png* : pagputol ng mga bagong usbong na halaman sa pamamagitan ng daliri : GUTLÎ[2] – *pnd* **mag·gu·tól, gu·mu·tól, gu·tu·lín**.

gú·tom *png* [*Bik Hil Mag Seb War*] **1:** pagnanais na kumain na may kasamang pagkirot ng tiyan : BANGÍ, BISÍN, DALÚROK, DÁNUP, ERÁS, GUTAS, HANÀ, HILUKÀ, HUNGER, HUYÓNG, KÁOR[1], KURÁW, LÚNOS[4], MÁPTENG, PASAKNÓNG[2] **2:** pananabik o pagkagahaman – *pnd* **ma·gú·tom, gu·tú·min**.

gu·tóm *pnr* **1:** walang pagkain sa tiyan; kulang sa pagkain **2:** sabik.

gu·tón *png Zoo* [*Seb*] : liwalo.

gú·tong *png* [*Ilk*] : nakatago o nakabaong mga bato na nagpapabako sa daan.

gú·tos *png* : síra o bútas ng lambat.

gu·tóy *pnr* : gahól; atrasado; hulí.

gutter (gá·ter) *png* [*Ing*] **1:** alulod **2:** kanal; bambang **3:** magkabilang gilid na tila kanal sa alley ng bowling **4:** ang pamayanan ng mga dukha na napakarumi ang paligid.

gú·tu *png* [*Iba*] : tapang.

gu·tû *png* [*Kap*] : butlig.

gu·tuk *png* [*Tau*] : sumpa na dumadapo sa isang tao na gumamit ng Koran sa pagsisinungaling.

gu·tu·rál *png* [*Esp*] : glotál; impít.

gu·tút *pnr* [*Kap*] : bansot.

gu·ug·yú·nan *png* : maliit na patpat na sabitán ng sinulid sa paghahabi ng tela.

gu·wa·da·me·sí *png* [*Esp guadamací*] : katad na may labór.

gu·wa·hal *png Bot* [*Igo*] : halaman (*Argyreia barnissi*) na karaniwang nabubuhay sa kagubatan : KAULILAN.

gu·wáng *png* : hukay na likha ng pagkabunot ng ugat ng malaking kahoy o ng iba pang bagay; puwang, karaniwan sa rabaw ng lupa : GÚANG.

gu·wá·no *png* [*Esp guano*] : guano.

gu·wán·te·lé·te *png* [*Esp guantelete*] : noong Edad Medya, uri ng guwantes na isinusuot ng mga kabalyero.

gu·wán·tes *png* [*Esp guante+s*] : glab.

gu·wá·po *pnr* [*Esp guapo*] : magandang lalaki; makisig, **gu·wá·pa** kung babae.

gu·wa·rát·sa *png* [*Esp guaracha*] : uri ng sayaw na nauso noong lumaya ang Filipinas sa mga Espanyol.

gu·wár·da·bís·ta *png* [*Esp guardavista*] : pantabing o salamin sa mata : GUSÍLAW.

gu·wár·da·bí·ya *png* [*Esp guardabia*] : tagahudyat.

gu·war·dá·do *pnr* [*Esp guardado*] : ligíd ng mga guwardiya.

gu·wár·da·gú·has *png* [*Esp guardagujas*] : bantay-kambiyo.

gu·wár·da·kós·ta *png* [*Esp guardacostas*] : bantay-dagat.

gu·wár·da·món·te *png* [*Esp guardamonte*] : tagabantay o tagapangalaga ng bundok.

gu·wár·da·pól·bo *png Mek* [*Esp guardapolvo*] : pangharang sa alikabok.

gu·wár·da·pré·no *png* [*Esp guardafreno*] : tagapreno.

gu·wár·di·yá *png* [*Esp guardia*] **1:** bantay o tanod **2:** pangkat ng mga tao o kawal na tungkuling bantayan ang isang pook upang huwag magulo, mapasok, masunog, at iba pa *Cf* TALÍBA : AGÁPAY, GUARD, HITÌ.

gu·wár·di·yá si·bíl *png Pol* [*Esp guardia civil*] : noong panahon ng Espanyol, puwersa ng pulis.

gu·wár·nis·yón *png* [*Esp guarnición*] : lubid at iba pang gamit at palamuti na inilalagay sa ulo ng kabayo bago isingkaw sa karwahe : PANAKLÁYAN.

gu·war·nís·yo·né·ro *png* [*Esp guarnicionero*] : tagasingkaw.

gu·wá·teng *png* [*Tsi*] : baluktot na balíbol na ginagamit na pantahi ng ma sapatero *var* wáteng.

gú·wat·si·náng·go *png* [*Esp Mex guachinango*] **1:** pagkamasining **2:** pagkatukso.

gu·wá·ya·bá·no *png Bot* [*Pan*] : guyabano.

gu·wa·ya·kól *png Kem* [*Esp guayacol*] : malangis na likidong ginagamit na panlanggas o panlinis ng sugat.

guy (gay) *png* [*Ing*] **1:** tao **2:** *Kol* lalaki.

gu·yá *png* [*Hil*] : mukha.

gu·yà *png Zoo* : bulô.

gu·yâ *png* [*Tau*] : kahinaan; karupukan.

gú·ya *pnr* [*War*] : mahinang katawan.

gu·yáb *pnd* **gu·mu·yáb, mang·gu·yáb, gu·ya·bín** : humawak o kumapit upang hindi mahulog; umukyabit.

gu·ya·bá·no *png Bot* [*Esp guanábano*] : mababang punongkahoy (*Anona muricata*) na bilóg at matinik ang balát ng bunga ngunit malinamnam ang mahimaymay na laman : ATTÍ, BABANÁ, BANÁNO, BANÁW, BENABÁNA, DAYABÁNO, GUWAYABÁNO SIKÚKARABÁW, UNÁBA.

gu·yáb·nan *png Ark* [*Kap*] : gabáy; balustre; barandilya.

gú·yam *png Zoo* : anumang uri ng maliliit na langgam.

gu·ya·pâ *pnr* [*Kap Tag*] : naigupo ng mabigat na suliranin o katandaan.

gú·yod *png* **1:** bungkos ng tatlumpung piraso ng yantok **2:** pulutong ng mga tao; kawan ng mga hayop **3:** tulong para sa isang layunin : TAGÚYOD **4:** makapal na lubid at ginagamit na pambatak **5:** [*Bik Kap Hil Ilk Seb*] kaladkad[1] **6:** *Bot* [*Iva*] uri ng saging na luntian kahit hinog ang kulay ng bunga.

gu·yón *png* [*Esp guión*] **1:** pisi o lubid **2:** rendang yari sa lubid, karaniwang ginagamit sa kalabaw **3:** pising panggilid, karaniwan sa mga telang tinatahi **4:** maliit na sagisag na yari sa tela, kahoy, o metal, ginagamit sa prusisyon.

gu·yór *png* [*Pan*] : kabig[1].

gú·yor *pnr* : makapal ang tao.

gú·yu *png* [*Iba*] : galáw[1].

gú·yud *png Mus* [*Ifu*] : kobing na may tali.

gú·yung-gú·yung *png Bot* : punongkahoy na gamot sa ubo ang dahon : KANSÍLAY.

gu·yú·ran *png* : dalawang malalaking lubid na panuto ng kalabaw sa paghila ng araro, kareta, o kariton.

gym (dyim) *png* [*Ing*] : pinaikling **gymnasium**.

gymnasium (dyim·nás·yum) *png* [*Ing*] : gusali o silid na inayos at nilagyan ng mga gamit pang-isports para sa mga gawaing kaugnay sa edukasyon o pagpapalakas ng katawan.

gymnast (dyím·nast) *png* [*Ing*] : tao na dalubhasa sa gymnastics.

gymnastics (dyim·nás·tiks) *png* [*Ing*] : ang sining o isports ng pagpapahusay sa bilis at liksi, tulad ng sa pommel horse, alloy rings, parallel bars, asymmetric bars, at balance beam.

gymnosperm (dyím·nows·pérm) *png Bot* [*Ing*] : halaman na hubád ang buto *Cf* ANGIOSPERM.

gynecologist (gáy·ni·kó·lod·yíst) *png* [*Ing*] : espesyalista sa gynecology.

gynecology (gáy·ni·kó·lod·yí) *png Med* [*Ing*] : sangay ng medisina hinggil sa funsiyon at sakít ng babae, lalo na sa bahagi ng katawang may kinalaman sa pagbubuntis *Cf* OBSTÉTRIKS : HINÉKOLOHÍYA.

gypsophilla (dyip·sa·fí·la) *png Bot* [*Ing*] : alinmang yerba (genus *Gypsophila*) na malago at may bulaklak na maliliit at kumpol-kumpol.

gypsum (dyíp·sum) *png* [*Ing*] : calcium sulfate na lumalabas o makikita sa kristal at ginagamit sa paggawa ng plaster of paris.

Gypsy (dyíp·si) *png* [*Ing*] **1:** kabilang sa isang lahing palipat-lipat ng tahanan at sinasabing mula sa India at nakakalat ngayon sa Europa **2:** sa maliit na titik, lagalag; bagamundo : HITÁNA, HITÁNO.

gyroscope (gáy·ros·kówp) *png* [*Ing*] : hiroskopyo.

Hh

H,h *png* **1:** ikawalong titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **eyts** **2:** ikawalo sa isang serye o pangkat **3:** pasulat o palimbag na representasyon ng *H* o *h* 4: tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *H* o *h.*

H,h *png*: ikawalong titik ng alpabetong Espanyol at tinatawag na **hache.**

H,h *png*: ikapitong titik ng abakadang Tagalog at may tawag at bigkas na **ha**.

H, daglat **1:** sa tasá ng lapis, hard **2:** sa tubig, hydrant **3:** *Kol* heroin.

H, symbol **1:** *Kem* hydrogen **2:** henry **3:** magnetic field strength.

h, daglat **1:** height **2:** hour.

h, symbol **1:** hecto- **2:** *Pis* Planck's constant.

ha, daglat [*Ing*] **:** hectare.

ha *png*: tawag sa titik *H* sa abakadang Tagalog.

Ha, symbol *Kem* [*Ing*] **:** hahnium.

Ha! *pdd*: katagang ginagamit sa pagpapahayag ng pagkagulat, hinala, tagumpay, at iba pa.

Ha? *pdd*: katagang ginagamit sa pagtatanong, binabanggit kapag hindi naunawaan ang narinig.

ha·bà *png* **1:** sukat sa pagitan ng magkabilang dulo **2:** tagal ng pangyayari o pagsasagawa ng anuman.

ha·bâ *png Zoo* **:** isdang-dagat (*Ablennes hians*) na pahaba ang katawan, karaniwang may sukat na 43.5-50 sm, patulis ang bibig na tila tukâ, at kulay luntian at puti ang katawan **:** DUAL, LAYÁLAY, TAMBILÁWANG.

ha·bâ *pnr* **1:** pagkakaroon ng hugis na mahaba kaysa karaniwan **2:** mahaba at manipis.

ha·báb·hon *png Zoo* [*Bik*] **:** lukton.

há·bag *png* [*Ifu*] **:** ilahas na manok *Cf* LABUYO.

ha·bág *png*: pakiramdam ng lungkot at pagtulong sa kalagayan ng iba **:** AWÀ, COMPASSION, PUÁNGOD.

ha·bá·gat *png*: hangin mula sa timog, karaniwang malakas, may dalang lamig at ulan *Cf* AMÍHAN **:** HABAGAT-LUBANG, PANGAGDÁN.

há·ba·ga·tán *png* **1:** timog **2:** panahon ng paghangin.

ha·bá·gat-lú·bang *png* **:** habágat.

Habakkuk (ha·ba·kúk) *png* [*Ing Heb*] **1:** propetang Hudyo na nabuhay noong siglo 7 BC **2:** aklat sa Bibliya na taglay ang kaugnay na pangalan.

ha·bal *png* [*Tau*] **:** balità.

ha·ba·lí·na *png Isp* [*Esp jabalina*] **:** javelin.

ha·ba·lo *png* [*Tbo*] **:** pagbebenta ng magulang sa anak dahil sa matinding pagkakasala.

há·bam·bú·hay *png* [*haba + ng + buhay*] **:** varyant ng **habang-buhay**.

ha·bán *png* **1:** [*ST*] pagtatalik ng mga hayop **2:** [*Bik*] pagtangan sa bibinyagang sanggol.

ha·bán *pnr* **:** kulay líla.

ha·ba·né·ra *png* [*Esp havanera*] **1:** *Say* mabagal na sayaw-Cubano **2:** *Mus* musika ng sayaw na ito.

há·bang *pnt, pnb* **:** sa panahon; sa sandali; samantala; hanggang.

ha·báng *pnr* **:** tabingî, di-simetriko.

há·bang-á·lon *png Pis* **:** distansiya ng dalawang magkasunod na púnto sa isang alon na may magkatulad na yugto ng pagyanig **:** WAVELENGTH.

há·bang-bú·hay *png* [*haba+ng+buhay*] **:** kabuuan ng buhay *var* habambuhay.

há·ban-ú·be *pnr* [*ST*] **:** kúlay-ube.

há·bas *png* **1:** linang **2:** laki o tipuno ng katawan **3:** kalyo o singaw sa bibig ng hayop, lalo na sa kabayo **4:** kabusugan sa pagkain o pagkasawa sa anuman *Cf* WALÁNG-HÁBAS.

há·bat *png*: anumang kalat sa daan, gaya ng siit ng kawayan o kahoy.

há·bay *png* **:** mahabang lambat na panghuli ng kanduli.

hab·du·lóng *pnr* **:** marahás; mabalasik; mabangis.

habeas corpus (ha·bi·yás kór·pus) *png Bat*: atas na iharap sa hukuman ang tao na inaresto upang masiyasat kung legal o hindi ang pagpapabilanggo sa kaniya.

hab·háb *png* **1:** [*Bik Hil Seb War*] paraan ng pagkain ng hayop na gutom o matakaw at halos ibig nang lulunin ang lahat ang pagkain **:** ANGÁB, HAKHAK[1], PAGMÉL, PANÁKMOL **2:** isang uri ng pansit.

háb·hab *pnd* **mag·háb·hab, hu·máb·hab, i-háb·hab** [*Hil Seb*] **:** kumain nang tila hayop; kumain nang hindi ginagamit ang kamay.

há·bi *png* **1: a** paggawa ng tela **b** ang mismong telang ginawa **2:** paglikha ng mga bagay na hindi totoo *Cf* LALA – *pnd* **hu·má·bi, i·há·bi, ha·bí·hin.**

Ha·bì! *pdd* **:** Alis! o Ilag!

ha·bib *png* [*Tau*] **:** titulong iginagawad sa isang salip na nakapaglakbay na sa Mecca.

ha·bíd *png* **:** varyant ng **halabid**.

ha·bi·hán *png* [*habi+han*] **:** kasangkapan na panghabi ng mga hibla at sinulid upang gawing tela **:** GABILÁN, PAGABLÁN.

ha·bí·lin *png*: salapi, ari-arian, at iba pang bagay na ipinagkatiwala sa pag-iingat ng ibang tao **:** LÁGAK.

ha·bi·lóg *pnr*: hugis itlog *Cf* BILUHABÂ.

ha·bín *png* **:** sinulid na ginagamit sa habihán.

ha·bíng *png* **:** buhól sa lambat.

há·bit *png* [*Ing*] **1:** ugali o gawi **2:** gawi o asal na mahirap tanggalin **3:** *Sik* automatikong reaksiyon sa partikular na sitwasyon **4:** kasuotan; ábitó **5:** pagkagumon, tulad ng sa bawal na gamot.

ha·bít *pnr*: masama ang pagkakatahi.

ha·bi·tas·yón *png* [*Esp habitación*] **1:** panahanan; panirahan **2:** tahanan, tirahan.

há·bi·tát *png* [*Ing*] : katutubong tahanan ng isang organismo o hayop.

hab·lá *png* [*Esp*] : paghaharap ng sumbong sa hukuman : DALUM, DEMANDA, SAKDAL.

Háb·lob *png Mit* [*Bik*] : lumikha ng habihan na inialay kay Haring Handiong.

hab·lón *png* : natatanging tela na hinabi sa Panay.

hab·lós *png* [*Seb*] : anak sa unang asawa o bana.

hab·lót *png* : hakbót.

ha·bô *pnb* [*Bik*] : hindi.

há·bog *png* [*Seb*] : isang uri ng baklád : KURÁL.

há·bog *pnr* [*Seb*] : matayog.

há·bok *png* [*Seb*] : pataba.

há·bol *png* **1:** bagay na tinutugis o ninanais matamo **2:** *Bat* apelasyón **3:** dagdag na kalatas sa sulat **4:** hiling; reklamo **5:** [*Hil Seb Tau War*] kumot.

há·bol *pnd* **hu·má·bol, ha·bú·lin, i·há·bol 1:** magmadali upang makaábot o maabutan **2:** mag-apela.

ha·ból *png* [*Hil Seb*] : puról.

hâ·bon *png* [*Bik*] : nákaw.

ha·bo·né·ra *png* [*Esp jabonera*] : lalagyan ng sabon.

ha·bo·né·ro *png* [*Esp jabonero*] : gumagawa o nagtitinda ng sabon.

ha·bo·né·te *png* [*Esp jabonete*] : sabóng mabango na karaniwang gamitin sa pagligo.

há·bong *png* [*Tag War*] : pansamantalang silungan *Cf* ATÍP, BUBÓNG : KUBÓL, KUBÓNG, LANGIT-LANGÍTAN, PALAYPAY[2].

ha·bo·nó·so *png* [*Esp jabonoso*] : masabón; malasabón *var* habunóso.

ha·bót *pnr* : hindi maayos ang pagkakagawa dahil minadali.

ha·bóy *pnd* **mag·ha·bóy, ha·bu·yán, i·ha·bóy, hu·ma·bóy** [*Hil*] : itapon; ibalibag.

hab·sô *pnr* **1:** maluwag ang pagkatali : HASÔ **2:** madaling makalás o makalág : TALIHABSÔ.

ha·bu *png* [*Mag*] : abó.

ha·bú·bos *pnr* : matipunò; malakas.

ha·bug *png* [*Tau*] : luwang o lapad ng tela.

ha·bú·hob *png* : isang pamamaraan ng pagpapausok : LUÓP.

ha·bu·lán *png* [*habol+an*] **1:** matuling pagsunod sa isang tumatakbo o lumalakad nang mabilis **2:** karera sa pagtakbo : HAGARÁN, UNAHAN.

háb·yog *png* [*Hil Seb*] : sakyod[2].

hab·yóg *png* **1:** pagkabaluktot ng isang bagay pababa dahil sa bigat : HABYOK, LUNDÔ, YUTYÓT **2:** [*Ilk*] pallatibong.

hab·yók *png* : habyóg[1].

hache (á·tse) *png* [*Esp*] : tawag sa titik *H* ng alpabetong Espanyol.

hacienda (as·yén·da) *png* [*Esp*] **1:** asyenda **2:** plantasyon.

há·da *png* : paglilibót-libót; pamamasyal; paggalâ.

ha·dá·an *png* [*Ifu*] : ritwal ng paligsahan sa pagtudla.

há·das *png* : kahalayan at kalaswaan na di-pinahihintulutan sa pananalangin.

há·de *png* [*Esp jade*] : jade.

Hades (heydz) *png Mit* : isa sa mga anak ni Cronus, diyos ng mundo ng mga patay, tumutukoy sa kaniya at sa kaniyang kaharian *Cf* PLUTO.

had·hád *png* : gasgás, dasdás.

ha·dis *png* [*Tau*] : ang mga salita at pangangaral ng propetang Muhammad; ang orál na pagsasalin at pangaral ng naturang kasulatan sa wikang Tausug.

hád·it *png* [*Bik*] : ligamgam.

há·dit *png* [*Bik*] : ingat[1].

ha·dít *png* [*Bik*] : ligalig.

Hadith (há·dit) *png* [*Ara*] : koleksiyon ng mga tradisyon na naglalaman ng mga winika ng propetang Muhammad, pangunahing gabay ng mga Muslim kasama ng Koran.

hád·jat *png* [*Tau*] : layunin.

hád·ji *png* [*Mag Tau*] **1:** tao na nakapaglakbay na sa Mecca **2:** tao na maharlika *var* hádyi.

had·láng *png* **1:** harang **2:** *Isp* hárdel[2].

had·li·kâ *png* **1:** noblesa, pagkamahal na tao; kamahalan; kadakilaan **2:** maharlika.

hád·lok *png, pnr* [*Hil Seb War*] : takot – *pnd* **hád·lu·kín, i·hád·lok, i·pang·hád·lok.**

ha·dók *png* [*Bik*] : halík.

ha·dóy *png* [*Bik*] : payo; paalala[1].

hád·to *pnr* [*War*] : dati[1].

hád·yi *png* : varyant ng **hadji.**

had·yóng *png* [*Seb*] : haging.

haematite (hé·ma·táyt) *png* [*Ing*] : isang ferric oxide ore na bumubuo ng pulang masa.

haemato- (he·má·to) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan at nangangahulugáng dugo, *hal* haematology : HAEMO, HEMATO-, HEMO-.

haematocele (he·má·to·sél) *png Med* [*Ing*] : pamamaga sanhi ng pagkaipon ng dugo sa isang bahagi ng katawan.

haematology (he·ma·tó·lo·dyi) *png Med* [*Ing*] : pag-aaral sa pisyolohiya ng dugo.

haematoma (he·ma·tó·ma) *png* [*Ing*] : pamumuo ng dugo sa kalamnan.

haemo- (hé·mo) *pnl* [*Ing*] : haemato-, *hal* haemogløbin, haemophilia.

haemoglobin (he·móg·lo·bín) *png* [*Ing*] : protinang pula na may iron na nagdadala ng oxygen, nasa pulang cell ng dugo ng mga vertebrate.

haemolysis (hi·mo·lí·sis) *png Med* [*Ing*] : pagkawasak ng pulang cell ng dugo na nagdudulot ng pagkaubos ng haemoglobin.

haemophilia (he·mo·fíl·ya) *png Med* [*Ing*] : sakit na namamana na kakikitaan ng labis na pagdurugo kahit sa di-kalubhaang sugat sanhi ng kawalang kakayahan ng dugo na mabuo sa paraang normal.

haemophiliac (he·mo·fíl·yak) *png Med* [*Ing*] : tao na may haemophilia.

haemorrhage (hé·mo·réydz) *png Med* [*Ing*] : masaganang pagtagas ng dugo sa nabutas na daluyan ng dugo.

haemorroid (hé·mo·róyd) *png Med* [*Ing*] : almoranas.

haemostasis (he·mo·is·tá·sis) *png Med* [*Ing*] : pag-ampat ng pagtagas ng dugo mula sa sugat.

ha·én *png Bot* [*Esp jaen*] : ubas na malaki at maputi.

há·en *pnb* [*Bik*] : saan.

há·fiz *png* [*Ing*] : Muslim na memoryado ang Koran.

hafnium (háf·nyum) *png Kem* [*Ing*] : matigas, abuhin, at metalikong element na ginagamit na pangkontrol sa reaksiyong nuklear dahil sa kakayahang sumipsip ng neutron at ginagamit sa alloy na tungsten sa paggawa ng mga filament at electrode (atomic number 72, symbol **Hf**).

ha·fo *png* [*Tbo*] : mataas na balangkas na gawa sa kawayan sa gitna ng palayan na nagsisilbing pahingahan ng mga magsasaka.

ha·gâ *pnr* [*Seb*] : payat.

ha·gab·háb *png* [*Seb Tag*] : tunog ng isang malalim na paghinga *Cf* LANGHÁP, SINGHÓT.

ha·gá·bi *png* **1:** [*Ifu*] **a** marangyang bangkong ipinagkakaloob sa Kadangyan **b** mahabang upuan na inukit sa kahoy **2:** [*Ilk*] trono o simbolo ng kapangyarihan ng isang pinuno ng tribu sa Cordillera.

há·gad *png* **1:** paghabol sa isang tumatakbo upang hulihin : PÁGAT, TÚGIS, ÚSIG **2:** pulis trapiko na kadalasang nakasakay sa motorsiklo o automobil **3:** tao o hayop na hinahabol **4:** [Bik] hiling; kahilingan – *pnd* **ha·gá·rin, mang·há·gad, hu·má·gad**.

ha·ga·hál *pnr* **1:** bastos o walang-pakundangan sa pagsasalita **2:** mapanlibak; mapang-aglahi.

ha·ga·hás *png* : malakas na tunog ng paghinga kapag hinihika *var* agahas *Cf* HÁGOK, HINGAL.

há·gak *png* : híngal.

há·gak *pnd* **hu·má·gak, mag·há·gak** [*Hil*] : mag-ándak.

ha·gá·kan *png* : paós na tunog na nalilikha ng sabay-sabay na pagsagap ng hangin *Cf* HÍNGAL.

ha·gak·hák *png* [*Seb*] : magaspang na tunog ng mga boses kapag nagtatawanan, umiiyak, o sumisigaw : HALÁKHÁK, HARÁK·HARÁK.

há·gak·há·kan *png* : halakhakan.

ha·gal·hál *png* **1:** tunog ng malakas, walang-ingat, subalit masayang tawanan *Cf* HALAKHÁK : ALIK-ÍK **2:** malakas na tunog ng tubig na bumabagsak mula sa mataas na pook gaya ng talón : LAGASAW, LAGASLÁS, LAGUNGLÓNG.

ha·ga·lúng *png Mus* [*Tbo*] : kudyapi.

ha·ga·mák *png* [*Bik*] : kalabog.

ha·gá·mit *png Bot* : hagimit.

há·gap *png* **1:** haká, paniniwala, o opinyon **2:** [*Ifu*] pagsisimula ng paghahabi.

ha·ga·rán *png* [*hagad+an*] : habulán.

ha·gá·sin *png Bot* [*War*] : parinlas.

ha·ga·wák *png* [*Bik*] : sagwak[1].

ha·gaw-ha·gaw *pnr* [*Tau*] : malabo; di-tiyak; di-mauri.

ha·gaw·háw *png* [*Seb Tag*] : di-maintindihang tunog ng malakas na pagbubulungan *Cf* BULÓNG : ANÁS.

há·gay *png* : magilas na paglalakad *Cf* KIYÀ, LÁKAD, LINDIG **2:** [*Seb*] hagayhay[2].

ha·gay·háy *png* **1:** tunog ng hanging banayad : SÍMOY **2:** pagbubudbod ng mga butil sa banig o anumang panlatag upang matuyo : BILÁD, BULAD, HAGAY[2], HUYAG, HUYÚHOY.

hág·ban *png* [*Bik*] : kandong.

hág·bas *png* [*Hil Seb*] : gápas[1].

hág·bong *png* [*Seb*] : bagsak[1].

hag·dám·ba·tó *png Bot* : uri ng kaktus, tinatawag na surusuro ang katas na napipiga sa dahon nito.

hag·dán *png* [*Hil Seb Tag Tau*] **1:** bahagi ng bahay o gusali na pinapanhikan o pinapanaugan : ADDAN, AWUT, LADDER, STAIR, TAKÁYAN, TÚWAK **2:** katulad na estrukturang may katulad na gamit : ADDAN, AWUT, LADDER, STAIR, TAKÁYAN, TÚWAK.

hag·dá·nan *png* **1:** dako ng bahay na kinaroroonan ng hagdan : STAIRCASE **2:** paraan o kasangkapan sa pagtatamo ng tagumpay.

hag·dán-hag·dán *pnr* : bai-baitang o anda-andana.

Haggadah (ha·gá·da) *png* [*Ing Heb*] : alamat o kuwentong ginagamit sa pagpapaliwanag sa aral ng batas Talmud.

hág·gut *png* [*Tau*] : lamig; kalamigan.

hág·hag *png* [*Hil*] : paghampas sa ugat ng tanim upang matanggal ang kumakapit na lupa : WÁWWAS.

ha·gi·bás *png* : pagpalo nang may piring gaya ng sa larong huwego de prenda *Cf* HAMPÁS, PALÒ.

ha·gí·bis *png* : tunog o pakiramdam ng mabilis na pagdaan ng mga sasakyan, tao, o hangin *Cf* TULIN, BILIS : DAGUNÓT, HAGINIT, HARÚROT, HINGIBÍS.

há·gid *png* : pagkasanggi o pagkakuskos sa anumang nakahahawa.

ha·gí·had *png* : bagay na dala-dala habang naglalakad.

ha·gík *png* : tunog ng paghinga.

ha·gik·gík *png* **1:** bulalas ng tawanan **2:** ang tunog ng ganoong tawanan.

há·gik·gí·kan *png* : sabay-sabay na biglang tawanan.

ha·gík·hik *png* [*Tau*] : balakubak.

ha·gik·hík *png* : tunog ng pagsipsip ng likido o ng likidong sinisipsip *Cf* HITHÍT : LAPYÁK.

ha·gí·lap *png* : biglaang pagkuha o pag-iisip ng isang bagay na makakatulong sa isang pangangailangan *Cf* HAGUHAP.

ha·gí·mit *png Bot* [*Hil Seb Tag*] : punongkahoy (*Ficus minahassae*), 15 m ang taas, at mabalahibo ang dahon *var* haginit : BUSÍNAG, HAGÁMIT.

há·ging *png* **1:** tunog ng isang bagay na humaginit *Cf* UGONG, HUGONG : HADYONG, HAGURONG **2:** salita o bagay na hindi masyadong narinig.

ha·ging·híng *png* [*Bik Tag*] : umaangil na tunog ng isang bagay na napakabilis lumipad, gaya ng bala : HARAG-ING.

ha·gi·nít *png* **1:** matinis na tunog ng isang mabilis na pagdaan ng hangin o ng isang mabilis na sasakyan *Cf* HAGUNÓT : HAGÍBIS, HARÚROT **2:** hagupit.

hagiography (hag·yóg·ra·fí) *png Rel* [*Ing*] **1:** pagsulat sa talambuhay ng mga santo : HAGIOLOGY[2] **2:** di mapanuri o pinagandang talambuhay.

hagiology (ha·dyó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **1:** panitikan hinggil sa buhay at alamat ng mga santo **2:** hagiography.

ha·gíp *png* **1:** pagsunggab **2:** pagdagil, pagbundol, o pagkasagi **3:** pagtama sa inaasinta.

há·gis *png* : pagpukol ng isang bagay : HALIBAS[1], ITSA.

há·git *png* [*Seb*] : hámon.

ha·gi·wì *png Bot* : kalapínay.

hág·kal *pnd* **mag·hág·kal, hu·mág·kal** [*Hil*] : lumanghap ng sariwang hangin dahil sa sobrang pagod.

hag·kán *pnd* [*Bik Seb Tag halik+an*] : tinipil na **halikán**.

hag·kís *png* **1:** hagupít **2:** pansin; pahiwatig; puna *Cf* PAHAYAG **3:** diín ng bigkas sa pantig **4:** diín, empasis.

hág·mak *pnr* [*Hil*] : lugmok.

hág·mang *png Zoo* [*Seb*] : málabanós.

hag·nà *png* **1:** [*Hil*] panukalang batas **2:** [*War*] palayán.

hag·na·yà *png Bot* : isang uri ng ivy.

ha·gò *png* [*Seb*] **1:** págod **2:** patâ.

há·god *png* **1:** [*Bik Hil Seb Tag War*] haplós; hímas *Cf* MASAHE, HILOT **2:** *Bot* maliit na punongkahoy na may taas na 5-8 m, may mahahabang sanga : ANABYONG.

há·gok *png* [*Seb Tag*] : harok.

há·gol *png* [*ST*] : liksi, bilis : AGAP, DALÎ.

há·gom *png* : simula ng pagkatosta ng palay na gagawing pinipig.

hág·on *pnd* [*Hil*] **1:** angkinin **2:** mungkahing ariin ang isang bagay **3:** ipakita ang katibayan ng pagmamay-ari.

há·gong *png* **1:** tunog na malakas at maugong *var* ágong, húgong, úgong **2:** [*Seb War*] harok.

ha·góp *png* [*Bik*] : sakyód[2].

há·go·rí·lis *png Bot* : ditíran.

há·got *png* : proseso ng paglilinis sa mga himaymay ng abaka, bulak, at iba pa *var* agut, hag-ot : GUNNOT, KIGÍ, PANBÁRIK, RIET.

hág·pat *png* [*Seb*] : pilì.

hag·pís *png* : salitang ugat ng **hinag-pis**.

hág·pis *pnr* [*Hil*] **1:** manipis, gaya ng talim ng mga patalim **2:** balingkinitan; payat.

hag·pít *pnd* **hag·pi·tín, hu·mag·pít, i·hag·pít** [*ST*] **1:** idiin; higpitan **2:** dagdagan.

hag·pós *png* : masuyong haplos ng mga palad *Cf* HÁGOD, HÍLOT, HÍMAS, MASÁHE.

hag·pós *pnr* **1:** nakawala sa pagkakatali : ALPÁS, KALÁG **2:** varyant ng **hulagpós 3:** maluwág, talihabsô.

hág·tik *png* [*Seb*] : lagitik.

ha·gú·bay *pnr* : humahapay sa paglalakad, gaya ng lasing : SÚLING, PASÍNG-PASÍNG.

ha·gub·hób *png* [*Bik Seb War*] : úgong.

ha·gub·hób *pnr* **1:** maysakit; may karamdaman **2:** mahina ang katawan at malimit magkasakit.

ha·gud·hód *pnr* : saíd; ubós.

ha·gú·hak *png* **1:** tunog ng lalamunan kapag nasusuka *Cf* DAHAK, DUWAK **2:** tunog ng isinasaling tubig sa lalagyang may mahabang leeg.

ha·gú·hap *png* : paggawa ng isang bagay kapag madilim o kapag nakapikit o may piring ang mga mata *Cf* HAGILAP : KAPÂ, KAPKAP.

ha·gu·kâ *png* [*Seb War*] : lug-ang.

ha·guk·gók *png* **1:** ingay na likha ng baboy kapag natatakot o nasisindak **2:** varyant ng **hagukhok**.

ha·guk·hók *png* : tunog ng hininga matapos ang isang masasal na ubo *var* hagukgok.

ha·gul·hól *png* : biglaang pag-iyak : TANGUYNGOY.

ha·gu·má·a *png Zoo* [*Seb*] : matang-baka.

ha·gung·hóng *png* [*Bik Hil Seb Tag*] **1:** umaalingawngaw na tunog ng tubig na bumabagsak o umaagos sa isang kubkob na pook, gaya ng kuweba o mga daang túbo **2:** umaalingawngaw na tunog mula sa malakas na pag-uusap o pagsasalita ng maraming tao o ingay ng mga hayop.

ha·gun·hón *png* : pagbabalát ng hugpungan ng tubó o palma.

ha·gun·hón *pnr* : walang ayos na balumbon ng anumang bagay dahil sa pagkahatak.

ha·gu·nós *png* [*Hil*] : ugong.

ha·gu·nót *png* : tunog ng malakas na hangin *Cf* HAGINIT.

ha·gú·noy *png Bot* [*Mnb Seb Tag*] : baging (*Wedelia biflora*) na gumagapang, mala-ngipin ang gilid ng dahon, at dilaw ang tila pabilog na bulaklak : ANUYÚY.

ha·gú·noy-tsí·na *png Bot* : yerba (*Wedelia chinensis*) na mabalahibo at ginagamit na tina ng buhok ang katas ng dahon.

ha·gu·pít *png* : palo ng isang latigo *Cf* HAMPÁS : HAGINÍT, HAGKÍS, LABTÍK, LÁMBA.

ha·gu·rí·lis *png Bot* : baging (*Deeringia amaranthoides*) na gumagapang at nakalalason ang katas.

ha·gú·rong *png* [*War*] : haging.

ha·gu·rós *png* [*Seb*] : ugong.

ha·gu·rót *png* [*Hil*] : ugong.

ha·gu·ták *png* : tunog ng biglaang paghila palabas ng isang bagay, gaya ng isang drawer o ng isang paang nakalubog sa putik *Cf* HUTAK : HUGALPOT.

ha·gu·táng-pa·i·kót *png* : makina na panghagot ng bulak o cotton mula sa buto nito : COTTON-GIN.

ha·gut·hót *png* [*Hil Seb Tag*] **1:** tunog ng pagsagap o paghigop ng likido *Cf* ALDÚK, HITIHIT, HITIT, SIPSIP, SUPSOP **2:** tunog ng hanging ipinapasok sa mga lobo at interyor ng gulong.

ha·gut·sót *png* : sagutsót.

hág·wa·són *png Zoo* [*Seb*] : ulupóng.

hag·wáy *png* : pagiging matangkad at balingkinitan *var* tagway *Cf* TAAS, TAYOG.

hag·yò *png* **1:** [*War*] bantâ **2:** [*Seb*] tawad[2].

hág·yon *png* [*Hil*] : imbáy.

ha·há *png* [*ST*] : bigkas ng sinaunang baybayin sa kasalukuyang **H** *Cf* HA.

ha·hà *png* : malaking sirà o púnit : WAKWÁK, WASÁK.

ha·ha·nga·lo *png Bot* [*Seb*] : takipkuhol.

hahnium (há·nyum) *png Kem* [*Ing*] : mungkahing tawag sa element na unnilpentium (symbol **Ha**).

hai (hay) *png* [*Jap*] : oo.

haik (hayk) *png* : kasuotang Arab para sa ulo at katawan.

haiku (háy·ku) *png Lit* [*Jap*] : tulang Hapones na binubuo ng tatlong linyang may 5,7,5 pantig at madalas na pumapaksa sa mga hulagway kaugnay ng kalikasan : HAYKU.

hail (heyl) *png* [*Ing*] : nagyelong ulan.

há·in *png* **1:** pagkaing nakahanda sa mesa *var* ahin, hayin : APAG, PAGKAON, PANANGÁN **2:** paghahanda ng pagkain sa hapag o mesa – *pnd* **mag·há·in, ha·í·nan, i·há·in 3:** alay, handog, o sakripisyo **4:** *Idy* gaya sa "hainan at pag-urúngan" – tamad o walang ginagawa kundi ang kumain at matulog nang buong maghapon.

há·in *pnb* [*Bik*] : saan.

hair (heyr) *png* [*Ing*] : buhok.

ha·í·ran *png* [*Mrw*] : balaghán.

hairbrush (héyr·brash) *png* [*Ing*] : brotsang pansuklay sa buhok.

haircut (héyr·kat) *png* [*Ing*] : gupit ng buhok; ayos ng buhok.

hairdo (héyr·du) *png* [*Ing*] : estilo o paraan ng pag-aayos sa buhok ng babae.

hairdresser (heyr·dré·ser) *png* [*Ing*] **1:** propesyonal na tagaputol at tagaayos ng buhok **2:** gawaan o opisina ng isang hairdresser.

hairline (héyr·layn) *png* [*Ing*] : hanggahan ng tinutubuan ng buhok, lalo na sa noo; manipis na linya o lamad.

hairpiece (héyr·pis) *png* [*Ing*] : peluka.

hairpin (héyr·pin) *png* [*Ing*] : aguhilya.

há·it *pnr* [*Seb*] : matalas.

haj *png* [*Ing*] : taunang pagdayo ng mga Muslim sa Mecca.

ha·kà *png* **1:** hinala **2:** teorya.

ha·káb *pnr* : mahigpit ang pagkakalapat; pitis na pitis.

ha·kà-ha·kà *png* **1:** hakáw **2:** kurokuro **3:** hinala; sapantaha.

ha·kál *pnr* [*Hil*] **1:** madaldal **2:** mahilig magsalita nang walang kabuluhang paksa, pangyayari, isyu, at kuwento : BURAÁN.

ha·kang *png* [*Tbo*] : tatô.

ha·káp *png* [*Seb*] : tápal.

há·ka·rá *png Mus* [*Esp jácara*] **1:** isang masayang balada na karaniwang inaawit ng mga manlalakbay : AWITLANSÁNGAN **2:** *Say* isang uri ng sayaw na Espanyol at ang musika nito : SAYAW-HAKIRA, SAYAW-KASTILA, TUGTOG-HAKARÁ.

ha·ka·ré·ro *png Mus* [*Esp jacacero*] : mang-aawit ng balada, mang-aawit sa kalye.

há·kat *png* : pútol ng kawayan na ginagamit bilang lalagyan ng tubig na inumin o alak.

ha·kát *png* [*Bik*] : bawas.

ha·káw *png* [*ST*] : salitáng panghikayat sa áso upang sumama sa pangangaso : HAKÀ-HAKÀ.

hak·báng *png* **1:** kilos ng paa sa paglakad o pagtakbo : HAKDAW **2:** sukat o agwat ng dalawang paa sa paglakad *Cf* LAKAD **3:** antas ng pagsulong : PROGRESO, SULONG, TANGBAW, YAGBAN – *pnd* **hu·mak·báng, i·hak·báng, hak·ba·ngán**.

hak·bá·ngan *png* [*hakbang* +*an*] **1:** isang naigagalaw o naililipat na harang na tinatalon ng mga atleta sa isang karera : HARDEL **2:** mababang harang na ginawa sa may pinto at kadalasang malapit sa hagdan upang hindi makalabas o mahulog ang bata : ALABÁT **3:** harang na ginawa sa pinto ng isang bakod : HAKDÁWAN.

hak·bá·ngin *png* [*hakabang* + *in*] : mga bagay na dapat gawin o isagawa : BÁLAK[1], PANUKALA.

hak·bót *png* **1:** biglaang pagsunggab o pagdakot sa anumang ibig kunin **2:** biglang pagbunot ng sandata, tulad ng itak, mula sa kaluban : HABLÓT **3:** halbot.

hak·bót *pnd* **hak·bu·tín, mang·hak·bót, i·hak·bót** [*Bik*] : sandukin, salukin.

hak·dáw *png* : hakbang.

hak·dá·wan *png* : hakbangan[3].

há·ke *png Isp* [*Esp jaque*] : sa ahedres, **check**.

ha·ké·ka *png Med* [*Esp jaqueca*] : pananakit ng ulo.

hakenkreuz (há·ken·krús) *png* [*Ger*] : swastika, lalo na bilang simbolong Nazi.

hak·hák *png* **1:** mabilis at walang ingat na pagkain *Cf* LAKLAK, LAMON : HABHAB, SABSAB **2:** hithit **3:** pag-apaw o pagkapuno ng tubig sa isang labak : SANAW, TIGMAK.

hak·há·kan *png Bot* : uri ng tubó na makatas ngunit hindi gaanong matamis.

ha·kí·kat *png* [*Tau*] : katotohanan; katapatan.

ha·kím *png* [*Ara*] : sa India at mga bansang Muslim, doktor.

ha·kí·ra *png Lit* : korido.

hak·láb *png* [*Bik War*] **1:** kabkab[1] **2:** sakmal.

hák·lab *pnd* **hi·nák·lab, i·pa·hák·lab, hák·la·bín** [*Bik*] : sakmalin; ipasakmal.

hak·lít *png* : biglaang paghila ng kamao o bisig – *pnd* **hak·li·tín, i·hak·lít, hu·mak·lít**.

hak·lung *png* [*Ifu*] : pansalok.

hák·mal *png* [*Hil*] : sakmal.

ha·kóg *png, pnr* [*Seb War*] : sakim at kuripot na tao; yamo.

há·kom *png* : paglagom ng lahat ng bagay *Cf* SAMA.

há·kon *pnd* **ha·kú·nin, mag·há·kon, i·há·kon** [*Bik*] : tanggalin ang laman mula sa lalagyan.

ha·kóp *png* [*Hil Seb War*] : dakót.

há·kot *png* [*Bik Hil Seb War Tag*] **1:** pagbibiyahe, pagkakarga, at pagdadala ng mga bagay o kargamento *Cf* HILA, PASAN **2:** pála – *pnd* **mag·há·kot, i·há·kot, ha·kú·tin**.

ha·kót *png Zoo* [*War*] : langgam na itim.

ha·ku·la·tór·ya *png* [*Esp jaculatoria*] : dalanging pabulalas.

ha·kús *png* [*Hil*] : yakap.

ha·kú·san *png* [*ST*] : ginintuang tása na may malapad na hawakán, pantay ang puwitan na kadalasang napapalamutian ng iba't ibang anyo.

ha·ku·tán *png* [*hakot* +*an*] **1:** lalagyan o sasakyang ginagamit sa pagdadala ng mga bagay sa isang pook **2:** maramihang pagdadala ng mga bagay sa isang pook **3:** pook na pinagdadalhan ng mga hinahakot **4:** paglipat mula sa isang pook tungo sa isa pa **5:** singil o bayad sa paghahakot.

hák·wat *png* [*Hil*] : buhat.

hal *png* : pinaikling **halimbawa**.

hal *png* [*Tau*] **1:** kalagayan **2:** meryenda; pamawing-gutom.

ha·lá *pnd* **mang·ha·lá, hu·ma·lá, ha·la·hán** : maghanap ng aliw kung saan.

Ha·lá! *pdd* **1:** Sige! *var* Halé **2:** katagang ginagamit bilang babala : LA!

ha·lá·an *png Zoo* : uri ng kabibe na nakakain ang laman : DÚKYANG, KÁLANG, KAPPÓ.

há·lab *png* : tawag sa kagat ng buwaya o katulad *Cf* TUKLAW.

ha·lá·bas *png* : mahaba, makinang, at pabalantok na itak na pantabas ng mahahabang damo.

ha·lab·há·ban *png* : inihaw na karne ng hayop na napanalunan sa laro *Cf* ASÁDO, BANGI, ÍHAW, LITSÓN.

ha·la·bíd *pnr* : nagkabuhol-buhol na lubid, baging, alambre, at katulad *var* habid.

Ha·lá! Bi·rá! *pdd* **1:** katagang sinasambit, karaniwan sa pagdiriwang ng Sinulog, nangangahulugang Sulong!, Sugod! **2:** Hilahin mo! **3:** Suntukin mo!

ha·la·bók *pnr* **1:** duróg; pinulbos; napulbós **2:** kumukulo : BULBÓK, HALBÓK, SULÁK **3:** nangangamoy; umaalingasaw ang baho.

ha·la·bós *png* : pagluluto ng hipon, alimasag, at katulad sa tubig at asin *var* halbos *Cf* BANLI, SANGKUTSA – *pnd* **ha·la·bú·sin, i·ha·la·bós, mag·ha·la·bós**.

ha·la·bót *png* **1:** biglaang pagbunot, gaya ng baril mula sa kaluban nito **2:** paglalabas ng lahat ng mga laman ng isang lalagyan o kahon *var* halbót.

há·lad *png* [*Hil Seb War*] : hayin o alay[2] : KALOOB.

ha·la·dà *png* [*Ifu*] : salansanan sa itaas ng dapugan.

ha·la·gá *png* [*Bik Tag*] **1:** presyo ng isang bagay : BILÍ **2:** kabuluhan, saysay, bigat : PULOS; KAKANAAN **3:** tása, ebalwasyón.

há·la·gá·han *png* [*halaga* + *han*] **1:** bagay na mahalaga sa búhay; pamantayan o sistema ng pagpapahalaga sa bagay-bagay : VALUE **2:** nakamihasnang paraan ng pagtingin o pagsukat sa halaga ng bagay-bagay : VALUE.

há·la·gap *png* : bagay o dumi na nakalutang sa kumukulong sabaw o sinaing *var* halugap : HALIPÁW.

ha·lag·hág *pnr* **1:** walang-ingat, pabaya *Cf* BUHALHÁL, BULAGSÁK,BUSALSÁL : DÁNGHAG, MAPAULIYAN, NADUPAG, NALIWAY, SAPRAT **2:** batugan at walang ginagawa : ALISAGA, HARAGAN, LAKWATSERO, ISTAMBAY **3:** agwat-agwat at magaan.

ha·la·háb *pnr* : saláb, salabsab *Cf* SUNÓG.

ha·la·há·la *png Zoo* : uri ng baboy (family *Suidae* o *Tayassuidae*) na may malapad na tainga at karaniwang pinalalahian.

ha·lá·ha·là *png Bot* : patola (*Luffa cylindrica*) na bilog.

ha·lák *png* **1:** [*ST*] pagmamayabang o pagmamalabis **2:** *Med* plema na bumabara sa lalamunan at nagdudulot ng pag-ubo **3:** pagiging paos o malat ng boses dahil sa sipon.

ha·lak·hák *png* [*Hil Tag*] : tawang malakas : AGAD-ÁD, ALIK-IK, HAGAKHAK,

HALALHAL, LAGAAK, PAGGÁAK.

há·lak·há·kan *png* : malakas na tawanan; pagtatawánan : HAGAKHAKAN.

há·lal *png* [*Ara*] **1:** pagpatay ng hayop sa paraang isinasaad ng batas Muslim **2:** karneng inihanda sa paraang ito; karneng makakain ayon sa batas.

ha·lál *png* **1:** boto **2:** pili.

ha·lál *pnd* **hu·ma·lál, i·ha·lál, mag·ha·lál 1:** pumili; bumoto **2:** pumili sa pamamagitan ng pagboto.

ha·lá·lan *png* [*halal* + *an*] : pagpapasiya hinggil sa isang usapin o pagpili ng mga pinuno sa pamamagitan ng boto : BOTOHÁN, ELEKSIYÓN.

ha·lal·hál *png* [*ST*] : halakhák.

ha·lá·man *png Bot* **1:** organismong may cellulose ang mga cell wall, tumutubo sa pamamagitan ng sintesis ng mga di-organikong substance at walang kakayahan sa pagkilos : PLANT[1] **2:** anumang kabilang sa pangkat ng gulay at karaniwang maliliit na damo : HAMBANGAN, MUHAMUHA, MULA, MULA-MULA, PAMOMOLAN, PINAMOLA, TANÓM.

há·la·ma·nán *png* [*halaman+an*] : bakurang may mga tanim na halaman : GARDEN, HARDIN, LAGWERTA, TANIMAN.

ha·lá·mang-u·gát *png* [*halaman na ugat*] : mga halamang gaya ng kamote, patatas, at katulad na itinatanim dahil sa malaki at nakakaing ugat : ROOT CROP.

ha·lám·ban *png* [*ST*] : balambang.

ha·lam·bát *png* : pansamantalang bakod, karaniwang gawa sa kawayan o mga sanga ng punongkahoy *Cf* ALABAT, HADLANG, HALANG, HARANG, KURAL.

ha·lam·bi·yá·ra *pnr* [*Tau*] : bastardo; anak sa labas.

ha·lan·dó·mon *pnr* [*Seb*] : hindi malilimot.

há·lang *png* **1:** anumang bagay na nagiging sagabal sa daraanan *Cf* BARÁ : ABBÉNG, BALÁMBANG, HADLÁNG, SALIPÓD **2:** *Kar* anumang piraso ng kahoy o metál na ipinako o idinikit sa dingding upang maging sabitán : BALAGBÁG, TRABYÉSA **3:** isang uri ng lambat na panghuli ng isda, nakabitin nang pahaba, may pampalutang sa itaas, at pampalubog sa ibaba **4:** kahalili, kapalit.

ha·láng *pnr* [*Seb*] : maanghang.

ha·láng·don *pnr* [*Seb*] : marangal, mataas, maharlika.

ha·lang-ha·láng *png* [*ST*] : pagtanggging makipag-away dahil sa takot.

ha·láp *png* : pag-asa; damdamin ng pag-asam at pagtitiwala.

Ha·láp! *pdd* : katagang sinasambit kapag may bagay na binubuhat nang sabay-sabay : BALAP!, HEP!

ha·lá·pa *png Bot* [*Esp jalapa*] **1:** tuyong dahon ng isang halamang mula sa Mexico, ginagamit na purgá **2:** ang halamang ito.

ha·la·páw *png* : pag-aalis nang dahandahan sa ibabaw na bahagi ng isang bunton o tambak *var* hapáw.

ha·la·pók *png* : halpók.

ha·la·pót *png* : mahabang súpot *Cf* BAG, BULSA.

Ha·lá·ran *png* [*halad+an*] **1:** pagdiriwang sa Lungsod ng Roxas sa Capiz tuwing Hunyo 24 bilang paggunita sa pagdating ng sampung datu ng Borneo sa Panay **2:** ritwal ng pasasalamat ng mga sinaunang Filipino sa diyos na si Bulalakaw sa pamamagitan ng pagpatay ng manok at pag-aalay ng pagkain.

há·las *png* **1:** galos sa balát sanhi ng matalas na patalim o kaya'y mga damong nakasusugat gaya ng kugon *Cf* BAKLÁS, BAKLÍS, GALOS : APRAS, BAGRAS, GALUT, GARILIT, KAGIS **2:** *Zoo* [*Bik Seb War*] ahas.

ha·lá·san *png* : baso o anumang lalagyan ng maiinom.

ha·lát *pnd* **ha·la·tín, mag·ha·lát, i·ha·lát 1:** [*Bik*] maghintay **2:** [*ST*] mang-abala sa ginagawa ng iba sa pamamagitan ng pagbisita tuwing makalawa.

ha·la·tâ *pnr* : nákikita; napapansin *Cf* LABÁS, LITAW : PROMINÉNTE[1].

há·la·tá·an [*halata+an*] *png* : magkapareho o magkatulad na damdamin sa isa't isa.

ha·la·tá·in *pnr* [*halata* + *in*] : madaling makilala o mapansin.

ha·la·táng-ha·la·tâ [*halata+na+halata*] *pnr* : malinaw o kitang-kita; lubhang punahin o pansinin.

há·law *pnr* **1:** kinuha o nanggaling sa isang aklat, artikulo, o isang akdang pampanitikan *Cf* DIGEST[1],·SALIN; SIPI **2:** [*Seb Tag*] pang-ibabaw **3:** *Agr* pinilì, gaya ng ginagawa sa mga butil ng palay *Cf* HIRANG, HUGOT **4:** maputi na ang buhok : MALAUBAN.

ha·law·háw *pnr* : maguló, wala sa ayos *Cf* BUTBÓT : HALÍHAW.

há·lay *png* [*Bik Tag*] **1:** walang pitagan sa anumang itinuturing na banal, napakahalaga, at iba pa : BLASPHEME, LAPASTANGAN, LASWA[1], LAW-AY **2:** gahasa **3:** pagkakasala dahil sa pagtuturing sa sarili bilang isang diyos.

ha·láy *png* [*Tbo*] : kanin.

ha·la·yá *png* [*Esp jalea*] : varyant ng **halea**.

ha·lay·háy *png* **1:** hanay, hiléra **2:** [*Bik hil Seb War Tag*] hanay ng mga bagay na nakabitin, gaya ng mais na ibinitin upang matuyo : YANGYANG.

ha·lá·yi *png* [*ST*] : pagkamuhi sa isang tao.

hal·bók *png* [*ST*] : halábok.

hal·bós *pnr* : hindi gaanong lutong karne o mga gulay *Cf* SANGKUTSA.

hal·bót *png* : biglaang pagbatak ng isang bagay *Cf* HILA : GALBÓT, HAKBOT[3], LABNÓT.

hal·dát *png* [*Bik*] : kirot.

Ha·lé! *pdd* : katagang sinasambit kapag pinapayagang gawin ng isang tao ang isang bagay.

ha·le·á *png* [*Esp jalea*] : minatamis na masa ng lamang-ugat gaya ng ube, kamote, at katulad, karaniwang ginagawang panghimagas o meryenda : HALAYA.

half (haf) *png* [*Ing*] : alinman sa dalawang bahagi o pangkat ng bagay na hinati nang pantay; alinman sa dalawang pantay na bahagi ng buong oras ng isang laro.

half (haf) *pnr* [*Ing*] : kalahati.

half-moon (háf-mun) *png* [*Ing*] : ang buwán na kalahati lamang ng liwanag ang nakikita : MEDYALUNA.

half note (haf nowt) *png Mus* [*Ing*] : semitone.

hal·hál *png* [*Bik Seb*] : hingal, hingos.

hal·hál *pnr* **1:** tangá, gago; katawa-tawa *Cf* BANGGAK, TUNGGAK **2:** [*Seb Tag*] madaldal na tao.

ha·li *png* [*Tau*] : pahingá.

ha·lì *pnd* **mag·ha·lì** [*Bik*] : manggaling.

Ha·lí! *pdd* : varyant ng **Halé!**

ha·lí- *pnl* : pambuo ng pagtawag na lumapit o sumama ang iba, gaya sa "halika," "halikayo."

ha·lí·bas *png* **1:** hagis **2:** pagwasiwas ng patalim, gaya ng itak, espada, at iba pa.

ha·li·bá·yo *png* : kahoy na ginagawang pantukod sa mga halaman upang mapigilan ang pagtumba *Cf* PAKAPITAN, SUHAY, TÚKOD.

ha·lib·híb *png* : pagtatalop *Cf* AKBÁ.

ha·lí·bi *png* : pagputol ng mga punò ng halaman at tubó.

ha·li·bi·yóng *png* [*ST*] **:** pagkakapatong-patong ng bagay-bagay dahil sa pagkakamali.

ha·li·bu·káy *png* **:** paggalaw ng mga bituka *var* alimbukáy.

há·li·bút *png Bot* [*Ing*] **:** isdang alat (*Hipoglossus hipoglossus*) na malaki at malapad.

ha·li·but·bót *png Bot* [*Bik Seb Tag*] **:** pandakaki.

ha·li·bú·yak *png* **:** varyant ng **halimuyak**.

ha·lib·yóng *png* **:** pagkukuwento ng isang pangyayari subalit taliwas sa tunay na nangyari.

halide (há·layd) *png Kem* [*Ing*] **:** binary compound ng isang halogen at isa pang element o pangkat.

há·lig *png* [*ST*] **:** palit[1].

ha·li·gá·nga *png Bot* **:** aligango.

ha·li·ga·yót *pnr* **:** nahuhubog; natuturuan; pleksible.

ha·lig·híg *png* [*ST*] **:** panginginig sa lamig kahit walang sakit.

ha·lí·gi *png Ark* **1:** patayong kaláp, metál, o semento na nagsisilbing túkod sa isang estruktura *Cf* PÓSTE, PUNDASYON **:** ADIGI, PANIGÁS, PILÁR **2:** *Idy* ama o ang tumatayong pinunò ng pamilya.

ha·li·gót *pnr* [*War*] **:** makipot.

ha·li·gut·gót *pnr* **:** pilyo; malikot; maharot.

ha·lí·ha·lí *png* [*Tau*] **:** maikling pamamahinga.

ha·lí-ha·li·lí *pnr* **:** salitan; palit-palit.

ha·lí·haw *png* [*ST*] **1:** pagkain nang panakáw sa harapan ng may-ari **2:** paghanap ng isang bagay sa pamamagitan ng paghahalungkat nang walang taros **:** HALIKWAT[1] **3:** tao na dumaranas ng matinding gutom o pagkulo ng tiyan.

ha·li·háw *png* [*ST*] **:** paglakad nang pabalik-balik, karaniwan kung may hinahanap.

ha·lí·haw *pnd* **mag·ha·li·haw, ha·li·ha·win, hu·ma·li·haw :** paluin o hambalusin nang tuloy-tuloy at sa lahat ng panig.

ha·li·háw *pnr* **:** halawhaw.

ha·lík *png* **:** pagdidikit, pagdadampi, o pagdidiin ng labi sa anumang bahagi ng katawan, karaniwang may halong damdamin *Cf* BESO **:** ANGÓB, HADÓK, HALOK, KISS – *pnd* **ha·li·kán, hu·ma·lík, i·ha·lík**.

Ha·lí·ka! *pdd* [*hali + ka*] **:** Pumarito ka!, Lumapit ka!, Sumunod kayo!, Sumama kayo!

ha·lí·kan *png* [*halik+an*] **:** pagdadampian ng mga labi ng dalawang tao **:** HADUKAN.

Ha·lí·ka·yó! *pdd* [*hali+kayo*] **:** Pumarito kayo!; Lumapit kayo!

ha·lik·hík *png* **:** tawang impít **:** HILHIL.

ha·lik·wát *png* **1:** paghalungkat sa mga bagay na nawawala **:** ALAWAS, BULATLAT, HALAWHAW, HALIHAW, HALUGHOG, HALUNGKAT, HALWÁT, SALIKSIK **2:** pag-aangat ng isang mabigat na bagay *Cf* SIKWAT.

ha·li·lag·yó *pnr* [*ST*] **:** kamukha ng iba.

ha·li·lá·ya *png* [*ST*] **:** uri ng ayuno.

ha·lí·li *png* [*Seb Tag*] **1:** kapalit **2:** relyebo.

ha·li·lí *pnb* **:** halinhinan, palitan, salitan.

ha·li·ma·sô *pnr* **:** nagtutubig-tubig na sugat sanhi ng gasgas.

ha·lí·maw *png* **:** mabangis na hayop *Cf* ILAHAS **:** KALANTÂ.

ha·lim·ba·wà *png* [*Bik Hil Tag*] **1:** bagay na kabilang at kumakatawan sa isang kabuuan **:** EHEMPLO, EXAMPLE, HALINTULAD[1], SAMPLE[3], SAMPOL **2:** huwáran.

ha·lim·bu·káy *png* **:** daluyong ng mga alon sa dagat *var* alimbukay, halibukay.

ha·lim·hím *png* **:** paglimlim ng inahin o pagpapainit sa mga itlog upang mapisa – *pnd* **hu·ma·lim·hím, ha·lim·hi·mán**.

ha·li·mo·rá *png* [*ST*] **1:** pasiya na mahusay **2:** kalusugan; lakas.

ha·li·mu·lâ *png* **:** matulaing turing sa lahat ng patay.

ha·li·mú·mog *png Bot* **:** punongkahoy (*Ehretia philippinensis*) na tumataas nang 5 m, puti at mabango ang bulaklak, at makatas ang bilóg at pulang bunga **:** ALIBUNGÓG, ANONANGIN, BAYUKON, SALIMOMO.

ha·li·mun·món *png* **:** bangó, halimuyak.

ha·li·mú·san *png Zoo* [*War*] **:** hito.

ha·li·mut·mót *png* [*ST*] **:** pagbugá ng mabahong amoy.

ha·li·mú·yak *png* **:** bango na higit na nagtatagal at kumakalat *var* halibuyak **:** ALIMYON, DAPYÓ[1], HALIMUNMON, SAMYÓ.

ha·li·muy·móy *png* **:** layo ng nararating ng isang kaaya-ayang amoy.

ha·lin *png* [*Tau*] **1:** paghuhunos; pagbabago nang higit na mababa sa dating kalagayan **2:** [*Hil*] salin[1].

ha·lín *png* [*Seb*] **:** benta.

ha·lín *pnd* **mang·ha·lín, hu·ma·lín** [*Hil*] **:** manggaling.

ha·lí·na *png* **:** panghikayat, pang-akit, o gayuma **:** CHARM.

Ha·lí·na! *pdd* **:** pinaikling " Halika na!"

ha·lin·du·wáng *pnb* **:** pagbaling sa lahat ng direksiyon upang makita ang hinahanap *Cf* IKIT, LINGON.

há·ling *pnd* **mag·há·ling, ha·lí·ngan, i·há·ling** [*Seb*] **:** magdikit[2].

ha·líng *pnr* **:** hibáng.

ha·ling·híng *png* **1:** huni ng kabayo **2:** daing ng tao na nahihirapan sa karamdaman o naliligayahan sa sex *Cf* HALUYHÓY **:** AGUHÔ.

ha·lin·hán *pnd* [*halili+han*] **:** palitán; lagyan ng iba.

ha·lin·hí·nan *pnr* **:** salitan sa pagtupad ng gawain.

ha·lín·tang *png* [*Hil*] **:** baitang.

ha·lin·tóng *png Zoo* **:** varyant ng **balintóng**.

ha·lin·tú·lad *png* **1:** [*ST*] halimbawa **2:** paghahambing ng dalawang bagay.

ha·lin·tu·wáng *pnr* **:** dala-dala sa magkabilang dulo ng isang piraso ng kawayan *Cf* PASÁN, KARGÁ.

ha·líp *pnr* **:** paglalagay ng iba bilang kapalit ng dating nakalagay **:** EMBÉS.

ha·lí·pa *png* [*Mrw Tau*] **:** noong panahon ng sultanato ng Sulu, ang pinakamataas na relihiyosong pinuno, karaniwang nasa masjid ng sultan.

ha·li·pa·rót *pnr* **:** malandi o magaslaw na babae *Cf* ALEMBONG, MALIMBANG **:** BIGAON, GARAMPINGAT, KIRÍ, MALASTUD.

ha·li·páw *png* **:** mga bagay na ikinalat nang manipis sa isang rabaw *var* nalipawpáw **:** HALAGAP.

ha·lip·híp *png Ana* [*Ifu*] **:** gulugod.

ha·li·pót *pnr* [*Bik War*] **:** maikli o mababà.

ha·lip·sú·si *png* **:** gansúwa.

ha·li·pu·lu *pnr* [*Tau*] **:** bastós.

ha·lir·yó *png* **:** boomerang.

ha·lir·yóng *png* **:** utáy-utáy na paghahakot.

ha·lít *png* **1:** malaking sirà o púnit sa damit, káyo, at kauri **2:** marahas na pagtanggal o pagpunit sa isang bagay, gaya ng dahon o damit *Cf* PIGTAL, PITAS.

há·lit *pnd* **hu·má·lit, i·há·lit, ha·lí·tan** [*Hil*] **:** idáut.

há·lit *pnr* : puwersahang pagpunit o pagwasak ng isang bagay : PUNÍT, WALÁT, WASÁK, WINDÁNG.

ha·li·tó·sis *png* [*Ing*] : mabahong hininga.

Ha·lí·ya *png Mit* [*Bik*] : diwata ng buwan.

ha·lí·ya·mas *png* [*ST*] : gintong pampalamuti o panggayak.

ha·lí·yo *png* [*ST*] : paglagay sa posisyon o katayuan ng iba : EMPATHY.

ha·li·yó *png* [*ST*] : madestino sa pook ng ibang tao.

hal·kón *png Zoo* [*Esp halcón*] : lawin.

hall (hol) *png* [*Ing*] **1:** bulwagan **2:** espasyo o bahagi ng gusali o bahay na nasa dakong pasukán **3:** gusali.

Hallelujah! (há·le·lú·ya) *pdd* [*Ing*] : Purihin ang Panginoon!

hallelujah (há·le·lú·ya) *png* [*Ing*] **1:** aleluya **2:** *Mus* anumang komposisyong pangmusika batay sa katagang ito.

hal·li·dung *png* [*Ifu*] : putong na bilóg at may baát, gawa sa kawayan o yantok : SAGFI.

hallotis (hal·yó·tis) *png Zoo* [*Ing*] : lamandagat (genus *Haliotis*) na hugistainga ang talukab at nakakain ang laman.

Halloween (há·lo·wín) *png* [*Ing*] : gabi ng Oktubre 31; pistang ipinagdiriwang sa Estados Unidos sa pamamagitan ng pagsusuot ng damit at maskarang pantakot.

hallucination (ha·lú·si·néy·syon) *png* [*Ing*] : halusinasyon.

hallucinogen (ha·lú·si·nó·dyen) *png* [*Ing*] : drogang lumilikha ng halusinasyon.

halo (héy·lo) *png* [*Ing*] **1:** bílog ng liwanag na nakaibabaw sa ulo ng banal na tao **2:** bílog ng liwanag sa lawas pangkalawakan, lalo na sa araw o buwan.

há·lo *png* : pambayó o pandikdik : AHO.

ha·ló *png Zoo* [*Hil Seb War*] : timbabalak.

ha·lò *png* [*Seb Tag*] **1:** pagsasama o paglalahok ng isang bagay sa ibang nasa loob ng isang sisidlan : GATBANG, SUBÁK **2:** paghalukay sa laman ng sisidlan : HUKAG **3:** paglapit o pakikisama sa karamihan **4:** *Idy* gaya sa "maghalo ang balát sa tinalupan" – magtungo sa masama ang pinaguusapan o maging magulo ang paguusap – *pnd* **mag·ha·lò, ha·lú·in, i·ha·lò.**

Ha·ló! *pdd* : Hello!

há·lob *png* [*Hil Seb War*] : laib.

ha·lo·ban·sí *png* [*ST*] : halubangsá.

ha·lo·báy·bay *png Zoo* : varyant ng **halubaybay.**

há·lod *png Bio* [*Bik*] : askarid.

há·log *png Med* [*Bik*] : bulate[2].

halogen (há·lo·dyén) *png Kem* [*Ing*] **1:** alinman sa limang element na flourine, chlorine, bromine, iodine, at astatine na matatagpuan sa group VII A (17) ng periodic table **2:** bombilyang gumagamit ng pilamento na ligíd ng halogen.

halogenated (há·lo·dye·néy·ted) *pnr* [*Ing*] : may halogen.

ha·ló-ha·lò *pnr* **1:** pinagsama-sama nang walang kaayusan **2:** binubuo ng iba't ibang bagay : HALUÁN **3:** maguló; wala sa ayos.

ha·lók *png* [*Seb*] : halik.

há·lom *png Bot* : kulitis.

há·lon *png* **1:** *Bot* yerba (*Amaranthus paniculatus*) na tumataas nang 1-2 m mataba, at kulay pula ang kabuuan : KADYAPA, KALUNAY, KOYAPA, KUDYAPA **2:** [*ST*] tumutukoy sa rantso at mansiyon na tinitirhan ng may-ari *Cf* ASYENDA, RANTSO **3:** *Bot* malaking palumpong (*Morinda umbellata*) na gumagapang, at mahaba at mabalahibo ang sanga.

há·lon *pnd* **mag·há·lon, ha·lú·nin, i·há·lon** [*Bik*] : lulunin; lunukin.

há·lon *pnr* [*Bik*] : madaling maniwala o tumanggap nang walang tanong.

há·long *png* [*Hil*] : ingat[1].

ha·lóp *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, tubog sa ginto na takip ng ngipin *Cf* EMPENETEK.

há·los *pnb* [*Hil Seb Tag*] **1:** kamuntik na **2:** sa ilang punto, antas, o katangian ay tila magkatulad : ALAGÁ, HUMIGIT-KUMULANG.

ha·lós *png* **1:** sa sinaunang lipunan, marangyang damit na isinusuot sa mga tanging pagdiriwang **2:** [*ST*] anumang bagay na pinó o maselan.

ha·lót *png* [*War*] : yamo.

halothane (há·lo·téyn) *png Med* [*Ing*] : likidong volatile na ginagamit na pangkalahatang anestisya.

ha·lóy *png* [*Bik*] : tagal.

hal·pók *png* : bilasâ : HALAPÓK.

halt *png* [*Ing*] : pagtigil; pansamantalang pagtigil.

halt *pnd* [*Ing*] : tumigil; huminto; pahintuin.

hal·ták *png* : baltak.

ha·lû *png* [*Tau*] : STD.

ha·lû *pnr* [*Tau*] : bulók o sirâ; bilasâ; bugok.

ha·lu·án *png* **1:** *Zoo* [*Hil*] dalág *var* haruan **2:** [*halo+an*] anumang kasangkapan o lalagyan para sa paghahalohalo ng mga sangkap : TIMPLÁHAN.

ha·lúb *png* [*Ifu*] : salop.

ha·lu·bá·gat *png Bot* : dawag[4].

ha·lu·bá·gat-bá·ging *png Bot* : palumpong (*Capparis horrida*) na matinik, tumataas nang higit sa 3 m, mabalahibo ang dahon at tangkay, at kulay rosas ang bulaklak : BARALAWIK, TARÁBTAB, TARÁKTAK.

ha·lu·bang·sá *png Zoo* [*ST*] : manok na dilaw ang paa *var* halubansî.

ha·lu·bay·báy *png* **1:** *Zoo* isdang-tabang (*Sardiniella albella*) na maliit, may kumpol-kumpol na kaliskis *var* alubaybay, halobaybáy : BAGASBAS, LAPAD, TAMBAN **2:** bagoong na gawa sa dilis.

ha·lúb·ha·lób *pnr* : buhálhál.

ha·lu·bíd *png* : hambálos.

ha·lu·bid·bíd *png* : pagpulupot; pagsalabid; pagpilipit.

ha·lu·bí·lo *png* **1:** pangkat o langkay ng mga tao na maingay ang pag-uusap **2:** pakikihalo sa pangkat ng mga tao *Cf* HURUNGHURÓNG, LIBUMBON – *pnd* **ma·ki·ha·lu·bí·lo, hu·ma·lu·bí·lo, i·ha·lu·bí·lo.**

ha·lu·bi·lu *png* [*Tau*] : malaking kaguluhan.

ha·lu·bit·bít *png Bot* : ilahas na uri ng damo.

ha·lud·hód *png* : pagkuskos, paglilinis, o paghipo sa mga bagay na nakahilera.

ha·lu·gá·mit *png Bat* : pagtatakwil ng mga karapatan.

ha·lug·hóg *png* [*Bik Tag*] : masinsinang paghahanap ng anumang bagay sa isang pook o sa suot ng isang tao *Cf* HALUKAY; HALUNGKAT : HALUNGKAL, KAPKAP.

ha·lug·hú·gan *png* [*ST*] : buslo.

ha·lú·ha·lò *png* **1:** pagkaing pampalamig na karaniwang binubuo ng kinuskos na yelo, mga minatamis na bungangkahoy, gatas, at asukal **2:** lutong Tsino na binubuo ng ginayat na baboy at hilaw na papaya **3:** anumang binubuo ng iba't ibang bagay na pinagsama-sama.

ha·lú·kay *png* **1:** pagbali-baligtad upang makapaghanap o maghalo nang mabuti **2:** halungkat.

ha·lu·kip·kíp *pnr* **:** magkasalikop ang mga braso sa harap ng dibdib **:** DALIKEPKEP, KIYUGPOS, KORSIMANO, KORSAMANO, MAKATAMIMI, PANIMUKÒ.

ha·luk·yâ *png Mus Lit* **:** awit ng magdaragat *var* balakyâ.

ha·lum·ba·bâ *png* **:** posisyong ang babà ay nakasalalay sa palad o likod ng kamay **:** KALUMBABÂ, SALUMBABÂ.

ha·lu·mig·míg *png* **1:** mainit at nakapapawis na klima *Cf* ALINSANGAN **:** HIMIG[2], MALAGIHAY[2] **2:** pagkamamasamasâ ng isang pook **:** UMIDO, HUMID.

ha·lung·kág *pnr* **:** walang laman ang loob **:** HUNGKAG.

ha·lung·kál *png* **:** halungkat.

ha·lung·kát *pnd* **mag·ha·lung·kát, ha·lung·ka·tín :** kunin o tingnan ang mga bagay na nakatago o nakalagay sa pinakailalim na bahagi ng lalagyan **:** HALUKAY, HALIKWÁT, HALWÁT.

ha·lung·káy *png* **:** paghahanap o paghahalungkat sa isang pook **:** HALUKAY, HALUNGKAG.

ha·lun·ti·yáng *pnr* **:** kulay luntian.

ha·lú·pi *png Mit* [*Ifu*] **:** espiritu ng alaala.

ha·lu·sán *png* **:** bangsi.

ha·lu·si·nas·yón *png* [*Esp alucinación*] **:** pakiramdam na totoo ang isang bungang-isip lamang **:** HALLUCINATION.

ha·lu·tak·ták *png* **:** ang dulong bahagi ng tungkod, payong, sibat, o palasó.

ha·lut·ha·lót *pnr* **:** hindi mabuti ang pagkagawa **:** HALUTHÓT.

ha·lút·hot *pnd* **hu·ma·lút·hot, mag·ha·lút·hot, i·ha·lút·hot** [*Hil*] **:** iduláhut.

ha·lut·hót *pnr* [*ST*] **:** haluthalót.

ha·lu·tik·tík *png* **:** huni ng butikî.

ha·luy *png* [*Bik*] **:** tagál.

ha·luy·hóy *png* **:** halinghing; daíng *Cf* HIROL.

hal·wát *png* **:** halungkat.

hal·yá *png Bik* **:** matandang ritwal tuwing kabilugan ng buwan.

hal·yás *png* **:** bunel[1].

ham *png* [*Ing*] **:** hamón.

há·mag *png* **:** harutan ng mga batang naglalaro.

ha·mág *pnr* **:** nagdedeliryo; nahihibang.

ha·má·ham *pnr* **:** nakakalat; nakasabog; sambulát *var* hamhám.

há·mak *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** dukha **2:** alipusta – *pnd* **hi·ná·mak, mang·há·mak, ha·má·kin**.

ha·mák *png* [*Bik*] **1:** *Bot* balanggot **2:** banig na yari sa hibla nito.

ha·má·ka *png* [*Esp hamaca*] **:** dagi-dagi.

ha·mál *pnr* **:** varyant ng **humál**.

ha·má·lit *png Zoo* **:** isda (*Tylosurus strongylurus*) na mapusyaw ang kulay.

há·man *pnb* [*ST*] **:** dahil sa; yaman din lamang.

ha·mán *pnd* **mag·ha·mán, ha·ma·nín, i·ha·mán** [*Bik*] **:** tapusin.

há·mang *ptg* varyant ng **yamang**.

ha·ma·ngán *png* **:** kagalang-galang.

hamartia (há·mar·syá) *png* [*Ing Gri*] **:** sa trahedyang Griyego, malubhang kamalian o kakulangan na humahantong sa pagbagsak ng bayani o pangunahing tauhan.

há·mas *png* [*War*] **:** tao na masiba.

ha·mát *pnr* [*ST*] **:** nababantayang mahigpit.

hám·ba *png Kar* [*Esp jamba*] **1:** poste sa magkabilang gilid ng pintuan **:** LARGERO, **2:** tila kuwadrong balangkas sa paligid ng bintana.

ham·ba·bu·yán *png Bot* **:** kahoy-dalaga.

hám·bal *png* [*Hil*] **:** salita.

ham·bál *png* **:** matinding pagkahabag o pagkabagbag ng loob *Cf* HABAG.

ham·bá·lang *pnr* **:** nasa gitna ng daan at nakasasagabal sa dumaraan *Cf* BALANDRA, HARANG, TIMBUWÁNG.

ham·bá·los *png* **:** pagpalo, karaniwang gumagamit ng kaputol na kahoy o bakal *Cf* ASÓD, BUGBOG **:** HALUBÍD, HÁTAW.

ham·bán *pnr* **:** di-maayos o di-bihasa ang pagkakagawa.

ham·bá·ngan *png* [*Tau*] **:** halaman.

hám·bat *pnd* **ham·bá·tin, ma·hám·bat, hu·mám·bat** [*Seb*] **:** saklutin; sumaklot.

ham·báw *pnr* **:** paimbabaw, mababaw **:** SALAPSÁP, TALAPYÁW.

ham·bí·ling *png* [*ST*] **:** hambilóng.

ham·bi·lóng *png* **:** biglaang pagharap o paglingon **:** HAMBÍLING.

ham·bíng *pnd* **mag·ham·bíng, i·ham·bíng, pag·ham·bi·ngín 1:** itulad **2:** suriin upang makita ang pagkakatulad at pagkakaiba **3:** *Gra* buuin nang paayon, pahambing, at pasukdol na antas ng pang-uri o pang-abay *Cf* TULAD, WANGKI.

ham·bó *png* **:** ligò; pagligò *var* pambo.

ham·bô *png* [*ST*] **1:** katutubong katangian; naturalesa; konstitusyón **2:** pagtitiyagâ upang makamit ang isang minimithî *Cf* SIGASIG.

ham·bóg *pnr* [*Bik Hil Seb Tag*] **:** may labis na pagmamalaki at pagtingin sa sarili *Cf* AROGANTE, PALALO **:** ALANGÁS, BÁHOT, MASIGING, PANGÁS.

ham·bót *png* **:** agawán, pag-aagawán.

ham·bu·bu·kág *png Zoo* **:** butiki (*Draco rizali*) na nakalilipad dahil sa malapad na tadyang na nababalutan ng manipis na balát.

ham·bu·gé·ro *png* [*hambog+ero*] **:** tao na hambog.

ham·bú·han *png* [*hambo + han*] **:** páliguán.

ham·bu·là *png* **:** pakikihalubilo sa masasamang tao.

ham·bu·li·ki·tî *pnr* **:** nakakikiliti.

hamburger (hám·bor·gér) *png* [*Ing*] **:** karne ng báka na giniling, binilog, ipinirito at karaniwang ipinalalaman sa tinapay.

há·mig *png* **1:** pagtipon sa mga napanalunan sa mesang sugalan **:** KABIG **2:** pag-angkin sa ari-arian ng iba **:** AGAW, KAMKÁM, SAMSÁM.

ha·míl *png* **:** walang ingat na paggawa sa isang bagay.

há·mis *pnr* [*Seb War*] **:** makinis.

ha·mít *png* **1:** kilos na ikasasanhi ng gulo **2:** hámon.

ham·ko·wing *png* [*Tbo*] **:** pendulo na binubuo ng lupang binalutan ng pirasong tela na tinalian ng lubid, at pinaniniwalaang nakapagbibigay ng sagot sa kapalaran ng isang anak na lalaking maysakit.

ham·lám *png* [*Tsi*] **:** inasnan at pinatuyong bunga ng oliba *var* hanlán **:** ASAYTUNA.

ham·láng *png* **:** pakikiramay.

ham·láw *png* [*Ifu*] **:** inangkat na sinulid ng bulak.

hám·let *png* [*Ing*] **:** maliit na bayan.

hamletting (hám·le·tíng) *png* [*Ing*] **:** sapilitang paglilipat ng isang komunidad sa isang pook malapit sa destakamentong militar.

ham·lí·an *png* [*Bik*] **:** putat.

hammer (há·mer) *png* [*Ing*] **:** martilyo.

hammer (há·mer) *pnd* [*Ing*] **:** martilyuhin; paluin; paulit-ulit o puwersahang turuan.

hammerhead (há·mer·hed) *png* [*Ing*] **:** balágbagán.

hammerlock (há·mer·lak) *png* [*Ing*] : sa wrestling, pagpilipít ng braso sa likod ng katunggali.

Ham·mis *png* [*Tau*] : Huwebes.

hammock (há·mok) *png* [*Ing*] : dagidagi.

Ha·mo! *pdd* : pinaikling "Hayaan mo!"

ha·móg *png* [*Seb War Tag*] : mga butil ng tubig mula sa hangin na namuo nang magdamag sa mga dahon ng halaman o iba pang malamig na rabaw : DEW – *pnr* **ma·ha·móg**.

há·mok *png* : mano-mánong labanan.

há·mon *png* **1:** anyaya upang gawin ang isang bagay **2:** pagyaya upang magtuos ng lakas o kakayahan : CHALLENGE[1], DARE, DESAPYO, HÁGIT, HAMÍT, RETO.

ha·món *png* [*Esp jamón*] : inasnan at inimbak na laman ng baboy : HAM.

ha·mót *pnr* [*Bik Hil*] **1:** mabango **2:** gusto.

há·moy *png* : proseso o seremonya kapag magpapalamig sa hangin.

ham·pan *png* [*Tau*] : anting-anting, agimat.

ham·páng *png* [*ST*] : lihim o nangungulilang paghihintay sa isang tao.

ham·páng *pnd* **mag·ham·páng, i·ham·páng, ham·pa·ngín** [*Bik*] : magharap.

ham·pás *png* **1:** pagpalo sa pamamagitan ng patpat o katulad *Cf* HAPLIT : HÁTAW **2:** [*Seb*] uri ng baklad o kurál.

ham·pá·sang-a·lon *png* [*hampasan* + *ng-alon*] **1:** baybáyin; tabing-dágat **2:** babasagáng-alon; pambásag-alon.

ham·pás-ka·la·báw *png* : walang awang pamamalò o panggugulpi *var* hampaskalabáw.

ham·pás·lu·pà *png, pnr* : bagamundo; paláboy : HÓBO.

ham·pás·tig·bá·lang *png Bot* : banag.

ham·pás·ti·kín *pnr* : kalagayan ng araw sa katanghalian o halos 45° na sa kanluran.

ham·pat *png* [*Tau*] : kalinawan, kaliwanagan.

hám·per *png* [*Ing*] : malaking basket na lalagyan ng pagkain at may nakakabit na takip.

ham·pi·gáy *pnr* : tuloy-tuloy na paglakad; walang tigil.

ham·pi·kót *png* : pagpipilay-pilayan sa paglakad.

ham·píl *png* **1:** pook o oras na labis ang init ng sikat ng araw o labis ang lamig ng simoy ng hangin **2:** sinag na nakikita sa ibabaw ng dagat o mga alon *Cf* HAMPOL : TAMPÍL.

ham·pí·lay *png* : pansamantalang pagpapahinga *Cf* HIMLÁY.

ham·pí·los *png* : pagdupilas; paglutang; paglipad.

ham·pól *png* **1:** ang nararating ng anumang bagay na inihagis paitaas **2:** pinakadulo ng alon.

ham·pú·lan *png* **1:** hantungan; hanggahan **2:** baybaying-dagat; babasagang-alon.

hám·tak *png Bot* [*Bik*] : balátong.

Ham·ti·ká·non *png* : Kiniray-a.

hám·tong *pnr* **1:** [*Hil War*] matanda na; magulang na **2:** [*Seb*] talubatâ.

ha·múd·yong *png* [*Bik*] : tambulì.

ha·mú·gan *png* [*hamog+an*] : pook na pahanginan kung gabi.

ha·mu·gá·way *pnr* [*Seb*] : maginhawa; maluwag.

ha·mul-a·wón *png Bot* [*Hil*] : muláwin.

ha·mú·nan *png* [*hamon+an*] : pagawaan ng hamón.

ha·mu·rá·won *png Bot* [*Bik War*] : muláwin.

ham·yâ *png* : parusa sa isang hindi nakatupad sa kanyang tungkulin, o lumiban sa gawaing pampubliko.

Han! *pdd* : Tigil! karaniwan sa pagpapahinto ng kabayo o kalabaw.

-han *pnl* : hulapi sa mga salitang-ugat na nagtatapos sa mga patinig na malumay at mabilis, *hal* sayahán, papurihan, banguhan : -AN.

ha·nâ *png* : pagkahilo dahil sa gutom.

ha·nâ *pnd* **hu·ma·nâ, i·ha·nâ, ha·na·an** [*Seb*] : umakma, umasta.

Ha·ná? *ptn* : Naiintindihan mo? : HANÉ?

ha·nad·yóng *png Bot* : anabyóng.

há·nag *png* : dignidad o karangalan sa isang posisyon.

ha·ná·ha·nâ *png* **1:** hagap; akalà, sapantahà **2:** agam-agam.

ha·na·ja *pnr* [*Tau*] : malapit nang mamatay.

ha·nál *png* [*Hil*] : matabang lupa na maaaring tubuan ng anumang tanim.

há·nap *png* [*Bik Seb Tag*] : pagtingin o pag-alam kung saan naroroon ang isang tao o bagay – *pnd* **mag·há·nap, ha·ná·pin, i·há·nap**.

há·nap·bú·hay *png* [*hanap+buhay*] **1:** paraan ng pamumuhay **2:** gawaing pinagkikitaan : EMPLEO, OKUPASYON, TRABAHO.

ha·nás *png* [*Seb*] : dalubhasà.

há·naw *pnd* **ma·há·naw, ha·ná·win, i·há·naw** [*Seb*] : mawala, mapawi.

há·nay *png* **1:** mga tao o bagay na nakaayos sa isang linya : PÍLA, STRING[4] **2:** *Mil* tao na nasa harap o sa likod ng iba sa isang pangmilitar na ayos : FILE, FORMATION, HALAYHAY[1], HAYHAY[2], HILERA.

hand *png* [*Ing*] **1:** *Ana* kamay **2:** pagkontrol, pangangasiwa; impluwensiya; bahagi sa isang kilos o pasiya; aktibong suporta **3:** bagay na inihahambing sa kamay o gawain nito, tulad ng panturo ng orasan **4:** kakayahan **5:** tagagawa **6:** sulat-kamay ng isang tao **7:** pangako ng kasal **8:** mga barahang ipinamimigay sa isang manlalaro; ang manlalaro nito **9:** palakpakan.

hand *pnd* [*Ing*] **1:** ihatid; ibigay; ilipat **2:** sabihin nang harápan.

han·dâ *pnr* **1:** nakalaán sa anumang mangyayari : ÁNDAM[2] **2:** pagkaing inilagay o inilatag sa mesa lalo na kung may salusalo : DALINA, HAIN.

han·dá·an *png* : pagtitipon o piging : KAINAN, PARTI, SALUSALO.

han·da·gáw *pnr* : ungás, gunggóng.

han·da-han·dá *png* [*ST*] : babae na mabisyo.

hán·dak *pnd* **hu·mán·dak, mag·hán·dak** [*Hil*] : ándak.

han·dák *pnr* : kirí, malandî : BALIHANDÂ.

han·dál *pnr* : unti-unting nababanaagan ang isang dumarating.

han·da·lá·pak *png Alp* [*ST*] : panginsultong salita sa isang masamang babae.

han·da·la·pák *pnr* : walang delikadesa; hindi namimilì : HANDAK.

hán·dal-ú·sa *png Bot* [*Seb*] : hulímbangon.

han·da·rák *pnr* : likás na hilig.

hánd·bag *png* [*Ing*] : maliit na bag na pambabae para sa pitaka at iba pang munting gamit.

handbill (hánd·bil) *png* [*Ing*] : limbág na abiso at personal na ipinamimigay *Cf* POLYETO : LEAFLET.

handbook (hánd· buk) *png* [*Ing*] : maliit na aklat ng mga kaalaman at panuntunan, hinggil sa isang paksa : INGKIRDIYON, MANWAL.

handbrake (hánd·breyk) *png* [*Ing*] : breyk na kamay ang ginagamit sa operasyon.

hánd·buk *png* [*Ing handbook*] : handbook.

handcuff (hánd·kaf) *png* [*Ing*] : posas.

hán·del *png* [*Ing handle*] : hawakan, puluhan.

handgun (hánd·gan) *png* [*Ing*] : maliit na baril na nahahawakan at naiputputok ng isang kamay.

han·dí *png* : laro sa gitna ng tubigan ng kalalakihan, pinag-aagawan ang isang posisyon sa tubigan.

handicap (hán·di·káp) *png* [*Ing*] **1:** pisikal o mental na kapansanan **2:** dahilan ng mahirap na pagsulong o pag-unlad **3:** kusang desbentaha alang-alang sa katunggali para maging patas ang laban *Cf* PARTIDA **4:** anumang balakid o sagabal sa ikatutupad ng isang mithiin.

handicraft (hán·di·kráf) *png* [*Ing*] : yaring-kamay.

Handiong (han·dyóng) *png Mit* [*Bik*] : bayani ng Ibalon at pumutol sa pananalanta ng mga ilahas na hayop.

handkerchief (hánd·ker·tsíf) *png* [*Ing*] : panyo.

handle (hán·del) *png* [*Ing*] : puluhan.

han·dóg *png* **1:** hayin **2:** pag-aalay o pag-uukol ng awit o tula : DEDIKASYON, PATUNGKOL **3:** bigay[2].

hán·dom *pnd* **mag·hán·dom, han·du·mín, i·hán·dom** [*Seb*] : umalaala, gunitain *Cf* LUNGGATÎ.

han·do·má·nan *png* [*Seb*] : alaala[2].

han·dóng *png* : pansamantalang lilim sa matinding sikat ng araw.

hán·dos *pnd* **ma·ka·hán·dos, ma·hán·dos, i·hán·dos** [*Seb*] : itulak[1].

han·dóy *pnd* **han·du·yín, mang·han·dóy** [*ST*] : maliitín; hamakin.

hánd·set *png* [*Ing*] : yunit ng telepono para sa bibig at tainga; receiver ng telepono.

handshake (hánd·syeyk) *png* [*Ing*] : pakikipagkamay.

han·dú·ka *png* [*ST*] : pagdurusa dahil sa isang bagay.

han·du·lán *png* : kabaong.

han·du·lóng *pnr* : agresibo, mabagsik.

han·du·lu·gán *pnd* **han·du·lu·gá·nin, mag·han·du·lu·gán** [*ST*] : sumalakay; lumusob.

han·dú·raw *pnd* **i·han·dú·raw, hu·man·dú·raw** [*Hil*] : ilarawan sa isip.

han·du·rá·wan *png* [*Hil Seb*] : guniguni; larawan sa isip.

han·dú·say *pnr* : nakabulagta dahil sa pagkawala ng lakas o malay *Cf* DAPÂ, SUBASOB : LUPASAY, SUNGABÂ, TIMBUWANG.

han·dut·dót *png* : pagtakbo na lubhang mabilis at mahirap huminga.

handwriting (hand·ráy·ting) *png* [*Ing*] **1:** sulat-kamay **2:** estilo ng pagsulat ng isang tao.

Ha·né! *pdd* : Sige na! *var* Haní.

Ha·ne? *pdd* : varyant ng **Haná?**.

há·nga *png Bot* : punongkahoy (*Pittosperum resineferum*) na ang bunga ay may katas na parang gaás at ginagawang gatong, karaniwang tumutubo sa mga gilid ng bundok at tumataas nang hanggang 30 m.

ha·ngà *png* : damdamin ng kasiyahan, pagkagulat, o panggigilalas sa nakikitang kagandahan ng isang tao, bagay, gawain, o paligid : DÁYEG.

ha·ngád *png* : layon.

há·ngad *pnr* [*Seb War*] : tingalâ.

ha·ngág *pnr* [*ST*] : hangák.

há·ngak *pnd* **hu·má·ngak, ha·ngá·kin** [*Seb*] : humingal.

ha·ngák *pnr* [*ST*] : bobo; hangal.

ha·ngál *pnr* : tanga.

ha·ngá·lay *png Bot* [*Bais Bay*] : maliit na punongkahoy (*Ceriops decandra*) na hindi kalaguan at karaniwang nabúbuhay sa gilid ng sapa o ilog : MALATANGAL.

há·ngar *png* [*Ing*] : malaki at maluwang na gusali para sa mga eroplano.

ha·ngár *png Mus* [*Ifu*] : palakpak na yari sa isang biyas ng manipis na kawayang biniyak hanggang sa kalahatian ng haba *var* hanger : DALUPPAL, PALIPAL.

ha·ngá·ray *png Bot* [*War*] : lumánay[1].

ha·ngá·rin *png* [*hangad+in*] : layunin.

há·ngas *pnr* [*ST*] : paghangos sanhi ng labis na galak; pagmamadali dahil sa tuwa.

ha·ngat *png* [*Tau*] : hindi maginhawang pakiramdam sanhi ng init o mainit na panahon.

ha·ngá·way *png* [*Hil*] : hukbo.

há·ngaw-há·ngaw *pnd* **mag·há·ngaw- há·ngaw, hu·má·ngaw-há·ngaw** [*Hil*] : maglibot-libot sa paligid; mamasyal-masyal.

háng-awt *png* [*Ing hang-out*] : pook na palipasan ng oras ng mga tao.

Hang·da·ngaw *png Mit* : tauhan sa kuwentong-bayan ng mga Tausug na napakaliit ngunit napakatakaw.

há·nger *png* [*Ing*] : sabitán ng damit, karaniwang yari sa kahoy, metal, o plastik.

hang·gá *png* **1:** katapusan; wakas *var* hanggan **2:** limitasyon.

hang·gà *png Med* [*Seb*] : bulutong-tubig.

háng·gab *png* [*Seb*] : kabkab[1].

hang·gá·han *png* [*hangga + han*] **1:** dulo o wakas ng pag-iral o tinatahak : HANTUNGAN, KALÁT[2], LABÁNGAN, PIRUHINAN **2:** pook o yugto ng paghahati, lalo na sa teritoryo : BOUNDARY, DIBISYON[2].

hang·gán *png* **1:** patuto[1] **2:** varyant ng **hanggá**.

hang·gang *pnk* [*hanggà + ng*] : abot sa, tapos sa : HÁNGTOD, INGGA, SANGKOD, TUBTOB.

hang·gód *png Bot* : halaman (*Achyranthes aspera*) na magaspang, nakatayo, at madalang ang sanga na may matitigas at mahahabang tinik : HANGÓD.

háng·gul *png Isp* [*Ifu*] : bunong-braso.

háng·gup *pnd* **mag·háng·gup, hu·máng·gup** [*Hil*] : ibabad sa inasnang tubig ang kanin, maaaring dagdagan ng hiwa ng kamatis.

hang·háng *png* : anghang.

há·ngig *pnr* [*ST*] : marinig.

há·ngin *png* [*Bik Hil Seb War Tag Tau*] **1:** halo ng mga gas na bumabalot sa daigdig at nagsisilbing atmospera nito **2:** espasyong nakapalibot at nasa ibabaw ng rabaw ng daigdig **3:** ang simoy na dumadampi sa lahat ng bagay *Cf* AMÍHAN, BALAGIIT, BALAKLAOT, BALAS, HABÁGAT, SÍMOY : AIR, EYRE.

há·ngis *png* : pagiging mapurol ng isang patalim *Cf* PANGAL.

há·ngit *png Zoo* [*Seb*] : malabanos.

hang·káb *png* : kagat ng áso o malaking hayop.

hang·káw *png* [*Tsi*] : malalaking hakbang, halos talunin ang mga nakaharang sa dinadaanan.

hang·kít *pnd* **mang·hang·kít, hang·ki·tín** [*ST*] : anyayahan ang isang tao upang kumain.

hang·láy *png* : lasang alangang maasim at maanghang *var* hanláy *Cf* KASIM, LABSAK.

Hang·lú·lu *png* : isa sa mga wika ng mga Ifugaw.

ha·ngò *png* **1:** pag-aahon o pag-aalis ng niluluto sa kalan **2:** pag-ahon mula sa hirap *Cf* GINHAWA, IBIS **3:** *Lit* paghalaw mula sa isang akdang pampanitikan *Cf* HAPAW.

ha·ngód *png Bot* **:** hanggod.

ha·ngól *png* **:** bagay o materyales na kailangang-kailangan.

há·ngos *png* [*Hil Seb War Tag*] **:** paghahabol ng hininga **:** DAGASÂ, HÍNGAL.

hang·ó·ver *png* [*Ing*] **:** labis na sakit ng ulo o iba pang epekto ng sobrang pag-inom ng alak.

háng·tod *pnk* [*Seb*] **:** hanggang.

hang·yò *png* [*Seb*] **1:** lugit; tawad[2] **2:** hiling[1].

hang·yód *png* **:** amoy ng di-nahuhugasang katawan o matagal nang suot na damit dahil sa naipong tuyong pawis at dumi *Cf* ANTOT, BAHÒ, BANTÓT.

han·hán *pnr* [*ST*] **:** patuloy; walang humpay.

ha·níg *png* [*Seb*] **:** sapin[1].

há·nip *png Zoo* **:** kuto ng manok *Cf* GARAPATA, NIKNIK, PULGAS.

han·láy *png* **:** varyant ng **hanglay**.

hán·li·li·tík *png Zoo* [*Seb*] **:** sugpô.

han·lók *png Zoo* [*Hil Seb*] **:** niknik.

há·not *pnr* [*Bik*] **:** matiyaga, mapagpasensiya.

ha·nót *png Bot* [*Iva*] **:** dangliw.

hán·sa *png Mus* [*Bon*] **1:** gangsa **2:** pangkat ng dalawang gangsa at isang tambol.

han·som·káb *png* [*Ing Joseph Hansom+ cab*] **:** karwaheng dalawa ang gulóng, nasa likuran ang kutsero, at hila ng isang kabayo.

han·tád *pnr* **:** lantad.

hán·tak *png Bot* [*Hil*] **:** balatong.

han·ták *png* [*Seb Tag*] **:** laro sa paghahagis at pagsalo ng tatlong pirasong barya.

han·tál *png* [*ST*] **:** maghandang kumain.

han·táy *png* **:** varyant ng **hintay**.

han·tík *png Zoo* [*Hil Seb Tag*] **:** malaking pula o itim na langgam (family *Formicidae*) at mabagsik kumagat *var* antik, hamtik *Cf* ÁNAY, GUYAM, LAMETIK **:** BÚOS.

Han·tík *png* **:** Kiniray-a.

Han·ti·ká·non *pnr* **:** Kiniray-a.

hán·ting *png* [*Ing hunting*] **:** panganngaso, paghahanap.

hán·ting nayp *png* [*Ing hunting knife*] **:** patalim na gamit sa pangangaso.

han·tól *png Bot* [*ST*] **:** santól.

han·tóng *png* **:** patutunguhan *var* hanyong.

han·tú·ngan *png* [*hantong* + *an*] **:** sadlakan, himpilan, hanggahan.

Ha·núk·ka *png* [*Heb*] **:** walong araw na pista ng mga Hudyo bilang paggunita sa muling pag-aalay ng Templo ng Herusalem pagkaraan itong sirain ni Antiochus ng Syria.

ha·nú·man *png* [*San*] **1:** unggoy (*Presbytis entellus*), katutubo ng India at Sri Lanka na iginagalang ng mga Hindu **2:** sa Hinduismo, banal na nilalang na kahawig ng unggoy at may natatanging kapangyarihan.

Há·nu·nú·o *png* **1:** isa sa mga pangkating etniko ng Mangyan na matatagpuan sa timog Oriental Mindoro **2:** tawag din sa wika nito.

ha·nú·pol *png Bot* **1:** [*Bik Tag*] palumpong (*Poikilospermum suaveolens*) na gumagapang, biluhaba ang dahon, mabango ang bulaklak, at itinuturing na halamang-gamot **:** LAGNÂ **2:** uri ng punongkahoy (*Dysoxylum cumingianum*).

ha·nu·sín *pnr* [*ST*] **1:** pangkaraniwan, ordinaryo **2:** mumurahin; mababang uri, di-mabuting klase.

han·yá *pnt* [*ST*] **:** kayà.

han·yóng *png* [*ST*] **:** varyant ng **hantong**.

há·ol-há·ol *png Zoo* [*Seb*] **:** isdang alat (*Sardinella brachysoma*) na kauri ng maliliit na sardinas, kulay bughaw at berde *var* hawúl-hawol **:** ABÉR, LOPOY, TÚLAY.

ha·óm *pnr* [*Hil Seb*] **:** lapat.

há·on *png* [*Hil*] **:** pangwakas na yugto sa paggawa ng asukal, ibinubuhos sa batya ang kumukulong syrup at saka hahaluin ng pála hanggang sa matuyo ang likido at maging butil ng asukal.

ha·ón *pnd* **mang·ha·ón, hu·ma·ón, ha·u·nín** [*Hil*] **1:** sisihin ang ibang tao **2:** maghinala sa isang tao.

ha·óp *png* **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, tagasunod ng datu o pinunò.

há·ot *png Zoo* **:** pinatuyong isda mula sa uring tunsóy *var* háwot.

ha·pá *png* [*Mag*] **:** ipa.

há·pad *png* [*Ifu*] **:** pilíng ng saging **:** LIHANG.

ha·pág *png* **1:** hugis mesang gawa sa kawayan **2:** mesa.

ha·pá·hap *png* **:** varyant ng **apahap**.

ha·pak *png* [*Tau*] **:** pagkatuyo ng buhok.

ha·pák *pnr* **:** tinadtad, tinilad.

há·paw *png* **1:** sobrang tubig ng kumukulong sinaing na kadalasang tinatanggal upang gumanda ang pagkakaluto ng kanin **:** PAWPAW **2:** tila duming namumuo sa ibabaw ng pinakuluang karne at buto **:** HALAGAP **3:** sukat ng kanin na kadalasang sinusukat ng isang kasangkapan na kung tawagin ay pangalos **:** KINALOS, KAKALUSIN **4:** *Lit* pag-uulat, paglalarawan, o pagkukuwento tungkol sa isang bagay sa paraang pabuod o paimbabaw.

ha·páy *pnd* **hu·má·pay, ha·pá·yan, ma·pa·hápay** **:** kumiling; mawala sa tuwid na pagtayo.

ha·páy *pnr* **1:** kiling ang ayos **:** DAPUYOG **2:** *Kom* lugi.

ha·pa·yán *png* [*Ifu*] **:** bigang lalagyan ng kibal.

hap·dî *png* **:** matinding kirot *Cf* ANTÁK **:** ÁPLAS[1], HÁPDOS.

háp·dos *png* [*Seb Tau War*] **:** hapdî.

ha·pè-eng *png* [*Ifu*] **:** pang-araw-araw na basket, may takip, at isinasakbat sa balikat **:** SANGI.

ha·pé·eng *png* [*Ifu*] **:** pasiking na may paa, habi mula sa yantok o kawayan, ginagamit sa paglalakbay.

ha·pí·hap *pnd* **mag·ha·pí·hap, ha·pi·há·pin, i·ha·pí·hap** [*Bik*] **:** apuhapin.

ha·pi·là *png* **1:** tambak sa paligid ng mga palayan *Cf* PILAPIL **:** KAHON **2:** harang na pambasag sa puwersa ng alon **:** BAKNAD, KARANG, PIMPIN, ROMPEOLAS, SALSAPASAP **3:** sangga upang hindi kumalat ang nakabuntong mga butil *Cf* HALANG, SAGKÂ **4:** ang itaas na bahagi ng bangka na kadalasang hindi naaabot ng tubig.

ha·pín *png* **1:** tuhugan ng mga bulaklak, gaya ng sampagita upang maging kuwintas **2:** pisi, sinulid **3:** tali ng pamansing.

há·pis *png* **1:** lungkot **2:** lumbáy, tamlay **3:** habag sa sarili.

há·pit *png* **:** pagpapahigpit ng tali.

há·pit *pnd* **ha·pi·tin, hu·má·pit, mang·há·pit** [*Bik*] **:** kunin.

ha·pít *pnr* **1:** lapat na lapat, gaya ng suot na damit; pitis *Cf* EKSAKTO, MAHIGPIT, PLASTADO **:** HUOT, KIPOT, PANDÁT, PLOT, PITIS **2:** [*Hil*] hagip.

hap·là *pnr* [*Seb*] **:** lugmok.

háp·lak *pnr* [*Hil*] **:** lugmok.

hap·lás *png Med* [*Bik Hil Seb*] **:** pag-

papahid ng gamot sa bahagi ng katawang may karamdaman *Cf* HAPLOT, HILOT, PUNAS.

hap·lít *png* **1:** hagupit *Cf* HAMPÁS, PALO **:** APLIT, BAOT, LABTIK, LAPIKÎ, SAPLÍT **2:** pagsilakbo ng lakas, gaya sa paligsahan sa pagtakbo na ibinibirit ang huling lakas upang maunahan ang mga kalaban *Cf* SIGALBO, SIKAL.

hap·lós *png* **:** magaan at banayad na pagpaparaan ng kamay sa isang bahagi ng katawan *Cf* HAGPÓS, HÍMAS, MASÁHE **:** HAPROS, HIPÒ.

hap·lót *png* **:** paglilinis ng mukha o bahagi nito sa pamamagitan ng kamay na inilubog lamang sa tubig **:** HILAMOS.

hap·na *png Agr* [*Ifu*] **:** bulubod ng palay na nasa punlaan.

ha·pò *png* **:** págod na may kasamang paghingal *Cf* HANGOS, HINGAL, HIKANG, SINGHAP **2:** *Med* [*Bik Hil Tag*] tisis.

ha·pô *pnr* **:** pagod; lupaypay; humihingal.

ha·po·lá *png* [*ST*] **:** apulà.

há·pon *png* [*Bik Hil Seb Tag*] **1:** panahon mula tanghali hanggang paglubog ng araw **:** FUGAB, GATPANAPUN, KULOP, MAKUYAB, MALÉM, NGAREM, PAMANGGÍ, PANGARABÍI **2:** oras sa pagitan ng 12:00-6:00 n g **3:** pagbalik ng manok sa pugad nito kung gumagabi na; pagdapo ng ibon, manok, at kauri sa punongkahoy **:** PANIGAB-I, PANIHÁPON, PANIYÁPON **4:** hapunan; pagkain ng hapunan **5:** [*War*] liás[3].

Ha·pón *png* [*Esp Japón*] **:** Japan.

Ha·po·nés *png* [*Esp Japonés*] **:** taga-Hapón; **Ha·po·né·sa** kung babae **:** JAPANESE.

ha·pót *pnd* **mag·ha·pót, ha·pu·tín, i·ha·pót** [*Bik*] **:** magtanong.

háp·pi *png* [*Jap*] **:** maluwag at impormal na kasuotang Hapones.

happiness (há·pi·nés) *png* [*Ing*] **:** sayá.

happy (há·pi) *pnr* [*Ing*] **:** masaya.

happy-go-lucky (há·pi-go-lá·ki) *png* [*Ing*] **:** hindi seryoso sa buhay.

hap·rós *png* [*Bik*] **:** haplos.

háp·say *png* [*War*] **:** payak[2].

ha·pú·dut *png* [*Ifu*] **:** huni ng idaw mula sa itaas, signos ng kasawian.

ha·pú·hap *png* **:** varyant ng **apuhap**.

ha·pú·nan *png* [*hapon+an*] **1:** huling pagkain sa maghapon bago matulog **2:** lutuing kinakain sa ganitong oras **:** APUNAN, MAMUGAK, PAMANGGI, PAMANGGIHAN, PANÍGAB-I, PANIHAPON, PANIYAPON, PANGDÉM, PANGRABII, SUPPER.

ha·pu·nán *png* [*hapon+an*] **:** sinasampahan o di-nadapuan ng mga manok, ibon, at iba pa sa gabi.

ha·pu·náng-nik·ník *png Bot* [*hapunan+ng-niknik*] **:** damo (*Sida jevensis*) na biluhaba ang dahon, tila kapsula ang bunga na may limang carpel, at pinaniniwalaang gamot sa gonorrhea **:** IGAT-IGAT.

há·puy *png* [*Bik*] **:** sabukay.

ha·púy *pnd* **mag·ha·púy, i·ha·púy** [*Ifu*] **:** ibilad ang gúda sa araw.

há·ra *png Bot* **:** punongkahoy (*Lesa aculeata*) na puti ang bulaklak, 1 sm ang diyametro ng bunga, at panlinis ng dugo ang dahong pinakuluan **:** MÁLIMÁLI.

ha·rà *pnr* **:** nakaharang sa daan ng ibang nasa harap.

ha·rá·bas *png* **:** paggamit ng isang bagay nang walang ingat **:** DASKOL.

ha·rá·be *png* [*Esp jarabe*] **1:** malapot at matamis na likidong ginagamit na panghalo sa gamot *Cf* PULUT, BAGKÁT **:** ARNIBAL, PATAROY, SIRUP **2:** tawag din sa gamot sa ubo na may lasang matamis-tamis at maasim-asim **3:** limonada.

ha·ráb·ha·ráb *png* [*Seb*] **:** pagaspas[1].

ha·ra·gán *png* **1:** tao na pagala- gala **:** ALIGANDÉRO, HALAGHÁG[2], LAKWATSÉRO **2:** pilyo, lalo na kung kabataan.

ha·rag·hág *pnr* [*Bik*] **:** madalang.

ha·rág-ing *png* [*War*] **:** haginghíng.

ha·rá·kay *pnr* [*Hil*] **1:** marahang ihip ng hangin **2:** mainam na paglugas ng palay.

ha·rák·ha·rák *png* [*Bik Hil*] **:** hagakhak.

ha·ra-kí·ri *png* [*Jap*] **:** ritwal na pagpapakamatay sa pamamagitan ng paglaslas sa sikmura, dating ginagawa ng mga samurai para maiwasan ang pagkawala ng dangal **:** SEPPUKU.

ha·rá·na *png Mus* [*Esp jarana*] **1:** pagtapat ng binata sa tahanan ng dalagang liligawan at pagpaparinig ng mga awitin, kadalasang ginagawa sa gabi **2:** panunuyo sa isang nais hingan ng anuman *var* arana : SERENADE.

há·rang *png* [*Seb Tag*] **1:** anumang nakasagabal sa daan **:** ALAPED, ALÍ, BALABÁG, BALAKSILA, BARAL, HADLÁNG, HALANG, SABÍD, SAGABAL, SAGKÂ **2:** pagpigil o paghadlang sa anumang dumaraan **:** ABÁT, ARÁGBAT, ATÁNG **3:** blokeo, salíkop *Cf* KUBKÓB, PÍKOT, TAMBANG.

ha·rá·ngan *png Bot* **:** uri ng ilahas na damo (*Centipede minima*) **:** PÍSIK.

ha·ra·ngáng-ta·gâ *png* **:** patintero.

ha·ra·ní *pnr* [*Bik War*] **:** malápit.

ha·ráp *png* **1:** unahan **:** ATUBANGAN, ARUBANG, SANGO, SANGORAN **2:** dalo, pagdalo **3:** pagsusumite ng mga papel, ulat, o mga puna **4:** direksiyong tinutungo; dako **5:** pagsasalita nang tahasan o tuwiran **6:** asikaso, pansin **7:** panahong darating; kinabukasan **8:** *Ark* patsada, delantera **9:** *Ana* uten o puke.

ha·ra·pán *png* [*harap+an*] **1:** pambungad na dako o bahagi ng bakuran, bahay, o gusali **2:** bahagi o dakong nasa bungad *Cf* PATSADA **:** BUKÁNA, DELANTERA.

há·ras *png Bot* **1:** uri ng katutubong anís (*Foeniculum vulgare*) **2:** uri ng punongkahoy (*Garcinia ituman*) na nabubuhay sa mabatong gilid ng bundok, tumataas nang 15 m, tuwid, pino, at hindi makintab ang hilatsa ng kahoy na mabigat, matigas, at matibay.

harassment (há·ras·mént) *png* [*Ing*] **:** kilos o salita na nakapagdudulot ng ligalig o agam-agam sa ibang tao.

há·rat *png* [*Bik*] **:** anghang.

ha·rá·wan *png Zoo* [*Bik War*] **:** bulíg.

ha·ra·yà *png* [*Seb Tag*] **1: a** kakayahan ng isip na bumuo ng mga imahen o konsepto ng mga panlabas na bagay na hindi umiiral o anumang hindi totoo **b** kakayahan ng isip na bumuo ng mga larawan ng anumang hindi pa nararanasan o pagbuo ng mga bagong imahen o idea sa pamamagitan ng pagdugtong-dugtong ng mga dating naranasan **:** IMAGINATION, IMAHINASYON, LOBA **2:** anumang inilalarawan sa isip o binubuo sa isip **:** IMAGINATION, IMAHINASYON, LOBA **3:** ang kakayahan ng isip na maging malikhain o maparaan **:** IMAGINATION, IMAHINASYON, LOBA *var* hiraya *Cf* GUNIGUNI.

ha·ra·yô *pnr* [*Bik War*] **:** malayo.

ha·ráy·won *png* [*Hil*] **:** anumang ritwal na ginagawa ng babaylan.

hár·bor *png* [*Ing*] **:** pantalan.

hard *pnr* [*Ing*] **1:** matigas at solido **2:** mahirap unawain o ipaliwanag **3:** mahirap gawin; mahirap batahin **4:** walang pakiramdam o malupit; hindi kanais-nais **5:** masipag o masigla **6:** sa inumin, nakalalasing **7:** malakas **8:** ukol sa tubig, may mga mineral na pumipigil sa pagbula ng sabon **9:** maaasahan **10:** sa datos, mapatu-

tunayan.

hard-boiled (hard boyld) *pnr* [*Ing*] : sa itlog, pinakuluan hanggang mabuo ang puti at pula; sa tao, tigasin, tuso.

hard core (hard kor) *pnr* [*Ing*] **1:** bumubuo ng nukleo o sentro **2:** walang pakundangan.

hár·del *png Isp* [*Ing hurdle*] **1:** isang uri ng laro na may nilulundag na halang sa pagtakbo : HURDLE **2:** ang nilulundag na halang : HADLANG[2].

har·dín *png* [*Esp jardín*] : halamanan; bulaklakan.

har·di·né·ro *png* [*Esp jardinero*] : tagapag-alaga ng halamanan, **har·di·né·ra** kung babae : ORTILANO.

hard knocks (hard naks) *pnr* [*Ing*] : mabigat at walang patawad na pagtrato.

hard labor (hard léy·bor) *png* [*Ing*] : sapilitang pagtatrabaho ng bilanggo.

hard-line (hárd-layn) *pnr* [*Ing*] : hindi mababagong tuntunin.

hardware (hárd·weyr) *png* [*Ing*] **1:** mga kagamitang pambahay na yari sa metal **2:** tindahan ng mga ito : PERETERIYA **3:** *Com* pisikal na bahagi ng computer.

hare (heyr) *png* [*Ing*] : mammal, lalo na ng genus *Lepus*, na hawig sa malaking kuneho.

harelip (héyr·lip) *png* [*Ing*] : bingot.

há·rem *png* [*Ara Mal*] **1:** ang kababaihan ng tahanang Muslim **2:** pangkat ng mga babaeng hayop na iisa ang sinisipingang lalaki.

ha·rì *png* [*Hil Seb Tag*] **1:** pinakamataas na pinunong lalaki ng isang nagsasariling bansa, kadalasang namamana ang posisyon *Cf* DATU, EMPERADOR, KAISER, RAHA, SULTAN, TSAR : GORONDATÒ, KING, LORD[2] **2:** sa kasalukuyan, taguri sa sinumang nag-aangkin ng lakas o talinong nakahihigit sa iba : KING[1] **3:** sa baraha, ang may larawan ng hari : KING.

ha·ri·búk *png* : pagkakagulo ng mga tao patungo sa iba't ibang direksiyon *var* karibúk.

ha·rí-ha·rí·an *png* **1:** hindi tunay na hari; nagpapanggap na hari **2:** maton.

ha·rí·in *pnb* [*Tau*] : saán.

harijan (há·ri·dyén) *png* [*San*] : kasapi sa pangkat ng mga untouchable sa India.

Há·ri·ma·na·wa·rì! *pdd* : Mangyari nawa!, Pahintulutan nawa ng Diyos! : HARINANGÂ!, HARINAWÂ!

ha·ri·mu·hán *pnd* **mag·ha·ri·mu·hán, i·ha·ri·mu·hán** [*ST*] : mag-arimuhan.

ha·rí·na *png* [*Esp*] : varyant ng **arina**.

Ha·ri·na·ngâ! *pdd* [*hari+na+ngâ*] : Harimanawari!

Ha·ri·na·wâ! *pdd* [*hari+nawa*] : Harimanawari!

ha·ri·ngá *pnb* [*ST*] : kung sakali; kundi lang.

ha·ring·gá *png* [*Esp jeringa*] : heringgilya *var* hiringga.

ha·ri·rá·ya *png* [*Mar*] : pagdiriwang ng mga Muslim matapos ang 29 na araw ng Ramadan; araw ng pasasalamat.

Ha·rì-sa-Bú·kid *png Mit* : diyos na nakatira sa Bulkang Kanlaon.

harlequin (hár·le·kín) *png* [*Ing*] : sa pantomimang Ingles, tauhang pípi na nakamaskara at nakasarikulay na kasuotan : ARLEKIN[1].

har·mó·ni·ká *png* [*Ing harmonica*] : maliit at parihabang instrumentong pangmusika na may hanay ng maliliit na túbong metal sa loob at hinihipan sa pagtugtog : SILÍNDRO.

harmonium (har·món·yum) *png* [*Ing*] : armonya.

harmony (hár·mo·ní) *png* [*Ing*] **1:** *Sin* angkop o masining na ayos ng iba't ibang bahagi at magandang epekto nito **2:** *Mus* kombinasyon ng mga notang pangmusika na tinutugtog nang sabay para bumuo ng mga chord at progresyon ng mga chord na maganda sa pandinig **3:** pag-aaral dito : ARMÓNYA.

há·ro *png* [*Esp jara*] : banga o pitsel na gawa mula sa luad : DULAY.

ha·ró *pnr* : kagaslawan ng katawan.

há·rok *png* : malakas na hilik : HAGOK, HÁGONG[2], HUKRAGONG, HURAGOK, RENGAK, SANGGOOK.

ha·ro·mí·gas *png Zoo* [*War Esp hormiga+s*] : langgam.

ha·rós *png* : kilos na pabigla-bigla o walang ingat.

ha·rót *pnr* **1:** malikot na galaw **2:** pabigla-bigla kung mag-isip; may malikot na isip **3:** impertinente; magasó : KUNDÁT, MADANGKOK **4:** brusko.

harpoon (hár·pun) *png* [*Ing*] : tarapang.

harpsichord (hárp·si·kórd) *png* [*Ing*] : hugis-pakpak na instrumentong pangmusika at may mga kuwerdas.

harquebus (hár·ke·bús) *png* [*Ing*] : sinaunang uri ng baril : ARKEBUS.

harrow (há·row) *png Agr* [*Ing*] : suyod na pambukid.

ha·rú·bay *png* [*Bik*] : pahayag; balita.

ha·ru·ga·rî *pnr* [*ST*] : di-mabuti ang pagkakagawâ; pangit ang pagkakayari.

ha·rú·pay *png Bot* [*War*] : makahiyâ.

ha·rú·poy *png* [*Hil*] : mainam na ihip ng hangin.

ha·rú·rot *png* : hagibis.

ha·rú·san *png* [*haros + an*] : harútan.

ha·rú·tan *png*; pagpapalitan ng mga biro at tukso : HARUSAN.

hár·vest *png* [*Ing*] : áni.

ha·sà *png* **1:** pagpapatalas ng patalim *Cf* GADGAD, TAGIS : BAID, BALIT, GARANG, LAGIS, LAGÍT, OBÓL, TAIS **2:** pagsasanay upang maging bihasa.

ha·sâ *pnr* : sanáy.

ha·sa·áb *png* : magaspang na bato, balát, o anumang ginagamit sa pagpapatalas ng kasangkapang may talím.

ha·sa·án *png* [*hasà+an*] : batong pinagpapatalasan ng patalim : LAGISANG-BATO, TAGISANG-BATO.

há·sa-ha·sà *png Zoo* [*Bis Tag*] : isdang-alat (*Rastrilliger brachysoma*) na matinik ang palikpik at may lambi ang paligid ng mata : AGUMA-A, KABÁLYAS, LUMAN.

há·sang *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** *Zoo* bahagi sa dakong ulo ng mga isda at ginagamit sa paghinga *Cf* GILAGID : ASANGAN, GILL **2:** *Mus* kasangkapang bumabalot sa mga instrumentong pangmusika **3:** kasangkapang inilalagay sa butas ng kandado.

há·sap *png* : usok na nakakahilam *var* ásap.

há·sel *pnr Kol* [*Ing hassle*] **1:** nakainis **2:** magulo.

hashish (há·syis) *png* [*Ara*] : produkto mula sa usbong at malambot na bahagi ng halamang marihuwana, sinisigarilyo o nginunguya para sa epektong narkotiko.

há·si *png* **1:** pagtanggap ng lahat ng pusta o taya : KABIG **2:** masusing paghahanap ng bagay na kailangang-kailangan.

ha·sík, há·sik *png Agr* : pagsasabog ng binhi sa linang *Cf* PUNLÂ, SABOG, TANIM : PATIPRAK, PUGÁS, PURRUÁK, SABWAG, SALBAG, SIBWÁG.

ha·sín·to *png Bot* [*Esp jacinto*] : halamang tubig (genus *Hyacinthus*) na may kumpol ng bulaklak na hugis kampanilya, maasul-asul o pink : HYACINTH.

has·mág *png* [*Seb*] : lantak.

has·mín *png* **1:** [*Esp jazmín*] alinman sa mga gumagapang na palumpong (genus *Jasminum*) na may napakabangong munti at puting bulaklak : SAMPAGA, SAMPAGITA **2:** uri ng palay.

ha·sò *png* [*Hil*] : bulastog[1].

ha·sô *pnr* : habso[1] *Cf* KALAG.

hás·pe *png* **1:** mga guhit o marka na makikita sa rabaw ng marmol o tabla **2:** hilatsa ng kahoy.

has·pé *png* [*Esp jaspe*] : jasper.

has·pé *pnr* : binuli o pinakintab.

has·tá *png* [*Mal*] : sukat mula siko hanggang dulo ng daliri, karaniwang itinutumbas sa 18 pulgada.

has·tâ *png* [*Esp asta*] : tagdan ng watawat : FLAGPOLE.

ha·sú·ha·sô *png* : kolyar ng áso na gawa sa uway.

hat *png* [*Ing*] : pantakip sa ulo; sombrero.

ha·tâ *pnr* : kinain o nginatngat ng dagâ *Cf* NGATÂ.

há·tad *png* : ekstensiyon ng isang bagay na nakatupi o nakabilot.

há·tag *png* [*Hil Seb War*] **1:** bigay **2:** sa lohika at matematika, batid na katotohanan o sitwasyon : GÍVEN.

há·tak *png* : varyant ng **batak**.

ha·ta·kán *png* [*hatak+an*] **1:** pagbabatakán **2:** laro o paligsahan na hatakáng-lúbid **3:** kalagayan ng walang itulak o kabigin.

ha·tán *png* [*Tau*] : sulat-kamay.

há·tang *png Zoo* [*Hil*] : talangka.

há·taw *png* : hampás; hambálos.

ha·ta·wán *png* [*hataw+an*] : paghahampasan sa isa't isa, maaaring birobiruan o totohanan.

há·tay *png* [*Mag*] : atay.

hatchet (hát·tset) *png* [*Ing*] : palatsaw.

hatchway (háts·wey) *png* [*Ing*] : eskotilya.

hat·hát *png* [*Ifu*] : paglilinis ng bundok upang tamnan.

hatha yoga (ha·ta yó·ga) *png* [*San*] : sistema ng pisikal na ehersisyo at pagkontrol sa hininga na ginagamit sa yoga.

há·ti *png Bot* : tekla.

ha·tì *png* : biyak o pagkakaroon ng dalawang magkatulad na bahagi : PITNÂ – *pnd* **mag·ha·tì, ha·tí·in, i·ha·tì**.

ha·tíb *png* [*Tau*] : lider na Muslim, humigit-kumulang na nasa ranggo ng bilal ngunit higit na mababa sa immam.

ha·tíd *pnd* **ha·ti·rán, i·ha·tíd, mag·ha·tíd** : dalhin o isama sa patutunguhan.

ha·tíd-du·ma·pit *pnr* : madaldal; tsismosa.

há·tin *png Ana* [*Mrw*] : puso[1].

há·ting-da·ig·díg *png* [*hati+ng- daig-dig*] : hemisphere.

há·ting·ga·bí *png* [*hati + ng + gabi*] : kalagítnaan o ika-12 ng gabi.

ha·tí·ran *png* [*hatid+an*] **1:** pook na pinagdadalhan **2:** oras o takdang oras ng paghahatid.

há·tok *png* [*War*] : gatâ.

há·tol *png* **1:** desisyon ng hukuman sa kaso : DIKTAMEN, SENTENSIYA, KEDDENG, SILOT **2:** desisyon ng lupon ng mga hurado sa paligsahan : PALYO, PASIYA **3:** payo, pangaral **4:** preskripsiyong medikal para sa karamdaman : RESETA.

hát·sa *png* **1:** tawag sa babaeng magaslaw ang kilos at gawi : HITAD, KIRI, LANDI **2:** [*Seb War*] palakol.

hát·se·rí *png* [*Ing hatchery*] : pisaan ng itlog : PAMISAAN.

hát·set *png Kol* **1:** pagkain; handâ **2:** kainan; handaan.

hat·síng *png* [*Tsi*] : bahin *var* atsi, atsíng.

Hat·síng! *pdd* [*Tsi*] : tunog kapag bumabahin ang isang tao.

hat·sí·ngan *png* : sabay-sabay na pagbahin.

ha-ub *png* [*Ifu*] : hokub.

ha·ú·la *png* [*Esp jaula*] : maliit na kulungan, karaniwan ng ibon *var* háwla.

há·um-há·um *png* [*Seb*] : táya.

hausen (háw·sen) *png* [*Ing*] : beluga[1].

haute couture (owt ku·tyúr) *png* [*Fre*] : moda na mataas ang uri.

haute cuisine (owt kwi·zín) *png* [*Fre*] : pagluluto na mataas ang uri, lalo na yaong sumusunod sa tradisyonal na pamamaraang Pranses.

haut monde (owt mond) *png* [*Fre*] : sektor na sumusunod sa moda.

há·wa *png* **1:** kulay o duming naisalin sa anuman **2:** pagkalat at pagkapit ng anumang karamdaman mula sa isang tao patungo sa isa pa : LALIN, TAKÓD **3:** *Kol* tao na hindi katutubo sa angkan o pamilya **4:** pagkakasangkot *Cf* DAWIT : LALIN.

Hawaii (ha·wá·i) *png Heo* [*Ing*] : estado ng United States na sumasaklaw sa pangkat ng mahigit dalawampung isla sa hilagang Pasipiko *var* Haway.

há·wak *png* **1:** pagpigil ng kamay sa anuman *Cf* KAPIT, TABAN : DEPPEL[2], KATIN, KUPOT, EGNÁ, UYAT **2:** *Ana* [*Seb*] baywang **3:** *Ana* [*Bik*] katawan **4:** *Mit* anting-anting laban sa anumang uri ng kapahamakan.

ha·wa·kán *png* [*hawak+an*] **1:** puluhan **2:** gabay sa paglakad o pag-akyat.

há·wal *png* **1:** pagpapatigil ng bangka sa pamamagitan ng sagwan *Cf* PRÉNO **2:** pagpapalambot ng dulo ng isang mahabang piraso ng kahoy o patpat *Cf* SALSAL **3:** galaw o kislot ng buntot ng ahas *Cf* KIWAL[1], PAYUPOY.

há·wan *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** paglilinis o pag-aalis ng sukal : AGTAS, GAIK, LOBAS, PANBALASBAS, UMA **2:** pag-aalis ng hadlang *Cf* TAHAW.

ha·wán *pnr* : walang sukal; malinis; maaliwalas.

há·was *png* [*Bik Hil Seb War*] : paglimás.

ha·wás *png* **1:** [*Hil Seb War*] pagdedeskarga ng mga kargamento *var* awás **2:** [*Seb*] kinatawan.

ha·wás *pnr* **1:** biluhaba **2:** matangkad at balingkinitan.

há·way *png* : paghahanap sa pamamagitan ng pagkayod sa ilalim ng tubig.

ha·wáy *pnr* **1:** nakalutang sa hangin, tulad ng ulap **2:** nakabitin mula sa itaas at hindi sumasayad sa lupa o sahig *Cf* BITÍN, LAWÍT.

haw·háw *png* [*Bik Tag*] : huling banlaw sa anumang hinuhugasan o nilalabhan *Cf* ANLAW, HUGAY, HUGHAG, HUGHOG.

ha·wì *png* **1:** pag-aayos o pagbubukod ng buhok, damo, at katulad **2:** pagbubukas ng isang daan **3:** pagbubura ng isang nabubuong anyo : GASID.

há·wid *png* [*Hil Seb*] **1:** kapit[1] **2:** pigil[2].

há·wig *png* : pagkakatulad sa anyo.

ha·wíg *png Zoo* [*Seb*] : málabanós.

ha·wíg *pnr* : katulad; may pagkakatulad.

ha·wíl *png* **1:** bagay na manipis gaya ng balát o ligamento na pumipigil sa dalawang nakakabit na bagay *Cf* HÁWAK **2:** sibat na kadalasang ginagamit na panghuli ng pagong.

ha·wí·li *png Bot* : punongkahoy (*Ficus hauili*) na maliliit, may makinis at kumikinang na mga dahon, at ginagamit na pantapal sa pigsa ang ugat

var kawili : YABNOY.

hawk (hok) *png Zoo* [*Ing*] : lawin.

háw·la *png* : varyant ng **haula**.

ha·wò *png* : hulà; propesiya.

ha·wó *pnr* [*Seb*] : sakim.

ha·wól *png* [*ST*] : pakinabang *Cf* PALÂ.

ha·wóng *png* [*Tsi*] : lalagyang gawa sa kahoy, higit na maliit sa plato, malalim ang gitnang bahagi, at karaniwang pinaglalagyan ng sabaw o sopas *Cf* MANGKOK.

há·wot *png Zoo* [*Bat*] : pinatuyong isdang tunsoy *var* haot : TUYÔ.

háw·po *png* [*Tau*] : iklî[1].

ha·wû *png* [*Hil*] : duming nalaglag sa pagkain.

ha·wu·ha·wol *png Zoo* : varyant ng **haol-haol**.

hay (hey) *png* [*Ing*] : dayami.

hay *pnd* **mag·háy, ha·yán, i·háy** [*ST*] : gulatin o takutin ang mga aso.

hay *pnr Kol* [*Ing high*] **1:** mataas **2:** lango sa alak o droga **3:** masayang-masaya.

Hay! *pdd* : varyant ng **Ay!**

há·ya *png* **1:** isang bigkis ng bagong gapas na palay **2:** *Mit* mahiwagang ibon sa Bikol at pinaniniwalaang nakapagdudulot ng masamang babala o pahiwatig ang huni.

há·ya *pnr* : nakalantad; nakahain.

ha·yà *png* **1:** kusang pagpapabaya o pagpapahintulot na mangyari ang isang bagay; pagwawalang-bahala sa nangyayari **2:** pagpapakita ng isang nakakuyom na palad sa isang hinahamon ng away **3:** [*Seb*] búrol.

há·yag *png* [*Bik Hil Seb Tag*] **1:** sabi; salitâ **2:** salaysay **3:** hinga *Cf* PAHAYÁG : BUNANNAG, BUTYAG, PASYAG, SAÓ – *pnd* **i·há·yag, mag·há·yag, ma·há·yag**.

há·yag *png, pnr* [*Seb*] : liwanag.

ha·yág *pnr* : nakalantad; alam ng lahat o ng marami.

ha·yá·hay *png* [*Bik Tag*] : kasariwaan.

ha·yá·hay *pnr* **1:** [*Bik*] malinis at mabangong hangin **2:** [*Seb*] maaliwalas.

há·yak *pnd* **mag·há·yak, hu·má·yak, ha·yá·kin** [*ST*] : lumakad sa tubigan *Cf* LUNOY.

Ha·yán! *pdd* : pagpapahayag ng kasiyahan o paglantad *var* Ayan! *Cf* HETO!, NARITO!

ha·yáng *png* [*Hil Seb*] : tihaya.

ha·yáng *pnr* : nakakalat gaya ng mga butil o mga damit, upang matuyo sa araw o hangin : BILÁD, HAYHÁY[3], YANG-YÁNG.

há·yap *png* **1:** talim ng anumang kasangkapang nakasusugat **2:** talas ng salita – *pnr* **ma·há·yap**.

ha·yá·pit *pnr* [*Bik*] : maliit; masikip.

ha·yát *png* [*War*] : prutas na pinitas bago mahinog o gumulang.

há·yaw *png* : kalinawan ng isang malayong tanawin.

há·yaw *pnr* [*War*] : bantog; kilalang-kilala.

ha·yáw·ha·yáw *pnr* : para sa tao na may masamang reputasyon, hindi nahihiyang magpakita sa madlâ.

háy·blad *pnr Kol* [*Ing high blood*] : mainitin ang ulo.

háy·bol *png Kol* **1:** bahay **2:** [*Ing high ball*] inuming malakas makalasing.

háyd-awt *png* [*Ing hide-out*] : lihim na pook na maaaring pagtaguan.

hay·du *png* [*Ifu*] : malanday at parisukat na basket na karaniwang ginagamit sa pangunguha ng susô.

hay·háy *png* **1:** hanging sariwa o malinis; hihip ng hangin : SÍMOY **2:** hanay; hilera **3:** [*Seb Tag*] mga damit o puso ng mais na nakaayos nang pahanay upang tuyuin sa araw o hangin **4:** [*Seb*] sampay.

há·yin *png* **1:** pag-aalay ng isang sakripisyo o pagdudulot ng parangal : HANDOG[1], PANAGIDÁTON **2:** varyant ng **hain**.

háy-is·kúl *png* [*Ing high school*] : mataas na paaralan.

hayk *pnd* **mag·háyk, ma·ki·pag·háyk** [*Ing hike*] : maglakad nang malayo.

háy·king *png* [*Ing hiking*] : paglalakad nang malayuan.

háy·klas *pnr* [*Ing high class*] : kabilang sa mataas na uri *Cf* KLAS.

háy·ku *png* [*Jap haiku*] : haiku.

hay·ngá *pnd* **mag·hay·ngá, i·hay·ngá** [*ST*] : gulatin ang mga aso.

ha·yò *png* **1:** pangkalahatang direksiyon ng ilog, daan, at iba pa **2:** pangkalahatang kíling ng mga pangyayari, pampublikong opinyon, at iba pa : TREND – *pnd* **hu·ma·yò, i·ha·yò**.

ha·yô *png* [*Hil*] : palayaw.

Ha·yò! *pdd* : salitang sinasambit kapag may pinaaalis o inuutusan : LAKAD!, SIGE!, SULONG!

ha·yód *pnr* **1:** miserable; nagdurusa *Cf* MARAWAL, KARUMAL-DUMAL **2:** kinayas na balát ng kawayan o punongkahoy.

há·yok *png Bot* : baging (*Tetrastigma harmandi*), 10 m ang haba, berde ang bunga, at pampalasa ang dahon *var* ayok.

ha·yók *png, pnr* : labis na gutom; matinding gutom; nanghihina dahil sa gutom : DAYUKDÓK.

Ha·yón! *pdd* : pagtuturo sa isang bagay na nasa malayo *var* Hayun! : NAROON!

há·yop *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** anumang nilikhang may búhay maliban sa mga halaman *Cf* BESTIYA, BRUTO, DAMBUHALÀ, DAMÚLAG : ANIMAL, MANANÁP **2:** tao na malupit.

hay·tí *png* : balyán.

ha·yú·hay *png* : pagyungyong at pagugoy ng mga dahon dahil sa ihip ng hangin *Cf* HAPAY, LAYLAY, WASIWAS : HUYONHUYON, TABYOG, WAGAYWAY.

ha·yú·ma *png* : pagtahi ng mga sirà sa lambat *Cf* LALA : SULSÍ.

ha·yum·pi·lì *png* : pagganap sa isang gawain na may intensiyong saktan ang iba.

Ha·yun! *pdd* : varyant ng **Hayon!**

ha·yúng·ha·yóng *pnr* : sariwa o luntian pa gaya ng luntiang gulay o anumang bahagi ng halaman.

ha·yún-ha·yón *png* [*Seb War*] : imbáy.

háy·wey *png* [*Ing highway*] **1:** pangunahing lansangan na nag-uugnay sa bayan at lungsod **2:** alinmang pangunahing daan : HIGHWAY.

há·zard *png* [*Ing*] : panganib.

haze (heyz) *png* [*Ing*] : pagdumi ng atmospera sanhi ng usok, alikabok, o polusyon.

Hb, daglat (eyts·bi) *Med* [*Ing*] : haemoglobin.

HBM, daglat (eyts·bi·em) [*Ing*] : Her/His Britannic Majesty.

H-bomb (eyts bam) *png* [*Ing*] : mapamuksang bombang hydrogen.

He! *pdd* : pahayag ng paghamak.

He, symbol (eyts·i) *Kem* [*Ing*] : helium.

he *pnh* [*Ing*] : tawag sa lalaki *Cf* SHE.

head (héd) *png* [*Ing*] **1:** ulo **2:** pinuno.

head band (hed band) *png* [*Ing*] : bandanang isinusuot sa ulo bilang dekorasyon o para hindi mapunta ang buhok sa mukha.

head count (hed kawnt) *png* [*Ing*] : pagbilang sa bawat indibidwal; dami ng tao sa isang pangkat.

header (héd·er) *png* [*Ing*] **1:** sa futbol, tíra o pása na ulo ng atleta ang ginagamit **2:** tisa o bato na nakalagay nang patayo sa pader.

headgear (héd·gir) *png* [*Ing*] **:** sombrero o kasuotan para sa ulo.

headlight (héd·layt) *png* [*Ing*] **:** malaking ilaw sa harap ng auto, trak, at katulad na sasakyan.

headmaster (hed·más·ter) *png* [*Ing*] **:** punongguro; prinsipal ng paaralan.

headquarters (hed·kwár·ters) *png* [*Ing*] **:** punong himpilan; pampangasiwaang sentro ng isang samahan; pook o himpilan ng komandante militar **:** KUWARTÉL.

headrest (héd·rest) *png* [*Ing*] **:** bahagi ng upuan at suhay para sa ulo.

headroom (héd·rum) *png* [*Ing*] **:** espasyo sa itaas ng ulo ng drayber o pasahero sa loob ng sasakyan.

healer (hí·ler) *png* [*Ing*] **:** tao na nanggagamot o bagay na nakapagpapagaling *Cf* ARBULÁRYO.

health (helt) *png* [*Ing*] **:** kalusugan.

hear (hir) *pnd* [*Ing*] **1:** makarinig **2:** makinig; malaman sa sulat o telepono **3:** maghanda sa pagsunod sa utos.

hearing (hí·ring) *png* [*Ing*] **1:** kakayahan na makarinig **:** PANDINIG **2:** lawak na kariringgan ng tunog **3:** bísta.

heart (hart) *png Ana* [*Ing*] **:** puso[1].

heartburn (hárt·bern) *png* [*Ing*] **1:** *Med* nakapapasong kirot na nararamdaman sa sikmura at lalamunan **:** KARDIYALHÍYA **2:** pagseselos; pananaghili.

heart pea (hárt pi) *png Bot* [*Ing*] **:** parol-parolan.

heat (hit) *png* [*Ing*] **1:** pagiging mainit **2:** *Pis* anyo ng enerhiya mula sa walang takdang galaw ng mga molecule **3:** panahon ng paglalandi ng isang babaeng hayop **:** ESTRUS.

heater (hí·ter) *png* [*Ing*] **:** gamit para sa pagpapainit ng kuwarto, kotse, tubig, at iba pa.

heatproof (hit·pruf) *pnr* [*Ing*] **:** hindi tinatablan ng init.

heatwave (hit·weyv) *png* [*Ing*] **:** matagalan at abnormal na tag-init.

heaven (hé·ven) *png* [*Ing*] **:** langit.

heavy (hé·vi) *pnr* [*Ing*] **1:** mabigat; mahirap buhatin; tao na mataba o malaki **2:** malubha, matindi **3:** malawak **4:** seryoso ang himig o damdamin **5:** *Pis* nagtataglay ng higit sa karaniwang mass, tumutukoy lalo na sa mga isotope at compound na nagtataglay ng mga ito.

heavy check (hé·vi tsék) *png* [*Ing*] **:** sa huweteng, uri ng lapis na kulay pula ang tasá at sadyang ginawa upang ipambílog o ipangkuskos sa mga tayâ sa papelitos.

heavy duty (hé·vi dyú·ti) *pnr* [*Ing*] **1:** matibay at matagal masira **2:** sa kalakal, may mataas na taripa.

heavyweight (hé·vi·wéyt) *png* [*Ing*] **1:** sa boksing, atletang higit sa 81 kg ang timbang **2:** tumutukoy sa atletang ito **3:** tao, hayop, o bagay na higit sa karaniwan ang bigat **4:** mahalaga o maimpluwensiyang tao.

he·bíl·ya *png* [*Esp jebilla*] **:** metal na panghugpong sa sinturon, tirante, at katulad **:** BUCKLE.

Hebrew (hí·bru) *png* [*Ing*] **1:** tao na kabilang sa lahing Semite, nagmula sa sinaunang Palestina at tradisyonal na mga ninuno sina Abraham, Isaac at Jacob **2:** Israelita; Hudyo **3:** wika ng lahing ito **:** EBREO.

hectare (hék·tar) *png* [*Ing*] **:** ektarya.

hecto- (hék·to) *pnl* [*Grk*] **:** sandaan.

hedonism (he·do·ní·sim) *png* [*Gri*] **1:** paniniwala sa pagtatamasa ng kasiyahan bilang pinakamainam na kalagayan at angkop o tanging layunin ng tao **2:** gawi na batay dito **3:** paghahanap ng kasiyahan.

heel (hil) *png* [*Ing*] **:** sakong.

he·ge·lóng *png Mus* [*Tbo*] **:** instrumentong de-kuwerdas ng mga Tiboli ng South Cotabato na may dalawang kuwerdas.

hegemony (he·dyé·mo·ní) *png* [*Ing Gri*] **:** gahum.

Hegira (he·gáy·ra) *png* [*Ara*] **:** paglisan ni Muhammad sa Mecca patungong Medina noong AD 622 na simula ng pagkabuo ng unang komunidad na Muslim.

he·gót *png* [*Ifu*] **:** isang bungkos ng tabako.

He·hó·ba *png* [*Esp Jehóva*] **:** Jehovah.

height (hayt) *png* [*Ing*] **:** taas.

heinous (háy·nus, hé·nyus) *pnr* [*Ing*] **:** labis na malupit o karumal-dumal.

heinous crime (hé·nyus kráym) *png* [*Ing*] **:** karumal-dumal na krimen.

heir (ir) *png* [*Ing*] **:** tagapagmana ng pag-aari, ranggo, o katangian.

hé·ke *png* [*Esp jeque*] **:** pinunong Muslim.

he·kef *png* [*Tbo*] **:** pambabaeng abaloryo na may kapal na 3.81 sm, nananaig ang kulay itim, pula, at puting butil, at isinusuot na palibot sa leeg *Cf* TSOKER.

hé·ko *png* [*Tsi*] **1:** sawsawan na mula sa tining ng hipon o isda **2:** tining o latak ng patis na nakukuha sa pagluluto nito *Cf* TOYÒ, PATIS.

he·la·tí·na *png* [*Esp gelatina*] **:** agar-agar, gulaman.

he·la·ti·nó·so *pnr Kem* [*Esp gelatinoso*] **:** katulad ng helatina.

hé·le *png* **1:** pagpapatulog sa batà sa pamamagitan ng mga awiting nauukol sa mga sanggol **2:** pagkukunwari **3:** paglalambing.

hé·le·hé·le *pnr* **1:** bahagi ng kawikaang "helehele bago quiere," nagkukunwang ayaw kahit ibig **2:** pakipot.

Hé·len *png* [*Ing*] **:** asawa ni Menelaus na kapatid ni Agamemnon.

helenium (he·lé·nyum) *png Bot* [*Gri Lat*] **:** halaman (genus *Helenium*) na namumulaklak ng kahawig ng daisy.

helianthemum (hel·yán·te·múm) *png Bot* [*Gri Lat*] **:** halaman (genus *Helianthemum*) na namumulaklak ng hugis-platito.

helianthus (hel·yán·tus) *png Bot* [*Ing*] **:** anumang halaman na kabilang sa genus *Helianthus,* gaya ng mirasol.

helichrysum (he·li·krí·sum) *png* [*Ing*] **:** halaman (genus *Helichrysum*) na nananatili ang anyo ng bulaklak kahit na matuyo.

helicon (hé·li·kón) *png* [*Ing*] **:** malaki at pulupot na báho ng túba na pinatutugtog ng musikero nang nakaikot sa ulo at nakapatong sa balikat.

heliconia (he·li·kón·ya) *png Bot* [*Ing*] **:** maliit na halaman (*Heliconia spectabilis*) na kahawig ng saging, tansuing lunti ang dahon na may bahid na kulay kapeng mamula-mula ang gilid.

he·li·kóp·ter *png* [*Ing helipcopter*] **:** sasakyang nakalilipad sa pamamagitan ng elising umiikot sa tuktok nito, at lumilipad at bumababa nang patayo.

heliograph (hél·yo·gráf) *png* [*Ing*] **:** aparatong pansenyas na gumagamit sa sikat ng araw sa pamamagitan ng nagagalaw na salamin.

heliometer (hel·yo·mí·ter) *png* [*Ing*] **:** instrumentong pansukat sa mga anggulo sa pagitan ng dalawang bituin at ibang lawas pangkalawakan.

heliotropism (hel·yo·tro·pí·sim) *png* [*Ing*] **:** direksiyonal na pagtubo ng halaman bilang tugon sa liwanag.

helium (híl·yum) *png Kem* [*Ing*] **:** element na inert at tila gas (atomic number 2, symbol **He**).

helix (hí·liks) *png* [*Ing*] **:** paikot-ikot na kurba, gaya ng ispring.

hell (hel) *png* [*Ing*] **:** impiyerno.

Hellenic (he·lé·nic) *pnr* [*Ing*] **:** kaugnay o hinggil sa Hellenism.

Hellenism (he·le·ní·sim) *png* [*Ing*] **1:** katangian o kulturang Griyego, lalo na ng sinaunang Greece **2:** pagaaral o imitasyon ng kulturang Griyego.

Hellenist (hé·le·níst) png [Ing]: dalubhasa o tagahanga ng wika o kulturang Griyego.

Hellenistic (he·le·nís·tik) *pnr* [*Ing*] **:** tumutukoy o kaugnay ng panahon ng maunlad na wika at kulturang Griyego mula sa pagkamatay ni Alexander Ang Dakila noong 323 BC hanggang sa pagkatalo nina Cleopatra at Mark Anthony kay Octavius noong 31 BC.

Hello! (he·lów) *pdd* [*Ing*] **1:** pahayag ng impormal na pagbati o pagkagulat **2:** gamit sa simula ng usapan sa telepono.

hél·met *png* [*Ing*] **:** sombrerong pansanggalang na ginagamit ng mga sundalo sa panahon ng digma o ng mga trabahador sa konstruksiyon **:** ALMÉTE.

helminthiasis (hel·mín·thi·yá·sis) *png Med* [*Ing*] **:** sakít sa pagkakaroon ng parasitikong bulate sa katawan.

help *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na tumutulong **2:** katulong.

help *pnd* [*Ing*] **1:** magbigay ng paraan sa tao o iba pa upang makamit ang kailangan o hangad **2:** maglingkod.

hem *png* [*Ing*] **:** gilid ng piraso ng tela, lalo na ang nilililip.

hé·ma·tó- *pnl* [*Ing*] **:** haemato-.

he·mé·lo *png* [*Esp gemelo*] **:** salamin na ginagamit sa panonood ng pagtatanghal *Cf* LARGABÍSTA.

hé·mi- *pnl* [*Ing*] **:** nangangahulugang "kalahati."

hemichordate (he·mi·kór·deyt) *png Zoo* [*Ing*] **:** invertebrate (phylum *Hemichordata*) na marino, hugis bulate, at kabilang sa notochord sa yugtong larva.

Hé·mi·nís *png* [*Esp Geminis*] **:** Gemini.

hemipterous (he·míp·te·rús) *pnr* [*Ing*] **:** kabilang sa pangkat ng mga kulisap, gaya ng surot, kuto, at iba pa, na may pantusok at pansipsip na bahagi ng bunganga.

hemisphere (hé·mis·fír) *png* [*Ing*] **1:** kalahati ng sphere **2:** kalahati ng mundo ayon sa hati ng ekwador o ng linya na dumaraan sa mga polo **:** EMISPERYO; HÁTING-DAIGDIG, HILAHÍD[3], HILÍHID.

hé·mo- *pnl* [*Ing*] **:** haemato-, *hal* hemoptysis.

hemoptysis (he·móp·ti·sís) *png Med* [*Ing*] **:** sáng-or.

hemp *png Bot* [*Ing*] **1:** halaman (*Cannabis sativa*) na katutubo sa Asia at napakikinabangan dahil sa himaymay o sa droga na marihuwana **2:** ang himaymay o droga ng halamang ito **3:** anumang halaman na mapagkukunan ng himaymay, tulad ng abaka.

hen *png* [*Ing*] **:** babaeng ibon, lalo na ang domestikado.

he·ne·a·ló·hi·kó *pnr* [*Esp genealógico*] **:** hinggil sa henealohiya.

he·ne·a·lo·hís·ta *png* [*Esp genealogista*] **:** tao na nananaliksik sa pinagmulan ng isang angkan.

he·ne·a·lo·hí·ya *png* [*Esp genealogía*] **:** kasaysayan ng pinagmulan ng ~~mga~~ ninuno ng isang angkan **:** GENEALOGY, TALAANGKANAN.

he·ne·ra·dór *png* [*Esp generador*] **:** generator.

he·ne·rál *png Mil* [*Esp general*] **:** pinakamataas na pinuno ng isang hukbong militar **:** GENERAL.

he·ne·rá·la *png Mil* [*Esp generala*] **:** asawa ng heneral; babaeng heneral.

he·ne·ra·li·dád *png* [*Esp generalidad*] **:** opinyon o panukala na nagtatangkang saklawin ang lahat ng bagay o katotohanan.

he·ne·ra·li·sá *pnd* **mag·he·ne·ra·li·sá, he·ne·ra·li·sa·hín** [*Esp generalizar*] **:** lahatín; saklawing lahat.

he·ne·ra·li·sá·do *pnr* [*Esp generalizado*] **:** nilálahát; sinaklaw o sinasaklaw lahat.

he·ne·ra·li·sas·yón *png* [*Esp generalización*] **1:** pangkalahatang proposisyon na nabuo mula sa mga partikular na kaso **:** GENERALIZATION **2:** pagbuo ng gayong proposisyon **:** GENERALIZATION.

he·ne·ras·yón *png* [*Esp generación*] **:** salinlahi.

he·ne·ra·tí·ba *pnr* [*Esp generativa/vo*] **:** may kakayahang magbuo at magparami, **he·ne·ra·tí·bo** kung panlalaki.

he·né·ri·kó *pnr* [*Esp genérico*] **:** katangian ng isang bagay na hindi naiiba sa karamihan.

he·ne·ró·si·dád *png* [*Esp generosidad*] **:** pagiging mapagbigay; kabutihang-loob.

he·ne·ró·so *pnr* [*Esp generoso*] **:** mapagbigay; may magandang kalooban.

Hé·ne·sis *png* [*Esp génesis*] **:** ang unang aklat sa Bibliya na nagsasaad ng kasaysayan ng paglikha ng sansinukob at sangkatauhan **:** GENESIS.

he·ne·ti·ká *png* [*Esp genética*] **:** sangay ng biyolohiya ukol sa pag-aaral ng heredity at varyasyon ng mga organismo **:** GENETICS.

he·ne·ti·kó *pnr* [*Esp genetico*] **:** hinggil sa henetika.

hen·hí·bre *png Bot* [*Esp jengibre*] **:** luya.

henna (hé·na) *png* [*Ara hinna*] **1:** halamang tropiko (*Lawsonia inermis*) na may pula o puting bulaklak **2:** pulang tina mula sa dahon nito na gamit sa buhok.

henry (hén·ri) *png Ele* [*Ing*] **:** yunit na metro-kilogramo-segundo ng inductance, katumbas ng isang sirkito kapag ang daloy ng koryente na isang volt ay nalilikha ng isang current sa sirkito na nagbabago sa bilis na isang ampere bawat segundo.

hen·si·yá·na *png Bot* [*Esp genciana*] **:** alinman sa halaman (genus *Gentiana*) na may asul, puti, pula, at dilaw na mga bulaklak **:** GENTIAN.

Hen·tíl *png* [*Esp gentil*] **1:** tao na hindi kabilang sa lahing Hudyo, isang paraan noon upang ibukod ang Kristiyano sa Hudyo **2:** pagano; di-binyagan.

hen·tíl *pnr* [*Esp gentil*] **1:** mayumi, mahinhin **2:** sa pauyam na himig, labis na pino o arál na pagkilos **3:** *Alp* pagano.

hen·ti·lé·sa *png* [*Esp gentileza*] **1:** kayumian; kahinhinan **2:** kakisigan o pagiging kagalang-galang.

he·nu·plek·si·yón *png* [*Esp genuflexión*] **:** pag-aantandâ, pagkukrus.

hen·wí·no *pnr* [*Esp genuino*] **:** tunay, totoo *Cf* KATUTUBO.

hén·yo *png* [*Esp genio*] **1:** napakatalinong tao **:** GENIUS **2:** *Lit Mit* mahiwagang espiritu sa loob ng lampara ni Aladdin na nakapagdudulot ng anumang tatlong kahilingan sa sinumang makakuha ng lampara **:** GENIE.

hé·o·dé·si·kó *pnr* [*Esp geodésico*] **:** tungkol sa heodesya, lalo na sa pagsusukat o pagsusurvey ng lupa.

he·o·dés·ya *png* [*Esp geodesia*] **:** sangay ng matematika na may kaugnayan sa hugis at lawak ng lupa o ng malalawak na bahagi nito.

he·o·di·ná·mi·ká *png* [*Esp geodinámica*] **:** geodynamics.

he·ó·grá·pi·kó *pnr* [*Esp geográfico*] : hinggil sa heograpiya.

he·ó·gra·pí·ya *png* [*Esp geografía*] : pag-aaral sa katangiang pisikal ng mundo, mga yaman nito, likás at pampolitikang pagkakahati, klima, mga produkto, populasyon, at iba pa; ang katangiang pisikal ng isang pook : GEOGRAPHY.

he·ó·gra·pó *png* [*Esp geógrafo*] : dalubhasa sa heograpiya : GEOGRAPHER.

he·o·kí·mi·ká *png* [*Esp geoquímica*] : agham ng pag-aaral sa mundo, mga bato, at mineral nito.

he·ó·lo·gó *png* [*Esp geólogo*] : dalubhasa sa heolohiya : GEOLOGIST.

he·o·ló·hi·ká *pnr* [*Esp geológica*] : kaugnay o alinsunod sa heolohiya : GEOLOGIC.

heo·lo·hí·ya *png* [*Esp geología*] : agham ng mundo, kasama na ang mga komposisyon, estruktura, at pinagmulan ng mga bato.

he·o·mán·si·yá *png* [*Esp geomancia*] **1:** sining ng pagsasaalang-alang sa mabuting kapalaran o suwerte sa pagtatayo ng gusali : GEOMANCY.

he·o·me·trí·ya *png* [*Esp geometría*] **1:** sangay ng matematika tungkol sa katangian at kaugnayan ng mga punto, linya, rabaw, at solid **2:** relatibong kaayusan ng mga bagay o bahagi : GEOMETRY.

he·o·pí·si·ká *png* [*Esp geofísica*] : pisika ng mundo : GEOPHYSICS.

he·o·po·lí·ti·ká *png* [*Esp geopolítica*] : pag-aaral ng heograpiya, demograpiya, a-t iba pa bilang makabuluhang impluwensiya sa politika ng bansa : GEOPOLITICS.

he·o·rá·ma *png* [*Esp georama*] : malaki at hungkag na globong may nakalarawang mapa ng rabaw ng mundo at makikita ng manonood na nasa loob nito : GEORAMA.

heo·sén·tri·kó *pnr* : pagtanaw mula sa sentro ng daigdig : GEOCENTRIC.

he·o·tér·mi·ká *pnr* [*Esp geotérmica*] : kaugnay sa, nagmula sa, o bunga ng init sa ilalim ng lupa : GEOTHERMIC.

he·o·tro·pís·mo *pnr* [*Esp geotropismo*] : pagtubo ng halaman na may kinalaman sa gravity.

Hep! *pdd* **1:** pabulalas na sagot sa isang tumatawag : Hô!, Hoy!, Po! **2:** salitang sinasambit bilang babala sa pagkakamali o panganib.

hé·pa *png* : pinaikling **hepatitis**.

hé·pa·rin *png BioKem* [*Ing*] : polysaccharide na may sulphur na matatagpuan sa iba't ibang organ at tissue na pumipigil sa pamumuo ng dugo.

hepatitis (he·pa·táy·tis) *png Med* [*Ing*] : pamamaga ng atay gaya ng *Hepatitis A*, na sanhi ng virus, nakukuha sa pagkain, at nagdudulot ng lagnat at jaundice; *Hepatitis B*, malubhang hepatitis na sanhi ng virus, nakukuha sa impektadong dugo, at nagdudulot ng lagnat, debilidad, at jaundice.

he·pa·tú·ra *png* [*Esp jefatura*] : opisina ng hepe.

hé·pe *png* [*Esp jefe*] **1:** puno ng pulisya *Cf* TSIP **2:** pinuno o kinikilalang pinuno ng anumang pangkat : BOSS.

Hephaestus (hi·fés·tus) *png* [*Gri*] : sa mga sinaunang Griyego, diyos ng apoy at pagpapanday : VULCAN.

hép·ta- *pnl* [*Gri*] : pitó.

hép·ta·gón *png* [*Ing*] : hugis na pito ang gilid at anggulo.

heptameter (hep·tá·mi·tér) *Lit png* [*Ing*] : sa panulaang Ingles, linya o berso na may sukat na pitong feet.

heptathlon (hép·tat·lón) *png Isp* [*Ing*] : paligsahan na may pitong yugto at karaniwang pambabae.

Hé·ra *png Mit* [*Gre*] : diyosa ng kababaihan at may asawa : JUNO.

hé·rak *png* [*Bik*] : habag.

hé·rald *png* [*Ing*] **1:** opisyal na tagapagbalita **2:** tagapanguna.

he·rál·di·ká *png* [*Esp heraldica*] : heraldry.

heraldry (hé·ral·drí) *png* [*Ing*] **1:** agham ng paggawa ng mga eskudo **2:** mga tungkulin ng herald : HERALDIKA.

he·rán·yo *png Bot* [*Esp geranio*] : tila damo o palumpong (genus *Geranium*) na may bungang hugis tuka ng tagák.

he·rár·ka *png* [*Esp jerarca*] : punong pari; arsobispo.

he·rár·ki·kó *pnr* [*Esp jerárquico*] : may sinusunod na herarkiya.

he·rar·kí·ya *png* [*Esp jeraquía*] **1:** sistema ng pag-uuri sang-ayon sa kakayahan o kalagayang panlipunan, pangkabuhayan, o pampolitika **2:** seryeng nakahanay sang-ayon sa ranggo **3:** organisasyon sa pamunuang pansimbahan : HIERARCHY.

herb *png Bot* [*Ing*] : yerba.

hér·ba·bu·wé·na *png Bot* : yerbabuwena.

hér·ba·líst *png* [*Ing*] **1:** manggagamot na yerba ang gamit **2:** arbularyo.

herbarium (her·bár·yum) *png* [*Ing*] **1:** koleksiyon ng pinatuyong halaman **2:** libro, silid, o gusali para dito.

herbicide (hér·bi·sáyd) *png* [*Ing*] : lason sa halaman.

herbivore (hér·bi·vór) *png* [*Ing*] : hayop na halaman ang pagkain.

herd *png* [*Ing*] **1:** kawan **2:** pastol **3:** pangkat ng mga tao.

heredity (he·ré·di·tí) *png* [*Ing*] **1:** sa henetika, pagpapamana ng pisikal o mental na katangian sa mga salinlahi **2:** ang mga katangiang ito **3:** mga minana ng isang indibidwal.

heresy (hé·re·sí) *png* [*Ing*] **1:** sa simbahang Katoliko, paniniwala o gawi na laban sa doktrina **2:** pangyayaring ganito **3: a** opinyon laban sa normal na pinaniniwalaan **b** halimbawa ng pangyayaring ito : EREHIYA.

heretic (he·ré·tik) *png* [*Ing*] : erehe.

he·ríng·ga *png* [*Esp jeringa*] **1:** *Med* **a** túbong may bokilya at pistón o bulbo para sa pagsipsip o pag-aalis ng likido sa isang pinong agos; ginagamit sa siruhiya **b** katulad na kasangkapang may butás na karayom para sa pagpapasok sa ilalim ng balát : SYRINGE **2:** anumang katulad na kasangkapang ginagamit sa paghahardin, pagluluto, at iba pa : SYRINGE.

he·ring·gíl·ya *png Med* [*Esp jeringuilla*] : pang-ineksiyón, panturok *var* hiringgilya : HERÍNGGA.

heritage (hé·ri·téyds) *png* [*Ing*] **1:** anuman na maaaring manahin **2:** minanang buhay, benepisyo, at iba pa **3:** pamana : ERENSIYÁ.

her·má·na *png* [*Esp*] **1:** kapatid na babae **2:** pantawag sa nakatatandang kapatid na babae **3:** babaeng relihiyosa **4:** pinaikling tawag sa hermana mayór; **her·má·no** kung lalaki *Cf* MANANG, MANONG.

her·má·na ma·yór *png* [*Esp*] **1:** pinakamataas sa kapatiran panrelihiyon **2:** nangangasiwa o punong-abala sa mga gawaing relihiyoso, gaya ng pista; **her·má·no ma·yór** kung lalaki.

her·man·dád *png* **1:** *Pol* [*Esp*] puwersang militar sa kanayunan noong panahon ng Espanyol **2:** kapatirang panrelihiyon.

Her·má·ni·kó *png* [*Esp germánico*] : may katangiang German.

Her·má·no Pú·le *png* : Apolinario dela Cruz.

hermanos terceros (her·má·nos ter·sé·ro) *png*: mga kasaping lego o karaniwang mamamayan ng Ikatlong Orden.

hermaphrodite (her·má·fro·dáyt) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* hayop na may organ ng lalaki at babae **2:** *Bot* halaman na may stamen at pistil sa iisang bulaklak **3:** tao o bagay na taglay ang katangiang panlalaki at pambabae.

hermaphrodite (her·má·fro·dí·tik) *pnr* [*Ing*] : androgynous[1].

her·mén *png* [*Esp germen*] : pinanggalingan, pinagmulan : SULÓY.

hermeneutics (her·me·nyú·tiks) *png* [*Ing*] : ermenyutika.

her·mi·nál *pnr* [*Esp germinal*] : tumutukoy sa likás na katangian ng mikrobyo.

her·mi·nas·yón *png* [*Esp germinación*] **1:** pagsisimulang tumubò o lumaki **2:** *Bot* **a** paglaki bilang halaman, mula sa pagiging buto, espora, bulbo, o katulad **b** pag-usbong; pagsuloy.

her·mi·na·tí·bo *pnr* [*Esp germinativo*] : sumisibol; umuusbong.

hér·mit *png* [*Ing*] : ermitanyo.

hermitage (hér·mi·tádş) *png* [*Ing*] : tirahan ng ermitanyo; ermita.

hernia (hér·nya) *png Med* [*Ing*] : luslos.

hero (hí·ro) *png* [*Ing*] **1:** bayani **2:** magiting na mandirigma **3:** bida sa tula, kuwento, dula, pelikula, at iba pa.

hé·ro *png* [*Esp hierro*] : tatak o marka sa mga baka, kabayo, at iba pang hayop bilang tanda ng pagmamayari sa mga ito.

he·ro·glí·pi·kó *png* [*Esp jeroglífico*] **1:** sinaunang paraan ng pagsulat sa Ehipto na gumagamit ng mga karakter na larawan **2:** anumang katulad nito ang bisa : HIEROGLYPHICS.

heroin (hé·ro·wín) *png* [*Ing*] : droga na panlunas sa sakit ng katawan ngunit nakasusugapa.

heron (hí·ron) *png* [*Ing*] : tagak.

hér·pes *png* [*Ing*] : sakit ng pagkakaroon ng butlig na sanhi ng virus.

hertz (herts) *png* [*Ing*] : isang yunit ng dalasan, katumbas ng isang siklo bawat segundo.

he·rún·di·yó *png Gra* [*Esp gerundio*] : gerund.

He·ru·sa·lém *png* [*Esp Jerusalem*] : banal na lungsod ng mga Hudyo, at maging sa mga Kristiyano at Muslim, matatagpuan sa mga burol ng Judea, 30 km mula sa Ilog Jordan : JERUSALEM.

Hesperides (he·sper·í·diz) *png Mit* [*Gre*] : mga anak na babae ni Hesperus na nagsisilbing mga bantay ng gintong mansanas sa hardin na matatagpuan sa kabundukan ng Atlas.

Hés·tas *png Lit*: sa pasyon, isa sa dalawang magnanakaw na ipinakong kasama ni Kristo at umupasala kay Kristo.

hes·tas·yón *png Med* [*Esp gestación*] **1:** proseso ng pagbubuntis mula paglilihi hanggang panganganak **2:** ang pribadong pagsulong ng isang plano, idea, at iba pa.

hes·ti·ku·las·yón *png* [*Esp gesticulación*] **1:** paghesto sa halip o bilang dagdag sa salita **2:** pagpapahayag na may hesto.

hes·ti·yón *png* [*Esp gestión*] **1:** remedyo; lunas **2:** aksiyon; hakbang.

hés·to *png* [*Esp gesto*] **1:** galaw ng katawan o bisig bilang ekspresyon ng isip o damdamin **2:** ang paggamit ng ganoong kilos, lalo na sa pagpapabatid ng damdamin **3:** kilos upang makatawag ng pansin o makapagpahayag ng sidhi : GESTURE.

He·su·krís·to *png* [*Esp Jesucristo*] : Hesus.

He·sús *png* [*Esp Jesus*] : sa Kristiyanismo, ang pinaniniwalaang anak ng Diyos Ama at tumubos sa kasalanan ng sangkatauhan sa pamamagitan ng pagkamatay sa krus : HESUKRISTO, JESUS, JESUS CHRIST, KRISTO, PANGINOON, PRINCE OF PEACE.

He·sús·mar·yo·sép! *pdd* [*Hesus+Marya+Hosep*] : sa mga Kristiyano, katagang ibinubulalas dahil sa gulat, takot, panganib, at iba pa, bilang paghingi ng saklolo o tulong mula kay Jesus, Maria at Jose ng Bibliya : SUSMARYOSEP!

Hes·wí·ta *png, pnr* [*Esp Jesuita*] : miyembro ng Society of Jesus, isang Katoliko Romanong orden na itinatag noong 1534 sa Paris nina San Ignacio Loyola, Francisco Xavier, at iba pa upang gumanap ng gawaing misyonero.

Hes·wi·ti·kó *pnr* [*Esp Jesuítico*] : maka-Heswita, mala-Heswita.

Hes·wi·tís·mo *png* [*Esp Jesuitismo*] : kilusang Heswita.

hetaera (hi·tír·a) *png* [*Ing Gri*] : sa sinaunang Griyego, kerida o kalaguyo.

hetaeranism (hi·tir·íz·em) *png* [*Ing*] **1:** sistema ng pakikiapid **2:** samasamang pag-aasawa sa isang tribu.

he·té·ro *png* [*Ing Gri heteros*] : heterosexual.

he·té·ro·dóx *png* [*Ing*] **1:** taliwas sa orthodox **2:** laban o naiiba sa tradisyonal o establisadong paniwala at pamantayan.

heterodyne (het·ér·o·dáyn) *pnr* [*Ing*] : sa radyo, ukol sa higit na mababang dalasan na resulta ng dalawang halos magkasintaas na dalasan.

heterogamy (het·e·róg·a·mí) *png Bio* [*Ing*] : reproduksiyong sexual ng dalawang gamete na may magkaibang laki, uri, at katangian.

heteromorphism (het·er·ó·mor·fí·sim) *png* [*Ing*] : pag-iral sa iba't ibang anyo; katangiang mag-iba.

heteronomy (het·e·rón·o·mí) *png* [*Ing*] : pagpapailalim sa panlabas na autoridad; kawalan ng kalayaang moral at pagpapasiya sa sarili.

heterosexism (het·e·ró·sex·í·zem) *png* [*Ing*] : diskriminasyon sa bakla.

he·té·ro·sé·xu·ál *pnr* [*Ing*] : may katangiang maglunggati sa kabilang sex; lalaki sa babae o ang kabaligtaran.

Hé·to! *pdd*: itinuturo ang bagay na malapit sa nagsasalita *var* Eto! *Cf* HAYAN! : IRI!, IRE!

heuristic (hyu·rís·tik) *png* [*Ing*] : agham ng paraang heuristic.

heuristic (hyu·rís·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** tumutulong sa pag-alam, paglutas, o pagtuklas **2:** sa edukasyon, natututo ang mag-aaral sa pamamagitan ng sariling pagtuklas **3:** *Com* tinutuklas ang solusyon sa pamamagitan ng trial and error.

hexa- (hék·sa) *pnl* [*Ing Gri*] : pambuo ng pangngalan at nangangahulugang anim, *hal* hexagon, hexagram.

hexachord (hék·sa·kórd) *png Mus* [*Ing*] : diyatonikong serye ng anim na nota na may semitone sa pagitan ng ikatlo at ikaapat, ginagamit sa tatlong iba-ibang pitch sa musikang midyibal.

hexadecimal (hék·sa·dé·sim·ál) *pnr Mat* [*Ing*] : ukol sa sistema ng notasyong numeriko na labing-anim sa halip na sampu ang base.

hexagon (hék·sa·gón) *png* [*Ing*] : pigurang may anim na anggulo at anim na gilid : EKSAGONO.

hexagonal (hek·sá·gon·ál) *pnr* [*Ing*] : may anyong hexagon : EKSAGONAL.

hexagram (hék·sa·grám) *png* [*Ing*] **1:** pigura na hugis-bituing may anim na púnto, binubuo ng dalawang tat-

sulok na magkapantay ang gilid, nakaayos nang iisa ang gitna, na bawat gilid ng tatsulok ay kaparallel sa gilid ng isa sa magkasalungat na gilid sa gitna **2:** *Mat* pigurang may anim na linya.

hexahedron (hek·sá·hi·drón) *png* [*Ing*] **:** solidong hugis na may anim na mukha.

hexameter (hek·ám·i·tér) *png Lit* [*Ing*] **:** taludtod na may anim na pares ng metrikong yunit.

Hexateuch (hék·sa·tyúk) *png* [*Ing*] **:** sa Bibliya, ang unang anim na aklat ng Lumang Tipan.

Hey! *pdd* [*Ing*] **:** pantawag ng pansin, o para magpahayag ng pagkatuwa o pagkagulat **:** HOY!

Hezbollah (hez·bó·la) *png* [*Ing Ara hizbullah*] **:** pangkat ng mga militanteng Muslim na Shiite na may kaugnayan sa Iran at aktibo sa Lebanon.

Hf, symbol (eyts·ef) *Kem* [*Ing*] **:** hafnium.

Hg, symbol (eyts·dyi) *Kem* [*Ing*] **:** mercury.

Hi! (hay) *pdd* [*Ing*] **:** pambati **:** HELLO!

Hî! *pdd* **:** pag-uutos sa mga hayop gaya ng kabayo at kalabaw upang lumakad.

hi- *pnl* **:** unlaping tumutukoy sa paggaya o pag-ulit sa isinasaad ng salitang-ugat, *hal* higanti (hi+ganti), hidlaw (hi+dalaw).

hiatus (hay·á·tus) *png* [*Lat*] **:** puwang sa isang serye.

hí·bag *pnd* **hi·bá·gin, mang·hí·bag** [*Hil*] **:** kagatin ang kalaban.

hi·bág *pnr* [*Bik*] **:** makapal.

hí·bal *png* [*Tau*] **:** galáw.

hi·ba·ló *pnr* [*Seb*] **:** marunong, maalam.

hi·báng *pnr* **:** sira ang isip dahil sa narkotiko, alkohol, at masidhing damdamin *Cf* HUMALING, TANGÁ **:** HALÍNG.

hi·bang·báng *png* **1:** paghuhukay para sa halamang pantanim gaya ng kamote, gabe, at iba pa *Cf* DUKÁL **2:** pagpapalawak ng kanal.

hi·ba·ró *png* [*War*] **:** alam; dunong; karunungan – *pnr* **hi·bá·ro**.

hi·bás *pnr* **:** nabawasan ang tindi o sidhî gaya ng sa lagnat, bagyo, at bahâ *Cf* HUPÀ, HÚLAW, TILÀ, KÚPAS.

hi·ba·sán *png* **:** baklád, kurál.

hi·bát *png* **1:** enigma, misteryo, hiwagà **2:** kasabihán, kawikaan **3:** *Pis* lakas ng pagbatak.

hí·baw *png Bot* **:** aligango.

hí·bay *png* **:** pagsuray-suray ng katawan dahil sa panghihina *Cf* LAMPA, LUPAYPAY.

hi·bay·báy *png* **:** teritoryo o rehiyon na humahangga sa isang karagatan, lawa o malaking ilog *Cf* LIBÍS.

hib·híb *png* **:** mga tabtab sa katawan ng punongkahoy upang magsilbing hawakan sa pag-akyat.

hí·bi *png* [*Tsi*] **:** maliit na hipong tinuyô matapos maasnan at maluto *var* hibe.

hi·bî *png* [*Bik Hil Seb Tag*] **:** pagngiwi ng mga labi nang halos mapaiyak na *Cf* HIBIK; HIKBI, IYAK, NGIWI **:** YAMBÌ.

hi·bík *png* **1:** pagtatapat ng isinasama ng loob upang humingi ng pagdamay **2:** daing; taghoy *Cf* TANGIS **:** BAKHO, HIMBÍK, SIBEK.

hi·bíng *pnr* **:** tabingî; di-pantáy.

hibiscus (hi·bís·kus) *png Bot* [*Grk hibiskos*] **:** gumamela.

hib·lá *png* [*Esp hebra*] **1:** sinulid na isinuot sa karayom **2:** himaymay, gaya sa hibla ng abaka **:** FIBER, LAMBÁL **3:** sapot ng gagamba.

hi·bò *png* **1:** paghimok ukol sa masamang gawain **:** BUDYOK, PAMURI, PAY-OK, PÓDI, PANRAYEW, PASAGAD, SULSOL, UDYOK, ULOK, ULUG-ULOG **2:** tukso, tentasyon **3:** pakintab, pakinang **4:** lamuyot **5:** [*Bik Tag*] balahibo ng halaman o prutas **:** BULO[1].

híb-og *png* [*Bik*] **:** sinsín.

hí·bok *png* **1:** paghimok na may kasamang pagpuri **2:** [*Tau*] ingay.

hi·bók *png* [*Seb Tag*] **1:** pagtaas at pagbaba dulot ng sunod-sunod na pagluwag at paghigpit **:** BALBÓK, PALPITASYON, TIBOK, TAHIP **2:** simula ng pagkulo ng tubig **:** BULBOK.

hí·bol *png* [*War*] **:** paghihirap lumunok ng pagkain.

hi·bót *png* **:** larong pambata na nagpapalayuan ng paghagis.

hi·bú·long *png* [*Seb*] **:** taká.

hiccup (hík·kap) *png* [*Ing*] **:** sinók.

hi·dál·go *png* [*Esp hijo de algo*] **:** Espanyol na kabilang sa pamilyang tinitingala at iginagalang.

hi·dál·go *pnr* [*Esp hijo de algo*] **:** marangal at kagalang-galang **:** NOBLE.

hí·daw *pnr* [*Bik*] **:** pinakahihintay, kinasasabikan.

hide (hayd) *pnd* [*Ing*] **:** magtago, itago.

hide-and-seek (hayd-énd-sik) *png* [*Ing*] **:** taguán.

hideout (hayd·awt) *png* [*Ing*] **:** kublihan.

hid·híd *png* **:** pagpapakain ng maysakit sa pamamagitan lamang ng pagbasa sa tubig o pulut ng mga labi o dila.

hid·híd *pnr* **:** gutóm na gutóm.

híd·law *png* [*Hil Seb Tag hi+dalaw*] **:** sabik.

híd·law *pnr* [*War*] **:** sabik.

hid·ro·mét·ro *png* [*Esp*] **:** instrumento na pansukat sa density ng tubig **:** HYDROMETER.

hi·dúg *pnr* [*Ifu*]: kulay abong áso.

hi·dúng *png Ana* [*Mag*] **:** ilong.

hid·wâ *pnr* **1:** laban, salungat – *png* **hid·wá·an 2:** malî, lihis, tiwali **:** BALISKAD, PIGAR, SUHÎ, TUMBANG.

hierarchy (háy·rar·kí) *png* [*Ing*] **:** herarkiya.

hiero- (hay·ro-) *pnl* [*Ing*] **:** banal.

hierocracy (hay·rók·ra·sí) *png* [*Ing*] **1:** pamumunò ng mga pari **2:** kalipunan ng mga paring pinuno.

hierogliphics (háy·ro·glí·fiks) *png* [*Ing*] **:** heroglipiko.

hi·gâ *png* **:** paglapat ng likod sa lapág *Cf* TIHAYÂ, TIMBUWANG, TUMBA **:** HIGDÀ, KERÀ.

hi·gá·an *png* [*higa+an*] **:** bagay o gamit sa paghiga at pagtulog *Cf* BANIG, PAPAG **:** DÁTAG; HIHIG-AN, KÁMA[1], KANTIR, KÁTRE.

hi·gáb *png* **:** varyant ng **hikab**.

hí·gad *png* **1:** *Zoo* uod na maitim at may balahibong nagpapakati kapag nadikit sa balát ng tao *Cf* GUSANO, TILAS **:** ALIMBÜBÚDO, ATATARO, IGGES **2:** pangil ng mabangis na hayop.

hi·gád *png* **1:** *Agr* [*War*] **:** dalatan **2:** [*Hil*] tabí.

hi·gád-hi·gá·ran *png Bot* **:** isang uri ng halaman (*Heliotropium indicum*) na mula sa India **:** BUNTÓT-LEON.

hi·gag·dán *pnr* [*Bik*] **:** mamámatáy.

hi·ga·híd *png* **:** pagdaan nang hindi humihinto *var* higahód.

hi·gá·his *png* **:** pagpipilit na mabuhat ang mabigat.

hi·ga·hód *png* **:** varyant ng **higahíd**.

hi·gá·la *png* [*Seb*] **:** kaibigan.

hi·gá·mit *png* **:** unti-unting pagkuha o paggamit sa mga bagay na kakaunti o kakarampot na lamang.

hi·ga·mót *png* **:** pagtatanggal ng mga ugat ng gabe o iba pang halamang-ugat.

hi·gán·te *png* [*Esp gigante*] **1:** *Mit* maalamat na nilikhang may anyong tao ngunit napakalaki at napakala-

kas : GIANT **2:** anuman o sinumang napakalaki **3:** tao na hinahangaan sa kaniyang karera o larangan.

hi·gan·tés·ko *pnr* [*Esp gigantesco*] : napakalaki.

hi·gan·tí *png* : parusang kapalit ng naunang pinsala o pagkakasala *Cf* VENDETTA : BÁLES, BÁLOS, BENGGANSA, GANTING-PARUSA, TIMALÓS.

hi·gan·tís·mo *png Med* [*Esp gigantismo*] : ang kalagayan ng pagiging higante.

hi·gan·tón *png* [*Esp gigantón*] : lalaking higante; **hi·gan·to·ná** kung babae.

Hi·ga·ó·non *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Manobo.

hi·gá·tang *png* **1:** kabayarang di-salapi para sa pagtatrabaho **2:** bayad para sa isang gawain.

hí·gay *png* : paglalakad nang may pagyayabang *Cf* GIRÌ, LINDÁG.

hi·ga·yón *png* [*Hil Seb War*] : pagkakataong ibinibigay o ipinahihintulot.

hig·dà *png* [*Seb*] : higâ.

hig·dô *png* : pagtigil sa pagsasalita dahil sa kakulangan sa paghinga.

high (háy) *pnr* [*Ing*] : pagiging mataas o nasa itaas.

high jump (háy jamp) *png Isp* [*Ing*] **1:** pagtalon sa mataas na bara na nakapatong sa dalawang poste **2:** ang talón para sa isports na ito.

highlight (háy·layt) *png* [*Ing*] : tampok na bahagi.

highway (háy·wey) *png* [*Ing*] : haywey.

hi·gid·híd *png* **1:** pagsipsip ng alak **2:** paglubog sa tubig.

hi·gík *png* : hilik; paraan ng paghihilik *Cf* HAGOK, HAROK.

hí·ging *png* **1:** huni; ugong **2:** tono; himig **3:** sa musika, paghimig ng konduktor bilang giya sa pagsisimula ng pag-awit **4:** [*Bik Tag*] bagay na naririnig subalit hindi gaanong maunawaan : KARIRINGGAN, ULINIG.

hi·gíng *pnd* **ma·hi·gíng, hi·gi·ngán** [*Bik*] : pakinggang mabuti.

hí·ging-hí·ging *png* : bali-balita, bulong-bulungan.

hi·gis-ma·nók *png Bot* : yerba (*Eclipta alba*) na mabalahibo, at itinuturing na gamot : TINTA-TINTA, TULTULISAN.

hi·gít *png* **1:** kalamangan **2:** sobra, sobrante *Cf* LAMPAS, PUTAL **3:** hila, batak **4:** tantang ng isda sa pamansing – *pnd* **má·hi·gí·tán, hi·gi·tán, hu· mi·gít**.

hi·gít *pnb* **1:** nakatataas o nakalalamang sa paghahambing : MAS, MORE **2:** dagdag pa : MAS, MORE.

hi·gí·tan *png* [*higit+an*] : paghihilahan, hatakán.

hig·kót pnd **hig·ku·tán, hig·ku·tín, i·hig·kót, mang·hig·kót** : higpitan at ipitin.

hig·náw *png* : katahimikan ng paligid pagkatapos ng pag-ulan *Cf* HULAW, TILÀ.

hig·nóy *pnd* **hig·nu·yín, i·hig·nóy, hu·mig·nóy** [*ST*] : kunin; gamitin.

hí·god *pnd* **mang·hí·god, hi·gú·rin** [*ST*] : manghágod.

hí·gop *png* **1:** pagkuha paloob o patungo sa ilalim, karaniwang sa likido *Cf* HITHIT, HITIT, SIPSIP : ANGLUP, SUYUP **2:** paghatak o pagpapailalim, tulad sa bisa ng balani o uliuli.

hi·gós *png* [*Bik*] : síkap.

hi·gót *png* **1:** [*Ilk*] igting[1] **2:** [*Hil Seb War*] talì *var* hikót **3:** [*War*] sasabaungin.

hí·got-ba·lá·to *png Bot* : eskobilya.

hig·pá *png* [*ST*] : hikpâ.

hig·pít *png* [*Bik Seb Tag War*] **1:** matibay na pagkakapinid o pagkakatali **2:** pagpapatupad nang walang pasubali : ESTRIKTO **3:** init ng laban o paligsahan : SIKKIL.

hig·pô *png* [*ST*] : pansamantalang pagkakampo.

hig·tán *pnd* : tinipil na **higitán**.

hi·gú·hop *png* : pagsusuob ng sarili sa pamamagitan ng singaw na medisinal : SAUMERYO.

hi·gú·mi *png* : pag-aahit ng gumi o balbás.

hi·gú·pan *png* [*higop+an*] : maramihang paghígop.

hi·gu·pán *png, pnr* [*higop+an*] : lalagyan ng likidong sinisipsip o iniinom.

hi·hig-án *png* [*ST*] : kama; higaan.

hí·hip *png* **1:** bugá, galaw, o mosyon ng hangin *var* ihip : DAPYO, SÍMOY **2:** kasangkapang túbo, karaniwang piraso ng kawayan, para paningasin ang bága o panatilihin ang apoy : TÁYHOP **3:** pagtugtog ng instrumentong pangmusika sa pamamagitan ng hangin mula sa bibig o ilong – *pnd* **hi·hí·pan, hu·mí·hip, mang·hí·hip**.

hi·í·tan *png* [*Ifu*] : pag-iikid ng sinulid.

hijack (háy·dyak) *pnd* [*Ing*] : sapilitang pang-aagaw sa sasakyan at mga sakáy nito.

hijacker (hay·dyá·ker) *pnd* [*Ing*] : tao na nagsasagawa ng hijack.

hi·kà *png Med* : sakit na paulit-ulit, bunga ng allergy, at nagdudulot ng kahirapan sa paghinga : ANGKIT, ASMA, ASTHMA, HAPO[2], HÚBAK, RAKONG, USANG.

Hí·ka! *pdd* : pinaikling **Halika!**.

hi·káb *png* : malalim na paghinga ng isang inaantok *var* higáb : AGAB, GANGGAB, HUY-AB, HÚYAM, SUYAAB, WAWAG.

hi·ká·hos *png* : pagkuskos ng katawan ng baboy, kabayo, at iba pa laban sa punò, dingding, o bato.

hi·ka·hós *pnr* **1:** kinapos sa ikabubuhay; kung sa negosyo, bangkarote *Cf* DUKHA, MARALITA, PULUBI : DAHOP, LIPIT **2:** napagál at nadaig ng labis na trabaho o responsabilidad.

Hi·kán! *pdd* : katagang ginagamit upang tawagin ang baboy *var* Hekan!

hí·kang *png* : naghahabol na paghingal dahil sa pagod.

hí·kap *png* [*Seb Tag*] **1:** pag-apuhap sa dilim **2:** pamamasyal o paglilibot **3:** pagkapailalim sa isang mabagsik na kulam o engkanto **4:** [*Seb*] salagoy.

hí·kaw *png* [*Tsi Bik Tag*] : alahas na isinusuot sa tainga : ARÉTES, ARITOS, ARITU, ARIYOS, EARRING, JUWAY, PÁMRANG, PAMÁLANG, SÚANG, TINGGÂ – *pnd* **mag·hí·kaw, hi·ká·wan, i·hí·kaw**.

hi·ka·wán *pnr* [*Seb*] : sakím.

hi·káw-hi·ká·wan *png Bot* : punongkahoy (*Sonneratia acida*) na tumataas nang 20 m, may makapal at malakatad na mga dahong biluhaba, nag-iisa ang bulaklak, matigas ang bilugang bunga na maraming buto at mga ugat na nakalabas; kinakain ang bunga nito at nagagamit din sa paggawa ng sukâ; ginagawang suwelas at tapón ng botelya ang ugat.

hí·kay *png* [*Seb*] : paghahanda o preparasyon – *pnd* **mag·hí·kay, hu·mí·kay, i·hi·kay**.

hi·ká·yat *png* : paghimok sa isang tao upang pumayag o sumang-ayon *Cf* AKIT, KAYAG, LAMUYOT, RAHUYO, ULOK : ÁSAG, DANI[2], LAGYAT.

hik·bî *png* : pag-iyak na pabugso-bugso at may ingay *Cf* HIBÎ, HIBIK, NGUYNGOY : BAKHÒ, SAÍBBEK, SOB.

hík·bid *png* [*Hil*] : pinatuyong baging na ginagamit na baklad.

hí·ki *png* [*Ing hickey*] : mapulang marka sa balát sanhi ng pasipsip na halik.

hi·kî *png* : tawang impít at tahimik.

hí·kit *png* : paggawâ ng lambát.

hik·láb *png* : malaking piraso ng karne o isda *Cf* LIMPÁK : TIPAK, TIGKAL.

hik·lás *pnr* : nabakbak, napigtas, o natanggal.

hik·lát *png* : sapilitang pagpapalaki ng butas sa pamamagitan ng paghila sa gilid nito *Cf* BANAT, BIKLAT, HILAT.

hik·mát *png* [*Ara Mal*] : sining ng mahika : SALAMANGKA.

hi·kô *pnd* **hi·kú·in, hu·mi·kô, mang·hi·kô** [*ST*] : magtawa sa nagkamali.

hí·kog *png* **1:** uri ng lambat-bitag na panghuli ng hipon **2:** uri ng simà sa isdâ **3:** [*Hil Seb*] pagpapatiwakal, pagbibigti.

hi·kól-hi·kól *pnd* **hu·mi·kol-hi·kól, mag·hi·kol-hi·kól, i·hi·kol-hi·kól** [*Bik*] : kumawag-kawag, kumislot-kislot.

hí·kom *pnd* **mag·hí·kom, i·hí·kom, hi·kú·min** [*ST*] : itikom ang bibig.

hik·pâ *png* : pagnanakaw o pagdambong sa mga abandonadong bahay o gusali : HIGPA, LOOTING.

hík·tas *png* [*Bis*] : uri ng baklad.

hik·wát *png* : varyant ng **sikwat**.

hí·la *png* **1:** batak **2:** pagkaladkad **3:** ang bagay na binabatak o kinakaladkad **4:** karga o lulan ng isang sasakyan **5:** paghikayat o paghimok na gumawa o sumali **6:** *Mus Lit* [*ST*] awiting-bayan sa pamamangka.

hi·là *png Med* : isang uri ng hindi pa malalang ketong.

hí·lab *png* **1:** pagtambok o paglago **2:** pag-alsa ng masa ng tinapay **3:** pagsakit ng tiyan o bituka **4:** pagkilos ng fetus sa sinapupunan.

hi·lá·ba *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, tinubò sa pandaraya *var* laba.

hi·la·bâ *pnr* [*War*] : mahaba.

hi·lá·bi *png* : pagkuha ng maliit na halaga nang hindi nalalaman ng may-ari : BALANYÂ, KULAW, KUPIT, KUWETSA, UMIT.

hi·la·bi·gát *png Pis* : lakas o batak ng gravity : HÚLOG[16].

hi·la·bó *png* **1:** pagkalito sa gitna ng nagkakagulong mga tao **2:** labulabo, bakbakan.

hi·la·bós *png* **1:** katapusan ng lahat : WAKAS **2:** varyant ng **halabos**.

hí·lad *png* : pagbaluktot ng katawan ng tao dahil sumasakit ang tiyan *Cf* LIYAD.

hi·lág *pnr* : prutas na malapit nang mahinog *Cf* MAGULANG, MANIBALANG.

hi·la·gà *png* **1:** ang direksiyon sa kanan ng isang tao na nakaharap sa lubugan ng araw : AMIYANAN, NORTE, NORTH, PARALÁYA **2:** rehiyon o distrito sa o tungo sa direksiyong ito : AMIYANAN, NORTE, NORTH, PARALÁYA.

hi·la·gák *png Bot* : palumpong (*Uvaria rufa*) na gumagapang pataas, 5-6 m ang taas, mabalahibo ang ilalim na bahagi ng dahon : HINLALAGAK, SUSÓNG-KABAYO, SUSÓNG-KALABÁW.

hi·lá·gang-kan·lú·ran *png* : dakong nasa pagitan ng hilaga at kanluran.

hi·lá·gang-si·lá·ngan *png* : dakong nasa pagitan ng hilaga at silangan.

hi·lá·gar·yá *pnd* **mag·hi·la·gar·yá, hu·mi·la·gar·yá** [*ST*] : maghanda ng pahayag.

hi·la·gá·si *png* : varyant ng **alagasi**.

hi·lag·lág *png* : pagnanakaw sa pamamagitan ng pagsasabing nalulugi *Cf* KUPIT, UMIT.

hi·lag·pós *png* : pagkawala mula sa pagkakagapos o pagkakatali *var* hulagpos : ALPAS; TIPAS.

hi·lag·yô *png* [*Kap*] **1:** espiritu *var* hilalagyo : KALÁG, KALULUWA **2:** esensiya o diwa **3:** pagkakahawig o pagkakaugnay *var* kahilagyuan **4:** tanod na anghel : ANGHEL DE LA GUWARDIYA.

hi·lá·hid *png* **1:** pagkabit sa damit ng mga mumunting bunga ng halaman gaya ng amorseko : KAPIT **2:** bahid o mantsa na nakuha mula sa paghipo ng isang bagay : BAKAT, HILAHIS, KAPOL.

hi·la·híd *png* **1:** lahat na nakikita ng paningin : MALAS, PANORAMA, TANÁWIN, TINGIN **2:** teritoryo o rehiyong malawak : KONTINENTE, SANLUPAIN **3:** hemisphere; emisperyo.

hi·lá·hil *png* **1:** dusa; dalita **2:** ligalig; gulo ng loob.

hí·la-hí·la *png* **1:** isang uri ng maliit na lambat na karaniwang ginagamit sa panghuhuli ng hipon *Cf* LAMBAT **2:** *Mus Lit* awiting-bayan sa maramihang pagsagwan at may koro.

hi·lá·his *png* : mantsa *Cf* HILÁHID[2].

hi·la·hód *pnr* : pilantod *Cf* HINGKÓD.

hí·lak *png* [*Seb*] : iyak.

hi·lak·bót *png* : pakiramdam na pagtinghas ng balahibo dahil sa sindak.

hi·lá·ko *pnr* [*Bik*] **1:** hindi sigurado **2:** marupok, hindi matibay.

hi·la·kô *png* [*hi+lako*] : panindang pinaganda ang ayos o itsura upang mabili.

hi·la·lag·yó *pnr* [*ST*] : magkahawig.

hí·lam *png* **1:** mantsa sa balát, kadalasan sa mukha : BIKAT **2:** pananakit ng mata dahil sa usok o singaw : SILAM **3:** kalabusawan, kalabuan ng tubig.

hi·la·mán *png* **1:** pamamayat, pagbagsak ng katawan, pangangayayat **2:** *Kem* langis na malapot.

hi·lam·bót *pnd* **mag·hi·lam·bót, hu·mi·lam·bót** [*ST*] : bumili nang bumili ng damit.

hi·lá·mon *png Bot* [*Hil*] : damo.

hi·la·món *png Agr* : pagbubunot ng damo sa paligid ng tanim na gulay.

hi·lá·mos *png* [*Seb Tag*] : paghuhugas ng mukha *var* diram-os; hilam-os; hiram-os *Cf* HINAW, HUGAS : AMLOY, HAPLÓT.

hí·la·mú·san *png* **1:** anumang maaaring gawing lalagyan ng tubig na panghilamos **2:** sabay-sabay na paghuhugas ng mukha **3:** pahirán ng dumi sa mukha *Cf* HINAWAN.

hi·la·mus·mós *pnr* : parang bata ang pag-iisip.

hí·lang *png* **1:** *Zoo* manok na itim ang balahibo **2:** [*Bik*] sakit[2].

hî·láng·ka *png* [*Tbo*] : altar.

hi·lan·tád *pnr* : nakahiga sa sahig nang walang banig o kumot.

hí·lap *png* : pagpútol na pahilis.

hi·la·pás *png* : bigas na hindi maayos ang pagkakabayo *Cf* BINLID.

hi·lá·po *png* : pagpupunas ng mukha.

hi·la·pó *png* : gintô na may dalawampung kárat.

hí·las *png* : pagputol ng dahon ng halaman o sahà ng saging sa pamamagitan ng kutsilyong ginagamit para dito : LASLAS, PILÁS.

hí·las *pnr* [*Seb*] : mahalay, masagwa.

hi·lás *pnr* [*Hil*] : balisá.

hí·lat *png* **1:** pagluwag ng sirà o butas **2:** pagkaunat ng tahi *Cf* HIKLAT.

hi·lát *png* : paghiklat o pagbubuka sa puke.

Hi·lat! *pdd* : Belat!

hi·la·tà *pnr* : paghiga nang may katamaran at pagkawalang-bahala.

hi·lat·lát *png* **1:** paraan ng paghilat ng tahi **2:** laki ng butas.

hi·lát·ma·tá *png* [*ST*] : pagbubukás ng mga mata sa pamamagitan ng mga daliri.

hi·lat·sá *png* **1:** [*Esp hilacha*] sinulid na natanggal mula sa tela *Cf* HIMULMOL, NISNIS : FIBER **2:** ayos ng rabaw, gaya sa mukha o tabla : HÁSPE.

hi·láw *pnr* [*Bik Hil Seb Tag Tau War*] **1:** hindi luto **2:** hindi hinog : ATÁ, BIGLÁW, BUBOT, MANIBALÁNG, MURÀ **3:**

Idy hindi tapat na pagtitinginan; hindi ganap na pagsasama.

hí·lay *pnd* **hu·mí·lay, hi·lá·yan, i·hí·lay** [*Bik*] : sumandal, humilig.

hi·lá·ying *png* : pag-aalis ng mga tuyong dahon.

hil·bá·na *png* [*Esp hilvana*] : maluwag at pansamantalang tahi *var* hirbana.

hi·lé·ra *png* [*Esp*] : pila; hanay *Cf* HAY-HAY, HALAYHAY[1], TALAGTAG.

hil·híl *png* : tawang mataas ang tono subalit pinipigil sa lalamunan : HALIKHIK.

hi·lí *png Mus Lit* **1:** oyayi **2:** isang uri ng awiting-bayan sa pamamangka.

hi·lì *png* : inggit o selos *Cf* PANAGHILI : APAL.

hí·lib *png* [*ST*] : gúlib.

hí·lig *png* **1:** pahilis na ayos; tagilid : DAPUYOG **2:** kagustuhan o interes **3:** talino o talento **4:** páling.

hi·li·gán *png* [*hilig+an*] : sandigan.

Hi·li·gay·nón *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa Negros : ILONGGO, PANAYÁNO **2:** malaganap na wika sa Panay at Negros.

hi·lí·hid *png* : varyant ng **hilahíd**.

hi·lík *png* : ingay na likha ng paghinga ng isang natutulog nang mahimbing *Cf* HAROK, HAGOK.

hí·lim *pnr* [*ST*] : inaantok.

hi·li·má·him *png* [*ST*] : mga aso o pusang palaboy.

hi·líng *png* **1:** ang hinihingi : HÁGAD[4], HANGYÒ[2], KEREW, KIDDAW, REQUEST **2:** tapat at taimtim na pakiusap : CLAIM, HÁBOL[4], PETISYÓN, SAMÒ – *pnd* **hu·mi·líng, hi·li·ngín, hi·li·ngán 3:** tuon ng lihi o kursunada.

hi·lí·ngan *png, pnr* [*hiling+an*] : tao o opisina na hinahainan ng mga petisyon, kahilingan, apela, at katulad.

Hi·li·pán *png* : Ifugaw.

hi·lí·raw *png Mus Lit* [*ST*] : awiting-bayan sa inuman.

hi·lís *png* **1:** *Mus* pagtugtog ng biyolin **2:** diyagonal o patagilid na hiwa, gatla, o putol ng isang bagay **3:** pagpisil nang pahagod sa pigsa o bukol upang palabasin ang nanà – *pnd* **hu·mi·lís, hi·li·sín, i·hi·lís**.

hi·li·sâ *png* : pagtatanggal ng mga kuto sa buhok : HINIKSIK, HINGUTO.

hi·lís-ka·lá·may *png* **1:** paraan ng paghiwa o ang piraso ng kalamay **2:** [*ST*] tinabas na tapiseriya na ginamitan ng sinulid na ginintuan.

hi·lis·pí·san *png* [*ST*] : trabaho; gawain.

hi·lít *pnr* [*Seb*] : liblib1.

hi·li·wíd *pnr* : nakahilig; pahilís.

hí·lo *png* : pag-ikot at pagdilim ng paningin kasabay ang pagsakit ng ulo *Cf* LULÀ : ALINDAW, LILONG, LÍNOP, LIPONG, LIYÓ.

hi·ló *pnr* **1:** nagdidilim at umiikot ang paningin : LIYÓ **2:** magulo ang isip; walang malamang gawin : TULIRÓ.

hí·lod *png* : pagkukuskos ng katawan upang matanggal ang dumi o libag : HUDHÓD.

hi·lók *pnr* : nagbawa ng galit; lumamig ang ulo.

hí·lom *png* **1:** paggaling ng sugat **2:** pagsara sa isang nakabukás sa pamamagitan ng paghuhugpong sa mga gilid o laylayan **3:** dapithapon.

hí·lom *pnr* [*Seb*] : tahimik, payapa.

hi·lóng-ta·lí·long *png, pnr* [*hilo+natalilong*] : labis na nalilito o hindi malaman ang gagawin.

Hi·lo·ó·na *png* : Maranaw.

hí·lot *png Med* [*Seb Tag War*] **1:** paghagod o paghaplos sa mga bahagi ng katawan upang pasiglahin ang sirkulasyon at maging malambot ang kalamnan at kasukasuan **2:** pagsasaayos sa pílay **3:** tao na bihasa sa gawaing ito **4:** *Idy* pagsasaayos ng problema.

hí·loy *pnr* [*Seb*] : layláy.

hi·lu·kâ *pnr* [*ST*] **1:** namumutla at nanlalalim ang mga mata dahil sa gutom **2:** matamlay.

hi·lum·bó *png Zoo* : uri ng bubuyog.

hi·lú·na *png Mus Lit* : oyayi.

hi·lú·no *png* [*Bik*] : húnos.

him- *pnl* : varyant ng **hing-** para sa salitang-ugat na nagsisimula sa *b, f, p,* at *v, hal* him + bagsik = himagsik, him + patay = himatay, him + palay = himalay, him + bala = himala.

hi·má *png* : matalim na kirot sa balát sanhi ng pagpapawis.

hi·mà *png* **1:** maputing likídong lumalabas sa puke **2:** maputi at may amoy na likidong naiipon sa puke.

hí·mag *png* [*Hil*] : pinaghalong katas ng iba't ibang punongkahoy; pinaniniwalaang nakagagaling ng mga sugat.

hi·má·gal *png* [*hing+pagal*] : labis na pagod.

hi·ma·gál *png* **1:** bayad, sa paggawa o paglilingkod *Cf* GANTIMPALÀ, PABUYÀ **2:** pagpapahinga mula nakagawiang gawain sa pamamagitan ng paggawa ng iba.

hi·má·gan *png* [*Hil himag+an*] **1:** tao na gumagawa o nagtatago ng himag **2:** manggagamot na gumagamit ng himag.

hi·má·gas *png* **1:** matamis na kinakain pagkatapos ng karaniwang pagkain : PALAMÍS, SARAMSAM **2:** pagtapos sa gawain nang walang kahirap-hirap – *pnd* **mang·hi·má·gas, i·pang·hi·má·gas, hi·ma·gá·sin**.

hi·má·gaw *png* [*hing+pagaw*] : bahagyang pagkapaos ng boses dahil sa matinding lamig o sipon.

hi·má·go *png* [*hing+bago*] : pansamantalang paninibago sa trabaho o paligid.

hi·mag·sík *png* [*hing+bagsík*] **1:** pagkadama ng pagtutol o poot **2:** pagtatakwil sa katapatan sa isang autoridad o pamahalaan **3:** organisadong pagpapahayag o pagkilos upang tumutol **4:** armadong pag-aalsa laban sa gobyerno : REBELYÓN.

hi·mag·sí·kan *png* [*himagsík+an*] **1:** pagbabago sa pamahalaan o pamamahala sa pamamagitan ng nagkakaisang pagkilos ng taumbayan : REBOLUSYÓN **2:** batayang pagbabago sa kalagayang panlipunan at pangkabuhayan : REBOLUSYÓN.

hi·ma·kás *png* [*hing+wakás*] : huling paalam.

hi·ma·lâ *png* [*hing + balà*] **1:** pangyayaring malinaw na salungat sa kinikilalang batas na siyentipiko : MILAGRO **2:** katangi-tanging bagay o pangyayari **3:** kahanga-hangang halimbawa.

hi·má·lad *png* [*Bik Seb hing + palad*] : panghuhula sa pamamagitan ng pagbasa sa palad.

hi·ma·la·nì *png Ele* [*hing+balanì*] **1:** larang na magnetiko o puwersa nito **2:** kondisyon o kalidad ng pagiging magnetiko.

hi·ma·lát·yon *pnr* [*Seb*] : naghihingalo; nag-aagaw-buhay.

hi·má·lay *png* [*hing + palay*] **1:** pangalawang paggiik sa uhay ng palay upang makuha ang mga butil na di-nakuha sa una : HIMUGTONG **2:** paghabol, paghuli, o pag-abot sa isang bagay sa pangalawa o huling pagkakataon.

Hi·ma·lá·ya *png Heo* : bulubunduking tinatayang humahaba nang 2,400 km sa hanggahan ng Tibet at India; ang pinakamataas na taluktok ang sa Búndok Everest, 8,848 m : HIMALAYA MOUNTAINS, HIMALAYAS.

Himalaya Mountains (hi·ma·lá·ya máwn·teyns) *png* [*Ing*] : Himalaya.

Hi·ma·lá·yas *png* [*Ing*] : Himalaya.

hi·ma·lî *png* [*hing+malî*] : hulíng pagwawasto o rebisyon.

hi·má·ling *png* [*hing +báling*] **1:** pagkahibang; matinding pagkagusto o pagkahilig sa isang gawain, tao, hayop, o bagay **2:** paghinto sa paggawa sa isang bagay upang bigyan ng atensiyon o gawin ang ibang higit na kailangan *var* humaling.

hi·má·lit *png* [*hing* + *palit*] **1:** pamahiin na sasakit ang tiyan ng isang tao kapag naupo sa naunang inuupuan ng iba **2:** pagpapapalit ng salaping may malaking denominasyon sa higit na mababa.

hi·ma·lò *png* [*hing* + *balò*] : panlilinlang o panlalansi sa mga tao sa pamamagitan ng pagbibigay ng maling impormasyon.

hi·ma·má·li *png Bot* : uri ng halaman (*Leea indica*).

hi·má·mat *png Agr* : pagbubunot o pag-aalis ng mga damong ilahas na nakapaligid sa tanim na palay *var* himamot *Cf* GAMAS.

hi·má·maw *png Bot* : igiw.

hi·má·mot *png* : varyant ng **himamat**.

hí·man *png* **1:** bágal **2:** kakulangan sa kumpiyansa.

hi·man·dák *png* [*hing* + *pandák*] : unano.

hi·man·dáy *png Med* [*hing* + *pandáy*] : manhid na pakiramdam, lalo na sa kamay at paa.

hi·mang-ít *png* : pagkain ng lamáng nakakapit sa buto, tulad ng ginagawa ng áso.

hi·mang·láw *png* [*hing* + *panglaw*] : pagiging malungkutin.

hi·mang·láw *pnr* [*ST hing* + *panglaw*] : naglalakad nang malungkot at nagiisa.

hi·máng·no *png* [*War*] : pansin.

hi·má·nit *png* [*hing+panit*] : pagtanggal sa nakakapit na lamán sa balát ng kinatay na hayop.

hi·man·mán *png* [*hing+manmán*] **1:** wastong pag-unawa at pag-alam sa mga itinuro **2:** paghingá.

hi·man·tíng *png* [*hing* + *bantíng*] : pagkayod sa maliliit na sanga o bukó mula sa kawayan o katawan ng punongkahoy.

hi·man·tók *png* [*hing* + *pantók*] **1:** muling pagkompone matapos ang una **2:** pangalawa at sunod-sunod na pag-akyat ng bundok.

hi·man·tón *pnd* **i·hi·man·tón, hu·mi·man·tón** [*ST*] : ituwid at pamahalaan ang isang bagay.

hi·má·ra *png* [*hing* + *para*] : paghahambing ng sariling biyaya at kasawían sa natamo ng iba : HIMARIS.

hi·má·ris *png* [*hing+paris*] : himára.

hí·mas *png* **1:** paghaplos sa balát **2:** paghaplos sa balahibo ng manok o buhok ng aso, pusa, at iba pa – *pnd* **mang·hí·mas, hi·má·sin, i·hí·mas**.

hi·ma·sâ *png* : paghuhugas sa puke.

hi·má·san *pnd* **mag·hi·má·san, i·hi·má·san** [*ST*] : ipahiya o insultuhin ang iba sa pamamagitan ng paggamit ng masasakit na salita.

hi·mas·más *png* [*hing* + *basbás*] **1:** natauhan o gumaling mula sa pagkahibang **2:** panunumbalik ng isip pagkagising *pnd* **ma·hi·más·ma·sán, ma·ka·hi·mas·más**.

hi·má·sok *png* [*hing* + *pasok*] : pakikialam sa gawain ng iba *pnd* **mang·hi·má·sok, pang·hi·ma·sú·kan**.

hí·mat *png* : labis na ingat o alaga.

hi·ma·táy *png* [*hing* + *patay*] : pagkawala ng málay : ALIMORÉNG, KUYAP, LIPING[1], LIPONG, TALIMUDAW.

hi·ma·tá·yon *png Asn* : katunawan.

hi·ma·té *png* [*Bik*] : pakinig, pagkaintindi *Cf* HINANYOG.

hi·ma·tì *png* [*hing* + *batì*] **1:** katiwala **2:** bayad na ibinibigay sa inuupahang magbantay sa isang pook laban sa mga magnanakaw.

hi·ma·tíd *png* [*hing* + *patíd*] **1** : buwis o bayad sa kanselasyon o pagpapawalang-bisa ng isang obligasyon, kontrata, o karapatan **2:** buwis sa eksportasyon o paglalabas ng kalakal **3:** paggugupit ng sinulid, himaymay, at katulad upang maging pantay.

hi·mat·nú·gin *pnr* **1:** matamlay, nanghihina, o nanlalambot ang katawan **2:** madaling kapitan ng sakít : BULIGLIGIN.

hi·ma·tón *png* **1:** balita o pabatid na detalyadong ibinigay **2:** pagtuturo ng daan; pagbibigay ng direksiyon upang matagpuan ang hinahanap na pook o bagay *var* himatong.

hi·máw *png* : madaliang trabaho o gawain; trabahong dapat matapos agad.

hi·má·wis *png* [*hing* + *pawis*] : kabayarang pera o anuman para sa ginawang pagtulong.

hí·may *png* : pagpapahinga matapos ang gawain; pag-inom o paninigarilyo matapos kumain o bago matulog.

hi·máy *png* **1:** pag-aalis ng butil ng mais sa busa o pag-aalis ng buto ng gulay o prutas *Cf* LUGAS **2:** pag-alis ng laman ng lamandagat : LUBÒ[2], RUPO, TALIP, UBAK **3:** masusing pag-aaral o pagsusuri sa isang bagay **4:** pagtatalop – *pnd* **mag·hi·máy, hi·ma·yín, i·hi·máy**.

hi·ma·yà *png* [*Hil Seb War*] : luwalhati[1].

hi·may·báy *png* [*hing* + *baybay*] : pagdaan sa tabi ng baybayin : HIMILING.

hi·may·máy *png* **1:** tila sinulid na estruktura na bumubuo sa tissue ng hayop o halaman : FIBER **2:** anumang materyal na maihihiwa-hiwalay na tila-sinulid at magagamit sa paghahabi : FIBER **3:** katiwasayan; katahimikan *var* humaymay.

hi·may·nát *png* [*hing* + *baynat*] : sínat **2:** *Bot* baging (*Schefflera trifoliata*) na mabulaklak, at biluhaba ang bunga na may limang sulok : GANÁYGANAY, SINAT.

him·ba·ba·ó *png Bot* : malaking punongkahoy (*Broussonetia luzonica*), sali-salisi ang mga dahon, maliliit ang bulaklak na tumutubong kumpol-kumpol sa isang mahabang tangkay.

him·bák *png* : paglundag sa ibabaw ng balakid o sagabal *Cf* TALON.

him·ba·la·ngáy *png* **1:** langoy na patihaya **2:** paghihingalo.

hím·big *png* [*Seb*] : pulikat o pamimitig ng kalamnan o litid.

him·bík *png* [*ST*] : hibík.

him·bíng *png* **1:** malalim na tulog *var* imbing *Cf* GUPILING : HINANOK, NARGA, NANOK **2:** tama at komportableng temperatura ng tubig o panahon.

hím·bis *png* [*Hil Seb War*] : kaliskis.

him·bú·bu·lí *png Zoo* : uri ng hunyango (family *Chamaeleontidae*) at naninirahan sa tabing-ilog : BANNAGÁW.

him·bú·bu·tók *png* [*hing* + *bubutok*] : malaking kulasisi *var* himbobotok.

him·bu·bú·yog *png Zoo* : uri ng bubuyog (family *Apidae*).

him·bú·yog *png* : pagsisikap na pagpantayin ang mga bagay.

hí·mig *png* **1:** *Mus* melodiya, tono; ritmo ng musika : CHANT[2], HIGING, PANGÍNOG **2:** *Pis* halumigmig **3:** *Pis* singaw o pag-igà **4:** unang paglabas ng kaunting tubig sa hinuhukay o ginagawang balón **5:** tenor[3].

hi·míl *png* : walang kabuluhang paggalaw ng mga dulo ng daliri.

hi·mi·líng *png* [*hing* + *biling*] : pagdaan sa gilid ng ilog o dagat upang hindi mawala : HIMAYBAY.

hi·mí·lit *png* [*hing* + *pilit*] : pagyuko nang todo at pagpapakita ng labis na pagsisikap sa pagbuhat sa likod ng napakabigat na bagay.

hi·mí·nat *png* [*hing* + *binat*] : paggamot sa isang nabinat na pasyente.

hi·mís *png* [*ST*] : uri ng paniniwala.

hi·mi·sáy *png* [*hing+misay*] : paggupit at pag-ayos sa bigote o misay.

him·láy *png* : paghiga upang magpahinga o matulog.

him·lum·bó *png Zoo* : uri ng bubuyog *var* hilungbó.

him·mil *png* [*Tau*] : pagiging mahalumigmig o mamasa-masa ng panahon.

him·mung *png* [*Bon*] : ritwal para sa mga tao na namatay nang malagim.

him·nás·ta *png* [*Esp gimnasta*] : gymnast.

him·nás·ti·kó *pnr* [*Esp gimnástico*] : ukol sa gymnastics.

him·nás·ya *png* [*Esp gimnasia*] : gymnastics.

him·nás·yo *png* [*Esp gimnasïo*] : gymnasium.

hím·no *png* [*Esp*] : imno.

hi·mò *png* **1:** paghuhugas ng mga labi at paligid ng bibig **2:** pagbabasbas sa pamamagitan ng pagpapahid ng langis : HINAS, UNSIYON.

hí·mod *png* : pagdila.

hí·mok *png* : iba't ibang paraan upang makuha ang pagsang-ayon, pagsunod, pagpanig, o paglahok ng isang tao o pangkat *Cf* AKIT : HIBO, HIKÁYAT.

hí·mol *png* : búro.

hí·mong *png* **1:** ritwal para sa patay ng mga Ifugaw **2:** ritwal na sayaw ng paghihiganti.

hi·móng·kog *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, pabuyang ibinibigay sa opisyal ng sasakyang-dagat.

hi·mó·nok *png* [*Bik*] : masiyahan sa panahon ng paglilibang.

hi·mo·yá·wot *png* [*Bik*] : paggawa sa abot ng makakaya.

him·pák *pnr* **1:** nawalan ng hangin **2:** namamayat, kung sa katawan; may ukà kung sa rabaw **3:** wala nang laman.

him·pa·pá·lis *png Zoo* : ibong kahawig ng langay-langayan *Cf* GOLONDRINA : TIMPAPALIS.

him·pa·pá·ra *png Bot* [*War*] : sansaw.

him·pa·pa·wíd *png* : espasyo sa ibabaw ng mundo : ATMOSPERA, ATMOSPHERE, DALÁWDA, PANGANÓRIN, PAPAWIRÍN.

him·pát *png* [*ST*] : kipot.

him·píl *png* : paghinto upang magpahinga o tumahan : TIGIL.

him·pí·lan *png* [*himpil+an*] **1:** pook na palaging tinitigilan : HANTUNGAN, TAWÁL **2:** kuwartel.

him·pís *png* [*Bik*] : nipis.

him·pit *png* [*Tau*] : pagkamahinhin; pagkamahiyain.

him·pít *pnr* **1:** eksakto **2:** perpekto.

hím·saw *png* [*War*] : paghuhugas ng paa.

hím·sog *pnr* [*Seb*] : matipunô.

hi·mu·gà *png* [*Hil*] : karumal-dumal na krimen at maaaring hatulan ng kamatayan.

hi·mug·tô *png* [*hing* + *pugtô*] : pagtanggal ng himaymay sa tangkay o punò ng halaman : HAGOT.

hi·mug·tóng *png* [*hing* + *bugtong*] : himalay[1].

hi·mu·hók *png* [*hing* + *buhok*] **1:** panlulugon ng buhok **2:** pagbunot o paggupit ng buhok upang tanggalin ang mga di-kanais-nais na tubò.

hi·mú·kas *png* [*hing* + *bukás*] : pagtanggal ng maliliit na isda na nakakapit sa lambat.

hi·mu·kó *png* [*hing* + *bukó*] : paggupit, pagputol, o pagtagpas sa mga halaman o sanga ng punongkahoy.

hi·muk·tô *png* [*hing* + *puktô*] **1:** paghuhugas ng mahapding mata sa mainit na tubig; paglalagay ng gamot sa mata **2:** pag-uumpisang mamaga sa gilid ng mata dahil sa pinipigil na luha.

hi·mu·lá *png* [*hing* + *pula*] : pamumula ng pisngi.

hi·mu·la·rín *png* : putik na nalikha sa basang daan dahil sa mga dumaraang tao at sasakyan.

hi·mul·mól *png* [*hing* + *bulból*] **1:** pagbubunot ng balahibo ng mga ibon, o pagtatanggal ng buhok ng mga hayop **2:** natatanggal na sinulid sa hinabing tela : LAMUYMOY[2], NISNIS.

hi·mú·los *png* [*hing* + *bulos*] : pamumulot ng mga butil ng ginto o pilak.

hi·mu·lós *pnd* **mang·hi·mu·lós, hi·mu·lu·sán** [*Seb*] : magsamantala; samantalahin.

hi·mu·lú·rin *png Ana* [*ST*] : mga buto sa likod.

hi·mú·nga *png* [*hing* + *bunga*] : paglilinis sa lambat sa pamamagitan ng pagtatanggal ng mga damong-dagat o iba pang nakakapit dito *Cf* HIMÚKAS.

hi·mu·nò *png* : pagbunot sa tuod ng putol na punongkahoy.

hi·mu·nót *png* [*hing* + *bunot*] : pagtatanggal ng bunót o himaymay.

hi·mun·tók *png* [*hing+puntok*] : pagpupugay, pagkilala, o pagtataas ng puwesto.

hi·mú·song *pnr* [*hing* + *busong*] : walang pakundangan; pangahas; dinahihiya.

hi·mu·tà *png* [*hing+mutà*] : pagtatanggal o pag-aalis ng muta sa mata.

hi·mu·tád *pnd* **hi·mu·tu·rán** [*Hil*] : tunghayan.

hi·mú·tas *png* [*Hil Seb*] : masíd.

hi·mú·ti *png* [*hing+putì*] : huling pamimitas ng prutas mula sa punongkahoy na pinagpitasan na *Cf* HIMALAY, HIMUGTONG.

hi·mu·tî *png* [*hing+putî*] : unti-unting pagkupas ng kulay.

hi·mut·lâ *png* [*hing* + *putlâ*] : pamumuti ng kutis o balát dala ng pagkagitla, pagkagulat, o kasalanang nagawa.

hi·mut·mót *png* [*hing* + *butbót*] **1:** pagsasama-sama ng himaymay ng lána, seda, at cotton **2:** pagtatanggal ng hinabing himaymay mula sa tela bilang paraan ng dekorasyon.

hi·mú·tod *pnd* **mag·hi·mú·tod, hi·mu·tú·din** [*ST*] : hanaping mabuti ang isang bagay.

hi·mu·tók *png* [*hing* + *putok*] : sigaw ng kabiguan, kasawian, o matinding kalungkutan.

hi·mu·tól *png* [*hing* + *putol*] : pagputol o paggapas sa mga punongkahoy, halaman, damo, at katulad.

hi·mú·tong *png* [*hing* + *putong*] : paghahawan sa linang sa pamamagitan ng pag-aalis sa mga bunton ng damo.

hi·mu·wâ *png* [*hing* + *buwâ*] : pag-insulto sa isang babae sa pamamagitan ng pagbanggit ng kanyang ari *hal* "Kiki mo!" o "Puke mo!"

hi·mú·yat *png* [*hing* + *puyat*] : regalong handog ng lalaki sa magiging biyenang babae dahil sa kaniyang pagbabantay at pag-aaruga sa kaniyang anak habang musmos pa lamang.

hin- *pnl* : varyant ng **hing-** para sa salitang-ugat na nagsisimula sa *d, l, r, s, t,* at *z, hal* hin + sayang = hinayang, hin + sakit = hinakit, hin + daing =

hinaing, hin + tamad = hinamad.

-hin *pnl* **:** hulapi sa mga salitang-ugat na nagtatapos sa mga patinig na malumay at mabilis, *hal* masayahin, pagandahin, apihin, susuhin **:** -IN.

hi·nà *pnr* **1:** kulang sa pisikal na lakas; marupok; sakitin **2:** hindi malakas **3:** kulang sa tibay o lakas ng loob **4:** walang puwersa o bisa **5:** mabagal **6:** mababa ang tono **7:** madalang o mahina ang benta.

hi·nâ *png* [*Tau*] **:** kahihiyan, kasiraangdangal.

hí·nab *png* **:** nangingibabaw na kulay; panghuling kulay sa isang ipinipinta.

hi·ná·bad *png* [*hing+tabad*] **:** pahayag ng paghanga, papuri.

hi·na·ba-ha·bà *pnb* [*h–+in+ -aba-haba*] **:** itinagal-tagal ng panahon; panghuli; sa wakas.

hi·ná·bang *png* [*Seb*] **1:** tulong **2:** saklolo[2].

hi·na·báng *png* [*hing + tabáng*] **:** pagkawala ng gusto; panghihinawa sa anuman; kawalang-gana.

hi·ná·bas *png* [*hing + tabas*] **:** pamumulot ng mga tabas na tela, kahoy, halaman, lata, at iba pa upang iligpit o imisin.

hi·náb·los *png* [*Hil*] **:** pamangkin.

hi·na·bú·ad *png Bot* **:** punongkahoy (*Terminalia comintana*) na tumataas nang 25 m, at 80 sm ang diyametro, dilaw at mabango ang bulaklak, at 2 sm ang haba ng bunga **:** AGÁRU, APÚNGA, BÓNGAS, KUMINTÁNA, LÁKNAB, LASÍLAK, LUNÚNU, PALÁWAG, RUBÍAN, TANGÍSAN.

hi·na·bú·yan *pnr* [*hing + taboy + an*] **:** lagpas nang 50 taong gulang.

hi·ná·gap *png* [*hing + sagap*] **1:** hinuha; palagay; akala **:** HUNÁHUNÀ **2:** pagiisip o pagpapahayag ng di-tiyak na pananabik *Cf* ASA **:** HUNÁHUNÀ **3:** panghuhuli ng maliliit na isda o hipon sa ilog sa pamamagitan ng sagap.

hi·na·gá·si *png Bot* **:** alagási.

hi·nag·dúng *png Bot* **:** anabyóng.

hi·na·gi·bán *png* [*Seb*] **:** sandata.

hi·nag·pís *png* **:** lipós ng pighating pagbuntunghininga *Cf* DAÍNG.

hi·na·gú·noy *png* **:** paraan ng pagdidisenyo ng singsing.

hi·na·gú·ran *png* [*hing + hagod + an*] **:** uhay ng palay na tinanggalan ng butil.

hi·ná·ha·ráp *png* [*h + in + arap*] **:** panahong inaasahang dumating o mangyari **:** KINABUKÁSAN.

hi·ná·hon *png* **:** panatag na kalooban; katangiang hindi madaling malito o magambala.

hi·ná·in *png* **:** paglilinis sa isdang lulutuin.

hi·na·íng *png* [*hing + daing*] **:** ang kilos o pagkakataon ng paghingi ng isang bagay **:** DAING[1], PAKIUSAP[2], SAMÒ.

hi·na·káy *png* [*hing + sakáy*] **:** pagsakay sa isang behikulo na may kasamang iba.

hi·nak·dál *png [hing + sakdál*] **1:** pagtatanggol sa sarili sa pamamagitan ng pagdadahilan **2:** daing o pakiusap mula sa kinauukulan nang wala ng katanungan **3:** kahilingang mabigyan ng masisilungan **4:** sama ng loob **:** HINANAKIT.

hi·ná·kot *png* [*hing + takot*] **:** pakiramdam ng pagkabalisa, pangamba, o takot.

hi·na·là *png* [*hing + salà*] **:** pakiramdam o pag-iisip ng isang tao na pansamantalang naniniwala nang walang malinaw na batayan o may pag-aalinlangan sa katotohanan **:** ÁGAM-ÁGAM, DUDA, HAKÀ, HINÚHA, HUNAHUNA[2], SUSPÉTSA.

hi·ná·lap *png* [*hing + salap*] **:** maliit na isdang nahuli sa pamamagitan ng salap *Cf* HINAGAP[3].

hi·nál·bas *png* [*ST*] **:** háwan – *pnd* **mag·hi·nál·bas, hi·nal·bá·sin.**

hi·ná·lig *png* [*hing + salig*] **:** labis na pag-asa o pagsandal sa isang tao o bagay.

hi·na·lí·gi *png* [*Hil*] **:** pitak[2].

hi·ná·lop *png* [*Hil*] **:** sibsíb.

hí·nam *png* [*Seb*] **:** takám.

hi·na·mád *png* [*hing + tamad*] **:** pagiinat upang mapahinga o dahil sa pakiramdam ng katamaran.

hi·na·mó *png* [*hing + tamó*] **:** maliit na kita o tubò kung ikokompara sa ibinuhos na puhunan.

hi·nam·pít *png* [*ST*] **:** pagkakanlong sa isang daungan, lalo na kung may bagyo.

hi·nam·pó *png* [*hing + tampo*] **:** tampo sa isang kalapit, minamahal, o sa isang iginagalang na tao.

hi·na·na·kít *png* [*hing + sakit*] **:** pagdaramdam o paninisi ng isang tao dahil kumilos nang salungat sa inaasahan **:** HINAKDAL[4].

hi·na·na·plá *png Bot* [*ST*] **:** uri ng punongkahoy.

hi·na·náw *png* [*hing+tanaw*] **:** payo o paalaala sa mga nag-aaway o bilang gabay sa kahirapan, kaugnay ng kahahantungan ng ginagawa sa kasalukuyan.

hí·nang *png* **:** pagdurugtong o pagtatagpi ng mga metál sa pamamagitan ng pagdarang at paglalagay ng magkahalong lusáw na tinggâ at lata **:** LANANG[1], SOLDER, WÉLDING – *pnd* **mag·hí·nang, i·hí·nang, i·pa·hí·nang.**

hi·na·ngán *png* [*hinang + an*] **:** talyer na nagbibigay ng serbisyo sa paghihinang; welding shop.

hi·na·ngáy *png* [*hing + tangáy*] **1:** puwersang magnetiko **2:** pagsaklot o pagsunggab habang dumadaan.

hi·nang·pít *pnd* **i·hi·nang·pít, hu·mi·nang·pít** [*ST*] **:** ihagis sa baybay o sa daungan.

hi·ná·nok *pnd* **mag·hi·ná·nok, hu·mi·ná·nok** [*Seb*] **:** matulog nang mahimbing.

hi·nan·yóg *pnd* **hu·mi·nan·yóg, mag·hi·nan·yóg** [*Bik*] **:** makinig nang mabuti *Cf* HIMATE.

hi·ná·om *png* [*ST*] **:** gamit sa pangangabayo.

hí·nap *png* **:** mantsa sa damit mula sa sarili nitong kulay.

hi·ná·pang *png* [*hing + tapang*] **:** kilos na walang-takot at masigasig.

hi·na·páw *png* [*hing + sapaw*] **:** pangibabaw na bálot o balát, karaniwang matigas tulad ng sa tinapay.

hi·nap·là *pnr* [*War h- + in + aplà*] **:** lugmok.

hí·nas *png* **1:** himo[2] **2:** kinang ng ginto o ginintuang materyales.

hi·ná·ti *png* [*hing+dati*] **:** pag-asa na tulad pa rin ng dati ang darating.

hi·na·tíng *png* [*hing + dating*] **:** untiunting pagdating o pagsapit.

hí·naw *png* **:** paghuhugas ng kamay.

hi·náw *png Mit* [*Bik*] **:** ritwal o seremonya na tinatawag ang anito upang tulungan sa paghahanap ng nawawalang bagay.

hi·na·wà *png* [*hing + sawa*] **1:** pagkawala ng gana **:** HINABÁNG, SAWÀ **2:** pagkasuya **:** UMAY.

hi·ná·wad *png* [*hing + tawad*] **1:** pagpipilit na humingi ng bawas sa presyo o halaga **2:** paulit-ulit na paghingi ng paumanhin.

hi·ná·wak *png* **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, lalaking may tatô sa ibaba ng baywang.

hi·na·wán *png* **1:** [*ST hínaw + an*] tapayan **2:** kasangkapan para sa pag-

hihinaw.

hi·naw·náw *png* [*hi + nawnáw*] **1:** simula ng pag-uugat ng mga itinanim **2:** simula ng pagkakaibigan.

hí·nay *png*: kahinaan o kabagalan sa kilos, galaw, o pagsasalita : HIMAN[1].

Hi·na·yá·na *png* [*Skr*] : tawag sa mga tagasunod ng Budhismong Mahayana.

hi·ná·yang *png* [*hing + sáyang*] : pagsisisi sa hindi paggawa o paggamit sa isang bagay sa tamang pagkakataon.

hí·nay-hí·nay *pnb* [*hinay+hinay*] : dahan-dahan; hindi madalian : UNTI-UNTI, UTAY-UTAY.

hi·na·yò *png* [*hing + tayô*] : pananamlay o kawalan ng pag-asa.

hi·ná·yom *png* [*hing + tayom*] **1:** pagtitipon o pangongolekta ng tayom **2:** ang pagkukulay ng asul na indigo sa mga himaymay, tali, o lambat.

hin·dáng *pnr*: naiinitan dahil sa sikat ng araw sa daan.

hin·da·râ *pnr*: nakaupo sa sahig nang nakabuka ang mga hita *Cf* HINDULÓS.

hin·dá·ray *png*: kandirit.

Hín·di *png*: wika sa Hilagang India na ibinatay sa Sanskrít at isinusulat sa titik Devanagari.

hin·dî *png* **1:** isang kilos o yugto ng pagtanggi o pagbaligtad **2:** pasiya o botong salungat : ALI, ANDI, DI, DILI, NO.

hin·dî *pnb* **1:** salitang nagpapahayag ng kalagayang negatibo : ALI, ANDI, DI, DILI, HABÔ, NO, NOT **2:** ayaw.

hin·dík *png* **1:** tuloy-tuloy at hirap na paghinga : HINGALO **2:** huling hininga.

hin·di·ri·kì *png*: paglalaro sa sanggol habang karga at pakunwang pagkiliti dito upang tumawa.

hin·dó *png*: pagsikwat sa talaba o katulad upang makuha ang laman.

hin·dót *png*: taas-babáng paggalaw ng baywang sa pagtatalik *Cf* KANTÓD, KANYÓD, KARAT.

Hín·du *png*: taga-India.

Hinduism (hín·du·í·sim) *png* [*Ing*] : panrelihiyon at panlipunang tradisyon na lumaganap sa India, Bangladesh, Sri Lanka, at Nepal; si Brahman ang itinuturing na pinakamataas na realidad.

hin·du·lós *png*: pagkatigalgal dahil sa nakitang di-karaniwang pangyayari *Cf* SINDAK.

hin·dú·los *pnr*: nakaupo sa sahig nang nakaderetso ang mga binti *Cf* HINDARÂ.

hin·dú·say *pnd* **hu·min·dú·say, ma·hin·dú·say** : varyant ng **handusay**.

hin·dú·tan *png* [*hindot+an*] : karát.

hi·né·bra *png* [*Esp ginebra*] : matapang na alak *var* hinyebra : GIN.

hi·ne·kó·lo·gó *png* [*Esp ginecologo*] : doktor na nagpakadalubhasa sa hinekolohiya.

hi·ne·kó·lo·hí·ya *png* [*Esp ginecología*] : gynecology.

hi·né·te *png* [*Esp jinete*] : tagapagpatakbo ng kabayong pangkarera : JOCKEY.

hing- *pnl*: tumutukoy sa pag-aalis o paglilinis, pagdurusa o pagdanas, at pag-uulit sa isinasaad ng salitang-ugat, *hal* hinguko (hing + kuko), hingalay (hing + kalay), hingalo (hing + kalo).

hi·ngá *png*: paghigop ng hangin o oxygen papunta sa bagà at pagbubuga nito.

hi·nga·bâ *png* [*hing +abâ*] : pakikiramay.

hi·ngá·han *png* [*hinga + han*] **1:** sumbungan ng sama ng loob **2:** [*ST*] humuhugong na hangin na nakakatawag pansin sa mga hayop.

hí·ngal *png* [*Bik Seb Tag*] : paghahabol ng hininga, karaniwang dahil sa pagod : HÁGAK, HALHAL, HÁNGAK, HANGOS.

hi·nga·lás *png* [*hing + kalas*] : pag-aalis ng laman sa buto, karaniwang ginagawa ng mga mangangátay at kusinero.

hi·ngá·lay *png* [*hing + kaláy*] : pagrerelaks; pagpapahinga *Cf* PAHINGA : HUYÁHOY.

hi·nga·lís *png* [*hing + kalís*] : pag-aalis ng bahay-gagamba, agiw, dumi, at iba pa sa bubong.

hi·nga·lô *png* [*Seb Tag hing + kalô*] : kondisyong malapit nang mamatay; agaw-buhay *var* ingaló *Cf* SINGHÁP, TIKÁB : HINDÍK1.

hi·ngá·ngay *png*: pagbibiro upang maimbitahan, lalo na sa isang kasalan.

hi·nga·ní·ban *png* [*Hil War*] : sandata.

hi·nga·ón *pnr* [*Seb*] : mahilig kumain.

hi·ngáp *png* [*ST*] : paghahanap nang may pagnanais – *pnd* **mag·hi·ngáp, hi·nga·pín**.

hi·nga·pí *png* [*ST*] : pagpanig, gaya ng hukom.

hi·nga·pít *pnd* **hu·mi·nga·pít, i·hi·nga·pít** [*ST*] : kumubli sa iba.

hi·nga·pó *png* [*hing+apo*] : pagdalaw ng lolo at lola sa kanilang mga apó.

hi·nga·pós *png* [*hing+kapos*] : pagsasalita nang halos hindi humihinga.

hí·ngas *png* [*ST*] : pagsalita nang mabilis at hinahabol ang hininga.

hi·ngá·sa *png* [*hing+asa*] : pag-asa sa isang bagay o pangyayari.

hi·nga·síng *png*: tunog na sumasagitsit : SINGASING.

hi·ngat *png* [*Ifu*] : hikaw na kabibe.

hi·ngáw *png* [*Bik Hil Tag War*] : kawalang pakiramdam matapos malasing.

hi·ngáw *pnr*: may sinat; sinisinat.

hi·ngá·was *png* [*hing +awas*] : panahong ligtas o sandaling ginhawa sa gitna ng panganib.

hi·ngá·wot *png*: di-panatag na pakiramdam, takot, o sindak na gawa ng sabi-sabi o bali-balita.

híng·bis *png* [*War*] : kaliskis.

hing·gíl sa *pnt*: tungkol sa; tungod sa.

hing·gíw *png Bot* **1:** baging (*Streptocaulon baumii*) na payat ang tangkay : HINGGÍW-KALABÁW, MARAIPUS, SÚLDING **2:** baging (*Malaisia scandens*) na gumagapang pataas, 4-8 m ang haba : MALAÍS-IS, SÁDAK, SÍGID.

hing·gíw-ka·la·báw *png Bot*: hinggiw.

hi·ngî *png* **1:** petisyon; kahilingan *Cf* HILÍNG, PAKIÚSAP, PAMANHÍK – *pnd* **hu·mi·ngî, i·hi·ngî, hi·ngín 2:** bagay na hiniling.

hi·ngí·ang-tá·wad *png*: paghingi ng tawad sa isa't isa : PAGPAPATAWARÁN.

hi·ngi·bís *png* [*hing+ibis*] **1:** paglilipat ng mga kargamento mula sa isang sasakyan patungo sa isa pa **2:** [*ST*] hagíbis.

hí·ngil *png* [*ST*] : paghiling o paghingi, gaya ng batang maysakit.

hi·ngí·lay *png* [*hing+kilay*] : pag-aayos ng kilay.

hi·ngi·li·tî *png* [*hing+kiliti*] : kompás na may intensiyong mangiliti.

hing·kód *pnr*: maikli ang isang binti kaysa kabila *Cf* IKOD, HILAHÓD, PILAY, LUMPO.

hing·law *png* [*Tau*] : lagnat.

hing·lò *png* [*War*] : húnos.

hí·ngos *png* [*ST*] : varyant ng **hangos**.

hi·ngó·tok *png* [*Seb*] : pinakamataas na taog o paglaki ng tubig sa dagat.

híng·pit *pnb, pnr* [*Seb War*] : ganap.

hi·ngú·ban *png* [*hing+úban*] : pagbubunot ng uban.

hi·ngú·ha *png* [*hing+kuha*] : pagtukoy sa sarili kung ano ang tinuran o si-

nabi sa iba at mag-isip ukol dito.

hi·ngu·kó *png* [*Bik Hil Seb Tag hing+kukó*] : pagputol ng mga humahabang kuko sa kamay at paa *var* hinukó.

hí·ngul *png* [*Ifu*] : siko.

hi·ngu·lî *png* [*hing+ulî*] : pagbalik sa isang pook **a** dahil sa mga abalang naganap doon **b** upang maghanap ng bagay na naiwan.

hi·ngu·ngu·tò *png Med* : sakit na nararamdaman dahil sa pamamaga ng mga hugpungan ng mga daliri o kaya'y ng napabayaang kuko.

hi·ngú·tan *png* [*Seb hing+útan*] : tao na gulay lamang ang kinakain o inuulam : VEGETARIAN.

hi·ngú·to *png* [*Bik Hil Seb Tag War hing+kuto*] : pagtatanggal ng kuto sa buhok : HILISÂ, HINIKSIK.

hi·ngu·tóng *png* [*hing+utong*] : ang libangan ng mga sanggol na laruin ang utong ng kanilang ina : HINUSO.

hi·ngut·yâ *png* [*hing+kutya*] : damdamin ng pangingimi o pagkahiya dahil sa mababang kalagayan sa lipunan, pagkakamali, o kawalang-kakayahan.

hin·hín *png* **1:** kalayaan sa pagmamalabis : BINÌ, DAMIL, LUMI[4], YÚMI **2:** kalayaan sa pagmamahal sa sarili at kayabangan : BINÌ, DAMIL, LUMI[4], YÚMI **3:** kalayaan sa kagaspangan at kabastusan : BINÌ, DAMIL, LUMI[4], YÚMI **4:** pagsasaalang-alang sa kagandahang asal at wastong pananamit, pagsasalita, at pagkilos : BINÌ, DAMIL, LUMI[4], YÚMI – *pnr* **ma·hin·hín**.

hi·nig·pís *png* [*ST*] : hinagpis.

hi·nig·tíng *png* [*hing+igting*] : ginhawang dulot ng kapayapaan at katahimikan matapos ang malakas na ingay.

hi·ni·gúg·ma *png* [*Hil Seb War*] : irog.

hi·ni·ká·yan *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, upa o singil sa pagsasakay ng kargamento sa barko.

hi·nik·sík *png* [*hing+siksík*] : pag-aalis ng lisâ sa buhok : HILISÂ, HINGUTO.

Hi·ni·lá·wod *png* : epikong-bayan ng mga Sulod sa pulo ng Panay at itinuturing na isa sa mga pinakamahabang naitalang epikong-bayan sa Filipinas.

hi·ní·mol *pnr* : inimbak sa asin; inasnang pagkain.

hi·ní·mos *png, pnr* [*War hing+timos*] : imbak.

hi·ni·ngá *png* **1:** ang hanging hinigop at ibinuga sa paghingá : INGÁS, PANGISNAWA **2:** [*hin+tingá*] pag-aalis ng tingá sa pagitan ng mga ngipin.

hi·ní·rap *png* : pangangantiyaw o pagbibirong may kasamang pagmumura o paninisi.

hí·nis *png* : kinang ng ginto o ng telang hinabi sa ginintuang sinulid.

hin·la·lab·yó *png Bot* : uri ng damong karaniwang tumutubo sa baybayin.

hin·la·la·gák *png Bot* : hilagák.

hin·la·la·kí *png Ana* : maikli ngunit pinakamalapad na daliri ng tao : DAYURAYO, THUMB.

hin·la·la·tò *png Ana* : pinakamahabang daliri, nasa pagitan ng hintuturò at palasingsingan : AMDODÓL, DATÒ[1], PALAKINGKINGAN.

hin·la·láy *pnr* : kandirit.

hín·la·lá·yon *png* **1:** *Zoo* uri ng higad na malago at makapal ang balahibo at maraming paa **2:** *Bot* higad-higaran.

hin·lî *png* : varyant ng **hilí**.

hin·lík *png* : varyant ng **hilík**.

hin·li·li·ít *png* : pinakamaliit na daliri, katabi ng palasingsingan at nasa kabilang dulo ng hinlalaki : KALINGKINGAN, KIKÍT.

hin·lóg *png* : kamag-anak.

hin·lu·lum·bó *png Zoo* : uri ng pukyutan na nakalawit o nakadikit sa sanga ng punongkahoy kung magbahay *Cf* LIGWÁN.

hi·nóg *pnr* [*Bik Seb Tag Tau War*] **1:** nasa ganap nang gulang **2:** nasa husto nang laki o handa na para pitasin, kainin, o gamitin, gaya ng sa butil, prutas, at iba pa.

hi·nóg·ho·gán *png* [*Ifu*] : banga na may takip, nakapaloob sa isang basket na may hawakan.

hin·tád *pnr* : pantay; walang kulubot.

hin·ta·kót *pnr* [*hing+takot*] : kinakabahan na gawin ang isang bagay : BALISÁ.

hin·táy *png* **1:** pananatili sa isang pook para sa inaasahang dumating o mangyari **2:** pagiging handa sa anumang darating o mangyari *var* antáy, hantáy, intáy : HALÁT[1].

hin·tá·yan *png* [*hintay+an*] : pook na pinaghihintayan *var* antáyan : ABÁNGAN.

hin·tô *pnd* **hu·min·tô, i·hin·tô, hin·tu·án 1:** tumigil **2:** wakasán **3:** hadlangan; gambalain.

hin·tód *png* : atras-abanteng galaw ng baywang sa paglalakad ng isang pilay o lumpo.

hin·tú·an *png* [*hintô+an*] : anumang pook na tinitigilan ng sasakyan.

hin·tu·tu·bí *png Zoo* : uri ng malaking tutubi (*Libellula lydia*).

hin·tu·tu·rò *png Ana* : daliring ginagamit sa pagturo, nasa pagitan ng hinlalakí at hinlalatò : FOREFINGER.

hî·nú·bay *png* [*Tbo*] : gayuma sa pag-ibig.

hi·nu·bí·gon *png* [*Bik*] : pánubigán.

hi·nu·bò *png* [*hing+tubò*] **1:** patong o dagdag na interes **2:** karagdagang tubò o kita habang nagkukunwaring lugi.

hi·núd·law *pnb* [*Hil hinúd + adlaw*] : takipsilim.

hi·nú·gay *pnd* **hi·nu·gá·yin, mag·hi·nú·gay** [*ST*] : payapain ang mga nagkakagulo.

hi·nu·hà *png* : hinalà.

hi·nu-hi·nu *png* [*Tau*] : pagkakaroon ng kulay balangáw; nagbabalangáw.

hi·nú·hod *pnd* : magbigay ng pahintulot; pumayag.

hi·nu·hós *png* [*hing + buhos*] : pagbuhos para kumalat.

hi·nu·kâ *png* [*hing + tukâ*] : pagpapatukâ o pagpapakain sa mga ibon sa kamay.

hi·nu·kó *png* [*hing+kuko*] : pagpuputol ng humahabang kuko.

hi·nu·kó *pnd* **mag·hi·nu·kó, hi·nú·ku·hán** [*ST*] : alisin ang mga huli na nasa lambat.

hi·nú·kod *png* [*hing + tukod*] **1:** tindíg; tíkas **2:** itsura; pagmumukha.

hi·nu·là *png* : látay; pasâ.

hi·nu·lí *png* [*hing + tutulí*] : pag-aalis ng tutuli.

hi·nú·los *png* [*hing + tulos*] : pagpapakita ng kawalan ng interes, pagwawalang-bahala.

hi·nú·ma *png* [*hing + uma*] : pagtatanggal ng kuto sa damit *Cf* HILISÂ, HINIKSIK, HINGUTO.

hi·núng·dan *png* [*Seb*] : sanhi; dahilan.

hi·nú·so *png* [*hing+suso*] : ang ugali ng sanggol na hipuin ang suso ng ina : HINGUTÓNG.

hi·nú·tol *png* [*hing + tutol*] : pangibabawan ang pagtutol sa pamamagitan ng paalala, pagtukoy, at pagpapaliwanag sa mga karanasang malinaw pa sa alaala.

hi·nu·tu·lí *pnd* **mang·hi·nu·tu·lí, hu·mi·nu·tu·lí, mag·hi·nu·tu·lí** [*ST*] : tanggalin ang tutuli sa tainga.

hi·nû-up *png* [*Ifu*] : bayad bago magpakasal sa babae.

hi·nu·wâ *png* [*hing* + *tuwâ*] : paghahanap sa mga tao na nangangailangan ng kalinga at pag-unawa.

hi·nu·wíd *png* [*hing* + *tuwid*] : pagsisikap na maituwid ang mga paraan at maitama sa anumang pagbabago ng direksiyon.

hi·nu·yò *png* [*hing* + *suyò*] : pagsisikap na mabigyang kasiyahan ang iba.

hin·ya·ngò *png Zoo* : varyant ng **hunyangò**.

hin·ya·ya·ngò *png Zoo* : isang uri ng makamandag na áhas.

hin·yé·bra *png* [*Esp ginebra*] : varyant ng **hinebra**.

hi·pâ *png* : varyant ng **hupâ**.

hí·pag *png* [*Tsi Hil Tau Tag*] : asawa ng kapatid na lalaki, *Cf* BAYÁW : ASIPAG, AYRO, DISÓ, SISTER-IN-LAW.

hi·pág *png* [*Ifu*] : inukit na pigurang ginagamit na babala sa mga kalaban at dayo upang huwag pumasok sa bukirin, gubat, o kamalig.

hi·pá·hip *png* : sandaling paghinto upang malinaw na makuha ang sinasabi ng isang nagsasalita.

hi·pák *pnr* **1:** humpák o walang laman gaya sa písngi o tiyan *Cf* HIMPÁK, HUPYÁK, LUBÓG **2:** impís o pipís, gaya sa lobo o interyor ng gulong *Cf* PLAT.

hí·pan *pnd* : tinipil na **hihipán**.

hip·híp *png* **1:** sinasadyang malalim na paghinga **2:** pag-inom sa pamamagitan ng kasangkapang gaya ng bangsi *Cf* HIGOP, SIPSIP, SUPSOP **3:** [*Seb Tag*] súhol[1]; lagáy.

hip-hop (híp-háp) *png* [*Ing*] **1:** estilo ng popular na musika na nagtatampok sa rap **2:** subkulturang iniuugnay sa ganitong musika, kabilang na ang grafiti, breakdancing, at katulad.

hi·píg *png* : tulog na mababaw at maikli *Cf* GUPILING, HIMLAY, TULOGMANOK : IDLIP, PIYONG.

hi·pí·hip *pnd* **hu·mi·pí·hip, mag·hi·pí·hip** [*ST*] : tumigil o mamahinga sandali sa ginagawa; huminto; tumahan.

hi·pík *png* : pagtaas at pagbaba ng tiyan dahil sa paghinga : HIBÓK, HIPIT.

hi·pík-hi·pí·kan *png Ana* : tagiliran ng hayop.

hí·pit *png* [*ST*] : hipík.

hip·lák *pnr* **1:** walang ingat kung kumilos o walang ingat sa gamit at pananamit : BURARÂ **2:** kulang sa katinuan ang pag-iisip.

hip·nó *png* : matapat na kopya ng orihinal *Cf* DUPLIKÁDO, PHOTOSTAT, XEROX.

hip·nó·sis *png* [*Ing hypnosis*] : kalagayang katulad ng pagtulog ngunit gawa ng isang tao na nag-uutos sa pinatulog : HYPNOSIS.

hip·no·ti·sá·do *pnr* [*Esp hipnotizado*] : tao na pinatulog sa pamamagitan ng hipnotismo.

hip·no·ti·sa·dór *png* [*Esp hipnotizador*] : tao na may kaalaman sa hipnotismo : HYPNOTIST.

hip·no·tís·mo *png* [*Esp*] : ang pagaaral o pagsasapraktika ng hipnosis : HYPNOTISM.

hi·pò *png* [*Hil Seb Tag*] : pagdama sa isang bagay sa pamamagitan ng kamay *Cf* APUHAP, HAWAK, HIMAS, KAPÂ, SALAT : DAMÁ, HAPLOS, HIKAP.

hí·pon *png Zoo* [*Bik Hil Seb Tag War*] : alinman sa marami at maliliit na decapod crustacean (*Crangon vulgaris*) na may makitid, pahabang katawan, at nababalot ng talukab, siksik na tiyan, at patulis na ulo *var* ifun, ipon, ipun *Cf* ALAMANG, APTA, KULAGYA, SUGPO, ULANG : CAMARON, LAGDAW, PÁRO, PASÁYAN, PÁRO.

hí·pos *pnr* [*Hil*] : tahimik.

hippie (hí·pi) *png* [*Ing*] : varyant ng **hippy**.

hippodrome (híp·po·dróm) *png* [*Fre*] : arena o estruktura para sa karera ng kabayo at iba pang palabas.

Hippolitus (hi·pó·li·tús) *png Mit* [*Ing*] : anak ni Theseus na napatay ng halimaw sa dagat.

hippopotamus (hí·po·po·tá·mus) *png Zoo* [*Ing*] : malaki at mataba na mammal (genus *Hippopotamus*) na may makapal na balát at mahilig mamalagi sa tubigán.

hippy (híp·pi) *png* [*Ing*] : noong dekada 60, tao na hindi ordinaryo ang itsura, tipikal na mahaba ang buhok, nakamaong, nagdodroga, at nagrerebelde laban sa mga kinamulatang halagahan o asal *var* hippie.

hípse·ter *png* [*Ing*] **1:** pantalon na hanggang balakang **2:** tao na maporma o maestilo kung manamit.

hí·ra *png* [*Esp jira*] : piknik; kurà.

hi·rá *pnr* [*Esp girar*] : gulo ang isip o nalilito, kadalasan dahil sa sunodsunod na mga bagay o pangyayari : HIRÁDO.

hi·rá·do *pnr* : hirá.

hi·ra·gá·na *png* [*Jap*] : ang kurbadong uri ng kana at higit na ginagamit ng mga Japanese.

hi·rál *png* : varyant ng **hirol**.

hi·ra·lâ *png* [*hi+dalâ*] **1:** pagkatuto ng aral o leksiyon dahil sa malungkot na karanasan at pangakong hindi na ito gagawin pang muli **2:** [*ST*] pakiramdam ng pagkadalâ sanhi ng malungkot na pangyayari at may pagnanais na iwasang maulit yaon.

hi·rál·da *png* [*Esp giralda*] : pabiling na ginawa sa anyo ng isang estatwa.

hi·ral·díl·ya *png* [*Esp giraldilla*] **1:** maliit na hiralda **2:** sayaw-Asturyano na nakilala sa Maynila noong panahon ng Espanyol.

hi·rám *pnr* **1:** hindi sariling pag-aari; kung sa pera, utang **2:** hálaw o kinuha mula sa ibang idea o akda : ANDAM[1].

hi·rá·man *png* [*hiram+an*] **1:** sitwasyong maaaring magkapalitan o magkagamitan ng kasangkapang personal **2:** tao na hinihiraman.

hi·rá·may *png* [*hi+damay*] : hindi sinasadya subalit di-maipaliwanag na pagkakasama sa blacklist : DALAKIT, SANGKÓT.

hí·ran·du·lá *png* [*Esp girándola*] : estilo ng hikaw na may maliliit na mga hiyas at nakakabit nang palibot sa higit na malaki.

hí·rang *png* **1:** pangunahing pilì; pinili mula sa karamihan : HALAL **2:** irog o mutyâ, kung sa nagmamahalan **3:** tao na itinalaga sa posisyon : NOMBRADO – *pnd* **ma·hí·rang, hu·mí·rang, hi·rá·ngin**.

hi·ra·ngán *png* : oras o panahong ng pagtatalaga sa posisyon at tungkulin sa pamahalaan : NOMBRAHAN, PAGNONOMBRA.

hí·rap *png* **1:** bigát ng gawain : HAGÒ, KURI **2:** dusa; pagtitiis; dalitâ : KALISÚD, PAG-ANTOS, PANAGSAGÁBA, PÁNGAN-GA **3:** kawalan ng pangangailangan sa buhay *Cf* PAMUMULUBI **4:** dusa sa panganganak; pag-iri.

hi·rás *png* [*Bik*] : parté.

hi·ra·sól *png Bot* [*Esp girasol*] : halamang ornamental na kabilang sa genus *Helianthus*, dilaw ang bulaklak, at nakukunan ng langis ang buto : MIRASOL, SUNFLOWER.

Hi·rát! *pdd* : katagang karaniwang sinasambit sa isang tao na nagkamali, na nangangahulugang "Mabuti nga sa iyo!" o "Magdusa ka!"

hi·ra·tì *pnr* [*hi+dati*] : namihasa; nakaugalian – *pnd* **ma·hi·ra·tì, hi·ra·tí·hin, hu·mi·ra·tì**.

hi·rá·tór·yo *pnr* [*Esp giratorio*] : umiinog.

hí·raw *png Zoo* **:** isang uri ng tandáng na puti ang balahibo at berdeng batikan ang buntót.

hí·raw·li·ngá *png Zoo* **:** uri ng tandáng na sarikulay ang balahibo.

hi·ra·yà *png* [*Seb*] **:** varyant ng **harayà**.

hire (hayr) *png* [*Ing*] **1:** sinuman o anuman na inupahan **2:** bayad sa inupahan.

hí·rin *png* **:** bikig na dulot ng labis na lunok ng tubig o likido *Cf* BALARIID, BIKIG, BITALOK, BULON **:** ÁKNAL, BILAOK, TUOK.

hi·ring·gíl·ya *png* [*Esp jeringuilla*] **:** varyant ng **heringgilya**.

hi·rís *pnr* **:** hiwis.

hí·rit *png* **1:** sa pagkain, ang totohanang pag-ubos sa pagkain **2:** pananakit o pambubugbog sa kapuwa **3:** sunod-sunod na pagtanggap, pagdating, o panalo **4:** sa larong beysbol, palo na tiyak at malakas – *pnd* **hi·rí·tan, hu·mí·rit, pa·hi·rí·tin**.

hí·ro *png* [*Esp giro*] **1:** ikit **2:** takbo ng pangyayari, ang kinalabasan, ang kinahantungan.

hi·rò *png* **:** varyant ng **héro**.

hi·rô *png* [*Bik*] **:** galáw.

hi·róg *png* [*War*] **:** batóng bugà; panghilod.

hí·rol *png* **:** sakit dulot ng di-sinasadyang pagkapukpok ng martilyo sa daliri o kaya, paang nabagsakan ng mabigat na bagay *var* hiral.

hi·ros·kó·pi·kó *pnr* [*Esp giroscópico*] **:** ukol sa paggalaw ng hiróskopyo.

hi·ros·kóp·yo *png* [*Esp giroscopio*] **:** aparatong may umiikot na gulong na maayos ang pagkakabit, maaaring igalaw sa lahat ng direksiyon ang axis at may kakayahang mapanatili ang ganap na direksiyon sa kabila ng mga paggalaw ng mga nakakabit o nakapalibot na bahagi **:** GYROSCOPE.

hi·ru·pos·tál *png* [*Esp giro postal*] **:** ang pagpapadala ng salapi sa pamamagitan ng koreo **:** POSTAL MONEY ORDER.

hís·got *pnd* **mag·hís·got, pag·his·gú·tan, i·hís·got** [*Seb*] **:** pag-usapan; mag-usap.

hi·sò *png* **:** paglilinis ng ngipin sa pamamagitan ng pagkuskos.

hi·sò *pnd* **mag·hi·sò, i·hi·sò, hi·sú·in, i·pang·hi·sò** [*Seb War*] **:** maglagay ng gatâ sa buhok.

hi·sô *png* [*Seb War*] **:** langis para sa buhok.

hi·só·po *png* [*Esp*] **:** metal na hugis mikropono, may mga butas sa ulo, ginagamit na pangwisik ng agwa bendita *var* hesopo.

Hispano (his·pá·no) *png* [*Lat*] **:** Espanyol.

histamine (hís·ta·mín) *png BioK* [*Ing*] **:** amine na nagiging sanhi ng pagigting ng masel at pagluwag ng mga capillary ng dugo.

histidine (hís·ti·dín) *png BioK* [*Ing*] **:** amino acid na pinagmumulan ng histamine.

his·tó- *pnl Bio* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan at nangangahulugang tissue, *hal* histology, histolysis.

histochemistry (his·to·ké·mis·trí, his·to·kém·i·strí) *png* [*Ing*] **:** pag-aaral ng identipikasyon at distribusyon ng bahaging kemikal ng mga tissue.

histology (his·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** pag-aaral ng estrukturang mikroskopiko ng mga tissue.

histolysis (his·tó·li·sís) *png* [*Ing*] **:** pagkasira ng mga tissue.

historian (his·tór·yan) *png* [*Ing*] **:** historyador.

historic (his·tó·rik) *pnr* [*Ing*] **:** makasaysayan.

historical (his·tó·ri·kál) *pnr* [*Ing*] **:** makasaysayan; pangkasaysayan.

historical novel (his·tó·ri·kál nó·vel) *png Lit* [*Ing*] **:** salaysay sa anyong nobela na karaniwang malikhaing pagkukuwento ng mga pangyayari o tauhan sa kasaysayan.

historicism (his·to·ri·sí·zem) *png* [*Ing*] **1:** teorya, doktrina, o estilo na nagbibigay-diin sa kabuluhan ng kasaysayan **2:** teorya na tumitingin sa kasaysayan bilang pamantayan ng halagahan o mapagpasiyang salik sa mga pangyayari **3:** labis na pagkilala o paggalang sa mga lumang estilo.

his·tó·ri·kó *pnr* [*Esp historico*] **:** makasaysayan.

historiographer (his·tor·yú·gra·fér) *png* [*Ing*] **1:** dalubhasa o mag-aaral ng historyograpiya **2:** manunulat ng kasaysayan; opisyal na historyador **:** HISTORYOGRAPO.

historiography (his·tor·yú·gra·fí) *png* [*Ing*] **1:** pagsusulat ng kasaysayan **2:** pag-aaral ng pagsusulat ng kasaysayan **:** HISTORYOGRAPIYA.

history (hís·to·rí) *png* [*Ing*] **:** kasaysayan.

his·tór·ya *png* [*Esp historia*] **:** kasaysayan.

his·tór·ya·dór *png* [*Esp historiador*] **:** manunulat ng kasaysayan **:** HISTORIAN.

his·tor·yo·gra·pí·ya *png* [*Esp historiografía*] **:** historiography.

his·tor·yó·gra·pó *png* [*Esp historiógrafo*] **:** historiographer.

hít *png* [*Ing*] **1:** paghampas; pagpalo **2:** pagbangga; pagtamà **3:** tagumpay at tinangkilik na palabas **4:** anumang uso na kinagigiliwan, maaaring kanta, kasuotan, at iba pa **:** BALITA, POPULAR, TANYAG **5:** sa sugal, paghingi ng isa pang baraha.

hi·tà *png Ana* **:** dakong itaas ng paa, mula tuhod hanggang singit **:** BOBON, LAPÌ, LUPPÓ, PADÁNG, ULPÓ.

hi·tâ *png* **:** palâ.

hi·ta·bô *png* [*Seb War*] **:** pangyayari.

hí·tad *png* **:** paghilata nang wala sa tamang oras.

hi·tád *png* **:** kiri.

hi·tám *png* **:** itim na tingga, kadalasang walang kuwenta.

Hi·tá·na *png, pnr* [*Esp gitana*] **:** babaeng Gypsy, **Hi·tá·no** kung lalaki.

hit-and-run (hit end ran) *pnr* [*Ing*] **1:** di-paghinto ng drayber matapos makasagasa o makabangga **2:** sa larong beysbol, pagtakbo ng runner habang pinagsisikapan ng batter na patamaan ang bola.

hit·hít *png* **1:** pagsipsip ng likido *Cf* SUPSÓP, HIGOP **:** HAKHAK[2] **2:** paghitit ng hangin o sigarilyo **3:** paglanghap; inhalasyon.

hi·tì *png* **:** pagbabantay sa mga pananim o taniman nang tuloy-tuloy o walang palya *Cf* TÁNOD.

hi·tíd *pnr* **:** madaling maubos o maaksaya.

hi·tík *pnr* **:** mabunga; sagana.

hi·tít *png* **:** paghigop ng usok mula sa sigarilyo o tabako.

hít man *png* [*Ing*] **1:** tao na upahán upang pumatay **2:** tagatudla sa kaaway.

hi·tò *png Zoo* [*Bik Tag*] **:** isda (Clarias batrachus) na malamán at bilugan ang buntot, mabilis dumami kung tag-ulan **:** ALABIYOG, ALIMÚDAN, HALIMUSAN, KAWATSI, PALÁT, PANTAT.

hí·tod *png* [*ST*] **:** palamán ng relyeno.

hí·tod *pnd* **i·hí·tod, hu·mí·tod** [*ST*] **:** kumembot; igiling ang balakang **:** KINTOD.

hí·tod *pnr* [*ST*] **:** masarap.

hit·só *png* [*Bik Seb Tag*] **:** ngangà na binalot sa ikmo na may apog *var* itso *Cf* BUYO, MAM-IN **:** BAMÀ, GAGALEN, MALAM-ON, MAMÂ, MAM-ON, TILÁD.

hít·so *pnr* [*Seb War*] **:** kompleto.

hit·sú·ra *png* [*Esp hechura*] **:** varyant ng **itsura**.

HIV, daglat (eyts ay vi) *Med* [*Ing*] **:** human immunodefeciency virus.

hive (hayv) *png* [*Ing*] **1:** bahay-pukyutan **2:** kuyog ng mga tao **3:** pugad.

hi·wà *png* [*Hil Seb Tag*] **1:** sugat na maliit na likha ng talím *Cf* GALOS, SUGAT **2:** piraso ng anumang bagay na hinati-hati *Cf* GAYAT, GILIT **:** DALIT[5], PUTOL, SANGKATEGTEG **3:** pagpiraso sa karne at katulad sa pamamagitan ng patalim – *pnd* **mag·hi·wà, i·hi·wà, hi·wá·in**.

hi·wág *pnr* **1:** tiwalág; hindi na kasapi **2:** pinagpirá-pirasó **:** GALAT, RANGKÁY, RENGSAY.

hi·wa·gà *png* **:** anumang mahirap paniwalaan subalit may katotohanan *Cf* HIMALÂ, KABABALAGHAN, TALINGHAGA **:** DUWÁLA, KAHIBULUNGAN, MISTERYO, MYSTERY, PAGENES, PALMED.

hí·wal *png* [*Hil*] **:** gawain na walang inaasahang resulta.

hi·wa·lâ *png* [*hi+wala*] **:** pagkawala, paglalaho; paglayas.

hi·wá·lan *png* [*ST*] **:** matalik na pagkakaibigan.

hi·wá·lang *png* [*ST*] **:** hiwálay.

hi·wá·lay *png* [*hi+walay*] **:** paglayo sa iba; pagbukod *Cf* TIWALAG **:** HIWALANG, SUHÁY – *pnr* **hi·wa·láy**.

hi·wáng·say *png* [*ST*] **:** saysay.

hi·wá·os *pnr* [*Hil*] **1:** hindi mapakali **2:** nasa masalimuot na kalagayan.

hí·was *png* [*Bik*] **:** luwag.

hi·wás *png* **1:** *Zoo* miralya **2:** [*ST*] paglalatag ng ladrilyo.

hi·wás *pnr* **1:** hiwís **2:** may pinapanigan **3:** [*ST*] niladrilyo, gaya ng bahay o kalsada.

hi·wa·sá *png* [*Seb*] **:** bagábag.

hí·wat *png Ntk* **:** pag-aangat ng ankla.

hi·wá·ti *pnd* **hi·wa·tí·hin, hu·mi·wá·ti** [*ST*] **:** hatíin.

hi·wá·tig *png* **1:** hindi tuwirang pagpapahayag sa isang bagay, idea, o saloobin **2:** palatandaan – *pnd* **mag·pa·hi·wá·tig, ma·hi·wa·tí·gan**.

hi·wá·tik *png* [*ST*] **:** sideline[2].

hi·wíd *pnr* **:** wala sa linya o hanay **:** LINSÁD.

hi·wís *pnr* **:** nakahilig, gaya ng posisyon ng hagdanan **:** HIWÁS, HIRÍS.

hí·wod *png* [*Hil*] **:** pagbinat ng katawan pagkagising **:** ÍNAT, HÍYOD.

hi·yâ *png* **1:** damdamin ng hindi makapagpahayag ng nais o pakay **2:** saloobin ng nakagawa ng kasalanan, kamalian, o bagay na pangit sa kapuwa *Cf* BIKALOT, TUKANG **:** ALISEKSEK, ÁLO, AWÓD, SIPOG, ULAW.

Hí-yá! *pdd* **:** bulalas na ginagamit sa pagpapatakbo o pagpapakilos sa hayop o pag-uutos sa aso na habulin ang isang tao o ibang hayop.

hi·yád *pnr* **:** nakatayo nang nakausli ang tiyan **:** BUTÓD, KIÁD, LIYÒD, SIKAD, TIGAR, TUYÁR.

hi·yá·his *png* **:** pagpupulupot ng pantali.

hi·yáng *pnr* **1:** anumang bagay na akmâ, angkop, o lapát **:** ANGAY, UYON **2:** anumang nakapagdudulot ng ginhawa.

hi·yás *png* **1:** palamuting pangkatawan, malimit gawa sa mamahaling metal at tinatampukan ng pambihirang bato **:** ALAHAS, DÁLAK[2], GEM, HOYA, JEWEL, LOMALÂ **2:** mamahaling bato **:** ALAHAS, DÁLAK[2], GEM, HOYA, JEWEL, LOMALÂ **3:** isang tao o bagay na may mataas na pagtatangi.

hi·yás ba·tó *png* **:** batong bihira at mamahalin.

hi·yáw *png* **:** malakas na tawag o pagsasalita *Cf* BULYAW, PALAKAT, PALIRIT, SIGAW.

hi·ya·yà *png* **:** rabaw ng anumang bagay.

hi·yíp *png* [*ST*] **:** ihip.

hi·yô *png Zoo* **:** isang uri ng maliit na pating.

hí·yod *png* [*Hil*] **:** híwod.

hí·yom *png* [*Seb*] **:** ngitî.

Ho, symbol (eyts·o) *Kem* [*Ing*] **:** holmium.

hô *pdd* **:** katagang tanda ng paggalang **:** PÔ.

Ho! *pdd* **:** katagang ginagamit sa pagpapatigil ng kabayo.

hoard (hord) *png* [*Ing*] **1:** anumang tinipon at itinago **2:** mga pangangailangan na itininggal o nakatinggal.

Hó·ba *png* [*Esp Jova*] **:** Jupiter[2].

ho·bák *pnd* **ho·ba·kín, hu·mu·bák** [*ST*] **:** pahupain ang lagablab ng apoy.

hobbit (há·bit) *png Mit* [*Ing*] **1:** kathang-isip na lipi na kahawig ng tao, pandak, at may mabubuhok na paa **2:** unano.

hobby (há·bi) *png* [*Ing*] **:** libangan; paboritong aliwan.

hob·nít *pnd* **hob·ni·tín, hu·mob·nít** [*ST*] **:** agáwin.

hó·bo *png* [*Ing*] **:** palaboy; hampaslupa.

hob·yál *pnr* [*Esp jovial*] **:** masayáhin; palatawá.

hod·dom·ná *png* [*Ifu*] **:** ikawalo hanggang ikasiyam ng gabi.

Hodgkin's disease (hádz·kinz di·sís) *png* [*Ing*] **:** pamamaga ng mga lymph node.

hod·péng *png* [*Ifu*] **:** húni ng idaw mula sa malapit, signos na may tagumpay sa simula ngunit mauuwi sa pagkasawi.

hoe (how) *png* [*Ing*] **:** asarol.

hog (hag) *png* [*Ing*] **1:** baboy **2:** *Kol* tao na maramot, matakaw, o marumi.

hog·nad *png* [*Ifu*] **:** ikatlong madawat matapos ang kasal.

hog·yát *png* [*ST*] **:** hudyat.

hoi polloi (hoy pá·loy) *png* [*Ing Gri*] **:** ang karamihan; masa.

ho·ká *pnd* **i·ho·ká, hu·mo·ká, mag·ho·ká** [*ST*] **:** tanggalin ang bituka, karaniwan ng hayop na kinatay.

ho·káb *png* [*ST*] **:** malaking kagát.

ho·kás *pnd* **ho·ka·sín, hu·mo·kás, i·ho·kás** [*ST*] **:** hubarin ang kamisa o polo.

hó·kot *pnd* **mag·hó·kot, hu·mó·kot, i·hó·kot** [*Seb*] **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, pagbili ng mga aso para sa pangangaso.

ho·kub *png* [*Ifu*] **:** panghuli ng isda sa tabi ng pay-yo **:** HA-UB, KATAN.

hó·kus·pó·kus *png* [*Ing*] **1:** walang kahulugang mga salita na ginagamit ng mga salamangkero **2:** salamangka **3:** linlang; daya.

ho·lák *png* [*ST*] **:** salitang hindi gaanong magalang na binibigkas kapag nagugutom.

ho·lák *pnd* **hu·mo·lák, i·ho·lák, mag·ho·lák** [*ST*] **:** tumitigil; tumahan.

hó·lang *pnd* **ho·lá·ngan, i·hó·lang, hu·mó·lang 1:** palakihin ang butas **2:** magpalamig sa pamamagitan ng paghuhubad.

hól·bo *png* [*War*] **:** lamad.

hold *png* [*Ing*] **1:** paghawak o pagtangan nang mahigpit **2:** kapangyarihan **3:** pansamantalang paghinto o pagpigil.

hold *pnd* [*Ing*] **1:** humawak; tumangan **2:** maglaman; maglulan **3:** magdaos; magdiwang **4:** pigilin **5:** panagutin **6:** yumakap; yumapos **7:** tumupad; panindigan **8:** magdala; dalhin **9:** magtanggol; ipagtanggol; ipagsanggalang.

hól·dap *png* [*Ing hold-up*] **:** panghaharang nang may sandata, karaniwang baril, upang magnakaw **:** HOLD-UP[2], LINGÓ.

hold-up (hóld ap) *png* [*Ing*] **1:** abala; pagkaabala; atraso; pagkaatraso **2:** holdap.

hole (howl) *png* [*Ing*] **1:** butas **2:** hukay; lubak **3:** lungga **4:** siwang; awang **5:** punit; sira **6:** kamalian; depekto.

hó·len *png* **1:** maliit at mabilog na bolang marmol o kristal na ginagamit sa laro **:** BULINTÉK **2:** laro ng mga batang inihuhulog sa maliliit na butas sa lupa ang maliliit na bolang marmol o kristal.

holiday (há·li·dey) *png* [*Ing*] **1:** araw ng pangilin **2:** bakasyon.

ho·lig·káy *png* [*War*] **:** bulatlat.

holism (ho·lí·zim) *png* [*Ing*] **1:** *Pil* teorya na ang isang kabuuan ay higit sa suma ng mga bahagi nito **2:** *Med* pagpapahilom sa buong pagkatao, kabilang ang mga salik na pangkaisipan at panlipunan sa halip na mga sintomas lamang ng sakit.

ho·lís·ti·kó *png* [*Esp*] **:** buo, kabuuan; lahat, lahatan.

Hól·land *png* [*Ing*] **:** Olanda.

holland (hó·land) *png* [*Ing*] **:** telang linen na makinis at matibay.

hol·lót *png Ark* [*Ifu*] **:** batong dingding sa sulok ng pay-yo.

hollow (há·lo) *png* [*Ing*] **:** espasyong hindi nalalamnan.

hollow block (há·lo blak) *png Ark* [*Ing*] **:** parihabang piraso ng pinatigas na buhangin at semento at pangunahing gamit sa pader o dingding.

Hollywood (há·li·wúd) *png* [*Ing*] **:** distrito sa Los Angeles na pangunahing sentro ng industriya ng pelikula sa Estados Unidos.

holmium (hól·mi·yúm) *png Kem* [*Ing*] **:** element na malambot, pinilakan, at metaliko (atomic number 67, symbol **Ho**).

holocaust (hó·lo·kóst) *png* [*Ing*] **1:** lansakang pagkawasak o pagkalipol sanhi ng sunog o digmaan **2:** sa maliit na titik, malaking pinsala na may kaugnay na malaking bilang ng namatay, lalo na sa apoy.

Holocaust (hó·lo·kóst) *png* [*Ing*] **:** lansakang pag-lipol sa mga Hudyo at iba pang pangkating minorya, tulad ng mga Hitano at bakla, sa ilalim ng rehimeng Nazi noong Ikalawang Digmaang Pandaigdig.

Ho·lo·fér·nes *png* **:** heneral na pinugutan ni Judith habang natutulog.

hó·lo·grám *png Pis* [*Ing*] **:** hulagway na may tatlong dimensiyon at nabubuo mula sa isang padron sa tulong ng sinag laser.

holograph (hó·lo·gráf) *png* [*Ing*] **:** dokumentong sulat-kamay ng may-akda.

holography (ho·ló·gra·fí) *png Pis* [*Ing*] **:** pag-aaral o produksiyon ng hologram.

hó·lo·hór·lo *png Mus Lit* [*ST*] **:** oyayi.

hól·ster *png* [*Ing*] **:** katad na suksukan ng pistol o rebolber **:** BAYNA.

holy (hó·li) *pnr* [*Ing*] **:** banal.

Holy City (hó·li sí·ti) *png* [*Ing*] **1:** lungsod na itinuturing na banal ng mga tagasunod ng isang relihiyon **2:** langit.

Holy Family (hó·li fá·mi·lí) *png* [*Ing*] **:** ang batang Hesus kasama ang Birheng Maria at si San Jose **:** SAGRADA PAMILYA.

Holy Ghost (hóli gowst) *png* [*Ing*] **:** Holy Spirit.

Holy Grail (hó·li greyl) *png* [*Ing*] **:** Grail.

Holy Land (hó·li land) *png* [*Ing*] **:** rehiyon sa silangang dalampasigan ng Mediteraneo, Israel, at Palestina ngayon.

Holy Saturday (hó·li sá·ter·déy) *png* [*Ing*] **:** Sabado de Glorya.

Holy Spirit (hó·li is·pí·rit) *png* [*Ing*] **:** sa teolohiyang Kristiyano, ang pangatlong persona sa Trinidad **:** ESPIRITU SANTO, HOLY GHOST.

Holy Thursday (hó·li térs·dey) *png* [*Ing*] **1:** Huwebes Santo **2:** sa simbahang Anglican, ang Araw ng Pagakyat sa Langit.

Holy Week (hó·li wik) *png* [*Ing*] **:** Mahal na Araw; Semana Santa.

homage (hó·midz) *png* [*Ing*] **:** pagkilala sa nakatataas; paggalang; parangal **:** OMENÁHE.

hombre (óm·bre) [*Esp*] **:** tao.

home (hom) *png* [*Ing*] **1:** tahanan **2:** bahay **3:** mag-anak **4:** institusyon na nangangalaga sa mga taong nangangailangan **5:** pook na pinagmulan ng isang bagay **6:** pook na pinagtatapusan ng isang paligsahan o karera.

homecoming (hom·ká·ming) *png* [*Ing*] **1:** pag-uwi **2:** taunang pagtitipon na ginaganap sa kolehiyo, unibersidad, o hay-iskul para sa mga nagtapos dito *Cf* REUNION.

homeland (hóm·land) *png* [*Ing*] **:** lupang tinubuan.

homeopathy (ho·me·ó·pa·tí) *png Med* [*Ing*] **:** paggamot sa sakit sa pamamagitan ng paggamit ng mababang dosis ng droga.

homeostasis (ho·me·o·is·tá·sis) *png Bot* [*Ing*] **:** estado ng relatibong estabilidad o ang paghilig tungo sa gayong estado ng mga magkaiba at magkabukod na elemento ng isang organismo o ng isang pangkat ng tao.

homeotherm (ho·mé·o·térm) *png* [*Ing*] **:** organismo na napananatili sa constant level ang panloob na temperatura ng katawan, madalas na higit na mataas sa temperatura ng kaligiran.

Hó·mer *png* **:** makatang Griyego noong ika-8 siglo at itinuturing na may-akda ng *Iliad* at *Odyssey*.

home run (hóm ran) *png Isp* [*Ing*] **1:** sa beysbol at katulad, pagtama sa bola na nagpapahintulot sa batter upang makaikot sa apat na base at makapuntos **2:** puntos na naitala sa gayong paraan.

homesick (hóm·sik) *png* **:** galimgim; mingaw.

homestead (hóm·is·téd) *png Pol* [*Ing*] **:** lupang publiko na ipinamimigay ng pamahalaan **2:** lupain na iginagawad sa dáyo.

homework (hóm·work) *png* [*Ing*] **1:** takdang-aralin **2:** paghahanda sa trabaho o gawain.

homicide (hó·mi·sáyd) *png* [*Ing*] **1:** pagpatay ng tao sa kapuwa-tao **2:** tao na pumatay ng tao.

ho·mi·lí·ya *png* [*Esp homilía*] **:** sermon *var* homilya.

homily (hó·mi·lí) *png* [*Ing*] **:** homiliya.

ho·míl·ya *png* [*Esp homilía*] **:** varyant ng **homiliya**.

ho·mi·nid *png Zoo* [*Ing*] **:** anumang kabilang sa family *Hominidae*, gaya ng mga species mula sa mga genus na *Homo* at *Australopithecus*.

Hó·mo *png* [*Ing*] **:** genus ng mga primate na may dalawang paa, malaking utak, at gumagamit ng mga kasangkapan, gaya ng tao.

hó·mo *png* [*Ing*] **1: a** anumang kabilang sa genus *Homo* **b** ang species na *Homo sapiens* o isa sa kabilang dito **c 2:** *Kol* **:** pinaikling **homo-sexual**.

homogamy (ho·mó·ga·mí) *png Bot* [*Ing*] **:** kalagayang hermaphrodite o iisa ang kasarian ng mga bulaklak ng isang halaman.

homogeneous (ho·mo·dyí·nyus) *pnr* [*Ing*] : magkakatulad *var* homogenous.

homogenize (ho·mó·dyi·náys) *pnd* [*Ing*] : gawing magkakatulad.

homogeny (ho·mó·dyi·ní) *png Bot* [*Ing*] : pagkakatulad dahil iisa ang pinagmulang ninuno o lahi.

homology (ho·mó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : kalagayan o relasyon ng pagkakatulad.

homonym (hó·mo·ním) *png* [*Ing*] : salita na katulad ng isa pang salita sa baybay o bigkas ngunit magkaiba ng kahulugan.

homophobia (hó·mo·fó·bya) *png* [*Ing*] : muhi o takot sa mga bakla.

Hó·mop·té·ra *png* [*Ing*] : suborder ng mga hemipterous na insekto, binubuo ng mga aphid, kuliglig, at iba pa, na may mga pakpak na iisa ang texture.

Homo Sapiens (hó·mo séy·pi·énz) *png* [*Ing*] **1:** species ng primate na may dalawang paa, may kapasidad ang utak na 86 kuwadrado pulgada, gumagamit ng wika, at lumilikha at gumagamit ng mga komplikadong kasangkapan; kinabibilangan ng modernong tao **2:** ang sangkatauhan.

homosexual (ho·mo·séks·wal) *png* [*Ing*] **1:** bakla **2:** tao na nagpapamalas ng homosexuality.

homosexual *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa o nagpapamalas ng homosexuality **2:** hinggil sa o nagpapahiwatig ng magkatulad na kasarian.

homosexuality (ho·mo·seks·wál·i·tí) *png* [*Ing*] : sexual na pagnanasa o kilos na nakatuon sa tao o mga taong may katulad na kasarian.

homunculus (hɔ·mung·kyu·lús) *png* [*Ing*] **1:** maliit na tao **2:** manikín.

honcho (hón·tso) *png* [*Ing*] **1:** pinunò o manedyer **2:** kahanga-hangang tao.

Hon·dú·ras *png* [*Ing*] : republika sa timog-kanluran ng Gitnang America.

honest (á·nest) *pnr* [*Ing*] **1:** tapát at makatwiran **2:** sinsero.

honestidad (o·nés·ti·dád) *png* [*Esp*] : katapatan : HONESTY, ONESTIDAD.

honesto (o·nés·to) *pnr* [*Esp*] : tapat; totoo.

honesty (á·nes·tí) *png* [*Ing*] : katapatan.

honette homme (á·net ám) *png* [*Fre*] : disenteng lalaki.

honey (há·ni) *png* [*Ing*] **1:** pulut **2:** pulút-pukyútan **3:** tawag sa ginigiliw.

honeybee (há·ni·bí) *png* [*Ing*] : pukyut.

honeycomb (há·ni·kómb) *png* [*Ing*] **1:** bahay-pukyutan **2:** mga estrukturang hexagonal mula sa pagkit na gawa ng mga pukyut para pag-imbakan ng pulút at mga itlog.

honeydew (há·ni·dyú) *png* [*Ing*] : uri ng melon na makinis ang balát, matamis, at kulay lunti ang laman.

honeymoon (há·ni·mún) *png* [*Ing*] : pulutgatâ.

hóng·hong *png* [*Seb*] : bulong[1].

ho·ngól *png* [*Ifu*] : sampung bungkos ng palay.

honor (ó·nor, o·nór) *png* [*Ing Èsp*] **1:** dangal; karangalan[1] **2:** pagsunod sa wastong gawi **3:** kadakilaan ng isip **4:** gawad ng pagkilala.

honorable (o·nó·ra·ból) *pnr* [*Ing*] **1: a** karapat-dapat na tumanggap ng dangal **b** nagpapakita ng dangal **2:** tapat na layunin sa panliligaw.

honorable mention (o·nó·ra·ból mén·syon) *png* [*Ing*] : karangalang-banggit.

honorarium (o·no·rár·yum) *png* [*Ing*] : kabayaran, lalo na ang boluntaryong bayad sa propesyonal na serbisyo na isinagawa nang walang karaniwang kabayaran.

honorary (o·no·rá·ri) *pnr* [*Ing*] **1:** iginawad na karangalan, na wala ng karaniwang mga kahingian **2:** obligasyon na batay sa dangal at hindi maipipilit sa legal na pagpapatupad.

ho·no·rá·wang *png* [*Gui-Bag*] : palda para sa mga batang babae.

honoris causa (o·nó·ris káw·sa) *pnb* [*Lat*] : titulong pang-akademya na palatandaan ng pagdangal.

hooch (huts) *png Kol* [*Ing*] : istik ng marihuwana.

hood (hud) *png* [*Ing*] **1:** *Mek* takip ng makina sa unahan ng automobil at mga katulad na sasakyan **2:** pantakip sa ulo at leeg, nakahiwalay, o bahagi ng kasuotan.

hoodlum (húd·lum) *png* [*Ing*] : maton.

hoof (huf) *png* [*Ing*] : matigas na mistulang kuko sa paa ng kalabaw, kabayo, at katulad na hayop.

hook (huk) *png* [*Ing*] : kawit; kalawit.

hooker (hú·ker) *png* [*Ing*] : puta.

hookworm (húk·worm) *png* [*Ing*] : bulate na tila kalawit ang ngipin, nabubuhay sa bituka ng tao o hayop.

hooligan (hú·li·gán) *png* [*Ing*] : kabataang maton, lalo na ang mga kasapi ng sindikato.

hoop (hup) *png* [*Ing*] **1:** pabilóg na láso ng metal o kahoy **2:** laruang pagulong **3:** malaking singsing na nilulusutan ng mga artista sa sirkus.

hop (hap) *png* [*Ing*] : kandirít.

hó·pap *png Isp* [*Ifu*] : bunong-braso.

hope (howp) *png* [*Ing*] : pag-asa.

ho·pél *png* [*Ifu*] : huni ng idaw na may siyap sa dulo, signos ng tagumpay sa simula ngunit mauuwi sa trahedya.

hó·pid *pnd* **hu·mó·pid, i·hó·pid, ho·pí·dan** [*ST*] : bawasan nang may dahilan o bawasan sa ibang paraan.

hop·lák *pnd* **hop·la·kín, hu·mop·lák, i·hop·lák** [*ST*] : ampatin ang apoy.

hopscotch (háp·is·káts) *png* [*Ing*] : pikô.

hop·yà *png* [*Tsi*] : tinapay na may lamang munggo, kundol, o baboy *var* hopia.

hór·der *png* [*Ing hoarder*] : tao na nagiipon o nag-iimbak ng pagkain at iba pang mga pangunahing pangangailangan upang ipagbili ang mga ito kapag mataas na ang halaga.

hór·ding *png* [*Ing hoarding*] : gawain o krimen ng horder.

horizon (ho·ráy·zon) *png* [*Ing*] **1:** abottanaw **2:** perspektiba[2] **3:** antas ng pangkulturang pagsulong.

ho·ri·zón·tal *pnr* [*Ing*] : pahaláng[1].

hor·ló *png Mus Lit* [*ST*] : uri ng awit.

hormone (hór·mown) *png Pis* [*Ing*] : substance na pangkontrol na likha ng organismo at ikinakalat ng fluid ng katawan para pukawin ang mga espesipikong cell o tissue.

horn *png* [*Ing*] **1:** sungay **2:** *Mus* instrumentong hinihipan sa pagtugtog.

hor·ná·da *png* [*Esp jornada*] : maghapong paglalakbay.

hor·nál *png* [*Esp jornal*] **1:** pagbabayad nang hulugan **2:** trabahong arawan **3:** kita o sahod na arawan **4:** tala-arawan *var* hurnal – *pnd* **hor·na·lán, mag·hor·nál, i·pang·hor·nál**.

hor·ná·lan *png* [*Esp jornal + Tag an*] : arawan.

hor·na·lé·ro *png* [*Esp jornalero*] : manggagawang arawan ang bayad *var* hurnalero.

hornbill (hórn·bil) *png* [*Ing*] : kalaw.

hór·net *png* [*Ing*] : putakti.

horology (ho·ró·lo·dyí) *png* [*Ing*] : sining ng pagsukat ng oras o paggawa ng orasan.

ho·rós *pnr* [*ST*] : kulang.

horoscope (hó·ros·kóp) *png* [*Ing*] **1:** paghula sa kapalaran ng isang tao batay sa diyagrama na nagpapakita sa relatibong posisyon ng mga bituin at planeta sa oras ng pagkasilang **2:** ang gayong diyagrama **3:** pagmamasid ng langit at mga planeta sa isang partikular na sandali, lalo na sa pagkapanganak ng isang tao *var* horoskop.

horror (hó·ror) *png* [*Ing*] **1:** matinding takot **2:** tao o bagay na nakatatakot.

hors concours (ow kon·kúr) *pnr* [*Fre*] **1:** walang kapantay, walang katulad **2:** hindi kalahok.

hors-d'oeuvre (ów derv) *png* [*Fre*] **:** pampagana.

horse (hors) *png* [*Ing*] **:** kabayo.

horsepower (hors·pá·wer) *png* [*Ing*] **:** yunit ng lakas na katumbas ng 550 foot-pound o 745.7 watt; lakas ng makina batay sa yunit na ito **:** KABÁLYO.

horse racing (hors réy·sing) *png* [*Ing*] **:** karera ng kabayo.

horseradish (hors·rá·dish) *png Bot* [*Ing*] **1:** yerba (*Armoracia lapathifolia*) na mataas, may bulaklak na maliliit at puti, at kauri ng mustasa **2:** maanghang na sawsawan mula sa niligis na ugat nito **:** WASABE.

horseshoe (hórs·syu) *png* [*Ing*] **1:** bakal na sapatos ng kabayo na hugis-U **2:** anumang bagay na katulad sa hugis.

horticulture (hor·ti·kúl·tyur) *png* [*Ing*] **:** sining ng pangangalaga ng hardin o halamanan.

hosanna (ho·sá·na) *png* [*Ing*] **:** sigaw ng papuri **:** OSÁNA.

hose (hos) *png* [*Ing*] **:** túbong goma o plastik na ginagamit sa pagpapadaloy ng likido.

hosiery (hó·sye·rí) *pnr* [*Ing*] **:** mga stocking at medyas.

hos·pís·yo *png* [*Esp hospicio*] **:** bahay-ampunan; ampunan **:** ASILO.

hospitable (hós·pí·ta·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** bukás sa magiliw na pagtanggap ng mga panauhin o kahit estranghero **2:** bukás sa magiliw na pagtanggap ng anuman.

hospital (hás·pi·tál) *png* [*Ing*] **:** ospital.

hospitality (hós·pi·tá·li·tí) *png* [*Ing*] **:** magiliw na pagtanggap at pag-asikaso sa mga panauhin o kahit estranghero.

hospitality girl (hos·pi·tá·li·tí gerl) *png* [*Ing*] **:** pahibas na tawag sa puta.

host *png* [*Ing*] **1:** tao na tumatanggap at umaasikaso sa panauhin, **hostess** kung babae **2:** *Bio* hayop o halaman na biktima ng parasito o komensal **3: a** tao o hayop na tagatanggap **b** anawnser ng programang panradyo o pantelebisyon **4:** ostiya.

hostage (hós·teyds) *png* **1:** pagbihag sa isang tao upang ipagpalit sa kalayaan o kaya'y salaping pantubos **2:** ang tao na bihag sa ganitong krimen.

hós·tel *png* [*Ing*] **1:** tirahan para sa estudyante at iba pa **2:** panandaliang tirahan para sa mga walang matuluyan.

hós·tes *png* [*Ing hostess*] **1:** weytres **2:** puta.

hós·tess *png* [*Ing*] **1:** babaeng tumatanggap sa panauhin **:** MAYBÁHAY **2:** babaeng nagsisilbing tagaaliw sa isang naytklab.

hostile (hós·til) *pnr* [*Ing*] **1:** pakikitungo sa kaaway **2:** lantarang salungat o nagtatanggol.

hostility (hos·tí·li·tí, host·í·li·tí) *png* [*Ing*] **1:** pagiging **hostile 2:** kondisyong pandigmaan **3:** pagsalungat.

hot (hat) *pnr* [*Ing*] **:** mainit.

hó·ta *png* [*Esp jota*] **1:** ang tawag sa Espanyol ng letrang **J** **:** JOTA **2:** *Mus* sayaw at tugtuging Aragon, na iniangkop sa mga rehiyon sa Filipinas gaya ng Hota Batanggenya, Hota Bohola-na, Hota Samarenya, Hota Ilongga, at iba pa **:** JOTA.

ho·tán *pnd* **hu·mo·tán, mag·ho·tán, ho·ta·nín** [*ST*] **:** hulihin.

hot cake (hát keyk) *png* [*Ing*] **:** pinaghalong arina, itlog, asukal, gatas, at pampalasa na piniprito sa kaunting mantika o mantekilya.

hotdog (hát·dog) *png* [*Ing*] **:** maliit na frankfurter **:** SORISO.

ho·tél *png* [*Ing*] **:** komersiyal na establisimyentong maaaring upahan upang tirahan **:** OTÉL.

hotelier (ho·tel·yér) *png* [*Ing*] **:** naglilingkod sa hotel.

hot·hót *png***:** tunog ng busina ng automobil.

hot house (hat haws) *png* [*Ing*] **1:** gusaling kontrolado ang init, madalas na yari sa salamin, para sa pagpapatubo ng halaman kahit wala sa panahon, o pook na may temperaturang higit na mababa kaysa likás para sa mga halaman **2:** kaligirang mabuti sa mabilis na development.

hot logs (hat lags) *png* [*Ing*] **:** mga trosong labag sa batas ang pagkakaputol.

ho·tó·tay *png* [*Tsi*] **:** pagkaing may sabaw at pira-pirasong karneng baboy, hamón, hipon, ginayat na repolyo, at iba pang gulay.

hot plate (hát pleyt) *png* [*Ing*] **:** umiinit na platong metal para sa pagluluto o pagpapainit ng pagkain.

hot pot (hát pat) *png* [*Ing*] **1:** lutuan ng sarisaring pagkain **2:** pook na may ganitong lutuan.

hound (hawnd) *png* [*Ing*] **1:** áso para sa pangangáso **2:** tao na may hinahabol.

hour (á·wer, awr) *png* [*Ing*] **:** oras.

hourglass (á·wer·glas, áwr·glas) *png* [*Ing*] **:** aparatong naibabaligtad, may dalawang konektadong bombilyang salamin at may buhangin na lumilipat ng bombilya sa loob ng isang oras.

houri (hú·ri) *png* [*Ing*] **:** magandang dalaga lalo na sa paraisong Muslim.

house (haws) *png* [*Ing*] **1:** bahay; tahanan **2:** gusali **3: a** kompanya o institusyon **b** gusaling katatagpuan nito **4: a** asamblea na lehislatibo **b** gusaling pinagpupulungan nito **5:** mga manonood ng palabas **6:** putahan.

houseboy (háws·boy) *png* [*Ing*] **:** katulong na lalaki.

housekeeper (haws·kí·per) *png* [*Ing*] **:** tao na nangangasiwa ng tahanan o institusyon.

housemaid (háws·meyd) *png* [*Ing*] **:** katulong na babae.

housewife (háws·wayf) *png* [*Ing*] **1:** asawang babae **2:** maybahay.

housing (háw·sing) *png* [*Ing*] **1:** pabahay **2:** *Mek* matibay na sisidlan para sa bahagi ng isang makina o aparato.

hover craft (hó·ver kraft) *png* [*Ing*] **:** behikulo na nakapaglalakbay sa lupa o tubig dahil sa kutson ng pababáng pagbuga ng hangin *Cf* HYDROFOIL.

ho·wak-ho·wa·kán *png* [*ST*] **:** anak-anakan.

ho·wít·zer *png* [*Ing*] **:** maikling kanyon.

ho·wó *png* [*Ifu*] **:** isang tasang punô.

Hoy! *pdd* **:** bulalas na babala o pagtawag ng atensiyon **:** HEP!, HEY!, OY![2]

hó·ya *png* **1:** [*Esp joya*] hiyas **2:** isdang pinakamalaki sa mga nahuli ng isang palakaya.

hó·ya-hó·ya *png* **1:** *Bot* [*Hil*] damong-bingkalat (*Biophytum sensitivum*) **2:** laro ng mga bata na nag-uunahang maipasok ang kani-kaniyang lata sa isang butas sa lupa.

hó·yang *png* [*ST*] : eternal; walanghanggan.

ho·ye·rí·ya *png* [*Esp joyería*] : tindahan ng alahas *var* hoyerya.

ho·yé·ro *png* [*Esp joyero*] : mag-aalahás.

hó·yo *png* : maliit na butas o uka sa lupa – *pnd* **mag·hó·yo, i·hó·yo**.

hó·yong *pnr* [*ST*] : gutóm.

hó·yot *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, palitan ng produkto ng tagakapatagan at ng tagabundok.

hp, daglat (eyts·pi) [*Ing*] : horse power.

hr, daglat (eyts·ar) [*Ing*] : hour.

Hu·wán de la Krus *png* : Juan de la Cruz.

hú·bad *png* [*Seb War*] : salin[1].

hu·bád *pnr* : walang damit mula baywang pataas *Cf* HUBÔ : LUKÁS[2].

hu·bád-ba·rò *pnr* : walang damit na pang-itaas.

hu·bád-ba·rò *pnb* : nang buong kaya o lakas.

hu·bág *png Med* [*Bik Kap Hil Seb War*] : búkol.

hu·bá·hob *png* : pagpapausok sa buong katawan : SAUMERYO.

hú·bak *png Med* [*Seb*] : hikà.

hu·bá·ran *png* **1:** sabay-sabay na paghuhubad **2:** bihisán, silid-bihisan.

hu·bás *png* [*Bik War*] **1:** kati **2:** [*Seb*] iga.

hú·bat *pnd* **hu·mú·bat, hu·bá·tin, mang·hú·bat** [*Tau*] : hikayatin ang sinuman upang hiwalayan ang bana o maybahay.

hu·bé·ro *pnr* : puting batik sa anumang kulay.

hu·bi·lé·o *png* [*Esp jubileo*] : jubilee.

hub·lî *png* : kabayarang may bawas para sa parté ng ani o pananim.

hu·bô *pnr* : walang saplot mula baywang pababa *Cf* HUBAD.

hu·bo't hu·bád *pnr* [*hubo+at+hubad*] : lastág.

hú·bog *png* **1:** hugis ng isang arko o kurba **2:** hugis o anyo.

hu·bóg *pnr* [*Seb War*] : lasing.

hú·bog-kan·di·là *png* : anyo o hugis na katulad ng kandila, karaniwang ukol sa daliri ng babae.

hú·bog-ta·rì *png* **1:** itak na may karaniwang haba at lapad, matulis ang dulo at balantok ang talim **2:** anumang bagay na may hubog o anyong katulad ng tarì.

hu·bo·ol *png Mit* [*Ifu*] : paglipad ng idaw sa harapan, signos na may darating na trahedya.

hubris (yú·bris) *png* [*Ing Gri*] **1:** palalong pagmamalaki **2:** sa trahedyang Griyego, kapalaluan laban sa mga diyos na humahantong sa kaparusahan.

hu·bu·gán *png* [*hubog+an*] **1:** makina o kasangkapang ginagamit na pambaluktot **2:** pook na sanayán o pinagsasanayan.

hub·yà *pnr* [*War*] : tamád.

Hu·da·ís·mo *png* [*Esp Judaísmo*] : relihiyon ng mga Hudyo, na naniniwalang may iisang Diyos; nakabatay sa Lumang Tipan ang etika, seremonya, at legal na pundasyon : JUDAISM.

hú·das *png* [*Esp Judas Escariote*] : taksil.

Hú·das Es·kar·yó·te *png* [*Esp Judas Escariote*] : sa Bibliya, isa sa mga unang apostoles at nagkanulo kay Hesus : JUDAS ESCARIOT.

hud·hód *png* **1:** pagtatanggal ng dumi sa balát *var* hudhud : HILOD, KUSKÓS, PUNAS **2:** [*Seb*] uri ng lambat na pangisda **3:** [*Ifu*] awit.

Hud·húd *png Lit* : isa sa mga epikong-bayan ng mga Ifugaw, karaniwang inaawit kapag ipinagdiriwang ang anihan.

hu·di·ka·tú·ra *png* [*Esp judicatura*] : sangay panghukuman ng pamahalaan; ang mga hukuman.

hu·dis·yál *pnr* [*Esp judicial*] : panghukuman.

hú·do *png Isp* [*Esp judo*] : judo.

hú·dop *pnr* [*Bik*] : sabik.

hud·yát *png* : tandâ o senyas upang simulan ang anuman *Cf* SIPOL, SIRENA : HOGYÁT, LIMPIN.

hud·yá·tan *png* [*hudyat+an*] : pagsesenyasan sa isa't isa.

hud·yát-bag·yó *png Bot* : kabay-kabal.

Hud·yó *png* [*Esp judio*] : tao mula sa angkan ng mga Hebrew at may relihiyong Hudaismo : JEW.

hud·yó *pnr Alp* **1:** nauukol sa tao na ipinalalagay na walang bayan **2:** malupit **3:** suwitik o tuso sa kalakalan.

hu·gà *png* : tunog ng paggalaw ng mga bituka : LIYÓK.

hu·ga·dór *png* [*Esp jugador*] : sugaról.

hu·gák *png* : tunog na nalilikha ng pinagdikit at pinaghiwalay na mga palad : PUGÁK.

hu·ga·kón *pnr* [*Bik*] : tamád.

hu·gal·mák *png* [*War*] : kalabog.

hu·gal·pót *png* [*Seb*] : haguták.

hú·gan *png Mus* [*Baj*] : agung.

hú·gas *png* **1:** paglilinis ng anumang bahagi ng katawan o kasangkapan sa pamamagitan ng tubig **2:** *Bot* palumpong (*Microglossa volubilis*) na tuwid ang sangang uka-ukâ **3:** pinaglinisan ng pagkain na ipinakakain sa baboy.

hú·gas-bi·gás *png* : tubig o likidong ipinanghuhugas sa bigas at ipinansasabaw pagkaraan sa gulay.

hú·gas ka·lá·wang *png* [*ST*] : ritwal ng mga magsasaka bilang pasasalamat sa masaganang ani : PAGIBANG DAMARA.

hú·gaw *png, pnr* [*Seb War*] : dumi, dungis.

hú·gay *png* : pagbabanlaw ng ibinabad o nilalabhang mga damit *Cf* HAWHAW : HUGHÓG.

hu·gé·te *png* [*Esp juguete*] : larúan, galáwan.

hug·hóg *png* **1:** pagbabanlaw ng mga damit *Cf* HAWHAW : HÚGAY **2:** pagkabagsak o pagkahulog dahil sa kaluwagan ng pagkakasuot o pagkakabit : HUSHÓS, HUSÔ **3:** [*Seb*] pangisdâ; pamansing.

hú·gis *png* : anyô o porma ng isang bagay *Cf* PIGURA, TABAS : KORTE[3].

hú·gis-bó·la *pnr* : anyong bóla.

hú·gis-bu·wán *pnr* : anyong buwán.

hú·gis-pu·sò *pnr* : anyong puso.

hú·gis-tá·o *pnr* : anyong tao.

hug·nâ *png* : pagsagwan, paggaod.

hug·náy *png Gra* : sugnay.

hug·nós *png* : pagkaalis ng pagkakatali dahil sa di tamang pagkakabuhol : BUGNÓS, KALÁS, TANGGAL.

hú·go *png* [*Esp jugo*] : katás.

hu·gók *pnd* **hu·gú·kin, hu·mú·gok, i·hú·gok** [*ST*] : kalagin ang mahigpit na pagkakatali.

hú·gong *png* : ingay o tunog na malalim at mababà.

hú·gos *png* **1:** pagbababa ng anuman mula sa mataas na kinalalagyan *var* ugus : PALÚKLUK, TUNTON **2:** sabáyang pagsugod ng mga tao **3:** [*War*] libíng.

hú·got *png* [*Bik Seb Tag War*] **1:** pagkuha mula sa isang lalagyan *Cf* BUNOT, HILA **2:** pagpili ng isa sa karamihan *Cf* HIRANG, PILI.

hu·gót *pnr* [*Seb*] : mahigpit.

hu·go·tán *png* [*ST*] : dulo ng kumot o tapis na hinihila.

hug·póng *png* **1:** bagay na nag-uugnay o nagkakabit sa dalawang bagay : SUDLONG, SUGPÓNG **2:** ang púnto pinagdugtungan ng dalawang bagay : SUDLONG, SUGPÓNG **3:** ang karugtong o idinugtong sa dulo upang humaba.

hug·pú·ngan *png* **:** ang púnto o pook na pinaghuhugpungán.

hu·gu·tán *png* **:** bunután.

húg·yaw *png* **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, tagumpay sa labanan *var* ugyaw *Cf* DÁYAW.

hu·hô *png* [*Hil War Tag*] **:** pagbagsak o pag-agos ng buhangin, mga butil, at iba pang maliliit na bagay, mula sa isang lalagyan na di sinasadyang nabuksan *var* hû-hô, uho *Cf* BUHOS, HUGHOG, TULÒ.

hû-hô *png* [*Bik*] **:** huhô.

hu·hóm *png* [*ST*] **:** varyant ng **hum-hóm**.

hu·hót *png* **:** hawakán.

hu·hu·gan *png Mus* [*Mrw*] **:** duahan na may makitid na tagiliran.

hú·i *png* [*Ifu*] **:** paa at binti.

Huk *png* **:** pinaikling **Hukbalahap**.

hu·káb *pnr* **:** may malaking uka; guwang ang loob.

hú·kag *png* [*War*] **:** malapit nang mahinog na palay.

hu·kág *png* [*Bik*] **:** halò[1].

hu·kág *pnr* **:** hungkág.

hu·ka·sín *pnd* [*ST*] **:** tanggalin ang tabing.

hú·kaw *png* [*Seb*] **:** puyat.

hú·kay *png* [*Hil Seb War Tag*] **1:** butas sa lupa *Cf* BUNGKAL, KUYKOY, KULKOL **:** BÁNGAG, GALEBO, GAHONG, HOLE[2], KALOT **2:** libingan.

Huk·ba·la·háp *png* **:** noong panahon ng Hapon, daglat para sa Hukbo ng Bayan Laban sa Hapon, isang pangkat ng mga gerilyang Filipino na hiwalay sa pamamahala ng mga Amerikano at naging kilusang mapaghimagsik pagkaraan ng Ikalawang Digmaang Pandaigdig.

huk·bó *png* **1:** malaki, organisado, at sandatahang pangkat na sinanay para sa anumang labanan **2:** ang kabuuang sandatahang lakas ng isang bansa **3:** pangkat para sa isang layunin **:** ARMI, BUYOT, EHERSITÓ, HANGAWAY.

huk·bóng-dá·gat *png Mil* **:** puwersang pandagat ng isang bansa **:** NAVY.

huk·bóng-ka·tí·han *png Mil* **:** puwersa ng mga sundalong panlupa *var* hukbong-kati **:** ARMI, ARMY.

huk·bóng-pang·hím·pa·pa·wíd *png Mil* **:** puwersang panghimpapawid ng isang bansa **:** AIR FORCE.

huk·bóng-san·da·ta·hán *png Mil* **:** pangkalahatang puwersang militar ng isang bansa.

huk·bót *png* **:** ang bundok o bukol sa likod ng hayop gaya ng sa kamel.

huk·hók *png* **:** walang butó o hindi mabutó.

huk·lá·ban *png* [*ST*] **:** bruha.

huk·láy *pnr* **:** nakalaylay gaya ng mga sanga ng punongkahoy.

huk·lób *png* [*ST*] **:** engkanto.

huk·lób *pnr* **:** ulyanin; paugud-ugod na dahil sa katandaan **:** HUKLÚBAN.

huk·lót *pnr* **:** varyant ng **uklót**.

Huk·lú·ban *png Mit* **:** bruhang Tagalog na maaaring pumatay ng tao sa pag-angat lamang ng kamay *var* Hokloban, Húkloban.

huk·lú·ban *pnr* [*huklob+an*] **:** hukót na sa katandaan; matanda na.

hú·kog *png* [*Bis*] **:** isang uri ng baklad o kural.

hu·kóm *png* [*Bik Hil Seb War Tag*] **1:** pampublikong opisyal na autorisadong duminig at magpasiya hinggil sa mga kaso sa isang hukuman; mahistradong inatasang mamahala sa pagbibigay ng katarungan **:** HUWÉS, JUDGE **2:** taga-hatol **3:** [*Seb*] pasiya; desisyon.

hu·kóng *pnr* **1:** kurbado **2:** kurbado sa likuran o ibaba; malundô.

hú·kos *png* **1:** mala-singsing na kasangkapang humahawak at nagpapagalaw sa kortina **2:** zipper.

hu·kót *pnr* [*Tsi*] **:** kubà; kurbado.

huk·rá·gong *png* [*Bik*] **:** hárok.

hu·kú·man *png* [*hukom+an*] **:** bulwagang litisan ng mga usapin **:** COURT[3], HUSGÁDO, KÓRTE[2].

hu·kú·mang-mi·li·tár *png Mil* **:** hukumang binubuo ng mga tauhang militar na hinirang upang lumitis sa mga kaso ng paglabag sa batas militar **:** COURT MARTIAL.

hú·la *png Say* [*Ing*] **:** sayaw sa Hawaii na may anim na batayang hakbang at galaw *var* húla-húla.

hu·là *png* [*Bik Tag*] **:** palagay ukol sa isang bagay sa hinaharap; prediksiyon, propesiya *Cf* AKALÀ, HAKÀ, SAPANTAHÀ **:** GEMPÂ, HAWÒ, PAGARUP, PALAGÉ, PAKÚT, PARLÉS, PROGNÓSIS, TAGNÀ; TIGÓ.

hu·la·án *png* **1:** laro ng paghula sa itinatago **2:** pagsasabihan ng kapalaran ng isa't isa.

hú·lad *png* [*Seb*] **:** salin[2].

hú·lad *pnd* **mag·hú·lad, hu·lá·ran, i·hú·lad** [*Seb*] **:** iwangkî; magwangkî.

hu·lág *pnr* **:** nakaratay gaya ng isang malubha ang sakit.

hu·lag·pós *pnd* **ma·ka·hu·lag·pós, hu·mu·lag·pós 1:** makalayà sa pagkakatali **2:** makatakas.

hu·lág·way *png* [*Seb húlad + dágway*] **1:** *Lit* **a** pagsasalarawan ng panukalang kaisipan o damdamin sa isang akda **b** larawang ikinintal, lalo na sa tula **c** larawan bilang talinghaga **:** IMAGE, IMAGERY, IMAHEN **2:** reproduksiyon o panggagaya ng isang tao o bagay **:** IMAGE, IMAGERY, IMAHEN **3:** larawan sa isip ng isang wala o nasa malayo **:** IMAGE, IMAGERY, IMAHEN **4:** isang popular na pagkakilala sa isang tao, produkto, o institusyon na pinalaganap sa pamamagitan ng mass media **:** IMAGE, IMAGERY, IMAHEN.

hú·la-hú·la *png* **:** varyant ng **húla**.

hu·lak·tób *png Mus* [*Buk*] **:** suling.

hu·la·láy *pnr* **:** nakahilata o namamahinga sa isang upuan.

hu·la·pì *png Gra* **:** panlapi sa dulo ng salita *Cf* UNLAPÌ, GITLAPÌ **:** SUFFIX.

hú·las *png* **1:** pagtutubig o paglulusaw *Cf* TUNAW **2:** tagas o tulas gaya ng sorbetes na nasa apa **3:** pagbaba ng lagnat; paghupa ng sakit *Cf* HIBÁS **4:** [*Seb Tau*] pawis.

hu·la·sáy *pnr* **:** nakalupasay; timbuwang.

hu·lát *png* [*Hil*] **:** bantay o tagaabang sa mga tao na dumaraan.

hú·law *png* [*Hil Tag*] **:** pagtigil o paghinto ng marahas na pangyayari, gaya ng bagyo *var* huraw **:** BOSNAN, EPPAAW, ÍKALNÁ, ÍTONDÁ, KUTÁT, PALATÎ, SARDENG, TOKÊ, TUÁNG, TUWÁK **2:** [*Seb*] tagtuyót.

hú·lay *png* **:** paglambot ng mga sanga ng punongkahoy dahil sa matagal na tangtang ng malakas na hangin.

hul·dô *png* [*Bik*] **:** luganggang[1].

hul·hól *png* [*Seb Tag*] **:** tahól.

hú·li *png* **1:** pagdakip sa isang tao o bagay **2:** tao o bagay na nadakip.

hu·lí *png* **1:** likod o likuran; buntót; dúlo **2:** [*Ilk*] ládaw[2].

hu·lí *pnr* [*Mag Tau Tag*] **1:** hindi nakarating o nakatapos sa oras **:** AWAHÍ, IWÍT, LAWÁT, PANÁDYI, ULAHÍ, URHI, URYÁN **2:** sinumang nasa likuran o hindi naabot ang itinakdang oras o panahon **:** ATRASÁDO.

hu·lì *pnr* : ulyanin o uugod-ugod na at kadalasang pamali-mali : BUMAKET, MAGULIYAN.

Hu·lî *png Lit* : sa *El Filibusterismo,* palayaw ni Juliana, anak ni Kabesang Tales at kasintahan ni Basilio.

hu·líg·kay *png* [*War*] : bulatlat.

hu·li·hán *png* [*huli+han*] **1:** dakong huli o likod; likuran **2:** likod o dulo ng buntot **3:** laro ng paghúli sa isa't isa **4:** pook ng mga pagdakip.

hu·lí·lip *pnr* : katulad; kapara; kaparis.

hu·lim·bád *png* : larong pambata na itinatago ang mga markadong bato upang hanapin.

hu·lim·bá·ngon *png Bot* : palumpong (*Justicisa gendarussa*) na hugis sibat ang dahon at may katas na ginagamit na pampaduwal : BÚNLAW, HÁNDAL-USÁ, KAPÁNITÚLOT[2], PARITULOT, PULPÚLTO[2], PÚLI.

hu·líng-bú·hay *png* : katapusan ng buhay : HULING-HININGA.

hu·líng-gin·tô *png* : ginto na mababa ang uri.

hu·líng-ha·bí·lin *png* : testamento ng isang tao na mamamatay na.

Hu·líng Ha·pú·nan *png* : sa Bibliya, ang hapunan bago dakpin si Hesus : LAST SUPPER.

hu·líng-hi·ni·ngá *png* : huling-buhay.

hu·líng-ka·bít *png* **1:** sa larong tungga o tatsing, ang máno kahit huli sa mga dumikit ang pamato sa guhit manuhan : PATIKÍ **2:** pinakabago o pinakahuling asawa ng isang lalaki.

Hu·líng Pag·hú·hu·kóm *png* [*huli na paghuhukom*] : Last Judgment.

hu·líng-pa·tì *png* **1:** ang huling pagkakataon ng tagapagsalita sa isang debate upang ilaban ang kaniyang panig **2:** talumpati ng pamamaalam.

hú·lip *png* [*Seb Tag*] **1:** bagong tanim o punla, kapalit ng hindi tumubo sa hanay ng pananim **2:** pampalit sa nasirang atip na pawid o kugon.

hul·má *png* [*Esp horma*] : paghugis sa isang bagay sa pamamagitan ng molde.

hul·má·do *pnr* [*Esp hormado*] : akmang-akmâ o tamang-tamà sa pamantayan.

hul·má·han *png Kar* [*Esp horma+Tag han*] : molde.

hul·mí·gas *png Zoo* [*Seb Esp hormigas*] : langgam.

hu·lò *png* **1:** pinagmumulan ng agos ng tubig *var* hulô, ulu *Cf* BALONG, BATIS, BUKAL, LUWASAN, INANTUBIG : BURABOD, TUBURÁN, UBBÓG, ULUNDANUM **2:** bahagi ng isang bayan o komunidad na nasa gawing pataas ng isang bundok o libis; o nasa ibabâ naman kung pababa at malapit sa ilog o dagat *Cf* ILAYA **3:** deduksiyon mula sa pagsusuri ng bagay-bagay *var* hulô *Cf* KURU-KURÒ, PAGKUKURÒ, SURING-ISIP – *pnd* **hu·lú·in, mag·hu·lò, hu·mu·lò.**

hu·lô *png* [*Bik*] : varyant ng **hulò.**

hu·lô *pnr* **1:** [*War*] hindi pa tuli **2:** [*Tbo*] kulay pula.

hú·log *png* [*Bik Hil Seb Tag Tau War*] **1:** paglaglag *var* olog, ulog *Cf* BAGSÁK, BULÍG, HUSÔ, LAGPÁK, LUTOS, SADLÁK : BALDÚG, GUMTOS, KAPELAG, NAPLAG, TENNAG **2:** hindi pagpasa sa pag-aaral; paglagpak : LAGPAK **3:** bayad na linguhan o buwanan *Cf* APLASO, SULONG **4:** pagkabíhag, pagkadakip **5:** yunit na kantidad, gaya sa pagluluto ng bibingka *Cf* SALANG, SALOK, SIROK, SUKAT, TAKAL **6:** ang ibig sabihin ng isang salita *Cf* KAHULUGAN **7:** sariling palagáy o pagkaunawa ukol sa isang bagay; interpretasyon; bersiyon **8:** pagsasalin ng isang wika tungo sa isa pa; traduksiyon **9:** sa pangingisda, ang kabilisan ng paghuhulog ng lambat **10:** *Kem* substance na idinadagdag para sa reaksiyong kemikal : REAKTIBO **11:** pagbibinatâ; pagdadalaga; pagbabaguntao **12:** tensiyong muskular bilang kondisyon ng kalusugan **13:** halagang nakadeposito sa bangko *Cf* HABILIN, LAGAK, PAINGAT, PATAGO **14:** metamorposis **15:** palagiang ambag o quota sa isang organisasyon *Cf* KONTRIBUSYON, BUTAW **16:** *Pis* hilabigát **17:** bahaging pababa ng isang bundok **18:** sa paghahabi, ang pagsusuksok ng karayom sa tela **19:** biyaya mula sa Diyos : KALOÓB **20:** sa metalurhiya, ang bantò o alloy **21:** sa pagbibilang, ang tally **22:** boluntaryong pagbagsak ng sarili; pagpapatihulog **23:** *Kar* isang pabigat na nakapalawit sa pisi at tumitiyak kung tuwid ang pagkakatayo ng anumang bahagi ng bahay.

hu·lóg *pnr* **1:** laglág **2:** bagsak, kung sa eksaminasyon o pag-aaral.

hú·lom *png* : babad[1]; tigmák.

hú·lon *pnr* [*ST*] : nakahintô.

hu·lót *png* [*War*] **1:** tapón **2:** pasak[1].

hul·pós *pnd* **mag·hul·pós, hu·mul·pós, i·hul·pós** [*Bik*] : umalpas; humulagpos.

hu·lu·ba·lang *png* [*Tau*] : bayani; dakilang mandirigma.

hu·lu·bá·ton *png* [*Hil*] **1:** salawikain **2:** bukambibig.

hu·lu·gán *png* [*hulog+an*] **1:** regular na oras o panahon upang bayaran ang hinu-hulugan : INSTALLMENT **2:** kahong pinaglalagyan ng mga balota, sulat, at iba pa **3:** butas o hiwa ng natu-rang kahon.

hu·lú·na *png Mus Lit* : oyayi.

hû-lung *png* [*Ifu*] : disk na patibong sa daga, inilalagay sa itaas ng poste ng kamalig.

hul·yáng *png* : terminong Sambal para sa baklád sa ilog na panghuli ng mga hipon.

Húl·yo *png* : ikapitong buwan ng taon : JULY.

hu·má *pnr* : hindi makapagsalita o walang masabi dahil sa takot, nagawang kasalanan, o kadaldalan ng kausap.

Hu·má·bon *png Kas* : raha ng Cebu at unang katutubo na naging Kristiyano kasama ng kaniyang asawa, at mga tauhan.

Hu·ma·dáp·non *png Mit* : bayani ng Hinilawod; sa isang bersiyon, kapatid nina Labaw Donggon at Dumalapdap; sa pangunahing bersiyon, hindi niya kamag-anak si Labaw Donggon ngunit napangasawa ang anak nitong si Nagmalitong Yawa.

hu·mál *pnr* : pagsasalitang parang may nakaipit sa ilong *var* umál, hamal *Cf* NGONGO : ÁNGES, NGUHÔ, NGUHOK, PUNGÁ, PUNGÁG, SUNGÁNG.

hu·má·ling *png* **1:** ang pangingibabaw o pagsakop sa isip o damdamin ng bagay o tao na pinagnanasaan : OBSESSION, OBSESYÓN **2:** tao o bagay na ninanasa : OBSESSION, OBSESYÓN.

human (yú·man) *png* [*Ing*] : tao[1].

human (yú·man) *pnr* [*Ing*] **1:** binubuo ng mga tao **2:** may mga katangian ng tao : MAKATAO.

hu·mán *pnr* [*Seb*] : tapós[1].

human immunodeficiency virus (hyú·man im·yú·node·fí·syen·sí váy·rus) *png Med* [*Ing*] : retrovirus na sumasalakay sa sistemang pandepensa sa katawan at nakapagpapababa ng resistensiya nito laban sa anumang impeksiyon : HIV.

humanism (yú·man·í·zem) *png* [*Ing*] : humanismo.

hu·ma·nís·mo *png* [*Esp*] : pananaw o kaisipan na higit na nagbibigay halaga sa bagay-bagay na pantao kaysa dibino o sobrenatural : HUMANISM.

humanist (yú·ma·níst) *png* [*Ing*] : humanista.

hu·ma·nís·ta *png* [*Esp*] **1:** tagapagtanggol ng humanismo : HUMANIST **2:** mag-aaral ng matandang panitikan at kulturang Griyego at Romano : HUMANIST.

humanitarian (yu·man·i·tár·yan) *png* [*Ing*] : tao na nagtataguyod ng kapakanang pantao; pilantropo.

humanity (yu·má·ni·tí) *png* [*Ing*] : ang lahi ng tao : HUMANIDAD.

hu·máy *png* **1:** [*Hil Seb War*] palay **2:** [*Tau*] kanin na kinulayan ng dilaw at binalot sa dahon ng saging.

hu·may·máy *png* : katahimikan, kapayapaan ng isang pook *var* himaymay : KAPANATAGAN, KATIWASAYAN.

hum·bâ *png* [*Tsi Seb Tag*] : karneng baboy na kinulob sa pagluluto at hinaluan ng asukal, suka, kanela, sangke, laurel, at hinog na saging na saba *Cf* ESTOPADO.

hum·ba·bú·yan *png Bot* : kahoy-dalaga.

hum·bád *png* : matigas na bato na nagdudulot ng siklab kapag pinagpingki *Cf* LULÓG : FLINT, PINGKIAN.

hum·bák *png* **1:** kurbang nalilikha sa pagitan ng malalaking alon sa dagat **2:** varyant ng **humpak**.

humble (hám·bol) *pnr* [*Ing*] : pakumbabâ.

hu·mén·ta *png Zoo* [*Esp jumenta*] : babaeng asno o buriko, **hu·mén·to** kung lalaki.

humeral (yú·me·rál) *pnr* [*Ing*] : tumutukoy sa humerus o balikat.

humerus (yú·me·rús) *png Ana* [*Ing*] : sa tao, buto ng braso malapit sa balikat.

hum·hóm *png* : utál; ngongò *var* huhom.

humid (yú·mid) *pnr* [*Ing*] : halumigmig.

humidity (yu·mí·di·tí) *png* [*Ing*] **1:** pagiging mahalumigmig **2:** taglay na tubig lalo na ng atmospera *Cf* BANÁS.

humidor (yú·mi·dór) *png* [*Ing*] : silid o sisidlan ng abano para mapanatili itong mamasa-masâ.

hu·mi·gít-ku·mú·lang *pnb* : gamit sa pagtantiya : HÁLOS.

humility (yu·mí·li·tí) *png* [*Ing*] : kababaang-loob.

hú·mit *png* [*Hil*] : gamit.

Hu·mí·taw *png Mit* [*Tin*] : anak ni Tau-Mariu, at asawa ni Aponi-to lau, ang diyos at bayani ng mga Tinggian.

hum·là *pnd* **mag·hum·là, hum·lá·in** [*War*] : tanggapin nang magiliw ang isang tao.

hummingbird (há·ming·bérd) *png Zoo* [*Ing*] : ibon (family *Trochilidae*) na napakaliit, kumakain ng nektar, matatagpuan sa tropikong America, at lumilikha ng ugong ang mga pakpak kapag lumilipad.

hu·mód *pnr* [*Seb*] : basâ.

hú·mog *png* : kasariwaan o kalamigan sa gabi.

hú·mok *png, pnr* [*Hil Seb War*] : lambot.

hú·mol *pnd* **mag·hú·mol, hu·mú·lan, i·hú·mol** [*Seb*] : babad[1].

humor (hyú·mor) *png* [*Ing*] **1:** *Lit* **a** katangian ng pagiging katawa-tawa o komiko **b** paghahayag nito sa panitikan **2:** kakayahan na mapahalagahan o magpahayag ng katawa-tawa **3:** lagay ng isip.

humor (hyú·mor) *pnd* [*Ing*] : aliwin ang isang tao.

humoresque (hyú·mo·résk) *png Mus* [*Ing*] : maikli at masiglang piyesa.

hu·mót *png* [*Hil Seb*] **1:** bangó **2:** sangsang.

hu·móy *pnr* [*War*] : tigmak.

hump (hamp) *png* [*Ing*] **1:** nakaalsang likod ng kamel **2:** nakaalsang bahagi ng daan at may layuning pabagalin ang takbo ng mga dumadaang sasakyan : SPEED BUMP.

hum·pák *pnr* : anyong nakalundo paloob dahil walang laman gaya ng pisngi na walang ngipin o ng tiyan ng payat at gutom *var* umpak *Cf* HUNGKÁG, LUBÓG : HUPYÁK, YUPOK.

hum·páy *png* : paghinto.

hu·nâ *png* : karupukan ng isang estruktura *Cf* BUWAY, HINÀ : HÚYANG.

hú·nab *png* : mantika o taba sa ibabaw ng likido : ESKÓMA.

hu·náb *png* **1:** singaw; sinag; radyasyon **2:** init ng singaw o radyasyon *Cf* ALIMUOM, DAGANDÁNG[2], SAHAB, SANGAB **3:** radyasyong atomiko.

hu·nád *png* [*Seb*] : langgas.

hún-ag *png* [*Seb*] : erosyon.

hu·nà·hu·nà *png* [*Bik Hil Seb War*] **1:** hinagap[1,2] **2:** palagay.

hû-nap *png* [*Tau*] : kaliskis ng isda.

hu·nás *png* [*Bik Hil Seb*] : kati.

hú·nat *png* : paraan ng pagtatrabaho ng isang tao na mahinang-mahina.

hun·dá·was *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, nakahubad mula baywang pataas upang ipamalas ang tatô dahil sa katapangan *Cf* KULMAT.

hun·dô *pnr* : nakatagilid, tulad sa paglakad ng tao na maikli ang isang paa.

hun·dól *pnr* : nakaburol.

hundred (hán·dred) *png* [*Ing*] **1:** daan[4] **2:** set ng isang daang bagay.

hu·ngáw *png* [*Seb War*] : singaw.

hunger (háng·ger) *png* [*Ing*] : gútom.

hunger strike (háng·ger is·tráyk) *png* [*Ing*] : hindi pagkain bilang pahayag ng protesta.

húng·go *png* [*War*] : balinguyngóy.

hung·háng *png* [*ST*] : tanga.

hu·ngí·hong *png* [*Seb*] : bali-balita, bulong-bulungan.

hu·ngít *png* [*Bik Hil Seb War*] : subò – *pnd* **hu·mu·ngít, hu·ngi·tán, i·hu·ngít**.

hung·kág *pnr* **1:** malukong **2:** walang-laman : HALUNGKAG.

hung·kóy *png* : pag-aalis ng ipa at iba pang dumi ng bigas o palay.

hu·ngô *png* [*ST*] : pagdumog sa isang bagay – *pnd* **mag·hu·ngô, i·hu·ngô**.

hu·ngód *png* [*War*] : pampataba.

hu·ngód *pnr* [*Hil*] : sadya.

hú·ngol *pnr* [*Hil*] : bigáw.

hú·ngos *png* [*Seb*] : bãyanihan.

hú·ngot *png* [*Hil Seb War*] **1:** bao ng niyog na nilagyan ng tatangnan at ginagamit na pansalok ng tubig *Cf* PANABIYANAN, DIPPER[2] *var* húngut **2:** sisidlan ng pain na yari sa bao ng niyog na itinatali sa baywang habang nangingisda : LUMBÓ[2].

hu·ngót *png* : plato na gamit pambalanse sa timbangan : PLATE[4], PLATILYO, PLATO[4], PINGGANAN.

húng·suy *png* [*Tau*] : patupat[1] *var* ungsuy.

hun·hón *png* **1:** paglunok ng pagkain nang hindi nginuya *Cf* LÚLON **2:** paraan ng pagtutulak, pagtutupi, o pagpapagulong ng kortina, kubrekama, banig, at alpombra : SAGUNSON **3:** [*Hil*] paglalagay ng mga bagay para magkalapit sa isa't isa.

hú·ni *png* [*Bik Seb Tag*] : tunog na nagagawa ng ibon o iba pang hayop *var* honi *Cf* SIYAP : CHIRP, DAYYENG, HIGING[1], KAIT, PITPIT, TIMEK.

hú·nit *png* [*Tau*] **1:** hirap; kahirapan **2:** mataas na presyo; gastos.

hu·nít *png* [*Hil Seb*] : ligat[1].

hún·los *png* [*Seb*] : pag-aararo nang pangkat-pangkat.

hu·nób *png* [*Seb*] : tagas.

hú·nong *pnd* **mag·hú·nong, i·hú·nong, i·pang·hú·nong** [*Seb*] : tumigil o humintô.

hú·nos *png* **1:** pagpapalit ng balát, kaliskis, o balahibo ng hayop, isda, o ibon : HILÚNO, HINGLÒ, LÓWAS **2:** pagbabagong-loob **3:** [*Seb*] kahon ng mesa na hinahatak upang buksan.

hu·nós *png* : kaparte o bahagi ng ani na nakukuha ng tagagiik.

hu·no·sán *png* [*ST*] : maliliit na papel na inihahagis upang magkasuwerte *Cf* CONFETTI.

hú·nos-dí·li *png* : pagbabagong-loob – *pnd* **mag·hú·nos-dí·li, pag·hú·nos-di·lí·hin**.

hunt (hant) *pnd* [*Ing*] **1:** mangaso **2:** maghanap; hanapin.

hún·ta *png* [*Esp junta*] : kapulungan; kalipunan.

hun·tá *pnd* **mag·hun·tá, hun·ta·hín** [*Esp junta*] : mag-usap-usap; magdaldalan.

hun·tá·han *png* [*Esp junta Tag han*] **1:** pook na pinagpupulungan ng isang organisasyon : PULUNGÁN, MITINGÁN **2:** mahabang usapan o daldalan ng grupo ng mga tao gaya ng magkakaibigan.

hún·ta mu·ni·si·pál *png* [*Esp Junta Municipal*] : sangguniang bayan.

hún·ta pro·bin·si·yál *png* [*Esp Junta Provincial*] : sangguniang panlalawigan.

hunter (hán·ter, hánt·er) *png* [*Ing*] **1:** tao na nangangaso **2:** hayop na naninila.

hun·ya·ngò *png* **1:** *Zoo* isang uri ng reptil (family *Chamaelentidae*) na may kakayahang magpabago-bago ng kulay ng katawan : PANIT, TAMBALIHAN, TEKER, TIGBALHIG **2:** tao na pabago-bago ng panig ayon sa pansariling interes ; dobol-kroser *Cf* SUWITIK, TUSO.

Hún·yo *png* [*Esp Junio*] : ang ikaanim na buwan ng taon : JUNE.

hú·o *png* [*Hil*] : oo.

hú·om *png* [*Bik War*] : badbad[1].

hu·on *png* [*Tau*] : oo.

hu·ót *pnr* [*Seb*] : masikip; hapít.

hu·pá *png* [*Ifu*] : kalahating litro.

hu·pà *png* **1:** pagbawas sa laki at dami **2:** paghinto ng baha, sunog, at katulad *var* hipâ : HUBÁS, IKUPES, IMELAG, IMPÍS, KUPOS, MANLAG **3:** [*Hil*] pagsigaw at hindi paggalaw habang natutulog, karaniwan kung may masamang panaginip – *pnr* **hu·pâ**.

hú·paw *png* **1:** hulaw; tiglaw **2:** [*Tsi*] pitakang sinturon; bigkisan.

hu·páw *pnr* : impis.

hú·pay *png* [*Hil*] : mahimbing na pagtulog.

hu·pép *png Mus* [*Ifu*] : feyu.

hup·hóp *png* : varyant ng **hiphip**.

hu·pì *png* [*War*] : murang usbóng o talbos ng gabe.

hu·píl *pnr* **1:** yupî; kupî **2:** dinapurak; niyurákan.

hup-íp *png Mus* [*Ifu*] : plautang panlabi na yari sa tangkay ng runo, dalawang talampakan ang haba, at karaniwang may tatlong butas.

Hú·pi·tér *png* [*Esp Jupiter*] : Jupiter.

hu·pít·hu·pít *png* [*Tau*] : paninirangpuri sa isang mag-asawa upang mapaghiwalay ang mga ito.

hu·pô *png* : pagpili at pagwawaksi ng masasamâ.

hu·póng *png Med* [*Seb*] : manás.

hu·pót *png* [*Seb*] : iwi.

hup·yák *pnr* : humpák *var* lupyak, lupyat *Cf* LABÁK.

hú·ra *png* [*Esp jurar*] **1:** panunumpa; pagsumpa : HURAMENTO, APIDABIT **2:** pagpapalista bilang botante.

hu·ráb *pnr* [*War*] : gastador o bulagsak.

huracan (u·ra·kán) *png* [*Esp*] : hurricane.

hu·rád *pnr* [*Bik*] : liyad.

hu·rá·do *png* [*Esp jurado*] **1:** inampalan, lupong tagahatol : JUROR **2:** tao na nanunumpa ng katapatan.

hu·rá·gok *png* : hárok.

hu·rá·han *png* [*Esp jurar + Tag han*] : pook o presinto sa pagpapalista ng botante.

hu·ra·héd *png* [*Iva*] : mababang dingding na gawa sa bato at ginagamit na lunduan ng bahay.

hú·rak *png* [*War*] : tag-ani; panahon ng kasaganaan.

hu·ra·men·tá·do *png* [*Esp juramentado*] **1:** panata ng mandirigmang Muslim na makipaglaban hanggang kamatayan pagkatapos na dumaan sa pagsasanay, pag-aayuno, pagdarasal, at pakikinig ng mahabang sermon ukol sa paraiso **2:** tao na may gayong panata **3:** *Alp* tao na nagwawala.

hu·ra·mén·to *png* [*Esp juramento*] **1:** hura; sumpa **2:** paghura, panunumpa.

hú·raw *png* [*War*] : tagtuyot; tag-araw.

hurdle (hár·del) *png* [*Ing*] **1:** hardel **2:** hadlang.

hu·rí·di·kó *pnr* [*Esp jurídico*] : panghukuman.

hu·rís·dik·si·yón *png* [*Esp jurisdicción*] : nasasaklaw o saklaw ng kapangyarihan.

hu·rís·kon·súl·to *png* [*Esp jurisconsulto*] : abogado.

hu·rís·pru·dén·si·yá *png Pol* [*Esp jurisprudencia*] : kalipunan ng mga hatol ng nakatataas na hukuman.

hur·nál *pnr* [*Esp jornal*] : varyant ng **hornal**.

hur·na·lé·ro *png* : varyant ng **hornalero**.

hur·né·ro *png* [*Esp hornero*] : tagapaghurno o tagapagluto ng tinapay : PANADERO, PUGONERO.

hur·nó *png* [*Bik Hil Ilk Seb Tag Esp horno*] : oven – *pnd* **mag·húr·no, i·húr·no, hur·nu·hín**.

hú·ro *pnb* [*Esp juro*] : tiyakan.

hú·rob *png* [*War*] : ingay.

hú·rob-hú·rob *png* [*War*] : bulong-bulungan.

hu·rók *png* : larong pambata habang naliligo sa ilog o lawa.

hú·rong *png* : solo o nag-iisang namamangka; solo sa paggaod.

hu·rós *pnr* [*War*] : tamád.

hu·rót *pnr* [*Seb*] : ubós.

hurricane (hyú·ri·kéyn) *png* [*Ing*] : bagyo sa kanluraning hemisphere : HURACAN.

hu·ru·bá·ton *png Lit* [*Hil*] : uri ng tulang pasalaysay na ginagamit sa pagkukuwento at binibigkas nang tila umaawit.

hu·rúng·hu·róng *png* : libumbon o pulutong ng mga tao : BUGSÔ[2].

hu·rup *png* [*Tau*] : malinaw na bigkas sa titik o salita.

hu·sâ *pnr* [*Tau*] : labis sa trabaho o paggawa.

hú·say *png* [*Bik Tag*] **1:** kaayusan ng isang bagay o gawain *Cf* AREGLO, METODIKO, SISTEMATIKÓ : AYOS, TUHÁY **2:** kadalubhasaan; kasanayan.

hu·sa·yán *png* [*husay+an*] **1:** silid-ayusan o bihisan **2:** pagtulong sa isang tao sa pagbibihis.

husband (hás·band) *png* [*Ing*] : bana.

husbandry (hás·ban·drí) *png* [*Ing*] **1:** pagsasaka **2:** maingat na pangangasiwa ng yaman.

Hu·séng Ba·tú·te *png Lit* : pinakapopular sa mga sagisag-panulat ng makatang si Jose Corazon de Jesus.

Hu·séng Sí·siw *png Lit* : tawag kay Jose dela Cruz dahil sa kaniyang ugaling manghingi ng sisiw bilang bayad ng mga nagpapagawa ng tula.

hus·gá *pnd* **hus·ga·hán, mang·hus·gá** [*Esp juzgar*] : hatulan; humatol.

hus·gá·do *png* [*Esp juzgado*] : hukuman.

hus·hós *png* [*Seb Tag War*] : ang paghugos pababa ng isang bagay na maluwag ang pagkakatali *Cf* HABSÔ, LAGLAG, TAGTAG, TANGGAL : HUGHÓG[2].

hú·si *png* [*Bik Kap Hil Pan Seb War Tag Esp jusi*] : himaymay mula sa pinya o ang manipis at mamahaling telang habi sa naturang himaymay : SAG-ÓT.

hú·so *png* [*Esp*] : munting metál na pinagkakabitan ng anumang pihitán, tulad ng sa gripo, pintô, at iba pa.

hu·sô *png* : pagbagsak o paghugos pababa subalit nanatili sa pagkakabitin *Cf* HUSHOS.

hu·sóng *png* [*Iva*] : lusóng.

hussar (hu·zár) *png* [*Ing*] : sundalo sa kabalyeriyang German.

hus·ti·pi·ká·ble *pnr* [*Esp justificable*] : mapangangatwiranan; mabibigyang katwiran.

hus·ti·pi·ká·do *pnr* [*Esp justificado*] : may katwiran.

hús·ti·pi·kas·yón *png* [*Esp justificacion*] : pangangatwiran : JUSTIFICATION.

hus·tís·ya *png* [*Esp justicia*] : katarungan.

hús·to *png* [*Esp justo*] : makatarungan.

hus·tó *pnr* [*Bik Hil Ilk Seb Tag War Esp justo*] **1:** sapát **2:** eksakto o lapat.

hut (hat) *png* [*Ing*] : kubo.

hu·ták *png* : mahabang tunog ng isang bagay na hinugot mula sa isang masikip subalit madulas na posisyon, gaya ng paang nalubog sa putik at biglang hinugot *Cf* SAGAPÁK.

hu·táng *pnr* [*War*] **1:** walang lakas; walang malay **2:** patay.

hú·taw *png* : hawakán, tatangnan.

hút·ba *png* [*Mag Mar Tau*] : sermon ng Islam o talumpating panrelihiyon na karaniwang isinasagawa tuwing Biyernes sa masjid.

hut·hót *png* [*Hil War Tag*] **1:** hithit; sipsip **2:** pag-ubos sa salapi ng iba.

hu·tì *pnd* **mag·hu·tì, hu·tí·an** [*ST*] : hawákan, tangánan.

hú·tok *png* **1:** pagbaluktot ng isang bagay dahil sa bigat *Cf* HABYÓG, HUBOG, LIKAW, KILÔ **2:** pagkontrol sa isang tao bilang paggabay **3:** patnubay.

hu·tók *png* [*Bik*] : utak.

hút-ong *png* [*Seb*] : pangkat[1].

hú·toy *png Med* [*Pan Seb*] : dalahit o tosperina.

hû-up *png* [*Ifu*] : basket na parihaba, may takip, at karaniwang ginagamit na bandeha ng kanin.

hú·wad *png* [*Hil Seb*] : salin[1].

hu·wád *png* [*Bik Hil Seb Tag*] **1:** hindi tunay : BALANGKANTÍS[2], COUNTERFEIT, IMITASYON, MINÎ, PALSIPIKADO, PEKE **2:** nagpapanggap : IMPOSTOR.

hu·wág *png* **1:** utos o pakiusap na nagbabawal *Cf* HINDÎ : DON'T **2:** *Bot* balíng-uway *var* huag.

hu·wá·ho *png* [*Tsi*] : silbato na gawa mula sa uhay ng palay *Cf* FEYU : PASIYÓK.

hu·wál *png Ntk* : paraan ng paghawak ng sagwan kapag gumagaod, para sa tamang pagtulak at pagkabig.

hu·wa·líng *png Zoo* : isdang-alat (*Leiognathus fasciatus*) na oblong at siksik ang katawan : LAWÍHAN, MUTOMOT, TARIPTIP[3], USUB.

hu·wám·pit *png Bot* : punongkahoy (*Clausenalansium*) na tumataas nang 7 m, puti ang bulaklak, at dilaw ang bunga *var* wampi.

hu·wá·ni *png Bot* [*Seb Tag*] : punongkahoy (*Mangifera odorata*) na kahawig ng manggang kalabaw ngunit higit na maamoy ang bunga.

hu·wá·ran *png* [*huwad+an*] **1:** modélo o paman-tayan sa uri o katangian : HALIMBAWA[2] **2:** molde; padron.

hu·wás *png* **1:** itsura, pagmumukha **2:** *Bot* [*Iba Ilk Tag*] punongkahoy (*Harpullia arborea*) na tumataas nang 20 m, maliit at lunti ang bulaklak, pula at makinis ang bunga : ABUYAN, DALIRAGÁY, DULÍS, MAGALAT, PUWÁS.

hu·wát *pnr* [*ST*] : lumiban, hindi dumalo : ABSENT, AUSENTE.

hu·wá·taw *png* : malaking mangkok at lalagyan ng sabaw o pagkaing may sabaw *var* wataw : TASÓN.

hu·wá·yo *png* [*Tsi*] : metal na panghinang, kaiba sa pangkaraniwang panghinang na malambot.

Hu·wé·bes *png* [*Esp Jueves*] : ikaapat na araw sa isang linggo, ang araw na sumusunod sa Miyerkoles at sinusundan ng Biyernes : HAMMIS, THURSDAY.

Hu·wé·bes Sán·to *png* [*Esp Jueves Santo*] : Huwebes sa Mahal na Araw : HOLY THURSDAY.

hu·wé·go *png* [*Esp juego*] **1:** maluwag na paggalaw ng isang bagay sa pinagkakabitan nito tulad ng manibela, o gulong ng kotse **2:** kagamitan, set ng mga aksesorya, o mga bahagi ng isang yunit na mekanikal : SET, TERNO **3:** laro, gaya sa huwego de palabra – *pnd* **mag·hu·wé·go, i·hu·wé·go**.

Hu·wé·go! *pdd* : hudyat sa pagsisimula ng laro : GAME!

hu·wé·go de a·níl·yo *png* [*Esp juego de anillo*] : laro ng kalalakihan sa Nueva Ecija at Katagalugan na sinusungkit ng istileto ang mga singsing na nakabitin sa kawayan habang sakay ng kabayo : KAWAR NING SINGSING.

hu·wé·go de pa·láb·ra *png Lit* [*Esp juego de palabra*] : paglalaro sa salita.

hu·wé·go de prén·da *png Tro* [*Esp juego de prenda*] : larong may tula at awitan bilang aliwan sa lamay.

hu·wé·go-de-to·ro *png* [*Esp juego de toro*] : aliwang nagtatampok sa paglalaro at pagpatay sa toro.

hu·wé·pe *png* [*Tsi*] : sulô; tanglaw.

hu·wés *png* [*Esp juez*] : hukom.

hu·wés de pas *png Bat* [*Esp juez de paz*] **1:** noong panahon ng Espanyol, ang hukom sa lalawigan **2:** hukom tagapamayapa.

hu·wé·teng *png* [*Tsi*] : uri ng sugal na pinagpapares ang dalawang numero mula 1 hanggang 36 at ang lumabas ay panalo *Cf* LOTTO : WÁHUY.

hu·wís·yo *png* [*Esp juício*] **1:** bait **2:** *Bat* paglilitis; pagdinig ng huwes **3:** *Bat* ang sentensiya o hatol ng hukom *var* wisyo : DESISYON[2], PASIYA.

hu·wis·yó·so *pnr* [*Esp juicioso*] : maybait; may-isip, may sentido-komún.

hu·wít *png* : pagtataas o pagbubuhat ng mga bagay na mabigat sa pamamagitan ng paggamit ng isang mahabang pantikwás *var* huit : SUWÍT.

húy-ab *pnd* **mag·húy-ab, húy-a·bán, i·húy-ab** [*Hil Seb War*] : maghíkab.

hú·yab *png Mit* [*Ifu*] : paglipad ng idaw mula sa ibaba, signos na may magkakasakit.

hú·yad *png* : lakad ng matatabang tao o mga babaeng buntis.

hú·yag *png* [*Bik*] : hagayhay[2].

hu·yág *png* : paghiwa ng karne sa pantay-pantay na sukat at bigat.

hu·yá·hoy *png* : pahingang panandalian lamang mula sa isang gawaing pisikal upang makabawi ng lakas : HINGALAY.

hú·ya·hú·ya *png Bot* [*Seb*] : makahiyâ.

hú·yam *pnd* **mag·hú·yam, hu·mú·yam** [*War*] : humikab.

hú·yang *png* [*ST*] : táhan.

hú·yang *pnr* [*Seb*] : mahinà, masakítin.

húy·hoy *pnr* [*War*] : laylay.

hú·yo *png* **1:** maliit na butas – *pnd* **mag·hú·yo, i·hú·yo, i·pa·hú·yo 2:** [*Tbo*] plato na katamtaman ang laki at gawa sa porselana.

hu·yò *png Bot* [*Bik*] : yantók.

hu·yók *png* : pagtupi o pagtiklop ng manipis na bagay *Cf* LUPÎ.

hu·yóng *png* [*ST*] : gútom.

hu·yóp *png* [*Seb War*] : direksiyon ng hangin; hihip ng simoy *var* huyob.

hu·yú·hoy *png* [*Bik Hil Seb War*] : hagayhay[2].

hyacinth (há·ya·sínth) *png* [*Ing*] : hasinto.

Hyacinthus (há·ya·sín·tus) *png Mit* [*Ing Gri*] : sa sinaunang Gresya, isang magandang batang lalaki na mahal ni Apollo ngunit napatay nang hindi sinasadya.

hybrid (háy·brid) *png Bio* [*Ing*] halaman o hayop na nagmula sa mga magulang na magkaiba ng lahi.

Hydra (háy·dra) *png Mit* [*Ing Gri*] : ahas na may maraming ulo na muling tumutubò kapag pinutol.

hydra (háy·dra) *png Zoo* [*Ing*] : organismo (genus *Hydra*) na pahaba ang katawan, may mga galamay, at muling tumutubò ang naputol na bahagi ng katawan.

hydrant (háy·drant) *png* [*Ing*] : túbong nakatindig na may labásan na maaaring kabitan ng hose para madaluyan ng tubig kapag may sunog : BOKA ENSENDIYÓ.

hydraulic (hay·dró·lik) *pnr* [*Ing*] **1:** dumadaloy sa mga túbo sanhi ng presyon **2:** pinakikilos ng likido sa nabanggit na paraan.

hydraulics (hay·dró·liks) *png* [*Ing*] : agham ng pagpapadaloy ng likido sa mga túbo at iba pa bilang lakas sa pagpapakilos.

hydrazine (háy·dra·zín) *png Kem* [*Ing*] : likidong alkaline (N_2H_4) na walang kulay, isang malakas na reducing agent at ginagamit na panggatong sa mga rocket.

hydride (háy·drayd) *png Kem* [*Ing*] : isang binary compound ng hydrogen sa isang element, lalo na sa metal.

hydro- (háy·dro) *pnl* [*Ing*] **1:** kaugnay ng tubig **2:** apektado ng pagkaipon ng fluid mula sa dugo **3:** *Kem* kombinasyon sa hydrogen.

hydrocarbon (háy·dro·kár·bon) *png Kem* [*Ing*] : compound ng hydrogen at carbon.

hydrocephalus (háy·dro·sé·fa·lús) *png Med* [*Ing*] : pagkaipon ng fluid sa utak, lalo na sa mga batà na nagpapalaki sa ulo at nagiging sanhi ng kapansanan sa isip.

hydrochloric acid (háy·dro·kló·rik á·sid) *png Kem* [*Ing*] : matapang na asido na binubuo ng hydrogen chloride (HCI) na lumalahok sa tubig : SPIRITS OF SALT.

hydrodynamics (háy·dro·day·ná·miks) *png* [*Ing*] : agham hinggil sa mga puwersang umaapekto sa mga fluid o likido.

hydroelectric (háy·dro·e·lék·trik) *png* [*Ing*] **1:** lumilikha ng elektrisidad mula sa puwersang tubig **2:** koryente mula sa paraang ito.

hydroelectricity (háy·dro·e·lek·trí·si·tí) *png* [*Ing*] : elektrisidad na likha ng ragasa ng tubig sa pagdaan nito sa mga turbina na nagpapagalaw naman sa mga generator.

hydrofoil (háy·dro·fóyl) *png* [*Ing*] : sasakyang dagat na may aparato na binubuo ng mga plane na nagpapabilis sa biyahe sa pamamagitan ng pag-aangat ng katawan ng sasakyan mula sa tubig *Cf* HOVER CRAFT.

hydrogen (háy·dro·dyén) *png Kem* [*Ing*] : element (atomic number 1, symbol **H**) na walang kulay, walang amoy, nasusunog, at tila gas : IDROHÍNO.

hydrogen peroxide (háy·dro·dyén pé·rok·sáyd) *png Kem* [*Ing*] : likidong solution (H_2O_2) na walang kulay, malangis, at karaniwang ginagamit na antiseptiko at ahenteng pangkula.

hydrography (hay·dró·gra·fí) *png* [*Ing*] : agham ng pagsukat at pagmamapa sa mga tubigan.

hydrology (hay·dró·lo·dyí) *png* [*Ing*] : agham ng mga katangian ng tubigan, lalo na sa kaugnayan nito sa kalupaan.

hydrolysis (hay·dró·li·sís) *png* [*Ing*] : reaksiyong kemikal ng substance sa tubig.

hydrometer (hay·dró·mi·tér) *png* [*Ing*] : hidrometro.

hydropathy (hay·dró·pa·tí) *png* [*Ing*] : panggagamot sa pamamagitan ng paggamit ng tubig.

hydrophobia (háy·dro·fób·ya) *png* [*Ing*] : abnormal na pagkatakot sa tubig, kadalasang sintomas ng rabies sa tao : RABIES.

hydroplane (háy·dro·pléyn) *png* [*Ing*] **1:** magaan na bangkang de-motor para sa mabilis na pagsadsad sa rabaw ng tubig **2:** tila palikpik na bagay na nakakabit sa submarino para sa pagtaas at pagbaba nito sa tubig.

hydrotherapy (hay·dro·té·ra·pí) *png* [*Ing*] : paggamit ng tubig sa panggagamot ng sakit, partikular ang mga ehersisyo sa tubig para sa mga pasyenteng artritiko o paralitiko.

hydrous (háy·drus) *pnr Kem* [*Ing*] : may tubig; naglalaman ng tubig.

hydroxyl (háy·dro·xíl) *png Kem* [*Ing*] : pangkat na may iisang valence at may hydrogen at oxygen.

hyena (hay·í·na) *png* [*Ing*] : karniborong mammal (family *Hyaenidae*) na kahawig ng aso ngunit higit na maikli ang panlikod kaysa pangharap na mga binti : HAYINA.

hygiene (háy·dyin) *png* [*Ing*] **1:** tuntunin sa pagpapanatili ng kalusugan **2:** agham ng wastong kalinisan at kalusugan.

hygrometer (hay·gro·mí·ter) *png* [*Ing*] : instrumento na pansukat sa taglay na tubig ng hangin o gas.

hylomorphism (hay·ló·morp·í·sim) *png Pil* [*Ing*] : teorya na nagsasaad na binubuo ng matter at anyo ang mga pisikal na bagay.

hylozoism (hay·ló·zo·í·sim) *png Pil* [*Ing*] : doktrina na nagsasaad na may buhay ang lahat ng bagay.

Hymen (háy·men) *png* [*Ing Gri Hymen Hymeniae*] : sigaw na ginagamit sa mga sinaunang kasalang Griyego, at itinuturing na hiling sa kabataan na ganito ang pangalan, na maging maayos ang buhay may-asawa.

hymen (háy·men) *png* [*Ing Ara*] : membrane na bahagyang nakaharang sa puke ng babae at karaniwang napupunit sa unang pakikipagtalik.

Hymenoptera (háy·me·nop·té·ra) *png Zoo* [*Ing*] : order ng mga kulisap na binubuo ng mga langgam, bubuyog, at iba pa na may dalawang pares ng walang kulay na pakpak at karayom na pangkagat; marami ang gumagawa ng kolonya at marami rin ang parasito.

hymn (him) *png* [*Ing*] : imno.

hymnody (hím·no·dí) *png* [*Ing*] **1: a** awit ng papuri **b** paglikha ng mga

awit ng papuri **2:** koleksiyon ng mga awit ng papuri.

hyoid (há·yoyd) *png Ana* [*Ing*] **:** buto na hugis-U na nasa leeg at sumusuporta sa dila.

hypaesthesia (háy·pa·es·tís·ya) *png Med* [*Ing*] **:** nabawasang kakayahan sa pagdama, lalo na ng balát *Cf* HYPERESTHESIA.

hypaethral (hay·pa·ét·ral) *pnr Ark* [*Ing*] **1:** nakalantad sa langit **2:** walang bubong.

hype (hayp) *png* [*Ing*] **1:** labis na publisidad **2:** panloloko.

hyper- (háy·per) *pnl* [*Ing*] **:** labis; sobra.

hyperacidity (háy·per·a·sí·di·tí) *png* [*Ing*] **:** kabuhì.

hyperaemia (hay·per·ím·ya) *png Med* [*Ing*] **:** labis na dugo sa mga ugat ng isang organ o iba pang bahagi ng katawan.

hyperaesthesia (hay·per·es·tís·ya) *png Med* [*Ing*] **:** labis na pagkasensitibo ng pandama, lalo na ng balát *Cf* HYPAESTHESIA.

hyperbaton (hay·per·bá·ton) *png Gra* [*Ing*] **:** pagbaligtad sa normal na ayos ng mga salita para sa pagbibigay-diin.

hyperbola (hay·per·bó·la) *png Mat* [*Ing*] **:** kurbada ng dalawang magkatulad na sangay.

hyperbole (hay·pér·bo·lé) *png Gra* [*Ing*] **:** pagmamalabis na larawan o paraan ng paglalarawan *Cf* LITOTES.

hyperborean (hay·per·bór·yan) *png* [*Ing*] **:** naninirahan sa pinakahilaga ng daigdig.

Hyperion (hay·per·í·yon) *png Mit* [*Gri*] **:** isang Titan, anak na lalaki ni Uranus at Gaia.

hyperon (hay·pé·ron) *png Pis* [*Ing*] **:** hindi panatag na baryon at higit na mabigat kaysa nukleon.

hyperplasia (hay·pér·pleys·í·ya) *png Med* [*Ing*] **:** paglaki ng organ o tissue dahil sa mabilis na paglíkha ng mga cell.

hypersonic (hay·per·só·nik) *pnr* [*Ing*] **:** mabilis nang higit sa limang ulit ng bilis ng tunog.

hyperspace (hay·per·is·péys) *png* [*Ing*] **:** espasyo na higit sa tatlo ang dimensiyon, at higit na mabilis sa liwanag ang galaw at komunikasyon.

hypertension (hay·per·tén·syon) *png* [*Ing*] **1:** *Med* abnormal na taas ng presyon ng dugo **2:** maigting na damdamin.

hyperthermia (hay·per·tér·mi·yá) *png Med* [*Ing*] **:** kondisyon na higit na mataas sa normal ang temperatura ng katawan *Cf* HYPOTHERMIA.

hyperthyroidism (hay·per·táy·roy·dí·sim) *png Med* [*Ing*] **:** labis na pagkaaktibo ng thyroid gland, sanhi ng mabilis na tibok ng puso at mabilis na metabolismo.

hypertrophy (hay·pér·tro·fí) *png Med* [*Ing*] **:** paglaki ng organ dahil sa paglaki ng mga cell nito.

hyphen (hay·fen) *png* [*Ing*] **:** gitling.

hypnosis (hip·nó·sis) *png* [*Ing*] **:** hipnosis.

hypnotism (hip·no·tí·zim) *png* [*Ing*] **:** hipnotismo.

hypnotist (híp·no·tíst) *png* [*Ing*] **:** hipnotisador.

hypo (háy·po) *png* [*Ing*] **:** sa potograpiya, ang kemikal na thiosulphate na ginagamit sa pagdevelop ng film.

hypo- (háy·po) *pnl* **:** nangangahulugang "mababa."

hypocalcemia (háy·po·kal·si·mí·a) *png Med* [*Ing*] **:** sa patolohiya, pagkakaroon ng abnormal at kakaunting calcium sa dugo – *pnr* **hypocalcemic**.

hypochondria (hay·po·kón·dri·yá) *png Sik* [*Ing*] **1:** labis na pag-aalala sa sariling kalusugan **2:** labis na depresyon na walang tiyak na sanhi.

hypochondriac (hay·po·kón·dri·yák) *png* [*Ing*] **:** tao na may sakit na hypochondria.

hypocrisy (hi·pó·kri·sí) *png* [*Ing*] **:** pagtatakda ng huwarang moral na hindi nasusunod ng sarili; pagpapanggap **:** IPOKRISYA.

hypocrite (hí·po·krít) *png* [*Ing*] **:** ipokrito.

hypodermic (hay·po·dér·mik) *pnr Med* [*Ing*] **1:** kaugnay ng ilalim ng balát **2: a** pang-ineksiyon sa ilalim ng balát **b** karayom ng ineksiyon.

hypoglycaemia (hay·po·gláy·ki·mí·ya) *png Med* [*Ing*] **:** kakulangan ng glucose sa dugo.

hyponym (háy·po·ním) *png Lgw* [*Ing*] **:** sa semantika, salita na higit na espesipiko ang kahulugan kaysa isa pang salita kaya maaari nitong palitan ang huli.

hypostasis (hay·pos·tá·sis) *png Med* [*Ing*] **:** pagkaipon ng fluid o dugo sa bahaging ibaba ng katawan o mga organ at nagdudulot ng mahinang sirkulasyon.

hypotaxis (hay·po·ták·sis) *png Gra* [*Ing*] **:** subordinasyon ng isang sugnay sa isa pa.

hypotension (hay·po·tén·syon) *png Med* [*Ing*] **:** abnormal na baba ng presyon ng dugo *Cf* HYPERTENSION.

hypotenuse (hay·pó·te·nyús) *png Mat* [*Ing*] **:** panig na katapat ng anggulong right ng tatsulok na may right angle **:** IPOTENÚSA.

hypothalamus (hay·po·tá·la·mús) *png Ana* [*Ing*] **:** rehiyon ng utak na kumokontrol sa temperatura ng katawan, uhaw, gútom, at iba pa.

hypothermia (hay·po·tér·mi·yá) *png Med* [*Ing*] **:** kondisyon na na higit na mababa sa normal ang temperatura ng katawan *Cf* HYPERTHERMIA.

hypothesis (hay·pó·te·sís) *png* [*Ing*] **1:** panukalang batayan sa pangangatwiran at walang pagkukuro sa katotohanan nito **2:** haka-haka bilang pagsisimula sa isang imbestigasyon *Cf* HULÀ, TEORYA **:** IPOTÉSIS.

hypothetical (háy·po·té·ti·kál) *pnr* [*Ing*] **:** nakabatay sa hypothesis o haka-haka.

hypoxia (hay·pok·sí·ya) *png Med* [*Ing*] **:** kakulangan sa oxygen na umaabot sa tissue.

hypsography (hip·só·gra·fí) *png* [*Ing*] **:** deskripsiyon o pagsasamápa sa rabaw ng mundo.

hysterectomy (his·te·rék·to·mí) *Med png* [*Ing*] **:** pagtanggal ng uterus.

hysteria (his·tír·ya) *png* [*Ing*] **1:** pagwawala **2:** sakit ng sistemang nervous, may sanhing sikoneurotiko.

hysterical (his·té·ri·kál) *pnr* [*Ing*] **1:** apektado ng hysteria **2:** labis na emosyonal **3:** *Kol* labis na katawa-tawa.

hysteron proteron (his·té·ron pro·té·ron) *png Gra* [*Ing*] **:** tayutay na inuuna ang huli; pagbaligtad sa likás na ayos ng pangungusap.

Ii

I,i *png* **1:** ikasiyam na titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **ay 2:** isa sa limang patinig ng alpabetong Filipino **3:** ikasiyam sa isang serye o pangkat **4:** pasulat o palimbag na representasyon ng *I* o *i* **5:** tipo, tulad ng sa printer upang magawa ang titik *I* o *i*.

I,i *png* **1:** panlimang titik sa abakadang Tagalog **2:** tawag sa titik **E 3:** [*Kap*] ihi.

I *png* **:** pamilang na Romano para sa isa.

I *pnh* [*Ing*] **:** ako.

I, symbol **1:** *Kem* iodine **2:** *Ele* koryente **3:** sa metapisika, ego.

i *png Mat* **:** hakang square root ng minus one.

i- *pnl* **:** pambuo ng pawatas na anyo ng pandiwa sa **a** pokus na tagatanggap, *hal* ibili, igawa **b** pokus na instrumental, *hal* isulat, itanglaw **c** pagganap ng kilos na isinasaad ng salitang-ugat, *hal* iihaw, isuot.

I-ál·sas *png Ant* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Iwak.

iambic (a·yám·bik) *pnr Lit* [*Ing*] **1:** gumagamit ng iambus **2:** sa berso o tula, binubuo ng iambus.

iambus (ay·ám·bus) *png Lit* [*Ing*] **:** sa prosodiya, isang súkat na binubuo ng isang maikli o walang diing pantig at sinusundan ng isang mahaba o may diing pantig.

I·ba *png* **:** kabesera ng Zambales.

í·ba *png* **1:** *Bot* [*Bik Hil Seb Tag*] kamyas **2:** [*Pan*] **a** abay **b** kasama.

i·bà *png Bot* **:** [*Kap Tag*] **:** karmay.

i·bá *pnd* **mag-i·bá, u·mi·bá, ma·ngi·bá :** umalis; pumunta sa ibang pook, gaya ng "mangibang bayan."

i·bá *pnr* **:** bukod; hindi katulad; hindi kauri **:** DISTINCT[1] – *pnd* **i·ba·hín, mag-i·bá, i·pa·i·bá, u·mi·bá**.

i·bá *pnh* **:** kumakatawan sa mga bagay bukod sa nabanggit na **:** ALIWÀ, ARÚM, LAÍN, SABÁLI, SALAKAW, SAMBIDÀ, SANANÉY.

i·bá·an *pnd* **mag·i·bá·an, i·ba·á·nin** [*Ilk*] **:** sumiyap tulad ng inakáy.

i·ba·bâ *png* [*Bik Tag*] **1:** mababang pook; dakong pababâ; paanan **:** DIDÁLEM, LEKSÁB **2:** anumang nasa ilalim.

I·bá·baw *png* **:** pangkating etniko na matatagpuan sa hilagang Samar.

i·bá·baw *png* **1:** [*Bik Hil Seb Tag*] rabaw; pinakamukha **:** BÁBO, GÁMBAW, KAPORÓAN, SIRIPINDÍYANG, TAPÉW **2:** dakong itaas o taluktók **:** PÓRO, SARAGÓNTING, SÓDSOD, TARIMÁYONG, TÁROM, TÚMOY, ÚKBONG **3:** *Bot* [*Seb*] punongkahoy (*Cassia fistula*) na may katamtamang taas, mabango at matingkad na dilaw ang bulaklak na maraming itim na binhi sa ubod **:** BITSÚLA, LOMBÁYONG.

I·ba·dóy *png* **:** varyant ng **Ibalóy**.

í·bag *png* **1:** ilag **2:** sanggá **3:** *Bot* [*Mnb*] kamyas.

i·bá-i·bá *pnr* **1:** assorted **2:** marami **3:** hindi magkakatulad.

I·ba·lón *png* [*Bik*] **1:** tawag sa rehiyon ng Bikol; Kabikulan *var* Ibalóng **2:** *Lit* pamagat ng matandang salaysay na hinihinuhang epikong-bayan ng Bikol.

I·ba·lóy *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa Itogon, Tuba, La Trinidad, Bokod, Baguio, at Atok sa lalawigang Benguet **2:** wika nito *var* Ibadóy, Ibilóy **:** BENGUET[2].

í·ban *png* [*Hil War*] **:** báwas.

i·bán *pnr* [*Hil*] **:** ilan.

I·ba·nág *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa Tuguegarao, Solana, Cabagan, at Ilagan sa lalawigan ng Cagayan at Isabela **2:** wika nila *var* Ibannag.

Ibarra, Crisostomo (i·bá·ra kri·sós·to·mó) *png Lit* **:** pangunahing tauhan sa *Noli Me Tangere*, edukado at mestiso, nagbalak magtayo ng paaralan nang magbalik sa Filipinas, ngunit naging biktima ng pang-uusig ng mga fraile na kaaway ng kaniyang ama at lihim na may pagnanasa sa kaniyang kasintahang si Maria Clara.

Ibarra, Rafael (i·bá·ra ra·fa·él) *png Lit* **:** tauhan sa *Noli Me Tangere*, ama ni Crisostomo Ibarra.

i·bát *pnd* **:** gáling.

i·bát *png* [*Pan*] **:** sagot.

i·bát *pnd* [*Kap*] **:** gáling.

i·ba·tík *pnr* [*Pan*] **:** tangay.

í·baw *pnd* **mag-í·baw, i·í·baw, i·bá·win** [*Ilk*] **:** pumaligid; pumalibot.

í·bay *png* [*Kap Tag*] **:** pagkahilo sanhi ng labis na pagnguya ng nganga o pag-inom ng alak.

i·bá·yo *png* **:** kabilang panig ng ilog, batis, kanal, o iba pang daánan o espasyo.

i·bá·yo *pnr* **:** ilang ulit; matindi – *pnd* **mag-i·bá·yo, pag-i·ba·yú·hin**.

íb·bung *png Zoo* [*Iba*] **:** ibon.

íb·bung *pnr* [*Ilk*] **:** bugok[1].

í·be *png* [*Kap*] **:** hílo.

i·bég *png* [*Pan*] **:** inggit.

Iberia (i·bér·ya) *png* [*Esp*] **:** peninsula sa timog kanlurang Europa na binubuo ng Espanya at Portugal.

ibex (áy·beks) *png Zoo* [*Ing*] **:** alinman sa mga ilahas na kambing (genus *Capra*) na may mahaba at kurbadong sungay, at matatagpuan sa kabundukan ng Asia, hilagang Africa, at Europa.

ib-íb *png* **1:** hithít; hitít **2:** piraso ng kahoy na tinabas ng paet *Cf* TAPYAS, KATAM.

i·bíd *png Zoo* [*Hil Seb War*] **:** bayawak.

í·bid, daglat [*Lat*] **:** mula sa nabanggit nang aklat, kabanata, pahina, at katulad.

í·big *png* **1:** damdamin ng pagkabighani sa isang tao o bagay *Cf* NASÀ, LUNGGÁTI **:** GUSTÓ, LIKE, PÍTA, NÁIS **2:** bagay na tinatangkang makamit o maabot *Cf* ADHÍKA, LAYÚNIN, MITHÎ **3:** tao na minamahal **:** ÁRO, AYÁT, BANDÍ, GÍLIW, GÚGMA, ÍROG, LIYÁG, MÚOT, SINTÁ **4:** kapritso.

i·bi·gán *png* [*ibig+an*] : pagpapakita ng pagmamahal sa isa't isa; pagsisintahan; pagmamahalan.

i·bil *png Mus* [*Kal*] : awit ng isang namatayan, karaniwang nauukol sa kapayapaan ng kaluluwa at paghingi ng tulong at patnubay para sa namatay.

i·bí·law *png* : abaka.

-ibility (i·bí·li·tí) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng mga pangngalan na kaayon ng mga pang-uri sa anyong *-ible, hal* possibility, credibility.

i·bi·lóy *png* : varyant ng **ibaloy**.

i·bi·ngán *png Zoo* [*Bik War*] : ulupong.

ibis (áy·bis) *png Zoo* [*Ing*] : ibon (family *Threskioruithidae*) na malaki, mahaba, at nakakurba ang tuka, at mahaba ang leeg at paa.

í·bis *png Zoo* : isda (genus *Carassius*) na pinilakan ang katawan.

i·bís *png* **1:** pagbabâ mula sa sasakyan **2:** pagbabâ ng gamit; deskarga **3:** pagtulong sa pagbaba ng sunong o pasan **4:** kaginhawahan mula sa anumang kahirapan.

i·bís·pu·lá *png Zoo* [*Mrw Sam Tau*] : lagidlid[1].

í·bit *png* [*Ilk*] : iyak ng batà.

-ible (i·ból) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng mga pang-uring nangangahulugan na maaari, *hal* possible, compatible.

-ibly (ib·lí) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng mga pang-abay na kaayon sa mga pang-uring nasa anyong *-ible, hal* possibly, affordably.

IBM, daglat (ay·bí·em) [*Ing*] : International Business Machines Corporation.

í·bo *png* [*Ilk*] : hibla sa uhay ng palay.

i·bô *png* : pinaikling anyo ng **kibô**.

í·bog *png* [*Seb*] : pagkaakit; pagkabighani.

í·bok *png* **1:** pag-aalaga sa mga inakay **2:** *Zoo* pulang hantik (family *Formicidae*).

í·bol *png* : lakad ng pamamasyal.

I·bo·máng·gi *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Iwak.

í·bon *png* **1:** *Zoo* hayop (class *Aves*) na mabalahibo, may tuka, may dalawang pakpak, at makaliskis ang mga paa : AYÚP, BÍLLIT, BIRD, LÁMGAM, ÍBBUNG, MAMMÁNU, MANUMANÓK, MÁNOK-MÁNOK, PAPÁNOK, PÍSPIS, TÁMSI **2:** isa sa dalawang mukha ng barya, ang panlikod, at ginagamit sa larong kara-krus, kappô, at katulad **3:** *Kol* tawag sa titi ng batang lalaki.

i·bóng *png* [*Bik*] : kabila.

I·bong A·dár·na *png Lit* : korido na tumatalakay sa búhay at karanasan ni Don Juan sa paghahanap sa ibong Adarna.

í·bong mán·da·ra·gít *png Lit* [*ibon+na man+da+dagit*] : ibon na pumapatay o kumakain ng maliliit na hayop, *hal* lawin, agila, o buwitre.

í·bong-pa·rì *png* [*ibon + na pare*] *Zoo* : ibon (*Lalage nigra chilensis*) na kulay abúhin at may balahibong sudsod sa gawing tuka, karaniwang nangingisain ng mga kulisap at maliliit na bunga : SALÁKSAK.

i·bón-i·bú·nan *png Bot* [*ibon-ibon+an*] : mabalahibong palumpong (*Rhinacanthus nasuta*) na napagkukunan ng rhinacantin.

í·bos *png* **1:** *Bot* bulé **2:** [*Bik Hil Seb*] kakanin na gawa sa galapong at gata na ibinalot sa dahon ng bule.

í·bot *png* **1:** pagsabunot o pagbunot **2:** *Alp* tawag sa tao na maitim ang balát.

i·bót *png* [*Seb*] **1:** búnot **2:** sabunot.

í·boy *png* : paghalo sa alak kapag kumukulo na.

I·bu *png Mit* [*Mnb*] : reyna ng mundo ng mga namatay.

í·bug *png* **1:** gana, karaniwan kung kumakain **2:** sigla, interes, hilig **3:** [*Tau*] inggit; pananaghili.

i·búg *png* [*Seb*] : inggit.

I·bú·lus *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Apayaw.

ibuprofen (ay·byú·pro·fén) *png* [*Ing*] : puting pulbos na substance ($C_{13}H_{18}O_2$) na pampamanhid at pampaalis ng lagnat o pamamaga ng sugat.

i·bú·tod *png* [*i+butod*] : pinakaloob, gitna, kalaliman, o pinakasentro *Cf* ÚBOD.

-ic (ik) *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pang-uri, *hal* classic, public, at pangngalan, *hal* critic, epic **2:** *Kem* nagpapahiwatig na may higit na mataas na kalagayan ng valency o oxidation sa anyong *-ous* ng salita na kaayon nito, *hal* ferric, sulphuric **3:** nangangahulugan ng isang partikular na anyo o halimbawa ng pangngalan sa anyong *-ics, hal* aesthetic, tactic.

-ical (i·kál) *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pang-uri na kaayon sa pangngalan o pang-uri, karaniwan sa anyong *-ic, hal* classical, comical **2:** pambuo ng pang-uri na kaayon ng mga pangngalan sa anyong *-y, hal* pathological.

-ically (i·kal·lí) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pang-abay na kaayon ng mga pang-uri sa anyong *-ic* o *-ical, hal* musically, comically.

Icarus (í·ka·rús) *png Mit* [*Ing*] : anak ni Daedalus na tumakas mula sa laberinto sa pamamagitan ng paglipad, ngunit bumagsak at namatay nang matunaw ang pakpak na allid dahil sa tindi ng sikat ng araw.

ICBM, daglat (ay·si·bí·em) [*Ing*] : Intercontinental Ballistic Missile.

ice (ays) *png* [*Ing*] : yelo.

iceberg (áys·berg) *png* [*Ing*] : malaking tipak ng yelo mula sa natibag na glacier at inanod sa dagat.

icebox (áys·baks) *png* [*Ing*] : kahong karaniwang yari sa styrofoam na pinagsisidlan ng tipak-tipak na yelo.

ice bucket (áys bák·et) *png* [*Ing*] : sisidlan ng pira-pirasong yelo.

ice cold (áys kold) *pnr* [*Ing*] : kasinlamig ng yelo; nagyeyelo.

ice cream (áys krim) *png* [*Ing*] : sorbetes.

ice creamer (áys krím·er) *png* [*Ing*] : kasangkapang ginagamit sa paggawa ng sorbetes.

ice drop (áys drap) *png* [*Ing*] : minatamis na yelong may pampalasa, pampakulay, at hawakang patpat.

ice hockey (áys há·ki) *png Isp* [*Ing*] : nilalaro sa sahig na yelo, paligsahan ng dalawang pangkat na binubuo ng tig-aanim na iskeyter na nagtatangkang magpasok ng maliit na gomang disk sa goal sa pamamagitan ng pamalo.

icepick (áys·pik) *png* [*Ing*] : metal na matulis at ginagamit sa pagbiyak o pagpiraso ng yelo.

ice skating (áys skéyt·ing) *png Isp* [*Ing*] : pag-iskeyt sa sahig na yelo.

I Ching (it·síng) *png* [*Ing*] : sinaunang manwal ng mga Tsino na gumagamit ng mga simbolo na tinatawag na walong trigram at animnapu't apat na hexagram, at nagpapakahulugan ng mga prinsipyo ng yin at yang.

ichnography (ik·nó·graf·í) *png* [*Ing*] : plano ng gusali o mapa ng isang rehiyon.

ichthyologist (ík·ti·ó·lo·dyíst) *png* [*Ing*] : iktiyologo.

ichthyology (ik·ti·ó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : iktiyolohiya.

ichthyosis (ík·ti·ów·sis) *png Med* [*Ing*] : sakít sa balát na sanhi ng pagkatuyo at pangangaliskis nito.

-ician (í·syan) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan, karaniwan sa mga tao na tagapagtaguyod, *hal* musician, geometrician : -ICIST.

icicle (áy·si·kél) *png* [*Ing*] : yelo na nakabitin at hugis kandila, nabuo mula sa tumigas na mga patak ng tubig.

icing (áy·sing) *png* [*Ing*] : ang paghahanda, gaya ng asukal, mantekilya, katas ng vanilla, at iba pa, para ipambálot sa panlabas na bahagi ng keyk, cookie, at iba pa : FROSTING[1].

-icist (i·síst) *pnl* [*Ing*] : -ician, *hal* physicist, publicist.

-icity (í·si·tí) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng abstraktong pangngalan mula sa mga pang-uri sa anyong *-ic*, *hal* authenticity, publicity.

-icle (i·kél) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng mga pangngalan, karaniwang nasa maliit na anyo, *hal* article, particle.

icon (áy·kon) *png* [*Ing*] **1:** imahen o eskultura ni Kristo o iba pang banal : IKÓNO **2:** idolo **3:** *Com* representasyong grapiko sa monitor para sa isang program, option, o window : IKÓNO **3:** *Lgw* symbol na kahawig ng bagay na kinakatawan nito.

iconoclasm (ay·kón·o·kláz·em) *png* [*Ing*] **1:** pagwasak sa mga imahen **2:** marahas na pagbatikos sa mga halagahan.

iconoclast (ay·kón·o·klást) *png* [*Ing*] : ikonoklasta.

iconography (áy·kon·ó·graf·í) *png* [*Ing*] : ikonograpiya.

-ics (iks) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalang nangangahulugang *sining* o *agham*, o sangay ng pag-aaral, *hal* athletics, politics.

ictus (ík·tus) *png* [*Ing*] **1:** *Lit* sa prosodiya, ang ritmiko o metrikong diin sa salita **2:** *Med* istrok o pangingisay.

id *png Sik* [*Ing*] : bahagi ng pagkatao na namamana ng isang indibidwal; bahagi ng kaisipang di-maláy, at kaugnay ng mga pangangailangan at simbuyong batay sa instinct *Cf* EGO, SUPER EGO.

-id *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pang-uri, *hal* rapid **2:** pangngalan, *hal* pyramid, arachnid.

ID, daglat (áy·di) [*Ing*] : identification.

id, daglat (áy·di) [*Ing*] : idem.

Í·da *png Mit* [*Gri*] : isa sa mga nimpa na nag-alaga, upang protektahan ang sanggol na Zeus laban sa kaniyang ama.

i·dá *pnr* [*Esp*] : isahang daan; isang biyahe lamang ang sakop, lalo sa tiket sa paglalakbay : ONE WAY.

i·dá·bu·wél·ta *pnr* [*Esp ida y vuelta*] : balíkan ang biyahe : TWO WAY.

I·dam·mán *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Apayaw.

I·da·ngá·tan *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Iwak.

i·dang·dang *png Mus* [*Buk*] : uri ng awitin.

i·dás *png* [*Bik*] : tawag sa pag-aasawa ng magkapatid na lalaki at magkapatid na babae.

í·daw *png* **1:** [*Ilk*] sakripisyo o pamahiing pagano **2:** *Zoo* [*Ilk Tag*] tandang na may itim at puting balahibo **3:** [*Ilk*] pakiramdam ng tao pagkagising.

i·dáy *png* [*War*] : nene.

íd·dal *png* [*Ilk*] : tinik sa lalamunan.

-ide (ayd) *pnl Kem* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan na tumutukoy sa **a** mga binary compound ng isang element, *hal* sodium chloride, calcium carbide **b** iba't ibang compound, *hal* amide, peptide **c:** mga element ng serye sa periodic table, *hal* activide, lanthanide.

idea (ay·dí·ya) *png* [*Ing*] : idea.

i·de·á *png* [*Esp*] **1:** balak; plano **2:** bagay na binuo o inilarawan sa isip **3:** pangunahing kahulugan *var* ideyá.

i·de·ál *png* [*Esp*] : mithi *var* ideyál.

ideal (áy·dí·yal) *png* [*Ing*] : mithi.

i·de·ál *pnr* [*Esp*] **1:** umiiral sa isip lamang **2:** perpekto o napakahusay **3:** nananatiling idea lamang.

idealism (ay·dí·a·lís·em) *png* [*Ing*] : idealismo.

i·de·a·lís·mo *png* [*Esp*] **1:** paglikha ng mga bagay na ideal o ang pamumuhay na ang mga ito ang sinusunod na gabay : IDEALISM **2:** representasyon ng mga ideal na bagay *var* ideyalísmo : IDEALISM.

idealist (ay·dí·ya·líst) *png* [*Ing*] : idealista.

i·de·a·lís·ta *png* [*Esp*] : tao na naniniwala sa prinsipyo ng idealismo *var* ideyalísta : IDEALIST.

idee fixe (í·dey fiks) *png* [*Ing*] : idea na nangingibabaw o pinagtutuunan ng isip.

idem (í·dem, áy·dem) *png, pnb* [*Esp Ing*] **1:** salita o manunulat na nabanggit na **2:** matatagpuan sa manunulat na naunang sinipi sa papel.

i·den·ti·dád *png* [*Esp*] **1:** kaakuhan **2:** indibidwal; personalidad : IDENTITY[1] **3:** kalagayan ng pagiging magkatulad, gaya sa kalikasan o kalidad : IDENTITY[1].

identification (ay·dén·ti·fi·kéy·syon) *png* [*Ing*] : identipikasyon.

identification card (ay·dén·ti·fi·kéy·syon kard) *png* [*Ing*] : bagay na pagkakakilanlan, karaniwang gawa sa karton, at nakalamineyt : ID, LÁDAW.

identify (ay·dén·ti·fáy) *pnd* [*Ing*] : identipikahin.

i·den·ti·pi·ká *pnd* **mag-i·den·ti·pi·ká, i·den·ti·pi·ka·hín** [*Esp identificar*] **1:** kilalanin; patunayan ang identidad : IDENTIFY **2:** iugnay : IDENTIFY **3:** pumili ng isang bagay sa pamamagitan ng pagsusuri : IDENTIFY.

i·den·tí·pi·kas·yón *png* [*Esp identificación*] **1:** pagkilala o paraan ng pagkilala : IDENTIFICATION **2:** bagay na nagpapakilala, *hal* identification card : IDENTIFICATION **3:** pakikiisa ng damdamin sa kalagayan ng ilang tao o pangkat ng mga tao : IDENTIFICATION.

identity (ay·dén·ti·tí) *png* [*Ing*] **1:** kaakuhan **2:** *Mat* tumbásan na nananatiling totoo sa lahat ng value ng mga variable na taglay nito.

identity crisis (ay·dén·ti·tí kráy·sis) *png Sik* [*Ing*] : pagkalito sa paghihirap ng indibidwal na tukuyin ang kaniyang papel na gagampanan sa lipunan at ang angkop na pagtuturing sa sariling pagkatao.

ideogram (íd·yo·grám) *png* [*Ing*] : ideograph.

ideograph (íd·yo·gráf) *png* [*Ing*] : karakter na tuwirang kumakatawan sa isang idea o bagay : IDEOGRAM.

i·de·ó·lo·gó *png* [*Esp*] **1:** terorista; bisyonaryo **2:** mahigpit na tagapagpalaganap ng isang ideolohiya : IDEOLOGUE.

ideologue (áy·di·yo·lóg) *png* [*Ing*] : ideologo.

ideology (áy·di·yó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : ideolohiya.

i·de·o·lo·hí·ya *png* [*Esp ideología*] : kalipunan ng mga paniniwala, saloobin, at konsepto na nagtatakda at nagpapadaloy sa direksiyon ng pagiisip ng mga kasapi ng isang pangkat : IDEOLOGY.

i·de·ré *png* [*Pan*] : isod.

ides (aydz) *png* [*Ing*] : ikawalong araw pagkaraan ng nones sa sinaunang kalendaryong Romano; ikalabinlimang araw ng Marso, Mayo, Hulyo,

Oktubre, at ang ikalabintatlo ng iba pang buwan.

í·dew *png Mit* [*Igo*] : ibon na pinaniniwalaang nagbibigay ng babala hinggil sa darating na panganib o sakuna.

i·de·yá *png* [*Esp idea*] : varyant ng **idea**.

i·de·yál *png* [*Esp ideal*] : varyant ng **ideal**.

i·de·ya·lís·mo *png* [*Esp idealismo*] : varyant ng **idealismo**.

i·de·ya·lís·ta *png* [*Esp idealista*] : varyant ng **idealista**.

i·dî *png* [*Bik*] : magiliw na pagtawag sa batà.

Idianale (id·ya·ná·le) *png Mit* [*ST*] : bathala ng pagsasaka at paghahayupan.

i·dík *png Zoo* [*Hil*] : biik; anak ng baboy.

i·dí·li·kó *pnr* [*Esp idílico*] : payapa at masaya : IDYLLIC.

i·díl·yo *png* [*Esp idilio*] : paglalarawan sa kaaya-ayang tanawin o tagpo, karaniwan sa bukid : IDYLL.

idiolect (íd·yo·lékt) *png* [*Ing*] : paraan ng paggamit ng wika ng isang indibidwal.

idiom (íd·yom) *png* [*Ing*] : idyoma.

idiomatic (íd·yo·má·tik) *pnr* [*Ing*] : idyomatiko.

idiosyncracy (íd·yo·síng·kra·sí) *png* [*Ing*] : idyosinkrasya.

i·di·yâ *pnd* **mag-i·di·yâ, u·mi·di·yâ** [*ST*] : gumising nang pílit kahit inaantok pa.

id·lák *png* [*Hil*] : ningning.

id·líp *png* [*Seb Tag*] : sandaling pagtulog *var* irlíp – *pnd* **u·mid·líp, i·id·líp**.

íd·lot *pnr* [*Seb*] : matalim; matalas.

íd·ngaw *png* [*Kan*] : madmad.

i·dô *png* [*Bik Hil*] : aso.

i·dóg *png* [*Hil*] : isod.

i·dô-i·dô *png* [*Bik*] : pagsunod-sunod o pagbuntot sa isang tao saanman siya magtungo.

idol (áy·dol) *png* [*Ing*] : idolo.

i·do·la·trí·ya *png* [*Esp idolatría*] **1:** pagsamba sa mga imahen o diyos-diyosan : IDOLATRY **2:** paghanga na labis-labis : IDOLATRY.

idolatry (ay·dó·la·trí) *png* [*Ing*] : idolatriya.

i·dól-i·dól *pnr* [*Bik*] : ilang.

í·do·ló *png* [*Esp*] **1:** imahen ng isang diyos o diyosa, ginagamit sa pagsamba : IDOL **2:** diyos-diyosan : IDOL **3:** tao o bagay na tampulan ng labis na paghanga : IDOL.

i·dóng *png* [*Seb*] : itoy.

i·dóng-i·dóng *pnd* **mag-í·dong-í·dong, u·mi·dóng-i·dóng** [*Bik*] : maglakad at magmasid sa paligid.

i·dós *png* [*Bik*] : pag-usad sa kinauupuan nang hindi tumatayo upang makalipat ng puwesto – *pnd* **mag-i·dós, u·mi·dós**.

íd·ra *png Zoo* [*Esp hidra*] : uri ng makamandag na ahas *Cf* HYDRA.

id·tóg *png* [*Mag*] : itsa.

í·due *pnd* **i·í·dus, i·dú·sin, u·mí·dus** [*Ilk*] : kunin ang umiikot na trumpo sa pamamagitan ng palad at hayaang umikot sa ibabaw nito.

idyll (áy·dil) *png* [*Ing*] : idilyo.

idyllic (ay·dí·lik) *pnr* [*Ing*] : idiliko.

id·yó·ma *png* [*Esp idioma*] **1:** wika ng isang bayan o nasyon, o ang wika na sinasalita ng nakararami **2:** paraan ng pagsasalita na partikular sa isang pangkat o sa isang okasyon : IDIOM, KASABIHÁN[2].

id·yo·má·ti·kó *pnr* [*Esp idiomatico*] : may kakayahan o katangiang ukol sa isang partikular na wika : IDIOMATIC.

id·yo·sin·krás·ya *png* [*Esp idiosincracia*] : katangian o gawi na tangi sa isang indibidwal : IDIOSYNCRACY.

-ier (ír) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng mga pangngalang pantao na tumutukoy sa trabaho o interes *hal* grazier, cashier.

Ieoue Nazarenus Rex Ludaeorum (í·sus na·za·rí·nus reks lu·dá·rum) *png* [*Lat*] : Hesus ng Nazareth, Hari ng mga Hudyo : INRI.

if *pnt* [*Ing*] : kung.

Ifugao (i·fu·gáw) *png* : lalawigan sa gitnang bahagi ng Cordillera sa Filipinas, Rehiyon II.

I·fu·gáw *png* : pangkating etniko na matatagpuan sa bayan ng Banaue, Lagawe, Kiangan, at Mayaoyao sa lalawigan ng Ifugao : HILÍPAN.

i·fut *png* [*Iba*] : buntot.

i·gá *pnr* : pinatuyo sa pamamagitan ng ebaporasyon : ATÍ, BUMAWBÁW, HUBÁS, MARÁ.

íg-a *pnd* **ig-á·in, mag·pa·íg-a** : iguin; mag-igo.

i·gá·aw *png* [*Ilk*] : tagtuyot.

i·gád *png* [*Ibg Ilk*] : kudkod.

ig-á·gaw *png* [*Hil Seb*] : pinsan.

i·gá·ig *png* : paggalaw kapag nagbibistay.

í·gam *png* [*Ilk*] : sandata.

í·gan *png Kol* : pinaikling anyo ng **kaibigan**.

í·gang *png* [*Hil*] : tuyong takod.

í·gang *pnr* [*Seb*] : maalinsangan; masalimuot.

i·gáng *pnr* : varyant ng **tigáng**.

i·gár *png* [*Pan*] : kudkuran; kasangkapang pangkudkod.

í·gat *png Zoo* [*Kap Ilk Pan Tag*] : isdang alat o tabang (*Anguilla rostrata*) na mahaba ang katawang tila ahas, walang kaliskis, at maliit ang mga mata : UBÓG.

í·gat-í·gat *png Bot* : yerba (*Sida javensis*) na humahaba ang tangkay nang 60 sm, bilugán ang dahon, may limang karpelo ang bunga, at ginagamit na gamot sa gonorea : HAPÚNANG-NIKNÍK, MARMARAÍPUS.

i·gá·ya *png* **1:** lugód; kasiyahan **2:** katiwasayan; kapanatagan – *pnr* **ka·i·gá-i·gá·ya**.

ig·bá *png* : pag-iwas sa mga bagay na pinaniniwalaang signos.

íg·baw *pnr* [*War*] : sa itaas; lampas sa rabaw; ibabaw.

i·gé·ra *png Bot* [*Esp higuera*] : fig.

i·gét *pnr* [*Ilk*] : pilít.

i·get·néng *png* [*Pan*] : latak.

íg·gan *png* [*Ilk*] : pigil[1].

ig-gés *png Zoo* [*Ilk*] **1:** uod **2:** tilas.

ig·hám *pnd* **mag-ig·hám, um·íg·ham** [*Bik*] : mag-ehem.

i·gíb *png* : pagsalok ng tubig mula sa poso, ilog, o ibang maaaring pagkuhanan ng tubig tungo sa isang pook : ASÓL, SAG-ÓB, SAGÚB, SAKDÓ, SAKDÚ, SAKLÚ.

í·gid *png* [*Ilk*] : gilid.

ig-íg *png* **1:** pag-uga sa sisidlan gaya ng sako, basket, at katulad upang maging siksik ang laman at malagyan pa *var* ug-óg : LIGLÍG **2:** pagyugyog o pag-ugâ sa punongkahoy upang malaglag ang bunga, dahon, o katulad **3:** pagsalà ng pulbos o pinulbos na bagay sa pamamagitan ng pag-uga sa pansalang ginagamit – *pnd* **mag-ig·íg, ig-i·gín, u·mig·íg**.

i·gík *png* : mahinang ungol o iyak ng baboy : AGÚMOD, ANÍBOOS, GUKGÓK, IGÓK-IGÓK, IWÍK, IYÁGOK, RAGÁROG, UGÍK.

í·gin *png* [*Tau*] : pahintulot mula sa bána.

ig-íng *png* : mababang tunog na nagmumula sa lalamunan *Cf* HÍGING.

í·gis *png* [*Mag*] : tigis.

i·gít *png* [*Bik*] : pagdumi o pagtae nang unti-unti.

í·giw *png Bot* [*Kap Tag*] : punongkahoy (*Dysoxylum decandrum*) na dilaw ang bulaklak at bunga, at pula ang buto : BAKÚGAN, BASILWÁG, HIMÁMAW, IKUÓ.

ig·kál *png* : pagiging matigas o malakas.

ig·kás *png* : galaw ng anumang bagay na bumalik sa dáting ayos matapos hilahin o bitawan *Cf* HAGKIS, LÍGKAS, TIKWAS, TINGHAS : GUBTÍK, PISÍK[2] – *pnd* **um·íg·kas, pa·ig·ka·sín, íg·ka·sán, i·íg·kas**.

ig·láp *png* : napakaikling sandali o saglit; panahon na kasukát ng isang kurap ng mata *var* idláp : ÁPAGKANITA, DELIKYÁT, KÍLAB, PIRÓK, PISÓK, SAKÍLDAP, SAKÍRAP.

ig·lés·ya *png* [*Esp iglesia*] : simbahan.

igloo (íg·lu) *png* [*Ing*] : tirahan ng Eskimo na yari sa mga tipak ng yelo.

ig·mâ *png* [*Tau*] : paniniwala na laganap at sinasang-ayunan ng lahat.

ig·nád *pnr* : higit na mabigat ang karga sa hulihan kaysa prowa ng barko.

ig·ne·ó *pnr* [*Esp*] : santelmo.

igneous (íg·ne·yús) *pnr* [*Ing*] **1:** anumang hinggil sa apoy o pagniningas; maapoy **2:** likha ng bulkan, karaniwang tumutukoy sa bato.

ignis fatuus (íg·ní·us fá·tsu·wús) *png* [*Lat*] **1:** ilaw na nakikita sa gabi, lalo na sa putikán at pinaniniwalaang sanhi ng likás na pagniningas ng gas mula sa bulok at organikong bagay **2:** anumang nakalilinlang o nakaliligaw dahil sa pang-aakit.

ig·nis·yón *png* [*Esp ignición*] **1:** mekanismo sa pagpaandar ng makina : IGNITION **2:** pagsindi o pagsunog : IGNITION.

ig·nít *pnd* **ig·ni·tín, mag-ig·nít** [*Bik*] : hatakin.

ignite (ig·náyt) *pnd* [*Ing*] **1:** sindihan; sunugin **2:** *Kem* painitin upang tumigas o magkaroon ng aksiyong kemikal.

ignition (ig·ní·syon) *png* [*Ing*] : ignisyon.

ig·no·rá·do *pnr* [*Esp*] : hindi pinapansin.

ig·no·rá·mus *png* [*Ing*] : tao na mangmang *Cf* ILLITERATE.

ignorance (íg·no·ráns) *pnr* [*Ing*] : ignoransiya.

ig·no·rán·si·yá *png* [*Esp ignorancia*] : kakulangan sa kaalaman : IGNORANCE.

ig·no·rán·te *pnr* [*Esp*] **1:** kulang sa kaalaman, karanasan, o kasanayan; hindi edukado *Cf* MANGMANG **2:** magaspang kumilos at kakatwa ang anyo : TAGÁW.

i·gò *png* : salitang batà para sa **ligò**.

í·go *pnd* **pa·i·gú·han, i·gú·han, i·pa·i·gú·han** : tamaan kahit lumilipad; matudla : IG-A.

i·gò *pnr* [*Seb*] : tama[1].

I·go·dór *png* : Ibalóy.

i·gók-i·gók *png* [*Hil Seb*] : igík.

ig·só·on *png* [*Seb*] : kapatid.

I·go·rót *png* [*Igo*] : pangkating etniko na matatagpuan sa Cordillera *Cf* IBALÓY.

I·go·ró·te *png* [*Esp Igorrote*] : tawag ng mga Espanyol sa mga tao na naninirahan sa mga bundok, partikular sa Hilagang Luzon.

í·gos *png Bot* [*Esp higos*] **1:** punongkahoy o palumpong (*Ficus carica*) na may malaki at luntiang dahon, at may bulaklak at bunga na hugis peras **2:** bunga nito.

í·got *png* **1:** paghigpit sa pagtatali, pagdakma, at katulad **2:** pagtitipid sa ibinibigay o pinalalabas **3:** [*Hil Seb*] langitngit.

í·got *pnr* **1:** [*Bik*] determinado; masipag **2:** maramot; kuripot.

i·gót-i·gót *png Ana* [*Hil Seb*] : puil.

i·gó·to *png Bot* [*ST*] : uri ng tanim na may kulay.

ig·páw *png* : paglukso o pagtalon sa ibabaw upang abutín o lampasan ang isang bagay – *pnd* **u·mig·páw, ig·pa·wán, mag·pa·ig·páw**.

ig·pít *pnd* **íg·pi·tín, u·mig·pít** [*ST*] : gumastos nang katamtaman.

íg·pot *pnr* [*Hil*] : simot.

ig·póy *png Bot* : uri ng yantok.

ig·ro·mét·ro *png* [*Esp higrómetro*] : hygrometer.

íg·ros·kóp·ya *png* [*Esp higroscopia*] : hygroscopy.

ig·ros·kóp·yo *png* [*Esp higroscopio*] : hygroscope.

ig·sî *png* : varyant ng **ikli**.

ig·só *png* [*Seb*] : kinakapatid na babae o lalaki.

ig·só·on *png* [*Seb*] : kapatid.

ig·tád *pnd* **u·mig·tád, i·ig·tád 1:** umilag o umiwas nang mabilis sa isang bagay : IKTÍN, IKYÁS, ILIKÍR, LIHÁY, LISÍ, TIPLÁD **2:** kumilos nang bigla *Cf* ÍBAG, ÍLAG, IGPÁW.

ig·tíng *png* **1:** pagkabanat nang ganap; pagkakatali nang mahigpit : ELÉT, HIGÓT, ILÓT, ÍRUT, LIGÉT **2:** pagkamahigpit; katindihan ng pangyayari : ELÉT, HIGÓT, ILÓT[2], IRÓT.

i·gúng *png Ana* [*Iba*] : ilong.

ig·wál *png* [*Esp igual*] : kapantay.

ig·wál *pnd* **mag-ig·wál, um·ig·wál** [*ST*] : humilig sa gawing gilid.

ig·wá·la *png* [*War*] : buwanang bayad sa doktor o abogado.

íg·wal·dád *png* [*Esp igualdad*] : pagkakapantay.

í·ha *png* [*Esp hija*] **1:** anak na babae **2:** tawag ng nakatatanda sa batang babae na kinagigiliwan bagaman hindi anak, **í·ho** [*Esp hijo*] kung lalaki.

i·há *png* [*War*] : tagal.

i·há·da *png* [*Esp ahijada*] **1:** inaanak **2:** anak-anakang babae, **i·há·do** kung lalaki.

i·há·las *pnr* [*Seb*] : varyant ng **ilahas**.

í·hap *png* : pagbibigay ng pansin o atensiyon sa binabasa o naririnig upang lubusang maunawaan *Cf* LIMÍ, SURÍ.

i·háp *pnd* **i·í·hap, mag-í·hap, i·há·pin** [*Seb War*] : bilangin.

i·há·tag *png* [*War*] : ubaya.

í·haw *png* [*Hil Tag War*] : pagluluto sa pamamagitan ng pagdarang sa bagà : DÁNDANG[1], NÍNGNANG, SUGBÁ – *pnd* **i·í·haw, mag-í·haw, i·há·win** – *pnr* **i·ní·haw**.

i·ha·wán *png [ihaw+an]* : kasangkapang gamit sa pag-iihaw *Cf* PARILYÁ.

i·hì *png* [*Bik Hil Mgd Seb Tag War*] : mapanghi at manilaw-nilaw na tubig mula sa bato na naiipon sa pantog at lumalabas mula rito : DYINGGEL, ISBÚ, TÎ-RIS.

i·hi·án *png* : kasangkapan na pinagsasahuran ng ihi.

i·hi·lás *pnr* [*Tau*] : bukal sa kalooban; ubos-kaya.

i·hi·mán *png* **1:** *Zoo* maliit na bulate (*Enterobius vermicularis*) na kauri ng pinworm **2:** [*Btg Tag*] paligsahan ng nakabubulol na mga salita at karaniwang pinarurusahan ng pag-inom ng alak ang natalo **3:** *Mus* [*ST*] awit pangkasal.

i·hín-kir·lát *png* [*ST*] : kislap.

í·hin·lang·gám *png* [*ihi+ng+langgam*] **1:** mahinang ambon **2:** mahinang tulo mula sa gripo.

í·hip *png* **1:** pagpapagalaw sa isang bagay sa pamamagitan ng hangin :

HIGÍP – *pnd* **mag-í·hip, i·hí·pan, i·hí·pin 2:** túbo para sa naturang gawain.

i·hít *png*: paghabol sa paghinga dahil sa matinding pag-iyak, pagtawa, o pag-ubo : ÁTUK, KEÁT, UTÓK, ÚTOY – *pnd* **i·hi·tín, mag-i·hít**.

i·hi·ti·yál *png* [*Tau*] : pag-iingat o pagiging maláy laban sa panganib o kasamaan.

í·hi·yé·ne *png* [*Esp higiene*] : hygiene.

í·hi·yé·ni·ká *pnr* [*Esp higiénica*] : hygienic.

í·hi·ye·nís·ta *png* [*Esp higienista*] : hygienist.

i·hu·wé·la *png* [*Esp hijuela*] : parisukat na linen, ginagamit na takip ng kalis *Cf* PALIA.

i·ím *png Zoo* : isda (*Leiognathus ruconius*) na maliit at malapad.

i·ít *png* **1:** [*Ilk*] gitnang tadyang ng dahon ng punong niyog o tabako **2:** panunukso sa pamamagitan ng pagbabansag ng masasamang pangalan **3:** sa larong taguan, hudyat na sigaw na maaari nang maghanap ang taya.

i·í·to *png Zoo* [*Bik*] : isdang alat (*Paraplotosus albilabris*) na hindi pangkaraniwan dahil may patulis na hugis ng katawan at makapal na labing kulay puti.

í·jang *png* [*Iva*] : batong bundok na ginagamit bilang kuta o tanggulan kapag may manlulusob o sasalakay.

ik *png*: bigla at malakas na iyak ng isang biik kapag nasasaktan.

'i·kà *png Kol*: pinaikling **wika** *var* 'ekà.

i·kâ *png*: hindi tuwid na paglakad dahil sa pagod, kirot, pansamantalang pagkapilay, o pamimintig ng mga paa.

i·ka- *pnl* **1:** pambuo ng bilang na panunuran *hal* ikalawa, ikasampu **2:** pambuo ng pang-abay na nagpapahiwatig ng oras; katulad ng *alas-*, *hal* ikatlo ng hapon (3:00 nh), ikaisa ng umaga (1:00 nu) **3:** pambuo ng pandiwa na nagpapahiwatig ng sanhi o dahilan, *hal* ikamatay, ikaligaya.

i·ka·á·nim *pnr* [*ika-+anim*] : susunod sa bilang na lima; ordinal na bilang ng anim : SIXTH.

i·ka·á·pat *pnr* [*ika-+apat*] : susunod sa bilang na tatlo; ordinal na bilang ng apat *var* ikápat : FOURTH.

í·kab *png* [*Ilk*] : pagkain nang lihim.

'i·ká ko *png*: pinaikling "wika ko."

í·kal *png* [*ST*] : buhok na bahagyang kulot.

I·ka·lá·han *png*: pangkating etniko na matatagpuan sa Imugan, Nueva Vizcaya, at Kayapa Benguet *var* Ikalásan : KADÁSAN, KALANGÚYA, KALASÁN.

I·ka·lá·san *png*: varyant ng **Ikaláhan**.

i·ka·la·wá *png* [*ika-+dalawa*] : susunod sa bilang na isa; ordinal na bilang ng dalawa : SECOND.

i·ka·li·má *pnr* [*ika-+lima*] : susunod sa bilang na apat; ordinal na bilang ng lima : FIFTH.

í·kam- *pnl*: varyant ng **ikang**, para sa salitang-ugat na nagsisimula sa titik *b* o *p* na iniuulit ang unang pantig *hal* ikámbabalì, ikámbubuwál.

i·ká·men *png Bot* [*Ilk*] : bangkuwang.

i·ka·mén *png* **1:** [*Ilk Pan*] banig[1] **2:** *Bot* [*Pan*] bangkuwang.

'i·ká mo *png Kol*: pinaikling "wika mo."

i·kán *png Zoo* [*Ilk Mag Pan*] : isda.

I·kan! *pdd* : pagtawag sa mga baboy kung pakakainin na *var* Hikan!

i·kan- *pnl*: varyant ng **ikang-** para sa salitang-ugat na nagsisimula sa titik na *D, L, R, S, T* at inuulit ang unang pantig, *hal* ikánlulumò, ikánsisigáw.

í·kang *png*: bahagyang awang sa mga hugpungan *Cf* KÁWANG, PAGÍTAN.

i·kang- *pnl*: pambuo ng pandiwa na inuulit ang unang pantig at nangangahulugan ng dahilan ng gawaing ipinahahayag *hal* ikánggagálit, ikánghihírap *var* -ikam, -ikan : IKAM-, IKAN-.

í·kap *pnr* [*ST*] : takót.

i·ká·pa- *pnl* [*ika-* + *pa-*] : pambuo ng pandiwa at nagpapahiwatig ng dahilan ng pagkakuha ng isang bagay o sanhi ng anumang nagawa, *hal* ikápabuntis, ikápabili.

i·ká·pag- *pnl* [*ika-* + *pag-*] : pambuo ng pandiwa, mula sa pandiwang *mag-*, at nagpapahiwatig ng dahilan ng paggawa o pagsasagawa, *hal* ikapágbilí, ikapághiráp.

i·ká·pag·pa- *pnl* [*ika-* +*pag-* + *pa-*] : pambuo ng pandiwa na nagpapahiwatig ng pagtindi ng *ikápa-* at mula sa pandiwang *magpa-*, *hal* ikápagpapaalís, ikápagpabili.

i·ká·pag·pa·ka- *pnl* [*ika-* + *pag-* + *pa-* + *ka-*] : pambuo ng pandiwa, bahagi ng seryeng *-ika* mula sa *magpaka-*, at nagpapahiwatig ng dahilan ng kusang paggawa ng isang bagay o pagsusumikap maging katulad ng isinasaad ng salitang ugat, *hal* ikápagpakabuti, ikápagpakamatáy.

i·ká·pa·ká- *pnl* [*ika* + *paka-*] : pambuo ng pandiwa at nagpapahiwatig ng sanhi ng pagkagawa nang higit sa kailangan, *hal* ikápakákuskos, ikápakátaas.

i·ka·pa·ká·pag- *pml* [*ika-* + *paka-* + *pag-*] : pambuo ng pandiwa, inilalapi sa pandiwang *mag-*, at nagpapahiwatig ng sanhi ng paggawa o pagsasagawa nang higit sa kailangan, *hal* ikapakápag-aral, ikapakápaghirap.

i·ka·pa·ká·pag-, -an *pnl* [*ika-* + *paka-* + *pag-* + *-an*] : pambuo ng pandiwa, inilalapi sa pandiwang *mag-,-an* at nagpapahiwatig ng dahilan para sa higit na matinding pagsasagawa nang balíkan o sabáyang gawain ng dalawa o higit pang tao, *hal* ikapakápagtawánan, ikapakápagsigáwan.

i·ka·pa·ká·pag·pa- *pnl* [*ika-* + *-paka* + *pagpa-*] : pambuo ng pandiwa, inilalapi sa pandiwang *magpa-*, at nagpapahiwatig ng paghingi o pagpilit sa iba na gumawa o magsagawa ng isang bagay, *hal* ikápakápagpaalis, ikápakápagpabilí.

i·ká·pa·ká·pag·pa·ká- *pnl* [*ika-* + *paka* + *pag* + *paka-*] : pambuo ng pandiwa, inilalapi sa pandiwang *magpaka-*, at higit na matindi ang ipinahihiwatig kaysa *ikapagpaka-*, *hal* ikápakápagpakahulog.

i·ká·pa·ká·pam- *pnl* [*ika-+paka+pa +an*] : varyant ng **ikapakapang-** para sa pandiwang *magpaka-*, at higit na matindi ang ipinahihiwatig kaysa *ikapam-*, *hal* ikápakápamundók, ikápakápamili.

i·ká·pa·ká·pan- *pnl* [*ika-+paka+pa+ na*] : varyant ng **ikapakapang-** na nagapahiwatig ng higit na matinding paggawa o pagsasagawa kaysa *ikapan-*, *hal* ikápakapanlumò.

i·ká·pa·ki- *pnl* [*ika* + *paki* + *pa-*] : pambuo ng pandiwa, inilalapi sa pandiwang *maki-*, at nagpapahiwatig ng dahilan, sanhi, o motibo ng paghingi ng pabor o pagsali, *hal* ikapakiúsap, ikapakibilí.

i·ká·pa·ki·pa- *pnl* [*ika* + *paki-* + *pa-*] : pambuo ng pandiwa at nagpapahiwatig ng katulad na kilos sa *ikápaki-*, ngunit may dagdag na kahulugan mula sa pangngalang *pa-*, *hal* ikápakígawa, ikápakípasama.

i·ká·pa·ki·pag- *pnl* [*ika* + *paki* + *pag-*] : pambuo ng pandiwa at nagpapahiwatig ng katulad na kilos sa *ikápaki-*, ngunit may dagdag na kahulugan mula sa pandiwang *mag-* kaugnay ng kahulugan ng *ikapag-*, *hal* ikápakípagbili.

i·ka·pa·ki·pam- *pnl* : varyant ng **ikapakipag-** na nagpapahiwatig ng pinagsamang kahulugan ng *ika-* (nagpapahiwatig ng dahilan ng), *paki-* (nagpapahiwatig ng pakiusap, paghiling, o paghugpong), at *pang-*, *pam-* na mula sa pandiwang *mang-*, *mam-*, *hal* ikapakipamilí.

i·ka·pa·ki·pan- *pnl* : varyant ng **ikapakipag-** na katulad ng *ikapakipam-* ngunit mula sa pandiwang *mang-*, *man-*, *hal* ikápakípaningíl.

i·ká·pam- *pnl* [*ika-* + *pang-* + *pam-*] : varyant ng **ikapang-** para sa salitang-ugat na nagsisimula sa *B* o *P*, at nagpapahiwatig ng dahilan ng pagkilos o paggawa gaya ng sa *ika-* ngunit may kaunting diin sa maramihang pagkilos, *hal* ikápamili, ikápamundok.

i·ká·pan- *pnl* [*ika-* + *pang-* + *pan-*] : varyant ng **ikapang-** para sa salitang-ugat na nagsisimula sa *D*, *L*, *R*, *S*, o *T* at nagpapahiwatig ng dahilan ng pagkilos o paggawa gaya ng sa *ika-* ngunit may kaunting diin sa pagpapatuloy ng pagkilos o paggawa, *hal* ikápandiri, ikápanligaw.

i·ka·pang- *pnl* [*ika-* + *pang-*] : pambuo ng pandiwa, batayan ng *ikapam-* at *ikapan-*, at nagpapahiwatig ng dahilan ng pagkilos na may kaunting diin sa maramihang pagkilos o paggawa, *hal* ikapanggígil, ikápangmanmán.

i·ká·pat *pnr* [*ika-*+*apat*] : varyant ng **ikaapat**.

I·ka·pá·ti *png Mit* [*ST*] : diyosa ng fertilidad; diyosa o tagapangalaga ng agrikultura.

i·ka·pi·tó *pnr* [*ika-*+*pito*] : susunod sa bilang na anim; ordinal na bilang ng pito : SEVENTH.

i·ka·rar·wá *png* [*Iba*] : kaluluwa.

i·kás *pnd* **mag-i·kás, i·ka·sín** [*ST*] : kalasin ang tali.

i·ka·sam·pû *pnr* [*ika-*+*sampu*] : susunod sa bilang na siyam; ordinal na bilang ng sampu : TENTH.

i·ka·si·yám *pnr* [*ika-*+*siyam*] : susunod sa bilang na walo; ordinal na bilang ng siyam : NINTH.

í·kat *png* **1:** *Sin* [*Min*] pagtitina sa mga hibla bago habihin upang maging tela **2:** [*ST*] pasamano ng bintana.

i·kat·ló *pnr* [*ika-*+*tatlo*] : susunod sa bilang na dalawa; ordinal na bilang ng tatlo : THIRD.

I·kat·lóng Da·ig·díg *png* [*ika*+*tatlo*+*ng daigdig*] : Third World.

i·káw *pnh* [*Bik Hil Seb Tag Tau War*] **1:** ikalawang panauhan sa isahang anyo **2:** tao na kinakausap : KAW, SIKAW, SIKA, YOU.

i·ka·wa·ló *pnr* [*ika-*+*walo*] : susunod sa bilang na pito; ordinal na bilang ng walo : EIGHTH.

í·kay *png* : inis.

í·kay *pnr* [*Hil*] : simot.

ik·díl *png* : pagkalabit nang marahan sa siko upang makatawag ng pansin.

I·ké! *pdd* [*Esp y que*] : bulalas na nangangahulugang "E ano!"

í·ke·bá·na *png* [*Ing Jap*] : sining ng pag-aayos ng bulaklak.

i·két *png* [*Ilk Pan*] : lambat.

ik·gáy *png* [*Ilk*] : pula ng itlog.

i·kì *png* **1:** wakwak **2:** manananggal.

í·ki *pnr* : balu-baluktot; alon-alon.

í·kid *png* : paikot na pag-ayos ng sinulid, lubid, alambre, at katulad sa isang ikirán : LÍKAW.

i·kíd *png* [*Bik*] : pagsasayaw.

i·kig·tél *png* [*Pan*] : liroy.

i·ki·lí·kil *png* [*ST*] : pagpupumilit ng isang tao na sumáma o makisabay sa tao na naiinis sa kaniya.

i·kím *png* [*Bik*] **1:** kipkip **2:** pakimkim **3:** suhol o lagay – *pnd* **i·i·kím, mag-í·kim**.

i·ki·rán *png* [*ikid+an*] : silindrikong bagay gaya ng bobina, o karete na pinag-aayusang paikót ng sinulid, alambre, at iba pang kawad : BÍLIBIRÁN, LIBIRÁN, LIKIRÁN, PULUNÁN, SPINDLE, TABAYÁN.

í·kit *png* : pag-ikot patungo sa iniikutan *Cf* ÍKOT : DÍRIT.

i·kít *pnd* **mang-i·kít, u·mi·kít, i·ki·tín** [*Bik*] : mang-umit; umitin.

ik·kís *png* [*Ilk*] : sigaw.

ik·lî *png* **1:** kakulangan sa haba *var* igsî, iksî : ABÍBBA, HALÍPOT, HÁWPO, KABÁBA, KÚYAD, LÍP-OT, MUBÔ, TIKÉY **2:** kakulangan sa taas o súkat *Cf* PANDAK : ABABA, DAPADAPAL, HABUBO, PÉNGGEK **3:** kakulangan sa orás *var* igsî *Cf* DALI : ABIBBA, KAMUBÒ, MANOBÒ, TIKÉY, TOMEG – *pnd* **mag·pa·ik·lî, pa·ik·li·ín, ík·li·án** – *pnr* **ma·ik·lí**.

ik·mó *png* [*Bot*] : halamang baging na ginagamit sa pagnganganga ang dahon at karaniwang hinahaluan ng apog at bunga : BUYÒ, BÚYOK, GAWÉD, LAWÉR, SÁMAT.

ik·nát *png Bot* : kahoy na sali-saliwa ang hilatsa.

ík·nol *png* [*Pan*] : itlog[1].

í·ko *pnd* **mag-í·ko, u·mí·ko** [*ST*] : magpamalas ng pagkagiliw sa isang tao sa pamamagitan ng madalas na pagtawag at pakikipag-usap dito.

i·kód *png* : paraan ng paglakad ng isang tao na piláy ang isang paa : TIKÓD, HINGKÓD.

í·kog *png* **1:** puluhan ng kutsilyo o itak **2:** [*Bik Hil Mag Mrw Seb War Tag*] buntot[1].

í·kol *png* : paggalaw-galaw at pag-usod ng mabigat na bagay upang mailipat sa ibang pook.

i·kól *png* [*Ilk*] : buntot[1].

i·kóm *png* : varyant ng **tikóm**.

i·kó·no *png* [*Esp icono*] : icon.

i·ko·no·gra·pí·ya *png* [*Esp iconografía*] **1:** pag-aaral sa kahulugan ng mga imahen at sagisag na isinasalarawan **2:** sining ng paggawa ng mga larawan, imahen, at pigura : ICONOGRAPHY.

i·ko·no·klás·ta *png* [*Esp iconoclasta*] **1:** tao na bumabatikos sa mga itinatanging paniniwala : ICONOCLAST **2:** tao na sumisira sa mga imahen, lalo na ang nakibahagi sa kilusan noong ika-8 hanggang ika-9 siglo laban sa paggamit ng mga imahen sa mga simbahan sa Silangang Imperyong Romano : ICONOCLAST.

í·kos *png Zoo* [*Bik*] : pusa.

i·kós *png* **1:** *Zoo* [*Bik*] pusa **2:** karayom ng putakte o bubuyog.

í·kot *png* **1:** galaw na pabilóg, gaya ng galaw ng mga planeta sa paligid ng araw **2:** paggalaw na pabilóg sa isang hindi nababagong puwesto, tulad ng pag-ikot ng trumpo : ÍNOG.

í·koy *png* : pagkabusisi ng pagpupunyagi.

ik·pík *pnd* **ík·pi·kán, pa·ík·pi·kín** [*ST*] : higpitan.

ik·sî *png* : varyant ng **ikli**.

ik·te·rís·ya *png Med* [*Esp ictericia*] : jaundice.

ik·tí *pnd* **mag-ik·tí, um·ik·tí** [*ST*] : dumaing nang may bahagyang pagtaas ng tinig.

ik·tín *png* [*Bik Seb*] : igtad.

ik·ti·yó·lo·gó *png* [*Esp ictiologo*] : tao na dalubhasa sa iktiyolohiya : ICHTHYOLOGIST.

ík·ti·yo·lo·hí·ya *png* [*Esp ictiología*] : sangay ng zoolohiya hinggil sa pag-aaral ng mga isda : ICHTHYOLOGY.

i·kúb *png* [*Ilk*] : bakod.

í·kul *pnr* [*Tau*] : bunso.

i·ku·ó *png Bot* : igiw.

i·kú·ran *png Zoo* [*ikod+an*] : isdang alat (*Pomadasyidae Haemulidae*) na kulay pilak, at matatagpuan sa tropiko o subtropikong karagatan.

i·ku·tán *png* [*ikot+an*] : pabilóg na karerahan.

ik·wál *png* : paggapang nang paekis gaya ng ahas.

ik·wát *png* : pagbuhat ng bagay gamit ang pansungkal na kahoy o bakal : HIKWÁT.

ik·wî *pnr* [*ST*] : bruho.

ík·wil *pnd* **i·ík·wil, u·mík·wil** [*ST*] : kumembot.

ik·wíl *pnr* [*ST*] : hindi mabago.

ik·wíl-ik·wíl *pnd* **mag-ík·wíl-ik·wil, u·mik·wíl-ik·wíl** [*ST*] : subukang makisama sa tao na hindi gusto.

ík·wit *pnd* **mag-ík·wit, pa·ik·wí·tin** [*ST*] : paikutin nang tila trumpo.

ik·wít *pnd* **mag-ik·wít, ík·wi·tán, pag-ík·wi·tín** [*ST*] : idikit.

ik·yán *png* : pag-uukol ng lahat ng bagay sa isang tao, bagay, o pangyayari.

ik·yás *png* [*Seb*] : igtad.

ík·yas *pnd* **i·ík·yas, mag-ík·yas, ik·yá·sin** [*Seb*] : umiwas.

i·lá *png* [*Mrw Seb War*] : bálat.

i·lád *png* [*Seb*] : subà[2].

í·lag *pnd* **u·mí·lag, i·lá·gan, i·í·lag** **1:** [*Kap Seb Tag*] umiwas upang hindi matamaan o mahagip **2:** [*Kap Tag*] lumayo o umiwas sa panganib **3:** [*Kap Tag*] mag-ingat; mag-alaga.

i·lág *pnr* **1:** umiiwas **2:** [*Bik*] maluwang; malawak.

i·la·gâ *png Zoo* [*Hil Seb*] : daga.

I·lá·gan *png* : kabesera ng Isabela.

i·la·gáng bú·kid *png Zoo* [*Seb*] : dagang bundok.

i·la·gín *png Med* : uri ng pagtatae.

i·la·hás *pnr Bot Zoo* [*Hil Seb*] **1:** nabubuhay sa likás na kalagayan, nakatira sa mga likás na pook gaya ng gubat o parang : WILD[1] **2:** hindi maamo o hindi naaala-gaan ng tao *var* ihálas *Cf* ILÁP : SIMARÓN, WILD[1].

i·lá·ir *pnd* **mag-i·lá·ir, i·i·lá·ir** [*ST*] : gambalain.

í·lak *png* [*Kap Tag*] **1:** pagkalap o paghingi ng ambag o kontribusyon : DÁWAT – *pnd* **i·pa·ngí·lak, i·í·lak, ma·ngí·lak 2:** *Zoo* isdang alat (*Kyphosus cinerascens*) na guhitán, biluhaba ang katawan, at karaniwang humahaba nang 195-210 sm *var* lupak.

i·lak·bó *pnd* **i·lak·bu·hín, i·i·lak·bó** : ihagis nang pataas.

í·la·lam·bô *png* : bulá-bulâ mula sa pagbagsak ng tubig.

i·lá·lo *png* [*Pan*] : pag-asa[1].

i·lám *pnr* **1:** kayumanggi; kulay tsokolate **2:** irap **3:** kupas; mapusyaw.

i·lam·báng *pnr* : daplis sa gilid ng target.

i·lam·bóng *pnr* : daplis sa itaas ng target.

i·lán *pnr* : kaunti; hindi marami : BASSÍT, DAISÉT, DIYUTÁY[2], IBÁN, PIPILÁ, PIPIRÁ.

i·lán *pnb, ptg* : pananong na tumutukoy sa dami ng bilang ng anuman : KADAKLÁN, MAPILÁN, PIGÁ[2] PIGÁRA, PILÁ, PIRÁ.

i·lan·dáng *png* **1:** tilapon **2:** tilandoy.

i·láng *png* **1:** pook na malayo sa kabahayan, malungkot, at walang naninirahan : DISYÉRTO **2:** parang; kaparangan **3:** paggipit sa kalaban at katalo *Cf* LINLÁNG.

i·láng *pnr* : hindi mapakali : ASIWÂ[2], IDÓL-IDÓL.

í·lang-í·lang *png Bot* [*Kap Hil Ilk Pan Seb Tag War*] **1:** punongkahoy (*Gananga odorata*) na may mabangong bulaklak at langis **2:** bulaklak nito : ALLANGÍNGAN, ÁLYANGÍNAN, ÁNGID.

í·lang-í·lang gú·bat *png Bot* : baging (*Desmos cochinchinensis*) na may dilaw at mabangong talulot.

i·lang·láng *png* : sibad na paitaas; pagtaas – *pnd* **pu·ma·i·lang·láng, pa·i·lang·la·ngín**.

I·lá·nun *png* : pangkating etniko na matatagpuan sa lalawigan ng Maguindanao at Zamboanga.

i·láp *png* : kalagayan ng isang tao o hayop na nahirati sa pamumuhay nang malayo sa karamihan at hindi sanay na makisalamuha sa marami o sa hindi dating nakikita *Cf* ILAHÁS : ATÁP, KAIDLÁS, LIYÁP, ULYÁS – *pnr* **ma·i·láp**.

í·lar *png* [*ST*] : paglalagay ng tanda sa daan upang hindi mawala – *pnd* **mag-í·lar, i·lá·ran**.

í·las *png* **1:** [*Kap Tag*] panandaliang pagtatago sa ibang bahay **2:** pag-iwas; pagtalilis.

i·lás *png Bot* [*Tag Seb*] : uri ng ilahas na mais.

í·lat *png* [*Kap Tag*] **1:** natuyong sapa na nagkakatubig kung minsan **2:** estero.

i·lát *png* [*Mag*] : kati[1].

í·law *png* [*Bik Hil Mag Tag*] **1:** anumang nagbibigay ng liwanag, gaya ng nakasinding bombilya o ningas ng kandila o gasera; tanglaw : IWÁG, LIGHT[2], RELÁK, SILÉW **2:** *Idy* ina.

i·la·wán *png* : lampara; gasera.

i·lá·wan *png Agr* [*Mrw*] : dalatan.

i·law-da·gá *png* [*ST*] : talà sa hápon.

í·lay *png* **1:** pagkahilo **2:** [*Bik*] lamya **3:** [*Mrw*] look.

i·lá·ya *png* [*Seb Tag*] : dakong paitaas ng bayan : GIMBÂ, HULÒ, IRÁYA, ÚLU.

i·le·gál *pnr* [*Esp*] : hindi legal; taliwas sa umiiral na batas at regulasyon : ILLEGAL.

i·le·ga·li·dád *png* : paglabag sa batas.

i·le·hí·ti·mo *png* [*Esp ilegítimo*] : bátang naipanganak nang hindi kasal ang mga magulang.

i·le·hí·ti·mó *pnr* [*Esp ilegitimo*] **1:** hindi ipinahihintulot ng batas; labag sa batas : ILLEGITIMATE **2:** hindi angkop o hindi nararapat : ILLEGITIMATE.

I·len·tú·ngen *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Manobo na nasa Kanlurang Bukidnon.

i·let·rá·do *pnr* [*Esp*] : mangmang.

ileum (íl·yum) *png Ana* [*Ing*] : pangatlo o hulíng bahagi ng maliit na bituka.

ilex (áy·leks) *png* [*Ing*] : asebo.

il·hí *png* [*Seb*] : duldug.

íli *png* [*Ilk*] : bayan.

í·li *pnd* **mag-í·li, i·lí·hin, i·í·li** [*Bik*] : payapain; aliwin; pasiglahin.

I·li·á·ban *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Iwak.

iliac (il·yak) *png* [*Ing*] : ilyako.

Iliad (í·li·yád) *png Lit* [*Ing*] : epikong Griyego na nagsasalaysay sa sanhi at kabuuan ng pagsalakay ng mga Griyego sa Troya : ILYÁDA.

í·lig *png* [*Hil*] : daloy o agos.

i·líg *png* **1:** [*Bik*] : sakít sa balát ng áso na nanlalágas ang balahibo at may maliliit na sugat; galis-áso **2:** [*Kap Tag*] pagkalog sa garapon upang mahalo nang husto ang laman : IG-IG, INÍIN, LIGLIG **3:** [*Kap Tag*] paggalaw o pagyugyog sa tao na natutulog upang magising – *pnd* **mag-i·líg, i·li·gín**.

I·lí·gan *png* : lungsod sa Lanao del Norte.

i·li·hán *png* **1:** tábing o silungán laban sa hangin o ulan **2:** bákasyúnan; páhingáhan.

i·lík *png* **1:** pagtunaw ng ginto sa baga **2:** butil mula sa tinunaw na ginto **3:** [*Pan*] palay.

i·li·kír *png* [*Pan*] **:** igtad.

i·lín *png* [*ST*] **:** kaapihang dinaranas dahil sa hindi pantay na pagtrato **:** DISKRIMINASYÓN.

í·ling *png Zoo* **1:** [*Bik War*] tukáng **2:** *Zoo* ibong sarikulay ang balahibo at kahawig ng mynah.

i·líng *png***:** pakaliwa o pakanáng galaw ng ulo, karaniwan upang ipahiwatig ang pagtanggi o pagtutol **:** INGOD, LINGÁLING, PAMPEYÉNG, PILÍNG-PILÍNG, SELÉNG, ULÚNG-ULÚNG, WINGÍWING.

i·li·óy·li·yó *png Zoo* [*ST*] **:** pugo.

í·lis *png* [*Seb*] **:** palít.

i·lí·si·tó *pnr* [*Esp ilicito*] **:** illicit.

í·lit *png* **:** pagkuha ng ari-arian sa sinumang hindi makabayad sa isang pagkakautang – *pnd* **i·lí·tin, ma·í·lit, i·pa·í·lit**.

i·li·te·rá·to *png, pnr* [*Esp*] **:** mangmang.

ilium (íl·i·yúm) *png Ana* [*Ing*] **:** buto na bumubuo ng pang-itaas na kalahating bahagi ng pelvis ng tao o hayop.

í·liw *png* **1:** *Zoo* [*Bik Tau*] isdanlawin **2:** [*Ilk*] pananabik.

í·liw-í·liw *png Zoo* **:** ibon (genus *Coturnix*) na mapungay o malamlam ang mga mata.

I·li·yá·nen *png***:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Manobo sa Hilagang Cotobato *var* Iliyándon.

illegal (i·lí·gal) *pnr* [*Ing*] **:** ilegal.

illegal parking (i·lí·gal pár·king) *png* [*Ing*] **:** pagpaparada ng sasakyan sa ipinagbabawal na pook.

illegitimate (í·le·dyí·ti·méyt) *pnr* [*Ing*] **:** ilehitimo.

illicit (i·lí·sit) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi pinahihintulutan; hindi autorisado **:** ILISITÓ **2:** labag sa batas **:** ILISITÓ **3:** lihim; nakaw **:** ILISITÓ.

illiteracy (i·lít·er·a·sí) *png* [*Ing*] **1:** kawalang kakayahang bumasa o sumulat **2:** kawalan ng anuman o sapat na edukasyon **3:** pagkakamali sa pagsusulat o pananalita na ipinapalagay na katangian ng isang taong mangmang.

illiterate (i·lí·ti·réyt) *pnr* [*Ing*] **:** mangmang.

illogical (i·lód·yi·kál) *pnr* [*Ing*] **:** ilohiko.

íl·lug *png* [*Iba*] **:** itlog[1].

illuminate (i·lu·mi·néyt) *pnd* [*Ing*] **1:** ipaliwanag **2:** bigyan ng liwanag.

illuminati (i·lú·mi·néy·ti, i·lu·mi·ná·ti) *png* [*Ing*] **:** tao na may tanging kaalaman o kakayahan sa pagpapaliwanag.

illumination (i·lú·mi·néy·syon) *png* [*Ing*] **:** iluminasyon.

illusion (i·lú·syon) *png* [*Ing*] **:** ilusyon.

illustration (í·lus·tréy·syon) *png* [*Ing*] **:** ilustrasyon.

illustrator (í·lus·tréy·tor) *png* [*Ing*] **:** ilustrador.

il·mû *png* [*Tau*] **:** mahiwaga o hindi karaniwang karunungan.

í·lo *png* **1:** [*Ilk Seb*] iwang **2:** [*Esp hilo*] sinulid; lamuymoy **3:** [*Bik Hil Mrw Seb War*] ulila.

iló *png***:** pagdurog o pagpiga sa tubó sa pamamagitan ng makina upang makuha ang katas nito – *pnd* MAG-ILÓ, I·LU·HÍN.

ILO, daglat (ay·él·o) [*Ing*] **:** International Labor Organization.

i·lób *png* [*Seb War*] **:** tiyagâ; pagtitiis.

Ilocos (i·ló·kos) *png* [*Esp*] **:** ang Rehiyong I, o ang kabuuan ng Ilocos Norte at Ilocos Sur.

Ilocos Norte (i·ló·kos nór·te) *png***:** lalawigan sa hilagang-kanluran ng Filipinas, Rehiyon I.

Ilocos Sur (i·ló·kos sur) *png***:** lalawigan sa hilagang-kanluran ng Filipinas, Rehiyon I.

í·log *png* [*Pan Tag*] **:** likás na daáng tubig na malaki kaysa sapa, o batis, tabang man o alat, at umaagos patungo sa dagat *Cf* BÁTIS **:** DÁPPAK, KARAYÁN, POLANGÍ, RIVER, SUBÂ.

I·log Ag·no *png***:** ilog na matatagpuan sa Region III **:** AGNO RIVER.

I·log A·ma·zón *png***:** ilog sa hilagang timog America, dumadaloy pasilangan mula sa Perubian Andes tungong hilagang Brazil hanggang Karagatang Atlantiko **:** AMAZÓN RÍVER.

Ilog Danube (í·log dán·yub) *png* [*Tag ilog + Ing Danube*] **:** ilog sa gitna at timog silangang Europa, dumadaloy pasilangan sa katimugang Germany hanggang sa Dagat na Itim.

i·lóg-i·lú·gan *png* [*ilog+ilog+an*] **1:** maliit na ilog **2:** daánan ng tubig sa bukid.

Ilog Ionian (í·log a·yón·yan) *png* [*Tag ilog+Ing Ionian*] **:** isang panig ng Mediteraneo sa timog Italya, silangang Sicily, at Greece **:** IONIAN RIVER.

Ilog Jordan (í·log hór·dan) *png* [*Tag ilog+Heb Jordan*] **:** ilog sa timog kanlurang Asia, dumadaloy mula timog Lebanon patungong Dagat Galilee, at patimog sa pagitan ng Israel at Jordan patungong kanlurang Jordan at Dagat na Patay **:** JÓRDAN[1].

I·log Pá·sig *png***:** mahabang ilog magmula sa bunganga ng Look ng Maynila patungong Lawa ng Bai **:** PÁSIG RÍVER.

I·log Sá·va *png* [*Tag ilog+Ing Sava*] **:** ilog magmula sa gawing silangang Europa patungong Ilog Danube **:** SÁVA RÍVER.

i·lo·hán *png* [*ilo+han*] **:** kabyawan[1].

i·ló·hi·kó *pnr* [*Esp ilógico*] **:** hindi lóhikó; taliwas sa o hindi isinaaalang-alang ang tuntunin ng lohika; hindi makatwiran **:** ILLOGICAL.

I·lo·í·lo *png***:** lalawigan sa kanlurang Visayas ng Filipinas, Rehiyon VI at kabesera nito.

í·lo·í·lo *png Bot* [*Seb*] **:** uri ng matigas na punongkahoy (*Duabanga moluccana*).

I·lo·ká·no *png, pnr* [*Esp ilocano*] **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa Ilocos Norte, Ilocos Sur, La Union, Abra, at Cagayan **2:** tao o kultura ng naturang pangkatin o pook, **I·lo·ká·na** kung babae **:** ILÓKO.

I·ló·ko *png***:** wika ng Ilokano.

i·lóm *png* [*Hil*] **:** kayumanggi.

i·lóng *png Ana* [*Hil Seb Tag*] **:** bahagi ng mukha na ginagamit sa pag-amoy at paghinga *var* iróng *Cf* BALINGÚSAN, SUNGÓT **:** AGÚNG, ÁRUNG, DONGÔ[2], ELÉNG, HIDÚNG, IGÚNG, NGIRÓNG.

I·lóng·go *png***:** Hiligaynon.

i·lóng-i·lóng *png* [*ST*] **:** kasangkapan.

I·lo·ngót *png***:** pangkating etniko na matatagpuan sa bundok ng Sierra Madre at Caraballo.

í·lop *png Isp* [*Ilk*] **:** sa larong kappô, pagkakataon na lumapag sa sahig ang lahat ng barya na nakaharap ang tao **:** KÁRA.

í·los *pnd* **u·mí·los, i·lú·sin** [*ST*] **:** ugain ang nakaupo.

í·lot *png* [*Seb Tag*] **1:** panghuli ng manok **2:** igting.

í·lub *pnd* **pa·i·lú·bin, mag·pa·í·lub** [*Seb War*] **:** tagalan.

I·lúd *pdd* [*Kap*] **:** Tuloy![1].

i·lúd *pnd* **mag-i·lúd, i·lu·dín, i·i·lúd** [*Kap*] **:** ipagpatuloy ang ginagawa o gawáin.

i·lu·lum·bó *png* **1:** *Zoo* gagambang-tubig **2:** tumpok ng maliliit na bulang lumulutang sa tubig.

i·lu·mi·ná *pnd* **mág·pa·i·lú·mi·ná, i·lu·mi·na·hín** [*Esp iluminar*] : paliwanagin sa pamamagitan ng mga ilaw o katulad; gawing maliwanag : ILLUMINATE.

i·lu·mi·ná·do *pnr* [*Esp*] : maliwanag; naliwanagan.

i·lu·mi·nas·yón *png* [*Esp iluminación*] : pagbibigay ng liwanag sa isang bagay, o ng dahilan upang magliwanag ito : ILLUMINATION.

i·lu·sí·bo *pnr* [*Esp ilusivo*] **1:** mapanlansi; mailap **2:** mandaraya.

i·lus·trá·do *pnr* [*Esp*] : matalino; maraming nalalaman; nakapag-aral.

i·lus·tra·dór *png* [*Esp*] : tao na gumagawa ng ilustrasyon : ILLUSTRATOR.

i·lus·tras·yón *png* [*Esp ilustración*] **1:** guhit o larawan sa isang aklat, artikulo, o katulad : ILLUSTRATION **2:** halimbawa nito upang maglinaw : ILLUSTRATION **3:** pagguhit : ILLUSTRATION.

i·lús·tre *pnr* [*Esp*] : marangal.

i·lus·yón *png* [*Esp ilusión*] **1:** anumang nakapanlilinlang dahil sa paglikha ng huwad o maling akala : ILLUSION **2:** kalagayan ng nalinlang : ILLUSION, PARMÁK, SALAGIMSÍM, TAGIMPÁN – *pnd* **mag-i·lus·yón, i·lus·yu·nín**.

Il·yá·da *png Lit* [*Esp illada*] : Iliad.

íl·ya·kó *png* [*Esp iliaco*] : buto sa gawing pinakamababang bahagi ng maliit na bituka : ILIAC.

-il·yo *pnl* [*Esp -illo*] : pambuo ng pangngalan at nagpapahiwatig ng pagiging maliit, huwad, o hindi totoo ng isang bagay, *hal* sigarílyo, pilosopílyo **-il·ya** kung babae, *hal* abogadilya, pilosopilya : -ETTE.

í·ma *png* [*Ilk*] : kamay.

i·mâ *png* [*Kap*] : nanay.

image (í·meyds) *png* [*Ing*] : imahen.

imagery (í·meyds·rí) *png Lit* [*Ing*] **1:** produkto ng paglikha ng hulagway **2:** pinatinding paglalarawan ng mga tayutay.

imaginary (im·á·dyi·ná·ri) *pnr* [*Ing*] **1:** umiiral lamang sa imahinasyon : IMAHINÁRYO **2:** *Mat* may kaugnayan sa imaginary.

imagination (im·ád·yi·ney·syon) *png*: imahinasyon.

imagine (im·ád·dyin) *pnd* [*Ing*] **1:** bumuo ng larawang-diwa o konsepto **2:** isipin o isaisip **3:** ipalagay.

Imagism (ím·ad·yí·sim) *png* [*Ing*] : kilusan sa panulaang Ingles noong 1910-1917 na nag-alsa laban sa romantisismo at may layuning magkaroon ng malinaw na pagpapahayag sa paggamit ng mga eksaktong imahen.

imago (i·méy·go) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* huling yugto sa paglaki ng kulisap; pagkakaroon ng metamorposis **2:** *Sik* ideal na larawan ng sarili o ibang tao.

i·má·hen *png* [*Esp imagen*] **1:** hulagway : IMAGE **2:** pigura ng santo at banal : IMAGE.

i·ma·hi·nár·yo *pnr* [*Esp imaginario*] : imaginary[1].

i·ma·hi·nas·yón *png* [*Esp imaginación*] **1:** kakayahan ng isip na bumuo ng mga imahen o bagay : IMAGINATION **2:** kakayahan ng isip sa pagiging malikhain o mapamaraan : IMAGINATION.

i·má·im *pnd* **mag-i·má·im, i·ma·í·min** [*ST*] : tapusin ang ilang gawain.

í·ma·ku·lá·da *pnr* [*Esp inmaculada*] : varyant ng **inmakulada**.

Imallod (i·mál·yod) *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Apayaw.

i·mam *png* [*Ara Ind Mal Tag*] **1:** tao na namumuno ng dasal sa masjid **2:** titulo ng iba't ibang pinuno ng Muslim, lalo na ang matagumpay na hahalili kay Muhammad bilang pinuno ng Shiite Islam.

i·má·mi *png* [*Mrw*] : pari.

i·mam·mo *png* [*Iba*] : kapayapaan.

í·man *png* [*Tau*] : pari.

I·mán·da·yá *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Apayaw.

i·máng *pnd* **mang-i·máng, i·ma·ngín** [*ST*] : maliin ang pagbilang.

i·mang-i·mang *png Mus* [*Tua Dus*] : ritmo ng pinakamababang kulintang.

i·má·no *png* [*Pan*] : atensiyon; pansin.

í·mas *png* [*Ilk*] : sarap; linamnam.

i·mát *pnd* **mag·i·mát, i·má·tan** [*Bik*] : magmasid; subaybayan.

in·ma·ter·yál *pnr* [*Esp inmaterial*] : hindi kailangan; walang kinalaman : IMMATERIAL.

i·máw *png* [*War*] : kahilingan; pagkapahiya.

imax (áy·maks) *png* [*Ing*] : teknik sa malaking iskrin ng sinematograpiya, lumilikha ng larawang halos sampung beses ang laki sa istandard 35-mm film.

i·má·yo *png* [*ST*] : mabaho o mabangong amoy ng bagay na hawak sa kamay.

im·ba·báw *pnb* : hindi tapat; pakunwari.

im·bag *pnr* [*ST*] : masamâ.

im·bák *png* **1:** pagtatago ng maraming kalakal; pagtitinggal : GINTAGÒ, HINÍMOS, ÍMPEMPÉN, TÍPIG **2:** paghahanda ng pagkain o anumang bagay upang hindi masira o mabulok – *pnd* **mag-im·bák, im·ba·kín, i·im·bák**.

im·bál *pnr* [*Tag*] : hindi lubusang bilóg.

im·ba·li·das·yón *png* [*Esp invalidacion*] : pagpapawalang-saysay : INVALIDATION.

im·bá·li·dó *pnr* [*Esp inválido*] **1:** wala **2:** walang bisa; walang saysay : INVÁLID.

im·bár·ya·bi·li·dád *png* [*Esp invariabilidad*] : invariability.

im·bar·yá·ble *pnr* [*Esp invariable*] : invariable.

im·ba·sór *png* [*Esp invasor*] : invader.

im·bas·yón *png* [*Esp invasion*] : invation.

im·báw *png Zoo* **1:** kabibe na makapal ang talukab **2:** pagpapatong o paglalagay sa ibabaw – *pnd* **im·ba·wán, u·mim·báw, i·im·báw**.

im·báy *png* **1:** [*Seb Tag*] **1:** pagkampay ng kamay habang naglalakad : ÁYAS, HÁGYON, HÁYON, HIYÓNHIYÓN, KÍMBE – *pnd* **u·mim·báy, i·im·báy 2:** marahang takbo ng kabayo.

im·ba·ya·han *png* [*Bon*] : pagdiriwang na maringal.

im·bá·yog *png* : osilasyón.

imbecile (ím·bi·síl) *png* [*Ing*] **1:** tao na abnormal at mahina ang pag-iisip **2:** tao na hangal o tanga.

im·bek·tí·ba *png* [*Esp invectiva*] : invective.

im·ben·si·yón *png* [*Esp invención*] **1:** proseso ng paglikha sa pamamagitan ng isip, kasangkapan, o anumang makabagong pamamaraan : IMBÉNTO, INVENTION, PARNUWÁY **2:** bagay na inimbento : IMBÉNTO, INVENTION, PARNUWÁY **3:** anumang bagay na nilikha sa pamamagitan ng sariling imahinasyon o ng malikhaing pamamaraan : IMBÉNTO, INVENTION, PARNUWÁY.

im·ben·si·yón *pnr* : hindi-totoo; gawa-gawa.

im·ben·tár·yo *png Kom* [*Esp inventario*] **1:** kompletong listahan ng mga kalakal, gamit, pag-aari, at iba pa : INVENTORY – *pnd* **mag-im·ben·tár·yo, mag·pa·im·ben·tár·yo, i·pa·im·ben·tár·yo 2:** mga bagay na nakalista : INVENTORY.

im·bén·to *png* [*Esp invento*] : imbensiyon *Cf* LIKHÂ : INVENTION – *pnd* **mag-im·bén·to, u·mim·bén·to, im·bén·tu·hín, im·bén·tu·hán**.

im·ben·tór *png* [*Esp inventor*] : tao na gumagawa ng imbensiyon : INVÉNTOR.

im·ber·si·yón *png* [*Esp inversion*] : kabaligtaran ng normal na ayos, posisyon, o relasyon : INVERSION.

im·bér·so *png, pnr* [*Esp inverso*] : inverse[1].

im·bér·te·brá·do *png, pnr Zoo* [*Esp invertebrado*] : invertebrate.

im·bés *pnb* [*Esp envez*] : varyant ng **embes**.

im·bés·ti·dú·ra *png* [*Esp investidura*] : investiture.

im·bés·ti·gá *pnd* **mag-im·bés·ti·gá, im·bés·ti·ga·hín, im·bés·ti·ga·hán, i·pa-im·bés·ti·gá** [*Esp investigar*] : siyasatin.

im·bés·ti·ga·dór *png* [*Esp investigador*] : tagasiyasat : INVESTIGATOR.

im·bés·ti·gas·yón *png* [*Esp investigación*] : pagsisiyasat : INVESTIGATION.

im·bir·ya·dò *png* [*Ilk*] : itlog na pinalitan ng nilusaw na kandila ang laman at gamit sa larong toktok.

ím·bi·síb·le *pnr* [*Esp invisible*] : invisible.

im·bi·tá *png* [*Esp invita*] : anyaya – *pnd* **mag-im·bi·tá, im·bi·ta·hín, im·bi·ta·hán**.

ím·bi·tas·yón *png* [*Esp invitación*] : paanyaya.

im·bi·yér·na *pnr Kol* [*Esp invierno*] : inis; asar.

im·bi·yér·no *png* [*Esp invierno*] : panahon ng taglamig.

im·bód *pnr* [*Bik*] : tapat at totoo.

im·bo·ka·dór *png* [*Esp invocador*] : tagasamo; tagaluhog.

ím·bo·kas·yón *png* [*Esp invocación*] : panawagan sa Diyos o sa isang espiritu na magkaloob ng proteksiyon, inspirasyon, o katulad : INVOCATION.

im·bóng *pnr* [*Bik*] : maligamgam.

im·bor·nál *png* [*Esp embornal*] **1:** alkantarilya na bumabagtas sa daan, bangketa, at katulad **2:** bútas sa gilid ng kubyerta na daánan palabas ng tubig na naiipon *var* imburnal.

im·bós *png* : laro ng mga batà at ginagamitan ng bao ng niyog.

im·bót *png* [*Bik*] : malapad na kadenang ginto at isinusuot ng mga babae sa baywang.

im·bóy *png* : pag-ugoy ng duyan o kuna – *pnd* **mag-im·bóy, im·bu·yín, i·im·bóy**.

im·bo·yó *png* [*ST*] : buyo.

imbroglio (im·brówl·yo) *png* [*Ing*] **1:** kalagayang nakalilito o komplikado **2:** hindi pagkakaunawaan; alitan.

im·bú·do *png* [*Esp embudo*] : varyant ng **embudo**.

im·bú·ko *png* [*Ilk*] : laro na ang layon ay itumba ng isang piraso ng kahoy ang mga patpat na itinulos sa lupa.

ím·bul·ne·ráb·le *pnr* [*Esp invulnerable*] : invulnerable.

im·bu·lóg *png* : paglipad nang paitaas; pagpailanlang ng ibon, eroplano, at katulad *Cf* IMBUYÓG – *pnd* **pa·ím·bu·lu·gín, i·pa·ím·bu·lóg, u·mím·bi·lóg, pu·ma·im·bu·lóg**.

im·bul·sá *png* [*Esp embolso*] **1:** pagbalik ng halagang nagastos o nawala **2:** abono[1].

im·bus·té·ro *png* [*Esp embustero*] : varyant ng **embustero**.

ím·bu·tí·do *png* [*Esp embutido*] : varyant ng **embutido**.

im·bu·yóg *png* : pakurbang hagis pababâ sa bato o bola *Cf* IMBULÓG.

IMF, daglat (áy·em·éf) [*Ing*] : International Monetary Fund.

i·mî *pnr* : varyant ng **kimî**.

i·mí·do *png* [*Ilk*] : bonfire.

í·mi·gránt *png* [*Ing immigrant*] : inmigrante : IMMIGRANT.

i·mi·grán·te *png* : varyant ng **inmigrante**.

i·mi·gras·yón *png* : varyant ng **inmigrasyon**.

i·mík *png* **1:** [*Kap Tag*] pagbasag sa katahimikan; pagkibo o pagsasalita : BÚLAD **2:** sagot; tugon **3:** pagsasabi – *pnd* U·MI·MÍK, I·I·MÍK.

im-ím *pnd* **mag-im-ím, um-im-ím, i·im-ím** [*ST*] : itikom ang bunganga at nguyain ang nganga sa pagitan ng mga ngipin.

imine (í·min) *png Kem* [*Ing*] : compound na kinabibilangan ng pangkat ng NH na sumanib sa non-acid.

í·ming *png* [*Ilk*] : bigote.

i·mi·ta·dór *png* [*Esp*] : tao na nanggagaya.

i·mi·tas·yón *png* [*Esp imitación*] **1:** panghuhuwad; panggagaya : IMITATION **2:** kopya : IMITATION **3:** huwad; peke : IMITATION.

imitation (i·mi·téy·syon) *png, pnr* [*Ing*] : imitasyon.

ím·lek *png* [*Ilk*] : bátang lumabis ang pag-iyak at hindi na makahinga.

immaculate (i·má·kyu·léyt) *pnr* [*Ing*] : inmakulada.

Immaculate Conception (i·mák·yu·léyt kon·sép·syon) *png* [*Ing*] : Inmaculada Concepcion.

immaterial (í·ma·tír·yal) *png* [*Ing*] : inmateryal.

immemorial (im·me·mór·yál) *pnr* [*Ing*] : inmemoryal.

immense (i·méns) *pnr* [*Ing*] : inménso.

immensity (i·mén·si·tí) *png* [*Ing*] : inmensidád.

immigrant (í·mi·gránt) *png* [*Ing*] : imigrant.

immigrate (í·mi·gréyt) *pnd* [*Ing*] : dumayo o manirahan sa ibang pook; umalis mula sa sinilangang bayan.

immigration (í·mi·gréy·syon) *png* [*Ing*] : pandarayuhan : INMIGRASYÓN.

immoral (i·mó·ral) *pnr* [*Ing*] : inmoral.

immortal (i·mór·tal) *png, pnr* [*Ing*] : inmortal.

immune (im·yún) *pnr* [*Ing*] : imyun.

immunity (im·yú·ni·tí) *png* [*Ing*] **1:** *Med* imyuniti **2:** kalayaan mula sa obligasyon, parusa, o masamang kalagayan.

im·mun·mu·an *png* [*Iva*] : kahulugan.

immunology (ím·yu·nó·lo·dyí) *png Med* [*Ing*] : sangay ng medisina na tumutuon sa pag-aaral sa imyuniti at paglikha ng gayong imyuniti.

ím·nas *png* [*Ilk*] **1:** tawag sa liyag **2:** ligaya o lugod.

ím·nas *pnr* [*Ilk*] : maganda, kaaya-aya, mabango, at mahinhin.

ím·no *png* [*Esp himno*] : varyant ng **himno**.

í·mo *pnh* [*Bik Hil Seb War*] : iyo.

í·mon *png* [*Ilk Pan*] : panibugho; selos.

i·móng *pnd* **mag-i·móng, u·mi·móng** [*Bik*] : kumaing mag-isa nang hindi namimigay sa kasama.

i·mo·rál *pnr* [*Esp inmoral*] : varyant ng **inmoral**.

i·mo·ra·li·dád *png* [*Esp inmoralidad*] : varyant ng **inmoralidad**.

i·mor·tál *png* [*Esp inmortal*] : varyant ng **inmortal**.

i·mór·ta·li·dád *png* [*Esp inmortalidad*] : varyant ng **inmortalidad**.

í·mos *png* [*ST*] : lupa sa pagitan ng bukana ng dalawang ilog.

í·mos *pnr* [*ST*] : matulis.

i·mót *pnr* [*Hil*] : maramot.

impact (ím·pak) *png* [*Ing*] **1:** pagsalpok ng isang bagay sa isa pang bagay **2:** epekto o impluwensiya, lalo na kapag malakas.

impacted (im·pák·tid) *pnr Med* [*Ing*] **1:** tumutukoy sa ngipin na nakasingit sa panga at isa pang ngipin **2:** siksik **3:** sa nabaling buto, duróg na mga bahagi **4:** sa dumi ng tao, bumara sa bituka.

im·pák·to *png* [*Lat en facto*] : nakatatakot na multo o pantasma; masamang espiritu.

im·pá·la *png Zoo* [*Ing*] : antelope (*Aepyceros melampus*) na katamtaman ang laki, nakatatalon nang malayo, at matatagpuan sa dakong timog at silangang Africa.

im·pa·líb·le *png* [*Esp infalible*] : infallible.

im·pa·ná·da *png* [*Esp empanada*] : varyant ng **empanada**.

im·pan·bi·láy *png Lit* [*Pan*] : korido.

ím·pa·ngát *png* [*Pan*] : pangat.

im·pan·si·yá *png* [*Esp infancia*] : infancy.

im·pán·ta *png* [*Esp infanta*] **1:** sanggol na babae; **im·pán·te** kung lalaki **2:** tawag sa anak na babae ng Hari.

im·pan·te·rí·ya *png Mil* [*Esp infantería*] : hukbong lakad : INFANTRY.

im·pan·ti·lís·mo *png* [*Esp infantilismo*] **1:** pag-uugali na tila batà **2:** *Sik* ang ganitong pag-uugali sa tao na may gulang na : INFANTILISM.

im·pan·ti·sí·da *png Bat* [*Esp infanticida*] : infanticide.

im·pan·ti·síd·yo *png Bat* [*Esp infanticidio*] : infanticide.

ím·pa·pá·yaw *png* : mataas at manipis na ulap.

ím·pas *pnr* [*War*] : bayad na; binayaran nang buo.

im·pás·to *png Sin* [*Ing*] **1:** makapal na pahid ng pintura **2:** estilo ng pintura na gumagamit nito.

im·pát·so *png* [*Esp empacho*] : varyant ng **empatso**.

im·pat·was·yón *png* [*Esp infatuación*] : pagkaramdam ng hangal na pag-ibig; hindi makatwirang pagnanasa; pagkahumaling : INFATUATION.

impeach (im·píts) *pnd* [*Ing*] **1:** isakdal sa krimen laban sa estado lalo na ang pagtataksil sa bayan **2:** paratangan ng masamang asal **3:** hamakin, usisain, o pag-alinlanganan.

impeachment (im·píts·ment) *png Pol* [*Ing*] : pagsasakdal upang matiwalag sa tungkulin ang opisyal ng pamahalaan tulad ng Pangulo, mahistrado ng kataas-taasang hukuman, at iba pa.

ím·pe·di·mén·ta *png* [*Esp Ing*] : mga bagahe o suplay ng hukbong militar.

im·pe·di·men·to *png* [*Esp*] : hadlang; balakid.

ím·pek·si·yón *png* [*Esp infección*] **1:** a pagsalakay ng bakterya, virus, o fungus sa bahagi ng katawan **b** sakít na dulot nito : INFECTION **2** *Com* pagkakahawa ng virus : INFECTION.

ím·pem·pén *png* [*Ilk*] : imbak.

ím·pe·ne·tráb·le *pnr* [*Esp*] : hindi maaaring tagusan, pasúkan, o daánan.

imperative (im·pe·ra·tív) *pnr* [*Ing*] : *Gra* pautos.

ím·per·díb·le *png* [*Esp*] : aspileng baluktot sa likod, may paigkas, at pantakip o pansara sa tulis *var* perdíble : YÁNO[2].

im·pe·rén·si·yá *png* [*Esp inferencia*] **1:** paghihinuha : INFERENCE **2:** sa lohika, pagbuo ng konklusyon mula sa mga pangyayari o katwiran : INFERÉNCE.

imperial (im·pí·ri·yál) *pnr* [*Ing*] : imperyal.

imperialism (im·pír·ya·lí·zem) *png Pol* [*Ing*] : imperyalismo.

imperialist (im·pír·ya·líst) *png Pol* [*Ing*] : imperyalista.

im·per·me·á·ble *pnr* [*Esp*] **1:** hindi tinatagusan ng likido **2:** hindi napapasok.

im·per·so·nál *pnr* [*Esp*] **1:** hindi personal; walang pantaong kaugnayan o pakiramdam **2:** walang personalidad **3:** *Gra* **a** walang kasarian **b** hinggil sa pandiwa, ginagamit lamang kasama ang pormal na simuno at nagpapahayag ng kilos ng di-tiyak na simuno.

impersonate (im·pér·so·néyt) *pnd* [*Ing*] **1:** gayahin ang katauhan ng iba **2:** magpanggap na ibang tao upang manlibang o mandaya.

impersonator (im·per·so·néy·tor) *png* [*Ing*] : tao na gumagaya sa katauhan ng iba upang manlibang o mandaya.

im·pér·ti·nen·si·yá *png* [*Esp impertinencia*] **1:** kawalang kaugnayan **2:** kawalang gálang.

im·pér·ti·nén·te *pnr* [*Esp*] **1:** hindi kaugnay; hindi kaangkop **2:** bastos.

im·per·yál *pnr* [*Esp imperial*] **1:** may katangian ng isang imperyo o soberanong estado : IMPERIAL **2:** may katangian ng isang emperador o pinakamataas na autoridad : IMPERIAL.

im·pér·ya·lís·mo *png Pol* [*Esp imperialismo*] : patakaran sa pagsakop ng isang bansa o imperyo sa ibang bansa o teritoryo; pag-impluwensiya o pagkontrol ng isang bansa sa mahina at mahirap na bansa sa pamamagitan ng kalakalan, diplomasya, at katulad : IMPERIALISM.

im·pér·ya·lís·ta *png Pol* [*Esp imperialista*] : tagapagtaguyod ng imperyalismo : IMPERIALIST.

im·pér·yo *png Pol* [*Esp imperio*] **1:** malawak na pangkat ng mga estado o mga bansa sa ilalim ng isang may pinakamataas na autoridad : EMPIRE **2:** kapangyarihang malawak ang nasasakop : EMPIRE **3:** malaking organisasyon na pagmamay-ari at pinamamahalaan ng isang tao o pangkat : EMPIRE.

im·per·yór *pnr* [*Esp inferior*] **1:** higit na mababa ang kalidad, posisyon, at iba pa : INFERIOR **2:** *Asn* hinggil sa planetang may ikot na higit na malapit sa araw, tulad ng Mercury at Venus : INFERIOR.

ím·per·yo·ri·dád *png* [*Esp inferioridad*] : pagiging imperyor : INFERIORITY.

im·pés·tas·yón *png* [*Esp infestación*] **1:** pamumutiktik, gaya ng langgam **2:** pamumugad, gaya ng isang kriminal sa isang bayan.

impetigo (ím·pi·táy·go) *png Med* [*Ing*] : nakahahawang sakít sa balát na kahawig ng taghiyawat at karaniwan sa mga batà.

ím·pe·tú *png* [*Esp*] : lakas; puwersa; sigla : IMPETUS.

ím·pe·tús *png* [*Ing*] : impetu.

ím·pe·tu·ó·so *pnr* [*Esp*] : nagngangalit; nag-aalimpuyo; nag-aalab.

ím·pi·de·li·dád *png* [*Esp infidelidad*] **1:** kawalan ng katapatan, lalo na sa asawa : INFIDELITY **2:** kawalan ng paniniwala sa relihiyon : INFIDELITY.

im·pi·dim·píg *png* [*Bik*] : pisi o tali na gawa sa baging ng punò ng balete *var* impíg.

im·píg *png* [*Bik*] : varyant ng **impidimpig**.

im·píl·tras·yón *png* [*Esp infiltración*] **1:** lihim na pagpasok sa organisasyon o hanay ng kaaway, karaniwang

para sa paniniktik o pagsasabotahe : INFILTRATION **2:** pagtagas ng likido o gas sa mga bútas o lagusan : INFILTRATAION.

im·píl·ya *png*: lamad sa tiyan ng baboy.

ím·pi·ni·dád *png* [*Esp infinidad*] **1:** kalagayan o katangian ng kawalang-hanggan : INFINITY **2:** anumang walang-hanggan : INFINITY **3:** *Mat* inihatag na kantidad, sunuran, o serye na walang-hanggan; ang posibilidad ng pagdami o paglawak : INFINITY.

im·pi·ni·tí·bo *pnr Gra* [*Esp infinitivo*] : pawatas..

im·pí·ni·tó *pnr* [*Esp infinito*] **1:** walang hanggan; walang katapusan : INFINITE[1] **2:** labis ang laki ng halaga o lawak : INFINITE[1] **3:** hindi mabilang ang dami : INFINITE[1].

ím·pis *png Zoo* [*Tau*] : sisiw.

im·pís *png* **1:** pagnipis ng bagay na matambok : HUPÁW **2:** pagbabawas ng pamamaga o pamimintog ng isang bukol – *pnd* **pa·ím·pi·sín, u·mim·pís** **3:** *Zoo* [*Tau*] sisiw.

im·pít *png* **1:** pagpapaliit ng isang bagay sa anumang paraan : KUPÉS **2:** pagpigil sa tawa, iyak, o sigaw – *pnd* **im·pi·tín, mang-im·pít, i·im·pít**.

im·pít *pnr* **1:** pinigil sa isang kalagayan upang hindi makawala o maibulalas **2:** siksik **3:** *Gra* glotal.

im·pi·yél *png* [*Esp infiel*] **1:** pagano **2:** hindi matapat.

ím·pi·yér·no *png* [*Esp infierno*] : pook ng parusa para sa mga kaluluwa ng tao na mahina at makasalanan : KANARAKÁAN; HELL, INFÉRNO[3].

implacable (im·plák·a·ból) *pnr* [*Ing*] : implakable.

ím·pla·ká·ble *pnr* [*Esp implacable*] **1:** hindi mapahupa ang galit : IMPLACABLE **2:** hindi maaaring baguhin o patigilin : IMPLACABLE.

im·pla·máb·le *pnr* [*Esp inflamable*] : bagay o substance na madaling magsiklab o mag-apoy : INFLAMMABLE.

ím·pla·mas·yón *png* [*Esp inflamación*] **1:** pagsisiklab o pag-aapoy : INFLAMMATION **2:** *Med* pag-iinit, pamamaga, o pananakit, karaniwan sanhi ng impeksiyon o pinsala sa katawan : INFLAMMATION.

im·pla·ma·tór·yo *pnr* [*Esp inflamatorio*] **1:** nakapagpapasiklab ng gálit, at iba pang uri ng damdamin : INFLAMMATORY **2:** sa patolohiya, nagiging sanhi ng implamasyon : INFLAMMATORY.

ím·plant *png* [*Ing*] **1:** *Med* artipisyal na bagay o anumang katulad na inilalagay sa katawan sa pamamagitan ng operasyon **2:** anumang bagay na itinanim.

im·plánt *pnd* [*Ing*] **1:** magkintal; ikintal **2:** isingit **3:** *Med* maglagay ng tissue, substance, o artipisyal na bagay sa loob ng katawan sa pamamagitan ng operasyon.

ím·plas·yón *png* [*Esp inflación*] **1:** pagpapalabas ng labis na dami ng salapi ng isang bansa, na nagdudulot ng pagtaas ng presyo ng bilihin : INFLATION **2:** pagpapapintog sa pamamagitan ng hangin : INFLATION.

ím·plek·sí·ble *pnr* [*Esp inflexible*] : inflexible.

im·plék·si·yón *png* [*Esp inflexión*] **1:** *Gra* paraan ng paglalapi o pagbabago sa anyo ng salitang-ugat upang magkaroon ito ng ibang silbing pansayusay nang hindi nag-iiba ng kinabibilangang bahagi ng pananalita : INFLECTION **2:** pagbabagong-anyo : INFLECTION **3:** modulasyon ng boses : INFLECTION **4:** *Mat* pagbabago ng kurba mula malanday patungong malukong o pabalik : INFLECTION.

ím·ple·mént *png* [*Ing*] **1:** kasangkapan o instrumento; kagamitan **2:** pamamaraan; tagapamagitan.

ím·ple·mént *pnd* [*Ing*] : isagawa; ipatupad.

implicable (ím·pli·ka·ból) *pnr* [*Ing*] : pagiging sangkot.

implicate (ím·pli·kéyt) *pnd* [*Ing*] **1:** idamay sa usapin, kaso, o katulad **2:** ipahiwatig bilang kinakailangang pangyayari o kalagayan.

implicated (ím·pli·kéy·ted) *pnr* [*Ing*] : implikado.

implication (im·pli·kéy·syon) *png* [*Ing*] : implikasyon.

implicit (im·plí·sit) *pnr* [*Ing*] **1:** pasubali; lubos; walang pag-aalinlangan : IMPLÍSITÓ **2:** hindi hayag ang pahiwatig : IMPLÍSITÓ.

ím·pli·ká·do *pnr* [*Esp implicado*] : nadawit; nasangkot : IMPLICATED.

im·pli·kas·yón *png* [*Esp implicación*] **1:** anumang ipinahiwatig na mahihinuha o mauunawaang sadyang kaugnay : IMPLICATION **2:** pagpapahiwatig : IMPLICATION.

im·plí·si·tó *png* [*Esp implícito*] : implicit.

implode (im·plówd) *pnd* [*Ing*] : sumabog o pasabugin nang paloob.

im·plú·ho *png* [*Esp influjo*] : impluwensiya.

im·plu·wén·si·yá *png* [*Esp influencia*] **1:** kakayahan ng isang tao o bagay na makaapekto sa iba sa paraang tuwiran o di-tuwiran : IMPLÚHO, INFLUENCE, LAKÁS[9] **2:** tao o bagay na nakaaapekto sa iba : IMPLÚHO, INFLUENCE, LAKÁS[9] – *pnd* **mang-im·plu·wén·si·yá, ím·plu·wen·si· ya·hán**.

im·pó *png* [*Tsi*] **1:** ina o ale ng mga magulang ng isang tao **2:** taguri sa isang matandang babae **3:** lola *Cf* INGKÓNG.

im·pók *png* : pag-iipon o pagtitipid para sa hinaharap – *pnd* **mag-im·pók, im·pu·kín**.

im·po·lí·ti·kó *pnr* [*Esp impolítico*] **1:** hindi angkop **2:** hindi mahalaga.

im·pón *png* [*ST*] : varyant ng **tipon** o **ipon**.

im·po·nén·te *pnr* [*Esp*] : kahanga-hanga.

im·pór·ma·dór *png* [*Esp informador*] : tagapaghatid balita; tagapagbalita.

im·por·mál *pnr* [*Esp informál*] **1:** hindi naaayon sa takda, opisyal, o kinagawian : INFORMAL **2:** pang-araw-araw; karaniwan : INFORMAL.

im·pór·ma·li·dád *pnr* [*Esp informalidad*] : hindi pormal.

ím·por·mán·te *png* [*Esp informante*] : tagapagsuplong; espiya.

ím·por·mas·yón *png* [*Esp información*] **1:** anumang kaalaman o balita : DÁTOS, INFORMATION **2:** pagsasabi ng kaalaman o balita : INFORMATION.

im·pór·me *png* [*Esp informe*] : ulat; report.

ím·port *png Kom* [*Ing*] : angkat[2].

im·pór·ta·dór *png Kom* [*Esp*] : tagaangkat; mang-aangkat : IMPÓRTER.

importance (im·pór·tans) *pnr* [*Ing*] **1:** kahalagahan **2:** importansiya[2].

im·pór·tan·si·yá *pnr* [*Esp importancia*] **1:** kahalagahan **2:** mataas at mahalagang katungkulan : IMPORTANCE.

im·pór·tant *pnr* [*Ing*] : importante.

im·por·tán·te *pnr* [*Esp*] : mahalaga : IMPORTANT.

im·pór·tas·yón *png* [*Esp importación*] : pag-angkat.

im·pór·ted *png* [*Ing*] : produktong mula sa ibang bansa.

im·pór·ter *png* [*Ing*] : importador.

im·pór·tu·na·dór *png* [*Esp*] : tao na mapangyamot o mapang-asar.

im·pór·tu·ni·dád *png* [*Esp*] : pangyayamot; pang-aasar.

impose (im·powz) *pnd* [*Ing*] **1:** magtakda ng obligasyon, bayarin, o katulad upang panagutan ng kinauukulan **2:** ipataw; ipatupad; ipasunod.

ím·po·si·bi·li·dád *png* [*Esp*] **:** kondisyon o kalidad ng pagiging imposible **:** IMPOSSIBILITY.

im·po·sí·ble *pnr* [*Esp*] **1:** hindi maaaring umiral o maganap **:** IMPOSSIBLE **2:** hindi madali o praktikal; mahirap paniwalaan **:** IMPOSSIBLE.

im·po·sis·yón *png* [*Esp imposición*] **1:** pagtatakda ng gawain, tungkulin, at katulad **:** IMPOSITION **2:** pangangalap ng tax o ang proseso nito **:** IMPOSITION.

imposition (ím·po·sí·syon) *png* [*Ing*] **:** imposisyon.

impossibilty (ím·pa·si·bi·li·tí) *png* [*Ing*] **:** imposibilidad.

impossible (im·pá·si·ból) *pnr* [*Ing*] **:** imposible.

im·pos·tór *png* [*Esp impostor*] **1:** tao na nagpapanggap o nagkukunwari **2:** manloloko o mandaraya.

im·pos·tú·ra *png* [*Esp*] **1:** pagpapanggap; pagkukunwari **2:** panlilinlang; panloloko.

impotence (ím·po·téns) *png* [*Ing*] **:** impotensiya.

im·po·ten·si·yá *png* [*Esp impotencia*] **1:** kawalan ng lakas o kakayahan upang gawin o isakatuparan ang isang bagay **2:** pagkainutil ng lalaki sa pagkikipagkarat **:** IMPOTENCE.

im·pó·tent *png* [*Ing*] **:** impotente.

im·po·tén·te *pnr* [*Esp*] **1:** wala o kulang sa lakas; hindi mabisa **:** IMPOTENT **2:** walang kakayahan na patigasin ang uten at mag-orgasmo **:** IMPOTENT.

impound (im·páwnd) *pnd* [*Ing*] **1:** mangumpiska **2:** magkulong ng hayop.

im·prá·es·truk·tú·ra *png* [*Ing infraestructura*] **1:** batayang pundasyon o pangunahing balangkas ng isang sistema, gaya ng komunikasyon, transportasyon, at katulád **:** INFRASTRUCTURE **2:** lingid na sistema o balangkas upang magtaguyod at magsagawa ng subersibong gawain **:** INFRASTRUCTURE.

ím·prak·si·yón *png Bat* [*Esp infracción*] **:** paglabag o pagsuway **:** INFRACTION.

im·prak·tór *png* [*Esp infractor*] **:** tao na lumalabag **:** INFRACTOR.

ím·preg·ná·do *pnr* [*Esp*] **:** tigmak; basáng-basâ.

im·prég·nas·yón *png* [*Esp impregnación*] **1:** kalagayan ng pagiging buntis **2:** kalagayan ng pagiging fertilisido **3:** pagiging laganap o tagós.

im·prén·ta *png* [*Esp*] **:** palimbagan; press; pirinsa.

im·pre·sár·yo *png* [*Ing impresario*] **1:** tao na nagsasaayos o nangangasiwa ng mga pagtatanghal, lalo na ang tagapamahala ng kompanya, opera, konsiyerto, at katulad **2:** tagapamahala, direktor, at katulad.

im·pre·sór *png* [*Esp*] **:** manlilimbag.

impress (im·prés) *png* [*Ing*] **:** kilos o pagkakataon ng matinding pagimpluwensiya.

impress (im·prés) *pnd* [*Ing*] **1:** ipasok nang matindi sa isip o kalooban **2:** bigyan ng pagpapahalaga **3:** idiin o itatak ang isang bagay sa rabaw ng ibang bagay.

impression (im·pré·syon) *png* [*Ing*] **:** impresyon.

impressionable (im·prés·yo·na·ból) *pnr* [*Ing*] **:** impresyonable.

impressionism (im·pré·syo·ní·zem) *png SB* [*Ing*] **:** impresyonismo.

im·pres·yón *png* [*Esp impresión*] **1:** epektong nalikha, lalo na sa isip o damdamin **:** IMPRESSION **2:** paniniwala sa isang bagay na hindi tiyak o kadalasang mali **:** IMPRESSION **3:** pagtatatak o pagmamarka sa isang bagay sa pamamagitan ng selyo at iba pa **:** IMPRESSION **4:** sa dentistry, negatibong kopya ng ngipin o bagang na likha ng pagdiin nito sa malambot na substance **:** IMPRESSION **5:** *Lit* kakintalan.

im·pres·yo·ná·ble *pnr* [*Esp impresionable*] **:** madaling maimpluwensiyahan; sensitibo **:** IMPRESSIONABLE.

ím·prés·yo·nís·mo *png Sin Lit* [*Esp impresionismo*] **1:** sa sining, estilo ng pagpipinta na nagsimula sa France noong siglo 19, nakilala sa pagtutuon ng mga alagad nito sa impresyong biswal ng isang tagpo, lalo na sa pabago-bagong bisa ng liwanag at kulay **:** IMPRESSIONISM **2:** estilo sa musika o literatura na higit na tumutuon sa damdamin o karanasan kaysa pagbuo ng isang sistematiko o eksaktong balangkas **:** IMPRESSIONISM.

ím·pri·má·tur *png* [*Ing Lat*] **:** sa simbahang Katoliko Romano, opisyal na pagpapatibay.

ím·print *png* [*Ing*] **1:** impresyon o marka **2:** pangalan ng tagapaglathala at iba pang detalye sa aklat.

im·príNt *pnd* [*Ing*] **1:** magkintal lalo na sa isip **2:** magkintal ng anumang pahintulot upang makapagpalimbag ng panrelihiyong babasahin o katulad.

ím·pro·ba·bi·li·dád *png* [*Esp*] **:** antas o kahingian upang hindi mangyari o maganap **:** IMPROBABILITY.

improbability (ím·pro·ba·bí·li·tí) *png* [*Ing*] **:** improbabilidad.

ím·pro·bá·ble *pnr* [*Esp*] **:** maaaring mangyari **:** IMPROBABLE.

improbable (ím·pra·ba·ból) *pnr* [*Ing*] **:** improbable.

ím·pro·bi·sá *pnd* **mag-im·pro·bi·sá, im·pro·bi·sa·hín** [*Esp improvisar*] **:** magsaayos o lumikha nang walang paghahanda tulad ng biglaang tula, awit, tugtog, at iba pa **:** IMPROVISE.

ím·pro·bi·sas·yón *png* [*Esp improvisación*] **1:** paglikha o pagsasaayos nang biglaan o walang paghahanda, gaya sa pagtatanghal ng dula, awit, musika, at iba pa **:** IMPROVISATION **2:** piyesa ng naturang tula, awit, musika, at iba pa **:** IMPROVISATION.

im·prómp·tu *png, pnr* [*Esp Ing*] **1:** pagtatanghal o talumpati na hindi pinaghandaang gawin **2:** biglaan; walang paghahanda.

improve (im·prúv) *pnd* [*Ing*] **:** gawin nang higit sa mabuti; pahusayin.

improvement (im·prúv·ment) *png* [*Ing*] **1:** pagiging higit na mabuti o mahusay **2:** anumang dagdag o pagbabago na nagpapabuti **3:** anumang bagay na bumuti ang kalagayan.

improvisation (ím·pro·vi·séy·syon) *png* [*Ing*] **:** improbisasyon.

improvise (ím·pro·váys) *pnd* [*Ing*] **:** improbisa.

im·prú·dent *png* [*Ing*] **:** imprudente.

im·pu·dén·te *pnr* [*Esp*] **1:** walang kahihiyan; bastos **2:** walang pakundangan **:** IMPRÚDENT.

impulse (ím·pals) *png* [*Ing*] **1:** bisa ng isang damdamin o lagay ng isip **:** IMPÚLSO **2:** biglaan at di-pinag-iisipang paghahangad na gawin ang isang bagay **:** IMPULSO **3:** *Pis* malakas na puwersa na nagaganap sa loob ng maikling panahon subalit lumilikha ng tiyak na pagbabago ng momentum, *hal* hampas ng martilyo **:** IMPÚLSO.

im·púl·sí·bo *pnr* [*Esp impulsivo*] **:** mapusok **:** IMPULSIVE.

impulsive (im·pál·siv) *png* [*Ing*] **:** impulsibo.

im·púl·so *png* [*Esp*] **:** impulse.

impure (im·pyúr) *pnr* [*Ing*] **1:** marumi **2:** hindi puro **3:** masagwa; mahalay **4:** makasalanan : IMPURO.

ím·pu·ré·sa *png* [*Esp impureza*] : impurity.

impurity (ím·pyu·ri·tí) *png* [*Ing*] : pagiging marumi : ÍMPURÉSA.

im·pú·ro *png* [*Esp*] : impure.

ím·sa·la·pi·tí·bo *pnr* [*Esp*] **1:** kailangan agad : IMSALAPITIVE **2:** sapilitan; mapagmando : IMSALAPITIVE **3:** *Gra* nagpapahiwatig ng utos : IMSALAPITIVE.

imsalapitive (im·sá·la·tív) *pnr* [*Ing*] : imsalapitibo.

i·mù *png* [*Kap*] : hilamos.

i·mu·la·án *png* [*Ilk*] : tagay.

i·mú·li *png* [*Tau*] : galíng.

i·mu·ní·mon *png Med* : pamamantal ng balát na tila batik-batik, at sanhi ng maruming dugo.

í·mut *png* [*Ilk Bik*] : labis na katipiran : ÍMOT.

í·muy *png Zoo* : isdang kahugis ng alakaak, puti at lapád ang katawan, at lumalaki nang 10 sm.

im·yún *pnr* [*Ing immune*] **1:** *Bio* hindi tinatablan ng partikular na sakít o lason dahil sa pagkakaroon ng mga antibody : IMMUNE **2:** malaya o binigyang laya; hindi nasasakop : IMMUNE.

im·yú·ni·tí *png Med* [*Ing immunity*] : kalagayan ng pagiging imyun : IMMUNITY, INMUNIDÁD.

In, daglat (áy·en) *Kem* [*Ing*] : indium.

in *pnr, pnb, pnu* [*Ing*] **1:** nangangahulugan na *kasama* o *kabilang*, at katumbas ng pang-ukol na *sa, nasa*, at "sa loob ng" **2:** nangangahulugan ng isang partikular na panahon at katumbas ng *noong*.

-in *pnl Kem* [*Ing*] : pambuo ng katawagan sa mga organikong compound, produktong parmasyutika, at katulad, *hal* gelatin, penicillin, dioxin.

-in *pnl* : pambuo ng mga salitáng ugat na nagtatapos sa mga katinig at sa mga patinig na malumi at maragsa, *hal* kamútin, laruín, basaín : -HIN.

in- (in) *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pang-uring nangangahulugan na *hindi, hal* inedible, insane, at idinadagdag sa mga pangngalang nangangahulugan na *wala* o *kulang, hal* inaction **2:** pambuo ng pang-uring nangangahulugan na sa loob, sa ibabaw, papunta, o kabilang, *hal* induce, insight.

í·na *png* [*Kal*] : pangunahing haligi ng kubo.

i·ná *png* **1:** [*Bik Hil Iba Ilk Iva Mag Mrw Pan Tag Tau*] **magulang** na babae **2:** babaeng nakapagluwal na ng sanggol : INÁNG, IRÓY, NÁNANG, YÉNA **3:** taguri sa matandang babae **4:** [*Tau*] kapritso; hilig ng loob.

i·nâ *png Agr* : pagpupunla.

-ina *pnl* [*Esp Ing Lat*] **1:** pambuo ng mga pangalan o titulong pambabae, *hal* Georgina, Isarina **2:** mga katawagan sa mga instrumentong pangmusika, *hal* consertina **3:** mga pangalan ng mga kategorya sa klasipikasyon ng mga hayop, *hal* globigerina.

i·ná·a·má *png* [*ina+ama*] : ninong.

i·ná·a·nák *png* [*in+a+anak*] : anak sa binyag, kumpil, kasal, o ibang ritwal : ALÓBO.

i·na·ás *png* [*Bik*] : pinakauna at matamis na tuba.

i·ná·as *pnd* **mang·i·ná·as, u·mi·ná·as, i·na·á·san** : maghintay hanggang sa oras ng pagkain.

i·na·bal *png* [*Tag-Bag*] : tela na yari sa hinabing abaka.

i·na·báy *png* : mabulang bakás ng tubig na pinagdaanan ng sasakyang dagat.

i·na·bél *png* [*Ilk*] : telang hinabi.

i·na·bráw *png* [*Ilk*] : dinengdeng.

in absentia (in ab·sén·sya) *pnb* [*Lat*] : sa pagliban o pagkawala ng isang tao.

i·na·der *png* [*Ifu*] : kasangkapang ginagamit sa pagluluto.

i·na·di·san *png* [*Iva*] : lalagyan ng kalan; kakalanan.

í·nag *png* : bagay na bahagyang nasisilayan.

i·nâ-gam *pnd* **mag-i·nâ-gam, i·nâ-ga·mín** [*Bik*] : maghangad; magnais.

I·na·ga·wan *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Tagbanwa.

i·ná·gem *png* [*Pan*] : sakít.

i·ná·gi *pnr* [*War*] : lipas[1].

i·na·gu·rá *pnd* **mag-i·na·gu·rá, i·na·gu·ra·hán** [*Esp inaugurar*] **1:** magkaroon ng pormal na panimula o simulain **2:** italaga sa tungkulin **3:** buksan nang may pormal na seremonya ang isang bagong gusali, bagong negosyo, at katulad.

i·na·gu·rál *png, pnr* [*Esp*] : anumang hinggil sa inagurasyon.

i·na·gu·ras·yón *png* [*Esp inauguración*] : pasináya.

i·na·hín *png* [*ina+hin*] **1:** ina ng alinmang hayop o kulisap **2:** manok na nangitlog na : ANÁYON, GAYINDÙ, GOPÓAN, GUNÂ, HIMUNGÁAN, MÚNGA, UGÁNG.

i·ná·in *png* [*Ilk*] : arina mula sa bule.

i·ná-i·ná·han *png* [*ina-ina+han*] : sinumang gumaganap ng tungkulin ng isang ina sa sinumang bata; babaeng nag-aalaga at nag-aaruga sa anak ng iba.

i·na·káy *png* [*ina+akay*] : maliit na anak ng ibon : POULT.

i·nak·wál *png* [*Pan*] : kandong.

i·nál *png* [*Pan*] : ungol.

i·na·lá·an *png* : bagaso ng tubó.

i·na·la·man *png* [*Yak*] : paldang hugis bumbong at may disenyong gaya ng sapatungan.

i·ná·lay *png* **1:** *Bot* kiyapo na magulang **2:** maliit at bilóg na dahon na inilalagay sa minatamis na tubig.

i·na·léng·deng *png* [*Iva*] : pawis[1].

í·nam *png* : pagiging mabuti, maayos, at maganda sa paningin : LÁPAT[1], MÁRHAY – *pnr* **ma·í·nam** – *pnd* **i·ná·man, pa·ká·i·ná·man, u·mí·nam**.

i·nám *png* [*Iba*] : ugali.

i·na·má·kan *png* [*Hil Seb War*] : sinawali.

i·nam·bák *png Bot* : uri ng saging na iba ang kulay sa karaniwan.

i·nám·ba·tó *png* [*ina+ng+bato*] : mina ng ginto.

i·na·mo·rá·to *png* [*Ita*] : mangingibig, **i·na·mo·rá·ta** kung babae.

i·nám·pa·lán *png* [*ina+ng+palaan*] : tao na bumubuo ng isang lupon upang humatol sa isang paligsahan o timpalak : HURÁDO, TRIBÚNA.

i·na·ná·bat *png* [*Iva*] : inggit.

i·na·ná·het *pnr* [*Iva*] : naiinggit.

i·na·nák *png* [*in+anak*] : lahi; lipi; angkan.

i·na·nán *png* [*Pan*] : papak.

i·ná·nay *pnr* [*Seb*] : dahan-dahan.

i·náng *png* [*Kap Pan Tag*] : ina.

i·na·nga *png* [*Ifu*] : panlalaking kapa na gawa sa abnut.

i·na·ngáy *png* [*Pan*] : bagay.

I·náng Bá·yan *png* [*ina+na bayan*] : lupang sinilangan o tinubuan : KAPAGARÁNGAN, PAGILIÁN.

i·náng-da·lág *png Zoo* [*ina+ng-dalag*] : inahing dalag na kumakain ng sariling anak.

i·náng-hag·dán *png Kar* [*ina+ng hagdan*] **:** dalawang magkahanay na tabla na pinagkakabitan ng mga baitang ng hagdan.

i·náng·pa·lán *png* [*ST ina+ng+palan*] **:** hindi mabilang na tao o mga hayop.

i·náng-wi·kà *png* [*ina+ng-wika*] **:** sariling wika; katutubong wika.

ín·a·ni·má·do *pnr* [*Esp*] **:** inanimate.

inanimate (in·á·ni·méyt) *pnr* [*Ing*] **1:** walang búhay; hindi gumagalaw **:** INANIMÁDO **2:** malamlam; tamad **:** INANIMÁDO.

in·a·nis·yón *png* [*Esp inanicion*] **:** kawalang wawa.

i·ná·no *png* [*Esp enano*] **:** varyant ng **unano**.

i·nán·to·wi·rá·san *pnr* [*Mrw*] **:** nilagyan ng palamuti.

i·nan·tú·big *png* [*ina+ng tubig*] **:** pinagmumulan ng ilog.

i·ná·ol *png* [*Mrw*] **:** tela.

i·na·ón *png* [*Bik*] **:** tiya.

i·na·ó·na *png* [*Ilk*] **:** panganay.

ín·nap *png* [*Ilk*] **:** hinala.

i·na·pó *png* [*in+apo*] **:** angkan; lahi.

i·na·póy *png* [*Iva*] **:** sinaing.

i·na·pú *png* [*Iva*] **:** apo.

i·na·pú·gan *png* [*in+apog+an*] **:** ngangà.

i·ná·ram *png* **:** anumang tira o labis na pagkain.

i·ná·ro *png* [*Pan*] **:** irog.

ín·nas *pnr* [*Bik*] **:** sira o gamit na.

i·na·sál *png* **:** litson.

i·nas·wás *png Bot* [*Bik*] **:** kamote.

ín·nat *png* [*Ilk Pan Tag*] **:** pagbabanat ng laman –*pnd* **mag-i·nát, u·mí·nat, i·ní·nat**.

i·na·tâ *pnd* **i·na·ta·ín, mag-i·na·tâ** [*ST*] **:** pilitin ang pagpapagaling.

i·ná·tas *png* [*ST*] **1:** sakít ng áso sanhi ng pagkain sa damong ilahas **2:** batang payat at nág-aalboroto dahil sa kawalan ng gatas ng ina.

i·nat·ta·gang *png* [*Ifu*] **:** kutsarang gawa sa bao.

inauguration (ín·ó·gyu·réy·syon) *png* [*Ing*] **:** pasinaya.

i·ná·way *png* [*Hil*] **:** sugapa.

i·na·wét *png* [*Pan*] **:** bislig.

i·náy *png* **:** tawag sa ina **:** INDÂ, INÁNG, MÁMA, MAMÁ, MÁMANG, MOMMY, NÁNANG, NÁNAY.

i·ná·yar *pnd* **mag-i·na·yár, u·mi·na·yár** [*ST*] **1:** ipilit nang paunti-unti ang isang bagay **2:** gumawa o magsalita nang mabagal.

i·na·yi·kír *png* [*ST*] **:** bola ng sinulid.

ín·born *pnr* [*Ing*] **:** taglay mula sa kapanganakan; likás.

inbreeding (in·brí·ding) *png* [*Ing*] **:** lahián ng mga magkakamag-anak na tao o hayop.

inc, daglat (áy·en·sí) *pnr* [*Ing*] **:** incorporated.

Inca (ing·ká) *png* [*Esp*] **:** sinaunang pangkating etniko sa Timog America na nagtatag ng imperyo sa Peru bago sakupin ng Espanya.

incandescent (ín·kan·dés·ent) *pnr* [*Ing*] **:** nagbabága **:** INGKANDESÉNTE.

incantation (ín·kan·téy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pag-awit o pagbigkas ng mga salitang pinaniniwalaang may kapangyarihan **2:** tawag sa pagsasagawa nito; gayuma; kulam.

incarnadine (ing·kár·na·dín) *png* [*Ing*] **:** engkarnadina.

incarnate (ín·kar·néyt) *pnr* [*Ing*] **:** engkarnado.

incarnation (íng·kar·néy·syon) *png* [*Ing*] **1:** engkarnasyon **2:** *Med* proseso ng pagbubuo ng bagong laman.

incendiary (in·sén·di·yá·ri) *png* [*Ing*] **1:** tao na nansusunog ng gusali o anumang ari-arian **:** ARSONIST **2:** bomba o anumang pasabog **3:** anumang bagay na nakapagdudulot ng sunog o apoy.

incense (ín·sens) *png* [*Ing*] **:** insenso.

incentive (in·sén·tiv) *png* [*Ing*] **:** insentibo.

incest (ín·sest) *png* [*Ing*] **:** sexual na pagtatalik ng mga tao na magkadugo o malapit na kamag-anak **:** INSÉSTO.

inch (ints) *png* [*Ing*] **:** dalì.

incident (in·si·dént) *png* [*Ing*] **:** insidente.

incinerate (in·sí·ne·réyt) *pnd* [*Ing*] **:** mag-insinera.

incineration (ín·si·ne·réy·syon) *png* [*Ing*] **:** insinerasyon.

incision (in·sí·syon) *png* [*Ing*] **:** insisyon.

incisor (in·sáy·sor) *png* [*Ing*] **:** ngipin na matalim sa bukana ng bibig, ginagamit na pamputol ng pagkain.

inclination (ín·kli·néy·syon) *png* [*Ing*] **:** inklinasyon.

incline (in·kláyn) *png* [*Ing*] **:** dalisdis; lupaing nakahilig.

incline (in·kláyn) *pnd* [*Ing*] **1: a** gawing katanggap-tanggap o maayos ang isang bagay o pangyayari para sa isang tao **b** magsaad ng tiyak na pagkiling sa isang bagay **2:** baluktutin ang ulo o katawan nang paharap o pababâ **3:** ilihis maliban sa patayo o pahalang na posisyon; islant.

include (in·klúd) *pnd* [*Ing*] **:** isama o ibilang sa kabuuan; ilagay sa isang kategorya.

inclusion (in·klú·syon) *png* [*Ing*] **:** inklusyon.

inclusive (in·klú·siv) *pnr* [*Ing*] **:** inklusibo.

incognito (in·kóg·ni·tó) *pnr, pnb* [*Ing*] **:** hinggil sa lihim na pangalan o kaakuhan ng isang tao.

income (ín·kam) *png* [*Ing*] **:** kíta *Cf* SUWELDO, TUBO.

income tax (ín·kam tax) *png* [*Ing*] **:** tax na ipinapataw sa kita; taunang tax na ipinapataw ng pamahalaan sa personal na kita at may pinagbabatayang antas ng mga singilin at exemption.

incommunicado (ín·kom·yú·ni·ká·do) *pnr* [*Ing*] **:** inkomunikado.

incompatible (ín·kom·pá·ti·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi magkasundo **:** INGKOMPATÍBLE **2:** hindi nagkakaisa sa gawain, trabaho, at katulad **:** INGKOMPATÍBLE **3:** sa gamot, hindi maaaring pagsabayin ang pag-inom **:** INGKOMPATÍBLE **4:** sa makina, hindi maaaring gamiting kombinasyon **:** INGKOMPATÍBLE.

incorporate (in·kór·po·réyt) *pnd, pnr* [*Ing*] **1:** itatag bilang korporasyon **2:** pag-isahin upang maging ganap o makabuo ng isang lawas **3:** tanggapin bilang kasapi ng kompanya at katulad **:** INGKORPORÁDO **3:** pagsamahin; pagsanibin **:** INGKORPORÁDO.

incorporated (in·kór·po·réy·ted) *pnr* [*Ing*] **:** binuo bilang isang korporasyon **:** INC, LTD.

increase (ín·kris) *png* [*Ing*] **1:** proseso o paraan ng pagpaparami o pagpapalaki **2:** pagdami ng bilang **3:** laki o halaga ng idinami.

increase (in·krís) *pnd* [*Ing*] **1:** gawing higit na marami o malaki **2:** dagdagan o patindihin ang kantidad, at iba pa **3:** paunlarin.

incubate (ín·kyu·béyt) *pnd* [*Ing*] **1:** limliman o maglaan ng artipisyal na init upang mapisa sa tamang panahon ang itlog **2:** paramihin ang bakterya sa pamamagitan ng paglalaan ng angkop na kondisyon.

incubation (ín·kyu·béy·syon) *png* [*Ing*] **1:** ingkubasyon **2:** *Med* panahon mula sa pagkakalantad sa impeksiyon

hanggang paglitaw ng unang sintomas.

incubator (ín·kyu·béy·tor) *png* [*Ing*] **1:** aparato na nagbibigay ng temperaturang angkop para sa sanggol na isinilang nang maaga o sa sanggol na hindi sapat ang timbang : INGKUBADÓR **2:** aparato para sa pagpisa ng mga itlog, pagpapalaki ng mga organismo, at iba pa : INGKUBADÓR.

incubus (ín·kyu·bús) *png* [*Ing*] **1:** *Mit* demonyo na pinaniniwalaang nakikipagtalik sa mga babaeng natutulog **2:** bangungot **3:** tao o bagay na sanhi ng hirap.

incunabulum (ín·kyu·ná·bu·lum) *png* [*Ing*] : ingkunabula.

incurable (in·kyú·ra·ból) *png* [*Ing*] : wala nang remedyo o lunas; hindi na mapagagaling : INKURÁBLE.

incus (íng·kus) *png Ana* [*Ing*] : maliit at hugis palihan na buto sa dakong gitna ng tainga.

in·dá *png* [*Tau*] : kapritso; hilig ng loob.

in·dâ *png* : [*Kap*] : inay.

ín·da *pnb* [*Bik*] : hindi ko alam; ewan ko.

in·dá·an *png* [*ST*] : init.

in·dá·ba *png* [*Ing*] **1:** kumperensiya ng mga katutubong Afrikano mula sa silangan; kumperensiyang may kasamang mga kasapi ng naturang mga tao **2:** *Kol* problema o pagkabahala ng isang tao.

in·dák *png* [*Kap Tag*] : sa sayaw, ang galaw ng mga paa – *pnd* **u·min·dák, i·ín·dák**.

in·da·kú·na *png* : uri ng sayaw na kahawig ng indak ang galaw.

in·dáng *png Bot* **1:** anubing **2:** gubas.

in·dá·ngan *png Zoo* : isdang alat na kauri ng kitang, matinik ang palikpik, at may tibo ang magkabilang tabi ng buntot.

in·dá·pong *png* : nunong babae.

In·da·ra·pát·ra *png Lit* : kapatid ni Raha Sulayman.

in·dá·ray *png* : paglakad o pagsayaw sa pamamagitan ng isang paa – *pnd* **mag-in·dá·ray, u·min·dá·ray, i·in·dá·ray**.

in·da·tâ *pnr* [*Bik*] : walang halaga; walang saysay.

in·dáy *png* [*Seb*] **1:** ineng; nene **2:** mahal; irog; sinta *var* day.

in·dá·yan *png* [*Ilk Tag*] : duyan.

in·da·yá·nin *png Lit Mus* [*ST*] : awiting-bayan sa pagpapatulog ng sanggol : OYAYI.

in·dá·yog *png* **1:** pataas-babáng galaw ng paa na pasulong **2:** pagtaas at pagbabâ ng tinig sa pagbigkas o pagawit **3:** *Lit* sa tula, ritmo; kompas : AWINÁWON, LAWIWI – *pnd* **mag-in·dá·yog, u·min·dá·yog, i·in·dá·yog, pa·in·da·yú·gin**.

in·dá·yon *png* [*Ilk*] : dúyan.

indecent (in·dí·sent) *pnr* [*Ing*] : lumalabag sa mga kinikilalang pamantayan ng kagandahang-asal; malaswa : INDESÉNTE.

indefinable (in·de·fáy·na·ból) *pnr* [*Ing*] : hindi mabigyan ng kahulugan o mailarawan nang ganap : ÍNDEPINÍBLE.

indefinite (in·dé·fi·nít) *pnr* [*Ing*] : hindi tiyak; walang katiyakan : INDEPINIDO.

ín·de·léb·le *pnr* [*Esp*] : indelible.

indelible (in·dé·li·ból) *pnr* [*Ing*] : hindi mapapawi o nabuburang marka, gaya sa tinta : ÍNDELÉBLE.

indemnify (in·dém·ni·fáy) *pnd* [*Ing*] : mag-indemnisa.

in·dem·ni·sá *pnd* **mag-in·dem·ni·sá, in·dém·ni·sa·hán** [*Esp indemnizar*] **1:** tumbasán o bayáran ang pinsala o perhuwisyo : INDEMNIFY **2:** pangalagaan o garantiyahan laban sa pinsalang magaganap : INDEMNIFY.

in·dém·ni·sas·yón *png* [*Esp indemnización*] **1:** bayad sa pagkawala o pinsala : INDEMNITY **2:** proteksiyon o seguridad sa pinsala o pagkawala : INDEMNITY **3:** legal na pagkakaligtas sa multa o parusang ipinataw : INDEMNITY.

indemnity (in·dém·ni·tí) *png* [*Ing*] : indemnisasyon.

in·dént *pnd* [*Ing*] **1:** magpalugit na karaniwang ginagawa sa unang linya ng talata **2:** iyupi o markahan ang linya.

indention (in·dén·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagpapalugit ng espasyo at karaniwan sa unang linya ng talata **2:** pagmarka ng linya; yupi o marka.

independence (ín·de·pén·dens) *png* [*Ing*] : kasarinlan.

in·de·pen·dén·si·yá *png* [*Esp independencia*] : kasarinlan[1].

ín·de·pén·dent *pnr* [*Ing*] : nagsasarili; independiyente.

ín·de·pen·di·yén·te *png, pnr* [*Esp independiente*] **1:** hindi umaasa sa iba : INDEPENDENT **2:** *Pol* hindi umaasa sa autoridad o hindi suportado ng isang partido : INDEPENDENT **3:** nakapag-iisa : INDEPENDENT.

in·de·pén·so *pnr* [*Esp indefenso*] : hindi maipagtatanggol; walang paraan upang ipagtanggol.

ín·de·pi·ní·ble *pnr* [*Esp indefinible*] : indefinable.

ín·de·pi·ní·do *pnr* [*Esp indefinido*] : indefinite.

ín·de·sén·te *pnr* [*Esp indecente*] : indecent.

indeterminate (ín·de·tér·mi·néyt) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi tiyak o hindi matiyak; malabo **2:** *Mat* hindi tiyak ang dami o kabuuan.

indeterminism (ín·de·tér·mi·ní·sem) *png* [*Ing*] : teorya o paniniwala na hindi lamang sa motibo nababatay ang pagkilos ng tao.

ín·dex *png* [*Ing*] **1:** listahan ng mga pangalan, paksa, at iba pa na paalpabeto ang pagkakasunod-sunod, may kasamang mga sanggunian, at karaniwang matatagpuan sa hulihan ng aklat **2:** anumang may katulad na pagsasaayos **3:** *Mat* exponent ng isang bilang **4:** index number **5:** index card.

index card (ín·dex kard) *png* [*Ing*] : kard na karaniwang maliit, ginagamit sa pagtatala ng mga impormasyon.

In·dex Li·bró·rum Pro·hi·bi·to·rum *png* [*Lat*] : sa simbahang Katoliko Romano, opisyal na listahan ng mga aklat na ipinagbabawal ng simbahan na basahin, maliban lamang sa mga edisyong naglalaman ng pagwawasto ukol sa moralidad o pananampalataya.

index number (ín·dex nám·ber) *png* [*Ing*] : bilang na nagpapakita ng pagkakaiba-iba ng mga presyo o sahod sa isang tiyak na panahon.

in·dí *pnr* [*ST Hil Seb War*] : varyant ng **hindi**.

India (in·di·yá) *png* [*Ing*] : malaking bansang republika sa timog Asia.

india ink (in·di·yá ink) *png* [*Ing*] : varyant ng **indian ink**.

Indian (ín·dyan, ín·di·yán) *png, pnr* [*Ing*] **1:** mamamayan o katutubo ng India **2:** Katutubong Amerikano; kasapi ng katutubong pangkat ng mga tao sa America at Caribbean **3:** anumang hinggil sa India, Amerikanong Indian, o Katutubong Indian.

indian ink (ín·di·án ink) *png* [*Ing*] **1:** itim na kulay na gawa China at Japan

2: tinta na itim ang kulay, ginagamit lalo na sa pagguhit at teknikal na ilustrasyon *var* india ink.

indian manggo (in·di·yán máng·go) *png Bot* **:** uri ng mangga, na may bungang maliit, at karaniwang kulay lunti ang laman at balát.

Indian Ocean (ín·di·yán ów·si·yán) *png* [*Ing*] **:** Karagatang Indian.

indian summer (in·di·yán sá·mer) *png* [*Ing*] **:** panahon na labis ang init at tuyo ang simoy at nagaganap minsan sa huling bahagi ng taglagas.

india paper (ín·di·yá péy·per) *png* [*Ing*] **:** uri ng malambot at sumisipsip na papel na nanggagaling sa China at ginagamit para sa pruweba ng mga ukit.

ín·di·bid·wál *png, pnr* [*Esp individual*] **1:** isang tao **:** INDIVIDUAL **2:** partikular; hindi karaniwan **:** INDIVIDUAL.

ín·di·bid·wa·li·dád *png, pnr* [*Esp individualidad*] **1** : sarili at pangunahing katangian **:** INDIVIDUALITY **2:** sariling hilig o panlasa **:** INDIVIDUALITY **3:** interes ng isang tao na naiiba **:** INDIVIDUALITY.

ín·di·bid·wa·lís·mo *png* [*Esp individualismo*] **:** ugali o prinsipyo na nagtataguyod sa kakayahan, karapatan, o kalayaan ng indibidwal **:** INDIVIDUALISM.

ín·di·bid·wa·lís·ta *png* [*Esp individualista*] **1:** tao na pangunahing katangian ang kalayaan at indibidwalidad sa pagkilos at pag-iisip **:** INDIVIDUALIST **2:** tagapagtaguyod ng indibidwalismo **:** INDIVIDUALIST.

indicate (ín·di·kéyt) *pnd* [*Ing*] **:** tukuyin; ituro; ipakita.

indication (in·di·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** indikasyon.

indicative (ín·di·ka·tív) *png* [*Ing*] **:** indikatibo.

indicator (ín·di·kéy·tor) *png* [*Ing*] **1:** tao o instrumento na nagpapahiwatig o nagbibigay ng impormasyon **:** ÍNDIKADÓR **2:** *Kem* substance na nagpapabatid ng pag-iral o dami ng sinusuring kemikal.

indigenous (in·dí·dyi·nús) *pnr* [*Ing*] **:** anumang katutubo sa isang rehiyon, tulad ng tao, halaman, o hayop.

in·díg·nas·yón *png* [*Esp indignación*] **:** gálit o pagkagalít nang labis **:** INDIGNATION.

indignation (in·dig·néy·syon) *png* [*Ing*] **:** indignasyon.

in·díg·no *pnr* [*Esp*] **:** hindi karapatdapat.

ín·di·gó *png* [*Ing*] **1:** *Bot* halamang tropikal (genus *Indigofera*) na mabuto **2:** likás na tinang bughaw mula sa halamang indigo **3:** kulay sa pagitan ng bughaw at lila sa ispektrum.

in·dík *png* [*Kap Tag*] **:** paglakad nang payukayok.

ín·di·ka·dór *png* [*Esp indicador*] **:** indicator.

in·di·kas·yón *png* [*Esp indicación*] **1:** anumang nagpapahiwatig o tumutukoy, tulad ng senyas o sintomas **2:** *Med* anumang tumutukoy sa angkop na lunas o ng pagkakaroon ng karamdaman **3:** degree na ipinapakita ng isang instrumento.

in·di·ka·tí·bo *pnr* [*Esp indicativo*] **1:** nagsasaad; nagpapahiwatig **2:** *Gra* ukol sa moda ng pandiwa na ginagamit sa pangkaraniwang salita **:** INDICATIVE.

Indio (in·di·yó) *png* [*Esp*] **:** tawag ng mga Espanyol sa katutubo sa Filipinas, karaniwang may halong pagalipusta.

indirect (ín·di·rékt, ín·day·rékt) *pnr* [*Ing*] **:** paligoy-ligoy ng daan, pananalita, at iba pa; hindi tuwiran.

indirect object (in·day·rékt ób·dyek) *png Gra* [*Ing*] **:** di-tuwirang layon.

indium (ín·di·yúm) *png Kem* [*Ing*] **:** metalikong element na malambot at pinilakan (atomic number 49, symbol **In**).

individual (ín·di·víd·wal) *png, pnr* [*Ing*] **:** indibidwal.

individualism (ín·di·víd·wa·lí·zem) *png* [*Ing*] **:** indibidwalismo.

individualist (ín·di·víd·wa·líst) *png* [*Ing*] **:** indibidwalista.

individuality (ín·di·vid·wá·li·tí) *png* [*Ing*] **:** indibidwalidad.

ín·do *png* **:** sa sinaunang lipunan, tawag sa lola na nangangahulugang "ina sa baybaying dagat."

in·dó *png* [*ST*] **:** nuno sa ama at ina.

In·do·ís·mo *png* [*Esp*] **:** Hinduismo.

in·do·la·nin *png Lit, Mus* [*ST*] **:** awit panlansangan.

ín·dong *png Zoo* [*Seb*] **:** malabanos.

in·dóng *png* [*ST*] **:** palayaw sa batang babae.

indoor (ín·dor) *pnr* [*Ing*] **:** nangyayari o ginagamit sa loob ng bahay o gusali.

in·dós *pnd* **mag-in·dós, i·in·dós** [*Bik*] **:** itiklop; ilupi.

in·dré·dus *png* [*Kap*] **:** tsismis *Cf* BULONG-BULÚNGAN, DALDÁL – *pnr* **ma·in·dré·dus**.

induce (in·dyús) *pnd* [*Ing*] **1:** mahikayat **2:** humantong sa **3:** *Med* paanakin sa tulong ng droga o gamot.

induct (in·dákt) *pnd* [*Ing*] **1:** italaga; magsimula **2:** ipakilala o mag-umpisa nang pormal sa bagong trabaho, posisyon, at iba pa.

inductance (in·dákt·ans, in·dák·tans) *png Ele* [*Ing*] **:** pag-aari ng elektrikong circuit na nagdudulot ng puwersang electromotive at nalilikha sa pagbabago sa daloy ng koryente.

induction (in·dák·syon) *png* [*Ing*] **:** induksiyon.

inductive (in·dák·tiv) *pnr* [*Ing*] **:** anumang hinggil sa induksiyon.

in·duk·si·yón *png* [*Esp inducción*] **1:** pormal na pagpapakilala o pagsisimula sa bagong trabaho, posisyon, at iba pa **:** INDUCTION **2: a** *Pil* paraan ng pangangatwiran na nagtuturing na hindi laging tama ang konklusyon kahit sumusunod sa mga totoong batayan **b** proseso ng pagbalido sa mga obserbasyon hinggil sa bahagi ng pangkat ng mga katunayan, bilang patotoo sa isang proposisyon hinggil sa buong pangkat *Cf* DEDÚKSIYÓN **:** INDUCTION **3:** paglikha ng kalagayang elektrikal o magnetiko sanhi ng paglapít kahit hindi magkadikit sa bagay na may kargang elektrikal o magnetiko **:** INDUCTION.

in·duk·si·yóng mag·né·ti·kó *png* [*induksiyon+na magnetiko*] **:** kantidad ng vector na ginagamit bilang pansukat sa magnetikong larang **:** MAGNETIC INDUCTION.

indulge (in·dáldz) *pnd* [*Ing*] **1:** pagbigyan ang hilig o layaw o anumang makapagbibigay ng kasiyahan sa sarili.

indulgence (in·dál·dyens) *png* [*Ing*] **:** indulhensiya.

in·dul·hén·si·yá *png* [*Esp indulgencia*] **1:** pagbibigay-layaw sa sarili **:** INDULGENCE **2:** sa simbahang Katoliko Romano, dasal o sakripisyong nagpapababa sa parusang ipinataw sa nagkasala **:** INDULGENCE.

in·dú·lin *png* [*Ilk*] **:** laan[2].

in·dúl·to *png* [*Esp*] **:** noong panahon ng Espanyol, tax na ipinapataw sa galeon.

indumentum (ín·du·mén·tum, ín·dyu·mén·tum) *png* [*Ing*] **:** bagay na mabuhok at nagsisilbing takip o bálot sa bahagi ng halaman.

in·dú·na *png* [*Ing*] **1:** pinunò ng isang tribu **2:** Afrikanong katiwala; tagapamahala.

in·dú·rog *pnd* **mag-in·dú·rog, in·du·rú·gin, i·in·dú·rog** [*Ilk*] **1:** painugin nang mabilis, tulad ng trumpo **2:** abutín ang tuktok o pinakamataas.

indusium (in·dú·syum) *png Bot* [*Ing*] **:** proteksiyon na malapad at tumatakip sa sorus ng pakô.

industrial (in·dás·tri·yál) *pnr* [*Ing*] **:** industriyal.

industrialism (in·dás·tri·ya·lí·sem) *png* [*Ing*] **:** industriyalismo.

industrialist (in·dás·tri·ya·líst) [*Ing*] **:** industriyalista.

Industrial Revolution (in·dás·tri·yál re·vo·lú·syon) *png* [*Ing*] **:** pag-unlad ng industriya sa England noong 1760 at lumaganap sa ibang mga bansa, higit na nagbibigay halaga sa paggamit ng mga makina at pagtatayo ng pabrika kaysa pagtutuon sa agrikultura.

in·dús·tri·yá *png* [*Esp industria*] **1:** sangay ng kalakalan o pagmamanupaktura **:** INDUSTRY **2:** anumang pangkalahatang negosyo **:** INDUSTRY.

in·dus·tri·yál *pnr* [*Esp industrial*] **1:** hinggil sa industriya **:** INDUSTRIAL **2:** dinisenyo o iniugma sa pang-industriyang gamit **:** INDUSTRIAL **3:** inilalarawan bilang maunlad na industriya **:** INDUSTRIAL.

in·dus·tri·ya·lís·mo *png* [*Esp industrialismo*] **:** sistemang panlipunan o pang-ekonomiya na laganap ang industriya ng paggawa **:** INDUSTRIALISM.

in·dus·tri·ya·lís·ta *png* [*Esp industrialista*] **:** may-ari o tagapamahala sa isang industriya **:** INDUSTRIALIST.

industry (ín·das·trí) *png* [*Ing*] **1:** industriya **2:** sipag.

í·ne *png* [*Tag-Bag*] **:** sentro ng disenyo.

-ine (áyn) *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pang-uring nangangahulugan na "kabilang o kasama sa," *hal* Alpine, asinine **2:** pambuo sa pangngalan, *hal* discipline, medicine **3:** *Kem* pambuo ng pangngalan na nangangahulugan na "binuo ng mga substance" lalo na ang mga alkaloid, halogen, amine, at katulad.

inefficient (ín·e·fis·yént) *pnr* [*Ing*] **:** hindi magaling magtrabaho.

i·nek·si·yón *png* [*Esp inyección*] **:** pagpapasok ng likido o solusyon sa pamamagitan ng heringgilya **:** INJECTION.

i·néng *png* **:** batang babae **:** INDÁY, NENE.

í·nep *png* [*Ilk*] **:** pangarap.

í·ne·pis·yén·te *pnr* **:** inefficient.

i·népt *pnr* [*Ing*] **1:** hindi angkop; hindi bagay **:** INÉPTO **2:** katawa-tawa **:** INÉPTO **3:** hindi sanay; walang kakayahan **:** INÉPTO.

i·nep·ti·túd *png* [*Esp*] **:** kulang sa kaalaman.

i·nép·to *pnr* [*Esp*] **:** inept.

i·nér·si·yá *png* [*Esp inercia*] **:** inertia.

i·nért *pnr* [*Ing*] **1:** walang kakayahang gumawa ng mosyon, o sumalungat sa puwersa; walang búhay **2:** *Kem* mahina o walang kakayahang humalo, tulad ng nitrogen na nananatiling nag-iisa sa atmospera **3:** hindi aktibo o may ibang ugaling mapagpaliban.

i·nért gas *png Kem* **:** anuman sa element na gas na kabilang sa pangkat ng helium, neon, organ, krypton, xenon, at radon **:** NOBLE GAS.

inertia (in·ér·sya) *png* [*Ing*] **1:** *Pis* katangian ng matter na hindi magbago ng kalagayan sa isang patag, maliban kung baguhin ng puwersa mula sa labas **:** INERSÍYA **2:** tendensiya na manatili o hindi magbago **:** INERSÍYA.

I·nés Kan·nó·yan *png Mit* [*Ilk*] **:** tauhan sa epikong-bayang *Biag ni Lam-ang,* asawa ni Lam-ang.

in extenso (in eks·tén·so) *pnb* [*Lat*] **:** sa kabuuan, kahabaan, o katagalan.

in extremis (in eks·trí·mis) *pnb* [*Lat*] **1:** sa sandali ng kamatayan **2:** nasa sukdulang kahirapan.

infallible (ín·fa·li·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi nagkakamali **:** IMPALÍBLE **2:** mapagkakatiwalaan; tiyak na magtatagumpay **:** IMPALÍBLE **3:** hindi paltos; epektibo **:** IMPALÍBLE **4:** sa Katoliko Romano, hindi nagkakamali sa pagpapahayag ng dogma bilang ipinakahulugang doktrina **:** IMPALIBLE.

infancy (ín·fan·sí) *png* [*Ing*] **1:** panahon ng pagkasanggol **:** IMPANSIYÁ **2:** *Bot* maagang yugto ng pag-unlad ng idea, proyekto, at iba pa **3:** *Bat* kalagayan ng menor **:** IMPANSIYÁ.

ín·fant *png* [*Ing*] **1:** sanggol **2:** *Bat* menor de edad.

in·fán·ta *png* [*Esp*] **1:** babaeng anak ng hari ng Espanya o Portugal **2:** asawa ng infante.

in·fán·te *png* [*Esp*] **:** pangalawang anak na lalaki ng hari ng Espanya o Portugal.

infanticide (in·fán·ti·sáyd) *png Bat* [*Ing*] **1:** pagpatay sa isang sanggol **2:** tao na gumagawa nito **:** IMPANTISÍDA, IMPANTISÍDYO.

infantilism (in·fan·ti·lí·sem) *png* [*Ing*] **:** impantilismo.

infantry (ín·fan·trí) *png* [*Ing*] **:** impanteriya.

infatuation (ín·fat·wéy·syon) *png* [*Ing*] **:** impatwasyon.

infect (in·fékt) *pnd* [*Ing*] **1:** hawahan ng masasamang organismo na nakapagdudulot ng sakít **2:** hawahan ng sakít **3:** *Com* hawahan ng virus **4:** magdulot ng masamang pakiramdam o negatibong opinyon.

infection (in·fék·syon) *png* [*Ing*] **1:** impeksiyon **2:** impluwensiyang masama.

in·fér *pnd* [*Ing*] **:** magbigay ng konklusyon; manghinuha.

inference (ín·fe·réns) *png* [*Ing*] **:** imperensiya.

inferior (in·fír·yor) *pnr* [*Ing*] **:** imperyor.

inferiority (ín·fir·yó·ri·tí) *png* [*Ing*] **:** imperyoridad.

inferiority complex (ín·fir·yó·ri·tí kóm·plex) *png Sik* [*Ing*] **:** hindi makatotohanang pakiramdam na sanhi ng akalang may higit na mababang katangian kaysa iba, at maaaring magbunga ng agresibong pag-uugali; panganganino.

infernal (in·fer·nál, in·fér·nal) *pnr* [*Esp Ing*] **1:** *Mit* malademonyo **2:** *Kol* kapoot-poot.

in·fér·no *png* [*Ing Ita*] **1:** apoy na nagsisiklab **2:** tagpo ng nakatatakot na pagdurusa **3:** impiyerno.

ín·fi·dél *png, pnr* [*Ing*] **1:** hindi naniniwala sa relihiyon; tao na hindi naniniwala **2:** tagasunod ng isang relihiyon bukod sa Kristiyanismo **3:** nahihinggil sa mga tao na hindi naniniwala.

infidelity (ín·fi·dé·li·tí) *png* [*Ing*] **1: a** kakulangan sa tiwala, lalo sa usaping sexual **b** uri ng suliraning ganito **2:** maling paniniwala sa Kristiyanismo o iba pang relihiyon **:** ÍMPIDELIDÁD.

infiltrate (ín·fil·tréyt) *pnd* [*Ing*] **1:** pasukin nang lihim, tulad ng gawain ng espiya **2:** ihalo ang likido o anumang katulad sa isang substance.

infiltration (in·fil·tréy·syon) *png* [*Ing*] **:** impiltrasyon.

infinite (ín·fi·nít) *png, pnr* [*Ing*] **1:** impinito **2:** *Mat* higit pa sa nasusukat na kantidad o bilang; hindi limitado

3: *Gra* sa pandiwang Ingles, hindi limitado ng panauhan o bilang.

infinitive (in·fí·ni·tív) *pnr* [*Ing*] **:** impinitibo; pawatas.

infinitive verb (in·fí·ni·tív verb) *png Gra* [*Ing*] **:** pandiwang pawatas.

infinity (in·fí·ni·tí) *png* [*Ing*] **:** impinidad.

infirmary (in·fír·ma·rí) *png* [*Ing*] **1:** ospital **2:** pagamutan sa loob ng monasteryo, paaralan, at katulad.

in flagrante delicto (in fla·grán·ti di·lík·to) *png* [*Lat*] **:** nasa sandali ng paggawa ng sála o paglabag sa batas.

inflammable (in·fléy·ma·ból) *pnr* [*Ing*] **:** implamable.

inflammation (ín·fla·méy·syon) *png* [*Ing*] **:** implamasyon.

inflammatory (ín·fla·ma·tó·ri) *png* [*Ing*] **:** implamatoryo.

inflatable (in·fléy·ta·ból) *pnr* [*Ing*] **:** maaaring maglaman ng hangin, tulad ng lobong yari sa plastik o goma.

inflate (in·fléyt) *pnd* [*Ing*] **1:** palobohin; lagyan ng hangin ang isang bagay, tulad ng ginagawa sa lobo **2:** maging sanhi ng implasyon.

inflation (in·fléy·syon) *png* [*Ing*] **:** implasyon.

inflect (in·flékt) *pnd* [*Ing*] **1:** baguhin ang tono **2:** *Gra* baguhin ang anyo upang ipahayag ang panahunan, bilang, at iba pa.

inflection (in·flék·syon) *png* [*Ing*] **:** impleksiyon.

inflexible (in·flék·si·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** matigas; hindi nababali **2:** hindi nababago.

influence (ín·flu·wéns) *png* [*Ing*] **:** impluwensiya **:** IMPLUHO.

influential (ín·flu·wén·syal) *pnr* [*Ing*] **:** maimpluwensiya o makapangyarihan.

influenza *png Med* [*Esp influenza*] **:** trangkaso.

influx (ín·flaks) *png* [*Ing*] **:** patuloy na daloy ng tao o anumang bagay.

in·fórm *pnd* [*Ing*] **1:** ipaalam; sabihan **2:** magsumbong; magsuplong.

información de pobreza (im·fór·mas·yón de po·bré·sa) *png Pol* [*Esp*] **:** noong panahon ng Espanyol, legal na deklarasyon ng kahirapan.

in·fór·mal *pnr* [*Ing*] **:** impormal.

informatics (ín·for·má·tiks) *png* [*Ing*] **:** agham ng pagpoproseso ng datos para sa pag-iimbak at pagkuha nitong muli.

information (ín·for·méy·syon) *png* [*Ing*] **:** impormasyon.

information theory (ín·for·méy·syon thyú·ri) *png* [*Ing*] **:** matematikal na pag-aaral ng pangongodigo at paghahatid ng impormasyon sa pamamagitan ng pagkakasunod-sunod ng mga simbolo at iba pa.

informative (in·fór·ma·tív) *pnr* [*Ing*] **:** nagbibigay ng impormasyon o instruksiyon.

informe de conducta (in·fór·me de kon·dúk·ta) *png Pol* [*Esp*] **:** noong panahon ng Espanyol, hudisyal na imbestigasyon ukol sa pagkatao ng isang indibidwal.

in·fór·mer *png* [*Ing*] **1:** tagasuplong; tagasumbong **2:** tagapagsabi o tagapayo.

ín·fra *pnb* [*Ing Lat*] **:** sa ilalim; nasa dakong hulihan o ilalim.

ín·fra- *pnl* **1:** sá dakong ilalim **2:** *Ana* sa ilalim o ibabang bahagi ng katawan.

infraction (in·frák·syon) *png Bat* [*Ing*] **:** impraksiyon.

infractor (in·frák·tor) *png* [*Ing*] **:** impraktor.

ín·fra·réd *png, pnr* [*Ing*] **1:** ang bahaging infrared ng ispektrum **2:** sa elektromagnetikong radyasyon, may habang-alon na mula 800 nm hanggang 1 mm, at inilalabas ng maiinit na bagay.

infrasound (ín·fra·sáwnd) *png* [*Ing*] **:** mga tunog na may dalasang higit na mababà sa lakas na kayang marinig ng tao.

ín·fun·di·bu·lúm *png Ana* [*Ing*] **1:** hugis embudong organ o bahagi **2:** hugis embudo sa cerebrum na nagdurugtong mula sa pituitary gland hanggang sa utak **3:** espasyo sa kanang ventricle sa pulmonary artery.

i·ngá *png* [*Ilk*] **:** kaibigang matalik na babae.

i·ngál *png* **1:** [*ST*] pagsasalita nang mabilis ng isang tao **2:** [*Pan*] gimbal[1].

i·ngá·lo *png* [*ST*] **:** varyant ng **hingalo**.

i·nga·lu *png* [*Ayt-Mbk*] **:** taghoy para sa namatay.

í·ngas *png* **:** batikuling.

í·ngat *png* **1:** [*Bik Kap Mag Tag*] pag-aalaga at pagsisinop sa anumang itinatangi **:** ALWÁR, DATNÁ, HÁDIT, HÁLONG, HÁNNAD, MÁAN, TARIPÁTO **2:** alalay na pagkilos upang makaiwas sa panganib o anumang kasiraan – *pnr* **ma·í·ngat** – *pnd* **pag-i·ngá·tan, mag-í·ngat, i·ngá·tan**.

í·ngat-yá·man *png* **:** pinunò ng tanggapan o samahan na may tungkuling magtago ng salapi at talaán ng mga gastos **:** TESORÉRO, TREASURER.

i·ngáw *png* **1:** varyant ng **ngiyaw 2:** [*Bik*] sagitsit.

í·ngay *png* **:** tunog na hindi kanaisnais at nakagagambala **:** ARINGÁSA, ARIWÁWA, BANHÀ, GÁHOD, HÍBOK, HÚROB, ÍNGE, ÍNGOL, KASABÀ, LÁNGAS[2], NOISE – *pnd* **mag-i·ngáy, pa·i·ngá·yin, i·ngá·yan**.

í·nge *png* [*Kap*] **:** ingay.

í·nged *png* **:** pagpapangkat ng mga Tiruray.

í·ngel *png* [*Ilk*] **1:** tapang ng alak, tabako, sukà, at kauri **2:** katapangan – *pnr* **ma·í·ngel** – *pnd* **pa·i·ngé·lin, u·mí·ngel**.

ing·ga·gá·ra *pnr* [*Ilk*] **:** sadya.

íng·gat *png* [*War*] **:** matinding liwanag; ningning.

ing·gi·nál *pnr Ana* [*Esp inguinal*] **:** hinggil sa singit.

ing·gít *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** pakiramdam na pagkadeskontento o pagkagalit dahil sa pagkakaroon ng magandang kapalaran ng kapuwa **:** ÁPAL, DÍRYA, ÍBEG, IBÚG, INANÁBAT, KAIGGÍLAN, KASÍNA, PANAGHILÌ, PÁSSIL, SÁKIL, SÍIG **2:** ang pinagmulan o batayan ng ganitong pakiramdam – *pnd* **ma·ing·gít, ka·ing·gi·tán, ing·gi·tín**.

ing·gú *png Bot* [*Tsi*] **:** asapetida.

ing-ig·ling *png Mus* [*Ifu*] **:** plautang yari sa kawayan.

í·ngil *png* **:** varyant ng **ungol**.

ing-íng *png* **:** varyant ng **eng-eng**.

í·ngit *png* **1:** mahinang iyak ng isang batà o hayop **2:** langitngit ng isinasarang pinto o bintana **3:** ungol – *pnd* **u·mi·ngít, i·i·ngít**.

ing·ká *png* [*War*] **:** kantod.

ing·kág *png* **:** varyant ng **ingkat**.

íng·kan·de·sén·te *pnr* [*Esp incandescente*] **:** incandescent.

ing·káng *pnr* **:** hindi balanseng paglakad.

íng·kang *pnd* **mag-íng·kang, u·míng·kang** [*ST*] **:** lumakad nang paika-ika.

íng·kan·tá·da *png* **:** varyant ng **engkantada**.

ing·kán·to *png* **:** varyant ng **engkanto**.

ing·káy *png* **:** paglalakad nang tila piki – *pnd* **u·ming·káy, i·ing·káy**.

ing·kî *png* **:** pag-aalaga sa isang bagay – *pnd* **mag-ing·kî, ing·ki·ín**.

íng·kib *png* [*War*] : ukab.

ing·kíl *pnd* **mang-ing·kíl, ing·ki·lín** [*ST*] : tisurin.

íng·ki·lí·no *png* [*Esp inquilino*] **1:** kasamá **2:** nangungupahan.

ing·kín *png* [*ST*] : daig.

ing·kir·di·yón *png* [*Esp enquiridión*] : handbuk.

íng·ki·sis·yón *png* [*Esp inquisición*] : masusing pagsisiyasat, lalo na ang pampolitika o panrelihiyon, na isinasagawa nang walang pakundangan sa karapatan ng indibidwal at nang may marahas na kaparusahan : INQUISITION.

ing·kít *png* [*Seb*] : labis na daliri.

íng·kob *png* [*War*] : pananatili; pagtatagal.

ing·kom·pa·tí·ble *pnr* [*Esp incompatible*] : incompatible.

ing·kom·pe·tén·te *pnr* [*Esp incompetente*] : wala o kulang sa angkop na kakayahan; di-kalipikado.

íng·ko·mu·ni·ká·do *pnr* [*Esp incomunicado*] **1:** inalisan ng pakikipagtalastasan sa ibang tao **2:** sa bilanggo, nakahiwalay sa iba at nag-iisa : INCOMUNICADO.

ing·kóng *png* [*Tsi*] **1:** ama o amain ng magulang ng sinuman **2:** tawag sa matandang lalaki **3:** lolo *Cf* IMPÓ.

íng·kor·po·rá·do *pnr* [*Esp incorporado*] : incorporate[4].

ing·kót *pnr* [*Bik*] : paunti-unting paggawa hanggang mabuo ang isang bagay.

íng·ku·ba·dór *png* [*Esp incubador*] : incubator.

íng·ku·bas·yón *png* [*Esp incubación*] : proseso ng paglalaan ng artipisyal na init na karaniwang ginagawa sa itlog : INCUBATION[1].

ing·ku·na·bu·lá *png* [*Lat incunabula*] **1:** mga kopya ng aklat na inilimbag bago ang 1501 : INCUNABULUM **2:** mga unang yugto ng pag-unlad ng anuman : INCUNABULUM.

ing·ku·ráb·le *png* [*Esp incurable*] : incurable.

Ing·la·té·ra *png* : bansa na may pinakamalaking dibisyon o hati ng United Kingdom, sumasakop sa Scotland at Wales : ENGLAND.

ing·lé *png* : balisa.

Ing·lés *png* [*Esp*] : English.

íng·li *png* [*War*] : tipak ng solidong asin.

ing·lí *png* : reaksiyon o pagtugon sa stimulus.

í·ngod *png* : iling.

i·ngók *png* [*ST*] : punggok.

í·ngol *png* [*Pan*] : ingay.

i·ngo·lót *png* [*ST*] : galit na may inggit.

i·ngón *png* [*Seb*] **1:** sabi **2:** tungo.

í·ngos *png* : paggalaw ng ulo na nagpapakita ng pagmamataas at pagkayamot sa nakababababà – *pnd* **u·mí·ngos, i·ngú·san**.

i·ngo·sâ *png* [*Mrw*] : sapal[3].

i·ngós-i·ngós *png* [*Bik*] : tunog ng lumalangitngit na bagay.

ing·pís *png* [*Ilk*] : nipis.

in·grá·to *pnr* [*Esp*] : walang utang na loob, **in·grá·ta** kung babae.

ingredient (in·grí·di·yént) *png* [*Ing*] : sangkap.

in·gré·so *png* [*Esp ingreso*] **1:** pagsasama; pagpapasok; o pagtanggap **2:** salaping tinanggap, kinita o tinubo.

ingrown (íng·grown) *png* [*Ing*] : tunga.

i·ngu·lót *png* : pagkagálit sanhi ng inggit o selos.

ing·yó *png* : asapetida.

ín·ha·la·dór *png* [*Esp*] : inhaler.

inhaler (in·héy·ler) *png* [*Ing*] : maliit na aparato, sinisinghutan upang umibis ang bará sa ilong o ang hika : INHALADÓR.

in·hen·ye·rí·ya *png* [*Esp ingenieria*] : engineering.

in·hen·yé·ro *png* [*Esp ingeniero*] : engineer.

in·hén·yo *png* [*Esp ingenio*] : malikhaing isip; dunong at talino.

inherent (in·hí·rent) *pnr* [*Ing*] : umiiral sa isang bagay nang may tiyak at di-maihihiwalay na elemento, kalidad, o katangian.

in·hé·rit *pnd* [*Ing*] : manahin.

inheritance (ín·he·ri·táns) *png* [*Ing*] : mana.

ín·hi·bis·yón *png* [*Esp inhibición*] **1:** pagbabawal o pagpigil sa kilos ng isang tao o ng sarili : INHIBITION **2:** *Bat* atas na nagbabawal sa pagbabago ng mga karapatan hinggil sa ari-arian : INHIBITION.

in·hí·bit *pnd* [*Ing*] **1:** pigilin, hadlangan, o subaybayan **2:** ipagbawal **3:** *Kem* bawasan ang antas ng aksiyon o pigilin ang reaksiyong kemikal.

inhibition (ín·hi·bi·syón) *png* [*Ing*] : inhibisyon.

in·hós·pi·tá·ble *pnr* [*Esp*] **1:** hindi mabuting tumanggap ng panauhin **2:** hindi nakapagbibigay ng kanlungan, o maayos na kondisyon : INHOSPITABLE.

inhospitable (in·hás·pi·ta·ból) *pnr* [*Ing*] : inhospitable.

in-house (in haws) *pnr* [*Ing*] **1:** nangyayari o ginagawa sa loob ng isang institusyon, kompanya, at iba pa **2:** walang tinatanggap na tulong mula sa labas.

inhuman (in·hyú·man) *pnr* [*Ing*] : kawalan ng normal na mga kalidad ng tao, gaya ng simpatiya, awa, pagmamahal, o katulad; malupit.

in·hús·ti·pi·ká·do *pnr* [*Esp injustificado*] : walang katarungan; walang hustipikasyon.

ín·hus·tís·ya *png* [*Esp injusticia*] **1:** kawalang-katarungan : INJUSTICE **2:** paglabag sa karapatan ng iba : INJUSTICE.

i·ní *pnh* [*Bik Hil Kap War*] : ito.

i·ni·bá *png Bot* [*ST*] : uri ng saging.

í·nig *png* [*Tau*] : kintab; kinang.

í·ní·in *png* [*Ilk*] : ilig[2].

i·ni·ki·dád *png* [*Esp iniquidad*] : iniquity.

i·nik-i·ni·kan *png Sin* [*Kal*] : disenyong isda ng plauta.

i·ni·la·ud *png Mus* [*Kal Tin*] : pangkat ng tatlong gong at isang tambol.

i·ni·mi·táb·le *png* [*Esp*] : inimitable.

inimitable (i·ni·mi·ta·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi matutularan **2:** walang katulad; walang kaparis : INIMITÁBLE.

in·ín *pnr* **1:** pagpapanatili sa mahinang apoy ng nilulutong pagkain upang maluto nang husto **2:** sandaling pananatili sa higaan ng tao na bagong gising – *pnd* **ín·i·nín, pa·ín·i·nán, mag·pa·in·ín**.

ín-i·ná *png Mit* [*Bon*] : matandang babae na may sup-ok at may kakayahang makipag-usap sa mga kaluluwa ng ninuno.

i·níp *png* [*KapTag*] : pagkabagot o pagkayamot sa paghihintay : ALIMPUTÁKAN, ALIPÁNES, KALÁAY, LÁAY, LÁNGKAG, LÁNGKAT, SEGGÁ, TÁK-AN – *pnd* **ma·i·níp, i·ni·pín**.

iniquity (i·ní·kwi·tí) *png* [*Ing*] **1:** matinding kawalan ng katarungan : INIKIDÁD **2:** paglabag sa karapatan o tungkulin : INIKIDÁD.

i·nís *png* **1:** *Med* kakulangan sa oxygen o labis sa carbon dioxide sa katawan. karaniwang sanhi ng pagtigil sa paghinga at nakapagdudulot ng pagkawalang malay : APÓS, KALUMÓS **2:**

pakiramdam na pagkagalit o pagayaw; yamot : CHOKE[2], ÁKIG, ÍKAY, KANGÁLAS, KAÓRIT, KAPUNGÓT, ÚYAM – *pnd* **mang-i·nís, i·ni·sín**.

i·nis·yál *png, pnr* [*Esp inicial*] **1:** unang titik o unang mga titik ng mga salita lalo na ng pangalan ng tao : INITIAL **2:** tumutukoy o umiiral sa unahang yugto : INITIAL.

i·nís·yas·yón *png* [*Esp iniciación*] **1:** pormal na pagtanggap sa lipunan, samahán, at iba pa **2:** ang seremonya ng pagtanggap : INITIATION.

i·nís·ya·tí·ba *png* [*Esp iniciativa*] **1:** kakayahan na masimulan o maipagpatuloy ang gawain : INITIATIVE **2:** unang pasiya o hakbang na walang nagdidikta : INITIATIVE.

í·nit *png* **1:** [*Bik Hil Seb Tag*] taas ng temparatura : MÁYAW, PALÌ[2], ÁTU, PETÁNG, PÚDOT, RANTÎ **2:** nakadadarang o tumatalab na tama ng apoy o araw **3:** *Idy* silakbo – *pnr* **ma·í·nit** – *pnd* **mag·pa·í·nit, pa·i·ní·tin, i·ní·tin, u·mí·nit**.

initial (i·nís·yal) *png, pnr* [*Ing*] : inisyal.

initiate (í·ni·si·yéyt) *pnd* [*Ing*] **1:** simulan; pangunahan **2:** tanggapin nang pormal sa samahan, tanggapan, lipunan, at katulad.

initiation (í·ni·si·yey·syón) *png* [*Ing*] : inisyasyon.

initiative (i·ní·si·ya·tív) *png* [*Ing*] : inisyatiba.

I·nit-i·nit *png Mit* [*Tng*] : diyos ng araw at asawa ni Aporibolinayen.

i·ní·tos *pnr* [*Seb*] : pinalapot; pinalagkit.

inject (in·jék) *pnd* [*Ing*] : puwersahang ipasok sa katawan ang likido o solusyon sa pamamagitan ng heringgilya.

injection (in·jék·syon) *png* [*Ing*] : ineksiyon.

injunction (in·jánk·syón) *png* [*Ing*] **1:** atas o orden ng isang may kapangyarihan **2:** *Bat* hatol na nag-aatas sa may-sala upang bayáran o lunasan ang pinsalang kaniyang idinulot sa isang partido.

injury (ín·ju·rí) *png* [*Ing*] **1:** pinsala sa katawan **2:** *Bat* kamalian laban sa karapatan, reputasyon, o ari-arian ng isang tao.

injustice (in·jás·tis) *png* [*Ing*] : inhustisya.

ink *png* [*Ing*] : tinta.

in·ka·ke·la·wán *png* [*Pan*] : baghan.

in·kát *pnd* **mag-in·kát, u·min·kát, in·ka·tín** [*ST*] : magbukás ng isang bagay na nakatago.

in·kli·nas·yón *png* [*Esp inclinación*] **1:** saloobin o disposisyon na kumikiling sa isang bagay : INCLINATION **2:** rabaw o posisyong nakahilig : INCLINATION.

ín·klu·sí·bo *pnr* [*Esp inclusivo*] : kasama o kabilang sa isinasaalang-alang; naglalaman ng mga bagay na nakasaad : INCLUSIVE.

in·klus·yón *png* [*Esp inclusión*] **1:** pagkakasama ng isang bagay sa kabuuan : INCLUSION **2:** anumang bagay na kasama o kabilang : INCLUSION.

ín·la *png Ana* : lumaki-lumiit na lagusan sa balintataw na dinadaanan ng liwanag patungo sa retina : PUPIL[1].

in·lá·an *png* [*ST*] : bahay balintataw.

ín·land *pnr* [*Ing*] **1:** nasa loob na bahagi ng bansa o rehiyon **2:** tumutukoy sa bahagi ng bansa na malayo sa dagat o hanggahan nito.

In·lá·od *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Tinggian.

in-law (in-lo) *png* [*Ing*] : pagkakaroon ng ugnayan dahil sa pag-aasawa.

inlay (ín·ley) *png* [*Ing*] : bagay na ibinaon nang pantay sa rabaw at karaniwang ginagamit na dekorasyon.

in-line (in layn) *pnr* [*Ing*] **1:** nakaayos na linya **2:** bumubuo ng kabuuang bahagi ng tuloy-tuloy na pagkakasunod sa mga operasyon o makina *Cf* ON-LINE.

ín·lis *png Zoo* : isdang tabang (*Dipterygonotus leucogrammias*) na maliit at mataba na may matinik na palikpik.

in loco parentis (in ló·ko pa·rén·tis) *pnb* [*Lat*] : panghalili sa papel ng magulang, tulad ng guro.

in·lóg *png* [*ST*] : paggalang na ipinakikita ng mga babae nang may kasamang panginginig.

in·lu·lum·bó *png Zoo* : uri ng malaking bubuyog *var* inlulungbó.

Inmaculada Concepción (in·ma·ku·lá·da kon·sep·si·yón) *png* [*Esp*] : sa simbahang Katoliko Romano, doktrinang nagsasaad na walang bahid ng kasalanang orihinal nang ipagbuntis ni Birheng Maria si Hesukristo at ipinagdiriwang tuwing 8 Disyembre *var* Imaculada Concepcion : IMMACULATE CONCEPTION.

ín·ma·ku·lá·da *png* [*Esp inmaculada*] **1:** napakalinis; dalisay; walang bahiddungis *var* imakulada : IMMACULATE **2:** walang mali : IMMACULATE.

inmate (ín·meyt) *png* [*Ing*] **1:** tao na nakakulong sa bilangguan o nakatahan sa ospital **2:** kasambahay.

in medias res (in méd·yás res) *pnb Lit* [*Ing Lat*] : sa gitna ng mga pangyayari.

in·me·mo·rá·ble *pnr* [*Esp inmemorable*] : hindi malilimot; hindi malilimutan.

in memoriam (in me·mór·yam) *png, pnu* [*Ing Lat*] **1:** artikulo o abiso na inihanda sa pag-alala sa tao na namatay na; obitwaryo **2:** para sa alaala ng isang namatay na.

in·me·mór·yal *pnr* [*Esp inmemorial*] : umaabot ang saklaw hanggang sa simula ng memorya, talâ, o kaalaman : IMMEMORIAL.

in·men·si·dád *png* [*Esp inmensidad*] **1:** pagkakaroon ng saklaw na napakalaki o napakalawak **2:** kawalang hanggahan o katapusan : IMMENSITY.

in·mén·so *pnr* [*Esp inmenso*] **1:** napakalaki o napakalawak ng saklaw : IMMENSE **2:** hindi masukat; walang hanggahan : IMMENSE.

In·mé·yas *png* [*Inmeas*] : Isinay.

in·mi·grán·te *png* [*Esp*] **1:** tao na nagtungo at nanirahan sa íbang bansa o pook : ÍMIGRÁNT **2:** anumang nahihinggil dito *var* imigránte : ÍMIGRÁNT.

in·mi·gras·yón *png* [*Esp inmigración*] : pandarayuhan *var* imigrasyón : IMMIGRATION.

in·mo·rál *pnr* [*Esp*] **1:** hindi nagsasaalang-alang sa tinatanggap na pamantayang moral : IMMORAL **2:** hindi marangal o nararapat : IMMORAL **3:** mabisyo; masama *var* imoral : IMMORAL.

in·mo·ra·li·dád *png* [*Esp*] **1:** katangian, gawi, o kilos na inmoral o masama **2:** kalaswaan; kahalayan **3:** inmoral na gawain o kilos *var* imoralidád.

in·mor·tál *png* [*Esp*] **1:** nilalang na walang kamatayan : IMMORTAL **2:** mga diyos ng matandang panahon : IMMORTAL **3:** tao na nananatiling bantog *var* imortal : IMMORTAL.

in·mor·tál *pnr* [*Esp*] **1:** hindi mortal : IMMORTAL **2:** hindi nabubulok : IMMORTAL **3:** kinikilala sa habang panahon : IMMORTAL **4:** hinggil sa mga nilalang na inmortal *var* imortal : IMMORTAL.

in·mór·ta·li·dád *png* [*Esp*] : kalagayan na hindi saklaw ng kamatayan *var* imortalidád.

ín·mu·ni·dád *png* [*Esp*] : imyuniti.

in·mun·mu·án *png* [*Iva*] : kabuluhan.

inn (in) *png* [*Ing*] : taberna.

in·na·púy *png* [*Ilk*] : kanin.

innards (í·nards) *png Kol* [*Ing*] **1:** lamanloob ng hayop **2:** mekanismong gumagana sa loob ng isang aparato.

in·ném *png* [*Ilk*] : anim.

ín·ner *pnr* [*Ing*] : nasa loob; interyor **2:** higit na malalim.

ín·ning *png* [*Ing*] : sa beysbol, dibisyon ng laro na may pagkakataong makapalo o makapuntos ang dalawang panig o koponan.

in·ni·pis *png* [*Ilk*] : baraha.

in·ní·yuk *png* [*Iba*] : niyog.

innkeeper (in·kí·per) *png* [*Ing*] : tagapamahala ng inn.

in·nó *png* [*Ilk*] : alon.

innocent (í·no·sént) *png, pnr* [*Ing*] : inosente.

innoculation (i·nó·kyu·léy·syon) *png* [*Ing*] : inokulasyon.

innuendo (ín·yu·wén·do) *png* [*Ing*] **1:** hindi tuwirang pambubulgar o panghahamak sa isang tao **2:** pahiwatig na may dalawang pakahulugan.

ín·nyug *png* [*Iba*] : niyog.

i·nó *png*: pansin; puna – *pnd* **i·nu·hín, ma·i·nó, i·pa·i·nó.**

inoculate (i·nó·kyu·léyt) *pnd* [*Ing*] : inokula.

i·no·dó·ro *png* [*Esp*] : sa kubeta, sisidlan na hugis bilóg at tila upuán na iniihian o tinataihan ng tao.

í·nog *png* **1:** pag-ikot sa hindi nagbabagong puwesto : TÚYOK.

i·nog·bú·lang *png* [*Hil*] : sasabungin.

i·nó·gong *png* [*ST*] : ingay; ugong.

i·nó-í·no *pnd* **mag-i·nó-í·no, i·nó-í·no·hín** [*Bik*] : paghahanap ng bagay na kailangan o kulang.

í·no·í·no *png* [*Tau*] : gulat[1].

i·no·ku·lá *pnd* **mag-i·no·ku·lá, i·no·ku·la·hán** [*Esp inocular*] : bakunahan upang magkaroon ng panlaban sa sakít : INOCULATE.

í·no·ku·las·yón *png* [*Esp inoculación*] : proseso ng paghahawa ng mikrobyo, virus, o anumang katulad upang likhain ang mahinang anyo ng sakít na magbubunga ng imyuniti : INNOCULATION.

i·nóm *png* [*Bik Hil Ilk Mrw Pan Seb Tag War*] : paglagok ng tubig o anumang likido *Cf* LAGÓK, TUNGGÂ – *pnd* **i·nu·mín, u·mi·nóm, i·pa·i·nóm, pa·i·nu·mín.**

i·nón-on *png* [*Bik*] : pangat.

i·nóp *png* [*War*] : panaginip.

i·nó·pas *png* [*ST*] : dahong tuyot ng tubó.

i·nó·ra *pnd* **mag-i·nó·ra, i·nó·ran, u·mi·nó·ra** [*ST*] : uminom; inumin.

inorganic (in·or·gá·nik) *pnr* [*Ing*] : inorganika.

i·nor·gá·ni·ko *png* [*Esp inorgánico*] **1:** *Kem* sa compound, hindi organiko tulad ng mineral : INORGANIC **2:** hindi natural ang pagpapalaki; artipisyal : INORGANIC **3:** walang organisadong pagsasaayos ng pisikal na estruktura : INORGANIC.

i·no·sén·si·yá *png* [*Esp inocencia*] **1:** pagkawalang sala **2:** pagkawalang malay **3:** tao na inosente.

i·no·sén·te *pnr* [*Esp inocente*] **1:** walang kasalanan; walang malay : INNOCENT **2:** walang kinalaman sa kasamaan o anumang katulad **3:** walang alam : INNOCENT.

í·not *pnd* **mag-í·not, u·mí·not, i·nú·tin** : magdahan-dahan; bagalan.

i·nót *pnr* [*Seb*] : kuripot.

í·not-í·not *pnr* **pa·í·not-í·not** : dahan-dahan; hinay-hinay *var* ínoy-ínoy.

i·nó·war *png* [*ST*] : uri ng bigas.

í·noy *png*: íkot.

in patient (in péy·si·yént) *png* [*Ing*] : tao na tumitigil sa ospital habang ginagamot.

in propria persona (in pró·pri·yá per·só·na) *pnb* [*Ing Lat*] : nasa sariling pagkatao.

ín·put *png* [*Ing*] **1:** anumang ipinasok o inilagay sa loob ng sistema o mga bagay na ginugol para rito upang makamit ang resulta o output **2:** impormasyon na ipinasok sa computer **3:** proseso ng pagpapasok nito o anumang katulad **4:** kontribusyon ng impormasyon at iba pa **5:** enerhiyang pumasok sa isang sistema.

inquest (in·kwést) *png* [*Ing*] **1:** *Bat* pagsisiyasat upang mabatid ang katotohanan ng pangyayari **2:** kinalabasan o resulta ng laro, eleksiyon, at iba pa.

inquiry (ín·kwi·rí) *png* [*Ing*] **1:** imbestigasyon **2:** pagtatanong; paghahanap ng impormasyon.

inquisition (ín·kwi·sí·syon) *png* [*Ing*] : ingkisisyon.

in·ráng *png* [*ST*] : punongkahoy.

INRI, daglat *png* [*Lat*] : Iesus Nazarenus Rex Ludaeorum.

in·rík *png* [*ST*] : hindik.

ín·san *png Kol*: pinaikling **pinsan.**

inscape (íns·keyp) *png Lit* [*Ing*] : natatanging panloob na katangian o esensiya ng isang bagay na nakikita sa sining, tulad ng tula.

inscribe (ins·kráyb) *pnd* [*Ing*] : sumulat o umukit ng salita sa bato, metal, papel, at iba pa.

inscription (ins·kríp·syon) *png* [*Ing*] : inskripsiyón.

insect (ín·sekt) *png* [*Ing*] : kulisap.

insecticide (in·sék·ti·sáyd) *png* [*Ing*] : insektisayd.

insecure (ín·se·kyúr) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi tiyak; kulang sa kompiyansa **2:** hindi ligtas; hindi pirmi **3:** kulang sa proteksiyon.

insecurity (ín·se·kyú·ri·tí) *png* [*Ing*] : inseguridad.

ín·se·gu·ri·dád *png* [*Esp*] : kakulangan ng tiwala sa sarili; kawalang kaligtasan o proteksiyon : INSECURITY.

in·sék·ti·sáyd *png* [*Ing insecticide*] : solusyon na nasa anyong pulbos o likido ukol sa pagpatay ng pesteng kulisap : INSECTICIDE, PAMATÁY-KULÍSAP.

in·sék·to *png* [*Esp insecto*] : kulisap.

inseminate (ín·se·mi·néyt) *pnd* [*Ing*] **1:** lahian ang babae sa paraang natural o artipisyal **2:** maghasik.

insemination (ín·si·mi·néy·syon) *png* [*Ing*] : insiminasyon.

in·sen·sár·yo *png* [*Esp incensario*] : dupaan.

in·sén·so *png* [*Esp incienso*] **1:** dagta o anumang substance na humahalimuyak kapag sinindihan : FRANKINCENSE, INCENSE, OLIBANÚM **2:** usok na dulot nito lalo na sa seremonyang panrelihiyon *Cf* KAMANYÁNG : FRANKINCENSE, INCENSE, OLIBANÚM.

ín·sen·tí·bo *png* [*Esp incentivo*] **1:** anumang nakapupukaw o nakahihikayat upang kumilos ang isang tao : INCENTIVE **2:** gantimpala upang lalong magsipag sa gawain : INCENTIVE.

inseperable (ín·sé·pe·ra·ból) *png* [*Ing*] : inseperáble.

ín·se·pe·rá·ble *pnr* [*Esp*] : hindi mapaghihiwalay : INSEPERABLE.

in·sér·si·yón *png* [*Esp inserción*] **1:** pagpapasok o pagsisingit; pagsusuksok; pagpapaloob : INSERTION **2:** anyenda o katulad na isiningit nang pasulat o palimbag : INSERTION.

in·sért *pnd* [*Ing*] **1:** ipasok; isingit; isuksok.

insertion (in·sér·syon) *png* [*Ing*] **:** insersiyon.

in-service (in sér·vis) *pnr* [*Ing*] **:** pagsasanay na para sa tao na aktibong kalahok sa propesyon o anumang gawain.

in·sés·to *png* [*Esp incesto*] **:** incest.

ín·set *png* [*Ing*] **1:** labis na pahina o mga pahina na isinisingit sa nakatuping pahina o sa aklat **2:** maliit na larawan at katulad na isinisingit sa loob ng isa pang higit na malaking larawan.

inshalllah (in·syá·la) *png* [*Ara*] **:** kung kaloob ni Allah.

in·sí *png* [*Seb*] **:** tiya.

in·sî *png Mus* [*Mrw*] **:** suling.

inside (ín·sayd) *png, pnr, pnu, pnb* [*Ing*] **:** loob o sa loob.

in·si·dén·tal *pnr* [*Esp incidental*] **1:** nagkataon; hindi sinasadya **2:** kaugnay; kakambal **3:** pangkaraniwan; maliit.

in·si·dén·te *png* [*Esp incidente*] **1:** pangyayari **2:** bagay na may kaugnayan sa isang bagay **3:** maliit na sigalot o hindi pagkakaunawaan **:** INCIDENT.

insider (in·sáy·der) *png* [*Ing*] **1:** tao na bahagi ng lipunan, organisasyon, at iba pa **2:** tao na maimpluwensiya o nakababatid ng lihim na kaalaman.

insight (ín·sayt) *png* [*Ing*] **:** kakayahang unawain ang tunay na kalikasan ng isang sitwasyon.

insignia (in·síg·ni·yá) *png* [*Ing*] **1:** sagisag; tsapa **2:** kinikilalang mga sagisag ng isang tanggapan, ranggo, o karangalan.

ín·si·mi·nas·yón *png* [*Esp insiminación*] **:** paglalahi sa paraang natural o artipisyal **:** INSEMINATION.

ín·si·ne·rá *pnd* **mag-ín·si·ne·rá, ín·si·ne·ra·hín** [*Esp incinera*] **:** sunugin hanggang maging abo **:** INCINERATE.

ín·si·ne·ra·dór *png* [*Esp incinerador*] **:** aparato na ginagamit sa pagsusunog ng anumang bagay hanggang maging abo **:** INCINERATOR.

ín·si·ne·ras·yón *png* [*Esp incineración*] **:** pagsunog hanggang maging abo **:** INCINERATION.

insinuation (in·sí·nu·wéy·syon) *png* [*Ing*] **1:** hindi tuwirang pagmumungkahi **:** INSINWASYÓN **2:** hindi tahasang pagsasabi ng isang bagay; pagpapahiwatig **:** INSINWASYÓN **3:** banayad o masining na pagpapasok sa isip **:** INSINWASYÓN **4:** sining o kapangyarihang makuha ang niloloob o nais **:** INSINWASYÓN.

in·sín·was·yón *png* [*Esp insinuación*] **:** insinuation.

in·síst *pnd* [*Ing*] **1:** igiit; ipilit **2:** panindigan.

in·sis·yón *png* [*Esp incision*] **1:** hiwa; gilít **:** INCISION **2:** paghiwa o paghati, lalo na ang ginagawa ng isang surgeon **:** INCISION.

íns·krip·si·yón *png* [*Esp inscripción*] **1:** mga salitang isinulat, inukit lalo na sa isang monumento, barya, bato, at iba pa **:** INSCRIPTION **2:** pagsusulat o pag-uukit ng mga ito **:** INSCRIPTION.

in·só *png* [*Tsi*] **:** hipag sa kuya.

in·sol·bén·te *png, pnr* [*Esp insolvente*] **:** insolvent.

insolence (ín·so·léns) *png* [*Ing*] **:** insolensiya.

in·so·lén·si·yá *png* [*Esp insolencia*] **1:** pagkawalang gálang sa kilos o gawa **:** INSOLENCE **2:** kalidad o kondisyon ng pagiging insolente **:** INSOLENCE.

ín·so·lén·te *pnr* [*Esp*] **:** walang gálang; bastos.

insolubility (in·sol·yu·bí·li·tí) *png* [*Ing*] **:** pagiging insoluble.

insoluble (in·sól·yu·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** walang kakayahang matunaw o malusaw **2:** hindi kayang malutas o mabigyan ng solusyon.

insolvency (in·sól·ven·sí) *pnr* [*Ing*] **:** pagiging insolvent.

in·sól·vent *png, pnr* [*Ing*] **1:** hindi kayang magbayad ng mga utang **:** INSOLBÉNTE **2:** anumang hinggil dito **:** INSOLBÉNTE **3:** tawag sa tao na hindi makabayad sa mga utang o pananagutang pampananalapi **:** INSOLBÉNTE.

in·sóm·ni·yá *png Med* [*Esp Ing insomnia*] **:** kalagayang hindi makatulog.

inspector (ins·pék·tor) *png* [*Ing*] **:** inspektor.

íns·pek·si·yón *png* [*Esp inspección*] **1:** pagsiyasat **2:** paghalughog gaya sa mga pasahero ng sasakyan.

ins·pek·tór *png* [*Esp inspector*] **1:** tagasiyasat **:** INSPECTOR **2:** opisyal na nangangasiwa sa serbisyo, makina, at iba pa **:** INSPECTOR.

íns·pi·rádo *pnr* [*Esp*] **:** buháy at masigla sa pagsasagawa ng isang bagay, na tila may impluwensiyang supernatural.

ins·pi·ras·yón *png* [*Esp inspiración*] **1:** puwersa o impluwensiyang ipinapalagay na nagpapasigla o pumukaw ng malikhaing gawain, o anumang katulad **:** INSPIRATION **2:** tao, prinsipyo, at iba pa, na pinagmumulan ng sigla para sa malikhaing gawain, o anumang katulad **:** INSPIRATION **3:** impluwensiyang banal na ipinalalagay na patnubay sa pagsulat ng Bibliya.

inspiration (íns·pi·réy·syon) *png* [*Ing*] **:** inspirasyon.

inspirator (ins·pi·réy·tor) *png* [*Ing*] **:** aparato sa pagsinghot ng vapor.

íns·ta·bi·li·dád *png* [*Esp*] **1:** kawalan ng katatagan **2:** paurong-sulong.

ins·tá·ble *pnr* [*Esp*] **:** hindi matatag.

íns·ta·lá·do *pnr* [*Esp*] **:** itinalaga; ikinabit.

íns·ta·la·dór *png* [*Esp*] **:** tao na nagtatalaga o nagkakabit ng koryente.

ins·ta·las·yón *png* [*Esp instalación*] **:** pagsasaayos o paghahanda ng kasangkapan o gámit *var* istalasyon **:** INSTALLATION.

install (ins·tól) *pnd* [*Ing*] **1:** isaayos ang isang bagay o kasangkapan upang magamit **2:** italaga.

installation (ins·ta·léy·syon) *png* [*Ing*] **:** instalasyon.

installment (ins·tól·ment) *png* [*Ing*] **1:** alinmán sa mga sunuran ng kabayaran sa pagkakautang **2:** alinman sa mga bahagi ng inilabas o inilimbag na serye.

instance (íns·tans) *png* [*Ing*] **1:** isang halimbawa o ilustrasyon **2:** isang partikular na sitwasyon o pangyayari **3:** *Bat* paglilitis sa kaso **:** INSTANSIYÁ.

ins·tán·si·yá *png* [*Esp instancia*] **:** instance.

íns·tant *pnr* [*Ing*] **1:** sandali; maikling panahon; isang iglap **2:** sa pagkain, tumutukoy sa anumang madaling ihanda at mabilis nakakain o naiinom **3:** kinakailangang matugunan o magawa agad.

instinct (íns·tingkt) *png* [*Ing*] **:** likás na padron ng asal sa karamihan ng mga hayop bilang tugon sa mga estimulo mula sa kaligiran *Cf* IMPULSO, INTUWISYON **:** INSTÍNTO.

íns·tin·tí·bo *pnr* [*Esp instintivo*] **1:** likás; katutubo **2:** katangi-tangi.

ins·tín·to *png* [*Esp*] **:** instinct.

ins·ti·tus·yón *png* [*Esp institución*] **1:** pagtatatag; pagsisimula o pagsasagawa **:** INSTITUTION **2:** organisasyon na itinatag lalo na para sa kawanggawa, edukasyon, o panlipunang layunin **:** INSTITUTION **3:** tawag sa gu-

sali nito : INSTITUTION **4:** sa simbahan, pagtatalaga bilang kasapi ng klerigo, at anumang katulad : INSTITUTION.

ins·ti·tus·yo·nál *pnr* [*Esp institucional*] : nahihinggil o tulad sa institusyon : INSTITUTIONAL.

institute (ín·sti·tyút) *png* [*Ing*] **1:** samahán sa pagtataguyod ng agham, edukasyon, at iba pa : ÍNSTITÚTO **2:** ang tawag sa gusali nito : ÍNSTITÚTO **3:** paaralang nagtuturo ng teknikal o espesipikong larangan ng pag-aaral : ÍNSTITÚTO.

institute (íns·ti·tyút) *pnd* [*Ing*] **1:** magtatag; magsimula; magsagawa **2:** gamitin o magsanay gaya ng ginagawa sa batas **3:** sa simbahan, magtalaga bilang kasapi ng klerigo at anumang katulad.

institution (in·sti·tú·syon) *png* [*Ing*] : institusyon.

institutional (in·sti·tú·syo·nál) *pnr* [*Ing*] : institusyonal.

institutionalize (in·sti·tú·syo·na·láyz) *pnd* [*Ing*] **1:** gawing isang institusyon o institusyonal **2:** dalhin o panatilihin ang isang tao sa isang intitusyon.

ins·ti·tú·to *png* [*Esp*] : institute.

instruct (ins·trákt) *pnd* [*Ing*] **1:** magturo ng isang paksa, asignatura, at iba pa **2:** mag-utos upang gawin ang isang bagay **3:** ipabatid o ipaalam; magbigay ng impormasyon.

instruction (ins·trák·syon) *png* [*Ing*] **1:** instruksiyon **2:** *Com* direksiyon sa program na naglalahad at nagkakabisa sa isang operasyon.

instructive (in·strák·tiv) *pnr* [*Ing*] : instruktíbo.

instructor (in·strák·tor) *png* [*Ing*] : instruktor.

ins·truk·si·yón *png* [*Esp instrucción*] **1:** gabay; atas **2:** sa edukasyon, paraan ng pagtuturo : INSTRUCTION.

ins·truk·tí·bo *pnr* [*Esp instructivo*] **1:** nagbibigay ng gabay o paliwanag **2:** nagtuturo; nagbibigay ng aral : INSTRUCTIVE.

ins·truk·tór *png* [*Esp instructor*] **1:** tao na nagbibigay ng instruksiyon, tulad ng isang guro : INSTRUCTOR **2:** guro sa isang unibersidad na higit na mababà sa katuwang na propesor *Cf* TÍTSER : INSTRUCTOR.

íns·tru·mént *png* [*Ing*] : instrumento.

íns·tru·mén·tal *png* [*Ing*] : komposisyong pangmusika na tinutugtog ng isa o higit pang instrumento at walang kasama na pantinig.

íns·tru·mén·tal *pnr* [*Ing*] **1:** nagsisilbing instrumento o paraan **2:** hinggil sa isang instrumento **3:** *Gra* kaukulang pamaraan.

ins·tru·men·tas·yón *png* [*Esp instrumentación*] **1:** pag-aareglo o pagsusulat ng musika para sa isang partikular na pangkat ng instrumentong pangmusika, lalo para sa orkestra : INSTRUMENTATION **2:** ang mga instrumento na ginagamit para sa isang komposisyon : INSTRUMENTATION **3:** disenyo o paggamit ng instrumento sa industriya o agham : INSTRUMENTATION.

ins·tru·mén·to *png* [*Esp*] **1:** gamit; kasangkapan : ÍNSTRUMÉNT **2:** tao o anumang bagay na ginagamit sa pagsasagawa ng kilos o layùnin : INSTRUMENT.

in·su·lár *pnr* [*Esp*] **1:** hinggil sa pulo **2:** walang pakialam sa ibang kultura, tao, at iba pa na labas sa kaniyang karanasan; makitid ang isip **3:** noong panahon ng Espanyol, mamamayang may dugong Espanyol ngunit isinilang sa Filipinas.

insulate (ín·su·léyt) *pnd* [*Ing*] **1:** pigilin ang daloy ng elektrisidad, init, o tunog sa pamamagitan ng paglalagay ng harang o hadlang **2:** ibukod.

insulator (in·su·léy·tor) *png* [*Ing*] **1:** bagay o substance na pampigil sa daloy ng elektrisidad, init, o tunog **2:** kasangkapan na sumusuhay sa mga kawad ng telegrapo, at katulad **3:** kasangkapang humahadlang sa pagdadait ng mga conductor na pang-elektrisidad.

ín·su·lín *png Kem* [*Ing*] : hormone na nalilikha sa lapay at nagsasaayos sa metabolismo ng glucose at iba pang carbohydrate.

insult (ín·solt) *png* [*Ing*] : insulto.

in·súl·to *png* [*Esp*] : pagsasalita o pagtuturing sa isang tao nang may paghamak : ALIKTIYÂ, INSULT – *pnd* **in·súl·tu·hín, mang-in·súl·to.**

ín·su·pis·yén·te *pnr* [*Esp insuficiente*] : hindi sapat; kulang.

insurance (in·syú·rans) *png* [*Ing*] : seguro.

insurance policy (in·syú·rans pá·li·sí) *png* [*Ing*] : dokumento hinggil sa kontratang panseguro.

insure (in·syúr) *pnd* [*Ing*] **1:** tiyakin ang paghuhulog ng takdang halaga bilang paghahanda sa posibleng pagkawala o pagkapinsala ng ari-arian o búhay sa pamamagitan ng regular na pagbabayad ng premyum **2:** tiyakin ang kaligtasan ng isang bagay o ng sarili mula sa panganib.

insured (in·syúrd) *png, pnr* [*Ing*] : tao o ari-arian na nakaseguro **2:** nakaseguro.

in·su·rek·si·yón *png* [*Esp insurrección*] : pag-aalsa laban sa isang matatag na autoridad : INSURRECTION.

in·su·rék·to *png* [*Esp insurrecto*] : rebelde.

insurer (in·syú·rer) *png* [*Ing*] : tao o kompanya na nagbebenta ng seguro.

insurgent (in·sér·dyent) *png* [*Ing*] : rebelde.

insurrection (ín·su·rék·syon) *png* [*Ing*] : insureksiyon.

intact (in·tákt) *png* [*Ing*] **1:** hindi nabago o nasira; nananatiling buo **2:** hindi nabago o nabawasan; matatag.

intake (in·téyk) *png* [*Ing*] **1:** pagpasok ng likido o gas sa anumang lagúsan tulad ng túbo **2:** halaga o dami ng likido na pumasok.

in·tán *png Bot* : uri ng palay.

in·tá·na *png* [*ST*] : varyant ng **alintana**.

in·tár *png* [*Ilk*] : pila; maliit na baterya, karaniwang may anim na boltahe.

in·ta·û *png* [*Tau*] : tae.

in·táy *png* [*ST*] **1:** varyant ng **hintay** **2:** pagpapalaki o pag-aalaga, gaya ng ginagawa ng yaya.

integer (ín·ti·dyér) *png Mat* [*Ing*] : positibo o negatibong numero tulad ng 0, 1, 2, at iba pa; buong bílang.

integral (in·tí·gral, in·teg·rál) *png Mat* [*Ing Esp*] : kantidad na ang hatag na funsiyon ang siyang derivative at maaaring magpahayag ng area sa ilalim ng kurba ng isang graph ng funsiyon.

integral (in·tí·gral) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa isang kabuuan o kinakailangang bahagi para sa pagkabuo ng isang kabuuan **2:** *Mat* hinggil sa integer.

integrand (ín·ti·gránd) *png Mat* [*Ing*] : funsiyon na kailangan ng integrasyon.

in·teg·ras·yón *png* [*Esp integración*] : pagbubuo o pagkompleto : INTEGRATION **2:** ang pagsasama ng mga tao sa isang komunidad o lipunan : INTEGRATION.

integrate (ín·ti·gréyt) *pnd* [*Ing*] **1:** pag-isahin; kompletuhin sa pamamagitan ng pagdaragdag **2:** magkaroon ng pantay na kalagayan at pagkilala sa loob ng lipunan, paaralan, relihi-

yon, at iba pa **3:** *Mat* hanapin ang integral na bahagi ng isang ekspresyon.

integration (in·ti·gréy·syon) *png* [*Ing*] **:** integrasyon.

integrator (in·ti·gréy·tor) *png* [*Ing*] **1:** tagabuo o anumang nagsasagawa ng integrasyon **2:** instrumento na sumusukat sa kabuuang halaga ng katangiang pisikal, tulad ng temperatura, lawak, at iba pa.

in·teg·ri·dád *png* [*Esp*] **1:** pagsunod sa katangiang moral at prinsipyo *Cf* KARANGÁLAN **:** INTEGRITY **2:** kabutihang asal **:** INTEGRITY.

integrity (in·té·gri·tí) *png* [*Ing*] **:** integridad.

ín·te·gu·mén·to *png* [*Esp*] **:** pabalat; kover.

ín·te·lék *png* [*Ing intellect*] **:** talino.

in·te·lek·si·yón *png* [*Esp intelección*] **:** ang proseso ng paggamit ng talino **:** INTELLECTION.

in·te·lék·to *png* [*Esp intelecto*] **:** talino.

ín·te·lek·tu·wál *png* [*Esp intelectual*] **:** tao na nagtataglay ng mataas na antas ng katalinuhan **:** INTELLECTUAL.

in·te·lek·tu·wál *pnr* [*Esp intelectual*] **1:** tumutukoy sa talino **:** INTELLECTUAL **2:** nagtataglay ng katalinuhan **:** INTELLECTUAL.

in·te·lek·tu·wa·lís·mo *png* [*Esp intelectual+ismo*] **1:** paggamit ng talino na halos maisantabi ang halaga ng damdamin **:** INTELLECTUALISM **2:** *Pil* teorya na nagsasabing pangunahing batayan ng kaalaman ang dalisay na katwiran **:** INTELLECTUALISM.

inteligible (in·te·lí·dyi·ból) *pnr* [*Ing*] **:** nauunawaan; naiintindihan **:** INTELIHIBLE.

in·te·li·hén·si·yá *png* [*Esp inteligencia*] **:** katalinuhan; pang-unawa *Cf* WISDOM **:** INTELLIGENCE.

in·te·li·hén·te *pnr* [*Esp inteligente*] **:** matalas ang isip **:** INTELLIGENT.

ín·te·li·híb·le *pnr* [*Esp inteligible*] **:** inteligible.

intellect (ín·ti·lékt) *png* [*Ing*] **:** intelek.

intellection (ín·ti·lék·syon) *png* [*Ing*] **:** inteleksiyón.

intellectual (in·ti·lék·twal) *png, pnr* [*Ing*] **:** intelektuwal.

intellectualism (in·ti·lek·tu·wa·lí·sem) *png* [*Ing*] **:** intelektuwalismo.

intelligence (in·té·li·dyéns) *png* [*Ing*] **1:** intelihensiya **2 a** impormasyong pangmilitar o pampolitika **b** tao na kasangkot dito.

intelligence quotient (in·te·led·yéns kow·si·yént) *png* [*Ing*] **:** antas ng talino; bilang na nagpapahiwatig ng dunong ng isang tao alinsunod sa resulta ng pagsusulit ukol sa talino **:** IQ.

intelligent (in·té·li·dyént) *pnr* [*Ing*] **1:** intelihente **2:** *Com* may kakayahang magproseso ng data.

intelligentsia (in·te·li·dyént·sya) *png* [*Ing*] **1:** pangkat ng mga intelektuwal na kinikilalang nagtataglay ng mga simulaing pangkultura at pampolitika **2:** mga tao na gumagawa ng gawaing intelektuwal; mga intelektuwal.

intemperance (in·tém·pe·ráns) *png* [*Ing*] **:** intemperansiya.

in·tém·pe·ran·sí·ya *png* [*Esp intemperancia*] **1:** kawalan ng pagpipigil o hinahon; pagmamalabis **2:** pagabuso sa pag-inom ng alak; labis na paglalasing **:** INTEMPERANCE.

in·tén·dant *png* [*Ing*] **:** intendente.

ín·ten·den·si·yá *png* [*Esp intendencia*] **:** noong panahon ng Espanyol, opisina ng intendente.

In·ten·dén·te *png* [*Esp*] **:** tao na tagapamahala ng ilang pampublikong negosyo **:** INTÉNDANT.

intense (in·téns) *pnr* [*Ing*] **1:** matindi o masidhing damdamin **2:** matingkad.

in·ten·sí·bo *pnr* [*Esp intensivo*] **1:** masinsinan; tumutuon sa isang punto, pook, o paksa **:** INTENSIVE **2:** lubos o puspos **:** INTENSIVE.

in·ten·si·dád *png* [*Esp*] **:** intensity.

intensity (in·tén·si·tí) *png* [*Ing*] **1:** katangian o pagkakataon ng pagiging matindi o masidhi **:** INTENSIDÁD **2:** tindi ng lamig, init, lindol, at iba pa **:** INTENSIDÁD **3:** katindihan ng damdamin **:** INTENSIDÁD **4:** *Pis* nasusukat sa katangian, tulad ng puwersa, liwanag, at iba pa **:** INTENSIDÁD.

intensive (in·tén·siv) *pnr* [*Ing*] **:** intensibo.

in·ten·si·yón *png* [*Esp intención*] **1:** hangarin o layunin **:** INTENTION **2:** sinadyang kilos o pagganap **:** INTENTION.

in·ten·si·yo·nál *pnr* [*Esp intencional*] **:** ginawa nang may hangarin o layunin; sinasadya **:** INTENTIONAL.

intention (in·tén·syon) *png* [*Ing*] **:** intensiyon.

intentional (in·tén·syo·nál) *pnr* [*Ing*] **:** intensiyonal.

ín·ter- *pnl* [*Ing*] **1:** nangangahulugan na "sa gitna ng" o "kasama ng," *hal* intercontinental **2:** gantíhan o palítan, *hal* interbreed.

interaction (in·ter·ák·syon) *png* [*Ing*] **:** inter-aksiyon.

in·ter-ak·si·yón *png* [*Esp interacción*] **1:** palítang aksiyon o impluwensiya **:** INTERACTION **2:** *Pis* aksiyon ng atomic at subatomic na particle sa isa't isa **:** INTERACTION.

interalia (in·te·rál·ya) *pnb* [*Lat*] **:** kasama ng iba pang bagay.

in·tér·ba·ló *pnr* [*Esp intérvalo*] **:** interval.

in·ter·ben·si·yón *png* [*Esp intervención*] **:** pamamagitan **:** INTERVENTION.

in·ter·bén·tor *png* [*Esp interventor*] **:** tagapamagitan.

ín·ter·bi·yú *png* [*Ing interview*] **1:** pormal na pulong ng dalawa o higit pang tao na kumukonsulta o sumusuri sa ibang tao **:** INTERVIEW, PANAYÁM[2] **2:** pakikipulong o pakikipag-usap ng isang reporter sa isa o mahigit pang autoridad hinggil sa isang paksa **:** INTERVIEW, PANAYÁM[2] – *pnd* **mag-ín·ter·bi·yú, in·tér·bi·yu·hín.**

intercede (in·ter·síd) *pnd* [*Ing*] **:** mamagitan para sa kapakanan ng iba; makiusap.

intercept (ín·ter·sépt) *png Mat* [*Ing*] **:** bahagi ng linya sa pagitan ng dalawang punto o linya.

intercept (ín·ter·sépt) *pnd* [*Ing*] **1:** dakpin o hadlangan ang isang tao o anumang bagay na tumutungo sa isang pook **2:** putulin o ihinto ang galaw **3:** *Mat* maglagay ng tanda sa pagitan ng dalawang punto.

interceptor (in·ter·sép·tor) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na humahadlang o humaharang **2:** sasakyang panghimpapawid na ginagamit sa paghadlang sa mga sumasalakay.

intercession (in·ter·sé·syon) *png* [*Ing*] **:** intersesyon.

intercessor (ín·ter·sé·sor) *png* [*Ing*] **:** tagapamagitan, lalo na sa pagdarasal **:** INTERSESÓR.

interchange (ín·ter·tséynds) *png* [*Ing*] **1:** pagpapalitan **2:** tagpúan ng mga lansangan na idinisenyo upang hindi magkasalubungan ang mga sasakyan at nang lumuwag ang trapiko.

intercom (ín·ter·kóm) *png* [*Ing*] **1:** sistema ng komunikasyon sa loob o pagitan ng mga tanggapan sa pamamagitan ng radyo o telepono **2:** kasangkapang ginagamit dito.

intercontinental (ín·ter·kon·ti·nén·tal) *pnr* [*Ing*] **:** interkontinental.

Intercontinental Ballistic Missile (in·tér·kon·ti·nen·tál ba·lis·tík mí·sayl) *png* [*Ing*] **:** pangmalayuan at malakas na misil; ICBM.

intercourse (ín·ter·kórs) *png* [*Ing*] **1:** komunikasyon o ugnayan **2:** pagtatalik na sexual **3:** komunyon o ugnayan ng tao at Diyos.

intercrop (ín·ter·króp) *pnd* [*Ing*] **:** magpatubo ng pananim kasama ng ibang pananim, karaniwan sa pagitan ng mga hanay.

interdiction (in·ter·dík·syon) *png* [*Ing*] **:** interdiksiyon.

in·tér·dik·si·yón *png* [*Esp interdicción*] **:** probisyon; pagbabawal **:** INTERDICTION.

interdisciplinary (ín·ter·dís·i·pli·ná·ri) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa ugnayan ng higit sa isang larang ng kaalaman.

in·te·rés *png* [*Esp*] **1: a** malasákit sa isang bagay, tao, o pangyayari **b** katangian ng isang bagay at iba pa na nakakukuha ng pansin **c** kahalagahan ng isang usapin, paksa, at iba pa **:** ÍNTERÉST, PAKÁN[2] **2:** hílig, paksa, asignatura, at iba pa na pinagkakaabalahan ng isang tao **:** ÍNTERÉST **3:** tubò o pakinabang lalo na sa pananalapi **:** ÍNTERÉST **4:** halaga na ipinapataw sa pagbabayad ng salaping hiniram *Cf* TUBÒ[2] **:** ÍNTERÉST.

in·te·re·sán·te *pnr* [*Esp*] **:** interesting.

ín·te·rést *png* [*Ing*] **:** interes.

ín·te·res·tíng *pnr* [*Ing*] **:** nakapupukaw ng pansin o atensiyon; kawiliwili **:** ÍNTERESÁNTE.

interface (ín·ter·féys) *png* [*Ing*] **1:** *Pis* isang rabaw na bumubuo ng hanggahang pinagtatagpuan ng dalawang rehiyon **2:** isang punto na pinangyayarihan ng inter-aksiyon ng dalawang sistema, proseso, asignatura, at iba pa **3:** *Com* isang aparato na ginagamit na koneksiyon ng dalawang piyesa ng kasangkapan upang magamit na magkasabay.

interface (ín·ter·féys) *pnd* [*Ing*] **1:** iugnay o idikit sa isa pang piyesa **2:** makisalamuha; makiugnay.

interfere (in·ter·fír) *pnd* [*Ing*] **1:** makialam o manghimasok; hadlangan ang proseso, palakad, pamamaraan, at iba pa **2:** maging sagabal **3:** magkabanggaan; magkabungguan.

interference (in·tér·fe·réns) *png* [*Ing*] **1:** panghihimasok; pakikialam **:** INTERPERENSIYÁ **2:** ang paghina o pagkasira ng mga signal ng radyo dahil sa iba't ibang sagabal na kara-niwang mula sa atmospera **:** INTERPERENSIYÁ.

in·te·rím *png* [*Esp interím*] **:** panahong namamagitan.

in·te·rím *pnr* [*Ing*] **:** pansamantala.

in·te·rím *pnb* **:** samantala.

interior (in·tír·yor) *png, pnr* [*Ing*] **:** interyor.

interjection (ín·ter·jék·syon) *png* [*Ing*] **:** padamdam.

in·ter·kon·ti·nen·tál, ín·ter·kon·ti·nén·tal *pnr* [*Esp Ing intercontinental*] **:** umuugnay o naglalakbay sa dalawa o higit pang kontinente **:** INTERCONTINENTAL.

ín·ter·kós·tal *pnr* [*Esp intercostal*] **:** tumutukoy sa kalamnan, bahagi, o interval ng tadyang.

ín·ter·línk *pnd* [*Ing*] **:** pagkawing-kawingin; pag-ugnayan-ugnayin.

interlock (ín·ter·lák) *pnd* [*Ing*] **:** paghugpong-hugpungin; pagsudlong-sudlungin.

intermarriage (ín·ter·mé·reydz) *png* [*Ing*] **:** pag-aasawa ng magkakaibang lahi, lipi, o angkan.

intermediary (ín·ter·mí·dya·rí) *png* [*Ing*] **:** tao o bagay na namamagitan o pumapagitna; tagapamagitan **:** INTERMEDYÁRYO.

intermediate (ín·ter·mí·dyit) *png* [*Ing*] **1:** bagay na panggitna **:** INTERMÉDYO **2:** *Kem* compound na nabuo sa isang reaksiyon at ginamit pa sa isang reaksiyon, lalo na sa proseso ng sintesis.

intermediate (ín·ter·mí·dyit) *pnr* [*Ing*] **:** pumapagitan sa dalawang bagay, panahon, pook, kaayusan, at at iba pa **:** INTERMÉDYA.

in·ter·méd·ya *pnr* [*Esp intermedia*] **:** intermediate.

in·tér·med·yár·yo *png* [*Esp intermediario*] **:** intermediary.

in·ter·méd·yo *png* [*Esp intermedio*] **:** intermediate *Cf* INTERMISSION[2].

intermezzo (ín·ter·mét·zo) *png* [*Ing*] **1:** *Tro* maikling palabas na isinisingit sa pagtatanghal ng dula o opera **2:** *Mus* maikling komposisyon para sa solong instrumento.

intermission (ín·ter·mí·syon) *png* [*Ing*] **:** intermisyon.

in·ter·mis·yón *png* [*Esp intermisión*] **1:** sandaling pagtigil o maikling pagitan **:** INTERMISSION **2:** *Tro* sandaling pagtigil sa pagitan ng mga yugto ng dula, palabas, konsiyerto, at katulad **:** INTERMISSION **3:** panahong hindi aktibo **:** INTERMISSION.

intermittent (in·tér·mit·ént) *pnr* [*Ing*] **:** patigil-tigil ngunit nagpapatuloy.

ín·tern *png* [*Ing*] **:** estudyante sa medisina na sumasailalim sa isang pagsasanay sa ospital at gumaganap bilang katuwang na doktor.

in·tér·nal *pnr* [*Ing*] **:** panloob o nasa loob **:** INTERNO.

internal-combustion engine (ín·ter·nal kom·bás·syon en·dyín) *png Mek* [*Ing*] **:** makina na may isa o higit pang mga cylinder na pinaggaganapan ng proseso ng pagkasunog ng hangin at gasolina na lumilikha ng puwersa.

in·ter·nas·yo·nál *pnr* [*Esp internacional*] **1:** kinasasangkutan ng dalawa o higit pang bansa o ng mga mamamayan nito; pandaigdig **:** INTERNATIONAL **2:** napagkasunduan o ginagamit ng marami o lahat ng bansa **:** INTERNATIONAL **3:** lumalagpas sa mga pambansang limitasyon o pananaw **:** INTERNATIONAL.

in·ter·nas·yo·na·lís·mo *png* [*Esp internacionalismo*] **:** pagtataguyod ng pangkalahatang interes ng mga bansa **:** INTERNATIONALISM.

international (ín·ter·ná·syo·nál) *pnr* [*Ing*] **:** internasyonal.

International Business Machines Corporation (in·ter·na·syo·nál bis·nés ma·shín kór·po·réy·syon) *png* [*Ing*] **:** naunang tagagawa ng computer sa America **:** IBM.

International Court of Justice (ín·ter·ná·syo·nál kort of jás·tis) *png* [*Ing*] **:** pangunahing ahensiyang panghukuman ng United Nations na itinatag noong 1945 upang pagpasiyahan ang mga pagtatalo ng mga bansa.

International Criminal Police Commission (in·tér·na·syo·nál krí·mi·nál po·lís ko·mís·yon) *png* [*Ing*] **:** opisyal at internasyonal na ahensiya na nangangasiwa sa gawaing pampulis ng mga kasaping bansa **:** INTERPOL.

International Date Line (ín·ter·na·syo·nál deyt layn) *png* [*Ing*] **:** linyang hilaga-timog na naglalandas sa Pacific Ocean, una nang isang araw sa silangan nito ang petsa sa kanluran **:** DATE LINE.

internationalism (ín·ter·ná·syo·na·lí·sem) *png* [*Ing*] **:** internasyonalismo.

International Labor Organization (ín·ter·ná·syo·nál léy·bor ór·ga·ni·séy·

syon) *png* [*Ing*] : ahensiya ng United Nations na may tungkuling paunlarin ang kondisyon ng pagtatrabaho ng mga manggagawa sa buong mundo : ILO.

International Monetary Fund (ín·ter·ná·syo·nál mo·ne·tá·ri fand) *png* [*Ing*] : organisasyong internasyonal na nagtataguyod ng matatag na pananalapi ng lahat ng bansa at nangangasiwa sa tinipong pondo na ipinahihiram sa mga kasaping bansa upang mapunan ang kakulangan sa kanilang mga bayarin : IMF.

International Phonetic Alphabet (ín·ter·ná·syo·nál fo·né·tik ál·fa·bét) *png* [*Ing*] : set ng mga simbolong ponetiko na inilaan sa internasyonal na gámit, binuo noong ika-19 siglo upang magkaroon ng eksakto at nauunawaang tumbásan sa tunog at simbolo sa isang wika : IPA.

International Rice Research Institute (ín·ter·na·syo·nál rays rí·serts íns·ti·tyút) *png* [*Ing*] : pandaigdigan surian ng saliksik sa palay : IRRI.

international standard book number (ín·ter·ná·syo·nál is·tán·dard buk nám·ber) *png* [*Ing*] : ang sampung digit na bílang, itinatakda sa bawat aklat bago ang paglalathala, at batay ang mga numero sa wika, tagalathala, at pook na pinagmulan ng aklat : ISBN.

International Telecommunication Union (ín·ter·ná·syo·nál te·le·ko·myu·ni·kéy·syon yú·nyon) *png* [*Ing*] : samahán na may layuning magtaguyod ng pagtutulungang pandaigdig sa paggamit at pagpapaunlad ng telekomunikasyon : ITU.

internecine (ín·ter·ní·sin) *pnr* [*Ing*] **1:** mabagsik sa isa't isa **2:** tumutukoy sa tunggalian sa loob ng isang pangkat.

ín·ter·nét *png* [*Ing*] : internasyonal na network na pang-computer at nag-uugnay sa mga indibidwal, institusyon, ahensiya, industriya, at iba pa.

in·tér·nist *png* [*Ing*] : doktor na dalubhasa sa panggagamot sa panloob na mga organ ng tao.

in·tér·no *pnr* [*Esp*] : internal; panloob.

in·ter·nód·yo *png* [*Esp internodio*] : pagitan ng mga bukó ng halaman.

in·te·ro·gas·yón *png* [*Esp interrogación*] : pagtatanong o pag-uusisa, lalo na ang may layuning makakuha ng mga impormasyong personal o lihím : INTERROGATION.

in·te·ro·ga·tí·bo *pnr* [*Esp interrogativo*] : patanong o tila tanong : INTERROGATIVE.

interplay (ín·ter·pléy) *png* [*Ing*] : pagtugon sa isa't isa; gantíhan.

interplay (ín·ter·pléy) *pnd* [*Ing*] : impluwensiyahan ang isa't isa.

In·ter·pól, daglat [*Ing*] : International Criminal Police Commission.

in·ter·po·las·yón *png* [*Esp interpolación*] **1:** pagbabago sa isang teksto sa pamamagitan ng pagsisingit ng mga dagdag na bahagi nang palihim o walang pahintulot : INTERPOLATION **2:** pagbulalas sa gitna ng pag-uusap : INTERPOLATION.

interpolate (in·tér·po·léyt) *pnd* [*Ing*] **1:** baguhin ang isang teksto sa pamamagitan ng pagsisingit ng mga dagdag na bahagi nang palihím o walang pahintulot **2:** sumingit sa isang usapan.

interpolation (in·tér·po·léy·syon) *png* [*Ing*] : interpolasyon.

ín·ter·prét *pnd* [*Ing*] **1:** ipaliwanag o linawin ang kahulugan **2:** unawain ang isang bagay sa paraang natatangi **3:** gawin ang tungkulin ng isang tagapagpaliwanag – *pnd* **mag-in·ter·prét, i-ín·ter·prét**.

in·tér·pre·tas·yón *png* [*Esp interpretación*] **1:** pagpapakahulugan o pagpapaliwanag : INTERPRETATION **2:** pagunawa sa isang natatanging pamamaraan : INTERPRETATION.

interpretation (in·tér·pre·téy·syon) *png* [*Ing*] : interpretasyon.

in·tér·pre·té *png* [*Esp*] : interpreter; tagapagsalin.

in·tér·pre·tér *png* [*Ing*] : tao na pasalitáng nagsasalin ng isang pahayag, talumpati, at iba pa : INTÉRPRETÉ.

interregnum (ín·ter·rég·num) *png* [*Ing*] **1:** panahon sa pagitan ng pagpapalit ng pamahalaan, rehimen, o pinunò **2:** pagtigil; patlang.

interrogation (ín·té·ro·géy·syon) *png* [*Ing*] : interogasyon.

interrogative (ín·te·ró·ga·tív) *pnr* [*Ing*] : interogatibo.

interrogative sentence (ín·ter·o·ga·tív sén·tens) *png Gra* [*Ing*] : pangungusap na patanong.

interrogatory (ín·te·ró·ga·tó·ri) *png* [*Ing*] **1:** pormal na listahan ng mga tanong **2:** *Bat* katanungan na inihanda para sa akusado.

interrogatory (ín·te·ró·ga·tór·i) *pnr* [*Ing*] : nagtatanong; nagpapahiwatig ng pagsisiyasat.

intersection (ín·ter·sék·syon) *png* [*Ing*] : interseksiyon.

in·ter·sék·si·yón *png* [*Esp interseccion*] **1:** sabang : INTERSECTION **2:** *Mat* linya o punto na tagpúan ng mga linya o plane : INTERSECTION.

in·ter·se·sór *png* [*Esp intercesor*] : intercessor.

ín·ter·ses·yón *png* [*Esp intercesión*] : pagiging tagapamagitan : INTERCESSION.

intertextuality (ín·ter·teks·tu·wá·li·tí) *png* [*Ing*] : ugnayan ng mga teksto, lalo na ang panitikan.

in·te·rúp·si·yón *png* [*Esp interrupción*] **1:** pag-abala; paggambala **2:** pagsabad **3:** paghinto.

ín·ter·vál *png* [*Ing*] **1:** panahon o puwang na pumapagitan *Cf* INTERMEZZO, INTERMISYÓN : INTÉRBALÓ **2:** sandaling hinto o pagtigil, lalo na sa mga pagtatanghal : INTÉRBALÓ **3:** *Mus* ang pagkakaiba sa tono ng dalawang tunog : INTÉRBALÓ.

in·tér·val *pnr* [*Ing*] : pagitan : INTERBALO.

intervention (ín·ter·vén·syon) *png* [*Ing*] : interbensiyon.

in·tér·ver·te·brál *pnr Ana* [*Esp*] : nasa pagitan ng vertebrate.

interview (ín·ter·vyú) *png* [*Ing*] : ínterbiyú.

interviewer (ín·ter·vyú·wer) *png* [*Ing*] : tao na nag-iinterbiyú.

in·ter·yór *png, pnr* [*Esp interior*] : panloob; sa loob o nasa loob : INTERIOR.

in·tes·ti·nál *pnr Ana* [*Esp Ing*] : tumutukoy sa bituka; pambituka.

intestine (ín·tes·tín) *png* [*Ing*] : bituka.

in·tí *png* : paglakad nang nakakiling – *pnd* **u·min·tí, i·in·tí**.

in·ti·fá·da *png* [*Ing Ara*] : nagsimula noong 1987, isang kilusan ng pagaalsang Palestino sa West Bank at Gaza Strip na okupado ng mga Israelita.

in·ti·hà *png* [*Tau*] : katapusan; wakas.

intimacy (ín·ti·ma·sí) *png* [*Ing*] : pagkamalapit; pagpapalagayan ng loob.

ín·ti·méyt *pnr* [*Ing intimate*] **1:** may malapít na ugnayan o pamilyaridad : MATALIK **2:** pribado at personal **3:** may relasyong sexual **4:** detalyado; masinsinan.

ín·ti·mi·das·yón *png* [*Esp intimidación*] : pananakot.

ín·tin·dí *png* [*Esp entender*] **1:** pagunawa o pagkakaunawa sa isang tao, bagay, opinyon, at iba pa **2:** pagaaruga sa isang tao o bagay – *pnd* **in·tin·di·hín, u·min·tin·dí, i·pa·in·tin·dí.**

in·ti·yé·ro *png* [*Esp intierro*] : varyant ng **entiyero.**

in·tó *pnb* [*Ilk*] : kailan.

in·tód *png* : pag-iwas sa isang bagay sa pamamagitan ng biglaang pagtagilid upang hindi tamaan.

intonation (ín·to·néy·syon) *png* [*Ing*] **1:** *Mus* paraan ng pagkontrol ng tinig, lalo sa pahimig na awit : ENTONASYON **2:** paraan ng pagsasalita, kaugnay ng pagbaba at pagtaas ng tinig : ENTONASYON.

in·tó·no *pnb* [*Ilk*] : sakâ.

ín·tos *png* [*Bik*] : alak na gawa sa katas ng tubó *Cf* BASI.

in tó·to *pnb* [*Lat*] : sa lahat; sa kabuuan.

intramural (in·tra·myú·ral) *pnr* [*Ing*] **1:** nilalahukan ng mga kinatawang nagmula sa iisang paaralan, *hal* palarong intramural **2:** matatagpuan o ginagawa sa pook na naliligid ng mga pader o dingding.

In·tra·mú·ros *png* [*Esp*] : ang unang siyudad ng Maynila na ligid ng pader o moog, at sentro ng kolonyalismong Espanyol sa Filipinas.

in·tran·si·tí·bo *pnr Gra* [*Esp intransitivo*] : pandiwaring kátawanín; tumutukoy sa mga pandiwa na hindi nangangailangan ng tuwirang-layon, naipahiwatig man o hindi : INTRANSITIVE.

intransitive (in·tán·si·tív) *pnr Gra* [*Ing*] : intransitibo.

intransitive verb (in·tran·si·tív verb) *png Gra* [*Ing*] : pandiwang katawanin.

in·trás·pe·rá·ble *pnr* [*Esp intransferable*] : hindi mailipat.

intrauterine (ín·tra·yú·ter·ín) *pnr* [*Ing*] : sa loob ng uterus.

intra-uterine device (ín·tra yu·te·rín de·váys) *png* [*Ing*] : instrumentong kontraseptibo na inilalagay sa uterus : IUD.

intravenous (ín·tra·ví·nus) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa loob ng ugat o mga ugat.

in·trí·ga *png* [*Esp*] **1:** pakana o líhim na paninirang-puri sa kapuwa : INTRIGUE, PUNGKÂ **2:** anumang nakapupukaw ng interes patungkol sa naiiba o pambihirang sitwasyon *Cf* TSÍSMIS : INTRIGUE, PUNGKÂ – *pnd* **mang-in·trí·ga, in·tri·gá·hin.**

intrigue (ín·trig) *png, pnd* [*Ing*] : intriga.

intrinsic (in·trín·sik) *pnr* [*Ing*] : likás; katutubo.

ín·tro *png Kol* [*Ing*] : pinaikling anyo ng **introduksiyon.**

ín·tro- *pnl* [*Ing*] : patungo sa loob.

introduction (ín·tro·dák·syon) *png* [*Ing*] : introduksiyon.

ín·tro·duk·si·yón *png* [*Esp introducción*] **1:** pagpapakilala : INTRODUCTION **2:** panimula : INTRODUCTION **3:** *Mus* ang pangunang bahagi ng piyesa sa musika na karaniwang naiiba sa pangunahing bahagi : INTRODUCTION **4:** *Lit* panimulang pagtalakay sa isang paksa : INTRODUCTION.

introspection (ín·tros·pék·syon) *png* [*Ing*] : introspeksiyon.

ín·tros·pek·si·yón *png* [*Esp introspección*] : pagsuri o pag-arok sa isip o damdamin; pagmumuni : INTROSPECTION.

ín·tro·vért *png Sik* [*Ing*] : tao na pinangingibabawan ng pagtutuon sa sariling pag-iisip at pakiramdam.

in·trú·der *pnr* [*Ing intrude+er*] : tao na mapanghimasok.

in·tru·í·do *pnr* [*Esp instruído*] : tinuruan; sinanay.

in·trus·yón *png* [*Esp intrusión*] : pakikialam.

In·tsík *png Kol* : Tsino.

intuition (ín·tu·wí·syon) *png* [*Ing*] : intuwisyon.

in·tu·sin·sál *png Ana* [*Esp*] : makinis na litid at tissue na sumasalalay sa maliit na bituka.

ín·tu·wis·yón *png* [*Esp intuición*] **1:** tuwirang pagkamálay sa katotohanan nang hindi umaasa sa anumang katwiran : INTUITION **2:** katotohanan na namalayan sa ganitong paraan *Cf* KUTÓB : INTUITION.

i·nú·do *png* [*Ilk*] : sigâ.

inulin (áy·nu·lín) *png Kem* [*Ing*] : polysaccharide na puti, walang lasa, hindi nadudurog, at nagaganap karaniwan sa starch ng halaman at iba pang bungang-ugat ng halaman.

i·nú·man *png* [*inom+an*] **1:** gamit sa pag-inom, gaya ng baso, tása, at iba pa **2:** pagtitipon para uminom ng alak.

i·nú·min *png* [*inom+in*] **1:** likidong nakapapawi ng uhaw at hindi nakalalasing *Cf* PÁMPALAMÍG, PÁMPAÍNIT **2:** anumang uri ng tinimplang katas ng bungangkahoy o pampalasa **3:** alak at ang mga kauri nito.

i·nu·mín *png* [*inom+in*] : tubig.

i·nú·nan *png* [*in+unan*] : sinapupunan.

i·nún-ó·nan *png* [*Seb*] : paksiw.

í·nu·pás *png Bot* : tuyong dahon ng tubó.

in utero (in yú·te·ró) *pnb* [*Lat*] : nasa loob ng sinapupunan; hindi isinisilang.

i·nú·til *pnr* [*Esp*] : walang katuturan; walang kabuluhan; walang silbi.

i·nu·wák *png* : mantilya na maikli at kulay itim.

i·nú·way *png Bot* : uri ng tubó na mahaba at mataas.

i·nu·wíd *png* : puntirya.

in vacuo (in vák·yu·ów) *pnb* [*Lat*] : nasa loob ng weko o vacuum.

invade (in·véyd) *pnd* [*Ing*] : sakupin; salakayin.

invader (in·véy·der) *png* [*Ing*] : mananakop; manlulupig : IMBASÓR.

in·vá·lid *png, pnr* [*Ing*] : imbalido.

invalidation (in·va·li·déy·syon) *png* [*Ing*] : imbalidasyon.

invalidity (in·va·lí·di·tí) *png* [*Ing*] **1:** kakulangan ng pagkabalido **2:** kahinaan ng katawan.

invariability (in·var·ya·ví·li·tí) *png* [*Ing*] : pananatili ng katayuan; kalagayan ng hindi nagbabago : IMBÁRYABILIDÁD.

invariable (in·vár·ya·ból) *pnr* [*Ing*] : hindi nababago; hindi nagbabago : IMBARYÁBLE.

invation (in·véy·syon) *png* [*Ing*] : pagsalakay; pagsakop : IMBASYÓN.

invective (in·vék·tiv) *png* [*Ing*] **1:** pagbigkas nang marahas na pagtutol **2:** pag-akusa; pagbintang **3:** mapanghamak na salita o mapanlait na pahayag : IMBEKTÍBA.

in·vént *pnd* [*Ing*] : mag-imbento; gumawa ng imbensiyon.

invention (in·vén·syon) *png* [*Ing*] : imbensiyon; imbento.

in·vén·tor *png* [*Ing*] : imbentor.

inventory (in·vén·to·rí) *png* [*Ing*] : imbentaryo.

inverse (in·vérs) *png Mat* [*Ing*] : element na kapag isinanib sa isang hatág na element sa isang operasyon av lumilikha ng element na identidad sa nasabing operasyon : IMBÉRSO.

inverse (in·vérs) *pnr* [*Ing*] : baligtad ang posisyon, ayos, o relasyon : IMBÉRSO.

inversion (in·vér·syon) *png* [*Ing*] :

imbersiyon.

in·vért *pnd* [*Ing*] : baligtarin ang posisyon, ayos, o relasyon.

invertebrate (in·vér·ti·bréyt) *png Zoo* [*Ing*] : hayop na walang gulugod : IMBÉRTEBRÁDO.

in·vést *pnd* [*Ing*] **1:** gamitin ang salapi upang tumubò; mamuhunan **2:** magpunyagi; mag-ukol ng panahon sa isang gawain alang-alang sa isang layunin **3:** gamitin ang salapi sa pagbili ng anumang mapakikinabangan **4:** bigyan ng autoridad, kapangyarihan, ranggo, at iba pa ang isang tao o bagay – *pnd* **mag-in·vést, i·in·vést**.

investigate (in·vés·ti·géyt) *pnd* [*Ing*] : siyasatin.

investigation (in·vés·ti·géy·syon) *png* [*Ing*] : pagsisiyasat.

investigator (in·vés·ti·géy·tor) *png* [*Ing*] : imbestigador.

investiture (in·vés·ti·tyúr) *png* [*Ing*] : pormal na paggagawad ng karangalan, autoridad, o ranggo sa isang tao : IMBESTIDURA.

in·vést·ment *png* [*Ing*] **1:** pamumuhunan **2:** salaping inilaan sa pamumuhunan **3:** ari-ariang pinamuhunan ng salapi.

in·vés·tor *png* [*Ing*] : mamumuhunan; kapitalista.

invisible (in·ví·si·ból) *pnr* [*Ing*] : hindi nakikita *Cf* TAGABÚLAG : ÍMBISÍBLE.

invitation (ín·vi·téy·syon) *png* [*Ing*] : paanyaya.

invite (in·váyt) *pnd* [*Ing*] : imbitahin; anyayahan.

in vít·ro *pnb Bio* [*Lat*] : nasa loob ng kaligirang artipisyal, tulad ng lalagyan sa labas ng buháy na organismo.

invocation (ín·vo·kéy·syon) *png* [*Ing*] : imbokasyon.

invoice (ín·voys) *png* [*Ing*] : listáhan ng mga kalakal na ipinadala, o mga serbisyong ginawa, at katumbas na halaga o bayarin.

invoke (in·vówk) *pnd* [*Ing*] **1:** manawagan nang may marubdob na pagnanais **2:** umapela, karaniwan para sa kumpirmasyon **3:** manalangin, karaniwan sa diyos, musa, at katulad **4:** magpetisyon o humingi ng tulong.

involute (ín·vol·yút) *png* **1:** *Bot* nakarolyong paloob mula sa dulo, karaniwang ukol sa dahon **2:** masalimuot **3:** paikid-ikid ang kulot.

involution (in·vo·lú·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagkakasangkot **2:** pagkakabuhol-buhol **3:** pagkamasalimuot **4:** *Bot* ang pagtiklop nang kusa, karaniwan sa dahon **5:** *Mat* pagtataas ng isang kantidad sa anumang power.

involve (in·vólv) *pnd* [*Ing*] **1:** sumali, makilahok, o maging bahagi sa karanasan o epekto ng isang sitwasyon, pagsasanay, at iba pa **2:** kailanganin **3:** gawing masalimuot ang anyo o kalagayan **4:** isangkot, gaya sa kasalanan o krimen.

involvement (in·vólv·ment) *png* [*Ing*] **1:** pakikibahagi sa isang gawain **2:** pagkakasangkot.

invulnerable (in·vúl·ne·rá·ble, in·vul·né·ra·ból) *pnr* [*Esp Ing*] : **1:** hindi nasusugatan, nasasaktan, o napipinsala **2:** hindi tinatablan ng anumang pag-atake : INVULNERABLE.

ĭn·ya *pnh* [*Mag*] : ito.

in·yén *png* [*Iva*] : sakít.

in·yó *pnh* : nasa kaukulang paari at maramihan, kumakatawan sa mga tao na kinakausap.

iodine (á·yo·dín, á·yo·dáyn) *png Kem* [*Ing*] : element na halogen at hindi metaliko (atomic number 53, symbol **I**).

iodization (á·yo·di·séy·syon) *png* [*Ing*] : paglalagay ng iodine.

iodize (á·yo·dáyz) *pnd* [*Ing*] : gamutin o lagyan ng iodine.

ion (á·yon) *png Kem* [*Ing*] : atom o pangkat nito na may kargang elektrisidad at nabuo dahil sa pagkawala o pagdaragdag ng isa o higit pang elektron.

-ion (on) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan na nagpapahiwatig ng pandiwaring aksiyon, *hal* excision, at resulta ng isang kalagayan o produkto, *hal* vexation, concoction.

Ionia (a·yó·ni·yá) *png Heo* [*Ing*] : sinaunang rehiyon sa kanluraning baybayin ng Asia Minor at nasa kalapit na mga pulo sa Aegean.

Ionian Sea (a·yón·yan si) *png* [*Ing*] : Dagat Ionian.

Ionic (a·yó·nik) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa estilo ng arkitekturang Griyego na may mga kolumn at may hugis na nirolyong manuskrito o rolyo sa tuktok **2:** nahihinggil sa sinaunang diyalektong Griyego na ginagamit sa Ionia **3:** nahihinggil sa tao ng Ionia.

ionization (á·yo·ni·zéy·syon) *png* [*Ing*] : proseso ng paglikha ng mga ion bilang resulta ng paglusaw, init, radyasyon, at iba pa.

ionize (á·yo·náyz) *pnd* [*Ing*] : iyonisahin.

ionosphere (a·yó·nos·fír) *png* [*Ing*] : rehiyon sa atmospera sa pagitan ng stratosphere at exosphere, binubuo ng mga ion, at lumalawig sa halos 1,000 km sa rabaw ng lupa.

-ior (i·yór) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pang-uring naghahambing, *hal* senior, ulterior, at naglalarawan ng gawain o tungkulin, *hal* warrior, savior.

iota (a·yó·ta) *png* [*Ing*] **1:** panlimang titik ng alpabetong Griyego **2:** pinakamaliit na posibleng halaga.

IOU, daglat (áy·ow·yú) *png* [*Ing*] : "I owe you;" dokumentong nilagdaan bilang pagkilala sa bayarin ng isang nangutang.

-ious (i·yús, us) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pang-uring nangangahulugan na "isinasalarawan ng" at "pinupuno ng," at kadalasang nakikibagay sa pangngalang nagtatapos sa *-ion, hal* cautious, curious.

IPA, daglat (ay·pí·ey) [*Ing*] : International Phonetic Alphabet.

i·pá *png* : balát ng palay : HAPÁ.

í·pa *pnd* **mang-í·pa, i·pá·hin** [*Seb*] : pukawin ang gana at katakawan.

I·pa·gí *png* : Engongot.

i·pa·íp *png* [*ST*] : pagsasáma-sama ng napakalaking pulutong ng mga tao.

i·pa·muk·hâ *pnr* [*ipa+mukha*] : patunayan nang harap-harapan.

i·páng *pnd* **u·mi·páng, i·i·páng, i·pa·ngán** [*Bik*] : umupo sa magkabilang dulo.

i·pang-yang *png* [*Ifu*] : tila kastilyong estruktura na ginagamit na kuta o bahayan.

i·pa·pá·ro *png Zoo* : uri ng paruparo.

i·pás *png Zoo* [*ST*] : ipis.

i·pé·kak·wá·na *png Bot* [*Esp ipecacuana*] : ugat ng palumpong na ginagamit na pampasúka, pampalurâ, o pampurga.

Iphigenia (if·í·dyi·ná·ya) *png Mit* [*Ing*] : babaeng anak ni Agamemnon, inialay ng sariling ama kay Artemis bilang sakripisyo upang makatuloy ang mga sasakyang dagat ng mga Griyego patungong Troya.

í·pil *png Bot* [*Bik Hil Iba Mag Seb Tag War*] : punongkahoy (*Intsia bijuga*) na tumataas nang 20-45 m at lumalapad nang 150-180 sm.

í·pil-í·pil *png Bot* : punongkahoy (*Leucaena glauca*) na tumataas nang 2-6 m at karaniwang ginagamit na

panggatong : AGHÓ, KABAHÉRO, KARÍSKIS, KUMKUMPÍTIS, LÓYLOY, SÁNTA ELÉNA.

í·pin *png* : varyant ng **ngipin**.

í·ping *png* [*Pan*] : bigas na giniling, minoldeng pakuwadrado o pabilóg, pinasingawan, at ibinilad sa araw.

í·pip *png* : bawat isa sa dalawang hitang pang-unahan ng hayop.

i·pír *pnd* **mag-i·pír, u·mi·pír, i·pi·rír** [*ST*] **1:** bawasan **2:** magtago dahil sa kahihiyan.

í·pis *png Zoo* : kulisap (family *Blattidae*) na may pakpak, manipis ang katawan, at may dalawang mahahabang sungot : BANGKÀ, IPÁS, KAKÁBA, KUKARÁTSA, KUNÍS, SÍPET, UK-ÓK.

í·pis *pnd* **mag-í·pis, i·pí·sin, i·pang-í·pis, i·í·pis 1:** [*Seb*] isalin **2:** [*Bik*] pigain sa pamamagitan ng mga daliri.

í·pit *png* **1:** [*Ilk Mag Tag*] paglalapat nang mariin ng dalawang panig sa isang bagay **2:** pagkakalagay sa isang masikip na pook o sitwasyon **3:** klip sa buhok – *pnd* **ma·í·pit, mag-í·pit, mang-í·pit, i·pí·tin, i·pang-í·pit**.

í·po *png Bot* [*Hil Seb Tag*] : punongkahoy (*Antiaris toxicaria*) na tumataas nang 20 m at may makapal na balát at punò na pinagkukunan ng hibla sa paggawa ng tela at lubid : DITÁ, DÁLIT[1], MANÁNAW, PUPÓ, SALÓGON.

í·po *pnr* [*Bik*] : kailangan; nangangailangan.

í·pod *png* : pag-usad nang kaunti mula sa kinauupuan : DAGÍSON – *pnd* **u·mí·pod, i·í·pod**.

i·pok·rís·ya *png* [*Esp hipocricia*] : pagtatakda ng huwarang pangmoral na hindi nasusunod ng sarili; pagpapanggap : HYPOCRICY, PATUMAPÁT.

i·pó·kri·tá *pnr* [*Esp hipocrita*] : mapagpanggap; mapagkunwa, **i·pók·ri·tó** kung lalaki : BALUBALÔ, HYPOCRITE, SULPANÁK.

i·pól *pnd* **mag-i·pól, u·mi·pól** [*ST*] **1:** mag-ampon **2:** magtanggol.

ipomoea (í·po·mí·ya) *png Bot* [*Ing*] : anumang halamang (genus *Ipomoea*) pumupulupot at may hugis trumpetang bulaklak, tulad ng kamote.

í·pon *png* **1:** [*Bik Seb Tag*] pagpipisan o pagtutumpok ng anumang bagay sa iisang pook; pagsasama-sama ng mga bagay na hiwa-hiwalay **2:** pagtatago ng salapi *var* impon – *pnd* **mag-í·pon, i·pú·nin**.

í·pot *png* [*Bik Hil Tag*] : munting tae, lalo ng ibon o manok : PÚGSIT.

i·pó·te·ká *png* [*Esp hipoteca*] : sangla.

i·po·te·nú·sa *png* [*Esp hipotenusa*] : hypotenuse.

i·pó·te·sís *png* [*Esp hipótesis*] : hypothesis.

i·po·té·ti·kó *png* [*Esp hipotético*] : hypothetical.

i·póy *pnr* [*War*] : maikli.

ipse dixit (íp·si dík·sit) *png* [*Lat*] : "siya mismo ang nagsabi"; testamentong dogmatiko na kumikilala sa autoridad ng tagapagsalita.

ipso facto (íp·so fák·to) *pnb* [*Lat*] : sa mismong katotohanan o kilos na ginawa.

í·pu·í·po *png* : hanging paikót at pataas ang direksiyon at tumatangay ng mga bagay na dinaraanan nito.

í·pul *png Med* [*Tau*] : ketong.

í·pus *png* [*Ilk*] : buntot[1].

í·pus *pnd* **mag-í·pus, i·pú·sin** [*ST*] : magluto.

i·pu·tik *png* [*Kan*] : madmad.

IQ, daglat (áy·kyu) *png* [*Ing*] : intelligence quotient.

ir- *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pang-uring nagsisimula sa titik *r* at nangangahulugan na *hindi, hal* irreducible **2:** pambuo ng pangngalan o pang-uring nagsisimula sa titik *r* at nagsasaad ng negatibong diin, *hal* irregular.

Ir, symbol (áy·ar) *Kem* [*Ing*] : iridium.

í·ra *pnr* : handa; laan.

IRA, daglat (áy·ar·éy) [*Ing*] : Irish Republican Army.

i·ra·dat *png* [*Tau*] : nais, hangad, o lunggati, karaniwang hinggil sa relihiyon.

i·rád·yas·yón *png* [*Esp irradiación*] : proseso ng paglukob sa pamamagitan ng radyasyon, lalo na ang proseso ng paglalantad ng pagkain sa sinag na pumupuksa sa maliliit na organismo : IRRADIATION.

i·rág *png* [*Seb*] : sandal.

í·rag-í·rag *png* [*Seb*] **1:** sopa **2:** lounge.

I·rá·go *png Mit* [*Bik*] : malaking sawa ngunit hindi makamandag, may lakas na katumbas ng tatlong ahas, at madalas magpanggap na isang babaeng may magandang tinig.

i·rá·ir *png* [*Ilk*] : pagaspas ng dahon kapag humahangin.

í·ral *png* [*Kap Tag*] **1:** paglaganap o pagpapalaganap ng bagay, gawi, o pangyayari : ÁKOR, LATÁW, LUNTÁD, LUTÁW **2:** katunayan **3:** kasalukuyang kalakaran o gámit **4:** pagpapatupad sa isang kautusan o batas – *pnd* **mag·pa·í·ral, pa·i·rá·lin, i·pa·í·ral**.

i·ram-í·ram *pnr* [*Bik*] : dahan-dahan o unti-unti.

I·rán *png* [*Ing*] : isa sa mga bansa sa timog kanlurang Asia.

i·ra·ná *png* [*Ilk*] : pangyayari.

í·rap *png* [*Kap Tag*] : tingin na galít, mapangutya, o malungkot : BOLÁNDANG, KULÍREP, KUSÍLAP, LIOD, LIPARÒ, LIPUKPÓK, SULÍRAW – *pnd* **mang-í·rap, i·rá·pán**.

Iraq (i·rák) *png* [*Ing*] : isa sa bansa sa timog kanlurang Asia.

Iraqui (i·rá·ki) *png* [*Ing*] **1:** katutubo sa Iraq **2:** ang wika nila.

i·ra·râ *pnr* [*Bik*] : mapangutya; mapanukso.

í·ras *png* : paggawa ng asin – *pnd* **mag-í·ras, i·rá·sin**.

i·rás *png* [*War*] : pagkabalisa.

í·ra·sí·ble *pnr* [*Esp irascible*] : madaling uminit ang ulo; magagalitin : IRRASCIBLE.

i·rás·yo·nál *pnr* [*Esp irracional*] **1:** hindi makatwiran : IRRATIONAL **2:** walang kakayahan o pinagkaitan ng katwiran : IRRATIONAL **3:** *Mat* hindi kayang ipahiwatig bilang isang tiyak na numero : IRRATIONAL.

i·rás·yo·na·li·dád *png* [*Esp irracionalidad*] : pagiging irasyonal: IRRATIONALITY.

í·raw *png Zoo* [*Kap Tag*] : tandáng na may magkahalong kulay itim at puting balahibo.

i·ráw *png* [*Bik*] : tao na duling.

i·ráy *pnb* : pabalik-balik.

i·rá·ya *png* [*Iva*] **1:** bundok-bulkan sa hilaga ng Batanes **2:** ilaya.

I·rá·ya *png* **1:** isa sa mga pangkating etniko ng Mangyan na matatagpuan sa dulong hilaga ng Mindoro **2:** bayan sa Batanes **3:** isa sa mga wika ng mga Gaddang.

i·rá·ya *png* [*Iva*] : bundok.

i·ráy-i·ráy *pnd* **mag-i·ráy-i·ráy, u·mi·ráy-i·ráy** [*ST*] : maglakad pabalik-balik sa bayan.

i·ré *pnh* : varyant ng **iri**.

i·re·be·rén·te *pnr* [*Esp irreverente*] : walang pakundangan; walang gálang : IRREVERENT.

i·re·bo·ká·ble *pnr* [*Esp irrevocable*] **1:** hindi na mababago o mababawi : IRREVOCABLE **2:** hindi maaaring pawalang-bisà : IRREVOCABLE.

i·ré·gu·lár *pnr* [*Esp irregular*] **1:** lumalabag sa batas **2:** tiwali; hindi normal : IRREGULAR **3:** hindi pantay; liko-liko: IRREGULAR.

i·re·gu·la·ri·dád *png* [*Esp irregularidad*] : pagiging iregular : IRREGULARITY.

í·rek *png* **1:** [*Ilk*] pinawa **2:** [*Mrw*] kilik.

Ireland (áyr·land) *png Heo* [*Ing*] : malaking pulo sa kanlurang bahagi ng Great Britain : IRLÁNDA.

i·re·sis·tí·ble *pnr* [*Esp irresistible*] : irresistible.

i·res·pon·sá·ble *pnr* [*Esp irresponsable*] **1:** tumutukoy sa sinabi, ginawa, o anumang bagay na hindi pinananagutan o walang pagsasaalang-alang sa kapuwa **2:** walang kakayahan o hindi kalipikado para sa responsabilidad : IRRESPONSIBLE.

ír·gat *png* [*War*] : landi.

i·rí *png* **1:** pagpipilit na matae o mapanganak : BUM-Á, DAGÉS, EDDÉT, UNDÓ – *pnd* **u·mi·rí, i·i·rí.**

i·rí *pnh* : ito *var* iré.

iridium (i·rí·di·yúm) *png Kem* [*Ing*] : element na matigas at pinilakang-puti (atomic number 77, symbol **Ir**).

iridology (í·ri·dó·lo·dyí) *png Med* [*Ing*] : pagtukoy ng sakít sa pamamagitan ng pagsusuri sa balintataw ng mata.

I·rí·ga *png* : lungsod sa Camarines Sur.

í·ri·gá·do *pnr* [*Esp irrigado*] : pinatubigang lupa na tataniman : IRRIGATED.

i·ri·gas·yón *png* [*Esp irrigación*] **1:** patubig lalo na sa bukirin : IRRIGATION **2:** *Med* paglalabatiba; enema.

i·rí-i·rí *pnb* : palikwad-likwad na paggawa upang makapaglimayon.

i·rík *png* [*Ilk*] : butil ng palay na tanggal na sa uhay.

í·ring *png* [*Ilk*] : batayang malayo.

i·ríng *png* **1:** hamak na pagtingin o palagay *Cf* AGLÁHI, DUSTÁ – *pnd* **mag·i·ri·ngán, u·mi·ríng 2:** *Zoo* [*Hil Seb*] pusa.

i·ríng *pnr* : [*Kap*] matikas.

i·ri·ngá *png* [*Mrw*] : alamat.

i·rí·ngan *png* : paglilibakan; samaan ng loob; pag-iinisan.

ir-ír *pnd* **mag-ir-ír, ir-i·rín, u·mir·ír** [*ST*] : tabasin ang tubó nang pabilog na maliit.

iris (áy·ris) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* membrane na pátag at may kulay, nasa likod ng cornea ng mata, at may pabilóg na puwang sa gitna **2:** *Bot* halaman (family *Iridaceae*) na tila damo, karaniwang may hugis túbong ugat, at hugis espada ang dahon at bulaklak.

i·rís *png* [*Bik*] : gilid ng katawan.

Iris (áy·ris) *png Mit* [*Ing*] : diyosa ng bahaghari na gumanap bilang tagahatid ng mensahe sa mga diyos.

i·rís *pnb* : palihim.

Irish (áy·ris) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa Ireland at sa wika nito.

Irish Republican Army (áy·ris ri·páb·li·kán ár·mi) [*Ing*] : sangay-militar ng Sinn Fein na binuo sa loob ng mga taóng 1916-21, upang igiit ang kasarinlan mula sa Britain, at nilalayon ang pagkakaisa ng Republic of Ireland at Northern Ireland.

í·rit *pnb* : matining at iniimpat na sigaw *Cf* TILÎ : ÍKKIS, KÍSEK, SIYÁGIT, TAYÁBAW, TÁGAW.

i·ri·tá·ble *pnr* [*Esp irritable*] : magagalitin; madaling mag-init ang ulo.

i·ri·tas·yón *png* [*Esp irritación*] **1:** pagkagalit; pagkainis; pagkayamot **2:** pangangati o pamumula ng balát.

iritis (ay·ráy·tis) *png Med* [*Ing*] : pamamaga ng iris.

Ir·lán·da *png* [*Esp*] : Ireland.

ir·lás *pnr* [*ST*] : namali sa pagtatapon o paghahanap ng isang bagay.

ir·líp *png* [*ST*] : varyant ng **idlip**.

i·ró *png* [*Ilk*] : agiw sa itaas ng kalan.

i·rô *png Zoo* [*Seb*] : aso.

i·rô *pnr* : matakaw; masiba.

í·rog *png* **1:** tao na minamahal o iniibig : ÁY-AYATÁN, DÁRLING[2], HINIGÚGMA, INÁRO, NAMÓMOT-AN **2:** pagsinta; paggiliw.

i·rók *pnd* [*Seb*] : tiris.

i·rók *png* [*Bik*] : barok.

í·rok *pnd* **mag-i·rók, u·mí·rok, i·rú·kin 1:** [*ST*] hanapin ang isang bagay sa tubig sa pamamagitan ng tikin **2:** [*Bik*] manirahan sa isang pook o bahay.

i·rók *pnd* **mag-i·rók, i·rú·kín, u·mi·rók** [*ST*] : mag-alaga ng ibon.

i·ról *pnd* **u·mi·ról, i·i·ról** [*Bik*] : umurong.

iron (á·yorn) *png* [*Ing*] **1:** *Kem* metalikong element na matigas at pinilakang-abo ang kulay (atomic number 26, symbol **Fe**) **2:** bakal **3:** anumang may katangian o gawa sa bakal **4:** plantsa[1].

Iron Age (á·yorn eydz) *png* [*Ing*] : sinaunang panahon na nagsimula sa paggamit ng mga sandata at kasangkapan na gawa sa bakal.

Iron Curtain (á·yorn kér·teyn) *png* [*Ing*] : hadlang sa pagkakaunawaan at palítang impormasyon at idea dulot ng hidwaang pang-ideolohiya, pampolitika, at pangmilitar ng isang bansa sa ibang bansa, karaniwang tumutukoy noon sa Unyong Sobyet : KORTÍNANG BÁKAL.

i·róng *png* [*War*] : varyant ng **ilong**.

i·róng *pnd* **mag-i·rú·ngan, ma·ki·pag-i·róng** : magkuwentuhan.

i·ró·ni·kó *pnr* [*Esp irónico*] : gumagamit o may anyo ng parikala.

í·ro·ní·ya *png* [*Esp ironía*] : parikala.

iron ware (á·yorn wéyr) *png* [*Ing*] : kasangkapan o gamit na gawa sa bakal.

irony (áy·ro·ní) *png* [*Ing*] : parikala.

í·rop *png Zoo* [*Mrw*] : palos.

í·ros *png* [*Mrw*] : puksa.

í·ros *pnd* **mag-í·ros, i·rú·sin, u·mí·ros** [*ST*] : tiisin o kayanin ang mahirap na gawain.

i·róy *png* [*War*] : ina.

irradiate (i·réy·di·yéyt) *pnd* [*Ing*] **1:** lukubin ng radyasyon **2:** bigyang liwanag ang isang bagay.

irradiation (i·réy·di·yéy·syon) *png* [*Ing*] : iradyasyon.

irrational (i·rá·syo·nál) *pnr* [*Ing*] : irasyonal.

irrationality (i·ra·syo·ná·li·tí) *png* [*Ing*] : irasyonalidad.

irredentist (ír·ri·dén·tist) *png* [*Ing*] **1:** nasyonalistang Italian noong huling bahagi ng siglo 19 na nagtaguyod na mapalaya ang Italy mula sa imperyo ng Austro-Hungarian **2:** anumang nahahawig na damdamin o kilusan.

ir·ré·gu·lár *png* [*Ing*] : iregular.

irregularity (i·re·gu·lá·ri·tí) *png* [*Ing*] : iregularidad.

irresistible (i·re·sís·ta·ból) *pnr* [*Ing*] : hindi matatanggihan; hindi matatalo : IRESISTÍBLE **2:** kaakit-akit; kabighabighani : IRESISTÍBLE **3:** kaibig-ibig : IRESISTÍBLE.

irresponsible (i·ris·pán·si·ból) *pnr* [*Ing*] : iresponsable.

irreverent (i·ré·ve·rént) *png* [*Ing*] : ireberente.

irrevocable (i·re·vó·ka·ból) *pnr* [*Ing*] : irebokable.

IRRI, (ay ar ar ay) daglat [*Ing*] : International Rice Research Institute.

irrigate (í·ri·géyt) *pnd* [*Ing*] : magpatubig lalo na sa bukirin, sa pamamagitan ng mga kanal o túbong paagusán.

irrigated (í·ri·géy·ted) *pnr* [*Ing*] : irigado.

irrigation (i·ri·géy·syon) *png* [*Ing*] : irigasyon.

í·rub *pnd* **i·í·rub, mag-í·rub, i·rú·bin** [*Ilk*] : magsilab ng murang palay, o ng malagkit.

i·rúg *png* [*Pan*] : damit na matingkad ang kulay.

i·rú·ngan *png* **1:** [*Pan*] upúan **2:** pook o umpukan ng mga nag-iiróng.

í·rut *png* [*Ilk*] : igting.

is *png* [*ST*] : katagang sinasambit kapag hindi naiibigan ang naririnig.

i·sá *png* [*Bik Hil Iba Mag Mrw Pan Tag*] **1:** unang bilang : ITTÉ, MÁYSA, MÉTUNG, ONE, SARÔ, TADDÁY, ÚNO **2:** pagbubuklod ng dalawa o higit pa – *pnd* **pag-i·sa·hín, mag·ka·i·sá**.

í·sa *pnd* **i·í·sa, i·sá·hin** [*Ilk*] : itaas ang bandila.

i·sá *pnd Kol* **1: i·sa·hán, ma·ka·i·sá :** manloko; mandaya **2: má·i·sa·hán** maloko; madaya.

i·sá *pnr* : walang kasama; hindi marami.

i·sá- *pnl* : pambuo ng pandiwa at nangangahulugang **a** salin, *hal* isa-Filipino, isa-Ingles **b** ipasok o ipaloob, *hal* isaisip, isapuso **c** gawing ganap o ipatupad, *hal* isabatas, isaayos.

Isaac (áy·zak) *png* [*Ing Heb*] : anak ni Abraham at Sarah, at ama ni Jacob.

I·sa·bé·la *png* **1:** lalawigan sa hilagang-silangan ng Filipinas, Rehiyon II **2:** kabesera ng Basilan.

i·sa·bí *png* [*Pan*] : dating[1].

I·sa·gá·ni *png Lit* : tauhan sa *El Filibusterismo,* ang naghagis ng lampara upang mailigtas ang kasintahang si Paulita Gomez.

Isaiah (ay·zéy·a) *png* [*Ing Heb*] : Isias.

i·sá·in *png* [*ST*] : sinaunang paraan ng pagbilang.

í·sak *pnr* [*ST*] : masarap.

i·sá·lat *png* [*ST*] : matanda sa punso.

í·sam *png* [*ST*] : lasa.

i·sa·man *pnh* [*ST*] : hindi kailanman; hindi mangyayari.

í·sa·néb *png* [*Pan*] : salakay.

i·sá·rat *png* [*Tau*] : pakikipag-usap sa pamamagitan ng galaw ng kamay, mukha, katawan, at iba pang senyas.

í·saw *png Ana* : súpot sa may malaking bituka : CECUM.

í·say *png Bot* [*ST*] : damo na tumutubo sa ilalim ng dagat at may mahahaba at makikitid na dahon.

i·sáy *pnh* [*Bik*] : sino.

ISBN, daglat (áy·es·bí·en) [*Ing*] : International Standard Book Number.

is·bú *png* [*Ilk*] : ihi.

ischium (ís·kyum) *png Ana* [*Ing*] : butong kurbado na bumubuo sa base ng bawat kalahati ng pelvis.

is·dâ *png Zoo* [*Tag Tau War*] : lamandagat na may palikpik, kaliskis, at buntot, at humihinga sa pamamagitan ng hasang nito : ASÁN, FISH, IKÁN, ISTÁ, LAMÉS, SEDÂ.

is·dáng á·lat *png Zoo* [*isda+ng-alat*] : anumang isdang nabubuhay sa dagat o maalat na tubig.

is·dáng-ba·tó *png Zoo* [*isda+na-bato*] : isdang alat (*Pegallus sp*) na malaki, kumakain ng maliliit na isda, at matatagpuan sa mga tangrib.

is·dáng-bu·wá·ya *png Zoo* [*isda+na-buwaya*] : karniborong isdang alat (*Cymbacephalus nematophthalmus*) na may sapad na ulo at malaking bunganga : KAMÁNG BUWÁYA, KIÁY, LUBALÁB, ULOÁN, ÚRAM-ÚRAM.

is·dáng lá·ring-lá·ring *png Zoo* [*isda + na laring-laring*] : isdang tabang (*Centriscus scutatus*) na patulis ang nguso at may kakaibang hugis ng buntot : ISDÁNG SIKÚAN, SIPUL-SIPUL.

is·dáng si·kú·an *png Zoo* [*Mrw Tau isda+na sikuan*] : isdang laring-laring.

is·dáng sik·wán *png Zoo* [*isda+na sikwan*] : uri ng hipon.

is·dáng ta·báng *png Zoo* [*isda+ng tabang*] : anumang isdang nabubuhay sa tubig tabang.

ís·dan·lá·win *png Zoo* [*isda+na-lawin*] : isdang alat (*Cypselurus, oligolepis, Cypselurus opisthopus,* at *Cepselurus spilopterus*) na malapad ang palikpik at nakalulukso nang 10-20 m : ALIPONGHÓK, ANTOLÍHAN, BÁLANG[3], BANGSÌ, BARÓNGOY, BOLADÓR, ÍLIW, SILIW, TARIG-TARIG, TIRONG.

is·dán·tu·kô *png Zoo* [isda+na tuko] : pating (*Rhicodon typus*) na tila balyena.

-ise (ayz) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan na kalidad, estado, o funsiyon, *hal* galvanize.

í·sem *png* [*Ilk*] : ngiti.

-ish *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pang-uring nagmumula sa mga **a** pangngalang tumutukoy sa katangian o nasyonalidad, *hal* boyish, Danish **b** pang-uring nangangahulugang *tila* o *wari, hal* thickish **2:** pambuo ng pandiwa, *hal* vanish.

Ish·ma·él *png* [*Ing Heb*] : Ismael.

Ish·tar *png Mit* [*Ing*] : diyosa ng pagibig at digma ng taga-Babylonia at taga-Assyria.

i·sì *png* [*ST*] : trabaho; gawain.

í·si *pnd* **mag-í·si, i·sí·hin** [*Bik*] : hanapin.

I·si·ás *png* [*Esp Heb*] **1:** isang pangunahing propeta noong ika-8 siglo bago sa panahon ni Kristo : ISAIAH **2:** sa Bibliya, aklat na tinataglay ang kaniyang pangalan : ISAIAH.

í·sid *pnr* [*War*] : sa ballet, nakatingkayad na pag-ikot habang nagsasayaw : PIROUETTE.

í·sig *png* : kapangyarihan ng isip at lakas ng kalooban na magpasiya at isakatuparan ang isang bagay.

í·sil *png* : paghawak nang marahan – *pnd* **mang-í·sil, i·sí·lin**.

i·sín *png* [*Ilk*] : isod.

i·si·na·rà *pnr* [*Tau*] : hitik sa kasamaan.

I·sí·nay *png* : maliit na pangkating etniko na matatagpuan sa bahagi ng Lambak Magat sa Nueva Viscaya : INMÉYAS.

í·sing *png* [*Tsi*] : mantel na kulay itim.

i·si-ngí·pin *png Bot* : lagasi.

í·sip *png* **1:** [*Bik Kap Ilk Pan Seb Tag*] **1:** sa tao o ibang maláy na nilalang, ang elemento, bahagi, buod, o proseso na nakapakangangatwiran, nakapagbubulay, nakadarama, nakapagpapasiya, nakababatid, at iba pa **2:** *Sik* ang kabuuan ng malay o dimaláy na prosesong pag-iisip at aktibidad ng organismo **3:** talino o pangunawa kaisipan **4:** kapasiyahan *Cf* BAÍT **5:** palagay; opinyon **6:** pagkakaintindi sa isang bagay o pangyayari **7:** idea **8:** alam; kaparaanan **9:** talento; dunong; talino **10:** tangka; balak; intensiyon **11:** sapantaha **12:** pananaw **13:** kalooban; loob – *pnr* **ma·í·sip** – *pnd* **mag-i·síp, u·mí·sip, i·sí·pin, pag-i·sí·pan**.

i·sí·pan *png* [*isip+an*] : fakultad ng isip.

i·si·pán *png* : patpat na pamilang.

Isis (áy·sis) *png Mit* [*Ing*] : diyosa ng kalikasan ng Ehipto, asawa ni Osiris, at ina ni Horus.

i·sís *png Bot* [*Kap Hil Seb Tag*] : palumpong (*Ficus ulimifolia*) na magaspang

ang dahong ginagamit na panlíha : AGUHÁHIS, ALÁSAS, ÁPLAS.

is-ís *pnd* **mag-is-is, is-i-sín** [*ST*] : kinisin sa pamamagitan ng pagkiskis.

i-sís *pnd* **mag-i-sís, i-si-sín, i-si-sán** : maglinis sa pamamagitan ng dahon ng isis; magliha.

i-sís ku-líng *png Bot* : isis na may dahon, at may bunga na matigas, magaspang, at mabuto.

is-kád *pnr* : nakalitaw.

is-ká-lap *png* : maliit na pang-ipit sa buhok; hairpin.

is-kán-da-ló *png* : varyant ng **eskandalo**.

is-káwt *png* [*Ing scout*] **1:** sundalo, mandirigma, o katulad : SCOUT **2: a** tao na ipinadadala upang magsilbi at mag-ulat hinggil sa mga teknika, manlalaro, o kalabang koponan : SCOUT **b** tao na ipinadala ng isang koponan upang magmanman at magrekomenda ng bagong talent na dapat kunin o ilahok : SCOUT **3:** ang aksiyon o halimbawa ng kawal na naglilingkod sa iskawt ng Filipinas : SCOUT.

is-kéyt *png* [*Ing skate*] **1:** sapatos na may mga gulóng, at ginagamit sa pagpapadulas sa patag at makinis na rabaw : PATÍN, SKATE **2:** bota na may mga blade na nakakabit sa ilalim nito, at ginagamit sa pagpapadulas sa sahig na yelo : PATÍN, SKATE.

is-kéy-ter *png* [*Ing skater*] : tao na nag-iiskeyt : PATINADÓR, SKATER.

is-kéy-ting *png Isp* [*Ing skate+ing*] : pagsasanay o pagtatanghal sa pamamagitan ng paggamit ng mga skate: SKATING.

is-kí-per *png* [*Ing skipper*] **1:** damit pang-itaas ng lalaki na kauri ng kamiseta, walang biyak sa may leeg, at laging may manggas *Cf* T-SHIRT **2:** *Isp* ang pinunò ng koponan.

is-kír-ma *png* [*Esp escerma*] : varyant ng **eskerma**.

is-ki-ról *png* [*Esp esquirol*] : varyant ng **eskirol**.

is-kít *png* [*Ing skit*] : dula-dulaang katatawanan : SKIT.

ís-ki-yér-da *pnd Kol* **mag-is-ki-yér-da, u-mis-ki-yér-da, is-ki-yer-da-hán** [*Esp isquierda*] : tumalilis.

is-kó-bang-ha-bâ *png Bot* [*eskoba+na haba*] : higot-balato.

is-kó-lar *png* [*Ing scholar*] **1: a** tao na paláarál **b** tao na pantas o paham sa anumang larangan ng karunungan : ESKOLÁR, LEARNED, SCHOLAR **2:** palaáral na mag-aaral; pensiyonadong mag-aaral : ESKOLÁR, LEARNED, SCHOLAR.

is-kó-lar-síp *png* [*Ing scholarship*] **1:** kaalaman o dunong na nakamit sa pamamagitan ng pag-aaral : SCHOLARSHIP **2:** posisyon ng mag-aaral na dahil sa kaniyang merito, pangangailangan, at iba pa ay binigyan ng salapi o tulong upang maipagpatuloy ang pag-aaral : SCHOLARSHIP **3:** suma ng salapi o iba pang tulong na inilaan sa iskolar : SCHOLARSHIP **4:** organisasyon na nagbibigay ng tulong : SCHOLARSHIP.

is-kór *png* [*Ing score*] **1:** talâ ng bilang na natamo ng bawat manlalaro ng magkabilang panig sa isang paligsahan **2:** sa pagsusulit, bilang ng mga wastong sagot : SCORE.

is-kó-rer *png* [*Ing scorer*] : tagapagtala ng iskor sa laro : SCORER.

is-kór-so-né-ra *png Bot* [*Esp escorzonera*] : gandáng-usa.

is-kráp *png* [*Ing scrap*] **1:** tira-tirang piraso ng papel, bakal, o lata : SCRAP **2:** bagay na patapon: SCRAP.

is-krín *png* [*Ing screen*] **1:** pirme o natitinag na kasangkapan,karaniwang binubuo ng balangkas, at nagsisilbing proteksiyon, tabing, at iba pa : SCREEN **2:** blangko, karaniwang puti o pilak na rabaw, maaaring magdulot ng liwanag para sa pagpapalabas ng pelikula at iba pang larawang potograpiko : SCREEN **3:** rabaw na túbong cathode o katulad na elektronikong kasangkapan, lalo na ang telebisyon, VDU, at iba pa : SCREEN **4:** balangkas na may manipis, pino, at salá-saláng kawad upang magsilbing proteksiyon laban sa langaw, lamok, at iba pa : SCREEN **5:** sa potograpiya, piraso ng salamin sa kamera para sa pagpopokus : SCREEN **6:** malaking salaán, lalo na ng mga butil at iba pa : SCREEN **7:** sistema ng pagsusuri o pag-alam sa pagkakaroon ng sakit, kakayahan, katangian, at iba pa *Cf* TEST : SCREEN – *pnd* **mag-is-krín i-is-krín 8:** sa paglilimbag, plaka o film na pino at nanganganinag, at ginagamit sa reproduksiyon : SCREEN.

is-krip *png* [*Ing script*] **1:** mga titik o karakter na ginagamit sa pagsulat sa pamamagitan ng kamay : SCRIPT **2:** ang laman ng manuskrito o dokumento : SCRIPT **3:** *Lit* ang manuskrito o isa sa kopya ng nasusulat sa dula, pelikula, radyo, at iba pa : SCRIPT.

is-kríp-ráy-ter *png Lit* [*Ing script writer*] : tao na nagsusulat ng iskrip : SCRIPTWRITER.

is-krís-ta *pnr* : matingkad na pula na hawig sa kulay ng tinto.

is-kru-dráy-ber *png Mek* [*Ing screwdriver*] : kasangkapan sa pagkakabit o pagtatanggal ng tornilyo : DESTÓRNILYADÓR.

is-kru-pu-ló-so *pnr* [*Esp escrupuloso*] : varyant ng **eskrupuloso**.

is-kúl *png* [*Ing school*] : paaralan.

ís-kur-se-né-ra *png Bot* : varyant ng **eskorsonera**.

is-kú-ter *png* [*Ing scooter*] **1:** sasakyan ng bata na karaniwang may dalawang gulóng ang board, naimamaneho ang hawakáng bara, at napaandar sa pamamagitan ng pagpadyak ng isang paa sa lupa habang nakatuntong ang kabilang paa sa board : SCOOTER **2:** sasakyang tulad nito ngunit higit na malaki at mabigat, para sa mga tigulang, may upúang tulad ng síya, at may motor o makina : SCOOTER.

is-ku-wád *png* [*Ing squad*] **1:** eskuwadra[1] : SQUAD **2:** *Mil* tilap : SQUAD.

ís-ku-wí-rel *png Zoo* [*Ing squirrel*] : hayop (*Callosciurus mindanensis*) na may pino at matigas na balahibo, at sarikulay ang katawan : ARDÍLYA, ALALAKSÍN, BISÍNG, BÚOT, ÁKSOK.

ís-la *png* [*Esp*] : pulo.

is-láks *png* [*Ing slacks*] : maluwag na pantalong karaniwang ginagamit sa paglalaro ng bowling, tenis, pingpong, at iba pa.

Is-lám *png* [*Esp*] : relihiyon ng mga Muslim na may pananampalatayang si Allah lamang ang diyos, at pinaniniwalaang inihayag ito ni Allah sa propetang Muhammad.

is-lám *png* [*ST*] : pamahiin.

island (áy-land) *png* [*Ing*] **1:** pulo **2:** dibisyon o bahagi ng daan na gawa sa konkreto, karaniwang naghahati sa magkasalungat na daloy ng mga sasakyan.

is-láng *png* [*Ing slang*] : salitang balbal.

is-lánt *pnr* [*Ing slant*] : patagilid; pahilig.

is-láyd *png* [*Ing slide*] **1:** dulas : SLIDE **2:** pagpapadulas ng isang manlalaro ng beysbol upang makarating nang madalian sa susunod na base : SLIDE **3:** makinis na rabaw na pinagpapadausdusan, lalo sa playground o palaruan : SLIDE.

is-lé-ta *png* [*Esp*] : maliit na pulo.

is·líng *png* : pagalit na pagtanggi na may halong irap at ungol.

is·líp *png* [*Ing slip*] **1:** kapirasong papel : SLIP **2:** kamison : SLIP.

is·ló·gan *png* [*Ing slogan*] : katangitangi at kaakit-akit na salita hinggil sa anumang itinataguyod : BANSÁG[1].

is·lóp *png* : bumbong ng ilaw na ginagamit na panghalina sa mga isda kung gabi o madilim.

is·ló·te *png* [*Esp*] : munting pulo na may lupang tigang.

-ism (í·sem) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan at nangangahulugang **1:** aksiyon o ang resulta nito, *hal* baptism, organism **2:** isang sistema, prinsipyo o kilusang ideolohiko, *hal* conservatism, feminism **3:** estado o kalidad, *hal* heroism, barbarism **4:** batayan sa prehuwisyo o diskriminasyon, *hal* racism, sexism **5:** kaibhan sa wika, *hal* Americanism **6:** patolohikong kondisyon, *hal* alcoholism, Parkinsonism.

Is·ma·él *png* [*Esp Heb*] : sa Bibliya, lalaking anak ni Abraham at ng katulong ni Sarah na si Hagar, pinalayas kasama ng kaniyang ina pagkatapos na ipanganak si Isaac : ISHMAEL.

is·mág·ler *png* [*Ing smuggler*] : tao na nagpupuslit ng mga kalakal upang umiwas sa pagbabayad ng tax : SMUGGLER.

is-may *png* [*Ilk*] : tanso.

is·míd *pnd* **u·mis·míd, ís·mi·rán, mang-is·míd** [*Kap Tag*] : lumabì upang ipahiwatig ang paglibak o pagtuya sa kapuwa *Cf* NGIBIT : BILÁW, ISMÓR, KUSMÓD, PES, YAM-ID.

is·mór *pnd* **u·mis·mór, is·mo·rán, mang-is·mór** [*ST*] : umismid.

is·náb *png* [*Ing snob*] : tinging pairap at tila nagmamalaki **2:** *Kol* hindi pagdalo sa isang pagtitipon – *pnr* **ís·na·bé·ra** kung babae, **ís·na·bé·ro** kung lalaki – *pnd* **mang-is·náb, is·na·bín**.

is·nán *png* [*ST*] : pamahiin.

Is·nég *png* **1:** pangkating etniko na nakatira sa Apayao **2:** tawag sa mga taga-Apayao.

Is·nin *png* [*Tau*] : Lunes.

í·so *png* **1:** *Zoo* isdang alat (*Lutianus argentimaculatus*) na batik-batik at abuhin ang katawan : ALÍSO **2:** [*Ilk*] : makinis na batong panghilod.

i·sô *png* : pagtiyak sa pagkakabuhol ng isang bagay.

iso- (áy·so) *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang igwal o magkapantay, *hal* isochromatic **2:** *Kem* pambuo ng compound na tumutukoy sa isa pang isomeric nito.

í·sod *png* : pag-usad nang kaunti : IDERÉ, IDÓG, ISÍN, ÍSOL, IYÍLOS, PÍLDIS.

isoenzyme (áy·so·én·zaym) *png Kem* [*Ing*] : isa sa dalawa o higit pang mga enzyme na may funsiyong identikal ngunit magkaiba ang estruktura.

í·sog *png* [*Bik Hil Seb Tau War*] : tapang – *pnr* **ma·í·sog**.

i·sóg *pnd* **u·mí·sog, i·i·sóg** [*Bik*] : umurong.

isogamy (ay·só·ga·mí) *png* [*Ing*] : sexual na reproduksiyon sa pamamagitan ng funsiyon ng magkaparehong gametes.

isogonic (áy·so·gón·ik) *pnr* [*Ing*] : hinggil o may magkakatumbas na súkat ng mga anggulo : ISÓGONÓ.

i·só·go·nó *pnr* [*Esp*] : isoganic.

isokinetic (áy·so·ki·né·tik) *pnr* [*Ing*] : isinasalarawan o lumilikha ng hindi pabago-bagong bilis.

í·sol *png* **1:** [*War*] isod **2:** *Zoo* [*Mrw*] surot.

i·sól *png* **1:** *Ana* bató **2:** [*Bik*] puyo **3:** [*War*] rinyon.

í·sol *pnd* **mag-i·sól, u·mi·sól** [*Hil ST*] : lumayo nang bahagya sa katabi.

isolate (áy·so·léyt) *pnd* [*Ing*] : ibukod o ihiwalay; ilayo.

isolation (ay·so·léy·syon) *png* [*Ing*] : pagbubukod o paghihiwalay.

isolationism (áy·so·ley·syo·ní·sem) *png* [*Ing*] : patakaran ng pag-urong o di-pakikibahagi sa mga gawain ng ibang mga bansa o pangkat, lalo na sa politika.

isomer (áy·so·mér) *png* [*Ing*] **1:** *Kem* isa sa dalawa o higit pang mga compound na may magkatulad na pormulang molecular ngunit magkaiba ang ayos ng mga atom at magkaiba ang mga katangian **2:** *Pis* isa sa dalawa o higit pang nukleong atomiko na may magkatulad na atomic number at mass number ngunit magkaiba ang estado ng enerhiya.

isomeric (ay·so·mé·rik) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa isomer.

isometric (ay·so·mét·rik) *pnr* [*Ing*] **1:** magkatumbas na súkat **2:** *Pil* nagbibigay ng tensiyon sa kalamnan habang pinipigilan itong mag-contract **3:** *Mat* walang pagbabago sa hugis o laki.

isometrics (ay·so·mét·riks) *png* [*Ing*] : sistema ng pisikal na pag-eehersisyo na nagsasalungatan ang mga kalamnan sa isang nakapirming bagay.

isomorph (áy·so·mórf) *png* [*Ing*] : isomorpong substance o organismo.

isomorphic (ay·so·mór·fik) *pnr* [*Ing*] : isomorpo.

isomorphism (ay·so·mor·fí·sim) *png* [*Ing*] : isomorpismo.

i·so·mor·pís·mo *png* [*Esp isomorfismo*] **1:** kalagayang isomorpo : ISOMORPHISM **2:** *Mat* ang isá-sa-isang relasyon sa mapa ng dalawang set na pinananatili ang mga relasyon na tinataglay ng mga element : ISOMORPHISM.

i·so·mór·po *pnr* [*Esp isomorfo*] **1:** eksaktong magkatugon sa relasyon o anyo : ISOMORPHIC **2:** sa kristal, magkatulad ang anyo.

í·son *pnd* **mag-í·son, u·mí·son** [*ST*] : lumipat sa ibang pook.

isopod (áy·so·pód) *png Zoo* [*Ing*] : crustacean (order *Isopoda*) na sapad ang katawan at may pitong pares ng paa : ISOPÓDA.

i·so·pó·da *png Zoo* [*Esp*] : isopod.

isosceles (ay·só·si·lís) *pnr Mat* [*Ing*] : sa tatsulok, may dalawang sulok na magkasukát : ISÓSELÉS.

i·só·se·lés *pnr Mat* [*Esp isósceles*] : isosceles.

isostasy (ay·sós·ta·sí) *png Heg* [*Ing*] : equilibrium na kalagayan ng pang-ibabaw na saray ng mundo, na bumabalanse ang mga puwersang paahon sa mga puwersang pababa.

isotope (áy·so·tówp) *png Kem* [*Ing*] : isa sa dalawa o higit pang mga anyo ng magkatulad na element na may magkatumbas na bilang ng mga proton, ngunit magkakaiba ang bilang ng mga neutron sa mga nukleo, at nangangahulugan na magkaiba ang relatibong atomic mass ngunit hindi ang kemikal na katangian.

is·pag·hé·ti *png* [*Ing spaghetti*] : pasta na puti, gawa sa mahabang hibla, pinakukuluan, at isinisilbing may karne, kamatis, o iba pang sarsa, at mula sa Italy *Cf* BÍHON, KANTÓN, LÓMI, MAKARÓNI, MÍKI, MÍSWA, NOODLE, PANSÍT, RÁMEN, SÓBA, SÓTANGHÓN, ÚDON : SPAG-HETTI.

is·páy·ral *png* [*Ing spiral*] : spiral.

is·pék·trum *png* [*Ing spectrum*] : ang mga kulay at iba pang sinag ng liwanag na pinaghihiwalay ng repraksiyon sa pamamagitan ng prism : ESPÉKTRO, SPECTRUM.

is·pé·ling *png* [*Ing spelling*] **:** baybáy[2].

is·pé·si·mén *png* [*Ing specimen*] **:** specimen.

is·pí·ker *png* [*Ing speaker*] **1:** pinakapangulo ng mababang kapulungan **2:** mananalumpati; tagapagsalita **3:** aparatong elektrikal na nagpapalakas ng tinig o tunog.

is·plít *pnd* **u·mis·plít, mag-is·plít, is·pli·tán** [*Ing split*] **1:** umalis; kumalas sa samahan **2:** maghati sa pera o ari-arian **3:** magsabwatan.

is·pón·sor *png* [*Ing sponsor*] **1:** ninong; ninang **2:** tagatangkilik **:** SPONSOR.

is·pórt *png* [*Ing sport*] **:** atletikong gawain na nangangailangan ng kasanayan, kakayahan, at pisikal na lakas, karaniwan sa kalagayang pakikipagtunggali, gaya ng beysbol, wrestling, karera, at iba pa **:** DEPÓRTE, PALAKÁSAN, SPORT.

is·pórt *pnr* **:** marangal at maginoo sa pakikipagtunggali sa anumang paligsahan; marunong tumanggap ng pagkatalo**:** SPORT.

is·pórt·man *png* [*Ing sportman*] **1:** tao na may panahon sa larong pampalakas **:** SPORTMAN **2:** tao na nagpapamalas ng katangiang manlalaro, *hal* "marangal na pagtanggap ng pagkatalo" **:** SPORTMAN.

is·préd *png* [*Ing spread*] **:** anumang ipinapahid na palaman, lalo na sa sandwits – *pnd* **mag-is·préd, i·is·préd, i·nis·préd**.

is·pú·ting *pnr Kol* [*Ing sporting*] **:** magilas ang pananamit.

Is·ra·él *png* [*Esp*] **:** bansa sa Gitnang Silangan, binuo sa Biblikong lupain ng mga Hebrew.

Is·ra·e·lí·ta *png* [*Esp*] **1:** kasapi ng Hebrew na naninirahan sa sinaunang kaharian ng Israel **:** ISRAELITE **2:** sa Bibliya, isa sa mga pangkat na sinasabing hinirang ng Panginoon **:** ISRAELITE **3:** anumang may kaugnayan sa sinaunang Israel o ang mga tao nito; Hebrew **:** ISRÁELITE.

Israelite (ís·ra·i·láyt) *png, pnr* [*Ing*] **:** Israelita.

ISSN, daglat (ay·es·es·én) [*Ing*] **:** international standard serial number.

issue (í·syu) *png* [*Ing*] **:** isyu.

-ist *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalang pantao at nangangahulugang **1:** nagsasanay o patungkol sa isang prinsipyo, doktrina, sistema, at iba pa, *hal* Marxist, racist **2: a** kasapi sa isang propesyon, *hal* pathologist **b** tao na may pagtingin o malasakit sa isang bagay, *hal* tobacconist **3: a** tao na gumagamit ng isang bagay, *hal* motorist **4:** tao na gumagawa ng isang kilos na ipinahihiwatig ng pandiwang nasa anyong *-ize*, *hal* plagiarist **:** -ISTA.

ís·ta *png Zoo* [*Tau*] **:** isda.

-ista (ís·ta) *pnl* [*Esp*] **:** pambuo ng pangngalan at karaniwang katambal ng mga pangngalang may *-ismo*, at nagpapahiwatig sa tao na may kinalaman sa isang bagay, o naniniwala sa isang prinsipyo o doktrina, *hal* apolohista, komunista, nobelista **:** -IST.

is·tád·yum *png* [*Ing stadium*] **:** malaking gusali at malawak na bakuran sa loob nito, na pinagdarausan ng mga palaro **:** STADIUM.

is·ták *png* [*Ing stock*] **1:** maayos na pagkakabunton ng mga dayami, ginikan, at iba pa **2:** imbak **3:** sapi **:** STOCK.

is·ták·hól·der *png* [*Ing stockholder*] **:** tao na nagmamay-ari ng isa o higit pang istak **:** STOCKHOLDER.

ís·ta·las·yón *png* [*Esp instalacion*] **:** varyant ng **instalasyon**.

is·tám·bay *png* [*Ing stand by*] **:** tao na walang trabaho at karaniwang humihimpil sa mga kanto **:** TÁMBAY.

is·tám·pa *png* [*Esp estampa*] **:** varyant ng **estampa**.

ís·tam·pí·ta *png* [*Esp estampita*] **:** varyant ng **estampita**.

is·tá·na *png* [*Tau*] **:** palasyo ng sultan.

Is·tan·búl *png* [*Ing*] **:** puwerto sa hilagang kanlurang Turkey na sumasakop sa bahagi ng Europa at Asia.

is·tán·dard *png* [*Ing standard*] **1:** pamantayan **2:** sagisag; palatandaan **3:** batayan **4:** huwaran **:** STANDARD.

is·tán·sa *png* [*Ing stanza*] **:** saknong.

is·tán·te *png* [*Esp estante*] **:** varyant ng **estante**.

is·tas·yón *png* [*Esp estacion*] **:** varyant ng **estasyon**.

Is·tép! *pdd* [*Ing step*] **:** sigaw na patanong na ginagamit sa paglalaro ng piko.

is·tép-in *png* [*Ing step-in*] **:** varyant ng step-in.

is·tér·ya *png* [*Ing histeria*] **:** silakbo ng damdamin na hindi mapigil, gaya ng biglang bulalas ng tawa o ihit ng iyak**:** HYSTERIA.

is·té·tos·kóp *png* [*Ing stetoscope*] **:** estetoskopyo.

is·té·tos·kóp·yo *png* [*Esp estetoscopio*] **:** varyant ng **estetoskopyo**.

isthmus (ís·mus) *png Heg* [*Ing*] **:** dalahikan.

is·tík *png* [*Ing stick*] **1:** patpat **2:** sa madyong, isang set ng mga pitsa na may markang patpat **3:** maliit na piraso **:** BAMBOO[2].

is·tí·mer *png* [*Ing steamer*] **:** kasangkapang ginagamit na pasingáwan**:** STEAMER.

is·tín·to *png* [*Esp*] **:** instinct.

íst·mo *png* [*Esp*] **:** dalahikan.

is·tó·pa *png* **:** basahan o kauri nito na ginagamit na pampasak.

is·tó·pel *png Bat* [*Ing estoppel*] **:** varyant ng **estopel**.

is·tór·bo *png* [*Esp estorbo*] **:** varyant ng **estorbo**.

is·tór·ya *png* [*Esp historia*] **:** salaysay; kuwento **:** STORY.

is·trés *png* [*Ing stress*] **1:** diin **:** STRESS **2:** presyur **:** STRESS **3:** *Sik* reaksiyon ng katawan sa takot o kirot na gumagambala sa kapanatagan o normal na kalagayang pisyolohiko ng organismo **:** STRESS **4:** tensiyon **:** STRESS.

is·trét·ser *png* [*Ing stretcher*] **:** kamilya[2].

is·trík·to *png* [*Esp estricto*] **:** varyant ng **estrikto**.

is·trí·mer *png* [*Ing streamer*] **:** kartel[1].

is·tró *png* [*Ing straw*] **:** bansi **:** STRAW.

is·trók *png* [*Ing stroke*] **1:** *Kol* paraan o estilo **2:** *Med* atake sa puso.

i·sú *pnh* [*Ilk*] **:** siya.

í·suk *png* [*Tau*] **:** úbod.

I·sú·lan *png***:** kabesera ng Sultan Kudarat.

is·wár *pnr* [*Bik Kap Seb Tag*] **:** nakausli ang puwit.

is·yág *png* [*Ilk*] **:** sigaw.

ís·yu *png* [*Ing issue*] **1:** pagpapalabas sa sirkulasyon, tulad ng bagong selyo **:** ÍSSUE **2:** anumang inilimbag o inilathala at ipinapakalat o ipinagbibili, lalo na sa isang tiyak na panahon **:** ÍSSUE **3:** isa sa regular na serye ng nasabing limbag o lathala **:** ISSUE **4:** dokumento, kasulatan, o katulad mula sa autorisadong tao**:** ISSUE **5:** anumang paksa na kailangan ng paglilinaw, pagdedebate, o litigasyon **:** ÍSSUE **6:** *Med* pagdedeskarga ng dugo, nanà, o katulad **:** ISSUE.

It! *pdd* [*Kap Hil Ilk Seb Tag War*] **:** sigaw, lalo kung naghuhulihan sa larong taguán.

I·ta *png* **:** Agta.

i·ta·ás *png* [*i+taas*] **1:** bahagi ng bahay, karaniwang nasa ikalawang palapag **2:** rabaw ng anuman **3:** dakong tinitingala **:** KAPORÓAN.

i·tág-ay *png* [*Ilk*] **:** buhat.

i·tá·it *pnd* **í·ta·í·tin, ú·mi·tá·it** [*ST*] **:** lagyan ng tanda ang dapat putulin ng lagari.

i·tá·it *pnr* [*ST*] **:** matangos.

i·ták *png* **:** patalim na pantaga, pamputol, o panghiwa **:** BUNÉNG[1], GÚLOK, ÓDO, SUNDÁNG, TABÁK.

i·tá·lay *pnr* [*Ilk*] **:** tangáy.

Italian (i·tál·yan) *png, pnr* [*Ing*] **:** Italyano.

Italic (ay·tá·lik) *png, pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa katutubo ng Italy **2:** may kaugnayan sa sangay ng mga wika ng Indo-European kabilang ang Latin, Oscan, Umbrian, at mga wikang Romance.

italic (ay·tá·lik) *png, pnr* [*Ing*] **:** italiko.

italicize (ay·tá·li·sáyz) *pnd* [*Ing*] **:** isulat o ilimbag nang italiko.

i·tá·li·kó *pnr* [*Esp itálico*] **1:** nakahilig na tipo ng mga titik at ginagamit upang magbigay ng diin o pagkilala, o para sa banyagang salita **:** ITALIC **2:** titik ng ganitong tipo **:** ITALIC.

I·ta·lí·ti *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Iwak.

I·tá·lon *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Ilongot.

Italy (í·ta·lí) *png* [*Ing*] **:** bansa sa katimugan ng Europa**:** ITÁLYA.

I·tál·ya *png* [*Esp Italia*] **:** Italy.

i·tal·yá·na *png* [*Ilk*] **:** uri ng larong dama na pasulong ang galaw ng piyon at puwedeng kumain nang pabalik.

I·tal·yá·no *png, pnr* [*Esp Italiano*] **1:** lalaking katutubo o mamamayan ng Italya, **I·tal·yá·na** kung babae **:** ITALIAN **2:** opisyal na wika ng Italya **:** ITALIAN.

i·táng *png Zoo* [*Bik*] **:** uri ng karniborong isda.

I·tang·dá·lan *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Iwak.

i·ta·ngér *png* [*Pan*] **:** tangô.

í·tang-í·tang *png Bot* [*Hil Seb War*] **:** batino.

i·táw *png* [*Pan*] **:** nene.

I·tá·wes *png* **:** tawag sa mga wika ng Ita sa Luzon.

I·tá·wit *png* **:** pangkating etniko na matatagpuan sa timog ng Cagayan at sa lawa ng Chico at Matalag *var* Táwit.

í·taw-í·taw *pnr* **:** nakalutang sa atmospera, gaya ng planeta, bituin, at iba pa.

i·táy *png* **:** tawag sa ama **:** BÔ, DADDY, PÁPA[4], PAPÁ, PAPÁNG, TÁTAY, TÁTANG.

i·ta·yu·nán *png* [*Pan*] **:** lisan[1].

It·bá·yat *png* **:** pulo sa Batanes.

-ite (ayt) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan at nangangahulugang tao o bagay na may kaugnayan sa **1:** pangalan ng mga tao bilang katutubo sa isang bansa, *hal* Israelite **2:** pangalan ng mga bagay **a** mga organismong fosil, *hal* ammonite **b** mga mineral, *hal* graphite **c** mga bahaging bumubuo sa katawan o organ, *hal* somite **d** mga pampasabog, *hal* dynamite **e** mga produktong pangkalakalan, *hal* ebonite, vulcanite **f** mga salt ng acid na tinataglay ang anyong *-ous, hal* nitrite, sulphite.

í·tek *pnr* [*Mag*] **:** maliit; munti.

i·ték *png Agr* [*Ilk*] **:** palay na madaling mahinog at hindi nangangailangan ng gaanong patubig.

item (áy·tem) *png* [*Ing*] **1:** alinman sa mga nakalistang bagay **2:** isang lahok sa isang account **3:** isang kalakal **4:** hiwalay o bukod na bahagi ng balita, impormasyon, at iba pa.

i·tér *png* [*Pan*] **:** bigay[2].

Ithaca (it·há·ka) *png* [*Ing*] **:** isa sa mga pulo sa Ionia.

í·ti *png* **1:** *Med* sakít na may sintomas ng pagdumi o pagtae na may bahid na dugo at plema **2:** pang-uumit; pangungupit.

i·tí *png* [*Hil Seb War*] **:** ipot.

í·tib *png***:** pagsipsip sa likido sa pamamagitan ng istro.

í·tik *png Zoo* [*Hil Ilk Pan Seb Tag*] **:** naaalagaang bibe na kulay tsokolate **:** DUCK[2].

i·ti·ká *png* [*Seb*] **:** tisis.

i·tí·kad *png* [*Tau*] **:** pag-iisip; saloobin.

í·til *png Ana* [*Bik*] **:** tinggil.

i·tím *png, pnr* **1:** pinakamadilim na kulay; walang kulay, gaya ng uling **:** ANDEKÉT, DÁGTUM, NANGÍSIT, TULÍNG – *pnd* **mag-i·tím, pa·i·ti·mín, i·ti·mán** **2:** tao na may ganitong kulay – *pnr* **ma·i·tím**.

itinerary (áy·ti·ne·rá·ri) *png* [*Ing*] **:** itineraryo.

i·ti·ne·rár·yo *png* [*Esp itinerario*] **:** talaan ng ruta sa paglalakbay **:** ITINERARY.

í·ting *png* **:** pagdiin nang mahigpit – *pnd* **i·tí·ngan, u·mí·ting, ma·í·ting**.

i·tíng *png* [*War*] **1:** gálit; init ng ulo **2:** bugso ng damdamin.

-ition (í·syon) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng mga pangngalan na katumbas din ng *-ation, hal* admonition, position.

-itious (í·syus) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng **1:** pang-uring tumutugon sa mga pangngalang nasa anyong *-ition, hal* ambitious **2:** pang-uring nangangahulugan na "kaugnay sa" o "may kalikasang," *hal* malicious.

-itis (áy·tis) *pnl* **1:** pambuo ng pangngalan lalo na ang mga pangalan ng namamagang sakít, *hal* appendicitis, bronchitis **2:** *Kol* nangangahulugan na may kalagayang itinutulad sa mga sakít, *hal* electionitis.

í·tis *png* [*Mrw*] **:** piga.

i·tít *png Zoo* [*Mrw*] **:** kitî.

ít-it *png Bot* [*Ilk*] **1:** punongkahoy na malapad ang dahon na itinatakip sa bangang pinaglulutuan ng kanin **2:** iyak ng ibon, ahas, daga, at butiki.

-itive (i·tív) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pang-uring katumbas ng *-ative, hal* positive, transitive.

it·lóg *png* [*Hil Ilk Seb Tag Tau War*] **1:** reproduktibong bilugáng bagay na nalilikha ng mga babaeng hayop tulad ng ibon, reptil, at isda, may pananggalang na bálot, at may kakayahang maging bagong indibidwal **:** BÓNAY, BÚGI, ÉBUN, ÉTNOL, ÍKNOL, ÍLLUG, OTÍOY, SÓGOK **2:** reproduktibong selula ng mga babaeng hayop at halaman.

it·lóg-bá·lang *png Bot* **:** uri ng bigas na kahugis ng itlog ng balang ang butil.

it·lóg-bu·wá·ya *png* **:** estilo ng paggawa ng maliit na kopa ng alak at kahugis ng itlog ng buwaya.

It·nég *png* [Ilk] **:** Tinggian o tawag sa mga katutubo sa Abra at sa iba pang bahagi ng Cordillera.

ITO, daglat (ay·tí·o) [*Ing*] **:** International Trade Organization.

í·to *png Zoo* [*Bik Kap Pan*] **:** varyant ng **hito**.

i·tó *pnh* **:** salitáng kumakatawan sa pangalan ng bagay na malapit sa tao na nagsasalita **:** ARÍ, DAYTÓY, GÍYA, ÍNI, INYA, IRÉ, KARÍ, KINÍ, NIAYA, YÁNE.

-i·to *pnl* [*Esp*] **1:** pambuo ng pangngalan ńa nagpapahiwatig ng kaliitan, **-ita** kung babae, *hal* dalagita, bagito **2:** idinurugtong sa pangalan ng tao

at nagpapahiwatig ng pagkagiliw, *hal* Anita, Marianito.

i·tóm *png* [*Bik Hil Mag Mrw Seb Tau War*] : itim.

i·tón *png* [*Seb*] : tuta.

-i·tor (i·tór) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalang tagaganap, karaniwang mula sa mga salitang Latin, *hal* creditor.

-itory (í·to·rí) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pang-uri at nangangahulugan na "umuugnay sa" o may kinalaman sa pandiwaring aksiyon, *hal* inhibitory.

í·tos *png* [*War*] : pulut.

í·tos *pnd* **i·tú·san, i·í·tos** [*Bik*] : mawalan ng oras para sa ginagawa.

í·tos *pnr* [*Seb*] : malapot.

-itous (í·tus) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pang-uri at tumutugon sa mga pangngalang nasa anyong *-ity*, *hal* calamitous, felicitous.

i·tóy *png* **1:** taguri sa batang lalaki : BOY, DÚDONG, IDÓNG, TOTÒ, TÓTOY **2:** *Zoo* [*Seb*] : tuta.

ít·sa *png Bot* [*Ilk*] : tsaang-gubat.

it·sá *png* [*Esp echar*] : paghahagis ng anuman *Cf* BALIGBÁG, BATÓ, PUKÓL : ÍDTOG, PALLÁDAW, SÍDEN, TÁPOK, TÍLU – *pnd* **mag-it·sá, i·it·sá, u·mit·sá**.

it·só *png* [*Tsi*] : varyant ng **hitso**.

it·sú·ra *png* [*Esp hechura*] : kabuuang anyo o tikas *var* hitsúra : PIGÚRA, PÓRMA.

it·tá *png* [*Ilk*] **1:** palay na nahalo sa bigas o kanin **2:** maling pagbigkas o pagsulat **3:** suwail sa pamilya.

it·té *png* [*Iba*] : isa.

it·típ *png* [*Ilk*] : tutong.

ITU, daglat (ay·tí·yu) [*Ing*] : International Telecommunication Union.

í·tu *png Zoo* [*Iba*] : aso.

i·tú·mon *png* [*War*] : kayumanggi.

i·tun·dak *png Mus* [*Mrw*] : estilo ng pagtugtog ng pitong gong.

i·tu·ran *png Lit* [*Bag*] : kuwento; salaysay.

-ity (i·tí) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan at nangangahulugang **1:** kalidad o kalagayan, *hal* humility, purity **2:** isang halimbawa o antas nito, *hal* monstrosity, capacity.

IUD, daglat (ay·yú·di) [*Ing*] : intrauterine device.

-ium (um) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan at nangangahulugang **1:** pangalan ng metalikong element, *hal* uranium, tantalum **2:** bahagi ng katawan, *hal* pericardium, hypogastrium **3:** biyolohikong estruktura, *hal* myalium, prothallium.

i·va·tán *png* : katutubong pangkatin sa Batanes; wika at kultura ng naturang pangkatin.

-ive (iv) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pang-uri at nangangahulugang "may pagkiling" o "may kalikasan," *hal* suggestive, talkative.

ivory (áy·vo·rí) *png* [*Ing*] : garing [1,2].

ivy (áy·vi) *png* [*Ing*] **1:** palumpong (genus *Hedera*) na lunti ang dahon at nangungunyapit sa balag, punongkahoy, pader, at iba pa **2:** anumang halaman na gumagapang at nangungunyapit sa anumang bagay.

í·wag *png* [*Hil*] **1:** ilaw[1] **2:** [*Seb*] sulo.

Í·wak *png*: maliit na pangkating etniko na matatagpuan sa Nueva Viscaya.

í·wak *png* **1:** sa paglilimbag, kunyas **2:** kalang; kalso **3:** laha.

í·wal *png* **1:** paggalaw sa katawan upang alisin ang sakít nito, gaya kung nangalay sa matagal na pagkakaupô **2:** [*Bik*] away[2] – *pnd* **mag-í·wal, mang-í·wal, i·wá·lin**.

í·wan *pnd* **1:** lumayo sa isang pook **2:** hayaang manatili sa isang posisyon o kalagayan **3:** lumayo at pabayaan ang isang bagay, tao, tungkulin, at iba pa **4:** huwag isama o isabay, karaniwan sa isang lakad : ARÓGAN, BAYÁAN, LÁKWAN, TAYNÁN – *pnd* **mag-í·wan, mág·pa·í·wan, i·wá·nan, mang·í·wan**.

i·wáng *pnr* [*Iva*] : bukás.

í·wang *png* [*Bik Tag*] : paglilinis ng bahagi ng puwit matapos tumae : ÍLO.

i·wáng *pnr* [*Iva*] : bukás nang bahagya, karaniwan sa pinto o bintana.

í·war *pnd* [*ST*] : varyant ng **iswar**.

í·was *png* **1:** pagliligtas ng sarili laban sa anumang panganib **2:** paglihis sa anuman o kaninuman *Cf* ILAG : ANGÍYAS, IYAWARÍ, LIKÁY – *pnd* **u·mí·was, i·wá·san**.

í·wi *png* **1:** [*Kap Hil Pan Tag*] pagaalaga sa mga hayop ng hindi tunay na may-ari nito : ATÍMAN, HUPÓT, TARÁKEN – *pnd* **mag-í·wi, u·mí·wi 2:** taglay.

í·wid *pnd* **mag-í·wid, i·í·wid, i·wí·din** [*Bik*] : mag-unát pagkatapos ng mahabang paghikab.

í·wi-í·wi *png Zoo* [*Hil*] : alakdan.

i·wík *png* [*Seb*] : igík.

í·wir *pnr* [*ST*] : sinungaling at marunong mandaya.

i·wís *pnr* [*War*] : pahilig; patagilid.

i·wós-i·wós *pnr* [*Bik*] : hindi makatulog dahil sa suliraning bumabagabag.

i·wus *png* [*Ifu*] : butit.

Ixion (ik·sá·yon) *png Mit* [*Gri*] : hari na unang pumatay ng isa sa kaniyang kamag-anak.

í·ya *png* **1:** sakít sa ilong na lumilikha ng sugat **2:** pagpapaubaya sa pagpapasiya; pagpaparaya.

i·yá *pnd* [*ST*] : pasunurin ang áso sa usa.

í·ya *pnh* [*Hil Seb*] : kaniya.

i·yá·ban *png* [*ST*] : maliit na brasero, gaya ng dapugan.

í·yag *png* [*Igo*] : paglalakbay sa gilid ng bundok upang maghanap ng mga kaluluwa o makakita ng pangitain bago magsimula ang begnas.

i·yág *png* : libog; halay.

i·yá·gok *png* [*Seb*] : igík.

i·yá·is *png*: pagkuskos ng isang bagay sa isang bagay.

i·yák *png* [*Bik Kap Tag*] : pagtulo ng luhang may kasamang hikbi sanhi ng matinding sakít o damdamin *Cf* HAGULGÓL, TÁNGIS : ÁKIS, ARARÁW, EYÁG, GURÁOK, HIBÎ, HÍLAK, KIYÂ, MATTANGUI, MINOLÍANG, SÁNGIT – *pnd* **mág·pa·i·yák, u·mi·yák, i·ya·kán, pa·i·ya·kín**.

i·yá·kis *png*: pag-aayos ng mga bagay batay sa pangangailangan, pagkakasunod-sunod, at iba pa.

i·yá·ma *png* [*ST*] : pagtatalik ng mga hayop.

i·ya·mót *png* [*ST*] : pagkainis.

i·yán *pnh* [*Bik Kap Tag*] : pamatlig na tumutukoy sa anumang malapit sa kausap : AYÁN, HAYÁN.

i·ya·wa·rí *png* [*Pan*] : iwas.

i·yì *png* [*Kap*] : ihi.

í·yí·los *png* [*Pan*] : isod.

i·yó *png* : oo.

i·yó *pnh* : ikalawang panauhan sa isahang anyo : ÍMO, KÉKA, KÍNMO, KÍYEN, KÍYO, KUKÚAM, RÉKA, YOURS.

i·yók *png* : malakas na pag-iyak ng manok kung natatakot.

i·yón *pnh* : pamatlig na tumutukoy sa malayo kapuwa sa nagsasalita at kausap : ADTÓ, ÁMAN, DAYDIYÁY, ITÁ, KADTÓ, KARÍN, YAÓN.

i·yo·ni·sá *pnd* - **mag-i·yo·ni·sá, i·yo·ni·sá, i·yo·ni·sa·hín** [*Esp ionizar*] : paghiwalayin o baguhin tungo sa pagiging ion o mga ion : IONIZE.

I·yo·nó·ut *png*: isa sa mga pangkating etniko ng mga Ilongot.

i·yót *png* **1:** [*ST*] kilos na walang pagkahiya **2:** [*Hil Seb War*] karát.

-ize (ayz) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pandiwa at nangangahulugang **1:** gumawa o maging gayon, *hal* Americanize, pulverize, realize **2:** pakikitungo o pagsasagawa sa isang bagay, *hal* monopolize, pasteurize **3: a** sumunod sa isang pag-uugali **b** magkaroon ng tiyak na damdamin, *hal* sympathize **4:** umapekto, maglaan, o ipailalim sa isang proseso o pagsasagawa, *hal* oxidize, hospitalize.

Izvestia (iz·vés·ti·yá) *png* [*Rus*] : opisyal na pahayagan ng pamahalaang Unyong Sobyet na itinatag noong 1917.

Jj

J,j *png* **1:** ikasampung titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **dyey** **2:** ikasampu sa isang serye o pangkat **3:** ikalabing-isang titik sa alpabetong Espanyol at binibigkas katulad ng **h** sa alpabetong Filipino **4:** pasulat o palimbag na representasyon ng *J* o *j* **5:** tipo, tulad ng sa printer upang magawa ang titik *J* o *j*.

J, daglat [*Ing*] **1:** judge at justice **2:** sa baraha, jack.

J, symbol *Pis* [*Ing*] **:** joules.

jáb *png* [*Ing*] **1:** suntok na mabilis at maikli **2:** sundot.

jabberwocky (já·ber·wó·ki) *png* [*Ing*] **:** mga salitang walang katuturan at nakatatawá.

jacaranda (ja·ka·rán·da) *png Bot* [*Ing*] **:** alinmang punongkahoy (genus *Jacaranda*) na may mabangong kahoy, bughaw at hugis trumpeta ang bulaklak.

Jacinto, Emilio (ha·sín·to e·míl·yo) *png Kas* **:** (1875 - 1899) utak ng Katipunan at tagapayo ni Andres Bonifacio.

jack (jak) *png* [*Ing*] **1:** kasangkapang pang-angat ng bagay na mabigat **2:** sa baraha, sota.

jackal (já·kal) *png Zoo* [*Ing*] **:** hayop (genus *Canis*) na ilahas at higit na maliit sa lobo.

jackboot (ják·but) *png* [*Ing*] **:** botang lampas tuhod, mabigat, matibay, at karaniwang isinusuót ng mga sundalo.

jackfruit (ják·frut) *png Bot* [*Ing*] **:** langka.

jackknife (ják·nayf) *png* [*Ing*] **1:** malaking lansetang naititiklop **2:** uri ng paglundag ng manlalangoy.

jackpot (ják·pat) *png* [*Ing*] **:** pinakamalaking premyo na maaaring mapanalunan sa isang palaro, ripa, o paligsahan **:** DYÁKPAT.

jackstone (jáks·town) *png* [*Ing*] **:** larong pambata na pinupulot ng isang kamay ang isang bilang ng mga metal o plastik na piyesa na may anim na tulis, habang pinatatalbog at sinasalo ng kamay ding iyon ang isang maliit na bola *Cf* SIKLÓT.

Jacob (ha·kób, jéy·kob) *png* [*Esp Ing*] **:** sa Lumang Tipan, pinakabata sa kambal na anak nina Isaac at Rebecca; nagbalatkayo upang makuha ang basbas ng ama.

Jacobin (já·ko·bín) *png* [*Ing*] **1:** noong Rebolusyong Pranses, kasapi ng isang radikal na samahang pampolitika **2:** tao na radikal o mapanghimagsik **3:** fraileng Dominiko.

jaculatoria (ha·ku·la·tór·ya) *png* [*Esp*] **:** pahayag ng mataimtim na pagsamba.

Jacuzzi (ja·kú·zi) *png* [*Ing*] **1:** páliguán na may pumupulandit na tubig na nakamamasahe sa katawan **2:** pangalan ng nakaimbento at gumagawa nito.

jade (jeyd) *png* [*Ing*] **:** makinis na batong-hiyas, karaniwang luntian o puti **:** HÁDE.

j'adoube (zha·dúb) *png* [*Fre*] **:** sa ahedres, pagpapahayag ng isang manlalaro na baguhin ang posisyon ng pitsa ngunit hindi nanganganghulugang yaon na ang sulong.

Jaena, Graciano Lopez (háy·na gras·yá·no ló·pez) *png Kas* **:** (1856 - 1896) orador at unang editor ng *La Solidaridad.*

jág·jag *pnr* [*Tau*] **:** balintuwad; magulo.

jaguar (jág·war) *png Zoo* [*Ing*] **:** hayop (*Panthera onca*) na ilahas, kauri ng pusa at batik-batik ang balahibo, karaniwang nakikita sa Timog Amerika.

já·hat *png* [*Tau*] **:** gulo.

já·hil *png* **:** sa timog-silangang Asia, taguri sa batang Muslim na salbahe at pilyo.

jai-alai (háy-a·láy) *png Isp* [*Esp*] **:** mabilis na paglalaro ng bolang ipinupukol sa dingding at sinasalo sa pamamagitan ng sesta.

jail (jeyl) *png* [*Ing*] **:** bilangguan.

jailbird (jéyl·berd) *png* [*Ing*] **:** bilanggo.

jailer (jéy·ler) *png* [*Ing*] **:** tao na tagapamahala sa bilangguan at mga bilanggo.

Jainism (ja·i·ní·sim) *png* [*Ing*] **:** relihiyon sa India na batay sa Vardhamana Maharvia ang aral.

Ja·kár·ta *png* [*Ing*] **:** kabesera at pinakamalaking lungsod ng Indonesia.

já·kat *png* [*Tau*] **:** diyesmo; butaw na panrelihiyon **:** ZÁKAT.

já·ket *png* [*Ing jacket*] **1:** kasuotang mahaba ang manggas, karaniwang isinusuot kung malamig o tag-ulan **2:** sobre na malaki at yari sa makapal na papel o karton, karaniwang pinaglalagyan ng mga dokumento, papeles, plaka, at iba pa **3:** panlabas na takip.

ja·kól *png Kol* [*Ing ejaculation*] **:** masturbasyon.

já·lan *png* [*Tau*] **:** daán.

jál·ap *png Med* [*Fre*] **:** gamot na pampurga, nakukuha sa isang uri ng halamang ugat.

jalapeño (ha·le·pén·yo) *png* [*Esp*] **:** uri ng sili na napakaanghang.

jalopy (já·lo·pí) *png Kol* [*Ing*] **:** luma o karag-karag na auto.

jalousie (já·lu·sí) *png* [*Ing*] **:** makikitid na piraso ng salamin o kahoy na ikinakabit nang pahanáy sa hamba ng bintana upang tamtamin ang pások ng hangin at liwanag.

jam *png* [*Ing*] **:** prutas na dinurog at minatamis *Cf* HALEA.

jam *pnd* [*Ing*] **1:** sumiksik; magsiksikan **2:** pumalya, tulad ng putok ng baril **3:** guluhin ang senyas ng radyo.

Já·ma Má·pun *png* **:** isa sa pangkating etniko sa Mindanao.

jám·ba·lá·ya *png* [*Ing*] **:** uri ng putaheng kanin na may hipon, manok, at iba pa.

jam·bá·ngan *png* [*Tau*] :halaman o halamanan.

jamboree (jám·bo·rí) *png* [*Ing*] **1:** malaki at masayang pagtitipon **2:** bahaging musikal sa isang programa **3:** malaking pagtitipon ng mga iskawt.

jam·pa·nà *png* [*Tau*] **:** karo ng patay para sa mga dugong bughaw o maharlika.

jam session (jam sés·yon) *png* [*Ing*] **:** tugtúgan at sáyawan.

ja·ní·bu *png* [*Yak*] **:** borlas na tinirintas.

ja·ní·it *png* [*Tau*] **:** semilya ng lalaki o egg cell ng babae.

já·ni·tór *png* [*Ing*] **:** tagapag-alaga ng kalinisan ng isang gusali o anumang tanggapan.

jan·jì *png* [*Tau*] **:** pangako o kasunduan.

Já·ngan *png* **:** isa sa pangkating etniko sa Mindanao.

jáng·gay *png* [*Tau*] **:** mahabang kuko.

jáng·ki *png* [*Tau*] **:** pagkayamot sanhi ng inggit.

ján·tik *png* [*Tau*] **:** dingal sa pananamit at itsura.

ján·tung *png Ana* [*Tau*] **:** puso.

January (jan·yu·á·ri) *png* [*Ing*] **:** Enero.

Janus (jéy·nus) *png Mit* [*Ing*] **:** diyos o bathala ng Romano, at may kabilaang mukha.

Ja·pán *png* [*Ing*] **:** isa sa mga bansa na nasa dakong silangan ng Filipinas **:** HAPÓN.

Japanese (já·pa·níz) *pnr* [*Ing*] **:** Hapones.

já·pa·yú·ki *png Kol* [*Jap*] **:** tao na nagtungo sa Japan; tawag sa tao na nagtrabaho sa Japan, karaniwan bilang mang-aaliw.

jar *png* **1:** bangâ **2:** anumang luad na sisidlan, karaniwang nilalagyan ng likido, o ginagawang dekorasyon.

jár·gon *png* [*Ing*] **1:** espesyal na bokabularyo ng isang pangkat o propesyon **2:** mga salita na mahirap maunawaan.

ja·ru·pá·kal *png Mit* [*Mrw*] **:** espada na ginamit ni Raha Indarapatra upang patayin ang mabagsik na ibon na may pitong ulo.

já·sad *png* [*Tau*] **:** katawan.

jasmine (jás·min) *png* [*Ing*] **:** hasmin.

Jason (jéy·son) *png* [*Ing*] **:** anak na lalaki ng Hari ng Iolcos at naging pinunò ng Argonaut sa paghahanap ng ginintuang balát ng tupa.

jás·per *png* [*Ing*] **:** batong-hiyas, karaniwang pula, dilaw, o kulay kape **:** HASPÉ.

jat *png* [*Tau*] **:** katauhan; personalidad.

Já·ta·ká *png* [*Skr*] **:** alinman sa iba't ibang kuwento ng buhay ni Buddha.

jato (jéy·tow) *png* [*Ing*] **:** uri ng jet na ginagamitan ng karagdagan o ibang lakas gaya ng rocket motor upang mapasibad.

jaundice (jówn·dis) *png* [*Ing]* **1:** *Med* paninilaw ng mata at balát ng isang tao **:** IKTERÍSYA, DILAW[3] **2:** pagkasira ng paningin **3:** selos; inggit; sama ng loob.

Já·va *png* [*Ing*] **:** isa sa malaking isla sa Indonesia.

já·va *png Bot* [*Ing*] **1:** punongkahoy at butil ng kape **2:** *Com* uri ng program.

Já·va mán *png* [*Ing*] **:** fosil ng hominid (genus *Pithecanthropus*) na natagpuan sa Java.

já·ve·lín *png Isp* [*Ing Fre*] **:** sibat na magaan at yari sa kahoy o metal **:** HABALÍNA.

jaw (jo) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* panga **2:** makipot na bunganga ng isang lambak o ng isang lagusan.

ja·wab *png* [*Tau*] **:** sagot.

jawbone (jó·bown) *png Ana* [*Ing*] **:** buto sa pinakababa ng panga.

jay (jey) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* ibon (*Garrulus glandarius*), kapamilya ng uwak at karaniwang makulay ang balahibo **2:** tao na madaldal.

jay walking (jey wó·king) *png* [*Ing*] **1:** pagtawid sa pook na hindi tawiran ng tao **2:** paglabag sa wastong pagtawid sa kalsada.

jazz (jaz) *png* [*Ing*] **:** uri ng musika na nagmula sa mga Negro, may natatanging ritmo, tunog, at tono.

jazzman (jáz·man) *png* [*Ing*] **:** kompositor, manunugtog, o mang-aawit ng jazz.

JCL, daglat *Com* [*Ing*] **:** Job Control Language.

jealousy (jé·lo·sí) *png* [*Ing*] **1:** selos; panibugho **2:** inggit; panaghili.

jean (jin) *png* [*Ing*] **:** maong.

jeans (jins) *png* [*Ing*] **1:** pantalong maong **2:** makipot na pantalong pambabae.

jeep (jip) *png* [*Ing*] **:** dyip.

Jehova (he·hó·va) *png* [*Esp Heb*] **:** sa Bibliya, isa sa mga tawag sa Diyos *Cf* YÁHWEH **:** HEHÓBA, JEHOVAH.

Jehovah (je·hó·va) *png* [*Ing Heb*] **:** Jehova.

Jehu (jí·hyu) *png* [*Ing Heb*] **:** sa Bibliya, hari ng Israel na tanyag sa mabalasik na pagsalakay ng kaniyang karo.

jejunum (ji·jú·num) *png Ana* [*Lat*] **:** bahagi ng maliit na bituka sa pagitan ng duodenum at ileum.

jelly (jé·li) *png* [*Ing*] **1:** helatinang may pampalasang prutas **2:** minatamis na katas ng prutas.

jelly fish (jé·li fish) *png Zoo* [*Ing*] **:** dikya.

jép·roks *png Kol* [*Tag Ing project*] **:** uso o moda ngunit kakatwa o kakaiba ang paraan lalo na sa pananamit.

jeremiad (je·re·má·yad) *png* [*Ing*] **:** pamimighati na may sangkap na sumbat at sakdal; lamentasyon.

Jeremiah (jé·re·má·ya) *png* [*Ing Heb*] **:** sa Bibliya, **a** pangunahing propeta na nakahula sa pagbagsak ng Assyria at Israel, at sa labanáng magaganap sa Ehipto at Babilonya **:** JEREMIAS **b** isa sa mga Kapitulo **:** JEREMIAS.

Jeremias (he·rem·yás) *png* [*Esp Heb*] **:** Jeremiah.

jerez (he·réz) *png* [*Esp*] **:** uri ng sherry, isinunod sa pangalan ng bayan ng Jerez na bantog sa pagiging sentro ng paggawa ng alak.

Jericho (je·rí·ko) *png* [*Ing Heb*] **:** Jerico.

Jerico (hé·ri·kó) *png* [*Esp Heb*] **:** sa Bibliya, bayan sa Palestina na sinakop ng mga taga-Israel **:** JERICHO.

jerk *png* [*Ing*] **1:** baltak; kislot **2:** *Kol* gago.

jersey (jér·si) *png* [*Ing*] **1:** tela na gawa sa pinagkabit-kabit at pinagbuhol-buhol na hibla **2:** damit o kamisetang gawa sa telang ito **3:** *Zoo* uri ng báka na mapusyaw na kulay kape.

Je·rú·sa·lém *png* [*Ing*] **:** Herusalem.

jest *png* [*Ing*] **1:** biro; katatawanan **2:** siste; kantiyaw.

jés·ter *png* [*Ing*] **1:** tao na mapagbiro **2:** lukayo; payaso.

Jesuit (jéz·yu·ít) *png* [*Ing*] **:** Heswita.

Jesus (he·sús, jí·zus) *png* [*Esp Ing*]: Hesus.

jet *png* [*Ing*] **:** pagsirit ng likido, gas, o sólidong particle mula sa makipot na lagúsan.

jeté (zhe·téy) *png* [*Fre*] : sa ballet, paglukso na nasa harap ang isang binti at nasa likod naman ang isa.

jét lag *png* [*Ing*] : paninĭbago ng katawan pagkaraan ng mahabang paglalakbay sakay ng eroplano.

jet plane (jet pleyn) *png* [*Ing*] : uri ng eroplanong pinasisibad ng jet ng hangin.

jet set *png* [*Ing*] : mga tao na mahilig sa maluho o magastos sa paglalakbay.

jeu d'esprit (zho de·sprí) *png* [*Fre*] : pahayag na mapagbiro o nakatatawa.

jeu de mots (zhu de mó) *png* [*Fre*] : pilipit na salita.

jeune fil (zhun fí) *png* [*Fre*] : dalagita.

Jew (ju) *png* [*Ing*] : Hudyo.

jewel (jú·el) *png* [*Ing*] : hiyas.

jeweller (jú·e·lér) *png* [*Ing*] : alahero.

jewellry (jú·el·rí) *png* [*Ing*] : hiyas.

Jezebel (jé·za·bél) *png* [*Ing Heb*] : sa Bibliya, asawa ni Ahab na hari ng Israel : DYÉSEBÉL.

jíb·ba *png* [*Ing Ara*] : mahabang kápa na isinusuot ng mga lalaking Muslim.

jig *png* [*Ing*] **1:** uri ng mabilis at paindak-indak na sayaw **2:** tugtog sa sayaw na ito **3:** kawil o isang set ng kawil na nakakabit sa artipisyal na páin ng pamingwit.

jigsaw puzzle (jíg·so pá·zel) *png* [*Ing*] : libangan sa pamamagitan ng pagbubuo ng ginupit na larawan o larawang hiwa-hiwalay.

ji·hád *png* [*Ing*] : banal na pakikidigma ng mga Muslim.

jingle (jíng·gel) *png* [*Ing*] **1:** kuliling; kililing **2:** maikling kanta o tulang madaling tandaan, karaniwang ginagamit sa radyo at telebisyon sa pagaanunsiyo ng kalakal **3:** *Kol* pag-ihi.

jingoism (jíng·gow·í·zem) *png* [*Ing*] : gawi o patakarang agresibo, gaya sa digmaan.

jin·jin *png* [*Iva*] : dingding na yari sa kugon.

jinnee (jí·ni) *png Mit* [*Ing*] : genie.

jipijapa (hi·pi·há·pa) *png* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, modang sombrero ng mga mayaman.

jiw·jí·way *png* [*Iva*]: galaw[1].

ji·ya·rí·ya *png* [*Mag*] : regalo para sa mahihirap, at mula sa mga tao na hindi nagpapakilala *var* giyariya.

Joan of Arc (jó·an of ark) *png* [*Ing*] : babaeng naging pinunò ng hukbong Pranses sa Isang Daang Taong Digmaan laban sa mga mga Ingles.

Job (hob, jowb) *png* [*Esp Ing*] : sa Bibliya, **a** tao na naging tapat sa Diyos sa kabila ng dinanas na mga pagsubok **b** isa sa mga Kapitulo.

job (jab) *png* [*Ing*] : trabaho; gawáin.

Job Control Language (jáb·kon·tról·láng·gu·wéyds) *png Com* [*Ing*] : uri ng command sa paggawa ng program : JCL.

job order (jab ór·der) *png* [*Ing*] : listahan ng mga gawáin.

Jocasta (yo·kás·ta) *png Mit* [*Ing Gri*] : asawa ni Laius at naging ina at asawa ni Oedipus.

jockey (já·ki) *png* [*Ing*] **1:** hinete **2:** pang-ibabang kasuotang panloob ng lalaki.

jogging (já·ging) *png* [*Ing*] : eher-sisyong mabilis na paglakad o katamtamang pagtakbo.

John Doe (jón dow) *png Bat* [*Ing*] : pangalan na ginagamit sa usapin kung hindi maláman o hindi tiyak ang pangalán ng sinumang gumawa ng kasalanan.

joie de vivre (zwha de viv) *png* [*Fre*] : ligaya sa buhay.

join (joyn) *pnd* [*Ing*] **1:** magdugtong o pagdugtungin; maghugpong o paghugpungin **2:** pag-isahin; pagsamahin **3:** umanib; sumapi **4:** sumama; makisama **5:** sumali o lumahok.

joiner (jóy·ner) *png* [*Ing*] **1:** tao na tagahugpong ng mga bahagi ng muwebles **2:** *Kol* tao na mahilig sumapi sa isang samahán.

joint (joynt) *png* [*Ing*] **1:** hugpong; hugpúngan **2:** dugtong; dugtúngan **3:** *Ana* kasukasuan **4:** *Kol* isang bálot ng marihuwana **5:** pook tagpuan; tambayan.

jojoba (ho·hó·ba) *png* [*Esp*] : hohoba.

joke (jowk) *png* [*Ing*] **1:** biro; tukso **2:** *Lit* kuwentong katatawanan.

joker (jó·ker) *png* [*Ing*] **1:** tao na mapagbiro, masiste, o mapagpatawa **2:** dagdag na baraha sa isang pakete.

Jolo (ho·ló) *png* : kabesera ng Sulu.

Jonah (jó·na) *png* [*Ing*] : Jonas.

Jonas (ho·nás) *png* [*Esp*] : sa Bibliya, pinakabatang propetang Hebrew na nilulon ng isang malaking isda : JONAH.

jongleur (zhóng·gler) *png* [*Fre*] : lagalag na mang-aawit.

Jordan (jór·dan, hór·dan) *png* [*Ing Esp*] **1:** Ilog Jordan **2:** isa sa mga bansa sa Gitnang Silangan.

Jose (ho·sé) *png* [*Esp Heb*]: sa Bibliya, anak ni Jacob, ipinagbili ng mga kapatid upang maging alipin, at naging mataas na pinunò ng Ehipto : JOSEPH.

Joseph (jów·sef) *png* [*Ing Heb*] : Jose.

Joseph, Saint (jów·sef seynt) *png* [*Ing*] : asawa ni Birheng Maria : SAN JOSE.

Jose, San (ho·sé, san) *png* [*Esp*] : Saint Joseph.

Joshua (jós·u·wá) *png* [*Ing Heb*] : Joshue.

Joshue (hó·su·wé) *png* [*Esp Heb*] : sa Bibliya, **a** kahalili ni Moises sa pagliligtas ng mga taga-Israel mula sa pagkaalipin **b** ikaanim na aklat na tumatalakay sa labanán ng Canaan at sa pagkakahati ng Israel sa labindalawang tribu : JOSHUA.

joss (jos) *png* [*Ing*] : imahen o larawan ng diyos ng mga Tsino.

joss stick (jós is·tík) *png* [*Ing*] : patpat ng insenso.

jot (jat) *pnd* [*Ing*] : sumulat nang madalian.

jota (hó·ta) *png* [*Esp*] : hota.

joule (jul) *png Pis* [*Ing*] : yunit sa paggawa o enerhiya.

journal (jór·nal) *png* [*Ing*] **1:** peryodiko o magasin **2:** talaarawan ng mga pangyayari **3:** sa pangangalakal, ang aklat ng mga arawang transaksiyon.

journalism (jór·na·lí·sim) *png* [*Ing*] : peryodismo.

journalist (jór·na·líst) *png* [*Ing*] : peryodista.

journey (jór·ni) *png* [*Ing*] **1:** paglamatagal **2:** láyo o tagal ng paglalakbay.

joust (jawst) *png* [*Fre*] : torneo.

joy *png* [*Ing*] **1:** sayá **2:** anumang nagdudulot ng sayá o kasiyahan.

joyride (jóy·rayd) *png Kol* [*Ing*] : pagsasaya habang sakay ng behikulo.

Jr *png* [*Ing*] : junior[1].

Juan dela Cruz (hu·wán de·la kruz) *png* [*Esp*] : taguri sa karaniwang Filipino : HUWÁN DELÁ KRUS.

Juan Pusong (hu·wán pu·sóng) *png Lit Mit* : pilyong tauhan sa kuwentong-bayan *var* Juan Usóng.

Juan Tamad (hu·wán ta·mád) *png Mit* [*Esp Tag*] : tauhan sa kuwentong-bayan na nagiging tampulan ng katatawanan dahil sa katamaran : HUWÁN TAMÁD.

jubilee (jú·bi·lí) *png* [*Ing*] **1:** panahon ng pagsasaya **2:** pagdiriwang sa ika-25 o ika-50 anibersaryo : HUBILEO.

jú·bul *png* [*Tau*] : puwit.

Judah (jú·da) *png* [*Ing Heb*] : sa Bibliya, **a** pang-apat na anak na lalaki ni Jacob **b** pinakamakapangyarihan sa labindalawang tribu ng Israel **c** dakong timog ng Palestina na sinakop ng tribu ni Judah.

Judaism (jú·dey·í·sim) *png* [*Ing*] : Hudaismo.

Judas Iscariot (jú·das is·kar·yót) *png* [*Ing Heb*] : sa Bibliya, Hudas Eskariote.

judge (jádz) *png* [*Ing*] : hukom.

Judges (jád·jiz) *png* [*Ing*] : Mga Hukom.

Judgment Day (jádj·ment dey) *png* [*Ing*] : Araw ng Paghuhukom.

judiciary (ju·dí·sya·rí) *png* [*Ing*] : hudikatura.

Ju·dith *png* [*Ing*] **1:** bayaning Hudyo, pumugot kay Holofernes at nagligtas sa lungsod ng Bethulia **2:** aklat sa Lumang Tipan.

jú·do *png Isp* [*Jap*] : di-armadong pagtatanggol sa sarili *Cf* JUJÍTSU, KARÁTE : HÚDO.

ju·do·gi *png* [*Jap*] : tradisyonal na kasuotan ng manlalaro ng judo, binubuo ng jaket, pantalon, at sinturon.

juego (hu·wé·go) *png* [*Esp*] : huwego.

juego de prenda (hu·wé·go de prén·da) *png* [*Esp*] : huwego de prenda.

jueteng (hu·wé·teng) *png*: huweteng.

juez (hwes) *png* [*Esp*] : huwes.

juez de paz (hwés de pás) *png Pol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, tao na karaniwang itinalagang hukom sa isang pamayanan.

juez pesquizador (hwés pés·ki·sa·dór) *png Fol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, hukom na itinalagang mag-imbestiga ng mga tiwaling opisyal.

jug (jag) *png* [*Ing*] : sisidlan ng likido *Cf* BANGÂ.

juggernaut (já·ger·nót) *png* [*Ger*] : anumang malaki at malakas na puwersa sa digmaan o anumang labanán.

juggle (já·gel) *png* **1:** paulit-ulit at paikót na paghahagis at pagsalo sa mga bola, plato, kutsilyo, at iba pa **2:** pagbabago o pagmamanipula ng isang bagay upang makapandaya.

juice (jus) *png* [*Ing*] : katas ng prutas o gulay.

juicer (jú·ser) *png* [*Ing*] : kasangkapan sa pagkatas ng prutas at gulay.

ju·jít·su *png Isp* [*Jap*] : paraan ng pagtatanggol sa sarili sa pamamagitan ng paggamit ng lakas at bigat upang maitumba ang kalaban.

jukebox (júk·bax) *png* [*Ing*] : ponograpo na nasa loob ng isang kabinet, may nakasalansang mga plaka na maaaring pagpilian ng nais mapatugtog sa pamamagitan ng pagpindot sa butóng katapat ng pamagat ng napiling plaka.

julienne (ju·li·yén) *png* [*Ing Fre*] : pahilis na hiwa ng gulay.

July (ju·láy) *png* [*Ing*] : Hulyo.

Ju·má·at *png* [*Tau*] : Biyernes.

jumbo (jám·bo) *png* [*Ing*] : napakalaking tao, hayop, o bagay.

ju·mi·gí *png, pnr* [*Iba*] : kaliwa.

jump (jamp) *png* [*Ing*] : talón; lukso; lundag.

jumpball (jámp·bol) *png* [*Ing*] : dyambol.

jumper (jám·per) *png* [*Ing*] **1:** manlulundag sa anumang laro **2:** buong damit na walang manggas at karaniwang nakapatong sa blusa o pang-itaas na damit **3:** kasangkapan upang irekta ang koneksiyon ng koryente **4:** kasuotan ng mga marino, may malapad na kuwelyong nakalaylay sa likod.

jumping jack (jám·ping jak) *png* [*Ing*] **1:** uri ng papet **2:** uri ng ehersisyong palundag-lundag.

junction (jánk·syon) *png* [*Ing*] : salapong.

June (jun) *png* [*Ing*] : Hunyo.

jungle (jáng·gel) *png* [*Ing*] **1:** gubat; kagubatan **2:** sukal **3:** isang katerba o katakot-takot na dami.

junior (jún·yor) *png* [*Ing*] **1:** anak na laláking isinunod ang pangalan sa ama: JR **2:** mag-aaral na nasa ikatlong antas ng mataas na paaralan o kolehiyo.

junior (jún·yor) *pnr* [*Ing*] **1:** nakababatà **2:** higit na mababà ang katungkulan, ranggo, o katayuan.

jú·ni·pér *png Bot* [*Ing*] : palumpong o punongkahoy (genus *Juniperus*), matinik ang dahon, at matingkad ang lilang bunga.

junk (jangk) *png* [*Ing*] **1:** anumang bagay na wala nang halaga o silbi **2:** bangâ **3:** narkotikong gamot **4:** ginupit na lumang kable o lubid **5:** matigas na inasnang karne **6:** hugpong ng mga mahimaymay na tissue sa ulo ng butanding at nagtataglay ng mga spermaceti **7:** *Ntk* malaking sasakyang dagat ng mga Tsino na pátag ang ilalim.

junket (jáng·ket) *png* [*Ing*] **1:** paglalakbay at pagliliwaliw ng isang mataas na pinúnong bayan sa gugol ng pamahalaan **2:** anumang kahawig na paglalakbay.

junk food (jángk fud) *png* [*Ing*] : pagkain na mababa ang sustansiya at karaniwang mataas ang kalori: SÍTSIRYÁ.

junk mail (jangk meyl) *png* [*Ing*] : impormasyong komersiyal na ipinadadala sa pamamagitan ng koreo.

junk shop (jangk syap) *png* [*Ing*] : tindahan ng mga lumang kasangkapan o gamít nang kasangkapan.

junkie (ján·ki) *png Kol* [*Ing*] : adik.

Jú·no *png Mit* [*Ing Lat*] **1:** sa Romano, Hera **2:** asawa ni Jupiter, katulad ni Hera at itinuturing ding diyosa ng kasal.

junta (hún·ta) *png* [*Esp*] : hunta.

junta de autoridades (hún·ta de·áw·to·ri·dá·des) *png Pol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, lupong tagapayo ng gobernador-heneral ukol sa pananalapi at mga alituntunin ng pamahalaan.

Jú·pi·tér *png* [*Ing Lat*] **1:** *Mit* pinakamataas na diyos ng mga Romano : HÓBA **2:** *Asn* ikalima at pinakamalaking planeta mula sa Araw at bahagi ng sistemang solar : HÚPITÉR

Jurassic (ju·rá·sik) *pnr* [*Ing*] : isang yugto na tumutukoy sa panahong Mesozoic na pinaghaharian ng mga dinosauro.

jú·rat *png Bat* [*Lat*] : paghahayag ng kalagayan o pangyayari sa pamamagitan ng affidavit.

jurisdiction (ju·ris·dík·syon] *png* [*Ing*] : hurisdiksiyon.

jurisprudence (ju·ris·prú·dens) *png Bat* [*Ing*] **1:** hurisprudensiya **2:** paraan o sistema ng batas **3:** kagawaran o sangay ng batas **4:** pasiya ng hukuman.

jú·rist *png* [*Ing*] **1:** hukom; abogado; iskolar **2:** abogado o tao na dalubhasa sa batas.

jú·ror *png* [*Ing*] **1:** hurado **2:** tao na nanunumpa ng katapatan.

jury (jú·ri) *png* [*Ing*] : lupon ng mga hurado.

jus sanguinis (yús san·gí·nis) *png Pol* [*Lat*] : batas ng dugo; simulaing ang pagkamamayan ng magulang ang nagtatakda ng pagkamamamayan ng anak.

jus soli (yus só·li) *png Pol* [*Lat*] : batas ng pook; itinatakda ng pook na sinilangan ang pagkamamayan ng isang tao.

just (jast) *pnr* [*Ing*] : makatarungan.

just (jast) *pnb* [*Ing*] **1:** lamang **2:** hindi pa nagtatagal **3:** tamang-tama.

justice (jás·tis) *png* [*Ing*] **1:** katarungan **2:** mahistrado.

justification (jás·ti·fi·kéy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pangangatwiran : HÚSTIPIKASYÓN **2:** sa paglilimbag, pagpantay ng magkabilang gilid ng mga titik at espasyo ng talata.

justify (jás·ti·fáy) *pnd* [*Ing*] **1:** mangatwiran; magpaliwanag **2:** pantayin ang limbag.

jut (jat) *pnd* [*Ing*] : iusli; iungos; iultaw.

júts *png Kol* [*Ing*] : marihuwana.

juvenile (jú·vi·náyl) *pnr* [*Ing*] **1:** batà; pambatà **2:** ugaling batà.

juvenile court (jú·vi·náyl kórt) *png* [*Ing*] : hukuman para sa mga kaso na kinasasangkutan ng menor de edad.

juvenile deliquency (jú·vi·náyl de·lík·wen·sí) *png* [*Ing*] : paglabag sa batas o alituntunin ng isang menor de edad.

juvenilia (ju·ve·níl·ya) *png Lit* [*Ing*] : mga gawa ng manunulat o artista sa panahon ng kaniyang kabataan.

Ju·vén·tas *png Mit* [*Lat*] : diyos ng kabataan ng mga Griyego at Hudyo.

jú·way *png* [*Iva*] : hikaw.

juxtaposition (jáks·ta·po·zí·syon] *png* [*Ing*] : pagtatabi-tabi ng magkakaibang bagay upang paghambingin.

j'y suis, j'y reste (zhe swé, zhe rést) *png* [*Fre*] : narito ako, dito ako titigil.

Kk

K, k *png* **1:** ikalabing-isang titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **key 2:** ikalabing-isa sa isang serye o pangkat **3:** pasulat o palimbag na representasyon ng *K* o *k* **4:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *K* o *k*.

K, k (ká) *png*: ikatlong titik sa abakadang Tagalog.

K, symbol (key) [*Ing*] **1:** *Kem* potassium **2:** kelvin.

K, daglat (key) [*Ing*] **:** kilobyte.

k *png Mat* [*Ing*] **:** isang constant.

k, daglat (key) [*Esp Ing*] **:** kilo.

Ka *png*: tawag paggalang na ikinakabit sa pangalan ng nakatatanda o malayong kamag-anak *Cf* KÁKA, KAKÂ.

Kâ *png*: Kang[1].

ká *png* [*Ing*] **:** sa sinaunang Ehipto, pinaniniwalaang espiritwal na bahagi ng isang indibidwal na tao o diyos na nabuhay, at may kakayahang manatili sa estatwa ng namatay na tao.

ká *pnh* **1:** isahang panghalip panao na nasa ikalawang panauhan **2:** pangalawang anyo ng *ikaw*.

ká- *pnl*: unlaping gaya ng gamit ng **kay-**, *hal* Ka-ganda!, Ka-galíng!

ka- *pnl* **1:** pambuo ng pangngalan at nangangahulugang kapuwa o kasama sa isang gawain, *hal* kakláse, katrabáho **2:** pambuo ng pangngalan at nagpapahayag ng relasyon o pagkakasapi, na may pag-uulit sa unang pantig ng salitang-ugat, *hal* kababatà, kababáyan **3:** pambuo ng pangngalan at nagpapahiwatig ng kaisipang pagpapatuloy sa mabuting samahan, na may pag-uulit sa salitang-ugat, *hal* kalaró-larô, kasáma-sáma **4:** pambuo ng bagong pangngalan mula sa panguring salitang-ugat upang idiin ang pag-aari, katangian, o pagiging abstrakto, at dinudugtungan ang salitang-ugat ng *-an*, *hal* kahirápan, kadakiláan **5:** pambuo ng pangngalan at nagsasaad ng resiprosidad, pagkakasabay ng kilos, o kolektibong samahan, at karaniwang dinudugtungan ang salitang-ugat ng *-an*, *hal* káliwáan, kátuwáan.

ka- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwa at nagpapahiwatig ng kilos na katatapos lamang, na may pag-uulit sa unang pantig ng salitang-ugat, *hal* kaáaliís, kagágawâ **2:** pambuo ng pandiwang balintiyak, nagpapahiwatig ng saloobín o damdamin, at dinudugtungan ang salitang-ugat ng *-an*, *hal* kaawáan, katuwaán **3:** pambuo ng pandiwa na inuulit upang magbigay diin at magpahiwatig ng di-inaasahang kilos, *hal* kábasa-basa niya sa diyaryo **4:** pambuo ng pandiwa at nagpapahiwatig ng pag-uulit o pagpapatuloy sa gawain, na may pag-uulit sa unang pantig ng pandiwa, *hal* kásasalitâ, kásusúlat **5:** pambuo ng pandiwa, nagpapahiwatig ng kilos na higit sa karaniwan, at dinudugtungan ang salitang-ugat ng *-an*, *hal* Kátaasán mo ang pagsabit ng tali.

ká- *pnl* **1:** pambuo ng pang-uri at nagsasaad ng kaliitan ng bilang, dami, o halaga ng anuman, *hal* kapiraso, kaikli **2:** pambuo ng pang-uri na nagbibigay diin sa antas nito at dinudugtungan ang salitang-ugat ng *-an* ; ginagamit kasama ng *hindi* o *di-*, at ipinapalagay na isang pangalipusta, *hal* "Di-kágalingan ang pagkakágawa."

Ká·a·ba *png* [*Ara*] **:** gusali sa sentro ng Dakilang Masjid sa Mecca, katatagpuan ng banal na batong itim, at dito humaharap ang mga Muslim kapag nagdarasal *var* Caaba.

ka·a·bá·ba *png* [*Ilk*] **:** ikli[1].

ka·a·bay *png* [*Pan*] **:** kapitbahay.

ka·ad·lá·wan *png* [*Seb ka+adlaw+an*] **:** kaarawan.

ka·ad·lá·won *png* [*Seb War ka+adlaw+on*] **:** bukang-liwayway.

ka·a·gád *pnb* [*ka+agad*] **:** agad.

ka·á·gaw *png* [*ka+agaw*] **:** kapuwa na naghahangad ding makamit ang isang bagay; kalaban *Cf* KAÁWAY, RIBÁL **:** KARIBÁL, SALIPÉW.

ka·á·gi *png* [*Seb ka+agi*] **1:** karanasan **2:** salaysay.

ka·a·ku·hán *png* [*ka+ako+han*] **1:** natatanging aspekto ng katauhan ng isang tao: IDENTIDÁD[1], IDENTITY[1] **2:** ang gayon ding pagkakakilanlan ng isang pangkat o bansa bilang tatak ng pagkakaisa: IDENTITY[1], IDENTIDÁD[1].

ka·a·la·mán *png* [*ka+alam+an*] **:** katipunán o saklaw ng alam o nalalaman.

ka·a·ma·rán *png* [*Iby*] **:** kaluluwa ng namatay.

ka·am·bóng *pnr* [*Seb ka+ambong*] **:** guwapo.

ka·á·nak *png* [*ka+anak*] **:** kamag-anak.

ka·á·nak·tí·lik *png* **:** sa sinaunang lipunan, tao na nagpakasal sa asawa ng namatay na kaanak.

ka·áng *png* **1:** malaking banga na may malapad na labì *Cf* KALAMBÂ, TAPÁYAN **2:** mánggo **3:** [*Seb*] pasô **4:** [*Hil*] kamaw.

ka·áng *pnr* [*Seb Tag*] **:** nakabukaka *Cf* SAKÁNG.

ka·á·no-á·no *png Kol* [*ka+ano+ano*] **:** kamag-anak; kaanak.

ka·an·yág *png* [*Seb ka+anyag*] **:** kariktan.

ka·a·píd *png* [*ka+apid*] **:** tao na kinakasama bukod sa tunay na asawa **:** CONCUBINE, KABÍT[2], KALAGUYO, KALUNYÂ, KAMADÓTSAY, KERÍDA[2], KULÁSA[2], KULASISÌ[2], NUMBER TWO, NÚMERÓ DOS, PARAMOUR, PATIKÍ.

ka·a·ra·wán *png* [*ka+araw+an*] **1:** kapanganakan **2:** anibersaryo **3:** araw o petsa ng isang nakatakdang aktibidad o pangyayari: KAADLÁWAN.

ka·a·tá·pan *png* [*Pan*] **:** pangánib.

ka·a·to·an-bang·kál *png Bot*: punongkahoy (*Anthocephalus chinensis*) na maljliit ang bulaklak.

ka·á·wa-a·wà *pnr* [*ka+awa-awa*] **:** lubhang nangangailangan ng tulong at kalinga *var* kawawà, wawà.

ka·á·way *png* [*Hil Seb Tag War ka+away*] **:** tao na may galit o poot sa isang tao, o naghahangad na makasakit o makapinsala *Cf* KAÁGAW, KALÁBAN **:** ENÉMIGÓ, ENEMY, KALÁBAN[2], KAPATÉ, MOSO – *pnd* **ka·a·wá·yin, ma·ka·á·way**.

ka·á·yo *png* [*Seb*] **:** labis.

ka·bá *png* [*Kap Tag*] **1:** mabilis na pagtibok ng puso dahil sa pagkabigla o tákot *Cf* PULSÓ, PALPITASYÓN, TIBÓK **:** KULBÀ, PÁGA[4] – *pnd* **ku·ma·bá, ka·ba·hán 2:** [*Kap Pan Tag*] kutob; pangamba.

ka·ba·bá·ang-lo·ób *png* [*ka+baba+an+ng-loob*] **:** ugaling hindi mapagmataas o mayabang; mabuting pakikitungo sa kapuwa *Cf* PAKUMBABÂ **:** HUMILITY, UMILDÁD.

ka·ba·ba·lag·hán *png* [*ka+ba+balaghan*] **:** kamangha-manghang pangyayari na hindi abot ng isip at kakayahan ng tao *Cf* HIMALÂ **:** KATINGALÁHAN, MISTÉRYO.

ka·ba·ba·tà *png* [*ka+ba+bata*] **1:** kapuwa batà **2:** kasama sa pagkabatà **3:** kapanahon o kasabay sa paglaki.

ka·ba·bá·yan *png* [*ka+ba+bayan*] **1:** kaisang lahi; kabansa**:** COMPATRIOT **2:** karaniwang tawag ng sinuman sa kapuwa niya isinilang at lumaki sa isang nayon, bayan, o lalawigan *var* kabáyan**:** COMPATRIOT, KABALÉN.

ka·bád *png* [*Seb War*] **:** sibad; pagdaan nang mabilis – *pnd* **mag·ka·bád, ku·ma·bád**.

ka·bá·do *pnr* [*Tag kaba + Esp ado*] **1:** nangangamba; nag-aalinlangan **2:** nerbiyoso; natatakot.

ká·bag *png Med* **:** hangin sa loob ng tiyan sanhi ng mahinang panlusaw na nagiging dahilan ng hindi pagkatunaw ng kinain, at malimit na paglabas ng hangin sa pamamagitan ng pagdighay o pag-utot**:** ÁGBU, BUTÓD[3], LÁGDOS, LEBÁG, PAMÁWO, SÛ-DOL, TAMNÓK – *pnd* **ka·bá·gan, mag·ka·ká·bag**.

ka·bág *png Zoo* [*Kap Tag*] **:** uri ng paniki (genus *Cynopterus*) *var* kábeg **:** PULALAKNÍT.

ká·bag *pnr* **:** malago at gumagapang, tulad ng palumpong at damo.

ka·ba·gáng *png* [*ka+bagang*] **:** tao na kasundo o katugma ng ugali.

ka·ba·gel *png* [*Mag*] **:** lakas[1].

ka·bag·ha·nán *png* **:** halos pagkawalang malay, dulot ng pagkagitla, pagkagumon sa droga, at iba pa.

ka·bá·gis *png* [*Ilk ka+bagis*] **:** kapatid.

ka·bág-ka·bág *png Zoo* **:** uri ng paniki na maliit sa kabág**:** KURARAPNÍT.

ka·bag·yán *png* [*Ilk*] **:** kamag-anak.

ka·ba·há·yan *png* [*ka+bahay+an*] **:** kabuuang loob ng bahay.

ka·ba·hé·ro *png Bot* [*Seb*] **:** ipil-ipil.

ka·bá·ho *png* [*Tbo*] **:** kampit.

ka·ba·í·an *png Zoo* **:** babaeng kalabaw.

ka·ba·i·yo·án *png* [*ST*] **:** bagong kasal.

Ka·bá·kab! *pdd* [*Bik*] **:** bulalas kung galit at nangangahulugang "Ulol ka!"

ka·ba·káb *png Zoo* [*Bik Tag*] **:** malaking palaka *Cf* KABKÁB[3].

ka·bá·ka·bá *png Zoo* [*Seb*] **:** paruparo.

ká·bal *png Bot* **:** punongkahoy (*Fragraea raemosa*) na tumataas nang 6 m, mataba at biluhaba ang dahon, at may puting bulaklak at balakbak na napagkukunan ng gamot laban sa kagat ng ahas.

ka·bál *png* [*Bik Hil Kap Tag*] **1:** *Mit* mahiwagang likido o agimat na ginagamit upang huwag tablan ng bala o patalim **2:** tawag sa bunga ng sasâ **3:** [*Ilk*] balutì; pananggalang sa katawan.

ka·bál *pnr Alp* **:** hindi nasasaktan ang damdamin.

ka·ba·lá·ka *png* [*Hil Seb*] **:** balisa; alala.

ka·bá·lang *png Zoo* [*Bik*] **:** matsing.

ka·ba·lan·táy *png* [*ka+balantay*] **1:** anumang katabi o karugtong ng isang bagay **2:** pag-aari, tulad ng lupa, na karugtong o kalapit nito.

ka·ba·lát *png* [*ka+balát*] **:** tao na nabibilang sa isang lahi.

ka·bal·ba·lán *png* [*ka+balbal+an*] **1:** katiwalian; anomalya **2:** kaululan; kalokohan.

ka·ba·lén *png* [*Kap ka+balen*] **:** kababayan[2].

ka·bal·gá·ta *png* [*Esp cabalgata*] **1:** pangkat ng mga tao na nakasakay sa kabayo o karwahe **2:** barkada.

ka·ba·li·án *png Ana* [*ka+bali+an*] **:** dunggot o dulo ng ilong.

ká·ba·lig·ta·rán *png* [*ka+baligtad+an*] **1:** kasalungat; katumbalikan **2:** panlikod na bahagi ng damit.

ka·ba·li·kán *png* [*ka+balik+an*] **:** panig na panloob o pang-ilalim ng isang damit.

ká·bal-ká·bal *png Say* [*Tau*] **:** sayaw na ginagaya ang pagtatalik ng mga paruparo.

ká·bal·ka·bá·lan *png Bot* **:** balatong-aso.

ka·ba·ló·nga *png Bot***:** patolang gubat.

ka·bál·wan *png* [*Kap ka+balo+an*] **:** dunong o talino *var* kabélwan.

ka·bál·yas *png Zoo* [*Bik Ilk Tag Esp caballa+s*] **:** hasa-hasa.

ka·bal·yás *png* [*Esp caballa+s*] **:** uri ng bag na isinasaklalay sa likod ng kabayo o kalabaw.

ka·bal·ye·rí·sa *png* [*Esp caballeriza*] **:** kuwadra ng kabayo.

ka·bal·ye·rí·ya *png* [*Esp caballería*] **1:** *Mil* hukbong nakakabayo**:** CAVALRY **2:** pangkat na mangangabayo.

ka·bal·yé·ro *png* [*Esp caballero*] **1:** sa feudal na Europa, mandirigmang nakakabayo at naglilingkod sa isang panginoon **:** KNIGHT **2:** tao na maginoo **3:** *Bot* punongkahoy (*Cesalpinia pulcherrima*) na may dilaw-pulang bulaklak**:** FLAME TREE.

ka·bal·ye·ro·si·dád *png* [*Esp caballerosidad*] **1:** sa panahong feudal sa Europa, ang pagiging kabalyero **2:** pagkamaginoo.

ka·bal·yé·te *png* [*Esp caballete*] **1:** *Ark* pantakip o proteksiyon sa palupo ng bubong, yari sa kahoy, tisà, o yero **2:** katangan sa paglálagari**:** SAKLÁNG[3] **3:** sa limbagan, lalagyan ng kaha ng mga tipo **4:** nakatayong balangkas na karaniwang yari sa kahoy, at nagsisilbing patungan ng likha ng pintor o ilustrador **:** EASEL[2].

ka·bál·yo *png* [*Seb Esp caballo*] **:** horsepower *var* kabáyo.

ká·ban *png***:** kawan ng tupa, baka, at iba pa.

ka·bán *png* [*Bik Hil Iba Ilk Kap Mrw Pan Seb Tag War*] **1:** malaking taguan ng damit, hugis kahon, yari sa kahoy, tabla, at iba pa *Cf* MALÉTA, MALETÍN, TAKBÁ, TAMPIPÌ **:** BAÚL, BAÚL-MUNDÓ, LAKÁSA, TRUNK[2] **2:** kabuuang súkat na 25 salop o 75 litro at katumbas ng isang sako ng bigas**:** CAVAN, PÁSONG[2] **3:** *Idy* ingat-yaman; tesorerya.

ka·ba·na·tà *png* **1:** bahagi o dibisyon sa isang aklat**:** ÁYAT[1c], BENSÁ, CHAPTER, KABTÁNG[2], KAPÍTULÓ **2:** uri ng kawayang balangkas na ginagawang baklad.

ká·bang *png* **1:** *Zoo* uri ng isda (genus *Micropogon*) na may tibò at makinis na kaliskis **2:** anumang bagay na nakikitang lumulutang sa likido **3:** anumang bagay na natirá o lumabis **:** SURPLUS.

ka·báng *pnr* **1:** [*Seb Tag*] hindi pantay **2:** [*Mrw*] uka-uka, gaya ng gupit ng buhok.

ka·bá·no *png Bot* [*Esp cavano*] **:** papaya.

ka·bán·ya *png* [*Esp cabaña*] **1:** bahay kubo *Cf* CABIN, COTTAGE **2:** kubong silungan sa may dalampasigan o sa tabi ng swimming pool **:** CABANA, CABAÑA.

ka·bá·ong *png* **:** pahabang kahon na pinaglalagyan ng bangkay, yari sa kahoy, metal, at iba pa**:** ATAÚL, CASKET, HANDULÁN, LUNGÓN.

ka·ba·rá·ka *png* [*War*] **:** balísa.

ká·ba·rét *png* [*Esp cabaret*] **:** pook aliwan na may sayáwan at inúman *Cf* BÁR, BÍRHAWS, NÁYTKLAB, PUB, SALÓN, TABÉRNA **:** CABARET – *pnd* **mag·ká·ba·rét, i·ká·ba·rét, ma·ngá·ba·rét.**

ka·ba·re·tís·ta *png* [*Esp cabaret+ista*] **1:** tao na malimit magpunta sa kabaret **2:** baylarina.

ka·ba·rò *png* [*ka+baro*] **1:** kapareho ng sex **2:** *Kol* kaparehong bakla.

ka·bás *png* [*Bik*] **:** naiwan o natira; labis.

ka·ba·sì *png Zoo* [*Bik Ilk Kap Mrw Tag*] **1:** isdang alat (*Nematolosa nasus*) na biluhaba ang katawan at karaniwang ginagawang tinapa**:** BALABÁNGAN, SUWÁGAN **2:** uri ng biluhabang patalim na ginagamit ng matadero *var* kabasè.

ka·bát *png* [*ST*] **:** pagbabawal na kumain ang iba dahil sa kasakiman.

ká·bat *pnb* [*Seb*] **:** humigit-kumulang.

ka·ba·tá·an *png* [*ka+bata+an*] **1:** ang kalagayan ng pagiging batà; ang panahon sa pagitan ng kamusmusan at tigulang **:** AGTUTÚBO, YOUTH[3] **2:** ang kasiglahan, kalakasan, kasigasigan, kasariwaan, at iba pang katangian ng pagiging batà**:** YOUTH[3] **3:** kalipunan ng mga batàng ito **:** YOUTH[3] **4:** *Bat* menor de edad.

ka·ba·ta·kán *png* [*ka+batak+an*] **:** tao na madaling hingan ng pabor **:** KATAPIKÁNG-BALÍKAT.

ka·ba·tá·wan *png* [*Seb*] **:** pangitain.

ka·bat·bat·án *png* [*Ilk*] **:** bulubunduḳin.

ka·ba·tí·ti *png Bot* **1:** palumpong (*Colubrina asiatica*) na makintab ang dahon, dilaw-luntian ang bulaklak, at bilóg ang bunga na may tatlong buto **2:** [*Ilk*] patola.

ka·ba·tó *png* [*ST*] **:** uri ng dahong nakakain.

ka·ba·tó *pnr* [*ST*] **:** iisa lamang.

ká·baw *png* **1:** [*ST*] lakas ng kalabaw **2:** [*ST*] ingay ng tubig na dumadaloy **3:** *Zoo* [*Seb Tau*] kalabaw.

ká·baw *pnr* [*Ilk*] **:** ulyanin.

ka·ba·yág *png Zoo* [*Ilk ka+bayag*] **:** lawig.

ka·ba·yá·nan *png* [*ka+bayan+an*] **:** sentrong pampolitika at pangkabuhayan ng isang bayan**:** POBLASYÓN.

ka·ba·ya·ní·han *png* [*ka+bayani+han*] **1:** katapangan upang maisakatuparan ang marangal na hangaring makapagsilbi sa kapuwa at sa bayan **2:** pagkamakabayan.

ka·ba·ya·rán *png* [*ka+bayad+an*] **:** bayad sa anumang bagay na binìli; produkto o kapalit ng serbisyo.

ka·báy-ka·bál *png Bot* **:** palumpong (*Desmodium umbellatum*) na tumataas nang 2-6 m, may salit-salit na dahon na biluhaba ang hugis **:** HUDYÁT-BAGYÓ.

ka·báy·ka·báy *png Bot* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** tambalisa **2:** bagasuwa.

ka·bá·yo *png* [*Esp caballo*] **1:** *Zoo* hayop (*Equus caballus*) na mabilis tumakbo, may buntot, at may malagong buhok sa batok **:** HORSE, KODÀ, KÚRA[2] **2:** plantsahan ng damit **3:** sa ahedres, piyesang hugis kabayo **:** KNIGHT **4:** baraha na kumakatawan sa mangangabayo, *hal* kabayong bastos **5:** varyant ng **kabalyo**.

ka·bá·yo·kán *png* [*ST*] **:** pulutong ng mga bubuyog.

ka·bá·yong-dá·gat *png Zoo* **:** isdang alat (genus *Hippocampus*) na kahawig ng kabayo, karaniwang pinatutuyo, at ginagawang palamuti **:** KÚRO-KABÁYO, SEAHORSE.

kab·bá·la *png* [*Heb*] **1:** sistema ng esoterikong pananampalataya ng mga Hebrew **2:** anumang karunungang lihim *var* cabbala.

kab·ba·tà *png Lit* [*Iva*] **:** alamat.

kab·bí·baw *pnr* [*Ilk*] **:** nalamog, tulad ng bibig na nasuntok o nabangga.

kab·bó *png* [*Ilk*] **:** larong taguán na pangkatan *var* kinnaboán.

kab·bun *png* **:** noong panahon ng Espanyol, plantasyon sa Sulu, at ginagamit sa pagtatanim ang mga aliping nahuli sa mga pagsalakay.

ká·beg *png Zoo* [*Mrw*] **:** paniki.

ka·be·léw *png Bot* [*Pan*] **:** kabuyaw.

ka·bel·yé·ra *png* [*Esp cabellera*] **:** huwad na buhok, idinudugtong karaniwan sa maikli o manipis na buhok ng babae.

ka·bél·yo *png* [*Esp cabello*] **:** buhok.

ka·bél·yo-de-ang·hél *png Bot* [*Esp cabello deángel*] **:** baging (*Quamoclit pennata*) na ginagamit na halamang ornamental**:** LUMPÍTAN, MALMARÁMA, TENTENEDÓR.

ká·ber *png* [*Mrw*] **:** sagwan.

ka·bé·sa *png* [*Esp cabeza*] **1:** pinunò **2:** noong panahon ng Espanyol, ang pinuno ng isang baryo.

ka·bé·sa *pnd* **mag·ka·bé·sa, ku·ma·bé·sa, ka·be·sá·hin, i·pa·ka·bé·sa** [*Esp cabeza*] **:** isaulo; ipasaulo *var* kabísa.

ka·be·sá·da *png* [*Esp cabezada*] **:** guwarnisyon at panrenda ng kabayo.

ka·bé·sa de ba·rang·gáy *png* [*Esp cabeza de barangay*] **:** noong panayon ng Espanyol, pinuno ng nayon na binubuo ng 50-60 mag-anak.

ka·be·sá·do *pnr* [*Esp cabezado*] **1:** memoryado **2:** sanay; hirati **3:** alam; batid *var* kabisádo.

Ka·bé·sang Tá·les *png Lit* **:** Telesforo de Dios, tauhan sa *El Filibusterismo,* anak ni Tandang Selo, ama nina Huli at Tano, at may lupaing inangkin ng mga fraile.

ka·be·sé·ra *png* [*Esp cabecera*] **1:** sentro ng lalawigan o bansa *var* kabiséra **2:** puwesto sa magkabilang ulo ng mahabang mesa **3:** tao na nakaupo sa naturang puwesto.

ka·be·síl·ya *png* [*Esp cabecilla*] **1:** bangka sa sugalan **2:** pangunahing kapitalista sa isang magkabakas na negosyo **3:** pasimuno **4:** nangangasiwa sa anumang gawaing pangkatan *Cf* KABISÎ.

káb·hang-ta·lú·kab *png* [*Seb*] **:** takip o bahay ng alimasag.

ka·bí·be *png* **1:** *Zoo* [*Kap Pan Tag*] lamandagat na kabilang sa mollusk *Cf* TAHÓNG, TULYÁ **:** KÁPPO, LABILABÌ, PUNÁW, TIPAKÁ, TUWÁY[1] **2:** [*Kap Tag*] talukab ng kabibe **3:** *Bot* bansalagin **4:** [*Ilk Kap Tag*] mollusk na malaki, kulay kape, at nakakain *var* kabíbi.

ká·big *png* [*Bik Hil Kap Seb Tag War*] **1:** paghila ng anuman papalapit sa sarili sa pamamagitan ng kamay *Cf* HÍLA, HÁTAK **:** AKOY, AWID, GUYOR – *pnd* **ku·má·big, ka·bí·gin, i·ká·big 2:** *Idy* **a** anumang napanalunan sa sugal **b** pagkolekta ng napanalunan sa sugal – *pnd* **ku·má·big, ka·bí·gin, i·ká·big 3:** tauhan o tagasunod.

ka·bíg *png* **:** pinakamabilis na hakbang sa pagtakbo ng kabayo habang hindi pa nakatungtong ang mga paa nito sa lupa *Cf* IMBÁY, YAGYÁG **:** GALLOP.

ka·bíg-át *png Zoo* [*ST*] : maliit na usa.

ka·bí·gin *png*: uri ng batong mineral na mamula-mula ang kulay at ginagamit sa paggawa ng alahas.

ka·bi·has·nán *png* [*ka+bihasa+an*] **1:** pagkasanay sa kaugalian o pamamaraan **2:** maunlad na estado ng lipunan na may mataas na antas sa agham, industriya, at pamahalaan: CIVILIZATION, SIBILISASYON **3:** anumang uri ng kultura, lipunan, at iba ba, ng isang espesipikong pook, panahon, at pangkat : CIVILIZATION, SIBILISASYON **4:** mga tao o bansa ng nasabing estado : CIVILIZATION, SIBILISASYON **5:** siyudad o pook na maraming naninirahan, salungat sa kaparangan o kagubatan na bibihira ang tao: CIVILIZATION, SIBILISASYON **6:** modernong mga bentahe o kaginhawahan dulot ng agham at teknolohiya : CIVILIZATION, SIBILISASYON **7:** pagiging repinado ng kultura o kaugalian : CIVILIZATION, SIBILISASYON.

ka·bi·kî *png Bot* : punongkahoy (*Mimusops elengi*) na tumataas nang 15 m, biluhaba ang dahon, puti ang bulaklak, at bilóg ang bunga : BULLETWOOD, RIGAYAN.

ká·bil *png Ana* [*Kap Tag*] : luyloy na lamán ng pisngi, o babà ng mataba o matandang tao; dobleng babà : LAGÚNGLAGÓNG.

ka·bi·lâ *png* **1:** pook o panig na kasalungat o kabaligtaran ng isang bagay *Cf* ILÁLIM, KABALIGTARÁN : BÁNGIR, BÁSIL, IBÓNG, KASUMÁNGID, LUYÓ, PIHÁK, PÍKAS **2:** likuran.

ka·bi·lán *pnr* [*kabil+an*] **1:** hindi kapareho; hindi kaparis **2:** tabingi **3:** bantilawan.

ka·bí·lang *pnr* [*ka+bilang*] : kasama; bahagi.

ka·bíl·do *png* [*Esp cabildo*] : noong panahon ng Espanyol, silid-pulungan ng pamunuang panlungsod o ang pamunuang panlungsod.

ka·bí·lin *png* [*Seb*] : mána – *pnd* **mag·ka·bí·lin, i·pa·ka·bí·lin.**

ka·bi·líng·gan *png* [*War*] **1:** kasunduan **2:** tungkulin **3:** hadlang o sagabal.

ka·bi·lú·gan *png* [*ka+bilog+an*] **1:** *Asn* **a** ang buong mukha ng buwan kapag nasisinagan ng araw **b** panahon ng pangyayaring ito: FULL MOON, KÁBUS, LATÎ[2], TAKDÓL **2:** pagiging bilóg ng isang bagay.

ka·bíl·ya *png [Esp cabilla*] : bára na ginagamit na pampatibay ng konkreto *var* gabílya: BAR[3], BÁRAS – *pnd* **mag·ka·bíl·ya, ka·bíl·ya·hán, i·pang·ka·bíl·ya.**

ká·bin *png* [*Ing cabin*] : cabin.

Ka·bi·ná·nan *png* : isa sa mga wika ng mga Ilongot.

ká·bi·nét *png* [*Ing cabinet*] **1:** anumang hugis kahong sisidlan na may pintuan, karaniwang may mga dibisyon, gawa sa kahoy, metal, at iba pa *Cf* APARADÓR, ARMÁRYO, ESTÁNTE : CABINET[2], CLOSET[1] **2:** gabinete.

ka·bir *png* [*Gui Bag*] : telang súpot at may tali upang maisakbat sa balikat o sa leeg.

Ka·bi·sa·yá·an *png* [*ka+bisaya+an*] : mga lalawigan at islang nasasaklaw ng mga rehiyong Bisaya: KABISAY-ÁN.

Ka·bi·say-án *png* : Kabisayaan.

ka·bi·sî *png Kol* [*Esp cabecilla*] : tao na nagmamay-ari o namamahala sa tindahan o negosyo *Cf* KABISÍLYA.

ka·bi·só·te *png Zoo* [*Esp cabezote*] : uri ng ibon.

ka·bi·só·te *pnr* [*Esp cabezote*] **1:** mahina o mapurol ang ulo; hindi nagiisip *Cf* TANGÀ **2:** matigas ang ulo.

ka·bít *png* [*Bik Kap Mrw Pan Seb Tag War*] **1:** pagdidikit, pagdudugtong o pagkokonekta ng anumang bagay: TAKÓD[1] – *pnd* **mag·ka·bít, ku·ma·bít, ka·bi·tán, i·ka·bít, i·pang·ka·bít, mag·pa·ka·bít, i·pa·ka·bít 2:** *Alp* kaapid **3:** *Kol* taxi o dyip na walang sariling prangkisa.

káb-it *png* [*Seb*] : sabit.

ka·bít-ká·bag *png* **1:** *Bot* bakaig **2:** sapnit o dawag.

ka·bi·yâ *png Zoo*: uri ng tulya (family *Mollusk*) *var* kabyâ *Cf* haláan, kabíbe.

ka·bi·yák *png* [*ka+biyak*] **1:** alinman sa kalahating bahagi ng anumang bagay na hinati **2:** asawang lalaki o babae *var* kabyák *Cf* ESPÓSO, ESPÓSA : KAPÍKAS.

ka·bi·yá·san *png Ana* [*ka+biyas+an*] : buto ng bisig: TÚLAN.

kab·káb *png* [*Ilk Kap Pan Tag*] **1:** malaking kagat *Cf* HABHÁB : ÁBAB, ANGKÁB, BÁNGER, HAKLÁB[1], HÁNGGAB – *pnd* **mag·kab·káb, ku·mab·káb, kab·ka·bín, ma·ngab·káb 2:** pagngata sa pamamagitan ng mga ngipin *Cf* KASKÁS, NGABNGÁB, TÁPAS – *pnd* **mag·kab·káb, ku·mab·káb, kab·ka·bín, kab·ka·bán, i·kab·káb 3:** *Zoo* palaka (*Rana magna*) na mataba at malaki *Cf* KAKAPSÓY **4:** [*Tau*] pamaypay – *pnd* **mag·kab·káb, kab·ka·bín, kab·ka·bán, i·pang·kab·káb.**

kab·ká·bat *png* [*Pan*] : kakilala.

kab·ká·bron *png Bot* [*Ilk*] : uri ng damo o yerba na isinasahog sa pagkain ng baboy at ginagamit na pantapal sa sugat: DILÀDILÀ[2].

ka·blás *pnr* [*Bik War*] : sawimpalad.

ká·ble *png* [*Esp cable*] **1:** malaking lubid o kadena *Cf* ALÁMBRE, KÁWAD : CABLE **2:** pinaikling **kablegrama.**

ká·ble·grá·ma *png* [*Esp cablegrama*] : mensaheng pinadadaan sa kable na nasa ilalim ng dagat *Cf* TELEGRÁMA : CABLE, CABLEGRAM, KÁBLE.

ká·ble·kót·se *png* [*Esp cablecoche*] : sasakyang nakakabit at tumutulay sa makapal at matibay na kable : CABLE CAR.

ka·blíng *png Bot* [*Ilk Kap Tag*] : damo (*Pogostemon cablin*) na mabango ang dahon at nakapagtataboy ng mga kulisap *var* kablín: KADLÚM, PATSÚLI.

ka·blíng-gú·bat *png Bot* : maliit at balingkinitang palumpong (*Orthosiphon aristatus*), biluhaba ang dahon, kulay lila ang bulaklak, at biluhaba ang nuwes.

ka·blíng-ka·bá·yo *png Bot* : damo (*Hyptis suaveolens*) na nakukuhanan ng langis na may mentol : SUÓB-KABÁYO.

ka·blíng-la·lá·ki *png Bot* : yerba (*Anisomeles indica* o *Malabar catmint*) na payat at biluhaba ang dahon, maraming bulaklak na kulay lila, at nakapagpapagaling ng rayuma at sakít sa tiyan.

kab·líng-u·wák *png Bot* : ilahas at mataas na damo.

kab·lí·ton *png* [*Seb*] : pikon.

ká·bo *png* **1:** *Mil* [*Esp cabo*] opisyal na higit na mataas kaysa private at mababa kaysa sarhento: CORPORAL, KÓRPORÁL **2:** pinuno ng isang pangkat, gaya ng sa preso **3:** [*Bik*] porselanang tapayan o gusì **4:** *Heg* tangos **5:** sa huweteng, tao na tagakolekta ng taya sa kobrador.

ka·bô *png* [*Hil Seb War*] : tabò[1].

ka·bód *png* [*Bik CS*] : uri ng pagmimina sa pamamagitan ng paghukay ng balon na sinisisid ng mga minero – *pnd* **mag·ka·bód, ku·ma·bód.**

ka·bód *pnb* : bigla; agad *var* kabúd.

ka·bóg *png* **1:** malakas na tunog ng isang nahulog na bagay *Cf* KALABÓG, LAGAPÁK **2:** mabilis at pumipintig na tunog ng isang bagay na malayo o natatakpan – *pnd* **ku·ma·bóg, ka·**

bu·gín 3: *Zoo* [*Seb War*] maliit na paniki.

ká·bog *pnd* **mag·ká·bog, ku·má·bog, ka·bú·gin, i·pang·ká·bog** [*Bik*] **:** magkudkod ng niyog.

ka·bóg *pnd* **ku·ma·bóg, ka·bu·gín** [*Bik Kap Tag*] **:** guluhin; lituhin.

ka·bó·ka·bó *png* [*Bik*] **:** alikabok – *pnr* **ma·ka·bó·ka·bó**.

ka·bo·ké·gan *png* [*Mrw*] **:** kasinungalingan.

ká·bong *png* [*Seb*] **:** malakas na agos.

ka·bóng *png Bot* [*Bik*] **:** bakong.

ka·bó·ngo·lo *png Bot* [*ST*] **:** uri ng saging.

ka·bós *pnr* [*Seb*] **:** dukha.

kab-ót *pnr* [*Seb Hil*] **:** abot.

ka·bo·tá·he *png* [*Esp cabotaje*] **:** kalakalan sa baybay dagat; pilotahe.

ká·bra *png* [*Esp cabra*] **:** babae at tigulang na kambing, **ka·brón** kung lalaki.

ká·bras *png* [*Esp cabras*] **:** maliit at puting ulap.

ka·bráy *pnd* **mag·ka·bráy, ku·ma·bráy, ka·bra·yín** [*Bik*] **:** kumalakalabit ng kuwerdas ng gitara; tumugtog ng gitara.

ka·brí·ta *png* [*Esp cabrita*] **1:** *Bot* parasitikong halaman (*Aeginetia indica*) na lumalago sa tubuhan, at ginagamit na gamot sa diyabetes **2:** *Zoo* batang kambing na babae, **ka·brí·to** kung lalaki.

ka·brí·ya *png* [*Esp cabría*] **:** derrick – *pnd* **mag·ka·brí·ya, ka·bri·yá·hin**.

kab·rón *png* [*Esp cabrón*] **1:** *Zoo* malaking kambing **2:** *Alp* lalaking kinaliwa ng asawa **3:** *Alp* bastardo.

káb·tang *png* [*War*] **:** katayuan o kalagayan *var* kabtángan.

kab·táng *png* [*Bik*] **1:** bahagi **2:** kabanata.

kab·táy *pnr* [*Bik*] **:** tuliro dahil sa sabay-sabay na gawain.

káb·tong *png* [*War*] **:** palay na malapit nang mahinog.

ka·bu·bút-on *png* [*Hil Seb ka+buot+on*] **:** kalooban[2].

ka·bú·gaw *png Bot* [*Pal*] **:** kabuyan.

Ka·bú·gaw-Man·dá·ya-Tá·wit *png***:** isa sa mga pangkating etniko sa Apayao.

ká·bug-ku·wak·nít *png Zoo* [*Seb*] **:** paniki.

ka·bug·wa·són *png Asn* [*Seb*] **:** talà sa umaga.

ka·bu·há·yan *png* [*ka+buhay+an*] **1:** kayamanan; ari-arian **2:** hanapbuhay **3:** ekonomíya.

ka·bu·hì *png* **1:** [*Seb*] pangangasim ng sikmura**:** HYPERACIDITY **2:** [*Hil Seb War*] búhay[1].

ka·bú·ki *png* [*Jap*] **:** uri ng tradisyonal na dula na pawang lalaki ang gumaganap.

ka·bu·kí·ran *png* [*Kap Seb Tag ka+bukid+an*] **:** malawak na lupang taniman **:** ONÁYAN, UMÁ.

ka·bul *png* [*Mrw*] **:** banga na gawa sa tanso, may disenyong okir, at ginagamit sa seremonyang kasal.

ka·bú·lay *png* **1:** nilalálang himaymay ng dahon ng bule **2:** [*Tau*] bangs.

ka·bu·lu·hán *png* [*ka+bulo+han*] **:** saysay o katuturan ng anumang bagay, isipan, o gawain – *pnr* **ma·ka·bu·lu·hán**.

ká·bu·né·gro *png* [*Esp cabo negro*] **:** maitim at matabang himaymay mula sa dahon ng kaong.

Ka·bun·yi·án *png Mit* [*Ifu Kal Tng ka+bunyi+an*] **:** pinakadakilang bathala *var* Kabunyán.

ka·bun·yi·án *png* [*ka+bunyi+an*] **1:** kataasan ng posisyon, ranggo, reputasyon, at iba pa**:** EMINENCE, EMINÉNSIYÁ **2:** sa malaking titik, titulo ng karangalan, *hal* ang Kaniyang Kabunyian **:** EMINENCE, EMINÉNSIYÁ.

ká·bu·rá·ta *png* [*Esp cabo+rata*] **:** uri ng latigo – *pnd* **ka·bu·rá·ta·hín, ma·ngá·bu·rá·ta**.

ká·bus *png Asn* [*Ilk*] **:** kabilugan.

ka·bús *pnr* **1:** [*Kap*] lampas[1] **2:** [*War*] kapos; kulang.

ka·bu·tá·he *png* [*Esp*] **:** varyant ng **kabotahe**.

ka·bu·té *png Bot* [*Kap Tag*] **:** alinman sa mga fungus (*Agaricus campestris*) na malamán *var* kabutí *Cf* ÓONG **:** ARÓY, LÍBGOS, OWONG, PARÓNGPÁRONG, ULAPÍNG, UÓNG.

ka·bu·téng-á·has *png Bot* [*kabute+ng-ahas*] **:** uri ng nakalalasong kabute**:** PANDÓNG-ÁHAS.

ka·bu·téng-gi·ní·kan *png Bot* [*kabute+ng-ginikan*] **:** kabute (*Volvaria esculenta*) na kulay kape, nakakain, at lumalago sa ginikan o nabubulok na gulay.

ka·bu·téng-hú·gis-ú·tak *png Bot* [*kabute+na-hugis-utak*] **:** kabuté (*Morchella esculentia*) na nakakain, biluhaba ang ulo, at mataba ang tangkay **:** KABUTÉNG-MALAÚTAK.

ka·bu·téng-ma·la·ú·tak *png Bot* [*kabute+na-mala+utak*] **:** kabuteng-hugis-utak.

ka·bu·téng-ma·nók *png Bot* [*kabute+ng-manok*] **:** kabuteng tumutubo malapit sa kabahayan at kinakain ng manok.

ka·bu·téng-pá·rang *png Bot* [*kabute+ng-parang*] **:** ilahas na kabuteng tumutubo sa parang o bukid.

ka·bu·téng-pá·yong-á·has *png Bot* [*kabute+na-payong-ahas*] **:** kabute (*Lepiota chlorospora*) na nakalalason, puti ang ulo na may kulay tsokolateng kaliskis, at puting tangkay na may pabilog na guhit.

ka·bu·téng-pun·só *png Bot* [*kabute+ng-punso*] **:** kabute (*Collybia albuminosa*) na nakakain, malambot ang ulo, at may puting batik.

ka·bu·téng-sá·ging *png Bot* [*kabute+ng-saging*] **:** kabuteng nakakain at tumutubo sa katawan ng nabubulok na saging.

ka·bu·téng-sung·sóng *png Bot* [*kabute+na-sungsong*] **:** kabute (*Pleurotus ostreatus*) na hugis talaba at tumutubo sa mga tuod.

ka·bu·tí·han *png* [*ka+buti+han*] **1:** pagiging maigi o magaling**:** GOODNESS **2:** kabaitan; pagkamatulungin **3:** bentaha; pakinabang.

ka·bu·tí·hang-lo·ób *png* [*ka+buti+han+ng-loob*] **:** pagiging mapagbigay.

ka·bu·tí·hang-pá·lad *png* [*ka+buti+han+ng-palad*] **:** mabuting kapalaran; suwerte.

ka·bu·u·án *png* [*ka+buo+an*] **1:** ang lahat ng mga bilang; total**:** SÚMA **2:** pagiging ganap **3:** kalahatan **4:** buod **5:** kayarian; kaayusan.

ka·bu·wá·nan *png* [*ka+buwan+an*] **1:** takdang buwan ng panganganak o pagsisilang **2:** takdang buwan ng pagbabayad ng utang, o katulad.

ka·bu·yà *png Bot* **:** halamang (*Agave sisalana*) pinagkukunan ng hiblang ginagamit sa paggawa ng pisi, basahan, at iba pa *Cf* ABAKÁ.

ka·bu·yan *png Bot* [*Pal*] **:** punongkahoy (*Citrus hystrix*) na may maliliit na tila tinik ang puting bunga, napakaasim ng bunga, at nagagamit ding medisina**:** KABÚGAW.

ka·bú·yaw *png Bot* [*Ilk Tag*] **1:** maliit na punongkahoy ng sitrus (*Citrus hystrix*), maasim ang bunga, at may katas na pampalasa**:** KABELÉW, SUHÂ **2:** bunga ng punong ito**:** KABELÉW, SUHÂ, KAMUNTÁY.

ka·bú·yok *png Bot* [*Ilk*] **1:** tabók **2:** malakabuyaw.

káb·yas *png Ana* [*ST*] **:** mahabang buto ng braso.

kab·yáw *png* **1:** [*Hil Seb*] uri ng lambat **2:** [*Ilk Tag*] pag-ilo o pagkatas ng tubó: DÁPIL – *pnd* **mag·kab·yáw, kab·ya·wín, i·kab·yáw**.

kab·yá·wan *png* [*Ilk Tag kabyaw+an*] **1:** gilingan ng tubó at kauri: ALILÍSAN, DADAPÍLAN, ILOHÁN, TRAPÍTSE **2:** panahon o kasagsagan ng gawain sa pag-alilis ng tubó at paggawa ng asukal.

kab·yós *pnd* **ku·mab·yós, i·kab·yós:** sumála; dumaplis.

ká·da *pnr* [*Esp cada*] **:** bawat; bawat isa **:** CADA.

ka·dá·ber *png* [*Esp Ing cadaver*] **:** bangkay.

ka·dág *pnr* [*War*] **:** magaslaw; walang ingat o hindi maingat.

ka·dag·há·nan *png* [*Seb ka+daghan+an*] **:** karamihan[1,2].

ka·da·í·tan *png* [*Seb*] **:** kapayapaan.

Ka·dak·lán *png Mit* [*Tng*] **:** pinakamakapangyarihang diyos; espiritu ng kulog *Cf* BATHÁLA, KABUNYIÁN, LUMÁWIG.

ka·dak·lán *png Isp* [*Bon Igo*] **:** laro ng kalalakihang Ifugaw, katulad ng bisnag ngunit maaaring laruin sa anumang okasyon.

ka·da·kô *png* [*Hil Seb War ka+dako*] **:** laki; bulto ng katawan.

ka·da·kul *png* [*Bik*] **:** bugsô.

ká·dal *png Med* [*War*] **:** panginginíg na sintomas ng karamdaman.

ka·da·lì *png* [*Seb War*] **:** saglit.

ka·dál-ka·dál *pnr* [*Bik*] **:** kumakalantog o kumakalugkog, karaniwan sa karitela o katulad na sasakyan.

ka·da·lók *png* [*Hil*] **:** yamò[1].

ka·dál·so *png* [*Esp cadalso*] **:** entabladong bibitayán *Cf* GARÓTE, SÍLYA ELÉKTRIKÁ.

ká·dang *png* [*Hil Ilk Seb War*] **:** tayakad na kawayan.

ká·dang-ká·dang *png*: larong tayakad na pampaligsahan at binubuo ng dalawa hanggang apat na manlalaro.

ka·dáng-ka·dáng *png Agr* **:** pesteng pumapatay sa mga punò ng niyog.

ka·dang·yán *png* **1:** [*Ifu*] pinakamataas na pagkilalang natatanggap ng mag-asawa **2:** [*Kal*] pinuno at nakaáangat na uri sa lipunan.

ka·da·rá·an *png* [*Mrw*] **:** kanluran.

Ka·dá·san *png* **:** Ikalahan.

ka·dás·tro *png* [*Esp cadastro*] **:** listahan ng mga súkat ng lupa sa probinsiya at lungsod.

ka·dát *png* [*Hil*] **:** askad.

ka·da·tá *pnh* [*Ilk*] **:** kanita.

ka·da·tò *png* [*Seb ka+dato*] **:** yaman.

ká·daw *png* [*Mrw*] **:** pag-aalay o paghahain ng buhay ng tao o hayop **:** ÁLAY[4].

ka·daw·yán *png* [*Ilk*] **:** regla.

ka·dáw·yan *pnr* [*Ilk*] **:** karaniwan[1].

ka·dáy *png* [*Ilk*] **:** pasiking.

ka·da·yá·wan *png* [*Bag ka+dayaw+an*] **:** panahon ng pagpipista upang ipagdiwang ang masaganang ani.

kad·dák *png* [*Iba*] **:** bigaw.

kad·dín *png Zoo* [*Iva*] **:** kambing.

ka·dé·na *png* [*Esp cadena*] **1:** tanikala – *pnd* **mag·ka·dé·na, ka·de·ná·han, i·ka·dé·na 2:** *Bat* mahigit sampung taong pagkabilanggo.

ka·dé·na-per·pét·wa *png* [*Esp cadena perpetua*] **:** habambuhay na pagkabilanggo.

ka·de·né·ta *png* [*Esp cadeneta*] **:** tahî na tila kadena.

ka·de·níl·ya *png* [*Esp cadenilla*] **:** maliliit na kadena *Cf* KADENÍTA.

ka·de·ní·ta *png* [*Esp cadenita*] **:** maliit at payat na kadena *Cf* KADENÍLYA.

ka·dén·si·yá *png* [*Esp cadencia*] **:** cadence.

ka·dé·pen *png* [*Kal*] **:** tao na nangangasiwa sa usaping pangkapayapaan.

ka·dé·te *png Mil* [*Esp cadete*] **1:** tao na nagsasanay para sa serbisyong militar o pampulisya **:** CADET, CADETTE **2:** tawag sa mga nagsasanay: CADET.

kád·hat *png* [*Hil*] **:** askad – *pnr* **ma·kád·hat**.

ká·di *png* [*Ing caddie, caddy*] **:** tagabuhat ng gamit ng manlalaro ng golf **:** CADDIE.

ka·ding *png* [*Kan*] **:** dasal na inaawit para sa namatay na kamag-anak.

ka·di·ngót *png* [*Hil*] **:** yamò[1].

ka·dí·rig *png* [*War ka+dirig*] **:** kasama sa higaan; kasiping.

kad·kád *png* [*Bik*] **:** kalaykay – *pnd* **mag·kad·kád, ku·mad·kád, kad·ka·dín**.

kad·kád *pnr* [*Hil Kap Seb*] **:** latág o ladlad.

kad·la·gán *png* [*Bik*] **:** kasukalan; kadawagan.

kad·láw *png* [*Hil*] **:** tawa.

kad·lím *png Bot*: halaman na mabango ang dahon at karaniwang inilalahok sa gugo.

kad·lít *png* **1:** hiwa; insisyon – *pnd* **kad·li·tín, kad·li·tán 2:** *Med* bakuna **3:** marka o pilat sa balát na likha ng pagbakuna **4:** pagpapadugo; pagdugo.

kad·lô *png* **1:** pagsalok ng tubig o anumang likido **2:** pagtanggap ng napakalaking tubò sa negosyo.

kad·lóm *png Bot* [*Seb*] **:** gugo.

kad·lúm *png* **1:** *Bot* [*Bik Hil Seb*] kabling **2:** [*Pal*] dahon.

kád·mi·yó *png Kem* [*Esp cadmio*] **:** cadmium.

ka·dô *png Kol* [*Bik*] **:** karát – *pnd* **mag·ka·dô, ku·ma·dô, ka·du·ín**.

ká·dos *png* [*Ilk*] **:** sako.

ka·dos·tan *png* [*Mrw*] **:** kasalanan.

ká·dre *png Pol* [*Esp cadre*] **:** pangunahing kasapi ng isang partidong rebolusyonaryo: CADRE.

kád·to *png* [*Hil*] **:** túngo[1].

kad·tó *pnb* [*Bik*] **:** noong araw, noong una; noon.

kad·tó *pnh* [*Seb*] **:** yaon.

ka·du·gô *png, pnr* [*ka+dugo*] **:** kamag-anak *var* karugô.

ka·dug·tóng-bi·tú·ka *png* [*ka+dugtong-bituka*] **:** kapatid.

ka·du·ká·do *pnr* [*Esp caducado*] **1:** *Bat* lampas na ang takdang taning, tumutukoy sa pagtupad ng obligasyon, pagbabayad ng utang, at iba pa **2:** *Kem* lipás na ang bisà o lakas.

ka·dúl·ka·dúl *png* [*Hil*] **:** kugkog[2].

ka·du·sé·o *png* [*Esp caduceo*] **1:** sagisag ng medisina **:** CADUCEUS **2:** *Mit* ang tungkod na hawak ni Merkuryo na mensahero ng mga diyos **:** CADUCEUS.

ka·du·wa *png Mus* [*Kal*] **:** isa sa malalaking gong sa topayya.

kad·yá·pa *png Bot* [*Bik*] **:** halon[1].

kad·yós *png Bot*: palumpong (*Cajanus cajan*) na tumataas nang 1-2 m, masanga, balahibuhin, dilaw ang bulaklak, at nakakain ang murang buto *var* kagyós **:** GABLÓS, KÁRDIS, TABYÚS.

kad·yót *png* **1:** pagpisig ng isang bagay; kisáy **2:** mabilis na bigwas o unday ng saksak **3:** paatras-abanteng andar ng itinutulák na karag-karag na sasakyan.

ka·es·ku·wé·la *png* [*ka+eskuwela*] **:** kamag-aral.

ka·fi·lan *png* [*Tbo*] : malaking patalim na hawig sa gulok.

káf·tan *png* [*Tur caftan*] **1:** kasuotang mahaba, may sinturon, at isinusuot ng kalalakihan sa Turkey at mga kalapit na bansa: CAFTAN **2:** pambabaeng damit na maluwang at mahaba : CAFTAN.

ká·ga *png* [*Tau*] : súkat na katumbas ng sampung gatang kung sa bigas.

ka·gâ *png* [*Iba*] : kagat.

ka·gâ *pnr* [*Seb*] : malamlam ang mata.

ka·ga·bí *pnb* [*ka+gabi*] : nakalipas o nakaraang gabi.

ka·gád *pnd* **mag·ka·gád, ku·ma·gád, ka·ga·rín, i·pang·ka·gád** [*War*] : kudkurin o kayurin.

ká·gad *pnr, pnb Kol* : tinipil na **kaagad**.

ka·ga·gár *pnd* **mag·ka·ga·gár, ka·ga·ga·rín** [*ST*] : makipag-usap.

ka·gá·ka *png* [*ST*] : plano o likha.

ka·gâ-kâ *png* [*Bik*] : kugkog[2].

ka·gak·há *png* [*Bik*] : bahagi ng likod na hindi maabot ng sariling kamay.

ka·ga·ku·wan *png* [*Iba*] : sa sinaunang lipunan, pook na taguán o lihim na kublihan kung may inaasahang pagsalakay ng kaaway.

ka·gá·lang-gá·lang *pnr* [*Kap Tag ka+galang-galang*] : karapat-dapat bigyan ng paggalang : HAMANGÁN, KGG, TALAHÚRON.

ká·ga·láng-ga·lá·ngan *png* [*Kap Tag ka+galang-galang+an*] : paraan ng pagtawag sa pangulo at ibang mataas na opisyal : KGG.

ka·gá·li·ngan *png* [*ka+galing+an*] **1:** kabutihan; kapakanan **2:** bentaha.

ka·ga·li·ngán *png* [*ka+galing+an*] **1:** husay **2:** bisà.

ka·ga·lít *png* [*ka+galit*] : kaaway; kalaban.

ka·gal·kál *png* [*Seb Tag War*] : ingit ng mga hugpungang mekanikal na maluwag ang pagkakabit *Cf* KALAMPÁG, KALANTÓG : KARANDOL, RENETRET – *pnr* **ma·ka·gal·kál**.

ka·gam·há·nan *png* [*Seb War ka+gahum+an*] **1:** kapangyarihan; autoridad **2:** pamahalaan.

ka·ga·mi·tán *png* [*ka+gamit+an*] : anumang instrumentong pangkamay sa paggawa o pagpapabilis ng mga operasyong mekanikal, gaya ng martilyo, lagari, at iba pa : EPÉKTOS, PAGÁWAY.

ka·gam·pán *png* [*ka+ganap+an*] **1:** kabuwanan ng pagbubuntis : TAGUMANÁK[2], WÁLIWÁLI **2:** katuwang sa gawain *Cf* KATÚLONG : KAGANÁPAN[4].

ka·gán *png* [*Bik*] : langib.

ka·gá·nan *png* [*Bik*] : sisidlan; lalagyan.

ka·ga·ná·pan *png* [*ka+ganap+an*] **1:** katuparan **2:** kalubusán; kabuuan **3:** *Gra* salita o mga salita na ginagamit upang mabuo ang kahulugan ng pangungusap, lalo na ang layon sa panag-uri: COMPLEMENT[2] **4:** kagampan[2].

ka·ga·na·pán *png* [*ka+ganap+an*] : pagiging lubos o perpekto; kabuuan.

ka·gan·dá·han *png* [*ka+ganda+han*] : pagkakaroon ng ganda: BEAUTY.

ka·gan·dá·hang-á·sal *png* [*ka+ganda+han+ng-asal*] : kabutihang ugali.

ka·gan·dá·hang-lo·ób *png* [*ka+ganda+han+ng-loob*] **1:** dalisay na ugali, karaniwang nakikilala sa mahusay na pakikisama at mabuting pakikipagkapuwa-tao **2:** katangian ng tunay na tao.

ká·gang *png Zoo* **1:** [*Seb*] alimasag na maliit at malamán, na nahuhúli sa putikan ng dalampasigan subalit hindi nakakain **2:** [*Bik*] tagak.

ka·gáng *pnr* : tigang at tuyo, karaniwang tumutukoy sa tag-init.

ká·gang-ká·gan *png Bot* [*Hil Seb*] : diliwariw[2].

ka·gang·káng *pnr* **1:** sintunado o des-apinado sa pag-awit ng mataas na nota **2:** kumakalugkog, gaya ng latang kinakaladkad *Cf* GARALGÁL, KANGKÁNG.

ka·gas·kás *png* **1:** tunog ng niyayapakang buhangin **2:** tunog na nalilikha ng paldang inalmirulan *Cf* KAGISKÍS **3:** *Bot* uri ng halamang sili na malaki at biluhaba ang bunga.

ka·gát *png* [*Bik Hil Iba Ilk Tag War*] **1:** súgat o hiwa na dulot ng ngipin o kasangkapang may ngipin *Cf* KABKÁB, UKÁB : BITE, GABUT, KAGÂ, KAKUT, KETKET, PÁAK, TUKOB, ULLAW **2:** bútas na dulot ng karayom ng putakti *Cf* SÚGAT – *pnd* **ku·ma·gát, ka·ga·tín, i·ka·gát, ma·nga·gát**.

ka·gát *pnr* : angkop at lapat ang súkat.

ká·gaw *png* **1:** *Bio* [*Bik Hil Iba Ilk Tag War*] uri ng maliit na parasitikong kulisap (*Sacroptes scabiei*) na nagdudulot ng sakít sa balát *Cf* GARAPÁTA, HANIP, NIKNÍK : KUKÚLUM, ZÍTA **2:** *Bio* [*Hil Mrw Seb Tag Tau War*] mikrobyo.

ka·gá·wad *png* [*ka+gawad*] **1:** kasapi ng lupong pamunuan o kalupunan **2:** kasapi ng sangguniang pambaranggay o sangguniang pambayan sa kasalukuyang kodigo ng pamahalaang lokal *Cf* KATÚLONG.

ká·ga·wa·rán *png* [*ka+gawad+an*] **1:** sangay pampángasiwaán ng pamahalaang pambansa, panlalawigan, o pambayan : DEPÁRTMENT, DEPARTAMÉNTO **2:** larang sa edukasyon o sangay sa paaralan : DEPÁRTMENT, DEPARTAMÉNTO.

ka·ga·wa·sán *png* [*Seb ka+gawas+an*] : kalayaan.

ká·gay *png* [*Ilk*] : abrigo.

ka·gáy *png* [*Ilk*] : balabal – *pnd* **mag·ka·gáy, i·ka·gáy, i·pang·ka·gáy**.

ká·gay *pnb* [*Mrw*] : kahapon.

ka·gay·káy *png Zoo* : uri ng uod.

ka·ga·yón *png* [*Hil ka+gayon*] : alindog.

kag·ha·róng *png* [*Bik kag+harong*] **1:** ang may-ari ng bahay **2:** *Lit* panunuluyan.

kag·hód *pnd* **mag·kag·hód, kag·hu·dín, i·kag·hód** [*Bik*] : kuskusin ng bunót ng niyog.

ká·gid *png* [*Seb*] : langib.

ka·gíd *png* [*Seb War*] : sakít sa balát.

ka·gí·i *png Mus* [*Mns*] : koratong.

ka·gi·la-gi·la·lás *pnr* [*Ing*] **1:** kakaiba o kataka-taka ang anyo : FANTASTIC, PANTÁSTIKÓ **2:** umiiral sa guniguni o imahinasyon : FANTASTIC, PANTÁSTIKÓ **3:** magaling; pambihira : FANTASTIC, PANTÁSTIKÓ.

ka·gil·kíl *png* : mahinang tunog ng kuliling : KAGINGKÍNG[1].

ka·gín·di *png Bot* [*Seb War*] : karmay.

ka·ging·kíng *png* **1:** kagilkil **2:** *Bot* [*Bik Hil Seb War*] bukawe.

ka·gin·sá-gin·sá *pnb* [*ka+ginsa-ginsa*] : karaniwang may *di-*, nanganganahulugang walang ano-ano.

ká·gip *pnd* **ku·má·gip, ka·gí·pin** [*ST*] : hikayatin ang ibang tao.

ka·gis·kís *png* : tunog ng dalawang metal na nagkikiskisan.

ka·gis·nán *png* [*ka+gising+an*] **1:** anumang nakita pagkagising **2:** nakamulatan o natutuhan mula sa pagkabatà.

ka·gít *png* [*ST*] **1:** *Zoo* berdeng loro **2:** maliit na patpat na inilalagay sa pluma para gawing tandâ.

ka·gít *pnr* [*War*] : mapag-imbot; sakim.

ka·git·nâ *png* [*ka+gitna*] **1:** kalahati **2:** pantakal na kalahating litro o kalahating salop.

ká·git·sî *png Med* [*Bik*] : ketong.

ká·giw *png* [*Seb*] : takas – *pnd* **ku·má·giw, ka·gí·wan, i·ká·giw**.

kag·kág *png* [*Ilk*] **1:** liwanag ng buwan **2:** bahaw na tunog ng mga bagay na pinapalo.

kag·kág *pnd* **mag·kag·kág, ku·mag·kág, kag·ka·gín :** magkalkal; magdumali.

kag·kág *pnr* **1:** [*Ilk Tag*] buka, karaniwang patungkol sa nakabukang pakpak ng manok o ibon **2:** [*Tau*] payat.

ka·gó *png* [*War*] : niyog na may sirang sapal o lamán.

ka·gô *pnr* [*ST*] : dukha.

ka·gód *png* [*Bik*] **1:** sukong **2:** tao na nalulong sa partikular na bisyo.

ka·gód *pnd* **mag·ka·gód, ku·ma·gód, ka·gu·rín, i·pang·ka·gód** [*Hil Seb War*] : kudkurin; gayatin.

ka·gód *pnr* [*Bik*] : mabahong amoy ng aso matapos kumain ng bulok na karne o matapos kumain sa basurahan.

ka·gó·ko *png* [*Seb War*] : manangkil.

ká·gon *png* [*Bik*] : tagapamagitan; tulay.

ká·gon *pnd* **mag·ká·gon, ku·má·gon, ka·gú·nin** [*ST*] : magsikap kumuha.

ka·gong·kong *png* [*Kan*] : agamid.

ká·gon-ká·gon *pnr* [*ST*] : magkakasama.

ká·gos *png* [*ST*] : mga putok sa paa at kamay na parang ketong.

ká·gos *pnd* **mag·ká·gos, ku·má·gos, ka·gú·sin** [*ST*] : kumamot; magkamot.

ka·gos·kós *png* [*ST*] : tunog ng kámot.

ká·got *png Mus* [*Ata Hgn*] : kutet.

ka·gót *png* [*Bik*] : karit[2].

ka·gó·yor *png* [*ST*] : pantali na yantok.

kág·pe *png* [*Mrw*] : pigsa.

kag·rít *png* [*Bik*] : tili.

kag·rók *png* [*Bik*] : malakas na ingay ng maraming tao.

kag·sá·kan *png Bot* [*Ilk*] : alupag-amô.

kag·síng *pnd* **mag·kag·síng, ku·mag·síng** [*Bik*] : sumigaw o humiyaw dahil sa takot.

ka·gú·bat *png* [*Seb ka+gubat*] : rebolusyon; himagsikan.

ka·gu·bá·tan *png* [*ka+gubat+an*] : kabuuan ng gubat; malawak na dawag at kakahuyan: FOREST, SÉLVA.

ka·gúb·kob *png* [*Seb*] : langutngot[1].

ka·gud·du·wá *png* [*Ilk*] : kalahati.

ka·gud·kód *png* **1:** kayod[2] **2:** tunog ng kulog o anumang pagsabog na nasa malayo *Cf* DAGULDÓL, DAGUNDÓNG.

ká·gul *png Mus* [*Tir*] : luntang.

ká·gum *png* [*Seb*] : pasâ.

ka·gúm *pnr* [*Seb*] : namumutla.

ka·gúm·kom *pnr* [*Seb*] : malutong.

ka·gun *png* [*Ayt-Mgk*] : dawak[1].

ka·gúng·kong *png Ana* **1:** [*Seb*] ibaba ng gulugod **2:** [*War*] gulugod.

ka·gung·kóng *png* : tunog ng metal na sisidlang kinakaladkad *Cf* KALAMPÁG, KALANTÓG.

ka·gu·ól *png* [*Seb*] : kalungkutan.

ka·gu·ráng·nan *png* [*Bik ka+gurang+nan*] : panginoon.

ká·gu·ru·án *png* [*ka+guro+an*] : kagawarang pang-akademya, kolehiyo, unibersidad, at katulad: FACULTY[3].

kag·yát *pnr, pnb* **1:** agad; madali : DAGLI, GILAYÓN, SINGDATEN, SARAPATI, TAMPÓL, TÚLUS **2** : madalían; di-inaasahan: DAGLI, GILAYÓN, SINGDATEN, SARAPATI, TAMPÓL, TÚLUS.

kag·yós *png Bot* [*Hil Seb Tag War*] : varyant ng **kadyos**.

kag·yót *pnd* **mag·kag·yót, ku·mag·yót, i·kag·yót** [*ST*] : ihalang ang mabigat na bagay nang pasalpok sa isa pang bagay.

ká·ha *png* [*Esp caja*] **1:** kahon **2:** sisidlan ng salapi, gaya ng kaha de-yero *Cf* TILL **3:** sa paglilimbag, sisidlan ng tipo **4:** katawan.

ká·ha-ál·ta *png* [*Esp caja alta*] : mayuskula.

ka·há·bag-pá·lay *png Bot* [*ST*] : uri ng bigas.

ká·ha-bá·ha *png* [*Esp caja baja*] : minuskula.

ka·háb-an *png* [*ST*] : biga na pinapatungan ng soleras.

ká·ha de-yé·ro *png* [*Esp caja de hierro*] : kaha na yari sa metal, karaniwang taguan ng salapi, alahas, dokumento, at iba pa : VAULT.

ka·hád·lok *png* [*Seb War ka+hadlok*] : pangamba; tákot.

ka·ha·kóg *png* [*Seb War ka+hakog*] : pagkamaimbutin; kasakiman.

ka·ha·la·ga·hán *png* [*ka + halaga + han*] : kalidad o kalagayan ng pagiging mahalaga : IMPORTANCE, IMPORTANSIYA.

ka·ha·li·gót *png* [*War ka+haligot*] : kakiputan o pagkamakipot.

ka·ha·lí·li *png* [*Kap Tag ka+halili*] : kapalit ng sinuman sa kaniyang gawain o tungkulin: SÚNO, SUSESÓR.

ka·ha·li·pót *png* [*War ka+halipot*] : kaiklian; pagkamaikli.

ka·hám·ya *png Bot* [*ST*] : uri ng bigas.

ka·han·dá·kan *png Isp* [*Mng*] : laro sa Mindoro, karera habang nakatuntong sa pares ng tayakad.

ká·hang *png* **1:** *Zoo* lamandagat na kauri ng kabibe **2:** [*Hil*] anghang.

ka·háng *pnd* **mag·ka·háng, ku·ma·háng, ka·ha·ngín, i·ka·háng** [*Bik*] : sunduin; kunin.

ka·hang·tó·ran *png* [*Seb ka+hangtod+an*] : kawalang hanggan.

ka·há·pon *pnb* [*Hil Tag ka+hapon*] : sa nakalipas na araw *Cf* KAGABÍ : AYÉR, KÁGAY, KALMÁN, KÁROMÁN, NÁPUN, SUODMÂ, YESTERDAY.

ká·ha re·hís·tro *png* [*Esp caja de registro*] : cash register.

ka·ha·ri·án *png* [*ka+hari+an*] **1:** isang organisadong pamayanan o teritoryo na pinamumunuan ng hari : KINGDOM **2:** ang posisyon o ranggo ng hari; pagkahari : KINGDOM **3:** sa Kristiyanismo, ang espiritwal na paglukob ng Diyos sa isang tao: KINGDOM.

ká·hat *pnr* : lasa na tumitiim sa dila, gaya ng bisà ng balát ng sitrus, kalamansi, at iba pa *Cf* ASKÁD, PAKLÁ – *pnr* **ma·ká·hat**.

ká·ha ta·lé·ga *png* [*Esp caja de talega*] : kaha para sa mga talega.

ka·ha·tì *png* [*ka+hati*] **1:** tawag noong araw sa ikaapat na bahagi ng piso; dalawampu't limang sentimo **2:** tao na nagmamay-ari ng kalahati ng kabuuan ng isang bagay **3:** kabiyak.

ka·ha·wá *png* [*Tau*] : kape.

ka·há·yaw *png* [*War ka+hayaw*] : popularidad; pagpapahalaga ng publiko.

ka·ha·yú·pan *png* [*ka+hayop+an*] : labis na kasamaan; karumal-dumal na pag-iisip, lunggati, at gawain.

ka·hél *png Bot* [*Bik Hil Iba Seb War Tag Esp cajel*] : dalandan.

ka·hél *pnr* [*Bik Hil Iba Seb War Tag Esp cajel*] : dalandan.

ka·he·lá·da *png* [*Bik Hil Seb Tag War Esp kahel+ada*] : inúming tinimpla mula sa katas ng kahel *var* kahiláda *Cf* LIMONÁDA.

ka·hé·ra *png* [*Esp cajera*] : babaeng tagaingat ng salapi, **ka·hé·ro** kung lalaki: CASHIER.

ka·he·tíl·ya *png* [*Esp cajetilla*] **1:** maliit na kahon; kahita **2:** kaha ng sigarilyo *var* kahitílya.

ká·hi *png* [*Tbo*] : asin.

ka·hì *pnt* [*ST*] : maganap man; bagaman: KÁHIT.

ka·hi·ba·ló *png* [*Seb ka+hibalo*] : karunungan.

ka·hí·bu·lú·ngan *png* [*Seb*] : hiwaga.

ka·híd·law *png* [*Hil Seb War*] **1:** pagnanasa **2:** pangungulila.

ká·hig *png* **1:** pagkayod sa rabáw ng isang bagay sa pamamagitan ng matulis na bagay – *pnd* **ku·má·hig, ka·hí·gin, i·ká·hig 2:** pagkutkot ng manok sa lupa kung naghahanap ng pagkain o naghahandang makipagsabong – *pnd* **mag·ká·hig, ku·má·hig, ma·ki·pag·ká·hig**.

ka·híg *png* [*War*] : kalaykay – *pnd* **mag·ka·híg, ka·hi·gín, ka·hi·gán**.

ka·hig·wa·ós *png* [*Seb ka+higwaos*] : pagkabahala.

ka·hí·hi·nat·nán *pnd* : anyong panghinaharap ng **kahinatnan**.

ka·hi·lí·ngan *png* [*ka + hiling + an*] **1:** pakiusap; pamanhik **2:** petisyon; samo.

ka·hì·man *pnb* [*kahi+man*] : kahit na; gayon man *var* kahiman at, kahima't : AGYÁNG, BISÁN, MAMPEN.

ka·hi·ma·ná·wa·ri *pdd* [*kahi+man+na+wari*] : mangyari nawa; matupad sana.

ka·hí·ma't *pnt* [*kahi+man+at*] : kahiman.

ka·hí·may *png* [*Hil Seb War*] : pagiging mahina, gaya sa katawan.

ka·hím·tang *png* [*Seb War ka+himtang*] : katayuan o kalagayan *var* hímtang.

ka·hi·ná·an *png* [*ka+hina+an*] : kawalan ng lakas at kabagalan : KAFI, KAPSUT, LAMÓNA.

ka·hí·nam *png* [*Seb*] : gana[1,2].

ká·hi·nat·nán *pnd* **ka·hí·hi·nat·nán** [*ka+hing+dating+an*] : magiging bunga o resulta; kauuwian.

ka·híng·kod *png* [*Seb ka+hingkod*] : gulang na mayorya.

ka·hin·yâ *pnt* [*ST*] : kahit na.

ka·hin·ya·man *pnt* [*ST*] : kahit na.

ka·hí·pos *png* [*Hil ka + hipos*] : katahimikan.

ka·hís·ta *png* [*Esp cajista*] **1:** tagapaglagay sa kaha o kahon **2:** sa limbagan noon, tagabuo ng nakakahang pahina upang limbagin.

ká·hit *pnt* [*kahi+at*] : makabagong anyo ng **kahì at**.

ka·hí·ta *png* [*Esp cajita*] **1:** maliit na kahon **2:** kahong sisidlan ng tabletas o pulbos.

ka·hi·tíl·ya *png* [*Esp cajetilla*] : varyant ng **kahetílya**.

ka·hi·u·bós *png* [*Seb kahi+ubos*] : pagtatampo.

ká·ho *png* [*Esp cajo*] : ukit; gatla.

ka·hód *pnr* : lubóg o abalá sa trabaho.

ká·hog *png* **1:** pagmamadaling isakatuparan ang gawain sanhi ng kagipitan sa panahon **2:** pagkapahiya dahil nahuli sa pagdating, pagtapos ng gawain, o pagbabayad ng utang – *pnd* **mag·ku·má·hog, ku·má·hog**.

ka·hók *png* : pagdawdaw ng dalawang daliri, ang hintuturo at hinlalaki, sa anumang likido *Cf* KAWKÁW, KAWOK, SAWSÁW.

ka·hól *png* : varyant ng **tahol**.

ka·hón *png* [*Esp cajón*] **1:** sisidlan na hugis parisukat o pahaba, at maaaring gawa sa kahoy, karton, metal, o plastik *Cf* KAHÍTA, KAHITÍLYA, KAHUWÉLA : BOX, CASE[2], KÁHA[1] **2:** sisidlan sa ilalim ng mesita o sa aparador; drawer : BINDASEN **3:** anumang sisidlan na parisukat ang hugis *Cf* LALAGYÁN.

ka·ho·ne·rí·ya *png* [*Esp cajonería*] : kompartment na pinaglalagyan ng mga kagamitan sa simbahan.

ka·hóng *png* [*ST*] : tahol.

ka·hon·sí·to *png* [*Esp cajoncito*] : maliit na kahon *Cf* KAHITÍLYA, KAHÍTA.

ká·hot *png* : dulas; dausdos.

ká·hoy *png Bot* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** matigas at mahimaymay na bahagi ng punongkahoy **2:** anumang bagay na mula rito *Cf* TABLÁ, TRÓSO : DÚTUNG, KÁYO, KIYÉW[2], MADÉRA, WOOD.

ka·ho·yán *png* [*ST*] : kawayan na nagsisimula nang manilaw dahil sa pagkatuyo.

ká·hoy-da·lá·ga *png Bot* : palumpong (*Mussaenda philippica*) na medisinal, tumataas nang 3-5 m, biluhaba, at patulis ang dulo ng dahon : BALAYLAMÓK, BALIKASAK, BUYÓN, DÁRUMÁBI, GALÁS-BIRHÉN, HAMBABÚYAN, TÁWATÁWA.

ka·hub·yà *png* [*War ka+hubya*] : katamaran.

ka·hu·lí·lip *pnr* [*ka+hulilip*] : kapantay; katulad; katumbas.

ka·hu·lu·gán *png* [*Bik Hil Seb Tag War ka+hulog+an*] **1:** anumang ibig ipahayag o isaad ng bagay, salita, at iba pa : INMUNMUÁN, KABALDÚGAN, KABALIKSAN, KEBALINAN, MEANING – *pnr* **ma·ka·hu·lu·gán 2:** layunin o katuturan ng isang bagay *Cf* KAPARÁRAKAN : VALÓR, VALUE **3:** wakas o kauuwian.

ka·hu·wé·la *png* [*Esp cajuela*] : maliit na kahong pinalamutian at pinaglalagyan ng alahas *Cf* KAHÍTA, KAHETÍLYA.

ka·hu·yán *png* [*kahoy+an*] : pook na maraming punongkahoy o halaman.

ka·i·bá *pnr* [*ka+iba*] **1:** hindi karaniwan **2:** kakatwa **3:** natatangi.

ka·i·ba·án *png Mit* [*Ilk Pan Tag*] : nuno sa punso.

ka·i·ba·hán *png* [*ka+iba+han*] **1:** kalidad o kalagayan ng pagiging iba **2:** hindi pagkakapareho sa hugis, anyo, katangian, at iba pa *var* kaibhán.

ka·i·bang *png* [*Igo*] : basket na yari sa uway at inilalagay sa tabi ng patay.

ka·ib·hán *png* : varyant ng **kaibahan**.

ka·i·bí·gan *png* [*ka+ibig+an*] **1:** tao na nagtatamasa ng katulad na pagtingin at pagtatangi mula sa isang tao : AMÍGA, AMÍGO, FRIEND, HIGÁLA, SÁNGKAY **2:** tao na tumutulong, tumatangkilik, o nakikiisa sa damdamin ng isang tao : AMÍGA, AMÍGO, FRIEND, HIGÁLA, SÁNGKAY **3:** tao na hindi kaaway; tao na sumasang-ayon sa isang idea, prinsipyo, partido, at iba pa : AMÍGA, AMÍGO, FRIEND, HIGÁLA, SÁNGKAY – *pnd* **ku·ma·i·bí·gan, ka·i·bi·gá·nin, ma·nga·i·bí·gan**.

ka·í·bi·gán *png* [*ka+ibig+an*] : kasintahan.

ka·i·bi·gán *png* [*ka+ibig+an*] : pagkasabik o pagkahumaling na matindi.

ká·i·bi·gán *png* [*ka+ibig+an*] : kasunduan sa panig ng dalawang tao o partido.

ka·i·bu·tú·ran *png* [*ka+i+butod+an*] **1:** kaloob-looban **2:** kalagitnaan.

ka·í·da *png Ark* [*Esp caída*] : caida[2].

ka·ig·gí·lan *png* [*Tau*] : inggit.

ka·ig·so·ó·nan *png* [*Seb ka+igsoon+an*] : mga kapatid.

ka·í·la *png* [*Seb*] : kakilala.

ka·i·lâ *pnr* : lihim o lingid – *pnd* **mag·ka·i·lâ, i·ka·i·lâ**.

ka·i·la·lí·man *png* [*ka+ilalim+an*] : abismo.

ka·i·lán *pnb* : sa oras, araw, o panahon na hindi tiyak : ÁMAY, INTO, SAN-O, WHEN.

ka·i·la·nán *png* [*ka+ilan+an*] **1:** *Gra* bilang **2:** dami; kabuuang bilang.

ka·i·lá·ngan *png, pnr* : anumang inaasahang matapos, mangyari, o

matamo; mahalagang bagay na dapat tugunan : WÁNTED[2] – *pnd* **ka·í·la·ngá·nin, ma·nga·i·lá·ngan**.

ká·i·la·nga·nín *png* [*kailangan+in*] : kagyat na pangangailangan.

ka·i·lan·mán *pnb pnt* [*ka+ilan+man*] : tumutukoy sa anumang panahon o oras; kahit na anong oras o araw.

ka·i·mán *png Zoo* [*Esp caimán*] : hayop na kauri ng buwaya (genus *Alligator*), malapad ang nguso, at humahaba nang 3.35 m *var* kaymán.

ka·i·mí·to *png Bot* [*Esp caimito*] **1:** punongkahoy na (*Chrysophyllum cainito*) na bilóg ang bunga at morado, madagta, at malagkit ang lamán **2:** bunga ng punong ito *var* kaymíto: STAR APPLE.

ka·i·mú·tan *png Ana* : dulong ibaba ng gulugod; puwitan ng hayop.

ká·in *png* **1:** pagnguya o paglunok ng pagkain para pawiin ang gutom *Cf* LÁMON : KAKÁN, KÁON, KÍMUN, MANGÁN – *pnd* **ku·má·in, ka·í·nin, ka·í·nan, i·ká·in, i·pang·ká·in, ma·ki·ká·in, ma·ká·in, mag·pa·ká·in 2:** konsumo **3:** kakayahan ng makina na umipit o tumanggap ng anumang bagay **4:** *Idy* lamon, *hal* kinain ng apoy **5:** *Idy* hindi malinaw na pagbigkas, *hal* kinakain ang sinasabi.

ka·í·nag *png* : ningning ng nakar.

ka·i·ná·man *png* [*ka+inam+an*] : kabutihan; kagandahan.

ká·i·ná·man *pnr* : sapat o husto; katamtaman.

ka·í·nan *png* [*kain+an*] : pagsasalo sa pagkain : HANDÁAN, SÁLUSÁLO – *pnd* **mag·ka·í·nan, ma·ki·ka·í·nan**.

ka·i·nán *png* [*kain+an*] **1:** bahagi ng bahay na sadyang nakalaan para sa kaínan ng mag-anak : KOMEDÓR **2:** karihan o restoran.

ká·ing *png Sin* [*Mag*] : disenyo sa malong, hango sa mga Indones.

ka·íng *png* [*Hil Kap Seb Tag*] : malaking basket na maluwag ang lála at pinaglalagyan ng niyog, mais, at iba pang ani *Cf* TIKLÍS : KURÍBOT.

ka·i·ngé·ro *png* [*Tag kaingin + Esp ero*] : magsasaka ng kaingin.

ka·i·ngín *png* [*Kap Mar Seb Tag War*] **1:** gilid ng bundok na hinawan, sinunog, at nilinis upang mapagtamnan : KALUMONAN – *pnd* **mag·ka·i·ngín, ka·i·ngi·nín 2:** bukid mula sa gayong paghawan at pagsunog.

ka·í·ngod *png* [*Hil*] : kapitbahay.

ka·i·ngú·ngot *png* [*Ilk*] : asawa.

ka·i·pa·là *pnb, pnt* [*bakâ i+palà*] : marahil *var* kaypalà.

ka·i·rél *png* [*Esp cairel*] : pinong tanikala para sa relo o ang maliit na bulsang lalagyan ng relo *var* kayrél.

ka·i·sá *png* [*ka+isa*] : kaayon; kapanalig.

ka·i·sa·hán *png* [*ka+isa+han*] **1:** ang kalagayan ng pagiging isa **2:** *Lit* ugnayan ng mga bahagi at elemento ng isang akda na bumubuo ng pagkakasundong kabuuan, at nag-iiwan ng iisang pangkalahatang bisà **3:** *Tro* alinman sa tatlong kaisahan sang-ayon kay Aristotle, gaya ng kaisahan sa panahon, tagpuan, at takbo ng kuwento : UNIDAD, UNITY.

kaiser (káy·zer) *png* [*Ing Ger*] : tawag sa emperador noon ng Alemanya.

ka·i·si·pán *png* [*ka+isip+an*] **1:** proseso o kakayahan ng isip **2:** paraan ng pag-iisip **3:** idea; konsepto.

ká·it *png* [*Mrw*] : huni ng ibon.

ka·ít *png* [*Kap Tag*] **1:** pagtanggi na magbigay ng anumang bagay o tulong sa iba **2:** paglilihim ng anumang bagay na makatutulong o magagamit ng iba – *pnd* **mag·ka·ít, i·pag·ka·ít**.

ka·i·ta·á·san *png* [*ka+i+taas+an*] **1:** taluktok o pinakaitaas na bahagi **2:** langit; himpapawid o kalawakan.

ka·i·tan·kú·ngan *png Zoo* [*Mrw War*] : balagbagan.

ka·ít-on *png* [*Seb*] **1:** paham[2]; henyo[1] **2:** obra maestra.

ka·i·yá *pnr* [*War*] : likás.

kaizen (kay·zén) *png Kom* [*Jap*] : pilosopiya sa negosyo na nagtataguyod sa tuloy-tuloy na pagpapaunlad ng kasanayan at kahusayan sa trabaho ng mga indibidwal.

ka·ja *png* : sa Muslim, katutubong ritwal upang itaboy ang masasamang espiritu.

ká·ka *png* [*Ilk Tag Tsi*] : tawag paggalang sa amain o ale na nakatatanda sa ama o ina.

ka·kâ *png* [*Tsi*] : tawag paggalang sa nakatatandang kapatid.

ka·kâ *pnr* [*Seb*] : utal.

ká·ka- *pnl* : pambuo ng pang-uri upang idiin ang liit o kulang, *hal* kakapiraso, kakaunti.

ká·kab *png Zoo* [*Ilk Tag*] : uri ng maliit na ibong batik-batik ang balahibo.

ka·káb *pnr* : walang lamán; lugang-gang.

ka·ká·ba *png Zoo* [*Mrw*] : ipis.

ka·ká·gan *png* [*Bik*] : sisidlan; lalagyan.

ka·ka·hu·yán *png* [*ka+kahoy+an*] : malawak na lupaing maraming punongkahoy *Cf* KAGUBÁTAN.

ká·kak *png* [*Ilk Tag*] : putak ng inahin bago mangitlog o ng tandang kapag naduduwag.

ka·ka·lót *png* [*ka+kalot*] : tao na nagtataguyod o nagsasanay sa paghuhubo't hubad: NUDIST.

ka·ká·loy *png Zoo* : uri ng kuliglig (family *Grilidae*).

ka·ka·ma·ngán *png* : kagamitang pambahay.

ka·kán *png* [*Bik*] : kain – *pnd* **ku·ma·kán, ka·ka·nán, i·ka·kán, i·pang·ka·kán**.

ka·ka·nâ *png Lit* [*ST*] **1:** kuwento ng kababalaghan **2:** kathang isip na karaniwang hinggil sa mga duwende o kababalaghan.

ká·ka·nâ *pnr* : akma nang lumaban.

ka·ka·nán *png* [*ka+kain+an*] **1:** silíd kainan; komedor **2:** sabsaban **3:** hapag, pinggan, o iba pang gamit sa pagkain.

ká·kang·ga·tâ *png* [*Kap Hil Tag kaka+ng+gata*] **1:** unang gatâ; unang katas : LIPÚTUK, TUNÔ **2:** pinakamahalaga; esensiya **3:** buod o nilalaman, karaniwang tumutukoy sa akdang pampanitikan *Cf* DIWÀ **4:** unang produkto ng dinalisay na likido.

ka·ka·nín *png* [*ka+kanin*] : anumang pagkaing luto sa malagkit o galapong at karaniwang binubudburan ng niyog, gaya ng bibingka, puto, kutsinta, at iba pa.

ka·ká·nog *png* [*War*] : bahay-uod.

ka·kan·ya·hán *png* [*ka+ kaniya+han*] : sariling katangian *Cf* identidád, indibidwalidád.

ka·káp *png* [*Pan*] : yakap.

ká·ka·páy *png* [*Mrw*] : kampay o kaway ng kamay.

ka·kap·sóy *png Zoo* : uri ng palaka (order *Anura*).

ka·kár *png* [*Mrw*] : kanal.

ká·kas *png* [*Kap Tag*] **1:** paglíha; pagkaskas *Cf* BURÁ, KÁYAS, KUDKÓD – *pnd* **mag·ká·kas, ka·ká·sin, i·ká·kas, i·pa·ká·kas 2:** palamuti sa bangka **3:** plano; balak *var* pakákas.

ka·kat·nì *png Gra* [*Kap*] : patinig *Cf* MAKIKATNÌ.

ka·ka·tú·wa *png Zoo* [*Esp cacatúa Mex*] : uri ng loro (genus *Cacatua*).

ka·kat·wâ *pnr* [*ka+ka+tuwa*] : naiiba sa karaniwan: ASIWÂ[3].

ka·káw *png Bot* [*Mex Esp cacao*] **1:** punongkahoy (*Theobroma cacao*) na tumataas nang 5 m at nagiging sangkap ang buto ng bunga sa paggawa ng kokwa at tsokolate: CACAO **2:** tawag sa bunga o buto ng punong ito : CACAO, KÓKWA[2].

ka·ka·wá·te *png Bot* [*Mex cacahuate*] : punongkahoy (*Gliricidia sepium*) na malabay ang dahon at kulay rosas ang bulaklak *var* kakawáti : MÁDRE-KAKÁW.

ká·ka·yá·an *png* [*Mrw*] : yaman.

ka·ka·yád *png* [*Mrw*] : tawa.

ka·ka·ya·hán *png* [*ka+kaya+han*] **1:** abilidad **2:** kasapatan ng kaalaman sa isang gawain; kahusayan *Cf* KOMPETÉNSIYÁ : KATAKÓS.

ka·ka·ya·ma·tan *png Say* [*Man*] : bubudsil.

ka·ka·yon *png* [*Mrw*] : telang mula sa hinabing abaka.

ka·ke·mó·no *png* [*Jap*] : larawang pandekorasyon na pahaba ang porma, hindi nakakuwadro, karaniwang gawa sa papel o sutla, may disenyong pintura, ikinakabit sa rodilyo, at isinasabit sa dingding.

ka·ké·wan *png* [*Kap*] : gubat.

ká·ki *png Bot* [*Ilk*] : punongkahoy (*Diospyros kaki*) na hindi kalakihan, makinis ang ibabaw ng dahon at balahibuhin ang ilalim, maladilaw at puti ang bulaklak, at iba-iba ang hugis ng kulay kahel na bunga.

ka·kí *png, pnr* [*Esp caqui Ing khaki*] **1: a** tela para sa unipormeng militar **b** unipormeng gawa sa telang ito : KHAKI **2:** kulay kapeng mapusyaw, karaniwan ng tela o damit: KHAKI.

ka·ki·lá·la *png* [*Hil Kap Tag ka+kilala*] : kapuwa tao na namumukhaan, nakakabatian, o nakakausap nang madalas o paminsan-minsan *Cf* KAIBÍGAN : AM-AMMO, KABKABAT, KAÍLA.

ka·kin·ta·lán *png Lit* [*ka+kiṇtal+an*] : bisà ng akda sa isip ng mambabása: IMPRESYÓN[5].

kak·ka·la·ding *png* [*Kal*] : kaluluwa ng yumaong kamag-anak: ANÁNI.

ka·klá·se *png* [*ka+klase*] : kamag-aral.

'ká ko *png Kol* : pinaikling "wika ko" *var* 'iká ko *Cf* ÁNIKÓ.

ka·ko·di·lá·to *png Kem* [*Esp cacodilato*] : asin mula sa cacodylic acid : CACODYLATE.

ka·kó·po·ní·ya *png* [*Esp cacofonía*] : halo ng magkakasalungat na tunog: CACOPHONY.

kak·pe·hán *png* [*Iva*] **1:** pulong **2:** pook na ginagamit sa pulong.

kák·to *png Bot* [*Esp cacto*] : kaktus.

kák·tus *png Bot* [*Ing cactus*] : halaman (family *Cactaceae*) na makatas, matinik, at malamán ang katawan, karaniwang walang dahon, at maaaring mabuhay sa disyerto *Cf* DÍLANG BÁKA : CACTUS, KÁKTO.

ka·kú·gi *png* [*Seb*] : kasipagan.

ka·kúl·ba *png* [*Hil Seb War*] : kaba o pagkaba.

ka·ku·lí·an *png* [*Seb*] : sagabal o hadlang.

ka·ku·lóp *pnb* [*War*] : kahapon.

kak·wák *png Zoo* [*Mrw*] : malaking uri ng uwak (*Corvus macrorhynchus philippinus*).

kal *png Kem* [*Esp cal*] : apog.

ká·la *png* [*Hil Kap Tag*] **1:** *Zoo* pawikan (order *Chelonia*) **2:** talukab nito : KÁRA[4], KÁRAÓO, KASÍKAS, SÍSIK.

ka·lá *png* **1:** patatsulok na bútas sa pakwan upang makita ang loob – *pnd* **mag·ka·lá, ka·la·hín, ka·la·hán 2:** [*Ilk*] lihà.

ka·lâ *png* **1:** [*Seb Tag*] lagaslas sa lalamunan **2:** kalabusab.

ka·la *png* [*Tbo*] : pambabaeng galáng na higit na malapad sa blonso, gawa sa tanso, at karaniwang isinusuot nang limang piraso.

ka·la·á·nan *png* [*ka+laan+an*] **1:** *Agr* lupang pinabayaan **2:** *Gra* di-tuwirang layon.

ka·lá·ay *png* [*Seb*] : inip.

ka·lá·ba *png* **1:** ibabang bahagi ng bahay-pukyutan na nagsisilbing pook sa pagpaparami **2:** [*Ilk*] bahay-pukyutan.

ka·la·bà *png* : mapuputing batik sa bílog ng mata na nakapagdudulot ng panlalabo ng paningín at pagkabulag: KULABÀ[1].

ka·lá·ban *png* [*ka+laban*] **1:** kakompetensiya sa isang paligsahan, tunggalian, at katulad : COMPETITOR, ÉMULÓ, KATUNGGALÎ **2:** kaaway.

ka·la·bá·nga *png Bot* : halamang kahawig ng lotus, nakakain ang buto, maganda ang bulaklak, at karaniwang lumalago sa lawa ng Laguna.

ka·la·bá·sa *png Bot* [*Esp calabaza Bik Hil Kap Seb Tag*] **1:** halamang baging (genus *Cucurbita*), malapad ang dahon, at nakakain ang bunga *Cf* KANDÓS : BASUK **2:** bunga ng halamang ito **3:** *Idy* lagpak – *pnd* **mag·ka·la·bá·sa, ma·nga·la·bá·sa.**

ka·la·ba·sín *png* [*Esp calabacín*] : úpo.

ka·la·báw *png Zoo* [*Bik Mag Tag Esp carabao*] **1:** hayop (*Bubalus bubalis*) na pantrabaho, karaniwang itim, may sungay at buntot, tumataas nang 1.68 m, at humahaba nang 2.74 m *Cf* DAMÚLAG : ANUWÁNG, DUWÉG, KÁBAW[3], KARABÁW, NUWÁNG, PÁGAD **2:** sa Filipinas, hayop na pambansang sagisag.

ka·la·báw *pnr Alp* : batugan.

ka·lá·bay *png* : hawakán ng malalaking banga o tapayan.

ka·la·bé·ra *png Ana* [*Seb Esp calavera*] : bungo.

ka·la·bi·dóng *png Zoo* [*Bik*] : maliit na paniki (order *Chiroptera*).

ka·la·bít *png* **1:** pagsaling nang bahagya sa pamamagitan ng daliri, karaniwan ng hintuturo, sa sinumang ibig tawagin ang pansin *var* kalbít, kulbít : TAGKÍL – *pnd* **ka·la·bi·tín, i·páng·ka·la·bít, ma·nga·la·bít 2:** pagtugtog sa bagting ng gitara – *pnd* **ka·la·bi·tín 3:** pagpisil sa gatilyo ng baril – *pnd* **ka·la·bi·tín, ku·ma·la·bít.**

ka·láb·kab *png* [*Kap*] : dagalák.

ka·lab·káb *png* **1:** [*Kap Tag*] tibok ng puso; palpitasyon **2:** *Ana* [*Ilk Tag*] kalamnan na nakapaligid sa bituka.

ka·láb·ka·bán *pnr* [*ST*] : hindi matiyak.

ka·la·bóg *png* [*Kap Tag*] : tunog ng pagbagsak ng anumang mabigat na bagay *Cf* DAGUBÁNG, LAGAPÁK : HAGAMAK, HUGALMAK, LALTÓG, MALLANABBUG.

ka·lá·bon·dó *png Bot* [*ST*] : uri ng saging.

ka·la·bós *png* [*Bik Tag Esp calabozo*] : bilanggo; preso – *pnd* **i·ka·la·bós, i·pa·ka·la·bós.**

ka·la·bó·so *png* [*Esp calabozo*] : bilangguan.

ka·la·bug·sók *png*: basket o sisidlang yari sa kawayan o uway *Cf* BUSLÔ, KAÍNG.

ka·la·bú·kab *png* [*Kap Tag*] **1:** *Zoo* uri ng ahas (order *Ophidia*) na walang kamandag at naninirahan sa tubig *var* kalabukáb, kalakúkab : KIKIG, LÚPENG, TÁNGKIG, TIGÔ **2:** tunog na likha ng paggalaw ng ahas o isda sa tubig, o anumang katulad nito.

ka·la·bú·kob *png* : tunog ng sunod-sunod na ingay ng tambol.

ka·la·bú·sab *png* **1:** ingay ng isdang tumalon sa tubig **2:** laguklok o bulbok

ng likido kapag ibinubuhos mula sa makitid na leeg ng bote *Cf* LAGAKLÁK : KALÂ[2].

ka·la·bú·saw *png* **1:** mabilis at dikontroladong pagkampay ng bisig at pagpadyak ng sinumang nag-aaral lumangoy **2:** tunog ng nilabusaw na tubig.

ka·la·bú·tan *png* [*Seb*] : kaugnayan.

ka·la·bu·wá *png Bot* : damong tumutubo sa tubig tabang at karaniwang inilalagay sa akwaryum.

ka·lab·yáng *png Zoo* : uri ng malaking paniki (order *Chiroptera*).

ka·láb·yus *png* [*Kap*] : pag-igkas ng isang bagay na binanat o hinigit.

ka·lad·kád *png* [*Kap Tag*] **1:** marahas na paghila o pagbatak sa tao, hayop, o bagay : ARÍNSÁYAD, GAYÚGOY, GÚDGOD, TONDÂ, ZINEDELAK – *pnd* **ka·lad·ka·rín, i·ka·lad·kád 2:** bagay na hinihila o binabatak **3:** paraan ng pagkuha ng tulya o susô sa pamamagitan ng pagkalaykay sa ilalim ng tubigan **4:** sa pangingisda, lambat na panghalukay *Cf* DRÁGA.

ka·lá·do *png Sin* [*Esp calado*] **1:** disenyong ornamental na binubuo ng inayos na mga bútas sa kahoy, metal, bato, at iba pa : FRETWORK, OPENWORK **2:** tela na may katulad na disenyo : OPENWORK – *pnd* **mag·ka·lá·do, ka·la·dú·han, i·ka·lá·do**.

ka·lád·wa *png* [*Kap*] : kaluluwa.

ka·lág *png* [*Bik Hil Seb War*] : kaluluwa o espiritu.

ka·lág *pnr* [*Kap Ilk Iva Tag*] : tanggal ang buhol o tali: KALÁS, LOOSE[3] – *pnd* **mag·ka·lág, ku·ma·lág, ka·la·gín, ka·la·gán, i·pa·ka·lág**.

Ka·lá·gan *png*: pangkating etniko na matatagpuan sa paligid ng lawa ng Malitam, Lais, at Talaguton, lalawigan ng Davao.

ka·la·gá·yan *png* [*ka+lagay+an*] **1:** katayuan; kondisyón **2:** mga pangyayari.

ka·lag·ha·gâ *png*: varyant ng **kalaghara**.

ka·lag·ha·lâ *png* : varyant ng **kalagharâ**.

ka·lag·ha·râ *png*: plema; malapot at malagkit na sipon *var* kalaghagâ, kalaghalâ *Cf* ÚHOG : BADLÒ, TELKAK.

ka·la·git·ná·an *png* [*kala+gitna+an*] : sentro; ubod.

ka·lag·kág *png* **1:** mumog **2:** garalgal at bahaw na tinig.

ka·lág-ká·lag *png* [*Seb*] : bisperas ng Todos los Santos.

ka·lá·got *png* [*Seb*] : gálit.

ka·lag·pá·ngaw *png Bat* : kabayaran upang makalaya sa bilangguan *Cf* PIYÁNSA.

ka·lág·sang·lâ *png* : dokumento na sadyang laan upang makuha ang isinangla.

ka·la·gú·man *png* [*ka+lagom+an*] **1:** kumpederasyon **2:** kabuuan; kalahatan.

Ka·la·gu·wá *png* [*Kal*] : isa sa mga pangkating etniko ng mga Kalinga.

ka·la·gú·yo *png* [*ka+laguyo*] **1:** matalik na kaibigan **2:** kaapid.

ka·la·hà *png* [*Hil Seb Esp carajay*] : kawali.

ka·lá·han *png* **1:** *Bot* uri ng palay **2:** *Zoo* tandang na iba-iba ang kulay ng kaliskis sa paa **3:** [*Bik*] *Zoo* uri ng pawikan.

ka·la·ha·rán *png* [*ka+lahad+an*] : kapayakan; kasimplehan.

ka·la·ha·tì *png* [*kala+hati*] : isa sa dalawang magkapantay at magkatimbang na bahagi ng anumang bagay na buo *Cf* KABIYÁK, KABAÁK : KAGUDDUWA, KAPALDUWÁ, KAPITNÂ, KATUNGÂ, SUKÒ, TUNGÂ[3] – *pnd* **ma·nga·la·ha·tì, i·ka·la·ha·tì**.

ka·la·ha·tí·an ng bu·wán *png Asn* [*kalahati+an ng buwan*] : anyo ng buwan kapag kalahati ng mukha nito ang nasisinagan ng araw : HALF MOON.

ka·la·háy *png* **1:** mithi **2:** hiyaw **3:** [*Esp carajay*] kawali.

ka·la·híp *png Zoo* [*Ifu*] : uwang-tubig na kulay pula at asul.

ka·la·hók *png* [*ka+lahok*] : kasama o kasali sa isang timpalak, laro, o gawaing pangkatan : APÍL, KONTÉSTANT[1].

ka·la·hó·yo *png* [*Esp cala+joya*] : laro sa holen.

ka·la·í·nan *png* [*Seb*] : kaibhan.

ka·la·i·ngín *png* [*ST*] : pamakuan ng sahig ng bahay.

ka·la·í·rit *png* [*kala+irit*] : matinis na tunog *Cf* ALATÍIT.

ka·la·kâ *png* [*Btg*] : uri ng materyales na mula sa kawayan at ginagamit na pang-atip.

Ka·la·kád-Tu·pák *png* [*Kal*] : isa sa mga pangkating etniko ng Kalinga.

ka·lâ-ka·gâ *pnr* [*Bik*] : kumukulo.

ka·lá·kal *png* **1:** bagay na binibili o ipinagbibili : PANINDÁ, TINDÁ **2:** komersiyo; pagbebenta o pagbili ng mga bagay – *pnd* **mag·ka·lá·kal, ka·la·ká·lin, ma·nga·lá·kal** : EPÉKTOS.

ká·la·ka·lán *png* **1:** ugnayang pangkomersiyo **2:** pagpapalitan ng kalakal.

ka·la·ka·rán *png* [*ka+lakad+an*] : umiiral na kaisipan, moda, estilo, at iba pa, sa loob ng isang panahunan at lipunan *Cf* KAUGALIÁN, ÚSO.

ka·la·ka·tì *png* [*Kap Tag*] : gunting na ginagamit na pambiyak at pantilad ng bunga para sa nganga *var* kulukatì, kalukatì *Cf* KARÓT.

ka·lá·kaw *png* [*Ilk*] : basket na ginagamit sa pagdadala ng manok.

ka·lá·ki *png* [*Seb*] : kakayahan; husay.

ka·la·kí·an *png Zoo* : tawag sa tigulang na lalaking kalabaw *var* kalakíyan.

ka·la·kíp *png* [*ka+lakip*] : kasama; kakabit : ATTACHMENT.

ka·la·kí·yan *png* : varyant ng **kalakian**.

ka·la·kóm *png* : isang kamal; isang dakot.

ka·lak·pán *png* : kahon na pinagsisidlan ng buyo: PATAKYÂ.

ka·la·kú·wan *png* [*Tau*] : gawi o asal.

ka·lak·wér·da *png* [*Esp cala cuerda*] **1:** bungkos ng paputok na sunod-sunod ang pagsabog *Cf* BÉRSO[3], REBENTADÓR **2:** *Mil* tunog ng tambol na hudyat upang lumusob *Cf* KALABÚKOB.

ka·lá·la *png* [*Iba*] : bahay-pukyutan.

ka·lá·lang *png* : bangâ na may makipot na leeg.

ka·la·lát·si *png Bot* [*Ilk*] : kalatsutsi.

ka·lá·law *png* [*Hil*] : bilao.

ka·lá·la·wá·gan *png Agr* [*ka+la+lawag+an*] : malawak na lupaing angkop sa pagsasaka.

ka·la·léng *png Mus* : uri ng katutubong plautang kawayan.

ka·lá·los *png Ntk* : uri ng sasakyang dagat *Cf* BATÉL, LÁNTSA.

ka·lám *png* **1:** pagkulo ng sikmura dahil sa gútom : AGASÁNG **2:** pagkabagabag ng konsiyensiya; pagsisisi.

ka·la·má·am *png* [*ST ka+lamaam*] **1:** ari-ariang may pangkomunidad na sistema ng pagmamay-ari at pinaghahatian nang pantay-pantay ang kitâ : KOMUNÁLES **2:** pagsáma o pagbákas.

ka·la·mák *png* : katas ng bunga ng halaman o punò *Cf* DAGTÂ, GOMA, KALANGKANG, PILAWÁY, SAHING.

ka·la·man·sá·nay *png Bot* [*Seb Tag War*] : uri ng punongkahoy (*Neonuclea calycina*), tumataas nang 15 m,

kulay kape ang balakbak, at ginagamit ang kahoy sa pagtatayo ng bahay at paggawa ng muwebles : SÁKAT[2].

ka·la·man·sî *png Bot* [*Iba Ilk Kap Tag*] : púnong citrus (*Citrus microcarpa*) na matinik, at may bungang bilóg at maasim ang katas : DALAYÂ, KALAMONDIN, KALAMUNDÍNG, KIDYÁ, SINTONIS, SUWÂ.

ka·la·mat *png* [*Tau*] : kakayahan ng tao na magsagawa ng himala.

ka·lá·may *png* [*Ilk Seb Tag*] : kakanin na niluto mula sa galapong na malagkit, bigas, o anumang lamang-ugat, at nilahukan ng gatas at asukal.

ka·la·máy *png* [*Seb*] : matamis sa bao.

ka·lá·may *pnd* **ku·ma·lá·may, ka·la·má·yin** : patatagin o payapain ang loob, karaniwan sa harap ng pangyayaring nakalulungkot o nakagagalit.

ka·lá·may-ha·tî *png* : matamis sa bao.

ka·la·má·yo *png Med* : pamamanas.

ka·lam·bâ *png* **1:** [*Kap Tag*] malaking sisidlan ng likido, may malaking bunganga, at yari sa luad *Cf* TAPAYÁN : KARÁMBA, TIBÓD **2:** *Bot* punongkahoy (*Aquilaria agallocha*) na may dagtang ginagawang insenso.

ká·lam·bá·kod *png* : dampa na nagsisilbing bakod ang isang dingding.

ka·lam·ba·tò *png Ntk* : pang-arok.

ka·lam·bi·gás *png* [*Kap Tag*] : gintong galáng na may tatlong pinagdikit-dikit na hibla *Cf* KALUMBIGÁS : KALUMBIGÌ.

ka·lam·bi·gì *png* **1:** galáng **2:** pangkat ng mga babaeng umiinom ng alak *var* kalambigî.

ka·lam·bóg *png* **1:** tunog na nalilikha ng likidong inaalog-alog sa sisidlan *Cf* KAMBÓG, LAMBÓG, TAMBÓG **2:** kalampag o kalabog na nalilikha ng malakas na pagpadyak.

ka·lám·bre *png Med* [*Esp calambre*] **1:** pulikat **2:** matinding sakít sa kalamnan.

ká·lam·bú·ran *png* : kamuraan ng gulay, lalo na ang labong at usbong.

ka·la·mi·dád *png* [*Esp calamidad*] : malubhang kapahamakan, gaya ng bagyo, lindol, pagsabog ng bulkan, o sunog: CALAMITY, SAKUNÂ.

ka·la·mis·mís *png* **1:** *Bot* sigarilyas **2:** *Zoo* lamandagat, tulad ng kabibe, ngunit higit na maliit at manipis **3:** tira-tirang pagkain *var* kalumismís.

ka·la·mi·tá *png* [*Esp calamita*] **1:** batubalani; iman **2:** *Ntk* magnetikong karayom na nasa kómpas *Cf* AGUHÓN **3:** tao na kasosyo sa negosyo.

ka·la·mi·yás *png Ana* [*Bik Kap*] : bisig.

ka·lam·kám *png* [*Kap Tag*] : kiliti; galamgam.

ka·lam·nán *png* [*ka+laman+an*] : bahaging malamán sa katawan ng tao o hayop.

ká·la·mó *png Bot* : yerba (*Acorus calamus*) na mahaba ang dahon at mahalimuyak ang ugat.

ka·la·mó·ko *png* [*Esp calamoco*] : yelong namumuo mula sa pumapatak na tubig.

ka·la·mon·dín *png Bot* [*ST*] : kalamansi.

ka·lam·pág *png* : malakas na ingay, karaniwang likha ng paghampas sa bagay na matigas, gaya ng metal – *pnd* **ka·lam·pa·gín, i·ka·lam·pág, ma·nga·lam·pág**.

ka·lám·pay *png Zoo* [*Hil*] : talangka.

ka·lam·pú·nay *png Zoo* [*Bik*] : kapis[1].

ka·lam·pú·san *png* [*Seb*] : tagumpay[1].

ka·la·mu·gá *png Bot* : tsaang-gubat.

ka·la·mun·díng *png Bot* [*Hil Kap Pan Tag*] : kalamansi.

Ka·lam·yá·nen *png* [*Tbw Kalamianen*] : isa sa mga pangkating etniko ng mga Tagbanwa.

ka·lam·yás *png Bot* : kamyas.

ka·lán *png* [*Bik Hil Iba Kap Seb Tag War*] : gamit sa pagluluto, yari sa luad, karaniwang may tatlong paa na magkakapantay ang taas at agwat sa isa't isa, at siyang salangan ng iluluto *Cf* DÁPOG, KUSINÍLYA, PUGÓN : DALIKÁN, KALIKÁN, LUTUÁN[2], RAPOYAN, STOVE, SÚG-ANG, TÓLANG.

ka·lá·nan *png* **1:** *Zoo* manok na may iba't ibang kulay ang kaliskis ng paa **2:** *Bot* uri ng palay **3:** pook na kinalalagyan ng kalan **4:** kusina.

ka·lan·dá *png* **1:** andas **2: a** pambuhat ng patay na tao; karo ng patay **b** kamilya, maliit na kama; tiheras *var* kalándra[2] *Cf* LANGKAYAN.

ka·lan·dák *png* **1:** bagay na totoo at alam ng lahat **2:** pagpapalaganap ng mga sabi-sabi o lihim ng ibang tao **3:** paghahambog; pagmamagaling – *pnd* **i·pa·ngá·lan·dá·kan, ma·ngá·lan·dá·kan**.

ka·lan·dóng *png* : silungan; tolda; tent *var* kulandóng *Cf* BALÁG, HABONG, PALA-PALA.

ka·lán·dra *png* **1:** [*ST*] kamilya para sa patay **2:** varyant ng **kalanda**.

ka·lan·drá·kas *png* : abubot.

ká·lang *png* [*Esp calar Kap Tag*] : kalso[1] – *pnd* **mag·ká·lang, ka·lá·ngan, i·ká·lang, i·pang·ká·lang.**

ka·la·ngá·kang *png* [*Ilk*] : sampalok na sobra ang pagkahinog.

ka·lá·ngay *png Zoo* [*Ilk Kap Tag*] : uri ng loro (genus *Kakatoe*) na iba't iba ang kulay ng balahibo.

ka·lang·hu·gà *png Zoo* : uri ng gastropod mollusk (genus *Buccinum*) na may paikid-ikid na talukab *var* kalanhugâ *Cf* KUHÓL.

ka·la·ngì *png*: pumpon ng iba't ibang uri ng bulaklak *Cf* BOUQUET, RAMILYOTE, KUMPEL.

ka·la·ngí·king *png* [*Ilk Pan*] : kalantog.

ka·láng-ka·gáng *pnd* **ka·lang-ka·ga·ngín, ka·lang-ka·ga·ngán, ma·nga·lang-ka·gáng** [*Bik*] : kalampagin.

ka·lang·káng *png* **1:** *Bot* dagta ng balát ng punongkahoy *Cf* KALAMAK, PILAWÁY, SÁHING **2:** magulong pagkakasalansan ng mga bagay: BUNTÓN **3:** nilagang kamoteng-kahoy o anumang lamang-ugat **4:** putaheng sinampalukang manok.

ka·lang·káw *png Zoo* : uri ng isdang dagat (*Psettodes erumei*) na lapád ang katawan at nasa isang panig ng ulo ang dalawang mata.

ka·lang·kláng *png* : kalansog.

Ka·la·ngú·ya *png* : Ikalahan.

ka·la·ní·gay *png Bot* [*Hil*] : malabayabas.

ka·la·ni·yóg *png* [*Pan*] : puti ng itlog.

ka·lan·sák *png* [*ka+lansak*] **1:** *Bat* ampon na kasama sa mga pinamanahan ng nasawi **2:** kasáma sa karamihan.

ka·lan·sáy *png* **1:** *Ana* suporta o balangkas ng katawan ng tao o hayop, kasama ang buto at kartilago sa mga tao o vertebrate, at matigas na panlabas na estruktura sa mga crustacean, kulisap, at iba pa *Cf* BUNGÔ : LABÍ[3], PUKÉL, SKÉLETÓN, TULÁNG **2:** panimulang estruktura : SKÉLETÓN, TULÁNG.

ka·lan·síng *png* [*Kap Tag*] : matinis na tunog na nalilikha ng metal, lalo na ng salaping barya *Cf* TAGINTÍNG – *pnd* **ka·lan·si·ngín, pa·ka·lan·si·ngín**.

ka·lan·sí·pay *png* [*Pan*] : kapis[1].

ka·lan·sóg *png* : tunog ng metal na tumatama sa isa pang metal *Cf* KALANSÍNG : KALANGKLANG.

ka·lan·tâ *png* [*ST*] : halimaw.

ka·lan·tán *png Bot* [*Iba*] : malakabuyaw.

ka·lan·ta·ngán *png Zoo* [*Ilk*] : toro.

ka·lan·ta·rì *png* **1:** pakikialam at walang ingat na paggalaw sa isang bagay na nakaligpit – *pnd* **ka·lan·ta·rí·in, ma·nga·lan·ta·rì 2:** walang pakundangang panghihipo sa ibang tao *Cf* DUTDÓT, GALÁW, LANDÎ, LARÔ, LIKÓT – *pnd* **ka·lan·ta·rí·in, ma·nga·lan·ta·rì 3:** pamamarali; paninirang-puri – *pnd* **ka·lan·ta·rí·in, ma·nga·lan·ta·rì.**

ka·lan·tás *png Bot* [*Ilk Kap Pan Tag*] : malaki at matigas na punongkahoy (*Toona calantas*), may maganda at mabangong kahoy na ginagamit sa paggawa ng kahon ng tabako : DANIGGÁ, DANUPRÁ, LANIGDÁ.

ka·lan·tís *png* : varyant ng **kalatis**.

ka·lan·tóg *png* [*Kap Tag*] : malakas na tunog na nalilikha ng isang mekanikal na kasangkapang maluwag ang pagkakakabit – *pnd* **ku·ma·lan·tóg, ka·lán·tu·gín, ma·nga·lan·tóg.**

ka·la·ó·kag *png Zoo* : kaokag.

ka·láp *png* **1:** [*Kap Tag*] malaki o malapad na putol ng kahoy at ginagamit na pantukod *Cf* TABLÁ : TABLÓN, TERÓSO, WÁTANG **2:** [*Ilk*] pangingisda **3:** [*Mrw*] pamamahayag ng malaking pangkat.

ká·lap *pnd* **ku·má·lap, ka·lá·pin, ma·ngá·lap 1:** magtipon o mangolekta ng mga bagay para sa isang gawain o layunin **2:** magtalâ o tumanggap ng bagong kasapi.

ka·la·pà *png* : pag-unawa nang mabuti.

ka·la·páng *png* **1:** sangay ng mga bagay; sanga **2:** lihà ng isang prutas **3:** ngipin ng tenedor o talim ng gunting; salapong **4:** tagaytay o taluktok ng hanay ng mga bundok.

ka·la·pá·san *png* [*Seb*] : paglabag; pagsuway.

ka·la·pá·ti *png Zoo* [*Hil Ilk Kap Tag*] **1:** ibon (*Columba livia domestica*) na maamo at karaniwang puti o abuhin ang balahibo *Cf* BATÚBÁTÓ, PÚNAY, PUNYALÁDA : ALIMUKÓN, LÚGMON, MÁLAPÁTI, MÁRAPÁTIK, PATÍ, PATÍNG², PÁTIPÁTI, SÁLAMPÁN, SÁRAPÁTI **2:** *Idy* babaeng may mahalay na hanapbuhay, *hal* kalapating mababa ang lipad.

ka·la·pá·ting-gú·bat *png Zoo* [*kalapati+ng-gubat*] : batubato.

ka·la·pá·to *png Zoo* : malapando.

ka·la·pat·yâ *png* : bibinga.

ka·la·páw *png* [*Ilk*] : kubo.

ka·la·páy *png* **1:** borlas; tasel **2:** *Ark* alulod sa mataas na bahagi, tulad ng bubong **3:** palikpik ng isda **4:** paggalaw ng pakpak *Cf* KAMPÁY **5:** *Zoo* uri ng talangkang may malaking sipit.

ka·la·pá·yan *png* [*Kap Tag*] : kabaong o kalandra na may hawakan sa gilid *Cf* KALANDÁ.

ka·la·pe·ón *png Zoo* [*Seb*] : uriles.

ka·la·pì *png* [*ka+lapi*] **1:** kasama o bahagi ng isang pangkat; kapanig **2:** *Gra* salitáng nabubuo sa pamamagitan ng paglalapi sa isang salitang-ugat.

ká·la·pí·nay *png Bot* : palumpong (*Dodonaea viscosa*) na may dilaw na bulaklak at may mala-pakpak na bungang itim ang buto : HAGIWÌ, TÁBAW⁴.

ká·la·pí·ni *png* **1:** *Bot* masangang palumpong (*Pluchea indica*) na kulay lila ang bulaklak **2:** *Zoo* [*Ilk Tag*] ibong maliit, kulay abo, at karaniwang naninirahan sa dalampasigan.

ka·la·pít-bá·hay *png* [*ka+lapit-bahay*] : kapitbahay.

ka·la·pít-bá·yan *png* [*ka+lapit-bayan*] : kapitbayan.

ka·láp·kap *png Bot* [*Seb*] : baging.

ka·lap·nít *png Zoo* : uri ng maliit na paniki *Cf* KABÁG.

ka·lap·sáw *png* : tunog at galaw ng malaking alon *Cf* KILAPSÁW.

ka·lap·yáw *png* : pansanggalang sa ulan, yari sa dahon ng anahaw : ANANANGÁ, ANALID.

ka·la·râ *png* : dasal upang kalingain ng Diyos, at para bawasan ang kasalanan – *pnd* **ku·ma·la·r-â, ka·la·ra·ín, mag·ka·la·râ.**

ka·la·rô *png* [*ka+laro*] : kasali o kasama sa isang laro.

ká·las *png* [*War*] : pagkagulat o pagkamangha; kalituhan.

ka·lás *pnr* [*Kap Tag*] **1:** kalág; naalis sa pagkakabit **2:** tumalikod sa kasunduang tulad ng pagpapakasal : SUHÁY, TALIKÚDEN – *pnd* **mag·ka·lás, ku·ma·lás, ka·la·sín.**

ka·lá·sag *png* **1:** [*Kap Tag*] sagisag; simbolo **2:** proteksiyon **3:** [*Bik Hil Ilk Kap Seb Tag War*] pansanggalang sa labanan.

ka·la·sá·kas *png Zoo* [*Bik*] : talangka.

ka·la·sá·kos *png* [*Ilk*] : kakaning gawa sa malagkit, niyog, at asukal.

Ka·la·sán *png* : Ikalahan.

ka·la·sáw *png* : pagkisaw o pagpalag ng isda sa tubig.

ka·lás·bu·tó *png* : isang uri ng komplikadong galaw sa baras o argolya.

ka·la·sí·kas *png* [*Ilk*] **1:** silo **2:** lyantas².

ka·la·síng *png* : varyant ng **kalansing**.

ka·la·si·pán *png* [*Kap*] : dahas³.

ka·las·kás *png* **1:** [*Ilk Tag*] uri ng lambat **2:** [*Kap Tag*] tunog ng espadang binubunot mula sa kaluban nito; tunog ng metal na ikiniskis sa kapuwa metal *Cf* KAKAS, KASKÁS, KISKÍS.

ka·lá·so *png Zoo* : anumang isdang alat (genus *Saurida*) na malaki ang bibig at may ulo na kahawig ng bayawak.

ká·lat *png* [*Kap Tag*] **1:** bagay na wala sa ayos o wala sa angkop na pook: GAKÁTAG, LABSÁK², LÁGHIT, LITTER⁴, TAKÁTAK **2:** sukal o dumi sa pook na kailangang maayos at malinis; basura *Cf* TÁPON : GAKÁTAG, LABSÁK², LÁGHIT, LITTER, TAKÁTAK² – *pnd* **mag·ka·lát, ku·má·lat, ka·lá·tan, i·ká·lat.**

ka·lát *png* **1:** [*Hil*] lubid **2:** [*Ilk*] hanggahan.

ka·lát *pnr* **1:** laganap **2:** wala sa ayos, tulad ng gamit: SABÓG¹ **3:** hiwa-hiwalay; layo-layo: SABÓG¹.

ka·lá·tang *pnr* : malapit nang magningas o magsiklab.

ka·lá·tas *png* **1:** pahatid; mensahe **2:** liham; sulat.

ka·la·táw *png* : pagtitriple ng mga lamuymoy, lalo na ng mga lambat.

ka·lá·tay *png* [*Ilk*] : tulay¹.

ka·la·tíng *png* : mahina at tumatagintíng na tunog *var* kulating *Cf* KALANSÍNG.

ka·la·tís *png* : kaluskos.

ka·la·tóg *png* : tunog na likha ng pagkatok sa kahoy o paglalapag ng plato sa mesa *var* kalantog : TAGUKTÓK.

ka·la·ton·dóng *png Bot* [*ST*] : maliit na punongkahoy na mabango ang dahon.

ka·lá·tong *png Mus* [*Mag Mrw*] : gandang.

ka·la·tóng *png* : pinahinang tunog ng tambol.

ká·la·tsú·tsi *png Bot* [*Mex calachuchi*] : halamang ornamental (*Plumiera acuminata*) na mabango ang bulaklak *var* kalasutsî : KÁLALÁTSI, KÁLATSÚTSING PULÁ, KÁNDA, KÁRATSÚTSI.

ká·la·tsú·tsing di·láw *png Bot* [*Mex calachuchi+na dilaw*] : punongkahoy (*Plumeria rubra formalutea*) na kaha-

wig ng kalasutsi ngunit dilaw ang korola.

ka·la·tsú·tsing pu·lá *png Bot* [*Mex calachuchi+na pula*] : kalatsutsi.

ká·la·tsú·tsing pu·tî *png Bot* [*Esp calachuchi+na puti*] : palumpong o punongkahoy (*Plumeria obtusa*) na maliit, madagta ang punò at dahon, at puti ang bulaklak na may dilaw sa gitna.

ka·la·tú·hog *png* : isang pakete ng mga pares ng panutsa.

ka·lat·wát *png* : tila huning alingawngaw.

ká·law *png Zoo* [*Ilk Tag*] : ilahas na ibon (*Buceros hydrocorax*), malaki ang katawan kaysa lawin, at karaniwang mapula at makapal ang tuka : HORNBILL.

ká·law *png, pnr* : kulay tsokolate o kayumanggi *Cf* MORÉNO.

ka·law *png* [*Bon*] : basket na kulungan ng manok.

ka·láw *pnr* : payat at mabuto dahil sa sakít o gútom; mahina *Cf* KALÁY, YAYÁT.

ka·la·wà *png Bot* : uri ng halamang-ugat, tulad ng gabe : TARO.

ka·lá·wag *png* **1:** [*Ilk Tag*] kahoy o kawayan na pinaglalagyan ng gamit pangkusina : BANGGÉRA **2:** *Bot* [*Ilk Tag*] palumpong (*Rivea*) na bilóg ang bunga na kakaunti ang buto **3:** *Bot* [*Mrw Tag*] dilaw[2].

ka·la·wá·kan *png* [*ka+lawak+an*] **1:** kaluwangan; kalakihan **2:** kalangitan *Cf* ALANGÁANG, HIMPAPAWÍD, PAPAWIRÍN **3:** espasyo sa labas ng grabedad ng lupa at sa pagitan ng mga planeta, buwan, at ibang katulad na lawas: SPACE[7].

ka·lá·wa·káw *png* [*ST*] **1:** lamán ng baso na umaapaw **2:** tunog ng hungkag na tiyan.

ka·lá·wang *png* [*Kap Tag*] : duming mapula-pula at maligasgas na umaagnas sa bakal o metal; tae ng bakal : ARAKÁAK, LATÍ, LÁWANG[1], RUST, TAYÂ[3].

ka·la·wá·ra *pnd* **ku·má·la·wá·ra, ka·la·wa·rá·han** [*ST*] : hawákan.

ka·la·wás *png* : uway sa katawan ng banga o bote ng alak.

ka·lá·wat *png* [*Kap Tag*] : paggapos sa poste ng isang tao na lalatiguhin o susunugin *Cf* TALÌ – *pnd* **mag·ka·lá·wat, ka·la·wá·tin, i·ka·lá·wat**.

ka·la·wát *pnd* **mag·ka·la·wát, ku·ma·la·wát** [*Seb*] **1:** magkomunyon **2:** manalig sa isang simulain, ideolohiya, at iba pa.

ka·láw-ay *png* [*Seb*] : kabastusan o kasagwaan; kahalayan.

ka·la·wí·li *png* : pagkakaisa; pagkakasundo.

ka·la·wí·ngi *png* : maingat na pagkalinga sa hayop o anumang alaga.

ka·la·wi·nít *png Bot* : bakaig.

ka·lá·wit *png* **1:** kasangkapang may balikukong talim, mahabang puluhan, at ginagamit sa paghawan o pagputol ng kawayan o siit *var* kuláwit *Cf* KÁRIT **2 : a** anumang metal o matigas na bagay na balikuko ang dulo at nagagamit na sabitan, pansungkit, o panghuli **b** pagkuha ng anuman sa pamamagitan ng bagay na ito: KALWÓT, HOOK, KÁWIT, SAÁT[1], SANGGÓT – *pnd* **ku·ma·lá·wit, ka·la·wí·tin, i·ka·lá·wit**.

ka·law·káw *png* : paghalo o paggalaw sa likido *Cf* BATÍ, HALÒ – *pnd* **mag·ka·law·káw, ka·law·ka·wín**.

ká·lay *png Bot* : punongkahoy (*Alphonsea arborea*) na tumataas nang 40 m.

ka·láy *png* [*Bik*] : apoy.

ka·láy *pnr* : mahina ang tuhod.

ka·la·yá·an *png* [*ka+laya+an*] **1:** karapatan at kapangyarihan ng sinuman na mabuhay at gumawa ayon sa kaniyang niloloob : FREEDOM, KAGAWASÁN, LIBERTÁD, LIBERTY, WAYÁWAYÁ **2:** kaluwagan ng lagay at kilos sa pamumuhay, maliban sa ipinagbabawal ng batas *Cf* INDEPENDÉNSIYÁ, KASARINLÁN : FREEDOM, KAGAWASÁN, LIBERTÁD, LIBERTY, WAYÁWAYÁ.

ka·la·yá·ti *png Bot* [*Hil Seb War*] : tekla.

ka·lay·káy *png Agr* [*ST*] **1:** kasangkapang pangkahig ng lupa, karaniwang yari sa bakal ang ngipin, at gawa sa kahoy ang hawakan : SADANG, SUNKAY **2:** *Agr* suyod; kalmot **3:** [*Bik*] kaladkad na panghuli ng hipon.

ka·lá·yo *png* **1:** *Bot* mabalahibong palumpong (*Erioglossum rubiginosum*) na may puti at mabangong bulaklak, at may tangkay na nakakain *var* kalimáyo **2:** [*Bik Hil Seb War*] apoy.

kal·báng *png Bot* : uri ng kawayan na mahaba ang biyas, payat ang katawan, at maliit ang dahon.

Kal·bár·yo *png* [*Esp calvario*] **1:** gulod na malapit sa Herusalem na pinagpakuan kay Hesus: CALVARY **2:** *Idy* sa maliit na titik, dusa; sákit o hírap: CALVARY.

Kal·bár·yu·hán *png Tro* [*Esp calvario + Tag han*] : senakulo na itinatanghal sa Marinduque.

kal·bít *png* : kalabit.

kal·bó *pnr* [*Esp calvo*] : upáw.

kal·bú·ro *png Kem* [*Esp carburo*] : pinaghalong calcium at carbon na ginagamit sa paggawa ng gas *var* karbúro : CARBIDE.

kal·dá *pnd* **mag·kal·dá, ku·mal·dá** [*ST*] : mamagitan.

kal·dé·ra *png* [*Esp caldera*] **1:** malaking kaldero **2:** pákuluán ng makinang may pasingawan **3:** *Heo* malaking bunganga ng bulkan : CALDERA.

kal·de·ré·ta *png* [*Esp caldereta*] **1:** maliit na kaldero **2:** putaheng luto sa karne ng kambing, báka, o tupa.

kal·dé·ro *png* [*Esp caldero*] : kagamitang aluminyo o anumang metal at ginagamit na sisidlan sa pagluluto.

kal·de·rón *png* [*Esp calderón*] : malaking kaldero.

kál·ding *png Zoo* [*Ilk*] : kambing.

kal·dít *pnd* **kal·di·tín, i·kal·dít** [*Bik*] : hiwain upang lumabas ang dugo.

kál·do *png* [*Esp caldo*] **1:** sabaw **2:** lugaw o nilugaw **3:** [*Seb*] salsa – *pnd* **kál·du·hín, mag·kál·do**.

ka·lé *png* [*Bik*] : kanal.

kaleidoscope (ka·láy·dos·kówp) *png* [*Ing*] : túbong may salamin at may salansan ng de-kolor na kristal o papel sa loob nito na nagkakaroon ng pabago-bagong anyo ng repleksiyon kapag iniikot : KALIDOSKÓPYO.

ka·lém·bang *png* : malakas at malagong na tunog ng batingaw.

ka·lém·nin *png* [*Iba*] : salamin.

ka·len·dár·yo *png* [*Esp calendario*] **1:** sistemang tiyak ang simula, habà, at paghahati-hati sa taon *Cf* ALMANAKE : CALENDAR **2:** tsart o mga pahina na nagpapakita ng mga araw, linggo, o buwan ng isang partikular na taon: CALENDAR **3:** iskedyul; palátuntúnan o talátakdáan : CALENDAR.

ka·len·ta·dór *png* [*Esp calentador*] : kaserolang páinitán.

ka·len·tú·ra *png Med* [*Esp calentura*] : lagnat o sinat.

ka·lé·ra *png* [*Esp calera*] : hurno o balon ng apog; apugan.

ka·lé·ro *png* [*Esp calero*] : tao na gumagawa o nagtitinda ng apog.

ka·lé·sa *png* [*Esp calesa*] : maliit na karwaheng may dalawang gulong, karaniwang para sa dalawang pasahero lamang, at hinihila ng kabayo *Cf* KAROMÁTA : CALESA.

ka·le·sé·ro *png* [*Esp calesero*] **1:** tao

na gumagawa ng kalesa **2:** kutsero.

ka·le·sín *png* [*Esp calesín*] **:** maliit na kalesa.

kal·gáw *png* [*Ilk*] **:** tag-init; tag-araw.

kal·hà *png* [*Seb*] **:** kawali.

ká·li *png* [*Hil Ilk Tag*] **:** hinukay na kanal; bambang.

ka·lí *png* **1:** *Zoo* [*Bik*] bánoy **2:** *Zoo* [*Ilk*] lawin **3:** [*Bik War*] kanal **4:** [*Pan*] mina ng ginto.

ka·lí *pnr* **:** salitang-ugat ng **mapakali,** karaniwang nilalagyan ng *hindi* o *di-* sa unahan, na nangangahulugang balisa o hindi mapalagay, *hal* "Hindi mapakali sa kaniyang upuan si Lino."

ka·li·ba·gán *png Zoo* [*ST*] **:** maliit na dalag.

ka·lí·bang *png Med* [*Seb*] **:** pagtatae.

ka·li·bang·báng *png* **1:** *Zoo* kulisap na kauri ng maliliit na paruparo **2:** *Bot* alibangbang.

ka·lí·bid *png* **:** kuwintas na ginto.

ka·lib·kíb *png :* lamán ng niyog na pinausukan at pinatuyo para gawing langis, ginagamit sa produksiyon ng kandila, sabon, at iba pa *Cf* LUKÁD, PALYÁT **:** COPRA, KÓPRA, KÚPAG, LUKÁD – *pnd* **mag·ka·lib·kíb, ka·lib·ki·bín, i·ka·lib·kíb, i·pa·ka·lib·kíb.**

Ka·lí·bo *png* **:** kabesera ng Aklan.

ka·lí·bo *png* **1:** *Bot* [*Ilk Tag*] uri ng palay na mapusyaw ang kulay ng ipa at maputing-maputi ang bigas **2:** natatanging uri ng hinabing damit.

ka·li·bra·dór *png Mek* [*Esp calibrador*] **:** pansukat ng kapal, laki, o luwang ng bútas ng isang bagay**:** KÁLIPÉR.

ka·li·bras·yón *png* [*Esp calibración*] **1:** *Mek* pagbabasá sa eskala para matiyak ang kalibre ng isang instrumento **:** CALIBRATION **2:** pagtiyak sa tamang kapasidad o halaga ng isang bagay**:** CALIBRATION.

ka·lí·bre *png* [*Esp calibre*] **1: a** panloob na diyametro ng lalagyan ng bala ng baril, kanyon, at iba pa **b** diyametro ng bala **:** CALIBER **2:** antas ng kagalingan o kadakilaan **:** CALIBER.

ka·li·bu·gán *png* [*Seb*] **:** mestiso; rasa.

ka·li·bung·bóng *pnr* **:** nagkulumpon, gaya ng mga sama-samang tao.

ka·li·dád *png* [*Esp calidad*] **1:** antas ng kagalingan o kahusayan ng isang bagay **:** QUALITY **2:** kataasan ng uri **:** QUALITY **3:** natatanging elemento o katangian **:** QUALITY **4:** *Mus* timbre ng boses o instrumento**:** QUALITY.

ka·li·dos·kóp·yo *png* [*Esp calidoscópio*] **:** kaleidoscope.

ká·lig *png Bot* [*Gui Bag*] **:** sikarig.

ka·lí·gan *png* **:** bahay; tirahan.

ka·lí·gay *png* **1:** *Zoo* uri ng maliliit na susô **:** LAGUKÁY, SÍGAY, TÁLINGÁAN **2:** talukab nito na karaniwang ginagamit sa larong siklot.

ka·li·ga·yá·han *png* [*ka+ligaya+han*] **1:** kalidad o kalagayan ng pagiging masaya; kagalakan **:** LIKÉT, YÁMA **2:** magandang kapalaran; kaluguran**:** LIKÉT, YÁMA **3:** anumang bagay, pangyayari, at iba pang kinasisiyahan **:** LIKÉT, YÁMA.

ka·lig·dóng *png* [*Hil*] **:** karangalan[1].

ka·li·gi·rán *png* [*ka+ligid+an*] **:** kabuuan ng pook o daigdig ng tao, hayop, halaman, at iba pang bagay *var* kapaligirán *Cf* PALÍGID **:** ENVIRONMENT.

ka·lig·kíg *png* [*Kap Tag*] **:** panginginig o pangangatal dahil sa matinding ginaw **:** KALUYKÓY – *pnd* **ka·lig·ki·gín, ma·nga·lig·kíg.**

ka·li·gra·pí·ya *png* [*Esp caligrafía*] **1:** sining ng pagsulat nang wasto at sa magagandang titik *var* kaligrapyá **:** CALLIGRAPHY **2:** sulat-kamay.

ka·lí·gra·pó *png* [*Esp calígrafo*] **:** tao na mahusay na kaligrapiya.

ka·lig·tâ *png* [*ka+ligta*] **1:** pagpapabaya **2:** pagkalimot; pagkalingat.

ka·lig·tá·san *png* [*ka+ligtas+an*] **1:** pagkakalayo o pag-ahon mula sa panganib **:** SALBASYÓN, SALVATION **2:** sa Kristiyanismo, katubusan mula sa kasamaan o kasalanan **:** SALBASYÓN, SALVATION.

ka·li·gú·nan *png* [*Hil Seb*] **:** kasulatan.

ka·lí·him *png* [*Seb Tag ka+lihim*] **1:** opisyal ng bansa na nangangasiwa at namamahala ng isang kagawaran **:** SECRETARY, SEKRETÁRYO **2:** opisyal na nangangasiwa ng mga rekord, sulat, o katitikan ng mga pulong, at iba pang gawain ng samahan SECRETARY, SEKRETÁRYO **3:** empleadong katulong o naglilingkod sa isang manedyer o opisyal **:** SECRETARY, SEKRETÁRYO.

ka·li·kam *png Mus* [*Tir*] **:** piyesa ng musika na tinutugtog sa agung.

ka·li·kán *pn* [*Ilk*] **:** kalan.

ka·li·kán·to *png Ark* [*Esp calicanto*] **:** paggawa ng semento, tulad ng para sa gusali *Cf* KANTERIYÁ **:** CALICANTO.

ka·lí·kar *pnd* **mag·ka·lí·kar, ku·ma·lí·kar, ka·li·ká·rin** [*ST*] **:** hukayin ang lupa.

ka·li·ká·san *png* [*ka+likás+an*] **1:** daigdig at lahat ng nakapaloob dito na hindi likha ng tao **:** NATURE **2:** katangian ng tao **:** NATURE **3:** anumang hindi likha ng tao **:** NATURE.

ka·li·ka·sán *png* [*ka+likás+an*] **:** katutubong katangian ng bagay-bagay.

ka·li·ká·sok *png* **:** makapal at maitim na usok.

ka·lí·kaw *png* **:** pagtusok o paghalo sa pamamagitan ng daliri o patpat *Cf* KALAWKÁW, KALÍKOT – *pnd* **mag·ka·lí·kaw, ka·li·ká·win, i·ka·lí·kaw.**

ka·lí·ko *png* [*Esp calico*] **:** puting telang cotton *Cf* PERKÁL.

ka·li·kog *png* [*Bon*] **:** maliit na basket na pinagsisidlan ng pinipig ng mga batàng babae **:** TUKLOBAW.

ka·lí·kol *png* **:** paikot na galaw ng daliri o anumang matulis na bagay sa isang makipot na bútas, tulad ng paglilinis sa tainga**:** KALÍKOT[1].

ka·lí·kot *png* **1:** kalikol **2:** kawayan o metal na hugis túbo at ipinapasok sa loob ng sisidlang bumbong upang durugin at haluin ang mga sangkap ng buyo o ngangà **3:** [*ST*] telang sutla o cotton na inaangkat mula sa bayan ng Calicut, India.

ka·li·lín·tad *png* [*Mrw*] **:** kapayapaan.

ka·líl·ya *png Med* [*Esp candelilla*] **:** kateter *var* kanílya.

ka·lí·ma *png* [*Tau*] **:** salita; mensahe; pahayag.

ka·li·ma·tás *png Bot* **:** punongkahoy (*Phaeanthus ebracteolatus*) na tumutubo ang bulaklak sa axil ng dahon, bilóg at maitim-itim ang bunga, at ginagawang pambigkis ang himaymay **:** TAKULAW.

ka·li·má·yo *png Bot* **:** varyant ng **kaláyo.**

ka·lim·ba·hín *png Bot* **:** uri ng bayabas na may mga butong nakabaon sa lamukot na kulay pink *var* kalumbahín.

ka·lim·ba·hín *pnr* **:** kulay pink.

ka·li·mú·mog *png Bot* **:** tsaang-gubat.

ka·li·mus·ta *png Mus* [*Tbw*] **:** solong awit.

ka·li·mu·tá·in *png Bot* **:** balukanag.

ka·lí·mu·táw *png Ana* [*Hil Seb*] **:** balintataw.

ka·li·na·ngán *png* [*ka+linang+an*] **:** kultura.

ka·lí·naw *png* [*Seb ka+linaw*] **:** kapayapaan.

ká·ling *png* **1:** *Ntk* hawakán ng ugit; manibela ng timon **2:** trangka ng kandado *Cf* BARÁL **3:** *Mil* set ng mga piyesa ng baril.

ka·líng *png* **:** maliit na kompartment para sa kagamitang pangkusina *Cf* BANGGÉRA.

Ka·li·ngá *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa Kalinga at Apayao **2:** bahagi ng lalawigang Kalinga-Apayao sa Cordillera.

ka·li·ngà *png* **1:** aruga **2:** pagtangkilik; pagtataguyod – *pnd* **mag·pa·ka·li·ngà, ku·ma·li·ngà, ka·li·ngá·in**.

ka·lí·ngag *png Bot* [*Tag War*] **:** punongkahoy (*Cinnamomum mercadoi*) na tuwid, makinis na balahibuhin ang mahabang bunga, may langis ang balakbak na nagagamit pangmedisina, at nagagamit ding sangkap sa rootbeer **:** SIMÍLING.

ka·li·ngag·ngág *png* [*Ilk*] **:** salingagngag.

ka·li·ngí·wa *png Bot* [*Seb War*] **:** kamyas.

ka·ling·kíng *png* [*Bik*] **:** kakanin na gawa sa kamoteng hiniwa nang pahaba at pinahiran ng arina.

ká·ling·kí·ngan *png Ana* [*Kap Tag*] **:** hinliliit.

ka·li·ní·san *png* [*ka+linis+an*] **1:** kalagayan ng pagiging malinis **2:** kakinisan **3:** kaayusan **4:** sanitasyon **5:** kadalisayan **6:** katapatan.

ka·li·ní·sang-á·sal *png* [*ka+linis+an+ng-asal*] **:** kabutihang-asal; mabuting ugali.

ka·li·nó·ngan *png* [*Hil*] **:** kapayapaan.

ka·lí·pa *png* [*Esp califa*] **:** caliph.

ka·lí·pay *png* [*Hil Seb War ka + lipay*] **:** sayá.

ka·li·pen·dan *png Mus* [*Tbw*] **:** piyesa ng musika na tinutugtog sa pangkat ng gong.

ká·li·pér *png* [*Ing caliper*] **:** kalibrador.

ka·li·pì *png* [*ka+lipi*] **:** kapangkat; kapanig.

ka·li·pi·ká *pnd* **mag·ka·li·pi·ká, ka·li·pi·ka·hín** [*Esp calificar*] **1:** maging kompetente o angkop para sa isang posisyon, o anumang layunin: QUALIFY **2:** tanggapin dahil sa katangiang kailangan **:** QUALIFY **3:** tuparin ang mga kondisyon o rekisito para sa isang layunin **:** QUALIFY **4:** baguhin o higpitan ang mga rekisito.

ka·li·pi·ká·do *pnr* [*Esp calificado*] **:** may sapat o naaakmang kakayahan, gaya ng paggampan sa trabaho **:** ELIHÍBLE, QUALIFIED.

ka·li·pi·kas·yón *png* [*Esp calificación*] **1:** pagkakaroon ng kalidad, tagumpay, at iba pang angkop para sa ilang tungkulin, opisina, o katulad **:** QUALIFICATION **2:** pagkakaroon ng kalidad, tagumpay, at iba pang hinihingi ng batas o kaugalian upang maging kasapi o maempleo *Cf* KAKAYAHÁN **:** QUALIFICATION.

ka·lip·kík *png Bot* **:** baging (*Dischidia purpurea*) na tumutubò at gumagapang sa katawan ng punongkahoy.

ka·li·pu·nán *png* [*ka+lipon+an*] **1:** antolohíya; koleksiyon **:** COMPILATION **2:** proseso o resulta ng gawaing ito: COMPILATION **3:** libumbon; pulutong **:** HÚNTA.

ka·li·pú·ngan *png* [*War*] **:** litigasyon; habla.

ka·li·rang *png* **1:** labis na pagkatuyo tulad sa dahon **2:** labis na kapayatan – *pnd* **ma·nga·li·ráng, pa·ngá·li·rá·ngin**.

ká·lis *png* **1:** [*ST*] espada o sandatang may mahabang talim **2:** [*Esp cáliz*] sa misang Katoliko, ang kopa ng dugo ni Kristo **:** CHALICE **3:** *Idy* kopa ng pagdurusa at pighati **4:** *Bot* dahon na sumasalo sa bulaklak **:** CALYX[1].

ka·lís *pnr* [*Kap Mrw Tag*] **:** kinayod para luminis **:** KARÓS – *pnd* **mag·ka·lís, ku·ma·lís, ka·li·sín, ka·li·sán**.

ka·lí·sag *png* **:** pagtindig ng balahibo dahil sa tákot o gálit *Cf* KILÁBOT **:** BANOKAG, BAYOKBOK, GIRABO, LIBÁROT – *pnd* **ma·nga·lí·sag, i·pa·nga·lí·sag**.

ka·lis·kís *png* [*Hil Kap Tag*] **1:** matigas na pinakabalát ng isda, ahas, at iba pang hayop **:** ESKÁMAS, HÍMBIS, HÍNGBIS, NAP, SCALE, SIRISSÎ – *pnd* **mag·ka·lis·kís, ka·lis·ki·sín, ka·lis·ki·sán, i·páng·ka·lis·kís 2:** anumang katulad sa anyo nito **3:** sa sabong, pagsusuri sa pamamagitan ng pagtingin sa paa ng manok at sa pisikal na anyo nito **4:** pagsusuri sa pisikal na katangian ng isang tao o anumang ninanais.

ka·lis·kís-á·has *png Bot* **:** gumagapang na pakô (*Oleandra colubrina*) na malaahas ang kaliskis ng rhizome at ginagamit na gamot sa kagat ng ahas.

ka·lis·kís-da·lág *png Bot* **:** yerba (*Desmodium triflorum*) na mabalahibo, lila ang bulaklak, at tatluhan ang dahon kung tumubo sa tangkay.

ka·lis·té·niks *png* [*Ing calisthenics*] **:** calisthenics.

ka·li·súd *png* [*Seb*] **:** hírap; dusa.

ka·lít *png* **1:** langitngit ng sirang mesa, kama, o upuan **2:** [*Bik*] kabulaanan; pandaraya **3:** [*Pan*] larong kahawig ng bowling.

ka·lít *pnr* [*Seb War*] **:** bigla.

ka·li·tás *png* **:** pagkikiskis ng bató sa kapuwa bató; umpugang bató.

ká·lit·ká·lit *png Bot* **:** baging (*Cayrata trifolia*) na tatluhan ang dahon, puti-luntian ang bulaklak, at kulay lila ang makatas na bunga.

ka·lit·kít *pnr* **:** malago, makapal, at kulot, gayá ng buhok o damo *Cf* KITKÍT **:** PADOT.

Ka·li·wâ *png Pol* **:** lapian o pangkat na nagtataguyod ng liberal o radikal na pananaw pampolitika **:** LEFT.

ka·li·wâ *png* **1:** ang panig o gawi sa kanluran kung nakaharap sa hilaga ang tumitingin **:** JUMIGÍ, KAYLÌ, LEFT, WALÁ **2:** kasalungat ng kanan *Cf* SÍLYA **:** JUMIGÍ, KAYLÌ, LEFT – *pnd* **mag·pa·ka·li·wâ, ku·ma·li·wâ, i·ka·li·wâ 3:** anumang kasalungat ng tama.

ká·li·wá·an *png* **1:** direkto at sabayang pagpapalitan, karaniwan sa pagbili *Cf* COD **2:** sa trapiko, kaliwang panig na pinahihintulutang likuan ng mga sasakyan.

ka·lí·wat *png* [*Seb ka + liwat*] **1:** supling **2:** salinlahi.

ka·li·wá·tan *png* [*Seb*] **:** salinlahi.

ka·li·wé·te *pnr* [*Tag kaliwa + Esp ete*] **1:** tumutukoy sa tao na malimit gamitin ang kaliwang kamay **:** APPIGÚD, KINAYLÌ, WALÁ **2:** *Kol* taksil sa asawa o kasintahan.

ka·li·ya·gá *pnd* **mag·ka·li·ya·gá, ku·ma·li·ya·gá** [*ST*] **:** makipaglaro sa batà.

ka·li·yang·káng *png* [*ST*] **:** ingay na nililikha ng maraming ibong magkakasáma.

ka·li·yan·tán *png Bot* [*ST*] **:** uri ng punongkahoy na may makukulay na bulaklak.

kál·kag *png* [*Ilk*] **:** paghampas sa karton o anumang katulad upang maalisan ng dumi *Cf* pagpág.

kal·kág *pnd* **mag·kal·kág, kal·ka·gín** [*Bik*] **:** hukayin ang patay.

kal·kál *png* [*Kap Tag*] **1:** pagkutkot o pagkayod sa pamamagitan ng kuko **2:** paghahalungkat ng gamit – *pnd* **mag·kal·kál, ku·mal·kál, kal·ka·lín**.

kal·ko·ma·ní·ya *png* [*Esp calcomanía*] **1:** proseso ng paglilipat ng disenyo mula sa hindi karaniwang papel, tungo sa rabaw ng kristal, porselana,

at iba pa *var* kalkumánya : DECALCOMANIA **2:** larawan o disenyo na dumaan sa ganitong proseso : DECALCOMANIA.

kal·ku·lá *pnd* **mag·kal·ku·lá, ku·mal·ku·lá, kal·ku·la·hín** [*Esp calcular*] : tayahín; tantiyahin *var* karkulá : CALCULATE, KARAKÁREN.

kal·ku·la·dór *png* [*Esp calculador*] : calculator.

kal·ku·las·yón *png* [*Esp calculación*] : pagkalkula: CALCULATION.

kal·lá·leng *png Mus* **1:** [*Bon Ifu Kan*] plautang pang-ilong at yari sa kawayan var kaleleng, kurareng: BALIING, BEBEREK, ENONGGOL, LANTÓY[1], TONGALE, UNGIYUNG **2:** [*Bal*] tompong.

kál·lam *png* [*Tau*] : salita o mensahe ng Diyos.

kál·lit *png* [*Ilk*] : linlang.

kal·lí·tang *pnr* [*Iba*] : bigaw.

kal·lóng *png* [*Ilk*] **1:** palihim na pagkuha ng pagkain **2:** pagkakaroon ng relasyon sa isang babaeng may asawa – *pnd* **mag·kal·lóng, ku·mal·lóng**.

kál·ma *png* [*Esp calma*] : pagiging tahimik; hinahon.

kal·má·do *pnr* [*Esp calmado*] : tahimik; mahinahon.

kal·mák *png* [*ST*] : pitsel.

kal·mán *pnb* [*Ilk*] : kahapon.

kal·mánte *png Med* [*Esp calmante*] : pampakalma; pampaginhawa.

kal·mén *png* [*Esp carmen*] **1:** eskapularyong isinusuot ng mga deboto ng Birhen ng del Carmen *var* kalmín **2:** eskapularyo – *pnd* **mag·kal·mén, kal·me·nán**.

kal·mín-kal·mín *png Zoo* : isdang alat (*Drepane punctata*) na maayos ang pagkakahanay ng markang batik-batik sa itaas na bahagi ng katawan: MÁYANG.

kal·mós *png* : kalmot, galos, o sugat dulot ng kuko ng tao o anumang hayop.

kal·mót *png* **1:** *Agr* suyod na ginagamit sa pagdurog ng tiningkal sa lupang inararo **2:** gurlis o sugat na likha ng kuko ng hayop o tao *Cf* KALMÓS – *pnd* **ku·mal·mót, kal·mu·tín, ma·ngal·mót**.

ka·lò *png* **1:** [*Tsi*] malaking mangkok **2:** sombrerong gawa sa kahoy.

ka·lò, ka·lô *png* [*Kap Tag*] **1:** kasangkapang bakal na hugis bilóg, sinusulutan ng lubid upang maitaas o mabuhat ang anumang mabigat na bagay : KARALÔ, KARARÉT[1], MOTON, PULEA, PULLEY, TANGKALÁG **2:** sa pangingisda, gulong na may kanal ang gilid upang daanan ng lubid sa paglaladlad ng lambat – *pnd* **mag·ka·lô, ka·lu·ín**.

ka·ló·be *png Zoo* [*Mrw Sml Tau*] : lagidlid; malapando.

ká·lod *png Zoo* [*Mag*] : askarid.

ka·lo·dà *png* [*Mrw*] : sandok.

ká·log *png Zoo* [*Tau*] : askarid o askaris.

ka·lóg *pnr* : mahilig magpatawa o sa katatawanan; madaling patawanin.

ka·lóg *png* **1:** laruang kuliling ng sanggol: PAKALÓG **2:** tunog ng isang bagay sa loob ng isang sisidlan.

ka·lóg *pnr* **1:** [*Ilk Pan Tag*] marupok at umuuga-uga – *pnd* **ka·lu·gín, i·ka·lóg 2:** *Kol* masayahin at masarap kausap.

ka·lô-ka·gô *pnd* **mag·kalo-ka·gô, i·ka·lo-ka·gô** [*Bik*] : alugin.

ká·lo·lí *png Bio* [*Mrw*] : mikrobyo.

ka·lo·má·la *png Bot* : punongkahoy (*Elaeocapus colamala*) na biluhaba at makatas ang bunga: KANÁKUM, PÁSI DIRÍIT.

ka·lo·ma·tá *png Bot* : kayumanis.

ká·lo·mél *png Kem* [*Ing*] : calomel.

ka·lo·mí·nga *png Bot* : amaiit.

ka·lon *png* [*Tng*] : budong.

ká·long *pnr* : pinaupo o ipinatong sa kandungan *Cf* PANGKÓ : SAKLUTEN, SALURO, TANGÓL.

ka·lo·ób *png* [*Kap Tag ka+loob*] **1:** bagay na kusang ibinibigay o iginagawad *Cf* REGÁLO : FAVOR, HALAD, HANDÓG[3], PABÓR, PALÀ[2], PANDAPÁTI, REGÁLO, SAGUT **2:** pagbibigay nang kusa : FAVOR, HALAD, HANDÓG[3], PABÓR, PALÀ[2], PANDAPÁTI, SAGUT – *pnd* **mag·ka·lo·ób, i·pag·ka·lo·ób**.

ka·lo·ó·ban *png* [*ka+loob+an*] **1:** matibay na kapasiyahan o kagustuhan; hangad *Cf* BAÍT : AMANAT **2:** budhi o damdamin ng tao.

ka·lo·o·bán *png* [*ka+loob+an*] : loob; pinakapusod o pinakailalim.

Ka·lo·ó·kan *png* : lungsod na kabilang sa Pambansang Punong Rehiyon : CALOOCAN.

ka·lo·ó·kan *png* [*ka+look+an*] **1:** pinakaloob na bahagi ng isang pook o rehiyon **2:** gitnang bahagi ng isang lawa o golpo.

ká·lop *png* : manipis na aporong metal na nagsisilbing palamuti sa hawakan ng patalim *Cf* KALUPKÓP.

ka·lo·pín·do *png Mit* [*Mrw*] : isang uri ng ibon.

ka·lo·ri·me·trí·ya *png* [*Esp calorimetría*] : paraan ng pagsukat sa kantidad ng init: CALORIMETRY.

ka·lo·ri·mé·tro *png Kem* [*Esp calorímetro*] : aparatong ginagamit na pansukat ng init.

ka·lo·rí·ya *png* [*Esp caloría*] : calorie.

ká·los *png* **1:** pagpantay sa labis na takal **2:** gamit sa naturang pagpantay.

ka·lós *pnr*: nanginginig; hindi matatag ang mga paa *Cf* NGALÁY, NGAWÍT.

ká·lot *png* **1:** [*Bik Hil Seb*] hukay **2:** *Bot* [*Hil Seb*] namî **3:** bahaging naiiwan pagkaraang makuha ang langis; palyat ng kopra; latík ng lamán ng buko *Cf* BAGÁSO, SAPÁ, SÁPAL, YAMÁS.

ka·lót *png* **1:** [*Pan*] ihaw; bangi **2:** [*Ilk*] silò.

ka·lót *pnr* : lastág.

kál·pa *png Hin Bud* [*Ing San*] : yugto sa pagitan ng simula at katapusan ng mundo at itinuturing na araw ng Brahma.

kal·pî *png Bot* [*Bik*] : dalandan.

kal·pú·eng *png Bot* : palumpong (*Graptophyllum pictum*) na tuwid ang mga sanga, karaniwang luntian o matingkad na lila ang mga dahon.

kal·sá *png* **1:** [*Esp calza*] kalso[1] **2:** *Mus* [*Iby*] gangsa.

kal·sá·da *png* [*Esp calzada*] : daan; lansangan *var* karsáda *Cf* ÁBENÍDA, BÚLEBÁR, HIGHWAY, ÉSKINÍTA : CAMINO[1], KAMÍNO.

kal·sá·do *png* [*Esp calzado*] : sapatos; sapin sa paa.

kal·sa·dór *png* [*Esp calzador*] : gamit na pangkalso kapag nagsusuot ng sapatos.

kal·sa·dú·ra *png* [*Esp calzadura*] : pabilog na rim, o ang bahagi ng rim ng gulong, na pinagkakabitan ng rayos.

kal·se·dón·ya *png* [*Esp calcedonia*] : uri ng quartz na nanganganinag at binubuo ng maliliit na kristalina, karaniwang tila gatas o abuhin ang kulay: CHALCEDONY.

kal·se·tín *png* [*Esp calcetín*] : medyas; stockings.

kal·si·pi·kas·yón *png Kem* [*Esp calcificación*] : calcification.

kál·si·yó *png* [*Esp calcio*] : calcium.

kal·só *png* [*Esp calzo*] **1:** anumang bagay na inilalagay sa ilalim ng isang bagay na mabuway upang lumapat

o tumatag sa kinalalagyan : BANGÍL, KÁLANG, KALSÁ[1], PÁNGAW[2], WEDGE – *pnd* **mag·kal·só, kal·su·hán 2:** sa paglilimbag, latag na naaaninag at ipinapatong sa isa pang latag **3:** *Kol* sapatos.

kal·són *png* [*Esp calzón*] : pantalon; salawal.

kal·so·nár·yas *png* [*Esp calzonarias*] : tirante para sa pantalon.

kal·so·né·ras *png* [*Esp calzon+eras*] : pantalon na may butones sa magkabilang gilid.

kal·son·síl·yo *png* [*Esp calzoncillo*] : panloob na salawal ng lalaki *var* karsonsílyo: DRAWERS.

kal·sót *png* : kansot.

kal·táb *png* : tunog na dulot ng paglabas ng kinulob na presyon ng hangin mula sa isang sisidlan na tinakpan ang bútas.

kal·ták *png* : tunog mula sa lagitik ng mga daliri *Cf* TALTÁK.

kal·tás *png* **1:** báwas – *pnd* **mag·kal·tás, ku·mal·tás, kal·ta·sín, kal·ta·sán, i·kal·tás 2:** disenyong inukit sa kahoy, bato, o metal.

kal·tí *png* [*Ilk*] : minátamis na prutas o lamang-ugat.

kal·tís *png* : lagitik, karaniwan ng gatilyo ng baril : CLICK, KLIK – *pnd* **mag·kal·tís, ku·mal·tís.**

ká·lub *png* [*Ilk*] : saklob.

ka·lú·bag *png* [*Hil Seb Tag*] : kurbadong braket o anumang tukod na pansuhay.

ka·lú·ban *png* [*Kap Ilk Pan Tag*] : suksúkan ng patalim o baril: BÁYNA, SCABBARD.

ka·lu·báy *png Bot* [*Hil Seb*] : úpo.

ka·lúb·kob *png* [*Ilk*] : patibong sa hito, gawa sa kawayan.

ka·lub·kób *png* **1:** balát na bumabalot sa ulo ng bawang, sibuyas, at katulad : OBÁK, SÁOM, ÚBAK, ÚKIS **2:** *Mil* pananggalang na isinusuot sa ulo; helmet **3:** *Bot* halaman (*Syzygium calubcob*) na nabubuhay sa aplaya **4:** bútas sa katawan ng isang napinsalang punongkahoy: PÁNIT[2].

ka·lu·bót *png* [*War*] : prambesya; mga butlig-butlig na nagnanaknak.

ká·lud *png* [*Ilk*] : búko[2].

ka·lú·gay *png* : bangin o malalim na hukay.

ka·lug·kóg *png* **1:** tunog na nalilikha kapag itinutulak ang mga muwebles o nauuga ng hangin ang bintana *Cf* KALAMPÁG, KALANTÓG, KALUSKÓS **2:** malakas na kulog *Cf* DAGULDÓL, DAGUNDÓNG **3:** *Bot* [*Hil Tag*] halaman (*Syzygium subrotundifolium*) na nabubuhay sa dalampasigan o aplaya.

ka·lu·gó *png* : kulugo.

ka·lú·ha *png* [*Seb ka+duha*] : kambal.

ka·lu·ka *png Mus* [*Kal*] : pipa na may iba't ibang eskala at tinutugtog ng mga batang lalaki.

ka·lu·kab·káb *png* : bitak o bakbak sa pader.

ka·lu·ka·tì *png* : varyant ng **kalakati.**

ka·lúk·pa·nán *png* [*Seb*] : pagkaunibersal; unibersalidad.

ka·lú·ku *png* [*Kap*] : liyab; alab o dingas ng apoy.

ka·lu·ku·túk *png* : tunog na nalilikha ng inahing manok na nagpapakain sa mga sisiw, o ng isang tandang habang gumigiri sa inahin *var* kurukutúk.

ka·lú·la *png* : anak o salinlahi ng mga aliping nananatili sa katayuang alipin.

ka·lu·lay *png* [*Tau*] : mga puting markang naiiwan sa tiyan, binti, o hitá ng babae pagkatapos manganak o pagkatapos ng unang regla *Cf* KÁMOT.

ka·lú·lot *png Bot* : punongkahoy (*Artocarpus rubrovenia*) na tumataas nang 8 m, biluhaba ang dahon, at maraming buto ang bunga.

ka·lú·lu *pnr* [*Kap*] : dukha; kaawa-awa.

ka·lú·lut *png* **1:** *Bot* [*Kap*] alipung **2:** *Mus* [*Pal*] feyu.

ka·lu·lu·wá *png* **1:** espiritu ng namatay na tao *var* kalulwá : AB-ABIIK, ESPÍRITÚ, IKARARWÁ, KALÁDWA, KALÁG, LAGYÔ[1], SOUL **2:** espiritwal na bahagi ng tao na itinuturing na inmortal *var* kaluluwá : AB-ABIIK, ESPÍRITÚ, IKARARWÁ, KALÁDWA, KALÁG, LAGYÔ[1], SOUL **3:** prinsipyo ng búhay, damdamin at pagkilos ng tao, at itinuturing na bukod na entidad sa pisikal na katawan *var* kalulwá.

ka·lu·mang·yó *png* : sinumang malimit na kasama – *pnd* **mag·ka·lu·mang·yó, ka·lu·mang·yu·hín.**

ká·lu·má·ta *png Bot* : punongkahoy (*Clausena anisum-olens*) na karaniwang tumataas nang 3-6 m.

ka·lu·ma·tá *png* : itim na bilóg sa palibot ng mata sanhi ng púyat *Cf* PUYÁT – *pnd* **nga·lu·ma·ta·hín, ma·nga·lu·ma·tá.**

ka·lum·ba·bâ *png* : pagsapo sa babà sa pamamagitan ng palad o kamao – *pnd* **nga·lum·ba·ba·án, ma·nga·lum·ba·bâ.**

ka·lum·ba·hín *png Bot* : varyant ng **kalimbahin.**

ka·lum·bán *png Bot* : lumbang.

ka·lum·bi·bít *png Bot* [*Bik Hil Pan Seb Tag War*] **1:** masangang baging (*Caesalpinia crista*) na may mga butong bilóg at kulay abo, at may mapait na lamán *var* kalambibít : BINÍT, DALÚGDOG[1], KAMÓT-KABÁG, SÍNGOR **2:** mga buto ng baging na ito : BAYÁG-KAMBÍNG.

ka·lúm·bi·gás *png* : gintong galáng para sa lalaki *Cf* KALAMBIGAS.

ka·lum·bi·gì *png* : kalambigas.

ka·lu·mis·mís *png Zoo* : lamandagat na kabilang sa uri ng kabibe at tulya (family *Circes*) *Cf* kalamismís.

ka·lúm·ni·yá *png* [*Esp calumnia*] : paninirang-puri – *pnd* **ka·lum·ni·ya·hín, ma·nga·lum·ni·yá.**

ka·lum·ni·ya·dór *png* [*Esp calumniador*] : sinumang naninirà ng puri ng ibang tao.

ka·lu·mo·nan *png* [*Tbn*] : kaingin.

ka·lu·mós *png* [*War*] : inis[1].

ká·lum·pá·gi *png* [*ST*] : pang-ahit; labaha.

ka·lum·páng *png Bot* [*Bik Hil Kap Seb Tag*] : punongkahoy (*Sterculia foetida*) na tumataas nang 20 m, lila ang bulaklak, pula at biluhaba ang bunga, at nakukuhanan ng langis na pampaningas : BANGÁD, KURÚMPANG.

ká·lum·pá·ngin *png Bot* : balaulan.

ka·lum·pít *png Bot* : punongkahoy (*Terminalia edulis*) na tumataas nang 25 m, maliit at manilaw-nilaw ang bulaklak, pula ang bunga, at ginagawang pangkulay ang balát ng puno: AMBÓHOK, BALISÁYIN, BALISÁYON, BARÁOS, BINGGÁS[2], KALUSÍT.

ka·lú·nay *png Bot* [*Ilk*] : halon[1].

ka·lúng·go *png* : kulugó.

ka·lung·ká·ling *png Bot* : murang buto ng kaong.

ka·lung·kóng *png* : yakap na nagbibigay proteksiyon, gaya ng ginagawa ng ina sa sanggol *Cf* YAPÓS : KUMBONAN – *pnd* **mag·ka·lung·kóng, ku·ma·lung·kóng, ka·lung·ku·ngín, mag·pa·ka·lung·kóng.**

ka·lung·kót *pnd* **ku·ma·lung·kót, ma·nga·lung·kót :** mangaligkig o manginig sa ginaw.

ka·lú·ngon *png Zoo* [*Tbn*] : uri ng kabibe.

ka·lúng-u·wák *png Bot* : uri ng gabe.

ká·lu·nú·ran *png* [*ka+lunod+an*] **1:** kanlurang orisonte na nilulubugan ng araw **2:** kanluran.

ká·lun·yâ *png* [*ka+alunya*] **:** kaapid – *pnd* **ka·lun·ya·ín, ma·nga·lun·yâ**.

ka·lú·on *png* [*Seb*] **:** kasama sa bahay.

ka·lú·oy *png* [*Hil Seb War*] **:** awa; habag; simpatiya.

ka·lu·pa·án *png* [*ka+lupa+an*] **:** sansinukob; daigdig: SANGKALUPAAN.

ka·lu·pí *png* [*Ilk*] **:** basket na may takip, parihaba ang puwit, at ginagamit na sisidlan ng bigas, mais, at iba pang butil.

ka·lu·pì *png* [*Kap Pan Tag*] **1:** pitaka **2:** portfolio o anumang sisidlan ng mga papeles at iba pang abubot.

ka·lup·kóp *png* [*Ilk Tag*] **1:** metal na ginagawang panggilid; datig o aporong metal **:** BRUKÁL, SÍLAP **2:** pagpapaibabaw o paglatag, gaya ng ginagawa sa aspalto – *pnd* **mag·ka·lup·kóp, ku·ma·lup·kóp, ka·lup·ku·pán, í·ka·lup·kóp**.

ka·lu·pu·nán *png* [*ka+lupon+an*] **1:** lupong tagapangasiwa ng negosyo o tagapamahala ng isang gawain **:** BOARD **2:** sanggunian.

ka·lu·sán *png Lit Mus* [*Iva*] **:** awit sa paggawa, pagtatanim, o pagsagwan.

ka·lu·sá·yan *png Bot* [*Hil*] **:** damo na nakasuson sa dagat.

ka·lu·sít *png Bot* [*Iba*] **:** kalumpit.

ka·lús·kos *png* **:** kinayas na balát ng kawayan sa singkaban.

ka·lus·kós *png* **:** banayad at sunod-sunod na tunog, gaya ng likha ng yapak sa tuyong dahon, o pagkikiskisan ng dalawang bagay **:** AGAS-ÁS, KALATÍS, KARASÁKAS.

ka·lu·sú·gan *png* [*Bik Kap Tag ka+lusog+an*] **1:** kondisyon ng may mabuti at malakas na pangangatawan o kaisipan, at walang anumang karamdaman **:** HEALTH **2:** mental o pisikal na kondisyon ng isang tao **:** HEALTH.

ka·lút *png Bot* [*Kap Tag*] **:** namî.

ka·lu·táng *png* [*Hil Seb Tag*] **1:** dalawang tikin ng kawayan na ginagamit sa tinikling *Cf* TIBÚHOS **2:** *Mus* dalawang patpat ng kahoy na ipinapalo sa isa't isa upang makalikha ng tunog.

ka·lut·kót *png* [*Bik Tag*] **1:** tunog ng mahinang kamot o galmos **2:** pagsilip sa nilalaman ng kahon o anumang katulad na nakalilikha ng mahinang tunog *Cf* KALUSKÓS, HALIKWÁT.

ka·lut·kót *pnd* **mag·ka·lut·kót, ka·lut·ku·tín :** magsaliksik sa baul o aparador; guluhin ang nakaayos na gamit.

ka·lu·wál·ha·tí·an *png* [*ka+luwalhati+an*] **1:** sukdulan ng kaligayahan **:** GLÓRYA **2:** paraiso.

ka·lu·wá·ngan *png* [*ka+luwang+an*] **:** bahagi ng palaisdaang pákawaláan ng mga bangus na may sandangkal ang laki.

ka·lu·wá·san *png* [*Hil Seb ka+luwas+an*] **:** kaligtasan.

ka·luy·kóy *png* **:** kaligkig – *pnd* **ku·ma·luy·kóy, ma·nga·luy·kóy**.

kal·wág *pnd* **mag·kal·wág, ku·mal·wág** [*Bik*] **:** magpasaya.

kal·wás *png* [*Bik*] **:** yantok o uway na nilála at ibinabalot sa garapon o tapayan bilang proteksiyon – *pnd* **mag·kal·wás, kal·wa·sín, i·pang·kal·wás**.

kal·wót *png* [*Bik*] **:** kalawit.

kal·yà *png* **:** malapad ngunit mababaw na basket na yari sa uway at ginagamit sa pagpapatuyo ng butil.

kal·yâ *png* [*Tsi*] **1:** kaing na lalagyan ng mga gulay at prutas *Cf* BUSLÔ **2:** malaking kaing na ginagamit na pansukat sa pakyawang pamimilí ng gulay at prutas.

kal·yág *pnd* **mag·kal·yág, kal·ya·gín** [*Bik*] **:** aliwin o laruin ang bata upang tumahan at tumahimik.

kál·ye *png* [*Esp calle*] **:** daan; lansangan **:** WAY[2].

kal·ye·hé·ra *png* [*Esp callejera*] **:** babae na mahilig maglagi sa kalye o maglagalag, **kal·ye·hé·ro** kung lalaki.

kal·ye·hón *png* [*Esp callejón*] **:** makitid na daan; eskinita.

kal·yén·ta·plá·tos *png* [*Esp calienta-platos*] **:** kasangkapan na ginagamit para manatiling mainit ang pagkain.

kal·yi·sí·da *png* [*Esp callicida*] **:** pangalis ng kalyo.

kal·yís·ta *png Med* [*Esp callista*] **:** tao na bihasa sa panggagamot ng mga sakít sa paa, gaya ng galis, kalyo, at iba pa.

kál·yo *png* [*Esp callo*] **:** lipak.

kál·yos *png* [*Esp callos*] **:** putaheng nilahukan ng lamanloob ng baka at baboy.

kal·yós *png Bot* [*Iba Tag*] **:** punongkahoy (*Streblus asper*) na masanga, tumataas nang 4-10 m, magaspang at makintab ang rabaw ng dahon na maaaring ipanlinis ng kasangkapang pangkusina.

Ká·ma *png* [*Hin San*] **:** diyosa ng sexual na pag-ibig na kinakatawan ng isang dalaga.

ká·ma *png* [*Esp cama*] **1:** higáan **2:** *Kar* sahig ng karitela o anumang sasakyan **3:** *Agr* lipya ng araro **4:** katangan; salalayan **5:** *Heo* estrato; suson **6:** *Agr* parihabang súkat ng lupa na karaniwang isang dangkal ang taas at pinagpupunlaan o tinataniman ng mga gulay, kabute, at iba pa.

ka·mâ *png* **:** paghipo o paghawak nang hindi sinasadya sa anumang bagay.

ka·má *pnr* **:** lápat na lápat; akma o husto.

ka·má·boy *png Zoo* **:** uri ng tagak (family *Ardeidae*) na mahaba ang tuka, leeg, at binti *Cf* SIGWÉNYA, TIKLÍNG.

ka·má·da *png* [*Esp camada*] **1:** magkakapatid na tuta, biik, o kuting **2:** kawan ng mga hayop **3:** pangkat ng mga mandurukot o magnanakaw **4:** isang pad ng papel na katumbas ng 24 na piraso **5:** salansan, gaya ng mga kahoy o mga sako ng palay **:** PÁTAS.

ka·má·dag *png* [*Mrw*] **:** pasilambang.

ka·mád-an *png* [*Seb*] **:** tigang na lupa.

ka·ma·díd *png* [*Iva*] **:** bahay na mababa ang pagkakagawa at karaniwang walang dingding.

ka·má·do *pnr* [*Esp camado*] **:** lapat na lapat.

ka·ma·dót·say *png* [*Seb*] **:** kaapid.

ka·mag-á·nak *png* [*Kap Tag ka+mag-anak*] **:** tao na kaugnay sa angkan, pamilya, dugo, at iba pa *Cf* HINLÓG **:** HINLÓG, KAÁNAK, KABAGYÁN, KAMPUNG, LIPÚS, RELATIVE, PARTÍDO[3], PARYÉNTE, SULED, TONGAMAY.

ka·mag-a·ná·kan *png* [*ka+mag-anak+an*] **:** pangkat ng mag-anak.

ka·mág-a·rál *png* **:** kasamang nagaaral sa klase, silid-aralan, o paaralan **:** CLASSMATE, KAESKUWÉLA, KAKLÁSE, SCHOOLMATE.

ka·má·gay *png Zoo* [*Ilk*] **:** balang.

ka·má·gi *png* **:** mga suson ng ginto.

ka·ma·gì *png* **1:** malaking galáng o kuwintas na ginto **2:** alak na inimbak.

ka·ma·góng *png Bot* [*Bik Hil Ilk Kap Seb Tag War*] **1:** kahoy mula sa punongkahoy ng mabolo **2:** kahoy na maitim **:** BALLATINÁW, BÁNTULÍHAW, BARIMBÍNGAN, DÚTUNTULÍNG, ÉBONÍ, ÉBANÓ, EBONY.

ka·mag·sâ *png Bot* **:** baging (*Rourea erecta*) na makahoy at makinis, tumataas nang 1-3 m, maliit ang dahon, puti o pink ang bulaklak, at nakalalason ang bunga **:** KAMÚMIN, PALOSANTO.

ka·ma·há·lan *png* [*ka+mahal+an*] **:** karaniwang tawag sa hari at pangulo ng bansa, o kinatawan ng mga ito**:** EKSELÉNSIYÁ, EXCELLENCY.

ka·mak *png* [*Iba*] **:** sapal.

ka·ma·ka·i·lán *pnb* [*(i)ka+ma+kailan*] **:** panahong nagdaan na hindi pa gaanong matagal.

ka·ma·ka·la·wá *png* [*(i)ka + ma + ka + dalawa*] **:** nang nakaraang dalawang araw *var* kamakalwá.

ka·ma·kat·ló *pnb* [*(i)ka+mak(a)+(t)atlo*] **:** nang nakaraang tatlong araw.

ká·mak·sî *png Zoo* **:** uri ng kulisap na lumilikha ng ingay kung gabi.

ka·mál *png* **1:** pagtamasa o paghawak ng salapi o kayamanan **2:** [*Kap Tag*] malaking dakot *Cf* DAKLÓT, SAKÁL, SAKÓL **:** HAKÓP, SANGKARAKEM **3:** pagmasa ng arina sa pamamagitan ng kamay *Cf* LÁMAS – *pnd* **mag·ka·mál, ku·ma·mál, ka·ma·lín**.

ka·má·la *png Bot* **:** banato.

ka·má·law *png* [*Seb*] **:** kapatid sa ama o sa ina.

ka·má·lig *png* [*Bik Hil Ilk Kap Mrw Seb Tag War*] **:** estrukturang imbakan o lagákan ng ani o katulad *Cf* BANGLÍN, BODÉGA, PINTÚNGAN, WAREHOUSE **:** AGÁMANG, BANGÁN[2], GRANARY, KAMARÍN[4], KURÓB, SARÚSAR, TAMBÓBONG.

Ka·ma·li·íng *png Asn* **:** mga bituing bumubuo sa Konstelasyong Krus.

ka·ma·ma·lò *png Zoo* [*Kap Tag*] **:** uri ng makamandag na ahas.

ká·ma·má·rung *png Zoo* [*Kap Tag*] **:** uri ng kulisap (family *Gryllidae*) na nag-aalunignig pagsapit ng gabi *Cf* KAGAYKÁY, KAMAKSÎ.

ka·má·naw *png Med* [*Ilk*] **:** an-an.

ka·man·dág *png* [*Bik Hil Kap Seb Tag*] **1:** nakalalasong likido na inilalabas ng ahas, alakdan, at iba pang hayop o kulisap, karaniwang naisasalin sa pamamagitan ng kagat o tusok **:** HILÔ, VENOM – *pnr* **ma·ka·man·dág 2:** *Idy* anumang nakasasakit ng kalooban, o nakawawasak ng kabutihan **3:** gíta.

ka·man·dí·is *png Bot* [*Seb Tag*] **:** punongkahoy (*Garcinia rubra*) na may bungang malamán, bilóg at lapad, at manilaw-nilaw hanggang pula **:** KAMANTIÍS, PÁGIT.

ká·mang *png* [*Bik Hil Seb*] **1:** gapang **2:** palihim na pagpasok sa silid ng babaeng natutulog – *pnd* **mag·ká·mang, ku·má·mang, ka·má·ngin, ka·má·ngan**.

ka·ma·ngâ *png* **:** hasaang bato.

ká·mang bu·wá·ya *png Zoo* [*Mrw Sml Tau*] **:** karniborong isda.

ka·mang·hú·ran *png* [*Hil Seb*] **:** bunso[1].

ka·má·ngi *png Bot* [*Pal*] **:** palumpong (*Ocimum basilicum*) na tuwid, balahibuhin, aromatikong pink ang korola, at ginagamit na pampalasa sa pagkain.

ka·mang·yáng *png Bot* [*Kap*] **:** sitaw.

ka·man·sî *png Bot* **:** punongkahoy (*Artocarpus camansi*) na tumataas nang 10-15 m, katulad ng rimas, may malaki at tila katad na dahon, at lunti ang bunga.

ka·man·si·lís *png Bot* [*Seb*] **:** kamatsile.

ka·man·ti·gì *png Bot* [*Ilk Kap Seb Tag*] **:** yerbang (*Impatiens balsamina*) makatas, salit-salit ang mga dahon, kulay pink ang mga bulaklak, at mahibla at hugis itlog ang mga bunga; nakakain ang mga dahon at ginagamit na pantina ang mga bulaklak.

ka·man·tí·gon *png Zoo* [*Seb War*] **:** aninihol.

ka·man·ti·ís *png Bot* [*Bik*] **:** kamandiis.

ka·man·ti·lís *png Bot* [*Pan*] **:** kamatsile.

ka·man·yáng *png* **1:** *Bot* [*Ilk Kap Seb Tag*] dagta ng punò ng storax na inihahalo sa insenso upang lalong bumango ang huli *var* kamanyán **2:** *Idy* papuri.

ka·ma·ó *png* **1:** kamay na nakakuyom **2:** likod ng palad *var* kamaóo **:** PUNYÓS.

ka·ma·ó·o *png* [*Bik Tag*] **:** varyant ng **kamao**.

ka·má·ra *png Bot* [*Ilk*] **:** suwag-matsing.

ká·ma·rá *png* [*Esp cámara*] **1:** silid; kuwarto *Cf* BULWÁGAN **2:** *Pol* isa sa dalawang sangay o kapulungan ng batasan *Cf* KÁMARÁ ÁLTA, KÁMARÁ DE REPRESENTÁNTES **3:** varyant ng **kamera**.

ká·ma·rá ál·ta *png Pol* [*Esp cámara alta*] **:** mataas na kapulungan *Cf* SENÁDO.

ká·ma·rá de re·pre·sen·tán·tes *png Pol* [*Esp cámara de representantes*] **:** mababang kapulungan *Cf* HOUSE OF REPRESENTATIVES.

ka·ma·ré·ra *png* [*Esp camarera*] **1:** tagapangalaga **2:** katulong na tagapaglinis ng silid-tulugan, **ka·ma·ré·ro** kung lalaki.

ka·ma·rín *png* [*Esp camarín*] **1:** munting silid **2:** kotse ng elevator **3:** munting silid na bihisan sa teatro **4:** kamalig **5:** silid o pook sa likod ng retablo o ng altar na pinagbibihisan at pinaglalagyan ng kagamitan ng imahen **:** CAMARIN.

ka·ma·rí·ya *png Bot* **:** damong-marya.

ka·ma·rón *png* [*Esp camarón*] **:** putahe ng malalaking hipon o sugpo na binalot sa arina at ipinirito.

ka·ma·ró·te *png Ntk* [*Esp camarote*] **1:** maliit na silid-tulugan sa barko, tren, at iba pang sasakyan **2:** silid-pahingahan.

ka·ma·rú *png Zoo* [*Kap*] **:** uri ng kulisap na matatagpuan sa pinaggapasan ng palay **:** SUSUHONG.

ká·mas *png* [*War*] **:** kakayahan; karamihan ng nalaláman.

ka·más *png* [*Bik*] **:** pagtitipon at pagaayos ng lambat para hindi makaalpas ang mga isda – *pnd* **mag·ka·más, ka·ma·sín**.

ka·más *pnr* **1:** minasa o nilamas **2:** nagmamadali, karaniwan dahil nahuhuli sa takdang oras.

ka·ma·sì *png Bot* [*Iba*] **:** kamatis.

ka·más-ka·más *png* [*Bik*] **:** pagkilos nang wala sa sarili at walang ingat.

ka·má·so *png Zoo* [*Ilk*] **:** pansabong na manok, may puti at itim na plumahe.

ka·ma·só *png Zoo* [*Pal*] **:** ibon (*Ducula bicolor*) na mapusyaw na krema at dilaw ang ulo at leeg, at iba-iba ang kulay ng bawat bahagi ng katawan.

ka·ma·su·pí·lon *png* [*Seb*] **:** suway.

Ká·ma Sút·ra *png* [*Ing San*] **:** sinaunang kasulatan sa sining ng pag-ibig at pamamaraan sa sex.

Ka·ma·tá·yan *png* [*ka+patay+an*] **:** personipikasyon ng kamatayan bilang isang lalaking may hawak na karit**:** GRIM REAPER.

ka·ma·tá·yan *png* [*ka+patay+an*] **1:** wakas ng búhay **:** DEATH[1] **2:** pagkasira; katapusan **:** DEATH[1], MUWÉRTO.

ka·má·tis *png Bot* [*Bik Hil Ilk Kap Pan Seb Tag War*] **:** mababang halaman (*Lycopersicum esculentum*) na gilit-gilit ang dahon, maliliit at kulay dilaw ang bulaklak, at karaniwang ginagamit ang bunga na panlahok sa lutuin at sawsawan **:** KAMASÌ, TOMATO.

ka·má·tsi·lé *png Bot* [*Bik Kap War Tag Esp cámachili Mex-Aztec*] **:** punong kahoy (*Pithecolobium dulce*) na may

bungang puti ang lamukot na bumabalot sa buto *var* kamátsilí : DAMORTÍS, KAMANSILÍS, KAMANTILÍS, KAMUNSÍL, KARAMANSILÌ.

ka·ma·tu·ó·ran *png* [*Hil Seb War ka+matuod+an*] **1:** katotohanan **2:** [*Seb*] katibayan.

ka·máw *png* [*Tsi Kap Pan Tag*] : mangkok na katamtaman ang laki, higit na malaki ang labi kaysa puwit, at karaniwang gawa sa luad *Cf* WÁTAW.

ka·máy *png* **1:** *Ana* dulong bahagi ng bisig ng tao at lampas sa galanggalangan, kabilang ang mga daliri: GÁMAT, HAND, KAMÓT, KAMÚLMOG **2:** sa ibang hayop, ang dulong bahagi ng galamay at ginagamit din bilang paa **3:** paglalapat ng mga kamay ng dalawang tao, karaniwan bilang pagpapahayag ng pagbatì, at pagkilala : LAMÁNO – *pnd* **mag·ka·máy, ku·ma·máy, ka·ma·yán 4:** ang kamay ng relo o anumang orasan **5:** *Idy* alam; kaalaman **6:** manggas ng damit.

ka·máy *pnr* : gamay, karaniwan sa paghawak ng gamit o kasangkapan *Cf* BIHASÂ, SANÁY.

ka·máy·do·ré·a *png Bot* [*Ing chamae dorea*] : palma (*Chamaedorea elegans*) na tuwid at kumpol-kumpol, balingkinitan ang punò, hugis pana ang matingkad na lunting dahon, at bilóg na maliit ang bunga.

ka·máy·ma·yán *png* [*ka+maymay+an*] : katamaran; pagkabatugan.

Ka·má·yo *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa Agusan del Norte at Surigao del Sur **2:** tawag din sa wika nito.

kam·bâ *png* : imbay ng mga bisig o kampay ng mga pakpak *Cf* KAMPÁY, PAGAYPÁY.

kam·ba·ba·lò *png Zoo* : isdang alat (*Ablennes hians*) na biluhaba ang katawan at mahaba ang palikpik.

kam·bál *png* [*Bik Kap Tag War*] **1:** magkapatid na ipinanganak nang halos magkasabay o ilang sandali lamang ang pagitan : KALÚHA, SINGIN, TWIN **2:** anumang uri ng kahoy, puno, at bungang nakapaloob sa iisang balát, at sa ganito nang ayos lumaki **3:** pagsasapi ng dalawang bagay **4:** alinmang bagay na magkakabit *Cf* TAMBÁL.

kam·ba·lá·tse *png* [*Esp cambalache*] : pagpapalitan ng mga bagay *Cf* BALIGYÀ, KAMBIYÓ.

kam·bál-pa·tí·nig *png Gra* : diptonggo.

kam·báng *png* **1:** paglipad; galaw na tila lumulutang, gaya ng sa hinanging palda o kampay ng pakpak *Cf* BINTÓG **2:** pamumukadkad ng bulaklak *Cf* BUKANGKÁNG.

kám·bas *png* **1:** [*Ing canvas*] uri ng tela na matibay at magaspang, yari sa hemp o flax, o ibang magaspang na himaymay, at ginagamit sa paggawa ng layag, tolda, at iba pang materyales na pinipintahan : CANVAS **2:** canvass.

kám·ba·sér *png* [*Ing canvasser*] : tagakalap; tagabilang.

kam·ba·tâ *png Zoo* [*Mrw*] : banoy.

kam·bíl *png*: ikíran; bidbíran ng sinulid, lubid, o anumang tali *Cf* KARETÉ, PULUNÁN.

kam·bíng *png Zoo* [*Kap Mrw Tag Tau*] **1:** hayop (genus *Capra*) na kauri ng tupa ngunit may sungay at hindi makapal ang balahibo : KADDÍN, KÁLDING, KÁNDING, KAZZÍNG **2:** *Idy* gigolo o binatang palikero na umaasa sa kita ng mga babae niya.

kam·bíng-ka·míng *png Zoo* [*Seb*] : duhay.

kam·bit *png* [*Tau*] : panlalaking tapesteriya.

kam·bi·yá·da *png* [*Esp cambiada*] : kambiyo[1].

kám·bi·yó *png* [*Esp cambio*] **1:** *Mek* kasangkapan para iugnay ang motor sa alinmang gear ng transmisyon : KAMBIYÁDA – *pnd* **mag·kám·bi·yó, ku·mám·bi·yó, i·kám·bi·yo 2:** paglipat ng pasahero sa ibang sasakyan **3:** pagpapalit ng ruta ng tren sa ibang linya o koneksiyon **4:** palitan o pagpapalit ng salapi **5:** pagsusukli o halaga ng isinukli **6:** *Kom* stock exchange.

kam·bó·aw *png Zoo* [*Mrw*] : tipaklong.

kam·bo·bo·no *png* [*Mrw*] : away.

kam·bóg *png* **1:** tunog ng mabigat na bagay na nahulog sa tubig *var* kalambóg **2:** pagbabatí o matinding paghahalo ng likido, gaya ng ginagawa sa gatas sa paggawa ng mantekilya.

kam·ból *png* : katabaan, karaniwan ng pangangatawan.

kam·bóng *png* : paggalaw ng damit dahil sa malakas na hangin.

kám·bor *png* [*Mrw*] : halò – *pnd* **kam·bó·rin, i·kám·bor**.

kam·bráy *png* [*Esp cambray*] **1:** pinong telang linso **2:** telang cotton *Cf* ÍLO : CAMBRIC.

kam·buk·pi *png Mus* [*Mrw*] : piyesa sa kulintang.

kam·but *png* [*Tau*] : panlalaking paha.

ká·mel *png Zoo* [*Ing camel*] : kamelyo.

ka·mél·ya *png Bot* [*Ing*] : camellia.

ka·mel·yé·ro *png* [*Esp camellero*] : ang nag-aalaga o nagpapatakbo ng kamelyo.

ka·mél·yo *png Zoo* [*Esp camello*] : malaking mammal (genus *Camelus*), mahaba ang leeg, payat ang mga binti, at may isa o dalawang umbok sa likod, **ka·mél·ya** kung babae : CAMEL, KÁMEL.

ka·mé·o *png* [*Esp camafeo*] **1: a** inukitang onix o anumang batong-hiyas, na may ibang kulay ang palibot ng naturang ukit **b** anumang may katulad na disenyo **2:** *Tro* **a** maikling eksena **b** maliit na papel ng isang tauhan sa dula o pelikula, karaniwang maikli, at ginagampanan ng isang kilalang aktor.

ká·me·rá *png* [*Ing camera*] : aparatong tila kahon na ginagamit sa pagkuha ng larawang biswal *var* kámará : CAMERA, KÓDAK.

kam·hág *pnd* **ku·mam·hág, kam·ha·gín, i·kam·hág, i·pang·kam·hág** [*Bik*] : kalmutin ng kuko.

ká·mi *png Bot* : punongkahoy (*Cinnamomum mindanaense*) na 10 m ang taas, at ibinebenta bilang cinnamon *Cf* KANÉLA.

ka·mí *pnh* [*Bik Hil Seb Tag War*] : tumutukoy sa panauhang pangmaramihan at nagsasalita, ngunit hindi kasama ang kinakausap *Cf* ÁMIN, ÁTIN, NÁTIN, NÁTA, TA : SEKÁMI, WE[1].

ka·mí·gang *png Bot* : daripay.

ka·mi·gíng *png Bot* [*Bik*] : uri ng tugi (genus *Dioscorea*).

ka·mí·kam *png* : pagsalat o pagkapâ, lalo na sa pagsusuri ng sakít *Cf* HÍMAS, MASÁHE.

ká·mi·ká·ze *png* [*Jap*] **1:** eroplanong kargado ng mga bomba at kusang pinababagsak sa isang tiyak na target; ang piloto ng naturang eroplano **2:** mapanganib at potensiyal na pagpapakamatay.

ka·míl *png* [*ST*] **1:** butil **2:** pildoras.

ka·mí·ling *png Bot* : uri ng palay na may maitim na balát.

ka·míl·ya *png* [*Esp camilla*] **1:** maliit na kama **2:** pambuhat ng sinumang maysakit, yari sa lona na ginagamit sa ospital: ISTRÉTSER, LITTER[1], STRET-

CHER **3:** upuang de-gulong na pinagsasakyan ng maysakít.

ka·mi·né·ro *png* [*Esp caminero*] **:** tagalinis ng lansangan *Cf* METRO AIDE.

ka·míng *png Bot* [*Kap Tag*] **:** ligás[1].

ka·mí·ngaw *png* [*Seb ka+mingaw*] **1:** katahimikan **2:** kalungkutan.

ka·mí·ngi *png Bot* **:** alupag-amô.

ka·mí·no *png* [*Esp camino*] **:** kalsada.

ka·mír *png Bot* [*Mrw*] **:** kapok[1].

ka·mí·ring *png* [*Ilk*] **:** katas ng hilaw na mangga.

ka·mi·ríng *png Bot* [*Iba Ilk*] **:** ligas[1].

ka·mí·sa *png Isp* [*Esp camisa*] **1:** noong panahon ng Espanyol **a** ang pinakakatawan ng traheng pambabae, tipikong kasuotan noon, maluwang ang manggas at maluwag ang kuwelyo; bahagi ng bihis ang panyuwelo na bahagyang tumatakip sa kuwelyo at hugis tatsulok kung isuot **b** kasuotang pang-itaas ng lalaki noon, karaniwang kasuotan ng mga mariwasa at maykayang Filipino, isinusuot nang hindi nakaparagan; sinasabing pinagmulan ng barong tagalog **3:** damit; jaket *Cf* BARÒ **4:** sa jai-alai, unipormeng pelotari.

ka·mi·sa·dén·tro *png* [*Esp camisadentro*] **:** kasuotang panlalaki, may kuwelyo at mahabang manggas, at karaniwang kinakabitan ng korbata.

ka·mi·sa tsí·no *png* [*Esp camisa de chino*] **:** kamisetang panlalaki, walang kuwelyo, may biyak hanggang dibdib, at naibubutones.

ka·mi·se·rí·ya *png* [*Esp camisería*] **:** tindahan ng mga damit at gamit sa pananahi *var* kamiseryá.

ka·mi·sé·ta *png* [*Esp camiseta*] **:** damit panloob ng lalaki, may maikling manggas at walang kuwelyo **:** T-SHIRT.

ka·mi·só·la *png* [*Esp camisola*] **1:** damit pambabae na binubuo ng pang-itaas at paldang maluwang **:** CAMISOLE **2:** damit pantulog ng babae *Cf* BESTÍDA **:** CAMISOLE.

ka·mi·són *png* [*Esp camisón*] **:** kasuotang pang-ilalim sa baro ng babae, buo ang yari ngunit walang manggas, may tirante, at karaniwang manipis *Cf* NÁGWAS.

ka·mít *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** pagkuha o pagtanggap ng isang bagay *Cf* TAMÓ **:** AGOM, LAK-AMEN, PAKALA – *pnd* **mag·ka·mít, i·pang·ka·mít, má·ka·mít, kam·tín 2:** kalmot ng pusa sa balát.

ká·mit·ká·bag *png Bot* **:** dawag[5].

kam·kám *png* **:** sapilitang pag-angkin ng isang bagay o ari-arian *Cf* ILÍT **:** ANGKONG – *pnd* **ku·mam·kám, kam·ka·mín, ma·ngam·kám.**

kam·ká·ma·ú·lan *png Bot* [*Ilk*] **:** datura.

kam·kam-u *png* [*Bon*] **:** munting kamuwan na pinagsisidlan ng pinipig ng mga batang lalaki.

kam·ma·dáng *png* [*Ilk*] **:** bakya.

kam·máng *png* [*Ilk*] **:** maliit na lambat na ginagamit lamang sa tubig tabang.

kam·mél *pnd* **mag·kam·mél, ku·mam·mél, i·kam·mél** [*Ilk*] **:** mangisda sa pamamagitan ng kamay.

ka·mò *png Bot* **:** ilahas na punò ng dalandan *Cf* KAMUNTÁY.

'ká mo *pnh Kol* **:** pinaikling "wika mo."

ka·móg *png* [*Bik*] **:** kuko.

ka·mó-ka·mo·té·han *png Bot* **:** halamang (*Ipomea pes-caprae*) nabubuhay sa aplaya at lawa **:** VADINÚ.

ka·mo·lô *png* [*Mrw*] **:** sunggab.

ká·mot *png* **1:** pagkayod sa balát sa pamamagitan ng kuko o anumang matulis na bagay upang maibsan ang katí *Cf* GALMÓS, GÁLOS, GURLÍS, KALMÓT **:** KABALYAN, KAGAWON, GURABIS, SCRATCH[1] – *pnd* **ku·má·mot, ka·mú·tin, ka·mú·tan, mag·pa·ká·mot 2:** marka na dulot nito *Cf* kalulay **:** KABALYAN, KAGAWON, GURABIS, SCRATCH[1].

ka·mót *png* [*Bik Hil Seb War*] **:** kamay.

ka·mó·te *png Bot* [*Esp camote Hil Ilk Seb Tag War*] **:** halamang-ugat (*Ipomoea batatas*) na may lamang matamis, at iginugulay ang talbos **:** INASWÁS, SWEET POTATO, TIGSI.

ka·mó·teng-ká·hoy *png Bot* [*Bik Hil Seb Tag kamote+na-kahoy*] **1:** halamang-ugat (genus *Manihot*) na maarina at matabang ang ugat **:** BALINGHÓY, CASSAVA, KASÁBA **2:** mga ugat o tuber ng halamang ito **3:** pagkain na gawa dito.

ká·mot-ka·bág *png Bot* **:** karaniwang tawag sa matinik na baging na gumagapang sa kasukalan.

ka·mót-ka·bág *png Bot* **:** kalumbibit[1].

ká·mot pu·sà *png* **1:** *Bot* [*Kap Tag*] dawag[5] **2:** *Zoo* lamandagat na kabilang sa uri ng mga kabibe.

ka·móy *png* [*War*] **:** mga paa ng crustacean, gagamba, at kulisap.

kamp *png* [*Ing camp*] **:** camp.

kam·pág *pnr* **:** mabagal o makupad kumilos.

kam·pa·mén·to *png* [*Esp campamento*] **:** kampo.

kam·pán *png* **:** bahagi na pinagdugtungan; dugsungan.

kam·pa·nà *png* [*Bik Hil Ilk Tag Esp campana*] **:** batingaw.

kam·pa·ná·da *png* [*Esp campanada*] **:** estilo o tono sa pagpapatunog ng kampana.

kam·pa·nár·ya *png Bot* [*Esp campanaria*] **:** palumpong (*Allamanda cathartica*) na giníntuan ang kulay at hugis torotot.

kam·pa·nár·yo *png* [*Esp campanario*] **:** tore na kinalalagyan ng kampana.

kam·pa·né·la *png Say* [*Esp campanela*] **:** hakbang sa sayaw *Cf* TALDÍK.

kam·pa·né·ro *png* [*Esp campanero*] **:** tagatugtog ng kampana.

kam·páng *png* **:** paglalakad na kumakampay ang mga bisig at kumekembot *Cf* GIRAY, GIWANG, KAMPÁY, KAPAY.

kam·pa·níl·ya *png* [*Esp campanilla*] **1:** maliit na kampana *Cf* BEMBÉ **:** KAMPANÍTA **2:** *Bot* baging (*Allamanda eathartica*) na madulas at biluhaba ang dahon, at hugis kampana ang bulaklak.

kam·pa·nil·yá·so *png* [*Esp campanillazo*] **:** malakas at matinding hataw sa malaking batingaw.

kam·pa·nil·yé·ro *png* [*Esp campanillero*] **1:** tagapagbando; tagasigaw **2:** tagapagpatunog ng kampana.

kam·pán·te *pnr* [*Esp campante*] **1:** kontento **2:** palagay ang loob.

kám·pa·nú·la *png Bot* [*Esp campanula*] **:** halaman na may bulaklak na hugis kampana.

kam·pán·ya *png* [*Esp campaña*] **:** serye ng nakaplano at sistematikong operasyon at aktibidad na pawang ibinubunsod upang makamit ang isang takdang layunin **:** CAMPAIGN – *pnd* **mag·kam·pán·ya, ku·mam·pán·ya, i·kam·pán·ya, ma·ngam·pán·ya.**

kam·pa·pa·lís *png Zoo* **:** ibong (*Hirundinidae*) katulad ng langay-langayan o ng golondrina ng Espanya.

kam·páy *png* [*Tsi Bik Pan Tag*] **1:** galaw ng bisig at binti habang naglalakad **2:** paggalaw ng mga pakpak ng ibon habang lumilipad *Cf* KAMPÁNG, KAPÁY, KIYÂ **3:** [*Jap*] tagay[1,2].

kam·pe·ón *png* [*Esp campeón*] **1:** pinakamagaling sa lahat; ang nagwagi sa torneo o paligsahan **:** CHAMPION **2:** tao na nakikipaglaban para sa

ibang tao o nagtataguyod ng isang kilusan: CHAMPION.

kam·pe·o·ná·to *png* [*Esp campeonato*] **1:** paligsahan ng pinakamagagaling : CHAMPIONSHIP **2:** serye ng mga laro na magtatakda sa kampeon : CHAMPIONSHIP.

kam·pe·sí·no *png* [*Esp campesino*] : magsasaka; tagabukid, **kam·pe·sí·na** kung babae.

kam·pí *png* [*Bik Kap Pan Tag*] : pagpanig o pag-ayon sa alinman sa magkalaban o nagtatalo : AMPIN, APIL, UGOP – *pnd* **ku·mam·pí, kam·pi·hán, ma·ngam·pí**.

kam·píl *pnr* : ibinalot sa dahon, gaya ng sa dahon ng saging.

kam·pí·lan *png* [*Bag Bik Hik Ilk Kap Mrw Tag War*] : patalim pandigma na mahaba at palapad ang dulo *Cf* ESPÁDA, SÁBLE.

kám·ping *png* [*Ing camping*] : pansamantalang pagtigil sa isang pook upang maglibang, magturo, o magsulit, tulad ng ginagawa ng mga iskawt : CAMPING – *pnd* **mag·kám·ping, kám·pi·ngán**.

kam·píng *png* : panghihina ng katawang nangayayat dulot ng sakít.

kam·pít *png* [*Tsi Kap Ilk Seb Tag*] : maliit at manipis na patalim pangkusina, may 2.54 sm ang lapad, at karaniwang gamit sa paghiwa ng anumang madaling hiwain : KABÁHO, KNIFE, KUTSÍLYO, LARÍNG.

kám·po *png* [*Esp campo*] **1:** pook na pinagsasanayan at pinaghihimpilan ng hukbo: CAMP, KAMPAMÉNTO, LIMPUYÓK[1] **2:** pansamantala at magdamág na pagtigil sa isang pook upang magpahinga sa tent : CAMP, KAMPAMÉNTO, LIMPUYÓK[1] **3:** pansamantalang himpilan ng mga tao, karaniwan mula sa sakuna : CAMP, KAMPAMÉNTO, LIMPUYÓK[1] **4:** bukirin; larang **5:** kampus.

kam·pón *png* : alagad; tao na tagasunod ng isang pinuno *Cf* APOSTÓL, DISÍPULÓ : PASUROT, TINUN-AN.

kám·pong *png* **1:** [*Bik*] malaking baso na ginagamit bilang pitsel **2:** [*Mal*] nababakurang pook o nayon.

kam·po·sán·to *png* [*Esp campo santo*] : sementeryo *var* kampusánto.

kám·pung *png* [*Tau*] : kamag-anak.

kam·pú·pot *png Bot* **1:** halaman (*Arabian jasmine*) na bilugan ang dahon, mabango, at puti ang bulaklak *Cf* SAMPÁGA, SAMPAGÍTA : MARÓL **2:** pandakaki.

kam·pu·pú·ok *png Bot* : limansugat.

kám·pus *png* [*Ing campus*] : gusali at bakuran ng paaralan, unibersidad, o kolehiyo : CAMPUS, KAMPO[5].

kam·pú·so *png* [*Ilk*] : trumpo.

kam·tín *pnd* : tinipil na anyo ng **ka·mitin**.

ka·muk·hâ *pnr* [*ka+mukha*] : katulad ang mukha o itsura : MISTULÀ.

ka·mú·la·lú *png Zoo* [*Kap*] : ulupong.

ka·múl·mog *png Ana* [*Bik*] : kamay.

ka·mú·min *png Bot* : kamagsa.

ka·mú·mo *png Zoo* : uri ng bubuyog na higit na maliit sa pukyot *var* kamumó *Cf* BUBÚYOG.

ka·mun·du·hán *png* [*ka+mundo+han*] **1:** ang kabuuan ng mundo **2:** kalaswaan; labis na pagpapahalaga sa kasiyahan ng pandama.

ka·mu·níng *png Bot* : punongkahoy (*Murraya paniculata*) na may matigas at dilaw na kahoy na ginagamit sa paggawa ng baston at puluhan ng patalim, ginagamit ding pampalamuti ang nilubid na madahong sanga.

ka·mun·síl *png Bot* [*Hil*] : kamatsile.

ka·mun·táy *png Bot* [*Bik Tag*] : kabuyaw.

ka·mu·plá·he *png* [*Esp camuflaje*] : camouflage.

ka·mú·sa *png* : varyant ng **gamusa**.

ka·mu·vu·wág *png Bot* [*Iva*] : damong palyas.

ka·mu·wan *png* [*Bon Kan*] : basket na hugis banga, may apat na kanto ang puwit, may takip, at pinagsisidlan ng bigas o anumang butil.

kám·ya *png Bot* [*Seb Tag Esp camia*] : yerbang (*Hedychium coronarium*) ornamental, tuwid, mataba ang lamangugat, mahaba ngunit makitid ang dahon, at napakabango ng puting bulaklak : BANAY, GANDASULI.

kam·yás *png Bot* [*Kap Tag*] : punongkahoy (*Averrhoa bilimbi*) na may bungang biluhaba, luntian, at maasim : ÍBA[1], ÍBAG[3], KALAMYÁS, KALANWAS, KALINGÍWA, KALUMANAS, KILÍNG-IBA, PÍYAS.

kam·yón *png* [*Esp camión*] : trak; bus.

kam·yo·ná·he *png* [*Esp camionaje*] : pagkakarga ng anumang bagay sa trak.

ká·na *png* **1:** *Bot* [*Hil Seb Tag*] baging (*Cardiospermum halicacabum*) na makinis ang dahon at hugis puso ang buto; parol-parulan **2:** [*Jap*] uri ng silabaryang binubuo ng 73 karakter at may dalawang uri ng pagsulat.

ka·nâ *png* **1:** laban; buntálan o suntúkan **2:** pagpupunyagi; pagsisikap **3:** pinaikling **amerikana,** jaket na panlalaki **4:** *Kol* sa malaking titik, pinaikling **Amerikana**, **Kanô** kung lalaki **5:** *Kol* karát – *pnd* **mag·ka·nâ, ku·ma·nâ, ka·na·ín**.

ka·nâ *pnr* [*Bik Tag*] **1:** isinaayos; inilagay sa dapat kalagayan *Cf* KAMÁ, KAPÍT, LAPÁT **2:** inihanda, gaya sa bitag, baril, at iba pang panlinlang.

ka·ná *pnl Kol* : varyant ng **kina**.

ka·ná·as *png* [*Seb*] : aliw-iw.

ká·nab *png* : paghuhugas ng bigas upang maihiwalay ang ipa – *pnd* **mag·ká·nab, ka·ná·bin**.

ka·nab·líng *png Bot* [*Bik*] : anubing.

Ká·nag *png Mit* [*Tng*] : anak ni Apo-ni-tolau at higit na matapang kaysa kaniyang ama.

ka·nag·ha·lâ *png* : varyant ng **kalaghara**.

ka·ná·kan *png* [*Iba*] : pamangkin.

ka·ná·ka·nâ *png* : mga dahilan.

ka·ná·kum *png Bot* [*Seb*] : kalomala.

ka·nál *png* [*Iba Esp canal*] **1:** artipisyal na daanan ng tubig para sa patubig, paglalakbay, at iba pa : ALÓ, ARÍPIT, BANÁWANG, CANAL, KAKÁR, KALÉ, LAWASAIG, PALIGÌ, SILANGGÁ, TÁNDOK **2:** *Ana* túbo o daluyang nilalabasan ng likido sa katawan : CANAL **3:** anumang katulad na anyo sa mga estrukturang kahoy *Cf* ÚKIT.

ka·na·lá·do *pnr* [*Esp canalado*] : alon-alon o ukit-ukit na anyo, tulad ng yero.

ka·na·la·dú·ra *png Ark* [*Esp canaladura*] : malukong na paghuhulma *Cf* MOLDÚRA.

ka·ná·li *png* : varyant ng **káli**.

ká·nan *png* **1:** ang panig o gawi sa silangan kung nakaharap sa hilaga ang tumitingin : KÁNAWÁN, RIGHT, TUO, WANÁN **2:** kasalungat ng kaliwa *Cf* MÁNO : KÁNAWÁN, RIGHT, TUO, WANÁN – *pnd* **ku·má·nan, ka·ná·nin, i·ká·nan**.

ka·nán *png* : pinaikling **kainan**.

ka·nán·teng *png* [*Mrw*] : sábog[1].

ka·náp *pnd* **ka·ná·pin, mang·ká·nap** [*Bik*] : gapangin ang isang babae dahil sa pagnanasa.

ká·na·pé *png* [*Ing Fre canapé*] **1:** manipis na piraso ng tinapay na pinahiran ng keso o anumang katulad *Cf* PAMUTÁT : ABREGÁNA **2:** sa muwebles, divan.

ka·nap·ká·nap *pnr Med* [*Seb*] : hindi makakita o malabo ang paningin sa malayo : NEARSIGHTED.

ka·ná·ra *png Bot* [*Bik*] : saging.

ka·na·ra·ká·an *png* [*Mrw*] : impiyerno.

ka·nár·yo *png Zoo* [*Esp canario*] : maliit na ibon (*Serinus canarius*) na may lunti, kayumanggi, at dilaw na balahibo : CANARY.

ka·nár·yo *pnr* [*Esp canario*] : mapusyaw na dilaw : CANARY.

ka·nás *pnr* : madaling nguyain o kainin, gaya ng tinadtad na karne at hinimay na gulay.

ka·nás·ta *png* **1 :** [*Esp canasta*] kahon o balangkas, karaniwang yari sa kahoy na pinagsisidlan ng prutas, muwebles, at iba pa *Cf* KANÁSTRO **2:** [*Ing*] **a** uri ng laro sa baraha na gumagamit ng dalawang manghal, at may layuning makaipon ng mga set ng baraha **b** isang set ng pitóng baraha sa larong ito.

ka·nás·tro *png* [*Esp canastro*] : kahon na gawa sa tinilad na kawayan.

ka·náw *png* : anumang uri ng pulbos na hinalo o tinunaw sa likido : LUNÁGAN – *pnd* **mag·ka·náw, ka·na·wín, i·ka·náw, i·pang·ka·náw**.

ká·na·wán *png* [*Ilk*] : kánan.

ka·ná·wa·na·wà *pnr* [*ka+nawa+nawa*] : madaling gawin o makamit.

ka·na·wáng *pnr* : hindi alam; walang malay.

ka·ná·way *png* [*Hil War*] : amihan.

ka·na·wáy *png* **1 :** *Zoo* ibong kulay puti na matatagpuan sa tabing-dagat : GABYOTA, SEAGULL **2:** *Zoo* [*Ilk*] tagak **3:** [*Seb*] hanging nagmumula sa hilagang-kanluran.

ká·na·wa·yín *png Zoo* : uri ng tandang na kakulay ng ibong kanaway.

ka·náy *pnh* [*War*] : kanino.

ka·na·yán *png* [*Iva*] : tabing-dagat; baybaying dagat.

ka·na·yí *png* [*Iva*] : katutubong vest na panlalaki at tulad ng vakul ay yari sa himaymay ng vuyavuy.

ká·nay·ká·nay *png* [*Seb*] : unti-unting pagkalat o paglaganap, gaya ng lason sa katawan.

ka·náy·na·yán *png* [*ka+naynay+an*] : ang humabang bahagi ng isang bagay na binanat nang husto, gaya ng sa goma.

ka·ná·yo *png* [*Mag*] : bangó.

kán·da *png Bot* [*Bik*] : kalatsutsi.

kan·dá·do *png* [*Esp candado*] **1 :** anumang kasangkapang ginagamitan ng susi *var* kandáro *Cf* PADLOCK, TRANGKÁ : SERADÚRA **2:** pampigil sa pagbukas ng pinto o bintana – *pnd* **mag·kan·dá·do, kan·da·dú·han, i·kan·dá·do**.

kan·dang *png* [*Tau*] : sementeryo; libingan.

kan·dáng *png* **1 :** galaw ng mga kamay at daliri habang nagsasayaw *Cf* KINDÁY, KUNDÁY – *pnd* **mag·kan·dáng, ku·man·dáng 2:** lápad o súkat ng nakabukang pakpak ng ibon o manok **3:** *Ark* haba o súkat ng pinakamalapad na anggulo ng bubong ng bahay **4:** *Ark* pagbubuo ng bubong sa lupa bago ikabit sa itaas ng bahay.

kan·da·ngá·ok *png Zoo* : uri ng malaking ibon (*Ardea manillensis*), nahahawig sa tagak, kulay lila, at mahaba ang paa, tukâ, at leeg *var* kandungáok *Cf* TIKLÍNG.

kan·da·ra·pà *png Zoo* : uri ng ibong (*Lyncornis macrotis*) panggabi, malaki kaysa pugo, at laging padapa o palukob kung lumapag sa lupa.

kan·da·ra·pà *pnd* **mag·kán·da·ra·pà, ku·mán·da·ra·pà :** magkandasubsob dahil sa pagmamadaling tumakbo o lumakad.

kan·de·lá·bra *png* [*Esp candelabra*] : sanga-sangang salalayan na napagtutulusan ng dalawa o mahigit pang kandila: CANDELABRUM.

Kan·de·lár·ya *png* [*Esp candelaria*] : araw ng eklesyastikong pagdiriwang at papuri para kina Hesus at Birheng Maria, na may kasamang pagbabasbas sa mga kandila.

kan·de·lé·ro *png* [*Esp candelero*] : tirikan o pinagtutusukan ng kandila *var* kandiléro *Cf* KANDELÁBRA.

kan·dí *png* **1 :** bote na pinagsisidlan ng tubig at iba pang inumin *Cf* GURGURÍTA **2:** landi[2] – *pnd* **ku·man·dí, ma·ngan·dí**.

kan·di·dá·to *png* [*Esp candidato*] **1 :** tao na nominado o naghahangad na makamit ang katungkulan sa isang tanggapan, karangalan, at iba pa : CANDIDATE **2:** estudyante na nag-aaral upang makamit ang isang degree : CANDIDATE.

kan·di·da·tú·ra *png* [*Esp candidatura*] : kalagayan ng pagiging kandidato : CANDIDACY.

kán·di·dó *pnr* [*Esp candido*] **1 :** tahas at tapat **2:** hindi pormal **3:** walang pinapanigan.

kan·dí·is *png* [*Seb*] : biloy.

kan·dí-kan·di·lá·an *png Bot* [*kandi-kandila+an*] : damong (*Statchytarpheta jamaicensis*) tumutubo at nabubuhay sa maruruming pook, mala-kahoy ang anyo, at tumataas nang 1-1.5 m : BILU-BILU, BOLOMOROS, LIMABÁGAT.

kan·di·là *png* [*Esp candela*] : anumang pang-ilaw na yari sa allid at sebo, at may mitsa sa pinakagitna : LANSÓK, SIMBÓ, SÍRYO – *pnd* **mag·kan·di·là, kan·di·lá·an, i·kan·di·là**.

kan·dí·li *png* : pangangalaga o kalinga na ibinibigay sa mahirap at mahina – *pnd* **mag·kan·dí·li, ku·man·dí·li, kan·di·lí·hin, mag·pa·kan·dí·li**.

kan·dí·ling *png* [*Ilk*] : anilyo sa kortina.

kán·ding *png Zoo* [*Bik Hil Pan Seb War*] : kambing.

kan·díng·ga *png* [*Bik*] : bopis.

kan·di·rít *png* : paghakbang o pagtalon sa pamamagitan ng isang paa *Cf* LUKSÓ, LUNDÁG : BUKSÍYA, HINDÁRAY, HINLALÁY, KINGKÍNG, LÍNTIN, PALTÍKA, TAKINDÍ, TIYATIYA – *pnd* **mag·kan·di·rít, ku·man·di·rít, i·kan·di·rít**.

kan·dít *png* **1 :** patse na idinikit o tinahi; tagpi **2:** pahang ginto na may hebilya **3:** [*Yak*] balabal na kulay pula at 15 m ang haba.

kan·di·yél *png* : kendi na may sangkap na alak, dilaw ng itlog, at asukal *var* kandyél.

kán·do *png* [*Mrw*] : tukâ[3].

kan·dól *png Bot* [*Bik*] : pakwan.

kan·dóng *png* : pagpatong sa ibabaw ng hità ng nakaupo : HAGBAN, INAKWÁL, KINGKÍNG[2], SÁBAK, SALURO, SAGMÁK – *pnd* **mag·kan·dóng, ku·man·dóng, kan·du·ngín, i·kan·dóng**.

kán·dor *png* [*Esp candor*] : katapatan; sinseridad.

kan·do·rì *png* [*Mrw*] : malaking handaan.

kán·dos *png* [*Seb*] : sandok o anumang pansandok.

kan·dós *png* **1 :** *Bot* uri ng kalabasa **2:** kuwento ng matatandang babaeng may-asawa.

kan·dót *png* : paggalaw ng laylayan ng damit o anumang nakasabit dito habang nagsasayaw *Cf* KÁMBANG.

kan·dú·li *png* [*Tir*] : ritwal ng pasasalamat.

kan·du·lì *png Zoo* [*Kap Tag*] : isdang alat o tabang (genus *Arius*) na pahaba ang katawan, may tibò sa nguso, at karaniwang may sukat na 25-35 sm *Cf* ARÁHAN : TABANGÓNGO, TÁGANGÚNGO.

kan·dú·ngan *png* [*kandong+an*] : ibabaw ng magkadikit na hità ng nakaupo : LAP[1], SABAKÁN, SAKLÚLO.

kan·du·ngá·ok *png Zoo* : varyant ng **kandangaok**.

kan·du·rô *png Zoo* : ibon (*Capella megala*) na kabilang sa angkan ng may mahahabang tuka *Cf* TIKLÍNG.

ka·né·la *png Bot* [*Esp canela*] : punongkahoy (*Cinnamomum zeylanicum*) na tumataas nang 12-20 m, at cinnamon ang kilalang tawag sa pinatuyong balát *Cf* KALÍNGAG, KÁMI, SINAMÓMO.

ká·ne·síl·yo *png* [*Esp canecillo*] : tipak ng kahoy o bató, nakausli mula sa pader upang sapuhin ang bigat o anumang bagay na nakapahalang : MENSULA, ZAPATA.

kang *png* **1 :** tawag paggalang sa isang nakatatanda ngunit hindi kamag-anak : KÂ **2:** [*Tsi*] sa madyong, tumutukoy sa pagkokompleto ng apat na magkakaparehong karakter ng pitsa.

ka·ngá·las *png* [*War*] : inis[2].

ká·ngan *png* : noong panahon ng Espanyol, piraso ng maligasgas na tela na ginagamit ng mga Muslim bilang salapi sa pakikipagpalitan ng kalakal.

kangaroo (káng·ga·rú) *png Zoo* [*Ing*] : sa Australia, hayop (genus *Macropus*) na marsupial, maliit ang ulo, malaki ang tainga, at mahaba ang binti at buntot; kilala dahil sa kilos na palundag-lundag at sa pagdadala ng anak sa pamamagitan ng tila lukbutan sa tiyan : KÁNGGARÚ.

ká·ngay *png* [*Tsi*] **1 :** kasalan **2:** piging; bangkete.

kang·gâ *png* : kariton na yari sa kawayan, karaniwang hinihila ng kalabaw *Cf* PARÁGOS : PAMABÁ.

káng·ga·rú *png Zoo* [*Esp canguro*] : kangaroo.

ka·ngí·na *pnb* : varyant ng **kanina**.

ka·ngí·ob *png* [*Seb*] : dilim.

ka·ngít·ngit *png* [*Seb*] : dilim.

kang·kág *png* [*Mag Tag*] : pagbuka, gaya ng pakpak *vár* kangkáng *Cf* LADLÁD.

kang·kák *png* [*Tsi*] : ginto o pilak na disenyong nakaumbok *Cf* EMBOSS.

kang·káng *png* [*Kap Tag*] **1 :** iyak o ungol ng aso **2:** tuloy-tuloy na iyak ng sanggol **3:** *Idy* tuloy-tuloy na satsat na may mataas na tono **4:** varyant ng **kangkag**.

kang·kóng *png Bot* [*Bik Iba Mrw Tag*] : halaman (*Ipomea reptans aquatica*) na malabaging, tumutubo sa mga tubigán, at iginugulay ang talbos : BALANGEG.

kang·kóng-ka·la·báw png *Bot* : yerba (*Enhydra fluctuans*) na tila mabuhok at malamán, padapa ang tubò, at nag-uugat sa ibabang bahagi ng mga bukó.

kan·gré·ho *png Zoo* [*Esp cangrejo*] : crustacean na kaangkan ng alimango o alimasag.

kan·gré·na *png* : varyant ng **gangrena**.

kán·has *png* [*Seb*] : pinakamababang káti o pagbabâ ng tubig sa dagat.

kán·hi *pnr* [*Seb*] : noong unang panahon; malaon na.

ka·ni·bál *png* [*Esp canibal*] **1 :** tao na kumakain ng lamán ng tao : ANTROPOPAGO, CANNIBAL **2:** anumang hayop na kumakain ng kauri : ANTROPOPAGO, CANNIBAL.

ka·ni·ba·lís·mo *png* [*Esp canibal+ismo*] **1 :** pagkain sa kapuwa at kauri : CANNIBALISM **2:** malahayop na kabangisan : CANNIBALISM **3:** panseremonyang pagkain sa lamán ng tao o sa bahagi ng katawan nito para sa layuning panrelihiyon at pangmahika : CANNIBALISM.

ka·ni·gang *png Bot* [*Pal*] : uri ng punongkahoy (*Trogonoptera trojana*), karaniwang tumutubo sa tabi ng almasiga o bagtik at ginagamit na pampalasa ang dahon at balakbak.

ka·ni·gít *png Zoo* [*Bik*] : babansi.

ká·ni·kít *pnr* [*ka+dikit*] : maingat gumamit sa salapi at iba pang pag-aari *Cf* KURÍPOT.

ka·ni·lá *pnh* [*ka+nila*] **1 :** kaukulang paari ng *silá* : KARÉLA, KILÁ, KIRÁN, KUWÁRA, SAÍNDA **2:** ginagamit bilang layon ng pang-ukol na *nasa* o *sa, hal* "Nasa kanila ang pagpapasiyà," "Sa kanila kami kakain."

ká·nin *png* : bigas na lutô at maaari nang kainin : NASÌ, HALÁY, INNAPÚY, KAN-ON.

ká·nin *pnd* : anyong pautos ng **kainin**.

ka·ní·na *pnb* [*Tag War*] : panahon na kararaan pa lamang, o hindi pa natatagalan *var* kangína : NANDÍN, NIMÁN, SUBÂ-GO.

ka·nín·dot *png* [*Seb*] : kagandahan.

ká·ning-bá·boy *png* : tira-tirang pagkain para sa mga baboy : LÁON[4].

ká·ning-la·míg *png* : bahaw.

ka·ní·no *pnh* [*ka+sino*] : pananong na tumutukoy kung sino ang may-ari ng isang bagay : KANÁY, KINSÁY, KUWANI, NÍNO, WHOSE.

ka·ní·pay *png Bot* [*Mrw*] : baging (*Rhus radicans*) na nakapagpapakati ang langis na mula sa dahon : POISON IVY.

ká·nis·tér *png* [*Ing canister*] : lalagyan ng tsaa, kape, at iba pa, karaniwang gawa sa metal at hugis silindro.

ká·nit *png* [*War*] : hindi pa nabayarang balanse; natitirang utang.

ka·ní·ta *pnb* [*Kap*] : noon[1].

ka·ni·tá *pnh* : paari at maramihan, nangangahulugang "sa ating dalawa" : ATÒ, ÁTON, KADATÁ, KÉKATÁ, NUESTRO, OUR, OURS, REKITA, SATÛ.

ka·ni·tó *png* [*Ilk*] : saglit.

ka·ní·wing-pu·tî *png Bot* : bayanti.

ka·ni·yá *pnh* [*ka+niya*] : tinutukoy ang anumang pag-aari niya, nagagamit nang walang kasunod na pangngalan kaya't tila isang pang-uri *var* kanyá : ÍYA, KAYÁ, KÚKUWÁNA, KUWANA, NIYAN, SAIYA.

ka·ni·yák·yak *png Zoo* [*Tir*] : baboybabuyan.

kán·ji *png* [*Tsi*] : isang set ng mga karakter na Tsino na ginagamit ng mga Hapones sa sistema ng kanilang pagsusulat.

kan·jí *png* **1 :** [*Tau*] pandikit o pambalot ng papel, karaniwan sa paggawa ng saranggola **2:** salawal na ibinabalot sa baywang.

kán·kan *png* [*Seb*] : pagguho; erosyon.

kan·kán *png* [*Ing cancan*] : masigla at pasipa-sipang sayaw na itinatanghal sa entablado ng mga babaeng nakamahabang palda at petikot : CANCAN.

Kan·ka·ná-ey *png* : pangkating etniko na matatagpuan sa hilagang kanluran ng Benguet at sa pook ng sinaunang Amburayan, sa hilaga ng La Union.

Kan·ka·náy *png* : pangkating etniko na matatagpuan sa kanlurang bahagi ng Mountain Province at nasa silangan ng Ilocos Sur *var* Kankánai, Kankánay : KATANGNÁN, KATAÚGNAN, LEPANTÓ.

kan·ka·né·ra *png* [*Esp cancán+era*] : babaeng mananayaw ng kankan.

kan·kán·ti *png Zoo* [*Pan*] : alitaptap.

kan·láng *png* **1 :** [*Kap Tag*] malaking tambol; bombo : TABÔ **2:** sa sinaunang lipunan, gong o trosong tambol na pinapalo kung maghahatid ng mensahe sa mga tao.

Kan·la·ón *png* **1 :** *Mit* tahanan ng mga diyos at diyosa ng mga sinaunang

Bisaya **2:** bundok sa Negros Oriental.

kan·láp *pnr* [*Kap*] : gulát.

kán·li·li·mó·kan *png Bot* [*Hil Seb*] : ditiran.

kan·líng *png* **1:** silid o anumang pinaglalagyan ng pagkain, gamit, pingga, at iba pa *Cf* PAMINGGÁLAN **2:** maliit na basket na lalagyan ng pagkain at iba pang baon sa paglalakbay *Cf* PIYAMBRÉRA.

kan·lóng *pnr* **1:** natatakpan o nalililiman *Cf* HÁBONG **2:** nakakubli sa likod ng kalasag at iba pang harang, kaya hindi makita o makakita *Cf* TAGÔ.

kan·lú·ngan *png* [*kanlong* + *an*] **1:** silungán **2:** pook na maaaring taguán o kublihán : SINAPUPÚNAN.

kan·lú·ran *png* [*ka+lunod+an*] **1:** direksiyon ng nilulubugan ng araw : ALBUGÁN, KADARAAN, KÁLUNÚRAN[2], KASÁDPAN, KAVAYATAN, KIBLAT, OCCIDENT, OKSIDÉNTE, OÉSTE, RÁNG-AY, SADLUPAN, SIDAPAN, TAGGAPPAN, WEST **2:** isa sa apat na pangunahing punto ng kómpas, 90° sa kaliwa ng hilaga, katapat ng silangan : ALBUGÁN, KADARAAN, KÁLUNÚRAN[2], KASÁDPAN, KAVAYATAN, KIBLAT, OCCIDENT, OKSIDÉNTE, OÉSTE, RÁNG-AY, SADLUPAN, SIDAPAN, TAGGAPPAN, WEST **3:** karaniwang nasa malaking titik, rehiyon o pook na nakatalaga sa direksiyon ng kanluraning bahagi, bilang kaiba sa Silangan : WEST **4:** sa malaking titik, ang kanluraning bahagi ng mundo, bilang kaiba sa Silangan : WEST.

kán·lu·ra·nín *pnr* **1:** hinggil sa o nasa kanluran : OCCIDENTAL, OKSIDENTÁL, WESTERN **2:** tagakanluran : OCCIDENTAL, OKSIDENTÁL[1], WÉSTERN.

kán·lu·ra·nín *pnb* : papunta sa kanluran; pakanluran : WESTERLY.

kan·ná·way *png Zoo* [*Ilk*] : kanaway.

ká·no *png Zoo* [*Seb*] : pinakamaliit na uri ng tulya (*Tridacna crocea*) na mamula-mulang dilaw ang takupis, gayon din ang lamán, at humahaba nang hanggang 15 sm.

Ka·nô *png Kol* : pinaikling **Amerikano**.

ká·non *png* [*Esp canon*] **1:** masaklaw na batas, tuntunin, o batayan : CANON **2:** utos ng simbahan: CANON **3:** kasapi ng ordeng Katoliko Romano : CANON **4:** kalipunan o listahan ng mga sagradong aklat na tinatanggap bilang tunay: CANON **5:** itinuturing na totoong mga akda ng isang autor o ang listahan ng mga ito: CANON **6:** bahagi ng misang Katoliko Romano, naglalaman ng mga salita ng konsagrasyon : CANON.

kán-on *png* [*Hil Seb War*] : kanin.

Ká·no·nés *png* [*Esp cánones*] : sa simbahang Katoliko Romano, mga batas ukol sa kapakanang eklesyastiko : CANON.

ka·nó·ni·gó *pnr* [*Esp canónigo*] : hinggil sa kanon o batas ng simbahang Katoliko Romano.

ka·nó·ni·kó *pnr* [*Esp canónico*] : tumutukoy sa katangiang Kanones : CANONICAL.

ka·no·ni·sá *pnd* **mag·ka·no·ni·sá, ka·no·ni·sa·hín, i·ka·no·ni·sá, ma·ka·no·ni·sá** [*Esp canonizar*] : opisyal na ipahayag ang pagiging santo : CANONIZE.

ka·no·ni·sá·do *png* [*Esp canonizado*] : lalaking ginawang santo, **ka·no·ni·sá·da** kung babae.

ka·no·ni·sas·yón *png* [*Esp canonización*] : pagkanonisa.

kanoon (ka·nún) *png Mus* [*Ing Ara*] : instrumentong katulad ng sitara, may limampu hanggang animnapung kuwerdas.

ka·nô-os *png Zoo* [*Bik*] : pusit o pugita.

ká·nos *png* [*Bik*] : sebo ng tigulang na niyog.

ka·nós *pnr* [*Bik*] : pangit.

ka·nót *png* : pagkahukot o pagkakuba bunga ng gawain.

ka·nó·wa *png* [*Esp canoa*] : canoe.

ka·nóy *png* : pagluyloy ng mga bilbil o matatabang bahagi ng katawan.

kan·sá *pnd* **kan·sa·hín, ma·kan·sá** [*Esp cansar*] : mawalan ng sigla dahil sa labis na pagod o pahirap.

kan·sá·do *pnr* [*Esp cansado*] : nakansa.

kan·sang *png* [*Tau*] : pananatili o kalubhaan ng sakít.

kan·sa·sa·gà *png Bot* [*Bik Kap Tag*] : sagà.

kan·sáw *png* : paggalaw o pagkalabusaw ng tubig.

kan·sél *png* [*Esp cancel*] : tabing o partisyong yari sa kahoy na maaaring ilipat saanmang pook naisin *Cf* BIYUMBÓ, DIVIDER.

kán·sel *pnd* **mag·kán·sel, kán·se·lín, i·kán·sel, i·pa·kán·sel** [*Ing cancel*] : ikansela; kanselahin.

kan·se·lá *pnd* **mag·kan·se·lá, ku·man·se·lá, kan·se·la·hín, i·kan·se·lá, i·pa·kan·se·lá** [*Esp cancelar*] **1:** bawiin o ipawalang saysay: CANCEL, KÁNSEL **2:** ihinto **3:** tanggalin o burahin **4:** ekisan o lagyan ng marka para maging imbalido : CANCEL, KÁNSEL **5:** *Mat* markahan ang magkatumbas na factor sa bawat panig ng tumbasan, o mula sa numerator at denominator ng isang fraction : CANCEL, KÁNSEL.

kan·se·lá·do *pnr* [*Esp cancelado*] : kinansela.

kan·se·la·dór *png* [*Esp cancelador*] : tao o kasangkapang ginagamit na pangkansela.

Kán·ser *png* [*Esp Ing*] **1:** *Asn* konstelasyon na kumakatawan sa anyo ng alimango : CANCER **2:** *Asl* **a** pang-apat na senyas ng zodyak (21 Hunyo-22 Hulyo) at isinasagisag ng alimango **b** tao na ipinanganak sa loob ng ganitong senyas: CANCER.

kán·ser *png* [*Esp Ing cancer*] **1:** malubha o nakamamatay na tumor o pagtubò ng mga cell, na maaaring kumalat at tumubong muli matapos itong tanggalin **2:** sakít ng naturang pagtubò: CANCER.

kan·se·ró·so *pnr* [*Esp canceroso*] : may kanser : CANCEROUS.

kan·sí *png* [*Bik*] : buto.

kan·sí·lay *png Bot* : guyungguyong.

kan·sil·yér *png* [*Esp canciller*] : chancellor.

kan·sil·ye·rí·ya *png* [*Esp cancillería*] : tanggapan ng chancellor; mataas na hukuman.

kan·síng *png* **1:** gintong alpiler o brotse **2:** maliit na kuliling **3:** tunog na nalilikha nito *Cf* KALANSÍNG, KULILÍNG.

kán·sir *png* [*Ilk*] : dingding na naghahati sa isang silid.

kan·si·sì *png* : uri ng lambat na panghuli ng sardinas at iba pang katulad na isda.

kan·si·yón *png Mus* [*Esp canción*] : awit.

kan·si·yo·né·ro *png Mus* [*Esp cancionero*] : aklat ng mga awit; mang-aawit.

kan·si·yo·né·ta *png Mus* [*Esp cancioneta*] : maikling awit.

kan·sóg *png* : tunog ng tubig habang hinahalo o inaalog ang banga o bote *Cf* BULBÓK, KAMBÓG.

kan·só·ra *png Bot* : isang uri ng mabangong saging.

kan·sót *png* : paggalaw ng anumang kasangkapan o bagay na may mahina o maluwag na pagkakabit *Cf* KISLÓT : KALSÓT.

kán·su·su·wít *png Zoo* : uri ng isdang (family *Hemiramphidae*) may maha-

bang bibig at malaki ang babà *var* kánsuswít *Cf* BUGÍNG.

kan·tá *png* [*Esp canta*] : awit – *pnd* **ku·man·tá, kan·ta·hín, kan·ta·hán, i·pa·kan·tá**.

kan·tá·da *pnr Mus* [*Esp cantada*] : paawit; pahimig ang pagbigkas : KANTÁDO.

kan·tá·do *pnr Mus* [*Esp cantado*] : kantada.

kán·ta·rá *png* [*Esp cántara*] **1:** malaking pitsel na may makitid na bunganga *var* kántaró *Cf* GULGURÍTA **2:** pansukat ng likido na katumbas ng 6.6 l.

kan·ta·re·rí·ya *png* [*Esp cantarería*] : tindahan ng mga banga o anumang bagay na gawa sa seramika o luad.

kan·tá·ri·dás *png* [*Esp cantáridas*] **1:** *Kem* sangkap ng pinulbos na uwang na nakagagamot *var* kantáritás *Cf* SPANISH FLY **2:** *Zoo* uwang (*Lytta vesicatoria*) na ginagamit sa naturang sangkap.

kan·ta·ríl·ya *png* [*Esp alcantarilla*] : maluwang at mahabang daluyan ng tubig, karaniwang para sa pagpapatubig ng bukid *Cf* IMBURNÁL.

kán·ta·ró *png* : varyant ng **kantara**.

kan·tá·ta *png Lit Mus* [*Esp cantata*] : poetikong komposisyon na nilapatan ng musika upang awitin.

kan·ta·trís *png Mus* [*Esp cantatriz*] : kantora.

kan·ter *png* [*Mrw*] : tila platapormang balangkas ng higaan.

kan·te·rí·ya *png* [*Esp cantería*] : trabaho ng isang kantero *Cf* KALIKÁNTO : MASONRY.

kan·té·ro *png* [*Esp cantero*] : tagasaayos o tagagawa ng mga bagay na bato; tagapagsemento : MASON.

kan·tî *png* : pagkalabit, paghaplos, o pagtama na halos hindi sumayad.

kan·ti·dád *png [Esp cantidad*] **1:** partikular na dami ng anumang bagay na labis o hindi tiyak ang bilang : QUANTITY **2:** ang súkat, halaga, lawak, bigat, dami, o bilang : QUANTITY **3:** *Mat* halaga o component na naipahahayag ng bilang : QUANTITY.

kán·ti·kó *png* [*Esp cántico*] : poetikong komposisyon ng mga banal na aklat at liturhiya na pawang pumupuri sa kadakilaan ng Diyos.

kan·tíl *png* [*Seb Tag*] : ang pababang dahilig ng ilalim ng dagat.

kan·tim·pló·ra *png* [*Esp cantimplora*] : pálamigán ng tubig.

kan·tín *png* [*Ing canteen*] : canteen.

kan·tí·na *png* [*Esp cantina*] **1:** tindahang may kaínan, karaniwang sa loob ng isang pabrika o gusali : CANTEEN **2:** sisidlan ng inumín, karaniwang gawa sa metal: CANTEEN **3:** *Mil* metal na sisidlan ng mga kagamitang pangkain para sa sundalong nakadestino : CANTEEN, MESKIT.

kan·ti·né·la *png* [*Esp cantinela*] : balada *Cf* ÁWIT.

kan·ti·né·ro *png* [*Esp cantinero*] : lalaking tagapamahala ng kantina, **kan·ti·né·ra** kung babae.

kán·ting *png Ana* [*Tau*] : bukong-bukong.

kán·tir *png* [*Mrw*] : higáan.

kan·tíw *png* : dagil; sagi.

kan·ti·yáw *png* [*Pan Tag*] : pasigaw na panunukso o pang-iinis – *pnd* **ku·man·ti·yáw, kan·ti·ya·wán, ma·ngan·ti·yáw**.

kán·to *png* [*Esp canto*] **1:** *Mus* awit **2:** sulok **3:** *Lit* kabanata ng isang epiko o mahabang tula: CANTO.

kan·tód *png* **1:** paika-ikang paglalakad ng isang hindi pantay ang haba ng paa *Cf* HINGKÓD : INGKÁ – *pnb* **ka·kan·tód-kan·tód 2:** kanyod; karát.

kan·tóg *png* : huna; buway.

kan·tón *png* **1:** [*Tsi*] uri ng pansit **2:** distrito o dibisyong pampolitika sa Switzerland: CANTON.

kan·to·né·ra *png* [*Esp cantonera*] : piraso ng bakal na nakakabit sa kanto, sulok ng dingding, o anumang estruktura; kapit-sulok.

kan·to·né·ro *png* [*Esp cantonero*] : lagalag; istambay.

kan·tór *png Mus* [*Esp cantor*] : lalaking mang-aawit, **kan·tó·ra** kung babae : CANTOR, KANTATRÍS.

kan·to·rál *png Mus* [*Esp cantorral*] : aklat na naglalaman ng mga awit at musika para sa pagkanta sa simbahan at monasteryo.

kan·tó·ris *png Zoo* [*Kay Tbw*] : babansi.

kan·tót *png* : karát.

kan·tóy *png* : lantoy; liroy.

kán·tsa *png Isp* [*Esp cancha*] : pálarúan ng jai-alai, may fronti, rebote, at lateral.

kan·tu·rî *png Zoo* **1:** uri ng tulya (genus *Circes*) na matatagpuan sa buhanginan **2:** uri ng ibong ilahas.

kan·tu·rû *png Zoo* : lamandagat na kabilang sa uri ng kabibe (genus *Circes*).

kan·tú·tan *png* **1:** *Bot* sitsirika **2:** pagkakarát.

kan·tú·tay *png Bot* : palumpong (*Lantana camara*) na aromatiko at may bulaklak na dalandan, pula o maputi-puti, at lila : KORONÍTAS, LANTÁNA.

kán·tyu *png* [*Tau*] : maluwag na pantalon.

ka·nú·wan *png Isp* [*Pan*] : sa larong siyatong, bútas na mababaw na hinukay para patungan ng maliit na patpat.

ka·nú·bok *png Zoo* : uri ng ibon (family *Certhiidae*).

ka·nub·sú·bang *png Bot* [*Kap*] : subsuban.

ka·nug·nóg *png* [*ka+nugnog*] : katabi o karatig pook ng isang distrito o bayan : ARRABAL, KARÚLUN, SUBURB.

ka·nú·gon *png* : pagdududa sa kahulugan ng anumang narinig o nasabi *Cf* ALINLÁNGAN.

ká·nug·tóg *png Zoo* : uri ng ibong kahawig ng manok at may malinamnam na lamán.

ká·nu·lá *png Med* [*Esp cánula*] : maliit na túbong ipinapasok sa katawan upang magsilbing daluyan ng likido : CANNULA.

ka·nu·ló *png* : pagpapahamak; pagtataksil : DOYÀ, GULÍB, LIPÚTAN, LUÍB, PAKLÁP – *pnd* **mag·ka·nu·ló, i·pag·ka·nu·ló**.

ka·nú·may *png Bot* : punongkahoy (*Diospyros multiflora*) na pinagkukunan ang balát ng lason para sa isda.

ka·nú·nay *pnb* [*Hil Seb*] : lagi.

ka·nú·os *png Zoo* [*Bik*] : pusit.

ká·nus *png* [*Bik*] : malangis na sabaw ng niyog na mayroon nang tubò.

ka·nu·tíl·yo *png* [*Esp cañutillo*] **1:** *Mus* maliit na túbo o pipa, karaniwang gawa sa katawan ng halamang tambo **2:** daluyan ng tubig.

ka·nu·wán *png Ana* [*Kap*] : noo.

kan·yá *png* [*ST*] : intriga; lihim na pakana.

kan·yâ *png Med* [*ST*] : regla.

kan·yâ *pnb* [*Bik Kap Tag*] : varyant ng **kayâ**.

kan·yá *pnh* : varyant ng **kaniya**.

kan·ya·be·rál *png* [*Esp cañaveral*] **1:** kugunan; talahiban **2:** kawayanan **3:** tubuhan.

kan·yág *png* : pag-uunat ng binti.

kan·ya·má·so *png* [*Esp cañamazo*] : telang ginagamit sa pagboborda.

kan·ya·mó *png* [*Esp cañamo*] **1:** telang gawa sa abaka **2:** marihuwana.

kan·yáng *png* : pagiri-giring lakad.

kán·ya-pís·tu·lá *png Bot* [*Esp caña pistola*] : uri ng punongkahoy (*Cassia fistula*).

kan·yáw *png* **1:** sagwak ng likido **2:** [*Igo*] uri ng sayaw sa pagdiriwang.

kan·yód *png* : paurong at pasulong na galaw ng katawan ng lalaki sa pagtatalik nang nakatayo *Cf* HINDÓT : KANTÓD[2], KINTÓD.

kan·yóg *png* : paglulundo ng katawan katulad ng nangyayari kapag nagtatalik.

kan·yón *png* [*Esp cañón*] **1:** *Mil* malaking sandatang pumuputok na gawa sa bakal o tanso : CANNON – *pnd* **kan·yu·nín, ma·ngan·yón 2:** túbong silindriko o hugis bumbong : CANNON **3:** *Bot* yerbang (*Lillium philippinense*) hugis bombilya, hugis silindriko ang punò, at hugis trumpeta ang bulaklak : CANNON.

kan·yo·ná·so *png* [*Esp cañonazo*] : putok ng kanyon : CANNONADE.

kan·yo·né·ra *png* [*Esp cañonera*] : puwang o bútas na lagakan ng kanyon, baril, o katulad.

kan·yo·né·ro *png Mil* [*Esp cañonero*] : tagapagpaputok ng kanyon.

ka·ó·ba *png Bot* [*Esp caoba*] : mahogany.

ka·o·bá·na *png* [*Esp caobana*] : tawag sa lahat ng uri ng mahogany *Cf* KAÓBA.

ka·ók *png* : pagdawdaw o pagsalok sa tubig o anumang likido sa pamamagitan ng kamay : KAWKAW.

ka·ó·kag *png Zoo* : panggabing hayop (*Hylopetes mindanensis*) na kahawig ng ardilya ang ulo at matatagpuan lamang sa Mindanao.

ká·on *png* [*Hil Seb War*] : kain.

ká·on, ka·ón *png* : tao o pangkat ng mga tao na nagsadya upang sumundo – *pnd* **ku·ma·ón, ka·u·nín, ma·nga·ón**.

kaon (kéy·on) *Pis png* [*Ing*] : meson na ilang ulit ang mass sa pion.

ká·ong *png Bot* : malaking palma (*Arenga pinnata*) na may dahong umaabot hanggang 8.5 m ang haba at ginagawang minatamis ang muràng bunga.

ka·óng *png Zoo* [*Ilk Pan*] : inahing baboy.

ka·ór *png* **1:** [*Mrw*] gútom **2:** [*Pan*] tabò[1].

ka·ó·rit *png* [*War*] : inis[2].

ká·os *png* [*Esp caos*] : malubhang kaguluhan; kawalang kaayusan : CHAOS.

ká·ot *png* : pilít o sapilitang pagtalima; napipilitang pagsunod *var* káwot.

ká·pa *png* [*Esp capa*] **1:** balabal na mahaba, malapad, at walang manggas *Cf* ABRÍGO, ALAMPÁY : CAPE[1], CLOAK[1] **2:** suson ng dumi, taba, o langis na nakapaibabaw sa rabaw *Cf* HALÁGAP.

ka·pâ *png* [*Bik Ilk Kap Tag*] **1:** paghahanap sa pamamagitan ng palad at daliri sa anumang hindi nakikita *Cf* KAPKÁP, SALÁT – *pnd* **ku·ma·pâ, ka·pa·ín, ka·pa·án, ma·nga·pâ 2:** apuhap.

ká·pa *pnd* **ku·má·pa, ma·ngá·pa** : tumayo nang nakabuka ang bibig dahil sa labis na pagkamangha.

ká·pad *pnr* **1:** angkop o marapat sa isang gawain **2:** [*Kap*] hiyang.

ka·pa·du·rú·tan *png* [*Kap ka+pa+durut+an*] : kaligiran.

ka·pág *pnb pnt* [*Pan Tag*] : anyo ng **kapagkâ**.

ka·pag·dá·ka *pnb* [*Pan Tag kapag+daka*] **1:** agad; kagyat *var* pagdáka *Cf* KABÚD : PAGKARÁKA **2:** noon din; sa oras ding iyon.

ka·pag·kâ *pnb, pnt* : sakali at mangyari *var* kapág, pag, pagká *Cf* KUNG.

ka·pág-ka·pág *pnr* [*Bik*] : nagmamadali.

ka·pag·ku·wán *pnb, pnt* [*kapag+ kuwan*] : makalipas ang sandali o takdang oras.

ka·pa·ha·ma·kán *png* [*ka + pahamak + an*] : napakasamang pangyayari; bagay o pangyayari na nagdudulot ng malubhang pinsala *Cf* DISÁSTER, KALAMIDÁD.

ká·pak *png Zoo* : maliit na banak (family *Mugilidae*) *Cf* TALÍLONG.

ka·pa·ka·nán *png* [*ka+pakan+an*] **1:** interes, gawain, o anumang nangangailangan ng kilos o pagpupunyagi *Cf* PAKAN **2:** kabutihan **3:** búhay **4:** pakinabang.

ká·pa-ká·pa *png* **1:** *Bot* palumpong (*Medinilla magnifica*) na makahoy, may apat na palupo, makapal, malapad, at balahibuhin ang dahon, at hugis bituin ang puting bulaklak **2:** [*Pan*] pasamano[1].

ka·pak·ya·sán *png* [*Seb War*] : kabiguan.

ka·pál *png* **1:** [*Kap Mag Seb Tag*] súkat sa pagitan ng dalawang magkabilang rabaw *Cf* BINTÓG, LAKÍ, TABÂ **2:** dami o karamihan **3:** yaman; kariwasaan – *pnd* **ku·ma·pál, ka·pa·lán** – *pnr* **ma·ka·pál**.

ka·pá·la *png* [*Tau*] : pinuno o namumuno sa isang organisasyon.

ka·pa·lá *pnr* : dalisay o walang-halo, karaniwang tumutukoy sa alak na gawa sa ubas *var* kapalâ.

ka·pá·lang *pnr* **1:** hindi kasukat; hindi husto **2:** [*ST*] sa pag-aasawa, hindi pantay ang edad, kalagayang pangkabuhayan, uring panlipunan, at iba pa.

ka·pa·lan·tî *png* [*Kap*] **1:** pamantingin **2:** bibinga.

ka·pa·lá·ran *png* [*Bik Kap Hil Pan Seb Tag War ka+palad+an*] **1:** pangyayari na hinihinuhang magaganap sa búhay ng tao o anumang nilaláng : FORTUNE, TADHANÀ **2:** pálad **3:** ang nangyari tulad ng inaasahan.

ka·pal·du·wá *png* [*Pan*] : kalahati.

ka·pa·li·gi·rán *png* [*ka+pa+ligid+an*] : varyant ng **kaligiran**.

ká·pal·ká·pal *png Bot* : palumpong (*Calotropis gigantea*) na tumataas nang 2-3 m at may bulaklak na ginagawang kuwintas.

Ka·pam·pá·ngan *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa Pampanga, Gitnang Luzon **2:** tawag sa mga tao na isinilang sa Pampanga **3:** tawag sa wika ng nabanggit na pangkating etniko: PAMPANGGÉNYO, PAMPÁNGGO.

ka·pa·ná·gan *png* [*Ilk*] : kaparangan, kabukiran, o kapatagan.

ka·pa·né·rong *png Mus* [*Mrw*] : pangkat ng kudyapi, inse, kubing, at saluray.

ka·pa·nga·ná·kan *png* [*ka+pang+anak+an*] : petsa ng pagluwal ng sanggol mula sa sinapupunan : BIRTH.

ka·páng·ya·rí·han *png* [*Bik Tag ka+pang+yari+han*] **1:** kakayahang kumilos o gumawa; lakas : YÁRI **2:** autoridad.

ka·pá·ni·tú·lot *png* [*ka+pa+hintulot*] **1:** kapritso; pagkahumaling **2:** *Bot* hulimbangon.

ka·pan·sá·nan *png* [*ka+pansa+in+an*] **1:** sakít o pinsala sa katawan **2:** hadlang o sagabal; panggulo.

ka·pá·ra *pnr* [*Kap Pan Tag ka + Esp para*] : katulad *var* pára.

ka·pa·ra·á·nan *png* [*ka+paraan+an*] **:** taktika; estratehiyá.

ka·pá·ran *png* [*Mrw*] **:** daigdig.

ka·pa·ra·rá·kan *png* [*ka+pa+rarak+an*] **1:** saysay o kabuluhan; halaga **2:** utilidad; silbi **3:** pakinabang; benepisyo **4:** bentaha; kalamangan.

ka·pa·ré·ha *png* [*ka+pareha*] **:** katambal o kasama, karaniwan sa sayaw **:** PARTNER[1].

ká·pas *png* [*Ilk Tag*] **1:** *Bot* uri ng kapok (*Gossypium paniculatum*) **2:** *Zoo* uri ng isdang matinik.

ka·pás *pnr* [*Esp capaz*] **1:** may kakayahan; kompetente **2:** *Kol* sapat; husto.

ka·pa·sé·te *png* [*Esp capacete*] **:** helmet na ginagamit bilang pananggalang sa init ng araw *Cf* SALAKÓT.

ka·pa·si·dád *png* [*Esp capacidad*] **1:** kakayahan **2:** kakayahang mag-imbak, tumanggap, o lumikha **:** CAPACITY **3:** pinakamalaking kantidad na maaaring ilaman o isilid **:** CAPACITY.

ka·pa·tá·gan *png Heo* [*ka+patag+an*] **:** malawak at patag na lupaing karaniwang taníman ng palay, mais, at iba pang pananim *Cf* LÚNAS **:** LYÁNO, PLAIN.

ka·pa·tás *png Pol* [*Esp capataz*] **1:** katiwala o tagapamahala **:** FOREMAN, PÓRMAN **2:** noong panahon ng Espanyol, opisyal sa bilangguan na nangangasiwa ng brigadang naglalaman ng 120 hanggang 160 na bilanggo.

ka·pa·té *png* [*Kap*] **:** kaaway.

ka·pa·tíd *png* [*ka+patid*] **1:** iba pang anak ng magulang *Cf* ÁTE, KÚYA, SISTER **:** AGÍ, BROTHER, BUGTÒ, IGSÓON, KABÁGIS, KADUGTÓNG-BITÚKA, KAPÚTOL, PAGÁRE, TAYMANGHUD, TÚGANG, ÚTOD, ÚTOL, WAGÍ **2:** kasama sa kapisanan o samahan.

ká·pa·tí·ran *png* [*kapatid+an*] **:** samahán na nauukol sa pakikibahagi ng isang layunin, hilig, at katulad.

ká·paw *png* **:** pag-aalis sa kapa o linab sa rabaw ng anumang likido; paghalagap.

ka·páy *png* **1:** varyant ng **kampay 2:** [*Seb War*] palikpik.

ka·pa·ya·pa·án *png* [*ka+payapa+an*] **1:** pagiging panatag ng kaligiran **:** IMAMMO, KADAITAN, KALILÍNTAD, KALINAW, KALINONGAN, KAREENAN, KATUNINUNGAN, KAYNAHEVEVÁN, PAZ, PEACE, TALNA **2:** kawalan ng gulo, tunggalian, o digmaan: IMAMMO, KADAITAN, KALILÍNTAD, KALINAW, KALINONGAN, KAREENAN, KATUNINUNGAN, KAYNAHEVEVÁN, PAZ, PEACE, TALNA **3:** pagtiwasay ng kalooban, o relasyon sa kapuwa tao **:** IMAMMO, KADAITAN, KALILÍNTAD, KALINAW, KALINONGAN, KAREENAN, KATUNINUNGAN, KAYNAHEVEVÁN, PAZ, PEACE, TALNA.

ka·pá·yas *png Bot* [*Hil*] **:** papaya.

ka·páy-ka·páy *png* [*Bik*] **:** hibang; sira ang isip.

ka·pé *png* [*Esp café*] **1:** *Bot* palumpong (genus *Coffea*) na may bungang butil na pinatutuyo at ginigiling upang gawing inúmin *Cf* ARÁBICA, ROBÚSTA **:** CAFÉ[1], COFFEE **2: a** butil ng halamang kape **:** COFFEE **b** ang inúming nagagawa mula dito: COFFEE **3:** kulay ng kape *Cf* BROWN, KÁKI, KAYUMANGGÍ, MORÉNO **:** BROWN.

ka·pé·ga *png, pnr* [*Mrw*] **:** kayumanggi.

kapellmeister (ka·pél·mays·ter) *png Mus* [*Ger*] **:** konduktor ng isang orkestra, opera, at koro.

ka·pé·lo *png* [*Esp capelo*] **:** putong na pula ng kardenal.

ka·pel·yán *png* [*Esp capellán*] **:** eklesyastikong nanunungkulan sa bisita o kapilya ng isang institusyon, bilangguan, hukbo, at iba pa **:** CHAPLAIN.

ka·péng ba·rá·ko *png* [*kape+na barako*] **1:** *Bot* kape (*Coffea carephora*) na malapad ang dahon, siksik, at mabango ang pulang bulaklak **2:** karaniwang tawag sa malapot at mapait na timpla ng kape.

ka·pés *png Bot* [*Pan*] **1:** kapok **2:** búlak[2].

ka·pe·tâ *png* [*Mrw*] **:** gabay ng hagdan.

ka·pe·té·ra *png* [*Esp cafetera*] **:** lutuan ng kape *var* kapitéra.

ka·pe·te·rí·ya *png* [*Esp cafeteria*] **1:** kapihan[1] *var* kapitiryá, kapiteryá **2:** maliit na restoran *Cf* KÁRIHÁN, TÚROTURÒ **:** CAFETERIA.

ká·pid *png* **:** gamot o lunas.

ka·píd *png* **:** pinsang makalawa.

ká·pid *pnr* **:** angkop; dapat; hiyang.

ka·pí·han *png* [*kape+han*] **1:** maliit na restoran na kape, tinapay, at iba pang kauri nito ang pangunahing inihahanda **:** KAPETERÍYA **2:** plantasyon o taniman ng kape **3:** lalagyan ng kape **4:** umpukan ng mga nagkakape.

ka·pí·kas *png* [*Seb ka+pikas*] **:** kabiyak.

ká·pil *png* **:** sa Muslim, tao na walang paniniwala.

ka·pi·lár *pnr* [*Esp capilar*] **:** capillary.

ka·pi·la·ri·dád *png* [*Esp capilaridad*] **:** capillarity.

ka·pí·li *png Bot* **:** lumbang.

ka·píl·ya *png* [*Esp capilla*] **1:** maliit na simbahan *Cf* TUKLÓNG **:** BISÍTA, CHAPEL, ERMÍTA **2:** kapa.

ka·pil·yé·ro *png* [*Esp capillero*] **:** tagaayos ng kapilya at katuwang ng pari kung may misa *Cf* AKÓLITÓ, SAKRISTÁN.

ka·píl·yo *png* [*Esp capillo*] **:** belo ng batang binibinyagan.

ka·pi·ngú·lan *png Ana* [*ka+pingol+an*] **:** lambi sa ibabang bahagi ng tainga.

ka·pí·nig *png Bot* [*Bik*] **:** malatampoy.

ka·pi·rang·gót *png* [*ka+piranggot*] **:** varyant ng **piranggot**.

ka·pi·rá·so *png* [*ka+piraso*] **:** varyant ng **piraso**.

ká·pi·ráyt *png* [*Ing copyright*] **:** copyright.

ka·pís *png* [*Hil Ilk Kap Tag War*] **1:** *Zoo* uri ng kabibe (*Placuna placenta*) na may malukong, malinaw, at bilugang takupis **:** KALAMPÚNAY, KALANSÍPAY, KULINTÍPAY, LAMPÍRONG, TIPÁY **2:** bintana o anumang dekorasyong gawa sa takupis ng kabibeng ito.

ka·pi·sá·nan *png* [*Kap Tag ka+pisan+an*] **:** kabuuan ng marami o ang pagsasama-sama ng mga tao sa ilalim at sa ngalan ng isang pananalig, simulain, at layon **:** AGÚMAN, ASOSASYÓN[1], DIYAMÀ, GÍMONG[2], KAPUNÚNGAN, KÁSARARÓAN, KATIGUMAN, KATILÍNGBAN[1], MUYÓNG, SAMAHÁN, SÍRKULÓ[2], TUGYÓP.

ka·pís·ta *png* [*Esp capista*] **:** noong panahon ng Espanyol, estudyanteng nagtatrabaho sa paaralan kapalit ng libreng pag-aaral.

ká·pit *png* [*Kap Tag*] **1:** paghawak nang mahigpit, lalo na kung nasa panganib o mahuhulog *Cf* TÁBAN **2:** dikit **3:** *Kol* koneksiyon; impluwensiya –*pnd* **ku·má·pit, ka·pí·tan, i·ká·pit, mag·pa·ká·pit**.

ká·pit *pnr* **:** bagay; angkop.

ka·pi·tál *png* [*Esp capital*] **1:** kabesera ng lalawigan, lungsod, o bansa **:** CAPITAL **2:** puhunan **3:** malaking titik **:** CAPITAL.

ká·pi·tál *pnr* [*Ing capital*] **1:** may parusang kamatayan **:** CAPITAL **2:** pinakapunò o pinakamahalaga **:** CAPITAL.

ka·pi·ta·li·sá *pnd* **mag·ka·pi·ta·li·sá, ka·pi·ta·li·sa·hán** [*Esp capitalizar*] **:** magbigay ng kapital; mamuhunan.

ka·pi·ta·li·sas·yón *png Kom* [*Esp capitalización*] **:** pamumuhunan.

ka·pi·ta·lís·mo *png Pol* [*Esp capitalismo*] **1:** sistema o pamamaraan ng pribadong pamumuhunan o namumuhunan **:** CAPITALISM **2:** konsentras-

yon ng yaman sa kamay ng iilang tao o korporasyon na may kapangyarihan at impluwensiyang bunga ng gayong konsentrasyon : CAPITALISM.

ká·pi·ta·lís·ta *png* [*Esp capitalista*] **1:** *Kom* tao na namuhunan sa negosyo; mámumuhunán : CAPITALIST **2:** *Pol* tagapagtaguyod ng kapitalismo : CAPITALIST.

ka·pi·tán *png* [*Esp capitán*] **1:** *Mil* komandante **2:** noong panahon ng Espanyol, ang tawag sa gobernadorsilyo, **ka·pi·tá·na** kung babae **3:** *Ntk* pinunong opisyal sa mga sasakyang dagat **4:** pinuno ng anumang pangkat o gawain.

ka·pi·tán *png* [*kapit+an*] : anumang ginagamit sa pagkapit.

ká·pi·tá·na *png* [*Esp capitana*] : noong panahon ng Espanyol, asawa ng kapitan o gobernadorsilyo.

ka·pi·ta·ní·ya *png Mil* [*Esp capitanía*] **1:** opisina o ranggo ng kapitan **2:** distrito o pook na pinangangasiwaan ng kapitan **3:** ang kontrol o kasanayan ng kapitan.

Ka·pi·tán Ti·yá·go *png Lit* : Don Santiago de los Santos, tauhan sa *Noli Me Tangere*, isa sa pinakamayaman sa San Diego at kinikilalang ama ni Maria Clara.

ka·pi·tas·yón *png* [*Esp capitación*] : pagpapataw ng tax sa bawat tao.

ká·pit·bá·hay *png* [*kapit+bahay*] : katabi o kalapit na bahay *Cf* KAPÍTBAHÁYAN : KAABAY, KAÍNGOD, KARUBA, KATAID, KATOHONG, NÁTAD[2], SILÍNGAN.

ka·pít·ba·há·yan *png* [*kapit+bahay+an*] : pangkat ng mga magkakalapit na bahay *Cf* KÁPITBÁHAY.

ká·pit·ban·sâ *png* [*kapit+bansa*] : katabing bansa; bansang nasa malapit o paligid.

ká·pit·bá·yan *png* : katabi o kanugnog na bayan : KALAPITBAYAN.

ka·pit·nâ *png* [*Kap ka+pitna*] : kalahati.

ká·pi·tól *png* [*Ing capitol*] : capitol.

ka·pi·tól·yo *png* [*Esp capitolio*] **1:** pinakamahalagang bayan o lungsod sa bansa o rehiyon, karaniwang sentrong pampamahalaan at pangkalakal : CAPITOL **2:** gusaling panlalawigan o panlungsod *Cf* MUNISÍPYO : CAPITOL.

ká·pit-tu·kô *png* : napakahigpit na pagkapit at halos ayaw mawala sa paningin ang kinakapitan, gaya ng masugid na panliligaw : PALÚPUT[2].

ka·pi·tu·las·yón *png Mil* [*Esp capitulación*] **1:** pagsuko **2:** buod ng paksang tinatalakay; pagbubuod.

ka·pí·tu·ló *png* [*Esp capítulo*] **1:** kabanata **2:** noong panahon ng Espanyol **a** mahigpit na pangangaral sa harap ng komunidad o ang pulong ng mga pari kapag may mahalagang pag-uusapan **b** lupon na binubuo ng mga relihiyoso at klerigong regular para sa mga eleksiyon at ibang mahalagang usapin.

ka·pi·tú·long *png* **1:** korespondent; katuwang **2:** kinatawan; ahente.

kap·káp *png* [*Bik Hil Ilk Kap Pan Seb Tag*] **1:** patapik na paghahanap at pagkapa ng anumang bagay na maaaring nakatago sa damit ng tao – *pnd* **kap·ka·pín, kap·ka·pán 2:** kapâ.

káp·lag *png* [*Seb*] : tuklas.

kap·ló·bed *png* [*Mrw*] : bunô.

ká·po *png* [*Ing capo*] : gamit na ikinakabit sa leeg ng de-kuwerdas na instrumento upang pantay-pantay na maitaas ang tono : CAPO.

ká·po *pnr* [*Bik*] : mayayamutin; magagalitin.

ka·pô *pnr* : tiwasay; panatag.

ká·pok *png* [*Kap Mrw Tag*] **1:** pino, mahibla, at tila bulak na kalamnang bumabalot sa buto ng punòng kapok : KAMÍR, KAPES **2:** *Bot* punongkahoy (*Ceiba pentandra*) na mabango at malaki ang bulaklak, mahaba, matigas at balahibuhin ang bunga, at madagta ang tila hibla ng buto.

ká·pol *png* [*Hil Seb Tag*] **1:** mantsa; bahid **2:** biton; pangkulay o pampakintab ng sapatos **3:** pintura; barnis *Cf* DAMPÓL, TINÀ.

ká·pol *pnr* [*Bik*] : malapot at madikit, tulad ng alkitran.

ka·pón *pnr* [*Bik Hil Mrw Seb Tag War Esp capón*] : inalisan ng ari o ng reproduktibong organo, karaniwang ginagawa sa mga hayop para lalong lumusog : BATÍNG, KASTRÁDO, PÚHÁG.

ka·po·rál *png* [*Esp caporal*] : pasimuno.

ka·po·ró·an *png* [*Mrw*] : itaas.

ka·pós *pnr* **1:** kulang sa haba o laki: KABÚS **2:** *Idy* hindi sapat ang kíta o pagkain para sa pangangailangan.

ka·pós-pá·lad *pnr* : walang suwerte *var* kapuspálad : SAWIMPÁLAD.

ká·pot *png* [*Hil*] : pigil[1].

ka·pót *png* [*Iba*] : búlak[2].

ka·pó·te *png* [*Esp capote*] **1:** kasuotan sa ibabaw ng damit; ginagamit bilang pansanggalang sa ulan o niyebe : RAINCOAT **2:** *Kol* condom.

ká·poy *png* [*Hil*] : págod; patâ[2].

ka·póy *pnr* : payat; buto't balát *Cf* PAYAGÓD, YAYÁT.

kappa (ká·pa) *png* [*Gri*] : ikasampung titik ng alpabetong Griyego.

kap·pí *png Zoo* [*Ilk*] : talangka.

káp·po *png Zoo* [*Ilk*] : kabibe[1].

kap·pô *png* [*Ilk*] : kara-kara.

kap·pón *png* [*Ilk*] **1:** lamita; sosyohan **2:** kontribusyon o parté ng isang kasapi **3:** kasapi; miyembro.

ká·pre *png Mit* [*Esp capre*] : maalamat na higanteng nananabako, naninirahan sa punongkahoy, at naninirà ng bahay.

Ka·pri·kór·ni·yó *png* [*Esp Capricornio*] : Capricorn.

ka·prí·tso *png* [*Esp capricho*] : makasariling ibig o hilig *Cf* BÍSYO, HUMÁLING.

ka·pri·tsó·sa *pnr* [*Esp caprichosa*] : tawag sa babae na kailangang matupad ang anumang maibigan, para lamang sa sariling kasiyahan, **ka·pri·tsó·so** kung lalaki.

kap·sâ *png* [*Kap Tag*] : banga na may hawakan, karaniwang pinagsisidlan ng langis *Cf* GULGURÍTA.

káp·si·kúm *png Bot* [*Lat capsicum*] : anumang halaman (genus *Capsicum*) na may bungang mabuto at hugis kapsula, gaya ng paminta, at sili.

kap·sít *png* [*Ilk*] : tamod.

káp·su·lá *png* [*Esp cápsula*] **1:** sisidlan ng gamot na tila plastik at natutunaw kapag ininom : CAPSULE **2:** kartutso[1] **3:** buod.

Kap·tan *png Mit* [*Hil kapit+an*] : pangunahing bathala at lumikha ng sansinukob : CAPTAN.

kap·tú·ra *png* [*Esp captura*] : pagbihag; pagdakip.

kap·tu·rá·do *png* [*Esp capturado*] : nabihag; nadakip.

ka·pú·kan *png* : pulutan na pritong tinadtad na tokwa at balát ng baboy at may sawsawang toyo, kalamansi, sukà, at sili.

ka·pu·la·han *png* [*Bik*] : yema[1].

ka·pu·lu·án *png Heo* [*ka+pulo+an*] **1:** malaking pangkat o tanikala ng mga pulo : ARCHIPELAGO, ARKIPÉLAGÓ, ARTSIPIYÉLAGÓ, KAPUPUD-AN **2:** malawak na lawas ng tubig : ARCHIPELAGO, ARKIPÉLAGÓ, ARTSIPIYÉLAGÓ, KAPUPUD-AN.

ka·pu·lu·ngán *png* [*ka+pulong+an*] **1:** pagtitipon para magpulong **2:**

pangkat o lawas na nagpupulong *Cf* KUMBENSIYÓN, KUMPERÉNSIYÁ, KONGREGASYÓN : ASAMBLÉA, BATÁSAN, HÚNTA.

ka·pu·náw·pu·ná·wan *png* [*Seb*] : abottanaw.

ka·pu·ngót *png* [*Seb*] : inis[2].

ka·pu·nú·ngan *png* [*Seb*] : kapisanan.

ka·pu·o·lán *pnr* [*Pan*] : tupok.

ká·pu·púd-an *png* [*Seb*] : kapuluan.

ka·pu·rát *png* : napakaliit na piraso o halaga *var* kapurít.

ka·pu·rít *png* [*Kap*] : varyant ng **kapurat**.

ka·pus *png* [*Kal*] : pinakamababang uri sa lipunan *Cf* KAPÓS[2].

ka·pus·lá·nan *png* [*Seb ka+pulos+an*] : gamit o pakinabang.

ká·put *png* [*Ilk*] : lambat sa ilog.

ka·pút *png* **1:** tela na ibinabalot sa binti ng manananim **2:** [*Pan*] pinto.

ka·pút *pnr Kol* [*Ger*] : sirâ; giba.

ka·pú·tol *png* [*Kap Tag ka+putol*] : kapatid.

ka·pu·tó·tan *png* [*Ilk*] : salinlahi.

ka·put·sá *png* [*Esp capucha*] **1:** pandong **2:** *Lgw* tuldik na pakupya.

Ka·pu·tsí·no *pnr* [*Esp Capuchino*] : Capuchin.

ká·pu·wâ *png* [*ka+puwa*] : kasama o ibang tao bukod sa sarili *var* kapwà.

ká·pu·wâ *pnh* [*ka+puwa*] **1:** ang isa at isa pa: BOTH **2:** kauri; kapareha; katulad *var* kapwà.

ka·pu·yò *png* [*Ilk*] : paltos.

kap·wà *png, pnh* : varyant ng **kapuwa**.

kap·ya *png* [*Bon*] : dalangin.

kar *png* **1:** sa madyong, pinaikling **karakter 2:** [*Ing car*] kotse.

ká·ra *png* **1:** [*Esp cara*] mukha; tao sa barya *Cf* KRUS : CARA **2:** sa kara-krus, panalo ang naghagis dahil kapuwa tao ang itinanghal ng mga tumihayang barya **3:** *Bot* punongkahoy (*Syzgium clavifloru*) na makatas ngunit maasim ang bunga: BOLÁGSONG, PANGLOMBÓYEN **4:** *Zoo* [*War*] kala.

ka·rá *png* **1:** paulit-ulit na pagpadyak *Cf* KARÁG, KARÁNG, TAKÁD, TARÁNG **2:** sigaw o ingay ng mga unggoy *Cf* AKLAHÀ.

ka·rá·an *pnr* [*Seb War*] : luma[1]; sinauna.

ka·ra·bá·na *png* [*Esp caravana*] **1:** pangkatang paglalakbay ng mga komersiyante at peregrino lalo na sa disyerto : CARAVAN **2:** sasakyang matitirhan, kompleto sa gamit, at karaniwang hila ng kabayo o de-motor : CARAVAN.

ka·ra·báw *png* [*Mrw War*] : kalabaw.

ka·ra·bí·na *png* [*Esp carabina*] : karbin.

ka·ra·bi·né·ro *png* [*Esp carabinero*] : noong panahon ng Espanyol, kasapi ng isang samahan na itinatag noong 1847 para sa kaayusang pangmadla.

ká·rad *png* [*War*] : laruang gawa sa kahon na kinakalantog ng bata.

ka·ra·dá·kad *png* [*Ilk*] : tunog na likha ng gulong na dumadaan sa batuhan o ng lumalakad sa mga tuyong biyas ng kahoy.

ká·rag *png* **1:** tunog ng mabigat na yabag **2:** pagkabalisa **3:** [*War*] aksaya.

ka·rág *png* [*Pan*] **1:** pagpadyak sa sahig *Cf* KARÁ[1], KARÁNG, TAKÁD, TARÁNG **2:** tawag din sa tunog nito.

Ka·rá·ga *png* [*Mnd*] : isa sa mga pangkating etniko ng mga Mandaya.

ka·ra·ga·tán *png* [*ka+dagat+an*] **1:** malawak na tubig na bumabalot sa malaking bahagi ng rabaw ng mundo at pumapalibot sa kalupaan: OCEAN, OSEANO **2:** alinman sa heograpikong dibisyon ng lawas na ito : OCEAN, OSEANO **3:** *Lit* [*ST*] pagtatálong patula, karaniwang ginaganap kung may lamay, at hango sa kuwento ng pagkawala ng singsing ng prinsesa sa karagatan.

Ka·ra·ga·táng An·tár·ti·kó *png* [*Tag karagatan+ng Esp Antartico*] : karagatang nasa Antarctic Circle at nasa hanggahan ng Antartiko: ANTARCTIC OCEAN.

Ka·ra·ga·táng Ar·ti·kó *png* [*Tag karagatan+ng Esp Artico*] : karagatang nasa hilaga ng Arctic Circle at pumapaligid sa North Pole : ARCTIC OCEAN.

Ka·ra·ga·táng At·lán·ti·kó *png* [*Tag karagatan+ng Esp Atlantico*] : pinakamalaking karagatan sa buong mundo na bumabagtas mula Arctic hanggang Antarctic at nasa pagitan ng Europa at Africa sa isang panig, at ng America sa kabilang panig : ATLANTIC OCEAN.

Karagatang Indian (ka·ra·ga·táng ín·dyan) *png* [*Tag karagatan+ng Ing Indian*] : karagatang napaliligiran ng Africa, Asia, Australia, at Antartica : INDIAN OCEAN.

Ka·ra·ga·táng Pa·sí·pi·kó *png* [*Tag karagatan+ng Esp Pacifico*] : karagatang naghihiwalay sa mga kontinenteng America, Asia, at Australia, at nasa pagitan ng Karagatang Artiko at Karagatang Antartiko : PACIFIC OCEAN.

ka·rag·dá·gan *png* [*ka+dagdag+an*] : anumang bagay na idinagdag; kapupunan : ADISYONÁL.

ká·rag-ká·rag *pnr* **1:** malapit nang mawasak ang sasakyan **2:** palyado ang makina.

ka·rá·ha *png* [*Bik*] : kawali.

ka·ra·háy *png* : malaking kawali.

ka·rá·ka *png* [*ka+daka*] : bigla; agad.

ka·rá·kal *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, mangangalakal na naglalakbay *Cf* KALÁKAL.

ká·ra-ká·ra *png* : larong kahawig ng **kara-krus** ; iniaayos nang nakaharap ang ibon ng mga barya ng mga manlalaro bago ihagis, at napupunta sa naghagis ang lahat ng baryang nakatihaya ang tao pagbagsak : KAPPÔ.

ka·ra·ká·ren *pnd* **mag·ka·ra·ká·ren, ku·ma·ra·ká·ren, i·ka·ra·ká·ren** [*Ilk karakar+en*] : kalkulahin.

ka·ra·kó·a *png* [*Seb*] : sinaunang malaking sasakyang dagat.

ka·ra·kól *png* [*Esp caracol*] **1:** *Zoo* uri ng susô **2:** *Ana* palikaw-likaw na bútas sa loob ng tainga **3:** *Say* paikot na kilos ng nakahanay na mga mananayaw.

ka·ra·kót *png* [*ka+dakot*] : isang dakot.

ká·ra-krús *png* [*Esp cara y cruz*] : larong sapalaran, ginagawa sa pamamagitan ng paghahagis ng dalawang barya na may layuning makakuha ng dalawang tao ang naghagis paglagpak ng mga ito : ÁNTOG, CARA Y CRUZ, KÁRA O KRUS.

ka·rák·ter, ká·rak·tér *png* [*Esp carácter Ing character*] **1:** ugali o asal ng isang tao: CHARACTER **2:** *Lit* tauhan ng isang kuwento o dula: CHARACTER **3:** anumang simbolo na ginamit bilang isang titik, numero, at iba pa, at kumakatawan ng impormasyon : CHARACTER **4** : sa madyong, isa sa mga set ng mga pitsa : CHARACTER, KAR.

ka·rák·te·ri·sas·yón *png Lit* [*Esp caracterización*] **1:** sa dula o pelikula, pamamaraan ng pagtatanghal ng aktor o aktres sa isang karakter : CHARACTERIZATION **2:** malikhaing representasyon sa mga tauhan ng isang akda : CHARACTERIZATION.

ka·rá·ku·hán *png* [*Iva*] : pinakamalaking bangka at nakapaglululan ng hanggang walong katao.

ka·ra·ku·hán *png* [*Iva*] : katawan.

ká·ra·kúl *png* [*Ing Rus*] **1:** *Zoo* isang uri ng tupa sa Asia na may maitim at kulot na balahibo kung batà pa **2:** katad mula sa tupang ito.

ka·ra·lì *png* [*ST*] : torno; lilok – *pnd* **mag·ka·ra·lì, ka·ra·lí·in**.

ka·rá·li·ta·án *png* [*ka +dalita+an*] : labis na kahirapan.

ka·ra·lô *png* [*Iba*] : kalo.

ka·ra·lóng *png Ana* [*Iba*] : leeg.

ka·rám *png Zoo* [*Iva*] : dagâ.

ka·ra·man·si·lì *png Bot* [*Iba*] : kamatsile.

ka·rá·may *png* [*ka+ damay*] : pakikibahagi sa pagdurusa, kalungkutan, o pagdadalamhati ng ibang tao.

ka·rá·may *pnr* [*ka+damay*] : kasangkot sa aksidente o kapinsalaan.

Ka·rám·ba! *pdd* [*Esp caramba*] : salitáng ginagamit sa pagpapahayag ng inis o gálit.

ka·rám·ba *png* [*Ilk*] : kalamba.

ka·ram·bó·la *png* [*Esp carámbola*] **1:** *Bot* balimbing **2:** sa bilyar **a** pagtama ng batò sa dalawang bola **b** laro ng dalawa o apat na manlalaro, binubuo ng labing-apat na ikot o round **3:** pagbangga ng isang sasakyan sa dalawa o mahigit pang sasakyan.

ka·ram·dá·man *png* [*ka+damdam+an*] **1:** sakít **2:** pagkakasakit o pagkaratay.

ká·ra·mél *png* [*Ing caramel*] **1:** asukal na ininit hanggang magkulay kape, ginagamit na pampalasa at pangkulay sa alak : CARAMEL **2:** karamelo **3:** kulay ng kending ito : CARAMEL.

ka·ra·mé·lo *png* [*Esp caramelo*] : kending kulay kape at gawa sa asukal, krema, harabeng mais, at karaniwang hugis kuwadradong maliliit *var* karmélo : ASUKARILYO, CARAMEL[2], KÁRAMÉL[2].

ka·ra·mí·han *png* [*ka+dami+han*] **1:** pagiging marami **2:** ang nakararami; mayorya.

ka·ram·pá·tan *png* [*ka+dapat+an*] **1:** anumang bagay na nauukol **2:** kahustuhan; agpang; sadyang kasukat **3:** takda o katakdaang kinikilala ng batas o sinusunod ng kaugalian **4:** [*Kap Tag*] karapatan; kawastuhan; kainaman : EQUITABLE.

ka·ram·pót *pnr* [*ka+dampot*] : napakaliit na bilang o piraso *Cf* KARAKÓT, KATITÍNG.

ka·ra·mu·kóm *png Bot* [*Ilk*] : bayabas na manibalang.

ka·ra·mu·kóm *pnr* [*Ilk*] : matigas o malutong.

ka·ra·mú·tan *pnr* [ka+damot+an] **1:** kasakiman **2:** pagkakuripot.

ka·ra·na·sán *png* [*ka+danas+an*] **1:** obserbasyon o praktikal na kabatiran sa mga pangyayari : EKSPERYÉNSIYÁ, EXPERIENCE, KASINATÍAN, PÁDAS[1] **2:** kasanayan o kaalaman: EKSPERYÉNSIYÁ, EXPERIENCE, KASINATÍAN, PÁDAS[1].

ka·rán·da *png Bot* [*Ing*] : palumpong o maliit na punongkahoy (*Carissa carandas*), may puti o pink na bulaklak, at mamula-mulang itim ang bunga : TINIK NI KRISTO.

ká·rang *png* [*Kap Tag*] **1:** habong na gawà sa pawid *Cf* TAKÍP, TÓLDA : SALÉNGGI **2:** bubong ng bangka na yari sa nipa o sawali **3:** pang-ibabaw na takip ng tsinelas o bakya na yari sa kambas o balát **4:** karosá[2].

ka·ráng *png* **1:** pagpadyak, karaniwan kapag naglalaro *Cf* TAKÁD, TARÁNG **2:** *Heo* tangrib.

ka·rang *png* [*Bon*] **1:** unang yugto sa seremonya ng kasal **2:** *Lit* tula.

ka·ra·ngá·lan *png* [*Kap Tag ka+dangal+an*] **1:** mataas na pagkilala; magandang reputasyon : DÁYAW[1], HONOR, KALIGDÓNG, ONÓR, PURI **2:** paggalang **3:** tagumpay.

ka·ra·ngá·lang-bang·gít *png* [*ka+dangal+an+na-banggit*] **1:** pagtatangi **2:** dagdag na gawad bukod sa mga binigyan ng pangunahing gantimpala o puwesto : HONORABLE MENTION.

ka·rá·ngan *png* [*Mrw*] : taya.

ka·ráng-an *png*: kasáma sa pagkakabilanggo, pagkaalipin, o pagkabihag.

ka·rang·kál *png* [*ka+dangkal*] : isang dangkal.

ka·ráng·kang *png Bot* [*Bik Tag*] : límalíma.

ka·ra·ní·wan *pnr* [*Kap Tag ka+daniw+an*] **1:** ordinaryo; komun *Cf* AVERAGE : KADÁWYAN, PALASÁK[1], QUOTIDIAN **2:** kinaugalian; kinagawian **3:** uso *Cf* MÓDA, ESTÍLO : PAMILYÁR.

ka·ran·tí·way *pnr* [*Ilk*] **1:** mahahabang binti **2:** mahahabang tangkay o uhay **3:** mahagway.

ka·rán·tso *png Kol* [*ka + Esp rancho*] **1:** kasama sa selda sa bilangguan o ibang katulad pangkat : TSÔ **2:** kabarkada.

ka·ra·ó·ke *png Mus* [*Jap*] **1:** isang anyo ng libangan sa pamamagitan ng pagsabay ng isang soloista sa kantang popular na nairekord na sa teyp **2:** de-koryenteng makina na ginagamit sa naturang libangan.

ká·ra o krús *png* [*Esp cara y cruz*] : kara-krus.

ká·ra·ó·o *png Zoo* [*Mrw*] : kála.

ka·ra·pa·tán *png* [*Kap Tag ka+dapat+an*] **1:** anumang dapat tamasahin ng isang tao o samahan **2:** anumang makatwiran *Cf* KATARÚNGAN : KATÚNGOD, PRIBILÉHIYÓ, RIGHT[2].

ka·ra·pa·táng-a·rì *png* [*karapatan+ng-ari*] : copyright.

ka·ra·pa·táng si·bíl *png Pol* [*karapatan+ na sibil*] : mga demokratikong karapatan at kalayaan ng mamamayan : CIVIL RIGHTS.

ka·rá·pat-dá·pat *pnr* [*ka+dapat-dapat*] **1:** may moral na kahalagahan; naukol bigyan ng respeto, papuri, o merito *Cf* ANGKÓP, TAPÁT : TAKÓS, TAMPÁT, WORTHY **2:** may pribilehiyo upang makilala, bigyang parangal, at iba pa : TAKÓS, TAMPÁT, WORTHY.

ká·ra·pát·so *png* [*Esp carapacho*] : carapace.

ka·rá·rag *png* [*Ilk*] : hiling; dasal.

ka·rá·rat·nán *png* [*ka+da+dating+an*] **1:** ang magiging resulta o bunga; kahihinatnan **2:** kapanahunan ng datíng ng regla.

ka·ra·rét *png* [*Ilk*] **1:** kalo **2:** *Mit* ibong naririnig bunga ng imahinasyon kung may karamdaman ang isang tao.

ká·ras *png* [*Seb*] : pakla.

ka·rás *png* [*Hil*] : suyod[2].

ká·ra·sa·én *png Zoo* [*Ilk*] : ulupong.

ka·ra·sá·kas *png* [*Ilk*] : kaluskós.

ka·ra·so·ko *png Bot* [*Iba*] : lunás.

ká·rat *png* [*Ing carat*] **1:** kilates[1] **2:** varyant ng **carat** **3:** [*Seb*] askad.

ka·rát *png Kol* [*Kap Tag*] : sexual na pakikipagtalik *Cf* HINDÓT : COITUS, IYÓT[2], FUCK, KADÔ, KANTÓD[2], KANTÓT, SÉKSO[2], SEX.

ka·rá·taw *png* [*Ilk*] : pisi na hinahatak ng mangingisda pagkaraang maihagis ang lambat sa tubig.

ka·ra·táy *png* [*Ilk*] **1:** basket na pinagsisidlan ng pagkain at isinasabit para ilayo sa daga at kulisap **2:** basket na masinsin ang pagkakalala at isinasákbat upang madala ang mga damit habang naglalakbay.

ka·rá·te *png Isp* [*Jap*] **1:** anyo ng martial art na kamay at paa lamang

ang ginagamit bilang sandata **2:** isports na ginagamitan nito – *pnd* **mag·ka·rá·te, ku·ma·rá·te, ka·ra·tí·hin.**

ka·rá·tig *pnr* [*ka+datig*] **:** kalapit; kabalantay; kahangga.

ka·ra·ti·kít *png* [*Ilk*] **:** tunog na likha ng barya, holen, abaloryong butil, at katulad.

ka·ra·tís·ta *png* [*Jap karate at Esp ista*] **:** tao na dalubhasa sa karate.

ka·ra·tò *pnr Bot* **:** uri ng palay na inaani sa loob ng tatlong buwan.

ká·ra·tsú·tsi *png Bot* [*Seb*] **:** kalatsutsi.

ka·ra·tú·kok *png* [*Ilk*] **:** awit ng kalapati *Cf* KURÚKUTÓK.

ka·rá·tu·lá *png* [*Esp carátula*] **1:** piraso ng kahoy o anumang katulad na sinusulatan ng impormasyong pangmadla at isinasabit para mabasa ng lahat *Cf* PASKÍL **:** SIGNBOARD **2:** etiketa.

Ká·raw *png* **:** isa sa mga wika ng mga Ibaloy.

ká·raw *png* **1:** paggirì ng tandang sa inahin *Cf* KARÉO **2:** [*Bik*] biro[1].

ka·ráw *png* **1:** *Zoo* [*Ilk*] kuliglig[1] **2:** [*Bik*] aksaya.

Ka·ra·wá·gan *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Apayaw.

ká·ra·wá·lan *png* [*ka+dawal+an*] **:** pagkaabâ; pagkahamak.

ka·ráy *png* **1:** maliit na sisidlan na gawa sa balát at pinaglalagyan ng mga kasangkapan ng platero **2:** sáma – *pnd* **mag·ka·ráy, ka·ra·yín, i·ka·ráy.**

ka·ra·yà *png* [*ka+daya*] **:** haraya.

ka·ra·yá·an *png* [*ka+daya+an*] **1:** daya; linlang *Cf* LIBÁNG **2:** fallacy.

ka·ra·ya·gán *png Ark* [*ka+dayag+an*] **1:** patsada **2:** pang-ibabaw na aspekto.

ka·ra·ya·mà *png* [*ka+dayama*] **:** matalik o matapat na kaibigan.

ka·ra·yán *png* [*Ilk*] **:** ilog.

ka·ra·yá·pan *png* [*Ilk*] **:** lángkay ng mga manok.

ka·rá·yo *png* [*Ilk*] **:** paghahangad, pananabik, o pagnanasa.

ka·rá·yom *png* **1:** piraso ng pino, mahaba, at manipis na metal, may tulis sa isang dulo at may maliit na bútas sa kabila na sinusuutan ng sinulid, at ginagamit sa pananahi *Cf* AGÚHA, AGÚHON **:** DÁGOM **2:** anumang may katulad na anyo, tulad ng ginagamit sa pagtistis, o ang magnetikong panturo sa kómpas, at iba pa.

kár·barn *png* [*Ing car barn*] **:** takdang oras ng paggarahe ng taxi at ibang sasakyang paupahan.

kár·baw *png Zoo* [*Hil*] **:** kalabaw.

kar·bín *png Mil* [*Ing carbine*] **:** riple na magaan, mahaba, at karaniwang ginagamit ng mga sundalo **:** CARBINE, KARABÍNA.

kar·bó·li·kó *pnr Kem* [*Esp carbólico*] **:** carbolic.

kar·bón *png* [*Esp carbón*] **1:** uling **2:** carbon paper **3:** *Kem* carbon **4:** bara na may uling para sa bombilya **5:** brotsang may uling na ginagamit upang gawing elektrisidad ang anumang enerhiya.

kar·bón *pnr* **:** maitim, tulad ng usok.

kár·bo·ná·da *png* [*Esp carbonada*] **:** carbonade.

kár·bo·ná·do *pnr Kem* [*Esp carbonado*] **:** may carbonate **:** CARBONATED.

kár·bo·ná·to *png Kem* [*Esp carbonato*] **:** carbonate.

kár·bo·né·ro *png* [*Esp carbonero*] **1:** gumagawa o nagtitinda ng uling; minero ng karbon **2:** minahan ng uling.

kar·bó·ni·kó *pnr Kem* [*Esp carbónico*] **:** naglalaman ng karbon: CARBONIC.

kar·bo·ni·pé·ro *pnr Kem* [*Esp carbonífero*] **1:** lumilikha ng karbon **:** CARBONIFEROUS **2:** tumutukoy sa panahong laganap ang mga halaman, tangrib, at batong apog, na sa paglipas ng panahon, nabaon sa ilalim ng lupa, at naging karbon: CARBONIFEROUS.

kar·bo·ni·sá·do *pnr Kem* [*Esp carbonizado*] **1:** naging karbon sa pamamagitan ng init **:** CARBONIZED **2:** ginawang karbon **:** CARBONIZED.

kar·bo·ni·sas·yón *png Kem* [*Esp carbonización*] **:** kalagayan ng pagiging karbonisado **:** CARBONIZATION.

kar·bo·ní·ta *png* [*Esp carbonita*] **:** carbonate.

kar·bo·nó·so *pnr Kem* [*Esp carbonoso*] **1:** binubuo o naglalaman ng karbon o uling **:** CARBONACEOUS **2:** hinggil o tulad ng karbon o uling: CARBONACEOUS.

kar·bo·rún·do *png* [*Esp carborundo*] **:** isang compound na binubuo ng carbon at silicon, ginagamit bilang panggasgas o pangkaskas **:** CARBORUNDUM.

kar·búng·ko *png* [*Esp carbunco*] **1:** uri ng mahalagang bato na kulay matingkad na pula **:** CARBUNCLE, KARBÚNGKULÓ **2:** *Med* malalang pagnanaknak ng balát **:** CARBUNCLE.

kar·búng·ku·ló *png* [*Esp carbúnculo*] **:** karbungko[1].

kar·bu·ra·dór *png Mek* [*Esp carburador*] **:** aparatong sumusunog sa gasolina para umandar ang makina at iba pang katulad nito **:** CARBURATOR.

kar·bú·ro *png* **:** varyant ng **kalburo.**

kard *png* [*Ing card*] **1:** piraso ng papel na may disenyo, sinusulatan ng mensahe, at ipinamimigay tuwing may espesyal na okasyon *Cf* POSTCARD **:** CARD **2:** matigas na piraso ng papel na dinisenyo upang gamitin sa laro *Cf* BARÁHA, TEKS **:** CARD **3:** anumang papel na matigas na tinatalaan ng impormasyon, tulad ng calling card *Cf* KÁRDBORD **:** CARD **4:** piraso ng plastik na maliit at parihaba, may personal na datos na nakatala, at karaniwang pinadadaan sa isang makina para makakuha ng salapi o kredit: CARD **5:** talaan ng grado ng estudyante, karaniwan sa elementarya at hay-iskul *Cf* KLASKARD.

kar·dá·ba *png Bot* [*Seb*] **:** sabá.

kar·dá·mo·mó *png Bot* [*Esp cardamomo*] **1:** aromatikong halaman (*Elettaria cardamomum*) na matatagpuan sa timog silangang Asia **:** CARDAMOM **2:** mga buto nito na hugis kapsula, ginagamit bilang rekado o pampalasa **:** CARDAMOM.

kárd·bord *png* [*Ing cardboard*] **:** piraso ng malapad at matigas na papel, ginagamit sa pagsulat o pagguhit **:** CARDBOARD, KARTÓN[2].

kar·de·lí·na *png Zoo* [*Esp cardelina*] **:** ibon (*Carduelis carduelis*) na pula't dilaw ang kulay ng pakpak at mukha.

kar·de·nál *png* [*Esp cardenal*] **1:** obispo na may titulong "Prinsipe ng Simbahang Katoliko Romano" *var* kardinál **:** CARDINAL **2:** sa malaking titik, bahagi ng titulo, *hal* Kardenal Reyes *var* kardinál **:** CARDINAL **3:** *Zoo* uri ng ibon (*Richmondena cardinalis*) na pula ang plumahe **4:** matingkad na kulay pula *var* kardinál: ESKARLÁTA **5:** *Bot* halamang ornamental na gumagapang at may malalaking bulaklak na kulay pula.

kar·de·na·lá·to *png* [*Esp cardenalato*] **:** pagkakardenal **:** CARDINALATE.

kar·de·níl·yo *png Kem* [*Esp cardenillo*] **:** verdigris.

kard·hól·der *png* [*Ing cardholder*] **:** cardholder.

kar·di·nál *pnr* [*Esp cardinal*] **1:** pangunahin; pundamental : CARDINAL **2:** tumutukoy sa mga numero 1, 2, 3, at mga kasunod na bilang na kakaiba sa mga ordenal na pamilang : CARDINAL **4:** tumutukoy sa mga direksiyong hilaga, timog, kanluran at silangan: CARDINAL **5:** tumutukoy sa direksiyon ng hangin, **hanging hilaga** o **balás** kung sa hilaga; **timugan** kung sa timog; **habagat** kung sa kanluran; **balaklaot** kung sa hilagang kanluran; at **amihan** kung sa hilagang silangan.

kár·dis *png Bot* [*Iba Ilk*] : kadyos.

kar·dí·tis *png Med* [*Esp Ing carditis*] : pamamaga ng puso: CARDITIS.

kar·dí·ya·kó *pnr Med* [*Esp cardíaco*] : cardiac.

kar·di·yal·hí·ya *png Med* [*Esp cardialgia*] : heartburn : CARDIALGIA.

kar·di·yó·gra·pó *png Med* [*Esp cardiografo*] : cardiograph.

kar·di·yo·lo·hí·ya *png Med* [*Esp cardiología*] : cardiology.

kard ká·ta·log *png* [*Ing*] : card catalog.

kar·dó·na *pnr* [*Esp cardona*] : matalino; matalas; maalam.

kar·di·yog·ra·pí·ya *png Med* [*Esp cardiografía*] : cardiography.

ka·re·e·nán *png* [*Pan*] : kapayapaan.

ka·ré-ka·ré *png* : varyant ng **karí-karí**.

ka·ré·la *pnh* [*Kap*] : kanila[1].

ka·rem·kém *png* [*Ilk*] : ngalitngit.

ka·ré·o *png* [*Esp careo*] : panimulang pagpukaw o pagpapasigla ng dalawang manok bago maglaban sa pamamagitan ng tukáan ng ulo o palong *var* karyót.

ka·ré·ra *png* [*Esp carrera*] **1:** pagtakbo ng nag-uunahang mga kabayo : LUMBÀ, RACE[1] **2:** pagtakbo ng nag-uunahang mga atleta o hayop : RACE[1], RUMBÀ – *pnd* **mag·ka·ré·ra, ku·ma·ré·ra, i·pang·ka·ré·ra 3:** career.

ka·re·rís·ta *png* [*Esp carrera + ista*] **1:** tao na madalas pumusta o makibahagi sa karera ng kabayo; mangangarera **2:** propesyonal **3:** *Kol* tao na mataas ang ambisyon.

ká·ret *png* [*Ing caret*] : tanda o marka (^) na ginagamit sa nakasulat o nakalimbag na teksto at nangangahulugang mayroong dapat isingit : CARET.

ka·ré·ta *png* [*Esp carreta*] : sasakyang panghakot na hinihila at walang gulong *Cf* ANGGARÍLYAS, KARETÍLYA, PARÁGOS : PATUKÎ.

ka·re·tá·he *png* [*Esp carretaje*] **1:** upa sa karga: CARTAGE **2:** pangangalakal o pagpapaupa ng kariton; panganganareta.

ka·ré·te *png* [*Esp carrete*] **1:** sa pananahi o paglalála, ang ikirán, pulunan, o bobina ng sinulid **2:** ikíran ng kawad ng koryente.

ka·re·té·la *png* [*Esp carretela*] : karwaheng may apat na gulong, hila ng isa o dalawang kabayo, at maaaring magsakay ng apat o mahigit na pasahero *var* karitéla *Cf* KALESÍN, KAROMÁTA.

ka·re·té·ra *png* [*Esp carretera*] : kalye; kalsada.

ka·re·tíl·ya *png* [*Esp carretilla*] **1:** maliit na kareta; karí-karitunan **2:** kasangkapang pambuhat ng mabibigat na bagay, may isang gulong, at dalawang hawakan : ANGGARÍLYAS, WHEEL BARROW.

ka·ret·két *png* [*Ilk*] : kulubot.

kar·gá *png* [*Esp carga*] **1:** anumang dalahin o bagahe; lulan: KARGÁDA[2], LOAD **2:** *Mil* bala ng baril o kanyon: CHARGE, KARGÁDA[2], LOAD **3:** koryente o lakas ng baterya : CHARGE, LOAD **4:** interes o patubo sa pautang **5:** adwana o buwís na ipinapataw **6:** multa; rekargo **7:** ang panig ng pantalon sa arì ng lalaki : KARGÁDA[2] **8:** pagpapahinto sa sasakyan sa tabi ng kalye **9:** dala o bigat sa balikat *Cf* PASÁN : LOAD – *pnd* **mag·kar·gá, ku·mar·gá, kar·ga·hán, i·kar·gá, mag·pa·kar·gá**.

kar·gá·da *png* [*Esp cargada*] **1:** suplay **2:** karga[1,2,7] **3:** abalábal.

kar·gá·do *pnr* [*Esp cargado*] **1:** punô ang karga, karaniwang tumutukoy sa baril, kanyon, trak, at katulad **2:** *Kol* lasíng.

kar·ga·dór *png* [*Esp cargador*] **1:** tagapagkarga o portero : PAHINÁNTE, ESTIBADÓR, STEVEDORE **2:** *Ark* posteng umaagapay sa pintuan o bintana.

kar·ga·lí·ngon *png* [*Seb*] **1:** sarili **2:** partikular.

kár·ga·mén·to *png* [*Esp cargamento*] : kargo[1].

kár·go *png* [*Esp cargo*] **1:** dala-dalahan o lulan mula sa isang pook patungo sa ibang pook, karaniwang sakay ng bapor, tren, eroplano, at katulad : CARGO, KARGAMÉNTO **2:** katungkulan; puwesto *Cf* OPÍSYO, TRABÁHO **3:** tungkulin; obligasyon; responsabilidad **4:** pag-iingat; pag-aalaga **5:** pánanagútan.

kar·gó·so *pnr* [*Esp cargoso*] : mabigat na dalahin.

kar·hát *png* [*Hil Seb*] : askad.

ká·ri *png* [*Ing curry*] : curry.

ka·rí *png* **1:** iba't ibang pagkaing Filipino na niluluto sa bahay o tindahan upang ipagbili sa alinmang pook na matao – *pnd* **mag·ka·rí, ku·ma·rí, i·ka·rí 2:** mga ulam o lutóng pagkain na maaaring mabili sa karihan o karinderiya **3:** [*Bik Hil Ilk Pan Tag War*] pinaikling **karí-karí 4:** [*Ilk*] pangako.

ka·rí *pnh* [*Seb*] : ito.

ka·ri·bál *png* [*Tag ka + Esp rival*] : kaagaw.

ka·ri·báng·sa *png Mit* [*Mrw*] : mga espiritung nakatira sa ikalawang suson ng mundo.

ka·ri·bú *png Zoo* [*Esp caribú*] : caribou.

ka·ri·bú·suk *png Bot* [*Ilk*] : baging (*Flechum pyramidatum*) na gumagapang pataas.

ka·ri·dád *png* [*Esp caridad*] **1:** kawanggawa **2:** limos **3:** institusyon o kapisanan na itinatag para sa mga nangangailangan: CHARITY[2].

ka·ríg *png* : yugyog ng katawan habang nakasakay sa kabayo *Cf* YAGYÁG.

ka·rí·go·nán *png* [*War*] : kasulatan.

ka·rí·han *png* [*kari+han*] : maliit na tindahan ng mga lutong pagkain : KARINDERYÁ.

ka·ri·kán *png* [*Pan*] : párang[1].

ka·rí-ka·rí *png* [*Bik Hil Pan War Tag*] : putaheng karne ng báka, baboy, o katulad, sinangkapan ng iba't ibang gulay, dinikdik na mani, at binusang bigas *var* karé-karé.

ka·ri·ka·tú·ra *png* [*Esp caricatura*] **1:** dibuhong satiriko na may pagtatanghal ng eksaheradong katangian ng isang tao *Cf* CARTOON : CARICATURE **2:** katawa-tawang paggaya o paglalarawan ng isang tao *Cf* KÓMIKÓ : CARICATURE.

ka·rik·tán *png* [*Kap Tag ka+dikit+an*] : alindog.

ka·ríl *png* [*Esp carril*] **1:** bako sa daan dulot ng pagdaan ng sasakyan **2:** riles.

ka·ri·la·gán *png* [*ka+dilag+an*] : kariktan.

ka·ríl·yo *png Tro* [*Esp carrillo*] : pagpapagalaw ng mga anino ng mga pira-pirasong kartong hugis tao sa

likod ng isang kumot na puti na may ilaw : ALIALA, GAGALÓ, KIKIMÚT, TITIRÉ.

ka·ril·yón *png Mus* [*Esp carillón*] : pangkat ng mga kampana sa isang tore na nalilikhaan ng musika *var* kariyóng, karyóng : CHIME[3].

ka·ri·má-ri·má·rim *pnr* [*ka+dima+dimarim*] : kasuklam-suklam; nakapandidiri.

ka·rim·ba·rá *pnr* [*Ilk*] : manibalang.

ka·rim·lán *png* [*ka+dilim+an*] **1:** makapal na dilim: SÍPNGET **2:** kalabuan o kalagayang hindi agad makita, makilala, o maintindihan **3:** *Kol* kamangmangan.

ka·rín *pnb* [*Kap*] : doon.

ka·rin·bub·wá *png Bot* [*Ilk*] : parinlas.

ka·rin·der·yá *png* : karihan.

ka·ri·ngá·lan *png* [*ka+dingal+an*] **1:** dingal **2:** kakintaban o kakinangan ng kulay; tingkad **3:** rangya.

ka·ri·ngát-di·ngát *pnb* [*ka+dingat-dingat*] : biglaan at walang pasabi; hindi namalayan.

ka·rín·yo *png* [*Esp cariño*] : lambing; paggiliw; pagliyag : UGAY – *pnd* **ka·rín·yu·hín, ku·ma·rín·yo, ma·nga·rín·yo**.

ka·rin·yó·sa *pnr* [*Esp cariñosa*] : malambing; magiliw, **ka·rin·yó·so** kung lalaki : CARIÑOSA.

ká·ri·ring·gán *png* [*ka+dinig+an*] : anumang bagay na hindi naging malinaw o mali ang pagkakarinig *Cf* ULÍNIG.

ká·ris *png Med* [*Ing caries*] : caries.

ka·rí·saw *png* [*War*] **1:** pagbuhay o pagbibigay buhay; kasiglahan **2:** pagmamadali o pag-aapura.

ká·ris-ká·ris *png Zoo* : haol-haol.

ka·rís·kis *png Bot* [*Ilk*] : ipil-ipil.

ka·rís·ma *png* [*Esp carisma*] **1:** sa teolohiya, biyaya o kapangyarihang kaloob ng Diyos : CHARISMA **2:** kakaibang kapangyarihang espiritwal o katangian ng isang indibidwal na nakaaakit sa maraming tao : CHARISMA **3:** espesyal at kakaibang katangian ng isang indibidwal sa pamumuno at karapat-dapat na bigyang pitagan : CHARISMA.

ka·ris·sá·bong *png* [*Ilk*] : kauusbong na bunga na may nakakabit pang corolla.

ka·rís·ya *png* [*Esp caricia*] : lambing; karinyo *Cf* HAGPÓS, HAPLÓS, HÍMAS.

ká·rit *png* **1:** lingkaw **2:** [*Kap Pan Tag*] kasangkapang panggamas o pamputol ng damo, may kurbadong talim, at may puluhang kahoy *Cf* KALÁWIT : GARÁB, KAGÓT, LÁWIT[2], SÁNGGOT, SCYTHE – *pnd* **mag·ká·rit, ka·rí·tin, ma·ngá·rít 3:** talim na may lampas-ulong puluhan, ginagamit na pansungkit sa bungangkahoy **4:** gasgas o mababaw na hiwa sa balát o anumang rabaw *Cf* GÁLOS **5:** [*Pan Tag*] proseso ng pagkuha sa katas ng nipa upang gawing alak o sukà.

ka·ri·ta·tí·bo *pnr* [*Esp caritativo*] : mapagkáwanggawâ; nagpapakita ng karidad : CHARITABLE.

ka·ri·té·la *png* : varyant ng **karetela**.

ka·ri·tón *png* [*Esp carretón*] : sasakyang panghakot, may gulong, hinihila ng kalabaw o báka kung malaki, itinutulak ng tao kung maliit *Cf* KARETÉLA, KÁRO – *pnd* **mag·ka·ri·tón, i·ka·ri·tón, ka·ri·tu·nín**.

ka·ri·to·né·ro *png [Esp carretonero*] **1:** tagagawa ng kariton **2:** tagatulak ng kariton.

ka·ri·wa·rá·an *png* [*ka+diwara+an*] **1:** labis na pag-uukol ng pansin sa mga detalye na nagdudulot ng pagkabalam ng isang gawain *Cf* BÁGAL, GIGÌ, KÚPAD **2:** kasamaang palad; kapahamakan.

ka·ri·wa·sá·an *png* [*ka+diwasa+an*] : kasaganaan; yaman *Cf* ALWÁN, GINHÁWA.

kar·kar·má *png Mit* [*Ilk*] : ikalawang kaluluwa na umaalis sa katawan kapag natatakot ang tao o nananakaw kapag napunta sa malayong pook.

kar·láng *png Mus* : uri ng tambol.

kár·ma *png* [*San*] **1:** sa Hinduismo at Budismo, doktrinang naniniwala na ang kabuuang kilos ng isang tao sa nakalipas na panahon ang kumokontrol sa kaniyang pag-iral sa hinaharap **2:** matter na nag-uugnay sa kaluluwa bunga ng masasamang pangyayari **3:** kapalaran; kinabukasan.

kar·máy *png Bot* [*Ilk Tag*] : punongkahoy (*Cicca acida*) na may pulang maliliit na bulaklak at may bungang tila kamyas : BANGKILÍNG, IBÀ, KAGÍNDI, LAYOAN.

Kár·me·lí·ta *pnr* [*Esp Carmelita*] : Carmelite.

kar·mí·na *pnr* [*Esp carmina*] : carmine.

kár·mi·na·tí·bo *pnr Med* [*Esp carminativo*] : carminative.

kar·na·bál *png* [*Esp carnaval*] : pook libangan na may mga sasakyang ruweda, roller coaster, at iba pa na may kasamang mga pagtatanghal at palaro: CARNIVAL.

kar·nál *pnr* [*Esp carnal*] **1:** kadugo **2:** hindi espiritwal; makamundo **3:** tumutukoy sa panahon na maaaring kumain ng karne makalipas ang Mahal na Araw at matapos ang pagaayuno.

kár·nap *png* : carnap.

kar·né *png* [*Esp carne*] : ang substance o tissue ng mga hayop na kinakain, karaniwang hindi nabibilang ang mga isda at kung minsan ang mga manok : FLESH[2], LAMÁN[2], LASÁG, MEAT.

kar·né-a·sá·do *png* : paraan ng pagluluto ng karne sa toyo, kalamansi, asin, at sibuyas, karaniwang may salsa na gawa sa pinagbabarang mga sangkap.

kar·néng-bá·boy *png* [*karne+ng-baboy*] : karne ng baboy na ginagawang pagkain : PORK.

kar·néng-bá·ka *png* [*karne+ng-baka*] : karne ng báka na ginagawang pagkain : BEEF.

kar·néng-tú·pa *png* [*karne+ng-tupa*] : karne ng tupa na ginagawang pagkain : KARNÉRO[2], MUTTON.

kar·néng-u·sá *png* [*karne+ng-usa*] : karne ng usa na ginagawang pagkain : VÉNISÓN,

kar·né nór·te *png* [*Esp carne + norte*] : karneng báka na binudburan o inimbak sa asin o tasik : CORNED BEEF.

kar·né·ro *png Zoo* [*Esp carnero*] **1:** tupa[1] **2:** karneng-tupa.

kar·né·rong-dá·gat *png Zoo* [*karnero+ng-dagat*] : seal[8].

kar·ní·bo·ró *png, pnr* [*Esp carnívoro*] **1:** hayop na kumakain ng karne : CARNIVORE **2:** mammal (order Carnivora) na kumakain ng karne at lamán, binubuo ng mga aso, pusa, oso, at iba pa: CARNIVORE.

kár·ni·sé·ro *png* [*Esp carnicero*] : magkakarne; matadero: BUTCHER.

ká·ro *png* [*Esp carro*] **1:** kotse; auto **2:** karwahe **3:** sasakyan sa pagdadala ng kabaong sa sementeryo.

ka·ró·ba *png* [*Ilk*] : kapitbahay.

ká·rol *png Mus* [*Ing carol*] : awit sa pananapatan, gaya kung Pasko : CAROL.

ka·ról *png* [*Pan*] : kulog.

ká·ro·líng *png Mus* [*Ing caroling*] : pananapatan, gaya kung Pasko : CAROLING.

ká·ro·mán *pnb* [*Pan*] : kahapon.

ká·ro·má·ta *png* [*Esp carromata*] : sasakyang pampasahero na may dalawang gulong, hinihila ng kabayo, at may bubong *var* kárumáta *Cf* KÁRETÉLA, KÁLESÍN.

ka·rom·sí *png Bot* [*Ilk*] : uri ng dapo (*Dendrobium crumenatum*).

ka·rón *png* [*Seb*] : kasalukuyan.

ka·rós *png* : kapusukan sa kilos; kawalang ingat sa tulin o bilis – *pnr* **ma·ka·rós**.

ka·rós *pnr* [*Ilk*] : kalís.

ka·ró·sa *png* [*Esp carroza*] **1:** malaking karwahe **2:** tuntungang may mga gulong na ginagamit para sa pagtatanghal, karaniwan ng mga estatwa kung prusisyon o mga reyna kung parada : KÁRANG[4] **3:** sasakyang may entablado **4:** karo ng patay.

ka·ro·se·rí·ya *png* [*Esp carroceria*] : talyer o pook na pagawaan, komponihan, o bilihan ng mga kalesa at ibang sasakyang de-gulong.

ká·rot *png* [*Ing carrot*] : carrot.

ka·rót *png* : pambiyak ng bunga o buto ng areca *Cf* KÁLUKATÌ.

ka·rót *png Bot* [*Ilk*] : namî.

ka·ró·tí·dá *pnr Ana* [*Esp carótida*] : carotid.

ka·róy *pnr* : mapagmadali.

kár·pa *png Zoo* [*Esp carpa*] : isdang tabang (*Cyprinus carpio*) na kulay bughaw, pilak, o dilaw ang katawan, at karaniwang tumitimbang nang 1-2 kg.

kar·pál *pnr Ana* [*Esp carpal*] : galánggalangán.

kár·pel *png Bot* [*Ing carpel*] : carpel.

kár·pet *png* [*Ing carpet*] : carpet.

kar·pé·ta *png* [*Esp carpeta*] : portpolyo; folder *Cf* KALUPÌ[2], KARTÉRA.

kar·pin·te·rí·ya *png* [*Esp carpintería*] **1:** trabaho ng isang karpintero **2:** pook gawaan ng karpintero *var* karpinteryá.

kár·pin·té·ro *png* [*Esp carpintero*] **1:** manggagawa ng kasangkapan o anumang estruktura na yari sa kahoy : ANLOWÁGE, CARPENTER **2:** *Zoo* tariktik.

kár·pi·yó *png* [*Ing curfew*] : curfew *var* kárpyo, kárpyu.

kár·po *png Ana* [*Esp carpo*] : púpulsúhan.

kar·rá·ang *png* [*Ilk*] : pugon na hinukay sa lupa.

kar·sá·da *png* : varyant ng **kalsada**.

kar·sél *png* [*Esp cárcel*] : bilangguan *var* karsíl.

kár·se·las·yón *png* : pinaikling anyo ng **engkarselasyon**.

kár·se·lé·ro *png* [*Esp carcelero*] : bantay o tanod ng bilangguan *Cf* BÁSTONÉROS.

kár·si·nó·ma *png Med* [*Esp carcinoma*] : carcinoma.

kár·si·no·ma·tó·so *pnr Med* [*Esp carcinomatoso*] : carcinomatous.

kár·so *png* [*Ilk*] : kubong pahingahan sa bukid.

kar·só·nes *png* [*Esp calzon+es*] : pantalon.

karst *png* [*Ing*] : pook na hitik sa batong-apog, may mga daluyan at uka sa ilalim ng lupa, at nabuo bunga ng pagkatunaw ng mga bató.

kart *png Isp* [*Ing*] : maliit na sasakyang pangkarera, may apat na gulong, tila túbo ang kaha, nasa likod ang makina, at ginagamit sa karting.

kár·ta *png* [*Esp carta*] **1:** tsarter **2:** dokumento, *hal* sertipiko at kredensiyal **3:** tsart **4:** sa sugal, ang kailangang baraha para manalo **5:** mapa; krokis.

kar·tél *png* **1:** [*Esp cartel*] papel, tela, o anumang bagay na karaniwang may dibuho o anumang nakasulat na nagpapahayag ng balita o patalastas : ISTRÍMER, KÁRTELÓN, PASKÍL, POSTER, STREAMER **2:** kredits sa sine **3:** *Pol* [*Ing cartel*] samahan ng mga negosyante na naglalayong kontrolin ang kalakalan o isang kalakal : CARTEL.

kár·te·lé·ra *png* [*Esp cartelera*] : bilbord.

kár·te·lón *png* [*Esp cartelon*] : kartel[1].

kar·té·ra *png* [*Esp cartera*] **1:** pitaka; wallet **2:** sisidlan ng mga sulat at mga gamit sa pagsusulat *Cf* KARPÉTA.

kár·te·rí·ya *png* [*Esp cartería*] : silid sa tanggapan ng koreo na pinaguurian ng mga sulat.

kar·té·ro *png* [*Esp cartero*] : tagapaghatid ng koreo : MAILMAN, POSTMAN.

kar·tés·ya·nís·mo *png* [*Esp cartesianismo*] : pilosopiya ni Rene Descartes, pangunahin sa lahat ang reaksiyon nito laban sa eskolastisismo, ang paggamit ng radikal na pagdududa at pagsisimula sa cogito, at ang pagpapahayag sa katiyakan ng matematika bilang huwaran ng pagsusuring metapisiko.

kár·tes·yá·no *png* [*Esp cartesiano*] : tagasunod ng kartesyanismo.

kár·tes·yá·no *pnr* : nahihinggil sa mga akda, teorya, at metodo ni Descartes.

kár·tib *png* [*Ilk*] : gunting.

kar·tí·la·gó *png Ana* [*Esp cartílago*] : matibay at elastikong tissue na pangugnay : CARTILAGE.

kár·ti·la·hi·nó·so *pnr Ana* [*Esp cartilaginoso*] : binubuo o tulad ng kartilago at pang-ibabang bahagi ng sternum : CARTILAGINOUS.

kar·tíl·ya *png* [*Esp cartilla*] **1:** panimulang aklat na ginagamit ng mga baguhang nag-aaral ng alpabeto sa wikang Kastila : KATÓN **2:** panimulang aklat para sa kindergarten : ABESEDARYO **3:** maikling primer na naglalaman ng mga pangkalahatang instruksiyon : PATUNTUNAN, PATAKARAN.

kár·ting *png Isp* [*Ing*] : karera ng mga kart.

kar·to·grá·ma *png* [*Esp cartograma*] : mapang nagtataglay ng estadistikang pangheograpiya.

kar·to·grá·pi·ká *pnr* [*Esp cartográfica*] : hinggil sa pagmamapa; minapa.

kar·to·gra·pí·ya *png* [*Esp cartografía*] : paggawa ng mapa.

kar·tó·gra·pó *png* [*Esp cartógrafo*] : taggagawa ng mapa.

kar·to·man·sé·ro *png* [*Esp cartomancero*] : manghuhula sa pamamagitan ng baraha.

kar·to·man·sí·ya *png* [*Esp cartomancia*] : panghuhula sa pamamagitan ng baraha.

kar·tón *png* [*Esp cartón*] **1:** kahong gawa sa matigas na papel at karaniwang pinaglalagyan ng mga kalakal, at katulad **2:** makapal na kardbord.

Kar·tú·ho *png* [*Esp cartuho*] : isang ordeng monastiko o ang kasapi nito : CARTHUSIAN.

kar·tu·lár·yo *png* [*Esp cartulario*] **1:** artsibo; sinupan **2:** artsibero; tagasinop.

kar·tu·lí·na *png* [*Esp cartulina*] : manipis at makinis na karton, may iba't ibang kulay, at ginagamit sa pagsulat o pagguhit *Cf* KÁRDBORD : PASTEBORD.

kár·tun *png* [*Ing cartoon*] : cartoon.

kar·tu·tsé·ra *png Mil* [*Esp cartuchera*] : sisidlan ng pulbura o lalagyan ng bala ng riple *Cf* KARTÚTSO.

kar·tú·tso *png* [*Esp cartucho*] **1:** maliit na sisidlang metal ng pulbura at bala ng baril *Cf* KARTUTSÉRA : KÁPSULÁ[2], CARTRIDGE **2:** rolyo ng mga baryang magkakapareho ng denominasyon at súkat.

ka·rû *png* [*Tau*] : hilo; pagkaantok.

ka·ru·ba *png* [*Iba*] : kapitbahay.

ka·rub·du·bán *png* [*ka+dubdob+an*] **1:** matinding init **2:** ganap na pagkamasigasig.

ka·rud·kód *png Agr* [*Ilk*] **:** suyod[2].

ka·rug·tóng *png* [*ka+dugtong*] **1:** pagpapatuloy **:** CONTINUATION[1] **2:** bahagi ng isang bagay na naputol, kinapos, o pansamantalang itinigil **3:** *Lit* susunod na labas sa de-seryeng nobela o programa sa TV o radyo *var* kadugtóng.

ka·ruk·ha·án *png* [*ka+dukha+an*] **:** kalagayan ng pagiging dukha.

ka·rú·kod *png* [*Ilk*] **:** maliit na lambat na pangisda sa ilog o dagat.

ka·rú·lun *png* [*Kap*] **:** kanugnog.

ka·rum·hán *png* [*ka+dumi+han*] **1:** pagkamarumi *var* karumihán, kadumihán **2:** pagkasuklam o pandidiri sa isang bagay.

ka·rúng·ku·lá *png* [*Esp carúncula*] **1:** *Ana* mahimaymay na lamáng tumutubo sa katawan *Cf lambî* **2:** *Bot* abnormal na lamán na tumutubo sa balát ng buto ng halaman *Cf* SÚPANG.

ka·rung·su·lán *png* [*ka+dungsol+an*] **:** pook na madalas puntahan ng mga tao para sa pagtitipong sosyal o pagnenegosyo *Cf* LIWÁSAN, PÁRKE, PLÁSA.

ka·ru·nú·ngan *png* [*ka+dunong+an*] **:** katipunán o saklaw ng dunong **:** GILAKAON, HIBARÓ, SÍRIB, WISDOM.

ka·ru·nú·ngang-bá·yan *png Lit* **:** tumutukoy sa alamat, bugtong, salawikain, at iba pang anyo ng katutubong panitikan na mapaghahanguan ng sinaunang paniwala at halagahan.

ka·ru·rú·kan *png* [*ka+rurok+an*] **1:** taluktok ng bundok o ng isang pook **:** SUMMIT **2:** *Lit* pinakamataas na bahagi o yugto**:** CLIMAX.

ka·ru·sang *png* [*Tau*] **:** brotse; alpiler.

ka·ru·wás *png* [*Ilk*] **:** bintol.

ká·ruy *pnd* **mag·ká·ruy, ku·má·ruy, ka·rú·yin** [*Ilk*] **:** kayurin ang malambot na lamán ng búkó.

kar·wá·he *png* [*Esp carruaje*] **1:** sasakyang may apat na gulong, karaniwang hinihila ng kabayo *Cf* COACH **2:** ang katawan ng isang sasakyan **:** STAGECOACH.

kar·wás *png* [*Ilk*] **1:** salaang kawayan, ginagamit sa pagkatas ng matamis **2:** bilóg o tatsulok na lambat ng isda.

kar·ya·sa·li *pnr* [*Tau*] **:** katutubo; namamana.

kar·yá·tid *png Ark* [*Esp cariátid*] **:** nililok na anyo ng babae sa haligi o kolum ng gusali**:** CARYATID.

kár·yes *png Med* [*Esp Ing caries*] **:** sirà ng ngipin.

ká·sa *png* [*Esp casa*] **1:** bahay**:** CASA **2:** bahay-kalakal; kompanya *Cf* PÁBRIKÁ **3:** bahay-sanglaan; ahensiya **4:** lihim na kanlungan ng prostitusyon **5:** parisukat na larúan ng ahedres *Cf* KUWADRÁDO, KUWÁDRO **6:** isang set ng baraha **7:** [*Esp caza*] kaseriya; pangangaso.

ka·sá *png***:** sa sugal, pantapat na taya; logro *Cf* PUSTÁ.

ka·sà *png* **:** pulseras na may asul at luntiang bato.

ka·sá *pnd* **mag·ka·sá, ku,ma·sá, i·ka·sá** [*Esp caza*] **1:** ihanda ang baril para paputukin **2:** ihanda o humanda para sa anuman.

ka·sáb *png***:** galaw ng panga ng hayop habang kumakain o ngumunguya *var* ngasáb *Cf* NGATÂ **:** KISÁM.

ka·sá·ba *png Bot* [*Ing cassava*] **:** kamoteng-kahoy.

ka·sa·bà *png* [*Seb*] **:** ingay.

ka·sa·báng *png Bot* [*Ilk*] **:** kayetana.

ka·sá·bi *png* [*Kap*] **:** kausap.

ka·sa·bi·hán *png* [*Bik Tag ka+sabi+han*] **1:** anumang salita, parirala, o pangungusap na naglalaman ng aral, karunungan, o katotohanan **:** KAWIKAÁN **2:** idyoma.

ka·sab·lán *png Bot* [*Mag*] **:** malabayabas.

ka·sáb·lok *png* [*Seb*] **:** pananabik.

ka·sa·bó·tan *png* [*Seb*] **1:** kasunduan **2:** kondisyon[2].

ka·sab·wát *png* [*ka+sabwat*] **1:** tao na kasama o may kinalaman sa isang masamang gawain **:** KASÁPAKÁT **2:** accessory[2].

ka·sá·do *pnr* [*Esp casado*] **1:** sa baril, nakakasá at handang iputok **2:** sa sugal, nakapusta **3:** kasal; ikinasal; may-asawa.

ka·sa·dór *png* [*Esp cazador*] **1:** mangangaso **2:** sa sugal, tagaayos ng pusta o laban.

ka·sa·dó·res *png* [*Esp cazadores*] **:** noong panahon ng Espanyol, sundalo.

ka·sád·pan *png* [*Seb*] **:** kanluran.

ka·sád·ya *png* [*Hil*] **:** sayá.

ka·ság *png* **1:** parihabang lambat na yari sa sinamay na nakakabit sa magkakrus na kawayan *Cf* PÚKOT, SALAMBÁW **2:** [*Kap Tag*] bigat o ingay ng pagtapak ng paa *Cf* KATÁL, KISLÓT **3:** *Zoo* [*Bik Hil Seb War*] alimasag **4:** [*Ilk*] patibong na hugis kupula, inilalagay sa ilalim ng ilog o batis.

ka·sál *png* [*Esp casarse*] **:** seremonya o kasunduan ng pag-aasawa *Cf* KÁNGAY, KASAMYÉNTO **:** WEDDING – *pnd* **i·ka·sál, mag·pa·ka·sál, i·pa·ka·sál.**

ka·sál *pnr* [*Esp casarse*] **:** pormal na ikinasal *Cf* KASÁDO.

ka·sá·la *png* [*ka+sala*] **:** pagbabawal sa pamamagitan ng pagsasabi ng "Huwag"; pagsaway – *pnd* **mag·ka·sá·la, ka·sa·lá·hin.**

ka·sá·lan *png* [*Esp casar+Tag -an*] **:** seremonya at pagdiriwang sa pag-aasawa.

ka·sa·lá·nan *png* [*Kap Pan Tag ka+sala+nan*] **:** anumang gawa na labag sa isang kautusan, batas, at kaugalian ng isang pamayanan, lahi, o bansa **:** KADOSTAN, SIN.

ka·sa·láy *png Bot* [*ka+salay*] **:** rasimo.

ka·sá·li *png* [*ka+sali*] **:** bahagi ng isang gawain.

ka·sa·li·no·wan *png***:** ritwal ng pertilidad sa Catangalan, dating Obando, at pinagmulan ng sayaw para magkaanak kapag pista ng mga patrong Santa Clara, San Pascual Baylon, at Birhen ng Salambaw.

ka·sá·lo *png* [*ka+salo*] **1:** sinumang kasama o kasabay na kumakain sa mesa **2:** kahati sa anumang pangyayaring nagaganap sa buhay ng tao.

ka·sa·ló *png* [*ka+salo*] **1:** tao na kasamang sumasaló sa isang bagay **2:** katulong sa pandayan.

ka·sa·lu·kú·yan *png* [*Kap Tag ka+sa+lukoy+an*] **:** ang panahon ngayon **:** KARÓN, NATAN, NOW.

ka·sa·lu·ngát *pnr* [*ka+salungat*] **1:** salungat o katapat na panig kaugnay ng isang linya, puwang, o bagay **2:** magkaiba ng katangian, direksiyon, kalidad, layunin, at iba pa **3:** *Mat* sa anggulo, ang nasa magkabilang panig ng interseksiyon ng dalawang linya.

ká·sam *png* **1:** proyekto; balak; pakana **2:** lihim na planong isinasagawa upang isiwalat sa isang takdang oras; sorpresa bilang isang programa o pagdiriwang *Cf* ASÁLTO.

ka·sá·ma *png* [*ka+sama*] **1:** kasapi o kalahok sa isang gawain o tungkulin **:** AGÓM, COMPANION, GAYYEM, KAVULÚN, PARTNER[1] **2:** anumang bagay na kalakip o ibinilang **:** AGÓM, GAYYEM, KAVULÚN **3:** kapisan sa isang tirahan **:** AGÓM,

GAYYEM, KAVULÚN **4:** kapanalig sa isang kilusan, samahan, o katulad : AGÓM, COMRADE, GAYYEM, KAVULÚN.

ka·sa·má *png* [*Tag War ka+sama*] : tagapagsaka ng lupa o magsasaka ng bukid na pag-aari ng iba : TÉNANT.

ka·sa·ma·hán *png* [*kasama+han*] : mga kasama.

ka·sam·ba·háy *png* [*ka + isang + bahay*] : kasama sa bahay.

ka·sam·yén·to *png* [*Esp casamiento*] : seremonya ng pagkakasal.

ka·sa·ná·an *png Mit* [*ST*] : pook na tirahan ng mga demonyo at ng masasamang kaluluwang nagdurusa dahil sa kasalanan *Cf* IMPIYÉRNO.

ka·sang·gá *png* [*ka+sangga*] **1:** kasama sa isang koponan **2:** *Idy* kaibigan.

ka·sang·gu·nì *png* [*ka+sangguni*] : tao na nagbibigay ng payo : CONSULTANT, KONSÚLTANT, KONSULTÓR.

ka·sang·híd *png* [*ST*] : pinagsamang dalawang tingkal ng ginto na magkapareho ang kilates.

ka·sang·ká·pan *png* [*Bik Hil Kap Mar Seb Tag War ka+sangkap+an*] **1:** anumang gamit sa mekanikal na gawain : AGÁMIL, GALAMITÓN, GARAMITÓN, GARGÁRET, ILÓNG-ILÓNG, LANSÓNG[1], PAGÁWAY **2:** mga bagay na ginagamit sa tahanan, tanggapan, at iba pang establisimyento; kagamitan : AGÁMIL, EQUIPMENT, GARAMITÓN, GARGÁRET, LANSÓNG **3:** anuman o sinumang nagagamit.

ka·sáng·ka·yán *png* [*War ka+sangkay+an*] : mga kaibigan o kakilala.

ka·sang·lay *png Bot* [*Kap*] : búboy.

ka·sang·pu·tá·non *png Lit* [*Hil*] : salawikain.

ka·sá·non *png* [*Seb*] : ilahas na hayop.

ka·sa·pa·kát *png* [*ka+sapakat*] : kasabwat.

ka·sa·pì *png* [*Kap Tag ka+sapi*] : kaanib; miyembro.

ka·sa·pló·ra *png Bot* [*Ilk*] : uri ng baging (*Passiflora quadrangularis*) na ornamental.

ka·sa·pu·wé·go *png* [*Esp casa fuego*] **1:** kahon ng posporo **2:** posporo.

ká·sa·ra·ró·an *png* [*Bik*] : kapisanan.

ka·sa·ri·án *png* [*ka+sari+an*] : katangiang pagkakakilanlan kung babae o lalaki ang isang tao *Cf* GENDER : SEX.

ka·sa·rin·lán *png* [*ka+sarili+an*] **1:** pagsasarili ng isang bansa o estado : INDEPENDENCE, INDEPENDÉNSIYÁ[1], INDEPENDENT, MIRDIKA **2:** angking katangian; indibidwalidad.

ká·saw *png* [*Ilk*] : hanay ng susonsusong dahong nipa o damong kugon at karaniwang ginagamit na bubong sa kubo.

ka·saw *png Ark* [*Tau*] : reostra.

ká·say *png Med* : pagligo ayon sa takdang oras lamang.

ka·sa·yá·han *png* [*ka+saya+han*] : pagdiriwang o piging : FANFARE[2], FEAST, PARTY.

ká·say·ká·say *png* **1:** *Zoo* ibon (family *Alcedinidae*) na mahaba ang tuka at pulos isda o iba pang lamandagat ang kinakain **2:** tao o hayop na naghahatid ng kamalasan *Cf* BUWÍSIT.

ka·say·sá·yan *png* [*Bik Hil Kap Seb Tag War ka+saysay+an*] **1:** tuloy-tuloy at kronolohikong pagtatala ng mga pangyayaring may kabuluhan o pampubliko : HISTORY, HISTÓRYA, KINAHANGLAN, PATEG **2:** pag-aaral sa mga pangyayari ng nakalipas na panahon, lalo na ang mga kapakanang pantao : HISTORY, HISTÓRYA, KINAHANGLAN, PATEG **3:** kabuuang pagtitipon sa mga pagunlad na nagdaan, kaugnay sa isang partikular na bansa, tao, bagay, at iba pa : HISTORY, HISTÓRYA, KINAHANGLAN, PATEG **4:** panahong nakalipas; matandang panahon : HISTORY, HISTÓRYA, KINAHANGLAN, PATEG.

kasbah (kás·ba) *png* [*Ing*] **1:** moog ng isang siyudad sa hilagang Africa **2:** sa Arabia, ang pook na malapit o nasa paligid ng moog na ito.

kas·báng *png* : pagluwang ng ilong, karaniwan kapag nagagalit o nakaamoy ng mabaho.

kas·bî *png* : paghikbi matapos umiyak *Cf* LASBÎ,NGISBÎ.

ka·se·í·na *png Kem* [*Esp caseína*] : casein.

ka·sé·ra *png* [*Esp casera*] **1:** may-ari ng bahay-paupahan, **ka·sé·ro** kung lalaki **2:** tao na umuupa ng tirahan **3:** bahay-paupahan – *pnd* **mag·ka·sé·ra, ma·nga·sé·ra, mag·pa·ka·sé·ra.**

ka·se·rí·ya *png* [*Esp cazería*] : panganngaso; panghuhuli ng hayop.

ka·se·ró·la *png* [*Esp caserola*] : kasangkapang pangkusina na yari sa aluminyo at pinaglalagyan ng niluluto *var* kasiróla *Cf* KALDÉRO : CASSEROLE.

ká·si *png* [*Kap Mag Tag*] **1:** sinta; pinag-uukulan ng pag-ibig – *pnd* **ku·má·si, i·ká·si 2:** grasya; biyaya *Cf* ADYÁ, PABOR, TÚLONG – *pnd* **ka·sí·han 3:** [*Tau*] mapag-angking pag-ibig **4:** [*Bon*] mabagal na tempo sa kulintang.

ka·sí *pnt* **1:** nagpapaliwanag sa dahilan o naging bunga ng isang bagay o gawain: SAPAGKÁT **2:** [*Kap Pan Tag*] sumusunod sa pangngalan o panghalip, nagpapahayag ng pagdaramdam o pagsisisi sa isang bagay na naunang ginawa, *hal* "Ikaw kasi'y nagpakita pa."

ka·si·bú·lan *png* [*ka+sibol+an*] **1:** kabataan **2:** yugto o panahon ng masidhing pagyabong kung sa halaman, o matinding sigla kung sa tao.

ka·síg *png Zoo* : haol-haol.

ka·sí·kas *png Zoo* [*Ilk*] : kála.

ka·sí·ke *png* [*Esp cacique*] : may-ari ng malawak na lupain *Cf* BOSS, PANGINOÓN, POÓN : CACIQUE.

ka·si·kís·mo *png* [*Esp caciquismo*] : labis na paggamit ng kapangyarihan; pagiging dominante.

ka·síl *png* [*Pan*] : lakas[1].

ka·si·la·sa *png* [*Tau*] : magkahalong pagmamahal at simpatiya.

ka·sí·li *png* **1:** *Zoo* [*Ilk Tag*] ibong pantubig (family *Phalacrocoracidae*) na sumisisid, mahaba ang leeg at tuka, at maitim ang balahibo **2:** *Zoo* [*Mrw Seb Tag*] palos **3:** [*War*] katí[1] **4:** uri ng saranggola.

ka·si·li·na·wán *png* [*ST*] : pagdiriwang na bukás sa publiko.

ka·sil·síl *png* : maliit na bagay, karaniwang tinapay, na maisusubo agad.

ka·sil·síl *pnr* : sa maliliit na bagay, ang pinakamaliit *Cf* KAPIRÁNGGÓT.

ka·síl·yas *png* [*Kap Esp casilla+s*] : kubeta.

ká·sim *png* [*Tsi*] : bahagi ng lamán ng baboy.

ka·sím *png* : lasang maasim-asim ng pagkaing malapit nang mapanis.

ka·sím- *pnl* : varyant ng **kasing-**, para sa mga salitáng nagsisimula sa *b* o *p*, *hal* kasimbango, kasimpula.

ka·sín- *pnl* : varyant ng **kasing-**, para sa mga salitáng nagsisimula sa *d*, *l*, *s*, *t*, at *z*, *hal* kasintaba, kasinlakas.

ka·sí·na *png* [*Seb*] : inggit.

ka·si·na·tí·an *png* [*Seb*] : karanasan; kasanayan.

ka·sin·dít *png Bot* : bulaklak ng dapdap *var* kasundít.

ka·síng *png* **1:** mahinang kililing ng kampanilya *Cf* KALANSÍNG **2:** [*Seb*] trumpo.

ka·síng- *pnl* : pambuo ng pang-uri na nangangahulugang katulad, kaparis, at kawangis, *hal* kasinghusay, kasingnipis *var* kasím-, kasín-.

ka·si·ngáy *png* **1 :** anumang bagay na may anggulong 90° o nakalitaw sa isang bertikal na rabaw *Cf* BRÁKET, TÚKOD **2:** *Mek* pako na hugis U.

ka·sing·gáy *png* [*Ilk*] **:** kahoy o kawayang inihahalang sa dalawang bahagi ng kinomponeng poste.

ka·sing·ká·sing *png Ana* [*Hil Seb War*] **:** puso.

ka·sí·no *png* [*Ing casino*] **:** gusali o silid sugalan **:** CASINO.

ká·sin·tá·han *png* [*ka+sinta+han*] **:** tao na itinatangi at minamahal ng isang tao bago pa sila magpakasal *Cf* BOYFRIEND, GIRLFRIEND **:** AMÁNTE[2], KATIPÁN, LOVER[2].

ka·si·nu·nga·lí·ngan *png* [*ka+sinungaling+an*] **1 :** maling pahayag na may layuning manlinlang **:** BAKÁK, BOTIG, BULÀ, BÚTBOT, KABOKÉGAN, LAKÓK, LARÁM, LASTÓG[1], STORY[3], TILÁ, ULBOD **2:** pagsasabi ng mga bagay o impormasyong hindi totoo **:** BAKÁK, BOTIG, BULÀ, BÚTBOT, KABOKÉGAN, LAKÓK, LARÁM, LASTÓG[1], STORY[3], TILÁ, ULBOD.

ka·sí·ta *png* [*Esp casita*] **:** maliit na bahay *Cf* dampâ, kúbo.

ká·siw *png Mit* [*Ilk*] **:** damong antinganting na pinaniniwalaang tagabulag at nagbibigay ng kapangyarihang makalipad.

ka·sí·ya *png Zoo* [*Mrw War Tag*] **:** isdang dagat (*Sardinella brachysoma*) na kulay bughaw at luntian **:** HAOL-HAOL.

ká·si·yá *pnr* [*Kap Tag ka+siya*] **1 :** husto; lapát **:** KÉMPET **2:** sapat *var* kásya – *pnd* **mag·ká·si·yá, ku·má·si·yá, pag·ká·si·ya·hín.**

ka·si·yá·han *png* [*Bik Tag ka+siya+han*] **:** pakiramdam na maligaya at kontento: SADYÀ, SÁKAL[3].

ka·si·ya·hán *png* [*ka+siya+han*] **1 :** anumang nagdudulot ng tugon sa pangangailangan **:** SATISFACTION **2:** kalagayan ng kapunuan o kaluguran **:** SATISFACTION **3:** pagbibigay lugod o sayá **:** SATISFACTION.

ka·si·yá-si·yá *pnr* [*ka+siya-siya*] **1 :** nagdudulot o nagsasanhi ng kasiyahan **:** SATISFACTORY **2:** tumutugon sa kahilingan o pangangailangan **:** SATISFACTORY.

kas·ka·bél *png* [*Esp cascabel*] **1 :** maliit at bilóg na kampanilya **:** PAKASÍNG **2:** ang tunog nito **:** PAKASÍNG.

kas·ká·da *png* [*Esp cascada*] **:** pagbagsak ng tubig mula sa ibabaw ng isang mababang dalisdis o batuhan **:** LAGASLASAN.

kas·ká·ho *png* [*Esp cascajo*] **:** tinipak at tinilad na adobeng bato *Cf* ESKÓMBRÓ, GRÁBA.

kas·ka·la·dór *png* [*Esp cascalador*] **:** makina para tanggalan ng balát ang mga butil ng palay **:** KISKÍSAN.

kas·ka·ríl·ya *png* [*Esp cascarilla*] **:** pinulbos na balát ng itlog.

kas·ka·rón *png* [*Ilk Tag Esp cascarón*] **:** galapong na binilog at inilaga sa asukal.

kas·kás *png* [*Ilk Tag*] **1 :** paggadgad o pagkayod sa rabaw sa pamamagitan ng matigas na bagay – *pnd* **mag·kas·kás, ku·mas·kás, kas·ka·sín, kas·ka·sán, i·kas·kás 2:** kuskos **3:** mabilis at biglaang pagtalilis o pagsalibad – *pnd* **ku·mas·kás.**

kas·ka·sé·ro *png* [*kaskas+ero*] **:** tao na lubhang matulin magpatakbo ng sasakyan, **kas·ka·sé·ra** kung babae.

kas·ké·ro *png Ntk* [*Esp casquero*] **:** tagapagpatakbo ng kasko.

kas·ké·te *png* [*Esp casquete*] **:** uri ng helmet.

kas·kíl·ya *png* [*Esp casquilla*] **:** puwesto ng reyna ng pukyutan **:** BÚSING.

kás·ko, kas·kó *png* [*Esp casco*] **1 :** mahabang sasakyang pang-ilog na may silungan sa magkabilang dulo **2:** tiyan o ibabang bahagi ng sasakyang dagat **:** HULL.

kás·la *png Bot* [*Hil*] **:** tangan-tangan.

kas·lág *png* **1 :** kambas, tela, o plastik na ginagawang silungan *Cf* TÓLDA **:** KALANDONG **2:** pagaspas ng makapal na tela o anuman kapag nahihipan ng hangin *Cf* PAGAYPÁY.

kas·láng *png* **:** kagaspangan, tulad sa tela.

kas·lá sung·gó *png* [*Ilk*] **:** sala unggô.

kas·lóg *png* **1 :** hindi pangkaraniwang galaw ng bituka **2:** kumukulong tunog ng bituka *Cf* HÁGOK, LIYÓK.

kas·lóng *png* **:** toka ng sinumang katuwang sa pagbabayo ng palay.

kas·mód *png* **:** paglukot ng ilong at bibig dahil sa mabahong amoy *Cf* NGÍBIT, NGIWÎ.

kas·mu·rà *png* **:** varyant ng **sikmura.**

ká·so *png* [*Esp caso*] **1 :** *Bat* usapin sa hukuman *Cf* LITIGASYÓN **:** CASE **2:** anumang halimbawa, sitwasyon, o pangyayari **:** CASE **3:** *Gra* ang kaukulan, *hal* kaukulang palagyo **:** CASE **4:** punto; katotohanan **5:** halaga; saysay **6:** hidwaan; hindi pagkakasundo.

ka·sô *pnr* **:** naputol ang pagkakadugtong.

ká·son *png* [*Esp casón*] **:** malaking bahay.

ká·song *png* **1 :** [*Pan Tag*] sapat na dami ng palay na inilalagay sa lusong upang bayuhin hanggang maihiwalay ang ipa sa bigas **:** KÁSYANG **2:** varyant ng **kaslong.**

ka·so·pá·ngil *png Bot* **:** palumpong (*Clerodendrum macrostigium*), malapad ang dahon, at balahibuhin ang puting korola.

ka·sós·yo *png* [*ka + sosyo*] **:** kasama o kahati sa negosyo.

kas·pá *png* [*Seb*] **:** balakubak.

kas·sí·sung *png Zoo* **:** dorado.

kas·són *png* [*Iva*] **:** duyan.

kas·tá *png* [*Esp casta*] **1 :** uri ng hayop; lahi *Cf* ANGKÁN, LAHI[3], LIPÌ **2:** henerasyon; salinlahi **3:** pagtatalik o pangangasawa ng hayop – *pnd* **ku·mas·tá, kas·ta·hín, i·kas·tá, ma·ngas·tá.**

kás·ta *pnr* [*Esp casta*] **:** birgo; birhen, **kás·to** kung lalaki.

kás·ta·nét *png Mus* [*Ing castanet*] **:** kambal na palukong na piraso ng kahoy na pinagpipingki upang lumikha ng tunog **:** CASTANET, KASTANYÉTAS.

kas·tán·yas *png Bot* [*Esp castaña+s*] **1 :** matigas na punongkahoy (*Cubilia blancoi*) na laganap sa mga bansang kanluranin, may mahusay na kahoy, at nakakain ang buto sa loob ng bunga *Cf* KUBÍLI **:** ATILANG, CHESTNUT **2:** kulay ng bunga nito.

kas·tan·yé·tas *png Mus* [*Esp castañeta+s*] **:** kastanet.

kas·tán·yo *png Zoo* [*Esp castaño*] **:** kabayo na kulay kastanyo.

kas·tán·yo *png, pnr* [*Esp castaño*] **:** kulay kastanyas.

Kas·tel·yá·no *png* [*Esp castellano*] **1 :** wikang Kastila **2:** taga-Castilla.

kas·ti·dád *png* [*Esp castidad*] **:** chastity.

kas·ti·gá·do *pnr* [*Esp castigado*] **:** pinarusahan.

kas·ti·ga·dór *png* [*Esp castigador*] **:** tagaparusa.

kas·tí·go *png* [*Esp castigo*] **:** parusa – *pnd* **ku·mas·tí·go, kas·ti·gú·hin, i·kas·tí·go, ma·ngas·tí·go.**

Kas·ti·là *png* [*Esp Castilla*] **1 :** tao o wika ng Castilla **2:** sa Filipinas, tao o wika ng Espanya.

Kas·ti·la·lóy *png, pnr Kol* : tawag sa mestisong Espanyol.

kas·til·yé·ho *png* [*Esp castillejo*] : pansamantalang balangkas na tinutuntungan ng mga manggagawa at lalagyan ng mga materyales habang ginagawa o inaayos ang isang gusali *Cf* ANDÁMYO, ENTABLÁDO.

kas·til·yé·ro *png* [*Esp castillero*] : tawag noon sa gumagawa ng paputok, mula sa mga paputok na hugis tore o kastilyo.

kas·tíl·yo *png* [*Esp castillo*] **1:** matibay na gusaling tirahan ng mga maharlika at napaliligiran ng mga pader na moog *Cf* KAHARIÁN : CASTLE **2:** *Ntk* nakataas na bahagi sa kubyerta ng barko **3:** paputok na nakakuwadro.

kas·tí·na *png Kem* [*Esp castina*] : substance na ginagamit sa pagdalisay ng mga metal.

kas·tí·so *png* [*Esp castizo*] **1:** puro at mahusay na lahi **2:** sa wika, wastong estilo ng pananalita.

kas·ti·yú·gan *png Bot* : anumang halaman na bumubuka ang bulaklak tuwing araw at kumukuyom pagsapit ng gabi *Cf* MIRASÓL.

kas·tór *png* [*Esp castor*] **1:** *Zoo* uri ng hayop (genus *Castor*) na mataba ang buntot at mahilig magngatngat **2:** *Bot* tangantangan **3:** *Asn* sa malaking titik, bituin ng konstelasyong Castor at Polux.

kas·to·rén·yo *pnr* [*Esp castoreño*] : gawa sa balát ng beaver.

kas·tó·re·ó *png Kem* [*Esp castóreo*] : castoreum.

kas·trá·do *pnr* [*Esp castrado*] : kapón.

kas·tra·dór *png* [*Esp castrador*] : tao na inatasan o may tungkuling mangapon.

kas·tras·yón *png* [*Esp castración*] : pagkapon.

kás·tro *png Geo* [*Esp castro*] **1:** bahagi ng lupa na nakaungos sa kanugnog na tubigan : TÁNGOS **2:** tuktok ng bundok, lalo na kung may mga guhong gusali *Cf* GULÓD.

kas·tu·lì *png Bot* [*Kap Tag*] : uri ng yerba (*Abelmoschus moschatus*) na may dilaw na bulaklak : DUKUM.

ka·sú·bang-á·so *png Bot* [*Ilk*] : diliwariw[2].

ka·sub·hâ *png Bot* : katsumba.

ka·su·gí·ran *png Lit* : alamat.

ka·su·ka·sú·an *png Ana* [*Kap Tag*] : hugpungan ng mga buto : JOINT, LUTÁLUTÁHAN, NGALUNGALUAN, SUSUUP.

ka·suk·dú·lan *png* [*ka+sukdol+an*] **1:** karurukan; climax **2:** yugto ng pagkasuya sa tinatamasa.

ka·su·la·tán *png* [*Bik Hil Kap Pan Seb Tag ka+sulat+an*] **1:** mga bagay o usaping nakasulat sa papel *Cf* DOKUMÉNTO, PAPÉLES **2:** isinatitik na pahayag ukol sa pagbabahagi ng yaman o ari-arian *Cf* TESTAMÉNTO **3:** kabuuan o katipunan ng mga katitikan, salaysay, o kasaysayan : KALIGUNAN, KARIGONAN.

ka·sul·bá·ran *png* [*Seb*] : kalutasan; solusyon.

ka·súl·ya [*Esp casulla*] : maluwang at walang manggas na damit ng pari, pampatong sa alba o sotana, at isinusuot lamang kung may misa, at iba pang banal na pagdiriwang.

ka·sul·yé·ro *png* [*Esp casullero*] : tagagawa ng kasulya at iba pang kasuotan ng pari.

ka·su·má·ngid *png* [*Kap*] : kabila.

ka·su·má·ran *png* [*Seb*] : anibersaryo.

ka·sum·bá *png Bot* : varyant ng **katsumba**.

ka·sum·pu·ngá·an *png* [*Ilk*] : asawa; kabiyak; katuwang.

ka·sún·bal *png Bot* [*Bik*] : niyog-niyugan.

ka·sun·di·rít *png* : píto na gawa sa murang dahon ng saging *Cf* HUWÁHO, PASUWÍT.

ka·sun·dít *png Bot* : varyant ng **kasindit**.

ká·sun·dô *png* [*ka+sundo*] : tao itinuturing na may mabuting ugnayan o relasyon.

ka·sun·dô *pnd* **ka·sun·du·ín, ma·ki·pag·ka·sundô** [*ka+sundo*] **1:** magkaroon ng mabuting ugnayan o relasyon **2:** gumawa ng kasunduan.

ká·sun·dú·an *png* [*ka+sundo+an*] **1:** pasalita o pasulat na usapang dapat tupdin ng dalawa o mahigit pang panig *Cf* KONTRÁTA, TREATY **2:** napagkayarian; usápan : ACCORD, SÁBOT, SEAL[6], SUNDO[1], TUÓN[3].

Ká·sun·dú·an sa Bi·yák-na-Ba·tó *png Kas* : kasunduang pansamantalang kapayapaan na nilagdaan sa Biyak-na-Bato noong 18 Nobyembre 1897.

ka·su·nò *png* [*ka+suno*] : sinumang kasakay sa sasakyan o kasama sa bahay *Cf* KASÁMA.

ka·su·nód *pnr* [*ka+sunod*] : katabi o pagkatapos ng nauna : AGÓL, FOLLOWING, NUGNÓG[3]

ka·su·ó·tan *png* [*ka+suot+an*] **1:** mga damit *Cf* COSTUME **2:** pananamit.

ka·su·pá·ngil *png Bot* : palumpong (*Clerodendron intermedium*) na may taas 1-2 m, luntian ang katawan, hugis itlog ang dahon, walang amoy ang matingkad na pulang bulaklak, at may bungang malaman at asul : ALOKSOK, KATUNGATUN, LARUÁNG-ANÍTO.

ka·sú·so *png* [*Seb*] : kinakapatid.

ka·sú·wit *png Bot* [*Kap kasuit*] : dawag[4].

ka·súy *png Bot* [*Iba Ilk Tag*] **1:** maliit na punongkahoy (*Anacardium occidentale*) na may dilaw at hugis pusong bunga, at may buto na nakapaibabaw sa katawan ng bunga : BALÚBAD, CASHEW **2:** tawag sa bunga at buto ng nasabing punongkahoy : BALÚBAD, CASHEW.

kás·wal *png* [*Ing casual*] : sa trabaho, kawani na hindi permanente : CASUAL.

kas·wál *pnr* [*Esp casual*] **1:** pahapyaw; parang walang anuman : CASUAL **2:** di-inaasahan : CASUAL **3:** pang-araw-araw, gaya sa damit: CASUAL.

kas·wár·yo *png Zoo* [*Esp casuario*] : malaking ibon (*Casuarius casuarius*), may palong, matataba ang binti, at hindi nakalilipad : CASSOWARY.

kas·wé·la *png* [*Esp casuela*] : palayok o anumang lutuang yari sa luad.

kás·ya *pnr* : varyant ng **kasiya**.

kás·yang *png* [*Kap*] : kasong[1].

kas·ya·wing *png* [*Mrw*] : ritwal sa pagtatanim ng palay.

ka·tâ *png* **1:** marahang pagkulo **2:** bigas na malabsa kapag isinaing **3:** likhang-isip **4:** *Lit* pinaikling **kathâ** **5:** pinaikling **kata-kata** at **ngata** **6:** walang saysay na pagsasalita *Cf* SATSÁT, DALDÁL.

ka·tá *pnh* : tayong dalawa; ikaw at ako, *hal* "Tumakbo kata." *Cf* TÁYO : KITÁ[2].

ká·ta·ás-ta·á·san *pnr* [*ka+taas-taas+an*] **1:** pinakamataas; pinakamatayog : SUPRÉMA, SUPREME **2:** pinakamataas na kapangyarihan o autoridad : SUPRÉMA, SUPREME.

ka·táb *png* : pangangatal ng ngipin dahil sa matinding lamig.

ka·ta·bà *png Zoo* : isdang tabang (*Taxotes jaculator*) na biluhaba ang katawan, kulay pilak, at karaniwang 13.5 sm ang haba : ÁMA, ANANÁBING, ANUNÚPUT, ATABÀ, BÁNGGA, MANGPÁNG.

ka·ta·ba·án *png* [*Bik Tag ka+taba+an*] **1:** pagiging labis sa normal na timbang ng tao, batay sa taas : LUKMÉG **2:** sa punongkahoy, pagkamabunga **3:** lusog ng lupa na mainam sa pagtatanim.

ka·ta·bád *png Bot* : uri ng damo na may dahong tila labaha kung maka-sugat.

ka·tá·bay *pnb* : marahan at maingat.

ka·ta·bi·án *png* [*Seb ka+tabî+an*] : kadaldalan; tabil.

ka·tab·yén·to *png* [*Esp cataviento*] : banoglawin.

ká·tad *png* [*Kap Tag*] : pinatuyo at kinulting balát ng hayop *Cf* BALÁT : ÁNIT[3], KÓBAL, LALAT, LEATHER.

ka·tád *png* : daluyong; pagdaluyong.

ka·ta·gâ *png Gra* **1:** salita **2:** maikling salita, karaniwang walang kahulugan : PARTICLE, TIPÍK[2].

ka·tá·gang *png* [*Kal*] : tila basket na sombrero at ipinapatong sa ulo bilang palamuti sa buhok.

ka·tag·bá·wan *png* [*Seb*] **1:** kasiyahan o kaluguran **2:** pagkasawa; pagkasuya.

ka·tag·pô *png* [*ka+ tagpo*] **1:** tao na inaasahang makita sa napagkasunduang tipanan at oras **2:** *Bot* punongkahoy (*Ardisia squamulosa*) na tumataas nang 10 m, puti o rosas ang bulaklak, at bilóg at murado ang bunga : KOLENG, MULANG, PATAKTUL, TAYUPO.

ka·tag·póng-gú·bat *png Bot* [*ka+tagpo+ng-gubat*] : palumpong (*Psychotria luconiensis*) na tumataas nang 5 m, makinis at biluhaba ang dahon, puti ang bulaklak, at may dilaw na bungang malamán.

ka·tá·hap *png* [*Seb*] : hinala o duda.

ka·ta·hi·mí·kan *png* [*Kap Tag ka+tahîmik+an*] : kalagayang payapa, walang ingay, o gulo : HIPOK, KAHIPOS, ULIMEK.

ka·tá·id *png* [*Bik*] : kapitbahay.

ka·ta·ká·na *png* [*Jap*] : sistema ng pagsusulat sa Hapones.

ka·tá-ka·tâ *png* : bagay o pangyayaring inaasahang magaganap.

ka·ta·ká-ta·ká *png Bot* : yerba (*Kalanchoe pinnata*) na tuwid ang katawan, may makinis, salit-salit at makatas na dahon *Cf* SIYÉMPREBÍBA.

ka·ta·ká-ta·ká *pnr* [*ka+taka-taka*] : hindi kapani-paniwala; kagila-gilalas.

ka·ta·klís·mo *png* [*Esp cataclismo*] **1:** marahas na kaguluhan na may katangiang panlipunan at pampolitika : CATACLYSM **2:** *Heo* marahas na aksiyong pisikal na nagdudulot ng pagbabago sa rabaw ng mundo : CATACLYSM **3:** dilubyo.

ka·ta·kós *png* [*Seb*] : kakayahan.

ka·ta·kúm·ba *png* [*Esp catacumba*] : libingan at lagusan sa ilalim ng lupa : CATACOMB.

ka·tál *png* **1:** panginginig ng katawan o tinig kapag nagagalit, natatakot, o nagiginaw *Cf* KATÓG **2:** [*Iba*] katí – *pnd* **ku·ma·tál, ma·nga·tál.**

ka·ta·là *png* **1:** *Zoo* [*Bik Kap Tag*] ibong kauri ng malalaking puting loro *Cf* ABÚKAY : BULILÍSING **2:** kasangkapang bakal at ginagamit na pang-ipit *Cf* GÁTO, PLÁIS.

ka·ta·lág·man *png* **1:** [*Seb*] sakuna **2:** [*Hil Seb*] panganib.

Ka·ta·lán *png* [*Esp Catalán*] : ang wika at mamamayan ng Cataluña, Espanya.

Ka·ta·lá·ngan *png* : isa sa mga wika ng mga Gaddang.

ka·ta·la·pák *png* : kasama sa pakikiapid.

ka·tal·ba·nán *png* [*ka+talab+an*] : bulnerabilidad *Cf* KATATALBÁN.

ka·ta·lek *png* [*Ilk*] : katiwala.

ka·ta·lép·si·yá *png Med* [*Esp catalepsia*] : catalepsy.

ka·ta·lép·ti·kó *png Med* [*Esp cataléptico*] : cataleptic.

ka·ta·li·sa·dór *png* [*Esp catalizador*] **1:** *Kem* substance na nagdudulot ng katalisis : CATALYST **2:** sinuman o anumang nakalilikha ng katalisis : CATALYST.

ka·tá·li·sís *png* [*Esp catálisis*] **1:** *Kem* pagbabagong gawa ng pagdaragdag ng substance na hindi naaapektuhan ng reaksiyon : CATALYSIS **2:** aksiyon ng dalawa o mahigit na tao o puwersa : CATALYSIS **3:** proseso ng pagtulong o pagpapabilis sa prosesong kemikal ng isang substance na hindi nakararanas ng pagbabago : CATALYSIS.

ka·tá·lo *png* [*ka+talo*] : katunggali sa pagtatalo o debate.

ka·ta·ló *png* [*ka+talo*] **1:** sinuman sa dalawang naglalaban **2:** kalaban sa sugal **3:** karibal o kaagaw sa isang paligsahan.

ká·ta·lóg *png* [*Ing catalogue*] : katalogo.

ka·tá·lo·gó *png* [*Esp catálogo*] **1:** sistematikong listahan ng nilalaman ng isang tindahan, aklatan, mga kurso, at katulad : CATALOG, KÁTALÓG **2:** aklat listahan o rekord: CATALOG, KÁTALÓG.

ka·ta·ló·nan *png* [*ST*] : babaylan *var* katalóna.

ka·tám *png* [*Bik Ilk Kap Seb Tag*] : kasangkapan na hugis pahaba at may talim sa ilalim na ginagamit na pangkinis ng kahoy : SAPÍLYA, SAPIYÓ, SÚRSOR – *pnd* **mag·ka·tám, ka·ta·mín, ka·ta·mán, i·pang·ka·tám.**

ka·ta·ma·nán *png* [*ka+taman+an*] : lubos na pagbibigay ng atensiyon at konsentrasyon.

ka·ta·má·nan *png* [*Mrw*] : hanggahan.

ka·ta·ma·rán *png* [*ka+tamad+an*] : pagiging tamad; indolensiya : KAHUBYÀ.

ka·tam·pá·tan *png* [*ka+tapat+an*] : anumang angkop at nararapat *Cf* LAPÁT, WASTO.

ka·tam·tá·man *pnr* [*ka+tamtam+an*] : tamang-tama lamang.

ká·tan *png* [*ST*] : tulî; pagtutuli.

ka·tá·na *png* [*Jap*] : uri ng espada.

ka·ta·nâ *png Bot* [*Bon Iva*] : tangantangan *var* kamagtatanâ.

ka·ta·ná·pan *pnr* [*ka+tanap+an*] : tamang-tamang ang kantidad, kalidad, o lasa.

ka·tan·dâ *png Bot* : halaman (*Cassia tora*) na tumataas nang 1 m at may mabahong amoy *var* kantatandâ.

ka·tán·da·án *png* [*ka+tanda+an*] **1:** pangwakas na panahon ng búhay **2:** lipunan ng mga matanda.

ká·tang *png* **1:** [*Tsi*] makapal na pansapin sa ilalim : KALSO **2:** bangkang may mabigat na sakay at halos abutin ng tubig ang pinakagilid **3:** [*Ilk*] lutang.

ka·táng *png Zoo* : talangkang nabubuhay sa tubig tabang.

ka·ta·ngí·an *png* [*ka+tangi+an*] **1:** kaiba o natatanging anyo o ugali ng isang indibidwal, at iba pa : FEATURE[1], CHARACTERISTIC **2:** *Mat* ang whole number o integral na bahagi ng logarithm : CHARACTERISTIC.

ká·tang·ka·tán *png Bot* : bagasuwa.

Ka·tang·nán *png* **1:** Kankanay **2:** tawag sa mga tao sa Hilagang Lepanto.

ka·tá·o *png* [*Ilk*] **1:** pahalang na kawayan na tumatawid sa mga kilo ng kubo at pinagkakapitan ng bubong na pawid o damo **2:** baras na pansukat **3:** kulungan ng mga hayop.

ka·ta·pá·tan *png* [*ka+tapat+an*] **1:** kalagayan ng pagiging matapat o matuwid; pagsasabi ng tapat : HONESTY, LEALTAD, LOYALTY, ONESTIDÁD **2:** kaibigan; kapalagayang-loob.

ka·ta·pí·kang-ba·lí·kat *png* [*ka+tapik+an+ng-balikat*] : kabatakán.

ka·ta·plás·ma *png Med* [*Esp cataplasma*] : pantapal sa sugat : CATAPLASM.

ka·ta·púl·ta *png Mil* [*Esp catapulta*] **:** makina na ginagamit sa digma bilang panghagis ng mabibigat na bato **:** CATAPULT, PALINTÓNG.

ka·ta·pu·sán *png* [*Bik Hil Kap Seb War Tag ka+tapos+an*] **1:** pagkayari o pagkabuo ng isang gawain **2:** hulíng yugto o bahagi ng isang akda **:** WAKAS **3:** pagtitipon o pagdiriwang sa hulíng pagsisiyam **4:** hulíng araw ng buwan.

ka·ta·rá·ta *png* [*Esp catarata*] **1:** *Med* uri ng sakít sa mata na natatabingan ng kulaba ang inla**:** BULÓG[2], CATARACT **2:** talon; kaskada.

ka·tá·ray *png Bot* **:** uri ng baging (*Blumea pubigera*).

ka·tá·ro *png Med* [*Esp catarro*] **:** pamamaga sa ilong o lalamunan dahil sa sipon at labis na pagkakaroon ng malabnaw na uhog *Cf* TRANGKÁSO.

ka·tar·ra·ngan *png* [*Tau ka+tarrang+an*] **:** kredensiyal; katibayan.

ka·tár·sis *png* [*Esp catarsis*] **1:** *Med* paglilinis o pagpupurga **:** CATHARSIS **2:** *Lit* ang masining na pagsisiwalat at pagpapahupa ng matinding damdamin, gaya ng hilakbot at awa **:** CATHARSIS **3:** pagdudulot ng sitwasyon upang maisiwalat ang sikil at sinisikil na damdamin **:** CATHARSIS.

ka·tár·ti·ká *pnr Med* [*Esp catártica*] **:** pampurga.

ka·ta·rú·ngan *png* [*Hil Kap Seb Tag ka+tarong+an*] **:** wastong pag-iral ng batas; pagbibigay ng karapat-dapat na pasiya *Cf* KATWÍRAN **:** HUSTÍSYA, JUSTICE.

ka·tás *png* **1:** [*Kap Tag*] likido na napipiga sa anumang halaman o bungangkahoy *Cf* DAGTÂ, GATÂ **:** ASÓY[2], DAGGÒ, HÚGO, LITÀ, SÉDEM, TÁBOL – *pnd* **ku·ma·tás, ka·ta·sín, ka·ta·sán, i·pang·ka·tás 2:** kaluskos sa damuhan.

ka·tás·tro·pé *png* [*Esp catástrofe*] **:** malaking kalamidad **:** CATASTROPHE.

ka·ta·ta·gán *png* [*ka+tatag+an*] **1:** kalagayang maayos o matibay na tumatagal **2:** pamamalagi sa isang posisyon **3:** kasapatan sa kantidad o kalidad; kainaman.

ka·ta·tal·bán *png* [*ka+talab+an*] **:** bahagi na madaling tamaan o bulnerable.

ka·ta·ta·ó·han *png Mit* **1:** anitong maaaring magkatawang-tao **2:** higante na nagmamay-ari ng bangkang lumulutang sa himpapawid, at karaniwang namumulot ng mga bangkay ng tao.

ka·ta·ta·wa·nán *png* [*ka+ta+tawa+han+an*] **:** anumang pahayag o gawa na nakatatawa o masiste *Cf* BIRÒ.

Ka·ta·úg·nan *png* **1:** Kankanay **2:** wika ng mga Kankanay.

ka·ta·ú·han *png* [*ka* + *tao* + *an*] **1:** pagkatao; katangiang likás sa isang tao**:** PERSONALIDÁD[2] **2:** pagkakilala sa isang tao; reputasyon **3:** karamihan ng tao; pagkamatao.

ka·táw *png* [*Seb*] **:** sirena[1].

ka·ta·wán *png* **1:** pisikal na kabuuan ng isang tao o hayop**:** BODY[1], KARAKUHÁN **2:** *Ana* ang pinakamalaking bahagi ng katawan na binubuo ng dibdib, tiyan at puson, batok, likod, at balakang **:** BAGGÍ, BODY[1], HÁWAK[3], KARAKUHÁN, TÓRSO **3:** sa punongkahoy, ang kabuuan mula sa punò hanggang sa kinahuhugpungan ng mga sanga **4:** sa sasakyan, ang kaha **5:** bangkay o labí**:** BODY[1].

ka·táw·han *png* [*Seb ka+tao+han*] **:** madla.

ká·tay *png* [*Tsi Kap Tag*] **:** paraan ng pagpatay sa hayop, gaya ng pag-aalis ng balát, pagpuputol-putol ng katawan, at pagtadtad **:** GURÓT, LAPÀ – *pnd* **mag·ká·tay, ku·má·tay, ka·tá·yin.**

ka·ta·ya·do *png* [*Mag*] **:** kulay gintong sinulid.

ka·ta·yú·an *png* [*ka* + *tayo* + *an*] **:** paraan ng pagkakalagay sa isang sitwasyon **:** KALAGÁYAN[1].

kat·ba·lú·nga *png Bot* [*Kap Hlg Seb Tag War*] **:** baging (*Strychnos ignatii*) na may bungang nagtataglay ng mga butong nakalalason *var* katbalógan.

kat·bíng *pnr Ntk* **:** umurong o umikli, gaya ng tali ng mga sasakyang dagat.

kat·dó·kat·dó *png* [*Pan*] **:** kitikiti.

ká·te·drá *png* [*Esp cátedra*] **1:** isang puwesto o katungkulan **2:** upuan ng propesor **3:** upuan ng obispo sa katedral.

ka·ted·rál *png* [*Esp catedral*] **:** púnong simbahan ng diyosesis na kinalalagyan ng trono ng obispo **:** CATHEDRAL.

ka·te·drá·ti·kó *png* [*Esp catedrático*] **:** posisyon o ranggo ng isang propesor sa kolehiyo o unibersidad.

ka·te·gór·ya *png* [*Esp categoría*] uri o dibisyon sa isang kompletong sistema o pagpapangkat **:** CATEGORY.

ka·te·kís·mo *png* [*Esp catequismo*] **:** pagtuturo ng mga paniniwalang Kristiyano **:** CATECHISM **2:** aklat na naglalaman ng balangkas ng mga paniniwala at prinsipyo ng relihiyong Kristiyano *var* katesísmo **:** CATECHISM.

ka·te·kís·ta *png* [*Esp catequista*] **:** guro o tagapagturo ng katesismo **:** CATECHIST.

ka·te·kú *png* [*Mal*] **:** katas mula sa gulay na may tannin **:** CATECHU.

ka·tel *png Zoo* [*Mag*] **:** katô[2].

ka·té·lep *png* [*Pan*] **:** lakip.

ka·tér·ba *png* [*Esp caterva*] **:** napakaraming tao, bagay, at iba pa.

ká·ter·pí·lar *png* [*Ing*] **:** caterpillar[2].

ka·te·sís·mo *png* [*Esp catequismo*] **:** varyant ng **katekismo.**

ka·té·ter *png Med* [*Ing catheter*] **:** payat na túbong gawa sa metal, goma, o plastik na ipinapasok sa panloob na daluyan ng katawan *Cf* SÓNDA **:** CATHETER.

ka·te·te·rá·ngan *pnr* [*Mrw*] **:** sabik.

kat·hâ *png* **1:** *Lit* likhang salaysay, maikling kuwento man o nobela *Cf* AKDÂ **:** FICTION **2:** imbensiyon; imbento **3:** likha; lalang **4:** komposisyong musikal.

kát·ham·bú·hay *png* [*katha+ng+buhay*] **:** nobelang pampanitikan.

katharevousa (ka·ta·ré·vu·sá) *png* [*Gri*] **:** makabagong anyo ng panitikang Griyego na hindi nakabatay sa wikang pasalita; Hellenic.

kat·hô, pag·kat·hô *png***:** pagliban sa pagkain dahil sa kasalatan.

ká·ti *png* **1:** [*Kap Pan Tag*] pagliit ng tubig sa dagat *Cf* KANHAS **:** ÁBBA, EBB, HUBÁS[1], HUNÁS, ILÁT, KATÁL[2], LOW TIDE, MALAÓANG, OYÒ, PÁGAS, PU-GÍRAT, ÚGUT – *pnd* **mag·ká·ti, ku·má·ti 2:** lupain, karaniwang nasa tabing ilog o dagat na hindi natatabunan ng tubig *Cf* KATÍHAN **3:** yunit ng timbang na 623.70 g **4:** [*ST*] sampung milyon.

ka·tí *png* **1:** pakiramdam sa balát na kailangang kamutin **:** GATÁL, GATÉL, GATÓL, KASÍLI[3], KÁTAL, KATÚL, KEDÉL[1], LASÒ **2:** *Idy* pagnanasa; paghahangad **:** PAGKÍSLI – *pnd* **ku·ma·tí, ma·nga·tí.**

ka·tî *png* [*Kap Tag*] **1:** panlansi o panghimok sa mga ibon, manok, at hayop na pumasok sa isang bitag *Cf* DAYÀ, LALÁNG **2:** pagkatok sa metal, kahoy, at iba pang bagay, upang alamin ang tibay nito.

ká·ti·án *png Isp* [*kati+an*] **:** laro na pinag-uuntog ang mga itlog at panalo ang humahawak ng pinakamatibay na itlog, napupunta sa mananalo ang mga itlog na naunang mabasag.

ka·ti·bá·yan *png* [*Kap Tag ka+tibay+an*] **1:** anumang bagay na nagpapatunay o nagpapatotoo sa isang pangyayari : EBIDÉNSIYÁ, PRUWÉBA, TESTIMÓNYA **2:** katagalan ng buhay at hindi pagkasira ng anumang kasangkapang ginagamit *Cf* TATÁG, TIGÁS **3:** sertipiko; sertipikasyon.

ka·tí·bog *pnd* **ku·ma·tí·bog, ka·ti·bú·gin, ma·ka·tí·bog :** bugbugin.

ká·tig *png* [*Bik Hil Kap Mar Seb Tag War*] : kawayan na nakakabit sa magkabilang gilid o sa mga batangan ng bangka upang matatag na lumutang sa tubig.

ká·tig *pnd* **ku·má·tig, ka·tí·gan 1:** pumanig; bumoto para sa isang panukala **2:** sumang-ayon; tangkilikin.

ka·ti·ga·yó·nan *png* [*Seb*] : ari-arian.

ka·tíg·bi *png* **1:** *Bot* buto ng halamang tigbi **2:** parihabang lambat na ginagamit sa panghuhuli ng banak.

ka·ti·gú·man *png* [*Seb*] : kapisanan.

ka·tí·han *png* [*kati+han*] : lupang hindi naaabot ng tubig *Cf* DALÁTAN, LUPÀ : DALIN, HUBÁS, TANGKIG.

ka·tí·kot *png* : pagtataboy sa isda upang pumasok sa lambat *Cf* ABÓY, BÚGAW – *pnd* **ka·ti·kú·tin, i·ka·tí·kot, ma·nga·tí·kot.**

ka·ti·kót *pnr* : tiniklop at binilot, karaniwang dahon ng ikmo *Cf* PILIPÍT.

ka·tik·yâ *png Kol* : katipan; nobya, nobyo.

ka·tíl *png* : makating tagihawat *Cf* BUTLÍG.

ka·ti·líng·ban *png* **1:** [*Hil War*] kapisanan **2:** [*Seb*] lipunan; komunidad.

ka·til·ma *png Bot* : alintataw.

ká·tim *png* : dumi sa balát na mahirap alisin *Cf* BÁNIL, LIBÁG **2:** pasò ng araw.

ka·tím *png* : kabaliwagan; lalim[2].

ka·tim·bók *png Mus* [*Man-Cot Tgk*] : takumbo.

ka·ti·món *png Bot* [*Hil Seb Tag War*] : halamang (*Cucumis melon*) gumagapang sa lupa, at may bilugan, makatas, at manamis-namis na bunga.

ká·tin *png* [*War*] : pigil[1].

ka·ti·ngá·la *png* [*Hil*] : balaghan.

ka·ti·nga·lá·han *png* [*Seb*] : kababalaghan.

ka·ti·ngán *png* **1:** malaking lutuang yari sa luad *var* kating-án *Cf* PALAYÓK **2:** luad na sisidlan ng tubig.

ka·tí·nig *png* [*ka+tinig*] **1:** kahawig na tinig **2:** uri ng mga tunog sa pagbigkas na nangangailangan ng pag-impit o pagpinid ng isa o mahigit pang bahagi ng lagúsan ng hininga, gaya ng *g, n, p, r, s* **3:** titik na kumakatawan sa katinig *Cf* PATÍNIG : CONSONANT, KONSONÁNTE, MAKIKATNI.

ka·ti·pán *png* [*ka+tipan*] : kasintahan.

ka·ti·páw *png Zoo* : maliit na pugo *var* kutipáw.

Ka·ti·pú·nan *png* : kilusang mapanghimagsik na itinatag ni Andres Bonifacio noong 7 Hulyo 1892 laban sa pananakop ng Espanya : KKK.

ka·ti·pú·nan *png* [*ka+tipon+an*] **1:** pagsasama-sama; kalipunan; kapulungan **2:** kapisanan; samahan **3:** unyon.

Ka·ti·pu·né·ro *png* : kasapi ng Katipunan.

ka·tís *png* **1:** pagpitik ng mga daliri **2:** marahang pagkanti o pagkatok sa itlog *Cf* KÀTÎ.

ká·ti·ti·kán *png* [*ka+titik+an*] **1:** buod ng mga pinag-usapan sa pulong : MINÚTA, MINUTES **2:** opisyal na memorandum na nagbibigay ng pahintulot sa pagsasagawa ng mga gawain : MINÚTA, MINUTES.

ka·ti·tíng *pnr* [*Kap Tag*] : napakaliit; kakaunti *Cf* KAPURÁT.

ka·ti·wa·là *png* [*Kap Tag ka+tiwala*] : tao na pinagkakatiwalaan upang mamahala sa isang gawain o katulad *Cf* KAPATÁS : AGINDÁG, ENKARGÁDO[2], KATALEK, KUMIKIBIR, SINDÍKO.

ká·ti·yáw *png Zoo* [*Tsi*] : tandang *var* kátyaw, tátyaw.

kát·kat *png Kar* [*Tau*] : lagari.

kat·kát *png* [*Kap Tag*] : pagbura o paghawi sa anuman mula sa rabaw ng isang bagay.

kat·lé·ya *png Bot* : dapo (*Cattleya Sp*) na malaki ang bulaklak at natuklasang katutubo sa Filipinas : CATTLEYA.

kat·lí *png* [*Pan*] : gunting.

kat·món *png Bot* [*Bik Hil Kap Mag Seb Tag War*] : punongkahoy (*Dillenia philippinensis*) na tumataas nang 6-15 m, may malamán at kulay lunting bunga na tila maasim na mansanas ang lasa : DÓLOY, PALALI.

kat·níg, ka·kat·níg *pnr* : idinugtong o isinama sa isang panig ng isang bagay.

ka·tô *png* **1:** *Med* bukol sa lamán ng hayop **2:** *Zoo* kulisap na nangangagat tulad ng garapata, hanip, pulgas, at katulad : KATEL.

ka·tò *pnr* [*Seb*] : marumi.

ká·tod *png* : dumi o mantsang likha ng natuyong pawis sa balát *Cf* BÁHID, LIBÁG.

ká·to·dó *png* [*Esp cátodo*] : cathode.

ka·tóg *pnd* **ku·ma·tóg, ma·nga·tóg :** manginig dahil sa matinding ginaw, gútom, gálit, at iba pa : GALGÁL, GIWGÍW.

ka·to·hong *png* [*Iva*] : kapitbahay.

ka·tók *png* **1:** tunog ng pagtama ng kamao sa kahoy o bakal : KNOCK[1], TUKTÓK[4] **2:** ingay na nililikha para pagbuksan ng pinto **3:** sirà ng motor o makina **4:** *Kol* sira ng ulo **5:** *Kol* pang-uumit – *pnd* **ku·ma·tók, ka·tu·kín, ka·tu·kán, i·ka·tók, ma·nga·tók.**

ka·to·ká·wa *png* [*Mrw*] : tuklas.

ka·tól *png* **1:** nakapaikid na kulay luntiang substance at may tila insensong usok at amoy na pantaboy sa lamok **2:** [*Seb War*] katí.

Ka·tó·li·kó *pnr* [*Esp Católico*] **1:** tumutukoy sa relihiyong Katoliko Romano : CATHOLIC **2:** tumutukoy sa tao na may ganitong pananampalataya : CATHOLIC **3:** tumutukoy sa lahat ng Kristiyano: CATHOLIC **4:** tumutukoy sa kanluraning simbahan : CATHOLIC.

ka·tó·li·kó *pnr* [*Esp católico*] : may malawak at unibersal na saklaw o pananaw : CATHOLIC.

Ka·tó·li·kó Ro·má·no *png* [*Esp Católico Romano*] **1:** pangunahing sangay ng Kristiyanismo sa pamumuno ng Papa **2:** simbahang nagtataguyod ng Katolisismo : ROMAN CATHOLIC.

Ka·to·li·sís·mo *png* [*Esp catolicismo*] **1:** pananampalataya at pamamaraan ng simbahang Katoliko Romano : CATHOLICISM **2:** sa maliit na titik, pagiging malawak ang pag-iisip at unibersal; kalidad ng pagiging katoliko : CATHOLICISM.

ka·tón *png* [*Esp catón*] : aklat na binubuo ng maiikling pangungusap at parirala para pagsanayang basahin ng mga baguhan : ABESEDÁRYO[2], KARTÍLYA, PRIMER.

kát-on *pnd* **mag·kát-on, ma·kát-on** [*Seb*] : matuto.

ka·tóng·ga·non *png Zoo* [*Seb*] : pageng bulik.

ka·tó·on *pnd* [*Mrw*] : makita; matagpuan – *pnd* **ka·to·ó·nin, ka·to·ó·nan, i·ka·tó·on, ma·ka·tó·on.**

ka·tór·se *pnr* [*Esp catorce*] : labing-apat.

ka·tós *png* : palatak.

ka·tó·to *png* [*Kap Tag*] : malapit na kaibigan, karaniwan sa hanay ng

mga lalaki *Cf* AMÍGO : ABYAN, GAYEM, SANGKAY, SUÓD.

ka·to·to·há·nan *png* [*ka+totoo+han+an*] **1:** kalidad o kalagayan ng pagiging totoo ng isang pangyayari *Cf* KATUNÁYAN : PUDNÓ, SABENAR, TRUTH **2:** anumang pangyayaring totoo o tinatanggap na totoo *Cf* FACT.

ká·to·tos *png* [*Ilk*] : piraso ng pinatuyong karne.

ká·toy *png* [*Ilk Tsi*] : maliit na martilyong ginagamit sa pagsasara o pagkakabit ng bato sa hiyas.

ka·tóy *png Ana* [*Bik*] : atay.

ká·tre *png* [*Esp catre*] : higáan.

ka·tsá *png* [*Bik Hil Ilk Kap Seb Tag War*] : magaspang at magaan na telang cotton : CHEESECLOTH.

kat·sáng *png* **1:** *Bot* bean **2:** maingay na pagyayabang *var* katsáw.

ká·tsa·ró *png* [*Esp cacharro*] **1:** lalagyan ng gamit sa kusina, maaaring yari sa losa, plastik, o luad **2:** basag na bahagi ng ganitong lalagyan *Cf* PAMANTÍNGIN.

ká·tsa·ró *pnr* : walang saysay; walang silbi.

ka·tsi·bóng *png Bot* [*Hil Seb War*] : datura.

kat·sót *png Zoo* : isdang dagat (*Euthymus yaito*) na bonito *Cf* TULÍNGAN.

ka·tsúm·ba *png Bot* : yerbang (*Carthamus tinctorius*) may mga butong ginagamit na pantina o pangkulay sa pagkain *var* kasumbá *Cf* BIRÍ : KASUBHÂ.

ka·tsu·rí·ta *png Zoo* : tulingan.

kat·ta·gang *png* [*Kal*] : soklong.

kat·tu·kóng *png* [*Ilk*] : sombrerong gawa sa pinatuyong úpo at hinabing piraso ng kawayan.

ka·tu·gá·ngan *png* [*Ilk*] : biyenan.

ka·túl *png* [*Hil Seb*] : katí[1].

ka·tú·lad *pnr* [*ka+tulad*] **1:** may hawig sa anyo, kalidad, klase, o uri ng isang bagay : AGÍD, AGÍD-AGÍD, ASPING, KAMAN, KAPÁRA, LIKE, MISTULÀ, PARÉHO, SÍMILÁR **2:** halimbawa ng isang bagay.

ka·tú·long *png* [*ka+tulong*] **1:** kasama sa paggawa ng isang bagay : ASSISTANT, CHAMBERMAID, HELP[2], KATUWÁNG **2:** tagapaglingkod sa bahay : ALILA[2], UTUSÁN.

ka·tum·bás *pnr* [*ka+tumbas*] **1:** katapat na halaga, súkat, bisà, at iba pa : EQUIVALENT **2:** may katulad na anyo, posisyon, funsiyon, at iba pa : EQUIVALENT.

ka·tu·ná·wan *png Asn* [*ka+tunaw+an*] : panahong humigit-kumulang sa isang linggo pagkatapos ng kabilugan at kalahatian ng buwan *Cf* FIRST QUARTER : HIMATÁYON, LAST QUARTER.

ka·tu·ná·yan *png* [*Hil Seb Tag ka+tunay+an*] **1:** pagiging tunay o totoo ng isang bagay : REALIDÁD, REALITY **2:** ang tunay o likás na anyo ng isang bagay **3:** *Pil* **a** anumang umiiral na bukod sa mga ideang kaugnay nito **b** anumang umiiral na bukod sa iba pang bagay at pinagmumulan ng iba pang bagay : REALIDÁD, REALITY.

ka·tu·ngâ *png* [*Hil Seb War ka+tunga*] : kalahati.

ka·tu·nga·tun *png Bot* [*Mag*] : kasupangil.

ka·tung·dá·nan *png* [*Seb*] : katungkulan; obligasyon.

ka·tung·ga·lî *png* [*ka+tunggali*] : kalaban.

ka·tung·kú·lan *png* [*Kap Tag ka+tungkol+an*] **1:** gawain na dapat tuparin ng isang tao batay sa posisyon o designasyon, o dahil sa batas, kaugalian, at iba pa *Cf* OBLIGASYÓN : KATUNGDÁNAN **2: a** kasunduan o mga bagay na dapat tuparin **b** pagtupad sa kasunduan, pangako, at iba pa *Cf* OBLIGASYÓN : KATUNGDÁNAN **3:** posisyon o designasyon sa trabaho *Cf* HÁNAPBÚHAY, PROPESYÓN : ANNONG, BETÁNG, KATUNGDÁNAN.

ka·tú·ngod *png* [*Seb*] : karapatan.

ka·tu·ni·nú·ngan *png* [*Bik*] : kapayapaan.

ka·tú·pi *png Mus* : bangibang.

ka·tú·ray *png Bot* [*Iba Pan Tag*] : punongkahoy (*Sesbania grandiflora*) na tumataas nang 5-12 m, may mahahabang dahon na tila plumahe, at puting mga bulaklak.

ka·tu·tu·bò *png* [*ka+tu+tubo*] **1:** pook na sinilangan ng isang tao, o pinagmulan ng isang bagay : LÚMAD, NATÍBO, NATIVE, TAÁL[1] **2:** katangiang nagmula sa kapanganakan ng isang tao o likás sa isang bagay : NATÍBO, NATIVE, NATURÁL.

ka·tu·tu·rán *png* [*ka+tuod+an*] **1:** kahalagahan; kabuluhan **2:** kahulugan; depinisyon **3:** gamit o saysay ng isang bagay.

ka·tu·wâ *png* [*ST*] : laruan na ginagalaw *Cf* HUGÉTE.

ka·tu·wâ *pnr* [*ka+tuwa*] : kakatwa.

ka·tu·wáng *png* [*ka+tuwang*] : katulong.

ka·tu·wá·ngan *png* [*Kap*] : biyenan.

ka·tu·wi·rán *png* [*ka+tuwid+an*] : kalagayan ng pagiging tuwid.

kat·wí·ran *png* [*ka+tuwid+an*] **1:** batayan o dahilan ng isang paniniwala, kilos, pangyayari, at iba pa; paggamit ng isip : RASÓN, REASON **2:** argumento o pagpapaliwanag na binubuo ng konklusyon, palagay, o kuro-kuro : RASÓN, REASON **3:** dahilan; pag-iisip na may lohika : RASÓN, REASON.

kát·yaw *png* : varyant ng **katiyaw**.

ka·ú·ban *png* [*Seb ka+uban*] : kasáma.

ká·ud *png* [*Ilk*] : sagwan.

ka·u·dil·yá·he *png* [*Esp caudillaje*] : pamumuno; pangunguna.

ka·u·díl·yo *png* [*Esp caudillo*] **1:** estadista **2:** pinuno sa militar o politika.

ka·u·ga·li·án *png* [*ka+ugali+an*] **1:** gawi o nakasanayang pagkilos : CUSTOM, KOSTÚMBRE, WÁNI, WAY[5] **2:** kalakarang matagal nang kinikilala at may lakas ng batas : CUSTOM, KOSTÚMBRE, WÁNI **3:** kolektibong gawi o kilos: CUSTOM, KOSTÚMBRE, WÁNI, WAY[5] **4:** *Sos* gawi o kasanayan ng isang pangkat ng lipunan, karaniwang namamana ng bawat henerasyon sa sinundang henerasyon : CUSTOM, KOSTÚMBRE, WÁNI.

ka·u·ga·líng·nan *png* [*Seb*] : kasarinlan; kalayaan.

ka·ug·má·on *png* [*Seb ka+ugma+on*] : hinaharap.

ka·ug·náy *pnr* [*ka+ugnay*] : may koneksiyon o relasyon.

ka·ug·ná·yan *png* [*ka+ugany+an*] **1:** koneksiyon o relasyon: KALABÚTAN, RELATIONSHIP **2:** pagiging magkadugo o magkamag-anak : KALABÚTAN, RELATIONSHIP **3:** relasyon ng isang indibidwal sa kaniyang kapuwa : KALABÚTAN, RELATIONSHIP.

ka·u·ku·lán *png* [*ka+ukol+an*] : anyo ng pangngalan o panghalip na ipinapakita ang kaugnayan nito sa ibang salita.

ká·ul *png Ana* [*Ing caul*] : bahagi ng amniyos na tumatakip minsan sa ulo ng batà kung ipanganganak.

ka·ú·lag *png* [*Seb Hil*] : libog.

ka·u·lá·wan *png* [*Seb ka+ulaw+an*] : kahihiyan.

ka·u·li·lan *png Bot* [*Mnb*] : guwahal.

ka·u·lo·hán *png* [*Seb ka+ulo+an*] : ulong bayan.

ka·un·tî *pnr* [ka + unti] **1:** maliit ang bilang o halaga **2:** maliit na piraso *var* kontì.

ka·ú·sa *png* [*Esp causa*] **1:** motibo; dahilan: CAUSE **2:** kilusan *var* kósa.

ka·u·sá·ban *png* [*Seb ka+úsab+an*] : pagbabago.

ka·u·sán·te *pnr* [*Esp causante*] : kausatibo.

ka·ú·sap *png* [*ka+usap*] **1:** tao na kinakausap **2:** tao na sumang-ayon sa napagkasunduan.

ka·ú·sa·tí·bo *pnr* [*Esp causativo*] **1:** kumikilos o gumagawa bilang sanhi; lumilikha ng epekto : CAUSATIVE, KAUSÁNTE **2:** *Gra* nagpapahiwatig ng sanhi : CAUSATIVE, KAUSÁNTE.

ka·ús·ti·kó *pnr* [*Esp cáustico*] **1:** *Med* may kakayahang magningas, maagnas, o sumirà ng buháy na tissue : CAUSTIC **2:** lubhang kritikal o sarkastiko : CAUSTIC.

ka·ús·ti·si·dád *png* [*Esp causticidad*] : kalagayan ng pagiging kaustiko.

ka·us·wá·gan *png* [*Seb ka+uswag+an*] : kaunlaran.

ka·ú·te·ri·sá *pnd* **i·ka·ú·te·ri·sá, mag·pa·ka·ú·te·ri·sá** *Med* [*Esp cauterizar*] : sunugin o pasuin ng kauterisador o kaustikong substance, lalo na para huminto ang pagdugo.

ka·ú·te·ri·sa·dór *png Med* [*Esp cuterizador*] : kasangkapang kaustiko : CAUTERY.

ka·ú·te·ri·sas·yón *png Med* [*Esp cauterización*] : pagsunog o pagpasò ng tissue; pagkauterisa.

ka·u·tér·yo *png Med* [*Esp cauterio*] : operasyon na ginagamitan ng kauterisador : CAUTERY.

ka·u·tsó *png Bot* [*Esp caucho*] : gomang galing sa punò at hindi pa napoproseso.

ká·vam *png Bio* [*Mag*] : kagaw[2].

ka·va·ya·tan *png* [*Iva*] : kanluran.

ka·vu·lún *png Iba*] : kasáma.

ká·wa *png* [*Bik Hil Iba Kap Pan Seb Tag Tau*] **1:** malaking lutuang yari sa pundidong bakal : BAÓNG, SINUBLÁN **2:** [*Seb*] malaking tason na yari sa bakal para sa paggawa ng asukal.

ka·wâ *png* [*Iva*] : malaking bato.

ka·wà *pnr* [*Mrw*] : abót.

ká·wad *png* [*Bik Hil Kap Tag*] **1:** manipis na metal na madaling mabaluktot : ALÁMBRE, BÁRUT, BÁTING, KÁWAT **2:** alambreng may bálot para daluyan ng koryente: WIRE[1].

ká·wad-ka·wá·ran *png Bot* [*kawad-kawad+an*] **1:** halamang (*Cassytha filitormis*) parasitiko, may pumupulupot na mahaba at payat na tangkay, maliliit ang bulaklak, at malamán ang bunga **2:** lawalawa **3:** damong bermuda (*Cynodon dactylon*) **4:** balbalut.

ka·wág *pnd* **ku·ma·wág, i·ka·wág** **1:** igalaw ang mga bisig at paa, lalo na sa paglangoy o kung nalulunod **2:** paggalaw ng pakpak, buntot, at iba pa.

ka·wá·kaw *png* [*Ilk*] : ibabaw ng nilútong kanin.

ka·wá·kaw *pnr* [*Ilk*] : tanga, hangal, o walang nalalaman.

ka·wa·ká·wan *pnd* **mag·ka·wa·ká·wan, i·ka·wa·ká·wan** [*Ilk*] : tanggalan ng ibabaw.

ka·wak·sí *png* **1:** pagiging kaugnay sa isang gawain, kasunduan, at iba pa, para sa isang layunin *Cf* KATUWÁNG : ASSOCIATE **2:** deputy.

ká·wal *png* [*Kap Tag*] **1:** tao na naglilingkod sa hukbong sandatahan : HANGAWAY, SOLDIER, SUNDÁLO **2:** tagasunod.

ka·wá·law *png* [*Mag*] : tapang.

ka·wa·lì *png* [*Bik Kap Tag*] : lutuang bakal na may isang hawakan na nakakabit sa labì, maluwang ang bibig, at bilóg ang malukong na puwit : KALAHÀ, KALHÀ, KUKÚLAN, PARÁYYU, PARYÓK.

ká·wan *png* [*Kapt Tag*] : pangkat ng hayop na magkakasama, karaniwang may iisang uri o klase : BÚYAN, DAGOP, FLOCK[1], HERD[1], PANGEN, PANÓNG.

ká·wang *pnr* **1:** [*Kap Tag*] hindi lápat; nakatikwas **2:** [*Bik Kap Tag*] baság; putok.

ká·wang·ga·wâ *png* [*ka+awa+na+gawa*] **1:** pagkakaloob ng tulong sa dukha, maysakit, at nangangailangan : CHARITY[1], KARIDÁD[1] **2:** anumang serbisyo o bagay na ipinagkaloob sa nangangailangan : CHARITY[1], KARIDÁD[1].

ka·wang·kî *pnr* [*ka+wangki*] : katulad.

ka·wa·ní *png* [*ka+wani*] : tao na nagtatrabaho sa isang opisina para kumita *var* kawáni : EMPLEADO, ESKRIBYÉNTE.

ka·wá·ni *pnr* [*Kap*] : hiwalay.

ká·wa·ni·hán *png* [*ka+wani+han*] **1:** isang sangay ng kagawaran : BUREAU **2:** isang ahensiyang pangnegosyo, karaniwang nagsisilbing tagakolekta, tagapag-uri, tagapamahagi, o tagapamagitan : BUREAU.

ka·wá·raw *png* [*Mrw*] : tapang.

ká·was *png*: palayain o iligtas sa pagkaalipin – *pnd* **ma·ka·ká·was, ka·wá·sin**.

ká·was *pnd* **ku·má·was, ka·wá·san, i·ká·was** [*Seb*] : umibis.

ka·wa·sà *png* : pagkamatiisin o pagkamatatag.

ka·wa·sa *png* [*Tau*] : kapangyarihan; lakas; kakayahan.

ka·wá·sa *pnb* : laging may *di-* sa unahan, bigla o hindi inaasahan.

ká·wat *png Ntk* [*Ilk*] : ankla.

ká·wat *pnd* **ku·má·wat, ka·wá·tin, ma·ká·wat** [*Hil Tag*] : umitin; mangumit.

ka·wa·tán *png* [*Hil Seb*] : magnanakaw.

ka·wát·ka·wát *png Bot* : lawalawa.

ka·wát·si *png Zoo* [*Kay Tbw*] : hito.

ka·wa·wà *pnr* : varyant ng **kaawa-awa**.

ka·wa·wá·an *png* [*ka+wawa+an*] : kahulugan; kabuluhan.

ká·way *png Bot* **1:** mabuhok na palumpong **2:** isa sa payat at walang dahong mga usbong na paikid ang tubò at pumapalupot, tulad ng báging, upang magsilbing pangkapit ng mga dahon : TÉNDRIL.

ka·wáy *pnd* **ku·ma·wáy, ka·wa·yán, i·ka·wáy** : tawagin o senyasan sa pamamagitan ng kamay.

ka·wá·yan *png Bot* [*Bik Hil Ilk Iva Kap Pan Seb Tag War*] : alinman sa mga tila punongkahoy na damong tropiko (*Bambusa blumeana*), matibay, karaniwang may hungkag na uhay, patulis na dahon, at namumulaklak lamang pagkaraan ng ilang taóng pagtubò *Cf* BAYÚGIN, BUHÒ, BUKÁWE, TAGISÍ : BALÂ, BAMBOO, BOLINAW, PASÍNGAN, TAMLANG.

ka·wá·yang ki·líng *png Bot* [*kawayan+na kiling*] : kawayan (*Bambusa vulgaris*) na kumpol, malalim ang punò, at karaniwang ginagamit na pampalamuti.

ka·wá·yang tsí·na *png Bot* [*kawayan+na tsina*] : kawayan (*Schizostachyum rachycladium*) na tuwid, maliit ngunit malago, at may siyam na dahon sa bawat sanga.

ka·wés *png* [*Ilk Pan*] : barò.

Ká·wi *png* : sinaunang wikang Javanese, ipinalalagay na isa sa mga pinanggalingan ng pangkat ng mga wikang Malayo-Indones at kahawig ng maraming wika ng Filipinas.

ka·wíg *pnr* : pinalambot; nilamog.

ka·wi·ka·án *png* [*ka+wika+an*] : kasabihan.

ká·wil *png* : supling; bunga.

ka·wíl *png* [*Kap Pan Tag War*] : kawit sa pangingisda : BANWIT – *pnd* **ka·wi·lán, ma·nga·wíl, i·ka·wíl**.

ka·wí·li *png* **1:** *Bot* punongkahoy na tuwid, tumataas nang 3-8 m, may mahiblang usbong, makinis at hugis itlog ang dahon *var* hawíli: ABNÚG **2:** [*Ilk ka+wili*] biyaheng balíkan.

ka·wíng *png* [*Bik Kap Pan Seb Tag War*] **1:** pagkakadugtong-dugtong ng mga bagay, tulad ng bagon ng tren, tanikala, at iba pa – *pnd* **i·ka·wíng, ma·nga·wíng 2:** silo na bumúbuo ng tanikala *Cf* ANÍLYO : LANGGIKIT.

ká·wing *pnr* [*Ilk*] : piki.

ká·wit *png* [*Bik Ilk Kap Mag Pan Tag*] : kalawit[2].

ká·wit *pnd* : varyant ng **ngawit**.

ka·wí·tan *png Zoo* [*Ilk*] : tandang.

kaw·káw *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Seb Tag War*] pagsawsaw ng mga daliri o kamay sa likido **2:** pagtahol ng aso sa isang bagay na hindi nakikita ngunit nararamdaman **3:** *Zoo* [*Ilk*] uri ng ibong kasinlaki ng kalapati na may itim na balahibo.

káw·kaw *pnd* **mag·káw·kaw, kaw·ká·wan, i·káw·kaw,** [*Ilk*] : linisan o hugasan ang ari ng babae : HIMASA.

kawl *png* [*Tau*] : kakayahang magsalita o magpahayag ng mga iniisip at nadarama.

kaw·lín *png Kem* [*Esp caolín*] : pino at puting luad na ginagamit sa paggawa ng porselana.

ká·wot *png*: malaking kutsara na gawa sa kahoy o bao ng niyog *var* kaót *Cf* KUTSARÓN, SANDÓK.

kaw·sun *pnr* [*Tau*] : kulay kayumanggi.

káw·ti *png* [*Hil*] : umit.

ká·wu *png* [*Kap*] : úhaw.

ká·wul *png* [*Kap*] : yakap.

ka·wúng *png* [*Kap*] : tahol.

ka·wút *png Zoo* [*Ilk*] : pawikan.

kay *pnu* [*Hil Tag*] : nangangahulugang pag-aari at ginagamit bago ang pangalan ng isang tao, *hal* "Kay Pedro ito at kay Sinang iyon."

kay- *pnb*: pambuo ng pahayag na padamdam hinggil sa paghanga, pagkagulat, pagtatangi, o pag-alipusta, batay sa ipinahihiwatig ng tinig at sa okasyon ng pagpapahayag nito, *hal* Kay-bango!, Kay-pangit! : KÁ-.

ká·ya *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** súkat ng sariling lakas ng katawan o ng pagiisip – *pnd* **ka·yá·hin, ma·ká·ya 2:** kalagayan sa búhay sa paggawa o pagtupad ng gawain : AGÓD, AGYÚ, KABALLAN, KAPASANG, SARÁNG **3:** kalagayan sa búhay sang-ayon sa pagkakaroon ng salapi *Cf* MAYKÁYA.

ka·yâ *pnb, pnt* [*Bik Kap Tag*] : ginagamit upang ipahayag ang bunga ng isang sanhi o pangyayari, dinudugtungan mínsan ng *at var* kanyâ *Cf* SAMAKATWÍD : HANYÁ.

ka·yá *pnh* [*Kap*] : kaniya.

ka·yâ *pnb* : pagpapahiwatig ng kawalang katiyakan o pag-aalinlangan.

ka·yab *png* [*Tbo*] : turbanteng gawa sa abaka.

ka·ya·bang *png* [*Ben Iby*] : pambabaeng basket na matibay, hugis trumpeta at parisukat ang puwit, maaaring maglaman ng mabibigat na bagay, at binubuhat sa pamamagitan ng sintas na isinasabit sa ulo.

ka·yáb·kab *png* [*Ilk*] : pagaspas.

ka·ya·bóg *png Zoo* [*Seb*] : maliit o batang paniki.

ka·yad·wa·nán *png* [*Kap ka+yawad+an*] : hiling o pakiusap.

ká·yag *png*: imbitasyon; paghikayat – *pnd* **mag·ká·yag, ku·má·yag, ka·yá·gin**.

ka·yag·kág *png* [*Seb*] : uri ng lambat na ibinibitin sa rabaw ng tubigán, at may mga bútas na sapat upang lumusot ang ulo ng isda at masabit ang hasang : GILL NET.

ká·yak *png* [*Ing*] : bangkang magaan ng mga Eskimo, sinasakyan ng isang tao, at may balangkas na kahoy na nababalutan ng balát ng poka.

ka·yá·kas *png* [*Kap Tag*] **1:** tuyong dahon, lalo na ng mga palma at mga halamang kauri ng saging **2:** tunog ng tuyong dahon na kinakaladkad *Cf* KALUSKÓS **3:** uri ng lambat.

ka·ya·ka·ya *png* [*Mrw*] : tuhod.

ka·yal·da·wán *png* [*Kap ka+aldo+an*] **1:** kaarawan **2:** kabuwanan.

ká·yam *png* **1:** [*ST*] pag-asa; paghihintay **2:** *Bot* [*Mnb Tag*] punongkahoy (*Inocarpus edulis*) na pinakukuluan ang bunga na kahawig ng kastanyas.

ka·ya·má·nan *png* [*Bik Kap Pan Tag ka+yaman+an*] **1:** kalagayan ng pagiging sagana sa materyal na mga pagaari : BAHÁNDI, KADÁTU, MANGGAD, SANIKUWA, WEALTH **2:** anumang materyal na pag-aari, lalo na kung may mataas na halaga.

ka·yán *png*: habong, karaniwang yari sa nipa, lalo na sa mga kasko *var* kayáng.

ka·yáng *pnr* [*Ilk*] : bisaklat.

ka·yá·nga *png Bot* [*Bik Ilk Pan*] : china rose.

ka·yang·káng *png* **1:** alkitran **2:** pagladlad ng pakpak o bisig **3:** tahol ng aso dahil sa sakít.

ká·yap *png* [*ST*] : bahay-ampunan ng mga dukha at nangangailangan.

ka·yá·pan *png* [*Kap ka+mayap+an*] : kabutihan; kagalingan.

ka·ya·ri·án *png* [*ka+yari+an*] **1:** pagkakatayo; pagkakagawa; pagkakábuô **2:** balangkas o gusali : ESTRUKTÚRA, KONSTRUKSIYÓN.

ká·yas *pnd* [*Ilk Kap Pan Tag*] **mag·ká·yas, ku·má·yas, ka·yá·sin, ka·yá·san 1:** kinisin o linisin ang balát ng kawayan o kahoy sa pamamagitan ng patalim : YASYÁS **2:** magtilad o magtabas ng kahoy, kawayan, o katulad : YASYÁS.

ká·yat *png* [*Kap Tag*] : patak o tulo ng likido – *pnd* **ku·má·yat, ma·ká·yat**.

ka·yá't *pnb* : pinaikling **kaya at**.

ká·yaw *png Bio* [*Iva*] : mikrobyo.

ka·yaw *png* [*Kal*] : ritwal ng pamumugot ng ulo.

ka·ya·wà *png Med* : sakít sa palî.

káy·but *png Ana* [*Kap*] : kuyukot.

ka·yé·put *png Bot* : palumpong (*Melaleuca leucadendron*) na may lagínglunti at mabangong dahon, at kulay puting bulaklak **2:** sa parmasyutika, langis na kulay lunti, may amoy, mula sa dinalisay na dahon ng palumpong na ito, at ginagamit na gamot sa sakít ng ngipin, katí ng balát, at pananakit ng tiyan.

ka·ye·tá·na *png Bot* [*ST*] : punongkahoy (*Zanthoxylum rhetsa*) na tumataas nang hanggang 20 m, may mga tinik sa katawan, dahon na hugis pako, at madilaw-puting bulaklak na pula ang gitna *var* katyána : KASABÁNG.

ká·yew *png* [*Igo*] : paglalakbay sa mga sagradong kubo sa bundok nang nakaharap sa teritoryo ng mga kaaway upang humanap ng mga senyal o pahiwatig.

ka·yew *png* [*Bon*] : mahalagang ritwal ukol sa siklo ng palay.

kay·káy *png* [*Bik Hil Pan Seb Tag War*] : pagkayod o pagkamot ng hayop sa rabaw ng lupa sa pamamagitan ng mga kuko nito *Cf* KÁHIG – *pnd* **mag·kay·káy, ku·may·káy, kay·ka·yín, i·kay·káy**.

Kay·lá·wan *png* [*Bag*] : isa sa mga pángkating etniko ng mga Bagobo.

kay·lì *png* [*Kap*] : kaliwa.

kay·mán *pnt* [*Hil*] : yamang.

kay·mí·to *png Bot* : varyant ng **kaimito**.

kay·na·he·ve·án *png* [*Iva*] : kapayapaan.

kay·na·kán *png* [*Kap ka+anak+an*] : kabataan.

ká·yo *png* **1:** [*Bik Ilk Mag Mrw*] kahoy **2:** [*Ilk Pan Tag*] telang hinabi : NUÓG.

kayo (key·ów) *png Kol* [*Ing*] : knockout; kumakatawan sa bigkas ng KO.

ka·yó *pnh* **1:** sa pangalawang panauhan at ginagamit sa pagkausap sa dalawa o mahigit na tao : YOU **2:** ginagamit na isahan kung tumutukoy sa nakatatanda bilang paggalang.

ká·yod *png* **1:** pagkuha ng lamán ng anumang bunga sa pamamagitan ng matalim na kasangkapan *Cf* KUDKÓD **2:** paglilinis o pagkikinis sa rabaw sa pamamagitan ng matulis na bagay *Cf* GASGÁS, KÁMOT : KAGUDKÓD – *pnd* **mag·ká·yod, ka·yú·rin, ka·yú·ran 3:** pagtatrabaho – *pnd* **ku·má·yod**.

ka·yóg *pnr* : tagilid; nakahilig.

ká·yos *png Bot* : namí.

kay·pa·là *pnb, pnt* : varyant ng **kaipala**.

kay·rél *png* : varyant ng **kairel**.

kay·sá *pnt, pnu* : ginagamit sa paghahambing at ipinakikilala ang pangalawang tao o bagay na inihahambing, *hal* "Mataas ang mangga kaysa saging" *var* késa : SANGSA, THAN.

kay·sá kay *pnt* : ginagamit sa paghahambing ng dalawang tao na sinusundan ng pangalan ng pangalawang tao na inihahambing, *hal* Maganda si Vilma kaysa kay Norma.

kay·sá ki·ná *pnt* : ginagamit sa paghahambing ng isang pangkat at ng isang tao na tumutukoy din sa mga kasamahan ng naturang tao, *hal* Malayo ang bahay namin kaysa kina Nell.

ká·yu *png Mus* [*Yak*] : luntang.

ka·yug·kóg *png* **1:** varyant ng **kalugkog**[2] **2:** *Bot* saligaw.

ka·yú·kuy *png* [*Ilk*] : buyo.

ka·yu·mád *png* : varyant ng **kuyumad**.

ka·yu·mang·gí *png* [*Pan Tag*] **1:** kulay kape, karaniwang tumutukoy sa kutis ng balát *Cf* MORÉNA, MORÉNO : BULEW, ILÓM, ITÚMON, KAPÉGA, KAWSUN, MAGALÍMBA, TABUNÓN **2:** tawag sa katutubong Filipino.

ka·yu·má·nis *png Bot* : punongkahoy (*Clausena anisum-oleus*) na tumataas nang 3-6 m, may mahahabang dahon, hugis itlog ang bunga, at matatagpuan sa gubat : KALOMATA.

ka·yum·kóm *png Bot* : punongkahoy (*Clerodendron brachyanthum*) na mabuhok, tumataas nang 15 m, malalapad na hugis itlog ang dahon, at may maliit at sapad na bunga.

ka·yum·kóm *pnr* : kuyom.

ka·yum·páw *png Zoo* [*Ilk*] : maliit na uri ng mollusk (family *Petecypoda*) na malaki ang talukab.

ka·yung·kóng *png* : pamamaluktot dahil sa lamig o sakít : AGKOKOT.

ka·yú·ngo *png Bot* : suwag-matsing.

ka·yu·pa·yán *png* [*Kap*] : autoridad; pakultad.

ka·yu·yò *png Ana* : buyon; puson.

kay·ya·báng *png* [*Ilk*] : tiklis.

kaz·zíng *png Zoo* [*Iba*] : kambing.

KB, daglat (kéy·bi) *Com* [*Ing*] : kilobyte(s) *var* Kb.

kb, daglat (kéy·bi) [*Ing*] : kilobase.

kc, daglat (kéy·si) [*Ing*] : kilocycle.

kê *png Bot* [*Tsi*] : baging (*Pueraria thunbergiana*) na pataas ang paggapang, tila damo, humahaba nang 8 m, at hugis itlog ang maliliit na dahon.

ke *pnu Kol* [*Esp que*] : kahit pa; mangyari man.

kebab (ki·báb) *png* [*Ara*] : putaheng binubuo ng mga hiniwang karne, gulay, at iba pang rekado na pawang tinuhog at inihaw *Cf* BÁRBEKYÚ.

ké-bé·ti-bé·ti *png Bot* [*Tir*] : everyday.

ke·brá·da, ke·brá·do *png Mat* [*Esp quebrada, quebrado*] : fraction[1,2].

ke·bra·dú·ra *png Med* [*Esp quebradura*] : básag o lámat, karaniwang sa mga buto o kartilago *Cf* BALÌ, PÍLAY.

ke·brán·to *png* [*Esp quebranto*] : pagdurusa; pighati.

ked·déng *png* [*Ilk*] : takda[2,3].

ke·dél *png* [*Mrw*] **1:** katí[1] **2:** kulubot sa balát.

ké·deng *pnr* [*Mrw*] : munti.

ké·des *pnd* **ku·mé·des, ke·dé·sin, ma·ké·des** [*Mrw*] : tiris.

ke·dî-ke·dî *png Zoo* [*Mrw*] : kitikiti.

kéd·se *png* [*Igo*] **1:** lakas **2:** tapang.

keel (kil) *png* [*Ing*] **1:** pahabang estrukturang bakal o kahoy na nagsisilbing balangkas ng barko at sasakyang panghimpapawid : KÍLYA **2:** *Lit* barko **3:** palupo sa buto sa dibdib ng mga ibon : CARINA **3:** talulot ng bulaklak na kahugis ng dulo ng bangka **4:** barkong naglululan ng uling **5:** volume ng uling na kayang kargahin ng isang barko.

keep (kip) *pnd* [*Ing*] **1:** pamahaláan o ariin ang isang bagay **2:** panatilihin o ireserba para sa hinaharap; alagaan **3:** panatilihin o ireserba sa anumang kondisyon, kalagayan, o paraan **4:** ilagay o itago sa isang sisidlan o lalagyan **5: a** tumalima o sumunod sa anumang kaugalian o batas **b** alagaan at tupdin ang isang pangako **c** igalang o tupdin ang isang tagubilin o pananagutan **d** kumilos nang naaayon sa isang okasyon.

keeper (kí·per) *png* [*Ing keep+er*] **1:** tao na tagapagtago ng bagay o tagapangalaga ng museo, galeriya, gubat, at iba pa **2:** sa futbol, tagapagbantay ng gol **3:** prutas na nananatiling mabuti ang kondisyon **4:** bareta ng bakal na ipinapatong sa magnet na hugis sapatos ng kabayo upang mapanatili ang lakas nito **5: a** anumang hikaw na ikinakabit sa lambi ng tainga upang hindi magsara ang butas nito **b** singsing na isinusuot upang bantayan ang pagkawala ng higit na mahalagang singsing.

ke·fe·sa·yaw be·le·yan *png Say* [*Tir*] : sayaw ng pakikipagdigma.

ke·fe·sa·yaw bi·ton *png Say* [*Tir*] : sayaw pang-agrikultura.

ke·fe·sa·yaw se·ta·yan *png Say* [*Tir*] : sayaw ng pamimintuho.

ke·fe·sa·yaw si·ring *png Say* [*Tir*] : sayaw ng mangkukulam.

ke·fe·sa·yaw u·bal *png Say* [*Tir*] : sayaw ng unggoy.

ke·fe·se·yaw ka·i·la·wan *png Say Mus* [*Tir*] : sayaw sa kasal na sinasaliwan ng pangkat ng gong : KEFESEYAW SIRING.

ke·fe·se·yaw si·ring *png Say Mus* [*Tir*] : kefeseyaw kailawan.

ke·ga·fu·wán *png* [*Iba*] : layon.

ke·gal *png* [*Tbo*] : blusa.

ke·gal ben·se·wit *png* [*Tbo*] : blusang may disenyong mga bilóg na kabibe.

ke·gal ke·ni·bang *png* [*Tbo*] : blusang may aplike.

ke·gal ne·sif *png* [*Tbo*] : blusang may borda.

keg·gáng *png* [*Pan*] : langib.

ké·ha *png* [*Bik Ilk Kap Tag Esp queja*] **1:** pagtutol; reklamo **2:** ungol; daing.

ké·ka *pnh* [*Kap*] : iyo.

ké·ka·tá *pnh* [*Kap*] : kanita.

kék·keng *png Mus* [*Iba*] : agung.

ké·kok *png* : salitáng batà na nangangahulugang manok.

ke·láw *png* [*Pan*] : taká.

Ké·leng·ná *png* [*Ifu*] : kalagitnaan ng Nobyembre hanggang kalagitnaan ng Disyembre, panahon ng paglilinis ng bukid.

Ke·ley-í *png* : isa sa mga wika ng mga Ifugaw.

kél·ga *pnd* **mag·kél·ga, kel·gá·hin, ma·kél·ga** [*Ilk*] : gulatin; sindakin; takutin.

kel·lá·at *png* [*Ilk*] : gúlat.

kel·léb *png* [*Ilk*] : takip ng tapayan o kaldero.

kél·leb *png* [*Ilk*] : saklob.

ké·lo e·ngá *png* [*Tir*] : sanggol.

keloid (ké·loyd) *png* [*Ing*] : mahilatsang laman na tumutubò sa naghilom na sugat o sa pilat nito.

kelp *png Bat* [*Ing*] **1:** halamang dagat (genus *Laminaria*) na naaangkop gamitin bilang pataba sa lupa na matatagpuan sa baybaying Pasipiko ng America **2:** abo ng halamang dagat na dating ginagamit sa paggawa ng salamin at sabon.

ké·lu·wâ *png* [*Tsi*] : pinulbós na mustasa *var* kelwà.

kél·vin *png* [*Ing*] : batayang yunit ng temperaturang termodinamika at may symbol na **K**.

ké·ma·ná *png* [*Tir*] : mabuting pagtanggap sa dayuhan.

kém·bot *pnd* **ku·mém·bot, kém·bu·tán, i·kém·bot** : bahagyang igiling ang baywang at puwit, karaniwang upang mang-akit.

ke·meg *pnr* [*Pan*] : tamad.

ke·mí *png Bot* [*Mrw*] : dahon ng laurel.

ké·mi·kál *png* [*Ing chemical*] : substance na nalilikha o ginagamit sa proseso hinggil sa kemistri : CHEMICAL, CHEMO-.

ké·mi·kál *pnr* [*Ing chemical*] : ginagamit o may kaugnayan sa agham, operasyon, o proseso ng kemistri : CHEMICAL.

ké·mist *png* [*Ing chemist*] : kimiko.

ké·mis·trí *png* [*Ing chemistry*] **1:** agham ng komposisyon, estruktura, mga katangian, at reaksiyon ng matter, ng sistema ng mga atom at molecule : CHEMISTRY, KÍMIKÁ **2:** komposisyon, estruktura, mga katangian, at reaksiyon ng isang substance : CHEMISTRY, KÍMIKÁ.

kem·kém *png* [*Ilk*] : habhab.

kemp *png* [*Ing*] : magaspang na buhok sa lana.

kém·pet *pnr* [*Mrw*] : kasiya.

kén·deng *png* [*Esp candil*] : eksaheradong paggalaw ng baywang sa paglakad, lalo na ng mga babae *var* kindíng : KINNÍ, LÁTOD – *pnd* **ku·mén·deng, kén·de·ngán, i·kén·deng**.

kén·di *png* [*Ing candy*] **1:** asukal na hinaluan ng ibang pampalasa, pinatigas, at hinati-hati matapos pakuluan at pasingawan : CANDY **2:** piraso ng minatamis.

kén·do *png* [*Jap*] : anyo ng eskrima na gumagamit ng espada na dalawang kamay ang paghawak.

kéng·keng *png* **1:** tunog ng pagpalo sa puwit ng kawali na karaniwang ginagawa kung Bagong Taon **2:** pinahinang tunog ng batingaw *var* kíngking.

Kén·koy *png* **1:** *Lit* sikat na katatawanang karakter sa komiks na nagsimula noong 1929 at kilala sa ayos ng buhok na plastado sa pomada at sa maluwang na pantalon **2:** sa maliit na titik, tao na mapagpatawa.

kennel (ké·nel) *png* [*Ing*] **1:** maliit na bahay ng aso **2:** establisimyento na nagpapalahi, nag-aalaga, nagpapalaki, at nagsasanay ng mga aso.

kenning (ké·ning) *png Lit* [*Ing*] : metaporikong tambalang salita o pahayag sa sinaunang panulaan ng Ingles at Norse, *hal whale's bath* para sa dagat.

ke·no·go·la·gey mê-ra·yo *png* [*Tir*] : binatilyong nasa gulang na 11-17 taon.

ke·no·gon *png* [*Tir*] : babaeng nasa gulang na 8-12 taon.

ke·no·gon mê-ra·yo *png* [*Tir*] : dalagitang nasa gulang na 11-17 taon.

ke·no·lo·gey *png* [*Tir*] : lalaking nasa gulang na 8-12 taon.

ke·no·pód·yo *png Bot* [*Esp quenopodio*] : chenopod.

ke·nó·sis *png* [*Gri Ing*] : kababaang loob ni Kristo at pagtatatwa sa likás na kabanalan sa pamamagitan ng paglilingkod at pagpapakasakit para sa sangkatauhan.

ken·tî *png Zoo* [*Mrw*] : maya.

ké·pi *png* [*Fre*] : gora na pangmilitar at pantay ang ulunan.

kép·kep *png* [*Ilk Iva*] : yakap.

kep·pét *pnr* [*Ilk*] : pikit.

kép·yas *png Kol* : puke.

ke·rá *png* [*Pan*] : tirá[1,2].

ke·rà *png* [*Kap*] : higa – *pnd* **ku·me·rà, i·ke·rà**.

ké·ra·tín *png* [*Ing*] : anumang mahimaymay na protinang tinataglay ng buhok, balahibo, kuko, pakpak, at sungay : KERATÍNA.

ke·ra·tí·na *png* [*Esp queratina*] : keratin.

keratitis (ke·ra·táy·tis) *png* [*Ing*] : pamamaga ng cornea ng mata.

ke·rél·ya *png Bat* [*Esp querella*] : demanda; reklamo.

ke·rel·ya·dór *png Bat* [*Esp querellador*] : lalaking nagdedemanda o may reklamo, **ke·rel·ya·dó·ra** kung babae *Cf* KERELYÁNTE : COMPLAINANT.

ke·rel·yán·te *png Bat* [*Esp querellante*] : tao na nagdedemanda o may reklamo : COMPLAINANT.

ke·rí·da *png* [*Esp querida*] **1:** babaeng minamahal, **ke·rí·do** kung lalaki **2:** *Kol* kaapid.

ké·rit *png Ark* [*Mrw*] **1:** bakal **2:** baytang ng hagdan.

ker·kér *png* [*Ilk*] **1:** kawayang pantali ng palay **2:** haya.

kér·nel *png* [*Ing*] : butil, buto, o grano na napapaloob sa isang bunga, karaniwang may matigas na balát, tulad ng nuwes, trigo, at iba pa.

kerosene (ké·ro·sín) *png* [*Ing*] : malabnaw na langis na ginagamit na pampaningas : GAÁS.

ke·ru·bín *png* [*Esp querubín*] **1:** isang selestiyal na eksistensiyang may pakpak *Cf* anghél : CHERUB **2:** sa teolohiya, isa sa pangalawang order ng mga anghel : CHERUB **3:** representasyon ng isang anghel na may mapintog na pisngi at mamula-mulang mukha.

ké·sa *pnt* : varyant ng **kaysa**.

ké·so *png* [*Esp queso*] : kinultang gatas, tulad ng kesong puti, keso de-bola, Edam, blue cheese, Camembert, Roquefort *Cf* BUTTER, MARGARINE, YOGURT : CHEESE.

ké·so de-bó·la *png* [*Esp queso de bola*] : bilóg na keso na karaniwang mapusyaw na dilaw at may pulang balát : EDAM.

ké·song pu·tî *png* [*keso+na-putî*] : kesong malambot at kulay puti, gawa sa kultang gatas, at hindi piniga.

kes·sing *png Bot* [*Iba*] : gugo.

kés·yo *png Kol* [*Tsi*] : anumang ipinalalágay na hindi importante at nakayayamot ang dahilan.

ketchup (két·sap) *png* [*Ing*] : ketsap.

ke·té·gan *png* [*Pan*] : patuto[1].

ke·til *pnr* [*Mar*] : bulilit[2].

ketone (kí·town) *png* [*Ing Gri*] : anumang uri ng organikong sangkap na may halo ng mga element mula sa grupong carbonyl : ACETONE.

ké·tong *png Med* [*Tsi Kap Tag*] : sakít sa balát na nakahahawa, makaliskis at kulay abuhin ang anyo, dahan-dahang kinakain o inuubos ang iba't ibang bahagi ng katawan : ARÔ, DÁOT[2], ÍPUL, KAGITSÎ, KUKÚTEL, LÉPRA, LEPROSY, SANLÁ – *pnd* **mag·ka·ké·tong, ma·ké·tong**.

két·sap *png* [*Ing ketchup, catchup*] : malapot at kulay pulang sarsa, karaniwang gawa sa kamatis, sibuyas, asin, at iba pang sangkap *var* catsup : KETCHUP.

kettle (ké·tel) *png* [*Ing*] : takore.

kettledrum (ké·tel·drám) *png Mus* [*Ing*] : timbal.

key (ki) *png* [*Ing*] **1:** susi **2:** kasangkapan na ginagamit sa pagpihit ng tornilyo o tuwerka, *hal* pihitan ng relo **3:** teklado na dinidiinan ng daliri sa pagpapatugtog ng piyano, plauta, at iba pang instrumentong pangmusika **4:** teklado sa makinilya o computer **5:** pook na nagpapahintulot na makontrol ang dagat o isang teritoryo dahil sa estratehikong lokasyon nito **6: a** solusyon o paliwanag **b** salita o isang sistema na ginagamit upang matuklasan ang isang lihim na kodigo **c** listahan ng mga kaukulang paliwanag na ginagamit sa mapa o talahanayan **d** maniobra sa mga problematikong sitwasyon sa ahedres **e** aklat ng mga solusyon para sa mga problemang matematiko **f** literal na pagsasalin ng isang aklat na isinulat sa banyagang wika **g** *Mus* pangkat, eskala, o sistema ng mga notang pawang nakaugnay at nakabatay sa isang hatag na saligang nota **7:** pangunahin; krusyal; esensiyal.

key : tawag sa titik **K**.

keyboard (kí·bord) *png* [*Ing key+board*] **1:** isang set ng mga teklado sa makinilya, computer, piyano, at iba pang instrumentong pangmusika **2:** elektronikong instrumentong pangmusika na may mga set ng teklado tulad sa piyano.

key chain (kí tseyn) *png* [*Ing*] : lyabera.

keyhole (kí·howl) *png* [*Ing*] : bútas sa kandado na sinusuutan ng susi.

keyhole surgery (kí·howl sér·dye·rí) *png Med* [*Ing*] : minimal na pamamaraan sa operasyon na isinasagawa sa napakaliit na hiwa sa partikular na bahagi ng katawan.

keyk *png* [*Ing cake*] **1:** hinurnong timpla ng arina, mantekilya, itlog, asukal, at iba pa: CAKE **2:** pagkaing hinugis sapad at bilóg *Cf* MAMÓN : CAKE.

keynote (kí·nowt) *png* [*Ing key+note*] **1:** umiiral o namamayaning tono o idea sa isang okasyon **2:** sinumang naatasan na itakda ang namamayaning tono o idea sa isang pulong o kumperensiya **3:** *Mus* nota na batayan ng isang key.

keypunch (kí·pants) *png* [*Ing key+punch*] : makinang ginagamit sa paglilipat ng mga datos sa pamamagitan ng pagbutas sa mga kard o papel.

keypuncher (ki·pán·tser) *png* [*Ing key+punch+er*] : opereytor ng isang makina para sa keypunch.

keyword (kí·werd) *png* [*Ing key+word*] **1:** susi sa lihim na kodigo **2: a** salita na lubhang mahalaga **b** salita na ginagamit upang mabuksan at malaman ang nilalaman ng isang file *Cf* PASSWORD.

kg, daglat (kéy·dyi) [*Esp*] : kilogramo.

KGB *png* [*Rus Komitet Gosudarstvennoi Bezopaznosti*] : Komite sa Seguridad ng Estado; lihim na organisasyon ng pulisya sa dating Unyong Sobyet na itinatag upang mag-espiya sa mga panloob at panlabas na usapin ng bansa at sa mga krimen laban sa estado.

Kgg, daglat (kéy·dyi·dyí) **1:** kagalang-galang **2:** kagalang-galangan.

khaddar (ká·dar) *png* [*Hin*] : telang hinabi sa bahay.

khaki (ká·ki) *png, pnr* [*Ing*] : kaki.

khan (kan) *png* [*Ing*] **1:** titulong ibinibigay sa mga pinuno at opisyal sa gitnang Asia, Afghanistan, at iba pa **2: a** supremong pinuno ng mga tribung Turko, Tartar, at Monggol **b** emperador ng China sa panahon ng imperyong Monggol.

khoum (kum) *png* [*Arab kums Ing*] : yunit ng pananalapi sa Mauritania.

kHz, daglat (kéy·eyts·zí) [*Ing*] : kilohertz.

ki·al *png* [*Mrw*] : ugoy.

ki·ang *png* [*Kan*] : pakiramdam ng gutóm.

ki·á·ngan *png Mit* [*Ifu*] : bul-ul na anyong sumasayaw, nagbabantay sa kamalig ng bigas, at nagpaparami ng mga ito kapag nagbibigay ng pag-aalay.

ki·áy *png* : paggiri-giring kilos o galaw.

ki·bak *png* [*Tau*] : uka sa balát o peklat sanhi ng sugat o sakít.

kí·bal *png* **1:** depekto sa rabaw ng tabla: WARP **2:** [*Kap Tag*] pagpilipit ng tali sa mga pirasong lapád na kahoy para magdikit-dikit ang mga ito, tulad ng sahig na tabla *Cf* TAHÎ : BIGÓNG, BIKÔ, KESSENG **3:** *Bot* ayap **4:** *Med* paglaki ng tiyan dahil sa labis na pagkain ng prutas o pag-inom ng likido.

kí·bang *png* [*Mrw Tag*] : pag-uga o pag-ugoy ng estrukturang dapat na matatag o nakapirmi.

ki·báng *pnr* : hilíg; tagilid.

kibbutz (ki·búts) *png* [*Ing*] : pamayanang komunal sa Israel na karaniwang lumalahok sa agrikultura, kolektibong nagmamay-ari ng mga gamit at kita sa produksiyon, sama-sama sa pagbuo ng desisyon at pag-aalaga ng mga bata.

kibbutznik (ki·búts·nik) *png* [*Ing*] : sinumang kasapi ng isang kibbutz.

ki·bì *pnr* [*Mrw*] : tabingi.

ki·bít *png* [*Kap Tag*] : baltak sa kawit dahil kinagat ng isda.

ki·bít *pnd* [*Kap Tag*] **mag·ki·bít, i·ki·bít :** ikilos paitaas ang balikat, para ipahayag na walang alam o walang pakialam.

ki·bít·ka *png* [*Ing Rus*] **1:** isang uri ng sasakyang may takip at hinihila ng hayop **2: a** isang uri ng pabilog na tent **b** bahay ng mga Tartar.

kibitz (kí·bits) *pnd Kol* [*Ing*] : makialam o mag-usyoso.

kí·bit·zér *png* [*Ing kibitz+er*] **1:** *Kol* miron sa laro o sugal, mahilig magbigay ng payo kahit na hindi kailangan **2:** tao na makulit o mahilig makialam : USISÉRO.

kib·kíb *png* [*Kap*] : habhab.

kib·kíb *png* **1:** pagkuha nang buong-buo sa laman ng niyog **2:** ngatngat.

kiblah (kíb·la) *png* [*Ara*] : direksiyon ng Kaaba sa Mecca na hinaharap ng Muslim kung nagdarasal: KIBLAT.

kíb·lat *png* [*Mrw Tau*] : kiblah.

kíb·lit *png* [*Bik*] : sagóy.

ki·bô *png* **1:** [*Hil Seb Tag*] galaw; kilos – *pnd* **ku·mi·bô, ki·bu·ín, ma·ngi·bô 2:** pagsisimula ng pakikipag-usap o pag-imik *var* ibô *Cf* BATÌ **3:** paggalaw o pagkuha ng isang bagay, lalo na kung walang pahintulot ng may-ari : ARIMEKMÉK.

ki·ból *png* [*Seb*] : punggok[1].

ki·bót *png* : mahinang pintig; halos hindi mapansing galaw, *hal* kibot ng labì.

kick (kik) *pnd* [*Ing*] **1:** sipain o tadyakan **2:** magpahayag ng samá ng loob **3:** *Kol* ihinto ang bisyo o masamang gawain **4:** patalsikin o sisantehin **5:** *Isp* sa futbol, umiskor sa pamamagitan ng pagsipa sa bola patungo sa gol.

kickback (kík·bak) *png* [*Ing kick+back*] **1:** puwersa ng pagtalbog o pagsikad pabalik ng isang bagay **2:** *Kol* tubo mula sa negosyo, karaniwan sa ilegal na paraan o sabwatan.

kid *png* [*Ing*] **1:** batang kambing **2:** katad mula sa batang kambing **3:** *Kol* nakababatang lalaki o babae.

ki·dáng *png Zoo* : mammal (genus *Hyemoschusat Tragulus*) na tila usa, walang sungay, at matatagpuan sa gitnang Africa at timog silangang Asia.

Ki·da·pá·wan *png* : kabesera ng Cotabato.

kid·dáng *png Zoo* [*Ifu*] : tutubi (*Rhyothemis fuliginosa Selys*) na may katamtamang laki o kulay pula.

ki·dém *png* [*Ilk*] **1:** pagpikit ng mata **2:** patay ang buwan : DULÚM.

kíd·kid *png Kar* [*Mag Mrw*] : kikil.

kid·kíd *png* **1:** rolyo o ikirán ng sinulid, lubid, tali, at katulad : PULÓN, SABÍD[2], SABÓD, SAMBOD – *pnd* **mag·kid·kíd, kid·ki·rán, i·kid·kíd 2:** [*Ilk*] tutong.

kid·kí·ran *png* [*kidkid* + *an*] : pulunan o ikirán ng sinulid, kawad, tali, at iba pa : SPINDLE[2].

kid·lát *png* **1:** koryente o siklab na likha ng pagbabangga ng malamig at mainit na hangin sa himpapawid: ALTÍ, FLASH[1], LINTÌ **2:** kilos o pangyayaring mabilis.

kíd·nap *png* [*Ing*] : pagdukot sa isang tao para ipatubos – *pnd* **ku·míd·nap, kíd·na·pín, ma·ngíd·nap**.

kid·ná·per [*Ing kidnapper*] : tao na kumikidnap o nangidnap *Cf* LÚPOT.

kidney (kíd·ni) *png Ana* [*Ing*] : rinyón.

kid·yá *png Bot* : kalamansi.

ki·gal sa·ro *png* [*Tbo*] : abakang jaket, tinina sa pamamaraang ikat, at itinahi.

kí·gaw *png Zoo* [*Ilk*] : munting usa o guya.

kig·nut *png* [*Tau*] : di-mapigil na paggalaw ng mga kalamnan.

ki·há·da *png Ana* [*Esp quijada*] **1:** panga **2:** buto ng panga.

kí·ho *png* [*Esp quijo*] : balitok.

ki·ím *png* **1:** bakal na sipit tulad ng plais o tiyani **2:** higpit ng naturang mga sipit *Cf* KAGÁT **3:** pagtitimpi ng gálit.

ki·ím *pnr* : nakasusi; sarado.

ki·íng *pnr* **1:** kuba at halos magkadikit ang ulo at balikat *Cf* BUKÓT **2:** makapal at matambok ang batok.

kí·is *png* [*Mrw*] : pasuwit[1].

ki·ít *pnr* : siniksik o pinipi nang madiin.

ki·kí *png* **1:** [*Tsi*] pagluwa ng anumang nasa bibig **2:** [*Seb*] tinga sa ngipin.

ki·kì *png* : maliit na puke.

kî-kî *png* [*Seb*] : tingá.

kí·kid *png Kar* [*Mar*] : kikil.

kí·kig *png* [*Tsi*] **1:** paglinis sa maliliit na duming natirá sa tainga sa pagtanggal ng tutuli **2:** sa pakikipagtalik ng mga hayop, lalo na ang lalaking manok, galaw kapag naabot na ang kasukdulan *Cf* KILÍG – *pnd* **ku·mí·kig, ki·kí·gin**.

ki·kíg *png Zoo* [*Bik*] : kalabukab.

kí·kik *png* [*Tsi*] : tayakad.

kí·kil *png Kar* [*Kap Mag Pan Tag*] **1:** bakal na magaspang ang rabaw at ginagamit na pangkinis o panghasa ng bakal o anumang metal : BALHÁG[2], FILE[4], KÍKID, LÍMBAS – *pnd* **mag·kí·kil, ki·kí·lin, ki·kí·lan, i·pang·kí·kil 2:** pangkinis ng kuko **3:** *Kol* sapilitang paghingi ng salapi.

ki·ki·mút *png Tro* [*Kap*] : karilyo.

ki·kin·sót *png Zoo* : kitikiti; larva ng lamok.

ki·kít *png Ana* [*Ilk*] : hinliliit.

ki·kí·yaw *png Zoo* [*Bik*] : kilyawan.

ki·kí·yo *png* **1:** *Zoo* uri ng ibon na magalaw ang buntot kahit nakadapo **2:** kitikiti **3:** kung sa tao, magaslaw o hindi mapakali ang kilos.

kí·ku·wán *png* [*Kap*] : nalaglag ang ipinagbubuntis o nakunan.

kík·yam *png* [*Tsi*] : tila lumpiyang putahe na naglalaman ng pinaghalong arina, hinimay na isda, gulay, at kulay kape ang bilot *var* kékyam.

kí·la *png* **1:** alinlangan; duda **2:** pagkalito; linggatong.

ki·lá *pnh* : pinaikling **kanila** *var* kiná, kindá.

ki·lá·a *png Bot* [*Hil Seb War*] : tungkod-pari.

kí·lab *png* [*Seb*] : iglap.

ki·láb *png* : kinang; luningning.

ki·lab·bán *png* [*Ilk*] : kaning hindi naubos at lumamig.

ki·lá·bot *png* **1:** pakiramdam na pamamantal o pagtindig ng balahibo dahil sa matinding tákot o lamig – *pnd* **ki·la·bú·tan, ma·ngi·lá·bot 2:** tákot; hilakbot **3:** *Idy* tao na kinatatakutan *Cf* MATÓN **4:** tao na kilala, karaniwan dahil sa di-kanais-nais na katangian o masamang gawain *Cf* BANTÕG **5:** dagta na nakukuha sa mga punongkahoy na mabulba ang ugat, tulad ng nami, tugi, at katulad.

ki·lá·bot *pnr* : bantog dahil sa masamang gawain *Cf* PUSAKÁL.

ki·la·bu *png* [*Tbo*] : kortina na kahawig ng kulambo at sadyang nakalaan para sa pinuno ng bahay.

ki·lág·han *png* [*Bik*] : sindak.

ki·lák *png* [*Iba*] : ningning; kintab.

ki·lá·kil *png Zoo* : uri ng puting loro.

ki·lá·la *png Bot* [*Bik Hil Seb Tbn War*] : tungkod-pari.

ki·lá·la *pnr* : alam kung sino ang paksa *var* kakilála: PAMILYÁR[1].

ki·la·lá *pnr* : sikát; bantog.

kî-la·lak *png Lit* [*Tbo*] : magdamagang pag-awit ng isang epikong-bayan.

kí·lang *png* **1:** basket na biluhaba, maluwag ang lala, at pinagkukulungan ng manok **2:** binuro at inimbak na alak mula sa tubó, palma, bungang ugat, at iba pa.

ki·láp *png* [*Ilk Tag*] : kislap; kinang.

ki·lap·sáw *png* : maliliit na along pabilog na likha ng isang bagay na bumagsak o lumitaw sa tubig *Cf* KALAPSÁW, LABÚSAW, PUSÁG : ARITAMTÁM, RIPPLE.

ki·lás *png* **1:** iregular na daloy ng likido sa mga túbo **2:** malaro at malikot na pagsasaya **3:** [*Hil*] balisa.

Ki·lát, Le·ón *png Kas* : bansag kay Pantaleon Villegas, maalamat na pinuno ng paghihimagsik sa Cebu noong 1898.

ki·la·ta·dór *png* [*Esp quilatador*] : tagakilatis o tagauri ng ginto o pilak.

ki·lá·tes *png* [*Esp quilates*] **1:** yunit sa pagsukat ng kalantayan ng ginto at pilak : CARAT[2], KÁRAT **2:** salát ng kahoy, karne, at iba pa *Cf* HILATSÁ **3:** pagsusuri o pag-uuri ng kalidad, karaniwan ng ginto o pilak *var* kilátis.

ki·láw *png* **1:** [*Bik Tag*] pagbabad ng hiniwa-hiwang hilaw na isda o karne

sa sukà at iba pang pampalasa : TAGHILÁW **2:** [*Seb*] pagkain na hilaw : TAGHILÁW **3:** *Med* hapdi ng tiyan – *pnd* **mag·ki·láw, ki·la·wín, i·ki·láw 4:** [*Pan*] taká.

ki·láw *pnr* **1:** batà o murà; pangkabataan **2:** baguhan; bagito **3:** niluto sa marahàng apoy.

ki·la·wét *png* [*Ilk*] : maikling kidlat.

ki·la·wín *pnr* [*kilaw+in*] : ibinabad sa sukà at iba pang pampalasa, karaniwang karne o isda : KINILÁW.

kí·lay *png* : balantok ng maiikling buhok sa pagitan ng mata at noo : GÁLO.

kíl·der·kín *png* [*Ing*] **1:** bariles na naglalaman ng 18 imperyal na galon ng likido **2:** volume na humigit-kumulang 82 litro.

ki·léb *png* [*Tbo*] : gabi.

ki·líb *png* : uri ng patibong pang-ilog.

kí·lid *png* [*Seb War*] **1:** varyant ng **gilid 2:** pihit[2] **3:** *Ana* tagiliran.

ki·líg *pnd* **ku·mi·líg, ki·li·gín, ma·pa·ki·líg :** panginigin ang katawan na tila nalalamigan o para itaktak ang tubig pagkatapos maligo.

kí·lik *png* [*Bik Kap Tag*] : pagdala ng bigat sa baywang sa tulong ng bisig, karaniwang sa pagbuhat ng batà *Cf* KIPKÍP : ÍREK[2], KÚNGKONG, OBBÁ, SAKMÌ, TAMBID – *pnd* **mag·kí·lik, ku·mí·lik, ki·lí·kin.**

ki·lí·kid *png* : pag-ikid ng lubid, sinulid, at iba pa, sa karete o ikiran.

ki·li·kí·li *png* [*Bik Kap Iba Pan Tag*] **1:** *Ana* pang-ilalim na bahagi ng hugpungan ng bisig at tagiliran ng dibdib : YUKYOK **2:** sulok na lingid sa paningin.

ki·li·líng *png* [*Ilk Tag*] : varyant ng **kuliling.**

ki·lí·lis *png Zoo* [*ST*] : kuliglig.

kí·lim *png* [*Ing Tur*] : uri ng hinabing karpet na gawa sa Turkey, Kurdistan, at mga karatig na pook.

ki·líng *png* **1:** *Ana* [*Kap Tag*] buhok sa batok ng kabayo: BUNGÁYBUNGAY, KABORAY, PIGAR **2:** *Bot* [*Ilk Kap Pan Tag*] kawayan (*Bambusa vulgaris*) na mabuway.

ki·ling *png Zoo* [*Kan*] : ibon na maliit, pula ang leeg, at mahaba ang mga paa.

kí·ling *pnd* **ku·mí·ling, i·kí·ling, ma·kí·ling 1:** igalaw ang ulo pakanan o pakaliwa **2:** pumanig : LÁDO, LADÉO – *pnr* **ma·kí·ling.**

ki·líng *pnr* [*Bik Kap Pan Tag*] : nakapaling o nakahilíg sa isang panig.

ki·líng-i·ba *png Bot* [*Bik*] : kamyas.

ki·li·páy *pnr* : nakalaylay.

ki·lís *png* : proseso ng pagliit o pagurong, lalo na ang kahoy.

ki·lít *png* **1:** baltak o galaw ng kalamnan *var* kil-ít *Cf* KIBÓT, KISLÓT **2:** pagumbok ng balikat kapag biglang tumawa o natatakot, karaniwan sa mga batà *Cf* KIBÍT **3:** hindi sadyang pag-ilag o pag-iwas – *pnd* **ku·mi·lít, ma·pa·ki·lít.**

ki·li·tî *png* **1:** anumang nagiging sanhi ng pagtawa o biglang paggalaw : GERIKGIT, GITOK, GÚLUK, KITEK, LINGÁPNGAP, TICKLE **2:** sensitibong bahagi ng katawan na madaling mapukaw sa pagtawa o biglang paggalaw : GERIKGIT, GITOK, GÚLUK, KITEK, LINGÁPNGAP, TICKLE – *pnd* **ku·mi·li·tî, ki·li·ti·ín, ma·ngi·li·tî, ma·ki·li·tî 3:** *Idy* kahinaan.

ki·lí·tis *png Bot* [*Bik Tag*] : uray.

kil·kí·ga *png Zoo* [*Bik*] : pageng bulik.

kill (kil) *pnd* [*Ing*] **1:** kitilin ang búhay; patayin; pumatay **2:** sirain; wasakin **3:** *Kol* sagarin ang sariling kakayahan o lakas **4:** *Com Kol* burahin ang isang file.

killer (kíl·er) *png* [*Ing*] **1: a** tao o hayop na pumapatay **b** mamamatay-tao **2:** *Kol* **a** tao na mahusay at nakapupukaw ng loob **b** isang masayang biro **c** sa boksing, pamatay na suntok.

killjoy (kíl·joy) *png* [*Ing*] : tao na pumipigil o nambibitin sa kagalakan o kasiyahang dapat tamasahin ng kapuwa : KJ.

kil·ló *png* [*Ilk*] : balikaw.

kil·ló·kil·ló *png Bot* [*Ilk*] : bukáwe.

kíl·mos *pnr Med* : almoranas.

kiln *png* [*Ing*] : pugon na ginagamit sa pagsusunog, paghuhurno, o pagpapatuyo, lalo na sa pagletsada ng apog o paggawa ng palayok.

kí·lo *png* **1:** [*Esp Ing*] yunit ng bigat na nangangahulugang isang libo sa sistemang metriko : K, KÍLOGRÁM, KILOGRÁMO – *pnd* **mag·kí·lo, ku·mí·lo, ki·lú·hin 2:** *Kar* hanay ng mga kahoy sa bubungan na pinagpapakuan ng yero *Cf* BATÁNGAN.

ki·lô *pnr* : baluktot; kurbado.

ki·lób *png Bot* : pakô (*Gleichenia linearis*) na may malalaking dahon, salasalabid ang tubò, at matatagpuan sa bundok.

kilobase (kí·lo·béys) *png Kem* [*Ing*] : yunit ng pagsukat sa haba ng mga molecule ng nucleic acid na katumbas ng 1000 base : KB.

kilobyte (kí·lo·báyt) *png Com* [*Ing*] : yunit ng pagsukat sa kapasidad ng pag-iimbak ng datos : K, KB.

kilocycle (kí·lo·sáy·kel) *png* [*Ing*] : dating yunit sa pagsukat ng dalasan na katumbas ng isang kilohertz : KC.

ki·ló·g *pnr* : maluwag o hindi maayos ang pagkakapakò.

kí·lo·grám *png* [*Ing kilo+gram*] : kilogramo.

kí·lo·grá·mo *png* [*Esp*] : yunit metriko sa pagsukat ng bigat na katumbas ng 100 gramo o 2,205 libra : KG, KÍLOGRÁM.

kí·lo·hértz *png* [*Ing kilo+hertz*] : pagsukat sa dalasan na katumbas ng 1,000 cycle bawat segundo: KHZ.

kiloliter (kí·lo·lí·ter) *png* [*Ing*] : yunit metriko sa pagsukat ng likido na katumbas ng 1,000 litro : KL.

kí·lo ma·yór *png Kar* [*Esp*] : kilo na nasa gitna ng dalawang magkahugpong na kilo sa bubungan.

kilometer (ki·ló·mi·tér, kí·lo·mí·ter) *png* [*Ing*] : kilometro.

ki·lo·me·trá·he *png* [*Esp kilometraje*] **1:** distansiya sa kilometro : MILEAGE **2:** mohon sa lansangan na bumibilang sa bawat kilometro **3:** instrumentong sumusukat sa bilis ng sasakyan : SPEEDOMETER.

ki·lo·mé·tro *png* [*Esp*] : yunit metriko sa pagsukat ng distansiya na katumbas ng 1,000 metro : KILOMETER, KM.

kí·los *png* **1:** galaw ng katawan **2:** pagbabago sa anyo, kalagayan, at katayuan – *pnd* **ku·mí·los, i·kí·los** – *pnr* **ma·kí·los :** KIMUT **3:** gawi; asal.

ki·lo·sík·lo *png* [*Esp kilociclo*] : yunit na katumbas ng 1,000 siklo.

kí·lo·tón *png* [*Ing*] : yunit metriko sa pagsukat ng lakas-pampasabog na katumbas ng 1,000 tonelada ng TNT.

kilowatt (kí·lo·wát) *png* [*Ing*] : yunit ng pagsukat sa lakas-elektrisidad na katumbas ng 1,000 watt: KW.

kilowatt-hour (kí·lo·wát-ar) *png* [*Ing*] : yunit ng pagsukat sa konsumo sa lakas-elektrisidad na katumbas ng 1,000 watt bawat oras : KWH.

Kíl·roy *png* [*Ing*] : isang maalamat na pangalang pinasikat ng mga sundalong Amerikano noong Ikalawang Digmaang Pandaigdig at makikilala lamang sa isinulat na pariralang

"Kilroy was Here" sa mga pader sa iba't ibang bansa.

kil·sót *png Zoo* **:** bulate na walang isang dangkal ang haba, at dumidikit sa mga tangrib at malalapad na bato sa dagat.

kilt *png* [*Ing*] **1:** katutubong sáya na yari sa itinuping telang tartan **2:** sáya na isinusuot ng kababaihan at mga batà.

kí·lu·kí·lo *png* **:** uri ng baklad.

ki·lum·ki·lom *png* [*Seb*] **:** takipsilim.

ki·lu·sán *png* **1:** samahan para sa mapagbagong layunin **:** MOVEMENT **2:** mga pagkilos.

kí·lu·wâ *png* [*Tsi*] **:** pinulbos na mustard *var* kilwâ.

kíl·ya *png* [*Esp quilla*] **1:** *Ntk* gulugod ng bangka o barko na sumusuporta sa balangkas nito **:** KEEL **2:** pagkiling o posisyon na nais, tulad ng pisikal na gawi.

kil·yá·wan *png Zoo* [*Kap Tag*] **:** ibon (*Oriolus chinensis chinensis*) na malambing humuni, at may kaakit-akit na tila giņtong kulay ng pakpak at buntot *var* kulyáwan **:** ÁNTULÍHAW, ÁTATABÍLAW, DOYÁW, KIKÍYAW.

kil·yá·wan *png, pnr* **:** matingkad na kulay dilaw *var* kulyáwan.

ki·mâ *png Zoo* **:** malaking mollusk gaya ng talaba.

ki·má *pnr* **:** háwak *Cf* KIMÍS.

ki·más *png* [*War*] **:** bulagsak.

ki·mát *png* [*Ilk*] **:** kidlat.

ki·máw *pnr* **:** baluktot ang bisig o kamay **:** KÓMANG, SINGKÓL.

ki·máy *png* [*War*] **:** pilay na balikat.

kím·bal *png Mus* [*Iby*] **:** gimbal.

kimberlite (kím·ber·láyt) *png Min* [*Ing*] **:** di-karaniwang bató na kulay asul, matatagpuan sa South Africa at Siberia, at nagtataglay minsan ng diyamante.

kím·bot *png* [*Tag War*] **:** sa pisyolohiya, panginginig o pagbaltak ng kalamnan **:** LINGALING.

kim·bót *png* **:** tukso; buyó.

ki·mé·ra *png* [*Esp quimera*] **:** chimera.

ki·més *png* [*Mrw*] **:** isang dakot.

kí·mey *png* [*Pan*] **:** gawain.

kí·mi *png* [*Iba*] **:** pilikmata.

ki·mî *pnr* **1:** mahinhin; mahiyain **:** ASLÍG, BUDÓNG **2:** [*Bik*] yupi.

kí·mi·ká *png* [*Esp química*] **:** kemistri.

kí·mi·kó *png* [*Esp químico*] **:** siyentista na dalubhasa sa kimika **:** CHEMIST, KÉMIST.

ki·mís *pnr* **1:** pagpiga o pagpikpik sa pamamagitan ng kamay **:** PIG-IT, PISLA, PISLIT **2:** pagsakop; paglupig.

kím·ki *png* [*Kap Seb Tag*] **:** sabaw ng manok na nilagyan ng gin bilang pampalasa.

kim·kím *png* **1:** paghawak nang mahigpit sa loob ng palad *Cf* KUYÓM – *pnd* **mag·kim·kím, kim·ki·mín, i·kim·kím 2:** pagpipigil o pagtatago ng galit.

kím·lo *png* [*Tsi*] **:** lutong binubuo ng miswa o bihon at sinasahugan ng patola, hibi, karne ng baboy, at iba pa **:** TIYEMLO.

kím·mat *png* [*Tau*] **:** pagtatása; kalkulasyon.

kim·mól *png Ana* [*Ilk*] **:** kuyukot.

kí·mo *png* [*Ilk*] **:** pulot.

ki·mó *png* [*Tbo*] **:** anumang kaloob sa babae para sa kaniyang kasal *Cf* DÓTE.

ki·mò *png* [*War*] **:** pugos.

Kí·mod *png Mit* [*Mns*] **:** maalamat na tauhan na nangahas itago ang damit ng mahiwagang dilag.

ki·mó·na *png* [*Tsi*] **:** maluwag na blusang pang-itaas, maikli ang manggas, at karaniwang ipinapatong sa sáya.

ki·mó·no *png* [*Jap*] **:** mahaba at maluwang na togang isinusuot nang may bigkis sa baywang *Cf* BÁTA.

ki·mós *png* [*Ilk*] **:** tagilo.

ki·mót *png* **1:** kaunting kilos o galaw **2:** likhang kamay, tulad ng basket, bayong, o parol; handicraft **3:** hindi sinasadyang paggalaw ng kamay o paa habang nakaupo **4:** sa pisyolohiya, paglaki at pagliit ng munting masel sa isang bútas o puwang, tulad ng anus.

kim·pál *png* **1:** likido na namuo, *hal* kimpal ng dugo: CLUMP[1] **2:** piraso o masa ng solidong bagay na walang tiyak na hugis **:** LUMP.

kim·páy *pnr* [*Hil Tag*] **:** nálumpo o napinsala ang mga kamay o paa *Cf* PILÁY, PUNGKÓL **:** PINGKAW.

kim·pì *pnr* [*Seb*] **:** piki.

kím·pit *png* [*Seb War*] **:** sipit[1].

kim·pít *pnr* [*Mrw Tag*] **:** pag-ipit o pagkakaipit, tulad ng pag-ipit ng katawan at bisig sa isang bagay.

kim·póng *pnr* **:** umurong ang pisngi at labì dahil sa kawalan ng mga ngipin.

kim·pót *png* **1:** galaw na papintig-pintig at pakibot-kibot, tulad ng paggalaw ng puwit ng manok **2:** hugis apang lambat para sa hipon **3:** malaki, hugis apa, at makitid ang bibig na seramikang banga.

kím·tsi *png* [*Kor*] **:** maanghang na atsarang gulay.

kí·mun *png* [*Tau*] **:** kain.

ki·mút *png* [*Kap*] **:** kilos – *pnd* **ku·mi·mút, i·ki·mút** *pnr* **ma·ki·mút.**

ki·mút·ki·mú·tan *png Ana* **:** pílipisán; sintido.

kin *png* [*Ing*] **:** kapamilya; kamag-anak.

kí·na *png* **1:** *Bot* [*Esp quina, quino*] singkona *var* kíno **2:** [*Ing*] yunit pananalapi ng Papua New Guinea.

ki·ná *pnh* **:** varyant ng **kila**.

ki·na·ad·mán *png* [*Seb*] **:** karunungan; kaalaman.

ki·na·án·dan *png* [*Seb*] **:** kaugalian.

ki·na·bâ *png* **:** maliit na basket ng mga prutas.

ki·na·bán *png* **1:** bigas o anumang bagay na nakasilid sa sako at may timbang na isang kaban **2:** [*Bik*] daigdig.

Ki·na·bá·yo *png Tro* [*Seb*] **:** muling pagsasadula sa Labanan ng Covadonga.

ki·na·bu·hì *png* [*Seb*] **:** búhay.

ki·na·bu·wa *png Say* [*Man*] **:** sayaw na ginagaya ang galaw at paglipad ng mga lawin **:** BÁNOG-BÁNOG, MÁNMANÁOK.

ki·na·es·sém *png* [*Ilk*] **:** yamò[1].

ki·na·gís *png* [*Hil Seb*] **:** yamuam.

ki·na·háng·lan *png* [*Seb*] **:** kasaysayan.

ki·ná·hi·nat·nán *pnd* **:** anyong pangnagdaan ng **kahinatnan**.

ki·na·hu *png* [*Ifu*] **:** mukhang aso na ukit sa ilalim ng halada at nagsisilbing sabitan.

ki·na·i·yá *png* [*Seb*] **:** ugali.

ki·ná·ka·pa·tíd *png* [*k+in+a+ka+patid*] **:** relasyon ng mga anak ng magkumpare at magkumare sa binyag, kumpil, o kasal **:** AGÍD, UGTÔ.

ki·ná·king *png* [*Kap*] **:** kuyakoy – *pnd* **mag·ki·ná·king, ku·mi·ná·king.**

ki·na·la·báw *png Bot* [*k+in+alabaw*] **:** uri ng mangga na matamis at aromatiko ang bunga **:** MANGGÁNG KALABÁW.

ki·ná·las *png***:** butil ng palay na hindi pa natatanggalan ng ipa ngunit inimbak matapos patuyuin.

ki·na·lì *png***:** poste o haliging ipinalit.

ki·na·lî *png* **1:** panata; boto **2:** mongha.

ki·nam·bu·sá *png* **:** uri ng malagkit na bigas.

ki·ná·mi·has·nán *png* [*ki+na+bihasa+an*] : ugali o paniwala na sinunod mulang pagkabata kaya mahirap baguhin.

ki·nan·dá *png Bot* : uri ng mabangong bigas.

ki·náng *png* : katangiang magpatalsik ng sinag *Cf* KINTÁB, NINGNÍNG : ALÁMBAG, SÚDI[3] – *pnr* **ma·ki·náng**.

ki·nan·ta·ran *png Lit* [*Iba*] : pagtatalo na inaawit at itinatanghal sa mga pagtitipon at pagliligawan.

ki·na·pál *png* [*k+in+apal*] **1:** nilikha; nilalang **2:** kimpal ng mga hinog na bunga ng sampalok at pinagdikit-dikit na tila bola.

ki·na·rá·yom *png* [*k+in+arayom*] : uri ng palay na payat ang mga butil.

ki·ná·rum *png Bot* [*Bag Tag*] : punongkahoy (species *Diospyros*) na pinagkukunan ng itim na tina ang dahon, balát, at ugat *var* kinálum.

ki·na·sáng-an *png* [*Hil Seb*] : sabáng.

ki·ná·sing·ká·sing *pnr* [*Hil Seb War kina+kasingkasing*] : taos-puso.

ki·nas·tu·lì *png* [*k+in+astulì*] : uri ng bigas na kakaiba ang bango.

ki·na·ta·wán *png* [*k+in+atawan*] **1:** tao na binigyang pahintulot na gumanap ng isang tungkulin para sa isang tao o pangkat *Cf* AHÉNTE, ASEMBLEÍSTA, DIPUTÁDO, EMBAHADÓR, LÁKILÁKI[1], PROXY, REPRESENTATIVE, SUGÒ : HAWÁS **2:** *Pol* kongresista; inihalal na representante ng isang distrito para sa Mababang Kapulungan.

ki·ná·tu·lú·an *png Bot* : limansugat.

ki·na·u·u·kú·lan *png* [*ki+na+u+ukol+an*] **1:** opisyal o autorisadong tao **2:** tao na maaaring lapitan o may kinalaman ukol sa isang bagay.

ki·ná·wat *png, pnr* [*Hil Seb War*] : nakaw.

ki·naw-it *png* [*Bon*] : soklong[1].

ki·nay·lì *pnr* [*Kap*] : kaliwete.

kin·ba·ba·lák *png Zoo* [*Kap*] : bangkalang.

kind (kaynd) *png* [*Ing*] **1: a** klase o uri **b** katutubong pangkat ng mga hayop o halaman **2:** tipo o kalidad.

kind (kayn) *pnr* [*Ing*] : mabait o mabuti.

kin·dá *pnh* : varyant ng **kilá**.

kin·dát *png* : pagpikit ng isang mata bilang pagbatì o senyas ng pagbibiro : WINK[1] – *pnd* **ku·min·dát, kin·da·tán, i·kin·dát**.

kin·dáy *png* : paggiri; kendeng.

kín·der *png Kol* [*Ing*] : pinaikling **kindergarten**.

kín·der·gár·ten *png* [*Ing Ger*] : paaralan para sa mga batang 4-6 taóng gulang na naghahanda sa pagpasok sa elementarya: KÍNDER.

kin·díng *png* : varyant ng **kendeng**.

kinematics (kín·e·mát·iks) *png* [*Ing*] : kinematika.

ki·ne·má·ti·ka *png* [*Esp cinemática*] : sangay ng mekanismo na nag-aaral sa paggalaw ng mga bagay : KINEMATICS.

kinesis (ki·ní·sis) *png* [*Ing*] **1:** pagkilos, mosyon o galaw **2:** *Bio* organismong gumagalaw nang walang tiyak na patutunguhan bilang tugon sa isang stimulus **3:** *Zoo* ang pagiging makilos ng mga buto sa bungo, tulad sa mga ibon at ahas.

kí·net *png Zoo* [*Ilk*] : pindanggâ.

kinetic (ki·né·tik) *pnr* [*Ing*] : kinetiko.

kinetics (ki·né·tiks) *png* [*Ing kinetic+s*] **1:** dinamika **2:** sangay ng pisikal na kemistri na sumusukat at nag-aaral sa antas ng reaksiyon ng mga kemikal o enzyme.

ki·né·ti·kó *pnr* [*Esp cinético*] **1:** hinggil sa mosyon : KINETIC **2:** dulot ng mosyon : KINETIC **3:** inilalarawan ng galaw : KINETIC.

king *png* [*Ing*] **1:** hari **2:** isang tao o bagay na nangingibabaw sa isang larang.

kingdom (kíng·dam) *png* [*Ing*] **1:** isang lupaing nasasakop ng isang indibidwal, hayop, at iba pa : KAHARIÁN **2:** likás na tirahan ng mga hayop at halaman *Cf* FAUNA, FLÓRA : KAHARIÁN **3:** *Bio* ang pinakamataas na kategorya sa klasipikasyon ng taksonomiya : KAHARIÁN **4:** partikular na saklaw ng pag-iisip o emosyon.

kingfisher (king·fís·yer) *png* [*Ing king+fish+er*] : ibon (family *Alcedinidae*) na may mahaba at matalas na tuka na pawang ginagamit sa pagsisid at pagsugba ng isda *Cf* SÁBUKÓT : KÁSAY-KÁSAY.

kíng·ke *png* [*Esp quinque*] : lamparang yari sa kristal.

kíng·ki *png* [*Bik Hil Seb*] : tinghoy.

king·kíng *png* **1:** kandirit **2:** [*Iba Ilk*] kandong.

king·kíng *pnr* [*Tsi*] **1:** masikip at makipot **2:** dahop; naghihikahos.

king·ki·ngán *png* [*Mng*] : karera ng mga batà sa paraang pakandirit.

kíng·pin *png* [*Ing king+pin*] **1: a** malaki at pangunahing tornilyo na may susing posisyon **b** tornilyong ginagamit bilang pivot **2:** tao o bagay na mahalaga sa mga komplikadong sitwasyon; ang pinakaimportanteng tao sa loob ng organisasyon.

Kings *png* [*Ing*] : Mga Hari.

ki·ní *pnh* [*Tau*] : ito.

ki·níg *png* : paggalaw ng katawan dulot ng lamig, tákot, o sakít – *pnd* **ma·ngi·níg, ku·mi·níg, pa·ngi·ni·gín**.

ki·níg *pnd* **ma·ki·níg, pa·king·gán** : dinggin; bigyan ng pansin ang sinasabi o naririnig.

ki·ní·ki·ni·tá *png* : serye ng mga pantasma, ilusyon, o nakalilinlang na mga paglitaw, gaya sa panaginip o bilang likha ng haraya *var* kiníkitá : BISYON[3], PANGÁS[1].

ki·ni·láw *pnr* [*k+in+ilaw*] : kilawin.

ki·ni·lí·song *png Mus* [*Sub*] : sayaw sa seremonya ng pag-aani na sinasaliwan ng pangkat ng edel.

ki·ní·na *png* [*Esp quinina*] : quinine.

Ki·ni·ráy-a *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa Antique **2:** wika ng naturang pangkatin : HAMTIKÁNON, HANTÍK, HANTIKÁNON.

kí·nis *png* **1:** rabaw na walang depekto **2:** husay ng pagkakagawa – *pnr* **ma·kí·nis**.

ki·nít *pnr* : banát na katad.

kinky (kíng·ki) *png* [*Ing*] **1:** kulót; pilipít **2:** *Kol* **a** kakatwa o hindi karaniwang asal sa sex **b** kakatwang estilo sa pananamit **3:** kakaiba; esentriko.

kin·la·hód *pnr* : nagpunyagi sa paggamit ng lakas hanggang sa mapagod.

kin·lóng *png* [*Pan*] : kalasag.

kín·mo *pnh* [*Pan*] : iyo.

kin·ní *png* [*Ilk*] : kendeng.

kin·ní·kin·ní *pnd* **mag·kin·ni·kin·ní, i·kin·ni·kin·ní** [*Ilk*] : alugin.

kin·nú·ti *png* [*Ilk*] **1:** kutian **2:** trumpo.

kin·nu·tú·wan *png* [*Ilk*] : ritwal at sesyon ng mga babae sa pagkúkutuhán.

ki·nó *png* [*Seb*] : alon-alon sa rabaw ng tubig.

ki·nô *png Zoo* [*Bik*] : dagâ.

kí·not *png* [*Hil*] : tipid – *pnd* **mag·kí·not, ki·nú·tin, i·kí·not**.

ki·nóy *png* : lapot.

kín·sa *pnh* [*Seb*] : sino.

kin·sáy *pnh* [*Seb*] : kanino.

kín·se *pnr* [*Esp quince*] **1:** labinlima **2:** labinlimang sentimos.

kin·sé·na, kin·se·nál *pnr* [*Esp quincena, quincenal*] **:** kada dalawang linggo o labinlimang araw.

kin·sí·kin·sí *png* **1:** [*Ilk Tag*] mga pandekorasyong poste ng balustre **2:** [*Ilk Tag*] balustre **3:** rayos.

kin·súm *png* [*Tau*] **:** búkas.

kín·ta *png* [*Esp quinta*] **1:** maliit na daungan; pook bagsakan ng kalakal **2:** bilya; kintana.

kin·táb *png* **:** kinang na dulot ng ipinahid na sebo, bitun, at katulad – *pnr* **ma·kin·táb**.

kin·tál *png* [*Esp quintal*] **:** 100 kg ang bigat.

kin·tál *pnd* **mag·kin·tál, i·kin·tál, ma·kin·tál 1:** iukit, halimbawa sa kahoy **2:** tumiim sa isip *Cf* KAKINTALÁN.

kin·tá·na *png* [*Esp quintana*] **1:** kalat-kalat na mga bahay sa isang bilya **2:** *Bot* punongkahoy (*Melia duvia*) na tumataas nang 6-15 m, may mahahabang tangkay, at nalalagas ang mga dahon sa isang partikular na panahon.

kin·táy *pnr* **:** buo-buo; kortádo.

kin·ta·yón *png* [*Esp quintañón*] **:** dadaaning taon.

kin·té·ro *png* [*Esp quintero*] **:** magsasaká.

kin·té·to *png* [*Esp quinteto*] **:** quintet.

kin·tíl·ya *png Lit* [*Esp quintilla*] **:** sa tula, limang taludtod sa isang saknong.

kín·to *pnd* **mag·kín·to, ku·mín·to** [*Seb*] **:** tiyad.

kín·to *pnr* [*Esp quinto*] **:** panlima, **kín·ta** kung pambabae.

kin·tód *png* **:** pagkilos ng balakang kapag nakikipagtalik nang nakatayo.

kínt·say *png Bot* [*Tsi*] **:** Tsinong apyo (*Apium graveolens*) na ginagamit na pampalasa sa pagkain *var* kinsáy.

kín·tsi *png* [*Tsi*] **:** karneng báka na may tabâ at lamán na mainam ilagà.

ki·nu·nót *png* [*Bik*] **:** hinimay na laman ng páge at iniluto sa gata.

ki·nup·san *png* [*Seb*] **:** sapal *var* tinupsan.

ki·nur·su·ná·da *png Mus* [*Han*] **:** pagtotono ng gitarang may anim na kuwerdas.

ki·nú·til *png* [*Seb*] **:** tsokolate na hinahaluan ng hilaw na itlog at tuba, at pinaniniwalaang pampalusog ng katawan.

kin·yáng *png* [*Mal Tag*] **:** batong kristal; quartz.

kin·yén·tos *png, pnr* [*Esp quinientos*] **:** limandaan.

kin·yóng *png* **:** lupa na may lawak na 100 dipa-kuwadrado o humigit-kumulang 2.8 ektarya.

kiosk (ki·yósk) *png* [*Ing Fre*] **:** kiyosko.

kí·pang·kí·pang *png* [*ST*] **1:** unang mga hakbang ng sanggol **2:** panghunahing hakbang ng isang mahalagang gawain.

ki·pí-ki·pî *png Bot* [*Seb*] **:** makahiya.

ki·píl *png* **:** pagpikpik ng isang malambot na bagay upang magkaanyo, tulad ng pagkipil sa luad – *pnd* **mag·ki·píl, ku·mi·píl, ki·pi·lín**.

ki·píl *pnr* [*Bik*] **:** baháw.

kí·ping *png* **:** palamuti sa bahay na gawa sa binayong bigas, hinulmang hugis dahon, at nilalagyan ng matingkad na kulay upang maging kaakit-akit.

kí·pit *png* **1:** pag-umit nang pauntiunti **2:** pagkimpit.

kip·kíp *png* **:** paraan ng pagdadala sa pamamagitan ng pag-ipit sa kilikili, panloob na bisig, at tagiliran.

kí·pot *png* [*Bik Hil Ilk Seb Tag War*] **1:** sikip; kitid **:** HIMPÁT – *pnd* **ku·mí·pot, i·kí·pot, mag·pa·kí·pot 2:** *Heo* makitid na lagusan ng tubig na nag-uugnay sa dalawang dagat o malaking lawas ng tubig **:** STRAIT.

kip·púl *png Zoo* [*Ifu*] **:** tutubi (*Rhyothemis Sp*) na may katamtamang laki at may mapusyaw na kulay-lupa.

ki·rág *png* [*Bik*] **:** libog.

ki·ra·gón *pnr* [*Bik*] **:** malandi.

ki·rán *pnh* [*Mrw*] **:** kanila.

kí·rang *pnr* [*Ilk*] **:** kulang.

ki·rát *pnr* **:** maliit ang isang mata.

Kir·bás *png Mit* [*Ilk*] **:** mahiwagang magnanakaw ng mga dilag ng kanayunan tuwing gabi.

kí·red *png* [*Ilk*] **:** balumbong.

ki·rí *pnr* **:** mahilig mang-akit ng lalaki *Cf* ALÉMBONG, LANDÎ **:** HITÁD, PANDÓT, PÍKAT.

kí·rig *png* [*Seb*] **:** nangingisay.

kí·rim *png Lit* [*Mrw*] **:** mahabang kuwento sa darangen.

ki·rim·pót *png* [*Tsi*] **:** babaeng kiri.

kí·ring *png* [*Ilk*] **:** panahon sa loob ng 21-25 ng Oktubre, at itinuturing na malas na mga araw.

ki·ri·sól *png Bot* **:** halamang (*Jatropha curcas*) nabubuhay sa dalampasigan.

ki·ríw *pnd* **mag·ki·ríw, ku·mi·ríw** [*Seb*] **:** magnakaw o mangupit.

Ki·ri·ye·té·ka *png* **:** isa sa mga pangkating etiniko ng mga Manobo na nasa kanluran ng Bukidnon.

kir·láp *pnr* [*Pan*] **:** busilak.

ki·ro·mán·si·yá *png* [*Esp quiromancia*] **:** panghuhula sa pamamagitan ng mga guhit ng palad.

ki·ro·péd·ya *png* [*Esp quiropedia*] **:** pag-aalagang medikal sa mga paa **:** PODIATRY.

ki·rót *png* **:** pananakit ng súgat, bukol, pigsa, at iba pa *Cf* HAPDÎ **:** DUSÒ, HALDÁT, NGUTNGÓT, RANGKA.

kirsch (kirs) *png* [*Ing*] **:** brandi na dinalisay, gawa sa inimbak at binurong katas ng seresa.

kirtle (kér·tel) *png* [*Ing*] **1:** bestida o panlabas na petikot **2:** amerikana.

ki·rúr·hi·kó *png* [*Esp quirúrgico*] **:** siruhano.

ki·sà *png* [*Kap Tag*] **:** paglalahok ng mga butil ng mais at katulad sa sinaing na bigas **:** LUGÒ – *pnd* **mag·ki·sà, ki·sà·an**.

ki·sâ *png* **:** simula ng pagkulo ng tubig.

kí·sab *png* [*Kap*] **:** ukab.

ki·sám *png* [*War*] **:** kasab.

kí·sa·mé *png Ark* [*Bik Kap Seb Tag Esp zaquizamí*] **:** pantakip sa itaas na bahagi ng silid **:** ALKUBA, CEILING.

ki·sám·ki·sám *png* [*Seb*] **:** kukot.

ki·sang *png Bot* [*Buk*] **:** halaman (*Pagonatherum paniceum*) na nabubuhay sa talabis, sapa, o talampas **:** OBANOBAN.

ki·sáp *png* **1:** kislap **2:** kindat **3:** biglang sara at bukás ng mga mata **:** LINDÁG[2].

ki·sáp·ma·tá *png* [*kisap+mata*] **:** maikling sandali, tulad ng pagkisap ng mata.

kí·saw *png* **1:** tunog ng likido sa loob ng sisidlan habang binubuhos o inaalog **2:** [*Seb Tag*] marahang galaw sa rabaw ng likido.

ki·sáw *png* **:** galaw ng isda o manlalangoy sa ilalim ng tubig.

ki·sáy *png Med* **1:** hindi sinasadya at malakas na panginginig ng mga kalamnan **2:** epilepsy.

kí·sek *png* [*Mrw*] **:** irit.

ki·sî *png* [*Mrw*] **:** pilas.

kí·sig *png* [*Tsi Kap Tag*] **:** kaakit-akit at kahanga-hangang anyo, karaniwang panlalaki *Cf* GÁNDA **:** TARÁKI, TÍKAS – *pnr* **ma·kí·sig**.

kís·kis *png* [*Bik*] : kaliskis.

kis·kís *png* [*Kap Tag*] **1:** pagdikit ng isang bagay o rabaw nito sa isa pang bagay *Cf* FRICTION : BÂ-GID, GARAD **2:** [*Ilk Kap Pan Tag*] pagpoproseso ng palay para maging bigas sa pamamagitan ng makina – *pnd* **mag·pa·kis·kís, ku·mis·kís, i·kis·kís**.

kis·kí·san *png*: mekanisadong gilingan ng palay *Cf* KÓNO : KASKALADÓR.

kis·láp *png*: pintig ng pagniningning ng liwanag, tulad sa bituin at bombilyang pandekorasyon *Cf* KUTÍTAP : ARISANGÁSANG, FLASH[2], KISÁP, WINK[3].

kis·líg *png*: biglang paninigas ng katawan dulot ng matinding emosyon, tulad ng pagkagalit, pagkatakot, at iba pa – *pnd* **ku·mis·líg, ma·ngis·líg**.

kis·lót *png* : paggalaw ng mga hibla ng laman, lalo na sa mga bagong katay na hayop – *pnd* **ku·mis·lót, ma·ngis·lót**.

kismet (kíz·met) *png* [*Ara*] : kapalaran; tadhana.

kis·mód *png*: pagbaluktot ng mga labì dahil sa pagkainis o pagmamalaki *Cf* ISMÍD : TÁMITAMÌ.

kiss (kís) *png* [*Ing*] : halik.

kís·sa *png Lit* [*Tau*] : kuwento.

kís·te *png* [*Esp quiste*] : bukol; cyst.

ki·su·ná *png* [*Tbo*] : sibuyas.

kít *png* [*Ing*] **1:** set ng gamit o kasangkapan para sa isang partikular na gawain **2:** pananamit na kailangan para sa isang isport o gawain **3:** set ng mga gamit na kailangan para sa pagbuo ng isang bagay.

kí·ta *png* **1:** bayad sa trabaho : INCOME, SALARY, SALÁRYO **2:** tubò sa pinuhunan **3:** [*Ilk*] simpleng pagtingin.

kí·ta *pnr* : nakalantad; natatanaw.

ki·tá *pnh* [*Bik Hil Mag Mrw Seb Tag War*] **1:** pinaikling **ko ikaw**, *hal* "Iniibig kita." **2:** kata.

kí·ta·i·pón *pnr* [*Esp quita y pon*] : naaalis at naibabalik; nailalagay at naialis.

kí·tang *png* **1:** *Zoo* isda (*Scatophagus argus*) na manipis ang katawan, lapád, at matitinik ang palikpik **2:** tansi na may mga kawit, ginagamit na panghuli ng isda **3:** [*Mrw*] lata.

kí·ta·rá *png Mus* [*Seb*] : gitara.

ki·táw *png Zoo* [*Iba*] : pusa.

ki·táy *png Zoo* [*Kyn Tbw*] : isdang buwaya; karniborong isda.

kitchen (kít·sen) *png* [*Ing*] **1:** kusina **2:** *Kol* bahagi ng orkestra na malapit sa mga instrumentong pinapalo tulad ng tambol.

kitchenware (kít·sen·wéyr) *png* [*Ing*] : mga kasangkapang ginagamit sa kusina.

kite (káyt) *png* **1:** saranggola **2:** *Zoo* ibon (genus *Milvus*) na mataas kung lumipad, may mahabang pakpak, at buntot na nakatayo.

kí·teb *png Zoo* [*Ilk*] : surot.

ki·tî *png* **1:** *Zoo* [*Tsi*] inakay ng ibon o sisiw ng inahing manok : ITÍT, PALÁYUG, SIRÎ-SIRÎ, SÍWSIW **2:** bulâ na nalilikha sa rabaw ng anumang likido bago kumulo **3:** pinaikling **kiliti**.

kí·tib *png* : pagdami sa bilang – *pnd* **ku·mí·tib, ma·ngí·tib**.

kí·tid *png* [*Hil Kap Tag*] **1:** kaliitan at kakulangan sa lápad ng isang bagay : ÍNGET **2:** *Idy* pag-iisip na mahirap umunawa o hindi tumatanggap ng paliwanag.

kí·tig *png* : uri ng lambat sa pangingisda.

ki·tí·kití *png* **1:** [*Hil Tag*] larva ng lamok : BALBALTÍK, KATDÓKATDÓ, KEDÎ-KEDÎ, KUTÓKUTÓ, KÚYAMKÚYAM, NGÚYU-NGUYO, PATWAGTWÁG, WOTÓWOTÓ **2:** kapipisang itlog ng palaka **3:** galawgaw; malikot.

ki·tíl *pnd* **ku·mi·tíl, ki·ti·lín, ki·ti·lán** **1:** patayin; alisan ng búhay **2:** pumitas ng uhay ng palay.

kí·ting *png Ana* [*Seb*] : sakong.

kiting (káy·ting) *png* [*Ing kite+ing*] : huwad na dokumentong pangkalakal na ginagamit upang makakuha ng pondo o kredito, *hal* tsekeng walang pondo.

kí·ting·kí·ting *png Bot* : punongkahoy (*Micromelum compressum*) na may mabulong sanga at dahon : BINTINGDALÁGA, PIRÍS, LÁNGIN[3].

ki·tíw *png* [*Ilk Tag*] : matinis na huni ng mga ibong gubat.

kit·kít *pnd* **mag·kit·kít, kit·ki·tín** [*Hil Ilk Seb*] : ngatngatin.

kit·kít *pnr* [*Kap Tag*] **1:** malabay o makapal ang tubò ng buhok, damo, at iba pa **2:** nakalubog; malalim ang tubò.

kit·kít pong·kít *png* [*Pan*] : síkki.

kit·lín *pnd* : tinipil na **kitilin**.

kí·tog *png*: galaw ng tubig sa sisidlan.

kí·tong *png* [*Tsi Seb*] : pagewang-gewang na pagkilos – *pnr* **ma·kí·tong**.

kitsch (kits) *png* [*Ing*] **1:** sining o literatura na tinatayang walang halaga ng pang-estetika, lalo na kung nilikha upang masunod ang panlasa ng nakararami **2:** marangya, mapagpanggap, o sentimental na sining.

kit·sí *png* [*Tsi*] : tingga na bilóg, may bútas sa gitna, at pinapasukan ng pákong pambubong.

kít·tab *png* [*Ilk*] : ukab.

kitten (kí·ten) *png Zoo* [*Ing*] : kuting.

kí·tung *png* [*Seb*] : sakong.

ki·wà *png* : malaking kawit na ginagamit sa paghuli ng buwaya.

ki·wâ *pnr* **1:** napahiya; nasukol **2:** gipit; siki **3:** baluktot; balikuko.

kí·wal *png* [*Kap Tag*] **1:** paggalaw na tulad ng ahas *var* kiwél : RIKOSRIKOS **2:** pagbaluktot o pagpilipit ng kahoy **3:** pag-uga-uga ng mabuway na estruktura.

kí·wal *pnd* **mag·kí·wal, ki·wá·lin** [*Seb*] : magdala ng armas.

kí·wet *png Zoo* [*Ilk*] : maliit na palos.

kí·wi *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* sa New Zealand, hindi nakalilipad at panggabing ibon (genus *Apteryx*), may malabuhok na balahibo, at mahabang tuka **2:** *Bot* halaman (*Actinidia chinensis*) na gumagapang, may manipis at mabuhok na balát, lunti ang lamán, at itim ang mga buto **3:** tawag din sa bunga nito.

ki·wil *png* [*Ifu*] : agimat para hindi tablan ng anumang sandata.

ki·wít *pnr* **1:** may kanal o kanalado, gaya ng yerong galbanisado **2:** ngiwi.

kíw·kiw *png* [*Ilk*] : sulsol[1].

kiw·kíw *png* [*Ilk*] : tila palikpik; buntot.

ki·wol *png Ana* [*War*] : kuyukot.

kí·ya *png* [*Mrw*] : reklamo sa hukuman.

ki·yà *png* : kilos, tindig, o anyong natatangi.

ki·yâ *pnd* **ku·mi·yâ, ki·ya·án, ma·ngi·yâ** : sumakay sa dalawang hita ng isang nakaupo, karaniwan upang maglambing.

ki·yág *png* : pagtayo ng uten nang hindi sinasadya o kinukusa.

ki·yag *png* [*Bon*] : pagpapalitan ng pagkain ng pamilya ng babae at lalaki sa panahon ng kasálan, karaniwang nakalagay sa topil.

ki·yá·kis *png* : pagpunas o pagkiskis ng anumang malambot sa matigas na bagay.

ki·yá·kos *png*: pagkiskis ng katawan sa anumang bagay, gaya ng pader o punongkahoy – *pnd* **mag·ki·yá·kos, i·ki·yá·kos**.

ki·yá·koy *png* : varyant ng **kuyakoy**.

ki·ya·mat *png* [*Tau*] : araw ng pagtutuos o araw ng paghatol.

ki·yáng *png* [*Tsi*] : paglalakad nang tulad ng sakang.

Ki·yá·ngan *png* : isa sa mga pangkat ng Ifugaw.

Ki·yá·ngan-Há·paw *png* : isa sa mga wika ng mga Ifugaw.

ki·ya·pò *png Bot* : halaman (*Pistia stratiotes*) na tumutubo sa ibabaw ng tubig, katulad ng letsugas, at ginagamit na pagkain ng kalabaw *var* kayapò, kuyapó : DARAÍRO, LULUÁN.

ki·yát *png* [*Seb*] : bulagsak.

ki·yáw *png* [*Ilk*] **1:** *Bot* dalandan **2:** *Zoo* kilyawan.

ki·yáw-ki·yáw *png* **1:** [*Tsi Bik Hil Pan Seb Tag War*] reklamo o daing na wala namang kapararakan **2:** [*Seb Tag*] kuntil-butil.

ki·yáy *pnr* [*Tsi*] **1:** bali ang balakang **2:** lumpo; pilay.

ki·yé·bra *png* [*Esp quiebra*] : pagkalugi o pagbagsak ng negosyo.

ki·yé·bro *png Mus* [*Esp quiebro*] : pagkatal o paggaralgal ng tinig, lalo na sa kinakanta o tinutugtog na nota.

kí·yen *pnh* [*Pan*] : iyo.

ki·yén *pnb* [*Pan*] : sakâ.

ki·yé·to *pnr* [*Esp quieto*] : tahimik; walang kibo.

ki·yéw *png* [*Pan*] **1:** *Bot* punongkahoy **2:** kahoy.

ki·yô *png Alp* [*Tsi*] : puta.

kí·yo *pnh* [*Mrw*] : iyo.

ki·yós·ko *png* [*Esp quiosco*] **1:** munting tindahan na bukás ang harapan at nilalagyan ng mga pagkain, diyaryo, at iba pang paninda : KIOSK **2:** habong para sa telepono : KIOSK **3:** sa Australia, gusali sa loob ng isang parke na nagsisilbing kantina para sa mga namamasyal: KIOSK **4:** sa Turkey at Iran, isang maliit at bukás na pabilyon : KIOSK.

ki·yug·pos *png* [*Seb*] : halukipkip.

KJ, daglat (kéy·jey) [*Ing*] : killjoy.

KKK, daglat (kéy·key·kéy) : Kataastaasang Kagalang-galangang Katipunan ng mga Anak ng Bayan : KATIPÚNAN.

kl, daglat (kéy·el) [*Ing*] : kiloliter.

klab *png* [*Ing club*] : club.

klá·be *png* [*Esp clave*] **1:** *Mus* alinman sa mga simbolo na inilalagay sa staff, na nagsasabi ng kataasan o kababaan ng tunog ng mga notang naroroon : CLEF **2:** susi sa pagtuklas ng lihim na kasulatan o kodigo **3:** anumang bagay na maaaring makatulong sa paglutas ng krimen.

kla·bél *png Bot* [*Esp clavel*] : carnation na kulay pink.

kla·bé·ra *png* [*Esp clavera*] : bútas na likha ng pakò o tornilyo.

kla·bé·te *png* [*Esp clavete*] : maliit na pakò.

kla·bí·ha *png* [*Esp clavija*] **1:** pákong kahoy o anumang pampasak *Cf* TÚLOS : LASÓK, TARÚGO **2:** maikling talusok o baral **3:** tulos na pinagtatalian ng nakasugang hayop.

kla·bi·kór·di·yó *png Mus* [*Esp clavicordio*] : instrumentong maliit, may mga teklado, at nagbibigay ng himig na pino o malamyos : CLAVICORD.

kla·bí·ku·lá *png* [*Esp clavícula*] : balagat.

kla·bí·to *png* [*Esp clavito*] : pákong-bakyâ.

klá·bo *png* [*Esp clavo*] **1:** punongkahoy (*Eugenia aromatica*) na tropiko at may mabangong bulaklak : CLOVE[1] **2:** buo o pinulbos na búko ng bulaklak ng punongkahoy na ito at pampalasa sa pagkain : CLOVE[1] **3:** *Bot* isa sa mga bulbong nabubuo sa mga axil ng pangunahing bulbo, tulad ng bawang : CLOVE[1].

klá·bos *png Bot* [*Esp clavo de especie*] : halaman (*Eugenia aromatica*) na may bulaklak na aromatiko : CLOVE[2].

klan·des·tí·no *pnr* [*Esp clandestino*] : palihim; patago; pailalim: CLANDESTINE.

klá·ra *png* [*Esp clara*] : ang puting bahagi ng itlog *var* kalára.

kla·ra·bó·ya *png* [*Esp claraboya*] : bintanang nakabukás na nasa bubong o bahaging mataas ng pader o dingding.

kla·ré·te *png* [*Esp clarete*] : alak na kulay pula at nagmula sa katas ng ubas.

kla·ri·dád *png* [*Esp claridad*] : linaw o liwanag.

kla·rín *png Mus* [*Esp clarín*] : trompetang may matinis na tunog.

kla·ri·né·te *png Mus* [*Esp clarinete*] **1:** instrumentong hinihipan, may silindrikong katawan, at may isang lingguwete na lumilikha ng tunog: CLARINET.

kla·ri·pi·kas·yón *png* [*Esp clarificación*] : paliwanag.

Kla·rí·sa *png* [*Esp clarisa*] : mongha sa orden ng Santa Clara.

Klá·ro! *pdd* [*Esp claro*] : Tumpak! Tiyak! Malinaw!

klá·ro *pnr* [*Esp claro*] : malinaw, **klá·ra** kung pambabae.

kla·ros·kú·ro *png* [*Esp claroscuro*] **1:** paraan ng paglalagay ng pinta o pagguhit upang ipakita ang liwanag at anino : CHIAROSCURO **2:** *Lit* paglalaro sa salungatan ng mga tauhan, damdamin, o bagay na may iba't ibang katangian: CHIAROSCURO.

klas *png* [*Ing class*] **1:** klase **2:** *Pol* sa Marxismo, ang uri ng isang pangkat ng tao ayon sa paraan ng produksiyon sa ekonomiya : CLASS[4].

klas *pnr* **1:** mataas ang uri **2:** *Kol* sosyal *Cf* BOURGEOIS.

klá·se *png* [*Esp clase*] **1: a** pangkat ng mga estudyante sa isang partikular na kurso o pagtuturo **b** silid na pinagdarausan ng naturang pagtuturo : CLASS, KLAS **2:** uri; tipo : CLASS, KLAS **3:** ranggo; kategorya : CLASS, KLAS.

klá·si·kó *pnr* [*Esp clásico*] **1:** pangunahin, lalo na sa larangan ng literatura o sining biswal : CLASSICAL **2:** magaling; mahusay : CLASSICAL **3:** tradisyonal **4:** hinahangaan mula sa nakalipas : CLASSIC.

kla·si·pi·ká·do *pnr* [*Esp clasificado*] **1:** inayos sa mga uri o kategorya **2:** itinalagang maging lihim, kung tungkol sa impormasyon **3:** inayos sa mga kolumna o pitak o ayon sa mga kategorya, gaya ng sa peryodiko.

kla·si·pi·kas·yón *png* [*Esp clasificación*] **1:** pag-uuri; pagkakategorya : CLASSIFICATION **2:** uring kinabibilangan, *hal* ng hayop o halaman : CLASSIFICATION.

kla·si·sís·mo *png Sin Lit* [*Esp clasicismo*] **1:** ang prinsipyo at estilo ng sining, panitikan, at paniniwala sa sinaunang Gresya at Roma : CLASSICISM **2:** pagalinsunod sa tradisyonal na mga pamantayan, gaya ng kapayakan, pagpipigil, at pagtitimbang, na nabubuhay hanggang ngayon at tinatanggap ng marami : CLASSICISM.

klás·kard *png* [*Ing classcard*] : kard na katibayan ng pagmamatrikula para sa isang klase at talaan ng grado ng mga estudyante, karaniwan sa kolehiyo : CLASSCARD.

klats *png* [*Ing clutch*] : clutch.

kla·ús·tro *png* [*Esp claustro*] **1:** abadiya **2:** kagawaran.

kla·u·sú·la *png* [*Esp cláusula*] : sugnay.

kla·u·sú·ra *png* [*Esp clausura*] **1:** pagreretiro **2:** pagtatapos ng kursilyo.

kleenex (klí·neks) *png* [*Ing*] **:** absorbenteng tissue paper na tulad sa panyo ang gamit.

kle·let *png* [*Tbo*] **:** tariktik.

klep·tó·ma·ná *png* [*Esp cleptómana*] **:** babaeng may sakít na kleptomania, **klep·tó·ma·nó** kung lalaki.

kleptomania (klep·tow·mey·nya) *png Sik* [*Ing*] **:** hindi mapigil na pagnanasang magnakaw ng gamit.

klé·ri·gó *png* [*Esp clérigo*] **:** sinumang kasapi ng klero; pari, ministro, at iba pang inordenahan sa tungkuling panrelihiyon **:** CLERGYMAN.

klerk *png* [*Ing clerk*] **:** tao na nag-iingat ng mga rekord, namamahala ng mga sulat, at nagsasaayos ng papeles sa isang kompanya *Cf* KAWANÍ **:** CLERK, ESKRIBYÉNTE.

klé·ro *png* [*Esp clero*] **1:** kabuuan ng mga tao na inordenahan upang tumupad sa tungkuling panrelihiyon sa mga simbahang Kristiyano **:** CLERGY **2:** bilang ng mga tao na ito **:** CLERGY.

klieg (klíg) *png* [*Ing*] **:** ilaw na nagbibigay ng sapat na liwanag na ginagamit sa estudyo o katulad.

klik *png* [*Ing click*] **:** kaltis.

klí·ma *png* [*Esp clima*] **1:** kabuuan o karaniwang kondisyon ng panahon sa isang rehiyon batay sa temperatura, hangin, ulap, at iba pa, sa loob ng isa o maraming taon **:** CLIMATE **2:** ang nananaig o umiiral na asal, pamantayan, o kaligiran ng isang pangkat, panahon, o pook **:** CLIMATE.

klí·ni·ká *png* [*Esp clínica*] **1:** pagamutang maliit kaysa ospital **:** CLINIC **2:** pribadong tanggapan **3:** sanggunian o organisasyong nagpapayo sa paglutas ng suliranin **:** CLINIC.

klí·ni·kó *pnr* [*Esp clínico*] **:** malinis na malinis.

klin·tang *png Mus* [*Tbo*] **:** kulintang.

klip *png* [*Ing clip*] **:** metal, plastik, o gomang pang-ipit ng buhok, papel, at iba pa**:** CLIP.

klí·pings *png* [*Ing clipping* + *s*] **:** ginupit at tinipong publikasyon **:** CLIPPING.

kli·sé *png* [*Esp clisé*] **1:** proseso ng paglilipat ng larawan o imahen sa plate para sa paglilimbag na nakaumbok o alsado **2:** plate o limbag na ginawa sa paraang ito **:** KLITSE.

klí·to·rís *png* [*Esp clítoris*] **:** tilin.

klit·sé *png* [*Esp cliché*] **:** klise[2].

kli·yén·te *png* [*Esp cliente*] **1:** tao na kumukuha ng serbisyo ng abogado, arkitekto, at iba pang propesyonal na tao **:** CLIENT **2:** parokyano; suki; regular na mamimili **:** CLIENT.

klong *png* [*Mrw*] **:** pananggalang sa ulo na gawa sa tanso.

klo·rál *png Kem* [*Esp clorál*] **:** likidong aldehyde na walang kulay, at ginagamit sa paggawa ng DDT **:** CHLORAL.

klo·rá·to *png Kem* [*Esp clorato*] **:** asin ng asidong likido, walang kulay, at may malakas na katangiang sumanib sa oxygen **:** CHLORATE.

kló·ro *png Kem* [*Esp cloro*] **:** chlorine.

klo·ro·pí·la *png Kem* [*Esp clorofila*] **:** chlorophyll.

klo·ro·pór·mo *png Kem* [*Esp cloroformo*] **:** chloroform.

klo·ró·sis *png Med* [*Esp clorosis*] **:** chlorosis.

klo·rú·ro *png Kem* [*Esp cloruro*] **:** chloride.

klu·bow *png* [*Gui-Bag*] **:** telang tinina at itinatali sa ulo.

klung *png* [*Tbo*] **:** baluti.

klú·tang *png Mus* [*Tbo*] **:** luntang.

klystron (káy·stron) *png Ele* [*Ing*] **:** túbo ng elektron na lumilikha o nagpapalakas ng mga microwave sa pamamagitan ng pagsasaayos ng bilis nito.

km, daglat (kéy·em) [*Esp Ing*] **:** kilometro.

knapsack (náp·sak) *png* [*Ing*] **:** bag na dinadala sa likod at isinasakbat sa magkabilang balikat.

knee (ní) *png* [*Ing*] **:** tuhod.

kneecap (ní kap) *png* [*Ing knee+cap*] **1:** bayugo **2:** proteksiyon sa tuhod na karaniwang ginagamit ng mga manlalaro.

Knesset (né·sit) *png* [*Ing*] **:** batasan sa modernong Israel, itinatag noong 1949, at binubuo ng isang daan at dalawampung miyembro na inihahalal tuwing apat na taon.

knickers (ní·kerz) *png* [*Ing*] **1:** kulots[2] **2:** tila bloomer na isinusuot ng mga babae.

knick-knack (ník·nak) *png* [*Ing*] **1:** palamuting walang silbi at karaniwang walang halaga **2:** anumang maliit at kaakit-akit na kasangkapan, damit, at iba pa *Cf* ABÚBOT.

knife (náyf) *png* [*Ing*] **:** kampit.

knight (náyt) *png* [*Ing*] **1:** kabalyero[1]; tao na pinagkalooban ng naturang titulo dahil sa kaniyang galíng sa paglilingkod **2:** kabayo[3].

knit (nít) *png* [*Ing*] **1:** anumang gawa sa gantsilyo **2:** paghahabi.

knitting (ní·ting) *png* [*Ing knit+ting*] **:** proseso ng paggawa ng knit.

knob (náb) *png* [*Ing*] **:** hawakán o pihitán ng pintuan, drawer, o anumang katulad na nasususian.

knock (nák) *png* [*Ing*] **1:** katok o ang tunog na dulot nito **2:** pagsapol sa pamamagitan ng pagtama, gaya ng sa bola.

knockout (nák·awt) *png* [*Ing knock+out*] **1:** suntok o anumang kilos na nagdulot ng pagkawalang malay **2:** sa boksing, suntok o bigwas na nagpatumba sa kalaban **:** KAYO, KO **3:** sa paglalaban, eliminasyon dahil sa pagkatalo **4:** *Kol* tao o bagay na katangi-tangi o hindi maayawan.

knot (nát) *png* [*Ing*] **1:** anumang tali o buhol upang pag-isahin o pagdugtungin ang dalawang bagay **2:** yunit ng bilis ng sasakyang dagat o panghimpapawid, katumbas ng isang nautical mile per hour **3:** matigas na kimpal ng tissue ng tao o hayop.

know (nów) *pnd* [*Ing*] **1:** alamin o isipin **2:** kilalanin o alalahanin ang tungkol sa isang bagay.

knowledge (nó·lids) *png* **1:** kaalaman na nakamit dulot ng karanasan **2:** teoretiko o praktikal na pagkaunawa sa isang asignatura, lengguwahe, at iba pa **3:** *Pil* totoo; makatarungang paniniwala; pagkaunawa na salungat sa opinyon.

KO, daglat (kéy·o) [*Ing*] **:** sa pagsulat, knockout at kick-off.

ko *pnh* [*Bik Hil Ilk Pan Seb Tag War*] **:** tumutukoy sa unang panauhan na nangangahulugang "akin," karaniwang sumusunod sa pangngalan o pandiwa, *hal* "Ang mga ito ay damit ko."

ko·ad·hu·tór *png* [*Esp coadjutor*] **:** katuwang na obispo *var* koadyutór *Cf* ASISTÉNTE, KATÚLONG.

ko·ad·mi·nis·tra·dór *png* [*Esp coadministrador*] **:** kasamang tagapangasiwa.

ko·ad·yu·tór *png* **:** varyant ng **koadhutor**.

ko·a·gu·lá·do *pnr* [*Esp coagulado*] **:** namuong likido, gaya ng dugo.

ko·a·gu·la·dór *png* [*Esp coagulador*] **:** anumang substance na pangkorta.

ko·a·gu·lán·te *png* [*Esp coagulante*] **:** substance na bumubuo ng kumpol na tila solido.

ko·a·gu·las·yón *png Med* [*Esp coagulación*] : pamumuo ng likido, gaya ng dugo: COAGULATION.

ko·á·la *png* [*Ing*] : sa Australia, marsupial (*Phascolarctoscinereus*) na hawig ng oso, may makapal na balahibong kulay abo, at namamalagi sa punò ng eucalyptus.

ko·a·lis·yón *png* [*Esp coalición*] : pagsasanib ng dalawa o higit pang pangkat: COALITION.

koan (kó·an) *png* [*Ing*] : bugtong na ginagamit ng Zen Buddhism upang ilarawan ang kakulangan ng pangangatwirang lohiko.

kó·bal *png* [*Mrw*] : katad.

ko·bál·to *png Kem* [*Esp cobalto*] : cobalt.

kó·bing *png Mus* [*Ata Bag Bil Buk Hgn Mag Mnb Mns Mrw Sma Tau Tbo Tgk Tir*] : kubing na yari sa kawayan : ABELLÁW, ARIBÁW, BIKKÚNG, KULAÉNG, SÚBING, PULIBÁW.

ko·bong *png* [*Tbo*] : sisidlan ng tubig na gawa sa kawayan.

kó·boy *png* [*Ing cowboy*] **1:** pastol ng báka : COWBOY **2:** *Kol* tao na magaling makibagay : COWBOY.

kó·bra *png Zoo* [*Esp Ing cobra*] : anumang makamandag na ahas (genus *Naja*) na lumalapad ang leeg kapag nagagambala *Cf* ULUPÓNG : COBRA.

kó·bra *pnd* **ma·ngó·bra, ku·mó·bra, kó·bra·hán** [*Esp cobrar*] : maningil o singilin; mangolekta o kolektahan.

ko·bra·dór *png* [*Esp cobrador*] **1:** tagasingil; kolektor **2:** sa huweteng, tao na tagakolekta ng mga taya *var* kubradór.

ko·brán·sa *png* [*Esp cobranza*] **1:** paniningil ng utang, butaw, at iba pa **2:** sa huweteng, ang naipong taya o ang listahan nito.

kó·bre *png* [*Esp cobre*] : tanso.

kó·da *png* [*Ing coda*] **1:** *Mus Lit* pandulong bahagi ng isang tula o awit **2:** anumang may tungkuling magdugtong o lumagom sa naunang bahagi.

ko·dà *png Zoo* [*Mag Mrw*] : kabayo[1].

kó·dak *png* [*Ing Kodak*] : kamera.

ko·da·kán *pnd* **mag·ko·da·kán, mag·pa·ko·da·kán** *Kol* : kuhanan ng retrato.

ko·dey·na *png* [*Esp codeína*] : codeine.

kó·di·gó *png* [*Esp código*] **1:** kalipunan ng mga batas : CODE **2:** sistema ng lihim na komunikasyon : CODE **3:** *Kol* lihim na kopyahan, lalo na kung may test.

kó·ding *png Mus* [*Iby*] : abafiw.

ko·di·pi·ká *pnd* **mag·ko·di·pi·ká, i·ko·di·pi·ká** [*Esp codificar*] **1:** isakodigo ang batas, tuntunin, at iba pa : CODIFY **2:** ibuod ang isang kalipunan; ayusin o gawing sistematiko ang isang koleksiyon : CODIFY.

ko·di·pi·kas·yón *png* [*Esp codificación*] **1:** proseso o resulta ng sistematikong pagsasaayos, tulad ng kodigo : CODIFICATION **2:** *Bat* **a** pagsasakodigo ng mga tuntunin o prinsipyo ng isang legal na pag-uutos sa isa o higit pang malawak na bahagi ng búhay **b** pagsunod sa hindi nakasulat na kaugalian o kaso ayon sa batas : CODIFICATION.

kó·do *png* [*Esp codo*] : ang nakaanggulong bahagi ng túbo.

ko·e·du·kas·yón *png* [*Esp coeducatión*] : magkasamang edukasyon ng mga mag-aaral na babae at lalaki.

ko·ek·sis·tén·si·yá *png* [*Esp coexistencia*] : pamumuhay nang sabay sa iisang panahon o pook.

ko·ek·sis·tén·te *pnr* [*Esp coexistente*] : hinggil sa koeksistensiya.

ko·e·re·dé·ra *png* [*Esp coheredera*] : babaeng kasamang tagapagmana, **ko·e·re·dé·ro** kung lalaki.

ko·er·si·yón *png* [*Esp coerción*] : pamimilit sa pamamagitan ng lakas o dahas : COERCION.

ko·gaw *png* [*Ifu*] : sungay ng kalabaw.

kog·ná·do *png* [*Esp cognado*] : cognate.

ko·hi·né·te *png* [*Esp cojinete*] : ehe ng makina.

ko·hu *png* [*Tbo*] : dapugan.

Koine (kóy·ney) [*Ing Gri*] : laganap na wika ng mga Griyego mula sa pagtatapos ng panahong klasiko hanggang sa panahon ng Byzantine.

ko·in·si·dén·si·yá *png* [*Esp coincidencia*] : coincidence.

ko·in·si·dén·te *png* [*Esp coincidente*] : coincident.

kó·ka *png Bot* [*Esp coca*] : coca.

ko·ka·í·na *png* [*Esp cocaína*] : cocaine.

kó·kak *png* : huni o ingay ng palaka.

ko·kál *png* [*Mag*] : kudkod.

kó·kang *png* **1:** *Zoo* [*Sam Tau*] lemur **2:** [*Jap*] palítan; kambalatse.

kó·kay *png Zoo* [*Sam Tau*] : lemur.

ko·kód *png Ana* [*Iva*] : paa[1].

ko·kó·gen *pnd* [*Mrw*] : kalugin – *pnd* **mag·ko·kó·gen, ko·ko·gé·nin, i·ko·kó·gen.**

kó·kok *png* **1:** pagtilaok ng tandang **2:** tawag ng mga batà sa manok **3:** [*Mrw*] payaso.

ko·kok *png Mit* : sa Muslim, masamang espiritu na nangangain ng bata.

ko·kó·lem *png Zoo* [*Mrw*] : niknik.

ko·kó·mo *png Zoo* : dakumo.

ko·kó·ong *png* [*Mrw*] : paod.

kó·kus *png* [*Ing caucus*] : caucus[1].

kók·wa *png* [*Esp cocoa*] **1:** pulbos na gawa sa tinusta, binalatan at giniling na buto ng kakaw, na maraming langis ang natatanggal sa pamamagitan nito : COCOA **2:** kakaw[2] : COCOA **3:** inúming gawa sa nasabing pulbos, karaniwang hinahaluan ng gatas at tubig: COCOA **4:** kulay na madilaw-dilaw o mapula-pulang kulay tsokolate : COCOA.

kó·la *png* **1:** *Bot* [*Esp cola*] dapongtubo **2:** buntot ng saranggola, saya, at iba pang bagay na katulad **3:** pagkit; pandikit – *pnd* **mag·kó·la, ko·lá·han, i·kó·la 4:** [*Ing*] varyant ng **cola 5:** atole.

ko·la·bo·ra·dór *png* [*Esp colaborador*] **1:** tao na nakikipagtulungan sa pagtatrabaho, lalo na sa mga produksiyong pampanitikan o pansining : COLLABORATOR **2:** tao na nakikipagtulungan sa kaaway : COLLABORATOR.

ko·la·bo·ras·yón *png* [*Esp colaboración*] **1:** pagtatrabaho nang magkasama, lalo na sa mga produksiyong pampanitikan o pansining : COLLABORATION **2:** pagtataksil sa pamamagitan ng pakikipagtulungan sa kaaway : COLLABORATION.

ko·lá·do *png Kol* [*Esp colado*] : tao na hindi imbitado ngunit dumadalo sa anumang pagdiriwang *var* kuládo.

ko·la·dór *png* [*Esp colador*] : sisidlang butas-butas na gawa sa metal o plastik, pantuyo o pantanggal ng tubig sa pagkain *Cf* SALAÁN : COLANDER.

ko·lá·go *png Zoo* [*Kap Tag*] : hayop (*Cynocephalidae volans*) na kamukha ng aso ang mukha at may manipis na balát na parang pakpak.

ko·lang *png* [*Tng*] : basket na hugis banga ngunit patulis ang puwit, may taingang hawakan sa gilid, at pinagsisidlan ng bulak.

ko·la·síng *png Mus* [*Iba*] : suling.

ko·las·yón *png* [*Esp colación*] **1:** ayuno; pangingilin **2:** masusing paghahambing : ABSTENSIYÓN[3], COLLATION.

ko·lá·te·rál *png* [*Esp colateral*] **1:** garantiya o pansagot sa pagbabayad

ng utang : COLLATERAL **2:** prenda **3:** altar na nasa gilid.

kó·le·gá *png* [*Esp colega*] : colleague.

ko·le·hi·yá·do *pnr* [*Esp colegiado*] : nasa kolehiyo o pamantasan : COLLEGIATE.

ko·le·hi·yá·la *png* [*Esp colegiala*] : babae na nag-aaral sa kolehiyo, **ko·le·hi·yál** kung lalaki.

ko·lé·hi·yó *png* [*Esp colegio*] **1:** establisimyento para sa higit na mataas na pag-aaral : COLLEGE, DALUBHASÁAN **2:** establisimyento para sa natatangi at propesyonal na edukasyon : COLLEGE, DALUBHASÁAN **3:** kalipunan ng mga propesyonal *Cf* pámantásan, unibersidád : COLLEGE, DALUBHASÁAN **4:** noong panahon ng Espanyol, paaralang sekundaryo.

ko·lek·si·yón *png* [*Esp colección*] **1: a** pagtitipon, gaya ng mga selyo bilang libangan **b** ang tinipong mga bagay : COLLECTION **2: a** panininginil; pangongobra, gaya ng mga bayad sa tubig o ilaw **b** ang nasingil : COLLECTION **3:** pangingilak, gaya ng mga kontribusyon : COLLECTION **4:** antolohiya o kalipunan, gaya ng mga kuwento, tula, at iba pa : COLLECTION.

ko·lek·si·yo·nís·ta *png* [*Esp coleccionista*] : tao na nagtitipon o nangongolekta, lalo na bilang libangan; maninimpan.

ko·lék·ta *pnd* **ku·mo·lék·ta, ko·lék·ta·hín, ma·ngo·lék·ta** [*Esp colecta*] : magtipon; mangilak; maningil : COLLECT.

ko·lék·tib *png Pol* [*Ing collective*] : pangkat na kinabibilangan.

ko·lek·ti·bís·mo *png Pol* [*Esp colectivismo*] : teorya at praktika ng samasamang pag-aari ng lupa at pamamaraan ng produksiyon : COLLECTIVISM.

ko·lek·ti·bís·ta *png Pol* [*Esp colectivista*] : tao na nagsusulong ng kolektibismo : COLLECTIVIST.

ko·lek·tí·bo *pnr* [*Esp colectivo*] **1:** nabuo sa pamamagitan ng koleksiyon : COLLECTIVE **2:** binubuo ng pinagsamasamang bagay upang maging isang buo : COLLECTIVE **3:** hinggil sa pinagisang katangian ng isang pangkat : COLLECTIVE **4:** panlahat; para sa lahat : COLLECTIVE **5:** *Gra* palansak.

ko·lek·tór *png* [*Esp colector*] : tagatipon; tagasingil; tagailak : COLLECTOR.

ko·léng *png Bot* [*Ilk*] : tagpo[4].

Ko·le·óp·te·rá *png Zoo* [*Esp coleóptera*] : order ng mga kulisap na kinabibilangan ng bubuyog, may unahang pakpak na matigas, tumatakip at nangangalaga sa hulihang pakpak at may bibig na kumakagat : COLEOPTERA.

ko·le·óp·te·ró *pnr Zoo* [*Esp coleóptero*] : hinggil sa Koleoptera.

kó·le·rá *png Med* [*Esp cólera*] : malalang impeksiyon sa bituka na nagdudulot ng labis na pagtatae, pagsusuká, at pamamanhid *Cf* EL TOR : CHOLERA.

ko·lés·te·ról *png* [*Esp colesterol*] : alkohol na kristalina at masebo ($C_{27}H_{45}OH$), matatagpuan lalo na sa tabâ ng hayop, dugo, at apdo : CHOLESTEROL.

ko·lé·ta *png* [*Esp coleta*] **1:** tinirintas na buhok **2:** dagdag o pahabol na sulat *var* kuléta.

kol·ga·dé·ro *png* [*Esp colgadero*] : kawit o kahoy na ginagamit na sabitán.

kol·ga·dú·ra *png* [*Esp colgadura*] : tapiseriya o telang pangkortina na isinasabit sa dingding.

kol·gán·te *pnr* [*Esp colgante*] : nakabitin.

ko·li·fá·fo *png Bot* [*Iba*] : digkit.

kó·li·kó *png* [*Esp cólico*] : matinding pagsakit o paghilab ng tiyan at bituka : COLIC.

ko·lí·na *png Heo* [*Esp colina*] : buról.

ko·lín·ta *png Bot* : kukungmanok.

ko·lín·tas *png* [*Seb*] : kuwintas.

kó·li·plór *png Bot* [*Esp coliflor*] : cauliflower.

ko·lír·yo *png* [*Esp colirio*] : losyon na gamot sa mata: COLLYRIUM.

ko·li·sé·o *png* [*Esp coliseo*] : malaking gusali na hugis yungib na pinagdarausan ng mga laro at pagtatanghal : COLISEUM.

ko·lis·yón *png* [*Esp colisión*] : banggaan o salpukan **2:** *Pis* galaw o aksiyon ng mga particle na nagbabanggaan : COLLISION.

ko·li·ti·gán·te *png* [*Esp colitigante*] : kasama sa asunto o demanda.

ko·lí·tis *png* [*Esp Ing colitis*] **1:** *Med* colitis **2:** *Bot* damo na inihahalili sa spinach.

ko·li·tóng *png Mus* [*Kal*] : sitarang yari sa bumbong ng kawayan, kinakalabit o pinapalo ng patpat ang mga kuwerdas na inukit at inangat mula sa bumbong : KOLLESING, KULIBÉT, SLÓDOY, SALÚRAY, TIBAWA, TÚGO[1].

kol·kól *png* [*Pan*] : away.

kol·le·síng *png Mus* [*Ilt*] : kolitong.

kol·mé·na *png* [*Esp colmena*] : bahay pukyutan: BEEHIVE.

kol·me·nár *png* [*Esp colmenar*] : pook para sa pag-aalaga ng pukyutan.

kol·me·né·ro *png* [*Esp colmenero*] : tao na nag-aalaga ng pukyutan.

kol·míl·yo *png* [*Esp colmillo*] : pangil.

kól·mo *png* [*Esp colmo*] : hanggahan.

ko·ló·bot *png Bot* : halaman (*Citrus hystrix*) na hindi nakakain ang bunga na ginagamit kasama ang gugo.

ko·lod·yón *png* [*Esp colodión*] : malapot na solution ng cellulose nitrate na nasa alkohol at ether, ginagamit sa pagtistis at potograpiya : COLLODION.

ko·lo·kas·yón *png* [*Esp colocación*] : empleo; trabaho.

ko·ló·koy *png Zoo* : maliit na crustacean na mahilig maghukay o magtago sa lupa *Cf* KÚMONG.

ko·lok·yál *png* [*Esp coloquial*] : salitáng gamitin at hindi pormal; wikang pang-araw-araw *Cf* BALBÁL : COLLOQUIAL.

ko·lók·yo *png* [*Esp coloquio*] : paguusap ng dalawa o mahigit pang tao *Cf* COLLOQUIUM : COLLOQUY.

ko·lók·yum *png* [*Ing colloquium*] **1:** pulong na may talakayan **2:** seminar na nagpapanayam ang iba-ibang tagapagsalita : COLLOQUIUM.

ko·lo·mát *png* [*ST*] : pantakip sa barko.

kó·lon *png Gra* [*Ing colon*] : tutuldok.

ko·lón *png Ana* [*Esp colon*] : bahagi ng bituka mula cecum hanggang rectum : COLON[2].

ko·lon·di·yá·nay *png* [*Mrw*] : linso at may kulay na tela.

ko·long·kót *pnr* [*ST*] : nanliliit sa tákot o kahihiyan.

ko·lo·ngó *pnd* **mag·pa·ko·lo·ngó, i·pa·ko·lo·ngó** [*ST*] : ipahabol sa aso.

ko·lo·ni·sá *pnd* **mag·ko·lo·ni·sá, ko·lo·ni·sa·hín, ko·lo·ni·sa·hán, i·ko·lo·ni·sá** [*Esp colonizar*] : magtatag ng kolonya o mga kolonya sa isang bansa o pook : COLONIZE.

ko·lo·ni·sá·do *pnr* [*Esp colonizado*] **1:** tinayuan ng kolonya **2:** sinakop.

ko·lo·ni·sa·dór *png* [*Esp colonizador*] : mananakop.

ko·lo·ni·sas·yón *png* [*Esp colonización*] **1:** pagtatatag ng kolonya sa isang bansa o pook **2:** pagsakop; kolonyalisasyon.

ko·lón·ya *png* [*Esp colonia*] **1:** bagong tatag na panirahan ng mga tao na

dumayo mula sa isang malayong pook : COLONY **2:** pangkat ng mga tao na dumayo at nanirahan sa isang bansa : COLONY **3:** *Pol* lupain o bayang sinakop ng isang malakas na bansa : COLONY **4:** katakot-takot na dami : COLONY.

ko·lon·yál, ko·lón·yal *pnr* [*Esp Ing colonial*] **1:** hinggil sa kolonya **2:** pangkolonya, *hal* kaisipang kolonyal.

ko·lon·ya·li·sas·yón *png* [*Esp colonializacion*] **1:** pagsakop o paglupig sa pamamagitan ng kolonyalismo : COLONIALIZATION **2:** pagkolonyalisa : COLONIALIZATION **3:** kalagayan ng pagiging kolonisado : COLONIALIZATION.

ko·lon·ya·lís·mo *png Pol* [*Esp colonialismo*] : patakaran ng isang bansa sa pagpapalawig o pagpapanatili ng kapangyarihan o autoridad sa isa pang bansa o teritoryo : COLONIALISM.

ko·lo·pón·ya *png Bot* [*Esp colofonia*] : resina.

ko·lór *png* [*Esp color*] **1:** kulay **2:** pampaputi sa damit na ginagamit sa paglalaba *Cf* KULÁ **3:** pantina.

ko·lo·rá·do *pnr* [*Esp colorado*] : may kulay; kinulayan.

ko·lo·ras·yón *png* [*Esp coloración*] **1:** pagkukulay **2:** paraan o pamamaraan ng paggamit ng mga kulay.

ko·lo·ré·te *png* [*Esp colorete*] : kosmetikong pampaganda o pampapula sa pisngi.

ko·lo·ri·mé·tri·ká *png* [*Esp colorimétrica*] : hinggil sa kolorimetriya.

ko·lo·ri·me·trí·ya *png* [*Esp colorimetría*] : instrumentong pansukat ng intensidad ng kulay.

ko·lo·rís·ta *png* [*Esp colorista*] : tao na gumagamit ng kulay, lalo na sa sining.

ko·ló·rum *png* **1:** huwad; walang permiso o hindi nakarehistrong negosyo **2:** sa malaking titik, tawag sa kultong Rizalista na nag-alsa sa Surigao noong 1924 at halaw ang pangalan sa dasal sa Latin na "in saecula saecolorum."

ko·lo·sál *png* [*Esp colosal*] : napakalaking bagay na kakaiba.

ko·lós·trum *png* [*Ing colostrum*] : manilaw-nilaw na gatas ng ina bago at pagkapanganak : COLOSTRUM.

ko·ló·wong *png* [*ST*] : panggitnang kapatid.

ko·lóyd *png Kem* [*Ing*] : colloid.

ko·lóy·dal *pnr* [*Esp coloidal*] : hinggil sa colloid.

kol·tsór *png* [*Esp colchón*] : varyant ng **kutson**.

kó·lum *png* [*Ing column*] **1:** haligi o posteng yari sa bato o semento : COLUMN, KOLÚMNA **2:** regular na pitak sa isang diyaryo o peryodiko : COLUMN, KOLÚMNA **3:** gulugod ng tao **4:** hanay; tudling : COLUMN, KOLÚMNA.

ko·lum·bí·na *png* [*Esp columbína*] : katapatan; kawalan ng malisya gaya ng inosenteng batà.

ko·lúm·bi·yó *png Kem* [*Esp columbio*] : columbium.

ko·lúm·na *png* [*Esp columna*] : kolum.

ko·lum·nís·ta *png* [*Esp columnista*] : manunulat ng kolumna sa isang diyaryo o peryodiko : COLUMNIST.

ko·lus·yón *png* [*Esp cousión*] : sabwatan; kasunduan sa paggawa ng isang bagay na masamâ.

kol·yár *png* [*Esp collar*] **1:** tali sa leeg : COLLAR[2] **2:** tali o sintas na may insigniya *Cf* KUWINTÁS.

kol·ya·rín *png* [*Esp collarín*] : pahang itim na inilalagay sa leeg at isinusuot ng mga paring Katoliko Romano.

kol·ye·rón *png* [*Esp collerón*] : kolyar na pangguwarnisyon ng hayop.

kó·ma *png* [*Esp coma*] **1:** *Gra* kuwit **2:** *Med* pagkawala o kawalan ng malay tao **3:** *Mus* bahagi ng tono o himig.

ko·má·dre *png* [*Esp comadre*] **1:** ninang **2:** matalik na kaibigan *var* kumádre, kumáre, máre *Cf* KOMPÁDRE.

ko·ma·dró·na *png Med* [*Esp comadrona*] : babaeng nagpapaanak o tumutulong sa pagpapaanak *Cf* HÍLOT : MANANABÁNG, MIDWIFE, PARTERA.

ko·man·dán·si·yá *png* [*Esp comandancia*] : opisina o distrito na nasa ilalim ng pangangasiwa ng isang komandante.

kó·man·dán·te *png* [*Esp comandante*] : ranggong militar sa pagitan ng tenyente o kapitan at koronel *Cf* KUMÁNDER : COMMANDANT.

ko·mán·do *png* [*Ing commando*] : pangkat ng kalalakihang tinawag para sa isang espesyal na serbisyong militar : COMMANDO.

kó·mang *pnr* [*Esp manco*] : singkol.

ko·ma·rà *png* [*Mrw*] : hiyas[1].

ko·már·ka *png* [*Esp comarca*] : teritoryo; rehiyon.

ko·ma·tó·so *pnr Med* [*Esp comatoso*] : nasa koma[2].

kom·bá·te *png* [*Esp combate*] : combat.

kom·bi·nas·yón *png* [*Esp combinación*] **1:** pagkakasáma o pagkakahalo ng anuman : COMBINATION **2:** mga bagay na pinagsama-sama o pinaghalo-halo : COMBINATION **3:** resulta ng anumang pinagsama-sama o pinaghalo-halo : COMBINATION **4:** set o serye ng mga numero o titik, ginagamit sa pagtatakda sa mekanismo ng kandado : COMBINATION **5:** damit na may pangilalim na dugtong ngunit iisang kasuotan : COMBINATION.

kóm·bo *png* [*Esp Ing combo*] : maliit na banda: COMBO[2].

kóm·bo *pnr* [*Ing combo*] : pinagsama; pinagsanib.

kóm·bus·tí·ble *png, pnr* [*Esp combustible*] : bagay na maaaring magningas : COMBUSTIBLE.

kom·bus·ti·yón *png* [*Esp combustión*] **1:** proseso ng pagkasunog: COMBUSTION **2:** *Kem* **a** mabilis na pagkasunog na karaniwang may init, at liwanag **b** kombinasyong kemikal na may init at liwanag **c** mabagal na oxidation na hindi mainit at maliwanag : COMBUSTION.

ko·me·dór *png* [*Esp comedor*] : silidkainán *var* kumidór.

ko·méd·ya *png* [*Esp comedia*] **1:** *Lit* anumang katha na nakatatawa o nakaaaliw : COMEDY **2:** *Lit* anumang katha na masaya ang wakas *Cf* TRAHÉDYA : COMEDY **3:** *Tro* moro-moro **4:** anumang bagay o sitwasyong katawatawa : COMEDY.

ko·med·yán·te *png Tro* [*Esp comediante*] : aktor ng komedya *Cf* KÓMIKÓ.

ko·me·mo·ras·yón *png* [*Esp conmemoración*] **1:** paggunita o pag-alála : COMMEMORATION **2:** pagdiriwang bilang paggunita o pag-alala sa isang tao o pangyayari : COMMEMORATION.

ko·men·ta·rís·ta *png* [*Esp comentarista*] : tao na nagbibigay ng komentaryo : ANOTADÓR.

kó·men·tár·yo *png* [*Esp comentario*] : palagay o kuro-kuro, pasulat man o pasalita, hinggil sa isang tao o bagay : COMMENTARY.

ko·mén·tay *png* [*Mrw*] : tatsulok at maliliit na bandilang itinahi sa lubid na isinasabit sa magkabilang dulo ng mga sambolayang o sa mga bahay : BANDERÍTAS.

ko·mer·si·yán·te *png* [*Esp comerciante*] : negosyante; mangangalakal.

ko·mér·si·yó *png* [*Esp comercio*] : kalakalan; negosyo *Cf* BALIGYÂ : COMMERCE.

ko·mé·ta *png* [*Esp cometa*] : lawas pangkalawakan na gumagalaw sa isang orbit na araw ang pokus, may

nukleus na nababalutan ng gas, at may papaliit na buntot na palayo sa direksiyon ng araw : BÁNDUS, BUNTALÀ, COMET.

ko·mí·da *png* [*Esp comida*] **1:** isang set ng pagkain; kabuuang hain : KUBYÉRTOS[2] **2:** oras ng pagkain **3:** putahe.

ko·mi·ké·ro *png* [*Ing comic + Esp ero*] : komiko.

kó·mi·kó *png* [*Esp cómico*] : tao na nagpapatawa, lalo na kung aktor o payaso, **kó·mi·ká** kung babae *Cf* KOMEDYÁNTE : COMIC, COMEDIAN, KOMIKÉRO.

kó·mi·kó *pnr* [*Esp cómico*] **1:** hinggil sa o ang isinasalarawan ng komedya : COMIC **2:** tumutukoy sa tao na gumaganap o sumusulat ng komedya : COMIC **3:** hinggil sa mga katangian ng komedya : COMIC **4:** nagpapatawa; katawa-tawa : COMIC, COMICAL **5:** lumilikha ng katatawanan : COMIC, COMICAL.

kó·miks *png* [*Ing comics*] : maliit na seryeng aklat ng mga kuwentong nakadrowing.

ko·míl·yas *png Gra* [*Esp comillas*] : panipi.

kó·mis *png Mit* [*Cor*] : ukit mula sa punò na kumakatawan sa ulo ng isang kaaway.

ko·mis *png* [*Bon*] : balag na nagsisilbing hanggahan ng magkatunggaling tribu at karaniwang pinagsasabitan ng alubiub.

ko·mi·sár·yat *png* [*Ing commissariat*] : commissariat.

ko·mi·sár·yo *png* [*Esp comisario*] : commissary.

ko·mis·yón *png* [*Esp comisión*] **1:** opisina o autoridad na nagsasagawa ng natatanging tungkulin : COMMISSION **2:** kautusang tupdin ang isang bagay o gawain: COMMISSION **3:** *Kol* hiningi o ibinigay na porsiyento : COMMISSION.

ko·mis·yo·ná·do *png* [*Esp comisionado*] : komisyoner, **ko·mis·yo·ná·da** kung babae.

ko·mís·yo·nér *png* [*Ing commissioner*] **1:** tao na itinalaga upang gumawa ng natatanging tungkulin : COMMISSIONER, KOMISYONÁDO **2:** kasapi ng isang komisyon : COMMISSIONER, KOMISYONÁDO.

ko·mis·yo·nís·ta *png* [*Esp comisionista*] : ahente na kumukuha ng komisyon.

ko·mi·té *png* [*Esp comité*] : lupon.

ko·mi·tí·ba *png* [*Esp comitiva*] : konsorte; pangkat ng mga tao na umaalalay sa tao na may mataas na katungkulan *var* kumitíba.

kó·mo *png* [*Esp como*] : dahil sa.

ko·mó *png* [*ST*] : kamay na ginagamit na kutsara.

kó·mo *pnr* [*ST*] : kulot-kulot; kulukulubot.

kó·mo·dá *png* [*Esp cómoda*] : kompartamento o kahon na sisidlan sa aparador *Cf* DRAWER.

ko·mo·di·dád *png* [*Esp comodidad*] : alwan.

kó·mo·dó *pnr* [*Esp cómodo*] : maalwan; komportable.

kó·mo·dór *png* [*Ing commodore*] **1:** kapitan sa hukbong dagat **2:** komisyonadong opisyal na may ranggong susunod sa almirante : COMMODORE, KOMODÓRO.

ko·mo·dó·ro *png* [*Esp comodoro*] : komodor.

kó·mon·wélt *png Pol* [*Ing Commonwealth*] **1:** independiyenteng estado o komunidad, lalo na ang republikang demokratiko : COMMONWEALTH **2:** komunidad o organisasyong may iisang interes sa larangang walang kinalaman sa politika : COMMONWEALTH.

kom·pá·dre *png* [*Esp compadre*] **1:** ninong **2:** matalik na kaibigan *var* kumpádre, kumpáre *Cf* KOMÁDRE : PADÍ, PÁDRE, PÁRE.

kom·pák·to *pnr* [*Esp compacto*] : compact.

kom·pan·yá *png* [*Esp compañía*] **1:** pangkat ng mga tao o mga bagay : COMPANY **2:** samahan ng mga tao para sa isang negosyo o gawaing komersiyal : COMPANY, FIRM **3:** *Mil* yunit ng mga sundalo, karaniwang binubuo ng tatlo o mahigit na pulutong *var* kumpanyá : COMPANY.

kom·pan·ye·rís·mo *png* [*Esp compañerismo*] : pagsasamahan na matalik.

kom·pan·yé·ro *png* [*Esp compañero*] : kasáma; kaibigan.

kom·pá·pey *png Zoo* [*Pan*] : paruparo.

kom·pa·rá *pnd* **mag·kom·pa·rá, i·kom·pa·rá** [*Esp comparar*] : maghambing *var* kumpará.

kom·pa·ras·yón *png* [*Esp comparación*] : paghahambing[1].

kom·pa·ra·tí·bo *pnr* [*Esp comparativo*] : pahambing.

kom·pa·re·sén·si·yá *png* [*Esp comparecencia*] : pagharap sa hukuman.

kom·pár·sa *png Mus* [*Esp comparsa*] **1:** rondalya **2:** konsiyerto ng rondalya.

kom·párt·ment *png* [*Ing compartment*] **1:** maliit na taguan *Cf* SILÍD **2:** espasyong nakapaloob sa higit na malaking espasyo : COMPARTMENT.

kóm·pas *png* [*Ing compass*] **1:** instrumentong tumitiyak ng direksiyon sa pamamagitan ng balaniang aguha na laging nakaturo sa hilaga *Cf* PARALÚMAN : COMPASS **2:** aguhon[2].

kom·pás *png* [*Esp compás*] **1:** súkat, bilis, o galaw ng baton o kamay ng konduktor ng musika *var* kumpás : BRUHÚLA – *pnd* **mag·kom·pás, ku·mom·pás, i·kom·pás, ma·ngom·pás 2:** latigo **3:** calliper.

kom·pén·di·yó *png* [*Esp compendio*] **1:** buod ng isang asignatura, lalo na ng isang malawakang asignatura : COMPENDIUM **2:** mahabang listahan o koleksiyon.

kom·pen·sas·yón *png* [*Esp compensación*] : bayad; kabayaran : COMPENSATION.

kom·pe·tén·si·yá *png* [*Esp competencia*] **1:** timpalak – *pnd* **kom·pe·tén·si·ya·hín, kom·pe·tén·si·ya·hán, ma·ngom·pe·tén·si·yá 2:** abilidad; kakayahan *var* kumpeténsiyá : COMPETENCE.

kom·pe·tén·te *pnr* [*Esp competente*] **1:** may sapat na kakayahan, kaalaman, o karanasan para tupdin ang isang gawain; epektibo : COMPETENT **2:** mahusay o may kakayahan : COMPETENT.

kom·pe·tis·yón *png* [*Esp competición*] **1:** paglalaban sa pag-aaral, negosyo, at iba pa : COMPETITION **2:** timpalak *var* kumpetisyón : COMPETITION.

kom·pi·las·yón *png* [*Esp compilación*] : pagtitipon ng mga dokumento, seleksiyon, o anumang katulad *Cf* KALIPUNÁN : COMPILATION **2:** aklat ng ganitong pagtitipon *Cf* KALIPUNÁN : COMPILATION.

kom·ple·mén·to *png Gra* [*Esp complemento*] : layon.

kom·plé·to *pnr* [*Esp completo*] **1:** tinataglay ang lahat ng bahagi at elemento; buo *var* kumpléto : COMPLETE, FULL[5], HÍTSO, WHOLE[3] **2:** ganap; tapos : COMPLETE, FULL[5], HÍTSO, WHOLE[3].

kom·pli·ká *pnd* **kom·pli·ka·hín, i·kom·pli·ká, ma·kom·pli·ká** [*Esp complicar*] : pahirapin; guluhin : COMPLICATE.

kom·pli·ká·do *pnr* [*Esp complicado*] **:** masalimuot; magulo **:** COMPLICATED, SALIGUTGÓT.

kom·pli·kas·yón *png* [*Esp complicación*] **1:** salimuot **2:** *Med* pangalawang karamdaman o kondisyon na nagpapalubha sa náunáng karamdaman **:** COMPLICATION.

kóm·pli·mént *png* [*Ing compliment*] **1:** pahayag ng pagtatangi, paggalang, at paghanga **2:** pormal na pagkilala **:** PARANGÁL **3:** maligayang batì **:** COMPLIMENT.

kóm·pli·sé *png* [*Esp cómplice*] **:** katulong o kasama sa krimen o masamang gawain; kasabwat **:** ACCOMPLICE.

kom·plót *png* [*Esp complot*] **:** konspirasyon.

kom·po·né *pnd* **mag·kom·po·né, i·kom·po·né, kom·po·ni·hín** [*Esp componer*] **:** ayusin; aregluhin *var* kumpuní.

kom·por·tá·ble *pnr* [*Esp comportable*] **:** maalwan o maginhawa **:** COMFORTABLE.

kom·po·sis·yón *png* [*Esp composición*] **1:** kabuuan; sangkap **:** COMPOSITION **2:** pagbubuo o paglikha lalo na sa sining o musika**:** COMPOSITION **3:** anumang nabuo ng naturang paglikha **:** COMPOSITION **4:** sanaysay, lalo na ang sinulat ng mag-aaral o estudyante **:** COMPOSITION **5:** karakter.

kom·po·si·tór *png* [*Esp compositor*] **1:** *Mus* tao na lumilikha ng awit o musika **:** COMPOSER **2:** sa paglilimbag, kahista.

kóm·post *png* [*Ing compost*] **:** pataba sa lupa, karaniwang binubuo ng magkahalong dumi ng hayop, nabubulok na mga halaman, at iba pang bagay **:** COMPOST.

kom·pra·bén·ta *png* [*Esp compraventa*] **:** pagbibili at pagbebenta; buy and sell.

kom·pra·dór *png* [*Esp comprador*] **:** malaking mámimíli o tagabili.

kom·pre·hen·sí·bo *png* [*Esp comprehensivo*] **1:** malawak ang sakop o saklaw **:** COMPREHENSIVE **2:** malawak ang pang-unawa **:** COMPREHENSIVE **3:** sa seguro, sumasaklaw o nagtatakda ng malawak na proteksiyon **:** COMPREHENSIVE.

kom·pré·sa *png* [*Esp compresa*] **:** bulak at gasa na pinagpatong-patong at ginagamit sa pag-ampat ng pagdurugo, pantakip ng sugat, pampainit sa bahagi na nais painitin, palamigin, o gamutin *Cf* SANITARY NAPKIN **:** COMPRESS.

kom·pre·sór *png* [*Esp compresor*] **1:** tao o aparatong nagsisiksik **:** COMPRESSOR **2:** *Ana* masel na umiipit sa ilang bahagi ng katawan **:** COMPRESSOR **3:** bomba o makina na nagpapaliit ng volume at nagdaragdag ng pressure ng mga gas upang magsalikido ito **:** COMPRESSOR.

kom·pro·bán·te *png* [*Esp comprobante*] **1:** voucher **2:** pruweba ng borador.

kom·pro·bas·yón *png* [*Esp comprobación*] **1:** patotoo; patibay **2:** sa paglilimbag, pangalawa o pangatlong pruweba na nagpapakita ng pagwawasto.

kom·pro·me·tí·da *pnr* [*Esp comprometida*] **1:** nakipagkasundo o nakapangako; **kom·pro·me·tí·do** kung lalaki *Cf* KATIPAN **2:** hindi sinasadyang makipagkompromiso; nasangkot; **kom·pro·me·tí·do** kung lalaki.

kom·pro·mí·so *png* [*Esp compromiso*] **1:** pakikipag-ayos sa isang pagtatalo sa pamamagitan ng pakikipagkasundo *Cf* pangakò **:** COMPROMISE – *pnd* **ma·ngom·pro·mí·so, ma·pa·kom·pro·mí·so 2:** obligasyon.

kom·pu·tas·yón *png* [*Esp computación*] **:** pagkakalkula na karaniwang ginagamitan ng computer o anumang katulad na kasangkapan **:** COMPUTATION.

kóm·so·mól (kóm·so·mól) *png* [*Ing Rus*] **1:** komunistang organisasyon ng mga kabataan ng dating Unyong Sobyet **2:** tawag sa kasapi nito.

ko·mul·ga·tór·yo *png* [*Esp comulgatorio*] **:** bahagi ng altar na maraming sangga at niluluhuran kung nangungumunyon.

ko·mún *pnr* [*Esp común*] **1:** karaniwan; madalas; ordinaryo **:** COMMON **2:** pangkalahatan; laganap **:** COMMON **3:** pag-aari ng dalawa o higit pa; pinagsasaluhan ng lahat; publiko **:** COMMON.

ko·mu·ni·dád *png* [*Esp comunidad*] **1:** pamayanan **2:** pangkat sa lipunan na may mga katangian o interes na natatangì, at umiiral sa higít na malaking lipunan **:** COMMUNITY **3:** pangkat na namumuhay ayon sa isang tuntunin **:** COMMUNITY **4:** *Ekl* pagtitipon ng populasyon ng halaman at hayop na umookupa sa isa tiyak na pook **:** COMMUNITY **5:** sama-samang pag-aari, kasiyahan, kapanagutan, at iba pa **:** COMMUNITY.

ko·mu·ni·kas·yón *png* [*Esp comunicación*] **1:** paraan o proseso ng pagpapahayag, pagbabahagi, o pagpapalitan ng idea, damdamin, impormasyon, at katulad, sa pamamagitan ng pagsulat, pagsasalita, o pagsenyas **:** COMMUNICATION **2:** anumang ipinahayag, ibinahagi, o ipinarating na opinyon, idea, impormasyon, at iba pa **:** COMMUNICATION **3:** dokumento o mensahe na ipinahayag na balita, pananaw, impormasyon, at iba pa **:** COMMUNICATION **4:** paraan o pagkakataong makapagdala ng mga mensahe, mga order, at iba pa **:** COMMUNICATION **5:** pakikipag-usap; pakikipag-unawaan; pakikipag-ugnayan**:** COMMUNICATION.

ko·mu·nís·mo *png Pol* [*Esp comunismo*] **1:** teorya ng panlipunan at pang-ekonomiyang organisasyon, pangunahing isinulong ni Karl Marx, at nagtataguyod na maging pag-aari ng madla ang buong sistema ng produksiyon, ng pantay na pagbabahagi ng mga bunga ng paggawa, at ng pagtatatag ng isang lipunang walang tunggalian ng mga uri **:** COMMUNISM **2: a** rebolusyonaryong kilusang pampolitika na nagtataguyod sa teoryang ito at naglalayong magtatag ng isang pandaigdig na lipunang walang mga uri at pag-aari ng madla ang mga yamang produktibo na ginagamit para sa pakinabang ng lahat **:** COMMUNISM **b** sistema ng pamamahalang nakabatay sa teoryang ito, tulad sa Unyong Sobyet **:** COMMUNISM **3:** sistemang panlipunan na pag-aari ng madla ang mga produkto at serbisyo **:** COMMUNISM.

ko·mu·nís·ta *png Pol* [*Esp comunista*] **:** tao na nagtataguyod ng komunismo **:** COMMUNIST.

ko·mun·yón *png* [*Esp comunión*] **1:** sa simbahang Katoliko Romano, sakramento ng pagtanggap sa banal na eukaristiya **:** COMMUNION, PAKINÁBANG[3], PANGALÁWAT **2:** pakikipag-isa; pakikibahagi **:** COMMUNION.

kom·yún *pnd* [*Ing commune*] **1:** magusap nang may pagpapalagayang-loob **:** COMMUNE **2:** pagpapalitan ng idea o damdamin **:** COMMUNE **3:** *Pol* komunidad na gumagamit ng simulaing komunista.

kon *pnu* [*Esp con*] **:** pinaikling **kontra**.

ko·na·nán *png* [*ST*] **:** pusta.

kon·dá·do *png* [*Esp condado*] **:** teritoryo o lupain ng isang konde.

kón·de *png* [*Esp conde*] **:** sa Britanya, maharlikang titulo ng tao na nakaranggo sa pagitan ng marques at viscount *Cf* COUNT **:** EARL.

kon·de·ná *pnd* **ku·mon·de·ná, kon·de·na·hín, i·kon·de·ná** [*Esp condenar*] **:** hatulan ng parusa.

kon·de·ná·do *pnr* [*Esp condenado*] **1:** hinatulan; isinumpa **2:** sentensiyado; pinarusahan.

kón·den·sá·da *png* [*Esp condensada*] **:** gatas na matamis at malapot.

kon·den·sá·do *pnr* [*Esp condensado*] **1:** pinaikli, tulad ng isang aklat **:** CONDENSED **2:** siniksik, lalo na ang gas upang maging likido **:** CONDENSED **3:** pinalapot sa pamamagitan ng distilasyon o ebaporasyon **:** CONDENSED **4:** sa mga tipo, makitid ang proporsiyon **:** CONDENSED.

kon·den·sas·yón *png* [*Esp condensación*] **1:** proseso o kalagayan ng pagiging siksik o buo **:** CONDENSATION **2:** pagbabawas sa aklat, talumpati, at iba pa upang maging maikli ngunit malamán **:** CONDENSATION.

kon·dé·sa *png* [*Esp condesa*] **:** asawa ng isang konde **:** COUNTESS.

kon·di·mén·to *png* [*Esp condimento*] **:** anumang sangkap na nagbibigay ng dagdag na sarap sa pagkain, *hal* asin, patis, o toyo**:** CONDIMENT.

kon·díng *png* [*ST*] **:** noong panahon ng Espanyol, ikawalong bahagi ng isang real.

kon·dis·yón *png* [*Esp condición*] **1:** estado o kabutihang estado ng isang tao o bagay **:** CONDITION, LAGAY[2],WAY[9] **2:** kasunduang kailangang matupad bilang batayan ng isang kilos o gawain *Cf* PROBISYÓN, ESTIPULASYÓN **:** CONDITION, LAGAY[2].

kon·dis·yo·nál *pnr* [*Esp condicional*] **1:** may kondisyon**:** CONDITIONAL **2:** *Gra* nagpapahiwatig ng kondisyon**:** CONDITIONAL **3:** *Mat* sa isang ineqtiality, totoo lamang sa mga halaga ng variable, kung x + 3 > 0 ay totoo lamang sa mga real number na higit sa -3**:** CONDITIONAL **4:** sa lohika, ipinapahayag batay sa pag-iral o pangyayari ng isang bagay o pagkakataon **:** CONDITIONAL.

kon·dís·yo·nér *png* [*Ing conditioner*] **1:** tao o bagay na nagpapabuti sa kondisyon **:** CONDITIONER **2:** anumang idinadagdag na substance upang lalong patagalin ang gamit ng isang bagay **:** CONDITIONER **3:** tao na tagasanay sa mga atleta **:** CONDITIONER.

kón·do *png* [*Ing condo*] **:** pinaikling tawag sa **kondominyum** *Cf* CONDO.

kón·do·lén·si·yá *png* [*Esp condolencia*] **:** pakikiramay o pakikidalamhati sa isang namatayan **:** CONDOLENCE.

kón·dom *png* [*Ing condom*] **:** condom.

kón·do·mín·yo *png* [*Esp condominio*] **1:** bagay na pag-aari ng dalawang tao **2:** kondominyum.

kon·do·mín·yum *png* [*Ing condominium*] **:** establisimyento o gusali na maraming yunit at iba-iba ang mayari ng bawat isa **:** CONDOMINIUM, KONDOMÍNYO[2].

kón·dor *png* [*Esp cóndor*] **:** malaking buwitre (family *Athartidae, Gymnogyps californianus, Vultur gryphus*).

kon·duk·tór *png* [*Esp conductor*] **1:** lalaking namumuno sa orkestra o koro na nagpapahiwatig sa mga nágtatanghal ng kaniyang interpretasyon sa musika sa pamamagitan ng galaw ng kaniyang baton o kamay, **kon·duk·tó·ra** kung babae **:** CONDUCTOR **2:** tao na nag-aalalay at nagtitiket, karaniwan sa mga sasakyang pampasahero, **kon·duk·tó·ra** kung babae **:** CONDUCTOR **3:** anumang gamit o kasangkapan na naghahatid o nagdadala ng init, koryente, tunog, at iba pa **:** CONDUCTOR.

ko·nek·si·yón *png* [*Esp conexión*] **1:** kalagayang nakakonekta ang isang bahagi sa isang bagay; pagkonekta**:** CONNECTION **2:** anumang kumokonekta; bahagi na ikinokonekta **:** CONNECTION **3:** ugnayan; relasyon **:** CONNECTION **4:** pagtatagpo ng mga tren, eroplano, at iba pa, sa paglilipat ng mga pasahero **:** CONNECTION **5:** dalúyan ng komunikasyon **:** CONNECTION.

ko·nék·ta *pnd* **mag·ko·nék·ta, ku·mo·nék·ta, ko·nék·ta·hán, i·ko·nék·ta** [*Esp conectar*] **1:** ikabit o idugtong ang dalawang bagay **:** CONNECT **2:** sa komunikasyon, pag-ugnayin ang koneksiyon upang makapag-usap ang dalawang tao **:** CONNECT **3:** iugnay; makipag-ugnay **:** CONNECT.

ko·nek·tá·do *pnr* [*Esp conectado*] **1:** nakakabit; may idinugtong **2:** may koneksiyon o ugnayan.

kong·ká·bo *pnr* [*Esp concavo*] **:** malukong.

kong·kís·ta *png* [*Esp conquista*] **:** panlulupig; pananakop **:** CONQUEST.

kong·kis·tá·do *pnr* [*Esp conquistado*] **:** nilupig; sinakop.

kong·kis·ta·dór *png* [*Esp conquistador*] **:** manlulupig; mananakop **:** CONQUEROR.

kon·glo·me·rán·te *png* [*Esp conglomerante*] **:** conglomerate.

kon·gra·tu·las·yón *png* [*Esp congratulación*] **:** congratulation.

kon·gre·gas·yón *png* [*Esp congregación*] **1:** pagtitipon **2:** asamblea ng mga tao o bagay **:** CONGREGATION **3:** pangkat ng mga tao na nagtitipon upang sumamba **:** CONGREGATION **4:** sa simbahang Katoliko Romano, pangkat ng mga tao na sumusunod sa iisang batas ng relihiyon **:** CONGREGATION.

kón·gre·sís·ta *png* [*Esp congresista*] **1:** kasapi ng kongreso **:** CONGRESSMAN, DIPUTÁDO[2] **2:** *Pol* kinatawan o representante ng probinsiya o estado **:** CONGRESSMAN, DIPUTÁDO[2].

kon·gré·so *png* [*Esp congreso*] **1:** *Pol* batasan; lehislatura **:** CONGRESS **2:** pagtitipon ng mga kapisanan o mga kinatawan nito **:** CONGRESS **3:** pagtitipon para sa isang tiyak na layunin **:** CONGRESS.

kon·hún·ti·bá *png* [*Esp conjuntiva*] **:** conjunctiva.

kon·hun·ti·bí·tis *png* [*Esp conjuntivitis*] **:** conjunctivitis.

kó·ni·kó *pnr* [*Esp cónico*] **:** anyo o hugis apa **:** CONICAL, PABALINSUSÔ.

Kon·kíng *png* **:** Mamanwa.

kon·klá·be *png* [*Esp conclave*] **1:** pribado o lihim na pulong **:** CONCLAVE **2:** sa simbahang Katoliko Romano, pook na pinagpupulungan ng mga kardenal para sa pagboto sa Papa **:** CONCLAVE **3:** tawag sa asamblea nito **:** CONCLAVE.

kon·klus·yón *png* [*Esp conclusión*] **1:** paghatol na ginamitan ng katwiran**:** CONCLUSION **2:** wakas o katapusan **:** CONCLUSION **3:** resulta o kinalabasan **:** CONCLUSION **4:** palagay o kuro-kuro **:** CONCLUSION.

kon·kré·to *pnr* [*Esp concreto*] **1:** nakikita o nadarama **:** CONCRETE **2:** tahas o tiyak **:** CONCRETE **3:** anumang gawa sa pinatigas na semento – *pnd* **kón·kre·tú·hin, í·kon·kré·to** **:** CONCRETE.

kó·no *png* [*Esp cono*] **1:** anumang hugis apa **:** BALINSUSÔ, BALISUNSÓNG, CONE, TAGILÓG **2:** *Mat* **a** solido na may rabaw na bunga ng isang linya na nagdaraan sa isang pirmihang punto sa loob ng isang kurbang plane **b** anumang punto sa loob ng hugis o anyo **:** CONE, TAGILÓG **3:** malaking mekanisadong kiskisan ng palay – *pnd* **mag·pa·kó·no, i·kó·no, i·pa·kó·no**.

ko·no·sim·yén·to *png* [*Esp conocimiento*] **:** alam o kaalaman.

ko·no·tas·yón *png* [*Esp connotación*] **1:** mungkahi o pahiwatig bukod sa malinaw o tiyak na kahulugan ng isang salita **:** CONNOTATION **2:** pakahulugan o dagdag na kahulugan **:** CONNOTATION.

kon·sa·grá *pnd* **kon·sa·gra·hín, i·kon·sa·grá, i·pa·kon·sa·grá** [*Esp consagrar*] **1:** gawing banal o ipahayag na banal : CONSECRATE **2:** ilaan para sa isang layunin; maging deboto : CONSECRATE.

kon·sa·grá·do *png* [*Esp consagrado*] **1:** banal; sumailalim sa konsagrasyon **2:** inihandog o inialay para sa isang layunin.

kon·sa·gras·yón *png* [*Esp consagración*] **1:** pagkokonsagra; pagkadeboto sa Diyos : CONSECRATION **2:** sa simbahang Katoliko Romano, pagsasabanal o pagsasakramento ng tinapay at alak : CONSECRATION.

kon·se·hál *png Pol* [*Esp concejal*] : kagawad ng sangguniang bayan : COUNCILOR.

kon·se·hé·ro *png* [*Esp concejero*] : counsellor.

kon·sé·ho *png* [*Esp consejo*] **1:** sanggunian **2:** payo o pangaral *Cf* COUNSEL : CONSEJO.

kon·se·ku·wén·si·yá *png* [*Esp consecuencia*] : resulta o kinalabasan ng isang aksiyon o pangyayari : CONSEQUENCE.

kon·sen·ti·dór *png* [*Esp consentidor*] : tao na may kapangyarihang magpahintulot sa mga gawaing hindi marapat *var* kunsintidór – *pnd* **mangon·sen·tí, kon·sen·ti·hín 2:** mapagbigay ng pahintulot kahit bawal.

kon·sen·tim·yén·to *png* [*Esp consentimiento*] : pahintulot; permiso.

kon·sen·trá·do *pnr* [*Esp concentrado*] **1:** ginamitan ng buong atensiyon, lakas, at iba pa : CONCENTRATED **2:** kinumpol o pinagsama-sama nang magkakalapit : CONCENTRATED **3:** tinanggalan ng mga hindi mahalagang sangkap : CONCENTRATED.

kon·sen·tras·yón *png* [*Esp concentración*] **1:** pagtuon ng matinding atensiyon sa isang bagay : CONCENTRATION **2:** anumang bagay na konsentrado : CONCENTRATION **3:** *Mil* **a** asamblea ng hukbong puwersa sa isang partikular na pook sa paghahanda sa mga operasyon **b** intensidad at tagal ng pagpapaputok ng artilyero na nakalugar sa maliit na pook : CONCENTRATION **4:** *Kem* sa solution, súkat ng halaga o dami ng tinunaw na substance na nilalaman ng bawat yunit ng volume : CONCENTRATION.

kon·sep·si·yón *png* [*Esp concepción*] **1:** pagbubuo ng idea : CONCEPTION **2:** pertilisasyon; simula ng pagbubuntis : CONCEPTION **3:** anumang ideang binuo o binubuo, tulad ng konsepto, paniwala, at iba pa : CONCEPTION **4:** ang simula o panimula : CONCEPTION.

kon·sép·to *png* [*Esp concepto*] **1:** panlahat na kaalaman o idea; konsepsiyon : CONCEPT **2:** idea o anumang nabuo sa pamamagitan ng isip : CONCEPT.

kon·ser·bá *pnd* **mag·kon·ser·bá, kon·ser·ba·hín, i·kon·ser·bá** [*Esp conservar*] **1:** ingatan o pangalagaan : CONSERVE **2:** preserbahin; imbakin.

kon·ser·bas·yón *png* [*Esp conservación*] **1:** pagpapanatili o pagpapangalaga : CONSERVATION **2:** pagprepreserba.

kon·ser·ba·tí·bo *pnr* [*Esp conservativo*] **1:** sinauna; makaluma : CONSERVATIVE, OLD-FASHIONED[2] **2:** katamtaman; maingat : CONSERVATIVE.

kon·ser·ba·tís·mo *png* [*Esp conservatismo*] **1:** disposisyong panatilihin o muling itatag ang nakamulatang tradisyon at limitahin o pigilin ang anumang pagbabago : CONSERVATISM **2:** mga prinsipyo at pagsasanay ng isang konserbatibo sa politika : CONSERVATISM.

kon·ser·ba·tór·yo *png* [*Esp conservatorio*] : paaralan ng musika at iba pang sining : CONSERVATORY[1].

kon·sér·he *png* [*Esp conserje*] : katiwala ng isang gusaling pampubliko : CONCIERGE[2].

kon·ser·tí·na *png Mus* [*Esp concertina*] : instrumentong katulad ng akordeon : CONCERTINA.

kon·ser·tís·ta *png Mus* [*Esp concertista*] : tagapagtanghal sa isang konsiyerto.

kon·ses·yón *png* [*Esp concesión*] **1:** anumang kaloob mula sa pamahalaan o institusyon, gaya ng lupa para sa isang layunin : CONCESSION **2:** karapatang magpatuloy ng subsidyaryong negosyo sa isang partikular na entidad : CONCESSION **3:** pook na nakalaan sa naturang negosyo : CONCESSION.

kon·ses·yo·nár·yo *png* [*Esp concesionario*] : tao, pangkat, o kompanya na pinagkalooban ng konsesyon, lalo na upang magpatakbo ng isang subsidyaryong negosyo o serbisyo : CONCESSIONAIRE.

kon·si·de·rá *pnd* **kon·si·de·ra·hín, i·kon·si·de·rá** [*Esp considerar*] **1:** bigyang pansin; isaalang-alang : CONSIDER **2:** ibilang o isama : CONSIDER.

kon·si·de·rá·ble *pnr* [*Esp considerable*] : kapansin-pansin o kapuna-puna ang dami o laki: CONSIDERABLE.

kon·si·de·ras·yón *png* [*Esp consideración*] **1:** pagbibigay ng pansin; pasasaalang-alang : CONSIDERATION **2:** pagbibílang o pagsasáma : CONSIDERATION.

kon·síl·yo *png* [*Esp concilio*] : pamunuan o kapulungan: KONSISTÓRYO.

kon·síng *png* [*ST*] : uri ng saging.

kon·sís·tent *pnr* [*Ing consistent*] : consistent.

kon·sis·tór·yo *png* [*Esp consistorio*] : konsilyo.

kon·sí·wa *pnd* **mag·kon·sí·wa, ku·món·si·wa** [*ST*] : makipag-ayos o magdilihensiya.

kon·si·yén·si·yá *png* [*Esp conciencia*] : fakultad na kumikilala sa kaibahan ng mabuti at masama kaugnay sa sariling pag-uugali *Cf* BUDHÎ, KALOOBAN : CONSCIENCE.

kón·si·yér·to *png Mus* [*Esp concierto*] **1:** pangmusikang pagtatanghal ng isa o higit pang tao na karaniwang itinatanghal sa mga bulwagang pambayan o parke : CONCERT – *pnd* **mag·kon·si·yér·to, kon·si·yér·tu·hán 2:** pagkakaisa ng layunin, kilos, o katulad; pagkakasundo : CONCERT.

kons·krip·si·yón *png* [*Esp conscripción*] *Mil* **1:** sapilitang pagpapatala ng kalalakihan sa militar o sebisyong pandagat : CONSCRIPTION **2:** sapilitang pag-aambag ng salapi sa pamahalaan sa panahon ng digma : CONSCRIPTION.

kón·sol *png* [*Prn Ing console*] **1:** kabinet para sa telebisyon, ponograpo, o radyo na idinisenyo para makatayong mag-isa **2:** kontrol o yunit pangmonitor ng computer **3:** maliit na kabinet na nakatatayong mag-isa at may mga pintuan **4:** tray o sisidlang nahahati sa mga kompartment at inilalagay sa pagitan ng mga upuan na ginagamit sa pagtatago ng maliliit na bagay : CONSOLE.

kon·so·las·yón *png* [*Esp consolación*] **1:** pagbibigay tuwa o aliw lalo na sa isang naghihirap o nabigo : CONSOLATION, KONSUWÉLO **2:** pampalubagloob.

kon·so·nán·te *png Gra* [*Esp consonante*] : katinig.

kon·sór·te *png* [*Esp consorte*] **1:** lalaking kapareha *Cf* ÁBAY : CONSORT, ESCORT, ESKORT **2:** banà ng isang dakilang babae.

kons·pí·ras·yón *png* [*Esp conspiración*] **1:** kasunduang gumawa ng masama o ilegal na pamamaraan : CONSPIRACY **2:** sapakatan; sabwatan: CONSPIRACY.

kons·tán·te *pnr* [*Esp constante*] : constant.

kons·te·las·yón *png* [*Esp constelación*] **1:** *Asn* **a** alinman sa iba't ibang pangkat ng mga bituin na binigyan ng tiyak na pangalan **b** bahagi ng kalawakan na kinalalagyan ng naturang pangkat : CONSTELLATION **2:** *Asl* pagpapangkat o pagpoposisyon ng mga bituin na nakaiimpluwensiya sa takbo ng mga pangyayari o petsa ng kapanganakan ng isang tao : CONSTELLATION **3:** pangkat ng magkakaugnay na mga tao, idea, at iba pa : CONSTELLATION.

kons·tí·tus·yón *png Pol* [*Esp constitución*] **1:** *Bat* mga batayang prinsipyo na gumagabay sa pamamahala ng isang bansa, estado, o organisasyon : CONSTITUTION, SALÍGANG-BATÁS **2:** kasulatan ng mga prinsipyong ito; kabuuan : CONSTITUTION, SALÍGANG-BATÁS **3:** pisikal na kondisyon ng katawan *Cf* BÍKAS, TÍKAS, TINDÍG : CONSTITUTION.

kóns·truk·si·yón *png* [*Esp construcción*] **1:** kayarian: CONSTRUCTION **2:** bagay na itinayo, ginawa, o binuo: CONSTRUCTION **3:** *Gra* pagkakaayos ng mga salita batay sa tuntunin ng palaugnayan: CONSTRUCTION.

kon·súl, kón·sul *png* [*Esp Ing consul*] : opisyal na hinirang ng pamahalaan na manahan sa siyudad ng ibang bansa, at magsilbing kinatawan para sa kapakanan ng kaniyang mga kababayan *Cf* SUGÒ : CONSUL, LEGÁDO[2].

kon·su·lá·do *png* [*Esp consulado*] : tanggapan ng isang konsul : CONSULATE.

kon·súl·ta *pnd* **mag·kon·súl·ta, ku·mon·súl·ta, kon·sul·ta·hín** [*Esp consulta*] : sumangguni.

kon·súl·tant *png* [*Ing consultant*] : kasangguni.

kon·sul·tór *png* [*Esp consultór*] : kasangguni.

kon·su·me·rís·mo *prtg* [*Esp consumerismo*] **1:** modernong kilusan para sa proteksiyon ng mga mámimíli laban sa walang kuwenta at mapanganib na produkto, di-makatarungang pagtatakda ng presyo, nakalilinlang na patalastas, at iba pa : CONSUMERISM **2:** konseptong may pakinabang sa ekonomiya ang malawak na pagkonsumo sa produkto : CONSUMERISM **3:** pagtaas ng konsumo ng mga produkto : CONSUMERISM.

kon·su·mí *pnd* **kon·su·mi·hín, ma·kon·su·mí** [*Esp consumir*] : ubusin ang pasensiya; yamutin.

kon·su·mí·do *pnr* [*Esp consumido*] : naubos ang pasensiya; yamot na yamot.

kon·su·mis·yón *png* [*Esp consumición*] : pagkayamot o ang nagdudulot ng yamot.

kon·sú·mo *png* [*Esp consumo*] **1:** proseso ng paggamit o pag-ubos ng suplay, gas, at iba pang kagamitan : CONSUMPTION **2:** dami ng naubos na suplay, gas, at iba pang kagamitan : CONSUMPTION.

kon·su·wél·da *png Bot* [*Esp consuelda*] : uri ng punongkahoy (*Euphorbia tirucalli*) : SUWÉRDA.

kon·su·wé·lo *png* [*Esp consuelo*] **1:** konsolasyon[1] **2:** pampasigla ng isip.

kon·su·wé·lo de·bó·bo *png* [*Esp consuelo de bobo*] : pampalubag-loob na napipilitan lamang ibigay.

kon·ta·dór *png* [*Esp contador*] **1:** tao na tagasuri ng salaping lumalabas at pumapasok : AUDITOR **2:** mekanismong pansukat sa konsumo ng koryente o tubig *Cf* MÉTRO **3:** makina na pambilang, *hal* ng boto **3:** pambilang o tagabilang.

kon·ta·du·rí·ya *png* [*Esp contaduría*] : accountancy *var* kontadúrya.

kón·tak *png* [*Ing contact*] : pagtatagpo o kasangkapan para sa gayong pagtatagpo; pag-uugnay : CONTACT.

kon·tem·plas·yón *png* [*Esp contemplación*] : búlay[1,2].

kon·tén·to *pnr* [*Esp contento*] **1:** hindi na nagnanais ng anuman; nasisiyahan; panatag **2:** umaayon sa pangyayari; hindi na lumalaban pa.

kón·test *png* [*Ing contest*] : timpalak.

kon·tés·tant *png* [*Ing contestant*] **1:** kalahok : CONTESTANT **2:** *Bat* tao na nagpoprotesta sa bisà ng testamento : CONTESTANT **3:** tao na nagpoprotesta sa resulta ng halalan : CONTESTANT.

kon·tî *png* [*Mrw*] : umit.

kon·tì *pnr* : varyant ng **kaunti**.

kon·ti·nén·te *png* [*Esp continente*] **1:** alinman sa malalaking tipak ng lupain ng Africa, Australia, Europa, Asia, Hilaga at Timog America, at Antartica : CONTINENT, DAKPÚLU, LABWÁD, LUPÁLOP[1] **2:** lupain na malawak at malaki, hindi kasama ang mga kanugnog na isla : CONTINENT, DAKPÚLU, LABWÁD, LUPÁLOP[1].

kon·tól-kon·tól *png Zoo* [*ST*] : uri ng ibon sa look.

kon·tor·si·yón *png* [*Esp contorción*] : pamimilipit; pagbaluktot hanggang mawala ang tunay na hugis : CONTORTION.

kon·tor·si·yo·nís·ta *png* [*Esp contorcionista*] : tao na nagtatanghal ng iba't ibang posisyon ng pagbabaluktot ng katawan : CONTORTIONIST.

kón·tra *pnr* [*Esp contra*] : sumasalungat o kumakalaban : CONTRA, COUNTER – *pnd* **ku·món·tra, kón·tra·hín, ma·ngón·tra**.

kón·tra- *pnu* [*Esp contra*] : laban sa : CONTRA-, COUNTER.

kón·tra·bán·do *png* [*Esp contrabando*] **1:** kalakal na ipinagbabawal ng batas na angkatin o ipaangkat; kalakal na puslit **2:** pangangalakal na labag sa batas.

kon·tra·bí·da *png* [*Esp contra+vida*] **1:** tao na masamâ : BUHÓNG, BUKTÓT **2:** *Lit* pangunahing tauhan na kasalungat ng bida sa nobela, pelikula, at iba pang katha.

kon·tra·dán·sa *png* [*Esp contradanza*] : kotilyon.

kon·tra·dik·si·yón *png* [*Esp contradicción*] **1:** pahayag na sumasalungat : CONTRADICTION **2: a** isang pahayag, panukala, o parirala na nagdidiin o nagpapahiwatig sa katotohanan o kamalian ng isang bagay **b** isang pahayag o parirala na may mga bahaging salungat sa isa't isa : CONTRADICTION.

kon·tra·dik·tór·yo *pnr* [*Esp contradictorio*] : magkasalungat : CONTRADICTORY.

kon·tra·é·he *png* [*Esp contraeje*] : pantulong na ehe : COUNTERSHAFT.

kon·tra·gól·pe *png* [*Esp contragolpe*] : sa makina, ang papabalik na palo ng piston.

kon·tra·in·di·ká·do *pnr* [*Esp contraindicado*] : hinggil sa kontraindikasyon.

kon·tra·in·di·kas·yón *png* [*Esp contraindicación*] : babala tungkol sa masamang epekto ng iniresetang gamot : CONTRAINDICATION.

kon·trak·si·yón *png* [*Esp contracción*] **1:** pagliit ng sukat; pag-ikli ng panahon : CONTRACTION **2:** pag-urong o pangungurong, gaya ng ugat o lamán : CONTRACTION **3:** *Gra* pagpapaikli ng salita, sa pamamagitan ng pag-aalis o pagsasama ng panggitnang titik o tunog; pagtitipil : CONTRACTION.

kon·tra·lá·son *png* [*Esp contra Tag lason*] : panlaban sa lason; antidoto.

kon·trál·to *png Mus* [*Esp contralto*] : contralto.

kon·tra·mu·wél·ye *png Mek* [*Esp contramuelle*] : kakambal na muwelye.

kon·tra·na·tu·rál *pnr* [*Esp contranatural*] : laban sa kalikasan.

kon·tra·ór·den *png* [*Esp contraorden*] : pagbawi ng kautusan o utos : COUNTERMAND.

kon·tra·pá·so *png* [*Esp contrapaso*] : hakbang na paurong; pag-urong.

kon·tra·pé·so *png* [*Esp contrapeso*] **1:** puwersa na katimbang ng kabilang panig **2:** panimbang.

kon·tra·pés·te *png* [*Esp contrapeste*] : lunas laban sa peste o salot.

kon·tra·pres·yón *png* [*Esp contrapresión*] : puwersa laban sa isa pang puwersa.

kon·tra·pru·wé·ba *png* [*Esp contraprueba*] : sa paglilimbag, bagong pruweba na nagpapakita ng mga pagwawasto sa mga nakaraang pruweba.

kón·tra·pu·wér·te *png Ark* [*Esp contrafuerte*] : anumang panlabas na suhay upang tumatag ang isang estruktura laban sa paggiray papalabas, gaya ng suhay sa dingding na konkreto ng mga simbahan : BUTTRESS.

kon·tra·re·bo·lus·yón *png* [*Esp contrarevolución*] : rebolusyon laban sa naunang rebolusyon at upang baligtarin o baguhin ang epekto ng nauna : COUNTERREVOLUTION.

kon·trár·yo *png* [*Esp contrario*] : kalaban; katunggali.

kon·tra·sél·yo *png* [*Esp contrasello*] : ikalawang tatak o selyo na ipinatong sa orihinal na selyo : COUNTERSEAL.

kon·tra·sén·yas *png* [*Esp contraseñas*] **1:** pirmang idinagdag ng isa pang autorisadong tao upang makapagpatunay o makapagpatibay : COUNTERSIGN **2:** *Mil* hudyat o senyas mula sa isang autorisadong tao upang makapasok sa isang pinangangalagaang pook : COUNTERSIGN.

kon·tra·sep·si·yón *png* [*Esp contraconcepción*] : kusang pagpigil o pag-iwas sa pagbubuntis sa pamamagitan ng gamot, teknika, o kasangkapan; pagkontrol sa pagbubuntis : CONTRACEPTION.

kon·trá·ta *png* [*Esp contrata*] **1:** pormal na kasunduan ng dalawang partido, lalo na kung legal : CONTRACT **2:** ang papel na kinasusulatan ng kasunduang ito : CONTRACT **3:** kagawaran ng batas na nangangasiwa ng mga kasunduan : CONTRACT **4:** kasunduan sa pagpapakasal : CONTRACT.

kon·tra·tá·do *pnr* [*Esp contratado*] : inarkila; inupahan.

kon·tra·tís·ta *png* [*Esp contratista*] : tao na inuupahan upang magbigay ng mga suplay na materyales o serbisyo, lalo na sa paggawa ng gusali : CONTRACTOR.

kon·tri·bus·yón *png* [*Esp contribución*] : ambag.

kon·tring·kán·te *png* [*Esp contrincante*] : kalabang kandidato.

kon·tro·bér·si·yá *png* [*Esp controversia*] **1:** pagtatalo o debate ukol sa anuman : CONTROVERSY **2:** hidwaan sa kuro-kuro o pananaw : CONTROVERSY.

kon·tro·ber·si·yál *pnr* [*Esp controversial*] **1:** hinggil sa kontrobersiya : CONTROVERSIAL **2:** nagdudulot ng kontrobersiya : CONTROVERSIAL **3:** pinagtatalunan; pinaghihidwaan : CONTROVERSIAL.

kon·tról *png* [*Esp control*] **1:** kapangyarihang mag-utos o magpasunod : CONTROL, PÍGIL[2] **2:** sa eksperimentong pang-agham, istandard na sukatan o hambingan upang matiyak ang resulta : CONTROL **3:** kasangkapang ginagamit sa pagpapaandar ng makina, sasakyang panghimpapawid, at iba pa : CONTROL.

kon·tro·lá·do *pnr* [*Esp controlado*] : anuman o sinumang nasupil; nalukuban ng kapangyarihan – *pnd* **kon·tro·lín, i·kon·tról**.

kón·tsa *png* [*Esp concha*] **1:** *Zoo* mollusk (family *Strombidae*) na makapal, mabigat, at hugis tribuson ang kabibe **2:** kalesa na may karwahe na tulad ng kontsa **3:** kabibeng pinagsisidlan ng tubig na ginagamit sa binyagan **4:** dahon ng bintana na gawa sa kapis.

ko·o·pe·ras·yón *png* [*Esp cooperación*] **1:** pagtatrabaho o paggawa nang magkasama at may iisang tunguhin o layunin : COOPERATION **2:** kooperatiba.

ko·o·pe·ra·tí·ba *png* [*Esp cooperativa*] : magkasosyo o maramihang pagmamay-ari ng isang pinagkikitaang produksiyon o serbisyo na pinamamahalaan ng mga mámimíli para sa kani-kanilang pakinabang : COOPERATIVE.

ko·or·di·ná·do *pnr* [*Esp coordinado*] **1:** may katulad na ranggo o halaga **2:** hinggil sa koordinasyon **3:** may magkahiwalay na kolehiyo para sa kababaihan at kalalakihan **4:** *Gra* katuwang na sugnay.

ko·or·di·nas·yón *png* [*Esp coordinación*] **1:** pakikipagtulungan : COORDINATION **2:** paggawa nang maayos; pakikipagpalitan ng aksiyon : COORDINATION.

kó·os *png Mus* [*Mrw*] : kutet.

kó·ot *png* [*ST*] : pagkunot ng noo dahil sa gálit.

kó·pa *png* [*Esp copa*] **1:** basong karaniwang inúman ng alak *Cf* KÁLIS, KOPÍTA, SINGGÁLONG **2:** tropeong hugis kopa : CUP.

kó·pag *png* [*Pan*] : sapal.

ko·pa·í·ba *png Kem* [*Esp copaiba*] : copaiba.

ko·pák-ko·pák *png Mus* [*Yak*] : day-day-o.

ko·pál *png* [*Esp copal*] : matigas na resina na mula sa mga punongkahoy, at ginagamit sa barnis.

kó·pas *png* [*Esp copas*] : sa barahang tagalog, isa sa apat na set ng baraha na nakalarawan ang kopa.

kó·pek *png* [*Rus kopeck*] : barya o sensilyo na bronse.

ko·pí·ta *png* [*Esp copita*] : maliit na kopa.

kop·ko·pé·yes *png Bot* [*Ilk*] : tabang-bayawak.

kóp·la *png* [*Esp copla*] **1:** *Lit* dalawang magkasunod na linya ng taludtod, karaniwang may tugma at nasa iisang sukat, at bumubuo ng iisang yunit **2:** pares ng magkatulad na bagay.

kó·po *pnd* **ku·mó·po, ko·pó·hin, ma·ngó·po** [*Esp copo*] : kuhaning lahat, gaya ng taya sa sugal.

ko·po·nán *png* [*Esp copo + Tag han+an*] : pangkat ng manlalaro na nakikipaglaban sa isang laro : PANÓN, TEAM.

ko·pós *pnr* [*Bik*] : kumpis.

kóp·ra *png* [*Esp copra*] : kalibkib.

kop·ra·kík *png* [*Bik*] : mamok.

kó·pu·lá *png* [*Esp cópula*] **1:** pangangasawa; pagtatalik na sexual : COPULATION **2:** *Gra* pangatnig.

ko·pu·la·tí·ba *pnr Gra* [*Esp copulativa*] : pang-angkop.

kóp·ya *png* [*Esp copia*] **1:** imitasyon o reproduksiyon ng isang orihinal na dokumento, o katulad *Cf* SIPÌ : COPY[1] **2:** isa sa maraming halimbawa o ispesimen ng katulad na bagay, gaya ng aklat o ukit : COPY[1] **3:** larawan o likha ng sining na inihanda para sa reproduksiyon : COPY[1] – *pnd* **ku·móp·ya, kóp·ya·hín, kóp·ya·hán, i·kóp·ya, ma·ngóp·ya**.

kop·yúr *png* [*Ing coiffure*] : coiffure.

ko·rá·ba *png Med* [*Pan*] : bilig[2]; katarata sa mata *Cf* KULÁBA.

kó·ra·kó·ra *png* : uri ng sasakyang dagat.

ko·rá·les *png* [*Esp corales*] **1:** labí o deposito ng mga anthozoan na natitipong tila isla *Cf* tangríb **2:** *Bot* kuwasya.

Ko·rán *png* [*Ara kurán Ing*] : banal na aklat ng Islam na sinulat ni Muhammad var Quran : ALKORAN.

ko·ráp *pnr* [*Ing corrupt*] : corrupt.

ko·ra·són-ang·hél *png* [*Esp corazon angel*] *Bot* : payong-payungan.

ko·rá·tong *png Mus* [*Mns*] : tambol na yari sa bumbong ng kawayan, may bútas na pahaba ang biyas, at pinapalo na patpat ng kahoy : BANTULA, BARIMBAW, BENTONG, KAGÍI, TAGUTÓK.

kor·be·hón *png Zoo* [*Esp corvejón*] : alinman sa mga akwatikong ibon (genus *Phalacrocorax*) na may paang kabit-kabit ang daliri o galamay, at may sisidlan ng pagkain sa ilalim ng tuka.

kor·dé·ro *png Zoo* [*Esp cordero*] : tupa.

kor·dé·ro *pnr* [*Esp cordero*] : maamo; mahinahon o mapagkumbabâ.

kor·de·rú·na *png* [*Esp corderuna*] **1:** balát ng tupa **2:** katad na yari dito.

kor·dil·yé·ra *png* [*Esp cordillera*] : bulubundukin.

kor·dón *png* [*Esp cordón*] **1:** makapal na leteng o manipis na lubid **2:** pisi o pantaling yari sa nilubid na sedang sinulid **3:** pagsalikop o pagkubkob ng mga sundalo.

Korea (ko·rí·ya) *png* [*Ing*] : peninsula sa silangang Asia, at kasalukuyang hati sa dalawang bansa, ang Hilagang Korea at Timog Korea.

ko·ré·a *png* [*Esp correa*] : sinturon para pag-ugnayin ang kalo o ang dalawang gulong ng makina *var* kúrya : BELT, KULINDÁNG.

Korean (ko·rí·yan) *png* [*Ing*] **1:** katutubo o mamamayan ng Korea **2:** wika ng Korea : KOREANO.

Ko·re·á·no *png* [*Esp coreano*] : Korean.

ko·re·dór *png* [*Esp corredor*] : broker.

ko·ré·hi *png* [*Iba*] : pulà.

ko·rek·si·yón *png* [*Esp corrección*] : correction.

ko·re·ó *png* [*Esp correo*] : pahatiran ng sulat at pakete; palingkurang postal : POSTAL SERVICE.

ko·re·ó·gra·pí·ya *png* [*Esp coreografía*] : sining ng paglikha ng sayaw : CHOREOGRAPHY.

ko·re·ó·gra·pó *png* [*Esp coreógrafo*] : tagapagturo ng sayaw : CHOREOGRAPHER.

ko·rí·da *png* [*Esp corrida*] **1:** ruta **2:** panooring tinatampukan ng naglalabang toro at matador.

ko·rí·do *png Lit* [*Esp corrido*] : uri ng mahabang tulang pasalaysay na bantog noong panahon ng Espanyol, ibinubukod sa awit dahil sa súkat na wawaluhin *var* kurído : HAKIRA, IMPANBILÁY, KURIRÚ, PANAGBIÁG.

kó·rí·dór *png* [*Ing corridor*] : pasilyo[1].

ko·rí·kod *png Ana* [*Mrw*] : puil.

ko·rin·tas *png Bot* [*Esp corintas*] : halamang (*Lantana camara*) nabubuhay sa aplaya, dalampasigan, o maruruming pook : ALAGÁW-PUSÁ.

Ko·rín·to *png* [*Esp corinto*] : lungsod sa timog ng Greece: CORINTH.

ko·rí·sa *png Med* [*Esp coriza*] **1:** pamamaga ng lamad sa ilong; sipon na nasa ulo **2:** sakít na ganito ang sintomas : CORYZA.

ko·rís·ta *png* [*Esp corista*] : mang-aawit sa koro.

ko·rí·tas *png* [*Esp Koritas*] : plaster na pantapal sa súgat; band-aid.

ko·ri·yán·dro *png Bot* [*Esp coriandro*] **1:** halaman (*Coriandrum sativum*) na may dahong ginagamit na pampalasa, at may mábabangong prutas **2:** pinatuyong prutas ng halamang ito na ginagamit na pampalasa : CORIANDER.

kor·kór *pnd pnd* **mag·kor·kór, ku·mor·kór, kor·ku·rín** [*ST*] : kudkurin.

kor·lás *png* [*ST*] : guhit na nalilikha ng bagay na panggupit.

kor·lít *png* [*ST*] **1:** *Gra* kudlit **2:** maliit na galos.

kor·lóng *png Mus* [*ST*] : gitarang yari sa kawayan *Cf* KUDLÓNG.

kor·ne·á *png Ana* [*Esp córnea*] : malinaw na suson na tumatakip sa harap ng mata, nakapatong sa inla at balintataw : CORNEA.

kor·né·ho *png Bot* [*Esp cornejo*] **1:** palumpong (genus *Cornus*) na may matingkad na pulang sanga, may bulaklak na luntiang puti, may bungang lila, at karaniwang natatagpuan sa kakahuyan **2:** anumang katulad nito.

kor·né·ta *png Mus* [*Esp corneta*] : trumpeta *Cf* TAMBULÌ : KORNETÍN.

kor·ne·tín *png Mus* [*Esp cornetín*] : korneta.

kór·ni *pnr Kol* [*Ing corny*] **1:** hindi nakatatawang biro **2:** makaluma; karaniwan : CORNY[2].

kor·ní·sa *png* [*Esp cornisa*] **1:** *Ark* moldeng palamuti na nakapalibot sa itaas na bahagi ng dingding, gusali, o anumang estruktura : CORNICE **2:** anumang moldeng nakaarko, tulad ng ginagawa sa ibang kasangkapan : CORNICE.

kor·nu·kóp·ya *png* [*Esp cornucopia*] **1:** *Mit* sisidlang hugis sungay, may mga pagkain at inumin na hindi nauubos : CORNUCOPIA **2:** representasyon nito na simbolo ng kasaganaan : CORNUCOPIA **3:** sagana; labis-labis na suplay : CORNUCOPIA **4:** noong panahon ng Espanyol, tirikán ng kandila na maraming sanga.

kó·ro *png* [*Esp coro*] **1:** regular na pangkat ng mang-aawit, lalo na sa simbahan : CHOIR **2:** bahagi ng malaking simbahan sa pagitan ng altar at ng panggitnang pasilyo **3:** pangkat ng mga instrumentong magkakapamilya na tinutugtog nang magkakasabay **4:** malaking pangkat ng mang-aawit : CHOIR, CHORUS, RAGÚP.

ko·ró·kom *png Ana* [*Mrw*] : lalagukan.

ko·ró·la *png Bot* [*Esp corola*] : lipon ng mga talulot na bumubuo sa panloob na estruktura ng bulaklak : COROLLA.

ko·ró·na *png* [*Esp corona*] **1:** putong na maraming adorno at karaniwang may mga hiyas: CROWN **2:** tuktok ng ulo: CROWN **3:** tuktok; taluktok, gaya ng sa bundok: CROWN **4:** kalupkop **5:** bahagi ng halaman na nasa ilalim ng lupa at bahagyang nakalitaw sa lupa.

Ko·ro·na·dál *png* : kabesera ng South Cotabato.

kó·ro·ná·do *png Zoo* : uri ng manok na hugis korona ang palong.

ko·ro·nas·yón *png* [*Esp coronación*] **1:** seremonya ng pagpuputong ng korona sa pinuno, gaya ng reyna o hari : CORONATION **2:** seremonya ng pagpuputong ng korona sa musa ng pista o pagdiriwang : CORONATION.

ko·ro·nél *png Mil* [*Esp coronel*] : ranggo na higit na mataas kaysa tenyente koronel.

ko·ro·níl·ya *png* [*Esp coronilla*] : maliit na korona : KORONÍTA.

ko·ro·ní·ta *png* [*Esp coronita*] : koronilya.

ko·ro·ní·tas *png Bot* [*Esp coronitas*] : kantutay.

ko·rót *png* [*Mrw*] : kulot na buhok.

kor·pín·yo *png* [*Esp corpiño*] : kamison.

kor·po·rál *png* [*Esp Ing corporal*] **1:** *Mil* kabo[1] **2:** puting tela na pinaglalagyan ng konsagradong elemento sa pagdiriwang ng Eukaristiya : CORPORAL.

kór·po·rál *pnr* [*Esp Ing corporal*] : ng katawan; pangkatawan : CORPORAL.

kor·po·ras·yón *png* [*Esp corporación*] **1:** asosasyon ng mga indibidwal na binuo sa pamamagitan ng mga batas, at may sariling identidad at pag-iral na hiwalay sa mga kasapi nito : CORPORATION **2:** kompanya o samahan sa negosyo : CORPORATION.

kor·pús·ku·ló *png Bio* [*Esp corpúsculo*] : corpuscle.

kor·sa·má·no *png* [*War*] : halukipkip.

kor·sé *png* [*Esp corsé*] : panloob na kasuotang pambabae, masikip at lapat na lapat, at ginagamit upang magkahubog ang katawan *Cf* GÍRDEL : CORSET.

kor·si·má·no *png* [*Hil*] : halukipkip.

kor·tá *png* [*Esp cortar*] **1:** namuong substance sa pamamagitan ng galaw ng asido sa gatas, maaaring gawing keso o nakakaing pagkain : CURD **2:** masebong substance na makikita sa pagpapakulo ng lamán ng salmon : CURD **3:** pamumuo na tumutukoy sa pagkain *var* kultá : CURD.

kor·ta·díl·ya *png* [*Esp cortadilla*] : anumang labis ng anumang bagay *Cf* RETÁSO **2:** bála ng baril na de-sabog.

kor·tá·do *pnr* [*Esp cortado*] : namuo.

kor·ta·dór *png* [*Esp cortador*] **1:** tao na tagaputol **2:** mákináng pamputol.

kor·ta·dú·ra *png* [*Esp cortadura*] **1:** pútol **2:** retaso ng tela, dahon, at iba pa.

kor·ta·plú·ma *png* [*Esp cortapluma*] : lanseta.

kór·te *png* [*Esp corte*] **1:** bulwagan sa harap ng trono ng hari : COURT **2:** hukuman **3:** hugis **4:** pútol o moda ng damit o buhok.

kor·tés *pnr* [*Esp cortés*] : magalang; mapitagan.

kor·té·sa *png* [*Esp corteza*] : balát ng punongkahoy.

kor·te·sí·ya *png* [*Esp cortesía*] : kabutihan; pagkamagalang.

kór·te sup·ré·ma *png Pol* [*Esp corte suprema*] : pinakamataas na hukuman ng bansa o estado : SUPREME COURT.

kor·tí·na *png* [*Esp cortina*] : tabing *var* kurtína.

kor·ti·ná·he *png* [*Esp cortinaje*] : mga kortina at iba pang katulad.

Kor·tí·nang Bá·kal *png* [*kortina+na bakal*] : Iron Curtain.

kór·to *png* [*Esp corto*] **1:** salawal; maikling pantalon : SHORTS **2:** sa jai-alai, mahinang hagis sa bola.

kór·to *pnr* [*Esp corto*] **1:** maikli **2:** mahiyain.

kor·tsé·tes *png* [*Esp corchetes*] : maliit na pangkawit na yari sa metal at ikinakabit sa likaw upang magsara ang damit *var* kutsétes *Cf* BUTÓNES.

kór·tso *png* [*Esp corcho*] : tsinelas na sarado ang harapán at may makapal na suwelas *var* kótso.

kó·ru·ná *png* [*Ing*] : yunit ng pananalapi sa republika ng Czech at Slovakia.

ko·rup·si·yón *png* [*Esp corrupción*] **1:** kalagayan ng pagiging corrupt : CORRUPTION **2:** dekomposisyon o pagkabulok, tulad ng bangkay, at iba pang bagay na organiko : CORRUPTION.

kor·yén·te *png* [*Esp corriente*] **1:** daloy[3] **2:** elektrisidad *var* kuryénte **3:** *Kol* pamamanhid gaya ng sa pamumulikat **4:** maling impormasyon.

ko·sét·sa *png* [*Esp cosecha*] : ani.

kosher (kós·yer) *pnr* [*Ing Heb*] **1:** tumutupad sa pamantayan ng Batas ng Hudyo sa preparasyon ng pagkain **2:** *Kol* wasto; tunay; lehitimo.

ko·sí·do *png* [*Esp cocido*] : putaheng karne at gulay na pinakuluan.

ko·sím *png* [*War*] : kukot.

kó·si·né·ra *png* [*Esp cocinera*] : babaeng tagapagluto; tao na pagluluto ang ikinabubuhay, **ko·si·né·ro** kung lalaki *var* kusinéra, kusinéro : COOK.

ko·sing·síng *png* [*ST*] : kinalakihang palayaw ng batà na tawag ng ina.

ko·si·níl·ya *png* [*Esp cocinilla*] : maliit na kalan.

ko·sí·sap *png* [*ST*] : mumo na ginagamit na pampataba ng isda.

kos·mé·ti·kó *png* [*Esp cosmético*] : anumang produktong pampaganda, tulad ng lip-istik, meyk-ap, at iba pa : COSMETIC.

kós·mi·kó *pnr* [*Esp cósmico*] : ng o ukol sa buong daigdig.

kos·mo·ló·hi·kó *pnr* [*Esp cosmológico*] : hinggil sa kosmolohiya.

kos·mo·lo·hí·ya *png* [*Esp cosmología*] **1:** pag-aaral ukol sa paglikha at pagunlad ng sandaigdigan **2:** teorya ukol sa simula ng sandaigdigan.

kós·mos *png* [*Gri*] **1:** isang maayos, nagtutugma-tugma, at sistematikong uniberso : COSMOS **2:** isang komplikado at nagsasariling sistema : COSMOS.

ko·só *png* [*ST*] **1:** pagbabanlaw muli ng damit para maális ang mantsa ng putik **2:** ingay ng hayop.

kó·sol *png Bot* [*Seb*] : uri ng yerba (*Kaempfria galanga*).

ko·sól *pnd* **mag·ko·sol, ku·mo·sól, i·ko·sól** [*ST*] : kumembot na parang ahas.

ko·sóp *png* [*ST*] : bestidang masikip.

kós·ta *png Zoo* [*Esp costa*] **1:** baybaydagat; baybaying dagat : COAST[1] **2:** gastos; gugol.

kos·tá·do *png* [*Esp costado*] **1:** tagiliran **2:** tagiliran o tadyang ng hayop.

kos·tál *png* [*Esp costal*] : sako.

kos·til·yá·he *png Ark* [*Esp costillaje*] : soleras ng kisame.

kos·tíl·yas *png* [*Esp costillas*] : tadyang.

kós·to *png* [*Esp costo*] : halaga; presyo.

kos·tó·so *pnr* [*Esp costoso*] : mataas ang halaga; magastos.

kos·túm·bre *png* [*Esp costumbre*] : kaugalian.

kós·tu·mér *png* [*Ing customer*] : tao na bumibili ng produkto o serbisyo mula sa iba; mamimíli : CLIENT[2], CUSTOMER, PAROKYÁNO.

kos·tú·ra *png* [*Esp costura*] **1:** tahi **2:** sutura **3:** rematse.

kos·tu·ré·ra *png* [*Esp costurera*] : modista; mananahi.

ko·ták *png* [*ST*] : tilaok ng manok.

ko·té·ho *png* [*Esp cotejo*] **1:** kambas; pagkakambas **2:** resulta ng pagkakambas.

ko·ti·le·dón *png* [*Esp cotiledón*] **1:** *Bot* usbong sa mga halamang may buto: COTYLEDON **2:** halamang (genus *Cotyledon, Umbilicus*) makatas : COTYLEDON.

ko·til·yón *png* [*Esp cotillón*] **1:** pormal na sayaw, lalo na para sa isang debutante : COTILLION, KONTRADÁNSA **2:** masiglang sayaw na binubuo ng iba't ibang galaw, at ginaganapan ng magkakapares na babae at lalaki : COTILLION, KONTRADÁNSA **3:** musika sa naturang sayaw : COTILLION, KONTRADÁNSA.

ko·ti·páw *png* [*ST*] **1:** *Zoo* maliit na pogo **2:** tao na marumi at hindi maayos.

ko·ti·sas·yón *png* [*Esp cotización*] : pagbanggit o pagbibigay ng halaga; pagpepresyo.

ko·tit-ko·tit *png Ana* [*Pan*] : kuyukot.

kót·kot *png* [*Bik*] : bútas.

kot·lô *png* [*ST*] **1:** pagpisa ng mga butlig sa pamamagitan ng kuko **2:** pagputol ng palay o anumang bagay na ginagamit ang kuko.

kó·to *png* **1:** sa sakla, limitadong halaga ng taya sa isang baraha **2:** *Mus* [*Jap*] instrumentong may labintatlong bagting na gawa sa seda.

ko·tol *png* [*Tbo*] **1:** mataas na salansanan ng mga basket at iba pang gamit pangkusina **2:** pook sa pagdumi na gawa sa kawayan.

kó·ton *png* [*Ing cotton*] : cotton.

kó·tong *pnd* **ku·mó·tong, ko·tó·ngan, ma·ngó·tong** [*Tsi*] **1:** sa huweteng, manalo nang limitadong halaga **2:** ilegal na manggipit at manghingi ng pera.

kó·tse *png Mek* [*Esp coche*] **1:** auto **2:** bahagi ng sasakyang hinihila ng hayop o motor *Cf* KÁRO, GABÓN, KARWÁHE.

kó·tso *png* [*Esp corcho*] : varyant ng **kortso**.

koumiss (kú·mis) *png* [*Ing*] : inimbak at binuro na alak, gawa sa gatas ng kabayo, at ginagamit na gamot ng mga nomad na Asyano.

kó·ver *png* [*Ing cover*] **1:** pabalat : COVER **2:** kublíhan : COVER **3:** takip : COVER.

kó·ver *pnd* **mag·kó·ver, ko·vé·ran, i·kó·ver** [*Ing cover*] **1:** balutin : COVER **2:** magkubli : COVER **3:** kumuha ng balita : COVER **4:** lagyan ng takip : COVER.

kó·wag *png* [*ST*] : anyaya.

ko·wá·la *png* [*ST*] : maliit na bahay na pinatitirhan sa iba.

ko·wá·li *png* [*ST*] : lumang pader.

ko·wá·sa *pnd* **mag·ko·wá·sa, ku·mo·wá·sa** [*ST*] : mag-ayuno.

ko·wol *png* [*Tbo*] : pambabaeng abaloryo na isinusuot sa magkabilang tainga at pinag-uugnay nang nakabitin sa may babà o pañga ng mukha.

ków·tow *png* [*Ing*] **1:** kaugaliang Tsino na lumuluhod at yumuyuko na abot sa lupa ang noo bilang tanda ng pagsuko o pagsamba **2:** kilos na tulad ng kaugaliang ito.

ko·yá·kor *pnd* **mag·ko·yá·kor, ko·ya·kú·rin, ko·ya·kú·ran, i·ko·yá·kor** [*ST*] : kuskusin ang pader o haligi *Cf* KUYÁKOY.

ko·ya·mús *png* [*ST*] : masinop na paggawa ng isang bagay.

ko·yáp *pnr* [*ST*] : malabo.

ko·yá·pa *png Bot* [*Seb*] : halon[1].

kó·yar *pnr* [*ST*] : mahina at mabigat ang katawan dahil sa katabaan.

ko·yí·tib *png Zoo* [*ST*] : langgam na may kulay *Cf* KUWÍTIB.

ko·yò *png* [*Tsi*] : plaster o pantapal sa sugat.

ko·yó·te *png Zoo* [*Esp coyote*] : coyote.

kph, daglat (kéy·pi·éyts) [*Ing*] : kilometer per hour.

Kr, symbol (kéy·ar) *Kem* [*Ing*] : krypton.

kraal (král) *png* [*Ing SAfr*] **1:** mga kubo sa nayon na naliligid ng bakod **2:** kulungan o kural para sa mga baka o tupa.

kraft *png* [*Ing*] : kraft paper.

kraft paper (kráft péy·per) *png* [*Ing*] : uri ng matibay, makinis, at kulay kapeng papel na ipinambabalot.

krag *png* [*Ing*] : uri ng riple.

krai (kráy) *png* [*Ing Rus*] : administratibong teritoryo ng Russia *var* kray.

krak *png* : tunog ng nabuwal na poste o punongkahoy; tunog ng nabiyak na pader o anumang bagay na makapal.

kraken (krá·kan) *png Mit* [*Ing*] : sa Norway, halimaw na lumilitaw sa baybay-dagat.

krá·ker *png* [*Ing cracker*] : cracker.

krá·ne·ó *png Ana* [*Esp cráneo*] : bungo.

krá·ter *png* [*Esp cráter*] **1:** malaking bunganga ng bulkan : CRATER **2:** malaking uka sa lupa : CRATER.

Kraut (kráwt) *png Alp* [*Ing*] : Aleman; German.

kra·yó·la *png* [*Esp crayola*] **1:** pangkulay na hugis lapis, ginagamit sa pagguhit **2:** iginuhit sa pamamagitan nito : CRAYON.

kre·den·si·yál *png* [*Esp credencial*] : gawain o dokumento para makilala ang isang tao; katibayan : CREDENTIAL.

kré·di·tó *png* [*Esp crédito*] **1:** pagtitiwala **2:** reputasyon; mabuting pangalan : CREDIT **3:** pagkilala; pagpapahalaga : CREDIT **4:** karangalan; kapurihan : CREDIT **5:** taning ng panahon sa pagbabayad ng utang : CREDIT **6:** karapatan sa pag-utang : CREDIT **7:** balanse ng salapi o deposito sa bangko : CREDIT.

kré·dits *png* [*Ing credits*] : listahan ng lumahok sa isang proyekto o gawain, gaya ng paggawa ng pelikula.

kré·do *png* [*Esp credo*] **1:** pananalig; patnubay sa búhay **2:** paniniwala sa Diyos **3:** doktrina; aral.

kré·ma *png* [*Esp crema*] **1:** malapot at malangis na bahagi ng gatas : CREAM, LAKNÍP, NÁTA[1] **2:** sa kosmetiks, krim na ipinapahid sa mukha : CREAM, LAKNÍP.

kré·ma *pnr* [*Esp crema*] : kulay gatas.

kre·mas·yón *png* [*Esp cremación*] : pagsunog sa bangkay hanggang maging abo : CREMATION.

Krém·lin *png* [*Ing Rus*] : kuta sa Moscow at sentro ng administrasyon ng pamahalaang Russia.

kre·mór *png* [*Esp crémor*] : cream of tartar.

kre·o·só·ta *png* [*Esp creosota*] : creosote.

kre·sén·do *pnr, pnb Mus* [*Esp crescendo*] : unti-unting lumalakas.

kres·pón *png* [*Esp crespón*] : crepe.

krib *png* [*Ing crib*] : kuna.

krill (kril) *png* [*Ing*] : maliit na crustacean na nakikitang nakalutang sa paligid ng Antarctic, at kinakain ng mga isda at balyena.

kri·mén *png* [*Esp crimen*] : gawain o ang paggawa ng isang bagay na ipinagbabawal; paglihis sa tungkuling itinadhana ng batas kaya't dapat lapatan ng kaukulang parusa : CRIME.

kri·mi·nál *png* [*Esp criminal*] : tao na gumawa ng krimen : FELON, SALARÍN.

kri·mi·nó·lo·gó *png* [*Esp criminologó*] : tao na dalubhasa sa kriminolohiya : CRIMINOLOGIST.

kri·mi·no·lo·hí·ya *png* [*Esp criminología*] : sangay ng karunungan hinggil sa pag-aaral ng krimen : CRIMINOLOGY.

kring *png* : tunog ng alarma o telepono.

kri·no·lí·na *png* [*Esp crinolina*] : matigas na damit panloob na nasa ilalim ng palda : CRINOLINE.

kris *png* [*Ind Mal*] : patalim na alon-alon ang magkabilang talim *Cf* BALARÁW, SUNDÁNG.

kri·sá·li·dá *png* [*Esp crisálida*] : matigas na talukab ng pupa ng isang paruparo o moth : CHRYSALIS.

kri·san·té·mo *png Bot* [*Esp crisantemo*] : chrysantemum.

Krísh·na *png* [*Ing*] : sa Hinduismo, isa sa mga kilalang bathala, ang pangwalo, at pinakamakabuluhang engkarnasyon ni Vishnu.

krí·sis *png* [*Esp crisis*] **1:** panganib; peligro **2:** labis na pagdarahop o pagsasalat.

krís·ma *png* [*Esp Gri chrisma*] : sa simbahang Romano Katoliko, bendi-

tadong langis na ginagamit sa pagbibinyag, ordinasyon, at mga katulad *Cf* SÁNTO OLEÓ.

Krís·mas *png* [*Ing Christmas*] : Christmas.

kris·mé·ra *png* [*Esp crismera*] : maliit na lalagyan ng krisma, karaniwang gawa sa pilak.

kri·sól *png* [*Esp crisol*] **1:** kalderang tunawán ng metal : CRUCIBLE, LILÀ[2] **2:** matinding pagsubok : CRUCIBLE, LILÀ[2].

kris·tál *png* [*Esp cristal*] **1:** mineral na naaaninag o malinaw, lalo na kung batong kristal : CRYSTAL, GLASS[3] **2:** salamin na malinaw na malinaw : CRYSTAL, GLASS[3].

kris·ta·le·rí·ya *png* [*Esp cristalería*] **1:** mga kagamitang yari sa kristal **2:** tindahan ng mga kristal.

kris·ta·lí·na *pnr* [*Esp cristalina*] : tulad ng kristal; malinaw : CRYSTALLINE.

kris·ta·li·sá·do *pnr* [*Esp cristalisado*] : binubuo ng mga piraso ng kristal; bubog na mga kristal : CRYSTALLIZED.

Kris·ti·ya·nís·mo *png* [*Esp cristianismo*] : mga paniniwala at praktika ng mga Kristiyano : CHRISTIANISM.

Kris·ti·yá·no *png* [*Esp Cristiano*] **1:** tao na nabigyan ng bautismong Kristiyano : CHRISTIAN **2:** tao na nagtataguyod at sumusunod sa aral ni Hesukristo : CHRISTIAN.

Kris·ti·yá·no *pnr* [*Esp Cristiano*] **1:** ukol sa turo at relihiyon ni Hesukristo : CHRISTIAN **2:** naniniwala at sumusunod sa mga aral ni Hesukristo; pagka-Kristiyano : CHRISTIAN **3:** *Kol* mabait; disente; pantay : CHRISTIAN.

Krís·to *png* [*Esp Cristo*] **1:** Hesus : CHRIST **2:** sa maliit na titik at sa sabong, tao na kumukuha ng pusta para sa manok na maglalaban.

krí·ti·ká *png* [*Esp crítica*] : kritisismo.

krí·ti·kó *png* [*Esp crítico*] **1:** tao na nagbibigay ng puna o sensura : CRITIC **2:** tao na nag-aanalisa at humahatol sa merito ng akdang pampanitikan, gawang artistiko, at iba pa, lalo na kung regular at propesyonal : CRITIC.

krí·ti·kó *pnr* [*Esp crítico*] **1:** malubha; peligroso **2:** mapanganib; namimiligro **3:** mapintas; palapuna **4:** mapanuri **5:** masusi; puspúsan.

kri·ti·kón *png* [*Esp criticón*] : tao na mapaghanap ng puna; tao na mapamintas.

kri·ti·sís·mo *png* [*Esp kritika + ismo*] **1:** ang hatol sa merito o halaga ng anuman : CRITICISM, KRÍTIKÁ, PANUNURI **2:** pagsusuri, karaniwang nakasulat, sa isang usapin o akda : CRITICISM, KRÍTIKÁ, PANUNURI **2:** *Lit Sin* sining o paraan ng pagsusuri hinggil sa mga katangian at bisà ng isang akda, likha, o pagtatanghal *Cf* ART CRITICISM, FILM CRITICISM, LITERARY CRITICISM : CRITICISM, KRÍTIKÁ, PANUNURI.

kri·ti·sís·mong pam·pá·ni·ti·kán *png* [*Esp kritisismo + na Tag pang + panitikan*] : sining ng pagsusuri hinggil sa panitikan : LITERARY CRITICISM, PAGSUSÚRING PAMPÁNITIKÁN.

kri·ti·sís·mong pam·pe·lí·ku·lá *png* [*Esp kritisismo + na Tag pang + pelikula*] : sining ng pagsusuri hinggil sa pelikula : FILM CRITICISM.

kro·ké·ta *png* [*Esp croqueta*] : maliit na bola-bolang karne, isda, at iba pa, inarina at inilubog sa binating itlog bago prituhin sa mantika.

kró·kis *png* [*Esp croquis*] **1:** balangkas ng larawan o dibuho, karaniwang ginagawa upang makatulong sa pagbubuo ng sinimulang gawa : SKETCH **2:** representasyón na hindi madetalye at nagbibigay ng pangkalahatang idea ng ruta : SKETCH **3:** minadaling drowing.

kromesky (kro·més·ki) *png* [*Ing*] : bola-bolang may palamáng isda o karneng tinadtad, at nirolyo sa bacon.

kró·mo *png* [*Esp cromo*] **1:** *Kem* chromium **2:** larawan na inilimbag sa pamamagitan ng litograpiya, gaya ng estampa.

kro·mo·só·ma *png* [*Esp cromosoma*] : chromosome.

kró·na *png* [*Ing*] **1:** pangunahing yunit ng pananalapi sa Sweden **2:** pangunahing yunit ng pananalapi sa Iceland.

krone (kró·na) *png* [*Ing*] : pangunahing yunit ng pananalapi ng Denmark at Norway.

kró·ni·ká *png* [*Esp crónica*] : chronicle[1].

kro·nís·ta *png* [*Esp cronista*] : tao na nagsusulat ng kasaysayan o ulat ayon sa pagkakasunod-sunod ng mga pangyayari : CHRONICLER.

kro·no·lo·hí·ya *png* [*Esp cronología*] **1:** pagkakasunod-sunod, tulad sa mga pangyayari na batay sa petsa : CHRONOLOGY **2:** talaan ng mga petsa ng mga pangyayari : CHRONOLOGY.

kroon (krún) *png* [*Ing*] : yunit ng pananalapi ng Estonia.

kró·pek *png* : pinalutong na giniling na hipon o isda.

kró·sing *png* [*Ing crossing*] **1:** sabáng **2:** tawíran.

Kro·tó·na *png Lit* : siyudad sa Gresya sa dakong Italya; bayan ng ina ni Florante.

krú·do *pnr* [*Esp crudo*] **1:** hilaw, magaspang, o hindi repinado, gaya ng asukal o langis **2:** raw[4,9].

kru·ngon *png* [*Tbo*] : himaymay ng ilahas na abaka.

krus *png* [*Esp cruz*] **1:** magkadikit na bara, isa ang nakatayo at isa ang nakahalang, ginagamit sa krusipiksiyon noong unang panahon : CROSS[1] **2: a** sa Kristiyanismo, ang pinagpakuan kay Kristo **b** ang representasyon nito bilang sagisag ng Kristiyanismo **c** pagsenyas o pagtanda ng sagisag na ito *var* kurús: CROSS[1] **3:** tungkod o baston ng nasabing anyo, ginagamit ng arsobispo o sa prusisyon : CROSS[1] **4:** sa kara-krus, talo ang naghagis dahil kapuwa ibon ang natanghal sa tumihayang mga barya – *pnd* **mag·krús, kru·sán, i·krus**.

kru·sá·da *png* [*Esp cruzada*] **1:** kampanya para sa isang adhikain : CRUSADE **2:** sangandaan.

kru·sá·da *pnr* [*Esp cruzada*] : magkakrus; magkahalang.

krú·san *png Zoo* : balabagan.

kru·sé·ro *png Mil* [*Esp crucero*] : barkong pandigma : CRUISER.

krú·si·grá·ma *png* [*Esp crucigrama*] : palaisipan na isinusulat ang mga salita nang patayo o pahalang sa mga puwang na kuwadrado : CROSSWORD PUZZLE.

krú·si·pí·ho *png* [*Esp crucifijo*] : modelo o imahen ng krus na nakapako si Kristo : CRUCIFIX.

kru·si·pik·si·yón *png* [*Esp crucifixión*] : pagpapako sa krus.

krus-krús *png Zoo* [*Seb Tag*] : bituing-dagat.

krus·tá·se·ó *png* [*Esp crustáceo*] : crustacean.

krús·yal *pnr* [*Ing crucial*] : napakahalaga para sa paglutas ng isang usapin o suliranin: CRUCIAL.

krypton (kríp·ton) *png* [*Ing*] : element na kabilang sa pangkat ng inert gas (atomic number 36, symbol **Kr**).

Ku, symbol (kéy·yu) *Kem* [*Ing*] : kurchatorium.

Kuan Yin (kwan yín) *png* [*Tsi*] : sa Budismong Tsino, diyosa ng awa.

kuasia (ku·wá·si·yá) *png Bot* : palumpong (*Quassia amara*) na malapad

ang bulaklak at madalang kung mabuhay o tumubò : BITTERWOOD.

ku·bà *png, pnr* [*Kap Tag*] : tao na hindi makatayo nang tuwid at baluktot ang likod *Cf* BUKÓT, HUKÓT : BAKÓT, BUKÓT, BUKTÓT, BUKTÓY, BUYÓKONG, KÍING, KUBBÓ.

ku·bá·bang *png* : kubabaw.

ku·bá·baw *png* : pagpatong ng katawan sa isa pa, tulad ng lalaking hayop sa babae habang nasa akto ng pagtatalik : KUBÁBANG.

ku·bá·kob *png* [*Bik Kap Tag*] : dampa na walang silong at mababa ang bubong.

ku·ba·kób *pnr* **1:** [*Bik Kap Tag*] mababa ang bubong **2:** nakakuba habang naglalakad o tumatayo.

kú·bal *png* [*War*] : kalyo.

ku·báw *png* **1:** *Zoo* uri ng kalabaw na may nakakurbang sungay sa harap ng mukha **2:** *Bot* uri ng saging.

kub·ba *png* [*Tau*] : libingan o puntod ng isang propeta.

kub·bing *png Ana* [*Tau*] : balakang.

kub·bó *png, pnr* [*Ilk*] : kubà.

ku·bé·ta *png* [*Esp cubeta*] **1:** pook para sa pag-ihi at pagdumi *Cf* KUMÓN : COMFORT ROOM, CR, KASILYÁS, PÁLIKÚRAN, RESTROOM, TOILET, WATER CLOSET **2:** timba na lalagyan ng dumi.

kú·bi *png Bot* : punongkahoy (*Artocarpus nitidus*) na makapal ang tadyang ng dahon, maliit ang bulaklak, at hindi pangkaraniwan ang bunga.

kú·bi·kó *pnr* [*Esp cúbico*] **1:** may hugis na tulad ng cube : CUBIC **2:** may tatlong dimensiyon : CUBIC **3:** ukol sa cube ng isang bilang : CUBIC.

ku·bi·kóng *pnr* : maraming lukot ang rabaw, gaya sa rabaw ng playwud kapag nabasa *Cf* KÍBAL.

ku·bíl *png* : pugad o taguan ng mga ilahas na hayop.

ku·bí·li *png* [*ST*] : úri ng bunga, tulad ng kastanyas o belyota.

ku·bíng *png Mus* : maliit, manipis, at makitid na instrumentong yari sa kawayan, bronse, o metal, iniipit sa pagitan ng mga labì, kinakalabit ang matulis na dulong may dila upang lumikha ng tunog na umaalingawngaw sa loob ng bibig *var* kumbíng : LIDENG.

Ku·bís·mo *png Sin* [*Esp cubismo*] : karaniwang nasa maliit na titik, estilo sa pagpipintura at paglilok na umunlad noong ika-20 siglo, binibigyang diin ang pormal na estruktura ng anumang likhang sining, may pagtutumbas sa heometrikong ayos batay sa likás na anyo, at may pagsasaayos sa mga bahagi ayon sa pangangailangan ng pagtatanghal nito : CUBISM.

kub·kób *png* : uri ng lambat.

kub·kób *pnr* : napaligiran; napalibutan; nasalikop – *pnd* **kub·ku·bín, ma·ngub·kób, ma·kub·kób**.

kub·lí *pnr* [*Kap Hil Tag*] : lingid; hindi nakikita – *pnd* **mag·kub·lí, ku·mub·lí, kub·li·hán**.

kub·lí·han *png* [*kubli+han*] : pook para sa pagkukubli: HIDEOUT.

kú·bo *png* **1:** maliit na bahay, karaniwang may apat na haligi, may bubong na patatsulok ang balangkas, parisukat, walang silid, at may silong na walang bakod : HUT, KALAPÁW, PUNGÓ[1] **2:** [*Esp cubo*] cube **3:** [*Ilk*] pambabaeng bahag.

ku·bó *png* [*Pan*] : ulbô.

ku·ból *png* : tent; habong.

kú·bong *png* [*Ilk*] **1:** kulambo o kawayang patibong sa asong galâ **2:** kúbo.

ku·bóng *png* **1:** pandong **2:** alampay; balabal.

kú·bong-kú·bong *png* **1:** estilo ng kulambo **2:** [*Pan*] habong.

kú·bot *png* : paglalagay ng singsing sa daliri ng babaeng ikinakasal.

ku·bót *png* [*Iba Tag*] : varyant ng **kulubot**.

kú·bre·ká·ma *png* [*Esp cubrecama*] : pambalot o pantakip sa kama *Cf* SAPÍN : SÓBREKÁMA.

ku·bul *png* [*Tbo*] : panlalaking hikaw, may kapal na 2.54 sm, at gawa sa kahoy.

kub·yér·ta *png* [*Esp cubierta*] : plataporma sa barko na sumasakop sa buo o bahagi ng lawak nito at nagsisilbing palapag : DECK[1], KUMBÍS.

kub·yér·tos *png* [*Esp cubierto*] **1:** kagamitang pangkusina na binubuo ng kutsara, tenedor, kutsilyo, at iba pa **2:** komida.

kú·de·tá *png Pol* [*Fre coup d' etat*] : pag-agaw ng kapangyarihan ng estado sa pamamagitan ng puwersa: COUP D' ETAT, GOLPE-DE-ESTADO, KUWARTELÁDA.

kud·kód *pnd* **mag·kud·kód, ku·mud·kód, kud·ku·rín, i·kud·kód** [*Bik Hil Seb Tag*] : kunan ng lamán ang niyog sa pamamagitan ng paggasgas nito sa talim na may ngipin *Cf* KÁYOD : IGÁD, KAGÓD, KOKÁL, RAÍD.

kud·kú·ran [*kudkod+an*] *png* : kasangkapang gamit sa pagkudkod.

kud·lís *png* [*Seb Tag*] : gurlis o galos na likha ng matalim na bagay.

kud·lít *png* **1:** [*Seb Tag*] gurlis; galos **2:** *Gra* bantas na tila kuwit upang markahan ang pagkawala ng isang titik *var* tuldík : APÓSTROPÉ, KORLÍT[1] **3:** pananda; marka.

kud·lóng *png* **1:** *Mus* kawayang gitara *Cf* KORLÓNG **2:** [*TB*] gitara na dalawa ang kuwerdas.

kud·lung *png Mus* [*Mnb*] : hegelong.

kú·dong *png* [*Hil*] : pandong[1].

ku·dóng *png* [*Bik*] **1:** tukong **2:** punggok[1].

kudos (kú·dos, kyú·dos) *png* [*Ing*] : tagumpay; kabantugan o katanyagan.

ku·dó·san *png Zoo* [*Seb*] : balagbagan.

kud·ya *png Mus* [*Bon*] : awit.

kud·yá·pa *png Bot* [*Seb*] : halon[1].

kud·ya·pî *png Mus* [*Ata Hil Kap Mag Man-Cot Pal Tag War*] : instrumentong de-kuwerdas, gawa sa kahoy na hugis bangka at may dalawang bagting *var* kutyapi *Cf* LÍRA : BINÁLIG, BINUDYÁAN, FAGLÓNG, HAGALÚNG, PIYÁPI, SEGARÓNG.

ku·gâ *png* [*Hil*] : sakal[1].

kú·gan *png* [*Seb*] : langib.

ku·gáng *png* [*Tau*] : langib.

kúg·hal *png* [*Seb*] : plema.

kú·gip *png* [*Pan*] : panaginip.

kú·git *png* [*Ilk*] : tulì.

ku·gí·ta *png Zoo* [*Hil Seb War*] : pugita.

kug·kóg *png Mus* **1:** alingawngaw na likha ng tubig **2:** katutubong plautang kawayan **3:** tunog ng instrumentong ito : DABUNGBÚNG, KADÚLKADÚL, KAGÂ-KÂ.

kúg·long *png Mus* [*Bag*] : sagibadbad.

kúg·mat *png* [*War*] : bangungot.

kúg·mo *png* [*Seb*] : kulangot.

ku·gón *png Bot* : mahabang damo (*Imperata cylindrica*) na may matigas at balingkinitang katawan, at karaniwang nabubuhay sa gulod o dapilan at ginagamit na atip *Cf* TALÁHIB : BÚTSID, GÓGON, PARÁU, VUCHÍD.

ku·gón-lá·ke *png Bot* : damo (*Imperata exaltata*) na kahawig ng kugon ngunit higit na malaki at mataas.

kú·gos *png* [*Bik*] : yakap.

ku·got *png Mus* [*AM*] : aduwagay.

kúg·tong *png Zoo* [*Seb*] : lapulapu.

kú·ha *png* [*Hil Tag*] **1:** pag-alis o pagdampot ng isang bagay mula sa isang pook o sisidlan at pagdadala nito

saanman : TAKE[1] – *pnd* **ku·mú·ha, ku·há·nin, i·kú·ha, ma·ngú·ha, i·pa·kú·ha 2:** sa potograpiya, ang proseso o akto ng pagreretrato : TAKE[1].

ku·ha·là *png* : kubo o silungan sa bukid o plantasyon.

ku·hi·lâ *png* : tao na taksil.

kú·hit *png* [*Hil Seb*] : sagóy.

kú·hit *pnd* **mag·ku·hít, ku·hí·tin** : kawitin o sungkitin sa pamamagitan ng hinlalato.

ku·hól *png* : susô (*Pila lusonica*) na nakaikid ang pabilogang balát, kulay itim, at karaniwang matatagpuan sa ilog o tubig tabang.

ku·íng *png* [*Ilk*] : guinea pig.

ku·íng *pnr* [*Hil*] : piki.

kuisia (ku·wís·ya) *png Bot* : palumpong (*Galphimia glauca*) na makintab ang dahon, kumpol at mabango ang mapusyaw na dilaw na bulaklak.

kú·ka *png Ana* [*Tau*] : balagat; buto sa may leeg.

kú·kang *png Zoo* : kulisap na kawangis at higit na malaki sa salagubang na naninirà ng mga halaman *Cf* UWÁNG.

ku·ka·rát·sa *png Zoo* [*Esp cucaracha*] : ipis.

kú·kaw *png Zoo* [*Bik*] : kuwago.

kuk·ku·wít *png Zoo* [*Ifu*] : tutubing maliit, may katawang mapusyaw na kulay lupa hanggang mapusyaw na lunti.

kuk·lín-ma·nók *png* [*ST*] : matibay na tabla o kahoy na ginagawang bangka.

ku·kó *png* [*Bik Hil Ilk Iva Pan Seb Tag War*] : pinakamatigas na bahagi sa gawing ibabaw ng dulo ng daliri ng kamay at paa ng tao at ibang hayop : KAMÓG, NAIL[2], UNGUIS[2].

ku·kò *png* **1:** ukit na paglalapatan **2:** pag-ukit ng larawan o disenyo.

ku·kò *pnr* : malahininga.

kú·kob *png* : kibal.

kú·kob *pnr* : malanday.

ku·kód *png* : sulikap.

kú·kok *png* **1:** pagputak ng mga manok **2:** *Zoo* [*Seb*] ibon sa gabi.

ku·kót *pnd* **mag·ku·kót, ku·mu·kót, ku·ku·tín** [*Hil Tag*] : ngumuya o kumain nang unti-unti o isa-isang butil : KISÁMKISÁM, KOSÍM, KUTÍM.

ku·kó·te *png* [*Esp cocote*] : puil.

kúk·ri *png* [*Ing Hin*] : kampit na kurbado at palapad ang tulis na ginagamit ng mga Gurkhas.

ku·kù *png Med* [*Kap*] : ubo.

ku·kú·am *pnh* [*Ilk*] : iyo.

ku·kú·lan *png* [*Mag*] : kawali.

ku·ku·li·tik *png Mus* [*Pal*] : manipis na pantambol ng sanang.

ku·kú·lum *png Bio* [*Mrw*] : kagaw[2].

ku·kúm·pu·sà *png Bot* : palumpong (*Vanieria cochichinensis*) na tumataas nang 2-4 m at ginagamit na pangkulay ang kahoy : TAHID-LABUYÒ, TALÓLONG.

ku·kun·ba·nú *png Bot* [*Seb*] : aligango.

ku·kúng·ma·nók *png Bot* : palumpong (*Barleria prionitis*) na tumataas nang 1-2 m, may dilaw na bulaklak, at ginagamit na gamot ang dahon laban sa kataro : KOLINTA, KULÁNTA.

ku·kúng-u·wák *png* **1:** *Bot* uri ng palay **2:** mababang uri ng ginto o metal.

ku·kú·tel *png Med* [*Ilk*] : ketong.

kú·ku·wá·na *pnh* [*Ilk*] : kaniya.

ku·ku·yu·lì *png* : halaman (genus *Rumex*) na maasim at ginagamit na sangkap sa salad.

kú-kwa *png* [*Iba*] : ari-arian; propyedad.

kú·la *png Bot* : uri ng dapo (*Geodorum nutans*).

ku·lá *pnd* **mag·ku·lá, i·ku·lá** [*Bik Hil Iba Ilk Kap Mag Pan Tag Esp colar*] : magpaputi ng damit sa pamamagitan ng pagbibilad sa araw : LATÁKE.

kú·lab *png* : dagta mula sa kamote, ube, at ibang halamang-ugat.

ku·láb *png* [*Pan*] : ukab.

ku·la·bà *png* **1:** kalabà **2:** halagap **3:** tining ng sukà.

ku·la·bát *pnd* **ku·mu·la·bát, ma·ngu·la·bát** : kumapit sa anuman habang nag-aaral lumakad, tumutukoy sa mga batà.

ku·la·bíd *pnr* : nagiging pilyo.

ku·la·bò *png Bot* [*Hil*] : murang aso.

ku·la·bô *pnr* **1:** malabo o malamlam, karaniwang tumutukoy sa likido, kristal, at iba pa **2:** kupás; mapusyaw.

ku·lá·do *png* **1:** [*Esp colado*] asukal na sinala at hindi repinado **2:** varyant ng **kolado**.

ku·la·éng *png Mus* [*Buk Hgn*] : kobing.

Ku·la·fú *png Lit* : pangunahing tauhan sa unang may-kulay na kuwento sa komiks sa Filipinas noong 1935; isang táong-gubat na matipuno ang katawan at matapang na nakikipaglaban sa iba't ibang dambuhala sa kagubatan batay sa mitolohiyang Filipino.

kú·lag *png* : hindi karaniwang pagtayo ng pulok ng manok kapag naduduwag o natatakot.

ku·la·gó *png Zoo* : banoy.

ku·lag·yâ *png* **1:** *Zoo* uri ng maliit na hipon *Cf* ALAMÁNG, APTÁ **2:** dibisyon o hanggahan ng talim at ng pinakakatawan ng sundang, kampit, at kahawig na patalim; guhit ng hugpungan.

ku·la·ing *png Mus* [*Mrw Sml*] : barimbaw.

kú·lak *png* [*Ing*] : sa Russia, magsasakang may kakayahang mag-ari ng bukirin, kumuha ng tauhan, o magpautang ng salapi.

ku·lak·dáng *png* [*Kap Tag*] **1:** lakdang **2:** malayong abot.

ku·lak·dóp *png Bot* [*Seb*] : taingang daga[1].

ku·lak·líng *png, pnr* [*Kap Tag*] : kulay abo.

ku·lak·nít *png Zoo* [*Seb Tag*] : uri ng paniki (*Ptenochirus jagori, Cyanopteris brachyotis*) na mukhang dagâ, may pakpak, lumilipad tuwing gabi, at nanginginain ng mga bungangkahoy *var* kulapnít *Cf* KABÁG, KUWÁKNIT, PANIKÌ.

ku·lá·kod *png* : uri ng lambat.

Ku·lá·kog *png Mit* [*Bik*] : higanteng tamad na sanhi ng pagkasawi ng kaniyang asawa at pagkakabuo ng pulo ng Catanduanes.

ku·la·lá·ngaw *png Zoo* [*Ilk Tag*] : kulisap na maliit at kulay lunti, may pakpak gaya ng sa langaw, at naninirà ng palay.

ku·la·lán·ti *png Zoo* [*Ilk*] : alitaptap.

ku·lá·lat *png* : varyant ng **kulelat**.

ku·la·lát·nit *png Zoo* [*Pan*] : paniki.

ku·lá·law *png Bot* [*Pan*] : dilaw[2].

ku·la·la·yíng *png* : anino ng buwan.

ku·la·léng *png Mus* [*Tng*] : uri ng plauta.

kú·lam *png* [*Bik Ilk Kap Pan Tag*] **1:** lihim na kapangyarihang pangibabawan o dulutan ng sakít ang ibang tao : BÁRANG, BURÍL, GÁWAY, TAGISAMÂ **2:** kapangyarihan o bisang tulad ng kulam *Cf* BIGHANÌ, ENGKÁNTO – *pnd* **ku·lá·min, ma·kú·lam, i·pa·kú·lam.**

Ku·lá·man *png* : pangkating etniko na naninirahan sa timog at kanluran ng Golpong Davao.

ku·lám·ba *png Bot* : halaman (*Piper umbellatum*) na may dahong marami ang lamad.

ku·lam·bô *png* [*Mag Mrw Tag*] : tela na manipis, may pinong-pinong mga bútas, at ginagamit na pananggalang laban sa lamok : LAMBÔ, MOSKITÉRO – *pnd* **mag·ku·lam·bô, ku·lam·bu·án.**

ku·la·mós *png* : varyant ng **kalmos**.

ku·lam·páng *png Ana* : perineum.

ku·lán·dong *png* : pantakip laban sa init ng araw.

kú·lang *pnr* [*Bik Hil Kap Hil Iva Pan Seb Tag Tau War*] **1:** hindi sapat; hindi buo; kapos **2:** may nabawas o nawawala **3:** hindi makaaabot o makapapasa sa pamantayan : GÁLAT, HORÓS, KÍRANG.

ku·la·ngan *png Bot* [*Ilk*] : halaman (*Tylophora perrottetiana*) na nabubuhay sa makapal na palumpungan : MARAIPUS-TI-BAKES.

ku·la·ngít *png Zoo* [*Ilk*] : dorado.

ku·láng-ku·láng *pnr* : hindi sapat ang pag-iisip: ADÚL, SINTO-SINTO.

ku·lá·ngot *png* **1:** [*Mrw Pan Tag*] dumi o natuyong sipon sa loob ng bútas ng ilong : DUGGÓNG, DUNGÓT, KUGMO, PUNG-IT **2:** minatamis na nasa loob ng buto ng palomaria na tila maliit na bao, at may pulang papel na nakapalibot na nagsisilbing pansara sa nasabing buto.

ku·la·nì *png* [*Esp collarín*] : pamamaga ng glandula sa lymph : BURUBÚSKAY, ELÁLEY, KULUNYÁYAN, LUSÁY.

ku·lán·ta *png Bot* : kukungmanok.

ku·lan·tá *png Bot* : uri ng yerba na ginagamit na pampaitim ng ngipin.

ku·lan·tá *pnr* : aba; hamak.

ku·lan·tríl·yo *png Bot* [*Kap Tag Esp culantrillo*] : uri ng pakô (*Athyrium esculantum*) na may magagandang dahon.

ku·lan·tró, ku·lán·tro *png Bot* [*Esp culantró*] **1:** yerba (*Coriandrum sativum*) na maaaring kainin nang hilaw ang dahon at ginagawang pampalasa sa putahe ang buto at dahon : CILANTRÓ, CORIANDER, WANSÓY **2:** tawag sa buto nito *var* kilantró : CILANTRÓ, CORIANDER, WANSÓY.

kú·lap *png* : ulop.

ku·la·pà *png Bot* : uri ng damong dagat.

ku·lá·pad *png* [*Kap*] : ulyabid – *pnr* **ma·ku·lá·pad**.

ku·lá·pi *png Bot* [*Seb Tag*] : uri ng damo (*Pampalum conjugatum*).

ku·la·pís *png Bot* [*Ilk Tag*] : lamad ng kawayan.

ku·lap·nít *png Zoo* [*Bik Tag*] : varyant ng **kulaknit**.

ku·la·pó *png* **1:** *Zoo* isdang alat (*Plectropormis maculatus*) *var* kulapú **2:** isdang alat (*Cromileptus altiveles*) na may mataas na palikpik : LAPULAPONG, MANUTSOT **3:** *Bot* [*Kap Tag*] uri ng dapulak **4:** *Bot* [*Kap Tag War*] uri ng halamang dagat o lumot **5:** linab.

ku·lá·pol *png* : maruming bahagi ng anuman; mantsa.

ku·lap·yáw *png* : bagay na hindi gaanong mahalaga.

kú·las *png* : tong.

ku·lás *png* **1:** sa malaking titik, pangalan ng lalaki **2:** *Kol* salitáng bansag sa lalaki, **ku·lá·sa** kung babae **3:** *Zoo* [*Ilk*] uod ng tutubi.

ku·lá·sa *png Kol* **1:** salitáng bansag sa babae *Cf* KURDÁPYA **2:** kaapid.

ku·lá·si *png Bot* **1:** [*Ilk*] alikbangon **2:** tabaw[3].

ku·la·sím *pnr* : maanghang at maasim-asim.

ku·la·sí·man *png Bot* : yerba (*Portulaca oleracea*) na gumagapang at may dilaw na bulaklak *var* gulasíman, olasíman, ulasíman : ALUSÍMAN.

ku·lá·sin-ma·rin·ték *png Bot* [*Pan*] : sabilaw.

ku·la·sí·si *png* [*Seb*] : laro na itinatago at pinahuhulaan kung nasaan ang singsing sa sinumang taya.

ku·la·si·sì *png* [*Mrw Tag*] **1:** *Zoo* maliit na luntiang loro (order *Psittaciformes*) na may balikukong tukâ at may kakayahang gayahin ang salita o anumang tunog na likha ng tao **2:** *Kol* kaapid.

ku·las·yó *png* [*Kap*] : bulahaw.

kú·lat *png Bot* : uri ng kabute *var* kúlatkúlat.

ku·lá·ta *png* [*Esp culata*] : hulihang bahagi ng puluhan ng baril – *pnd* **ku·la·tá·hin, ma·ku·lá·ta**.

ku·lá·tad *pnr* **1:** kailaliman **2:** pinakahuli; pinakailalim.

ku·la·tá·da *png* [*Esp colatada*] : sikad ng baril.

ku·lá·tay *png* **1:** tukod o baston na may matabang katawan **2:** *Bot* balbalut.

ku·lá·te *png Bot* [*Kap*] : baging – *pnr* **ma·ku·lá·te**.

ku·la·tét *png Mus* [*Kal*] : feyu.

ku·la·tíng *png Mus* **1:** plauta na yari sa kawayan **2:** tunog ng bagting.

ku·lá·toy *png* [*Bik*] : kuliti.

ku·láw *png Zoo* : uri ng maliit na unggoy.

ku·láw *pnr* : nákaw o ninakaw; kinupit, inumit – *pnd* **ku·mu·láw, ku·la·wín, ma·ngu·láw**.

ku·lá·wit *png* **1:** pagpatid; pagtisod **2:** *Bot* káway; pangkapit **2:** varyant ng **kalawit**.

ku·la·wò *png* : kilawin na bahagi ng ulo at tenga ng baboy ang sangkap.

kú·lay *png* **1:** alinman sa sarisaring bisa ng liwanag sa paningin o pandama ng mata upang makilala ang mga bagay sa paligid : BÚLOK, COLOR, KOLÓR[1], MARIS, WÁLNA **2:** pintura; pangkulay; dampol: BÚLOK, COLOR, KOLÓR[1], MARIS, WÁLNA – *pnd* **mag·kú·lay, ku·lá·yan, i·pang·kú·lay**.

ku·lay·láy *pnr* : nakalaylay, lalo na ang mga sanga ng punongkahoy.

ku·lá·yo *png Zoo* : kuwago.

ku·láy-ong *png* [*Ilk*] : humpak na tagiliran ng hayop.

ku·lá·yot *png Zoo* [*Pan*] : kuwago.

ku·lá·yu *png Zoo* [*Kap*] : kuwago.

kul·bà *png* [*Bik Hil Seb*] : kaba[1].

kul·bít *png* : varyant ng **kalabit**.

kúl·bong *png* [*Ilk*] : tampipi.

kul·dás *pnd* **mag·kul·dás, ku·mul·dás, i·kul·dás** [*Kap*] : bumabâ.

ku·le·brón *png* [*Esp culebrón*] : telenobela na may kahabaan at melodramatiko.

ku·lé·lat *png, pnr Kol* : panghuli; hulí; kahuli-hulíhan: KUTÍT.

kú·li *png* [*Kap*] : aksaya; pagtatapón.

ku·lí *png* [*Pan*] : pagsisikap; pagtitiyaga.

ku·lì *png* **1:** pagbawi **2:** [*Hil Seb*] paghihirap.

ku·lî *png* [*Ilk*] : disenyong guhit sa damit.

ku·li·bang·báng *png Zoo* [*Ilk*] : paruparo.

ku·li·báw *png Mus* [*Ayt-Mgk*] : gitara.

ku·li·beng·béng *png* [*Pan*] : abrigo.

ku·li·bét *png Mus* [*Kal*] : kolitong.

ku·líg *png Zoo* : biik o anak ng baboy.

ku·lig·líg *png* **1:** *Zoo* [*Kap Tag*] maliit na kulisap (family *Gryllidae*) na may matinis na alunignig, naririnig kapag madilim o kung dumidilim : APÁN[4], ANDÍDIT, BUDLÒ, DULÍDULÍ, GÁNGIS, KARÁW, KILÍLIS, KURIYÁT, NGIYA-NGIYA, PIYAES, SIKÁDA, SIRÚMSIRÚM, TAKURING **2:** ararong de-makina.

ku·li·kug *png* [*Bon*] : parihabang basket na masinsin ang pagkakalala, may tila túbo na magkasalikop sa magkabilang dulo, at may bunganga sa tuktok upang gamiting sisidlan ng tsu-um.

ku·li·lal *png Mus Lit* [*Pal*] : awit ng pag- ibig.

ku·lí·li *png* [*Ilk*] **1:** lagari – *pnd* **mag·ku·lí·li, ku·li·lí·hin, i·pang·ku·lí·li 2:**

sinaunang pamamaraan ng paggawa ng apoy – *pnd* **mag·ku·lí·li, ku·mu·lí·li, ku·li·lí·han 3:** mga tao na hindi mapakali.

ku·li·lì *png* **:** anumang sunóg na pagkain na dumidikit sa lutuan *Cf* TUTÓNG.

ku·li·líng *png* **1:** [*Kap Tag*] maliit na batingaw *var* kililíng *Cf* KAMPANÍLYA **2:** tunog na nalilikha nito – *pnd* **ku·li·li·ngín, i·ku·li·líng 3:** *Ntk* sa bangka, ang kinakapitan ng gaod.

ku·lim·bâ *png* **:** yabang; kabulaanan – *pnd* **ku·lim·ba·án, i·pang·ku·lim·bâ, ma·ngu·lim·bâ.**

ku·lim·bát *pnd* **ma·ngu·lim·bát, ku·lim·ba·tín :** ipuslit; ilegal na ipasok ang kalakal o tao.

ku·lim·bet *png Mus* [*Iby*] **:** pangkat ng dalawang tambol at isang gong na ginagamit sa ritwal ng panggagamot.

ku·lim·lím *pnr* [*Kap Tag*] **:** natatakpan ng ulap; malamlam; madilim **:** OVERCAST.

ku·lin·dáng *png* **:** lubid na nasa gulóng ng mákináng pantahi, at katulad **:** BELT, KORÉA.

kú·ling *png* [*Ilk*] **:** bangkang maliit na ginagamitan ng sagwan.

ku·ling·líng *pnd* **mang·ku·ling·líng, ku·ling·li·ngín** [*ST*] **:** mang-abala.

ku·lin·ta·bá *png* [*Ilk*] **:** alitaptap.

ku·lin·táng *png Mus* [*Ata Bag Baj Bil JM Mag Mrw Sml Sub Tag Tau Yak*] **:** hanay na binubuo ng walong gong na may iba't ibang eskala, at karaniwang pinatutugtog sa mga pagdiriwang var kulintangan, kulintan *Cf* SILÓPONÓ **:** KLINTANG, KWINTÁNGAN, SARUNAY.

ku·lin·tang ka·yu *png Mus* [*Yak*] **:** limang nakabiting biga.

ku·lin·tí·pay *png Zoo* [*Ilk*] **:** kapis[1].

ku·li·pák·pak *png* [*Pan*] **:** pagakpak.

ku·lí·pay *png Zoo* **:** uri ng lawin.

ku·lí·rep *png* [*Pan*] **:** irap.

ku·li·ró *pnr* **:** tunog na hindi matagin-ting, tulad ng huwad na barya **:** PAGÁK.

kú·lis *png* **1:** *Bot* punongkahoy (*Memecylon ovatum*) na 8 m ang taas, may dahong biluhaba, matingkad na bughaw ang bulaklak, at may kulay lilang prutas **2:** [*War*] repolyo.

ku·lí·sak *png* [*Kap*] **:** bulahaw.

ku·lí·sap *png* **1:** *Zoo* [*Kap Tag*] anumang maliit na hayop (*class Insecta*) na may anim na paa at karaniwang may isa o dalawang pares na pakpak **:** ÁGAY-AYÁM, INSECT, INSEKTO, LAYÚG-ÁYOG, MANAMÁP **2:** unang yugto ng pagbabanyuhay ng kuto *Cf* KUYÚMAD, LISÂ.

ku·lí·saw *png Zoo* **1:** pulutong ng mga isda sa dagat, mga bulate, at iba pa **2:** kulumpon ng mga batà.

ku·lí·si *png* [*Seb*] **:** laro tuwing lamay na pinagpapása-pása ang singsing o barya ng mga manlalarong pabilóg ang puwesto o ayos, at huhulaan ng tayáng nasa gitna kung sino ang humahawak nito.

ku·lí·sip *png* [*Ilk*] **:** bangsi.

kú·lit *png* **1:** pagpupumilit; sigasig sa pagkuha ng anumang nais**:** KAKÚGI, SALÚKAG – *pnd* **ku·li·tín, ku·li·tán, ma·ngu·lít 2:** balát ng lamang-ugat o prutas **3:** [*Hil Seb*] ukit **4:** *Bot* uri ng punongkahoy na nakukunan ng pangkulay ang balát **5:** [*Kap*] letra[1].

ku·lít *pnd* **ku·li·tín, i·ku·lít, ma·ngu·lít :** ulit-ulitin – *pnr* **ma·ku·lít.**

ku·lít *pnr* **1:** mapilit; matigas ang ulo; maulit **2:** mabagal; makupad.

ku·lit *pnr* [*Tau*] **:** kulay dalandan.

ku·lí·taw *png* **:** pagsiyap ng mga inakay.

ku·lít-en *png Mus* [*Tng*] **:** instrumentong kawayan na may bagting.

ku·li·tí *png Say* [*Ilk*] **:** uri ng sayaw.

ku·li·tì *png Med* **:** pamamaga sa talukap ng mata **:** ASYÁG, BUWÍNGGIT, KULÁTOY, STY, TIMUSTIMÓS.

ku·lí·tis *png Bot* **:** uri ng yerba na tumataas at mainam na pagkain ng baboy *var* kulítes **:** HALIT.

ku·lí·tiw *png* [*ST*] **:** butlig na tumutubo sa may pilikmata.

ku·li·tong *png* [*Kal*] **:** instrumentong yari sa biyas na buhò na may pito o higit pang kuwerdas, inukit sa mismong katawan, at nakaangat sa magkabilang dulo sa tulong ng mga munting piraso ng kahoy.

ku·lí·yab *png Bot* [*ST*] **:** uri ng ilahas na prutas.

ku·li·yás *png Bot* [*ST*] **:** matitigas na butil na kauri ng munggo.

ku·li·yáw *png* [*ST*] **:** layag ng bangka.

kúl·kog *png* [*Seb*] **:** sulot[1].

kul·kól *png* **:** mababaw na pagbutas sa lupa sa pamamagitan ng patpat.

kúl·kol *pnr* [*Hil*] **:** sakbibi.

kul·lá *png Zoo* [*Ifu*] **:** kuliglig na nasa babasagang-alon.

kul·lá·aw *png Zoo* [*Ilk*] **:** kuwago.

kul·la·pít *png* [*Ilk*] **:** payát at bubot na bunga.

kul·lú·ob *png* [*Ilk*] **:** anumang silungang kubo na walang bintana.

kúl·ma *png* [*Esp corma*] **:** posas.

kul·mát *png* **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, paglakad na ipinagmamalaki ang bagong tatû sa katawan.

ku·ló *png* **:** pinggan na yari sa bao.

ku·lô *pnd* **mag·pa·ku·lô, ku·mu·lô, pa·ku·lu·án 1:** bumula at kumalugkog ang tubig bunga ng labis na pagiinit **:** BURÉK **2:** tunog na dulot nito **:** BURÉK.

kú·lob *png* **1:** [*Ilk Tag*] takip na mahigpit at nagkukulong ng init **2:** anumang lumilikha ng mataas na init sa pamamagitan ng paglukob ng init.

ku·lób- *pnl* **:** nangangahulugang "maski" o "kahit."

kú·lod *png* **1:** [*Ilk*] banig na may makulay na palamuti at pino ang págkakalála **2:** [*War*] tingting ng dahon.

ku·lóg *png* **:** tunog na kasunod ng kidlat dahil sa bigla at matinding init at pagdami ng hangin sa daanan ng elektrisidad **:** DAGÚOB, DULDÚL[2], GURRÓOD, KARÓL, THUNDER.

kú·lon *png* [*Hil Seb*] **:** palayok.

kú·long *png* **1:** *Zoo* [*Bik*] darapugan **2:** [*Kan*] kabaong.

ku·lóng *png* **:** sa sakla, uri ng taya sa baraha.

ku·lóng *pnr* [*Hil Seb Tag*] **1:** nasarahan ang lahat ng panig o anggulo; napalibutan **2:** nakapiit **3:** [*Hil Seb*] kulót.

ku·lóng-kú·gong-ba·bá·e *png Bot* [*Bik*] **:** damong palyas.

ku·lóng·ku·lóng *png* **1:** *Bot* uri ng ilahas na kahel **2:** uri ng lambat.

ku·lóp *pnb* [*War*] **:** hápon.

ku·lós *png* **1:** kaluskos **2:** [*Ilk*] sapa **3:** [*Pan*] alóg.

kú·lot *png* **:** operasyon sa taingang napunit sa paglalagay ng hikaw **:** SISIP.

ku·lót *png* [*Ilk Tag*] **1:** paalón, paikót, o pabalisungsóng na anyo, karaniwang tumutukoy sa buhok **:** BÚKLE, CURL – *pnd* **ku·lu·tín, ma·ngu·lót, mag·pa·ku·lót, i·pa·ku·lót 2:** *Bot* [*Ilk Tag*] alga (genus *Laurencia*) na maaaring kainin, at karaniwang matatagpuan sa may batuhan at ilalim ng dagat **:** TARTARIPTÍP .

ku·lóts *png* [*Ing Fre culottes*] **1:** pantalong pambabae na maluwag at tila palda, karaniwang lagpas tuhod **2:** panloob na kasuotan na tulad nito *Cf* HAP-ISLIP **:** KNICKERS.

kul·pi *png* [*Ifu*] **:** ritwal sa pagtatanim ng palay.

kul·pít *pnr* : maramot.

kul·tá *png* : varyant ng **korta**.

kul·tí *pnd* **mag·kul·tí, i·kul·tí** [*Esp curtir*] **1:** iluto sa apog – *pnr* **ki·nul·tí 2:** gawing katad sa pamamagitan ng asidong tannin.

kul·ti·bá·do *pnr* [*Esp cultivado*] : nilinang; binungkal.

kul·ti·ba·dór *png* [*Esp cultivador*] : sinumang naglilinang.

kul·ti·bas·yón *png* [*Esp cultivación*] **1:** paglilinang at pagbubungkal ng lupa upang makapagtanim at mag-ani ng bunga; pagsasaka; pag-aararo : CULTIVATION **2:** pagpapaunlad ng pagtubo ng mga pananim, bunga, at iba pa, sa tulong ng edukasyon o kasanayan sa agrikultura at ibang kaugnay na agham : CULTIVATION.

kúl·to *png* [*Esp culto*] **1:** sistema ng ritwal at tuntuning panrelihiyon : CULT **2:** matinding debosyon o pagsunod sa isang tao, idea, o bagay : CULT.

kúl·to *pnr* [*Esp culto*] : may natatangi o pinong pag-uugali, pag-iisip, o panlasa.

kul·tú·ra *png* [*Esp cultura*] **1:** kabuuang kaisipan, kaugalian, o tradisyon ng isang bayan; paraan ng búhay : CULTURE, KALINANGÁN **2:** kabihasnan; sibilisasyon : CULTURE, KALINANGÁN.

kul·tu·rál *pnr* [*Esp cultural*] : pangkalinangan.

ku·lu·bóng *png* **1:** [*Bik Tag*] pandong **2:** [*Ilk*] habong **3:** [*Pan*] silo ng ibon.

ku·lu·bót *png* **1:** gatla sa mukha dahil sa katandaan : KARETKÉT, KUMANÉT, KURINÓT, LUMPIS, WRINKLE **2:** anumang katulad na marka sa makinis na rabaw *Cf* KUNÓT : KARETKÉT, KUMANÉT, KURINÓT, LUMPIS, PANÁT[2], WRINKLE.

ku·lug·hóy *png* : pamamanhid ng katawan dahil sa lamig.

ku·lu·gó *png Med* **1:** maliit na butlig, hindi malignant, karaniwang matigas at bilóg, at sanhi ng abnormal na pagtubo ng cell ng balát : BUTÍG, KALUGÓ, KALÚNGGO, TUKÁK-TUKÁK, WART[1] **2:** pagtayo ng balahibo dahil sa kilabot karaniwang tumutukoy sa mga ibon **3:** balahibong murà o katútubò pa lámang **4:** pagkalog sa duhat o anumang prutas na nilagyan ng asin.

ku·lu·gót *pnr* **1:** lantang dahon **2:** payát na payát.

ku·lug·tíng *png* : panginginig dahil sa matinding lamig.

ku·lu·há·yang *png Bot* : punongkahoy (genus *Diospyrus*) na matigas, maitim, mabigat, at ginagamit sa paggawa ng kasangkapan : KULYAT.

ku·lu·há·yang *pnr* **1:** maitim at matabang katawan **2:** itim na makináng.

ku·lu·ká·ti *png* : varyant ng **kalakati**.

kú·lu·ká·wok *png Zoo* : maliliit na uri ng isdang naninirahan sa mga kanal ng bukid.

ku·lú·kob *png* : silo ng ibon.

ku·lú·koy *png Zoo* : dakumo.

ku·lú·ku·ló *png* **1:** *Zoo* uri ng maliit na kalapati (genus *Streptopelia*), mahaba ang buntot, at may malamig at mahabang huni **2:** *Mit* ibon na nagbibigay ng babalâ o pangitain sa anumang masamang maaaring mangyari.

ku·lu·ku·lóng *png Ana* [*Pan*] : lalagukan.

ku·lu·ku·tí *png* : maliliit na paninda na karaniwang makikita sa maliliit na tindahan *var* kulukutî.

ku·lu·ku·tô *png Kol* : biglang pag-iral ng ugali na mahirap intindihin; sumpong : KULUKYÔ.

ku·lu·ku·tók *png* : uri ng lambat.

ku·luk·yô *png Kol* : kulukuto.

ku·lú·mat *png* : pantabing o saklob ng mga kargamento na nasa kubyerta ng barko.

ku·lú·mos *png* : paglamukos o pagdurog ng anuman sa pamamagitan ng pagkuyom ng kamay – *pnd* **ku·lu·mú·sin, i·ku·lú·mos**.

ku·lú·mot *pnd* **mag·ku·lú·mot, i·pag·ku·lú·mot** : magsiksikan; magkalibumbon.

ku·lúm·pi·yó *png* [*Ilk Esp columpio*] : tumba-tumba.

ku·lúng·go *png* **1:** umpúgan ng ulo o dalawang bilugang bagay **2:** varyant ng **kulugó**[4].

ku·lung·kót *png* : pananamlay dahil sa takot, kahihiyan, o pagkakasakit.

ku·lu·nóy *png* : pook na mababa, malambot, at laging basà, karaniwang lumulubog ang paa kapag tinapakan; putikán *Cf* KUMUNÓY.

ku·lun·tóy *pnr* : kupas at lanta, gaya ng bulaklak at dahon.

ku·lun·yé·yan *png* [*Kap*] : kulani.

ku·lu·óm *pnr* **1:** mabantot o maamoy na agos ng tubig **2:** kulong; hindi makapasok ang hangin.

ku·lu·óng *png* **1:** guwang sa loob ng katawan ng punongkahoy **2:** bisera; loob ng dibdib.

ku·lu·óy *pnr* : maputla at payat dahil sa kawalan ng hangin at liwanag.

kú·lup *pnr* [*Mrw*] : supót.

ku·lu·pón *png* : pagkalibumbon ng mga batà.

ku·lú·tan *png Bot* **1:** uri ng palumpong (*Triumfetta bartramia*) **2:** dalupang.

kul·yá *png* : pagkasalabid; pagkabuhol.

kul·yak-da·gâ *png Bot* : dayap-dayap.

kul·yang·káng *png* : huni at ingay ng iba't ibang hayop na pinagsama sa isang pook.

kul·yás *png* : matigas na bagay na makikita sa mga butil ng munggo.

kul·yát *png Bot* **1:** kuluhayang **2:** uri ng palumpong (*Gnetum gnemon*).

kul·yáw *png* [*Ilk*] **1:** *Med* paninilaw ng balát **2:** kambas na ginagamit na layag *var* kulyawò.

ku·ma·boy *png Bot* : yantok (*Calamus discolor*) na mabalakbak.

ku·mád *pnr* [*War*] : bulilit.

ku·má·dre *png* [*Esp comadre*] : varyant ng **komadre**.

kú·mag *png* **1:** pinong pulbos na nakadikit sa bigas **2:** *Zoo* maliliit na kulisap o hanip **3:** [*ST*] noong panahon ng Espanyol, pinakamababang halaga ng salapi.

ku·mág *png* [*War*] : bulagsak.

ku·mag·kò *png* [*Seb*] : hinlalaki.

ku·mán·der *png* [*Ing commander*] : pinuno, karaniwang tawag sa lider ng pangkating rebelde : COMMANDER.

ku·man·di *png Mus* [*Mag*] : piyesa na tinutugtog sa kudyapi, mula sa pangalan ng isang magandang babae.

ku·ma·nét *png* [*Pan*] : kulubot.

ku·már *png Zoo* [*Pan*] : kuyumad.

ku·má·re *png* : varyant ng **komadre**.

ku·máw *pnr* [*Seb*] : artipisyal.

kum·ba *png* [*Tau*] : bagà ng mga hayop.

kum·ba·bâ *pnd* **mag·kum·ba·bâ, i·kum·ba·bâ, mag·pa·kum·ba·bâ 1:** magpakita ng mababang pagkilala o pagtaya sa sarili **2:** magpaubaya.

kum·bád *png* : kahong yari sa sungay na pinagsisidlan ng anumang madaling masunog.

kum·ba·là *png* : pagkukunwari.

kum·báng *png* : estilo ng belo o pandong ng mga babae *Cf* BÉLO.

kum·bék·so *pnr* [*Esp convexo*] : malanday.

kum·ben·sí·do *pnr* [*Esp convencido*] : nahikayat; napaniwala – *pnd* **kum·ben·si·hín, ma·kum·ben·sí**.

kum·ben·si·yón *png* [*Esp convención*] **1:** pulong o pormal na asamblea ng mga kinatawan o delegado, para sa isang talakayan hinggil sa isang pangkalahatang interes : CONVENTION **2:** kasunduan o kontrata : CONVENTION **3:** tuntunin, metodo, o sistemang ginagamit na tanggap ng karamihan : CONVENTION **4:** luma o nakamihasnang tuntunin at ugali : CONVENTION.

kum·ben·si·yo·nál *pnr* [*Esp convencional*] **1:** hinggil sa kumbensiyon; pagkakasundo-sundo: CONVENTIONAL **2:** umaayon o sumusunod sa pamantayan, tulad ng asal o panlasa : CONVENTIONAL **3:** ordinaryo sa halip na naiiba o orihinal: CONVENTIONAL **4:** hindi gumagamit ng makabagong pamamaraan : CONVENTIONAL.

Kumbensiyong Tejeros (kum·ben·si·yón+ng te·hé·ros) *png Kas* : pulong at halalan ng mga pinuno ng pinagsanib na Katipunan at Hukbong Rebolusyonaryo sa Cavite noong 22 Marso 1897.

kum·ben·si·yo·nís·ta *png* [*Esp convencionista*] : tao na dumadalo sa kumbensiyon.

kum·bén·to *png* [*Esp convento*] **1:** gusali na tirahan ng mga madre o monghe **2:** pangkat ng mga madre o monghe na nakatira dito *Cf* MONASTÉRYO : ABADÍYA[2].

kum·ben·yén·si·yá *png* [*Esp conveniencia*] **1:** ginhawa; pagkaalwan **2:** bentaha; kabutihan.

kum·ben·yén·te *pnr* [*Esp conveniente*] **1:** nagdudulot ng ginhawa **2:** maalwan **3:** malapit **4:** nababagay o naaangkop.

kum·bén·yo *png* [*Esp convenio*] : kasunduan.

kum·ber·sas·yón *png* [*Esp conversación*] **1:** pag-uusap ng dalawang tao : CONVERSATION **2:** pagtatalo; talakayan : CONVERSATION.

kum·ber·si·yón *png* [*Esp conversión*] : halaga ng palítan, gaya ng piso sa dolyar : CONVERSION.

kum·ber·tí·ble *pnr* [*Esp convertible*] **1:** baligtaran **2:** magagawa; maaaring gawin **3:** maaaring palitan : CONVERTIBLE.

kum·ber·tí·do *png* [*Esp convertido*] **1:**bagay ng napalitan o nabago **2:** tao na nagbalik-loob.

kum·bi·dá *png* [*Esp convidar*] : anyaya – *pnd* **ma·ngum·bi·dá, kum·bi·da·hín, i·pa·kum·bi·dá**.

kum·bi·dá·do *png* [*Esp convidado*] : tao na inanyayahan; panauhin.

kum·bi·dá·do *pnr* [*Esp convidado*] : imbitado; inanyayahan.

kum·bik·si·yón *png* [*Esp convicción*] **1:** pagpapatunay na nagkasala : CONVICTION **2:** ang hatol sa tao na nagkasala : CONVICTION **3:** matibay na paniniwala o pananalig : CONVICTION.

kum·bing *png Mus* [*Bag*] : varyant ng **kubing**.

kum·bís *png* [*Seb*] : kubyerta.

kum·bí·te *png* [*Esp convite*] : handaan; pista; kasiyahan.

kum·bò *png* [*Hil Seb*] : maruya.

kum·bô *png* : dekanter.

kum·bo·kas·yón *png* [*Esp convocación*] : pagtawag upang magtipon; asamble

kum·bo·lus·yón *png* [*Esp convolución*] **1:** pamamalipit **2:** kasalimuutan **3:** tupi.

kum·bo·nan *png* [*Seb*] : kalungkong.

kum·bóng *pnr* : mabintog; malintog.

kúm·boy *png* [*Esp Ing convoy*] : convoy.

kum·bû *png* [*Hil*] : malaking porselana.

kum·bul·si·yón *png* [*Esp convulsión*] **1:** subà o pangingisay, lalo na sa mga batà **2:** panginginig ng katawan.

ku·mî *png* [*Seb*] : pugos.

ku·mi·ki·bir *png* [*Mrw*] : katiwala.

ku·míl *pnr* : baog, tumutukoy sa babae.

ku·mi·nóy *png* : malapot.

ku·min·tá·na *png Bot* : hinabuad.

ku·min·táng *png* **1:** *Lit* sinasabing epikong-bayan sa Batangas **2:** *Lit* sinaunang awit at sayaw pandigma **3:** *Say* sayaw ng lalaki at babae na may hawak na tasang may alak ang hulí **4:** *Lit* uri ng kundiman **6:** sa malaking titik, sinaunang pangalan ng Batangas.

kum·kóm *pnr* : kinipkip sa dibdib – *pnd* **kum·ku·mín, i·pa·kum·kóm**.

kúm·kum·pí·tis *png Bot* [*Ilk*] : ipil-ipil.

ku·mo *png* [*Tbo*] : malaki at tatlong entrepanyong tinalak, hugis bumbong, at inilalambong sa nobya kung may seremonya.

ku·món *png* [*Esp común*] : kubetang pangmadla.

kú·mong *png Zoo* [*Hil*] : uri ng crustacean na may katamtamang liit at mahilig maghukay sa lupa o putik *Cf* KOLÓKOY.

kú·mos *pnd* **mag·kú·mos, ku·mú·mos, ku·mú·sin** [*Seb Tag*] : lukutin o gusutin.

kú·mot *png* **1:** tela na pantakip sa katawan kung nakahiga **2:** telang panlaban sa lamig : HÁBOL[5] **3:** [*Ilk*] takip sa mukha **4:** [*War*] sipag.

kú·mot-u·sá *png Bot* : uri ng kugon (*Imperata cylindrica*) na laging hinihimlayan ng usa.

kum·pâ *png* : pakikipaglaro sa batà na tinatakpan ang mata at bubuksan at gugulatin pagkatapos.

kum·pá·dre *png* [*Esp compadre*] : varyant ng **kompadre**.

kum·pá·re *png* : varyant ng **kompadre**.

kum·pás *png* [*Esp compás*] : varyant ng **kompás**.

kum·páw *png Zoo* [*Mag*] : dagâ.

kum·páy *png* **1:** [*Hil Iba Kap Seb Tag War*] sakate **2:** [*Ilk*] lilik.

kum·pe·de·ras·yón *png* [*Esp confederación*] **1:** samahan ng mga tao, partido, estado, at katulad para sa napagkaisahang layunin *Cf* KONSPIRASYÓN : CONFEDERATION.

kum·pe·rén·si·yá *png* [*Esp conferencia*] **1:** pagpupulong upang talakayin ang isang paksa : CONFERENCE, FÓRUM, PANAYÁM[3], SYMPOSIUM, TÁLAKAYÁN **2:** regular na pagpupulong para sa isang talakayan, karaniwang isinasagawa ng mga asosasyon o organisasyon *Cf* KONGRESO : CONFERENCE **3:** ugnayan ng higit sa dalawang telepono, computer terminal, at iba pa para sabay ang pag-uusap ng mga gumagamit : CONFERENCE.

kum·pe·ren·si·yán·te *png* [*Esp conferenciante*] : tagapanayam.

kum·pe·sór *png* [*Esp confesor*] : pari na tagakumpisal : CONFESSOR.

kum·pes·yón *png* [*Esp confesión*] : kumpisal; pagtatapat.

kum·pes·yo·nár·yo *png* [*Esp confesionario*] : pook para sa kumpisal, karaniwang tila kahong may silya sa loob para sa kumpesor, at may luhuran sa isang gilid sa labas para sa nangungumpisal : CONFESSIONAL.

kum·pé·ti *png* [*Esp confeti*] : maliliit na piraso ng papel na may kulay, karaniwang isinasabog sa bagong kasal : CONFETTI, KUMPÍTIS.

kum·pi·dén·si·yá *png* [*Esp confidencia*] **1:** pagtitiwala sa lakas o kakayahan ng isang tao o bagay *Cf* KUMPIYÁNSA : CONFIDENCE **2:** katiyakan o pagtitiwala sa sariling lakas o abilidad : CONFIDENCE **3:** pagpapatibay o pagpapatunay : CONFIDENCE **4:** lihim na komunikasyon : CONFIDENCE.

kum·pi·den·si·yál *pnr* [*Esp confidencial*] **1:** lihim na pahayag o kilos : CONFIDENTIAL **2:** nagpapahiwatig ng pagiging lihim o lingid; sekreto : CONFIDENTIAL **3:** may tinataglay na tiwala sa isang tao : CONFIDENTIAL **4:** limitado sa mga autorisadong tao sa paggamit ng impormasyon, dokumento, at iba pa : CONFIDENTIAL.

kum·píl *png* [*Esp cumplir*] **1:** ritwal na panrelihiyon na nagtatalaga sa sinumang nabinyagan bilang kasapi ng simbahang Kristiyano **2:** tampal sa mukha.

kum·píl *pnr* [*Pan*] : yupi.

kum·pir·má *pnd* **mag·kum·pir·má, i·kum·pir·má** [*Esp confirmar*] **1:** magpatibay o magpatunay ng katotohanan o kawastuan **2:** gawing balido ang isang bagay : CONFIRM.

kum·pir·má·do *pnr* [*Esp confirmado*] : pinagtibay; pinatunayan.

kum·pís *pnr* : umimpis na pamamaga o umbok : KOPÓS.

kum·pi·sál *png* [*Esp confesar*] **1:** pagamin ng pagkakamali o ang pagkakamaling inamin : CONFESSION, KUMPESYÓN – *pnd* **mag·kum·pi·sál, i·kum·pi·sál, ma·ngum·pi·sál 2:** sa simbahang Katoliko Romano, sakramento ng pagtatapat ng kasalanan sa pari : CONFESSION, KUMPESYÓN.

kum·pis·ká *pnd* **kum·pis·ka·hín, ma·kum·pis·ká, i·pa·kum·pis·ká** [*Esp confiscar*] : samsamin.

kúm·pis·ká·do *pnr* [*Esp confiscado*] : sinamsam.

kum·pis·ka·dór *png* [*Esp confiscador*] : tao na may kapangyarihang manamsam; tagasamsám : CONFISCATOR.

kum·pis·kas·yón *png* [*Esp confiscación*] : pagsamsam : CONFISCATION.

kum·pít *png Ntk* [*Mrw*] : uri ng mabilis na sasakyang dagat at ginagamit ng mga Muslim sa Mindanao *Cf* VÍNTA.

kum·pí·tes *png* [*Esp confite*] : kakanin o minatamis na pagkain.

kum·pí·tis *png* : kumpeti.

kum·pi·yáng *png* [*Tsi*] **1:** varyant ng **pompiyang 2:** pagbabangga ng dalawang sapad na bagay.

kum·pi·yán·sa *png* [*Esp confianza*] : tiwala o pagtitiwala; pananalig.

kum·pól *png Bot* [*Ilk Tag*] : pumpon o pangkat ng magkakasama sa isang tangkay o kinalalagyan, gaya ng kumpol ng prutas o kumpol ng bulaklak : BUWÍG, CLUMP[2].

kum·pór·me *pnr* [*Esp conforme*] **1:** sumusunod sa mga tuntunin o pangkaraniwang kaugalian : CONFORM **2:** sumasang-ayon o umaayon : CONFORM.

kum·por·mi·dád *png* [*Esp conformidad*] **1:** pagsunod sa mga tuntunin o pangkaraniwang kaugalian : CONFORMITY **2:** pagsang-ayon o pag-ayon : CONFORMITY.

kum·pu·ní *png* : varyant ng **kompone**.

ku·mu·nóy *png* : basâ at buhaghag na buhangin na humihigop sa anumang bagay na mahulog o mapunta dito *var* kuminóy *Cf* BALAHÒ, LÚSAK : ALOYOOY, QUICKSAND.

ku·mus·tá *png* [*Esp como esta*] : pagbatì at tanong sa kalagayan ng isang tao, lalo na kung noon lamang nakita.

kú·na *png* [*Esp cuna*] : kamang may sangga ang mga gílid at pang-alaga sa sanggol *Cf* DÚYAN : CRIB, KRIB.

ku·na·rós *png* [*Bik*] : yamuam.

kú·nat *png* **1:** katangian ng mahirap baliin o putulin : FLEXIBLE[1], PLEKSÍBLE, PLEKSIYÓN *Cf* LUTÓNG **2:** pagiging kuripot, kung sa tao – *pnr* **ma·kú·nat**.

kun·dá·ngan *png* [*Bik Kap Tag*] : pagbibigay ng konsiderasyon : PAMADÁYAW, PITÁGAN, RESPÉTO .

kun·dá·ngan *pnt, pnb* [*kung+dangan*] : dahil sa; mangyari ay; papaano kasi.

kun·dát *png* : bulok na butil ng palay.

kun·dáy *png* **1:** kompás ng kamay na umaayon sa ritmo ng musika, karaniwang ginagawa ng sumasayaw **2:** katulad na galaw ng dahon o uhay sa hihip ng hangin.

kun·dî *pnu* : maliban sa; maliban kay, *hal* "Walang natira kundi siya."

kund·i *png* [*Mrw*] : takoreng gawa sa tanso.

kun·di·lát *png Zoo* : isdang-alat (*Pellona ditchela*) na malaki ang mga mata, humahaba nang 25-30 sm, at naghuhunos ng kaliskis minsan sa isang taon : BUSLÍT, DILÁT, MUANG, PUMPÍLAS, SILAGHÁBATÓ, TÚBAK[1], TUWÁBAK.

kun·dí·man *png Mus* [*kung+hindi+man*] : tradisyonal at malamyos na awit, karaniwang tungkol sa pag-ibig, at nagsimulang maging popular noong ika-19 siglo : BADÉNG.

kún·dit *pnr* : pahinto-hinto, gaya ng sa pagsasalita.

kun·dól *png Bot* [*Bik Hil Iva Seb Tau War*] **1:** halamang baging (*Benincasa hispida*) na kauri ng úpo at kalabasa, at karaniwang ginagawang minatamis ang bunga : BALID **2:** tawag din sa bunga nito *var* kondól : BALID.

ku·né·ho *png Zoo* [*Esp conejo*] : alinman sa mga mammal na mánganngatngát o rodent (genus *Sylvilagus*), may mahabang tainga, at karaniwang puti ang kulay : BÚOT[1], RABBIT.

kung *pnt* : kapag, *hal* "Kung pupunta ka, sasama ako." : IF.

kung *pnu* : sa oras ng; nasa punto ng, *hal* "Kung gabi, lumalabas ang bituin."

kung dî *pnu* : varyant ng **kung hindi**.

kung fú *png* [*Ing Tsi*] : martial art na nagmula sa China at katulad ng karate na hindi nangangailangan ng sandata.

kung hin·dî *pnu* : nagpapahayag ng pasubali, *hal* "Kung hindi umulan, marami sanang bituin." *var* kung dí.

kúng·kong *png* [*Ilk*] : hungkag na katawan ng punò na pinupukpok para sa paghahatid ng mensahe.

kung·kóng *png* [*ST*] **1:** ripeke ng kampana **2:** *Mus* [*Pan*] instrumentong tinatambol na yari sa kawayan **3:** *Zoo* maliit na ibon na naririnig ang iyak kung bukang-liwayway **4:** kahulan ng mga aso **5:** balangkas ng kahoy na may bútas upang doon ilagay ang kamay at paa, ginagamit sa pagpaparusa sa mga nagkasala.

kúng·kong *pnr* [*Hil*] : sakbibi.

kún·hod *png* [*Seb*] : labis na kumaunti ang ani.

ku·nib *png Bot* [*Bag Gui*] : dilaw[2].

kú·nig *png* [*Ilk*] **1:** *Bot* punongkahoy (*Curcuma zedoaria*) na may malamáng ugat, matabang sanga, lunting dahon, at madilaw na bulaklak **2:** kulay dilaw.

ku·nil *png Bot* [*Bil*] : dilaw[2].

ku·níng *png Zoo* [*Hil*] : pusa.

ku·nís *png Zoo* [*War*] : ipis.

kun·ní·ber *png* [*Ilk*] **1:** *Mit* malaking ibon na pinaniniwalaang naglilipad ng tao **2:** pandaraya o pangungurakot.

ku·nó *png* [*Hil Pan Tag*] : ayon sa sabi ng iba *var* kanó.

ku·nóg-ku·nóg *png* [*Bik*] : yanig.

ku·nót *png* [*Hil Seb Tag War*] : pangungulubot ng balát, lalo na sa noo at kung nagpapahayag ng gitla, pag-iisip, o taka – *pnd* **ku·mu·nót, ma·ngu·nót, i·ku·nót**.

kún·si *png* **1:** *Mus* [*Buk*] suling **2:** [*Tau*] susi[1].

kun·sî *png* [*Tsi*] : trangka ng pinto.

kun·si·sin·sál *png* [*Ilk*] : pulang lamán sa leeg ng manok, baboy, at iba pa *Cf* LAMBÎ.

kun·taw *png* [*Tau*] : uri ng martial art ng kalalakihang Muslim.

kun·tíl *png* **1:** mumunting bagay **2:** maliliit na lambi sa balát ng tao pagtanda **3:** dulo ng ngalangala **4:** dulo ng tilin **5:** kulugo.

kun·tíl-bú·til *png* : detalye o kilos na hindi kailangan at nagpapabagal ng gawain : ALARÁKAS, KIYÁWKIYÁW, KUTÍ-KUTÍ.

kun·tô *png* : kolyar ng hayop.

ku·nú·kon *png* [*Ilk*] : bunton ng mga bato sa ilog, ginagamit na panghuli ng isda, hipon, at iba pa.

kun·wâ *pnr* : varyant ng **kunwari**.

kun·wa·rì *png* : pagdadahilan; kasinungalingan.

kun·wa·rì *pnr* : hindi totoo; nagsisinungaling; pakitang tao.

kun·yá·pit *png* : pagkapit o paghawak na mahigpit, karaniwang upang hindi mahulog *Cf* KÁPIT.

kun·yás *png* : sa paglilimbag, kalso o pares ng kalso upang lumapat ang tipo : QUOIN.

kú·og *png* [*Ilk*] : daya.

Kuomintang (kwó·min·táng) *png* [*Ing Tsi*] : partido nasyonalista na itinatag sa China sa ilalim ni Sun Yat-sen noong 1912 *var* Guomindang.

ku·pâ *pnr* : magkadaop palad.

kú·pad *png* : bagal.

kú·pag *png* [*Ilk*] : kalibkib.

kú·pal *png* : maamoy na dumi na naipon karaniwan sa gilid ng turat ng titi, lalo't hindi pa tuli.

kú·pang *png* **1:** *Bot* punongkahoy (*Parkia roxburghii*), madalang kung mamulaklak, kulay itim, at may tibo ang dahon **2:** pabigat ng timbángan.

kú·pas *png* **1:** pook na pinaglahuan ng kulay – *pnr* **kinupásan 2:** pook na nabatikan ng kulay – *pnr* **na·ku·pá·san**.

ku·pás *pnr* : naglaho ang dating kulay; lumipas na : KUSNÁW, LUBÁD, PALÁS[1], PINMASPÁS.

kup·báng *png* [*Pan*] : lakdang.

ku·pé·te *png* [*Bik*] : silid[1].

ku·pé·te *pnd* **ku·mu·pé·te, ma·ngu·pé·te** : magpakita ng pangingimi; manganino.

ku·pí *png Zoo* : lisa.

ku·pì *png* : yupi.

Kú·pi·dó *png Mit* [*Esp Cupido*] : sa sinaunang Romano, diyos ng pag-ibig : CUPID.

ku·píng *pnr* : may pingas o nakatupi, gaya ng tainga.

ku·pís *pnr* : impis; payát na payát; humpak.

kú·pit *png* [*Ilk Kap Pan Tag*] : palihim na pagbabawas ng salapi o anumang bagay ng isang pinagkatiwalaang tao *Cf* UMÍT – *pnd* **ku·mú·pit, ku·pí·tin, ma·ngú·pit**.

ku·pit *png* **1:** [*Bon*] basket na hugis siyá, may tatlong silid, at ginagamit na lalagyan ng tabako at iba pang bagay **2:** malaking bangkang pangkalakal.

ku·pít *pnr* [*Kap*] : singkit.

kup·kóp *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** pagtangkilik at pag-aalaga **2:** pagyakap at pagkumkom, gaya ng ina sa anak.

kup·ling *png Mus* [*Ifu*] : plautang yari sa kawayan na ginagamit ng mga batà at dalaga.

ku·pô *png* [*Seb*] : kapa[1].

ku·pón *png* [*Esp cupón*] **1:** bahagi ng kasulatan, peryodiko, at iba pa na nagbibigay ng karapatan sa may hawak na makatanggap ng pakinabang sa bono, rasyon, at iba pa : COUPON **2:** munting papel na nagbibigay sa may hawak ng diskuwento sa anuman : COUPON.

kú·pos *png* [*Bik Hil Seb War*] : hupâ[2].

kup·páng *png Zoo* [*Tau*] : mollusk.

kup·pít *png* **1:** [*Bon*] basket na masinsin ang pagkalala at pinaglalagyan ng mga gamit o abubot **2:** [*Ilk*] yupi gaya sa lata, yero, at iba pa : OPPIGAN.

kúp·sit *png* [*Bik*] : pulandit.

ku·pul *pnr* [*Tau*] : walang pakundangan; walang pitagan.

kú·pu·lá *png* [*Esp cúpula*] : mabílog na kisame o bubong ng isang estruktura *Cf* DOME.

kup·yâ *png* **1:** [*Bik Kap Tag*] sombrero **2:** [*ST*] uri ng helmet **3:** *Kol* noong panahon ng Amerikano, bahay na may bubong na yero *Cf* PAKUPYÂ.

kú·ra *png* **1:** [*Esp cura*] tawag sa kura paroko: PARI **2:** *Zoo* [*Tau*] kabayo.

ku·rà *png* : piknik na malapit sa look, ilog, at katulad: HÍRA.

kú·rag *png* : may tatangnang panghuli ng ibon at paruparo.

ku·rá·kot *pnd* **ma·ngu·rá·kot, ku·ra·kú·tin** : dambungin; marahas at pangkatang nakawin.

ku·rál *png* [*Esp corral*] : kulungan ng hayop *Cf* BÁLONG-BÁLONG : BALYÁT, HIBASÁN, PASABÍL., PEN[2], TURÍL.

ku·rá·ni·bós *png* [*Seb*] : bakás.

ku·ráp *png* [*Kap Tag*] : saglit na pagpikit at pagbukás ng mga mata *Cf* KINDÁT : PIRÓK, WINK[2].

ku·ráp *pnr* [*Ing corrupt*] **1:** nawalan ng katangiang moral **2:** nasira ang orihinal na katangian.

ku·ra·pâ *pnr* [*Hil*] : dapil.

kú·ra pa·ró·ko *png* [*Esp cura párroco*] : paring tagapangasiwa ng parokya.

ku·rá·rap *png* **1:** paghahanap sa ilalim ng tubig **2:** myopia.

ku·ra·rap·nít *png Zoo* [*Ilk*] : kabag-kabag.

ku·ra sam·ba·lá·ni *png Mit* [*Tau*] : puting kabayong lumilipad na nagdadala ng mga pinaslang na bayani, ayon sa tradisyong Kissa Parang Sabil.

ku·rát *png* [*Seb*] : gúlat.

ku·rát·sa *png Zoo* [*Esp cucaracha*] **1:** crustacean na hawig sa alimango **2:** *Mus Say* katutubong musika at sayaw ng panliligaw na popular sa Samar *Cf* SUBLÎ.

ku·ráw *png* [*Seb*] : gútom.

ku·ráy *png Zoo* [*Hil*] : uri ng crustacean na pinaghalong lunti at bughaw ang kulay at mahilig maghukay sa putik.

kúr·ba *png* [*Esp curva*] **1:** linya o rabaw na regular ang pagkalihis sa pagiging tuwid o pagiging sapad *Cf* BALUKTÓT, BALIKUKÔ : CURVE **2:** bagay o anyo na may ganitong katangian : CURVE **3:** pagliko ng direksiyon tulad ng sa pagmamaneho : CURVE – *pnd* **mag·kúr·ba, ku·múr·ba, i·kúr·ba**.

kur·bá·do *pnr* [*Esp curvado*] : nakakurba.

kur·ba·dú·ra *png* [*Esp curvatura*] : kabalantukan; pagkaliko.

kur·bá·ta *png* [*Esp corbata*] : banda na isinusuot sa ilalim ng kuwelyo at ibinubuhol sa harap : NECKTIE, TIE[1].

kúr·da *png* [*Ind*] **1:** kaugaliang Muslim at Hindu na ibinubukod ang babae sa paningin ng mga lalaki o banyaga **2:** tabing o telang ginagamit sa ganitong gawain.

Kur·dá·pya *png* **1:** *Lit* karakter sa komiks na katawa-tawa ang itsura ngunit gumanda ang anyo **2:** *Kol* bansag sa babaeng tatanga-tanga *Cf* KULÁSA.

Kúr·dis·tán *png* [*Ing*] : bundok at talampas na rehiyon sa timog silangang Turkey, hilagang kanluran ng Iran, at hilagang Iraq.

kur·di·yón *png Mus* : varyant ng **akordeon**.

ku·rét *pnd* **i·ku·rét, ma·ku·rét** [*Ilk*] **1:** makoryente **2:** masunog ng kidlat.

ku·rí·bot *png* [*Ilk*] : kaing.

ku·rí·kan *png*: uri ng lambat na karaniwang ginagamit sa Batangas.

ku·ri·kóng *png* **1:** *Med* sakít sa balát, makati, at malala kaysa galis **2:** *Kol* peklat.

ku·rí·ku·lúm *png* [*Ing Lat curriculum*] : listahan ng kurso o araling pag-aaralan para gumradweyt : CURRICULUM.

ku·ríng *png Zoo* [*Hil*] : kuting.

ku·ri·nót *png* [*Hil*] : kulubot.

ku·rí·pot *pnr* [*Pan Tag*] : ugaling ayaw gumastos; masyadong matipid : ÁMENG, INÓT, SINGÎ, TIHÍK.

ku·ri·ri *png Mus* [*Tau Yak*] : uri ng komposisyon sa musika.

ku·rí·ru *png Lit* [*Kap*] : korido.

ku·rí·ta *png* [*Esp corita*] **1:** *Zoo* malaking pusit **2:** *Mit* sa malaking titik, mahiwagang halimaw na kumakain ng tao at mga hayop, at isa sa mga kalaban ni Sulayman.

ku·ri·téng *png Mus* [*Ilk*] : kudyapi.

ku·rí·teng *pnr* [*Ilk*] : mahina ang ulo; mangmang.

ku·ri·yát *png Zoo* [*Ilk*] : kuliglig.

kur·ku·bá·do *pnr* [*Esp corcovado*] **1:** kuba **2:** baluktot; balikuko.

ku·rò *png* : palagay o haka mula sa pagmumuni-muni : HUNAHUNÀ – *pnd* **mag·ku·rò, ku·rú·in**.

ku·rób *png* [*War*] : kamalig.

kú·rog *pnd* **ku·mú·rog, ma·ngú·rog** [*Hil Seb War*] : mangatog; mangatal.

ku·róg *pnr* [*Seb War*] **1:** nanginginig ang kamay **2:** paralisado.

ku·rók *png*: ingay ng manok, gaya ng tawag ng inahin sa mga inakay *Cf* SIYÁP.

kú·ro-ka·bá·yo *png Zoo* [*Hil*] : kabayong-dagat.

ku·rò-ku·rò *png* : pala-palagay; opinyon : HAKÀ-HAKÀ[2].

ku·róng *png* **1:** maikling gupit ng buhok, karaniwan ukol sa babae **2:** [*Hil*] kulungan ng manok.

kú·ron-kú·ron *png Zoo* [*Bik*] : babansi.

ku·rós *png Zoo* : maliit na isdang parang hipon na nakukuha sa tabang.

ku·ró·san *png Zoo* [*Seb*] : balagbagan.

ku·rós na pa·tíng *png Zoo* : balagbagan.

ku·rót *png* : pinong pagpisil o pagpiraso sa pamamagitan ng hinlalaki at hintuturo.

kur·sí·ba *png* [*Esp cursiva*] : sa paglilimbag, uri ng tipo na hinugis ang titik ng tulad sa sulat kamay.

kur·si·lís·ta *png* [*Esp cursillista*] : tao na dumalo sa kursilyo.

kur·síl·yo *png* [*Esp cursillo*] : maikling kurso upang maging pinunò ng komunidad sa pag-aaral ukol sa Kristiyanismo.

kúr·so *png* [*Esp curso*] **1:** programa ng pagtuturo sa kolehiyo o unibersidad : COURSE **2:** pag-aaral sa isang partikular na larang sa isang tiyak na panahon : COURSE **3:** pagbunsod o pagsulong ng isang direksiyon o panahon : COURSE.

kur·só *png* : pagtatae: TALASÓK – *pnd* **mag·kur·só, kur·su·hín**.

kur·su·ná·da *png* [*Esp corazonada*] : anumang ninanais o gusto; hilig ng loob – *pnd* **kur·su·na·dá·hin, ma·kur·su·na·dá·han**.

kúr·ta *png* [*Ing Hin*] : maluwang na damit pang-itaas.

kur·tí·na *png* : varyant ng **kortina**.

kurtosis (ker·tó·sis) *png* [*Ing*] : sa estadistika, ang talas sa taluktok ng kurba ng distribusyong dalasan.

ku·ru·dí·kod *png Bot* [*Ilk*] : kamoteng puti ang lamán.

kú·rug *png* [*Kap Hil*] : yanig.

ku·rúg·ban *png Zoo* [*Hil*] : tawag sa maputik na tubigang pinaglulublubán ng kalabaw.

ku·rú·kay *png* : kurukya[2].

ku·rú·kod *png* [*War*] : suman.

Ku·ruk·sán! *pdd*: pagtawag sa hangin upang umihip.

ku·rú·ku·tók *png* : huni ng kalapati at katulad na ibon.

ku·ruk·yà *png* **1:** *Zoo* napakaliit na kulisap na mahilig magbaon sa lupa **2:** paraan ng pagtawag sa mga manok kapag patutukain : KURÚKAY.

ku·ru·mít-ku·mít *pnr* [*Bik*] : lamuray.

ku·ru·mós *pnr* [*Bik War*] : lukot[2].

ku·rúm·pang *png Bot* [*Mag*] : kalumpang.

ku·rup·si·yón *png* [*Esp corrupcion*] **1:** pinsala sa simulain at katangiang moral **2:** pagsira o paglihis sa orihinal.

ku·rús-ku·rús *png Zoo* [*Seb Tag*] : bituing-dagat *var* krus-krús.

kur·yo·si·dád *png* [*Esp curiosidad*] : pagiging mausisa : CURIOUSITY.

kur·yó·so *pnr* [*Esp curioso*] : mapagusisa; mahilig magmasid ng bagay-bagay : CURIOUS.

ku·sà *png* **1:** sarili o katutubong sikap; sipag : BOLUNTÁD, WILL[1] **2:** pansariling kagustuhan, pagpili, at pasiya : BOLUNTÁD, WILL[1].

kú·sa·hás *png* [*Hil Seb*] : bitad o pindang.

ku·sa·hóy *png Bot* [*Iva*] : uri ng katutubong halaman (*Sheffelra odorata*).

ku·sát *pnr* [*War*] : pisa o durog.

ku·sî *png* **1:** [*Hil Seb War*] kurot **2:** *Zoo* [*War*] uri ng loro.

ku·sí *pnd* **mag·ku·sí, i·ku·sí** [*Esp cocer*] : magluto.

ku·sí·lap *png* [*Ilk*] : irap.

ku·sím *png Kol*: pangkukulam ng mga batà.

ku·si·nà *png* [*Esp cocina*] : lutuan o silid-lutuan sa bahay : DIGAMUHÁN, KITCHEN[1], TÓLANG.

ku·si·né·ra *png*: varyant ng **kosinera**.

ku·síng *png*: kalahating sentimo.

ku·si·níl·ya *png* [*Esp cocinilla*] : maliit na kalan.

kus·kós *png* [*Hil Ilk Pan Seb Tag War*] : pagpahid o pagpunas nang madiin sa rabaw ng anumang bagay upang alisan ang dumi o tuyuin ang basâ: GUMÓ, GUSÚGOS, NUSNÓS – *pnd* **mag·kus·kós, kus·ku·sín, kus·ku·sán, i·pang·kus·kós**.

kus·kós-ba·lú·ngos *png*: puro salita o pagkaabala sa mga hindi importanteng bagay na nagdudulot ng ligalig.

kus·láb *png* [*Bik*] **1:** takap[2] **2:** singhal.

kus·náw *pnr* [*Ilk*] : kupás.

kús·nit-kús·nit *pnr* [*Seb*] : lamuray.

ku·sò *png* [*Hil*] : pugos.

ku·sóg *png* [*Hil Seb War*] : lakas.

Ku·sól *png Mit* [*Hil*] : lamang-lupa na may kapangyarihang bunutin ang mga tinik na nakabaon sa lamán.

ku·sóng *pnr* [*War*] : lukót.

kú·sot *png* [*Tsi*] : labí ng kahoy na nilagari o kinatam; pinaglagarian; pinagkataman : PIYAOS, SAWDUST.

ku·sót *png* **1:** pagkuskos ng damit upang malinisan kapag naglalaba : LAMPOT[3] **2:** paglamukos sa palad ng papel, at iba pa **3:** pagkuskos sa mata, lalo na't bagong gising.

ku·sót *pnr*: gusot.

kus·pi·dór *png* [*Esp escupidor*] : bagay o sisidlang linúluraán : CUSPIDOR, ESKUPIDÓR, LURÁAN.

kus·taw *png* [*Tau*] : paglustay.

kus·tód·yan *png* [*Ing custodian*] : tagapamahala sa isang bagay; tagapangalaga.

ku·súg *pnd* **mag·ku·súg, ku·su·gín, i·ku·súg** [*Kap*] : ikalog; kalugin.

kus·ya·pi *png Mus* [*Pal*] : hegelong.

ku·tà *png* [*Hil Kap Seb Tag War*] **1:** pook na kanlungan at tanggulan ng mga kawal *Cf* MOÓG : BÚLWARK[1], FORT **2:** taguán.

kú·tab *png Kar* **1:** munting bútas na sadyang ginagawa upang mahakab na mabuti sa paglalapatan **2:** munting hiwa o tapyas sa anuman na pinakatanda ng sukat o putol.

ku·ta·báw *png* [*Ilk*] : sabon na gawa sa balát ng kahoy.

kú·tad *png* : lupain na hindi mataba o hindi tinutubuan ng anuman.

ku·ták *png* [*Ilk*] : putak ng inahing manok.

ku·tá·lay *png* : pagpapabaya.

ku·ta·má·ya *png* [*Esp cota de malla*] : baluti.

ku·táng *png* [*Kap*] : tanong – *pnd* **mag·ku·táng, ku·ta·ngín, i·ku·táng** – *pnr* **ma·ku·táng**.

ku·tát *png* [*Seb*] : húlaw[1].

ku·táw *png* [*Iva*] : palakol.

ku·táy *png* [*Seb War*] : sampayan.

ku·té·ho *png* [*Esp cotejo*] : pagkakambas.

ku·tét *png Mus* [*Sub*] : katutubong biyolin, yari sa bao o kahoy ang katawang may takip na balát ng kahoy o hayop, inilalagay sa kandungan, at may isang kuwerdas na pinatutunog nang may panghilis o arko : DAYÚDAY, DUWAGÉY, KÁGOT, KÓ-OS.

kú·ti *png Zoo* [*Hil*] : kuting.

ku·tí *png* [*War*] : pagkamadetalye.

ku·tì *png* : timo ng matulis na bagay.

ku·tí *pnr* [*Seb*] : salimuot[1].

ku·ti·án *png Isp* : larong pambatà, inilalagay sa gitna ng guhit na bilog ang tayáng trumpo, at saka tinitira ng mga manlalaro upang biyakin o palabasin ito sa bilóg : KINNÚTI.

ku·ti·béng *png* [*Ilk*] : gitarang kawayan.

ku·tig·páw *png Mit* : ibon na pinaniniwalaang babala ng kamatayan ang huni.

ku·tí·ku·tí *png* [*Hil Seb War*] : kuntilbutil.

ku·tím *pnd* **mag·ku·tím, ku·ti·mín, i·ku·tím** [*Ilk*] : kukot.

ku·tíng *png Zoo* : anak o batà pang pusa.

ku·ti·ngí *png* [*Ilk*] : pinakamaliit sa pangkat.

ku·ting·tíng *pnd* **mag·ku·ting·tíng, ku·ting·ti·ngín** : tingnan ang kaliit-liitang detalye ng isang bagay.

ku·tip·yó *pnr* : kalbo.

kú·tis *png* [*Esp cutis*] : balát na bumabalot sa buong katawan lalo na sa mukha.

ku·tít *png* [*Ilk Pan*] **1:** kulelat **2:** bunso **3:** [*Ilk*] puwit.

ku·tí·tap *png* **1:** *Zoo* mga langgam na nagkakalibumbon o pangkat-pangkat **2:** lumitaw-mawalang kislap o liwanag.

kut·kót *png* [*Tsi Bik Ilk Tag*] : paghukay sa pamamagitan ng mga kuko.

kút·kut *pnd* **mag·kút·kut, ku·mút·kut, i·kút·kut** [*Kap*] : ilibing.

kut·la-u *png* [*Bon*] : putong na bilóg, gawa sa kawayan o yantok, at isinusuot sa pagtulog upang maiwasan ang pagkakaroon ng kuto.

kut·lò *pnd* **mag·kut·lò, kut·lu·ín, i·kut·lò** [*Seb*] **1:** halawin **2:** pitasin.

kut·nóg *png Zoo* [*Bik Seb War*] : buging.

kú·to *png Zoo* [*Bik Hil Ilk Seb Tag War*] : parasitong (order *Anoplura*) maliit, walang pakpak, sapad ang katawan, at tumítirá sa buhok ng tao o hayop *var* kutó, kóto : KUTÚ, ÓBID – *pnd* **ku·tú·hin, ku·tú·han, mag·ka·kú·to** – *pnr* **ma·kú·to**.

ku·tô *png* **1:** tunog ng bula **2:** tunog ng mga gumagapang na kulisap **3:** [*Iba*] kutos – *pnd* **mag·ku·tô, ku·mu·tô, ku·tu·ín, ku·tu·án**.

kú·tob *png* [*Seb*] : takda.

ku·tób *png* **1:** pintig o tibok **2:** [*Bik Tag*] pakiramdam o paniwala sa isang pangyayari o maaaring mangyari *Cf* INTUITION : PAKIRAMDÁM – *pnd* **ku·mu·tób, ku·tu·bán, mag·ka·ku·tób**.

ku·tód *png* **1:** salawal na korto **2:** [*War*] linyang itim na iginuguhit ng karpintero bilang tanda ng dadaanan ng lagari.

ku·tóg *png* : varyant ng **kutob**.

ku·tók *png* : tunog o iyak ng ilang ibong gubat.

ku·tó-ku·tó *png Zoo* **1:** [*Ilk*] kulisap (family *Gerridae*) na nakatirá sa tubig, at mahahaba at mabalahibo ang mga galamay **2:** [*Seb*] sikmura **3:** [*War*] kitikiti.

ku·tó·ku·tô *png Zoo* : uri ng gagambang tubig : KÚTONG-TÚBIG.

ku·tón *png* **1:** pagpapakitid o pagpapaikli sa kayo o papel sa pamamagitan ng pagtitiklop o pagtutupi – *pnd* **mag·ku·tón, i·ku·tón 2:** *Zoo* [*Ilk*] langgam.

ku·tóng *png* [*War*] : tangkay ng bulaklak.

kú·tong-á·so *png Zoo* [*ST kuto+ng-aso*] : pulgas.

kú·tong lu·pà *png Zoo* [*kuto+ng lupa*] : uri ng kuto na tumitira sa lupang kinalalagyan ng tapayan.

kú·tong-tú·big *png Zoo* [*ST kuto+ng-tubig*] : kutókutô.

ku·tós *png* [*Iba Pan Tag*] : papitik na katok sa tuktok bilang parusa: KUTÔ.

kut·sá·ba *png* [*Esp conchabar*] : sabwátan[3] *var* kontsába.

kut·sá·ra *png* [*Esp cuchara*] **1: a** pangunahing gamit sa pagsubo ng pagkain na karaniwang kasama ng tenedor *Cf* KUTSARÍTA : LIGÓP, SPOON, SURÒ, TABLESPOON[1] **b** súkat na mailálaman sa kasangkapang ito : LIGÓP, SPOON, SURÒ, TABLESPOON[1] **2:** *Kar* kasangkapang may malapad na metal na ginagamit ng kantero sa pagpapahid, pagpapalitada, pagpoporma, at pagkikinis ng semento.

kut·sa·rí·ta *png* [*Esp cucharita*] **1: a** maliit na kutsara: TEASPOON **b** súkat na mailálaman sa kasangkapang ito : TEASPOON **2:** *Bot* yerbang (*Alternanthera ficoides*) malamán, dilaw, pink, o kulay kahel ang dahon, dilaw ang maliit na puting bulaklak, at karaniwang matatagpuan o nabubuhay sa aplaya : LUPUG-LUPUG.

kut·sa·rón *png* [*Esp cucharón*] : malaking kutsara *Cf* SANDÓK.

kut·sáy *png Bot* [*Tsi kieu-tsai*] : yerba (*Allium odorum*) na may luntiang dahon na tulad ng damo at inihahalo sa pagkain : GANDÁ[3], PERÉRO.

kut·sel·ye·rí·ya *png* [*Esp cuchillería*] **1:** kagamitan na binubuo ng kampit, tenedor, at kutsara para sa pagkain o paghahanda ng pagkain : CUTLERY **2:** trabaho o negosyo ng isang manggagawa ng kampit, gunting, labaha, at iba pang kagamitang may talim : CUTLERY.

kut·sé·ro *png* [*Esp cochero*] : tao na nagpapatakbo ng anumang sasakyang hila ng hayop : COACHMAN.

kut·síl·yo, kut·sil·yó *png* [*Esp cuchillo*] : kampit.

ku·tsí·na *png* [*Esp cochina*] : babaeng salaula, **ku·tsí·no** kung lalaki.

kut·són *png* [*Esp colchón*] : malambot na sapin, karaniwan sa upuan, sandalan, at higaan *Cf* MÁTRES.

kut·sú·kut·só *png Kol* : pagdaldal nang walang kuwenta: TSÍSMIS.

ku·tú *png* [*Iba*] : kuto.

kut·yâ *png* : libak.

kut·ya·pí *png* [*Mrw*] : varyant ng **kudyapi**.

kut·yóg *png* : gupit na maikling-maikli.

ku·wá *png Zoo* [*Seb*] : murinay.

ku·wâ *png Zoo* : tuta.

ku·wá *pnb* [*Ilk*] : sakâ.

ku·wa·dér·no *png* [*Esp cuaderno*] : anyong aklat na talaan, lalo na ng mga aralin sa paaralan : NOTEBOOK.

ku·wád·ra *png* [*Esp cuadra*] : tirahan ng kabayo o baka : BALONG-BALONG.

ku·wad·rá·do *png* [*Esp cuadrado*] : parisukat.

ku·wad·ra·hé·si·mó *pnr* [*Esp cuadragésimo*] : ikaapatnapu.

ku·wad·rál *png Kar* [*Esp cuadral*] : tukod o suporta ng anumang anggulo.

ku·wad·ráng·gu·ló *png* [*Esp cuadrángulo*] **1:** pigurang may apat na anggulo at apat na gilid : QUADRÁNGGEL **2:** patyong may gayong hugis na napaliligiran ng mga gusali, tulad sa paaralan : QUADRÁNGGEL.

ku·wad·rán·te *png* [*Esp cuadrante*] **1:** quadrant **2:** kasangkapang nagpapakita ng oras kung umaga sa pamamagitan ng anino ng hintuturo o kamay na nasa dial : SUNDIAL.

ku·wad·rá·ti·kó *pnr* [*Esp cuadratico*] : quadratik.

ku·wád·ra·tú·ra *png* [*Esp cuadratura*] : pagmumultiplika ng bilang sa sarili nito.

ku·wád·re·nál *pnr* [*Esp cuadrienal*] : tuwing ikaapat na taon.

ku·wad·rén·yo *png* [*Esp cuadrienio*] : apatang taon; panahon ng apat na taon.

ku·wád·ri·lá·te·rál *png* [*Esp cuadrilateral*] : may apat na titik; apatang titik.

ku·wád·ri·lá·te·ró *pnr* [*Esp cuadrilátero*] : quadrilateral.

ku·wad·ríl·ya *png* [*Esp cuadrilla*] **1:** maliit na pangkat ng pulis **2:** barkada; tropa.

ku·wád·ril·yé·ro *png* [*Esp cuadrillero*] : noong panahon ng Espanyol, pulis na nakatalaga sa lalawigan.

ku·wad·rí·pi·dó *pnr* [*Esp cuadrifido*] : may apat na gitgit, gaya ng sa dahon ng halaman.

ku·wád·ri·pol·yá·do *pnr* [*Esp cuadrifoliado*] : may apat na talulot.

ku·wád·ri·pór·me *pnr* [*Esp cuadriforme*] : may apat na mukha.

ku·wád·ro *png* [*Esp cuadro*] **1:** apat[1] **2:** larawan o ipinintang larawan **3:** balangkas o kaha para sa larawan **4:** representasyon ng larawan, eksena, at iba pa ng isa o maraming tao na walang kibo at hindi gumagalaw sa posisyon : TABLEAU.

ku·wad·rú·pe·dó *png Zoo* [*Esp cuadrúpedo*] : quadruped.

ku·wád·ru·pli·ká·do *pnr* [*Esp cuadruplicado*] : apat na kopya o sipi.

ku·wád·ru·pló *pnr* [*Esp cuádruplo*] : quadruple.

kú·wag *png* [*War*] : pinakamababang halaga.

ku·wá·ga *png Zoo* [*Esp cuaga*] : ilahas na asno (genus *Aquus*) na kahawig ng zebra.

ku·wá·go *png Zoo* : anumang panggabing ibon (order *Strigiformes*), malapad ang ulo, malalaki ang mata, at mahahaba ang daliri ng paa; kilala sa malakas na huni nito *Cf* BAHÁW : BENGÍT, BÚGKAW, BÚKAW[1], BUTBÓT[5b], KÚKAW, KULÁYOT, KULÁYO, KULLÁAW, LAPIRA, MÍNGOK, NGÍWNGIW, OWL.

ku·wá·ho *png* **1:** [*Tsi*] sugal na binubuo ng isang daan at apatnapu't apat na baraha at nilalaro ng tatlo **2:** [*Esp*] kortang gatas na makukuha sa tiyan ng batàng báka, ginagamit sa paggawa ng keso, at katulad.

ku·wák *png* [*Ing quack*] **1:** magaralgal na iyak ng bibe, itik, o pato : QUACK[1] **2:** anumang katulad na tunog : QUACK[1].

ku·wák·nit *png Zoo* [*Seb*] : uri ng paniki.

ku·wá·ko *png* [*Tsi*] : kasangkapang silindriko na may tila maliit na bao sa isang dulong sinisiksik sa tabako at ginagamit sa paghitit ng tabako : PATUPAT[1], PIPA.

kú·wa-kú·wa *png Zoo* : mamali.

ku·wá·la *png* [*Mal*] : estero.

ku·wa·li·ta·tí·bo *pnr* [*Esp cualitativo*] : may kinalaman o ibinatay sa kalidad : QUALITATIVE.

ku·wal·tá *png* [*Kap Tag*] : varyant ng **kuwarta**.

ku·wán *png* : salitáng walang kahulugan, ginagamit kapag hindi masabi ang ibig sabihin.

ku·wá·na *pnh* [*Iba*] : kaniya.

ku·wá·nan *png Kol* : karat.

ku·wá-nan *png* [*Hil Seb War*] : batino.

ku·wán·ti·ta·tí·bo *pnr* [*Esp cuantitativo*] : may kinalaman o ibinatay sa kantidad : QUANTITATIVE.

ku·wan·tóng *png Bot* [*Tsi Ilk Tag*] : yerba (*Amaranthus virides*) na may mataba at patayong katawan, at mahahabang dahon.

ku·wá·paw *png* [*Tsi*] : sandwits na parang siyopaw.

ku·wá·ra *pnh* [*Iba*] : kanila[1].

ku·wa·rén·ta *pnr* [*Esp cuarenta*] : apatnapu.

ku·wá·ren·té·nas *png* [*Esp cuarentena+s*] : quarantine.

Ku·wa·rés·ma *png* [*Esp cuaresma*] : panahon ng 40 araw, maliban ang mga Linggo, mula Miyerkoles de Senisa hanggang Pasko ng Pagkabuhay na taon-taong inaalala sa pamamagitan ng pangingilin at penitensiya : LENT.

ku·war·tá *png* [*Esp cuarta*] *:* salapi *var* kuwaltá.

ku·wár·ta *pnr* [*Esp cuarta*] : ikaapat; pang-apat.

ku·war·tél *png* [*Esp cuartel*] : himpilan ng kawal; estasyon : HEADQUARTERS, HIMPÍLAN[3].

ku·wár·te·lá·da *png Mil* [*Esp cuartelada*] : kudeta.

ku·wár·te·lé·ro *png Mil* [*Esp cuartelero*] : kawal o sundalo na itinalaga sa himpilan.

ku·war·té·ta *png Lit* [*Esp cuarteta*] : tula o saknong na may apat na linya.

ku·war·té·to *png Mus* [*Esp cuarteto*] **1:** quartet **2:** quatrain.

ku·war·tíl·ya *png* [*Esp cuartilla*] **1:** ikaapat na bahagi ng isang malaking papel **2:** sa paglilimbag, pahina o dahon ng orihinal na kopya para sa typesetter.

ku·war·tíl·yo *png* [*Esp cuartillo*] : súkat ng likido na katumbas ng kalahati ng quart o kuwarto.

ku·war·tí·to *png* [*Esp cuartito*] : maliit na silid o kuwarto.

ku·wár·to *png* [*Esp cuarto*] **1:** silid **2:** saikapat **3:** noong panahon ng Espanyol, salaping katumbas ng dalawampu't limang sentimo.

ku·wát·ro *png* [*Esp cuatro*] : apat.

ku·wáw *png* [*Ilk*] : sirenang babala ng bagyo.

ku·wé·ba *png* [*Esp cueva*] : yungib.

ku·wé·kong *png Kol* [*Tsi*] **:** bugaw.

ku·wé·la *pnr* **1:** kung sa palabas, masaya at madaling unawain **2:** magaang pakisamahan **3:** *Kol* nakasusunod sa uso o panlasa ng iba *var* kwéla.

ku·wél·yo *png* [*Esp cuello*] **:** bahagi ng damit sa may leeg **:** COLLAR[1].

ku·wén·ta *png* [*Esp cuenta*] **1:** komputasyon; kalkulasyon – *pnd* **mag·ku·wén·ta, ku·wén·ta·hín, i·ku·wén·ta, mag·pa·ku·wén·ta 2:** utang **3:** halaga; importansiya.

ku·wén·to *png Lit* [*Esp cuento*] **:** anumang salaysay, nakalimbag man o hindi **:** AGÍ-ÁGI[1], BANTAAN, ISTÓRYA, KÍSSA, ORISIPÓN, SARÍTA, STORY, SUGILÁNON, TÓNGTONG[2], TÓTOL, TÚDTOL – *pnd* **mag·ku·wén·to, ku·wén·tu·hán, i·ku·wén·to.**

ku·wén·tong-bá·yan *png* [*kuwento+ng-bayan*] **:** sinaunang salaysay; popular na salaysay ngunit anonimo ang autor; salaysay na bahagi ng panitikang-bayan **:** LEGEND[2], NANÁNGAN, TÚTOL[3].

ku·wér·das *png* [*Esp cuerdas*] **1:** bagting ng instrumentong pangmusika **:** STRING[3] **2:** bagting sa mekanismong de-susi **:** STRING[3].

ku·wér·po *png* [*Esp cuerpo*] **1:** katawan **2:** *Mil* hukbo.

Ku·wí·daw! *pdd* **:** Mag-ingat! *var* K'widaw!

ku·win·tás *png* [*Bik Hil Kap Tag*] **:** hiyas na isinusuot sa leeg **:** GARGANTÍLYA, KOLÍNTAS, NECKLACE, ÓKKOR, SÁLAY, STRING[2], ÚKKOR.

ku·wít *png* **:** simbolo o bantas (,) na ginagamit sa paghahati ng pangungusap, lalo na kung may panandaliang pagtigil sa pananalita; ginagamit din sa paghihiwalay ng mga sangkap o detalye sa listahan, pagmamarka ng libong bilang, paghahati ng mga tipo o antas ng impormasyon sa bibliyograpiya, at iba pang datos **:** COMMA[1].

ku·wí·tib *png Zoo* **:** maliit ngunit masakit kumagat na langgam na pula.

ku·wí·tis *png* [*Esp cohete+s*] **:** paputok na pumapaimbulog sa eyre kapag sinindihan, karaniwang ginagamit na pansenyas o sa pagdiriwang **:** SQUIB[1].

kú·ya *png* **1:** tawag sa nakatatandang kapatid na lalaki **2:** pinakamatandang kapatid na lalaki.

ku·yab *png Zoo* [*Iba*] **:** falcon.

ku·ya·bog *png* [*Seb*] **:** batang ibon.

kú·yad *png* **1:** bagal **2:** [*Kap*] ikli o kapos sa haba – *pnr* **ma·kú·yad.**

ku·yá·koy *png***:** paglalaro sa dalawang paa nang hindi sumasayad sa lupa o sahig *var* kiyákoy *Cf* BIYÁBO – *pnd* **mag·ku·yá·koy, ku·mu·yá·koy.**

kú·yam·kú·yam *png Zoo* [*Ilk*] **:** kitikiti.

ku·ya·móy *png* [*Seb War*] **1:** kuko ng ibon na matalim **2:** mga daliri ng kamay at paa **3:** sipit[3].

kú·yang *png* **:** pantawag sa kuya, kasunod ang pangalan.

ku·ya·ngén *png Zoo* [*Pan*] **:** ilahas na pusa.

ku·yáp *png* [*Seb*] **:** himatay.

ku·yá·pit *png Bot* **:** pagkalat o paglago sa pamamagitan ng pagkapit ng galamay, tulad ng baging.

ku·yáw *png***:** malaking kawan ng tao o hayop *Cf* LIBUMBÓN.

kú·yaw-kú·yaw *png* [*Bik*] **:** batino.

ku·yáw·yaw *png* [*Ilk*] **:** pansilo ng manok at ikinakabit sa poste.

ku·yíng *png***:** pagsakit ng mata kaya't hindi maimulat.

kuy·kóy *png* **1:** [*Seb Tag*] paghukay o pagbungkal sa pamamagitan ng mga kamay o paa ng hayop **2:** pagkayod o pagtanggal ng lupa mula sa hukay – *pnd* **mag·kuy·kóy, kuy·ku·yín.**

kú·yob *png***:** pagtutulungan ng isang pangkat laban sa isa.

kú·yog *png* **1:** [*Bik Ilk Seb Tag*] samasama o sabay-sabay na lakad o kilos ng isang pangkat **:** HUBÓN, PANGÓN **2:** ahas na maramihan kung lumabas sa lungga upang manginain.

kú·yog *pnd* **ku·mu·yóg, ku·yu·gín, ku·yu·gán** [*Bik*] **:** sumunod.

ku·yóm *pnd* **mag·ku·yóm, ku·yu·mín:** magkimkim.

kú·yom *pnr* **:** nakatikom na palad *Cf* KUYUMÓS **:** KAYUMKÓM.

ku·yug·ba·bóy *png* [*War kuyug+baboy*] **:** tamad at walang kabuluhang tao.

ku·yu·kót *png Ana* [*Tsi*] **:** ang pinakamaliit at hugis tatsulok na buto sa dulong ibaba ng gulugod, karaniwan sa mga vertebrate *Cf* PUIL **:** KIMMÓL, KIWOL, KOTIT-KOTIT, PIGTÓT, TABUGÎ.

ku·yú·kuy *png* [*Ilk*] **:** lamuyot.

ku·yú·mad *png Zoo* [*Bik Hil Seb Tag War*] **:** maliit na kuto *var* kayumád **:** KUMÁR.

ku·yu·mós *pnr* **:** pagdiin o paghawak nang madiin ng nakatikom na kamay.

ku·yum·pís *pnr* **1:** umimpis **2:** nayupi.

Ku·yú·nen *png***:** wika sa Hilagang Palawan.

ku·yu·pî *png***:** patay na kuto na nananatili sa buhok.

kvass (kí·vas) *png* [*Ing Rus*] **:** inuming mababà ang alkohol.

kw, daglat (kéy·da·bal·yú) [*Ing*] **:** kilowatt.

kw : bigkas ng **Q** sa alpabetong Filipino, *hal* quart (kwart), quiz (kwiz).

kwacha (kwát·sa) *png* [*Ing*] **:** pangunahing yunit ng pananalapi ng Zambia at Malawi.

kwa·kì *png* [*Tsi*] **1:** gansal **2:** bilang na hindi puwedeng mahati *var* puwakì **:** REMAINDER.

kwán·za *png* [*Ing*] **:** yunit ng pananalapi ng Angola.

kwashiorkor (kwá·syi·ór·kor) *png* [*Tsi Ing*] **:** malnutrisyon sanhi ng kakulangan sa protina, lalo na sa mga batà sa tropiko.

kWh, daglat (kéy·da·bal·yú·eyts) [*Ing*] **:** kilowatt-hour.

kwin·tá·ngan *png Mus* [*Yak*] **:** kulintang.

kyat (kyát, ki·át) *png* [*Ing*] **:** yunit ng pananalapi ng Burma.

kymograph (káy·ma·gráf) *png* [*Gri Ing*] **:** instrumentong nagtatala ng pabago-bagong presyon tulad ng tunog ng daluyong o dugo sa loob ng ugat na dinadaluyan nito.

kyphosis (kay·fó·sis) *png Med* [*Gri Ing*] **:** labis at di-normal na pagbaluktot ng gulugod sanhi ng pagkakuba – *pnr* **kyphotic.**

kyrie (kí·ri) *png* [*Ing*] **:** Kyrie eleison.

Kyrie eleison (kí·ri i·léy·son) *png* [*Gri*] **:** maikling dalangin sa Griyego o anumang saling wika, na inuulit, at ginagamit sa liturhiya lalo na sa simula ng Eukaristiya, o bilang tugon sa litanya.

kyu : tawag sa titik **Q**.

kyut *png* [*Ing cute*] **:** cute.

LI

L, l *png* **1:** ikalabindalawang titik ng alpabetong Filipino at tinatawag na **el 2:** ikalabindalawa sa isang serye o pangkat **3:** karaniwang tawag na ikinakabit sa mga bagay na kahugis nito gaya ng mga túbong nakaanggulo nang 45^0 **4:** pasulat o palimbag na representasyon ng *L* o *l* **5:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *L* o *l*.

L, symbol *Kem* [*Ing*] **:** lithium.

L *png* [*Ing*] **:** Romanong pamilang na katumbas ng 50.

l, symbol [*Ing*] **:** liter.

l, daglat [*Ing*] **1:** left **2:** length **3:** line.

La *png* **:** pinaikling tawag sa **lola**.

La, symbol (él·ey) *Kem* [*Ing*] **:** lanthanum.

la *png* **1:** tawag at bigkas sa titik L sa abakadang Tagalog **2:** ikaanim na nota sa eskala ng musika.

La! *pdd* **1:** sigaw kapag pinahihinto ang paglakad o pagtakbo ng kalabaw o baka *Cf* Ho! **2:** pinaikling **Hala**!

lá·ab *png* **1:** lagablab ng apoy **2:** [*Mrw*] barong-barong.

lá·ad *png* **1:** [*Bik*] liyab **2:** [*Ilk*] pangit.

la·ág *png* [*Seb War*] **1:** lagalág na tao **2:** gala.

la·a·gán *pnr* [*Hil Seb*] **:** lagalag.

lá·ak *pnd* **mag·lá·ak, lu·má·ak, i·lá·ak** [*Hil*] **:** maglakad sa damuhan na hanggang tuhod ang taas.

la·án *pnr* **1:** handa; preparado **:** AKAPARÁAN, ÁNDAM, DISPUWÉSTO, SIDADÁAN, TETÉRANG **2:** ukol sa o kay; reserbado; nakatalaga: ÁTUL, BÉTES, INDÚLIN, TAGANÁ – *pnd* **i·la·án, mag·la·án, pag·la·a·nán**.

lá·ang *png* [*Seb War*] **:** silo.

la·áng *pnd* **la·a·ngín, man·la·áng :** hamakin.

lá·ang *pnb* **:** varyant ng **lámang**.

lá·as *png* **1:** pagbiyak ng kawayan o kahoy **2:** pagkabulok ng kawayan, kahoy, yantok, at iba pang kauri dahil sa matagal na pagkababad **3:** [*Hil*] paghabol ng hayop o tao – *pnd* **mag·lá·as, i·lá·as, la·á·sin**.

la·ás *pnr* [*Bik*] **:** nasira; nasayang; nabulok.

lá·aw *png Mit* **:** uri ng ugat ng punò na may gayuma sa tao at nakapagdudulot ng sakit sa mga kaaway.

lá·aw *pnd* **lu·má·aw, la·á·wan 1:** sumigaw nang malakas lalo na kung nagpapagibik o humihingi ng saklolo **2:** [*Hil*] tumingin sa ibaba o sa malayo.

lá·ay *png* [*Seb*] **:** inip.

lá·ba *png Zoo* [*Ifu*] **:** baboy na may katandaan.

la·bá *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Seb Tag War Esp lavar*] paglilinis ng damit at kauri sa pamamagitan ng tubig at sabon **:** BÁBBAL, PUWÉSAK – *pnd* **mag·la·bá, lab·hán, i·pag·la·bá 2:** [*Iva*] tao na dulíng **3:** [*War*] uri ng malaking basket.

la·bâ *png* **1:** laki o pagtubo **2:** malaki o labis na tubò, pakinabang, o dagdag **:** INTERES, PATAW, PATONG.

lá·ba *pnd* **la·bá·hin, man·lá·ba** [*Pan*] **:** hambalusin.

la·bá·bo *png* [*Esp lavabo*] **1:** pook na may gripo at pansahod ng tubig ukol sa paghuhugas **:** SINK **2:** banyo at kubeta *Cf* BANGGERA **:** LABATÓRYO, LAVABO[1].

lá·bad *png* [*Hil*] **:** halaga ng isang tao.

la·bá·da *png* [*Esp lava+ada*] **:** damit na marurumi at iba pang kauri na kailangang labhan **:** LABÁHIN, LAUNDRY[2], TÚBAL.

la·bá·da *pnr* [*Esp lava+ada*] **:** nalabhang damit ngunit hindi pa naaalmirulan o naplantsa.

la·ba·dó·ra *png* [*Esp lava+dora*] **:** washing machine.

la·bág *png* **:** pagsuway o paglihis sa batas, alituntunin, babala, at iba pa – *pnd* **la·ba·gín, lu·ma·bág**.

lá·bag *pnd* **mag·lá·bag, lu·má·bag, la·bá·gin** [*Hil*] **:** pilipitin nang paikot gaya ng turnilyo.

la·bág *pnr* **1:** [*Kap Tag*] laban sa utos o sa batas; salungat **:** KANIWÁS, LÁPAS, LÍWAG, SELÁNG, SÚMLANG, SÚPAK **2:** [*Iba*] bulók **3:** [*Mrw*] lagalag.

la·bá·ga *png* [*Ilk*] **:** pula.

la·bág·hoy *pnr* [*War*] **:** múra; bubót.

la·bá·ha *png* [*Esp navaja Mrw Tag*] **:** kasangkapang matalas na ginagamit na pang-ahit ng balbas at buhok *var* labasa **:** RAZOR[1].

la·bá·han *png* [*Esp labá+ Tag han*] **:** pook o kasangkapang pinaglalabhan **:** LABAN-DERÍYA.

la·bá·hin *png* [*Esp labá+ Tag hin*] **:** labáda.

la·ba·hí·ta *png Zoo* [*Esp labajita*] **:** isdang alat (genus *Acanthurus*) na maitim-itim ang katawan, matinik ang palikpik, matigas ang balát, at maliit na patulis ang nguso.

la·ba·ít *png Med* [*Ilk*] **:** sakit na nagdudulot ng pangangati, nagpapabago sa kulay ng balát, at nag-iiwan ng permanenteng marka *Cf* FRECKLE, PEKAS.

la·bák *png* **1:** [*Kap Tag*] lubak **2:** lambak; libís **3:** malalim na bahagi sa pagitan ng labì at babà **4:** sapa **5:** dakong ibaba ng pahina **6:** [*Pan*] lapà.

la·ba·ká·ra *png* [*Esp lavacara*] **:** bimpo.

lá·ban *png* [*Bik Kap Mag Pan Tag*] **:** paghahamok o salungatan ng dalawang tao, bagay, o pangkat **:** ÁNGAT, ÁTO, GAMÔ, ÍWAL, KÓLKOL, PATÉ, RÚPAK, SUBÉG, SÚSIK – *pnd* **la·bá·nan, lu·má·ban, ka·la·bá·nin, i·lá·ban**.

lá·ban *pnr* **:** hindi ayon sa nais o niloloob; salungat **:** KÓNTRA, VERSUS.

la·bá·nag *png Zoo* [*Bik Tag*] **:** bangay-ngay.

la·ba·nán *png* [*laban+an*] **1:** matagal na sagupaan ng dalawang malaki, armado, at organisadong puwersa **2:** matagal o mahirap na tunggalian **:** BAKBÁKAN, BATÁLYA[1], LUTSA, SAGUPAAN.

la·ban·dé·ra *png* [*Esp lavandera*] **:** babaeng tagalaba ng maruruming

damit at iba pa, **la·ban·dé·ro** kung lalaki.

la·bán·de·rí·ya *png* [*Esp lavandería*] **:** labáhan; pook para sa paglalaba.

la·báng *png* **1:** [*Kap Tag*] sabsaban; dambangan **2:** maluwang na hukay sa lupa **3:** uri ng pansilo sa ibon.

la·báng *pnd* **lu·ma·báng, i·la·báng, la·bá·ngin** [*Seb*] **:** tumawid.

la·báng *pnr* [*Ilk*] **:** batik-batik at marami ang kulay, karaniwang tumutukoy sa hayop.

la·bá·ngan *png* [*Hil*] **:** hanggahan.

la·ba·ngán *png* [*labáng+an*] **:** malaking kahoy o batong inuka nang malaki sa gitna at ginagamit na kainan ng mga alagang hayop **:** TABAGÁN.

la·báng·ko *png Zoo* [*Esp lavanco*] **:** uri ng ilahas na itik *Cf* PÁTO **:** BALÍWIS[2].

lá·ban-lá·ban *pnr* [*Bik Kap Mag Pan Tag laban+laban*] **:** magkakalaban.

la·ba·nós *png Bot* [*Esp rabano*] **:** halamang-ugat (*Raphanus sativus*) na puti ang bunga at nakakain.

la·ban·tú·lot *png* [*laban+tulot*] **1:** pag-aalangan; pagdududa **2:** pag-aatubili *var* BANTÚLOT.

la·ban·tú·lot *pnr* **:** walang sigla, tila napipilitan, o nag-aatubili.

la·ba·plá·tos *png* [*Esp lava + plato*] **:** tagapaghugas ng pinggan **:** DISHWASHER[2].

lá·bas *png Bot* **:** lotus.

la·bás *png* **1:** dakong nakalantad at malayo sa pook na nababakuran **2:** dako ng bahay na hindi sakop ng sála o ng silid-tulugan, gaya ng batalan o kusina **3:** luwal **4:** pagtatanghal **5:** pag-alis mula sa loob **6:** bahagi ng anumang ibinibigay o inilalathala nang sunod-sunod **7:** bunga o wakas ng isang gawain **8:** paglabas ng likido sa organ dulot ng orgasmo -- *pnd* **lu·ma·bás, mag·la·bás, la·ba·sán, i·la·bás**.

la·bás *pnr* **:** hindi kasali; hindi kasangkot.

láb-as *pnr* [*Bik Hil Seb War*] **:** sariwa.

La·bás! *pdd* **:** pautos na pagpapaalis o pagpapataboy.

la·bá·sa *png* **:** varyant ng **labaha**.

la·ba·sák *png* **:** bulagsak; alisaga; gastadór.

la·bá·san *png* [*labas+an*] **1:** pook o lagusan na dinadaanan kung papalabas o lumalabas **2:** oras ng paglabas, *hal* mula sa opisina o paaralan.

la·bát *pnb* [*Pan*] **:** lámang.

la·ba·tí·ba *png Med* [*Esp lavatiba*] **1:** kasangkapang binubuo ng tangke o lalagyan ng tubig, túbong karaniwang goma, at pítong isinusuot sa puwit, at ginagamit na panlinis sa malaking bituka **2:** tubig at iba pang bagay na panlabatiba – *pnd* **mag·la·ba·tí·ba, i·pan·la·ba·tí·ba, la·ba·ti·bá·hin**.

la·ba·tór·yo *png* [*Esp lavatorio*] **:** lababo.

lá·baw *png* **:** kahigtan; pananaig; pangingibabaw.

la·báw *png* [*Bik War*] **:** láwas.

Lá·baw Dong·gón *png* **1:** *Mit* katutubong bayani ng Panay, anak nina Datu Paubari at Alunsina **2:** *Lit* epiko ng mga Sulod *var* Labáw Dúnggon

lá·bay *png* **1:** yabong; lago **2:** likaw ng sinulid, himaymay ng abaka, at iba pang kauri **3:** pahilis na pagtatali ng lubid, kable, o anumang matibay na pantali sa dalawang haligi ng bahay – *pnd* **i·lá·bay, mag·lá·bay**.

la·báy *png* **1:** [*Ilk Tag*] kaning may sabaw at gulay **2:** *Lit* matandang awiting-bayan na nananawagan sa isang masamang espiritu.

lá·bay *pnd* **mag·lá·bay, la·bá·yin** [*Seb*] **1:** magpukol **2:** paluin ang bata bilang parusa.

la·bá·yan *png Zoo* **:** isdang alat (genus *Cheilinus*) na may maliliit na kaliskis.

la·báy-la·báy *pnr* [*Hil*] **:** walang kabuluhan.

lab·bá *png* [*Ilk*] **1:** bakar **2:** bákol.

lab·bég *pnd* **lab·be·gín, lu·mab·bég, i·lab·bég** [*Ilk*] **:** labusawin ang tubig at itaboy ang isda sa pamamagitan ng kamay.

label (léy·bel) *png* [*Ing*] **:** etiketa.

la·béng·la·béng *png Ana* [*Pan*] **:** lamad.

la·be·rín·to *png* [*Esp*] **1:** masalimuot na pagkakaayos ng mga daanang napakahirap makita o maráting ang labasan **:** LABYRINTH **2:** magugulong landas na napaliligiran ng matataas na halamang-bakod **3:** magulo at pasikot-sikot na ayos o kalagayan **:** LABYRINTH.

lá·bey *png Mit* [*Igo*] **:** ibong nagbibigay pangitain o babala **:** BALBALISBIS.

lab·hák *png Med* [*Bik War*] **:** pantal[1].

la·bí *png* [*Bik Kap Hil Pan Seb Tag*] **1:** tira; labis **2:** bangkay **3:** bakás *var* labî.

la·bì *png* **1:** panlabas na bahagi ng bibig **:** LÁBYO, LIP, WAÍT **2:** tabi o gilid ng isang bagay **3:** bingit.

lá·bid *png* **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, guhit na tatô, halos 3 sm ang lapad, kasama ang tuwid at zigzag na linyang makikita sa binti at hita hanggang baywang.

la·bi·la·bì *png Zoo* [*Pal*] **:** kabibe.

la·bí·la·bí *png Zoo* **:** maliit na pagong (order *Chelonia*).

la·bim·pi·tó *png, pnr* [*labing+pito*] **1:** pamilang, sampu dagdagan ng pito **2:** salita para sa bilang na 17 o XVII **:** DISISIYETE, SEVENTEEN.

la·bín·da·la·wá *png, pnr* [*labing+dalawa*] **1:** pamilang, sampu dagdagan ng dalawa **2:** salita para sa bilang na 12 o XII **:** DÓSE, TWELVE.

la·bíng *png* **:** bangin.

la·bíng- *pnl* **:** unlaping ginagamit sa pagbuo ng mga pamilang mula labing-isa hanggang labinsiyam *var* labim-, labin-.

la·bíng-á·nim *png, pnr* [*labing+anim*] **1:** pamilang, sampu dagdagan ng anim **2:** salita para sa bilang na 16 o XVI **:** DISISEIS, SIXTEEN.

la·bíng-á·pat *png, pnr* [*labing+apat*] **1:** pamilang, sampu dagdagan ng apat **2:** salita para sa bilang na 14 o XIV **:** KATORSE, FOURTEEN.

la·bíng-i·sá *png, pnr* [*labing+isa*] **1:** pamilang, sampu dagdagan ng isa **2:** salita para sa bilang na 11 o XI **:** ÓNSE[1], ELEVEN.

la·bing·wa·ló *png, pnr* [*labing+walo*] **1:** pamilang, sampu dagdagan ng walo **2:** salita para sa bilang na 18 o XVIII **:** DISIOTSO, EIGHTEEN.

la·bín·li·má *png, pnr* [*labing+lima*] **1:** pamilang, sampu dagdagan ng lima **2:** salita para sa bilang na 15 o XV **:** KINSE, FIFTEEN.

la·bin·si·yám *png, pnr* [*labing+siyam*] **1:** pamilang, sampu dagdagan ng siyam **2:** salita para sa bilang na 19 o XIX **:** DISINUWEBE, NINETEEN.

la·bin·ta·dór *png* [*Kap Ilk Tag Esp reventadór*] **:** varyant ng **rebentador**.

la·bín·tat·ló *png, pnr* [*labing+tatlo*] **1:** pamilang, sampu dagdagan ng tatlo **2:** salita para sa bilang na 13 o XIII **:** TRESE, THIRTEEN.

lá·bis *png* [*Kap Tag*] **:** kahigtan sa takdang sukat o dami **:** KAAYO, KAPÍN, ORÓG, SOBRA, SOBRANTE, YÁNO.

lá·bit *pnb* [*Ilk*] **:** marahil.

la·bíw *png Bot* **:** damong ilahas na lumalago pagkatapos putulin o silaban ang damong sakate *Cf* DAMÓNG LIGÁW,

DAMÓNG SÚKAL.

la·bi·yáw *png Zoo* [*Kyn Tbm*] : matang-baka.

lab·láb *png* **1:** putik; putikan; pusali **2:** [*Bik Tag*] paraan ng pagkain na nagmamadali at hindi na nginunguya ang kinakain *Cf* HABHAB.

lab·lab·ba *png* [*Bon*] : maliit na labba o lowa.

láb·naw *png* [*Hil*] : hindi tuyong butil ng mais o palay.

lab·náw *png* **1:** kalagayan ng likido kapag labis sa tubig **2:** pagiging manipis at madaling dumaloy ng likido *Cf* LAPOT : LÁPSAW.

lab·nì *png* [*Seb*] : baltak.

lab·nî *png Bot* **1:** ilahas na punong-kahoy (genus *Ficus*) na igos **2:** [*Kap*] uri ng yantok.

lab·níg *png Bot* : ipil.

lab·nít *png* **1:** *Bot* yantok na may tamis-asim na lasa ang bunga **2:** pagkatuklap ng balát dahil sa init.

lab·nít *pnd* **man·lab·nít, lab·ni·tín, i·lab·nít :** batakin ang anumang bagay dahil sa galit o katuwaan.

lab·nóg *png* : kalabuan ng tubig.

lab·nós *pnd* **mag·lab·nós, lab·nu·sín 1:** magbakbak ng balát ng hayop; marahas na pitasin o hablutin ang dahon ng halaman **2:** mabilis na magbunot ng patalim; dagling bunot.

lab·nót *pnd* **man·lab·nót, lab·nu·tín** [*Bik Pan Seb Tag*] : manghablot; hablutin.

lá·bo *png* **1:** away ng tatlo o higit pang tao o panig na laban sa isa't isa; laban na walang kampihan **2:** *Bot* uri ng punong saging.

la·bó *png* : kalagayan ng anumang buhaghag at madaling madurog – *pnr* **malabó**.

la·bò *png* **1:** likido na nalabusaw : KILÓT, KULÁP, LIBEG **2:** anumang bagay na mahirap maunawaan : RÍBONG, SIKÓR **3:** pagkamalamlam o pagkamadilim, karaniwan ng liwanag : KAHANÁP **4:** pagdilim ng paningin **5:** mahinang pagkakaintindi sa isang bagay; hindi makarinig nang maayos **6:** hindi malinaw na pagbigkas ng salita – *pnr* **ma·la·bò**.

la·bô *png* [*Hil*] : taga[1].

lá·bod *png* [*Hil Seb War*] : marka ng palo; latay.

la·bód *png Med* [*Hil Seb War*] : pantal[1].

lá·bod *pnd* **la·bú·din, mag·lá·bod :** magputol ng mga nakausling ugat ng halaman, gaya ng tubó o sakate, upang pasuplingin muli.

lá·bog *pnd* **i·lá·bog, la·bú·gin :** palabuin ang likido sa pamamagitan ng paghahalo.

la·bóg *pnr* : durog na durog dahil sa labis na pagkaluto *Cf* LABSÁK, LAMBÓT, LAMÓG : LÚGU, LUN-ÓK.

la·bóg-la·bóg *png* **1:** *Bot* [*Seb*] anabo **2:** *Zoo* [*Hil*] salaginto.

lab-ók *png* [*Hil*] : lagok – *pnd* **lu·mab-ók, lab-o·kín, i·pa·lab-ók**.

la·bón *png* **1:** putikán; latian **2:** *Bot* [*Hil Seb*] ambong.

lá·bon *pnd* **mag·lá·bon, i·lá·bon** [*Bik Tag*] : maglaga ng halamang-ugat.

láb-ong *png* [*Ilk*] : uri ng pansilo o pambitag.

la·bóng *png* [*Pan Tag*] : murang suwi ng kawayan na maaaring kainin : DABÓNG, LAMBÒ, RABÓNG, TÁMBO[1], TANGKÉLAW.

labor (la·bór, léy·bor) *png* [*Esp Ing*] **1:** gawaing nangangailangan ng matinding pagsisikap na pisikal at mental **2:** proseso ng panganganak, lalo na ang simula ng kontraksiyon ng matris hanggang sa paglabas ng sanggol.

laboratory (la.bo.ra.tó.ri) *png* [*Ing*] : laboratoryo.

la·bo·ra·tór·yo *png* [*Esp laboratorio*] : pook na pinagdarausan ng anumang eksperimento, karaniwan sa agham : LABORATORY.

laborer (léy·bor·ér) *png* [*Ing*] : manggagawa.

lá·bos *png* **1:** panlahat na pagtitipon **2:** pagtatalop; pag-aalis ng balát.

lá·bot *png* [*Seb*] : kinalaman; pakialam.

lá·bot *pnd* **mag·lá·bot, i·lá·bot, la·bú·tin 1:** piliting kunin ang isang bagay na hawak **2:** awatin sa anumang gawain.

lá·boy *png* **1:** [*Hil Tag*] bahagi ng katawan na malambot at luyloy **2:** lagalag **3:** hayop na hinayaang gumala o kumain kahit saan **4:** paglalakad nang walang layon.

lab·rá *png* [*Bik Esp labra*] : lílok.

lab·rá *pnd* **mag·lab·rá, lab·ra·hín** [*Esp labrar*] : putulin o tabasin ang kahoy.

lab·ra·dór *png* [*Esp*] : tao na pumuputol ng kahoy; manlalabra.

lab·sâ *png* **1:** kalagayan ng isda kung nagsisimulang mabulok; bilasa **2:** kalagayan ng bunga kung labis ang pagkahinog – *pnr* **ma·lab·sâ**.

láb·sag *pnr* [*War*] : maputla; namumutla; mapusyaw.

lab·sák *png* : labis na kalambutan ng isang bagay, lalo na kung prutas o halamang-ugat : LABÓG **2:** kalat; tapon.

lab·sáw *png* : kalagayan ng isang bagay na nasa pagitan ng lapot at labnaw.

lab·sáy *png* [*Bik*] : tabang.

láb·set *png* [*Ing love set*] : larong naipanalo nang hindi nakagawa ng puntos ang kalaban.

lab·sô *pnr* : mahirap hawakan dahil sa kaluwagan *Cf* HABSO.

lab·sóy *pnr* **1:** mayabang **2:** nakausli ang tiyan na lumalakad nang nagmamayabang.

lab·tík *png* **1:** [*Bik*] pallatibong **2:** [*Hil Seb Tag*] hagupit.

láb·tog *pnr* [*Hil*] : hindi pa masyadong luto.

láb·toy *pnr* [*Hil*] : mahina, gaya ng dahon ng halaman.

la·búk·la·bók *png*: tubig-alat sa latian.

lá·bu·lá·bo *png, pnr* [*Bik Hil Pan Seb Tag labo+labo*] : magulong labanan ng mga tao o panig na laban sa isa't isa.

la·bú·nos *pnr* [*Bik*] : bastos; walanggalang.

lá·bus *png* : nilalaman ng bituka ng isang hayop.

la·bús *pnr* **1:** ininom hanggang huling patak : SAÍD **2:** lumusot hanggang kabilang panig – *pnd* **mag·la·bús, lu·ma·bús, i·la·bús**.

la·bu·sák *pnr* : bulagsak.

la·bu·sá·kit *png* : tibay ng pasiya.

la·bú·saw *png* : liberal; mapagbigay.

la·bu·sáw *pnr* **1:** maputik; malabo **2:** may bulagsak o magaspang na pag-uugali.

la·bú·taw *png* [*Bik*] : paglalakbay na tila walang patutunguhan o walang dahilan *Cf* LAGALÁG, GALÀ.

la·bú·yaw *pnr*: naging mailap o ilahas.

la·bu·yò *png* **1:** *Zoo* ilahas na manok na maliit ang katawan, pula ng balahibo, at mahaba ng buntot *var* abuyo : ÓSOK, TÁLON **2:** *Bot* siling pula na maanghang.

la·bu·yò *pnr* : ligáw o ilahas, tumutukoy sa halaman.

lab·wáb *png* : burak.

lab·wád *png* [*Kap*] : kontinente.

láb·yaw *pnd* **mag·láb·yaw, lu·máb·yaw, lab·yá·win** [*Hil*] : palabnawin;

magdagdag ng tubig sa ibang likido.

láb·yaw *pnr* [*War*] **:** mapagmalaki o mapagmataas.

lab·yáw *pnd* **mag·lab·yáw, lu·mab·yáw, lab·ya·wín :** bugawin; itaboy.

láb·yo png [*Esp labio*] **:** labì[1].

láb·yog *png* [*Bik Seb War*] **:** ugoy.

labyrinth (lá·bi·rínt) *png* [*Ing*] **:** laberinto.

lab·yú *png Bot* **:** damong-ligaw.

La Carlota (la kar·ló·ta) *png* **:** lungsod sa Negros Occidental.

lacquer (lá·ker) *png* [*Ing*] **1:** pabalat na nakapagpoprotekta, may resin o ester ng cellulose na tinunaw sa solvent at minsa'y may dagdag na pigment **:** LÁKER **2:** alinman sa iba't ibang barnis na may resin **:** LÁKER.

lactic acid (lák·tik á·sid) *png* [*Ing*] **:** likidong malapot $C_3H_6O_3$ na nagagawa sa pamamagitan ng metabolismong anaerobic.

lactose (lák·tows) *png Kem* [*Ing*] **:** laktosa.

la·dák *png* [*Bik*] **:** basket na sirâ o butás.

lá·dam *png* [*Ilk*] **1:** radyasyon o init **2:** pagkapasò o pagkasunog.

lá·daw *png* **1** ID o identification card **2:** [*Ilk*] hulí.

la·daw·ná *png* [*Ifu*] **:** kalagitnaan ng Abril hanggang kalagitnaan ng Mayo, panahon ng hathat.

ladder (lád·er) *png* [*Ing*] **:** hagdan.

lá·dek *png* [*Ilk*] **:** latik.

la·dé·o *png* [*Esp*] **:** kiling.

la·dé·ra *png Kar* [*Esp*] **:** kasangkapang gawa sa kahoy na pampatag o pangkinis ng konkretong semento bago patuyuin *var* radela.

la·dét *png* [*Ilk*] **:** tukod ng bubong.

la·dí·no *png* [*Esp*] **1:** katutubo sa isang kolonya na marunong ng wika ng kolonisador **2:** *Lit* tawag sa mga makatang tumutula sa magkahalong wikang Tagalog at Espanyol.

la·dí·ngit *png* [*Ilk*] **:** pighati.

lad·lád *pnd* **mag·lad·lád, i·lad·lád** [*Bik Kap Tag*] **1:** ilantad ang anumang bagay na nakatupi o nakabalumbon upang maipakita ang kabuuan **2:** *Idy* ipakita ang tunay na katauhan.

lá·do *png* [*War Esp*] **1:** kiling **2:** isang dako o panig ng parisukat.

la·dò *png* [*War*] **:** plema.

la·dóp *png* [*Bik*] **:** pagtalon sa tubig na una ang ulo; pagsisid – *pnd* **lu·ma·dóp, mag·la·dóp**.

lad·ril·yé·ho *png* [*Esp ladrillejo*] **:** maliit na ladrílyo.

lad·ril·yé·ro *png* [*Esp ladrillero*] **:** tagagawa ng ladrilyo.

lad·ríl·yo *png* [*Esp ladrillo*] **:** hugis parihabang tipak na gawa mula sa pinatuyong lúad, karaniwang gamit sa pagpapader o pagpapatag ng daan **:** LARYO.

lady (léy·di) *png* [*Ing*] **1:** dalaga **2:** ginang ng tahanan **3:** asawa ng maharlika o mataas na opisyal **4:** mutya ng kabalyero.

lád·ya *png* **:** varyant ng **raha**.

lad·yâ *png* [*Mrw*] **:** mangkok.

lad·yá·ngan *png Bot* [*Bik Tag*] **:** almásigá.

lad·yá·ngaw *png Bot* [*Bik Tag*] **:** dadyangan.

lád·yaw *png* [*War*] **:** nakar.

la·én *png* [*Ilk*] **:** pagpapaupa sa lupa – *pnd* **mag·la·én, i·la·én**.

lá·eng *pnb* [*Ilk*] **:** lámang.

laevulose (lá·vyu·lóws) *png Kem* [*Ing*] **:** fructose.

lá·fug *png* [*Iba*] **:** biro.

lá·ga *png* **1:** [*Kal*] paghahabi **2:** [*War*] níngas; alab.

la·gà *pnd* **mag·la·gà, i·la·gà :** magluto ng anumang bagay sa kumukulong tubig.

la·ga·ák *png* **:** halakhak.

la·gab·láb *png* [*Kap Tag*] **:** maingay at malaking alab o liyab ng apoy **:** DAGABDAB – *pnd* **mag·la·gab·láb, lu·ma·gab·láb**.

lá·gad *pnb* **:** madalang; bihira – *pnr* **ma·lá·gad**.

la·ga·dì *png Kar* [*Bik Seb*] **:** lagarì.

la·gad·lád *png* **1:** pagkaanod ng anumang bagay sa likido **2:** bagay na lumulutang o inaanod.

la·gad·yá *png* **:** paninirang-puri.

la·ga·ín *png* [*laga+in*] **:** pagkaing pinakukuluan sa tubig upang maluto gaya ng itlog, karne, patatas, at katulad.

lá·gak *png* **1:** [*Ilk Tag*] habilin **2:** deposito sa bangko **3:** palatandaan; bakás **4:** [*Mrw*] lamon.

la·ga·kán *png* [*lagak+an*] **1:** sinumang pinaghabilinan o pinag-iwanan **2:** gusali o pook na pinaglalagakan o pinag-iimbakan.

la·gak·lák *png* **:** lagaslas ng tubig o anumang likido.

la·gál *pnr* **:** pinalambot; binulbog.

la·ga·lág *pnr* **:** walang permanenteng tahanan at palipat-lipat sa iba't ibang pook; mahilig maglibot o maglakbay kahit saang dako *Cf* PALABOY **:** ABIL-ABIL, BAGABUNDO, BAGAMÚNDO, BALIHANDA, GALÂ, LAAGAN, LABÁG, LAGATAW, LAGÓY[1], LALAKAT, LANTUTAY[2], LATAGAW, LAYÁS, LIBUD-SUROY, LIGOY, NABARAIRONG, PALALIBOD, TEYENG-TEYENG, VAGABOND.

lá·gam *png* [*Mrw*] **:** tinig.

la·ga·mák *pnr* **1:** matagal na nakaratay sa banig **2:** nakalugmok.

la·gá·mi *png Bot* [*Mag*] **:** dayami.

la·gán *png Zoo* **:** isang uri ng malaking susô.

lá·gan *png* [*Bil*] **:** sa habihan, batangán para sa mga sinulid na paayon.

la·gá·nap *pnr* [*Kap Tag*] **1:** kumalat o naglipanang mga bagay **:** SAGÀ **2:** karaniwang nangyayari *var* LAGAP.

la·ga·nás *png* **:** tunog ng bumabagsak na punò.

la·ga·nát *png* **:** ingay ng bumabagsak na sanga.

la·ga·ngán *png* **1:** [*Kap Pan Tag*] pugon **2:** [*Ilk*] dikin na yari sa kawayan o yantok.

la·gáp *png* **:** varyant ng **laganap**.

la·ga·pák *png* [*Bik Kap Hil Seb Tag War*] **:** tunog ng isang bagay na biglang bumagsak, ipinalo, o inihampas sa isang bagay na matigas o lapad **:** DAGUBANG, LAMPÁT.

la·ga·rì *png Kar* **:** anumang kasangkapang may ngipin ang talim at ginagamit sa pagputol ng kahoy, bakal, at katulad *Cf* SERÚTSO *var* lagarè **:** GALAGAL, GEET, LAGADÌ, RAGÁDI, SAW – *pnd* **la·ga·rí·in, i·pag·la·ga·rì, i·pan·la·ga·rì**.

la·ga·rí·an *png* [*lagari+an*] **:** pook o talyer sa paglalagari ng mga troso **:** SAWMILL.

la·gá·ring-bá·kal *png Kar* [*lagari+ng bakal*] **:** lagaring pamputol ng bakal at karaniwang may makitid at pinong talim.

la·gá·ring-bi·lóg *png Kar* [*lagari+na bilog*] **:** lagaring de-koryente at pabilog ang talim.

la·gá·ring-pa·tíng *png Zoo* [*lagari+na pating*] **:** isdang alat (family *Pristidae*) na sapád ang nguso.

la·gár·to *png* [*Esp*] **:** bubuli.

lá·gas *png* [*Kap Hil Tag*] **1:** pagkatanggal o pagkapigtal ng mga dahon sa punò **2:** pagkalipol ng maraming tao **:** DEFOLIATION, DEPOLYASYON.

lá·gas *pnr* **:** tagos; lampas; lusot.

la·gás *pnr* [*Kap Hil Tag War*] **1:** maramihang pagkapigtal o pagkatanggal, karaniwan ng hibla, dahon, buhok, at katulad : LUGÁS **2:** matanda.

la·ga·sáw *png* : hagalhal[2].

la·ga·sì *png Bot* : punongkahoy (*Leucosyke capitellata*) na tumataas nang 2-4 m, biluhaba at manipis ang dahon : ALIGASÌ, ISI-NGIPIN.

la·gas·lás *png* **1:** hagalhal[2] **2:** ingay ng dahong gumagalaw sa hihip ng hangin : LAGÚNOS, PARÓKPOK.

la·gas·lá·san *png* [*lagaslas* + *an*] : bahagi ng ilog na may maingay at matuling agos.

lá·gat *png* : darang[1].

la·gát *png* [*Seb*] : lígat.

la·ga·ták *png* **1:** tulo ng ulan sa bubong **2:** [*Bik*] yabag.

la·gá·tap *pnd* **mag·la·gá·tap, i·la·gá·tap, i·pa·la·gá·tap :** kumalat sa pamamagitan ng hangin.

la·gá·taw *pnr* [*War*] : lagalag.

lá·gaw *png* [*Ilk*] : baghan.

la·gáy *png* **1:** katayuan; puwesto; estado **2:** kondisyon **3:** pagsisilid; pagpupuwesto **4:** yunit; lote **5:** suhol[1] **6:** tayâ; pusta **7:** [*Hil Seb*] bayag **8:** [*War*] putik.

la·ga·yák *png* : sakuna dahil sa pagkakaladkad.

la·gá·yan *png* [*lagay* + *an*] **1:** pook na pinagsisidlan ng mga bagay **2:** pagsusuhulán.

la·gay·láy *pnr* **1:** laylay **2:** [*Bik*] mabalani; magayuma; maengkanto.

lág·bay *png Bot* [*Seb*] : uri ng gábe.

lág·bok *png Zoo* [*War*] : manok na walang balahibo.

Lag·dâ *png Lit* : kodigo ng mga wastong asal sa Sebwano.

lag·dâ *png* **1:** kautusan; alintuntunin **2:** [*Kap Tag*] pagsulat ng sariling pangalan at apelyido : PIRMÁ.

lag·dás *pnd* **lag·da·sín, i·lag·dás, mag·lag·dás** [*Bik*] : magsabi nang tapat at tuwid.

lag·dáw *png* **1:** *Zoo* [*Ilk*] hipon **2:** *Bot* palay na matagal mahinog, may sungot sa uhay, at puti ang butil.

lag·dò *png* [*War*] : nektar.

lag·do·án *png* [*Bik*] : pakyaw.

lág·dos *png Med* [*War*] : kábag.

lá·ger *png* [*Ing Ger*] : mapusyaw at mabulang serbesa, karaniwang iniimbak nang anim na linggo hanggang anim na buwan.

la·gé·te *png Bot* : masangang baging (*Celastrus peniculata*) na humahaba nang 4-10 m, luntian ang bulaklak, at dilaw ang bunga : BILÚGO, LANGITNGÍT.

lág·gay *png* [*Hil*] : aral.

lag·hág *pnd* **i·lag·hág, mag·lag·hág, lu·mag·hág** [*Bik*] : ilayo o ihiwalay sa isa't isa.

lag·háw *pnr* [*Seb*] : paós.

lág·hit *png* [*Hil*] : kálat.

la·gí *png* [*Seb*]: oo nga.

la·gì *pnb* [*Kap Tag*] : pangkalahatan; hindi sumasala : GIHAPON, KANUNAY, LANANG, NAYNAY, PALAGÌ, PARATI, TUWI.

la·gi·bás *pnr* : lanta.

la·gid·líd *png* **1:** *Zoo* isdang (*Caranx oblongus*) walang kaliskis ang tiyan : AMPÁHAN, ANÁKBUNG, DALUPÁNI, KALÓPE, IBÍSPULÁ, LIZON, MALAPATI, MAMAWDUS, MARAPINI, SALAY-SALAY, TALAPYON, TARAKOTOKAN, TRAKITILYO **2:** tunog ng bumabagsak na graba.

la·gí·hay *png Bot* : murang patani o bataw; luntiang butil na may balát pa.

la·gí·it *png* [*Seb*] : langitngit.

la·gik·wáy *png Bot* : uri ng damong sakate na pagkain ng mga kabayo at baka.

la·gí·lang *png* : tuyong palapa ng palma o saging na nakalaylay ngunit hindi pa pigtal.

la·gím *png* **1:** kahila-hilakbot na pangyayari na may halong ligalig, bagabag, at takot **2:** panglaw; lumbay.

la·gim·lím *png* : matinding pagkatakot sa matataas na pook; pagkalula : ACROPHOBIA.

la·gí·naw *png Bot* [*Hil Seb War*] : dawag[3].

lá·ging-lun·tî *png* [*lagi+na-lunti*] : punongkahoy na hindi nagpapalit ang kulay ng dahon dumaan man ang taglagas at taglamig : EVERGREEN, SIEMPREVIVA.

la·gi·nít *png* **1:** hagkis **2:** tunog ng nabali o nabiyak na kahoy.

la·gin·lín *pnr* **1:** siksikan sa gitna **2:** may makipot sa baywang.

La Gioconda (la dyo·kón·da) *png* [*Ita*] : Mona Lisa.

lá·gis *png* [*Ilk*] : isa sa mga tinilad na kawayang ikinakabit nang pahalang sa bakod upang hindi mabuwal ang patayong mga tulos.

la·gís *pnd* **mag·la·gís, la·gi·sín, i·la·gís** : maghasa.

la·gí·sang ba·tó *png* [*lagis+na bato*] : hasaan.

la·gis·lís *png* : tunog ng bagay o tangkay na bumagsak mula sa itaas ng punongkahoy at tumama sa mga sanga.

la·gít *png* **1:** hasa **2:** dumi na dumikit sa gilid ng plorera **3:** [*ST*] alikabok at iba pang dumi na nasa ibabaw ng tubig : BARLÍT.

la·gi·tâ *pnd* **mag·la·gi·tâ, i·la·gi·tâ, lu·ma·gi·tâ :** lumigwak tulad ng tubig.

la·gi·tî *png* : pangkalahatang tawag sa anumang babasagín.

la·gi·tík *png* [*Kap Hil Tag*] : tunog mula sa isang bagay na pinipihit, nababali, o napuputol – *pnd* **pa·la·gi·ti·kín, lu·ma·gi·tík :** BAGTIK, HAGTIK, TALAKITIK.

la·git·lít *png* : tunog na higit na mataas sa lagitik: PAGISPÍS[2].

la·gí·way *png* : nakakaing dahon ng halaman o punongkahoy.

lá·giw·lá·giw *png Bot* : diliwariw[1].

la·gíw·riw *png Bot* [*Hil Seb*] : diliwariw[1].

lag·kít *png* [*Kap Tag*] **1:** katangian ng isang bagay na dumikit agad sa ibang bagay **2:** *Idy* pagkamapanghalina ng isang sulyap, tingin, o titig **3:** kalinawan ng bigkas sa isang salita o pangungusap na nakaaakit sa nakikinig.

lag·kí·tan *png Bot* [*lagkit+an*] : mais na puti ang butil at malagkit kapag naluto.

lag·lág *pnr* [*Bik Kap Pan Seb Tag*] **1:** bumagsak o mahulog **2:** mabigo sa isang pagsusulit : LAGPÁK – *pnd* **ma·lag·lág, i·lag·lág, lag·la·gán**.

lág·mag *png Bot* : punongkahoy na kahawig ng santól.

lag·mák *pnr* [*Kap Tag*] : nakadapa at walang lakas bumangon nang magisa *Cf* HAGMAK, HANDUSAY, LUGMOK, LUPAYPAY.

lag·mî *png* : pagkalaglag ng mga natuyong tangkay ng halaman o punongkahoy.

lag·nâ *png Bot* : palumpong (*Poikilospermum suaveolens*) na masanga, mabango ang bulaklak, at nakagagamot ang katas o dagta : HANÚPOL, TUBÁYAN.

lág·nas *png* [*Hil*] : pinakamababang pagkáti ng tubig *Cf* LÁNTUNG.

lag·nát *png* [*Kap Tag*] : sakit na may mataas na temparatura, bilis ng pulso, at iba pa na karaniwang sanhi ng impeksiyon *Cf* SÍNAT : HINGLAW, KALENTURA – *pnd* **lag·na·tín, mag·ka·lag·nát**.

lá·go *png* **1:** bulto **2:** buong kahabaan **3:** [*Esp*] lawa.

la·gó *png* **1:** *Bot* ilahas na yerba (*Carthamus tinctorius*) : KASUBHÂ **2:** *Zoo* [*Hil*] bulate.

la·gô *png* **1:** paglaki nang masagana at mabilis : LABAY, LAMBÂ, LAMBO, RIMPOONG, YABONG, YAMUNGMONG – *pnr* **ma·la·gô** – *pnd* **pa·la·gu·ín, lu·ma·gô, mag·pa·la·gô 2:** *Bot* palumpong na tuwid, masanga, makinis, at tumataas nang 90 sm.

la·gób *png* [*Hil*] : ligatà.

lá·god *png* [*Bik War*] : latak o tining ng tubâ.

lá·god *pnr* : labis na nipis.

la·gók *png* [*Pan Tag*] **1:** pagdaraan ng tubig at iba pang likido sa lalamunan : BIKLÉR, GEKGÉK, LAB-ÓK, TUNGGÂ[1] **2:** tunog nito *var* LAGÓK, TAGUK : BIKLÉR, GEKGÉK, LAB-ÓK, LAGUKLÓK – *pnd* **lu·ma·gók, la·gu·kín, i·pa·la·gók.**

la·gó-la·gó *pnd* **i·la·gó-la·gó, lu·ma·gó-la·gó, mag·la·gó-la·gó :** gumastos nang walang saysay o magbigay nang labis at hindi tama.

la·gó·lay *png Zoo* [*Mrw*] : pukyot (*Apis mellifera*) na nag-iipon ng pulut.

lá·gom *png* **1:** paglikom ng mga bagay na nakakalat *Cf* LAGUPLÓP **2:** pagkuha sa ari-ariang ipinamana ng isang yumao **3:** pagsasama-sama ng mga kaisipan o diwa ng isang sanaysay, talumpati, at iba pa sa paraang malinaw at maikli **4:** pagsarili; monopolyo **5:** pagsakop; pagsaklaw **6:** donasyon; kaloob – *pnd* **mag·lá·gom, la·gú·min.**

lá·gong *png Mus* : báho.

la·góng *png Zoo* [*Hil Seb Kap*] : bangaw.

lagoon (la·gún) *png* [*Ing*] : lawa.

la·gós *png* [*Seb War*] : gilagid.

la·gós *pnr* : tagos – *pnd* **mag·la·gós, lu·ma·gós, i·la·gós.**

la·gót *pnr* : putól.

la·góy *pnr* [*Seb*] **1:** lagalag **2:** maraming halong tubig; malabnaw.

lag·pák *png* [*Bik Kap Hil Tag War*] **1:** laglag **2:** sa paaralan, hindi nakapasa sa pagsusulit o kurso.

lag·pá·kan *png* [*lagpak* + *an*] : bahagi o pook na pinagbabagsakan ng anuman.

lag·pás *pnd* **lu·mag·pás, lag·pa·sán :** varyant ng **lampas.**

lag·páw *pnd* **lag·pa·wán, lu·mag·páw 1:** lagpasan o igpawan ang sagabal **2:** higitan o unahan.

lag·pî *pnr* **1:** natanggal; napigtal **2:** natigil; nagambala; naantala.

lag·pít *png* : pabalagbag na ayos ng kúbo.

lag·pi·táw *png* [*Bik*] : pallatibong.

lag·pí·taw *pnr* [*Bik*] : sakbibi.

lag·pós *pnr* [*Kap Tag*] : hulagpos.

lagrimas de san diego (lag·rí·mas de san di·yé·go) *png Bot* : halamang damo na hugis bituin ang bulaklak : ESTRELYA.

lág·sak *png Lit* [*Hil*] : regular na indayog ng mga salita sa taludtod.

lag·sák *png* **1:** bunton ng sukal o basura **2:** pagtatanggal ng anumang iniluluto sa lutuan nang hindi pa ganap ang pagkaluto.

lag·sáng *pnr* : nagkadurog-durog; nagkapira-piraso.

lág·sik *pnr* [*Seb*] : masigla.

lág·sing *png Zoo* [*Seb*] : ibon (*Alauda gulgula wolfei*) na may nakatagong pumpon na buntot, may kakaibang gawi ng pag-ilanglang, at karaniwang kumakain ng butil : ANANÁGSING.

lag·tâ *png* **1:** varyant ng **ligtâ 2:** salitang ugat ng **bulagta.**

lag·tâ *pnd* **lu·mag·tâ, ma·lag·tâ :** lumigwak.

lag·táng *png Bot* **1:** baging (*Anamirta cocculus*) na masanga, dilaw, mabango ang bulaklak, lason sa isda ang katas, at ginagawang lubid : BANYÁSIN, BAYATI, SUMÀ **2:** [*Bik*] gabeng-uwak.

lág·tas *pnd* **mag·lág·tas, lu·mág·tas, lag·tá·sin** [*Hil*] : dumaan sa makapal na damuhan.

lag·tás *pnr* : napigtas – *pnd* **ma·lag·tás, lag·ta·sín.**

lag·tíng *png* **1:** [*Hil*] baimbi **2:** *Mus* [*Bik*] soprano.

lag·tó *png* [*Ilk*] : lundag – *pnd* **lu·mag·tó, lag·tu·hán, lag·tu·hín.**

lag·tú·ban *png Mus* [*Kal*] : paldong.

la·gû *png* [*Kap*] : gandá[1] kung sa babae – *pnr* **ma·la·gû.**

la·gub·lób *png* : biglaang pagdumog o pagpalibot ng mga tao sa anuman o sinumang nakatawag ng pansin : KALIPUMPON.

la·gu·káy *png Zoo* [*War*] : kalígay.

la·guk·lók *png* : lagok[2].

la·gu·lò *png Bot* **1:** magaspang na pakô (*Acrostichum aureum*) na karaniwang tumataas nang 2 m at lumalago sa gilid ng sapa, bakawan, o anumang tubigan **2:** lapule.

lá·gum *png* [*Ibg*] : loob.

la·gú·ma *png* : pakikilahok sa mga nagsasayáng tao kahit hindi inanyayahan : GATECRASHER.

la·gum·bá *png* **1:** balon **2:** balangkas na may nakakabit na timba at ginagamit sa pagsalok ng tubig.

la·gum·bâ *png* : pagsasamantala sa anumang bagay na mahalaga, may pahintulot man o wala ang may-ari – *pnd* **la·gúm·ba·ín, mag·la·gum·bâ.**

la·gu·mók *png* : ingay na likha ng mga hayop habang sinisira ang bukid na nalinang na o may mga pananim.

la·gum·pít *png* : impit na tunog ng hanging kumakawala.

La·gú·na *png* : lalawigan sa Timog Katagalugan ng Filipinas, Rehiyon IV.

la·gú·na *png* [*Esp*] : lawa.

la·gun·dá *png* : pagkalat ng mga damit o anumang mahalagang bagay na nakasalansan o nakaipon nang maayos – *pnd* **mag·la·gun·dá, la·gún·da·hín, i·la·gun·dá.**

la·gun·dák *png* **1:** sigawan; hiyawan ng madla **2:** tahulan.

la·gun·dî *png Bot* : punongkahoy (*Vitex negondo*) na tumataas nang 2-5 m, asul ang bulaklak, at bilog na itim ang bungang nakakain : DANGLA.

la·gun·díng-dá·gat *png Bot* [*lagundi+ng dagat*] : palumpong (*Vitex trifolia*) na tatlong pilas ang dahon, maliit at bilog ang bunga, hitik kung mamulaklak, at tumataas nang 4 m.

la·gúng·la·góng *png Ana* [*Hil*] : kábil.

la·gung·lóng *png* : hagalhal[2].

la·gun·lón *png* **1:** pulutong at ingay ng mga tao na nagtatakbuhan palayo sa kinatatakutan **2:** tunog ng rumaragasang tubig *var* lagunlóng **3:** pagsasaayos at pagsasaisang tabi ng mga bagay.

la·gun·lóng *png Zoo* : dilis.

la·gu·nós *png* : lagaslas.

la·gu·nót *png* : lagutok.

la·gup·lóp *png* : pagsasama o pagkuha sa lahat ng abot o saklaw *Cf* LAGOM : SAMSAM.

la·gu·ríng *png Zoo* [*Seb*] : salaginto.

la·gú·san *png* [*lagos+an*] : daanan sa pagpasok o paglabas sa isang pook : AGIHÁN.

la·gú·san *pnr* [*lagos+an*] : abot hanggang sa kabilang dako o bahagi.

la·gu·sáw *png* [*Kap Tag*] **1:** tunog sa tubig na likha ng pagpasag ng mga

isda o ng pagtatampisaw **2:** labusaw – *pnd* **mag·la·gu·sáw, la·gu·sa·wín**.

la·gus·lós *png* **:** lagaslas.

la·gu·tók *png* **:** maikli ngunit buong tunog ng butong binabaltak o inuunat **:** LAGUNÓT, LUTÓK.

la·gú·yaw *pnd* **mag·la·gu·yá·wan, lu·ma·gu·yá·wan** [*Hil*] **:** mangibang bayan o bansa.

la·gu·yò, la·gu·yó *png* **:** matalik na pagmamahal o pag-ibig *Cf* KALAGUYO **:** KAHUL-OS, SANDÚROT, SUÓD, TALAMITAM, RAYAMA.

lág·wa *png* **:** pagiging patid ng pisi gaya ng sa saranggola *Cf* ALAGWA.

lag·wá *png* **:** pagsubo at pag-apaw ng tubig sa lutuan habang nagpapakulo.

lag·wâ *png* [*Kap*] **:** dalî.

lág·was *png* **:** varyant ng **nagwas**.

lag·wát *png* **:** pagtahi ng katad *Cf* HILBANA – *pnd* **mag·lag·wát, lag·wa·tín, i·pa·lag·wát, mag·pa·lag·wát**.

lág·way *pnd* **mag·lág·way, lu·mág·way** *pnd* [*Hil*] **:** paghakbang nang mabagal.

lag·wér·ta *png* [*Esp laguerta*] **:** halamanan.

lag·yáb *png* **:** malaki at tumataas na apoy *Cf* LIYAB **:** LAGABLAB.

lag·yák *png* **:** tunog ng mga bagay na isinasalin sa sisidlan o bumabagsak sa kulob na pook, gaya ng mga butil na isinasalin sa palayok, o batong inihulog sa balon – *pnd* **mag·lag·yák, i·lag·yák**.

lág·yat *pnd* **mag·lág·yat, lag·yá·tin** [*Pan*] **:** hikayat.

lag·yát *png* [*Pan*] **:** lamuyot.

lág·yo *png* [*Seb*] **:** takas.

lag·yô *png* **1:** kaluluwa[1,2] **2:** batayang pagtukoy sa elemento, gaano man kaabstrakto

lag·yû *png* [*Kap*] **:** pangalan.

lá·ha *png* [*Esp laja*] **:** sapad, karaniwang parihabang tipak ng bato na ginagamit na pampatag ng rabaw **:** IWAK.

lá·hab *png* **1:** ukit, yupi, o markang naiwan sa kahoy, malambot na metal, o anumang katulad nito **2:** latay.

lá·had *png* **1:** pagbubukás ng palad o pag-aabot ng kamay **2:** pagbubuklat o paglalatag **3:** pagpapaliwanag o pagsasalaysay – *pnd* **mag·lá·had, i·lá·had, i·pa·la·hád**.

lá·hak *png* **:** paanyaya; pagyaya o pagkayag.

la·hak *png* [*Tbo*] **:** piraso ng kawayan.

lá·hang *png* **1:** patayong lamat sa rabaw ng kahoy **2:** mahabang bitak sa bato o anumang babasagin **3:** patayong hiwa sa balát.

la·háng *png* [*Hil*] **1:** malaking plato na gawa sa luad **2:** maluwag na lala o maluwang na pagkakahabi.

la·hár *png* [*Jav*] **:** agos ng putik na binubuo ng mga bagay na iniluwa ng bulkan.

la·hát *pnr* **:** bawat isa; sinuman **:** BANÓS, PAWÀ, WHOLE[2].

la·hát *pnh* **:** kabuuan ng bagay-bagay, tao, at iba pa **:** ÁNAS, BANÓS.

lá·haw *png* **:** sigaw.

lá·hay *png* [*Hil*] **:** tahol.

la·hì *png* [*Kap Tau War*] **1:** pangkat ng mga tao na may iisang pinagmulan o pamana **:** RACE[4], RAZA **2:** populasyong may iisang kasaysayan, wika, at kultura; sambayanán **:** RACE[4], RAZA **3:** isa sa tradisyonal na pag-uuri ng sangkatauhan gaya sa Caucasian, Mongolian, at Negro batay sa pinaniniwalaang namumukod at unibersal na katangiang pisikal **:** RACE[4], RAZA **4:** [*Kap Hil Tag*] kasta – *pnd* **mag·pa·la·hì, la·hí·an**.

lá·hid *png* [*Bik Tag*] **:** bahid.

la·híg·nit *pnr* [*War*] **:** babae.

lá·hin *png* [*Hil*] **:** gango.

la·hi·pan *png Zoo* [*Mag Tau*] **:** alupihan.

la·hit·hít *png* **:** tunog ng pagkapunit ng tela.

la·hò *png* **1:** pagkawala o pagkaparam ng anumang bagay **:** BAKUNAWA[2] **2:** [*Tau Tag*] eklipse.

la·hód *png Bot* **:** malauhog na likido sa loob ng niyog o sa paligid ng buto ng prutas **:** LAMÓD, ÚHOG.

lá·hog *png* **1:** bútas o pagbutas na lagos sa kabilang panig **2:** pagtanggal sa bukó ng kawayan.

la·hóg *png* [*Hil*] **:** biro.

la·hók *png* **1:** anumang inihalo o idinagdag sa isang bagay **:** SAHÓG **2:** pagsali o ang isinali sa timpalak **:** ÉNTRI.

la·hóng *pnr* [*Hil*] **:** malaking daanan.

lá·hoy *png* **:** pagtulo, lalo na ng dugo.

la·hóy *png* [*War*] **:** pribadong ari-arian na naging para sa lahat.

la·hún·ta *png* [*Seb*] **:** súray.

la·hú·taw *png* [*War*] **:** pook na madalas puntahan o pasyalan.

lá·ib *png* **:** paglambot ng dahon, gaya ng saging, sanhi ng pagkadarang sa init o apoy **:** HÁLOB, LERÁB, YÚBYUB – *pnd* **mag·lá·ib, i·lá·ib, la·í·bin**.

lá·ib *pnr* **:** patungo sa pagliit; papaliit.

lá·id *png* **:** malapad na ugat ng malaking punongkahoy na ginagawang batya o timon ng bangka *var* laib.

la·i·gín *png Zoo* **:** uri ng bulateng nakapagdudulot ng sakit.

lá·in *png* **1:** [*Kap Tag*] dahon ng halamang-ugat; dahon ng gabe **2:** malaking dahon ng saging **3:** [*Mrw*] linya; guhit **4:** *Bot* [*Mag*] abaká.

la·ín *png* [*Iva*] **1:** panginginig **2:** pagpapabaya.

lá·in *pnr, pnb* [*Hil*] **:** lubha.

lá·in *pnr* [*Seb*] **:** bukod.

la·ín *pnh* [*Bik Mag Seb*] **:** iba.

lá·ing *png* **1:** *Zoo* isda (family *Trichiuridae*) na mala-espada ang hugis **2:** [*Kap Tag*] tuyo o naninilaw na dahon ng saging **3:** putaheng isda o hipon na binalot sa dahong gabe, ginataan, at pinasingawan.

la·íng *png* [*Ilk*] **1:** buti **2:** talino.

la·íng *pnr* **:** lanta; kupás.

lá·in·lá·in *pnr* [*ST Hil*] **:** iba-iba.

lá·is *png* **:** bahò o antot, karaniwan ng matagal nang naimbak na tubig.

laissez faire (lé·sey feyr) *png Ekn* [*Fre*] **:** doktrinang naniniwala sa malayang kalakalan, walang pakikialam ng pamahalaan, at mga puwersa sa pamilihan ang nagtatakda ng halaga ng kalakal.

lá·it *png* **1:** mura; alipusta **2:** paglapastangan.

lá·iw *png* **:** lumbay.

la·í·ya *png* **1:** *Bot* palumpong (*Harrisonia perforata*) na tumataas nang 2-4 m, matinik ang sanga, mabalahibo ang dahon, at gamot sa pagtatae ang balát ng ugat **:** ASÍMAW, MUNTÁNI, SAPSAPÁNG **2:** pinakuluang karne na nilahukan ng luya.

la·jí *png Lit Mus* [*Iva*] **:** popular na awiting-bayan.

lá·ka *png* [*Esp laca*] **:** barnis.

la·kâ *png* **1:** [*ST*] bahayan para sa mga sundalo at kanilang pamilya **2:** [*Mrw Tag*] talukap ng labong.

la·ka·bó *png* [*Bik*] **:** tunog na nabubuo sa pagpalo ng kamay sa tapat ng bibig o sa pagbubukás ng bote.

lá·kad *png* **1:** paraan ng paghakbang o pagyapak **:** AYAM, LAKAW, PAGNÁ **2:** misyon o pakay **3:** daloy ng panahon;

umiiral na kaisipan **4:** pagsulong; kaunlaran **5:** paraan; pamamaraan **6:** bagay na ipinagbibili **7:** andar ng kasangkapang de-motor o mekanikal.

la·kád *pnr* **1:** walang sapin sa paa : YAPAK **2:** maglakbay nang hindi nakasakay sa anumang sasakyan – *pnd* **mag·la·kád, lu·má·kad, la·ká·rin, i·lá·kad, la·ká·ran**.

Lá·kad! *pdd* : Umalis ka na! Hayo na!

lá·kad-pá·to *png* [*lakad+pato*] : mumunting hakbang na may paggiwang ng balakang.

lá·kal *png* **1:** bigkis ng mga patpat na pamilang **2:** [*Kap*] dikin.

la·kál *png* [*Mrw*] : dikin.

La·kám·bá·kod *png Mit* [*ST*] : bathala na tagapangalaga ng mga bungangkahoy.

la·kam·bí·ni *png* **1:** [*ST*] katutubong bathalang babae : DIWATA, DIYOSA **2:** [*ST*] maybahay ng isang lakan **3:** musa; reyna ng kagandahan.

la·kán *png* : pamagat ng pagkamaginoo.

la·káp *png* [*Pan*] : yakap; akbay.

la·ka·rán *png* [*lakad+an*] **1:** daánan **2:** pangkat ng mga tao na maglalakbay **3:** paghimok sa isang tao upang makamit ang bagay na mahirap makuha.

la·kás *png* [*Kap Tag*] **1:** kakayahan ng katawan; tibay, tigas, o itatagal ng katawan upang makagawa ng anuman : BÁSKOG, BITALIDÁD, KABAGEL, KUSÓG, PIGSÁ, PUWÉRSA **2:** bisa **3:** bagsik; sidhi **4:** tindi ng ingay o tunog **5:** mataas na lagnat **6:** sa sakit, ang tindi ng atake **7:** kapangahasan; kawalangtakot **8:** kapangyarihan **9:** impluwensiya – *pnd* **la·ka·sán, lu·ma·kás, pa·la·ka·sín**.

la·ká·sa *png* [*Ilk*] : kaban.

la·kás-tá·o *png* [*lakas tao*] **1:** puwersa o lakas na nagmumula sa paggawa **2:** bilang o dami ng tao na handa sa gawain, serbisyo, at iba pa : MANPOWER.

lá·kat *pnd* **mag·lá·kat, lu·má·kat, i·lá·kat** [*Bik*] : paikot-ikutin ang bingwit sa kalawit matapos mahuli ang isda.

la·ka·tán *png Bot* [*Bik Kap Hil Ilk Pan Tag*] : uri ng saging.

la·káw *png* **1:** [*Mrw Tag*] bakás ng yapak o paa **2:** [*Seb*] lakad – *pnd* **lu·ma·káw, mag·la·káw**.

la·káy *png* [*Ilk*] **1:** matandang lalaki **2:** tawag ng paggalang sa mga respetadong tao **3:** asawang lalaki.

la·ká·ya *png* : uri ng lambat na yari sa sinamay o tela at karaniwang ipinanghuhuli ng maliliit na isda.

lá·kay·lá·kay *png* [*War*] **1:** lintog **2:** lintos.

lák·ba *png* : pag-aalis sa pagkakalagay, pagkakadikit, o pagkakatapal – *pnd* **mag·lák·ba, i·lák·ba, lak·bá·hin, i·pa·lák·ba**.

lák·bang *png* [*Bik*] : lápad; luwang.

lak·báw *png* : laktaw.

lak·báy *png* [*Bik Hil Tag*] : pagtungo sa malayong pook : BIYAHE, PANAGBANYAGA, PANAKAYON, PASÁHE, TRIP, TRAVEL – *pnd* **mag·lak·báy, lak·ba·yín**.

lák·bit *pnr* [*Seb*] : maikling salita.

lak·dâ *png* [*ST*] : patikim.

lak·dáng *png* : hakbang na mahaba : BÁKANG, KUPBÁNG – *pnd* **lu·mak·dáng, lak·da·ngán**.

lak·dá·ngang bi·bít *png Bot* : baging (*Oxymitra bakeri*) na may bulaklak na mabalahibo, at ginagamit na gamot ang ugat.

lak·dáw *png* **lu·mak·dáw, lak·da·wán 1:** lampasan ang isang bagay, pook, o yugto **2:** yangkaw.

lak·díp *png* : tining ng tubâ o sukà.

lake (leyk) *png* [*Ing*] : lawa.

lá·ker *png* [*Ing lacquer*] : lacquer.

lák·gak *png* [*War*] : labis na paglalaway.

lak·há *png* [*War*] : pinawa.

lak·hâ *png* : batayang substance na ginagamit sa paggawa ng pangkulay o tina.

lá·ki *png* **1:** [*Pan*] lolo **2:** *Zoo* [*Ifu*] lalaking baboy.

la·kí *png* **1:** kabuuan ng taas, haba, lapad, o kapal : BÁLEG, DAKÒ, DAGUL, DAKKÉL, DAKULÀ, DÁWAK, MALÀ **2:** kahigtan sa sukat ng isa sa isa **3:** kalagayan ng tubig sa ilog, o dagat kapag mataas **4:** [*War*] bulto **5:** kadakilaan; kataasan **6:** ama ng lolo at lola **7:** *Zoo* [*Ilk*] crustacean (order *Decapoda*) na malaki – *pnd* **lu·ma·kí, mag·pa·la·kí**.

lá·ki·lá·ki *png* **1:** kinatawan **2:** taguyod o tangkilik ng isang simulain **3:** dominasyon; pangingibabaw.

lá·kip *png* [*Bik Mrw Seb Tag War*] **1:** pagsasama, pagkakabit, o pagpapaloob ng isang bagay sa isa pang bagay **2:** anumang bagay na ipinaloob, isinama, o ikinabit – *pnd* **mag·lá·kip, i·lá·kip, la·kí·pan**.

lá·kit *png* [*War*] **1:** puting corpuscle **2:** paglaganap sanhi ng pagkakadikit-dikit **3:** pagkakasáma dahil sa naganap na pangyayari.

lá·kit·lá·kit *pnb* **1:** sudlong-sudlong; sanib-sanib **2:** sapin-sapin; patong-patong **3:** magkakasáma; kabit-kabit.

lak·lák *png* [*Bik Kap Hil Tag*] : pagkain o pag-inom nang maramihan – *pnd* **lu·mak·lák, lak·la·kín**.

lák·lak *pnd* **i·lák·lak, mag·lák·lak** [*Seb*] **1:** ilawit pababâ sa tubig **2:** himurin o dilaan.

lak·líp *png* : gasgas o galos sa balát.

lak·máy *png* : isang bigkis na dayami o sakate.

lak·mít *png Bot* : palumpong (*Merremia vitifolia*) na masanga, mahaba at maliit ang tangkay, at mabalahibo ang dahon.

lak·mós *png* : pagbabakbak ng balát dahil sa paso, gasgas, o lapnos.

lak·náb *png Bot* : punongkahoy na mahigit 80 sm ang laki ng katawan at hanggang 20 m ang taas : HINABÚAD.

lak·níp *png* : krema; kulapo.

lák·nit *png* [*Hil Seb Tag*] : bakbák.

la·kó *png* [*Kap*] **1:** pag-aalis o pagtatanggal – *pnd* **mag·la·kó, la·ku·hín, la·ku·hán 2:** lilignan *Cf* ALAK-ALAKAN.

la·kò *png* **1:** pagtitinda sa pamamagitan ng pagbabahay-bahay o paglalakad **2:** panindang ipinagbibili sa ganitong paraan – *pnd* **mag·la·kò, i·la·kò, la·ku·án**.

la·kók *png* [*Pan*] : kasinungalingan.

lá·kom *png* : paghamig ng mga bagay sa pamamagitan ng bisig na ikinalawit.

la·kón *png* [*Bik*] : pag-iwas na mágaláw ang punongkahoy upang mamunga – *pnd* **i·la·kón, mag·la·kón, lu·ma·kón**.

la·kó·ni·kó *pnr* [*Esp laconicó*] : matipid o maikling magsalita.

la·kóp *pnd* **i·la·kóp, mag·la·kóp, lu·ma·kóp** [*Bik*] : palaganapin, ikalat, o ipamahagi.

lá·kos *pnr* : hakot; dala; pangko – *pnd* **mag·lá·kos, i·lá·kos, la·kú·sin**.

lák·re *png* [*Esp lacre*] : allid na ipinapahid at ipinantatakip sa maliit na bútas o siwang.

lak·ri·mál *pnr* [*Esp lacrimal*] : hinggil sa luha.

lak·sá *png Bot* : halamang-ugat na kauri ng matamis na patatas.

lak·sâ *png* **1:** [*Kap Mrw Tag*] sampung libo **2:** putaheng gulay, karaniwang

may kalabasa at may gata.

lak·sâ-lak·sâ *png* : varyant ng laksâ[2].

lak·sa·má·na *png* [*ST*] : pinunò ng hukbong dagat : ADMIRAL, ALMIRANTE.

lak·sán·te *pnr* [*Esp laxante*] : laksatíba.

lak·sa·tí·ba *pnr* [*Esp laxativa*] : laxative.

lák·soy *png Zoo* [*Seb*] : ardilya.

lak·tá *png* : paghahanda ng bukid bago taniman; paglilinang – *pnd* **mag·lak·tá, lak·ta·hín**.

lak·tâ *png* **1:** laktaw **2:** lyébo.

lak·tán *png* : bakás na naiwan sa manipis na damo.

lak·tán·si·yá *png* [*Esp lactancia*] : panahon ng pagkakaroon ng gatas; pagpapasuso.

lak·tá·to *png Kem* [*Esp lactato*] : ester o salt ng lactic acid.

lak·táw *png* **1:** [*Ilk Tag*] paglampas sa isang bagay, tao, o hayop : LAKTÂ **2:** *Zoo* uri ng uláng.

lak·tí·na *png Kem* [*Esp lactina*] : hinggil sa o may kaugnayan sa laktosa.

lak·tód *pnd* **lu·mak·tód, mag·lak·tód** [*Hil Seb War*] : tumahak; tahakin.

lak·tó·sa *png Kem* [*Esp lactosa*] : disaccharide sugar na nabubuo sa gatas, binubuo ng glucose molecule na nakakabit sa galactose molecule : LACTOSE.

la·kú·lap *png* [*Ilk*] : palay na bulok.

la·kúp *png* [*Mrw*] : paraan ng pagokir.

la·kup·la·kóp *png* [*War*] : talukap.

lak·wán *pnd* **lak·wa·nán, i·lak·wán** [*Kap*] : iwanan; pabayaan.

lak·wát *pnd* **i·lak·wát, lu·mak·wát, mag·lak·wát** [*Bik*] : lumayo; humiwalay.

lak·wát·sa *pnd* **lu·mak·wát·sa, mag·lak·wát·sa** [*Esp la cuacha*] : magaksaya ng panahon sa halip na tumupad ng gawain : BALÁW-BAGÁW.

lak·wa·tsé·ro *png* [*Esp lacuachero*] : lalaki na naglalakwatsa, **lak·wa·tsé·ra** kung babae : BULAKBOL.

lak·yán *png Zoo* **1:** tawag sa lalaking kalabaw **2:** tawag sa lalaking hayop *Cf* KALAKIAN.

lá·la *png* [*Bik Kap Hil Seb Tag*] : paghabi ng sawali, banig, basket, at iba pang kauri : HABI, SALÁ – *pnd* **mag·lá·la, lu·má·la, i·lá·la, i·pa·lá·la**.

la·lâ *png* : libag.

la·là *pnr* : maasim.

la·lâ *pnr* **1:** malubhang pangyayari, sakit, o alitan **2:** pamimihasa sa isang gawaing napasimulan na – *pnd* **lu·ma·lâ, pa·la·la·ín**.

lá·lab *png* : telang puti na pambalot ng patay.

la·la·bín·ta·u·nín *png* [*la+labing+taon+in*] : dalagita o binatilyo : TINEDYER.

la·lád *pnr* : naanod o natangay ng baha – *pnd* **ma·la·lád, ma·pa·la·lád**.

la·lág *pnr* : napiraso; nadurog : LELAG.

la·lá·gan *png* [*Mrw*] : landas[1].

la·la·gá·sen *png Ana* [*Mrw*] : bungo.

la·la·gú·kan *png Ana* [*la+lagok+an*] : pag-usli ng kartilago ng thyroid na nabubuo sa may lalamunan at karaniwang nakikita sa mga lalaki: ADAM'S APPLE, AMMUTIL, BÚT-OL, KORÓKOM, KULUKULÓNG, TATAGUKÁN, UBUL-UBOL.

la·lag·yán *png* [*la + lagyan*] : anumang bagay na pinagsisidlan.

lá·lak *png* : pag-aalis ng balát.

la·lá·kat *pnr* [*Hil*] : lagalag.

la·lá·ki *pnr* [*Bik Kap Hil Iba Ilk Pan Seb Tag War*] **1:** tumutukoy sa sex na nakabubuntis o nakakapagdulot ng bunga sa pamamagitan ng pertilisasyon o inseminasyon **2:** sa halaman, nagtataglay lámang ng bulaklak na hindi nagdudulot ng bunga o binhi **3:** idinisenyo upang lumapat sa bahaging babae **4:** nauugnay sa pormal o aktibong prinsipyo ng kosmos *Cf* BABAE : LOGI **5:** *Kol* kaapid ng babae.

la·lak·sót *png* : taguri sa isang lalaki *Cf* BABAYSOT.

la·la·mú·nan *png Ana* [*la+lamon+an*] : bahagi ng leeg mula sa dakong loob ng bibig sa ibaba ng babà hanggang sa itaas ng dibdib na kapantay ng balagat : BÚT-OL, GUNGGUNGAN, TATAGÚKAN, THROAT.

la·lán *png* : pagkain ng kanin nang walang ulam.

la·láng *png* **1:** [*Bik Kap Hil Seb Tag*] likha **2:** [*Kap Hil Tag*] dayà.

la·lá·ngan *png* : bukid o rantsong pinahusay.

la·lang·hú·tan *png* : kasangkapang pangkusina.

la·lang·yán *png* **1:** batya o palanggánang yari sa luad **2:** tapayan.

la·la·nó·an *png Zoo* [*Mrw*] : bulate.

la·lán·say *png* [*Mrw*] : pinakamalapad na tela, kasinghaba ng mamandiyang, dalawang metro ang lapad, at isinasabit sa ibaba ng sambira.

la·lás *pnd* **mag·la·lás, lu·ma·lás, la·la·sín** [*Hil*] : hilahin.

la·lás *pnr* **1:** bingkas **2:** tastas.

la·la·ú·gan *png Ana* : esopago.

la·láw *pnd* **mag·la·láw, i·pag·la·láw** [*Hil*] : magluksa.

la·la·wà *png Zoo* [*Mrw*] : uri ng gagamba (order *Araneae*).

la·law·gón *png* [*Bik*] : mukha; kaanyuan.

la·la·wí·gan *png* [*Kap Seb Tag War*] **1:** pulo o bahagi ng malaking lupaing sumasaklaw sa ilang bayan : LÚYAG, PROBINSIYA, PROVINCE, PUÓD **2:** [*ST*] pook na walang panganib; puwerto.

la·la·wi·ga·nín *png* [*lalawigan+in*] : mga gawi, kilos, at salitang ginagamit ng tagalalawigan.

lá·lay *pnr* : dahilig.

la·lá·yan *png* [*Kap Seb Tag*] **1:** *Zoo* uri ng ahas **2:** balustre o gabay na hinahawakan sa hagdan.

lá·li *png Zoo* [*ST*] : isdang alat (*Carassius auratus*) na karaniwang dilaw o kahel ang kulay.

lá·lik *png* : bákal o kahoy na pinakinis ang hubog : LINGGÍ – *pnr* **ni·lá·lik** – *pnd* **la·lí·kan, la·lí·kin, i·pa·lá·lik**.

la·li·kán *png* [*lalik+an*] : makinang panlalik.

lá·lim *png* **1:** súkat o layo mulang itaas hanggang ibaba : RÁROM **2:** kalagayang mahirap mabatid o maintindihan dahil maraming kahulugan : KATÍM – *pnd* **la·lí·man, pa·la·lí·min** – *pnr* **ma·lá·lim**.

lá·lin *png* : hawa.

lá·lip *png* : pagtanggal ng utak sa buto o pith ng punongkahoy.

lá·lis *png* [*Seb*] : pagtatalo.

Lál-lang ni Iwak *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Iwak.

la·lò *pnb* [*Bik Tag*] : higit; labis *Cf* PALALÒ.

la·lóg *png* [*Seb*] : yagit.

lá·long *png* **1:** [*War*] punla **2:** sa sinaunang lipunang Bisaya, pag-akát ng halaman **3:** paglilipat ng bahay sa ibang pook – *pnd* **mag·lá·long, i·lá·long**.

la·lóng *png* **1:** [*Hil*] tao na malubhang nasugatan **2:** *Zoo* [*Iba Pan*] tandang[1].

la·lós *pnb* : lahat-lahat; walang hindi kasama.

lal·tóg *png* [*Pan*] : kalabog.

la·lúd *png* [*Hil*] **:** latak ng tubâ na naiwan sa lalagyan.

la·lu·rán *png* **1:** buklod **2:** laruang pinagugulong sa lupa **3:** sa basketbol, ang metal na bilog at kinakabitan ng buslo.

lá·ma *png* [*Ing*] **:** pari o monghe sa Budhismo ng Tibet.

la·mà *png* **:** ari-ariang komunal.

la·mâ *png* [*Seb*] **:** mantsa.

lá·ma *pnd* **mag·lá·ma, lu·má·ma** [*Hil*] **:** magbungkal ng madamong kapatagan sa unang pagkakataon.

lá·mad *png Ana* [*Bik Kap Tag*] **1:** estrukturang tulad ng kumot, malambot, at nagsisilbing hanggahan, hati, o panloob na rabaw sa organismo **2:** malambot at manipis na balát at iba pang katulad na estrukturang manipis **:** BALÁMBANG[2], HOLBO, LABÉNGLABÉNG, MEMBRANE.

la·ma·dâ *pnr* [*Hil*] **:** mahusay magsalita.

la·mad·yà *png* [*War*] **:** biro na nakasasakit.

lám-ag *pnd* **mag·lám-ag, lu·mám-ag** [*Hil*] **:** humingi ng maraming pabor.

la·mág *pnd* **la·ma·gín, i·la·mág, lu·ma·mág** [*Bik*] **:** sundan; habulin; ituloy.

la·mák *png* **:** bunton ng mga bagay na nalaglag; hanay ng mga tao o hayop na nabuwal o namatay.

la·mák *pnd* **la·ma·kín, i·la·mák, lu·ma·mák** [*Bik*] **1:** dumapa **2:** patagin; pantayin.

la·mám *png* [*Kap Tag*] **1:** labo **2:** mata **3:** malamig na tinig; tinig na walang buhay.

la·mán *png* **1:** [*Bik Kap Pan Tag*] malambot na substance ng hayop o katawan ng tao, kasama ang masel at taba **:** FLESH **2:** karne **3:** [*Kap Tag*] anumang bagay na nakapaloob sa isang bagay; nilalaman **4:** labis na paghahangad sa kamunduhan.

la·mán-as·búk *png* [*Kap*] **:** bukang-bibig.

la·mán·dá·gat *png* [*laman+dagat*] **:** anumang bagay o nilaláng na nagmula at nilikha sa dagat, gaya ng damong dagat, isda, sigay, at iba pa.

la·máng *png* [*Kap Tag*] **:** kahigtan sa anumang bagay o paraan; nakahihigit **:** BENTAHA, LYAMADO, UNGOS – *pnd* **la·ma·ngán, lu·ma·máng**.

Lam-áng *png Mit* [*Ilk*] **:** bayani sa epikong *Biag ni Lam-ang,* na muling nabuhay matapos kainin ng berkakan.

lá·mang *pnr, pnb* [*Bik Hil Iba Seb Tag War*] **1:** nag-iisa; solo, *hal* "Ako lámang ang naglilinis." **2:** tangi, *hal* "Paninigarilyo lámang ang bisyo niya." **3:** bugtong; kaisa-isa, *hal* "Siya lámang ang aming anak." **4:** katatapos mangyari, *hal* "Nakita ko lámang siya kanina." *var* LÁANG, LANG **:** LABÁT, LÁENG.

lá·mang *pnt* [*Bik Hil Iba Seb Tag War*] **:** ngunit; subalit, *hal* "Pumunta ako sa ospital, lámang ay nakaalis na sila." *var* LÁANG, LANG **:** LABÁT, LÁENG.

la·má·ngan *png* [*lamang+an*] **:** gawaing pagsasamantala o panlalamang sa kapuwa.

la·máng-í·sip *png* [*laman+ng-isip*] **1:** nasasaisip o iniisip ng isang tao **2:** taglay na karunungan ng isang tao.

la·mán·lo·ób *png* [*laman+loob*] **:** mga organ na nasa loob ng katawan gaya ng bituka, puso, baga, at iba pa **:** BÍSERÁ, RAKÍPA.

la·mán·lu·pà *png* [*laman+lupa*] **1:** lamang-ugat **2:** *Mit* duwende at iba pang nilaláng na nakatira sa ilalim ng lupa.

la·máng-u·gát *png* [*laman+na-ugat*] **:** bunga ng mga halamang-ugat na nakukuha sa ilalim ng lupa gaya ng kamote, gabe, ube, at iba pa **:** LAMANLUPA[1], ROOT CROP.

la·má·no *png* [*War Esp la mano*] **:** kamay[3].

la·mán·ti·yán *png* [*laman+tiyan*] **:** anumang bagay na maaaring kainin at makabusog.

lá·mas *png* **1:** [*Kap Tag*] paglamutak o pagdurog sa isang bagay sa pamamagitan ng kamay *Cf* LAMUSAK, LAPIROT **2:** labanang mano-mano; labanang walang sandata – *pnd* **mag·lá·mas, la·má·sin, lu·má·mas 3:** *Zoo* malakapas.

la·ma·sán *png* [*lamas+an*] **:** súpot na gawa sa telang ginagamit na salaan ng lutong gawgaw.

lá·mat *png* [*Kap Pan Tag*] **1:** anumang marka na pinagsisimulan ng pagkabiyak **:** AAK, BALANA, BETTAK, CRACK, GARÁT, GUTÁK, LIMAT, LIKÎ, LUTÁK, RÁMAT[2] **:** depekto; pinsala.

lá·maw *pnd* **la·má·win, i·lá·maw, lu·má·maw** [*Bik*] **:** makatulog nang lagpas sa takdang panahon.

la·máw *png* [*Bik*] **:** sapà na punô ng putik.

la·máw *pnd* **mag·la·máw, i·la·máw** **:** kumain ng búko na may asukal.

lá·may *png* [*Ilk Iba pan Tag*] **1:** magdamag na pagbabantay sa tao na nakaburol **:** VIGIL, WAKE[1] **2:** paggawa o pagtatrabaho sa gabi *Cf* OVERTIME – *pnd* **mag·lá·may, la·má·yin**.

la·má·yan *png Zoo* **:** uri ng asuhos (family Kuhliidae).

la·ma·yán *png* **1:** pook na pinaglalamayan **2:** *Zoo* alinman sa mga isdang alat o isdang tabang (family *Serranidae* at *Centrarchidae*) na matinik ang palikpik.

lamb *png Zoo* [*Ing*] **:** batà pang tupa.

lám·ba *png* [*War*] **:** hagupit – *pnd* **lam·bá·hin, i·lám·ba**.

lam·bá *png* **1:** biro; tukso **2:** kawalang katapatan.

lam·bâ *png* **:** lagô.

lam·bá *pnb* [*Bik*] **:** bawat isa.

lam·bák *png* [*Kap Tag*] **1:** mababang kapatagang nasa pagitan ng dalawang mataas na pook o ng dalawang bundok **:** DALE, KELÁS, LABAK, LIBÍS[2], LUDLÓD, VALLE, VALLEY, WALÓG **2:** kanal ng yerong pang-atip.

lam·bál *png* **1:** mitsa; pabilo **2:** [*Kap*] hibla.

lam·bál *pnr* **:** doble.

lam·ba·nà *png* **1:** [*ST*] sagisag o kumakatawan sa anumang sinasamba, gaya ng imahen **2:** *Mit* maliit na nilikhang may pakpak.

lám·bang *pnd* **mag·lám·bang, lu·mám·bang, lam·bá·ngan** [*Hil*] **:** humarang.

lam·báng *png* **1:** kalapastanganan; kawalang-galang **2:** pagtaya o pagbabakasakali.

lam·báng *pnr* **1:** hinggil o alinsunod sa pagtatagpo sa isang punto ng dalawang rabaw, linya, o kurba **2:** hinala sa pag-iral ng isang bagay o katotohanan; pasumala; bakasakali.

lam·ba·nóg *png* **1:** dinalisay na alak mula sa katas ng sasâ at niyog **:** GÓHANG **2:** hagupit ng latigo **3:** pallatibong.

lam·bát *png* **1:** [*Bik Kap Hil Tag*] kasangkapang yari sa nilálang sinulid, tansi, o lubid at ginagamit na panghuli ng isda, hayop, at ibon **:** DAYÁKOS[2], HANÍG, IKÉT, NET, PÚKOT **2:** [*Kap*] tagal[1].

lam·báy *png* **:** baybaydagat; pasigan; pampang.

lam·bá·yan *png Zoo* **:** lalaking kambing.

lam·bá·yog *png Bot* **:** tumpok ng mga bunga sa mataas na sanga *Cf* BUWÍG, KUMPÓL, LANGKÁY.

lam·bá·yong *png Bot* [*Ilk*] : daripay.

lámb·da *png* [*Gri*] : ikalabing-isang titik.

lam·bî *png* **1:** nakalawit na balát sa pinakababà ng manok **2:** pinakasungot na pandama sa ngusô ng ilang uri ng isda **3:** *Ana* pangalawang babà ng tao na mataba **4:** *Ana* balát na nakabalot sa supót na uten.

lam·bíng *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** suyo o alo na ipinahahayag sa pamamagitan ng mahinhing kilos o salita : LÁMBIS **2:** malumanay at maindayog na himig ng tugtugin o ng awit : LAMYOS, LANGYÓT, LÍGOY – *pnr* **ma·lam·bing**.

lam·bí·ngan *png* [*lambing+an*] : matamis na pagsusuyuan at pagdadaiti ng dalawang tao.

lam·bí·no *png Mit* : diwatang lalaki.

lám·bis *png* [*Kap*] : lambing; lamyos; karinyo.

lam·bís *png* **1:** paglabi **2:** dagdag o pahabol na salitang may kahalong pang-uyam.

lam·bít *png* : argumento.

lam·bi·tâ *png* **1:** paraan ng pagtatrabaho na nagpapalipas lámang ng oras habang hinihintay ang uwian **2:** *Zoo* kambing na lalaki na nasa panahon ng pangangasawa.

lam·bí·tin *pnd* **mag·lam·bí·tin, lu·mam·bí·tin, lam·bi·tí·nan** : kumapit nang mahigpit sa mataas na bagay habang nakabitin ang katawan gaya ng ginagawa ng unggoy : KUNYAPIT.

lam·bí·tong *png Zoo* [*Tau*] : alitaptap.

lam·bí·yan *png Zoo* [*Seb*] : malapando.

lam·bi·yóng *png* : paglakad na kinakaladkad ang paa – *pnd* **mag·lam·bi·yóng, i·lam·bi·yóng, lam·bi·yu·ngín**.

lam·bó *png* : borlas; palawit.

lam·bò *png* [*Bik*] : labong o bagong usbong na kawayan.

lam·bô *png* : kulambo.

lam·bò *pnd* **lu·mam·bò, lam·bú·an** [*Seb*] : tumubo; yumabong; umunlad.

lam·bód *png* : pagiging malambot at makinis, karaniwang tungkol sa dahon, o laman ng hinog na prutas.

lam·bóg *png* : maingay na paghalo o pag-alog ng tubig sa sisidlan – *pnd* **mag·lam·bóg, i·lam·bóg, lam·bu·gín**.

lám·bon *png* [*Hil*] : organikong pataba.

lam·bón *png* : paldang mahaba.

lám·bong *png* [*War*] : anino.

lam·bóng *png* **1:** maitim na pantakip o pantabing sa uluhan ng isang tao o pook : CLOAK **2:** saplot na itim, pantakip sa ulo at mukha, at karaniwang ginagamit sa pagluluksa.

lam·bót *png* **1:** anumang madaling mabago, mapasok, at maihiwalay sa pamamagitan ng paghawak : LUKAY **2:** kawalan ng tigas : LUKAY **3:** anumang pino at madaling hawákan **4:** pagiging mahina : HUMOK – *pnd* **mag·pa·lam·bót, pa·lam·bu·tín** – *pnr* **ma·lam·bót**.

lam·bu·yóg *png* [*Seb*] : pallatibong.

la·men·tas·yón *png* [*Esp lamentación*] **1:** taghoy[1]; hibik **2:** huling bahagi ng pabasa.

la·més *png Zoo* [*Ilk*] : isda.

la·mé·sa *png* [*Esp la mesa*] : mesa.

la·me·sí·ta *png* [*Esp la mesita*] : maliit na mesa.

la·me·tík *png Zoo* [*Mrw*] : hantik.

lá·mi *png* [*Mrw*] : sayá.

la·mî *png* [*Seb War*] **1:** lasa **2:** orgasmo **3:** *Bot* halamang baging na nakalalason ang laman kapag hindi naluto nang mabuti.

la·mî *pnr* [*Seb War*] **1:** masarap; malasa; malinamnam **2:** magandang pagmasdan.

la·míg *png* [*Hil Tag*] **1:** temperaturang higit na mababâ sa katamtaman o sa pamantayang init na nadarama ng tao *Cf* GINAW, NGIKI : BUGNÁW, CHILL, HAGGÚT **2:** bahaw.

la·míg *pnr* [*Hil Tag*] : kawalang sigla ng damdamin at kalooban.

la·mi·gâ *pnd* **i·la·mi·gâ, mag·la·mi·gâ, lu·ma·mi·gâ** [*Bik*] : pag-upo nang magkatabi ang dalawang binti o nakade-kuwatro *var* lamiká.

la·mí·gas *png Zoo* [*Seb Esp hormigas*] : langgam.

la·mí·go *pnr* [*Ilk*] : taluhiyang sa ubo, sipon, o lagnat.

la·mik·mík *png* : katahimikan; kapanatagan; katiwasayan.

lá·mi·ná *png* [*Esp*] : larawan.

la·mi·na·dór *png* [*Esp*] : pampitpit ng metal.

laminate (lá·mi·néyt) *pnd* [*Ing*] : ipaloob sa isang manipis na metal o plastik.

lamination (la·mi·néy·syon) *png* [*Ing*] **1:** proseso ng pag-laminate **2:** katangian o kalagayan ng dumaan sa pag-laminate.

la·mi·râ *png* : kalagayan ng bagay na nagtutubig-tubig, malambot, malagkit, at marumi – *pnd* **lu·ma·mi·râ, man·la·mi·râ** – *pnr* **nan·la·la·mi·râ**.

la·mí·ran *png Zoo* [*Kap Tag*] : ilahas na pusang gubat *Cf* ALAMÍD, MÚSANG.

la·mi·rát *png* : kalagayan ng pagiging malambot dahil sa labis na paglamutak : LAMÓG, LASÓG.

la·mi·sá·an *png* [*Ilk*] : mesa.

la·mi·tá *png* : samahán sa puhunan.

lam·kóm *png* : pagdakot na pasalok ng mga butil o anumang bagay sa pamamagitan ng dalawang palad – *pnd* **lam·ku·mín, lu·mam·kóm, i·lam·kóm**.

lam·lám *png, pnr* **1:** hina ng liwanag **2:** lungkot ng mata **3:** pagbahid ng ulap sa araw.

la·mò *png* [*Kap Tag*] : balsa.

la·mód *png Bot* : lahod.

la·móg *pnr* : malambot dahil sa labis na pagkahawak, pagkalog, at katulad : LAMIRÁT.

la·mók *png Zoo* [*Bik Hil Ilk Seb Tag War*] : kulisap (*Culex pipiens*) na may pandurong pansipsip sa dugo ng tao o hayop *var* namók : AGÉYET, MOSQUITO, RÉNGIT .

lá·mon *png* [*Bik Hil Seb War Tag*] : pagkain nang marami : BUWAG, LAGAK, LÁMOY – *pnd* **lu·má·mon, man·lá·mon**.

la·mó·na *png* [*Tau*] : kahinaan.

lá·mon ba·bá·e *png Bot* : halámang (*Lycopodium cernuum*) masanga at gumagapang ang ugat, tuwid ang maliit na sanga, at maliit ang kumpol na dahong tila karayom.

lá·mos *png* [*Seb*] : supót.

la·mós *pnr* [*Bik*] : lunód.

la·mót *png Bot* [*Pan*] : ugat.

la·móy *png* [*Seb*] : lamon – *pnd* **la·mu·yín, lu·ma·móy**.

lamp *png* [*Ing*] : lampara.

lam·pá *pnr* [*Kap Tag*] **1:** mahina ang tuhod at mabuway kung lumakad o tumayo **2:** madaling madapa : BANÔ.

lam·pa·gák *png* [*Hil*] : tao na nagdaramit nang hindi nababagay sa kaniya.

lam·pá·han *png* : eskabetse.

lam·pá·ho *pnr* : paisod-isod na lakad.

lam·pá·kan *png* : sisidlang may tubig na isinasapin sa mga paa ng kabinet upang hindi makaakyat ang langgam.

lam·pa·ná·kay *png Mit* [*Seb*] : punongkahoy na tumutubo sa bakawan.

lám·pa·rá *png* [*Esp*] : ilawang ginagamitan ng langis, alkohol, o gas : GASERA, LAMP.

lam·pá·ran *png* : bágo[1].

lam·pa·ré·ro *png* [*Esp*] : tao na gumagawa, nagkokompone, o nagtitinda ng lampara.

lam·pa·ríl·ya *png* [*Esp lamparilla*] : maliit na lampara.

lam·pás *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** kahigtan sa haba, taas, layo, at iba pa – *pnd* **lam·pa·sán, lu·mam·pás, ma·ka·lam·pás** : LAGPÁS **2:** labis sa hanggahan o pamantayan : LAGPAS, LUSOT.

lam·pás *pnr* **1:** higit sa nararapat : LÁBIS **2:** umaabot sa kabila : LAGPÁS **3:** malubha **4:** labas sa pang-unawa, takda, o hanggahan : LAGPÁS.

lam·pás bú·ko *pnr* : sakát.

lam·pá·so *png* [*Esp lampazo*] : tela o sako na ginagamit na panlinis ng sahig – *pnd* **mag·lam·pá·so, lam·pa·sú·hin, i·lam·pá·so**.

lam·pa·sú·tan *pnr pnb* [*lampas+suot +an*] : tumatagos; tagos-tagusan.

lam·pát *png* : lagapak.

lam·páw *png* **1:** paglundág o paglukso upang sagipin ang isang tao **2:** pangingibabaw **3:** pag-igpaw sa isang balakid – *pnd* **lam·pa·wán, lam·pa·wín, lu·man·páw**.

lám·pay *png* [*Mrw*] : platito.

lam·páy *png* : mangkok.

lam·pá·yong *png Bot* : uri ng yerba : LUMPOY, PIYEDEKABRA.

lam·pî *pnr* : pinagtabing mabuti.

lam·pí·an *png* : pansamantalang himpilan o pahingahan.

lam·pí·dan *pnr* [*Mrw*] : piki.

lam·pín *png* [*Bik Kap Hil Ilk Seb Tag War*] : telang pansapin sa sanggol; telang inilalagay na salawal ng sanggol : DAPIK.

lam·píng *png* : galaw ng damit kapag hinahangin.

lam·pi·ngá·san *png* [*Hil Seb*] : lapastangan.

lam·pí·rong *png Zoo* [*Hil Seb*] : kapis[1].

lam·pi·sa·kâ *pnr* **1:** *Med* paralisado ang kalahati o buong katawan **2:** ipinatapon sa ibang pook; pinatalsik – *pnd* **lám·pi·sa·ka·ín, i·pa·lam·pi·sa·kâ**.

lam·pí·taw *png* [*Ilk Tag*] **1:** pagdadala sa daungan ng mga lulan ng isang sasakyang dagat na hindi makalapit sa daungan **2:** *Ntk* bangkang nagdadala ng gayong mga lulan; malaking bangkang may katig.

lam·pi·táw *pnd* **mag·lam·pi·táw, lam·pi·ta·wán** [*Hil*] : manood nang palihim.

lam·póng *png* **1:** maingay na pagliligawan ng mga pusa **2:** ngiyaw ng pusang gustong makipagtalik –*pnd* **mag·lam·póng, lam·pu·ngín, lu·mam·póng**.

lampoon (lam·pún) *png Lit* [*Ing*] : isang uri ng mababaw na pag-uyam, karaniwang patungkol sa isang kilalang tao.

lam·pór·nas *pnr* [*Mrw*] : lanas.

lam·pós *pnr* : nakaraan; lampas na.

lam·pót *png* **1:** kahinaan o kalambutan **2:** paglambot ng damit dahil sa labis na paggamit o kalumaan **3:** kusót.

lamp shade (lámp syeyd) *png* [*Ing*] : pantalya.

lam·pú·yan *png Med* : pinaghalong mga ugat ng halamang medisinal.

lám·sit *png* [*War*] : namamagang labì.

la·mud·yò *png Bot* [*Bik IlkTag*] : damurò.

la·mu·gà *png* : pagpapakita ng katapatan o pagmamahal.

la·mú·kos *png* : paglukot sa pamamagitan ng pagdakot sa papel at iba pang kauri nito : LAMÚKOT[3] – *pnd* **man·la·mú·kos, la·mu·ku·sín, lu·ma·mú·kos**.

la·mú·kot *png* **1:** mahimaymay na bahagi ng bunga at nasa paligid ng butó, gaya sa mangga **2:** anumang mahimaymay o malamáng bahagi ng isang bagay **3:** lamukos.

la·mú·ray *png* : pagdurog nang maliliit sa isang bagay – *pnd* **la·mu·rá·yin, man·la·mú·ray**.

la·mu·ráy *pnr* : dinurog o pinagpirapiraso : AMEKMÉK, GIRISÍ, GURÍBHAY, ISANG-RISÁNG, KURUMÍT-KUMÍT, KUSNÍT-KUSNÍT, LURÁY, LUTÁY, MANGLÁY, SÁSEK.

la·mu·rít *pnr* : nasira, nagkahiwahiwalay dahil sa labis na paghawak.

la·mú·sak *png* : paghalo o paglamas ng putik sa mga bagay na maaaring mabilasa gaya ng isda o maaaring madurog gaya ng tinapay – *pnd* **la·mu·sá·kin, mán·la·mú·sak**.

la·mu·sák *pnr* : maputik; matubig ngunit malagkit.

la·mú·tak *png* : paulit-ulit na pagdakot nang mariin gaya ng pagpiga sa kinudkod na niyog – *pnd* **la·mu·tá·kin, lu·ma·mú·tak, mán·la·mú·tak**.

la·mu·ták *pnr* **1:** gitatâ o nanggigitata; malatâ **2:** paulit-ulit na dinakot nang mariin.

la·mut-áw *png* [*Bik*] : tampisaw.

la·mut·mót *png Bot* : pino at mabuhok na bagay na karaniwang tumutubò sa gilid ng mga ugat o baging.

la·muy·móy *png* **1:** pilamento **2:** nisnis ng tela : BINADBAD, HIMULMOL, MAYUTMOT, RABÚTDABÓT, SARABÚSAB **3:** tasel; borlas[2] **4:** bunót; hibla.

la·mú·yo *pnr* [*Bik*] : hindi makontrol o mapigilan ang sarili.

la·mu·yô *pnr* : mahina; nanghihina *var* lamayo.

la·mú·yot *png* **1:** masidhing paghimok o paghikayat **2:** pagkabighani o pagkahimok : AGYAT, AMUYUT, BUDYOK, BUYÓ, DANÍ, DAHUYO, HIBÒ, LAGYAT, SALISOG – *pnd* **ma·la·mú·yot, la·mu·yú·tin**.

lam·yâ *pnr* : malambing na pagsasalita : AMÚYOT, ANGGÂ, BÁNAS, ÍLAY, LUMING, ÚGAY.

lam·yák *png* : bagay na dumarating nang higit na mabuti sa inaasahan.

lam·yóng *png* : pag-uugnay ng isang bagay sa isa pang bagay – *pnd* **mag·lam·yóng, i·lam·yóng, lam·yu·ngín**.

lam·yós *png* **1:** masuyong haplos **2:** lambing; karinyo; pagpapakita ng pagmamahal.

lá·na *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Seb War*] langis; aseyte **2:** [*Esp*] wool **3:** *Bot* uri ng maliliit na saging.

lá·nab *png* **1:** masebong substance na lumulutang sa gatas o sabaw *var* línab **2:** ulo ng bahâ **3:** agos ng tubig tabang patungo sa dagat.

lá·nag *png* : pagdanak ng dugo; labis na pagdurugo.

la·ná·gon *png Bot* : amait.

lá·nam *png* [*Kap*] : lansa.

lá·nang *png* [*Ilk*] **1:** hínang **2:** manhid.

la·náng *png* **1:** kalagayang makinis, patag, at walang ukit o palamuti : LISO **2:** pagpapatag at pagpapakinis sa rabaw ng anuman – *pnd* **mag·la·náng, la·na·ngín, i·pa·la·náng**.

la·ná·ngan *png* [*lanang+an*] **1:** lupang walang patubig **2:** taniman ng gabe, karaniwang pook na mataas, at hindi nababababaran ng tubig.

Lanao del Norte (lá·naw del nór·te) *png* : lalawigan sa gitnang Mindanao ng Filipinas, Rehiyon XII.

Lanao del Sur (lá·naw del sur) *png*: lalawigan sa gitnang Mindanao ng Filipinas, Rehiyon XII.

la·náp *pnr* : lubog sa tubig.

lá·nas *png* **1:** bunga na nabulok **2:** *Bot* [*Tbo*] pinya.

la·nás *pnr* **1:** daláng lahat; isinamang lahat; tangay lahat : LAMPÓRNAS **2:** magulo; kalag ang pagkakatali; tanggal **3:** [*Ilk*] taog.

lá·nat *png* [*Kap*] : lanta.

la·nát *pnr* : hindi makalakad dahil sa kapayatan o kahinaan ng katawan.

la·ná·tan *png Zoo* : batubato.

la·nat·sáy *png Zoo* : maliit na hasa-hasa.

lá·naw *png* [*Hil Ilk Mag Seb Tag Tau War*] : lawa.

la·náw *png* : paggalugad; eksplorasyon – *pnd* **mag·la·náw, la·na·wín**.

la·náy *png Kem* : alkitran.

la·náy *pnr* : kalát, gaya ng langis o tintang tumapon.

land *png* [*Ing*] **1:** solidong bahagi sa rabaw ng mundo, at ang ganitong bahagi sa ibang lawas pangkalawakan : LUPA **2:** bansa **3:** teritoryo **4:** bukid.

land *pnd* [*Ing*] : lumunsad; bumaba sa lupa.

lan·dá *png* : puluhan ng patalim.

lan·dág *png* **1:** *Mil* estratehiya upang mapalabas ang kaaway sa pinagtataguan habang naghihintay sa pagatake **2:** [*Ilk*] anumang ginagamit na patungan kung nagsusulat o naghihiwa *Cf* LANGDÉT.

lan·dák *png* **1:** malalaking patak ng ulan **2:** pagpuputik ng silong ng bahay na yari sa kawayan dahil sa ulan o sa karamihan ng tao.

lan·dáng *png Med* [*Kap Tag*] : panlalata o panghihina ng katawan bago lagnatín.

lan·dás *png* **1:** [*Kap Tag*] makitid na daan, karaniwang para sa naglalakad lámang : DANÁ, LALÁGAN – *pnd* **mag·lan·dás, lan·da·sín 2:** kadulasan o pagkamadulas **3:** footpath.

lán·daw *pnr* [*War*] : lantad; madaling mapansin.

lan·dáy *png* **1:** balangkas o rabaw na nakakurba palabas, gaya ng eksteryor ng anumang bilóg o espero *Cf* LUKÓNG : CONVEX – *pnr* **ma·lan·dáy 2:** pansamantalang silungan kapag gabi sa gubat; hábong **3:** tao na isinilang at lumaki sa bundok.

lán·day *pnr* [*Seb*] : baog *var* langday.

lan·dî *pnr* **1:** [*Kap Tag*] mapanukso, mapang-akit, o mapanghalina *Cf* ALEMBONG, KIRI : BIGÁON, GARAMPÍNGAT, GITÍLON, HATSA, ÍRGAT, KIRAGÓN, ORÁGON, TAKYÔ, TALÁNDEW, TALÁNDIT, UWÁGON **2:** babaeng hayop na naghahanap ng katalik o sex : KANDÍ[2], ÓSTRUS.

lán·ding *png* **1:** [*Ing*] palapagan ng eroplano; daungan o lunsaran ng barko **2:** [*Ing*] paraan ng paglapag o paglapit sa lupa **3:** *Mit* sa sinaunang lipunang Bisaya, multo o aparisyon **4:** [*Seb ST War*] lilim.

lan·dít *pnr* : mapanukso; malibog; makamundo.

lan·dí·wak *png Zoo* [*Mrw Seb Tau*] : malapandó.

landlady (land·léy·di) *png* : babaeng may-ari ng paupahang bahay.

lánd·lord *png* [*Ing*] **1:** lalaking may-ari ng paupahang bahay **2:** panginoong maylupa.

lánd·mark *png* [*Ing*] **1:** pangmarka ng hanggahan : MOHÓN **2:** mahalagang pangyayari o tagumpay na bumago sa takbo ng kasaysayan.

lán·do *png* [*Esp*] : karwaheng apat ang gulong, magkaharap ang upuan ng pasahero at natitiklop ang bubong.

lán·dok *png* [*War*] : bareta.

lan·dók *png* **1:** [*Ilk*] bakal **2:** [*Kap Tag*] bareta *Cf* LANDÓL, LIGKÁL **3:** *Bot* uri ng palay na matagal mahinog at puti ang butil.

lan·dól *png Mek* : baretang pantikwas.

lán·dong *png* [*Seb*] : lilim.

lan·dóng *png* **1:** *Med* malalamáng himaymay na naiiwan pagkatapos ng amputasyon **2:** *Ana* mahabang utóng, lalo sa mga baka **3:** himulmol o pílas na nakalawit sa damit.

lan·dós *pnr* **1:** hindi nakasuot ng uniporme o tamang kasuotan **2:** hubo't hubad.

lan·dóy *png* **1:** galaw ng mga súso ng babae kapag tumatakbo **2:** paglawit ng bunga ng halamang baging na nasa balag **3:** tela o damit na hindi pantay ang laylayan – *pnd* **mag·lan·dóy, lu·man·dóy, i·lan·dóy**.

land re·fórm *png* [*Ing*] : batas tungo sa higit na makatarungang pamamahagi ng lupaing pansakahan : REPÓRMANG AGRÁRYO, REPÓRMA SA LUPÀ.

lan·drí·na *png Bot* : damo (*Borreria hispida*) na mabalahibo.

landscape (lánds·keyp) *png* [*Ing*] **1:** paisahe **2:** *Sin* **a** uri ng pintura na naglalarawan nito **b** larawan ng tanawing ito **3:** sa paglilimbag, pahalang na oryentasyon ng papel *Cf* PORTRAIT.

landslide (lánd·is·láyd) *png* [*Ing*] **1:** pagguho ng lupa mula sa mataas o matarik na pook **2:** sa eleksiyon, pagdagsa ng boto ng nanalong kandidato.

lane (leyn) *png* [*Ing*] **1:** makitid na daan sa pagitan ng mga bakod **2:** tsanel ng tubig para sa sasakyang dagat **3:** markadong daan sa lansangan para sa wastong direksiyon ng mga sasakyan **4:** markadong daan para sa bawat kalahok sa karera o takbuhan.

lang *pnb* [*Seb Tag*] : pinaikling anyo ng **lámang**.

la·ngá *png* **1:** pagkain o pag-inom nang ipinapasok ang ulo sa sisidlan – *pnd* **lu·ma·ngá, i·la·ngá 2:** pagkaligaw o pagkawala, gaya ng kalapating hindi makabalik sa pinanggalingan **3:** [*Ifu*] pangko **4:** *Bot* [*Iba*] lingá.

la·ngá *pnr* : tangá.

la·ngâ *png Zoo* : isdang alat na kahugis ng malakapas ngunit higit na matigas ang kaliskis, laman, at palikpik, humahaba nang 5 sm at 2.54 sm ang lapad.

la·nga·áng *pnr* : maluwag o hindi maayos ang pagkakasalansan.

la·ngáb *png* : pagsahod at pag-iipon ng tubig ulan na dumadaloy sa alulod – *pnd* **lu·mab·ngáb, mag·lab·ngáb**.

la·ngáb *pnr* : nakabukás; walang takip.

la·ngág·la·ngág *png* [*Seb*] : ngala-ngala.

la·nga·ká·pan *png* [*Hil*] : kawayang papag na ginagamit sa paghahatid ng maysakit sa manggagamot o ng patay sa libingan.

la·ngál *pnr* : lubóg, gaya ng sa mga mata.

la·ngá·la *png Bot* [*Hil Seb War*] : dawdáwa.

la·ngá·la·ngá·a *png Bot* : yerba na inihahalo sa pagkain ng mga aso upang higit itong tumapang.

lá·ngan *png* : pag-iingat sa paggamit na anumang ari-arian – *pnd* **mag·lá·ngan, i·lá·ngan**.

la·ngán *png* : pagtuturo o pagsasanay sa mga hayop o batà – *pnd* **mag·la·ngán, i·la·ngán, la·nga·nín**.

la·ngán *pnr* : layaw; ukol sa kalayaan.

la·nga·ngán *png* : tagdan ng sibat.

la·ngáp *png* : pinaikling anyo ng **langhap**.

láng-ap *png* : paglagok o pag-inom nang mabilis.

la·ngá·ray *png Zoo* : isdang alat (family *Ambassidae*) na walang kaliskis at maliit.

la·ngá·ray-pa·kô *png Zoo* : isdang alat (*Atherina forskali*) na may makinis na kaliskis : BULINAW, GÚNO, TI-I.

la·ngás *png* [*Seb*] **1:** *Bot* ligás[2] **2:** ingay.

la·ngás *pnr* [*Seb*] : mapang-abala; nakayayamot – *pnd* **mag·la·ngás, la·nga·sán**.

la·ngas·ngás *png* : tunog ng nagtatagis na ngipin *Cf* LANGITNGIT.

la·ngát *pnr* : manipis at naaaninag.

lá·ngaw *png Zoo* [*Bik Hil Iba Mag Mrw Seb Tag War*] : kulisap (family *Muscidae*) na may dalawang pakpak at nangingitlog sa maruruming pook *Cf* bangaw : APÁNGAT, LANGÒ, NGÍLAW, TÉNDEK.

la·nga·wán *png Zoo* : tandang na may balahibong itim at batik na puti.

la·nga·wén *png Zoo* [*Ilk*] : uri ng tandang na may pula at puting balahibo.

la·ngáy *png* : pagputol o pagbali sa sanga ng punongkahoy at dahon ng saging at palmera – *pnd* **la·nga·yín, man·la·ngáy**.

la·nga·yák *pnr* : tamad; mabigat ang katawan : BATÚGAN.

la·ngáy-la·ngá·yan *png Zoo* : maliit na ibon (family *Hirundinidae*) na migratoryo, may maikling tuka, mahabang buntot, at maliliit na paa : GOLONDRINA, SWALLOW.

lang·bó *png Bot* [*War*] : yamungmong.

lang·bú *png Zoo* [*Seb*] : gagaong.

lang·dáy *pnr* [*War*] : baog.

lang·dét *png* [*Ilk*] : sangkalan.

lang·dò *png Lit* [*Seb*] : tula.

láng·ga *png* [*Ara*] : parihabang pook dalanginan ng mga Muslim.

lang·gâ *png* **1:** pagtungga ng tuba o alak sa tása o baso **2:** unti-unting paglagok, karaniwan ng mataas na uri ng alak – *pnd* **lu·mang·gâ, lang·ga·ín, i·pa·lang·gâ**.

láng·gal *png* : sa mga Muslim, pook na sambahan at higit na maliit sa masjid.

lang·gám *png Zoo* **1:** kulisap (family *Formicidae*) na maliit, may sungot, at walang pakpak maliban sa ilang tigulang : GILATA, HAROMIGAS, KUTÓN, LAMÍGAS, PÁNAS[1], PILÀ, SUBÁY, SANAM, TUBAK, VAHAWO **2:** [*Pan Seb*] uri ng ibon (class *Aves*).

láng·gang *png* : pagtuturo nang may halimbawa – *pnd* **mag·láng·gang, i·láng·gang, lang·gá·ngan**.

láng·gang *pnr* : tinuruan, sinanay, o iminulat sa isang uri ng gawa o asal.

lang·gás *png Med* : paglilinis ng sugat : ÁLIM, DÁNGAS, DAYÁS, HUNAD – *pnd* **láng·ga·sín, mag·lang·gás, i·pan·lang·gás**.

lang·ga·yák *pnr* : mahilig sa pagpapalipas ng panahon nang walang ginagawa : ALISAGÀ.

lang·gí·kit *png* [*Hil*] : kawing.

láng·git *png* : disenyong pabalumbon sa mga barandilya, makapal sa punò, at lumiliit o numinipis sa dulo.

lang·gók *png* **1:** balbas ng kambing **2:** pagkuha o pagbunot ng anuman sa pamamagitan ng lakas at bilis.

láng·go·ní·sa *png* [*Esp longaniza*] : varyant ng **longganisa**.

lang·góng *pnr* [*Ilk*] : barumbadò.

lang·gós·ta *png Zoo* [*Esp langosta*] : balang.

lang·gó·tse *png* [*Tsi Ilk Tag*] : uri ng matibay na himaymay, karaniwan ng sako.

lang·gu·wáy *png* [*Tsi*] : sisidlan ng mga gamit sa pagnganganga *var* LANGWÁY.

lang·hál *png* : pagdaramit sa batà ng kasuotang pangmatanda.

lang·hál *pnr* : tumanggap nang labis o lampas sa kailangan.

lang·háp *png* **1:** pagsamyo; paghinga nang malalim **2:** pagsinghot ng nakagagamot na singaw – *pnd* **lu·mang·háp, lang·ha·pín**.

lá·ngi *png* [*Seb*] : bangut.

la·ngî *pnd* **mag·la·ngî, lu·ma·ngî, i·la·ngî, la·ngi·án** [*Seb*] : putulin.

la·ngî *pnr* [*Kap*] : tuyô[1]; tiganíg.

la·ngíb *png* [*Kap Tag*] **1:** balát ng naghihilom na sugat **2:** dugong namuo at natuyo : KAGÁN, KÁGID, KÉGGANG, KÚGAN, KUGÁNG, NÚKA.

lá·ngil *png Bot* **1:** akasya **2:** punongkahoy na may balát na ginagamit na panghalili sa gugò.

La·ngí·lan *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Bagobo.

lá·ngin *png* **1:** *Zoo* uri ng mammal na maraming súso **2:** laman ng usa na bahagyang niluto **3:** *Bot* kiting-kiting.

la·ngís *png* [*Bik Kap Hil Pan Tag*] **1:** malabnaw at malinaw na sustansiyang nakakatas sa niyog at ginagamit na lubrikante, pamahid sa buhok, pampaningas sa ilawán, at iba pa : ASÉYTE, LÁNA, LANYÂ, LÁRAK, LARÛ, OIL, ÓLEÓ **2:** pinurong krudo : OIL **3:** panunuyò sa isang tao upang mapagbigyan – *pnd* **mag·la·ngís, la·ngi·sán**.

lá·ngit *png* [*Bik Hil Iba Ilk Mag Seb Tag War*] **1:** sky **2:** sa Kristiyanismo, tahanan ng Diyos at ng mga anghel : HEAVEN, PARAÍSO **3:** lubos na kaligayahan : BANWÁ[1], GLÓRYA, LUWALHATI.

lá·ngit-lá·ngit *png* : malapad na káyo o papel na inilalagay na tila kisame sa sasakyan, kapilya, katre, at iba pa at kinakabitan ng mga palamuti *Cf* CANOPY.

la·ngít-lan·gí·tan *png* [*langit-langit+an*] **1:** pansamantalang habong o silungan, karaniwang yari sa tela **2:** tawag din sa kamang may ganitong yari.

la·ngit·ngít *png* **1:** [*Kap Tag*] impit na tunog na gawa ng pagkikiskisan o paglalapat ng dalawang bagay : AGÁAK, ATÉET, ÍGOT, LAGÍIT, LANGUB-NGÚB, RAGÁAK, RÁIT, RANÉTRET **2:** *Bot* lagete.

láng·ka *png* [*Sma*] : sayaw ng pakikidigma.

lang·kâ *png Bot* [*Bit Hil Iba Ilk Mrw Pan Seb War Tag*] : punongkahoy (*Artocarpus heterophyllus*) na makintab ang lunting dahon at nakakain ang bunga : ANÁNGKA, BADAK, NANGKÂ, YÁNGKA.

láng·kag *png* [*War*] : inip.

lang·kág *pnr* : malaki subalit magaan; madaling madala.

lang·kál *pnr* : esponghado; malaespongha ang salat.

lang·káp *png* : elemento, bagay, o bahaging siyang pinagkakabitan ng isa pang bagay – *pnd* **mag·lang·káp, lang·ka·pán, i·lang·káp**.

lang·ká·pan *png* **1:** *Gra* [*langkap+an*] pangungusap na binubuo ng isang sugnay na makapag-iisa at dalawa o higit pang sugnay **2:** [*Hil*] kawayang higaan na ginagamit ng mga taga-Panay noon sa pagbubuhat ng patay **3:** magkasama; magkatulong.

lang·ká·pi *png* [*Ilk*] : papag na kawayan.

lang·kás *pnr* : mahinang mag-isip; madaling maloko : BOBO, UTO-UTO.

láng·kat *pnr* [*Seb*] : laslas.

lang·káw *pnr* **:** mahaba at payat, tulad ng leeg o binti.

lang·ka·wás *png Bot* **1:** mátaas na palumpong (*Alpinia zerumbe*) na tila kawayan, puti at kulay kahel ang bulaklak na may bahid na pulang guhit, at makintab ang ubod **2:** [*Bik Kap Hil Seb Tag War*] yerba (*Languas pyramidata*) na pampalasa ng pagkain ang murang sanga at bulaklak **3:** [*Hil*] uri ng ilahas na luya.

lang·káy *png* **1:** kumpol, buwig, o pilíng ng mga bunga *var* lángke **:** OLÚP, PANGEN, PUNDOK, SAPÍNGI **2** kawan, karaniwang tumutukoy sa mga ibon.

láng·kay *pnr* [*Seb*] **:** natuyong dahon at katulad.

lang·ká·yan *png* **1:** higaan na may bitbítan at ginagamit sa pagdadala ng maysakit *Cf* LANGKÁPAN **2:** patungan ng mga imahen **:** ÁNDAS.

lang·kín *png***:** bagting na yari sa bituka ng hayop, lalo na ng tupa, at karaniwang ginagamit sa biyolin o búsog.

láng·king *png* [*Seb Tag Tsi*] **:** tintang itim.

láng·kit *png* [*Mrw*] **:** makitid na tela na hinabi nang hiwalay sa maliit na habihan.

láng·kob *png* [*War*] **:** sisiw o inakáy na may kompletong balahibo.

lang·kó·ban *png Bot* [*Ilk*] **:** palay na mabilis mahinog, may sungot sa uhay, at may pulang butil.

lang·kól *png* **1:** paggawa nang minsanan **2:** pagkuha o paghawak nang napakarami sa isang takdang panahon – *pnd* **mag·lang·kól, lang·ku·lín**.

láng·koy *png Zoo* [*Bik Seb*] **:** espada[3].

láng·kul *png* [*Kap*] **:** ikid[2].

lang·ku·síp *png***:** pagtakas o pagtatago upang hindi mabigyan ng takdang gawain – *pnd* **mag·lang·ku·síp, lang·ku·si·pán**.

lang·ku·wás *png Bot* **:** uri ng ilahas na luya.

lang·láng *png* [*Tsi*] **1:** uri ng pansit na may sabaw **2:** rekado; palabok **3:** *Ntk* sasakyang dagat ng mga pirata ng Tsino noong siglo 16.

láng·nis *png* [*Kap*] **:** angí.

láng-o *png* **:** alingasaw ng naimbak na tubig.

la·ngò *png Zoo* [*Kap*] **:** langaw.

la·ngó *pnr* [*Bik Tag*] **:** lasing.

lá·ngon *pnr* [*Mrw*] **:** tanán.

lá·ngog *png* [*Tau*] **:** birò.

la·ngó·gan *png Zoo* [*Kay Tbn*] **:** manok na walang balahibo.

lá·ngot *png* [*Mrw*] **:** hilo.

la·ngót *pnr***:** binunot sa pamamagitan ng dalawang kamay – *pnd* **la·ngu·tín, lu·ma·ngót**.

la·ngóy *png* [*Bik Hil Ilk Mrw Mag Pan Seb Tag War*] **:** pag-usad sa tubig sa pamamagitan ng pagkampay ng mga kamay at pagsikad ng mga paa, kung sa tao, at sa pamamagitan ng buntot at mga palikpik, kung sa isda **:** SWIM, TÉREB –*pnd* **lu·ma·ngóy, la·ngu·yín, i·la·ngóy**.

lang·sí *png* [*Ilk*] **:** lansá.

lang·sî *png* [*Bik*] **:** lansá.

language (láng·gwids) *png* [*Ing*] **:** wika.

la·ngub·ngúb *png* [*Kap*] **:** langitngit.

langue (lang) *png Lgw* [*Fre*] **:** wika bilang sistema ng mga anyo at kumbensiyong ginagamit sa komunikasyon *Cf* PAROLE[2].

la·ngú·han *png* [*lango+han*] **1:** pagiinuman ng magkakaibigan o magkakasama **2:** pook na inuman ng magkakaibigan.

la·ngú·la·ngó *png* [*Kap Tag*] **:** bantayan na yari sa balangkas na kawayan o kahoy at inilalagay sa itaas ng punongkahoy.

la·ngut·ngót *png* **1:** tunog ng nginunguyang bagay na malutong *Cf* LANGINGIT **:** NGALASÁNGAS, RAGAMÔ **2:** tunog ng nagtatagis na mga ngipin kung natutulog.

la·nguy·ngóy *png* **:** malakas at matinding panangis.

lang·wáy *png* **:** pinaikling anyo ng **langguway**.

lang·yát *png* **1:** gatla o ukit sa patpat o kahoy **2:** paglapastangan sa Diyos **3:** pahayag na mahalay; kabastusan – *pnd* **lang·ya·tín, man·lang·yát**.

lang·yót *png* **:** lambing.

la·nì *png* **:** pisì.

lá·nib *png* **1:** pagdaragdag o idinaragdag sa lapad ng isang bagay na pinagsasalalayan gaya ng banig, kumot, at iba pa – *pnd* **mag·lá·nib, i·lá·nib, la·ní·ban, i·pan·lá·nib 2:** ang bagay na idinagdag sa isa pang bagay.

la·nig·dá *png Bot* [*Bik*] **:** kalantas.

la·ník *pnr* [*Kap Tag*] **:** masinsing pagkakahabi o lala.

la·ni·lá·ngan *png Bot* [*Ilk Tag*] **:** buho na matigas at pula.

la·níl·ya *png* [*Esp lanilla*] **:** pinong pranela.

la·ním *png* **:** alingasaw ng lansa o mabahong putik – *pnr* **ma·la·ním**.

La Niña (la nín·ya) *png* [*Esp*] **:** iregular at masalimuot na pagbabago ng klima na nagdudulot ng pagbuhos ng ulan.

lá·nip *png* **1:** *Med* pagkalat ng ulser sa balát **2:** pagbabalát ng bunga – *pnd* **mag·lá·nip, lu·má·nip**.

lá·nis *pnr* **:** amoy tae.

lá·nit *png* [*Ilk Tag*] **1:** mantsa; pagkalat ng mantsa sa iba pa **:** BÚLIT, MÚSING, PULÁKIT **2:** malangis-langis na rabaw.

la·ni·tì *png Bot* [*Seb*] **:** matigas na punongkahoy (*Kibatalia blancoi*) na tumataas nang 18-20 m *var* lanotì **:** LANÍTING-GÚBAT.

la·ní·ting gú·bat *png Bot* [*Seb laniti+ng gubat*] **:** lanitì.

lan·lán *png* **:** pag-awit nang walang tumpak na liriks – *pnd* **lu·man·lán, mag·lan·lán, lan·la·nín**.

lan·lás *png***:** pagtakbo nang paharibas kahit may balakid – *pnd* **lu·man·lás, lan·la·sín, lan·la·sán**.

lan·mán *png***:** pagkaunawa; pagkakatanda sa kaalaman, bagay na pinagaralan, o narinig.

la·nò *png* [*Mrw*] **:** palayaw.

lá·nob *png Ark* [*Bik*] **:** tabíke.

lá·nog *png* **1:** tinig na mababà, magaralgal, at waring paos **2:** [*Hil*] alingawngaw.

la·nóg *png* [*Seb*] **:** bugal.

lá·no·lín *png* [*Ing*] **:** lanolina.

la·no·lí·na *png* [*Esp*] **:** katas ng balát ng tupa **:** LANOLIN.

Lá·non *png* **:** Maranaw.

la·nóng *png* [*Hil*] **:** laos[1].

lá·nos *pnr* [*Ilk*] **:** hindi namumunga, karaniwang tumutukoy sa halaman o punongkahoy.

la·nós *pnr* [*Seb Tag*] **1:** lanta **2:** naubos lahat; nasalanta.

lá·not *png* **1:** *Bot* [*Ilk*] makinis na baging (*Senecio scandens*), hugis sibat ang dahon, at hugis tainga ng tao ang tangkay **2:** [*Bik Hil Pan Seb War*] himaymay na hindi pa hiwahiwalay, gaya ng sa abaka **3:** ganit[1].

la·nót *pnd* **i·la·nót, lu·ma·nót, mag·la·nót** [*Bik*] **:** labnutin.

la·nót *pnr***:** natastas o lumambot dahil sa malimit na paggamit**:** LAMPÓT[2].

lá·noy *png* [*War*] **:** mataas na tono; mataginting na tinig.

lán·rak *png* **:** malalaking patak ng ulan.

lán·sa *png* [*Esp lanza*] **:** sibát.

lan·sá *png* **1:** [*Kap Tag*] amoy o lasa ng isda o kaya'y ng tumagas na dugo **:** ANGÓ, LANGSÍ, LANGSÎ, LÁNAM **2:** [*Ilk*] pakò.

lan·sa·dé·ra *png* [*Esp lanzadera*] **:** ikiran ng sinulid na may dalawang matulis na dulo, ginagamit upang dalhin ang mga pahalang na sinulid sa pagitan ng mga paayon na sinulid **:** BARTILYA, LUNGA, LÚNGON, LUNGONEN, PARU, SHUTTLE, SIKWAN, SÚYOD[3].

lan·ság *png* **:** pagbuwag ng isang pangkat, samahan, o estado **:** LÁSI – *pnd* **lan·sa·gín, i·pa·lan·ság, lu·man·ság**.

lan·ság *pnr* **:** binaklas o tinanggal nang isa-isa ang mga piyesa o bahagi **:** ABAGBAG, ABUYAK, BUNGKAG.

lan·sák *pnr* **1:** marami; sama-sama **2:** tapat; tahas gaya sa pagsasamahan **3:** minsanan; pakyawan **:** WHOLESALE **4:** [*Mrw*] salot.

lán·sang *png* [*Hil Seb Tau War*] **:** pakò.

lan·sáng *png* [*Bik*] **:** bákal.

lan·sáng *pnr* **:** pasulóng.

lan·sá·ngan *png* **:** malaking daan para sa mga behikulo *Cf* ABENÍDA, BOULEVARD, EXPRESSWAY, HIGHWAY, SUPERHIGHWAY.

lán·sar *pnd* **mag·lán·sar, lu·mán·sar, i·lán·sar** [*Esp lanzar*] **:** ilunsad, gaya ng sa kandidatura.

lan·sé *png* [*Esp lancé*] **:** varyant ng **lansi**.

lan·sé·ros *png Say* [*Esp lanceros*] **:** sayaw na ginagampanan ng magkakaparehang nakaayos sa isang parisukat.

lan·sé·ta *png* [*Esp lanceta*] **:** patalim na naititiklop *var* LASETA *Cf* BALISONG.

lan·sí *pnd* **lan·si·hín, man·lan·sí, ma·lan·sí :** linlangin, lalo na kung nakikipagtunggali *var* lansé.

lán·si-lán·si·ná·an *png Bot* **:** palumpong (*Jathropa gossypifolia*) na kulay lila ang bulaklak, at pinaniniwalaang gamot sa ketong ang langis na kinatas sa buto nito **:** BÁLAWTANDÚYONG, TUBA-SA-BUWÁYA, TÚBA-TÚBA.

lan·si·nà *png Bot* **:** halaman (*Ricinus communis*) na pinagkukunan ng langis ng kastor **:** LINGASINA, TANGANTANGAN, TAWÁTAWÁ.

lan·só·nes *png Bot* [*Esp lanzones*] **1:** punongkahoy (*Lansium domesticum*) na tumataas nang 4-15 m **2:** tawag din sa nakakaing bunga nito **:** BOBÓA, BÚKAN, BULÁHAN, LÚHU.

lan·só·nes-bun·dók *png Bot*: punongkahoy (*Lansium dubium*) na may bungang bilóg, kulay kape hanggang dilaw, malamán, at may katamtamang asim: BUWÁHAN, MAMÁTA-BABÁE.

lan·sóng *png* **:** pagluluto sa pamamagitan ng pagpapasingaw.

lan·sót *png* **:** amoy ng nabubulok na isda.

lan·súng *png* [*Tau*] **:** tinta ng pusit at kauri.

lan·sú·ngan *png* [*lansóng + an*] **1:** lutuán ng kakaníng nilansong gaya ng puto **2:** kasangkapang sisidlan ng pasisingawin na yari sa kawayan o buho, tinabas nang pabilog na may katamtamang lapad, at pinaikutan ng kawayang manipis *Cf* STEAMER.

lan·tá *pnr* [*Bik Kap Tag*] **:** naglaho ang angking kasariwaan, karaniwan sa bulaklak at dahon *Cf* LAWO **:** LAGIBÁS, LAÍNG, LANAT, LANOS, LARAG, LUÓY, LUYÓS, TUYÓT.

lan·tád *pnr* **1:** [*Bik Kap Tag*] nakalitaw; nakikita nang ganap **2:** tahas at bukás, taimtim, lalo na sa pakikitungo sa ibang tao **:** HANTÁD, TAHAW[2].

lan·ta·gà *png Zoo* **:** ahas (*Liopeltis philippina*) na karaniwang natatagpuan sa Palawan.

lan·ta·gâ *png* **1:** tinirintas na buhok ng babae **2:** pagtitirintas – *pnd* **mag·lan·ta·gâ, lan·ta·ga·hín, i·lan·ta·gâ**.

lan·ták *png* **1:** [*Ilk Tag*] marahas na pagsalakay *Cf* DALÚSUNG **:** DÁSMAG, HASMÁG **2:** pagkain nang ubos-kaya – *pnd* **lan·ta·kán, lu·man·ták**.

lan·ta·kà *png* **:** maliit na kanyon.

lan·tá·kan *png* [*lantak+an*] **:** mahigpit na labanan.

lan·tá·na *png Bot* **:** kantutay.

lan·táng *png* **1:** kahandaan, karaniwan sa anumang iuutós sa pagsisimula ng trabaho o gawain **2:** paghahanda ng loob, isip, o sarili hinggil sa isang sitwasyon – *pnd* **mag·lan·táng, lan·ta·ngín**.

lan·tá·ran *png* [*lantad+an*] **:** hayagan o tapatang pakikitungo sa kapuwa-tao.

lán·taw *png* [*Mrw*] **:** tanaw.

lan·táw *png* **:** paggiwang-giwang ng palutang o ng bangkang walang laman **2:** [*Seb*] tanaw – *pnd* **mag·lan·táw, i·lan·táw, lan·tá·win, lu·man·táw**.

lán·tay *png* [*Seb*] **:** papag.

lan·táy *pnr* **:** taal na dalisay **:** LÚNLON, LÚNSAY, PÚRO, TÍM-OS, WAGAS.

lán·tern *png* [*Ing*] **:** parol.

lan·téy *png Mus* [*Ata*] **:** suling.

lanthanum (lán·ta·núm) *png Kem* [*Ing*] **:** metaliko at pinilakang-puting element (atomic number 57, symbol **La**).

lan·tì *png* [*War*] **:** bálat.

lan·tík *png* [*Kap Mrw Tag*] **1:** kaayaayang kurba gaya ng sa pilikmata, daliri, o baywang **:** BALÓD, MAKAWÉT **2:** [*Hil*] alon.

lan·tí·kan *png Kar* **:** pakurbang pamakpak ng bubong para sa alulod.

lan·tíng *png* **1:** bahagi ng araro na kinakabitan ng singkaw **2:** *Bot* damong-ilalim.

lan·tíng-ha·bâ *png Bot* **:** yerba (*Plantago lanceolata*) na makitid ang dahon.

lan·tíng-sa·pà *png Bot* **:** halamang tubig (*Ottelia alismoides*) na mahimaymay ang ugat **:** KALABÚWA.

lan·tód *png* [*Mrw*] **:** palamuting heometriko ang disenyo.

lan·tód *pnr* **1:** hindi maingat kung magdamit **2:** malandi kung magbihis.

lán·tong *png* [*War*] **:** simula ng pagkati ng tubig.

lan·tóng *png* **:** alingasaw ng nabubulok na isda o karne.

lan·tót *png* **:** mabahong amoy ng naimbak na tubig na may mga dahon **:** BANTÓT – *pnr* **ma·lan·tót**.

lan·tóy *png Mus* **1:** [*Btk Cuy Han*] kallaleng **2:** [*Ata*] suling **3:** [*Mnb-Cot*] bulungudyung **4:** [*Seb*] klarineteng kawayan.

lán·tsa *png Ntk* [*Esp lancha*] **:** sasakyang dagat na de-motor, maliit kaysa bapor ngunit malaki kaysa bangka.

lan·tú·gi *png* [*War*] **:** pagtatalo; debate.

lan·tu·gì *png* **1:** balitaktak **2:** [*Seb*] tunggali[1].

lán·tung *png* [*Hil Seb*] **:** pinakamataas na pagtáog ng tubig *Cf* LÁGNAS.

lan·tú·tay *pnr* **1:** nakalaylay; nanlambot **2:** lagalag **3:** malahininga.

la·nu·bò *png* **:** mahaba subalit mura at sariwang sanga ng punongkahoy **:** TANÚBOG.

la·nú·nab *png* **:** bangka-bangkaan; laruang bangka.

lá·nus *png* [*Bik*] **:** piíng.

la·nu·tán *png Bot* : punongkahoy (*Alphonsea arborea*) na tumataas nang 41 m, dilaw ang bulaklak, at biluhaba ang bunga : KÁLAY, LANUTANG ITIM, PÚLUKÁLAY.

la·nú·tang i·tím *png Bot* [*lanutan+na itim*] : lanutan.

la·nú·tang pu·tì *png Bot* [*Plw Min lanutan+na puti*] : palumpong o maliit na punongkahoy na hugis bato ang sepal at nagagamit na pampatuyo sa mga sugat : KALABUYO, MALAATIS.

lan·wáng *pnr* : hindi nakahanda; walang kamalay-malay sa naganap o nagaganap.

lan·yâ *png* **1:** [*Kap*] langis, kung sa buhok **2:** líbog.

lan·yán *png Zoo* : ahas-tubig (*Acrochordus granulatus*) na karaniwang naninirahan sa wawa at bakawan : SMALL WART SNAKE.

la·o *png* [*Tbo*] : dalamhati.

la·ó *png* [*Hil*] : putik.

Laoag (la·wág) *png*: lungsod sa Ilocos Norte at kabesera ng lalawigan.

lá·ob *png* : pagsasalab ng dahon sa apoy o init.

la·ób *pnr*: naisalab na, kung sa dahon.

lá·od *png* [*Mrw*] : laot[2].

la·óg *png* [*Bik*] : loób.

la·óg *pnr* **1:** mailap o ilahas, karaniwang patungkol sa pusa **2:** [*Mrw Tag*] pagala-gala upang maghanap ng pagkain o makipagsapalaran.

Lá·ok *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Kalagan.

lá·o-lá·o *png Zoo* : haol-haol.

la·óm *pnd* **lu·ma·óm, i·la·óm** [*Bik Hil Seb*] : umasa; manalig.

la·o·món *png* [*Bik*] : piit.

Lá·on *png Mit* [*Hil*] : maalamat na hari ng Negros at diyos na tagapagpakilala ng mga Bisaya.

lá·on *png* **1:** mahabá o matagal na panahon : LÁWIG – *pnr* **ma·lá·on 2:** [*War*] dating ani **3:** [*Hil*] siit; maliit na sanga **4:** [*Bik*] kaning-baboy **5:** [*Mrw*] tagtuyot.

la·ón *pnr* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** matanda; antigo **2:** luma; dati.

la·óng *png*: pamimintas o paninirang-puri sa isang tao na hindi kaharap – *pnd* **man·la·óng, la·u·ngín**.

la·óng *pnr* [*Ilk*] : loob; nasasakupan.

lá·op *png*: samahán ng dalawang tao para sa isang layunin : PÁRTNER.

la·ós *pnr* **1:** sobra na sa pagkahinog : AKSENGÁN, LANÓNG, LAWÓS, RÚMON **2:** hindi na sikát; wala sa uso; hindi na kapaki-pakinabang : APASÓ, LIPÁS, OUTDATED, TÁHAW.

lá·ot *png* **1:** gitnâ **2:** gitna ng karagatan : KÁLOD, LÁOD, LÁWUD, TAAW, WALÀ[1] **3:** kawalang hanggan.

lá·oy *pnb* : pabalik-balik; paroo't parito.

lap *png* [*Ing*] **1:** kandungan **2:** bahagi ng damit sa gawing kandungan **3:** distansiyang kailangang takbuhin o languyin.

lá·pa *png* [*Ifu*] : bungkos ng nganga.

la·pà *png* [*Mrw Seb Tag*] **1:** pagkatay o pagpipira-piraso, karaniwan ng hayop : LABÁK[6], TIRÓS **2:** malupit na pagpatay – *pnd* **man·la·pà, lu·ma·pà, la·pá·in, i·pa·la·pà**.

lá·pa *pnr* [*Bik*] : bulok; sirâ.

lá·pad *png* [*Bik Kap Hil Pan Seb Tag War*] : sukat o distansiya mulang isang panig hanggang kabilang panig : LÁKBANG, LÁPAR, LUWÁN, WIDTH[1].

la·pád *png Zoo* : halubaybay.

la·pád *pnr* : sapad.

la·pág *png* **1:** ibabâ; ilalim **2:** sahig **3:** silong; lupà **4:** pagbababâ ng anumang dala – *pnd* **mag·la·pág, i·la·pág**.

lá·pak *png* [*Bik*] : lipak.

la·pák *pnr* [*Kap Tag*] **1:** bakli o tanggal-tanggal gaya ng mga sanga ng punongkahoy **2:** sira; punit; wakwak **3:** [*Seb*] may mga guhit.

la·pa·kà *png Med* [*War*] : tagulabay.

La·pak·nón *png* : Butuanon.

la·páng *png*: malaking hiwa ng karne; sangkuwartong karne.

lá·par *png* [*Pan*] : lápad.

laparoscopy (la·pa·rós·ko·pí) *png* [*Ing*] : instrumentong fiber optic na ipinapasok sa dingding ng abdomen upang makita ang mga organ sa loob nito.

lá·pas *png Zoo* : uri ng kabibe (*Halintis asinina*) na katamtaman ang laki at kurbado ang takupis.

la·pás *png* **1:** *Zoo* dalagang-bukid **2:** [*Esp La Paz*] pagdiriwang tatlong araw bago sumapit ang Miyerkoles de Senisa **3:** pagsasaayos ng mga bayarin o sigalot **4:** [*Hil*] panahon pagkatapos ng isang okasyon o pagdiriwang.

lá·pas *pnr* [*Bik*] : labág.

la·pas·tá·ngan *png* [*Kap Tag*] : tao na walang pitagan, walang galang, o walang pakundangan : ÁGAB-ANGATÁN, HALAY, LAMPINGÁSAN, TAMPALÁSAN – *pnd* **la·pas·ta·ngá·nin, man·la·pas·tá·ngan**.

lá·pat *png* **1:** inam **2:** [*Ilk*] nipís **3:** *Zoo* [*Ilk Pan*] bulate **4:** [*War*] mali; kamalian.

la·pát *png* : pagtitilad o bagay na tinilad nang manipis, gaya ng kawayan o yantok upang gawing pansalá, pantali, panghugpong, at iba pa *Cf* HAPÍT – *pnd* **mag·la·pát, la·pa·tín, i·pa·la·pát**.

lá·pat *pnr* **1:** [*Bik Kap Mag Mrw Pan Tag*] maayos ang pagkakasara o pagkakadikit : DÍGEM, HAÓM, PAKÉP, SIBÒ, TUKMÀ **2:** katapat o katimbang sa uri at kakayahan **3:** walang puwang; dikit na dikit **4:** angkop; agpang; akma.

la·pá·ti *png Zoo* : uri ng kalapati (family *Columbidae*) na mahaba ang buntot.

la·pá·tin *png* **1:** *Zoo* ibon na kahawig ng maya, pipit, o luklak at mahilig manginain ng bunga at bulaklak **2:** kawayan o yantok na maaaring gawing pantali o pansalá.

lá·paw *png* [*ST*] : takip na mahigpit ang pagkakalapat sa bibig ng bote *Cf* TÁNSAN.

la·páw *pnr* [*Hil Seb*] : láwas.

lá·pay *png* **1:** bahay o silungan na itinatayo sa taluktok ng mataas na pook **2:** *Zoo* [*Bik Seb*] tagak.

la·páy *png Ana* : sa abdomen, ang organong may kinalaman sa produksiyon at pagtatanggal ng red blood cell : LIMPÂ, PANCREAS.

la·páy *pnr* : kulang sa timbang.

La·pá·yaw *png*: isa sa mga pangkating etniko ng mga Apayaw.

lap·dú·san *png* [*War*] : mga piraso ng kahoy na ginagamit na hampasan upang maihiwalay ang butil sa uhay ng palay.

lá·pel *png* [*Ing*] : solapa.

lá·pi *png*: [*Kbn*] blusang bukás ang harapan.

la·pì *png* **1:** sapì **2:** [*War*] murang niyog **3:** [*Bik*] hita.

la·pî *png* [*Mrw*] : bungi.

la·pí·an *png* [*lapi+an*] : samahang pampolitika ng mga manghahalal o pangkat ng mga tao na nagkakaisa ng layunin o kuro-kuro : PARTÍDO, PARTY[1].

lá·pi·dá *png* [*Esp*] **:** pamukha sa puntod, karaniwang kinasusulatan ng pangalan, kapanganakan, at kamatayan ng nakalibing.

la·pi·dár·yo *png* [*Esp lapidario*] **1:** artesano, mangangalakal, o tagatipon ng mga tabás na mahahalagang bato o hiyas **2:** sining ng pagtabas ng mahahalagang bato o hiyas.

lá·pig *png Ntk* **:** uri ng sasakyang dagat na katulad ng biray.

la·pi·gâ *pnr* [*Bik*] **:** lupasay.

la·pí·gut *pnr* [*Hil*] **:** kaawa-awang kalagayan.

la·pi·kî *png* [*War*] **:** haplit[1].

la·pi·náw *pnr* **:** nagputik, tulad ng daanang naging maputik dahil sa pagparoo't parito ng mga tao.

la·píng *png Ana* **:** balát na nakalawit sa leeg ng bákang lalaki.

la·pí·ra *png Zoo* **:** uri ng kuwago.

la·pi·rót *pnr* **:** nilukot o dinurog sa pamamagitan ng kamay o dulo ng mga daliri **:** KILIKIT – *pnd* **mag·la·pí·rot, la·pi·rú·tin, i·pa·la·pí·rot**.

lá·pis *png* **1:** [*Esp lapiz*] kasangkapang pangmarka, pangguhit, o pansulat, binubuo ng isang pahabang piraso ng grapito, tisa, o katulad na nakapaloob sa isang lalagyang gawa sa kahoy, metal o plastik **:** PENCIL, PÉNSIL **2:** *Zoo* [*Kap Kyn Pan Tag Tbn*] dorado **3:** batong sapad na karaniwang hugis parisukat o parihaba.

la·pís *png* [*Pan*] **:** báo[1].

la·pi·sâ *pnr* **:** nilamás.

la·pi·sák *png* **:** paglalakad sa putikan.

la·pi·sák *pnr* **:** pisâ o duróg gaya ng sa itlog, prutas, at kamatis.

la·pís-lá·pis *png Ana* [*Pan*] **:** bungo.

lapis lazuli (lá·pis la·zyú·li) *png* [*Ing*] **:** batong hiyas na karaniwang may matingkad na kulay asul.

lá·pit *png* [*Kap Pan Tag*] **:** maikling agwat ng dalawang bagay o kalagayan **:** DOLOK, DUOL.

lá·pit *pnd* **lu·má·pit, la·pí·tan, i·lá·pit** [*Kap Pan Tag*] **:** puntahan o dikitan ang bagay, tao, at iba pang nais makita, mahawakan, o makaniig.

la·pi·tán *png, pnr* [*lapit+an*] **:** tao na palaging hinihingan ng tulong.

la·pít-la·pít *pnr* **:** maikling agwat ng bawat isa sa isa't isa; magkakatabi.

la·pit·pít *png* [*Kap Tag*] **:** klik; tunog ng klik.

lap·láp *png* **1:** pagtatalop ng balát ng hayop, gaya ng sa kalabaw o baka **2:** paghiwa nang manipis at malapad, gaya ng paghiwa sa laman ng hayop – *pnd* **lap·la·pín, lu·map·láp**.

lap·nág *pnr* **:** nakabunton; nakatambak.

láp·nis *png Seb* **:** saha.

lap·nís *png Bot* **:** anabo.

lap·nít *png Bot* **:** anabo.

lap·nós *png* **:** pag-angat ng balát at pagkakaroon ng likido sa pagitan nito at ng laman, dahil sa pagkakapaso.

la·pó *png Bot* [*Iba*] **:** dapong-tubó.

lá·po *pnr* [*Kap*] **:** apaw.

lá·pog *png* [*Seb*] **:** sigâ.

la·póg *png* [*Ilk*] **:** mataas na pook na pinagtatamnan at ulan ang tanging pinagmumulan ng tubig.

lá·pok *png* [*Bik Seb*] **:** putik.

la·pók *pnr* **:** nabulok, gaya ng kahoy o tela.

lá·pot *png* **:** katangian ng likido kapag kulang sa tubig; pamimigat o pangangapal ng likido *Cf* CONSISTENCY, LABNÁW.

la·póy *png* [*Seb*] **:** pagod; patâ.

lá·prak *pnr* [*War*] **:** nakahilata; nakahandusay; nakahiga na unat ang mga kamay.

láp·saw *pnr* [*War*] **:** malabnaw.

lapse (laps) *png* [*Ing*] **1:** di-sinasadyang paglihis sa nakaugalian **2:** pansamantalang paglihis **3:** munting pagkakamali.

lap·sóy *pnr* **:** walang muwang kaya hindi nahihiya, ngunit hindi naman bastos o walang pakundangan.

láp·sus *png* [*Lat*] **:** pagkaligta; kawalang ingat.

lapsus calami (láp·sus ká·la·máy) *png* [*Lat*] **:** kamalian o kawalang ingat sa pagsusulat.

lapsus linguae (láp·sus líng·gway) *png* [*Lat*] **:** kamalian o kawalang ingat sa pagsasalita.

lap·táy *png Bot* **:** punongkahoy na mataas, malabay, at maputla ang pinakapuno **:** TÁNGISANG-BAYÁWAK.

laptop (láp·tap) *png Com* [*Ing*] **:** microcomputer na portabol at angkop na gamit sa paglalakbay.

lá·pu *png* **1:** [*Kap*] lawas **2:** *Bot* [*Tbo*] upo.

Lá·pu-Lá·pu *png* **:** lungsod sa Cebu, ipinangalan sa bayani ng Mactan.

Lá·pu·lá·pu *png Kas* **:** magiting na mandirigma at pinuno ng Mactan at kauna-unahang Filipino na lumaban sa pananakop ng mga Espanyol.

lá·pu·lá·pu *png Zoo* [*Seb Tag*] **:** isda (class *Epinephelus*) na iba-iba ang anyo, hugis, at kulay *var* kalapu *Cf* LÁPULÁPUNG LIGLÍG, LÁPULÁPUNG SENYÓRA **:** BALUAN.

lá·pu·lá·pung lig·líg *png Zoo* [*Seb Tag lapu+lapu+na liglig*] **:** isdang alat (*Epinephelus merra*).

lá·pu·lá·pung sen·yó·ra *png Zoo* [*Seb Tag lapu+lapu+na Esp señora*] **:** isdang alat (*Variola lonti*).

la·pú·le *png Bot* **:** damo (*Drymoglossum piloseloides*) na gumagapang sa katawan at sanga ng punò at may dahong medisinal **:** LAGOLO[2], PAGÓNGPAGUNGÁN, PAKÓ-PAKÚAN, PIYÁY.

la·pu·náw *pnr* **:** lusáw.

la·pu·rít *pnr* **:** lukót o gusót dahil sa pagkabasâ o labis na pagkahipo.

la·pút·yak *pnr* [*Hil*] **:** hindi mabuti ang pagkakahalo.

La·pú·yan *png* **1:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Subanon **2:** tawag din sa wika nito.

lap·wà *pnd* **mag·lap·wà, lap·wá·an, i·pag·lap·wà** [*Seb*] **:** banlian.

lap·yâ *pnr* **:** pinantay o pinatag; iniunat **:** TAPYÂ.

lap·yád *png Ana* **1:** sarat o dapa ang ilong **2:** malapad ang hugis ng katawan.

lap·yák *png* **:** hagikhik.

lap·yò *png* [*War*] **:** murang dahon.

lap·yô *png* [*Hil*] **:** pata.

lá·ra *png Bot* [*Kap*] **:** sili[1].

la·rág *png* [*Pan*] **:** baog.

la·rág *pnr* [*Seb*] **1:** lanta **2:** hulog.

la·rag·wáy *png* [*Hil*] **:** larawan *Cf* HULAGWAY.

lá·rak *png* [*Pan*] **:** langis.

la·rám *png* [*Kap*] **:** kasinungalingan.

lá·rang *png* **1:** [*Kap Tag*] malawak na bukid o parang **2:** disiplina o saklaw ng pag-aaral na akademiko; dibisyon ng mga kursong akademiko **:** FIELD.

la·ráng *png* [*War*] **:** kapasiyahan; pahayag; hatol.

la·rá·ngan *png* **:** pook ng paglalaban; maluwang na tagpuan ng isang mahalagang pangyayari.

lá·raw *png* [*Hil*] **:** balak[1].

la·rá·wan *png* [*Kap Hil Seb Tag*] **1:** imahen ng isang tao, hayop, o anumang bagay na likha ng pagkakaguhit,

potograpiya, at iba pa : LÁMINÁ, PAINTING, PHOTO, PHOTOGRAPHY, PICTURE, RETRATO **2:** repleksiyon sa salamin : LARAGWAY, RETRATO.

lá·ray *png* : tinis ng tunog.

lard *png* [*Ing*] : mantika.

lár·der *png* [*Ing*] **1:** silid o kabinet na lalagyan ng mga pagkain **2:** imbakan ng pagkain ng mga hayop na ilahas.

lár·don *png* [*Ing*] : piraso ng taba ng bacon na ginagawang mantika sa pagpiprito ng karne.

lares (lá·riz) *png* [*Ing*] : sa sinaunang Roma, ang mga diyos na sinasamba ng isang sambahayan.

La Revolución Filipina (la re·bo·lus·yón fi·li·pí·na) *png Lit Kas* [*Esp*] : pagsusuri ni Apolinario Mabini sa mga sanhi ng pagsiklab at pagbagsak ng rebolusyong Filipino.

lár·ga *pnd* **lár·ga·hán, lu·már·ga, i·lár·ga 1:** [*Esp largar*] bigwasan; suntukin **2:** [*Esp alargar*] paluwagin, o ihugos ang lubid o kable.

Lár·ga! *pdd* [*Esp*] : Lakad!

lar·ga·bís·ta *png* [*Esp larga+vista*] : teleskopyo na binubuo ng dalawang magkatabing lenteng itinatapat sa dalawang mata, upang makita ang anumang nasa malayo : BINOCULARS.

lar·gá·do *pnr* [*Esp larga+do*] **1:** walang takda o hanggahan ang paggasta **2:** mahaba ang tali, gaya ng sarang-golang pinalilipad.

lár·ga má·sa *png* [*Esp larga+masa*] : pinaghalong sukát na dami ng semento, buhangin, graba, at tubig, bukod pa ang inilagay na kabilya upang higit na tumibay.

lar·ga·ré·te *png* [*Esp*] : uri ng lambat ng isda.

large (lardz) *png* [*Ing*] **1:** malaki **2:** maluwang **3:** malawak **4:** masaklaw **5:** magarbo.

lar·gé·ro *png* [*Esp larguero*] : hamba.

largesse (lár·dyes) *png* [*Ing*] : labis na salapi o anumang ipinamamahagi, lalo na ng isang tao na may mataas na posisyon.

larghetto (lar·gé·to) *pnr Mus* [*Ing*] : katamtamang bagal, higit na mababa sa largo ngunit mataas kaysa adagio.

lár·go *pnr* [*Esp Ing*] **1:** *Mus* mabagal na tiyempo at may marangal o dakilang estilo **2:** malaki; maluwang.

lá·ri *png* [*Ing*] : yunit ng pananalapi sa Maldives.

lariat (lár·yat) *png* [*Ing*] **1:** silo **2:** lubid na pansuga.

lá·rin *png* [*Kap*] : pagkompone.

la·ríng *png* [*Tau*] : kampit.

la·ring·go·lo·hí·ya *png* [*Esp laringología*] : laryngology.

la·ríng·he *png Ana* [*Esp laringe*] : larynx.

la·ring·hí·tis *png Med* [*Esp laringitis*] : laryngitis.

la·rís *png* **1:** [*Kap Tag*] amoy ng tae **2:** tigas ng ulo **3:** kasamaan; kaimbihan.

lark *png Zoo* [*Ing*] **1:** ibon (family *Alaudidae*) na maliit, may kulay-kapeng balahibo at mahahabang kuko, at mahusay humuni **2:** anumang katulad na ibon.

la·ró *png* : tining ng langis.

la·rô *png* **1:** gawain bilang pag-aaliw : ÁYAM, DULÀ, GAME, HUYGO, PLAY **2:** ehersisyo **3:** biro **4:** likha-likha; hindi tunay.

lá·rog *png* [*War*] : latak.

lá·rot *png* [*Seb*] : sabunot.

la·rót *pnr* : lasog, giray, o lukot dahil sa maling paghawak.

la·róy *pnr* : napakalambot at nawala sa hugis dahil sa kahahawak, kagagamit, o maling paggamit.

la·rû *png* [*Kap*] : langís.

la·rú·an *png* [*laro+an*] : palarúan; playground.

la·ru·án *png* [*laro+an*] : anumang bagay na ginagamit sa paglalaro ng batà, gaya ng bola, manyika, at iba pa : AYÁMIN, AY-ÁYAM, BAWWOT, HUGETE, GÁLAWGÁLAW, TOY.

la·ru·áng-a·ní·to *png Bot* [*laruan+na-anito*] : kasupangil.

la·rúk *png* [*Kap*] : himò.

lár·va *png Zoo* [*Ing*] **1:** anyo ng supling at aktibong insekto matapos lumabas sa itlog **2:** anyo o hugis ng iba pang batang hayop na naghunos at dumaan sa metamorposis.

laryngitis (la·rin·dyáy·tis) *png* [*Ing*] : pamamaga ng larynx : LARINGHITIS.

laryngology (la·ring·gó·lo·dyí) *png* [*Ing*]: sangay ng medisina na nagaaral ukol sa larynx : LARINGGOLOHÍYA.

larynx (lá·ringks) *png Ana* [*Ing*] : hungkag na kalamnang organ na daluyan ng hangin patungo sa bagà at kumakapit sa mga himaymay na bagting sa lalamunan ng tao at iba pang mammal : LARINGHE.

lar·yó *png* [*Esp ladrillo*] : ladrilyo.

lá·sa *png* **1:** sarap o hindi ng kinakain : DAMÍL, ISAM, LAMÎ, NÁMIT, PALAPA[2], RAMÁN, SABOR, TASTE, TAWÁY **2:** paraan ng pagdama ng dila sa pagkain.

la·sà *png* : asoge o merkuryo na ginagamit sa paggawa ng salamin.

la·sâ *pnr* : nilansag; sinira sa pamamagitan ng pagtanggal sa mga bahagi.

la·ság *png* [*Ilk*] : laman; karne.

lasagne (la·sán·ya) *png* [*Ing Ita*] : pasta na hugis banig o malalapad na laso at may lahok na giniling na karne, sarsa, keso, at iba pa.

lá·sak *pnr* [*Kap Tag*] : pula, puti, o itim na balahibo ng manok.

la·sák *pnr* : maagnas; mabulok.

lá·sang *png* : paghihirap sa pagputol, gaya sa pagputol ng bakal o matigas na kahoy.

la·sáng *png* **1:** [*Seb*] gubat **2:** [*Hil*] pook na makapal ang damo at punongkahoy.

lá·sang *pnd* **mag·lá·sang, lu·má·sang, la·sá·ngin** [*Hil*] : magsalita nang pabiro.

la·sáp *png* : pagdanas kung mainam o hindi ang anuman – *pnd* **la·sa·pín, lu·ma·sáp**.

lá·saw *png* : lusaw.

lá·say *png* : pagputol sa mga sanga ng isang malaking punongkahoy pagkatapos ibuwal.

lás-ay *png* [*Bik*] : papak – *pnd* **mag·lás-ay, lu·más-ay, las-á·yin, ma·lás-ay**.

lás·bang *png* [*Ilk*] : yabong.

las·bî *png* : pagkibot ng mga labì upang magpahayag ng pagsalungat o pag-ayaw.

la·séng·go *png* [*Tag lasing+Esp engo*] : tao na malimit maglasing : LASINGGÉRO.

laser (léy·zer) *png* [*Ing* akronim ng *Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation*] : aparato na lumilikha ng matinding sinag na monokromatiko o radyasyong elektromagnetiko.

la·se·ras·yón *png Med* [*Esp laceración*] : sugat bunga ng paglaslas sa balát.

laserdisc (léy·zer disk) *png* [*Ing*] : disk[4].

la·sé·ta *png* [*Esp lanceta*] : varyant ng **lanseta**.

las·gás *png* : pinakamatigás na bahagi ng punò ng kahoy.

la·sí *png* [*Ilk*] : balakúbak.

la·sì *png* [*Hil*] : gilagid.

la·sî *png Zoo* **:** uri ng kabibe (genus *Anodonta*).

lá·si *pnr* [*Kap*] **:** lanság[1].

la·si·gì *png* **:** gasera.

la·sík *pnd* **lu·ma·sík, la·si·kín, ma·la·sík** [*Pan*] **:** tiris.

la·si·lak *png Bot* [*Iba*] **:** hinabuad.

la·sí·las *png Bot* [*Ilk*] **:** hinabuad.

la·sim·bá·leg *png* [*Pan*] **:** paslang.

la·síng *pnr* **1:** labis ang nainom na alak **2:** nawala sa sarili dahil sa labis na galak o layaw **:** ABUWEK, HUBÓG, LANGÓ.

la·sing·gé·ro *png* [*Tag lasing+ Esp ero*] **:** lasenggo.

las·kán *pnr* **:** magaspang na ugali **:** BASTÓS.

las·ku·tà *png* **:** sampirasong buong layag.

las·lás *png* **:** malaking punit o hiwa **:** LANGKAT.

las·ngá·ton *png Bot* [*Hil Seb*] **:** lipá.

lá·so *png* [*Esp*] **:** piraso ng tela o kauri nito na ginagamit na pantali o pandekorasyon **:** BÍLAD, FILLET[2], RIBBON.

la·sò *png* **1:** agihap, sugat sa may sulok ng bibig **2:** [*Bik*] katí.

la·sóg *pnr* **1:** nagkapira-piraso; nagkahiwa-hiwalay **:** LAMIRÁT **2:** sinala **3:** pinalutong **4:** lastag **5:** walang-wala, karaniwan sa ari-arian o yaman.

lá·sok *png* [*Kap*] **:** pagkaing lasang usok.

la·sók *png* [*Tag Tsi*] **:** klabihe.

La So·li·dá·ri·dád *png Kas Lit* [*Esp*] **:** opisyal na peryodiko ng Kilusang Propaganda na inilathala sa Espanya noong 15 Pebrero 1889 hanggang 15 Nobyembre 1895 at pinamatnugutan ni Graciano Lopez Jaena at pagkaraan ni Marcelo H del Pilar.

lá·son *png* [*Tau Tag*] **:** anumang bagay na solido, likido, o gas na nakapipinsala sa kalusugan at nakamamatay *Cf* KAMANDÁG **:** POISON.

la·so·ná *png Bot* [*Ilk*] **:** sibuyas-tagalog.

la·sóng *png* [*Pan*] **:** lusóng.

la·sóy *pnr* **:** lumabis sa lambot, tulad ng lamang-ugat na nilaga nang matagal.

las·pág *pnr* **1:** ginahasa; inabusong sexual **2:** naubos ang puhunan sa sugal – *pnd* **las·pa·gín, ma·las·pág, lu·mas·pág**.

Las Piñas (las pín·yas) *png* **:** lungsod na kabilang sa Pambansang Punong Rehiyon.

Lassa fever (lá·sa fí·ver) *png* [*Ing*] **:** malalang sakít sa Africa, may halong lagnat at sanhi ng virus.

lasso (lá·sow) *png* [*Ing*] **:** lubid na pansilo, karaniwang ginagamit sa báka.

last *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na pinakahuli **2:** huling pagtatanghal.

last *pnd* [*Ing*] **1:** manatiling malakas, buháy, o sapát sa loob ng mahabang panahon **2:** magpatuloy sa loob ng mahabang panahon.

last *pnr* [*Ing*] **1:** pagkatapos ng lahat **2:** pinakabago; susunod bago ang itinakdang panahon **3:** sinusundan; pinakahuli sa pagkakasunod-sunod **4:** tanging natitira **5:** pinakamababang ranggo.

las·tág *pnr* **:** hubo't hubad; walang damit na suot**:** KALÓT, LASÓG[4], LUBAS, LUÍNG, NAKED[1].

las·táy *png* **1:** tapahang gawa sa kawayan **2:** lubid na inihahagis sa ílog upang maging gabay sa pamamangka.

lás·ti *png* [*War*] **:** ballast.

lás·ti·kó *png* [*Esp elasticó*] **:** piraso ng gomang bilóg na nababanat at ginagamit na pantali **:** GÓMA, LÍGAS.

Last Judgement (last jádz·ment) *png* [*Ing*] **:** sa teolohiyang Kristiyano, ang pangwakas na hatol sa sangkatauhan na inaasahang mangyayari sa katapusan ng mundo **:** HULING PAGHUHUKOM.

las·tóg *png* [*Ilk Pan Tag*] **1:** kasinungalingan **2:** hambog **3:** pagkukunwari upang malinlang ang kalaban.

last quarter (last kwár·ter) *png Asn* [*Ing*] **:** katunawan.

lás·tre *png* [*Esp*] **:** ballast.

Last Supper (last sá·per) *png* [*Ing*] **:** ang huling hapunan ni Hesus kasama ang kaniyang apostoles bago ang pagdakip, kalbaryo, at pagpapako sa krus **:** HULING HAPUNAN.

la·sut·sót *pnr* **:** babád; basang-basâ.

lás·wa *png* [*Hil*] **:** gulay.

las·wâ *png* **1:** salungat sa konsepto ng moralidad at kagandahang-asal **2:** nagdudulot ng di-mapigil na pagnanasang sexual **3:** kahalayan; kabastusan **4:** tungayaw *Cf* OBSCENE, OBSÉNO – *pnr* **ma·las·wâ**.

lá·ta *png* [*Esp*] **1:** malambot at kulay pilak na metal na ginagamit sa paggawa ng iba't ibang kasangkapan **:** CAN, TIN CAN **2:** sisidlan na karaniwang yari sa metal *Cf* DE-LATA **:** TIN[2].

la·tâ *png* **1:** [*Kap Hil Seb Tag War*] pagkamalambot; pagkamalapot **2:** panghihina ng katawan – *pnr* **ma·la·tâ** – *pnd* **lu·ma·tâ, man·la·tâ, pa·la·ta·ín**.

lá·tag *png* [*Bik Kap Hil Seb Tag*] **1:** paglaladlad ng bagay na nakabalumbon **2:** pagpapahayag ng kuro– *pnd* **mag·lá·tag, i·lá·tag, la·tá·gan, lu·má·tag**.

la·ta·gán *png* [*latag+an*] **1:** pook o bagay na laan sa pagkukula ng damit **2:** kalye na inaspalto **3:** sahig ng baldosa.

la·ta·gáw *pnr* [*Seb*] **:** lagalag.

lá·tak *png***:** anumang dumi na naiiwan sa ilalim ng likido**:** BARO-KÁBOK, BAGABER, IGITNÉNG, LÁROG, LÚGDANG, PÁLAK, TÁNAK, TÍNING[1], TÚNDAG.

la·ták *png* **:** tarik.

la·tá·ke *pnd* **mag·la·tá·ke, i·la·tá·ke** [*War*] **:** magkulá.

la·tá·lat *png* [*Ilk*] **:** bitag ng dalag at yari sa kawayan.

lá·tang *png* [*Kap Tag*] **1:** pag-init; taas ng temperatura **2:** pagsiklab o paglagablab, lalo na ng bága –*pnd* **mag·lá·tang, pag·la·tá·ngin**.

la·táng *pnr* **1:** tuyong-tuyô; tuyot **2:** [*Seb*] labis ang pagkahinog.

la·táw *png* [*Bik*] **:** iral[1].

la·tá·wan *png* **:** lupang itinambak sa paligid ng pitak ng bukirin upang magsilbing bakod at pumigil sa daloy ng tubig *Cf* DÍKE **:** PILAPIL.

lá·tay *png* [*Kap Tag*] **:** namumula o nangingitim na bakás ng palo o hampas sa balát *Cf* BALÁTAY[2] **:** LABÓD, LÁHAB, PANTÁL[2], WHIP[3].

la·táy *png* **:** bitag na laan sa ibon.

latch *png* [*Ing*] **:** kawing, aldaba, o trangka sa pinto.

late (leyt) *pnr pnb* [*Ing*] **1:** matapos ang takdang panahon; nahulí; naantala **2:** tinanghali o ginabi.

lá·te·rál *png* [*Ing*] **:** gilid na bahagi lalo na kung sanga o tangkay.

lá·te·rál *pnr* [*Ing*] **:** ng, mula, o tungo sa gilid; pinakagilid.

la·té·ro *png* **1:** tao na bihasang humubog o maghinang ng lata **2:** sa paggawa ng sasakyan, tao na bihasang magsaayos, maghubog, o maghinang ng yero o metal.

latex (léy·teks) *png* [*Ing*] **1:** likidong mala-gatas mula sa pinaghalong sangkap ng iba't ibang halaman at punongkahoy, lalo na ng punong goma, at may komersiyal na gamit **2:** sinte-

tikong produkto na tulad nito.

lath *png* [*Ing*] : kahoy o metal na manipis at sapad, ginagamit na balangkas sa plaster.

lat·ha·là *png* **1:** anumang akda na inilimbag o inimprenta, gaya ng sa peryodiko, aklat, at iba pang katulad : PUBLIKASYÓN **2:** pahayag o paunawa hinggil sa isang bagay o pangyayari : KAPABALWAN, PAHIBALO, PABLAAK **3:** tikin sa pamamangka – *pnd* **mag·lat·ha·là, i·lat·ha·là, i·pa·lat·ha·là**.

lat·ha·la·án *png* [*lathala+an*] **1:** pook na pinaglilimbagan ng mga aklat, diyaryo, o magasin **2:** ang inilimbag na aklat, diyaryo, o magasin.

lat·ha·la·ín *png* : tampok na artikulo sa babasahín, karaniwan sa magasin.

lathe (leyd) *png* [*Ing*] : mákináng pantorno o panlalik.

lather (lá·der) *png* [*Ing*] **1:** bulang nalilikha dahil sa pagkalikaw o paggalaw ng tubig at sabon **2:** kalagayang magulo.

lathi (lá·ti) *png* [*Ing*] : sa India, kawayang mahaba na balót sa bakal, karaniwang gamit na sandata ng pulis.

lat·hî *png* : sa pagsasaing, malatang kanin at dulot ng labis na tubig.

lá·ti *png* **1:** *Med* [*Kap*] ligatà **2:** [*Seb*] bagong buwan.

la·tí *png* [*Pan*] : kalawang.

la·tì *png* : latian.

la·tî *png* **1:** [*Kap*] liít **2:** *Asn* [*Hil*] kabilugan[1].

la·tí·an *png* [*Kap Tag lati+an*] : pook na mababa na malimit bahain, karaniwang maputik : BILAOS, LABÓN, LATÌ, MARSH, SWAMP.

la·ti·fún·di·yó *png* [*Esp latifundio*] : bukirin o lupaing sinasaka, malawak, at tiwangwang, at pinabayaan ng mayari nito.

lá·ti·gó *png* [*Esp*] : anumang panghagupit gaya ng lubid, buntot-page, at iba pa *var* látikó : QUIRT, WHIP[2].

la·tík *png* [*Kap Hil*] : sápal ng pinaglangis na kakanggata : GANÓSAL, LADEK, LUNOK.

La·tín *png* [*Esp*] : wika ng sinaunang Roma at ng imperyo nito.

La·tín *pnr* [*Esp*] **1:** ng o hinggil sa Latin **2:** bansa o tao na gumagamit ng mga wikang nagmula sa Latin : LATÍNO.

Latin America (la·tín a·mé·ri·ká) *png* [*Esp*] : bahagi ng kontinente ng America na nasa timog ng United States : TIMOG AMERICA.

La·tí·no *png* [*Esp*] **1:** Latin **2:** *Kol* tawag sa mula sa Timog America.

lá·ti·rés *png Bot* : varyant ng **datiles**.

la·ti·túd *png* [*Esp*] : latitude.

latitude (lá·ti·tyúd) *png* [*Ing*] **1: a** *Heg* nakaanggulong distansiya sa kanluran o silangang meridian ng ekwador at isinasaad sa degree o minuto **b** rehiyon o klima, lalo na kung patungkol sa temperatura : LATITUD **2:** kalayaan sa interpretasyon : LATITUD **3:** *Ast* nakaanggulong distansiya ng lawas pangkalawakan mula sa ekliptiko : LATITUD.

lat·lát *png* **1:** [*Ilk*] sugat na nababakbak sa likod ng kabayo o sa puwit ng tao **2:** [*Pan*] bulay.

lá·to, la·tô *png Bot* [*Seb*] : lumot (*Sargassum spinifex*) na lumalago sa mabato at mabuhanging pook, karaniwan sa pampang.

la·tó *png Bot* : damong dagat (*Caulerpa racemosa*) na maliit, luntian, at kahawig ng ubas : AR-AROSÍP, ARÚTING.

lá·tod *png* : kendeng.

la·tód *pnr* : lasa, latoy, o linamnam, ginagamit na kasama ang salitang *walang, hal* "Walang latod ang inihaing pagkain."

lá·tok *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Pan Tsi Tag*] mababang hapag-kainan na yari sa kahoy *Cf* DÚLANG **2:** [*Ilk*] kahoy na pinggan **2:** *Bot* baging (*Telosma procumbens*) na nakakain ang bunga ngunit nakalalason ang mga dahon.

La·tó·na *png Mit* [*Ita*] : Leto.

la·tóy *png* : sigla o pang-akit ng isang pangungusap, bagay, ugali, at iba pa.

latria (la·trá·ya) *png* [*Ing*] : sa mga Kristiyano, sukdulang pagsamba na para lamang sa Diyos *Cf* PANATISMO.

lat·rí·na *png* [*Lat*] : latrine.

latrine (la·trín) *png* [*Ing*] **1:** sisidlan o hukay na ginagamit sa kubeta **2:** kubetang pampubliko, lalo na sa kampo : LATRINA, LETRINA.

La Tri·ni·dád *png* [*Esp*] : kabesera ng Benguet.

latter (lá·ter) *pnr* [*Ing*] **1:** kabilang sa susunod na panahon o yugto **2:** pangalawa sa dalawa at panghuli sa isang serye.

lattice (la·tís) *png* [*Ing*] **1:** estrukturang yari sa magkakakrus na bara o kahoy at ginagamit na iskrin, bakod, at iba pa **2:** regular at peryodikong pagkakaayos ng mga atom, ion, o molecule sa isang solidong kristalina.

la·tun·dán *png Bot* : uri ng saging *var* turdan.

la·úd *png Mus* : instrumentong dekuwerdas, mahabang leeg na may traste, at hungkag ang katawang hugis peras : BINALIG[3].

laud (lod) *png* [*Ing*] **1:** *Lit* himno ng pagpupuri **2:** unang pagsamba o seremonya.

la·ú·da·nó *png Kem* [*Esp*] : solution na may morpinang mula sa opyo at ginagamit na narkotikong pampamanhid *var* lawdano : LAUDANUM.

laudanum (ló·de·núm) *png* [*Ing*] : laudano.

launch (lonts) *png* **1:** lantsa **2:** *Mil* malaking barko na ginagamit sa paghahatid ng suplay at hukbo sa panahon ng digmaan.

launch (lonts) *pnd* [*Ing*] **1:** ibunsod, *hal* ang bapor o kandidatura sa halalan **2:** ipadala o ibunsod, *hal* ang armas o rocket **3:** patakbuhin o simulan ang isang gawain, tao, at iba pa **4:** ipakilala nang pormal ang isang produkto, gawain, at iba pa.

launcher (lón·tser) *png* : estrukturang salalayan ng rocket.

launching (lón·tsing) *png* [*Ing*] : paglulunsad; pagbubunsod.

launder (lón·der) *png* : daluyan ng likido, lalo na ng tunaw na metal.

launder (lón·der) *pnd* [*Ing*] **1:** labhan o plantsahin ang damit, kumot, at iba pa **2:** ilipat ang pondo upang ilihim ang ilegal na pinagmulan.

laundry (lón·dri) *png* [*Ing*] **1:** silid o gusali na pinaglalabahan ng damit, kumot, at iba pa **2:** labada **3:** paglalaba ng mga ito.

La Union (la un·yón) *png* : lalawigan sa hilagang kanluran ng Filipinas, Rehiyon I.

Laura (láw·ra) *png Lit* : tauhan sa *Florante at Laura,* anak ni Haring Linceo at kasintahan ni Florante.

la·ú·re·á·do *png, pnr* [*Esp*] **1:** tao na pinarangalan dahil sa bukod tanging iniambag na talino **2:** kinikilala, karaniwang dahil sa angking kahusayan sa panulaan.

laureate (lór·yat) *pnr* [*Ing*] **1:** pinutungan ng koronang laurel bilang tanda ng karangalan o kadakilaan **2:** tulad ng laurel.

la·u·rél *png* [*Esp*] **1:** *Bot* anumang halamang mula sa family *Laurus* **2:**

Bot halaman (*Laurus nobilis*) na may luntian at makintab na dahon: DAPHNE[1] **3:** kadakilaan *var* lawrel.

lauriat (lór·yat) *png* [*Ing*] : loryat.

la·út *png* [*Pan*] : pantahi sa pawid na pang-atip : TUTOS.

la·ú·ya *png* [*Esp la olla Seb*] : nilagang karne na may halong gulay.

lá·va *png* [*Ing*] **1:** kumukulo at tunaw na bagay na dumadaloy mula sa bulkan **2:** solidong substance na nabubuo nito paglamig.

la·vá·bo *png* [*Ing*] **1:** lababo **2: a** ritwal ng paghuhugas ng kamay ng pari kung may misa **b** tuwalya o palangganang ginagamit dito.

lavatory (lá·va·tó·ri) *png* [*Ing*] : kubeta o palikuran na may lababo at inodoro.

lá·ven·dér *png* [*Ing*] : lila.

law (lo) *png* [*Ing*] **1:** batas **2:** ang propesyong legal; abogasya **3:** kalakaran ng kalikasan.

lá·wa *png* [*Ilk*] : luwag; lawak.

la·wà *png* **1:** *Heo* [*Bik Kap Tag*] malawak na tubigán na nakukulong ng lupa, karaniwang tabáng : DAGATAN[1], DAGAT-DAGATAN, DANAW, LAGO, LAGOON, LAGUNA, LAKE, LANAW, LÍNOK **2:a** *Zoo* [*Bik Seb War*] gagamba **b** sapot nito.

la·wá·an *png Bot* **1:** alinman sa iba't ibang matigas na punongkahoy (genus *Shorea* at *Parashorea*) : BAYUKAN **2:** lawà.

law abiding (lo a·báy·ding) *pnr* [*Ing*] : masunurin sa batas.

lá·wad *png* : sukat o haba ng lubid.

lá·wag *png* [*Kyn Tau*] : bulíg.

la·wág *png* **1:** pook na nahawan ang mga kahoy at dawag upang pagtaniman: PÁHAW **2:** [*Ilk Tag*] liwanag **3:** *Agr* [*Man*] yugto sa pagkakaingin na nililinis ang sakop upang itakda ang lawak nito.

lá·wak *png* **1:** pook o espasyong maluwag at malaki ang sakop : LUWÁKAS **2:** larang ng pananaliksik, gawain, o iba pang bagay.

la·wák *png* [*Seb*] : silid.

la·wá·la·wá *png Bot* : damo (*Paspalum conjugatum*) na malapad ang tangkay, lunti ang bulaklak, at manipis ang dahon : KÁWAD-KAWÁRAN, KAWÁTKAWÁT.

la·wâ-la·wâ *png Zoo* [*Seb War*] : gagamba.

lá·wan *png* **1:** *Bot* punongkahoy (family *Dipterocarpus*) na matigas at ginagamit sa paggawa ng muwebles at bahay **2:** [*ST*] parusa sa tao dahil sa paggawa ng pagkakasala.

lá·wang *png* **1:** kalawang **2:** *Ntk* paglalayag sa makitid na ilog **3:** [*Tau*] pintô **4:** daán.

La·wà ng Ba·í *png* : malaking lawa sa Laguna, tinawag ding Laguna de Bay (Baí) noong panahon ng Espanyol at napagkamalang Laguna Bay noong panahon ng Amerikano.

lá·was *png* **1:** ngipin ng salapáng **2:** [*Bik Hil Mrw Seb War*] katawan **3:** *Bot* [*Seb*] lotus **4:** kolektibong kaisahan o identidad ng mga bagay, *hal* lawas ng tubig, lawas pangkalawakan.

la·wás *png* [*Ilk*] : pagitan ng dalawang búko ng halaman.

lá·was *pnr* malayo sa tinutumbok o tinitira; malaking mintis : LAMPAS, LAPAW, LAPU, TALAILO.

la·wa·sa·ig *png* [*Mag*] : kanal[1].

la·wát *pnr* [*Bik*] : hulí[1].

láw-aw *png Gra* : bigkas na pahakdaw sa huling patinig ng salita, *hal* gab-i, ak-ak.

lá·way *png* [*Bik Hil Seb War Tag*] **1:** likidong inilalabas ng glandula sa bibig *Cf* DURÂ : ÁGO, ILÓL, NGAHÁY, SALIVA **2:** *Zoo* uri ng isdang alat (*Hynnis momsa*).

láw-ay *png* [*Hil Seb War*] : kabastusan; kagaspangan ng pag-uugali.

la·wá·yan *png* **1:** maliit na lubid na ginagamit na tuhugán ng tingga o pataw ng lambat **2:** *Zoo* isdang (*caranx armatus*) may mahabang palikpik sa batok.

la·wáy-la·wáy *png Zoo* [*Seb*] : uri ng sapsap.

lá·we *png* [*Kap*] : tingin.

la·wér *png Bot* [*Pan*] : ikmó.

lá·wi *png* [*Ilk*] : pagkaing bawal kapag nagluluksa.

la·wí *png* [*Bik Ilk Tag*] : pinakamahabang balahibo sa buntot ng tandang : GATÚD.

la·wì *pnr* [*Kap*] : natuyot agad bago gumulang, karaniwan sa prutas *Cf* LAYÓT.

la·wí·dan *png Isp* [*Mng*] : pagbubunô sa pamamagitan ng mga hita.

lá·wig *png* **1:** [*Bik Hil Tag*] tagal o habà ng panahon : KABAYÁG, LÁON **2:** *Zoo* [*Ilk*] maliit na ibong matingkad ang kulay ng balahibo **3:** [*Seb*] kadenang pang-angkla **4:** [*Mag*] dampa.

la·wíg *png Ana* [*Hil*] : pusod.

la·wí·gang *png Bot* : baging (*Piper abbreviatum*) na gamot sa sipon at ubo ang mabangong prutas.

la·wí·han *png Zoo* : huwaling.

la·wí·la·wí *pnr* : masunurin; sunod nang sunod.

lá·win *png Zoo* [*Tsi law-ing*] : alinman sa mga ibong mandaragit (family *Accipitridae* o family *Falconidae*) na aktibo sa umaga : BANOG, BULÁWE, DAPAY, HÁLKON, HAWK, KALI.

la·wíng *png* [*Kap Tag*] : basahang gulanit o nisnis at nakasampay o nakabitin.

la·wing·wíng *png* **1:** kalagayan ng isang bagay na nakalawit o nakalawing **2:** anumang bagay na ginagamit na palawit.

lá·win-lá·win *png Zoo* : isdang may maikling palikpik at tila lumilipad paglukso.

lá·wis *png* : panungkit ng niyog na hugis kalawít na nakakabit sa dulo ng pinagdugtong-dugtong na kawayan : BINÚBONG.

la·wís *png Heo* [*Seb*] : tangos.

la·wis·wís *png* **1:** kawayang ginagamit na pangalaykay sa isda **2:** [*Hil Seb Tag*] pagaspas ng mga dahon ng kawayan kapag malakas ang ihip ng hangin : WALISWÍS.

lá·wit *png* **1:** salitang ugat ng **kaláwit** **2:** kárit[2].

la·wít *png Bot* : uri ng saging.

la·wít *pnr* [*Kap Tag*] : nakabitin; nakalayláy; hindi nakasayad – *pnd* **mag·la·wít, lu·ma·wít, i·la·wít, la·wi·tán.**

la·wi·wì *png Lit* [*Kap*] : indayog.

láw·law *png* **1:** *Zoo* [*Seb Tag*] isdang tabang (*Sardinella fimbriata*) na makaliskis at may maliliit na ngipin **2:** bálawbálaw.

law·láw *pnd* **mag·law·láw, i·law·láw 1:** ilawit o ibitin ang isang bagay **2:** ilublob o iwagwag ang anumang bagay sa tubig.

law·láw *pnr* **1:** nakabitin at gumagalaw-galaw o umaalog-alog : LAWÍT, LAYLÁY, LUYLÓY **2:** maluwag na pundiya ng salawal.

láw·man *png* [*Bik*] : balulang.

lawn (lon) *png* [*Ing*] **1:** damuhán[1] **2:** linen o cotton na ginagamit sa paggawa ng damit.

lawnmower (lon·mó·wer) *png* [*Ing*] : mákináng ginagamit sa pagtábas ng damo sa lawn.

la·wò *png* : tuyong talulot, bunga, o dahon na nakadikit pa sa punò o halaman.

la·wóg *png* [*Seb*] : pagkain ng hayop.

la·wó-la·wó *png Bot* [*Seb*] : lawo na bumagsak sa lupa.

la·wós *png* [*Seb*] : lanta.

la·wót *png* [*Seb*] : am.

lawrencium (lo·rén·syum) *png Kem* [*Ing*] : element na metaliko, artipisyal, at radyoaktibo (atomic number 103, symbol **Lr**).

lawsuit (ló·sut) *png* [*Ing*] : asunto; kaso.

lá·wud *png* [*Bik Hil Seb War*] : laot[2].

láw·wa-láw·wa *png Zoo* [*Ilk*] : gagamba.

lawyer (ló·yer) *png* [*Ing*] : abogado.

laxative (lák·sa·tív) *png* [*Ing*] : gamot na tumutulong sa pagpapalabas ng dumi o tae; pampurga : LAKSANTE, LAKSATIBA.

lay (ley) *png Lit* [*Ing*] : maikling tulang liriko o salaysay na inaawit.

lay (ley) *pnd* [*Ing*] **1:** maglapag; ilatag o ilagay sa rabaw **2:** maglatag; ilagay sa tamang posisyon **3:** magbuo; maglagay ng batayan o suporta **4:** mangitlog **5:** pag-usapan; ihanda **6:** *Kol* makipagtalik na sexual.

lay (ley) *pnr* [*Ing*] : layko.

lá·ya *png* **1:** [*Esp*] kalaykay na may dalawang matutulis na ngipin, mula sa Basque **2:** [*Bik Hil Seb War Tag*] uri ng lambat na pangisda.

la·yá *png* **1:** [*Iba*] layà **2:** *Bot* [*Ilk*] luya.

la·yà *png* [*Kap Tag*] **1:** ang kalagayan ng pagiging walang hadlang o balakid **2:** pagkawala sa estado ng pagiging alipin **3:** *Pil Pol* katutubong kapangyarihan ng bawat nilikha upang itakda at gawin ang nais *Cf* INDEPENDÉNSIYÁ, KAHILWAYAN, KALAYAÁN, KASARINLÁN, KATALINGKASAN, KAWAYANGÁN, WAYAWAYA : FREEDOM, LIBERTAD, LIBERTY.

la·yâ *png* [*Bik Hil Seb Tag*] : láyang.

la·yâ *pnr* **1:** labis na malayaw at walang pakialam sa maaaring maganap sa sarili **2:** [*Bik Hil Seb War*] lanta.

láy-ab *pnd* **mag·láy-ab, lu·máy-ab** [*Hil*] : sirain ng apoy.

lá·yag *png Ntk* [*Bik Kap Hil Iba Ilk Mrw Pan Seb Tag Tau War*] : malapad na telang may patigas na kahoy o kawayan sa mga gilid at ikinakabit sa sasakyang dagat upang umusad ito sa pamamagitan ng hangin : LÁYAR.

la·yág *png Med* : menopos.

la·yág *pnd* **mag·la·yág, la·ya·gín** : maglakbay sa dagat.

la·ya·gán *png Zoo* : uri ng bayawak na may palikpik sa likod.

la·yák *png* [*Kap Tag*] **1:** mga basura, dumi, o anumang bagay na naiwan makalipas ang pagbaha **2:** dahong lagas.

la·yá·lay *png Zoo* [*Ilk*] : habâ.

lá·ya·lá·ya *png Zoo* [*War*] : balamban.

lá·yang *png* **1:** tuyong tangkay ng bulaklak, bunga, o dahon : LAYÂ **2:** [*Ilk*] taas.

la·yáng *pnd* **mag·la·yáng, la·ya·ngín, la·ya·ngán** : putulin ang mga dahon ng punongkahoy upang hindi maitumba ng malakas na hangin.

láy-ang *pnd* **mag·láy-ang, lu·máy-ang, lay-á·ngin** [*Hil*] : ilatag at painitan.

lá·yang·lá·yang *png Zoo* : balinsasayaw.

lá·yap *png* **1:** [*ST*] likás na ibig **2:** [*War*] : baha.

la·yáp *png* [*Ilk*] : bulalakaw.

lá·yap *pnr* [*ST*] : ayaw; hindi gusto.

lá·yar *png* [*Mag*] : láyag.

lá·yas *pnd* [*Kap Tag War*] **1: lu·má·yas** umalis nang kusa **2: mag·la·yás** umalis dahil sa sama ng loob o mahigpit na pangangailangan **3: pa·la·yá·sin** sapilitan o sadyang paalisin o patakasin dahil sa nagawang kasalanan.

la·yás *pnr* : lagalag.

Lá·yas! *pdd* : utos ng pagpapaalis : ALIS!

la·yát *png* [*Seb*] : lundag – *pnd* **lu·ma·yát, la·ya·tín, la·ya·tán**.

lá·yaw *png* **1:** kalayaan mula sa kontrol ng magulang : LANGÁN **2:** labis na pagbibigay o pagluluwag : LANGÁN – *pnd* **pa·la·yá·win, mag·pa·ka·lá·yaw 3:** *Bot* baging (*Cardiospermum Halicacabum*) na umaakyat at namumunga ng hugis-batong bukò.

la·yáw *png* **1:** [*Seb War*] lagalag **2:** [*Ilk*] alak mula sa nipa **3:** taas o distansiya ng talon.

láy-aw *png* [*Hil*] : binata.

layer (lé·yer) *png* [*Ing*] **1:** suson; patong **2:** tao na tagapaglatag **3:** kapal o balát ng isang bagay **4:** *Zoo* manok na pinangingitlog sa pamamaraang artipisyal.

láy·gay *png* [*Hil*] : payo – *pnd* **mag·láy·gay, lay·gá·yan, i·láy·gay**.

lá·ying *png* **1:** *Zoo* isdang alat (*Trichiurus lepturus*) na may malaking bunganga : PINGKÂ, SAMBÚKOT, SÍKWAN **2:** tuyong dahon ng saging **3:** *Zoo* espada[3].

lá·yiw *png* : kalungkutan dahil sa pag-iisa.

láy·ko *pnr* [*Esp laico*] **1:** hindi pari **2:** hindi propesyonal o kalipikado, lalo na sa batas at medisina : LAY.

láy·lay *png Lit* [*Bik Seb*] : oyayi.

lay·láy *png* [*Bik Hil Pan Seb Tag War*] : pagkakalawit; pagkakalawlaw : ERRES, HILOY, HUYHOY, LELE, LUYLOY, TAWIYÁYANG.

lay·lá·yan *png* [*Kap Tag laylay+an*] : dulo o ibabang bahagi ng bagay na nakalaylay : LUPI, SIDSID, TUPIG.

layman (léy·man) *png* [*Ing*] **1:** sinumang kasapi na hindi naordinahan ng simbahan **2:** tao na hindi dalubhasa sa isang paksa o tema.

la·yò *png* [*Hil Seb Tag Tau War*] : pagitan, agwat, o puwang ng dalawang bagay – *pnr* **ma·la·yò** : ADAYÓ, HARAYÔ, GILAY-ON.

la·yô *pnr* [*Hil Seb Tag Tau War*] **1:** may puwang, agwat, o pagitan **2:** walang malasakit; hindi nakikipaglapit – *pnd* **mag·la·yô, lu·ma·yô, i·la·yô, la·yu·án**.

la·yó·an *png Bot* [*Bik*] : karmay.

lá·yob *png* : kandaling pagpapainit ng isang bagay.

lay-off (ley of) *png* [*Ing*] : pansamantala o pamalagiang pagkatanggal sa trabaho.

lá·yog *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Pan Seb Tag*] tayog **2:** [*Seb*] pagbubuno.

la·yó-la·yô *png* [*layo+layo*] : kalat-kalat; hiwa-hiwalay.

lá·yon *png* **1:** anumang ninanais na makuha o marating *Cf* ADHIKA, AMBISYON, LUNGGATI, MITHI, NASA : GAGARÁ, GASAD, HADJAT, HANGAD, KEGAFUAN, LAYUNIN, MAWOT, OBHETO, OBJECT, PAKAY, PAMA **2:** *Gra* bagay na tinutukoy ng pandiwang palipat o pang-ukol : OBHETO, OBJECT.

la·yón *png* **1:** layun **2:** kuwintas na ginto.

lá·yong-lá·yong *png Zoo* : balinsasayaw.

la·yó·pan *png Zoo* [*Mrw*] : alupihan.

la·yós *pnr* : kulasim o maasim-asim na dahil sa sobrang pagkahinog.

la·yót *pnr* [*Kap Tag*] : tuyot.

layout (léy·awt) *png* [*Ing*] **1:** pagsasaayos ng lupa, lokasyon, at iba pa

2: plano **3:** pamamaraan ng pagsasaayos ng mga tipo, larawan, at iba pa sa mga bagay na inililimbag **4:** anumang isinasaayos sa partikular na paraan.

lay·pán *png Zoo* [*Kap*] **:** alupihan.

láy·rong *png* [*Hil*] **:** baklad.

láy·ter *png* [*Ing lighter*] **:** lighter.

la·yún *png* **:** pinakamalalim na bahagi ng ilog **:** LAYON.

la·yú·nin *png* [*layon+in*] **:** layon.

la·yús *png* [*Ilk*] **:** bahâ.

lay·wán *png Zoo* **:** uri ng pukyutan (family *Apoidea*) na gumagawa ng pugad sa kahoy.

lá·za·rét *png* [*Ing*] **1:** pagamutan, lalo para sa mga may ketong **2:** gusali na nasa liblib na pook.

lazy susan (léy·si sú·san) *png* [*Ing*] **1:** bilóg na patungan ng mga pagkain na maaaring paikutin at inilalagay sa gitna ng mesang bilóg **2:** tawag sa mesang mayroon nito.

lc, daglat (él·si) [*Ing*] **1:** loco citato **2:** lower case **3:** letter of credit.

lead (lid) *png* [*Ing*] **1:** gabay na ibinibigay sa pamamagitan ng halimbawa **2:** pangunguna; ang lamáng ng isang nakikipaglaban **3:** indikasyon o pahiwatig ng maagang pagkalutas ng kaso **4:** pangunahing tauhan sa isang pagtatanghal **5:** balitang binibigyan ng pangunahing halaga o importansiya sa peryodiko at iba pang babasahín.

lead (led) *png* [*Ing*] **1:** *Kem* element na metaliko, mabigat, malambot, at abuhin (atomic number 82, symbol **Pb**) **:** PLOMO, TINGGÁ **2:** graphite **3:** balangkas, bálot, bubong, at bintana na yari sa tingga **4:** sa paglilimbag, espasyo sa pagitan ng mga tipo **:** REGLETA.

leader (lí·der) *png* [*Ing*] **:** tagapamuno; pinunò.

lead sulphide (led súl·fayt) *png Kem* [*Ing*] **:** galena.

leaf (lif) *png* [*Ing*] **1:** dahon **2:** pohas.

leaflet (líf·let) *png* [*Ing*] **:** handbill.

Leah (lí·ya) *png* [*Ing*] **:** sa Bibliya, unang asawa ni Jacob sang-ayon sa Henesis.

le·ál *png* [*Esp*] **:** tapat.

le·al·tád *png* [*Esp*] **:** katapatan; pagkamatapat.

leap (lip) *png* [*Ing*] **1:** pagtalon; paglukso **2:** pagtawid nang patalon **3:** pagtaas nang pabigla-bigla, *hal* ng mga bilihin.

leap-frog (líp·frag) *png* [*Ing*] **:** luksong baka.

leap year (lip yir) *png* [*Ing*] **:** taon na may 366 araw, kasama ang Pebrero 29, at nangyayari lámang tuwing ikaapat na taon **:** BISIYESTONG TAON.

learn (lern) *pnd* [*Ing*] **1:** matuto; magdagdag ng kaalaman o kasanayan sa pamamagitan ng pag-aaral, karanasan, at iba pa **2:** pagmememorya; pagtatanim sa isip **3:** malaman; makakuha ng impormasyon **4:** makakuha ng instruksiyon o gabay.

learned (lér·ned) *pnr* [*Ing*] **1:** may mataas na kaalaman dahil sa pag-aaral **2:** iskolar.

learner (lér·ner) *png* [*Ing*] **1:** tao na nag-aaral ng isang paksa o kasanayan **2:** tao na nag-aaral at hindi pa nakapapasá sa pagsubok sa pagmamaneho.

learning (lér·ning) *png* [*Ing*] **:** karunungang nakukuha sa pamamagitan ng karanasan o pag-aaral.

lease (lis) *png* [*Ing*] **:** kasunduan na nagpapahintulot na gamitin ang lupa o gusali na pag-aari ng iba ayon sa itinakdang panahon, karaniwang may bayad.

lease (lis) *pnd* [*Ing*] **:** umupa; magpaupa.

leather (lé·der) *png* [*Ing*] **:** katad.

leather strap (lé·der is·tráp) *png* [*Ing*] **:** batakán[1].

leave (liv) *png* [*Ing*] **1:** pag-alis; paglisan **2:** pag-alis nang may naiwan **3:** paghinto sa pagtatrabaho **4:** pagabandona **5:** ang iniwan ng tao na namatay **6:** pamana **7:** pagpapahintulot sa isang tao na gawin ang anuman nang walang tumututol **8:** pagbibilin **9:** pagpapabaya sa kalagayan o posisyon.

le·ba·dú·ra *png* [*Esp levadura*] **:** pulbos na pampaalsa sa bibingka, puto, at tinapay *Cf* BAKING POWDER **:** BÚHOD, YEAST[3].

le·bág *png Med* [*Pan*] **:** kábag.

lé·ban *png* [*Tbo*] **:** basket na pinagsisidlan ng bigas, kamote, at iba pang ani.

leb·bét *png Mus* [*Ifu*] **:** gímbal.

le·bég *png* [*Pan*] **:** bahog[1].

le·bí·ta *png* [*Esp levita*] **:** amerikanang prak.

le·bu·an *png Mus* [*Yak*] **:** tunog ng agung.

leb·wà *png* **:** pulbos ng kinikil na metal ng platero.

lecithin (lé·si·tín) *png Kem* [*Ing*] **1:** alinman sa mga pangkat ng phospholipid na natatagpuan sa hayop, pula ng itlog, at ibang halaman **2:** sangkap na inihanda mula rito na ginagamit sa pagkain.

lectern (lék·tern) *png* [*Ing*] **:** patungán ng aklat para sa isang bumabása nang nakatayo.

lectin (lék·tin) *png Kem* [*Ing*] **:** alinman sa mga uri ng protina, karaniwang mula sa halaman, na sanhi ng pagdidikit-dikit ng partikular na uri ng cell.

lector (lék·tor) *png* [*Ing*] **1:** tagabasa lalo na ng mga aral mula sa Bibliya **:** LEKTÓR **2:** lecturer.

lecture (lék·tyur) *png* [*Ing*] **:** lektúra.

lecture (lék·tyur) *pnd* [*Ing*] **1:** tumalakay ng isang mabigat na paksa **2:** pagalitan o pagsalitaan ang isang tao.

lecturer (lék·tsu·rér) *png* [*Ing*] **1:** tao na tumatalakay ng isang tanging paksa lalo na kung paksang akademiko **:** LECTOR, TAGAPANAYAM **2:** hindi regular na guro sa kolehiyo ngunit binabayaran para sa pagtuturo ng tanging asignatura.

Leda (lí·da) *png Mit* [*Gri*] **:** asawa ni Tyndareus na hari ng Sparta at inibig ni Zeus; ina nina Castor, Polux, Helen, at Clytemnestra.

ledge (léds) *png* [*Ing*] **1:** rabaw na makitid at pahalang, nakausli sa bubong, bundok, at iba pa **2:** pormasyong nakausli sa gilid ng bato o bundok **3:** suson na tila ugat na dinadaluyan ng metal sa bato.

ledger (lé·dyer) *png* [*Ing*] **1:** aklat na talaan ng mga account **:** LÉDYER, LIBRÓ MAYÓR **2:** pahalang na tabla sa harap ng gusali na gamit ng mga manggagawa sa pagtatayo o pagkokompone.

léd·yer *png* [*Ing ledger*] **:** ledger.

le·dyit *pnr Kol* [*Ing*]: pinaikling **legitimate**

leech (lich) *png* [*Ing*] **:** linta.

le·ég *png Ana* **1:** bahagi ng katawan mula sa baba hanggang sa may balikat, naghuhugpong ng ulo sa katawan **:** ALUGÚUG, BÁTAL[1], BEKLÉW, CERVIX[1], KARALÓNG, LÉHER, NECK **2:** bahagi ng bote o banga na katulad ng leeg *var* laeg, liig **:** ALUGÚUG, BÁTAL[1], BEKLÉW, CERVIX[1], KARALÓNG, LÉHER, NECK.

leek (lik) *png* [*Ing*] **1:** halaman (*Allium ampeloprasum*) na may sapad, magkasudlong-sudlong na mga dahon

na hugis bombilya **2:** simbolong pambansa ng Welsh.

Left *png Pol* [*Ing*] **:** Kaliwa.

left *png* [*Ing*] **:** kaliwa[1,2].

left *pnd* [*Ing*] **:** umalis.

leftover (left·ó·ver) *pnr* [*Ing*] **:** natirá; hindi nagamit; kailangan nang itapon.

leg *png* [*Ing*] **1:** binti **2:** paa[2,3] **3:** bahagi; yugto.

legacy (lé·ga·sí) *png* [*Ing*] **1:** pamana o regalo na nasa testamento **2:** anumang ipinása o ipinamana ng sinumang nauna.

le·gá·do *png* [*Esp*] **1:** mana **2:** sugo; konsul; embahador.

le·gál *png* [*Esp*] **:** ayon sa batas; sunod sa batas *var* ligal.

legal capacity (lí·gal ka·pá·si·tí) *png Bat* [*Ing*] **:** kakayahang kumilos ayon sa batas, karaniwang sa pagsapit ng mayor de edad.

le·ga·li·dád *png* [*Esp*] **:** pagiging ayon sa batas.

Le·gás·pi *png* **:** lungsod sa Albay at kabesera ng lalawigan.

Legaspi, Miguel Lopez de (le·gás·pi mi·gél ló·pes de) *png Kas*: 1510-1572, matagumpay na kongkistador na Espanyol at unang hinirang na gobernador heneral ng Filipinas.

le·gas·yón *png* [*Esp legación*] **1:** lupon ng mga kinatawan **2: a** opisina at kawani ng ministro **b** tahanang opisyal ng ministro **:** LEGATION.

legate (lé·git) *png* [*Ing*] **1:** kasapi ng klero na kumakatawan sa Papa **2: a** bise ng heneral **b** gobernador o bise ng gobernador ng lalawigan.

legation (le·géy·syon) *png* [*Ing*] **:** legasyon.

legato (li·gá·to) *png Mus* [*Ing*] **:** malumanay na paraan o daloy.

legend (lé·dzend) *png* [*Ing*] **1:** alamat; leyénda **2:** listahang nagpapaliwanang sa mga simbolong ginamit sa mapa o tsart.

legendary (le·dzen·dá·ri) *png* [*Ing*] **1:** iniuugnay sa alamat **2:** kagilagilalas at maaaring ituring na alamat.

legerdemain (le·dzér·de·méyn) *png* [*Ing*] **1:** bilis o husay ng kamay sa pagsasalamangka **2:** panlilinlang.

leger line (lé·dzer layn) *png Mus* [*Ing*] **:** maikling linyang idinadagdag kung kailangan sa itaas o ibaba ng staff upang itaas ang tono.

le·gét *png* [*Mrw*] **:** ubo.

legging (lé·ging) *png* [*Ing*] **:** pangibabang kasuotan na nauunat o nababanat, karaniwang ginagamit ng kababaihan **:** POLÀYNAS.

Lég·horn *png Zoo* [*Ing*] **:** uri ng manok na marami kung mangitlog.

lég·horn *png* [*Ing*] **1:** dayami na pino at tinirintas **2:** sambalilo o sombrerong gawa rito.

legion (lí·dzon) *png* [*Ing*] **1:** sa sinaunang Roma, hukbo ng 3,000-6,000 sundalo, kasama ang tauhan ng kabalyeriya **:** LEHIYÓN **2:** malaking lupon na organisado **:** LEHIYÓN **3:** daming katakot-takot; hukbo **:** LEHIYÓN.

legislation (le·dzis·léy·syon) *png* [*Ing*] **:** lehislasyón.

legislator (le·dzis·léy·tor) *png* [*Ing*] **:** mambabatas.

legislature (le·dzis·léy·tyur) *png* [*Ing*] **:** batasan.

legitimate (le·dzí·ti·méyt) *pnr* [*Ing*] **:** lehitimo.

leg·leg *png* **1:** [*Igo*] unang araw pagkatapos ng libing **2:** [*Igo*] pag-aalay upang maiwasan ang kamatayan o impeksiyon **3:** [*Mrw*] ligalig.

lég·man *png* [*Ing*] **:** tao na nagtatrabaho upang mangalap ng balita o gumampan ng iba't ibang gawain.

Lé·go *png* [*Ing*] **:** laruan na yari sa plastik na bloke at pinaghuhugpong upang makabuo ng iba't ibang hugis.

lé·go *png* **1:** [*Esp*] karaniwang tao *Cf* ERMANO **2:** [*Mrw*] tela.

le·gúm·bre *png Bot* [*Esp*] **1:** halaman (family *leguminosae*) na namumunga ng gulay na buto, *hal* sitaw, bataw, at iba pa **:** LEGUME **2:** bunga ng halamang ito na ginagawang gulay **:** LEGUME.

legume (lég·yum) *png Bot* [*Ing*] **:** legumbre.

lég·work *png* [*Ing*] **:** trabaho o gawain na nangangailangan ng malimit na paglilibot o paglalakad.

le·his·la·dór *png* [*Esp legisladór*] **:** mambabatas.

le·his·las·yón *png* [*Esp legislación*] **1:** paggawa ng batas; pagbubuo ng batas **2:** batas o mga batas na nagawa **:** LEGISLATION.

le·hís·la·tú·ra *png* [*Esp legislatura*] **:** batasan.

le·hí·ti·mó *pnr* [*Esp legitimo*] **1:** alinsunod o ayon sa batas **:** LEGITIMATE **2:** mula sa mga magulang na ikinasal nang legal **:** LEGITIMATE.

le·hi·yá *png Kem* [*Esp lejiá*] **:** sosa *var* LIHIYA.

le·hi·yón *png* [*Esp legion*] **:** legion.

le·hi·yo·nár·yo *png* [*Esp legionario*] **:** kasapi sa isang lehiyon.

lehr (leyr) *png* [*Ing*] **:** hurnuhan na ginagamit sa pagpapaiinit ng salamin o kristal.

lei (ley) *png* [*Ing*] **:** kuwintas ng mga bulaklak sa Polinesya.

leig kemagi *png* [*Tbo*] **:** kuwintas na minana at gawa sa antigong abaloryo at gintong ikid.

leisure (lí·zhur) *png* [*Ing*] **1:** oras na walang ginagawa; panahong maaaring gugulin sa anumang nais gawin **2:** pagliliwaliw.

leitmotif (layt·mó·tif) *png Lit Mus* [*Ing*] **:** tema o paksang idinidiin sa isang komposisyong musikal, literatura, at iba pa na iniuugnay sa tao, idea, o kalagayan.

lek *png* [*Ing*] **:** batayang yunit ng pananalapi sa Albania.

le·kat *png* [*Mrw*] **:** pagbuklat.

Lé·kat! *pdd* **:** kataga o ekspresyong nababanggit kapag hindi nasiyahan sa isang bagay.

lék·sab *png* [*Pan*] **:** ibaba.

lek·si·kál *pnr* [*Esp lexicál*] **:** tumutukoy sa leksikon o leksikograpiya.

lek·si·kog·ra·pí·ya *png* [*Esp lexicografía*] **:** paggawa o pagsulat ng diksiyonaryo; pagtitipon ng mga salita para dito **:** LEXICOGRAPHY.

lek·si·kóg·ra·pó *png* [*Esp lexicografo*] **:** manunulat ng diksiyonaryo o tagatipon ng mga salita para dito **:** DIKSIYONARÍSTA, LEXICOGRAPHER.

lék·si·kón *png* [*Esp lexicon*] **1:** aklat na naglalaman ng salitang inayos karaniwang paalpabeto ng isang wika at binigyan ng mga kahulugan **:** LEXICON **2:** katawagang ginagamit sa iba't ibang larangan gaya sa medisina, siyensiya, at iba pa **:** LEXICON **3:** mga salitang ipinaloob sa diksiyonaryo **:** LEXICON.

lek·si·yón *png* [*Esp lección*] **1:** aral **2:** paksang-aralin *var* lisyón.

lek·tór *png* [*Esp lector*] **:** lector.

lek·tú·ra *png* [*Esp lectura*] **1:** mahaba at pormal na pahayag o talumpati hinggil sa isang paksa **:** LECTURE, PANAYAM[1] **2:** sisi; pangaral.

lé·lag *pnr* [*Kap*] **:** lalag.

lé·lang *png* [*Tsi*] **:** matandang babae, **lé·long** kung lalaki.

lé·lut *png* [*Kap*] : lugaw.

lé·ma *png* [*Esp*] : bansag : MOTTO.

lé·may *png* [*Mrw*] : gayuma.

le·ma·kaw *png* [*Tbo*] : pagtabon ng mga ulap sa buwan.

lém·bak *png* [*Mrw*] : gitna.

lem·bat *png Mus* [*Sml*] : ostinato ng isang gong sa kulintang : LENTUNG.

Lem·lú·nay *png* [*Tbo*] : konsepto ng paraiso ng mga Tiboli.

lem·ma *png* [*Ing*] : proposisyong ipinapalagay o inilalarawan, ginagamit sa argumento o pagbibigay ng katibayan.

lem·má·ta *png* [*Ing*] : ulo o pamagat na nagpapakita ng paksa o argumento ng anotasyon.

lé·mon *png Bot* [*Ing*] : limon.

lemonade (lé·mo·néyd) *png* [*Ing*] : limonada.

lem·pí·ra *png* [*Ing*] : batayang yunit ng pananalapi sa Honduras.

lé·mur *png Zoo* [*Ing Sml Tau*] : mammal (*Nyeticebus menagensis*) na kahawig ng unggoy ngunit malaki ang mata at maikli ang buntot : KÓKAM, KÓKANG, KÓKAY.

lend *pnd* [*Ing*] **1:** magpahiram; bigyan ng pahintulot ang isang tao na gamitin ang isang bagay at isauli matapos hiramin **2:** magkontribusyon; magkaloob.

len·dek *png* [*Tbo*] : talì o buhol.

leng·gu·wá *png* [*Esp lengua*] **1:** dila **2:** wika.

leng·gu·wá·he *png* [*Esp lenguaje*] : wika.

leng·gu·wé·ta *png* [*Esp lengueta*] **1:** *Ana* epiglotis; punì ng dila **2:** *Mus* manipis at parang dilang patunog sa mga plauta o kauri nito **3:** talim ng bareta.

leng·ngá *png Bot* [*Ilk*] : lingá.

length (lenth) *png* [*Ing*] **1:** sukat o haba mula umpisa hanggang dulo **2:** haba ng oras **3:** antas ng paggawa nang lubusan; paggawa ng lahat ng makakaya.

lengthwise (lénth·wayz) *pnr* [*Ing*] : paggalaw na paayon; pahaba.

len·néd *png* [*Ilk*] : ang gabing tuluyang nawawala ang buwan bago lumabas ang bagong buwan.

len·nék *png* [*Ilk*] : sibsib[1].

lens (lenz) *png* [*Ing*] **1:** lente[1] **2:** salamin **3:** *Pis* substance na malinaw, karaniwang kurbado ang mga gilid upang magpakalat o magtipon ng liwanag lalo na sa mga instrumentong optikal **4:** *Pis* kasangkapang gamit sa pagpopokus o pagbabago ng direksiyon ng galaw ng liwanag, tunog, elektron, at iba pa.

Lent *png* [*Ing*] : Kuwaresma.

len·ta·mén·te *pnr Mus* [*Ita*] : marahan.

lén·te *png* [*Esp*] **1:** bagay na malinaw, karaniwang salaming may dalawang magkataklob na bahaging kapuwa pabalantok o tuwid ang isang bahagi, gaya ng ginagamit na pampalaki ng mga bagay na di-nakikita kung mata lámang : LENS[1] **2:** plaslayt.

len·té·has *png Bot* [*Esp lentejas*] : lentil.

len·te·hu·wé·las *png* [*Esp lentejuelas*] : maliit at manipis, karaniwang bilog na piraso na kumikinang na bagay at ginagamit na pampalamuti sa mga kasuotan.

Lén·ten *pnr* [*Ing*] : hinggil sa Kuwaresma.

lenticel (lén·ti·sél) *png Bot* [*Ing*] : alinman sa mga bútas na napakaliit na nasa tangkay ng halamang matigas, tulad ng kahoy, at nagpapahintulot ng palítan ng gas sa atmospera at sa mga panloob na tissue.

len·ti·ku·lár *png Bot* [*Esp lenticular*] : kasinlaki o kahugis ng lentehas : LENTIPORME.

lén·til *png Bot* [*Ing*] **1:** halaman (*Lens culinaris*) na nagbubunga ng mga nakakain at maumbok na buto **2:** ang buto ng halamang ito : LENTÉHAS.

len·ti·pór·me *pnr* [*Esp lentiforme*] : lentikular.

lén·to *pnr Mus* [*Ing*] : dahan-dahan; mahina; mabagal.

len·tung *png Mus* [*Tau*] : lembat.

Leo (lé·yo, lí·yo) *png* [*Ing*] **1:** *Asn* malaking konstelasyon na hugis leon, sinasabing kumakatawan sa leon na pinaslang ni Hercules **2:** **á** *Asl* ikalimang simbolo ng zodyak na pinapasok ng araw mula 21 Hulyo hanggang 22 Agosto **b** tao na ipinanganak sa panahong ito.

le·ón *png Zoo* [*Esp*] : hayop (*Panthera leo*) na malaki, mabagsik, karniboro, at kamag-anak ng mga pusa *var* liyon : LION.

le·ó·na *png Zoo* [*Esp*] : babaeng leon.

leone (li·yón) *png* [*Ing*] : batayang yunit ng pananalapi ng Sierra Leone.

le·o·ní·no *pnr* [*Esp*] : katulad ng o parang leon.

leontiassis (le·yón·ta·yá·sis) *png Med* [*Ing*] : sakit na may katangiang tulad ng ketong, nangangapal ang tissue o buto sa mukha na nagiging dahilan ng pagkakahawig sa leon.

le·on·tí·na *png* [*Esp*] : uri ng kadena ng relo.

leopard (lé·pard) *png Zoo* [*Ing*] : leopardo.

le·o·pár·do *png Zoo* [*Esp*] : hayop (*Panthera pardus*) na malaki, mabangis, at kaanak ng pusa : LEOPARD.

leotard (li·yó·tard) *png* [*Ing*] : damit na hapit, karaniwang bumabalot sa katawan at mga kamay, isinusuot ng mananayaw ng ballet, sirkero, at iba pa.

Le·pan·tó *png* [*Igo*] : Kankanay.

lé·per *png* [*Ing*] **1:** *Med* tao na may ketong : LEPRÓSO **2:** tao na iniiwasan dahil sa pagiging inmoral.

le·pés *pnr* [*Pan*] : baog.

Lé·pi·dóp·te·rá *png Zoo* [*Ing*] : order ng kulisap na kinabibilangan ng paruparo, gamugamo, at iba pa, may apat na pakpak na karaniwang may matingkad na kulay, at nababalutan ng maliliit na kaliskis.

lep·lép *png* [*Pan*] : bangungot[1].

lép·ra *png Med* [*Esp*] : ketong.

leprechaun (lé·pre·kón) *png Mit* [*Ing*] : duwendeng pilyo.

leprosarium (lep·ro·sár·yum) *png* [*Ing*] : leprosaryum.

lép·ro·sár·yum *png* [*Ing leprosarium*] : pagamutan ng may ketong *var* leprosaryo.

lep·ró·so *png* [*Esp*] : lalaking may ketong, **lep·ró·sa** kung babae.

leprosy (lép·ro·sí) *png Med* [*Ing*] : ketong.

lép·to- *pnl* [*Ing*] : maliit; makitid.

lép·ton *png* **1:** [*Gri*] batayang yunit ng pananalapi ng Greece na may halagang $^{1}/_{100}$ ng isang drachma **2:** *Pis* particle sa loob ng atom, tulad ng elektron, na hindi bahagi ng malakas na inter-aksiyon.

leptospirosis (lep·tós·pay·ró·sis) *png Med* [*Gri*] : sakit ng aso at iba pang mammal na nakahahawa at sanhi ng bakterya.

le·ráb *png* [*Pan*] : laib.

le·ru·kan *png Mus* [*Yak*] : umaaling-awngaw na tunog ng agung.

lesbian (lés·byan) *png, pnr* [*Ing*] **1:** babae na homosexual **2:** babae na may relasyon sa kapuwa babae : DYKE, TOMBOY.

lese-majesty (leyz má·dyes·tí) *png, pnr* [*Ing*] **1:** pagtataksil; katraiduran **2:** insulto sa pinakamakapangyarihang pinunò **3:** gawaing pangahas.

lesion (lí·syon) *png Med* [*Ing*] : lesyón.

le·sóng *png* [*Mrw*] : lusong.

Lesotho (le·só·to) *png* [*Ing*] : bansang bulubundukin sa timog Africa.

lés·pu *png Kol* : binaligtad na **pulis**.

less (les) *pnr, pnb* [*Ing*] **1:** higit na maliit sa antas, bilang, haba, at iba pa **2:** nasa higit na mababang ranggo.

-less (les) *pnl* [*Ing*] **1:** panlaping ikinakabit sa pangngalan, na nangangahulugang "wala, malaya sa," *hal* powerless **2:** panlaping ikinakabit sa pandiwa na nangangahulugang "hindi naaapektuhan," *hal* tireless.

lessee (lé·si) *png* [*Ing*] : tao na umuupa *Cf* LESSOR.

lesson (lé·son) *png* [*Ing*] **1:** aral; leksiyon **2:** sistematikong instruksiyon **3:** takdang-aralin **4:** bahaging sipi o banggit sa Bibliya na binabása sa simbahan.

lessor (lé·sor) *png* [*Ing*] : aridante *Cf* LESSEE.

les·yón *png Med* [*Esp lesión*] **1:** sugat **2:** anumang abnormal na pagbabago sa estruktura ng katawan : LESION.

let *pnd* [*Ing*] **1:** pahintulutan **2:** bigyan ng karapatang gumamit; paarkilahan **3:** pabayaan **4:** ipaalam; ipabatid

le·tál *pnr* [*Esp*] : mortal; nakamamatay : LETHAL.

le·ta·ní·ya *png* [*Esp letania*] : dasal na binubuo ng sunod-sunod na panawagan o pamanhik na magkakatulad ang sagot : LITANY, LITÁNYA.

le·tár·go *png* [*Esp*] **1:** kawalan ng enerhiya o lakas **2** : *Med* pagkahilo; di-likas at napakatagal na pagtulog.

le·tár·hi·kó *pnr* [*Esp letargicó*] : kaugnay ng o tumutukoy sa letargo.

lé·te *png* : panloob na suwelas ng sapatos.

lé·teng *png* [*Tsi*] : pisi *var* liting.

lethal (lí·tal) *pnr* [*Ing*] : letál.

Lethe (lí·ti) *png Mit* [*Gri*] : isa sa mga ilog ng Hades na nakapagpapalimot sa búhay sa lupa kapag ininom ng mga kaluluwang namatay.

let·let *png Zoo* [*Pal*] : higanteng kabibe.

Leto (lí·to) *png Mit* [*Gri*] : anak na babae ni Titan, ina nina Artemis at Apollo : LATONA.

le·tong·ná *png* [*Ifu*] : kalagitnaan ng Disyembre hanggang kalagitnaan ng Enero, panahon ng pagtatanim ng palay.

lét·ra *png* [*Esp*] : titik.

let·rá·do *png* [*Esp*] : tao na nakapag-aral o may mataas na karunungan.

letras y figuras (lé·tras i fi·gú·ras) *png Sin* [*Esp*] : larawang nagsasaayos ng mga titik o letra sa pamamagitan ng tao, bagay, halaman, o hayop at bumabaybay sa pangalan ng isang tao.

let·ré·ro *png* [*Esp*] : plakard; poster.

let·rí·na *png* [*Esp*] : latrina *Cf* INIDORO, KASILYAS.

le·tsá·da *png* [*Esp lechada*] : pagdurog o pagpino ng apog, yeso, at iba pa upang magamit sa pagsesemento.

lé·tse *png* [*Esp leche*] : gatas.

lé·tse *pnr* [*Esp leche*] : pasusuhín o sumususo pa sa ina, gaya ng sanggol.

Lé·tse! *pdd* [*Esp*] : alipusta para sa tanga; ibig sabihin, pasusuhin pa.

lé·tse plan *png* [*Esp leche flan*] : minatamis na gawa sa gatas, itlog, at asukal, at karaniwang inihuhurno sa lyanera.

le·tsé·ra *png* [*Esp lechera*] : babaeng naglalako ng gatas.

le·tsón *png* [*Esp lechon*] **1:** pag-iihaw ng baboy sa init ng baga **2:** baboy na iniluto sa gayong paraan *var* LITSON.

le·tsú·gas *png Bot* [*Esp lechuga*] : yerba (*Lactuca sativa*) na sangkap ang mga dahon sa paggawa ng salad *var* litsugas : LETTUCE.

let·táw *png Mit* [*Ilk*] : demonyo na nakatira sa ilalim ng tubig.

let·tég *png* [*Ilk*] : pigsa.

letter (lé·ter) *png* [*Ing*] **1:** titik **2:** liham **3:** ang tiyak o wastong pagpapakahulugan o interpretasyon ng batas **4:a** literatura; panitikan **b** pagsusulat; pagkamanunulat **5:** sa paglilimbag, tipo o tatak na kumakatawan sa titik ng alpabeto.

lettergram (lé·ter·grám) *png* [*Ing*] : telegrama *Cf* KABLEGRAMA.

letterhead (lé·ter·héd) *png* [*Ing letter+head*] **1:** pangalan, tirahan, logo, at iba pang nakalimbag sa itaas ng sulatang papel : MEMBRETE **2:** ang papel na may nakalimbag na ganito : MEMBRETE.

lettering (lé·te·ríng) *png* [*Ing*] **1:** paraan o proseso ng paggawa ng titik sa pamamagitan ng pagsulat, paglilimbag, o pag-ukit **2:** mga titik na isinulat, inilimbag, o iniukit.

letter of credit (lé·ter ov kré·dit) *png* [*Ing*] : sa komersiyo, sulat ng pahintulot ng bangko na makakuha ng tiyak na halaga sa nasabing bangko o sa mga sangay nito : LC³.

lettuce (lé·tis) *png Bot* [*Ing*] : letsugas.

leucine (lú·sin) *png Kem* [*Ing*] : amino acid na puti, kristalina, at natutunaw sa tubig $(CH_3)_2CHCH_2CH(NH_2)$-COOH, at mahalaga sa nutrisyon ng tao : LEUSINA.

leucocyte (lú·ko·sáyt) *png* [*Ing*] : cell na walang kulay, katulad ng amoeba, nasa dugo, lymph, at iba pa, at may nukleo na mahalaga sa paglaban sa sakit : WHITE CELL.

leucoma (lu·kó·ma) *png Med* [*Ing*] : bagay na puti na hindi tinatagusan ng liwanag na nasa kornea ng mata.

leucotomy (lu·kó·to·mí) *png Med* [*Ing*] : operasyon sa pagputol ng puting nerve na himaymay sa utak.

leukemia (lu·kém·ya) *png Med* [*Ing*] : alinman sa mga pangkat ng sakit na mapanganib o nakamamatay dahil sa produksiyon ng labis na white blood cell, at karaniwang sinasabayan ng malubhang anemia, paglaki ng pali at lymphatic gland.

leukoderma (lú·ko·dér·ma) *png* [*Ing*] : vitiligo.

le·ú·ko·ré·a *png Med* [*Esp leucorrea*] : puting likidong inilalabas ng puke : HIMÀ, LEUKORRHEA.

leukorrhea (lú·ko·rí·ya) png *Med* [*Ing*] : leukorea.

le·ú·ko·sí·to *png Ana* [*Esp leucocito*] : corpuscle ng dugo na maputi o walang kulay.

le·u·sí·na *png Kem* [*Esp*] : leucine.

lev *png* [*Ing*] : yunit ng pananalapi sa Bulgaria.

levee (lé·vi) *png* [*Ing*] **1:** saplad o prinsa sa kahabaan ng ilog **2:** pilapil o patuto sa tubigan.

lé·vel *png* [*Ing*] **1:** pahalang na guhit o pantay na ibabaw **2:** nibel **3:** taas o halagang nakamit o naabot **4:** pamantayan; antas.

lé·vel *pnr* [*Ing*] : pantay; patag.

lé·ver *png* [*Ing*] **1:** kasangkapang pantikwas; palangka **2:** pingga : MANGGETA.

leverage (lé·ve·ríds) *png* [*Ing*] **1:** aksiyon ng lever **2:** bentahang mekanikal o lakas na nakukuha sa paggamit ng lever **3:** paraan ng paggampan ng layunin.

Levi (lí·vay) *png* [*Ing Heb*] **1:** patriyarkang Hebrew, anak nina Jacob at Leah **2:** tribu sa Israel na nagmula sa kaniyang lahi.

leviathan (li·vá·ya·tán) *png* [*Ing*] **1:** sa Bibliya, nilaláng na nakatira sa tubig, karaniwang inihahalintulad sa buwaya at lumba-lumba **2:** anumang napakalaki at makapangyarihan, lalo na kung barko **3:** estado o monarko na autokratiko.

le·bí·ta *png* [*Esp levita*] **:** kasuotang pang-itaas ng lalaki at kahawig ng frak.

levitate (lé·vi·téyt) *pnd* [*Ing*] **:** tumaas at lumutang sa hangin, lalo na kung bunga ng kapangyarihang sobrenatural na hindi naaapektuhan ng balani.

Leviticus (le·ví·ti·kús) *png* [*Ing*] **:** ikatlong aklat sa Bibliya, naglalaman ng mga detalye ukol sa batas at ritwal.

levity (lé·vi·tí) *png* [*Ing*] **1:** kagaanan **2:** kawalang katinuan **3:** ugaling hindi kagalang-galang.

levy (lé·vi) *png* [*Ing*] **1:** pagpapataw o paniningil ng tax **2:** tax **3:** pagkuha o paglikom ng salapi sa pamamagitan ng legal na proseso.

le·wek *png* [*Tbo*] **:** anumang paldang hugis bumbong at abot hanggang bukóng-bukóng.

le·wek hi·ni·tem *png* [*Tbo*] **:** paldang itim na gawa sa lisong abaka at walang dekorasyong ikat.

le·wek hi·nu·lo *png* [*Tbo*] **:** lewek hinitem na tinina ng pula.

lex (leks) *png* [*Lat*] **:** batas.

lex domicilii (leks do·mi·sí·lay) *png Bat* [*Lat*] **:** batas ng bansang pirmihang tinitirahan ng isang tao.

lex fori (leks fó·ray) *png Bat* [*Ing*] **:** batas ng bansa na pinagsampahan ng kaso; pinangyayarihan ng pagdedemanda.

lexicographer (lek·si·kó·gra·fér) *png* [*Ing*] **:** leksikograpo.

lexicography (lek·si·kó·gra·fí) *png* [*Ing*] **:** leksikograpiya.

lexicon (lék·si·kón) *png* [*Ing*] **:** leksikon.

lexigraphy (lek·sí·gra·fí) *png* [*Ing*] **:** sistema ng pagsusulat na kumakatawan ang tipo o titik sa salita, tulad ng sistema ng pagsulat na Tsino.

léx·is *png* [*Ing*] **1:** salita; bokabularyo **2:** kabuuan ng mga salita sa isang wika.

lex loci (leks ló·kay) *png Bat* [*Lat*] **:** batas ng isang bansa na pinangyarihan ng transaksiyon o paghahabla ng kaso *Cf* LEX FORI.

lex talionis (leks tal·yó·nis) *png* [*Lat*] **:** balantogi[1,2].

ley *png* [*Esp*] **:** batas; ordinansa; kautusan.

le·yén·da *png* [*Esp*] **:** alamat.

ley fú·ga *png* [*Esp*] **:** noong panahon ng Espanyol, ang karapatang barilin ang bilanggong tumatakas.

Léy·te *png* **:** lalawigan sa silangang Visayas ng Filipinas, Rehiyon VIII.

Li, symbol (él·ay) *Kem* [*Ing*] **:** lithium.

liability (la·ya·bí·li·tí) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na nagbibigay ng gulo o suliranin **2:** pananagutan ng isang tao, lalo na kung utang **3:** hadlang; sagabal.

liaison (lí·ya·zón) *png* [*Ing*] **1:** ugnayan o kooperasyon **2:** lihim o ilegal na relasyong sexual ng isang lalaki at isang babae na hindi magasawa **3:** substance na nagpapalapot **4:** *Gra* pang-angkop.

lí·ak *png* [*Iva*] **:** tinig.

lí·ang·li·á·ngan *png Zoo* **:** kulisap (family *Cicadidae*) na kauri ng kuliglig.

lí·bad *png* [*Kap Tag*] **:** pag-ikot o pagpihit ng magkapareha kapag nagsasayaw *Cf* INDAK, TALDIK.

li·bad·bád *png* [*Kap Tag*] **:** alibadbad.

li·bág *png* **1:** duming namuo sa balát **:** BANIL, BULÍNG, DINGÓT, LALÂ, PÁLID, PITPIT, TAGIPTIP **2:** *Bot* uri ng damo na ginagamit sa paggawa ng banig.

li·bák *png* [*Kap Hil Seb Tag*] **:** salita o pahayag na tahasang nangmamaliit *Cf* UYÁM **:** KUTYA – *pnd* **man·li·bák, li·ba·kín** – *pnr* **ma·pan·li·bák**.

li·bá·ka *png* [*Bik*] **:** pantal o pamamaga dahil sa kagat ng insekto.

li·bá·kan *png Bot* **:** kabal[1].

lí·ban *png* [*Kap Tag*] **1:** ligta; laktaw **2:** pagpapaibang-araw o oras sa pagsasakatuparan ng isang gawain o balak **3:** hindi pagpasok sa opisina, paaralan, at iba pa.

li·bá·nan *png* [*liban+an*] **1:** bahagi ng bakod, pader, o anumang daánan o tawiran ng mga tao **2:** pagtawid ng mga tao.

li·báng *png* [*Bik Kap Hil Pan Seb Tag War*] **1:** kaparaanang ginagawa upang mapahinga ang isip at katawan **:** ALIW, ALÍNG, KALÍPAY, LIWLIWÁ **2:** pagkalimot sa dapat pag-ukulan ng ingat o pansin dahil sa pagkawili sa ibang bagay **:** LINGAT, RINGÁW – *pnd* **mag·li·báng, li·ba·ngín**.

li·bá·ngan *png* [*libang+an*] **1:** pook na nakaaaliw o nakalilibang gaya ng parke, liwasan, at iba pa **2:** bagay o gawaing kasiya-siya at nakaaaliw.

lí·ban kay *pnu* [*Kap Tag*] **:** nanganghulugang hindi kasama o hiwalay at ginagamit bago ang pangalan ng isang tao **:** EXCEPT FOR, MALIBAN KAY.

lí·ban sa *pnu* [*Kap Tag*] **:** nanganghulugang hindi kasama o hiwalay at ginagamit bago ang pangalan ng isang pook, bagay, at iba pa **:** EXCEPT FOR, MALIBAN SA.

lí·ba·óng *png* [*Seb War*] **:** lubák.

li·bá·rot *png* [*War*] **:** kalisag.

li·bás *png Bot* [*Seb Tag*] **:** punongkahoy (*Spondias pinnata*) na mahaba ang dahon, maliit ang bulaklak, at bilóg ang bungang may isang buto.

li·bát *png Med* **:** pagbalik-balik o pagulit ng sakit o karamdaman.

li·bát *pnr* [*Hil Seb Tau War*] **:** dulíng.

li·bá·to *png Bot* [*Kap Tag*] **:** malayerbang baging (*Malabar nightshade*) na ginagamit panghalili sa spinach **:** ALUGBÁTI, LÓKWEY.

li·ba·wà *png* [*ST*] **:** pagkuha ng bagay na nais sa pamamagitan ng panloloko.

lí·bay *png* **1:** *Zoo* babaeng usa **:** DOE **2:** *Bot* halamang damo na magaspang at kulay lunti ang bulaklak.

lí·be *png* [*Kap*] **:** palít[1].

li·bég *png* [*Ilk*] **:** labò.

libel (láy·bel) *png Bat* [*Ing*] **:** libelo.

li·bé·lo *png Bat* [*Esp*] **1:** maling pahayag na inilimbag at nakapanirang puri sa isang tao **:** LIBEL **2:** sa batas sibil, ang pahayag ng nagdemanda **:** LIBEL.

li·be·ló·so *pnr Bat* [*Esp*] **:** mapanirang-puri; nakasisirang-puri.

li·béng *png* [*Ilk*] **:** bangang inilalagay malapit sa itaas ng apat na poste ng kamalig upang pigilan ang mga daga sa pag-akyat.

li·be·rál, lí·be·rál *pnr* [*Esp Ing*] **1:** mapagbigay; maluwag; labusaw **2:** maunawain **3:** ukol sa pangkalahatang pagpapaunlad ng kaisipan o kaalaman, *hal* liberal arts.

li·be·ra·li·dád *png* [*Esp*] : katangian ng pagiging maluwag sa pagbibigay.

li·be·ra·li·sá *pnd* **li·be·ra·li·sa·hín, i·li·be·ra·li·sá** [*Esp*] : paluwagin; palayain – *pnr* **li·be·ra·li·sá·do**.

li·be·ra·lís·mo *png* [*Esp*] **1:** kalagayang malaya sa pagkilos at pag-iisip **2:** tunguhin at isinasagawa ng isang liberal na partido sa politika **3:** pampolitika o panlipunang pilosopiyang nagtataguyod ng kalayaan ng tao sa isang partikular ng uri ng sistemang panlipunan.

li·be·ras·yón *png* [*Esp liberación*] : paglaya; pagtatamo ng laya : LIBERATION.

liberation (li·be·réy·syon) *png* [*Ing*] : liberasyon.

li·ber·tád *png* [*Esp*] : laya; kalayaan.

li·ber·ta·dór *png* [*Esp*] : tagapagligtas; manunubos.

lí·ber·ti·ná·he *png* [*Esp libertinaje*] : kalayaang gawin ang anumang nais.

libertine (lí·ber·tín) *pnr* [*Ing*] : malayà.

liberty (lí·ber·tí) *png* [*Ing*] : laya; kalayaan.

líb·gos *png Bot* [*Bik Seb War*] : kabuté.

líb·haw *png* [*War*] : kaning kinayod sa ilalim ng palayok.

lib·hô *png Agr* : bukid na malayo o walang katabing iba pang bukirin.

li·bì *png* [*Kap*] : libog.

lí·bid *png* : ikid; likaw; ikot.

li·bíd *png* : silò na ginagamit na panghuli ng manok.

li·bí·di·nús *pnr* [*Ing libidinous*] : malibog; malandi.

lí·bi·dó *png* [*Ing*] **1:** libog; landi; katí **2:** *Sik* ang puwersa o lakas na mula sa gawing sexual o simbuyo upang mabuhay.

li·bíng *png* [*Kap Tag Tau*] : paghahatid sa huling hantungan ng namatay; pagbabaon sa bangkay : HÚGOS[3], KUTKÚT, PONPÓN – *pnd* **mag·li·bíng, i·li·bíng, i·pa·li·bíng**.

li·bí·ngan *png* [*libing+an*] : sementeryo.

li·bís *png* [*Kap Tag*] **1:** makitid na kapatagang nasa gilid ng isang bundok at iba pang mataas na lupa: ALOSAR-SAR, BAKILID, BAKRAS, BALILID **2:** [*Kap Tag*] lambak.

líb·kas *png* [*Seb*] : igkas.

lib·líb *png* [*Kap Tag*] **1:** dako o pook na hindi gaanong batid o nararating ng tao; malayong pook : ÁGING, AMÓT, BÁW-ING, DANÁLEG[1], HILÍT, LÍPOD, RÚKROK, SOLINÉK, SÚNSOP **2:** sasakyang may dalawang gulóng.

lib·líb *pnr* : mabigat o pinabigat ang unahan, karaniwang tumutukoy sa kariton o karitela na hinihila ng kabayo o kalabaw.

Lib·má·nan *png Mit* [*Bik*] : maalamat na bayan na pinagmulan ng halimaw na Rabot.

Líb·ya *png* [*Ing*] : bansa sa hilagang Africa.

lib·nós *png* [*Ilk*] : kagandahan; kahinhinan.

lí·bo *png Mat* [*Hil Seb Tag*] : sampung sandaan : THOUSAND.

lí·bog *png* [*Pan Tag*] : matinding pagnanasang sexual : ANTÓL, KAULAG, KIRÁG, LANYÂ, LIBÌ, LIBIDO[1], TAKIYO, URAG.

li·bóg *pnr* [*Hil Seb*] : litó.

lí·bon *png* [*Tbo*] : babae.

lí·bon *pnr* [*Hil*] : hindi nakabukás; sarado.

lí·bong *png* **1:** bukana ng bakuran **2:** *Mit* [*Seb*] binaloy *var* libon.

lí·bot *png* [Bik Seb Tag War] : paglalakad nang walang tiyak na layunin; pamamasyal.

lí·bot *pnd* [*Bik Seb Tag War*] **mag·li·bót, i·lí·bot, ma·ki·lí·bot, lu·mí·bot 1:** gumala nang walang tiyak na layunin **2:** ipasyal ang ibang tao o dalhin kung saan-saan ang isang bagay.

li·bót *pnr* : lagalag.

lí·boy *png* : kilapsaw.

Líb·ra *png Ast* [*Esp*] **1: a** ikapitong simbolo ng zodyak at pinapasok ng araw mula 23 Setyembre hanggang 22 Oktubre **b** tao na ipinanganak sa panahong ito **2:** konstelasyong kinakatawan ng timbangan.

líb·ra *png* [*Esp*] : timbang na may 16 na onsa.

lib·rán·sa *png* [*Esp libranza*] : panukala; pampalit na halaga.

librarian (lay·brár·yan) *png* [*Ing*] **1:** tao na nagsanay sa mga kaalaman at mga pamamaraan ng paglilingkod sa aklatan **2:** namamahala o naglilingkod sa isang aklatan.

library (láy·bra·rí) *png* [*Ing*] : aklatan.

líb·re *pnr* [*Esp*] **1:** walang bayad; bigay : FREE, GRATIS, SÁBES **2:** malayà; walang sagutin – *pnd* **man·líb·re, i·líb·re, pa·líb·ri·hín**.

líb·re·ká·sa *png* [*Esp libre+casa*] : walang bayad na pagtira o paggamit ng bahay.

líb·re·ko·mí·da *png* [*Esp libre+comida*] : walang bayad na pagkain.

líb·re-líb·re *png* [*Seb*] : taguán.

lib·re·rí·ya *png* [*Esp librería*] : tindahan ng aklat.

lib·ré·ta *png Kom* [*Esp*] : aklat talaan sa bangko na kinatatalaan ng salaping idineposito o inilabas ng may-ari : PASSBOOK.

líb·re·tíst *png* [*Ing*] : manunulat o sumulat ng libretto.

lib·rét·to *png Mus* [*Ita*] **1:** teksto o mga salita sa isang opera o katulad na pinahabang komposisyong pangmusika **2:** aklat o maliit na aklat na naglalaman ng teksto.

lib·rí·to *png* [*Esp*] : munting aklat.

lib·ró *png* [*Esp*] **1:** aklat **2:** *Zoo* isa sa mga sikmurang pinagtutunawan ng kinain ng baka at katulad na hayop.

lib·ró ma·yór *png* [*Esp*] : ledger.

lib·sáng *pnr* **1:** walang kuwenta; walang saysay; walang kabuluhan **2:** bagay na pinagsawaan na at ibinigay sa iba dahil wala nang halaga o hindi na pinakikinabangan.

Lib·ta·kan *png Mit* [*Man*] : bathala ng bukang-liwayway at lubóg ng araw.

lib·tóng *png* : bahaging biglang-lalim ng ilog *Cf* BÁL-AK, LAYUN, LUGONG.

lib·tós *png* : panunubig at pamamaga ng balát dahil sa pagkakapaso *Cf* LINTOS.

lib·tóy *pnr* : nakaliyad ang tiyan habang naglalakad.

lí·bud *png* [*Seb*] : galà.

li·bud·lí·bod *png* : paggiwang-giwang ng bangka.

li·bud·sú·roy *pnr* [*Seb*] : lagalag.

li·bu·káy *png* [*Ilk*] : simula ng pagregla.

li·bum·bón *png* : pulutong ng mga tao : HURUNG-HURONG – *pnd* **mag·li·bum·bón, lu·mi·bum·bón**.

li·bun·lí·bon *pnr* : naghihingalô; mamamatay na.

li·bú·tad *png* [*Kap*] : gitna.

li·bú·yan *png* : mga bahagi ng kasangkapang panghabi.

líb·yas *pnr* [*Hil*] : lihis[1].

lib·yók *pnr* : paliko-likong ligoy ng ilog, dalampasigan, o kahabaan ng daan.

license (láy·sens) *png* [*Ing*] : lisensiya.

lichen (láy·ken) *png Bot* [*Ing*] : liken.

licorice (lí·ko·rís) *png Bot* [*Ing*] : likoris.

li·dang *png* [*Tbo*] : bilao.

lid·dá *png Bot* [*Ilk*] : talahib.

li·dáy *png* [*Ilk*] : pighati.

Lid·dum *png Mit* [*Ifu*] : bathala na namamahala sa pinakamababang bahagi ng kalangitan at tuwirang nakikipag-ugnay sa mga Ifugaw.

lí·der *png* [*Esp*] : pinunò.

li·de·rá·to *png* [*Esp*] : pamumunò; pamunuan.

lí·ding *png* [*Ilk*] **1:** tagikaw na kawayan o bao ng niyog na inilalagay sa ilong ng kalabaw o báka at kinakabitan ng lubid **2:** tagikaw na ikinakabit sa nguso ng baboy upang pigilan ito sa paghalukay ng lupa.

lid·líd *png* [*Ilk Tag*] : pagkikinis.

li·do *png* [*Ifu*] : sombrero o putong na higit na malanday sa hallidung.

lí·dong *pnr* [*Bik*] : bílóg.

lí·dum *png Zoo* [*Ifu*] : baboy na maitim.

lieutenant (lu·té·nant) *png* [*Ing*] : tinyente : LT.

lí·eg *png* [*Tbo*] : pambabaeng abaloryong kuwintas na mahaba at makapal, binubuo ng mga tanikalang tansò, may mga kumpol na sarikulay na butil, at may nakalikaw na tînoyong sa palibot nito.

life (layf) *png* [*Ing*] : búhay.

lifeboat (láyf·bowt) *png* [*Ing*] : bangka para sa pagliligtas o pagsagip ng tao sa karagatan kung may sakuna : RAFT[2].

li·fo *png* [*Tbo*] : niyog.

lig *png* [*Mrw*] : leeg.

lí·ga *png* [*Esp*] **1:** samahán o kapisanan **2:** palarong sunod-sunod na pinaglalabanan ng mga koponan **3:** [*War*] tubig na pampalabnaw ng timpla.

li·ga·dú·ra *png* [*Esp*] **1:** tali; pantali **2:** *Gra* pang-angkop; pang-ugnay : LIGATURE.

li·gá·ho *png* : talaan; listahan.

li·gák *png* **1:** pagtagilid ng lutuán sa kinasasalangan **2:** paglinsad o pagsala ng tápak; pagsala ng paa sa tinatapakan.

li·gál *png* [*Esp legál*] : varyant ng **legal**.

li·gá·lig *png* [*Kap Tag*] **1:** kalagayan ng pagiging magulo **2:** pakiramdam na walang katiyakan o may pagkatakot *Cf* BALISA : LINGGATONG – *pnd* **man·li·gá·lig, li·ga·lí·gin** – *pnr* **li·ga·líg**.

lí·ga·mént *png Ana* [*Ing*] : matibay na himaymay ng mga litid na naghuhugpong sa mga buto ng tao : LIGAMÉNTO – *pnr* **li·ga·men·tó·so**.

li·ga·mén·to *png Ana* [*Ing*] : ligament.

li·gam·gám *png* [*Kap Tag*] **1:** damdamin o pakiramdam na may takot; pagkabagabag : DÁNAG, GALAMGAM, HÁD-IT, KABALÁKA **2:** katamtamang init ng temperatura, karaniwang sa tubig – *pnr* **ma·li·gam·gám**.

li·gáng *png* **1:** pagkahulog ng anuman sa bútas **2:** ang bútas na kinahulugan **3:** pagiging akmang-akma ng isang bagay sa bútas na pinaglalagyan.

líg-ang *pnd* **i·líg-ang, mag·líg-ang, lig-á·ngin :** alugin o kalugin ang isang sisidlan.

li·gá·o *png* [*Ifu*] : bilao.

lí·gas *png* : lastiko.

li·gás *png* **1:** *Bot* mababang punongkahoy (Semecarpus longifolius) na malamán at makatas ang bunga na kahawig ng kasoy : ANAGÁS, KAMÍNG, LANGÁS, MANÁLU **2:** pistíl ng bulaklak **3:** [*War*] hápon.

li·gá·sen *png Bot* : punongkahoy (*Ceriops tagal*) na may balát na ipinantatapal sa sugat upang pigilin ang pagdurugo : TANGÁL.

li·gas·gás *png* : pagiging tuyo at magaspang ng balát o anumang rabaw ng isang bagay : GALASGAS, LIKASKÁS.

li·ga·só *png* : pagkilos o paglakad nang napakalikot *Cf* GASLÁW, HARÓT.

li·ga·són *png* [*Esp ligazón*] : buklod; bigkis; pang-ugnay.

lí·gat *png* [*Kap Tag*] **1:** pagkamalagkit; pagkamakunat; pagkamalapot : GAYÁGA, HUNÍT, KÚLNET, LÁGAT, LÚYAK **2:** linamnam; sarap.

li·ga·tà *png Med* : singaw sa balát ng tao na makati-kati at namamantal : LAGÓB, LÁTI .

ligature (lí·ga·tyúr) *png* [*Ing*] : ligadura.

li·gá·u *png* [*Ifu*] : parisukat na bilao.

lí·gaw *png* **1:** pangingibig ng lalaki sa babae **2:** panunuyo sa sinuman upang makuha ang pakay : ÁREM, KÁRAW, LÓLO[3] – *pnd* **lu·mí·gaw, li·gá·wan, man·lí·gaw**.

li·gáw *pnr* **1:** malayang gumagala kung saan-saan **2: a** tumutubo nang hindi itinanim at inaalagaan **b** ilahas na hayop **c** lisyà, gaya ng bala ng baril : DÁDAG, DALINGSIL, LÍLI.

li·gaw·gáw *png* : kiliti sa ibang bahagi ng katawan bukod sa kilikili *Cf* GERÍKGIT, GÍROK, KAKALAM, KEDKEDE, KITEK, KITITIKITI, LINGAPNGAP : GILAWGAW, KALAMKAM.

li·ga·wín *pnr* [*Seb Tag ligaw+in*] : malimit suyuin o ibigin; madaling umakit ng manliligaw.

li·gá·ya *png* [*Kap Tag*] : sayá – *pnr* **ma·li·gá·ya**.

líg·dong *pnr* [*Seb*] : tapat.

lí·get *png* [*Mrw*] : ubo.

líg·hot *pnd* **mag·líg·hot, lu·míg·hot, lig·hú·tin** [*Hil*] : humanap ng pook sa gitna ng maraming tao.

light (layt) *png* [*Ing*] **1:** liwanag **2:** ilaw **3:** sindi, *hal* ng sigarilyo **4:** kaalaman; impormasyon.

light (layt) *pnr* [*Ing*] **1:** magaan **2:** mahina **3:** mapusyaw **4:** mababaw **5:** matabang **6:** masaya; masigla **7:** maliit.

lighter (láy·ter) *png* [*Ing*] : metal o plastik na kasangkapang pansindi, karaniwan sa sigarilyo o tabako : LÁYTER.

lightning rod (láyt·ning rád) *png* [*Ing*] : pararayos.

lightweight (láyt·weyt) *png* [*Ing*] **1:** tao na may mababang timbang **2:** sa ilang isport, nasa pagitan ng featherweight at welterweight **3:** boksingero na may timbang na hindi hihigit nang 135 lb.

light-years (layt yirs) *png Asn* [*Ing*] : ang distansiyang binagtas ng liwanag sa isang solar year, may habang humigit kumulang 5,880,000,000,000 milya, at ginagamit sa pagsukat ng distansiya ng mga bituin.

li·gí *pnr* : pinulbos sa pamamagitan ng pagbayo; ginalapong – *pnd* **mag·li·gí, li·gi·hín**.

lí·gid *png* [*Kap Tag*] : kabuuang pook paikot sa isang bagay *Cf* KALIGIRAN, PALIGID : GENTELA, LIKOS, PALIBER, TIKOP.

li·gíd *png* [*Bik Hil Seb*] : gulóng.

lí·gid *pnd* **lu·mí·gid, li·gí·ran** [*Kap Tag*] : umikot sa o paikutan ang isang tao, bagay, o pook – *pnr* **na·li·lí·gid**.

li·gí·li·gí *pnr* : malusog; matipuno.

líg-in *png* [*ST*] : katigasan ng ulo; pagiging suwail – *pnr* **ma·líg-in**.

líg-ing *png* : pagdaragdag ng rekado sa niluluto – *pnd* **mag·líg-ing, lig-í·ngan, i·líg-ing**.

li·gí·ran *png* [*ligid+an*] : landas na tinatalunton ng isang planeta paikot

sa ibang lawas pangkalawakan na gaya ng araw : ORBIT.

li·gi·rán *png* [*ligid+an*] : pagdiriwang ng kapistahang ginagawa sa ilog.

li·gís *pnr* [*Bik Kap Hil Mrw Seb Tag War*] : pagpulbos o pagdurog sa pamamagitan ng paggiling : AMEKMÉK, ATOMÉK.

li·gi·són *pnd* **li·gi·so·nán, lu·mi·gi·són** [*Bik Seb*] : sagasaan.

li·gít *png* : paghihigpit sa tali ng bakod – *pnd* **li·gi·tín, i·li·gít**.

lig·kál *png* [*ST*] : bareta.

lig·líg *pnr* : kinalog na sisidlan upang maging siksik *Cf* ALOG, TIGTIG, UGÂ – *pnd* **lig·li·gín, mag·lig·líg, i·pa·lig·líg**.

lig·lí·gan *png* [*Kap*] : timpalak.

líg·nos *png Zoo* [*Bik*] : maliit na ibong kahawig ng maya.

li·gó *png* : tiyaga at katimtiman.

li·gò *png* [*Hil Tag*] : paglilinis ng buong katawan sa pamamagitan ng tubig *Cf* BANYÓS, PÚNAS : AMÉS, BARIGÒ, DÍGOS, DILÙ, HAMBÓ – *pnd* **ma·li·gò, pa·li·gú·an, mag·pa·li·gò**.

lig-ó *png* [*Ifu*] : bilao.

lí·gom *png Zoo* : manok na magkahalong itim at puti ang balahibo.

lí·gon *pnd* **mag·lí·gon, lu·mí·gon, li·gó·nan** : magtago o umiwas sa isang tao dahil sa utang na hindi pa nababayaran, utos na hindi pa natutupad, o dahil ayaw mabigyan ng gawain at iba pang responsabilidad.

líg-on *png* [*Hil Seb*] : tibay[1] – *pnr* **ma·líg-on**.

Li·gó·nes *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Ilongot.

li·góp *png* : sa sinaunang lipunang Bisaya, kutsara.

lí·gos *png* **1:** sinag ng araw sa madaling-araw : BALAAS, BULYAS, PAMIMITAK **2:** disenyong sinag sa mga puluhan ng kampit, watawat, at iba pa.

lí·goy *png* **1:** pagsasalita, pagsusulat, o pagpunta sa isang pook sa paraang pasikot-sikot **2:** laktawan ang isang bagay **3:** lambing – *pnd* **mag·pa·lí·goy-lí·goy, lu·mí·goy**.

lí·goy *pnr* [*Hil*] : lagalag.

lig·píg *png* : pagpilig ng hayop o ibon, karaniwan upang alisin ang tubig o buhangin sa balahibo o balát – *pnd* **mag·lig·píg, lu·mig·píg, i·lig·píg**.

lig·pít *png* **1:** [*Kap Tag*] paglalagay ng anumang bagay sa isang dako, sisidlan, o pook upang maitago nang maayos, maikanlong, o maialis sa pagkakalantad : HÍPOS, TÍMOS, URNÓS **2:** pook o dakong tagô **3:** pagpatay sa isang tao – *pnd* **i·lig·pít, mag·lig·pít, i·pa·lig·pít, lig·pi·tín**.

lig·sá *pnd* **mag·lig·sá, lig·sa·hín, lu·mig·sá** [*ST*] **1:** lumaban upang masubok kung may pagkakataong manalo **2:** magsulit; mag-eksamen.

lig·sík *pnd* **i·lig·sík, lu·mig·sík, mag·lig·sík** [*Bik*] : lumayo o umiwas sa nakaraan.

lig·sók *png* [*Bik*] : masamang kutob; masamang babala.

lig·són *pnd* **lig·so·nán, lu·mig·són** [*Hil Seb War*] : sagasaan.

lig·tâ *png* : pagkalimot; pagkalaktaw; pagkaiwan *var* LAGTÂ: LIKTÂ, TALIWÁYWAY – *pnd* **ma·ka·lig·ta·án, lu·mig·tâ, lig·ta·án**.

lig·tás *pnr* **1:** [*Bik Kap*] wala o nakawala sa panganib : LUSÓT **2:** tubós; tinubos **3:** tinulungan o sinaklolohan ang sinumang nasa panganib – *pnd* **mag·lig·tás, i·lig·tás, ma·ka·lig·tás**.

li·gum·du·lúm *png* [*Hil*] : gabíng madilim na walang buwan at bituin.

lig·wák *png* [*Kap Tag*] : pagkakatapon ng tubig o anumang likido mula sa sisidlan : ÁWAS, LINGGAK, TÍPWAK – *pnd* **ma·lig·wák, i·lig·wák, lig·wa·kán, lu·mig·wák**.

lig·wán *png Zoo* [*Bik Kap Hil Seb Tag War*] : uri ng pukyutan na gumagawa ng bahay sa bato.

líg·wat *pnr* [*War*] : tingkab.

lig·wáy·lig·wáy *png* : paghinto-hinto o pagtigil-tigil habang naglalakbay – *pnd* **mag·lig·wáy·lig·wáy, lu·mig·wáy·lig·wáy**.

lig·wín *pnd* **i·lig·wín, mag·lig·wín, lu·mig·wín** [*Bik Tag*] **1:** iwan ang isang bagay; **2:** ibabâ o ilaglag sa isang pook **3:** iwaglit.

lig·yá·san *pnr Zoo* : salisi.

lí·ha *png* [*Esp lija*] : papel na pinagaspang sa pamamagitan ng buhanging nakadikit, ginagamit na pangkinis o pampatag; papel na pang-isis : PAPÉL DE LÍHA – *pnd* **mag·lí·ha, i·lí·ha, i·pan·lí·ha**.

li·hà *png* **1:** bawat panloob na hatì ng kahel, suha, at katulad na bunga : KALONG, PAYÌ[2] **2:** bawat rehiyon na ibinubukod ng mga tiyak na guhit sa palad **3:** *Bot* gahò.

lí·had *png* [*Bik*] : bahagi ng ube na itinatanim.

lí·ham *png* : nakasulat na pahayag o komunikasyon para sa isang tiyak na pinag-ukulan : LETTER[2], SULAT.

lí·hang *png* [*Ifu*] : hapad.

lí·haw *png* : paggala o paglilibot sa isang pook – *pnd* **lu·mí·haw, li·há·win**.

li·háy *png* [*Hil*] : igtad.

lí·hay *pnr* [*Seb*] : lihis[1].

li·hí *png* [*Seb Tag*] **1:** simula ng pagbubuntis : AGLÍ, ÍNAW, NGÍDAM, NGINÉW, TÚDKI **2:** masidhing pagnanais, galit, o tuwa sa sinuman o anuman ng isang nagsisimulang magdalang-tao – *pnd* **mag·li·hí, i·pag·li·hí, ma·pág·li·hán**.

lí·hib *png* : bútas na ginawa sa kahoy na hanggang kalahatian lámang.

lí·him *png* [*Kap Tag*] : bagay, pangyayari, pook, o niloloob na walang nakakaalam kundi isang tao: ALIMIS, DANÁLEG[2], DILIM[2], PALMÉD, SECRET, SEKRETO, TAGÔ.

lí·hing *pnb* [*ST Kap*] : walang kapangyarihan; walang magawa; sa wala't wala rin nauwi.

li·híng *pnr* [*ST*] : humupang lagnat o sakit *Cf* HIBÁS, HÚLAW.

li·hís *pnr* **1:** mag-iba ng landas; hindi pagtama : LÍBYAS, LÍHAY, SÍWAL **2:** mali.

li·hi·yá *png Kem* [*Esp lejiá*] : varyant ng **lehiya**.

li·hò *png* **1:** daya **2:** sa pagsusulat, ang pagkaligta sa salita.

lí·hok *png* [*Seb*] : galaw.

li·hub *png* [*Tbo*] : sisidlang bilog na gawa sa kahoy at pinagsisidlan ng bigas.

li·i *png* [*Tbo*] : bawal.

li·íg *png* : varyant ng **leeg**.

li·ím *pnr* : madilim na paligid dulot ng itim na ulap sa kalawakan.

li·ín *png* : pook na mababà at hindi nakikita mula sa malayo *Cf* LAMBÁK, LIBÍS.

li·íng *pnr* : sulimpat na tingin *Cf* SÍLIP.

li·ís *png* : umbok o katambukan ng katawan sanhi ng katabaan.

li·ít *png* : kulang sa laki *Cf* TITING, UNSIK, UNTI : BASSÍT, DIYÚTAY, GAMÁY, LATÎ, LINGGIT, SADÍT – *pnr* **ma·li·ít**.

lí·ka *png* : galaw ng tubig sa dagat, karaniwang pinangungunahan ng salitang *walang, hal* "Walang lika ang tubigan."

'lí·ka *pnd* [*hali+ka*] **:** pinaikling **halika**.

li·kâ *pnr* **:** tuloy-tuloy; walang lingong-likod.

li·kâ *pnr* **:** bantulot kung kumilos.

lí·kad *png* **:** pagbutas sa pamamagitan ng barena – *pnd* **li·ká·ran, i·lí·kad**.

li·kád *pnr* [*Kap*] **:** liyad; labas ang tiyan at nakabaliko ang likod.

li·kan·dî *png* **:** pagkilos nang nagmamadali o padalos-dalos.

lí·kas *png* [*Kap Tag*] **1:** paglilipat ng tao mulang mapanganib na pook tungong ligtas at pansamantalang tirahan *Cf* BAKWET, EXODUS **2:** tao, hayop, o halaman na hindi taal sa isang pook.

li·kás *pnr* [*Kap Tag*] **1: a** umiiral o sanhi ng kalikasan **b** ilahas **2:** pangkaraniwan; simple **3:** inaasahan **4:** hindi naaapektuhan, kung sa gawi o kilos ng tao **:** DUNÂ, KATUTUBO, NATURAL, TAAL.

li·kas·kás *png* **:** ligasgas.

li·kát *pnr* **:** tumigil o huminto, karaniwang pinangungunahan ng *walang, hal* "Walang likat kung gumawa."

li·kát *pnd* **mag·li·kát, lu·mi·kát, li·ka·tín** [*Hil*] **1:** gamitin ang bakanteng oras **2:** gawin kaagad ang isang bagay.

lí·kaw *png* **1:** [*Kap Ilk*] rolyo; ikid[2] **2:** [*War*] líhim; tagô – *pnd* **mag·lí·kaw, i·lí·kaw, li·ká·win**.

lí·kaw-lí·kaw *pnr* **:** balikaw.

li·káy *png* [*Bik Hil Mrw Seb*] **:** iwas.

lík·bit *png* **:** papel na sinadyang gawing sisidlan ng liham o anumang kauri nito **:** ENVELOPE, SOBRE.

like (layk) *png* [*Ing*] **:** ibig.

lí·ken *png Bot* [*Esp liquen*] **:** organismong halaman (*Lichenes* group) na binubuo ng funggus at alga sa paraang simbiyotiko, karaniwang kulay lunti, abo, o dilaw, at tumutubo sa mga bato, punongkahoy, bubong, at iba pa **:** LICHEN.

li·két *png* [*Pan*] **:** sayá.

lik·hâ *png* **1:** paggawa ng anuman buhat sa isang bagay o buhat sa wala **:** LALÁNG **2:** bagay na nagawa **:** GAMÂ, NILALÁNG, MALOK, MUKNÂ, PARSUÁ, PINALSÁ, TUHÀ – *pnr* **ma·lik·há·in** – *pnd* **lu·mik·hâ, lik·ha·ín, i·lik·hâ 3:** bunga ng imahinasyon *Cf* AKDA **4:** imbensiyon.

li·kî *png* [*Seb*] **:** lamat.

li·kì *pnd* **pu·ma·li·kì, pa·li·kí·an, ma·ma·li·kì :** umikot, gaya ng pag-ikot ng buntot ng áso.

lí·kid *png* **1:** [*War*] ikid[2] **2:** [*Bik*] hagdan na yari sa lubid o kawayan.

lí·kid *pnd* **1: lu·mí·kid, li·kí·dan** [*Kap*] tumingin sa kabila; bumaling **2: mag·lí·kid, i·lí·kid, i·pa·lí·kid** maglipat ng hagdan.

li·ki·dá – *pnd* **li·ki·da·hín, mag·li·ki·dá, i·li·ki·dá** [*Esp liquidar*] **1:** magbayad ng utang **2:** lipulin **3:** patayin.

li·ki·dá·do *pnr Kom* [*Esp liquidado*] **:** bayád na; nabayaran na *Cf* IMPÁS.

li·ki·da·dór *png* [*Esp liquidadór*] **1:** tao na naglilikida ng mga ari-arian lalo na yaong itinalaga ng batas **2:** *Kol* tao na pumapatay.

li·kí·dan *png* [*Ilk*] **:** rodilyong kahoy na maliit na ginagamit ng mga pandaypilak upang hubugin ang bakal.

li·ki·das·yón *png* [*Esp liquidación*] **1:** sa negosyo, ang lubusang pagbibili ng anumang bagay sa kompanya upang malutas ang suliranin sa pananalapi **2:** pagbabayad ng utang **3:** *Kol* pagpatay.

lí·ki·dó *png* [*Esp liquido*] **1:** substance na binubuo ng mga molecule na pawang nakagagalaw nang malaya sa isa't isa ngunit hindi naghihiwalay gaya ng gas **2:** anumang bagay na lusaw o may tubig **:** LIQUID.

lí·kis *png* **:** paikót na pagsukat sa isang bagay na bilóg sa pamamagitan ng tali, lubid, at iba pang pansukat – *pnd* **li·kí·sin, mag·lí·kis, i·lí·kis, lu·mí·kis**.

lí·kit *pnr* **:** mapilit; masugid na makamit ang isang bagay na karaniwang hindi sinang-ayunan ng kinauukulang tao.

lík·lik *pnd* **mag·lík·lik, lu·mík·lik** [*Hil*] **:** magbigay nang palihim.

lik·lík *pnd* **lik·li·kín, mag·lik·lík, lu·mik·lík 1:** magpaligoy-ligoy **2:** [*Bik*] iwasan; lumihis; mag-iba ng daan.

lik·mík *png* **:** duming mabahó; sukal na nangangamoy.

lik·mô *png* **:** pag-upo sa isang upuang may sandalan at patungan ng kamay o sa alinmang upuang maaaring humilig – *pnd* **pa·lik·mu·ín, lu·mik·mô, lik·mu·án**.

lik·mú·an *png* **:** upuang may sandálan at patungán ng kamay *Cf* DIBÁN, SILYÓN, SÓPA, TUMBA-TUMBA.

lik·mút *png* [*Ilk*] **:** tikop.

li·kô *pnr* [*Mrw Seb Tag*] **:** lihis sa pagiging tuwid o sapad; baluktot o nakakurba **:** BÁLING, LINGI, LINGKÔ, PALING, PIHIT.

li·kód *png* **1:** *Ana* [*Bik Hil Mrw Seb Tag*] ang kabilang rabaw ng katawan ng tao mulang balikat hanggang balakang **:** BENEG, GÚLUT[1] **2:** ang kabilang panig ng isang bagay **:** LIKURÁN.

lí·kom *png* **1:** pagkalap o pagtipon ng mga bagay, idea, at iba pa **2:** pagtitiklop o pagliligpit ng mga damit, banig, watawat, at iba pa matapos gamitin – *pnd* **mag·lí·kom, li·kú·min, i·pa·lí·kom**.

lí·kop *png* [*ST*] **1:** barena; balibol **2:** salitang ugat ng **salikop** at **talikop**.

li·kóp *png Mit* [*Ilk*] **:** mangkukulam na nakapagpapalit ng anyo bilang baboy o uwak.

li·ki·pód·yo *png* **1:** *Bot* [*Esp licopodio*] halamang (genus *Lycopodium*) tila karayom ang dahon na may habang 3 sm **:** LYCOPODIUM **2:** pinong pulbos na nakukuha mula sa bulaklak nito na ginagamit sa operasyon at sa paputok **:** LYCOPODIUM.

li·kór *png* [*Esp licór*] **:** alak.

li·ko·ré·ra *png* [*Esp licorera*] **:** kaha o sisidlan ng alak.

li·ko·rís *png* [*Ing licorice*] **1:** katas ng itim na ugat ng halamang ginagamit na pampatamis at medisina **2:** *Bot* halamang legumbre (*Glycyrrhiza glabra*) na pinagmumulan ng nasabing katas **:** LICORICE.

li·ko·rís·ta *png* [*Esp licorista*] **:** gumagawa o nagbibili ng likor.

lí·kos *png* **1:** [*War*] guhit sa paligid ng bilóg o sirkulo **:** SIRKUMPERENSIYA **2:** [*Seb*] tikop.

li·kót *png* **1:** pagiging magalaw ng anuman o sinuman **2:** kapilyuhan; pagiging mapaglaro – *pnr* **ma·li·kót** – *pnd* **mag·li·kót, li·ku·tín, lu·mi·kót**.

lik·sí *png* **1:** [*Bik Kap Seb*] kabilisan sa paggawa o pagkilos **2:** [*Kap Seb Tag*] pagkamaagap, karaniwan sa isang takdang gawain **3:** [*Kap Tag*] kagalingan; kahusayan **4:** [*Bik Kap Pan Seb Tag*] sigla; kalistuhan **:** HÁGOL, RIKAS, SIGLAT.

lik·tâ *png* **:** ligtâ.

lik·tób *png* [*Pan*] **:** tikop.

li·kub *png* [*Tbo*] **:** malaking basket.

li·ku·rán *png* [*likod+an*] **:** likod.

lik·wád *pnb* **:** pasikot-sikot; paikot-ikot; paliko-liko.

lik·wá·la *png Bot* [*Esp licuala*] **:** uri ng palma (*Licuala grandis*).

lik·yád *png* : manipis na hiwa gaya ng sa kamote, saging, at iba pa.

lik·yáw *png* : hiyawan o ingay na nariringig kung saan.

lí·la *png* **1:** [*Esp*] mapusyaw na bughaw, may bahid na pula, at nasa dulo ng ispektrum : BIYOLÉTA, LAVENDER, UBE[2], VIOLET **2:** *Bot* [*Esp*] punongkahoy o palumpong (genus *Syringa*) na mabango ang bulaklak na may kulay biyoletang mapusyaw o puti **3:** [*ST*] banga, kalamba, o malaking palayok na binutasan sa tagiliran at pinagsasangagan ng mga aning butil.

li·là *png* **1:** mga baság na piraso ng palayok, karaniwang ginagamit na pansamantalang tungkúan sa pagluluto **2:** krisol.

lí·lang *png* **1:** piraso ng mga batong ginagawang pansamantalang lutuán; tungkong kalan **2:** kilos na nagpapahiwatig ng pagtutol o pagmamataas sa kapuwa sa pamamagitan ng pagtaas ng ulo, pagpikit, at pagsasalubong ng kilay.

lí·lap *png* : kakatwang pamumula ng mata ng lasing.

lí·li *png Bot* [*Ing lily*] : halaman (genus *Lilium*) na may malaki, hugis trumpetang bulaklak, at payat na tangkay : LILY, LIRYO.

li·lì *png Med* : paghiwa sa sugat upang mabunot ang nakabaong tinik sa laman o balát – *pnd* **mag·li·lì, li·lí·in, lu·mi·lì**.

lí·li *pnr* [*Kap*] : ligáw.

lí·lid *png* : uri ng basket na binibitbit *Cf* BUSLO, PANGNAN.

li·líg·nan *png Ana* : panloob na kurba ng bisig; likod ng siko *Cf* ALAK-ALAKAN : LAKÓ[2].

lí·lik *png* [*Kap Tag*] **1:** kasangkapang panggapas na may pabalikukong talim at may ngiping gaya ng sa lagari *Cf* KÁRIT : DÁWA[4], KUMPAY, LINGKAW, PÁLOT, RAKÉM, TALÓM, SÚLÁB **2:** ang talim nito.

lí·lim *png* : lambong na dulot ng anumang bagay o estrukturang humahadlang sa sinag mula sa itaas *Cf* LILOM : LÁNDONG.

lí·lin *png* [*Bik*] : lilip.

li·lín *png* [*Bik*] : tupî; lupî; layláyan.

lí·ling *png* : pag-irap.

lí·lip *png* [*Kap Pan Tag*] : pagtahi sa pamamagitan ng kamay sa laylayan o dulo ng tela : LÍLIN.

li·li·pu·tá·no *pnr* [*Esp*] : maliit; unano.

li·li·put·yén·se *pnr* [*Esp liliputiense*] : maliit na tao o bagay.

li·lís *pnr* : lislis.

li·lít *pnr* : nisnis, karaniwan sa damit o tela.

li·li·tán *png* : hugis tambo na bahagi ng habihan.

lí·liw *png Zoo* : uri ng ibong makulay at mahahaba ang binti.

lí·lo *pnr* [*Kap Tag*] : taksil *var* lílu.

lí·lok *png* **1:** sining ng pag-ukit sa bato, kahoy, o marmol, paghubog ng luad o metal, at iba pa, upang makabuo ng estatwa o anumang disényo **2:** larawan o anumang bagay na nililok : ESKULTURA, LABRA, LUKIT.

lí·lom *png* : lambong na dulot ng mga ulap na tumatakip sa araw *Cf* LILIM.

lí·long *png* [*Seb*] : hílo.

li·lu·mán *png* [*lilom+an*] : pook na naliliman.

li·má *png* **1:** [*Bik Kap Hil Iba Ilk Iva Mrw Mag Pan Seb Tag Tau War*] numerong kardenal, apat na dinagdagan ng isa : DIMÀ, FIVE, SINGKO **2:** [*Mrw*] kamay.

li·ma·bá·gat *png Bot* [*Hil Seb*] : kandi-kandilaan.

lima bean (lí·ma bin) *png Bot* [*Ing*] : patani.

li·ma·dú·ra *png* [*Esp*] : pinagkikilan ng metal.

li·ma·hî *pnr* :marumi.

li·má·hid *pnr* : labis na karumihan, lalo na sa katawan at pananamit – *pnd* **man·li·má·hid, i·pan·li·má·hid**.

li·mák *pnr* [*Seb*] **1:** nasa gilid ng daan **2:** malayo sa pinag-uusapan; labas sa salitaan.

li·má·kan *png* [*Ilk*] : platito.

lí·ma·lí·ma *png Bot* : baging (*Schefflera odorata*) na humahaba nang 2-6 m, makintab ang gilid ng dahon, at nagagamit na gamot sa ubo ang balát : KARÁNGKANG.

li·man·dá·hon *png Bot* [*lima+na+dahon*] : halaman (*Pentapetes phoenicia*) na mahaba at malapad ang mga sanga, malapad ang talulot ng bulaklak, at malagkit ang bunga : PLÓRDELÁSDÓSE.

lí·mang *png* : pagkakamali sa pagbilang.

li·máng *pnr* : litó.

li·man·sú·gat *png Bot* [*lima + na + sugat*] : palumpong (*Pseudoranthemum bicolor*) na biluhaba ang dahon, maliliit ang bulaklak, at mabalahibo ang hugis kapsulang prutas : KINÁTULÚAN, MALADÚSDOS, MANDALÚSA, PÚLPULTO, SÍNGKOLYÁGAS.

li·más *png* [*Bik Kap Hil Ilk Mrw Pan Seb War Tag*] : pag-aalis o pagbabawas ng tubig, karaniwan mula sa bangka, o mula sa isang tubigán : HÁWAS, SÁG-A, SARÉBEN, TAOGEN.

lí·mat *png* : lamat.

li·má·tik *png Zoo* [*Mrw Tag*] : uri ng linta (order *Hirudinea*) na nabubuhay sa mga tuyong daan *var* alimatek, limatok *Cf* TUNGÁW.

li·ma·tík *pnr* : hindi maayos na pagkakapili o pagkakapulot, karaniwan ng mga himaymay ng lubid o tali.

li·má·tok *png Zoo* [*Seb War*] : linta.

li·ma·tsáy *png Zoo* : maliit na hásahasà.

li·ma·wón *pnr* : baog.

lí·may *png* : maputik na sanaw na naiwan sa dalampasigan dahil sa pagkati ng tubig.

li·máy *pnr* : namayat o nangayayat ang katawan.

li·ma·yón *png* [*Kap Tag*] : paglilibot o pamamasyal – *pnd* **mag·li·ma·yón, ma·ki·li·ma·yón**.

lim·bág *pnd* **mag·lim·bág, i·lim·bág, i·pa·lim·bág** [*Kap Tag*] **1:** gumawa ng teksto, larawan, at iba pa sa pamamagitan ng paglalagay ng tinta sa papel at iba pang materyales sa pamamagitan ng offset o direktang presyur **2:** gumawa ng reproduksiyon ng disenyo sa pamamagitan ng pagtatatak ng plantsa **3:** magsulat sa titik na tulad ng sa inililimbag **4:** maglagay ng marka sa pamamagitan ng pagdiin : BÁLHAG, NIGALÓT, PRINT.

lim·báng *png* : paglalandi ng lalaki – *pnd* **man·lim·báng, lim·ba·ngín, lu·mim·báng**.

lim·bá·on *png* [*War*] : mapusyaw na pula : PINK.

lím·bas *png* **1:** [*Seb*] kikil **2:** batong hasaan.

lim·bás *png Zoo* : uri ng lawin (family *Accipitridae*) na mahahaba ang pakpak, pabaliko ang dulo ng tuka, at may ngiping nasa dulo ng pang-itaas na sihang o panga.

lim·báy *png* **1:** paglipad nang nakabuka ang mga pakpak nang hindi ikinakampay **2:** paglapit nang mahinahon o mapagkumbaba.

lim·bá·yong *png* [*Ilk*] : tirador.

lim·bít *pnr* : nangangailangan ng malaking espasyo upang makagawa o makapagtrabaho.

lím·bo *png* [*Ing Esp*] **1:** pook na sinasabing nasa bingit ng impiyerno **2:** bilóg na sinag ng buwan o araw na nakikita mula sa lupa.

lim·bó *png* **1:** kulay ng balát sa paligid ng utong **2:** lambong sa itaas ng kama; langit-langitan **3:** *Mil* pinaghandaang estratehiya ng pagsalakay **4:** espasyo na may hadlang laban sa malakas na bugso ng hangin.

lim·ból *png*: pagtitipon o pagtatagpo ng mga tao sa isang pook.

lim·bóng *png* [*Hil Mrw Seb War*] : dayà.

lim·bón·lim·bón *png* : mga linyang magkaagapay o magkahanay na karaniwang iginuhit o inilimbag.

lim·bo·tan *png* [*Buk*] : tsalekong may palamang kapok.

lim·bu·ngán *png* [*Seb War limbong+an*] : mandaraya; manunubà.

lim·bu·tód *png* **1:** umbok; tambok; bukol **2:** paglitaw o paglabas ng anumang bagay na maliit o hindi dating nakikita.

lim·bú·tong *png*: doble, triple, o higit pang bayad para sa renta o katulad, at sumasaklaw sa ilang linggo o buwang darating; paunang bayad.

lime (laym) *png Bot* [*Ing*] : dayap.

limerick (lí·me·rík) *png Lit* [*Ing*] : limerik.

li·me·rík *png Lit* [*Ing limerick*] : mapagpatawa at magaang na anyo ng tula : LIMERICK.

limestone (láym·is·town) *png* [*Ing*] : batong banlik na binubuo ng calcium carbonate na nabubuo sa pamamagitan ng mga kalansay ng mga maliliit na organismo sa dagat at korales: BATONG-APOG.

lím·gas *png* [*Pan*] : alindóg.

lim·hóng *png*: lihim at abanseng impormasyon.

li·mì *png*: pag-iisip mabuti hinggil sa isang bagay o pangyayari – *pnd* **mag·li·mì, i·li·mì, li·mí·in**.

lí·mid *png, pnr* : pataksil na pagpinsala sa kapuwa.

li·mi·mot *png* [*Tbo*] : abaloryong kuwintas na pambabae, mahaba at makapal, at gawa sa mga butil na kulay pula, puti, at itim.

lí·mis *png* **1:** paggawa nang palihim, palingid, o patalilis **2:** pagkalunod sa dagat o sa ilog – *pnd* **ma·lí·mis, mag·lí·mis, li·mí·sin**.

lí·mit *png* **1:** [*Kap Tag*] dalas ng paglitaw o pag-ulit ng pangyayari : BETBET, DARÁS[2], KAAGSOB, KASUBSOB, SUROT **2:** pagkakadikit-dikit gaya ng buhok, damo, at katulad : DUSOK, GADÚT, IKIT, PUSEK, SIDET – *pnr* **ma·lí·mit**.

li·mi·tá *pnd* **i·li·mi·tá, li·mi·ta·hán, li·mi·ta·hín** [*Esp limitár*] **1:** bigyan ng hanggahan; saklawin **2:** takdaan – *pnr* **li·mi·tá·do**.

lí·mit·éd *pnr* [*Ing*] **1:** limitado; may hanggahan o takda **2:** kung sa kompanya, pag-aari ng mga stockholder at may takda ang bawat isa sa pagbabayad ng utang ng kompanya.

lim·lím *png* [*Kap Tag*] **1:** pag-upo at paglukob ng inahing manok at mga kauri sa mga itlog upang mainitan at mapisa ang sisiw – *pnd* **mag·lim·lím, lim·li·mán, lu·mim·lím 2:** takip-silim; dapithapon.

li·mò *png* **1:** pagbabago ng paksa na pinag-uusapan **2:** panlilinlang o pandaraya habang kausap ang isang tao.

li·mô *pnr* [*War*] : matakaw; masiba.

li·mó·kon *png Mit* [*Man*] : mahiwagang ibon na nakapagsasalita; nagmula sa itlog nito ang unang tao sa mundo.

li·món *png Bot* [*Esp*] : sitrus (*Citrus limon*) na may bungang manilaw-nilaw, may makapal na balát, at may maasim na katas : GURUNGGURONG, LEMON.

li·mo·ná·da *png* [*Esp*] **1:** inuming may katas ng limon at tinimplahan ng tubig at asukal : LEMONADE, HARABE[3] **2:** sintetikong pampalit dito : LEMONADE.

lí·mon·sí·to *png Bot* [*Esp limoncito*] : sitrus (*Triphasia trifolia*) na may tinik ang ibaba ng bawat dahon, puti at mabango ang bulaklak, at nakakain ang bunga.

li·mós *png* [*Esp limosna*] **1:** abuloy sa sinumang nangangailangan : ALMS **2:** awa, habag, o anumang tulong : ALMS – *pnd* **mag·li·mós, li·mu·sán, i·li·mós, mag·pa·li·mós**.

li·mo·sí·na *png* [*Esp*] : limousine.

lí·mot *png* [*Hil Kap Seb Tag War*] : pagkawala sa isip ng anumang dating batid o alam – *pnd* **li·mú·tin, lu·mí·mot, i·pa·lí·mot, man·lí·mot**.

li·mót *pnr* [*Kap Tag*] : nakalimutan; hindi na maalala.

limousine (lí·mu·sín) *png* [*Ing*] : malaking kotse, maginhawa at maluho, karaniwang may partisyon sa likod ng tsuper : LIMOSÍNA.

lím·pa *png* [*Esp linfa*] : lymph.

lim·pâ *png Ana* : lapay.

lim·pák *pnr* : nauukol sa kalakihan ng kantidad, *hal* limpak na salapi o limpak na paninda *Cf* HIKLAB, TIPAK, TIGKAL.

lim·pák-lim·pák *pnr, pnb* **1:** malaking piraso; tipak-tipak **2:** katakot-takot na dami, karaniwan ng salapi.

lim·pál *pnr* : malaking-malaking piraso; bulto.

lim·pás *png* : katanghaliang-tapat.

lim·pá·ti·kó *pnr* [*Esp linfatico*] : hinggil sa lymph.

lim·páy *png* [*Kap Tag*] : paggalaw-galaw o pagtawing ng anumang bagay na nakabitin.

lim·pî *png*: kuta o barikada na gawa sa mga bato.

lim·pî *pnr* [*Kap Tag*] : nagtipon-tipon; nagsama-sama bilang isang pangkat.

lim·pík *png* : malaking tapayan na may tatangnan.

lim·pín *png* : hudyat.

lim·pít *png* : malaking tapayan na may maluwang na bunganga.

lím·pi·yá *pnd* [*Esp limpiar*] **mag·lím·pi·yá, lím·pi·ya·hín** : maglinis.

lim·pi·ya-bó·ta *png* [*Esp limpiabotas*] **1:** tao na paglilinis ng sapatos, bota, at katulad ang hanapbuhay **2:** ang naturang hanapbuhay.

lim·pi·yé·sa *png* [*Esp limpieza*] : paglilinis; ang tungkuling maglinis.

lím·pi·yó *pnr* [*Esp limpio*] : malinis.

lim·pót *png*: lambat na hugis supot, yari sa sinamay, at ipinanghuhuli ng hipon at isda.

lim·pú·tan *png* [*Kap Tag*] : katahimikan ng gabi.

lim·pu·yók *png* **1:** [*ST*] kampo[1,2,3] **2:** bahayán.

lî-mu·hen *png Mit* [*Tbo*] : ibong nagbibigay ng babala at pinaniniwalaang sugo ng bathala.

li·mun·món *png* **1:** katawang bilugán **2:** amoy ng hinog na bunga.

li·mú·rang *png Bot*: uri ng yantok na malaki at matabâ.

lí·na *png*: pagkakalat ng dahon, dayami, at damo upang takpan ang lupa.

li·nà *png* [*War*] : tuba na matamis.

li·náb *png*: taba o langis na pumaibabaw sa likido.

li·ná·bos *png* : luntiang bagay na natatagpuan sa tiyan o sikmura ng mga hayop na tulad ng usa.

li·na·gá·wan *pnr* [*Mag*] : paos.

li·ná·he *png* [*Esp linaje*] : angkan.

li·na·hís·ta *png* [*Esp linaje+ista*] : tao na nagsisiyasat at nag-uulat tungkol sa pinagmulan ng angkan bilang sangay ng isang karununganan.

lí·nak *png* : pagkalusaw nang mabagal.

li·nám·bay *png Tro* [*Seb*] : moromoro.

li·nam·nám *png* [*Kap Tag*] : lasa sa pagkaing masarap.

li·náng *png* **1:** lupa na maaaring tamnan; bukid o pinitak na nakahanda nang tamnan *Cf* BUKID : AKOMAN, ASÍKAN, DARUHÁN, MARÁNGLE, NGÁWID, SAKÚLAN, TÁLON – *pnd* **li·na·ngín, mag·li·náng 2:** [*Kap*] magandang balát **3:** [*Ilk*] luad **4:** pagpapaunlad sa kalagayan ng isang bagay o katangian – *pnd* **mag·li·náng, li·na·ngín**.

li·ná·ngan *png* [*linang+an*] : sentrong sanayan, gaya ng paaralan.

li·nan·táy *png* : estilo ng singsing.

li·na·og *png* [*Mnd*] : paldang abaka na hugis bumbong.

li·na·pet *png* [*Bon*] : putaheng isda.

li·na·pét *png* [*Ilk*] : uri ng kakanin.

li·nap·wa·án *png* [*Seb*] : bulanglang.

Li·ná·res *png Lit* [*Esp*] : tauhan sa *Noli Me Tangere*, malayong kamaganak ni Don Tiburcio de Espadaña, at itinakdang maging bana ni Maria Clara.

lí·nas *png* [*Ilk*] : pisi[1].

li·nás *png* [*Hil*] : giik.

li·nás *pnr* : piniga; kinatas.

li·ná·sa *png Bot* [*Esp linaza*] : linga.

li·nat·nát *png* [*Kap Tag*] **1:** pagkamakinis at pagkapántay ng rabaw **2:** pagsasalita nang tahas; prangka.

li·nat·sáy *png Zoo* : hasa-hasa.

lí·naw *png* [*Bik Tag*] **1: a** kalagayan ng pagiging maliwanag, malinis, o masinag **b** pahayag o paraan tungo sa ganitong kalagayan **2:** kalagayan ng tubig na malinis at tila salamin – *pnd* **mag·lí·naw, lu·mí·naw, li·ná·win** – *pnr* **ma·lí·naw**.

li·ná·win *png Bot* [*Ilk*] : gingging.

lí·nay *png* **1:** *Bat* sa hukuman, ang paglilitis, pagsusuri, at paglalahad ng mga ebidensiya **2:** hanapbuhay; negosyo **3:** pag-aaral ng isang karera.

li·náy *png* : paghupa ng hangin pagkatapos ng bagyo.

li·náy *pnr* : malagkit.

li·na·ya·ngán *png* : tangkay ng mga pilíng ng saging : BUWIG.

Linceo (lin·sé·yo) *png Lit* : tauhan sa *Florante at Laura*, hari ng Albania at ama ni Laura.

lin·dág *png* **1:** kintab **2:** kislap.

lin·dá·yag *png* : pagpapayapa ng isip o loob makaraang matakot o magulat.

lin·dé·ro *png* [*Esp*] **1:** patuto[1] **2:** mayari ng mga hanggahan sa paligid ng isang buong sukat ng lupa.

lin·díg *png* **1:** tindig na elegante **2:** pagpapatangkad sa pamamagitan ng pagliyad, pagtiyad, at katulad.

lín·ding *png* [*Mrw*] : pangangalaga.

lin·dô *png* [*ST*] : pag-aalis ng kawayang hagdan sa bukana ng pintuan – *pnd* **i·lin·dô, mag·lin·dô, lin·du·ín, i·pa·lin·dô**.

lin·do·gén *png Mus, Lit* [*Tir*] : awit ng pag-ibig.

lin·dól *png* : pagyanig o paggalaw ng bahagi ng rabaw ng daigdig, dulot ng pagbabago sa ilalim ng lupa o pagsabog ng bulkan : AGÚN, EARTHQUAKE, LÍNOG, QUAKE, TERREMOTO – *pnd* **lu·min·dól, lin·du·lín**.

lin·dóng *png* [*Ilk Tag*] : silungán.

line (layn) *png* [*Ing*] : linya.

lineal (lín·yal) *pnr* [*Ing*] **1:** nasa direktang linya, gaya ng inapo o lahi **2:** hinggil sa linya **3:** mana o namana sa ninuno.

linear (lín·yar) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa linya **2:** hinggil sa haba **3:** *Bot* pahabâ; habâ.

lineman (láyn·man) *png* [*Ing line+man*] : tagapagkabit o tagapag-ayos ng mga kable sa linya ng telepono, koryente, at iba pa.

lí·nen *png* [*Ing*] **1:** sinulid o telang gawa sa himaymay ng halaman (genus *Linum*) **2:** damit, kobrekama, at iba pang yari sa telang linen o sa kahalili nitong cotton.

liner (láy·ner) *png* [*Ing*] **1:** bapor o eroplanong komersiyal **2:** anumang nagbabakat o nagmamarka ng mga linya **3:** uri ng kosmetiko, gaya ng grasang lapis o iba pang preparasyong ginagamit na pangguhit sa rabaw ng talukap ng mata o ibaba ng pilikmata.

li·ngá *png Bot* [*Bik Kap Tag*] : halaman (*Sesamun indicum*) na may bilóg na buto na nakakain at nagdudulot ng langis : LANGÁ, LENGNGÁ, LINÁSA, LUNGÁ, SESAME.

li·ngà *pnd* **lu·mi·ngà, li·ngá·in, ma·pa·li·ngà** : tumingin sa paligid na tila naghahanap.

li·ngá *pnr* [*Seb*] : abala; may ginagawa.

li·ngád *pnr* [*Kap*] : lingid.

li·ngág·ngag *png* [*Seb*] : ngalangala.

li·ngál *pnr* [*Kap Tag*] : paggewang ng sasakyang dagat.

li·ngá·ling *png* [*Ilk*] : iling.

li·ngá·li·ngá·ban *png Bot* : palumpong (family *Euphorbiaceae*) na mapait ang katas : TÁRTAGÓ.

lí·ngap *png* [*Kap Tag*] **1:** paglingon o pag-uukol ng pansin sa isang bagay o dako **2:** pag-uukol ng pagtangkilik, pag-aaruga, o pagsasaalang-alang sa isang bagay o sa kalagayan ng kinauukulan.

li·ngáp·ngap *png* [*Kap*] : kiliti – *pnd* **li·ngap·ngá·pin, man·li·ngáp·ngap**.

li·ngá·ro *png Bot* : palumpong (*Elaeagnus philippensis*) na may mahahabang sangang kulay tsokolate, dilaw ang bulaklak, at nakakain ang matamis na bunga : MALAIMUS.

lí·ngas *png* **1:** varyant ng **ningas 2:** kinang; kintab **3:** paghahambog; pagpapalalo.

li·nga·si·nà *png* : varyant ng **lansina**.

li·ngas·ngás *png* : paglayo sa pangunahing paksa *Cf* ALINGASNGÁS.

lí·ngat *png* **1:** *Bot* kapabayaan; kawalan ng pag-iingat o atensiyon; pagkaligta nang hindi sinasadya **2:** *Bot* uri ng halamang sorrel (genus *Rumex*) na ginagamit na panghalili sa sukà ang katas ng dahon **3:** tila pilay na pakiramdam **4:** paglimot sa binabantayan dahil naaliw – *pnr* **na·li·ngát**.

li·ngá·ton *png Bot* [*War*] : lipá.

lí·ngaw *png* : sigaw; hiyaw; palahaw.

li·ngáw *png* : espasyo sa may daanan; pintuan.

li·ngáw *pnr* : gulo ang isip; tuliro.

li·ngaw·ngáw *png* : tunog o ingay na hindi maintindihan at nagmumula sa madla *Cf* ALINGAWNGAW.

li·ngáy *png* : tarik ng bundok.

lí·ngay *pnr* : nakalaylay ang ulo pababa sa likod, gaya ng sanggol kapag kinilik at hindi inalalayan sa leeg.

li·ngáy *pnr* : nakahilig ang katawan, gaya ng nagdarasal o ng naglalaro ng ahedres; nakatungo; nakayuko.

Lingayen (líng.ga.yén) *png* : kabesera ng Pangasinan.

ling-ét *png* [*Ilk*] : pawis.

ling·gák *png* : ligwak.

ling·gál *png* : malakas na ingay : LINGGÁW.

ling·gá·tong *png* : pagkagulo ng isip dahil sa isang tila hindi malulutas na suliranin : BAGABAG, HILAHIL, LIGALIG.

ling·gáw *png* **1:** linggal **2:** dingal.

ling·gí *png* [*Ilk*] : lalik.

ling·gî *png* : ukit sa kahoy.

lí·ngiw *png* [*Seb Tag*] : paglalayo ng tingin; pagtingin sa malayo.

ling·gít *png* : liit.

Ling·gó *png* [*Esp Domingo*] : unang araw sa isang linggo : DOMINGGO, SUNDAY.

ling·gó *png* [*Esp Domingo*] **1:** panahon mula Linggo hanggang Sabado : WEEK **2:** kabuuan ng pitong araw : WEEK.

Ling·gó de Rá·mos *png* [*Esp Domingo de ramos*] : Linggo ng Palaspas.

Ling·go ng Pag·ka·bú·hay *png* [*Esp domingo Tag ng pagkabuhay*] : taunang pista ng mga Kristiyano bilang pagdiriwang sa muling pagkabuhay ni Hesukristo; ipinagdiriwang tuwing unang Linggo, pagkatapos ng unang kabilugan ng buwan, pagkatapos ng vernal equinox : EASTER SUNDAY.

Ling·gó ng Pa·las·pás *png* [*Esp Domingo Tag ng palaspas*] : ang Linggo na ipinagdiriwang ang matagumpay na pagpasok ni Hesukristo sa Herusalem : LINGGO DE RAMOS, PALM SUNDAY.

ling·gu·wé·ta *png* [*Esp linguéta*] : yero na galbanisado, mahaba, at makitid, pinagkakabitan ng piyerno sa magkasugpong na kahoy na karaniwang nasa mga kílo.

ling·gu·wís·ta *png* [*Esp linguista*] : tao na dalubhasa sa wika : DALUBWIKÀ, LINGUIST.

ling·gu·wís·ti·ká *png* [*Esp linguistícá*] : agham ng pagsusuri sa wika : LINGUISTICS.

líng·hod *pnr* [Seb War] : murà[1] at bubót.

li·ngì *png* [*Seb War*] : lingon[1].

lí·ngi *png* [*Mag*] : salin[2].

li·ngí *pnr* [*Tau*] : likô.

li·ngíd *png, pnr* : lihim – *pnd* **mag·li·ngíd, i·li·ngíd, ma·pa·li·ngíd**.

li·ngíg *png* [*War*] : ngipin ng lagari na mapuról.

li·ngíl *pnr* : abalá.

li·ngín·da·yát *png Bot* : uri ng damo.

Lin·gí·on *png Mit* [*Bik*] : bundok na tirahan ng mga halimaw at natagpuan ni Baltog.

li·ngít *pnd* **mag·li·ngít, lu·mi·ngít** [*Hil*] : humiram; mangutang.

líng·ka *png* [*Ilk*] : baat.

ling·kâ *png* **1:** disenyo sa ibabaw ng salakot **2:** plato na yari sa nilalang uway.

ling·kág *pnr* **1:** [*Kap Tag*] tungkab **2:** taksil; marumi ang budhi; buhong.

ling·kál *png* : pagpihit o pagpapaikot ng anuman.

líng·kat *png* [*Tau*] : alindog.

ling·káw *png* : lilik.

ling·ka·wás *pnd* **lu·ming·ka·wás, ling·ka·wa·sín** [*Seb*] : sagipin.

ling·kís *pnr* [*Kap Tag*] **1:** mahigpit na pagpulupot ng katawan gaya ng sa sawa **2:** mariing pagkakalapat ng mga bisig at paa sa anumang bagay.

ling·kô *pnr* [*Mrw*] : likô.

ling·kód *png* : tagagawa ng anuman para sa iba –*pnd* **mag·ling·kód, pag·ling·ku·rán**.

ling-líng-o *png Sin* : sinaunang dibuho ng singsing at palawit sa kuwintas at hikaw, pinaniniwalaang nagbibigay ng kakayahang mabuntis sa nagsusuot.

líng·ming *pnr* : bigaw.

ling·míng *pnr* : natutuliro; nataranta; gulo ang isip.

ling·ngíd *png* : paglinga-linga sa paligid at tila takot na takot sanhi ng naririnig na kakatwang ingay o kaluskos – *pnd* **mag·ling·ngíd, lu·ming·ngíd**.

lín·go *png* [*Ing*] **1:** kakatwang wika **2:** natatanging wika ng isang tao, isang larang o isang pangkat.

li·ngó *png* [*Kap Tag*] **1:** asesinato **2:** pagharang sa lansangan; holdap – *pnd* **man·li·ngó, li·ngu·hín, i·pa·li·ngó**.

lí·ngol *pnr* : labis o kulang na pagbibigay ng anumang kinakailangan dahil sa pagkalingat.

li·ngón *png* **1:** pagtingin sa dakong likod sa pamamagitan ng pagpihit ng ulo at gawing itaas ng katawan : LINGÌ, LINGÓY, LÍWAG, TALYÁW **2:** paguukol ng pansin o awa sa sinumang dapat kahabagan, saklolohan, o tulungan **3:** tingin pabalik sa nakaraan o pinanggalingan – *pnd* **lu·mi·ngón, li·ngu·nín, i·li·ngón**.

lí·ngos *png* : paglingon mulang isang panig hanggang kabilang panig – *pnd* **lu·mi·ngós, li·ngu·sín**.

li·ngóy *png* [*Bik*] : lingon[1].

linguist (líng·gwist) *png* [*Ing*] : lingguwista.

linguistics (ling·gu·wís·tiks) *png* [*Ing*] : lingguwistika.

li·níb *png* : maliit at makipot na bintana : BINTANILYA.

lí·nik *png* [*Mrw*] : look.

li·ni·lang *png Mus* [*Mag*] : piyesa na tinutugtog sa kuḍyapi na nanganga-hulugang "pagsasaya o pagpupuri."

li·ni·mén·to *png* [*Esp*] : likidong karaniwang malangis, ipinapahid sa balát upang malunasan ang pilay, bugbog, galos, at iba pa.

lí·ning *png* : pagbubulay, paglilimi, o pag-iisip mabuti hinggil sa isang bagay.

li·ní·pong *png* **1:** sa sinaunang Bisaya, bayaning may tatô sa buong katawan **2:** porselanang banga mula sa China.

lí·nis *png* **1:** kawalan ng dumi, mantsa, o sagabal sa anumang bagay o pook : DALÓS **2:** kadalisayan **3:** kawalan ng sira **4:** katangiang sariwa at buo ang kalidad **5:** pagkamakinis at pagkakapantay **6:** pagkamatuwid o pagkamagalang **7:** sa laro, pagpapamalas ng mabuting pakikitungo sa kapuwa **8:** pagsasagawa ng isang gawain nang maayos at matagumpay – *pnd* **mag·lí·nis, li·ní·sin, li·ní·san, lu·mí·nis, i·pa·lí·nis**.

link (lingk) *png* [*Ing*] **1:** anumang pandugtong o pang-ugnay : KAWING **2:** kaugnayan.

linker (líng·ker) *png Gra* [*Ing*] : pang-angkop.

linking verb (líng.king verb) *png Gra* [*Ing*] : pandiwang pangawing.

lín·kung *png* [*Tau*] : dikin.

lin·láng *png* [*Kap Tag*] : dayà.

lin·lín *png* : bunton ng kugon.

lin·nag·tô *png* [*Ilk*] : luksong-bayo.

li·nô *png* [*War*] : unang hugas; panimulang paglilinis.

lí·nog *png* [*Bik Hil Mag Mrw Seb War*] : lindol.

lí·nok *png* [*Pan*] : lawà.

li·nók *png* **1:** butil; perdigones **2:** espora **3:** paggalaw-galaw ng malambot na balát na tila nahahati ng mga gilít **4:** taba sa loob ng katawan ng manok, ibon, at iba pa.

linoleum (li·nól·yum) *png* [*Ing*] : linolyum.

li·nól·yum *png* [*Ing linoleum*] : pansahig na yari sa lonang binalutan ng pinaghalo-halong langis ng linasa, goma, kusot, at iba pa at nilagyan ng sarisaring dibuhong may kulay : LINOLEUM.

li·nóm·bus *png Sin* [*Bag*] : disenyo ng habi sa lisong pula.

lí·nop *png* [*War*] : hílo.

li·no·ti·pís·ta *png* [*Esp*] : tao na tagatipa ng linotipya : LINOTIPYÉRO, LINOTYPIST.

li·no·típ·ya *png* [*Esp linotipia*] **1:** mákináng ginagamit sa paghuhulma ng tipo sa limbagan **2:** matandang uri ng typesetter.

li·no·tip·yé·ro *png* [*Esp linotipiero*] : linotipista.

linotypist (li·no·táy·pist) *png* [*Ing*] : linotipista.

li·nóy *png* : paggalaw ng luyloy na laman, o ng mapintog at namumurok na pisngi.

lin·sá *png Bot* [*Bik*] : gabe.

lin·sád *pnr* [*Kap Tag*] : naalis sa wastong pagkakalagay, pagkakahugpong, o pagkakabakat DAPYOS, HIWÍD, SÍWAL –*pnd* **ma·lin·sád, lin·sa·rín, i·lin·sád**.

lín·se *png Zoo* [*Esp lince*] **1:** pusa (*Felis lynx*) na may katamtamang laki, maikling buntot, at may batik-batik na balahibo **2:** ang balahibo nito.

lin·sík *pnr* : siksik.

lin·síl *pnr* : mali; lisya.

lin·só *png* [*Esp lienzo*] : telang linen.

lin·sók *png* : sunod-sunod na alon sa dagat; alon-alon.

lin·tâ *png Zoo* : uod (class *Hirudinea*) na akwatiko at naninipsip ng dugo : LIMÁTOK **2:** *Idy* tao na nangingikil o nanghuhuthot sa ibang tao.

lin·tág *png* : bugso o tulak ng hangin sa isang direksiyon.

Lin·ták! *pdd* : katagang ginagamit sa panunungayaw na walang halong poot o galit.

lin·tál *png* : pagpapabaya hinggil sa paggugol ng panahon.

lin·tam·bá·gin *png Bot* [*linta+na+baging*) : uri ng baging na gumagapang at may mga sangang nakasisipsip.

lin·ta·wá·nin *png* [*ST*] : pirata.

lin·tér·na *png* [*Esp*] : paról.

lin·tí *png Tro* : arteng sampal na karaniwang hindi tumatama sa mukha ngunit may kasabay na tunog.

lin·tì *png* [*Seb*] : kidlat.

lín·tin *png* [*Hil*] : kandirit.

lin·tík *png* **1:** kidlat **2:** [*Kap*] ambon – *pnd* **ma·lin·ti·kán, mag·ka·lin·tík-lin·tík**.

lin·tóg *pnr* **1:** pintog, gaya ng hinog na kamatsile **2:** mamaga at mamaltos : LAKAYLAKAY[1].

lín·tok *png* [*Hil*] : darak.

lin·tós *png* : paltos, karaniwan sa palad o talampakan : LAKAYLAKAY[2].

lí·nu *png* : palumpong (*Scaevola frutescens*) na malaki at malabay, matataba ang sanga at tangkay, malasutla at pasalising tumutubo ang dahon : BALOK-BALOK, MOROKBOROK.

li·nú·ab *png Ana* [*Ing*] : lamad na nagkakabit ng tiyan sa iba pang organ ng abdomen.

li·nuk·nók *png* : pangangatawang matipuno.

li·nú·mot *png Bot* : uri ng bigas.

li·nu·wa·jan *png Mus* [*Pal*] : piyesa na tinutugtog sa kudyapi na nangangahulugang "pagyugyog sa puno."

li·nu·wák *png* [*Kap Tag Tsi*] : makapal na taba ng baboy at iba pang kauri nito na pinagkukunan ng mantika *Cf* LARD.

lín·wak *png* [*Tsi Kap Tag*] : taba sa obaryo ng manok o ibon.

lín·ya *png* [*Esp linea*] **1:** guhit **2:** hanggahan **3:** gawaing ikinabubuhay, pinag-aaralan, o kinasanayan : LINE **4:** hanay – *pnd* **mag·lín·ya, lu·mín·ya, pa·lin·ya·hín 5:** rutang sinusunod ng mga sasakyan : LINE **6:** alambreng nag-uugnay sa dalawa o higit pang piraso ng kasangkapang de-koryente : LINE.

lin·sóng *pnr* **1:** maulit; mapilit **2:** mapagmatuwid.

li·nú·gaw *png* [*l+in+ugaw*] : lugaw.

lí·od *png* [*Bik*] : irap.

lion (lá·yon) *png Zoo* [*Ing*] : leon.

lip *png* [*Ing*] : labì.

lí·pa *png* [*Ifu*] : inahing manok na nakapamisâ ng unang sisiw nito.

Li·pá *png* : lungsod sa Batangas.

li·pá *png Bot* : punongkahoy (*Laportea moyeniana*) na may dahon na biluhaba at mabalahibo ang ibabang bahagi ng rabaw kaya nagdudulot ng kati sa balát : ALALÁTANG, LASNGÁTON, LINGATON.

li·pà *png* : lupang tila aspalto na ginagawang pantambak sa silong ng bahay.

li·pád *png* : paraan o kakayahang lumutang at makapaglakbay sa papawirin gaya ng ibon, saranggola, o eroplano : SULAPO– *pnd* **lu·mi·pád, i·li·pád, li·pa·rín, mag·pa·li·pád**.

li·pák *png* [*Kap Tag*] : pagkaroon ng kalyo sa palad, talampakan, at iba pang bahagi ng katawan : BOTÓAN, BUKLING, KÍBUL, LAPAK – *pnd* **li·pa·kín, mag·li·pák**.

li·pak·túng *png Zoo* [*Kap*] : tipaklong.

li·pa·nà *pnr* : matatagpuan kung saan-saang pook; laganap – *pnd* **mag·li·pa·nà, lu·mi·pa·nà**.

lí·pang *pnd* **mag·lí·pang, lu·mí·pang** : gumala nang walang ibang nais gawin.

li·pá·pa *png* [*Mrw*] : bubong[2].

li·pa·rò *png* [*War*] : írap.

li·pás *pnr* **1:** laos; wala na sa moda o uso, gaya ng damit, patakaran, at iba pa : INAGI, KINARAAN **2:** [*Kap Hil Seb Tag*] pasó; wala nang bisà, gaya ng gamot, preskripsiyon, at iba pa **3:** pumusyaw ang kulay; kupas : ANGÓB, PASÓ, SUNGÁW, TÁHAW.

lí·pat *png* [*Kap Tag Tsi*] : pag-alis mula sa pook o puwesto patungo sa ibang pook o puwesto : BALHIN – *pnd* **mag·lí·pat, i·lí·pat, i·pa·lí·pat, lu·mí·pat**.

li·pát *pnd* **i·li·pát, lu·mi·pát** [*War*] : manlinlang, manlansi, o mandaya.

li·pá·ta *png Bot* : buta.

li·pá·tang-bu·háy *png Bot* : buta.

lí·pay *png* **1:** *Bot* uri ng magaspang na palumpong (family *Urticaceae*) na may mabalahibong tinik **2:** *Ana* organ sa sikmura na kabilang sa paglikha at pagtatanggal ng red blood cell sa karamihan na mga vertebrate at bumubuo sa immune system *var* lapáy.

lí·pay-lí·pay *png* [*Ilk*] : bulalo[1].

li·pá·yo *png Bot* [*Ilk*] : bunga ng nipa.

lí·pi *png* [*Ilk*] : manipis na kawayan o yantok sa gilid ng sombrero.

li·pì *png* [*Kap Tag*] : pangkat ng mga tao na bumubuo sa isang pangkating etniko.

lí·pi-lí·pi *png* : pampasak sa mga gilid ng bangka, bahay, at iba pa upang hindi makapasok ang tubig sa loob : SUMPÁL.

lí·ping *png* **1:** [*Kap*] himatay **2:** *Med* [*ST*] sakit ng ulo na may kahalong pagkahilo.

líp-is·tík *png* [*Ing lip+stick*] : lipstick.

lí·pit *png* : gilid ng basket na mahigpit na pinaluputan ng uway o tambo.

li·pít *pnr* [*Kap*] : dahop; hikahos[1].

lí·pod *png* [*Bik*] : liblib.

li·póg *pnr* : maikli o pandak at hindi maayos tingnan.

lí·pol *png* : pag-ubos ng anuman, karaniwan sa pamamagitan ng pagpatay **man·lí·pol, li·pú·lin, i·pa·lí·pol, lu·mí·pol** : DEPDÉP, DULÀ, PÚHO, PUKSA.

li·pó·ma *png* [*Ing*] : tumor sa matabang tissue.

liposuction (lay·po·sák·syon) *png* [*Ing*] : pagtitistis upang alisin ang deposito ng taba.

lipread (líp·rid) *pnd* [*Ing*] : maunawaan sa pamamagitan ng pagbasa sa galaw ng bibig.

lí·pon *png* **1:** tipon **2:** pulong; pagsasama upang makapag-usap o makapagkuwentuhan *Cf* LIPÚNAN – *pnd* **mag·lí·pon, i·lí·pon, li·pú·nin**.

Lí·pong *png* [*ST*] : tribu ng may mga pintura o tatô sa katawan *Cf* PINTADOS.

lí·pong *png* [*Seb War*] : himatay.

li·póng *pnr* [*Hil*] : tulíg.

li·pós *pnr* [*Hil Seb Tag War*] **1:** tigib; punô : NAPNÓ, PANÔ **2:** ganap na natatakpan : BALÓT, BATBÁT, PUSPÓS.

líp-ot *png* [*Hil*] : ikli[1].

li·pót *png* : pagkatanaw o unang pagkakita sa sinumang dumarating mula sa malayo.

li·pó·te *png Bot* **1:** punongkahoy (*Syzygium curranii*) na may bungang matingkad na pula at maasim: ÍGOT[4], MÚDBUD **2:** [*Buk Tag*] punongkahoy (*Syzygium polycephaloides*) na kahawig ng duhat: BALÁBA, MAÍGANG.

lip·sáng *png* [*ST*] : pagputol o pagpitas ng anumang bagay : KITÍL, PUPÓL – *pnd* **mag·lip·sáng, lip·sa·ngín**.

lipstick (líps·tik) *png* [*Ing*] : may kulay na kosmetikong ipinapahid sa labì.

lip-synch (líp·singk) *pnd* [*Ing*] : magkunwang umaawit kasabay ng isang plaka o tape.

lip·tóng *png* : sanaw ng ulan; tubig na naipon sanhi ng pagbuhos ng ulan.

li·puk·pók *png* : irap.

li·pum·pón *png* : hindi sinasadyang pag-iipon-ipon ng mga tao – *pnd* **mag·ka·li·pum·pón, ku·ma·li·pum·pón, ka·li·pum·pu·nán**.

li·pú·nan *png Pol* [*Tag lipon+an*] : malaking pangkat ng mga tao na may karaniwang set ng pag-uugali, idea, at saloobin, namumuhay sa isang tiyak na teritoryo, at itinuturing ang mga sarili bilang isang yunit : SOCIETY, SOSYEDAD.

li·pun·dáy *pnr* : maikli ngunit proporsiyon ang katawan *Cf* LIPUTÔ.

li·pu·rók *pnr* [*War*] : hugis-bola.

li·pús *png* [*Iva*] : kamag-anak.

li·pú·tan *png* [*Ilk*] : kanulo.

li·pu·tô *pnr* : maikli at maliit ang pangangatawan *Cf* BULILIT, LIPUNDAY, PANDAK.

li·pú·tuk *png* [*Bik*] : unang gata : KAKANGGATA.

lip·yá, lip·yâ *png* [*Tsi*] : malaking bakal na karugtong ng sudsod ng araro.

liquefied petroleum gas (lík·wi·fáyd pet·ról·yum gas) *png* [*Ing*] : gas na ginawang likido, nagmula sa dinalisay na petrolyo o kombustibleng gas na nabuo sa natural na proseso; karaniwang ginagamit na panggatong sa pagluluto : LPG.

liquefy (lík·wi·fáy) *pnd* [*Ing*] : tunawin; gawing likido.

liquid (lík·wid) *png* [*Ing*] : likido.

liquidate (lík·wi·déyt) *pnd* [*Ing*] : likidahin.

liquidation (lík·wi·déy·syon) *png* [*Ing*] **1:** proseso ng paglilikida ng isang kompanya **2:** pagpatay o pagpuksa.

liquidator (lík·wi·déy·tor) *png* [*Ing*] : tagalikida.

liquidity (lík·wi·dí·ti) *pnr* [*Ing*] : pagiging likido.

liquidizer (lík·wi·dáy·zer) *png* [*Ing*] : aparato na naglilikida o tumutunaw ng pagkain.

liquor (lí·kor) *png* [*Ing*] : alinman sa mga alkoholikong inumin na matapang, matamis, at may iba't ibang pampalasa.

lí·ra *png Mus* [*Esp*] **1:** instrumentong may kuwerdas na nakalagay sa pahalang na bara at sinusuportahan ng dalawang kurbadong hawakán : LYRE **2:** yunit ng pananalapi sa Italy at Turkey : LYRE.

li·rà *png Med* : namamaga at namumulang talukap ng mata.

li·ráng *png* [*War*] **1:** lóok **2:** súlok.

lí·rik *png* [*War*] : hugis o anyô.

lí·ri·ká *png Lit Mus* [*Esp lirica*] : mga salita sa isang awit : LÍRIKS, LYRICS.

lí·ri·kó *pnr Lit* [*Esp lirico*] : paawit o patulang pagsasalaysay; may maindayog na himig o naghahayag ng matinding damdamin : LYRICAL.

lí·riks *png Lit Mus* [*Ing lyrics*] : lirika.

lí·ring *png Zoo* [*War*] : apanas.

li·ríng *png* : ikalawang bangkulong ng baklad.

lí·rip *png* **1:** pagsisikap na mabatid ang katotohanan o halaga ng isang bagay o pangyayari *Cf* BULAY, HULÒ, NUYNOY **2:** pagsisid nang malalim – *pnd* **mag·lí·rip, li·rí·pin, i·pa·li·líp, lu·mí·rip**.

lí·rit *pnr* : malakas na patak ng ulan : BEYEBEYÉ, BUGABOG, BÚNOK.

li·rò *png* [*War*] : alimpuyo ng tubig.

li·rót *pnr* : kalát; laganap : KALATKÁT.

li·róy *png* : mala-gulaman ang kalambutan; napakalambot kapag sinalat : ALPA, IKIGTEL, KAHAGKOT, KAHÚNAT, NALDÓG.

lír·yo *png Bot* [*Esp lirio*] : halamang bulbo (genus *Lilium*) na hugis trumpeta ang bulaklak : LILI.

li·sâ *png Zoo* [*Ilk Mrw Tag*] : itlog ng kuto, karaniwan sa buhok ng tao *Cf* KUYÚMAD *var* lusâ : KUPÍ, LIYAS, LIYÉS.

lí·san *png* [*Kap Tag*] **1:** pag-alis o paglayo mula sa isang pook : GÍKAN, HALÍN, ITAYNÁN **2:** pagpapabaya; pagiwan : BAY-ÁN, BIYÀ – *pnd* **lu·mí·san, li·sá·nin**.

li·sáng *pnr* [*War*] : balisá.

lí·saw *pnr* : naglipana; nagkulumpon o namutiktik.

lí·say *png* : ikalawang pagbabayo sa palay : LUDANG – *pnd* **mag·lí·say, li·sá·yin**.

lís·bot *png* [*War*] : kasinungalingan; kabulaanan.

lis·díng *pnr* : payák; walang palamuti : LISO.

li·sén·si·yá *png* [*Esp licencia*] **1:** pahintulot o laya upang maisagawa ang isang negosyo, propesyon, at iba pang gawain **2:** katibayan o sertipiko ng gayong pahintulot : LICENSE, PERMÍSO.

li·sén·si·yá·do *png* [*Esp licenciado*] : tao na tumanggap o binigyan ng lisensiya upang magamit sa propesyon.

lí·si *png* [*Ilk*] : igtad.

lí·sik *png* [*Bik Kap Tag*] : pag-irap o pandidilat, karaniwan kung nagagalit : MUDLÒ.

li·sík *png* [*War*] : bayag.

lis·lís *pnr* [*Ilk Kap Pan Tag*] : itinupi, tumaas, o hinipan ng hangin, karaniwang iniuugnay sa damit : LILÍS.

lí·so *png* [*Hil Mrw Seb War*] : buto[2].

li·sò *png* [*Seb*] : pihit[1].

lí·so *pnr* [*Esp*] : karaniwan; walang palamuti : LANÁNG, LISDÍNG.

li·só *pnr* : magulo ang isip; lito.

li·sô *pnr* : magaláw, malikót, at dimapalagay.

lí·sod *png* : tisod –*pnd* **ma·lí·sod, li·sú·din**.

li·sód *pnr* [*Seb*] : mahirap.

lí·sok *pnr Med* : pagkalinsad o pagkapilay ng buto *var* lisyók.

li·sól *png* [*Esp*] : halo ng cresol at makinis na sabon at ginagamit na pang-alis ng mikrobyo.

list *png* [*Ing*] : lista.

lis·tá *png* [*Esp*] **1:** serye ng mga bilang o salita, gaya ng sunod-sunod na pangalan : LIST **2:** kabuuang bilang ng dapat isaalang-alang o isama : LIST, LISTAHAN.

lis·tá·han *png* [*Esp lista* + *Tag han*] : lista.

listen (lí·sen) *pnd* [*Ing*] : makinig; pakinggan.

listener (lí·si·nér) *png* [*Ing*] : tagapakinig; tao na nakikinig.

lís·ting *png* [*Ing*] : listahan o talaan ng mga lista.

lís·to *pnr* [*Esp*] : mabilis, maliksi, o maagap, **lís·ta** kung babae : ÁBTIK.

lis·tón *png* [*Esp*] **1:** lasò; ribbon **2:** tila-guhit na marka sa ibabaw at ilalim ng pantalon at palatandaan ng maingat na pagplantsa.

lis·yâ *pnr* [*Bik Kap*] **1:** mali; di-wasto **2:** wala sa linya.

li·tà *png* [*Mag*] : katas[1].

li·ták *png* : bitak o lamat sa rabaw ng kahoy, marmol, at katulad.

li·táng *pnr* : umuuga, maluwag, o natanggal, at karaniwang patungkol sa baitang ng hagdan.

litany (lí·ta·ní) *png* [*Ing*] : letaniya.

li·tán·ya *png* [*Esp letania*] : varyant ng **letaníya**.

li·tar·hír·yo *png Kem* [*Esp litargirio*] : litharge.

lí·tas *png* : biyak sa tagiliran ng laysláyan ng kamisadentro, polo, barong, at iba pang katulad.

Lí·taw *png Mit* [*Ilk*] **1:** lamanlupang nakatira sa balát ng punongkahoy na tumutubo sa tabing-ilog **2:** anito ng karagatan at ilog.

li·táw *pnr* **1:** nakikita; halata **2:** nakaumbok; nakabukol **3:** lumabas; umahon **4:** tanyag; kilalá – *pnd* **lu·mi·táw, i·li·táw, pa·li·ta·wín**.

lite (layt) *png* [*Ing*] **1:** ilaw, lalo na ang nasa sasakyan **2:** serbesa na higit na mababa ang calorie kung ihahambing sa ibang serbesa.

-lite (layt) *pnl* [*Ing*] : bumubuo ng pangalan ng mga mineral at fosil, *hal* rhodolite.

li·téb *pnd* **lu·mi·téb, li·te·bán** [*Mrw*] : sagasaan.

li·tém·ya *png Med* [*Ing lithaemia*] : labis na uric acid na nasa dugo.

lí·ter *png* [*Ing*] : litro.

literacy (lí·te·ra·sí) *png* [*Ing*] : kalidad o kalagayan ng pagiging marunong at may kakayahang bumasa at sumulat.

li·te·rál *pnr* [*Esp*] **1:** alinsunod sa pang-unang kahulugan ng isang salita na iba sa metaporiko o eksaheradong pakahulugan **2:** hindi lumalayo sa orihinal **3:** salita sa salita; letra por letra.

literary (l·ite·rá·ri) *pnr* [*Ing*] : pampanitikan.

literary criticism (li·te·rá·ri krí·ti·sí·zem) *png* [*Ing*] : kritisismong pampanitikan.

literate (lí·te·réyt) *pnr* [*Ing*] **1:** nakababásа at nakasusulat **2:** nakapag-aral.

li·te·rá·ti *png* [*Ing*] **1:** tao na marunong o may mataas na pinag-aralan **2:** samahan ng mga tao na marurunong at may natamo sa panitikan.

li·te·rá·tim *pnr* [*Lat*] : súlat sa súlat.

li·te·rá·to *png* [*Esp*] : manunulat; autor.

li·te·ra·tú·ra *png* [*Esp*] : panitikan.

literature (li·te·réy·tyur) *png* [*Ing*] : panitikan.

litharge (li·tárds) *png Kem* [*Ing*] : lead monoxide na solid, pula o dilaw, at ginagamit na pangkulay sa kristal o seramika (PbO) : LITARHIRYO.

lit·háw *png* [*Tsi*] : sudsod ng araro.

lithia (lít·ya) *png Kem* [*Ing*] : lithium oxide, isang solidong puting alkaline (Li_2O) : LITINA, LITYA.

lithiasis (li·ta·yá·sis) *png Med* [*Ing*] : pormasyon ng malabatong bukol sa katawan.

lithic (lí·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** katulad ng bato o gawa sa bato **2:** *Med* tumutukoy sa calculus.

lithium (lít·yum) *png Kem* [*Ing*] : element na pinilakang metaliko at malambot (atomic number 3, symbol **Li**) : LÍTYO.

lithograph (lí·tho·gráf) *png* [*Ing*] : larawang ginawa sa pamamagitan ng litograpiya.

lithotomy (li·thó·to·mí) *png Med* [*Ing*] : operasyon o sining ng pagputol ng bato sa pantog.

lí·tid *png Ana* **1:** [*Kap Tag*] ligament **2:** ugat ng nerve.

li·ti·gá *pnd* **li·ti·ga·hín, mag·li·ti·gá** [*Esp litigar*] **1:** magdemanda o magsakdal sa hukuman **2:** magdemandahan : LITIGATE.

lí·ti·gánt *png* [*Ing*] : litigante.

li·ti·gán·te *png* [*Esp*] : tao na may-usapin o may-asunto : LITIGANT.

li·ti·gas·yón *png* [*Esp litigación*] : pagdedemanda; pagsasakdal; paghahabla : LITIHIYO.

litigate (lí·ti·géyt) *pnd* [*Ing*] : litigahin.

li·ti·hi·yó *png* [*Esp litigio*] : litigasyon.

li·ti·hi·yó·so *pnr* [*Esp litigioso*] **1:** mapagsakdal; mapaghabla **2:** mahilig sa gulo o basag-ulo **3:** hinggil sa demanda o habla.

lí·tik *png* : pintig ng pulso.

li·tík *png* [*Hil*] : báṣag.

li·tí·na *png Kem* [*Esp*] : lithia.

li·tíng *png* : pagtigil ng hihip ng hangin.

li·tíng *pnr* : nabundat o lumaki ang tiyan, karaniwan dahil sa pagkabusog.

li·ti·rán *png Bot* : palumpong (*Govania tiliaefolia*) na gumagapang, may maliliit, luntiang-puti na bulaklak, at malambot na bunga : PAHÁMPAK, RUNGÚRUNGÒ.

lí·tis *png* : pagkilala o pagdinig ng hukuman sa isang usapin –*pnd* **mag·lí·tis, li·tí·sin, lu·mí·tis**.

lit·lít *png* **1:** *Bot* halamang baging (*Piper retrofractum*) na may maliliit at biluhabang dahon, at animo buyo ang ugat : AMARAS **2:** *Mus* [*Ilt*] gisada.

lít·mo *png* [*Esp*] : litmus.

lít·mus *png Kem* [*Ing*] : tina na nagiging pula kapag nahaluan ng acid at nagiging bughaw kapag nahaluan ng alkaline : LITMO.

lí·to *png* **1:** sa sinaunang lipunang Bisaya, pagbebenta ng segundamanong kalakal **2:** [*Hil*] paglála o paggantsilyo.

lí·to *pnd* **i·lí·to, lu·mí·to** : bumili ng bigas.

li·tó *pnr* **1:** gulo ang isip; tuliro **:** ALIPÉNG, AWETWÉT, GULDU, HIRA, LIBÓG, LIMANG, LISO, RIBARAW, RIBONG **2:** tulíg.

li·to·grá·pi·kó *pnr* [*Esp litografícó*] **:** hinggil o tumutukoy sa litograpiya.

li·tó·gra·pí·ya *png* [*Esp litografía*] **:** sining o proseso ng paglikha ng larawan, sulat, o katulad mula sa sapad na bato at ang pagkuha ng bakás ng tinta na pinagtubugan nito.

li·tó·gra·pó *png* [*Esp litograpó*] **:** tao na bihasa sa litograpiya.

li·tók *png* [*Seb*] **:** pantig[1].

li·to·ka·nan *png Mus* [*Klg Tgk*] **:** ikaapat na maliit na gong sa tangunggu.

li·to·rál *png* [*Esp*] **:** baybay-dagat; tabing-dagat; aplaya **:** LITTORAL.

li·tó·tes *png Lit* [*Ing*] **:** paraan ng pagpapahina sa bisa ng ipinahahayag; kabaligtaran ng paghahambog **:** PAHIBAS.

lit·rá·to *png* [*Esp*] **:** varyant ng **retrato**.

lít·ro *png* [*Esp*] **1:** sukat ng daming katumbas ng volume ng isang kilong tubig **2:** takal na katumbas ng $^1/_3$ ng isang salop **3:** pansukat na katumbas ng 1.05 quartz **:** LÍTER.

li·tsí·yas *png Bot* **:** punongkahoy (*Litchi chinensis*) na mabalahibo ang dahon, lunti ang bulaklak, pula ang balát, at puti ang lamán ng bungang nakakain **:** LYCHEE.

li·tsón *png* [*Esp lechon*] **:** varyant ng **letson**.

li·tsú·gas *png Bot* [*Esp lechuga*] **:** varyant ng **letsugas**.

litter (lí·ter) *png* [*Ing*] **1:** kamilya[2] **2:** dayami **3:** *Zoo* biik **4:** kálat.

litterbug (lí·ter·bág) *png Kol* [*Ing*] **:** tao na walang pakundangan kung magtapon ng basura.

little (lí·tel) *pnr* [*Ing*] **:** maliit, karaniwan sa súkat, halaga, at katulad.

Little Bear (lí·tel beyr) *png Asn* [*Ing*] **:** Ursa Minor.

Little Dipper (lí·tel dí·per) *png Asn* [*Ing*] **:** Ursa Major.

littoral (lí·to·rál) *png* [*Ing*] **:** litoral.

liturgy (lí·ter·dyí) *png* [*Ing*] **:** liturhiya.

li·túr·hi·yá *png* [*Esp litúrgiá*] **1:** anyo ng pagsambang pangmadla; seremonya; ritwal **:** LITURGY **2:** tanging ayos ng mga serbisyo **:** LITURGY **3:** kalipunan ng mga pormula sa pagsamba **:** LITURGY.

lít·ya *png Kem* [*Ing lithia*] **:** lithia.

lít·yo *png Kem* [*Esp litio*] **:** lithium.

live (layv) *pnr* [*Ing*] **1:** buháy **2:** masigla.

livelihood (láyv·li·húd) *png* [*Ing*] **:** paraan ng pamumuhay; kabuhayan; pagkabúhay.

lí·ver *png* [*Ing*] **:** atay.

livery (lí·ve·rí) *png* [*Ing*] **:** alagaán ng mga kabayong paupahan o pangarera **:** KABALYERÍSA.

livestock (láyv·is·ták) *png* [*Ing*] **:** alinmang alagaing hayop gaya ng báka, kabayo, at iba pa na napakikinabangan.

lí·ving *png, pnr* [*Ing*] **1:** buháy **2:** ginagamit; umiiral **3:** hinggil sa pamumuhay **4:** sapat ikabuhay **5:** parang buháy **6:** pagiging buháy.

Li·vu·ngá·nen *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Manobo sa hilagang Cotabato.

lí·wad *pnr* **:** paikid na pagtatali ng kinayas na yantok sa labì ng buslo, bilao, at iba pang katulad **2:** nauukol sa ganitong paraan ng pagtatali.

lí·wad·wád *png Med* **:** paggalaw ng tiyan, bituka, at iba pang organ sa abdomen na nagdudulot ng pagkahilo o pagsusuka.

lí·wag *png* [*Kap Tag*] **:** kabagalan.

lí·wag *pnr* [*Seb War*] **:** labag.

lí·wag *pnd* **lu·mí·wag, li·wá·gin** [*Seb*] **:** lumingon.

li·wá·las *png* **:** varyant ng **aliwalas**.

li·wa·líw *png* **:** paglalakbay upang malibang; pagpapahinga ng isip at katawan **:** LULINGHÁYAW – *pnd* **mag·li·wa·líw, i·pan·li·wa·líw**.

li·wa·lí·wa *png* [*ST*] **:** tigas ng ulo.

li·wa·ló, li·wa·lô *png Zoo* [*Kap Tag*] **:** isdang tabang (*Anabas testudineus*) na makaliskis hanggang ulo at matinik ang katawan **:** ALALO, ALITO, GUTON, MARTINÍKO, PÍIT, PUYO-PUYO, TINIKAN.

li·wa·lóy *png Zoo* **:** uri ng ahas-tubig.

lí·wan *png* **:** pagpapalit ng mga halamang hindi tumubò.

li·wán *pnd* **mag·li·wán, i·li·wán, i·pan·li·wán** [*War*] **1:** palitan, halinhan **2:** magbihis o magpalit ng damit.

li·wá·nag *png* [*Bik Tag*] **1:** bagay na pumapawi ng dilim o tumutulong sa mata upang makakita **:** HÁYAG, LAWÁG[2], LIGHT, LIWÁWA, LUZ **2:** elektromagnetikong radyasyon na gumagamit ng mata o katulad na organ upang makakita *Cf* SÍNAG **3:** [*Kap Mrw Mag Tag*] paglinaw ng isang bagay na malabo sa isip at paningin.

lí·was *png* **1:** liwasan **2:** paglisya sa tungkulin **3:** [*Seb War*] araw pagkatapos ng mga pagdiriwang.

lí·was *pnd* **lu·mí·was, mag·lí·was, i·lí·was 1:** magpalit ng puwesto o anumang bagay **2:** lumayo sa daan; lumabas sa guhit.

li·wás *pnr* **1:** wala sa linya o labas ng guhit; lisya **2:** natanggal; napuknat; napigtal.

li·wá·san *png* [*líwas+an*] **:** pook na bukás sa madlá at karaniwang pinapasyalan **:** LÍWAS[1], PÁRKE, PLÁSA.

lí·wat *png* **1:** paulit-ulit na pagsasalin ng likido sa dalawang baso o sisidlan **2:** kilos, galaw, anyo, o gawaing pasalungat na inuulit **:** SALIN – *pnd* **mag·lí·wat, i·lí·wat, i·pa·lí·wat**.

li·wát *png* [*Hil Seb War*] **:** lipì.

li·wat *png* [*Kan*] **:** basabas.

lí·wat·lí·wat *png* [*Bik Hil*] **:** salawahan[1].

li·wá·wa *png* [*Pan*] **:** liwanag.

li·wáy *pnr* **1:** hindi tinatablan o hindi kinakapitan ng sakit **2:** ligtas o protektado *hal* sa pagkaaresto.

li·way·wáy *png* **1:** unang liwanag ng araw sa umaga **2:** pamamanaag ng unang liwanag ng araw *Cf* UMAGA, MADALING-ARAW, MULYAS **3:** sa walang orasan, simula ng umaga.

lí·wit *png Zoo* [*Bik Hil*] **:** espada[3].

liw·ku·nos *png* [*Tir*] **1:** bundok **2:** *Mus* tunog ng gong.

liw·li·wá *png* [*Ilk*] **:** libang – *pnd* **mag·liw·li·wá, liw·li·wa·hín**.

liw·lí·wan *png* [*Ifu*] **:** awit na pahimig.

li·yà, li·yâ *png Bot* **:** halamang tubig (*Lemna paucicostata*) na sapad ang dahon at karaniwang tumutubo sa mga paliguan **:** LIYÂ.

li·yâ *png* [*War*] **:** ingay o kaguluhan.

li·yáb *png* **:** bigla at matinding paglaki ng apoy *Cf* LAGABLÁB **:** ALYABÓ, DAGÍTAB[1], LÁAD[1], SIKLÁB[2], YUBÚYOB – *pnd* **mag·li·yáb, lu·mi·yáb**.

li·yád *pnr* [*Hil Mrw Seb Tag*] **:** nakaposisyong pausli ang tiyan *var* liad **:** HURAD, KIYAD, TIYAR, TUYHAD, UDAD.

li·yág *png* [*Kap Tag*] **:** ibig[4].

lí·yak *pnd* **mag·lí·yak, lu·mí·yak, li·yá·kin** [*Hil*] **:** biyakin.

li·yá·ko *png Zoo* **:** ibong (*Pitta kochi*) bilugán at mataba ang katawan, maikli ang buntot, mahaba ang binti, at malaki ang tainga *var* liako.

li·yám·po *png* [*Tsi*]**:** noong panahon ng Espanyol, kilalang sugal sa baraha.

lí·yang *png* [*Mrw Tag*] : munting kuweba; maliit na yungib *Cf* LUNGGÂ *var* liyang.

li·yáng *png* **1:** rabaw ng anumang bagay **2:** [*Mrw Tag*] maliit na yungib o kuweba.

li·yang·kit *png Lit Mus* [*Tau*] : awit na nagsasalaysay : BALADA, BALLAD, MEMINTAD.

li·yán·ta *png* [*Esp llanta*] **1:** gulóng **2:** rim.

li·yáp *png* [*Kap Tag*] : pagkailahas; pagkamailap.

lí·yas *png Bot* : uri ng butil ng munggong matigas

li·yás *png* **1:** *Bot* uri ng mangga na hindi lumalambot *var* lias **2:** *Zoo* [*Kap*] lisâ.

li·yát *png* : sa kasangkapan na may talim, ang bungi o bingaw nito *var* liát.

lí·yat *pnr* [*Bik*] : walang hanggan.

li·yáw *png* **1:** pagmamatyag; pageespiya **2:** *png* [*War*] konsuwelo; palubag-loob.

li·yáy *png* : paghilig na patalikod; tumba *var* liay.

li·yém·po *png* [*Tsi*] **1:** tabâ na nakadikit sa magkabilang panig ng pinakadingding ng pigi **2:** inihaw na malaking piraso ng karne ng baboy *var* liyámpo.

li·yés *png Zoo* [*Hil Seb War*] : lisa.

li·yó *png* [*Esp lio*] **1:** pagkagulo ng isip ukol sa ginagawa **2:** pagkahilo nang bigla at panandalian – *pnd* **li·yu·hín, ma·li·yó**.

lí·yod *pnr* [*Kap*] : hiyad.

li·yók *png Med* : tunog mula sa sikmura sanhi ng hindi maayos na galaw ng tiyan at bituka *Cf* SAWÁG.

li·yóp *pnr* : bakbak ng balát.

li·yut·yut *png* [*Kan*] : pinulbos na bigas at niluto sa bumbong ng kawayan.

lí·zard *png Zoo* [*Ing*] **1:** butiki **2:** bubuli.

lí·zon *png Zoo* [*Seb*] : lagidlid[1].

LL B, daglat (él·el·bí) [*Ing*] : Bachelor of Laws.

LL D, daglat (él·el·dí) [*Ing*] : Doctor of Laws.

LL M, daglat (él·el·ém) [*Ing*] : Master of Laws.

ló·a *png Lit* : mahabang tula ng papuri, karaniwang binibigkas bilang pagsalubong sa isang panauhing opisyal, parangal sa patron kung pista, o intermisyon sa dula at palatuntunan *var* LÓWA, LUÁ .

load (lowd) *png* [*Ing*] **1:** karga[1,2,3,9]; kargada **2:** bigat **3:** daláhin; pahírap **4:** bilang na napakarami.

loader (lów·der) *png* [*Ing*] : tagapagkarga o tagahakot ng mga kargada.

loading (lów·ding) *png* [*Ing*] **1: a** pagkakarga; paglululan **b** pagsasakay ng pasahero **2:** bagay na naikakarga.

loaf (lowf) *png* [*Ing*] **1:** bahagi ng inihúrnong tinapay at may istandard na súkat at hugis **2:** kantidad ng iba pang pagkain na may partikular na hubog.

loaf (lowf) *pnd* [*Ing*] : maglakwatsa; magpalipas ng oras nang walang ginagawa.

loafer (lów·fer) *png* [*Ing*] : tao na bulakbol.

loan (lown) *png* [*Ing*] **1:** pagpapahiram; pagpapautang **2:** utang.

ló·ba *png* **1:** [*Bik*] haraya **2:** *Zoo* [*Esp*] babaeng lobo[1].

lo·bás *png* [*Mrw*] : hawan[2].

ló·bay *png* [*Mwr*] : nipis.

lobby (lá·bi) *png* [*Ing*] **1:** bulwagan **2:** pangkat ng mga tao na naglalayong himukin ang mga mambabatas para sa isang layunin o interes.

lobe (lowb) *png* [*Ing*] : bagay na bilóg at sapad na nakalitaw o nakabitin, na malimit nahahati sa bitak ang mga bahagi.

ló·bo *png* **1:** *Zoo* [*Esp*] mammal (*Canis lupus*) na kahawig ng aso, karniboro, at karaniwang may abuhing balahibo, **ló·ba** kung babae : WOLF **2:** [*Esp globo*] bagay na yari sa goma at mapabibintog sa pamamagitan ng paglalagay ng hangin, ginagamit na laruan o dekorasyon : BALLOON[1], GLÓBO[7].

ló·bag *png* [*Mrw*] : pilay.

lo·bóg *png* [*Ifu*] : pagluluto o pagtitina ng niwalangan.

ló·bo-ló·bo *png Bot* : dapo-sa-buhò.

lo·bó-lo·bó·han *png Bot* : yerba (*Physalis peruviana*) na matinik ang dahon, malaki ang bulaklak, at may biluhabang bunga na nakakain.

lobotomy (lo·bó·to·mí) *png Med* [*Ing*] : pagtistis ng lobe ng utak.

lobule (lób·yul) *png Ana* [*Ing*] : maliit na lobe : LÓBULÓ.

ló·bu·ló *png Ana* [*Esp*] : lobule.

local (ló·kal) *pnr* [*Ing*] : lokal.

locale (ló·kal) *png* [*Ing*] : tagpo o pook, na may kaugnayan sa isang pangyayari at nagaganap doon.

localism (ló·ka·lí·sim) *png* [*Ing*] : salita, kahulugan, bigkas, at iba pa na tangi sa isang pook : LÓKALÍSMO.

locality (lo·ká·li·tí) *png* [*Ing*] **1:** distrito o kapitbahayan **2:** pook o tagpo ng isang bagay, lalo ang kaugnayan nito sa kaligiran : LOKALIDÁD.

location (lo·kéy·syon) *png* [*Ing*] : pook na kinalalagyan o kinaroroonan : PUWESTO, LOKALISASYÓN.

locative (ló·ka·tív) *pnr Lgw* [*Ing*] : panlunan; nauukol sa o nagpapahiwatig ng kinaroroonan.

loci (ló·si) *png* [*Ing*] : anyong maramihan ng **locus**.

lock (lak) *png* [*Ing*] **1:** kandado; susián **2:** kulong na bahagi ng kanal o ilog, na karaniwang napababababaw o napalalalim ang tubig alinsunod sa pagbubukás o pagsasara ng lagusan **3:** mekanismo sa pagpapaputok ng baril.

lock (lak) *pnd* [*Ing*] **1:** magsusi; susían **2:** magtago; itago at susían **3:** tiyaking ligtas.

locket (lá·ket) *png* [*Ing*] **1:** maliit at manipis na sisidlan **2:** sisidlang ginagamit na palawit sa kuwintas.

lockout (lák·awt) *png* [*Ing*] : pagsasara ng negosyo o maramihang pagtatanggal ng mga manggagawa ng kompanya dahil sa hindi pagkakasundo ng tagapangasiwa at ng unyon.

locksmith (lák·is·míth) *png* [*Ing*] : manggagawa ng susi.

lock-up (lák·ap) *png* [*Ing*] **1: a** pagsususi; pagkakandado, gaya sa isang silid **b** pagkabilanggo; pagkakulong **2:** bilangguan; bilibid.

loco (ló·ko) *png Bot* [*Ing*] : uri ng mala-legumbreng halaman (genus *Astragalus*) na nakalalason kapag kinain ng hayop : LOCOWEED.

loco citato (ló·ko si·tá·to) *png* [*Lat*] : katagang nangangahulugang "sa nabanggit nang bahagi ng kasulatan" : LC[1].

locomotion (ló·ko·mó·syon) *png* [*Ing*] **1:** mosyon o ang lakas nito mulang isang pook tungong iba : LOKOMOSYON **2:** kilos; galaw **3:** paglalakbay.

locomotive (ló·ko·mó·tiv) *png* [*Ing*] : sasakyang pinaaandar ng singaw, diesel, o elektrisidad at ginagamit sa paghila ng tren : LOCOMOTIVE ENGINE, LOKOMOTORA.

locomotive engine (ló·ko·mó·tiv én·dyin) *png* [*Ing*] : locomotive.

locoweed (ló·ko·wíd) *png Bot* [*Ing*] **:** loco.

locum tenens (ló·kum té·nens) *png* [*Lat*] **:** kinatawan, lalo na ng pari o doktor.

locus (ló·kus) *png* [*Lat*] **1:** posisyon, lalo na sa teksto, pormal na artikulo, o aklat **2:** *Mat* kurba na nalilikha ng lahat ng mga punto, linya, o rabaw at gumagalaw ayon sa itinakdang kondisyon ng matematika.

locus classicus (ló·kus kla·sí·kus) *png* [*Lat*] **:** kilalá o ang pinakamakapangyarihang teksto sa isang paksa.

locust (ló·kust) *png Zoo* [*Ing*] **1:** balang **2:** lukton.

locution (lo·kyú·syon) *png* [*Ing*] **:** salita o parirala na isinasaalang-alang alinsunod sa estilo o kawikaan.

lo·das *png* [*Mrw*] **:** pasò.

lode (lowd) *png* [*Ing*] **:** deposito ng mina, karaniwang nakikita sa pagitan ng mga bitak na bato.

ló·den *png* [*Bon*] **:** maliit na bangang gawa sa bao ng niyog, may takip, nakabalot sa maluwang na lalang yantok, at sisidlan ng sariwang karne.

lodestar (lówd·is·tár) *png* [*Ing*] **1:** bituing gumagabay sa direksiyon ng naglalayag **2:** prinsipyong gumagabay **3:** nilalayon; bagay na ibig kamtin.

lodestone (lówd·is·tówn) *png* [*Ing lode+stone*] **:** batubalani.

lodge (lads) *png* [*Ing*] **:** bahay na ginagamit bilang pansamantalang tahanan.

lodging (lá·dying) *png* [*Ing*] **:** mga bagay at serbisyo na idinudulot sa isang nangungupahan.

lod·do·ók *png* [*Ilk*] **:** lukgók.

lò-e *pnr* [*Ifu*] **:** itim na lupa.

loft *png* [*Ing*] **1:** espasyo sa pagitan ng bubungan at kisame ng bahay **2:** silid na imbakan ng dayami at damo.

log (lag) *png* [*Ing*] **1:** troso **2:** logbook.

log *pnd* [*Ing*] **:** magsulat; magtala.

ló·gar *png* [*Mrw*] **:** sapat na panahon.

logarithm (lo·ga·rí·dem) *png Mat* [*Ing*] **:** logaritmo.

lo·ga·rít·mo *png Mat* [*Esp*] **:** bilang na nagpapakita kung ilang ulit dapat paramihin ang base upang makuha ang isang tanging bilang **:** LOGARITHM.

ló·gay *png* [*Ilk*] **:** pugay.

logbook (lág·buk) *png* [*Ing*] **:** talaarawan ng anumang transaksiyon **:** LOG[2].

logger (lá·ger) *png* [*Ing log*] **:** tao na pagtotroso ang negosyo.

log·gin·to *png Isp* [*Ifu*] **:** patagalan ng pagtayo nang patiwarik, karaniwang itinutukod ang mga bisig at ulo.

lo·gi *pnr* [*Tbo*] **:** lalaki.

logic (ló·dyik) *png* [*Ing*] **:** lohika.

logical (ló·dyi·kál) *pnr* [*Ing*] **1:** makatwiran **2:** dapat; nararapat.

-logist (ló·dyist) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na tumutukoy sa mga tao na dalubhasa o kasapi sa isang sangay ng pag-aaral, *hal* biologist **:** -LOGUE[2].

logistics (lo·dyís·tiks) *png* [*Ing*] **1:** organisasyon ng paghahatid, pabahay, o pagpapakilos ng tropa o kagamitan **:** LOHÍSTIKÁ **2:** detalyadong organisasyon at pagsasakatuparan ng plano o operasyon **:** LOHÍSTIKÁ.

ló·go *png* [*Ing*] **:** sagisag o bagay na ginagamit bilang palatandaan ng isang organisasyon **:** LOGOTYPE[2].

logographic (ló·go·grá·fik) *pnr* [*Ing*] **:** tumutukoy sa sistema ng pagsusulat na may mga simbolo na kumakatawan sa buong salita.

logomachy (lo·gó·ma·kí) *png Lit* [*Ing*] **:** pagtatalo ukol sa mga salita.

logorrhoea (lo·go·rí·ya) *png* [*Ing*] **:** labis na pagdaloy ng mga salita, lalo na sa tao na may sakit sa isip.

Ló·gos *png* [*Ing*] **1:** sa teolohiyang Kristiyano, ang Salita ng Diyos; ang ikalawang persona sa Trinidad na kinatawan ni Hesus **2:** rasyonal na prinsipyo ng uniberso.

logotype (ló·go·táyp) *png* [*Ing*] **1:** sa paglilimbag, isang tipo o titik na kumakatawan sa isang salita, o pangkat ng mga titik na magkakahiwalay **2:** logo.

lóg·ro *png* [*Esp*] **1:** itinaas na pusta, karaniwan sa sabong **2:** pagpusta sa panig ng dehado upang maituloy ang laban.

logrolling (lag·ró·ling) *png Isp* [*Ing*] **:** tagisan ng dalawang tao na nakatuntong sa trosong nakalutang sa tubig.

-logue (log) *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng mga pangngalan na tumutukoy sa pag-uusap, *hal* dialogue, o sa katipunan, *hal* catalogue **2:** -logist.

-logy (lo·dyi) *pnl* [*Ing*] **:** bumubuo ng mga pangngalan na tumutukoy sa **a** larang ng isang pag-aaral, *hal* biology **b** katangian ng isang talumpati o wika, *hal* tautology **c** diskurso, *hal* trilogy.

ló·hi·ká *png* [*Esp logica*] **1:** agham na nagsisiyasat sa mga simulaing nakapangyayari sa wasto o mapanghahawakang pasiya **:** LOGIC **2:** pangangatwiran o pagkakataong ginagamitan nito **:** LOGIC **3:** sistema o mga simulain ng pangangatwirang maaaring gamitin sa alinmang sangay ng kaalaman o pag-aaral **:** LOGIC **4:** mga katwiran o tumpak na pagkukuro **:** LOGIC.

lo·hís·ti·ká *png* [*Esp logisticá*] **:** logistics.

ló·hi·yá *png* [*Esp logia*] **:** pook na tagpuan o pinagpupulungan ng sangay ng isang samahan.

ló·hu·wá *png* [*Tsi*] **:** tinapay na mapintog, itinutubog sa arnibal, at saka kinukulapulan ng linga, dinurog na mani, o binusang bigas.

loin (loyn) *png Ana* [*Ing*] **1:** bahagi ng katawan na nasa magkabilang gilid ng gulugod at sa pagitan ng mga balakang **2:** pinagmumulan ng lakas sa reproduksiyong sexual.

loincloth (lóyn·klot) *png* [*Ing*] **:** damit na isinusuot sa balakang **:** TAPI.

loiter (lóy·ter) *pnd* [*Ing*] **:** lumibot o palipasin ang oras sa paglilibot o paglalagalag.

ló·ka *pnr* [*Esp loca*] **:** babaeng sira ang ulo o baliw, **ló·ko** kung lalaki.

lo·kál *pnr* [*Esp local*] **1:** para sa isang bahagi o pook; limitado ang saklaw **2:** pambayan o panlalawigan *Cf* NASYONAL **:** LOCAL.

lo·ka·li·dád *png* [*Esp localidád*] **:** locality.

lo·ka·li·sas·yón *png* [*Esp localización*] **:** location.

ló·ka·lís·mo *png* [*Esp localismo*] **:** localism.

lo·káp *pnr* **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, nalinlang o naloko dahil nagbayad sa labis na singil.

lók·lok *pnr* [*Ilk*] **:** maluwag.

lo·kó *png Bot* [*Pan*] **:** gabe.

ló·ko *pnd* **man·ló·ko, lu·mó·ko, lo·kú·hin** [*Esp*] **1:** manlinlang **2:** tuksuhin o biruin.

lo·ko·mos·yón *png* [*Esp locomoción*] **:** locomotion.

lo·ko·mo·tó·ra *png* [*Esp locomotora*] **:** locomotive.

ló·koy *png* [*Pan*] **:** araro.

lok·túb *png Bot* **:** anaang

lok·wey *png Bot* **:** libato.

ló·la *png* [*Esp abuela*] **1:** ina ng ina o ng ama **:** BÁI, BEBE LIBON, GILÁY, GRANDMA, GRANDMOTHER, IMPÓ, NANNY, ÓYAY **2:** magalang na tawag sa sinumang matandang babae **:** IMPÒ, LÉLANG.

Ló·la Bás·yang *png Lit* **:** sagisag-panulat ni Severino Reyes sa kaniyang mga kuwentong pambata.

lo·lin *png* [*Gui- Bag*] **:** tungkos na pandekorasyon sa ulo.

ló·li·páp *png* [*Ing lollipop*] **:** lollipop.

lollipop (ló·li·páp) *png* [*Ing*] **:** kendi na matigas at nakakabit sa dulo ng isang maliit na patpat **:** LOLIPAP.

ló·lo *png* [*Esp abuelo*] **1:** ama ng ama o ng ina **:** BEBE LAGEY, GILÓY, GRANDFATHER, GRANDPA, INGKÓNG, LÁKI[1] **2:** magalang na tawag sa sinumang matandang lalaki **:** LELONG.

ló·lo *pnd* [*Kap*] **1: i·ló·lo, mag·ló·lo** ilawlaw, ilawit, o ilaylay pababâ **2: lu·mó·lo, man·ló·lo** manlígaw.

ló·lon *png Zoo* [*Iva*] **:** luktón.

ló·ma *png* [*Esp*] **:** burol.

lo·ma·lâ *png* [*Mrw*] **:** hiyas.

lóm·bag *png* [*Mrw*] **:** sabong.

lom·bá·yong *png* [*Seb*] **:** ibabaw.

ló·mes *pnr* [*Mrw*] **:** tigmak.

lo·mé·sed *png Zoo* [*Mrw*] **:** tandang[1].

ló·mi *png* [*Tsi*] **:** putaheng miki na may sabaw.

lo·míl·yo *png Ana* [*Esp lomillo*] **:** maliit na pigî.

ló·mo *png* [*Esp*] **1:** *Ana* pigî **2:** gulugod o likod ng isang aklat.

lóm·pok *png* [*Mrw*] **:** umpók.

ló·na *png* [*Esp*] **:** matibay at magaso na telang hinabi sa abaka o sa himaymay na karaniwang ginagamit sa paggawa ng layag, tolda, bag, at katulad.

ló·naw *png* [*Mrw*] **:** usbong; sibol.

lón·dang *png* [*Mrw*] **:** salin[1].

lon·drí·na *png* [*Esp*] **:** isang uri ng telang yari sa lana.

long *pnd* [*Ing*] **:** manabik; panabikan.

long *pnr* [*Ing*] **1:** mahaba **2:** matagal; malaon **3:** malayo **4:** nakaiinip.

lóng·bow *png* [*Ing*] **:** búsog na may palasong mahaba, at naitutudla nang hanggang 180 m ang layo.

lóng·ga·ní·sa *png* [*Esp longaniza*] **:** karne ng baka at baboy na giniling at nilahukan ng sarisaring pampalasa, at isinilid sa tinuyong bituka ng baboy *var* LÁNGGONÍSA **:** BATÚTAY.

lóng·hand *png* [*Ing*] **:** pagsusulat nang ordinaryo; taliwas ng shorthand at limbag.

long·hi·túd *png* [*Esp longitúd*] **:** longitude.

long·hi·tú·di·nál *png* [*Esp longitúdinál*] **:** tumutukoy sa súkat ng longitude.

lóng·horn *png Zoo* [*Ing*] **1:** uri ng mga baka na may mahahabang sungay **2:** uwang (*family Cerambycidae*) na mahahaba ang katawan, gayon din ang sungot.

longitude (lón·dyi·túd) *png* [*Ing*] **1:** *Heo* distansiyang nakaanggulo sa silangan o kanluran mula sa batayang meridian **:** LONGHITÚD **2:** *Asn* distansiyang nakaanggulo ng isang lawas pangkalawakan sa hilaga o timog ng ekliptiko **:** LONGHITÚD.

long jump (long jamp) *png Isp* [*Ing*] **:** paligsahan sa paglundag nang malayo, maaaring nakatayo o tumatakbo bago lumundag.

lóng·long *png* [*Mrw*] **:** pudpod.

long-playing (long-plé·ying) *pnr* [*Ing*] **:** tumutukoy sa plaka na tumutugtog nang 33 $^{1}/_{3}$ rebolusyon bawat minuto **:** LP[1].

longship (lóng·syip) *png* [*Ing*] **:** barko na makitid at mahaba, ginagamitan ng sagwan at layag, tulad ng ginamit ng mga Viking.

lóng·si·lóg *png* **:** pinaikling tawag sa putaheng binubuo ng longganisa, sinangag, at itlog.

longstop (lóng·is·táp) *png* [*Ing*] **:** sa panahon ng kagipitan, ang paunang pag-iingat; ang huling dulugán.

longueur (láng·ger) *png* [*Fre*] **1:** sipi sa isang aklat na mahirap maintindihan **2:** haba ng panahon na napakatagal at nakapapagod.

lonicera (lo·ní·se·rá) *png* [*Ing*] **:** palumpong (*Lonicera nitidum*) na may makapal at laging sariwang mga dahon at ginagamit na pambakod.

lón·son *png* [*War*] **:** pisan[1].

lón·ta *png Kol* **:** pantalon.

lón·tad *png* [*Mrw*] **:** salin[1].

lón·tan *pnr, pnb* [*Mrw*] **:** lubha.

lon·tók *pnr* [*ST*] **:** matipunong katawan.

lo·num *png* [*Tbo*] **:** balakbak ng punò.

lo·o *png Zoo* [*Mnb*] **:** bakulaw.

lo·ób *png* [*Pan Tag*] **1:** interyor; bahaging internal; bagay o bahaging hindi lantad *Cf* LABAS, PÁLABAS **:** DALÉM, KILÚB, LÁGUM, LAÓG, SULÓD **2:** katapangan; giting **:** BUÓT[6], KAÍSOG, TELÉK, TURÉD **3:** kalagayan ng pag-iisip; kapasiyahan **4:** dalisay at taal na diwa ng pagkatao.

lo·ób *pnd* **man·lo·ób, lo·o·bán :** pagnanakaw, karaniwan sa loob ng bahay.

lo·ó·ban *png* [*loob+an*] **1:** lupang may tanim na halaman at punongkahoy na karaniwang nababakuran **2:** lupang katabi o nasa paligid ng mga bahay o anumang gusali na pawang nababakuran **3:** kabahayan sa likod ng mga bahay sa tabing kalsada.

ló·od *png* [*Mrw*] **:** pilay.

loofah (lú·fa) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* halamang baging (*Luffa cylindria*) na kahawig ng patola at nakakain ang bunga **2:** pinatuyo at mabunót na bunga nito na ginagamit na espongha.

lo·ók *png* [*Kap Ilk Pan Seb Tag*] **:** tubigan na hindi ganap na napaliligiran ng lupa at may bungad na pinapasukan o nilalabasan ng tubig buhat sa kanugnog na karagatan **:** BAHÍYA, BAYBÁYON, BÉBAY, GOLPO, GULF, LÍNIK, LIRÁNG, LÚWIK, SÚHEK.

look (luk) *pnd* [*Ing*] **:** tingnan; tumingin; magmasid **2:** hanapin; maghanap.

lookout (lúk·awt) *png* [*Ing*] **1:** maingat na pagbabantáy **2:** bantáyan, karaniwang nasa mataas na pook **3:** tanod; bantay.

loom (lum) *png* [*Ing*] **1:** habihan **2:** malabo at eksaheradong anino ng kung ano sa abot tanaw o karimlan.

loop (lup) *png* [*Ing*] **1:** silò; kalô **2:** *Kol* matalim na kurbada **3:** ikid[2].

loophole (lúp·howl) *png* [*Ing*] **1:** bútas na maliit, *hal* sa dingding o pader at karaniwang ginagamit na silipán **2:** paraan ng pag-iwas; bútas o lusútan **3:** bútas upang mailigtas sa pagkakabilanggo ang akusado.

loose (lus) *pnr* [*Ing*] **1:** maluwang; nakawala; malaya **2:** buhaghag **3:** kalág.

loot (lut) *png* [*Ing*] **1:** kalakal, yaman, o salapíng nadambong sa digma **2:** mga katulad na kinuha sa pamamagitan ng dahas **3:** ilegal na yaman.

looting (lút·ing) *png* [*Ing*] **:** hikpa.

ló·o to·óng *png Zoo* [*Mnb*] **:** matsing.

ló·pa *png Bot* **1:** [*Kap*] dawdawa **2:** [*Isn*] damong (*Bambusa horsfiedii*) tumataas nang 8 m.

lo·pá·pek *png* [*Mrw*] **:** alikabok.

lo·pis *png Mus* [*Bon*] : ikalawang yugto sa seremonya ng kasal.

lo·póy *png Zoo* [*Seb*] : haol-haol.

lord *png* [*Ing*] **1:** panginoon **2:** amo; hari[1] **3:** sa lipunang British, tao na may karapatan sa titulong *Lord*, gaya ng earl, baron, at iba pa.

Lord's Prayer (lords pré·yer) *png* [*Ing*] : Ama namin.

lore (lor) *png* [*Ing*] : lawas ng mga tradisyon at kaalaman sa isang paksa o pinanghahawakan ng isang tiyak na pangkat.

Lorelei (ló·re·láy) *png* [*Ing*] **1:** bató sa kanang pampang ng Rhine **2:** *Mit* sirena na pinaniniwalaang nakatira sa batong ito na may nakahahalinang awit upang pinsalain ang mga magdaragat.

lorgnette (lor·nyét) *png* [*Ing*] : pares ng salamin sa mata o salamin sa opera na may mahabang tatangnan.

ló·ro *png Zoo* [*Esp*] **1:** uri ng ibon (order *Psittaciformes*) na may balikukong tuka at may kakayahang gayahin ang pagsasalita ng tao: PARROT **2:** tao na walang orihinalidad.

lorry (ló·ri) *png* [*Ing*] : sasakyang pantubig, malaki at mabigat, na ginagamit sa pagdadala ng mga kalakal.

lór·yat *png* [*Tsi Ing lauriat*] : masaganang handaang binubuo ng maraming putahe o lutong Tsino : LAURIAT.

ló·sa *png* [*Esp loza*] : porselana.

lose (luz) *pnr* [*Ing*] **1:** mawalan; mawala **2:** natalo **3:** nalugi **4:** naligaw **5:** maatraso.

loser (lú·zer) *png* [*Ing*] **1:** talo; talunan **2:** ang nawalan.

loss (los) *png* [*Ing*] **1:** pagkawala; kawalan **2:** pinsala **3:** pagkatalo **4:** lugi; pagkalugi.

los·yón *png* [*Esp loción*] : lotion.

Lot *png* [*Ing Heb*] : sa Bibliya, pamangkin ni Abraham at pinayagang makatakas sa Sodoma.

ló·te *png* [*Esp*] **1:** piták o anumang sukát na lupa : LAGÁY **2:** bilang ng bagay-bagay na itinuturing na isang buo *Cf* KARGAMENTO.

lo·te·rí·ya *png* [*Esp lotería*] **1:** paraan ng pangangalap ng salapi sa pamamagitan ng mga tiket na may mga numero at pagbibigay ng premyo sa sinumang mabunot **2:** proseso, proyekto, at iba pa na nakasalalay sa pagkakataon o kapalaran ang tagumpay *Cf* LOTTO *var* LOTÉRYA : LOTTERY, SWEEPSTAKE.

lo·tér·ya *png* [*Esp lotería*] : varyant ng **loteriya**.

ló·ti *png* [*Ing*] : batayang yunit ng pananalapi sa Lesotho.

lotion (lów·syon) *png* [*Ing*] **1:** *Med* likido, karaniwang alkoholikong preparasyon, na ginagamit na pamahid sa balát upang maalis ang pangangati, impeksiyon, at iba pa : LOSYÓN **2:** kosmetikong likido na pampakinis ng balát, karaniwan para sa mukha o kamay : LOSYÓN.

ló·to *png Bot* [*Esp*] : lotus.

lottery (lá·te·rí) *png* [*Ing*] : loteriya.

lotto (ló·to) *png* [*Ing*] : laro na binubunot ang mga numero upang malaman ang mananalo *Cf* LOTERÍYA.

ló·tus *png* **1:** *Mit* [*Gri*] halamang nagkapagdudulot sa sinumang kumain ng matinding kasiyahan at katahimikan, at nakapagpapalimot **2:** *Bot* [*Ing*] **a** halamang lily (genus *Nelumbo*) na may pink at malalaking bulaklak **b** ang bulaklak na ito bilang simbolo sa Budhismo at Hinduismo : LÁBAS, LÁWAS[4], LÓTO, TALAÍLO, TÚNAS.

loud (lawd) *pnr* [*Ing*] **1:** malakas ang tunog **2:** masagana **3:** *Kol* matingkad.

loud speaker (lawd is·pí·ker) *png* [*Ing*] : kasangkapang ginagamit upang marinig nang malakas ang salita, tugtog, o talumpati sa buong bulwagan, silid, at iba pang tulad nito.

lounge (lawnds) *png* [*Ing*] : pook para humiga-higa o magpahingalay.

love (lav) *png* [*Ing*] **1:** pag-ibig; pagmamahal **2:** mahal o ang minamahal.

love making (lav méy·king) *png* [*Ing*] **1:** ligawán; pagliligawan **2:** pagtatalik na sexual.

lover (lá·ver) *png* [*Ing*] **1:** mangingibig; manliligaw **2:** kasuyo; kasintahan.

low *pnr* [*Ing*] **1:** mababa **2:** mababaw **3:** mura ang halaga **4:** mahina **5:** malalim.

lo·wa *png* [*Bon*] : bakol.

ló·wa *png Lit* : varyant ng **loa**.

ló·was *png* [*Mrw*] : hunos.

lo·wá·ti *png Zoo* [*Mrw*] : bulate.

lower case (ló·wer keys) *png* [*Ing*] : sa pagsulat at paglilimbag, maliit na titik : LC[2].

Lower House (ló·wer haws) *png* [*Ing*] : mababang kapulungan ng batasan.

lo·wo *png* [*Tbo*] : sentral at pangunahing bahagi ng bahay.

low-pressure (low-pré·syur) *pnr* [*Ing*] **1:** may mababang presyur o higit na mababà kaysa normal na presyur ng tubig, singaw, at katulad : LP[2] **2:** walang lakas : LP[2].

ló·yal *pnr* [*Ing*] **1:** tapat; matapat **2:** tungkol sa katapatan.

ló·ya·list *png* [*Ing*] : loyalista.

lo·ya·lís·ta *png* [*Esp*] : matapat na tagasunod : LÓYALÍST.

loyalty (ló·yal·tí) *png* [*Ing*] : katapatan; pagiging matapat.

lo·yang *png* [*Mrw*] : tansô.

lóy-loy *png Bot* [*War*] : ipil-ipil.

LP, daglat (él·pi) [*Ing*] **1:** long playing **2:** low pressure.

LPG, daglat (el·pí·dyi) [*Ing*] : liquefied petrolium gas.

Lr, symbol (él·ar) *Kem* [*Ing*] : lawrencium.

LSD, daglat (él·es·dí) [*Ing*] : lysergic acid diethylamidae.

Lt, daglat (él·ti) [*Ing*] **1:** Lieutenant **2:** light.

Ltd, daglat [*Ing limited*] : Inc.

Lu, symbol (él·yu) *Kem* [*Ing*] : lutetium.

lu·á *png Lit* : varyant ng **loa**.

lu·ád *png* : lupang malagkit na ginagawang seramika, palayok, at iba pa *var* LUWÁD : ARSÍLYA, LINÁNG[3], YUTÀ.

lú·ak *pnd* **mag·lú·ak, lu·mú·ak, lu·á·kin** [*Hil*] : baliin.

lú·ang *png* [*Bik*] : batok.

lú·as *png Med* [*Seb*] : sináw[2].

Lú·ba *png* : isa sa mga pangkating etniko sa Tinggian.

lu·bá *png* [*Kap Tag*] **1:** pagbabayo ng palay **2:** pagpapalambot o pagtatanggal sa balát ng halamang-ugat o prutas sa pamamagitan ng pagbabayo **3:** [*Hil*] lunggati – *pnd* **mag·lu·bá, i·lu·bá, i·pan·lu·bá, lu·ba·hín**.

lú·ba *pnd* **lu·bá·hin, i·lú·ba, mag·lú·ba** [*Bik*] : isipin; ipalagay.

lu·bà *pnd* **mag·lu·bà, i·lu·bà, lu·bá·in, i·pan·lu·bà** [*Seb*] : saksakin.

lú·bad *png* [*Hil*] : salin[2].

lu·bád *pnr* [*Bik Hil Seb War*] : kupás.

lú·bag *png* **1:** *Ntk* [*Ilk Tag*] pagbabâ ng layag ng sasakyang dagat **2:** paghupa o pagbaba ng lakas, tindi, o bigat : ARIPÚNGSAN, HIGNÁW, ITONDA, TILUNTÓK, UNÁT.

lú·bag *pnr* [*Seb*] : pilipít.

lú·bak *png* : bálot ng bukó na nasa tangkay at doon nakadikit ang bunga.

lu·bák *png* **1:** hukay o uka sa daan **2:** uka na malimit panatilihan ng tubig : LABAK, LIBAONG.

lu·ba·láb *png Zoo* **:** isdang alat (*Cymbacephalus nematophthalmus*) na sapad ang ulo at malaki ang bunganga **:** ISDANG BUWAYA, ÍTANG, KÁMANG BUWÁYA, KÍTAY, SUNUGÁN, ULÓLAN, URAM-URAM.

lu·bá·lob *png* **1:** *Zoo* uri ng isda (family *Platycephalidae*) **2:** paliligo sa putik o burak, gaya ng gawain ng kalabaw o baboy.

lú·ban *png* [*Ilk*] **:** kampit na mapurol.

lú·bang *png* **:** hindi patag na lupain; maburol.

lu·báng *png* [*Bik*] **:** lusóng.

lú·bang *pnd* **mag·lú·bang, i·lú·bang, lu·bá·ngan :** magtanim ng kamote, ube, at iba pang halamang-ugat.

lu·bás *png Bot* [*Pan*] **:** gugò.

lu·bás *pnd* **mag·lu·bás, lu·mu·bás** [*Hil*] **:** dumaan.

lú·bas *pnr* [*War*] **:** lastag.

lu·báy *png* **1:** pagtigil sa anumang ginagawa, o pagpapahupa ng intensidad **:** IBÁNI, IYÓKOY, KUNHÚRAN, SARDENG, TUGÚTAN, TUKÁNGAN, UNÁNGAN, UNÁTAN – *pnd* **lu·ba·yán, lu·mu·báy, mag·lu·báy 2:** [*Ilk*] estilo ng hikaw.

lú·bay *pnd* **lu·mú·bay, lu·bá·yin** [*Seb*] **:** hutukin.

lu·bá·yan *png* [*lubay+an*] **:** pisi, tali, o kordon na ginagamit sa paggawa ng lambat.

lub·bu·ág *png* [*Ilk*] **1:** unang pagsibol sa simula ng tag-ulan **2:** matataas na tubó **3:** *Kol* anak sa labas.

lub·hâ *pnr, pnb* **:** mabigat o malalang pangyayari, karamdaman, at iba pa **:** ALABÁS, BINÂ, LÁIN, LÓNTAN, NGANÂ, ORÓG, QUITE[2], ÚRA-ÚRA.

lu·bí *png Bot* [*Hil Seb War*] **:** niyog.

lu·bí *pnd* **mag·lu·bí, i·lu·bí** [*Ilk*] **:** gumawa ng mga kakanin at puding.

lú·bid *png* [*Bik Kap Hil Tag Tau*] **:** tali na yari sa abaka, baging, at katulad, karaniwang may tatlo o higit pang hiblang pinagpili-pilipit **:** KALÁT[1], LUBÍR, PINÓSPOS.

lú·bid *pnr* [*Hil*] **:** balikáw.

lu·bí·gan *png Bot* **:** daraw.

lu·bi·gán *png* **1:** laro na nilalampasan ng mga manlalarong batà ang kanikanilang kalaban upang mapuntahan ang pinakamalayong pook **2:** *Bot* [*Hil Seb Tag War*] dáraw.

lú·bi·lú·bi *png* **1:** *Bot* [*Hil*] damong bingkalat **2:** [*Seb*] tao na nangingiming sumagot, karaniwan sa panliligaw.

lu·bí-lu·bí *png Bot* **1:** yerbang (*Biophytum sensitivum*) walang sanga, maliit ang dilaw na bulaklak na tila payong, at sumasara ang dahon kapag nakanti o nagalaw **2:** punong palma (*Ptychorhapis intermedia*) na karaniwang 12 m ang taas at 3 m ang haba ng dahon.

lu·bír *png* [*Pan*] **:** lubid.

lu·bi·tos *png Bot* [*Iva*] **:** sitsirika.

lub·lób *png* **1:** [*Tag War*] paglulunoy sa putikan o tubigan *Cf* LUBALOB **:** GÚMUK, LUBNÁK, LÚNANG – *pnd* **i·lub·lób, lu·mub·lób, mag·lub·lób 2:** isang uri ng palaisdaan *Cf* BÁKLAD.

lúb·lob *pnd* **lu·múb·lob, lub·lú·ban** [*Seb*] **1:** tumigil sa loob **2:** lumimlím; lumúkob; yumungyóng.

lúb·lub *pnr* [*Kap*] **:** binakuran; kinalubkubán.

lub·ngá·nan *png* [*Seb War*] **:** sementeryo.

lu·bó *png* **1:** *Ana* bíloy sa babà o pisngi **2:** [*Seb*] himay[2].

lu·bò *png* **1:** *Zoo* uri ng isdang alat o tabang (family *Serranidae*) **2:** [*Seb*] himay[2].

lu·bô *png* **:** malalim na hukay sa lupa.

lu·bóg *pnr* **1:** pagbaba ng araw sa kanluran **2:** nasa ilalim ng tubig *Cf* TUBÓG **:** ALBÚG, BUNTÓG, TUNÂ[1] **3:** pagkawala ng katanyagan **4:** pagbagsak o pagkaubos ng puhunan **5:** pag-aalmirol **6:** [*Seb*] pagiging malabo, kung tubig.

lú·bok *png* [*Ilk*] **:** bag na lambat.

lu·bók *pnd* **mag·lu·bók, i·lu·bók, lu·bu·kín** [*Seb*] **:** magbayo.

lúb-ok *png* [*Hil*] **:** bilasa.

lú·bos *png* [*Seb*] **:** panay; pulós.

lu·bós *pnd* **lu·bu·sín, man·lu·bós** [*Seb*] **:** tularan; gayahin.

lu·bós *pnr* [*Bik Ilk Seb War Tag*] **1:** walang pasubali; buo **:** BÍYO, BÚG-OS, GANAP, NAGNÁP, QUITE[3], RÁNGKAP, SIBUBÚKEL **2:** [*Mrw*] dalisay; puro.

lu·bót *png* **1:** [*Bik Seb*] bútas ng puwit **2:** *Med* pamumutok, paninigas, at pamumula ng balát sa kamay.

lubricant (lúb·ri·kánt) *png, pnr* [*Ing*] **:** lubrikant.

lubricate (lúb·ri·kéyt) *pnd* [*Ing*] **1:** magpadulas; padulasin **2:** langisan, maglangis.

lubrication (lúb·ri·kéy·syon) *pnr* [*Ing*] **:** lubrikasyon.

lúb·ri·kánt *png, pnr* [*Ing lubricant*] **:** anumang bagay na pampadulas **:** LUBRICANT, LUBRIKÁNTE.

lub·ri·kán·te *png* [*Esp lubricante*] **:** lubrikant.

lub·ri·kas·yón *png* [*Esp lubricación*] **:** paglalagay ng langis at iba pang lubrikante upang dumulas ang isang bagay **:** LUBRICATION.

lu·bút *png* [*Hil*] **:** bútas.

Lu·bu·wá·gan *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Kalinga na nasa timog ng Ilog Chico.

lub·wá·gan *png* **:** sinaunang kagubatan; lupang basal.

lúb·ya *png Bot* **:** uri ng punong palma (*Pinanga philippinensis*) **:** NIYOG-MATSING.

lub·yák *png* **:** bakás o lubak sa daan na likha ng gulong ng sasakyan.

Lucas (lú·kas) *png Lit* **:** sa *Noli Me Tangere,* tauhan na kinasangkapan ni Padre Salvi upang mamuno sa kunwa-kunwariang paglusob sa San Diego.

Lucena (lu·sé·na) *png* **:** lungsod sa Quezon at kabesera ng lalawigan.

Lucifer (lú·si·fér) *png* [*Ing*] **:** Lusiper.

luck (lak) *png, pnr* [*Ing*] **:** suwerte; kapalaran.

lu·dág *pnd* **mag·lu·dág, lu·mu·dág, lu·da·gín** [*Hil*] **:** maglakad sa maputik na daan.

lú·dang *png* [*Ilk*] **:** lisay.

lu·dás *png* [*Hil*] **:** habi o pagkakahabi sa tela.

lúd·dag *png Mus* [*Pal*] **:** gímbal.

lu·dém *png* [*Ilk*] **:** kulay ng tingga.

lud·lód *png* **1:** *Zoo* [*Ilk Tag*] batang usa na wala pang sanga-sanga ang sungay **2:** tubig na natitipon sa bahay o bubong kapag umuulan **3:** lambak.

lú·dok *pnr* [*Bik*] **1:** malungkot; nakahahapis **2:** mapagkumbaba; mababang-loob.

lu·dóng *png Zoo* [*Ilk*] **:** purong na malaki *Cf* SISIYÁW.

lu·dú·lud *png* [*Ilk*] **:** tibag – *pnd* **i·lu·dú·lud, lu·du·lú·din, ma·lu·dú·lud.**

lu·gà *png Med* **1:** pagnanana sa loob ng tainga **2:** ang nanang ito **:** BÁOG.

lú·gad *png* [*Bik*] **:** sugat.

lu·gák *pnr* [*Hil*] **:** hindi mahigpit.

lu·gál *png* **:** varyant ng **lugar.**

lu·ga·mî *pnr* **1:** nanghina at bumagsak, karaniwang sanhi ng kamalasan, at hindi agad makabangon **2:** nanghina dahil sa suliranin o balakid.

lu·ga·mók *png* **1:** pag-upo nang walang sapin sa lupa o sahig *Cf* LUGMÓK **2:** pagbagsak sa lupa dahil sa kalasingan o labis na pagod.

lu·gan·dâ *png* **:** masamâ o mahalay na aliwan.

lúg-ang *png* **:** hukay o malaking bitak sa rabaw ng lupa **:** HAGUKÂ.

lu·gang·gáng *pnr* **1:** hungkag; walang laman **2:** sa damit, maluwang sa nagsusuot.

lu·ga·ngi·án *png* [*Ilk*] **1:** uhay na pinutol sa anihan **2:** tangkay na kinaroroonan ng mga butil ng palay **:** UHAY.

lu·gár *png* [*Esp*] **1:** pook *var* LUGAL **2:** kawastuan sa gawa – *pnd* **i·lu·gár, lu·mu·gár**.

lu·gás *png* [*Seb War*] **:** butil.

lu·gás *pnr* **1:** napitas o pinitas na bunga, dahon, bulaklak, at iba pa mula sa pinagkakabitan **2:** pagkabunot ng buhok, balahibo, at iba pang kauri nito **:** LAGÁS.

lú·gaw *png* [*Tsi*] **:** bigas o iba pang butil na pinakukulo sa tubig hanggang lumapot **:** LÉLUT, LINUGAW.

lú·gay *png Zoo* [*Hil*] **:** askarides o askaris.

lú·gay *png* [*War Tag*] **:** pagladlad ng mahabang buhok ng isang tao; kalag.

lug·bó *pnr* **:** nadulas o napayapak sa tubig.

lúg·dang *png* [*Hil Seb War*] **:** latak.

Lú·ger *png* [*Ing Ger*] **:** uri ng automatikong pistol.

luggage (lá·gidj) *png* [*Ing*] **:** bagahe.

lú·gi *pnr* [*Tsi Kap Pan Tag*] **:** hindi nabawi ang puhunan sa negosyo; walang kinikita *Cf* BANGKARÓTE **:** ALKANSE, HAPAY[2], LOSS.

lú·git *png* [*Kap Pan Tag*] **1:** pagbibigay ng lamáng para sa pakinabang ng kalabang mahina **2:** *Kom* pagbibigay o pagdaragdag ng panahon para sa katuparan ng isang obligasyon, gawain, o pangako – *pnd* **mag·pa·lú·git, pa·lu·gí·tan**.

lú·git *pnd* **mag·lú·git, lu·mú·git, lu·gí·tin** [*Hil*] **:** gumawa ng bútas sa pamamagitan ng matalim na gamit.

lug·lóg *png* [*Tag Tsi*] **:** pansit na niluluto sa pmamagitan ng paglulubog ng bihong sariwa o tuyo sa kumukulong tubig o sabaw.

lug·lóg *pnd* **i·lug·lóg, mag·lug·lóg, lug·lu·gín** [*Tsi Kap Tag*] **1:** ilubog ang anuman sa tubig gaya ng sa paglalaba **2:** yugyugin.

lug·mà *png* [*Kap*] **:** lumbáy[1].

lug·mók *pnr* **:** nakaupo nang pahandusay o pasandal dahil sa lubos na panghihina o pagkawala ng malay.

lúg·mon *png Zoo* [*Kap*] **:** kalapati.

lug·móy *png Bot* **:** baging.

lug·nás *pnr* **:** madaling matanggal o mapigtal, gaya ng prutas sa punongkahoy.

lú·go *png* [*Bik*] **:** kisa.

lu·gó *png, pnr* **:** labis na panghihina.

lu·gód *png* **1:** kasiyahan o katuwaang likha ng pagkahalina sa isang tao, bagay, hayop, at iba pang nilalang **:** YÁMAN **2:** [*Hil Seb*] anumang ginagamit na panghilod.

lú·gon *png* [*Hil Tag*] **:** pagkalagas ng buhok o balahibo.

lu·góng *png* **:** lubak o hukay sa mga kalye o daan.

lú·gos *pnd* **lu·gú·sin, man·lú·gos** [*Bik Hil*] **:** gahasain.

lú·gos *pnr* [*Seb War*] **:** pilít *var* pugos.

lu·gót *pnr* **:** nalagas na dahon ng halaman.

lug·páp *pnr* [*Ilk*] **:** yupi.

lug·pí *png* [*Ilk*] **:** pilay.

lug·pô *pnr* **:** lupaypay at walang lakas upang makabangon.

lug·sád *pnd* **mag·lug·sád, lu·mug·sád, lug·sa·dín** [*Bik*] **:** pumanaog; bumabâ.

lug·sô *pnr* **1:** nauukol sa anumang bumagsak o nagiba buhat sa pagkakalagay **:** TUNÂ[2] **2:** pagkasira ng puri ng isang babae **:** TÚPAY.

lúg·song *png* [*Seb War*] **:** babâ[1].

lug·tâ *pnr* **:** dumupok o nabulok gaya ng pisi na nabilad nang husto sa araw.

lug·tì *pnr* [*Seb*] **:** bakli.

lu·gu *png Mus* [*Tau*] **:** a cappella.

lu·gû *pnr* [*Kap*] **:** labóg[2].

lu·gúd *png* [*Kap*] **:** pag-ibig.

lúg·way *png* [*Seb*] **:** palugit[2].

lu·hà *png* [*Bik Hil Seb Tag Tau War*] **1:** malinaw at maalat-alat na likidong lumalabas buhat sa mata at karaniwang bunga ng matinding damdamin **2:** dagta ng punongkahoy – *pnd* **lu·mu·hà, ma·lu·hâ, i·lu·hà, mag·lu·hâ**.

lu·háb *png* **:** tubig na pumapasok sa loob ng isang sasakyang dagat.

lú·hang da·lá·ga *png Bot* [*luha+ng dalaga*] **:** halamang (*Pedilanthus tithymaloides*) madaling lumago, madagta, makinis, at makapal ang punò.

lú·ho *png* [*Esp lujo*] **1:** anumang bagay na nakadaragdag sa karangyaan ng pamumuhay **2:** pagmamalabis sa marangyang pamumuhay, masasarap na pagkain, mamahaling pananamit, at katulad.

lu·hô *png* [*War*] **:** bútas.

lu·hód *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** pagsayad ng tuhod sa sahig, katulong ang daliri ng mga paang nakabaluktot **:** PARINTÚMENG, SIKLOD **2:** anyo ng pagsamba at pagmamakaawa.

lú·hog *png* **:** samo – *pnd* **i·lú·hog, lu·mú·hog**.

lu·hol *png* [*Tau*] **:** telang pandekorasyon, isinasabit sa dingding kung may pagdiriwang.

lu·hó·so *pnr* [*Esp lujoso*] **:** marangya; bulagsak; gastador.

lu·hu *png Bot* [*Tbo*] **:** lansones.

lu·íb *png* [*Bik Hil Seb War*] **:** kanuló.

lu·íng *pnr* [*Ilk Tag*] **:** lastag.

lú·ka *png* [*Seb*] **:** kasal ng magkakapatid na babae ng isang pamilya sa magkakapatid na lalaki ng ibang pamilya.

lú·kab *png* [*War*] **:** uka.

lú·kad *png* **1:** *Kar* ukit sa kahoy na nakalaan upang maging hugpungan **2:** [*Kap Tag*] **a** pagkuha sa lamán ng niyog sa pamamagitan ng kampit **b** pagsimot sa natitirang laman ng kawali, kaldero, o plato **3:** [*Ilk*] tuos; táya.

lu·kád *png* **:** kalibkib.

lú·kag *png* [*Kap*] **:** paninindig ng buhok o balahibo; pangangalisag.

lu·kán *png Zoo* **:** uri ng malaking kabibe (genus *Anodonta*) o tulya.

lu·ka·nót *png Kol* **:** paghihirap o pagsisikap; punyagi.

lu·ká·ok *png Zoo* **:** uri ng maliit na isda.

lu·kás *pnd* **mag·lu·kás, lu·ka·sín, lu·ka·sán** [*Kap*] **:** maghubad; hubarin.

lu·kás *pnr* **1:** [*Kap*] kalag **2:** [*Kap*] hubad **3:** [*Pan*] bukás.

lú·kat *png* **:** pagbunot ng halaman sa pamamagitan ng pailalim na paghukay sa lupa.

lu·kát *png* [*Ilk*] **:** bukás.

lu·káw *png* [*ST*] **:** sangkalang kahoy sa pagtutuli **:** BATAKAN[1].

lú·kay *png* [*Kap*] **:** lambot.

lu·káy *png* [*Seb War*] : murang dahon ng punong niyog.

lu·káy *pnr* [*Ilk*] : maluwag.

lú·kay-lu·ká·yan *png* [*ST*] : tanikalang ginto.

luk·bâ *pnr* : tinapang karne.

luk·bán *png Bot* [*Bik Ilk Tag*] : suha.

luk·bót *png* : sisidlan na tila súpot.

luk·bú·tan *png* [*lukbot+an*] : sisidlan ng salapi.

luk·dô *png* [*Bik*] : saklob[1].

lu·kes *png* [*Tir*] : matanda.

luk·gók *png* : tunog ng nilalagok na likido : LODDOÓK.

lú·kib *png* [*Kap*] : uka.

lu·kí·luk *png Zoo* [*Seb*] : ibong (*Pycnonotus urostictus urostictus*) may maikling balahibo sa tuktok ng ulo at napalilibutan ng dilaw na lambi ang gilid ng mata : PILUKPILUK.

lu·kíp *png* : kuweba.

lú·kit *png* [*Hil*] : lílok.

luk·lák *png Zoo* : ibong (*Pycnonotus goiavier goiavier*) guhitán, batikang puti ang itaas na bahagi ng mata, at karaniwang makikita sa halamanan : ÓL-OL[1], PAGOPAGÓ, PIRRUKA.

lúk·lok *pnd* **lu·múk·lok, mag·lúk·lok, luk·lú·kin** [*Seb*] : sumiksik.

luk·lók *png* **1:** *Bot* dahon ng gabe **2:** pag-upo sa upuan ng karangalan – *pnd* **lu·muk·lók, i·luk·lók, mag·luk·lók**.

luk·lú·kan *png* [*Kap Tag*] : upuan; upuan ng karangalan *Cf* TRÓNO.

luk·mâ *png* : bitad.

lúk·man *png Bot* : lukban.

luk·még *png* [*Ilk*] : tabâ.

lúk·moy *png Bot* : lampayong.

luk·náp *pnr* **1:** tuklap na balát ng punò **2:** pag-aalis sa langib ng sugat – *pnd* **mag·luk·náp, luk·na·pín**.

lu·kô *png* : uri ng basket na sisidlan ng butil.

lú·kob *png* **1:** pagsisilong o pagbibigay ng lilim, katulad ng ginagawa ng inahing manok sa mga sisiw **2:** *Kar* uri ng kikil na pansentro **3:** *Zoo* bulate na may habang 2.56 sm, karaniwang nananahan sa batuhán at ginagawang kilawin.

lu·kób *png Kar* : uri ng paet na semisirkular ang talim.

lu·kób *pnr* **1:** malanday **2:** kubkob; natatakpan: CONCAVE.

lu·kó-lu·kó *pnr* [*Esp loco+loco*] **1:** baliw **2:** mapaggawa ng kalokohan : PILYO.

lu·kó-lu·ko·án *pnr* [*Hil*] : alak-alakan.

lu·kón *png Zoo* [*Hil Seb War*] : sugpô.

lú·kon-lú·kon *png* [*Seb*] : alak-alakan.

lu·kóng *png* **1:** pagiging kurbado, gaya ng panloob na bahagi ng bílog : CONCAVE, KADÁLO, KALÁWOM **2:** rabaw o bagay na may ganitong hugis *Cf* LANDÁY: CONCAVE, KADÁLO, KALÁWOM **3:** [*Seb*] korona ng bulaklak – *pnr* **ma·lu·kóng**.

lú·kop *png* : silungan; kanlungan; kublihan.

lú·kos *png Zoo* [*Hil*] : malaking pusit.

lú·kot *png* [*Mrw Tag*] : bakát ng tupi o gusot sa isang bagay : KESKÉS, KÚMOS, KURUMÓS, LUMÎ, YUKÓS – *pnr* **lu·kót**.

lu·kót *png* **1:** *Zoo* uri ng bubuyog na nakagagawa ng mapait na pulut-pukyutan **2:** *Bot* [*War*] halamang dagat na nakakain.

lú·kot·lú·kot *png Bot* : balbalolang.

lú·koy *png* : banayad na katahimikan.

luk·sâ *png* **1:** pagpapahayag ng dalamhati lalo na sa namatay **2:** damit ng tao na nagluluksa, karaniwang kulay itim : LALÁW, LÚTO, PALDÁS[2] – *pnd* **mag·luk·sâ, i·pag·luk·sâ**.

lúk·saw *png* [*Ilk*] : inis; galit; sama ng loob.

lúk·so *png Zoo* [*Hil*] : luktón.

luk·só *pnd* **lu·muk·só, luk·su·hán, luk·su·hín** [*Bik Hil Pan Seb Tag War*] : tumalon; lumundag.

lúk·song bá·ka *png* [*lukso+ng baka*] : larong pambata, tumatalon ang bawat kasali nang hindi nakakanti o nagagalaw ang niluksuhan *Cf* LUKSÓNG TINÍK : LEAP FROG.

luk·sóng ba·yó *png* [*lukso+na bayo*] : larong pambata sa Laguna at Katagalugan, tumatalon ang bawat kasali ng magkalabang pangkat mula sa pook na pinagbagsakan ng kaniyang kakampi hanggang makaabot sa katapusan o base : DAMBUWÁN, LINNAGTÔ, LUKSÓNG PALYÁ, LUKSÚHAN.

luk·sóng lú·bid *png* [*lukso+na lubid*] : laro ng paglundag sa loob ng arko ng iwinawasiwas na lubid.

luk·sóng pal·yá *png* [*lukso+na palya*] : luksóng bayó.

luk·sóng ti·ník *png* [*lukso+na tinik*] : laro ng paglundag sa kamay na nakaunat ng dalawang batang nakaupo *Cf* LUKSÓNG BÁKA.

luk·sú·han *png* [*Pan*] : luksóng bayó.

luk·tâ *pnr* : nasira, napunit, o nagutay, karaniwang hinggil sa damit na malimit gamitin.

luk·tô *png* [*Bik Ilk Pan Seb Tag War*] : pagtanggal; pagpatlang.

luk·tón *png Zoo* [*Bik Ilk Pan Seb Tag War*] : tipaklong na batà at walang pakpak : LOLON, LÚKSO.

luk·tu·kóng *png Bot* : basil.

lu·ku·lók *pnr* : nalulungkot; nahahapis.

lú·kut lá·pas *png Bot* [*Sul*] : amorseko.

lu·là *png* [*Bik Kap Tag*] : hilo na karaniwang nararamdaman kung nasa mataas na pook o lulan ng sasakyang panghimpapawid *Cf* ACROPHOBIA.

lú·lam *png* [*Kap*] : dag-om.

lú·lan *png* [*Kap Hil Seb Tag*] **1:** sakay ng sasakyan **2:** ang nakapaloob sa sisidlan **3:** ang nakapaibabaw sa rabaw na gumagalaw; karga; kargamento.

lú·lay *png Lit Mus* : oyayi.

lu·ling·há·yaw *png* [*Seb*] : liwalíw.

lullaby (lá·la·báy) *png Lit Mus* [*Ing*] : oyayi.

lú·lo *pnd* **mag·lú·lo, i·lú·lo, lu·mú·lo** : magpabaga ng bakal at biglaang ilubog ito sa tubig upang magkaroon ng sapat na tigas : SUBÓ.

lu·lò *png* : paggiya o pangunguna ng isang tao sa pila o hanay ng mga naglalakad.

lu·lô *png* [*Bik*] : palayaw.

lu·lód *png Ana* [*Seb Tag War*] : malaking buto na kasama ang balát at laman na nasa harapan ng binti, mula sa tuhod pababa : DUNTUG.

lú·log *png* : anumang bagay na nakapagpapadingas o nakapagpapasiklab ng apoy *Cf* HUMBÁD : TINDER.

lu·lón *png Zoo* [*Iva*] : balang.

lu·lón *pnd* **lu·mu·lón, lu·lu·nín 1:** lunok **2:** ibalumbon ang banig at iba pang bagay na may ganitong lapad.

lu·lóng *pnd* **ma·lu·lóng, i·lu·lóng, mag·pa·ka·lu·lóng** : masadlak sa isang gawain o kalagayang ipinagpapatuloy kahit ayaw *Cf* SUGAPÀ.

lú·los *png Bot* : uri ng punongkahoy na tuwid ang pagtubò at walang hugpungan.

lú·los *pnd* **mag·lú·los, lu·mú·los, lu·lú·sin, lu·lú·san 1:** maglakad nang tuloy-tuloy **2:** magdaan o lumusot sa makitid na daanan nang walang tigil o abala.

lu·lót *pnr* : labis na pagkahinog.

lu·lu·án *png Bot* [*Ilk*] : kiyapo.

lu·lu·bú·ngan *png*: katangan ng gaod.

lú·lug *png* [*Ifu*] : tuhod.

lu-lu-ib *png Zoo* [*Ifu*] : uwang tubig (order *Coleoptera*) na maliit, kulay-lupa, at may manipis na pakpak.

lu·lu·ngì *png Zoo* : bugíng.

lu·lút *pnr* [*Kap*] : hinóg.

lu·lú·yun *pnr* [*Kap*] : lagalag.

lu·má *pnr* [*Kap Tag*] : pagbabawas ng volume o kantidad, karaniwan sa pagbayo, pagdikdik, pagnguya, at iba pa.

lu·mà *pnr* [*Kap Tag*] **1:** nauukol sa katagalan ng pagkakagawa o pangyayari; dati na **2:** lipas sa moda *Cf* ANTIGO : DÁAN, LAON.

Lu·má·bat *png Mit* [*Bag*] : unang mortal na nakarating sa langit at naging diyos.

lu·ma·bí *png* [*Ifu*] : panahong 11:00 n.g. - 1:00 n.u.

lú·mad *png* [*Seb*] **1:** katutubò **2:** taal[2].

lu·má·han *png Zoo* [*Mrw Sml Tag*] : matang-baka.

lú·man *png Zoo* [*Kay Iba*] : hása-hasà.

lu·má·nay *png* **1:** *Bot* palumpong (*Homonoia riparia*) na tumataas nang 2 m, luntian ang rabaw ng dahon, at kulay tsokolate ang likod : AGÚYOY, BILÍBIG, DUMÁNAY, HANGÁRAY, MAYÓYOS, MIAGÚY **2:** pagiging dahan-dahan at maingat.

Lú·mang Ti·pán *png* : kasulatang binubuo ng unang 39 na aklat ng Bibliyang Kristiyano; Bibliyang Hebrew na naglalaman ng talâ ng paglalang, pinagmulan ng sangkatauhan, kasunduan ng Diyos sa mga Hudyo at ang kanilang sinaunang kasaysayan *Cf* BAGONG TIPAN : OLD TESTAMENT.

lu·ma·ón *pnr* : baog.

lú·mat *png*: pagkaantala ng mga bagay na dapat gawin.

lu·máw *png* [*Seb*] : bumbunan.

Lu·má·wig *png Mit* [*Cor*] **1:** bathalang tagapaglikha *var* Lomawig, Lumauig, Lumauwig **2:** anak ni Kabunyian, isang diyos.

lu·máw-lu·máw *pnd* **mag·lu·máw-lu·máw, lu·mu·máw-lu·máw** [*Hil*] : mangilid ang luha.

lú·may *png* **1:** [*Mrw Seb Tag*] lumanay; bagal **2:** gayuma **3:** *Bot* [*Bik*] payangpayang-gubat.

lu·ma·yá·gan *png Zoo* [*Mrw*] : malaking uri ng alimango o alimasag.

lum·bá *png* **1:** pagpupunyagi; pagpupumilit **2:** pagsalok ng tubig sa balon o sa poso – *pnd* **mag·lum·bá, lum·ba·hín.**

lum·bà *png* [*Hil Seb*] : karera[1,2].

lum·bâ *png* **1:** paraan ng paglakad ng kabayo; paluksong takbo **2:** *Zoo* pating (*Carcharias melanopterus*) na itim ang palikpik.

lum·bá·go *png Med* [*Esp*] : paulit-ulit na pangingirot sa ibabang dako ng likuran ng tao; rayuma sa likod sa dakong baywang.

lúm·ba-lúm·ba *png Zoo* : mammal (family *Delphinidae*) na nakatira sa dagat at may mahabang nguso : DELPIN, DOLPHIN, LUMÓD.

lum·báng *png Bot* : punongkahoy (*Aleurites moluccana*) na karaniwang 80-150 sm ang diyametro, biluhaba ang bunga na nakukunan ng langis na sangkap sa paggawa ng pintura, barnis, sabon, at iba pa : BÍYAW, KAPÍLI, KALUMBÁN.

lum·báng-ba·nu·ka·lád *png Bot* : bagilumbáng.

lum·báng-gú·bat *png Bot* : bagilumbáng.

lumbar (lám·bar) *pnr Ana* [*Ing*] : may kaugnayan sa pigi lalo sa ibabang bahagi nito.

lúm·bay *png* [*Hil*] : mura at malambot na dahon; bagong-sibol na dahon.

lum·báy *png*: matinding kalungkutan : HAPIS[2], LAIW, PANGLÁW, TARUMPÍNGAY.

lum·bá·yaw *png Bot* [*Mrw Tag*] : matigas na punongkahoy na kauri ng mahogany.

lumber (lám·ber) *png, pnr* [*Ing*] **1:** tabla, kahoy, o troso **2:** mga gamit o kasangkapang patapón.

lumberjack (lám·ber jak) *png* [*Ing*] **1:** tao na pagputol ng troso ang trabaho **2:** jacket na maikli at karaniwang ginagamit ng magtotroso.

lum·bî *pnr* : namumula; mapula.

lum·bó *png* **1:** [*Kap Seb Tag*] inuman na yari sa bao ng niyog **2:** [*Seb*] hungot.

lum·bód *png Bot* : murà.

Lum·bóng *png Mit* [*Mrw*] : dambuhalang hayop na tagapasan ng daigdig; pinaniniwalaang sanhi ng lindol tuwing kinakagat ng kasamang hipon.

lum·bóy *png Bot* [*Bik Hil Iba Ilk Kap Seb Tag*] : duhat.

lúm·bre *png* [*Esp*] : bintanilya; awang sa itaas.

lu·mé·me *png* [*Kap*] : lusob; salakay; atake.

lu·mì *png* **1:** paglambot ng dahon ng saging, tabako, at iba pa **2:** yumi **3:** hinhin *Cf* MALUMÌ.

lu·mì *pnr* : malambot kung hawakan tulad ng balát, tela, at iba pa.

lu·mî *pnr* [*Seb*] : lukót[2].

luminary (lú·mi·ná·ri) *png* [*Ing*] : luminaryo.

lu·mi·nár·yo *png* [*Esp luminario*] **1:** iluminasyon; maraming nakasinding ilaw : LUMINARY **2:** tao na naging matagumpay sa piniling larangan o propesyon : LUMINARY **3:** tao na bumubuhay o nagpapasigla sa ibang tao : LUMINARY.

lú·ming *png* [*Seb*] : lamya.

lú·mis *png*: pagkawala ng kayamanan.

lu·mís·te·ról *png BioK* [*Ing*] : compound ($C_{28}H_{44}O$) na hindi natutunaw sa tubig at nalilikha sa pamamagitan ng ergosterol.

lu·mí·tog *png Zoo* : isdang (family *Mulligidae*) abuhin at hugis-silindro ang katawan.

lum·lóm *pnr* **1:** nahinog dili kaya'y nabulok dahil hindi tumanggap ng sapat na hangin **2:** kuláng sa sariwang hangin.

lu·mó, lu·mò *png* : panlalambot o panghihina ng katawan at kalooban dahil sa hindi mabuting balita o pangyayari.

lú·mo *pnr* [*Seb*] : mahinhin.

lu·mó-an *png Zoo* [*Seb*] : uri ng sapsap.

lu·mód *png Zoo* [*Seb*] : lumba-lumba.

lú·mon *png* : pisan[1].

lú·mon *pnd* **mag·lú·mon, lu·mú·mon** [*Hil*] : makitira sa ibang tao.

lu·món *png Bot* : uri ng lumot na nakagagamot at tumutubo sa punong niyog.

lú·mot *png Bot* **1:** pangkalahatang tawag sa alga **2:** alga (*Usnea philippina*) na matatagpuan sa katawan ng punong niyog at pino **3:** uri ng alga (*Diginea simplex*) na nakagagamot **4:** alga (*Gracilaria lichinoides*) na maaaring kainin ng tao, karaniwang nakikita sa mabato, at mabuhanging bahagi ng pampang **5:** manipis at luntiang alga (*Gracilaria confervoides*) na inilalahok sa ibang gulay, at ginagamit sa paggawa ng agar-agar **6:** alga (*Gracilaria crassa*) na maaaring kainin ng tao : SUWÉLDO-BAYBÁY **7:** alga (*Gracilaria eucheu-*

moides) na nakakain : KÁNOT-KÁNOT **8:** alga (*Halymenia formosana*) na maaaring kainin ng tao : GAMÉT **9:** balbalúng **10:** alga (*Enteromorpha intestinalis*) na pagkain ng bangus **11:** asul-luntiang alga (*Microcystis arruginosa*) na karaniwang matatagpuan sa lawa ng Laguna at Ilog Pasig.

lump (lamp) *png* [*Ing*] : kimpal[2].

lúm·pag *png* **1:** [*Seb*] guhit **2:** [*Hil Seb*] pagbagsak o pagguho ng isang estruktura.

lúm·pak *png Ana* [*War*] : balakang.

lum·pát *png* : kilos na di-kanais-nais at sumisira sa daloy ng pagpapatupad ng gawain.

lum·pát *pnd* **lum·pa·tán, lu·mum·pát :** dumamba o umalma ang kabayo.

lúm·paw *png* [*Hil*] : bungangkahoy na nalalaglag bago magtigulang.

lúm·ping *pnr* [*Seb*] : yupi.

lúm·pis *pnr* [*Kap*] : kulubot.

lum·pí·tan *png Bot* [*Mag*] : kabelyo-de-anghel.

lum·pi·yâ *png* [*Tsi*] **1:** putaheng binubuo ng hipon, karne, at gulay, ginigisa at binabalot sa manipis na pambalot na arina **2:** anumang putahe na binalot sa gayong paraan : SPRING ROLL.

lum·pi·yáng ma·káw *png* [*Tsi*] : siyomay.

lum·pó *png Med* : tao na hindi makalakad dahil sa karamdaman o pinsala sa mga paa : BAKÓL, LAÍN.

lum·pók *png* **1:** bunton ng inaning palay na nakahandang giikin **2:** umpok; tumpok.

lum·pón *png* : pagtitipong muli; reunyon.

lúm·pong *png* : langkay; kumpol.

lúm·poy *png Bot* : lampayong.

lump sum (lamp sam) *png* [*Ing*] : buo o kabuuang halaga ng isang bagay.

lu·mú·luk·só *png Zoo* : sabalo.

lú·mun *pnr* [*Kap*] : lunót.

lú·na *png* [*Esp*] : buwan.

lu·nà *png Zoo* : uri ng malalaking kabibe (genus *Anodonta*).

lu·nâ *png* [*War*] : lusak; putik.

lu·na *png* [*Tau*] : tabâ.

Luna, Antonio (lú·na an·tón·yo) *png Kas* : 1866-1899, parmasyutiko at naging pangkalahatang heneral ng hukbong Filipino noong Digmaang Filipino-Amerikano.

lunacy (lú·na·sí) *png* [*Ing*] **1:** pagkasinto-sinto; pagkasumpungin **2:** kalokohan; kahibangan.

lú·na de mi·yél *pnr* [*Esp luna de miel*] : pulutgata.

lu·na·gán *pnr* [*Iba*] : kanáw.

Luna, Juan (lú·na hu·wán) *png Kas* : 1857-1899, unang Filipinong pintor na nagkamit ng unang gantimpala sa pintura sa labas ng bansa sa pamamagitan ng obra maestrang **Spoliarium**.

lu·nák *pnr* : hinog sa punò.

Luna, Manuel (lú·na man·wél) *png* : 1856-1883, mahusay na biyolinista at kapatid nina Juan Luna at Antonio Luna.

lú·nan *png* : pook; tagpo.

lú·nang *png* [*Seb*] : lublob[1] – *pnd* **mag·lú·nang, lu·mú·nang**.

lu·nár *png* [*Esp*] : nunal.

lu·nár *pnr* [*Esp*] : may kaugnayan sa buwan

lú·nas *png* **1:** gamot; pang-alis ng kirot o sakit : ÁGAS, DÁIR **2:** antidote ng lason **3:** kalutasan; solusyon **4:** bahagi ng araro **5:** sahig ng bangka **6:** *Bot* palumpong (*Lunasia Amara*) na tumataas nang 3 m at may dilaw na bulaklak **7:** kapatagan sa kailaliman.

lu·nás *png Bot* : punongkahoy (*Gonocaryum calleryanum*) na may puting bulaklak, may bungang nuwes, at gamot sa sakit sa tiyan : ÁNGKAK, KARASÓKO, MALAPINGGÁN, MALASITÚM, MALATÁPAY, ROGROGSÓ, TÁINGAMBUHAY, URÁTAN.

lu·nas·yón *png* [*Esp lunación*] : sanligid ng buwan na karaniwang 29 araw, 12 oras, 44 minuto, at 2-8 segundo sa pagitan ng dalawang magkasunod na bagong buwan.

lu·nát *png* [*Iva*] : binat.

lu·ná·ti·kó *png* [*Esp lunaticó*] : tao na nasisiraan ng bait.

lu·náw *png* **1:** putik **2:** pagkalusaw nang unti-unti sa pamamagitan ng tubig o anumang likido.

lú·nay *png* [*Kap Tag*] : dagta ng punong-kahoy o halaman.

lunch (lants) *png* [*Ing*] **1:** tanghalian **2:** ang pagkain o kinakain sa tanghali.

luncheon (lán·tson) *png* [*Ing*] **1:** tanghalian; pananghalian **2:** salusalo o handaan sa pananghalian o sa panananghali.

luncheonette (lán·tso·nét) *png* [*Ing*] : maliit na restoran.

lún·dag *png* [*Seb*] : pag-upo na gaya sa áso.

lun·dág *pnd* **lun·da·gín, lun·da·gán, lu·mun·dág 1:** biglang pagpapaangat ng katawan mula sa isang pook o bagay hanggang sa kabila at pagbaba kaagad : LAGTÓ, LEAP, LUKSÓ, TALON, UKDÓ **2:** biglang lukso upang makaiwas sa panganib o upang maipahayag ang pagkaramdam ng malaking kagalakan : BISIYESTO[1].

lun·dáy *png* : maliit na bangka, karaniwang para sa isang tao lámang.

lun·dô *png* **1:** kalagayang mababa o malalim kaysa ibang bahagi, karaniwang sa gitna : HABYÓG **2:** pinakamababang dako ng isang uka o siwang na natatanaw sa bundok **3:** pinakasupot ng lambat na pinagtitipunan ng húli.

lún·dong *png Zoo* [*Hil*] : tukang[2].

lún·dop *png* [*War*] : paghulaw ng bagyo.

lune (lun) *png Mat* [*Ing*] : pigurang hugis bagong-buwan na nalilikha sa espero at plane ng dalawang arko na nagsalikop sa dalawang punto.

Lú·nes *png* [*Esp*] : ikalawang araw ng linggo; kasunod ng Linggo : ISNIN, MONDAY.

Lu·né·ta *png* [*Esp*] : liwasang pasyálan sa Lungsod Maynila : RIZAL PARK.

lu·né·ta *png* [*Esp*] : anumang pook o puwang na hugis gasuklay na buwan.

lu·né·to *png* [*Esp*] : siwang na hugis-arko sa simboryo at pinapasukan ng liwanag.

lunette (lu·nét) *png* [*Ing*] **1:** maliit na nakaarkong bútas sa kisame ng simboryo **2:** hugis bagong buwan na pook o kuwarto na may pintura, estatwa, at iba pa **3:** hugis singsing na kinakabitan ng kawing upang humila ng sasakyan **4:** sisidlan ng ostiya.

lung (lang) *png* [*Ing*] : bagà.

lu·ngá *png Bot* [*Seb War*] : lingá.

lu·nga *png* [*Gui-Bag*] : lansadera.

lú·ngad *png* **1:** pagluwa o pagsúka ng sanggol sa sinusong gatas **2:** ang gatas na iniluwa *var* lúng-ad.

lu·ngág *png* [*Seb*] : uka.

lúng-ag *pnd* **mag·lúng-ag, lung-á·gin, lung-á·gan, i·lúng-ag** [*Seb*] : magsaing.

lu·ngál *pnr* [*ST*] : isinilang na patay.

lu·ngás *pnr* : bahagyang nasira; pingas gaya ng ngiping nabungi.

lu·ngáw *png* **1:** hukay sa lupa na malaki at malalim at ginagamit na imbakan ng mga bunga, tapunan ng sukal, at iba pa **2:** kahoy na inuka ang kátawan at inilaan sa pag-aasin ng isda o kainan ng malaking hayop.

lu·ngáy *pnr* **:** nakalaylay, tulad ng sanga ng punongkahoy.

lu·nga·yî *pnr* **:** nakayuko o nakatungo, karaniwan kapag namimighati o nalulungkot.

lu·ngay·ngáy *pnr* [*Hil Seb Tag*] **:** nakabagsak ang ulo nang patalikod; nakakiling ang katawan sa likuran dahil sa kawalang lakas.

lung·gâ *png* [*Kap Tag*] **1:** malalim na hukay sa lupa o sa putik na pinamamahayan ng mga hayop, parasito, at iba pa **:** HOLE[3] **2:** *Kol* pook na taguan ng mga masasamang loob, lagalag, at iba pa.

lung·gá·ngan *png* [*Ilk*] **1:** dalawang malaking putol ng kawayan sa itaas na gilid ng kariton **2:** alinman sa dalawang baras ng kareta.

lung·ga·tî *png Sik* **:** damdamin ng paghahangad na karaniwang may kasamang aktibong pagsisikap na baguhin ang kasalukuyang kalagayan na kulang, labis, o magulo upang umayon o umakma sa layon ng isang indibidwal **:** DESIRE, HÁNDOM, KARÁYO, LUBÁS, PITHAYA, PILÁLEK.

lu·ngì *png Zoo* **:** alinmang isdang (family *Belonidae*) may matulis na ngipin na gaya ng karayom **:** SUSWÎ.

lu·ngì *pnd* **ma·pa·lu·ngì, i·lu·ngì, i·pa·lu·ngì :** mapahamak, madesgrasya, o datnan ng masamang kapalaran.

lu·ngíb *png* **1:** yungib sa ilalim ng tubigán **2:** *Ark* [*Seb Tag*] alkoba.

lu·ngí·na *png* [*Ifu*] **:** kalagitnaan ng Enero hanggang kalagitnaan ng Pebrero, panahon ng paghahanda ng bukid upang tamnan.

lúng·kab *pnr* [*Seb*] **:** tingkab.

lung·kág *pnr* **:** mataba o malaki ngunit magaan ang timbang.

lung·kát *png* [*ST*] **:** hulmahang yari sa kahoy.

lung·kî *png Mil* [*ST*] **:** malaking kalasag; panangga; pananggalang.

lung·kót *png* **:** damdaming nalilikha ng di-kanais-nais na pangyayari *Cf* DALITÂ, DALAMHATI, HÁPIS, HILÁHIL, LUMBÁY, PIGHATÎ**:** PANIMDÍM[3].

lu·ngó *pnb* **:** hirap na hirap sa paghinga, gaya ng tao na nalulunod **:** HINGALO, SINGHÁP.

lu·ngók *pnd* **ma·lu·ngók, lu·ngu·kín** [*ST*] **:** takutin; sindakin.

lú·ngon *png* **1:** [*Bil*] lansadera **2:** [*Seb*] pisan[1].

lu·ngón *png* [*Bik Hil Ilk Pan Seb War*] **:** kabaong.

lu·ngo·nen *png* [*Tbo*] **:** lansadera.

lú·ngos *png Heo* **:** tulis o ungos ng lupang pumapasok sa katabing dagat o ilog *Cf* TANGWÁY.

lú·ngoy *png* **:** pagsamo nang buong katapatan – *pnd* **mag·lú·ngoy, lu·mú·ngoy, i·lú·ngoy**.

lúng·say *png* **:** pagsusuot ng damit nang nagmamadali at walang ingat – *pnd* **mag·lúng·say, lung·sá·yin, lung·sá·yan**.

lung·sô *png* **:** bunton ng dayami o damo.

lung·sód *png* **1:** bayan na higit na matao at malakas ang komersiyo, karaniwang sentro ng politika at kabuhayan **:** CITY, DAKBAYAN, SIYUDÁD **2:** [*Seb*] nayon *var* lunsód.

lung·tád *png* [*ST*] **:** kalagayang malusog o mabuti.

lung·tî *pnr* [*Tsi*] **:** varyant ng **lunti**.

lún·haw *pnr* [*Hil*] **:** matingkad na lunting kulay ng dahon.

lu·ning·níng *png* **:** liwanag na kumikislap.

lún·lon *png* [*Seb War*] **:** lantay.

lun·lóng *png* **1:** dampa na higit na maliit sa kubo **2:** [*ST*] pagtangis nang mabagal at tahimik.

lu·nó *pnd* **1: mag·lu·nó** maghunos ng balát, gaya ng ilang kulisap at ahas **2: mag·lu·nó, lu·nu·hín** [*War*] magparaan ng taglamig sa pamamagitan ng pagtulog; matulog sa panahon ng taglamig.

lú·nod *png***:** pagtigil ng hininga dahil sa daluyong ng hangin o hadlang ng tubig kung nasa ilalim nito **:** LAMÓS – *pnd* **ma·lú·nod, lu·nú·rin**.

lú·nok *png* [*Bik Seb War*] **:** latik.

lu·nók *png* **1:** pagdaraan sa lalamunan patungong tiyan ng anumang bagay **2:** pagpapaumanhin o pagtanggap sa kalooban ng pangit na pangyayari o salita *Cf* LAGOK **:** AKMOL, HÁLON, LULÓN, TILMÓN – *pnd* **lu·nu·kín, lu·mu·nók**.

lun-ók *pnr* [*Bik*] **:** labog.

lú·nos *png* **1:** awa; habag **2:** pagkaawa sa sarili **3:** kahoy na hindi magningas **4:** [*War*] gútom.

lu·nót *pnr***:** hinog na hinog; malambot dahil sa labis na kahinugan **:** LUMUN.

lú·noy *pnd* **mag·lú·noy, lu·mú·noy :** lumakad sa tubigán nang hindi naghuhubad ng damit.

lum·sád *png* **1: a** pagdaong ng sasakyang dagat **b** pagbaba o pag-ahon buhat sa sasakyan **c** pagdedeskarga ng anumang lulan **2:** pagpapakilala o pagsisimula ng isang proyekto – *pnd* **mag·lun·sád, i·lun·sád**.

lún·say *png* [*Seb*] **:** wagas; dalisay.

lun·sód *png* **:** varyant ng **lungsod**.

lún·tad *png* [*Seb*] **:** iral[1].

lun·táng *png Mus* [*Mag*] **:** instrumentong troso na nakabitin nang pahalang, magkakahanay, at pinapalo ng piraso ng kahoy upang patugtugin **:** KLÚTANG, KWINTÁNGAN KÁYU, PÁTUD SABAGÁN.

lun·táy *png* **:** gasgas; gastado.

lun·tî *png* [*Tsi*] **:** kulay sa pagitan ng dilaw at bughaw sa ispektrum – *pnr* **lun·tí·an :** BERDE[1], GREEN.

lu·núd *pnr* [*Hil*] **:** mababang uri.

lu·núg-lu·nóg *png* [*War*] **:** malangis na dumi sa balát.

lu·nú·nu *png Bot* [*Seb*] **:** hinabúad.

lu·ók *png* [*War*] **:** pugante.

lu·óm *pnr* [*Bik Tag*] **:** kulob at walang hanging makapasok.

lu·ón *png* [*Seb*] **:** pisan[1].

lu·óng *png* **1: a** uri ng taguan ng isda **b** uri ng bitag na panghuli ng dalag at ginagamit sa Laguna **2:** lambák.

lu·óp *png***:** habuhob – *pnd* **mag·lu·óp, lu·u·pín**.

lu·óy *pnr* [*Hil Tag*] **:** lanta.

lú·pa *png Ana* [*Kap*] **:** mukha[1].

lu·pá *png Bot* [*Ilk*] **:** palumpong (*Laportea meyenia*) na may mabalahibo, nakaiirita, at malalaking dahon.

Lu·pà *png***:** planetang tinitirhan ng tao, ikatlo ang pagkakaayos mula sa araw, at may diyametrong 12,681.6 km **:** EARTH.

lu·pà *png* [*Hil Mag Mrw Tag Tau*] **1:** mapipinong butil na naiiba kaysa bato, graba, at iba pa **:** DAGÁ, DUTÀ, GUMI, SOIL, TANÁ, TIYERA, TUNÀ, YUTÀ[2] **2:** bayan; inang-bayan; lupang-tinubuan; lupang sinilangan **3:** propyedad; pagaari; ari-arian; lote; asyenda; rantso **4:** dumi; alikabok; putik; mantsa **5:** ilalim ng bahay; ibaba ng gusali **6:** kamunduhan.

lu·pa·gî *png* [*Hil Tag*] **1:** pag-upo nang nakasalampak sa sahig **2:** pagkaubos

ng kabuhayan; pagkabigo sa pangangalakal o labanan.

lu·pák *png* **:** saging na sabá na nilaga, dinikdik, at hinaluan ng niyog, asukal, gatas, at mantikilya.

lu·pák *pnd* **mag·lu·pák, lu·pa·kín, i·lu·pák, lu·pa·kán 1:** magbayo ng palay upang maihiwalay ang ipa sa bigas **2:** mag-alis ng upak ng halamang gaya ng tubó *Cf* LUBÁ.

lu·pa·ká·ya *pnr* [*Kap Tag*] **:** hindi makagawa at makakilos dahil sa panghihina at kawalan ng kakayahan **:** ALOPAKAYA.

lu·pá·lop *png* **1:** kontinente **2:** malayong lupain.

lu·pa·nít *png* [*ST*] **:** lupit.

lu·pá·say *png* **:** pag-upo nang sayád ang puwit sa sahig.

lu·pa·sáy *pnr* [*Kap Tag*] **:** naupo nang pasalampak **:** LAPIGÂ.

lu·pay·páy *pnr* [*Tsi Ilk Tag*] **:** laylay, tulad ng pakpak o biyas, dahil sa kahinaan.

lú·peng *png Zoo* [*Ilk*] **:** kalabukab.

Lupercalia (lu·pér·ka·lí·ya) *png* [*Ing*] **:** sinaunang pagdiriwang ng mga Romano.

lu·pés *pnr* [*Ilk*] **:** baog.

lu·pì *png* [*Kap*] **:** hunós; pagpapalit ng balát.

lu·pî *png* **:** varyant ng **tupi**.

lú·pig *png* [*Bik Kap Seb Tag*] **:** pagsupil; pagpapasukó; pagsakop – *pnd* **lu·pí·gin, ma·lú·pig**.

lu·píng *png Bot* **:** uri ng kamote.

lu·píng *pnr* [*Kap Ilk*] **:** malaki at luyloy gaya sa tainga.

lu·pi·páy *pnr* **:** nanlalambot dahil sa panghihina ng loob *Cf* LUPAYPAY.

lu·pís *png* [*Tau*] **:** tali.

lu·pí·sak *png Zoo* [*Kap*] **:** butikî.

lu·pí·san *png Bot* [*Hil*] **:** tugi.

lu·pít *png* [*Kap Tag*] **1:** marahas na paggamit ng lakas o kapangyarihan **:** CRUEL, DUKSÁ, KÚRI, ULPÍT **2:** asal na hindi marunong magpakundangan o magpatawad sa kapuwa; bangis ng pag-uugali **:** CRUEL, DUKSÁ, KÚRI, ULPÍT – *pnd* **mag·ma·lu·pít, pag·ma·lu·pi·tán** – *pnr* **ma·lu·pít**.

lup·lóp *png* **:** pagluhod na nakadiin ang mga kamay sa sahig o sa lapag na kinaluluhuran, at nakasayad ang ulo sa mga tuhod – *pnd* **lu·mup·lóp, lup·lu·pán**.

lup·lú·pan *png* [*ST*] **:** pugon.

lu·pò *png Zoo* **:** isdang alat (*Synanceia horrida*) na malaki ang bibig, matinik ang katawan, at karaniwang humahaba nang 25-65 sm.

lu·pô *png* [*ST*] **:** seremonya ng sumpa na nagsusunog ng damong mula sa bubong at tinutunaw sa tingga, itlog, at abo.

lú·pog *pnr* **:** nabulok dahil sa labis na tubig, gaya ng halaman na tigmak ng tubig.

lu·pók *png* [*Pan*] **:** gapok[1].

lu·pók *pnr* **:** tumutukoy sa malalambot na ibabaw o umbok na nananatiling lubog matapos diinan.

lu·pón *png* **:** kalipunang binubuo ng ilang tauhan na hinirang upang gumanap ng isang tanging tungkulin alinsunod sa batas **:** CHAMBER[5], COMMITTEE, KOMITE.

lú·pos *png* [*Ilk*] **:** hunós; pagpapalit ng balát – *pnd* **mag·lú·pos, lu·pú·san**.

lú·pot *png* **:** tao na dumudukot ng batà.

lup·pó *png* [*Ilk*] **:** hita.

lup·sák *pnr* **:** bumagsak, gaya ng mahihinang gusali.

lú·pug *png Zoo* [*Ifu*] **:** manok na may itim na balahibo at balát **:** ULIKBA.

lú·pus *png Med* [*Ing*] **:** uri ng sakit sa balát at nagnanaknak, lalo sa tuberkulosis sa balát.

lu·râ *png* [*Kap Seb Tag*] **:** varyant ng **dura** – *pnd* **lu·mu·râ, i·lu·râ, lu·ra·án**.

lu·rá·an *png* [*lura+an*] **:** kuspidor.

lu·ran·dan *png Mus* [*Ayt-Mgk*] **:** ritmo.

lu·ráy *pnr* **:** lamuray.

lú·rit *png* **:** katas ng bunga na malagkit.

lú·rok *png* **1:** pag-arok sa lalim ng tubig sa pamamagitan ng tiking kawayan **2:** paglutas sa isang bugtong o suliranin **3:** sa huweteng, pagbása sa panaginip upang matapatan ng numero.

lúr·ya *png Bot* [*Iva*] **:** uri ng saging na katu;ad ng saba ang bunga.

lú·sa *png* **:** pahayok na pagkagat.

lú·sab *png* **:** pagkagat nang nagngangalit.

lú·sad *png* [*Seb War*] **:** babâ[1].

lú·sak *png* **1:** [*Kap Tag*] putik **2:** hamak na búhay o pamumuhay – *pnr* **ma·lu·sák**.

lú·saw *png* **:** pagkatunaw sa mga bagay sa pamamagitan ng init, lamig, tubig, at iba pa; pagiging likido ng isang dating solido **:** LÁSAW, TULAS[1] – *pnd* **lu·mú·saw, lu·sá·win, ma·lú·saw**.

lu·sáw *pnr* **1:** tunaw; naging tubig o likido **:** LAPUNAW **2:** bulok.

lú·say *png Zoo* [*Hil Seb*] **:** damong dagat.

lu·sáy *png* [*Seb*] **:** kulanî.

lu·sáy *pnr* **:** madalang na tubò, gaya ng sa buhok o damo.

Lus·bél *png* [*Esp Luzbél*] **:** Lusiper.

lú·sek *png* [*Pan*] **:** póste[2].

lu·sé·ro *png* [*Esp lucero*] **:** bituing marikit o maningning.

lú·ses *png* [*Esp lúces*] **:** artipisyal na liwanag na likha ng pulbura at pormulang kemikal, karaniwang ibinabalot sa papel upang maging hugis tungkod, baras, o tingting *var* lusis.

lu·sí·los *png* [*Ilk*] **1:** sinaunang barena **2:** instrumentong mapurol ang talim.

Lú·si·pér *png* [*Esp lucifer*] **:** sa Bibliya, arkanghel na palalo at mapaghimagsik at kumalaban sa Diyos **:** LUCIFER, LUSBEL, SATANAS.

lus·lós *png Med* **:** sakit na may kinalaman sa abnormal na paglawlaw ng bayag o paglabas ng matris sa puwerta; paglabas ng usos sa bútas **:** DANGLA.

lus·lós *pnr* **:** nakabitin; laylay; us-os.

lú·sob *png* **1:** *Mil* pagsalakay at pananakop, karaniwan ng hukbo **2:** anumang katulad na kilos **:** DALASA – *pnd* **man·lú·sob, lu·sú·bin, lu·mú·sob**.

lu·sóg *png* **1:** lakas ng katawan **:** SALÚD **2:** progreso; kaunlaran.

lu·sók *png* [*Seb*] **:** butil; abaloryo.

lu·sók *pnr* **:** mapurol at pantay ang dulo.

lú·song *png* **1:** pagbabâ mula sa isang mataas na pook **2:** [*ST*] pagbibili ng mga bagay sa mababang halaga – *pnd* **lu·mú·song, i·lú·song, lu·sú·ngin**.

lu·sóng *png* [*Tsi Hil Seb Tag War*] **:** kasangkapang gawa sa kaputol na katawan ng kahoy na may uka sa gitna at pinagbabayuhan ng palay *Cf* ALMIRES **:** ALSÓNG, BAYÚHAN, HÚSONG, LASÓNG, LÉSONG, LUBÁNG, MORTÉRO.

lu·sór *png* [*Pan*] **:** tása.

lu·sót *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** pagdaan sa makipot na bútas, siwang, puwang, o anumang maaaring daanan **2:** paglampas ng nahuhuli sa nauuna **3:** pagtatagumpay sa isang suliranin, pakikipagtunggali, o pagsubok **4:** palihim na pag-aabot ng

anumang bagay sa sinuman – *pnd* **lu·mu·sót, lu·su·tán, i·lu·sót**.

lu·sót *pnr* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** tagos **2:** lampas **3:** ligtas.

lús·pad *pnr* [*Hil Seb*] **:** maputla.

lús·saw *png* [*Iba*] **:** gálit.

lus·táy *png* **1:** pag-ubos ng kayamanan o salapi sa hindi karapat-dapat na paraan **2:** pagdespalko ng salapi ng isang kompanya o tao **:** WALDÁS – *pnd* **mag·lus·táy, lus·ta·yín, i·lus·táy**.

lu·sú·ngan *png* [*ST*] **:** walang tainga o isa lámang ang tainga.

lú·tab *png* [*Ilk*] **:** bulâ.

lu·tád *png* **1:** lámas **2:** pagkasira o paglambot ng isang bagay sanhi ng malimit na paggamit – *pnd* **lu·mu·tád, i·lu·tád, lu·ta·dín**.

lu·ták *png* [*Seb*] **:** lamat.

lu·tá·lu·tá·han *png Ana* [*Hil Seb War*] **:** kasukasuan.

lú·tang *png* **:** pamamalagi sa hangin, sa espasyo, sa kalawakan, o sa rabaw ng likido **:** GÁTO – *pnd* **lu·mú·tang, i·lú·tang, mag·pa·lú·tang**.

lu·táng *pnr* **:** wala sa sariling pag-iisip; hindi nakatuon ang isip sa bagay na ginagawa.

lú·tap *png* **:** tuyong plema.

lu·tás *pnr* [*Kap Tag*] **:** nagwakas o natapos ang isang bagay o suliranin; nabigyan ng lunas o remedyo.

lu·táw *png* [*War*] **:** iral[1].

lú·tay *png* [*Seb*] **:** mahabang kawayan.

lu·tay *png* [*Bil*] **:** doro.

lu·táy *pnr* **1:** gutay-gutay; pinaghiwa-hiwalay sa maliliit na himaymay **2:** [*Hil*] pagod na pagod.

lutetium (lu·tí·syum) *png Kem* [*Ing*] **:** element na metaliko at kulay pilak (atomic number 71, symbol **Lu**).

lut·hô *png* **:** paglabas sa pook na pinagtataguan – *pnd* **lu·mut·hô, i·lut·hô, lut·hu·ín**.

lu·tí·in *png Zoo* **:** isdang alat (*Scarus ghobban*) na may malalaking kaliskis at kakaibang hugis ng panga **:** MÚL-MUL.

lut·lót *png* **1:** malakas at biglang pagbatak sa anumang ibig makuha o maagaw **2:** [*Ilk*] piga[1] – *pnd* **lut·lu·tín, mag·lut·lót, lu·mut·lót 3:** [*Ilk*] putik.

lut·lót *pnr* **:** napigtal o natanggal, gaya ng mga butil ng palay sa uhay.

lú·to *png* [*Esp*] **:** luksa[2].

lu·tò *png* [*Bik Seb Tag*] **:** paghahanda ng pagkain sa pamamagitan ng init ng apoy, gaya sa paglalaga, paghuhurno, at pag-iihaw – *pnd* **mag·lu·tò, ma·lu·tò, i·lu·tò, lu·tú·in**.

lu·tô *png* **:** pagkaing inihanda sa pamamagitan ng init ng apoy.

lú·tok *png* **:** lagutok.

lu·tóng *png* **:** katangian ng bagay na matigas ngunit madaling mabali o madurog – *pnd* **mag·pa·lu·tóng, pa·lu·tu·ngín** – *pnr* **ma·lu·tóng**.

lú·tong ma·káw *png* [*Tag luto+na Tsi Macao*] **:** tsapsuy.

lú·tong ma·káw *pnr* [*Tag luto+na Tsi Macao*] **:** inayos ang resulta ng halalan o paligsahan.

lú·tos *png Zoo* **:** uri ng parasitong naninirahan sa tubig at sumisira sa tuod o anumang kahoy na nakababad sa tubigan.

lú·tos *pnd* **ma·lú·tos, i·lú·tos, i·pa·lú·tos 1:** pagbagsak dahil sa karupukan ng balangkas **2:** [*Seb*] pagtugis; paghabol.

lú·tsa *png* [*Esp lucha*] **:** labanán; tunggalian.

lu·tsa·dór *png* [*Esp luchador*] **:** tao na lumalaban; tagalaban.

lú·tud *png Kar* [*Kal*] **:** biga na nagdadala sa mga soleras ng kubo.

lu·tu·kán *png* [*lutuk+an*] **:** matigas ngunit malutong na uri ng uway.

lu·tu·ád *png* [*Ilk*] **1:** *Asn* yugto sa pagitan ng bagong buwan at kalahatian ng buwan **2:** laki at káti ng dagat tuwing tagsiból.

lu·tu·án *png* [*luto+an*] **1:** kasangkapang ginagamit sa pagluluto, gaya ng palayok, kaserola, at iba pa **2:** kalan **3:** kusina.

lutz *png* [*Ing*] **:** sa skating, uri ng pagtalon.

lú·wa *png Lit* [*Hil*] **:** bersong binibigkas sa pasiyam *Cf* LÓA.

lu·wâ *png* **1:** paglalabas ng anumang bagay mula sa bibig *Cf* DUWÁL, SÚKA – *pnd* **mag·lu·wâ, i·lu·wâ, lu·mu·wâ 2:** pag-umbok o pag-usli ng isang bagay mula sa dating kinalalagyan nito, *hal* luwâ ang mata **:** BUDLÁT.

lu·wád *png* **:** varyant ng **luad**.

lu·wág *png* **1:** kalagayang hindi masikip; luwang; lapad; lawak **:** ALINAWAY, HÍWAS, LÓKLOK **2:** [*Bik Tag*] habsó **3:** gaan; dalî; ginhawa **4:** [*Seb War*] sandok.

lu·wák *png* **:** makapal na taba na karaniwang nakukuha o makikita as loob ng tiyan ng matabang hayop.

lu·wá·kas *png* [*Kap*] **:** lawak.

lu·wál *png* [*Kap Tag*] **1:** pondo o salaping inutang upang punan ang isang pangangailangan **:** ABÓNO, PALUWÁL **2:** salaping pambayad **3:** anumang taliwas at ibinukod.

lu·wál *pnd* **mag·lu·wál, i·lu·wál** [*Kap Tag*] **:** manganak o magsilang ng sanggol.

lu·wál *pnr* [*Kap Tag*] **:** labas; eksteryor.

lu·wá·las *png* [*Kap*] **:** laki; lawak – *pnr* **ma·lu·wá·las**.

lu·wal·ha·tì *png* **1:** sukdulang kaligayahan, karangalan, o kabantugan **:** DÁYAW[4], HIMAYÀ, KALIGAYAN, KAMURAWAYAN, LANGIT **2:** ganap na kasaganaan **:** DÁYAW[4], HIMAYÀ, KALIGAYAN, KAMURAWAYAN, LANGIT.

lu·wa·lô *png Zoo* **:** varyant ng **liwalô**.

lu·wá·loy *png Zoo* **:** ahas-tubig (order *Aquamata*) na malaki.

lu·wán *png* **:** lápad.

lu·wáng *png* **:** ang laki mula isang gilid hanggang kabilang gilid; pagiging hindi masikip –*pnr* **ma·lu·wáng :** AKÁBA, BÁDA, LÁKBANG, SÁNGKAD, WIDTH[2].

lu·wás *png* **1:** paglalakbay nang pababa o pabalik **2:** pagtungo sa siyudad mula sa lalawigan **3:** pagdadala ng kalakal sa ibang bayan o bansa **4:** kalakal na dinadala sa ibang bansa – *pnd* **lu·mu·wás, i·lu·wás, mag·pa·lu·wás**.

lú·wa·sá *png* **:** simula.

lu·wa·sán *png* **1:** dakong mababa at pinupuntahan ng agos **2:** pook na pinagluluwasan ng kalakal *Cf* HULÒ.

lu·wát *png* [*Kap Tag*] **:** tagal ng panahon o oras – *pnd* **mag·lu·wát, pa·lu·wa·tín, lu·wa·tán** – *pnr* **ma·lu·wát**.

lu·wáy *png* [*Mrw Tag*] **:** kagaanan ng paghipo.

lu·wé·lang *png* **:** sisidlang hugis prutas, karaniwang yari sa balát ng kawayan.

lú·wik *png* [*Mrw*] **:** look.

lux (lax) *png Pis* [*Ing*] **:** yunit ng iluminasyon.

luxury (lák·sya·rí) *png* [*Ing*] **1:** luho; kaluhuan **2:** rangya; karangyaan.

lú·ya *png Bot* [*Bik Mag Tag Tau*] **:** halamang (*genus Zingiber*) tuwid at makinis, malamán at mabango ang ugat, salitan ang mga biluhabang dahon na matutulis ang dulo **:** AGÁT, HENHIBRE, GINGER, LAYÁ, PAGIRISÉN **2:** [*Bik Hil Seb War*] bagal.

lú·yag *png* [*Pan*] **:** lalawigan.

lú·yak *png* [*Ilk*] : lígat[1].

lú·ya-lu·yá·han *png Bot* [*luya-luya+han*] : damong (*Curcuma zedoaria*) lumalaki ang ugat, malamán, at malago, tumutubo nang dalawahan ang lunting dahon na may bahid na lila sa dakong gitna, at karaniwang nauunang tumubo ang bulaklak kaysa dahon : ALIMPUYAS.

lú·ya·ná *png* [*Ifu*] : kalagitnaan ng Pebrero hanggang kalagitnaan ng Marso, panahon ng paglilipat ng mga punlang palay.

lú·yang di·láw *png Bot* [*luya+na dilaw*] : diláw[2].

lú·yang-u·síw *png Bot* [*luya+na usiw*] : barik[1].

lú·yang u·sú·wis *png Bot* [*luya+na usuwis*] : ilahas na luya.

lú·yat *png* [*War*] : prutas na murà o batà pa.

luy·lóy *pnr* [*Bik Hil Seb Tag War*] : nakalaylay; nakalawit.

lu·yó *png* [*Bik Seb War*] : kabilâ.

lu·yók *png* [*Ilk Tag*] : pabalantok o paarkong lundo ng anumang bagay gaya ng nakaumbok na bahagi ng duyan, layag, o lambat.

lú·yong *png Bot* **1:** uri ng eboni (genus *Diospyros*) **2:** uri ng punong palma (family *Palmae*) na ginagamit sa paggawa ng palaso ng pana.

lúy-ong *png Zoo* [*Ilk*] : dúgong.

lú·yos *png Bot* [*Kap Tag*] :bunga[2].

lu·yós *pnr* [*Bik*] : lanta.

lú·yun *pnr* [*Kap*] : lagalag.

luz *png* [*Esp*] : liwanag.

Luzon (lu·són) *png* : pangunahing isla sa hilagang bahagi ng Filipinas at 40,420 milya kuwadrado ang lawak ng lupa.

Lw, symbol (el·dó·bol·yú) *png Kem* [*Ing*] : unang simbolo ng **lawrencium** *Cf* LR.

lwei (lé·wey) *png* [*Ing*] : yunit ng pananalapi sa Angola.

-ly (li) *pnl* [*Ing*] **1:** -mente, *hal* naturally, directly **2:** nangangahulugang "kada" o "tuwing" karaniwang ikinakabit sa mga pangngalang nagpapahiwatig ng panahon, *hal* hourly, daily **3:** pambuo ng pang-uri na nangangahulugang "katulad," *hal* saintly, manly.

lyá·be *png* [*Esp llave Bik Hil Seb Tag*] **1:** kasangkapang gawa sa metál, ginagamit sa paghihigpit o pagluluwag ng tuwerka, piyérno, o anumang katulad *Cf* PLAIS : YÁWE **2:** susì.

lya·bé·ra *png* [*Esp llavera*] : anumang metal na kinakabitan ng susi; palasusian : KEY CHAIN.

lyá·ma *png Zoo* [*Esp llama*] : hayop (genus *Lama*) na kamag-anak ng mga kamelyo, ngunit higit na maliit, at walang umbok sa likod.

lya·má·da *png* [*Esp llamada*] **1:** pagtawag sa doktor, nars, at komadrona **2:** pagbisita o pagdalaw ng mga tao na ito **3:** pagtawag upang magtipon o magkaroon ng mobilisasyon.

lya·ma·dís·ta *png* [*Esp llamadista*] : manok o kabayo na palagiang nananalo sa sabong o karera at paborito ng nakararami.

lya·má·do *pnr* [*Esp llamado*] : nakalalamang sa tunggalian; pinapanigang mananalo at maraming pusta.

lya·mam·yén·to *png Mil* [*Esp llamamiento*] : pagtawag upang maghimagsik, magtipon, at magmobilisa.

lya·ma·tí·bo *pnr* [*Esp llamativo*] : nakatatawag pansin.

lya·né·ra *png* [*Esp llanera*] : hulmahang yari sa lata, karaniwang biluhaba at pinaglulutuan ng letse plan.

lyá·no *png* [*Esp llano*] **1:** kapatagan **2:** *Gra* malumay *var* yano.

lyan·tás *png* [*Esp llanta+s*] **1:** gulóng **2:** ang rim nito : KALASIKAS.

lyceum (lay·sí·yum) *png* [*Ing*] : institusyong pampanitikan; bulwagang pinagdarausan ng talakayan.

lychee (láy·tsi) *png Bot* [*Ing*] : litsiyas.

lycopodium (lay·ko·pód·yum) *png* [*Ing*] : likopodyo.

lyé·bo *png Mat* [*Esp llevo*] : bilang na natirá at inilipat sa isang hanay ng bilang kung nagkakalkula : LAKTÂ.

lyé·no *pnr* [*Esp lleno*] : punô; tigib.

lymph (limp) *png* [*Ing*] **1:** likidong walang kulay na may white blood cell at mula sa mga tissue **2:** tubig-tubig na karaniwang nasa paltos : LÍMPA.

lymphatic system (lim·pá·tik sís·tem) *png* [*Ing*] : magkakaugnay na mga vessel na dinadaluyan ng lymph.

lymph node (limp nowd) *png* [*Ing*] : maliit na mass ng tissue sa lymphatic system na pinagdadalisayan ng lymph : LYMPH GLAND.

lymph gland (limp gland) *png* [*Ing*] : lymph node.

lymphoma (lim·fó·ma) *png Med* [*Ing*] : anumang malalang tumor sa lymph node, bukod sa leukemia.

lynx (lingks) *png Zoo* [*Ing*] : hayop (*Felis lynx*) na hindi kalakihan, may maikling buntot, batik-batik ang balahibo, at may tungkos.

lyophilic (láy·o·fí·lik) *pnr Kem* [*Ing*] : naikalat o naihiwalay ng solvent.

lyre (layr) *png Mus* [*Ing*] : lira[1].

lyric (lí·rik) *png, pnr* [*Ing*] : lirika.

lyrical (lí·ri·kál) *pnr Lit* [*Ing*] : liriko.

lyricism (lí·ri·sí·zem) *png* [*Ing*] : katangian ng liriko.

lyricist (lí·ri·sist) *png* [*Ing*] : tao na nagsusulat ng liriks; kompositor.

lyrics (lí·riks) *png Mus* [*Ing lyrics*] : lirika[2].

lysergic acid (lay·sér·dyik á·sid) *png Kem* [*Ing*] : kristalinang polycyclic acid na kinuha sa ergot o mula sa sintetikong preparasyon.

lysergic acid diethylamidae (lay·sér·dyik á·sid dá·ye·tay·lá·mi·déy) *png Kem* [*Ing*] : ipinagbabawal na gamot na nagdudulot ng halusinasyon : LSD.

lysine (láy·sin) *png BioK* [*Ing*] : amino acid na nasa protina at kailangan sa pang-araw-araw na pagkain ng mga vertebrate.

lysis (láy·sis) *png Bio* [*Ing*] : ang pagkakadurog-durog ng cell.

Mm

M, m 1: ikalabintatlong titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **em 2:** ikalabintatlo sa isang serye o pangkat **3:** pasulat o palimbag na representasyon ng *M* o *m* **4:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *M* o *m*.

M, m *png* **:** ikasampung titik sa abakadang Tagalog at tinatawag na **ma.**

M *png* **:** pamilang na Romano para sa isang libo.

M 1: daglat ng Monsieur, motorway, molar **2:** simbolo ng **mega-**.

m, symbol **:** metro, milli-, mass.

MA, daglat (em ey) *png* [*Ing*] **:** Master of Arts.

ma- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwa, kadalasang nagtutuon sa nagpapakita ng abilidad o kakayahang gawin nang kusa o sinasadya alinsunod sa kahulugan ng salitang-ugat, *hal* makúha, madalá, mabása **2:** pambuo sa pandiwang palayón, nagsasaad ng pagiral *hal* mabuhay, mamatay, maaarì **3:** pambuo ng pandiwang palayón at nagsasaad ng aksiyong nagaganap sa tauhan, *hal* mahulog, malaglag, masirà **4:** pambuo ng pandiwa at sinusundan ng salitang-ugat na inuulit ang pantig, *hal* mahuhulog, makakaya, masisira **5:** pambuo ng pandiwa, ginagamit sa salitang ugat at dinurugtungan ng hulaping *-an*, nangangahulugang magagawa ang isang bagay, *hal* matamaan, masulatan, mabigyan **6:** pambuo ng pang-uri, nagsasaad ng dami o kalidad, *hal* maganda, matipíd, mataás **7:** pambuo ng pang-uri o pang-abay alinsunod sa gamit bilang ekspresyon sa salitang-ugat na nagpapakita ng antas o asal, *hal* mayábang, malambing, malupít **8:** pambuo ng maramihang pang-uri o pang-abay kapag ikinabit sa salitang-ugat at inuulit ang unang pantig nito, *hal* maaaláhas, makúkuwarta, mayáyaman.

ma *png* **1:** daglat ng **má·ma 2:** tawag sa *M* sa abakadang Tagalog **3:** *Zoo* uri ng mollusk na may talukab na tila kutamaya.

ma·a·a·rì *pnr* **:** tumutukoy sa anumang posibleng umiral, maganap, magawa, at iba pa· **:** ARÁNG, BALÍN, HAYAN, MABALÍN, MAHIMÒ, MALYARI, NAYARI, POSSIBLE, PUWEDE, SARÁNG.

ma·á·gap *pnr* [*Kap Tag ma+agap*] **:** alisto; laging handâ at nahihinuha ang maaaring mangyari *Cf* MALIKSI **:** ANÁM, KAPARAAN, NASALUKAG, TUPTÓP, UNTÓP.

ma·ál·mot *png* [*Kal*] **:** mandirigmang magiting at matapang.

ma·á·long *png* [*ST*] **:** pagpapakita ng tapang.

ma·ám-ma·á·big *pnr* [*Igo*] **:** maingat sa pagtupad ng mga pamahiin.

Ma·á·no! *pdd* [*ma+ano*] **:** nagpapahayag ng pagwawalang-bahala at pagpipilit ng gusto *var* Mano!

ma·a·nó *pnd* **1:** repleksibo na nangangahulugang magkaroon o maganap ang anuman, *hal* máanó, naanó **2:** pantulong na pandiwa at kadalasang may *-ng* na nagsasaad ng isang kahilingan **:** HARINANGÂ, HARINAWÂ, NAWÂ **3:** ginagamit sa mga idyomatikong ekspresyon na kadalasang sinusundan ng *kung, hal* "Maanó kung mayaman sila!" **4:** sa mga probinsiya ng Quezon, Marinduque, Mindoro at ibang pook sa Batangas, karaniwang ipinampapalit sa Kumustá, *hal* "Maano ka na?"

ma·á·pon *png Bot* **:** uri ng itim na fungus.

Ma·á·sin *png* **:** kabesera ng Southern Leyte.

ma·á·yo *pnr* [*Seb ma+ayo*] **:** mabuti

ma·bá·bang pa·a·ra·lán *png* [*mababa+na+paaralan*]**:** ang pinakamababang antas ng pag-aaral na nagbibigay ng pormal na mga instruksiyon at mga tuntunin ng pag-aaral, karaniwang mulang anim hanggang walong taon**:** PAARALANG ELEMENTARYA, ELEMENTARY SCHOOL.

ma·ba·ba·rar·gâ *pnr* [*Mrw*]**:** mahal.

ma·ba·lín *pnr* [*Ilk*]**:** maaari.

ma·bát·tu·láy *pnr* [*Ilk*]**:** salambáw.

mab·ba·lò *png* [*Iba*]**:** salamat.

ma·bál·yan *png Mit* [*Bag*] **:** mga babaeng pinahihintulutang gumawa ng pelangi sa ilalim ng pangangalaga ni Bait Pandi.

ma·bá·ya *png* [*Iva*]**:** pula[1].

máb·dos *pnr* [*Hil Seb*] **:** buntis.

mab·lí *pnr* [*Pan*]**:** mahal[2].

ma·béng *pnr* [*Pan*]**:** payat.

Mabini, Apolinario (ma.bí.ni a.po.li.nár.yo) *png Kas***:** (1864-1903) tinaguriang Utak ng Himagsikang Filipino at nagsilbi bilang pangunahing tagapayo ni Emilio Aguinaldo.

ma·bi·lís *png Gra***:** paraan ng pagbigkas ng salita na tuloy-tuloy hanggang huling pantig, *hal* talóng, tutubí, sapín-sapín.

ma·bó·lo *png Bot* **:** varyant ng **ma·bú·lo**.

ma·bó·lot *png* [*Kal*] **:** mandirigmang nakapatay ng limang tao at may karangalang magsuot ng pulang damit na tinina sa pamamaraang tritik.

mab·sî *pnr* [*Kap*] **:** busóg.

ma·bu·há·ngin *png Bot* [*ST ma+buhangin*] **:** uri ng damo.

Ma·bú·hay! *pdd***:** bulalas ng pagbatì sa pagdating at tagumpay.

ma·bú·lo *png Bot* [*Hil Ilk Seb Tag War*] **:** punongkahoy (*Diospyrus discolor*) na maitim ang kahoy, bilóg ang mababangong bunga na kulay pula, at may pinong balahibo *var* mabolo **:** KAMAGÓNG, TALANG.

macaque (má·kek) *png Zoo* [*Ing*] **:** unggoy (genus *Macaca*) na katamtaman ang laki at may mahabang mukha.

Macao (ma·káw) *png* [*Ing Por*] **1:** teritóryong dating sakop ng Portugal at matatagpuan sa timog China **2:** ang pantalan at kabesera ng naturang pook **3:** Makaw.

macaroni (ma·ka·ró·ni) *png* [*Ing Ita*] **:** uri ng pasta: MAKARONI.

macaroon (ma·ká·run) *png* [*Ing*] **:** keyk o biskuwit na gawa sa puti ng itlog, asukal, at dinikdik na almond o kinayod na niyog.

macaw (má·ko) *png Zoo* [*Ing*] **:** lorong (genus *Ara*) malaki at may mahabang buntot na matitingkad ang kulay, karaniwan sa Gitna at Timog America.

Mactan (mak·tán) *png Kas* **:** pulo na bahagi ng Metropolitan Cebu, at pook ng unang labanang Filipino at Espanyol.

Maccabee (ma·ka·bí) *png* [*Ing Lat*] **1:** kasapi o tagapagtaguyod ng pamilyang Hudyo na naghimagsik laban sa haring Seleucid noong 167 BC sa pangunguna ni Hudas Maccabeo ng Hudea **2:** apat na aklat ng kasaysayan at teolohiya ng mga Hudyo.

mace (meys) *png* [*Ing*] **1:** kawani ng opisina **2:** mabigat na pampalong may metal na dulo at espiga.

machete (mat·syé·ti) *png* [*Ing*] **:** matsete.

Machiavellian (mák·ya·bél·yan) *pnr* [*Ing Ita Nicollo Machiavelli+an*] **:** bansag sa kilos pampolitika na hindi nagsasaalang-alang sa kinagisnang moralidad.

machine (ma·syín) *png* [*Ing*]**:** makina.

machine gun (ma·syín gan) *png* [*Ing*] **:** masinggan.

machinery (ma·syí·ne·rí) *png* [*Ing*]**:** makinarya.

machinist (má·syi·níst) *png* [*Ing*]**:** makinista.

machismo (ma·tsís·mo) *png* [*Ing*] **:** labis na paggigiit ng pagkalalaki.

mackerel (mák·ke·rél) *png Zoo* [*Ing*] **:** isdang alat (*Scomber scombrus*) na may asul at lunting katawan *Cf* TAMBAKOL, TULINGAN.

macrame (mak·rá·mi) *png* [*Ing*] **1:** sining ng pagtatali ng sintas para makagawa ng dekorasyon **2:** dekorasyong gawa sa ganitong pamamaraan.

macro (mák·ro) *png Com* [*Ing*] **:** serye ng mga instruksiyong automatikong tumutungo sa iba pang set ng mga instruksiyon upang makagawa ng isang tiyak na gawain.

macro- (mák·ro) *pnl* [*Ing*] **1:** mahaba **2:** malaki.

macrocarpa (mák·ro·kár·pa) *png Bot* [*Ing*] **:** punongkahoy (*Cupressus macrocarpa*) na karaniwang itinatanim upang magsilbing bakod.

macrocosm (mák·ro·ká·sam) *png* [*Ing*] **1:** sanlibutan; uniberso **2:** kabuuan ng isang masalimuot na estruktura *Cf* MIKROKOSMO **:** MAKROKOSMO.

macroeconomics (mák·ro·í·ko·nó·miks) *png Eko* [*Ing*] **:** sangay ng ekonomiks na tumatalakay ng kabuuang ekonomiya.

macrolepidoptera (mák·ro·le·pí·dap·té·ra) *png Zoo* [*Ing*] **:** malalaking uri ng paruparo at gamugamo.

macrophage (mák.ro.péyds) *png Ana* [*Ing*]**:** malaki, amoebid, at phagocytic na blood cell sa pandugtong na tissue.

macropod (mák·ro·pád) *png Zoo* [*Ing*] **:** mammal (family *Macropodidae*) na erbiboro.

macroscopic (mák·ros·kó·pik) *pnr* [*Ing*] **1:** madaling makita **2:** malaking yunit.

mad *pnr* [*Ing*] **1:** baliw **2:** halíng o nahihibáng sa isang bagay **3:** galít **4:** nauuulol, kung sa hayop **6:** labis na natutuwa.

ma·dal·dál *pnr* [*ma+daldal*]**:** malabiga[1].

madalíng-araw *png* [*ma+dali+na+araw*] **:** oras o sandali ng pagsisimula ng sikat ng araw **:** BANNAWAG, LIWAYWAY, MULÍAS, PARBANGON.

ma·dám *png* [*Ing*] **1:** magalang na tawag sa isang babae **2:** babaeng mayabang **3:** *Kol* babaeng tagapangalaga ng bahay aliwan **:** MAMA-SAN.

ma·dam·da·má *pnr pnb* [*Ilk*]**:** mamaya.

Madame (ma·dám) *png* [*Ing*] **:** titulo para sa babaeng Pranses **:** MRS, MADAM.

ma·dá·ris *png*: pribadong paaralang Muslim na pinamamahalaan ng ustadz o ulama.

Mad·du·ká·yang *png* **:** isa sa mga wika ng Gaddang.

ma·dé·ha *png* [*Esp madeja*] **1:** hibla ng buhok **2:** sinulid sa karete.

Madeira (ma·dé·ra) *png* [*Ing*] **1:** pangkat ng limang pulo sa hilagang kanluran ng baybayin ng Africa, at sakop ng Portugal **2:** pangunahing pulo sa naturang pangkat **3:** uri ng puting alak na matapang at gawa sa naturang pook **4:** ilog sa kanlurang Brazil at umaagos mula sa hilagang silangan ng Amazon.

ma·dé·ra *png Bot* [*Esp*]**:** kahoy.

Mad·hi *png* [*Mrw*] **:** sa Islam, ang gabay na mesiyas na magpapakita bago dumating ang paghuhukom.

mad·lâ *png*: kalipunan ng maraming tao; publiko.

mád·mad *png* [*Igo*] **:** ritwal na pumupuri kay Kabunyian at sa mga kaluluwa ng mga ninuno sa pamamagitan ng pag-aalay ng tapuy: IDNGAW, IPUTIK.

Ma·dón·na *png* [*Ing*] **1:** tawag sa Birheng Maria **2:** larawan o estatwa ng Madonna.

mad·rás·ta *png* [*Esp*] **:** tawag sa pangalawang asawa ng ama *Cf* TÍYA.

mád·re *png* [*Esp*] **1:** sa relihiyong Katoliko, babaeng may bokasyong italaga ang sarili sa Diyos **:** MONGHA, SISTER **2:** sa pagmimina, ang inangbato **3:** ina **4:** sa karpinteriya, ang kinakapitan ng pinto, bintana, at iba pa upang maging matatag.

Mád·re Do·lo·ró·sa *png* [*Esp*] **:** Inang Dalamhati o ang imahen ng Birheng Maria na nagdadalamhati sa katawan ni Kristo.

mad·re·ka·káw *png Bot* [*Esp Mex madre de cacao*] **:** punongkahoy (*Gliciricidia sepiumi*) na tumataas nang 3-10 m, makinis ang mga lunting dahon, at karaniwang itinatanim upang maging lilim sa kakaw **:** KAKAWÁTE.

mad·réng hag·dán (*madre+ng+hagdán*) *png*: mahabang piraso ng kahoy na pinagkakabitan ng mga baitang ng hagdan.

mad·réng ka·ri·tón *png* [*madre+ng+kariton*] **:** taling ikinakabit sa sungay ng kalabaw o baka upang makontrol ito sa paglakad o paghila sa kariton.

madrepore (med·rí·po·rí) *png Zoo* [*Ing*] **1:** tangrib (genus *Madrepora*) **2:** butil na nalilikha mula dito.

mad·re·síl·ba *png Bot* [*Esp madreselva*] **:** uri ng halamang baging (*Lonicera japonica*).

mád·ri·gál *png* [*Ing*] **1:** *Mus* awit sa maramihang tinig, karaniwang a cappella **2:** *Lit* maikling tula ng pag-ibig.

mad·rí·na *png Kar* [*Esp Por*] **:** ninang.

Ma·du·ká·yan *png* [*Kal*] **:** isa sa mga pangkating etniko na nasa silangan ng Ilog Chico.

Mad·yá·as *png Mit* [*Hil*] **:** bundok sa Panay na pinaniniwalaang tirahan ng mga diyoses.

mád·yik *png* [*Ing magic*] **1:** paggamit ng mga paraan o bagay na pinaniniwalaang may kapangyarihang supernatural **2:** di-karaniwang kapangyarihan, dulot ng agimat o iba pang

bagay na supernatural **3:** ang sining ng paglikha ng di-karaniwang ilusyon sa pamamagitan ng salamangka **4:** kagila-gilalas na bisa *Cf* SALAMANGKA: MÁHIKA, MAHIYÁ.

mad·yís·yan *png* [*Ing magician*] **:** mahiko.

mad·yóng *png* [*Tsi*] **:** laro na ginagamitan ng 144 pitsa at nilalahukan ng apat na tao.

Má·eng *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng Tinggian.

ma·és·tra *png* [*Esp*] **:** gurong babae, **ma·és·tro** kung lalaki.

ma·es·tríl·yo *png* [*Esp maestrillo*] **:** tawag sa taong nagkukunwari o kumikilos na tulad ng isang guro.

ma·és·tro *png* [*Esp*] **1:** gurong lalaki **2:** kinikilalang bihasa sa anumang larang, karaniwang makasining.

ma·e·tá *pnr* [*Pan*] **:** hilaw.

Mafia (máf·ya) *png* [*Ing Ita*] **:** sindikato ng kriminal.

mag- *pnl* **1:** pambuo ng pangngalan, karaniwang nagsasaad ng relasyon sa isa't isa ng dalawang tauhan, *hal* mag-ama, mag-ina, magnuno **2:** pambuo ng mga pangngalang nagsasaad ng trabaho o gawain sa pamamagitan ng pag-uulit ng unang pantig ng salitang-ugat, *hal* aral=mag-aaral; bukid= magbubukid; gulay= maggugulay **3:** pambuo ng pandiwang pawatas at nagsasaad ng aksiyon, *hal* mag-aral, magluto, magsayaw **4:** pambuo ng pandiwa, nagsasaad ng pag-uulit o tuloy-tuloy na aksiyon, at inuulit ang unang pantig ng salitang-ugat, *hal* magtatakbo, maglulukso, magsisigaw **5:** pambuo ng pandiwa, nagsasaad ng panghihikayat na isakatuparan ang isang aksiyon at inuulit ang salitang-ugat, *hal* magpasyal-pasyal, mag-arál-arál **7:** pambuo ng pandiwang may dalawahan o maramihang tagaganap, nagsasaad ng aksiyon na nanggagaling sa iba't ibang direksiyon, *hal* magbanggâ, magsalubong, magkita, magtagpô *Cf* NAG- **8:** pambuo ng pandiwa at dinurugtungan ng gitlaping *–um–* nangangahulugan ng pagpipilit o pagpupunyagi, *hal,* magsumigáw, magpumiglás.

Mag *png Mit* [*Mns*] **:** unang babae.

mag *png* [*Ing*] **:** pinaikling anyo ng **magazine**.

ma·gâ *pnr* **1:** matambok dahil sa pagkabugbog o impeksiyon **2:** malaki dahil sa pagkababad sa tubig.

mag-á·ga *png* [*Hil Seb*]**:** magdamag.

mag-a·góm *png* [*Bik*]**:** mag-asawa.

ma·gá·lang *pnr* [*ma+galang*] **1:** may respeto sa nakatatanda **2:** kumikilala at tumatanggap sa katwiran at karapatan ng iba.

ma·gá·lat *png Bot* [*Bik*] **:** punongkahoy (*Harpulia arborea*) na tumataas nang 20 m.

ma·ga·líng *pnr* [*ma+galing*] **1:** mahusay sa anumang gawain; matalino; matino **2:** walang anumang karamdaman; walang sakit.

Magallanes, Fernando (ma·gal·yá·nes fer·nán·do) *png Kas* [*Esp*] **:** (1480-1521) pinuno ng mga manlalayag na Espanyol na dumaong sa Filipinas noong 1521: FERDINAND MAGELLAN.

ma·gá·long *png* **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, pulang turban na sagisag ng katapangan ng mandirigmang nakapatay na ng kaaway.

mag-a·má png [*mag+ama*] **:** ang ama at ang kaniyang anak **:** MAGTATAY.

ma·gá·na *png* [*Iba*]**:** magulang.

mag-á·nak *png* [*mag+anak*] **1:** ang magulang at mga anak bilang isang pangkat **2:** batayang yunit ng lipunan **3:** magkakauri at magkakaisang pangkat gaya ng sa wika, hayop, halaman, at iba pa **:** BANAY, FAMILY, PAMILYA.

Ma·gan·dá *png Mit* [*Tag*]**:** unang babae.

ma·ga·sáng *png* [*ST*] **:** uri ng bigas.

mag-agóm *png* [*Bik*]**:** mag-asawa.

mag-a·sá·wa *png* [*mag+asawa*] **:** babae at lalaking legal na pinagbuklod sa kasal **:** MAG-AGÓM; AG-ASAWA; SANASAWÁ.

mag-a·sá·wa *pnd* [*mag+asawa*] **:** makipag-isang dibdib; magpakasal.

mag-a·sá·wang á·lon *png* [*mag+asawa+na alon*] **:** along magkasunod at may higit na lapit sa isa't isa kaysa iba.

mag-a·sá·wang ká·hoy *png* (*mag+asawa+na kahoy*) **:** dalawang kahoy na iisa ang uri ngunit magkaiba ang kulay o kaya'y magkadikit nang tumubò.

má·ga·sín *png* [*Ing magazine*] **1:** babasahing nagtataglay ng iba't ibang uri ng lathalain, karaniwang lumalabas minsan sa isang linggo **:** MAG, MAGAZINE, REBÍSTA **2:** bahagi ng baril na sisidlan ng mga punglo **:** MAGAZINE, REKÁMARÁ.

magazine (má·ga·zín) *png* [*Ing*] **:** magasin.

mag·ba·bá·lak *png* [*Seb*]**:** makata.

Mag·ba·ngal *png Mit* [*Buk*] **:** magsasaka na naging konstelasyon at nakikita sa simula ng pagtatanim.

mag·bó·bo·té *png* [*mag+bo+boté*] **:** tao na pamimili ng bote ang ikinabubuhay.

mag·bun·tág *png* [*Seb*]**:** magdamag.

mag·da·mág *png* [*Kap Tag*] **:** kabuuan ng gabi, karaniwang mulang ikaanim ng hapon hanggang ikaanim ng umaga **:** AG-PANAG, MAG-AGA, MAGBUNTAG, MAGDAMLAG, SANLABI.

mag·dam·lág *png* [*Bik*]**:** magdamag.

mag·da·ra·gát *png* [*mag+da+dagát*] **1:** tao na nagmumula sa dagat ang ikinabubuhay **:** MANGINGISDA **2:** tao na naninirahan sa sasakyang dagat *Cf* MARINO, MARINERO.

mag·da·rá·sal *png* [*mag+da+dasal*]**:** tao na nagpapabayad upang ipagdasal ang ibang tao.

mag·da·ra·yà *png* [*mag+da+dayà*]**:** tao na gumagawa ng paraan upang makapanaig sa kapuwa sa pamamagitan ng panloloko at panlilinlang.

Magellan, Ferdinand (ma·dyé·lan fér·di·nánd) *png Kas* [*Ing*] **:** Fernando Magallanes.

ma·géy *png Bot***:** halaman (genus *Furcraea*) na mahimaymay ang katawan at malaman ang dahon**:** MAGUEY.

mag·há *png* [*ST*] **:** ulap.

mag·há·pon *png* [*mag+hápon*]**:** kabuuan ng isang araw mulang umaga hanggang hapon.

magic (mád·yik) *png* [*Ing*]**:** mádyik.

magician (ma·dyí·syan) *png* [*Ing*]**:** máhiko.

ma·gí·lay *png Bot***:** uri ng palma (*Livistonia saribas*).

mag-i·ná *png* [*mag+ina*]**:** ang ina at ang kaniyang anak**:** MAGNANAY.

ma·gíng *pnd* [*Kap Tag*] **:** anyong pawatas ng pandiwa na tumutukoy sa anumang naganap, nagaganap, at magaganap – *pnd* **na·gíng, na·gí·ging, ma·gi·gíng**.

má·gi·no·ó *png* [*ma+ginoo*] **1:** tao na magalang, matapat, at may mabuting kalooban **2:** kabalyero **3:** taguring pamitagan sa isang tao *Cf* DON.

ma·gis·lán *png* [*Bik*] **:** pagganap sa seremonya ng pagtutuli.

mág·ka- *pnl* **: 1:** pambuo ng pangngalan, nagsasaad ng relasyon ng dalawang tao, bagay, at katulad *hal* magkasama, magkapatid, magkaba-

bayan **2:** pambuo sa pandiwa, nagpapakita ng katangiang mangyari, maganap, o magkaroon, *hal* magkabisà, magkaanak *Cf* NAGKA-.

mag·kang- *pnl* **:** pambuo ng pandiwa, inuulit ang unang pantig ng salitang-ugat at nagsasaad ng di-karaniwang pangyayari sa tauhan na nagiging dahilan upang maging palayón ang pandiwa, *hal* magkanghuhulog *Cf* NAGKANG-.

mag·ká·no *pnh***:** ginagamit na pananong, tumutukoy sa halaga ng isang bagay.

mag·la·yás *pnd* [*mag+layas*]**:** umalis at pumunta kahit saan dahil sa tampo, galit, o hinanakit.

mág·ma *png* [*Ing*] **:** malagkit na materyales sa ilalim ng lupa na bumubuo sa lava at igneous rock.

mag·mág *png* [*ST*] **:** sentido-komun.

magna carta (mán·ya kár·ta) *png* [*Esp Ing Lat*] **1:** legal na garantiya ng mga karapatan at kalayaan **2:** anumang batayang konstitusyon o batas.

magna cum laude (mág·na kum láw·de) *png* [*Ing Lat*] **:** ang pangalawang pinakamataas na karangalan sa pagtatapos sa kolehiyo.

mág·na·ná·kaw *png***:** tao na kumuha ng gamit ng iba nang walang pahintulot *Cf* TEKAS, MANLOLOKO, MANG-UUMIT.

mag·ná·nay *png* [*mag+nanay*] **:** magina.

magnate (mag·ná·te, mag·neyt) *png* [*Esp Ing*]**:** tao na tanyag sa pamamahala ng malalaking industriya.

magnesium (mag·né·syum) *png Kem* **:** magnesyo.

mag·nés·yo *png Kem* [*Esp magnesio*] **:** element na tila pilak **:** MAGNESIUM.

mág·net *png* [*Ing*] **:** balani.

magnetic (mag·né·tik) *pnr* [*Ing*]**:** magnetiko.

magnetic induction (mag·né·tik in·dák·syon) *png* [*Ing*]**:** induksiyong magnetiko.

mag·né·ti·kó *pnr* [*Esp magnetico*] **1:** may katangiang tulad ng magnet **2:** kaakit-akit **:** MAGNETIC.

magnetism (mág·ne·tí·zim) *png* [*Ing*] **:** magnetismo.

mag·ne·tís·mo *png* [*Esp*] **1:** penomenang magnetiko at ang mga pag-aaral ukol dito **2:** ang katangian ng paglikha ng mga penomenang ito **:** MAGNETISM.

mag·né·to *png Ele* [*Esp*] **:** alternator na may permanenteng magnet at ginagamit upang makalikha ng koryente.

magnifier (mág·ni·fá·yer) *png* [*Ing*]**:** magnipayer.

mag·ni·pá·yer *png* [*Ing magnifier*] **1:** tao o kasangkapan na nagpapalaki **2:** lente o kombinasyon ng mga lente na nagpapalaki sa tinitingnan, *hal* magnifying glass.

mag·ní·pi·kát *png Mus* [*Lat magnificat*]**:** awit para kay Birheng Maria.

mág·ni·túd *png* [*Esp*] **1:** kalakihan **:** MAGNITUDE **2: a** laki **:** MAGNITUDE **b** kantidad pangmatematika **:** MAGNITUDE **3:** kahalagahan **:** MAGNITUDE **4:** *Ast* sukat ng relatibong ningning ng mga bituin at iba pang lawas pangkalawakan **:** MAGNITUDE.

magnitude (mág·ni·tyúd) *png* [*Ing*]**:** magnitud.

mag·nó *pnd* **- mag·mag·nó, mang·mag·nó, i·mag·nó** [*Bik*] **:** alagaan; bantayan; ihanda.

magnolia (mag·nól·ya) *png* **1:** *Bot* punongkahoy (genus *Magnolia*) na inaalagaan dahil sa maitim na lunting dahon at malalaking tila pagkit na mga bulaklak kapag tagsibol **2:** kulay-gatas.

magnox (mág·noks) *png* [*Ing*] **:** alloy na gawa mula sa magnesium at ginagamit upang takpan ang mga elementong panggatong na uranium sa isang reaktor nuklear.

mág·num *png* [*Ing Lat*] **1:** bote ng alak na higit na dalawang beses ang laki sa karaniwang bote **2: a** kartutso na sadyang pinalakas o pinalaki **b** kartutso o baril.

mág·num *pnr* [*Ing Lat*] **:** di-karaniwan ang kapangyarihan o sukat.

mág·num ó·pus *png* [*Lat*] **1:** kahangahanga at karaniwang maraming likha o akda **2:** ang pinakamahalagang akda o likha ng isang artista, manunulat, at iba pa.

Má·go *png* [*Esp*] **1:** sinuman sa tatlong haring nagpugay sa sanggol na si Hesus **2:** sa sinaunang Persiya, saray ng mga paring Zoroastrian na may may kapangyarihang sobrenatural.

mag·pa- *pnl* **:** pambuo ng pandiwa, nagpapakita ng aksiyon, dahilan upang gawin ang sinasabi ng salitang-ugat, *hal* magpagawâ, magpabili, magpapasok *Cf* NAGPA-.

mag·pa·ka- *pnl* **:** pambuo ng pandiwa, palayón ang gamit ng tagaganap at nagsasaad ng pagpipilit upang maganap o matupad ang sinasabi ng salitang-ugat, *hal* magpakabuti, magpakagaling,.magpakabait *Cf* NAGPAKA-.

mag·pa·tí- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwa, palayon ang epekto na nagpapakita ng aksiyong ginawa sa sarili na karaniwang marahas, *hal* magpatiwakal, magpatihulog, magpatirapâ **2:** hindi kasama sa semantikong hanay ng *magpati-*], nagsasaad ng higit na magaang na pagganap na palayón, *hal* magpatibuhat *Cf* NAGPATI-.

magpie (mág·pay) *png* **1:** *Zoo* uwak na may mahabang buntot gaya ng pica pica ng Europa at Hilagang America, may itim at puting balahibo at may gawing magtipon ng mga bagay na matitingkad ang kulay **2:** *Zoo* anumang ibon na may itim at puting balahibo kagaya ng *Gymnorhina tibicen* ng Australia **3:** tamad o walang kuwentang tagasatsat **4:** tao na hindi namimili sa pagkolekta ng mga bagay **5:** *Isp* **a** ang hati ng paikot na target kasunod ng isa pang nasa labas **b** ang baril na ginagamit dito.

magsa- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwa, nangangahulugan ng pagganap o panggagaya sa papel o tungkulin ng iba, *hal* magsapagóng, magsaaso, magsamanok *Cf* NAGSA-.

mag·si·pag- *pnl***:** pambuo ng pandiwang batay sa *mag-* na may maramihang tagaganap, nagkakatulad sa katangian ng aksiyon, *hal* mag-aral= magsipag-aral, magbasa=magsipagbasa *Cf* NAGSIPAG-.

mag·si·pag·pá- *pnl* **:** pambuo ng pandiwa, may maramihang tagaganap na nagsasaad ng utos, o pagpayag na gawin ang sinasabi ng salitang-ugat, *hal* magsipagpagawâ, magsipagpahintay *Cf* NAGSIPAGPÁ-.

mag·si·pag·pa·ká- *pnl***:** pambuo ng pandiwa, mula sa *magpaka-* ngunit may maramihang tagaganap, *hal* magpakabuti=magsipagpakabuti, magpakagaling=magsipagpakagaling *Cf* NAGSIPAGPAKÁ-.

mag·sú·hay *png* [*ST*] **:** uri ng bigas.

mag·tá·ta·bá·ko *png* [*mag+ta+tabako*] **:** tao na bumili at magbenta ng tabako ang gawain o ikinabubuhay **:** TABAKERO.

mag·tá·tay *png* [*mag+tatay*]**:** mag-ama.

maguey (me·gwéy) *png Bot* [*Ing*] **:** magéy.

ma·gú·lang *png* [*ma+gulang*] **:** ama at ina **:** MAGURANG, PENGARÍ, GINIKANAN,

MAGANA, NAGANNAK, INAPUNAN, LOKES, LOKUS, AT-ATENG, MAKAN-AWAK, KATIGULANGAN, KAG-ANAK, GININKANAN, MGA MAAS.

ma·gú·lang *pnr* [*ma+gulang*] **1:** hinog na kung sa prutas; matandâ **:** GURÁNG, MATUÁ, GULANG, TIGULANG, NATAENAN, NATANGKENAN, METONG, BATEKAD, MATTAKÉN, HAMTONG, HINGKOD, LAHING **2:** madayà o tuso kung maglaro o magtrabaho **:** TUSU, NASIKAP, BARABARAAKAL, MASAOL, MARUNONG[2], PUSONG, LIMBUNGÁN.

Mag·wá·nga *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Mandaya.

Mag·wá·yen *png Mit* [*Hil*] **:** ang tagapaghatid ng mga kaluluwa ng mga tao na namatay sa pamamagitan ng bangka patungong impiyerno.

má·ha bláng·ka *png* [*Esp maja blanca*] **:** kakanin na gawa mula sa giniling na mais.

ma·ha·dé·ra *png* [*Esp majadera*] **:** babaeng labis sa lakas ng loob, **ma·ha·dé·ro** kung lalaki.

ma·hál *pnr* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** tao o bagay na itinatangi; layon ng matinding ibig**:** AMOR, DARLING, DEAR, HINIGUGMA, IROG, LIYAG, SINTA **2:** mataas ang halaga**:** MABABARARGÂ, MABLÍ, MAL **3:** importante; mahalaga **4:** dakila; marangal.

ma·háng *png* [*ST*] **:** pag-iisip nang may pag-iingat; pagninilay.

ma·há·nga *pnr* [*ST*] **:** higit na mahalaga.

ma·ha·rád·ja *png* [*San*]**:** dakilang raha**:** MAHARAHA.

ma·ha·rá·ha *png* [*Esp majaraha*] **:** maharadja.

ma·ha·rá·ni *png* [*Mal San*] **:** dakilang reyna.

ma·har·li·kâ *pnr* [*Bik Kap Hil Ilk Seb Tag War*]**:** nagtataglay ng mataas na kalagayan, ranggo, o titulo sa lipunan; aristokratiko.

Ma·har·ní·lad *png* [*maharlikâ+nilad*]**:** pangalang nilikha para sa Gusaling Panlungsod ng Maynila.

ma·hes·tád *pnr* [*Esp majestad*] **1:** kapita-pitagang dignidad o kapangyarihan lalo na sa pagdadala ng sarili, wika, batas, at iba pa **2:** para sa hari na kapangyarihan **:** MAJESTY.

ma·hés·tu·wó·sa *pnr* [*Esp majestuosa*] **:** kapita-pitagan; marangal, **ma·hés·tu·wó·so** kung lalaki.

ma·hi·hí·in *png Bot* [*Ilk*] **:** uri ng damo (*Biophytum sensitivum*).

má·hi·ka *png* [*Esp magica*] **:** madyik.

má·hi·ko *png* [*Esp magico*] **1:** tao na may kaalaman sa mahika**:** MADYIKERO, MADYISYAN, MAGICIAN **2:** tao na may kakayahang lumikha ng ilusyon sa pamamagitan ng bilis ng kamay**:** SALAMANGKERO.

ma·hí·mo *pnr* [*Hil seb*]**:** maaari.

ma·hi·náng·pon *pnr Seb***:** sabík.

ma·hís·ter·yo *png* [*Esp magisterio*] **1:** tanggapan o kapangyarihan ng mahestad **2:** kalipunan ng mga mahestad.

ma·hís·tra·do *png* [*Esp magistrado*]**:** hukom sa mataas na hukuman, gaya sa hukumang unang dulugan at sa korte suprema.

ma·hí·ya *png* [*Esp magia*] **:** madyik.

ma·hi·yá·in *pnr* [*ma+hiya+in*]**:** kung sa tao, hindi tahasang nakikihalubilo; kung sa hayop, hindi palaanak; kung sa halaman, hindi gaanong namumunga**:** ALUHANON.

mahogany (ma·ho·gá·ni) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* uri ng matigas na punongkahoy (*Swietenia Mahogani* at *S. macrophylla*) na mamula-mulang kayumanggi ang kulay ng kahoy**:** KAÓBA **2:** ang kahoy nito **3:** anumang punongkahoy na kauri ng nabanggit at ang kahoy nito **4:** kulay na mamula-mulang kayumanggi.

Ma·hó·ma *png* [*Esp*] **:** Muhammad.

Má-i *png Kas* **:** sinaunang pangalan ng pulo ng Mindoro sa sinaunang rekod ng Tsina *var* Máyi.

Maia (má·ya) *png Mit* [*Gri*]**:** anak na babae ni Atlas at ina ni Hermes.

maid (meyd) *png* [*Ing*] **1:** dalagita **2:** dalaga **3:** matandang dalaga **4:** utusang babae **5:** babae na abay sa kasal.

maiden (méy·den) *png* [*Ing*] **1:** batang babae **2:** babae na hindi pa nagkakaroon ng karanasang sexual **3:** kabayo na hindi pa nananalo sa karera.

ma·í·gang *png Bot* [*Seb*] **:** lipote[2].

ma·í·got *pnr Seb***:** sabík.

mail (meyl) *png* [*Ing*]**:** sulat; koreo.

ma·i·láw *pnr***:** bubot.

mailbag (méyl·bag) *png* [*Ing*] **1:** mga sulat, kard, at iba pa sa koreo **2:** sistemang postal **3:** sulat na elektroniko **5:** lalagyan o bag ng sulat.

mailbox (méyl·baks) *png* [*Ing*]**:** kahong lalagyan ng dumarating na sulat, karaniwang yari sa metal.

mailman (méyl.man) *png* [*Ing*]**:** kartero.

ma·i·mót *pnr* [*Bik Hil Ilk War*]**:** labis na matipid kaya halos maramot.

main (meyn) *png* [*Ing*]**: a** ang pangunahing daluyan ng tubig**:** WATERMAIN **b** ang sentrong network sa distribusyon ng koryente, gas, tubig, at katulad **2:** ang domestikong suplay ng koryente na nagmumula sa baterya.

main (meyn) *pnr* [*Ing*]**:** pangunahin sa laki, halaga, punto, lawak, o lalim.

mainframe (méyn.freym) *png Com* [*Ing*] **1:** yunit para sa central processing ng computer **2:** malawak na sistemang pang-computer.

ma·ing·gél *png* [*Ilk*]**:** magiting na mandirigma.

mainspring (méyns·pring) *png* [*Ing*] **1:** ang pangunahing ispring sa relo **2:** ang pinagmumulan ng lakas o puwersa.

mainstay (méyns·tey) *png* [*Ing*] **1:** ang pangunahing tagapagtaguyod **2:** *Ntk* pangunahing lubid sa layag **3:** pinakamahalagang manlalaro.

mainstream (méyns·trim) *png* [*Ing*] **1:** namamayaning idea, layunin, moda, at katulad **2:** pangunahing direksiyon ng agos ng ilog **3:** *Mus* uri ng jazz na nagsimula noong 1930, may estilong swing at may solong improbisasyon sa pagkakasunod-sunod ng nota.

maintain (mén·teyn) *pnd* [*Ing*] **1:** panatilihin; magpatuloy **2:** tulungan **3:** magbigay ng tulong para sa pangangalaga at pagpapanatili ng isang gusali, daanan, at katulad.

maintenance (méyn·te.náns) *png* [*Ing*] **1:** proseso ng pagpapanatili **2:** paraan ng pagtulong o pagtangkilik upang mabuhay **3:** gastos **4:** sustento.

ma·ís *png Bot* [*Esp maiz*] **1:** halaman (*Zea mays*) na tumataas nang 2-4 m, mahahaba ang dahon, at may isa o dalawang pahabang bunga na mabutil **2:** tawag sa bunga nito**:** CORN.

ma·í·seg *png* [*Kal*]**:** mandirigmang nakapatay ng dalawampu't limang kaaway at may karangalang magsuot ng itim na damit at pulang bulaklak sa ulo.

maitre d'hôtel (méy·tri·dó·tel) *png* [*Fre*] **1:** tagapamahala sa isang hotel **2:** punong tagapagsilbi.

ma·i·rás *pnr* [*War*]**:** balisa.

maize (meyz) *png Bot* [*Ing*]**:** mais.

maja (má·ha) *png* [*Esp*]**:** babaeng napakaselan sa pananamit, **majo** kung lalaki.

majestic (má·dyes·tík) *pnr* [*Ing*] **1:** dakila; marangal **2:** maharlika; makahari.

majesty (má·dyes·tí) *png* [*Ing*] **:** mahestad.

major (méy·dyor) *png* [*Ing*] **1:** *Mil* **a** opisyal ng hukbo na higit na mababa sa tenyente koronel subalit higit na mataas sa kapitan **b** opisyal na nakatalaga sa seksiyon ng mga instrumentong pangmusika **2:** larang ng pag-aaral na pinili ng isang mag-aaral **3:** *Mus* pinakamataas na eskala, nota, at katulad.

major (méy·dyor) *pnr* [*Ing*] **1:**mahalaga; pangunahin: MAYOR[1] **2:** seryoso o mapanganib **3:** *Mus* **a** sa eskala, may patlang ng isang semitone sa pagitan ng ikatlo at ikaapat sa pagitan ng ikapito at ikawalong antas **b** sa interval, higit na mataas nang isang semitone sa interval na minor **4:** nakahihigit sa gulang: MAYOR[2].

major-dome (méy·dyor·dóm) *png* [*Ing Ita maggiordomo*] **:** mayordomo.

majorette (mé·dyo·rét) *png* [*Ing*]**:** babae na tagapanguna sa banda ng musiko: BASTONERA.

majority (mad·yó·ri·tí) *png* [*Ing*]**:** mayorya.

Má·ka *png Mit* [*ST*]**:** pook na himlayan ng mabubuting kaluluwa.

ma·ká- *pnl* **1: a** pambuo ng pang-uri, nagsasaad ng pagkampi o pagpanig at may kasamang gitling kapag sinusundan ng pangngalang pantangi, *hal,* maka-Amerikano, maka-Espanyol, maka-Ingles **b** ikinakabit din sa mga pangngalan o pang-uri nang walang gitling kapag pangngalang pambalana, *hal* makabago, makabansâ, makabayan **2:** pambuo ng pang-uri, nagsasaad ng pananhî, *hal* makabása, makabuti, makasamâ **3:** katulad ng maka-[2], subalit ginagamit bago ang tambalan at naglalarawan na salitang-ugat, *hal* makaagdong-buhay, makaalis-antok, makabagbag-loob **4:** pambuo ng pandiwa, nagsasaad ng abilidad o autoridad na gumawa at kumilos, *hal* makabása, makabili, makasulat, makasigaw *Cf* NAKA- **5:** pambuo ng pang-abay, nagsasaad ng pag-uulit, *hal* makailan, makalima, makasampu *Cf* NAKÁ-.

ma·ka·ban·sâ *png pnr* [*maka+bansâ*]**:** tao na nagmamahal, nagtataguyod, at handang ipagtanggol ang kapakanan at interes ng kaniyang bansa: PATRIOT.

ma·ka·bá·yan *png pnr* [*maka+bayan*] **:** tao na tagapagtaguyod ng nasyonalismo: NATIONALIST.

Ma·ka·bó·sog *png Mit* **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, diwatang nagbibigay ng pagkain sa mga nagugutom.

Ma·ka·bo·teng *png Mit* [*Tir*] **:** anitong nangangalaga sa mgə usa at baboyramo.

ma·ka·bú·hay *png Bot* [*maka+buhay*]**:** baging (*Tinospora rumphii*) na gumagapang at may mga sangang nagtataglay ng mapait na likido.

ma·ka·bú·hay *pnr* [*maka+buhay*]**:** nakapagpapasigla; nakapagbibigay ng buhay.

ma·ka·hi·yâ *png Bot*: halaman (*Mimosa pudica*) na may pinong dahong tumitiklop kapag nahipo o nasaling at pink ang bilog at mabalahibong bulaklak: ANDIBAÍNG, BAENG-BAENG, HUYA-UYÀ, TOUCH-ME-NOT.

ma·ka·i·sá *png Bot***:** punongkahoy na may bungang nakukuhanan ng lason sa isda.

ma·ka·lag·lág-mat·síng *pnr* [*maka+laglag-matsing*]**:** matindi at paulit-ulit na pagyugyog, gaya sa punongkahoy.

ma·ka·lan·dóng-súso *png Mit Zoo* [*maka+landong-suso*]**:** uri ng isda na pinaniniwalaang nakapagpapalaki ng suso ng babae kapag kinain.

ma·ká·la·wá *pnr pnb* [*maka+dalawa*]**:** doble; dalawang ulit.

ma·ka·la·wá, sa ma·ka·la·wá *pnb* [*maka+dalawa*] **:** araw makaraan ang bukas.

ma·kal·pí *png Bot* [*ST*] **:** uri ng dalandan na ginagawang sabon.

ma·kán *png* **1:** *Bot* uri ng palay. **2:** *Zoo* uri ng baboy na malinamnam ang karne kapag iniluto.

ma·kan-á·wak png [*Pan*]**:** magulang.

ma·ka·pag- *pnl* pambuo ng pandiwa, nagsasaad ng pagkakaroon ng pagkakataon, *hal* makapag-aral, makapagtinda, makapagbili *Cf* NAKAPAG-.

ma·ka·pag·pa- *pnl* **:** mula sa anyong *magpa,* nagsasaad ng kakayahan, ng patunay na maganap ang isang hiling, tanong, o utos, o ng pagpayag na maganap ang isang aksiyon, *hal* makapagpatahî, makapagpatubig *Cf* NAKAPAGPA-.

ma·ka·páng·ya·rí·han *pnr* [*ma+ka+pang+yari+han*]**:** nagtataglay ng kapangyarihan, lakas, o impluwensiya, at nakahihigit sa iba pang bagay o nilalang.

Ma·ka·pá·nis *png Asn*: bituin sa unang magnitud ng konstelasyong Bootes: ARCTURUS.

ma·ká·pat *png Bot* [*ma+ika+apat*]**:** uri ng palay na nahihinog sa loob ng apat na buwan makaraang itanim.

ma·ka·pu·nô *png Bot* [*Ilk Tag maka+punô*] **:** uri ng punong niyog na nagtataglay ng malambot na laman ang bunga.

má·ka·ró·ni *png* [*Ing Ita macaroni*]**:** macaroni.

ma·ká·sal *png* [*ST*] **:** uri ng mamahaling bigas.

ma·ká·sa·lám·bo *pnr* [*Kap*]**:** salambaw.

ma·kás·bel, ma·kas·bél *png* [*Pan*] **1:** bangod **2:** sagabal.

ma·ka·sí·pol-bu·nót *png* [*maka+sipol-bunót*]**:** buko ng niyog na nagsisimula pa lamang magkaroon ng malambot na laman.

Ma·kás·la *png* [*Tbn*]**:** ritwal ng pagdiriwang na binubuo ng paghahanda ng lason sa isda mula sa fermentasyon ng anim na uri ng gulay na hinaluan ng abo, ng pagbuhos ng naturang likido sa dagat, ng paghuli sa isda, at sinusundan ng masasayang musika, awit, at sayaw.

ma·ka·tà *png* **1:** tao na kumakatha ng tula: MANUNULÀ, MAMALÁYBAY, MANÁNIW, MAGBABÁLAK, PŌET, POETA **2:** tao na nagtataglay ng matulaing isipan, imahinasyon, at paglikha, kasama ang husay sa pagpapahayag ng anumang iniisip o niloloob.

ma·ka·ta·mí·mi *png* [*Kap*]**:** halukipkip.

ma·ka·ti·péd *png* [*Ilk*]**:** sagabal.

ma·ka·tú·pang *png Mus*: sa Sulu, uri ng gong na yari sa tanso o bronse.

Ma·káw *png* [*Ing Por Macao*]**:** tawag sa ilang bagay na Tsino **:** MACAO[3].

ma·kay·sá *png* [*ST*] **:** bungang kahoy na pampurga *var* kamaysa.

maki- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwa, ginagamit sa paghingi o paghiling ng permiso o pagpayag, *hal* makiraan, makiabot, makiupô **2:** pambuo ng pandiwa, nagsasaad ng pagpaloob sa isang pangkat, *hal* makihanay, makisama, makihilera **3:** pambuo ng pandiwa, nagsasaad ng pagsali nang isahan o maramihan tungo sa isang tiyak na aksiyon, *hal* makibaka, makiaway, makilarô **4:** pambuo sa pandiwa, nagsasaad ng panggagaya o pagtulad, *hal* makibagay, makiayon **5:** pambuo sa pandiwa, kapag sinasamahan ng *pa,* nagsasaad ng kahilingan o pagpaloob, *hal* makipahinga, makipakinig **6:** pambuo sa pandiwa.

kapag ikinabit sa *pag*, nagsasaad ng pagsama sa karamihan at pagganap sa isang aksiyon, *hal* makipagkita, makipaglaro, makipag-away **7:** pambuo sa pandiwa, nagiging *makipag-*, subalit may *-an*, nagsasaad ng pagbabalikan o sabayang aksiyon, *hal* makipagsulatan, makipagsigawan, makipagtawanan **8:** pambuo sa pandiwa, nakabubuo ng *makipagpa-* mula sa anyong *magpa-* at nagsasaad ng pagsali o pagpaloob dahil sa pagkakaroon ng isang bagay na nagawa, *hal* makipagpaalis, makipagpagawa, makipagpabili *Cf* NAKIPAGPA-.

ma·ki·kat·nì *png Gra* [*Kap*] **:** katinig.

ma·ki·líg *png Bot* [*ma+kilíg*]**:** uri ng halaman na may malasutlang dahon.

má·ki·ná *png* [*Esp maquina*] **1:** aparatong gumagamit ng mekanikal na lakas at may tiyak na gawain ang iba't ibang bahagi **2:** uri ng aparatong mekanikal, gaya ng sa sasakyan **3:** instrumentong nagpapadaloy ng lakas **4:** sistemang nagkokontrol ng isang organisasyon **5:** tao na mekanikal kung kumilos at kulang sa emosyon: MACHINE.

ma·ki·nár·ya *png* [*Esp maquinaria*] **1:** makina sa pangkalahatan **2:** bahagi ng makina **3:** organisadong sistema **4:** pamamaraan na maaaring gamitin: MACHINERY.

ma·ki·nas·yón *png* [*Esp maquinacion*] **1:** ang akto, halimbawa, o proseso ng paggawa at pag-aayos ng makina **2:** pinaghandaang plano o intriga.

ma·ki·níl·ya *png* [*Esp maquinilla*]**1:** kasangkapan para sa mekanikal na pagsusulat ng titik at mga tipo **2:** sa paglilimbag, estilo ng tipo na nagbibigay ng anyo ng kopyang likha nito **:** TYPEWRITER **3:** tao na gumagamit ng kasangkapang ito: TYPIST **4:** kasangkapan ng barbero sa pagputol ng buhok.

ma·ki·nís·ta *png* [*Esp maquinista*] **1:** tao na gumagamit ng makina **2:** tao na gumagawa ng makinarya.

ma·kí·pak *pnr* [*ma+kipak*] **:** nanganganpal sa dumi.

ma·kó·pa *png Bot* **1:** punongkahoy (*Syzigium malaccense*) na tumataas nang 10 m at may hugis peras na bunga **2:** ang bunga nito.

ma·ko·ra·nà *png* [*Mar*] **:** alindog.

mak·ro·kós·mo *png* [*Esp macrocosmo*] **:** macrocosm.

mák·si *png* [*Ing maxiskirt*]**:** mahabang palda.

mak·tól *pnd* **mag·mak·tól, mak·tu·lán:** magpakita ng sama ng loob sa paraang eksaherado at nakatutuwa.

ma·ku·á·po *png* [*Bik*]**:** apó.

mal *pnr* **1:** [*Kap*] mahal **2:** [*Esp*] masama.

mal- *pnl* [*Esp*]**:** mala-.

ma·lá *png Bot* **:** punongkahoy (*Elaeocarpus grandiflorus*) na makinis at tumataas nang 24 m, may mapait na balát, bilugang mga dahon, puting bulaklak, at lunting bunga.

má·la *pnr* [*Esp*] **:** masama, **mála** kung panlalaki **:** MAL.[2]

ma·lá- *pnl* [*Esp*]**:** pambuo ng panguri, nangangahulugang kawangis, katulad: MAL-.

ma·la·á·tis *png Bot* [*mala+atis*] **:** palumpong na may makikinis na dahon, matulis ang dulo, at karaniwang nag-iisa ang bulaklak na manilaw-nilaw ang kulay: MALASAGIYAT, PANÁGIT.

ma·la·á·woy *png* **:** kahoy na panggatong at matagal magningas.

ma·la·bá·kay *png Bot* [*ST*] **:** uri ng yantok *Cf* uwáy.

ma·la·bá·nag *png Bot* [*mala+banag*] **:** uri ng malabaging na halaman (genera *Convulvulus* at *Calystegia*).

ma·la·bá·nos *png Zoo* **:** uri ng igat **:** INDONG, PAYANGITAN.

ma·la·ba·sá·han *png Zoo* [*mala+basahan*]**:** uri ng ahas-dagat na guhitan ang katawan at anyong basahan ang balát.

ma·la·ba·tó *png* [*mala+bató*] **1:** butil ng uhay na nagsisimula pa lamang na magkakulay **2:** *Bot* baging (*Anredera scandens*) na malayerba at may ugat na malamán.

ma·la·ba·yá·bas *png Bot* [*mala+bayabas*]**:** barambong.

ma·la·ba·yá·wak *png* [*mala+bayáwak*] **1:** *Zoo* uri ng buwaya na maliit at kasukat ng bayawak. **2:** santol na manibalang.

ma·lad·yóng *png Zoo*: uri ng mackerel (*Scomberomorus maculatus*) na matatagpuan sa karagatang Atlantiko.

ma·la·gu·nó *png Zoo* [*mala+gunó*] **:** uri ng mackerel na matigas ang buntot.

ma·la·ka·bú·yaw *png* [*mala+kabúyaw*] **:** punongkahoy (*Chastospermum glutinosum*) na tila sitrus, tumataas nang 10 m, matinik ang katawan, at biluhaba ang bungang magaspang ang balát: KALANTÁN.

ma·la·kan·du·lì *png Zoo* [*mala+kandulì*]**:** uri ng butete na nakalalason.

ma·la·ká·pas *png Zoo* [*mala+kápas*]**:** uri ng isdang alat (family *Gerridae*) na pinilakan ang katawan at patulis ang nguso.

ma·la·ka·pé *png Bot* [*mala+Esp café*]**:** uri ng palumpong (*Canthium dicoccum*).

ma·lá·bi *png* [*Ilk*] **:** banga ng tubig.

ma·la·bí·bi *png* [*ST*] **:** bangkâ na maliit at makintab.

ma·la·bi·gà *pnr* [*mala+bigà*] **1:** mahilig magsalita ng kung ano-ano *Cf* TALIALOS, TSISMOSA:MADALDAL; MASATSAT **2:** ipokritá **3:** *Bot* varyant ng **bi·gà**.

ma·la·bu·gî *png Bot* (*mala+bugi*) **:** ilahas na puno ng makopa (*Syzygium malaccense*).

ma·la·bu·hók *pnr Bot* [*mala+buhok*]**:** damong tila buhok.

ma·la·buk·bók *png Bot* [*mala+bukbok*] **:** halamang-baging (*Quamoclit pennata*) na ornamental.

Malacañang (ma·la·kán·yang) *png Kas Pol* **1:** opisyal na tahanan ng pangulo ng Filipinas na nasa San Miguel, Maynila **2:** sangay na tagapagpaganap ng pamahalaan.

ma·la·gâ *pnr* [*ST*] **:** hayók sa gutom **:** DALUROK, DAYUKDÓK, PASÁL .

ma·la·gá·tas *pnr* [*mala+gatas*] **:** galapong na malabnaw.

Ma·la·gén·ya *png* [*Esp malagueña*] **:** babaeng taga-Malaga, Espanya, **Ma·la·gén·yo** kung lalaki.

ma·la·gí·hay *pnr* **1:** alanganin **2:** mamasá-masâ, halumigmig *Cf* ALINSANGAN.

ma·la·gíng *pnd* **mag·ma·la·gíng, ma·lá·gi·ngín, i·ma·la·gíng** [*ST*] **:** magbingi-bingihan.

ma·lag·kít *png Bot* [*Kap Tag War*] **:** uri ng palay na ginagamit ang bigas sa paggawa ng kakanin **:** DIKET, ANRAPKÉT.

ma·lag·mát *png Bot* **:** matigas na punongkahoy na karaniwang ginagamit sa paggawa ng bangka.

ma·lá·god *pnr* [*ST*] **:** payat na payat.

ma·lag·yâ *png Mus Lit* **:** uri ng awiting-bayan ng mga Mangyan.

ma·la·ha·kán *png* [*ST*] **:** pasimunò.

ma·la·há·nip *png Bot* [*mala+hanip*] **:** uri ng baging na halaman.

ma·lá·hi·na·bú·yan png [*mala+h+in+aboy+an*] **:** damit na nagkapunit-punit na dahil sa kalumaan o matagal na paggamit.

ma·la·hin·hín *png* [*ST*] : tubig na maligamgam.

ma·la·hi·ni·ngá *pnr* [*mala+hiníinga*] : mainit-init ngunit higit na mababa sa maligamgam *Cf* MALAKUKÓ.

ma·la·hí·pay *png Bot* [*Kap*]: parinlas.

ma·la·í·ba *png Bot* [*ST*] : uri ng punongkahoy na maliit at ipinanggagamot sa bulutong.

ma·la·ik·mó *png Bot* [*Ilk Tag mala+ikmo*]: punongkahoy (*Celtis philippinensis*) na tigatlo ang pilas ng dahon.

ma·la·í·na *png Bot* : mayana.

ma·la·i·ní·bay *pnr* : bahagya ang epekto ng alak na ininom, o hindi gaanong lasing.

ma·lá·is *png* [*ST*] : tubig na malabo at may kulaba sa ibabaw.

ma·la·is-ís *png Bot* [*mala+is-is*] : punongkahoy (*Malaisia scandens*) na tumataas nang 4-8 m : SADAK.

ma·la·í·ta *png* [*mala+ ita*] : takipsilim.

ma·lák *png* : **1:** kaisipan, karaniwang kinakabitan sa unahan ng *wala* : MALAY, SENTIDO, PAKIRAMDAM **2:** idea; nosyon *Cf* AKALA, ALAM, HULA, SAPANTAHA.

ma·la·ká·law *pnr* [*mala+kalaw*] : may kutis na mapusyaw na kayumanggi.

ma·la·ka·lí·ngag *png Bot* [*mala+kalingag*] : punongkahoy na kahawig ng cinnamon.

ma·la·ká·pas *png Zoo* [*mala+kápas*]: uri ng isdang alat (family *Gerridae*) na nakausli ang nguso at pinilakan ang kaliskis.

ma·la·ká·rit *pnr* [*mala+karit*] : hugis karit; bagong buwan.

ma·la·kat·món *png Bot* [*mala+katmon*] : punongkahoy na may nakaimbak na tubig sa katawan at naigagamot sa lagnat.

ma·la·ka·wá·yan *png Bot* [*mala+kawayan*] : uri ng sakate.

ma·la·ki·hín *pnd* [*ma+laki+hin*] : pahalagahan; bigyang pansin *Cf* PANSININ.

ma·la·kíng-tá·o *pnr* [*ma+laki+na+tao*] : may higit na katangian o kapangyarihan kaysa karamihan.

ma·la·kud·kú·ran *png Bot* [*mala+kudkod+an*] : uri ng aromatikong yerba (genus *Mentha*).

ma·la·ku·kó *pnr* [*mala+kuko*] : maligamgam *Cf* MALAHININGA : MAIMBONG, MALANHOD.

ma·la·lá·ngit *png Bot* [*ST mala+langit*] : uri ng gumagapang na halaman.

ma·la·lá·was *png Bot* [*mala+lawas*) : maliit na yerba na tumutubò sa ilalim ng tubig.

ma·lá·lu·bi·gán *png Bot* [*mala+lubigan*] : halaman (*Mapania humilis*) na may maiikling risoma.

ma·la·lú·pay *png Bot* [*Kap*]: parinlas.

ma·la·má *png* [*ST*] : mithi.

ma·lá·man *pnd* [*ma+alam+an*] : maging maláy sa isang bagay o pangyayari : MABATID, MATANTO, MAHULÒ *var* maalmán.

ma·la·má·ya *pnr* [*mala+maya*] : abuhin.

má·lan *png* [*Kap*] : damit.

ma·la·ná·si *png Bot* : uri ng saging na may luntiang buto ang bunga.

ma·lan·dáy *pnr* : may balangkas o rabaw na nakakurba palabas, gaya ng eksteryor ng anumang bilóg o espero : CONVEX, KUMBÉKSO.

ma·láng·si *png Zoo* [*Seb*] : isdang alat (*Sardinella brachysoma)* na kauri ng maliit na sardinas: HAOL-HAOL.

ma·lan·mán *pnr* [*ST*] : nakaintindi; nakaunawa; natandaan ang alam at ang narinig.

ma·la·ó·ang *png* [*Iva*] : kati[1].

ma·la·ón *png* [*ST*] : baboy-damo na buntis.

ma·lá·pa·lík·pik *png Bot* [*mala+palikpik*] : anaang.

ma·lá·pan·dán *png Bot* [*mala+pandan*] : halaman na kahawig ng pakô.

ma·la·pan·dó *png Zoo* [*Bik Tag*] : isdang alat (*Carangoides malabaricus*) na malalaki ang ngipin at bughaw at puti ang katawan : BABADLÓNG, BULUBUKTÓ, KALAÁTO, KALÓBE, LAMBÍYAN, LANDÍWAK, LANGÓGAN, ÁLIÁNGA, NAAGBOBOGWEL, TARÓKOTÓKAN, TRAKÍTO.

ma·la·pan·dóng di·láw *png Zoo* : isdang alat (*Gnathanodon speciosus*) na maliit ang mata at makaliskis ang tiyan : ÁDLON, BANLÓG, GARAPÉTSE, TALÍNGAN.

ma·la·pa·pá·ya *png Bot* [*mala+papaya*] : punongkahoy (*Polyscias nodosa*) na maliit, walang sanga ang punò, paikid ang dahon na hugis susô at karaniwang ginagamit na pampalamuti.

má·la·pá·ti *png Zoo* [*Pan*] : kalapati.

ma·la·pá·ting-á·tap *png Zoo* [*Pan*] : batubató.

ma·la·ping·gán *png Bot* : lunás.

ma·lap·nî *png Zoo* : uri ng isda (*family Clupeidae*) na nakakain.

malapropism (ma·lá·pro·pí·sim) *png* [*Ing*] : bagay na hindi angkop ang pagkagawa o salitang hindi angkop ang ibig sabihin.

ma·la·pu·gô *png Zoo* : uri ng manók na higit na maliit kaysa karaniwan.

ma·la·pú·tat *png Bot* [*mala+ putat*] : uri ng matibay na punongkahoy.

malar (mé́y·lar) *png* [*Ing*] : hinggil sa pisngi.

ma·la·rám *pnr* [*Kap ma+laram*] : sinungaling.

ma·la·rá·yap *png Bot* [*mala+dayap*] : punongkahoy na may dahong naigagamot.

ma·la·rá·yat-ká·hoy *png Bot*: dawag[4].

malaria (ma·lár·ya) *png Med* [*Ing*] : malarya.

ma·la·rú·hat *png Bot* [*mala+duhat*] : punongkahoy na katulad ng duhat.

ma·lár·ya *png Med* [*Esp Ing malaria*] : karamdamang dulot ng parasitong protozoan (genus *Plasmodium*) at nailipat sa isang tao sa pamamagitan ng babaeng lamok: DUSÒ; HITAKÍG.

má·las *png* [*Kap Tag*] : pagtutuon ng tingin sa isang bagay *Cf* BISTA, HIMUTAD, TANÁW, TITIG: LUTOK, MATMAT, PANNENGNENG, PANUTOK, SÍAP, TURUHOK, TULOK, TUTOK.

má·las *pnr* [*Esp mala+s*]: masama ang kapalaran o may hatid na masamang kapalaran *Cf* SUWERTE.

ma·la·sá·do *pnr* [*Esp mal+asado*] : hindi pa gaanong lutô, karaniwan sa itlog at karne.

ma·la·sá·ging *png Zoo* : isdang tabang na natatagpuan sa bukid na may tubig.

ma·la·sa·gí·yat *png Bot* [*Ilk*] : malaátis.

ma·la·sá·kit *png* [*mala+sakit*] : pagaalala o pagtatanggol sa kapuwa lalo na sa panahon ng kalungkutan, kagipitan, at kahirapan *Cf* damay, simpatiya, ranayi : PANALIPOD, SARANAY, LINDING.

ma·lá·sa·mat *png Bot* : lunás.

ma·la·sam·bál *png Bot* [*mala+sambal*] : palumpong (*Dracaena angustifolia*) na masanga at mabalahibo ang punò, at hitik na puti kung mamulaklak : TALIGBUHOK.

ma·la·sa·wá *png Bot* [*mala+sawa*] : uri ng gumagapang na halaman na nakapagpapagaling ng sugat ang tangkay.

ma·la·sé·bo *pnr* [*mala+sebo*] : hindi pa gaanong hinog na bunga ng sampalok.

ma·la·sí·ay *png Bot* [*ST*] : yantok na gamit sa paggawa ng arko.

ma·la·si·túm *png Bot* [*Kap*] **:** lunás.

ma·las·más *pnd* **mag·ma·las·más, ma·las·ma·sín, i·ma·las·más** [*ST*] **:** unawain o intindihin ang anumang maganap.

ma·las·ti·gà *png* **:** umay.

ma·las·ti·gî *png* **:** pagkayamot.

ma·las·ti·gí *pnr* [*ST*] **:** galit na galit.

ma·lás·tud *pnr* [*Kap*] **:** haliparót.

ma·la·su·gî *png Zoo* [*Seb Tag*] **:** isda (*Istiophono orientalis*) na may mahabang nguso.

ma·lá·su·la·sì *png Bot* [*mala+sulasì*]**:** punongkahoy (*Leptospermun flavescens*) na tumataas nang 5 m, nagagawang tsaa ang pinatuyong dahon.

ma·lát *pnr* [*Bik Hil Mar Tag*] **:** basag ang tinig, karaniwang dahil sa labis na pagsasalita *Cf* HUMÁL, PAÓS, PAGÁW, PAGAK, PAYÚS.

ma·lá·ta·lóng *png Bot* [*mala+talong*] **:** palumpong (*Solanum verbascifolium*) na tumataas nang 1-4 m, mabuhok, may dahong humahaba nang 10-23 sm, at may bulaklak na maputi o bughaw.

ma·lá·tam·bán *png* [*mala+tamban*]**:** maliit na alon.

ma·lá·tan·dók *png* [*mala+tandok*] **1:** sungay ng batang kalabaw at usa **2:** taguri sa batang kalabaw o usa.

ma·la·tá·ngal *png Bot***:** hangalay.

ma·lat-an·tá·ngan *png Bot* **:** punongkahoy (*Hernandia ovigera*) na may makikinis na dahon, mabuhok na puting bulaklak, at bilog na bunga na nakukuhanan ng langis na ginagamit sa paggawa ng kandila o pantanggal ng balakubak.

ma·la·tá·pay *png Bot* [*Bik*]**:** lunás.

malathion (ma·la·tá·yon) *png Kem* [*Ing*] **:** pamatay-kulisap na may halong phosporous at may mahinang lason para sa ibang hayop.

ma·lát·ti·bún·tal *png* [*Mag*]**:** puti.

ma·la·tu·bâ *png Zoo* [*mala+tuba*] **:** manok na kulay tuba ang balahibo.

ma·la·tu·bà *pnr* [*mala+tubà*]**:** walang pakialam sa anumang nagaganap sa paligid.

ma·la·tu·kô *png Bot* [*mala+tukô*] **:** punongkahoy na nakukuhanan ng sangkap sa paggawa ng sabón ang balát.

ma·la·tú·ngaw *png Bot* [*Iba Tag mala+tungaw*]**:** palumpong (*Melastoma malabathricum*) na ornamental at may bungang manamis-namis at maasim-asim.

ma·la·ú·bi *png Bot* [*mala+ubi*]**:** altan.

ma·la·ú·hog *pnr* [*mala+uhog*] **:** murang-murà na buko ng niyog.

ma·lá·way *png Zoo* [*ST ma+laway*] **:** uri ng isda na balót ng tila laway ang buong katawan.

Ma·lá·weg *png* **:** pangkating etniko na matatagpuan sa bayan ng Rizal, Cagayan, at sa kanluran ng Kalinga at Apayao.

ma·la·wí·ka *pnr* [*ST mala+wika*] **:** mapagsalita ng kung ano-anong nakasasakit sa kapuwa.

ma·la·wí·was *png Bot* **:** damong tumutubò sa mga bubungang yari sa kugon o nipa.

má·lay *png* **1:** kaalaman hinggil sa buhay**:** ULIRAT **2:** *Sik* natipong mga kaisipan at damdamin ng isang tao o ng isang pangkat *Cf* WALANG MALAY, DI-MALAY, MUSLÁK.

Ma·láy *png* **1: a** tao na naninirahan sa Malaysia, Brunei, at bahagi ng Indonesia **b** tao na nagmula sa lahing ito· **2:** ang wika ng mga Malay.

Ma·lá·ya *png***:** dating bansa sa timog-silangang Asia, binubuo ng katimugang bahagi ng Malay Peninsula at ilang kalapit na pulo, at bumubuo sa kasalukuyan ng kanlurang bahagi ng pederasyon ng Malaysia at kilala bilang West Malaysia.

Ma·lá·yan *png* **1:** Malay **2:** ang wika ng Malay.

ma·lá·yang ta·lud·tú·ran *png Lit* [*ma+laya+na+taludtod+an*]**:** tula na walang tugma at sukat**:** FREE VERSE, BERSO LIBRE, VERS LIBRE.

Ma·láy·ba·láy *png***:** kabesera ng Bukidnón.

malay gooseberry (má·lay gus·bé·ri) *png Bot* [*Ing*] **:** ibà.

ma·lay·máy *pnr* [*Bik*] **:** mahina ang katawan na tila maysakit.

Ma·lá·yo *png* [*Esp*] **:** anumang may kaugnayan sa Malay.

mal·ba·ró·sa *png Bot* [*Esp malvarosa*] **:** palumpong (*Pelargonium graveolens*) na maliit at aromatiko, mabuhok, pink o mapusyaw ang lilang bulaklak, at nakukuhanan ng sangkap na medisinal.

mal·bás *png Bot* [*Esp malva+s*] **:** halaman (*Abutilon indicum*) na mabuhok ang sanga at itinuturing na medisinal.

mal·bas-tig·bá·lang *png Bot* **:** malakatmón.

mal·bér·sas·yón *png* [*Esp malversacion*] **1:** pagsasamantala sa posisyon **2:** paglustay o pagnanakaw ng salapi ng bayan o pondo ng samahan.

mal·dis·yón *png* [*Esp maldición*] **:** sumpa.

male (meyl) *png* [*Ing*] **:** lalaki, tao man o hayop.

maleic acid (me·léyk á·sid) *png Kem* [*Ing*] **:** walang kulay na organikong kristalina, at ginagamit sa paggawa ng mga sintetikong resin.

ma·lé·ta *png* [*Esp*] **:** sisidlan ng damit at gamit kung naglalakbay, karaniwang parihaba at nabibitbit *Cf* ATTACHE CASE, BAG, TAMPIPÌ **:** SUITCASE.

Ma·lé·te *png Mit* [*Ing Grí*]**:** diyosa ng pagbubulay at isa sa tatlong magkakapatid na diyosa.

ma·le·té·ro *png* [*Esp*] **:** tagagawa o tagabenta ng maleta.

ma·le·tín *png* [*Esp*] **:** maliit na maleta.

malfeasance (mál·fa·sáns) *png Bat* [*Ing*] **:** masamang gawain.

malfunction (mál·fank·syón) *png* [*Ing*] **:** di-paggana ng aparato o makina o di-pagkilos nang normal.

má·li *png Bot* [*Kap Tag*] **:** palumpong (*Leea indica*) na may tuwid na sanga, pinong dahon, lunting bulaklak, at maliit na bunga**:** HAMAMALÌ.

malî *pnr* **1:** hindi alinsunod sa wasto **:** WRONG **2:** lumilihis sa katotohanan **:** WRONG **3:** hindi sumusunod sa kahingian **:** WRONG **4:** hindi angkop; wala sa ayos **:** WRONG.

malic acid (má·lik·á·sid) *png Kem* [*Ing*] **:** organikong asido na karaniwang nakukuha sa hilaw na bungang-kahoy gaya ng mansanas.

malice (má·lis) *png* [*Ing*] **:** malisya.

malicious (ma·lís·yus) *pnr* [*Ing*]**:** malisyosa.

ma·li·gam·gám [*pnr*] **:** mainit-init *Cf* ALINLÁNGAN, HALUMIGMIG, MALAKUKÓ.

malign (má·leyn) *pnr* [*Ing*] **1:** masama **2:** nakapipinsala.

ma·lig·nánt *pnr* [*Ing*] **1: a** sa karamdaman, malubha; nakahahawa **b** sa tumor, tendensiyang kumalat o pasukin ang mga normal na tissue at lumitaw muli pagkatapos tanggalin **2:** mapaminsala.

ma·líg·no *png Mit* [*Esp*] **:** masamang nilalang na di-nakikita ngunit pinaniniwalaang nasa paligid lamang at nakikisalamuha sa karaniwang tao.

ma·lik·ma·tá *png* [*Kap Tag malik+mata*] **1:** anumang may katangiang magbago ng anyo **2:** anumang naka-

lilinlang ang anyo.

ma·lik·sí *pnr* [*Kap Tag ma+liksi*]: mabilis at maagap, karaniwan sa pagkilos.

ma·lí·lang *png* [*Seb*] **1:** *Kem* sulfur **2:** *Mil* pulburá.

má·lim *png* [*ST*] : piloto.

ma·li·má·kan *png Zoo* : uri ng susô o kuhól.

má·li-má·li *png Lit* [*Hil*] : salawikain.

ma·lí·ma·lí *png Bot* [*Kap Tag*] : naga.

ma·lí-ma·lì *pnr* **1:** madaling malito **2:** ulyanin.

ma·lí·ma·ngá *png Zoo* : malapandó.

ma·li·má·ngo *png Zoo* [*ST*] : uri ng isda na tila tuna.

ma·lím·bin *png Bot* [*War*] : balimbing.

Ma·lím·bung *png Mit* [*Bag*] : diyosa na nagpapaigting ng pagnanasa.

ma·lí·mit *png* [*ST*] : uri ng buslo na yari sa yantok.

ma·lí·na *png* [*ST*] : nimpa *Cf* DIWATA.

ma·ling·gá *png Bot* : kundol.

ma·ling·míng *pnr* [*ST*] **1:** nalilitó **2:** nagkukunwari.

má·ling·mí·ngan *png Ana* [*Kap*] : pílipísan.

ma·li·róng *pnr* : magâ.

ma·lis·yá *png* [*Esp malicia*] **1:** lunggating manakit o magdulot ng pagdurusa sa kapuwa: MALICE **2:** *Bat* masamang layunin ng isang tao sa paggawa ng krimen:MALICE **3:** maruming pag-iisíp sa kapuwa: MALICE.

ma·lis·yó·sa *png* [*Esp maliciosa*] **1:** may malisya **2:** mahilig iugnay ang anumang bagay sa sex, **ma·lis·yó·so** kung lalaki: MALICIOUS.

má·lit *png Bot*: uri ng damong gumagapang.

ma·lit·mít *png Bot* [*ST*] : uri ng matigas na punongkahoy na ginagawang bangka.

má·liw *png* : panlalamig; bawas ng sidhî.

mall (mol) *png* [*Ing*] **1:** daanan na may bubong **2:** gusaling pamilihan.

mallet (má·let) *png* [*Ing*] **1:** pamukpok na yari sa kahoy **2:** pamalo na ginagamit sa croquet o polo.

malleus (mál·yus) *png Ana* [*Lat*] : maliit na buto sa gitna ng tainga na naghahatid ng pagyanig ng tympanum sa incus.

mallow (á·low) *png Bot* [*Ing*] halaman (genus *Malva*) na may ma-bubuhok na sanga at dahon, at ka-raniwang may kulay rosas o lilang bulaklak.

mal·mâ *pnr* : malubha; grabe *Cf* labis, lampas.

mal·mág *png Zoo*: maliit na primate (genus *Tarsius*), mahaba ang buntot, mulagát ang malalaking mata, tulog sa umaga at aktibo kung gabi: TARSIER.

mal·má·let *png* [*Pan*]: piing.

mal·ma·rá·ma *png Bot* [*Hil Seb*] : halaman (*Quamoclit pennata*) na ornamental: KABELYO-DE-ANGHEL.

malnourished (mál·nu·ríst) *pnr* [*Ing*] : kulang sa nutrisyon o sustansiya.

mal·nút·ris·yón *png* [*Esp malnutricion*] : masamang kalagayang pangkalusugan na dulot ng pagkawala o kakulangan sa pagkain o nutrisyon: MALNUTRITION.

malnutrition (mal·nut·rí·syon) *png* [*Ing*]: malnutrisyon.

má·lo *pnr* **1:** [*Bik*] napagkamalan; nagkamali ng akala **2:** [*Esp*] masama.

ma·lô *png* [*ST*] : uri ng malaking sasakyang dagat.

ma·lo·ba·áy *png* [*ST*] : ginto na may mababang kilates.

ma·lo·ba·go *png Bot* : punongkahoy (*Hibiscus tiliaceus*) na masanga, makinis ang ibabaw ng dahon at mabuhok sa likod, at dilaw ang mga bulaklak.

malocclusion (má·lo·klú·syon) *png* [*Ing*] : hindi wastong posisyon ng mga ngipin kapag nakasara ang bibig.

ma·lo·kón *png, pnr* [*Pan*]: buntis.

ma·ló·ma *png* [*ST*] : bagay na tirá.

ma·lom·pá·yak *png* [*ST*] : uri ng banga na patag ang ilalim.

ma·lón *png* [*War*] : bahagi ng isang kabuuan.

má·long *png* [*Mrw*] : telang tila-bumbong ng mga Maranaw.

má·long a án·dong *png* [*Mrw*] : pinakatatanging malong, karaniwang mapusyaw na pula at may dekorasyong ikat na pahalang sa tela.

má·long a lán·dap *png* [*Mrw*] : uri ng malong na higit na mababa ang pagtatangi kaysa malong a andon.

Ma·ló·los *png*: bayan at kabesera ng lalawigan ng Bulacan.

Malolos Republic (ma·ló·los re·páb·lik) *png Kas* [*Ing*]: Republikang Malolos.

malpractice (mal·prák·tis) *png* [*Ing*] **1:** kapabayaan sa propesyon, lalo ng isang doktor **2: a** masamang gawain **b** anumang halimbawa nito.

malt *png* [*Ing*] : butil, gaya ng barley, na ibinababad sa tubig upang tumubò, at ginagamit sa pag-brew.

mal·tó·sa *png Kem* [*Esp*] : maltose.

maltose (mál·tows) *png Kem* [*Ing*] : sugar na hindi napatining, binubuo ng dalawang pinagsamang glucose molecule na likha ng hydrolysis ng starch sa ilalim ng galaw ng mga enzyme sa malt, at iba pa ($C_{12}H_{22}O_{11}$ H_2O): MALTOSA.

mal·trá·to *png* [*Esp*] : pang-aapi; pang-aalipusta - *pnd* **mag·mal·trá·to, mal·tra·tú·hin**.

ma·lu·bá·go *png Bot* [*Mag*] : danglíw.

ma·lu·ba·rón *pnr* [*Seb*]: salawahan.

ma·lú·ib *png* [*Hil*]: taksil.

ma·lu·ká *pnr* [*Kap*] : dukha.

ma·lú·ko *png Bot* : punongkahoy (*Pisonia alba*) na tumataas nang 10 m, at inaalagaan dahil sa mga dahong medisinal.

ma·lu·kóng *png* : kasangkapang yari sa losa na mabalantok patungo sa loob, karaniwang pinaglalagyan ng ulam at iba pang putahe.

ma·lu·kóng *png* [*ma+lukóng*] : may balangkas o rabaw na kurbado, gaya ng panloob na bahagi ng bilóg : CONCAVE, KONGKÁBO.

ma·lú·may *png Gra*: paraan ng pagbigkas ng salita na may lundo sa pantig bago ang huling pantig, *hal* sábong, amíhan, kilikíli.

ma·lu·mì *png Gra*: paraan ng pagbigkas ng salita na katulad ng malumay ngunit may impit sa huling patinig, *hal* samò, kulanì, kutà.

ma·lún *png* [*Kap*] : dalamhatì.

ma·lúng·gay *png Bot* : punongkahoy (*Moringa oleifera*) na tumataas nang 6-8 m, at may maliliit na dahong nakakain: BALUNGGAY.

ma·lu·tù *png, pnr* **1:** [*Kap*] pulá **2:** [*Bik*] kanin.

ma·lu·tú·lo *png* [*Kap*] : kitî.

ma·lú·way *png Zoo* : isdang alat o isdang tabang (genus *Leiognathus*) na manipis, pabilog ang katawang walang kaliskis : SAPSÁP.

ma·lú·ya *pnr* [*Bik*]: mahina.

malversation (mál·ver·ses·yón) *png* [*Ing*]: malbersasyon.

mal·yá·ri *pnd* [*Kap*] : maaarì.

Mal·yá·ri *png Mit* : mataas na diyos ng mga Zambal at nakatira sa Bundok Pinatubo.

mal·yé·te *png* [*Esp mallete*] : maliit na maso : GAVEL.

mam *png Kol* [*Ing*] : pinaikling anyo ng **ma·dam**.

mam- *pnl* **1:** varyant ng *mang-*, pambuo ng pandiwa, ikinakabit sa mga salitang nagsisimula sa titik na *b* o *p*, na tinatanggal kung minsan, *hal* bahagi=mamahagi, patay=mamatay **2:** pambuo ng pangangalan, ikinakabit sa mga salitang nagsisimula sa *b* o *p*, na tinatanggal kung minsan, *hal* bahagi=mamamahagi, balarila=mambabalarila: MANG-.

ma·má *png* [*Esp*] : inay.

ma·mà *png* **1:** karaniwang tawag sa lalaki na hindi kilala **2:** nakababatang kapatid na lalaki ng magulang.

ma·mâ *png* [*Hil Seb War*] : ngangà.

ma·má·an *png Bot* [*Mar*] : búyo.

ma·má·boy *png Zoo*: itim na tandáng na may puting balahibong nakapaikot sa leeg.

ma·mád *pnr* : lumambot at namaga dahil sa pagkababad sa tubig: BABÁD.

ma·ma·dé·ra *png Med* [*Esp*] : biberon.

ma·má·he·má·hes *png* [*Iva*]: salamat.

ma·mák *png*: uhay.

ma·ma·láy·bay *png* [*Hil*]: makata.

má·ma·lí *png Zoo*: karniborong isdang alat (*Polynemus microstoma*) na may limang tibo sa nguso at batik-batik ang palikpik : BAKA DULCE, KUWA-KUWA, MAMALING BABAE, MAMALING-BATO, MAPWAW, MURANG ILOG, MURANG UNGOS.

ma·ma·líng-ba·bá·e *png Zoo* [*mamali+na+babae*] : mamali.

ma·ma·líng-ba·tó *png Zoo* [*mamali+na+bato*] : mamali.

ma·má·lis *png Bot*: eskobílya.

ma·ma·lí·tok *png Zoo*: makamandag na gagambang tubig: ALALÁWANG-ILOG.

ma·mál·ya *png Zoo* [*Ing mammalia*] : vertebrate na may kakayahang magkagatas at magpasuso ng mga supling.

má·mam *png* [*Seb Tag*] : bigkas ng batà sa *inom*.

ma·ma·má·ha·yág *png* (*mang+pa+pahayag*) **1:** tao na nagbabalita sa radyo, telebisyon, at peryodiko *Cf* REPORTER: PERYODISTA, NEWSMAN **2:** demostrador.

ma·ma·mang.kâ *png* [*ma+ma+bangkâ*] : tao na nagpapatakbo ng bangka : BANGKERO, PILÓTO[2].

ma·mán *png* [*Kap*] : ngangà.

má·mang *png Zoo* [*War*] : langgam.

ma·man·tóg *png*: lobo.

Ma·mán·wa *png*: pangkating etniko ng mga Agta sa hilagang-silangan ng Mindanao: KONGKING.

ma·ma·ó·dus *png Zoo* [*Mrw Sam Tau*] : lagidlid[1].

ma·má·ong *png Zoo* [*Ilk*] : muóng.

ma·má·oy *png Bio* [*Mrw*]: askarid.

ma·má·rang *png Bot* [*ST*] : fungus na maputi at katamtaman ang laki.

má.ma-sán *png* [*Esp mama+Jap san*]: madam[3].

ma·ma·sò *png Med*: sakit sa balát na namimintog at nagiging sugat kapag napisâ.

má·may *png* [*Bik*] : tawag sa tiya o lola.

ma·máy *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] : yaya.

ma·ma·yâ *pnb pnr* : sa susunod na sandali o oras: DUGAYDUGAY, MADAMDAMA, POTA.

mam·ba·bá·tas *png* [*mam+ba+batas*] **1:** tao na gumagawa ng batas : LEGISLATOR, LEHISLADOR, PARLAMENTARYO **2:** kasapi sa batasan : LEGISLATOR, LEHISLADOR, PARLAMENTARYO.

Mam·ba·jáo *png* : kabesera ng Camiguin.

mam·ba·yù *png Mus Lit* [*Kal*] : ritwal at awiting-bayan habang nagbabayo ng palay.

mam·bóg *png Bot* [*ST*] : punongkahoy na may dahong medisinal păra sa pamamaga ng laman.

mam·bú·bu·lós *png* [*mam+bu+bulos*] : tagasibat ng isda o iba pang hayop.

mam·búg *png Bot*: punongkahoy na may dahong medisinal para sa kábag.

mam·bú·nong *png* [*Ilk*] **1:** tao na nakapanggagamot at may di-karaniwang kaalaman ukol sa mga paniniwala at tradisyon ng tribu **2:** [*Iba*] babaylan.

mam·bú·nung *png* [*Iba*] : guro.

Mam·bú·raw *png*: kabesera ng Occidental Mindoro.

ma·me·lú·ko *png* [*Esp mameluco*] : damit pambata na magkadugtong ang pang-itaas at pang-ibabang bahagi.

ma·mé·ra *pnr* [*mam+Esp pera*]: binubuo ng mga sentimo.

má·mi *png* [*Tsi*] : uri ng luto ng pansit na may sabaw.

ma·mí·kil *png Bot*: halaman (*Harrisonia perforata*) na tumataas nang 2-4 m, may matitinik na sanga, maputing bulaklak, at bilugang bunga.

mamilla (ma·mí·la) *png* [*Ing*] **1:** utong ng babae **2:** anumang bagay na hugis-utong.

ma·mi·mí·li *png* [*mam+bi+bili*]: tao na bumibili ng paninda: BUYER, KOSTUMER.

mám-in *png Bot* [*Hil Seb Tag War*] : ikmó.

ma·míng *png Zoo*: isda (family *Labridae*) na may makapal na labi, malalaking kaliskis, at matitibay na ngipin.

mam-ís *pnr*: umasim dahil sa maling pag-imbak, gaya ng umasim na alak.

má·mis *png* [*ST*] : minatamis na niyog.

ma·mít·win *png Zoo*: uri ng ilahas na pato (family *Anatidae*) *Cf* PÁTONG-BUNDÓK.

mamma (má·ma) *png* [*Ing*] : inay.

mammal (má·mal) *png* [*Ing*] : vertebrate (*class Mammalia*) na may kakayahang magkagatas at magpasuso sa mga anak.

mam·má·nu *png* [*Iba*] : ibon.

mammary (má·ma·rí) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa súso o mga organo na nagbibigay ng gatas.

mammography (ma·mú·gra·fí) *png Med* [*Ing*] : teknik sa X-ray upang malaman o matukoy ang mga abnormalidad ng súso.

Mammon (má·mun) *png* [*Ing*] **1:** diyos o diyablo ng kasakiman **2:** kayamanan na sinasamba o impluwensiya ng demonyo.

mammy (má·mi) *png Kol* [*Ing*] : inay

ma·mó *png Bot* [*Bik*] : namî.

má·mok *png*: latík.

ma·món *png* [*Esp*] : uri ng malambot na keyk.

má·moy *png* [*War*] : ama ng lolo o lola.

mam·pák *png* [*Bik*] : halimaw.

mam·pós·te·rí·ya *png* [*Esp mampostería*] : pamamaraan ng pagsasalansan ng maliliit na bato upang higit na tumibay ang dingding o bakod.

mam·sá *png Zoo* : malapandó.

ma·mu·láng *pnr* [*Kap*] : hibáng.

Ma·mu·mú·got *png* [*mam+pu+pugot*] *Mit*: tao na pinaniniwalaang nag-iipon ng pinugot na ulo.

ma·mún *pnd* **mag·ma·mún, ma·mu·nán** [*Kap*] : magpaalam.

ma·múng-ol *png Zoo*: anak ng usá na iisahing taon : MUÁK.

ma·mú·so *png Bot* : uri ng ilahas na kabute.

ma·mú·yot *png* [*ST*] : agimat para sa kapayapaan.

man·sí·pok *png* : sa Benguet, babaylan.

man *png* [*Ing*] **1:** tigulang na lalaki o lalaking may mga katangiang pisikal

na naiiba sa babae o batà **2: a** nilikha (genus *Homo*) na naiiba sa ibang hayop dahil sa mataas na antas ng kaisipan, kakayahang magsalita, at nakatatayo sa pamamagitan ng dalawang paa **b** sangkatauhan.

man *pnb* **1:** sinusundan ng *lamang*, nagsasaad ng pinakamaliit na aksiyon, *hal* "Pakita ka man lamang." **2:** sumusunod sa *hindi* at sinusundan ng *lamang* at nagsasaad ng hinanakit, *hal* "Hindi man lamang nila ako sinundo" **3:** din, *hal* "ikaw man," "siya man."

man- *pnl* **1:** varyant ng *mang-*, pambuo sa pandiwa, ginagamit bago ang salitang-ugat na nagsisimula sa katinig na *d,l,r,s,t* at kung minsan ay tinatanggal ang *s* o *t*, *hal* dakot =mandakot, lilip=manlilip, takot=manakot **2:** pambuo sa pangngalan na nagsisimula sa *d,l, r,s,t* at tinatanggal kung minsan ang *s* o *t*, inuulit ang pantig nito, *hal* dakot= mandadakot, lilip= manlililip, takot=mananakot.

man *pnh* **:** karaniwang isinusunod sa *alin, ano, kailan, at sino,* at nangangahulugang "kahit," *hal* alinman, anuman, kailanman **:** ÚRAY.

má·na *png* [*Bik Tag*] **1:** anumang isinasalin o ibinibigay ng magulang sa mga anak, kamag-anak, o ibang tao bago mamatay **2:** ang tinanggap mula sa isang namatay **:** ERÉNSIYÁ, LEGADO[1], TÁWID.

ma·ná *png Bot* [*Esp*] **1:** palumpong (*Jatropha mullifida*) na maliit, madagta, at lila ang bulaklak **2:** palumpong o punongkahoy (genus *Erythrina*) na may malalaking pumpon ng bulaklak.

ma·na·a·móng *png* [*Pan*]: pisan[1].

ma·ná·an *png Bot* [*Mrw*] **:** bunga.

ma·na·án *pnr* [*mang+daan*] **:** tig-isang daan, gaya ng manaang piso.

ma·ná·da *png* [*Esp*] **:** kawan ng mga ibon.

ma·ná·dor *png Zoo* [*Ilk*]**:** barakong hayop na ipinapalahi sa kapuwa hayop.

ma·ná·gat *png Zoo* **:** isda (genus *Lutjanus*) na kulay pulá at may malaking ulo at mata.

management (má·neyds·mént) *png* [*Ing*] **1:** proseso ng pamamahala **2: a** pamamahalang propesyonal sa usaping pangnegosyo, pampublikong gawain, at iba pa **b** mga tao na kasama dito **c** lupon ng mga direktor, namumuno, at iba pa **3:** *Med* paraan ng pagpapagaling sa isang sakit.

manager (má·ne·dyér) *png* [*Ing*] **1:** tao na nagkokontrol o namamahala sa isang negosyo o bahagi ng isang negosyo**:** MANEDYER **2:** sa isports, tao na nagkokontrol at namamahala sa mga pagsasanay, gawain, at iba pa ng manlalaro**:** MANEDYER **3:** tao na kinikilala dahil sa kakayahang mamahala**:** MANEDYER.

Ma·na·gó·san *png***:** isa sa mga pangkating etniko ng Mandaya.

ma·na·ká-na·ká *pnb***:** bihira; madalang.

ma·na·la *png* [*Iva*] **:** tao na katulong sa pangingisda.

Ma·na·la·gar *png Mit* [*Zam*] **:** espiritung nangangalaga sa mga sumasalakay.

ma·na·ma·ná *pnr* [*ST*] **:** tampulan ng pangungutya.

ma·nam·báy *png Mus Lit* [*Sub*] **:** awit sa pagtuli.

ma·ná·na·gi·sá·ma *png* **:** mangkukulam.

ma·na·nam·pál *png Zoo* [*ST mang+sa+sampál*] **:** uri ng hipon.

ma·na·náp *png* [*Seb War*] **:** hayop.

ma·na·ná·ra *png* [*man+sa+sara*] **:** tagapaglagay ng tampok sa hiyas.

ma·ná·naw *png Bot* [*War*] **:** uri ng punongkahoy (*Antiaris toxicaria*) **:** IPO.

ma·nan·áw *png Bot* [*Seb*] **:** flor-de-la-mañana.

má·na·ná·yom *png Zoo***:** uri ng ibong karaniwang nag-iisa.

ma·nan·dés *png* [*Seb*] **:** lalaking talo-talunan ng asawa**:** ANDER DE SAYA.

má·nang *png* **1:** [*Esp*] pinaikling **her·ma·na 2:** banal; deboto **3:** *Kol* matandang babae **4:** [*Ilk*] ate, **má·nong** kung lalaki.

ma·na·ngi·ton·tón *png* [*Kap Pan*] **:** patnúbay.

ma·ná·nid *png Zoo* **:** hayop (family *Pongidae*) na kauri ng matsing *var* mananig *Cf* BAIKAN, BAKULAW, ORANGUTANG.

ma·nan·sî *png Zoo* **:** malapnî.

ma·na·nú·sad *png* **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, tao na tagaayos ng ngipin at naglalagay ng pusad.

ma·ná·ol *png Zoo* [*Seb War*] **:** bánoy.

ma·na·rag·nà *png* [*War*]**:** propeta.

ma·nás *png Med* [*Kap Pan Tag*] **:** magâ, karaniwan dahil sa karamdamang gaya ng beriberi *Cf* PÁNAS.

ma·ná·sing-lá·ot *png Zoo* **:** isdang dagat (*Sardinella brachysoma*) na kauri ng sardinas**:** HAOL-HAOL.

ma·ná·tap *png Zoo* [*War*] **:** batubató.

má·nay *png* [*Bik*] **:** ate.

man·ba·yés *pnr* [*Pan*] **:** nakalawlaw.

man·da·da·lág *png Zoo* [*man+da+dalag*] **:** uri ng hayop na kumakain ng ahas-tubig o igat *var* mandaralág *Cf* palós, duhól.

man·dá·dang·kál *png Zoo* [*man+da+dangkal*] **:** mantis.

man·da·dá·wak *png* [*Kal man+da+dawak*] **:** babaylan.

mán·dal *png* [*Kap*] **:** humpáy, hinto, untol.

man·dá·la *png* [*Ing*] **1:** bilog na simbolikong pigura na inilalarawan ang kalawakan sa iba't ibang relihiyon **2:** sa sikolohiya, ang simbolong ito sa panaginip na naglalarawan sa paghahanap ng kaganapan at kaisahan ng taong nananaginip.

man·da·lâ *png Agr* **:** pinakamalaking tumpok ng mga ginapas na palay na isinaayos na tila pabilog na piramide upang patuyuin bago giikin *Cf* BELÍTA, BINIGKÍS, BINALIMBING, SIPOK.

man·da·lú·sa *png Bot* **:** limánsúgat.

Man·da·lú·yong *png***:** lungsod sa National Capital Region.

man·dá·mus *png Bat* [*Lat*] **:** utos sa nakababababang hukuman o sa isang tao upang gumanap sa kaniyang tungkulin.

man·dam·yén·to *png* [*Esp mandamiento*] **1:** utos **2:** warrant.

Man·da·ra·ngan *png* [*Bag*] **:** diyos ng digmaan.

Man·da·rín *png* [*Tsi*] **1:** istandard na wika ng mga Tsino **2:** wika sa kanlurang China, lalo na sa Beijing.

mandarín *png* [*Tsi*] **:** sitrus (*Citrus reticulata*) na kahawig ng kahel ngunit manipis ang balát **:** PONKAN.

mandate (mán·deyt) *png* **1:** utos; kautusan **2:** tangkilik sa plataporma ng kandidato o partidong nagwagi, batay sa boto ng mga tao sa isang halalan **3:** komisyon upang gumawa ng tungkulin para sa iba **4:** *Bat* kautusan na ang isang partido ay pinagkakatiwalaan upang gumanap sa serbisyo, karaniwang walang-bayad subalit may bayad-pinsala kung makagagawa ng anumang pagkakamali **5:** kautusan o desisyon ng Papa.

mandatory (mán·da·tó·ri) *pnr* [*Ing*] **1:** sapilitan; kailangan **2:** iniuutos, ipinag-uutos.

Mandaue (man·dá·we) *png***:** lungsod sa Cebu.

Man·da·yá *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa Davao Oriental **2:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Apayaw.

man·dín *pnb*: tila; katulad ng.

mán·do *png* [*Esp*] **1:** utos, atas **2:** podér, kapangyarihan **3:** nasasakupan – *pnd* **mag·mán·do, man·du·hán**.

mán·do·lín *png Mus* [*Ing*] **:** instrumentong may bagting at karaniwang ginagamit sa pag-akompanya sa awiting-bayan.

man·do·ro·gó *png Bot* [*ST*] **:** uri ng bigas.

mán·dra·gó·ra *png* [*Esp*] **:** uri ng narkotiko.

man·dríl *png Kar* [*Esp*] **:** kidkíran ng katad.

mandrill (man·dríl) *png Zoo* [*Ing*] **:** uri ng baboon (*Papio sphinx*) na malaki, may mabagsik na anyo, at matatagpuan sa kanlurang Africa.

man·dúng-aw *png* [*Ilk man + dung-aw*] **:** propesyonal na inuupahan upang managhoy o dumung-aw para sa namatayan.

man·du·ru·gò *png Mit* [*mang+du+dugo*] **:** tao na nandurukot ng mga batà at kinukuha ang dugo ng mga ito upang gawing sangkap na pampatibay sa ginagawang tulay o itinatayong gusali.

má·ned·yér *png* [*Ing manager*] **:** manager.

ma·né·ho *pnd* **mag·ma·né·ho, i·ma·né·ho, i·pag·ma·né·ho** [*Esp manejo*] **1:** magpatakbo ng sasakyang may gulong **2:** mamahalà.

maneuver (ma·nyú·ver) *png* [*Ing*] **:** maniobra.

Mang *png* **:** *var* ng Mamà, nagsasaad ng paggalang at laging kasunod ang pangalan ng nakatatandang lalaki *Cf* MISTER, MR.

mang- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwang nagsasaad ng kolektibo, propesyonal, o nakaugaliang kilos, *hal* manggamót, mangisdâ, mangagát **2:** pambuo ng pangngalan na nagsasaad ng gawain, negosyo, o propesyon at karaniwang inuulit ang unang pantig, *hal* mangangabayo, mangingisda, manggagamot **:** MAM-, MAN-.

ma·ngá *pnr* **:** tangá.

ma·ngá- *pnl* **:** pambuo ng pandiwa, nagsasaad ng maramihang kilos o pangyayari, *hal* mangabasag, mangahulog, mangamatay**:** NANGA-.

ma·ngág- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwa, nagsasaad ng anyong palansak ng pandiwang *mag-*, *hal* mangag-aral, mangagdaos**:** NANGAG- **2:** pambuo ng pandiwa at dinurugtungan ng hulaping *-an* o *-han*, at nakatuon sa maramihang tagaganap, *hal* mangagtakbuhan, mangaglabasan**:** NANGAG.

ma·ngág·ka- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwa, nagsasaad ng pagkakaroon o ng maaaring maganap, *hal* mangagkabahay, mangagkaniyog**:** NANGAGKA- **2:** pambuo ng pandiwa, dinurugtungan ng hulaping *–an*, at nagsasaad ng maramihang aksiyon, *hal* mangagkaabutan, mangagkabigayan, mangagkawalaan**:** NANGAGKA-.

ma·ngág·ka·ká- *pnl***:** pambuo ng pandiwa, nagsasaad ng maramihang tagaganap at aksiyon, at inuulit ang salitang ugat upang ipakita ang maaaring maganap o ang magaganap sa hinaharap, *hal* mangagkakalayo, mangagkakalayo-layo**:** NANGAGKAKA-.

ma·ngág·pa- *pnl***:** pambuo ng pandiwa at nagsasaad ng maramihang tagaganap at matinding diin sa pangkalahatang aksiyon, *hal* mangagpatayô, mangagpaluntî**:** NANGAGPA-.

ma·ngág·pa·ká- *pnl***:** pambuo ng pandiwa at nagsasaad ng maramihang tagaganap at sukdulang diin sa pangkalahatang aksiyon, *hal* mangagpakasamâ, mangagpakabuti**:** NANGAGPAKA-.

ma·ngág·si-, *pnl***:** pambuo ng pandiwa, nagsasaad ng maramihang aksiyong palansak, *hal* mangagsialis, mangagsibalik, mangagsidalo**:** NANGAGSI-

ma·ngág·si·pág- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwa at nagsasaad ng maramihan at pinatinding aksiyong palansak, *hal* mangagsipag-aral, mangagsipagbayad**:** NANGAGSIPAG- **2:** pambuo ng pandiwa at dinurugtungan ng hulaping *–an* o *–han,* nagsasaad ng higit na masidhi at maramihang aksiyong palansak, *hal* mangagsipag-alisan, mangagsipagtakbuhan**:** NANGAGSIPAG-.

ma·ngág·si·pág·pa- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwa at nagsasaad ng maramihan at pinatinding aksiyong palansak, *hal* mangagsipagpatihulog, mangagsipagpatiwakal**:** NANGAGSIPAGPA- **2:** pambuo ng pandiwa at dinurugtungan ng hulaping *–an* o *–han,* nagsasaad ng maramihang tagaganap at ng higit na masidhing aksiyong palansak, *hal* mangagsipagpapatayan, mangagsipagpapakulahan **:** NANGAGSIPAGPA-

ma·ngág·si·pág·pa·ká- *pnl* **:** pambuo ng pandiwa at nagsasaad ng maramihan at pinatinding aksiyon hinggil sa hinaharap, *hal* mangagsipagpakabuti, mangagsipagkasamò**:** NANGAGSIPAGPAKA-

Ma·ngá·li-lú·bo *png***:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Kalinga.

ma·ngán *png* [*Kap Ilk Pan*] **:** káin.

ma·ngá·na *png* [*Iva*]**:** panauhin.

manganese (máng·ga·nís) *png Kem* [*Ing*] **:** matigas at abuhing metalikong element (atomic number 25, symbol **Mn**) **:** MÁNGGANESO.

ma·nga·ni·ná·o *png Zoo* [*Seb*] **:** lagidlid[1].

ma·ngá·wud *png* [*Iva*] **:** tagagaod.

ma·ngá·yaw *pnr* [*ST*] **:** mandarambong.

ma·nga·yin·tú·lid *pnr* [*Kap mangain+tulid*] **:** karapat-dapat.

mang-ay·tu·wéng *png Lit Mus* [*Bon*] **:** awit ng mga magsasaka habang naglalakbay patungo at paalis sa bukirin.

mang·bu·tot *png Say* [*Agt*] **:** sayaw na ginagaya ang pagtatanim ng gabe.

ma·nge·long *png Zoo* [*Mrw*] **:** bayáwak.

manger (méyn·dyer) *png* [*Ing*] **:** sabsaban.

mang·gá *png Bot* **1:** punongkahoy (*Mangifera indica*) na may bungang biluhaba, malaman at may kaunting asim **2:** tawag din sa bunga nito *Cf* INDIAN MANGO, KINALABÁW, PAHÒ, PAHUHULAN, PÍKO **:** MANGO.

máng·gad *png* [*War*] **:** yáman.

mang·gád *png* [*Hil*] **:** kayamanan.

mang·ga·ga·gá *png* [*mang+ga+gagá*) **:** tao na pinahihirapan muna ang biktima bago gahasain.

mang·ga·ga·hís *png* [*mang+ga+gahís*] **:** tao na pinipilit o ginagamitan ng lakas ang biktima upang gahasain.

mang·ga·gá·ma *png Zoo* [*Ilk*] **:** alakdan.

mang·ga·gá·mot *png* [*mang+ga+gamot*] **1:** tao na nakapagpapagaling ng sakit ng ibang tao *Cf* ALBULARYO, MEDIKILYO **2:** tao na may legal na pahintulot upang manggamot**:** DOKTOR.

mang·ga·né·so *png Kem* [*Esp manganeso*] **:** manganese.

mang·gáng-ka·la·báw *png* [*manggá+na kalabáw*]**:** kinalabaw.

mang·ga·ga·wáy *png Mit* **:** mangkukulam na nakapanggagamot, nakapananakit, o nakapapatay.

mang·gás *png* [*Esp manga+s*] **:** bahagi ng damit pang-itaas na sinusuutan ng mga bisig **:** SLEEVE.

mang·ga·sá *png Bot* **:** uri ng palay o bigas.

mang·gé·ra *png* [*Eso manguera*] **1:** noong panahon ng Espanyol, babaeng naglalako ng mangga **2:** túbong goma, gaya ng ginagamit sa pagdidilig ng halaman.

mang·gé·ta *png* [*Esp mangueta*] **:** pansuít; pantikwas :LEVER.

mang·gi·gút *png* [*Kap*] **:** kukót.

mang·gís *png* [*Mrw*] **:** sipà.

máng·go *png* [*Esp mango*] **:** hawakán, tatangnán *Cf* MANIGETA, MANIBELA **:** KAÁNG[2].

mang·hâ *pnr* **:** gulát.

mang·hád *png* **:** tabulasyón.

mang·hál *png* **:** isang buong pakete ng mga baraha.

mang·háw *pnr* [*ST*] **:** masagana; nakaririwasâ.

máng·hi·hi·la·gà *png Zoo* **:** banoy na puti.

mang·hód *png* [*Seb*] **:** nakababatang kapatid.

ma·ngí *png Bot* [*Iba*] **:** maís.

má·ngi·rás *pnr* [*Pan*] **:** tamád.

ma·ngi·sá·lat *png Mit* **:** mangkukulam na may kakayahang pigilan na umibig at ibigin ang isang tao.

ma·ngi·sá-ngi·sá *pnr* [*mang+isa+isa*] **:** madalang *Cf* mangilan-ngilan.

mang·káw *png* [*Ilk*] **:** kalaguyo.

mang·kít *png Bot* **:** uri ng palumpong (*Pisonea aculeata*)**:** DISKIT.

mang·kók *png* [*Tsi*] **:** kasangkapang malukong at lalagyan ng sabaw *Cf* TASA **:** BANGKAPAW, DUYOG, KAONG, PANAKSAN, SULYO, YAHONG.

mang·ku·kú·tod *png* [*ST*] **:** sinaunang idolo.

Mang·lo·bar *png Mit* [*Zam*] **:** espiritung nagpapahupa ng galit.

mang·lóy *png* [*ST*] **:** pagtawag sa mga aso habang nangangaso.

mang·máng *pnr* [*Bik Kap Pan Tag*] **1:** hindi nakapag-aral o walang pinag-aralan; walang dunong**:** BAGHOD, ILETRADO, ILETERATO, ILLITERATE, MODAPIL, MANÓL, MORENG **2:** hindi makabasa o makasulat**:** BAGHOD, ILETRADO, ILETERATO, ILLITERATE, MODAPIL, MANÓL, MORENG **3:** may kapuna-punang kawalan ng kaalaman hinggil sa isang paksa o larang *Cf* HANGAL, TANGÁ **:** BAGHOD, BUTÓNG, ILETRADO, ILETERATO, ILLITERATE, MODAPIL, MANÓL, MORENG **4:** nagdedeliryo dahil sa taas ng lagnat.

mang·ngar-rú·ba *png* [*Ilk*] **:** pangangapit-bahay upang makipagtsismisan.

mango (máng·go) *png* [*Ing*] **:** mangga.

mangosteen (máng·gus·tín) *png Bot* [*Ing*] **1:** punongkahoy (*Garcinia Mangostana*) na may makatas at nakakaing bunga **2:** tawag din sa bunga nito.

mang·páng *png Zoo* [*Bik*] **:** katabà.

mangroove (mán·gruv) *png* [*Ing*]**:** bakáwan.

mang·sád *png Zoo* [*Bik*] **:** lalaking baka; toro.

mang·sí *png Zoo* [*Seb*] **:** semilya ng isdang dagat (*Sardinella sindensis*) na kauri ng sardinas.

mang·tás *png* [*Seb*] **:** dambuhala[2].

ma·ngu·lag·yá *pnd Zoo* **:** manghuli ng maliliit na hipon.

ma·ngu·láy-ong *pnd* [*Ilk*] **:** magutom, tumutukoy sa mga hayop na walang laman ang tiyan.

Mang·wá·nga *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Mandaya.

Mang·yán *png* **:** pangkalahatang tawag sa mga pangkating etniko na matatagpuan sa Mindoro.

mang·yá·ri *pnd* [*Bik Tag mang+yari*] **:** maganap, dumating**:** AGÁLIN; MALYARI.

mang·yá·ri *pnt* **:** karaniwang may kasamang *'y*, kumakatawan sa *ay*, nangangahulugang "dahil sa" at "sapagkat," *hal* "Kumahol ang aso, mangyari'y tumakbo ka" **2:** kapag may pangatnig na *ng*, nangangahulugang "sana," *hal* mangyaring sagutin, mangyaring dalhin.

Mang·yá·ri pa! *pdd* **:** Talaga! Dapat lamang asahang mangyari!

man·híd *png pnr* **1:** pagkawala ng pakiramdam ng kalamnan at litid, at kung minsan, may kasamang pamimitig o pulikat *Cf* PANGANGALAY, PAMIMITIG, PASMA **:** ALIBEGBEG, BANHOD, BENED, BETTED, BIKOG, BINHOD, KALAMBRE **2:** taong walang pakiramdam.

manhole (mán·howl) *png* [*Ing*] **:** butas o lagusan para sa isang tao, lalo na sa ilalim ng lupa o sa saradong estruktura.

manhood (mán·hud) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan ng pagiging ganap na lalaki o kahustuhan ng gulang ng isang lalaki **2:** pagkalalaki **3:** kalalakihan ng isang bansa **4:** kalagayan ng pagiging tao.

ma·nî *png Bot* [*Esp maní*] **:** halaman (*Arachis hypogaea*) na may lamang-ugat at nakakain **:** KALMAN, LOGASI, PEANUT **2:** *Kol* tilin.

mania (mén·ya) *png* [*Ing*] **1:** *Sik* karamdaman ng pag-iisip na dulot ng labis na tuwa o pagkagalit **2:** pagkahibang; kahibangan sa isang bagay.

maniac (mén·yak) *png, pnr* [*Ing*] **1:** baliw **2:** kahibangan **3:** tao na may ganitong sakit.

ma·ni·ba·láng *png***:** bunga na malapit nang mahinog.

ma·ni·bát *png* [*Kap*] **:** simulâ.

ma·ni·bé·la *png Mek* [*Esp manivela*] **:** kasangkapan para kontrolin ang direksiyon ng mga gulong ng isang sasakyan **:** STEERING WHEEL.

manic depression (má·nik dep·ré·syon) *png Sik* [*Ing*] **:** kaguluhan ng pag-iisip dulot ng kaligayahan o kalungkutan.

manichaeism (má·ne·ka·yí·sim) *png* [*Ing*] **1:** paniniwalang panrelihiyon na may halo-halong konsepto hinggil sa tunggaliang kosmiko ng dilim at liwanag, na nasa kaharian ng dilim ang laman, kaya tungkulin ng tao ang pag-iwas sa pagkain at sex **2:** tambalang interpretasyon sa daigdig na nahahati sa mabuti at masama.

manicure (má·ni·kyúr) *png* [*Ing*] **:** kosmetikong paggamot sa mga kuko ng kamay.

manicurist (má·ni·kyú·rist) *png* [*Ing*] **:** tao na paglilinis ng kuko ng kamay ng iba ang gawain.

má·ni·fést *png* [*Ing*] **:** manipesto.

má·ni·fést *pnd* [*Ing*] **:** magpakita, ipakita; ipakilala; ipahayag; ipahalata.

má·ni·fést *pnr* [*Ing*] **:** nakikita sa mata o pag-iisip; malinaw; maliwanag.

ma·ni·gé·ta *png* [*Esp manigueta*] **:** pihitán, manibela.

ma·ni·gò *pnr* **:** maayos at masagana.

ma·nig·pá·sin *png Mus Lit* [*ST*] **:** awiting-bayan habang naglalakbay.

ma·ní·ha *png* [*Esp manija*] **:** pang-ipit.

ma·ník *png* **1:** butil ng nakar **2:** anumang butil na makintab o pinakintab.

ma·ni·kà *png***:** varyant ng **man.yi.kà**.

ma·ni·kí *png* [*Esp maniquí*] **:** manikin.

ma·ni·kín *png* [*Ing mannequin*] **1:** pigurang kahawig ng tao **2:** tao na maliit *Cf* DUWENDE.

ma·ni·kóm·yo *png* [*Esp manicomio*] **:** bahay kalinga para sa mga baliw *Cf* AMPÚNAN, OSPÍSYO, SANATÓRYO.

Ma·ní·la *png* [*Esp Ing*] **:** Máynila.

ma·ní·la hemp *png* [*Ing*] **:** matibay na himaymay ng abaka (*Musa textilis*) na ginagawang lubid.

ma·ní·lang *png* [*Ilk*] **:** alikabok.

manila paper (ma·ní·la péy·per) *png* [*Ing*] **:** papel na kulay kape mula sa manila hemp at ginagamit na pambalot, sobre, at iba pa.

ma·ní·long *png* [*ST*] **:** haba ng panahon mulang bagong buwan hanggang susunod na buwan.

ma·níl·ya *png* [*Esp manilla*] **:** maliit na galáng.

ma·nî-ma·ní·an *png Bot* [*mani+mani+an*] **:** tayam.

ma·ni·ób·ra *png* [*Esp*] **1:** pinaghandaan at kontroladong serye ng galaw **2:** *Mil* malawakang pagsasanay ng mga tropang militar, at hukbong sandatahan **3:** plano o kontroladong aksiyon na kadalasang nakalilinlang upang matamo ang isang layunin *var* manyóbra: MANEUVER – *pnd* **ma·ní·ob·ra·hín, mag·ma·ni·ób·ra, i·ma·ní·ob·ra**.

manioc (mán·yok) *png Bot* [*Ing*] **1:** balinghoy **2:** ani mula dito.

ma·ni·ped *png* [*Iva*] **:** taò na nakaupo sa harap ng tataya at katulong sa pagsagwan at pag-ugit dito.

ma·ni·pés·to *png* [*Esp manifesto*] **1:** listahan ng kargo: MANIFEST **2:** listahan ng pasahero ng isang sasakyan, gaya ng eroplano, barko, at iba pa: MANIFEST **3:** pahayag na pambayan, karaniwan ng isang partido kapag eleksiyon **:** MANIFEST – *pnd* **ma·ni·pés·tu·hán, mag·ma·ni·pés·to, i·sa·ma·ni·pés·to**.

ma·ní·pu·lá *pnd* **ma·ni·pu·la·hín, i·ma·ni·pu·lá, mag·ma·ni·pu·lá** [*Esp manipular*] **:** pangibabawan at kontrolin ang anumang bagay o desisyon.

ma·ní·pu·las·yón *png* [*Esp manipulacion*] **:** pangingibabaw; paggamit para sa pansariling layunin.

manipulate (má·ni·pyu·léyt) *png* [*Ing*] **1:** magpatakbo, patakbuhin **2:** gumamit, gamitin.

ma·nís *png* [*Tau*] **:** alindóg.

ma·ni·yá·man *pnr* [*Kap ma+ niyáman*] **:** masarap.

mankind (mán·kaynd) *png* [*Ing*] **1:** sangkatauhan **2:** kalalakihan.

man·ku·tín *png* [*Pan*] **:** kukót.

man·ku·tom *png* [*Kan*] **:** tao na bihasa sa pagsusuri ng mga pangitain.

man·la·la·rò *png* [*mang+la+laro*] **:** sa isports, sinuman na naglalaro para sa isang koponan o panig, amatyur man o propesyonal: PLAYER.

man·li·lí·gaw *png* [*man+li+ligaw*] **:** lalaking naghahangad na ibigin ng tao na kaniyang ninanais: SUITOR.

man·li·li·pá *png Zoo* [*man+li+lipá*] **:** uri ng langgam (family *Formicidae*) na kulay itim at nangangagat.

man·mán *png* **:** tiktik, bantay – *pnd* **mág·man·mán, mán·ma·nán, ma·ki·man·mán**.

man-ma·ná·ok *png Zoo* [*Man Mns*] **:** kinabuwa.

mán·na *png* [*Ing*] **1:** sa Bibliya, pagkaing ipinagkaloob ng Diyos para sa mga Israelita upang mabuhay sila sa ilang **2:** di-inaasahang biyaya o benepisyo **3:** pagkaing espiritwal, gaya ng Eukaristiya.

man·nal·lót *png Mus* [*Ilk*] **:** tao na kumakanta ng dallot.

man·ná·niw *png* [*Ilk*]**:** makata.

Mannaseh (ma·ná·se) *png* [*Ing Heb*] **1:** patriarkang Hebrew na anak ni Jose **2:** tribu sa Israel na nagmula sa kaniya.

mán·ner *png* [*Ing*] **1:** paraan kung paano ginawa o naganap ang isang bagay **2: a** asal, ugali **b** moda ng buhay; kondisyon ng lipunan **3:** paguugali sa pananamit, pagkilos, pagsasalita, at paggawa **4:** estilo sa literatura, sining, at katulad.

mannerism (má·ne·rí·sim) *png* [*Ing*] **1:** gawi o asal sa pagkilos, pananalita, pananamit, at paggawa **2:** *Lit* mapagmalabis na paggamit sa estilo ng sining o literatura **3:** *Sin* estilong pansining sa Italya noong ika-16 na dantaon.

má·no *png* [*Esp*] **1:** ang pagkuha ng kamay ng nakatatanda at paghalik dito o pagdantay nito sa noo bilang tanda ng paggalang **2:** sa laro, ang unang papalo o titira **3:** sa trapiko, ang liko sa kanan *Cf* SILYA **4:** yunit ng pagsukat sa bigat o bilang ng mahihiblang produkto **:** SANLIKAW **5:** dalawang dosenang papel o katulad – *pnd* **mag·má·no, i·má·no, ma·nú·han, pag·ma·nú·han 6:** pinaikling **her·má·no**.

Má·no! *pdd* **:** pinaikling **Maano!**

Ma·nó·bo *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa Sarangani, Agusan del Sur, Davao, Bukidnon, at Cotabato **2:** tawag din sa wika nito.

mán-og *png Zoo* [*Hil*] **:** ahas.

ma·nók *png Zoo* [*Bik Hil Ilk Mrw Pan Seb Tag War*] **:** hayop (*Gallus gallus*) na kauri ng ibon ngunit higit na malaki at mababa lamang kung lumipad.

má·nok-má·nok *png* **1:** [*Bik*] alipato **2:** *Zoo* [*Tau Iva*] **:** ibon **3:** [*ST*] panlalabo ng mata tuwing hapon.

ma·nól *pnr* [*Hil*] **:** mangmang.

manometer (ma·nó·mi·tér) *png* **:** manometro.

ma·nó·met·ró *png* [*Esp*] **:** kasangkapang pansukat ng mga gas at likido: MANOMETER.

má·nong *png* [*Esp hermano*] **1:** lalaking deboto **2:** nakatatandang kapatid na lalaki **:** KUYA **3:** tawag sa sinumang nakatatandang lalaki, **má·nang** kung babae.

má·nor *png* [*Ing Lat*] **1:** malaking bahay, karaniwan sa probinsiya **2: a** sa Britanya, yunit ng lupa na binubuo ng tirahan ng pinuno at mga lupang pinauupahan **b** pamamahalang feudal sa mga lupa.

má·noy *png* [*Bik*] **:** kuya.

manpower (man·pá·wer) *png* [*Ing*] **1:** puwersa o lakas na nagmumula sa paggawa **2:** bilang o dami ng tao na handa sa gawain, serbisyo, at iba pa.

Man·sá·ka *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Mandaya.

man·sá·la *png* [*Seb*] **:** parisukat na alampay *var* monsala.

man·sá·na *png* [*Esp manzana*] **:** bloke sa isang lansangan.

man·sá·nas *png Bot* [*Esp manzana+s*] **:** maliit na punongkahoy (*Pyrus malus*) na may bungang karaniwang bilóg, pulá ang balát, at nakakain **:** APPLE.

man·sa·níl·ya *png Bot* [*Esp manzanilla*] **1:** halaman (genus *Anthemis*) na may aromatikong amoy at nakagagamot ang mga bulaklak **2:** [*Ilk*] aratiles.

man·sáy *png* [*Bik*] **:** pagkabanlag o pagkaduling dahil sa matagal na pagtitig sa isang bagay.

manse (mens) *png* [*Ing*] **:** tahanan ng ministro.

man·sé·ra *png Agr* [*Esp mancera*] **:** ugit ng araro.

man·sí·git *png* [*ST*] **:** pook dalanginan **:** SAMBAHAN.

mansion (mán·syon) *png* [*Ing*] **:** mansiyon.

man·si·pók *png* **:** sa Benguet, babaylan.

man·si·yón *png* [*Esp mansion*] **1:** malaking bahay **2:** malaking gusali na hinati-hati sa mga kuwarto: MANSION.

man·só *pnr* [*Esp*] **:** maamò.

man·sóng *png* [*ST*] **:** pagsasabi ng kabaligtaran.

mán·ta *png* [*Esp*] **:** kumot; blangket.

mán·ta *pnt* [*Bik*] **:** samantala.

Man·ta·kín mo! *pdd Kol* **:** Isipin mo!

man·tá·la *png Mit* [*Mal manter San mantra*] **1:** pagpapalayas ng espiritu sa pamamagitan ng dasal **2:** anting-anting.

man·ta·là *png* **1:** [*ST*] sagradong kasulatan **2:** [*ST*] anting-anting **3:** [*Kap*] pámahíin.

man·ta·là *pnd* **mag·man·ta·là, i·man·ta·là, man·ta·lá·in** [*Seb*] **:** ilathala, ipahayag - *png* **pag·man·ta·là.**

man·ta·ló·na *png* [*Esp*] **1:** lona o makapal na tela na ginagawang layag **2:** anumang sapin sa likod ng sinasakyang hayop.

man·te·ká·do *pnr* [*Esp mantecado*] **:** sorbetes na may mantekilya.

man·tél *png* [*Esp*] **:** anumang pansapin sa mesa o altar **:** TABLE CLOTH, TAPÉTE.

man·te·ne *pnd* **mág·man·te·né, mán·te·ni·hín, i·mán·te·né** [*Esp*] **1:** tulungan; alagaan **2:** panatilihin *var* mantiní **:** MAINTAIN.

man·te·ne·dór *png* [*Esp*] **:** tagapagpanatili.

man·ti·kà *png* [*Esp manteca*] **1:** langis na ginagamit sa pagluluto**:** LARD **2:** tabâ ng baboy.

man·te·kíl·ya *png* [*Esp mantequilla*] **1:** ang masebong bahagi ng gatas, karaniwang maputi o manilaw-nilaw at humihiwalay kapag binatí o inalog ang gatas**:** BUTTER **2:** ang substance na ito na sadyang ginawa para sa pagluluto **3:** anumang malagkit o tila pagkit na ipinalalaman sa tinapay **:** BUTTER.

man·tíl·ya *png* [*Esp mantilla*] **:** telang inilalagay ng mga babaeng Espanyol sa ulo o balikat**:** PANDÓNG, PINDONG.

man·ti·nim·yén·to *png* [*Esp mantenimiento*] **:** maintenance.

mán·tis *png* [*Ing*]**:** insekto (family *Mantidae*), na may mahahabang paa at tila nagdarasal habang naghihintay sa biktima**:** MANDADANGKAL.

mán·tiw *png Mit* [*Hil*] **:** multo na pinaniniwalaang kasintangkad ng matataas na punongkahoy.

mantle (mán·tel) *png* [*Ing*] **1:** maluwag at walang manggas na kapa, karaniwang pambabae **2:** anumang pantakip, karaniwang tela **3:** maselang túbo na nakapaikot sa jet na lumilikha ng liwanag **4:** *Zoo* panlabas na balát na nagsasara sa viscera ng mollusk at nagkukubli ng talukab **5:** *Heo* rehiyon sa pagitan ng crust at core ng mundo.

mán·tra *png* [*San*] **:** sa Budismo at Hinduismo, salita o parirala na ginagamit sa meditasyon at pinaniniwalaang nagtataglay ng kapangyarihang espiritwal.

mant·sá *png* [*Esp mancha*] **:** batik *var* mansá.

mán·tu·rón *png Zoo* **:** binturóng.

manual (mán·wal) *png* [*Ing*] **:** manwal.

manufacture (ma·nú·fak·tyúr) *png* [*Ing*] **1:** paggawa o paglikha ng mga bagay o produkto sa isang pabrika **2:** sangay ng isang industriya**:** MANUPAKTURA.

ma·nú·gang *png* [*Bik Kap Ilk Pan Tag*] **:** turing ng magulang sa asawa ng anak **:** MANÚYANG, UMAGAD.

má·nuk *png Zoo* **1:** [*Pan Mnb*] **:** manók **2:** [*Bag*] ibon.

ma·nú·kan *png* [*manok+an*]**:** pook na pinag-aalagaan ng manók; kulungan, alagaan, at paramihan ng manok **:** POULTRY.

ma·núk-ma·nú·kan *pnr* [*Bik*] **:** banlag.

ma·nú·lu *pnd* **mag·ma·nú·lu, mang·ma·nú·lu, ma·nu·lu·hín** [*Kap*] **:** manggamót.

má·nun *png* [*Zam*] **:** tao na gumagawa ng palayok; magpapalayok.

ma·núng·gal *png Bot* [*Bik Kap Hil Iba Mar Tag*] **:** punongkahoy (*Samadera indica*) na tumataas nang 10 m, madilaw ang kahoy at biluhaba ang mga dahon, kulay pink ang mga bulaklak at bilugan ang bunga **:** DARAPUT, LINTON-GAMAI, PALOSANTO, PALAGIUM.

Ma·nung·gúl *png Kas* **1:** mayungib na pook ng sinaunang pamayanan na matatagpuan sa Lipuun Point, Palawan. **2:** banga, tapayan, o anumang sinaunang kagamitan ng mga katutubo na nahukay ng mga arkeologo sa yungib ng naturang pook.

ma·nu·ngód *pnr* [*Bik*] **:** tamang pagpresyo sa isang bagay.

Ma·nu·nú·bos *png* [*mang+tu+tubos*]**:** Mesiyas.

ma·nu·nu·là *png* [*mang+tu+tula*] **:** makatà.

ma·nu·nu·lát *png* [*mang+su+sulat*] **:** autor ng mga akdang pampanitikan **:** WRITER.

ma·nu·pak·tú·ra *png* [*Esp manufactura*] **:** manufacture.

manure (mán·yur) *png* [*Ing*] **1:** dumi ng hayop na karaniwang ginagawang pataba sa lupa **2:** anumang abono o artipisyal na pataba.

manuscript (ma·nús·krip) *png* [*Ing*] **:** manuskrito.

ma·nus·krí·to *png* [*Esp manuscrito*] **1:** orihinal na teksto **2:** aklat o artikulo na orihinal at isinulat ng kamay **:** MANUSCRIPT.

ma·nú·so *png* **:** paha o bigkis na ginagamit sa mga sanggol.

ma·nus·yâ *png* **:** amoy ng tao.

ma·nu·túb *pnr* **:** sa ibon, nagsisimulang matutong lumipad.

Ma·nú·vu *png***:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Bagobo.

ma·nú·yang *png* [*Kap*] **:** manugang.

man·wál, mán·wal *png* [*Esp Ing manual*] **1:a** aklat ng mga instruksiyon, gaya sa paggamit o pagpapatakbo ng makina o kung paano matututuhan ang isang gawain **:** HANDBOOK **b** anumang maliit na aklat **2:** *Mil* pagsasanay sa paghawak ng armas, at iba pa **3:** aklat na ginagamit ng mga pari sa pamamahala ng mga sakramento **:** GABAY[3], MANUAL, PATNUBAY[3].

many (mé·ni) *pnr* [*Ing*]**:** marami.

mán·ya *png* [*Esp mania*] **:** matinding pagnanais.

man·yá·na *png* [*Esp mañana*] **1:** búkas **2:** *Sos* ugaling ipagpaliban ang gawain; pagpapabúkas.

man·ya·ní·ta *png Mus* [*Esp mañanita*] **: 1:** awit sa madaling-araw **2:** harana para sa bagong kasapi ng Cursillo.

man·ya·pa't *pnb* [*ST mangyari+pa+at*] **:** dahil lamang.

man·yi·kà *png* [*Esp muñeca*] **1:** tautauhan *Cf* PAPET **2:** laruan na kumakatawan sa isang sanggol o tao *var* manika, munika, munyika *Cf* PIGURIN **:** BAGAWA, DOLL.

man·yúr *png* [*Ing manure*] **:** manure.

manzanilla (mán·za·níl·ya) *png* [*Esp*] **:** mansanilya.

mán·za·ní·ta *png* [*Esp*] **1:** *Bot* bearberry na mula sa Hilagang America **2** maliit na mansanas.

mañana (man·yá·na) *png* [*Esp*] **:** manyana.

mañanita (man·ya·ní·ta) *png Mus* [*Esp*] **:** manyanita.

ma·ó *pnr* [*Seb*] **:** tamà[1].

ma·o·gát *png pnr* [*Mrw*]**:** buntis.

ma·óng *png* [*Seb Tag*] **:** makapal na telang cotton **:** DENIM, JEAN.

má·ot *pnr* [*Seb*] : pangit.

maotai (maw·táy) *png* [*Tsi*] : matapang na alak mula sa sorghum.

map *png* [*Ing*] : mapa.

má·pa *png* **1:** sapád na representasyon ng rabaw ng mundo o mga bahagi nito, at nagtatanghal ng mga katangiang pisikal, pook, lungsod, at iba pa **2:** diyagramatikong representasyon ng isang ruta: PLANO[4].

má·pa- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwa, nagsasaad ng kakayahang magawa ang aksiyong ipinahihiwatig ng salitang-ugat, *hal* mapaalis, mapabilí **2:** pambuo ng pandiwa, may kasamang *-pag*, nagsasaad na maaaring maganap ang isang bagay, *hal* mapapagaral, mapapagbasa **3:** pambuo ng pandiwang palayon, nagsasaad ng aksiyon na magagawa o magaganap, *hal* mapagaling, mapadulas *Cf* NAPA-.

ma·pág- *pnl* **1:** pambuo ng pang-uri, nagsasaad ng bagay na madalas gawin, *hal* mapag-alboroto, mapaghimalâ **2:** pambuo ng pang-uri, nagsasaad ng pagkakaroon ng hilig upang maganap ang anumang ninanais, *hal*, mapagmagaling, mapagmapuri **3:** pambuo ng pandiwa, may hulaping *-an*, nagsasaad ng kakayahang magawa ang isang aksiyon, *hal* mapagaralan, mapag-ukulan: NAPAG-.

ma·pám- *pnl* : anyo ng *mapang* kapag sinusundan ng salitang-ugat na nagsisimula sa *b* at *p*, *hal* mapambuska, mapampatid, mapamintas, mapamuri.

ma·pán- *pnl* : anyo ng *mapang-* kapag sinusundan ng salitang-ugat na nagsisimula sa *d,l,r,s,* at *t*, *hal* mapanlustay, mapanulsol.

ma·páng- *pnl* : pambuo ng pang-uri, nagsasaad ng bagay na katulad ng *mapag-*, *hal* mapang-akit, mapanghalina: MAPAM-, MAPAN-.

má·pa·sa- *pnl* : pambuo ng pandiwa, nagsasaad ng patutunguhan ng isang bagay, *hal* mapasaakin, mapasaiyo, mapasakaniya, mapasalangit : NAPASA.

ma·pí·ya *png* [*Mag*]: salamat.

ma·pa·yit *png Bot* [*Iva*] : uri ng saging na may mapintog na bunga at may kaunting asim ang lasa.

maple (má·pol) [*Ing*] **1:** punongkahoy o palumpong (genus *Acer)* na may dahong bilugan at tila pakpak na buto **2:** ang kahoy nito.

ma·pó·long *png* [*ST*] : maliit na kambing.

ma·pór·ma *png Kol* [*ma+forma*] **1:** mayabang **2:** maarte o magilas sa pananamit : ISPUTING.

máp·teng *png* [*Iva*] : gútom.

ma·pu·áw *png Zoo* : matang-baka.

máp·waw *png Zoo* : mamali.

mar *png* [*Esp*]: dagat.

ma·rá *pnr* [*Bik War*] : tuyô; hindi basâ.

ma·ra·bíl·ya *png Bot* [*Esp maravilla*] : alas-kuwatro.

marabou (má·ra·bú) *png Zoo* [*Ing*] : malaking stork (*Leptoptilos crumeniferus*) sa hilagang Africa.

marabout (ma·rá·but) *png* [*Ing*] **1:** Muslim na ermitanyo o monghe sa hilagang Africa **2:** monumento na katatagpuan ng libingan nito.

ma·ra·ga·yá·man *png Bot* [*Ilk*] : putoputuhan.

ma·rag·sâ *png Gra*: paraan ng pagbigkas ng salita na katulad ng mabilis ngunit may impit sa huling patinig, *hal* salitâ, salapî, larô.

ma·rá·hil *pnb* [*Kap Tag ma+dahil*] : nagsasaad ng posibilidad : BAKÂ, LABIT, MARAHIL, MARANI-RANI, MEKAD, PERHAPS, SIGURO, TINGALI.

ma·ra·i·núg-as *pnr* [*Ilk*] : kulay ng pinaghugasan ng bigas o ng tubig-baha kapag lumilinaw na.

ma·ra·í·pus *png Bot* [*Ilk*] : hinggiw.

ma·rá·kas *png Mus* [*Esp maracas*] : instrumentong bilog na kinakalog at may mga butil sa loob.

ma·ra·ká·pas *png Bot* [*Ilk Iba*]: danglíw.

ma·ra·ka·pé *png Bot* [*Seb*] : palumpong o punongkahoy (*Fagraea racemosa*) na maliit at mabuhok ang dahon na may limang pilas.

ma·ra·kó·nig *png* [*Ilk*] : mangga na hindi masyadong hinog : MALATMÒ, MANIBALÁNG.

ma·rál *png Zoo* [*Seb*] : panggabing mammal (*Felis minuta*) na malaki nang kaunti sa karaniwang pusa.

ma·rá·lag *png* [*ST*] : ginto na mababa ang uri.

ma·ra·lì *png* : varyant ng **paralì**.

ma·rá·li·tâ *pnr* [*ma+dalita*] : dukhâ.

ma·ra·mâ *pnr* [*Seb*] : suwitik.

ma·rá·mi *pnr* [*ma+dami*] : bumubuo ng malaking bilang.

ma·rá·mot *pnr* [*ma + damot*] : ugaling ayaw magbigay o mabawasan ang salapi o ari-arian *Cf* MAIMOT.

Ma·ra·náw *png* : pangkating etniko na matatagpuan sa paligid ng lawa ng Lanao at kapatagan ng Bukidnon at Lanao *var* MARANAO.

má·rang *png Bot* : punongkahoy (*Artocarpus odoratissimus*) na di-kalakihan, salítan ang makikintab na dahon, habilog ang bunga, at malamán ang pulpa na may matinding amoy.

ma·rá·ngit *pnr* [*Mrw*]: pikon.

ma·ráng·le *png* [*Kap*] : linang.

ma·rang·máng *png* [*Ilk*] : unahan, unang linya o unang hilera.

ma·ra·nî *pnr* [*ST*] : bihira, madalang.

ma·ra·ni-ra·ní *pnb* [*Mrw*]: marahil; sakalì.

má·ra pá·tik *png Zoo* [*Mrw*] : kalapati.

ma·ra·pí·ni *png Zoo* [*Bik*] : lagidlid[1].

ma·ras *png* [*Tir*] : pag-aalay ng pagkain sa mga espiritung nangangalaga sa mga pinutol na punongkahoy sa pagkakaingin.

ma·rá·sa *pnr* [*Bik*] : sambit ng pagkagulat o pagkasorpresa.

ma·ra·sá·mas *png* [*Ilk*] : buhaghag na lupa.

ma·ras·ca (ma·rás·ka) *png Bot* [*Ita*] : ilahas na cherry (*Prunus cerasus marasca*) na may maliliit na bungang nagagawang alak.

maraschino (ma·ras·kí·no) *png* [*Ita*] : matamis na alak, gawa mula sa marasca.

ma·ra·sí·mas *png* [*War*] : tiráng malamig nang pagkain : BÁHAW.

marasmus (ma·ráz·mus) *png Med* [*Gri marasmós*] : pangangayayat at panghihina nang walang matukoy o tiyak na dahilan, karaniwan sa mga sanggol.

ma·ra·ta·róng *png Bot* [*Ilk*] : uri ng palumpong (*Thespesia lampas*).

má·ra·thón *png Isp* [*Ing*] **1:** paligsahan sa pagtakbo, karaniwang 42-195 km **2:** alinmang malayuang karera o paligsahan na sumusubok sa tibay ng katawan ng mga kalahok.

Ma·rá·wi *png* : lungsod sa Lanao del Sur at kabesera ng lalawigan.

ma·ra·yaw *png* [*Mns*] : sagradong ritwal para sa pagtataboy ng masasamang espiritu.

Mar·ba·rú·bak *png Mit* [*Bik*] : katawagan sa isang demonyo, kasama sina Nagíni at Araáyan, na may tatlong persona o katauhan.

marble (már·bol) *png* [*Ing*] **1:** marmol **2:** holen.

marc (mark) *png* [*Ing*] **1:** kinatas na ubas at iba pa **2:** brandi na gawa sa pamamagitan nito.

marcato [mar·ká·to] *pnr Mus* [*Ita*] **:** ukol sa nota, may diin.

march (marts) *pnd* [*Ing*] **:** martsa.

March *png* [*Ing*] **:** Marso.

márco (már·ko) *png Ark* [*Esp*] **:** kuwadro ng larawan o hamba ng pintuan.

Mardi Gras (már·di grá) *png* [*Fre*] **1:** Martes ng Pananalangin sa mga bansang Katoliko **2:** umaatikabong pagsasaya sa araw na ito.

mar·dí·kas *png Say* **:** sayaw na nagsasadula sa paglalaban ng mga Moro at Kristiyano.

Már·duk *png Mit* **:** sa sinaunang Babilonya, ang pinunong diyos na naging panginoon ng mga diyos ng langit at lupa matapos sakupin ang Tiamat.

má·re *png Kol* **:** pinaikling **komadre**.

mare (meyr) *png* [*Ing*] **1:** anumang babaeng hayop na matanda na **2: a** anumang bilang ng malawak na kapatagan sa rabaw ng buwan, na ipinalalagay na karagatan **b** katulad na pook sa planetang Mars.

mare clausum (meyr kló·sum) *png Bat* [*Lat*] **:** karagatan na nasasaklaw ng isang bansa.

mare liberum (meyr lí·be·rúm) *png Bat* [*Lat*] **:** karagatan na bukás para sa lahat ng bansa.

mar·gá·ha *png* [*Esp margaja*] **1:** abo ng bulkan **2:** buhanging hulmahan.

már·ga·rín *png* [*Ing margarine*] **:** margarina.

mar·ga·rí·na *png* [*Esp*] **:** produktong katulad ng mantekilya na gawa sa dinalisay na langis mula sa gulay, kung minsan, hinahaluan ng tabâ at binabantuan ng tubig o gatas **:** MÁRGARÍN.

mar·gás *png* [*Mrw*]**:** bigas.

margin (már·dyin) *png* [*Ing*] **1:** hanggahan ng isang rabaw **2:** ang blangkong hanggahan sa magkabilang gilid ng papel at katulad **3:** halaga ng panahon, salapi, at iba pa na kulang o sobra **4:** gilid; tabi.

marginal (már·dyi·nál) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa o nakasulat sa margin **2: a** hinggil sa gilid **b** walang halaga **3:** hinggil sa pagiging minoridad sa halalan **5:** sa karagatan, malapit sa baybayin ng isang estado.

marginalia (már·dyi·nál·ya) *png* [*Ing*] **:** mga notang marginal.

marginalize (már·dyi·na·láyz) *pnd* [*Ing*] **:** ituring na hindi mahalaga o walang katuturan.

Maria Clara (mar·yá klá·ra) *png* **:** tauhan sa *Noli Me Tangere* at kasintahan ni Crisostomo Ibarra.

Maria Makiling (mar·yá ma·kí·ling) *png Mit* **:** diwatang nangangalaga sa bundok ng Makiling, Laguna.

Marian (már·yan) *pnr* [*Ing*] **:** sa Katoliko Romano, ukol sa Birheng Maria.

Mariang Alimango (mar·yáng a·li·má·ngo) *png Lit* [*Maria+na Alimango*] **:** pangunahing tauhan sa kuwentong-bayan na nakapag-asawa ng prinsipe**:** ABEDEHA.

Mariang Basahan (mar·yáng ba·sá·han) *png Lit* [*Maria+na basâ+han*]**:** pangunahing tauhan sa kuwentong-bayan na nabaliw dahil sa isang nakasisindak na karanasan.

Mariang Palad (mar·yáng pá·lad) *png Kol* [*Maria+na Pálad*]**:** pagsasalsal.

Mariang Sinukuan (már·yang si·nu·kú·an) *png Mit* [*Maria+na S+in+u+ko+an*] **:** diwatang nangangalaga sa bundok ng Arayat, Pampanga.

má·ri·góld *png Bot* [*Ing*] **:** halaman (genus *Calendula Tagetes*) na may ginintuan o dilaw na bulaklak.

ma·rí·hu·wá·na *png Bot* [*Esp marijuana*] **:** halaman (*Cannabis sativa*) na may dahong ginagamit na sigarilyo at may epektong narkotiko **:** DAMO, JUTS, MARY JANE.

Ma·ri·kí·na *png***:** lungsod sa National Capital Region ng Filipinas.

ma·rím·ba *png Mus* [*Ing*] **:** uri ng xylophone na mula sa Africa.

ma·rí·na *png* [*Esp*] **1:** *Mil* bantay dagat **2:** piraso ng tela na ikinakabit sa kuwelyo at inilalawit sa likuran **3:** daungan ng maliliit na sasakyang dagat.

marinade (má·ri·néyd) [*Ing*] **:** likidong pinagbababaran ng karne, manok, o isda bago lutuin, karaniwang may suka o toyo, at mga pampalasa.

marinate (má·ri·néyt) *png* [*Ing*] **:** pagbababad sa marinade.

ma·ri·náw *png Say* [*Mrw*] **:** sayaw at ritwal ng pagbibinata.

Marinduque (ma·rin·dú·ke) *png***:** lalawigan sa Timog Katagalugan ng Filipinas, Rehiyon IV.

marine (ma·rín) *png, pnr* [*Ing*] **:** marino.

má·ri·nér *png* [*Ing*] **:** marino.

ma·ri·né·ro *png* [*Esp*] **:** marino.

ma·rí·no *png Mil* [*Esp*] **1:** hukbong dagat ng isang bansa **2:** kasapi ng hukbong sandatahan na nagsanay upang lumaban sa lupa at karagatan**:** MARINE, MARINER, MARINERO.

ma·rí·no *pnr* [*Esp*] **1:** ukol sa mga lamandagat at mga bagay na may kaugnayan dito **2:** may kaugnayan sa sasakyang dagat at hukbong dagat.

ma·rin·tík *png Bot* [*ST*] **:** uri ng bigas.

marionette (már·yo·nét) *png* [*Ing*] **:** papet na pinagagalaw ng mga bagting.

ma·ri·pó·sa *png Zoo* [*Esp*] **1:** uri ng paruparong higit na matingkad ang kulay ng pakpak at malaki kaysa karaniwan **2:** tila paruparong pagbubuhol sa kurbata **2:** *Bot* palumpong (*Phalaenopsis amabilis*) na maliit ang punò, madagta ang dahon, may batik na pula ang puting bulaklak, at higit na malaki kaysa dahon nito.

mariquita (ma·ri·kí·ta) *png Zoo* [*Esp*] **1:** babaeng ibon **2:** babaeng kulisap.

má·ris *png* [*Ilk*] **:** kulay.

ma·ri·sé·kos *png Bot* **:** varyant ng **amorseko**.

ma·ris·kál *png Mil* [*Esp mariscal*] **:** marshall.

má·ri·tál *pnr* [*Ing*] **:** ukol sa pag-aasawa o relasyon ng mag-asawa.

maritime (má·ri·táym) *pnr* [*Ing*] **1:** may kaugnayan sa dagat **2:** nabubuhay o natatagpuan sa dagat.

ma·rí·wa·sâ *png* **:** mayaman.

mark *png* [*Ing*] **:** marka.

mar·ká *png* [*Esp marca*] **1:** tandâ, palatandaan **2:** nakuhang puntos sa pagsusulit o paligsahan.

mar·ka·dór *png* [*Esp marcador*] **:** marker.

már·ker *png* [*Ing*] **1:** bato o poste, na ginagamit bilang pananda sa isang posisyon, pook, at iba pa **2:** tao o bagay na pananda **3:** pansulat na malaki ang dulo **4:** anumang pananda sa aklat.

mar·kés *png* [*Esp marques*] **:** titulong higit na mababa sa duke subalit mataas sa kondé, **mar·ké·sa** kung babae.

már·ket *png* [*Ing*] **:** palengke.

már·ke·tíng *png* [*Ing*] **1:** pamamalengke **2:** kabuuan ng mga gawain na nakaaapekto sa paglilipat ng titulo o pagmamay-ari ng mga kalakal mulang nagbebenta hanggang namimili, kabilang ang anunsiyo, transportasyon, pag-iimbak, at pagbibili.

már·ko *png* [*Esp marco*] **:** kuwadro.

mark-up (márk ap) *png* [*Ing*]**:** tubò[1,2].

már·lin *png Zoo* [*Ing*] **:** malaking isda (genus *Makaira* o *Tetrapterus*) na may mahabang nguso.

mar·ló·tas *png* **1:** sa sinaunang lipunang Bisaya, pang-ibabaw ng kasuotan, kahawig ng kamisadentro, ginagamit upang hindi marumihan ang panloob na damit **2:** kamison.

marmalade (már·ma·léyd) *png* [*Ing*] **:** preserba ng prutas na sitrus, karaniwang mapapait na naranha at kagaya ng jam.

mar·ma·ra·í·pus *png Bot* [*Ilk*] **:** uri ng malayerbang damo [*Sida Javensis*)**:** ÍGAT-ÍGAT.

mar·mól *png* [*Esp*] **1:** matigas na bato na maaaring pakinisin at pakintabin, ginagamit sa eskultura at arkitektura **:** MARBLE[1] **2:** anumang kahawig ng marmol sa tigas, tibay, at kinis.

mar·mo·le·rí·ya *png* [*Esp marmoleria*] **:** talyer ng marmol.

ma·rô *png* [*War*] **:** polen o búlo ng bulaklak**:** ÚMO.

ma·rô *pnd* - **mag·ma·rô, mag·pa·ma·rô, i·ma·rô** [*Bik*] **:** magparami o magpalahi.

ma·ró-má·ro *pnr* [*Bik*] **:** naintindihan o nalaman.

ma·róng-pa·róng *png Zoo* [*War*] **:** gamúgamó.

ma·ron·rón *png Bot* [*ST*] **:** punongkahoy na maputi ang tabla.

maroon (ma·rún) *png* [*Ing*] **1:** pinaghalong kulay na matingkad na pula at kape **2** uri ng armas na pampasabog.

Ma·ró·re *png***:** Sángil.

ma·rót *pnr* [*Hil*] **:** sakim.

mar·píl *png* [*Esp marfil*] **:** gáring.

marriage (méy·reyds) *png* [*Ing*] **1:** legal na pagsasama ng isang lalaki at babae upang mamuhay at magkaroon ng mga anak **2:** akto o seremonya ng pagsasamang ito **:** KASAL.

marron glacé (mey·rún·gla·séy) *png* [*Fre*] **:** preserbang kastanyas na nababalutan ng asukal.

marrow (má·row) *png* [*Ing*] **1:** malambot, masebo, at maugat na tissue sa panloob na butas ng buto**:** BULALO **2:** ang pinakamahalagang bahagi.

marry (méy·ri) *pnd* [*Ing*] **:** magpakasal.

Mars *png* [*Ing Lat*] **1:** *Mit* sa sinaunang Romano, diyos ng digmaan**:** ARES, MARTE **2:** *Ast* ikaapat na planeta mula sa araw sa sistemang solar **:** MARTE.

mar·sa·bá *pnr* [*Ilk*] **1:** malasebo **2:** sampalok na tinanggalan ng balát.

marsh *png* [*Ing*] **:** pinak.

marsh gas *png* [*Ing*]**:** ang pagkasira o pagkabulok ng isang organic matter, at binubuo ng methane.

marshall (már·syal) *png Mil* [*Ing*] **1:** opisyal na may mataas na tungkulin sa hukbong sandatahan **2:** opisyal na tagaayos ng gulo**:** MARISKAL.

marshmallow (marsh·má·low) *png* [*Ing*] **:** minatamis na gawa mula sa asukal, helatina, at katulad.

Már·so *png* [*Esp marzo*] **:** ikatlong buwan ng taon **:** MARCH.

marsupial (mar·súp·yal) *png Zoo* [*Ing Lat marsupialis*] **:** mammal (order *Marsupialia*), karaniwang may tila supot na balát ang tiyan na pinaglalagyan ng supling nito, gaya ng kangaroo at opossum.

mart *png* [*Ing*] **1:** sentrong pamilihan **2:** palengke.

Már·ta *png* [*Esp*] **:** Martha.

mar·ta·bá·na *png* [*Ilk*] **:** malaking banga.

már·ta·gón *png***:** lily (*Lilium martagon*) na may bulaklak na maliliit, bughaw, at hugis turban.

Marte *png* [*Esp*] **:** Mars[1,2].

Mar·tés *png* [*Esp*] **:** ikatlong araw ng linggo **:** TUESDAY.

Martha (már·ta) *png* [*Ing*] **:** sa Bagong Tipan, ang kapatid na babae nina Lazarus at Maria at kaibigan ni Kristo **:** MARTA.

martial (már·syal) *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa o angkop sa digmaan **2:** matapang.

martillo (mar·tíl·yo) *png Ark* [*Esp*] **1:** ikalawang palapag ng gusali **2:** martilyo.

mar·tíl·yo *png* [*Esp martillo*] **:** kasangkapang ipinampupukpok o ipinambubunot ng pakò **:** MARTILLO[2].

mar·tí·nes png *Zoo* [*Esp martinez*] **:** ibong (family *Sturridae*) itim ang balahibo at may kakayahang makapagsalita.

mar·ti·né·te *png* [*Esp*] **1:** martilyo **2:** tao na mahigpit sa disiplina.

mar·tí·ni *png* [*Ita*] **1:** uri ng vermouth **2:** cocktail na gawa mula sa gin at french vermouth.

mar·ti·ní·ko *png Zoo* [*Seb Tag*] **:** liwalo.

mar·tír *png* [*Esp*] **:** sinumang nagpapakasákit para sa iba.

mar·tír·yo *png* [*Esp martirio*] **1:** ang kalagayan, pagdurusa, at kamatayan ng isang martir **2:** matinding pagdurusa.

mar·tír·yo·lo·hí·ya *png* [*Esp martiriología*] **1:** sangay ng kaalaman na tumatalakay sa buhay ng mga martir **2:** mga tala o kasaysayan ng mga martir **3:** pinagsama-samang mga kasaysayan nito **4:** listahan ng mga martir.

már·tsa *png* [*Esp marcha*] **1: a** aksiyon o halimbawa ng pagmamartsa **b** sabay-sabay na paglakad ng tropang militar at iba pa **2:** lakad na mahaba at mahirap **3:** prusisyon bilang protesta o demostrasyon **4:** progreso o tuloy-tuloy na pangyayari **5:** musika na nilikha upang patugtugin sa martsa **:** MARCH.

már·tsa *pnd* **mag·már·tsa, pag·már·tsa·hín, i·pa·már·tsa** [*Esp marcha*] **1:** lumakad sa pamamaraang militar na may sabayang galaw **2:** makibahagi o sumama sa isang martsa.

mar·tsán·te *png* [*Esp marchante*] **:** ruta na gabay sa mga banda at musiko, parada, at iba pa *Cf* GIYA, PATNUBAY.

martyr (mar·tir) *png* [*Ing*] **:** martir.

martyrdom (mar·tir·dam) *png* [*Ing*] **:** martiryo.

ma·ru·bu·tít *png Zoo* [*Ilk*] **:** bubuwít.

Ma·rup·róp *png* [*Ilk*] **:** ang Pleiades sa konstelasyong Taurus.

ma·ru·rú·gi *png* [*Bik*] **:** pisig.

ma·ru·yà *png* [*Mex marjuya*] **:** saging at kamote na prinito sa mantika.

már·vel *png* [*Ing*] **:** kahanga-hangang tao o bagay

Marxism (mark·sí·zim) *png Pol* [*Ing*] **:** ang pampolitika at pang-ekonomiyang teorya batay sa mga sinulat nina Karl Marx at Freidrich Engels **:** MARXISMO.

Marx·is·mó *png* [*Esp*] **:** Marxism.

Mary (méy·ri) *png* [*Ing*] **:** Maria.

mar·yá·kap·ra *png Zoo* [*Esp mariacapra*] **:** ibon na may mahabang buntot, at maliksi kung kumilos.

Már·yan *png* [*Ing marian*] **:** naninirwala sa o tagasunod ng Birheng Maria.

mary jane (méy·ri·jéyn) *Kol* [*Ing*] **:** marihuwana.

mar·yo·nét *png* [*Ing marionette*] **:** tautauhang pinagagalaw ng mga taling nakakabit dito *Cf* MANYIKA **:** PAPET.

már·zi·pán *png* [*Ita marzapane*] **:** asukal, almond, at iba pa na ginawang maliit na keyk o pambalot sa malalaking keyk.

mas *pnb* [*Esp*] **:** lalò; higit.

má·sa *png* [*Esp*] **1:** nilamas na basáng

arina **2:** taumbayan **3:** mass [1-5].

Ma·sa·dí·it *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Tinggian.

ma·ság *png* [*War*] **:** alimasag.

ma·sá·he *png* [*Esp masaje*] **:** paghilot sa mga kalamnan *Cf* HAPLOS, HIMAS: MASSAGE.

ma·sa·hís·ta *png* [*Esp masajista*] **:** tao na nagmamasahe.

má·sa·kér *png* [*Ing massacre*] **:** maramihan at walang pakundangang pagpatay ng mga tao *Cf* PUKSÂ: MASSACRE, MATANSA.

ma·sa·kò *pnr* [*Hil*] **:** abalá.

ma·sa·mít *png* [*Pan*] **:** asukal.

ma·sá·mong *png* [*Seb*] **:** manugang na lalaki.

má·san *png Zoo* [*ST*] **:** uri ng maliit na bubuyog.

ma·sang·kil *png Say* [*Baj*] **:** sayaw na nagtatampok ng pag-aaway o paglalaban **:** LANGKA-SAYAW.

ma·sá·ol *pnr* [*Pan*]**:** magulang.

má·sa pad·rí·da *png* **:** kinudkod na niyog na hinaluan ng margarina at arina, at pinahiran ng asukal na pula.

ma·sat·sát *pnr*: malabigà[1].

Mas·bá·te *png* **1:** lalawigan sa timog-kanlurang Luzon ng Filipinas, Rehiyon V **2:** kabesera ng Masbate.

Masbatéño (mas·ba·tén·yo) *png* **:** pangkating etniko na matatagpuan sa kanluran ng lalawigan ng Sorsogon, peninsula ng Bikol.

mascara (mas·ká·ra) *png* [*Ita*] **:** kosmetiko para sa pagpapaitim ng mga pilikmata.

mascot (más·kot) *png* [*Ing Fre mascotte*] **:** tao, hayop, o bagay na nagbibigay ng mabuting kapalaran.

masculine (más·kyu·lín) *png* [*Ing*] **:** maskulino.

mas·dán *pnd* [*Bik Kap Tag masid+an*] **:** anyong pautos ng **masid**.

má·sel *png Ana* [*Ing*] **1:** tissue na binubuo ng mga cell at himaymay at nagiging sanhi ng paggalaw ng katawan ang paghigpit ng mga ito **2:** organong binubuo ng tissue na humihigpit upang magkaroon ng isang tiyak na kilos **3:** laman: MUSCLE.

ma·se·rá *pnd* **mag·ma·se·rá, i·ma·se·rá** *Kem* [*Esp macerar*] **:** ibabad.

ma·se·ras·yón *png Kem* [*Esp maceracion*] **:** pagbababad.

ma·sé·ta *png* [*Esp maceta*] **1:** pasô **2:** patungan ng ramilyete na inilalagay sa altar.

ma·sé·tas *png* **1:** [*Esp macetas*] halamang nasa pasô **2:** *Bot* [*Ilk*] **:** halaman.

ma·se·té·ra *png* [*Esp macetera*] **:** maliit na pasô **:** *Cf* PLORERA.

ma·si·á·sip *pnr* [*ST*] **:** mahinahon.

ma·síd *png* [*Bik Kap Tag*] **:** masusing obserbasyon **:** AMASIGÉN, ATITAO, HIMUTAP, NENGNENG, PANIID, SUD-ANG, TÁN-AW *-pnd* **mag·ma·síd, i·pang·ma·síd**.

ma·si·gíng *pnr*: hambog.

ma·si·kám·po *png*: pinunò ng lupon ng matatanda sa pamayanan ng Baták.

Ma·sí·ken *png Mit* [*Igo*] **:** tagapagbantay ng mundo ng mga namatay.

ma·si·kóg *png pnr* [*Ilk*]**:** buntis.

ma·síl·ya *png* [*Esp macilla*] **:** pagkit o resin na nakukuha mula sa bulaklak ng punong mastik, at karaniwang ginagawang barnis o pantapal sa mga butas ng kahoy, bakal, at katulad **:** MASTIK.

má·sing·gán *png Mil* [*Ing machine gun*]**:** makabagong baril na nagbubuga ng sunod-sunod na punglo **:** AMETRALYADORA.

ma·sí·so *pnr* [*Esp maciso*] **:** solidó; buô.

mas·jíd *png* [*Ara*] **:** gusali at pook dalanginan ng mga Muslim: MASYID, MOSKE, MOSQUE.

mask *png* [*Ing*] **:** maskara.

mas·ká·da *png* [*Esp mascada*] **:** tabakong pangngatâ.

más·ka·rá *png* [*Esp mascara*] **1:** anumang pantakip sa mata o buong mukha, upang magbalatkayo, itago ang sarili, o manakot *Cf* PIRÍNG; ANTIPÁS **2:** sa potograpiya, iskrin na ginagamit upang hindi maisama ang isang bahagi ng imahen.

mas·kí *pnt, pnb* [*Esp mas que*] **:** kahit *Cf* kahiman, kahima't **:** BISAN, URAYNO, ANGGANO.

mas·ku·lí·no *pnr* [*Esp masculino*] **:** panlalaki; nauukol sa katangian ng lalaki.

má·so *png* [*Esp mazo*] **:** kasangkapang malaki ang ulo at yari sa bakal o semento, karaniwang ipinantitibag ng bato – *pnd* **mag·má·so, ma·sú·hin, i·má·so, i·pang·má·so** *Cf* PAMUKPOK**:** SLEDGEHAMMER.

masochism (má·so·kí·zim) *png Sik* [*Ing*] **:** masokismo.

má·sog *png* [*Hil*] **:** babaeng baboy na hindi magkaanak.

ma·so·kís·mo *png* [*Esp masoquismo*] **:** kondisyon o kalagayan ng pagkakamit ng sexual na kasiyahan habang sinasaktan o hinihiya ng iba.

mason (méy·son) *png* [*Fre*] **1:** kantero **2:** kasapi ng Masoneriya.

ma·so·ne·rí·ya *png* [*Esp masoneria*] **1:** sining ng gawain ng kantero: KANTERYA **2:** sa malaking titik, samahan ng mga intelektuwal at may malayang kaisipan na gumamit ng mga lihim na seremonya at senyas, at kinabibilangan ng mga ilustrado sa Filipinas noong siglo 19, lalo na ang mga naging kasapi ng Kilusang Propaganda at Katipunan.

masonry (méy·son·rí) *png* [*Ing*] **:** masoneriya.

masquerade (más·ke·réyd) *png* [*Ing Fre*] **1:** palabas na hindi totoo **2:** kasayahan o pagtitipon na nakamaskara ang mga dumadalo.

mass (mas) *png* [*Ing*] **1:** magkakaugnay na lawas ng matter at walang tiyak na anyo:MASA **2:** kalipunan ng mga bagay:MASA **3:** malaking bilang o halaga:MASA **4:** *Sin* pangunahing bahagi ng isang painting **:** MASA **5:** *Pis* ang kantidad ng matter na nasa isang lawas, at sinukat sa pamamagitan ng paglaban sa bilis ng isang puwersa **:** MASA **6:** sa simbahang Katoliko Romano, ang Eukaristiya at pagdiriwang nito **:** MISA.

massacre (má·sa·kér) *png* [*Ing*] **:** masaker.

massage (ma·sádz) *png* [*Ing*] **:** masahe.

massé (ma·sé) *png* [*Fre*] **:** sa larong bilyar, estilo ng pagtira, karaniwang vertical, upang umiwas ang pamatong bola sa nakaharang na bola.

masseur (ma·zúr) *png* [*Fre*] **:** tao na may propesyonal na kaalaman sa pagmamasahe.

mast *png Ntk* [*Ing*]**:** pálo.

mas·tá·ba *png* [*Ing Ara mastabah*] **:** sinaunang libingan sa Egypt, pahaba ang hugis at may pantay na bubungan, may taas na 5-6 m.

mastectomy (meys·ték·to·mí) *png Med* [*Ing*] **:** pagtistis sa súso.

más·ter *png* [*Ing*] **1:** tao na may kontrol sa iba pang tao o bagay **2:** lalaking pinuno ng isang tahanan **3:** may-ari ng anumang hayop **4:** may-ari ng alipin **5:** *Ntk* ang kapitan ng isang barko o sasakyang dagat.

mastermind (más·ter·máynd) *png* [*Ing*] **1:** tao na may mataas na antas ng karunungan **2:** tao na nagpaplano

ng isang operasyon.

masterpiece (más·ter·pís) *png* [*Ing*] **1:** *Lit Sin* ang itinuturing na pinakamahusay na akda o likha ng isang tao **:** OBRA MAESTRA **2:** ang bagay na pinagkadalubhasaan ng isang tao.

mastery (más·te·rí) *png* [*Ing*] **1:** pamumunò; pagkapunò **2:** malawak na kaalaman o kadalubhasaan sa anumang larang.

masthead (mást·hed) *png* [*Ing*] **1:** tuktok ng pálo ng sasakyang dagat na nagsisilbing pook sa pagmamasid **2:** ang titulo ng isang peryodiko at katulad sa unang pahina o sa itaas ng pahina ng editoryal.

mas·tík *png Bot* [*Ing mastic*] **:** punongkahoy (*Pistacia lentiscus*) na nakukuhanan ng masilya.

más·to·dón *png Zoo* [*Gri mastos+odontos*] **:** alinman sa malaki at tila elepanteng mammal (*Mamut Mastodon*) mula sa panahon ng Oligocene at Pleistocene.

mastoid (más·toyd) *pnr* [*Ing*] **:** nahahawig sa suso o utong.

mas·tur·bas·yón *png* [*Esp masturbacion*] **:** pagsasalsál **:** MASTURBATION.

masturbate (más·tur·béyt) *pnd* **:** laruin ang sariling ari o ari ng iba; magsalsal; salsalin.

masturbation (más·tur·béy·syon) *png* [*Ing*] **:** masturbasyon.

ma·su·ka·yán *png* [*Ilk*] **:** tuklás.

ma·súr·ka *png Mus Say* [*Esp mazurca*] **:** uri ng maharot na sayaw at musika.

mas·yá·do *png* [*Esp demasiado*] **:** labís.

mas·yáw *png* [*Seb*] **:** uri ng sugal na batay sa resulta ng jai-alai.

mas·yíd *png* [*Mrw Ara*]**:** masjid.

mat *png* [*Ing*] **1:** piraso ng tela o goma na nagsisilbing pamahiran ng kasuotang pampaa sa harapan ng pinto **2:** piraso ng tapon, goma, plastik, o tela upang protektahan ang rabaw sa init o singaw ng bagay na ipinatong dito **3:** sa isports, ang malambot na materyal na binabagsakan ng manlalaro **4:** banig.

ma·tá *png* **1:** *Ana* organo para sa pagtingin **2:** sentro; ang pinanggagalingan.

ma·tá *pnd* - **ma·ta·hín, mang·ma·tá, i·pa·ma·tá 1:** maliitin; hamakin **2:** ipakilala; ilantad **3:** imulat nang sapilitan.

ma·tà *pnd* - **ma·tá·an, mang·ma·tà 1:** manmanan **2:** makita nang hindi inaasahan.

ma·tá·an *png Zoo* [*Seb*] **:** matang-baka.

ma·ta·ás na pa·a·ra·lán *png***:** antas ng edukasyon na kasunod ng mababang paaralan at sinusundan ng kolehiyo **:** HIGH SCHOOL, PAARALANG SEKUNDARYO.

ma·ta·dé·ro *png* [*Esp*] **1:** tagakatay ng mga hayop**:**BUTCHER **2:** pook na katayan **:** SLAUGHTER HOUSE.

ma·ta·dór *png* [*Esp*] **:** sa korida de toro, ang lumalaban sa toro **:** TORERO.

ma·tá·hum *pnr* [*Hil*] **:** maganda; kaakit-akit.

ma·ták·ken *pnr* [*Pan*]**:** magulang.

ma·ta·lós *png Zoo***:** bulinaw.

matá-matá *png* **1:** *Zoo* isdang alat na kahugis ng karaniwang bangus **2:** maluwang na paglála ng nilapát na kawayan o buho, karaniwang para gawing bakod o balag.

ma·ta·mís sa bá·o png [*ma+tamís sa bao*] **:** haleyang gawa sa katas ng tubó, karaniwang isinisilid sa biyak ng niyog, at kung minsan ay nilalahukan ng dinurog na mani at ibang pampalasa **:** KALAMÁY, KALAMÁY-HATÎ, SANTÁN.

ma·tan·naw *pnr* [*Iba*]**:** sariwà.

má·tang *png* [*Seb*] **:** urì o klase.

ma·táng-bá·ka *png Zoo* [*Bik Kap Kyn Tag Tbn mata+ng+baka*] **:** isdáng (*Selar crumenophthamus*) malaki ang mata **:** ATULÁY, BIGSAWÁN, BÚLAW, BUNÚTUAN, GUMÁ-A, GUTLÓB, HAGUMÁ-A, LABIYAW, LUMÁHAN, MAPUWAW, MATÁAN.

ma·táng-bá·lang *png* [*ST mata+ng+balang*] **:** tao na matagal nang naghihirap.

ma·táng-bu·káw *png* [*ST mata+na+bukaw*] **:** butil ng ginto o hiyas na tinuhog at ginawang tila galáng o kuwintas.

ma·tang-lá·win *png* [*mata+ng+lawin*] **:** tao na may napakatalas na paningin *var* matanlawin.

Ma·tá·nog *png***:** kabesera ng Maguindanao.

ma·tán·sa *png* [*Esp matanza*] **:** pagpatay ng tao o pagkatay ng hayop.

ma·tá·pob·re *pnr* [*Esp*] **:** mayaman na mapanghamak sa mahirap **:** MAPANGMATÁ.

ma·tar·líng *png Mus* [*Kap*] **:** mataas at matining na boses**:** SOPRANO.

ma·tá·ta·bò *png***:** ulan na nagpapahupa ng alikabok **:** AMBÓN.

ma·táy *pnb***:** panghihina sa anumang ginagawa.

match (mats) *png* [*Ing*] **1:** paligsahan o labanan ng dalawang pangkat **2:** a tao na may kakayahang tapatan ang lakas ng iba **b** tao o bagay na nagkakatulad **3:** pag-aasawa **4:** asawa **4:** manipis na piraso ng kahoy, pagkit, at katulad na pinag-iinit o pinagsisiklab sa pamamagitan ng pagkiskis**:** POSPORO **5:** mitsa.

matchbox (máts·baks) *png* [*Ing*] **:** kahon ng posporo.

matchmaker (mats·méy·ker) *png* [*Ing*] **1:** tao na nag-aayos ng mga kasal **2:** tao na gumagawa ng paraan upang magkasundo o magtagpo ang dalawang tao.

mate (méyt) *png* [*Ing*] **1:** kabiyak o asawa **2:** isa sa pares **3:** kaibigan **4:** kasama sa gawain **5:** sa barko, sinumang may ranggong mababa sa master **6:** katuwang ng artesano **7:** sa ahedres, máte.

má·te *png* [*Esp*] **1:** tuldok-tuldok na disenyo sa alahas **2:** sa ahedres, ang ganap na pagkasukol sa hari ng kalaban upang magwakas ang isang labanan **:** MATE[7].

má·te *pnr* [*Esp*] **:** walang kintab.

ma·te·má·ti·ká *png* [*Esp matematica*] **:** ang sistematikong pagsusuri sa mga sukat at saklaw, sa mga relasyon ng pigura at porma, at sa mga relasyon ng mga kantidad na ipinahahayag sa pamamagitan ng mga simbolo **:** MATHEMATICS, MATH.

ma·te·má·ti·kó *png* [*Esp matematico*] **:** dalubhasa sa matematika **:** MATHEMATICIAN.

má·ter *png* [*Lat*] **:** ina.

Má·ter Do·lo·ró·sa *png* [*Lat*] **:** Madre Dolorosa.

material (ma·tír·yal) *png* [*Ing*] **1:** bagay na pinagmulan ng isa pang bagay **2:** tela o kayo **3:** mga bagay na kailangan para sa isang gawain**:** MATERYALES **4:** impormasyon at katulad upang magamit sa pagsulat ng aklat, at iba pa **5:** element o bahagi ng isang substance.

materialism (má·tir·ya·li·zím) *png* [*Ing*] **:** materyalismo.

matériel (me·tér·yel) *png Mil* [*Fre*] **:** pamamaraan o mga kasangkapang magagamit sa digma.

ma·tér·nal *pnr* [*Esp Ing*] **1:** ukol sa ina **2:** makaina **3:** ukol sa pagdadalang-tao hanggang magsilang.

maternity (ma·tér·ni·tí) *png* [*Ing*] **1:** pagkainá; pagiging ina **2: a** iniuugnay sa mga babae mulang pagbubuntis hanggang panganganak **b** angkop

ma·ter·yál *pnr* [*Esp material*] : konkreto; nadadama.

ma·ter·yá·les *png* [*Esp material+es*] **1:** sangkap o mga sangkap na bumubuo sa isang bagay **2:** mga bagay na kailangan sa isang gawain.

ma·tér·ya·lís·mo *png* [*Esp materialismo*] **1:** teorya na nagsasaalang-alang sa matter at paggalaw nito bilang batayan at umaapekto sa sansinukob at sa lahat ng pangyayaring nadarama kabilang na ang pag-iisip **2:** atensiyon o diin sa mga bagay na konkreto, pangangailangan at mga konsiderasyon na walang pagpapahalaga o nagtatakwil sa mga espiritwal na bagay.

ma·tér·ya·lís·ta *png* [*Esp materialista*] **1:** tao na higit na nagpapahalaga sa mga bagay na materyal kaysa espiritwal **2:** tao na naniniwala sa materyalismo.

ma·tér·ya·lís·ti·kó *pnr* [*Esp materialistico*] : tao na salapi at yaman ang pamantayan ng buhay.

math (mat) *png* [*Ing*] : pinaikling **mathematics**.

mathematical (má·te·má·ti·kál) *png* [*Ing*] : ukol sa matematika.

mathematician (ma·te·ma·ti·syan) *png* [*Ing*] matematikó

mathematics (má·te·má·tiks) *png* [*Ing*] : matematika.

ma·tì *pnr* [*Bik*] : naramdaman o nadama ang isang bagay.

Má·ti *png*: kabesera ng Davao Oriental.

Ma·tig·sá·lug *png*: isa sa mga pangkating etniko ng mga Bagobo.

má·tik *png* [*Ilk*] : kursé na ginagawang sisidlan ng pera.

ma·ti·lá *png* [*Pan*] : sinungaling.

ma·tî-ma·tí *pnr* [*Bik*] : may kaunting karamdaman; sinisinat.

ma·tin·lò *pnr* [*Seb*] : dalisay at makinang.

matins (méy·tins) *png* [*Ing*] **1:** huni ng mga ibon sa umaga **2:** awit sa umaga.

ma·ti·pu·nò *pnr* : may malusog at siksik na pangangatawan.

ma·tò *png* [*ST*] : galit; yamot; suyà.

ma·tó *pnd* **ma·ma·tó, mu·ma·tó** [*Bik*] : makialam sa ginagawa o pag-aari ng ibang tao.

ma·to·bá·to *png Bot* [*Hil Seb*] : matigas na punongkahoy na tumataas nang 25 m.

ma·tó·go *pnb Mrw*: sakâ.

ma·tón *png*: mapang-away at mapanghamak na tao, karaniwang naninindak ng maliliit o mahihinang tao : ASTÍG, BASAG-ULERO, GANGSTER, HOODLUM, SANGGANO, SIGÀ.

má·tong *png* : malaking basket na masinsin ang lala at ginagamit sa maramihang pag-iimbak ng palay *Cf* BALAONG, BUGSOK, BALÎ, PINTON.

ma·to·rí·rok *pnr* [*Hil*] : tao na mahilig magbasa at magsulat.

matráca (ma·trá·ka) *png* [*Esp*] : instrumentong kahoy, ginagamit na pantawag sa kongregasyon upang pumunta sa simbahan kung Huwebes at Biyernes Santo.

mát·res *png* [*Ing mattress*] : malaking pad na ginagamit na sapin sa higaan, karaniwang may palamang bulak, dayami, balahibo, o goma, at balangkas na metal o ispring.

matriarch (mát·ri·yárk, mey·tri·yark) *png* [*Ing*] : pinunong babae.

matriarchy (mat·ri·yar·kí·ya) *png* [*Ing*] : sistema ng isang lipunan o pamahalaan na pinamumunuan ng babae o kababaihan.

matricide (mát·ri·sáyd) *png* [*Ing*] : matrisidyo.

matriculate (mat·rí·kyu·léyt) *pnd* [*Ing*] **1:** magpatala sa isang kolehiyo o pamantasan **2:** tumanggap ng mag-aaral sa kolehiyo o pamantasan.

matriculation (mat·ri·kyu·léy·syon) *png* [*Ing*] : ang pagkilos o halimbawa ng pagpapatala.

mat·rí·ku·lá *png* [*Esp matricula*] : bayad sa pormal na edukasyon.

matrimony (mat·ri·mó·ni) *png* [*Ing*] : matrimonyo.

mát·ri·mon·yál *pnr* [*Esp matrimonial*] : nauukol sa kasal.

mat·ri·món·yo *png* [*Esp matrimonio*] **1:** ang seremonya o sakramento ng kasal **2:** ang estado ng kasal o pagaasawa.

mat·rís *png* [*Esp matriz*] **1:** *Ana* sinapupunan **2:** molde, hulmahan.

mat·ri·síd·yo *png* [*Esp matricidio*] **1:** pagpatay sa sariling ina **2:** sinumang anak na pumatay ng sariling ina *Cf* PATRISIDYO.

matrix (méy·trix) *png* [*Ing*] **1:** hulmahan **2: a** kaligiran o substance na kinabubuuan ng isang bagay **b** bahaybata : MATRIS **3:** batong may hiyas o labi ng hayop **4:** *Mat* patatsulok na ayos ng mga element sa hanay at kolum na may isang entidad **5:** *Bio* ang substance sa pagitan ng mga cell na nakasalansan ang mga estruktura **6:** *Com* tila rehas na hanay ng magkakaugnay na mga element ng circuit.

matron (méy·tron) *png* [*Ing*] **1:** babaeng may-asawa, karaniwang dignitaryo at iginagalang **2:** babae na nangangasiwa ng domestikong gawain ng paaralan, at iba pa.

mat·sa·ká *pnd* **mag·mat·sa·ká, mat·sa·ka·hín** [*Esp machacar*] : bayuhin; dikdikin;durugin.

mat·sa·káw *png* [*Esp machacado*] : mga piraso ng tinapay na muling hinurno at pinalutong.

mat·sé·te *png* [*Esp machete*] : patalim na palapád at mabigat na ginagamit sa Gitnang America at Kanlurang Indies bilang kasangkapan o armas.

mat·síng *png Zoo* [*Kap Seb Tag*] : uri ng mammal (*Macaca philippinensis philippinensis*) na mabalahibo ang katawan at mahaba ang buntot : ÁKNO, ÁMO, AYUNG, BAKÉS, BATÓTOK, KABÁLANG, LOOTOÓNG, MONKEY, TSÓNGGO, ÚKAY, UNGGÔ, UNGGÓY.

mat·só·ra *pnr* [*Esp machora*] : hindi magkaanak kung sa tao o hayop; hindi namumunga kung sa halaman : BAÓG.

matt *png* [*Ing*] : hanggahan na tila gintong nakapalibot sa nakakuwadrong larawan.

matte (meyt) *png* [*Fre*] **1:** maruming produkto sa pagtutunaw ng mga sulphide ore lalo na ng copper at nickel **2:** sa sinematograpiya, maskara na pinalalabo ang isang imahen at nagpapalitaw sa ibang imahen kaya nagbibigay ng pinagsamang epekto.

matter (má·ter) *png* [*Ing*] **1:** pisikal na substance sa pangkalahatan, na naiiba sa isip at espiritu **2:** *Pis* anumang bagay na sumasakop ng espasyo at may mass.

mattress (mát·res) *png* [*Ing*] : matres.

mat·tu·kóng *png* [*Ilk*] : malaking sombrero na yari sa dahon ng palma.

ma·tu·á *pnr* [*Bik*]: magulang.

ma·tú·lid *pnr* [*Kap*] **1:** tuwíd **2:** dahilan, sanhi.

maturation (má·tyu·réy·syon) *png* [*Ing*] **1: a** ang kalagayan ng pagiging tigulang **b** pagkahinog ng prutas **2:** *Med* **a** pagsisimula ng naknak **b** ang dahilan nito.

mature (mat·yúr) *pnr* [*Ing*] : tigulang.

Ma·tu·sa·lém *png Bib* [*Esp*] : Methuselah.

ma·tú·ti·nál *pnr* [*Esp*] **1:** hinggil sa nagaganap sa umaga **2:** maaga.

mat·yó *png* [*ST*] : palay na ibinilad sa araw.

matzo (má·tzu) *png* [*Ing Heb massah*] **1:** tinapay na walang lebadura para sa Passover **2:** ang pinagsama-samang tinapay na ito.

maudlin (mó·dlin) *pnr* [*Ing*] : madamdaming umiyak at naging sentimental dulot ng kalasingan.

ma·ú·ji *png* [*Iva*] : trabinsanyo

Maundy (món·di) *png* [*Ing*] : sa Kristiyanismo, seremonya ng paghuhugas sa mga paa ng mga tao, na isinasagawa ng banal o kinikilalang tao kapag Huwebes Santo, at karaniwang sinusundan ng pamimigay ng mga damit, pagkain, o salapi.

Maundy Thursday (món·di thérs·dey) *png* [*Ing*] : Huwebes Santo.

ma·ú·pay *pnr* [*War ma+úpay*] : mabuti; magaling.

ma·ú·so·lé·o *png* [*Esp*]: mausoleum.

mausoleum (mo·se·lí·yum) *png* [*Ing*] : malaki at malawak na pook-libingan : MAUSOLEO.

mauve (mowv) *png* [*Ing*] **1:** maputlang lila **2:** malinaw at sensitibong maputlang lila ng tina na gawa mula sa aniline.

Mau mau (maw maw) *png Pol* [*Ing*]: lihim na kapisanan laban sa mga Puti sa Kenya.

maverick (méyv·rik) *png* [*Ing*] **1:** bisiro na walang tatak at may isang taong gulang **2:** tao na may masidhing paniniwala sa kaniyang sariling pagkukuro o opinyon.

má·wi *png* [*ST*] : pagkaway ng kamay kung nagsasayaw.

máw-it *png Mit* [*Hil*] : masamang espiritu sa katawan ng tao.

mawkish (mów·kish) *pnr* [*Ing*] **1:** labis na sentimental **2:** di kaaya-aya ang lasa.

ma·wò *png* [*Seb Tag*] **1:** búlo ng bulaklak **2:** *Bot* polen.

ma·wót *pnd* **ma·wo·tán, u·ma·wót** [*Bik*] : asahan, umasa.

má·wu *png* [*Kap*] : uhaw.

ma·wú·la *pnr* [*Kap maúla*] : sukdulan o rurok.

ma·wu·lì *png* [*Kap*] : hilagà.

maxi- (mák·si) *pnl* [*Ing*] : pambuo na nagsasaad ng pagiging napakalaki o napakahaba.

maxim (mák·sim) *png Lit* [*Ing*] : pangkalahatang katotohanan o ayos ng buhay na isinasaad sa isang pangungusap *Cf* SALAWIKAIN.

maximize (mák·si·máys) *pnd* [*Ing*] : palakihin o palawakin.

maximum (mák·si·múm) *png* [*Ing*] : anumang pinakamataas o makakayang halaga.

maxwell (máks·wel) *png* [*Ing*] : yunit ng magnetikong daloy sa sistemang cgs, kapantay ng inilagay sa isang kuwadro sentimetro ng perpendikular na magnetikong larang ng isang gauss.

May (mey) *png* [*Ing*] : Mayo.

may *pnd* [*Bik Hil Seb Tag War*] : mayroon *var* me.

má·ya *png* [*Hil Seb Tag War*] **1:** *Zoo* uri ng ibong maliit ang katawan at hugis imbudo ang tuka : BÍLLIT, KÉNTI, DÉNAS, LÍGNOS **2:** sa Hinduismo, ilusyon; mahika o kapangyarihang ginagamit ng mga diyos at demonyo.

Má·ya *png* [*Esp*] **1:** kasapi ng pangkating etniko ng Yucatán at Gitnang America **2:** ang wika nito.

ma·yá·hin *png Zoo* [*maya+hin*] : manok na pula ang balahibo.

má·ya-má·ya *png Zoo* : isdang alat (genus *Lutjanus*) na pulang-pula ang katawan.

ma·yam·bá·go *png Bot* [*Bik*] : danglíw.

ma·yám-is *png* [*Hil*] : pagkain na bahagyang matamis.

má·yang *png Zoo* [*Pan*] : darapugan.

ma·yá·ngan *png* : matigas na bahagi ng tangkay ng niyog.

má·yang-bá·hay *png Zoo* [*maya+ngbahay*] : uri ng maya na abuhin ang kulay.

má·yang-ba·tó *png Zoo* [*maya+ngbato*] : malaking uri ng maya.

má·yang-dam·pól *png Zoo* [*maya+nadampol*] : pinakamaliit na mayang magkahalong pula at kayumanggi ang balahibo.

má·yang-kos·ta *png Zoo* [*maya+ngkosta*] : ibong Java at pinakamaganda sa uri ng maya, may magkahalong itim, puti at rosas ang balahibo.

má·yang-pa·kíng *png Zoo* [*maya+napaking*]: ibong itim ang balahibo na hindi kaagad lumilipad kahit lapitan ng tao.

má·yang-pulá *png Zoo* [*maya+napula*] : uri ng maya na karaniwang nakikita sa bukirin at kumakain ng palay.

má·yap *pnr* [*Kap*] : mabuti.

ma·yat·báng *png Bot* [*ST*] : uri ng halamang-ugat na kinakain.

má·yaw *pnr* : magulo.

may·bo·ngó *png Zoo* [*ST*] : malaking kanduli.

máy·dak *png* [*Iva*]: puti.

May Day (méy dey) *png* [*Ing*] **1:** karaniwang unang araw ng Mayo, tradisyonal na araw kapag tagsibol na iniuugnay sa mga ritwal ng pananagana **2:** araw ng paggawa.

mayday (méy·dey) *png* [*Ing*] : pandaigdigang senyas ng paghingi ng saklolo sa radyo at ginagamit ng mga sasakyang dagat at panghimpapawid na nasa peligro.

mayflower (mey·flá·wer) *png* [*Ing*]: kung Mayo, palumpong o punongkahoy (genus *arbutus*) na namumulaklak.

mayfly (méy·flay) *png Zoo* [*Ing*] : uri ng kulisap (order *Ephemeroptera*).

may·hu·rá·ded *png* [*Iva*]: bahay na may mababang dingding at gawa sa bato.

má·yik *png* [*ST*]: paggawa ng isang bagay nang dahan-dahan.

má·yin *png* [*ST*] : paglalaho nang walang nakapansin.

mayk *png Kol* [*Ing mike*] : pinaikling **microphone**.

may·ka·páng·ya·rí·han *png* [*may+kapangyarihan*] **1:** lakas o karapatang magpataw ng pagpapasunod **2:** tao o pangkat ng mga tao na may kapangyarihang pampolitika o administratibo **3: a** impluwensiyang nakapaloob sa isang opinyon dahil sa kinikilalang kaalaman o kahusayan **b** ang impluwensiyang ito na nakasaad sa isang aklat, at katulad **c** tao na may opinyong kinikilala at tinatanggap dahil sa kahusayan sa isang larang: AUTHORITY, AUTORIDAD.

may·ká·ya *pnr* **1:** nag-aangkin ng angkop na kakayahan **2:** nag-aangkin ng yaman: MAYAMAN.

may·máy *pnr* [*ST*] **1:** tamad **2:** bahagyang bulok, luma, o sira.

May·ni·là *png* **1:** lungsod sa National Capital Region **2:** kapitolyo at pangunahing daungan ng Filipinas : MANILA.

Má·yo *png* [*Esp*] : ikalimang buwan ng taon: MAY.

ma·yó·hon *png Zoo* : uri ng lumbalumba (*Lagenodelphis hosei*) na may maliit at matabang palikpik, guhitan ang gilid ng katawan, at humahaba nang hanggang 98 sm.

ma·yók·mok *png Zoo* [*Seb*] : dagang-bahay; bubuwit.

Ma·yón *png*: bulkan sa Bikol at kilala sa pagkakaroon ng anyo na perpektong balisungsong.

ma·yo·né·sa *png* [*Esp*] : kremang gawa sa puti ng itlog, langis, suka, at iba pa: MAYONNAISE

may-óng *png* [*Hil*] : bayóng.

ma·yóng·tong *png Bot* [*Seb*] : uri ng palumpong (*Glycomis pentaphylla*).

mayonnaise (mé·yo·néys) *png* [*Fre*] : mayonesa.

mayor (mé·yor) *png* [*Ing*] : pinuno ng isang bayan o lungsod: MÉYOR.

ma·yór *pnr* [*Esp*] : nakatatanda; nakatataas.

ma·yór de e·dád *png* [*Esp mejor de edad*] : kalagayang nasa wastong gulang ang isang tao upang makapagsarili Cf MENOR DE EDAD.

ma·yor·dó·mo *png* [*Esp*] **1:** punong opisyal ng isang hari **2:** punong tagapangalaga ng isang tahanang mariwasâ o ng isang palasyo *Cf* MAITRE D' HÔTEL.

ma·yor·yá *png* [*Esp mayoria*] **1:** ang nakararami; ang higit na marami **2:** **a** ang bilang o dami ng ibinigay na boto para sa isang partido o kandidato na nagpapakita ng kalamangan sa kalaban **b** partido na nakatanggap ng higit na maraming boto.

ma·yo·yós *png Bot* [*Seb*] : lumánay.

may·ro·ón *pnr* : nag-aangkin ng yaman : MAYKAYA[2].

may·ro·ón *pnt* (*may+doon*) : nagsasaad ng isang taglay na katangian, pag-aari, pag-iral, o kalagayan *var* méron : MAY.

may·sa·kít *pnr* [*may+sakit*] **1:** pasyente **2:** tao na may karamdaman.

may·sá·la *pnr* [*may+sala*] **1:** nagkamali o gumawa ng isang kasalanan **2:** *Bat* hinatulan dahil sa isang tiyak na kasalanan : GUILTY.

may·tí·nes *png* [*Esp maitines*] : gawain na panghatingggabi o bago sumikat ang araw.

May·tí·nis *png Lit Tro* [*Esp maitines*] : Panunuluyan.

may·tu·ab *png* [*Iva*] : bahay na may apat na gilid na hugis kandila.

ma·yúk·mok *png*: kakaning may sangkap na pinipig at kinudkod na laman ng niyog at asukal *var* yamukmok.

ma·yú·mo *pnr* [*Kap*] : matamis.

ma·yúng·tung *png Bot* [*Seb*] : uri ng palumpong (*Glycosmis pentaphylla*).

ma·yus·ku·lá *png* [*Esp mayuscula*] : titik na malaki *Cf* MENUSKULA: KÁHAÁLTA.

maze (meyz) *png* [*Ing*] **1:** sistema ng mga daan o bakod na nakadisenyo bilang palaisipan para sa mga nais pumasok dito **2:** komplikadong sistema ng mga daan at lagusan : LABERINTO **3:** kalituhan.

MB, daglat (em bi) [*Ing*] **1:** Bachelor of Medicine **2:** *Com* megabyte.

MBA, daglat (em bi ey) [*Ing*] : Master of Business Administration.

Mc/s, daglat [*Ing*] : megacycles per second.

McCarthyism (mák·kar·tí·i·zím) *png* [*Ing Joseph McCarthy+ism*] **1:** pag-uusig sa mga pinaghihinalaang Komunista sa pamahalaan at iba pang sektor **2:** pag-uusig sa mga pinaghihinalaang may ilegal na gawaing pampolitika.

MD, daglat (em di) [*Ing*] **1:** Doctor of Medicine **2:** Managing Director **3:** mentally deficient.

MDMA, daglat (em di em ey) [*Ing*]: methylene dioxymethamphetamine.

MDR, daglat (em·di·ar) [*Ing*] : minimum daily requirement.

Me, daglat (ém i) [*Ing*]: methyl.

mê *png*: ungol o iyak ng kambing.

mea culpa (mí·ya kúl·pa) *png* [*Lat*] : pagtanggap sa pagkakamali.

meadow (mí·dow) *png* [*Ing*] **1:** lupang pinagtatambakan ng mga dayami **2:** mababang bahagi ng kalupaan na may tubig, lalo na ang malapit sa ilog.

meal (mil) *png* [*Ing*] **1:** oras ng pagkain **2:** ang niluto para sa isang okasyon.

mean (min) *png* [*Ing*] **1:** kondisyon, kalidad, katapangan, o aksiyon na katapat ng tinanggal mula sa dalawang magkaibang bagay **2:** *Mat* **a** termino o isa sa mga termino sa pagitan ng una at huling termino ng aritmetiko o heometrikong pagsulong **b** ang quotient ng resulta ng mga kantidad at bilang.

meaning (mí·ning) *png* [*Ing*] **1:** kahulugan **2:** kahalagahan.

measles (mí·sels) *png Med* [*Ing*] : tigdas.

measure (mé·syur) *png* [*Ing*] **1:** laki o kantidad ng sukat **2:** sistema ng pagsukat **3:** anumang bagay na pansukat **4:** kasangkapan ng istandard na kapasidad para sa paglilipat o pagalam ng mga tiyak na kantidad ng likido at katulad **5:** yunit ng kapasidad **6:** bagay na ginagamit upang masuri o mapag-aralan ang isang tao **7:** sa paglilimbag, haba ng isang pahina o kolum ng tipo **8:** *Lit* ritmong pampanulaan.

measurement (més·yur·mént) *png* [*Ing*] **1:** pagsukat ng isang bagay **2:** halaga ng isinagawang pagsukat **3:** detalyadong dimensiyon.

meat (mit) *png* [*Ing*] : karne.

meatball (mít·bol) *png* [*Ing*] : giniling na karne at binilog nang maliliit.

meatus (mí·tus) *png Ana* [*Ing*] : lagusan o bukana sa katawan, lalo na ang patungo sa tainga.

mé·bu·yú *pnr* [*Kap*] : buyó.

Mecca (mé·ka) *png* **1:** lungsod sa silangang Saudi Arabia **2:** pook na nakaaakit sa mga tao **3:** sentro o pook ng kapanganakan ng isang paniniwala, patakaran, layunin, at iba pa.

mechanic (me·ká·nik) *png* [*Ing*] : mekaniko.

mechanical (me·ká·ni·kál) *pnr* [*Ing*] : mekanikal.

mechanics (me·ká·niks) *png* [*Ing*] **1:** sangay ng aplikadong matematika na tumatalakay sa mosyón at mga tendensiya ng mosyón **2:** ang agham ng makinarya **3:** paraan ng pagbubuo o ikot ng isang operasyon.

mechanism (mé·ka·ní·sim) *png* [*Ing*] : mekanismo.

mechanize (mé·ka·náyz) *pnd* [*Ing*] **1:** magbigay ng tauhang mekanikal **2:** magpakilala ng mga makina **3:** *Mil* lagyan ng mga tangke at iba pang sasakyang pandigma.

mé·dal *png* [*Ing*] : medalya.

me·dál·ya *png* [*Esp medalla*] : lapád na piraso ng metal na napalalamutian, karaniwang ibinibigay bilang pagalaala at parangal *Cf* AGNOS : MEDALYON, MEDAL.

me·dal·yón *png* [*Esp medallon*] : medalya.

Medea (mi·dí·ya) *Mit* [*Ing Gri*] : babaeng mahusay sa mahika, anak ni Aeetes na hari ng Colchis.

media (míd·ya) *png* [*Ing*] **1:** pangunahing sangay ng komunikasyong pangmadla **2:** *Ana* panggitnang susón ng bakod ng artery at iba pa **3:** anyong pangmaramihan ng **medium**.

median (mí·dyan) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* panggitnang artery, ugat, litid, at iba pa **2:** *Mat* linya na mula sa vertex ng isang tatsulok tungo sa gitna ng kabaligtad na gilid **3:** *Mat* ang panggitnang value ng isang serye ng mga value na nakahanay ayon sa laki.

Media Noche (méd·ya nót·se) *png* [*Esp*] **:** pagsasalusalo kung hatinggabi, karaniwan kung Bagong Taon.

mediate (míd·yeyt) *pnd* [*Ing*] **:** gumawa ng paraan upang magkasundo ang dalawang magkalabang pangkat.

mediator (mid·yéy·tor) *png* [*Ing*] **:** tagapamagitan.

medical (mé·di·kál) *pnr* [*Ing*] **:** medikal.

Medicare (mé·di·kéyr) *png* [*Ing*] **1:** sistema ng segurong pangkalusugan **2:** pambansang planong pangkalusugan para sa mga mamamayang nagbabayad ng buwis.

medication (me·di·kéy·syon) *png* [*Ing*] **1:** substance na ginagamit sa panggagamot **2:** panggagamot.

medicinal (mi·dí·si·nál) *pnr* [*Ing*] **:** medisinal.

medicine (mé·di·sín) *png* [*Ing*] **:** medisina; gamot.

medick (mé·dik) *png Bot* [*Ing*] **:** alinman sa halamang genus *Medicago.*

me·dí·da *png* [*Esp*] **1:** *Lit* sukat **2:** kasangkapang pansukat, lalo na ang pansukat na teyp **:** TAPE MEASURE.

medieval (med·yí·val) *pnr* [*Ing*] **:** medyibal.

Medieval Ages (me·dí·val éy·dyes) *png* [*Ing*] **:** Edad Medya.

mé·dik *png* [*Ing medic*] **:** doktor, nars, o sinumang tumutulong sa panggagamot.

mé·di·kál *pnr* [*Ing medical*] **1:** ukol sa agham ng medisina **2:** may kaugnayan sa mga kondisyon na nangangailangan ng operasyon.

me·di·kas·yón *png* [*Esp medicacion*] **:** gamót; mga gamot.

me·di·kíl·yo *png* [*Esp mediquillo*] **:** mababang uri ng mediko *Cf* ALBULARYO.

mé·di·kó *png* [*Esp medico*] **:** manggagamot *Cf* DOKTOR.

mediocre (mid·yów·ker) *pnr* [*Ing*] **:** may katangiang mahina o kalidad na karaniwan.

me·di·sí·na *png* [*Esp medicina*] **1:** kurso hinggil sa panggagamot **2:** gamot **:** MEDICINE.

me·dí·si·nál *pnr* [*Ing medicinal*]**:** nakagagamot.

me·di·ta·syón *png* [*Esp meditacion*] **:** pagninilay**:** MEDITATION.

meditate (mé·di·téyt) *pnd* [*Ing*] **:** magnilay; pagnilayan.

meditation (me·di·téy·syon) *png* [*Ing*] **:** pagninilay.

Me·di·te·rá·ne·ó *png* [*Esp Mediterráneo*] **1:** Dagat Mediteraneo **2:** tao na katutubo sa pook na ito **3:** kolektibong mga pulo at mga bansa ng Dagat Mediteraneo.

Me·di·te·rá·ne·ó *pnr* [*Esp Mediterráneo*] **:** hinggil, malapit sa, o katutubo ng Dagat Mediteraneo.

Mediterranean (mé·di·te·réyn·yan) *png* [*Ing*] **:** Mediteranyo.

medium (míd·yum) *png* [*Ing]* **1:** isa sa mga paraan o sangay ng komunikasyon, impormasyon, edukasyon, at libangan **:**MEDIA[1] **2:** tagapamagitan o kasangkapan upang maipahatid ang mensahe at katulad **3:** tao na ginagamit upang makausap ng patay ang buhay **4:** *Sin* **a** likidong pinaghahaluan ng mga kulay; isang paraan ng pagguhit **b** materyales o pamamaraan ng isang artist upang maipahayag ang kaniyang isip at damdamin.

medium rare (míd·yum réyr) *png* [*Ing*] **:** hindi ganap ang pagkaluto**:** MEDYANO[2].

medley (méd·li) *png* [*Ing*] **1:** sarisaring bagay **2:** *Mus* koleksiyon ng mga bagay na pangmusika.

med·méd *png* [*Ilk*]**:** tipid.

médriñaque (méd·ri·nyá·ke) *png* [*Esp*] **:** tela ng abaka, buri, at iba pang halaman, ginagamit na pampatigas ng damit.

medula oblongata (me·dú·la ob·long·gá·ta) *png Ana* [*Esp*] **:** hugpungan ng gulugod at bungo, na bumubuo ng pinakamababang bahagi ng utak patungo sa gulugod.

medulla (mi·dú·la) *png Ana* [*Esp*] **:** panloob na rehiyon ng mga organ o tissue.

Me·dú·sa *png Mit* [*Gri*] **:** isa mga Gorgon.

méd·ya *png* [*Esp media*] **1:** gitna **2:** kalahati.

med·ya·ág·wa *png* [*Esp media agua*] **:** síbi[2].

med·ya·bu·wél·ta *png* [*Esp media vuelta*] **:** kalahating pihit.

méd·ya gá·ngo *png* [*Esp media + Tag gango*] **:** kopra na hindi gaanong tuyô.

med·ya·lú·na *png* [*Esp media luna*] **1:** hiyas na kahugis ng bagong buwan o ang aura sa ulo ng santo **2:** tawag sa simbolong pambandila ng mga Muslim.

méd·ya-méd·ya *pnr* [*Esp media*] **:** untiunti.

med·yá·no *pnr* [*Esp mediano*] **1:** katamtaman **2:** di gaanong luto **:** MEDIUM RARE[2].

méd·yas *png* [*Esp medias*] **:** nakalapat na pambalot sa paa, karaniwang hindi umaabot sa tuhod *Cf* STOCKINGS **:** SOCKS.

méd·ya·tál·ye *png* [*Esp media + talle*] **:** balantók.

med·yí·bal *pnr* [*Esp medieval*] **1:** hinggil sa estilo noong Edad Medya **2:** makaluma, sinauna **:** MEDIEVAL.

méd·yo *pnd* [*Esp medio*] **:** alanganin.

meet (mit) *png Isp* [*Ing*] **:** asamblea ng mga manlalaro para sa kompetisyon.

meet (mit) *pnd* [*Ing*] **:** pumunta; tagpuin; makipagkita.

meeting (mi·ting) *png* [*Ing*] **:** pulong.

mé·ga- *png* [*Ing*] **1:** malaki **2:** nagsasaad ng factor ng isang milyon sa sistemang metriko ng pagsukat.

mé·ga *pnr* [*Ing*] **1:** napakagaling **2:** napakalaki.

megabyte (mé·ga·báyt) *png Com* [*Ing*] **:** 1,048,576 bytes bilang sukat ng kapasidad ng data.

megaflop (mé·ga·fláp) *png* [*Ing*] **1:** *Com* yunit ng pagbibilang ng bilis na katumbas ng isang milyong floating-point na operasyon kada segundo **2:** pagkakamali.

mé·ga·hértz *png* [*Ing*] **:** isang milyong hertz, lalo na bilang sukat ng dalasan sa transmisyon ng radyo (symbol **MHz**).

megalith (mé·ga·líth) *png* [*Ing*] **:** sa arkeolohiya, malaking bato.

me·ga·lo·mán·ya *png* [*Esp megalomania*] **1:** obsesyon sa paggawa ng grande at maluhong bagay **2:** *Med* sintomas ng sakit sa utak na nakikilala sa pamamagitan ng mga maling akala sa kadakilaan ng sarili.

me·ga·ló·po·lís *png* [*Ing mega+Gri polis*] **1:** dakilang lungsod o ang uri ng pamumuhay dito **2:** urbanisadong pook na binubuo ng lungsod at kaligiran nito.

megaphone (mé·ga·fówn) *png* [*Ing*] **:** kasangkapang ginagamit upang lumaki at lumakas ang boses *Cf* MIKROPONO.

megapode (mé·ga·powd) *png* [*Ing*] **:** ibon (family *Megapodidae*) na nagbubuo ng malaking pugad para sa mga itlog nito.

megastar (mé·gas·tár) *png* [*Ing*] **:** tao na kilala, karaniwan sa daigdig ng

pelikula.

mé·ga·tón *png* [*Ing*] **:** yunit ng lakas na pampasabog, katumbas ng isang milyong tonelada ng TNT.

mé·ga·vólt *png* [*Ing*] **:** isang milyong boltahe, lalo na sa bilang ng lakas na electromotive (symbol**:** MV).

megawatt (mé·ga·wát) *png* [*Ing*] **:** isang milyong watt, lalo sa bilang ng lakas elektrikal na mula sa mga estasyon ng lakas (symbol**:MW**).

me·gé·si *png* [*Tir*] **:** pamumulot at pangongolekta ng kabibe.

mé·gi·tú *png* [*Tir*] **:** pangangaso.

Me·hi·ká·na *png* [*Esp mexicana*] **:** babae na taga-Mexico, **Me·hi·ká·no** kung lalaki**:** MEXICAN.

Me·hi·kó *png* [*Esp Mexico*]**:** Mexico.

me·hó·ra *png* [*Esp mejora*] **:** pag-unlad o pagdami ng ari-arian.

meiosis (me·yó·sis) *png* [*Gri*] **:** *Bio* uri ng dibisyon ng cell na nagiging supling na cell kasama ang kalahati ng bilang ng mga chromosome ng pinagmulang cell.

me·kád *pnb* [*Kap*] **:** bakâ.

me·ká·ni·ká *png* [*Esp meánica*] **1:** sangay ng aplikadong matematika na tumatalakay sa mosyon at mga simulain ng mosyon **2:** ang agham ng makinarya **3:** paraan ng pagbubuo o ruta ng operasyon ng isang bagay.

me·ká·ni·kál *pnr* [*Ing mechanical*] **1:** hinggil sa mga makina at mekanismo **2:** gawa o binuo ng makinarya **3:** kung sa tao, automatiko o kulang sa pagkatotoo **4:** ukol sa teorya, ipinaliliwanag ang penomenon sa pamamagitan ng paghahaka ng mga aksiyong pangmekanika. **5:** ukol sa mekanika bilang agham.

me·ká·ni·kó *png* [*Esp mecanico*] **:** tao na may kasanayan sa pag-aayos ng makina.

me·ka·nís·mo *png* [*Esp mecanismo*] **1:** ang estruktura o pagkuha ng mga bahagi ng isang makina **2:** sistema ng magkatulad na kinúhang bahagi na magkasamang gumagana sa isang makina **3:** ang moda ng operasyon ng isang proseso **5:** sa sining, teknik na mekanikal **6:** sa pilosopiya, doktrina na ang lahat ng natural na pangyayari, kabilang ang buhay, ay nagpapahintulot sa mekanikal na paliwanag ng pisika at kemistri.

Me·ké·ni! *pdd* [*Kap*] **:** Halika!

melamine (mé·la·mín) *png* [*Ing*] **:** puting kristalina na maaaring isama sa formaldehyde upang makabuo ng thérmosetting resin.

melamine resine (mé·la·mín·ré·sin) *png* [*Ing*] **:** plastik na gawa sa melamine at ginagamit na sangkap sa laminasyon.

melancholia (mé·lan·kól·ya) *png* [*Ing*] **:** karamdaman sa pag-iisip sanhi ng kalungkutan at di mailarawang pagkatakot.

melancholy (mé·lan·kó·li) *png* [*Ing*] **:** matinding pamimighati.

Me·la·nés·ya *png* [*Esp Melanesia*] **:** rehiyon ng hilagang Pasipiko sa katimugan ng Micronesia at kanluran ng Polynesia.

melange (me·lándz) *png* [*Fre*] **:** iba't ibang sangkap.

mé·la·nín *png Med* [*Ing*] **:** maitim na pigment sa balát o iris ng mata, dulot ng pangingitim ng balát kapag naarawan.

me·la·nó·ma *png Med* [*Ing*] **:** malubhang tumor sa balát sanhi ng mga cell na nagbubuo ng melanin.

me·la·nó·sis *png Med* [*Ing*] **:** kaguluhan sa produksiyon ng melanin.

me·lá·sa *png* [*Esp*] **:** pulút mula sa tubó na hindi kristalisado.

Melchizedek (mél·ki·ze·dék) *png* **:** sa Bibliya, pari at hari ng Salem.

me·lén·dres *png Bot* [*Esp*] **:** palumpong (*Lagerstroemia indica*) na ornamental.

me·lí·lot *png Bot* [*Fre mélilot*] **:** halaman (genus *Melilotus*) na may maliliit na bulaklak at amoy dayami kapag tuyo.

mel·me·lág *pnr* [*Pan*] **:** bulílit.

me·ló·di·kó *pnr Mus* [*Esp melodico*] **1:** hinggil sa o may kaugnayan sa melodiya **2:** nakalilikha ng melodiya.

me·lo·dí·ya *png* [*Esp*] **1:** himig; tono **2:** malambing na awit o tugtugin.

me·lo·drá·ma *png Lit Tro* [*Esp Ing*] **1:** anyong naratibo na karaniwang madamdamin ang pagkakalahad sa tauhan at pangyayari **2:** komposisyong romantiko at dramatiko na sinasaliwan ng kanta *Cf* MUSICAL, OPERA, SARSUWELA, SOAP OPERA.

melody (mé·lo·dí) *png* [*Ing*] **:** melodiya.

me·lo·ko·tón *png Bot* [*Esp melocoton*]**:** punongkahoy (*Prunus penisica*) na may bungang makatas at malaman **:** PEACH.

mél·on *png Bot* [*Ing*]**:** alinman sa mga uri ng halamang baging (family *Cueur-bitaceae*), gaya ng pakwan, na kinakain ang bunga**:** MILÓN.

Melpomene (mel·pom·í·ni) *png Mit* [*Ing Gri*]**:** musa ng trahedya.

melt *pnd* [*Ing*] **:** matunaw; maging likido.

meltdown (mélt·dawn) *png* [*Ing*] **1:** ang pagkatunaw o pagkasira ng isang estruktura, lalo na ang labis na nainitang ubod ng isang reaktor nuklear **2:** anumang mapanirang bagay o pangyayari.

mém·ber *png* [*Ing*] **1:** kasapi **2:** tao na nahalal upang makibahagi sa pamamahala ng organisasyon **3:** bahagi o sangay ng isang lawas pampolitika **4:** bahagi ng pangungusap, tumbasan, pangkat ng mga pigura, set na pangmatematika, at iba pa.

membrane (mém·breyn) *png* [*Ing*] **:** lamad.

mem·bré·te *png* [*Esp*] **:** letterhead.

membrum virile (mem·brúm vi·ríl) *png* [*Lat*] **:** uten.

mé·me *pnd* **mag·mé·me, i·mé·me, me·mé·han :** matulog na, karaniwang sinasabi sa mga bata.

me·mén·to *png* [*Lat*] **:** bagay na iningatan bilang paalala o alaala ng isang tao o pangyayari.

me·mén·to mó·ri *png* [*Lat*] **:** babala o signos ng kamatayan.

mé·mo *png* [*Ing*] **:** pinaikling anyo ng **me·mo·ran·dúm**.

memoir (mém·war) *png* [*Ing Fre mémoire*] **1:** makasaysayang talâ o talambuhay na sinulat mula sa kaalamang personal **2:** nakasulat na talâ bilang alaala ng tao, pook, o pangyayari **3: a** sanaysay hinggil sa pinag-aaralan ng isang manunulat **b** mga panuntunan ng isang lipunang pinag-aralan.

memorabilia (me·mó·ra·bíl·ya) *png* [*Lat*] **:** mga bagay bilang alaala ng isang pangyayari, pook, tao, at iba pa.

me·mo·rán·dum *png* [*Ing*] **1:** maikli at nakasulat na paalala hinggil sa isang gawain, tungkulin, o utos**:** MEMO **2:** rekord o nakasulat na pahayag hinggil sa isang bagay**:** MEMO **3:** *Bat* kasulatan na karaniwang naglalaman ng mga kondisyon ng isang kasunduan **:** MEMO **4:** sa diplomasya, lagom ng kalagayan ng isang usapin at mga saligan ng mga napagkasunduang pasiya Cf PABATÍD, PATALASTÁS, PAUNAWÀ **:** MEMO.

memorial (me·mór·yal) *png* [*Ing Lat*] **:** bagay, institusyon, o pook na nakagawian bilang alaala ng isang tao o pangyayari.

memorize (mé·mo·ráyz) *pnd* [*Ing*] **:** isaulo; tandaan sa isip.

memory (mé·mo·rí) *png* [*Ing*] **1:** kakayahan na isaisip o tandaan sa isip ang mga bagay **2: a** ang kakayahang ito ng sinuman **b:** imbakan ng pagalaala ng isang tao **3:** muling pagsasama-sama o pag-alaala **4: a** bahagi ng computer o iba pang elektronikong kasangkapan na pinag-iimbakan ng datos o mga instruksiyon na maaaring gamitin muli **b** kakayahang makapag-imbak ng impormasyon sa ganitong paraan **5:** alaala ng isang tao o bagay **6:** ang dangal ng isang namatay **7:** haba ng panahon na nakadaragdag sa alaala ng isang tao o pangkat.

me·mór·ya *png* [*Esp memoria*] **:** gunitâ.

me·mor·yá·do *pnr* [*Esp memoriado*]**:** saulado; isinaulo.

me·mor·yál *png* [*Esp memorial*] **:** panggunitâ.

men *png* [*Ing*] **:** pangmaramihang anyo ng **man**.

ménage á troi (méy·nads éy trwa) *png* [*Fre*] **:** kasunduan na magsasama sa isang tahanan ang tatlong tao, karaniwang mag-asawa at ang mangingibig ng isa sa mag-asawa.

menagerie (mi·néy·dye·rí) *png* [*Fre*] **1:** koleksiyon ng maiilap na hayop para sa eksibisyon **2:** ang pook nito.

menarche (me·nár·ki) *png* [*Ing Lat meno–+Gri arkhe*) **:** ang pagsisimula ng unang regla.

mendelevium (men·di·lí·vi·yúm) *png Kem* [*Ing*]**:** sintetiko at radyoaktibong element (atomic number 101, symbol **Md**).

Menelaus (men·léy·us) *png Mit* [*Gri*] **:** hari ng Sparta, asawa ni Helen at kapatid ni Agamemnon.

méng·gal *png***:** pinuno sa pamayanan ng mga Apayaw.

mé·ni·mús *png* [*Tir*] **:** paggawa ng asin.

meninges (mi·nín·dyiz) *png Ana* [*Ing*] **:** meninghe.

me·níng·he *png Ana* [*Esp meninge*] **:** ang tatlong membrane na bumubuo ng utak at gulugod**:** MENINGES.

mé·ning·hí·tis *png Med* [*Esp meningitis*] **:** pamamaga ng meninghe dahil sa pagkakaroon ng virus o mikrobyo **:** MENINGITIS.

meningitis (me·nin·dyáy·tis) *png* [*Ing*] **:** meninghitis.

meniscus (me·nís·kus) *png* [*Ing Gri meniskos*] **1:** ang kurbada ng itaas na rabaw ng likido sa tubo, karaniwang malukong paitaas ang mga dingding kapag basâ at maumbok kung tuyo, dahil sa epekto ng tensiyon sa rabaw **2:** lente na malukong sa isang gilid, at maumbok sa kabilang gilid **3:** *Ana* manipis at mahimaymay na cartilage sa pagitan ng mga rabaw ng mga hugpungang gaya ng tuhod **4:** *Mat* pigurang hugis bagong-buwan.

mé·no- *pnl* [*Gri menos*] **:** pagreregla.

menopause (mé·no·póws) *png* [*Ing*] **:** menopos.

mé·no·pós *png* [*Ing menopause*] **1:** ang yugto ng permanenteng paghinto ng regla ng isang babae na karaniwang nagaganap sa gulang na 45-55 taon **2:** ang yugto ng pagdating nito sa buhay ng isang babae**:** MENOPAUSE.

me·nór *pnr* [*Esp*] **1:** batà; musmos **2:** mabagal, marahan kung sa sasakyan – *pnd* **i·mé·nos, me·nú·sin, mag·mé·nos**.

me·nór de edád *png* [*Esp*]**:** kalagayang wala pa sa wastong gulang ang isang tao upang makapagsarili *Cf* MAYOR DE EDAD.

me·nó·ra *png* [*Heb*] **:** sagradong kandelabra na may pitong sanga na ginamit sa Templo ng Jerusalem, gawa ni Bezalel at inilagay sa santuwaryo ng Tabernakulo.

menorrhagia (me·ne·ré·dya) *png Med* [*Ing*] **:** di-normal na pagdurugo kung may regla.

menorrhoea (me·no·rí·ya) *png Med* [*Ing*] **:** ordinaryong agos ng dugo kung may regla *Cf* DESMENORYA.

me·nos *pnr* [*Esp*] **1:** kulang **2:** matipid – *pnd* **i·mé·nos, me·nú·sin, mag·mé·nos**.

mens *png* [*Ing*] **:** pinaikling **menstruation**.

men·sá·he *png* [*Esp mensaje*] **1:** pahatid, pabatid **2:** bilin **3:** pahayag Cf BALITÀ.

men·sa·hé·ro *png* [*Esp mensajero*] **:** tagahatid ng mensahe *Cf* COURIER, KURYER, SUGÒ, UMALOHÓKAN.

menses (mén·sis) *png* [*Lat*] **1:** dugo at iba pang sangkap na lumalabas mula sa sinapupunan kapag may regla **2:** ang panahon ng pagreregla.

Menshevík (men·syé·vik) *png Pol* [*Rus*] **:** kasapi ng minoridad na panig ng Partido Sosyalista ng Russia na hindi kasang-ayon sa mga tuntunin ng Bolshevik.

mens re (ménz rey) *png* [*Lat*] **:** masamang intensiyon o layunin.

menstruation (men·tru·wéy·syon) *png* [*Ing*] **:** ang proseso ng paglalabas ng dugo at iba pa mula sa daanan ng bahay-bata sa mga babaeng hindi buntis, may patlang na isang buwan bago maganap muli hanggang sumapit ang menopos**:** REGLA.

mén·su·lá *png* [*Esp*] **:** canesello.

men·su·wál *pnr* [*Esp mensual*] **:** buwanan.

-ment *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pangngalan na nagsasaad ng nais ipakahulugan o resulta ng aksiyon ng pandiwa, *ha* abridgement, embankment **2:** pambuo ng pangngalan mula sa pang-uri, *hal* oddment.

mén·ta *png Bot* [*Esp*] **:** mint.

mén·tal *png* [*Ing*] **:** bahay-kalinga para sa mga baliw.

mén·tal *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa isip **2:** gawa ng isip **3:** *Kol* baliw **4:** hinggil sa sakit ng isip.

mentality (men·tá·li·tí) *png* [*Ing*] **1:** kaisipan **2:** uri o antas ng talino o karunungan **3:** anumang iniisip.

menthol (mén·tol) *png* [*Ing*] **:** organikong alkohol na may lasang mint at nakukuha sa langis ng peppermint, at iba pa, ginagamit na pampalasa o pampaampat ng kirot.

mentholated (mén·to·léy·ted) *pnr* [*Ing*] **:** may menthol.

mén·tol *png Kem* [*Ing menthol*] **:** menthol.

mén·tor *png* [*Ing*] **:** mahusay at pinagtitiwalaang tagapayo.

me·nú *png* [*Ing*] **1:a** listahan ng mga putahe at inumin sa isang restoran **b:** listahan ng mga pagkain at inumin na isisilbi sa oras ng kainan **2:** *Com* listahan ng mga pagpipilian, karaniwang nakadispley sa iskrin at nagtatanghal ng mga command o maaaring gamiting mga pasilidad.

me·nu·dén·si·yá *png Ana* [*Esp menudencia*] **:** lamanloob.

me·nú·do *pnr* [*Esp*] **1:** uri ng luto ng tinadtad na karne at iginisa nang may kalahok na patatas, hiniwang siling pukinggan, at tomato sauce **2:** tingî.

me·nús·ku·lá *pnr* [*Esp menuscula*] **:** napakaliit *var* minuskúla *Cf* MAYUSKULA**:** MINUSCULE, KÁHA-BÁHA.

Mephistophelis (me·fis·tó·fi·lís) *png* [*Ger*] **:** masamang espiritu na pinagbentahan ni Faust ng kaniyang kaluluwa.

Me·pis·tó·pe·lés *png Mit* [*Ing Me-*

phistopheles] : isa sa pitong pangunahing demonyo.

me·ra·fad *png* [*Tir*] : pagkakaingin.

mercantilism (mér·kan·ti·lí·zim) *png* [*Ing*] : merkantilismo.

merced (mer·séd) *png* [*Esp*] **1:** awa **2:** lupang ipinagkaloob ng hari ng Espanya.

mercenary (mér·si·ná·ri) *png* [*Ing*] : mersenaryo.

merchandize (mér·tsan·dáyz) *png* [*Ing*] : kalakal na ipinagbibili.

merchant (mér·tsant) *png* [*Ing*] : negosyante; mangangalakal.

mercury (mér·kyu·rí) *png Kem* [*Ing*] **1:** mabigat na element na metalikong kemikal (atomic number 80; symbol Hg) at likido sa katamtamang temperatura : ASOGE, QUICKSILVER **2:** halaman (genus *Mercurialis*) na may lunting bulaklak.

Mercury (mér·kyu·rí) *png* [*Ing*] **1:** *Mit* sa sinaunang Romano, diyos ng kahusayan sa pananalita, karunungan, kalakalan, at sugo ng mga diyos **2:** *Ast* isa sa mga planeta sa sistemang solar: MERKURYO.

mercy (mér·si) *png* [*Ing*] : awa; habag.

me·réng·ge *png* [*Esp merengue*] **1:** kendi na gawa sa asukal, puti ng itlog, at iba pa **2:** keyk na gawa mula dito, karaniwang nilalagyan ng krema sa ibabaw: MERINGUE.

merge (merj) *pnd* [*Ing*] : humalo; ihalo; haluin.

merger (mér·jer) *png* [*Ing*] **1:** ang pagsasama ng dalawang komersiyal na establisimyento **2:** *Bat* pagsasama ng isang menor na kasalanan sa higít na mabigat na kasalanan.

meridian (me·ríd·yen) *png* [*Ing*] **1:** bílog na tumutungo sa mga celestial pole at zenith ng isang pook sa rabaw ng mundo **2: a** bílog ng isang palagiang longitude, patungo sa isang tiyak na pook at mga terrestrial pole **b** ang magkatugmang linya sa mapa **3:** ang punto na naaabot ng araw o bituin at pinakamataas na altitude.

meridian (me·ríd·yen) *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa katanghalian **2:** ukol sa panahon ng kadakilaan o katapangan.

meringue (me·ránds) *png* [*Fre*] : merengge.

me·rí·no *png* [*Esp*] **1:** *Zoo* uri ng tupa na may mahaba at pinong buhok **2:** malambot na lana.

meristem (me·rís·tem) *png Bot* [*Gri meristos*) : tissue ng halaman na bi- nubuo ng aktibong mga cell at bumubuo ng panibago.

mé·rit *png* [*Ing*] **1:** halaga; kahalagahan **2:** husay; kahusayan **3:** katangian; kakayahan **4:** pagpapahalaga **5:** biyaya; grasya **6:** katotohanan : MERITO.

mé·ri·tó *png* [*Esp*] : merit.

meritocracy (me·rí·to·kra·sí) *png* [*Ing*] **1:** pamahalaan ng mga tao na pinili sang-ayon sa merit **2:** pangkat ng mga tao na pinili sa ganitong pamamaraan **3:** lipunan na pinamumunuan sa ganitong paraan.

me·ri·tór·yo *pnr* [*Esp meritorio*] : karapat-dapat.

mer·ka·dér *png* [*Esp mercader*] **1:** mangangalakal *Cf* BIYAHERO **2:** tao na nagtitinda ng damit sa palengke.

mer·ká·do *png* [*Esp mercado*] : palengke *Cf* BARAKA.

mer·kan·sí·ya *png* [*Esp mercancia*] **1:** kalakal, paninda **2:** karga; kargamento **3:** sa mga daang riles o karagatan, ang sasakyan na nagdadala ng mga kargamento o bagahe.

mer·kan·ti·lís·mo *png* [*Esp mercantilismo*] : teorya o sistemang naniniwala na nakapagpaparami ng yaman ang pakikipagpalitan *Cf* KAPITALISMO, KOMERSIYALISMO.

Mer·kúr·yo *png Ast* [*Esp mercurio*] : Mercury.

mermaid (mér·meyd) *png Mit* [*Ing*] : sirena.

mer·mér *png* [*Ilk*] : alikabok at iba pang bagay na nakapupuwing.

merry (mé·ri) *pnr* [*Ing*] : masaya; puno ng kasayahan.

merry-go-round (me·rí go rawnd) *png* [*Ing*] **1:** sa perya, mga kabayong yari sa kahoy o mga sasakyan na pinaiikot ng makina **2:** siklo ng agarang gawain.

mer·se·nár·yo *png* [*Esp mercenario*] **1:** tao na bayarán **2:** sundalong propesyonal na inuupahan upang gumanap sa isang tiyak na tungkulin sa ibang lupain: MERCENARY.

mer·yén·da *png* [*Esp merienda*] : pagkain sa pagitan ng pananghalian at hapunan *var* miryenda, mirindal : SNACK.

mé·sa *png* [*Esp*]: bahagi ng isang set ng muwebles na may sapad na rabaw at tinutukuran ng isa o mahigit pang paa, karaniwang ginagamit na patungan, kainan, sulatan, at iba pa *Cf* DÚLANG, HAPÁG: LAMESA, TABLE.

mé·sa·nín *png Ark* [*Ing mezzanine*] : karagdagang palapág sa pagitan ng sahig at kísamé *Cf* ENTRESUWELO : MEZZANINE.

més·kal *png Bot* [*Esp mezcal*] **1: a** maguey **b** alak na mula dito **2:** uri ng kaktus.

mescaline (més·ka·lín) *png Kem* [*Ing*] : alkaloyd na hallucinogenic at matatagpuan sa mga buto ng meskal.

me·se·dó·ra *png* [*Esp mecedora*] : túmba-túmba.

mesembrayanthemum (mi·zem·bri·yén·ti·múm) *png* [*Ing*] : halaman (genus *Mesembrayanthemum*) na makatas, may bulaklak na tulad ng daisy, karaniwan sa timog Africa.

me·sén·te·rí·tis *png Med* [*Esp*] : pamamaga ng mesentery.

mesentery (me·sén·te·rí) *png Ana* [*Ing*] : membrane na nakadikit sa daluyang butas ng abdomen at bumabalot sa viscera.

me·sé·ta *png* [*Esp*] **1:** platapormang nasa makaakyat ng hagdanan **2:** *Heo* plateau.

mesh *png* [*Ing*] **1:** sistema ng tela o estruktura **2:** alinman sa mga bukás na espasyo sa pagitan ng mga hibla ng lambat, tela, at katulad **3:** *Ana* estrukturang nakatirintas.

me·sí·ta *png* [*Esp*]: maliit na mesa.

me·sí·yá·ni·kó *pnr* [*Esp mesianico*] **1:** ukol sa mesiyas **2:** inspirado dahil sa pag-asa o paniniwala sa mesiyas *var* mesyaniko.

me·sí·yas *png* [*Esp mesias*] : aktuwal o inaasahang magpapalaya sa isang naaaping bayan o pangkat *var* mesyas.

Me·sí·yas *png* [*Esp mesias*] **1:** sa Bibliya, pinaniniwalaang tutubos sa sangkatauhan **2:** tawag kay Hesukristo *var* Mesyas: MANUNUBOS.

mes·kít *png* [*Ing mess kit*]: kantina[3].

mé·so- *pnl* [*Ing Gri mesos*] : gitna; panggitna.

me·so·dérm *png Zoo* [*Ing*] : ang panggitnang suson ng embryo sa unang antas ng pagbubuo nito.

mesolithic (mé·so·lí·tik) *png, pnr* [*Ing*] : may kaugnayan sa o nagsasaad ng panahong transisyonal sa pagitan ng paleolitiko at neolitiko, lalo na sa Europa.

mé·son *png Pis* [*Ing*] : sub-atomikong particle na nasa pagitan ng elektron at proton at ipinadadala ang malakas na inter-aksiyong bumubuo ng mga nukleon sa atomikong nukleus.

mesophyll (mé·so·fíl) *png Bot* [*Ing*] **:** panloob na tissue ng dahon na may mga chloroplast.

mesosphere (mé·sos·fír) *png* [*Ing*] **:** rehiyon ng atmospera na umaabot nang 80 km mula sa tuktok ng stratosphere.

Mesozoic (mé·so·zó·ik) *png pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa o nagsasaad ng heolohikong panahon sa pagitan ng Paleozoic at Cenozoic, bumubuo ng mga panahong Triassic, Jurassic, at Cretaceous.

mesquite (més·kit) *png Bot* [*Ing Esp mezquite*] **:** uri ng matinik na palumpong o punongkahoy (genus *Prosopis*).

mess *png* [*Ing*] **:** dumi; kalat.

message (mé·seyds) *png* [*Ing*] **1:** pabigkas o pasulat na komunikasyon na ipinadala ng isang tao sa ibang tao **2: a** nakaeengganyo o makahulugang komunikasyon mula sa isang propeta, manunulat, at katulad **b** ang sentro ng kahulugan ng isang malikhaing akda **3:** misyon o utos.

messenger (mé·sin·jér] *png* [*Ing*] **:** tao na tagapagdala ng mensahe.

Messiah (me·sá·ya) *png* [*Ing*] **:** Mesiyas.

messianic (me·syá·nik) *pnr* [*Ing*] **:** mesiyaniko.

mes·tí·so *png* [*Esp mestizo*] **:** lalaking anak ng mag-asawang magkaiba ng lahi; **mes·tí·sa** kung babae.

me·ta- *pnl* [*Gri*] **1:** nagsasaad ng pagbabago ng posisyon o kondisyon, *hal* metabolism **2: a** nagsasaad ng higit na mataas na posisyon, *hal* metaphysics; metacarpus **b** hinggil sa higit na mataas at pangalawang-uri, *hal* metalanguage **3:a** *Kem* may kaugnayan sa dalawang carbon atom na pinaghiwalay ng isa pa **b** ukol sa isang compound na dulot ng pagkatuyo, *hal*, metaphospate.

metabolism (mé·ta·bo·lí·zim) *png Bio* [*Ing*] **:** metabolismo.

me·ta·bo·lís·mo *png Bio* [*Esp*] **:** mga prosesong kemikal na nagaganap sa isang organismo upang mabuhay.

metacarpus (mé·ta·kár·pus) *png Ana* [*Ing*] **1:** ang set ng limang buto ng kamay na hugpungan ng galáng at mga daliri **2:** ang bahaging ito ng kamay.

metagenesis (mé·ta·dyi·né·sis) *png Bio* [*Ing*] **:** ang palitan ng mga henerasyon sa sexual at asexual na reproduksiyon.

me·tál, mé·tal *png* [*Esp Ing*] **:** alinman sa mga batayang substance tulad ng ginto, pilak, at tanso, kristalina kung solido, at may katangiang makunat, dinadaluyan ng elektrisidad, at makináng kapag bagong tapyas *Cf* BAKAL.

metalanguage (mé·ta·láng·gweyds) *png* [*Ing*] **1:** anyo ng wika na ginagamit sa pagtalakay ng isang wika **2:** sistema ng panukala ukol sa mga panukala.

me·tá·li·ká *png* [*Esp metalica*] **:** anumang may metál na sangkáp.

me·tá·li·kó *png* [*Esp metalico*] **1:** salapi sa kaha; kuwarta sa kamay **2:** salaping tumataginting; barya.

me·tá·li·kó *pnr* [*Esp metalico*] **:** may mga katangiang gaya ng metal.

metallurgy (mí·ta·lúr·dyi) *png* [*Ing*] **:** metalurhiya.

me·ta·lúr·hi·ya *png* [*Esp metalurgia*] **1:** teknik o agham ng pagsalà sa metal upang hubugin **2:** teknik o agham sa pagbubukod o pagdalisay ng metal mula sa mga bato: METALLURGY.

metamere (mé·ta·mír) *png Zoo* [*Ing*] **:** alinman sa mga magkakatulad na bahagi ng lawas na may magkatulad na panloob na mga estruktura, kagaya ng bulate.

metameric (mé·ta·mé·rik) *pnr* [*Ing*] **:** *Kem* may proporsiyonal na komposisyon at timbang na molekular, ngunit naiiba sa mga pangkat na may katangiang kemikal.

metamorphic (mé·ta·mór·fik) *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa o may marka ng metamorposis **2:** *Heo* ukol sa bato na dumaan sa likás na pagbabagong-anyo sa pamamagitan ng init at presyur.

me·tá·mor·po·sís, me·tá·mor·pó·sis *png* [*Esp metamorfosis Ing metamorphosis*] **1:** pagbabagong-anyo ng anuman **2:** ang naging anyo o hugis dahil sa ganitong pagbabago **:** BANYUHAY.

metaphase (mé·ta·féys) *png Bio* [*Ing*] **:** antas ng meiosis o mitosis ng cell kapag kumakabit ang mga chromosome sa ikiran ng mga himaymay.

metaphor (mé·ta·fór) *png* [*Ing Lat*] **:** pagtutulad.

metaphrase (me·ta·preys) *png* [*Ing*] **:** literal na salin.

metaphysical (mé·ta·fí·si·kál) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa o may kaugnayan sa metapisika **2:** batay sa abstraktong pangangatwiran **3:** may mataas na antas panteorya **4:** mahirap paniwalaan; supernatural.

metaphysics (mé·ta·fí·siks) *png Pil* [*Ing*] **:** metapisika.

me·ta·pí·si·ká *png Pil* [*Esp metafisica*] **1:** sangay ng pilosopiya na tumatalakay sa mga batayang simulain ng mga bagay **2:** pilosopiya ng isip *Cf* MATERYALÍSMO: METAPHYSICS.

me·ta·plás·ma *png Bio* [*Esp*] **:** walang buhay na mga bagay sa protoplasma ng isang cell.

me·tá·po·rá *png* [*Esp metafora*] **:** pagtutulad.

me·tas·tá·sis *png Med* [*Esp*] **:** pagkalat ng tumor o organismo mula sa isang bahagi ng katawan patungo sa iba pa.

mé·ta·tár·sus *png Ana* [*Lat*] **1:** bahagi ng paa sa pagitan ng sakong at daliri sa paa **2:** ang set ng mga butong ito.

mé·ta·té·sis *png* [*Ing metathesis*] **:** sa retorika, ang transposisyon ng tunog tungo sa salita.

metazoan (mé·ta·zó·wan) *png, pnr Zoo* [*Ing*] **:** hayop sa subkingdom ng Metazoa, may multicellular na katawan at magkakaibang mga tissue na bumubuo sa lahat ng hayop maliban sa protozoa at sponges.

mé·te *pnr* [*Kap*] **:** patáy, walang-buhay.

metempsychosis (mé·tem·say·ków·sis) *png* [*Ing*] **:** paniniwalang may transmigrasyon ng kaluluwa ng tao o hayop sa oras ng kamatayan tungo sa bagong katawan ng katulad o ibang ispisi.

meteor (mét·yor) *png Asn* [*Ing*] **:** bulalakaw.

me·te·ó·ro *png Asn* [*Esp*]**:** bulalakaw.

meteorite (mít·yo·áyt) *png Asn* [*Ing*] **:** meteor na bumagsak, may kaukulang laki upang maabot ang rabaw ng mundo nang walang ganap na pagbabaga sa atmospera.

meteoroid (mét·yo·róyd) *png Asn* [*Ing*] **:** maliit na lawas na gumagalaw sa kalawakan at maaaring maging meteor kapag pumasok sa atmospera ng mundo.

meteorology (mét·yo·ró·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** meteorolohiya.

me·te·o·ro·lo·hí·ya *png* [*Esp meteorologia*] **1:** pag-aaral sa mga proseso at penomena ng atmospera **2:** ang katangiang atmosperiko ng isang rehiyon.

-me·ter *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pangngalan na nagsasaad ng mga kasangkapang pansukat, *hal* barometer **2:** *Lit* sa prosodiya, pambuo ng pangngalan na isinasaad sa mga linya ng tulang may tiyak na bilang ng sukat, *hal* pentameter.

mé·ter *png* [*Ing Fre*] **1:** metro[1,2] **2: a** *Lit* sa tula, ang sukat at haba ng taludtod **b** *Mus* ang pulso at ritmo ng isang anyong pangmusika.

methamphetamine (mé·tam·fé·ta·mín) *png Med* [*Ing*] **:** amphetamine na may mabilis at matagal na epekto.

methane (mi·téyn) *png Kem* [*Ing*] **:** walang kulay, walang amoy, at madaling magliyab na gaseous hydrocarbon (CH_4), pinakasimple sa serye ng alkane, at pangunahing sangkap ng natural na gas **:** MARSH GAS.

methanol (mé·te·nól) *png Kem* [*Ing*] **:** alkohol (CH_3OH) na walang kulay, magaan at madaling magliyab ginagamit bilang solvent **:** METHYL ALCOHOL, WOOD ALCOHOL.

mé·thod *png* [*Ing*] **:** paraan.

methodical (me·tó·di·kál) *pnr* [*Ing*] **:** gumagamit ng paraan; mapamaraan.

Methodist (mé·to·dist) *png, pnr* [*Ing*] **:** kasapi ng denominasyong Kristiyanong Protestante na nagsimula noong ika-18 siglo at itinatag nina John at Charles Wesley sa Oxford.

methodology (me·to·dó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** pamamaraan.

Methuselah (mi·tú·se·lá) *png* [*Ing Heb*] **:** sa Bibliya, patriyarka at lolo ni Noah, pinaniniwalaang nabuhay nang 969 taon**:** MATUSALEM.

methyl (mé·tel) *png Kem* **:** hydrocarbon $-CH_3$, na matatagpuan sa mga compound na organiko **:** ME.

methylene (mé·ti·lín) *png Kem* **:** aktibong pangkat ng mga atom CH_2.

methylene dioxymethamphetamine (mé·tay·lin dá.yok.sí·me·tám·fe·ta·min) *png* [*Ing*] **:** uri ng gamot na narkotiko **:** MDMA.

métier (méy·tyey) *png* [*Fre*] **1:** pook na pamilihan, o pook ng gawain at propesyon **2:** kahusayan o kakayahang magawa ang isang gawain.

me·tó·di·kó *pnr* [*Esp metodico*] **:** mapamaraan; sistematiko.

mé·to·dó *png* [*Esp*] **:** paraan.

me·to·do·lo·hí·ya *png* [*Esp metodologia*] **:** pamamaraan.

me·tó·ni·mí·ya *png Lit* [*Esp metonimia*] **1:** sa retorika, pagkatawan ng maliit na bahagi sa kabuuan **2:** paggamit ng pangalan ng isang bagay para sa ibang bagay na ipinahihiwatig niyon, hindi sa layong paghambingin ang mga ito, kundi upang ipakatawan ang isa sa isa, *hal* sanhi sa bunga, sagisag sa sinasagisag, sisidlan sa nakasilid, at lunan sa naninirahan **:** METONYMY.

metonymy (me·tó·ni·mí) *png Lit* [*Ing*] **:** metonimiya.

met·péng *png Agr* [*Ifu*] **:** batong ginagamit na pandingding sa pay-yo.

met·rál·ya *png Mil* [*Esp metralla*] **:** pinagsisidlan ng bala, bomba, kanyon, o anumang pampasabog na ginagamit sa artilyeriya.

metric (mét·rik) *png Mat* [*Ing*] **:** metrika.

metric (mét·rik) *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa o batay sa metrika **2:** may kaugnayan sa sukat.

-metric (mét·rik) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pang-uri na nagtatapos sa *-meter* at *-metry hal,* barometric, kilometric, isometric.

metrical (mét·ri·kál) *pnr* [*Ing*] **:** ukol sa, may kaugnayan, o binuo mula sa meter.

metric system (mét·rik sís·tem) *png* [*Ing*] **:** sistema ng pagsukat alinsunod sa metro.

mét·rik *pnr* [*Ing metric*] **:** ukol sa metro.

mét·ri·ká *png* [*Esp metrica*] **1:** *Mat* funsiyong batay sa mga agwat at láyunin ng isang pag-aaral **2:** *Lit* sining ng pagsasaayos ng súkat ng mga taludtod ng tula**:** METRIC.

-mét·ri·kó *pnl* [*Esp*] **:** -metric *hal,* barometriko, kilometriko, isometriko.

mét·ro *png* [*Esp*] **1:** isang yunit ng habà sa metric system; katumbas ng 100 sm **:** METER[2] **2:** kasangkapan sa pagsukat ng habà, taás, at lakí ng materyáles **:** METER[1] **3:** *Lit* bilang ng mga pantíg sa isang línya **4:** [*Fre*] sis-tema at estasyon ng tren sa ilalim ng lupa sa isang lungsod.

métronóme (mét·ro·nówm) *png Mus* [*Ing*] **:** mekanikal na instrumentong nagbibigay ng regular na senyas.

mét·ro·po·lís *png* [*Ing*] **1:** punonglungsod ng isang bansa *Cf* kapitolyo **2:** lungsod o bayan na lunsaran ng isang gawain **3:** ang nasasakupan ng isang lalawigang eklesyastiko.

mét·ro·po·li·tán *png* [*Ing*] **1:** sinumang naninirahan sa metropolis **2:** pinuno ng isang lalawigang eklesyastiko **3:** arsobispo na may tungkuling pangalagaan ang mga obispo **:** MÉTROPOLITÁNO.

mét·ro·pó·li·tán *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa mga katangian ng metropolis at ng mga naninirahan dito **2:** may kinalaman sa bumubuo ng isang bansa **3:** ukol sa isang eklesyastikong pook.

mét·ro·po·li·tá·no *png* [*Esp*] **:** metropolitan.

-metry (mét·ri) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan at nagsasaad ng mga pamamaraan at sistema na tumutugon sa mga kasangkapan, *hal* chronometry, photometry, psychometry.

me·tsá·do *png* [*Esp mechado*]**:** uri ng putaheng karne na sinangkapan ng patatas, gisantes, at iba pang pampalasa.

me·tsé·ro *png* [*Esp mechero*] **:** balumbong[1].

mé·tung *pnr* [*Kap*] **:** isá.

Mexican (mék·si·kán) *png* [*Ing*] **1: a** tao na isinilang sa Mexico **2:** katutubong wika ng Mexico**:** MEHIKANO.

Mexican (mék·si·án) *pnr* [*Ing*] **:** ukol sa bansang Mexico at mga naninirahan dito.

Mexico (mék·si·kó) *png* [*Ing*] **:** bansa sa Timog America **:** MEHIKO.

mé·yor *png* [*Ing mayor*] **:** alkalde.

mezuzah (me·zú·sa) *png* [*Heb*] **:** pergamino na pinaglimbagan ng mga banal na kasulatan at nakakabit sa isang kahon sa may poste ng pinto ng isang bahay ng Hudyo bilang simbolo ng pananampalataya.

mezzanine (mé·za·nín) *png* [*Fre Ita*] **:** mababang bahagi, karaniwan sa pagitan ng una at ikalawang palapag **:** ENTRESUWELO.

mezzo (mét·zo) *pnb Mus* [*Ita*] **:** kalahati; kalagitnaan; katamtaman.

mezzo forte (mét·zo fór·te) *pnr* [*Ita Ing*] **:** higit na banayad sa forte ngunit malakas kaysa piyano; katamtaman ang lakas.

mezza voce (mé·tsa vó·che) *pnb Mus* [*Ita*] **:** antas ng tinig bago ang pinakamataas.

mezzo-soprano (mét·zo sop·rá·no) *png Mus* [*Ita*] **1: a** tinig ng babae sa pagitan ng soprano at contralto **b** mang-aawit na may ganitong tinig **2:** bahaging sinulat para sa mezzo-soprano.

mezzotint (mét·zo·tínt) *png Sin* [*Ing*] **1:** paraan ng pagtititik sa metal **2:** limbag sa ganitong paraan.

mf, daglat (em ef) [*Ing*] **1:** *Mus* mezzo forte **2:** *Ele* microfarad.

MFA, daglat (em ef ey) [*Ing*]**:** Master of Fine Arts.

mfd, daglat (em ef di) [*Ing*] **1:** manufactured **2:** microfarad.

Mg, daglat (em dyi) *Kem* [*Ing*] : magnesium.

mg, daglat (em dyi) [*Ing*]: milligram; milligrams.

mga (ma·ngá) *pnb* : pinaikling *manga;* ginagamit sa anumang dalawa o mahigit pang bagay : -S, -ES.

Mga Awit *png*: sa Bibliya, aklat na binubuo ng 150 awit, imno, at dasal : PSALMS.

Mga Gabíng Arabe (ma·ngá ga·bí+ na A·rá·be) *png Lit*: tanyag na kalipunan ng mga sinaunang kuwento ng kababalaghan at pakikipagsapalaran na isinalaysay diumano ng isang babae sa loob ng maraming gabi upang aliwin ang isang mabagsik na sultan.

Mga Hari (ma·ngá ha·rì) *png* : sa Bibliya, alinman sa dalawang aklat na naglalaman ng kasaysayan ng mga hari ng Israel at Judah: KINGS.

Mga Taga-Kolosas (ma·ngá ta·gá·ko·ló·sas) *png* : sa Bibliya, aklat na sinulat ni Pablo para sa mga taga-Kolosas : COLLOSIANS.

Mga Taga-Korinto (ma·ngá ta·gá-ko·rín·to) *png* [*Tag mga + Esp cronica*]: sa Bibliya, alinman sa dalawang aklat sa Bagong Tipan, at sinulat ni Pablo para sa mga taga-Korinto : CORINTHIANS.

Mga Kronika (ma·ngá kro·ní·ka) *png* [*Tag mga +Esp cronica*]: sa Bibliya, alinman sa dalawang aklat sa Lumang Tipan, at nagtatala ng kasaysayan ng Israel at Judah: CHRONICLES.

Mga Hukom (ma·ngá hu·kóm) *png*: sa Bibliya, aklat na naglalaman ng kasaysayan ng Israel habang nasa ilalim ito ng pamumuno ng mga hukom : JUDGES.

MHz *daglat* (em·éyts·si) *png Ele* [Ing]: megahertz.

mi *png Mus* [*Esp Ita*] : ang pangatlong nota sa eskalang diyatoniko.

mi·bî *pnd* [*Bik*] : magdasal o ipagdasal; manalangin.

mica (mí·ka) *png* [*Ing*]: alinman sa pangkat ng mga mineral na silicate na may nakasalansang estruktura, tulad ng muscovite.

Micah (mí·ka) *png* **1:** batang propeta noong ika-8 dantaon BC **2:** sa Bibliya, aklat na nagsasaad ng pagkawasak ng Samaria at Herusalem.

micro- (máyk·ro) *pnl* [*Ing*] **1:** maliit **2:** nagsasaad ng salik ng ikasanlibo : MIKRO.

microanalysis (máyk·ro·a·ná·li·sís) *png Kem* [*Ing*]: pagsusuring kantitatibo ng mga chemical compound na gumagamit ng ilang miligramong sampol.

microbe (máyk·rowb) *png Bio* [*Ing*] : mikrobyo.

microbiology (máyk·ro·ba·yó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : siyentipikong pag-aaral ng mga mikroorganismo.

microchip (máyk·ro·chíp) *png Com* [*Ing*] : maliit na mapa ng semiconducting material at ginagamit upang makalikha ng pinagsamang circuit.

microcosm (máyk·ro·kó·zom) *png* [*Ing*] **1:** halimbawa o kinatawan ng isang bagay, karaniwang maliit **2:** ang sangkatauhan bilang sentro ng uniberso **3:** anumang bagay o komunidad na tinitingnan sa ganitong paraan: MIKROKOSMO.

microfarad (máyk·ro fár·ad) *png Ele* [*Ing*] : yunit ng capacitance, katumbas ng ikasangmilyon ng farad : ME^2; MFD^2.

microfilm (máyk·ro·fílm) *png* [*Ing*] : haba ng film na naglalaman ng maliliit na imahen ng mga dokumento, at iba pa.

microfloppy (máyk·ro·flá·pi) *png Com* [*Ing*] : diskette na may diyametrong higit na maliit sa 13.44 sm.

micron (máyk·ron) *png* [*Ing*] : ikasangmilyon ng isang metro.

microorganism (máyk·ro·ór·ga·ní·zim) *png* [*Ing*] : mikroorganismo.

microphone (máyk·ro·fówn) *png* [*Ing*] : mikropono.

microprocessor (máyk·ro·pro·sé·sor) *png Com* [*Ing*] : pinagsamang circuit na naglalaman ng lahat ng funsiyon ng pangunahing yunit sa pagpoproseso.

microscope (máyk·ros·kóp) *png* [*Ing*] : mikroskopyo.

microscopic (máyk·ros·kó·pik) *pnr* [*Ing*] : mikroskopiko.

microwave (máyk·ro·wéyv) *png* [*Ing*] : elektromagnetikong alon na may habang-alon sa antas na 0.001-0.3 m.

mid- *pnl* [*Ing*] **1:** gitna **2:** kalahati; katamtaman, *hal* midway, midyear.

Mí·das *png* [*Esp*] : hari ng Phrygia na binigyan ni Dionysius ng kapangyarihan upang maging ginto ang bawat mahipo.

middle (mí·del) *png* [*Ing*] **1:** ang panggitnang bahagi, posisyon, at katulad **2:** baywang **3:** ang panggitnang anyo o tunog: MEDYA.

middle (mí·del) *pnr* [*Ing*] **1:** nasa katamtamang distansiya mula sa sukdulan **2:** sa isang pangkat, ang ipinantitimbang sa magkabilang bigat **3:** panggitna sa ranggo, kalidad, at iba pa **4:** normal, karaniwan **5:** sa wika, ang panahon sa pagitan ng sinauna at makabagong mga anyo.

middleman (mí·del·mán) *png* [*Ing*] : tagapamagitan.

middleweight (mí·del·wéyt) *png Isp* [*Ing*] **1:** timbang ng manlalaro sa pagitan ng welterweight at light heavyweight, karaniwang 71-75 kg sa amateur ngunit nag-iiba sa propesyonal **2:** manlalaro sa ganitong timbang.

midget (míd·yet) *png* [*Ing*] : unano.

mí·di *png* : damit na may haba na karaniwang umaabot sa tuhod *Cf* BASI.

mi·díng *png* [*Ilk*] : alak na gawa mula sa katas ng tubó.

mid·míd *pnr [Bik*] : kakilala, kilala.

míd·rib *png Bot* [*Ing*] : gitna ng dahon.

midriff (míd·rif) *png* [*Ing*] **1: a** *Ana* rehiyon sa harap ng katawan sa pagitan ng thorax at abdomen **b:** diaphragm **2:** tela o bahagi ng damit na tumatakip sa abdomen.

midwife (míd·wayf) *png* [*Ing*] : komadrona.

mí·ga *png* [*Esp War*] : maliit na piraso ng tinapay.

mi·gá·ha *png* [*Esp migaja*] : mumo ng tinapay.

migraine (máy·greyn) *png Med* [*Ing*] : paulit-ulit at matinding pagsakit ng ulo.

migrant (máy·grant) *pnr* [*Ing*]: migratoryo.

mig·ras·yón *png* [*Esp migracion*] : pandarayuhan; pangingibang-bayan.

migrate (máy·greyt) *pnd* [*Ing*] **1:** umalis sa isang pook at tumungo sa isa pa **2:** sa mga hayop lalo na ang ibon o isda, lumipat ng tirahan dulot ng pagbabago ng panahon **3:** kumilos ayon sa galaw ng mga natural na puwersa.

mig·ra·tór·yo *pnr* [*Esp migratorio*] : pagala-galà; palipat-lipat : MIGRANT, HIMALHIN, TIGBALHIN-BALHIN.

mi·hâ *png* : pagkilos na tila batà.

mi·íng *png* [*ST*] : dalamhati.

mi·ít *png Zoo* : ibon (*Hypsipetes everetti*) na karaniwang kulay dilaw at mahilig manirahan sa kagubatan.

mí·ka *png Zoo* [*Esp mica*] : babaeng matsing, **mi·ko** kung lalaki.

mi·kâ *pnr* [*Seb*] : tamad.

Mi·ká·do *png Pol* [*Jap*] : titulo ng emperador ng Japan.

mi·ká·ku·nó *pnr* [*Kap*] : atubilî, bantulot.

mike (mayk) *png* [*Ing*] : pinaikling **microphone** : MAYK.

mí·ki *png* [*Tsi*] : uri ng pansit.

mik·mík *pnr* : durog; pinong-pino.

mí·kol *png* [*Ilk*] : limang sentimong sensilyo.

mík·ro- *pnl* [*Esp micro*]: micro-.

mik·rób·yo *png Bio* [*Esp microbio*] : mikroorganismong karaniwang nagdudulot ng karamdaman at nakikita lamang sa pamamagitan ng mikroskopyo : KALOLI, KAYAW.

mik·ro·kós·mo *png* [*Esp microcosmo*] : microcosm.

mik·rón *png* [*Esp micron*] : isa sa sanlibong bahagi ng milimetro.

mik·ro·ór·ga·nís·mo *png Bio* [*Esp*] : napakaliit na organismo, gaya ng bakterya o mikrobyo.

mik·ró·po·nó *png* [*Esp microfono*] : kasangkapang elektroniko na may kakayahang makapagpalakas ng tunog : MAYK, MICROPHONE, MIKE.

mik·ros·kó·pi·kó *pnr* [*Esp*] : napakaliit kaya't sa pamamagitan lamang ng mikroskopyo makikita : MICROSCOPIC.

mik·ros·kop·yo *png* [*Esp microscopio*] : aparato na nagpapalaki ng maliliit na bagay sa pamamagitan ng mga lente upang makita ang mga detalyeng hindi nakikita ng karaniwang mata : MICROSCOPE.

mil *png* [*Esp*] **1:** ikasanlibo **2:** yunit ng sukat para sa diyametro ng kawad, at katulad.

mi·lág·ro *png* [*Esp*] : himalâ.

mi·lag·ró·sa *png Bot* [*Esp*] : uri ng palay na mamahalin dahil sa mabangong bigas.

mi·lag·ró·sa *pnr* [*Esp*] : mapaghimalâ, kung sa santa, **mi·lag·ró·so** kung sa santo.

mí·lay·lay *pnd* **mi·lay·la·yán, ma·mi·lay·láy, pa·mí·lay·la·yán** : lumitaw nang banayad, gaya ng paglitaw ng ngiti sa labì *Cf* mutawì.

mild (mayld) *pnr* [*Ing*] **1:** sa tao, mabait, maalalahanin **2:** *Bat* magaang na parusa **3:** sa karamdaman, hindi malubha, hindi mabigat **4:** sa panahon, katamtaman **5:** sa pagkain, hindi matapang ang lasa o katamtaman ang alat, tamis, at iba pang lasa **6:** banayad, kung sa sabon, salita, at kilos.

mildew (míyl·dyu) *png Bot* [*Ing*] **1:** sakit ng halaman, karaniwang mapapansin sa pamumuti ng rabaw ng apektadong bahagi at dulot ng mapanirang fungus **2:** tagulamin.

mile *png* [*Ing*] **1:** unit ng sukat na pahaba sa 1,760 yarda **2:** sukat na Romano ng 1,000 bilis **3:** karera na umaabot nang isang milya.

mileage (máyl·eyds) *png* [*Ing*] **1:** bilang ng milya na nalakbay o naabot ng isang sasakyan sa bawat yunit ng gatong **2:** tubò, kita.

mi·lég·wás *png Bot* [*Esp milleguas*] : baging (*Telosma cordata*) na makinis ang punò, malapad ang dahon, mabango at balahibuhin ang dilaw o dilawing lunting bulaklak: MINIGWAS.

mi·le·na·rís·ta *png* [*Esp*]: disipulo o tagapakalat ng paniwala sa milenyo.

mi·le·nár·yo *pnr* [*Esp milenario*] : kaugnay o nauukol sa milenyo.

mi·lén·yo *png* [*Esp milenio*]: millennium.

mi·lén·yum *png* [*Ing millennium*] : millennium.

milestone (máyls·own) *png* [*Ing*] **1:** bato na inilagay sa gilid ng daan bilang marka ng isang milya *Cf* kilometrahe, mohon **2:** pangyayari o yugto sa buhay, kasaysayan, o proyekto na makahulugan.

mil-fló·res *png Bot* [*Esp*] : palumpong (*Hydrangea macrophylla*) na may malalaki, kumpol ang bughaw, pink, o pulang bulaklak, at nabubuhay sa malalamig na pook.

milfoil (mil·foyl) *png Bot* [*Ing*] : yerba (*Achillea millefolium*) na kumpol, malanday at puti ang bulaklak.

mí·li *pnt* [*Bik*] : mulâ, dahil, sapagkat.

miliámpere (mi·li·ám·per) *png* [*Ing*] : isa sa sanlibong bahagi ng ampere.

mi·li·grá·mo *png* [*Esp*] : isa sa sanlibong bahagi ng gramo: MILLIGRAM.

mi·li·lít·ro *png* [*Esp*] : isa sa sanlibong bahagi ng litro: MILLILITER.

mi·li·mét·ro *png* [*Esp*] : isa sa sanlibong bahagi ng metro: MILLIMETER.

mi·lís·ya *png Mil* [*Esp milicia*] **1:** sibilyan na itinalaga sa serbisyong militar **2:** agham ng pakikidigma **3:** sundalo; kawal **4:** kalalakihan na maaaring italaga ng batas na magsundalo.

mi·lis·yá·no *png Mil* [*Esp miliciano*] : kawal na nakatalaga sa milisya.

mi·lít *png* [*ST*] : punongkahoy na hitik sa bunga.

mí·li·tánt *png* [*Ing*] **1:** tao na kasama o tumatangkilik sa mga gawain at isyung pampolitika **2:** tao na kasama sa digma.

mí·li·tánt *pnr* [*Ing*] : aktibong nakikilahok sa isang simulain : MILITANTE.

mi·li·tán·te *pnr* [*Esp*]: militant.

mi·li·tár *png Mil* [*Esp*] **1:** hukbong sandatahan ng isang bansa *Cf* MILISYA, MILISYANO: MILITARY **2:** sundalo.

mi·li·tá·ri·sas·yón *png* [*Esp*] : paghawak ng militar sa kapangyarihang sibil.

militarism (mi·lí·ta·rí·zim) *png* [*Ing*] : militarismo.

mi·li·ta·rís·mo *png* [*Esp*] **1:** ang kinikilingan ng isang sandatahang propesyonal : MILITARISM **2:** pangingibabaw ng mga prinsipyo, batas, o patakaran ng militar: MILITARISM.

mi·lí·ta·ris·tá *png* [*Esp*] **1:** tao na napangingibabawan ng mga ideang militar **2:** mag-aaral ng agham militar.

military (mí·li·tá·ri) *png* [*Ing*] : militar.

military ceremony (mi·li·tá·ri se·ré·mo·ní) *png Mil* [*Ing*] : pagkilos ng isa o maraming pangkat mula sa isang kinatatayuan tungo sa iba ayon sa utos ng pinuno.

military courtesy (mi·li·tá·ri kór·te·sí) *png Mil* [*Ing*] : ang tinatanggap na asal sa serbisyong militar.

militia (mi·lís·ya) *png Mil* [*Ing*] : milisya.

milk *png* [*Ing*] : gatas.

milk of magnesia (milk of mag·nés·ya) *png Med* [*Ing*] : maputing sangkap ng hydrated magnesium carbonate sa tubig bilang antacid o pampaluwag.

Milky Way (mil·ki wey) *png Ast* [*Ing*] : pangkat ng liwanag na tumatawid sa kalawakan, nakikita sa mga gabing walang buwan at unang natuklasan ni Galileo : BALATAS.

mill *png* [*Ing*] **1:** gusali na may aparatong ginagamit sa pagkikiskis ng mais, palay, at katulad **2:** ang aparatong ito.

millennarian (mí·li·nár·yan) *png* [*Ing*] : tao na naniniwala sa millennium.

millennium (mi·lén·yum) *png* [*Ing*] **1:** sanlibong taon **2:** ang buong isang libong taon na, ayon sa paniniwala, darating ang Kristo sa katapusan ng mundo: MILENYO, MILENYUM.

millet (mí·lit) *png Bot* [*Ing*] **1:** halamang-butil (*Setaria italica*) na nakakain **2:** ang butil nito.

milli- (mí·li) *pnl* [*Ing*] : sanlibo, nag-

sasaad ng salik ng ikasanlibo.

millieu (míl·yu) *png* [*Ing*] : paligid; kaligiran.

milligram (mí·li·grám) *png* [*Ing*] : miligramo.

milliliter (mi·li·lí·ter) *png* [*Ing*] : mililitro.

millimeter (mi·li·mí·ter) *png* [*Ing*] : milimetro.

million (míl·yon) *png* [*Ing*] : milyon.

million instructions per second (míl·yon ins·trák·syon per sé·kond) *png* [*Ing*] : yunit sa bilis ng kalkulasyon na katumbas ng milyong instruksiyon bawat segundo.

millionaire (míl·yo·néyr) *png* [*Ing*] : milyonaryo.

millisecond (mí·li·sé·kond) *png* [*Ing*] : isa sa sanlibong bahagi ng minuto.

míl·mig *pnr* [*Bik*]: pitpit.

mi·lô *png Zoo* [*Hil Seb*] : alamid.

mi·lón *png Bot* [*Esp melon*] **1:** melon **2:** uri ng milon (family *Cucurbitaceae*) na lunti ang balát, hugis upo, at maputla ang laman.

mi·lón de-a·lám·bre *png Bot* [*Esp melon*] : uri ng milon (family *Cucurbitaceae*) na bilog ang bunga, kulay maputlang dalandan ang balát na makapal at magaspang : MILONG TAGALOG.

mi·lón ta·gá·log *png Bot* [*Esp melon Tag tagalog*]: milon de alambre.

míl·ya *png* [*Esp milla*] : yunit ng distansiya sa lupa at katumbas ng 5,280 talampakan o 1760 yarda: MILE.

mil·yá·he *png* [*Esp millaje*] : mileage.

mil·yón *png* [*Esp*] : isang libong libo : ANGAW.

mil·yo·nár·yo *png* [*Esp millonario*] : lalaki na may yamang nagkakahalaga ng isang milyong piso o higit pa, **mil·yo·nár·ya** kung babae.

mi·má·da *pnr* [*Esp*] : babae na nasusunod ang anumang nais, **mi·má·do** kung lalaki.

mime (maym) *png Tro* [*Ing*] **1:** teknik panteatro na nagsasaad ng aksiyon, tauhan, at iba pa, sa pamamagitan ng galaw at ekspresyon at hindi gumagamit ng salita **2:** pagtatanghal panteatro na gumagamit ng ganitong teknik **3:** sa sinaunang Griyego at Romano, dula na nagpapatawa.

mimeograph (mím·yo·gráf) *png* [*Ing*] **1:** makina na ginagamit sa pagduduplika at nakalilikha ng mga kopya mula sa istensil **2:** kopya na mula dito.

mi·mé·sis *png* [*Esp*] **1:** sa retorika, ang imitasyon o reproduksiyon ng mga ipinalalagay na salita ng ibang tao; panggagaya **2:** *Bio* imitasyon **3:** *Med* pagkakatulad ng mga sintomas ng dalawa o higit pang karamdaman.

mi·mé·ti·ko *pnr* [*Esp mimetico*] **1:** ukol sa o nakasanayan nang asal ng panggagaya o pantomina **2:** *Bio* ukol sa pagpapakita ng mimesis.

mî-mî *pnr* [*Hil*]: pipî.

mí·mi *png* [*Bik*] : súso.

mimic (mí·mik) *png* [*Ing*] : tao na bihasa sa panggagaya: MIMIKA.

mimic (mí·mik) *pnd* [*Ing*] **1:** manggaya ng anyo at kilos ng tao, at iba pa, karaniwan upang magpatawa o mang-uyam **2:** kopyahin nang mabilisan **3:** gagarin.

mí·mi·ká *png* [*Esp mimica*] : mimic *Cf* PANTOMIMA.

mí·ming *png Zoo* [*Seb*] : kuting o maliit na pusà.

mi·mín·sad *png Lit Mus* [*ST*] : musika, sayaw, at awit na sumasagisag sa pagsasakripisyo ng dugo sa sinasamba.

mí·mis *png Bot* [*Ilk*] **1:** suloy ng kugon **2:** palay na matagal mahinog, may sungot sa uhay at maputing-maputi ang butil **3:** uri ng matinik na halaman.

mi·mí·sam *png Bot* [*Ilk*] : dáyap-dáyap.

mi·mó·sa *png Bot* [*Esp*] : makahiyà.

mi·mó·sa *pnr* [*Esp*] : malambing.

mi·mú·lus *png Bot* [*Ing*] : uri ng halaman (genus *Mimulus*) na namumulaklak.

min, daglat **1:** minuto **2:** minimum.

mí·na *png* [*Esp*] **1:** paghuhukay sa lupa upang makakuha ng mahahalagang bato **2:** pook na pinagkukunan ng gayong mineral **3:** depositong mineral sa lupa **4:** mayamang tinggalan **5:** *Mil* patibong na pampasabog, ibinabaon sa lupa o pinalulutang sa tubigan: MINE.

mi·na·bú·ti *pnr* [*may+in+búti*] : nagsasaad ng pagkukusang isakatuparan ang isang bagay o gawain at may layong magbunga yaon ng mabuti o maganda.

mi·na·lón *png* [*ST*] : kumot na may disenyo.

mi·na·lóng *png*: mantel na may kulay.

mi·ná·nga *png* [*Ilk*] : bungad ng ilog.

mi·ná·ngon *png* : mataas na lupa; ilaya *Cf* BAKOOD, BUROL, HULÒ.

mí·na·rét *png Ark* [*Ing Ara*]: tore sa masjid para sa pagtawag sa mga mananampalataya sa oras ng panalangin.

mi·nas·bád *png* [*Bik*] : matsete.

mí·na·ta·mís *png* [*ma+in+tamís*] : anumang iniluto sa asukal o pulut.

mi·na·táy *png* [*Seb War*] : bangkay.

mi·ná·yok *png Ntk* [*ST*] : uri ng sasakyang dagat.

mínce (mins) *png* [*Ing*] : pagtadtad nang pino.

mind (maynd) *png* [*Ing*] **1:** isip; isipan **2:** gunita **3:** kuro-kuro; opinyon **4:** tao na matalino **5:** dunong; karunungan **6:** anumang nasa isip o iniisip.

mind (maynd) *pnd* [*Ing*] **1:** sumunod, sundin **2:** mag-alaga; alagaan **3:** mag-intindi, intindihin **4:** alalahanin; tandaan **5:** mag-ingat; ingatan; pagingatan.

Mindanao (min·da·náw) *png* : pangalawa sa pinakamalaking pulo ng Filipinas, 36,537 milya kuwadrado ang lawak : MINDANAW.

Min·da·náw *png*: Mindanao.

Min·do·ro *png* : pulo sa Filipinas, matatagpuan sa timog-kanlurang Luzon.

min·du *png* : sa Muslim, isa sa mga kasapi na nakapagnakaw at nakapatay.

mine (mayn) *png* [*Ing*] : mina.

mine (mayn) *pnh* [*Ing*] : akin; ko.

minefield (máyn·fild) *png* [*Ing*] **1:** pook na tinamnan ng mga minang pampasabog **2:** sitwasyon na nagsasaad ng mga di-nakikitang suliranin.

miner (máy·ner) *png* [*Ing*] : minero.

mí·ne·rál, mi·ne·rál *png* [*Ing Esp*] **1:** alinman sa uri ng di-organikong substance, at may tiyak na komposisyong kemikal na karaniwang may katangian ng estrukturang kristalina **2:** substance na nakukuha sa pagmimina.

mineralogy (mi·ne·rá·lo·dyí) *png* [*Ing*] : siyentipikong pag-aaral sa mga mineral.

mi·nér·ba *png* [*Esp minerva*] : maliit na makinang linotipya.

mi·ner·bís·ta *png* [*Esp minervista*] : tao na nagpapatakbo ng minerba *Cf* TAGALIMBAG.

mi·né·ro *png* [*Esp*] : tao na pagmimina ang gawain o ikinabubuhay: MINER.

Mi·nér·va *png Mit* [*Ing Lat*] **1:** sa sinaunang Romano, diyosa ng sining at digmaan **2:** diyosa ng mga habingkamay at karunungan.

minesweeper (mayn·swí·per) *png*

[*Ing*] : sasakyan na ginagamit sa paglilinis ng mga minang nakalutang o nakabaon sa lupa.

mí·ngak *png Zoo* [*Hil*] : kuwago.

mí·ngaw *pnr* [*Hil Seb War*] : malungkot, mapanglaw.

míng·kal *png* [*ST*] : súso ng babae na puno ng gatas.

ming·kál *pnr* : may gatas, gaya ng súso ng ina.

míng·ming *png* [*Ilk*] : tao na marunong manghulà.

mi·ngók *png Zoo* [*Seb*] : baháw.

mín·hod *png* [*Bik*] : pulikat o pamimitig ng kalamnan o litid.

mí·ni *png Kol* : pinaikling **miniskirt; minidress**.

mí·ni- *pnl* [*Ing*] : napakaliit.

miniature (mín·ya·tyúr) *png* [*Ing*] **1:** pinaliit na representasyon o imahen **2:** *Sin* maliit na larawan.

mi·ni·fún·di·yó *png* [*Esp minifundio*] : noong panahon ng Espanyol, maliit na lupang pag-aari.

mi·nig·wás *png Bot* [*Bik*]: milegwas.

mí·ni·mál *pnr* [*Ing*] **1:** maliit o kakaunti : MINIMO **2:** pinakamaliit o pinamakamababa kung sa sukat, tagal, at katulad : MINIMO **3: a** *Ark* inilalarawan sa paggamit ng mga anyo at estrukturang simple at elemental **b** *Mus* inilalarawan sa pag-uulit ng maikling parirala o prase.

minimalism (mí·ni·ma·lí·sim) *png Sin* [*Ing*] **1:** praktika o pagtataguyod ng paraang minimal **2:** kalakaran sa pagpipinta o eskultura noong 1950 : MINIMALISMO.

mi·ni·ma·lís·mo *png Sin* [*Esp*] : minimalism.

mi·ní·ma·líst *png* [*Ing*] **1:** tao na nagtataguyod ng minor o katamtamang reporma sa politika **2:** *Sin* tao na nagtataguyod o nagsasagawa ng minimalismo sa sining o musika.

mí·ni·mó *pnr* [*Esp Ing Lat*] : minimal [1,2].

mí·ni·múm *png, pnr* [*Ing*] : pinakamaliit o pinakamababang halaga.

miniskirt (mín·is·kírt) *png* [*Ing*] : palda na napakaikli: MINI.

mí·nis·tér *png* [*Ing*] : ministro.

mi·nís·ter·yál *pnr* [*Esp ministerial*] : pangkagawaran.

mi·nís·tér·yo *png Pol* [*Esp ministerio*] **1:** gabinete **2:** kagawaran o ministry.

mi·nís·tro *png* [*Esp*] **1:** kalihim ng kagawaran o ng gabinete **2:** pinuno ng isang kagawaran ng pamahalaan **3:** kasapi ng isang samahang panrelihiyon **4:** ahenteng diplomatiko, karaniwang mababa sa ranggo ng embahador **5:** tao na itinalaga upang maisagawa ang isang layunin, hangarin, at katulad **6:** sa ilang ordeng panrelihiyon, ang nakatataas : MINISTER.

ministry (mí·nis·trí) *png* [*Ing*] **1:** *Pol* **a** kagawaran ng pamahalaan na pinamumunuan ng ministro **b** ang gusaling tinatahanan nito: MINISTERYO[2] **2: a** bokasyon o propesyon ng isang ministrong panrelihiyon **b** ang opisina nito **3:** lupon ng mga ministro ng isang pamahalaan o relihiyon **4:** *Pol* haba ng panahon ng isang pamahalaan na nasa ilalim ng Prime Minister **5:** pamamahala; paglilingkod.

minium (mín·yum) *png Kem* [*Ing*] : minyo.

mink *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* alinman sa dalawang malaakwatikong hayop (genus *Mustela*) **2:** makapal na balabal na gawa mula dito.

min·nóng *png* [*Ilk*] : sombrero.

minnow (mín·now) *png Zoo* [*Ing*] : maliit na isdang tabang (*Phoxinus phoxinus*).

Minoan (mi·nów·an) *png* [*Ing*] **1:** may kaugnayan sa sibilisasyon ng Edad Bronse, pangunahin sa Crete **2:** ang mga tao dito, o ang wika nito.

minor (máy·nor) *pnr* [*Ing*] **1:** higit na maliit o mababa ang sukat o halaga **2:** wala pa sa legal na gulang **3:** *Mus* sa eskala, pagkakaroon ng paghinto ng semitone sa pagitan ng ikalawa at ikatatlo, ikalima at ikaanim, ikapito at ikawalong antas.

mi·no·ri·dád *png Pol* [*Esp*] : minorya.

minority (máy·no·ri·tí) *png Pol* [*Ing*] : minorya.

mi·nor·yá *png Pol* [*Esp minoria*] : pangkat o uri na itinuturing na mababa o kakaunti sa isang lipunan : MINORIDAD, MINORITY.

Minos (máy·nos) *png Mit* [*Ing Gri*]: maalamat na hari ng Crete, anak nina Zeus at Europa.

Minotaur (mí·no·tór) *png Mit* [*Ing Gri*] : dambuhalang may katawang gaya ng sa tao at ulo na katulad ng toro, anak ni Pasiphae, at ikinulong ni Minos sa laberinto na gawa ni Daedalus.

mín·san *pnb* **1:** naganap sa isang pagkakataon **2:** lubhang madalang.

minstrel (míns·trel) *png Mus* [*Ing*] **1:** noong Edad Medya, mang-aawit o musiko na umaawit o tumutula **2:** tao na umaaliw sa mga suki sa pamamagitan ng pag-awit, pagpapatawa, at katulad.

Mín·su·pá·la *png* : pinaikling tawag ng pinagsama-samang Mindanao, Sulu, at Palawan.

mint *png* [*Ing*] **1:** *Bot* anumang aromatikong yerba (*Menta piperita*) **2:** kendi na idinudulot pagkaraan ng tanghalian o hapunan **3:** kending nginangata **4:** gawaan ng sensilyo, salaping papel, at natatanging medalya sa ilalim ng pangangasiwa at autoridad ng pamahalaan.

min·tís *pnr* **1:** hindi tumama o hindi natupad ang plano **2:** sumala sa oras o panahon **3:** hindi tumama sa target.

min·tù *png* [*Kap*] : pagsunod, pagtupad.

minuend (mín·yu·wénd) *png Mat* [*Ing*] : kantidad o bilang na binabawasan o pinagbabawasan.

minuet (mí·nyu·wét) *png* [*Ing Fre menuet*] **1:** *Say* mabagal na sayaw pambulwagan **2:** *Mus* ang musika nito, o musika sa katulad na ritmo at estilo, karaniwan bilang galaw sa isang suite, sonata, o simponiya : MINWE.

mi·nú·nga *png Bot* : punongkahoy (*Macaranga tanarius*) na tumataas nang 4-8 m, may madadalang na bilugang dahon at balakbak na napagkukunan ng pagkit: BILAN, BILUAN, BINGUWA, HIMINDANG, MINDANG, SAMAR SAMUK.

minus (máy·nus) *png* [*Ing*] **1:** *Mat* negatibong kantidad, may simbolong (-); pagbabawas **2:** sa temperatura, mababa sa zero.

minus (máy·nus) *pnr* [*Ing*] **1:** *Mat* negatibo **2:** *Ele* may negatibong karga **3:** kulang.

minus one (máy·nus wan) *png* [*Ing*] **1:** pagbabawas ng isa **2:** *Mus* teyp ng musika na walang tinig ng orihinal na mang-aawit.

minuscule (mí·nas·kyúl) *png* [*Ing*] : anumang napakaliit.

mi·nú·ta *png* [*Esp*] : katitikan.

minute (mi·nít) *png* [*Ing*] : minuto; sandalî.

mi·nu·té·ro *png* [*Esp*] **1:** isa sa tatlong kamay ng relo at nakalaan sa pagtatakda ng minuto ang tungkulin **2:** tao na may tungkuling subaybayan ang paglipas ng minuto.

minutes (mi·níts) *png* [*Ing*] : katitikan.

mi·nú·to *png* [*Esp*] **:** ikaanimnapung bahagi ng isang oras; binubuo ng animnapung segundo **:** MINUTE, SANDALI.

min·wé *png* [*Esp minuê*] **:** minuet.

mín·yak *png Zoo* [*Seb*] **:** bubuwít.

min·ya·tu·rís·mo *png Sin* [*Esp miniaturismo*] **:** estilo ng pagpipinta ng larawang miniature na nagpapamalas ng pinakamaliit na detalye, at itinatago ang anumang bakás ng pinsel.

min·yá·tu·rís·ta *png Sin* [*Esp miniaturista*] **:** tao na gumagawa ng miniature.

mín·yo *png* [*Esp minio*] **:** pulang lead **:** MINIUM.

min·yò *png* [*Seb*] **:** may asawa.

miosis (ma·yó·sis) *png Med* [*Ing*] **:** labis na pagsisikip ng balintataw.

MIPS, daglat *png Com* [*Ing*]**:** million instruction per second.

mí·ra *png* [*Esp mirra*] **1:** *Bot* dagtâ na may aromatikong amoy at mula sa isang uri ng palumpong (genus *Commiphora*) **2:** sa Bibliya, isa sa mga iniregalo ng tatlong mago sa batang si Hesus**:** MYRRH.

miracle (mí·ra·kél) *png* [*Ing*] **:** himala.

miracle rice (mí·ra·kél rays) *png Bot* [*Ing*] **:** makabagong uri ng palay na bunga ng saliksik sa International Rice Resesarch Institute.

mi·ra·dór *png Ark* [*Esp mirador*] **1:** galeriya na kakikitaan ng magandang tanawin **2:** balkonaheng napalilibutan ng mga bintana **3:** torselya o tore na idinurugtong sa isang gusali.

mi·ra·flór *png Bot* [*Ilk*] **:** pasyonaryo.

mi·ral·yá *png Zoo* [*Esp medalla*] **:** isdang dagat (*Leiognathus leuciscus*) na maliliit at madaling malagas ang kaliskis **:** DAGOLDALAN, DALUPANI, DANUTAN, GÚMABEK, LAWAY-LAWAY, LUMOAN, PALANGAN, PALUTPOT, TALIBUKNO, TALIBUNO, TAMBUNG, TARIPTIP.

mí·ras *pnb* [*Kap*] **:** nararating o narating na ang isang pook.

mi·ra·sól *png Bot* [*Esp*] **:** hirasol.

mi·rín *png* [*Jap*] **:** manamis-namis na alak at ginagamit sa pagluluto.

mi·rin·dál *png* [*Esp*] **:** varyant ng **meryenda**.

mir·ku *png* [*Hil*] **:** babaylan.

mi·rô *png Zoo* [*War*] **:** alamid.

mi·rón *png* [*Esp*] **:** manonood *Cf* USYOSO.

mirror (mir·or) *png* [*Ing*]**:** salamin.

mír·to *png Bot* [*Esp*] **:** palumpong (genus *Myrtus*) na mabango, at may puting bulaklak**:** MYRTLE.

mis- *pnl* [*Ing*] **:** pambuo sa pandiwa at malapandiwa, nagsasaad ng hindi mabuti o pasalungat, *hal* mislead, mistrust, misshapen.

mí·sa *png* [*Esp*] **:** sa simbahang Katoliko, ang pagdiriwang o ritwal ng Eukaristiya**:** MASS[6].

mi·sà *png Zoo* [*War*] **:** bubuwít.

mi·sál *png* [*Esp*] **:** aklat na ginagamit sa misang Katoliko**:** MISSAL.

Mi·sá·mis *png* **1:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Subanun **2:** tawag din sa wika nito.

Misámis Occidental (mi·sá·mis ók·si·den·tál) *png***:** lalawigan sa hilagang Mindanao ng Filipinas, Rehiyon X.

Misamis Oriental (mi·sá·mis or·yen·tál) *png* **:** lalawigan sa hilagang Mindanao ng Filipinas, Rehiyon X.

misanthrope (mis·án·trowp) *png* [*Ing*] **:** tao na nasusuklam sa sangkatauhan**:** MIS-ANTROPO.

mis-án·tro·pó *png* [*Esp*] **:** misanthrope.

mi·sáy *png* **1:** balbas **2:** *Zoo* [*War*] pusà.

miscarriage (mis·ká·reyds) *png* [*Ing*] **1:** kusang pagkalaglag ng sanggol, karaniwang bago ang ikadalawampu't walong linggo ng pagbubuntis **2:** ang pagkabigong maabot ang kaganapan o pagtatapos **3:** ang pagkabigong marating ang pupuntahan o anumang destinasyon.

miscegenation (mi·sí·dye·ney·syon) *png* [*Ing*] **:** paghahalo-halo ng lahi, gaya ng puti sa itim, o puti sa kayumanggi.

miscellanéous (mí·si·lén·nyus) *png* [*Ing*] **1:** binubuo ng sarisaring bagay **2:** may iba't ibang katangian o aspekto.

miscellany (mí·si·la·ní) *png* [*Ing*] **1:** sarisaring bagay **2:** aklat na naglalaman ng isang koleksiyon ng mga kuwento, komposisyong pampanitikan, at iba pa.

mischief (mis·tsíf) *png* [*Ing*] **1:** kilos na nakaliligalig o nakagugulo **2:** kalikutan **3:** panunuya; pang-uuyam.

misconduct (mis·kán·dakt) *png* [*Ing*] **1:** kilos na di-tuwiran at di propesyonal **2:** maling pamamahala.

misdemeanor (mís·di·mí·nor) *png* [*Ing*] **1:** pagkakasala o pagkakamali **2:** *Bat* pagkakasalang maisasakdal ngunit hindi kasimbigat ng felony.

miseducation (mís·e·dyu·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** maling turò o aral.

mise en scene (mis·ón·sen) *png* [*Fre*] **1:** *Tro* ang mga eksena at katangian ng isang dula **2:** ayos o kaligiran ng isang pangyayari.

mi·se·rá·ble *pnr* [*Esp*] **1:** abang kalagayan **2:** kasuklam-suklam; karumaldumal.

Miserere (mi·zé·rá·ri) *png* [*Ing Lat misereri*] **1:** sa Bibliya, ang ikalimampu't isang salmo **2:** panalangin para sa paghingi ng awa.

mí·sil *png Mil* [*Ing missile*] **1:** bagay o armas na ipinupukol sa isang target o pinapuputok mula sa isang makina **2:** sandata, gaya ng bombang nuklear na pinasasabog nang automatiko o sa pamamagitan ng remote control**:** MISSILE **3:** bagay o armas na pantudla *Cf* PUNGLÓ.

mí·sis *pnr* [*Ing missis*] **:** ginang.

mis·mís *png* **1:** tira-tirang buto ng karne o tinik ng isda *Cf* SIMÌ**:** MUMO, PISPIS. **2 :** suloy ng kugon.

mís·mo *pnb* **:** nga, iyon din.

misnomer (mis·nó·mer) *png* [*Ing*] **1:** salita o pangalan na mali ang pagkakagamit **2:** ang maling paggamit ng salita o pangalan.

mi·só *png* [*Tsi*] **:** dinurog at pinasingawang lentehas para sa sabaw o pesà *Cf* TAHURÍ.

misogamy (mi·só·ga·mí) *png* [*Ing*] **:** pagkasuklam sa pag-aasawa.

mi·sog-sóg *pnd* **mag·mi·sog·sóg, mi·sog·su·gán** [*Ilk*] **:** sumimangot *var* mirog-mirog.

misogyny (mi·só·dyi·ní) *png* [*Ing*] **:** misohino.

mi·só·hi·nó *png* [*Esp misogino*] **:** tao na galit sa babae.

mis·prínt *png* [*Ing*] **:** maling limbag.

misprision (mis·prís·yon) *png* [*Ing*] **1:** *Bat* pagtatakip ng kaugnayan ng isang tao sa isang krimen **2:** maling kilos.

miss *png* [*Ing*] **1:** babaeng walang asawa **2: a** tawag sa babaeng walang asawa o babae na may asawa subalit pinananatili ang apelyido nito sa pagkadalaga, karaniwan sa propesyonal na dahilan **b** titulo ng isang reyna ng kagandahan **3:** karaniwang tawag sa babaeng hindi kilala.

miss *pnd* [*Ing*] **1:** mabigong matamaan, maabot, maiugnay, at katulad ang isang bagay o hangarin **2:** mabigong madatnan o maabutan ang isang sasakyan **3:** mabigong maranasan,

makita, o madaluhan ang isang pangyayari **4:** mabigong makatagpo ang isang tao; mabigong puntahan ang isang pagtitipon **5:** mabigong masamantala ang isang pagkakataon **6:** mabigong marinig o maunawaan ang isang sinabi.

missal (mi·sál) *png* [*Ing*] **:** misal.

missile (mí·sayl) *png Mil* [*Ing*] **:** misil.

mission (mí·syon) *png* [*Ing*] **:** misyon.

missionary (mís·yo·ná·ri) *png* [*Ing*] **:** misyonero.

missionary (mís·yo·ná·ri) *pnr* [*Ing*] **:** ukol sa isang misyong panrelihiyon.

mist *png* [*Ing*] **:** ulop.

mistake (mis·téyk) *png* [*Ing*] **1:** pagkakamali **2:** di-tamang idea o opinyon; bagay na naisip o nagawang di-tama.

mís·ter *png* [*Ing*] **:** tawag sa isang lalaki, may asawa man o wala **:** MR.

mis·tér·yo *png* [*Esp misterio*] **1:** hiwaga **:** MYSTERY **2:** alinman sa labinlimang pangyayari sa buhay ni Kristo at Maria, pinagbubulayan habang nagrorosaryo **:** MYSTERY **3: a** sa Kristiyanismo, ritwal na pansakramento **b** Eukaristiya**:** MYSTERY.

mis·ter·yó·sa *pnr* [*Esp misteriosa*] **:** mahiwaga, **mis·ter·yó·so** kung sa lalaki **:** MYSTERIOUS.

mís·ti·ká *pnr* [*Esp mistica*] **:** ukol sa mistiko.

mís·ti·kó *png* [*Esp mistico*] **1:** atmospera ng isang misteryo at pamimitagan sa tao o sa ilang ginagawa nito **2:** anumang kaalaman o teknik na kaaya-aya o kalugod-lugod sa layko**:** MYSTIQUE.

mis·ti·sís·mo *png* [*Esp misticismo*] **1:** mga paniniwala, idea, o moda ng pag-iisip ng isang mistiko **2:** doktrina ng kaisipang espiritwal hinggil sa mga katotohanan na pinaniniwalaang higit sa pagkaunawa ng tao **:** MYSTICISM.

mistle toe (mí·sel tów) *png Bot* [*Ing*] **1:** halaman (*Viscum album*) na tumutubò sa punò ng mansanas at iba pang punongkahoy, namumunga ng puting malagkit na berry kung taglamig **2:** halaman (genus *Phoradendron*), mula sa Hilagang America.

mistress (mís·tres) *png* [*Ing*] **1:** babaeng pinuno ng isang tahanan **2: a** babaeng may autoridad kaysa iba **b** babaeng may-ari ng isang alagang hayop **3:** babaeng may kakayahan o kapangyarihang mamahala **4:** babaeng may relasyon sa isang lalaking may-asawa **:** KAAPID, KERIDA.

mis·tu·là *pnr* **:** katulad; kamukha.

mís·wa *png* [*Tsi*] **:** pinatuyong masa ng arinang pinanipis at pinaliit na gaya ng hibla at ginagawang sopas o pansit na may sabaw.

mis·yón, mís·yon *png* [*Esp mision Ing mission*] **1: a** partikular na gawain o hangaring itinakda sa isang tao o pangkat **b** paglalakbay na isinasagawa bilang bahagi nito **2:** operasyong militar o siyentipikong pag-aaral para sa isang layunin **3:** pangkat ng mga tao na ipinadala sa ibang bansa upang makipagkasundo **4: a** kalipunan ng mga tao na ipinadala upang palaganapin ang isang adhikaing panrelihiyon **b** larang ng isang gawain **c** misyonerong samahan **d** partikular na panahon ng pangangaral, serbisyo, at katulad na isinasagawa ng isang parokya o pamayanan.

mis·yo·né·ro *png* [*Esp misionero*] **:** tao na inatasang magpalaganap ng isang misyong panrelihiyon **:** MISSIONARY.

mí·tay *png Bot* [*ST*] **:** uri ng bigas.

miter (máy·ter) *png* [*Ing*] **:** mitra.

mit·hî *png* **1:** anumang pinapangarap na makamit o maganap**:** IDEAL **2:** huwarang simulain**:** IDEAL.

mí·tig *png* **:** pamamanhid ng paa o kamay.

mi·tí·mit *pnr* [*Ilk*] **:** pihikan, karaniwan sa pag-inom ng alak.

mí·ting *png* [*Ing meeting*] **:** pulong.

mit·mû *png* [*Kap*] **:** punô, kargado.

mí·to *png* [*Esp*] **1:** *Lit* kuwento hinggil sa di-pangkaraniwang nilalang o pangyayari, mayroon man o walang batayan **:** MYTH **2:** anumang imbentong idea o konsepto **:** MYTH **3:** *Sik* hindi mapatunayang kolektibong paniniwala na tinatanggap bilang totoo kahit walang pagsusuri **:** MYTH **4:** likhang-isip na tao o bagay *Cf* ALAMAT **:** MYTH.

mi·tô *png Zoo* [*War*] **:** alamid.

mi·tó·lo·hí·ya *png Lit* [*Esp*] **1:** agham o pag-aaral hinggil sa mga alamat at mito **2:** aklat hinggil sa mga alamat at mito **3:** kalipunan ng mga alamat at mito**:** MYTHOLOGY.

mi·tó·sis *png Bio* [*Ing*] **:** uri ng pagkakahati ng cell, na nagbubunga ng dalawang cell at may magkatulad na bilang at uri ng mga chromosome na kagaya ng pinanggalingang nukleus.

mít·ra *png* [*Esp*] **:** opisyal na putong ng obispo na hugis arko**:** MITER.

mit·sá *png* [*Esp mecha*] **1:** sinulid o nilubid na tela na sinisindihan, gaya ng sa kandila, lampara, o gasera **:** LAMBAL, WICK **2:** anumang nakapagdudulot ng kapahamakan.

mitten (mí·ten) *png* [*Ing*] **:** guwantes.

mittimus (mi·tí·mus) *png Bat* [*Ing*] **:** kautusang ipasok sa bilangguan ang isang tao.

mitzvah (míts·va) *png* [*Ing Heb*] **1:** sa Hudaismo, kautusan **2:** kabutihang nagawa mula sa gawaing panrelihiyon.

mix (miks) *pnd* [*Ing*] **:** haluin o pagsamahin ang dalawa o higit pang bagay.

mixer (mík·ser) *png [Ing*] **1:** kasangkapan sa paghahalo ng pagkain o sa pagpoproseso ng iba pang materyales **2:** tao na nakikihalubilo sa iba **3:** inuming inihahalo sa iba pang inumin.

mixture (míks·tyur) *png* [*Ing*] **1:** ang proseso ng paghahalo **2:** resulta ng paghahalo o kombinasyon **3:** *Kem* ang produkto ng random na pamamahagi ng isang substance tungo sa iba nang walang anumang kemikal na reaksiyon ng mga sangkap na kaiba sa chemical compound **4:** mga sangkap para sa paggawa ng substance, karaniwan sa gamot.

mí·ya *png* [*ST*] **:** paggawa ng isang bagay nang may pitagan.

mi·yâ *png Zoo* [*War*] **:** kuting o maliit na pusà.

mi·ya·gúy *png Bot* [*Seb*] **:** lumánay

mi·ye·lí·tis *png Med* [*Esp mielitis*] **:** pamamaga ng gulugod.

mi·yém·bro *png* [*Esp miembro*] **:** kasapi.

mi·yén·tras *pnb* [*Esp mientras*] **:** samantala; habang.

Mi·yér·ko·lés *png* [*Esp miercoles*] **:** ang ikaapat na araw ng isang linggo, sa pagitan ng Martes at Huwebes **:** WEDNESDAY.

mi·yo·kár·di·tís *png Med* [*Esp miocarditis*] **:** pamamaga ng miyokardiyo.

mi·yo·kár·di·yó *png Ana* [*Esp miocardio*] **:** ang malamán na tissue ng puso **:** MYOCARDIUM

mi·yú·ral *png Sin* [*Esp mural*] **:** pinturang malaki sa dingding o kisame na naglalarawan ng temang dakila tulad ng makasaysayang pangyayari o katotohanang panrelihiyon **:** MURAL.

ml, daglat (em·el) [*Ing milliliter*]**:** mililitro.

mm, daglat (em·em) [*Ing millimeter*] **:** milimetro.

Mme, daglat (em·em·i) **:** Madamme.

mm Hg, daglat (em·em eyts·dyi) *Kem* [Ing]**:** millimeter of mercury.

Mn, symbol *Kem* [*Ing*] **:** manganese.

Mneme (ní·mi) *png* [*Ing Gri*] **1:** *Mit* musa ng gunita at isa sa tatlong magkakapatid **2:** sa maliit na titik, batayang prinsipyo sa isip o organismo at nakalaan para sa gunita.

mnemonic (ni·mó·nik) *pnr* [*Ing Lat mnemonicus*] **:** hinggil sa isang bagay na idinisenyo upang tulungan ang memorya.

Mnemosyne (ní·mo·sí·ni) *png Mit* [*Gri*] **:** diyosa ng gunita at ina ng mga Musa.

Mo *png Kem* **:** simbolo ng elementong molybdenum.

mo, daglat **:** modus operandi.

mo *pnh* **:** salitang nagpapahiwatig ng pagkamay-ari at kumakatawan sa pangalan ng taong kinakausap; anyong pahuli ng **iyo**. *i*

moat (mowt) *png* [*Ing*] **:** malalim at pananggalang na kanal, nakapalibot sa kastilyo o bayan at karaniwang may tubig.

mob (mab) *png* [*Ing*] **:** pulutong o pangkat ng mga tao.

mobile (mó·bayl) *png* [*Ing*] **:** estrukturang pampalamuti na ibinibitin upang malayang makagalaw.

mo·bi·lí·sas·yón *png* [*Esp mobilizacion*] **:** pagpapakilos ng mga tao para sa isang gawain.

mobilization (mó·bi·li·zé·syon) [*Ing*] **:** mobilisasyon.

mo·bil·yar·yo *png* [*mobillario*] **:** muwebles.

mobster (mábs·ter) *png* [*Ing*] **:** kriminal.

mocassin (mó·ka·sín) *png* [*Ing*] **1:** uri ng malambot na katad **2:** *Zoo* makamandag na ahas (genus *Agkistodon*).

mocha (mó·ka) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* kape na may pinong kalidad **2:** inumin o pampalasang gawa mula dito, karaniwang may halong tsokolate **3:** malambot na uri ng katad na yari sa balát ng tupa.

mock (mak) *pnd* [*Ing*] **1:** kutyain o tuyain ang isang tao o bagay **2:** manghamak o mang-alipusta.

mockery (á·ke·rí) *png* [*Ing*] **1:a** panunuya; panlilibak **b** paksa o pagkakataon para dito **2:** huwád o walang katotohanang bagay **3:** katawa-tawa o mapanlait na kilos, at katulad.

mockingbird (á·king·bírd) *png Zoo* [*Ing*] **:** ibong (*Mimus polyglottos*) may mahabang buntot, at may kakayahang makapanggaya ng huni ng ibang ibon.

mod (mad) *png* [*Ing*] **:** kabataang kabilang sa subkulturang inilalarawan ng pagsunod sa moda ang anyo, hilig, at kilos.

mod (mod) *pnr* [*Ing*] **:** moderno o makabago, lalo na sa estilo ng pananamit.

mó·da *png* [*Esp]* **:** uso.

mó·dal *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa moda o porma na di-umaayon sa kalakaran **2: a** *Gra* nagsasaad ng kalagayan ng pandiwa **b** nagsasaad ng kilos **3:** hinggil sa mode sa estadistika **4:** *Mus* nagsasaad ng estilo na gumagamit ng isang tiyak na mode.

mo·dá·bil *png* [*Mrw*] **:** payaso.

mo·dá·pil *pnr* [*Mrw*] **:** mangmang.

modality (mó·da·li·tí) *png* [*Ing*] **1:** ang estado ng pagiging modal **2:** itinakdang metodo o paraan.

mode (mowd) *png* [*Ing*] **1:** paraan o pamamaraan ng paggawa ng isang bagay **2:** umiiral na uso o kaugalian **3:** *Com* paraan ng pagpapatakbo o paggamit ng isang sistema **4:** sa estadistika, ang halagang madalas makita sa isang nakahatag na set ng datos **5:** *Mus* **a** alinman sa mga sistema ng eskala na nagbubunga ng oktaba kapag ginamit nang sunod-sunod ang puting nota ng piyano **b** alinman sa dalawang pangunahing modernong sistema ng eskala, ang major at minor.

mo·del *png* [*Ing*] **:** modelo.

mo·dé·lo *png* [*Esp*] **1:** representasyon sa tatlong dimensiyon ng isang buháy na tao, bagay, o ng isang mungkahing estruktura **2:** paglalarawan ng isang sistema sa paraang payak **3:** anyo ng luad, allid, at katulad **4:** isang tiyak na disenyo o estilo ng isang estruktura o kagamitan, karaniwan sa isang sasakyan **5: a** tao na ginagaya dahil sa mga katangian **b** tao na ang propesyon ay pagtatanghal ng sarili at iba pang larang, gaya ng sa painting, eskultura, at potograpiya **:** MODEL.

mó·dem *png* [*Ing*] **:** pinag-isang kasangkapan para sa modulasyon at demodulasyon, *hal* para sa computer at telepono.

moderate (mó·de·réyt) *pnr* [*Ing*] **1:** katamtaman **2:** mahinahon **3:** pangkaraniwan.

moderator (mó·de·réy·tor) *png* [*Ing*] **1:** tagapamagitan **2:** *Pis* substance na ginagamit sa reaktor nuklear upang humadlang sa mga neutron.

mó·dern *pnr* [*Ing*]**:** moderno.

modernism (mód·ern·í·zim) *png Lit Sin* [*Ing*]**:** modernismo.

mo·der·nís·mo *png Lit Sin* [*Esp*] **1:** estilo o kilusan na naglalayong umaklas o umiwas sá mga pormang klasiko at tradisyonal **2:** termino o ekspresyon na may mga katangian ng makabagong panahon: MODERNISM.

modernist (mód·ern·íst) *png Lit Sin* [*Ing*]**:** modernista.

mo·der·nís·ta *png* [*Esp*] **:** tagapagtaguyod ng modernismo: MODERNIST.

mo·dér·no *pnr* [*Esp*] **:** makabago; napapanahon.

mó·dest *pnr* [*Ing*] **:** mapagkumbabâ; katamtaman; disente.

modicum (mó·di·kém) *png***:** maliit na kantidad.

modifier (mó·di·fá·yer) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na nagbibigay-turing **2:** *Gra* isang salita, karaniwang pang-uri o pangngalan, na nagdudulot ng dagdag na katangian sa kahulugan ng isa pang salita.

modify (mó·di·fáy) *pnd* [*Ing*] **1:** gawing simple o madali **2:** gumawa ng kaukulang pagbabago; gawing iba.

mo·dil·yón *png* [*Esp modillon*] **:** tukod; suhay.

mo·dís·ta *png* [*Esp*] **:** mananahi ng damit pambabae.

mó·do *png* [*Esp*] **:** asal; gawi.

mó·dud *png* [*Mag*]**:** sálin.[1]

modular (mó·dyu·lár) *pnr* [*Ing*] **:** binubuo ng mga module.

mo·du·las·yón *png* [*Esp modulacion*] **1:** pagkontrol ng lakas o hina **2:** pagbabago-bago ng tinig alinsunod sa damdaming nais ipahayag: MODULATION.

modulation (mód·yu·léy·syon) *png* [*Ing*] **:** modulasyon.

module (mód·yul) *png Ark* [*Ing*] **1:** istandard na yunit na ginagamit sa konstruksiyon, lalo na sa mga muwebles, gusali, o sistemang elektroniko **2:** yunit o panahon ng pagsasanay o pag-aaral **3:** yunit ng haba para sa sukat, gaya sa radius ng punò ng isang kolum.

mo·du·ló *png* [*Esp*] **:** laki o sukat ng pera o metal.

mó·dus o·pe·rán·di *png* [*Lat*] **:** paraan ng paggawa ng isang tao sa anumang gawain.

mo·gók *pnr* [*ST*] **:** mahina; payat; maputla.

Mohammed (mo·há·med) *png* [*Ing*] **:** Muhammad.

mo·hón *png* [*Esp mojon*] **:** pananda, karaniwang bato o konkretong tulos, upang markahan ang hanggahan ng lupang pag-aari *var* muhón **:** LANDMARK, MUSÓN.

Mo·í·ses *png* [*Esp*] **:** Moses.

mó·ka *png* [*Ing mocha*] **1:** pampalasa na nakukuha sa pinaghalong kape at tsokolate **2:** uri ng kape na galing sa mocha.

mó·la *png Zoo* [*Esp*] **:** uri ng kabayong malaki.

mo·lá·be *png Bot* [*Esp molave*] **:** muláwin.

mo·lé·ku·lá *png Kem* [*Esp molecula*] **:** molecule.

molal (mó·lal) *pnr Kem* [*Ing*] **:** hinggil sa solution, naglalaman ng isang mole of solute bawat kilogramo ng solvent.

mó·lan-dá·naw *png* [*ST*] **:** unang buhos ng ulan.

molar (mó·lar) *pnr* [*Ing*] **1:** karaniwang hinggil sa mga ngipin ng mamalya, nagsisilbing pangnguyâ **2:** *Kem* may kaugnayan sa mass **3:** ukol sa isang mole ng substance **4:** ukol sa solution, naglalaman ng isang mole of solute bawat litro ng solvent.

mo·lá·ve *png Bot* [*Esp*] **:** mulawin.

Mol·bóg *png* **:** pangkating etniko na matatagpuan sa timog ng Palawan.

mól·de *png* [*Esp*] **:** hulmahan.

mol·dú·ra *png* [*Esp*] **:** paghuhulma.

mole (mowl) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* maliit na mamalya (family *Talpidae*), may maiitim na balahibo at napakaliit na mga mata, naglulungga at kumakain ng kulisap **2:** *Kol* **a** espiya sa loob ng isang organisasyon na karaniwang di-aktibo sa mahabang panahon habang kinukuha ang tiwala ng pangkat **b** sinumang nagsiwalat ng itinatagong impormasyon **3:** maliit, maitim, at maumbok na tila pantal sa balát dulot ng mataas na antas ng melanin **:** NUNAL **4:** estrukturang nagsisilbing daungan ng mga sasakyang dagat **5:** *Kem* dami ng isang substance o species na may masang katumbas ng timbang na molecular o atomiko nito **6:** *Med* abnormal na masa ng tissue sa uterus o matris.

molecular (mo·lé·kyu·lár) *pnr Kem* [*Ing*] **:** hinggil sa o binubuo ng molecule.

molecule (mó·le·kyúl) *png Kem* [*Ing*] **1:** ang pinakaliit na yunit, karaniwan sa pangkat ng mga atom, ng isang chemical compound na kasama sa isang reaksiyong pangkimika **2:** maliit na particle.

mo·lést *pnd* [*Ing*] **:** molestiya.

mo·lés·ti·yá *png* [*Esp molestia*] **1:** abala **2:** pakiusap; hiling; pamanhik **3:** paggawa ng kahalayan.

mó·lib·dé·num *png Kem* [*Esp*] **:** molybdenum.

mo·li·hón *png* [*Esp molijon*] **:** kasangkapang pinaiikot at ginagamit na hasaan ng patalim *var* mulyon.

mo·lin·dé·ro *png* [*Esp molendero*] **:** gumagawa o pagawaan ng tsokolate.

mo·li·né·te *png* [*Esp molinete*] **:** maliit na gilingán.

mo·lí·no *png* [*Esp*] **:** malaking gilingan o makina na karaniwang pinaiikot ng hangin **:** WINDMILL.

moll (mol) *png* [*Ing*] **1:** babaeng kasama o kasali sa isang gang **2:** puta.

mollusk (mó·losk) *png Zoo* [*Ing*] **:** hayop tubigan (*phylum Mollusca*) na may malambot na katawan at karaniwang matigas na talukab o balát **:** KUPPANG.

Moloch (mó·lok) *png Mit* [*Gri*] **:** diyos-diyusan ng mga taga-Canaan na inaalayan ng mga sakripisyong batà.

moloch (mó·lok) *png Zoo* [*Gri*] **:** butiki (*Moloch horridus*) na matinik at mabagal kung kumilos.

molotov cocktail (mó·lo·tóv kák·teyl) *png* [*Ing*] **:** uri ng pampasabog na nakalagay sa isang bote.

mól·ten *pnr* [*Ing*] **:** lusáw, karaniwang dulot ng init.

moly (mó·li) *png Bot* [*Ing*] **1:** halaman (*Allium moly*) na may maliliit na bulaklak **2:** *Mit* yerbang may puting bulaklak, itim na mga ugat, at pinaniniwalaang nagtataglay ng mahika.

molybdenum (mó·lib·dé·num) *png Kem* [*Ing*] **:** metalikong element na kemikal (atomic number 42; symbol **Mo**).

mom (mam) *png Kol* [*Ing*] **:** pinaikling anyo ng **mommy**.

moment (mów·ment) *png* [*Ing*] **1:** napakaliit na bahagi ng oras**:** SAGLIT **2:** maikling panahon **3:** eksakto o tiyak na punto ng oras **4:** kahalagahan **5:** *Pis Mek* **a** ang balik na epekto na likha ng galaw ng isang puwersang malapit sa isang bagay **b** ang epektong ito na itinanghal bilang resulta ng puwersa at distansiya mula sa linyang pinagmulan tungo sa isa pa.

momentary (mó·men·tá·ri) *pnr* [*Ing*] **:** panandalian; pansamantala.

momentous (mó·men·tús) *pnr* [*Ing*] **:** napakahalaga.

mó·men·túm *png* [*Ing*] **1:** *Pis* kantidad ng galaw ng isang kumikilos na bagay, sinusukat bilang produkto ng mass at bilis nito **2:** lakas na likha ng paggalaw **3:** lakas na mula sa panimulang kilos.

mo·mí·ya *png* [*Esp momía*] **:** bangkay na embalsamado **:** MUMMY[2].

monad (mó·nad) *png* [*Ing*] **1:** bilang na isa; yunit **2:** *Pil* alinman sa mga yunit ng pag-iral **3:** organismo, lalo na ang ipinalalagay na pinagmulan ng mga nabubuhay.

Mona Lisa (mó·na lí·sa) *png Sin* [*Ing*] **:** popular na tawag sa La Gioconda na iginuhit noong 1503-1506 ni Leonardo da Vinci.

mo·ná·mon *png Zoo* [*Ilk Pan*] **:** maliit na dilis.

monandry (mó·nan·drí) *png* [*Ing*] **1:** ang kaugalian ng pagkakaroon ng isang asawang lalaki lamang **2:** *Bio* ang kalagayan ng pagkakaroon ng iisang stamen.

monarch (mó·nark) *png Pol* [*Ing*] **:** monarka.

monarchy (mó·nar·kí) *png Pol* [*Ing*] **:** monarkiya.

mo·nár·ka *png Pol* [*Esp monarca*] **1:** soberanong may titulong hari, reyna, emperador, at katulad **2:** pinakamataas na pinuno **3:** makapangyarihan at dakilang tao **:** MONARCH.

mo·nár·ki·kó *png Pol* [*Esp monarquico*] **:** hinggil sa o may katangiang monarka.

mo·nar·kí·ya *png Pol* [*Esp monarquia*] **:** uri ng pamahalaan na pinamumunuan ng monarka **:** MONARCHY.

mo·na·síl·yo *png* [*Esp monacillo*] **:** ba-tang lalaki na katulong ng pari sa pagmimisa at iba pang ritwal *var* munisílyo **:** SAKRISTÁN.

mo·nás·ter·yo *png* [*Esp monasterio*] **:** tahanan ng isang relihiyósong komunidad na gaya ng mga monghe o madre *Cf* ABADIYA, KUMBENTO.

mó·nay *png* **1:** uri ng biskuwit **2:** uri

ng tinapay na malaki at may lundo sa gitna **3:** *Kol* puke.

mondaine (mon·dén) *pnr* [*Fre*] **:** mundane.

Monday (mán·dey) *png* [*Ing*] **:** Lunes.

mo·né·da *png* [*Esp*] **:** pananalapi; salapi.

monetarism (mó·ni·ta·rí·zim) *png Ekn* [*Ing*] **:** teorya o praktika ng pagkontrol sa suplay ng salapi bilang pangunahing metodo sa pagpapanatili ng ekonomiya.

money (má·ni) *png* [*Ing*] **:** salapi.

moneybag (má·ni·bág) *png* [*Ing*]**:** talega.

mó·nga *png* [*Ilk*] **:** ulila.

móng·ha *png* [*Esp monja*] **:** kasapi ng isang relihiyosong komunidad ng kababaihan na namumuhay sa ilalim ng mga panatang nauukol sa karukhaan, kabanalan, at pagsunod, **móng·he** kung lalaki *Cf* ERMITANYO, MISYONERO, PARI **:** MONK.

mong·hi·mong *png Say* [*Tir*] **:** sayaw ng pagluluksa sa yumaong katribu.

mongoose (móng·gus) *png Zoo* [*Ing*] **:** maliit na hayop (family *Viverridae*) at bantog sa kakayahang pumatay ng ahas.

mongrel (móng·grel) *png Zoo* **1:** uri ng aso **2:** anumang hayop o halaman na resulta ng paghahalo ng iba't ibang lahing pinagmulan.

monism (mo·ní·zim) *png* [*Ing*] **1:** *Pil* teorya na nagpapasubali sa pagkakahiwalay ng matter at isip **2:** doktrina na naniniwala sa pag-iral ng isang pinakamakapangyarihan sa lahat.

monition (mo·ní·syon) *png* [*Ing*] **1:** babala **2:** sa simbahang Katoliko Romano, pormal na kalatas mula sa obispo o eklesyastikong hukuman na nagpapaalala sa isang tao na huwag gumawa ng kasalanan.

mo·ni·tór *png* [*Ing*] **1:** mag-aaral na itinalagang tumulong sa mga gawain sa klase **2:** tao o kasangkapan na itinalaga upang subaybayan ang isang sitwasyon, operasyon, at iba pa **3:** sa radyo at telebisyon, aparatong tagatanggap ng tunog o nakikitang larawan upang subaybayan ang transmisyon **4:** *Com* kasangkapang nagpapakita ng datos **5:** *Zoo* malaking uri ng bubuli (family *Varanidae*).

monk *png* [*Ing*] **:** mongha o monghe.

monkey (máng·ki) *png* [*Ing*] **:** matsing.

mon·món *png Ark* [*Ilk*] **:** poste.

mo·no- *pnl* [*Ing Gri monos*] **1:** pambuo sa pangngalan, nangangahulugang isa, nag-iisa **2:** *Kem* binubuo ng isang atom.

monoatomic (mó·no·a·tó·mik) *pnr Kem* [*Ing*] **1:** binubuo ng isang atom, karaniwan sa molecule **2:** binubuo ng atom na maaaring palitan.

monochromatic (mo·no·kro·má·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** *Pis* hinggil sa liwanag, radyasyon o sa nag-iisang habang-alon o dalasan **2:** may iisang kulay.

monochrome (mó·no·króm) *png* [*Ing*] **:** larawan na gawa sa iisang kulay.

monocle (mó·no·kól) *png* [*Ing*] **:** monokol.

monocline (mó·no·kláyn) *png Heo* [*Ing*] **:** kurba sa saray ng bato.

monoclinic (mó·no·klí·nik) *pnr* [*Ing*] **:** sa kristal, may isang interseksiyong axial.

monocot (món·o·kót) *png Bot* [*Ing*] **:** monocotyledon.

monocotyledon (mó·no·co·tí·le·dón) *png Bot* [*Ing*] **:** halamang namumulaklak na may embryong namumunga ng isang cotyledon **:** MONOCOT.

monoculture (mó·no·kúl·tyur) *png* [*Ing*] **:** ang pag-aalaga ng isang pananim lamang.

monocyte (mó·no·sáyt) *png Bio* [*Ing*] **:** malaking leucocyte na may hugis-batong nukleus, tumutungo sa tissue at nagiging macrophage.

monodactylous (mó·no·dák·ti·lús) *pnr* [*Ing*] **:** may iisang daliri o kuko.

monody (mó·no·dí) *png Lit* [*Ing*] **1:** oda na inaawit ng aktor sa mga trahedyang Griyego **2:** tula na nagsasaad ng kamatayan ng isang tao.

monoecious (mo·ní·ses) *pnr* [*Ing*] **1:** *Bot* binubuo ng unisexual na lalaki at babaeng organ sa isang halaman **2:** *Zoo* hermaphrodite.

mo·nó·ga·mó *pnr* [*Esp*] **:** isa lamang ang asawa.

monogenesis (mó·no·dyi·nḗ·sis) *png* [*Ing*] **1:** teorya ng pagsulong ng lahat na may buhay mula sa iisang cell **2:** teorya na nagmula sa iisang pares ng ninuno ang sangkatauhan.

mó·no·glót *pnr* [*Ing*] **:** nagsasalita ng iisang wika lamang.

mó·no·gám·ya *png* [*Esp monogamia*] **1:** pag-aasawa sa isa lamang **2:** sa hayop, ang pagkakaroon ng iisang asawa.

mo·nó·gram *png* [*Ing*] **:** dalawa o mahigit pang titik, karaniwan sa mga inisyal.

mó·no·kól *png* [*Ing monocle*] **:** salamin para sa isang mata lamang.

monolith (mó·no·lít) *png* [*Ing*]**:** monolito.

mo·no·lí·to *png* [*Esp*] **1:** bloke ng bato na hinulma bilang haligi o monumento **2:** tao o bagay sa ganitong kalagayan**:** MONOLITH.

mo·nó·lo·gó *png* [*Esp*] **1:** *Tro* pananalita sa dula ng isang tauhan lamang **2:** *Tro* dula na may isang tauhan lamang **3:** pananalita ng isang tao, karaniwan upang pangibabawan ang isang usapan**:** MONOLOGUE.

monologue (mó·no·lóg) *png* [*Ing*]**:** monologo.

mo·nóm *png*: paghahabi.

monomania (mó·no·mén·ya) *png* [*Ing*] **:** labis na pagkahilig ng isip sa isang idea o interes.

monopoly (mo·nó·po·lí) *png* [*Ing*]**:** monopolyo.

mo·no·pól·yo *png* [*Esp monopolio*] **1:** esklusibong pag-aari o kontrol sa kalakal **2:** ang bagay na ito bilang pribilehiyo ng isang estado **:** MONOPOLY.

monosaccharide (mó·no·sá·tsa·ráyd) *png Kem* [*Ing*] **:** sugar na natutunaw.

mo·no·si·lá·ba *pnr Gra* [*Esp*] **:** iisahing pantig.

monosodium glutamate (mó·no·sód·yum glú·ta·méyt) *png Kem* [*Ing*] **:** sodium salt ng asidong glutamic, ginagamit na pampalasa ng pagkain.

monotheism (mó·no·te·yí·zim) *png* [*Ing*] **:** doktrinang naniniwala sa isang Diyos.

mo·no·típ·ya *png* [*Esp monotipia*] **1:** makinang monotype **2:** pagtipa, pagmomolde, at pagkakaha ng mga tipong metal *Cf* LINOTIPYA.

mo·no·to·ní·ya *png* [*Esp monotonia*] **:** himig o tunog na hindi nagbabago.

mo·nó·to·nó *pnr* [*Esp*] **1:** paulit-ulit, hindi nagbabago **2:** nakasasawa; nakayayamot.

monotype (mó·no·táyp) *png* [*Ing*] **1:** sa paglilimbag, makina na naghuhulma at nagsasaayos ng mga tipo sa kani-kaniyang karakter **2:** impresyon sa papel na gawa mula sa disenyong tinta na nakapintura sa salamin o metal.

monoxide (mó·nok·sáyd) *png Kem* [*Ing*] **:** oxide na may isang oxygen atom.

monozite (mó·no·záyt) *png* [*Ing*] **:** mineral na phospate, naglalaman

ng mga bihirang element at thorium.

monseigneur (mon·sín·yur) *png* [*Fre*] **:** monsenyor.

món·sen·yór *png* [*Esp monseñor*] **1:** titulong ipinagkakaloob sa isang dignitaryo ng simbahang Katoliko Romano **2:** ang taong may ganitong titulo.

monsignor (mon·sín·yor) *png* [*Ita*] **:** titulo ng iba't ibang Katoliko Romanong prelado, mga opisyal ng korte ng Papa, at katulad.

monsoon (mon·sún) *png* [*Ing*] **:** panapanahong kilos ng hangin sa katimugang Asia.

mons pubis (mons pyú·bis) *png* [*Lat*] **:** bilugang masa ng masebong tissue sa hugpungan ng mga pubic bones.

móns·ter *png* [*Ing*] halimaw; dambuhala.

mons·té·ra *png Bot* [*Lat*] **:** uri ng halamang baging (genus *Monstera*).

monstrance (móns·trans) *png* [*Ing*] **:** sa relihiyong Katoliko Romano, nakabukás na sisidlan para sa pagtatanghal ng sagradong ostiya.

mons Ve·né·sis *png Ana* [*Lat*] **:** bilugang masa ng masebong tissue sa abdomen ng babae sa itaas ng vulva.

mon·tá·da *pnr* [*Esp*] **1:** nakasakay sa kabayo **2:** naglilingkod nang nakasakay sa kabayo **3:** handa o nakahanda nang gamitin, gaya ng kanyon.

mon·ta·dór *png* **:** tagalatag ng riles ng mga asukarero patungo sa tubuhan.

mon·ta·dú·ra *png* [*Esp*] **:** pagtatampok ng mga hiyas.

montage (món·tads) *png Lit Mus Sin* [*Ing*] **1:** sa sinematograpiya, **a** kombinasyon ng mga imahen sa mabilis na pagkakasunod-sunod upang siksikin ang paunang impormasyon o magbigay ng sitwasyon **b** sistema ng editing na binabago o pinuputol ang mga imahen at pinagsasama-sama nang walang gaanong kaugnayan sa dramatikong daloy **2: a** teknik sa paglikha ng bagong komposisyon mula sa pira-pirasong larawan, salita, musika, at iba pa **b** komposisyong likha sa ganitong paraan.

mon·tá·na *png* [*Esp*] **:** bundok.

mon·tan·yó·sa *pnr* [*Esp montañosa*]**:** bulubundukin.

món·te *png* [*Esp*] **1:** bundok **2:** uri ng laro sa baraha.

mon·té·ro *png* [*Esp*] **:** mangangaso.

month (mant) *png* [*Ing*] **1: a** isa sa karaniwang labindalawang yugto ng paghahati sa isang buong taon **b** yugto ng panahon sa pagitan ng magkatulad na petsa sa magkasunod na buwan **2** yugto ng dalawampu't walong araw o apat na linggo **:** BUWAN.

mon·tú·ra *png Zoo* [*Esp*] **:** kabayo at mga kasangkapan upang masakyan ng tao.

mo·nú·men·tál *pnr* [*Esp*] **1: a** labis na dakila **b** sa akdang pampanitikan, malawak at permanente **2:** nagsisilbi bilang monumento.

mo·nu·mén·to *png Sin* [*Esp*] **:** bantayog, karaniwang para sa kadakilaang nagawa ng isang tao o paggunita sa isang mahalagang pangyayari *Cf* estatwa, busto.

mood (mud) *png Gra* [*Ing*] **:** panagáno.

mó·og *png***:** tanggulan o kuta *Cf* balwarte.

moon (mun) *png* [*Ing*] **:** buwan.

moonlight (mún·layt) *png* [*Ing*] **:** liwanag ng buwan.

Moor (mur) *png* [*Ing*]**:** Moro.

mo·rá·do *png* [*Esp*] **:** kulay-lila na matingkad *Cf* LILA **:** PURPLE.

mo·rá·dong di·láw *png Bot* [*morado+ na dilaw*] **:** palumpong (*Pseuderanthemum reticulatum*) na dilaw at lunti ang dahon, maliit na puti ang bulaklak, at may puting batik.

mo·rál, mó·ral *png* [*Esp Ing*] **1:** aral na nakukuha sa mga kuwento, pabula, at katulad **2:** prinsipyo.

mo·rál, mó·ral *pnr* [*Esp Ing*] **1: a** may kinalaman sa kabutihan o kasamaan ng karakter ng tao **b** hinggil sa pagkakaiba ng tama at ng mali **2: a** alinsunod sa mga istandard ng pangkalahatang asal **b** hinggil sa etika.

morale (mo·rál) *png* [*Ing Fre*] **1:** moral **2:** tindi ng pagkakaisa at katapatan.

mo·ra·lé·ha *png* [*Esp moraleja*] **1:** agham ng moral o pag-alinsunod sa pamantayan ng angkop na asal **2:** aral **3:** partikular na sistema ng moral **4:** prinsipyo, mga punto ng etika.

mo·ra·li·dád *png* [*Esp*] **1:** tindi ng pag-angkop ng idea, praktika, at iba pa sa mga prinsipyong moral **2:** tamang asal o pagkilos **3:** tamang aral **4:** aral hinggil sa mga moral **5:** partikular na sistema ng mga moral **:** MORALITY.

mo·ra·lís·mo *png* [*Esp*] **1:** natural na sistema ng moralidad **2:** relihiyon na itinuturing na isang gawaing moral.

morality (mo·rá·li·tí) *png* [*Ing*] **:** moralidad.

morality play (mo·rá·li·tí pley) *png Tro* [*Ing*] **:** noong Edad Medya, alinman sa mga dulang alegoriko na nagtuturo ng aral.

mó·ras *png Bot* [*Ilk Tag*] **:** punongkahoy (*Morus alba*) na tumataas nang 3-6 m, may mamula-mulang balát, at nakakain ang bunga.

moratorium (mo·ra·tór·yum) *png* [*Ing*] **:** moratoryum.

mo·ra·tór·yum *png Bat* [*Esp Ing moratorium*] **1:** pansamantalang paghinto, karaniwan ng isang gawain **2: a** legal na pagpapahintulot na ipagpaliban ang pagbabayad ng utang **b** saklaw na panahon ng ganoong pahintulot.

moray (mó·rey) *png Zoo* [*Ing*] **:** isda (family *Muraenidae*) na matatagpuan sa maiinit na karagatan ng Mediteraneo at silangang Atlantiko.

mór·bid *pnr* [*Ing*] **1:** nakakikilabot **2:** *Med* ukol sa kalikasan, pahiwatig, o sintomas ng isang sakit.

more (mur) *pnr* [*Ing*]**:** higit.

morello (mo·ré·lo) *png Bot* [*Ing Lat morellus*]**, :** maasim na uri ng itim na cherry.

mo·ré·na *png* [*Esp*] **:** kayumanggi ang kulay ng balát, **mo·ré·no** kung lalaki.

mo·reng *pnr* [*Pan*] **:** mangmang.

mores (mó·reyz) *png* [*Ing*] **:** mga kaugalian o mga nakagawian na nagsisilbing katangian ng isang komunidad o lipunan.

Mor·fé·o *png* [*Esp*] **:** Morpheus.

mór·ge *png* [*Esp morgue*] **:** pook na pinaglalagakan ng mga katawan, lalo na ang mga katawan ng mga biktima ng aksidente o karahasan habang hindi pa nakikilala o inililibing **:** MORGUE.

morgue (morg) *png* [*Fre*] **1:** morge **2:** sa opisinang pamperyodiko, kuwarto o file ng mga impormasyon.

Moriones (mor·yó·nes) *png Tro* [*Esp*] **:** sa Marinduque, ang isinadulang kasaysayan ni Longhino tuwing Linggo ng Pagkabuhay.

mo·ris·ké·ta-tos·tá·da *png* [*Esp morisqueta tostada*] **:** uri ng sinangag na kanin.

mor·kón *png* [*Esp*] **:** uri ng putaheng karne ng baka na binilot sa impilya at pinasingawan *Cf* EMBUTIDO.

Mór·mon *png* [*Ing*] **:** kasapi ng Church of Jesus Christ of Latter Day Saints,

kilusang milenaryo na itinatag noong 1830 sa New York.

mór·ning *png* [*Ing*] : umaga.

mó·ro *png* : kabayo na karaniwang puting-puti ang kulay.

Mó·ro *png* [*Esp*] **1:** malaking pangkating Muslim sa hilagang Africa na sumakop sa Espanya noong siglo 8 A D hanggang 1492 : MOOR **2:** tawag ng mga Espanyol sa mga Muslim sa Filipinas.

Morocco (mo·ró·ko) *png*: kaharian sa hilagang kanlurang Africa, nabuo mula sa isang sultanato at nahati sa mga teritoryong nasa pangangalaga ng France at Espanya.

mó·ro-mó·ro *png Tro* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, popular na anyo ng dula, hango sa comedia de capa y espada ng Espanya, at tungkol sa mga tunggalian at digmaang panrelihiyon ng mga Kristiyano at Muslim *Cf* KOMEDYA : LINAMBÁY, ARAKYO.

mó·ron *png* [*Ing Gri*] **1:** *Kol* tanga **2:** *Sik* tao na tigulang na subalit ang isip at kilos ay hasa edad 8-12 taon.

mo·ró·si·dád *png* [*Esp*] : kapabayaan sa mga gawain o obligasyon.

mo·ró·so *pnr* [*Esp*] : pabaya o dilingkuwente sa mga tungkulin.

morpheme (mór·fim) *png Gra* [*Ing*] **1:** elementong pangmorpolohiya na isinasaalang-alang dahil sa mga relasyong ginagampanan nito sa sistemang panlingguwistika **2:** yunit pangmorpolohiya ng isang wika na hindi mapaghihiwalay.

morphemics (mor·fí·miks) *png* [*Ing*] : ang pag-aaral ng estrukturang pasalita.

Morpheus (mór·fyes) *png Mit* [*Rom*] : anak na lalaki ni Somnos, diyos ng panaginip at pagsulat: MORFEO.

morphine (mór·fin) *png Med* [*Ing*] : morpina.

morphing (mór·fing) *png* [*Ing*] **1:** *Com* teknik sa computer graphics na ginagamit sa pelikula, inililipat ang hulagway sa iba pa sa pamamaraang mabagal **2:** akto o proseso ng pagpapalit ng isang hulagway tungo sa iba pa sa pamamagitan ng teknik na ito.

morphology (mor·fó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : morpolohiya.

mor·pí·na *png Med* [*Esp morfina*] : kristalinang gamot mula sa opyo na pampaalis ng kirot: MORPHINE.

mor·po·ló·hi·kó *pnr* [*Esp morfologico*] : ukol sa morpolohiya.

mor·po·lo·hí·ya *png* [*Esp morfologia*] **1:** *Zoo* sangay na tumatalakay sa mga anyo at estruktura ng isang organismo **2:** anyo at estruktrura na itinuturing na isang kabuuan **3:** *Gra* anyo ng mga salita o sistema ng mga anyo sa isang wika.

morocco (mo·ró·ko) *png* [*Esp*] : pino at nababanat na katad na gawa sa Morocco, at mula sa balát ng kambing at pinaitim ng sumac, karaniwang ginagamit sa paggawa ng sapatos o ng aklat.

morse code (mórs kowd) *png* [*Ing*] : alpabeto o kodigo sa pagtatanghal ng mga titik sa pamamagitan ng kombinasyon ng mahaba at maikling senyas ng liwanag o tunog.

mortadella (mór·ta·dé·la) *png* [*Lat*] : malaki at marekadong sorisong baboy.

mor·tál, mór·tal *pnr* [*Esp Ing*] **1:** palanà **2:** malubha at maaaring ikamatay.

mor·ta·li·dád *png* [*Esp*] : bilang ng mga namatay o nasawi sa digma o sakit.

mór·tar *png* [*Ing*] **1:** *Kar* halò ng apog na may semento, buhangin at tubig, ginagamit upang mapagdikit ang mga ladrilyo o mga bato **2:** *Mil* kanyon na ginagamit sa malayuang anggulo.

mortarboard (mór·tar·bórd) *png* [*Ing*] **1:** pang-akademyang sombrero na pantay at parisukat ang itaas **2:** sapád na piraso ng tabla na may hawakan sa ilalim para sa paglalagay ng mga ladrilyo at katulad.

mor·té·ro *png* [*Esp*] : almires

mortgage (mórt·geyds) *png* [*Ing*] **1:** paglilipat ng pag-aari ng nangungutang sa nagpapautang bilang seguro na mababayaran ang inutang sa itinakdang panahon : MTG² **2:** kasunduan para dito : MTG².

mortgagee (mort·géy·dyi) *png* [*Ing*] : ang nagpapautang, karaniwang bangko.

mortgager (mort·géy·dyer) *png* [*Ing*] : mangungutang.

mortician (mor·tís·yan) *png* [*Ing*] **1:** tagapangasiwa sa punerarya **2:** sepulturero.

mor·tí·gon *png* [*Bik*] : katad na pantakip sa mga mata ng kabayo : BLINDER.

mortise (mór·tis) *png* [*Ing*] : butas sa isang balangkas na idinisenyo upang paglagusan sa kabilang panig, lalo na ng isang mitsa.

mortuary (mor·twá·ri) *png* [*Ing*] : mortuwaryo.

mor·tu·wár·yo *png* [*Esp mortuario*] **1:** punerarya **2:** pook sa punerarya, para sa pagsasaayos ng bangkay.

mor·yón *png* [*Esp morrión*] **1:** helmet, turban, o kupyâ **2:** uri ng onyx na pinaniniwalaang nakapapawi ng kalungkutan at nakakagamot ng epilepsy.

mosaic (mo·séyk) *png* [*Ing*] : larawan o disényo na ginawa sa pamamagitan ng pagdaratig-datig ng may kulay na maliliit na bato, salamin, o baldosa : MOSAIKO.

mo·sa·í·ko *png* [*Esp mosaico*] : mosaic.

mosasaur (mó·za·sór) *png* [*Ing*] : malaking reptil (genus *Mosasaurus*) na may mahabang katawan, at naninirahan sa mga naglahong Cretaceous na karagatan.

moselle (mów·zel) *png* [*Ing*] : puting alak na mula sa lambak ng Ilog Mosel, sa hilagang silangan ng France.

Moses (mó·ziz) *png* [*Ing Heb*] : sa Bibliya, propeta na namuno upang mailigtas ang mga Israelita mula sa Ehipto: MOISES.

mo·sé·ta *png* [*Ing Esp muceta Ita mozzetta*] : maliit, kulay-kapeng kasuotan na may pandong at isinusuot ng Papa, at iba pang opisyal ng simbahan *var* museta.

mos·háv *png* [*Heb*] : kooperatiba ng maliliit na negosyanteng Israelita.

mó·si *png Zoo* : isdang alat o isdang tabang (*Tetraodon immaculatus*) na napalolobo ang katawan at humahaba nang 7-10 sm.

mos·ka·bá·do *png* [*Esp moscabado*] : uri ng asukal na pinatigas sa hulmahan *var* muskubado.

mos·ka·tél *png* [*Esp moscatel*] : uri ng alak na mula sa ubas.

mós·ke *png* [*Ing mosque*] : masjid.

mos·ke·té·ro *png Mil* [*Esp mosquetero*] : mandirigmang may armas na musket : MUSKETEER.

mos·ki·té·ro *png* [*Esp mosquitero*] : kulambo.

mó·so *png* **1:** [*Esp mozo*] utusang lalaki *Cf* KATULONG, ALILA : MUTSATSO **2:** [*Mrw*] kaaway.

mosque (mosk) *png* [*Ing*] : masjid.

mosquito (mos·ki·tow) *png Bio* [*Ing*] : lamok.

moss (mos) *png Bio* [*Ing*] : lumot.

mós·tra *png* [*Esp mostrar*] : paghudyat

sa pamamagitan ng kamay.

mos·tra·dór *png* [*Esp mostrador*] : tindahan na karaniwang yari sa salamin ang harapan.

moe·yón *png* [*Esp mocion*] **1:** *Pis* kilos o proseso ng pagkilos at paglipat ng pook o kalagayan **2:** *Pis* lakas ng pagkilos ng isang buháy na lawas **3:** panukalang pormal na iniharap sa kapulungan **4:** *Bat* aplikasyong iniharap sa isang hukuman o hukom para sa isang order, tuntunin, o pasiya **5:** *Mus* melodikong pagsulong **6:** *Mek* piraso ng mekanismong may tiyak na funsiyon : MOTION.

mo·tél *png* [*Esp Ing motorist+hotel*] : hotel na karaniwang nasa tabing lansangan at para sa pansamantalang pagtigil ng mga manlalakbay.

motet (mó·tet) *png Mus* [*Ing*] : maikling banal na komposisyon.

mother of pearl (má·der of perl) *png* [*Ing*] : nakar.

mo·tí·bo *png* [*Esp motivo*] **1:** anuman na naging dahilan ng isang pagkilos o akto **2:** layon; layunin; hangarin.

motif (mó·tif) *png* [*Fre*] **1:** *Lit Mus* namumukod na katangian o idea ng isang malikhaing akda o komposisyong pangmusika **2:** *Sin* disenyo **3:** dekorasyon sa damit.

mo·tín *png* [*Esp*] : mutiny.

motion (mów·syon) *png* [*Ing*] : mosyon.

motion picture (mow·syon pik·tyur) *png* [*Ing*]: pelikula.

motive (mó·tiv) *png* [*Ing*] : motibo.

motley (mót·li) *png* [*Ing*] **1:** kalipunan ng iba't ibang bagay **2:** pagsasamasama ng mga di-magkakatugmang bagay **3:** kasuotan na may iba't ibang kulay.

mo·tón *png Kar* [*Bik Hil Pan Seb Tag War*] : kalò, kalô.

moto perpetuo (mó·to per·pét·yo) *png Mus* [*Ita*] : komposisyong instrumental na karaniwang mabilis, at binubuo ng magkakatugmang nota.

mo·tór, mó·tor *png* [*Esp Ing*] **1:** makina **2:** sasakyang may makina **3:** anuman na nagpapagalaw **4:** *Ana* masel na nagpapagalaw

motorboat (mó·tor·bówt) [*Ing*] : bangkang de-motor: LANTSA.

motorbus (mó·tor·bás) *png* [*Ing*] : bus na de-motor.

motorcade (mó·tor·kéyd) *png* [*Ing*] : prusisyon o parada ng mga automobil.

motorcycle (mó·tor·sáy·kel) *png* [*Ing*] : motosikleta.

motorcyclist (mó·tor·sáy·klist) *png* [*Ing*] : motosiklista.

mo·to·ré·la *png* [*Seb Esp motor+karetela*] : traysikel[2].

mo·to·ris·tá *png* [*Esp*] : nagmamaneho ng sasakyan.

mo·tor·sík·lo *png* : varyant ng **mo·to·sik·lé·ta**.

mo·to·sik·lé·ta *png* [*Esp motocicleta*] : uri ng sasakyan na kahawig ng bisikleta at may motor *var* motorsiklo : MOTORCYCLE.

mo·to·sik·lis·tá *png* [*Esp motociclista*] : tao na nagmamaneho ng motosikleta : MOTORCYCLIST.

motto (mó·to) *png* [*Ing*] : tuntunin o alituntuning pamatnubay.

mountain (máwn·teyn) *png* [*Ing*] : bundok.

mountaineer (máwn·te·nír) *png* [*Ing*] **1:** sinumang naninirahan sa bulubunduking rehiyon **2:** tao na umaakyat ng bundok.

Mountain Province (máwn·teyn prá·vins) *png*: lalawigan sa hilagang-kanluran ng Filipinas, Rehiyon I.

mouse (maws) *png* [*Ing*] **1:** bubuwit **2:** *Com* malfit na kasangkapang nasasapo ng kamay at nagkokontrol sa cursor.

movie (mo·vi) png [*Ing*]: pelikula.

mp, daglat (ém·pi) **1:** [*Ing*] melting point **2:** [*Lat modo praescripto*] sa reseta, gawin alinsunod sa isinasaad.

mpg, daglat (em·pí·dyi) [*Ing*]: miles per galon.

Mr, daglat *png* [*Ing*] : mister.

Mrs, daglat *png* [*Ing*]: misis.

MS, daglat (ém·es) **1:** Master of Science **2:** sa maliit na titik, manuscript.

Ms, daglat *png* [*Ing*] : miss.

m/s, daglat (ém·es) **1:** meter per second **2:** meters per second per second.

MT, daglat (em·tí) [*Ing*]: megaton; mga megaton.

Mt, daglat [*Ing*] **1:** mount **2:** mountain.

m.t.d. daglat (em·tí·di) [*Ing Lat mitte tales doses*] : sa reseta, ibigay ang naturang doses.

mtg, daglat (em·tí·dyi) [*Ing*] **1:** meeting **2:** mortgage.

mû *pnb* [*Kap*] : lamang.

mu·ák *png Zoo* [*Ilk*] : usa na walang sungay.

mú·ang *png Zoo* [*Bik Tag*] : uri ng isdang alat (*Pellona ditchela*) : KUNDILÁT.

mu·áng *png* [*Kap Tag*] : talino

mud (mad) *png* [*Ing*]: putik.

múd·bud *png Bot* [*Bik*] : lipote[1].

mudguard (mád·gard) *png Mek* [*Ing*] : proteksiyon laban sa talsik ng putik o dumi mula sa gulóng ng sasakyan.

mud·mód *png* : bigay; ambag – *pnd* **mag·mud·mód, i·pa·mud·mód**.

mud·mód *pnr* [*Bik*] : gamít na gamít na; sira-sira na.

muffler (máf·ler) *png Mek* [*Ing*] **1:** pamatay ingay : SILENSIYADOR, TAMBUTSO **2:** pamatay lamig.

mufti (máf·ti) *png* [*Ing Ara*] **1:** damit sibilyan **2:** sa Muslim, tagapayong legal ukol sa pagsasagawa ng mga batas panrelihiyon.

mu·gal·gál *pnr* : napakarumi ng mukha.

múg·bong *png Gra* [*Seb*]: parirala[2].

mug·móg *pnr* [*Ilk Tag*] : lamóg.

mug·múg *png* [*Kap*]: pukpok.

Mug·ná *png Mit* [*Ilk*] : maalamat na diyos ng mga pagano.

mug·nà *png* [*Hil*] : kathâ[2].

mu·gó *pnd* **mag·mu·gó, i·mu·gó, mú·gu·hán** [*War*] : magpahayag ng intensiyon o nais.

mug·tô *pnr* : magâ; matambok, kung sa mata.

mugwort (mág·wart) *png Bot* [*Ing*] : damong-marya.

mú·hag *png* : pagkuhà ng pulut-pukyutan *Cf* BÚHAG, PÚHAG.

Muhammad (mu·há·mad) *png* [*Ara*] : (A.D. 570-632) propetang Arabe at tagapagtatag ng Islam : MAHOMA, MOHAMMED.

mú·ha·mú·ha *png Bot* [*Iva*] : uri ng halaman.

mu·hì *pnr* : umuusbong na poot.

mu·hón *png* [*Esp mojon*] : varyant ng **mohon**.

mujeres publicas (mu·hé·res púb·li·kás) *png* [*Esp*] : babaeng nagbebenta ng aliw : PÚTA.

muk·hâ *png Ana* **1:** harapan ng ulo mulang noo hanggang babà: FACE, KARA, LALAWGON **2:** harapan, patsada, delantera **3:** rabaw.

muk·hâ *pnd* **-i·pa·muk·hâ, ma·muk·ha·án** **1:** patunayan nang harap-harapan **2:** makilala.

muk·hâ *pnb* : tila, animo.

muk·nâ *pnd* **-muk·na·án, mang·muk·nâ** [*Bik*] : linangin; paunlarin; likhain.

mú·kod *png* [*Ilk*]: sákong.

mu·kór *png* [*Pan*]: takóng.

mu·kót *png* [*Pan*]: sákong.

mu·kóy-mu·kóy *pnr* [*Bik*] : sakitin, mahina.

Muk·tâ! *pdd Kol*: Ewan ko! Malay ko!

mu·kú·mok *png* [*Ilk*] : eskombro ng ladrilyo.

mú·la *png* **1:** *Zoo* [*Esp*] kabayo; asno **2:** [*Esp*] sapatos ng Papa **3:** [*Ilk*] halaman.

mu·lâ *png* **1:** pinagbuhatan **2:** simulâ.

mu·la·gà *pnr* : tulalâ *Cf* dilát.

mu·la·gát *pnr* [*Kap Ilk Tag*] : dilát na dilát at hindi kumukurap.

mu·la·gá·tan *png* [*Ilk*] : paglaki ng mata dahil sa galit *Cf* MULAGAT.

mu·la·là *pnr* [*Kap*] : tangá, mahina ang ulo.

mu·la·lâ *pnr* [*Kap Tag*] : nakamaang; nakatanga.

mú·la·mú·la *png Bot* [*Iba*] : uri ng halaman.

mú·lan-bú·lan *png Zoo* [*Bik*] : buwán-buwán.

mu·lá-pu·lá *png* [*War*] : yema[1].

mu·lá·ran *pnr* [*ST*] : disenyo sa kahoy o metal.

mú·lat *png* **1:** pagbukás ng mata **2:** pagtuturo habang lumalaki ang isang batà.

mu·lát *pnr* [*Kap Tag*] **1:** bukás, kung sa mata **2:** may sapat na kaalaman.

mu·lá·to *png pnr* [*Esp*] : anak o nagmula sa pinaghalong lahi.

mu·lá·win *png Bot* [*Kap Hil Seb War Tag*] : matigas at malaking punongkahoy (*Vitex parviflora*) na bughaw ang bulaklak na mabalahibo ang labas na bahagi *var* molave, molabe : BULÁWEN, HAMURÁWON, HAMUL-ÁWON, SÁGAT.

mu·láy *png* : barya; sensilyo.

mu·la·yíng *png* [*ST*] **1:** ari-arian **2:** bahagyang pag-unlad ng pinagkakakitaan *Cf* mehora.

múl·dot *png* [*Ilk*] : maninipis at kalat-kalat na buhok, tumutubò sa iba't ibang parte ng katawan.

mu·lé *png* [*Esp moler*] : giniling na tsokolate.

mu·leng·léng *png* [*Ilk*] : titig.

mu·lé·ta *png* [*Esp*] **1:** tungkod na ipinagagamit sa isang pilay o may pinsala ang paa, karaniwang may pa-krus na bára sa isang dulo upang ilapat sa kilikili: CRUTCH, SAKLAY **2:** andador.

mu·lî *pnb* : minsan pa; isang ulit *var* ulî.

mu·lí·as *png* [*ST*] : liwayway.

mu·lí·naw *pnr* [*Ilk*] : sintigas ng bakal.

mu·líng *pnr* [*ST*] : tuliró; taranta.

mu·li·tún *pnr* [*Hil*]: bulastog.

múl·mol *png* **1:** *Zoo* isda (family *Scaridae* at *Labridae*) na may kakaibang hugis ng panga **2:** nakalawit na sinulid sa gilid ng ginupit na damit o tahi.

mul·mól *png* [*Bik*] : pagsipsip o pagsuso sa daliri.

múl·mul *png* **1:** *Zoo* lutiin **2:** [*Kap*] : mumog.

mul·ni·yí *png* [*Iva*] : uri ng matigas na kahoy.

mu·lô *png* [*Seb*] : daeng[1].

mu·ló-mu·ló *pnd* **mag·mu·lo-mu·ló, mu·mu·lo-mu·ló** [*Bik*] : kumapa; kumilos nang di tiyak.

mu·lós *pnr* : apaw.

múl·ta *png* [*Esp*] : anumang bayad sa pagkakasala : REKARGO.

mul·tá·do *pnr* [*Esp*] : naparusahan; napagbayad.

mul·ti- *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan at pang-uri na nagsasaad ng dami o karamihan, *hal* multifunctional, multifoil, multifaceted.

multicellular (múl·ti·sél·yu·lár) *pnr Bio* [*Ing*] : mayroong maraming cell.

multicultural (múl·ti·kúl·tyu·rál) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa o may kaugnayan sa pagkakaroon ng iba't ibang kultura o etnikong pangkat sa isang lipunan.

multidimensional (múl·ti·day·mén·syo·nál) *pnr* [*Ing*] : ukol sa pagkakaroon ng higit sa tatlong dimensiyon.

mul·ti·kó·lor *pnr* [*Ing multicolor*] : binubuo ng maraming kulay.

mul·ti·la·te·rál *pnr* [*Ing*] **1:** maraming gilid **2:** higit sa dalawang pangkat, bansa, at panig.

mul·tí·ling·gu·wál *pnr* [*Ing multilingual*] : hinggil sa paggamit ng iba't ibang wika.

multimedia (múl·ti·míd·ya) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa paggamit ng higit sa isang pamamaraan ng pagpapahayag o komunikasyon.

multimillion (múl·ti·míl·yon) *pnr* [*Ing*] : multimilyon.

mul·ti·mil·yón *pnr* [*Esp multimillon*]: ukol sa halagang milyon-milyon.

mul·ti·míl·yo·nár·ya *png* [*Esp multimillonaria*] : tao na higit sa isang milyon ang halaga ng salapi at ariarian, **mul·ti·míl·yo·nár·yo** kung lalaki.

mul·ti·nás·yo·nál *png pnr* [*Esp multinacional*] **1:** hinggil sa kompanya o negosyo na may operasyon sa iba't ibang bansa **2:** tumutukoy sa iba't ibang bansa **3:** tumutukoy sa iba't ibang pangkating etniko: MULTINATIONAL.

multinational (múl·ti·ná·syo·nál) *png* [*Ing*] : multinasyonal.

mul·ti·plé *pnr* [*Esp*] : marami.

multiplex (múl·ti·pléks) *png* [*Ing*] **1:** sistemang multiplex **2:** sinehan na multiplex.

multiplex (múl·ti·pléks) *pnr* [*Ing*] **1:** binubuo ng maraming elemento **2:** tumutukoy sa sabay-sabay na transmisyon ng iba't ibang mensahe sa iisang tsanel **3:** hinggil sa isang cinema complex na binubuo ng dalawa o higit pang sinehan na nasa iisang lokasyon.

multiplicand (múl·ti·pli·kánd) *png Mat* [*Ing*] : ang kantidad na pinararami ng multiplier.

multiplicity (múl·ti·pli·si·tí) *png* [*Esp*] : multiplisidad.

multiplier (múl·ti plá·yer) *png* [*Ing*] **1:** *Mat* ang kantidad na nagpaparami sa nakahatag na bilang **2:** sa elektrisidad, instrumento na ginagamit para madagdagan ang lakas ng koryente o puwersa.

múl·ti·pli·ká *pnd* **mag·mul·ti·pli·ká, mul·ti·pli·ka·hín** [*Esp multiplicar*] : paramihin.

mul·ti·pli·kas·yón *png* [*Esp multiplicacion*] **1:** pagpaparami **2:** operasyon na sinasagisag ng *a x b*, na dapat idagdag ang *a* sa sarili nito sang-ayon sa ilang ulit na hinihingi ng *b*.

mul·ti·plí·si·dád *png* [*Esp multiplicidad*] : dami, karamihan.

mul·ti·pló·ro *pnr* [*Esp multifloro*] : maraming bulaklak; maramihan kung mamulaklak.

mul·ti·fórm *pnr* [*Ing*] : maraming anyo o hugis.

mul·tít *pnr* [*Ilk*] : kapapanganak at napakaliit.

mul·tó *png* **1:** pinaniniwalaang kaluluwa ng isang namatay na tao na bumabalik at nagpapakita sa daigdig ng mga buhay : WIWÍT **2:** hulagway

sa isip ng isang totoong tao, bagay, o pangyayari : GHOST[1].

mum (mam) *png* [*Ing*] : sa Britain, daglat ng **mummy**.

mu·má *png* [*ST*] : malakas na suntok sa bibig.

mum·bá·ki *png* [*Ifu*] : tao na nagsasagawa ng mga ritwal na panrelihiyon *Cf* BABAYLAN.

mumbo-jumbo (mám·bo jám·bo) *png* [*Ing*] **1:** ritwal na walang katuturan **2:** wika o kilos na nakapagpapalito **3:** anuman na pinag-uukulan ng walang katuturang pagsamba.

mum·fó·ni *png* [*Ifu*] : tao na nagsasagawa ng mga sagradong ritwal *Cf* MUMBAKI.

mummy (mám·mi) *png* [*Ing*] **1:** *Kol* sa Britain, inay **2:** sa sinaunang Egypt, bangkay na embalsamado at ibinalot sa tela bago inilibing : MOMIYA **3:** matigas nang bangkay.

mû-mô *pnd* **mû-mu·ín, i·mû-mô, i·pang·mû-mô** [*Seb*] : ingudngód.

mú·mo *png Kol* [*War Tag*] : tira-tirang butil ng kanin *Cf* migaha, pispis.

mu·mò *png pnr Kol* : nakatatakot na nilikha *Cf* multo.

mú·mog *png* [*Bik Tag*] : paghuhugas ng loob ng bibig.

mumps (mamps) *png Med* [*Ing*]: bekè.

mú·na *pnb* [*Kap Tag*] **1:** una **2:** samantala.

mu·na·ka·là (muna+akalà) *png* **1:** proyekto **2:** balak **3:** panukala.

mu·na·ká·law *png* [*ST*] : kaaya-ayang panahon.

mu·na·síl·yo *png* : varyant ng **monasilyo**.

mú·nat *png Bot* [*Ilk*] : dúhat-duhátan.

mun·da·nál *pnr* [*Esp*] : makalupà.

mundane (mun·déyn) *pnr* [*Ing Fre mondaine*]: hinggil sa mga bagay sa daigdig; pandaigdig.

mun·di·yál *png* [*Esp mundial*] : pandaigdig.

mun·dó *png* [*Esp*] : daigdig.

mu·ngá *png* [*Hil*] : inahing manok.

mú·ngay *png Ana* [*Ilk*] : utong.

múng-ay *pnr* [*Hil*] : tanim na hitik sa bunga.

mung·gó *png Bot* [*Tsi*] : halamang legumbre (genus *Vigna*) na may bungang butil na nakakain.

mung·ká·hi *png* **1:** akto o halimbawa ng pagbibigay ng panukalà **2:** kalagayan ng ipinanukalà **3:** teorya, plano, at katulad na ipinanukala **4: a** sa sikolohiya, ang pagpapahiwatig na isakatuparan ang isang paniniwala **b** ang paniniwalang ito : INTALEK, MOSYÓN, SUGYOT, SUHESTIYON.

mung·láy *pnr* : pinagpira-piraso; dinurog : APINGPINGLÍS, GAYGAY, GIRISÎ, GURIBHAY, MENGANGISI.

mung·lô *png* : pamamagâ sa palibot ng mata, dulot ng labis na pag-iyak : MUGTÔ, PUKTÔ.

mung·mú·ngan *png* : pompiyang na hugis kampana.

mu·ngót *pnr* : galít; nakasimangot.

mu·nì *png* : isip; hulo.

municipal (mu·ní·si·pál) *pnr* [*Ing*] : munisipal.

municipality (mu·ní·si·pá·li·tí) *png* [*Ing*] : munisipalidad.

mu·ni·kà *png* : varyant ng **manyika**.

mu·níl *png Bot* [*Pan*] : buwíg.

mu·níng *png* : tawag sa pusa.

mu·ni·síl·yo *png* : varyant ng **monasilyo**.

mu·ni·si·pál *pnr* [*Esp municipal*] : hinggil sa munisipyo.

mu·ní·si·pa·li·dád *png* [*Esp municipalidad*] **1:** bayan o distrito na may lokal na pamahalaan **2:** pamahalaang pambayan: MUNICIPALITY.

mu·ni·síp·yo *png* [*Esp municipio*] **1:** pamahalaang pambayan **2:** gusali ng pamahalaang pambayan.

mu·nis·yón *png* [*Esp municion*] : mga kasangkapang pandigma *Cf* armas; sandata.

mún·mon *png* [*Ilk*] : pundasyon.

mun·sa·yaw *png* [*Mns*] : babaylan.

mun·sík *pnr* : maliit kung sa sukat, kaunti kung sa bilang.

mun·tá·ni *png Bot* [*Seb*] : laiya.

mun·tî *pnr* : maliit.

mun·tík *pnb* : malapit na: HALOS.

Mun·tín·lu·pà *png* : lungsod sa National Capital Region ng Filipinas.

mu·óg *png* : varyant ng **mo·og**.

mu·ók *png* : digma; labanan.

mu·ól *png*: usá na nalagas ang sungay dahil sa sakit o katandaan.

muon (myun, myú·on) *png Pis* [*Ing*] : subatomic particle na tulad ng elektron ngunit may higit na mabigat na mass.

mu·óng *png Zoo* [*Seb*] : isdang alat o isdang tabang (*Apogon quadrifasciatus*) na malanday ang likurang bahagi ng katawan, at may dalawang guhit sa balát : BAGSANG, MAMAONG, PARANGAN, SUGÁ, TATABIG.

mu·óy *png Zoo* : babaeng kuto.

mú·ra *png*: pinaikling **a·li·mú·ra**.

mu·rà *png Bot* : hindi pa sapat sa gulang na bunga ng niyog : BÚKO.

mu·rá *pnd* **mag·mu·rá, mu·ra·hín** [*Hil*] : sumikat, gaya ng araw.

mú·ra *pnr*: mababa ang katumbas na halaga, kung sa bilihin o produkto.

mu·rà *pnr* : sariwa, bago; hindi pa hinog.

mu·rá·do *pnr* [*Esp morado*] : varyant ng **mo·rá·do**.

murage (myú·rids) *png* [*Ing*] : buwis na ipinapataw para makapagtayo ng gusali o para maayos ang pader o bakod ng isang bayan.

mural (myú·ral) *png* [*Ing*] : miyural.

mu·rál·ya *png* [*Esp muralla*] : moog o pader na nakapaligid sa isang pook.

mú·rang á·so *png Bot* [*murà+na+aso*) : niyog na manipis at malambot pa ang laman at ginagawang bukayò : SINÔ, KULABÒ.

mú·rang-í·log *png* [*murà+na-ilog*] *Zoo*: mamali.

mú·rang-ú·ngos *png Zoo* [*murà+na-ungos*] : mamali.

murder (mér·der) *png Bat* [*Ing*] : labag sa batas at binalak na pagpatay sa isang tao.

mu·reg·rég *pnd* **mag·mu·reg·rég, mang·mu·reg·rég, i·mu·reg·rég** [*Ilk*] : kumunot-noo at itikom nang mahigpit ang bibig dahil sa galit o inis.

murex (myú·reks) *png Bio* [*Ing*] : alinman sa uri ng gastropod (genus *Murex*) na matatagpuan sa mga tropikal na pook.

mu·rí·nay *png Zoo* [*Bik*] : isdang alat o isdang tabang (*Argyrops spinifer*) na malaki ang kaliskis at mata at kulay pula ang palikpik : ANUPIN, BIKUKO, BISUGONG TABO, MAHUWANA.

mu·rít *png* [*Kap*] : balíw.

mu·ród *png* [*Ilk*] : milon.

mur·sí·ko *png* : varyant ng **á·mor·sé·ko**.

Mú·sa *png* [*Esp*] **1:** *Mit* sinuman sa magkakapatid na diyosa, orihinal na ipinangalan bilang Aoede (awit), Malete (pagbubulay), at Mneme (gunita) **2:** sinuman sa siyam na anak na babae nina Zeus at Mnemosyne, namahala sa iba't ibang sining, at

tinawag na Calliope (tulang epiko), Clio (kasaysayan), Erato (tulang liriko), Euterpe (musika), Melpomene (trahedya), Polyhymnia (musikang relihiyoso), Terpsichore (sayaw), Thalia (komedya), at Urania (astronomiya) **3:** ang diyosa na nagbibigay ng lakas o inspirasyon sa makata **4:** sinumang babae na itinatangi o pinakamaganda sa isang kapisanan *Cf* LAKAMBINI, PARALUMAN, REYNA**:** MUSE.

mú·sang *png Zoo* [*Kap Ilk Mag Pan Tag*] **:** abuhin at mailap na pusang-bundok (*Viverra tangalunga*) na may mabahong amoy **:** ALAMID, KUYANGÉN, DINGÁLONG, MILÔ, MIRÔ, SINGGÁLONG, TÍNGGALONG, TÍNGGAONG.

mu·sang·sáng *png* **:** pagbuká o pamumukadkad ng mga talulot.

mu·sa·pós *png* [*War*] **:** kutíng.

muscadet (más·ka·déy) *png* [*Fre*] **1:** puting alak na galing sa Loire, France **2:** uri ng ubas na ginagawang alak.

muscadine (más·ka·dín) *png Bot* [*Ing*] **:** uri ng ubas na may lasang musk at ginagawang alak.

muscat (más·kat) *png* [*Fre*] **:** matamis na puting alak na mula sa muscadine.

muscatel (más·ka·tél) *png* [*Fre*] **:** pasas na mula sa muscadine.

muscle (á·sel) *png Ana* [*Ing*] **:** masel.

muscovado (más·ka·bá· dow) *png* [*Ing*] **:** di-repinadong asukal.

muscular (más·kyu·lár) *pnr* [*Ing*] **:** muskular.

muse (myuz) *png* [*Ing*] **:** musa.

mu·se·lí·na *png* [*Esp*] **:** uri ng tela.

mú·se·ó *png* [*Esp*] **:** pook o gusali na pinagtataguan at pinagtatanghalan ng mga bagay na pangkultura, siyentipiko, at makasaysayan**:** MUSEUM.

mu·sé·ta *png* [*Esp muceta*] **:** maliit na kapang isinusuot sa pagtatapos ng mga kandidato ng doktorado.

museum (myu·zí·yum) *png* [*Ing*] **:** museo.

mushroom (másh·rum) *png* [*Ing*] **:** kabute.

music (myú·zik) *png* [*Ing*] **:** musika.

music concrete (myú·zik káng·kret) *png Mus* [*Fre*] **:** anyo ng isang eksperimental na musika na nabuo mula sa likás na tunog, *hal* tunog ng makina, lagaslas ng tubig.

musician (myu·zí·syan) *png* [*Ing*] **:** musiko.

musicology (myú·zi·kó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** pag-aaral ng musika na hindi saklaw ng pagtatanghal o komposisyon **:** MUSIKOLOHIYA.

mu·si·ká *png* [*Esp musica*] **1:** sining ng kombinasyon ng mga pantinig at pang-instrumentong tunog upang makabuo ng kaaya-ayang anyo, armonya, at ekpresyon ng isang emosyon **2:** ang nabubuong mga tunog **3:** komposisyong pangmusika **4:** ang nakasulat na mga titik at nota ng isang komposisyong pangmusika **5:** anumang tunog na maganda sa pandinig na may himig, tono, at titik **:** MUSIC.

mu·si·kál *png* [*Esp musical*] **:** may katangian ng musika.

mu·si·káng-bá·yan *png* [*musika+ng+bayan*]**:** musika, karaniwang simple at di-kilala ang lumikha, mula sa tradisyong pabigkas, at hinggil sa isang komunidad**:** FOLK MUSIC.

mu·si·ké·ro *png* [*Esp musica+~~exo~~*] **:** musiko.

mu·si·kó *png* [*Esp musico*] **:** propesyonal na manunugtog ng isang instrumentong pangmusika **:** MUSICIAN, MUSIKERO.

mu·si·ko·lo·gó *png* [*Esp musicologo*] **:** dalubhasa sa musicology.

mu·si·ko·lo·hí·ya [*Esp musicologia*] **:** musicology.

mu·si·la·gó *png* [*Esp mucilago*] **:** malagkit na likido na napipiga sa ugat ng mga halaman at buto, at ginagamit na gamot o pandikit.

mu·sím *png Ntk* **:** hangin na kaaya-aya sa paglalayag.

musk (mask) *png* [*Ing*] **1:** mamulamula at kulay tsokolateng substance na nakukuha sa gland ng lalaking usa, ginagawang sangkap sa mga pabango **2:** *Bio* halaman (*Mimulus moschatus*) na may mga dilaw na bulaklak, at mapuputlang luntiang dahon.

mus·kà *png* [*Kap*] **:** aglahi[2].

mus·ká·da *png* [*Esp moscada*] **:** punongkahoy (*Myristica fragrans*) na may bungang matigas, bilugan, at aromatiko **2:** ang bunga nito.

musket (más·kit) *png* [*Ing*] **:** uri ng magaang baril ng isang infantryman.

musketeer (más·ki·tír) *png Mil* [*Ing*] **:** sundalong may armas na musket **:** MOSKETERO.

musketry (más·ki·trí) *png Mil* [*Ing*] **1:** kalipunan ng mga musket **2:** hukbo ng mga sundalong may armas na musket **3:** kasanayan sa paghawak ng musket.

mus·ku·ló *png Ana* [*Esp musculo*] **:** masel.

muskrat (más·krat) *png Bio* [*Ing*] **:** malaking uri ng akwatikong daga (*Ondatra zibethicus*), matatagpuan sa Hilagang Amerika, kahawig ng maliit na beaver, at amoy musk.

mus·ku·lár *pnr* [*Esp muscular*] **:** malamán **:** MUSCULAR.

mús·ku·ló *png* [*Esp musculo*] **:** laman.

mus·lák *pnr* **1:** may katangian o nagtatanghal ng likás na kapayakan; walang muwang **2:** may katangian na nagtatanghal ng kakulangan sa karanasan, pagpapasiya. o kaalaman; inosente **:** NAIVE, MUSMOS[2].

Mus·lím *png pnr* **1:** tagasunod ng Islam **2:** hinggil sa relihiyon, batas, o sibilisasyon ng Islam.

mus·mós *pnr* [*Bik Tag*] **1:** may murà o batang pag-iisip**:** POSNÁK **2:** muslak.

mu·són *png* [*Esp*] **:** varyant ng **mo·hón**.

mú·song *png* [*Ilk*] **1:** *Med* mata ng pigsa, bukol, at katulad **2:** gitna ng mansanas.

mussel (más·el) *png Zoo* [*Ing*] **1:** bivalve na mollusk (genus *Mytilus*) na nakatira sa mga batuhan at nakakain **2:** bivalve na mollusk (genus *Margaritifer o Anodonta*) na napagkukunan ng perlas.

mustang (más·tang) *png Zoo* [*Ing*] **:** maliit at ilahas na kabayo.

mustard (más·tard) *png Bot* [*Fre moustarde*] **:** mustasa.

mustard plaster (más·tard plás·ter) *png* [*Ing*]**:** itim na halo ng mustard at goma sa isang solution na inilalagay sa piraso ng tela at naigagamot sa kati at iba pang sakit sa balát.

mus·tá·sa *png Bot* [*Esp*] **1:** gulay (genus *Brassica*) na dilaw ang bulaklak at makitid ang tila supot ng buto **:** MUSTARD **2:** halaman (genus *Sinapis*) na may butong nakakain **3:** buto ng mga halamang ito, pinupulbos at ginagawang pandikit o pampalasa.

Mu·sul·mán *png* [*Esp*] **:** Muslim.

Mut (mat) *png Mit* **:** sa Egypt, diyosa na naging asawa ni Amum, at ina ni Khonsu; nangangahulugang ina.

mu·tá *png Bot* **:** muthâ.

mu·tà *png* [*Esp mota*] **:** tila pagkit na bagay na lumalabas sa mata, karaniwan kapag bagong gising o may impeksiyon sa mata.

mutagen (myú·ta·dyín) *png* [*Ing*] **:** anuman na nagsasagawa o nagiging sanhi ng mutation, *hal* radyasyon.

mutant (myú·tant) *png* [*Ing*] **:** pagbabagong anyo sanhi ng mutation.

mutant (myú·tant) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa mutation.

mutation (myu·téy·syon) *png Ing*] **1:** ang akto o proseso ng pagbabago **2:** pagbabago sa anyo, kalidad, at pagiging likás **3:** *Bio* biglaang pagbabago, gaya ng isang indibidwal mula sa kaniyang magulang at may naiibang katangian dulot ng pagpapalit ng gene o chromosome.

mu·tá·tis mu·tan·dís *pnb* [*Lat*] **:** sa paghahalintulad ng mga bagay, naganap ang mga kailangang pagbabago.

mu·ta·wì *pnd* **ma·mú·ta·wì, i·mu·ta·wì 1:** tapat na pagbigkas ng mga salita **2:** bagsak ng pagbigkas ng salita.

mute (myut) *png pnr* [*Ing*] **:** pipi.

mut·hâ *png Bot* **:** uri ng damo (*Cyperus rotundus*) na makapal ang dahon, may tila bulbang ugat, at mahirap bunutin.

mut·ha·là *png* [*ST*] **:** kalat-kalat na maninipis na ulap.

mu·ti·à *png* [*Ilk*] **:** kabal[2].

mu·tí·mit *pnr* [*Ilk*] **:** pihikan sa alak.

mu·tíng *png* **1:** *Med* [*Bik*] bilíg[2] **2:** *Ana* [*Ilk*] tilin.

mutiny (myú·ti·ní) *png Mil* [*Ing*] **:** pag-aalsa ng isang pangkat sa loob ng isang hukbo**:** MOTIN.

mu·tít *png Zoo* [*Ilk Tag*] **:** hayop (*family Sciuridae*) na karaniwang naninirahan sa mga puno **:** ISKUWIREL.

mu·tó·mot *png Zoo***:** huwaling.

mu·tsá·tsa *png* [*Esp muchacha*] **:** utusan; katulong, **mu·tsá·tso** kung lalaki.

mú·tso *png Kol* [*Esp mucho*] **:** masalapi; mayaman.

mutton (má·tun) *png* [*Ing*] **:** karnengtupa.

mut·yâ *png* [*Bik Hil Seb Tag*] **1:** perlas **2:** ang pinakatatangi **:** MUSA **3:** sinta, irog **4:** *Mit* anting-anting.

muu-muu (mú·mu) *png* [*Ing*] **:** sa Hawaii, damit pambabae na maluwag at matingkad ang kulay.

mu·wâ *png* [*Kap muâ*] **:** galit.

mú·wal *pnr* [*Kap Hil Seb Tag*] **:** punô ng pagkain ang bibig – *pnd* **ma·mu·wá·lan, mag·pa·mu·wá·lan**.

mu·wáng *png***:** varyant ng **mu·áng.**

mu·wéb·les *png* [*Esp muebles*] **:** kasangkapang nailipat, gaya ng mésa, silyá, desk, o kabinet na ginagamit o ipinandedekorasyon sa bahay, opisina, at katulad.

mu·wél *pnr Zoo* [*Ilk*] **:** walang sungay, kung sa hayop *Cf* MUÁK.

mu·wél·ye *png* [*Esp muelle*] **:** bahagi ng sasakyan na binubuo ng sapinsaping manipis na bakal, at nagsisilbing pampahupa ng kalog o tagtag *Cf* SHOCK ABSORBER.

mu·wér·to *png* [*Esp muerto*] **:** kamatayan.

mu·wés·tra *png* [*Esp muestra*] **1:** nagpapakita ng halimbawa **2:** bagay na pag-aaralan**:** ISPESIMEN **3:** modelo *pnd* – **mu·wes·tra·hán, i·mu·wés·tra, mag·mu·wés·tra**.

mu·wes·trár·yo *png* [*Esp muestrario*] **:** katalogo o koleksiyon ng mga nilalaman ng isang bagay o pook.

mu·yág *png* **:** barya; sensilyo.

mu·yá·ngit *png* **:** anumang katas o likido sa gilid ng bunganga ng isang lalagyan at natira pagkatapos ng pagsasalin.

mu·yás *png* **:** ari-ariang namana, karaniwang alahas.

mú·yod *png Bot* [*Ilk*] **:** pinakamataas na pusò ng mais.

mú·yóng *png* [*Pan*]**:** kapisanan.

muzhik (mú·zik) *png* [*Rus*) **:** magsasaka.

muzzle (má·zel) *png* [*Ing*] **1:** nakaungos na bahagi ng mukha ng isang hayop **2:** takip sa nguso ng isang hayop **3:** bukás na dulo ng isang kasangkapan, gaya ng nguso ng baril.

MVP, daglat (em·vi·pi) [*Ing*] **:** Most Valuable Player.

MW, daglat (em·do·bol·yu) [*Ing*] **1:** megawatt **2:** medium wave.

myasthenia (máys·thi·nyá) *png Med* [*Ing*] **:** kalagayan na nagiging sanhi ng abnormal na panghihina ng ilang kalamnan.

-mycin (máy·sin) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangalan ng mga antibiyotikong compound na mula sa fungus.

mycology (máy·ko·ló·dyi) *png* [*Ing*] **1:** sangay ng botanika na tumatalakay sa fungus **2:** fungus ng partikular na rehiyon.

mycosis (may·kó·sis) *png Med* [*Ing*] **:** sakit na sanhi ng fungus, *hal* buni at alipunga.

myelitis (may·lí·tis) *png Med* [*Ing*] **:** pamamaga ng gulugod.

myeloma (may·ló·ma) *png Med* [*Ing*] **:** malubhang tumor sa bone marrow.

mynah (máy·na) *png Zoo* [*Ing*) **:** ibon sa timog-silangang Asia na kahawig ng martines at may kakayahang makapanggaya ng tinig ng tao.

myo- (ma·yo) *pnl* [*Gri*] **:** masel; kalamnan **:** MY-.

myocardium (máy·o·kár·dyum) *png Ana* [*Ing*] **:** ang mahimaymay at malamang bahagi ng puso.

myology (ma·yá·lo·dyí) *png Med* [*Ing*] **:** pag-aaral sa estruktura at funsiyon ng mga kalamnan.

myopia (ma·yó·pya) *png Med* [*Ing*] **1:** *Med* pagiging malabo ng mata kung malapit ang tinitingnan **2:** pagiging kapos sa imahinasyon; mababaw ang pag-iisip.

myosotis (máy·o·só·tis) *png Bio* [*Ing*] **:** halaman (genus *Myositis*) na may maliliit na bughaw, pink, o puting bulaklak.

myrrh (mer) *png* [*Ing*] **:** mira.

myrtle (mír·tel) *png Bot* [*Ing*] **:** mirto.

mystery (mís·te·rí) *png* [*Ing*] **:** misteryo.

mysticism (mis·ti·sí·zim) *png* [*Ing*]**:** mistisismo.

mystique (mis·tík) *png* [*Ing*] **:** mistiko.

myth (mit) *png Lit* [*Ing*] **:** mito.

mythology (mi·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** mitolohiya.

mythopoeia (mi·tó·po·é·ya) *png Lit* [*Ing*] **:** ang paggawa ng mga mito o alamat.

myxomatosis (miks·ó·ma·tó·sis) *png* [*Ing*] **:** nakahahawa at nakamamatay na sakit ng mga kuneho dulot ng pamamaga ng mucous membrane.

Nn

N, n *png* **1:** ikalabing-apat na titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **en 2:** ikalabing-apat sa isang serye o pangkat **3:** [*Ing*] north o northern **4:** *Kem* sa solusyon, normal **5:** pasulat o palimbag na representasyon ng *N* o *n* **6:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *N* o *n*.

N, n *png* **1:** ikalabing-isang titik sa abakadang Tagalog at tinatawag na **na 2:** ikalabing-apat na titik sa alpabetong Espanyol at tinatawag na **ene**.

N (en) *png* [*Ing*] **1:** *Mat* ang hindi tiyak na bilang **2:** sa ahedres, ang kabayo.

N, symbol (en) *Kem* [*Ing*] **:** nitrogen.

n (en) *png* [*Ing*] **1:** neuter **2:** nominative **3:** noun **4:** number.

Na, symbol (én·ey) *Kem* [*Ing*] **:** sodium.

na- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwang pangnakaraan ng *ma-* na nangangahulugan ng pag-iral, *hal* nabuhay, namatay **:** MA- **2:** pambuo ng pandiwang pangnakaraan ng *ma-* na nangangahulugang aksiyon na naganap, *hal* nahulog, nalaglag, nasira, nadurog **:** MA- **3:** pambuo ng pandiwang pangkasalukuyan ng *ma-* at sinusundan ng salitang-ugat na inuulit ang unang pantig, *hal* nahuhulog, nalalaglag, nasisira, nadudurog **:** MA-.

na *pnr* **1:** nagpapahayag ng kaganapan kapag kasunod ng isang pangngalan, *hal* Bagsak na; Abogado na siya **2:** nagpapahayag ng paglilipat o pagbabago ng pagganap ng isang gawain kapag sumusunod sa panghalip panao, *hal* Ako na; Ikaw na; Siya na.

na *pnb* **1:** [*Bik Hil Kap Seb Tag War*] nagpapahayag ng kaganapan kapag sumusunod sa isang pandiwa, *hal* tapos na; yari na **2:** nagpapahayag ng kaganapan ng aksiyon kapag kasunod ng isang pandiwang nasa panahunang pangnagdaan, *hal* natulog na; bumili na **3:** nagpapahayag ng kagyat o mabilisang pagkilos kapag sumusunod sa anyong pawatas at panahunang panghinaharap ng pandiwa, *hal* Pumasok na tayo; Ipinabibili ko na ang gamot.

na *pnk* **1:** nag-uugnay sa pang-uri at pangngalan, *hal* matinis na boses; matangkad na lalaki **2:** nag-uugnay sa pang-abay at pandiwa; nagiging *ng* kung nagtatapos sa patinig ang sinusundang salita, *hal* mabilis na tumakbo; malabong magsalita.

ná·a *pnb* [*Seb*] **:** náririyán.

na·á·ngot *png* [*Ilk*] **:** bahò.

nab *pnd* [*Ing*] **1:** dakpin; hulihin; arestuhin **2:** agawing bigla; sunggaban.

na·ba·go·óng *pnr Idy* [*na+bagoóng*] **:** nananatili sa isang posisyon o ranggo nang mahabang panahon **:** BURO.

na·bál *pnr* [*Esp*] **:** naval.

Na·bá·loy *png* **:** wika ng mga Ibaloy.

Na·ba·yú·gan *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Kalinga.

na·be·ga·dór *png* [*Esp navegador*] **1:** tao na dalubhasa sa nabegasyon *Cf* PILÓTO **:** NABEGÁNTE **2:** manggagalugad sa karagatan **:** NABEGÁNTE.

na·be·gán·te *png* [*Esp navegante*] **:** nabegadór.

na·be·gas·yón *png* [*Esp navegación*] **1:** alinman sa mga pamamaraan ng pagtiyak o paghahanda sa posisyon at daloy ng sasakyang dagat o panghimpapawid **2:** paglalakbay.

na·bi·yág *pnr* [*Ilk*] **:** buháy.

Na·bo·lóy *png* [*Igo*] **:** Ibaloy *var* Naboloi.

na·bus·nít *pnr* [*Seb*] **:** gutay.

nab·wás *png* [*Pan*] **:** bukas.

na·dá·ot *pnr* [*Seb*] **:** salanta.

na·dí·yar *png* [*Mrw*] **:** panata.

naevus (ní·vas) *png* [*Ing*] **:** nakaumbok na pulang bálat.

na·fá·ka *png* **:** sa batas ng Islam, ang tulong na materyal o pinansiyal sa dependent para sa pang-araw-araw na gastusin, pabahay, pananamit, edukasyon, at pangangailangang medikal.

nag- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *mag-*, *hal* nag-aral, nagluto, nagsayaw, nagsanay **:** MAG- **2:** pambuo ng pandiwang pangkasalukuyan ng *mag-* at sinusundan ng salitang-ugat na inuulit ang unang pantig, *hal* nag-aaral,nagluluto, nagsasayaw, nagsasanay **:** MAG- **3:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *mag-* na may dalawahan o maramihang tagaganap, at nangangahulugan ng aksiyong nanggaling sa iba't ibang direksiyon, *hal* nagbanggâ, nagsalubong, nagkita, nagtagpo **:** MAG-.

nag *png* [*Ing*] **1:** pangyayamot na may halong paninisi at pang-uudyok **2:** pagmumura **3:** maliit na kabayong sasakyan **4:** mahinang klase ng kabayong pangkarera.

ná·ga *png* **1:** *Bot* [*Bik Seb Tag*] matigas na punongkahoy (*Pterocarpus indicus*) na may kahoy na mainam gawing muwebles at bahagi ng bahay *var* narra **:** AGÁNA, ASANÂ, TÁGKA **2:** [*Kap Mrw Tag*] dragón; inukit na dragón **3:** [*Bik Hil Seb Tag War*] disenyo sa prowa ng barko.

Ná·ga *png* **:** lungsod sa Camarines Sur at kabesera nito.

na·gab·bán *png* [*Ilk*] **:** bahín.

na·gá·gar *pnr* [*Ilk*] **:** sabik.

ná·gan *png* [*Ilk*] **:** ngalan.

na·ga·nás *pnr* [*Ilk*] **:** bubót.

nag·bá *png* [*Pan*] **:** gupo.

nag·bí·tu·ín *png* [*ST*] **:** tapis na may disenyong bituing ginto.

nag·bo·bóg·wel *png Zoo* [*Ilk*] **:** malapandó.

nag·dó·lo *png* [*ST nag+dolo*] **:** kumot na may patseng iba-iba ang kulay.

nag·gá·po *pnd* [*Ilk*] **:** gáling.

nag·hóy *png* [*Kap Tag*]**:** pangnagdaan ng **taghóy**.

na·gí·ging *pnd* **:** pangkasalukuyan ng **maging**.

na·gíng *pnd***:** pangnagdaan ng **maging**.

na·gí·sag *pnd* **mag·na·gí·sag, i·na·gí·sag, na·gi·sá·gin** [*ST*] : guluhin ang buhok.

na·gis·nán *png* [*na+gising+an*] : pook o kaligiran na alam ng isang tao mula pagkabata.

nag·ka- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *magka-* at nagpapakita ng katangiang nangyari, naganap, o nagkaroon, *hal* nagkabisa, nagkaanak : MAGKA- **2:** pangkasalukuyan ng *magka-*, na inuulit ang pantig na *-ka-* ng panlapi, *hal* nagkakabisa, nagkakaanak : MAGKA-.

nag·lá·la·gá·re *pnr* [*nag+la+lagari*] **1:** abalang-abala **2:** mayroong magkakasabay na gawain o responsabilidad.

nag·lá·la·ngís *pnr* [*nag+la+langis*] : magbibigay ng regalo o pabor nang may inaasahang kapalit : SIPSIP.

nág·nag *png* [*Hil*] : paglilinis ng sugat bago lagyan ng gamot.

nag·pa- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *magpa-* na nagpapakita ng aksiyon at dahilan ng pagpayag sa ginawa, *hal* nagpagawa, nagpabili, nagpasok : MAGPA- **2:** pambuo ng pandiwang pangkasalukuyan ng *magpa-*, na inuulit ang pantig na *pa-*, *hal* nagpapagawa, nagpapabili, nagpapasok.

nag·pa·ka- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *magpaka-* at nagsasaad ng pilit na pagganap o pagtupad, *hal* nagpakabuti, nagpakaligalig, nagpakabait : MAGPAKA- **2:** pambuo ng pandiwang pangkasalukuyan ng *magpaka-*, na inuulit ang pantig na *-pa-* ng panlapi, *hal* nagpapakabuti, nagpapakaligalig, nagpapakabait.

nag·pa·ti- *pnl*: pambuo ng pandiwang pangnakaraan ng *magpati-* na nangangahulugan ng marahas na aksiyong ginawa sa sarili, *hal* nagpatiwakal, nagpatihulog, nagpatibuhat : MAGPATI-.

nag·pó·tong *png Bot* [*ST nag+potong*] : karaniwang bigas o palay.

nag·sa *pnl* : pambuo ng pandiwang pangnakaraan ng *magsa-* na nangangahulugan ng pagganap o paggaya sa papel o tungkulin ng iba, *hal* nagsapagong, nagsaaso, nagsamanok : MAGSA-.

nag·sik·sík *png* [*ST nag+siksik*] : uri ng galáng na solidong ginto.

nag·si·pag- *pnl*: pambuo ng pandiwang pangnakaraang batay sa *mag-* na may maramihang tagaganap, at nagkakatulad sa katangian ng aksiyon, *hal* nagsipag-aral, nagsipagbasa : MAGSIPAG-.

nag·si·pag·pa- *pnl* : pambuo ng pandiwang pangnakaraan ng *magsipagpa-* na may maramihang tagaganap na nagsasaad ng utos, pagkuha, o pagpayag, *hal* nagsipagpagawa, nagsipagpahintay : MAGSIPAGPA-.

nag·si·pag·pa·ka- *pnl* : pambuo ng pandiwang pangnakaraan ng *magsipagpaka-* na may maramihang tagaganap, *hal* nagsipagpakabuti, nagsipagpakagaling : MAGSIPAGPAKA-.

nag·sú·hay *png Bot* [*ST nag + suhay*] : uri ng bigas.

nag·to·róng *png* [*ST nag + torong*] : uri ng tapayan.

nág·was *png* [*Esp naguas*] : panloob na damit ng babae *Cf* KAMISON.

na·há·an *pnh* [*ST*] : nasaan *var* nahan.

ná·han *pnh* : varyant ng **nahaan**.

ná·hat *pnr* [*ST*] : walang halaga.

ná·hot *png* [*ST*] : paggawa ng kawad mula sa tanso.

na·hót *png* [*ST*] : paggawa ng isang bagay sa paraang hindi mabagal at hindi rin gahol.

na·hót *pnd* **mag·na·hót, nu·ma·hót, na·ho·tín** [*ST*] : mag-unat ng metal upang gawing alambre.

naiad (ná·yad) *png* [*Ing*] **1:** *Mit* diwata sa tubig **2:** *Bot* halamang tubig (genus *Najas*) na may makikitid na dahon at maliliit na bulaklak.

ná·ig *png* [*Ilk*] : tupi ng tela.

ná·ik *png* : kanugnog pook *Cf* BÁRYO, BÚKID, DÁNAY, KABÚKIRAN, NÁYON.

nail (neyl) *png* [*Ing*] **1:** pakò **2:** kukó.

nailbrush (néyl·brash) *png* [*Ing*] : maliit na panghisò ng kuko.

nail file (neyl fayl) *png* [*Ing*] : maliit na kikil para sa kuko.

nail polish (neyl pá·lish) *png* [*Ing*] : pinta para sa kuko.

ná·is *png* [*Kap Tag*] : ibig.

na·ít [*ST*] *png* : labis na kabusugan.

ná·it *pnr* [*Seb*] : nugnog *Cf* NAIK.

naive (na·ív) *pnr* [*Ing*] **1:** walang muwang : MUSLÁK **2:** simple **3:** sa sining, walang pormal na pagsasanay sa estilo at teknika.

na·ka- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *maka-*, *hal* nakabása, nakasulat : MAKA- **2:** pambuo ng pandiwang pangkasalukuyan ng *maka-*, at inuulit ang unang pantig ng salitang ugat, *hal* nakababasa, nakasusulat : MAKA-.

Na·ka·bí·ting Há·la·ma·nán *png* [*naka+bitin+na+halaman+an*] : mga ornamental na halamanang itinanim sa terasa ng mga ziggurat ng sinaunang Babilonya : HANGING GARDENS OF BABYLON.

na·ka·pag- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *makapag-*, *hal* nakapághúgas, nakapágbalíta : MAKAPAG- **2:** pambuo ng pandiwang pangkasalukuyan ng *makapag-* at inuulit ang unang pantig ng salitang ugat, *hal* nakapághuhúgas, nakapágbabalíta : MAKAPAG- **3:** pambuo ng pandiwang pangkasalukuyan ng *makapag-* at inuulit ang *-ka-* ng panlapi, *hal* nakakapaghugas : MAKAPAG.

na·ka·pag·pa- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *makapagpa-*, *hal* nakapagpahinga : MAKAPAGPA- **2:** pambuo ng pandiwang pangkasalukuyan ng *makapagpa-* at inuulit ang pantig na *-pa-* ng panlapi, *hal* nakapagpapahinga : MAKAPAGPA- **3:** pambuo ng pandiwang pangkasalukuyan ng *makapagpa-* at inuulit ang pantig na *-ka-* ng panlapi, *hal* nakakapágpákasása : MAKAPAGPA-.

na·ka·pag·pa·ka- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *makapagpaka-*, *hal* nakapágpakagalíng, nakapágpakabaít : MAKAPAGPAKA **2:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan pangkasalukuyan ng *makapagpaka-* at inuulit ang pantig na *-pa-* ng panlapi, *hal* nakapágpápakagalíng, nakapágpápakabaít : MAKAPAGPAKA **3:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan pangkasalukuyan ng *makapagpaka-* at inuulit ang unang *-ka-* ng panlapi, *hal* nakakapagpakagaling, nakakapagpakabait : MAKAPAGPAKA.

ná·kar *png* [*Esp nacar*] : matigas at makislap na substance na bumubuo sa panloob na bahagi ng kabibe, ginagamit sa paggawa ng butones at borlas : LÁDYAW, MÁDRE PÉRLA, MOTHER OF PEARL.

na·ka·ti·pák *pnr Idy* [na·ka+tipák] **1:** biglang nanalo ng malaking halaga **2:** sinuwerte.

ná·kaw *png, pnr* **1:** bagay na kinuha nang walang pahintulot : HÂ-BON, KÁWAT, NÁKO, TAKÉW **2:** kilos o gawaing lihim.

ná·kaw *pnd* **mag·ná·kaw, na·ká·win, na·ká·wan** : kumuha ng gamit nang walang pahintulot *Cf* KÁWAT, DÚKOT, ÚMIT.

naked (néy·ked) *pnr* [*Ing*] **1:** lastag **2:** *Idy* dukha **3:** walang instrumento

sa mata para makakita **4:** walang bisa ang kontrata.

naked title (néy·ked táy·tel) *png Bat* [*Ing*] **:** titulo ng ari-ariang nasa pangalan ng isang tao ngunit pinakikinabangan ng iba, gaya ng ari-ariang ipinahiram, pinauupahan, o pinausuprukto.

ná·ki- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *maki-*, *hal* nakikáin, nakialám **:** MAKI- **2:** pangkasalukuyan ng *maki-* at inuulit ang pantig na *-ki-* ng panlapi, *hal* nakíkikáin, nakíkialám **:** MAKI-.

ná·kib *png* **:** sa Muslim, opisyal na tenyente ng militar.

ná·kin *png* **:** pinaikling **anakin**.

na·ki·pag- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *makipag-*, *hal* nakipágkaibígan **:** MAKIPAG- **2:** pambuo ng pandiwang pangkasalukuyan ng *makipag-* at inuulit ang pantig na *-ki-* ng panlapi, *hal* nakíkipágkaibígan **:** MAKIPAG-.

na·kít : anyo ng salitang ugat na **sakit** *hal* manakit, hinanakit.

nak·kóng *png* [*Ilk*] **:** tawag ng matatanda sa anak o nakababata.

nák·nak *png* [*Hil*] **:** paglalaba nang damit na hindi ginagamitan ng sabon.

nak·nák *pnr* [*Kap Tag*] **:** paglala ng sugat, karaniwang maraming nanà.

Na·kú! *pdd* **:** Ina ko!

na·ku·rà *png* [*Tau*] **:** amo[2].

na·ku·rá·pay *pnr* [*na+kurapay*] **:** dukha.

na·lág *pnd* **nu·ma·lág, mag·na·lág, i·na·lág** [*ST*] **:** lumipad nang paikot.

Na·lan·dá·ngan *png Mit* [*Mnb*] **:** kaharian nina Agyu at Matabagka.

na·láng *pnd* **mag·na·láng, i·na·láng** [*ST*] **:** magsindi ng apoy.

na·la·ták *pnd* **mag·na·la·ták, i·na·la·ták** [*ST*] **:** sumutsot.

ná·li *pnd* **mag·ná·li, na·lí·in, i·pag·ná·li** [*ST*] **:** guluhin ang buhok.

na·lí·it *png* [*ST*] **:** iyak.

na·lí·way *pnr* [*Ilk*] **:** bulagsak.

nál·nal *pnr* [*Hil*] **:** sanáy magtrabaho.

ná·lon *png* [*Ilk*] **:** bukid; sáka1.

ná·ma *png* [*Ilk*] : pag-asa.

namán *pnb* **1:** [*Bik Hil Kap Seb Tag War*] dagdag pa; isa pa **2:** [*Hil Kap Seb Tag War*] kasama, pati na **:** MET **3:** ginagamit upang pahalagahan ang damdamin sa pagpapahayag *hal* Ikaw naman!

Na·mán! *pdd* **:** pagpapahayag ng mahinahong pagtutol o pagtanggi.

na·ma·rát *pnr* [*War*] **:** yamot o galit.

na·más-na·más *pnr* [*Bik*] **:** sobra-sobra; labis-labis.

name (neym) *png* [*Ing*] **1:** pangalan **2:** tawag o katawagan **3:** tao na kilala **4:** reputasyon **5:** tituló.

name-calling (neym-kól·ing) *png* [*Ing*] **1:** pagmumurahan **2:** pagsasalita nang nakasasakit sa kapuwa.

name-dropping (neym-dráp·ing) *png* [*Ing*] **:** pagbanggit ng pangalan ng taong tanyag at kilala upang magmagaling.

nameplate (néym·pleyt) *png* [*Ing*] **1:** karatulá **2:** tsapa.

namesake (néym·seyk) *png* [*Ing*] **:** tukáyo.

na·mì *png* [*Hil*] **:** sarap.

na·mî *png Bot* **:** halamang baging (*Dioscorea hispiada*) na may laman na maaaring kainin ngunit nakalalason kapag hindi mabuti ang pagkakaluto *var* lamî **:** KÁLOT, MAMÓ.

ná·min *pnh* **1:** panghalip panaong maramihan, nasa unang panauhan at nasa kaukulang paari, at kumakatawan sa ngalan ng mga taong nagsasalita na nag-aari, kinauukulan ng bagay, gawain at pangyayaring binabanggit, at hindi saklaw ang kausap **2:** nagpapahayag ng tagaganap ng pandiwa kung hindi ito ang simuno ng pangungusap, *hal* Ginawa namin.

na·mí·na·mí *png* [*ST*] **:** pag-alibadbad dahil sa pangambang makasasama ang pagkain.

ná·mit *png* **1:** [*Bik*] lasa; tikim **2:** [*Hil*] sarap.

nám·nam *png* [*Hil*] **:** lunggatî sa pagkain.

nam·nám *png* [*Ilk Tag*] **:** paglasap ng lasa ng pagkain **:** NAMÚT-AN, TÁAM, TAHÁM, TAWÁY, TILÁW.

nam·ná·ma *png* [*Ilk*] **:** pag-asa.

Ná·mo! *Idy* **:** Ibigay mo sa akin!

na·mók *png Zoo* [*Bik Ilk Seb ST War*] **:** lamók.

na·mó·mot-an *png* [*Bik Hil*] **:** irog.

Nam·pu·tsá! *pdd* **:** pinagaang **Anak ng Puta!**

na·mút-an *png* [*Bik*] **:** namnám.

ná·na *png* **1:** tawag sa kapatid o pinsang babae ng ama o ina **2:** tawag sa asawa ng amain.

na·nà *png* [*Bik Kap Mrw Seb Tag War*] **:** maninilaw-nilaw at malagkit na substance sa naimpeksiyong sugat **:** ÁNU, NENÁ.

nan-á·an·to·ó·ay *png Mus* [*Bon Igo*] **:** awit sa libing na may tatlong nota.

na·nág *png* [*ST*] **:** inihaw na prutas, nuwes, at halamang-ugat.

ná·nam *png* [*Mag*] **:** gana[1].

na·nám *png* [*Pan*] **:** sarap.

ná·nang *png* [*Ilk Tag*] **1:** malambing na tawag sa ina **2:** tawag paggalang sa nakababatang kapatid ng ama o ina.

na·ná·ngan *png* [*Buk*] **:** kuwentong-bayan.

ná·nas *png Bot* [*Mrw*] **:** anónang.

ná·naw *png* **1:** pinaikling **pumanaw** **2:** pinaikling **tumanaw**.

ná·naw *pnd* **mag·ná·naw, ná·na·win, i·ná·naw** [*Ilk*] **:** tumingin sa tubig nang may intensiyong manghuli ng isda.

ná·nay *png* [*Bil Hil Pan Seb Tag War*] **:**ináy.

nan·dín *pnb* [*Kap*] **:** kanina.

nan·dí·to *pnb* [*na+dito*] **:** naritó.

nan·di·yán *pnb* [*na+diyan*] **:** nariyan.

nan·do·ón *pnb* [*na+doon*] **:** naroón.

nan·do·ngó *png* [*Pan*] **:** sálo.

nan·dú·bay *png Zoo* [*Esp*] **:** ñandubay.

nan·du·tí *png* [*Esp*] **:** ñanduti.

nang *pnb* **:** katagang sinusundan ng pang-uri at naglalarawan sa pandiwa, *hal* tumakbo *nang* mabilis, kumain *nang* marami.

nang *pnb, pnk* **:** pinagsamang *na* bilang pang-abay at *na* bilang pang-angkop, *hal* Ayoko *nang* kumain.

nang *pnt* **1:** tumutukoy sa nakalipas na aksiyon *hal* Nag-uusap kami *nang* tumunog ang telepono **:** NOÓN **2:** upang; karaniwang may *at* sa unahan *hal* Mag-aral ka at *nang* mátuto.

nang *pnk* **:** makikita sa pagitan ng pandiwa o mala-pandiwang nagpapahayag ng matindi at patuloy na aksiyon *hal* Sigaw *nang* sigaw.

nang- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *mang-* na makikita sa unahan ng pandiwang nagsisimula sa *K, G, H, M, N, Ng, W,* at *Y, hal* nang-akit, nanguha, nanggulo, nangwasto, nangyari **:** MANG- **2:** pambuo ng pandiwang pangkasalukuyan ng *mang-* na inuulit ang unang pantig ng salitang ugat, *hal* nang-aakit, nangunguha, nanggúguló, nangwáwastô, nangyayari **:** MANG- **3:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan at nagiging

M ang *-ng* kung ang sinusundang ugat ay nagtatapos sa *B* o *P*, kadalasang nawawala ang *B* o *P* sa nabuong salita, *hal* namadyá, namalò : MANG- **4: a** nagpapahayag ng panahunang pangnagdaan; nagiging *N* ang *-ng* kung ang sinusundang salitang ugat ay nagsisimula sa *D,L,R,S,T* kadalasang nawawala ang *S* o *T*, *hal* nandayà, nanlustáy : MANG- **b** sa pagpapahayag ng pangkasalukuyan, inuulit ang pangalawang pantig ng impinitibo, *hal* nandadayà, nanlúlustáy : MANG-.

ná·nga *png Bot* [*Mrw*] : yantok.

na·ngá- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *manga-*, *hal* nangahulog; nagaganap ang anyong pangkasalukuyan sa pamamagitan ng pag-uulit ng unang pantig ng ugat ng salita, *hal* nangahuhulog : MANGA- **2:** ginagamit na unlapi, nasa unahan ng panlaping *-pa-* at ugat ng pandiwa at nagpapahayag ng pangnakaraan ng *manga+pa+ pandiwa, hal* nangápasigáw : MANGA-.

na·ngag- *pnl* **:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *mangag-* ; may panlaping -an, at -han, sa dulo ng salitang ugat, *hal* nangagpugayan, nangagpuntahan ; ipinakikita ang pangkasalukuyan sa pag-uulit ng unang pantig ng salitang ugat, *hal* nangagpupugayan, nangagpupuntahan : MANGAG-.

na·ngag·ka- *pnl* **:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *mangagka-*, *hal* nangagkaroon; inuulit ang pantig na *-ka-* upang ipakita ang pangkasalukuyang anyo, *hal* nangagkakaroon : MANGAGKA-.

na·ngag·ka·ka- *pnl* **:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *mangagkaka-*, *hal* nangagkakakita; inuulit ang pantig na *-ka-* at ang salitang ugat upang ipakita ang pangkasalukuyang anyo, *hal* nangagkakakita-kita : MANGAGKAKA-.

na·ngag·pa- *pnl* **:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *mangagpa-*, *hal* nangagpagawa; inuulit ang pantig na *-pa-* upang ipakita ang pangkasalukuyang anyo, *hal* nangagpapagawa : MANGAGPA-.

na·ngag·pa- *pnl* **:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *mangagpa-* at dinudugtungan ng hulaping *han* o *an*, *hal* nangagpagandahan; inuulit ang pantig na *-pa-* upang ipakita ang pangkasalukuyang anyo, *hal* nangagpapagandahan : MANGAGPA - AN-.

na·ngag·pa·ka- *pnl* **:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *mangagpaka-*, *hal* nangagpakabuti; inuulit ang pantig na *-pa-* upang ipakita ang pangkasalukuyang anyo, *hal* nangagpapakabuti : MANGAGPAKA-.

na·ngag·si- *pnl* **:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *mangagsi-*, *hal* nangagsialis; inuulit ang pantig na *-si-* upang ipakita ang pangkasalukuyang anyo, *hal* nangagsisialis : MANGAGSI-.

na·ngag·si·pa- *pnl* **:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *mangagsipa-*, *hal* nangagsipagawa; inuulit ang pantig na *-si-* upang ipakita ang pangkasalukuyang anyo, *hal* nangagsisipagawa : MANGAGSIPA-.

na·ngag·si·pag- *pnl* **:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng ng *mangagsipag-*, *hal* nangagsipag-aral; inuulit ang pantig na *-si-* upang ipakita ang pangkasalukuyang anyo, *hal* nangagsisipag-aral : MANGAGSIPAG.

na·ngag·si·pag- *pnl* **:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *mangagsipag-* at dinudugtungan ng hulaping *han* o *an*, *hal* nangagsipagtawanan; inuulit ang pantig na *-si-* upang ipakita ang pangkasalukuyang anyo, *hal* nangagsisipagtawanan : MANGAGSIPAG + AN.

na·ngag·si·pag·pa- *pnl* **:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *mangagsipagpa-*, *hal* nangagsipagpabili; inuulit ang pantig na *-si-* upang ipakita ang pangkasalukuyang anyo, *hal* nangagsisipagpabili : MANGAGSIPAGPA-.

na·ngag·si·pag·pa- *pnl* **:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *mangagsipagpa-* at dinudugtungan ng hulaping *han* o *an*, *hal* nangagsipagpapataasan; inuulit ang pantig na si upang ipakita ang pangkasalukuyang anyo, *hal* nangagsisipagpapataasan : MANGAGSIPAGPA - AN-.

na·ngag·si·pag·pa·ka- *pnl* **:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *mangagsipagpaka-*, *hal* nangagsipagpakabait; inuulit ang pantig na *-si-* upang ipakita ang pangkasalukuyang anyo, *hal* nangagsisipagpakabait : MANGAGSIPAGPAKA-.

nang·gá·na *png* [*Bik*] : panalo.

nang·hú·bo *png Bot* : punongkahoy na tumataas hanggang 25 m, may dahong 15 sm ang haba, at dilaw ang bulaklak : BÁSAL, BULISÁYIN, DALÍNSON, KALÁMAY.

nang·kâ *png Bot* [*Ilk Seb Tag*] : langkâ.

na·ngí·sit *png* [*Ilk*] : itim.

nang·náng *png* : puwang sa pagitan ng liwanag at dilim : PENUMBRA.

nan·ka·ya·sán *png* [*Pan*] : yamuam.

nan·háw *png* [*ST*] : salamat.

nan·lá·po *pnd* [*Pan*] : gáling.

nan·lú·ba·sán *png* [*Pan*] : gamít na gugò.

nanny (nán·i) *png* [*Ing*] **1:** tagapagalaga ng bata : YÁYA **2:** lola **3:** babaeng kambing.

ná·nok *pnr* [*Bik*] : humihilik kapag mahimbing.

nan·sa·nga·án *png* [*Pan*] : sabáng.

Naomi (na·yów·mi) *png* [*Ing Heb*] : sa Bibliya, biyenang babae ni Ruth.

na·a·nór *pnr* [*Pan*] : gahol.

na·ón·se *pnr Idy* [*Tag na+Esp once*] **1:** nadaya **2:** nalanse : NATANSÔ.

naos *(néy.os) png* [*Gri*] : pinakaloob na bahagi ng templo.

nap *pnd* [*Ing*] : umidlip.

nap *png* [*Ing*] **1:** maikling tula **2:** mataas na tumpok ng telang velvet **3:** himulmol ng tela **4:** [*Mrw*] kaliskis.

ná·pa- *pnl* **1:** pangnagdaan ng *mapa-*, *hal* napaalis, inuulit ang pantig na *-pa-* ng panlapi o ang unang pantig ng salitang ugat upang ipakita ang pangkasalukuyang anyo, *hal* napaaalis : MAPA-.

ná·pa·ka- *pnl* **:** nagpapahayag ng sukdulang antas ng isang pang-uri, *hal* napakatamis, napakasarap : MAPAKA-.

napalm (néy·pam) *png* [*Ing*] **1:** pampakapal na agent mula sa naphthenic acid, fatty acid, at aluminyo **2:** pinalagkit na petrol na ginagamit sa bombang sumisiklab.

na·pang·láw *pnr* [*Ilk na+panglaw*] : dukha.

na·pa·pag- *pnl* **:** pambuo ng pandiwang pangnagdaan ng *mapapag-*, *hal* napapag-aral na inuulit ang pantig na *-pa-* upang ipakita ang pangkasalukuyang anyo, *hal* napapapag-aral : MAPAPAG-.

na·pa·sá·dan *png* [*Mag*] : pasiya – *pnd* **mag·na·pa·sá·dan, na·pa·sa·dá·nan, i·na·pa·sá·dan**.

naphtha (náf·ta) *png* [*Ing*] : nasusunog na langis na nakukuha mula sa distilasyon ng organikong substance gaya ng coal, shale, o petroleum.

náp·kin *png* [*Ing*] **1:** parisukat na tela, papel, at iba pa na ginagamit sa pagpupunas ng bibig, daliri, at iba pa kung kumakain : SERBILYÉTA **2:** pampunas **3:** maliit na tuwalya **4:**

nabibiling pasador ng nirereglang babae.

náp·leng *pnr* [*Ilk*] : bigáw.

nap·náp *pnr* [*ST*] : perpekto.

na·pô *png* [*War*] : taniman ng tabako.

ná·pon *png* [*Seb*] : damus.

nappa (ná·pa) *png* [*Ing*] : katad mula sa balát ng tupa o kambing na pinalambot sa isang espesyal na proseso.

náp·so *png* : [*Tau*] : gana[1].

náp·so *pnr* : [*Mrw*] : sakim.

nap·ta·lí·na *png* [*Esp naftalina*] : mabangong puti at kristal na substance gawa sa distilasyon ng coal at sangkap sa paggawa ng mothball at tinà : ALKAMPOR.

na·pu·líng *pnr* [*Ilk*] : baliling.

na·pu·sak·sák *pnr* [*Ilk*] : busilak.

na·rang·hí·ta *png Bot* [*Bik War Esp naranjita*] varyant ng **dalanghita**.

na·rán·ha *pnr* [*Bik Esp naranja*] : kulay kahel.

na·ra·pís *pnr* : balingkinitan.

ná·ra·ra·pat [*na+da+dapat*] *pnr* : nababagay; naaangkop.

na·ras·yón *png* [*Esp narracion*] : salaysáy.

narceine (nár·sin) *png Kem* [*Ing*] : narkotikong alkaloyd mula sa opyo.

Narciso (nar·sí·so) *png Mit* [*Esp Gri*] : Narcissus.

narcissism (nár·si·síz·em) *png Sik* [*Ing*] : pagkagusto sa sarili; labis na pagpapahalaga sa sarili.

Narcissus (nar·sís·us) *png Mit* [*Ing Gri*] : ang makisig na binatang nabighani sa kaniyang repleksiyon sa tubig : NARCISO.

narcissus (nar·sís·us) *png Bot* [*Ing*] : halamang ornamental (genus *Narcissus*) na may mabangong bulaklak.

narcolepsy (nar·ko·lép·si) *png* [*Ing*] : sakit ng tao na palaging inaantok at natutulog.

narcosis (nar·kó·sis) *png* [*Ing*] **1:** epekto ng narkotiko **2:** kawalan ng pandama.

nard *png Bot* [*Ing*] : mabangong halaman (*Valeriana celtica*) na makikita sa mga bundok ng Europa.

nardoo (nár·du) *png Bot* [*Ing*] : halamang tubig (*Marsilea drummondi*) na tila-pakò at katutubò sa Australia.

na·rig·rí·gat *pnr* [*Ilk na+rig+rigat*] : dukha.

na·rí·ne *pnb* [*na+dine*] : nasa pook na ito.

ná·ri·ri·tó *pnb* [*na+di+dito*] : varyant ng **narito**.

ná·ri·ri·yán *pnb* [*na+di+diyán*] : varyant ng **nariyan**.

na·ri·tó *pnb* [*na+dito*] : pagpapahayag na malapit ang isang bagay sa nagsasalita *Cf* ÁNDITO, ETO, HETO, NÁNDITO, NANDIRITÓ : AÁNHI,ÁDDA, ANIA, ÁRI, ÁTYU, DÍNHI, DIRÍ, DÍTOY, KÉNI, ÚNI, WADIYÁ.

na·ri·yán *pnb* [*na+diyan*] : pagpapahayag na malapit ang isang bagay sa kausap ng nagtuturo *var* andiyán, andiriyán, naandiyán, nandiriyán, náririyán : AÁDA, ÁDDA, ANÁA, ARÀ, ÁTYU, DIRÁ, DÍTA, DIYÁN, KEN, NÁA, WADTÁN, YÁON.

nár·ko·ti·kó *png* [*Esp narcotico*] : anumang uri ng substance na nakapagmamanhid ng pandama, nakapagpapaantok, at nakapagpapatulog.

naroón *pnb* [na+doon] : pagpapahayag na ang isang bagay ay malayo sa nagtuturo at sa kausap nito *var* nandoón, naroroon, naron.

ná·ro·ro·ón *pnb* [*na+do+doon*] : varyant ng **naroon**

nár·ra *png Bot* [*Esp*] : varyant ng **naga**.

narrate (nár·reyt, na·réyt) *pnd* [*Ing*] **1:** magsalaysay **2:** magbigay ng komentaryo.

narration (na·réy·syon) *png* [*Ing*] : salaysay.

narrative (nár·a·tiv, ná·ra·tiv) *png* [*Ing*] : nakasulat o pabigkas na salaysay ng pangyayari **2:** sining ng pagsasalaysay.

narrator (nar·réy·tor) *png* [*Ing*] **1:** tao na nagsasalaysay **2:** artista o tagapagpahayag ng komentaryo sa pelikula, pangmadlang komunikasyon, at iba pa.

narrow (ná·ro) *pnr* [*Ing*] **1:** makitid **2:** limitado ang sakop **3:** may maliit na palugit **4:** angkop, akmang-akma.

narrow-minded (ná·ro-máyn·ded) *pnr* [*Ing*] : may isip o idea na nakatuon sa isang pananaw.

nars *png* [*Ing*] **1:** katulong ng doktor sa pagsasagawa ng mga gawaing pangmediko **2:** tao na nag-aalaga ng maysakit at may kapansanan : NARSES.

nar·sí·song-di·láw *png Bot* [*Esp Narciso+na dilaw*] : halamang (*Thevetia peruviana*) ornamental at medisinal na nakalalason sa isda ang katas ng bulaklak.

narthex (nár·tex) *png Ark* [*Ing*] : nakasarang daánan sa pagitan ng pangunahing pasukán at panggitnang pasilyo sa loob ng simbahan.

narwhal (nár·wal) *png Zoo* [*Ing*] : maliit na butanding (*Monodon monoceros*) na mahaba at tuwid ang pangil kung lalaki.

ná·sa *pnb* **1:** itinuturo ang kinalalagyan, *hal* nasa kuwarto **2:** ayon o alinsunod, *hal* nasa oras **3:** tumutukoy sa pag-aari ng isang tao, *hal* nasa kaniya.

na·sà *png* **1:** masidhing layuning makuha o makamit ang isang bagay **2:** hangaring sexual.

na·sa·án *pnb* [*na+saan*] : ginagamit sa pagtatanong ng kinalalagyan o kinaroroonan ng anuman o sinuman *var* nahan.

naseberry (naz·bér·i, nas·bé·ri) *png Bot* [*Ing*] **1:** bunga ng sapodilla **2:** punong sapodilla.

na·si·lâ *png* [*ST*] : tamang paraan sa pag-upo.

nas·nà *png* [*Kap*] : bahín.

nás·nas *pnd* [*Hil*] : oras pagkaraan ng bukang-liwayway.

nas·nás *pnr* [*Kap Tag*] : pagkatastas ng sinulid sa dulò ng tela *Cf* NISNÍS.

naso- (néy·so) *pnl* [*Ing*] : may kinalaman sa ilong.

ná·sod *png* [*Seb*] : bansa.

nasofrontal (néy·so·frón·tal) *pnr* [*Ing*] : may kaugnayan sa ilong at noo.

nasogastric (ney·so·gás·tric) *pnr* [*Ing*] : pagpapasok ng likido sa tiyan sa pamamagitan ng ilong.

ná·sok *pnd* : pinaikling **pumasok** at anyong pangnagdaan ng **masok**.

nastic (nás·tik) *pnr* [*Ing*] : may kinalaman sa paggalaw ng bahagi ng halaman sanhi ng panloob na stimulus.

nasturtium (nas·túr·syum) *png Bot* [*Ing*] : gumagapang na halaman (*Tropaeolum majus*) na may nakakaing bilog na dahon at may bulaklak na dilaw, pula, at matingkad na kahel.

nasty (nás·ti) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi kanais-nais **2:** mapanganib **3:** mahirap pakiusapan **4:** marahas **6:** marumi **7:** mahalay.

na·sup·nét *png* [*Ilk*] : yamuam.

nas·yón *png* [*Esp nacion*] : bansâ.

nas·yo·nál *pnr* [*Esp nacional*] : pambansa.

nas·yo·ná·li·dád *png* [*Esp nacionalidad*] **1:** ang pagkakasapi sa isang bansa **2:** ang bansa at ang mga mamamayan nito.

nas·yo·ná·li·sas·yón *png* [*Esp nacionalisacion*] **1:** pagsasabansa **2:** proseso

o bahagi ng kilusan sa nasyonalismo na nagrereserba ng mga gawaing pangkabuhayan at oportunidad pangkalakalan sa mga mamamayan.

nas·yó·na·lís·mo *png* [*Esp nacionalismo*] **1:** pagkamakabansa **2:** katapatan sa interes ng bansa **3:** identipikasyon nang may pagmamalaki sa kultura at tradisyon ng bansa **4:** pagnanasang matamo ang pambansang pagsulong **6:** patriyotismo; kabayanihan.

nas·yó·na·lís·ta *png* [*Esp nacionalista*] **1:** tao na nagmamahal at nagsusulong sa kapakanan ng sariling bansa : MAKABANSA.

ná·ta *png* [*Esp*] : krema.

ná·ta *pnh* [*Bik Hil Pan Seb Tag War*] : isang anyo ng **natin**.

na·tá *pnb* : nating dalawa.

na·tâ *pnb* [*Bik*] : bakit.

ná·tad *png* **1:** [*Bik*] sa sinaunang Bikol, ang paglalaban ng dalawang angkan **2:** [*Bik*] kapitbahay **3:** larang.

natal (néy·tal) *pnr* [*Ing*] : may kaugnayan sa kapanganakan.

ná·tan *pnb* [*Ing*] : ngayon.

natatorial (ney·ta·tór·yal) *pnr* [*Ing*] : may kaugnayan sa paglalangoy.

natatorium (ney·ta·tór·yum) *png* [*Ing*] : swimming pool na karaniwang nasa loob ng bahay, gymnasium, at katulad.

ná·tay *pnd*: anyo ng **pumatay**.

na·téng *png* [*Ilk*] **1:** gulay **2:** bulanglang.

na·tí *png Zoo* **1:** [*Mrw Seb War*] bulô **2:** [*War*] guyà.

Na·ti·bi·dád *png* [*Esp natividad*] : Kapaskuhan, Pasko.

na·tí·bo *png* [*Esp nativo*] **1:** katutubo; lumad **2:** tanim o hayop na katutubo sa isang pook **3:** kasapi ng isang tribu.

ná·tin *pnh* : panghalip panaong maramihan, nasa unang panahunan at kaukulang paari, at kumakatawan sa taong nagsasalita at kinakausap na kapuwa nagmamay-ari ng bagay o kinauukulan ng gawain o pangyayari *Cf* AMIN, NAMIN, ATA, TA : KÉKATAMÙ, NATÓ, NÁTON, NIYATÒ.

nation (néy·syon) *png* [*Ing*] : bansa.

national (nás·yo·nál) *pnr* [*Ing*] : pambansa.

National Capital Region (nás·yo·nál ká·pi·tál rí·dyon) *png* [*Ing*] : Pambansang Punong Rehiyon : NCR.

nationwide (néy·syon·wáyd) *pnr* [*Ing*] **1:** umabot hanggang sa buong bansa; pambansa **2:** sakop ang buong bahagi ng bansa.

native (néy·tiv) *png* [*Ing*] : katutubo; lumad.

ná·to *png* [*Ilk*] : obaryo ng ibon.

NATO, daglat (en·ey·tí·o) *png* [*Ing*] : North Atlantic Treaty Organization.

na·tò *pnh* [*Seb*] : natin.

na·tó *png Bot* **1:** dulitan **2:** [*Iva*] uri ng punongkahoy na kinakain ang bunga.

na·tók *png* [*Seb*] : gawgaw.

ná·ton *pnh* [*Hil War*] : natin.

na·túk *png* [*Bik*] : ikalawang gatâ.

na·tu·rál *pnr* [*Esp*] **1:** likás **2:** hindi artipisyal **3:** may kaugnayan sa pagaaral ng agham pangkalikasan.

natural (ná·tyu·rál) *pnr* [*Ing*] : natural.

na·tú·ra·lé·sa *png* [*Esp naturaleza*] **1:** kalíkasán **2:** katangiang pisikal.

natural family planning (na·tyu·rál fá·mi·lí plán·ning) *png* [*Ing*] : kontrasepsiyon sa pamamagitan ng pagsubaybay sa lapot o labnaw ng hima ng babae at nang maiwasan ang panahon na maaaring mabuntis.

natural gas (na·tyu·rál gas) *png* [*Ing*] : halo ng mga gaseous hydrocarbon na makikita sa rabaw ng mundo at mula sa matagal nang bulok na organismo.

na·tu·rá·li·sá·do *pnr* [*Esp naturalezado*] **1:** pinadalisay **2:** *Bat* dayuhang naging mamamayan alinsunod sa batas ng naturalisasyon sa bansa.

na·tu·ra·lís·mo *png* [*Esp*] **1:** matapat na pagsunod sa kalikasan **2:** *Lit Sin* matingkad na realismo.

na·tu·ra·lís·ta *png* [*Esp*] **1:** tao na naniniwala at nagtataguyod ng naturalismo **2:** tao na nag-aaral ng agham pangkalikasan.

natural law (na·tyu·rál lo) *png* [*Ing*] : kalipunan ng batas o simulain na pinaniniwalaang mula sa kalikasan at umiiral sa lipunan hanggang wala pang batas.

natural number (na·tyu·rál nám·ber) *png* [*Ing*] : numerong pamilang.

natural resource (na·tyu·rál re·sórs) *png* [*Ing*] : yamang mineral, kagubatan, pang-agrikultura, at pantubigan ng bansa.

natural selection (na·tyu·rál se·lék·syon) *png* [*Ing*] : pamamaraan upang makapagbigay ang isang pangkat o lahi sa populasyon ng maraming anak o inapo kaysa iba sa susunod na henerasyon dulot ng kanilang kakayahang umangkop sa kalikasan.

natural science (na.tyu.rál sá.yanz) *png* : alinman sa mga agham na sumasaklaw sa matter, enerhiya, at mga kaugnayan at pagbabago ng mga ito : AGHAM PANGKALIKASAN.

nature (néy·tyur) *png* [*Ing*] : kalikásan.

naught (not) *png* [*Ing*] **1:** zero **2:** walâ.

naughty (nó·ti) *pnr* [*Ing*] **1:** malikot; pilyo **2:** matigas ang ulo; sutil.

na·u·ngáp *png* [*Ilk*] : buká.

nauplius (nóp·lyus) *png* [*Ing*] : sa mga crustacean, ang unang yugto ng larva.

nausea (no·zí·ya) *png* [*Ing*] **1:** sakit na may halong pagduduwal **2:** pagsusuka **3:** pagkasuklam, pagkadiri.

nautical (nó·ti·kál) *pnr* [*Ing*] : may kaugnayan sa barko, magdaragat, at nabegasyon.

nautilus (no·tí·lus) *png Zoo* [*Ing*] : cephalopod (genus *Nautilus*) na may nakaikid na talukab at makikita sa karagatang Indo-Pasipiko.

naval (néy·val) *pnr* [*Ing*] : may kaugnayan sa mga barko, bapor o sasakyang dagat na pandigma : NABÁL.

ná·ve *png* [*Esp*] : gitnang pasilyo sa loob ng simbahan o templo : AISLE.

navel (néy·vel) *png* [*Ing*] : pusod.

navelwort (néy·vel·wórt) *png* [*Ing*] : yerba na (*Cotelydon umbilica*) na may malamán, tila kalasag na dahon, at dilaw-lunting bulaklak.

na·vé·ta *png* [*Esp*] : maliit na hugis bangkang lalagyan ng insenso.

navigation (na·vi·géy·syon) *png* [*Ing*] : nabegasyón.

navigator (na·vi·géy·tor) *png* [*Ing*] : nabegadór; nabegánte.

Na·vó·tas *png* : lungsod na kabilang sa Pambansang Punong Rehiyon.

navy (néy·vi) *png* [*Ing*] : hukbong dagat ng bansa, kasama ang mga sasakyan, himpilan, tauhan, at sistemang nagpapanatili nito.

na·wâ *pnb* : sana naman; maganap sana.

na·wáng *png* [*ST*] : hirap sa paggawa ng isang bagay.

na·wét·wet *png Pol* [*Ifu*] : mababang uri sa lipunan na nagmamay-ari ng maliit na palayan o walang pag-aaring lupa.

ná·wi *png* [*War*] : pino at malinis na piraso ng uway.

naw·náw *png* **1:** simula ng pagdamá; pansin; puna **2:** pag-uugat ng halaman sa lupa **3:** paglago ng kabuhayan **4:** [*Ilk*] bantô.

na·wô-na·wô *pnd* [*Bik*] **:** magduda; maghinala.

na·wóng *png Ana* [*Hil Seb War*] **:** mukha[1].

nay (ney) *pnb* [*Ing*] **1:** hindi **2:** hindi lamang; ngunit.

na·ya·bó *pnr* [*War*] **:** natapon.

ná·yi *png* [*ST*] **:** paggawa nang dahan-dahan.

nay·náy *png* [*ST*] **:** may kakayahang bumalik sa orihinal na haba, hugis, at anyo kapag binanat o binago ang anyo **:** ELÁSTIKÓ.

nay·náy *pnr* [*ST*] **1:** nabulók dahil sa matagal na pagkababad sa tubig **2:** walang palamuti.

ná·yon *png* **1:** maliit na pamayanan **:** ÍLI, VILLAGE **2:** bahagi ng isang bayan o munisipalidad **:** BARANGGAY, BARYO **3:** ang mga tao sa naturang pamayanan.

na·yón *png* [*Hil*] **:** anákan.

ná·yop *png* [*ST*] **:** mga bagay na hinigit o hinila.

náy·pes *png* [*Esp naipe* + *s*] **:** baraha.

náyt·klab *png* [*Ing night club*] **:** pook aliwan kung gabi *Cf* SALÓN, KÁBARÉT.

ná·yuk-ná·yuk *pnr* [*Hil*] **:** malayong-malayo.

Na·za·ré·no *png* [*Esp*] **1:** Hesus **2:** tawag ng mga Hudyo at Muslim sa Kristiyano **3:** katutubo ng Nazareth **4:** isa sa mga sinaunang sektang Hudyo na naging Kristiyano.

Nazareth (Na·za·rét) *png* **:** bayan sa hilagang Israel, at pinaniniwalaang sinilangan ni Hesus.

Nazi (ná·tsi) *png* [*Ing Ger*] **1:** kasapi ng partidong Nationalsozialist sa Germany sa ilalim ni Hitler **2:** panatikong tagasunod ng Nazism.

Nazism (ná·tsi·zim) *png* [*Ing Ger*] **:** mga doktrinang pinairal ng Nationasozialist, kasama ang totalitaryong gobyerno, kontrol ng estado sa lahat ng industriya, superyoridad ng isang lahi, at ganap na kapangyarihan ng fuhrer *Cf* PASISMO.

NB, daglat (en bi) [*Lat*] **:** Nota Bene.

Nb, symbol (en bi) *Kem* [*Ing*] **:** niobium.

NCR, daglat (en si ar) [*Ing*] **:** National Capital Region.

Nd, symbol (en di) *Kem* [*Ing*] **:** neodymium.

Ne, symbol (en i) *Kem* [*Ing*] **:** neon.

Neanderthal man (ni·yan·dér·tal man) *png* [*Ing*] **:** tawag sa sinaunang kalansay ng lahing Homo sapiens na natagpuan noong 1856 sa Neanderthal, lambak sa kanlurang Germany.

neap (nip) *png* [*Ing*] **:** pagbaba at pagtaas ng tubig sa dagat pagkaraan ng una at ikatlong quarter ng buwan.

near (nyir) *pnr* [*Ing*] **1:** malapit **2:** matalik.

near-sighted (nyir-sáy·ted) *pnr* [*Ing*] **:** nakakikita nang malinaw kapag malapit, ngunit malabo ang paningin kapag malayo ang tinatanaw **:** KÁNAP-KÁNAP, MYOPIC.

neat (nit) *png Zoo* [*Ing*] **:** hayop (genus *Bos*) na kapamilya ng báka.

neat (nit) *pnr* [*Ing*] **:** malinis; maayos.

ne·ba·lí·nar *png* [*Iba*] **:** pasiya – *pnd* **mag·ne·ba·lí·nar, ne·ba·li·ná·rin, i·ne·ba·lí·nar**.

ne·bé·ra *png* [*Esp nevera*] **:** sisidlang nagpapanatili ng lamig **:** REFRIGERATOR.

neb·lí·na *png* [*Esp*] **:** angép.

Nebuchadnezzar (né·bu·kad·né·zar) *png* [*Ing*] : hari ng Babylonia at mananakop ng Herusalem.

né·bu·la *png* [*Esp*] **:** bighâ.

neck (nek) *png* [*Ing*] **:** leeg.

neckerchief (nek·er·tsíf) *png* [*Ing*] **:** alampáy **:** BUPÁNDA.

necklace (nék·leys) *png* [*Ing*] **:** kuwintas.

necklace tree (nék·leys tri) *png Bot* [*Ing*] **:** punongkahoy (*Ormosia calavensis*) na mabalahibo ang dalawa o tatlong pares ng dahon, lila ang bulaklak, at sapad na mabalahibo ang bunga.

necklet (nék·let) *png* [*Ing*] **:** anumang palamuti sa leeg, *hal* balahibo.

neckline (nék·layn) *png* [*Ing*] **:** ang gilid sa palibot ng leeg ng damit *Cf* kuwelyo.

necro- (nék·ro) *pnl* [*Ing*] **:** may kinalaman sa patay o pagkamatay.

necrobiosis (nek·ró·ba·yó·sis) *png* **:** bulok na tissue sa bahagi ng katawan.

necrolatry (nek·ró·lat·rí) *png* [*Ing*] **:** labis na pagsamba at paggalang sa patáy.

necromancy (nek·ró·man·sí) *png* [*Ing*] **:** paghula ng kinabukasan sa pamamagitan ng pakikipag-usap sa patáy **2:** kúlam.

necrophilia (nek·ro·fíl·ya) *png* **:** pagkahumaling o kalibugan sa bangkay.

necrophobia (nek·ro·fób·ya) *png* [*Ing*] **:** labis na takot sa patáy o pagkamatay.

necropolis (nek·ró·po·lís) *png* [*Ing*] **1:** sinaunang libingan **2:** malaking libingan na malapit sa lungsod.

necrosis (nek·ró·sis) *png* [*Ing*] **:** pagkamatay ng tissue ng katawan sanhi ng sakit.

nectar (nék·tar) *png* [*Ing*] **:** nektar.

née (ni) *pnr* [*Ing*] **:** isinilang, karaniwang ikinakabit sa pangalan ng babaeng may-asawa upang ipakilala ang kaniyang pangalan sa pagkadalaga.

need (nid) *png* [*Ing*] **1:** kailangan **2:** kakulangan **3:** kagipitan **4:** karukhaan; kahirapan.

needle (ní·del) *png* [*Ing*] **1:** karayom **2:** agúha **3:** aguhón.

needle file (ní·del fayl) *png* [*Ing*] **:** manipis na talim na ginagamit sa paglilinis at pagkikinis ng hiyas.

needy (níd·i) *pnr* [*Ing*] **:** dukha.

neem (nim) *png Bot* [*Ing*] **:** punongkahoy (*Azadirachta indica*) na kapamilya ng mahogany at may mga dahon at balát na nakagagamot.

nefarious (ni·fár·yus) *pnr* [*Ing*] **1:** nápakasamâ **2:** karumal-dumal.

ne·ga·tí·bo *png* [*Esp negativo*] **1:** pahayag, sagot, o kilos na kasalungat ng positibo **:** NEGATIVE **2:** pag-ayaw at paghindi **:** NEGATIVE **3:** simbolo ng subtraksiyon **:** NEGATIVE **4:** imahen sa film na ginagamit upang makagawa ng retrato **:** NEGATIVE **5:** karga ng elektrisidad; elemento ng voltaic cell **:** NEGATIVE.

ne·ga·tí·bong kar·gá png [*Esp negativo+carga*] **:** kargang dala ng elektron at anion**:** NEGATIVE CHARGE.

negation (ne·géy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagtanggi; pagkakailâ **2:** pagpapawalang bisa **3:** kabaligtaran **4:** anumang hindi totoo.

negative (ne·ga·tív) *png* [*Ing*] **:** negatibo.

negative averment (ne·ga·tív a·vér·ment) *png Bat* [*Ing*] **:** alegasyon na negatibo ang anyo ngunit positibo ang nilalaman o epekto, at kailangang magpatunay ang gumagawa ng alegasyon.

negative charge (ne·ga·tív tsarjs) *png* [*Ing*] **:** negatibong karga.

negative covenant (ne·ga·tív ko·ve·nánt) *png Bat* [*Ing*] **:** probisyon sa

isang kasunduan o kontrata na nagbabawal sa empleado na makipagkompetisyon sa pook o pamilihan ng nag-empleo.

negative easement (né·ga·tív ís·ment) *png Bat* [*Ing*] **:** pagbabawal sa estadong maglingkod sa may-ari hinggil sa paggawa ng bagay na maaari sana nitong gawin alinsunod sa batas.

negative list (né·ga·tív list) *png* [*Ing*] **:** mga lunan o sektor na nagbabawal ng dayuhang pamumuhunan.

negative number (né·ga·tív nám·ber) *png Mat* [*Ing*] **:** bilang na higit na mababa sa zero.

negative pregnant (ne·ga·tív prég·nant) *png Bat* [*Ing*] **:** sa paglilitis, isang negatibo na nagpapahayag din ng kahulugang positibo o pagsang-ayon.

negatron (ne·ga·trón) *png Kem Pis* **:** elektron.

né·gay *png* [*Igo*] **:** ulong nakuha sa pakikipaglaban.

né·get *png Mus* [*Tir*] **:** sa Cotabato, uri ng tambol na gawa sa inukang punò ng palma na tinakpan ng balát ng usa.

neglect (neg·lékt) *pnd* [*Ing*] **1:** magwalang bahala **2:** magpabayâ **3:** lumimot.

negligée (neg·li·gí) *png* [*Ing*] **:** damit pambabae na manipis ang tela.

negligence (nég·li·dyéns) *png* [*Ing*] **1:** kapabayaan **2:** *Bat* di-paggawa ng isang tungkulin na itinatadhana ng batas **3:** ang paggawa o di-paggawa na lumilikha ng pinsala sa ibang tao **3:** kawalan ng ingat o malasakit sa karapatan ng ibang tao.

ne·gos·yas·yón *png* [*Esp negociacion*] **1:** talakayan at pagsasaayos ng dalawang panig hinggil sa nilalaman ng transaksiyon o kasunduan **2:** proseso ng pakikipag-ayos.

ne·gós·yán·te *png* [*Esp negociante*] **:** tao na bumibili at nagtitinda ng mga kalakal upang kumita **:** MÁNGANGALAKÁL, KOMÉRSIYANTE.

ne·gós·yo *png* [*Esp negocio*] **1:** trabaho **2:** pamimili at pagtitinda ng mga kalakal upang kumita **3:** tao, sosyo, o korporasyon na naglalayong kumita.

negotiable (ne·gó·sya·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** bukás sa diskusyon o anumang pagbabago **2:** maaaring magbago ayon sa kasunduan o napagkasunduan **3:** maaaring ipagbili o mabili **4:** maaaring ilipat ang pagmamay-ari.

negotiable instrument (ne·gó·sya·ból ins·tru·mént) *png Bat* [*Ing*] **1:** dokumentong saklaw ng mga transaksiyong pinansiyal na maaaring ibenta at bilhin **2:** kasulatang nasasalin o nailipat, *hal* tseke na maaari lamang maendoso kapag pinirmahan ang likod nito.

negotiate (ne·go·syéyt) *pnd* [*Ing*] **:** mag-usap upang makarating sa isang kasunduan **2:** mag-ayos ng gusot **3:** maghanap ng paraan **4: a** palitan ng cash o note ang tseke **b** magbigay ng halaga ng tseke.

negotiation (ne·go·syéy·syon) *png* [*Ing*] **:** negosyasyón.

negotiorum gestio (ne·go·syó·rum hés·tyo) *png Bat* [*Lat*] **:** sa batas sibil, sinumang nagkusang loob kumilos at walang kapangyarihang umakto para sa iba nang walang pahintulot sa layuning ingatan ang negosyo o gawain ng ibang tao.

Neg·rí·to *png Alp* **:** tawag ng mga Espanyol sa mga tao sa Filipinas na pandak, maitim, at kulot ang buhok **:** AGTA.

Ném·ro (níg.ro) *pnr* [*Esp Ing*] **:** hinggil sa itim na lahi ng sangkatauhan, lalo ang nagmula sa Africa, na may kayumanggi hanggang itim na balát, malapad at sapad na ilong, makapal na labi, at kulot na buhok **:** EGOY.

ném·ro *pnr* [*Esp*] **:** maitim.

Négros Bukidnon (ném·ros bu·kíd·non) *png* **:** pangkating etniko na matatagpuan sa Negros Oriental.

Negros Occidental (ném·ros ók·si·den·tál) *png*: lalawigan sa Kanlurang Visayas ng Filipinas, Rehiyon VI.

Negros Oriental (ném·ros or·yen·tál) *png* **:** lalawigan sa Gitnang Visayas ng Filipinas, Rehiyon VII.

Nehemiah (ni·he·má·ya) *png* [*Ing Heb*] **1:** pinuno ng mga Hebrew noong siglo 5 B.C. **2:** sa Bibliya, aklat na nagtataglay ng kaniyang pangalan.

neighbour (néy·bor) *png* [*Ing*] **:** kapitbahay.

neither (né·der, náy·der) *pnr* [*Ing*] **:** hindi ang alinman sa dalawa.

nek·ró·lo·hi·ya *png* [*Esp necrología*] **1:** talá ng mga taong namatay **2:** palatuntunan para sa namatay.

nék·tar *png* **1:** *Bot* matamis na katas ng halaman at nakaaakit sa mga kulisap **2:** *Mit* inumin ng mga diyos **3:** anumang malinamnam na inumin.

nék·ton *png* [*Ing*] **:** hayop na may kakayahang lumangoy.

nél·son *png* [*Ing*] **:** sa bunô, ang paraan ng paghawak o paggapi sa pamamagitan ng pag-ipit sa ulo, batok, at bisig ng kalaban.

nematic (ne·mat·ík) *pnr* [*Ing*] **:** may kaugnayan sa kalagayan ng mga likidong kristal na nakaayos nang patuwid ang mga molecule.

nematocyst (ném·a·to·síst) *png* [*Ing*] **:** anumang invertebrate (*phylum Coelenterata*) na binubuo ng kapsulang may hiblang bumubuga ng lason.

nematode (ném·a·tód) *png Zoo* **:** parasitikong uod (phylum *Nematoda*) na payat at hugis bumbong.

Nembutal (ném·byu·tál) *png Kem* [*Ing*] **:** asin ng pentobarbitone na ginagamit na pampakalma at pampahupa sa panginginig ng katawan.

nemertean (ne·mér·tin) *png Zoo* [*Ing*] **:** uod tubig (phylum *Nemertea*) na mahaba ang katawan, matingkad ang kulay, at karaniwang natatagpuan sa tabing dagat ng Europa.

nemesia (ne·mé·sya) *png Bot* **:** halaman (genus *Nemesia*) sa timog Africa na pinaparami dahil sa angking sarisaring kulay at nagkakaibang anyo ng bulaklak.

Nemesis (Ném·i·sís) *png Mit* [*Gri*] **:** diyosa na naggagawad ng banal na parusa sa kamalian.

nemesis (ném·i·sís) *png* [*Ing Gri*] **1:** makatarungang parusa **2:** pagbagsak dulot nito **3:** ang may kagagawan ng pagbagsak.

nem·ném *pnd* **mag·nem·ném, nem·ne·mín, i·nem·ném** [*Ilk*] **:** magtanim ng galit.

Ne·nè *png* [*Bik Kap Hil Seb Tag*] **:** malambing na tawag ng nakatatanda sa isang babae *var* Ninì **:** ADING, INÉNG, IDÁY, INDÁY, ITÁW.

Né·neng *png* **:** malambing na tawag sa nagdadalagang babae.

néng·neng *png* [*Pan*] **:** masid; tunghay[1] – *pnd* **nu·méng·neng, neng·né·ngan, ma·néng·nesng.**

nen sá·man *pnb* [*Pan*] **:** noón.

neo- (ní·yo) *pnl* [*Ing*] **:** ukol sa bago; binago.

neoclassical (ní·yo·klás·i·kál) *pnr Sin Lit* [*Ing*] **:** may kaugnayan o may kinalaman sa binagong estilo o pagtingin sa klasikong sining, literatura, musika, at iba pa.

neoclassicism (ní·yo·klas·i·síz·em) *png Sin* [*Ing*] **:** artistikong pangkat o estilo na nagsimula sa Roma sa kalagitnaan ng ika-18 siglo.

neocolonialism (ní·yo·ko·lo·nya·líz·em) *png Pol* [*Ing*] **:** paggamit ng panggipit sa ekonomiya, politika, at iba pa upang makontrol o maimpluwensiyahan ang ibang bansa.

neodymium (ni·yo·dím·yum) *png Kem* [*Ing*] **:** metalikong element na kulay mamuti-muting pilak (atomic number 60, symbol **Nd**).

neolithic (ni·yo·lí·tik) *pnr* [*Ing*] **:** may kaugnayan o may kinalaman sa huling bahagi ng Panahong Bato; panahon na pinakikinis ang mga batong kasangkapan at sandata.

neologism (ni·yo·lo·gíz·em) *png* [*Ing*] **:** neolohismo

ne·o·lo·hís·mo *png* [*Esp neologismo*] **1:** bagong salita o pahayag **2:** paghahalo-halo at paggamit ng bagong salita.

neomycin (ni·yo·máy·sin) *png* [*Ing neo+mycin*] **:** antibiyotiko mula sa actinomycete (*Streptomyces fradiae*) at ginagamit para sa impeksiyon ng balat at mata.

neon (né·on, ní·yon) *png Kem* [*Esp Ing*] **:** gas element na walang kulay at walang amoy (atomic number 10, symbol **Ne**).

neonatal (ni·yo·néyt·al) *pnr* [*Ing*] **:** may kaugnayan sa mga bagong panganak.

neonate (ní·yo·néyt) *png* [*Ing*] **:** sanggol na bagong silang.

neon light (ní·yon layt) *png* [*Ing*] **:** túbong may lamáng neon gas at nagbibigay ng sinag na kulay kahel-pula.

neophyte (ní·yo·fáyt) *png* [*Ing*] **1:** baguhán **2:** tao na kapapalit lamang ng relihiyon o paniniwala **3:** tao na kabibinyag lamang **4:** nobisyada.

neoplasia (ní·yo·pléy·sya) *png Med* [*Ing*] **:** pagkabuo at pagtubo ng tumor.

neoplasm (ní·yo·pláz·am) *png Med* [*Ing*] **:** tissue na hindi normal na tumutubò sa ilang bahagi ng katawan.

neo-plasticism (ní·yo·plas·ti·sí·zem) *png Sin* [*Ing*] **:** terminong naglalarawan sa uri ng painting na may heometrikong kapayakan ng kapuwa pahalang at patayong mga linya at gumagamit ng mga pangunahing kulay na itim, puti, at abo.

neoplatonism (ní·yo·pley·to·níz·em) *png* [*Ing*] **:** panrelihiyon at pampilosopiyang sistema batay sa idea ni Plato.

neoprene (ní·yo·prín) *png* [*Ing*] **:** polymer na sintetiko at tila goma.

Neoptolemus (ní·yop·tó·le·mús) *png Mit* [*Ing*] **:** lalaking anak ni Achilles at pumatay kay Priam pagkatapos ng pagkatalo ng Troya.

neoteny (ní·yot·é·ni) *png* [*Ing*] **1:** pananatili sa anyong bata kahit matanda sa edad **2:** sa mga hayop, kakayahang maging tigulang sa sex kahit nasa yugto ng pagiging larva.

neoteric (ní·yo·tér·ik) *pnr* [*Ing*] **1:** bago **2:** moderno.

neotropical (ní·yo·tróp·i·kál) *pnr* [*Ing*] **:** may kinalaman o may kaugnayan sa Gitna at Timog America, bilang heograpikong rehiyon ng mga hayop.

Né·pal *png* [*Ing*] **:** mabundok na bansa sa katimugang Asia sa Himalayas.

nepenthes (ni·pén·tez) *png* [*Ing*] **:** drogang nakapagdudulot ng paglimot sa hinagpis **2:** *Bot* halaman (genus *Nepenthes*) na may hugis-pitsel na dahon.

nephelometer (né·fe·lo·me·tér) *png* [*Ing*] **:** instrumentong ginagamit sa pagtantiya ng sukat at konsentrasyon ng mga particle sa likido.

nephew (né·few) *png* [*Ing*] **:** pamangking lalaki, **niece** kung babae.

nephology (né·fo·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** pag-aaral hinggil sa ulap.

nephrite (néf·rayt) *png* [*Ing*] **:** lunti, dilaw, at puting anyo ng calcium magnesium silicate ng jade.

nephritis (nef·ráy·tis) *png Med* [*Ing*] **:** pamamaga ng rinyon.

nep·nép *png* [*Ilk*] **:** tag-ulan.

ne·po·tís·mo *png* [*Esp*] **:** sa negosyo, politika, at iba pa, ang pagbibigay ng pabor o tungkulin sa kamag-anak.

nep·rí·ti·kó *pnr Med* [*Esp nefrítico*] **:** tao na namamaga ang rinyon.

Neptune (nép·tyun) *png* [*Ing*] **:** Neptuno.

neptunium (nep·tyún·yum) *png* [*Ing*] **:** kemikal na element na radyoaktibo at metaliko (atomic number 93, symbol **Np**).

Nep·tú·no *png* [*Esp*] **1:** *Mit* sinaunang bathala ng tubigan at karagatan ng mga Griyego **2:** karagatan **3:** *Asn* ikawalong planeta mula sa araw **:** NEPTUNE.

nér·bi·yó *png* [*Esp nervio*] **:** nerve.

nér·bi·yós *png* [*Esp nervio+s*] **1:** mga nerve **2:** pagiging matakutin.

nér·bi·yó·so *png* [*Esp nervioso*] **:** tao na may nerbiyos, **ner·bi·yó·sa** kung babae.

nerd *pnr* [*Ing*] **1:** mahina **2:** loko-loko **4:** walang interes.

Nereid (Nér·id) *png* [*Ing*] **1:** isa sa mga satelayt ng planetang Neptune **2:** *Mit* [Gri] sinuman sa mga nimpang dagat; babaeng anak ni Nereus.

nereid (nér·id) *png***:** *Zoo* karniborong uod tubig (pamilya *Nereidae*).

Nereus (Nér·yus) *png Mit* [*Gri*] **:** bathala ng dagat; lalaking anak nina Pontus at Gaea, at ama ng mga nereid.

nerve (nerv) *png Ana* [*Ing*] **:** hugpong ng mga ugat na nagpapabatid ng pandama at kilos sa utak, gulugod, at iba pang bahagi ng katawan.

nerve plant (nerv plant) *png Bot* [*Ing*] **:** maliit na yerba (*Fittonia verschaffeltii*) na mataba ang dahon at maliit at payat ang bulaklak.

nervous (nér·vos) *pnr* [*Ing*] **1:** madaling magalit o mabalisa **2:** may kaugnayan sa nerve o nervous system.

nervous system (nér·vos sís·tem) *png Ana* [*Ing*] **:** network ng espesyalisadong mga cell na nagdadala ng pandama sa iba't ibang bahagi ng katawan.

nescient (nés·yent) *pnr* [*Ing*] **:** walang kaalam-alam; ignorante.

ne·sé·sar·yo *pnr* [*Esp necesario*] **:** kailangan.

ne·sé·si·ta·do *pnr* [*Esp necesitado*] **:** nangangailangan.

-ness (nes) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan, idinadagdag sa panguri, at nagpapahayag ng kondisyon, *hal* tenderness, brightness.

nest *png* [*Ing*] **:** pugad.

Nestor *png Mit* [*Gri*] **:** pinakamatalino at pinakamatanda sa mga Griyego noong digmaang Troya.

Nestorianism (nes·tor·ya·níz·em) *png* [*Ing*] **:** doktrinang Kristiyano hinggil sa paniniwala na si Hesukristo ay may dalawang hiwalay na persona, isang tao at isang banal.

net *png* [*Ing*] **1:** lambat na panghuli ng isda, ibon, at iba pang hayop **2:** tila-engkaheng telang cotton, seda, at rayon na may magkakasinlaking butas at ginagamit na pundasyon ng anumang engkahe **3:** telang may magkakasinlaking butas na ginagamit na kulambo o panghati sa court sa larong tennis, volleyball, badminton, at sepak takraw **4:** *Isp* ang pagtama ng bola sa net **5:** neto.

né·to *png* [*Esp*] **:** kabuuang kita pagkatapos ibawas ang mga nagastos.

nét·work *png* [*Ing*] **1:** ayos ng salit-salit na pahalang at patayong linya tulad ng estruktura ng net **2:** komplikadong sistema ng riles, kanal, at iba pa **3:** pangkat ng mga tao na nagpapalitan ng impormasyon at karanasan para sa layuning pampropesyon at panlipunan **4:** kadena ng mga magkakabit na computer, makina, o anumang operasyon **5:** sistema ng nagkakabit na konduktor pang-elektrika **6:** pangkat ng mga estasyon sa ugnayang pangmadla tulad ng radyo at telebisyon.

net·wór·ker *png* [*Ing*] : kasapi sa isang network.

neume (nyum) *png Mus* [*Ing*] : senyas na nagpapahiwatig ng nota o pangkat ng mga nota sa isang pantig ng kanta.

ne·u·ras·té·ni·kó *pnr [Esp neurasténico]* : tao na may neurastenya.

ne·u·ras·tén·ya *png* [*Esp neurastenia*] : panghihinang mental sanhi ng labis at matagalang pagtatrabaho at pagkapagod ng isip.

neuritis (nyu·ráy·tis) *png Med* [*Ing*] : pamamaga at pananakit ng mga nerve.

neuroanatomy (nyú·ro·a·ná·to·mí) *png* [*Ing*] : anatomiya ng nervous system.

neurogenesis (nyú·ro·dyé·ne·sís) *png* [*Ing*] : pagtubò at pagdevelop ng mga himaymay ng nerve.

ne·u·ró·lo·hí·ya *png* [*Esp neurología*] : agham ng nerve, mga sistema nito, at sakit na umaapekto dito.

ne·u·ró·lo·gó *png* [*Esp*] : manggagamot na dalubhasa sa neurolohiya.

neuromuscular (nyú·ro·mas·kyu·lár) *pnr* [*Ing*] : may kaugnayan sa nerve at kalamnan.

ne·ú·ron *png* [*Ing*] : espesyalisadong cell na naghahatid ng anumang impulse sa nerve.

neuropathology (nyú·ro·pa·tol·o·dyí) *png* [*Ing*] : agham o pag-aaral sa pinagmulan, kalikasán, o sanhi ng sakit na may kinalaman sa nervous system.

neurophysiology (nyú·ro·fi·syo·lo·dyí) *png* [*Ing*] : sangay ng pisyolohiya na tumatalakay sa nervous system.

Neuroptera (nyú·rop·te·rá) *png* [*Ing*] : order ng mga kulisap na lumilipad at kumakain ng kapuwa kulisap.

neuroscience (nyu·ro·sá·yans) *png* [*Ing*] : anumang agham na tumatalakay sa estruktura at funsiyon ng nervous sytem at utak.

neurosis (nyu·ró·sis) *png Sik* [*Ing*] : karamdamang mental na may sintomas ng matinding ligalig ng isip, gaya ng pagkabalisa at pagkamalungkutin.

neurosurgery (nyu·ro·sár·dyi·rí) *png* [*Ing*] : operasyon sa nervous system.

neurotic (nyu·ró·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** sanhi ng, o may kaugnayan sa, neurosis **2:** dumaranas ng neurosis.

neurotomy (nyu·ro·to·mí) *png* [*Ing*] : operasyon sa pamamagitan ng pagputol sa nerve, lalo na upang mawala ang isang pandama.

neurotoxin (nyu·ro·tók·sin) *png* [*Ing*] : anumang lason na lumalaganap sa nervous system.

neurotransmitter (nyu·ró·trans·mít·er) *png* [*Ing*] : kemikal na substance na inilalabas mula sa himaymay ng nerve na nakaaapekto sa paglipat ng impulse sa isang nerve o kalamnan.

neuter (nyú·ter) *pnr* [*Ing*] **1:** walang kasarian **2:** *Gra* pambalaki.

neutral (nyút·ral) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi tumutulong o nagtataguyod sa anumang panig : NEUTRO **2:** walang pinapanigan : NEUTRO **3:** sa mga kulay, hindi matingkad, *hal* kulay abó, itim, puti, at kulay gatas : NEUTRO.

neutrality (nyút·ra·li·tí) *png Bat* [*Ing*] : sa batas pandaigdig, ang legal na kalagayan ng isang bansa na magpahayag ng di-pagsangkot nito sa digmaan ng ibang mga bansa.

neutralize (nyut·ra·láys) *pnd* [*Ing*] **1:** muling balansehin; gawing walang saysay ang taliwas na puwersa o epekto **2:** ibukod ang isang bagay o pook sa pinangyayarihan ng tunggalian.

neutrino (nyut·rí·no) *png Pis* [*Ing*] **1:** neutral na subatomic particle na may mass na malapit sa zero at may kalahating integral na ikot.

ne·ú·tro *png* [*Esp*] : neutral.

neutron (nyút·ron) *png Pis* [*Ing*] : subatomic na particle na ang mass ay kahawig ng proton ngunit walang kargang elektrisidad.

neutron star (nyút·ron star) *png* [*Ing*] : bagay na may pinakamaliit na radius, may mataas na densidad, at binubuo ng neutron na mahigpit ang pagkakapit sa isa't isa.

neutrophil (nyu·tro·fíl) *png* [*Ing*] : sa histolohiya, puting cell ng dugo na madaling mamantsahan ng neutral na tina.

neve (ney·véy) *png* [*Ing*] : lawas ng butil-butil ng niyebe na hindi pa nasisiksik para maging tipak na yelo.

né·ver *pnb* [*Ing*] : hindi o wala kailanman; hindi o wala kahit minsan; hindi o wala kahit isang pagkakataon *Cf* NUNGKA.

nevertheless (ne·ver·da·lés) *pnb* [*Ing*] : kahit na.

new (nu, nyu) *png* [*Ing*] : bago.

new age (nyu eyds) *png* [*Ing*] : kilusan na mayroong alternatibong pananaw sa tradisyonal na kanluraning kultura at may interes sa mga espiritwal, kataka-taka, banal na idea, at anumang may kinalaman sa kalikasan.

newcastle disease (nyu·ká·sel di·sís) *png Med* [*Ing*] : malubhang lagnat dulot ng virus at nakaaapekto sa mga ibon at manok.

New Criticism (nyu krít·i·síz·em) *png Lit* [*Ing*] : kilusan sa panunuring pampanitikan sa United States at Great Britain na nagtatampok sa kahalagahan ng teksto kaysa konteksto, at itinuturing ang pagsasarili ng akda na bukod sa talambuhay ng may-akda o kasaysayang panlipunan.

newly industrialized country (nyú·li in·das·tri·ya·láyzd kán·tri) *png* [*Ing*] : bansang nasa antas ng industriyalisasyon na ipinakikita ng mabilis na paglawak ng industriya at mabilis na pag-unlad ng ekonomiya : NIC.

news (nyus) *png* [*Ing*] **1:** balita **2:** peryodiko.

newsboy (nyús·boy) *png* [*Ing*] : batang nagtitinda at naghahatid ng diyaryo.

newsbrief (nyús·brif) *png* [*Ing*] : maikling balita sa telebisyon, radyo, at diyaryo.

newscast (nyús·kast) *png* [*Ing*] : paghahatid ng balita sa pamamagitan ng radyo at telebisyon.

newscaster (nyus·kás·ter) *png* [*Ing*] : tagahatid ng balita sa pamamagitan ng radyo at telebisyon : NEWSREADER.

newsflash (nyús·flash) *png* [*Ing*] : maikli at mabilisang pagbabalita.

newsletter (nyus·lét·er) *png* [*Ing*] : maliit na peryodiko, karaniwang ilang pahina lamang, at naglalaman ng balita ng isang organisasyon o institusyon.

newsman (nyús.man) *png* [*Ing*] : peryodista.

newspaper (nyus·péy·per) *png* [*Ing*] : peryodiko.

newsprint (nyus·print) *png* [*Ing*] : mababang uri ng papel na karaniwang ginagamit sa paglalathala ng peryodiko.

newsreader (nyus·rí·der) *png* [*Ing*] **:** newscaster.

newsreel (nyús·ril) *png* [*Ing*] **:** maikling pagsasapelikula ng mga balita.

newt (nyut) *png***:** maliit na amphibian sa (family *Salamandridae*) na pantubig at may buntot na ganap ang haba.

New Testament (nyu tés·ta·mént) *png* [*Ing*] **:** Bagong Tipan.

newton (nyú·ton) *png* [*Ing*] **:** SI na yunit ng puwersa (symbol **N**).

newton's law of motion (nyú·tons lo ob mó·syon) *png* [*Ing*] **:** tatlong batas ng paggalaw o motion batay sa sumusunod na mekanika **:** una, nananatiling nakahimpil o nasa unipormeng motion ang lawas sa isang tuwid na linya maliban kung may panlabas na puwersang nagpakilos dito; ikalawa, proporsiyonado ang rate ng pagbabago sa momentum ng gumagalaw na lawas sa puwersa ng nagdudulot ng pagbabago; ikatlo, mayroong pareho at salungat na puwersa ang dalawang lawas na gumagamit ng puwersa sa isa't isa.

new wave (nyu weyv) *png* [*Ing*] **:** estilo ng musikang rock na naging tanyag noong mga huling bahagi ng dekada 1970, nagmula sa punk ngunit higit na sopistikado ang tunog at hindi gaanong agresibo ang pagtatanghal.

New Year (nyu yir) *png* [*Ing*] **:** Bagong Taon.

next *pnr* [*Ing*] **1:** malapit **2:** kasunód.

ng, daglat (en dyi) *pnb* **:** ng gabi; oras pagkaraan ng ikaanim ng hapon at bago ang hatinggabi.

NGO, daglat (en dyi o) *png* [*Ing*] **:** non-governmental organization.

nh, daglat (en eyts) *pnb* **:** ng hapon; oras mula ikaisa ng hapon at bago ang ikaanim ng gabi.

Ni, symbol (én·ay) *Kem* [*Ing*] **:** nickel.

ni *pnh* [*Hil*] **:** nino.

ni *pnt* **:** kahit na, gaya sa "Ni tao ni hayop."

ni *pnu* **1:** nagpapahayag ng pagmamayari at karaniwang sinusundan ng pangalan ng tao, *hal* "Bago ang sapatos *ni* Jona." **2:** nagpapahayag ng tagagawa ng aksiyon at karaniwang sinusundan ng pangalan ng tao, *hal* "Hiniram *ni* Nieves ang aklat."

ni·ád·to *pnr* [*Seb*] **1:** niyon **2:** noón.

ni·a·nà *pnh* [*Seb*] **:** niyán.

ni·á·ya *pnh* [*Iva*] **:** ito.

nib *png* [*Ing*] **1:** tulis ng bolpen **2:** nadurog na kape o anumang legumbre **3:** tulis ng anumang gamit **4:** tukâ ng ibon.

ni·bél *png* [*Esp nivel*] **1:** *Kar* kasangkapan sa pagtiyak kung pantay o patag ang anumang rabaw **2:** sa paggawa ng papel, ang marka ng tubig **3:** pagkakapantáy.

ni·be·lá·do *pnr* [*Esp nivelado*] **:** pantay.

ni·be·las·yón *png* [*Esp nibelacion*] **:** pagpapantay.

Nibelúng *png Mit* [*Ger*] **:** kasapi ng lahi ng mga duwendeng Scandinavian at nagtatago ng ginto at yamang may mahika.

Nibelungelied (ní·bi·lung·e·líd) *png* [*Ger*] **:** tulang Aleman noong ika-13 siglo na naglalarawan ng kuwento sa Edda at nagpapahayag ng buhay at kamatayan ni Siegfried.

ni·bís *pnd* **mag·ni·bís, u·mi·bís, i·ni·bís :** bumaba; lumapag.

nib·níb *png* [*ST*] **:** sasakyang dagat na halos lumubog sa tubig ang pinakakatawan lalo't kung may sakay.

NIC, (en ay si) *png* [*Ing*] **:** newly industrialized country.

nicad (ní·kad *png* [*Ing*] **:** bateryang may anode na nickel at may cathode na cadmium.

nicam (ní·kam) *png* [*Ing*] **:** sistemang digital ng telebisyong British na naghahatid ng senyas na video at may mataas na kalidad ng tunog.

nice (nays) *pnr* [*Ing*] **1:** maganda **2:** maaliwalas **3:** kanais-nais **4:** kaaya-aya.

nicety (náys·ti) *png* [*Ing*] **1:** di-halatang katangian o detalye **2:** katumpakan **3:** masalimuot at pino ang kalidad.

niche (nits) *png* [*Fre*] **1:** uka sa pader ukol sa estatwa; anumang kahawig nito **2: a** pook, trabaho, kalagayan, o tungkulin na angkop na angkop sa isang tao o bagay **:** NITSO[2] **b** isang kaligirang nagdudulot ng mga kailangan sa buhay ng isang organismo o ispisi **:** NITSO[2] **3:** isang espesyalisadong pamilihan **:** NITSO[3].

nichrome (ní·krum) *png Kem* [*Ing*] **:** alloy ng chromium at iron na ginagamit sa paggawa ng alambre at pagpapainit ng mga element.

nickel (ní·kel) *png Kem* [*Ing*] **1:** alinman sa mga substance na makináng, nahuhubog, nababanat, at nagagamit na daluyan ng init ng elektrisidad **2:** matigas at kulay pilak na metal na ginagamit sa paghahalo ng dalawa o higit pang metal (atomic number 21, symbol **Ni**) **:** NÍKEL.

nickname (ník·neym) *png* [*Ing nick+ name*] **:** palayaw.

nicotinamide (nik·o·tin·á·mayd) *png Kem* [*Ing*] **:** walang kulay, maliit na kristal, at nalulusaw sa tubig na solid, ($C_5H_4NCONH_2$) amide ng nicotinic acid at sangkap ng bitamina B-complex na matatagpuan sa karne, atay, isda, at itlog.

nicotinic acid (ník·o·tín·iká·sid) *png Kem* [*Ing*] **:** acid (C_5H_4N COOH) na sangkap ng bitamina B-complex, makukuha sa karne at iba pa, at panlunas sa pellagra.

nictitate (ník·ti·téyt) *pnd* [*Ing*] **:** kumurap-kurap.

ní·do *png* [*Esp*] **:** nakakaing pugad ng ibon.

nidus (ní·dus) *png* [*Ing*] **1:** pook na pinag-iimbakan ng mga itlog ng kulisap **2:** pook na pinag-aalagaan at pinagpapaunlaran ng isang bagay.

niece (nis) *png* [*Ing*] **:** pamangking babae, **nephew** kung lalaki.

niggard (níg·ard) *png* [*Ing*] **1:** tao na labis na kuripot **2:** maramot.

nightbird (nayt bird) *png* [*Ing*] **:** tao na aktibo kung gabi.

nighthawk (náyt·hok) *png* [Ing] **1:** tao na gumagala kung gabi, gaya ng magnanakaw **2:** uri ng ibon (genus *Chordeiles*).

nightingale (náyt·en·géyl) *png* [*Ing*] **:** maliit na ibon (*Luscinia megarhynchos*) na may magandang tinig paghuni, lalo kung lalaki.

nightmare (náyt·meyr) *png* [*Ing*] **1:** bangungot **2:** masamâ at nakatatakot na karanasan.

nightshade (náyt syeyd) *png* [*Ing*] **:** nakalalasong halaman (pamilya *Solanaceae*) na pula ang bunga.

ni·gì *png Bot* **:** matigas na punongkahoy na nabubuhay sa gilid ng tubigan at karaniwang ginagawang poste.

ní·go *png* [*Bik Hil Seb War*] **:** bilao.

ni·gò *png* **1:** kasiya-siya **2:** mabuting kapalaran **3:** kasaganaan.

ni·háng *pnr* **:** pinanipis sa pamamagitan ng pagbibilad.

nihilism (ní·e·liz·ém) *png* [*Ing*] **1:** negatibong mga doktrina, o pagtatakwil sa anumang prinsipyong panrelihiyon at moral **2:** teoryang naninindigan na walang totoong pag-iral ang lahat ng bagay **3:** doktrina ng mga rebolusyonaryong Ruso noong ika-19 siglo at unang bahagi ng ika-20 siglo, na hindi sumasang-ayon sa

umiiral na institusyong pampolitika at panlipunan.

ni·hik *png* [*Tbo*] : pagkikil ng ngipin.

ni·hít *pnr* [*Seb*] **1:** bihira; di-karaniwan **2:** madalang.

ni·íg *png* : matalik na pag-uusap o ugnayan ng dalawang tao – *pnd* **mag·ni·íg, ni·i·gín, pag·ni·i·gín.**

ní·im *pnd* **mag·ní·im, ni·í·min** [*ST*] : basain.

ni·ím *pnd* **mag·ni·ím, ni·i·mín** [*ST*] **1:** bilangin ang tapayan **2:** idiin ang kagat; igtingan.

ni·í·ni *pnr* [*Seb*] : nitó.

ni·ís *png* [*ST*] **1:** matiyagang paglakad, gaya ng pagpapakita ng pagdurusa **2:** lihim na nabunyag at pilit na pinagtakpan.

ní·kat *pnd* **ní·kat, ni·ní·kat** : tinipil na anyo ng **sumikat**.

Nike (náy·ki) *png Mit* [*Gri*] : diyosa ng tagumpay.

ní·kel *png* [*Esp niquel*] **1:** nickel **2:** *Kol* limang sentimos.

ni·ke·lá·do *pnr* [*Esp niquelado*] : binalutan ng nikel.

ni·ke·las·yón *png* [*Esp niquelacion*] : pagbabalot ng nikel sa anumang piraso ng metal.

nik·ník *png Zoo* **1:** [*Kap Tag*] maliit na insektong sumisipsip ng dugo *Cf* HANLÓK, LIMATIK, NUKNÓK, TAGNÓK **2:** [*ST*] maliit na lamok.

ni·ko·tí·na *png* [*Esp nicotina*] : alkaloyd ($C_{10}H_{14}N_2$) na walang kulay, nalulusaw sa tubig, at lubhang nakalalason, karaniwang nakukuha sa tabako.

ni·lá *pnh* [*Hil Seb Tag*] : panghalip na panaong maramihan, ikatlong panauhan, nasa kaukulang paari, sumusunod sa pangngalan, at kumakatawan sa ngalan ng mga taong pinag-uusapan na silang nag-aari, kinauukulan ng bagay, gawain, pangyayaring binabanggit : DA, KARÉLA, NÍNDA, NÍRA.

ni·là *png Bot* [*Kap Tag War*] : punongkahoy (*Scyphiphora hydrophyllacea*) na may malapad at makintab na dahon at mapagkukunan ng bughaw na tina : ANYÍL, TÁYUM.

ní·lad *png Bot* : anyíl.

ni·lag·sák *pnr* [*ST*] : maganda ang pagkakaluto.

ni·la·lá·ngaw *pnr* (ni+la+lá·ngaw) : kalakal, establisimyento, pagtatanghal, o pamilihang walang pumapansin at bumibili.

ní·lay *png* : mag-isip nang malalim na may kalakip na pagsusuring espiritwal; gumawa ng meditasyon – **mag·ni·lay, ni·la·yin** : MEDITASYON, MEDITATION.

ní·ling *png* [*ST*] **1:** lihí **2:** pagkakawangis ng sanggol sa anumang napaglihan ng ina.

ni·lú·bir *png* [*Pan*] : balikáw.

ním·bo *png* [*Esp*] : sínag.

nímbus *png* [*Ing*] **1:** dag-om **2:** sinag sa ulo ng larawan ng santo.

ním·pa *png* [*Esp ninfa*] **1:** uri ng diwatang naninirahan sa tubigan, parang, at kabundukan.

nim·pu·hô *pnr* : nakalupagì *var* timpuhô.

ni·mù *png* [*Kap*] : paghihilamos o paghuhugas ng mukha *Cf* NIMO.

ni·ná *pnu* : pangmaramihan ng **ni**.

ní·nag *png* : radyasyon *Cf* HUNAB, SINGAW.

nincompoop (nín·kom·púp) *png* [*Ing*] : tao na sira ang ulo; luko-luko.

nín·da *pnh* [*Bik*] : nilá.

nine (nayn) *png* [*Ing*] : siyam, nuwebe.

nineteen (náyn·tin) *png* [*Ing*] : labinsiyam.

ninety (náyn·ti) *png* [*Ing*] : siyamnapu.

ní·ngas *png* : pagliyab ng gas o singaw, tulad ng sa kahoy o uling, na sumasailalim sa kombustiyon; bahagi var díngas, língas[1] *Cf* LIYÁB, LAGABLÁB : FLAME[1].

ní·ngas-kú·gon *png Idy* : gawain o proyektong hindi nagtatagal; sa simula lamang masikhay o masipag.

níng·nang *png* [*Kap*] : ihaw; bangí.

ning·níng *png* [*Kap Tag*] : matinding sinag o kináng *Cf* KINÁNG : KÍDLAB, KINTÁB, LUNINGNÍNG, SIGAY, SÍLENG, SILÍNG.

ni·ní *pnh* **1:** [*Kap*] nitó **2:** [*Seb*] ganito.

ní·ni *png* [*ST*] : nabulok na damit.

nin·jut·su *png* [*Jap*] : uri ng martial arts na palihim ang pagkilos at pagatake.

nin·ka·yár *png* [*ST*] : pag-upo nang nakatingkayad.

ní·no *pnh* [*Ilk Tag*] : ibang anyo ng **kanino**; ginagamit sa pagtatanong hinggil sa pagmamay-ari, at isinusunod sa pangalan ng itinatanong, *hal* Bahay nino ito? : IISÁY, KANÁY, KÁNSANG, KÍNSA, NI, SIN-O.

ní·nong *png* [*Ilk Pan Tag*] **1:** pinaikling padrino **2:** lalaking isponsor sa binyag, kumpil, at kasal, **ni·nang** kung babae : AMÁON, MANÍNOY, TEGÁWAN.

Niños Inocentes (nín·yos i·nó·sen·tes) *png* [*Esp*] **1:** araw na gumugunita sa pagpaslang ng mga sanggol bilang pagsunod sa utos ni Herodes; ginugunita tuwing Disyembre 28 **2:** panloloko o panlilinlang sa naturang araw.

ninth (naynt) *pnr* [*Ing*] : ikasiyam.

ni·nu·nò *png* **1:** pinagmulan ng isang angkan o organismo : ANCESTOR, ANTESESÓR **2:** bagay, idea, o estilo na nagsisilbing prototipo **3:** tao na modelo o may impluwensiya sa iba **4:** *Bat* tagapagmana.

nín·ya *png* [*Esp niña*] **1:** balintataw **2:** nucleus ng cell **3:** *Alp* taguri sa batang babae na mula sa angkan ng Espanyol.

nín·ya bo·ní·ta *png* [*Esp niña bonita*] : paboritong babae; **nín·yo bo·ní·to** kung lalaki.

nin·yó *pnh* **1:** panghalip na panaong maramihan, ikalawang panauhan, nasa kaukulang paari at kumakatawan sa ngalan ng mga taong kinakausap na nagmamay-ari, o kinauukulan ng bagay, gawain, at pangyayaring nabanggit, *hal* bahay ninyo, pakana ninyo **2:** gamit sa magalang na paguusap.

niña (nín.ya) *png* [*Esp*] : batang babae, **niño** kung lalaki.

Niño (nín·yo) *png* [*Esp*] : sa mga Kristiyano, taguri sa batang Hesus.

niobium (ni·ú·bi·yúm) *png Kem* [*Ing*] : metalikong element na kahawig ng tantalum ang katangian pangkimika (atómic number 41, symbol **Nb**).

nip *pnd* [*Ing*] **1:** kumitil **2:** kumurot **3:** sumugpo **4:** bumigo **5:** mansipit.

ní·pa *png Bot* [*NOr Kap Hil Ilk Pan Tag War*] : punong palma (*Nypa fruiticans*) na gumagapang ang pinakakatawan at may dahong mabalahibo at malapad *Cf* PAWID : ANÍPA, PINÓK, SASÁ.

ni·pâ-ni·pâ *png Zoo* [*Hil*] : uri ng ahas tubig na kulay kape at maraming tinik.

ní·pay *png Bot* [*Hil Seb Tag*] : baging (*Mucuna gigantea*) na matingkad na lila ang bulaklak, at nababalot ng makunat na súpot ang bunga.

nip-áy *png* [*ST*] : uri ng uod na maliit at parasitiko, at nakapipinsala sa manok.

ni·pís *pnr* [*Bik Hil Mag Seb Tag War*] : kaunting sukat o sakop mulang rabaw hanggang ilalim ng bagay; hindi makapal : HÍMPIS, ÍMPIS, ÍNGPIS, KANIPÍS, LÁPAT[2], LÓBAY, NÍWANG[2].

nipper (níp·er) *png* [*Ing*] **1:** sipit **2:** tiyanì **3:** bukaypato; plais.

nipplé (níp·ol) *png* [*Ing*] **1:** utong **2:** tsupon.

nipplewort (nip·ol·wórt) *png Bot* [*Ing*] **:** payat na damo (*Lapsana communis*) na may maliit na dilaw na bulaklak.

ní·ra *pnh* [*War*] **:** nilá.

ni·rat *png Lit* [*Thai*] **:** tulang nagsasaad ng paglayo ng makata sa kaniyang mahal upang maglakbay at nagsasalaysay ng magagandang tanawing dinaanan.

ni·rí *pnh* **:** hinggil sa bagay na malapit at hawak ng nagsasalita *Cf* NITÓ.

nir·vá·na *png* [*Skr*] **:** sa Budismo, ang pinakamaluwalhating kalagayan na walang paghihirap, lunggati, o pagkakilala sa sarili.

ní·si *png Bot* [*Ilk*] **:** uri ng tambô na ginagamit sa paggawa ng banig.

nis·nís *png* **1:** [*Bik Kap Tag*] pagkagapok ng mga hibla o sinulid ng tela **2:** [*Bik Kap Tag*] pagkagato ng damit dahil sa kalumaan o masamâng pagkakakusot **3:** kapirasong telang ginagamit na panghawak ng palayok **:** POT HOLDER.

ni·tá *pnr* [*Kap*] **1:** niyon **2:** noón.

ni·tá *pnb* **:** nating dalawa **:** NATÁ.

niter (náy·ter) *png Kem* [*Ing*] **1:** potassium nitrate; maputing salt, KNO_3 na ginagamit sa paggawa ng pulbura, paputok, at katulad **2:** sodium nitrate; $NaNO_3$ na ginagamit sa pataba at dinamita.

ní·to *png* [*Ilk*] **:** patuna.

ni·tó *pnh* **:** panghalip na pamatlig sa kaukulang paari na tumutukoy sa tao, bagay, o pangyayaring nagtatataglay ng anumang katangiang ipinahahayag ng nagsasalita na malapit sa kaniya **:** DÁYTOY, ÍNI, ÍTI, KAINÍ, NIÍNI, NINÍ, SINÍ.

ni·tò *png Bot* **1:** [*Bik Hil Seb Tag War*] baging na payat at ilahas, karaniwang ginagawang sombrero at basket **2:** [*Hil Seb Tag*] uri ng pakô (*Ligodium circinnatum*).

ní·tong ha·pón *png Bot* [*nito+na+Hapon*] **:** eletso (*Lygodium japonicum*) na may dahong tila tigib sa kaliskis.

ní·tong-pu·lá *png Bot* [*nito+na+pula*] **:** payat at nakaiikid na halaman na ginagamit na pampadahak o pampadura.

ní·tong-pu·tî *png Bot* [*nito+na+puti*] **1:** eletso (*Lygodium circinnatum*) na mabalahibo at karaniwang itinatanim sa mga hardin **2:** eletso (*Lygodium flexousum*).

ni·tó-ni·tó·an *png Bot* [*nito-nito+an*] **:** uri ng pakô na itinuturing na halamang medisinal at iginagamot sa sakit sa balát.

nitrate (náy·treyt) *png Kem* [*Ing*] **:** salt o ester ng nitric acid.

nitric (náy·trik) *pnr Kem* [*Ing*] **1:** may nitrogen **2:** may kaugnayan sa niter.

nitric acid (nít·rik á·sid) *png Kem* [*Ing*] **:** walang kulay o manilaw-nilaw, sumisingaw, nakapapaso, at nakasisirang likidong HNO_3, natutunaw sa tubig at may malakas na katangian para mag-oxidize.

nitride (náy·trayd) *png Kem* [*Ing*] **:** compound na may dalawang element at higit na elektronegatibo ang nitrogen.

nitrify (náy·tri·fáy) *pnd* [*Ing*] **1:** magoxidize **2:** dagdagan ng nitrogen **3:** ihalo sa nitrogen at compound nito.

nitrile (náy·tril) *png Kem* [*Ing*] **:** alinman sa uri ng mga organikong compound na may formula na RC = N.

nitro- (náy·tro) *pnl Kem* [*Ing*] **:** may nitric acid, niter, o nitrogen.

nitrobenzene (nay·tru·bén·zin) *png Kem* [*Ing*] **:** element ($C_6H_5NO_2$) na mapusyaw na dilaw, nakalalason, at nalulusaw sa tubig.

nitrogen (náy·tro·dyén) *png Kem* [*Ing*] **:** walang kulay, walang amoy, at gaseous na element na bumubuo ng 4/5 ng volyum ng atmospera (atomic number 7, symbol **N**) **:** NITROHÉNO.

nitrogen cycle (náy·tro·dyén sáy·kel) *png Kem* [*Ing*] **:** tuloy-tuloy na pagbabago sa pamamagitan ng kumbersiyon ng nitrogen sa atmospera at mga compound sa lupa na may nitrogen.

nitrogen fixation (nayt·ro·dyén fik·séy·syon) *png Bio* [*Ing*] **:** kumbersiyon ng nitrogen gas sa nitrogenous compound dulot ng bakterya na gumagawa ng nitrogen at maaaring magamit ng lahat na organismo.

nitroglycerine (náy·tro·glis·ár·in) *png Kem Ing* **:** walang kulay, makapal, sumasabog, at bahagyang nalulusaw na likido $CH_2NO_3CHNO_3CH_2NO_3$, inihanda mula sa glycerol na may mga nitric at sulfuric acid.

nit·ró·he·nó *png* [*Esp nitrogeno*] **:** nitrogen.

nitrosamine (náy·tros·a·mín) *png Kem* [*Ing*] **:** alinman sa serye ng mga compound na may formulang R_2NNO.

nitrous (náy·trus) *pnr Kem* [*Ing*] **1:** tumutukoy sa mga compound mula sa niter, may higit na kaunting oxygen kaysa nitric compound **2:** may nitrogen.

nít·so *png* [*Esp nicho*] **1:** puntod na yari sa semento o bato *Cf* LIBINGAN, SEMENTERYO **2:** angkop na pook o posisyon ng isang bagay o tao **:** NICHE[2] **3:** espesyalisado at kumikitang bahagi ng pamilihan **:** NICHE[3] **4:** posisyon o responsabilidad ng tao sa lipunan.

ni·wa·la·ngan *png* [*Ifu*] **:** labay ng sinulid.

ní·wang *pnr* [*Bik Hil Seb*] **:** payat; nipis.

nix *png* [*Ing*] **1:** veto **2:** *Mit* sa kuwentong-bayan ng mga Aleman, ang maliliit na espiritu sa tubig na karaniwang mabuti at mabait.

ni·yá *pnh* [*Bik Tag*] **:** panghalip panaong isahan, ikatlong panauhan, nasa kaukulang paari, at kumakatawan sa ngalan ng pinag-uusapan na siyang nagmamay-ari o kinauukulan ng bagay, gawain, o pangyayaring binabanggit, *hal* bahay niya, bibilhin niya.

ni·yá·man *png* [*Kap*] **:** sarap.

ní·yan *png* [*ST*] **:** ungol ng mga hayop.

ni·yán *pnh* [*Kap Tag*] **:** panghalip pamatlig sa kaukulang paari na tumutukoy sa tao, bagay, hayop, at pangyayaring ipinahahayag ng nagsasalita na malapit sa kaniyang kausap, *hal* Bigyan mo ako niyang hawak mo **:** ITI DÁYTA, KAIYÁN, NIANÀ, SINÂ, TÓNTAN.

ni·ya·ón *pnr* **:** tumutukoy sa mga bagay na malayo at hindi makikita ng nagsasalita at kausap nito.

ni·ya·tà *pnd* **mag·ni·ya·tà, i·ni·ya·tà, ni·ya·tá·in** [*Tau*] **:** magsuri; magsiyasat.

ni·ya·tò *pnh* **:** natin.

ni·yá·wa *png* [*Tau*] **:** kaluluwa.

ni·ya·wa·lí·han *png* [*Tau*] **:** espiritu; kaluluwa.

ni·yé·be *png* [*Esp nieve*] **:** atmosperikong singaw na tumitigas at naging yelong kristal na bumabagsak sa lupa sa anyong taliptip na magaan at puti **:** SNOW.

ni·yéb·la *png* [*Esp niebla*] **:** ulóp.

ni·yóg *png Bot* [*Bik Hil Ilk Iva Mrw Pan Seb War*] **:** palma (*Cocos nucifera*) na may puno, dahon, at bungang napagkukunan ng tabla, inumin,

alkohol, suka, mantika, at iba pang gamit : INNÍYUK, ÍNYUG, LUBÍ, NGÚTNGUT, NYUK, NYUR, NYUY, ÚNGUT.

ni·yóg-ni·yu·gán *png Bot* **1:** ornamental na palumpong (*Quisqualis indica*) na gumagapang, mapusyaw na lunti ang mabalahibong dahon, at mabango ang bulaklak : CHINESE HONEYSUCKLE, BALITÓDHAM, KASÚNBAL, RANGOON CREEPER, TALÉLUNG, TARTÁRAW **2:** palumpong (*Ficus pseudopalma*) na walang sanga at matingkad na lunti ang bunga : LAMÍYOG.

ni·yón *pnr* : panghalip pamatlig sa kaukulang paari na tumutukoy sa mga bagay na malayo ngunit nakikita ng dalawang nag-uusap *Cf* NIYAON : DAYDÍAY, ÍTI, KAITÓ, NIÁDTO, NITÁ, SÁDTO, TONMÁN.

no, daglat (én·o) [*Ing*] : number.

No, symbol (én o) *Kem* [*Ing*] : nobelium.

no *pnr* [*Ing*] : wala.

no *pnb* [Ing] : hindi.

Noah (nó·wa) *png* [*Ing*] : Noe.

no·bá·to *png* [*Esp novato*] **1:** baguhan **2:** nobisyo *var* nobatos, nubato.

no·be·dád *png* [*Esp novedada*] **1:** kaibahan : NOVELTY **2:** anumang bagay na naiiba : NOVELTY **3:** maliit at karaniwang mamahaling laruan o bagay na pandekorasyon : NOVELTY.

no·bé·la *png* [*Esp novela*] **1:** *Lit* inimbentong akdang pasalaysay, karaniwang mahaba, masalimuot, at itinatanghal ang karanasang pantao sa pamamagitan ng konektadong serye ng mga pangyayari : NOVEL **2:** bagay na bago.

no·be·lís·ta *png* [*Esp novelista*] : nagsusulat ng nobela.

nobelium (no·bé·li·yúm) *png Kem* [*Ing*] : metaliko at artipisyal na radyoaktibong element (atomic number 102, symbol **No**).

Nobel Prize (nó·bel prayz) *png* [*Ing*] : pandaigdigang gantimpala sa mga tao na may katangi-tanging ambag sa kemistri, ekonomiya, literatura, kapayapaan, pisika, pisyolohiya, at medisina.

no·bé·na *png* [*Esp novena*] : debosyon na binubuo ng panalanging tumatagal hanggang siyam na araw.

no·bís·ya *png* [*Esp novicia*] : tao na tinanggap sa kongregasyong panrelihiyon at naghahanda para sa ordeng relihiyoso : NOBÁTO.

no·bis·yá·da *png* [*Esp noviciada*] : panahon ng paghahanda ng nobísya para sa isang ordeng panrelihiyon.

nó·ble *pnr* [*Esp*] **1:** may mataas na titulo o ranggo **2:** magiting at responsable.

noble gas (nó·bol gas) *png Kem* [*Ing*] : alinman sa mga gaseous element na helium, neon, argon, xenon, at radon na pawang bumubuo sa Grupong 0 (18) ng periodic table : INERT GAS.

nob·lé·sa *png* [*Esp nobleza*] **1:** kamarhalikahan **2:** kadakilaan; karangalan.

noble savage (nó·bol sá·veyds) *png* [*Ing*] : sinaunang tao na itinuturing na huwaran dahil dalisay ang kalooban kaysa makabagong sangkatauhan.

noblesse oblige (no·blés o·blídz) *png* [*Fre*] : obligasyon ng mga nasa mataas na angkan at posisyon upang kumilos nang marangal at responsable; tuntunin na may kasamang responsabilidad ang bawat pribilehiyo.

nobody (nó·bad·í) *png* [*Ing*] : tao na walang halaga, autoridad, o posisyon.

nobody (nó·bad·í) *pnh* [*Ing*] : walang tao.

Nob·yém·bre *png* [*Esp Noviembre*] : ikalabing-isang buwan ng taon : NOVEMBER.

nób·yo *png* [*Esp novio*] **1:** kasintahang lalaki, **nób·ya** kung babae : BOYFRIEND **2:** lalaking ikakasal, **nób·ya** kung babae : GROOM.

noche (no·tsé) *png* [*Esp*] : gabí.

Noche Buena (no·tse bwé·na) *png* [*Esp*] **1:** gabi bago ang Pasko **2:** salusalo sa hatinggabi bago ang Pasko.

nock (nak) *png* [*Ing*] : ukit sa magkabilang dulo ng búsog na pinagtatalian ng bagting.

nod (nad) *pnd* [*Ing*] **1:** tumango **2:** yumukayok, karaniwan dahil sa tindi ng antok **3:** gumalaw, kung sa dahon na nahahanginan.

node (nowd) *png* [*Ing*] **1:** bukó **2:** bukol **3:** buhól **4:** kulanì.

No·é *png* [*Esp Heb*] : sa Bibliya, patriarkang Hebrew na gumawa ng arkang nagligtas sa kaniyang angkan at mga hayop nang dumating ang dilubyo : NOAH.

noise (noys) *png* [*Ing*] : ingay.

no·gá·les *png* [*Esp nogal+es*] : nakakaing nuwes ng punongkahoy (genus *Juglans*) : WALNUT.

nó·ka·rín *pnb* [*Kap*] : saan.

nok·túr·no *png* [*Esp nocturno*] **1:** gabi **2:** hayop na maliksi, masigla, at gisíng kung gabi.

nó·lens vó·lens *png* [*Lat*] : papayag man o hindi.

Nó·li Me Tán·ge·ré *png Lit* [*Esp Lat*] : unang nobela na isinulat ni Jose Rizal at may literal na pakahulugang "Huwag mo akong salingin."

nolle prosequi (nól·i prós·i·kwí) *png Bat* [*Lat*] : entri sa rekord ng hukom at nagsasaad ng kaso ng nagreklamo o ng prosekyutor.

nó·mad *png* [*Ing*] : tao na walang pirmihang tirahan at palipat-lipat sa iba't ibang pook upang humanap ng ikabubuhay *Cf* LAGALÁG.

no-mán's-land *png* [*Ing*] **1:** hindi okupadong teritoryo **2:** tambakan ng basura **3:** pook na hindi alam ang hanggahan.

nom·brá·do *pnr* [*Esp*] : nominádo.

nom·bram·yén·to *png* [*Esp nombramiento*] **1:** paghirang **2:** pagtatalaga **3:** katungkulan **4:** kasulatan sa pagkakahirang.

nom de plume [*png*] [*Fre*] : pangalang ginagamit o inilalagda sa pag-akda : SAGISAG PANULAT.

no·mén·kla·tú·ra *png* [*Esp nomenclatura*] : set o sistema ng mga pangalan at termino.

no·mi·ná *pnd* **mag·no·mi·ná, i·no·mi·ná, no·mi·na·hín** [*Esp*] **1:** magmungkahi ng pangalan para sa eleksiyon **2:** magbigay o mag-endoso ng pangalan para sa isang tungkulin.

no·mi·ná·do *pnr* [*Esp*] **1:** iminungkahi ang ngalan upang ihalal : NOMBRÁDO **2:** iminungkahi o inendosong ngalan upang gunanap sa isang tungkulin : NOMBRÁDO.

nominál (nom·i·nál) *pnr* [*Ing*] **1:** sa pangalan lamang **2:** nakapangalan **3:** may kaugnayan sa pangalan o mga pangalan.

no·mi·nas·yón *png* [*Esp nominación*] **1:** pagmumungkahi ng pangalan ng tao upang ilahok sa halalan **2:** pagendoso ng pangalan ng tao para gumanap sa isang tungkulin.

no·mi·na·tí·bo *pnr* [*Esp nominativo*] **1:** nominádo **2:** hinirang.

nominative.case (nó·mi·na·tív keys) *png Gra* [*Ing*] : palagyo.

no·mo·grám *png* [*Ing*] : presentasyong grapiko ng mga ugnayan sa panig ng mga kantidad na ang halaga ng isa ay makikita sa simpleng konstruksiyong heometriko.

-nomy (nó·mi) *pnl* [*Ing*] : tumutukoy sa isang panig ng karunungan o ang batas na gumagabay dito, *hal* agronomy, dichotomy.

non- (nan) *pnl* [*Ing*] **:** nagsasaad ng negatibo at kakulangan *hal* non-governmental, non-entity.

nona- *pnl* [*Ing*] **:** siyam.

non-acceptance (nan-ak·sép·tans) *png Bat* [*Ing*] **:** sa kontrata, ang karapatang tanggihan ng bumibili ang mga kalakal dahil may hindi nasunod sa kontrata.

nonage (nón·eyds, nó·neyds) *png* [*Ing*] **:** panahon ng inmaturidad.

nonagenarian (nón·a·dye·nár·yan) *pnr Ing* **:** nonahenaryo.

nó·na·gón *png* [*Ing*] **:** polygon na may siyam na anggulo at siyam na gilid.

no·ná·he·nár·yo *png* [*Esp nonagenario*] **:** siyamnapung taong gulang o nasa pagitan ng siyamnapu at sandaang taon.

non-appearance (nan-a·pír·ans) *png Bat* **:** hindi pagdalo ng isang panig sa hukuman sa takdang panahon ng paglilitis.

non-art (nan-art) *png* [*Ing*] **:** bagay na umiiwas sa pormal na anyo ng sining.

non-combatant (nan-kóm·batánt) *png* [*Ing*] **:** tao o pangkat na hindi kasama o kalahok sa digmaan.

non compos mentis (non kóm·pos mín·tis) *pnr* [*Lat*] **1:** hindi malusog ang isip, gunita, o pang-unawa; wala sa tamang pag-iisip.

nondescript (nan·di·skrípt) *pnr* [*Ing*] **1:** kakaiba **2:** mahirap makilala o matiyak ang uri.

none (nan) *pnh* [*Ing*] **:** wala; walang sinuman o anuman.

nones (nunz) *png* [*Ing*] **1:** sa sinaunang Romanong kalendaryo, ang ikasiyam na araw bago ang pangwalo na isinama sa pagbilang.

non-feasance (nan-fí·zans) *png Bat* [*Ing*] **:** hindi pagganap ng isang dapat gawin.

non-governmental organization (nan-go·vern·mén·tal or·ga·ni·zéy·syon) *png* [*Ing*] **:** samahang pribado o walang kaugnayan sa mga samahan at ahensiya ng pamahalaan **:** NGO.

non-intervention (nán in·ter·vén·syon) *png* [*Ing*] **:** isa sa limang prinsipyo ng mapayapang pag-iral na ipinahayag sa kumperensiyang Bandung at nagbibigay diin sa sobranya ng estado.

nonmetal (nan·mé·tal) *pnr* [*Ing*] **:** pangkat ng mga element sa p block na electronegative, nagbubuo ng neutral at acidic na oxide at binary hydrogen compound.

non-performing assets (nan-per·fórm·ing ás·sets) *png* [*Ing*] **:** hindi kumikitang negosyo na pagmamay-ari at kontrolado ng pamahalaan o anumang institusyong pinansiyal.

nonpolar (nan·pó·lar) *png* [*Ing*] **:** molecule o ion na walang permanente at magkabilang polo.

non possumus (nun pú·syu·mús) [*Lat*] **:** walang kakayahang gumanap sa isang bagay.

non-renewable resources (non-re·nyú·wa·ból re·sór·ses) *png* [*Ing*] **:** anuman sa mga likás na yaman, gaya ng langis, metal, bato, at mineral mula sa minahan at hindi maaaring maparami sakali't maubos.

nonsense (nán·sens) *png* [*Ing*] **:** bagay, salita, o idea na pawang walang kabuluhan at halaga.

non sequitor (non se·ki·tór) *png Pil* [*Lat*] **:** pahayag na nagsasaad na ang konklusyon ay hindi sumusunod nang lohikal sa mga isinuhay na pangungusap.

non-stop (nán-stap) *pnr* [*Ing*] **:** tuloy-tuloy; hindi tumitigil.

nonsuit (nán·sut) *png* [*Ing*] **:** pasiya laban sa naghabla dahil sa hindi pagdating ng kaniyang testigo sa hukuman o dahil sa hindi niya paghaharap ng ebidensiya.

nontariff measure (non·tá·rif mé·syurs) *png* [*Ing*] **:** paghihigpit na ipinapataw ng bansa sa mga inaangkat na kalakal.

nonverbal communication (nan·vér·bal kóm·myu·ni·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** komunikasyong hindi ginagamitan ng nakasulat at binibigkas na salita.

no·ó *png* **:** bahagi ng mukha sa itaas ng mga mata at kilay **:** ÁNGOG, BÉNENG, DAHÌ, KANÚAN, MÓIN, MÓLING.

no·ód *pnd* **ma·no·ód, pa·no·o·rín, i·pa·no·ód :** subaybayan ng tingin ang isang pangyayari o pagtatanghal.

noodle (nú·del) *png* [*Ing*] **:** pansit.

noon (nun) *pnb* [*Ing*] **:** tanghali.

no·ón *pnb* **:** panahong nakalipas **:** ÁNAY, HÁDTO, IDÍ, KAIDTÓ, NEN SÁMAN, SÁDTO.

no·ón *pnt* **:** nang.

noonday (nún·dey) *pnb* [*Ing*] **:** tanghaling tapat.

nó·os *png Zoo* [*War*] **:** pusit.

noose (nus) *png* [*Ing*] **:** silò.

nootropic (nu·tróp·ik) *pnr* [*Ing*] **:** nakapagpapatindi ng pag-iisip at memorya, lalo na upang lunasan ang ilang kaso ng dementia.

no·pál *png Bot* [*Bik*] **:** dilambaka.

noradrenalin (nór·ad·ré·na·lín) *png* [*Ing*] **:** hormone mula sa adrenal medulla at dulo ng nerve na nagsisilbing neurotransmitter.

nor·dés·te *pnr* [*Esp*] **:** hilagang-silangan.

Nór·di·kó *pnr* [*Esp Nordico*] **:** may kaugnayan sa katangian at sa lahi ng Caucasoid na matangkad, bulawan ang buhok, at bughaw ang mata.

norm *png* [*Ing*] **:** norma.

nór·ma *png* [*Esp*] **:** pamantayan; istandard **:** NORM.

nor·mál *pnr* [*Esp*] **1:** sang-ayon sa istandard **2:** regular **3:** walang mental at emosyonal na kapansanan **4:** *Kem* may solute na katumbas ng isang gramo.

nór·te *png* [*Esp*] **:** hilaga.

north (nort) *png* [*Ing*] **:** hilaga.

North Atlantic Treaty Organization (nort at·lán·tik trí·ti or·ga·ni·zéy·syon) *png* [*Ing*] **:** asosasyon ng mga estado sa Europa at Hilagang America **:** NATO.

Northern Samar (nór·dern sá·mar) *png* **:** lalawigan sa Silangang Visayas ng Filipinas, Rehiyon VIII.

North Star (nórt star) *png* [*Ing*] **:** Polaris.

nor·wés·te *png* [*Esp*] **:** hilagang-kanluran.

nose (nows) *png* [*Ing*] **:** ilong.

nostalgia (nos·tál·dya) *png* [*Ing*] **:** lunggating bumalik sa nakalipas na panahon **:** PANGLAW.

nós·tril *png* [*Ing*] **:** isa sa mga butas ng ilong na dinadaanan ng hanging pumapasok sa respiratory system.

not (nat) *pnb* [*Ing*] **:** ginagamit sa pagpapahayag ng paghindi at pag-ayaw.

nó·ta *png* [*Esp*] **1:** talâ **2:** maikling sulat o liham **3:** nakasulat na puná **4:** *Mus* karakter na kumakatawan sa tono **5:** *Kol* titi.

Nó·ta Bé·ne *png* [*Lat*] **:** karaniwang nakasaad sa huling bahagi ng dokumento upang bigyang halaga ang ilang pansin at instruksiyon **:** NB.

notable (nó·ta·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** tanyag; kilala **2:** dakilà **3:** mahalaga.

no·tár·yo púb·li·kó *png* [Esp notario publico] **:** sinumang autorisado ng estado o pamahalaan na mangasiwa

sa mga panunumpa at magpatunay sa pirma : NOTARY PUBLIC.

notary public (nó·ta·rí páb·lik) *png* [*Ing*] : notaryo publiko.

notation (no·téy·syon) *png* [*Ing*] **1:** maikling talâ o nota **2:** pagtatala o pagsusulat sa papel.

notebook (nówt·buk) *png* [*Ing*] : kuwaderno.

noteworthy (nowt·wúr·di) *pnr* [*Ing*] **1:** mahalagá **2:** dakilâ **3:** kapuri-puri.

nothing (nát·ing) *pnr* [*Ing*] : walâ.

nothingness (nat·ing·nés) *png* [*Ing*] **1:** kawalan **2:** kawalang halaga **3:** anumang walang halaga.

notice (nó·tis) *png* [*Ing*] : notisya.

notify (no·ti·fáy) *pnd* [*Ing*] **1:** ipabatid **2:** magpasabi.

no·tís·ya *png* [*Esp*] **1:** paunawa **2:** babala **3:** pagpansin **4:** pagbibigay alám.

noun (nawn) *png* [*Ing*] : pangngalan.

nourish (nár·ish) *pnd* [*Ing*] **1:** magsuplay ng pagkain at sustansiya para mapanatili ang buhay **2:** patatagin.

nourishment (nár·ish·mént) *png* [*Ing*] : pagkain, sustansiya, o anumang nakapagpapanatili ng buhay.

nouveau riche (nu·vo rísh) *png* [*Fre*] : tao na bago pa lamang yumaman at hindi galing sa angkan ng dati nang mayayaman *Cf* BIGLANG-YAMAN : BAGONG-YAMAN.

nouveau roman (nu·vo ró·man) *png Lit* [*Fre*] : estilo ng nobelang French na umiiwas sa tradisyonal na anyo ng nobela.

nouvelle cuisine (nu·vél kwi·zín) *png* [*Fre*] : modernong estilo ng pagluluto na pinahahalagahan ang mga pino at sariwang lahok at makasining na presentasyon.

nouvelle vague (nu·vel vóg) *png Sin* [*Fre*] : bagong uso, kilos, o yugto lalong-lalo na sa sining ng pagsasapelikula ng mga Italian at French.

nó·va *png Ast* [*Ing*] : talà na bigla ang matinding pagliwanag at bahagyang nagbabalik ang orihinal na liwanag pagkaraan nang ilang buwan.

novation (no·véy·syon) *png Bat* [*Ing*] : pagkawalang bisa ng lumang obligasyon dahil sa isang panibagong obligasyon.

novel (nóv·el) *png Lit* [*Ing*] : nobela.

novelist (nóv·e·líst) *png* [*Ing*] : nobelista.

no·vél·la *png Lit* [*Fre*] : akdang pasalaysay na may habang nasa pagitan ng kuwento at nobela.

novellete (nóv·e·lét) *png Lit* [*Ing*] : maikling nobela.

novelty (nóv·el·tí) *png* [*Ing*] : nobedád.

No·vem·ber *png* [*Ing*] : Nobyembre.

novice (nóv·is) *png* [*Ing*] : nobisyada.

noviciate (nu·vís·yeyt) *png* [*Ing*] : nobisya.

now (naw) *pnb* [*Ing*] : ngayon.

nowhere (nó·wer) *pnb* [*Ing*] : wala kahit saan.

nozzle (nózel) *png* [*Ing*] : nguso ng anumang bagay, karaniwang nilalabasan ng likido *Cf* BOKÍLYA.

Np, symbol (én·pi) *Kem* [*Ing*] : neptunium.

nt, daglat (én·ti) *pnb* : ng tanghali; oras pagkaraan ng ikalabindalawa ng tanghali at bago ang ikaisa ng hapon.

nu, daglat (én·yu) *pnb* : ng umaga; oras pagkaraan ng hatinggabi hanggang ikalabindalawa ng tanghali.

nuance (nú·ans) *png* [*Ing*] : bahagyang pagkakaiba ng kahulugan ng salita.

nuclear (nú·kli·yár) *pnr* [*Ing*] : nuklear.

nuclear change (nuk·le·yár tseyns) *png Kem* [*Ing*] : pagbabago sa nucleus ng atom para mabuo ang higit na magaang nuclide mula sa mabibigat na nuclide o ang kabaligtaran nito.

nuclear energy (nuk·le·yár é·ner·dyí) *png Kem* [*Ing*] : init na nabubuo mula sa reaksiyong nuklear.

nuclear family (nuk·le·yár fá·mi·lí) *png* [*Ing*] : pamilyang binubuo ng mag-asawa at ng kanilang mga anak at ampon.

nuclear fission (nuk·le·yár fí·syon) *png Kem* [*Ing*] : paghihiwalay ng mabibigat na nuclide upang maging magaang atom, radyoaktibong particle, at nagbibigay ng enerhiyang nuklear.

nuclear fusion (nuk·le·yár fyú·syon) *png* [*Kem*] [*Ing*] : reaksiyong thermonuclear na ang mga magaang nuclei ay nabubuong mga mabigat na nuclide.

nuclear weapon (nuk·leyár wí·pons) *png* [*Ing*] : malakas na sumasabog na sandata batay sa di-makontrol na pagpapalabas ng enerhiya mula sa atomic nuclei : SANDATANG NUKLEAR.

nuclease (nú·kli·ás) *png Kem* [*Ing*] : enzyme na katalesador sa pagbuwag ng nucleic acid.

nucleic acid (nu·klí·ik ás·id) *png Kem* [*Ing*] : alinman sa mga pangkat ng complex acid sa buháy na cell.

nucleo- (nu·klyú) *pnl* [*Ing*] : tumutukoy sa nucleus; nucleic acid; nuclear.

nucleolus (nu·klyú·lus) *png* [*Ing*] : maliit, bilog, at buong estruktura sa loob ng nucleus na hindi nabibiyak habang may interphase.

nucleon (núk·li·yún) *png Pis* [*Ing*] : proton o neutron na bumubuo ng nucleus.

nucleonics (nu·kli·ón·iks) *png* [*Ing*] : sangay ng agham na tumatalakay ng atomic nuclei lalong-lalo na ang aplikasyon nito sa pang-industriyang inhenyeriya.

nucleoprotein (nu·kli·yu·prú·tin) *png Kem* [*Ing*] : complex na nucleic acid at protina.

nucleoside (nú·kli·yu·áyd) *png Kem* [*Ing*] : organikong compound na binubuo ng purine o pyrimidine base na kaugnay sa sugar.

nucleosynthesis (nú·kli·yú·sin·thi·sís) *png Asn* [*Ing*] : pagbubuong kosmiko ng mga atom na higit na masalimuot sa atom ng hydrogen at karaniwang resulta ng reaksiyong nuklear.

nucleotide (nú·kli·yu·táyd) *png Kem* [*Ing*] : alinman sa uri ng mga ester na nabubuo sa pamamagitan ng interaksiyon ng phosphoric acid at nucleoside.

nucleus (nú·kli·yús) *png* [*Ing*] **1:** gitnang bahagi na bumubuo ng iba pang bahagi : NUKLEO **2:** esperikong mass ng protoplasm na napapalooban ng membrane at makikita sa lahat ng buháy na cell : NUKLEO **3:** masa ng utak : NUKLEO **4:** *Kem* pagaayos ng mga atom : NUKLEO **5:** *Pis* mass sa atom na may positibong karga : NUKLEO **6:** *Asn* solidong bahagi sa ulo ng kometa.

nuclide (nú·klayd) *png Pis* [*Ing*] : atomikong uri na naglalaman ng mga atom na may parehong atomic number at mass number.

nude (nyud) *pnr* [*Ing*] **1:** walang damit; hubo't hubad **2:** walang sapin **3:** larawan o estatwa na hubo't hubad.

nudibranch (nyú·di·brángk) *png Zoo* [*Ing*] : pandagat na gastropod mollusk (suborder *Nudibranchia*) na may talukab na walang silbi at nakalantad ang pinakahasang.

nuée ardente (nyéy ar·dánt) *png Heo* [*Fre*] : mainit na ulap ng gas, abo, at piraso ng lava na ibinuga ng bulkan, kasabay ng pagdaloy ng payroklastik.

Nueva Ecija (nu·wé·va e·sí·ha) *png*: lalawigan sa Gitnang Luzon ng Filipinas, Rehiyon III.

Nueva Vizcaya (nu·wé·va viz·ká·ya) *png*: lalawigan sa Hilagang Kanluran ng Filipinas, Rehiyon II.

nuevo (nwé.vo) *pnr* [*Esp*] : bago.

nug·nóg *pnr* **1:** katabi **2:** malapit **3:** kasunod.

nú·go *png Bot* : damong lemon.

nuisance (nú·sans) *png* [*Ing*] **1:** tao, bagay, o pangyayari na nakagugulo **2:** *Bat* anumang nakasasakit at nakagugulo sa isang indibidwal o komunidad, karaniwang lumalabag sa karapatang legal.

nú·ka *png* [*Seb*] : galis *Cf* TUKÂ.

nuke (nyuk) *png* [*Ing*] : sandatang nuklear.

nuk·le·ár *pnr* [*Esp nuclear*] **1:** may kaugnayan o binubuo ng nucleus : NUCLEAR **2:** tumutukoy o sumasaklaw sa enerhiyang atomiko : NUCLEAR **3:** pinaaandar ng enerhiyang atomiko : NUCLEAR.

nuk·le·ó *png* [*Esp nucleo*] : nucleus.

nuk·nók *png Zoo* [*Bik*] : nikník.

nú·kos *png Zoo* [*Seb*] : pusit.

nu·lí·pi·ká·do *pnr* [*esp nulificado*] **1:** pinawalang bisa **2:** neutral **3:** kanselado.

nu·li·pi·kas·yón *png* [*Esp nulificacion*] : pagpapawalang bisa.

null (nal) *pnr* [*Ing*] **1:** núlo **2:** *Mat* walang laman, karaniwan sa set **3:** walang elemento.

nullah (núl·a) *png* [*Ing*] **1:** sa silangang Indies, ang pabalik-balik na daluyan ng tubig **2:** bangin.

nullify (nal·i·fáy) *pnd* [*pnd*] **1:** pawalang bisa **2:** gawing neutral **3:** ikansela.

nú·lo *pnr* [*Esp*] : walang halaga, epekto, at bisa.

nu·lós *pnd* : anyo ng **bumulos**.

nú·los *pnd* **ma·pa·nú·los** : kusang ipagpatuloy ang inumpisahang gawain.

numb (nam) *pnr* **1:** walang puwersang pisikal at mental upang kumilos at gumawa **2:** manhid.

number (nám·ber) *png* [*Ing*] : numero; bilang.

Numbers (nám·bers) *png* [*Ing*] : sa Bibliya, Mga Bilang.

numdah (núm·da) *png* [*Ing*] : bordadong piyeltrong alpombrang mula sa India.

numen (nú·min) *png* [*Ing*] : namamayaning diwata o espiritu.

nu·me·rá·do *pnr* [*Esp*] : may numero.

nu·me·ra·dór *png* [*Esp*] : makina o gamit na naglalagay ng numero.

numeral (nú·mir·ál) *png* [*Ing*] : salita, titik, o pigura na nagpapakilala ng numero o bilang.

nu·me·ras·yón *png* [*Esp numeracion*) **1:** proseso o resulta ng paglalagay ng numero at pagbibilang **2:** pagkalkula **3:** pagbabasa ng mga bilang.

numerator (nu·mi·rév·tor) *png* [*Ing*] **1:** numerador **2:** *Mat* bahagi ng fraction na nasa taas ng linya, nagsasaad ng bahagi ng kabuuang hati.

numerical (nu·mér·i·kál) *pnr* [*Ing*] **1:** may kaugnayan sa mga numero **2:** nagsasaad ng numero at simbolo nito **3:** tumutukoy sa kakayahang gumawa ng mga bagay na may kinalaman sa numero gaya ng paglutas ng problemang matematiko.

nu·me·ró *png* [*Esp*] **1:** bilang; dami **2:** salita o simbolo na ginagamit sa pagbibilang: BILANG, NUMBER **3:** isa sa mga serye ng bagay : BILANG, NUMBER **4:** isang bahagi ng librong inilathala nang hiwalay : BILANG, NUMBER **5:** alinman sa koleksiyon ng tula at awit : BILANG, NUMBER **6:** bahagi sa palatuntunan : BILANG, NUMBER **7:** isyu ng peryodiko : BILANG, NUMBER.

nu·me·ró·lo·gó *png* [*Esp*] : tao na nag-aaral ng numerolohiya.

numerology (nu·me·ról·o·dyí) *png* [*Ing*] : numerolohiya.

nu·me·ró·lo·hí·ya *png* [*Esp numerolohia*] **1:** panghuhula sa pamamagitan ng mga numero na umiinog sa tao, bagay, o pook **2:** pagkakaayos at pagkasunod-sunod ng mga numero **3:** pag-aaral sa numero na nagsasaalang-alang ng petsa ng kapanganakan ng tao at ang impluwensiya nito sa buhay at kinabukasan.

numerous (nú·mer·ós) *pnr* [*Ing*] **1:** maraming-marami **2:** binubuo ng maraming yunit o indibidwal.

numismatics (nu·miz·mát·iks) *png* [*Ing*] : pag-aaral hinggil sa mga barya, medalya, at mga katulad : NUMISMÁTIKÁ.

nu·mis·má·ti·ká *png* [*Esp numismatica*] : numismatics.

numnah (núm·na) *png* [*Ing*] : telang inilalagay sa ilalim ng siya.

nun (nan) *png* [*Ing*] : madre.

nu·nál *png* [*Esp lunar Ilk Tag*] : likas na marka sa balát na karaniwang itim at nakaumbok : BÍDING, KÁMKAMPÓYO, TALIHALÁT, TALIHATÁ, TALÍNG.

Nunc Dimittis (nungk di·mít·is) *png* [*Lat*] **1:** unang mga salita ni Simeon sa Lucas 2:29-32, "ang mapayapang pamamaalam" **2:** pahintulot na makaalis o magpaalam.

nunciature (nun·syéy·tyur) *png* [*Ing*] : opisina o termino ng serbisyo ng isang nunsiyo.

nuncio (nún·syo) *png* [*Esp Ing*] : nunsiyo.

núng·ka *pnb* [*Esp nunca*] : hindi kailanman : NEVER.

nu·nò *png* **1:** pinagmulan ng isang angkan : APOÓN, APUHÁN, GINIK ANAN, KAAPÓAN, KAAPÚYAN, KATIGULÁNGAN, LAKI IBAI **2:** lolo at lola **3:** *Mit* sa kuwentong-bayan, ang matandang naninirahan sa punso *Cf* DUWENDE, LAMANLUPA, TAONG-LUPA .

nu·nót *pnr* : pinalambot at pinahina ng panahon, puwersa, gamit, at anumang marahas na paraan *Cf* BULBÓG, LAMÓG, LAYLÁY, LUNÓT, LUYLÓY.

nún·sí·yo *png* [*Esp Ing nuncio*] : permanenteng diplomatikong kinatawan ng Papa sa ibang bansa.

nú·nuks *png Mit* : sa mga Muslim, masamang espiritu na naninirahan sa matataas na punongkahoy.

nú·pang *pnd* : anyo ng **sumupang** *Cf* SIBÓL.

nuptial (núp·syal) *pnr* : tumutukoy sa kasal o kasalan.

nurse (nars) *png* [*Ing*] : nars.

nursery (nár·se·rí) *png* [*Ing*] **1:** silid ng sanggol **2:** ibinukod na espasyo ng tahanan para sa mga batà **3:** pook para sa pag-alaga ng halaman, kulisap, isda, hayop, at iba pa.

nurture (núr·tyur) *png* [*Ing*] **1:** anumang kailangan para mabuhay **2:** pag-aalaga at pagpapalaki ng bata **3:** pagtuturo at pagsasanay.

nús·nos *pnd* **mag·nús·nos, i·nús·nos, nus·nú·sin** [*Ilk*] : panipisin ang sinulid upang higit na madaling isuot sa karayom.

Nut *png Mit* : sa Egypt, ang diyosa ng kalangitan.

nut (nat) *png* [*Ing*] **1:** nuwes **2:** maliit na parisukat na metal na pinapasukan ng tornilyo para higpitan ang isang bagay : TUWERKA **3:** ulo **4:** sira ang

ulo **5:** *Kol* bayág **6:** sa instrumentong de-kuwerdas, ang kamagong dinadaanan ng kuwerdas.

nutcracker (nat·krák·er) *png* [*Ing*] **:** pandurog o pambasag ng nuwes **2:** *Zoo* maliit na uwak (genus *Nucifraga*) na nuwes ang tanging kinakain.

Nutcracker man (nat·krák·er man) *png* [*Ing*] **:** palayaw ng Australopithecus.

nuthatch (nát·hats) *png* [*Ing*] **:** alinmang sa ibon (family *Sittidae*) na maliit, maikli ang buntot, at matalim ang tuka.

nutmeg (nát·meg) *png* [*Ing*] **:** matigas at mabangong butó ng bunga ng East Indian tree (*Myristica fragrans*).

nut·nót *png* **1:** himaymay ng telang natatastas **2:** gasgas dahil sa pagkakakiskis.

nutrient (nú·tri·yént) *png* **:** anumang bagay na masustansiya.

nutriment (nú·tri·mént) *png* **1:** masustansiyang pagkain **2:** intelektuwal o makasining na bagay na nakapagpapasigla.

nu·tris·yón *png* [*Esp nutricion*] **1:** proseso ng pagbibigay at pagtanggap ng sustansiya **2:** pag-aaral tungkol sa wasto at balanseng pagkain **:** NUTRITION.

nu·trí·ti·bo *pnr* [*Esp nutritivo*] **1:** nagbibigay ng sustansiya **2:** may kaugnayan sa nutrisyon.

nutrition (nu·trísy·on) *png* [*Ing*] **:** nutrisyon.

nutshell (nát·syel) *png* [*Ing*] **:** báo.

nu·wáng *png Zoo* [*Iba Ilk*] **:** kalabaw **:** ANUWANG.

nú·way *png Bot* **:** uri ng yantok.

nu·wé·be *png* [*Esp nueve*] **:** siyam.

nu·wés *png Bot* [*Esp nuez*] **1:** butó na may matigas at nakakaing laman **:** NUT **2:** prutas na may matigas at magaspang na talukab at nakakain ang laman **3:** gulóng-gulúngan.

nux vomica (nuks vóm·i·ká) *png Bot* [*Ing*] **1:** punongkahoy (*Strychnos nuxvómica*) sa timog Asia na may nakalalasong bunga **2:** bunga ng punong ito.

nuy·nóy *png* **:** pagninilay o ang resulta nito.

nyctalopia (nik·ta·lú·pi·yá) *png Med* [*Ing*] **:** normal ang kondisyon ng mga mata kung araw ngunit hindi nakakakita kung gabi.

nyctitropic (ník·ti·tróp·ik) *pnr* [*Ing*] **:** pag-iba ng posisyon o ang paggalaw ng halaman kung gabi.

nylon (náy·lon) *png, pnr* [*Ing*] **:** matibay at nauunat na substance na ginagawang lubid, tela, at iba pa **2:** lubid, damit, at iba pa na yari dito.

nymph (nimf) *png* [*Ing*] **1:** *Mit* nimpa **2:** maganda at batang babae **3:** kulisap na hindi pa ganap ang pagbabanyuhay.

nymphae (nim·fíy) *png Ana* [*Ing*] **:** labia minora.

nymphalid (ním·fa·líd) *png* [*Ing*] **:** paruparo (family *Nymphalidae*) **2:** anumang kulisap na kabilang sa family *Nymphalidae.*

nymphet (nim·fet) *png* [*Ing*] **1:** kabataang nimpa **2:** kaakit-akit ang sexual na katangian.

nympho (ním·fo) *pnr* [*Ing*] **:** nymphomaniac.

nympholept (nim·fo·lépt) *png* [*Ing*] **:** tao na pinasisigla ng marahas na pagangkin sa nilulunggati.

nymphomania (nim·fo·méy·nya) *png* [*Ing*] **:** labis na lunggating sexual ng isang babae.

nymphomaniac (nim·fo·méyn·yak) *pnr* [*Ing*] **:** may nymphomania.

nystagmus (nis·tág·mus) *png Med* [*Ing*] **:** mabilis at di-mapigilang galaw ng mata.

nystatin (ni·stá·tin) *png* [*Ing*] **:** dilaw na antibiyotiko na ginagamit sa paggamot ng impeksiyong sanhi ng fungus.

nyuk *png Bot* [*Mag*] **:** niyog.

nyuk·nyúk *png* [*Tau*] **:** kadalisayan o kapinuhan ng habi ng tela.

nyur *png Bot* [*Mag*] **:** niyog.

nyuy *png Bot* [*Iva*] **:** niyog.

Nyx (nix) *png Mit* [*Gri*] **:** babaeng personipikasyon ng gabí; anak ni Chaos.

Ngng

Ng, ng (en·dyi) *png*: ikalabinlimang titik sa alpabetong Filipino at binibigkas na **nang**.

Ng, ng (nang) *png*: ikalabindalawang titik sa abakadang Tagalog.

ng *pnt* **1:** pananda ng pangalawang tuwirang nilalayon ng pandiwang palipat *hal* "mag-alaga ng baboy" **2:** titik na ipinapalit sa pangatnig na *na* at pahulaping iniaangkop sa unang salita ng dalawang pinagkakatnig *hal* "talang maliwanag" sa halip na "tala na maliwanag."

ng (nang) *pnu* **1:** ginagamit sa pagpapahayag ng kaukulang paari, *hal* bubong ng bahay **2:** ginagamit na pananda sa kaganapan ng layon ng pandiwa, *hal* "bumili ng tinapay," "binigyan ng pera" **3:** ginagamit na panandang tagaganap ng pandiwang palipat kung hindi ito pangalan ng tao; katapat ng pang-ukol na *ni* o *nina* , *hal* "isinulat ng aming guro," "ipinalimbag ng patnugot."

nga *png* **:** katagang pangmaramihan na iginigitlapi **a** sa salitang pang-ukol na *nasa, hal* na-ngasabahay **b** sa mga pang-abay na *narito, narine, nariyan, naroon,* at *nasaan* **c** sa mga pandiwang banghay sa *ma-, hal* mangatisod, at **d** sa mga pambanghay na *mag-, magsi-,* at *mag-an hal* mangagsipag-aral.

ngâ *pnb* **:** katagang nagbibigay diin sa pagsang-ayon, pagtanggi, pagpapatunay, pakikiusap, o pagbibigay-babala **:** LANTÌ, NANGGÁD, NGANÌ, NGARÚD, PIN[1], YÂ.

nga·báy *png* **:** paninimbang sa pamamagitan ng pagkapit sa anumang mahahawakan, halimbawa, kapag bumababa ng hagdan *Cf* KAPIT, HAWAK – *pnd* **ma·nga·báy, ngu·ma·báy**.

ngá·bil *png Ana* [*Bik Seb War*] **:** labì.

ngab·ngáb *png* [*Ivt Kap Tag*] **1:** pasibasib na pagkagat **2:** pagkagat sa anuman ng sinumang walang ngipin *Cf* HABHÁB – *pnd* **ngab·nga·bín, ngu·mab·ngáb :** BAKNÓT.

ngáb·ngab *pnd* **mag·ngáb·ngab, i·ngáb·ngab, ngu·máb·ngab** [*Hil*] **:** managhoy.

ngab·ngáb *pnr* [*Ilk*] **:** varyant ng **ngubngób**.

ngad·ngád *pnd* **ma·pa·ngad·ngád, i·ngad·ngád, ma·ngad·ngád :** mangudngod; ingudngod.

nga·dyî *png* [*Seb*] **:** dasal; pagdarasal.

ngá·gan *png* [*Iba*] **:** ngalan.

ngak·ngák *png* **1:** [*Kap Tag*] ngalngal **2:** [*ST*] hiyaw **3:** nguyngóy.

nga·lag·ngág *png Ana* [*Bik*] **:** ngalangala.

ngá·lan *png* [*Hil Seb Tag*] **1:** tawag sa tao, hayop, o anumang bagay *var* ngarán *Cf* APELYÍDO, PALÁYAW, TÁWAG **:** LAGYÚ, NGÁGAN, NGAN, NGAÁN – *pnd* **nga·lá·nan, i·ngá·lan 2:** reputasyon; kabantugan.

nga·lan·dá·kan *png* [*nga+landak+an*] **1:** pagkakalat ng balita **2:** paghahambog; pagyayabang; pagpaparangalan *Cf* PARALI – *pnd* **i·pa·nga·lan·dá·kan, ma·nga·lan·dá·kan**.

nga·lá·nga·lá *png Ana* [*Kap Tag*] **:** itaas na bahagi ng loob ng bibig **:** ASNGÁL, LANGAGLANGÁG, NGALAGNGÁG, PELAK, TAWÉN-TÁWEN.

ngá·lap *png* **:** varyant ng **kálap**.

nga·lás *png* [*Bik*] **:** taka.

nga·lat·wát *png* **:** tunog. *Cf* ALALAD, TAGINTING.

ngá·lay *png* **:** pananakit ng katawan at ng alinmang bahagi nito; panganganawit *Cf* NGAWÍT, NGIMAY, MANHID **:** ALIBEGBÉG, BANHÓD, LANGOT, LOKENEN, NGALE – *pnd* **ma·ngá·lay, nga·lá·yin**.

nga·láy *pnr* **:** nauukol sa pamimigat ng alinmang bahagi ng katawan dahil sa pamamalagi sa isang posisyon, pagdadala ng mabigat, o paggawa nang walang tigil.

ngá·li *png* **:** pananakit ng buto dahil sa pagkabagok o pagkabugbog.

nga·lí *png* [*ST*] **:** pananakit ng mga butó dahil sa pagkakagulpi.

nga·lig·kíg *png* **:** varyant ng **kaligkig**.

nga·lí·ma *png* [*ST*] **:** hindi pagbabayad ng piyansa.

nga·li·nga·lî *pnb* [*Kap Tag*] **:** muntik nang gawin o mangyari *var* nganingani **:** DIYUTAYÁN, HAPÍT, NGALNGÁLI, NGANINGÁNI, NGARINGÁRI.

nga·lí·rang *png* **:** kalirang.

ngá·lis *png* [*ST*] **:** buto sa paná.

nga·lís *png* **:** kalis.

nga·lí·sag *png* **:** kalisag.

nga·lí·sag *pnd* **nga·li·sá·gin, ma·ngá·li·sag** [*ST*] **:** patindigin ang buhok.

ngá·lit *png* **1:** matinding galit **:** KAPUNGÓT, PASNÓK, RÚNGSUT, SANÓK – *pnd* **mag·ngá·lit 2:** pagtatagis ng mga ngipin, karaniwan dahil sa galit; lubos na pagkayamot *Cf* IGTÍNG, HIGPÍT, NGALINGÍT, TÍIM **:** ITÍNG – *pnd* **mag·ngá·lit**.

nga·lit·ngít *png* **1:** tunog na likha ng pagngatngat *var* langútngot **:** KAREMKEM, LAGAMÔ **2:** tunog na naririnig sa pagtitiim ng mga ngipin.

ngal·ngál *png* [*Kap Hil Seb Tag*] **1:** mahaba at malakas na pag-iyak *Cf* ATÚNGAL, NGAKNGAK, NGAWÂ, PALÁHAW **2:** daldal **3:** pagkagat sa isang bagay na matigas **4:** [*Ilk*] nguyâ – *pnd* **ngu·mal·ngál, ngal·nga·lán**.

ngál·ngal *pnd* **mag·ngál·ngal, ngu·mál·ngal** [*Hil*] **:** ibunyag ang matagal nang lihim.

ngal·ngál *pnr* [*Kap Hil Seb Tag*] **1:** mahilig magdaldal nang walang kabuluhan **2:** [*Kap Seb Tag*] mapagmaktol; mareklamo.

ngal·ngá·lan *png* **1:** sabay-sabay na iyakan ng mga sanggol o bata; iyakan; angalan; palatakan; palahawan **2:** pag-uusap na walang katuturan; daldalan; satsatan.

ngal·ngá·li *pnb* [*Pan*] **:** ngalingalì.

ngá·lo *png* [*ST*] **:** pananakit ng mga buto dahil sa pagod.

nga·lóg *pnr* **:** kalog.

nga·lós *png* : matinding pagod dulot ng pag-akyat.

nga·lót *pnd* **nga·lu·tín, mag:nga·lót, ngu·ma·lót** [*ST*] : maingay na ngumuya ng matigas na pagkain.

nga·lót *pnr* : duróg dahil sa pagnguya.

nga·lu·bak·bák *png* : pagbaklas ng laman ng bunga ng halaman gaya ng niyog mula sa kinadikitang balat – *pnd* **ma·nga·lu·bak·bák, nga·lu·bak·ba·kín**.

nga·lub·ngób *png* : tunog ng bagay na malutong na malutong : LANGUTNGÓT.

ngá·lug *png Bot* [*Ilk*] : damo.

nga·lu·kab·káb *png* : pagkabakbak o pagkatanggal ng pintura o palitada ng dingding o pader.

nga·luk·tíng *png* : pangangatal ng ngipin dahil sa ginaw *Cf* NGATOG.

nga·lu·ma·tá *png* : pangingitim ng paligid ng mata dahil sa puyát.

nga·lum·ba·bà *png* [*Kap Tag*] : pagtukod ng kamay at braso sa bába o pisngi : KALUMBABÁ, PAGPANAPWAY, PANAMPÁT, PANAMPILÍNG, PUNGKÓ.

nga·lung·kóng *png* : pakiramdam ng matinding lungkot o dalamhati.

nga·lú·nus *png* [*Ilk*] : papak – *pnd* **mag·nga·lú·nus, ngu·ma·lú·nus, nga·lu·nú·sin, ma·nga·lú·nus.**

ngám·ba *png* : pangamba.

nga·mól *pnr* : hindi malinaw magsalita; nauutal.

ngan *png* [*Mag*] : ngalan; pangalan.

ngan *pnr, pnh* [*Kap*] : lahát.

ngá·nay *png* : anyo ng **pangánay**.

ngan·dí *png* : landi; libog tulad ng sa hayop kapag panahon ng lahián : AGMAYÁ, HIGAL, HIMANGGAS, MANMÁYA, PAMÁGAT.

nga·ngá *png* : pagbuka ng bibig.

nga·ngà *png* **1:** nguyáing karaniwang binubuo ng buyo at apog na binalot sa ikmo **2:** [*War*] tuyong sipon.

ngâ-ngâ *pnr* [*Seb*] : utál.

nga·nga·án *png* [*Hil*] : tagpúan ng sapa at dagat.

ngal·ngá·len *png* [*Ilk*] : pangos.

nga·nì *pnb* [*Bik Hil Seb Tag War*] : ngâ.

ngá·nib *png* : anyo ng **panganib**.

nga·ní·nga·ní *png* : nakakabagabag na guniguni.

ngá·ni·nga·nì *pnb* : ngalingalì.

ngá·no *pnb* [*Seb*] : bakit.

ngán·sit *png* [*Bik*] : ngisngís.

nga·pá *pnr* **nga·nga·pá-nga·pá** : hindi malaman kung ano ang gagawin.

nga·pâ *pnd* **ngu·ma·pâ-nga·pâ** : kumapa-kapa sa dilim.

ngá·pit *pnt* [*Bik*] : samakatwid.

ngap·ngáp *png* : pusikit na karimlan; madilim na madilim.

ngá·rab *png Zoo* [*Ilk*] : palikpik ng page mula buntot hanggang likod.

nga·rán *png* [*Pan*] : ngalan.

ngá·rat *png* [*War*] : bangungot.

nga·ret·ngét *png* [*Ilk*] : pagngangalit ng mga ngipin, lalo na kung tulóg.

ngá·ri·án *pnd* **ma·nga·ri·án, nga·ri·a·nín** : maramdaman hanggang sa buto.

nga·rúd *pnb* [*Ilk*] : ngâ.

nga·sáb *png* : maingay na pagnguya ng maraming pagkain.

nga·sál *pnd* **mag·nga·sál, ngu·ma·sál, i·nga·sál** [*Hil*] : magsalita nang walang kabuluhan.

ngá·sang *png Bot* : yerba na tila korales at matatagpuan sa ilalim ng tubig.

ngá·saw *png* : paggalaw ng bunganga ng mga isdang nasa tubig.

ngá·sing *png* [*ST*] **1:** panininghal ng pusa **2:** damdaming nararamdaman din ng kasama.

nga·si·wà *pnd* **ma·nga·si·wà, pa·nga·si·wá·an** : magpatakbo ng isang establisimyento o tanggapan.

ngas·ngás *png* **1:** varyant ng **alingasngas** **2:** ngawngáw.

ngá·sol *png* [*ST*] : kumpas; kilos.

nga·tâ *png* : pagnguya upang makuha ang katas, ngunit hindi nilulunok ang nginunguya – *pnd* **ngu·ma·tâ, nga·ta·ín, mag·nga·tâ**.

nga·tál *png* : varyant ng **katál**.

ngat·ngát *png* : pagsira sa anumang bagay sa pamamagitan ng pagkagat gaya ng ginagawa ng aso, daga, o pusa : NGIBNGÍB.

ngá·to *png* [*Kal*] **1:** daigdig ng mga kaluluwa at ni Kabunyian **2:** [*Ilk*] itaas na bahagi.

nga·tóg *png* : malakas na nginig : DÚSO, KINGKÍNG, KURÓG, LAM-IN, NGÍKI, KAYETKÉT, TAKÍG.

nga·wà *png* : pagsasalita nang masyadong mahaba at malakas.

nga·wâ *png* **1:** paláhaw **2:** ngawngáw.

nga·wí *png* : anumang nakasabit o nakabitin na gumagalaw-galaw dahil sa hangin.

ngá·wid *png* [*Mag*] : linang.

nga·wíl *pnr* : nangingiwi kapag nagsasalita.

ngá·wit *png* : pamamanhid dahil sa tensiyon, pagod, o matagal na hindi paggalaw *var* káwit : BÍNHOD, BINÉG, PÁOL, PISKÉY, TANGLÁY, TÍKAL – *pnd* **ma·ngá·wit**.

ngáw·ngaw *png* [*Hil*] : tunog na likha ng pusa – *pnd* **mag·ngáw·ngaw, ngu·máw·ngaw, i·ngáw·ngaw**.

ngaw·ngáw *png* : walang kabuluhang pagsasalita : NGASNGÁS^2, NGAWÂ^2.

nga·yá *png* [*ST*] : pangahas.

nga·yab·ngáb *png* : ingay na dulot ng pagnguya, lalo na ng matigas na bagay *Cf* LANGUTNGÓT, NGALUTNGÓT.

nga·yat·ngát *png* : ingay o tunog ng pagbasag sa buhangin.

nga·yé·ngey *png* [*Pan*] : nguyngóy.

ngay·ngáy *png* : pagsasalita nang walang patid at sa iisang tono lamang.

nga·yón *pnb* **1:** sa kasalukuyan : NGÉNI, NÁTAN, YANÂ **2:** sa araw na ito : NGÉNI, NÁTAN, YANÂ **3:** sa oras na ito : NGÉNI, NÁTAN, YANÂ.

nga·yu·pa·pà *png* : pagpapakumbabâ; pagpapakababà.

ngem *pnt* [*Ilk*] : ngunì.

ngé·ni *pnb* [*Kap*] : ngayon.

nger·ngér *png* [*Ilk Pan*] **1:** tahol ng aso kung galit at handa nang mangagat **2:** ungol **3:** ngisngís.

ngí·bi *pnd* **mag·ngí·bi, ngu·mí·bi** [*ST*] **1:** pagsimangot, paglabi, at pangunguso ng mga bata **2:** pandidiri sa pagkain.

ngi·bít *png* : pagpilipit ng labi : HIWÎ, HIWÌ, KIWÍT, KOBÍBIT, NGILÍWIT, RONGÁD, TIWÌ.

ngib·ngíb *png* [*ST*] : ngatngat.

ngid·ngíd *png* : gilagid.

ngi·háb *pnr* [*War*] : bungî; ngubngób.

ngí·ki *png* **pa·ngí·ki** : ngatog.

ngik·ngík *png* **1:** [*Kap Tag*] ingay ng mga baboy na naghihintay ng pagkain **2:** [*Kap*] ingít; langitngit.

ngil-ád *pnr* [*Seb*] : masama.

ngí·law *png* **1:** *Zoo* [*Ilk*] langaw **2:** [*ST*] pangingisda nang may ilaw.

ngí·lem *png* [*Pan*] : ngilo.

ngí·lin *png* **1:** pag-iwas sa láyaw **2:** pag-iwas kumain ng bawal, gaya ng karne, sa mga araw na itinakda ng relihiyon : ABSTINÉNSIYÁ^2, 'AYÚNO, BIHÍLYA, PUÁSA.

ngí·ling *png* [*ST*] : pag-aayuno.

ngi·lít *png* [*Bik Seb*] : gilid.

ngi·lí·wit *png* [*Hil*] : ngibít.

ngil·ngíl *png* [*Kap Tag*] **1:** paglikha ng mababang tunog ng iyak na nagpapahiwatig ng pagrereklamo, hindi pagkakontento, pagkayamot, at katulad **2:** pagrereklamo nang may kasamang pang-aabâ sa sarili **3:** nakaiinis na reklamo.

ngi·ló *png* [*Bik Hil Seb War Tag*] : sakit na nararamdaman sa gilid ng ngipin *var* ngingílo : LÍNO, LINYÚ, NGILÉM.

ngi·lû *png* [*Tau*] : gilagid.

ngí·ma *png* : tingá.

ngí·ma·ngí·ma *png Bot* : maliliit na puting fungus.

ngí·may *png* **1:** pagmamanhid dahil sa pagod o matagal na pagkababad sa tubig **2:** kawalang pakiramdam dulot ng anestisya : BINHÓD, KETÁNG, KÍMAY, MISLÓG, NGÍME.

ngim·bu·ló *png* **pa·ngi·ngim·bu·ló** : inggit.

ngí·me *png* [*Kap*] : ngímay[2].

ngí·mel *png* [*Mrw*] : ngísi.

ngi·mì *png* : váryant ng **kimî**.

ngí·mon *pnd* **ngi·mú·nin, mag·ngí·mon** [*ST*] : lunukin ang bagay na nasa bibig tulad ng laway.

ngin·dung *png Mus* [*Samal*] : oyayi.

ngí·ngi *png* [*Ilk*] : ngiti na nakalabas ang ngipin.

ngi·ngí *png* : espasyo sa pagitan ng mga daliri ng kamay at paa *Cf* SIHANG, KIHANG : GINGÌ, NANGUNGURÓG, SALALAKAN, SENGÁT, SIHÂ, SINGÎ.

ngi·ngí *pnd* **mag·ngi·ngí, ngu·mi·ngí, i·ngi·ngí** [*Hil*] : magpakita ng hindi pagkagusto.

ngi·ngí·lo *png* [*Mag*] : ngiló.

ngi·níg *png* : pangangatal nang hindi sinasadya na may mabilis at maikling paggalaw dulot ng takot, ginaw, o lagnat.

ngí·nin *png* [*Igo*] : masasamang espiritu na nakatira sa mga kuweba, nakasasama sa mga babaeng buntis.

ngí·no *png* [*ST*] : patuloy na pagsisilbi ng alila kahit nakahiwalay na sa amo.

ngí·pen *png* [*Ilk Mag Mrw*] : varyant ng **ngípin**.

ngi·pén *png* [*Pan*] : varyant ng **ngípin**.

ngí·pin *png* : sa mga vertebrata, matigas na lawas na nakakabit nang nakahilera sa panga; ginagamit sa pagnguya ng pagkain, bilang sandata at pandepensa *var* ngípan, ngípen, ngipén, ngípon, nipén : ÍPAN, ÚNTO.

ngí·pon *png* [*Bik Hil Seb War*] : varyant ng **ngípin**.

ngí·ri *png* [*ST*] : hindi paggalaw sa isang bagay dahil sa pandidiri.

ngí·rit *png* [*Bik*] : ngísi.

ngi·rít *pnd* **mag·ngi·rít, ngu·mi·rít, i·ngi·rít** [*Hil*] : ipakita ang ngipin.

ngi·rí·yet *png* [*Pan*] : ngísi.

ngir·ngír *png* [*ST*] : gilágid.

ngir·sí *png* [*Ilk*] : ngisi o ngiti.

ngi·sá·el *png* [*Pan*] : ngísi; ngisngís.

ngis·bî *png* [*Kap Hil Seb Tag*] : itsura ng labi kapag lumuluha : HIBÎ, LAMHÌ, MISÚOT, MUSIIG, TIWI, YAMBÌ.

ngí·si *png* [*Kap Hil Seb Tag*] : pagngiti nang banát ang labi at nakalantad ang mga ngipin : MUSÍIG, NGIMEL, NGÍRIT, NGIRSÍ, NGISÁEL, NGITÉG, NGIRÍYET.

ngis·láw *pnd* **ngu·mis·láw, mag·ngis·láw** [*ST*] : humalakhak nang hindi nahihiya at tumatawag sa pansin ng lahat.

ngis·ngís *png* [*Bik Kap Hil Tag War*] : pagngiti o pagtawa nang nakikita ang mga ngipin *var* bungisngís, ngosngós : DANGARÉS, NGANSIT, NGERNGÉR[3], NGISÁEL, NGOSNGÓS.

ngí·ta *png* : pagkikita nang harapan.

ngi·tég *png* [*Mrw*] : ngísi.

ngi·tî *png* **1:** anyo ng mukha na may kalakip na pagningning ng mga mata, tahimik na pag-angat ng magkabilang sulok ng bibig, hindi gaanong gumagamit ng mga muscle gaya sa tawa, at nagpapahiwatig ng kasiyahan, lugod, paggiliw, pagsang-ayon, tinitimping aliw, parikala, at pag-uyam : HÚYOM, ÍMIS, ÍSERO, PAHÍYOM, YUHÚM **2:** maaliwalas, kasiya-siya, mapag-engganyong anyo o hulagway *hal* "ngiti ng araw," "ngiti ng bulaklak" : HÚYOM, ÍMIS, ÍSERO, PAHÍYOM, YUHÚM – *pnd* **ngu·mi·tî, ngit·ti·án, mag·ngi·tí·an**.

ngit·ngít *png* [*Bik Kap Hil Pan Tag*] **1:** matinding galit var ngutngót : KAPUNGÓT, KASINGKÌ, PANGNGÍLET, PUROKPUSOK **2:** kasidhian o tindi ng emosyon o pakiramdam *var* ngutngót : KADULÓM, MÁNGIT, PANANGÍLET, RURÓD.

ngí·wal *png* [*ST*] : pagsimangot, pagngunguso, at paglalabì ng bata kapag naiiyak.

ngi·wî *pnr* : nakatabingi ang bibig *var* hiwî, kiwî, tiwì : DIWÍG, HIBÁT, KIWÍT, PÍWIS, SIBI, WISWÍS.

ngíw·ngiw *png Zoo* **1:** [*Hil*] kuwago **2:** [*Seb*] baháw.

ngiw·ngíw *png* [*Ilk*] : ngusò.

ngi·ya·ma·yó *png* [*ST*] : halimuyak.

ngi·yáw *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] : tunog na likha ng pusa *var* ingáw.

ngo·hód *png pnr* [*Bik*] : bunso.

ngo·lá *png* [*Ilk*] : sapal[3].

ngó·lo *pnd* **i·ngó·lo, mag·ngó·lo** [*ST*] : ilapat ang isang kamay sa isa at ipatong ang mga ito sa ulo.

ngo·ló·gi *png* [*ST*] : pagbaba ng presyo ng kalakal.

ngo·lót *pnd* **ngo·lu·tín, mag·ngo·lót** [*ST*] : pilipitin ang tali o sinulid.

ngó·mi *png* [*ST*] : pagngiwi.

ngó·mon *pnb* [*Bik*] : samantala.

ngó·ngo *pnd* **ngo·ngó·in, mag·ngó·ngo** [*ST*] : nguyain ang pagkain.

ngo·ngò *png, pnr* [*Kap Tag*] : tao na hindi maayos ang pagsasalita dahil may depekto sa dila, ilong, o ngalangala *var* nguhô, nguhók *Cf* BINGÓT : ÁNGES, NGUHÔ, NGUHÓK, PUNGÁ, PUNGÁG, PUNGÁL.

ngor·ló *png* [*ST*] : pag-urong ng uten dahil sa lamig o ginaw *Cf* NGUDLÔ.

ngor·ngá *pnd* **ngor·nga·hín, ngi·nór·nga, mag·ngor·ngá** [*ST*] : pagsipsip ng bubuyog sa katas ng mga bulaklak.

ngos·ngós *png* [*Bik War*] : ngisngis.

ngo·ya·bín *png* [*ST*] : paghawak sa isang bagay para hindi ito mahulog.

ngoy·ngóy *png* [*Ilk*] : varyant ng **nguyngóy**.

ngub·ngób *pnr* : walang ngipin kaya nakalubog ang mga labi *Cf* bungál, bungáw, bungî *var* ngabngáb, ngiháb, pangáb, sungál, ungáb.

ngud·lô *png* [*ST kudlô*] : pag-urong ng bayág dahil sa takot o ginaw *Cf* NGORLÓ.

ngud·ngód *pnd* **ma·pa·ngud·ngód, i·ngud·ngód, ma·ngud·ngód** : madapa at masubsob ang mukha *var* ngudngúd : MÛ-MÔ.

ngúd·ngud *pnd* **mag·ngúd·ngud, ngu·múd·ngud, i·ngúd·ngud** [*Hil*] : umiyak habang bumubulong nang hindi naririnig ng katabi.

ngu·hô *png* [*Seb*] : ngongò.

ngu·hók *png* [*War*] : ngongò.

ngúk·nguk *png* : pagtawag ng unggoy sa kaniyang kasama.

ngú·la *pnr* [*War*] : bingi at pipi.

ngú·lag *png* **1:** pagkalagas ng balahibo ng hayop **2:** luntiang kulay ng kawayan.

ngú·lag *pnd* **ma·ngú·lag** [*Tag kulay*] **1:** mangilabot **2:** mangalisag **3:**

malagas ang mga balahibo o plumahe.

ngu·lang·gé *png* [*Kap*] **:** nguyngóy.

ngu·lá·ngol *png* **:** daíng ng taong nasasaktan dahil nilalatigo *Cf* ÁNGAL, ATÚNGAL.

ngu·lá·ngos *png* [*Kap*] **:** nguyngóy.

ngu·líng *png* **:** pagbawi ng pangako.

ngul·ngól *png* **1:** paangil na pagrereklamo var ngulngul **:** ANUG-ÓG, BAGULBÓL, GUMUDGUMÓD, KÚMOD, NGAYÉNGEY, NGILÁNGIL, NGURUTÓB **2:** pagsupsop sa kendi, pinatigas na pulut, lollipop, o daliri **:** MOLMÓL.

ngúl·ngul *pnd* **mag·ngúl·ngul, ngu·múl·ngul, i·ngúl·ngul** [*Hil*] **:** supsupin ang hinlalaki.

ngu·lób *png* **:** paraan ng pagpapatuyo ng lunting kawayan.

ngu·lug·hóy *png* **:** pagbaluktot dahil sa ginaw o matinding kalungkutan.

ngu·lung·kót *png* **:** pagkawala ng pag-asa; kawalang pag-asa; matinding kalungkutan.

ngú·ngut *png Bot* [*Kap*] **:** niyóg.

ngu·nì *pnt* [*ST*] **:** nagpapahiwatig ng pasubali; sa kabilang dako *Cf* NGUNIT **:** AGAMANKUWÁN, ÁMNA, ÁPANG, DÁPOT, DÁTAPWAT, MÓNTA, NGEM, PÉRO, SUBÁLIT.

ngú·nit *pnt* [*nguni+ at*] **:** makabagong anyo ng **nguni**.

ngu·pin·yó *png* [*Tag kupinyó*] **:** paggigiit na may halong poot.

ngu·rét *png Bot* [*Ilk*] **1:** ibaba ng tubó, malalapit ang bukó at puno ng ugat **2:** tubóng maliliit ang pagitan ng mga bukó **3:** laman o bunga na mula sa lupa, higit na mahimaymay kaysa malaman.

ngu·ró *png* [*Pan*] **:** dulo[1,2].

ngu·rób *png* **1:** [*Bik Hil Seb War*] kahol ng asong nakalabas ang ngipin at galit na galit **2:** [*Seb War*] ungol.

ngus·ngós *png* **1:** *Ana* dulo o tungki ng ilong **2:** murang talbos ng sitaw at katulad na gulay.

ngu·sò *png Ana* [*Bik Tag*] **:** gitnang bahagi ng pang-itaas na labi *var* ngusu **:** BALINGUSNGÚS, KASRÉK, NGIWNGÍW, SIMÓD, SONGÓ, SÚNGAD, SUNGÓ.

ngu·sò *pnd* **i·ngu·sò, ngu·sú·an 1:** patulisin ang nguso **2:** pagturo sa pamamagitan ng nguso.

ngu·su·án *pnr* [*ngusò +an*] **:** malaki ang ngusò.

ngu·tá·ngu·tâ *png* [*Bik*] **:** nguyâ.

ngút·ngot *png* [*War*] **:** sakit bunga ng pinsala sa katawan.

ngut·ngót *png* **1:** pamimilit o pagmamakaawang may kasamang pag-iyak-iyak o pagnguyngoy **:** UNGÓT, INGÍT **2:** nakatagong tunog ng pagngatngat gaya ng ginagawa ng daga sa mga sulok ng silid *var* langutngót, ngotngot, ngalutngót **3:** [*War*] ngitngít.

ngut·ngót *pnd* **mag·ngut·ngót, ngu·mut·ngót** [*Hil Seb War*] **:** kumirot.

ngút·ngut *png* [*Hil*] **:** pananakit ng sugat.

ngu·tô *png* **:** pagdami na naipapahiwatig ng sabayang galaw gaya ng pagdami ng isdang maliliit sa tubig.

ngu·yâ *png* [*Kap Tag*] **:** pagdurog o paggiling sa pamamagitan ng ngipin **:** GATGÁT LÁNGUT, NGUTÁNGUTÂ, PANEPASEPÀ, ÚSANG *pnd* **ngu·mu·yâ, ngu·ya·ín**.

ngu·yá·pit *png* **:** paraan ng pag-akyat sa puno sa pamamagitan ng paglalambitin at pagpapalipat-lipat sa mga sanga *var* ngunyapit.

nguy·ngóy *png* [*Bik Hil War Tag*] **:** walang patid na pag-iyak ng batang nag-aalboroto *var* dangúyngoy, ngóyngoy, tanguyngoy **:** ANGÂ, DUNGÁW, HULHÓL, NGAKNGÁK[3], NGAYÉNGEY, NGULANGGÉ, NGULÁNGOS – *pnd* **mag·nguy·ngóy, i·nguy·ngóy, nguy·ngu·yán**.

ngúy·nguy *pnd* **mag·ngúy·nguy, ngu·múy·nguy, i·ngúy·nguy** [*Hil*] **:** managhoy dahil sa matinding lungkot.

ngu·yó-ngú·yo *png* [*Seb*] **:** kitikiti.

Ñ ñ

Ñ,ñ (en·ye) *png* : ikalabing-anim na titik ng alpabetong Filipino at ikalabimpitong titik sa alpabetong Espanyol; tinatawag na **enye**.

ñacanina (nya·ka·ní·na) *png Zoo* : ahas na malaki, makamandag, at matatagpuan sa Argentina.

ñandubay (nyan·dú·bay) *png Bot* [*Esp*] : uri ng matigas na punongkahoy : NANDÚBAY.

ñan·du·tí (nyan·du·tí) *png* [*Esp*] : pinong engkahe mula sa Paraguay : NANDUTÍ.

ñire (nyí·re) *png Bot* : punongkahoy na tumataas nang 20 m at marami sa Chile.

ñocha (nyó·tsa) *png Bot* : yerbang bromeliad na matatagpuan sa Chile at ginagamit sa paggawa ng lubid o sombrero ang himaymay ng dahon.

ñorbo (nyór·bo) *png* : bulaklak na maliit, napakabango, at karaniwang ipinapalamuti sa mga bintana sa Ecuador at Peru.

ñu (nyu) *Zoo* [*Esp*] : anuman sa antelope (genus *Connochaetes*) na galing sa Africa na may ulong tulad ng toro, kurbadong sungay, at mahabang buntot : GNU, WILDEBEEST.

Oo

O, o *png* **1:** ikalabimpitong titik sa alpabetong Filipino; isang patinig at tinatawag na **o 2:** ikalabintatlong titik sa abakadang Tagalog **3:** ikalabimpito sa isang serye o pangkat **4:** pasulat o palimbag na representasyon ng *O* o *o* **5:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *O* o *o*.

O (o) *png* **:** tipo ng dugo ng tao.

O *pnb* **:** ginagamit sa pagpapakilala ng isang pahayag o tanong, karaniwang nagpapahiwatig ng pag-aalala, paninisi, o agam-agam, *hal* "O, ano ang nangyari sa kanila?," "O, tingnan mo ang nangyari.," "O, ganyan ang paghawak sa batà."

O! *pdd* **1:** bulalas ng pagkagulat, hindi pagsang-ayon, at iba pa: OH! **2:** ginagamit sa pagtawag o pagsamo, bago ang pangalan ng tao o pook, *hal* "O Diyos ko!," "O irog!," "O Davao!": OH! **3:** ginagamit sa pagtawag ng atensiyon o pansin sa tao na kinakausap *Cf* OY!

O, daglat *Ele* [*Ing*] **:** ohm.

O, symbol *Kem* [*Ing*] **:** oxygen.

o *pnt* **1: a** ipinakikilala ang pangalawa sa dalawang alternatibo, posibilidad, o katulad, *hal* puti o itim **b** ipinakikilala ang lahat o hulíng alternatibo, posibilidad, o katulad, *hal* puti, itim, o pula *Cf* OTHERWISE: OR **2:** nagpapakilala ng singkahulugan o pagpapaliwanag ng naunang salita.

-o *pnl* [*Esp*] **:** pambuo ng pangngalan at pang-uri na may kasariang panlalaki, *hal* niño, maestro *Cf* -A.

OA, daglat (ó·ey) [*Ing*] **:** overacting.

oaf (owf) *png* [*Ing*] **1:** tao na katawatawa **2:** tao na tanga o hangal.

oak (owk) *png Bot* [*Ing*] **1:** punongkahoy o palumpong (genus *Quercus*), karaniwang bilugan ang dahon at hugis itlog ang bunga: ENSÍNA, RÓBLE **2:** matigas at matibay na kahoy nito, karaniwang ginagamit sa konstruksiyon at paggawa ng kasangkapan **3:** anumang bagay na gawa sa kahoy na ito.

oakum (ó·kum) *png* [*Ing*] **:** mga himaymay mula sa lumang lubid na ginagamit sa pagtatali ng hugpungan ng mga sasakyang dagat.

OAPEC, daglat (ó·ey·pí·e·sí) [*Ing*] **:** Organization of Arab Petroleum Exporting Countries.

oar (or) *png* [*Ing*] **:** sagwan.

oarfish (ór·fish) *png* [*Ing*] **:** uri ng ribbonfish (*Regalecus glesne*) na malaki, mahaba, sapad ang katawan na humahaba nang 3.66 m to 6.10 m, at naninirahan sa malalim na bahagi ng dagat.

oarweed (ór·wid) *png* [*Ing*] **:** malaking alga (genus *Laminaria*), karaniwang tumutubo sa mabatong baybayíng dagat.

oas (ó·was) *png Bot* **:** punongkahoy (*Harpulla arborea*) na tumataas nang 20 m, may balakbak at bungang may katas na ipinapahid sa balát upang hindi kagatin ng linta.

oasis *png* (o·wá·sis, o·wéy·sis) *png* [*Esp Ing*] **1:** mataba at luntiang pook sa disyerto, karaniwang katatagpuan ng bukal o balon **2:** bagay na nagsisilbing kanlungan at nagdudulot ng kaginhawahan o kapanatagan.

oat (owt) *png* [*Ing*] **:** halamang butil (*Avena sativa*), nililinang sa pook na malamig ang klima.

oatcake (ówt·keyk) *png* [*Ing*] **:** keyk, karaniwang manipis at malutong, at gawa sa oatmeal.

oath (owt) *png* [*Ing*] **1:** pagsumpa, karaniwang sa Diyos, sa katotohanan ng pahayag o sa pagtupad ng gawain **2:** pagsulat ng nasabing pahayag o pangako.

oatmeal (ówt·mil) *png* [*Ing*] **:** giniling na oat, karaniwang ginagawang oatcake.

ob, daglat (ó·bi) [*Lat*] **:** obiit.

Obadiah (o·ba·dá·ya) *png* [*Ing Heb*] **1:** isang propetang Hebrew **2:** pinakamaikling aklat sa Bibliya.

o·bák *png* [*Pan*]**:** kalubkob[1].

o·bá·la·do *png, pnr* [*Esp ovalado*] **:** oval.

ó·ba·ló *png, pnr* [*Esp óvalo*] **:** oval[1].

o·ban-o·ban *png Bot* [*Mnb*] **:** kisang.

o·ba·ráy·tis *png Med* [*Ing ovaritis*] **:** pamamaga ng obaryo, karaniwang pati ng fallopian tube **:** OOPHORITIS, OVARITIS.

o·bár·yo *png* [*Esp ovario*] **1:** *Ana* reproduktibong glandula ng babae na kinalalagyan at lumilikha ng mga ovum at hormone; bahay-bata ng babae *Cf* ITLÓG **:** OVARY **2:** *Bot* ibabang bahagi ng pistil na kinalalagyan ng mga ovule o mga murang binhi: OVARY.

o·bát *png Mit* [*Ifu*] **:** pagsiyap ng idaw, signos na may masusugatan o maaaksidente sa patalim.

o·ba·ya *png* [*Bon*] **:** araw ng pahinga.

ob·bá *pnr* [*Ilk*] **:** kilik.

ob-bu *png* [*Ifu*] **:** bayanihan.

obedience (o·bí·dyens) *png* [*Ing*] **1:** pagsunod; pagiging masunurin **2:** pagsailalim sa tuntunin o autoridad **3:** pagsunod sa batas o utos.

obedient (o·bíd·yent) *pnr* [*Ing*] **:** masunurin.

o·bé·ha *png Zoo* [*Esp oveja*] **:** tupa.

o·be·hé·ro *png* [*Esp ovejero*] **:** pastol[1].

o·bé·lisk *png* [*Ing*] **:** obelisko.

o·be·lís·ko *png* [*Esp obelisco*] **1:** malaki at mataas na posteng bato, hugis kandilang may apat na kanto, karaniwang monolitiko, at tila piramide ang tuktok **:** OBÉLISK **2:** anumang katulad nito: OBÉLISK.

ó·be·lús *png* [*Ing*] **1:** simbolong (†) ginagamit sa pagsulat o paglalathala bilang pananda at nangangahulugang namatay na ang isang tao **2:** pananda (- or ÷) na ginagamit sa mga sinaunang manuskrito upang ituro ang mga taludtod na nakapagdududa, binago, o hindi kailangan.

o·ber·tú·ra *png* [*Esp overtura*] **1:** *Mus* panimula o pambungad na tugtugin

sa komposisyong pang-orkestra, opera, at iba pa *Cf* PASAKÁLYE : OVERTURE **2:** pambungad na negosasyon *Cf* ALÓK: OVERTURE.

obese (o·bís) *pnr* [*Ing*] : obeso.

o·be·si·dád *png Med* [*Esp*] : pagiging obeso: OBESITY.

obesity (o·bé·si·tí) *png* [*Ing*] : obesidad.

o·bé·so *pnr* [*Esp*] : labis sa nararapat na timbang; matabang-mataba : OBESE.

ób·he·tí·bo *pnr* [*Esp objetivo*] **1:** nahihinggil sa materyal na bagay, kasalungat ng konsepto, idea, o paniniwala : OBJECTIVE **2:** may aktuwal na pag-iral o realidad : OBJECTIVE **3:** hindi naaapektuhan ng emosyon, opinyon, at katulad: OBJECTIVE.

ob·hé·to *png* [*Esp objeto*] : layon.

ó·bi *png* [*Jap*]: malapad na paha o sash na pampatong sa kimono at isinusuot sa baywang.

ó·bid *png Zoo* [*Mrw*]: kuto.

o·bí·en *png Bot* [*Ilk*]: anubing.

obiit (ó·bi·ít) *png* [*Lat*] : namatay siya : OB.

o·bis·pá·do *png* [*Esp*] **1:** opisina o ranggo ng isang obispo: BISHOPRIC, SEE[2] **2:** ang diyosesis na pinangangasiwaan ng isang obispo : BISHOPRIC, SEE[2].

o·bis·pál·ya *png* [*Esp obispalía*] **1:** palasyo ng obispo **2:** diyosesis.

o·bís·po *png* [*Esp*] **1:** pinuno ng isang diyosesis: BISHOP **2:** sa ahedres, isa sa dalawang piyesa na pahilis ang paggalaw sa laro : ALPÍL, BISHOP.

ó·bit *png Kol* [*Ing*] : obituary.

obiter dictum (ó·bi·tér dík·tum) *png* [*Lat*] : pahayag ng opinyon ng isang hukom na hindi bahagi sa desisyon ng korte, at hindi kailangang ipatupad.

obituary (o·bi·tsu·wá·ri) *png* [*Ing*] : obitwaryo : ÓBIT.

o·bit·wár·yo *png* [*Esp obituario*] : paunawa o pabatid hinggil sa namatay, karaniwang inilalathala : OBITUARY.

object (ób·jekt) *png* [*Ing*] **1:** materyal na bagay o anumang namamalayan o natatanggap ng mga pandamdam **2:** tao o bagay na pinaglalaanan ng aksiyon o damdamin **3:** *Gra* layon **4:** *Pil* bagay na external sa isip.

object (ob·jékt) *pnd* [*Ing*] : tumutol, o ipahayag ang hindi pagsang-ayon.

objection (ob·jék·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagtutol, o pagpapahayag ng hindi pagsang-ayon; pagsalungat **2:** salungat na katwiran o pahayag.

objectionable (ob·jék·syo·na·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** nagsasanhi ng pagtutol o pagprotesta **2:** opensibo o nakaiinsulto sa isang tao o pangkat, lalo na sa relihiyon, lahi, o pangkating etniko.

objective (ob·jék·tiv) *png* [*Ing*] : layunin; hangarin.

objective (ob·jék·tiv) *pnr* [*Ing*] : obhetibo.

objectivism (ób·jek·ti·ví·sem) *png* [*Ing*] **1:** tendensiya na magbigay diin sa anumang obhetibo o sa external na elemento ng kaalaman **2:** *Pil* doktrinang higit na binibigyang diin ang mga bagay na external sa pagiisip ng tao kaysa mismong pag-iisip o damdamin.

objet d' art (ób·zhe dár) *png* [*Fre*] : maliit na bagay na may kahalagahang pansining.

objurgate (ób·jur·géyt) *pnd* [*Ing*] : sisihin; sumbatan; kagalitan.

ob·las·yón *png* [*Esp oblación*] : pahinungod.

oblate (ob·léyt) *png* [*Ing*] **1:** tao na inilalaan ang sarili sa panrelihiyong pamumuhay sa monasteryo ngunit hindi sumasailalim sa isang orden **2:** deboto ng isang espesyal na gawaing panrelihiyon.

oblate (ob·léyt) *pnr* [*Ing*] : sa spheroid, patag o sapad ang tuktok at ilalim.

oblation (ob·léy·syon) *png* [*Ing*] : pahinungod.

ob·li·gá *pnd* **ob·li·ga·hín, mang-ob·li·gá, ma·ob·li·gá** [*Esp obligar*] **1:** ipagawa o ipatupad ang isang bagay alinsunod sa batas, utos, konsiyensiya, o puwersa **2:** ipasunod ayon sa batas at moralidad, tulad ng pangako, kontrata **3:** gawing sapilitan.

ob·li·gá·do *pnr* [*Esp*] **1:** may obligasyon **2:** pilít; sápilitán.

ob·li·gas·yón *png* [*Esp obligación*] **1:** anumang kinakailangáng gawin o tuparin ayon sa batas, kaugalian, at iba pa *Cf* PANANAGÚTAN, TUNGKÚLIN : OBLIGATION **2:** ang pagsasakatuparan ng mga ito: OBLIGATION.

obligate (ób·li·géyt) *pnd* [*Ing*] : bigyan ng obligasyon; isailalim sa legal o moral na obligasyon.

obligation (ob·li·géy·syon) *png* [*Ing*] : obligasyon.

ob·li·gá·to *pnr Mus* [*Ita*] **1:** kailangan o hindi maaaring mawala **2:** kailangan; hinihingi.

obligatory (ob·li·ga·tó·ri) *pnr* [*Ing*] : obligatoryo.

ob·li·ga·tór·yo *pnr* [*Esp obligatorio*] **1:** nagpapataw ng moral o legal na obligasyon : OBLIGATORY **2:** sápilitán; puwersahan : OBLIGATORY.

obligee (ób·li·dyí) *png* [*Ing*] **1:** *Bat* **a** tao na may legal na karapatang umasa sa isang tao upang tumupad sa kaniyang obligasyon **b** tao na may bond na pinanghahawakan **2:** tao na nagbigay ng pabor, serbisyo, o benepisyo.

ób·li·gór *png* [*Esp*] : tao na may tungkuling gumanap ng obligasyon, alinsunod sa kontrata o iba pang legal na proseso.

ob·lík *pnr* [*Ing oblique*] **1:** nakahilig; hilíg : OBLÍKWO, OBLIQUE **2:** *Mat* hindi perpendikular ang axis sa base ng patág na rabaw: OBLÍKWO, OBLIQUE **3:** hindi tuwirang ipinahayag; malabo: OBLÍKWO, OBLIQUE **4:** *Ana* hindi kaagapay o hindi nakakrus sa mahabang axis ng katawan : OBLÍKWO, OBLIQUE **5:** *Bot* hindi pantay ang mga gilid ng dahon : OBLÍKWO, OBLIQUE **6:** *Gra* hinggil sa kaso bukod sa nominatibo o bokatibo: OBLÍKWO, OBLIQUE.

ob·lík·wo *pnr* [*Esp obliquo*] : oblik.

oblique (ob·lík) *pnr* [*Ing*] : oblik.

ob·li·te·ras·yón *png* [*Esp obliteración*] **1:** pagbura sa bakás: OBLITERATION **2:** pagbura o pagsira ng mga sulat, tanda, at iba pa: OBLITERATION **3:** sa patolohiya, pagsasara ng bútas o pagtatanggal ng mga bahagi na maaaring magdulot ng sakít : OBLITERATION.

obliterate (ob·lí·te·réyt) *pnd* [*Ing*] **1:** pawiin o alisin ang lahat ng bakas; wasakin nang lubusan **2:** burahin.

obliteration (ob·li·te·réy·syon) *png* [*Ing*] : obliterasyon.

oblivion (ob·lív·yon) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan ng pagkawala; pagkalimot **2:** amnestiya; kapatawaran.

oblivious (ob·lív·yus) *pnr* [*Ing*] **1:** laging nakalilimot; walang naaalala **2:** hindi namamalayan; hindi nababatid.

ób·long *pnr* [*Ing*] **1:** biluhaba **2:** higit ang lápad kaysa taas.

obloquy (ób·lo·kwí) *png* [*Ing*] **1:** panunuligsa dahil sa kahihiyan o masamang reputasyon **2:** paninira; pang-aabuso.

obnoxious (ob·nók·syus) *pnr* [*Ing*] **1:** nakamúmuhî o nakasúsuklám ang asal **2:** nakayayamot; nakagagambala.

Ó·bo *png* **:** Manuvu.

o·bò *pnr* [*Bik*] **:** sakbibi.

ob-ób *png* [Igo]**:** seremonya upang maparami ang iniimbak na tubig.

oboe (o·bów) *png Mus* [*Ing*] **:** balingkinitan at tila túbong instrumento na hinihipan, yari sa kahoy, at may dalawang lingguweta.

oboist (ó·bo·wíst) *png* [*Ing*] **:** tao na tumutugtog ng oboe.

o·ból *png* [*Ifu*] **:** paghabi ng tela – *pnd* **mag-o·ból, u·mo·ból, i·o·ból**.

o·bor-o·bor *png* [*Mrw*] **:** tila payong na bandila.

ób·ra *png* [*Esp*] **1:** gawain **2:** pagtatae pagkaraan ng enema o pagpupurga.

ob·rá *pnr* [*Esp*] **:** maaari; katanggaptanggap.

ób·ra de má·no *png* [*Esp*] **:** gawangkamay.

ób·ra ma·és·tra *png* [*Esp*] **1:** pinakatampok o itinatanging likha ng tao, karaniwan sa sining **:** MASTERPIECE **2:** anumang mahusay na gawa o likha **:** MASTERPIECE.

ób·ras pí·as *png* [*Esp*] **1:** mga gawaing pangkawanggawa; kawanggawa **2:** noong panahon ng Espanyol, ang pondo na nalilikom mula sa abuloy na pangkawanggawa.

ób·ras púb·li·kás *png* [*Esp obras públicas*] **:** pagawaing-bayan.

ob·ré·ro *png* [*Esp*] **:** manggagawa.

obscene (ob·sín) *pnr* [*Ing*] **:** malaswa.

obscenity (ob·sí·ni·tí) *png* [*Ing*] **1:** pagiging obscene **:** OBSENIDÁD **2:** salita o kilos na malaswa**:** OBSENIDÁD.

obscurant (obs·kyú·rant) *png* [*Ing*] **1:** tao na nagsusumikap na hadlangan ang paglaganap ng kaalaman **2:** tao na ikinukubli o inililingid ang kahulugan ng pahayag, tula, at iba pa.

obscurantism (obs·kyu·ran·tí·sem) *png* [*Ing*] **:** pagsalungat sa pagsulong o pagkalat ng kaalaman **:** OSKURANTÍSMO.

obscure (obs·kyúr) *pnr* [*Ing*] **1:** malabo o hindi tiyak ang kahulugan; mahirap maunawaan **2:** madilim; malamlam **3:** hindi lantad o hindi hayag **4:** kubli.

obscurity (obs·kyú·ri·tí) *png* [*Ing*] **1:** kalabuan **2:** pahayag o kahulugan na hindi tiyak**:** OSKURIDÁD **3:** kalagayang hindi kilala o hindi alam **:** OSKURIDÁD **4:** tao o bagay na hindi kilala o hindi mahalaga **:** OSKURIDÁD.

obsecration (ob·si·krév·syon) *png* [*Ing*] **:** pagsusumamo.

ob·se·ni·dád *png* [*Esp*] **:** obscenity.

ob·sé·no *pnr* [*Esp*] **:** malaswa.

obsequies (ób·sik·wíz) *png* [*Ing*] **1:** seremonya sa libing **2:** libing.

obsequious (ob·sík·wi·yús) *pnr* [*Ing*] **1:** sumusunod nang may mababang loob **2:** may katangiang mababa ang loob.

ob·ser·bá *pnd* **mag·ob·ser·bá, ob·ser·ba·hán** [*Esp observar*] **1:** panoorin; masdan; magmasid *Cf* MANMÁN, MATYÁG **:** OBSERVE **2:** tingnan nang mabuti; bigyan ng pansin**:** OBSERVE.

ob·ser·ba·dór *png* [*Esp observador*] **:** tagamasid; tagapagmasid, **ob·ser·ba·dó·ra** kung babae.

ob·ser·bas·yón *png* [*Esp observación*] **1:** pansin[2] **2:** pagmamasid **3:** ang mga natipong impormasyon bunga ng pagmamasid.

ob·ser·ba·tór·yo *png* [*Esp observatorio*] **:** silid o gusaling may mga aparato para sa pagmamasid ng mga pangyayaring astronomiko, meteorolohiko, at katulad **:** OBSERVATORY.

observance (ob·sér·vans) *png* [*Ing*] **1:** proseso ng pagtupad o pagsunod sa batas, tungkulin, kaugalian, at iba pa **2:** pagdaraos ng isang pagdiriwang sa pamamagitan ng seremonya, at katulad **3:** seremonya o paraan ng pagdaraos **4:** tuntunin o kaugaliang dapat sundin **5:** sa simbahang Katoliko Romano **a** tuntunin o disiplina ng isang orden **b** ordeng tumutupad sa tuntunin o disiplina **6:** pagtupad **7:** pamimitagan.

ob·sér·vant *pnr* [*Ing*] **1:** nanonood o nagmamasid nang maingat **2:** mabilis sa pagpuna o pagpansin **3:** maingat sa pagsunod ng batas, kaugalian, at iba pa.

observation (ób·ser·vév·syon) *png* [*Ing*] **1:** obserbasyon **2:** pagsunod o pagtupad **3:** pagdiriwang o pagdaraos **4: a** sa nabegasyon, súkat ng altitude o azimuth ng lawas **b** impormasyong hango dito.

observatory (ob·ser·va·tó·ri) *png* [*Ing*] **:** obserbatoryo.

observe (ob·sérv) *pnd* [*Ing*] **1:** obserba **2: a** sundin o tuparin ang kautusan, batas, patakaran, at iba pa **b** panatilihin ang kaayusan o pamamaraan **c** itanghal, tulad ng seremonya **d** ipagdiwang o idaos.

ob·sér·ver *png* [*Ing*] **1:** tagamasid **2:** mánonóod; miron **3:** tao na dumadalo sa mga kumperensiya, at katulad, upang magtala ng mahahalagang impormasyon, gayong hindi siya kalahok **4:** sa militar, tao na nagmamasid ng kilos ng kaaway.

obsess (ob·sés) *pnd* [*Ing*] **:** mahumaling; pangibabawan ng isip o damdamin.

obsession (ob·sé·syon) *png* [*Ing*] **:** humaling.

ob·ses·yón *png* [*Esp obsesión*] **:** humaling.

obsidian (ob·sí·dyan) *png* [*Ing*] **:** maitim at tila kristal na bato mula sa bulkan, na nabuo mula sa tumigas na lava.

obsolescent (ob·só·le·sént) *pnr* [*Ing*] **1:** nawawalan ng silbi **2:** nawawala na sa paggamit o panahon, tulad ng lumang makina, armas, at iba pa.

obsolete (ób·so·lít) *pnr* [*Ing*] **:** obsoleto.

ob·so·lé·to *pnr* [*Esp*] **1:** wala nang silbi **:** OBSOLETE **2:** lipás na; laos na**:** OBSOLETE **3:** *Bio* hindi pa buo o hindi pa ganap, kung ihahambing sa katangian ng ibang kaanyo nito.

obstacle (óbs·ta·kél) *png* [*Ing*] **:** obstakulo.

obs·tá·ku·ló *png* [*Esp obstáculo*] **:** sagabal; hadlang **:** OBSTACLE.

obs·tét·ra *png Med* [*Esp*] **:** obstetrician.

obstetric (obs·tét·rik) *pnr* [*Ing*] **:** obstetrik.

obstetrician (obs·te·trí·syan) *png Med* [*Ing*] **:** tao na obstetriks ang propesyon **:** obstétra.

obstetrics (obs·té·triks) *png Med* [*Ing*] **:** obstetriks.

obs·tét·rik *pnr* [*Ing* obstetric] **:** tumutukoy sa obstetriks at sa panahong bago at pagkaraan ng panganganak **:** OBSTETRIC.

obs·tét·riks *png Med* [*Ing obstetrics*] **:** sangay ng medisina ukol sa pagpapaanak, pangangalaga, at paggamot sa kababaihan kaugnay ng panganganak *Cf* GYNAECOLOGY **:** OBSTETRICS, OBSTETRÍSYA.

obs·tet·rís·ya *png Med* [*Esp obstetricia*] **:** obstetriks.

obstinate (óbs·ti·néyt) *pnr* [*Ing*] **1:** matigas ang ulo; hindi masupil **2:** sumusunod lamang sa sariling opinyon, paniniwala, at iba pa **3:** matagal ang paggaling, tulad ng sakít.

obstreperous (obs·tré·pe·rús) *pnr* [*Ing*] **1:** sumasalungat sa puwersa sa maingay at di-masupil na pamama-

raan **2:** maingay; magulo; maligalig.

obstruct (obs·trákt) *pnd* [*Ing*] **1:** harangin; pahirapang dumaan **2:** hadlangan o salungatin ang pagdaan, pag-unlad, pagsulong, at iba pa.

obstruction (obs·trák·syon) *png* [*Ing*] **:** obstruksiyon.

obstructive (obs·trák·tiv) *pnr* [*Ing*] **:** nagsasanhi o nagtatangkang gumawa ng hadlang.

obs·truk·si·yón *png* [*Esp obstrucción*] **1:** anumang sanhi ng sagabal o hadlang **:** OBSTRUCTION **2:** kalagayan o pagsasagawa nito **:** OBSTRUCTION.

obtain (ob·téyn) *pnd* [*Ing*] **1:** kumuha; magkamit **2:** makuha; maabot; mabigyan **3:** maging laganap; maging uso.

obtrude (ob·trúd) *pnd* [*Ing*] **1:** maging kapansin-pansin dahil nakayayamot **2:** isulong o ihayag ang sarili, opinyon, at iba pa; makialam.

obtrusive (ob·trú·siv) *pnr* [*Ing*] **1:** kapansin-pansin dahil nakayayamot **2:** isinusulong o inihahayag ang sarili, opinyon, at iba pa.

obtuse (ob·tyús) *pnr* [*Ing*] **1:** mahinang umintindi **:** OBTÚSO **2:** hindi matalim o hindi matalas ang mga gilid **:** OBTÚSO **3:** *Mat* sa anggulo, higit sa 90° ngunit mababa sa 180°**:** OBTÚSO.

ob·tú·so *png* [*Esp*] **:** obtuse.

o·bud-o·bud *png Zoo* [*Mrw Sml Tau*] **:** buging.

o·bu·las·yón *png* [*Esp ovulación*] **:** paglikha ng mga ovum o mga ovule; pangingitlog **:** OVULATION.

obverse (ob·vérs) *png* [*Ing*] **1: a** panig ng sensilyo, medal, at katulad na kinalalagyan ng ulo o pangunahing disenyo **b** tawag sa disenyong ito **2:** harap, itaas, o tamang panig ng isang bagay **3:** katumbas o katapat ng isang katotohanan o pangyayari.

ob·vért *pnd* [*Ing*] **1:** baligtarin o ibaling ang isang bagay upang mailantad ang isang panig ng rabaw **2:** sa lohika, palitán ang proposisyon upang lumikha ng panibagong proposisyon mula sa isang negatibong panag-uri, *hal* Walang tao na inmortal = Lahat ng tao ay mortal.

obviate (ób·vi·yéyt) *pnd* [*Ing*] **:** iwasan o di-pansinin ang isang pangangailangan, kahirapan, hadlang, at iba pa.

obvious (ób·vi·yús) *pnr* [*Ing*] **:** madaling makita, makilala, o maunawaan.

occasion (o·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** okasyon.

occassional (o·kéy·syo·nál) *pnr* [*Ing*] **:** okasyonal.

occident (ók·si·dént) *png* [*Ing*] **1:** kanluran **2:** sa malaking titik **a** ang Kanluran **b** kanlurang Europa **c** Europa, America, o ang dalawang bansang ito na kaiba sa Orient **3:** anumang iba sa sibilisasyon ng silangan.

occidental (ók·si·dén·tal) *png, pnr* [*Ing*] **1:** kanluranin **2:** katutubo ng Kanluran.

Occidental Mindoro (ók·si·dén·tal min·dó·ro) *png* **:** lalawigan sa Timog Katagalugan ng Filipinas, Rehiyon IV.

occiput (ók·si·pút) *png Ana* [*Ing*] **:** likod na bahagi ng ulo o bungo.

occlude (ok·lúd) *pnd* [*Ing*] **1:** isara ang mga bútas ng balát o siwang **2:** *Kem* sumipsip at panatilihin ang gas o iba pang substance **3:** isara ang panga upang magdikit ang mga ngipin **4:** *Mtr* mabuo ang occlusion.

occlusion (ok·lú·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagsasara ng siwang **2:** kagat ng mga ngipin kapag nakasara ang panga **3:** *Mtr* penomena na nananaig ang lamig na masa ng hangin laban sa init na nagdudulot ng maligamgam na hangin.

occult (o·kúlt) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi abot o saklaw ng ordinaryong kaalaman; supernatural **2:** itinago o inilihim; sekreto **3:** mistikal; nakaugnay sa mahika **4:** *Med* hindi madaling maunawaan ng karaniwang pagsusuri o pagsisiyasat.

occultism (o·kul·tí·sem) *png* [*Ing*] **:** okultismo.

occupant (ók·yu·pánt) *png* [*Ing*] **:** okupante.

occupation (ók·yu·péy·syon) *png* [*Ing*] **:** okupasyon.

occupational (ók·yu·péy·syo·nál) *pnr* [*Ing*] **:** tumutukoy sa okupasyon o hanapbuhay.

occupy (ók·yu·páy) *pnd* [*Ing*] **:** okupa.

occur (o·kér) *pnd* [*Ing*] **1:** mangyari **2:** maisip.

occurrence (o·ké·rens) *png* [*Ing*] **:** pangyayari.

ocean (ów·syan) *png* [*Ing*] **:** karagatan.

oceanarium (ów·sya·nár·yum) *png* [*Ing*] **:** malaking aquarium para sa pag-iingat ng mga nilaláng dagat.

Oceania (ow·syán·ya) *png* [*Ing*] **:** mga pulo ng sentral at timog Pasipiko at mga karatig dagat.

oceanic (ow·syá·nik) *pnr* [*Ing*] **1:** tumutukoy, katulad, o malapit sa karagatan **2:** malawak; malaking-malaki.

Oceanid (ów·sya·níd) *png Mit* [*Gri*] **:** sinuman sa mga babaeng anak ni Oceanus at Tethys; diyosa ng karagatan.

Ocean Island (ów·syan áy·land) *png* [*Ing*] **:** Banaba.

oceanographer (ów·sya·nó·gra·fér) *png* [*Ing*] **:** oseanograpo.

oceanography (ów·sya·nó·gra·fí) *png* [*Ing*] **:** oseanograpiya.

Oceanus (o·syá·nus) *png* [*Ing Gri*] **1:** *Mit* anak ni Uranus at Gaea, at ama ng mga diyosa sa karagatan o mga Oceanid at mga diyos ng ilog **2:** malaking tubigan na ligid ng lupa, at pinaniniwalaang pinagmulan ng mga ilog, lawa, at iba pa.

OCEB, daglat (ó·si·é·bi) [*Esp oros, copas, espada Tag bastos*] **:** sa sakla, barahang sama-sama kung tayaan.

ocellus (ó·se·lús) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* tipo ng mata na karaniwan sa mga invertebrate **2:** marka na tila mata, tulad ng sa balahibo ng paboreal o pakpak ng paruparo.

ocelot (ó·si·lót) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* feline (*Felis pardalis*) na may tila leopard na balahibo at katutubo sa Gitna at Timog America **2:** tawag sa balahibo nito.

oche (ó·ki) *png* [*Ing*] **:** sa darts at iba pang laro, linyang nagsisilbing hanggahan ng manlalaro sa pagtira.

ocher (ó·ker) *png* [*Ing*] **:** okre.

ochlocracy (ok·lók·ra·sí) *png Pol* [*Ing*] **:** pamamahala o pamumuno ng masa.

o' clock (o klák) *pnb* [*Ing*] **1:** tumutukoy sa oras, *hal* 2 o'clock **2:** pamamaraan sa paghiwatig ng relatibong posisyon ng sasakyang panghimpapawid na itinutulad sa oras.

oct- (okt) *pnl* [*Ing*] **:** varyant ng **octa-**.

Oct, daglat (ó·si·tí)**:** October.

octa- (ók·ta) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan o pang-uri na nangangahulugang walo *var* OCT-, OCTO-.

octad (ók·tad) *png* [*Ing*] **:** pangkat ng walo.

octagon (ók·ta·gón) *png* [*Ing*] **1:** polygon na may walong gilid at walong anggulo **:** OKTÁGONÓ **2:** bagay o gusaling may ganitong hugis **:** OKTÁGONÓ.

octagonal (ok·ta·go·nál) *pnr* [*Ing*] **1:** tumutukoy sa octagon **:** OKTAGONÁL

2: may walong gilid o anggulo; hugis octagon **:** OKTAGONÁL.

octahedron (ok·ta·hí·dron) *png* [*Ing*] **:** solidong pigura na may walong mukha ng tatsulok.

octal (ók·tal) *pnr* [*Ing*] **:** may bilang o pamamaraang tigwawalo.

octamerous (ok·ta·me·rús) *pnr* [*Ing*] **1:** *Bot* may walong bahagi **2:** *Zoo* may mga organ na nakaayos nang waluhan.

octane (ók·teyn) *png* [*Ing*] **:** walang kulay at madaling magsiklab na hydrocarbon ng mga serye ng alkane (C_8H_{18}).

octant (ók·tant) *png* [*Ing*] **1:** ikawalong bahagi ng isang bilóg **2:** *Mat* anumang may walong bahagi na humahati sa puwang ng tatlong magkakrus na plane **3:** kasangkapang may arkong 24° na ginagamit ng mga nabegador sa pagsukat ng mga anggulo hanggang 90° **4:** posisyon ng isang lawas pangkalawakan kapag may 45° layo mula sa isa pang lawas.

octastyle (ók·tas·táyl) *pnr Ark* [*Ing*] **:** may walong kolum sa hulihan o harapan, *hal* sa gusali o portico.

octavalent (ók·ta·véy·lent) *pnr* [*Ing*] **:** may walong valence.

octave (ók·teyv) *png* [*Ing*] **:** oktaba.

octave (ók·teyv) *png, pnr* [*Ing*] **:** ikawalo.

octavo (ok·tá·vo) *png* [*Esp Ing*] **1:** súkat ng aklat na halos 15.23 sm x 22.84 sm na maaaring tiyakin sa pamamagitan ng pagtupi ng mga pahina upang bumuo ng walong dahon o labing-anim na pahina **2:** aklat o pahina na may ganitong súkat.

octennial (ok·tén·yal) *pnr* [*Ing*] **1:** tumatagal nang walong taon **2:** nangyayari o lumilitaw tuwing walong taon.

octet (ok·tét) *png Mus* [*Ing*] **1: a** komposisyon para sa walong mang-aawit o instrumento **b** mga tagaganap ng nasabing komposisyon **2:** anumang pangkat ng walo **3:** unang walong linya ng sonnet **4:** *Kem* matibay na pangkat ng walong elektron.

octo- (ók·to) *pnl* [*Ing*] **:** varyant ng **octa-**.

October (ok·tó·ber) *png* [*Ing*] **:** Oktubre**:** OCT.

octocentenary (ók·to·sen·tí·na·rí) *png* [*Ing*] **:** oktosentenaryo.

octodecimo (ok·to·dé·si·mó) *png* [*Esp Ing*] **1:** súkat ng aklat na halos 10.15 sm x 15.86 sm na maaaring tiyakin sa pamamagitan ng pagtupi ng mga pahina upang bumuo ng labinwalong dahon o tatlumpu't anim sa pahina **2:** aklat o pahina na may ganitong súkat.

octogenarian (ok·to·dye·nár·yan) *png* [*Ing*] **:** oktohenaryo.

octopod (ók·to·pód) *png Zoo* [*Ing*] **:** pugita (suborder *Octopoda*) at iba pang kauri nito.

octopus (ók.tu.pús) *png* [*Ing*] **:** oktopus.

octosyllabic (ok·to·si·lá·bik) *pnr* [*Ing*] **:** oktosilabiko.

octosyllable (ók·to·sí·la·ból) *png Lit* [*Ing*] **:** oktosilaba.

octuple (ók·tyu·pél) *pnr* [*Ing*] **:** walong ulit.

ocular (ók·yu·lár) *pnr* [*Ing*] **:** okular.

ocularist (ok·yú·la·ríst) *png* [*Ing*] **:** tao na gumagawa ng artipisyal na mata.

oculist (ók·yu·líst) *png Med* [*Ing*] **:** optalmologo.

oculo- (ók·yu·ló) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pang-uri na nangangahulugang mata.

OCW, daglat (ó·si·dá·bal·yú) **:** overseas contract worker.

ó·da *png Lit* [*Esp*] **:** mahabang tulang liriko na nagpapahayag ng matayog at masidhing damdamin hinggil sa isang tao o bagay**:** ODE.

odalisque (ó·da·lísk) *png* [*Ing*] **:** babaeng alipin o kalaguyo na kabilang sa harem, lalo na ng sultan ng Turkey.

o·dáng *png Zoo* [*Mrw*] **:** ulang.

odd (ad) *png* [*Ing*] **1:** sa golf, tíra na higit sa tíra ng kalaban **2:** anumang bagay na odd.

odd (ad) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi karaniwan; hindi inaasahan **2:** naiiba; kakatwa **3:** kagila-gilalas; kamangha-mangha **4:** bukod; hiwalay **5:** humigit-kumulang **6:** butál; tirá **7:** walang kapares o may nawawalang bahagi sa isang set o serye **8:** hindi kapares; hindi tugma **9:** *Mat* gansal; hindi nahahati sa dalawa ang kabuuang bilang, *hal* 1, 3, 5, 7, 9, at iba pa **10: a** hindi regular; pana-panahon **b** tumutukoy sa mga bagay o tao na nagtataglay ng ganitong bilang, *hal* plakang 1, 3, 5, 7, 9.

oddball (ád·bol) *png Kol* [*Ing*] **1:** tao na di-karaniwan o kakaiba ngunit hindi nakapipinsala sa iba **2:** kakatwa.

oddity (ó·di·tí) *png* [*Ing*] **1:** naiibang tao, bagay, o pangyayari **2:** naiibang katangian **3:** kalagayan ng pagiging iiba.

odds (adz) *png* [*Ing*] **1:** probabilidad na posibleng mangyari ang isang bagay **2:** ratio ng nasabing probabilidad.

ode (owd) *png Lit* [*Ing*] **:** oda.

odeum (ó·di·yúm) *png* [*Ing*] **:** gusali para sa pangmusikang pagtatanghal.

Ó·din *png Mit* [*Ing Nor*] **:** diyos ng tagumpay at kamatayan, manlilikha, kasal kay Frigga, at karaniwang kinakatawan ng matandang may isang mata ng dakilang karunungan.

odious (ó·di·yús) *pnr* [*Ing*] **:** nakaiinis; nakasusuklam.

O·di·sé·a *png Lit Mit* [*Esp*] **1:** Odyssey[1] **2:** sa maliit na titik, odyssey[2].

o.dól *png Mus* [*Bag*]: edel.

o·dóm *png* [*Ifu*] **1:** pilikmata **2:** talukap ng mata.

odometer (o·dó·mi·tér) *png Mek* [*Ing*]**:** instrumentong pansukat ng layo o nagtatala ng kabuuang natakbong layo ng isang sasakyan.

O·do·ná·ta *png Zoo* [*Ing*] **:** order ng mga kulisap na gaya ng mga tutubi, may mahaba at payat na katawan, at may malinaw na dalawang pares na pakpak.

o·dón·to- *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan o pang-uri na nangangahulugang ngipin.

odontoglossum (o·dón·to·gló·sum) *png* [*Ing*] **:** dapò (genus *Odontoglossum*) na matatagpuan sa mabundok na rehiyon ng Gitna at Timog America.

odontoid (o·dón·toyd) *pnr* [*Ing*] **:** tila ngipin.

odontologist (o·don·tó·lo·dyíst) *png Med* [*Ing*] **:** odontologo.

o·don·tó·lo·gó *png Med* [*Esp*] **:** tao na odontolohiya ang propesyon**:** ODONTOLOGIST.

odontology (o·don·tó·lo·dyí) *png Med* [*Ing*] **:** odontolohiya.

o·don·to·lo·hí·ya *png Med* [*Esp* odontología] **:** siyentipikong pag-aaral sa anatomiya, pagtubò, at sakít sa ngipin *Cf* DENTISTRY**:** ODONTOLOGY.

ó·dor *png* [*Ing*] **:** amoy

odorous (ó·do·rús) *pnr* [*Ing*] **1:** may amoy **2:** maamoy.

Odysseus (o·dís·yus) *png Lit Mit* [*Ing*] **:** hari ng Ithaca at kinikilalang pinakamatalas at pinakamatalinong

pinuno sa Digmaang Troya: ULYSSES.

Odyssey (ó·di·sí) *png* [*Ing*] **1:** *Lit Mit* tulang epiko ng Gresya, inilalarawan ang karanasan ni Odysseus sa kaniyang sampung taon na pagsusumikap na makauwi sa Ithaca matapos ang Digmaang Troya: ODISÉA **2:** sa maliit na titik, mapangahas na paglalagalag o paglalakbay: ODISÉA.

Oe, daglat (ó·i) **:** oersted.

Oedipus (í·di·pús) *png Mit* [*Ing*] **:** anak nina Jocasta at Laius na hari ng Thebes; hinulaan sa kaniyang kapanganakan na mapapatay ang sariling ama at pakakasalan ang sariling ina, at dahil natupad ito, dinukot ang sariling mga mata, at nagpakalayo sa Thebes.

Oedipus complex (í·di·pús kóm·pleks) *png Sik* [*Ing*] **1:** sa psychoanalysis, hindi malay na pagnanasa ng anak sa kaniyang magulang na may kasariang naiiba sa kaniya **2:** pagnanasang sexual ng batang lalaki sa kaniyang ina.

oenology (i·nó·ló·dyí) *png* [*Ing*] **:** pagaaral ng alak.

Oenone (í·no·ní) *png Mit* [*Ing*] **:** nimpa ng Bundok Ida at mangingibig ni Paris, ngunit iniwanan dahil kay Helen.

oenophile (í·na·fáyl) *png* [*Ing*] **:** dalubhasa sa alak.

oersted (urs·téd) *png Ele* [*Ing*] **:** sentimetro-gramo-segundo ng yunit ng intensidad ng magnet: OE.

o·és·te *png, pnr* [*Esp*] **:** kanluran.

oeuvre (ér·vra) *png* [*Fre*] **1:** isa o kabuuan ng likha ng isang autor, pintor, kompositor, at iba pa **2:** isa sa mga gawain ng mga nasabing propesyonal.

of *pnu* [*Ing*] **:** ng.

off (of) *pnb* [*Ing*] **1:** libre sa regular o normal na gawain o trabaho **2:** palayo; malayo **3:** wala sa posisyon; hindi nakakabit; hiwalay **4:** hinggil sa pagpapaliban at pagmumuni sa isang bagay **5:** hinggil sa pagpapahinto sa isang bagay, *hal* makina **6:** hindi maaaring makakuha; wala **7:** sa kabuuan o sa kalahatan; hanggang matapos **8:** may bawas sa presyo, *hal* 10% off **9:** sa madaliang gawain **10:** sa pagsasakatuparan o pagsasagawa **11:** mawala nang lubusan.

off (of) *pnr* [*Ing*] **1:** tumutukoy sa pagkatao, kalagayan, at iba pa **2:** hinggil sa paglalakbay.

offbeat (óf·bit) *png Mus* [*Ing*] **:** tugtog na hindi nabigyan ng diin sa loob ng isang súkat.

offbeat (óf·bit) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi sumasabay sa tugtog **2:** kakaiba; hindi karaniwan.

offend (o·fénd) *pnd* [*Ing*] **1:** magsanhi ng sama ng loob; sumugat ng damdamin **2:** galitin; pasamain ang loob **3:** gumawa ng ilegal na gawain; lumabag o magkasala.

offense (o·féns) *png* [*Ing*] **1:** ilegal na gawain; paglabag o pagkakasala **2:** pagsugat ng damdamin **3:** sama ng loob **4:** pagtuligsa **5:** kapinsalaan.

offensive (o·fén·siv) *png, pnr* [*Ing*] **:** opensibo.

offer (ó·fer) *png* [*Ing*] **1:** pag-alok ng tulong o anumang bagay **2:** pagalok ng kasal **3:** mungkahing magbid o magbayad sa isang bagay kapalit ng ibang bagay **4:** anumang bagay na inialay **5:** *Bat* mungkahi o panukalang tumanggap upang lumikha ng kasunduan.

offer (ó·fer) *pnd* [*Ing*] **1:** alukin ng isang bagay; magmungkahi **2:** ipalagay o ipakita ang layuning gawin ang isang bagay **3:** mag-alay; maghandog **4:** magbigay o maglaan ng pagkakataon, pag-asa, at iba pa **5:** ipagbili; ibenta.

offering (ó·fe·ríng) *png* [*Ing*] **1:** alay; handog **2:** ambag, lalo na ng pera sa simbahan **3:** anumang bagay na inialay o iniambag.

offertory (ó·fer·tó·ri) *png* [*Ing*] **:** opertoryo.

offhand (óf·hand) *pnr* [*Ing*] **:** bigla; hindi pormal; hindi handa.

office (ó·fis) *png* [*Ing*] **1:** opisina **2:** tungkulin o autoridad, lalo na sa pamahalaan, korporasyon, at katulad **3:** empleo o posisyon bilang isang opisyal **4:** tagal o haba ng panunungkulan.

officer (ó·fi·sér) *png* [*Ing*] **:** opisyal.

official (o·fís·yal) *png, pnr* [*Ing*] **:** opisyal[1,2].

officiant (o·fís·yant) *png* [*Ing*] **:** tao na namumuno sa seremonyang panrelihiyon.

officiate (o·fís·yeyt) *pnd* [*Ing*] **1:** isagawa ang tungkulin para sa isang opisina o posisyon **2:** manungkulan bilang pari o ministro sa seremonyang panrelihiyon **3:** gumanap bilang referee o tagahatol sa paligsahan.

officious (o·fís·yus) *pnr* [*Ing*] **1:** mapaniil sa pamamagitan ng hawak na posisyon o autoridad **2:** labis na pag-alok ng tulong na hindi kailangan; makialam; manghimasok **3:** hindi pormal; hindi opisyal.

off limits (of lí·mits) *pnr* [*Ing*] **1:** ipinagbabawal **2:** hindi malalapitan.

off-line (óf-layn) *pnr Com* [*Ing*] **:** sa data processing, hindi tuwirang kontrolado o konektado sa pangunahing computer.

offprint (óf·print) *png* [*Ing*] **:** inilimbag na kopya ng artikulo na unang lumabas mula sa higit na kilalang publikasyon.

off-road (óf-rowd) *pnr* [*Ing*] **1:** malayo sa lansangan; bako-bakong daan **2:** sa sasakyan, idinisenyo para sa bako-bakong daan o malayuang paglalakbay.

offscreen (ófs·krin) *pnr* [*Ing*] **1:** nangyayari sa labas ng itinatanghal na pelikula o telebisyon **2:** hinggil sa personal na búhay o sa totoong búhay, kasalungat ng papel sa pelikula o telebisyon.

off-season (of-sí·son) *png* [*Ing*] **1:** panahong mahina o matumal ang pagtangkilik sa produkto o serbisyo **2:** panahon na bawal ang pangingisda o pangangaso.

offset (óf·set) *png* [*Ing*] **1:** kantidad o anumang bagay na maaaring ipantapat, ipampantay, ipantumbas, o ipambalanse *Cf* KONTRAPÉSO **2: a** paraan ng paglilimbag na inililipat ang tinta mula sa plantsang metal, bato, o papel patungo sa rabaw ng latag na goma, at patungo sa papel, o anumang katulad **b** ang markang nagagawa ng prosesong ito **3:** sa survey, ang maikling distansiya na sinukat nang nakakrus mula sa pangunahing linya ng survey **4:** *Ntk Ark* alinman sa mga coordinate na katatagpuan ng anumang punto sa ipinaplanong kasko **5:** *Bot* maikling usbong sa gilid na ginagamit sa pagpaparami ng ilang halaman.

offshoot (óf·syut) *png* [*Ing*] **1:** sanga o tubò mula sa pangunahing katawan ng punò o halaman **2:** angkan ng isang pamilya o lahi **3:** anumang bagay na nagmula sa isang pangunahing bagay.

offshore (óf·syor) *pnr* [*Ing*] **:** sumusulong o tumutungo sa laot.

offspring (óf·is·pring) *png* [*Ing*] **1:** supling o mga supling **2:** angkan **3:** bunga o bisà ng isang bagay.

off stage (óf is·téydz) *pnb* [*Ing*] **:** nasa labas ng tanghalan.

off the record (óf da ré·kord) *pnr* [*Ing*] **:** hindi nakatala.

offtrack (óf·trak) *png* [*Ing*] **:** opisyal na pook tayáan sa labas ng karerahan.

off-white (óf-wayt) *pnr* [*Ing*] **:** puti na may kaunting halong dilaw, abuhin, o iba pang kulay.

oft *pnb* [*Ing*] **:** sa pampanitikang gamit, **often**.

often (ó·fen, óf·ten) *pnb* [*Ing*] **:** madalas; maraming beses; malimit**:** OFT.

o·ga·yam *png Mus* [*Bon*] **:** awit.

óg·bok *png Zoo* [*Seb*]**:** malabanos.

óg·bon *png Zoo* [*Bik*] **:** bisiro; anak ng kabayo, o kauri.

óg·dog *png Zoo* [*Seb*]**:** uri ng isdang alat (*Ophichtthys cephalozona*).

og·fo *png* [*Bon*] **:** sáma-sámang paggawa sa bukid.

Og·gá·si *png Mit* [*Mnb*] **:** diyos ng kasamaan na may iisang mata.

og·ga·yam *png Lit* [*Kal*]**:** awiting-bayan na nagbibigay aral sa mga tagapakinig.

og·get *png* [*Bag Tag*] **:** komersiyal na telang cotton.

O·gí·ma *png Mit* [*Ilo*]**:** demonyong anyong tao mula baywang pataas at anyong hayop mula baywang pababa.

ogle (ó·gel) *pnd* [*Ing*] **1:** tingnan nang mahalay **2:** titígan.

ó·gong *png* [*War*] **:** askarid.

o·gop *png* [*Mrw*]**:** tulong.

ogre (ó·ger) *png* [*Ing*] **1:** halimaw sa alamat o mga kuwento na kumakain ng tao **2:** pangit, malupit, at salbaheng tao, **ogress** kung babae.

ó·gun *png* [*Mrw*] **:** galaw.

Oh! (ow) *pdd* [*Ing*] **:** O![1,2]

ó·ha *png* [*Esp* hoja] **:** dahon[1].

o·há·les *png* [*Esp ojales*] **:** bútas para sa butones *var* uháles.

ó·has-de-sé·da *png Bot* [*Esp hoja de seda*] **:** sedang-dahon.

o·hé·ra *png* [*Esp ojera*] **:** kopa na ginagamit sa paglalagay ng likidong gamot sa mata *var* uhéra.

o·hé·tes *png* [*Esp ojete* + s] **1:** maliliit na bútas, lalo na sa tela o damit na sinasadya para maging eyelet *var* uhétes – *pnd* **mag·o·hé·tes, o·he· té·san 2:** tila singsing na suótan ng sintas o tali.

o·hí·ya *png* [*Esp* ojear] **:** usóg.

ohm (om) *png Ele* [*Ing*] **:** ang metro-kilogramo-segundo na yunit ng resistance sa isang konduktor na lumilikha ng isang ampere sa bawat volt ng potensiyal na difference**:** ÓMYO – *pnr* **ohmic:** O.

ohmmeter (óm·mi·tér) *png* [*Ing*] **:** kasangkapan sa pagsukat ng elektrikal na resistance sa pamamagitan ng yunit ohm.

o·hò *pnb* **:** varyant ng **opo**.

ó·hot *png* [*Bik Hil War*]**:** dayami.

ó·hoy *png* [*Bik*]**:** uhay.

-oic (ó·wik) *pnl Kem* [*Ing*] **:** pambuo ng pangalan ng mga carboxylic acid, *hal* ethanoic acid.

-oid (oyd) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng mga pangngalan at pang-uri na nangangahulugang kapareho o katulad, *hal* asteroid, thyroid.

oidium (o·wí·di·yúm) *png* [*Ing*] **:** anuman sa mga uri ng esporang fungus, nabuo sa pamamagitan ng pagkakahati-hati ng tila himay-himay na fungus, at nagiging cell.

o·í·do *png* [*Esp*] **1:** *Mus* katutubong talino sa musika *var* owído, wído **2:** kakayahang matutuhan ang isang gawain.

o·i·dór *png Pol* [*Esp*] **:** noong panahon ng Espanyol, isa sa mga hukom sa real audiencia na nagsisilbing tagapayo ng gobernador-heneral sa mga gawaing administratibo, gaya ng paghirang ng mga opisyal.

oil (oyl) *png* [*Ing*] **:** langis[1,2].

oilcan (óyl·kan) *png* [*Ing*] **:** láta na may mahabang bokilya sa paglalangis ng makinarya.

oilcloth (óyl·klot) *png* [*Ing*] **:** telang cotton na hindi sumisipsip ng tubig sanhi ng paglalagay dito ng langis at pangkulay, ginagamit na mantel, at iba pa**:** WAXCLOTH.

oiler (óy·ler) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na nagsusuplay ng langis **2:** oilcan **3:** oil-tanker ng barko o tangke na idinisenyo upang magdala o magkarga ng langis **4:** balon ng langis.

oil field (óyl fild) *png* [*Ing*] **:** pook na may deposito ng mineral na langis.

oil filter (oyl fíl·ter) *png***:** pansala ng langis ng sasakyang de-motor.

oil-paint (óyl-peynt) *png* [*Ing*] **:** halo ng dinurog na pangkulay at òleo.

oil painting (óyl péyn·ting) *png* [*Ing*] **1:** sining ng pagpipinta na gumagamit ng oleo **2:** pinturang ginamitan ng oleo.

oilskin (óyl·is·kín) *png* [*Ing*] **1:** telang cotton na hindi nababasâ, iprinoseso sa langis, at karaniwang ginagamit na pananggalang sa ulan **2:** damit na gawa sa telang ito.

oil spill (óyl is·píl) *png* [*Ing*] **:** pagtagas ng napakaraming langis sa lupa o dagat.

oilstone (óyl·is·tówn) *png* [*Ing*] **:** sapad na bato na gawa sa pinong mga butil, ginagamit na may kasamang langis para sa pagpapatalim ng mga sapad na kasangkapan *Cf* WHETSTONE.

oily (óy·li) *pnr* [*Ing*] **1:** may langis **2:** malangis; inilubog sa langis.

oink (oyngk) *png* [*Ing*] **:** ingit ng baboy.

ointment (óynt·ment) *png* [*Ing*] **:** malambot at malangis na preparasyon, karaniwang nakagagamot, at ipinapahid.

OK (ó·key) *pnr* [*Ing*] **1:** nagpapahayag ng katumpakan o pagsang-ayon **2:** kasiya-siya; mabuti; magaling **3:** aprobado *var* okéy.

o·kal·ná *png* [*Ifu*] **:** kalagitnaan ng Agosto hanggang kalagitnaan ng Setyembre, panahon ng pagguho ng lupa sa bukid dahil sa malakas na ulan.

o·kas·yón *png* [*Esp ocasión*] **1:** isang partikular na panahon, pangyayari, o pagkakataon**:** OCCASION **2:** isang espesyal o mahalagang pagdiriwang **:** OCCASION **3:** pagkakaroon ng pangangailangan o katwiran upang gawin ang isang bagay**:** OCCASION.

o·kas·yo·nál *pnr* [*Esp ocasional*] **1:** paminsan-minsan**:** OCCASIONAL **2:** may kaugnayan sa okasyon; espesyal **:** OCCASIONAL.

o·kén *png Zoo* [*Pan*] **:** tutà[1].

ó·key *pnr* [*Ing*] **:** varyant ng **OK**.

o·kír *png* [*Mrw*] **:** disenyong natatangi sa paglilok at paghabi.

ók·kor *png* [*Ilk*] **:** kuwintas.

ok·néb *png* [*Pan*] **:** balát ng itlog.

ok-ok *png* **1:** pagkakaroon ng bútas, karaniwan sa bunga ng niyog, saging, mangga, at iba pa, dulot ng kuklisap **2:** paglubha ng isang súgat na karaniwang nagiging malalim ang uka.

o·kóng *png Zoo* [*Pan*] **:** túkong.

ó·koy *png* [*Tsi Ilk Tag*] **:** pritong putahe ng halo-halong arina, hipon, toge, at iba pang gulay, at karaniwang isinasawsaw o ibinababad sa sukà bago kainin.

o·kóy *png* [*War*] **:** tirá[3].

ók·ra *png Bot* : yerba (*Abelmoschus esculentus*) na tumataas nang 1.5 m, at may bungang kulay lunti, pahaba, matulis ang dulo, payat, mabuto, madulas ang lamán, at mabulo ang labas: GUMBO.

ók·re *png* [*Esp* ocre] **1:** alinman sa mga uri ng mga mineral oxide ng iron na may halong luad at buhangin, lumilitaw sa mga hanay ng kulay dilaw, kape, o pula, at ginagamit na pangkulay: OCHER **2:** kulay nito mula sa maputlang dilaw hanggang sa mala-dalandan o mala-pulang dilaw : OCHER.

ok·si·das·yón *png* [*Esp oxidación*] : oxidation.

ok·si·den·tál *pnr* [*Esp occidental*] **1:** kanluranín **2:** katutubo ng Kanluran.

ok·si·dén·te *png* [*Esp occidente*] : kanluran.

ók·si·dó *png* [*Esp óxido*] : oxide.

ok·si·he·ná·do *pnr* [*Esp oxigenado*] : may oxygen.

ok·si·he·nas·yón *png* [*Esp oxigenación*] : oxygenation.

ok·sí·he·nó *png Kem* [*Esp oxígeno*] : oxygen.

ók·ta *png Mtr* [*Ing*] : yunit ng ulap na nagsisilbing takip, katumbas sa $^1/_8$ ng langit.

ok·tá·ba *png* [*Esp octava*] **1:** *Mus* **a** serye ng walong nota sa isang partikular na tono **b** ang interval na sumasaklaw sa magkabilang dulo ng walong nota **c** isa sa dalawang nota sa dulo ng nasabing interval **d** magkasabay na tunog ng dalawang nota : OCTAVE **2:** *Lit* sa tula, waluhang taludtod **3:** isang linggong pagpapaliban sa kapistahan o pagdiriwang *var* utába.

ok·ta·bí·na *png Mus* [*Esp octavina*] : isa sa mga instrumentong bumubuo sa rondalya na may labindalawang kuwerdas.

ok·tá·bo *png, pnr* [*Esp octavo*] : ikawalo.

ok·tá·go·nál *pnr* [*Esp octagonal*] : octagonal.

ok·tá·go·nó *png* [*Esp octágono*] : octagon.

ok·to·he·nár·yo *png* [*Esp octogenario*] : tao na may gulang na 80 hanggang 89: OCTOGENARIAN.

ók·to·pús *png* [*Ing octopus*] **1:** pugita: OCTOPUS **2:** anumang bagay na katulad nito ang anyo: OCTOPUS.

ók·to·sen·te·nár·yo *png* [*Esp octocentenario*] **1:** ikawalong daang anibersaryo: OCTOCENTENARY **2:** ang pagdiriwang nito: OCTOCENTENARY.

ok·to·sí·la·bá *png* [*Esp octasílaba*] : oktosilabikong taludtod o salita : OCTOSYLLABLE.

ok·to·si·lá·bi·kó *pnr Lit* [*Esp octosilábico*] : may walong pantig: OCTOSYLLABIC.

Ok·tú·bre *png* [*Esp octubre*] : ikasampung buwan ng taon na may tatlumpu't isang araw: OCTOBER.

o·ku·lár *png* [*Esp ocular*] : may kinalaman sa mata o paningin: OCULAR.

o·ku·lís·ta *png Med* [*Esp oculista*] : optalmologo.

o·kul·tís·mo *png* [*Esp ocultismo*] : paniniwala sa pag-iral ng kapangyarihang mahiwaga at supernatural, na maaaring mabatid o maipamalas ng isang tao: OCCULTISM.

o·ku·pá *pnd* **u·mo·ku·pá, o·ku·pa·hín, o·ku·pa·hán, ma·o·ku·pá** [*Esp ocupar*] **1:** tumirá o tumahan sa isang pook: OCCUPY **2:** punuán o sakupin ang isang espasyo, panahon, pagiisip, at iba pa: OCCUPY **3:** angkinin o ariin ang isang pook *var* ukupá : OCCUPY.

o·ku·pá·do *pnr* [*Esp ocupado*] **1:** may tao na gumagamit o nagmamay-ari; may nakatirá **2:** sinakop o inangkin ang isang pook **3:** napunuan na **4:** may ginagawa; abala *var* ukupádo.

o·ku·pán·te *png* [*Esp ocupante*] **1:** tao na umookupa o tumítirá sa isang bahay o pook: OCCUPANT **2:** ang nanunungkulan; ang nasa tungkulin : OCCUPANT **3:** tao na may aktuwal na pag-aari, tulad ng lupa : OCCUPANT **4 :** tao na naunang nag-ari ng isang bagay *var* ukupánte: OCCUPANT.

o·ku·pas·yón *png* [*Esp ocupación*] **1:** hanapbuhay **2:** pagtirá o pagtahan sa isang pook: OCCUPATION **3:** Mil **a** pagsakop o pananakop sa pamamagitan ng puwersa **b** ang kalagayan o panahon ng pagsakop o pananakop: OCCUPATION **4:** kaabalahan sa trabaho o gawain *var* ukupasyón: OCCUPATION.

-ol (ol) *pnl Kem* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan na nangangahulugang organikong compound, lalo na ang mga alkohol, phenol, at mga langis, *hal* benzol, methanol.

ó·la *png* [*Esp hola*] **1:** pangangailangang hinihingi sa pamamagitan ng lamyos, lambing, kung hindi man sa pamamagitan ng pagpapakitang lugod – *pnd* **mag·ó·la, u·mó·la 2:** kataga ng pagbatì sa pagkikita ng magkakilala.

Ola, Simeon (ó·la sim·yón) *png Kas* : (1865-1952) noong digmaang Filipino-Amerikano, heneral at pangkalahatang pinuno ng hukbong Filipino sa Bikol laban sa mga Amerikano.

o·lá·bong *png Bot* [*Mrw*] : dapulak.

ó·lag *png* [*Bon*] : tirahan ng mga babae.

O·lá·ging *png Mit* [*Buk*] : isa sa epikong-bayan tungkol sa buhay ni Agyu at ng kaniyang angkan.

O·lán·da *png* [*Esp holanda*] : bansa sa Europa: HOLLAND, NETHERLANDS.

O·lan·dés *png* [*Esp holandes*] : mamamayan at wika ng Olanda : DUTCH.

o·la·sí·man *png Bot* : varyant ng **kulasiman**.

ó·lat *png Mus* [*Bon*] : giwong.

old age (óld eydz) *png* [*Ing*] : huling bahagi ng normal na búhay ng tao, karaniwang lampas sa 65 taon.

old *pnr* [*Ing*] : luma; matanda.

ol·das *png* [*Kal*]: atip na damo.

old-fashioned (old fá·syond) *pnr* [*Ing*] **1:** tumutukoy sa itsura, gawi, o hílig na hindi uso sa kasalukuyan **2:** konserbatibo[1].

oldmaid (óld·meyd) *png* [*Ing*] **1:** *Alp* babaeng matanda at hindi kasal o walang asawa **2:** tao na makuskos-balungos at labis ang kabinian, karaniwan sa matatandang babae na walang asawa.

Old Tés·ta·mént *png* [*Ing*] : sa Bibliya, Lumang Tipan : OT.

old time (óld taym) *pnr* [*Ing*] : nabibilang sa luma o naunang panahon.

old timer (old táy·mer) *png* [*Ing*] : tao na may mahabang karanasan; beterano.

ó·le *png* : kayo na may manipis na kalupkop ang ibabaw at makintab na pinturang may goma, gaya ng ginagamit na tapete sa mesa at trapal ng mga karetela.

oleaginous (o·lí·ya·dyí·nus) *pnr* [*Ing*] **1:** may katangian ng langis o lumilikha ng langis **2:** malangis; magrasa.

oleander (o·li·yán·der) *png* [*Ing*] : palumpong (*Nerium oleander*) na laging-lunti at nakalalason, katutubo sa Mediteraneo, at may bulaklak na puti, pink, at pula.

oleaster (o·li·yás·ter) *png* [*Ing*] : punongkahoy (genus *Elaeagnus*) na karaniwang matinik, may tila katad

at laging-lunting dahon, at mabango at dilaw na bulaklak.

olecranon (ó·le·krá·non) *png Ana* [*Ing*] **:** itaas na bahagi ng ulna.

o·léd *png Zoo* [*Mrw*]**:** ahas.

olefin (ó·li·fín) *png Kem* [*Ing*] **:** anumang miyembro ng mga serye ng alkene.

o·lég *png Zoo* [*Pan*] **:** ahas.

oleic acid (o·lí·yik á·sid) *png Kem* [*Ing*] **:** likidong acid ($CH_3(CH_2)_7 CH{=}CH\text{-}(CH_2))_7 COOH$ na walang kulay, walang amoy, hindi natutunaw sa tubig, mula sa langis ng gulay, at pangunahing ginagamit sa sabon, kosmetiko, at ointment.

oleiferous (o·li·yí·fe·rús) *pnr* [*Ing*] **:** nakalilikha ng langis.

oleo- (ó·le·yó) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang langis.

ó·le·ó *png* [*Esp*] **1:** langis **2:** pintura o larawang gawa sa langis **3:** pinaikling Santo Oleo *var* ólyo.

oleograph (ó·li·yo·gráf) *png* [*Ing*] **:** pintura sa kambas o tela na tila oil painting.

o·le·o·mar·ga·rí·na *png* [*Esp*] **:** masebong substance mula sa taba *var* olyomargarína**:** OLEOMARGARINE.

oleomargarine (ó·le·yo·már·ga·rín) *png* [*Ing*] **:** oleomargarina.

oleometer (o·li·yó·mi·tér) *png* [*Ing*] **:** kasangkapan sa pagtiyak ng densidad at kadalisayan ng langis.

oleoresin (ó·li·yo·ré·sin) *png* [*Ing*] **:** likás o artipisyal na halo ng mahahalagang langis o resin, *hal* balsam.

o·lep·páw *png Zoo* [*Ifu*] **:** susóng bilóg.

oleum (ó·li·yúm) *png* [*Ing*] **:** konsentradong sulphuric acid na bumubuo ng malapot at mapanirang likido.

olfactory (ol·fák·to·rí) *pnr* [*Ing*] **:** olpaktoryo.

o·lí·ba *png* [*Esp oliva*] **1:** *Bot* tawag sa bunga o langis ng punongkahoy na olibo**:** ASEYTÚNA, OLIVE[2] **2:** ang kulay nito**:** OLIVE[2].

o·lí·ba·núm *png* [*Ing*] **:** insenso.

o·li·bár *png* [*Esp olivar*] **:** taniman ng olibo.

o·li·bá·to *png Bot* **:** baging (*Anredera scandens*) na may matabang ugat na ginagamit na panggamot sa pigsa **:** MALABATÓ.

o·lí·bo *png Bot* [*Esp olivo*] **:** punongkahoy (*Olea europaea*) na laging-lunti, may dahong tila katad, pinilakan ang ilalim, at hugis tulis ng sibat, karaniwang inaalagaan dahil sa bunga na pinagkukunan ng langis**:** ASEYTÚNO, OLIVE[1].

ó·lig *png* [*Mrw*]**:** buwig.

oligarch (ó·li·gárk) *png Pol* [*Ing*] **:** oligarka.

oligarchic (ó·li·gár·kik) *pnr* [*Ing*] **:** oligarkiko.

oligarchy (o·lí·gar·kí) *png* [*Ing*] **:** oligarkiya.

o·li·gár·ka *png* [*Esp oligarca*] **:** isa sa mga pinuno ng oligarkiya **:** OLIGARCH.

o·li·gár·ki·kó *pnr* [*Esp oligárquico*] **:** hinggil sa oligarkiya**:** OLIGARCHIC.

ó·li·gar·kí·ya *png* [*Esp oligarquía*] **1:** uri ng pamahalaang pinamumunuan ng iilan lamang**:** OLIGARCHY **2:** estado ng ganitong pamamahala **:** OLIGARCHY **3:** mga kasapi ng pamamahalang ito**:** OLIGARCHY.

ó·li·gó *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang kaunti o iilan.

oligochaete (ó·li·go·kít) *png Zoo* [*Ing*] **:** alinman sa mga bulateng annelid (division *Oligochaeta*), binubuo ng mga bulate at maliliit na kauri nito, naninirahan sa tubig tabang, at may mga tila buhok sa katawan na ginagamit sa pagkilos.

oligopoly (o·li·gó·po·lí) *png* [*Ing*] **:** kalagayan ng limitadong kompetisyon ng iilang mangangalakal.

oligotrophic (o·li·go·tró·fik) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa kakulangan ng salt at iba pang sustansiya, karaniwang tumutukoy sa mga lawa na iilan lamang ang halaman at hayop na nabubuhay, at sagana sa oxygen dahil sa kababaan ng taglay na organikong lamán.

oligotrophy (o·li·gó·tro·fí) *png* [*Ing*] **:** kalagayan ng pagiging oligotrophic.

o·li·lék *png* [*Pan*] **:** tutuli.

o·li·móng *png Mus* [*Kal*] **:** tompong.

o·lím·pi·kó *pnr* [*Esp olímpico*] **:** olympic.

O·lim·pi·yá·da *png* [*Esp Olimpiada*] **:** Olympiad.

O·lím·po *png Mit* [*Esp*] **:** Olympus[2].

olio (ó·li·yó) *png* [*Ing*] **1:** halo-halong putahe; nilagang may iba't ibang karne at gulay **2:** paghahalo ng iba't ibang bagay **3:** koleksiyon o paghahalo-halo.

ó·lit *png* [*Tbo*] **:** pagkulay ng ngipin mula sa dagta ng balakbák ng ilahas na punò**:** SILOB.

olive (ó·liv) *png Bot* [*Ing*] **1:** olibo **2:** oliba.

olive oil (ó·liv óyl) *png* [*Ing*] **:** langis ng oliba, karaniwang ginagamit sa pagluluto.

olivine (ó·li·vín) *png* [*Ing*] **:** pangkaraniwang mineral, magnesium iron silicate $(Mg, Fe)_2SiO_4$, karaniwang oliba o abuhing lunti ang kulay, at mahalagang bahagi ng mga batong igneous.

olm *png* [*Ing*] **:** bulag na salamander (*Proteus anguinus*) na naninirahan sa yungib, matatagpuan sa Austria, karaniwang nanganganinag, ngunit kulay kape sa liwanag, at may panlabas na mga hasang.

Olmec (ól·mek) *png* [*Ing*] **1:** miyembro ng sinaunang tao noong 1200-100 BC nang itinatag ang unang sibilisasyon ng Gitnang America **2:** katutubong tao na naninirahan sa naturang pook noong ika-15 at ika-16 siglo.

ol·mí·gas *png Zoo* [*Seb Esp hormiga*] **:** hantik.

ól-ol *png* **1:** *Zoo* [*Hil*] luklak **2 :** [*Mrw*] kulandong na tela ng higaan.

ol·ól *png Zoo* [*Mrw*] **:** ul-ol.

ol·ól *pnd* **ol·o·lín, ol·o·lán, i·ol·ól** [*Mrw*] **:** inalipin dahil sa ginawang kasalánan sa lipunan.

Olongapo (o·lóng·ga·pó) *png***:** siyudad sa timog-kanluran ng Zambales.

ol·pak·tór·yo *pnr* [*Esp olfactorio*] **:** tumutukoy o hinggil sa pang-amoy **:** OLFACTORY.

o·lúp *png* [*Pan*] **:** mga kumpol na bunga sa sanga.

Olympia (o·lím·pi·yá) *png* [*Ing*] **:** isang kapatagan sa sinaunang Elis na pinagdadausan ng Olympiad.

Olympiad (o·lím·pi·yád) *png* [*Ing*] **1: a** apat na taóng pagitan ng Olympic Games, ginagamit ng mga sinaunang Griyego sa pagtatakda ng pagdiriwang nito **b** tawag sa pagdiriwang nito tuwing apat na taon ng modernong Olympic Games**:** OLIMPIYÁDA **2:** pagdaraos ng modernong Olympic Games**:** OLIMPIYÁDA **3:** regular at internasyonal na paligsahan sa chess, at iba pa**:** OLIMPIYÁDA.

Olympian (o·lím·pi·yán) *png* [*Ing*] **1:** *Mit* sinuman sa labindalawang diyoses na naninirahan sa Olympus **2:** tao na may mga dakilang kakayahan **3:** manlalaro ng Olympic Games **4:** katutubo o naninirahan sa Olympia.

Olympian (o·lím·pi·yán) *pnr* [*Ing*] **1:** dakila; higit na nakatataas, karaniwan sa ugali o gawi **2:** may kaugnayan sa Mount Olympus sa Greece, ang tradisyonal na tahanan ng mga diyoses na Greek **3:** hinggil sa sinaunang Olympia.

olympic (o·lím·pik) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa sinaunang Olympia o Olympic Games**:** OLÍMPIKÓ.

Olympic Games (o·lím·pik géyms) *png* [*Ing*] **1:** pagdiriwang sa sinaunang Greece, tampok ang isang serye ng mga paligsahan sa laro, tula, musika, at bigkásan, idinadaos tuwing apat na taon sa Olympia bilang parangal kay Zeus**:** OLYMPICS **2:** pandaigdigang paligsahan sa iba't ibang laro, idinadaos tuwing apat na taon sa paiba-ibang bansa**:** OLYMPICS.

Olympics (o·lím·piks) *png* [*Ing*] **:** Olympic Games.

Olympus (o·lím·pus) *png* [*Ing*] **1:** *Heo* bundok sa hilagang silangan ng Greece **2:** *Mit* tahanan ng labindalawang diyoses at ni Zeus**:** OLÍMPO.

Om *png* [*Ing*] **:** sa Hinduismo, mahiwagang kataga na pinaniniwalaang pinakadakilang mantra.

-o·ma *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng mga pangngalan na nangangahulu-gang tumor at iba pang abnormal na pagtubo, *hal* carcinoma, glaucoma.

o·má *png* [*Mrw*] **:** bukid.

omasum (o·méy·sum) *png* [*Ing*] **:** pangatlong bahagi ng tiyan ng ruminant.

óm·bi *png* [*Mrw*] **:** abo.

óm·bok *png Zoo* [*Hil*] **:** pugo.

om·bos a ka·ka·yon *png* [*Mrw*] **:** bulaklak ng abaka.

ombre (óm·brey) *pnr* [*Ing Fre*] **:** sa tela, tumutukoy sa unti-unting pagbabago ng kulay mula sa katamtaman hanggang sa madilim.

ombro- (óm·bro) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pang-uri na nangangahulugang halumigmig ng atmospera.

ombrogenous (om·bró·dyi·nús) *pnr Ekl* [*Ing*] **:** dumedepende sa ulan upang mabuo.

óm·buds·mán *png* [*Ing*] **:** opisyal na itinalagang tagasiyasat ng hindi magandang pamamalakad ng pamahalaan, lalo na ng isang ahensiya nito.

o·mé·ga *png* [*Esp Gri Ing*] **1:** ikadalawampu't apat na titik sa alpabetong Griyego **2:** wakas; katapusan.

o·mék *png* [*Pan*] **:** binlid.

ó·me·lét *png* [*Ing*] **:** itlog na binati hanggang bumula, karaniwang hinahaluan ng ibang sangkap, at iniluto hanggang mamuo**:** TORTA, TORTILYA[2].

ó·men *png* [*Esp Ing*] **:** sagimsim.

o·me·ná·he *png* [*Esp* homenaje] **:** homage.

o·mén·tum *png Ana* [*Ing*] **:** lupi ng peritoneum na nagdurugtong sa tiyan at iba pang organ na bahagi ng tiyan.

ó·mer·tá *png* [*Ita*] **:** kodigo ng pananahimik, lalo na hinggil sa gawain ng Mafia.

omicron (o·máy·kron) *png* [*Ing*] **1:** ikalabinlimang titik ng alpabetong Griyego (*O, o*) **2:** tunog ng isang patinig at kinakatawan ng titik na ito.

ominous (ó·mi·nús) *pnr* [*Ing*] **1:** nakahihindik; nagbabadya ng kasamaan, sakuna, o kahirapan **2:** hinggil sa masamang pangitain **3:** puno ng mga pangitain.

omission (o·mís·yon) *png* [*Ing*] **:** omisyon.

o·mis·yón *png* [*Esp omisión*] **1:** hindi pagsasáma o hindi pagkakasáma **:** OMISSION **2 :** anumang nakaligtaan o hindi naisáma**:** OMISSION.

o·mít *pnd* [*Ing*] **1:** huwag isama o ibilang; tanggalin; iwan **2:** kaligtaan o pabayaang gawin ang isang bagay.

ommatidium (o·ma·tíd·yum) *png* [*Ing*] **:** estruktura sa tambalang mata ng kulisap.

óm·ni- *pnd* [*Ing*] **1:** lahat; lahat ng bagay **2:** sa lahat ng paraan o pook.

om·ní·bo·ró *pnr* [*Esp omnívoro*] **1:** kumakain ng halos lahat ng uri ng pagkain, karne man o halaman**:** OMNIVOROUS **2:** ginugugol ang lahat ng magagamit**:** OMNIVOROUS.

óm·ni·bús *pnr* [*Ing*] **1:** nagbibigay ng iba't ibang serbisyo sa isang panahon **2:** binubuo ng iba't ibang bagay.

omnipotence (om·ní·po·téns) *png* [*Ing*] **:** omnipotensiya.

om·ni·po·tén·si·yá *png* [*Esp omnipotencia*] **:** pagiging omnipotente**:** OMNIPOTENCE.

om·ní·po·tént *pnr* [*Ing*] **:** omnipotente.

om·ni·po·tén·te *pnr* [*Esp*] **1:** lubos na makapangyarihan; walang hanggang kapangyarihan**:** OMNÍPOTÉNT **2:** may malawak at maimpluwensiyang autoridad o kapangyarihan**:** OMNÍPOTÉNT.

omnipresence (óm·ni·pré·sens) *png* [*Ing*] **:** omnipresensiya.

om·ni·pre·sén·si·yá *png* [*Esp omnipresencia*] **:** pagiging omnipresente; sa lahat ng panahon**:** OMNIPRESENCE.

óm·ni·pré·sent *pnr* [*Ing*] **:** omnipresente.

om·ni·pre·sén·te *pnr* [*Esp*] **:** nasa lahat ng dako at panahon**:** ÓMNIPRÉSENT.

omnisapient (óm·ni·séy·pi·yént) *pnr* [*Ing*] **:** omnisapyente.

om·ni·sap·yén·te *pnr* [*Esp omnisapiente*] **:** alam lahat**:** OMNISAPIENT.

omniscience (om·ní·si·yéns) *png* [*Ing*] **:** omnisiyensiya.

omniscient (om·ní·si·yént) *pnr* [*Ing*] **:** omnisyente.

om·nis·yén·si·yá *png* [*Esp omniciencia*] **:** pagiging omnisyente**:** OMNISCIENCE.

om·nis·yén·te *pnr* [*Esp omnisciente*] **:** nalalaman o nauunawaang lahat **:** OMNISCIENT.

omnium gatherum (óm·ni·yúm gá·de·rúm) *png Kol* [*Ing Lat*] **:** samot saring koleksiyon.

omnivorous (om·ní·vo·rús) *png* [*Ing*] **:** omniboro.

óm·pak ka bá·yi *png* [*Bag*] **:** blusang may borda, aplike, at lentehuwelas o abaloryo**:** LÓKU.

óm·pak ka ma·mà *png* [*Bag*] **1:** panlalaking jaket na may maikling manggas, isinusuot sa labanán at pangangabayo **2:** baluti na gawa sa abaka.

óm·yo *png Ele* [*Esp* ohmio] **:** ohm.

on *png* [*Pan*] **:** oo.

on *pnb* [*Ing*] **1:** sa pagsusuot ng anumang bagay sa katawan, karaniwan ng damit **2:** sa tamang direksiyon **3:** sa pagpapatuloy ng isang panahon o pangyayari **4:** hinggil sa operasyon o pagkilos **5:** *Kol* sa tao, puspúsan sa paglahok o pagsang-ayon.

on *pnr* [*Ing*] **1:** ginagamit **2:** nangyayari **3:** gumaganap o nagbobrodkast.

on *pnu* [*Ing*] **1:** sa **2:** malapit sa **3:** nasa isang kalagayan, kondisyon, o proseso.

o·na·bú·loy *png* [*Pan*] **:** ubaya.

onager (ó·nad·yér) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* ilahas na asno (*Equus hemionus*), katutubo sa gitnang Asia **2:** sinaunang makina o motor sa paghahagis ng malalaking bato sa digmaan.

on air (ón eyr) *pnr* [*Ing*] **:** sa brodkasting, kasalukuyang nasa himpapawid.

on and off (ón end óf) *pnb* [*Ing*] **:** paulit-ulit; pabalik-balik.

on and on (ón end ón) *pnb* [*Ing*] **:** tuloy-tuloy.

onanism (ó·na·ní·sem) *png* [*Ing*] **1:** pag-udlot sa pagtatalik **2:** pagsasalsal.

o·ná·yan *png* [*Mrw*]**:** kabukiran; bukid.

once (wans) *pnb* [*Ing*] **:** minsan.

once (wans) *pnt* [*Ing*] **:** kapag; sa minsang.

onco- (óng·ko) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang tumor.

oncogene (óng·ko·dyín) *png Bio* [*Ing*] **:** gene na makakapagpabago sa cell upang maging cell na may tumor.

oncogenic (óng·ko·dyí·nik) *pnr Med* [*Ing*] **:** nagsasanhi ng pagkabuo ng tumor o mga tumor.

oncology (ong·kó·lo·dyí) *png Med* [*Ing*] **:** pag-aaral at paggamot ng mga tumor.

oncoming (on·ká·ming) *pnr* [*Ing*] **:** nálalapít; palapít.

ón·da *png* [*Esp honda*] **:** alon; lundo – *pnd* **ón·da·hán, mag·pa·ón·da**.

on·dá-on·dá *pnr* [*Esp honda-honda*] **:** alon-alon.

one (wan) *png, pnr* [*Ing*] **1:** isa **2:** nagkakaisa **3:** nag-iisa.

one (wan) *pnh* [*Ing*] **:** sinumang tao.

-one (own) *pnl Kem* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang compound, lalo na ang mga ketone.

one and only (wán end ówn·li) *pnr* [*Ing*] **1:** bukod tángi; walang katulad **2:** napakahusay.

onefold (wán·fold) *pnr* [*Ing*] **:** binubuo ng iisang bahagi o elemento; simple.

oneiric (o·náy·rik) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa panaginip o pananaginip.

oneiro- (o·náy·ro) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang panaginip.

oneiromancy (o·náy·ro·mán·si) *png* [*Ing*] **:** interpretasyon ng mga panaginip.

oneness (wán·nes) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan ng pagiging isa **2:** pagiging bukod tángi **3:** kaisahán ng opinyon; sumasang-ayon sa iisang paniniwala, at iba pa **4:** identidad; pagiging magkatulad.

one on one (wán on wán) *png* [*Ing*] **:** harápang paglalaban, pag-uusap, o talakayan ng dalawang tao.

one-piece (wán-pis) *png, pnr* [*Ing*] **:** sa damit, binubuo ng isang piraso lamang, tulad ng bestida o bathing suit.

onerous (ó·ne·rús) *pnr* [*Ing*] **1:** mabigat; nagdudulot ng ligalig o gulo **2:** *Bat* may kinalaman sa mabibigat na obligasyon.

one-sided (wan-sáy·ded) *pnr* [*Ing*] **1:** pumapanig sa isang pangkat; may kinikilingan; hindi pantay o makatarungan ang pagturing **2:** nangyayari sa isang panig lamang **3:** higit na malaki o higit na ganap sa isang panig.

o·nes·ti·dád *png* [*Esp honestidad*] **:** katapatan.

o·nés·to *pnr* [*Esp honesto*] **:** tapat; totoo.

one-way (wán-wey) *pnr* [*Ing*] **1:** iisa ang direksiyon, tulad ng sa kilos o galaw **2:** walang palítan ng damdamin, relasyon, at iba pa.

ó·nga *png* [*Mrw*] **:** bunga.

on glaze (ón gleyz) *pnr* [*Ing*] **:** sa pintura, ginawa sa isang rabaw ng salamin.

Ong·ló *png Mit* [*Hil Seb War*] **:** higanteng nakatirá sa mga latian at mahilig kumain ng kabibe.

ongoing (on·gó·wing) *pnr* [*Ing*] **:** patuloy ang pag-iral o pagpapalakad.

o·ní *png* [*Iva Pan*] **:** huni ng ibon o manok.

onion (ón·yon) *png Bot* [*Ing*] **:** sibuyas.

onionskin (ó·yon·skín) *png* [*Ing*] **:** manipis, makinis, at nanganganinag na uri ng papel.

ó·nix *png* [*Esp*] **:** uri ng quartz, may mga tuwid na banda na salit-salit ang kulay**:** ONYX.

on-line (ón-layn) *pnr Com* [*Ing*] **:** sa data processing, tuwirang nakakonekta sa pangunahing computer.

onlooker (on·lú·ker) *png* [*Ing*] **:** mánonoód.

only (ón·li) *pnr* [*Ing*] **:** lamang.

only (ón·li) *pnb* [*Ing*] **:** tangì; bugtong.

only (ón·li) *pnt* [*Ing*] **:** ngunit.

on·mut·mút *png Bot* [*Pan*]**:** usbong; sibol.

ón·nat *png Mus* [*Kal*] **:** giwong.

onomastic (ó·no·más·tik) *pnr* [*Ing*] **:** onomastiko.

onomastics (ó·no·más·tiks) *png* [*Ing*] **:** pag-aaral ng pinagmulan at pagkakabuo ng mga pangngalang pantangi, lalo na ang mga personal na pangalan.

o·no·más·ti·kó *pnr* [*Esp onomástico*] **:** hinggil sa mga pangngalan o nomenklatura**:** ONOMASTIC.

onomatopeic (ó·no·má·to·pé·ik) *pnr* [*Ing*] **:** onomatopeika.

o·no·ma·to·pé·i·ká *pnr* [*Esp onomatopéica*] **:** hinggil sa onomatopeya**:** ONOMATOPEIC.

o·no·ma·to·pé·ya *png* [*Esp*] **1:** pagbuo o paglikha ng salita o pangalan batay sa tunog, *hal* kiskis, sutsot, tiktak**:** ONOMATOPOEIA **2:** tawag sa salita o pangalang nabuo**:** ONOMATOPOEIA.

onomatopoeia (ó·no·má·to·pí·ya) *png* [*Ing*] **:** onomatopeya.

o·nór *png* [*Esp honor*] **:** karangalan[1].

on·rá·do *pnr* [*Esp honrado*] **:** marangal.

ón·sa *png* [*Esp onza*] **1:** noong panahon ng Espanyol, salaping ginto na katumbas ng labing-anim na piso **2:** ounce.

onscreen (ón·is·krín) *pnr* [*Ing*] **:** lumalabas sa pelikula o telebisyon.

ón·se *png* [*Esp once*] **1:** labing-isa **2:** *Kol* pandaraya – *pnd* **ón·se·hín, ma·ón·se**.

on·se·gép *pnd* **mag·on·se·gép, u·mon·se·gép, on·se·ge·pán, on·se·ge·pín** [*Pan*] **:** panhik.

ón·set *png* [*Ing*] **1:** salakay; atake **2:** pagsisimula.

onshore (ón·syor) *pnr* [*Ing*] **1:** nasa tabing-dagat **2:** sa hangin, gumagalaw patungo sa lupa mula sa dagat.

onslaught (ón·is·lot) *png* [*Ing*] **:** mabagsik na pagsalakay.

on stage (ón is·téydz) *pnb* [*Ing*] **:** nasa entablado; nagtatanghal.

ón·tad *png* [*Mrw*]**:** tiyan.

on·ta·ngáy *pnr* [*Pan*]**:** tingala.

on-time (on-táym) *pnr* [*Ing*] **:** nasa takdang oras o panahon.

onto (ón·tu) *pnu* [*Ing*] **:** sa isang pook o posisyon.

onto- (ón·to) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang kalikasan.

ontogenesis (ón·to·dyé·ne·sís) *png* [*Ing*] **:** pag-unlad o kalikasan ng pag-unlad ng isang indibidwal o organismo**:** ONTOGENY.

ontogeny (ón·to·dyé·ni) *png* [*Ing*] : ontogenesis.

ontologist (on·tó·lo·dyíst) *png* [*Ing*] : ontologo.

on·tó·lo·gó *png* [*Esp*] : tao na nagaaral ng ontolohiya: ONTOLOGIST.

ontology (on·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : ontolohiya.

on·to·lo·hí·ya *png Pil* [*Esp ontología*] : sangay ng metapisika ukol sa kalikasan ng pag-iral: ONTOLOGY.

ó·nus *png* [*Ing*] : pasanin; tungkulin; kapanagutan.

ón·ward *pnr, pnb* [*Ing*] **1:** pasulong **2:** papunta sa harap.

on·yá *pnb* [*Pan*] : ganito.

onychophoran (ó·ni·kó·fo·rán) *png, pnr Zoo* [*Ing*] : anumang hayop (phylum *Onychophora*) na tila higad, naninirahan sa lupa, at may katangian ng annelid at arthropod.

onyx (ó·nix) *png* [*Ing*] : onix.

ó·o *png* [*Seb Tag War*] : tugon ng pagsang-ayon *Cf* OHÒ, OPÒ: AW, HAI, HÚO, HUON, IYÓ, ON, OÓN, SI, UAN, UWAY, WA[2], WEN, YEAH, YES – *pnd* **u·mó·o, ma·pa·ó·o**.

o·ô *png Kol* : salitang bata para sa **tae**.

oo- (ó·wo) *pnl Bio* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan na nangangahulugang itlog o ovum.

oocyte (ó·wo·sáyt) *png Bio* [*Ing*] : hindi ganap na ovum sa obaryo.

oodles (ú·delz) *png Kol* [*Ing*] : napakalaking halaga o kantidad.

oof (uf) *png Kol* [*Ing*] : salapi; cash.

oogamous (o·wó·ga·mús) *pnr Bio* [*Ing*] : may mga gamete na magkakaiba ang estruktura, ang babaeng gamete na malaki at malayang nakagagalaw, at ang lalaking gamete na maliit at hindi malaya sa paggalaw.

oogenesis (o·wo·dyé·ne·sís) *png Bio* [*Ing*] : simula at pag-unlad ng ovum.

oolite (ó·wo·láyt) *png Heo* [*Ing*] : limestone na binubuo ng maliliit at bilog-bilog na mga butil.

oolith (o·wo·lít) *png* [*Ing*] : alinman sa mga bilog-bilog na butil na binubuo ng oolite.

oology (o·wó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : sangay ng ornitolohiya ukol sa pag-aaral ng mga itlog ng ibon.

oolong (ú·long) *png* [*Ing*] : maitim na uri ng tsaa na tumutubo sa China at Taiwan, at iniimbak bago patuyuin.

oompah (úm·pa) *png Kol Mus* [*Ing*] : ritmong tunog ng instrumentong tanso na mababa ang tono.

o·ón *png* [*Iva*] : oo.

ó·ong *png Bot* [*Pan*]: uri ng kabute.

oophorectomy (ó·wo·fo·rék·to·mí) *png Med* [*Ing*] : pagtanggal ng isa o dalawang obaryo sa pamamagitan ng operasyon.

oophoritis (ó·fo·ráy·tis) *png Med* [*Ing*] : obaraytis.

ooze (uz) *png* [*Ing*] **1:** malambot na putik **2:** latian o kumunoy **3:** putik na maapog at pangunahing binubuo ng kabibe at maliliit na organismo na matatagpuan sa ilang bahagi ng kailaliman ng karagatan.

ooze (uz) *pnd* [*Ing*] : dumaloy o manalaytay nang marahan sa mga bútas o maliliit na siwang, karaniwan ng likido, hangin, tunog, at iba pa.

OP, daglat (ó·pi) : sa simbahang Katoliko Romano, Order of Preachers *Cf* DOMÍNIKÓ.

op *png* [*Ing*] **1:** *Mus* opus **2:** opereytor **3:** *Kol* sa medisina at militar, operasyon.

o·pá *png* **1:** [*Mrw*] ipa **2:** *Zoo* [*Ifu*] **a** paapa **b** anumang sisiw na kalalabas pa lamang.

opacity (o·pá·si·tí) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan o kalidad ng pagiging malabo *Cf* OPAQUE **2:** anumang bagay na malabo **3:** sa potograpiya, ang proporsiyon ng liwanag na nahigop sa pamamagitan ng emulsiyon sa alinmang bahagi ng film o plaka.

o·pá·kat *png* [*Mrw*] : pulong.

ó·pal *png* [*Ing*] : batong tila quartz na anyong tinubigang silica, madalas na kulay puti, o walang kulay, karaniwang kumikinang sa iba't ibang kulay, at itinuturing na hiyas: ÓPALÓ.

opalescent (ó·pa·lé·sent) *pnr* [*Ing*] : may nag-iiba-ibang kulay, tulad ng opal.

ó·pa·ló *png* [*Esp*] : opal.

opaque (o·péyk) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi nanganganinag; hindi maaaring dumaan ang liwanag, tunog, init, at iba pa **2:** madilim; malabo.

óp art *png* [*Ing*] : pinaikling **optical art**.

op cit, daglat (óp sit) : opere citato.

OPEC, daglat (ó·pek) : Organization of the Petroleum Exporting Countries.

open (ó·pen) *pnd* [*Ing*] **1:** buksan **2:** gawing bukás sa publiko **3:** itatag para sa layuning pangnegosyo **4:** simulan ang isang seremonya, at katulad.

open (ó·pen) *pnr* [*Ing*] **1:** bukás; hindi nakasara, tulad ng bukás na pinto **2:** may posisyong nagpapahintulot ng pagdaan o pagdaloy, tulad ng gate, bintana **3:** para sa lahat; walang pagkakataong manghadlang **4:** hindi sagabal sa paningin o pagkilos **5:** hayág; lantad **6:** walang takip; walang bubong **7:** bakante o hindi pa napupunuan, tulad ng isang posisyon sa trabaho **8:** hindi pa napagpapasiyahan o hindi pa napagkakasunduan, tulad ng isang usapin **9:** bukás sa mga idea, pakiusap, mungkahi, át iba pa **10:** sa tao, tahas magsalita.

open-ended (ó·pen-én·ded) *pnr* [*Ing*] : walang tiyak na saklaw o hanggahan; nagpapahintulot sa malayang interpretasyon.

opener (ó·pe·nér) *png* [*Ing*] **1:** tagabukás o anumang nagbubukas **2:** kasangkapang nagbubukas ng mga selyadong sisidlan **3:** ang una sa maraming pagtatanghal sa teatro, isports, at iba pa.

open forum (ó·pen fó·rum) *png* [*Ing*] : palítang-kuro; bukás na talakayan.

opening (ó·pe·níng) *png* [*Ing*] **1:** pagbubukás o pagiging bukás **2:** pook na walang hadlang o hindi pa okupado **3:** puwang, bútas, o siwang **4:** pagsisimula, tulad sa seremonya **5:** panimula o unang bahagi **6:** bakanteng posisyon o trabaho **7:** pormal o opisyal na simula **8:** unang pagtatanghal sa pelikula o teatro.

open-minded (ó·pen-máyn·ded) *pnr* [*Ing*] : bukás sa mga bagong idea o argumento.

open question (ó·pen-kwés·tyon) *png* [*Ing*] : usaping bukás sa iba't ibang opinyon o interpretasyon.

o·pen·sí·ba *png* [*Esp ofensiva*] **1:** ugali o kilos na agresibo: OFFENSIVE **2:** kampanya o atake: OFFENSIVE **3:** pagsalakay o marahas na hakbangin para sa isang layunin: OFFENSIVE.

o·pen·sí·bo *pnr* [*Esp ofensivo*] **1:** nagsasanhi o naghahangad na makasakit o makasugat ng damdamin: OFFENSIVE **2:** nakasusuklam; nakagagalit: OFFENSIVE **3:** nanunuligsa; nakaiinsulto: OFFENSIVE **4:** agresibo.

open university (ó·pen yu·ni·vér·si·tí) *png* [*Ing*] : kolehiyo o unibersidad na nagbibigay sa estudyante ng degree o edukasyon sa pamamagitan ng sariling pag-aaral sa mga babasahin o anumang materyales na angkop sa pag-aaral.

openwork (ó·pen wórk) *png, pnr* [*Ing*] **:** kalado.

ó·pe·rá *png* [*Esp Ing*] **1:** *Mus* mahabang komposisyon na inaawit sa saliw ng mga instrumento, karaniwang aria, koro, resitatibo, at may kasamang ballet **2:** gusali sa pagtatanghal nito.

ó·pe·rá *pnd* **mag·ó·pe·rá, ó·pe·ra·hín, ó·pe·ra·hán, ma·ó·pe·rá** *Med* [*Esp*] **:** tistisin ang katawan ng pasyente upang gamutin o tanggalin ang anumang sanhi ng sakít.

ó·pe·rá búf·fa *png* [*Ita*] **:** operang komiko, lalo na ang hinggil sa mga tauhang mula sa pang-araw-araw na búhay.

o·pe·rá·do *pnr* [*Esp*] **:** sumailalim o nakaranas ng operasyon.

o·pe·ra·dór *png* [*Esp*] **:** opereytor.

ó·pe·ránd *png Mat* [*Ing*] **:** kantidad na sumasailalim sa operasyong pangmatematika.

o·pe·rár·yo *png* [*Esp operario*] **:** manggagawa.

o·pe·ras·yón *png* [*Esp operación*] **1:** *Med* **a** proseso o metodo sa pagoopera sa katawan ng pasyente **b** ang pagsasagawa ng prosesong ito **c** bahagi ng katawan na sumailalim sa naturang proseso: OPERATION **2:** kalagayan ng pagiging aktibo o produktibo; pag-iral o pagpapairal: OPERATION **3:** aktibong proseso sa pagsasagawa o pagtupad ng gawaing pamamalakad: OPERATION **4:** *Mil* kampanya, misyon, o maniobra: OPERATION **5:** transaksiyong pangnegosyo: OPERATION **6:** *Mat* proseso, tulad ng addition, multiplication, differentiation, at iba pa: OPERATION.

o·pe·ras·yo·nál *png* [*Esp operacional*] **1:** maaaring paandarin o gamitin, tulad ng makina, sasakyan, at katulad: OPERATIONAL **2:** *Mil* hinggil o nakikibahagi sa operasyong pangmilitar: OPERATIONAL **3:** hinggil sa operasyon o mga operasyon: OPERATIONAL.

operate (ó·pe·réyt) *pnd* [*Ing*] **1:** kumilos o magtrabaho; tuparin ang gawain **2:** umandar, tulad ng makina; gumamit ng makina, aparato, at katulad **3:** kumilos nang epektibo; gumamit ng lakas o impluwensiya **4:** simulan o maging aktibo, tulad ng sa negosyo **5:** *Med* mag-opera.

operation (o·pe·réy·syon) *png* [*Ing*] **:** operasyon.

operational (o·pe·réy·syo·nál) *pnr* [*Ing*] **:** operasyonal.

operculum (o·pér·ku·lúm) *png* [*Ing*] **1:** *Bot Zoo* bahagi ng organ na nagsisilbing takip, tulad ng pardilya ng buto ng halaman **2:** *Zoo* takip sa hasang ng isda at amphibian.

opere citato (ó·pe·ré si·tá·to) *png* [*Lat*] **:** sa nabanggit na gawain o akda: OP CIT.

o·pe·ré·ta *png Mus* [*Esp*] **:** operetta *var* operáta.

o·pe·rét·ta *png* [*Ita*] **:** maikling opera, karaniwang nakaáalíw at hindi seryoso *var* operáta: OPERÉTA.

o·pe·réy·tor *png* [*Ing operator*] **1:** tao na nagpapatakbo ng isang aparato, makina, at iba pa: OPERADÓR **2:** tao na nagpapatakbo ng switchboard ng telepono, lalo na sa isang kompanya ng telepono: OPERADÓR **3:** tao na namamahala sa trabaho, establisimyentong pang-industriya, o anumang sistema: OPERADÓR **4:** tao na nagbebenta ng mga seguro **5:** *Mat* simbolo upang ipahayag ang operasyong pangmatematika, *hal* x, +.

ó·pe·rón *png Bio* [*Ing*] **:** yunit ng magkakadikit na gene na pinaniniwalaang kumokontrol sa ibang mga gene na lumilikha ng protina.

o·pér·ta *png* [*Esp oferta*] **:** handog; alay.

o·per·tór·yo *png* [*Esp ofertorio*] **1: a** sa simbahang Katoliko Romano, pag-aalay ng tinapay at alak sa Eukaristiya **b** awit habang isinasagawa ito: OFFERTORY **2: a** paghahandog ng anumang bagay sa altar habang isinasagawa ang serbisyong pansimbahan **b** pagkolekta ng salapi habang isinasagawa ang paghahandog: OFFERTORY.

ophidian (o·fíd·yan) *png, pnr Zoo* [*Ing*] **:** reptil (suborder *Serpentes*) na binubuo ng mga ahas.

Ophir (ó·fir) *png* [*Ing*] **:** sa Bibliya, rehiyon na hindi tiyak ang lokasyon, maaaring timog Arabia o silangang baybayin ng Africa, pinanggagalingan ng ginto at batong hiyas.

Ophiuchus (ó·fi·yú·kus) *png Asn* [*Ing*] **:** konstelasyon na kumakatawan sa tao na nililingkis ng sawá.

ophthalmia (of·thál·mi·yá) *png* [*Ing*] **:** pamamaga ng mata, lalo na sa mga lamad o bahaging panlabas.

ophthalmo- (of·thál·mo) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang mata.

ophthalmologist (of·tal·mó·lo·dyíst) *png Med* [*Ing*] **:** optalmologo.

ophthalmology (of·tal·mó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** optalmolohiya.

ophthalmoscope (of·tál·mos·kówp) *png* [*Ing*] **:** instrumentontg pansuri sa retina at iba pang bahagi ng mata.

o·pi·gán *png* [*Pan*] **:** tampipi.

opinion (o·pín·yon) *png* [*Ing*] **:** opinyon.

opinionated (o·pín·yo·néy·ted) *pnr* [*Ing*] **:** may mayabang na tiwala kaugnay ng sariling opinyon.

o·pin·yón *png* [*Esp opinión*] **1:** palagay; kuro-kuro: FEELING[3], HAKÀ, OPINION **2:** pormal na pahayag o mungkahi mula sa isang propesyonal: FEELING[3], HAKÀ, OPINION **3:** paniwala; paniniwala **4:** *Bat* isang pormal na pagpapahayag ng katwiran sa paghatol.

opioid (ó·pi·yód) *png BioK* [*Ing*] **:** anumang compound na katulad ng cocaine at morphine ang mga adiktibong katangian o pisyolohikong epekto.

o·pi·sí·na *png* [*Esp oficina*] **:** silid o gusaling ginagamit para sa trabaho o negosyo *var* upisína **:** OFFICE[1], TANGGÁPAN.

o·pis·yál *png* [*Esp oficial*] **1:** tao na hinirang o inihalal para sa isang posisyon o tungkulin, lalo na sa pamahalaan *Cf* PINUNÒ: OFFICER, OFFICIAL **2:** tao na may autoridad, lalo na sa hukbong sandatahan, navy, o katulad na organisasyon: OFFICER, OFFICIAL **3:** pulis **4:** tao na may lisensiya upang pamahalaan ang operasyong pangkalakalan: OFFICER.

o·pis·yál *pnr* **1:** tumutukoy sa isang opisina o tungkuling administratibo: OFFICIAL **2:** autorisado o binigyang autorisasyon; legal *Cf* PORMÁL: OFFICIAL **3:** hinirang o autorisado sa pagganap ng isang tungkulin: OFFICIAL.

o·pís·yo *png* [*Esp oficio*] **:** hanapbuhay; tungkulin; trabaho.

opium (óp·yum) *png* [*Ing*] **:** opyum.

opium poppy (óp·yum pó·pi) *png* [*Ing*] **:** halamang poppy (*Papaver somniferum*) na may bulaklak na kulay pink, pula, at lila.

o·pò *pnb* **:** magalang na **oo** *var* ohò.

o·por·tu·ni·dád *png* [*Esp*] **1:** pagkakataon o tamang panahon *Cf* OKASYÓN: OPPORTUNITY **2:** paborableng sitwasyon o kalagayan upang gawin ang isang hakbang sa pagtupad ng isang tunguhin o layu-nin: OPPORTUNITY.

o·por·tu·nís·mo *png* [*Esp*] **:** patakaran o praktika ng pagkilos o pagpapa-

siya nang walang pagsasaalang-alang sa simulaing pang-etika: OPPORTUNISM.

o·por·tu·nís·ta *png* [*Esp*] : tao na nagsasamantala sa pagkakataon para sa sariling kapakanan: OPPORTUNIST.

o·po·sis·yón *png* [*Esp oposición*] **1:** pagsalungat: OPPOSITION **2:** partido o panig na tagasalungat: OPPOSITION **3:** *Pol* pangkalahatang tawag sa mga partido, pangkat, at organisasyong tumutuligsa sa nanunungkulang administrasyon o pangasiwaan na nagpapatakbo ng pamahalaan.

ó·po·sis·yo·nís·ta *png* [*Esp oposicionista*] : kasapi ng oposisyon: OPPOSITIONIST.

o·po·si·tór *png* [*Esp*] : kalaban; katunggali.

op·pi·gan *png* [*Bon*] : kuppit[2].

op·pí·pi *png Mus* [*Ifu*] : feyu.

opponent (o·pó·nent) *png* [*Ing*] : tao na sumasalungat o kasapi ng sumasalungat na panig, tulad sa paligsahan o kontrobersiya.

opportunism (o·por·tyu·ní·sem) *png* [*Ing*] : oportunismo.

opportunist (o·pór·tyu·níst) *png* [*Ing*] : oportunista.

opportunity (o·por·tyú·ni·tí) *png* [*Ing*] : oportunidad.

opposite (ó·po·sít) *pnr* [*Ing*] : kasalungat; kabaligtaran.

opposite sex (ó·po·sít sex) *png* [*Ing*] : ang kababaihan bilang kasalungat ng kalalakihan, o vice versa.

opposition (ó·po·sí·syon) *png* [*Ing*] : oposisyon.

oppositionist (o·po·sí·syo·níst) *png* [*Ing*] : oposisyonista.

oppress (o·prés) *pnd* [*Ing*] **1:** pabigatin o pahirapan ang katawan, isip, at iba pa **2:** pagmalupitan; apihin.

oppression (o·pré·syon) *png* [*Ing*] : opresyon.

oppressor (o·pré·sor) *png* [*Ing*] : opresor.

opprobrium (o·pró·bri·yúm) *png* [*Ing*] : kahihiyan o masamang reputasyon na dulot ng kilos o asal.

op·rén·da *png* [*Esp ofrenda*] : handog; alay.

op·re·sór *png* [*Esp*] : tao na mapaniil o mapang-api: OPPRESSOR.

op·res·yón *png* [*Esp opresión*] **1:** pangaapi; pagmamalupit; paniniil: OPPRESSION **2:** pagkaapi; kaapihan: OPPRESSION.

opsimath (óp·si·mát) *png* [*Ing*] : sa panitikan, tao na atrasado ang pagkatuto sa búhay.

op·si·yón *png* [*Esp opción*] **1:** pagpili: OPTION **2:** kapangyarihan o laya sa pagpili: OPTION **3:** anumang napili o maaaring mapili: OPTION.

op·si·yo·nál *png* [*Esp opcional*] **1:** nagbibigay ng opsiyon: OPTIONAL **2:** hindi sapilitan; maaaring pumili ayon sa ibig: OPTIONAL.

óp·so·nín *png Bio Med* [*Ing*] : substance, lalo na ang antibody, sa mga dayong organismo, at naglalantad sa mga ito sa aksiyon ng phagocytosis.

opt *pnd* [*Ing*] : pumili.

op·tal·mó·lo·gó *png Med* [*Esp oftalmólogo*] : doktor na optalmolohiya ang espesyalisasyon: OCULIST, OKULÍSTA, OPHTHALMOLOGIST.

op·tal·mo·lo·hí·ya *png* [*Esp oftalmología*] : siyentipikong pag-aaral sa anatomiya at sakít sa mata: OPTHALMOLOGY.

optic (óp·tik) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa mata o paningin.

optical (óp·ti·kál) *pnr* [*Ing*] : optiko.

optical art (óp·ti·kál art) *png* [*Ing*] : estilo ng abstraktong sining na nagpapakita ng paggalaw ng mga disenyo at dulot ng ilusyon na nalilikha nito: ÓP ART.

optician (op·tís·yan) *png* [*Ing*] : optiko.

optics (óp·tiks) *png Med* [*Ing*] : optika.

óp·ti·ká *png Med* [*Esp óptica*] : siyentipikong pag-aaral sa liwanag at paningin: OPTICS.

óp·ti·kó *png* [*Esp óptico*] **1:** tao na may kaalaman sa pagsukat ng grado ng mata *Cf* OPHTHALMOLOGIST, OPTÓMETRÍST: OPTICIAN **2:** tao na gumagawa at nagbebenta ng mga kasangkapang optiko: OPTICIAN.

óp·ti·kó *pnr* [*Esp óptico*] **1:** hinggil sa paningin: OPTICAL **2:** hinggil sa paningin na kaugnay ng liwanag: OPTICAL **3:** tumutukoy sa optika: OPTICAL.

óp·ti·mál *pnr* [*Ing*] : pinakamahusay; pinakamabuti.

optimism (óp·ti·mí·sem) *png* [*Ing*] : optimismo.

óp·ti·mís·mo *png* [*Esp*] **1:** pagtingin o tendensiyang makita ang maganda o mabuti sa anumang pangyayari at asamin ang higit na kasiya-siyang resulta: OPTIMISM **2:** doktrina o paniniwala na nangingibabaw ang mabuti sa masama: OPTIMISM.

óp·ti·míst *png* [*Ing*] : optimista.

óp·ti·mís·ta *png* [*Esp*] : tao na laging may pag-asa: ÓPTIMÍST.

óp·ti·mum *pnr* [*Ing*] **1:** pinakamabuting kalagayan para sa pagtubo o reproduksiyon ng organismo **2:** pinakamataas na antas o pinakamabuting resulta na nakamit o makamit sa isang partikular na kalagayan.

option (óp·syon) *png* [*Ing*] **1:** opsiyon **2:** sa stock exchange, karapatang nakamit para bumili o magbenta ng stock sa isang tiyak na halaga at panahon.

optional (óp·syo·nál) *pnr* [*Ing*] : opsiyonal.

opto- (óp·to) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan na nangangahulugang mata o paningin.

optoelectronics (óp·to·e·lek·tró·niks) *png* [*Ing*] : sangay ng teknolohiya hinggil sa hálong paggamit ng elektrónika at liwanag.

optometer (op·tó·mi·tér) *png* [*Ing*] : optometro.

op·tó·me·trá *png* [*Esp*] : optometrista.

op·tó·me·tríst *png* [*Ing*] : optometrista.

op·to·me·trís·ta *png* [*Esp*] : tao na may kaalaman sa optometriya: OPTÓMETRÁ, OPTÓMETRÍST.

op·to·me·trí·ya *png* [*Esp optometría*] : propesyon o pagsasanay sa pagsuri ng mga depektibong mata sa pamamagitan ng paggamit ng mga angkop na kasangkapan, upang irekomenda ang paggamit ng salamin sa mata: OPTOMETRY.

op·tó·me·tró *png* [*Esp*] : instrumento sa pagsusuri sa panlalabo ng mata: OPTOMETER.

optometry (op·tó·me·trí) *png* [*Ing*] : optometriya.

optophone (óp·to·fówn) *png* [*Ing*] : kasangkapang nagpapabago sa liwanag upang maging tunog, nagpapahintulot sa bulag na matukoy ang iba't ibang antas ng liwanag sa pamamagitan ng pandinig, kaya mababása ang anumang bagay na nakalimbag.

opulent (óp·yu·lént) *pnr* [*Ing*] **1:** mayaman; sagana **2:** maraming-marami; punô.

opuntia (o·pún·sya) *png* [*Ing*] : kaktus (genus *Opuntia*) na maraming sanga, karaniwang sapad o mabilog ang mga hugpong, at may dilaw na bulaklak.

ó·pus *png Mus* [*Ing*] **1:** komposisyon o gawaing pampanitikan ng anumang

uri: OP[1] **2:** isa sa mga komposisyon ng isang partikular na kompositor, karaniwang may mga bilang ayon sa pagkakasunod-sunod ng publikasyon: OP[1].

opuscule (ó·pus·kyúl) *png* [*Ing*] **1:** maliit o hindi mahalagang gawain **2:** munting gawaing pangmusika o pampanitikan.

ó·pus Dé·i *png* [*Ing*] **1:** liturhikong pagsamba bilang pangunahing tungkulin sa Diyos **2:** sa malaking titik, organisasyon ng mga karaniwang tao at mga pari, itinatag sa Espanya noong 1928, at may layuning pagtibayin ang mga Kristiyanong hangarin sa lipunan.

op·yá·do *pnr* [*Esp opiado*] **:** katulad, galing sa, o mayroong opyum, karaniwang nakapagpapaibis ng sakít o nakapagpapatulog.

óp·yo *png* [*Esp opio*] **:** opyum.

óp·yum *png* [*Ing* opium]**:** pinatuyong katas ng poppy na may adiktibo at narkotikong epekto: AMPIYÓN, APYÁN, OPIUM, ÓPYO.

-or (or) *pnl* [*Ing*]**:** pambuo ng pangngalan ng tao o bagay na gumagawa ng partikular na gawain, *hal* actor, creditor, calculator, ventilator.

or *pnt* [*Ing*] **:** o.

ó·ra *png* [*Esp hora*] **:** isang oras, *hal* kada ora, por ora, ora mismo.

o·rá·bang *png Zoo* [*Mrw*] **:** alamang.

oracle (ó·ra·kél) *png* [*Ing*] **:** orakulo.

o·ra·dór *png* [*Esp*] **:** tao na mahusay magtalumpati; mananalumpati, **o·ra·dó·ra** kung babae: ORATOR.

o·rá·gon *pnr* [*Bik Hil Seb War orag + on*] **1:** magaling; mahusay; matibay; matalino **2:** *Kol* malibog; malandi; mayabang.

o·rá·ku·ló *png* [*Esp oráculo*] **1: a** hindi malinaw na bigkas o pahayag ng isang babaylan, na nagsisilbing tagapamagitan upang makausap ang mga diyos **b** banal na paghahayag o pag-uusap hinggil sa mga diyos **c** pamamaraan o tagapamagitan sa naturang pag-uusap: ORACLE **2:** pook na ginaganapan ng mga ito: ORACLE **3:** tao o bagay na pinaniniwalaang gabay sa hinaharap *Cf* HULÀ: ORACLE.

oral (o·rál, ó·ral) *pnr* [*Esp Ing*] **1:** pasalita, hindi pasulat **2:** sa pamamagitan ng bibig.

oral sex (ó·ral séks) *png* [*Ing*] **:** gawaing sexual na ginagamit ang bibig sa ari ng katalik.

oral testimony (ó·ral tes·tí·mo·ní) *png Bat* [*Ing*]**:** sinumpaang salaysay sa harap ng hukuman.

ó·rang *png Zoo* [*Mrw*]**:** alakdan.

orange (ó·reyndz) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* dalandan **2:** ang kulay ng bunga nito.

o·rang·gu·tán *png Zoo* [*Esp orangutan*] **:** bakulaw (*Pongo pygmaeus*) na may mahaba at pulang balahibo, mahaba ang kamay, naninirahan sa punò at matatagpuan sa Borneo at Sumatra: ORÁNGUTÁN.

o·ráng·u·tán *png Zoo* [*Ing*] **:** orang-gutan.

o·rá-o·rá·da *pnb* [*Esp*] **:** agáran; biglaan.

o·rár·yo *png* [*Esp horario*] **1:** kamay ng orasan na nagtuturo sa oras *Cf* MINUTÉRO **2:** iskedyul.

ó·ras *png* [*Esp hora + s*] **1:** isa sa dalawampu't apat na bahagi ng buong isang araw at panahong katumbas ng animnapung minuto: HOUR, ORA, PERIOD[3] **2:** isang espesipiko o tiyak na panahon sa loob ng isang araw at itinatakda ng isang kasangkapang mekanikal: HOUR, ORA, PERIOD[3] **3:** pagtatakda ayon sa iskedyul **4:** *Kol* panahon –*pnd* **mag·ó·ras, o·rá·san, i·ó·ras**.

o·ra·sán *png* [*Esp oras + Tag an*] **:** anumang kasangkapang kaáalamán ng oras, tulad ng relo *Cf* CHRONOMETER, CLOCK, RELÓ, SUNDIAL, WATCH.

ó·ras-ó·ras *pnr, pnb* **:** bawat oras; tuwing sasapit ang isang oras.

o·rás-o·rá·san *pnd* [oras-oras + an] **:** kunin ang oras sa mga yugtong regular.

o·rás-o·rá·sin *pnd* [*oras-oras + in*] **:** gawin o ulitin sa bawat oras.

o·ras·yón *png* [*Esp oración*] **1:** dasal; pagdarasal: ORATION[1] **2:** oras ng pagdarasal sa gabi para itaboy ang masamang espiritu *Cf* ÁNIMÁS: ORATION[1] **3:** tugtog ng kampana para sa dapithapon: ORATION[1] **4:** imbokasyon –*pnd* **mag·o·ras·yón, o·ras·yo·nán**.

oration (o·réy·syon) *png* [*Ing*] **1:** orasyon **2:** pormal na talumpati, lalo na sa isang seremonya **3:** isang talumpati na may pagtatangi sa estilo, pagbigkas, o paraan ng pananalita.

orator (o·réy·tor) *png* [*Ing*] **:** orador.

oratorial (o·ra·tór·yal) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa pananalumpati.

oratorical (o·ra·tó·ri·kál) *pnr* [*Ing*] **:** oratoryo.

oratorio (o·ra·tór·yo) *png Mus* [*Ita Ing*] **:** pinahabang komposisyon na mala-dramatiko, karaniwang panrelihiyon ang paksa para sa solo, koro o orkestrang pagtatanghal, at walang pagkilos at partikular na kasuotan: ORATÓRYO[2].

oratory (o·ra·tó·ri) *png* [*Ing*] **:** oratorya.

o·ra·tór·ya *png* [*Esp oratoria*] **1:** pagsasanay sa pagtatalumpati: ORATORY **2:** sining ng orador; sining ng pagtatalumpati: ORATORY **3:** kahusayan sa pagtatalumpati: ORATORY.

o·ra·tór·yo *png* [*Esp oratorio*] **1:** silid-dasalan; maliit na kapilya **2:** *Mus* oratorio **3:** sa malaking titik, sa simbahang Katoliko Romano, samahan ng mga paring sekular na nagbibigay ng mga serbisyong panrelihiyon ngunit walang pormal na panata.

o·ra·tór·yo *pnr* [*Esp oratorio*] **1:** ukol sa talumpati o pagtatalumpati: ORATORICAL **2:** pang-orador: ORATORICAL.

orb *png* [*Ing*] **1:** espero o globo **2:** mata o ang buong mata **3:** globo na may krus sa tuktok; simbolo ng isang soberano, lalo na bilang bahagi ng regalya ng England **4:** *Asn* orbit ng isang lawas.

ór·be *png* [*Esp*] **:** globo.

ór·bit *png* [*Ing*] **1: a** kurbado at karaniwang eliptiko ang landas ng planeta, buwan, o katulad, sa paligid ng isang lawas pangkalawakan na tulad ng araw **b** kalagayan ng pagkilos ng planeta, buwan, o katulad sa nasabing landas **c** isang kompletong ikot sa palibot ng lawas: ÓRBITÁ **2:** landas ng elektron sa palibot ng nukleong atomiko: ÓRBITÁ **3:** globo o espero: ÓRBITÁ **4:** *Ana* **a** mabutong cavity na pinaglalagyan ng mata **b** bahagi na pumapalibot sa mata ng ibon o kulisap: ÓRBITÁ.

ór·bi·tá *png* [*Esp*] **:** orbit.

ór·bi·tál *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa orbit.

ór·bi·tér *png* [*Ing*] **:** sasakyang pangkalawakang idinisenyo upang manatili sa orbit.

orca (ór·ka) *png* [*Ing*] **:** balyena (*Grampus orca*) na pumapatay; killer whale.

orchard (ór·tsard) *png* [*Ing*] **1:** pook na nakalaan sa pangangalaga ng mga namumungang punongkahoy **2:** pangkat ng mga naturang punongkahoy.

orchestra (or·kés·tra) *png Mus* [*Ing*] **:** orkestra.

orchestrate (ór·kes·tréyt) *pnd* [*Ing*] **1:** mag-areglo o magsulat ng komposisyon para sa pagtatanghal ng isang orchestra **2:** magsaayos o magplano nang mabuti.

orchid (ór·kid) *png Bot* [*Ing*] **:** dapò.

orchido- (or·kí·do) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang **a** dapò **b** bayag.

orchidology (ór·ki·dó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** sangay ng botany o hortikultura hinggil sa mga dapo.

orchidotomy (ór·ki·dó·to·mí) *png* [*Ing*] **:** pagtistis sa bayag**:** ORCHOTOMY.

orchiectomy (ór·ki·ék·to·mí) *png* [*Ing*] **:** pagkapon.

orchis (ór·kis) *png Bot* [*Ing*] **1:** anumang uri ng dapo **2:** anumang uri ng dapo, lalo na ng genus Orchis, may mga bulaklak, at matatagpuan sa pook na may katamtamang temperatura.

orchitis (or·káy·tis) *png Med* [*Ing*] **:** pamamaga ng bayag.

orchotomy (or·kó·to·mí) *png* [*Ing*] **:** orchidotomy.

orcinol (ór·si·nól) *png Kem* [*Ing*] **:** substance $CH_3C_6H_3(OH_2)\cdot H_2O$ na puti, kristalina, at natutunaw sa tubig, matamis ngunit hindi maganda ang lasa, at nagiging pula ang kulay kapag nalantad sa hangin.

ordain (or·déyn) *pnd* [*Ing*] **:** ordena.

ordeal (or·díl) *png* [*Ing*] **1:** malubhang karanasan o pagsubok **2:** sinaunang paraan ng pagsubok sa napagbibintangan sa pamamagitan ng apoy, lason, o iba pang pagsubok, upang patunayan ang kawalang kasalanan, at pinaniniwalaang supernatural o pasiya ng Diyos ang anumang resulta.

or·dén *png* [*Esp*] **1:** utos; kautusan; batas *Cf* MÁNDO**:** ORDER[1] **2:** patakaran; pamamalakad**:** ORDER[1] **3:** ayos; kaayusan**:** ORDER[1] **4:** pagkakasunod-sunod; sunúran**:** ORDER[1] **5:** maaari rin sa malaking titik, samahan ng mga fraile, monghe, na may tungkuling sumailalim sa isang pag-uugali o tuntunin sa búhay.

or·de·ná *pnd* **mag·or·de·ná, or·de·na·hán, mag·pa·or·de·ná** [*Esp ordenar*] **1:** gawaran ng banal na orden sa isang pari o diyakono**:** ORDAIN **2:** itatag o tuparin sa pamamagitan ng batas, at katulad**:** ORDAIN **3:** magutos **4:** italaga; iukol.

or·de·ná·do *pnr* [*Esp*] **:** nakatalaga; itinalaga.

or·de·na·dór *png* [*Esp*] **:** computer.

or·de·nán·sa *png* [*Esp ordenanza*] **1:** autoritatibong pamamahala; batas**:** ORDINANCE **2:** batas o regulasyong pampubliko**:** ORDINANCE **3:** pagsasabatas ng alituntunin na pinagtitibay ng sanggunian sa isang baranggay, bayan, o lungsod at pinaiiral sa nasasakupang pook o lokalidad**:** ORDINANCE **4:** seremonya o ritwal na panrelihiyon**:** ORDINANCE.

or·de·nas·yón *png* [*Esp ordenación*] **1:** paggagawad ng banal na orden, lalo na sa isang pari o diyakono**:** ORDINATION **2:** seremonya ng pagoordena**:** ORDINATION.

órder *png* [*Ing*] **1:** orden **2:** kapayapaan o kaayusan sa lipunan **3:** maayos na kalagayan **4:** antas ng lipunan, ranggo, at iba pa **5:** uri; klase **6: a** abiso o paalám sa isang pabrikador, mángangalakál, weyter, at iba pa, karaniwang nakasulat, upang isuplay ang mga bagay na hiniling **b** kantidad ng mga suplay ng kalakal **7:** kabuuan o balangkas ng mundo, lipunan, at iba pa **8:** anuman sa mga estilo ng sinaunang arkitektura na makikilala sa pamamagitan ng mga tipo ng kolum na ginamit **9:** lalo na sa malaking titik, pangkat ng mga bantog na tao, itinatag ng isang soberano, at iginagawad bilang isang parangal, *hal* Order of Merit **10:** *Mat* **a** antas ng tumbasang differential **b** antas ng pinakamataas na deribatibo sa isang tumbasan **11:** *Bio* pangunahing subdivision ng isang class o subclass sa klasipikasyon ng mga halaman at hayop, at binubuo ng iba't ibang family.

órder *pnd* **mag·órder, órde·rín, órde·rán, i·órder, ma·órder** [*Ing*] **1:** mag-utos; atasan **2:** abisuhan o ipaalam ang mga bagay na kailangan, karaniwan sa pabrikador, mángangalakál, weyter, at iba pa **3:** isaayos; ayusin.

or·di·nál, órdi·nál *png* [*Esp Ing*] **1:** bilang na naglalarawan ng posisyon ng isang bagay sa isang serye, *hal* una, pangalawa, pangatlo at iba pa**:** ORDINAL NUMBER **2:** *Mat* simbolo na naglalarawan ng kardinal na bilang at ng sunúran ng isang hatag na set, na hindi nagkakaiba sa dalawang inayos na set na may mga elementong maaaring ilagay sa isa-sa-isang korespondensiya na nagpapanatili sa ayos ng mga elemento **3:** direktoryo ng mga serbisyo sa simbahan **4:** aklat na naglalaman ng mga anyo ng ordenasyon, konsagrasyon ng mga obispo, at iba pa.

or·di·nál, ór·di·nál *pnr* [*Esp Ing*] **1:** tumutukoy sa ordinal number **2:** tumutukoy sa posisyon ng isang bagay sa isang serye **3:** hinggil sa order ng mga halaman o hayop.

ordinal number (ór·di·nál nám·ber) *png Mat* [*Ing*] **:** ordinal[1].

ordinance (ór·di·náns) *png* [*Ing*] **:** ordenansa.

ór·di·nánd *png* [*Ing*] **:** kandidato sa ordenasyon.

ordinary (or·di·ná·ri) *pnr* [*Ing*] **:** ordinaryo.

or·di·nár·yo *pnr* [*Esp ordinario*] **:** karaniwan; pangkaraniwan; normal**:** ORDINARY.

ordinate (ór·di·néyt) *png Mat* [*Ing*] **:** y-coordinate ng isang point; distansiya mula sa x-axis na parallel sa y-axis.

ordination (or·di·néy·syon) *png* [*Ing*] **1:** ordenasyon **2:** pag-uuri ng mga bagay; pagkaklasipika.

ordnance (órd·nans) *png* [*Ing*] **1:** kanyon o artileriya **2:** sandata sa hukbo **3:** sangay ng hukbo na tumatanggap, nagsisinop, at nagpapamudmod ng mga armas at katulad, at nangangasiwa sa sandatahan para sa pagpapaunlad at pagsusuri nito.

ordonnance (ór·do·náns) *png* [*Ing*] **:** kaayusan ng mga bahagi, lalo na sa panitikan o arkitektura.

ore (or) *png* [*Ing*] **1:** bato o likás na solidong materyal na pinagmumulan ng metal o iba pang mahahalagang mineral **2:** mineral na pinagmulan ng di-metalikong substance, tulad ng sulphur.

oread (ó·ri·yád) *png Mit* [*Ing*] **:** mga nimpang bundok na kasamahan ni Artemis.

orectic (o·rék·tik) *pnr Pil* [*Ing*] **:** hinggil sa lunggati.

o·ré·ga·nó *png Bot* [*Esp*] **:** yerba (*Coleus amboinicus*) na tuwid ang katawan, kulay lunti, aromatiko, at ginagamit bilang pampalasa at gamot**:** SUGANDÁ.

o·ré·mus *png* [*Lat*] **:** Latin para sa "manalangin tayo."

O·rés·tes *png Mit* [*Gri*] **:** anak ni Agamemnon at Clytemnestra; pinatay niya ang sariling ina at ang kalaguyong si Aegisthus upang ipaghiganti ang pagpatay kay Agamemnon.

o·res·yón *png Kol* [*Ing oration*] **:** talumpati.

ór·gan *png* [*Ing*] **1:** *Ana* bahagi ng katawan na may tiyak na funsiyon, tulad ng puso**:** ÓRGANÓ[2] **2:** instrumento o kasangkapan sa pagsasagawa ng isang gawain**:** ÓRGANÓ[2] **3:** pamamaraan ng komunikasyon, tulad ng diyaryo, magasin, at katulad, na nagsisilbing pahayagan ng isang kilusan, politikal na partido, at iba pa *Cf* PROPAGÁNDA**:** ÓRGANÓ[1] **4:** organo[1].

or·gan·dí *png* [*Esp*] **:** pino at manipis na telang cotton, karaniwang ginagawang blusa, damit, tabing, at iba pa**:** ORGANDY.

organdy (ór·gan·dí) *png* [*Ing*] **:** organdi.

organelle (ór·ga·nél) *png* [*Ing*] **:** bahagi ng cell na may espesipikong tungkulin.

organic (or·gá·nik) *pnr* [*Ing*] **:** organiko.

or·gá·ni·kó *pnr* [*Esp orgánico*] **1:** hinggil sa organ o mga organ ng katawan**:** ORGANIC **2:** may katangian o tumutukoy sa mga bagay mula sa isang organismo**:** ORGANIC **3:** naaapektuhan ang isang buháy na tissue**:** ORGANIC **4:** sa mga hayop o halaman, may mga organ o organisadong estruktura**:** ORGANIC **5:** *Agr* hinggil sa mga bunga na hindi ginagamitan ng mga kemikal, tulad ng pesticide**:** ORGANIC **6:** *Kem* naglalaman ng carbon**:** ORGANIC **7:** organisado; sistematiko; may estruktura**:** ORGANIC **8:** inilalarawan o nagpapakita ng patuloy o likás na pag-unlad**:** ORGANIC **9:** *Pil* may pagsasaayos na tulad sa kasalimuotan ng mga buháy na nilalang**:** ORGANIC **10:** mahalaga; importante **11:** *Ark* tumutukoy sa anumang estruktura o plano na tulad sa pigura o anyo ng mga hayop o halaman at tumutugon sa mga funsiyonal na pangangailangan ng isang gusali.

or·ga·ni·sá *pnd* **mag·or·ga·ni·sá, u·mor·ga·ni·sá, or·ga·ni·sa·hín, i·or·ga·ni·sá** [*Esp organizar*] **1:** magtatag o magbuo ng mga bahagi upang gumanap ng isang layunin **2:** gawing sistematiko **3:** bigyan ng organikong estruktura o katangian.

or·ga·ni·sá·do *pnr* [*Esp organizado*] **1:** nagkákaisá; may pagkakaisa; buo **2:** itinatag; isinaayos.

or·ga·ni·sa·dór *png* [*Esp organizador*] **:** tagábuo; tagapagtatag; tagaayos**:** ORGANIZER[1].

or·ga·ni·sas·yón *png* [*Esp organización*] **1:** samahán **2:** pagtatatag; pagtatayô**:** ORGANIZATION **3:** pagkakatatag; pagkakatayo**:** ORGANIZATION **4:** organisadong samahan, lalo na sa pamahalaan, kalakalan, kawanggawa, at iba pa**:** ORGANIZATION.

organism (or·ga·ní·sem) *png* [*Ing*] **:** organismo.

or·ga·nís·mo *png* [*Esp*] **1:** anyo ng búhay na binubuo ng mga bahagi na umaasa sa isa't isa, at nagsasagawa ng mga pangunahing proseso**:** ORGANISM **2:** anumang anyo ng búhay ng hayop o halaman**:** ORGANISM **3:** anumang organisadong lawas o sistema na may pagkakatulad sa may búhay **4:** *Pil* anumang masalimuot na bagay o sistema na may mga katangian o funsiyong nakasalalay hindi lamang sa mga katangian at ugnayan ng mga bahagi kundi maging sa katangian ng kabuuan at ng ugnayan ng mga bahagi sa kabuuan.

ór·ga·níst *png* [*Ing*] **:** organista.

or·ga·nís·ta *png* [*Esp*] **:** mánunugtóg ng organo**:** ÓRGANÍST.

organization (or·ga·ni·zéy·syon) *png* [*Ing*] **1:** organisasyon **2:** sistematikong pagsasaayos; kaayusan **3:** estrukturang organiko; komposisyon.

Organization of the Petroleum Exporting Countries (or·ga·ni·zéy·syon of da pet·ról·yum ex·pór·ting kán·tris) *png* [*Ing*] **:** samahang itinatag ng mga bansang nag-e-export ng mga malalaking kantidad ng petrolyo**:** OPEC.

organize (ór·ga·náyz) *pnd* [*Ing*] **:** magorganisa; iorganisa.

organizer (or·ga·náy·zer) *png* [*Ing*] **1:** organisador **2:** maramihang folder na nakaayos ayon sa paksa, petsa, at katulad.

ór·ga·nó *png* [*Esp*] **1:** *Mus* **a** instrumentong binubuo ng isa o set ng pipa na tumutunog dahil sa siniksik na hangin at pinatutugtog sa pamamagitan ng mga keyboard **b** anumang katulad na instrumento, tulad ng lingguweta o elektronikong tulad nito**:** ÓRGAN[4] **2:** organ[1,2,3].

organo- (or·gá·no) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan at pang-uri na nangangahulugang **a** organ **b** *Kem* organiko.

organoleptic (or·ga·no·lép·tik) *pnr Bio* [*Ing*] **:** umaapekto sa mga organ ng paningin.

organometallic (or·ga·no·me·tá·lik) *pnr Kem* [*Ing*] **:** sa compound, organiko at naglalaman ng metal.

ór·ga·nón *png* [*Ing*] **1:** instrumento ng kaisipan o kaalaman **2:** *Pil* sistema ng mga tuntunin o mga prinsipyo sa demostrasyon o pagsisiyasat.

organotherapy (ór·ga·no·té·ra·pí) *png* [*Ing*] **:** terapeutika hinggil sa mga lunas mula sa katas ng organ ng mga hayop, lalo na mula sa mga glandula nito.

or·gán·za *png* [*Ing*] **:** manipis at nanganganinag na seda o sintetikong tela.

organzine (ór·gan·zín) *png* [*Ing*] **:** seda na may dagdag na mga hiblang inihabi nang pilipit at salungat sa direksiyon ng karamihang hibla.

orgasm (or·gá·zam) *png* [*Ing*] **:** orgasmo.

or·gás·mo *png* [*Esp*] **1:** kasukdulang dulot ng pagkakarát o pagsasalsal**:** LAMÎ[2], ORGASM **2:** matindi at hindi mapigil na estimulasyon**:** LAMÎ[2], ORGASM.

or·gúl·yo *png* [*Esp orgullo*] **:** labis na pagpapahalaga sa sarili; kayabangan.

or·gul·yó·so *pnr* [*Esp orgulloso*] **:** mapagmalaki; mapagmataas; palalo.

orgy (ór·dyi) *png* [*Ing*] **1:** pakikipagkarát sa dalawa o higit pang tao **2:** labis na pagkahumaling sa isang aktibidad o gawain.

orient (ór·yent) *png* [*Ing*] **:** silangan.

orient (or·yént) *pnd* [*Ing*] **1:** ipakilala sa bagong kaligiran, kalagayan, at katulad **2:** isaayos sang-ayon sa mga point ng kómpas, o iba pang sanggunian **3:** iharap o itutok sa isang partikular na bagay **4:** alamin ang posisyon ng isang bagay sang-ayon sa kómpas **5:** *Mat* magtakda ng isang constant sa direksiyong palayo mula sa bawat point.

orient (ór·yent) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa silangan.

oriental (or·yén·tal) *png* [*Ing*] **:** silanganin.

orientalism (or·yen·ta·lí·sem) *png* [*Ing*] **:** oryentalismo.

orientalist (or·yén·ta·líst) *png* [*Ing*] **:** oryentalista.

Oriental Mindoro (or·yén·tal min·dó·ro) *png***:** lalawigan sa Timog Katagalugan ng Filipinas, Rehiyon IV.

orientation (ór·yen·téy·syon) *png* [*Ing*] **:** oryentasyon.

orifice (ó·ri·fís) *png* [*Ing*] **:** bútas, tulad ng sa túbo o pipa; tiła bibig na bútas o puwang.

o·ríg *png* **1:** *Zoo* [*Bik*] baboy **2:** *Kol* pinaikling **original**.

o·rí·ga·mí *png* [*Jap*] **1:** sining ng pagtupi ng papel upang makabuo ng mga palamuting pigura **2:** pigura o anyo na niyari ayon sa naturang sining.

origin (ó·ri·dyín) *png* [*Ing*] **1:** orihen **2:** *Mat* isang point na tiyak na pinagbabatayan ng pagsukat sa mga point.

original (o·rí·dyi·nál) *png, pnr* [*Ing*] **:** orihinal**:** ORÍG[2].

originality (o·ri·dyi·ná·li·tí) *png* [*Ing*] **:** orihinalidad.

original sin (o·rí·dyi·nál sin) *png* [*Ing*] **1:** sa teolohiyang Kristiyano, ang pagkiling sa kasamaan na itinuturing na likás sa tao, pinaniniwalaang namana kay Adan dahil sa kaniyang kasalanan **2:** sa simbahang Katoliko Romano, ang pagkakait ng pagpapalà ng Diyos dahil sa kasalanan ni Adan.

originate (o·rí·dyi·néyt) *pnd* [*Ing*] **1:** simulan **2:** tukuyin ang simula.

o·ríg-o·ríg *png Zoo* [*Bik*] **:** biik.

o·rí·hen *png* [*Esp origen*] **1:** pinanggalingan o pinagmulan**:** ORIGIN[1] **2:** pinagkunan o pinaghanguan**:** ORIGIN[1] **3:** unang bahagi ng pag-iral; simula **4:** kapanganakan o pinagbuhatan**:** ORIGIN[1] **5:** ninuno.

o·ri·hi·nál *png* [*Esp original*] **1:** panguna hing anyo, modelo, at iba pa **2:** uring pinagmulan ng karamihan.

o·ri·hi·nál *pnr* [*Esp original*] **1:** tumutukoy sa orihen**:** ORIGINAL **2:** kaunaunahan; pinakauna; unang pagkakataon o pangyayari**:** ORIGINAL **3:** may malikhaing pag-iisip o pananaw**:** ORIGINAL **4:** katutubo **5:** sariling gawa **6:** bago; sariwa.

o·ri·hi·na·li·dád *png* [*Esp originalidad*] **:** pagiging orihinal; pagiging malikhain**:** ORIGINALITY.

o·rí·les *png Zoo* **:** isda (*Megalaspis cordyla*) na pahaba ang mabilog na katawan, siksik ang laman, hindi matinik, at halos kahawig ng tuna.

o·rí·mon *png* [*Esp Jap norimon, norimono*] **:** noong panahon ng Espanyol, isahang kompartment na may baras sa magkabilang panig upang bitbitin ng apat na tao at sinasakyan ng pari sa pagdadala ng biyatiko sa may sakít *var* orémon *Cf* PALANGKÍN, SEDÁN.

orimulsion (o·ri·mál·syon) *png* [*Ing*] **:** emulsiyon ng bitumen sa tubig na ginagamit na gatong.

o·rí·ngen *png Bot* **:** maliit at tuwid na punongkahoy (*Cynomtra ramiflora*), salít-salít at makinis ang mga dahon, may manilaw-nilaw na puti ang bulaklak, matigas at kulay kape ang bunga, naipanggagamot sa herpes ang dahon, at naipampupurga ang ugat *var* uríngen.

o·ri·nó·la *png* [*Esp*] **:** kasangkapang iniihian, karaniwang yari sa metal, may tatangnan, at karaniwang inilalagay malapit sa kama *var* arinóla.

O·ri·ól *png Mit* [*Bik*] **:** isang malaking ahas na may mata, tinig, at awit na nakapagpapalimot.

oriole (ó·ri·yól) *png* [*Ing*] **:** ibon (family *Oriolidae*) na karaniwang matingkad ang kulay ng balahibo.

Orion (o·rá·yon) *png* [*Ing*] **1:** *Mit* higanteng mangangaso na tumugis kay Pleiades, napatay ni Artemis, at naging konstelasyon **2:** *Asn* konstelasyong hugis mangangaso na may hawak na pamalo at kalasag.

o·rí·pun *png***:** sa sinaunang lipunang Filipino, tawag sa alipin.

o·ri·si·pón *png Lit* [*Bik*] **:** kuwento.

orison (ó·ri·zón) *png* [*Ing*] **:** dalangin.

o·ri·són·te *png* [*Esp horizonte*] **:** abot-tanaw.

-orium (ór·yum) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng mga pangngalan hinggil sa isang pook o kasangkapan na may partikular na gamit o funsiyon, *hal* auditorium, crematorium.

o·ri·yá *png* [*Esp oría*] **:** gilid ng tela.

or·kés·ta *png Mus* [*Esp orquesta*] **:** orkestra.

or·kés·tra *png* [*Ing orchestra*] **1:** pangkat ng manunugtog ng iba't ibang instrumentong pangmusika, para sa pagtatanghal sa konsiyerto, opera, at katulad**:** ORCHESTRA, ORKÉSTA **2:** puwang na karaniwang nasa harap ng entablado, para sa mga manunugtog**:** ORCHESTRA, ORKÉSTA **3:** sa sinehan, pook sa unang palapag**:** ORCHESTRA, ORKÉSTA **4:** butaka[2].

ór·kid *png Bot* [*Ing orchid*] **:** dapò.

or·kíd·ya *png Bot* [*Esp orquídea*] **:** dapò.

or·kíl·ya *png* [*Esp horquilla*] **1:** malaking tenedor na may matulis na ngipin para sa paghagis ng dayami o pagbungkal ng lupa**:** PITCHFORK **2:** aguhilya.

ór·la *png* [*Esp*] **1:** borlas; lamuynoy **2:** moldura.

ór·lon *png* [*Ing*] **:** sintetikong himaymay o tela, magaan, hindi gusutin, at matibay laban sa pagkaluma at kemikal.

ór·lop *png* [*Ing*] **:** pinakailalim sa apat o higit pang mga palapag sa ilalim ng kasko ng barko.

Ormoc (or·mók) *png***:** lungsod sa kanlurang bahagi ng Leyte at sentro ng komersiyo at industriya ng lalawigan.

ór·mo·lú *png* [*Ing*] **1:** aloy ng copper at zinc, na katulad ng ginto **2:** gintong kinalupkop, lalo na ang bronse o tanso **3:** ginto o pulbos na ginto na ginagamit sa pagkalupkop.

or·mót *png Ana* [*Ilk*] **:** duyong.

ór·na·mént *png* [*Ing*] **:** palamuti.

ornamental (ór·na·men·tál, or·na·mén·tal) *pnr* [*Esp Ing*] **:** nagagamit bilang palamuti.

or·na·mén·tos *png* [*Esp ornamento + s*]**:** sagradong kasuotan ng pari at ng kaniyang mga katulong sa misa at iba pang katulad na gawain.

ornate (or·néyt) *pnr* [*Ing*] **:** maadorno; mapalamuti.

ornithischian (or·ni·tís·yan) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa order Ornithischia na kabilang ang mga dinosaur na may katulad na estruktura sa pelvic ng ibon.

ornitho- (or·ní·to) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan at pang-uri na nangangahulugang ibon.

ornithological (or·ni·to·ló·dyi·kál) *pnr* [*Ing*] **:** ornitolohiko.

ornithologist (or·ni·tó·lo·dyíst) *png* [*Ing*] **:** ornitologo.

ornithology (ór·ni·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** ornitolohiya.

ornithopod (ór.ni.to.pód) *png* [*Ing*] **:** anumang erbiborong dinosaur (suborder *Ornithopoda*), karaniwang naglalakad nang nakatayo sa pamamagitan ng mga paa sa hulihan.

or·ni·tó·lo·gó *png* [*Esp*] **:** tao na may kaalaman sa ornitolohiya**:** ORNITHOLOGIST.

or·ni·to·ló·hi·kó *pnr* [*Esp ornitológico*] **:** hinggil sa ornitolohiya**:** ORNITHOLOGICAL.

or·ni·to·lo·hí·ya *png* [*Esp ornitología*] **:** sangay ng zoolohiya na nauukol sa pag-aaral sa mga ibon**:** ORNITHOLOGY.

ó·ro *png* [*Esp*] **:** ginto.

ó·ro- *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang bundok.

o·ro·ba·tí·do *png* [*Esp oro + batido*] **:** gintong hinubog na dahon.

o·ro·bir·hén *png* [*Esp oro + virgen*] **:** orobruto.

o·ro·brú·to *png* [*Esp oro + bruto*] : kimpal ng ginto: OROBIRHEN.

orogeny (o·ró·dye·ní) *png Heo* [*Ing*] : proseso ng pagkabuo ng mga bundok o pag-alsa ng lupa.

orography (o·róg·ra·fí) *png* [*Ing*] : sangay ng pisikal na heograpiya hinggil sa mga bundok.

o·ro·kyé·ta *png* [*Esp oroquieta*] : hilaw na ginto.

o·ro·pél *png* [*Esp*] **1:** manipis na banig ng bronse, na mukhang ginto **2:** palarâ *var* urupél.

ó·ros *png* [*Esp oro + s*] : isa sa mga set ng baraha na may larawang bilóg na tila gintong salapi.

Or·pé·o *png Mit* [*Esp Orfeo*] : Orpheus.

orphan (ór·fan) *png* [*Ing*] : ulila.

orphanage (ór·fa·néydz) *png* [*Ing*] : ampunan.

Orpheus (ór·fi·yús) *png Mit* [*Ing*] : makata at manunugtog na anak ni Calliope, at sinundan ang kaniyang kabiyak sa impiyerno: ORPÉO.

orphrey (ór·fri) *png* [*Ing*] : hiwalay na piraso ng tahi o bordang palamuti, karaniwan sa mga kasuotang eklesyastiko.

orpine (ór·payn) *png* [*Ing*] : halamang (*Sedum telephium*) tila damo, makatas, at morado ang bulaklak.

orrery (ó·re·rí) *png* [*Ing*] : modelo ng sistemang solar na may mekanismong tulad sa orasán.

or·te·lá·no *png* [*Esp hortelano*] : tao na nangangasiwa o may kaalaman sa paghahalaman; hardinero, **or·te·lá·na** kung babae.

ortho- (ór·to) *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang tuwid, rektanggular, o nakatayo, *hal* orthopedic **2:** *Kem* **a** hinggil sa dalawang magkatabíng mga carbon atom sa ring ng benzene **b** hinggil sa mga acid at salt.

orthochromatic (or·to·kro·má·tik) *pnr* [*Ing*] : sa potograpiya, nagbibigay ng katamtaman o relatibong intensidad sa mga kulay sa pamamagitan ng pagiging sensitibo sa lahat ng kulay maliban sa pula.

orthoclase (ór·to·kléys) *png* [*Ing*] : karaniwang alkali feldspar na kadalasang nakikita sa kristal na may iba't ibang kulay at ginagamit sa seramika at paggawa ng salamin.

orthodontics (ór·to·dón·tiks) *png Den* [*Ing*] : sangay ng dentistri hinggil sa pangangalaga ng mga ngiping may sirà.

orthodox (ór·to·dóks) *pnr* [*Ing*] : may wastong opinyon, lalo na sa doktrinang panrelihiyon o panteolohiya: ORTODÓKSO.

Orthodox Church (ór·to·dóks tserts) *png* [*Ing*] : Kristiyanong simbahan o pederasyon ng mga simbahang kumikilala sa autoridad ng patriyarka sa Constantinople.

Orthodox Judaism (ór·to·dóks ju·da·í·sem) *png* [*Ing*] : pangunahing sangay ng Hudaismo na nagtuturo ng mahigpit na pagsunod at pagsasanay ng tradisyon nito at interpretasyon ng kanilang batas.

orthodoxy (ór·to·dók·si) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan ng pagiging wasto hinggil sa opinyon o doktrina: ORTODOKSÍYA **2:** katangiang orthodox: ORTODOKSÍYA.

orthoepy (or·tó·i·pí) *png* [*Ing*] : pagaaral ng tamang bigkas ng mga salita.

orthogenesis (ór·to·dyé·ni·sís) *png Bio* [*Ing*] : ebolusyon ng mga specie sa isang tiyak na mga linya at naaayos o natitiyak ang mga ito sa pamamagitan ng pagbubuo ng mga plasmang germ.

orthognathous (or·tóg·na·thús) *pnr Zoo* [*Ing*] : sa mga mammal kabilang ang tao, may panga na hindi usli, at mukha na halos nasa right angle.

orthogonal (or.tó.go.nál) *pnr Mat* [*Ing*] : hinggil sa right angle o perpendikular.

orthographer (or·tó·gra·fér) *png* [*Ing*] : ortograpo.

orthography (or·tó·gra·fí) *png* [*Ing*] : ortograpiya.

orthopedic (or·to·pé·dik) *pnr Med* [*Ing*] : ortopediko.

orthopedics (or·to·pí·diks) *png Med* [*Ing*] : ortopedya.

orthopedist (ór·to·pí·dist) *png Med* [*Ing*] : ortopedista.

orthoptera (or.tóp.te.rá) *png Zoo* [*Ing*] : order ng mga kulisap na binubuo ng mga tipaklong, balang, at kuliglig.

orthoptic (or·tóp·tik) *pnr Med* [*Ing*] : hinggil sa tama o normal na paggamit ng paningin.

orthoptics (or·tóp·tiks) *png Med* [*Ing*] : pag-aaral o paggamot sa depekto ng mga mata, lalo na hinggil sa mga kalamnan nito.

or·to·dok·sí·ya *png* [*Esp ortodoxia*] : orthodoxy.

or·to·dók·so *pnr* [*Esp ortodoxo*] : orthodox.

or·to·gra·pí·ya *png* [*Esp ortografía*] **1:** sining ng tamang pagbaybay at pagsulat ng mga salita ayon sa tamang pamantayan o gamit: ORTHOGRAPHY **2:** bahagi ng balarila tungkol sa mga titik at pagbaybay: ORTHOGRAPHY **3:** metodo ng pagbaybay, tulad ng paggamit ng alpabeto o ibang sistema ng mga simbolo: ORTHOGRAPHY **4:** perspektibong projection na ginagamit sa mga mapa at elebasyon na kaagapay ang mga linya ng projection: ORTHOGRAPHY.

or·tó·gra·pó *png* [*Esp ortógrafo*] : tao na nagsasanay ng ortograpiya: ORTHOGRAPHER.

or·to·pé·di·kó *pnr Med* [*Esp ortopédico*] : hinggil sa ortopedya: ORTHOPEDIC.

or·to·pe·dís·ta *png* [*Esp*] : tao na may kaalaman sa ortopedya: ORTHOPEDIST.

or·to·péd·ya *png Med* [*Esp ortopedia*] : paggamot, lalo na sa mga batà, sa kapansanan o sakít ng gulugod, buto, kasukasuan, masel, at iba pang bahagi ng sistemang pangkalansay: ORTHOPEDICS.

-ory (ó·ri) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pang-uri na nangangahulugang funsiyon, *hal* accessory, compulsory, directory.

or·yen·tál *pnr* [*Esp orientál*] : silanganin.

or·yen·ta·lís·mo *png* [*Esp orientalismo*] **1:** katangian, at kaalaman hinggil sa mga tao ng Silangan: ORIENTALISM **2:** pag-aaral ng wika ng mga taga-Silangan: ORIENTALISM.

or·yen·ta·lís·ta *png* [*Esp orientalista*] : tao na nag-aaral, naniniwala, at sumusunod sa kaugalian ng Silangan: ORIENTALIST.

or·yen·tas·yón *png* [*Esp orientación*] **1:** aksiyon o proseso ng pagkilala o pagpapakilala: ORIENTATION **2:** sa sikolohiya, kakayahang ilugar ang sarili sa kaligiran, kaugnay ng panahon, pook, at kapuwa tao: ORIENTATION **3:** pagpapakilala bilang gabay sa pag-angkop sa bagong kaligiran, aktibidad, empleo, at iba pa: ORIENTATION.

or·yén·te *png, pnr* [*Esp oriente*] : silangan.

oryx (ó·rix) *png* [*Ing*] : malaking usa (*Oryx beisa*) ng Africa, abuhin ang kulay, may itim na batik, at may mahabang sungay.

Os, symbol (ó·es) *Kem* [*Ing*] : osmium.

Ó·sa Ma·yór *png Asn* [*Esp*] **:** Ursa Major.

Ó·sa Me·nór *png Asn* [*Esp*] **:** Ursa Minor.

O·sá·na *png* [*Esp Lat hosanna*] **:** dulang pansimbahan tuwing Linggo de Ramos na nagtatampok sa pagdating ni Hesus sa Herusalem: OSANÁHAN.

o·sá·na *png* [*Esp hosanna*] **:** hosana.

O·sa·ná·han *png* [*Esp hosanna + Tag han*] **:** Osana.

o·sáng *png* [*Pan*] **:** tuyong uhay ng palay na ginagamit para ipanlinis ng buhok.

os·bong *png* [*War*]**:** usbóng; sibol.

Oscar (ós·kar) *png* [*Ing*] **:** palayaw para sa isang gawad at estatwang iginagawad ng film academy sa United States.

oscillation (ó·si·léy·syon) *png* [*Ing*] **:** osilasyon.

oscillo- (o·sí·lo) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang osilasyon, lalo na sa koryente.

oscillogram (o·sí·lo·grám) *png* [*Ing*] **:** talâ sa pamamagitan ng galaw ng oscillograph o oscilloscope.

oscillograph (o·sí·lo·gráf) *png* [*Ing*] **:** kasangkapan na nagtatala ng mga osilasyon.

oscilloscope (o·sí·los·kówp) *png* [*Ing*] **:** kasangkapan na nagpapakita ng osilasyon sa pamamagitan ng isang iskrin.

oscitation (ó·si·téy·syon) *png* [*Ing*] **1:** paghihikab; pagkaantok **2:** pagkapabayâ.

oscular (ós·kyu·lár) *png* [*Ing*] **1:** hinggil sa bibig o bunganga **2:** hinggil sa paghalik.

osculum (ós·kyu·lúm) *png* [*Ing*] **:** maliit at tila bungangang siwang o bútas, gaya ng sa espongha.

-ose (ows) *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng mga pang-uri na nangangahulugang punô, sagana, o katulad, *hal* otiose, verbose **2:** *Kem* pambuo ng pangalan ng sugar at iba pang mga carbohydrate, *hal* cellulose, sucrose.

o·sé·a·nó *png* [*Esp océano*] **:** karagatan.

o·sé·a·no·gra·pí·ya *png* [*Esp oceanografía*] **:** sangay ng pisikal na heograpiya na hinggil sa karagatan: OCEANOGRAPHY.

o·sé·a·nó·gra·pó *png* [*Esp oceanógrafo*] **:** tao na may kaalaman sa oseanograpiya: OCEANOGRAPHER.

o·si·las·yón *png* [*Esp oscilación*] **1:** mabilis na paggalaw papunta sa kaliwa at kanan: OSCILLATION **2:** pagiba-iba ng opinyon, paniniwala, kondisyon, at iba pa: IMBÁYOG, OSCILLATION **3:** regular na pagtaas at pagbaba ng halaga o kantidad: IMBÁYOG, OSCILLATION.

ó·sip *png* [*Bik*] **:** sabi.

o·si·pi·ká·do *pnr* [*Esp osificado*] **1:** matigas o tumigas, tulad ng buto **2:** mahirap mapasunod.

o·si·pi·kas·yón *png* [*Esp osificación*] **:** proseso ng pagiging buto o pagtigas na tulad ng buto: OSSIFICATION.

o·si·pón *png Lit* [*Bik*] **:** alamat.

Osiris (o·sáy·ris) *png Mit* [*Ing*] **:** sa sinaunang Ehipto, hari at tagahatol sa namatay; asawa at kapatid ni Isis.

-ósis *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng mga pangngalan na nangangahulugang proseso, kalagayan, o kondisyong patolohiko, *hal* metamorphosis, neurosis.

-osity (ó·si·tí) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan mula sa pang-uri at binubuo ng panlaping *-ose, hal* verbosity, curiosity.

o·sí·yo *png* [*Esp ocio*] **:** oras na walang takdang gawain; libreng oras.

os·ku·ran·tís·mo *png* [*Esp oscurantismo*] **:** obscurantism.

os·ku·ri·dád *png* [*Esp oscuridad*] **:** obscurity[2,3,4].

os·kú·ro *pnr* [*Esp oscuro*] **1:** madilim **2:** tawag sa kabayo na may itim na balahibo.

ós·lo *png* **:** uri ng puti at matigas na papel.

Osmeña, Sergio (os.mén.ya, sérd.yo) *png Kas* **:** (1878 - 1961) ikalawang pangulo ng Komonwelt (1944-1946).

osmic (ós·mik) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa mga amoy o pang-amoy **2:** *Kem* may osmium.

osmics (ós·miks) *png* [*Ing*] **:** agham hinggil sa pang-amoy.

osmium (ós·mi·yúm) *png Kem* [*Ing*] **:** element na metaliko, matigas, at pinilakang-puti ang kulay (atomic number 76, symbol **Os**).

os·mó·sis *png BioK* [*Esp Ing*] **1:** paglipat ng fluid mula sa mababa patungo sa mataas na konsentrasyon, hanggang maging pantay ang kondisyon ng dalawang panig sa pamamagitan ng pagtagos sa partisyon **2:** pagtagos ng fluid sa lamad o partisyong marami ang bútas.

ó·so *png Zoo* [*Esp*] **1:** mammal (family *Ursidae*) na karaniwang omniboro, malaki ang katawan, may makapal na balahibo, maikling buntot, at halos sumayad ang katawan kung lumakad, **ó·sa** kung babae: BEAR **2:** anumang katulad na anyo, tulad ng koala: BEAR.

ó·sok *png Zoo* [*Bik*] **:** labuyò *Cf* ÚSOK.

o·só·os *png Zoo* [*Ilk Tag Seb*] **:** isdang tabang (*Sillago mabulata*) na pahaba ang katawan, patulis ang nguso, at matatalim ang palikpik sa likod *var* asohos, asuos, toyotos.

os·pís·yo *png* [*Esp hospicio*] **:** ampunan; asilo.

os·pi·tál *png* [*Esp hospital*] **1: a** institusyong nagbibigay ng medikal na pagkalinga at paggamot para sa maysakit o sa tao na nasakuna **b** gusaling gamútan: HÓSPITÁL, PÁGAMÚTAN **2:** katulad na pook para sa mga hayop: HÓSPITÁL, PÁGAMÚTAN – *pnd* **ma·os·pi·tál, mag·pa·os·pi·tál**.

os·pi·ta·li·dád *png* [*Esp hospitalidad*] **:** magiliw na pagtanggap o pakikitungo sa mga panauhin: HOSPITALITY.

ós·prey *png Zoo* [*Ing*] **:** malaking lawin (*Pandion haliaetus*) na kulay kape ang likod, may puting batik, at isda ang pangunahing kinakain.

ossein (ó·sin) *png* [*Ing*] **:** collagen ng mga buto.

ossicle (ó·si·kél) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* maliit na buto, lalo na sa gitna ng tainga **2:** maliit na piraso ng tila butong substance.

ossification (o·si·fi·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** osipikasyon.

ossuary (ós·syu·wá·ri) *png* [*Ing*] **1:** pook o sisidlan ng mga buto ng namatay **2:** yungib na katatagpuan ng sinaunang mga buto ng patay.

osteitis (os·ti·áy·tis) *png Med* [*Ing*] **:** pamamaga ng mga substance ng buto.

ostensible (os·tén·si·ból) *pnr* [*Ing*] **:** hayag; kíta.

os·ten·tas·yón *png* [*Esp ostentación*] **:** pagpaparangya upang umakit ng pansin: OSTENTATION.

ostentation (ós·ten·téy·syon) *png* [*Ing*] **:** ostentasyon.

ós·ten·tó·so *pnr* [*Esp*] **:** mapagparangya.

osteo- (ós·tí·yo) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang buto.

osteoarthritis (os·tí·yo·ar·tráy·tis) *png Med* [*Ing*] **:** pagkasira ng kartilago ng mga kasukasuan, lalo na ng mga tao na nagbubuhat ng mabibigat, at karaniwang lumilitaw sa pagtanda.

osteogenesis (os·ti·yo·dyé·ne·sís) *png Med* [*Ing*] **:** ang pagbubuo ng mga buto.

osteologist (os·te·ó·lo·dyíst) *png Med* [*Ing*] **:** osteologo.

os·te·ó·lo·gó *png Med* [*Esp*] **:** tao na nagsasanay ng osteolohiya**:** OSTEOLOGIST.

osteology (os·te·ó·lo·dyí) *png Med* [*Ing*] **:** osteolohiya.

os·te·o·lo·hí·ya *png Med* [*Esp* osteología] **:** sangay ng anatomiya tungkol sa kalansay at mga bahagi nito**:** OSTEOLOGY.

osteomalacia (os·ti·yo·ma·léy·sya) *png Med* [*Ing*] **:** paglambot ng mga buto, karaniwan sa kakulangan ng bitamina B at calcium.

osteomyelitis (os·ti·yo·may·láy·tis) *png Med* [*Ing*] **:** pamamaga ng buto o ng loob na bahagi ng buto, karaniwang sanhi ng impeksiyon.

osteopathy (os·ti·yó·pa·tí) *png Med* [*Ing*] **:** sistema ng panggagamot o pagpapanatili ng kalusugan sa pamamagitan ng pagmanipula ng kalansay at mga kalamnan.

osteoporosis (ós·ti·yó·po·rów·sis) *png Med* [*Ing*] **:** kondisyon ng pagkasira o pagdupok ng mga buto sanhi ng kawalan ng mabutong tissue, lalo na bilang resulta ng pagbabago ng mga hormone at kalamnan.

ós·ti·ná·to *png Mus* [*Ing Ita*] **:** paulitulit na himig o ritmo sa kabuuan o bahagi ng piyesang pangmusika.

ós·ti·yá *png* [*Esp hostia*] **:** sa simbahang Katoliko Romano, konsagradong tinapay na ipinamamahagi sa misa**:** HOST, WAFER[2].

ostracism (ós·tra·sí·sem) *png* [*Ing*] **:** ostrasismo.

ós·tra·sís·mo *png* [*Esp ostracismo*] **1: a** pagtitiwalag ng isang tao mula sa lipunan, at pagkakait sa kaniya ng pribilehiyo, pabor, at iba pa; pagtatakwil o paglalayo **b** ang kalagayan nito**:** OSTRACISM **2:** pansamantalang pagpapatapon**:** OSTRACISM.

ós·tra *png Zoo* [*Esp*] **:** tsssalaba

os·tras·yá·do *pnr* [*Esp ostraciado*] **1:** itiniwalag ng lipunan, pinagkaitan ng pribilehiyo, at iba pa; itinakwil **2:** itinapon; nakadestiyero.

ostrich (ós.trits) *png Zoo* [*Ing*] **:** pinakamalaking ibon (*Struthio camelus*) na matuling tumakbo, hindi nakalilipad, may dalawang daliri sa paa, at matatagpuan sa Africa at Arabia.

ós·trus *png* [*Esp*] **:** landi[2].

os·yo·sé·ro *png* [*Esp ocioso + ero*] **:** tao na mapag-osyoso, **os·yo·sé·ra** kung babae *var* usyoséro.

os·yó·so *pnd* **mag·os·yó·so, u·mos·yó·so, os·yo·sú·hin** [*Esp ocioso*] **:** nanonood o nagmamasid ngunit hindi nakikibahagi; nagmimiron *var* usyóso.

OT, daglat (ó·ti) [*Ing*] **1:** Old Testament **2:** old timer **3:** overtime.

ó·tan *png Bot* [*Mrw Seb*]**:** utan.

ó·tap *png***:** biskuwit na hugis biluhaba at binudburan ng asukal.

o·tél *png* [*Esp hotel*] **:** hotel.

other (á·der) *pnr* [*Ing*] **1:** iba **2:** dagdag; alternatibo.

otherness (á·der·nés) *png* [*Ing*] **1:** kalidad ng pagiging iba; pagkakáibaibá **2:** bagay o pag-iiral maliban sa isang bagay na nabanggit at ang paksa na umiiral sa isip.

otherwise (á·der·wáys) *pnb* [*Ing*] **1:** sa ibang pagkakataon **2:** sa ibang katangian, pamamaraan, o kalagayan.

other world (á·der wórld) *png* [*Ing*] **:** kabiláng búhay; hinaharap.

otiose (ó·syus) *pnr* [*Ing*] **1:** walang gamit **2:** hindi epektibo; walang saysay.

o·ti·óy *png* [*Iva*] **:** itlog.

otitis (o·táy·tis) *png Med* [*Ing*] **:** sa patolohiya, pamamaga ng tainga.

ó·to *png Kol* [*Ing auto*] **:** automobil.

ós·tok *png Bot* [*Bon*] **:** dayopod-mabolo.

ó·tok *pnd* **o·tú·kin, i·ó·tok, ma·ó·tok** [*War*] **:** pigilin ang paghinga.

otolaryngology (o·to·la·rin·dyó·lo·dyí) *png Med* [*Ing*] **:** sangay ng medisina hinggil sa pag-aaral ng anatomiya, funsiyon, at mga sakít sa tainga, ilong, at lalamunan.

otolith (ó·to·lít) *png* [*Ing*] **:** maapog na pamumuo sa loob ng tainga ng mga vertebrate.

o·tón·yo *png* [*Esp otoño*] **:** taglagas.

o·tor·gá *png* [*Esp otorgar*] **:** pagsangayon o pagtanggap na managot sa pamamahala; pangangasiwa o pagaalaga sa sinuman o anuman.

ót-ot *png* **:** pagsipsip sa anumang bagay upang malibang, karaniwang ginagawa ng mga sanggol.

ó·tot *png Zoo* [*Pan*]**:** daga.

ot·sén·ta *png* [*Esp ochenta*] **:** walumpu.

ót·so *png* [*Esp ocho*] **:** walo.

ót·so·si·yén·tos *png* [*Esp ochocientos*] **:** walongdaan.

otter (ó·ter) *png* [*Ing*] **:** anumang mammal (genus *Lutra*) na nabubuhay sa tubig, mabalahibo, tila súpot ang paa, karniboro, at may mahabang buntot.

ot·tóg *png* [*Ilk*]**:** libog.

Ouch! (awts) *pdd* [*Ing*] **:** Aray!

ought (ot) *pnd* [*Ing*] **1:** dapat; nararapat **2:** bagay; nababagay **3:** nagpapahayag ng probabilidad.

ouguiya (u·gí·ya) *png* [*Ara Ing*] **:** ang yunit pananalapi sa Mauritania na katumbas ng 5 khoum.

ouija (wí·ja) *png* [*Ing*] **:** kuwadradong tabla na may mga titik o simbolo sa gilid, may ipinapatong na planchette na iginagalaw at nagtuturo ng mga sagot sa mga tanong ng mga gumagamit nito.

ounce (awns) *png* [*Ing*] **1:** yunit ng bigat na isa sa labing-anim na bahagi ng isang pound avoirdupois, humigit-kumulang sa 28 g**:** ÓNSA[2], OZ **2:** maliit na kantidad o bahagi **3:** *Zoo* tila leopardong hayop (*Panthera uncia*) na mahaba ang balahibo, at naninirahan sa bundok ng gitnang Asia.

our (á·wer) pnh [*Ing*] **:** kanitá; kaukulang paari ng **tayo** na ginagamit bilang pang-uring pantukoy.

Our Father (á·wer fá·der) *png* [*Ing*] **:** ang Ama Namin.

Our Lady (á·wer léy·di) *png* [*Ing*] **:** ang Birheng Maria.

ours (á·wers) *pnh* [*Ing*] **:** kanitá; anyo ng kaukulang paari na ginagamit bilang pang-uring panaguri; tumutukoy sa bagay o mga bagay na pagaari ng isang pangkat ng tao.

ourself (á·wer·sélf) *pnh* [*Ing*] **:** kami; kami mismo; ginagamit kung tumutukoy ang simúno sa isang indibidwal.

ourselves (á·wer·sélvs) *pnh* [*Ing*] **:** anyong pangmaramihan ng **ourself**.

-ous (us) *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng mga pang-uri na nangangahulugang sagana, punô, o tila, *hal* envious, poisonous **2:** *Kem* nangangahulugang may kalagayang higit na mababang valence o oxidation, kompara sa mga katapat na salita ng *-ie.*

oust (awst) *pnd* [*Ing*] **1:** itiwalag o paalisin mula sa isang pook o posisyon na inookupahan **2:** *Bat* palayasin; ilitan o agáwan.

ouster (áw·ster) *png* [*Ing*] **1:** pagtitiwalag o pagpapaalis sa isang pook o posisyon **2:** *Bat* pagpapalayas; pangiilit o pag-agaw.

out (awt) *pnr* [*Ing*] **1:** wala sa normal na saklaw, hugis, bigat, at iba pa **2:** hindi ginagamit o hindi gumagana, tulad ng sirang ilaw **3:** wala sa posisyon, tungkulin, trabaho, at katulad **4:** hindi na epektibo sa isang operasyon, laro, at iba pang katulad.

out (awt) *pnb, pnu* [*Ing*] **1:** palayo o wala sa karaniwang pook, posisyon, kalagayan, at iba pa **2:** sa labas o nasa labas **3:** wala nang pag-iral **4:** wala sa kasalukuyang gamit; wala sa uso **5:** wala sa kasalukuyan o personal na pag-aari **6:** ubos; paubos **7:** mula sa isang bilang, kalakal, o tinda **8:** malakas, tulad ng pagtawag nang malakas.

out- (awt) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pandiwa o pangngalan na nangangahulugang **a** lampasán o higitán, *hal* outdo, outnumber **b** sa labas o hiwalay, *hal* outline, outdoors **c** magkakalayo o palayo, *hal* outspread, outgrowth.

outage (áw·teydz) *png* [*Ing*] **1:** paghinto sa funsiyon ng isang makina o mekanismo sanhi ng pagpalya ng suplay ng koryente **2:** panahon ng nasabing paghinto ng funsiyon **3:** kantidad ng mga bagay na nawala o kakulangan ng mga kargo mula sa barko.

outbalance (awt·bá·lans) *pnd* [*Ing*] **:** kilalanin o ituring na higit na mahalaga.

outbid (awt·bíd) *pnd* [*Ing*] **:** higitán sa bidding.

outbreak (áwt·breyk) *png* [*Ing*] **1:** pagputok o pagsabog **2:** biglaang pagsiklab ng digmaan o pagkalat ng sakít **3:** pagkakagulo; insureksiyon.

outburst (áwt·berst) *png* [*Ing*] **1:** pagputok o pagsabog **2:** bigla o marahas na pagbuhos ng emosyon, tulad ng pag-iyak.

outcast (áwt·kast) *png* [*Ing*] **1:** tao na itinaboy mula sa sariling tahanan o lipunan **2:** tao na walang tirahan at pagala-gala; bagamundo.

outcaste (áwt·keyst) *png* [*Ing*] **1:** tao na hindi nabibilang sa isang uri ng lipunan o caste, lalo na sa lipunang Hindu **2:** tao na nawala sa pagkakasapi sa isang uri ng lipunan o caste.

outclass (áwt·klas) *pnd* [*Ing*] **1:** lampasán ang uri o kalidad **2:** higitán.

outcome (áwt·kam) *png* [*Ing*] **1:** resulta; nakikitang epekto **2:** konklusyong nabuo ng lohikal na pag-iisip.

outcry (awt·kráy) *png* [*Ing*] **1:** daing **2:** kaguluhan; kaingayan.

outdated (awt·déy·ted) *pnr* [*Ing*] **:** laós.

outdo (awt·dú) *pnd* [*Ing*] **:** higitán.

outdoor (áwt·dor) *png, pnr* [*Ing*] **:** nangyayari o ginagamit sa labas ng bahay o gusali.

outdoors (áwt·dors) *pnb* [Ing] **:** sa labas.

outer (áw·ter) *pnr* [*Ing*] **1:** sa labas; panlabas na bahagi **2:** malayo sa sentro o loob.

outermost (áw·ter·mówst) *pnr* [*Ing*] **:** malayo sa loob; pinakamalayong bahagi mula sa loob.

outfit (áwt·fit) *png* [*Ing*] **1:** koleksiyon ng kasuotan, lalo na ang para sa isang tiyak na layunin **2:** kompletong kasuotan, karaniwang binubuo ng sapatos, damit, sombrero, at iba pa.

outfitter (awt·fí·ter) *png* [*Ing*] **:** tagasuplay ng kasangkapan, lalo na ng kumbensiyonal na mga estilo ng damit.

outflow (áwt·flow) *png* [*Ing*] **1:** palabas na daloy **2:** anumang palabas ang daloy **3:** halaga na lumalabas.

outgo (awt·gów) *pnd* [*Ing*] **:** higitán sa bilis; lampasán.

outgoing (awt·gó·wing) *png* [*Ing*] **:** kilos o halimbawa ng palabas na daloy.

outgoing (awt·gó·wing) *pnr* [*Ing*] **1:** palalabas o palakaibigan; magiliw **2:** malapit nang magretiro **3:** lumalabas o lumalayo.

outgrow (awt·grów) *pnd* [*Ing*] **1:** lumaki nang napakalaki **2:** talikdan ang murang pag-iisip, asal, ugali, at iba pa **3:** lumaki nang higit na mabilis o mataas.

outgrowth (áwt·growt) *png* [*Ing*] **1:** anumang pagtubò **2:** natural na proseso ng paglaki **3:** ang produkto nito **4:** dagdag na resulta.

outing (áw·ting) *png* [*Ing*] **1:** maikling panahon ng pagsasaya na may kasamang paglalakbay, karaniwang isang araw o bahagi ng isang araw; eskursiyon **2:** anumang maikling paglalakbay.

outlander (awt·lán·der) *png* [*Ing*] **:** dayuhan o estranghero.

outlandish (awt·lán·dish) *pnr* [*Ing*] **1:** may mukha o tinig ng isang dayuhan **2:** kakaiba; kakatwa.

outlast (awt·lást) *pnd* [*Ing*] **:** tumagal nang higit sa karaniwan.

outlaw (áwt·lo) *png* [*Ing*] **1:** tao, pangkat, o bagay na hindi kabilang, o pinagkaitan ng mga benepisyo at proteksiyon ng batas **2:** tao na paulit-ulit na lumabag sa batas.

outlay (áwt·ley) *png* [*Ing*] **1:** paggasta **2:** halagang ginasta.

outlet (áwt·let) *png* [*Ing*] **1:** paraan ng pagpápahayag o pagpapahiwatig ng damdamin, emosyon, at katulad **2:** ahensiya, distributor, o tindahan ng mga kalakal **3:** bútas o daanan na nilalabasan ng isang bagay; labásan **4:** *Ele* bahagi na pinagkukuhanan ng suplay ng koryente, karaniwan ng mga kasangkapang de-koryente.

outline (áwt·layn) *png* [*Ing*] **1:** balangkas, plano, o guhit *Cf* SKETCH **2:** pangunahin o tampok na nilalaman ng isang aklat, paksa, proyekto, at iba pa; buod.

outlive (áwt·liv) *pnd* [*Ing*] **1:** mabuhay nang higit na matagal **2:** mátiráng mabuhay **3:** matagalan; matiis.

outlook (áwt·luk) *png* [*Ing*] **1:** pananaw **2:** pagtingin sa labas o pook na tinitingnan ng isang nagmamasid.

outmoded (awt·mów·ded) *pnr* [*Ing*] **1:** wala na sa uso; laós **2:** hindi na tinatanggap sa kasalukuyang pamantayan.

outmost (áwt·mowst) *pnr* [*Ing*] **:** pinakalabas; pinakamalayong bahagi.

outnumber (awt·nám·ber) *pnd* [*Ing*] **:** higitán sa bilang.

out-of-date (áwt-of-déyt) *pnr* [*Ing*] **:** wala na sa estilo; laós.

out-of-print (áwt-of-prínt) *png, pnr* [*Ing*] **:** wala nang limbag na kopya.

out-patient (awt-péy·syent) *png* [*Ing*] **:** pasyente na hindi nakatirá sa ospital.

outpost (áwt·post) *png Mil* [*Ing*] **1:** estasyong itinayo na malayo sa pangunahing yunit ng hukbo upang protektahan o iwasan ang biglang salakay ng mga kaaway **2:** pangkat ng mga tao na nakadestino sa nasabing estasyon.

outpouring (awt·pú·ring) *png* [*Ing*] **1:** anumang pagbuhos o ibinubuhos **2:** malayang pagpapahayag ng damdamin.

output (áwt·put) *png* [*Ing*] **1:** resulta o produkto ng isang proseso, lalo na sa produksiyon at sa mental o malikhaing paggawa **2:** kantidad o

halagang nalikha mula dito **3:** *Com* **a** limbag o anumang resultang dulot ng computer **b** proseso ng paglipat ng datos mula sa loob patungo sa labas ng sistema ng isang aparato o kasangkapan **4:** koryente o lakas na nalilikha ng isang makina o kasangkapang elektroniko.

outrage (awt·réydz) *png* [*Ing*] **1:** matinding galit o sama ng loob **2:** matinding paglapastangan ng karapatan ng tao o ng batas **3:** anumang sanhi ng ganitong damdamin.

outrageous (awt·réy·dyus) *pnr* [*Ing*] **1:** labis o sobra **2:** nakagigitla **3:** malupit; walang awa **4:** inmoral; opensibo.

outré (ú·trey) *pnr* [*Fre*] **:** lumalabis sa normal, karaniwan, o nárarápat.

outreach (áwt·rich) *png* [*Ing*] **:** anumang pakikibahagi o pakikiugnay ng isang organisasyon sa isang komunidad.

outreach (áwt·rich) *pnd* [*Ing*] **:** lumampas; humigit.

outrigger (awt·rí·ger) *png* [*Ing*] **1:** katig ng bangka **2:** anumang katulad na balangkas sa isang gusali.

outright (áwt·rayt) *pnb* [*Ing*] **1:** kompleto; buong-buo **2:** agad-agad; biglaan **3:** tuwíran.

outshine (awt·syáyn) *pnd* [*Ing*] **1:** lumiwanag o sumikat nang matindi **2:** higitán ng galíng o husay.

outside (áwt·sayd) *pnr, pnb* [*Ing*] **1:** panlabas; nasa labas **2:** hindi nabibilang o hindi kaugnay sa isang partikular na institusyon, lipunan, at katulad **3:** sa laro, lampas sa saklaw na pook ng mga manlalaro, *hal* sa volleyball.

outsider (awt·sáy·der) *png* [*Ing*] **1:** hindi kasapi sa isang partikular na pangkat, set, partido, at iba pa **2:** kakompetensiya na hindi inaasahang makabilang sa mga magwawagi o magtatagumpay.

outskirts (awt·iskérts) *png* [*Ing*] **:** ang labas ng hanggahan ng bayan, distrito, paksa, at iba pa.

outspoken (awts·pów·ken) *pnr* [*Ing*] **1:** tahas sa pagpapahayag ng opinyon **2:** walang alinlangan o malaya sa pagsasalita.

outstanding (awt·is·tán·ding) *pnr* [*Ing*] **1:** katangi-tangi; tanyag **2:** hindi pa nababayarang utang.

outward (áwt·ward) *pnr, pnb* [*Ing*] **1:** palayo; palabas **2:** patungo sa labas **3:** tumutukoy sa panlabas na rabaw, anyo, at iba pa.

outwit (awt·wít) *pnd* [*Ing*] **1:** talúhin sa pagkamalikhain o talino **2:** higitán ng kaalaman o karunungan.

ouzo (u·zó) *png* [*Grl*] **:** alak na matamis at may anis.

ó·va *png* [*Ing*] **:** anyong pangmaramihan ng **ovum**.

ó·val *png, pnr* [*Ing*] **1:** hugis itlog; bagay o anyong hugis itlog: OBÁLADÓ, ÓBALÓ **2:** *Isp* field na may ganitong hugis, karaniwang pinagdadausan ng mga paligsahan, tulad ng futbol.

ovaritis (o·va·ráy·tis) *png Med* [*Ing*] **:** obaraytis.

ovary (ó·va·rí) *png Ana Bot* [*Ing*]**:** obaryo.

ovate (o·véyt) *pnr* [*Ing*] **1:** hugis itlog **2:** *Bot* **a** patág na pigura, tulad ng pahabang hugis ng itlog **b** may gayong pigura na malapad ang ibabang bahagi, tulad ng dahon.

ovation (o·véy·syon) *png* [*Ing*] **:** masigla o maalab na pagtanggap ng publiko sa isa o pangkat ng tao; masigabong palakpakan.

ó·ven *png* [*Ing*]**:** kalan na kulong ang init at karaniwang ginagamit sa pagluluto ng tinapay at sa paglilitson: HURNÓ.

ovenware (ó·ven·wéyr) *png* [*Ing*] **:** mga kasangkapang magagamit sa pagluluto sa oven.

ó·ver *pnb, pnu* [*Ing*] **1:** sa ibabaw **2:** sa ibabaw patungo sa kabilang panig o pook **3:** higit o labis na halaga o kantidad **4:** sa lahat ng bahagi o pook **5:** nakatataas sa antas, kantidad, at iba pa **6:** sa haba ng panahon; hanggang sa isang takdang panahon **7:** sa paghahambing; sa pagtutulad **8:** hinggil o tumutukoy sa isang bagay **9:** hinggil sa pamamaraang pangkomunikasyon **10:** *Mat* ginagamit sa division **11:** tapos na; napagpasiyahan na **12:** umulit-ulit mula sa simula hanggang sa huli.

overacting (ó·ver·ák·ting) *png* [*Ing*] **1:** pagmamalabis sa pagganap o kilos: OA **2:** pagpapakitang gilas; pagpapasikat: OA.

over-active (ó·ver·ák·tiv) *pnr* [*Ing*] **:** labis sa pagiging aktibo.

overage (ó·ver·éydz) *png Kom* [*Ing*] **1:** suplay ng mga kalakal na lumabis **2:** halaga ng pera o kalakal na labis at hindi tugma sa mga talâ ng benta o istak.

overage (ó·ver·éydz) *pnr* [*Ing*] **:** labis o higit sa kinakailangang kantidad o halaga.

overall (ó·ver·ól) *png* [*Ing*] **:** kombinasyon ng isang kasuotan, karaniwang isinusuot ng isang manggagawa, at katulad.

overall (ó·ver·ól) *pnr* [*Ing*] **1:** kabuuan; lahat **2:** saklaw lahat.

overboard (ó·ver·bórd) *pnb* [*Ing*] **:** mula sa sasakyang-dagat papunta sa tubig.

overcast (ó·ver·kást) *pnd* [*Ing*] **:** sa pananahi, tahiin ang mga gilid upang hindi magnisnis.

overcast (ó·ver·kást) *pnr* [*Ing*] **:** kulimlim.

overcautious (ó·ver·kó·syus) *pnr* [*Ing*] **:** labis na pag-iingat o pangangalaga.

overcharge (ó·ver·tsárdz) *pnd* [*Ing*] **1:** sumingil ng labis na halaga **2:** sumobra sa paglagay; mapunô **3:** lumabis sa karaniwan.

overcloud (ó·ver·kláwd) *pnd* [*Ing*] **1:** matakpan ng ulap **2:** palabuin; padilimin.

overcoat (ó·ver·kówt) *png* [*Ing*] **1:** gaban **2:** dagdag na patong ng pintura sa isang rabaw.

overcome (ó·ver·kám) *pnd* [*Ing*] **1:** daigin o sakupin sa isang labanán o tunggalian; taluhin **2:** manalo o magwagi laban sa isang pagtutol, protesta, tukso, at iba pa **3:** sakupin ang katawan o isipan, *hal* ng alak, droga, o emosyon.

overcompensate (ó·ver·kóm·pen·séyt) *pnd* [*Ing*] **1:** labis na pagtumbas o pagbayad **2:** sa psychoanalysis, magsumikap o magpunyagi upang balansehin at itago ang isang hindi katanggap-tanggap na katangian sa pamamagitan ng paghalili ng ibang katangiang salungat dito.

overconfident (ó·ver·kón·fi·dént) *pnr* [*Ing*] **:** labis sa kumpiyansa.

overcook (ó·ver·kúk) *pnd* [*Ing*] **:** labis o matagal ang pagkakaluto: OVERDO[3].

overdo (ó·ver·dú) *pnd* [*Ing*] **1:** gawin ang isang bagay nang labis sa karaniwan **2:** pagurin **3:** overcook.

overdone (ó·ver·dán) *pnr* [*Ing*] **1:** sa pagkain, labis na luto **2:** labis sa pagganap ng isang kilos o asal.

overdose (ó·ver·dówz) *png* [*Ing*] **:** labis ang dosis ng gamot.

ó·ver·dráft *png* [*Ing*] **1:** dokumento o balangkas na labis ang balanse o labis ang halagang tinataglay **2: a** sa bangko, labis ang kredito na nagdu-

dulot ng kakulangan sa isang partikular na account **b** ang halagang lumabis **3:** labis na hiling sa isang bagay.

overdress (ó·ver·drés) *pnd* [*Ing*] **1:** magdamit nang labis na marangya o pormal **2:** magpatong-patong ng damit.

overdue (ó·ver·dyú) *pnr* [*Ing*] **1:** atrasado; lumagpas sa itinakda at inaasahang panahon **2:** hindi pa bayad, kung sa utang; hindi pa iniluluwal, kung sa panganganak, at iba pa.

overestimate (ó·ver·és·ti·méyt) *pnd* [*Ing*] **:** magtantiya nang labis.

overexpose (ó·ver·eks·póws) *pnd* [*Ing*] **1:** ilantad nang labis sa araw, lamig, sinag, at iba pa **2:** sa potograpiya, ilantad nang mahabang panahon.

overexposure (ó·ver·eks·pó·syur) *png* [*Ing*] **1:** labis na pagkalantad sa araw, lamig, sinag, at iba pa **2:** sa potograpiya, pagkalantad nang matagal.

overfall (ó·ver·fól) *png* [*Ing*] **1:** ligalig sa dagat, at iba pa, sanhi ng malakas na agos ó taog **2:** pook na inihanda para sa pag-apaw sa dam, at katulad.

ó·ver·flów *pnd* [*Ing*] **1:** umapaw **2:** dumaloy **3:** lumampas sa hanggahan ang pagbuhos **4:** bumaha sa isang pook o rabaw **5:** mapunô; maging sagana.

ó·ver·grów *pnr* [*Ing*] **1:** hindi normal ang laki; labis ang laki **2:** mapunô o matakpan sa pamamagitan ng pagtubo ng isang bagay.

overhaul (ó·ver·hól) *pnd* [*Ing*] **1:** suriin sa pamamagitan ng pagkokompone, pagbabago, at iba pa **2:** alamin ang kondisyon **3:** lampasán, tulad ng sa karera.

overhead (ó·ver·héd) *png* [*Ing*] **1:** halaga sa pagpapatakbo ng negosyo **2:** bahagi ng gastusin sa operasyon ng negosyo, tulad ng renta, gasolina, koryente, at iba pa.

overhead (ó·ver·héd) *pnb* [*Ing*] **1:** sa ibabaw ng ulo **2:** lampas ulo **3:** sa langit o sa itaas ng isang palapag.

overheat (ó·ver·hít) *pnd* [*Ing*] **1:** maging labis ang init **2:** ipahayag ang matinding damdamin.

ó·ver·jóy *pnd* [*Ing*] **:** magdulot ng matinding sayá o galak.

overkill (ó·ver·kíl) *png* [*Ing*] **:** paninirà o pagwasak nang labis sa kailangan upang magtagumpay.

ó·ver·láp *pnd* [*Ing*] **1:** takpan ang bahagi ng isang bagay **2:** hindi lubos o malinaw na matutukoy ang kaibhan ng dalawang bagay, *hal* arkitektura at karpinteriya.

overlay (ó·ver·léy) *png* [*Ing*] **1:** anumang pahid na nagsisilbing patong sa isang bagay, *hal* pahid ng ginto **2:** pagpapatong o paglalatag ng malinaw na papel sa ibabaw ng larawan o likhang sining upang matukoy ang mga pagwawasto, instruksiyon, at iba pa.

overload (ó·ver·lówd) *pnd* [*Ing*] **1:** magpabigat nang labis **2:** puwersahin nang lampas sa normal na kapasidad.

overloading (ó·ver·lów·ding) *png* [*Ing*] **:** kalabisan sa bigat o bilang ng lulan.

overlook (ó·ver·lúk) *pnd* [*Ing*] **1:** hindi binigyang pansin; ipagwalang-bahala o pabayaan **2:** tingnan ang isang tanáwin o bagay mula sa higit na mataas na pook o posisyon; tunghayan **3:** bantayan o pangasiwaan.

overly (ó·ver·lí) *pnb* [*Ing*] **:** labis; sobra.

overnight (ó·ver·náyt) *pnb* [*Ing*] **1:** magdamag; sa magdamag **2:** mábilísan; agáran.

overnight (ó·ver·náyt) *pnr* [*Ing*] **:** panggabi.

overpaid (ó·ver·péyd) *pnd* [*Ing*] **:** pangnagdaan ng **overpay**.

overpass (ó·ver·pás) *png* [*Ing*] **:** daanan na nagsisilbing tulay na bumabagtas sa ibabaw ng lansangan.

overpay (ó·ver·péy) *pnd* [*Ing*] **1:** bayáran nang higit sa nararapat **2:** bayaran nang sobra.

overpopulation (ó·ver·pó·pyu·léy·syon) *pnr* [*Ing*] **:** labis na populasyon; sobrang dami ng mga tao na naninirahan sa isang pook o bayan.

overpower (ó·ver·pá·wer) *pnd* [*Ing*] **1:** daigin; supilin; sakupin **2:** gamitan ng labis na lakas, kapangyarihan, o puwersa; lupigin **3:** pahinain.

overprice (ó·ver·práys) *pnd* [*Ing*] **:** magtakda ng halaga o presyo na napakataas.

overpricing (ó·ver·práy·sing) *png* [*Ing*] **:** kalabisan ng halaga o presyo ng isang produkto o bilihin.

overprotective (ó·ver·pro·ték·tiv) *pnr* [*Ing*] **:** labis na pagprotekta.

overqualified (ó·ver·kwá·li·fáyd) *pnr* [*Ing*] **:** labis ang mga kalipikasyon, lalo na sa isang partikular na trabaho.

overrate (ó·ver·réyt) *pnd* [*Ing*] **:** magtakda ng halaga o presyo na labis ang taas; magtantiya nang higit sa tunay na halaga.

overreact (ó·ver·re·ákt) *pnd* [*Ing*] **:** tumugon nang labis sa inaasahan.

override (ó·ver·ráyd) *pnd* [*Ing*] **:** lupigin sa pamamagitan ng lakas.

overripe (ó·ver·ráyp) *pnr* [*Ing*] **:** labis ang pagkahinog.

overrule (ó·ver·rúl) *pnd* [*Ing*] **1:** magpawalang saysay; magpawalang bisà **2:** manaig o mangibabaw.

overseas (ó·ver·sís) *pnb* [*Ing*] **1:** sa ibayong dagat **2:** hinggil sa mga bansa sa ibayong dagat.

overseas contract worker (ó·ver·sís kón·trakt wór·ker) *png* [*Ing*] **:** tawag sa manggagawang Filipino na nagtatrabaho sa ibang bansa.

oversee (ó·ver·sí) *pnd* [*Ing*] **1:** mangasiwa; mamahala **2:** magbantay; tumao **3:** magmanman; siyasatin.

overseer (ó·ver·sír) *png* [*Ing*] **:** tao na nangangasiwa ng mga empleado o manggagawa.

oversexed (ó·ver·sékst) *pnr* [*Ing*] **:** labis sa sex.

overshadow (ó·ver·syá·dow) *pnd* [*Ing*]**:** higitán sa kahusayan o kahalagahan.

overshoe (ó·ver·syú) *png* [*Ing*] **:** sapatos na goma na nagsisilbing proteksiyon sa basâ, lamig, at iba pa, isinusuot na kapatong ng suot na sapatos.

oversight (ó·ver·sáyt) *png* [*Ing*] **1:** pagkakamali na hindi sinasadya **2:** hindi napansin.

oversize (ó·ver·sáyz) *pnr* [*Ing*] **1:** higit sa karaniwan ang laki o súkat **2:** masyadong malaki.

overskirt (ó·ver·is·kért) *png* [*Ing*] **:** panlabas o patong na palda**:** SÓBRE-PÁLDA.

oversleep (ó·ver·is·líp) *pnd* [*Ing*] **1:** matulog nang higit sa inaasahang tagal **2:** matulog nang matagal.

overstay (ó·ver·is·téy) *pnd* [*Ing*] **:** tumigil o manatili nang higit na matagal sa regular na takdang oras o panahon.

overtake (ó·ver·téyk) *pnd* [*Ing*] **:** abútan o lampasán sa paglalakbay o pagtakbo.

overthrow (ó·ver·trów) *pnd* [*Ing*] **1:** paalisin sa puwesto o alisan ng kapangyarihan sa pamamagitan ng puwersa **2:** lupigin o pabagsakin.

overtime (ó·ver·táym) *png* [*Ing*] **1:** panahong ginugugol sa paggawa nang labas sa takdang oras: OT[3] **2:** bayad sa nasabing paggawa: OT[3].

overtop (ó·ver·táp) *pnd* [*Ing*] **1:** maging higit na mataas **2:** lampasán; higitán.

overture (ó·ver·tyúr) *png* [*Ing*] **:** obertura.

overuse (ó·ver·yús) *pnd* [*Ing*] **1:** abusuhin sa paggamit **2:** gamitin nang sobra-sobra.

overview (ó·ver·vyú) *png* [*Ing*] **:** kabuuang idea o balangkas ng isang paksa; survey.

overweight (ó·ver·wéyt) *pnr* [*Ing*] **:** labis sa normal o nararapat na timbang.

overwhelm (ó·ver·wélm) *pnd* [*Ing*] **1:** daigin ng lakas, kapangyarihan, at iba pa; sirain **2:** panaigan ng isip o damdamin **3:** puspusin; mapuspos **4:** matakpan o matabunan ng anumang bagay, tulad ng baha, lupa, at iba pa.

ó·ver·wórk *pnd* [*Ing*] **1:** magtrabaho nang labis **2:** pagurin nang husto sa pagtatrabaho.

overwrite (ó·ver·wráyt) *pnd* [*Ing*] **1:** patúngan ng sulat sa ibabaw ng isa pang sulat o limbag **2:** *Com* sirain ang datos sa pamamagitan ng pagpapasok ng bagong datos **3:** sumulat nang labis; pagurin ang sarili sa pagsulat **4:** sumulat nang detalyado.

ovi- (o·vi) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang **a** itlog o ovum **b** tupa.

Ó·vid *png* [*Ing*] **:** Publius Ovidus Naso, bantog na makatang Romano (43 BC - AD 17c).

oviduct (ó·vi·dákt) *png Ana Zoo* [*Ing*] **:** isa sa pares ng mga túbo na naghahatid ng ova mula sa obaryo tungo sa labas nito; ang mga dulo na bumubuo ng sinapupunan at puke sa higit na mataás na antas ng mammal.

ovine (ó·vayn) *pnr* [*Ing*] **:** tulad ng tupa.

oviparous (o·ví·pa·rús) *pnr Zoo* [*Ing*] **:** nanganganak ng supling sa pamamagitan ng mga itlog na lumalabas sa katawan bago mapisa *Cf* OVOVIVIPAROUS.

ó·vi·pó·sit *pnd Zoo* [*Ing*] **:** mangitlog, lalo na ng isang ovipositor.

ó·vi·pó·si·tór *png Zoo* [*Ing*] **:** organ ng babaeng kulisap na tila túbo at bahaging kinalalagyan ng mga itlog.

ovoid (ó·voyd) *pnr* [*Ing*] **1:** hugis itlog **2:** oval; may isang dulo na higit na matulis sa isa pang dulo.

ó·vo·tés·tis *png Zoo* [*Ing*] **:** organ na lumilikha ng mga ovum at spermatozoa.

ovoviviparous (ó·vo·vi·ví·pa·rús) *pnr Zoo* [*Ing*] **:** nanganganak ng supling sa pamamagitan ng mga itlog na napisa sa loob ng katawan *Cf* OVIPAROUS.

ovulate (óv·yu·léyt) *pnd* [*Ing*] **:** lumikha ng mga ovum o mga ovule, lumabas mula sa obaryo; mangitlog.

ovulation (ov·yu·léy·syon) *png* [*Ing*] **:** obulasyon.

ovule (óv·yul) *png Bot* [*Ing*] **:** bahagi ng obaryo ng buto ng mga halaman na may germ cell; binhi na hindi pa pertilisado.

ó·vum *png* [*Ing*] **1:** hinog o magulang na reproduktibong cell ng mga babaeng hayop, nabuo sa pamamagitan ng obaryo: OVA **2:** *Bot* egg cell ng mga halaman: OVA.

Ow! *pdd* [*Ing*] **:** ginagamit sa pagpapahayag ng hindi paniniwala *Cf* STIR!

ow : tawag sa titik **O**.

O·wá·ging *png Lit* [*Man*] **:** Ulahingan.

o·wák *png Zoo* [*Iva*] **:** uwak.

owe (ow) *pnd* [*Ing*] **1:** magkautang; obligasyon sa isang tao **2:** magkautang ng loob.

o·wí·do *png* **:** varyant ng **oido**.

owl (awl) *png Zoo* [*Ing*] **:** kuwago.

owlet (áw·let) *png* [*Ing*] **1:** inakay ng kuwago **2:** maliit na kuwago (genus *Glaucidium, Xenoglaux,* o *Athene*).

own *pnd* [*Ing*] **1:** magkaroon; magmay-ari **2:** kilalanin; tanggapin ang pag-aari **3:** aminin ang katotohanan o kasalanan.

ów·ner *png* [*Ing*] **:** may-ari; propyetaryo.

ownership (ów·ner·syíp) *png* [*Ing*] **:** pangangarì.

o·wóng *png* [*Tbo*] **:** kabute.

ox *png Zoo* [*Ing*] **:** toro; baka.

ó·xen *png Zoo* [*Ing*] **:** anyong pangmaramihan ng **ox**.

oxhide (óx·hayd) *png Zoo* [*Ing*] **:** katad na balát ng baka o toro.

oxidant (óx·i·dánt) *png* [*Ing*] **:** kemikal na nagsasanhi ng oxidation.

oxidation (ox·i·déy·syon) *png Kem* [*Ing*] **1:** proseso o resulta ng pagbabagong anyo ng isang element na nagiging oxide; paghalo sa oxygen: OKSIDASYÓN **2:** kalagayan ng pagiging oxide: OKSIDASYÓN.

oxide (óx·ayd) *png Kem* [*Ing*] **1:** compound na naglalaman ng oxygen at isa o higit na mga element, tulad ng mercuric oxide (HgO): ÓKSIDÓ **2:** compound na naglalaman ng oxygen at isa o higit pang mga pangkat, tulad ng ethyl oxide $(C_2H_5)_2O$: ÓKSIDÓ.

oxidize (óx·i·dáyz) *pnd Kem* [*Ing*] **1:** humalo sa oxygen **2:** takpan ng oxide, o kalawang **3:** alisan ng hydrogen, sa pamamagitan ng oxygen; madagdagan ng oxygen o anumang metal **4:** dagdagan ng valence ang isang element **5:** tanggalan ng mga elektron.

oxtongue (óx·tang) *png* [*Ing*] **1:** dila ng baka **2:** *Bot* anumang halaman (*Anchusa officinalis*) na may magaspang at hugis dilang mga dahon.

oxyacetylene (ox·i·ya·sé·ta·lín) *pnr Kem* [*Ing*] **:** hinggil sa o gumagamit ng halong oxygen at acetylene, lalo na sa pagputol o paghihinang ng mga metal.

oxygen (óx·i·dyén) *png Kem* [*Ing*] **:** gaseous element na walang kulay at walang amoy (atomic number 8, symbol **O**): OKSÍHENÓ.

oxygenate (ox·í·dye·néyt) *pnd* [*Ing*] **:** magsuplay ng oxygen, lalo na ang pagpaparami ng oxygen sa dugo, tubig, at iba pa.

oxygenation (ox·i·dye·néy·syon) *png* [*Ing*] **:** pagsuplay ng oxygen sa dugo, tubig, at iba pa·: OKSIHENASYÓN.

oxygenator (ox·i·dye·néy·tor) *png* [*Ing*] **1:** aparatong ginagamit sa pagsuplay ng oxygen sa dugo **2:** halamang dagat na nagpapayaman ng oxygen sa tubig na nakapaligid dito.

oxymoron (ox·i·mó·ron) *png Gra* [*Ing*] **:** pariralang binubuo ng dalawang magkasalungat na salita, *hal* mapagkandiling karahasan.

oxytocin (ox·i·tó·sin) *png* [*Ing*] **1:** *Bio* hormone na lumalabas sa pituitary gland na nagdudulot ng malimit na kontraksiyon ng uterus habang nanganganak, at pumupukaw sa paglabas ng gatas mula sa súso **2:** sintetikong anyo nito upang mapadali ang panganganak.

Oy! *pdd* **1:** ginagamit sa pagbati sa isang kilala, lalo na kung hindi alam ang pangalan, *hal* Oy pare! **2:** variyant ng **Hoy!**

-oy *pnl* **:** pambuo ng pangngalan ng lalaki na nagpapahiwatig ng lambing o lamyos, *hal* Nonoy, Totoy *Cf* -AY.

o·yáb *png* [*Ifu*] **:** kalagitnaan ng Oktubre hanggang kalagitnaan ng Nobyembre, panahon ng pag-aalis ng tubig sa palayan.

o·yam *png* [*Bik*] **:** yamot; inip.

ó·yat *png Bot [Iva]***:** ugát.

o·yá·yi *png Lit Mus* **:** awit pampatulog ng batà o sanggol *var* uyáyi**:** ADÍYADÍ, ALÓY, AMBÁY, ARULIYO, BOMBONAN, BUWABUWA, DUAYYA, EMÁGA, HILÍ, HILÚNA, HÓLOHOLÓ, LÁYLAY, LÚLAY, LULLABY, TAMÍ, TARERÁN, WIGÚWI – *pnd* **mag·o·yá·yi, o·ya·yí·hin, i·o·yá·yi**.

o·yò *png* **:** káti[1] *var* uyò.

o·yóy *png Bot* **:** punongkahoy (*Pheanthus ebrateolatus*) na tumataas nang 15 m, ginagamit ang kahoy sa pagtatayo ng bahay.

óys·ter *png Zoo* [*Ing*] **:** talaba.

oyster mushroom (óys·ter másh·rum) *png Bot* [*Ing*] : uri ng kabute (genus *Pleuratus*) na nakakain.

oyster sauce (óys·ter sós) *png* [*Ing*] **:** sarsang gawa sa talaba, asin, at toyo.

o·yú·kan *png Zoo* [*Ilk*]**:** pukyot.

Oz *png, pnr* [*Ing*] **:** Australia; Australyano.

oz, symbol (ów·zi) [*Ing*] **:** ounce[1].

O·zá·mis *png* **:** lungsod sa Misamis Occidental.

ozone (o·zówn) *png* [*Ing*] **1:** *Kem* gas na walang kulay, toxic, hindi matatag (O_2), may amoy na matapang, at nabubuo mula sa pagdaraan ng kidlat sa himpapawid**:** OZÓNO **2:** hangin na malinis at sariwa**:** OZÓNO.

ozone layer (ó·zown lé·yer) *png* [*Ing*] **:** suson ng stratosphere ng mundo na humigit-kumulang na 10 km ang taas, at may mataas na konsentrasyon ng ozone.

ozonize (ó·zo·náyz) *pnd* [*Ing*] **1:** gawing ozone **2:** lagyan ng ozone.

o·zó·no *png* [*Esp*] **:** ozone.

Pp

P, p *png* **1:** ikalabingwalong titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **pi 2:** ikalabingwalo sa isang serye o pangkat **3:** pasulát o palimbag na representasyon ng *P* o *p* **4:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *P* o *p*.

P, symbol (pi) [*Ing*] **1:** *Kem* phosphorus **2:** *Pis* poise.

P, daglat (pi) [*Ing*] **1:** sa kalye, parking **2:** sa ahedres, pawn.

p, daglat (pi) [*Ing*] **1:** page; pahina **2:** *Mus* sa piyano, sagisag na nagpapahiwatig ng matahimik o marahang tunog.

PA, daglat (pí·ey) [*Ing*] **1:** personal assistant **2:** public address, lalo sa PA system **3:** production assistant.

Pa, symbol (pí·ey) *Kem* [*Ing*] **:** protactinium.

pa *png* **1:** tawag at bigkas sa **p** sa abakadang Tagalog **2:** *Kol* [*Ing*] pinaikling anyo ng **papa**.

pa *pnb* [*Bik Hil Kap Seb Tag War*] **1:** bilang, karagdagan, o kapupunan ng isang bagay, *hal* "Gusto ko pa,"; "Tumula ka pa." **:** NI, PAY **2:** sa nalalabing panahon o bago matapos ang lahat, *hal* "Hindi pa"; "Mamaya pa." **:** PEN **3:** sa panahong ito, hanggang ngayon o hanggang sa kasalukuyan, *hal* "Kumakain pa siya"; "May panahon ka pa." **4:** bukod sa binanggit, *hal* "Ano pa?" "Sino pa?" **5:** sa darating na panahon; sa hinaharap, *hal* "Sa Lunes pa ang kaarawan niya." **6:** sa panahong nakaraan na, *hal* "Noong isang araw pa siya nagpaalam umalis."

pa- *pnl* [*Bik Hil Pan Seb Tag War*] **1:** pambuo ng pang-abay, nagsasaad ng gawi, posisyon, direksiyon, *hal* papansín, pataás, paakyát **2:** pambuo ng pangngalan, nagsasaad ng utos o pakiusap, *hal* pagawâ, patindá, paabót **3:** [*Kap Ilk Tag*] pambuo ng pandiwa, nagsasaad ng pagpapatungo sa isang pook, *hal* paríni, pariyán **4:** pambuo ng pangngalan, dinurugtungan ng *-an* sa dulo at nagsasaad ng **a** pook o gusaling pinangyarihan, *hal* pálarúan, páaralán **b** sabay-sabay na pagkaganap, *hal* paaláman, patamáan **c** pook na pinaggagamitan ng natatanging kasanayan o kaalaman, *hal* págamútan, pákulútan **d** paligsahan o timpalak, *hal* pálakásan, págandáhan **5:** pambuo ng pandiwa, dinurugtungan ng *-an* sa dulo at nagpapahiwatig ng utos o pakiusap na gawin ang isang bagay para sa pinatutungkulan, *hal* pabalútan, pasamáhan·.

pa, daglat [*Ing*] **1:** per annum **2:** press agent.

pa·á *png* **1:** *Ana* sa mga vertebrate, ang ibabang bahagi ng binti, nasa ilalim ng bukong-bukong at ginagamit sa pagtayo at paglakad *Cf* PÁTA **:** AE, BITÍS, FOOT[1], KOKÓD, PÁDANG, SÍKI, TAHÍG, TÁKI, TIÍL – *pnd* **mág·pa·á, pa·a·hán, pa·a·hín, i·pám·pa·á 2:** sa mga invertebrate, bahagi na katulad sa posisyon at gamit **3:** pinakaibabang bahagi ng anumang bagay, gaya ng bundok, páhiná, hagdan, at iba pa **:** FOOT[1], LEG[2], PAANÁN **4:** pinakaibabang bahagi na nagsisilbing salalayan ng anumang kasangkapan **:** FOOT[1], LEG[2], PAANÁN.

pa·á·bong *png* **:** mga salitang higit na nagpapapasidhi ng damdamin.

pa·a·dò *png* [*War*] **:** ritwal na sayaw ng bagong kasal.

pá·ag *png* [*Ilk*] **:** yapa.

pa·á·ga *png Bot* **:** uri ng palay na mabilis magbunga.

pa·á·gang *png* **:** instrumentong hinihipan, gaya ng torotot o tambuli, at ginagamit kung Bagong Taon.

pa·á·gaw *png* [*pa+agaw*] **:** laro ng mga batà, na unahán sa pagdampot ng pera, búko, o anumang bagay na inihagis upang pag-agawan ng mga kalahok.

pa·ág·ma *png* [*War*] **:** pagtatrabaho nang labis sa takdang oras.

pá·ak *png* [*Seb*] **:** kagat – *pnd* **pumá·ak, pa·á·kin, i·pá·ak, i·pang·pá·ak**.

pá·ak·lá·tan *png* [*pa+aklat+an*] **:** palim-bagan at gawaan ng aklat.

pa·a·lá·la *png* [*pa+alala*] **1:** bagay na nagpapagunita **:** HADÓY **2:** payo **3:** tagubilin – *pnd* **mág·pa·a·lá·la, pa·a·la·la·há·nan, i·pa·a·lá·la**.

Pa·á·lam! *pdd* [*pa+alam*] **:** salitang nagpapahiwatig ng pag-alis **:** A BIENTÔT, ADIYOS!, GOODBYE!

pa·á·lam *pnd* **mag·pa·á·lam, i·pa·á·lam, i·pág·pa·á·lam** [*pa+alam*] **1:** ipabatid ang pagnanais na umalis **2:** pahintulutan ang nais umalis **3:** tapusin ang usapan sa telepono.

pa·ám·bun·dók *png* [*paa+ng+bundok*] **:** galigid.

pà·an *png* [*Ifu*] **:** sinulid na hinahabing pahalang sa tela.

pa·a·nán *png* [*paa+n+an*] **:** paa[3,4].

pa·áng ba·lí·wis *png Bot* [*paa+ng baliwis*] **:** damong ilahas o yerba (*Boerhaavia diffusa*) na tuwid, masanga, at magaspang.

pa·á·no *pnb* [*pa+ano*] **1:** sa anong paraan **2:** sa anong kalagayan.

pa·án·tik·líng *png Bot* [*paa+ng tikling*] **:** digkit.

pa·an·yá·ya *png* [*pa+anyaya*] **:** kahilingan sa isang tao upang pumunta sa isang pook o dumalo sa isang pagtitipon at iba pa, at karaniwang pasulat ang anyo **:** ÍMBITASYÓN, INVITATION.

pa-a·pa *png Zoo* [*Ifu*] **:** sisiw mula sa kapipisang itlog **:** OPÁ.

pá·a·ra·lán *png* [*pa+aral+an*] **:** gusaling ginagamit ng nagsisipag-aral; pook na laan sa pagtuturo o pagsasanay *Cf* KOLÉHIYÓ, UNIBERSIDÁD **:** ESKUWÉLAHÁN, SCHOOL[1].

pá·a·ra·láng bá·yan *png* [*pa+aral+an+ng bayan*] **:** paaralang ginugugulan ng pamahalaan **:** PÁARALÁNG PÚBLIKÓ, PUBLIC SCHOOL.

pá·a·ra·láng e·le·men·tár·ya *png* [*pa+aral+an+na Esp elementaria*] : mababang paaralan.

pá·a·ra·láng pri·bá·do *png* [*pa+aral+an+na Esp privado*] : paaralang pagaari at pinangangasiwaan ng isang tao o pangkat ng mga tao at hindi nakatatanggap ng tulong pananalapi mula sa pamahalaan : PRIVATE SCHOOL.

pá·a·ra·láng púb·li·kó *png* [*pa+aral+an+na Esp publico*] : paaralang bayan.

pá·a·ra·láng se·kún·dár·yo *png* [*pa+aral+an+na Esp secundario*] : mataas na paaralan.

pa·a·rî *pnr* [*pa+ari*] : tumutukoy sa kaukulan ng panghalip na kumakatawan sa tao o mga tao na nag-aari o kinauukulan ng bagay, gawain, o pangyayaring binabanggit sa pangungusap, *hal* akin, iyo, kaniya.

pa·a·rî *ptk* : tumutukoy sa pagmamayari o pinagmulan, *hal* ni, kay, ng, sa.

pá·a·su·hán *png* [*pa+asó+han*] : tsiminea.

pa·át·hag *png* [*Hil*] : paliwanag.

pa·á·wing *png* [*Mrw*] : pulà.

pa·á·yap *png Bot* : legumbre (*Vinca unguiculata*) na ginagamit na pataba o pagkain ng hayop : COWPEA.

pa·a·yón *pnr* [*pa+ayon*] **1:** pahaba **2:** sumusunod sa isang kalakaran o tunguhin.

pa·bá·hay *png* [*pa+bahay*] **1:** anumang tirahan, kanlungan, at katulad : HOUSING[1] **2:** kalipunan ng mga bahay : HOUSING[1] **3:** paglalaan, pagtatayo, o pagbibigay ng bahay para sa isang tao, pangkat, o pamayanan : HOUSING[1].

pa·ba·lát *png* [*pa+balat*] **1:** magkabilang takip ng aklat, magasin, at kauri : COVER, KÓVER[1] **2:** papel o plastik na ibinabalot sa balangkas ng saranggola.

pa·ba·lát-bú·nga *pnr* [*pa+balat-bunga*] : paimbabaw, gaya sa kilos o pananalita.

pa·ba·lù *png* [*Kap pa+balu*] : abiso; patalastas – *pnd* **mag·pa·ba·lù, i·pa·ba·lù**.

pa·ba·ngó *png* [*pa +bango*] **1:** katas o preparasyon para sa pagdudulot ng katanggap-tanggap o kaakit-akit na samyo : PERFUME **2:** anumang nagbibigay ng bango : ESENSIYÁ[3].

pa·bá·sa *png* [*pa+basa*] **1:** pagbasa ng pasyon **2:** pagdaraos ng pagbasa ng pasyon kapag kuwaresma.

pa·ba·tó *png* [*pa+bato*] : pabigat na tingga at katulad na ikinakabit sa pisi.

pa·bel·yón *png* [*Esp pabellon*] **1:** gusali, karaniwang walang dingding at ginagawang tanghalan : PAVILLON **2:** isa sa magkakahiwalay o magkakarugtong na pangkat ng mga gusali na bumubuo ng isang ospital at katulad : PAVILLON **3:** nakaangat na bahagi ng isang gusali, maaaring nasa gitna o sa magkabilang dulo : PAVILLON.

pa·bi·gát *png* [*pa+bigat*] **1:** anumang nagdudulot ng dagdag na timbang **2:** bakal na pambalanse sa timbangan **3:** *Idy* anuman o sinumang pasánin ng iba, gaya ng mga tao na hindi nakatutulong; dalahin.

pa·bi·líng *png* : banoglawin.

pa·bí·lo *png* [*Esp War*] : mitsa.

pa·bí·tin *png* [*pa+bitin*] **1:** mga laruan, kendi, at iba pang papremyo na isinasabit sa isang balag na nakabitin : PINYÁTA **2:** laro na pag-aagawan ng papremyo sa balag na itinataas at ibinababa : PINYÁTA.

pa·bi·yáy *png* [*pa+biyay*] **1:** húling isda na hinahayaan munang mabuhay sa tubig, maaaring sa loob ng isang lambat o sisidlan **2:** akwaryum.

pa·bi·yá·yan *png* [*pa+biyay+an*] : pook para sa pabiyay.

pab·líng *png Kol* : palikero.

páb·lis *png* [*Ing publish*] : publish.

páb·li·sér *png* [*Ing publisher*] : publisher.

páb·li·síng *png* [*Ing publishing*] : publishing.

pá·bo *png Zoo* [*Esp pavo*] : ibon (*Meleagris gallopavo*) na malaki, sarikulay ang balahibo, at hindi nakalilipad : TURKEY.

pa·bór *png* [*Esp favor*] : kaloob.

pa·bo·ráb·le *pnr* [*Esp favorable*] : nakatutulong; kumakatig; pinakikinabangan.

pá·bo·re·ál *png Zoo* [*Esp pavo real*] : ibon (*Pavo cristatus*) na malaki at may mahabang buntot na tila may mga mata : PEACOCK.

pa·bo·rí·ta *png* [*Esp favorita*] **1:** tao, bagay, o anumang itinatangi o kinagigiliwan nang higit kaysa iba, **pa·bo·rí·to** kung lalaki : FAVORITE **2:** tinapay na kahawig ng biskuwit.

pa·bo·ri·tís·mo *png* [*Esp favor+ito+ismo*] : pagkiling o pagtatangi sa isang tao nang higit kaysa iba : FAVORITISM.

páb·ri·ká *png* [*Esp fabrica*] **1:** gusali na may planta o mga gamit sa produksiyon : FACTORY **2:** pook para sa maramihang paggawa ng isang produkto : FACTORY.

páb·ri·kán·te *png* [*Esp fabricante*] **1:** may-ari o namamahala sa pabrika : MANUFACTURER **2:** kapitalista ng maramihang paggawa ng produkto : MANUFACTURER.

páb·ri·kas·yón *png* [*Esp fabricacion*] : proseso ng pagbuo o paggawa ng mga bagay.

pa·bu·káng-bin·hî *png Zoo* [*pa+buka+na binhi*] : alinman sa mga tropikal na palos (family *Moraenidae*) na walang palikpik.

pá·bu·lá *png Lit* [*Esp fabula*] **1:** kuwento na mga hayop ang mga tauhan at nag-iiwan ng aral sa mambabasa : FABLE **2:** likhang isip : FABLE.

pa·bung·kál-ba·táng *png* [*pa+bungkal-batang*] : malaki at malakas na along likha ng malakas na hangin o lindol *Cf* DALÚYONG, TSUNÁMI.

pa·bun·tó *pnr* [*pa+bunto*] : sa mapamilit na pamamaraan; sapilitan.

pa·bu·rén *pnd* **mag·pa·bu·rén, i·pa·bu·rén, pa·bu·re·nán** [*Kap*] : pabayaan; hayaang mag-isa.

pa·bu·yà *png* **1:** anumang bagay na ibinibigay bilang ganti sa kabutihan ng isang tao **2:** gantimpala para sa mabuting gawain tulad ng pagkakabalik ng anumang nawala o nanakaw, at pagkakadakip sa maysala – *pnd* **mag·pa·bu·yà, pá·bu·yá·an, í·pa·bu·yà**.

PABX, daglat (pí·ey·bí·ex) [*Ing*] : private automatic branch exchange.

páb·yon *png* [*War*] : bayubo.

pace (peys) *png* [*Ing*] **1:** bilis ng paggalaw, lalo sa paghakbang **2:** bilis ng aktibidad o gawain, pag-unlad, paglago, at iba pa **3:** alinman sa iba't ibang istandard na panukat sa linya o guhit, naglalarawan o nagpapahiwatig ng espasyo na sinusukat sa pamamagitan ng paggalaw ng paa sa paglalakad **4:** isang hakbang **5:** ang layo ng hakbang.

pacemaker (peys·méy·ker) *png* [*Ing*] **1:** tao na nagtatakda ng hakbang, gaya sa karera : PACESETTER **2:** tao, pangkat, o organisasyon na higit na maunlad o matagumpay at nagsisilbing modelo upang gayahin at sundan : PACESETTER **3:** *Med* instrumentong ibinabaon sa balát upang makapagbigay ng normal na tibok ng puso sa pamamagitan ng estimulasyong elektrikal sa kalamnan ng puso : PACESETTER.

pacesetter (peys·sé·ter) *png* [*Ing*] **:** pacemaker.

pachyderm (pá·ki·dérm) *png* [*Fre*] **1:** *Zoo* alinman sa mammal na may makapal na balát, gaya ng elepante, hippopotamus, at rhinoceros **2:** tao na makapal ang balát.

pachytene (pá·ki·tín) *png Bot* [*Gre*] **:** ikatlong yugto ng kalagayan ng prophase.

Pacific (pa·sí·fik) *png* [*Ing*] **:** Pasipiko.

Pacific Cordillera (pa·sí·fik kor·dil·yé·ra) *png Heo* **:** sistema ng mga bundok na may habang 400 km sa silangang baybayin ng Mindanao mula Tinaca Point sa hilaga hanggang Tangos San Agustin sa timog; nahahati sa dalawang bahagi, ang hilaga at ang timog na bahagi ng mga serye ng mababang burol sa gitna.

Pacific Ocean (pa·sí·fik ów·si·yán) *png* [*Ing*] **:** Karagatang Pasipiko.

Pacific Standard Time (pa·sí·fik istán·dard taym) *png* [*Ing*] **:** ang istandard na oras sa rehiyon ng baybaying Pasipiko, kasama ang Canada at Estados Unidos, hulí nang walong oras sa GMT **:** PST.

pacifier (pa·si·fá·yer) *png* [*Ing*] **1:** pasipikador[1] **2:** anumang goma o plastik na kadalasang inihugis na tila utong, para sa sanggol **:** PASIPIKADÓR[2].

pacifism (pa·si·fí·sim) *png* [*Ing*] **:** pasipismo.

pacifist (pá·si·físt) *png* [*Ing*] **:** pasipista.

pack (pak) *png* [*Ing*] **1:** pakete **2:** manghál.

package (pá·keydz) *png* [*Ing*] **1: a** bungkos ng bagay na ibinalot at ipinadala **:** PAKÉTE[3] **b** parsela, kahon, at iba pa na pinagbabalutan ng mga ito **:** PAKÉTE[3] **2:** kalipunan ng mga mungkahi, panukala, o bagay na pinagkasunduan.

package deal (pá·keydz dil) [*Ing*] **:** kabuuang kasunduan.

pact (pakt) *png* [*Ing*] **:** pakto.

pad *png* [*Ing*] **1:** pansapin **2:** materyales na absorbente **3:** pinagsamasamang papel upang sulátan **4:** lunsaran **5:** *Kol* tirahan.

Pa·dá·fung *png* [*Iva*] **:** Salubong.

pa·da·gak *png* [*Iva*] **:** kabinet na matatagpuan sa itaas ng inadisan at pinaglalagyan ng mantika, paminta, at iba pang pampalasa.

pa·da·íg *png* [*pa+daig*] **:** pampaningas ng apoy.

pa·dák·kel *png* [*Ilk*] **:** alaga[2].

pa·da·lá·nan *png* [*Ilk*] **:** pasintabi.

pa·da·lay·dáy *png* [*Ilk*] **:** baras[3].

pa·dam·dám *png* [*pa+damdam*] **1:** uri ng pangungusap o pahayag na madamdamin, gaya ng pagkabigla, pagkatakot, pagkagalit, at iba pa **:** ÉKSLAMASYÓN, EXCLAMATION, INTERJECTION **2:** bantas (!) na ginagamit sa pangungusap na padamdam *hal* Ay nahulog! **:** EXCLAMATION POINT, INTERJECTION.

pa·dáng *png* [*Iva*] **:** paa.

pa·dá·non *png* [*Ilk*] **:** kamag-anak ng tao na namamanhikan.

pa·dá·pa·dák·pu·sâ *png Bot* [*Ilk*] **:** igat- igat.

pa·da·rus·dós *png* [*Ilk*] **:** ginatan.

pá·das *png* [*Ilk*] **1:** karanasan – *pnd* **pa·dá·sin, i·pá·das 2:** *Zoo* uri ng isda na kahawig ng danggit ngunit higit na maliit ang katawan at karaniwang ginagawang bagoong **:** ÁTO.

pá·daw *png Zoo* [*Ilk*] **:** sugpo.

pa·dáw *png* [*Bon*] **:** pigura ng anitong nililok sa kahoy at nagsisilbing tagabantay sa tabi ng libingan.

pad·dák *png* [*Ilk*] **1:** yabag **2:** tapak.

paddle (pá·del) *png* [*Ing*] **1:** sagwan **2:** instrumentong kahugis nito **3:** palikpik.

paddock (pád·dak) *png* [*Ing*] **1:** pook na pinag-aalagaan ng mga kabayo **2:** pook na pinaghahanayan ng mga kabayo o kotse bago magsimula ang karera.

pad·dú *png* [*Iba*] **:** tagal[1].

paddy (pá·di) *png Agr* [*Ing Mal*] **1:** palayan **2:** palay **3:** palay na hindi pa nagiik.

pa·dér *png* [*Esp pared*] **:** bakod o dingding na bato **:** BÁLYA[2], PARÍL – *pnd* **mág·pa·dér, pa·de·rán, i·pa·pa·dér, pág·pa·de·rín.**

pa·dí *png* [*Bik*] **:** kompadre.

pá·ding *png* [*Ing padding*] **1:** sapin na inilalagay sa balikat ng damit **2:** anumang bagay na ginagamit na pampaumbok **3:** sa isports, goma o anumang malambot na bagay na ibinabalot sa bahagi ng katawan upang maging proteksiyon laban sa anumang pinsala.

pa·di·ngal·ngál *png* [*Ilk*] **:** sabak[1].

pá·ding-pá·ding *png Ana* [*Ilk*] **:** pigi.

pa·di·nú·lang *png* [*pa+d+in+ulang*] **:** pagkaing ipinadadala ng mga bagong kasal sa kanilang mga ninong at ninang.

pa·di·sér *png* [*pa+Esp decer Pan*] **:** pagtantiya.

padlock (pád·lak) *png* [*Ing*] **:** uri ng kandado.

pád·long *png* [*War*] **:** pambitag sa daga.

pad·ná *png* [*Ilk*] **:** varyant ng **padumna**.

pa·dóg *png Agr* [*Igo*] **:** panahon ng pagtatanim at ipinagdiriwang nang may kasamang ritwal.

pa·dóng *png* [*Hil*] **:** palong.

pá·dot *png* [*War*] **:** densidad.

pad·pád *png* **1:** [*Bik Kap Pan Seb Tag War*] pagtangay ng agos o hangin sa anumang bagay gaya ng pagdako ng bangka sa pook na hindi dapat patunguhan **2:** [*Kap Tag*] tao na hindi taal na mamamayan sa isang pook – *pnd* **mag·pad·pád, pu·mad·pád, i·pad·pád, pad·pa·rán 3:** [*Kap Tag*] pagkakapantay o pagkakapatag ng tuktok ng isang bagay sa pamamagitan ng pagputol o pagtabas.

pad·pad *png* [*Kan*] **:** ritwal ng pagpapabalik ng kaluluwa sa katawan ng yumao.

pád·pad·yá *png* [*Igo*] **:** kulam na nagdudulot ng sakít sa isang tao.

pad·pó *png* [*Tsi*] **:** uri ng putahe ng gulay at mani, at may halong malapot na sarsa.

pad·rás·to *png* [*Esp*] **:** amain[2].

pád·re *png* [*Esp*] **1:** ama **2:** pinaikling anyo ng **kompadre**.

Padre Camora (pád·re ka·mó·ra) *png Lit* **:** tauhan sa *El Filibusterismo,* fraileng nagtangkang gumahasa kay Huli.

Pád·re Dá·ma·só *png Lit* **:** tauhan sa *Noli Me Tangere,* fraileng Fransiskano at tunay na ama ni Maria Clara.

Pád·re Fer·nán·dez *png Lit* **:** tauhan sa *El Filibusterismo,* fraileng Dominiko at liberal.

Pád·re Flo·ren·tí·no *png Lit* **:** tauhan sa *El Filibusterismo,* tiyuhin ni Isagani.

Pád·re Sál·vi *png Lit* **:** tauhan sa *Noli Me Tangere,* fraileng pumalit kay Padre Damaso bilang kura ng San Diego, at nagkaroon ng masidhing pagnanasa kay Maria Clara.

Padre Sibyla (pád·re si·bí·la) *png Lit* **:** tauhan sa *Noli Me Tangere,* matalinong fraileng Dominiko.

pad·rí·no *png* [*Esp*] **1:** inaama **2:** tao na tumutulong sa kapuwa o sa isang

gawain; tagatangkilik; tagapagtaguyod : PATRON[3].

pad·rón *png* [*Esp*] **1:** disenyong pampalamuti : PATTERN **2:** natatanging modelo o huwaran : PATTERN **3:** noong panahon ng Espanyol, listahan ng mga mamamayang dapat magbayad ng tax sa isang baranggay.

pád·ta·la·bú·kan *png* [*Mag*] : pulong.

pa·dug·món *png* [*Hil*] : bumbon.

pa·du·gô *png Med* [*pa+dugo*] : pagpapalabas ng dugo : ÁBAD.

pa·dúl *png* [*Ilk*] : tulos ng suga.

pa·dú·lang *png* [*Ilk*] : kasangkapang panggiik.

pa·dúm·na *png* [*Ilk*] : taghikaw *var* padná.

pa·dú·ro *png Bot* : ilahas na mallow.

pád·was *png* : bingwit.

pad·wás *png* [*Kap*] : baliwasnan.

pad·yá·han *png Agr* : tila salaang gawa sa kahoy at ginagamit sa pagbistay ng palay.

pad·yák *png* **1:** malakas at biglaang pagbagsak ng paa na lumilikha ng ingay **2:** *Mil* martsa – *pnd* **pu·mad·yák, pad·ya·kán, i·pad·yák, i·pám·pad·yák 3:** *Kol* pedicab.

pad·yá·ma *png* [*Ing pajamas*] : damit pantulog na binubuo ng maluwang at mahabang salawal at pang-itaas : PAJÁMAS.

paean (péy·yan) *png* [*Ing*] **1:** *Mit Mus* anumang kanta ng kasiyahan o tagumpay **2:** *Mit Mus* himno ng pagpapasalamat kay Apollo o iba pang sinaunang diyos ng mga Griyego **3:** *Mit* sa malaking titik, diyos na manggagamot ng mga diyos ng Olympus *var* paeon[2].

pa·él·ya *png* [*Esp paella*] : putaheng kanin, na hinaluan ng karne, manok, lamandagat, gulay, at pangkulay.

paeon (péy·on) *png* [*Ing*] **1:** *Lit* isang mahaba at tatlong maiikling pantig sa anumang ayos **2:** sa malaking titik, varyant ng **paean**[3].

pa·ét *png Kar* : kasangkapang palapad at matalim ang dulo na ginagamit sa pag-uka ng kahoy *var* paít *Cf* SINSÉL : BANGBÁNG[6], PANÁSANG, PANINGKÁL, SÍLSIL.

pag *pnb, ptg* : varyant ng **kapagka**.

pag- *pnl* : pambuo ng pangngalang nagpapahayag ng mga kilos, tumatawag sa mga pangyayari, o nagsasaad ng pagganap ng gawaing tinutukoy ng salitáng ugat, *hal* pagtulong, pagtatago, pag-ibig.

pá·ga *png* **1:** papag na ibinibitin sa dakong bubungan at karaniwang taguán ng mga unan, banig, at iba pang kagamitan sa bahay **2:** [*Esp*] halagang ibinabayad sa anuman **3:** [*War*] estante; aparador **4:** [*Pan*] kaba[1].

pa·gá *png* **1:** pagod **2:** *Bot* patani.

pa·gâ *png* : bahagi ng katawan na tumatambok dahil sa sugat o ibang karamdaman.

pag-á·a·ní·to *png* [*Bik Hil Ilo Tag pag-a+anito*] : ritwal sa panggagamot, pangangaso, pagpuksa ng salot ng kabukiran, pagpapanatili ng kalusugan ng sanggol, pagbibinyag, at pagpapatibay ng kasal.

pa·gáb·lan *png* : habihán.

pá·gad *png Zoo* [*Iva*] : kalabaw.

Pá·ga·dí·an *png* : lungsod sa Zamboanga del Sur at kabesera ng lalawigan.

pa·gá·do *pnr* [*Esp*] : bayad na; tapos nang bayaran *Cf* ÍMPAS : PAID.

pa·ga·dór *png* [*Esp*] : tagabigay ng suweldo sa mga tao.

pa·gák *pnr* : garalgal ang tinig : PAGÁS[1].

pa·gak·pák *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] : tunog o ingay na likha ng pagkampay ng pakpak, o anumang katulad na ingay : KULIPÁKPAK, PAYAGPÁG, PARÁPAK.

pa·gál *png* [*Bik Kap Tag War*] **1:** panghihina dahil sa págod **2:** pagpapakaabalá; pagpapakahirap.

pa·ga·là *png Zoo* : ibon (family *Pelicanidae*) na mahaba ang tuka, at kumakain ng isda.

pa·ga·là *pnr* [*pa+gala*] : palaboy, karaniwang tumutukoy sa hayop.

pa·gá·lay *png* : pamimingwit.

pa·gal·pál *png* **1:** dam **2:** tunog ng binabayong palay.

pá·ga·mú·tan *png* [*pa+gamot+an*] : ospital.

pagan (péy·gan) *png* [*Ing*] : pagano.

pá·gang *png* [*Hil*] **1:** tangrib na karaniwang matigas **2:** malawak na kalipunan ng mga tangrib.

paganism (péy·ga·ní·sim) *png* [*Ing*] : paganismo.

pa·ga·nís·mo *png* [*Esp pagano+ismo*] : mga paniniwala at gawi ng mga pagano o ang kanilang relihiyon at pagsamba : PAGANISM.

pa·ga·ni·tó *pnb* [*pa+ganito*] : sa paraang ganito.

pa·gá·no *png* [*Esp*] **1:** tao na nagpapahayag ng pananampalatayang iba kaysa relihiyong Kristiyano; tao na sumasamba sa diyos-diyosan : GENTILE[2], HENTIL[2], IMPIYÉL[1], PAGAN **2:** hudyo.

pa·ga·no·ón *pnb* [*pa+ganoon*] : sa paraang ganoon.

pag-án·tos *png* [*Hil Seb War*] : hirap[2].

pa·gá·pa *png Zoo* [*Seb*] : pelyan.

pa·gá·re *png* [*Mrw*] : kapatid.

pa·ga·ré *png* [*Esp*] : katibayan ng pagkakautáng.

pa·ga·rúp *png* [*Ilk*] : hula; akalà.

pá·gas *png* **1:** káti **2:** tinig na basag at mahina **3:** pagbabanlaw.

pa·gás *pnr* **1:** [*Pan Tag*] pagak **2:** [*Kap*] dukhang-dukha.

pag-á·sa *png* [*pag+asa*] **1:** paniniwalang tatamuhin ang nais o darating ang hinihintay : HOPE, ILÁLO, KALIMOLÍMO, PAGLÁUM, PAÍNTUNGÚLAN, PÁRAP **2:** tao, bagay, o pangyayaring inaasahang makapagdudulot ng nais o lunggati.

pa·gas·pás *png* **1:** [*Kap Seb Tag*] galaw at tunog ng mga dahon kung hinihipan ng malakas na hangin : HARÁBHARÁB, KAYÁBKAB, PAMPALÓG, SUMAYÉNSENG **2:** kampay ng pakpak na mabilis at walang patlang *Cf* PAGAYPÁY – *pnd* **pa·gás·pa·sán, pú·ma·gas·pás, i·pa·gas·pás**.

pá·gat *png* : paghabol sa isang tumatakas – *pnd* **pa·ga·tín, pu·má·gat, mam·pá·gat**.

pa·gá·tin *png* [*Pan*] : pagdiriwang na isinasagawa sa bahay ng nobyo matapos ang kasal.

pa·gat·pát *png* **1:** *Zoo* ibong mabilis lumipad at kahawig ng layang-layang **2:** *Bot* punongkahoy na may bungang maliit, malambot, matamis, at hugis peras.

pa·gáw *png* **1:** [*Kap Iba Mag Seb Tag*] paos **2:** [*Ilk*] maliit na bao ng niyog at ginagamit na inúman.

pá·ga·wá·an *png* [*pa+gawa+an*] **1:** pabrika **2:** gusali o pook na gawaan o komponihan.

pa·ga·wá·ing-bá·yan *png* [*pa+gawa+in+ng bayan*] : mga proyektong pangmadla, gaya ng pagtatayo ng gusali, daan, at iba pang estruktura : ÓBRAS PUBLIKÁS, PUBLIC WORKS.

pa·gá·way *png* [*ST*] : kasangkapan; kagamitan.

pa·gaw·páw *png* **1:** pagkakalagay nang labis sa labì ng isang sisidlan **2:** daan na lubog na ang mga gilid

o tabi dahil sa malakas at matagal na bagyo ngunit litaw pa rin ang gitna.

pá·gay *png Bot* [*Ilk*] : palay.

pa·gá·ya *png* : sagwan na hindi matalim ang isang gilid.

pa·ga·yón *pnb* [*pa+gayon*] : sang-ayon sa paraang ipinakita, itinuro, inilarawan, o ipinahiwatig.

pa·gay·páy *png* **1:** kampay ng mga pakpak kung lumilipad **2:** banayad na galaw ng mga dahong hinihipan ng mahinang hangin *Cf* PAGASPÁS – *pnd* **mag·pa·gay·páy, pú·ma·gay·páy, í·pa·gay·páy**.

pag·bá *png* : paggamit ng init sa paggawa ng palayok, pasô, at kauri.

pag·ba·bâ *png* [*pag+baba*] **1:** pagtungo sa ibaba; pagpanaog **2:** pagiging múra; pagliit gaya sa halaga ng bilihin **3:** pagbabawás; pag-unti **4:** pagkukulang sa mga dating mabubuting katangian **5:** pagbabawás ng tindi o init.

pag·báw *png Kar* [*Hil*] : kílo ng kubo.

pág·bi·lú·gan *png Med* [*pag+bilog+an*] : dugong namuo at nanatili sa katawan ng ina matapos manganak.

pág·bo *png Kar* [*Hil*] : barakilan.

pag·bú·ut *png* [*War*] : pasiya.

pag·dá *png Bot* [*Pan*] : patani.

pag·dá·ka *pnb* : pinaikling **kapagdaka**.

pag·dá·lag-ás *png* [*War*] : yagyag.

pag·da·lí·say *png* [*pag+dalisay*] : destilasyon.

pag·dá·ug-dá·ug *png* [*Bik Hil Seb War*] : siphayo.

pag·di·rí·wang *png* [*pag+di+diwang*] : paggunita sa pamamagitan ng pagsasaya, pista, o parangal *Cf* KOMEMORASYÓN : CELEBRATION, RAMBÁK, SAULÓG, SELÉBRASYÓN.

pag·di·wa·tà *png* [*Tbn*] : ritwal bilang pagdiriwang sa masaganang ani, kasal, at iba pang magandang pangyayari.

pá·ge *png Zoo* [*Bik Kap Hil Ilk Mrw Pan Seb Tag War*] : isdang alat (genus *Batoidai*) na lapád at bilugán ang katawan, mahaba ang buntot na karaniwang ginagawang latigo *var* pági.

page (peydz) *png* [*Ing*] : páhiná.

pageant (pád·yent) *png* [*Ing*] **1:** pampublikong palabas na nagpapakita ng kasaysayan ng isang pook o institusyon sa pamamagitan ng dramatikong interpretasyon o ng parada ng makukulay na karosa **2:** prusisyon, costume, maskara, o alegorikong tableau bilang bahagi ng pagdiriwang na pangmadla **3:** palabas na walang kabuluhan.

pageantry (pád·yen·trí) *png* [*Ing*] : anumang palabas.

pa·gé·nes *png* [*Mrw*] : hiwaga.

pá·geng-bú·lik *png Zoo* [*page+na bulik*] : isdang alat (*Dasyatis warnak*) na mabatik, kulay kape, at hugis kuwadranggulo ang katawan : PALÍSAN[2], PANGLÁDAN, PUDÁNG.

pá·geng-ma·nók *png Zoo* [*page+na manok*] : paol.

pa·gér *png* [*Ilk*] : kutang bakod.

pager (péy·dyer) *png* [*Ing*] : radyong kasangkapan na may patunog at napaaandar mula sa isang sentro upang tawagan ang gumagamit nito.

pá·gey *png* **1:** *Bot* [*Pan*] palay **2:** *Agr* [*Igo*] ritwal ng unang pag-aani ng bagong kasal sa kanilang bukirin.

pag·gá·ak *png* [*Ilk*] : halakhak.

pag·ga·bang *png Mus* [*Tau*] : awit.

pág·ha·ham·bíng *png* [*pag+ha+hambing*] **1:** ang pagsasaalang-alang ng dalawang bagay hinggil sa kanilang pagkakahawig, *hal* paghahambing ng isang dalaga sa isang bulaklak upang itanghal ang konsepto ng kagandahan *Cf* PÁGTUTÚLAD, PÁGWAWANGKÍ, PÁGWAWÁNGIS : COMPARISON, KÓMPARASYÓN **2:** *Gra* ang funsiyon ng isang pang-abay o pang-uri na ginagamit upang tukuyin ang antas ng superyoridad o imperyoridad sa dami, uri, o igting.

pag·hi·dá·et *png Lit* [*Hil*] : dalangin.

pág·hot *png* [*Seb*] : tahol.

Pag·hu·hú·gas *png Tro* [*pag+hu+hugas*] : maikling pagtatanghal tuwing Huwebes Santo na nagsasadula sa paghuhugas ni Hesukristo sa mga paa ng apostoles.

pa·gí·bang-da·má·ra *png* : hugas kalawang.

pag-í·big *png* [*pag+ibig*] **1:** pagmamahal ng isang tao sa kapwa tao : ÁDDAW, AMÓR, ÁRO, ÁYAT, GÚGMA, ÍDDU, KABÁYA, KALILÍNI, LOVE, LUGÚD, PAGKAMÚOT, PAMALSINTÁ **2:** pakiramdam o damdaming nag-uugnay, tulad ng sa magulang, anak, o kaibigan : AMÓR, LOVE **3:** sexual na pagnanasa o damdamin, o ang kasiyahang dulot nito : AMÓR, LOVE **4:** tao na napag-uukulan ng pagmamahal : AMÓR, LOVE **5:** malasakit para sa kapakanan ng iba : AMÓR, LOVE.

pa·gik·pík *png* : pikpik.

pá·gil *png Zoo* : baboy-damo na may mahabang pangil *var* pág-il : PANGILÁN, PASAWÍT.

pa·gí·las *png* [*pa+gilas*] : pakitang-tapang; pagtatapang-tapangan.

pagination (pád·yi·néy·shon) *png* [*Ing*] : pahinasyon.

pá·gi·pa·sâ *png Zoo* [*Mrw War Tau*] : paol.

pa·gíp·pi *png Bot* [*Iba*] : amorseko.

pa·gi·ri·sén *png Bot* [*Mrw*] : luya.

pa·gis·pís *png* **1:** hindi sinasadyang paghipo nang marahan sa isang bagay; sanggi **2:** lagitlit.

pá·git *png Bot* [*Mnb*] : kamandiis.

pa·gí·tan *png* **1:** puwang na nasa gitna ng dalawang bagay **2:** halang na humahati sa anuman – *pnd* **ma·ma·gí·tan, pa·ma·gi·tá·nan, pu·ma·gí·tan**.

pag·jin *png* [*Baj*] : sabut.

pag·ká *pnb, pnt* : pinaikling **kapagka**.

Pag·ka·bú·hay *png* [*pag+ka+buhay*] : Salubong.

pag·ká·in *png* [*pag+kain*] : anumang mahalagang substance na kinakain o iniinom upang magbigay ng lakas at sustansiya sa katawan : FARE[2], FOOD, PAGKÁON.

pag·ka·ká·i·sá *png* [*pag+ka+ka+isa*] **1:** kalagayan ng pagkakaroon ng isa o magkatugmang kagustuhan at palagay **2:** pagkakasundo ng mga layunin, damdamin, at iba pa ng dalawa o higit pang tao : UNIDÁD, UNITY[1].

pag·ká·on *png* [*Hil Seb War*] : pagkain.

pag·ka·ra·án *pnb* [*pagka+daan*] : pagkalipas; kasunod at bunga ng isang pangyayari.

pag·ka·rá·ka *pnb* [*pagka+daka*] : kapagdaka.

pag·ka·tá·o *png* [*pag+ka+tao*] **1:** nakikitang aspekto ng pag-uugali : PÉRSONALIDÁD **2:** pagkatawan ng tao sa isang katauhan : PÉRSONALIDÁD **3:** *Sik* **a** kabuuan ng pisikal, mental, emosyonal, at sosyal na katangian ng isang indibidwal **b** organisadong padron ng mga gawi ng isang indibidwal : PÉRSONALIDÁD.

pag·ka·win *png* [*Yak*] : mahabang ritwal sa kasal.

pag·kís·li *png* [*War*] : katí[2].

pag·kít *png* : matigas at malagkit na sebong gáling sa bahay pukyutan at ginagamit na pampatibay sa sinulid : ÁLLID.

pag·lá·um *png* [*Bik Hil Seb War*] **:** pag-asa[1].

pag·mél *png* [*Pan*] **:** habhab.

pag·ná *png* [*Ilk*] **:** lakad[1].

pág·nan *png* **:** varyant ng **pangnan**.

pá·go *png* [*Esp*] **1:** kabayaran **2:** sa sabong, **a** pagsagot o pagtanggap sa pusta ng kalaban **b:** halagang sinasagot sa pustáhan.

pa·gó *png Ana* [*Kap*] **:** balikat.

pá·god *png* [*Hil Tag*] **:** ang nararamdamang panghihina ng katawan bunga ng labis na paggawa *Cf* HAPÒ **:** BANNÓG, BÚDLAY, GIKÁPOY, KÁPOY, LAPÓY, PAGÁ[1] – *pnd* **mag·pa·gód, pu·má·god, pa·gú·rin**.

pa·gó·da *png* [*Ing*] **1:** templo o banal na gusali at karaniwang hugis tore **2:** bangka na pinalamutian ng ganitong estruktura kaugnay ng isang pista o parada sa tubigán.

pa·góng *png Zoo* **:** alinmang reptil (order *Chelonia*) na nabubuhay sa tubig o lupa at may katawang nakapaloob sa talukab **:** BAÓ, BUÓ, PAWÛ.

pa·góng-pa·gu·ngán *png Bot* [*pagong+pagong+an*] **:** lapule.

pa·gó·pa·gó *png Zoo* [*Seb*] **:** luklak.

pa·gót·pot *png Zoo* [*Bik*] **:** babansi.

pág·pag *png Lit Mus* [*Igo*] **:** awit na binubuo ng tatlong nota at inaawit ng mga babae, karaniwang habang nagbabayo ng palay.

pag·pág *png* [*Bik Hil Kap Ilk Mag Pan Seb Tag*] **:** pag-aalis ng alikabok o duming nakadikit sa anuman sa pamamagitan ng pagwagwag nang paulit-ulit **:** ARIKAWKÁW – *pnd* **pag·pa·gín, pu·mag·pág, i·pag·pág**.

pag·pá·gan *png* [*Ilk*] **:** tagátoy.

pag·pa·pa- *pnl* **:** pambuo ng pangngalan, mula sa pandiwang nasa anyong **magpa-** at nangangahulugan ng paraan sa paggawa ng isang bagay, *hal* pagpapadala, pagpapatubò.

pag·pa·pa·ka- *pnl* **:** pambuo ng pangngalan, mula sa pandiwang nasa anyong **magpaka-** at nangangahulugan ng pagsubok sa isang bagay na mahirap gawin, *hal* pagpapakabuti, pagpapakagaling.

pag·pa·pa·ti- *pnl* **:** pambuo ng pangngalan, mula sa pandiwang nasa anyong **magpati-** at nangangahulugan ng paggawa ng isang bagay sa sarili, *hal* pagpapatiwakal, pagpapatihúlog.

pag·pá·rong *png* [*Bik*] **:** pang-amoy.

pag·pu·góng *png* [*Seb War*] **:** timpi.

pag·pu·pú·gay *png* [*pag+pu+pugay*] **1:** pagpapahayag ng paggalang at katapatang loob, o pagpapaalam sa pamamagitan ng pagyuko o paggalaw ng kamay, ulo, o katawan **2:** *Mil* paggalang sa nakatataas na ranggo, o pagpaparangal sa pamamagitan ng pagsaludo o pagtatanghal ng sandata o gidon, pagpapaputok ng kanyon, at iba pa.

pag·sa·hí·ngan *png Bot* [*pag+sahing+an*] **:** punongkahoy na may napakalagkit at madaling magliyab na dagta **:** SAHINGÍN.

pag·sang·bay *png* [*Tau*] **:** salip.

pag·sá·ri *png* [*War*] **:** atô.

pag·sa·sa- *pnl* **1:** pambuo ng pangngalan, mula sa pandiwang nasa anyong **magsa-** at nangangahulugan ng panggagaya o pagpapanggap, *hal* pagsasapari, pagsasaamá **2:** pambuo ng pangngalan, mula sa pandiwang nasa anyong **magsa-** at nangangahulugan ng pagbabagong anyo, *hal* pagsasa-Espanyol, pagsasapelikula.

pág·sa·sá·lin *png* [*pag+sa+salin* **1:** *Lit* ang paglilipat ng isang bagay sa ibang salita o sa sariling salita mula sa ibang wika **:** TRANSLATION **2:** ang uri ng ganitong pagbibigay-**3:** pagbabago o pagpapalit sa ibang anyo, itsura, at iba pa.

pag·sa·sá·nay *png* [*pagsa+sanay*] **:** paulit-ulit na pagsasagawa ng anuman upang matamo ang kadalubhasaan o kahusayang ninanais **:** EHERSÍSYO, EXERCISE, PRACTICE, PRÁKTIS, TRAINING.

pag·sá·sa·ó *png Lit* [*Ilk*] **:** salawikain.

pag·sú·bok *png* [*pag+subok*] **1:** suliranin; problema **2:** eksamen; pagsusulit sa paaralan, trabaho, at iba pa **:** TEST **3:** pagtatangka.

Pag·sú·pan *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Mandaya.

pág·su·sú·lit *png* [*pag+su+sulit*] **1:** set ng katanungan na inilaan upang mabatid ang kahusayan ng isang tao, *hal* sa pag-aaral o pagtatrabaho **:** EKSÁMEN, EXAMINATION, PALIGSÁ, TEST **2:** ang pagbibigay nito **:** PALIGSÁ **3:** pag-uulat; pagpapaliwanag **4:** pagbibigay; paghaharap **5:** pagsasauli.

pag·su·sú·ring pám·pa·ni·ti·kán *png Lit* [*pag+su+suri+ng panitikan*] **:** kritisismong pampanitikan.

pag·ta·bá·ngan *png* [*Bik*] **:** bayanihan.

pag·tal·tál *png Tro* [*Hil*] **:** senakulo.

pag·ti·tí·pil *png Lit Gra* [*pag + ti + tipil*] **:** sining at paraan ng pagpapaikli ng salita, *hal* atipan = aptan, tinginan = tingnan.

pag·ti·tí·pon *png* [*pag+ti+tipon*] **1:** pagsasama-sama para sa isang pagdiriwang, salusalo, at katulad **:** PÚNGPUNG, TIGOM **2:** pangangalap ng mga bagay o impormasyon.

pág·tu·tú·lad *png Lit* [*pag+tu+tulad*] **:** tayutay na gumagamit ng isang bagay o idea upang kumatawan sa ibang idea o bagay at ipahiwatig ang kanilang pagkakahawig *Cf* PÁGHAHAMBÍNG, PÁGWAWÁNGIS, PAGWAWANGKÍ **:** METAPHOR, METÁPORÁ.

pág·tu·tum·bás *png* [*pag+tu+tumbas*] **:** paraan ng pagpapantay o pagtatanghal ng pagkakapantay *Cf* TUMBÁSAN.

pá·gud *png* [*Ilk*] **:** nakabukás at walang dingding na kubo.

pa·gúd *pnr* [*Ilk*] **:** nakatali; nakasaklit.

pa·gud·pód *png Bot* [*Ilk*] **:** balbalut.

pa·guk·pók *png* **:** tunog ng mga katok o palo mula sa malayo **:** PALATÓK[2].

pa·gú·long *png* [*pa+gulong*] **1:** sa sugal o negosyo, patuloy na pagtaya nang hindi binabawaasan ang puhunan **2:** maliit na gulóng na ikinakabit, karaniwan sa silya at iba pang kasangkapan **:** RUWEDÍTA.

pa·gu·lóng *png* [*pa+gulong*] **:** laruang pambata para sa kunwa-kunwariang pagmamaneho.

pa·gul·pól *png* **:** bagay na ginawa upang ipanlaban o ipandaig.

pag-u·máng·kon *png* [*Seb War*] **:** pamangkin.

pa·gum·póng *png* **:** tunog ng ipinapagpag sa hangin, tulad ng banig o kumot.

pa·gú·pak *png* **:** tunog ng binibiyak na kawayan.

pá·gus *png* [*Ilk*] **:** takam.

pa·gut·pót *png* [*Ilk*] **1:** lapát o yantok na ginagamit na pampasinsin sa paglala ng basket, hamaka, o sombrero **2:** tunog ng píto, torotot, at katulad.

pa·gú·wa *png Bot* [*Ilk*] **:** abaka.

pág·wa·wá·ngis *png* [*pag+wa+wangis*] **1:** *Lit* tayutay na gumagawa ng paghahawig sa mga katangian ng dalawang bagay na pinaghahambing **2:** *Lgw* proseso ng pagkakalikha o pagbabago ng mga salita sang-ayon sa padron ng wika *Cf* PÁGHAHAMBÍNG, PAGTUTÚLAD, PÁGWAWANGKÎ **:** ANALOGY[1], ANÁLOHÍYA.

pág·wa·wang·kî *png Lit* [*pag+wa+wangkî*] **:** tahasang pagtutulad ng dalawang magkaibang bagay sa pama-

magitan ng mga pang-abay na *kapara, katulad,* o *kagaya Cf* PÁGHAHAMBÍNG, PAGTUTÚLAD, PÁGWAWÁNGIS **:** SIMÍL, SIMILE.

pá·ha *png* **1:** [*Esp faja*] telang pambigkis sa baywang **:** BARÁKANG **2: a** mahaba at makitid na papel na ginagamit na pantali **b** anumang katulad sa hugis o gamit **3:** [*Esp paja*] dayami.

pa·ha·láng *pnr* [*pa+halang*] **1:** nakalagay o nakahanay nang mulang kanan pakaliwa o mulang kaliwa pakanan **:** HORIZONTAL, PAHIGÂ **2:** nakahanay nang nakaharang.

pa·hám *png* **1:** tao na matalino; tao na bantog sa katalinuhan o sinasamba dahil sa pambihirang karunungan **:** PANTÁS, SÁBYO, SAGE[1] **2:** tapang ng alak at iba pang alkohol.

pa·há·mak *png* [*Bik Hil Kap Tag pa+hamak*] **:** tao o bagay na nagdudulot ng kapahamakan o kamalasan sa kapuwa, sinasadya man o hindi.

pa·ham·bíng *png Gra* [*pa+hambing*] **:** pamamaraang gumagamit ng paghahambing **:** COMPARATIVE, KÓMPARATÍBO.

pa·hám·pak *png Bot* [*Kap*] **:** litirán.

pá·hang *png* [*Ifu*] **:** ritwal ng paghingi ng biyaya sa pamamagitan ng pag-aalay.

pa·ha·nú·got *png* [*Hil*] **:** pahintulot.

pa·hap·yáw *pnr* [*pa+hapyaw*] **1:** hindi lubusan o ganap ang pagkakagawa *var* pasapyáw **2:** mabilisang pag-aaral o pag-uulat *Cf* REVIEW.

pa·ha·páw *pnr* [*pa+hapaw*] **1:** paimbabaw **2:** mababaw ang pag-aaral o pagsusuri.

pa·hás *png Zoo* **:** uri ng pagong.

pá·hat *png* [*ST*] **:** rasyon; kaparte.

pa·hát *pnr* **1:** hindi sapat **2:** paslit; musmos.

pa·ha·tíd *png* [*pa+hatid*] **1:** kalatas **2:** patalastas[1].

pa·ha·tí·ran *png* [*pa+hatid+an*] **1:** paraan sa paghahatid ng mensahe, gaya ng telegrama **2:** pook o estasyon para sa gawaing ito.

pá·haw *png* **:** lawág[1].

pa·ha·yág *png* [*Bik Hil pa+hayag*] **1:** pagsasawika ng nasa isip **:** EKSPRESYÓN, EXPRESSION, STATEMENT[2] **2:** pagtatanghal o paglalantad **:** EKSPRESYÓN, EXPRESSION, STATEMENT[2] **3:** pagsisiwalat ng kuro-kuro o damdamin **:** DECLARATION, DEKLARASYÓN, PASIYÁG.

pá·ha·ya·gán *png* [*pa+hayag+an*] **1:** peryodiko.

pa·hay·háy *png* [*pa+hayhay*] **:** anumang pinahahanginan.

pá·he *png* [*Esp paje*] **:** abay[3].

pa·hì *png* **:** pagpawi; pagbura – *pnd* **pa·hí·in, i·pa·hì, ma·pa·hì, pu·ma·hì**.

pa·hi·ba·ló *png* [*Hil Seb*] **1:** babala **2:** balita.

pa·hi·bás *png Lit* [*pa+hibas*] **:** paggamit ng higit na mahinay at mapamparlubag ng loob na salita kapalit ng nakasasakit at tahas na pahayag **:** EUFEMISM, EUFEMÍSMO.

pa·hi·bát *pnr* [*pa+hibat*] **:** gumagamit ng hibat.

pá·hid *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** pag-aalis ng dumi sa pamamagitan ng pagpupunas o pagkukuskos **2:** paglalagay ng pinta sa pamamagitan ng brotsa, ng pulbos sa pamamagitan ng espongha, ng mantekilya sa pamamagitan ng kutsilyo, at iba pang katulad na gawain **:** DÁUB, PAHIMÁHID, PÚLIS – *pnd* **mag·pá·hid, pa·hí·ran, pa·hí·rin, i·pá·hid, i·pam·pá·hid**.

pa·hi·gâ *pnr* **:** pahalang.

pa·hi·lís *png Gra* [*pa+hilis*] **1:** tuldik (´) sa mga salitáng mabilis at matatagpuan sa hulíng patinig ng salita, *hal* gandá, tagál **2:** tuldik (´) sa mga salitáng may diing malumay at matatagpuan sa pangalawa sa hulíng patinig, *hal* gábe, bayábas.

pa·hi·má·hid *png* [*pahim+pahid*] **:** pahid.

pa·hi·ma·kás *png* [*Kap Tag pa+him+wakas*] **:** huling paalam; pamamaalam **:** FAREWELL, PAMÚN.

pa·hi·mís *png* **1:** inúman o pagsasaya dahil sa anumang bagay na natamo o natapos **2:** pasinaya; inagurasyon.

pá·hi·ná *png* [*Esp pagina*] **:** isang mukha ng papel; dahon ng manuskrito o aklat **:** PAGE, PANÍD[2].

pa·hi·ná·bad *png* [*ST*] **:** salitáng papuri o parangal.

pa·hi·nán·te *png* [*Esp pajinante*] **:** kargador[1].

pa·hi·nas·yón *png* [*Esp paginacion*] **:** bilang at paghahanay ng mga páhiná **:** PAGINATION.

pa·hi·ngá *png* [*pa+hinga*] **1:** nakaginhawang pagtigil sa anumang gawain **:** PAINAWA, PAYNÁWA, REST **2:** ginhawa palayo sa anumang bagay na nakagugulo o nakagagambala **:** PAINAWA, PAYNÁWA, REST **3:** panahon o yugto na walang ginagawa **:** PAINAWA, PAYNÁWA, REST **4:** pansamantalang pagtigil o kawalan ng galaw **:** PAINAWA, PAYNÁWA, PAUSA, PAUSE, REST **5:** pagtulog.

pa·hi·ngá·lay *png* [*pa+hingalay*] **:** pamamahinga.

pa·hing·hing *png Mus* **:** bungkaka.

pa·hi·ngî *pnr* [*pa+hingi*] **:** hinggil sa bagay na ibinigay o nakuha nang libre **:** PENGÊ.

pa·hin·tú·lot *png* [*pa+hing+tulot*] **1:** pagsang-ayon na isakatuparan ang isang bagay **:** PAHANÚGOT, PALÚBOS, PERMÍSO, PERMÍT **2:** pormal at nakasulat na autorisasyon sa tao upang gawin ang isang bagay *Cf* LISÉNSIYÁ **:** PAHANÚGOT, PALÚBOS, PERMÍSO, PERMÍT – *pnd* **mag·pa·hin·tú·lot, pa·hin·tu·lú·tan, i·pa·hin·tú·lot**.

pa·hi·nú·hod *png* **:** pag-ayon; pagsang-ayon.

pa·hi·nú·hos *png* **:** pagtutuwid ng nakabaluktot, gaya ng alambre at bakal.

pa·hi·nú·ngod *png* [*Seb*] **1:** handog o alay para sa Diyos, o para sa anumang banal na adhikain **:** OBLASYÓN, OBLATION **2:** sa simbahang Katoliko Romano, ang pag-aalay ng tinapay at alak para sa Diyos sa Eukaristiya **:** OBLASYÓN, OBLATION **3:** anumang pag-aalay para sa kawanggawa **:** OBLASYÓN, OBLATION.

pa·hít *pnr* **1:** said[1] **2:** tuyot.

Pa·hi·yás *png* [*pa+hiyas*]**:** pistang bayan sa Quezon na ipinagdiriwang sa pamamagitan ng pagsasabit ng makukulay na kiping sa dingding o bintana ng ba-hay bilang pasasalamat kay San Isidro de Labrador tuwing 15 Mayo.

pa·hí·yom *png* [*Seb*] **:** ngitî.

pa·hò *png Bot* **:** mangga (genus *Mangifera*) na maliit ang bunga at karaniwang inaatsara habang hilaw.

pa·hól *png* **:** varyant ng **alpahol**.

pa·hóy *png* [*Seb War*] **:** balyan.

pa·lu·ngá·poy *png Bot* [*Ilk*] **:** dungon.

pa·hu·sà *png* [*War*] **:** pasasà[1].

pa·hú·tan *png Bot* **:** mangga (*Mangifera altissima*) na malaki kaysa paho ngunit supsupin **:** APPAN, BAYUNO.

pa·íd *png* [*Ilk*] **:** pamaypay.

paid (peyd) *pnr* [*Ing*] **:** pagado.

pá·ig *pnd* **mag·pá·ig, pa·í·gin, i·pá·ig :** ihiwalay ang bagay na basâ.

pa·ig·kás *png* [*pa+igkas*] **:** kasangkapan, karaniwang metal na nananatili o bumabalik sa dating ayos o anyo matapos hilahin, batakin, o alisin sa kinalalagyan nito *Cf* ISPRÍNG.

pail (peyl) *png* [*Ing*] **:** timba.

pa·i·lam·bó *pnd* **mag·pa·i·lam·bó, pa·i·lam·bu·hín :** ipatangay sa hangin.

pá·im·ba·báw *pnr* [*pa* + *imbabaw*] **1:** hanggang rabaw lamang; walang lalim **2:** kunwari.

pá·in *png* **1:** anumang iniuumang upang makaakit ng húli **2:** anumang bagay na ginagamit na panlinlang **:** DECOY[1] – *pnd* **mag·pá·in, i·pá·in, pa·í·nan**.

pain (peyn) *png* [*Ing*] **1:** pananakit sa katawan bunga ng karamdaman, kapansanan, at iba pa; kirot sa bahagi ng katawan **2:** pagdurusang mental at emosyonal.

pa·i·ná *png Kar* [*pa+ina*] **:** mahabang piraso ng kahoy, semento, o bakal na pinagkakabitan ng mga baitang ng hagdan *Cf* HÁMBA.

pa·i·nás *png* **:** kahoy na ginagamit na pambakod.

pa·i·ná·wa *png* [*Pan pa+inawa*] **:** pahinga.

paint (peynt) *png* [*Ing*] **:** pintura.

painting (péyn·ting) *png* [*Ing*] **1:** *Sin* larawan o disenyo na iginuhit sa pamamagitan ng pintura **2:** likhang-sining ng isang pintor **3:** pagkukulay sa isang rabaw.

pa·ín·tu·ngú·lan *png* [*Kap*] **:** pag-asa[1].

pair (peyr) *png* [*Ing*] **:** pares[1].

pa·í·ran *png* [*Mrw*] **:** kawayang lalagyan ng tabako.

pá·is *png* [*Kap Seb Tag*] **:** pag-ihaw sa isda o karne na ibinalot sa dahon.

pa·ís *png* [*Esp*] **:** bayan o bansa.

pa·ís *pnr* **:** siksikan, gaya ng laman ng de-latang sardinas.

pa·í·sa *png* [*Ilk*] **:** balag.

paisa (páy·za) *png* [*Ing*] **:** yunit ng pananalapi sa India, Pakistan, at Nepal.

pa·i·sá·he *png* [*Esp paisaje*] **:** tanawing pangkalikasan tulad ng bundok, parang, at kagubatan *var* paysahe **:** LANDSCAPE[1], TANÁWIN[2].

pa·i·sá·no *png* [*Esp*] **:** kababayan.

paisley (péyz·li) *png* [*Ing*] **1:** tela na may dibuhong makulay at detalyeng masalimuot **2:** *Sin* masalimuot na padron ng mga pigurang kurbado at hugis dahon.

pa·ít *png* **1:** lasang hindi kanais-nais, gaya ng sa ampalaya, apdo, at aspirin **2:** matinding kirot ng damdamin **3:** varyant ng **paét**.

pa·í·tan *png Zoo* [*Seb*] **:** dagang bahay.

pa·i·tán *png* **1:** *Zoo* [*Kyn Tbn*] isdang alat (*Rhynchobatus djiddensis*) na malaki at walang kaliskis **2:** *Bot* uri ng halamang hindi tumataas.

pa·i·wà *png Gra* [*pa+iwà*] **:** tuldik (`) sa mga salitáng may diing malumi at inilalagay sa ibabaw ng hulíng patinig ng salita, *hal* lumà, suyò, yumì.

pa·i·yá·kan *png Kol* [*pa+iyak+an*] **:** sistema ng pagbibili o pagbabayad sa paraang hulugán.

pa·já·mas *png* [*Ing*] **:** padyama.

pá·ka *png* **1:** [*Hil*] kasuotang pangibaba **2:** *Kol* pinaikling anyo ng **pakawala**[1].

pa·kâ *png* [*Ilk*] **1:** balát o talukab ng mollusk **2:** *Zoo* uri ng mollusk **3:** [*Hil*] palaka.

pa·ká- *pnl* **1:** pambuo ng pandiwa, kinakabitan ng hulaping *-an* ang salitang ugat at nagsasaad ng paggawa ng higit sa nararapat *hal* pakaása, pakatiyák **2:** pambuo ng pandiwa, kinakabitan ng hulaping *-an* ang salitang ugat, at nagpapahiwatig ng masidhi at hindi pangkaraniwang paggawa o pagsasagawa, *hal* pakátaasán, pakálakasán **3:** pambuo ng pandiwa, kinakabitan ng hulaping *-in* ang salitang ugat, at nagsasaad ng paulit-ulit at pulidong paggawa, *hal* pakálinísin, pakáayúsin.

pa·ka·a·ngób *png* [*Pan paka+angób*] **:** pang-amoy.

pa·ka·bá·yo *png* [*pa+kabayo*] **:** bakal o kahoy na nakakabit sa gawing ibaba ng araro at kábitán ng panaklayan.

pá·kad *png* [*Ilk*] **:** kawayang paanan ng baul.

pá·ka·i·nín *pnr* [*pa+kain+in*] **1:** umaasa sa kalinga ng iba **2:** walang trabahong pinagkakakitaan.

pa·ká·kak *png Mus* [*Kap Tag*] **:** malaking kabibe na hinihipan at ginagamit na panghudyat **:** CONCH, KÓNTSA.

pa·ká·kas *png* [*pa+kakas*] **:** varyant ng **kakas**.

Pakak-karo *png* [*Bag*] **:** taunang pagdiriwang at pagsamba.

pa·kál *png* [*Bik*] **:** barako[2].

pa·kal·kál *png Bot* [*Kap pa+kalkal*] **:** ambong.

pa·ka·lóg *png* [*pa+kalog*] **:** laruang tumutunog para sa sanggol **:** KALÓG-KALÓG, RATTLE[3].

pá·kan *png Zoo* [*Bik*] **:** uriles.

pa·kán *png* **1:** gamit; pakinabang **2:** interes[1] *Cf* KAPAKANÁN.

pa·ka·nâ *png* **:** lihim na plano o balak na isagawa ang isang layunin, karaniwang labag sa batas, masama, at salungat sa umiiral **:** PLOT[1], PLOY – *pnd* **mág·pa·ka·nâ, i·pa·ka·nâ, pa·ka·na·án**.

pá·kang *png* **:** yupì o bungì sa kasangkapan.

pa·káng *png* **1:** [*ST*] matinding pagod **2:** [*Hil War*] palupalo **3:** [*Hil Seb*] pukpok.

pa·kan·lóg *png* **:** matraka.

pa·ka·nó·no *png* [*Mrw*] **:** paningin[1].

pa·ka·o·ná *png* [*Ilk*] **:** babala[2].

pa·ka·rá·rek *png* [*Mrw*] **:** yamot.

pa·kár·so *png* [*Ilk*] **:** kubong may dingding at ginagamit na pahingahan sa bukid o rantso.

pá·kas *png* [*Hil Seb*] **:** daeng.

pa·ká·sam *png* **:** proyekto; plano.

pa·ka·síng *png* [*pa+kasíng*] **:** kaskabel.

pa·ka·si·yét *png* [*Ilk*] **:** arnibal mula sa purong katas ng kaong.

pa·kas·kás *png* [*pa+kaskás*] **:** minatamis na pulut at niyog, hinulma at pinatuyo sa dahon ng buli, at inayos nang pabilóg *Cf* PANOTSÁ.

pa·kát *png* [*Kap*] **1:** pagdidikit sa isang bagay – *pnd* **mag·pa·kát, pu·ma·át, i·pa·kát 2:** pagiging bulol sa pagsasalita.

pá·kat-á·so *png Bot* **:** digkit.

pa·ká·ti *png* [*Ilk*] **:** halo-halong dahon, bulaklak, ugat, tangkay, at yerbang pinakuluan o ibinabad sa alak.

pa·ka·tíng *png* [*Ilk*] **:** ritwal ng pagpunta ng bagong kasal sa bagong tayóng bahay o sa bahay ng kanilang mga magulang.

pá·kaw *png* **1:** [*Tsi*] kawit o saráhan ng hikaw – *pnd* **pa·ká·wan, mag·pá·kaw, i·pá·kaw, i·pam·pá·kaw 2:** [*War*] puluhan ng sandok.

pa·ka·wa·lâ *png Kol* [*pa+ka+wala*] **1:** puta **:** PÁKA[2] **2:** tiktik.

pa·ká·wan *png Bot* [*Ilk*] **:** munggo.

pa·ka·wár *png* **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, telang nakasabit sa gawing likuran ng bahag.

pa·ka·wáy *png* [*pa+kaway*] **:** katig ng bangka.

pá·kay *png* **1:** layon **2:** ang ibig sabihin o ipahayag ng isang nagsasalita o sumusulat **3:** [*Bik Hil War*] balyan na gawa sa nilálang tambo.

pa·ká·yan *png* **1:** mina ng ginto **2:** banderitas o palawit na ikinakabit sa bangka.

pak·bét *png* [*Ilk*] **:** putahe ng iba't ibang gulay na iginisa sa kamatis, kaunting tubig, at bagoong *var* pinakbét.

pák·bo *png* [*Ilk*] **:** salin[1].

pak·bóng *png* **:** rebentador.

pak·dé *png* [*Igo*] **:** ritwal ng pag-aalay ng baboy, isinasagawa ng matandang lalaki na may kasamang dalawang batang lalaki sa ilalim ng sagradong punongkahoy upang magkaroon ng kasaganaan sa komunidad.

pa·ké·lik *png* [*Pal*] **:** paggaya sa tunog ng mga daga.

pá·kep *png* [*Pan*] **:** suhol[1].

pa·ké·te *png* [*Esp paquete*] **1:** mga bagay na itinali o ibinalot nang samasama *Cf* BALÚTAN **:** PACK **2:** isang tiyak na kantidad o istandard na súkat para sa isang bagay na ibinalot **:** PACK **3:** package.

pa·ki- *pnl* **:** pambuo ng pandiwa, nagsasaad ng anumang ipinakikiusap gawin, *hal* pakitanggap, pakigawâ.

pa·ki·a·lám *png* [*paki+alam*] **:** pagsangkot o pagpasok sa gawain ng iba – *pnd* **ma·ki·a·lám, i·pa·ki·a·lám**.

pa·ki·a·la·mé·ra *png* [*paki+alam+era*] **:** babaeng nakikialam, **pa·ki·a·la·mé·ro** kung lalaki **:** ENTREMETÍDA.

pa·ki·á·na *png* [*War*] **:** tanong; katanungan – *pnd* **mag·pa·ki·á·na, i·pa·ki·á·na, pa·ki·a·ná·hin**.

pa·kí·bat *png* [*Kap*] **:** sagot.

pa·kíd *png* [*Ilk*] **:** piraso ng kawayang binigkis.

pa·kíd *png* **:** piki.

pa·ki·ki- *pnl* **:** pambuo ng pangngalan at tumutukoy sa ugali o paulit-ulit na paggawa sa isang bagay, *hal* pakikikáin, pakikisákay.

pa·kí·ling *png* **1:** *Bot* punongkahoy na maligasgas ang dahon na nagagamit na pang-is-is, at pampabango sa sinaing **2:** anumang ikinakabit na pambalanse ng saranggola.

pa·kim·kím *png* [*pa+kímkim*] **:** regalo ng ninong o ninang sa inaanak **:** PAKIPKÍP.

pa·ki·ná·bang *png* [*pa+kinabang*] **1:** kabutihang natamo sa anumang bagay na ginawa **:** PALÂ **2:** halagang kinita o tinubò sa anumang pamumuhunan **3:** komunyón[2].

pa·kíng *png Zoo* **:** varyant ng **máyang pakíng**.

pa·kíng *pnr* **:** mahina ang pandinig.

pa·ki·níg *png* [*pa+kinig*] **:** pagkaunawa sa narinig **:** DINÍG.

pa·kip·kíp *png* [*pa+kipkip*] **:** pakimkim.

pa·kí·pok *png* **:** piraso ng kawayan o tabla na ginagamit na tulay sa pagsakay o pagbaba ng bangka *Cf* ANDÁMYO.

pa·kí·pot *pnr* [*pa+kipot*] **:** nagkukunwaring ayaw ngunit ibig – *pnd* **mag·pa·kí·pot, mag·pa·ki·pu·tán**.

pa·ki·ram·dám *png* [*paki+damdam*] **1:** pandama **2:** palagay o pagkakaunawa **3:** kutob – *pnd* **pa·ki·ram·da·mán, ma·ki·ram·dám 4:** kondisyon ng pangangatawan.

pá·ki·ram·dá·man *png* [*paki+damdam +an*] **:** pagtarok sa saloobin o iniisip ng isa't isa.

pa·kis·kís *png* [*pa+kiskis*] **1:** *Zoo* ibong kahawig ng maya ngunit mahaba ang buntot **2:** paggiling sa pamamagitan ng makina – *pnd* **mág·pa·kis·kís, i·pa·kis·kís**.

Pá·kis·tán *png* [*Ing*] **:** bansang Muslim, na binuo mula sa subkontinente ng India.

pá·kit *png Bot* **:** baging na may iilang tinik sa katawan, hugis puso ang dahon na patulis ang dulo, at nakakain ang bungang ugat.

pa·kí·ta *png* [*pa+kita*] **1:** anumang ipinamamalas **2:** pang-akit **3:** bahagi ng pelikula o palabas na ginagamit bilang pang-anunsiyo **:** TRAILER.

pa·ki·ú·sap *png* [*paki+usap*] **:** magalang na paghiling ng anuman mula sa kinauukulan *Cf* LÍGAW, PAMANHÍK, SÁMO **:** PANÍKLUHÓD[1] – *pnd* **pa·ki·u·sá·pan, ma·ki·ú·sap, i·pa·ki·ú·sap**.

pa·ki·wá·ni *png* [*ST*] **:** makasariling pakiusap.

pa·ki·wa·rì *png* [*paki+wari*] **:** pansariling palagay *Cf* WARÌ.

pa·kí·was *png* [*pa+kiwas*] **:** uri ng balyan.

pà·ki·wa·tá·an *png* [*Mrw*] **:** pamangkin.

pak·káng *png* [*Ilk Pan*] **:** sakang.

pak·kúk *png* [*Ifu*] **:** nakapangingilabot na tunog ng pagbayo.

pák·kung *png Mus* **:** bungkaka.

pak·kú·tong *pnr* [*Ilk*] **:** payat.

pak·lá, pak·là *png* **:** lasa, na natatambalan ng pangangapal ng dila, karaniwang lasa ng bubot na kamatsile, saging, at katulad **:** ÁPLOD, ÁPLA, GALÁS[1], KÁRAS, PASAGÉR, MARÁRAT, SAKRÓT, SÁPLOD – *pnr* **ma·pak·lá**.

pák·lang *png* [*Hil*] **:** palapa[1].

pak·láng *png* [*War*] **:** tangkay ng dahon o bulaklak.

pak·láp *png* [*Pan*] **:** kanulo.

pak·lí *png* **1:** tugon na mabilis **2:** sagot na nagpapasinungaling sa ipinararatang at ipinahahayag – *pnd* **pu·mak·lí, pak·li·hín, pak·li·hán, i·pak·lí 3:** pasubalì.

pak·lóng *png Zoo* **:** uri ng kulisap na sumisitsit sa gabi na parang kuliglig.

pak·nít *pnr* **1:** [*Kap Seb Tag*] nabakbak mula sa labis na pagkakadikit **2:** natalop ang balát.

pak·nós *pnr* **:** lagas ang mga dahon, gaya ng sanga ng punongkahoy, o tuklap ang balát, gaya ng katawan ng tao o hayop *Cf* LAPNÓS.

pak·nót *png* **:** anumang bahagi ng katawan ng tao o hayop na natuklapan ng balát *Cf* PAKNÓS, LAPNÓS.

pa·kò *png* [*Bik Tag*] **1:** maliit at payat na piraso ng metal na matulis ang isang dulo at may ulo ang kabila, ginagamit na pandugtong o pangkapit, sa pagbubuo ng anumang estruktura *Cf* KLÁBO, KLABÍTO **:** LANSÁ[2], LÁNSANG, NAIL[1], PÁTOK, RÁYSANG, TÓTOK – *pnd* **mag·pa·kò, pa·kú·an, i·pa·kò, i·pam·pá·ko 2:** masidhing pagtutuon ng mata o isip sa isang bagay *Cf* PATDÁ – *pnd* **pu·ma·kò, i·pa·kò 3:** pananatili sa kinalalagyan – *pnd* **i·pa·kò, ma·pa·kò**.

pa·kô *png* **1:** *Bot* [*Bik Hil Ilk Seb Tag War*] **:** eletso (*Athyrium esculentum*) na naigugulay ang talbos at karaniwang nabubuhay sa tabi ng ilog o sapa **:** BÎ-LÁTA, FERN[1] **2:** [*Seb War*] pakpak[1].

pa·kóng-a·lag·dán *png Bot* [*pakô +na-alagdan*] **:** eletso na mataba ang tangkay at balót na balót ng makintab at kulay kapeng kaliskis.

pa·kóng-a·nu·wáng *png Bot* [*pakô+ na-anuwang*] **:** eletso na gumagapang ang maikli at matigas na ugat.

pa·kóng-as·pi·lé *png Bot* [*pakô+na-aspile*] **:** eletso na hugis aspile ang dahon.

pá·kong-bak·yâ *png* [*pako+ng-bakya*] **:** maliit na pakò **:** KLABÍTO.

pa·kóng-bu·wá·ya *png Bot* [*pakô+na-buwaya*] **:** eletso (*Cyathea contaminans*) na itim ang punò, tila tirintas ang mga ugat, matinik ang uhay ng dahon, at may tila kaliskis kung murà.

pa·kóng-gú·bat *png Bot* [*pakô+ng-gubat*] **1:** dapong (*Asplenium musifolium*) maikli, makaliskis, patulis ang dulo ng mga ugat, mataba at malapad ang dahon, at mabisang pampaihi **:** PAKPÁK-LÁWING BABÁE **2:** eletsong may mga kaliskis na kulay kape, manilawnilaw ang ilalim, at nagagamit na gamot sa sakít sa bato.

pa·kóng-ka·la·báw *png Bot* [*pakô+na-kalabaw*] : eletso (*Angiopteris palmiformis*) na mataba, kulay kape, at napakaliit, hugis tatsulok ang uhay ng dahon, at karaniwang tumutubo sa tabi ng sapa, lawa, o gubat.

pa·kóng-pá·rang *png Bot* [*pako+ng-parang*] : eletso na karaniwang matatagpuan sa parang at karaniwang iniinom ang pinaglagaan ng sariwang dahon.

pa·kóng-ró·man *png Bot* [*pakô+na-roman*] : eletso na makapal, makatas, makinis ang tangkay, at karaniwang matatagpuan sa parang.

pa·kóng-tú·big *png Bot* [*pakô+na-tubig*] : eletso (*Ceratopteris thalictroides*) na tumutubo sa mapuputik na pook.

pa·kóng-tu·lóg *png Bot* [*pakô+na-tulog*] : eletso na umuurong ang dahon kapag tuyo, ngunit bumubuka at nagiging lunti muli kapag nabasâ.

pá·kong-u·lu·hán *png* [*pakò+na ulo+han*] : pákong maliit at malapad ang dulo.

pa·kon·su·wé·lo *png* [*Tag pa + Esp consuelo*] : pampalubag loob.

pa·kó-pa·kú·an *png Bot* [*pako-pako+an*] : lapule.

pá·kot *png Zoo* [*ST*] : talangka.

pak·pák *png* **1:** *Zoo* [*Bik Kap Hil Tag*] bahagi ng katawan ng ibon, paniki, kulisap, at katulad na ikinakampay upang makalipad *Cf* BAGWÍS : KAPÁY, PAKÔ[2], PANÍD[1], PLÚMA[2], WING **2:** matigas at hugis dahong balahibo sa pakpak ng manok at ibon : FEATHER[2] **3:** dalawang bahagi sa gilid ng eroplano na kahawig ng pakpak.

pak·pák-lá·ngaw *png Bot* : halamang-damo na masanga at mabalahibo, maliliit ang dahon, lila ang bulaklak, at nagagamit na pangmumog at panggamot sa íti.

pak·pák-lá·win *png Bot* : dapong babae.

pak·pák-lá·wing ba·bá·e *png Bot* [*pakpak lawin+na babae*] : pakóng-gubat[1].

pak·pák-tu·tu·bí *png Bot* : palumpong na gumagapang, karaniwang bilóg ang punò, at taluhabang patulis ang dahon.

pak·rís *png* **1:** [*Hil*] gurlis **2:** [*Ilk*] bakod na kawayang matutulis.

pak·sâ *png* **1:** bagay na pinag-uusapan o tinatalakay : SUBJECT[1], TÉMA, THEME, TÓPIC – *pnd* **pák·sa·ín, pu·mak·sâ 2:** [*Kap*] intensiyon; tangkâ.

pak·sáng-a·ra·lín *png* [*paksa+na aral+in*] : bagay na pinag-uusapan at dapat pag-aralan; ang paksa o araling tatalakayin : LEKSIYÓN.

pak·síw *png* [*Bik Hil Iba Ilk Iva Pan Seb War*] **1:** putahe ng isdang pinakuluan sa tubig, sukà, bawang, luya, at iba pang pampalasa : INUN-UNAN **2:** putahe ng karneng pinakuluan sa tubig, sukà, bawang, at iba pang pampalasa : INUN-UNAN – *pnd* **mág·pak·síw, pak·si·wín, i·pak·síw, i·pám· pak·síw.**

pak·si·yón *png* [*Esp faccion*] **1:** bahagi ng isang malaking pangkat ngunit may naiibang paniniwala o paninindigan : FACTION **2:** hidwaan sa loob ng isang samahán : FACTION.

pak·tá·al *png* [*Ilk*] : tumigas na inuyat.

pak·tát *png* [*Ilk*] : laro ng mga bata, na paligsahan sa pagpapagulong ng baryang pinatatalbog sa dingding *Cf* PÁLMO.

pák·to *png* [*Esp pacto*] : kasunduan ng dalawang tao o higit pa, karaniwang may kasulatan : PACT.

pak·tór *png* [*Ing factor*] : varyant ng **factor**.

pak·tú·ra *png* [*Esp factura*] **1:** listahan o katibayan sa paglululan ng kalakal o ng pagkabili **2:** talaan ng mga presyo o halaga.

pa·kú·bo *png Zoo* : uri ng ibong mahaba ang tuka.

pa·kul·tád *png* [*Esp facultad*] : varyant ng **fakultad**.

pa·kúm·ba·bâ *png* [*pa+kung+baba*] **1:** kababaang loob **2:** ugaling mapagpatawad – *pnd* **mag·pa·kum·ba·bâ, pa·kúm·ba·ba·án.**

pa·kum·bô *png* **1:** minatamis na gawa sa niyog na kinayod nang pahaba at manipis **2:** *Kol* sa sugal, upahang mananaya.

pa·kun·dá·ngan *png* [*Kap Tag pa+kung+dangan*] : pag-uukol ng pitagan o paggalang; pagsasaalang-alang sa ginawa ng kapuwa.

pa·kun·wa·rì *pnr* [*pa+kung+wari*] : hindi tapat sa loob.

pa·ku·pa·kò *png Zoo* : uod na itim at malimit makita sa pinatuyong isda.

pa·kup·yâ *png Gra* : tuldik (^) na pananda sa salitang maragsa at matatagpuan sa patinig na nasa dulo ng salita *hal* ngatâ, ngitî, tukô.

pa·kút *png* [*Hil*] : hula.

pak·wán *png Bot* [*Kap Ilk Pan Seb Tag*] : baging (*Citrullus vulgaris*) na mabulo, dilaw ang bulaklak; malaki, makinis, bilóg at lunti ang bunga; at makatas at mabuto ang laman : DAGITÀ, SANDÍA, WATERMELON.

pak·yád *png* [*ST*] : tinik o anumang bikig sa lalamunan.

pak·yád *pnr* : mapanilà.

pak·yáng *pnr* [*ST*] : payat.

pak·yáw *png* [*Tsi Bik Hil Ilk Pan Seb Tag Tau War*] **1:** pagbili o pagbibili nang maramihan o lahatan *var* pakyó *Cf* AÁP : LAGDUAN, TINGÓB, TIGDÀ – *pnd* **pu·mak·yáw, pák·ya·wín, ma·mak·yáw 2:** kasunduan na tapusin ang isang gawain sa loob ng isang taning na panahon at tiyak na halaga *Cf* ARAWÁN.

pak·yó *png* [*Kap*] : varyant ng **pakyáw**.

pal *png* [*Ing*] : kaibigan; kasama.

pá·la *png* [*Esp*] **1:** kasangkapang pangkamay na hugis malaking kutsara at ginagamit sa paghuhukay at pagtatanggal ng lupa, o sa paghahalo ng semento, buhangin, graba, at katulad – *pnd* **mag·pá·la, pa·lá·hin, pu·má·la 2:** tao na binabayaran upang pumalakpak o gumanap ng gawain para sa nagbayad : HÁKOT **3:** [*Pan*] bilíg[1].

pa·lá *png Zoo* [*Hil*] : apanas.

pa·là *png* **1:** biyaya **2:** kaloob *Cf* GANTIMPALÀ – *pnd* **i·pág·pa·là, pág·pa·lá·in, mag·pa·là.**

pa·lâ *pnd* **ma·pa·lâ** [*Kap Tag*] : tanggapin bilang parusa o gantimpala; mahitâ.

pa·lá *pnb* : hindi inaasahan.

pa·lá- *pnl* **1:** pambuo ng pang-uri, nangangahulugang palagi, madalas, o mahilig sa, *hal* palabirô, palaasá **2:** pambuo ng pang-uri, kinakabitan ng *-in* ang salitang-ugat at nangangahulugang hirati, palagi, madalas, o may ugaling isinasaad ng salitang-ugat, *hal* palabintángin, palaiyákin, palapintásin.

pa·la·bà *png* : sangkapat na anyo ng palaki o paliit na buwan : BUWÁNG GASUKLÁY[1].

pa·la·bâ *png* [*ST*] : labis na pagpapatubo gaya ng pagpapautang na may 20 porsiyentong interes buwan-buwan *Cf* USURA.

pa·lá·ba·ba·hán *png* [*pala+baba+han*] : pasamano.

pa·la·bás *png* [*pa+labas*] **1:** pagtatanghal sa teatro, radyo, at telebisyon : PALATUNTÚNAN, PROGRAM, PROGRÁMA, SHOW **2:** pánoórin **3:** kunwa-kunwa-

riang gawain upang makapanlinlang **4:** *Lit* katangian ng tradisyonal na panitikan, lalo ng tulang binibigkas, na may layuning magpaunawa sa madla *Cf* PALOÓB.

pa·la·bás *pnr* **:** nakaharap o gumagalaw patungo sa labas.

pa·la·bi·gá·san *png* [*pala+bigas+an*] **1:** sisidlan o lalagyan ng bigas **2:** tao na pinagkukunan ng salapi sa mapagsamantalang paraan.

pa·lá·bo *png* **1:** paraan ng pagputol ng sakate **2:** patalim na ginagamit sa pagputol nito **3:** mahabang itak na pantabas ng damo.

pa·lá·bok *png* **1:** salsa na malapot, sinasangkapan ng dinikdik na hipon, tinapa, at katulad, karaniwang inihahalo sa pansit *Cf* PANSÍT MALABÓN **2:** pangungusap na mabulaklak o mapanghikayat.

pa·la·bóng *png* **1:** sistematikong pamumudmod ng anuman sa isang pangkat **2:** paghahagis ng pagkain sa mga manok, itik, at ibang hayop.

pa·lá·boy *pnr* [*pa+laboy*] **:** lagalag.

pa·láb·ra de ho·nór *png* [*Esp*] **:** pangako na kailangang tuparin at nakataya ang pangalan.

pa·láb·tog *pnr* [*Hil pa+labtog*] **:** malasadong isda o karne.

pa·lá·bud *png* **:** butil o pagkain ng manok, pabo, o katulad na inihahagis sa lupa para tukain

pa·la·bu·sá·kit *png* **:** pagpapakasakit; pagpupunyagi.

palace (pá·las) *png* [*Ing*] **:** palasyo.

pá·lad *png* **1:** *Ana* [*Bik Hil Iba Ilk Kap Mag Mrw Pan Seb Tag War*] bahagi ng panloob na rabaw ng kamay mula sa galáng-galangán hanggang sa punò ng mga daliri **:** PALM[1], PÁLMO **2:** [*Bik Kap Hil Seb Tag War*] **2:** ang búhay na dinaranas ng sinuman**:** DAKÚLAP, KAPALARAN kapaláran – *pnr* **ma·pá·lad** – *pnd* **pa·lá·rin, mag·ka·pá·lad 3:** bahagi ng araro na hugis palad at may mga bútas na suutan ng mga tornilyo.

pá·la·dín *png* [*Ing*] **1:** tawag sa maalamat na labindalawang kabalyero ni Carlo Magno **2:** magiting na kabalyero **3:** sinumang tagapagtaguyod ng dakilang mithiin.

pa·lad·pád *png* [*Ilk*] **:** pasamano.

pá·lag *png* [*Ilk*] **:** pindang[2].

pa·lág *png* **1:** mabilis na pagkiwal ng isda **2:** pagkilig ng mga bisig at paa lalo na kung nangangawit **3:** pagtutol; paglaban – *pnd* **pu·ma·lág, pa·la·gán, i·pa·lág**.

pa·la·gá·dan *png Bot* [*Bik*] **:** pirurutong.

pa·la·gá·ran *png Bot* **:** uri ng palay.

pa·la·gáy *png* [*pa+lagay*] **1:** opinyon; sariling kuro-kuro **:** DAMDÁMIN[2], HUNÀ-HUNÀ[2] **2:** bagay na ipinakiusap ilagay sa isang pook.

pa·la·gé *png* [*Kap*] **:** hula.

pa·la·gì *pnb* [*pa+lagi*] **:** lagi.

palagium (pa·lág·yum) *png Bot* [*Ing*] **:** manunggal.

pa·lag·yô *png Gra* [*pa+lagyo*] **:** kategoryang panggramatika na nagsasaad kung simuno ng pangungusap ang pangngalan o panghalip **:** NOMINATIVE CASE.

pa·lá·haw *png* **:** sigaw.

pa·la·i·rós *png* **:** ginatan.

pa·lá·is·dá·an *png* [*pala+isda+an*] **:** pook para sa pag-aalaga at pagpapalaki ng isda at ibang lamandagat *var* pláisdáan **:** FISHPOND.

pa·lá·i·si·pán *png* [*pala+isip+an*] **1:** tanong o pangungusap na binalangkas upang sanayin ang kakayahan sa pagsagot at pagtuklas ng kahulugan nito **:** BUGTÓNG, CONUNDRUM, PUZZLE, RIDDLE[1] **2:** nakalilitong tanong, suliranin, o bagay **:** PUZZLE **3:** anumang kataka-takang salita o pahayag **:** PUZZLE.

pa·lák *png* [*Kap*] **:** latak.

pa·la·kâ *png Zoo* [*Iva Tag*] **:** amphibian (order *Anura*) na walang buntot, mahaba ang binti na ginagamit sa paglundag, makinis ang balát, at nananahan sa tubigan *Cf* TÚKAK **:** ÁMBAK, BÁBAK[3], BAKÎ, FROG, PAKÂ[3], PATÁNG, RÁNA, TALAPÁNG, TUGÁK.

pa·lá·kad *png* [*pa+lakad*] **1:** pakiusap na ayusin **2:** paraan ng pangangasiwa.

pa·lá·kat *png* **:** sigaw o hiyaw kung may masakit sa katawan o may hindi maiwasang gálit *Cf* PALAHAW.

pa·la·kát *png* **:** malagkit na dagta ng balakbak at balát ng punongkahoy o ng balát ng bungangkahoy.

pa·la·káw *png* **:** silong lubid sa dulo ng isang tagdan o poste at ipinanghuhuli ng pusa, áso, o ibon.

pa·lá·kay *png* [*Ilk*] **:** punla.

pa·la·ká·ya *png* **1:** pangingisda sa dagat **2:** mga gamit sa gawaing ito.

pa·la·kí *pnr* [*pa+laki*] **:** lumaki sa alaga ng ibang tao kahit buhay pa ang mga magulang.

pa·lá·king·kí·ngan *png Ana* [*Kap Pan*] **:** hinlalato.

pa·la·kó *png* [*Ilk*] **:** isang bungkos na yantok.

pa·la·kól *png* **:** kasangkapang malapad ang talim at makapal ang tagdan gaya ng sa asarol, at karaniwang ginagamit na pansibak ng malalaking kahoy**:** AXE[1], HÁTSA[2], KUTÁO, PARÁKOL, PÁTOK[3], PUTHÁW, WASÁY.

pa·lak·pák *png* **1:** tunog na nalilikha ng dalawang palad na pinagsalpok nang malakas at paulit-ulit **:** CLAP **2:** pagbibigay ng papuri sa pamamagitan ng naturang tunog **3:** *Mus* instrumentong yari sa biniyak na biyas ng kawayan o isang pares ng kapirasong kahoy na pinagtatakłob nang malakas upang lumikha ng tunog – *pnd* **mag·pa·lak·pá·kan, pu·ma·lak·pák, i·pa·lak·pák**.

pa·lák·ton *png* [*Hil*] **:** bugtong[2].

pa·lá·li *png* [*Ilk*] **1:** sumpaan ng magkasintahan **2:** galáng o abaloryong inilalagay sa binti.

pa·la·líg·ban *png* [*Hil*] **:** suliranin[1].

pa·la·lò *pnr* [*pa+lalo*] **:** hambog na nakaiinis o nakasusugat ng damdamin ng ibang tao; mapagmataas **:** AROGÁNTE.

pa·la·lós *pnr* [*pa+lalos*] **:** mapangangkin *Cf* SAKÍM.

pál-am *png*[1]**:** ukit sa punò ng niyog.

pa·la·mág *png* [*Ilk*] **:** bungkos ng nipa o dahon ng niyog, inilalagay sa ilog bilang panghuli ng isda.

pa·lá·mam-í·nan *png* **:** sisidlan ng buyo.

pa·la·mán *png* [*pa+laman*] **1:** anumang inilalagay sa loob ng isang sisidlan upang umumbok **2:** karne, mantekilya, o anumang inilalagay sa pinagtaklob, biniyak, o dalawang hiwà ng tinapay.

pa·la·má·ra *pnr* [*Kap Tag*] **:** taksil.

pa·la·ma·tá *png* [*ST pala+mata*] **1:** alahas na huwád **2:** galáng na gawa sa abaloryo.

pa·la·mí·ri *png* [*Pan*] **:** balantok.

pa·la·mís *png* [*Pan*] **:** himagas[1].

pa·lam·páng *png* **:** hiyaw; sigaw.

pa·la·mu·tî, pa·la·mu·tì *png* **:** anumang ikinakabit o idinaragdag sa isang bagay upang maging maganda at kaakit-akit ito **:** ADÓRNO, ARI-ARI, DECORATION, DEKORASYÓN, ÓRNAMÉNT – *pnd* **mag·pa·la·mu·tì, pa·la·mu·ti·án, i·pa·la·mu·tî**.

pa·lán *png Bot* **:** toge.

pa·la·nà *pnr* [*ST*] : maaaring mamatay : MORTAL.

Pa·la·nán *png*: pangkating etniko na matatagpuan sa Palanan, Isabela.

pa·lá·nas *png Heo* [*Ilk Kap Pan Tag*] **1:** malawak na kapatagan **2:** pook na maaliwalas **3:** baybayin ng ilog na mabato.

pa·lá·nas *pnh* : pulos; panay.

pa·lán·deg *png* [*Pan*] : gulod.

pa·lan·déy *png* [*Pan*] : bundok.

pa·lán·dong *png* [*Seb*] : gunamgunam.

pa·lan·dós *png*: itsura matapos tanggalan ng palamuti.

pa·láng *png* **1:** [*Kap Ilk*] espadíng **2:** [*Bik Tag*] isang gilit ng isda.

pa·lá·ngan *png* **1:** mga bagay na pinahahalagahan, tulad ng pamana **2:** *Zoo* [*Seb*] miralya.

pa·la·ngán *png Zoo* [*Seb*] : sapsap.

pa·lá·ngas *png* [*pa+langas*] : pagtatapang-tapangan.

pa·lá·ngat *png Zoo* : bangaw.

pa·lang·gà *png* [*Hil Seb War*] : mahal; irog; giliw *var* panggâ.

pa·lang·gá·na *png* [*Esp palangana*] : pabilóg at mababaw na sisidlan ng tubig at iba pang likido *var* planggána *Cf* BANYÉRA, BATYÁ : DAMBÁNGAN, DUDULÁNGAN, PANASTÁN[1].

pa·láng·ga·ní·ta *png* [*Esp palangana+ita*] : maliit na palanggana.

pa·lang·gá·pang *png* [*ST*] : walang pangingiming paglait o paglibak sa isang tao.

pa·lang·hág *pnr* [*ST*] : pangahas.

pa·la·ngí *png* **1:** [*ST*] sumpa[3] **2:** *Bot* uri ng matigas na sakate.

Pa·la·ngí·yi *png Mit* [*ST*] : hinihinuhang pangalan ng isang sinaunang Tagalog na hari.

pa·láng·ka *png* [*Esp palanca*] **1:** pantikwas o panghiklat : LEVER, PAMABÁ **2:** bareta de kabra **3:** [*Ilk Tag*] upúan *var* plangka.

pa·láng·kin *png* [*Esp palanquin*] : uri ng andas na may bubong at tabing at ginagamit ng maharlika sa Asia *Cf* ORÍMON, SEDÁN[1].

pa·la·ngó *png*: kalantog na bumbong at ginagamit na pantakot sa mga ibon at hayop.

pá·lang·pá·lang *png Bot* [*Hil*] : daripay.

pa·lan·tá·yan *png* [*pa+lantay+an*] : piraso ng kahoy o kawayan na pansuhay sa papag o hapag.

pa·lan·tî *png*: lubid o tali na ipinanghihigpit sa puluhan ng pangkatas ng langis.

pa·lan·tí·kan *png* [*pa+lantik+an*] : síbi.

pa·la·pà *png* **1:** [*Kap Tag*] tawag sa tangkay at dahon ng saging, niyog, at iba pang palma : ÍIT, PÁKLANG, PÁLWA **2:** [*Mrw*] lasa; linamnam.

pa·lá·pad *png* [*pa+lapad*] : kasangkapang pangisda na gawa sa magkakarugtong na banátan, iniuumang na paalulos sa gilid ng baklad kung malaki ang tubig.

pa·la·pág *png* **1:** [*Kap Tag*] dibisyon o pahalang na pagkakahatì ng bahay o gusali mula pundasyon paitaas hanggang bubong *Cf* ESKALÓN, GRÁDO, SAHÍG : DISSÁAR, FLOOR[3], STOREY, STORY **2:** andana.

pa·la·pág *pnb* : pababâ, palusóng, o papanáog.

pá·la·pá·gan *png* [*pa+lapag+an*] : paliparan.

pá·la·pá·la *png* **1:** [*Iba Tag*] andamyo **2:** [*Ilk*] balag **3:** [*Ilk Pan*] pansamantalang silungán **4:** hurno sa pagpapatuyo ng kalibkib **5:** [*War*] dulos.

pa·lá-pa·la·gáy *png* [*pala-pa+lagay*] : kuro-kuro; opinyon; haka-haka.

pa·lá·paw *png* [*Hil*] : puslit[1].

pa·la·râ *png*: manipis, makintab, at tila metalikong papel, karaniwang kulay aluminyo, at ginagamit na pambalot ng kendi, kaha ng sigarilyo, at iba pa : ARUPÉL, FOIL[3].

pa·la·rák *png*: talim ng palakol.

pa·la·rák *pnr* : tinatapak-tapakan upang mapitpit o masiksik.

pa·la·rap·ráp *pnr*: manipis at pansamantala.

pa·la·rô *png* [*pa+laro*] : larong may tagatangkilik o isponsor.

pa·lár-pá·lar *png* [*Pan*] : balakubak.

pá·la·rú·an *png* [*pa+laro+an*] : pook na pinaglalaruan : FIELD[4], PLAYGROUND.

pa·la·rus·dós *png*: ginatan *var* paralusdós.

pá·las *png* **1:** pagtabas o pagpantay **2:** *Mus* [*Iby*] pares ng bara sa pangkat ng sulibaw.

pá·las *pnd* **pa·lá·sin, ma·pá·las** [*ST*] : himatayin.

pa·lás *pnr* : tinabas; pinantay.

pa·lá·sak *pnr* [*Kap Tag*] **1:** karaniwan **2:** laganap; uso *var* palasák.

pa·lá·san *png* [*Ilk Tag*] : uri ng yantok na ginagawang tungkod o baston.

pá·las-bá·ting *png Mus* [*Igo*] : uri ng instrumento na gawa sa bara ng bakal, hugis tatsulok, at kahawig ng batingting.

pá·las·gá·san *png* [*ST*] : uri ng kahoy na ginagawang mangkok.

pa·lá·sing·sí·ngan *png* [*Kap Tag pala+singsing+an*] : daliri na pinagsusuotan ng singsing at nasa pagitan ng kalingkingan at hinlalato.

pa·la·sin·tá *pnr* [*pala+sinta*] : romantiko.

pa·la·sí·wi *pnr*: nakasalampak sa lupa at magkakrus ang paa sa harap.

pa·la·sô *png* : matulis at mahabang sandatang ginagamit na pambala sa búsog : UDYONG[2], PANÀ.

pa·las·pás *png* **1:** [*Ilk*] *Bot* unang dahon ng tabako **2:** dahon ng palma **3:** [*Kap Pan Tag*] paghawan sa mga bagay na nakaharang o nakahambalang – *pnd* **mag·pa·las·pás, pa·lás·pa·sán, pa·las·pa·sín, pu·ma·las·pás**.

pa·lás·yo *png* [*Esp palacio*] **1:** ang opisyal na tirahan ng hari, reyna, obispo, o iba pang tao na may mataas na tungkulin : PALACE **2:** tahanan o gusali na napakalaki, marangal, at kahanga-hanga : PALACE.

pa·la·ták *png* **1:** [*Kap Tag*] pagpapatunog ng dila sa ngalangala : KATÓS, SAMTÍK – *pnd* **pu·ma·la·ták, pa·la·ta·kán, i·pa·la·ták 2:** maliit na kudlit **3:** paghahasik ng binhi.

pa·la·ta·kót *png* [*Bik*] : balyan.

pa·lá·tan·dá·an *png* [*pala+tanda+an*] : batayang pagkakakilanlan ng anuman.

pa·lá·tang *png* [*Ilk*] **1:** tangkay ng dahon ng palma **2:** gitnang tadyang ng dahon ng saging.

pa·lá·taw *png*: palutang.

palate (pá·let) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* ngalangala **2:** ang panlasa **3:** estetika o pangkaisipang panlasa.

pa·lat·háw *png* : palakol na maliit *var* palataw, palatyáw.

pa·la·tî *png* [*Kap*] : hulaw[1].

pa·la·tim·pó *pnr*: nakaupô nang patingkayad.

pa·la·tí·pot *png* [*Ilk*] : pinakuluang katas ng tubó bago maging asukal *var* pulutípot.

pa·lá·ti·ti·kán *png* [*pala+titik+an*] : palabaybayan; ispeling.

pa·la·tók *png* **1:** ginataang kamote *Cf* PADARUSDÓS, PININDÓT **2:** pagukpok.

pa·la·tól *png*: pataan[2].

pa·la·tón *png* [*Esp platon*] : varyant ng **platon**.

pa·lat·pát *png* : mahabang piraso ng kawayan.

pa·la·tu·hák *png* : bunton ng bigas na higit sa isa at kalahating metro.

pa·la·tu·hát *png* : bobina sa habihan.

pa·lá·tun·tú·nan *png* [*pala+tunton+an*] : programa.

pa·lat·yáw *png* : varyant ng **palathaw**.

pa·la·ug·ná·yan *png Gra* [*pala+ugnay+an*] **1:** bahagi ng balarila na nauukol sa pagkakaayos ng mga salita na nagpapakita ng mga koneksiyon o ugnayan ng mga ito : SINTÁKSIS, SYNTAX **2:** set ng mga panuntunan para sa pagsusuri nito : SINTÁKSIS, SYNTAX **3:** pagbubuo ng mga pangungusap alinsunod sa mga tuntunin : SINTÁKSIS, SYNTAX.

pá·law *png* **1:** [*War*] pulo **2:** *Bot* [*Hil Seb*] palawan **3:** [*Mrw*] bundok.

pá·law *pnd* **mag·pá·law, pa·lá·win** [*Bik*] : magtapas.

pa·lá·wag *png Bot* : hinabúad.

pa·la·wak·yáw *pnr* [*ST*] : may ugaling gumamit ng mapanlait na salita.

Pa·lá·wan *png* **1:** lalawigan sa Timog Katagalugan ng Filipinas, Rehiyon IV **2:** pangkating etniko na matatagpuan sa timog Palawan.

pa·la·wán *png Bot* : malaking halaman (*Cyrtosperma merkush*) na may malaking punò, matatagpuan sa tagaytay at sa gilid ng mga batis, ngunit itinatanim din bilang halamang ornamental : GALYÁNG, PÁLAW[2].

pa·la·wan *png* [*Buk*] : panlalaking paha na hinabi nang paayon.

pa·la·wing·wíng *png* : lamuymoy o palamumoy ng sinulid o kinalas na pisi.

pa·lá·wis *png* : banderitas na inilalagay sa mga bangka o sasakyang panlupa.

pá·la·wít *png* [*pa+lawit*] **1:** anumang ikinakabit nang nakalawit **2:** pendant.

pá·lay *png Bot* **1:** [*Bik Hil Mag Seb Tag*] damo (*Oryza sativa*) na karaniwang nabubuhay sa mga latian at nakakain ang bunga **2:** ang butil na bunga nito : AMMÁY, HUMÁY, ILÍK[2], PADDY[2], PÁGAY, PAGÉY, PÁLE, PARÁY, PÁROS, PASÎ[2], PAY, RICE, TIPASÍ.

pa·láy *png Mus* [*Ayt-Mbk*] : gangsa.

pa·lay-an *png Mus* [*Ata*] : gangsa.

Pa·lá·yan *png* : lungsod sa Nueva Ecija at kabesera ng lalawigan.

pa·lá·yaw *png* [*Ilk Pan Tag pa+layaw*] : pangalang idinaragdag o inihahalili sa tunay na pangalan ng isang tao, pook, at iba pa : ÁGNAY, ALYÁS[1], ANGGÀ, ANGÓN, BIRNGÁS, COGNOMEN[1], GAHÂ[2], HAYÔ, LANÒ, LULÔ, NICKNAME, PALÁYO, PANANAWAG – *pnd* **mag·pa·lá·yaw, pa·la·yá·wan, i·pa·lá·yaw**.

pa·lá·yay *png* [*Hil*] : sibi[1].

pa·lá·yo *png* [*Kap*] : palayaw.

pa·la·yók *png* : sisidlan na yari sa luad, malalim, may takip, at karaniwang ginagamit sa pagluluto *var* palyók : POT[1].

pa·láy·pa·káy *png* [*War*] : banayad na simoy.

pa·lay·páy *png* **1:** *Ana* matigas na palikpik ng isda **2:** [*Hil*] habong **3:** yangyáng.

pa·lá·yug *png Zoo* [*Bik*] : kitî[1].

pal·bá·ngon *png* [*Pan*] : bukang-liwayway.

pal·bóg *pnr Agr* : baog, gaya ng lupang hindi tinutubuan ng halaman dahil sa labis na pagkakasaka.

pál·bus *png* [*Mag*] : pantakip sa ulo ng mga Muslim kung sumasama sa banal na paglalakbay sa Mecca.

pál·da *png* [*Esp falda*] **1:** pang-ibabang bahagi ng bestida mula sa baywang : SÁYA[2], SKIRT **2:** kasuotang pambabae mula baywang pababa : SKIRT.

pal·dá *png* [*Tng*] : talim ng palakol.

pal·dák *pnd* **pal·da·kín, pu·mal·dák** [*Kap*] : sipain; sumipa.

pal·dák *pnr* : napatag dahil sa ulit-ulit na pagtapak.

pal·dás *pnr* **1:** kupás **2:** [*Kap*] luksa.

pal·dés *png* [*Ilk*] : hula.

pal·de·út *png Ana* [*Kap*] : puil.

pal·dó *png* [*Esp fardo*] **1:** malaking bigkis ng mga kargamento **2:** malaking ikid ng tela **3:** malaking bungkos ng salapi.

pal·dóng *png Mus* [*Kal*] : palendag.

pá·le *png Bot* [*Kap*] : palay.

pa·lék *png* [*Iva*] : alak mula sa tubo *Cf* BÁSI.

pa·lén·dag *png Mus* [*Mag*] : plautang kawayan, nasa dulo ang hugis lábing ihipán : BAGÁKAY, BANGHI, BAYAGSIK, BUNABON, LAGTÚBAN, PALDÓNG, TALABI, TANGGAB.

pa·léng·ke *png* [*Mex palenque*] : isang lantad na pook o gusali na pinagtitipunan ng mga tao upang bumili o magbili ng sarisaring produkto *Cf* GRÓSERÍ, SUPERMÁRKET, TALIPAPÂ, TIYANGGE : MÁRKET, MERKÁDO, PARIÁN, PÁMILÍHAN, SAÚDAN.

paleo- (pá·le·yó) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalang nangangahulugang sinauna, *hal* paleography.

paleoanthropology (pa·le·yón tro·pó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : sangay ng antropolohiya na tumutukoy sa fosil na huminid.

Paleocene (pa·le·yo·sín) *pnr* [*Ing*] : tumutukoy sa tersaryong panahon sa pagitan ng panahong Cretaceous at Eocene.

paleogeography (pá·le·yó·dye·óg·ra·fí) *png* [*Ing*] : pag-aaral sa heograpikong katangian ng sinaunang panahon.

paleography (pá·li·yó·gra·fí) *png* [*Ing*] : paleograpiya.

pa·le·óg·ra·pí·ya *png* [*Esp paleografía*] **1:** sinaunang paraan ng pagsulat, gaya ng mga dokumento o inskripsiyon; sinaunang mga akda **2:** pag-aaral ng sinaunang akda, gaya ng pagtaya ng petsa at pinagmulan : PALEOGRAPHY.

paleolithic (pál·yu·lí·tik) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa sinaunang bahagi ng Stone Age, na umiral ang kauna-unahang paggamit ng mga kasangkapang bato *Cf* NEOLITHIC.

paleontology (pá·li·yon·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : sangay ng agham na tumatalakay sa pag-aaral hinggil sa fosil ng mga hayop at halaman.

Paleozoic (pá·le·yo·zó·ik) *pnr* [*Ing*] : tumutukoy sa heolohikong panahon sa pagitan ng Precambrian at Mesozoic.

Pa·les·tí·na *png* : sinaunang bansa sa Gitnang Silangan at nasa silangang baybayin ng Mediteraneo : PALESTINE.

Palestine (pá·les·tín) *png* [*Ing*] : Palestina.

Palestine Liberation Organization (pá·les·tín li·bi·réy·shon ór·ga·ni·zéy·shon) *png* [*Ing*] : organisasyong pampolitika at pangmilitar na nabuo noong 1964 upang pag-isahin ang mga pangkat ng ilang Arabeng Palestino : PLO.

Palestinian (pa·lis·tín·yan) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa mga Palestino.

Pa·les·tí·no *png* [*Esp*] : tao na katutubo at naninirahan sa Palestina : PALESTINIAN.

pa·lé·ta *png* [*Esp*] **1:** *Sin* tabla na manipis, karaniwang biluhaba, may bútas na hugis hinlalaki sa isang dulo, at ginagamit ng mga pintor sa paghahalo ng mga kulay : PALETTE **2:**

anumang lapad na rabaw na ginagamit ng pintor sa ganitong gawain : PALETTE **3:** set ng kulay na nakalagay dito : PALETTE **4:** kasangkapang ginagamit sa pagpapalitada : PALETTE **5:** maliit na pála **6:** dahon ng sagwan **7:** *Agr* tiniban, kawayan, o tablang ginagamit sa pagpapatag ng linang na punlaan pagkatapos masuyod **8:** *Agr* kasangkapang ginagamit sa pagpapaputik sa punlaan.

pa·le·tá·da *png* [*Esp*] : pagkikinis ng rabaw na konkreto *var* palitáda.

palette (pá·lit) *png* [*Ing*] : paleta[1-4].

pál·gong bu·kang·káng *png Mus* [*Igo*] : instrumentong gawa sa kawayan, karaniwang ginagamit ng kababaihan.

pá·li *png* : paglalaro sa mga salita sa pamamagitan ng paulit-ulit na pagawit nito.

pa·lì *png* **1:** sigla; alab ng damdamin **2:** [*Kap*] init – *pnr* **ma·pa·lì 3:** [*Hil*] sugat na naghilom *Cf* LANGÍB, PÉKLAT.

pa·lî *png Ana* [*Kap Tag*] : organ na daluyan, matatagpuan sa gawing dulo ng tiyan at tumutulong sa paglilinis ng dugo : BALIBÍ, BÁSO[2], SPLEEN.

pa·lí *pnd* **mag·pa·lí, pa·li·hín, i·pa·lí, pu·ma·lí 1:** hubugin; humubog **2:** [*Iva*] pulpulin ang dulo.

pa·lí·ban *png* [*pa+liban*] : paglilipat ng araw; pagpapaiba ng araw.

pa·lib·ha·sà *png* : paghamak sa kakayahan ng kapuwa; pagtuturing na hamak.

pa·lib·ha·sà *ptg* : dahil; kasi.

pa·lí·bot *png* [*pa+libot*] : paligid.

pa·lí·but *png Ntk* [*Ilk*] : malaking bangka na may magkakapatong na layag.

pa·líd *pnr* : tangay o padpad ng hangin.

pa·li·gá·wan *png* [*pa+ligaw+an*] : sa mga baklad, bahaging nasa pagitan ng pabahay at nakukulong ng korona.

pa·li·gì *png* [*Kap Pan*] : kanal.

pa·lí·gid *png* [*pa+ligid*] : mga bagay, pook, at kalagayan na nakapaikot : PALÍBOT.

pa·li·gíd *pnr* : paikot.

pa·líg·pa·líg *png* [*Ilk*] : banoglawin.

pa·lig·píg *png* **1:** pagpagpag upang maalis ang tubig o dumi – *pnd* **mag·pa·lig·píg, pu·ma·lig·píg, pa·lig·pi·gín, i·pa·lig·píg 2:** [*ST*] tao na magulo o maingay.

pa·lig·sá *png* [*pa+ligsa*] : pagsusulit.

pá·lig·sá·han *png* [*paligsa+han*] : timpalak.

pá·li·gú·an *png* [*pa+ligo+an*] : pook o silid para sa paliligo : AMÉSAN, BÁNYO, BATHROOM.

pa·li·hán, pa·lí·han *png* **1:** bakal na bloke na makinis ang rabaw, ginagamit sa paghubog ng metal sa pandayan : ANVIL, PASNAAN, YONGKE **2:** sanayan na nagbibigay diin sa palitang-kuro, pakitang-turò, at praktikum : PASINATÌ, WORKSHOP.

pa·li·hís *pnr* : hindi tuwid; patungo sa ibang dako.

pa·li·ké·ro *png* [*pa+liki+ero*] : laláking maraming nobya o papálit-pálit ng kasintahan, **pa·li·ké·ra** kung babae : DUKIRÓK, PABLÍNG, PLAYBOY.

pa·li·kì *png* [*pa+liki*] : panliligaw o manliligaw.

pa·lik·pík *png Zoo* [*Kap Ilk Pan Tag*] : bahagi ng katawan ng isda na ginagamit sa paglangoy o pagkampay : FIN, KAPÁY[2], KIWKÍW, PADDLE[3], PIGÁR, SÍRIK.

pá·li·kú·ran *png* [*pa+likod+an*] : kubeta.

pa·lí·leng *png* [*Ilk*] : dinengdeng na may sahog na isda.

pa·líl·yo *png* [*Esp palillo*] : kanilyang ginagamit sa paggawa ng puntas o paglála ng lambat.

pa·lim·bá·gan *png* [*pa+limbag+an*] : pook na may makina para sa paglilimbag : IMPRENTA, PRINTING PRESS.

pa·lim·pín *png* [*pa+limpin*] : senyas panlansangan.

pá·limp·sést *png* [*Ing*] : piraso ng materyales na nasusulatan; manuskrito na binura ang orihinal na teksto upang masulatang muli.

pa·lí·na *png* **1:** *Bot* balakbak ng punò na ginagamit na pansuob **2:** *Mit* [*Seb*] nilalang na mula sa libingan, at dumadaan sa usok ng nasusunog na damo upang maglinis ng sarili.

pa·lí·nang *png* [*Ilk*] : tinaklob.

pa·li·na·wa *png* [*Kal*] : ritwal at sayaw ng pagluluksa.

pa·lin·dá·yag *png* : paghupa ng takot.

palindrome (pá·lin·drówm) *png* [*Ing*] : salita o parirala na nanatili ang ispeling, pabalik mang basahin ang mga titik, *hal* nasa bayabasan.

pá·ling *png* [*Kap Mag Pan Tag*] : pagtagilid o pagpihit ng katawan o ulo *Cf* BÁLING : HÍLIG – *pnd* **mag·pá·ling, pu·má·ling, i·pá·ling**.

pa·líng *pnr* : tagilid; hindi timbang.

pa·lin·tâ *png* [*pa+linta*] : túlis ng bakal na nakakabit sa dulo ng gapang ng araro, na siyang bumabaon sa lupa kung ginagamit.

pa·lin·tóng *png* : katapulta.

pa·lín·tu·tug·gán *png* [*Ifu*] : paypay.

pa·li·pád-há·ngin *png* [*pa+lipad hangin*] **1:** pagpaparamdam ng nais ipakita o ipadama **2:** [*ST*] uri ng kulam.

pá·li·pá·ran *png* [*pa+lipad+an*] : pook na nilalapagan at pinagmumulan ng eroplano sa paglipad *Cf* HÉLIPÁD : AIRPORT, PÁLAPÁGAN.

pa·lí·paw *png* : uri ng pansilo sa bibe.

pá·li·pi·sán *png Ana* : varyant ng **pilipisan**.

pa·li·pód *png* **1:** alimpuyo **2:** puyo.

pa·lí·pok *png Bot* : uri ng palma na bansot o maliit.

pa·li·róng *png* : tagpi-tagping dampa *Cf* BARÓNG-BÁRONG.

pá·lis *png Bot* **1:** palumpong (*Callicarpa formosana*) na may makintab at balahibuhing dahon, lilang bulaklak, at bilóg at malamáng bunga **2:** malbas **3:** [*Bik*] salin[1].

pa·lís *png* **1:** pagkalos sa bunganga ng salop, gatang, o iba pang sisidlan upang maalis ang labis – *pnd* **mag·pa·lís, pa·li·sín, pu·ma·lís, i·pa·lís 2:** *Bot* palumpong na may bulo at kulay kapeng krema, may dahong mahaba at payat, makapal at balahibuhing tila ugat ang ilalim **3:** [*Bik Seb War*] tanghali.

pa·lís *pnd* **mag·pa·lís, pa·li·sín, pa·li·sán** [*Kap Tag*] : alisin.

pa·lís *pnr* : pantay na ang ibabaw.

pa·lí·sa *png* [*Esp paliza*] : pamalo.

palisade (pá·li·séyd) *png* [*Ing*] **1:** bakod na gawa sa bakal **2:** linya sa matatarik na bangin.

pa·lí·san *png* **1:** *Bot* punongkahoy (*Gyrinopsis cumingiana*) na kulay abuhin ang balakbak ng punò, biluhaba ang dahon, dilaw ang bulaklak, at magkahalong pula at kahel ang bunga **2:** *Zoo* [*Bik*] pageng bulik.

pa·li·sán *png Zoo* : babaeng kalabaw na nasa hustong gulang.

pa·lí·say *png* [*ST*] : kasangkapang kahawig ng hibilya at ginagamit sa pagsasayaw na tila nakikidigma o nakikipaglaban.

pa·lis·pís *png* : paglilinis ng taníman *Cf* PAGHÁWAN – *pnd* **mag·pa·lis·pís, pa·lis·pi·sín, pa·lis·pi·sán**.

pa·lít *png* **1:** pagbibigay ng isang bagay upang tumanggap ng katumbas

na bagay : ATTÁLI, HÁLIG, ÍLIS, LÍBE, RÍBAY, SALÁT, SANDÍ, SANGLÌ **2:** pagpapabarya o pagpapabuo ng salapi : KÁMBIYÓ **3:** paghalili o pagtupad sa tungkuling ginagampanan ng iba – *pnd* **mag·pa·lít, pu·ma·lít, i·pa·lít, pa·li·tán**.

pa·li·tá·da *png* : varyant ng **paletada**.

pa·li·táw *png* [*Bik Tag pa+litaw*] : kakaning tila puto, gawa sa galapong na malagkit, pinakukuluan sa tubig hanggang lumutang, at kinakaing may kasamang niyog, asukal, at linga.

pa·li·ték *png* [*Pan*] : tulos.

pa·lí·to *png* [*Esp*] **1:** maliit at matulis na piraso ng kahoy, plastik at iba pa na ginagamit na pang-alis ng tinga sa ngipin : TOOTHPICK **2:** isang piraso ng posporo : MATCHSTICK.

pa·lit·pit *png* [*Ifu*] : pahinto-hintong huni at siyap ng idaw, signos na may masamang mangyayari sa anumang balakin.

pa·li·un·tud *png* [*Mrw*] : paltik[3].

pa·li·wá·nag *png* [*pa+liwanag*] **1:** pagbibigay linaw at pagpapaintindi sa pahayag : CLARIFICATION, ÉKSPLANASYÓN, EXPLANATION, KLARIPIKASYÓN **2:** ang kahulugan o interpretasyon nito : ÉKSPLANASYÓN, EXPLANATION **3:** kapwa pagpapahayag ng kahulugan ng sinasabi, kilos, motibo, at iba pa na may pagtinging maiayos ang hindi napagkasunduan : ÉKSPLANASYÓN, EXPLANATION, PAÁTHAG.

pa·lí·was *png* : pagbabago ng agos ng sapa o irigasyon.

pa·li·wá·wa *png* [*Pan*] : sulit[2].

pa·lí·ya *png Bot* [*Seb*] : ampalaya.

pál·ko *png* [*Esp falco*] : upuan sa dakong itaas ng likuran ng teatro.

pal·lá·daw *png* [*Ilk*] : balibag; itsa.

palladium (pa·léy·dyum) *png Kem* [*Ing*] : metalikong element na dipangkaraniwan, at pinilakan ang kulay (atomic number 46, symbol **Pd**).

pal·lák *png* [*Ilk*] : gúhit sa gitna.

pal·la·tí·bong *png* [*Ilk*] : kasangkapang ginagamit para maghagis ng bato, karaniwang binubuo ng sapad na katad na may mahabang tali sa magkabilang tainga at pinaiikot nang mabilis bago pawalan ang isang tali, gaya ng ginamit ni David nang patayin si Goliat : LABTÍK[1], LAMBUYÓG, PAMÁKA, SLINGSHOT.

palliative (pál·ya·tív) *pnr* [*Ing*] : pansamantalang pampatighaw o pampakalma ng kirot o sakít, págod, at iba pa.

pall-mall (pal-mol) *png* [*Ing*] **1:** *Isp* noong ikalabimpitong siglo, paligsahan sa pagtira ng bolang kahoy sa pamamagitan ng malyete upang maipasok sa ring na bakal **2:** ang pook na pinaglalaruan nito.

pal·lót *png* [*Ilk*] : sábog.

palm *png* [*Ing*] **1:** palad[1] **2:** *Bot* palma.

pál·ma *png Bot* **1:** alinman sa halaman (family *Palmaceae*), karaniwang malapad ang dahon : PALM[2] **2:** anumang uri ng punongkahoy o palumpong na kahawig nito : PALM[2] **3:** dahon o palapa nito : PALM[2].

pál·ma·re·ál *png Bot* [*Esp*] : anumang palma (genus *Roystonea*) na mataas at balahibuhin.

pál·ma·tór·ya *png* [*Esp palmatoria*] : maliit na pamalo sa palad.

pál·med *png* [*Ilk*] : hiwaga.

pal·mé·ra *png Bot* [*Esp Tag*] : palma (*Chrysalidocarpus lutescens*), payat ang punò, mahaba at kurbado ang dahong magkakasunod ang laki, puti ang maliliit na bulaklak, at pula at lilang itim ang hitik na bulaklak.

palmistry (pál·mis·trí) *png* [*Ing*] : ang sining ng pag-alam sa kapalaran at pagbibigay kahulugan sa ugali ng isang tao sa pamamagitan ng pagbása sa mga guhit ng palad.

palmitic acid (pal·mí·tik á·sid) *png Kem* [*Ing*] : fatty acid na solid kung nasa temperatura ng silid, nakukuha sa pamamagitan ng hydrolisis mula sa langis ng palma at natural na taba, at ginagamit na sangkap sa paggawa ng sabon.

pál·mo *png* **1:** [*Esp*] palad[1] **2:** *Isp* paligsahan sa pagpapagulong ng baryang pamato mula sa dingding upang madangkal ang baryang pamato ng kalaban *Cf* PAKTÁT.

palmyra (pal·máy·ra) *png Bot* [*Ing*] : palma (*Borassus flabellifer*) na mataas, tila pamaypay, at karaniwang ginagamit na pang-atip.

pá·lo *png* [*Esp*] **1:** mataas na haligi o poste na kabitan ng layag o ng mga bandila sa sasakyang-dagat **2:** pútol ng kahoy o kawayan **3:** [*Mrw*] sakong.

pa·lò *png* [*Esp Bik Hil Mag Seb Tag*] : paghampas sa kamay, puwit, o ibang bahagi ng katawan bilang parusa : BARÚG, BAÚT, BÓKBOK, BÓBBOL, LÁTOS – *pnd* **pu·má·lo, pa·lú·in, i·pam·pá·lo**.

pa·lò *pnd* **mag·pa·lò, pa·lú·in, pu·ma·lò, i·pa·lò, i·pam·pa·lò 1:** hampasin **2:** patamaan ang bola **3:** kusang paggawa.

pa·lók *png* : mahabang balahibo sa leeg ng manok.

pa·lók *pnr* [*ST*] : patuloy o madalas ang paggawa sa isang gawain.

pá·lo ma·rí·a *png Bot* [*Esp Hil Tag Seb*] : punongkahoy (*Calophyllum inophyllum*) na nabubuhay sa dalampasigan at makapal na palumpungan.

pá·lo ma·rí·a del món·te *png Bot* [*Esp*] : punongkahoy na tuwid, salitan at balahibuhin ang dahong taluhaba, at nagagamit na panghalo sa asupre ang dagta ng balát ng punò.

pa·ló·mi·nó *png Zoo* [*Ing*] : isa sa mga uri ng palahiang kabayo na kulay ginto, at mapusyaw ang kulay ng buntot.

pá·long *png Zoo* : laman na kulay pula at hugis suklay sa tuktok ng manok o iba pang kauring hayop : COCKSCOMB[1], PADÓNG, PAPLÓNGON, RÁSANG, SULÁNG, SURÁNG, TÁPAY, TAPINGÁR.

pa·long·dó *png* [*Ilk*] : perpeksiyon.

pá·long-ma·nók *png Bot* : palong-palungan.

pa·lóng-pa·lú·ngan *png Bot* [*palong-palong+an*] : yerba (*Celosia cristata*) na tila palong ang pula o dilaw na bulaklak at tumataas nang 100 sm : COCKSCOMB[3], PÁLONG-MANÓK.

pa·lo·ób *png Lit* [*pa+loob*] : katangian ng panitikan, lalo na ng tulang modernista, na mahirap maunawaan *Cf* PALABÁS.

pa·lo·ok *png Mus* : pangkat ng mga gangsa.

pá·los *png* **1:** pagbalik o pag-iba ng direksiyon ng liwanag, init, tunog, at iba pa na tumatama sa isang bagay **2:** paglitaw ng larawan ng anumang nakaharap sa salamin; repleksiyon **3:** [*War*] tagpos.

pa·lós *png Zoo* : mahabang igat (*Anguilla marmorata*) na malaki at karaniwang nananahan sa korales : BABAÁG, ÍROP, KASÍLI[2].

pá·lo-sán·to *png Bot* : punongkahoy (*Triplaris cumingiana*) na salítan ang biluhaba at malapad na dahon, at may bulaklak na pulang mapusyaw.

pa·lo·sé·bo *png* [*Esp palo+cebo*] : uri ng laro na inaakyat ng kalahok ang tagdang kawayan, kinulapulan ng mantika at may nakalaang gantimpala sa tuktok *var* palusébo.

pá·lot *png* **1:** masangsang at nanikit na amoy ng ihing natuyo *Cf* PANGHÍ **2:** [*Ilk*] lilik.

pa·ló·won *png Zoo* : bangayngay.

pal·pá *png* [*Ilk*] : pagpapahinga matapos kumain upang matunawan *Cf* SIYÉSTA.

pal·pák *pnr Kol* : hindi matagumpay; bigo.

pal·pál *png* **1:** [*Seb Tag*] pamalo na gawa sa kahoy **2:** [*Ilk*] suyod na kawayan, at ginagamit sa pagpino ng lupa bago taniman **3:** *Isp* sa basketbol, pagpalo o pagharang sa bolang ibinubuslo ng kalaban : SUPALPÁL.

pal·pa·lá·i *png Bot* [*Ilk*] : patani.

pal·pa·láng *png* [*Ifu*] : paypay[2].

pal·pál·tog *png* [*Pan*] : sumpit.

pál·pit *png* [*Ilk*] : maliit na pamalong kahoy *Cf* PATPÁT.

pál·pi·tas·yón *png* [*Esp palpitación*] : mabilis na tibok ng puso : PALPITATION, PITÍK-PITÍK[2].

palpitation (pál·pi·téy·syon) *png* [*Ing*] : palpitasyon.

pal·sá *png* [*Pan*] : bintang.

pal·sa·hí·ngin *png Bot* [*pal+sahing+in*] : punongkahoy na malaki at madagta.

pal·sí *png* [*Ilk*] : lamat sa goma ng tirador.

pal·sí·it *png* [*Ilk*] : tirador.

pál·si·pi·ká *pnd* **mag·pal·si·pi·ká, pu·mal·si·pi·ká, pal·si·pi·ka·hín** [*Esp palsificar*] : huwarin; manghuwad.

pál·si·pi·ká·do *pnr* [*Esp falsificado*] : huwad.

pál·si·pi·ka·dór *png* [*Esp falsificador*] : tao na gumagawa ng palsipikasyon : COUNTERFEITER.

pál·si·pi·kas·yón *png* [*Esp falsificación*] : pandaraya sa pamamagitan ng panghuhuwad ng mga dokumento, pirma, at iba pang kasulatan : FALSIFICATION.

pal·só *pnr* [*Esp falso*] **1:** hindi mahusay ang pagkakagawa **2:** hindi mabuti.

pal·sú·ot *png* [*Ilk*] : sumpak.

pal·ták *png* **1:** kasangkapang pambakál **2:** *Mek* rematse **3:** *Kar* tarugo.

pal·tát *png Zoo* [*Ilk*] : hito.

pal·tík *png* **1:** *Kar* [*Ilk Pan*] pitik **2:** [*Kap Tag*] igkas ng isang bagay na bininit **3:** *Kol* [*Bik Kap Hil Ilk Seb Tag War*] baril na ginawa nang walang pahintulot ng pamahalaan : PALIUNTUD.

pal·tí·ka *png* [*Kap*] : kandirit.

pál·ting *png* [*Ilk*] : tapík.

pal·tóg *png* [*Ilk Pan*] : baríl.

pal·tók *png* **1:** usbong **2:** biglaang pag-igkas at pagpalo ng isang bagay na mahaba gaya ng patpat **3:** paghagis sa pamamagitan ng isang bagay na mahaba **4:** *Heo* taluktok o tuktok ng gulod ng bundok.

pal·tóng *png Bot* [*Ilk*] : talbos ng sitaw.

pal·tós *png* **1:** *Med* pag-angat ng balát at pagkakaroon ng likido sa pagitan nito at ng laman, dahil sa pagkagilgil, pagkapasò, at katulad : AMPÓLYA[2], KAPUYÒ, LÁPSOK, LÍPTOK **2:** anumang gawaing hindi tama.

pal·tós *pnr* [*Hil Tag*] : palyado; mali.

pa·lú·bos *png* [*Ilk*] : pahintulot.

pa·lud·pód *pnr* : tinagpas, gaya ng mga damo.

pa·lú·ga *png* [*Iba*] : sagwan; gaod.

pa·lú·git *png* [*pa+lugit*] **1:** palamang sa kalaro **2:** panahong idinagdag sa takdang araw ng usapan upang makatupad sa tungkulin o pananagutan : LÚGWAY **3:** puwang sa paligid ng anumang nakasulat o nakalimbag sa isang páhinà – *pnd* **mág·pa·lú·git, pa·lu·gí·tan, i·pa·lú·git.**

pa·lug·sô *png* [*pa+lugso*] : sabotahe; pahamak.

pa·lug·wán *png* [*Hil*] : balulang[1].

pá·lu·ká·lay *png Bot* : punongkahoy (*Alphonsea arborea*) na tumataas nang 40 m.

pa·lu·kan·láng *png* [*ST*] : maliit na bote na may makipot na bunganga.

pa·lúk·luk *png* [*Ilk*] : hugos[1].

pa·luk·só *png* [*pa+lukso*] **1:** sa Laguna, baklad na panghuli ng dalag, may dalawang tila pakpak na nagsasalikop sa bangkulong na hugis puso **2:** anumang bitag para sa isda na iniuumang sa kabila ng isang pitas o daluyan ng tubig.

pa·lú·mat-lú·mat *pnr* : paligoy-ligoy.

pa·lum·báng *png Kar* [*Mrw*] : barakilan.

pa·lum·pák *pnr* : mataas na pagkakaupô.

pa·lum·pón *png* **1:** pagkakasama-sama sa isang pook; pagkakatipon-tipon; kumpol – *pnd* **mag·pa·lum·pón, pa·lúm·pu·nín, i·pa·lum·pón 2:** isang pook na maraming tumutubong halamang nagsusukal.

pa·lum·póng *png Bot* **1:** halamang nabubuhay mula sa nalaglag na buto **2:** halamang matagal ang búhay, maliit kaysa punongkahoy, at karaniwang may mga sangang nagmumula sa malapit sa lupa; langkay.

pa·lú·nas *png* [*pa+lunas*] : kilya na sumasalalay sa salambaw at sa dila o talim ng sudsod.

pa·lun·da·yág *pnr, pnb* : nakatihaya at nakadipa sa pagbagsak.

pa·lung·hô *png* : malakas na bagyo.

pa·lú·ob *png* [*pa+loob*] : bangkulong na maliit, mahaba, at pabilóg, at ginagamit na panghuli ng isda.

pa·lú·oy *png* [*War*] : bábad[1].

pa·lu·pa·lò *png* [*palo+palo*] : kagamitan sa paglalaba, karaniwang gawa sa kahoy at ipinamamalo sa damit na nilalabhan : PAKÁNG[2], PANTUKTÓK[3].

pa·lú·po *png Kar* **1:** taluktok ng bubong **2:** takip nito na maaaring gawa sa kahoy, tisa, o yero.

pa·lu·pó *png Bot* [*Iva*] : tsaang gubat.

pa·lú·pot *png* **1:** uri ng pagkakaikid sa isang bagay, gaya ng pag-ikid ng lubid sa haligi at paglingkis ng sawá **2:** *Idy* kapit-tuko *var* pulúpot : BALÚLON, BIRÍBOD, KAWÍKAW LÁBED, LITÍLET, SÁMBOD – *pnd* **mág·pa·lú·pot, pa·lu·pú·tin, i·pa·lú·pot, i·pám·pa·lú·pot, pu·ma·lú·pot.**

pa·lu·sì *png* : tukod o habong sa bangka.

pa·lú·song *png* [*pa+lusong*] : pagpapatrabaho sa bukid nang walang bayad *Cf* BÁYANIHÁN.

pa·lú·tang *png* [*pa+lutang*] **1:** boya **2:** anumang gamit upang hindi lumubog *Cf* SÁLBABÍDA : PALÁTAW, PATÁW, SINGGLÉTA.

pa·lu·tok *png Kar* [*Kal*] : pangunahing poste ng kubo.

pa·lut·pót *pnr* : kulu-kulubot.

pa·lut·pút *png Zoo* : dalupani.

pa·lu·tsí·na *png* [*palo+tsina*] : uri ng malambot na tabla.

pa·lú·wa *png* : varyant ng **falua**.

pa·lu·wá *png* **1:** *Lit* [*War pa+luá*] paligsahan sa pagtula o pagtatalumpati **2:** *Ntk* [*Iva*] sasakyang-dagat na maliit kaysa ábang ngunit higit na malaki kaysa tsinarem.

pa·lu·wá·gan *png* [*pa+luwag+an*] : sistema ng halinhinang pag-utang mula sa pondong hinuhulugan ng lahat ng umuutang.

pa·lu·wá·ran *png Bat* [*Mag*] : batas na bahagi ng tradisyong oral.

pa·lú·way *png* : pamansing ng dalag, karaniwang pinapainan ng palaka, bulate, at iba pa.

pál·wa *png* [*Seb War*] : palapa[1].

pál·ya *png* **1:** [*Esp palia*] takip ng tabernakulo **2:** [*Esp falla*] butaw ng mga tao upang makaligtas sa polo.

pal·yá *png Bot* [*Pan*] : ampalaya.

pal·yá *pnd* **pu·mal·yá, mag·pal·yá, pal·ya·hán** [*Esp fallar*] **1:** masira ang makina – *pnr* **pal·yá·do 2:** umabsent; lumiban.

pal·yát *png* **:** sapal ng niyog.

pal·yáw *png Zoo* [*Ilk*] **:** áso na puti ang balahibo.

pal·yá·wan *png Bot* [*War*] **:** makabuhay.

pál·yo *png* [*Esp fallo*] **1:** tela na inilalatag sa ibabaw ng karo, kabaong, o katulad **2:** alampay na may palawit at ginagamit bilang tanda ng kapangyarihan **3:** hatol[2].

pal·yók *png* **:** varyant ng **palayok**.

pam- *pnl* **1:** pambuo ng salita na hango sa anyo ng **pang-** at ginagamit bago ang salitang-ugat na nagsisimula sa *B* at *P*, *hal* pampadér, pampútol **2:** pambuo ng salita na hango sa **pang-**, ngunit karaniwang nawawala ang *B* at *P* sa salitang ugat at tumutukoy sa mga instrumento, kasangkapan, o materyales, *hal* pambákod = pamákod, pampalò = pamalò.

pá·ma *png* [*Esp fama*] **1:** kabantugan **2:** reputasyon.

pa·ma-a·han *png* [*Ifu*] **:** mangkok na kahoy at ginagamit sa pagriritwal.

pa·ma·á·lam *png* [*pang+pa+alam*] **:** anumang ginagawa sa paghihiwalay.

pa·ma·bá *png* [*Bik pang+baba*] **:** palangka[1].

pa·má·bat *png* [*ST*] **:** makitid o malapád-lapád na pandekorasyong sintas o laso na isinusuot nang paalampay sa balikat o nang paikót sa baywang *Cf* BIGKÍS, SABLÁY, SINTURÓN **:** SASH[1].

pa·má·da *png* [*Esp pomada*] **:** varyant ng **pomada**.

pa·má·ding *png* [*Ilk*] **:** ispring na kandado.

pa·ma·di·ngan *png* [*Bon*] **:** panel na gawa sa kahoy at makikita sa bawat pasukán o pintuan ng bahay at pinaniniwalaang nangangalaga laban sa masasamang espiritu.

pa·ma·gát *png Lit Mus Say Sin* [*Kap Tag*] **1:** pangalan ng isang partikular na akda, komposisyon, at iba pang likhang sining **2:** pangalan o ulo ng balita, kabanata, seksiyon, at iba pang bahagi ng anumang babasahín **:** TITLE[1], TITULÓ[1] – *pnd* **magpamagát, pa·ma·ga·tán, i·pa·ma·gát**.

pa·má·gay *png Lit* [*Hil*] **:** tula.

pa·mág·doy *png* [*Seb*] **:** galà[1].

pa·ma·ge·kan *png Mus* [*Ifu*] **:** pares ng luntang.

pa·má·go *png* [*pang+bago*] **1:** kauna-unahang bunga sa panahon ng anihán ng palay **2:** kauna-unahang paggamit sa isang bagay na bagong-bago; buwenamano.

pa·ma·ha·gì *png* [*pang+bahagi*] **:** pamilang na ginagamit upang mailarawan ang isang bagay na hinahati o binabahagi, nilalapian ng **ika-** at **ka-**, na buhat din sa **ika-**, *hal* ikalima, ikawalo, kalahati, kagitna.

pá·ma·ha·la·án *png Pol* [*pang+bahala+an*] **1:** pangangasiwa at paghawak ng kapangyarihang pampolitika para sa kasapi, mamamayan, katutubo ng isang komunidad, lipunan, at estado **2:** anyo o sistema ng pangangasiwa ng isang bansa **:** GOBYÉRNO, GOVERNMENT **3:** lupon o sangay na nangangasiwa sa isang komunidad o estado **:** ADMINISTRASYÓN[2] – *pnd* **pa·ma·ha·lá·an, i·pa·ma·ha·là**.

Pá·ma·hán·di *png Mit* [*Buk*] **:** diyos na tagapangalaga ng mga kalabaw at kabayo.

pa·má·haw *png* [*Bik Hil Seb War pang+bahaw*] **:** agahan.

pa·má·hay *png* [*Hil*] **:** balyan.

pa·ma·ha·yág *png* [*pang+pa+hayag*] **1:** demostrasyon; proklamasyon **2:** peryodismo *var* pamamahayag.

pá·ma·ha·ya·gán *png* [*pang+pa+hayag+an*] **:** peryodiko o ang opisina ng peryodiko.

pa·má·hid *png* [*pang+pahid*] **1:** anumang bagay na absorbente, ginagamit sa pag-aalis ng dumi at katulad **2:** anumang ginagamit sa paglalagay ng pintura, langis, barnis, at katulad.

pa·ma·hí·in *png* **1:** paniniwala o pagkukuro na di-nakabatay sa katwiran o kaalaman **:** ARÍYA[2], SUPERSTISYÓN, SUPERSTITION **2:** sistema o kalipunan ng gayong paniniwala **:** SUPERSTISYÓN, SUPERSTITION **3:** kaugalian o kilos na nakabatay sa gayong paniniwala **:** SUPERSTISYÓN, SUPERSTITION **4:** hindi makatwirang pangamba sa di-alam at mahiwaga kaugnay ng relihiyon **:** SUPERSTISYON, SUPERSTITION.

pa·ma·hu·lí *png Zoo* [*pang+pa+huli*] **:** bahagi ng katawan ng hayop mula sa panghulíng mga paa hanggang puwit *Cf* PAMAÚNA.

pa·má·ka *png* [*ST pang+baka*] **:** pallatibong.

pa·ma·lá *pnd* **mag·pa·ma·lá, i·pa·ma·lá** [*Hil Tag*] **:** ibilad; magbilad.

pa·ma·lá·kad *png* [*pang+pa+lakad*] **:** pagpapatupad sa dapat gawin at pagpapanatili sa kaayusan sa pamamagitan ng pamamahala at pagsasanay *var* pamamalákad.

pa·má·lang *png* [*Mag*] **:** hikaw.

pa·ma·lá·ye *png* [*Hil*] **1:** pamanhikan **2:** *Lit* pagtatalo nang patula ng mga kinatawan ng dalawang pamilya.

pa·ma·lay·páy *png* [*pang+palaypay*] **1:** *Zoo* buto sa likod ng isda **2:** *Kar* kahoy o malaking kawayang nakapahalang sa taluktok ng bubong at pinagkakabitan ng mga kilo.

pa·ma·lík *png* [*pang+balik*] **:** hawakán ng ugit.

pa·ma·lí·la *png Kar* [*pang+balila*] **:** tilad na kawayan o kahoy na ginagamit na pambalangkas sa pawid na dingding ng bahay.

pa·ma·lís *png* [*pang+palis*] **:** anumang ginagamit na pang-alis ng alikabok o agiw **:** PLUMÉRO.

pa·ma·lít *png* [*pang+palit*] **1:** tao na binigyan ng kapangyarihan na kumuha sa puwesto at gumanap para sa sinumang hindi makatupad sa tungkulin **:** SUBSTITUTE **2:** anumang nagagamit o naihahalili sa iba.

pa·má·lit *png* [*Bik*] **:** bálat.

pa·ma·lò *png* [*pang+palo*] **:** anumang ipinanghahampas bilang sandata sa labanán o pagpaparusa, gaya ng patpat, sinturon, tsinelas, at iba pa *Cf* PALUPALO **:** PALÍSA.

pa·ma·lós *png* [*pang+palos*] **:** panghuli ng igat, may kawil, pahalang ang tangkay, at may pitong kalawit na palabas at dalawang papasok na siyang pinakatalim.

pa·mal·sá *png* [*Kap*] **:** paratang.

pa·ma·lu·gu *png* [*Bag*] **:** salip.

pa·ma·ma·á·lam *png* [*pag+pa+pa+alam*] **:** pag-alis; paglisan **:** FAREWELL.

pa·ma·ma·gí·tan *png* [*pang+pa+pagitan*] **:** paglagay sa gitna o sa pagitan ng dalawa o higit pang panig upang isaayos ang pagtatalo, pag-uusap, o hidwaan *Cf* MEDIATION, INTERBENSIYÓN, INTERSESYÓN, ARBITRATION.

pa·ma·ma·gí·tan *pnb* [*pang+pa+pagitan*] **:** tumutukoy sa bagay o pamamaraan na ginagamit para sa isang layunin o gawain, pinangungunahan ng **sa** at sinusundan ng **ng**, *hal* "Nanalo siya sa pamamagitan ng daya."

pa·ma·ma·há·gi *png* [*pang+ba+bahagi*] **:** distribusyon.

pa·ma·ma·ha·là *png* [*pang+ba+bahala*] **:** management.

pa·ma·má·hay *png* [*pang+ba+bahay*] : ang lahat ng nasa loob ng isang tahanan.

pa·ma·ma·háy *png* [*pang+ba+bahay*] : paninibago sa isang bahay o pook, karaniwang lumilitaw kapag di-makatulog sa unang gabi.

pa·ma·ma·ha·yág *png* [*pang+pa+pa+hayag*] : varyant ng **pamahayag**.

pa·ma·ma·hi·ngá *png* [*pag+pa+pa+hinga*] **1:** pagtigil sa anumang ginagawa upang mapawi ang pagod : REST **2:** tuluyang pagtigil sa paglilingkod sa isang opisina, pagawaan, negosyo, o anumang gawain *Cf* RETÍRO.

pa·ma·ma·la·gì *png* [*pag+pa+pa+lagi*] : pananatili.

pa·ma·ma·lá·kad *png* [*pang+pa+pa+lakad*] : varyant ng **pamalakad**.

pa·ma·ma·ra·án *png* [*pang+pa+paraan*] **1:** isang sistema ng mga paraan, tuntunin, at simulain sa pagsasaayos ng isang larang, gaya sa agham o sining : METHODOLOGY, METODOLOHÍYA **2:** sa pilosopiya, **a** ang batayang simulain at tuntunin ng pagbubuo sa isang sistemang pilosopiko o proseso ng pagsisiyasat **b** ang pag-aaral ng mga simulaing naging batayan sa pagkabuo ng iba't ibang agham at paggamit ng pagsisiyasat na siyentipiko : METHODOLOGY, METODOLOHÍYA.

pa·ma·ma·ya·nì *png* [*pang+ba+bayani*] : pag-iral; pangingibabaw.

pa·má·na *png* [*pa+mana*] **1:** mana **2:** ang bagay na iniwan ng nakaraang panahon o salinlahi : HERITAGE[3].

pa·ma·na·hón *pnr* [*pang+panahon*] **1:** hinggil sa pang-abay na nagsasaad ng panahong pinangyarihan ng anumang bagay o gawain, *hal* kahapon, ngayon, búkas **2:** hinggil sa pamilang na nagsasaad ng panahon, *hal* makalawa, makatatlo.

pa·man·dâ *png* [*pang+tanda*] : talaán ng mga pangalan ng tao.

pa·man·dáw *png* [*pang+pandaw*] : malaking bangka na ginagamit sa pagdalaw at paghakot ng huli sa pangisdaan.

pa·man·dé·wang *png* : pampahid sa puwit matapos tumae *Cf* TOILET PAPER.

pa·mang·gí *png* [*Bik*] : hapon.

pa·mang·káw *png* [*pang+pangkaw*] : salok na may mahabang tangkay para sa panghuhuli ng isda.

pa·mang·kín *png* : anak ng kapatid, pinsan, o ng asawang kauli : ANAKUN, HINÁBLOS, KANÁKAN, NEPHEW, NIECE, NÚKAN, PAG-UMÁNGKON, PAKIWATÁAN, PANGUNÁKAN, SOBRÍNA, SOBRÍNO.

pa·mang·kól *png* [*pang+pangkol*] **1:** lubid na pantali **2:** *Kar* dalawang piraso ng kahoy na ginagamit na pang-ipit ng kugon o kahoy na atip.

pa·man·hík *png* [*pang+panhik*] : pakiusap – *pnd* **ma·man·hík, pa·man·hi·kán, i·pa·man·hík**.

pa·man·hí·kan *png* [*pang+ panhik+an*] : kaugalian ng pormal na paghingi ng pahintulot sa magulang ng babae upang maikasal ang magkasintahan : DÁNON, PAMALÁYE.

pa·ma·nís·ya *png* [*Pan*] : paniniwala[1].

pa·man·sá *png* [*Kap Tag*] : pagyayabang.

pa·man·ság *png* [*pang+bansag*] : pahayag pangmadla.

pa·man·síng *png* [*pang+pansing*] : bingwit.

pa·man·sól *png* [*ST pang+pansòl*] : paggawa nang ayon sa payo.

pa·man·tá·san *png* [*pang+pantas+an*] : unibersidad.

pa·man·tá·yan *png* [*pang+pantay+an*] **1:** anumang ginagamit bilang batayan, tulad ng alituntunin, prinsipyo, at iba pa : ISTÁNDARD[1], LEVEL[4], STANDARD **2:** normal o pangkaraniwan : ISTÁNDARD[1], STANDARD.

pa·man·tíng *png* [*pang+panting*] : maliit na piraso ng metal na ginagamit upang makalikha ng apoy *Cf* PÓSPORÓ.

pa·man·tí·ngin *png* [*pang+panting+in*] : piraso ng nabasag na bote, kristal, at katulad *Cf* BÚBOG.

pa·man·tú·gin *pnr* [*pang+pantog+in*] : napalolobo : INFLATABLE.

pa·man·tú·kang-la·wî *png Zoo* : bátang tandang, karaniwang sinisimulang tubuan ng lawi.

pa·man·yán·dal *png* [*Kap*] : sandal.

pa·má·o *png* [*pang+bao*] : kalahati ng bao ng niyog na ginagamit na pansalok.

pa·má·og *png* [*pang+baog*] : esterilisador.

pa·má·oy *png* [*pang+baoy*] **1:** pambawi **2:** balyan.

pa·ma·ra·án *png* [*pang+paraan*] : teknik o sistema ng paggawa ng isang bagay alinsunod sa isang tiyak na plano : METHOD, METODO – *pnr* **ma·pa·ma·ra·án**.

pa·ma·ra·lì *png* [*pang+parali*] : ang sinasabi o ibinabalita sa madla.

pa·má·rang *png* [*Bag*] : pares ng bilóg na hikaw na pinag-uugnay ng nakabiting abaloryo na dumadaan sa ilalim ng babà.

pa·ma·sá·he *png* [*pang+pasahe*] : varyant ng **pasahe**.

pa·má·sak *png* [*pang+pasak*] : tapón o takip sa bútas : PAMÁSAL.

pa·má·sal *png* [*pang+pasal*] : pamasak.

pa·ma·si·léng *png Bot* [*Pan*] : bule.

pa·mas·kó *png* [*pang+pasko*] : regalo o aginaldo kung Pasko.

pa·mas·kó *pnr* [*pang+ pasko*] : hinggil sa ginagamit kung Pasko.

pa·ma·sò *png Med* [*pang+paso*] : varyant ng **mamaso**.

pa·má·sok *png* [*pang+pasok*] : kasuotang ginagamit sa pagpasok sa paaralan, opisina, pagawaan, at iba pa.

pa·ma·ták *png* [*pang+patak*] : dropper.

pa·ma·táy-ku·lí·sap *png* [*pang+patay-kulisap*] : insektisayd.

pa·mát·bat *png* [*Hil*] : pasiya.

pa·mat·bát *png* : *Lit* [*ST*] awit na pasalaysay habang naglalayag o habang nag-iinuman at tila nagkukuwentuhan.

pa·ma·tíd-ú·haw *png* [*pang+patid uhaw*] : anumang inúmin *Cf* BEVERAGE, LIQUOR : DRINKS, REFRESHMENT, REPRÉSKO.

pa·má·til *png* [*Mag*] : binat.

pa·mat·líg *pnr Gra* [*pang+patlig*] : hinggil sa panghalip na ginagamit sa pagturol o pagtukoy sa isang tao, hayop, bagay, lunan, pangyayari, at iba pa, *hal* ito, iyan, doon : DEMOSTRATÍBO[3].

pa·ma·tò *png* [*pang+pato*] : batò.

pa·má·tok *png* [*pang+batok*] : singkaw na ipinapatong sa batok ng kalabaw kapag ginagamit sa paghila.

pa·ma·ú·na *png* [*pang+pa+una*] : bahagi ng katawan ng hayop mula sa nguso hanggang likod ng unahang paa *Cf* PAMAHULÍ.

pa·má·wo *png Med* [*ST*] : kábag.

pà·má·wu *png* [*Kap*] : pang-amoy.

pa·ma·yák *png* [*pang+payak*] : pamumuo o pagkokorta ng gatas; pagkapanis nito.

pá·ma·ya·nán *png* [*pang+bayan+an*] : isang tiyak na pook na pinaninirahan ng mga tao at karaniwang nauugnay sa iisang interes o katangian : GURAAN, KOMUNIDÁD[1].

pa·ma·yá·wak *png* [*pang+bayawak*] **:** paraan ng pagbubungkos ng sakate sa anyong bayawak.

pa·ma·yi·nán *png Mit* [*Ifu*] **:** agimat laban sa mababangis na hayop.

pa·may·páy *png* [*pang+paypay*] **:** abaniko at iba pang ipinampapaypay **:** FAN[1], PAÍD.

pam·ba·ba·bá *png* [*pang+ba+baba*] **:** pagkarat ng lalaking hayop sa babaeng hayop habang nakasampa ang unahang paa.

pam·bá·bad *png* [*pang+babad*] **:** tubig o anumang uri ng likido na ginagamit sa pagbabad ng anumang bagay.

pam·bá·hay *png* [*pang+bahay*] **:** damit, tsinelas, o anumang ginagamit lamang habang nasa bahay.

pam·bá·la·ná *pnr* [*pang+balana*] **1:** hinggil sa uri ng pangngalan na tumutukoy sa maramihan o pangkatang pook, tao, o bagay, *hal* bayan, bansa, babae *Cf* pantangi **:** COMMON **2:** hinggil sa pang-akit ng isang tao na kaagad nakatatawag ng pansin.

pám·ban·háy *png* [*pang+banhay*] **:** talim na ginagamit ng platero sa pagtabas o paghubog ng hiyas.

pam·ban·sâ *pnr* [*pang+bansa*] **:** hinggil sa bayan o bansa **:** NATIONAL.

Pam·ban·sáng Pú·nong Re·hi·yón *png* [*pang+bansa puno+ng rehiyon*] **:** rehiyong binubuo ng Kalookan, Las Piñas, Makati, Malabon, Mandaluyong, Maynila, Marikina, Muntinlupa, Navotas, Parañaque, Pasay, Pasig, Pateros, Lungsod Quezon, San Juan, Taguig, at Valenzuela **:** NATIONAL CAPITAL REGION.

pam·ba·tò *png* [*pang+bato*] **:** pilíng tao na inilalaban sa timpalak, palaro, at iba pa.

pam·bi·hi·rà *pnr* [*pang+bihira*] **:** hindi karaniwan; bukod-tangi.

pam·bó *png* **:** varyant ng **hambo**.

pám·bo *png Bot* [*Hil*] **:** balinguyngoy.

pam·bo·lí·tas *png* [*pang + Esp bolíta*] **:** sa hiyas, talim na ginagamit na pambilog sa prong *Cf* PANTIYÓ.

pam·bú·ngad *png* [*pang+bungad*] **:** isa sa mga unang bahagi ng aklat, kadalasang isinulat ng autor at naguulat hinggil sa layunin at kasaysayan ng aklat kasama na ang pagkilala sa mga tumulong sa pagsulat, pagsasaliksik, at paglilimbag **:** PREFACE, PREPÁSYO.

pam·bu·rá *png* [*pang+bura*] **:** goma, tela, o iba pang ginagamit na pangalis ng markang likha ng lapis, tsok, at iba pa **:** ERASER, PARÀ.

pam·bú·rol *png* [*pang+burol*] **1:** damit o iba pang kasangkapang ginagamit sa patay **2:** *Kol* anumang pananamit na magarbo at kapansin-pansin.

pa·mek·pe·kán *png* [*Iva*] **:** tablang makapal.

pa·mém·ber *png* [*Pan*] **:** pigil[1].

pa·me·me·gá·yan *png* [*Mrw*] **:** regalo.

pa·mi·bì *png* [*ST*] **:** bendisyon ng matanda.

pa·mi·gâ *png* [*pang+piga*] **1:** *Bot* anumang maasim na bungangkahoy na ginagawang pantimpla sa pagkain o inumin, gaya ng dalanghita, dayap, o kauri **2:** anumang kasangkapan na ginagamit sa pagpapakatas ng dalanghita, dayap, at iba pa.

pa·mig·tí *png* [*pang+bigti*] **:** tsoker[1].

pa·mi·hà *png* [*ST*] **:** batong pampakintab.

pa·mí·lang *png Gra* [*pang+bilang*] **:** salita o mga salitáng nagpapahayag ng bilang, karamihan o kaliitan, gaya ng isa, marami, sandaan.

pa·mí·lang *pnr* [*pang+bilang*] **1:** hinggil sa bilang **2:** nagpapahayag o nagpapakilala ng bilang.

pá·mi·lí·han *png* [*pang+bili+han*] **:** palengke.

pa·míl·ya *png* [*Esp familia*] **:** mag-anak.

pa·mil·yár *pnr* [*Esp familiar*] **1:** kilala **2:** karaniwan.

pá·ming·gá·lan *png* **:** lalagyan ng pinggan, karaniwang gawa sa kawayan.

pa·ming·kî *png* [*pang+pingki*] **:** bato o metal na pinagkikiskis upang maipansindi.

pa·ming·kít *png Bot* **:** uri ng halamang matinik, ilahas, at tumutubo sa gilid ng daan.

pa·ming·kú·ngin *png Zoo* [*Mrw Sam Tau*] **:** balagbagan.

pa·mi·ngu·wá *png* [*Kap*] **:** malasakit.

pa·min·tá *png Bot* [*Esp pimienta*] **1:** baging (genus *Piper*) na may kumpol na bungang maliliit at maanghang **2:** tawag sa buto nito at karaniwang ipinantitimpla sa pagkain **:** PIMIYÉNTO.

pa·min·tón *png* [*Esp pimenton*] **:** mapula at lasang pamintang pulbos na ginagamit na pangkulay sa ulam.

pa·mi·ól *png Med* **:** pananakit ng buto ng tao na may sipilis.

pa·mí·tak *png* **:** binatog.

pa·mi·táw·gen *png Bot* [*Ilk*] **:** dangkalan.

pa·mi·tík *png* **1:** [*Bik Kap Seb Tag pang+pitik*] lubid na pampatnubay sa báka o kalabaw **2:** [*Bik War Tag*] baktaw.

pa·mí·tin *png Kol* [*pang+bitin*] **:** tagâ.

pa·mit·pít *png* [*pang+pitpit*] **1:** pampalasa, lalo na ang bawang na dinikdik nang bahagya bago iluto **2:** *Kar* piraso ng gabilya o kawayan sa palupo ng bubong **3:** *Kol* gawa-gawang dahilan o argumento.

pa·mit·wá *png* [*Kap*] **:** pagtatalo.

pam·mág·ba·gá *png Lit* [*Ilk*] **:** payo ng matatanda na binibigkas nang paawit o pahimig.

pam·má·ti *png* [*Ilk*] **:** paniniwala[1].

pam·mí·gat *png* [*Ilk*] **:** agahan.

pa·mo·mó·lan *png Bot* [*Mrw*] **:** halaman[2].

pa·mo·ók *png* **:** harápang pagtutunggali ng nag-aaway.

pa·mo·só·wan *png Ana* [*Mrw*] **:** binti.

pam·pa- *pnl* **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang "gamit para sa," *hal* pampatulog, pampasigla.

pam·pa·lóg *png* [*Pan*] **:** pagaspas[1].

pam·pám *png* [*Ilk Tag Ing pompon*] **:** puta[2].

pam·pa·ma·yan *png* [*Hil*] **:** albularyo.

pam·páng *png* [*Bik Kap Hil Seb War Tag*] **:** lupang nasa tabi ng ilog o tubig *var* pampángin *Cf* BAYBÁY, DALÁMPASÍGAN **:** BÁLAS, GÁTI, ÍLID, PÁNGBA, PÁSIG, PATÁLAN, RIVER BANK.

Pampanga (pam·páng·ga) *png* **:** lalawigan sa Gitnang Luzon ng Filipinas, Rehiyon III.

Pam·pang·gén·yo *png* **:** Kapampangan.

Pam·páng·go *png* **:** Kapampangan.

pam·pá·ngin *png* [*pampang+in*] **:** varyant ng **pampang**.

pám·pa·nó *png Zoo* **:** isda (family *Carangidae*) na maitim, kahugis ng sapsap ngunit malamán *var* pómpanó **:** DUHÁY.

pám·pas *png* [*Ing*] **:** malawak na damuhan sa timog America, lalo na sa Argentina.

pám·per *pnd* [*Ing*] **:** sundin ang layaw; alagaan o asikasuhin nang labis.

pám·pers *png* [*Ing*] **:** etiketa ng komersiyal na lampin.

pam·pe·yéng *png* [*Pan*] **:** iling.

pám·plet *png* [*Ing pamphlet*] **:** polyeto.

pam·pún *png* [*Ifu*] **:** pangkat ng mga tao *Cf* MADLÂ.

pam·pu·ré·no *png* : sa baklad, taling pumipigil sa pamalila ng pinto ng bangkulong.

pám·rang *png* [*Mrw*] : hikaw.

pa·mug·sô *png Lit, Mus* [*ST pang+bugso*] : koro ng awit sa kasal o pamamangka.

pa·mu·há·tan *png* [*pang+buhat+an*] **1:** bahagi ng liham na binubuo ng pook na pinanggalingan at petsa ng pagkakasulat : PANIBATÁN **2:** etimolohiya.

pa·muk·lán *pnd* [*pag+bukol+an*] : lumaki ang súso.

pa·mu·kó *png* [*pang+buko*] : hebilya ng sinturon.

pa·mu·la·là *png* [*Kap*] : manghâ; pagkamanghâ.

pa·mu·láng ngu·sò *png* [*pang + pula+ng nguso*] : lambat na pangmalalim at panghuli ng pulang susô o tunsoy.

pa·mu·lí·naw *png* : sa Bataan, uri ng panghuli ng isda.

pa·mu·li·ná·wen *png* [*Ilk pa+mulinaw + en*] **1:** *Mus* tradisyonal na awit sa panliligaw **2:** *Idy* púsong sintigas ng bato.

pa·mu·mú·hay *png* [*pang+bu+buhay*] : kalagayan o paraan ng paggugol sa búhay.

pa·mu·mú·tat *png Bot* : pagkakaroon ng bagong mga dahon sa halip na bulaklak at palatandaan na hindi magbubunga.

pa·mún *png* [*Kap*] : pahimakas.

pa·mú·nas *png* [*pang+punas*] : tela, papel, o iba pang bagay na ginagamit na pangkuskos, pampahid, o panlinis.

pa·mung·lô *png* [*ST*] : pangingitim ng laman sa palibot ng mata.

pa·mu·nô *png* [*pang+puno*] : pandagdag; pang-abono.

pá·mu·nu·án *png* [*pang+puno+an*] **1:** lupon o kapulungan ng mga pinunò **2:** *Mus* [*ST*] maliit na tambol o kauri na sarado ang magkabilang gilid.

pa·mu·pót *png* [*pang+pupot*] : mahigpit at panghuling singsing na isinusuot sa daliri upang hindi mahugot ang iba pang singsing na suot.

pa·mú·poy *png* [*pang+pupoy*] : tulos o poste ng bakod.

pa·mú·ran *png Kar* : maliliit na tilad ng kawayan na ginagamit na tuhugán ng pawid.

pa·mú·ri *png* [*Kap*] : hibo[1].

pá·mu·rú·lan *png Zoo* : usa.

pa·mu·són *png Med* [*pang+puson*] : sakít sa pantog.

pa·mus·pu·san *png* [*Iva*] : mga kasangkapan na ginagamit sa paggawa ng lubid.

pa·mu·sú·ran *png* [*Hil*] : sulok.

pa·mú·tat *png* [*Kap Tag pang+putat*] : pagkaing pampaalis ng suya *Cf* SUMSÚMAN, HIMÁGAS : DESSERT.

pa·mu·tí·tis *png* [*Hil*] : paglaki ng súso bilang tanda ng pagdadalaga.

pa·mú·wang *png* [*Mnd*] : galáng na gawa sa kabibe.

pan *png* [*Ing*] **1:** [*Esp*] tinapay **2:** mababaw, malanday, at metal na lalagyan na ginagamit sa pagpiprito, paghuhurno, paghuhugas, at iba pa **3:** tila bandeha na lalagyan at karaniwang bahagi ng kilohan **4:** alinman sa mga sarado o bukás na lalagyang ginagamit sa mga prosesong pang-industriya at pangmekanika **5:** lalagyan na salaan ng ginto o iba pang mamahaling metal na minina **6:** *Mit* sa malaking titik, sa sinaunang Greece, diyos ng kagubatan, pastulan, kawan, at mga tupa, karaniwang inilalarawan bilang tao na may sungay, tainga, at binti ng kambing.

pan- *pnl* **1:** varyant ng **pang-**, *hal* pandakót **2:** [*Ing*] pambuo ng pangngalan na nangangahulugang "lahat," *hal* pantelegraph.

pa·nà *png* [*Bik Kap Mrw Tag*] : busog at palaso.

pa·ná·ad *png* [*Hil Seb War*] : panata.

pa·na·bá *png* [*Ifu*] : kalagitnaan ng Hulyo hanggang kalagitnaan ng Agosto, simula ng tag-ulan.

pa·na·búd *png* [*Kap*] : itak.

pa·nab·yá·nan *png Kol* : malaking hungot *Cf* TABÒ.

panacea (pa·na·sí·ya) *png* [*Ing*] **1:** pangkalahatang lunas **2:** solusyon o remedyo sa anumang problema.

pa·ná·da *png* [*Esp*] : varyant ng **empanada**.

pa·na·dé·ro *png* [*Esp*] : tao na tagagawa ng tinapay, keyk, at iba pa, **pa·na·dé·ra** kung babae : BAKER[1].

pa·na·der·yá *png* [*Esp panaderia*] : pagawaan o tindahan ng tinapay, keyk, at iba pa : BAKERY.

pa·nád·yi *pnr* [*Iva*] : hulí.

pa·na·gál *png* [*pang+tagal*] **1:** paglalayag sa dagat nang salungat sa hangin **2:** inaasahang mga hirap o problema sa isasakatuparang gawain.

pa·na·ga·mí·ras *png* [*Ilk*] : bulatlat.

pa·na·ga·náp-sa·hól *png* : kahandaang tumulong o sumunod.

pa·na·gá·nas *png* : matataas na alon *Cf* DALÚYONG.

pa·na·gá·no *png* [*pang+taga+ano*] **1:** *Gra* aspekto ng pandiwa na ipinahihiwatig kung ipinalalagay ng tagapagsalita ang isang pahayag bilang isang katotohanan, utos, posibilidad, at iba pa : MOOD **2:** malasakit sa isang gawain o paglilingkod.

pa·nág-a·ráw *png* [*pang+tag+araw*] : anumang tumutukoy sa bagay, gawain, o pangyayaring nagaganap o nabubuhay tuwing tag-araw *Cf* PANÁGULÁN.

pa·na·gá·yat *png* [*Pan*] : gayuma[1].

pa·nag·bi·ág *png Lit* [*Ilo*] : korido.

pa·nag·dá·han *png Tro Lit* [*Hil*] : paanyaya upang masiyahan ang mga diyos at diyosa, karaniwang para sa mga salusalo.

pa·nag·dá·it *png* [*Seb*] : mabuting pagsasamahan o pagkakaunawaan; pagkakasundo.

pa·ná·gem *png* [*Ilk*] : masamang balak.

pa·nag·há·yan *png* [*Iva*] : paód.

pa·nag·hi·lì *png* : inggit *var* pananaghilì – *pnr* **ma·pa·nag·hi·lì**.

pa·nag·hóy *png* [*pang+taghoy*] : mahabang taghoy : BAKHÒ[2], DALÓM.

pa·na·gi·dá·ton *png* [*Ilk*] : hayin.

pa·na·gím·pan *png* : serye o pangkat ng mga panaginip.

pa·na·gí·nip *png* **1:** serye ng pag-iisip, hulagway, o damdamin na lumilitaw habang natutulog : BÚNGANTULÓG, DÁMGO, KÓGIP, INÓP, PANÍNAP, PANGITURÓGAN, TAGAÍNUP, TAGÍNEP **2:** *Sik* siksik, malawig, masagisag, o nabaluktot na mga hulagway ng alaala, o di-malay, karaniwang nararanasan sa pagtulog o kung wala sa sarili *Cf* PANGÁRAP – *pnd* **pa·na·gi·ní·pan, ma·na·gí·nip**.

pa·na·gi·pús *pnr* : tumutukoy sa kahoy na nagliliyab at nagiging abo.

pa·ná·git *png Bot* [*Seb*] : malaatis.

pa·nag·kó *png* [*ST*] : pagkakataong makaganti.

pa·nag·rú·ting *png* [*Ilk*] : putok[3].

pa·nag·sa·gá·ba *png* [*Ilk*] : hirap[2].

pa·nag·tú·lid *png* [*Ilk*] : gúlong[1].

pa·nág-u·lán *png* [*pang+tag+ulan*] : anumang tumutukoy sa bagay, gawain, o pangyayaring nagaganap o nabubuhay tuwing tag-ulan *Cf* PANÁGARÁW.

pa·na·gu·lót *png* [*ST*] : maliit na bola na gawa sa kristal o puting bato *Cf* BOLÍTA.

pa·na·gu·rî *png Gra* [*pang+taguri*] : bahagi ng pangungusap na binubuo ng mga salita na nagpapahayag hinggil sa simuno ng isang sugnay o pangungusap : PREDICATE.

pa·na·gu·sí·law *png* [*pang+tago+silaw*] : anumang naglililim sa mga mata laban sa matinding sinag.

pa·nag·yá·man *png* [*Ilk*] : pasalamat.

pa·na·hà *png* : anumang inilalaan para sa isang bagay o layunin.

pa·na·hón *png* [*Bik Hil Mag Seb Tag War*] **1:** ang sistema ng mga pagkakasunod-sunod ng relasyon ng anumang bagay o pangyayari sa iba, gaya ng nakaraan, pangkasalukuyan, at panghinaharap; ang haba o tagal na ipinalalagay na kasama ng kasalukuyang búhay, gaya ng kaibahan ng búhay mula sa darating at sa búhay na walang hanggan : BATTÁWAY, CYCLE, DAY[2], MÁTEY, PANAWÉN, PERIOD[2], TIME **2:** isa sa apat na panahon ng taon na nagsisimula sa equinox o solstice batay sa astronomiya, ngunit nagsisimula naman sa magkaibang petsa sa magkaibang klima batay sa heograpiya : PERIOD **3:** ang malaking interval ng oras na napakahalaga sa búhay ng tao : SEASON **4: a** ang kalagayan ng atmospera na may kaugnayan sa hangin, temperatura, lambong, halumigmig, presyur, at iba pa : WEATHER **b:** malakas na hangin o bagyo o magkasamang malakas na hangin at bagyo : WEATHER **5: a** bahagi ng taon na inilalarawan ng partikular na kondisyon ng panahon[4], temperatura, at iba pa : SEASON **b** panahon ng kasaganaan : SEASON.

pa·na·hót *png* : maliit na martilyo; pamukpok.

pá·na·hú·nan *png Gra* [*panahon+an*] : panahong ipinangyayari ng gawaing ipinahahayag ng pandiwang pangkasalukuyan, pangnagdaan, at panghinaharap.

pa·na·kíp-bú·tas *png* [*pang+takip-butas*] : kapalit o kahalili sa isang pananagutan o gawain.

pa·nak·lá *png Bot* : digkít.

pa·nak·láy *png* [*Pan pang+saklay*] : baras.

pa·nak·lá·yan *png* [*pang+saklay+an*] : guwarnisyon.

pa·nak·lít *png Agr* [*pang+saklit*] : kasangkapang pantaboy o panghuli ng ibon, yari sa kawayang may lambat sa isang dulo.

pa·nak·lóng *png* [*pang+saklong*] : bantas ( ) na ginagamit upang ibukod ang salita, parirala, sugnay, pangungusap at katulad na nagpapaliwanag sa isang kaisipan : PARÉNTESÍS, PARENTHESIS.

pa·nák·mol *png* [*War*] : habhab.

pa·ná·kot-u·wák *png* [*pang+takot-uwak*] : balyan.

pa·nak·sán *png* [*Seb*] : mangkok.

pá·nal *png* [*Esp*] : pukyutan.

pa·na·là *png* [*pang+sala*] : salaán.

pa·na·la·gá·dan *png* [*Mrw*] **1:** bandehadong gawa sa tanso **2:** *Agr* malaking lusóng na gawa sa kahoy at may hawakang pinalamutian.

pa·na·lá·gan *png Kar* [*Bik*] : tahilan.

pa·na·lá·ngin *png* [*pang+dalangin*] : dalangin.

pa·na·la·yá·pen *png Bot* [*Ilk*] : ginggíng[1].

pa·nál·gan *png* **1:** *Ark* [*Hil*] palapag ng gusali o bahay **2:** *Kar* [*Bik*] barakilan.

pa·na·lì *png* [*pang+tali*] **1:** lapat na kawayan na pantali **2:** anumang gamit sa pagtatali.

pa·ná·lig *png* [*pang+salig*] : tiwala; kumpiyansa *var* pananálig – *pnd* **pa·na·lí·gan, ma·ná·lig**.

pa·na·lí·kop *png* : talakop na panghuli ng tulingan : SINSÓRONG PANALÍKOP.

pa·na·lí·pod *png* [*Hil*] : malasakit.

pa·na·li·tâ *png* [*pang+salita*] **1:** talumpati o pahayag **2:** paraan ng pagbigkas o paggamit ng mga salita *var* pananalitâ.

pa·na·lí·tik *png* [*Mag*] : ambon.

pa·ná·lo *png* [*pang+talo*] **1:** tagumpay o pagwawagi sa laro, paligsahan, sugal, at iba pa **2:** salaping natamo sa naturang pagwawagi, lalo na sa sugal : WINNING **3:** ang nagwagi : DAÓG, NANGGANA – *pnd* **pa·na·lú·nin, i·pa·ná·lo**.

pa·ná·lod *png* [*Bik Hil*] : sahod.

pa·na·lú·tog *png Tro* [*Hil*] : ritwal upang mailayo ang kabahayan sa masasamang espiritu.

pa·nam·bíl *png* [*pang+tambil*] **1:** tabing; biyombo *Cf* KANSÉL **2:** *Ark* síbi.

pa·nam·bí·tan *png* [*Bik Tag pang+sambit+an*] **1:** pagsusumamo; pagmamakaawa **2:** *Lit* tinig paitaas mula sa isang may mababang katayuan, gaya sa tinig ng panalangin at harana *Cf* PATALASTÁS.

pa·nam·bláy *png* [*pang+tamblay*] : pagkukunwaring pagod.

pa·nam·bô *png* [*ST*] : gintong nagtataglay ng 20 kilates *var* panangbô.

pan a·me·ri·ká·no *png* [*Esp pan americano*] : uri ng tinapay na tila unan ang hugis : PÁNDIÚNAN.

pa·na·nag·hi·lì *png* [*pa+na+naghili*] : varyant ng **panaghili**.

pa·na·na·gú·tan *png* [*pang+sagot+an*] : tungkuling magtuos at maglinaw hinggil sa isang gampaning pinangasiwan o hinawakan : DEBT[2], RESPÓNSABILIDÁD, RESPONSIBILITY.

pá·na·ná·lig *png* [*pang+pa+salig*] : varyant ng **panalig**.

pa·na·na·li·tâ *png* [*pag+sa+salita*] : varyant ng **panalita**.

pa·na·na·mít *png* [*pag+da+damit*] : bihis[2].

pa·ná·nap *png* [*Mrw*] : gapang.

pa·ná·na·pát *png* [*pag+ta+tapat*] : pagawit o pagtugtog sa tapat ng isang bahay, karaniwan upang manghingi ng limos.

pa·na·na·pá·tan *png Tro* [*pang+ta+tapat+an*] : pagsasadula ng paghahanap ng masisilungan nina Birheng Maria at San Jose at ginaganap sa lansangan bago sumapit ang Pasko, karaniwang nagtatapos sa oras ng misa para sa Pasko.

pa·na·na·rám *png* [*War*] : balak; pagbabalak; hangad o layon.

pa·na·na·ti·lì *png* [*pag+pa+natili*] **1:** pagtigil sa kinaroroonan : PAMAMALAGÌ **2:** pagpapatuloy sa isang kalagayan : PAMAMALAGÌ **3:** hindi pagkaalís o pagkapawi : PAMAMALAGÌ.

pa·nan-aw *png* [*Hil Seb*] : paningin[1].

pa·na·náw *png* [*pang+tanaw*] : paraan ng pagtingin sa isang bagay o pangyayari : PÚNTO DE BÍSTA.

pa·na·ná·wag *png* [*Pan pang+tawag*] : palayaw.

pa·nan·dâ *png* [*pang+tanda*] **1:** *Gra* bantas **2:** marker, gaya ng lapida, muhon, signpost, at katulad.

pa·na·ngá·han *png Zoo* [*pang+sanga+han*] : usang bago pa lamang tinutubuan ng sungay.

pa·na·ngán *png* [*Pan pang+akán*] **1:** pagkain **2:** háin.

pa·na·ngan *png* [*Mrw*] : pares ng tablang may ukit na dragon at may okir.

pa·nang·bô *png* : varyant ng **panambo**.

pa·náng·lit *pnb* [*Seb War*] : sakali.

pa·nang·lí·tan *png* **1:** *Lit* mataling-hagang pagpapahayag ng katotohanan **2:** *Zoo* [*Seb*] ahas-tubig na gahita ang lápad, humahaba nang mahigit isang dipa, may pangil na tila kawil, at nananahan sa tangrib.

pa·na·ním *png Agr* [*pang+tanim*] : mga punla na itinanim.

pa·na·nóng *png Gra* [*pang+tanong*] **1:** salita o anyo ng pangungusap na nagtatanong o nag-uusisa : INTERROGATIVE SENTENCE **2:** bantas na pananong (?) : QUESTION MARK.

pa·na·nóng *pnr* : tumutukoy sa salita o pahayag na nagtatanong.

pa·ná·o *pnr Gra* [*pang+tao*] **1:** hinggil sa panghalip na tumutukoy sa tao **2:** personal[3].

pa·ná·og *png* [*Hil Tag*] : pagbabâ sa pamamagitan ng hagdan o katulad – *pnd* **mág·pa·ná·og, pu·ma·ná·og, i·pa·ná·og, ma·ná·og**.

pa·ná·pa·rá·han *png Bot* : tabang-bayawak.

pa·náp·ton *png* **1:** [*War*] tela **2:** [*Seb*] damit.

pa·na·rí·pu *png* [*Mrw*] : balahibo.

pá·nas *png Zoo* **1:** [*Kap*] langgam **2:** apanas.

pa·nás *png* **1:** *Med* varyant ng **manas** **2:** [*Bik*] tulis.

pa·ná·sang *png Kar* [*Mrw*] : paet.

pa·na·si·là *png* : pag-upô nang nakasalampak at nakaekis ang magkabilang binti *Cf* LUPAGÎ.

pa·nas·tán *png* [*ST*] **1:** palanggana **2:** batya.

pá·nat *png* : silo o bitag sa ibon.

pa·nát *pnr* **1:** lanta; hindi sariwa **2:** *Kol* kulubot **3:** *Alp* matanda.

pa·ná·ta, pa·na·tà *png* [*Bik Kap Tag*] : matapat o mataimtim na pangako o debosyon *Cf* SUMPÂ : DEBOSYÓN, DEVOTION, NADÍYAR, PANÁAD, PANUGÂ, TABBÁ.

pa·ná·tag *pnr* : payapa.

pa·na·ta·gán *png* : maliit na bumbong ng kawayan, ginagamit na sisidlan ng ikmo.

pa·na·téng *png* [*Ilk Pan*] : sipon[1].

pa·ná·ti·kó *png* [*Esp fanatico*] **1:** bulag na tagasunod : FANATIC **2:** kasapi ng isang kulto : FANATIC.

pa·na·tí·li *pnd* **pa·na·ti·lí·hin, i·pa·na·tí·li, ma·na·tí·li** : ipagpatuloy ang umiiral na kalagayan; pamalagiin.

pa·na·ú·han *png Gra* [*pang+tao+han*] : alinman sa tatlong uri ng mga panghalip panao na tumutukoy sa tagapagsalita, kinakausap, o pinag-uusapan : PERSÓNA[3].

pa·na·ú·hin *png* [*pang+tao+hin*] : tao na gumugol ng panahon sa bahay ng iba o para sa isang pagtitipon : ABÁNTO, BISÍTA[4], DINÁPIT, GUEST, MANGANA, SANGAÍLI, SANGKAÍLI.

pán-aw *png Bot* [*Ilk*] : kugon na ginagamit na atip.

pá·naw *pnd* **pu·má·naw, pa·ná·wan** **1:** [*Ilk Tag*] umalis; yumao **2:** [*Seb Tag*] mamatay.

pa·ná·wan *png* [*Ilk*] : ubaya.

pa·ná·wen *png* [*Ilk*] : panahon[1].

Pa·náy *png* : isa sa mga pulo sa Iloilo, sa Rehiyon VI.

pa·náy *png* **1:** uri ng kendi **2:** uri ng banga **3:** [*Iva*] pinggan.

pa·náy *pnr, pnb* [*Ilk Tag*] **1:** puro[1] **2:** madalas.

pa·na·ya *png* [*Buk*] **1:** tsalekong may palamang kapok **2:** paldang pangibabaw sa pantalon ng lalaki.

pa·na·yám *png* **1:** lektura **2:** interbiyu **3:** kumperensiya[1].

Pa·na·yá·no *png* : Hiligaynon.

pa·na·ya·wa·na *png* [*Ifu*] : ritwal sa paglilibing.

pan·ba·las·bás *png* [*Pan*] : hawan[2].

pan·bá·rik *png* [*Pan*] : hagot.

pancake (pán·keyk) *png* [*Ing*] : pankeyk.

pancreas (páng·kri·yás) *png Ana* [*Ing*] : lapáy.

pán·da *png Zoo* [*Ing*] : mammal (*Ailuropoda melanoleuca*) na karniboro, kahawig ng maliit na osó, at may itim at puting balahibo.

pan·dák *pnr* [*Kap Pan Seb Tag War*] : kulang sa taas *var* pandék *Cf* MAIKLÎ : PENGGÉK, PUGÓD, PUNGGÎ[1], PUNGGÓK[2], PUTÓT[1].

Pán·da·ká·ki *png Mit* [*Hil*] : tagapagligtas ng mga karapat-dapat upang bigyan ng magandang kapalaran.

pán·da·ká·ki *png Bot* [*Kap Hil Ilk Tag*] : palumpong (*Tabernaemontana pandacaqui*) na karaniwang makakapal ang tubò sa mababang pook, at tumataas nang 1-4 m : KAMPÚPOT[2], HALIBUTBÓT.

pan·da·ká·king-tsí·na *png Bot* [*pandakaki+ng-Tsina*] : palumpong (*Tabernaemontana divaricata*) na may mga pares na puti at mabangong bulaklak.

pan·da·kót *png* [*pang+dakot*] : daspan.

pan·da·lák *png* [*Mag*] : banderitas.

pan·da·má *png* [*pang+dama*] : ang kakayahan o katangian, gaya ng paningin, pandinig, pang-amoy, panlasa, o pansalat, na ginagamit ng tao o hayop sa pagkilala sa mga panlabas na estimulo : PAKIRAMDÁM[1], SENSE[1].

pan·dán *png Bot* [*Hil Seb Tag*] : halaman (*Pandanus tectorius*) na tuwid ang sanga, mahahaba at malago ang dahong kumpol *var* padán : BÁROY, GÁ-AD, PANHÁKAD.

Pan·da·nan *png Heo* : isa sa mga pulo sa Palawan.

pan·dang·gé·ra *png Say* [*Esp fandanguera*] : babaeng sumasayaw ng pandanggo, **pan·dang·gé·ro** kung lalaki.

pan·dáng·go *png Say* [*Esp fandango*] : pandalawahang sayaw na masigla : FANDANGO.

pan·dán-ma·ba·ngó *png Bot* : yerba (*Pandanus amaryllifolius*) na maliit, tila roseta na makintab, at lunti ang dahon.

pandanus (pan·déy·nus) *png Bot* [*Ing*] : anumang halaman (genus *Pandanus*) na pilipit ang tangkay at hugis apa ang bunga.

pan·da·pá·ti *png* [*ST*] : regalo; kaloob.

pan·da·rás *png* [*Ilk pang+daras*] : asarol.

pan·dá·san *png* [*pang+dasa+an*] : gadgaran.

pan·dát *pnr* : siksik; hapit.

pan·dáw *pnd* **pu·man·dáw, pan·da·wín, i·pan·dáw** : dumalaw sa pangisdaan at kumuha ng huli.

pan·dáy *png* : tao na gumagawa ng mga itak, palakol, at mga bagay na yari sa metal : GUMANAN, SMITH.

pan·dék *pnr* [*Ilk Pan*] : varyant ng **pandak**.

pandemonium (pán·di·mó·ni·yúm) *png* [*Ing*] : labis-labis na ingay at kaguluhan.

pan·déng *png* [*Ilk*] : patayong kahoy na kinakabitan ng tangbaw at nakakabit sa angkod ng araro.

pan·de·ré·tas *png Mus* [*Esp pandereta+s*] : tamburin.

pán·de·sál *png* [*Esp pan de sal*] : tinapay na hugis patatas, karaniwang maliit, at kinakain sa almusal o meryenda.

pan·dín *png Bot* [*Iba Ilk Tag*] : dasá.

pán·di·pán·di *png* : maliit na banderitas.

pan·di·wà *png Gra* [*pang+diwa*] : bahagi ng pananalita na binubuo ng mga salitáng nagpapahiwatig ng kilos o gawa : BÉRBO[2], VERB.

pan·di·wà *pnr* [*pang+diwa*] : pangkaisipan; pang-isip.

pan·dí·wang ka·ta·wá·nin *png Gra* [*pandiwa+na katawan+in*] : anyo ng pandiwa na hindi nangangailangan ng tuwirang layon upang mabuo ang kahulugan : INTRANSITIVE VERB.

pan·dí·wang pa·li·pát *png* [*pandiwa+na pa+lipat*] : anyo ng pandiwa na nangangailangan ng tuwirang layon upang mabuo ang kahulugan : TRANSITIVE VERB.

pan·dí·wang pa·nga·wíng *png Gra* [*pandiwa+na pang+kawing*] : pandiwang nag-uugnay sa simuno at panaguri; pandiwang pantulong : LINKING VERB.

pan·dí·wang pa·wa·tás *png Gra* [*pandiwa+na pawatas*] **1:** pandiwa na walang pagtukoy sa paksa, panauhan, at iba pa : INFINITIVE VERB **2:** payak o simpleng anyo ng pandiwa : INFINITIVE VERB.

pan·di·wa·rì *png, pnr Gra* [*pandiwa+wari*] : salita na karaniwang pangngalan ngunit hango sa pandiwa, *hal* maging, man, kayâ : PARTICIPLE, PARTISÍPYO.

pan·dóng *png* [*Bik Hil Pan Seb Tag War*] **1:** takip o taklob sa ulo, karaniwang tela, papel, o katulad, na nagsisilbing pananggalang sa araw o ulan : DALONGDÓNG, KÚDONG, PUDÓNG, PURÓNG[2] **2:** [*Bik*] payong **3:** [*Ilk*] belo *var* pindóng **4:** [*Hil*] kasangkapang panlilim sa ilaw para isangga o ituon ang sinag nito sa isang partikular na pook – *pnd* **mag·pan·dóng, pan·du·ngín, pan·du·ngán**.

pan·dóng-á·has *png Bot* : kabutengahas.

pan·dóng-ta·i·ngá *png Ana* : kartilago ng tainga.

Pan·dó·ra *png Mit* [*Gre*] : unang babaeng mortal na ginawa ni Hephaestus at ipinadala sa lupa na may daladalang kahon ng lahat ng kasamaan.

Pan·do·ra's box (pan·dó·ras baks) *png Mit* [*Ing*] : kahon na pinagtipunan ng lahat ng kasamaan na maaaring sumira sa sangkatauhan, ipinagkatiwala kay Pandora at natukso namang buksan ng huli, kaya kumalat ang kasamaan sa daigdig.

pan·dót *png* [*ST*] : pista na tumatagal nang apat na araw at karaniwang ginaganap sa tahanan ng isang mahalagang tao.

pan·dót *pnr Kol* : kiri; hitad.

pan·du-pan·du·páng *png* [*Mag*] : biro[1].

pa·né·ga *png* [*Esp*] : súkat para sa mga buto at butil.

pá·nel *png* [*Ing*] **1:** parisukat na bahagi ng isang rabaw **2:** pohas; dahon **3:** bandeha **4:** pangkat ng mga tao na tinipon para sa isang layunin **5:** lupon ng hurado.

panelling (pá·ne·líng) *png* [*Ing*] **1:** tabla o anumang materyales na ginagawang panel[1] **2:** rabaw ng mga panel, karaniwang tablang may inukit o makulay na disenyo.

panellist (pá·ne·líst) *png* [*Ing*] : kasapi ng panel.

panettone (pá·ni·tó·ni) *png* [*Ita*] : tinapay na gawa sa itlog, pinatuyong prutas, at mantekilya.

pang- *pnl* : pambuo ng pangngalan o pang-uri na nangangahulugang kasangkapan o gámit, *hal* pang-ipit *var* pan-, pam-.

pa·ngá *png* **1:** *Ana* [*Bik Kap Tag*] balangkas ng bunganga ng mga vertebrâte na binubuo ng mabuto o makartilagong estruktura : APAPÁNGIG, PANGÁL[2], PANGITEGAN, SAG-ANG, SALÁNG, SÍHANG[1], SONGO **2:** [*Bik*] balangkas ng bangka **3:** [*Hil Seb*] kawit sa sungkit **4:** [*Iba*] sanga.

pang-á·bay *png Gra* [*pang+abay*] : salita o parirala na nagtuturing sa katangian ng isa pang salita o pangkat ng mga salita, lalo na ng pandiwa, pang-uri, o kapuwa pang-abay, at nagpapahayag ng ugnayan sa pook, panahon, paraan, sanhi, antas, at katulad : ADVERB.

pa·nga·dî *png* [*Kap*] : dasal; panalangin.

pa·nga·di·tan *png* [*Iva*] : silangan.

pa·ngad·yì *png* [*Bik*] : dasal; panalangin.

pa·ngag·dán *png* [*Ilk*] : hanging habagat.

pang-ag·dón *png* : pansamantalang paggamit ng isang bagay habang naghihintay ng panibago.

pa·nga·hás *pnr* [*Hil Tag*] : walang takot; mapanghimasok : DARING[2], PALANGHÁG – *pnd* **ma·nga·hás, pa·nga·ha·sán, i·pa·nga·hás**.

pa·ngák *pnr* [*War*] : pango.

pa·nga·kò *png* [*Bik Hil Tag pang+ako*] : pahayag na tumitiyak sa pagtupad o hindi pagtupad ng isang bagay *Cf* PANÁTA, DEBOSYÓN, SUMPÂ : PLEDGE, PROMISE – *pnd* **ma·nga·kò, pa·nga·kú·an, pa·nga·kú·in, i·pa·nga·kò**.

páng-al *png* : pag-ipit sa pamamagitan ng mga ngipin.

pang-ál *png* **1:** pagkagat sa malaking piraso ng pagkain, gaya ng crispy pata **2:** *Ana* [*Pan*] panga.

pá·ngal *pnr* [*Kap Tag*] : mapurol; hindi matalas.

pa·ngál *pnr* [*Hil*] : pangit.

pa·ngá·lan *png* [*pang+ngalan*] : salita o kombinasyon ng mga salitang ginagamit sa pagtawag o pagtukoy sa tao, pook, o bagay *Cf* BANSÁG, PALÁYAW, TÁWAG : LAGYÛ, NAME[1], NGÁLAN, NÓMBRE – *pnd* **mag·pa·ngá·lan, pa·nga·lá·nan, i·pa·ngá·lan**.

pa·nga·lá·ngan *png Bot* [*Hil Seb Tag*] : tambalosa.

pa·nga·lá·wan *png* : komunyon.

pa·nga·lá·wat *png* [*Hil Seb*] : komunyon.

pa·ngá·lay *png* [*Tau*] : sayaw bilang papuri sa mga bisita, kamag-anak, at kaibigan.

pa·nga·li·yad *png* [*Mnb*] : ritwal ng panliligaw.

pa·nga·lu·bay·báy *png* [*pang+alu+baybay*] : pamamangka o paglalayag nang malapit sa baybaying dagat.

pa·nga·mán *pnr* : hinggil sa ugnayan ng dalawang tao bunga ng muling pag-aasawa ng ina o ama, karaniwang itinatambal sa isa pang salita, *hal* amáng-pangamán,ináng-pangamán : STEPMOTHER, STEPFATHER.

pa·nga·ma·yang *png* [*Mnb*] : pinakapinunò sa pamayanan.

pa·ngam·bá *png* **1:** takot; pagkatakot **2:** pagdududa; pag-aalinlangan – *pnd* **pa·ngam·ba·hán, ma·ngam·bá, i·pa·ngam·bá**.

pang-a·móy *png* : isa sa limang pandama na ginagamit sa pag-alam ng amoy o anumang katulad sa pamamagitan ng ilong : IGSISÍMHOT, PAGPÁRONG, PAKAANGÓB, PAMÁWU, PANIMAHÒ, PANGÁNGOT.

pa·ngam·póng *png* [*Mrw pang+kampong*] : sistema ng pangangasiwa sa isang teritoryo o pangkat ng mga tao.

pá·ngan *png* : balong.

pa·ngá·nay *png* [*Hil Mrw Seb Tag*] : unang anak ng mag-asawa at pinakamatanda sa lahat ng anak : ÉLDEST, FIRST-BORN, INAÓNA, MATUWÁ, PANGULÓAN, PÁPAW[1], SUBÁNG, SUHÁG.

pa·ngán-ga *png* [*Iva*] : hirap[2].

pa·ngá·nga·lu·lu·wá *png Mus Lit* [*pang+ka+kaluluwa*] **1:** pananapatan sa bisperas ng Todos los Santos, inaawitan ng nananapatan ang nasa tahanan upang kunwa'y maawa sa kanila na mga kaluluwang naligaw mula sa purgatoryo **2:** awit na ginagamit sa pananapatan.

pa·ngá·nga·lum·ba·bà *png* [*pag+ka+ka+salo+ng+baba*] : pagsalo sa babà sa pamamagitan ng palad o nakatikom na daliri, karaniwan kung nakaupo.

pa·nga·nga·nák *png* [*pang+ka+anak*] : paglalabas ng sanggol mula sa sinapupunan.

pa·nga·ngan·dí *png* [*pang+ka+kandi*] : pagtukoy sa babaeng hayop na nasa kondisyong makipagtalik.

pa·nga·nga·ní·no *png* [*pag+ka+ka+anino*] **1:** *Sik* matinding pagkadama ng kababaan sa sarili at nakikilala sa labis na pananahimik o pagkaagresibo : INFERIORITY COMPLEX **2:** kakulangan ng pagpapahalaga o tiwala sa sarili : INFERIORITY COMPLEX.

pa·nga·ngá·pin *png* [*Mrw*] : pasintabi.

pa·nga·nga·rì *png* [*pang+ka+ari*] **1:** kalagayan ng pagiging may-ari ng isang bagay : OWNERSHIP **2:** *Bat* legal na karapatan sa isang bagay : OWNERSHIP.

pa·ngá·nga·ta·wán *png* [*pang+ka+katawan*] : pisikal na estruktura o kabuuan ng isang tao : PHYSIQUE.

pa·nga·ngat·wí·ran *png* [*pag+ka+katwiran*] : paraan o metodo ng pagbuo ng katwiran.

pa·ngá·ngot *png* [*Ilk*] : pang-amoy.

pa·ngá·nib *png* [*Kap Tag*] : anumang maaaring magdulot ng kapahamakan, pinsala, o sakuna : DANGER, HÁZARD, KAATÁPAN, KATALAGMAN, PÉGGAD, PELÍGRO, PÉRIL, SIKSÂ – *pnd* **pa·nga·ní·ban, ma·ngá·nib, i·pa·ngá·nib**.

pa·nga·nó·rin *png* : himpapawid.

pa·nga·nú·ang *png* [*ST*] : sibat.

pa·ngan·ya·yà *png* [*pang+anyayà*] : anumang nagiging sanhi ng kapinsalaan o kapahamakan sa isang tao o bagay – *pnd* **ma·pa·ngan·ya·yà, i·pa·ngan·ya·yà**.

pa·ngá·pol *png* [*ST*] : aliping babae na ginawang kaapid.

pa·nga·pú *png* [*Ifu*] : angkan.

pa·nga·ra·bí·i *png* [*Ilk*] : hapon[1].

pa·ngá·rap *png* **1:** lunggating magtagumpay : AMBISYÓN, AMBITION, ASPIRASYÓN, PARMATA **2:** masidhing lunggati sa katanyagan, kapangyarihan, o posisyon : AMBISYÓN, AMBITION, ASPIRASYÓN, PARMATA **3:** malalim na panaginip – *pnd* **ma·ngá·rap, pa·nga·rá·pin**.

pang-a·rók *png* [*pang+arok*] : kasangkapang sumusukat sa lalim ng tubig.

pa·ngá·rot *png* [*Pan*] : pirot.

pa·ngás *png* **1:** [*ST*] kini-kinita **2:** [*Iba Ilk*] hambog.

Pangasinan (páng·ga·si·nán) *png* : lalawigan sa hilagang-kanluran ng Filipinas, Rehiyon I.

pá·nga·si·wa·án *png* [*pang+asiwa+an*] : administrasyon.

pang-at *png* [*Kal*] : tagapamagitan sa anumang magkatunggaling pangkat *var* papang-at.

pa·nga·ta·hú·an *png* [*pag+ka+taho+an*] : pangitain[1].

pa·nga·tî *png* [*pang+kati*] : pain.

pa·ngat·níg *png Gra* [*pang+katnig*] : salita na ginagamit upang pagdugtungin ang mga sugnay, parirala, pangungusap, o salita, *hal* at, saká : CONJUNCTION[1].

pá·ngaw *png* **1:** anumang bagay na maaaring pumigil sa galaw ng paa o kamay, tulad ng posas *Cf* TANIKALÂ **2:** kalso[1] – *pnd* **mag·pá·ngaw, pa·ngá·wan**.

pa·ngá·wan *png* [*pangaw+an*] **1:** bilangguan sa ilalim ng lupa : DUNGEON **2:** [*ST*] kulungang kahoy para sa menor de edad na kriminal, at ginagamit sa pagtatanghal ng kriminal sa publiko.

pa·nga·wíl *png* [*Hil Tag pang+kawil*] : bingwit.

pa·ngáw·kaw *png* [*Hil Seb War*] : umit.

pa·nga·wól *png Ana* : likod ng bao ng ulo.

pa·ngá·yaw *png* [*Seb*] : mangingisda.

páng·ba *png* [*Mrw*] : pampang.

pang·dém *png* [*Pan*] : hapunan.

pá·ngen *png Bot* [*Ilk*] : langkay o kumpol ng mga bunga sa sanga.

pang·gâ *png* [*Seb*] : varyant ng **palangga**.

pang·gá·ak *png* : matinis na sigaw o hiyaw.

pang·gá·ar *png* : matinis na tunog na nalilikha ng tao o hayop mula sa malayong pook *Cf* ATÚNGAL.

pang·gad·gád *png* [*pang+gadgad*] : pangkayod.

pang·gá·ga·gád *png Lit* [*pang+ga+gagad*] : panggagaya na may halong pagpapatawa o may layuning uyamin ang ginagaya : PARÓDYA, PARODY.

páng·ga·gá·ya *png* [*pang+ga+gaya*] **1:** anumang pagkopya ng kilos na nagpapakita ng pagtulad sa isang idea o bagay *Cf* PLAHIYO, PLAGIARISM **2:** pagsisikap na matularan ang isang bagay o kilos **3:** *Lit Sin* sa estetikang Aristotelian, karapat-dapat na representasyon ng isang bagay o kilos : IMITASYÓN[1], IMITATION.

pang·gá·i *png* [*Mag*] : sabog.

pang·gál *png* [*Ilk*] : kapirasong kawayan o kahoy na inilalagay sa sungay o ulo ng hayop upang hindi mapasuot o mapunta kung saan-saan.

pang·gáng *png* : pag-iihaw o pagtotosta hanggang lumutong.

pang·gáp *pnd* **mag·pang·gáp, pag·pang·ga·pín, pag·pang·ga·pán** : magkunwari upang magpasikat o manloko.

pang·gás *png* : pagpapaamo sa tandang sa pamamagitan ng paghimas sa katawan nito *Cf* HÁGOD, HAPLÓS – *pnd* **mag·pang·gás, pang·ga·sín**.

pang·ga·sì *png* : salabat.

Páng·ga·si·nén·se *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa hilaga ng bulubundukin ng Zambales at kanluran ng Dagat China **2:** ang wika ng mga taga-Pangasinan.

pang·gáy *png* [*Mag*] : sábog.

pang·gi·gi·pus·pós *png* [*pang+gi+gi puspos*] : panlulumo o panlalambot, karaniwang bunga ng panganganino o pagkasira ng loob.

pang·go·lín *png Zoo* : balintong.

pang·hál *pnr* **1:** tumutukoy sa pagkaing lumamig : KILABBÁN **2:** napagod o nainip sa matagal na paghihintay.

pang·ha·líp *png Gra* [*pang+halip*] : bahagi ng pananalitang binubuo ng mga salitang ginagamit na panghalili sa mga pangngalan, *hal* kami, ako, siya : PRONÓMBRE, PRONOUN.

pang·hí *png* : amoy ng ihi *Cf* PÁLOT : ANGSÉG, ÁNGSO, BALÉNG, BAYÚOT, PÁNSOT, PÁR-AT.

pang·hi·hi·na·ngáy *png* [*pang+hi+hing+tangay*] : pag-akit sa pamamagitan ng balani.

pang·hi·hi·ni·ngá *png* [*pang+hi+hing+tinga*] : pagtatanggal ng tinga.

pang·hí·hip *png* [*pang+hihip*] : maikling kawayang túbo na ginagamit sa pagpapasiklab ng apoy o pagpapabaga sa kalan.

pá·ngi *png Ana* [*Iba*] : pisngi[1].

pa·ngì *png Bot* [*Bik*] : malanangka.

pa·ngí·ki *png Med* : panginginig; pangangatal.

pá·ngil *png Zoo* **1:** isa sa mahahaba at matutulis na ngipin ng makamandag na ahas **2:** isa sa apat na matutulis na ngipin, higit na nakikita sa mga aso, at may isa ang bawat magkabilang gilid ng panga : BÁNGKIL, FANG, PANIGBÍ.

pa·ngi·lán *png Zoo* : pagil.

pa·ngim·pér *png* [*Pan*] : pagtitipid.

pa·ngi·ngí·kil *png* [*pang+ki+kikil*] : ilegal at puwersahang paghingi ng salapi at ibang pag-aari : EKSTÓRSIYON.

pa·ngí·nog *png* [*Seb*] : himig[1].

Pa·ngi·no·ón *png* : Hesus.

pa·ngi·no·ón *png* [*pang+poon*] **1:** tao na makapangyarihan; namumunò : AGÁLON, LORD[1], MASTAL, MÁSTER, PEGKÁMAL, YÁPU **2:** sa sistemang feudal, tao na may kapangyarihan o nagmamay-ari ng malawak na lupain *Cf* AMO : LORD[1], MÁSTER.

pa·ngí·pa *png* : pagnanasa.

pa·ngí·riw *png* [*Seb*] : umit.

pa·ngis *png* [*Bon*] : dormitoryo para sa mga bátang babae.

pá·ngis *pnr* [*Ilk Pan*] : wala ang kapares.

pa·ngis·ná·wa *png* [*Kap*] : hininga.

pá·ngit *pnr* [*Bik Tag*] **1:** hindi maganda; masama ang itsura **2:** hindi kaakit-akit o hindi kalugod-lugod sa paningin : LÁAD[2], MAOT, PANGÁL, UGLY – *pnd* **mág·pa·pá·ngit, pa·pa·ngí·tin, pu·má·ngit**.

páng-it *pnr* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** kagat-kagat ng mga ngipin **2:** pilipit o pulupot, gaya ng lubid.

pa·ngí·ta *pnr* [*pang+kita*] : harápang pagkikita – *pnd* **mag·pa·ngí·ta, mag·pa·ngi·ta·hán**.

pá·ngi·ta·ín *png* [*pang+kita+in*] **1:** kakayahan o kapangyarihang makita ang magaganap : BISYON[2], PANGATAHÚAN, PREMONITION **2:** karanasang makita nang malinaw ang tao, bagay, o pangyayari na wala sa paligid, karaniwang sa ilalim ng kapangyarihang di-pantao o sa bisa ng droga.

pa·ngi·té·gan *png Ana* [*Mrw*] : panga[1].

pa·ngi·té·pel *png* [*Pan*] : timpi.

pa·ngit·ló·gan *png* [*Bon pang+itlog+an*] : basket na ginagawang pugad ng ibon o manok.

pa·ngi·tú·pak *png* [*Pan*] : pukol[1].

pa·ngi·tu·ró·gan *png* [*Bik*] : panaginip.

pang·kál *pnr* **1:** may malaking pangangatawan ngunit walang alam *Cf* BÓBO, TANGÁ, UNGÁS **2:** nakausli ang mga ugat sa ibabaw ng lupa.

páng·kas *png* [*War*] : bentilador na ikinakabit sa kisame *Cf* WALL FAN : CEILING FAN.

pang·kát *png* [*Kap Tag*] **1:** mga tao o bagay na magkakasama, magkakaugnay, o magkakauri *Cf* LÍPON : CIRCLE[3], GROUP, GRÚPO, HÚT-ONG, UNIT[2], YUNIT[4] **2:** panig; partido **3:** seksiyon, dibisyon.

pang·ká·yod *png* [*pang+kayod*] : kagamitang pangkusina na ginagamit sa pagdurog ng mga pagkain : PANGGADGÁD.

pang·kís *png* **1:** [*Ilk*] duling **2:** pagkakapalit ng pangkaliwa at pangkanan.

pang·ki·yá *png* [*Ilk*] : matong.

pang·kó *png* : paraan ng pagdadala ng anuman sa harap ng dibdib sa pamamagitan ng dalawang bisig : LANGÁ[3] – *pnd* **mag·pang·kô, pang·ku·hín, i·pang·kô, pu·mang·kó**.

pang·kók *png* [*Tsi*] : hukot; kuba *var* pingkók.

pang·kól *png* **1:** pagtatali sa tao o hayop upang hindi makatakas – *pnd* **mag·pang·kól, pang·ku·lín, i·pang·kól 2:** *Idy* kalagayan ng pagkakakulong o pagkakatigil dahil sa sakít.

pang·kól *pnr* : ipít.

pang·lá·dan *png Zoo* [*Bik*] : pageng bulik.

pang·la·pang *png* [*Ifu*] : tsoker na binubuo ng 6-7 na palawit na gawa sa pinutol na mga kabibe.

pang·láw *png* [*Tsi*] : lumbay.

páng·lay *png* [*War*] : galáng.

pàng·li·má *png Pol* : pinunò sa isang pook at may kapangyarihang katumbas ng gobernador.

pang·lim·bá·sog *png* [*Seb pang+limbasog*] : pagsisikap.

pang·lom·bó·yen *png Bot* [*Ilk*] : kára[3].

pang·lóy *png* : pagtawag ng mangangaso sa kaniyang mga áso.

pang·lum·bu·yen *png Bot* [*Ilk*] : malatampoy.

pang·nán *png* : maliit na basket para sa mga húling isda.

pang·ngá·lan *png Gra* [*pang+ngalan*] : bahagi ng pananalita na tumutukoy sa mga salitáng kumakatawan sa ngalan ng tao, bagay, hayop, pook, pangyayari, katangian, at kalagayan : NOUN.

pang·ngéd·deng *png* [*Ilk*] : pasiya.

pa·ngô *pnr* : sapad ang ilong : PANGÁK, PAPPÁP.

pa·ngód *pnr* **1:** pulpol; mapurol **2:** mahina ang ulo.

pá·ngog *pnr* [*War*] : uto-uto.

pa·ngók *png* [*Ilk*] : peste[1].

pangolin (pang·gó·lin) *png Zoo* [*Ing*] : ant eater.

pa·ngo·li·yán *png* [*Mrw*] : salaán na karaniwang ginagamit para sa arina.

pa·ngón *png Bot* [*War*] : langkay o kumpol ng mga bunga sa sanga.

pa·ngo·nó·nong *png* [*Iva*] : pulà.

pa·ngós *png* : pagkagat ng bagay na may katigasan, karaniwan sa tubó : MAN-OOS, NGANGALEN – *pnd* **mag·pa·ngós, pa·ngu·sín, i·pa·ngós, pu·ma·ngós**.

pang-ug·náy *png* **1:** *Gra* bahagi ng pananalita na nag-uugnay o nagdurugtong sa mga salita, sugnay, o pangungusap, gaya ng pangatnig, *hal* na, ng : CONJUNCTION[1] **2:** anumang nag-uugnay.

pang-ú·kol *png Gra* [*pang+ukol*] : bahagi ng pananalita na tumutukoy sa ugnayan ng pangngalan, panghalip, o pariralang pangngalan at iba pang elemento ng pangungusap, *hal* hinggil sa, ukol kay : PREPOSISYÓN, PREPOSITION.

pa·ngu·líng *png* [*pang+kuling*] : pagsira sa pangako; pagtataksil.

pa·ngú·lo *png* [*Hil Kap Pan Tag pang+ulo*] : pinakamataas na pinunò ng isang samahán, lipunan, o pamahalaan *Cf* TAGAPANGÚLO : PRÉSIDÉNT, PRESIDÉNTE.

pa·ngu·ló·an *png* [*Pan*] : panganay.

pa·ngú·long-tud·líng *png* [*pangulo+na tudling*] : editoryal.

pá·ngu·ná·hin *pnr* [*pang+una+hin*] : una; pinakamataas sa ranggo; pinakamahalaga; pinakatampok.

pa·ngu·ná·kan *png* [*Kap*] : pamangkin.

pa·ngu·ngan *png Bot* [*Yak*] : halaman (*Ximenia americana*) na maasim ang bungang kinakain nang hilaw o luto : MOUNTAIN PLUM, SULOSULO.

pa·ngu·ngú·sap *png Gra* [*pang+u+usap*] **1:** salita o pangkat ng mga salita na nagpapahayag, nagtatanong, nag-uutos, o nagbubulalas ukol sa isang bagay, binubuo ng simuno at panaguri, at palagiang isinusulat sa

malaking titik ang unang salita, at nagtatapos sa pamamagitan ng isang bantas : DINALÁN, PÁYAT, SAÓ[2b], YAKÁN **2:** pahayag; deklarasyon.

pa·ngu·ras *png Agr* [*War*] : suyod sa pagsasaka.

pang-u·rì *png Gra* [*pang+uri*] : bahagi ng pananalita na ginagamit sa paglalarawan ng pangngalan o panghalip : ADHETÍBO, ADJECTIVE.

pa·ngú·si *png* : ritwal sa panliligaw sa lalawigan ng Rizal, na magkasamang nagluluto sa isang tahanan ang binata at dalaga.

pa·ngú·wa *png* [*War Sml*] : espiritu ng isang makasalanang tao na namatay.

pang·wa·kás *png* : panghulí; pangkatapusan : ULTIMATE[4].

pang·wi·sík *png* [*pang+wisik*] **1:** kasangkapang nagpupulandit ng maliit ngunit masinsing patak ng likido **2:** kasangkapang ginagamit sa pagbabasbas.

pang·yá·kit *png Med* [*pang+yakit*] : malalaking tumor.

pang·yan *png* : sa Muslim, reyna ng sultan.

páng·ya·yá·ri *png* [*Bik Kap Tag pang+ya+yari*] : bagay na naganap : CASE[3], EVENT, IRANÁ, HITABÔ.

pan·há·kad *png Bot* : pandan.

pan·ha·róng-ha·róng *png Tro* [*Bik*] : panunuluyan.

pan·hík *pnd* **mag·pan·hík, pu·manhík, pan·hi·kán, pan·hi·kín** : umakyat sa hagdan *var* paník : DÁAG, ONSEGÉP.

pa·ni *png* [*Mag*] : madilim na kulay dulot ng paghahabi ng sinulid na paayon at sinulid na pahalang.

pa·ni·bá·go *pnr* **1:** bago; hindi tulad ng dati **2:** iba; magkaiba **3:** muling lumitaw; nagsisimula uli – *pnd* **mág·pa·ni·bá·go, pa·ni·ba·gú·hin, ma·ni·bá·go**.

pa·ní·ba·tán *png* [*Kap*] : pámuhatan[1]; pinagmulan.

pa·ni·bug·hô *png* **1:** agresibong pagtatanggol o pagbabantay : JEALOUSY[1], SÉLOS **2:** pagkatakot, paghihinala, o pagkagalit at karaniwang nadarama kung may kaagaw sa pag-ibig : JEALOUSY[1], SÉLOS – *pnd* **pa·ni·bug·hu·án, pa·ni·bug·hu·ín, ma·ni·bug·hô**.

pa·ni·bú·kas *png* **1:** pagpapaliban ng ginagawa sa susunod na araw **2:** ang susunod na araw – *pnd* **mag·pa·ni·bú·kas, i·pa·ni·bú·kas**.

pa·ni·bú·los *png* **1:** pagtitiwala nang lubos **2:** pagkalulong **3:** bagong hain ng pagkain habang kumakain pa – *pnd* **pa·ni·bu·lu·sán, ma·ni·bu·lós**.

panic (pá·nik) *png* [*Ing*] : panik.

pa·níd *png* **1:** *Ana* [*Iva*] pakpak[1] **2:** [*Seb*] pahina.

pá·nig *png* **1:** [*Kap Tag*] bahagi ng isang seksiyon ng isang pook *Cf* BANDÁ, DÁKO **2:** alinman sa dalawa o higit pang rabaw ng isang bagay *Cf* MUKHÂ **3:** alinman sa dalawa o higit pang pangkat o partido sa isang kontest, tunggalian, at iba pa **4:** pagkampi sa labanán, debate, at iba pa – *pnd* **pu·má·nig, pa·ní·gan, i·pá·nig**.

pa·ní·ga *png* [*Mrw*] : kahoy na pansukat ng bigas.

pa·ni·ga·bi *png* [*Mag*] : pinong sedang malong na may lilang kuwadro-kuwadrilyong disenyo.

pa·ní·gab-i *png* [*War*] : hapon[3].

pa·ni·gás *png Kar* [*pang+tigas*] : poste[1]; haligi.

pa·nig·bí *png* [*pang+tigbi*] : pangil.

pa·nig·kál *png Kar* [*pang+tigkal*] : paet o anumang kauri.

pa·ni·há·pon *png* [*Seb*] : hapon[3].

pa·ní·id *png* [*Seb War*] : masíd.

pá·nik *png* [*Ing panic*] **1:** bigla at hindi mapigil na pagkatakot o pangamba, may sanhi man o wala, at nakalilikha ng pagkagulo o ng hindi makatwirang kilos, karaniwang kagyat ang pagkalat sa pangkat ng mga tao o hayop : PANIC **2:** isang halimbawa, silakbo, o panahon ng nasabing pagkatakot : PANIC.

pa·ník *pnd* : varyant ng **panhik**.

pa·ni·ká *png* : hindi pangkaraniwang tubò ng mga halaman, lalo na sa palay, dahil sa hindi maayos na pagkakatanim.

pa·ni·kâ *png* : ginto na labingwalong kilates.

pa·ni·ka·là *png* : varyant ng **panúkala**.

pa·ni·ka·lâ *png* [*ST*] : varyant ng **parikala**.

pa·ni·kél *png* [*Pan*] : puyok[1].

pa·ní·ki *png Zoo* : mammal (order *Ceropthera*) na may elastikong balát sa unahang biyas na nagsisilbing pakpak at lumilipad kung gabi *var* panikì : BUTBOT[5a], KÁBEG, KÁBUG-KUWAKNÍT, KULALÁTNIT, TALIBÁTAB.

pa·nik·lu·hód *png* [*pang+tiklop+tuhod*] **1:** pakiusap; pamanhik **2:** pagmamakaawa – *pnd* **pa·nik·lu·hu·rán, ma·ník·lu·hód**.

pa·nik·sík *png* [*pang+siksik*] **1:** pasak; tapón **2:** *Med* sakít sa ngipin.

pa·ní·lan *png* : pukyutan.

pa·ni·lay *png* [*Kal*] : malaki at tila borlas na dekorasyon sa blusang pambabae.

pa·ni·ma·hò *png* [*Hil*] : pang-amoy.

pa·nim·bós *png* [*ST*] : reserbang kasangkapan o gámit.

pa·nim·dím *png* **1:** anumang gumugulo sa isip *Cf* ÁGAM-ÁGAM, BALISA **2:** samâ ng loob; hinanakit **3:** lungkot; dalamhati – *pnd* **ma·nim·dím, pa·nim·di·mán**.

pa·ni·mu·kò *png* [*Hil*] : halukipkip.

pa·ni·mu·lâ *png* [*pang+simula*] : isa sa mga unang bahagi ng aklat, karaniwang isinulat ng autor at nagpapaliwanag sa nilalaman ng aklat : INTRODUCTION, INTRODUKSIYÓN[2].

pa·ní·nap *png* [*Kap*] : panaginip.

pa·nin·dá *png* [*Kap Tag pang+tinda*] **1:** mga kalakal na ipinagbibili, karaniwang nakikita sa tindahan, palengke, at iba pa **2:** tinda.

pa·ni·ngád *png* [*pang+tingad*] : lambat na karaniwang ginagamit sa gabi.

pa·ni·ngín *png* [*pang+tingin*] **1:** sentido sa pagtingin *var* pantingin *Cf* BÍSTA, MATÁ : PAKONÓNO, PANÁN-AW **2:** opinyon; pananaw; palagay.

pa·ning·kál *png Kar* [*pang+tingkal*] : paet.

pa·ni·ni·bá·go *png* : kakaibang nadarama ng isang hindi mapanatag sa bagong bagay, kalagayan, pook, tao, at iba pa.

pa·ní·ni·nga·láng-pú·gad *png Idy* [*pag+ti+tingala+ng-pugad*] : panliligaw o paghahanap ng mapapangasawa – *pnd* **ma·ni·nga·láng-pú·gad, tí·nga·la·íng-pú·gad**.

pa·ni·ni·wa·là *png* [*pag+ti+tiwala*] **1:** pagkakaroon ng kumpiyansa o pananalig sa isang bagay na walang matibay na patunay sa katotohanan nito *Cf* OPINYÓN : BELIEF, PAMANÍSYA, PAMMÁTI **2:** anumang bagay na binigyang kumpiyansa o pananalig : BELIEF **3:** tiwala; pagtitiwala : BELIEF.

pa·ni·pì *png Gra* [*Kap Tag pang+sipi*] : bantas (“ ”) na ginagamit pangkulong sa una at huling bahagi ng sinipi : KOMÍLYAS, QUOTATION MARK.

pa·ní·pit *png* [*Kap Tag pang+sipit*] **1:** kasangkapan sa pagkuha ng bagay sa pamamagitan ng pag-ipit nito, tu-

lad ng tiyani at sipit **2:** ipit sa buhok **3:** anumang may katulad na anyo, tulad ng galamay ng alimango at kauri.

pa·ní·pol *png* [*pang+sipol*] : kasangkapang sumisipol, gaya ng sirena.

pa·ní·ri *png* [*Bik*] : tila kawaling itim na pinagsasalaan ng ginto.

pa·nís *pnr*: umasim dahil sa pagkasira, gaya ng pagkain, laway, at iba pa *Cf* BULÓK : ABÁNGLES, PÁN-OS **2:** *Kol* lipas na.

pá·nit *png Zoo* [*Seb*] : hunyango[1].

pá·nit *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Pan Tag*] bahagi ng balát na naalisan ng balahibo **2:** *Bot* [*Hil*] kalubkób.

pa·nít *png* [*Seb War*] : balát.

pá·ni·ti·kán *png* [*pang+titik+an*] **1:** mga akda na katangi-tangi sa masining at malikhaing pagtatanghal ng mga idea at damdaming unibersal at pangmahabang panahon, gaya ng tula, katha, dula, at sanaysay : LITERATÚRA, LITERATURE **2:** ang kabuuang lawas ng mga naisulat sa tiyak na wika, panahon, at iba pa : LITERATÚRA, LITERATURE **3:** ang mga naisulat na tumatalakay sa isang partikular na paksa **4:** ang propesyon ng manunulat o autor.

pa·ni·ú·sog *png* [*Kap*] : isod.

pa·ni·wá·la *png*: paniniwala.

pa·ni·yá·pon *png* [*Hil*] : hápon[3].

pán·keyk *png* [*Ing pancake*] : manipis na keyk na iniluto sa pan : PANCAKE.

pan·lá·mes *png* [*Pan*] : siphayo.

pan·la·pì *png Gra* [*pang+lapi*] : titik o mga titik na ikinakabit sa unahan, gitna, o hulihan ng salita upang magkaroon ng bagong kahulugan *Cf* UNLAPÌ, GITLÁPÌ, HULÁPÌ : AFFIX, APÍHO.

pan·le·ég *png* [*pang+leeg*] **1:** lubid na isinasakbit sa leeg ng kalabaw **2:** tela na ipinupulupot sa leeg.

pán·lo·lo·ób *png* [*pang+lo+loob*] : pagnanakaw sa isang bahay, gusali, at katulad.

pan·lu·dan *png* [*Han*] : pagdiriwang matapos ang anihan *Cf* TAMBILAW.

pán·lus *png Mit* : sa sinaunang lipunang Bisaya, sibat o bahag na nagiging sanhi ng pananakit o pamamaga ng binti kapag natapakan.

pa·nó·bol *png* [*Pan*] **1:** lagis **2:** hasa[1].

pá·nog *png* [*Mrw*] : babâ.

pa·nó·kis *png* [*Pan*] : himay[2].

pa·nó·long *png Sin* [*Mrw*] : disenyong iniukit sa torogan.

pa·nón *png* [*Seb*] : koponan.

pá·no·ó·rin *png* [*pa+nood+in*] : palabas[2]; palatuntunan.

pa·nó·os *png* [*Mrw*] : gunamgunam.

pá·no·rá·ma *png* [*Ing*] **1:** larawan ng isang tanawin **2:** malawak na saklaw ng isang tanawin **3:** masaklaw na kaalaman o kabatiran.

pán-os *pnr* [*Bik Hil Seb War*] : panis.

pa·nót *pnr* [*Seb Tag War*] : walang buhok sa ulo *Cf* UPÁW : ANÓT, BULÓG, POKLÍS, UPÁW.

pa·not·sá *png* [*Esp panocha*] : pulang asukal na binuo at hinulma sa kalahating bao ng niyog *var* panutsá *Cf* PAKASKÁS, TINAKLÓB : BINAGÓL, BINAKÓL, SANGKÁKA, SINAKLÓB.

pan·pa·túk *png* [*Pan*] : pulso.

pan·rá·yew *png* [*Pan*] : hibo[1].

pan·sa·là *png* [*pang+sala*] : salaán.

pán·sat *png Zoo* [*Seb*] : sugpo.

pan·sáw *png*: pagtatampisaw sa tubig – *pnd* **mag·pan·sáw, pu·man·sáw, i·pan·sáw, pan·sa·wán**.

pan·sín *png* [*Kap Tag*] **1:** pagkaakit ng tingin sa isang bagay **2:** pagkilala at pagtatala sa isang bagay o pangyayari, kalimitang gumagamit ng pansukat na kasangkapang siyentipiko *Cf* PUNÁ : ÁTU[2], DIPÁRA, GEPÂ, HIMÁNGNO, IMÁNO, MÁNSAY, OBSERBASYÓN[1], PANÚNOT, TAGÁD – *pnd* **ma·man·sín, pan·si·nín, pu·man·sín**.

pan·síng *png* : bingwit *Cf* PAMANSÍNG.

pan·sí·pat *png* [*pang+sipat*] : kasangkapan sa pagsilip ng mga rabaw, tulad ng teleskopyo.

pan·sít *png* [*Tsi*] : masa mula sa arina at itlog na pinatuyo, nirolyo nang maliit at manipis at ginawang tila hibla *Cf* BÍHON, KANTÓN, ISPAGHÉTI, LÓMI, MAKARÓNI, MÍKI, MÍSWA, NOODLE, PÁSTA, RÁMEN, SÓBA, SÓTANGHÓN, ÚDON.

pan·sí·tan *png* [*pansit+an*] : pansiterya.

pan·sít bát·soy *png* [*Tsi*] : pansit na may karne ng baboy at atay bilang pangunahing sangkap.

pán·si·ter·yá *png* [*Tsi pansit+Esp eria*] : restoran na karaniwang naghahain o nagbibili ng pansit : PANSÍTAN.

pan·sít gi·sá·do *png*: pansit na iginigisa sa toyo at sinasangkapan ng iba pang pampalasa.

pan·sít kan·tón *png*: pansit na dilaw ang hibla, iginigisa sa toyo, at sinasangkapan ng iba pang pampalasa.

pan·sít lang·láng *png*: pansit na may sabaw, may halong miki o sotanghon, manok, hipon, at itlog.

pan·sít lug·lóg *png*: pansit na hinahaluan ng malapot na sarsa na sarisari ang sangkap pampalasa, inilulubog lamang sa tubig ang sotanghon at hindi lúto sa mantika.

pan·sít ma·la·bón *png* : pansit na mataba ang hibla at hinaluan ng palabok.

pan·sít má·mi *png* [*Tsi*] : pansit na karaniwang may sabaw at sinasahugan ng hinimay na karne ng báka, baboy, manok, at iba pang pampalasa.

pan·sít pa·lá·bok *png*: pansit na walang sabaw, maaaring mataba o payat ang hibla, at hinaluan ng palabok.

pan·sít-pan·sí·tan *png Bot* [*pansit+pansit+an*] : yerba (*Peperomia pellucida*) na may mga sangang makatas, lunti, at malaman, salitan ang dahon, at ginagamit bilang palamuti o gamot.

pan·sók *png* [*Pan*] : panting.

pan·sól *png* [*Tag Tau*] : mainit o malamig na bukal ng tubig na bumubulwak *Cf* BÁLONG.

pán·sot *png* [*Seb*] : panghi.

pan·su·ál *png* [*pang+sual*] : kasangkapang pansikwat.

pan·su·ngá·yat *png* [*Pan*] : singhap[2].

pan·su·ób *png* [*pang+suob*] : kasangkapang ginagamit sa pagpapausok.

pant *pnd* [*Ihg*] **1:** humingal **2:** tumibok nang mabilis **3:** magbuga **4:** maghangad nang labis.

pan·tág *pnr* : varyant ng **pantay**.

pan·tá·kew *png* [*Pan*] : umit.

pan·tak·kok *png* [*Pan*] : yabag.

pan·tál *png* [*Kap Tag*] **1:** *Med* mamula-mulang umbok sa balát dulot ng kagat ng kulisap, hampas ng latigo, at katulad : BATÍL[2], BUTÓL[4], LABÓD, LABHÁK **2:** latay.

pán·ta·lán *png*: estruktura para sa pagdaong ng mga sasakyan : HÁRBOR, PIYÉR.

pan·ta·lón *png* [*Esp*] : mahabang salawal, karaniwang hanggang sakong ang haba : PANTALOONS[1], PANTS, TROUSERS.

pantaloons (pán·ta·lúns) *png* [*Ing*] **1:** pantalon **2:** loko-lokong matandang lalaki, karaniwang kasama ng payaso.

pan·tá·lop *png* [*pang+talop*] : kagamitang pangkusina na pang-alis sa balát ng gulay, prutas, at katulad : PEELER.

pan·tál·ya *png* [*Esp pantalla*] : pantabing na isinasaklob sa ibabaw ng lampara o bombilya : LAMPSHADE.

pan·ta·ngì *pnr Gra* [*pang+tangi*] : hinggil sa uri ng pangngalan na tumutukoy sa tiyak na pook, tao, o bagay, *hal* Filipínas, Loida *Cf* PAMBALANA : PROPER[2].

pan·tár *png Heo* [*Ilk*] **1:** malawak na kapatagan **2:** malawak na dalampasigan na walang katao-tao.

pán·tar *pnr* [*Mrw*] : dapil.

pan·tás *png* [*Bik Kap Mag Tag*] : paham[1].

pan·tás·ma *png* [*Esp fantasma*] **1:** multo : PHANTASM **2:** likha-likha ng haraya o sagimsim : PHANTASM **3:** mailap na hulagway ng isang bagay : PHANTASM.

pan·tás·ti·kó *pnr* [*Esp fantastico*] : kagila-gilalas.

pan·tát *png Zoo* **1:** [*Pan Seb*] hito **2:** [*Hil*] maliit na hito.

pan·táw *png* **1:** [*Bik*] batalan **2:** [*Iva*] pinto.

pan·táw *png* [*Tsi*] : utang.

pan·táy *pnr* : magkatulad ang kantidad, dami, taas, at iba pang katangian *var* pantág : AGREPÉNG, LÉVEL, NIBELÁDO, TÚPONG – *pnd* **mag·pan·táy, pan·ta·yín, i·pan·táy, pu·man·táy**.

pan·té *png* : uri ng galadgad sa pangingisda *var* pantí.

pan·téng *png* [*Ilk*] : matigas na kahoy na ginagamit na poste.

pan·te·ón *png* [*Esp*] **1:** templong iniaalay para sa lahat ng diyos **2:** sementeryo *var* pantiyón : PANTHEON.

pan·té·ra *png Zoo* [*Esp*] : panther.

pantheism (pán·ti·yí·zim) *png* [*Ing*] : paniniwala na nasa lakas ng kalikasan at mga natural na substance ang Panginoon.

pantheon (pán·ti·yón) *png* [*Ing*] : panteon.

panther (pán·ter) *png Zoo* [*Ing panther*] : pusa (*Felis concolor*) na malaki at kulay kape : PANTÉRA.

pán·ti *png* [*Ing panty*] : kasuotang panloob o korto ng babae : PANTY.

pan·tí *png* : varyant ng **panté**.

pan·tíg *png* **1:** mahinang palo sa matunog na bagay : LITOK **2:** *Lgw* **a** isang patuloy na yunit ng bigkas ng pananalita, binubuo ng isang sentro ng malinaw na sonoridad at may kalakip na isa o mahigit pang tunog na may mababang sonoridad : SÍLABÁ, SYLLABLE **b** kombinasyon ng isang patinig at isa o dalawang katinig.

pan·tí·gan *png* [*pantig+an*] : silabáryo.

pan·tíng *png* [*Tsi*] : biglang silakbo ng galit : AKIG[2b], PANSÓK, RUNGSÚT – *pnd* **mag·pan·tíng, pag·pan·ti·ngín, pu·man·tíng, i·pan·tíng**.

pan·tí·yan *png* [*Pan*] : umit.

pan·ti·yó *png* [*Tsi*] : uri ng talim na bakal na may bútas o uka sa dulo, at ginagamit sa paglalagay ng bato sa hiyas *Cf* PAMBOLÍTAS.

pan·tóg *png Ana* [*Seb Tag War*] **1:** maliit at hugis peras na súpot, nasa kanang ilalim na bahagi ng atay, at nagsisilbing imbákan ng likidong lumalabas sa atay : BARUKÁN, BASÍSAW, BIRÓNG, BUTÓG, GALL BLADDER, PÚDO **2:** panubigan[2].

pan·tók *png* **1:** [*Ilk Pan Tag*] tuktok; taluktok **2:** [*Bik*] satsátan; daldálan **3:** [*Hil*] sipag; sikap **4:** *Zoo* hayop (*Suillotaxus marchie*) na hawig sa baboy, maliit ang mata at tainga, at kulay kape ang katawan.

pan·tól *png Bot* [*Pan*] : santol.

pantomime (pán·to·máym) *png* [*Ing*] : pantomina.

pán·to·mí·na *png Tro* [*Esp*] : pagsasadula o pagganap sa anumang papel nang hindi nagsasalita bagkus gumagamit ng masagisag na pagkilos o ng malikhaing pagbabago ng anyo ng mukha o pangangatawan : PANTOMIME.

pan·tót *png* **1:** pagkayamot o pagkainis sa paghihintay; pagkainip **2:** sa baraha, ang pagpapalit ng hawak na baraha upang makabuo ng magagandang pares na maaaring ipanalo.

pan·tót·se *png* [*Esp pantoche*] **1:** uri ng suklay na mahahaba ang ngipin **2:** huwad at mumurahing hiyas.

pantry (pán·tri) *png* [*Ing*] : maliit na silid o kabinet na nilalagyan o pinagtataguan ng mga gamit sa kusina.

pants *png* [*Ing*] : pantalon.

pant·ta·kók *png* [*Pan*] : yabag.

pan·túk *png* [*Kap*] : wrestling o pagbubuno.

pan·tu·kan *png Lit* [*Mag*] : bugtong.

pan·tu·kós *png* [*pang+tukos*] : bakya.

pan·tú·koy *png Gra* [*pang+tukoy*] : salitáng ginagamit upang tukuyin ang pangngalan, *hal* si, sina, ang mga : ARTICLE, ARTIKULÓ[6].

pán·tuk·tók *png* [*pang+tuktok*] **1:** sa hiyas, kasangkapang ginagamit na pantulak sa prong na de-unyas **2:** metal na pangkatok na nakakabit sa pinto **3:** palupalo.

panty (pán·ti) *png* [*Ing*] : panti.

panty hose (pán·ti hos) *png* [*Ing*] : stocking na naisusuot hanggang baywang.

pá·nu·bi·gán *png Med* [*pang+tubig+an*] **1:** sa patolohiya, akumulasyon ng serous fluid sa peritoneum : ASCITES, HINUBÍGON, TETERÁKEN, TUMUTÓB **2:** pantog.

pa·nú·bol *pńg Mit* [*Hil*] : batong kahawig ng uling na may kapangyarihang itaboy ang masamang espiritu.

pa·nú·bong *png* : sa Marinduque, pagtatanghal bilang parangal sa isang may kaarawan, lalo na sa mataas na pinunò : PÚTONG[4].

pa·nu·gâ *png* [*Bik*] : panata.

pa·nú·ka *png Zoo* : tagmaya.

pa·nu·ka·là *png* **1:** balak **2:** plano **3:** mungkahi; suhestiyon **4:** hakbángin *var* panikalà, punukalà : PROPÓSAL.

pa·nú·kat *png* [*pang+sukat*] : kasangkapan sa pagsukat.

pa·nuk·su·lán *png Kar* [*Pan*] : tahilan.

pa·nul·tí·hon *png* [*Seb pang+sulti+hon*] **1:** bukang-bibig **2:** salawikain.

pa·nú·not *png* [*Ilk*] : gunamgunam.

pa·nu·nu·rì *png* [*pag+su+suri*] : kritisísmo.

pa·nu·rò *png* [*pang+turo*] : varyant ng **panturo**.

pa·nú·sig *png* [*Kap*] : unlák o paunlak.

pa·nú·to *png* [*pang+tuto*] **1:** moral o espiritwal na patnubay **2:** panuro; panturo.

pa·nú·tog *png* [*pang+tutog*] : pamputol sa mitsa o pampatay ng apoy sa kandila.

pa·nu·tós *png* [*pang+tutos*] : kasangkapan o materyales na ginagamit sa pananahi.

pa·nut·sá *png* : varyant ng **panotsa**.

pa·nu·wáng *png* [*Iva*] : susi.

pan·ya·kít *png Med* : pistula.

pan·yáng *png* [*Ilk*] : ritwal upang payapain ang mga espiritu at pagalingin ang maysakít.

pán·yas-pán·yas *png Bot* [*Seb*] : parinlas.

pan·yá·wan *png Bot* [*Seb*] : makabuhay.

pan·yô *png* [*Esp paño*] : piraso ng telang parisukat, karaniwang ginagamit na pampunas ng mukha at bisig : HANDKERCHIEF.

pán·yo·de·má·no *png* [*Esp paño de mano*] : pampunas ng kamay; pamahirán.

pan·yo·lé·ta *png* [*Esp pañoleta*] : panyuwelo na hugis tatsulok *Cf* PANYUWÉLO.

pan·yo·lí·to *png* [*Esp pañolito*] : maliit na panyo.

pan·yo·lón *png* [*Esp pañolon*] : malaking panyuwelo.

pán·yon *png Bot* [*Hil Seb*] : langkay o kumpol ng mga bunga sa sanga.

pán·yo na si·no·lá·man *png* : bordadong telang isinusuot sa ulo ng mga lalaki, o kalimitang ginagamit ng mga babae bilang alampay.

pan·yu·wé·lo *png* [*Esp pañuelo*] : piraso ng tela na ginagamit ng babae, tila malaking panyo na tinitiklop nang patatsulok, at karaniwang inaalampay sa balikat *Cf* PANYOLÉTA, PANYOLÓN : SHAWL.

pán·zer *png* [*Ing Ger*] : armadong yunit o tropa, lalo na ng hukbong sandatahan ng Germany noong Ikalawang Digmaang Pandaigdig.

pá·od *png* [*War*] : piyesa; saplad.

pa·ód *png* : pamatok ng kalabaw o báka : GUTA, KOKÓONG, PANAGHÁYAN, PASÁNGOL, SÁAL, YÓGO.

pa·ól *png Zoo* : uri ng page (*Aetobatus narinari*) na batik-batik ang katawan, makináng ang balát, at mahaba ang buntot na tila latigo : BAGTÁW, BANÚGON, DÁLIMANÓK, PÁGENG MANÓK, PÁGIPASÂ, TAGABOBÓN, TALÍGMANÓK.

pá·or *pnr* [*Ilk*] : pinatuyong mabuti, karaniwan sa pilî, búko, o mani.

pa·ós *png* [*Bik Hil Seb Tag*] : pamamalat o pagkawala ng tinig dulot ng matagal at mahabang pagsasalita o pagkakasakit : HIMÁGAW, LAGHÁW, LINAGÁWAN, PAGÁW[1], PÁRAW[2], RAGÁW.

pa·ó·tob *png* [*Bik*] : pasasa[1].

Pá·pa *png* : obispo ng Roma at kataastaasang pinunò ng simbahang Katoliko Romano : POPE.

pá·pa *png* **1:** *Zoo* uri ng susô at hugis balisungsong **2:** talukab ng kabibe na hugis kono o apa **3:** [*Bik Kap Seb Tag*] karaniwang súkat ng lápad ng tela **4:** [*Ing*] itay.

pa·pá *png* [*Esp*] : itay.

pa·pà *png* **1:** *Zoo* pukyot (*Apis mellifera*) na nag-iipon ng pulut **2:** *Kol* [*Bik Hil Seb Tag War*] tawag sa pagkain ng mga batang bago pa lamang nakapagsasalita.

pa·pâ *pnr* : mababa at sapad.

papacy (péy·pa·sí) *png* [*Ing*] **1:** opisina o panunungkulan ng Papa **2:** sistema ng panunungkulan ng Papa.

pá·pag *png* : parihabang higaan na karaniwang yari sa kawayan.

pa·pa·gá·yo *png* **1:** *Zoo* [*Esp*] uri ng loro (order *Psittaciformes*) na mahaba at makulay ang balahibo **2:** sarang-golang hugis ibon.

papain (pa·péyn) *png* [*Ing*] : enzyme na tumutunaw ng protina mula sa di-hinog na papaya, ginagamit sa pagpapalambot ng karne o bilang suplemento para sa mabilis na pagtunaw ng pagkain.

pa·pá·it *png* [*Ilk pa+pait*] : apdo.

pa·pa·í·tan *png* [*Ilk pa+pait+an*] : putahe ng lamanloob ng báka o kambing, sinangkapan ng bawang, luya, apdo, at iba pang pampalasa.

pa·pák *png* [*Tsi*] : pagkain ng ulam nang walang kasabay na tinapay o kanin : ÁNYAN, ÁSAY, INANÁN LÁS-AY, NGALÚRUS – *pnd* **mag·pa·pák, pa·pa·kín, pu·ma·pák, ma·ma·pák**.

pa·pa·ká·sil *png* [*Pan*] : galíng[1].

pa·pa·kól *png Zoo* : isdang sarikulay at karaniwang nakalalason.

papal (péy·pal) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa Papa o papacy.

pa·pa·lag·wáy *png* [*Mrw*] : pukyutan.

pa·pa·lá·san *png Ana* [*Kap*] : pigi.

pa·pa·líd *png* : uri ng balyan na kakaiba sa pangkaraniwan.

pa·pál·sis *png Bot* : palumpong na balót na balót ng maikli, abuhin, at mamuti-muting bulo, taluhabang tulis ang dahon na tila ngipin ang pinakagilid, murang lila ang bulaklak, at malamán ang mabughaw-bughaw na bunga : TAMBALÁSI, TIGÁW.

pa·pál·wan *png Ana* [*Kap*] : pigi.

pa·páng *png* [*Esp Tag papa+ng*] : itay.

pa·pang-at *png* [*Kal*] : varyant ng **pang-at**.

pa·páng-a·win *png Zoo* : uri ng alimango o alimasag.

pa·páng-ú·sin *png Bot* [*pa+pang-os+in*] : uri ng tubó na makinis, makatas, at matamis ang laman.

pa·pá·nok *png Zoo* [*Mrw Mag*] : ibon[1].

paparazzo (pá·pa·rát·zo) *png* [*Ing Ita*] : freelance na potograpo na naghahabol ng mga celebrity upang makakuha ng retrato.

pa·pa·ró *png Zoo* [*Esp*] : uri ng malaking gamugamo.

pá·pas *png Kol* [*Esp*] : pinaikling anyo ng **patatas**.

pa·pás *pnr* : naalisan ng bubong.

pa·pa·tò *pnr* [*Mrw*] : baligtad[2].

pá·paw *png* **1:** [*Mrw*] panganay **2:** *Zoo* patong bundok (*Philippine Mallard*) na bughaw ang pakpak at palong.

pa·pa·wi·rín *png* [*Kap Tag pa+pawid+in*] : himpapawid.

pá·pay *png* **1:** [*Ilk*] pag-ihi sa banig **2:** *Kol* tawag ng batà sa tinapay.

pa·pá·ya *png Bot* [*Ilk Kap Seb Tag*] **1:** punongkahoy (*Carica papaya*) na mahaba, malamán, at may maliliit at itim na buto ang bungang nakakain **2:** ang bunga nito : KABÁNO.

pá·pay-á·so *png Bot* : yerba na tila parehil.

pa·pá·yo *png Zoo* [*Ilk Tag*] : uri ng maliit na ibong humuhuni tuwing bukang-liwayway.

pa·pay·to *png Say* [*Ifu*] : pagtatanghal na ginagaya ang kilos at paglipad ng ibon, karaniwang sa saliw ng gangsa : BUMBUWAK, BURBÚDSIL.

pa·pél *png* [*Esp*] **1:** materyales na gawa sa manipis na piraso ng sapal ng kahoy, o iba pang mahimaymay na substance, ginagamit na sulatán, pambalot, at iba pa : PAPER[2] **2:** impluwensiya; reputasyon **3:** ang ginagampanang tauhan sa isang dula at kauri : ROLE[1], PART[2].

pa·pél de bǎng·ko *png* [*Esp papel de banco*] : salaping papel.

pa·pél de es·trá·ha *png* [*Esp papel de estraja*] : sotsowa.

pa·pél de lí·ha *png* [*Esp papel de lija*] : liha.

pa·pél de Tsí·na *png* [*Esp papel de China*] : papel na inangkat mula sa China, gawa sa kawayan o bulak.

pa·pé·les *png* [*Esp*] : mga papel, dokumento, o kasulatan : PAPER[1].

pa·pe·lé·ta *png* [*Esp*] **1:** kapirasong papel **2:** pases[1] *var* papelíto.

pa·pe·lí·to *png* [*Esp*] **1:** varyant ng **papeléta 2:** papel na lukot **3:** piraso ng papel na itinupi at may lamáng pinulbos na gamot.

pá·peng *png* [*Ilk*] : malauhog na buko.

paper (péy·per) *png* [*Ing*] **1:** papeles **2:** papel[1].

paperback (péy·per·bák) *pnr* [*Ing*] : libro na matigas na papel ang pabalat.

paperweight (péy·per·wéyt) *png* [*Ing*] : maliit at mabigat na bagay na

ipinapatong upang hindi lumipad ang papel.

paperwork (péy·per·wórk) *png* [*Ing*] **1:** pangkaraniwang gawaing klerikal at administratibo **2:** mga dokumento, lalo para sa isang partikular na layunin.

pá·pet *png* [*Ing puppet*] **1:** gawa-gawa o artipisyal na pigurang sumasagisag sa tao o hayop, pinagagalaw ng baras o mga patpat, at karaniwang itinatanghal sa maliliit na entablado **:** PUPPET, SEBEKOY **2:** *Kol* isang tau-tauhan ng isang tao, pangkat, o pamahalaan na kontrolado ng iba ang kilos at pasiya **:** PUPPET, TUTÀ[2].

papier maché (pap·yéy ma·shéy) *png* [*Ing Fre*] **:** táka[1].

papilla (pa·pí·la) *png* [*Ing*] **:** maliit at tila-utong na umbok sa katawan o bahagi ng katawan.

papillon (pá·pil·yón) *png Zoo* **1:** [*Fre*] paruparo **2:** [*Ing Fre*] **:** uri ng áso na may taingang tila pakpak ng paruparo.

pá·pi·ró *png Bot* [*Esp*] **1:** halamang tubig (*Cyperus papyrus*) na mataas, matingkad na lunti ang tangkay, at may malambot na bulaklak **:** PAPYRUS **2:** sinaunang papel na sulatán mula sa naturang halaman **:** PAPYRUS.

pa·pi·tô *png, pnr* [*Iva*] **:** pito[1].

pap·ló·ngon *png* [*Bik*] **:** palong.

pap·pa·ngál *png Zoo* [*Ifu*] **:** larva ng kukkuwit.

pap·páp *pnr* [*Ilk*] **:** pango; sarat.

pap·pa·ta·yan *png* [*Bon*] **:** kahuyang itinuturing na sagrado.

páp·ri·ká *png* [*Ing*] **1:** *Bot* pulang sili **2:** pampalasa na gawa dito.

Pap test *png Med* [*Ing*] **:** pagsusuri sa cervix upang malaman kung may sakít sa matris.

pa·pú·kaw *png Mit* [*Hil*] **:** ritwal na nagbibigay sa kaluluwa ng pagkakataong sabihin ang kaniyang mga hulíng bilin sa mga kasapi ng pamilya.

pa·pú·ri *png* [*pa+puri*] **:** pahayag ng pagsang-ayon o paghanga **:** PRAISE.

pa·pu·tók *png* [*pa+putok*] **:** rebentador at iba pang laruang pinasasabog kung may pagdiriwang.

papyrus (pá·pay·rús) *png Bot* [*Ing*] **:** papiro.

par *png* [*Ing*] **1:** pantay na halaga o katayuan **2:** normal na dami, antas, kalidad, kondisyon, istandard, o katulad **3: a** halaga ng salapi ng isang bansa **b** kalagayan ng bahagi sa anumang negosyo na maaaring bilhin sa orihinal na halaga **4:** *Isp* sa golf, ang bilang ng mga stroke na itinakdang istandard para sa isang hole.

pá·ra *png* **1:** pagpapatigil o pagpapahinto ng isang sasakyan, lalo kung sumasakay o bumababa **2:** [*Ilk*] ubod ng niyog; umuusbong na embriyo ng niyog bago lumabas ang kotilidon – *pnd* **pu·má·ra, i·pá·ra**.

pa·rà *png* [*War*] **:** pambura.

pá·ra *pnr* [*Esp comparar*] **:** katulad – *pnd* **i·pá·ra, ma·pá·ra**.

Pá·ra! *pdd* **:** Tigil!; Hinto!

pá·ra *pnt* [*Esp*] **:** ukol sa ; ukol kay.

pa·ra- *pnl* [*Ing*] **1:** sa tabi ng **2:** higit sa **3:** *Kem* modipikasyon ng **4:** pambuo ng tambalang salitang nangangahulugang pamproteksiyon o pantanggol, *hal* parasol, parachute.

pa·ra·án *png* [*pa+daan*] **1:** landas tungo sa isang layunin **:** WAY **2:** kasangkapan para sa isang gawain **:** MEANS **3:** hakbang sa paggawa ng isang bagay **4:** plano tungo sa isang layunin – *pnd* **mag·pa·ra·án, i·pa·ra·án, pa·ra·á·nin**.

parabiosis (pa·ra·ba·yó·sis) *png Bio* [*Ing*] **:** anatomikong panghugpong ng dalawang organismo.

parable (pá·ra·ból) *png* [*Ing*] **1:** parabula **2:** parabola.

pa·rá·bo·lá *png* [*Esp*] **:** sa heometriya, ang set ng mga point na pawang magkakapantay ang layo mula sa takdang linya at takdang point sa isang plane o sa nakapaayong plane **:** PARABLE[2].

pa·ra·bú·la *png* **:** maikling katha na may inilalahad na aral o kaisipang moral **:** BALÁYBAY, PARABLE[1].

paracetamol (pa·ra·sé·ta·mól) *png* [*Ing*] **:** gamot na pantanggal ng sakít at lagnat.

parachute (pá·ra·syút) *png* [*Ing*] **:** parasyut.

parachutist (pa·ra·syú·tist) *png* [*Ing*] **:** parasyutist.

Paraclete (pá·ra·klít) *png* [*Ing*] **:** Espiritu Santo.

pa·rá·da *png* **1:** pagdiriwang na ginagawa, karaniwang may pagmamartsa, at madalas na may kasamang karosa, banda ng musiko, at iba pa **:** GALÍLA[2], PARADE **2:** ang pamamalagi o pagtigil ng sasakyan sa himpilan nito **3:** ang buong halagang naipusta, gaya sa sabong – *pnd* **mag·pa·rá·da, i·pa·rá·da, pu·ma·rá·da**.

pá·ra·da·hán *png* [*parada+han*] **:** pook na pinaghihintuan o tinitigilan ng mga sasakyan.

parade (pa·réyd) *png* [*Ing*] **:** parada[1].

pa·ra·dé·ro *png* [*Esp*] **:** pook na hintáyan o tigilán.

paradigm (pá·ra·dáym) *png* [*Ing*] **:** paradigma.

pa·ra·díg·ma *png* [*Esp*] **:** kinakatawang modelo o padron, karaniwan ng isang teorya o pananaw **:** PARADIGM.

pa·ra·dí·pad *png* [*Ilk*] **1:** pahalang na dingding, yari sa kawayan, at sumasalalay sa gablete ng bahay **2:** tao na padaskol-daskol kung kumilos.

pa·rá·do *pnr* [*Esp*] **1:** lugi sa halaga ng mga kalakal o paninda **2:** walang sigla; natitigilan.

pa·ra·dó·ha *png* [*Esp paradoja*] **:** balintuna.

paradox (pá·ra·dóx) *png* [*Ing*] **:** balintuna.

paradoxical (pa·ra·dók·si·kál) *pnr* [*Ing*] **1:** balintunà[1] **2:** mahilig sa kasinungalingan o pagsisinungaling.

paraffin (pá·ra·fín) *png* [*Ing*] **:** sustansiyang puti o walang kulay at tila pagkit **:** PARAPÍNA.

pa·ra·gá·la *png* [*Esp*] **:** halagang ipinagkakaloob bilang pabuya sa isang naglilingkod.

pa·ra·gán *png* **:** pagpapaloob ng laylayan ng damit na pang-itaas sa palda, salawal, o anumang katulad – *pnd* **i·pa·ra·gán, mag·pa·ra·gán**.

pa·ra·gás *png* **:** pagtawag o pagsundo sa isang tao, lalo na kung may kamaganak na namatay.

pa·ra·gá·tos *png* [*Esp*] **:** sandalyas na gawa sa mumurahin at hindi kailangang bilhing materyales, gaya ng katsa o sirang goma ng sasakyan.

pa·ra·gí·la *png* **:** pagmamagaling – *pnd* **mag·pa·ra·gí·la, pu·ma·ra·gí·la, i·pa·ra·gí·la**.

pa·rá·gis *png Bot* **:** halaman (*Eleusine indica*) na tuwid, tumataas nang 80 sm, at nagagamit ang ugat bilang gamot para sa bagong panganak **:** BAKISBAKISAN **2:** halaman (*Paspalum scrobilatum*) na tila alambre at nabubuhay sa mga damuhan *var* parángis.

pa·ra·gó·he *png Gra* [*Esp paragoje*] **:** karagdagang tunog o pantig sa dulo ng salita.

pá·ra·gón *png* [*Ing*] **1: a** modelo ng kahusayan **b** tao na mahusay na mahusay **2:** modelo ng magandang kata-

ngian **3:** di-pangkaraniwang malaki at bilóg na perlas.

pa·rá·gos *png*: uri ng kareta na hinihila ng kalabaw.

pá·rag·ráp *png* [*Ing paragraph*] : talata.

paragraph (pá·ra·gráf) *png* [*Ing*] : talata.

pa·rág·was *png* [*Esp para+agua*] : payong.

pa·ra·hán *png* [*para+han*] : pook na hintuan ng mga sasakyan.

pa·ra·há·ya *png Mus Lit* [*War*] : awiting-bayan ng pagluluksa at pagdadalamhati sa namatay.

pa·rá·ig *png*: anumang bagay na maaaring gamitin na pamparikit ng apoy.

pa·ra·is·dâ *png*: halaga o anumang ibinibigay sa mga magdaragat bilang bahagi ng sahod o pabuya *var* paraistâ.

pa·ra·í·so *png* [*Esp*] **1:** sa Bibliya, tahanan nina Adan at Eba ayon sa salaysay tungkol sa paglikha : EDEN **2:** ang langit bilang hulíng hantungan ng mga walang kasalanan : EDEN **2:** pook na napakaganda at kagila-gilalas, estado ng napakataas na kaligayahan *Cf* LEMLÚNAY : EDEN.

pa·rá·it *png*: kasunduan sa pagtutulungan; ang kapanalig.

pa·rák *png* **1:** [*Kap*] dábog; pagpadyak nang malakas dahil sa pagkayamot **2:** *Kol* pulis.

pa·rák *pnr* **1:** malandi; kiri **2:** walang kabuluhan o kahulugan.

pa·ra·kà *png*: basket na may malaki o maluwang na bunganga.

pa·ra·ka·í·da *png* [*Esp paracaidas*] : parasyut *var* parakáyda, parakéda.

pa·ra·ka·i·dé·ro *png* [*Esp paracadero*] : tao na gumagamit ng parakaida *var* parakaydéro.

pa·ra·kay·dís·ta *png* [*Esp paracaidista*] : parasyutist.

parakeet (pá·ra·kít) *png Zoo* [*Ing*] : parakit.

pá·ra·kít *png Zoo* [*Ing parakeet*] : maliit at payat na lorong mahaba ang buntot *Cf* KULASISÌ : PARAKEET.

pa·rá·kol *png* [*War*] : palakol.

pa·ra·lá·nan *png* [*Kap pa+dalanan*] : kanal na paagusan o padaluyan ng tubig.

pa·ra·lap·dáp *png*: pangingibabaw.

pa·ra·lá·ya *png* [*Kap para+ilaya*] : hilaga.

paraldehyde (pa·rál·de·háyd) *png Kem* [*Ing*] : siklikong polimer ng acetaldehyde na ginagamit bilang narkotiko at pampakalma.

paralegal (pa·ra·lí·gal) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa mga katulong sa pagpapairal ng batas.

pa·ra·le·lís·mo *png* [*Esp*] **1:** ang posisyon o kaugnayan sa paralelo **2:** pagayon ng direksiyon o karakter **3:** ang pagkakaugnay ng bawat isa ngunit walang sanhi ng pagkakaroon ng relasyon o inter-aksiyon : PARALLELISM.

pa·ra·lé·lo *pnr* [*Esp*] : parallel.

pa·rá·li *png* [*Kap Tag*] **1:** akusasyon; habla **2:** parunggit; paninirang puri.

pa·ra·líp·sis *png* [*Ing*] : paraan ng pagbibigay diin sa isang paksa sa pamamagitan ng pagsasabi nang kaunti lamang o hindi pagsasabi ng anuman.

pa·rá·lis *png* **1:** rodilyo; pulin; roler **2:** tao na tagapamagitan sa nag-aaway o nagliligawan.

pa·rá·li·sís *png Med* [*Esp Ing paralysis*] **1:** pamamanhid at pagkawala ng kakayahang maigalaw ang anumang bahagi ng katawan **2:** kawalan ng kapangyarihan o kabuluhan : PARALYSIS.

pa·ra·lí·ti·kó *png* [*Esp paralitico*] : tao na may paralisis : PARALYTIC.

parallax (pá·ra·láx) *png* [*Ing*] : kaibhan ng mga posisyon o direksiyon ng mga bagay kung sisipatin o titingnan sa iba't ibang posisyon.

parallel (pá·ra·lél) *pnr* [*Ing*] **1:** magkaagapay at hindi nagtatagpo ang mga dulo : DULGÁNAY, PARALÉLO **2:** magkatulad : PARALÉLO **3:** nangyayari nang magkasabay : PARALÉLO.

parallelism (pá·ra·le·lí·sim) *png* [*Ing*] : paralelismo.

parallelogram (pa·ra·lé·log·rám) *png* [*Ing*] : kuwadrilateral na paralelo at magkapantay ang mga gilid na magkatapat.

paralogism (pa·ra·lo·dyí·sim) *png* [*Ing*] **1:** kamalian **2:** maling pangangatwiran.

pa·ra·lú·man *png* [*Kap Tag*] **1:** sinaunang kasangkapan ng mga magdaragat upang matukoy ang direksiyon *Cf* KÓMPAS[1] : ÁGHOM **2:** mutya[2].

paralysis (pa·rá·li·sís) *png* [*Ing*] : paralisis.

paralytic (pa·ra·lí·tik) *png* [*Ing*] : paralitiko.

pá·ram *png*: pagkawala o pagkaalis ng mga bagay, gaya ng gálit, sakít ng ulo, at iba pa – *pnd* **ma·pá·ram, i·pá·ram, pu·má·ram**.

pa·ram·dám *png* [*pa+damdam*] : pahiwatig; pahatid.

paramecium (pa·ra·mís·yum) *png* [*Ing*] : protozoan (genus *Paramecium*) na hugis tsinelas at nababalutan ng cilia.

paramedic (pa·ra·mé·dik) *png* [*Ing*] : paramedik.

pa·ra·mé·dik *png* [*Ing paramedic*] : tao na sinanay sa panggagamot, may kakayahang magsagawa ng batayang tungkulin para sa dagliang pagpapagaling *Cf* DOCTOR, NARS, NURSE : PARAMEDIC.

pa·ra·mé·di·kál *pnr* [*Ing paramedical*] : tumutulong o sumusuporta sa gawaing medikal.

parameter (pa·rá·mi·tér) *png* [*Ing*] **1:** *Mat* isang di-nagbabago o nagbabagong termino sa isang funsiyon na nagtatakda sa isang anyo ng funsiyon ngunit hindi sa pangkalahatang anyo nito : PARAMÉTRO **2:** sa estadistika, isang variable na pumapasok sa anyong matematika ng anumang distribusyon, kaya ang mga posibleng kabuluhan ng variable ay umaayon sa iba't ibang distribusyon : PARAMÉTRO **3:** katangian, karaniwang masusukat : PARAMÉTRO **4:** anumang di-nagbabagong salik na nagtatakda ng hanggahan : PARAMÉTRO.

pa·ra·mét·ro *png* [*Esp*] : parameter.

pa·ram·nés·ya *png Sik* [*Ing paramnesia*] **1:** amnesya **2:** deja vu.

pá·ra·mó *png* [*Esp*] : mataas at matarik na talampas sa Timog America.

paramount (pá·ra·máwnt) *pnr* [*Ing*] **1:** pinakapangunahin **2:** may pinakamataas na autoridad.

paramour (pá·ra·múr) *png* [*Ing*] : kaapid.

pa·ram·pó·an *png* [*Mrw*] : babae.

pá·ran *pnd* **mag·pa·rán, pa·ra·nán, pu·ma·rán** [*Iba*] : maghanda; humanda.

pá·rang *png* **1:** [*Kap Mag Tag*] malawak na kapatagan, karaniwang madamo at tiwangwang, gaya ng kabukirang walang tumitirá : GÚTAD[2], KARIKAÁN, MEADOW, PRAIRIE, PÚKAS **2:** [*Mal*] malaki at mabigat na patalim na ginagamit sa paghahawan sa gulayan.

pa·ráng *png* [*Ilk*] : pagdalo; pagharap.

pá·rang *pnb, pnu* [*para+na*] : tila.

pa·ra·ngál *png* [*pa+dangal*] **1:** papuri o ang pagbibigay ng kaukulang pagkilala sa isang nagtagumpay : MEMÓRYAL, MEMORIAL **2:** pagdiriwang o kasayahang handog sa sinumang nagtamo ng karangalan.

pá·ra·ngá·lan *png* [*pa+dangal+án*] : pagpapakita sa isang bagay nang may anyong pagmamagaling – *pnd* **mag·pa·ra·ngá·lan, i·pág·pa·ra·ngá·lan**.

pa·rá·ngan *png Zoo* [*Seb*] : muong.

pa·ra·ngá·rang *png* [*Ilk*] : siwalat.

pa·ra·ngáw *png Kar* [*Ilk*] : bukás na aab na inuka sa gawing itaas ng poste na sumasalalay sa sepo.

pa·rá·ngis *png Bot* [*Ilk*] : varyant ng **paragis**.

pa·ráng-pa·ráng *png Zoo* : isdang alat (*Chirocentrus dorab*) na kulay pilak ang katawan.

pa·rang·yâ *png* [*Kap Tag pa+rangya*] : anumang ginagamit sa pagmamarangya; ang pagpapamalas ng karangyaan.

pa·ra·ním·po *png Ark* [*Esp paranimfo*] : bulwagan[2].

pa·ran·kú·ton *png* : pinakamatandang lalaki na namumuno sa komunidad ng mga Sulod.

paranoia (pa·ra·nó·ya) *png Sik* [*Ing*] : paranoya[2].

paranoiac (pa·ra·nó·yak) *pnr Sik* [*Ing*] : paranoyd.

paranoid (pá·ra·nóyd) *pnr Sik* [*Ing*] : paranoyd.

pá·ra·nór·mal *pnr Sik* [*Ing*] : lagpas sa sakop ng normal at obhetibong imbestigasyon o pagpapaliwanag.

pa·ra·nó·ya *png Sik* [*Esp*] **1:** pagiging paranoyd : PARANOYA **2:** tao na paranoyd : PARANOYA.

pá·ra·nóyd *pnr Sik* [*Ing paranoid*] : labis na suspetsoso o balisa : PARANOIAC, PARANOID.

pa·ra·núm *png Agr* [*Kap pa+danum*] : irigasyon; patubig.

pa·ra·ón *png* [*Esp faraon*] : pharaoh.

pa·rá·pak *png* [*Mrw*] : pagakpak.

pa·ra-pá·ra *pnr* : pare-pareho; magkakatulad.

pa·ra·per·nál *pnr Bat* [*Esp parafernal*] : nasa ilalim ng kontrol ng ginang : PARAPHERNAL.

pa·ra·per·nál·ya *png* [*Ing paraphernalia*] **1:** mga kagamitang pansarili **2:** mga kasangkapan, tulad ng mga bagay na ginagamit sa kampo.

parapet (pá·ra·pít, pa·ra·pét) *png* [*Ing*] : mababang dingding sa paligid ng bubong, balkonahe, o katulad na estruktura.

paraphernal (pa·ra·fér·nal) *pnr* [*Ing*] : parapernal.

paraphrase (pá·ra·fréys) *png* [*Ing*] : muling pagsasabi o pagsusulat ng isang pahayag o akda sa pamamagitan ng paggamit ng ibang salita.

pa·ra·pí·na *png* [*Esp parafina*] : paraffin.

paraplegia (pá·ra·plí·dya) *png Med* [*Ing*] : paralisis sa ibabang bahagi ng katawan mulang baywang pababâ : PARAPLÉHIYÁ.

paraplegic (pa·ra·plí·dyik) *pnr Med* [*Ing*] : hinggil sa sinumang may paraplegia.

pa·ra·plé·hi·yá *png* [*Esp paraplejia*] : paraplegia.

pá·ra·pó *png Gra* [*Esp parafo*] : talata.

parapsychology (pá·ra·say·kó·lo·dyí) *png Sik* [*Ing*] : pag-aaral sa mental na kalagayan o penomeno na labas sa sakop ng ordinaryong sikolohiya.

pa·rá·rak *png* **1:** [*Kap Tag*] kabuluhan; halaga; saysay **2:** anumang nakasalalay sa sisidlang may tubig upang hindi langgamin.

pa·ra·ráng·gar *png* [*Mrw*] : pirata.

pá·ra-rá·yos *png* [*Esp pararrayos*] : barilya na panghúli ng kidlat at proteksiyon ng bahay o gusali laban sa tudla ng kidlat kapag maunos : LIGHTNING ROD.

pá·ras *png Ana* [*Hil*] : gulugod.

pa·rás *png* **1:** [*Kap*] anghang **2:** *Bot* [*Bik*] darapugan.

pá·ra·sín·te·sís *png Lgw* [*Ing parasynthesis*] : pagbuo ng mga salita sa pamamagitan ng pag-uulit nito, *hal* ipagtulak-tulakan : PARASYNTHESIS.

parasíte (pá·ra·sáyt) *png* [*Ing*] : parasito.

parasitic (pa·ra·sí·tik) *pnr* [*Ing*] : parasitiko.

pa·ra·sí·tik *pnr* [*Ing parasitic*] : parasitiko.

pa·ra·sí·ti·kó *pnr* [*Esp parasitico*] : umaasa sa iba upang mabuhay; nabubuhay sa tulong ng iba : PARASITIC, PARASÍTIK.

parasitism (pa·ra·si·tí·sim) *png* [*Ing*] : parasitismo.

pa·ra·si·tís·mo *png Zoo, Bot* [*Esp*] : relasyon ng organismong parasito sa iba : PARASITISM.

pa·ra·sí·to *png* [*Esp*] **1:** *Bot Zoo* hayop o halamang nabubuhay o nakatira sa iba, na pinagkukunan ng pagkain : PARASITE **2:** tao na nakatira o nabubuhay sa tulong ng iba : PARASITE.

parasitologist (pá·ra·si·tó·lo·dyíst) *png* [*Ing*] : tao na dalubhasa sa parasitolohiya.

pá·ra·si·tó·lo·gó *pnr Bot Zoo* [*Esp*] : hinggil sa parasitolohiya.

parasitology (pá·ra·si·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : parasitolohiya.

pá·ra·si·to·lo·hí·ya *png Bot Zoo* [*Esp parasitologia*] : sangay ng biyolohiya na tumutuon sa mga parasito at ang epekto nito sa parasitismo : PARASITOLOGY.

pá·ra·sól *png* [*Esp Ing*] **1:** panlaban sa init ng araw **2:** payong.

pa·rás·pas *png* [*Ilk*] : pagputol nang mabilis sa damo – *pnd* **pa·ras·pa·sín, pu·ma·ras·pás**.

parasynthesis (pa·ra·sín·te·sís) *png Lgw* [*Ing*] : parasintesis.

pá·ra·syút *png* [*Ing parachute*] : kasangkapang hugis payong, ginagamit upang binbinin o pabagalin ang pagbagsak ng tao o bagay mula sa isang sasakyang panghimpapawid : PARAKAÍDA, PARACHUTE.

pa·ra·syút·tist *png* [*Ing parachutist*] : tao na gumagamit ng parasyut : PARACHUTIST, PARAKAYDÍSTA.

pá-rat *png* [*Bik*] : panghi.

pa·rát *png* **1:** [*Ilk*] askád **2:** [*Seb*] alat.

pa·rá·tang *png* : mali at mapaghinalang paninira : PAMALSÁ – *pnd* **mag·pa·rá·tang, pa·ra·tá·ngan, i·pa·rá·tang**.

pa·ra·taw *png* [*Pal paratao*] : ugat.

parataxis (pá·ra·ták·sis) *png Gra* [*Ing Lat*] : maayos na pagkakasunod-sunod ng salita o talata.

parathyroid (pa·ra·táy·royd) *png Ana* [*Ing*] : gland sa likod ng thyroid, naglalabas ng hormone na nagsasaayos ng antas ng calcium sa dugo.

pa·rá·ti *pnb* [*Kap Tag pa+dati*] : lagi; tuwina; paulit-ulit.

pa·ra·tíg·nay *png* [*Ilk*] **1:** kuwerdas ng relo **2:** motibasyon; ganyak.

pa·ra·tí·mid *png* [*Ilk*] : tirante ng sombrero upang di-maalis ang pagkakasuot nito sa ulo.

pa·ra·tíng *png* [*pa+dating*] : mensahe; pahatid; pasabi.

pa·ra·tí·pus *png Med* [*Esp paratifus*] : paratyphoid.

pa·ra·tóng *png Heo* [*Ilk*] **:** lupang mabuhangin.

paratroop (pá·ra·trúp) *png Mil* [*Ing*] **:** pangkat o tropa ng paratrooper **:** PÁRATRÚP.

paratrooper (pá·ra·trú·per) *png* [*Ing*] **:** sundalo na sinanay na tumalon nang nakaparasyut patungo sa labanán **:** PARATRÚPER.

pá·ra·trúp *png Mil* [*Ing paratroop*] **:** paratroop.

pá·ra·trú·per *png Mil* [*Ing paratrooper*] **:** paratrooper.

paratyphoid (pa·ra·táy·foyd) *png Med* [*Ing*] **:** sa patolohiya, sakít na may sintomas na kahawig ng tipus ngunit higit na mahina ang epekto, at dulot ng paratyphoid bacillus **:** PARATÍPUS.

paratyphoid bacillus (pa·ra·táy·foyd ba·sí·lus) *png* [*Ing*] **:** alinman sa bakterya (genus *Salmonehia*) na sanhi ng paratyphoid.

par avion (par av·yón) *pnb* [*Fre*] **:** sa pamamagitan ng koreong panghimpapawid.

pá·raw *png* **1:** *Zoo* [*Iba*] ulang **2:** [*Ilk*] paos.

pa·ráw *png Ntk* [*Bik Hil Ilk Pan Seb War Tag*] **:** uri ng malaking bangkang may layag.

pa·ráy *png Bot* [*Iva*] **:** palay.

pa·ra·yà *pnd* **mag·pa·ra·yà, i·pa·ra·yà** [*pa+ubaya*] **:** magpaubaya; ipaubaya.

pár·beng *png* [*Ilk*] **:** timpi.

parcel (par·sél) *png* [*Ing*] **:** parsela.

parcel post (par·sél post) *png* [*Ing*] **:** parsel post.

parchment (párts·ment) *png* [*Ing*] **:** pergamino.

par·dá *png Bot* [*Ilk*] **:** bataw.

pá·re *png* [*Esp padre*] **1:** varyant ng **kompadre 2:** salitáng pamitagan sa lalaking hindi kakilala.

pa·rè *png* **:** varyant ng **pari**.

pa·re·á·do *png Lit* [*Esp*] **:** dalawahang taludtod na tula.

paregoric (pa·ri·gó·rik) *png Med* [*Ing*] **:** parigorik.

pa·ré·ha *png* [*Esp pareja*] **1:** pares[1] **2:** ang magkatambal, kung sa nagsasayaw.

pa·re·híl *png* [*Esp parejil*] **:** yerba (*Petroselinum crispum*) na may aromatikong dahon na ginagamit na pampalasa sa pagkain **:** PARSLEY.

pa·ré·ho *pnr* [*Esp parejo*] **:** katulad.

pá·reng kí·lat *png* [*Mrw*] **:** telang may makintab na rabaw at ginagamit na pandekorasyon sa bahay.

parent (pé·rent) *png* [*Ing*] **:** magulang.

parentage (pé·ren·tídz) *png* [*Ing*] **:** pinagmulang angkan.

Parental Guidance (pa·rén·tal gáy·dans) *png* [*Ing*] **:** paalala na kailangan ang patnubay ng mga magulang sa isang batang manonód ng palabas sa sine o telebisyon **:** PG.

pa·rén·te·sís *png* [*Esp*] **:** panaklong.

parenthesis (pa·rén·ti·sís) *png* [*Ing*] **:** panaklong.

Parent-Teacher-Association (pé·rent tít·ser a·so·si·yéy·shon) *png* [*Ing*] **:** lokal na organisasyon ng mga magulang at guro upang mapaglapit sila at mapabuti ang pasilidad na pang-edukasyon at pampaaralan **:** PTA.

pá·rès *png* [*Esp*] **1:** dalawang magkahawig at magkatulad na bagay para sa magkasámang paggamit *var* páris **:** PAREHA[1], PAIR **2:** paghahati sa dalawa.

par excellence (par ék·se·láns) *pnr* [*Fre*] **:** walang katulad; pinakamahusay.

parfait (par·féy) *png* [*Fre*] **1:** sorbetes at prutas o sorbetes at syrup na isinaayos nang papalit-palit, karaniwang tinatampukan ng whipped cream, at inihahanda bilang panghimagas **2:** pinatigas na whip cream at itlog na may iba-ibang pampalasa.

pa·rì *png* [*Esp padre*] **:** ikalawang antas ng pagiging klerigo, higit na mababa sa obispo *var* parè **:** DIBÍNO[2], FATHER[2], IMÁMI, ÍMAN, PRIEST[1].

pa·rí·a *png Bot* **:** maliit na punongkahoy (*Myristica simiarum*), may biluhaba at balahibuhing kumpol na bulaklak, at nakukunan ng langis na gamot sa pangangati o sakít sa balát **:** POKÍPOK.

pariah (pa·rá·ya, pa·rí·ya) *png* [*Ing*] **1:** tao na itinakwil **2:** sinumang tao o anumang hayop na hinahamak.

pa·ri·án *png* [*ST*] **1:** palengke **2:** plasa.

parietal (pa·ráy·tal) *png Ana* [*Ing*] **:** alinman sa pares ng buto na bahagi ng gilid at itaas ng bungo **:** PARIÉTAL.

pa·ri·é·tal *png* [*Esp*] **:** parietal.

pa·ri·gó·rik *png Med* [*Ing paregoric*] **1:** gamot na pampakalma ng kalamnan **:** PAREGORIC **2:** kamporadong tintura ng opyo, ginagamit upang pigilin ang pagtatae **:** PAREGORIC.

pa·ri·ha·bâ *png* [*pari+haba*] **:** parallelogram na may apat na anggulong 90° ang sukat ng bawat isa **:** QUADRATE, RECTANGLE, REKTANGGULÓ.

pa·ri·ka·lá *png* [*ST*] **1: a** paggamit ng salita na kasalungat ng literal ang tunay na kahulugan **b** isang obhetibo at mapang-uyam na paraan ng pagsulat o pagpapahayag **:** IRONIYÁ, IRONY **2:** paraan ng pagbuo sa isang akda upang ganap na maipahayag ang nasa salungat o nagsusuhayang damdamin, idea, at katulad, lalo na upang ipahiwatig ang di-pakikialam sa paksa **:** IRONIYÁ, IRONY **3:** pangyayari na salungat sa inaasahan *var* panikalâ **:** IRONIYÁ, IRONY.

pa·ri·kít *png* [*pa+dikit*] **1:** pampaganda; pampalamuti **2:** pagpapadingas ng apoy o anumang ginagamit na pampadingas, gaya ng papel at kúsot **:** GÍPONG.

pa·ri·kít-bang·kâ *png Zoo* [*pa+dikit-bangka*] **:** isda (*Echeneis naucratea*) na may pansipsip sa ibabaw ng ulo at humahaba nang 60.96-76.20 sm.

pa·ríl *png* [*Bik Seb*] **:** pader.

pa·ríl *pnr* **:** sapad; pantay, karaniwang ukol sa kahoy.

pa·ríl·ya *png* [*Esp parilla*] **:** kasangkapang pangkusina na binubuo ng magkakaagapay na metal o alambreng ginagamit na ihawán.

pa·rí·na *png Bot* [*Bik*] **:** supa[3].

pa·ri·na·yón *pnr* **:** napakapayat.

pa·ring·pá·ding *png* [*War*] **:** suray.

pa·ri·níg *png* [*pa+dinig*] **:** bagay na hindi sinasabi nang tuwiran sa kinauukulan **:** PARUNGGÍT, PATUTSÁDA[2] – *pnd* **mag·pa·ri·níg, pa·ri·ni·gán, i·pa·ri·níg**.

pa·rín·las *png Bot* **:** punongkahoy (*Micromelum compressum*) na mabalahibo ang sanga at dahon, may bulaklak na kumpol, madilaw, at mabango **:** BÁSARBÁSAR, BÚNTOG, BURÍNGOT, HAGÁSIN, KARINBUBWÁ, MALALÚPAY, PÁNYAS-PÁNYAS, PÍRIS, PULÉT.

pa·rin·tú·meng *png* [*Ilk*] **:** luhod.

pa·ri·pá *pnb* [*pa+dipa*] **:** nakakrus o nakadipa.

pa·ri·rá·la *png Gra* **1:** dalawa o higit pang salitang magkakarugtong sa isang pangungusap at nagpapahayag ng isang diwa ngunit walang simuno at panaguri, *hal* sariwang gatas, sa paaralan **:** PHRASE, PRÁSE **2:** isang maikling pananalita **:** PHRASE, PRÁSE.

pá·ris *png* **:** varyant ng **pares**.

Pa·ri·sé·o *png* [*Esp fariseo*] **1:** isa sa matatandang sekta ng mga Hudyo

na naniniwala sa bisa ng batas na pabigkas at sa malayang pagpapakahulugan ng batas na pasulat, sa pamamagitan ng pagtuklas sa lihim na kahulugan : PHARISEE[1] **2:** tao na nagsasagawa o hayagang nagtatagubilin ng mahigpit na pagtalima sa panlabas na anyo at seremonya ng relihiyon nang walang pagpapahalaga sa diwa nito.

parish (pá·ris) *png* [*Ing*] : parokya.

pa·ri·síd·yo *png* [*Esp parricidio*] : pagpatay sa sariling ama : PARRICIDE.

pa·ri·su·kát *png* [*Kap Tag pari+sukat*] : uri ng parihaba na may magkakasinghabang gilid : KUWADRÁDO, QUADRATE, QUADRÁTIK[1], SQUARE.

pa·ri·ta·án *png* [*ST*] **1:** lampara **2:** parol.

pa·rí·tan *png* [*Kap*] : tinghóy; desalaming ilawan na napasisindi sa pamamagitan ng langis.

Pa·rí·to! *pdd* [*pa+dito*] : Pumunta dito! *Cf* PARIYÁN! : PARINI! – *pnd* **pu·ma·rí·to, pa·pa·ri·tú·hin**

pa·ri·tú·lot *png Bot* : hulimbangon.

parity (pá·ri·tí) *png* [*Ing*] : pagkakapantay sa kalagayan, kapangyarihan, at iba pa.

Pa·ri·yán! *png* [*pa+diyan*] : Pumunta diyan! *Cf* PARÍTO!, PAROÓN! – *pnd* **pu·ma·ri·yán, i·pa·ri·yán**.

park *png* [*Ing*] **1:** pook na malawak at karaniwang nasa likas na kalagayan para paglibangan ng madla : PÁRKE, PLÁSA **2:** malawak na lupain na inilaan ng pamahalaan upang pangalagaan **3:** paghimpil ng sasakyan sa isang pook.

pár·ka *png* [*Ing*] : jaket na may hood, isinusuot ng mga Eskimo.

Pár·kas *png Mit* [*Esp parcas*] : sa mga sinaunang Griyego, mga diwata ng tadhana o kapalaran : FATES.

pár·ke *png* [*Esp parque*] **1:** liwasan : PARK **2:** paghihimpil ng sasakyan sa isang pook : PARK.

par·kéy *png* [*Ing Fre parquet*] **1:** pansahig na binubuo ng maliliit na piraso ng kahoy at may padron o hugis, karaniwang nakapatong sa ibang kahoy o semento : PARQUET **2:** bahagi ng pangunahing palapag ng isang teatro, bulwagan, at katulad, nasa pagitan ng pook ng mga musiko at tagapanood : PARQUET.

pár·king *png* [*Ing park+ing*] **1:** espasyo o pook para himpilán ng sasakyan **2:** paghimpil ng sasakyan.

pár·la·men·tár·yo *png* [*Esp parlamentario*] : mambabatas.

pár·la·mén·to *png Bat* [*Esp*] : tawag sa batasan sa Inglatera at ibang dáting sakop ng Great Britain : PARLIAMENT.

par·lés *png* [*Pan*] : hula.

parliament (pár·li·mént) *png Bat* [*Ing*] : parlamento.

parliamentarian (pár·li·men·tár·yan) *png* [*Ing*] : parlamentaryo.

pár·lor *png* [*Ing*] **1:** sala **2:** silid sa isang hotel para sa isang pribadong pakikipanayam **3:** silid na may sadyang kasangkapan para sa personal o propesyonal na paglilingkod.

par·mák *png* [*Ilk*] : ilusyon[2].

par·más·ya *png* [*Esp farmacia*] : botika.

par·mas·yú·ti·kó *png* [*Esp farmaceutico*] : tao na nagtapos at may kakayahan o kaalaman sa parmasya : DROGÍSTA[1], PHARMACIST.

par·ma·tá *png* [*Ilk*] : pangarap.

Par·ná·so *png* [*Esp*] **1:** *Mit* sa mga sinaunang Griyego, ang bundok na tahanan ng mga Musa : PARNASSUS **2:** katipunan ng mga tula o pilíng akda **3:** ang daigdig ng panulaan o lipunan ng mga makata.

Parnassus (par·ná·sus) *png* [*Ing*] : Parnaso[1].

par·nu·wáy *png* [*Ilk*] : imbensiyon.

pá·ro *png Zoo* [*Kap*] : hipon.

parochial (pa·rók·yal) *pnr* [*Ing*] : parokyal.

pá·ro·díst *png* [*Ing*] : parodista.

pa·ro·dís·ta *png* [*Esp*] : manunulat ng parodya : PÁRODÍST.

parody (pá·ro·dí) *png Lit* [*Ing*] : panggagagad.

pa·ród·ya *png Lit* [*Esp parodia*] : panggagagad.

pá·rok *png* [*Ilk*] : latak ng alak.

pa·rók *png* [*Pan*] : tibok.

pa·ró·ko *png* [*Esp parroco*] : paring namamahalá sa isang parokya *Cf* KÚRA, PASTÓR.

pa·rók·pok *png* [*Ilk*] : lagaslas[2].

pa·rók·ya *png* [*Esp parroquia*] : teritoryong sakop ng kura paroko : PARISH.

pa·rok·yál *pnr* [*Esp parroquial*] **1:** hinggil sa parokya : PAROCHIAL **2:** hinggil sa paaralan o edukasyong ipinagkakaloob nito : PAROCHIAL **3:** makitid ang pag-iisip o pananaw : PAROCHIAL.

pa·rok·yá·no *png* [*Esp parroquiano*] : kostumer.

pa·ról *png* **1: a** [*Esp farol*] ilawán **b** palamuting isinasabit kung panahon ng Pasko, karaniwang may ilaw at tila hugis tala ni David : LINTÉRNA, LÁNTERN, PARITAÁN[2] **2:** *Bat* parole.

pa·ró·la *png* [*Esp farola*] : tore na may ilaw at ginagamit na palatandaan sa gabi ng mga magdaragat : BEACON[2], CUPULA[2].

parole (pa·rówl) *png* [*Ing Fre*] **1:** *Bat* [*Ing parole*] **a** kondisyonal na pagpapalaya sa isang bilanggo **b** ang pagpapalaya at ang tagal nito : PARÓL[2] **2:** *Lgw* gawi o kilos ng wika.

parolee (pa·ró·li) *png* [*Ing*] : tao na pinalaya dahil sa parole.

pa·ro·lé·ro *png* [*Esp farolero*] **1:** manggagawa ng parol **2:** tao na tagasindi ng ilaw.

pa·ról-pa·ró·lan *png Bot* [*parol-parol+an*] : baging (*Cardiospermum halicacabum*) na payat ang sanga, balahibuhin at salítan ang dahon, maliliit at puti ang bulaklak, at mapintog ang hugis balisungsong na bunga : HEART PEA.

pá·ro·ná·pin *png Bot* [*Iba Ilk*] : dúngon.

Pa·ro·ón! *png* [*pa+doon*] : Pumunta doon! *Cf* PARIYÁN, PARÍNI! – *pnd* **pu·ma·ro·ón, i·pa·ro·ón**.

pá·ros *png Zoo* : uri ng kabibe na itim, taluhaba, manipis ang talukab, at nakukuha sa tubig tabang.

pa·rós *png* [*Ilk*] : biglaang pagkakasakít ng tuberkulosis.

pá·ro·tíd *png Ana* [*Ing*] : glandulang lumilikha ng laway at matatagpuan sa magkabilang puno ng tainga.

pa·ro·tí·da *png Ana* [*Esp*] : parotid gland.

pá·ro·tíd gland *png Ana* [*Ing*] : salivary gland na nasa ibabâ ng tainga : PAROTÍDA.

par·pár·ya *png Bot* [*Ilk*] : tabúbok[1].

parquet (par·kéy) *png* [*Ing Fre*] : parkey.

parricide (pá·ri·sáyd) *png* [*Ing*] : parisidyo.

parrot (pá·rot) *png Zoo* [*Ing*] : loro.

par·sát *png* [*Ilk*] : sampung araw.

pár·sel *png* [*Ing parcel*] : parsela.

par·sé·la *png* [*Esp parcela*] **1:** pangkat ng mga bagay na pinagsama-sama; pakete : PARCEL, PARSÉL **2:** isang sukat ng lupa : PARCEL, PARSÉL.

pár·sel·post *png* [*Ing parcel post*] : sangay pampangasiwaan ng serbis-

yong pangkoreo na naghahatid ng parsela : PARCEL POST.

pár·sing *png Gra* [*Ing*] : pagsusuri at paglalarawan ng pangungusap o salita.

pár·si·yál *png* [*Ing partial*] : kalagayan o katangian ng pagiging hindi buo : PARTIAL.

pár·si·yál, par·si·yál *pnr* [*Ing partial Esp parcial*] : may kinikilingan : PARTIAL.

parsley (párs·li) *png Bot* [*Ing*] : parehil.

part *png* [*Ing*] **1:** bahagi **2:** papel.

par·tá·an *png* [*Ilk*] **1:** sagimsim **2:** intuwisyon o andam.

par·té *png* [*Esp*] : bahagi.

partial (pár·si·yál) *png, pnr* [*Ing*] : parsiyal.

participation (par·ti·si·péy·syon) *png* [*Ing*] : partisipasyon.

participial (par·ti·síp·yal) *pnr Gra* [*Ing*] : ginagamit bilang pandiwari o nakabatay dito : PARTISÍPYAL.

participle (par·tí·si·pól) *png Gra* [*Ing*] : pandiwari.

particle (pár·ti·kél) *png* [*Ing*] **1:** maliit na bahagi o piraso : PARTIKULÁ **2:** *Pis* isa sa mga maliit na sangkap ng matter : PARTIKULÁ **3:** *Gra* kataga[2] : PARTIKULÁ.

particular (par·tí·kyu·lár) *png, pnr* [*Ing*] : partikular.

particularity (par·tí·kyu·lá·ri·tí) *png* [*Ing*] : partikularidad.

par·tí·da *png* [*Esp*] **1:** pag-alis; salida **2:** pangkat ng mga bagay na pinagisa **3:** pinaikling anyo ng **partida bautismo 4:** patinda **5:** sa laro o sugal, pagbibigay ng bentaha sa kalaban **6:** hawi ng buhok.

partida bautismo (par·tí·da baw·tís·mo) *png* [*Esp*] : katibayan ng binyag : PARTÍDA[3].

par·ti·dár·yo *png* [*Esp partidario*] : tao na nagmamalasákit sa isang partido o layunin nito; kapanalig; kapartido.

par·ti·dís·ta *pnr* [*Esp*] : lubhang matapat sa partido.

par·tí·do *png* [*Esp*] **1:** lapían **2:** pangkatin sa politika **3:** kamag-anak.

par·ti·ku·lá *png* [*Esp particula*] : particle.

par·ti·ku·lár *png* [*Esp particular*] : detalye : PARTICULAR.

par·ti·ku·lár *pnr* [*Esp particular*] **1:** personal; pribado : PARTICULAR **2:** hindi madaling masiyahan; maselan : PARTICULAR **3:** natatangi sa iba; dikaraniwan; espesyal : PARTICULAR.

pár·ti·ku·la·ri·dád *png* [*Esp particularidad*] **1:** ang kalidad o kalagayan ng pagiging partikular : PARTICULARITY **2:** espesyal na kaibhan at katangian ng indibidwal : PARTICULARITY **3:** pagiging detalyado sa pagsasalita o paglalarawan : PARTICULARITY.

pár·ti·si·pas·yón *png* [*Esp participacion*] : pagsali, paglahok, o pagsama sa anumang gawain : PARTICIPATION.

par·ti·síp·yal *pnr Gra* [*Ing participial*] : participial.

par·ti·síp·yo *png Gra* [*Esp participio*] : pandiwari.

par·tis·yón *png* [*Esp particion*] : paghahati o pagbabahagi ng isang bagay, estruktura, lunan, at iba pa : DIBISYÓN[3], PARTITION.

partition (par·tí·shon) *png* [*Ing*] : partisyon.

párt·ner *png* [*Ing*] **1:** kapareha **2:** manlalarong kapanig o kakampi **3:** sa negosyo, kasosyo.

párt·ner·shíp *png* [*Ing partner+ship*] **1:** kalagayan ng pagiging magpartner **2: a** samaháng pangnegosyo na binubuo ng dalawa o higit pang tao na naghahati sa tubò at lugi ayon sa kasunduan **b** kontrata sa pagbubuo ng samaháng ito.

pár·tos *png Med* [*Esp parto+s*] : pagpapaanak; panganganak : PARTURITION.

part-time (part taym) *pnr* [*Ing*] : sa empleo, inaasahang magtrabaho nang higit na maikli kaysa karaniwan *Cf* FULL-TIME.

parturition (par·tu·rí·shon) *png Med* [*Ing*] : partos.

party (pár·ti) *png* [*Ing*] **1:** lapian **2:** pagtitipon; pagsasaya.

pa·ru *png* [*Gui-Bag Tag-bag*] : lansadera.

pa·ru·gô *png* [*pa+dugo*] : duwelo o labanán na nagtatapos sa unang patak ng dugo.

pa·ru·kâ *png* [*ST*] : sapatos na patulis sa gawing daliri ng paa.

pa·rú·lang *png* [*Kap*] : gúlong[1].

pa·ru·míng·gu *png* [*Kap*] : isang linggo.

pa·rung·gít *png* [*Kap Tag pa+dunggit*] : parinig – *pnd* **mág·pa·rung·gít, pa·rung·gi·tán**.

pa·ru·pa·ró *png Zoo* [*Kap Mrw Tag*] : kulisap (order *Lepidoptera*) na may magkaagapay na antena, payat ang katawan, malapad ang pakpak, at karaniwang iba-iba ang kulay : BUTTERFLY, KABÁKABÁ, KOMPÁPEY, KULIBANGBÁNG, PAPILLON[1].

pa·rú·sa *png* [*pa+dusa*] **1:** pagpapahirap dahil sa isang kasalanan : PUNISHMENT **2:** hatol na iginagawad sa isang nagkasala : PUNISHMENT – *pnd* **mág·pa·rú·sa, pa·ru·sá·han, i·pa·rú·sa**.

pa·rus·pá·ros *png Zoo* [*Kap*] : tulya.

pa·rut·pút *png Zoo* [*Seb*] : isdang alat (genus *Leiognathus*) na kauri ng sapsap.

par·wá *png Bot* [*Ilk*] : pino.

par·yá *png Bot* [*Ilk*] : ampalaya.

par·yén·te *png* [*Esp pariente*] : kamaganak.

par·yók *png* [*Ilk*] : kawali.

pár·yuk *png Mus* [*Ilt*] : gangsa.

pá·sa *png* **1:** [*Bik Seb Tag*] bigkis ng sanggol **2:** [*Esp pasar*] paglilipat o pag-aabot ng anuman sa kapuwa, gaya sa basketbol : PASS[2] – *pnd* **mag·pá·sa, pa·sá·han, i·pá·sa**.

pa·sâ *png* [*Esp pasar*] : bahagi ng balát na nangingitim dahil sa pagkabugbog.

pa·sá *pnr* [*Esp pasar*] : nakaabot o lumampas sa itinakdang hanggahan, marka, o grado, gaya sa pagsusulit *var* pasádo.

pa·sa- *pnl* : pambuo ng pandiwa na nangangahulugang "pumunta sa," *hal* pasa-Maynila, pasabáyan : PASASA-.

pa·sá·bal *png* **1:** baklad na iniuumang sa mababaw na bahagi ng tubig **2:** paraan ng paghuhulog o pag-uumang ng baklad na agila.

pa·sá·bat *png* [*Bik*] : pasiya.

pa·sa·bíl *png* : baklad; kural.

pá·sad *pnr* [*Mrw*] : payag.

pa·sá·da *png* [*Esp*] **1: a** ang pagbibiyahe ng paupahang dyip, karetela, bus, at katulad na sasakyan **b** ang mismong biyahe **2:** pagsusuri sa nakasulat o nakaimprentang manuskrito **3:** pag-eensayo; pagrerehersal **4:** madaliang paggawa sa isang bagay na ibig matapos agad.

pá·sa·dí·so *png* [*Esp pasadizo*] : makitid na daan o daanang may bubong.

pa·sá·do *pnr* [*Esp*] : varyant ng **pasá**.

pa·sa·dór *png* [*Esp*] **1:** sanitary napkin **2:** basahan o anumang telang binabasâ at ginagamit na pangkuskos sa mga damit na pinaplantsa : BARÁL.

pa·sad·sá·ran *png* [*pa+sadsad+an*] : uri ng baklad na panghuli ng dalag,

ginagamit sa tubig tabang kung tagulan.

pa·sad·yâ *pnr* : ipinagawa nang ayon sa ibig ng may-ari.

pa·ság *png* **1 :** galaw na papitlag, gaya ng isda o palaka na nasa káti : PULÁG **2:** pagdarabog nang nagagalit o nagtatampo.

pa·sa·gád *png* **1 :** [*Ilk*] paragos **2:** [*Seb*] ubaya.

pa·sá·he *png* [*Esp pasaje*] **1 :** bayad sa sasakyan *var* pamasáhe : FARE, PLÉTE[2] **2:** lakbay **3:** makipot na daan o lagusan.

pa·sa·hé·ro *png* [*Esp pasajero*] : tao na lulan ng sasakyan : PASSENGER, SAKÁY.

pá·sak *png* **1 :** [*Kap Tag*] anumang bagay na ipinasok at ipinantakip sa bútas : BÓLIT, HULÓT, PANIKSÍK[1], PÁSAL[1], POLÉT, SULLÁT, SÚNGSONG – *pnd* **mag·pá·sak, pa·sá·kan, i·pá·sak 2:** *Bot* bansalagin **3:** butò[1].

pa·sá·ka *png* [*pa+saka*] : lupang ipinaaararo o pinatattaniman.

pa·sa·ka·lì *pnr Gra* [*pa+sakali*] : nagpapakilala o hinggil sa panagano ng pandiwa, na pasumala o may pasubali ang pagiging ganap, *hal* "Kung dumating ka kahapon, nagkausap sana tayo."

pa·sa·kál·ye *png Mus* [*Esp pasacalle*] **1 :** masiglang martsa *Cf* OBERTÚRA **2:** pambungad na bahagi ng musika **3:** passacaglia.

pa·sa·kát *png* [*Bik pa+sakat*] : pagkuha ng niyog na gagawing kopra – *pnd* **mag·pa·sa·kát, pu·ma·sa·kát.**

pa·sa·kí *png Zoo* [*Ilk*] : maliit na áso na maaaring kandungin.

pa·sak·nóng *png* [*pa+saknong*] **1 :** palúsong; patrabahong walang bayad at pinakisuyuan lamang ang mga manggagawa **2:** gutom.

pá·sal *png* **1 :** pasak[1]; sumpal **2:** [*ST*] pagbabaon, paglilibing – *pnd* **mag·pá·sal, i·pá·sal.**

pa·sál *pnr* : nanghihina o nahihilo dahil sa gutom.

pa·sa·lá·mat *png* [*Bik Kap Hil Pan Seb Tag War pa+salamat*] : pagkilala o pagtanaw ng utang na loob sa tinanggap na tulong, paglilingkod, pamimitagan, at iba pa *var* pasasalámat : PANAGYÁMAN.

pa·sa·lám·bang *png* : sa Batangas, palakayang kahawig ng pukot.

pa·sá·lap *png* [*Ilk Tag pa+salap*] : dote.

pa·sa·lú·bong *png* [*pa+salubong*] : anumang bagay na inihanda ng isang dumating para sa dinatnan – *pnd* **mág·pa·sa·lú·bong, pa·sa·lu·bú·ngan, i·pa·sa·lú·bong.**

pa·sa·lu·bóng *pnb* : patungo sa dumarating; pabangga.

pa·sa·lu·ngá *pnb* [*pa+salunga*] **1 :** pasalubong ang direksiyon o pagkakalagay **2:** paakyat.

pa·sa·lu·ngát *pnr* [*pa+salungat*] : hindi paayon; pasalubóng.

pa·sa·má·no *png* [*Esp*] **1 :** pahalang na kahoy o bato sa pang-ilalim na bahagi ng bintana *var* pasimáno : BABAHÁN[2], KÁPAKÁPA[2], PALÁBABAHÁN, PALADPÁD **2:** liston ng mga balustre sa balkonahe.

pa·sán *png* **1 :** [*Bik Tag*] pagdadala sa balikat : ÁNGKOT, BINAKLÁY, SANKASAKBÁT, SANGGÓLAY **2:** bagay na dala sa balikat – *pnd* **mag·pa·sán, pu·ma·sán, pa·sa·nín, i·pa·sán.**

pa·sáng *png* **1 :** kunyas na kamángkamá **2:** pagpasok sa pamamagitan ng isang makitid na puwang o maliit na bútas.

pa·sa·ngá *png* [*Ilk*] : hawakán ng tirador.

pa·sang·bay *png* [*Tau*] : salip[2].

pa·sáng·gir *png* [*Ilk*] : barakilan.

pa·sá·ngil *png* [*Seb War*] : bintang.

pa·sá·ngit *png* : ankla.

pa·sá·ngol *png* [*Ilk*] : paód.

pa·sá·nin *png* [*pasan+in*] **1 :** tao na nasa ilalim ng pananagutan ng iba, gaya ng anak na walang hanapbuhay at umaasa lamang sa magulang **2:** bagahe[2].

pa·sán·te *png* [*Esp*] : mag-aaral na naghahanda para sa pagtatapos.

pa·sa·pór·te *png* [*Esp*] : opisyal na dokumentong nagpapahintulot sa tao upang makapaglakbay sa ibang bansa : PASSPORT.

pa·sap·yáw *pnr* [*pa+sapyaw*] : varyant ng **pahapyaw.**

pa·sa·rì *png* : varyant ng **pasaring.**

pa·sá·ring *png* [*pa+saring*] : aglahi[1] *var* pasarì – *pnd* **mag·pa·sá·ring, pa·sa·rí·ngan.**

pá·sas *png* [*Esp pasa+s*] : pinatuyong ubas.

pa·sa·sà *png* **1 :** labis na pagtatamasa ng anuman : AGLALÁBON, PAHUSÀ, PAÓTOB **2:** [*Kap Tag*] pagpapakabusog, kung sa pagkain – *pnd* **mag·pa·sa·sà, pag·pa·sa·sá·an.**

pa·sa·sa- *pnl* : pasa-.

pa·sa·sa·lá·mat *png* [*pa+sa+salamat*] : varyant ng **pasalamat.**

pa·sát *png* : pagbugbog o pananakit sa kapuwa – *pnd* **mag·pa·sát, pu·ma·sát, pa·sa·tín.**

pa·sa·ti·yém·po *png* [*Esp pasatiempo*] : paglilibang; pagliliwaliw.

pa·sa·tó·do *pnr, pnb* [*Esp*] : pinararaan o tinatanggap ang anumang bagay nang hindi pinag-uukulan ng pansin.

pá·saw *png Bot* : halaman na may balát na nagagawang lubid, naigugulay ang murang talbos, at karaniwang tumutubo sa palayan.

pa·sáw *png* : ingay ng pagpasag ng isda sa tubig.

pa·sa·wít *png Zoo* : pagil.

pa·saw na ha·páy *png Bot* : halaman na tuwid, masanga, at makinis ang tangkay, lunti o lila ang dahon, at may bulaklak na apat ang talulot.

Pá·say *png* : lungsod sa National Capital Region ng Filipinas.

pa·sá·yan *png Zoo* [*Bik Hil Ilk Seb War*] : hipon.

pas·bi *png* [*Hil*] : tila rosaryong ginagamit sa ritwal.

pás·buk *png* [*Ing passbook*] **1 :** maliit na aklat para sa bawat parokyano na pinagtatalaan ng mangangalakal ng ipinautang na kalakal at ng halagang nabayaran ng bawat parokyano : PASSBOOK **2:** maliit na libreta ng mga nagdedeposito sa bangko : PASSBOOK.

pas·búl *png* [*Kap*] : pinto.

pascal (pás·kal) *png Pis* [*Ing*] : ang istandard na yunit ng presyur o istres.

pas·dâ *png* [*pa+isda*] : isdang ibinibigay nang libre ng isang mangingisda sa pamilya ng kapuwa mangingisda.

pa·sék *png* [*Ilk*] : kalan na natatakpan ng tabla at nakapatong sa kawayan.

pá·sen *png* [*Pan*] : pook[7].

pa·sén·si·yá *png* [*Esp paciencia*] **1 :** kakayahan o kahandaang magtimpi : ÁNOS, PATIENCE **2:** tiyaga sa paghihintay : ÁNOS, PATIENCE **3:** pagpapaumanhin : ÁNOS, PATIENCE – *pnd* **mág·pa·sen·si·yá, pág·pa·sen·si·ya·hán, i·pág·pa·sen·si·yá.**

pa·sén·si·yó·sa *pnr* : mapagtimpi; matiyaga; mapagpaumanhin, **pa·sén·si·yó·so** kung lalaki : PATIENT.

pa·sé·o *png* [*Esp*] **1 :** paglilibot, gaya ng banda ng musiko kung pista ng bayan **2:** abenida.

pá·ses *png* [*Esp pase+s*] **1:** pahintulot upang makaraan, makapasok, makalabas, o makatungo : PAPELÉTA[2], PASS[1] **2:** sa sinehan, tiket na walang bayad : PASS[1] **3:** kasulatang panghukbo na nagkakaloob sa may dala nito ng karapatang tumawid sa hanggahan : PASS[1] **4:** nakasulat na kapangyarihang ipinagkaloob sa isang kawal upang makaliban sa destino o tungkulin nang ilang oras o araw : PASS[1].

pa·sî *png* **1:** *Zoo* [*War*] biik **2:** *Bot* [*Seb*] palay.

pá·si·bá·yu *pnb* [*Kap*] : ulî; muli; ulit.

pa·sí·bo *png Gra* [*Esp pasivo*] : balintiyak.

pa·sí·bo *pnr* [*Esp pasivo*] **1:** tumatanggap ng aksiyon : PASSIVE **2:** masunurin : PASSIVE **3:** walang pakialam; hindi nakikialam : PASSIVE **4:** mahinahon : PASSIVE **5:** *Gra* nasa tinig na balintiyak : PASSIVE.

pa·sí·day *png* : isang kahilingan sa pagtula.

pá·si di·rí·it *png Bot* [*Han*] : kalomala.

pasification (pá·si·fi·kéy·shon) *png* [*Ing*] : pasipikasyon.

Pá·sig *png* **1:** lungsod sa National Capital Region ng Filipinas **2:** lungsod sa Rizal at kabesera ng lalawigan.

pá·sig *png* **1:** ilog na dumadaloy patungo sa dagat **2:** [*Kap Tag War*] dalampasigan; pampang.

pa·síg *pnr* [*Pan*] : puro[2].

pa·si·ga·yón *png* [*pa+si+gayon*] : pagkukunwaring walang kinalaman; pagmamaang-maangan.

pá·sik *png* : pagkabulok ng dayami o halaman.

pa·sí·kad *png* [*pa+sikad*] : tukod na nakasuhay sa haligi.

pa·sí·kat *pnr* [*pa+sikat*] : mayabang.

pa·si·king *png* [*Bon*] : basket na walang takip at isinasakbat sa magkabilang balikat.

pa·sik·láb *pnr* [*pa+siklab*] : mayabang.

pa·sik·lá·ban *png* [*pa+sikláb+an*] : laro o paligsahan sa kayabangan.

pa·sí·kot *png* [*pa+sikot*] : makipot at likong daan.

pa·sík·yap *png* [*Pan*] : sulyap.

pá·sil *png* **1: a** *Asn* sa hilaga, Osa Mayor **b** sa timog, Southern Cross **2:** laro na hinuhuli ang umiikot na trumpo.

pa·si·lam·báng *pnr, pnb* [*pa+si+lambang*] : padaskol-daskol : AGSÁAW, KAMÁDAG, TIBÁSANG.

pa·sí·li·dád *png* [*Esp facilidad*] **1:** pagiging madali o walang hirap : FACILITY **2:** pagkakataon o kagamitan sa paggawa : FACILITY **3:** kakayahan; kasanayan : FACILITY.

pa·síl·yo *png* [*Esp pasillo*] **1:** daánan na nagdudugtong sa mga bahagi ng gusali, at iba pa : CORRIDOR, KÓRIDÓR **2:** eskinita.

pa·si·má·no *png* : varyant ng **pasamano**.

pa·sim·ba·ló *pnr* [*pa+simbalo*] : pabalintukis; pasirko.

pa·si·mu·lâ *png* [*Kap Tag pa+simula*] : simula.

pa·si·mú·na *png* [*pa+si+muna*] : ang nagpasimula.

pa·si·mun·dán *png* [*pa+sunod+an*] : ang unang nayari o nagawa at nagiging batayan ng ibang kasunod; padron.

pa·si·mun·dín *png* [*pa+sunod+in*] : kalagayan na inaasahang magkakaroon ng kasunod na anak.

pa·si·mun·dót *png Zoo* : uri ng daga.

pa·si·mu·nò *png* [*pa+simuno*] **1:** pangunguna sa isang gawain **2:** tao na may balak na masama at nagpapasimula ng gulo : PATÓR.

pa·si·mu·nód *pnr* [*pa+sunod*] : laging nagunguna sa mga gawaing hindi mabuti.

pa·sín *png* [*Kap*] : turumpo.

pa·si·na·tì *png* [*Seb*] : palihan[2].

pa·si·ná·wang *png* [*ST*] : pagsasaya sa isang okasyon.

pa·si·na·yà *png* [*Kap Tag*] **1:** pagkakaroon ng pormal na panimula; pagsisimula : INAGURASYÓN, INAUGURATION, PAHIMÍS[2], PUNGÁNAY **2:** pagtatalaga sa tungkulin o pagpapakilala sa publiko sa pamamagitan ng pormal na seremonya : INAGURASYÓN, INAUGURATION, PAHIMÍS[2], PUNGÁNAY — *pnd* **mag·pa·si·na·yà, pa·si·na·yá·an, i·pa·si·ná·ya**.

pá·sing *png Zoo* [*Seb*] : gagaong.

pa·síng *png Zoo* : makapal na batok, gaya sa toro, kalabaw, at kauri.

pa·sí·ngan *png Bot* [*Iba*] : kawayan.

pa·sing-an *png* [*Kal*] : ritwal sa kasal.

pa·síng·pa·síng *pnr* [*Kap*] : hagubay.

pa·sin·ta·bì *png* [*Bik Kap Pan Tag pa+sing+tabi*] : paghingi ng paumanhin, *hal* kung ibig magsalita sa isang pagtitipon, kung ibig nang umalis, kung may ibig hiramin : PADALÁNAN, PANGANGÁPIN — *pnd* **mag·pa·sin·ta·bì, pa·sin·ta·bí·han, i·pa·sin·ta·bì**.

pa·si·nu·ngá·ling *png* [*pa+sinungaling*] : pabulaan; salungat na katibayan.

pasion y muerte (pas·yón i mu·wér·te) *png Tro* [*Esp*] : senakulo.

pa·si·pi·ka·dór *png* [*Esp pacificador*] **1:** tao na nagpapatahimik o nagpapahinahon : PACIFIER[1] **2:** pacifier[2].

pa·si·pi·kas·yón *png* [*Esp pacificación*] : pagpapatahimik; pagpapahinahon : PACIFICATION.

Pa·sí·pi·kó *png* [*Esp*] : Karagatang Pasipiko.

pa·sí·pi·kó *pnr* [*Esp pacífico*] : payapa; tahimik.

pa·si·pís·mo *png* : [*Esp pacifismo*] simulain o patakaran ng pagtatatag at pagpapanatili ng kapayapaang pandaigdig sa pagkakaugnayan ng mga bansa : PACIFISM.

pa·si·pís·ta *png* [*Esp pacifista*] : tao na salungat sa digmaan at paggamit ng dahas : PACIFIST.

pa·sí·pit *png* [*pa+sipit*] : anyo o ayos na tila paekis.

pa·sís·mo *png Pol* [*Esp fascismo*] **1:** noong panahon ni Mussolini, makabansang kilusán : FASCISM **2:** alinmang kilusan na nagtataguyod ng diktadura, pribadong pagmamay-ari, kontrol ng estado sa ekonomiya, at pagsugpo sa katunggaling kilusang pampolitika, lalo na ang sosyálismo at komunismo : FASCISM **3:** politikang makabansa na hindi nagpapahintulot ng anumang pagsalungat : FACISM **4:** anumang sistema na may sukdulan at dulong kanan na pananaw : FASCISM.

pa·sís·ta *png Pol* [*Esp fascista*] **1:** sinumang nakikiisa o naniniwala sa pasismo : FASCIST **2:** kasapi sa lapian o kilusang pasista, lalo sa Italya : FASCIST.

pa·si·tán *png* [*Iva*] : katangan ng sagwan.

pa·sí·ti *pnr* [*Kap Tag*] : maliit; napakaliit.

pa·sí·tis *png Bot* : sili.

pa·sit·láy *png* : laro ng mga batà na gumagamit ng mga bao ng niyog.

pa·sí·wal *png* : paglilihim sa isang bagay na napanalunan o napagwagian.

pa·si·wa·lán·lo·ób *png* [*pa+si+walang+loob*] : pagkawalang utang na loob.

pa·sí·wat-síwat *pnr* : paliban-liban.

pa·si·yá *png* [*Kap Tag pa+siya*] **1:** ang pinagtibay sa isip at kalooban na dapat gawin : BAYABAYA, DESISYÓN[1], NEBA-

LÍNAR, NAPASÁDAN, PAGBÚUT, PAMÁTBAT, PANGNGÉDDENG, PASÁBAT, SABAYABÁYA, SÍLOT, TÁKDIR **2:** paghatol sa ikalulutas ng isang suliranin : BAYABAYA, DESISYÓN[1], NEBALÍNAR, NAPASÁDAN, PAGBÚUT, PAMÁTBAT, PANGNGÉDDENG, PASÁBAT, SABAYABÁYA, SÍLOT, TÁKDIR **3:** ang napagkaisahang dapat gawin : BAYABAYA, DESISYÓN[1], NEBALÍNAR, NAPASÁDAN, PAGBÚUT, PAMÁTBAT, PANGNGÉDDENG, PASÁBAT, SABAYABÁYA, SÍLOT, TÁKDIR – *pnd* **mag·pa·si·yá, pag·pa·si·ya·hán, i·pa·si·yá**.

pa·si·yág *png* [*Kap*] **1:** pahayag[3] **2:** badyá.

pa·si·yók *png Mus* **1:** [*Kap Hil Seb Tag*] instrumentong hinihipan na gawa sa dahon ng niyog o pawid : BANGSÍ **2:** píto na gawa sa isang bahagi ng uhay ng palay **3:** pítong tubig *var* pasyók.

pás·kin *png* [*Hil*] : payaso.

Pas·kó *png* [*Esp pascua*] : araw ng kapanganakan ni Hesukristo, ipinagdiriwang ng mga Kristiyano tuwing 25 Disyembre : CHRISTMAS, KRÍSMAS, PASKUWÁ[1] – *pnd* **ma·pas·kó, pa·mas·ku·hán, i·pa·mas·kó**.

Pás·ku·wá *png* [*Esp pascua*] **1:** Pasko **2:** *Bot* sa maliit na titik, palumpong na tuwid at masanga, kumpol ang malililit at pulang bulaklak, at karaniwang namumulaklak kung Pasko : POINSETTIA.

pas·ku·wí·ta *png Bot* [*Esp pascuita*] : uri ng palumpong (*Euphorbia leucocephala*) na pabilóg ang dahon, at maliit ang bulaklak : FLOR-DE-NIÑO.

pás·la *png Zoo* [*Seb*] : alamid.

pas·lá *png* [*Kap*] : pisil.

pas·lâ *pnr* : nabasâ ng patak ng tubig.

pas·láng *png* : pagpatay nang marahas : ABANGATÁN, LASIMBÁLEG, NARASÁW – *pnd* **pas·la·ngín, pu·mas·láng**.

pas·lép *png* [*Ilk*] : asero.

pas·lít *png* [*Kap Tag*] : batà.

pas·má *png* [*Esp pasmar*] : sakít o karamdamang karaniwang nagiging sanhi ng pag-urong ng mga ugat, unang palatandaan ang pagpapawis at panginginig ng mga paa at kamay – *pnd* **má·pas·má, pas·ma·hín**.

pas·má·do *pnr* [*Esp*] : may sakít na pasma.

pas·mók *png* [*Ilk*] : taguán ng mga prutas na binabantayan.

pas·náw *pnd* **ma·mas·náw, pu·mas·náw** : ibunyag ang nararamdaman.

pas·nga·wán *png* [*War*] : bútas ng ilong.

pas·nók *png* [*Pan*] : ngalit[1].

pá·so *png* [*Esp*] **1:** takbo ng kabayo, na matimbang at hindi palumba-lumba **2:** daan o lagúsan, lalo na ang makitid na daanan sa bundok o tagaytay : PASS[3], SIPLÁNG **3:** sa prusisyon, babae na nakasuot ng itim na damit at sombrerong gawa sa dahon.

pa·sô *png* : taníman ng halaman, karaniwang yari sa luad, porselana, at iba pa.

pa·só *pnr* : nawalan na ng halaga; lumampas na sa taning na panahon o takdang maaaring gamitin : EXPIRED.

pa·sò *pnr* : nadikitan ng apoy o anumang mainit na bagay – *pnd* **ma·pa·sò, pa·sú·in, i·pam·pa·sò, pu·ma·sò**.

pá·sok *png* **1:** pagtungo o pagtuloy sa loob : PÁGLUB, SÉRREK, SULÓD – *pnd* **mag·pá·sok, pu·má·sok, i·pá·sok, pa·sú·kan, pa·sú·kin 2:** [*Igo*] seremonya ng paglalagay ng balyan sa bukid.

Pá·sok! pdd : Tuloy![1]

pá·sol *png* : aglahi.

pá·song *png* **1:** [*ST*] pagpapatubò sa ipinauutang o ipinagbibili **2:** [*Hil*] kabán[2].

pa·sóng *png Zoo* : batok ng kalabaw, báka, at iba pang hayop.

Pá·song Ti·rád *png* [*Esp paso+na Tirad*] : makitid na lagusan patungong Cordillera at matatagpuan sa Ilocos Sur, ginamit ng pangkat ni Heneral Gregorio del Pilar upang harangin ang mga Amerikanong humahabol sa hukbo ni Heneral Emilio Aguinaldo : TÍRAD PASS.

pa·só·tis *png Bot* : varyant ng **alpasote**.

pas·pás *png* **1:** [*Kap Tag*] bugso o hihip ng hangin **2:** [*Iva Mag Pan Seb Tag War*] pag-alis ng alikabok sa pamamagitan ng basáhan o anumang gamit na inihahampas sa nililinis **3:** matuling takbo o madaliang paggawa ng anuman **4:** walang pakundangang paglusob – *pnd* **mag·pas·pás, pas·pa·sán, pu·mas·pás, pas·pa·sín**.

pass (pas) *png* [*Ing*] **1:** pases **2:** pása **3:** páso **4:** sa baraha, pagtangging dagdagan ang pusta.

pass *pnd* [*Ing*] **1:** ipasá; pumasá **2:** ipása; magpása.

passacaglia (pa·sa·kál·ya) *png Mus Say* [*Ita*] **1:** mabagal at maringal na sayaw Espanyol **2:** musika para sa sayaw na ito **3:** anyo ng musikang may tuloy-tuloy na baryasyon batay sa daloy ng báho : PASAKÁLYE[3].

passbook (pás·buk) [*Ing*] : pasbuk.

pas·sé *png Say* [*Fre*] : sa ballet, galaw na nasa likod ang isang paa.

pas·sé *pnr* [*Fre*] **1:** laos **2:** naiwanan ng panahon.

passenger (pá·sin·di·yér) *png* [*Ing*] : pasahero.

pás·sil *png* [*Iba*] : inggit.

pas·sít *png* [*Iba*] : pisil.

passive (pá·siv) *png Gra* [*Ing*] : balintiyak.

passive (pá·siv) *pnr* [*Ing*] : pasibo.

passport (pás·port) *png* [*Ing*] : pasaporte.

password (pás·word) *png* [*Ing*] **1:** kontrasenyas **2:** lihim na salita o parirala na nagpapahintulot sa nagsasalita upang makapasok sa isang pook, makalampas sa mga tanod, o makilalang kaanib ng samahán.

past *pnr* [*Ing*] **1:** nakalipas; nakaraan; kahapon **2:** lumagpas.

pás·ta *png* [*Ita*] : alinman sa iba't ibang pagkaing gawa sa arina at itlog, manipis, at karaniwang may salsa.

pas·tà *png* [*Esp*] **1:** semento, amalgam, o anumang ipinapasak sa ngipin **2:** *Kol* pandikit.

pas·tél *png* [*Esp*] **1:** *Sin* kasangkapan sa pagpipinta **2:** ulam na pira-pirasong karne, lamanloob, iba pang pansahog at pampalasa, ibinabalot sa balát, at inihuhurno : PIE[3] **3:** sa paglilimbag, sabog na tipo.

pás·te·ri·sas·yón *png* [*Esp pasterizacion*] : pagdadarang, gaya ng gatas at keso, sa mataas na temperatura sa isang hatag na oras upang puksain ang mga mikroorganismo at nang maiwasan ang permentasyon o pagkapanis : PASTEURIZATION.

pasteurization (pás·ti·yu·ri·séy·shon) *png* [*Ing*] : pasterisasyon.

pas·tíl·yas *png* [*Esp pastillas*] : kakaning halo-halong gatas, repinadong mantekilya, itlog, at iba pang sangkap at karaniwang inihuhulma nang pahaba.

pas·tól *png* [*Esp pastor*] **1:** tagapagalaga ng hayop, gaya ng tupa, kalabaw, at kabayo : HERD[2], OBEHÉRO **2:** pagsusuga ng hayop sa damúhan – *pnd* **mag·pas·tól, pas·tu·lán, i·pas·tól**.

pas·tór *png* [*Esp*] : ministro.

pás·to·rál *png* [*Esp*] **1:** tula, dula, o katulad, tumatalakay sa buhay sa kanayunan **2:** larawan o tanawin sa bukid **3:** sulat ng isang pastor o ministro sa kaniyang kongregasyon **4:** *Mus* pastorale.

pastorale (pás·to·rál) *png Mus* [*Ing*] **:** komposisyon, gaya ng opera, hinggil sa búhay sa nayon **:** PÁSTORÁL[4].

pas·tó·res *png Tro* [*Esp pastor+es*] **:** sa Cebu at Leyte, maikling dula na nagtatampok sa paglalakbay ng mga pastol at sa kanilang papuri sa Santo Niño.

pas·trá·mi *png* [*Esp*] **:** karneng báka na pinausukan at tinimplahan ng mga pampalasa.

pastry (péys·tri) *png* [*Ing*] **1:** arinang minasa sa mantika at ginagamit sa paggawa ng pastel, empanada, at katulad **2:** hinurnong pagkain na gawa mula rito **3:** alinmang matamis at hinurnong pagkain.

pastry bag (péys·tri bag) *png* [*Ing*] **:** hugis konong kasangkapan na ginagamit sa pagdedekorasyon ng icing at iba pang malapot na likido.

pa·su·ba·lì *png* [*Kap Tag*] **:** salungat na palagay **:** PAKLÍ[3] – *pnd* **mag·pa·su·ba·lì, pa·su·ba·lí·an, i·pa·su·ba·lì.**

pa·sú·kan *png* [*pasok+an*] **:** ang pagbubukas o pagsisimula ng klase **:** ENTRÁDA[2].

pa·su·kán *png* [*pasok+an*] **:** pook na dinaraanan sa pagpasok; daan tungo sa loob **:** ENTRÁDA[1], ENTRANCE[1].

pa·suk·dól *pnr Gra* [*pa+sukdol*] **:** sa pang-uri, nangangahulugan ng kahigtan o pamumukod sa karamihan, *hal* pinakamabango **:** SUPERLATÍBO, SUPERLATIVE.

pa·sú·lo *png* [*ST*] **1:** alkabus **2:** noong unang panahon, sibat na pandigma.

pa·su·ma·lá *pnr* [*Kap Tag pa+s+um+ala*] **1:** nagbabakasakali **2:** pansamantala.

pa·sú·ngay *png* [*Hil*] **:** pagsusuga ng kalabaw.

pa·su·nód *png* [*pa+sunod*] **1:** mapangabusong sistema ng pagpapautang na sapilitang pinauutang ng maylupa ang magsasaka *Cf* TAKÍPAN, TALINDUWÁ **2:** pakikitungo o pagpapalagay sa mga nasasakupan.

pa·sú·so *png Bot* [*pa+suso*] **:** manangkil.

pa·su·sú·hin *pnr* [*pa+suso+hin*] **1:** sanggol pa **2:** *Alp* hindi kayang gampanan ang pagiging lalaki.

pa·sú·wit *png Bot* [*Pan*] **:** ditâ[1].

pa·su·wít *png* **1:** malakas at maikling sipol, karaniwang ginagamit sa pagtawag **2:** sutsot kung may tinatawag sa malayo *var* paswít **:** KÍLIS, POPÓYI – *pnd* **mag·pa·su·wít, pa·su·wi·tán, pu·ma·su·wít.**

pas·wít *png* **:** varyant ng **pasuwit.**

pás·yag *png* [*Kap*] **:** hayag[3].

pas·yál *png* [*Esp pasear*] **1:** paglalakad ng isang nagliliwaliw **:** ADÁK, RÁRIK **2:** pagdalaw sa isang kaibigan o kakilala – *pnd* **mag·pas·yál, pas·ya·lán, pu·mas·yál, ma·mas·yál, i·pas·yál.**

pas·yá·lan *png* [*pasyal+an*] **1:** pook para sa pagpasyal **:** DÁYANDÁYAN, PROMENADE[2] **2:** pangkatang paglalakad upang magliwaliw.

pas·yén·te *png* [*Esp paciente*] **:** maysakit; tao na ginagamot ng doktor **:** CLIENT[3], PATIENT.

pas·yók *png* **1:** *Bot* halamang tuwid na masanga at manipis, hugis itlog at tapat-tapat ang dahon sa isang sanga, mabulo ang bunga, at karaniwang tumataas nang 1 m **2:** *Mus* varyant ng **pasiyok.**

Pas·yón *png Lit* [*Esp pasion*] **1:** aklat ng kasaysayan ng mga paghihirap ni Hesukristo, karaniwang binabása nang pakanta kung Kuwaresma o Mahal na Araw **2:** ang kasaysayang ito.

pas·yón *png Lit* [*Esp pasion*] **:** anyo ng saknong na may limang taludtod, sukat na wawaluhin, tugmang isahan, at ginamit sa popular na bersiyon ng Pasyon.

pas·yo·nár·yo *png Bot* **:** baging (*Passiflora edulis*) na malapad ang dahon at may bungang kahawig ng kundol ngunit maliit kaysa rito **:** FLOR-DE-PASION.

pas·yo·nár·yong ma·ba·hò *png Bot* [*pasyonaryo+na mabaho*] **:** baging na tila halamang damo, hugis itlog na tulís ang dahon, mapintog ang bunga, at may napakasangsang na amoy.

pá·ta *png* **1:** laro na ginagamitan ng ladrilyo ng kahoy **2:** *Ana* [*Esp*] hita ng hayop **:** SALÍ[2] **3:** [*Tau*] pinggan.

pa·tâ *png Med* [*Kap Tag*] **:** sa pisyolohiya, pansamantalang paghina ng pakiramdam o ng paggana ng organ, tissue, o cell matapos ang labis na paggamit o estimulasyon nito **:** APOSÁPOS, FATIGUE[1], GUÓL, HAGÒ[2], KÁPOY, LAPÓY, LAPYÒ.

pa·ta·án *png* [*pa+taan*] **1:** palugit na araw **2:** palabis o padagdag sa súkat, gaya ng pagputol sa tela **:** PALATÓL, TARA[1].

pa·ta·bâ *png* [*Bik Kap Tag pa+taba*] **:** anumang bagay na inihahalo sa lupa upang maging mataba at malusog ang mga tanim **:** ABÓNO, BÓMBON, FERTILIZER, HÁBOK.

pá·ta·bá·in *png* [*pa+taba+in*] **1:** alagang hayop **2:** pakainin.

pa·tá·bang *png* [*Hil*] **:** bayanihan.

pa·tab·láw *pnr* [*ST*] **:** mahimbíng.

pá·tad *pnr* [*Ilk*] **1:** sapad[1] **2:** patag.

pa·tad·yóng *png* [*Hil Seb Tag*] **:** tapis na parang sáya, karaniwang ginagamit bilang palda o panlabas na suson nito.

pá·tag *pnr* [*Bik Kap Hil Ilk Seb Tag War*] **1:** pantay ang rabaw; hindi bako-bako **:** PÁTAD[2] **2:** matatag; hindi mabuway – *pnd* **mag·pá·tag, pa·tá·gin, i·pá·tag.**

pa·ta·gá·na *png* **:** pataan; reserba.

pa·ta·gô *pnr, pnb* [*pa+tago*] **:** palihim.

pa·ták *png* [*Bik Kap Pan Seb Tag War*] **:** tulo ng likido **:** DROP[1], SAÍKIS, SÁTEK, TAGDÒ, TEDTÉD, TÉRTER[2] – *pnd* **mag·pa·ták, pa·ta·kán, i·pa·ták, i·pám·pa·ták, pu·ma·ták.**

pa·tá·kad *png* [*Ilk*] **:** pag-aari ng mag-asawa.

pá·ta·ka·rán *png* [*pa+takad+an*] **1:** pinagtibay na kautusan na dapat tuparin ng mga tao na bumubuo ng isang pangkat at katulad, alang-alang sa pangkalahatang kapakanan, pasilidad, at iba pa **:** POLICY **2:** paraan ng pagkilos na pinagtibay at ipinatutupad ng pamahalaan, pinunò, partidong politikal, at iba pa **:** POLICY.

pa·tak·bá *png* [*Pan*] **:** sulambi.

pa·tak·bú·hin *pnr* [*pa+takbo+hin*] **1:** mura ang halaga dahil madaling masira **2:** madaling masira.

pa·tak·dâ *png* [*pa+takda*] **:** pamilang na nagsasabi ng tiyak na bilang o halaga, *hal* pipíso, tatlúhan.

pa·ta·kíl·ya *png* **:** sisidlang metal, isinasabit sa baywang, at lalagyan ng mga bagay na ayaw mabasâ.

pa·tak·yâ *png* [*Tir*] **:** fagafulan.

pa·tá·lan *png* [*Pan*] **:** pampang.

pa·tá·las *png Mit* [*Hil*] **:** ritwal na pinagsasabihan ng babaylan ang kaluluwa na huwag nang gambalain pa ang kaniyang mga naiwan.

pa·ta·las·tás *png* [*Bik Kap Tag pa+talastas*] **1:** anunsiyo; pahatid **2:** *Lit* tinig na paibaba mula sa isang nakatataas ang katayuan, gaya sa tinig ng

sermon at salawikain *Cf* PANAMBÍTAN – *pnd* **mág·pa·ta·las·t·ás, i·pa·ta·las·tás**.

pa·ta·lím *png* [*pa+talim*] : anumang kasangkapang metal na matalas o mátulis, ginagamit na pansaksak, pamputol, o panghiwa sa isang bagay *Cf* KUTSÍLYO, ITÁK, ESPÁDA, BAYONÉTA, KAMPÍT : DÁGA, DAGGER.

pa·ta·lós *png* [*Pan*] : salin[3].

pa·ta·lun·tón *png* [*Ilk*] : patintero.

pá·tang *png* [*Mrw*] : posas.

pa·táng *png* **1:** [*Ilk*] kumbersasyonal na pagsasalita **2:** *Agr* [*Ifu*] panahon ng pagpupunla ng palay **3:** *Zoo* [*Pan*] palaka.

pa·táng *pnd* **i·pa·táng, pu·ma·táng, mag·pa·táng** [*Ilk*] : makipaghuntahan; makipag-usap.

pa·ta·ngán *png* [*ST patang+an*] : kamang matrimonyal.

pa·tang·uk *png Mus* [*Kal*] : instrumentong yari sa buho na hugis dila, karaniwang tinutugtog habang naglalakbay patungong budong.

pa·tang·wá *png* [*pa+tangwa*] **1:** maliit na balkonahe **2:** *Heo* bangin o matarik na libis ng isang mataas na pook.

pa·ta·nì *png Bot* : baging (*Phaseolus lunatus*) na payat at makinis, may dahong tatlong pilas, lunti o mapusyaw na dilaw ang bulaklak, at nakakain ang bunga na malalaki ang buto : BURÍNGI, GULIPATÁN, LIMA BEAN, PAGÁ[2], PALPALÁI, PAGDÁ, PERKÓLES.

pa·tá·nid *png* [*Bik*] : babala.

pa·ta·pá·ya *png Ark* [*Ilk*] : ang dalawang pinakamataas na biga na sumusuhay sa dingding ng bahay.

pa·tá·roy *png* [*Ilk*] : arnibal.

pá·tas *png* : salansan; kamada.

pá·tas *pnr* **1:** walang nanalo : AMÁNOS, DRAW[4], QUITS[1], TABLÁ **2:** nagkabayaran na o nagkagantihan na : AMÁNOS, DRAW[4], QUITS[2], TABLÁ.

pa·ta·tág *png Mus* [*Kal*] : instrumentong yari sa buho, ipinapalo sa palad, at may tunog na tulad ng gangsa.

pa·tá·tas *png* [*Esp patata+s*] **1:** *Bot* halamang-ugat (*Solanum tuberosum*) na magaspang ang dahon, maliliit ang magkabilang gilid ng tangkay, hugis bituin ang talulot na puti o lila, at nakakain ang bunga : PÁPAS, POTATO **2:** *Kol* medyas na mabaho at marumi ngunit isinusuot pa rin.

pá·taw *png* **1:** imposisyon **2:** [*Ilk Tag*] balasto **3:** dagdag na tubò o patong sa salaping inutang **4:** pagpoposas sa dalawang maysala – *pnd* **mag·pá·taw, i·pá·taw, pa·tá·wan 5:** karagdagang parusa o pahirap **6:** grabamen, gaya sa ari-arian.

pa·táw *png* [*Bik Hil Iba Ilk Pan Seb Tag War*] : palutang.

pa·tá·wad *png* [*Bik Kap Hil Tag pa+tawad*] **1:** pagbibigay ng laya sa isang nahatulang nagkasala; pagpapaumanhin sa isang gumawa ng masama **2:** halagang nabawas sa presyo ng anumang nabili – *pnd* **mág·pa·tá·wad, pa·ta·wá·rin, i·pág·pa·tá·wad**.

pa·tá·wag *png Bat* [*pa+tawag*] **1:** patalastas o utos upang humarap sa hukuman ang sinumang tao na may kinalaman sa kaso : SUMMONS[2] **2:** kasulatan na naglalaman nito : SUMMONS[2].

pa·ta·wág *pnr Gra* [*pa+tawag*] : kaukulan ng pantukoy na ginagamit sa pagtawag, pag-utos, o pagdalangin.

pa·ta·wa·ga·nan *png Mus* [*Tgk Klg*] : pinakamalaking gong sa pangkat ng tangunggu.

pa·ta·wán *png Ntk* [*Iva*] : bangka na pang-isahang tao lamang, at sadyang ginawa na panghuli ng arayu.

pá·tay *pnr* [*Hil Pan Seb Tag War*] : mabagal kumilos; makupad – *pnd* **mag·pá·tay-pá·tay, pu·má·tay-pá·tay**.

pa·táy *pnr* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** wala nang búhay : DEAD, DECEASED, GADÁN, PÓTOS, SAWÎ **2:** wala nang nararamdaman.

pa·táy ang bu·wán *png* : gabi na walang buwan.

patch (pats) *png* [*Ing*] : patse.

pát·da *png* **1:** malagkit na dagta ng halaman **2:** anumang bagay na malagkit.

pat·dá *png* : pagkatigil o pagkahinto ng isang tao; tigagal *Cf* PAKÒ[2].

pa·té *png* **1:** [*Kap*] away **2:** pinaikling anyo ng **kapatid**.

pa·ték *png* [*Seb*] : batik.

pa·té·la *png Ana* [*Ing patella*] : bayugo.

patella (pa·tél·ya) *png Ana* [*Ing*] : bayugo.

pá·ten *png* [*Ing*] : malaking medalya : PATÉNA.

pa·té·na *png* [*Esp Lat*] : paten.

pá·tent *png* [*Ing*] : patente.

pa·ten·tá·do *pnr* [*Esp*] : nakarehistro.

pa·tén·te *png* [*Esp*] : pribilehiyong ipinagkaloob ng pamahalan sa sinuman upang magkaroon ng sariling karapatang gumawa o magbili ng anumang inimbento o nilikha : PÁTENT.

pa·ten·tek *png Mus* [*Mag*] : piyesa na tinutugtog sa kudyapi at gumagagad sa putak ng mga inahin.

pá·tern *png* [*Ing pattern*] : padron.

pa·ter·nál *pnr* [*Esp*] : hinggil sa ama o tatay.

paternalism (pa·tér·na·lí·sim) *png* [*Ing*] : paternalismo.

pa·tér·na·lís·mo *png* [*Esp*] : sistema ng prinsipyo o pagsasanay ng paghawak o pagsakop sa indibidwal, negosyo, bansa, at iba pa, sa pamamagitan ng ama sa kaniyang anak : PATERNALISM.

pa·ter·ni·dád *png* [*Esp*] **1:** kalagayan ng pagiging ama : PATERNITY **2:** pagtanggap o pagkuha mula sa isang ama : PATERNITY **3:** pinagmulan o ang pagiging autor : PATERNITY.

paternity (pa·tér·ni·tí) *pnr* [*Ing*] : paternidad.

Pater Noster *png* [*Lat*] : Ama Namin.

Pa·té·ros *png* : lungsod sa National Capital Region ng Filipinas.

pathogen (pá·to·dyén) *png Med* [*Ing*] : anumang nakapagdudulot ng sakít, gaya ng bakterya at iba pang mikroorganismo.

pathology (pa·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : patolohiya.

pá·ti *png* : payo.

pa·tí *png Zoo* [*Seb*] : kalapati.

pa·tì *png* **1:** sagot, karaniwan sa pagtatalo, lalo sa balagtasan **2:** hagkis ng pangungusap.

pa·tí *pnb* [*Bik Kap Hil Ilk Pan War Tag*] : at saka; rin; katagang karaniwang gamit sa pagsang-ayon, pagdaragdag, o pagsasama, *hal* "Pati ako'y idinawit niya" : AGRÁMAN, NÁMPI, SOP, USÁB.

pa·ti- *pnl* : pambuo ng pandiwa, kasama ng **mag-**, nagsasaad ng kawalan ng kontrol sa sariling kalooban, *hal* patihulóg, patibuwál, patianód, patiwakál.

pa·ti·á·nak *png* [*pati+anak*] : duwende; tiyanak *var* patyanak.

pa·tí·bay *png* [*pa+tibay*] : pruweba; patotoo.

pa·ti·bóng *png* [*pa+tibong*] **1:** páin o anumang bagay na ginagamit na panlinlang **2:** anumang uri ng bitag.

pá·tid *png* **1:** [*Kap Hil Ilk Pan Tag*] pagkatisod habang lumalakad **2:** kusang paghalang ng paa bakat upang matisod ang isang ibig gawan ng ganito – *pnd* **mam·pá·tid, pa·tí·rin, pu·má·tid**.

pa·tíd *pnr* **:** putól.

pa·tí·dong *png* [*Mrw*] **:** pugong[1].

patience (péy·shens) *png* [*Ing*] **:** pasensiya.

patient (péy·syent) *png* [*Ing*] **:** pasyente.

patient *pnr* [*Ing*] **:** pasensiyosa.

pa·tíg *png* **:** makapal na telang kulay lunti na ginagawang uniporme ng militar **:** FATIGUE[4].

pa·tig·má·an *png* [*Ilk*] **:** payo.

pa·tík *png* **1:** tatô; marka; tatak **2:** maliit na píko **3:** [*Seb*] batik.

pa·tí·kan *png Bot* [*Seb*] **:** pugahan.

pa·ti·kî *png* **1:** *Zoo* [*Ilk Tag*] uri ng ibong ipinapain o ipinakakain sa isda **2:** kaapid.

pa·ti·kím *png* [*pa+tikim*] **:** pagkaing ibinibigay nang libre upang ipaalam ang lasa.

pa·tik·tík *png* [*pa+tiktik*] **:** pasaid na pag-inom ng alak.

pa·ti·lam·bó *png* [*Ilk*] **1:** bandehado **2:** laro ng mga batang lalaki, pinagdurugtong ang dalawang kamay upang buhatin ang isang kalaro.

pa·tíl·ya *png* [*Esp patilla*] **:** buhok na tumutubo nang palawit sa dako ng dalawang tainga, at malapit sa pilipisan **:** GÍGSING, ÍMING, SIDEBURN, SIDEWHISKERS.

pa·tín *png* [*Esp*] **:** iskeyt.

pa·tí·na *png Kem* [*Ing*] **1:** luntiang bálot ng oxide at carbonate na kumakapit sa tanso at bronse dulot ng kalumaan o pagkabilad sa mga elemento **2:** katulad na kalawang o dumi na kumakapit sa rabaw ng anumang metal o kahoy.

pa·ti·na·dór *png* [*Esp*] **:** iskeyter.

pa·tíng *png Zoo* **1:** [*Bík Pan Tag War*] isdang alat (*Scoliodon palasorrah*) na di-pangkaraniwan at mabangis, at may 250-300 maliliit ngunit matutulis na ngipin **:** BAGÍS, SHARK[1], YO **2:** [*Hil*] kalapati.

pa·tí·nga *png* [*Tag War*] **1:** paunang bayad; deposito **2:** uri ng lambat **3:** *Mil* bala na ikinakarga sa baril na handang paputukin.

pa·ting·kád *png* [*pa+tingkad*] **:** pamamalakaya nang madaling-araw.

pa·tí·ni *png* **:** arnibal.

pa·tí·nig *png Gra Lgw* [*pa+tinig*] **:** tunog na likha ng hindi pinipigil na tinig, gaya ng a, e, i,o, u *Cf* KATÍNIG **:** KAKATNÌ, VOWEL.

pá·tin·té·ro *png Isp* [*pa+Esp tintero*]**:** larong naghaharangan at naghuhulihan ang magkakalaban sa isang serye ng mga kuwadranggulong guhit **:** HARANGANG-TAGÂ, PATALUNTÓN, TUBIGÁN.

pa·tí·pat *png* [*Ifu*] **:** ritwal para sa pagtataboy ng daga **:** TAGITAG.

pá·ti·pá·ti *png Zoo* [*Kap*] **:** kalapati.

pa·ti·ra·pâ *png* [*pati+dapa*] **:** pagpapakumbaba sa pakikiusap; pagsusumamo – *pnd* **mag·pa·ti·ra·pâ, i·pa·ti·ra·pâ**.

pa·tís *png* [*Bik Kap Hil Ilk Pan Seb Tag War*] **:** sawsawan na gawa sa katas ng alamang o maliliit na isda – *pnd* **mag·pa·tís, pa·ti·sán**.

pa·ti·tís *png Kar* **:** kagamitang gabay sa pagtutuwid ng itinirik na haligi at iba pa.

pa·ti·wa·kál *png* [*Kap Tag pa+tiwakal*] **:** pagpapakamatay; pagkitil ng sariling búhay **:** SUICIDE[1] – *pnd* **mag·pa·ti·wa·kál**.

pa·ti·wa·rík *pnb* [*Kap Tag pa+tiwarik*] **:** pabalintuwad, *hal* nakabitin nang ulo ang nasa ibaba.

pa·ti·yád *pnr* [*pa+tiyad*] **:** dulo lamang ng daliri ang sumasayad, gaya kung nakatingkayad.

pát·ka *png* [*Ilk*] **:** balangkas[1].

pat·láng *png* **:** puwang.

pat·láy *png Zoo* **:** bugíng.

pat·lî *pnr* [*ST*] **:** hindi inaasahan.

pat·líg *png* **:** varyant ng **patnig**.

pát·long *png* [*Seb War*] **:** sabát[1].

pát·lung *png* [*Tau*] **:** bingi.

pat·náw *png* [*ST*] **:** pusta.

pat·níg *png* **1:** mahusay o mabilis na pagtugon o pagsagot *var* patlíg **:** REPARTEE[1] **2:** pahiwatig sa kinaroroonan ng isang bagay na hinahanap **:** CLUE.

pat·nó *png* [*ST*] **:** kabayaran o pagbabayad, karaniwang dahil sa masamang ginawa **:** RETRIBUTION.

pat·nú·bay *png* **1:** pag-alalay o pagtulong, gaya ng pagbibigay ng impormasyon, upang makarating sa isang destinasyon o patutunguhan **:** GUIDE, HÚTOK[3] **2:** gabay sa gawain **3:** manwal – *pnd* **mag·pat·nú·bay, pat·nu·bá·yan, i·pat·nú·bay, pu·mat·nú·bay**.

pat·nú·got *png* **:** editor[1,4].

pá·to *png Zoo* [*Esp*] **:** puting bibe **:** DUCK[3].

pa·tó *png* **1:** pagdadala ng mabibigat na bagay, o ang kakayahang madalá ang mga ito sa paroroonan o paghahatiran **2:** kalagayang ubos o simot.

pa·tò *png* **:** salitang ugat ng pamato.

pa·tód *png* [*War*] **:** pinsan.

pá·tod *pnd* **mag·pá·tod, pu·má·tod** [*Ilk*] **:** lumangoy nang nakataas ang paa sa tubig.

pát-od *pnr* [*Hil*] **:** tiyak.

pa·to·gà *png Bot* [*Mrw*] **:** gugo.

pá·tok *png* **1:** lukso; lundag; igtad **2:** [*Iba*] pakò [*Bik Mrw*] **3:** palakol.

pa·tók *pnr* **1:** sa sugal, maraming taya; lyamado **2:** sa pelikula, maraming nanonood **3:** magandang-maganda.

pá·tol *png* **1:** sa pagluluto ng munggo, ang butil na hindi naluluto dahil sadyang hindi na lumalambot **2:** *Med* [*Seb*] epilepsiya.

pá·tol *pnd* **pu·má·tol, pa·tú·lan** [*Kap Tag*] **:** pansinin o labánan ang alam na walang kaya.

pa·tó·la *png* **1:** *Bot* baging (*Luffa acutargula*) na may taluhabang bunga na nakakain **:** KABATÍTI[2], SAYKUWA, TABÚBOK[2] **2:** sedang ikat na ibinibilibid sa baywang at mula pa sa India.

Pa·to·là Ka·o·rá·yan *png* [*Mrw*] **1:** *Lit Mit* sa Darangan, kasuotang panlalaki na nágiging tagabulag ng tao na magsuot nito **2:** *Mit* bordadong sinturon na may bisang tagabulag.

pa·tó·lang gú·bat *png Bot* [*patola+ng gubat*] **:** baging na hugis puso ang dahong nahahati sa lima o pitong pilas, malaki at puti ang bulaklak, at matingkad na pula ang bilóg na bunga **:** KABALONGA, TABUGOK.

pa·tó·lang u·wák *png Bot* [*patola+ng uwak*] **:** baging na magaspang, may malapad na dahon, murang dilaw ang bulaklak, malaki at hugis itlog ang bungang may tila mga tinik **:** BALBAS-BAKIRO.

pa·tó·lo·gó *png* [*Esp*] **:** dalubhasa sa patolohiya.

pa·to·lo·hí·ya *png* [*Esp patología*] **:** agham na tumutuon sa pag-aaral ng sanhi, palatandaan, at paggamot sa sakít **:** PATHOLOGY.

pá·tong *png* **1:** [*Seb Tag*] bagay na may bigat at inilalagay sa ibabaw ng isa pang bagay **2:** paglalagay ng anumang bagay sa ibabaw **3:** pataw[3] –

pnd **mag·pá·tong, pa·tú·ngan, i·pá·tong**.

pa·tóng *png Mus* [*ST*] : tambol na gawa sa kahoy o pinatuyong kawayan na hugis silindro.

pá·tong la·bu·yò *png Zoo* [*pato+na labuyo*] : bibe (*Anas platyrynchos*) na maamo at itinuturing na pinakamagandang uri sa mundo.

pa·tó·od *png Lit* [*Bik*] : bugtong[1].

pa·tór *png* : pasimuno[2].

pá·tos *png* **1:** kunyas **2:** bakal na ikinakabit sa talampakan ng kabayo **3:** rim[3,4].

pat·ós *png* [*Bik*] : bálot.

pa·tós *pnr* **1:** nagulo o naiba ang ayos dahil sa pagkakahagis nito, gaya sa laro ng barya **2:** naubos lahat; tinalo lahat.

pa·tó·tot *png* **1:** [*Ilk*] posisyon ng babae sa pagtatalik **2:** labis na katamaran **3:** [*Bik*] puta.

pat·pát *png* **1:** maliit na tilad ng kawayan **2:** *Kol* tao na payat.

patriarchy (pát·ri·yár·ki) *png* [*Ing*] : patriyarka.

patricide (pát·ri·sáyd) *png* [*Ing*] : patrisidyo.

patrimony (pát·ri·mó·ni) *png* [*Ing*] : patrimonyo.

pat·ri·món·yo *png* [*Esp patrimonio*] : ari-ariang minana sa ama o sa mga ninuno : PATRIMONY.

patriot (pát·ri·yót) *png* [*Ing*] **1:** tao na makabayan o makabansa : PATRIYÓTA **2:** bayani ng bayan o bansa : PATRIYÓTA.

patriotic (pát·ri·yó·tik) *pnr* [*Ing*] : patriyotiko.

patriotism (pát·ri·yo·tí·sim) *png* [*Ing*] : patriyotismo.

pat·ri·síd·yo *png* [*Esp patricidio*] : pagpatay ng anak sa kaniyang ama : PATRICIDE.

pát·ri·yár·ka *png* [*Esp patriarca*] **1:** pamamahala ng ama sa isang angkan o tribu **2:** isang matanda, marangal, at kagálang-gálang na lalaki : PATRIARCHY.

pat·ri·yó·ta *png* [*Esp patriota*] : patriot.

pat·ri·yó·ti·kó *pnr* [*Esp patriotico*] : makabayan; makabansa : PATRIOTIC.

pat·ri·yo·tís·mo *png* [*Esp*] : pagkamakabayan; pagkamakabansa : PATRIOTISM.

pat·ról *png* [*Ing*] : patrulya.

pat·ról tor·pé·do *png* [*Ing*] : bangkang maliit, mabilis, madaling imaniobra, at ginamit nang malawakan sa Dagat Pasipiko noong Ikalawang Digmaang Pandaigdig : PT BOAT.

patron (pat·rón, péy·tron) *png* [*Esp Ing*] **1:** santo na kinikilalang gumagabay sa tao, pangkat, pook, bansa, at iba pa, **pat·ró·na** kung babae, **pat·ró·no** kung lalaki : PINTAKÁSI[2b] **2:** kostumer o kliyente, lalo sa mga pamilihan, hotel, at kauri **3:** padrino[2].

patronage (pat·ro·néyds) *png* [*Ing*] : patronato.

pát·ro·ná·to *png* [*Esp*] **1:** tulong pinansiyal o negosyong ibinibigay sa mga tindahan, hotel, o katulad ng mga kostumer at kliyente : PATRONAGE **2:** ang posisyon, panghihikayat, impluwensiya, o tangkilik ng patron, gaya sa artista at institusyon : PATRONAGE.

pat·ro·ním·ya *png* [*Esp patronimia*] : apelyido.

pat·rul·yá *png* [*Esp patrulla*] : regular na paglilibot sa isang pook upang bigyan ng proteksiyon ang mga tao, bagay, estruktura, at hayop : PATRÓL, RÓNDA – *pnd* **mag·pat·rúl·ya, pat·rúl·ya·hán**.

pa·tsá·da *png Ark* [*Esp fachada*] : harapán ng isang gusali *Cf* DELANTÉRA : FACADE, KARAYAGAN[1], PORTÁDA[2], SÁNGO.

pat·sáng *png Zoo* : magaspang na rabaw ng talukab ng isang uri ng sigay.

pa·tsé *png* [*Esp pache*] **1:** pantapal sa masakít o makirot na bahagi ng katawan *Cf* PLÁSTER **2:** maliit na bahagi ng anumang naiiba sa kabuuan dahil sa pangingitim o bahagyang pagkasira, gaya sa bungangkahoy : PÉKAS **3:** ginupit na tela, karaniwang may dibuho na itinatahi sa damit upang magsilbing palamuti : PATCH **4:** tagpi : PATCH.

pa·tsíng·ko *png* [*Jap*] : uri ng pinball.

pa·tsú·li *png Bot* [*Esp pacholi*] : kabling.

pat·tág *png* [*Iba*] : karne ng hayop o laman ng bungangkahoy.

pat·teng *png Mus* [*Ifu*] : instrumentong yari sa isang piraso ng kahoy na may dalawang kuwerdas na tanso, pinapalo ng patpat ang kuwerdas upang tumunog.

pattern (pá·tern) *png* [*Ing*] : padron.

pat·tong *png Mus* : bangibang.

pat·tung *png* [*Kal*] : pagdiriwang na tinatampukan ng katutubong sayáwan.

pá·tu *png* [*Iba*] : init[1].

pa·tú·big *png* [*pa+tubig*] **1:** sistema ng pagsusuplay ng tubig : PARANÚM **2:** *Agr* [*Bik Hil Seb Tag*] irigasyon.

pa·tu·bi·líng *png* : banoglawin.

pa·tu·bi·ngí *png* [*pa+tu+bingi*] : pagbibingi-bingihan.

pa·tu·bò *png* [*pa+tubo*] **1:** patong na interes sa utang **2:** bagong sibol na binhi **3:** [*Seb*] angkák.

pa·tu·bóg *png* [*pa+tubog*] : magkaagapay na kanal na patumbok sa pampang, at ginagamit sa panghuhuli ng dalag.

pá·tu·bu·án *png* [*pa+tubo+an*] : sistema ng pagpapautang nang may patubo.

pa·túk *png* [*Iva*] **1:** martilyo **2:** pukpok.

pa·tu·kâ *png* **1:** butil na pagkain ng manok, itik, at katulad **2:** kung sa problema, maliit lang; kung sa presyo, mura lang.

pa·tú·kad *png Bot* [*Ilk*] : bahagi o ugat ng halaman, tulad ng singkamas o ube, na iniiwan sa lupa upang magbunga pa.

pa·tuk·bâ *png* [*Kap Tag*] : uri ng pansilo sa palaka.

pa·tu·kî *png* : uri ng kareta na kawayan ang mga baras.

pa·tu·mal·mál *pnr* [*pa+tumalmal*] : natunganga o nabigla : PÉTRIPIKÁDO **2:** pinatigas; pinatuyo : PÉTRIPIKÁDO.

pa·tu·mang·gá *png* [*pa+tumangga*] : tigil *Cf* WALANG PATUMANGGÂ.

pa·tu·ma·pát *png* [*pa+t+um+apat*] : ipokrisya.

pa·tu·ná *png Zoo* : isda (*Plotusus anguillaris*) na may palikpik at nakalalasong tibo sa likod *Cf* SUMBILANG : BABKÁK, BAKIK, BALIBOT, TAUTI.

pá·tung *png* [*Mag*] : butones.

pa·tu·ngán *png* [*patong+an*] : anumang bagay na pinaglalagyan ng isang bagay sa ibabaw : SÁLALAYÁN.

pa·tung·kól *png* [*pa+tungkol*] **1:** anumang iniuukol sa isang tao o bagay **2:** handog[2]; alay.

pa·tú·pat *png* **1:** paghithit ng tabako : HÚNGSUY, KUWÁKO, PÍPA **2:** [*Ilk Pan*] suman na gawa sa bigas, ibinalot sa nilagang dahon ng niyog, at hugis kuwadrado o tagilo.

pa·tú·to *png* **1:** hanggahan ng lupang pag-aari *Cf* MUHÓN : BALANTÁY, BÉDDENG, DULÚNAN, HANGGÁN[1], LINDÉRO[1], PIRULÚHAN, TIGÁMAN, UTLANÁN **2:** mahabang pilapil na naglalagos sa tatlo o mahigit pang pitak.

pa·tú·tot *png* [*Hil Iva Pan Tag*] : puta[2].

pa·tut·sá·da *png Kol* **1:** pagkutya; pangungutya **2:** parinig – *pnd* **mag·pa·tut·sá·da, pa·tút·sa·dá·han**.

pa·twag·twág *png Zoo* [*Kap*] **:** kitikiti.

pat·yá *png* **:** tapyas na gaya sa mga talim ng itak, paet, palakol, at iba pa.

pat·yám *png* [*Ilk*] **1:** ritwal sa paghahayag ng kasunduan sa pagpapakasal **2:** ang regalo ng lalaking ikakasal sa kaniyang pakakasalan.

pát·yo *png* [*Esp patio*] **1:** harapan ng simbahan na nababakuran **2:** malawak na pook na pinagtitipunan ng mga tao **:** TUNGKARÁN.

pa·u·ba·ri *png* **:** datu.

pa·úd *png* [*Ilk*] **:** piraso ng kawayan o yantok na ginagamit upang itali ang pinaud.

pa·ú·lo *png* [*pa+ulo*] **:** pang-itaas na bahagi ng mandala at kahawig na estruktura.

pa·u·ló *pnr* [*pa+ulo*] **:** umaapaw; punóng-punô.

pa·u·man·hín *png* [*pa+um+ano+hin*] **1:** may pagsisising pag-amin ng kasalanan o pagkukulang ; paraya **:** APOLOGY, APOLOHÍYA, DEPÉNSA[1], DESKÁRGO – *pnd* **mág·pa·u·man·hín, i·pág·pa·u·man·hín, pág·pa·u·man·hi·nán 2:** paliwanag.

pa·um·bóng *pnr* [*pa+umbong*] **:** punóng-punô.

pa·u·na·kán *png* [*Kap*] **:** pamangkin.

pa·ú·nang sa·li·tâ *png* [*pa+una+na salita*] **:** isa sa mga unang bahagi ng aklat, karaniwang isinusulat ng isang autoridad o eksperto hinggil sa nilalaman ng akda, at nagdudulot ng patnubay sa pagbása at pagpapahalaga sa aklat **:** FOREWORD.

pa·u·na·wà *png* [*pa+unawa*] **1:** anumang nakasulat na paliwanag hinggil sa anumang bagay na mahalaga **:** PATALASTÁS, SIGNBOARD **2:** anumang sinabi na makapagpapaliwanag sa isang suliranin o nais.

pá·u·pá·ul *png* [*Ifu*] **:** balagat.

pausa (páw·sa) *png* [*Esp*] **:** pahinga[4].

pause (pos) *png* [*Ing*] **:** pahinga[4].

pa·ú·tang *png* [*pa+utang*] **:** anumang ipinahihiram gaya ng salapi, kasangkapan, at iba pa.

pa·u·tós *pnr Gra* [*pa+utos*] **:** hinggil sa pandiwang nasa anyong panagano, ginagamit sa paghingi, pagsuyo, pakiusap, at katulad, *hal* "Maglinis ka," "Turuan mo ako" **:** IMPERATIVE[3].

pa·ut·pút *png Zoo* [*Seb*] **:** isdang alat (genus *Leiognathus*) na kauri ng sapsap.

pavillon (pa·víl·yon) *png* [*Ing*] **:** pabelyon.

pa·wà *pnr, pnb* [*Kap Tag*] **:** lahat.

pa·wàk *pnr, pnb* [*Kap Tag*] **:** lahat; bawat isa.

pá·wak *png* [*Ilk*] **:** palikpik sa likod.

pá·wan *png Bot* [*Ilk*] **:** anaan.

pa·wa·tás *png Gra* **1:** anyo ng pangngalang hango sa pandiwa **:** IMPINITÍBO, INFÍNITIVE **2:** ang panagano ng pandiwang binubuo ng panlaping makapandiwa at ng salitáng ugat, *hal* umíbig, basáhin **:** IMPINITÍBO, INFINITIVE.

pá·way *png* [*Ilk*] **:** pag-alis nang nagiisa.

pa·we·kan *png* [*Kal*] **:** pawisak.

pa-weng *png* [*Ifu*] **:** galáng na gawa sa pangil ng baboy-damo.

pa·wì *png* [*Tsi*] **1:** lubos na pagkawala, gaya ng galit at lungkot **2:** paglipol o pagsugpo **3:** pag-alis o pagbura *var* payì – *pnd* **mag·pa·wì, pa·wí·in, pa·wí·an, pu·ma·wì, i·pam·pa·wì**.

pá·wid *png Bot* **:** dahon ng sasang ginagamit na pang-atip *Cf* NÍPA.

pa·wí·kan *png Zoo* [*Bik Ilk Seb Tag*] **:** reptil (*Chelonia mydas*) na malaki kaysa pagong, may matigas na talukab sa likod, walang ngipin ngunit may saklô o sapot na pangabkab ng pagkain **:** BILDOG, KAWIT.

pa·wíl *png* [*Pan*] **:** sauli.

pa·wi·ngi *png Mit* [*Ifu*] **:** huni ng idaw, na nagbabadya na magkakasakit o mamamatay ang sinumang kaanak na naiwan.

pá·wi-pa·wí·kan *png Bot* **:** baging (*Hoya imbricata*) na madagta at abuhing lunti ang malukong na dahon na masinsin ang pagkakahilera sa isang tangkay.

pá·wis *png* **1:** maalat-alat at butilbutil na likidong lumalabas sa balát dahil sa init o pagod *Cf*: ÁTING, BÁLHAS, GÁYHO, HÚLAS[4], INALÉNGDENG, LÍNG-ET, PERSPIRATION, SINGÓT[1], SWEAT, ÚGGANG **2:** ang namumuong singaw na bumabalot sa anumang sisidlan ng malamig o mainit na tubig; túlas **3:** *Idy* trabaho; gawa; punyagi – *pnd* **mag·pa·pá·wis, pa·wí·san**.

pa·wi·sak *png* [*Kal*] **:** pendant na gawa sa nakar *var* bawisak **:** PAWEKAN.

pawn (pown) *png* [*Ing*] **:** pitsa[2].

páw·paw *png* **1:** [*Ilk*] pugad o tirahan ng mga isda, palaka, at iba pa sa mababaw na tubigán **2:** [*Pan*] ibabaw na bahagi ng sinaing.

paw·páw *png* [*Bik War*] **:** hapaw[1].

páw·paw *pnr* **1:** pantay sa gilid **2:** makinis sa ibabaw.

pa·wû *png Zoo* [*Kap*] **:** pagong.

paw·wok *png Mus* [*Kal*] **1:** ikalawang gong sa pangkat ng pinalaiyan **2:** gangsa.

pay *png Bot* [*Tau*] **:** palay.

pay (pey) *png* [*Ing*] **1:** suweldo **2:** bayad.

pay *pnb* [*Ilk Pan*] **:** pa.

pá·ya *png* **1:** pagbibilang o pagtutuos ng utang o iskor **2:** kabuuang iskor o halaga **3: a** markang nagpapakita ng tiyak na bilang o bagay **b** bilang, gaya ng yunit **:** TALLY **4:** pag-inom nang walang tigil o patid.

pa·yà *png* [*Hil*] **:** bao[1].

pa·yá·bat *png* **1:** panahon ng pangingitlog ng mga isda **2:** dako ng ilog na nilalagyan ng mga siit at madahong sanga upang panirahan o panganakán ng mga isda.

payable (pé·ya·ból) *png* [*Ing*] **:** bayarin.

pá·yag *png* **:** pagsang-ayon sa isang kahilingan; sagot na pasang-ayon **:** ANNÚROT, NÓYNOY, PÁSAD, ÚYON – *pnd* **pu·má·yag, pa·yá·gan**.

pa·ya·gód *pnr* **:** nangangalirang **:** PAYANTÓT.

pa·yag·pág *png* [*Kap Tag*] **:** pagakpak.

pa·yák *pnr* **1:** *Gra* simple **2:** walang halo; puro **:** HÁPSAY, YÁNO.

pa·yá·ngit *png Bot* **:** halamang may payat at makinis na sanga, magkakatapat ang dahon na hugis itlog, mabango at manilaw-nilaw ang kumpol na bulaklak, mahaba at balót na balót ng bulo ang bunga, at napagkukunan ng pangkulay.

pá·ya·ngí·tan *png Zoo* [*Seb*] **:** malabanos.

pá·yang·pá·yang *png Bot* **:** tabang-bayawak.

pá·yang-pá·yang-gú·bat *png Bot* **:** halaman (*Ophiorrhiza mungos*) na tuwid ang pagtubo, napakanipis ang dahong patulis ang magkabilang dulo, at puti ang bulaklak **:** LÚMAY[3].

pa·yan·tót *pnr* **:** payagod.

pa·ya·pà *png Bot* **:** punongkahoy (*Ficus payapa*) na balahibuhin ang dahon, at may bungang makinis, makin-

tab, matigas, at mapusyaw na pula : DALÁGIT, PUSPÚS.

pa·ya·pà *pnr* : walang tigatig o pangamba; malaya sa kaguluhan o digmaan *Cf* TAHIMIK : PANÁTAG, PASIPÍKO, TIWASÁY.

pa·yá·so *png* [*Esp*] : tao na nakadamit na katawa-tawa at karaniwang lumalabas sa mga karnabal at iba pang tanghalan : BUBUNLAGÁW, BUKBUKÚN, BULBULAGÁW, CLOWN, GUPÓN, KÓKOK[3], MODÁBIL, PÁSKIN, TIGPAKATAWÁ.

pa·yát *pnr* [*Bik Kap Tag*] : patpatin o manipis ang katawan; hindi mataba : AYÍNG, HAGÂ, MABÉNG, NÍWANG, PAKÚTTONG, PAKYÁNG, YÁGPIS – *pnd* **mag·pa·pa·yát, pu·ma·yát, pa·pa·ya·tín**.

pa·yá·tag *png* [*Iva*] : sábog.

páy-aw *png* [*Ilk*] : ang bugso ng hanging likha ng lumilipad na kawan ng mga ibon o ng tumatakbong sasakyan.

pa·yáw *png Agr* [*Kal*] : varyant ng **pay-yo**.

pa·ya·ya·ba·ngan *png* [*Iva*] : uri ng bangka na pinaaandar ng lahat ng mangawed at maniped.

pá·ye *png Zoo* [*War*] : uri ng hipon.

payee (pé·yi) *png* [*Ing*] : ang binayaran.

pá·yew *png Agr* [*Kal*] : varyant ng **pay-yo**.

pa·yì *png* **1:** varyant ng **pawi 2:** lihà.

pa·yî *png Zoo* [*Iva*] : ulang.

pa·yik·pík *png* : pikpik.

pa·yim·pin *png* **1:** dike **2:** berhas.

pa·yí·poy *png* : paulit-ulit na galaw ng buntot ng áso o pusa *var* payupoy.

paymaster (pey·más·ter) *png* [*Ing*] : tagasuweldo; pagador.

payment (péy·ment) *png* [*Ing*] : kabayaran; bayad.

pay·ná·wa *png* [*Kap*] : pahinga[1].

pay·né·ta *png* [*Esp peineta*] : varyant ng **peyneta**.

pá·yo *png* : salitáng ibinibigay o iminumungkahi bilang opinyon o rekomendasyon tungkol sa panghinaharap na aksiyon, kilos, o pag-uugali : ADVICE, COUNSEL[5], HADÓY, LÁYGAY, PÁTI, PATIGMÁAN, PETOMÁAN, SÁGDON[1], SIMBÁWA, TÁMBAG – *pnd* **mag·pá·yo, pa·yú·han, i·pá·yo**.

pa·yó *png* **1:** [*Bik*] ulo **2:** [*Kap*] tinig na paos.

pay-ok *png* [*Ilk*] : hibò[1].

pa·yó·la *png* [*Ing*] : salaping pansuhol.

pá·yong *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Iva Mrw Pan Seb Tag Tau War*] nabibitbit na pananggalang sa ulan at araw, karaniwang yari sa tela o plastik, at naititiklop : BINUÎ, DIYÁNAL, PARÁGWAS, PÁRASÓL[2], UMBRELLA.

pá·yong-á·has *png Bot* : kabute na malambot at malaman ang pinakaulo, karaniwang puti at nababalutan ng tila kaliskis na kulay kape, nakalalason, at matatagpuan sa mga damuhan o mabuhanging pook.

pá·yong-pa·yú·ngan *png Bot* [*payong-payong+an*] : lili (*Tacca palmata*) na hugis itlog ang bungang-ugat at nabubuhay sa palumpungan : KORASÓN-ANGHÉL.

pay·pa·pí·ya *png* [*Iva*] : galíng.

pay·páy *png* **1:** *Ana* alinman sa dalawang sapad at hugis tatsulok na buto na nasa likod na bahagi ng kalamnan ng balikat ng tao : AK-AKLO, PAYUMPÓNG, SCAPULA, SHOULDER-BLADE **2:** *Mit* [*Kan*] ritwal ng pagpapabalik ng kaluluwang naliligaw : PALÍNTUTUGGÁN, PALPALÁNG.

pay·páy *pnd* **mag·pay·páy, pay·pa·yán, i·pay·páy, pay·pa·yín** : [*Bik Hil Ilk Kap Pan Seb Tag War*] ipagaspas ang isang bagay, gaya ng abaniko, upang magdulot ng hugos ng hangin.

páy·pa·yá·mo *png Bot* : dapong babae.

pay·pa·yá·ya *png* [*Ifu*] : singit.

páy·ping *png* [*Ing piping*] : palamuti sa damit na karaniwang nakaipit at nakausli sa gilid ng lupi o pinagtahian : PIPING.

payroll (péy·rol) *png* [*Ing*] : talaan ng pasahod.

pay·sá·he *png* [*Esp paisaje*] : varyant ng **paisahe**.

páy·tsa·na·ba·ngán *png* [*Iva*] : bangka na 2.8-3 m ang haba at karaniwang pang-isahang tao lamang.

páy-ud *png* [*Ilk*] : amoy ng tao, na dala ng hangin.

pa·yúd *png* [*Ilk*] : pag-ihi na malayo ang naaabot.

pa·yug·póg *png* [*Ilk*] **1:** alikabok o anumang magagaang bagay na dala ng hangin **2:** bugso ng hangin.

pa·yum·póng *png* : paypay[1].

pa·yúng *png* [*Iva*] : alon sa dagat.

Pa·yú·pay *png* : isa sa mga wika ng mga Ilongot.

pay ward (péy ward) *png* [*Ing*] : silid na may bayad.

páy-yo *png Agr* [*Ifu*] : hagdan-hagdang palayan sa bundok *var* payáw, páyew.

paz *png* [*Esp*] : kapayapaan.

Pb, symbol (pí·bi) *Kem* [*Ing*] : lead.

Pd, symbol (pí·di) *Kem* [*Ing*] : palladium.

peace (pis) *png* [*Ing*] : kapayapaan.

peace talk (pis tok) *png* [*Ing*] : pagpupulong para sa kapayapaan.

peace time (pís·taym) *png* [*Ing*] : panahon ng kapayapaan o katahimikan.

peach (pits) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* melokoton **2:** kulay na manilaw-nilaw na pink.

peacock (pí·kak) *png Zoo* [*Ing*] : paboreal.

peanut (pí·nat) *png Bot* [*Ing*] : mani.

pe·án·ya *png Sin* [*Esp peaña*] : pedestal o salalayan ng rebulto.

pear (per) *png Bot* [*Ing*] : peras.

pearl (perl) *png* [*Ing*] : perlas.

Pé·bo *png Mit* [*Esp febo*] : Phoebus.

péb·re *png* [*Esp febre*] : salsa ng litson.

Peb·ré·ro *png* [*Esp febrero*] : pangalawang buwan ng taon : FEBRUARY.

péb·ri·pú·go *png* [*Esp febrifugo*] : febrifuge.

pectoral (pék·to·rál) *png, pnr* [*Esp Ing*] : pektoral.

pectoral fin (pék·to·rál fin) *png* [*Ing*] : palikpik sa dibdib ng isda : PEKTORÁL[1].

peculiar (pe·kyúl·yar) *png* [*Ing*] : pekulyar.

peculiarity (pe·kyúl·ya·ri·tí) *png* [*Ing*] : pekulyaridad.

pe·da·gó·go *png* [*Esp*] **1:** guro **2:** tao na nagdudunung-dunungan : PEDAGOGUE.

pedagogue (pé·da·góg) *png* [*Ing*] : pedagogo.

pedagogy (pe·da·gó·dyi) *png* [*Ing*] : pedagohiya.

pé·da·go·hí·ya *png* [*Esp pedagogía*] **1:** tungkulin o gawain ng guro : PEDAGOGY **2:** agham at sining ng pagtuturo : PEDAGOGY.

pe·dál *png* [*Ing Esp*] **1:** *Mek* kasangkapang ginagamitan ng paa *var* pidál **2:** sa ilang instrumentong pangmusika, ang bahaging tinatapakan upang bawasan o hinaan ang tunog.

pé·dal pú·shers *png* [*Ing*] : pantalong pambabae at karaniwang lagpas tuhod.

pé·dant *png* [*Ing*] : pedante.

pe·dán·te *png* [*Esp*] **:** tao na nagpaparangalan ng kaniyang karununga o kaalaman **:** PÉDANT.

pe·dán·te·rí·ya *png* [*Esp pedantería*] **:** pagpapasikat o pagpaparangalan ng karunungan o kaalaman **:** PEDANTRY.

pedantry (pé·dan·trí) *png* [*Ing*] **:** pedanteriya.

pé·de·rál *pnr* [*Esp federal*] **:** varyant ng **federal**.

pe·de·ra·lís·mo *png* [*Esp federalismo*] **:** varyant ng **federalismo**.

pé·de·ra·lís·ta *png* [*Esp federalista*] **:** varyant ng **federalista**.

pé·de·ras·yón *png* [*Esp federacion*] **:** federasyon.

pe·des·tál, pe·dés·tal *png* [*Esp Ing*] **1:** punò o ang kinapapatungan ng haligi o ng estatwa **2:** patungán ng pasô na may katamtamang taas at karaniwang ginagamit sa mga bulwagang pinalalamutian ng mga halaman **3:** altar.

pedestrian (pe·dés·tri·yán) *png* [*Ing*] **:** pedestriyan.

pe·dés·tri·yán *png* [*Ing pedestrian*] **:** tao na naglalakad **:** PEDESTRIAN.

pe·dés·tri·yán *pnr* [*Ing*] **1:** naglalakad **2:** kulang sa orihinalidad, imahinasyon, o sigla; pangkaraniwan.

pediatrician (péd·ya·trí·syan) *png* [*Ing*] **:** pedyatrista.

pediatrics (pe·di·yá·triks) *png* [*Ing*] **:** ang agham na tumutugon sa medikal at pangkalusugang pangangalaga sa batà **:** PEDYATRÍYA.

pediatrist (pé·dya·tríst) *png* [*Ing*] **:** pedyatrista.

pedicab (pé·di·káb) *png* [*Ing*] **:** pampublikong sasakyan, may tatlong gulóng, pinaaandar ng mga pedal, may bubong at kahawig ng traysikel **:** PADYÁK[3].

pedicel (pé·di·sél) *png Bot* [*Ing*] **:** pedisel.

pedicure (pé·di·kyúr) *png* [*Ing*] **:** pedikyur.

pedicurist (pe·di·kyu·ríst) *png* [*Ing*] **:** pedikyurista.

pe·dí·do *png* [*Esp*] **1:** pag-order ng mga paninda o bilihin **2:** anumang paninda o bagay na nais bilhin *var* pidído.

pedigree (pé·di·grí) *png* [*Ing*] **:** pedigri.

pé·di·grí *png* [*Ing pedigree*] **1:** talaán ng mga ninuno; angkan **:** PEDIGREE **2:** kagalang-gálang at purong angkan na pinagmulan.

pé·di·kyúr *png* [*Ing pedicure*] **:** pag-aalaga sa mga kuko at paa *Cf* MÁNIKYÚR **:** PEDICURE.

pe·dí·kyu·rís·ta *png* [*Ing pedicurist*] **:** propesyonal na tagapag-alaga ng mga kuko at paa *Cf* MÁNIKURÍSTA **:** PEDICURIST.

pe·din *png* [*Bon*] **:** bodong.

pé·di·sél *png Bot* [*Ing pedicel*] **1:** maliit na tangkay **:** PEDICEL **2: a** ang panghuling hati o dibisyon ng pangkaraniwang peduncle **b** isa sa mga sanga ng tangkay na humahawak sa bulaklak **:** PEDICEL.

pedophelic (pi·do·fí·lik) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa masidhing pagnanasa ng isang may sapat na gulang sa isang batà.

pedophile (pí·do·fáyl) *png Sik* [*Ing*] **:** tao na tigulang at may pagnanasang sexual sa isang batà.

pe·do·píl·ya *png* [*Ing pedophilia*] **:** masidhing pagnanasang sexual ng isang tigulang sa isang batà.

Péd·ro *png* [*Esp*] **1:** isa sa mga apostoles ni Kristo **:** PETER **2:** mga aklat sa Bagong Tipan na naglalaman ng mga sulat para sa mga unang Kristiyano **:** PETER **3:** *Lit* **:** tauhan sa *Noli Me Tangere*, malupit na asawa ni Sisa.

peduncle (pe·dáng·kel) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* tangkay na sumasapo sa isang kumpol ng bulaklak **2:** *Ana* tila tangkay na estruktura na binubuo ng puting matter na nag-uugnay sa iba't ibang bahagi ng utak.

ped·ya·trís·ta *png* [*Esp pediatrista*] **:** manggagamot na dalubhasa sa pedyatriya **:** PEDIATRICIAN, PEDIATRIST, PÉDYATRÍSYAN.

ped·ya·trís·yan *png* [*Ing pediatrician*] **:** pedyatrista.

ped·ya·trí·ya *png* [*Esp pediatria*] **:** pediatrics.

peeler (pí·ler) *png* [*Ing*] **:** pantalop.

pé·gang *png* [*Mrw*] **:** unang araw ng pag-aayuno sa buwan ng Ramadan.

peg-as *png* [*Kan*] **:** ritwal ng paglilinis ng kaluluwa **:** WALSI.

Pé·ga·sús *png* **1:** *Mit* [*Ing Gri*] kabayong may pakpak at nakalilipad **2:** *Asn* hilagang konstelasyon na sinasabing sumasagisag sa kabayong may pakpak; matatagpuan malapit sa Akwaryo.

pég·gad *png* [*Ilk*] **:** panganib.

peg·ká·mal *png* [*Mag*] **:** panginoon.

peg·pég *png* [*Ilk*] **:** bigas na durog.

pe·hán *png* [*Iva*] **:** bangka na maliit kaysa karakuhan at malaki kaysa paytsanabangan, may sukat na 3.5-3.8 m ang lapad ng katawan at 40-48 sm ang lalim.

pé·jew *pnr* [*Iby*] **:** bawal na pag-uusap.

pé·kas *png* [*Esp pecas*] **1:** batik-batik na patak at tila duming kulay kape sa balát *Cf* PÉKLAT **:** PATSÉ[2] **2:** sa damit, ang nangingitim-ngitim na mga batik, karaniwang likha ng amag o tagulamin.

pe·kè *pnr Kol* [*Ing fake*] **:** huwad.

pé·kel *png* [*Mrw*] **:** sakal.

Pé·king *png* [*Ing*] **:** Beijing.

pék·lat *png* [*Kap Tag*] **:** bakás ng gumaling na sugat, pasò, at kauri *var* piklat *Cf* PÉKAS **:** PÍLAT, SCAR[1].

pék·to·rál *png* [*Esp Ing pectoral*] **1:** pectoral fin **2:** ekspektorante **3:** organ sa dibdib, gaya ng masel **:** PECTORAL **4: a** palawit na krus sa kuwintas ng obispo **b** bagay na ikinakabit sa dibdib, gaya ng palamuti **:** PECTORAL.

pek·to·rál, pék·to·rál *pnr* [*Esp Ing pectoral*] **1:** pandibdib o nasa dibdib **:** PECTORAL **2:** hinggil sa kabutihan **:** PECTORAL.

pe·kul·yár *png* [*Esp peculiar*] **:** di-pangkaraniwan; natatangi **:** PECULIAR.

pe·kúl·ya·ri·dád *png* [*Esp peculiaridad*] **1:** kaibahan; kakatwaan **:** PECULIARITY **2:** sariling katangian **:** PECULIARITY.

pek·wà *png* **:** isang uri ng laro sa baraha.

pék·wat *png* **:** karneng baboy na iginulong sa arina, ipiniprito, at kinakain nang may agridulse.

Pelaez, Juanito (pe·lá·es hu·wa·ní·to) *png Lit* **:** tauhan sa *El Filibusterismo*, anak-mariwasa, estudyanteng bulakbol, at napangasawa ni Paulita Gomez.

pe·lág·ra *png Med* [*Ing pellagra*] **:** sakít na dulot ng kakulangan sa niacin, at kakikitaan ng mahinang pantunaw, pamumutok ng balát, at panghihina ng nervous system **:** PELLAGRA.

pe·lá·ngi *png* [*Min*] **:** pagtitina ng isang kulay sa pilíng bahagi ng tela.

pe·lés *png* [*Pan*] **:** bilis[1].

pelican (pé·li·kán) *png Zoo* [*Ing*] **:** pagala.

pe·líg·ro *png* [*Esp*] **:** panganib.

pe·lig·ró·so *pnr* [*Esp*] **:** mapanganib.

pe·lí·ku·lá *png* [*Esp pelicula*] **1:** pagtatanghal sa pamamagitan ng pagpapalitaw sa iskrin ng mga larawang napakabilis ang pagkakasunod-

sunod, kaya nakalilikha ng ilusyon ng galaw o reproduksiyon ng galaw na kinuhanan ng larawan : MOTION PICTURE, MOVIE, SÍNE **2:** film[3] **3:** balát na manipis : PELLICLE.

pe·lil·yé·ra *png* : kahoy na nililok sa anyong ibon, pinya, at iba pa na ipinalalamuti sa gitna ng hapag.

pellagra (pe·lág·ra) *png Med* [*Ing*] : pelagra.

pellicle (pé·li·kél) *png* [*Ing*] : pelikula[3].

pel·lós *pnd* **pel·lo·sín, i·pel·lós** [*Ilk*] : ibaluktot ang tulad ng pako o kutsilyo.

pe·ló·ta *png* [*Esp*] **1:** uri ng bolang gawa sa goma **2:** *Isp* laro na ginagamitan ng bolang ito.

pe·lo·tá·ri *png* [*Esp*] : manlalaro ng pelota.

pel·pég *png* [*Ilk*] : pagputol sa mga nakausling tangkay ng bungkos ng palay.

pél·sa *png Med* [*Pan*] : pigsa[1].

pe·lú·ka *png* [*Esp peluca*] : artipisyal na buhok na karaniwang idinidikit sa anit ng kalbo : HAIRPIECE, WIG.

pé·lu·ké·ro *png* [*Esp peluquero*] : tagagawa ng peluka.

pe·lús *png* [*Esp pelusa*] : uri ng tela na madulas, pino, at mabalahibo : VELVET.

pél·yan *png Zoo* [*Ilk*] : isdang tabang (*Lactarius lactarius*) na malaki ang ulo at bunganga, kulay pilak at dilaw ang palikpik na naaalis ang pagkadilaw kapag namatay : BOGSUÁNG-TAÉN, BUÉGSANTÁW, PAGÁPA.

pem·ba·bâ *pnr* [*Mrw*] : sadya.

pe·me·ní·no *png* [*Esp femenino*] : feminine.

pe·mi·nís·mo *png* [*Esp feminismo*] : varyant ng **feminismo**.

pe·mi·nís·ta *png* [*Esp feminista*] : varyant ng **feminista**.

pém·pal *png* : varyant ng **penpal**.

pém·pen *png* [*Ilk*] : sagunson[1].

pe·múr *png* [*Esp Ing femur*] : buto ng hità : FEMUR[1].

pen *png* [*Ing*] **1:** anumang instrumento o kasangkapan sa pagsusulat o pagdodrowing na ginagamitan ng tinta **2:** kulungan; kural **3:** mga hayop na nasa kulungan **4:** asero.

pen *pnb* [*Kap*] : pa[2].

pe·nán·det *png* [*Kap*] : saglit.

pencil (pén·sil) *png* [*Ing*] : lapis.

pén·dant *png* [*Ing*] : palamuting nakalawit o nakabitin sa kuwintas : PALAWIT[2].

pén·ding *pnr* [*Ing*] : nakabimbin; nakabitin : PENDIYÉNTE.

pén·di·yén·te *pnr* [*Esp pendiente*] : pending.

pen·dón *png* [*Esp*] : banderang ginagamit sa prusisyong panrelihiyon.

pén·du·ló *png* [*Esp*] : anumang nakasabit na gumagalaw nang pabalík-bálik sa pirming punto sa pamamagitan ng puwersa ng grabedad : PENDULUM.

pen·du·lón *png* [*Esp pendulo+n*] : posteng nagsisilbing tukod sa mga kilo.

pendulum (pén·dyu·lúm) *png* [*Ing*] : pendulo.

pe·néd *png* [*Pan*] : uri ng lambat.

pe·ngá·ri *png* [*Kap*] : magulang.

pe·ngè *png Kol* : pahingi.

pe·nge·gu·ngan *png Mus* [*Yak*] : tunog ng agong.

peng·gék *pnr* [*Mrw*] : pandak.

penguin (péng·gwin) *png Zoo* [*Ing*] : ibong pantubig (family *Spheniscidae*) na tila palikpik ng isda ang pakpak at paa, at hindi nakalilipad.

penicillin (pi·ní·si·lín) *png* [*Ing*] : penisilin.

pe·nín·su·lá *png* [*Esp*] : tangway.

Pe·nin·su·láng Ma·lá·yo *png* [*peninsula+ng Malayo*] : tangway sa timog silangang Asia, binubuo ng Federasyon ng Malaya at ng katimugang Thailand.

pe·nín·su·lá·res *png Pol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, ang mga Espanyol na ipinanganak sa Espanya ngunit nanirahan at namuhay nang mariwasa sa Filipinas *Cf* ÍNSULÁRES.

pe·ní·si·lín *png Kem* [*Ing penicillin*] : sa parmasya, antibiyotikong binubuo ng mga mold (genus *Penicillium*) na may higit na epektong bacteriostatic kaysa bactericidal, karaniwang ginagamit na gamot sa impeksiyon : PENICILLIN.

penitence (pé·ni·téns) *png* [*Ing*] : penitensiya.

pe·ni·tén·si·yá *png* [*Esp penitencia*] **1:** pagsisisi o pagtitika sa kasalanan : PENITENCE **2:** pagtitiis.

pé·ni·tént *pnr* [*Ing*] : penitente.

pé·ni·tén·te *pnr* [*Esp*] : nagsisisi; nagtitika : PÉNITÉNT.

Penitente, Placido (pe·ni·tén·te plá·si·dó) *png Lit* : tauhan sa *El Filibusterismo*, mahusay na estudyante mulang Batangas ngunit minalas sa klase sa Pisika kaya sumama kay Simoun.

penitentiary (pen·i·tén·sha·rí) *png* [*Ing*] : bilangguan.

pen·ná·ak *png* [*Ilk*] : rurok o kalagitnaan ng anumang pagdiriwang kung tag-init o tag-ulan.

pe·nó·me·nál *pnr* [*Esp fenomenal*] : hinggil sa penomeno : PHENOMENAL.

pe·no·me·na·lís·mo *png Pil* [*Esp fenomenalismo*] : ugali o nakasanayang pag-iisip na nagtuturing sa mga bagay bilang penomeno lamang : PHENOMENALISM **2:** doktrina na ang penomeno ang batayan ng lahat ng kaalaman o ang tanging anyo ng realidad : PHENOMENALISM.

pe·nó·me·nó *png* [*Esp fenomeno*] **1:** anumang katotohanan, pangyayari, o karanasan : PHENOMENON **2:** bagay na maganda, kagila-gilalas, o katakataka : PHENOMENON **3:** *Pil* ang napapansin ng isip o ng pandama : PHENOMENON.

pé·noy *png* : nilagang bugok na itlog ng itik.

pén·pal *png* [*Ing pen+pal*] : tao na kapalitan ng sulat *var* pémpal.

pén·sil *png* [*Ing pencil*] : lapis.

pension (pén·syon) *png* [*Ing*] : pensiyon.

pen·si·yón *png* [*Esp pension*] **1:** takdang halaga na bukod sa suweldo at ibinibigay nang regular sa isang tao o sa kaniyang mga dependent bilang pagsasaalang-alang sa nakaraang serbisyo, o sa gulang, pinsala, at iba pa : PENSION **2:** boarding house o maliit na hotel : PENSION.

pén·si·yo·ná·do *png* [*Esp pensionado*] **1:** sinumang tumatanggap ng pensiyon, **pen·si·yo·ná·da** kung babae **2:** noong panahon ng Amerikano, tawag sa bawat iskolar na Filipinong pinag-aaral sa Estados Unidos.

pén·ta- *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan at nangangahulugang lima, *hal* pentagon, pentad.

pén·tad *png* [*Ing*] : pentada.

pen·tá·da *png* [*Esp*] : limang magkakasunod na taon *Cf* DEKÁDA : PÉNTAD.

pén·ta·gón *png* [*Ing*] : pigurang may limang gilid at limang anggulo.

pentavalent (pen·ta·véy·lent) *pnr* [*Ing*] **1:** mayroong valence na 5 **2:** quinquivalent.

Pentecost (pén·te·kóst) *png* [*Ing*] : Pentekostes.

Pén·te·kós·tes *png* [*Esp pentecostes*] : Kristiyanong pagdiriwang bilang paggunita sa pagbaba ng Espiritu

Santo sa mga Apostoles, ginaganap tuwing ikapitong Linggo makalipas ang Linggo ng Pagkabuhay : PENTECOST.

penthouse (pént·haws) *png* [*Ing*] : tahanan sa pinakabubong o itaas ng gusali o hotel.

pén·tos *png* [*Mrw*] : pulandit.

pe·núl·ti·má *pnr* [*Esp*] **1:** ikalawa mula sa hulí **2:** ang ikalawang pantig ng salita mula sa hulí *Cf* MALÚMAY, MALUMÌ : PENULTIMATE.

penultimate (pe·nul·ti·méyt) *pnr* [*Ing*] : penultima.

pe·núm·bre *png* : nangnang.

pe·ón *png* [*Esp*] **1:** manggagawang hindi gaanong bihasa, katulong sa mabibigat na gawain **2:** pawn *var* piyon.

pép·sin *png BioK* [*Ing*] **1:** enzyme na nabubuo sa tiyan at tumutulong sa pagtunaw ng protina : PEPSÍNA **2:** komersiyal na uri ng substance na ito, nakukuha sa tiyan ng ilang hayop, ginagamit bilang gamot sa impatso : PEPSÍNA.

pep·sí·na *png* [*Esp*] : pepsin.

peptic ulcer (pép·tik úl·ser) *png Med* [*Ing*] : pagkasira ng lamad na mucous ng tiyan o duodenum, dulot ng gastric juice.

pép·tik *pnr* [*Ing peptic*] : hinggil sa pagtunaw ng pagkain.

peptone (pép·town) *png BioK* [*Ing*] : alinman sa uri ng mga kumakalat at natutunaw na substance na nagpapabago sa protina sa pamamagitan ng partial hydrolysis.

per *pnb* [*Ing*] : bawat; kada.

per *pnk* : por.

pé·ra *png* [*Esp Mex*] **1:** salapi **2:** sentimos.

pé·rang-ha·pón *png* [*Esp pera+ng Hapon*] **1:** salapi na halos walang halaga **2:** *Kol* yapyap.

pé·ras *png Bot* [*Esp pera+s*] **1:** maliit na punongkahoy, makintab ang dahon, may kumpol na puting bulaklak, at nakakain ang bungang malamán : PEAR **2:** ang bunga nito : PEAR.

per·ber·si·yón *png* [*Esp perversion*] **1:** tandisang pagtaliwas sa kung ano ang makatwiran o kailangan : PERVERTION **2:** tigas ng ulo; kasutilan : PERVERTION **3: a** pagkahilig sa isang abnormal na sexual na aktibidad : PERVERTION **b** ang gayong aktibidad : PERVERTION.

pér·ber·tí·do *pnr* [*Esp pervertido*] **1:** taliwas sa katwiran o katotohanan **2:** sa patolohiya, naging di-likás o abnormal : PERVERTED.

percent (per·sént) *png* [*Ing*] : porsiyento.

percentage (pér·sen·téyds) *png* [*Ing*] **1:** halaga o proporsiyon kada sandaan : PERSENTÁHE **2:** bahagi o proporsiyon sa kabuuan : PERSENTÁHE **3:** halagang kinalkula ayon sa porsiyento, gaya ng sustento, komisyon, o interes : PÉRSENTÁHE.

percentile (pér·sen·táyl, pér·sen·tíl) *png* [*Ing*] : sa estadistika, isa sa 99 na halaga ng variable na humahati sa isang populasyon tungo sa 100 magkakatumbas na pangkat : PÉRSENTÍL.

percolator (pér·ku·léy·tor) *png* [*Ing*] : kasangkapan para sa paglalaga ng kape.

percussion (per·ká·syon) *png* [*Ing*] **1:** *Mus* **a** ang pagpalo ng istik sa instrumento **b** ang seksiyon ng mga instrumentong ito sa orkestra, gaya ng tambol at pompiyang **2:** *Med* mahinang pagkatok sa isang bahagi ng katawan ng maysakít, sa pamamagitan ng daliri o instrumento, bílang bahagi ng pagsusuri **3:** ang marahas na paghampas ng isang solidong bagay sa isa pang bagay.

per·da·yà *png Kol* [*Lat per diem*] : pakutyang tawag sa pagkolekta sa per diem ng maimpluwensiyang opisyal ng pamahalaan.

pér·de·gá·na *png* [*Esp pierde gana*] **1:** sa laro o sugal, ang matalo ang panalo **2:** larong tulad ng dama na unahán sa pagpapakain ng piyon ang magkalaban *var* PÉRDIGÁNA.

per·dér *png Kol* [*Esp*] : sa karera at sabong, lyamadong ipinatalo : BIYÁHE[3].

per diem (per daym) *png* [*Lat*] : pang-araw-araw na panggastos : DIYÉTA[3].

per diem (per daym) *pnb, pnr* [*Lat*] : pang-araw-araw; sa bawat araw; arawán.

pér·di·gá·na *png* [*Esp*] : varyant ng **perdegana**.

pér·di·gó·nes *png* [*Esp perdigon+es*] : bolitas na bala ng baril *Cf* PUNGLÔ.

pér·dis·yón *png* [*Esp perdicion*] **1:** ganap na pagbabago o pagkawasak **2:** pagkapahamak ng kaluluwa : PERDITION.

perdition (per·dí·syon) *png* [*Ing*] : perdisyon.

père (peyr) *png* [*Fre*] : senior[2].

pe·rég·ri·nas·yón *png* [*Esp peregrinacion*] : paglalakbay, karaniwang sa banal na pook : PEREGRINATION, PILGRIMAGE.

peregrination (pe·ríg·ri·néy·shon) *png* [*Ing*] : peregrinasyon.

peregrine (pé·ri·grín) *png Zoo* [*Ing*] : halkon (*Falco peregrinus*) na karaniwang naninirahan sa baybayin.

pé·re·grí·no *png* [*Esp*] : manlalakbay sa banal na pook : PÍLGRIM.

pe·re·híl *png Bot* [*Esp peregil*] : yerba na kulot ang mga dahong ginagamit na pampalasa sa sabaw o ulam.

perennial (pe·rín·yal) *pnr* [*Ing*] **1:** tumatagal nang kung ilang taon **2:** sa ilog, hindi natutuyuan.

pe·ré·ro *png* [*Esp*] : ganda[3]; kutsay.

perestroika (pé·res·tróy·ka) *png* [*Rus*] : sa dating USSR, ang patakaran ng muling pagtatayo at pagbubuo ng sistemang pang-ekonomiya at pampolitika.

pe·re·te·rí·ya *png* [*Esp ferreteria*] **1:** hardware **2:** tindahan ng hardware **3:** pagawaan ng molde.

perfect (pér·fek) *pnr* [*Ing*] : perpekto.

perfection (per·fék·syon) *png* [*Ing*] : perpeksiyon.

perfectionism (per·fék·syu·ní·sim) *png* [*Ing*] **1:** paghahangad ng perpeksiyon **2:** *Pil* paniniwala na maabot ang banal at moral na kaganapan.

perfidy (pér·fi·dí) *png* [*Ing*] : pagtatakwil sa paniniwala.

perforate (pér·fo·réyt) *pnd* [*Ing*] **1:** magbútas; butasin **2:** tadtarin; butás-butásin.

perforation (per·fo·réy·syon) *png* [*Ing*] : perporasyon.

perforator (pér·fo·réy·tor) *png* [*Ing*] : perporador.

per·fórm *pnd* [*Ing*] **1:** tumupad; tuparin **2:** gumanap; gampanan **3:** magtanghal.

performance (per·fór·mans) *png* [*Ing*] **1: a** aksiyon o proseso ng pagtatanghal **b** paggawa at pagganap sa isang tungkulin at katulad **2:** *Tro Mus* pagtatanghal ng dula, musika, at katulad **3:** ang naging pagharap ng isang tao sa pagsubok **4:** pagtatanghal na pangmadla **5:** kakayahan ng makina **6:** *Kom* ang balik ng puhunan, lalo na sa mga istak o sapì.

per·fór·ming arts *png Sin* [*Ing*] : tula, drama, o musika na nangangailangan ng pagtatanghal upang maging makatotohanan.

perfume (per·fyúm) *png* [*Ing*] : pabango.

pér·ga·mí·no *png* [*Esp*] **1:** balát ng tupa, kambing, at iba pa na inihanda upang sulátan o pintahan : PARCHMENT **2:** manuskrito o dokumentong isinulat dito : PARCHMENT **3:** papel na kahawig nito : PARCHMENT.

pér·go·lá *png* [*Ing*] : estrukturang walang atip ang bubong, sinusuportahan ng mga poste, at nagsisilbing balag ng mga baging o halaman.

per·háps *pnb* [*Ing*] : marahil.

per·hu·wís·yo *png* [*Esp perjuicio*] **1:** pinsala[2] **2:** abala *var* perwísyo.

pe·rí- *pnl* [*Gri*] : pambuo ng pangngalan at nangangahulugang **a** bilóg **b** *Ast* ang punto na pinakamalapit sa, *hal* perigee, perihelion.

pericarditis (pe·ri·kár·di·tís) *png* [*Ing*] : perikarditis.

pericardium (pe·ri·kár·di·yúm) *png* [*Ing*] : perikardiyum.

pericarp (pé·ri·kárp) *png Bot* [*Ing*] : bahagi ng bungangkahoy na nabuo mula sa gilid ng nahinog na obaryo.

perichondrium (pe·ri·kón·dri·yúm) *png Ana* [*Ing*] : lamad na bumabalot sa kartilago ng tissue.

perigee (pé·ri·dyí) *png Asn* [*Ing*] : ang punto sa orbit ng lawas pangkalawakan, lalo ang buwan, o ang artipisyal na satellite na malapit sa mundo.

perihelion (pe·ri·híl·yon) *png Ast* [*Ing*] : ang punto sa orbit ng planeta o kometa na pinakamalapit sa araw.

pé·ri·kar·dí·tis *png Med* [*Ing pericarditis*] : pamamaga ng perikardiyum : PERICARDITIS.

pe·rí·kar·di·yúm *png Ana* [*Ing pericardium*] : lamad na nakapaligid sa puso : PERICARDIUM.

pe·rí·ko *png Zoo* [*Esp perico*] : alinman sa maliliit na uri ng loro na mahaba ang buntot *var* piríko.

pé·ril *png* [*Ing*] : panganib.

perimeter (pe·rí·mi·tér) *png* [*Ing*] : perimetro.

pé·ri·mé·tro *png* [*Esp*] **1: a** ang panlabas na guhit ng isang saradong pigura **b** ang haba nito **2:** panlabas na hanggahan sa isang saradong pook **3:** kasangkapang ginagamit na pansukat sa larang ng paningin : PERIMETER.

perineum (pe·rín·yum) *png Ana* [*Ing*] : bahagi ng katawan sa pagitan ng tumbong at ng bayag o puke.

period (pír·yud) *png* [*Ing*] **1:** tuldok **2:** panahon **3:** oras **4:** klase; tagal ng klase **5:** pagkakaroon ng regla.

periodic (pi·ri·yó·dik) *pnr* [*Ing*] **1:** lumalabas o nagaganap sa regular na interval **2:** may kaugnayan sa panahon ng mga selestiyal na lawas **3:** sa diksiyon, nakasaad sa tuldok.

periodical (pir·yó·di·kál) *png* [*Ing*] : peryodiko[1].

periodic table (pir·yó·dik téy·bol) *png Kem* [*Ing*] : talahanayan ng mga element na nakaayos nang sunod-sunod ayon sa kanilang atomic number, at nakahanay ang mga element na may magkakatulad na katangian.

periodization (pír·yo·di·zéy·syòn) *png* [*Ing*] : yugto-yugtong paghati sa kasaysayan.

periodontics (pír·yo·dón·tiks) *png* [*Ing*] : sangay ng dentistry na tumutuon sa mga estrukturang nakapalibot at sumusuporta sa mga ngipin.

peripatetic (pe·rí·pa·té·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil kay Aristotle o sa kaniyang pilosopiya **2:** naglalakad o naglalakbay; gumagala.

peripeteia (pe·ri·pi·té·ya, pe·ri·pi·tí·ya) *png Tro Lit* [*Ing*] : biglaang pagbabago ng kapalaran sa drama c sa búhay.

peripheral (pe·rí·fe·rál) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa sirkumperensiya o panlabas na sukat ng anumang rabaw **2:** *Ana* malapit sa rabaw ng katawan.

periphery (pe·rí·fe·rí) *png* [*Ing*] **1:** ang hanggahan ng isang pook o rabaw **2:** ang nakapalibot na rehiyon.

periphrasis (pe·ríf·re·sís) *png* [*Ing*] : pagkamaligoy sa pagsasalita.

periscope (pé·ris·kówp) *png* [*Ing*] : periskopyo.

perish (pé·ris) *pnd* [*Ing*] **1:** mamatay nang wala sa panahon dahil sa karahasan, kadahupan, at iba pa **2:** mawala **3:** mawasak.

perishable (pe·rí·sya·ból) *pnr* [*Ing*] : madaling masira o mabulok.

pé·ris·kóp·yo *png* [*Esp periscopio*] : kasangkapang ginagamit sa submarino, kanal, o bambang upang makita ang anumang hindi sana makikita kung wala nito : PERISCOPE.

pe·ris·tál·sis *png* [*Ing*] : sa pisyolohiya, ang tuloy-tuloy na kontraksiyon at pagbawa ng sistema ng tila túbong kalamnan, lalo ang alimentary canal.

peristyle (pé·ris·táyl) *png Ark* [*Ing*] : hanay ng mga kolum na pumapalibot sa templo at katulad.

pe·rí·to *pnr* [*Esp*] : eksperto.

peritoneum (pe·ri·tón·yum) *png Ana* [*Ing*] : membrane na matubig, nakasapin sa abdomen, at bumabalot sa viscera.

peritonitis (pe·ri·to·náy·tis) *png Med* [*Ing*] : pamamaga ng peritoneum.

periwinkle (pé·ri·wíng·kel) *png* [*Ing*] **1:** laging-lunti (genus *Vinca*) na gumagapang at may bughaw at puting bulaklak.

perjury (pér·dyu·rí) *png Bat* [*Ing*] : paglabag sa sinumpaang pahayag; pagsisinungaling.

perk *pnd* [*Ing*] **1:** magtaas ng ulo nang buong pagmamalaki **2:** magpakitang gilas; magmalaki **3:** magpasigla; pasiglahin.

per·kó·les *png Bot* [*Ilk*] : patani.

pér·las *png* [*Esp*] : mutya.

permaculture (pér·ma·kúl·tyur) *png Agr* [*Ing*] : pagpapaunlad ng ecosystem na pang-agrikultura.

permanency (pér·ma·nén·si) *png* [*Ing*] : pagiging permanente.

pér·ma·nént *pnr* [*Ing*] : permanente.

per·ma·nén·te *pnr* [*Esp*] : pangmatagalan; matatag; palagian : PÉRMANÉNT, PERPETUAL[4].

permanganate (per·máng·ga·néyt) *png Kem* [*Ing*] : salt ng permanganic acid : PERMANGGANÁTO.

permanganic acid (per·máng·ga·ník á·sid) *png Kem* [*Ing*] : acid ($HMnO_4$) na nakikita lamang sa solusyon.

per·máng·ga·ná·to *png Kem* [*Esp permanganato*] : permanganate.

per·mén·tas·yón *png* [*Esp fermentacion*] : varyant ng **fermentasyon**.

pér·mi·nán·te *png* **1:** [*Esp fulminante*] paputok na gawa sa kaunting pulbura na binalutan ng papel **2:** [*Ing*] fulminate[2].

per·mí·so *png* [*Esp*] : pahintulot.

permission (pér·mí·syon) *png* [*Ing*] : pahintulot.

per·mít *png* [*Ing*] : pahintulot.

per·mít *pnd* [*Ing*] **1:** pahintulutan **2:** payagan.

permutation (pér·mi·yu·téy·shon) *png* [*Ing*] **1:** *Mat* pagbago sa pagkakasunod-sunod ng mga element ng isang set, *hal* abc, acb, bac, cab **2:** ang paggawa nito.

pernicious (per·ní·syus) *pnr* [*Ing*] **1:** nakapipinsala; nakasasakít **2:** nakamamatay **3:** masamâ.

pernicious anemia (per·ní·syus a·ním·ya) *png Med* [*Ing*] **:** sa patolohiya, malalang kaso ng anemia, dulot ng kakulangan sa bitamina B_{12}.

pér·no *png* [*Esp*] **:** matulis na bakal na ginagamit sa pag-aalis ng bunót ng niyog.

pé·ro *ptg* [*Esp*] **:** ngunit.

pe·ro·ka·ríl *png* [*Esp ferrocarril*] **:** riles ng tren.

peroxide (pé·rok·sáyd) *png Kem* [*Ing*] **1:** solution ng hydrogen peroxide na ginagamit bilang antiseptiko o tina ng buhok **2:** compound na may isang molecule na naglalaman ng dalawang magkasamang atom ng oxygen.

per·pek·si·yón *png* [*Esp perfección*] **:** pagiging perpekto **:** PALONGDÓ, PERFECTION.

per·pék·to *pnr* [*Esp perfecto*] **:** walang mali; walang sirà **:** HIMPÍT[2], NAPNÁP, PERFECT.

perpendicular (per·pen·dí·kyu·lár) *pnr* [*Ing*] **:** perpendikular.

per·pen·dí·ku·lár *pnr* [*Esp perpendicular*] **1:** patayo **2:** sa heometriya, may anggulong 90 sa isang hatag na linya o rabaw **:** PERPENDICULAR.

perpetual (per·pét·wal) *pnr* [*Ing*] **:** perpetwal.

per·pét·wal *pnr* [*Esp perpetual*] **1:** walang katapusan **:** PERPETUAL **2:** tuloy-tuloy **:** PERPETUAL **3:** madalas **:** PERPETUAL **4:** permanente **:** PERPETUAL.

per·píl *png* [*Esp perfil*] **:** profile.

pér·po·rá *pnd* **mag·pér·po·rá, i·pér·po·rá, pér·po·ra·hín** [*Esp perforar*] **:** butasin.

pér·po·rá·do *pnr* [*Esp perforado*] **:** may bútas; butás-butás.

pér·po·ra·dór *png* [*Esp perforador*] **:** pambútas **:** PERFORATOR.

pér·po·ras·yón *png* [*Esp perfora*] **:** bútas; pagbubutas **:** PERFORATION.

per pro, daglat [*Ing*] **:** per procorationem.

per procorationem (per prók·yu·rey·shu·ním) *pnr* [*Lat*] **:** sa pamamagitan ng isang tao na gumaganap bilang ahente o proxy **:** PER PRO.

per·pú·me *png* [*Esp perfume*] **:** pabango.

per·pú·me·rí·ya *png* [*Esp perfumería*] **:** gawáan o tindáhan ng pabango.

perquisite (pér·kwi·sít) *png* [*Ing*] **1:** dagdag sa regular na sahod, tubò, at katulad **2:** kinagawiang karapatan o pribilehiyo **3:** tip.

pér·ro *png Zoo* [*Esp*] **:** áso.

per sé *pnr* [*Ing Lat*] **:** sa sarili.

persecute (pér·si·kyút) *pnd* [*Ing*] **1:** magmalupit; pagmalupitan **2:** mangusig; usigin.

persecution (pér·se·kyú·shon) *png* [*Ing*] **:** persekusyon.

perseides (per·sí·ids) *png Ast* [*Ing*] **:** alinman sa bumabagsak na meteor, karaniwang tuwing Agosto.

pér·se·kus·yón *png* [*Esp persecución*] **:** pagmamalupit; pang-uusig dahil sa paniniwalang pampolitika o panrelihiyon **:** PERSECUTION.

per·sént *png* [*Ing percent*] **:** porsiyento.

pér·sen·tá·he *png* [*Esp porsentaje*] **:** percentage.

pér·sen·tíl *pnr* [*Ing percentile*] **:** percentile.

Persephone (per·sí·fo·ní) *png Mit* [*Gri*] **:** anak nina Zeus at Demeter, binihag ni Pluto at ginawang reyna ng Hades ngunit pinayagang makabalik sa daigdig tuwing tagsibol at taglagas taon-taon **:** PROSERPÍNA.

Perseus (pér·si·yús) *png* [*Gri*] **1:** *Mit* bayaning anak nina Zeus at Donae, pumatay kay Medusa at nagligtas kay Andromeda mula sa halimaw sa dagat **2:** *Asn* malaking konstelasyon sa hilaga kasama ang makapal na bahagi ng Milky Way.

perseverance (pér·si·ví·rans) *png* [*Ing*] **:** pagtitiyaga; kasigasigan.

Persia (pér·si·yá) *png* [*Ing*] **:** dating pangalan ng Iran **:** PERSIYÁ.

Persian (pér·si·yán) *png* [*Ing*] **1:** katutubo o mamamayan ng sinaunang Persia **2:** wika ng sinaunang Persia.

persimmon (pér·si·món) *png Bot* [*Ing*] **1:** laging-lunti (genus *Diospyrus*) na may bungang kahawig ng kamatis at nakakain **2:** ang bunga nito.

per·sís·tent *pnr* [*Ing*] **:** paulit-ulit; mapagpumilit.

Per·si·yá *png* [*Esp persia*] **:** Persia.

pér·si·yá·na *png* [*Esp persiana*] **:** blinds.

per·só·na *png* [*Esp*] **1:** tao; indibidwal **:** PERSON **2:** aktuwal na sarili o indibidwal na personalidad ng isang tao **:** PÉRSON **3:** *Gra* panauhan **4:** *Tro Lit* tauhan sa dula, nobela, at katulad **:** PÉRSONÁHE[1] **5:** *Lit* ang nagsasalita sa tula bukod sa makata.

personage (pér·so·néyds) *png* [*Ing*] **:** personahe.

pér·so·ná·he *png* [*Esp personaje*] **1:** persona[4] **2:** tripulante sa bapor **:** PERSONAGE.

per·so·nál, pér·so·nál *pnr* [*Esp Ing*] **1:** sarili; pansarili **2:** harápan **3:** *Gra* panao.

pér·so·na·li·dád *png* [*Esp*] **1:** katangiang personal na naiiba sa kapuwa tao **:** PERSONALITY **2:** katauhan **:** PERSONALITY.

personality (pér·so·ná·li·tí) *png* [*Ing*] **:** personalidad.

pér·so·nél *png* [*Ing personnel*] **:** pangkat ng mga tauhan o empleado sa isang kompanya, pagawaan, at katulad **:** PERSONNEL.

personification (pér·so·ni·fi·kéy·shon) *png* [*Ing*] **:** personipikasyon.

personify (pér·so·ni·fáy) *pnd* [*Ing*] **1:** ituring na katangian ng isang bagay ang katangian ng tao **2:** maging sagisag o kinatawan ng isang katangian.

pér·so·ni·pi·kas·yón *png* [*Esp personificacion*] **1:** *Lit* pagbibigay ng mga katangian ng isang tao sa isang bagay **2:** ang tunay na larawan o halimbawa **3:** pagganap ng papel ng isang tao **:** PERSONIFICATION.

personnel (pér·so·nél) *png* [*Ing*] **:** personel.

perspective (pers·pék·tiv) *png* [*Ing*] **:** perspektiba.

pérs·pek·tí·ba *png* [*Esp perspectiva*] **1: a** *Sin* pagguhit ng mga solidong bagay sa rabaw na may dalawahang dimensiyon upang magbigay ng tamang impresyon ng relatibong posisyon, laki, at katulad **b** larawang gawa o guhit sa ganitong paraan **:** PERSPECTIVE **2:** ang malinaw o hayag na relasyon ng mga nakikitang bagay, gaya ng posisyon o agwat **:** HORIZON[2], PERSPECTIVE **3:** pangkaisipang pagtanaw sa relatibong kahalagahan ng mga bagay **:** PERSPECTIVE.

perspiration (pers·pi·réy·shon) *png* [*Ing*] **:** pawis.

persuasion (pér·su·wéy·syon) *png* [*Ing*] **1:** paghikayat; paghimok **2: a** paniniwalang panrelihiyon **b** pangkat o sektang may gayong paniniwala.

pér·ti·li·sa·dór *png* [*Esp fertilizador*] **:** pataba.

pér·ti·li·sas·yón *png* [*Esp fertilizacion*] **1:** proseso ng pagkakaloob ng kakayahang manganak o mamunga **2:** ang pagpapataba sa lupa **3: a** *Bio* pagsa-

sama ng gametic nuclei ng lalaki at ng babae **b** pagbubuntis ng hayop o pamumunga ng halaman : FERTILIZATION.

pér·ti·nént *pnr* [*Ing*] : pertinente.

pér·ti·nén·te *pnr* [*Esp*] : may tuwirang kaugnayan sa kasalukuyang paksa : PÉRTINÉNT.

pertussis (per·tú·sis) *png Med* [*Ing*] : malubhang ubo.

Pe·rú *png* [*Esp Ing*] : republika sa kanlurang timog America.

per·vért *pnd* [*Ing*] **1:** iligaw **2:** ilisya.

per·vér·ted *pnr* [*Ing*] : perbertido.

pervertion (per·vér·shon) *png* [*Ing*] : perbersiyon.

per·wís·yo *png* [*Esp perjuicio*] : varyant ng **perhuwisyo**.

pér·ya *png* [*Esp feria*] **1:** tanghalan, pagtatanghal, o pagbebenta ng mga bagay o kalakal upang makalikom ng salapi, kadalasang para sa kawanggawa : FAIR[2] **2:** karnabal.

per·ya·ís·ta *png* : peryanta.

per·yán·ta *png* [*Esp ferianta*] : babae na nagtitinda sa perya, **per·yán·te** kung lalaki : PERYAISTA.

per·yó·di·kó *png* [*Esp periodico*] **1:** anumang inilalathala sa takdang panahon : PERIODICAL **2:** publikasyon na naglalaman ng balita, tampok na kuwento, komentaryo, anunsiyo, at iba pa na inilalathala araw-araw : DIYÁRYO, NEWSPAPER, PÁHAYAGÁN.

pér·yo·dís·mo *png* [*Esp periodismo*] **1:** pagsulat at pagtitipon ng mga balita para sa ugnayang pangmadla **2:** ang pag-aaral na akademiko sa gawaing ito **3:** pagsulat para sa isang peryodiko o magasin : JOURNALISM, PAMAHAYÁG[2].

pér·yo·dís·ta *png* [*Esp periodista*] : manunulat, editor, o sinumang kaugnay sa peryodiko : DIYARÍSTA, MAMAMAHAYÁG, NEWSMAN, PRESSMAN.

per·yó·do *png* [*Esp periodo*] : panahon.

pes *png* [*Esp pez*] **1:** *Ana* paa o bahaging tulad nito **2:** sa Turkey, sombrero.

pe·sà *png* [*Kap Tag War Tsi*] : isda na pinakuluan sa hugas-bigas at sinangkapan ng luya at gulay : PI-SÂ.

pes-ák *png* [*Ilk*] : pagbagsak.

pé·sas *png* [*Esp pesa+s*] **1:** barbel **2:** kasangkapang ginagamit na pantimbang.

pe·sé·ta *png* [*Esp Mex*] **1:** pangunahing yunit ng pananalapi ng Espanya, katumbas ng 100 sentimo **2:** salaping pilak na katumbas nito *var* piséta.

pesewa (pe·séy·wa) *png* [*Ing*] : yunit ng pananalapi sa Ghana, ang katumbas ng ikasandaang bahagi ng isang cedi.

pes·hit *png* [*Iby*] : serye ng mga pagdiriwang ng mayayaman.

pé·si·mís·mo *png* [*Esp*] **1:** tendensiya na tingnan, asahan, o tuunan ang pawang masama o di-kanais-nais na resulta, kalagayan, problema, at katulad : PESSIMISM **2:** *Pil* paniniwala na pinakamasama sa lahat ang umiiral na mundo o may likás na kasamaan ang lahat ng bagay : PESSIMISM.

pé·si·mís·ta *png* [*Esp*] : tao na may madilim na pagtingin sa búhay.

pés·ka·dór *png* [*Esp pescador*] **1:** mangingisda **2:** *Zoo* ibon (class *Aves*) na kulay bughaw at puti, mahaba at matulis ang tuka, at karaniwang matatagpuan sa bukid.

pes·kán·te *png* [*Esp pescante*] : upúan ng nagmamaneho ng kotse, dyip, at iba pang sasakyan.

pé·so *png* [*Esp Mex*] **1:** halagang katumbas ng sandaang sentimo **2:** kuwartang papel o metal na sandaang sentimo ang halaga *var* píso.

pes·pés *png* [*Ilk*] : katas na piniga mula sa hindi pa natutunaw na damo sa bituka ng hayop at isinasangkap sa pinapaitan.

pessimism (pé·si·mí·sim) *png* [*Ing*] : pesimismo.

pessimist (pé·si·míst) *png* [*Ing*] : pesimista.

pest *png* [*Ing*] : peste.

pés·te *png* [*Ing pest*] **1:** tao, hayop, o bagay na nakapipinsala : PANGÓK, PEST **2:** salot **3:** tao na mahilig manggulo o mang-inis : PEST – *pnd* **mam·pés·te, pés·te·hín**.

pés·te·há·do *png* [*Esp festejado*] : ang pinararangalan.

pes·té·ho *png* [*Esp festejo*] : pista.

pés·ti·bi·dád *png* [*Esp festividad*] : pista.

pesticide (pés·ti·sáyd) *png* [*Ing*] : substance na pamatay sa kulisap at iba pang organismo sa halaman o hayop : PÉSTISÍDYO.

pestilence (pés·ti·léns) *png* [*Ing*] **1:** epidemikong sakít na nakamamatay, lalo na ang dulot ng daga **2:** anumang bagay na masama at mapanirà.

pés·ti·síd·yo *png* [*Esp pesticidio*] : pesticide.

pestle (pé·sel) *png* [*Ing*] **1:** kasangkapang pambayo sa mga substance sa mortar **2:** anumang kasangkapang pambayo.

pés·to *png* [*Ita*] : salsang gawa sa dinurog na dahon ng basil, nuwes, bawang, keso, at langis na oliba, karaniwang inihahain na may kasamang pasta.

pes·tón *png* [*Esp feston*] **1:** tani-tanikalang bulaklak, dahon, laso, at katulad na nakaayos nang pabitin **2:** *Ark* pampalamuting gaya nito **3:** tela na nakakulubong o nakatali upang makabuo ng magandang palamuti : FESTOON.

pés·to·ne·rí·ya *png* [*Esp festoneria*] : palamuting peston : FESTOONERY.

pet *png* [*Ing*] **1:** hayop na naaalagaan bilang libangan o kaibigan, gaya ng áso o pusa **2:** paboritong tao, bagay, o hayop.

PET, daglat (pi·i·ti) [*Ing*] **1:** *Med* positron emission tomography **2:** polyethylene terephthalate.

pe·tad *png* [*Ifu*] : ritwal na paglilinis ng kabaong.

pé·tal *png* [*Ing*] : talulot.

pé·ta·ló *png* [*Esp*] : talulot.

pe·táng *png* [*Pan*] **1:** init[1] **2:** puyos[1].

pe·tá·te *png* [*Esp*] : banig na masinsin ang lála, ginagamit na tulugán o luhurán sa mga altar.

petechia (pe·tí·ki·yá) *png Med* [*Lat*] : maliit na batik na kulay pula o lila, bunga ng pagdurugo ng balát.

pé·ted *png* [*Mrw*] : buhangin.

Peter (pí·ter) *png* [*Ing*] : Pedro[1,2].

Peter Pan (pí·ter pan) [*Ing*] : bátang lalaki na may mahikong kapangyarihan, hindi lumalaki, at bida sa dula na may katulad na pangalan.

Peter Principle (pí·ter prín·si·pól) *png* [*Ing*] : obserbasyon ni Laurence D· Peter na sa isang hirarkiya, nagsisikap umasenso ang mga empleado hanggang sa antas na hindi na nila kaya.

pe·ti·bur·gés *png* : petit bourgeois.

pe·ti·bur·gés·ya *png* : petite bourgeoisie.

petiole (pé·ti·yúl) *png Bot* [*Lat*] : ang payat na bahagi ng tangkay na nagdudugtong ng dahon sa punò.

pe·tis·yón *png* [*Esp peticion*] **1:** kahilingan : PETITION **2:** pormal na kahilingang nakasulat, lalo na ang nilagdaan ng pangkat ng mga tao at nana-

nawagan sa may kapangyarihan para sa ilang kadahilanan : PETITION **3:** *Bat* aplikasyon sa isang hukuman para sa writ, at katulad : PETITION.

petit bourgeois (pé·ti búr·zhwa) *png* [*Fre*] : kasapi ng petite bourgeoisie : PETIBURGÉS.

petíte (pe·tít) *pnr* [*Fre*] : maliit at balingkinitan.

petite bourgeoisie (pé·ti búr·zhwa·zí) *png* [*Fre*] : bahagi ng bourgesya na kakaunti ang yaman at mababa ang katayuang panlipunan : LOWER MIDDLE CLASS, PETIBURGÉSYA.

petition (pe·tí·syon) *png* [*Ing*] : petisyon.

petitio principii (pe·tí·shu prín·si·pí) *png* [*Lat*] : sa lohika, fallacy sa pangangatwiran na nagdudulot sa paghahaka na iniiwan pansamantala upang masuri pagkaraan.

pe·to·má·an *png* [*Mrw*] : payo.

pet·pét *pnd* **pet·pe·tén, pu·met·pét** [*Ilk*] : hawakang mabuti.

petri dish (pét·ri dis) *png* [*Ing*] : malalim, pabilóg, at kristal na lalagyan ng pagkain, may maluwag at lapát na takip sa ibabaw at gilid, ginagamit sa pagkulta ng bakterya at iba pang mga mikroorganismo.

petrifaction (pét·ri·fák·syon) *png* [*Ing*] **1:** proseso ng pagpapatuyo na nagiging matigas na substance ang organikong matter **2:** substance o mass na gawa sa prosesong ito **3:** kalagayan bunga ng labis na takot.

petrification (pét·ri·fi·kéy·syon) *pnd* [*Ing*] : petripikasyon.

petrified (pét·ri·fáyd) *pnr* [*Ing*] : petripikado.

pét·ri·pi·ká *pnd* **mag·pét·ri·pi·ká, pét·ri·pi·ka·hín, i·pét·ri·pi·ká** [*Esp petrificar*] **1:** gawing tila bato; maging katulad ng bato **2:** gumawa ng matibay na lubid.

pét·ri·pi·ká·do *pnr* [*Esp petrificado*] **1:** naging bato : PETRIFIED **2:** tumigas na tila bato : PETRIFIED **3:** natunganga o hindi makapagsalita dahil sa pagkabigla : PETRIFIED.

pét·ri·pi·kas·yón *png* [*Esp petrificacion*] : proseso ng pagpetripika : PETRIFICATION.

pét·ro- *pnl* [*Gri*] : pambuo ng pangngalan na nangangahulugang bato o petrolyo, *hal* petrochemical.

petrochemical (pét·ro·ké·mi·kál) *png* [*Ing*] : substance na mula sa petrolyo o natural gas.

petrochemical (pét·ro·ké·mi·kál) *pnr* [*Ing*] : may kaugnayan sa petrochemistry o petrochemical.

petrochemistry (pét·ro·ké·mis·trí) *png* [*Ing*] **1:** ang kemistri ng mga bato **2:** ang kemistri ng petrolyo.

petrodollar (pét·ro·dá·lar) *png* [*Ing*] : salapi na kinita ng isang bansa mula sa pagbibili ng petrolyo.

petroglyph (pét·ro·glíf) *png* [*Ing*] : sinaunang guhit o ukit sa bato.

petrography (pet·ró·gra·fí) *png* [*Ing*] : siyentipikong paglalarawan ng komposisyon at pormasyon ng mga bato.

pét·rol *png* [*Ing*] : gasolina.

petroleum (pet·ról·yum) *png* [*Ing*] : petrolyo.

petrology (pet·ró·lo·dyí) *png* [*Ing*] : pag-aaral sa pinagmulan, estruktura, komposisyon, at katangian ng mga bato.

pet·ról·yo *png* [*Esp petroleo*] : langis na hydrocarbon at nakukuha sa itaas na bahagi ng daigdig, pinipino upang magamit na panggatong : PETROLIUM, PETRÓLYUM.

pet·ról·yum *png* [*Ing petrolium*] : petrolyo.

pét·sa *png* [*Esp fecha*] **1:** partikular na buwan, araw, at taon na pinangyarihan o maaaring pangyarihan ng isang bagay : ARAW[0], DATE[1] **2:** ang araw ng buwan.

pet·sá·do *pnr* [*Esp fechado*] : may petsa.

pét·sa·dór *png* : kasangkapang pantatak ng petsa.

pét·say *png Bot* [*Tsi pe-tsai*] : halaman (*Brassica pekinensis*) na kahawig ng letsugas at may mahaba at pikpik na mga dahon : CHINESE GABBAGE, PISÁI.

pét·tak *png* [*Ilk*] : básag.

petticoat (pé·ti·kówt) *png* [*Ing*] **1:** palda ng kabataang babae **2:** panloob na palda, karaniwang matigas at may pleats o ruffles.

pettifogger (pé·ti·fá·ger) *png* [*Ing*] **1:** abogado na hindi mahusay sa kaniyang propesyon **2:** sinumang hindi mahusay sa kaniyang propesyon.

petty (pé·ti) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi mahalaga **2:** nagtataglay o nagpapakita ng makitid na idea, interes, at katulad **3:** minor **4:** *Bat* sa krimen, hindi gaanong mahalaga.

petty cash (pé·ti kas) *png* [*Ing*] : salapi para sa maliliit na gastúsin.

petunia (pe·tún·ya) *png Bot* [*Esp Ing*] : petunya.

pe·tún·ya *png Bot* [*Esp Ing petunia*] : yerba (genus *Petunia*) na may hugis embudong bulaklak : PETUNIA.

pet·yen *png* [*Bon*] : budong.

pew (pyu) *png* [*Ing*] : sa simbahan, mahabang upúan na may sandalan.

pewter (pyú·ter) *png* [*Ing*] **1:** alinman sa iba't ibang alloy, na tin ang pangunahing sangkap **2:** kasangkapang gawa rito.

péy·ne·dó·ra *png* [*Esp peinedora*] : tagasuklay.

pey·né·ta *png* [*Esp peineta*] : suklay na nakapabalantok at karaniwang pampalamuti sa buhok ng babae *var* paynéta.

pe·yón tú·gaw *png* [*Ilk*] : patakaran sa larong dama na hindi na maaaring ibalik ang naisulong na piyesa at magbago ng tira.

peyote (pi·yó·ti) *png Bot* [*Esp*] : maliit na kaktus (*Lophophora williamsii*) walang tinik kapag tuyo, at matatagpuan sa Mexico at Texas.

pez *png* [*Esp*] : isda.

pfennig (fé·nig) *png* [*Ger*] **1:** yunit ng pananalapi sa Germany, katumbas ng ikasandaang bahagi ng isang mark **2:** baryang may gayong halaga.

PG, daglat (pí·dyi) [*Ing*] : Parental Guidance.

PGA *png BioK* [*Ing p(teroyl) + g(lutamic) +a(cid)*] : folic acid.

pH *png Kem* [*Ing*] : logaritmo ng reciprocal ng konsentrasyon ng hydrogen ion sa gramo ng mga atom kada litrong solusyon, *hal* ang pH ng 5 ay nagpapakita ng konsentrasyon ng 0.000001 o 10^{-5} gramo ng atom ng hydrogen ion sa isang litro ng solusyon.

Phaedra (fíd·ra) *png Mit* [*Gri*] : asawa ni Theseus na nahumaling kay Hippolytus, ang kaniyang anak na panguman, ngunit tinanggihan siya kaya nagbigti.

phagocyte (fá·go·sáyt) *png* [*Ing*] : sa pisyolohiya, uri ng cell, lalo na ang leucocyte, na may kakayahang tumanggap ng ibang matter, gaya ng bakterya, sa katawan.

phagocytis (fa·go·sáy·tis) *png* [*Ing*] : ang pagkain o pagsira ng tila particle na matter sa pamamagitan ng mga cell, lalo ang mga impektadong mikroorganismo sa tao.

phalanx (fá·langks) *png* [*Ing*] **1:** sa sinaunang Grece, hanay ng labanan, lalo na ang lawas ng hukbong Macedonia **2:** pangkat ng mga tao at iba pa na nagsama-sama para sa isang layunin **3:** *Ana* buto ng daliri.

phallic (fá·lik) *pnr* [*Ing*] **1:** may kaugnayan o kahawig ng phallus **2:** *Sik* nagsasaad ng antas ng sexual na pag-unlad ng lalaki, kakikitaan ng labis na pag-asikaso sa sariling ari.

phallocentric (fá·lo·sén·trik) *pnr* [*Ing*] **:** nakasentro sa phallus o sa ugali ng lalaki.

phallus (fá·lus) *png* [*Ing*] **1:** uten, lalo na kung nakatayo **2:** hulagway nito bilang simbolo ng mapanlikhang kapangyarihan ng kalikasan.

phantasm (fan·tá·sam) *png* [*Ing*] **:** pantasma.

phantasmagoria (fán·tas ma·gór·ya) *png* [*Ing*] **1:** nagpapalitang serye ng totoo at likhang-isip na mga pigura, gaya ng nakikita sa panaginip **2:** kasangkapang optikal para sa mabilis na pag-iiba-iba ng laki ng mga imahen sa iskrin.

phantom (fán·tom) *png* [*Ing*] **1:** bagay na nakikita o nadarama ngunit walang pisikal na realidad **2:** aparisyon o multo **3:** *Med* modelo ng buong katawan o bahagi nito, ginagamit sa pagsubok o pagpapakita ng mga pamamaraan ng pagtistis o paggamot.

pharaoh (fá·ru) *png* [*Ing*] **:** sa sinaunang Ehipto, ang titulo ng hari **:** PARAON.

Pharisee (fá·ri·sí) *png* [*Ing*] **1:** Pariseo[1] **2:** sa maliit na titik, tao na mapagmagaling o ipokrito.

pharmaceutical (fár·ma·syú·ti·kál) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa parmasya **2:** hinggil sa paggamit o pagbebenta ng mga gamot.

pharmacist (fár·ma·síst) *png* [*Ing*] **:** parmasyutiko.

pharmacology (far·ma·kó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** sangay ng medisina hinggil sa paghahanda, paggamit, at epekto ng gamot.

pharmacopoeia (fár·ma·ko·pí·ya) *png* [*Ing*] **1:** sa parmasya, aklat na inilathala, karaniwang sa ilalim ng hurisdiksiyon ng pamahalaan, at nagtataglay ng listahan ng mga gamot at mga alituntunin sa paggamit ng mga ito **2:** istak ng mga gamot.

pharmacy (fár·ma·sí) *png* [*Ing*] **:** botika.

Pharos (fá·ros) *png* [*Ing*] **1:** maliit na tangway sa Egypt **2:** ang parola sa tangway na ito.

pharynx (fá·ringks) *png* [*Ing*] **:** túbo o cavity na may nakapalibot na membrane at mga kalamnan, nagdudugtong sa bibig, esophagus, at iba pang kalapit na bahagi.

phase (feys) *png* [*Ing*] **1:** tanging panahon o antas sa proseso ng pagbabago o pag-unlad **2:** alinman sa mga aspekto ng buwan o planeta, sangayon sa tindi ng iluminasyon nito, lalo na ang bagong buwan, unang kuwarto, hulíng kuwarto, at kabilúgan **3:** *Pis* mahirap o di-masayang panahon, lalo na ang pagbibinata o pagdadalaga **5:** henetiko o pana-panahong pag-iiba ng kulay ng hayop, at iba pa **6:** *Kem* tangi at magkakaugnay na anyo ng matter na nakahiwalay sa rabaw nito at iba pang anyo.

phasmid (fás·mid) *png Zoo* [*Ing*] **:** alinman sa iba-ibang uri ng kulisap na kabilang sa order Phasmida.

Phasmida (fás·mi·dá) *png Zoo* [*Esp*] **:** order ng mga kulisap na may mahaba, payat, at tila tangkay na katawan.

PhD, daglat (pí·eyts·dí) [*Ing*] **:** Doctor of Philosophy.

pheasant (fé·sant) *png* [*Ing*] **:** alinman sa mga ibon (family *Phasianidae*) na may malaki at mahabang buntot.

Pheaton (fí·ton) *png Mit* [*Gri*] **:** anak na lalaki ni Helios na nakipaglaban upang iligtas ang mundo.

pheno- (fí·no) *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang "kumikinang," *hal* phenocryst **2:** *Kem* pambuo ng pangalan ng mga compound na nagtataglay ng benzene, phenol, o mga kabilang sa pangkat ng phenyl, *hal* phenobarbital.

phenol (fí·nol) *png Kem* [*Ing*] **1:** organikong compound (C_6H_5OH), puti, kristalina, natutunaw sa tubig, nakalalason, at nakukuha mula sa latak ng uling.

phenolphtalein (fí·nol·tá·lin) *png Kem* [*Ing*] **:** organikong compound ($C_{20}H_{14}O_4$) na puti, kristalina, natutunaw sa tubig, at ginagamit bilang laksatiba.

phenomenal (fi·nó·mi·nál) *pnr* [*Ing*] **:** penomenal.

phenomenalism (fi·nó·mi·na·lí·sim) *png* [*Ing*] **:** penominalismo.

phenomenon (fi·nó·mi·nón) *png* [*Ing*] **:** penomeno.

phenotype (fí·no·táyp) *png Bio* [*Ing*] **:** set ng napagmamasdang katangian ng isang indibidwal o pangkat na nagmumula sa interaksiyon ng genotype nito.

phenyl (fí·nil) *png Kem* [*Ing*] **:** ang radikal (C_6H_5) o pangkat na naiiwan kapag binawasan ng isang atom ng hydrogen ang benzene.

phi (fay) *png* [*Gri*] **:** ang ikadalawampu't isang titik sa alpabetong Griyego.

Phidias (fi·di·yás) *png* [*Rom*] **:** taga-Atenas na eskultor noong ikalimang dantaon BC.

Phil, daglat [*Ing*] **1:** Philippines **2:** Philippians.

philadelphus (fi·la·dél·fus) *png* [*Ing*] **:** palumpong (genus *Philadelphus*) na may mabangong bulaklak.

philander (fi·lán·der) *pnd* [*Ing*] **:** sa lalaki, makipagtalik sa babae na hindi balak o hindi maaaring pakasalan.

philanderer (fi·lán·de·rér) *png* [*Ing*] **:** tao na may kaugnayang sexual sa maraming babae; babaero.

philanthropist (fi·lán·tro·píst) *png* [*Ing*] **:** pilantropo.

philanthropy (fi·lán·tro·pí) *png* [*Ing*] **:** pilantropiya.

-phile (fayl) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan at pang-uri, nagsasaad ng matinding hilig, *hal* bibliophile, demophile.

philharmonic (fíl·har·mó·nik) *pnr* [*Ing*] **1:** mahilig sa musika **2:** hinggil sa mga pangkat o organisasyong pangmusika.

philhellene (fíl·he·lín) *png* [*Gri*] **1:** kaibigan o tagasuporta ng mga Griyego **:** PHILHELLENIST.

philhellenist (fil·hé·li·níst) *png* [*Ing*] **:** philhellene.

-philia (fíl·ya) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nagsasaad ng abnormal na pagkahilig sa isang bagay, *hal* haemophilia, necrophilia.

Philippi (fi·lí·pay) *png* [*Ing*] **:** nawasak na lungsod sa hilagang silangang Greece sa Macedonia.

Philippians (fi·líp·yans) *png* [*Ing*] **:** ang Epistola na isinulat ni San Pablo sa mga Kristiyano sa Philippi.

philippic (fi·lí·pik) *png* [*Ing*] **:** talumpating hitik sa masakit na pananalita.

Philippines (fí·li·píns) *png* [*Ing*] **:** Filipinas.

Philistine (fí·lis·tín) *png* [*Ing*] **1:** noong panahon ng sinaunang Palestine, kasapi ng di-semitikong pangkat na sumasalungat sa mga Israelita **2:** sa maliit na titik, **a** tao na materyalistiko at walang halagang artistiko

b tao na kulang sa kaalaman o walang kakayahang intelektuwal.

philodendron (fi·lo·dén·dron) *png* [*Ing*] **:** halaman (family *Araceae*), karaniwang may makinis, makintab, at laging-lunting dahon, at ginagamit bilang pampalamuti.

philogynist (fi·ló·dyi·níst) *png* [*Ing*] **:** tao na mahilig sa mga babae.

philologist (fi·ló·lo·dyíst) *png* [*Ing*] **:** tao na dalubhasa sa pilolohiya **:** PILÓLOGÓ.

philology (fi·ló·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** pilolohiya.

Philomel (fí·lo·mél) *png Mit* [*Ing Gri*] **:** prinsesa ng Athens na ginahasa ng kaniyang bayaw **:** PHILOMELA.

Philomela (fi·lo·mé·la) *png Mit* [*Ing Gri*] **:** Philomel.

philosopher (fi·lo·só·fer) *png* [*Ing*] **1:** tao na nag-aral o may kaalaman sa pilosopiya at sangay nito **2:** tao na nagsasaayos ng kaniyang búhay, kilos, paghuhusga, pagsasalita, at iba pa sa pamamagitan ng pilosopiya at katwiran **:** PILÓSOPÓ[1].

phlebitis (flí·bi·tís) *png Med* [*Ing*] **:** pamamaga ng ugat, kadalasang may kasamang pamumuo ng dugo.

phlebotomy (fli·bó·to·mí) *png Med* [*Ing*] **1:** pagtistis o pagtusok sa ugat upang palabasin ang dugo **2:** pagpapadugo bilang medikal na paggamot.

phlegm (flem) *png* [*Ing*] **:** plema.

phloem (fló·wem) *png Bot* [*Ing*] **:** tissue ng halaman na dinadaanan ng tubig at sustansiya.

-phobe (fowb) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan at pang-uri, nagsasaad ng tao na may takot o di-pagkagusto sa isang bagay.

phobia (fówb·ya) *png* [*Ing*] **:** labis na pagkatakot o pagkabagabag kahit walang matibay na batayan, kadahilanan, o katotohanan hinggil sa isang bagay, pangyayari, at iba pa.

-phobia (fówb·ya) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan, nagsasaad ng takot o di-pagkagusto sa isang bagay.

Phoebe (fí·bi) *png* [*Ing Gri*] **1:** *Mit* babaeng Titan, anak ni Uranus at Baia **2:** *Asn* satellite IX ng Saturn **3:** *Zoo* sa maliit na titik, ibon (family *Tyrannidae*) na kumakain ng kulisap at natatagpuan sa rehiyong may mainit o katamtamang klima.

Phoebus (fí·bis) *png Mit* [*Ing Gri*] **:** taguri o bansag kay Apollo, lalo na bílang diyos ng araw **:** PÉBO.

Phoenicia (fo·wi·ní·sya) *png* [*Ing*] **:** sinaunang bansa sa baybayin ng silangang Mediteraneo.

Phoenician (fo·wi·ní·syan) *png* [*Ing*] **1:** kasapi ng Semitikong pangkat ng tao sa sinaunang Phoenicia **2:** ang semitikong wika nito.

phoenix (fí·nix) *png* [*Ing*] **:** mitikong ibon, na napakaganda at nag-iisa sa uri nito, sinasabing nabubuhay nang 500-600 taon at sinusunog ang sarili upang muling mabuhay **:** FENIX.

phon (fon) *png* [*Ing*] **:** yunit ng tinatanggap na lakas ng tunog.

phone (fown) *png* [*Ing*] **1:** pinaikling anyo ng **telephone 2:** sa ponetika, payak na tunog ng katinig o patinig.

-phone (fown) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan at pang-uri na nagsasaad ng **1:** instrumento na gumagamit o nakakonekta sa tunog, *hal* telephone, xylophone **2:** tao na gumagamit ng isang tiyak na wika, *hal* anglophone.

phoneme (fó·nim) *png* [*Ing*] **:** sa ponetika, alinman sa mga yunit ng tunog sa isang tiyak na wika na nagbibigay ng ibang kahulugan sa isang salita **:** PONÉMA.

phonemics (fo·ní·miks) *png* [*Ing*] **:** pag-aaral at pag-uuri sa iba't ibang makahulugang tunog na ginagamit sa pagsasalita **:** PONÉMIKÁ.

phonetics (fo·né·tik) *png* [*Ing*] **:** ponetika.

phonograph (fó·no·gráf) *png* [*Ing*] **:** ponograpo.

phonology (fo·nó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** ponolohiya.

phosphite (fós·fayt) *png Kem* [*Ing*] **:** salt ng phosphorus acid.

phosphorus (fós·fu·rús) *png Kem* [*Ing*] **:** element na di-metaliko, matigas at may dalawang anyo (atomic number 15, symbol **P**) **:** PÓSPORÓ[2].

phosphorus acid (fós·fu·rús á·sid) *png Kem* [*Ing*] **:** acid (H_3PO_3) ng phosphorus na kristalina, walang kulay, natutunaw sa tubig, at pinagmumulan ng phosphite.

photo (fó·to) *png* [*Ing*] **:** retrato; larawan.

photocopy (fó·to·ká·pi) *png* [*Ing*] **:** potograpikong kopya ng dokumento, limbag, o katulad.

photocopying (fó·to·ká·pi·yíng) *png* [*Ing*] **:** xerography.

photogenic (fó·to·dyé·nik) *pnr* [*Ing*] **:** nagtataglay o bumubuo ng kaakit-akit na hulagway sa potograpiya.

photographer (fo·tó·gra·fér) *png* [*Ing*] **:** potograpo.

photography (fo·tó·gra·fí) *png* [*Ing*] **:** potograpiya.

photon (fó·ton) *png Pis* [*Ing*] **:** quantum o yunit ng enerhiya ng radyasyong elektromagnetiko, gaya ng liwanag, na proporsiyonal sa dalasan ng radyasyon nito.

photophobia (fó·to·fów·bya) *png* [*Ing*] **:** sa patolohiya, abnormal na sensitibidad o pagkatakot sa liwanag.

photostat (fó·tos·tát) *png* [*Ing*] **:** potostat.

photosynthesis (fó·to·sín·te·sís) *png BioK* [*Ing*] **:** sintesis o pagsasama-sama ng iba't ibang organikong element, lalo na ang mga carbohydrate, mula sa carbon dioxide, tubig, at salt na di-organiko, sa pamamagitan ng enerhiyang mula sa sinag ng araw at ng chlorophyll na nagpapabilis ng proseso **:** FOTOSINTESÍS.

phrase (freys) *png Gra* [*Ing*] **:** parirala.

phrenology (fre·nó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** prenolohiya.

Phrygia (fríd·ya) *png* [*Ing*] **:** sinaunang bansa sa gitnang kanlurang Asia.

phylloquinone (fil·ow·kwín·own) *png BioK* [*Ing*] **:** bitamina K.

physical (fí·si·kál) *pnr* [*Ing*] **:** pisikal.

physical fitness (fí·si·kál fít·nes) *png* [*Ing*] **:** kakayahang pangkatawan; kaanyuang pisikal.

physicist (fí·si·síst) *png* [*Ing*] **:** pisiko.

physics (fí·siks) *png* [*Ing*] **:** pisika.

physiognomy (fis·yó·no·mí) *png* [*Ing*] **1:** pagmumukha o anyo **:** PISYÓNOMÍYA **2:** sining ng pag-alam sa pagkatao sa pamamagitan ng pagbása sa anyo ng mukha o ng katawan **:** ANTHROPOSCOPY, PISYÓNOMÍYA **3:** panlabas na anyo ng anumang bagay **:** PISYÓNOMÍYA.

physiological (fis·yo·ló·dyi·kál) *png* [*Ing*] **:** pisyolohiko.

physiologist (fí·si·yó·lo·dyíst) *png* [*Ing*] **:** pisyologo.

physiology (fi·si·yó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** pisyolohiya.

physiotherapy (fís·yo·té·ra·fí) *png* [*Ing*] **:** ang paggamot sa karamdaman, kahinaan, o kapinsalaan ng katawan sa pamamagitan ng mga panlunas, gaya ng masahe, himnastika, at katulad, sa halip na gamot **:** PÍSYOTERAPÍYA.

physique (fi·zík) *png* [*Ing*] **:** pangangatawan.

phytonadione (fay·to·na·dá·yon) *png BioK* [*Ing*] **:** bitamina K.

pi *png* **1:** [*Tsi*] puke **2:** tawag sa titik **P**.

pi (pay) *png* [*Gri*] **1:** ikalabing-anim na titik sa alpabetong Griyego **2:** ratio ng sirkumperensiya ng isang bilog sa diyametro nito, kinakatawan ng titik Griyegong p, at katumbas humigit kumulang ng 3.1415926 **3:** sa paglilimbag, tipong nagkahalo-halo.

Pia Alba (pí·ya ál·ba) *png Lit*: tauhan sa *Noli Me Tangere,* ang ina ni Maria Clara.

pí·ad *png Ana* [*Bik*] **:** pigi.

pí·ak *png* [*Mrw*] **:** kitî o inakay na ibon.

pi·áng *png* [*Hil Mrw Seb War*] **:** pilay.

pianist (pi·yá·nist) *png* [*Ing*] **:** piyanista.

piano (pi·yá·no) *png* [*Esp Ing*] **:** piyano.

pianoforte (pi·yá·no·fór·te) *png* [*Ing Esp*] **:** piyano.

pi·án·ta·í·han *png Zoo* [*Seb*] **:** salanga.

pí-at *png* [*Ifu*] **:** baboy na nasa panahong nakapanganganak nang marami.

píb·las *png* [*Kap*] **:** damit; saplot ng katawan.

pick (pik) *png* [*Ing*] **1:** piko **2:** puwa **3: a** pagpili **b** ang napili.

pick (pik) *pnd* [*Ing*] **1:** pumili **2:** pitasin **3:** kalabitin sa pamamagitan ng daliri o puwa.

picket (pí·ket) *png* [*Ing*] **:** píket.

pickle (pí·kel) *png* [*Ing*] **:** atsara.

pick six (pik six) *png* [*Ing*] **:** sa sugal, anim na magkakasunod na taya.

pick-up (pík ap) *png* [*Ing*] **:** pik-ap.

picnic (pík·nik) [*Ing*] **:** piknik.

pictograph (pík·to·gráf) *png* [*Ing*] **.1: a** larawang sumasagisag sa mga salita o pangungusap **b** sinaunang rekord na nagtataglay nito **2:** sa estadistika, malarawang paggawa ng mga tsart, graph, at katulad.

pictorial (pik·tor·yál, pik·tór·yal) *pnr* [*Esp Ing*] **:** malarawan.

picturesque (pík·tyu·résk) *pnr* [*Ing*] **1:** maganda o kaakit-akit **2:** buháy na buháy at napakalinaw, gaya ng pananalita.

pi·dál *png* [*Ing pedal*] **:** varyant ng **pedal**.

píd·bak *png* [*Ing feedback*] **:** feedback.

pi·dí *png* [*Iva*] **:** pili[1].

pí·dot *pnd* **mag·pi·dót, pu·mi·dót, i·pi·dót** [*Ilk*] **:** pulutin.

pid·píd *png* **1:** *Agr* [*Ifu*] dingding sa pinakamataas na bahagi ng pay-yo, yari sa mga labíng materyales **2:** piraso o putol ng kahoy.

pí·dut *png* [*Ilk*] **:** umit.

píd·yos *png* [*Esp fideo+s*] **:** pansit na hugis pilipit *Cf* VERMICELLI.

pie (pay) *png* [*Ing*] **1:** putahe ng karne, isda, bungangkahoy, at iba pa, karaniwang may ibinubudbod o isinasangkap na pampalasa sa ibabaw **2:** anumang katulad nito.

piebald skin (páy·bald is·kín) *png Med* [*Ing*] **:** vitiligo.

pi·ék *png Zoo* [*Ilk*] **:** kitî o sisiw.

pi·gá *png* [*Bik*] **:** itlog ng isda.

pi·gâ *png* [*Kap Bik Seb Tag*] **:** pagkuha sa katas ng prutas sa pamamagitan ng kamay **:** ÍTIS, LUTLÓT, PÉSOK, PÉSPES **2:** pag-aalis ng tubig sa damit o basáhan sa pamamagitan ng pagpilipit – *pnd* **mag·pi·gâ, pi·ga·ín, pu·mi·gâ, i·pám·pi·gâ, i·pi·gâ**.

pi·gá *ptg* [*Iba Pan*] **1:** magkano **2:** ilan.

pí·gad *png* [*Ilk*] **:** kuskusan ng paa.

pi·gáng *pnr* **:** tuyo sa araw.

pi·ga-pi·gá *png Ana* [*Bik*] **:** binti.

pi·ga·pít *png* **:** varyant ng **gipit**.

pi·gár *png* **1:** [*Ilk*] palikpik **2:** [*Pan*] hidwa[2].

pi·gár *pnr* [*Pan*] **:** baligtad[2].

pi·gá·ra *pnb* [*Pan*] **:** ilan.

pig·ha·tî *png* **:** sakít na nadarama ng isip at katawan *Cf* DALAMHATÌ, LUMBÁY **:** ERMÉN, GUÓL, HAPIS[1], LADÍNGIT, LIDÁY.

pi·gí *png* [*Iva*] **:** tae; dumi.

pi·gî *png Ana* [*Bil Tag*] **:** alinman sa dalawang malamáng bahagi sa dakong likod ng balakang *var* pig-î *Cf* PUWÍT **:** PÁDING-PÁDING, PAPALÁSAN, PAPÁLWAN, PÍAD, PÍNGKIL.

pí·gil *png* **1:** paghawak nang mahigpit upang hindi makagalaw o makakilos ang hinawakan **:** ÁMI, ÉGNA, ÍGGAN, KÁPOT, KÁTIN, PAMEMBÉR, PÓGOL, SAGÉDI, TÁLAN, TÁMMIT, ÚYAT **2:** kontrol **3:** [*Kap Tag*] pagpapahinto sa paggawa ng anumang bagay *Cf* SAWATÀ, APULÀ **:** AGÁM, BÁAT, ÉP-EP, GARÍKAY, GÁWID, GÉNGGEN, HÁWID, PUGÓNG, TÉNGGEL – *pnd* **mag·pí·gil, pi·gí·lin, pi·gí·lan, pu·mí·gil**.

pi·gíl *pnr* **:** kontrolado.

pí·ging *png* **:** pagpapahigpit sa buhol at iba pa sa pamamagitan ng paghatak – *pnd* **pi·gí·ngin, i·pí·ging, pu·mí·ging**.

pi·gíng *png* [*Seb Tag*] **:** bangkéte.

pi·gíng *pnr* **:** hapit na hapit.

pi·gi·pít *png* [*pi+gipit*] **1:** paglalagay sa gipit na kalagayan **2:** pagpilit – *pnd* **mág·pi·gi·pít, pi·gi·pi·tín**.

pí·gis *png* [*Ilk*] **:** pilas[2].

pi·gís *pnr* **:** piniga.

pi·gít *png* **:** sa ponetika, impit o paimpit na tunog *var* pig-it[2].

pig-ít *png* **1:** [*Seb*] pagpiga sa pamamagitan ng kamay – *pnd* **mag·pig-ít, pig-i·tín, ípig-ít 2:** varyant ng **pigit**.

pig·lás *png* **:** pag-alpas nang bigla – *pnd* **mag·pu·mig·lás, pu·mig·lás, i·pig·lás**.

píg·ley-lá·bi *png* [*Pan*] **:** hatinggabi.

pi·gók *png Zoo* [*Seb*] **:** gagaong.

píg·pen *png* [*Ing*] **1:** kulungan ng baboy **:** PIGSTY **2:** maruming bahay o silid.

pig·pi·gi *png* [*Iba*] **:** laro sa paghahanap ng bato.

pig·sá *png* **1:** *Med* [*Bik Tag*] **:** bukol na may nana at mata **:** ALUNÍT, ÁROT, BÁWTAT, BÍSUL, BÓNGKOG, HÚBAG, KÁGPE, KAPÓT, KÁTIN, LETTÉG, PÉLSA, UYAPÓS **2:** [*Ilk*] lakas; puwersa.

pig·sà *pnd* **mag·pig·sà, pig·sá·in** [*Hil Tag*] **1:** pikpikin; magpikpik **2:** pilipitin; magpilipit.

pigsty (pígs·tay) *png* [*Ing*] **:** pigpen.

pig·tâ *pnr* **:** mamad; tigmak.

pig·tás *png* **:** varyant ng **bigtas**.

pig·táw *png* [*Ilk*] **:** kalahating araw.

pig·tót *png Ana* [*Hil*] **:** kuyukot.

pi·gú·ra *png* [*Esp figura*] **1:** hugis; tabas; anyo **:** FIGURE **2:** ilustrasyong gaya sa aklat **:** FIGURE **3:** *Kol* sa baraha, ang may tao **:** FIGURE.

pi·gu·rín *png* [*Esp figurin*] **1:** manikin **2:** maliit at pampalamuting estatwa **3: a** larawan ng usong damit **b** tao na laging sunod sa uso ang pananamit **:** FUGURINE.

pig·wít *png Zoo* [*Ifu*] **:** susô na may balikong bibig, at manipis na talukab.

pi·hà *png Zoo* **:** uri ng susô o kuhol na may malinaw na talukab.

pi·há·do *pnr* [*Esp fijado*] **:** tiyak *var* pamihádo **:** PÍHO.

pi·hák *png* [*Hil*] **:** kabila.

pi·ha·là *png* **:** maliit na platitong sadyang ginawa para sa langis na pabango.

pí·hik *png* **:** pagkamaselan.

pi·hí·kan *pnr* [*Kap Tag pihik+an*] **:** maselan o mapili ang panlasa.

pí·hing *pnr* **:** tabingi.

pí·hit *png* **1:** pagbaling ng ulo, mukha, o katawan ng isang tao **:** BÍRA, BÍRIK, GLID, KÍLID, LISÒ, POLÍKTAR, SÍKKO **2:** pag-iiba o pagbabago ng direksiyon **3:** ikot o pag-ikot ng anumang bagay – *pnd* **mag·pí·hit, pi·hí·tin, pu·mí·hit, i·pí·hit, i·pam·pí·hit**.

pí·ho *png* **:** pílay[1].

pí·ho *pnr* [*Esp fijo*] **:** tiyak; tunay **:** PIHÁDO.

pí·hol *png* **:** piláy o hingkod na paglakad.

pí·ing *png* [*Ilk*] **:** plaís – *pnd* **mag·pí·ing, pi·í·ngin, pi·í·ngan, i·pí·ing**.

pi·íng *pnr* **1:** yupî, gaya sa rabaw ng metal **2:** napakahigpit.

pí·it *png Zoo* [*Mrw Tau War*] **:** liwalo.

pi·ít *png* **:** pagkabilanggo **:** BALÚDEN, GÉNNED, LAOMÓN, PÍT-A – *pnd* **mag·pi·ít, i·pi·ít, pi·i·tín**.

pi·ít *pnr* [*Seb War Tag*] **1:** napaliligiran; napaiikutan **2:** nakabilanggo **3:** ipit; naipit.

pi·í·tan *png* [*piit+an*] **:** kulungan; bilangguan.

pí·ka *png* [*Esp pica*] **:** lánsa.

pi·ká *png* [*Esp pica*] **1:** pagkayamot; pagkainis – *pnd* **mám·pi·ká, pu·mi·ká, pi·ka·hín** – *pnr* **pi·ká·do 2:** tatô.

pi·ka·díl·yo *png* [*Esp picadillo*] **:** putaheng may tinadtad na baboy, úpong hiniwa nang pino, at iba pang pampalasa – *pnd* **mág·pi·ka·díl·yo, pi·ka·dil·yu·hín**.

pi·ka·dú·ra *png* [*Esp picadura*] **:** ginayat na dahon ng tabako.

pi·kal *png* [*Tau*] **:** pag-aalala.

pi·kán·te *pnr* [*Esp picante*] **:** maanghang.

pík-ap *png* [*Ing pick-up*] **1:** trak na maliit **:** PICK-UP **2:** pagdampot o pagkuha.

pi·ká·pik *png Bot* **:** uri ng yantok.

pí·ka-pí·ka *png* **:** pagkaing kukutin.

pi·ka·rá *pnr* [*Esp picara*] **:** pilyo; mapagbiro, **pí·ka·ró** kung lalaki.

pi·kás *png* [*Seb*] **:** piraso.

pí·kas *png* [*Seb*] **:** kabila.

pí·kat *png* **:** galos; gasgas.

pí·kat *pnr* [*War*] **:** kirí.

pí·ket *png* [*Ing picket*] **1:** bakod na may tulos na matulis ang ulo **:** PICKET **2:** pangkat ng sundalong nagbabantay laban sa biglaang salakay **:** PICKET **3:** sa mga welga, mga tao na nagdedemostrasyon sa pintuan ng pabrika o opisina **:** PICKET.

pik·hik *png Bot* [*Iva*] **:** taingang-daga[2].

pi·kí *png* [*Ilk Tag*] **:** telang cotton na puti, at hinabi sa tumbali.

pi·kî *png* **:** tindig o lakad na halos magkadikit ang dalawang tuhod *Cf* SAKÁNG **:** KÁWING, KUÍNG, KÍMPÌ, LAMPÍDAN, PAKÍD, TIKMÓR, TÓTOG.

pi·kít *png* **1:** pagsasara ng mata **:** KEPPÉT, PÍRONG – *pnd* **pu·mi·kit, pi·ki·tán, i·pi·kít 2:** balúmbong[2].

pi·kít *pnr* **na·ka·pi·kít :** sarado, gaya ng mata.

pi·kít-ma·tá *pnb, pnr* [*pikit+ang+mata*] **:** walang pag-aalinlangan, anuman ang mangyari.

pík·lat *png* **:** varyant ng **peklat**.

pik·lót *pnr* **:** basáng-basâ.

pik·lóy *pnr* **:** magâ, gaya ng labì, nguso, o mata.

pík·nik *png* [*Ing picnic*] **:** salusalo na karaniwang idinaraos nang malayo sa sariling bahay **:** HÍRA, PICNIC.

pí·ko *png* **1:** *Bot* uri ng mangga na katamtaman ang laki at hindi gaanong maasim kung hilaw **2:** [*Esp pico*] kasangkapang pambungkal na may ulong bakal na matulis ang isang dulo at malapad ang kabila *Cf* ASARÓL **:** BINGKONG, BINLÁY, PICK[1] – *pnd* **mag·pí·ko, pi·kú·hin**.

pi·kô *png* [*Bik Kap Tag War*] **:** uri ng laro na may tinitisod na bato ang manlalaro na kumakandirit sa loob ng mga iginuhit na bahagi ng isang bahay **:** HOPSCOTCH.

pí·ko·ló *png Mus* [*Esp piccolo*] **:** maliit na plautang isang oktaba ang taas ng tunog kaysa karaniwang plauta **:** PLAUTIN.

pí·kon *png* [*Esp picon*] **:** pagkubkob upang hulihin ang mga kaaway, takas, at iba pa **:** PÍKOT[1] – *pnd* **pi·kú·nin, i·pí·kon, pu·mí·kon**.

pi·kón *pnr* [*Esp picon*] **:** magagalitin; maramdamin **:** KABLÍTON, MARÁNGIT, NAUNGÉT.

pí·kot *png* [*Tsi*] **1:** píkon **2:** pamimilit sa isang tao na gumawa ng isang bagay na mahirap takasan, gaya ng pagpapakasal – *pnd* **pi·kú·tin, pu·mí·kot, ma·mí·kot**.

pi·kóy *png* **1:** *Zoo* [*Seb Hil Tag*] uri ng loro **2:** *Ana* [*Seb*] uten.

pík·pik *png* [*llk*] **:** tampî.

pik·pík *png* **1:** pagdiriin sa isang bagay upang masiksik at mapaliit ang volyum nito **:** PAYIKPÍK – *pnd* **mág·pik·pík, pik·pi·kín, pu·mik·pík**.

pik·sì *png* [*War*] **:** pilas.

pik·sí *png* **:** biglaang pagpihit o pagtalikod nang padabog, lalo kung nagagalit o naiinis – *pnd* **pu·mik·sí, pik·si·hán**.

pik·sì *png* [*War*] **:** pilas[2].

pí·kul *png* [*Ing picul*] **:** timbang na katumbas ng 1.39 libra.

pí·la *png* [*Esp fila*] **1:** hilera **2:** hanay **3:** luad **4:** maliit na baterya – *pnd* **pu·mí·la, i·pí·la**.

pi·lá *pnb* **1:** [*Hil Mag Seb*] magkano **2:** ilan.

pi·là *png Zoo* [*Mrw*] **:** langgam.

pi·lâ *png* [*War*] **:** durâ; laway.

pí·lak *png* **1:** [*Kap Hil Pan Tag*] metalikong element na makinis, puti, at ginagamit sa paggawa ng salapi **:** SILVER **2:** salapi **3:** *Med* katarata.

pi·la·mén·to *png* [*Esp filamento*] **1:** napakanipis na hibla o estrukturang tila hibla, karaniwan sa hayop at halaman **:** FÍLAMÉNT **2:** kawad na umiilaw kapag dinadaluyan ng koryente **:** FÍLAMÉNT **3:** *Bot* bahagi ng estambre na umaalalay sa anther ng ilang bulaklak **:** FÍLAMÉNT.

pi·lan·dók *png Zoo* [*Mrw Tag*] **:** hayop (*Tagulus nigricans*) na kahawig ng usa, may malalaking ngipin ngunit walang sungay *var* pelandúk.

pi·lan·sík *png* [*Kap Tag*] **:** tilamsik – *pnd* **pi·lán·si·kán, pa·pi·lan·si·kín, pu·mi·lan·sík**.

pi·lan·tík *png* [*Kap Tag*] **1:** mahinang hagupit ng dulo ng latigo **2:** pasaring – *pnd* **pi·lan·ti·kín, pu·mi·lan·tík, i·pi·lan·tík**.

pi·lan·tód *pnr* **1:** piláy **2:** paika-ika ang lakad **:** HILAHÓD.

pi·lan·tro·pí·ya *png* [*Esp filantrofia*] **1:** pagkagiliw sa tao, lalo sa pagbibigay ng donasyon, salapi, ari-arian, o trabaho na kailangan ng mga tao o ng lipunan **:** PHILANTHROPY **2:** aktibidad ng ganitong pagbibigay o layunin sa ganitong paraan **:** PHILANTHROPY.

pi·lán·tro·pó *png* [*Esp filantropo*] **:** tao na gumagawa ng pilantropiya **:** PHILANTROPIST.

pi·lá·pil *png* [*Bik Kap Pan Seb Tag War*] tila-dikeng bakod sa paligid ng mga pitak ng bukid at nagsisilbing dibisyon, pangkontrol ng tubig, at

daan sa bukid : BÁSOG, TÁBOG.

pi·la·pís *pnr* : sinira ng bagyo, baha, o malakas na hangin, gaya sa mga taníman.

pi·lár, pí·lar *png Ark* [*Esp Ing pillar*] **1 :** poste[2] **2:** haligi[1].

pi·la·ré·te *png* [*Esp*] **1 :** patayong bahagi ng balangkas na sumusuhay o tumutukod sa dingding **2:** nakatayong balangkas ng tabike.

Pilar, Gregorio del (pi·lár gre·gór·yo del) *png Kas* : (1875-1899) noong digmaang Filipino-Espanyol, ang pinakabatang heneral sa panig ng Filipinas.

Pilar, Marcelo H del (pi·lár mar·sé·lo eyts del) *png Kas* : (1850-1896) manunulat at abogadong lider ng kilusang propaganda at editor ng *La Solidaridad.*

pí·las *png* **1 :** maliit na piraso ng papel, tela, at katulad **2:** pagpigtas; pagpunit – *pnd* **pu·mí·las, pi·lá·sin, pi·lá·san, i·pí·las** : GÁBAK, KISÎ, PÍGIS, PIKSÌ, PÍNGLIS.

pí·lat *png* : peklat.

pi·lát *png* [*Kap Tag War*] : esperma ng lalaking isda.

pi·lá·tan *png* [*Kap*] : puwang[1].

pí·law *png Med* **1 :** paghapdi ng mata dulot ng sugat **2:** paglabo ng tubig dahil sa paghalo ng lason sa isda **3:** [*Hil*] depekto.

pi·lá·way *png Bot* : kalamak.

pí·lay *png* [*Bik Tag*] **1 :** anumang pinsala sa buto o ang paglinsad nito *Cf* PÓLYO : BÉLLES, LÓBAG, LÓOD, LUGPÍ, PÍHO, PIÁNG, PIÓL – *pnd* **pi·lá·yin, pi·lá·yan, pu·mí·lay 2:** kakulangan.

pi·láy *pnr* [*Bik Kap Tag*] : hindi maigalaw nang normal ang bisig, paa, o katulad dahil sa pinsala sa buto.

pi·lay·láy *pnd* **ma·mi·lay·láy, pu·mi·lay·láy, i·pi·lay·láy** : lumitaw nang buong hinhin, gaya ng ngiti *Cf* MUTAWÌ.

píl·det *png* [*Bik*] : pindot.

píl·dis *pnd* **pu·míl·dis, i·píl·dis** [*Kap*] : umisod.

pil·dít *png* [*Bik*] : pisil.

píl·do·rás *png* [*Esp pildora+s*] : maliit na tabletas : BUTIL[5], KAMÍL[2], PILL[1].

pile (payl) *png* [*Ing*] **1 :** bunton ng mga bagay **2:** tambak o bunton ng mga kahoy na pinagsusunugan ng mga katawan ng tao : PYRE.

pi·lié·ges *png* [*Esp pliegues*] : varyant ng **pliyeges**.

pí·let *png* [*Mag*] : takip.

pi·lét *png* [*Ilk*] : pandikit.

pi·lé·tes *png* [*Esp filetes*] : makitid na lupî.

píl·grim *png* [*Ing*] : peregrino.

pilgrimage (píl·gri·méyds) *png* [*Ing*] : peregrinasyon.

pí·li *png Zoo* [*Ing pilly*] : bisirong babae na wala pang isang taon; dumalagang kabayo.

pi·lí *png* : paraan ng pagpilipit ng mga hibla lalo sa paggawa ng lubid – *pnd* **pi·li·hín, i·pi·lí**.

pi·lì *png* **1 :** hirang o paghirang sa tungkulin : ARÁO, HÁGPAT, HALÁL[2], PIDÍ – *pnd* **pu·mi·lì, pi·lí·an, pi·lí·in 2:** pagpapasiya – *pnd* **pu·mi·lì, pi·lí·in, i·pi·lì 3:** paglilinis ng bigas sa pamamagitan ng pag-aalis ng palay, bato, at iba pa – *pnd* **pu·mi·lì, pi·lí·an, pi·lí·in 4:** *Bot* **a** punongkahoy na kahawig ng almond **b** ang bunga nito **5:** [*Bik Iba Seb War Tag*] malaking punongkahoy (*Manila elemi*).

pi·lí *pnr* [*Kap Tag*] : baluktot; pilipit.

pi·li·bus·te·rís·mo *png* [*Esp filibusterismo*] : gawain ng pilibustero : FILIBUSTERÍSMO.

pi·li·bus·té·ro *png* **1 :** [*Esp filibustero*] noong siglo 19, abenturerong may layuning mang-upat ng pag-aalsa sa Latin America : FILIBUSTER **2:** [*Ing filibuster*] tao na mahabang magtalumpati, karaniwang dahil sa layuning binbinin ang pagpapasiya tungkol sa isang kaso, kontrobersiya, o proyekto, at malimit na ginagawa sa kumperensiya, hukuman, o batasan : FILIBUSTER.

pi·líg *png* **1 :** pagwilig ng ulo upang mapalabas ang anumang bagay na pumasok sa tainga **2:** pagpalag ng katawan kung naputikan, naalikabukan, o nabasâ *var* pilík – *pnd* **mag·pi·lig, pi·li·gín, i·pi·líg, pu·mi·líg**.

pi·li·grá·na *png* [*Esp filigrana*] : marka ng tubig sa papel.

pi·lík *png* **1 :** maikling buhok na nasa gilid ng talukap ng mata : AMIMILÓK, EYELASH, KÍMA, PILÍKMATÁ, PILÓK, PIPÍLIK, PIRPÍRUK, PIRÚK, SAGÚMAY, ÁKOBÁKOB, TSITSÍMIT **2:** varyant ng **pilig 3:** [*Hil Tag*] panginginig.

pi·li·kì *pnr Zoo* [*Seb*] : gahol.

pi·lík·ma·tá *png* [*Kap Tag*] : pilik.

pi·lík-pi·lík *png* [*Bik Hil*] : waligwig.

pí·ling *png* **1 :** pook o kalagayan na malapit o katabi ng sinuman o anuman : AGÁBAY, TÁID **2:** pagsiping.

pi·líng *png* [*Kap Tag*] : kumpol ng mga bunga, gaya ng saging, lansones, at duhat.

pi·lí·pig *png* **1 :** [*Hil Seb War Tag*] varyant ng **pinipig 2:** [*Ilk*] larva na kulay abuhin at naninira ng palay.

pi·lí·pi·kí *png* [*War*] : waligwig.

Pi·li·pí·nas *png* [*Esp filipinas*] : Filipinas.

Pí·li·pi·nís·mo *pnr* [*pilipino+ismo*] : Filipinismo.

Pi·li·pí·no *png, pnr* [*Esp felipino, filipino*] : dating tawag sa wikang pambansa : FILIPÍNO **2:** Filipino.

pi·li·pí·san *png Ana* : sentido *var* pálipisán.

pi·lí·pit *png* : paikot at pabalikong anyo o galaw ng isang bagay, gaya ng lubid, alambre, at katulad – *pnd* **mág·pi·lí·pit, pú·mi·lí·pit, pi·li·pí·tin, í·pi·lí·pit**.

pi·li·pít *png* : uri ng tinapay na may anyong papulupot, matigas, at iginugulong sa asukal : LÚBAG.

pi·li·pít *pnr* [*Kap*] : balikaw.

pi·li·pí·ti *png* [*Hil Seb*] : pirot.

pi·li·pi·tín *png Zoo* [*pilipit+in*] : langaray-pakô.

pi·lí·pot *png Ana* : kukote.

pí·lips *png* [*Ing philips*] : destornilyador na may pa-krus na ukit sa dulo.

pí·lit *png* **1 :** paggamit ng lakas, kapangyarihan, at katulad upang magawang tanggapin ng tao ang isang bagay na labag sa kaniyang kalooban : LÚGOS **2:** giit; paggiit **3:** matinding pagnanais na makamit ang isang bagay o adhikain – *pnd* **mág·pi·lít, pu·mí·lit, pi·lí·tin, i·pí·lit, mág·pu·mí·lit**.

pi·lít *pnr* [*Bik Kap Hil Ilk Pan Seb Tag*] : hindi naaayon sa likás na daloy ng pangyayari : IGÉT, PUGÓS.

pi·líw *png* [*War*] : sulok.

pill (pil) *png* [*Ing*] **1 :** pildoras **2:** gamot laban sa pagbubuntis.

pillbox (píl·bax) *png* [*Ing*] **1 :** kahita para sa pildoras **2:** uri ng paputok na inihahagis upang sumabog.

píl·ling *png Mus* [*Ilk*] : plauta o píto na gawa sa sariwang tangkay ng dayami *Cf* PASIYOK, BANGSI.

pillow (pí·low) *png* [*Ing*] : unan.

pí·lo *png* [*Esp filo*] : talim.

pi·lô *png* [*Seb War*] : pliyeges.

pi·lók *png* **1 :** [*Seb War*] pilik **2:** varyant ng **tapilok**.

pi·lók *pnr* [*Hil Pan Tag*] : nalinsad, gaya sa bisig, sakong, o paa.

pi·ló·lo·gó *png* [*Esp filologo*] : philologist.

pi·lo·lo·hí·ya *png* [*Esp filologia*] **1:** ang agham ng wika, lalo na sa aspektong pangkasaysayan at paghahambing ng mga wika; lingguwistika : PHILOLOGY **2:** hilig sa pag-aaral at literatura : PHILOLOGY.

pi·lón *png* [*Esp*] **1:** malaking tapayan, hulmahan ng asukal na maskabado **2:** masa ng mortero o semento **3:** giha ng mineral.

pi·lo·so·pás·tro *png* [*Esp filosofastro*] : tao na nagdudunong-dunungan o nagpapanggap na pilosopo.

pi·lo·so·pí·ya *png* [*Esp filosofia*] **1:** ang makatwirang imbestigasyon ng mga katotohanan at prinsipyo ng tao, kaalaman, o gawi : PHILOSOPHY **2:** ang kritikal na pag-aaral ng mga pangunahing prinsipyo at konsepto ng partikular na sangay ng kaalaman, lalo ang pananaw sa pagpapaganda at pagsasaayos nito : PHILOSOPHY.

pi·ló·so·pó *png* [*Esp filosofo*] **1:** philosopher[2] **2:** *Alp* tao na mahilig makipagtalo.

Pi·ló·so·pó Tas·yò *png Lit* : tauhan sa *Noli Me Tangere*, maalam na matandang tagapayo ng marurunong ng San Diego.

pilot (páy·lot) *png* [*Ing*] : piloto.

pi·lót *png* : ang kapal o ang patong ng lubid.

pi·ló·to *png* [*Ing pilot*] **1:** tao na nagpapalipad ng sasakyang panghimpapawid *Cf* NABEGADÓR : ABYADÓR, PILOT **2:** mamamangka **3:** patnubay sa paglalakbay.

pil·píl *png* **1:** mga tuyong dahon ng punongkahoy **2:** bunton ng siit o katulad na naiwan ng agos at hangin.

pil·píl *pnr* [*Kap Ilk Tag*] : plastado.

Pil·pil·mí *png* [*Ilk*] **1:** *Kol* noong panahon ng Hapones, taguri sa mga gerilyang Filipino na mula sa mga lalawigang bulubundukin **2:** huwad na gerilya.

pil·sì *png* [*Bik*] : pisil.

píl·tro *png* [*Esp filtro*] : salaán; pansala.

pí·luk·pí·luk *png Zoo* [*Seb*] : lukiluk.

pil·wág *png* **1:** sikad; tadyak **2:** pagpiglas upang makawala sa pagkakahawak.

pil·wák *pnr* : di-pantay; bako-bako.

píl·ya *pnr* [*Esp pilla*] : malikot at mapagbiro, **píl·yo** kung lalaki : BUGÁY, BUGÓY, BULASTOG[2], HALIGUTGÓT, HARAGÁN[2], NAUGHTY, PÚYOS.

pil·yé·go *png* [*Esp pliego*] : varyant ng **pliyego**.

pim·bré·ra *png* [*Esp fiambrera*] : varyant ng **piyambrera**.

pim·pín *png* **1:** bakod na halaman **2:** hapila.

pimple (pím·pol) *png* [*Ing*] : tagihiyawat.

pim·yén·to *png Bot* [*Esp pimiento*] : siling pula.

pin *png* [*Ing*] **1:** bolilyo **2:** aspile.

pin *pnb* [*Kap*] **1:** ngâ; sa totoo **2:** kung maaari.

pi·na- *pnl* : pambuo ng banghay na pangnagdaan ng **pa-,-an** ; **pa-,-in** ; **pa-,-hin** ; at **pa-,-han**, *hal* pinaasinan.

pi·na·ding *png Mit* [*Kal*] : mga kaluluwa ng kalikasan.

pi·ná·dis *png Bot* [*Ilk*] : tabako.

pi·nag- *pnl* [*p+in+ag*] : pambuo ng banghay na pangnagdaan ng panlaping **pag-** sa pagbuo ng pandiwang **pag-,-in** at mga salitang hango, *hal* pag-isahín, pagsamáhin.

pi·nag-, -an *pnl* [*p+in+ag+ -an*] : pambuo ng pangnagdaang anyo ng pandiwang pawatas ng **pag-,-an**, *hal* pag-arálan, pagsúmbungán.

pi·na·gá·yat *png* [*Pan*] : gayuma.

pi·nag·bil·hán *png* [*pinag+bili+han*] : tinipil na anyo ng **pinagbilihan**.

pi·nág·bi·li·hán *png* [*pinag+bili+han*] : benta : PINAGBILHÁN.

pi·nág·bu·há·tan *png* [*pinag+buhat+an*] : pinagmulan; pinanggalingan.

pi·nág·krú·san *png* [*pinag+kurus+an*] : varyant ng **pinagkurusan**.

pi·nág·ku·ru·sán *png* [*pinag+kurus+an*] **1:** krosing **2:** sumbat *var* pinágkrusán.

Pi·nag·la·bá·nan *png Kas* [*pinag+laban+an*] : pook sa Lungsod San Juan na pinangyarihan ng malaking labanan noong 1896 dahil sa paglusob ng mga Katipunero sa deposito na binabantayan ng mga Espanyol.

pi·nág·mu·lán *pnr* [*pinag+mula+an*] : ugat o pinagbuhatan ng isang bagay : ROOT.

pi·nag·pá·gan *png* [*Ifu*] : sinauna o katutubong kumot, may apat na tradisyonal na kulay at ilang palamuti.

pi·nág·sa·má·han *png* [*p+in+ag+sama+han*] **1:** pinaghaluan; pinaglahukan **2:** nagdaang magandang pagtitinginan ng dalawa o higit pang tao.

pi·nag·soy *png* [*Buk*] : blusang pambabae na may aplike.

pi·nag·tí·bay *pnr* [*p+in+ag+tibay*] : sinang-ayunan.

pi·na·hig *png* [*Ifu*] : kasang.

pi·ná·is *png* [*Kap Pan p+in+ais*] : pinasingawan o pinakuluang maliliit na isdang ibinalot sa dahon ng saging : TAMALIS, TÚGMAK.

pi·nák *png* **1:** *Heo* mababang lupain at malimit pamahayan ng tubig : MARSH, SWAMP, TIMÁK **2:** bakás ng paa ng kalabaw.

pi·nák *pnr* **na·ka·pí·pi·nák** : masagana.

pi·na·ka- *pnl* : pambuo ng pang-uri sa antas ng superlatibo na hango sa payak na pang-uri, *hal* pinakamagarà, pinakahuwáran.

pi·nak·bét *png* [*Ilk p+in+akbet*] : varyant ng **pakbet**.

pi·nál *png* [*Esp final*] : wakas; katapusan : FINAL.

pi·na·lá·gad *png* [*p+in+alagad*] : pagtatanim sa bukid kung tag-araw.

pi·na·la·i·yan *png Mus* [*Kal*] : pangkat ng apat na gangsa at isang tambol.

pi·na·lám *png* : adobong karne ng usa na tinimplahan ng maraming sukà.

pi·na·lan·dok *png Mus* [*Kal*] : pangkat ng anim na gangsa.

pi·na·lang·gà *png* [*Hil*] : mahal; irog.

pi·na·la·tók *png* [*p+in+alatok*] : uri ng tinapay na gawa sa gawgaw.

pi·nal·ték *png Isp* [*Ilk*] : laro ng kalalakihan na sabay-sabay na inihahagis nang pahalang ang bawat barya ng kalahok at ang pinakamalayong barya na maaabot ng dangkal ang magwawagi *Cf* PÁLMO.

pi·na·lúm·ba *png* [*War*] : sangkutsa.

pi·ná·ma·lá·han *png* [*Hil Seb*] : pangat.

pi·na·mó·la *png* [*Mag*] : halaman[2].

pi·na·mó·lan *png Bot* [*Mag*] : halaman.

pi·nan-a·rì *png* [*Kap*] : bahaghari.

pi·na·ngát *png* [*Kap Tag p+in +angat*] : varyant ng **pangat**.

pi·náng·ko *png* [*Seb*] : pusod[1].

pi·nang·ya·rí·han *png* [*pinang+yari+han*] **1:** pook ng isang pangyayari **2:** isang tagpo sa drama o dula.

pi·nan·yo·wan *png* [*Bon*] : salip.

pi·na·pa·ni·lan *png* [*Agt*] : sayaw na ginagaya ang panghuhuli ng bubuyog.

pi·na·róy *png Bot* [*Bik*] : dayap[2].

pi·na·tá *png* : bubong na kawayan.

pi·na·u·ban *png* [*Tir*] : ritwal bilang papuri sa mga anito at kay Kabun-

yian.

pi·na·úd *pnr* [*Ilk*] : inatipan ng pawid.

pi·na·wà *png Bot* [*Kap Hil Tag*] : binalatang butil ng palay ngunit hindi pinaputi ang bigas *Cf* TIKITÍKI : ÍREK, LAKHÁ, SINILÍ.

Pi·náy *png* : pinaikling tawag sa **Pilipina**, **Pi·nóy** kung lalaki.

pi·na·yú·san *png* [*Seb*] : telang abaka na kahawig ng sinamay.

pín·boy *png* [*Ing*] : sa bowling, tao na may tungkuling ayusin ang pin sa tamang posisyon, alisin ang mga naitumba, at ibalik ang bola sa manlalaro : PINSETTER.

pinch bar (pints bar) [*Ing*] : bareta de kabra.

pin·dán *png* : piraso ng kawayan na ginagamit na pantakip sa ilaw kung nangingisda sa gabi.

pin·dáng *png* **1:** [*Ilk Tag*] daeng **2:** [*Kap Ilk Pan Tag*] dinaeng na karne ng báka : KASÁKOS, PÁLAG.

pin·dang·gá *png* **1:** matándang dalaga **2:** *Zoo* isdang tabang (genus *Esox*) na malaki, payat, at may mahaba, at sapad na nguso **3:** isdang alat (*Ophicthys cephalozona*) na walang kaliskis : KINET, OGDOG, TAGIBOLOS, TAGIBUS, UKDOK.

pin·dár *png* [*Pan*] : daeng.

pin·dé·ho *png* [*Ilk Kap Seb Tag*] : tawag sa lalaking pinagtataksilan ng kaniyang asawa : BÉHO, TORÓTOT.

pín·di·yán *png Mus* [*Sub*] : pares ng instrumentong pinggan na yari sa porselana.

pin·dók *png Bot* : uri ng saging.

pin·dól *png* [*Esp pendon*] : watawat.

pin·dóng *png* : varyant ng **pandong** – *pnd* **mág·pin·dóng, pín·du·ngán**.

pin·dót *png* : pagpisil o pagdiin sa pamamagitan ng daliri : PÍLDET, PÍSLIT, TIMÍD – *pnd* **pu·min·dót, pin·du·tín, i·pin·dót**.

pine (payn) *png Bot* [*Ing*] : pino.

pineapple (payn·á·pol) *png Bot* [*Ing*] : pinya.

pi·né·sa *pnr* [*Esp fineza*] **1:** kapinuhan o kanipisan ng isang bagay **2:** kahusayan o kagalingan **3:** kadalisayan : FINENESS, PURÉSA.

ping *png* : mahinang tunog ng putok *Cf* BANG.

pi·ngá *pnr* : palaaway.

pi·ngád *pnr* [*War*] : dapil.

pí·ngal *png Ana* [*Ifu*] : kasukasuan ng balakang.

pi·ngál *pnr* : varyant ng **pingas**.

pí·ngas *png* **1:** [*Kap Hil Seb Tag*] bungi o uka sa gilid ng rabaw bunga ng pagkabagsak, pagkaumpog, at katulad : PÍNGOT[1] **2:** bingaw.

pi·ngás *pnr* : bungi; bangas *var* pingál.

pí·ngaw *png* : bingas.

ping·gá *png* [*Tsi*] **1:** bára ng kawayan na ginagamit na pambalanse sa tikin : ARIMATÓ[3], BAYÚGAN, DAYÚNGAN, LEVER **2:** bara na pinapasan at pambalanse sa nakasabit na dalahin sa magkabilang dulo.

ping·gán *png* [*Bik Kap Hil Iba Ilk Mrw Seb Tag War*] : kasangkapan, karaniwang gawa sa porselana o plastik at pinaglalagyan ng pagkain : ÁYA, PÁNAY[3], PÁTA[3], PLATE, PLÁTO.

ping·gá·nan *png* : hungot.

píng·gol *png* [*Ilk*] : pusod[1].

pi·ngí *png Ana* [*Ifu*] : bukong-bukong.

pi·ngî *png* : pandong; belo.

píng-il *pnr* : hitik sa bunga.

píng·ka *png* **1:** *Zoo* isdang espada **2:** ang daeng nito.

píng·kas *png Bat* [*Esp fincas*] : ari-arian, gaya ng lupain, at ang lahat ng may kaugnayan sa lupa gaya ng gusali, bukirin, o kauri : REAL ESTATE.

ping·káw *pnr* : baluktot ang kamay; komang.

ping·káy *png* [*Tsi*] : metal na disk o pohas.

ping·kî *png* [*Tsi Seb Tag*] **1:** biglaang pagtama sa isa't isa ng dalawang bagay na matigas – *pnd* **mag·ping·kî, pag·ping·ki·ín, i·ping·kî 2:** tunog o kislap ng pagkikiskisan ng dalawang bagay na may katangiang magliyab.

ping·kî *pnr* : varyant ng **pikî**.

Ping·kí·an *png* : sagisag panulat ni Emilio Jacinto.

ping·kí·an *png* : batong gamit sa paglikha ng apoy.

píng·kil *png Ana* [*Mrw*] : pigi.

ping·kít *pnr* [*Tsi*] **1:** singkit **2:** may isang matang makipot kaysa kabila : PUNGÁT.

ping·kók *pnr* [*Tsi*] : pingkaw; komang *var* pingkól.

ping·kól *png* [*Tsi*] : varyant ng **pingkok**.

píng·lis *png* [*Pan*] : pilas[2].

pi·ngód *pnr* : iisa ang tainga.

pí·ngol *png* **1:** [*Pan*] tao na ipinanganak na iisa ang tainga *var* píngul : ÁBIT, BÍNGBING **2:** pagpilipit sa tainga sa pamamagitan ng daliri : PINGOT[2], PÍRAL **3:** malambot na lambi ng tainga na pinagkakabitan ng hikaw – *pnd* **pi·ngú·lin, pu·mí·ngol**.

pí·ngot *png* **1:** pingas **2:** pingol[2].

pi·ngót *pnr* : may munting bungi sa gilid.

píng-ot *png* [*Seb*] **1:** ngiwi **2:** simangot.

píng·ping *png Ana* [*Ilk*] : pisngi[1].

píng·pong *png Isp* : larong kahawig ng tennis, gináagamitan ng raketang kahoy at isang bolang maliit, at nilalaro sa parihabang mesa.

ping·sól *pnr* : balikukô.

pí·ngul *png* [*Kap*] : varyant ng **pingol**.

pí·nid *png* **1:** pagsasara ng pinto o anumang bagay na may pantakip **2:** pagtapos sa isang ginagawa **3:** uri ng lambat – *pnd* **mag·pí·nid, i·pí·nid, pu·mí·nid**.

pi·níd *pnr* **1:** sarado **2:** tapos na; hindi na tumatanggap.

pi·ni·lá·kan *pnr* [*p+in+ilak+an*] **1:** tubog sa pilak; nilagyan ng pilak **2:** kulay pilak.

pi·ni·lá·kang-tá·bing *png* [*p+in+ilak +an+g-tabing*] : pelikula, sa pangkalahatan : SILVER SCREEN.

pi·ní·law *png* : tubig sa ilog o palaisdaang nilagyan ng lason sa isda.

pi·ni·lí·pig *png* [*Bik*] : varyant ng **pinipig**.

pi·nin·dót *png* [*p+in+indot*] : bilobilong iniluto sa gata at pulut *Cf* PADARUSDÓS.

pi·ní·pig *png* : murang bigas na malagkit na isinangag at dinikdik *var* pilípig, pinilípig : DÓ-OM, DÚMAN.

pi·nít *png* **1:** hinukay na kanal sa ilog para sa panghuhuli ng isda **2:** [*War*] piraso.

pink (pingk) *png* [*Ing*] : kulay mula sa mapusyaw na pula hanggang sa maputla at mamula-mulang lila : RÓSAS.

pin·lák *pnr* **1:** pangkat-pangkat; lotelote **2:** lahatan; maramihan.

pin·líd *png* : varyant ng **binlid**.

pin·na·du·rô *png* [*Ilk*] **1:** laro ng kalalakihan na pinag-aaway ang isa't isa upang maitulak palabas sa guhit na bilóg **2:** labanán ng mga salagubang.

pin·ná·ka·gís *png* [*Ilk*] : uri ng manuhan sa larong pambata na gamit ang gadangkal na kawayan, inihahagis sa hangin, at pinapipili ang manlalaro kung tihayà o taób.

pin·na·lag·tô *png* [*Ilk*] : biyola[2].

pín·na·túk·kaw *png* [*Ilk*] : laro na pinaglalaban ang mga saranggolang lumilipad.

pin·ni·tík *png* [*Ilk*] : pitik-bulag.

pin·nú·yot *png Isp* [*Ilk*] : laro na pinagdirikit ang dalawang goma sa pamamagitan ng pag-ihip dito.

pí·no *png Bot* [*Esp fino*] : punongkahoy (genus *Pinus*) na tuwid, hindi gaanong lumalaki ang sanga, at karaniwang mahahaba ang dahon : PARWÁ, PINE.

pí·no *pnr* [*Esp fino*] **1:** maliit na maliit; duróg na tila pulbos – *pnd* **pi·nú·hin, pi·nú·han 2:** makinis; manipis **3: a** mainam **b** delikado **4:** magalang; mapitagan.

pí·nok *png Bot* [*Iba*] : nipa.

pi·nó·ot *pnr* [*War*] : barado[1].

pin·pín *png* : balangkas ng araro.

pinpoint (pín·poynt) *pnd* [*Ing*] : ituro.

pin·sák *png Mus* [*Iby*] : gangsa na pinatutunog sa ritmong paulit-ulit sa sulibaw.

pin·sa·là *png* **1:** [*Kap Tag*] sirang bahagi **2:** anumang kapahamakang nangyari sa isang tao : PERHUWÍSYO[1] – *pnd* **ma·mín·sa·lâ, pín·sa·lá·in, pu·mín·sa·lâ** – *pnr* **má·pa·min·sa·là**.

pín·san *png* [*Bik Pan Tag*] : anak ng kapatid ng ama o ina *var* písan : ATÓD, IG-ÁGAW, KAPÍTTA, KASÍNSIN, KATÁYSA, PATÓD, SINGAKÌ, TÚNGUD.

pin·sé *png* [*Tsi*] : borax.

pin·sél *png* [*Esp pincel*] : brotsa *var* pinsíl.

pinsetter (pin·sé·ter) *png* [*Ing*] : pinboy.

pin·sík *png* [*Tsi*] : giniling na karne, hipon, at sibuyas, na binalutan ng masa.

pin·sík kon kál·do *png* [*Tsi pinsik Esp con caldo*] : pinsik na sinabawan.

pin·sík prí·to *png* [*Tsi pinsik + Esp frito*] : pinsik na ipinirito.

pin·síl *png* : varyant ng **pinsel**.

pin·tá *png* [*Esp pintár*] **1:** ilustrasyon, karaniwang may kulay **2:** anumang uri ng kulay **3:** pagpapahid ng pintura, gaya ng ginagawa sa mga bahay at iba pa : COATING **4:** larawang gawa ng kamay – *pnd* **mág·pin·tá, pín·ta·hán, i·pin·tá** – *pnr* **pin·tá·do**.

pin·tá·do *png Bot* : halamang ornamental na tuwid, masanga, makinis, at malakahoy, at nakukunan ng pangkulay na pula.

Pin·tá·dos *png* [*Esp pintado+s*] : noong panahon ng Espanyol, mga tao na naninirahan sa Visayas, na punô ng tatô ang katawan *Cf* LÍPONG.

pin·tá·ka *png Bot* [*Seb*] : tigbi.

pin·ta·ká·si *png* **1:** pagsasabong kaugnay ng pista : BÚBLANG, BURÚLANG **2:** [*Bik Kap Tag*] **a** tagapamagitan **b** patron[1] **3:** bayanihan.

pín·tal *png* [*Ilk*] : pagbababad ng sinulid bago ilagay sa panghayuma.

pín·tal *pnr* [*Hil*] : banal.

pín·ta-pin·tá·ro *pnr* : bakat-bakat, tulad ng nangyayari sa mga bagay na kumukupas at nagmamantsa ang kulay.

pin·tás *png* [*Kap Tag*] **1:** depekto o kakulangan **2:** paghahanap ng kahinaan o depekto *Cf* PUNÁ – *pnd* **ma·min·tás, pu·min·tás, pín·ta·sán, i·pin·tás** – *pnr* **ma·pa·min·tás**.

pín·ta·sé·ro *png* [*Tag pintas + Esp ero*] : tao na mapaghanap ng pintas, **pín·ta·sé·ra** kung babae : FAULTFINDER.

pin·tíg *png* **1:** tibok **2:** marahang palo; kanti.

pín·ting *png* : mahinang pintig.

pin·tô *png* [*Bik Mag Mrw Pan Tag*] : anumang harang sa isang daánan o lagúsan, gawa sa kahoy, salamin, o metal, at nakakabit sa pamamagitan ng bisagra : DOOR, LÁWANG[3], RÍDAW, PÁNTAW, PASBÚL, PÓRTA, PÚLTA.

pin·tóg *png* : pag-alsa o pag-umbok ng anuman *var* bintóg – *pnd* **mag·pa·pin·tóg, pa·pin·tu·gín, pu·min·tóg** – *pnr* **ma·pin·tóg**.

pin·tón *png* : matong na mataas, yari sa nilálang tilad ng kawayan, at pinagiimbakan ng bigas.

pin·tóng *pnd* **mag·pin·tóng, ma·pin·tóng, i·pin·tóng 1:** magtago; magimbak **2:** magbinbin ng gawain.

pin·tór *png* [*Esp*] **1:** *Sin* tao na gumuguhit ng mga larawang may kulay, karaniwan sa kambas : PAINTER **2:** tagapahid ng pintura, gaya sa mga bahay : PAINTER.

pín·tu *png* [*Kap*] : gálang; pitagan.

pin·tú·an *png* [*pinto+an*] : ang pinto o ang kinalalagyan nito.

pin·tu·hò *png* **1:** pagsuyo sa isang minamahal **2:** paghanga; paggalang – *pnd* **ma·mín·tu·hò, pín·tu·hú·in, pu·min·tu·hò**.

pin·tú·ngan *png* [*pintong+an*] **1:** imbákan, gaya ng bangan **2:** binbinan.

pin·tú·ra *png* [*Esp*] **1:** substance na binubuo ng solidong matter na pangkulay sa pagpipinta at ipinapahid bilang proteksiyon o palamuti sa iba't ibang rabaw, kambas, o iba pang materyales *Cf* BARNÍS : PAINT – *pnd* **mág·pin·tú·ra, pin·tu·rá·han, i·pag·pin·tú·ra, i·pin·tú·ra 2:** ang pagpapahid nito : PAINT **3:** ang pinatuyong pigment sa rabaw : PAINT **4:** *Sin* likha na ginamitan ng kulay : PAINTING

pi·nu·í·gon *png* [*Hil War*] : gulang.

pi·nuk·pók *png* [*Hil p+in+ukpok*] : uri ng tela na yari sa abaka o pinya, karaniwang pino at makintab.

pi·nu·lô *png* [*p+in+ulo*] : maliit na túbo ng papel, istro, plastik, o metal *Cf* BANSÎ.

pi·nu·lú·ngan *png* [*War*] : wika.

pi·nu·nò *png* [*p+in+uno*] **1:** tao na may pinakamataas na tungkulin, pananagutan, at kapangyarihan sa isang pook, samahán, at katulad, gaya ng pangulo ng bansa : LEADER, LÍDER **2:** sa hukbo, tao na inatasan upang magutos sa iba *Cf* OPISYÁL : LEADER, LÍDER.

pi·nú·nong-bá·yan *png* [*p+in+uno+ng bayan*] **1:** tao na namamahala sa bayan **2:** pangkalahatang tawag sa mga naglilingkod na opisyal sa pamahalaan.

pi·nú·ot *pnr* [*War*] : barado.

pi·nú·ros *png* [*Ilk*] : pitas.

pín·worm *png Zoo* [*Ing*] **1:** maliit na nematodong bulate (*Enterobius vermicularis*) na nananahan o namumutiktik sa bituka at tumutungo sa tumbong, lalo sa mga batà **2:** kulisap na nag-iiwan ng maliliit na bútas sa mga kahoy, bungangkahoy, at iba pa.

pin·yá *png* [*Esp piña*] **1:** *Bot* halaman (*Ananas comosus*) na may maraming tila mata ang bunga na sumusupling mula sa bulaklak at dahong tila korona : LÁNAS, PINEAPPLE **2:** mamahaling tela na pino at yari sa himaymay na gáling sa dahon ng halamang ito.

pin·yá pa·ní·lan *png Say* : sayaw ng mga Negrito, na ginagaya ang pagiipon ng pukyutan ng mga bubuyog.

pin·yá·ta *png* [*Mex piñata*] : pabítin.

pin·yón *png Bot* [*Esp piñon*] : nuwes ng pino.

pi·ól *png* [*War*] : pilay.

pion (pá·yon) *png Pis* [*Ing*] : meson na tinatayang 270 beses ang laki ng mass kaysa elektron.

pioneer (pá·yu·nír) *png* [*Ing*] **1:** ang kauna-unahang gumalúgad o nanirahan sa isang rehiyon **2:** ang nakatuklas o nanguna sa isang larang ng kaisipan, saliksik, o gawain.

pi·óng *png* [*War*] **:** malanday na hukay sa ilalim ng ilog.

pí·ot *pnr* [*Bik*] **:** hapit[1].

pious (pá·yus) *pnr* [*Ing*] **1:** relihiyoso **2:** deboto.

pí·pa *png* **:** patupat[1].

pipe (payp) *png* [*Ing*] **:** túbo.

piped music (payp myú·sik) *png* [*Ing*] **:** musikang nakarekord at tinutugtog sa mga pampublikong pook.

pipe organ (payp ór·gan) *png Mus* [*Ing*] **:** organo o instrumentong ginagamitan ng pipa sa halip na caña.

pí·pi *png* **:** tao na hindi makapagsalita **:** APÂ, BÚNGUL, NÓNO, NGÓLA, ÚMEL.

pi·pî *png* **:** babae na hindi nanganganak.

pi·pî *pnr* **:** pipis o yupi – *pnd* **pu·mi·pî, pi·pi·ín**.

pi·pí·kat *png Zoo* **:** maliit na talakitok.

pi·pí·kay *png Zoo* **:** dorado[1].

pí·pil *pnr* **:** hindi nakapagpatuloy dahil sa kakulangan ng kakayahan.

pi·pi·lá *pnr* [*Seb*] **:** ilan.

pi·pí·lik *png* [*Mag*] **:** pilík.

piping (páy·ping) *png* [*Ing*] **:** payping.

pi·pí·no *png Bot* **:** baging (*Cucumus sativus*) na magaspang at gumagapang, hugis itlog ang dahon na nahahati sa limang bahaging tulis ang mga dulo, dilaw ang bulaklak, at may biluhabang bungang nakakain **:** CUCUMBER, KALABAGÁ.

pi·pi·rá *pnr* [*War*] **:** ilan.

pí·pis *png* **:** uri ng palakayang tila sakag at ginagamit sa Pateros.

pi·pís *pnr* **:** pipî; yupî – *pnd* **mag·pi·pís, pi·pi·sín**.

pi·pít *png Zoo* **:** katutubo at maliit na ibon na may matinis na tinig.

pi·pít-kú·gon *png Zoo* **:** ibon (*Cisticola exilis semirufa*) na mahaba o maikli ang buntot at nakagagawa ng pugad na yari sa kugon o talahib **:** PIRÓT[2].

pi·pít-ma·na·na·hì *png Zoo* [*pipit-mang+ta+tahi*] **:** ibon (*Orthotomus cuucllatus heterolaemus*), mahaba at nakatayo ang buntot, at mahaba ang pakpak at tuka.

pi·pít mó·tas *png Zoo* **:** ibon (*Parus amabilis*), karaniwang makintab na itim ang balahibo at kilala sa galíng sa pagsirko.

pi·pit·sú·gin *pnr* **1:** mahinang uri **2:** madaling malamangan.

pip·tí-pip·tí *pnb, pnr* [*Ing fifty-fifty*] **1:** tigkalahati **2:** nasa pagitan ng buhay at kamatayan.

pi·rá *pnb* [*Bik War*] **:** ilan.

pi·rá·it *png* **1:** [*Kap*] dayà **2:** pagiging pikpik dahil nadaganan ng mabigat.

pi·rák *png* [*Ilk*] **1:** salapi; kayamanan o ari-arian **2:** pilak.

pí·ral *png* **:** pingol.

pi·ra·lî *png Kem* **:** apog.

pi·ra·mí·de *png* [*Esp*] **:** tagiló.

pi·rang·gót *png* **:** napakaliit na piraso *var* kapiranggót.

pi·rá·pir *png* [*Ilk*] **:** banoglawin.

pi·rá·so *png* [*Esp pedazo*] **1:** hiwalay o limitadong bahagi ng kantidad ng isang bagay **:** GÚLGUL[2], MELÁG, PIKÁS, PIECE, PINÍT, POTÉD, POTOLÂ, TIBÚOK, UTÓD **2:** kantidad ng isang substance sa materyales na bumubuo ng isang masa o katawan **3:** di-tiyak na bahagi o kantidad **4:** partikular na haba ng kalakal na itinitinda sa palengke, gaya ng tela *var* kapiráso, pidáso – *pnd* **mag·pi·rá·so, pu·mi·rá·so, pi·ra·sú·hin, i·pi·rá·so** – *pnr* **pi·rá-pi·ra·só**.

pí·rat *png* **:** pagpiga – *pnd* **mag·pi·rát, pi·ra·tín, i·pi·rát**.

pi·rát *pnr* **:** pipî, karaniwang dahil sa pagkakadagan.

pi·rá·ta *png* [*Esp*] **:** mandarambong sa dagat **:** BUKANÉRO, BÚYON, LINTAWÁNIN, PARARÁNGGAR, PIRATE.

pi·ráw *png* [*War*] **:** púyat[1].

pi·rá·it *png* **1:** [*Kap pirait*] dayà **2:** pagiging pikpik dahil nadaganan ng mabigat.

pir·dí *png* [*Ilk Pan*] **:** sirà.

pir·di·gá·na *png* [*Esp perdigana*] **:** varyant ng **perdigana**.

pi·rí·ko *png Zoo* [*Esp perico*] **:** varyant ng **periko**.

pi·rík·pi·rík *png Zoo* **:** uri ng ibon na pauntol-untol ang huni.

pi·ríng *png* [*Kap Tag*] **:** takip sa mata **:** OMPÍLES – *pnd* **mag·pi·ríng, pi·ri·ngán, i·pi·ríng**.

pi·rín·sa *png Kol* [*Esp prensa*] **:** varyant ng **prinsa**.

pi·ri·pí·si *png* [*Bik*] **:** pirot.

pi·ri·pít *pnr* [*Bik*] **:** balikaw.

pí·ris *png Bot* **:** parinlas.

pi·ri·ta *png Kem* [*Esp*] **:** giginto[2].

pi·rí·to *png* [*Esp frito*] **:** varyant ng **prito**.

pír·ma *png* [*Esp firma*] **:** lagda – *pnd* **pu·mir·má, pir·ma·hán, i·pir·má** – *pnr* **pir·má·do**.

pir·mé *pnr* [*Esp firme*] **:** hindi gumagalaw o hindi lumilipat ng lugar *var* pirmí.

pir·mé·sa *png* [*Esp firmeza*] **:** pagkamatatag.

pir·mí *pnr* **:** varyant ng **pirme**.

pi·rók *png* [*Bik War*] **:** iglap.

pí·rong *png* [*Bik*] **:** pikit.

pí·ros-pí·ros *png Bot* [*Seb*] **:** agaw.

pí·rot *png* **:** pagkurot o pagpisil sa pamamagitan ng daliri **:** KUDÓT, PANGÁROT, PILIPÍTI, PIRIPÍSI – *pnd* **mag·pi·rót, pi·ru·tín**.

pi·rót *png Zoo* [*Seb*] **:** pipit-kogon.

pir·pí·ruk *png* [*Mrw*] **:** pilik.

pir·rú·ka *png Zoo* [*Ilk*] **:** luklak.

pi·rúk *png* [*Bik*] **:** pilik.

pi·ru·lú·han *png* [*Kap*] **:** patuto[1].

pí·ru·lú·nan *png* [*Kap*] **:** hanggahan.

pi·ru·rú·tong *png Bot* [*Kap Tag*] **:** uri ng bigas na malagkit at maitim **:** BOTALINÉW, PALAGÁDAN, TAPÓL.

pi·ru·yà *png* **:** talangkaw[1].

pis *png* [*Tau*] **:** tela para sa ulo *var* pis siyabét.

pi·sà *png* [*Bik*] **:** manok na pinakuluan at sinahugan ng gulay.

pi·sâ *png* [*Esp pisar*] **1:** pagdiin upang lumabas ang dugo o nana, gaya sa pasò, sugat, at kauri **2:** pagkabiyak, gaya ng itlog, at ang paglabas ng anumang nasa loob nito **3:** pagkadurog o pagkapitpit – *pnd* **pu·mi·sâ, pi·sa·ín, mag·pi·sâ**.

pi-sâ *png* [*Hil*] **:** putaheng iniluto sa tubig at luya **:** PESÀ.

pi·sá *pnr* [*Pan*] **:** basâ.

pi·sá *pnb* [*Iva*] **:** minsan.

pi·sá·i *png Bot* [*Mrw*] **:** petsay.

pi·sák *png* **1:** pagsuntok sa mata ng kapuwa **2:** kalagayan ng matang halos lumuwa dahil sa pagkakasuntok – *pnd* **mag·pi·sák, pi·sa·kín, pu·mi·sák**.

pís-ak *pnr* [*Seb*] **:** balî; biyak.

pí·san *png* **1:** pagsama o paninirahan sa isang pook o isang tahanan **:** KAHÁLAY, LÓNSON, LÚMON, LÚNGON, LUÓN, MANAAMÓNG **2:** [*Kap*] varyant ng **pinsan 3:** [*Hil Seb War*] pamimilí nang pakyawan – *pnd* **mag·pí·san, pu·mí·san, pi·sá·nan, pi·sá·nin, i·pí·san**.

pi·sáng *png* [*Hil*] **:** bungi[2].

pi·sá·ra *png* [*Esp pizzara*] : karton na sinusulatan ng tsok, karaniwang itim o lunti, at ginagamit sa paaralan : BLACKBOARD.

pi·sáw *png* : uri ng patalim na liyad ang talim ngunit maikli kaysa karaniwang itak *Cf* KÁRIT.

pi·sa·wí·li *png* [*Kap*] : pag-alis sa isip.

pi·séng *png Zoo* [*Pan*] : surot.

pi·sé·ta *png* [*Esp Mex peseta*] : varyant ng **peseta**.

pí·si *png* **1:** [*Bik*] lubid **2:** [*Iba*] latigo; kumpas **3:** [*Ilk*] bahagi **4:** [*Ilk*] sisidlan na gawa sa kawayan.

pi·sì *png* **1:** [*Bik Kap Hil Seb Tag War*] sinulid na yari sa bulak : GÁID, LÉTENG, LÍNAS, SIYÓBIT **2:** *Idy* **a** pasensiya **b** salapi.

pi·síg *png Bot* [*Kap Tag*] : bayugin[3].

pi·sí·gan *pnr* : maliit ngunit siksik ang katawan.

pí·sik *png* **1:** *Bot* [*Seb*] harángan **2:** [*Igo*] balyan **3:** *Zoo* ulang.

pi·sík *png* **1:** [*Bik Kap Hil Seb Tag War*] tilamsik ng kumukulong mantika kapag nahaluan ng tubig **2:** [*Hil Seb Tag*] igkas – *pnd* **mag·pi·sík, pi·si·kán, i·pi·sík, pu·mi·sík**.

pi·sík *pnr* : hinggil sa pagiging sukdulan.

pí·si·ká *png* [*Esp fisica*] : agham hinggil sa matter at enerhiya sa kalagayan ng mosyon at puwersa : PHYSICS.

pí·si·kál *pnr* [*Ing physical*] **1:** pangkatawan : PHYSICAL **2:** may kaugnayan sa matter at enerhiya : PHYSICAL **3:** may kaugnayan sa pisika : PHYSICAL.

pí·si·kó *png* [*Esp fisico*] : tao na dalubhasa sa pisika at sa mga pamamaraan nito : PHYSICIST.

pi·síl *png* [*Bik Kap Hil Seb Tag War*] : hawak na mahigpit, o papahigpit *Cf* PINDÓT : GÁMOS[3], ÉMEL, PASLÁ, PASSÍT, PILDÍT, PILSÌ, PINCH, PÍSLEN – *pnd* **pu·mi·síl, pi·si·lín, i·pi·síl**.

pi·síng *png* [*Pan*] : gulay.

pis-it *pnd* [*Ilk*] : tiris.

pís·kal, pis·kál *png Bat* [*Ing Esp fiscal*] : abogadong tagausig para sa panig ng estado : FISCAL.

pís·kal, pis·kál *pnr* [*Ing Esp fiscal*] : hinggil sa mga bagay na may kinalaman sa pananalapi.

pis·kal·yá *png* [*Esp fiscalia*] : opisina ng piskal.

pis·kán·te *png* [*Esp fiscante*] : upúan ng nagmamaneho ng sasakyan, gaya sa karitela, kalesa, at kotse.

pis·là *pnd* **i·pis·là, pis·lá·in, pu·mis·là** [*Kap*] : ipailalim sa kapangyarihan; lupigin; sakupin.

pís·lat *pnr* [*Seb*] **1:** dapil **2:** sarat.

pis·lát *pnr* [*Seb*] : pitpit; yupî.

pís·len *png* [*Ilk*] : pisil.

pis·lét *png* [*Hil Seb*] : pindot *var* píslit.

pís·long *png* [*War*] : dami ng palay na dapat bayuhin sa lusóng.

pis·ngí *png* **1:** *Ana* [*Bik Kap Hil Tag*] alinmán sa dalawang malamáng gilid ng mukha at nasa gawing ilalim ng mata : APÍNG, CHEEK, PÁNGI, PÍNGPING **2:** alinmang kahawig ng pisngi ng tao sa anyo o pagkakalagay.

pí·so *png* [*Esp Mex peso*] **1:** varyant ng **peso 2:** palapag ng gusali o bahay *Cf* SAHÍG.

pi·sô *png* **1:** *Zoo* [*Hil Seb War*] kitî **2:** [*War*] embryo.

pi·sók *png* [*Hil*] : iglap.

pi·són *png* [*Esp*] : sasakyan na may malalapad at bakal na gulóng at ginagamit sa pagpikpik at pagpatag ng lupa.

pí·song *png* [*Bik*] : kasong.

pis-óng *png* : lubak sa rabaw ng kalsada o kauri.

pi·sót *pnr* [*Seb*] : supót.

pi·sót *pnr* [*Seb*] : nadurog; napiraso; napipî – *pnd* **pi·su·tín, i·pi·sót**.

pi·só·te *png* : pútol ng kahoy na nakasuot sa bútas sa dakong itaas ng timon, at ipinanggigiya ng bangka.

pís·pis *png Zoo* [*Hil War*] : ibon.

pis·pís *png* [*Kap Tag*] **1:** maliit na labî ng pagkain na karaniwang naiiwan sa mesa; simi **2:** pagpupunas o pagpapagpag ng alikabok na nasa rabaw ng anuman **3:** pagtitipon ng mga labî ng pagkaing naiiwan sa mesa sa pamamagitan ng basahan o anumang pampalis – *pnd* **mag·pis·pís, pis·pi·sán, pis·pi·sín**.

pis·pi·sing *png Bot* [*Bon*] : takip-kuhol.

pis si·ya·bét *png* [*Tau*] : varyant ng **pis**.

pis·tá *png* [*Esp fiesta*] **1:** taunang pagdiriwang na karaniwang panrelihiyon, pag-alaala, o pagpupugay sa pangyayari, tao, at iba pa : FEAST, FÉSTIVÁL, GÚTAD, PESTÉHO, PÉSTIBIDÁD, PIYÉSTA **2:** anumang magarbo o marangyang kaínan : FEAST, PIYÉSTA – *pnd* **ma·mis·tá, ma·ki·pa·mis·tá, i·pag·pis·tá 3:** pagkakaroon ng pagdiriwang : FEAST, PIYÉSTA.

pis·tâ *png* : pagpintas sa kapuwa o sa isang bagay.

pis·ta ka ka·ro *png* [*Bag*] : ritwal na pag-aalay ng mga gamit na pambungkal ng lupa bago magsimula ang panahon ng pagtatanim.

pís·til *png Bot* [*Ing*] : bahagi na kinalalagyan ng buto ng bulaklak.

pís·tol *png* [*Ing*] : pistola.

pis·tó·la *png Mil* [*Esp*] : maikling baríl : PÍSTOL.

pis·tón *png Mek* [*Esp*] **1:** isang disk na gumagalaw nang pabalik-balik dahil sa presyon ng likido sa loob ng makina : ÉMBOLÓ **2:** paayóng lupi sa paa ng pantalon, likha ng daan ng plantsa.

pis·tú·la *png Med* [*Esp fistula*] : uri ng pigsang paulit-ulit, laging nagnanaknak, at inaagusan ng nana : PANYAKÍT.

pis·yó·lo·gó *png* [*Esp fisiologo*] : dalubhasa sa pisyolohiya : PHYSIOLOGIST.

pis·yo·ló·hi·kó *pnr* [*Esp fisiologico*] **1:** hinggil sa pisyolohiya : PHYSIOLOGICAL **2:** alinsunod sa karaniwan o normal na pagganap ng organismo sa tungkulin nito : PHYSIOLOGICAL.

pís·yo·lo·hí·ya *png* [*Esp fisiologia*] **1:** agham hinggil sa mga tungkulin o gawain ng buháy na organismo o ng mga bahagi nito : PHYSIOLOGY **2:** organikong proseso ng tungkulin ng organismo o alinman sa mga bahagi nito : PHYSIOLOGY.

pis·yo·no·mí·ya *png* [*Esp fisionomia*] : physiognomy.

pís·yo·te·ra·pí·ya *png* [*Esp fisioterapia*] : physiotherapy.

pit *png* [*Ing*] **1:** malaki at malalim na hukay o uka sa lupa **2: a** ang uka na ginawa sa pamamagitan ng paghuhukay para sa mga depositong mineral **b** ang mina.

pí·ta *png* [*Kap Tag*] **1:** ibig[1] **2:** matinding pag-asam.

pi·tâ *png* : mababang pook; lupang laging basâ.

pi·tá·da *png* [*Esp*] : tunog ng sirena o busina : TANOL.

pi·tá·gan *png* **1:** paggalang at pagkilala sa karapatan ng kapuwa : AMANGÁ, DÁYAW, DEFERENCE[1], GÁWAY[2], KATAHÚRAN, TÁHOD **2:** pagpapakundangan – *pnd* **mag·pi·tá·gan, pág·pi·ta·gá·nan, pá·mi·ta·gá·nan, ma·mi·tá·gan**.

pí·tak *png* **1:** [*Bik Kap Tag*] bawat bahagi o hati ng isang sisidlan : ALÚD, BAHÍN, PITTÁ **2:** *Agr* sa bukid, ang

bawat hati ng lupang naliligid ng pilapil **4:** sa diyaryo, kolum[2].

pi·ták *png* [*Kap*] **:** putik o lusak sa ilalim ng batalan.

pi·ta·kà *png* [*Esp petaca*] **:** pambulsang sisidlan ng salapi, yari sa katad o iba pang bagay *Cf* BAG, LUKBÚTAN **:** KALUPÌ, WALLET.

pi·ták-pi·ták *pnr* **:** hinati sa maliliit na bahagi, *hal* parisukat.

pi·ta·lâ *png* [*Hil*] **:** balumbon[2].

pí·tas *png* [*Kap*] : tabas ng damit.

pi·tás *png* **1:** pagtanggal o pag-ani ng bungangkahoy mula sa kinakabitan nitong sanga **2:** pahilang pagtanggal, gaya sa talulot ng bulaklak o dahon mula sa pinagkakabitan nito **:** ÁGTAL, BURBÓR, GUNÒ, KUTLÔ, PINÚROS, PÛ-PÔ – *pnd* **pu·mi·tás, pi·ta·sín, pi·ta·sán, ma·mi·tás, i·pi·tás 3:** uka sa pilapil upang magpawala ng labis na tubig sa pitak.

pi·tás *pnr* **:** naani o napupol na.

pi·táw *pnr* **:** tanggal; laglag.

pitch (pits) *png* [*Ing*] **1:** alkitran **2:** aspalto.

pitcher (pít·ser) *png* [*Ing*] **1:** pitsel **2:** sa beysbol, tagapukol ng bola.

pitchfork (píts·fork) *png* [*Ing*] **:** orkilya[1].

pith *png* [*Ing*] **1:** ubod[1] **2:** banakal.

pit·ha·yà *png* **1:** pangungulila **2:** matinding paghahangad o kagustuhan.

pithecanthropus (pi·ti·kán·tro·pús) *png* [*Ing*] **:** mga uri ng tila unggoy na tao, lalo ang (*Pithecanthropus erectus*) ng Pleistocene na naglaho o ubos na.

pit·hó *png* [*ST*] **:** matanda sa komunidad na iginagalang dahil sa kaniyang kakayahang hulaan ang kinabukasan *var* pithi *Cf* MÁNGHUHÚLA, PROPÉTA.

pí·tik *png* **:** pamamanhid; pangangalay *var* mitik.

pi·tík *png* **1:** pag-igkas ng daliri, lalo at may pinatatamaan **:** BALTIK – *pnd* **pu·mi·tík, pi·ti·kín, pi·ti·kán, i·pi·tík 2:** *Kar* [*Kap Hil Seb Tag*] nakaikid na pisi na may bahid ng tinta, hinahatak upang mag-iwan ng tuwid na linya na magsisilbing gabay sa pagputol ng kahoy **:** AMLÓNG, BAKTÁW, PALTÍK **3:** [*Hil Tag*] lubid na ginagamit sa kalabaw **4:** kislap at tunog, gaya sa apoy, ilaw, at kauri **:** BITÌ, KIRÎ-KITÎ, RISSIK, PITÎ-PITÎ **5:** tunog ng biglaang paghampas o pag-alon, gaya sa lubid, kabisada, at kauri.

pi·tík-bu·lág *png* **:** larong pambata, pinipitik ang kamay ng tayâ na nakatakip sa mukha nito at pagkatapos ay huhulaan at gagayahin ng tayâ ang iminuwestrang kamay ng pumitik **:** PINNITÍK.

pi·tík-pi·tík *png* **1:** *Zoo* [*Hil*] kiti-kiti **2:** [*Bik Ilk Pan*] palpitasyon.

pi·tíl·yo *png* [*Esp pitillo*] **:** sigarilyo.

pi·tíng *png* [*War*] **:** litid.

pít-ing *png* [*Ilk*] **:** tapyas sa mga metal, seramika, o kontsa.

pi·tí·pit *png* **1:** pagkagulo ng isip **2:** kaba ng dibdib.

pi·tî-pi·tî *png* [*Seb*] **:** pitik[4].

pi·tís *png* **:** takalán ng butil na naglalaman ng kalahating salop.

pi·tís *pnr* [*Bik Pan Tag War*] **1:** hapit na hapit, gaya ng kasuotan **2:** punóng-punô, gaya ng sasakyang maraming pasahero.

pit·lâ *png* [*Hil*] **:** gaga[1].

pit·lág *png* **:** pag-igtad ng katawan, lalo kung nagugulat.

pít·lok *png* [*Seb War*] **:** sakal.

pít·lok *png* [*War*] **:** puyok[1].

pít·lok *pnd* **pu·mit·lók, pit·lu·kín, i·pam·pit·lók** [*Seb War*] **:** sakalin.

pit·nà *png* [*Kap*] **:** hatì.

pí·to *png* [*Esp*] **1:** sutsot **2:** silbato **3:** *Mus* plauta **4:** tunog ng sirena; pitada **5:** matigas na goma o plastik na inilalapat sa labatiba – *pnd* **mag·pí·to, pu·mí·to, i·pí·to**.

pi·tó *png* [*Bik Hil Iba Ilk Mrw Pan Seb Tag War*] **1:** pamilang na katumbas ng anim at isa **:** PAPITÔ, SEVEN, SIYÉTE **2:** salitáng bilang para sa 7 o VII **:** SÉVEN, SIYÉTE.

pi·tók *png* **:** biglaang pagpalo nang padaplis o pahaplit.

pí·tong tú·big *png* [*pito + ng tubig*] **:** píto na hugis kuwako ngunit may tubig sa loob na nagdudulot ng tunog kapag hinipan **:** PASIYÓK[3].

Pi·tóng Wi·kà *png* [*pito+na wika*] **:** huling pitong pangungusap na binigkas ni Hesus bago mamatay sa krus **:** SIYÉTE PALÁBRAS.

pi·tó-pi·tó *png* **:** tsaa na gawa mula sa pitong uri ng dahon tulad ng sa mangga, abokado, anis, pandan, bayabas, banaba, at kalamata na inilaga sa pitong tasang tubig.

pit·pít *png* [*Mrw*] **:** libag.

pit·pít *pnr* **1:** [*Kap Ilk Pan Tag*] napipî dahil sa pagkapukpok **:** DUNGPÁP, MÍLMIG, MÎ-MÎ, PISLÁT, YAPÁD **2:** [*Hil*] basâ – *pnd* **pit·pi·tín, pit·pi·tán, pu·mit·pít**.

pít·ra *png* [*Mgd Mrw Tau*] **:** sa Muslim, bigas o halagang katumbas nito na taunang ibinibigay sa panahon ng Ramadan at sa anumang pagkakawanggawa na kinikilala ng batas.

pít·sa *png* [*Esp ficha*] **1:** sa sugal, anumang bagay na gaya ng plastik na bilóg o parisukat na may natatanging halaga at ginagamit bilang salapi **:** CHIP **2:** sa madyong, set ng mga parihabang garing na may ibaibang larawang nakaukit at nagsisilbing baraha *Cf* PIYÓN.

pit·sél *png* [*Esp pitchel*] **:** malaking sisidlan ng inúmin, na may tatangnan at labì *Cf* HARO, SARO, GULGUNITA **:** GALÚNGAN, PITCHER, SÁDO.

pit·sé·ra *png* [*Esp pechera*] **:** lupi sa dakong harap o pliyeges ng damit *Cf* SOLAPA.

pit·só *png* [*Esp pecho*] **:** malamáng bahagi ng dibdib ng manok o ibon.

pit·són *png* [*Esp pechon*] **:** inakáy ng kalapati.

pit·tá *png* [*Iba*] **:** pitak[1].

pít·ta *png Zoo* [*Ing*] **:** ibon (family *Pittidae*) na matingkad ang kulay.

pittance (pí·tans) *png* [*Ing*] **1:** maliit na sustento o panggastos **2:** maliit na halaga, *hal* sa kinita.

pit·tá·rok *png* [*Ilk*] **:** patulis na sombrero ng babae.

pi·tú·go *png Bot* [*Seb Tag*] **:** punongkahoy (*Cycas rumpii*) na kahawig ng palma, walang sanga, makinis, makintab, at hugis karit ang maliliit na dahon **:** SÁWANG.

pituitary (pít·yu·wi·tá·ri) *png Ana* [*Ing*] **:** gamunggong gland na walang túbo sa ibabang bahagi ng utak at naglalabas ng sarisaring hormone na kailangan sa paglaki at iba pang funsiyon ng katawan **:** PITUITARY GLAND.

pituitary gland (pít·yu·wi·tá·ri gland) *png Ana* [*Ing*] **:** pituitary.

pi·tum·bú·ko *png Zoo* [*Bik Kap Pan Tag pitó+ang+búko*] **:** alakdan.

pi·tum·pû *png* [*pito+na+po*] **:** kardinal na bílang na katumbas ng pitong sampu **:** SETÉNTA, SEVENTY.

pity (pí·ti) *png* [*Ing*] **1:** awa; pagkaawa **2:** sanhi o dahilan ng pagkaawa.

pí·vot *png* [*Ing*] **1:** ikután, gaya ng ehe, tulos, at aspile **2:** tao o bagay na napakahalaga sa isang gawain.

pi·ya·dór *png* [*Esp fiador*] **:** tagapiyansa; tagagarantiya.

pi·yá·es *png Zoo* [*Pan*] **:** uri ng kuliglig (family *Gryllidae*).

pi·yá·is *pnd* **pi·ya·í·sin, pu·mi·yá·is :** lusubin nang maramihan.

pi·yá·it *pnr* **:** durog at pira-piraso *Cf* YUPI, PIRAIT[2].

pi·yák *png* [*Ilk Seb Tag War*] **:** biglang pagputak ng manok, lalo kung natatakot o nasasaktan.

pi·ya·la·rus *png Mus* [*Tau*] **:** piyesa na tinutugtog sa kulintang at may mabagal na tempo.

pi·yá·lung *png* [*Kap*] **1:** laro; paligsahan **2:** sugal **3:** linlang; daya **4:** biro o siste.

pi·yám·bre *png* [*Esp fiambre*] **1:** pagkaing pinalamig **2:** pagkain na nasa basket.

pi·yam·bré·ra *png* [*Esp fiambrera*] **:** set na pinaglalagyan ng pagkain at karaniwang yari sa aluminyo *var* pimbréra, piyembréra, pumbréra.

pi·yáng *pnr* **:** itinuwíd; pinatuwíd – *pnd* **pi·ya·ngín, i·pi·yáng**.

pi·yang·kâ *pnr* [*Tsi*] **:** saklang.

pi·ya·ni·sí·mo *pnr Mus* [*Esp pianissimo*] **:** napakarahang tugtugin.

pi·ya·nís·ta *png* [*Esp pianista*] **:** tao na tumutugtog ng piyano **:** PIANIST.

pi·yá·no *png Mus* [*Esp piano*] **:** instrumentong de-kuwerdas na may tekladong tinitipa upang tumunog **:** PIANO, PIANOFORTE.

pi·yá·no de kó·la *png Mus* [*Esp piano de cola*] **:** malaking piyano na hugis alpa, at nakapahiga ang mga kuwerdas **:** GRAND PIANO.

pi·ya·nó·no *png* [*Esp piano + no*] **:** uri ng malambot na tinapay.

pi·yán·sa *png* [*Esp fianza*] **1:** *Bat* ariarian na nagsisilbing garantiya na babalik sa autoridad alinsunod sa itinakdang panahon ang isang tao na pinakawalan **:** BAIL, BOND **2:** pagbibigay ng karapatan na pansamantalang lumaya ang bilanggo batay sa garantiya na dadalo siya sa korte kung kinakailangan habang máy paglilitis – *pnd* **mag·pi·yán·sa, pi·yán·sa·hán, i·pam·pi·yán·sa :** BAIL, BOND.

pi·yá·os *png* **:** kúsot.

pi·yá·pis *pnr* **:** napalibutan o nasukol ng kaaway.

pi·yás *png Bot* [*Ilk Pan*] **:** kamyas.

pi·ya·tán *png Bot* [*Ilk*] **:** manipis at matigas na tubó, mapait ang katas, at ginagamit sa paggawa ng basi.

pi·yáy *png Bot* **:** lapule.

pi·yé *png* [*Esp pie*] **:** súkat ng haba, katumbas ng labindalawang pulgada *var* pye **:** FOOT, TALAMPÁKAN.

pi·yé·de·káb·ra *png Bot* [*Esp pie de cabra*] **:** lampayong.

pi·yéd·ra *png* [*Esp piedra*] **:** bato.

pi·yéd·ra·lúm·bre *png Kem* [*Esp piedra alumbre*] **:** tawas.

pi·yék *png Zoo* [*Ilk*] **:** sisiw.

pi·yél·tro *png* **1:** tela na makapal at yari sa lana **:** FELT **2:** sombrerong yari rito *var* píltro.

pi·yem·bre·ra *png* [*Esp fiambrera*] **:** varyant ng **piyambrera**.

pi·yér *png* [*Ing pier*] **:** pantalan.

pi·yér·no *png* [*Esp pierno*] **:** malaking tornilyong ginagamit sa pagkakabit ng mga bahaging nagdadala ng bigat ng bahay *Cf* PAKÒ.

pi·yé·sa *png* [*Esp pieza*] **1:** bahagi ng makina **2:** rolyo o balutan ng damit o tela **3: a** *Mus* papel na kinasusulatan ng musika **b** akdang pangmusika.

pi·yés·ta *png* [*Esp fiesta*] **:** pista.

pi·yét *png* [*Ilk piét*] **:** himaymay ng palatang o tangkay ng buri na ginagawang lubid.

pi·yô *png* **:** pabálik-bálik na karamdaman na nagdudulot ng kirot sa mga kasukasuan lalo na sa paa at kamay at bunga ng labis na uric acid sa dugo **:** GÓTA[2], GOUT.

pi·yók *png* **1:** buwelta **2:** di-sinasadyang pagkabasag ng tinig habang umaawit **3:** pag-amin sa kasalanan **4:** pagbubunyag ng lihim **5:** ingay ng manok, lalo kapag balisa o nasasaktan **:** IYÓK.

pi·yón *png* [*Esp peon*] **1:** varyant ng **peon 2:** pitsa sa dama at pinakamababang pitsa sa ahedres **:** PAWN.

pí·yong *pnd* **i·pi·yóng, mag·pi·yóng** [*Hil Seb War*] **:** ipikit.

pi·yo·ré·a *png Med* [*Esp piorrea*] **:** pyorrhea.

pi·yós *pnr* [*War*] **:** suput.

pi·yu·dál *pnr* [*Esp feudal*] **:** varyant ng **feudal**.

pi·yu·da·lís·mo *png Pol* [*Esp feudalismo*] **:** varyant ng **feudalismo**.

pizza (pít·za) *png* [*Ita*] **:** sapad na pie na nagmula sa Italya, may mga sangkap na salsa ng kamatis at iba pang pampalasa sa ibabaw.

pizzeria (pít·si·rí·ya) *png* [*Ita*] **:** panaderya o katulad, karaniwang pinagtitindahan o pinaggagawaan ng pizza.

pl, daglat (pí·el) [*Ing*] **1:** plural **2:** plate **3:** *Mil* platoon.

placard (plá·kard) *png* [*Ing*] **:** plakard.

place (pleys) *png* [*Ing*] **:** pook.

placebo (pla·sí·bo) *png* [*Ing*] **1: a** *Med* pildoras, gamot, at iba pang inirereseta para sa dahilang sikolohiko sa halip na epektong pisyolohiko **b** walang bisang sangkap na ginagamit bilang kontrol sa pagsubok sa bagong droga, at iba pa **2:** anumang sinabi o ginawa upang payapain o patawanin ang tao ngunit hindi tumutugon sa ugat ng kaniyang pagkabagabag **3:** *Mus* sa Katoliko Romano, pambungad na awit para sa patay.

placemat (pléys·mat) *png* [*Ing place+ mat*] **:** kagamitang pangkusina, gawa sa tela, plastik, o katulad, at pinagpapatungan ng plato.

placenta (pla·sén·ta) *png* [*Ing*] **1:** *Med* inunan **2:** *Bot* bahagi ng obaryo ng halamang namumulaklak na nagtataglay ng mga ovule.

plagal (pléy·gal) *pnr Mus* [*Ing*] **:** may mga tunog sa pagitan ng dominante at oktaba nito.

plagiarism (plá·dya·rí·sim) *png* [*Ing*] **:** plahiyo.

plagiarist (plád·ya·rist) *png* [*Ing*] **:** plahiyador.

plague (pleyg) *png* [*Ing*] **1:** salot **2:** nakahahawang salot na sakít na dulot ng bakterya (*Pasteurella pestis*).

pla·he·lán·te *png* [*Esp flagelante*] **:** flagellant.

pla·he·las·yón *png* [*Esp flagelacion*] **:** flagellation.

pla·hé·lo *png* [*Esp flagelo*] **:** pamalo na ginagamit sa plahelasyon.

plá·hi·ya·dór *png* [*Esp plagilador*] **:** tao na nangongopya ng akda o anumang isinulat ng iba at umaangkin dito **:** PLAGIARIST.

plá·hi·yó *png* [*Esp plagio*] **1:** pagtulad o pagkopya sa gawa ng iba at may hangaring manlinlang **2:** anumang bagay na kinopya, lalo sa mga akda **:** PLAGIARISM – *pnd* **mag·pla·hí·yo, i·pla·hí·yo, ma·man·la·hí·yo**.

plaid (pleyd) *png* [*Ing*] **:** anumang hinabing tela na may iba't ibang kulay sa magkakrus na padron.

plain (pleyn) *pnr* [*Ing*] **1:** malinaw **2:** karaniwan.

plaintiff (pléyn·tif) *png Bat* [*Ing*] **:** nagsasakdal o nagdedemanda.

plá·is *png* [*Ing pliers*] **:** kasangkapang gawa sa metal, ginagamit na pangha-

wak sa maliliit na bagay at pambaluktot, pampilipit, pamputol ng alambre, at iba pa : PLIERS, SÁGAM.

plait (pleyt) *png* [*Ing*] **1:** tirintas, gaya sa buhok o hibla : BRAID **2:** pliyeges.

plak *png* [*Ing plaque*] : plake.

plá·ka *png* [*Esp placa*] **1:** disk na manipis, gawa sa plastik, at may gilit-gilit na bilóg sa magkabilang rabaw na pinagkintalan ng tunog na maaaring patugtugin sa pamamagitan ng ponograpo : RÉKORD[3] **2:** sa pagkuha ng larawan, x-ray, o karaniwang kamera, ang itim at nanganganinag na kinakikintalan ng larawan **3:** ang ikinakabit sa mga sasakyan na kinatatalaan ng bilang o numero : PLATE[6].

plá·kard *png* [*Ing placard*] : inilimbag o isinulat na pahayag, maaaring nakapaskil o ipinakikita sa publiko ng isa o mahigit pang katao : PLACARD.

pla·ké *png* [*Esp plaque*] **1:** manipis at sapad na metal, kahoy, o porselana, na karaniwang isinasabit sa dingding bilang palamuti : PLAK, PLAQUE **2:** tila plate na brotsa o palamuti, lalo ang isinusuot bilang sagisag na pandangal : PLAK, PLAQUE.

plá·ket *png* [*Ing placket*] : bukás na bahagi sa tagiliran, likod, o harapan ng damit, pinaglalagyan ng zipper, automatiko, at katulad upang maginhawang maisuot o mahubad : BITAS[4].

plak·tu·was·yón *png* [*Esp fluctuacion*] : fluctuation.

Pla·méng·ko *png, pnr* [*Esp flamenco*] : Flemish.

pla·méng·ko *png Zoo* [*Esp flamenco*] : ibong pantubig (family *Phoenicopteridae*), mahaba ang binti at leeg, at baluktot ang tuka.

plan *png* [*Ing*] : plano.

planarian (pla·ne·rí·yan) *png Zoo* [*Ing*] : bulate na nakalalangoy at may tatlong bituka.

plane (pleyn) *png* [*Ing*] **1:** patag o pantay na rabaw **2:** *Mat* rabaw na likha ng guhit na may di-nagbabagong velocity sa pagkilos patungo sa isang tiyak na point **3:** *Kar* katam.

plá·nel *png* [*Ing flannel*] : pranela.

plá·net *png* [*Ing*] : planeta.

pla·né·ta *png* [*Esp*] **1:** alinman sa mga lawas na umiikot sa araw at sumisikat sa pamamagitan ng pagtalbog ng liwanag mula sa araw : PLÁNET **2:** lawas pangkalawakan na ipinalalagay na may bisa o kapangyarihan sa sangkatauhan at mga pangyayari : BUNTALÀ, PLÁNET.

planetarium (pla·ne·tár·yum) *png* [*Ing*] : planetaryum.

planetary (pla·ne·tá·ri) *pnr* [*Ing*] : planetaryo.

pla·ne·tár·yo *pnr* [*Esp planetario*] : hinggil sa mga planeta : PLANETARY.

pla·ne·tár·yum *png* [*Ing planetarium*] **1:** aparato o modelong naglalarawan ng sistema ng mga planeta : PLANETARIUM **2:** kagamitan na lumilikha ng larawan ng langit, sa pamamagitan ng paggamit ng mga gumagalaw na projektor : PLANETARIUM **3:** ang estruktura na kinalalagyan nito : PLANETARIUM.

plank (plangk) *png* [*Ing*] : mahaba at sapad na piraso ng tabla na higit na makapal kaysa board.

plankton (plángk·ton) *png Bio* [*Ing*] : ang kabuuan ng mga lumulutang na organismo sa lawas ng tubig.

planner (plá·ner) *png* [*Ing*] **1:** tao na nagpaplano **2:** talaan na ginagamit sa pagpaplano ng gawain.

plá·no *png* [*Esp*] **1:** balak **2:** panukala **3:** disenyo; drowing, gaya sa bahay : PLAN **4:** mapa **5:** sa heometriya, plane.

plán·sa *png* : varyant ng **plantsa**.

plant *png* [*Ing*] **1:** halaman **2:** planta.

plán·ta *png* [*Esp*] **1:** pook o gusaling kinapapalooban ng mga aparato, kagamitan, at iba pa na pawang kailangan sa negosyong pang-industriya : PLANT[2] **2:** ang kompletong kagamitan o aparato para sa partikular na proseso o operasyong mekanikal : PLANT[2].

plan·tá·do *pnr* [*Esp*] : sa laro ng baraha, hindi umaatras.

plantain (plán·teyn) *png Bot* [*Ing*] : anumang halaman (genus *Plantago*) na may malalaki at kalát na dahong halos sumayad sa lupa, at may maliliit na bulaklak.

plán·tas·yón *png* [*Esp plantacion*] : malawak na bukirin na inilaan upang pagtamnan ng mga halamang gaya ng tabako, bulak, at kape : HACIENDA, PLANTATION.

plantation (plan·téy·syon) *png* [*Ing*] : plantasyon.

plán·ter *png* [*Ing*] **1:** tao na nagtatanim **2:** kasangkapan o makina sa pagtatanim ng mga buto **3:** may-ari ng plantasyon **4:** sisidlan na iba-iba ang sukat, pinalamutian, at para sa mga halaman.

plan·tíl·ya *png* [*Esp plantilla*] **1:** talaan ng mga pinunò, kawani, o manggagawa, kasama ang kanilang tungkulin at suweldo **2:** bahagi ng sapatos na pansapin sa paa.

plán·tsa *png* [*Esp plancha*] **1:** kasangkapang pinaiinit sa pamamagitan ng koryente o bagà, ginagamit sa pag-unat ng mga gusot, gaya sa tela, papel, at katulad *var* plánsa : IRON[4], PRÍNSA – *pnd* **mag·plán·tsa, plán·tsa·hín, ma·ma·lán·tsa** – *pnr* **plan·tsá·do 2:** manipis na piraso ng metal, karaniwang ginagamit sa paglilimbag : PLATE[5], PÓHAS.

plán·tsa·dór *png* : tao na pamamalantsa ang gawain.

plán·tsu·wé·la *png* [*Esp planchuela*] : metal na ginagamit sa pagkakabit ng poste sa piyer upang manatili ito sa pagkakatayo.

plaque (plak) *png* [*Ing*] : plake[1,3].

Plá·ri·dél *png Kas* : sagisag panulat ni Marcelo H. del Pilar.

plá·sa *png* [*Esp plaza*] **1:** liwasang-bayan : PLÁZA **2:** patyo ng simbahan : PLÁZA **3:** malawak na damuhang ginagamit na larúan o pahingahan : PLÁZA.

pla·sén·ta *png* [*Esp Ing placenta*] : inunan.

plás·kard *png* [*Ing flashcard*] : karton o kartolinang may mga salita, numero, o larawan na ipinakikita sa mga pagsasanay sa paaralan : FLASHCARD.

plás·layt *png* [*Ing flashlight*] : debateryang kagamitan na may bombilya at tatangnan, ginagamit na pantanglaw kung madilim : LÉNTE[2], FLASHLIGHT[1].

plás·ma *png* [*Ing*] **1:** *Ana* sa pisyolohiya, ang likidong bahagi ng dugo o lymph na naiiba sa iba pang mga elemento **2:** *Bio* protoplasma **3:** kalsedonya na lunti at hindi gaanong naaaninag **4:** *Pis* ang mataas na ionized gas, na nagtataglay ng tinatayang may magkakapantay na bilang ng positibong mga ion at elektron.

plás·mid *png Bio* [*Ing*] : henetikong estruktura sa cell na mag-isang nakapagsasalin ng mga chromosome, lalo ang paikót na hibla ng DNA sa mga bakterya o protozoa.

plá·so *png* [*Esp plazo*] : palugit sa panahon.

plas·tá·do *pnr* [*Esp*] **1:** hindi makabangon mula sa pagkakahiga dahil sa matinding pagod o karamdaman : PILPÍL **2:** lapat at makinis ang pagkakadikit.

plás·ter *png* [*Ing*] **1:** anumang substance na may pandikit at ipinapa-

hid sa dingding, kisame, at iba pang rabaw upang pakinisin o patigasin **2:** pinulbos na gypsum **3:** solido o di-gaanong solidong preparasyon sa tela o katulad at idinirikit sa katawan upang makagamot ng sugat – *pnd* **plás·te·rán, i·plás·ter**.

plastic (plás·tik) *png, pnr* [*Ing*] : plastik.

plastic arts (plás·tik arts) *png* [*Ing*] : mga anyo ng sining na iniukit o iminolde, gaya ng eskultura o seramika.

plastic surgery (plás·tik·sér·dye·rí) *png Med* [*Ing*] : pagtistis upang isaayos o palitán ang nasira, napinsala, o nawalang organ o tissue sa katawan.

plás·tid *png Bio* [*Ing*] : alinman sa ilang maliliit na kalipunan ng protoplasma, na natatagpuan sa mga cell ng halaman at ilang protozoa.

plás·tik *png* [*Ing plastic*] : alinman sa sintetiko o likás na organikong materyales na maaaring hubugin kapag malambot at saka pinatitigas : PLASTIC.

plás·tik *pnr* [*Ing plastic*] **1:** gawa sa plastik **2:** mapagkunwari **3:** hindi totoo **4:** pakitang-tao.

plás·ti·si·dád *png*: katangiang nahuhubog, nababago, o naisasaayos ang anyo.

plat *png, pnr* [*Ing*] : flat[1,2].

plá·ta *png* [*Esp*] **1:** pilak **2:** barya na yari sa pilak **3:** kulay na kahawig ng pilak.

plá·ta·nó *png Bot* [*Esp*] : saging.

pla·ta·pór·ma *png* [*Esp plataforma*] **1:** palatuntunan : PLATFORM **2:** entablado : PLATFORM.

plat du zour (pla dyu zur) *png* [*Fre*] : menu.

plate (pleyt) *png* [*Ing*] **1:** pinggan **2:** ang laman nito **3:** ang putahe o pagkain na inihahanda para sa isang tao **4:** hungot **5:** plantsa[2] **6:** plaka[3].

pla·te·á·do *pnr* [*Esp*] : tubog sa ginto *var* platyádo.

plateau (pla·tú) *png* [*Ing*] : talampas.

platelet (pléyt·let) *png* [*Ing*] : maliit na tila platong lawas, lalo sa dugo.

plá·ten *png* [*Ing*] : platina.

pla·té·ra *png* [*Esp*] : kabinet o aparador na karaniwang pinagtataguan ng mga ulam.

pla·te·rí·ya *png* [*Esp plateria*] : pook gawaan ng platero *var* platirya.

pla·té·ro *png* [*Esp*] **1:** panday ng pilak o ginto **2:** tagabuo ng hiyas.

plate tectonics (pleyt tek·tó·niks) *png Heo* [*Ing*] : ang teorya na nahahati ang crust ng mundo sa mga plate na tuloy-tuloy na nagbabago, at naglalapit o naglalayo sa mga kontinente.

plát·form *png* [*Ing*] : plataporma.

plá·ti·kás *png* [*Esp platica+s*] **1:** noong panahon ng Espanyol, panalangin para sa kumpisal, komunyon, at iba pa na nasa loob ng katekismo o pasyon **2:** pag-uusap.

pla·tíl·yo *png* [*Esp platillo*] : hungót.

pla·tí:na *png* [*Esp*] **1:** sa paglilimbag, ang plantsa na umiipit sa papel o lumilikha ng tatak : PLÁTEN, PLÁTO **2:** ang umiikot na cylinder at ginagamit dito : PLÁTEN, PLÁTO[2] **3:** ang roller ng makinilya : PLÁTEN.

plating (pléy·ting) *png* [*Ing*] **1:** manipis na bálot ng ginto, pilak, at katulad **2:** ang panlabas na bahagi ng metalikong plato.

pla·tí·no *png Kem* [*Esp*] : platinum.

plá·ti·núm *png Kem* [*Ing*] : metalikong element na mabigat, abuhing puti, nahuhubog o napaninipis (symbol **Pt**) : PLATÍNO.

pla·tir·yá *png* [*Esp plateria*] : varyant ng **plateriya**.

pla·tí·to *png* [*Esp platillo*] : maliit na pinggang ginagamit na lalagyan ng minatamis, patis, at iba pang sawsawan : LIMAKAR, SADÁNAN, SAUCER, SÚIK **2:** *Bot* yerba (*Nothopanax scutelarium*) na hugis platito o kabibe at tumataas nang 3 m.

plá·to *png* [*Esp*] **1:** pinggan **2:** platina **3:** sa restoran, ang bawat putahe na inoorder kung kumakain **4:** hungot.

Plato (pléy·to) *png* [*Ing*] **1:** pilosopong Griyego, disipulo ni Socrates at guro ni Aristotle : PLATON **2:** sa maliit na titik, pangkaraniwang harang sa pangalawang kuwadrante ng mukha ng buwan, may madilim na sahig na milya ang diyametro.

pla·tón *png* [*Esp*] : malaking plato *var* palatón.

Pla·tón *png* [*Esp*] : Plato[1].

Platonic (pla·tó·nik) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa katangian ni Plato o ng kaniyang doktrina **2:** sa maliit na titik, espiritwal at hindi sexual, lalo na ang ugnayan ng dalawang tao.

Platonism (pley·to·ní·sim) [*Ing*] **1:** ang pilosopiya ni Plato o ng kaniyang mga tagasunod **2:** doktrina o kasabihang Platonic.

platoon (pla·túm) *png Mil* [*Ing*] : pulutong[1].

platter (plá·ter) *png* [*Ing*] : bandeha.

plat·yá·do *pnr* [*Esp plateado*] : varyant ng **plateado**.

platypus (plá·ti·pús) *png Zoo* [*Ing*] : tuka ng bibe.

pla·ú·ta *png Mus* [*Esp flauta*] : instrumentong hinihipan, walang caña, hugis túbo, may serye ng bútas para sa mga daliri, at lumilikha ng mataas na tono : FLUTE.

pla·ú·tin *png Mus* [*Esp flautin*] : pikolo.

pla·u·tís·ta *png* [*Esp flautista*] : tagatugtog ng plauta : FLÚTIST.

play (pley) *png* [*Ing*] **1:** laro **2:** paglalaro **3:** dula.

plá·ya *png* [*Esp*] : sanaw na mabuhangin, maalat, at maputik sa disyerto.

playbill (pléy·bil) *png* [*Ing*] : patalastas na nag-aanyaya para sa isang palabas na panteatro.

playboy (pléy·boy) *png* [*Ing*] **1:** lalaki na maraming kasintahan, **playgirl** kung babae **2:** tao na mayaman, karaniwang nagpapalipas ng panahon sa mga kasayahan, naytklab, at iba pa.

play date (pley deyt) *png* [*Ing*] : petsa ng pagpapalabas ng isang dula, pelikula, at mga kauring panoorin.

player (plé·yer) *png* [*Ing*] **1:** manlalaro **2:** tagapagtanghal; aktor **3:** tagatugtog ng instrumento **4:** kasangkapang nagpapalabas ng tunog o larawan.

playground (pléy·grawnd) *png* [*Ing*] : palaruan.

playhouse (pléy·haws) *png* [*Ing*] **1:** teatro **2:** bahay na laruán para sa mga batà; bahay-bahayan.

playing card (plé·ying kard) *png* [*Ing*] **1:** isa sa kumbensiyonal na set ng limampu't dalawang baraha na may apat na suit, at ginagamit sa laro o sugal **2:** teks.

playwright (pléy·rayt) *png Tro* [*Ing*] : tao na nagsusulat ng dula o drama; mandudula.

pláy·wud *png* [*Ing plywood*] : tablang matibay at manipis, may dalawa o higit pang patong na pinagdikit na salítan ang direksiyon ng haspe : PLYWOOD, TABLASUSÓN.

plá·za *png* [*Esp Ing*] : plasa.

plea (pli) *png* [*Ing*] **1:** pakiusap; panawagan **2:** *Bat* pormal na pahayag ng depensa **3:** argumento o katwiran.

plead (plid) *pnd* [*Ing*] **1:** magmatwid; mangatwiran **2:** makiusap; pakiusapan **3:** magdahilan **4:** magtanggol.

pleading (plí·ding) *png* [*Ing*] **:** pagsamo; pagsusumamo.

pleasant (plé·sant) *pnr* [*Ing*] **:** kaaya-aya sa isip, pakiramdam, o pandama.

pleasantry (plé·san·trí) *png* [*Ing*] **:** magalang at kasiya-siyang pahayag, lalo sa karaniwang pag-uusap.

please (plis) *pnd* [*Ing*] **1:** maging katanggap-tanggap **2:** magbigay-lugod **3:** matuwa; ikatuwa **4:** magkaibig **5:** paki- o ipaki-.

pleat (plit) *png* [*Ing*] **1:** pliyeges **2:** tupi; lupi.

pleb *png* [*Ing*] **:** plebeian.

plebeian (pli·bí·yan) *png* [*Ing*] **1:** sa sinaunang Roma, karaniwang mamamayan o tao **2:** tao mula sa uring manggagawa, lalo ang hindi nakapag-aral.

plebiscite (plé·bi·sít) *png* [*Ing*] **:** plebisito.

plé·bi·sí·to *png* [*Esp plebiscito*] **:** botohan o pagpapasiya ng taumbayan hinggil sa anumang suliraning inihaharap sa kanila ng mga mayhawak ng kapangyarihan **:** PLEBISCITE.

plectrum (plék·trum) *png* [*Ing*] **:** puwa.

pledge (pledz) *png* [*Ing*] **:** pangako.

ple·gár·ya *png* [*Esp plegaria*] **:** dasal; dalangin.

plé·ges *png* [*Esp pliegues*] **:** varyant ng **pliyeges**.

plé·he *png* [*Esp fleje*] **:** buklod o pantaling yari sa bakal o asero.

Pleiades (pli·yá·des, pla·yá·des) *png* [*Ing*] **1:** *Mit* ang pitong anak na babae ni Atlas **2:** *Asn* konstelasyon ng pitong bituin sa loob ng Taurus **:** APOLÓN.

Pleistocene (plís·to·sín) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa unang epoka na bumubuo sa unang kalahating panahon ng Quartenary, nagsisimula sa dalawang milyong taon at nagtatapos ng 10,000 taon, inilalarawan ng malawakang pagsilang ng makabagong nilalang.

plé·kas *png* [*Esp plecas*] **:** sa paglilimbag, pagpapantay ng guhit o linya.

plek·síb·le *pnr* [*Esp flexible*] **:** makunat.

plek·si·yón *png* [*Esp flexion*] **:** kunat[1].

plék·tro *png* [*Esp plectro*] **:** puwa.

plé·ma *png Med* **:** malapot, lunti, o manilaw-nilaw na substance na kumakapit sa lalamunan o bagà at karaniwang dulot ng virus na nagiging sanhi ng sipon o ubó **:** KALAGHARA, LADÒ, PHLEGM, SÁGKAK[1].

plenary (plé·na·rí) *pnr* [*Ing*] **:** plenaryo.

ple·nár·yo *png Bat* [*Esp plenario*] **:** noong panahon ng Espanyol, prosesong hudisyal upang pakinggan ang ebidensiya **:** PLENARY.

ple·nár·yo *pnr* [*Esp plenario*] **1:** lubos; buo; walang takda **2:** para sa lahat ng kasapi **:** PLENARY.

plesiosaur (ple·si·o·súr) *png Zoo* [*Ing*] **:** alinmang reptil (genus *Plesiosaurus*) sa panahon ng Jurassic at Cretaceous, may maliit na ulo, mahabang leeg, apat na tila sagwang pakpak, at maliit na buntot.

plé·te *png* [*Esp flete*] **1:** bayad sa paktura **2:** pasahe[1]; bayad sa sakay.

plét·sa *png* [*Esp flecha*] **:** sapad at manipis na bara ng bakal at nagsisilbing pampahupa sa kalog at tagtag ng sasakyan.

pleura (plú·ra) *png Ana* [*Esp Ing*] **:** lamad ng bagà.

pleuresiya (plu·re·sí·ya) *png Med* [*Esp pleuresia*] **:** pamamaga ng pleura, mayroon man o walang lumalabas na tubig **:** PLEURISY.

pleurisy (plú·ri·sí) *png Med* [*Ing*] **:** pleuresiya.

plexus (plék·sus) *png* [*Ing*] **1:** network ng mga nerve o daluyan ng dugo **2:** anumang komplikadong estruktura ng magkakaugnay na mga bahagi.

pléy·to *png Bat* [*Esp pleito*] **:** usapin; kaso.

pliers (plá·yers) *png* [*Ing*] **:** plais.

Pliocene (plí·yu·sín) *png* [*Ing*] **:** hulíng epoka ng panahong tertiary nang maglaho ang maraming uri ng mammal at umunlad ang mga hominid.

pli·tí·na *png* [*Esp*] **:** tali ng apron, palda, at kauri.

plít·sa *png* [*Seb*] **:** tiburin.

pli·yé·ges *png* [*Esp pliegues*] **:** lupi; tupi *var* piléges, pléges *Cf* TIKLÓP **:** FOLD[3], PILÔ, PLAIT[2].

pli·yé·go *png* [*Esp pliego*] **:** piraso ng papel *var* pilyégo.

PLO, daglat (pí·el·ó) [*Ing*] **:** Palestine Liberation Organization.

plo·mé·ro *png* [*Esp*] **:** tubero.

pló·mo *png* [*Esp*] **1:** *Kem* lead **2:** plumb.

plo·ré·ra *png* [*Esp florera*] **1:** lalagyan ng bulaklak, karaniwang yari sa kristal, plastik, o porselana **2:** babae na nagtitinda ng bulaklak; **plo·ré·ro** kung lalaki.

plo·ré·te *png Isp* [*Esp florete*] **1:** tagisan ng dalawa o higit pang tao sa paggamit ng espada **2:** espadang gamit sa larong ito.

pló·ri·kul·tú·ra *png* [*Esp floricultura*] **:** pagtatanim at pag-aalaga ng mga halamang namumulaklak **:** FLORICULTURE.

plot (plat) *png* [*Ing*] **1:** pakana **2:** *Lit* banghay ng isang salaysay o akda **3:** pitak ng lupa na inilaan para sa mga pananim **4:** balangkas **5:** tsart na nagpapakita ng ruta ng isang sasakyan **6:** mga pook na puntirya sa isang mapa.

pló·ta *png Ntk* [*Esp flota*] **:** eskuwadron.

plo·tíl·ya *png Ntk* [*Esp flotilla*] **:** maliit na plota o eskuwadra.

plough (plaw) *png Agr* [*Ing*] **:** araro.

ploughshare (pláw·sheyr) *png* [*Ing*] **:** talim ng araro.

plover (plów·ver) *png Zoo* [*Ing*] **:** ibon (family *Charadriidal*) na may maikling buntot, tuwid at patulis ang tuka, at karaniwang naninirahan sa baybayin.

plow (plaw) *png Agr* [*Ing*] **:** araro.

ploy *png* [*Ing*] **:** pakana.

pluck (plak) *pnd* [*Ing*] **1:** bunutin, gaya ng balahibo o kilay **2:** hilahin nang bigla **3:** binitin at pawalan upang tumunog, gaya ng kuwerdas ng gitara.

plug (plag) *png* [*Ing*] **1:** piraso ng kahoy o iba pang materyales, ginagamit upang tapalan ang bútas o siwang **2:** *Ele* kasangkapan na maaaring kabitan ng mga konduktor ng isang kawad at nakapagdadaiti ng koneksiyon.

plum (plam) *png Bot* [*Ing*] **:** sirwelas.

plú·ma *png* [*Esp*] **1:** pansulat na gumagamit ng tinta **:** DÁGANG **2:** pakpak[1].

plu·má·he *png* [*Esp plumaje*] **1:** balahibo **2:** bungkos ng balahibo ng ibon, nakatali sa isang dulo at ginagamit na palamuti, lalo sa sombrero.

plumb (plam) *png* [*Ing*] **:** pabigat na tingga sa dulo ng panghulog **:** PLÓMO[2].

plumber (plá·mer) *png* [*Ing*] **:** tubero.

plumbing (plá·ming) *png* [*Ing*] **1:** ang sistema ng mga túbo at iba pang aparato para sa pagpapadaloy ng tubig, basurang likido, at iba pa, gaya sa mga gusali **2:** ang gawain ng tubero.

plume (plum) *png* [*Ing*] **1:** balahibo, lalo na ang malaki at ginagamit bilang

palamuti **2:** malaki at mahabang pakpak **3:** anumang kahawig nito.

plu·mé·ro *png* [*Esp*] **:** pamalis ng alikabok.

plunder (plán·der) *pnd* [*Ing*] **1:** magnakaw ng mga kalakal nang puwersahan, gaya sa digmaan **2:** kumuha sa maling paraan, gaya sa pagnanakaw, pandarambong, at panlilinlang.

pluperfect (plu·pér·fekt) *png Gra* [*Ing*] **:** panahunan ng pandiwang nagsasaad ng pangyayaring naganap na bago pa naganap ang iba.

plú·ral *pnr* [*Ing*] **1:** mayroong higit sa isa **2:** bumubuo ng salitáng nagpapahiwatig ng higit sa isa.

pluralism (plu·ra·lí·sim) *png* [*Ing*] **1:** *Pil* **a** teorya na mayroong higit sa isang pangunahing substance o prinsipyo **b** teorya na nagtataglay ang realidad ng dalawa o higit pang nakapag-iisang elemento **2: a** sabay na paghawak ng isang tao sa dalawa o higit pang opisina **b** plurality **3:** ang kalagayan o katangian ng pagiging plural.

plurality (plu·rá·li·tí) *png* [*Ing*] **1:** sa halalan, ang labis na boto na natanggap ng nangungunang kandidato kompara sa pinakamalapit na kalaban nito **2:** higit sa kalahati ng isang buo; ang mayorya **3:** bilang o numero na higit sa isa **:** PLURALISM[2b] **4:** kalagayan o katotohanan ng pagiging marami.

plúr·ga *png* **1:** panahong pataan sa pagsasagawa ng isang bagay **2:** palabis, kung sa súkat.

plus (plas) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa pagdaragdag **2:** may bentaha; nakalálamáng **3:** *Mat* positibo.

plus (plas) *pnt* [*Ing*] **1:** dinagdagan o idinagdag **2:** at; sakâ; at sakâ **3:** bukod pa sa.

plush (plash) *pnr* [*Ing*] **:** marangya.

Plú·to *png* [*Ing Lat*] **1:** *Mit* ang pangalan na ibinigay kay Hades, na taguri ng mga Romano kay Orcus **2:** *Asn* ang pansiyam na planeta sa sistemang solar.

plutocracy (plu·tók·ra·sí) *png* [*Ing*] **:** plutokrasya.

plutocrat (plú·to·krát) *png* [*Ing*] **:** plutokrata.

plu·to·krás·ya *png* [*Esp plutocracia*] **1:** pamahalaan ng mayayaman **:** PLUTOCRACY **2:** estadong pinamumunuan nito **:** PLUTOCRACY **3:** naghaharing-uri **:** PLUTOCRACY.

plu·to·krá·ta *png* [*Esp plutocrata*] **1:** kasapi ng isang plutokrasya **:** PLUTOCRAT **2:** mayaman at maimpluwensiyang tao **:** PLUTOCRAT.

plú·ton *png* [*Ing*] **:** isang lawas ng batong plutonic.

plutonic (plu·tó·nik) *pnr Heo* [*Ing*] **:** nabuo bilang batong igneo, na tumigas sa ilalim ng rabaw ng daigdig.

plutonium (plu·tó·ni·yúm) *png Kem* [*Ing*] **:** element na radyoaktibo, siksik, at tila pilak (atomic number 94, symbol **Pu**).

ply (play) *png* [*Ing*] **1:** kakapalan o suson ng ilang materyales, lalo sa kahoy o tela **2:** hibla ng lubid at iba pa **3:** pliyego.

plywood (pláy·wud) *png* [*Ing*] **:** playwud.

PM, daglat (pí·em) [*Ing*] **1:** Prime Minister **2:** Postmeridian; post meridiem **3:** post-mortem **4:** Provost Marshal.

Pm, symbol (pí·em) *Kem* [*Ing*] **:** promethium.

pm, daglat (pí·em) [*Ing*] **:** post meridiem.

pneumatic (nyu·má·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa hangin **2:** naglalaman o napatatakbo ng siniksik na hangin **3:** konektado sa, o naglalaman ng mga daluyan ng hangin, lalo na sa mga buto ng ibon o isda.

pneumatics (nyu·má·tiks) *png* [*Ing*] **:** agham ng mga mekanikal na katangian ng mga gas.

pneumatology (nyu·ma·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** sangay ng teolohiya na may kaugnayan sa Espiritu Santo at iba pang konseptong espiritwal.

pneumo- (nyú·mo) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na tumutukoy sa hangin, respirasyon, o bagà, *hal* pneumonitis.

pneumonectomy (nyú·mo·nék·to·mí) *png Med* [*Ing*] **:** pagtanggal sa bagà o bahagi nito sa pamamagitan ng operasyon.

pneumonia (nyu·món·ya) *png Med* [*Ing*] **:** pamamaga ng isa o dalawang bagà dahil sa impeksiyong dulot ng bakterya.

pneumonitis (nyú·mo·náy·tis) *png Med* [*Ing*] **:** pamamaga ng bagà dulot ng virus.

Po! *pdd* **:** Hep[1]!

po *pnb* **:** katagang pamitagan, gamit sa magalang na pakikipag-usap lalo na sa pagtugon sa isang nakatatandang tumatawag o kumakausap *var* ho.

PO, daglat (pí·o) [*Ing*] **1:** Post Office **2:** postal order **3:** Petty Officer **4:** Pilot Officer **5:** purchase order.

Po, symbol (pí·o) *Kem* [*Ing*] **:** polonium.

poach (powts) *png* [*Ing*] **1:** pagluluto ng itlog na walang balát sa kumukulong tubig **2:** pagpapakulo ng isda at iba pa sa kaunting likido.

poach (powts) *pnd* [*Ing*] **:** mangaso o mangisda nang ilegal.

pob·las·yón *png Pol* [*Esp población*] **:** sentrong pampolitika at pangkabuhayan ng isang bayan **:** DOWNTOWN, KABAYÁNAN.

pó·bre *pnr* [*Esp*] **1:** dukha[1] **2:** *Idy* mali ang paghusga.

Pób·reng A·lin·dá·haw *png Mus* [*Seb pobre+na alindahaw*] **:** awiting-bayan na may masayang himig at sinasaliwan ng balse.

pock (pak) *png Med* [*Ing*] **1:** butlig na punô ng nanà, lalo sa bulutong **2:** pilat o markang iniwan nito.

pocket (pá·ket) *png* [*Ing*] **1:** bulsa **2:** nakahiwalay na pangkat o pook.

pocketbook (pá·ket·búk) *png* [*Ing*] **1:** maliit na bag o sisidlan, gawa sa katad, na pinaglalagyan ng mga papel, salapi, at iba pa, karaniwang nabibitbit at naisisilid sa bulsa **2:** pananalapi o yaman **3:** aklat, karaniwang nakabalot ng matigas na papel, maliit at sapat upang maisilid sa bulsa.

poco (pów·kow) *pnb Mus* [*Lat*] **:** kahit paano; bahagya.

pod (pad) *png* [*Ing*] **:** mahabang sisidlan ng buto, lalo ng mga legumbre, gaya ng kadyos o gisantes.

podagra (pe·dág·ra, pó·dag·rá) *png Med* [*Ing*] **:** gota ng paa, lalo na sa malalaking daliri.

po·dér *png* [*Esp*] **1:** kapangyarihan **2:** pananagutan.

pó·di *png* [*Mrw*] **:** hibò[1].

podium (pów·di·yúm) *png* [*Ing*] **1:** isang malapad at nakaangat na rabaw sa isang silid **2:** entablado, lalo na ang tinutuntungan ng tagakumpas ng orkestra.

podzol (pád·sol) *png* [*Rus*] **:** lupa sa kagubatan na pinatagas sa ilalim ang mga mineral.

poem (poym) *png Lit* [*Ing*] **:** tula.

po·é·si·yá *png Lit* [*Esp poesia*] **:** tula.

poet (pó·wet) *png Lit* [*Ing*] : makata.

po·é·ta *png Lit* [*Esp*] : makata.

poetic (po·wé·tik) *pnr Lit* [*Ing*] **1:** may kaugnayan sa tula o pagtula **2:** matulain : POETIKO.

poetics (po·wé·tiks) *png Lit* [*Ing*] **1:** sining ng pagsulat ng tula **2:** pag-aaral ng mga tula at ang teknik nito : POETIKA.

po·e·ti·ká *png Lit* [*Esp poetica*] : poetics.

po·e·ti·kó *pnr Lit* [*Esp poetico*] : poetic.

poetry (pó·wet·rí) *png Lit* [*Ing*] : panulaan.

po·gá·da *png* [*Mrw*] : pugad.

pog·nád *png Ark* [*Ifu*] : batong pundasyon ng pay-yo o bahay.

pó·gol *png* [*Bik*] : pigil[1].

pó·grom *png* [*Rus*] : organisado at maramihang pagpaslang.

pog·só *png* [*Ilk Pan*] : buga.

pó·has *png* [*Esp fojas*] **1:** anumang manipis at malapad na bagay na may apat na sulok gaya ng papel, metal, kahoy, at iba pa *var* óhos : DÁHON[5], PLIYÉGO **2:** pahinà ng libro : DÁHON[5] **3:** panig o mukha ng pintô, bintanà, at iba pa : PÁNEL **4:** plantsa.

pó·hi·yá *png* [*Tsi*] : uri ng pansandok o pansalok.

pó·hon *png* [*Mag*] : punongkahoy.

poinciana (poyn·si·yá·na) *png Bot* [*Ing*] : tropikal na legumbreng punongkahoy (genus *Caesalpinia* o *Delonix*) na may matitingkad na pulang bulaklak.

poinsettia (poyn·sét·ya) *png Bot* [*Ing*] : paskuwa.

point (poynt) *png* [*Ing*] : tuldok; punto.

point-blank (poynt blangk) *png* [*Ing*] : puntablangko.

pointer (póyn·ter) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* malaking áso, may matalas na pangamoy, at karaniwang ginagamit sa pangangaso **2:** tao o bagay na nagtuturo **3:** impormasyon, payo, o mungkahi.

Pointers (póyn·ters) *png Asn* [*Ing*] **1:** dalawang bituin ng Plough o Big Dipper sa Ursa Major na kahilera ng Pole Star **2:** dalawang bituin sa Southern Cross na kapag ikinonekta ay halos umaabot sa polong selestiyal sa timog.

Pointillism (poyn·ti·lí·sim) *png Sin* [*Ing*] : isang pamamaraan at estilo ng pagpipinta na nauugnay sa neo-impresyonismo, pinaunlad ni Seurat, at gumagamit ng mga tuldok upang makabuo ng hulagway.

poison (póy·son) *png* [*Ing*] : lason.

poison ivy (póy·son áy·vi) *png Bot* [*Ing*] : kanipay.

pó·ka *png Zoo* [*Esp foca*] : seal[8].

pó·kal *pnr* [*Ing focal*] : hinggil sa isang pokus : FOCAL.

po·kél *png* [*Pan*] : butó.

pó·ker *png* [*Ing*] **1:** larong ginagamitan ng baraha at nilalaro ng dalawang tao o higit pa **2:** bilóg na barang metal, may hawakan, at ginagamit na pantulak ng gatong o uling.

po·kí·pok *png* [*Ilk*] : paria.

pok·lís *pnr* [*Pan*] : panot.

pok·ló *png* [*Ilk*] : tukod na nakaanggulo.

pok·lór *png* [*Ing folklore*] : folklore.

pok·ló·rik *pnr* [*Ing folkloric*] : folklorik.

po·kô *png* [*Bik*] : maliit na bulutong.

po·kól *png* [*Pan*] : varyant ng **pukul**.

pó·ko-pó·ko *png Bot* : balbalolang.

pók·pok *png* **1:** [*Ilk*] suma o kabuuan **2:** *Kol* puta[2].

pó·kus *png* [*Esp foco+s*] **1:** *Pis* punto na pinagtatagpuan ng sinag ng liwanag, init, o iba pang radyasyon matapos magtama nang pahilis o pabalik : FOCUS **2:** sa optiko, **a** focal point ng lente **b** focal length ng lente **c** kalagayan ng larawan na malinaw : FOCUS **3:** pangunahing tuon ng pansin, pang-akit, o gawain : FOCUS – *pnd* **mag·pó·kus, i·pó·kus 4:** sa makabagong balarila, ang relasyong pansemantika ng pandiwa sa simuno o paksa ng pangungusap : FOCUS.

pó·la *png Bot* [*Tag-Bag*] : malaking palma (*Caryota rumphiana*).

po·lá·ko *png* [*Esp polaco*] : polo[1].

Pó·land *png* [*Ing*] : republika sa gitnang Europa.

po·la·ngí *png Heo* [*Mrw Mag*] : ilog.

po·la·ri·dád *png* [*Esp*] **1:** pagkakaroon ng dalawang polo na tandisang magkasalungat ang mga katangian : POLARITY **2:** kalagayan ng pagiging positibo o negatibo kaugnay ng polong magnetiko o elektrikal : POLARITY **3:** pagkakaroon o pagpapakita ng dalawang magkasalungat na prinsipyo, tunguhin, o katangian : POLARITY.

Po·lá·ris *png Asn* [*Ing*] **1:** kambal-bituin na matatagpuan sa layong isang degree mula sa polong selestiyal sa hilaga, sa konstelasyon ng Ursa Minor : NORTH STAR, POLE STAR **2:** uri ng balistikong misil na inilulunsad mulang submarino at idinisenyo para magtaglay ng mga bombang nuklear.

po·la·ri·sas·yón *png* [*Esp polarización*] **1:** paggawa ng kalagayan ng liwanag na nag-iiba-iba ang mga sinag at anyo tungo sa iisang direksiyon : POLARIZATION **2:** pagkakahati tungo sa magkasalungat na direksiyon : POLARIZATION.

polarity (po·lá·ri·tí) *png* [*Ing*] : polaridad.

polarization (po·la·ri·zéy·shon) *png* [*Ing*] : polarisasyon.

pó·lay *png Bot* [*Pan*] : ditâ.

po·láy·nas *png* [*Esp polainas*] : pangibabang kasuotan na nauunat o nababanat, karaniwang ginagamit ng babae o batà *var* puláynas, polínas : ANTIPÁRA[2], LEGGING.

pol·bé·ra *png* [*Esp polvera*] : lalagyan ng pulbos *var* pulbéra.

pól·bo *png* [*Esp polvo*] : polbos *var* pulbo.

pol·bo·rón *png* [*Esp polvoron*] : uri ng tinapay na gawa sa minoldeng sinangag na arina, mantekilya, asukal, at pulbos na gatas *var* pulburón.

pól·bos *png* [*Esp polvo + s*] : pulbos.

pol·bós *pnr* [*Esp polvo+s*] : pinung-pino; durog na durog *var* pulbós.

pole (powl) *png* [*Ing*] **1:** polo[1] **2:** tikin **3:** poste **4:** baliwasnan **5:** baras.

po·lé·a *png Kar* [*Esp*] : kalo *var* puleya.

polemic (po·lé·mik) *png* [*Ing*] : polemika.

polemicist (po·lé·mi·sist) *png* [*Ing*] : polemista.

po·lé·mi·ká *png* [*Esp polemica*] : ang sining ng pakikipagtalo hinggil sa mga katha, lalo sa paksang panrelihiyon : POLEMIC.

po·le·mís·ta *png* [*Esp*] : tao na dalubhasa sa polemika; debatista : POLEMICIST.

pó·len *png Bot* [*Ing pollen*] : uma.

pole star (powl is·tár) *png* [*Ing*] **1:** sa malaking titik, Polaris[1] **2:** bagay na sentro ng atensiyon o atraksiyon **3:** bagay na nagsisilbing patnubay o gabay ng prinsipyo.

po·lét *png* [*Pan*] : pasak[1].

pole vault (pol volt) *png Isp* [*Ing*] : baliksuwa.

police (pu·lís) *png* [*Ing*] : pulisya.

policeman (pu·lís·man) *png* [*Ing*] : pulis.

policy (pá·li·sí) *png* [*Ing*] : patakaran.

policy holder (pá·li·sí hól·đer) *png* [*Ing*] : sa seguro, ang tao na may-ari ng insurance policy.

po·lí·ga·mó *pnr* [*Esp*] : hinggil o may kaugnayan sa poligamya : POLYGAMOUS.

po·li·gám·ya *png* [*Esp poligamia*] : pagkakaroon ng dalawa o higit pang asawa sa isang takdang panahon : POLYGAMY.

pó·li·gló·to *png* [*Esp*] **1:** tao na bihasa sa iba't ibang wika **2:** ang pagsasamasama ng iba't ibang wika : POLYGLOT.

po·lí·go·nó *png* [*Esp*] : polygon.

po·lík·tar *png* [*Pan*] : pihit[1].

po·líl·ya *png* [*Esp polilla*] : tangà ng damit.

Polimnia (po·lím·ni·yá) *png Mit* [*Gri*] : ang musa ng sagradong panulaan.

po·lí·nas *png* : varyant ng **polaynas**.

po·li·ni·sas·yón *png Bot* [*Esp polinización*] : ang paglipat ng uma mula sa anther patungo sa estigma : POLLINATION.

pó·li·nóm·yo *png Gra* : isang pahayag na binubuo ng dalawa o mahigit pang katawagan.

polio (pól·yo) *png* [*Ing*] : pinaikling anyo ng **poliomyelitis**.

poliomyelitis (pó·li·yó·ma·yi·láy·tis) *png Med* [*Ing*] : polyo.

pó·li·sá *png* [*Esp poliza*] : insurance policy.

Polish (pó·lis) *png* [*Ing*] : wika sa Poland, kabilang sa Slavonikong grupo ng mga wika at nakasulat sa alpabetong Romano.

Polish (pó·lis) *pnr* [*Ing*] : may kaugnayan sa Poland, sa mga mamamayan nito, at sa kanilang wika o kultura.

Polish notation (pó·lis no·téy·shon) *png Mat* [*Ing*] : isang sistema ng notasyon para sa mga pormula na hindi ginagamitan ng mga braket at mga bantas, madalas gamitin upang kumatawan sa sunod-sunod na mga operasyong isinasagawa sa computer at katulad.

po·lís·ta *png* [*Esp polo+ista*] : noong panahon ng Espanyol, tao na sapilitang pinagtrabaho nang walang bayad sa ilalim ng kautusang polo.

po·li·tá·na *png* [*Esp napolitana*] : sa mga sugal, ang pagkakasunod-sunod ng tatlong barahang may pinakamataas na bilang *var* pulitána.

politburo (pó·lit·byú·row) *png* [*Rus*] : pangunahing lupong pampatakaran at komiteng tagapagpaganap ng isang Partidong Komunista, lalo na sa dating USSR.

polite (po·láyt) *pnr* [*Ing*] : maganda ang asal; mapitagan; magalang.

politesse (pó·li·tés) *png* [*Ing*] : pormal na pagkamagalang.

political (po·lí·ti·kál) *pnr* [*Ing*] : pampolitika.

political correctness (po·lí·ti·kál ko·rék·nes) *pnr* [*Ing*] **1:** pag-iwas sa paggamit ng mga anyo ng pahayag at pagkilos na nagsasantabi o umaaglahi sa mga pangkat ng minorya **2:** pagtataguyod ng gayong pag-iwas.

political economy (po·lí·ti·kál e·kó·no·mí) *png* [*Ing*] : pag-aaral sa mga aspektong ekonomiko ng pamahalaan.

political prisoner (po·lí·ti·kál prí·so·nér) *png* [*Ing*] : bilanggong pampolitika.

politician (po·li·tí·shan) *png* [*Ing*] : politiko.

politicize (po·lí·ti·sáyz) *pnd* [*Ing*] **1: a** magbigay ng pampolitikang kulay o pakahulugan **b** pukawin ang pampolitikang kaisipan **2:** makilahok o makipag-usap hinggil sa politika.

politics (pá·li·tíks) *png* [*Ing*] : politika.

po·lí·ti·ká *png* [*Esp politica*] **1:** agham at sining ng pagpapatakbo ng pámahalaán : POLITICS **2:** pamamaraang sinusunod o itinataguyod ng isang halal ng bayan sa pagtupad ng kaniyang tungkulin : POLITICS **3:** tunggalian ng mga lapian para sa kapangyarihan at pangangasiwa ng pamahalaan : POLITICS **4:** pailalim at mapanghating pakana o intriga, lalo na upang agawin ang katungkulan o kapangyarihan sa loob ng isang pangkat : POLITICS **5:** opinyon, paninindigan, at ugnayang pampolitika ng isang tao o pangkat *var* pulítiká : POLITICS.

po·lí·ti·kó *png* [*Esp politico*] **1:** tao na aktibo sa politika, lalo na ang nanunungkulan sa pámahalaán : POLITICIAN **2:** tao na bihasa sa mga maniobrang pampolitika *var* pulítikó : POLITICIAN.

polity (pó·li·tí) *png* [*Ing*] **1:** anyo o proseso ng pamahalaang sibil o konstitusyon **2:** organisadong lipunan; ang estado bilang isang entidad na pampolitika.

pól·ka *png Mus Say* [*Esp Ing*] **1:** uri ng masigla at mabilis na sayaw **2:** musika para dito.

polka dot (pól·ka dat) *png* [*Ing*] : bilóg-bilóg na disenyo sa tela.

poll (pol) *png* [*Ing*] **1:** halalan; paghahalalan; pook na pinagbobotohan **2: a** pagboto at pagtatala ng boto sa isang eleksiyon **b** bilang ng botong naitala **3:** pag-alam sa opinyon ng publiko hinggil sa isang hatag na paksa, karaniwang sa pamamagitan ng pagtatanong sa isang halimbawang pangkat ng mga tao.

pollen (pó·len) *png* [*Ing*] : polen.

pollination (po·li·néy·shon) *png Bot* [*Ing*] : polinisasyon.

poll tax (pol tax) *png* [*Ing*] : nakatakdang buwis na ipinapataw sa lahat ng mga nasa hustong gulang nang hindi isinasaalang-alang ang kanilang kita o pag-aari.

Pollux (pó·luks) *png* [*Gri*] **1:** *Mit* ang kakambal ni Castor **2:** *Ast* ang pinakamaningning na bituin sa konstelasyon ng Gemini.

pollyanna (pó·li·yá·na) *png* [*Ing*] : tao na labis ang pagiging masayahin at optimistiko.

pó·lo *png* [*Esp*] **1:** *Heo* alinman sa dalawang dulo ng tuwid na guhit na nagdaraan sa gitna ng daigdig, mulang isang panig hanggang kabila, tulad ng North Pole : POLÁKO, POLE **2:** *Isp* larong pangkatan, nakasakay sa kabayo ang apat na manlalaro sa bawat pangkat, at may hawak na mahabang malyeteng panghataw sa bolang kahoy na ihuhulog sa buslo ng kalaban **3:** *Kol* polo shirt **4:** *Kas* polos y servicio.

polo de hiero (pó·lo de hi·yé·ro) *png Bot* [*Esp*] : punongkahoy (*Zanthosthemon verdugonianus*) na kapamilya ng duhat ngunit napakaasim ng bunga at napakatigas ng kahoy.

polonaise (po·lí·neyz) *png* [*Ing*] **1:** *Say* maringal na sayaw mula sa Poland, mabagal at tila nagpapadulas ang hakbang **2:** *Mus* musika para dito **3:** damit pambabae, hapit ang itaas, may nakasusóng palda na nakabukás ang harapan upang makita ang paldang pang-ilalim.

polonium (po·lón·yum) *png Kem* [*Ing*] : radyoaktibo at metalikong element (atomic number 84, symbol **Po**).

polo shirt (pó·lo shert) *png* [*Ing*] : panlalaking kasuotang pang-itaas, maikli ang manggas, maaaring biyak o hindi ang harapán : PÓLO[3], POLOSIRT.

pó·lo·sírt *png* [*Ing polo shirt*] : polo shirt.

polos y servicio (pó·los i ser·vís·yo) *png Kas* [*Esp*] **:** noong panahon ng Espanyol, sapilitang pagpapatrabaho sa mga tao **:** PÓLO[4].

pól-oy *png* [*Ilk*] **:** simoy.

pol·pól *png* [*Bik*] **:** tapal o plaster sa sugat.

poltergeist (pól·ter·gáyst) *png* [*Ing*] **:** maingay na multo na nagpaparamdam sa pamamagitan ng pagpapagalaw ng mga bagay.

poly- *pnl* [*Ing*] **1:** nagsasaad ng marami o sapat, *hal* polyandry, polyclinic **2:** *Kem* nagsasaad ng pagtataglay ng ilan o maraming radikal sa uri ng molecule, lalo sa polymer, *hal* polyethylene, polysaccharide.

polyadelphous (pól·ya·dél·fus) *pnr Bot* [*Ing*] **:** nagtataglay ng maraming stamen na nakapangkat sa tatlo o higit pang bigkis.

polyamide (pól·ya·máyd) *png Kem* [*Ing*] **:** alinman sa uri ng kondensasyong polymer na nalilikha mula sa inter-aksiyon ng pangkat amino ng isang molecule at grupong carboxyllic acid ng isa pang molecule.

polyandry (po·li·yán·dri) *png* [*Ing*] **:** kaugalian na maaaring magpakasal ang isang babae sa dalawa o higit pang lalaki sa isang takdang panahon *Cf* POLYGAMY, POLYGYNY.

polycarbonate (pó·li·kár·bo·néyt) *png Kem* [*Ing*] **:** alinman sa uri ng polymer na nagkakaugnay ang mga yunit sa pamamagitan ng grupong carbonate, at karaniwang ginagamit bilang panghubog na materyales.

polychaete (pó·li·kít) *png Zoo* [*Ing*] **:** uri ng bulateng pantubig (class *Polychaeta*) na maraming hibla sa malamáng lobe ng bawat bahagi ng katawan nito.

polychromatic (pó·li·kro·má·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** may taglay na maraming kulay **2:** *Pis* nagtataglay ng mahigit isang habang-alon.

polychrome (pó·li·króm) *png Sin* [*Ing*] **1:** likhang marami ang kulay, lalo na ang pinintahang estatwa **2:** marami o iba't ibang pagkukulay.

polyclinic (pó·li·klí·nik) *png* [*Ing*] **:** klinika para sa iba't ibang uri ng karamdaman; pangkalahatang ospital.

polycyclic (pó·li·sáy·klik) *pnr Kem* [*Ing*] **:** nagtataglay ng mahigit isang ring ng mga atom sa molecule.

polydactyl (pó·li·dák·til) *pnr Zoo Med* [*Ing*] **:** nagtataglay ng mahigit limang daliri sa bawat kamay o paa.

polyester (pó·li·yés·ter) *png* [*Ing*] **:** alinman sa pangkat ng kondensasyong polymer na ginagamit sa pagbuo ng mga hiblang sintetiko at paggawa ng resin.

polyethylene (po·li·í·ti·lín) *png Kem* [*Ing*] **:** polymer na plastik ng ethylene (CH_2CH_2), ginagamit sa paggawa ng insulasyon, bag, at katulad.

pol·yé·to *png* [*Esp folleto*] **:** limbag na babasahín, malimit na isang pahina, at nagdudulot ng impormasyon **:** PÁMPLET.

polygamy (po·lí·ga·mí) *png* [*Ing*] **:** poligamya.

polygene (pó·li·dyín) *png Bio* [*Ing*] **:** isa sa bawat pangkat ng mga independiyenteng gene na kolektibong nakaaapekto sa isang katangian.

polygenesis (pó·li·dyé·ni·sís) *png Bio* [*Ing*] **:** pinag-ugatan ng lahi o species mula sa ilang independiyenteng pangkat.

polygeny (pó·li·dyé·ni) *png Bio* [*Ing*] **:** teorya na nagmula ang sangkatauhan mula sa ilang independiyenteng pares ng mga ninuno.

polyglot (pó·li·glót) *png* [*Ing*] **:** poligloto.

polygon (pó·li·gón) *png* [*Ing*] **:** pigurang maraming anggulo **:** POLÍGONÓ.

polygyny (po·lí·gi·ní) *png* [*Ing*] **:** kalagayan o kaugalian na maaaring magkaroon ng mahigit sa isang asawa ang sinumang lalaki sa isang takdang panahon *Cf* POLYGAMY, POLYANDRY.

polyhedron (po·lí·hi·drón) *png* [*Ing*] **:** solidong pigura na maraming mukha, karaniwang higit sa anim.

polymath (pó·li·mát) *png* [*Ing*] **1:** tao na marami o iba't iba ang pinagaralan **2:** isang mahusay na iskolar.

polymer (pó·li·mér) *png Kem* [*Ing*] **:** tambalang nagtataglay ng isa o mahigit pang malalaking molecule na nabuo mula sa naulit na mga yunit ng maliliit na molecule.

polymorphism (pol·i·mor·fí·sim) *png* [*Ing*] **:** ang pagkakaroon ng isang bagay ng iba't ibang anyo.

Polynesia (po·li·né·si·yá) *png* [*Ing*] **:** isa sa tatlong pangunahing pangkat ng mga isla sa Pasipiko *Cf* MELANESIA, MICRONESIA.

Polynesian (po·li·ní·si·yán) *png* [*Ing*] **1: a** katutubò o naninirahan sa Polynesia **b** tao na may lahing Polynesian **2:** pangkat ng mga wikang Malayo-Polynesian na kinabibilangan ng Maori, Hawaiian, at Samoan.

polynomial (pó·li·nó·mi·yál) *png Mat* [*Ing*] **:** expression ng mahigit dalawang alhebraikong termino, lalo ang suma ng ilang termino na taglay ang sarisaring power ng parehong variable.

pól·yo *png* **1:** *Med* [*Esp polio*] sa patolohiya, sakít na may pamamaga ng mga nerve cell, lalo sa mga anterior horn ng gulugod, nagdudulot ng paralisis, sinusundan ng muscular atrophy, nauuwi sa ganap na pagkapinsala at pagkasira ng buto *Cf* PÍLAY **:** POLIOMYELITIS **2:** [*Tng*] kasal.

polyp (pó·lip) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* coelenterate na nakadikit sa báse nito, lalo sa kolonyang gaya ng sa korales **2:** *Med* butlig na nakausli sa daánan ng uhog.

polyphagous (po·lí·fa·gús) *pnr Zoo* [*Ing*] **:** may kakayahang kumain ng sarisaring uri ng pagkain.

Polyphemus (pó·li·fí·mus) *png Mit* [*Ing Gri*] **1:** Cyclops na bumihag kay Odysseus at sa ilan niyang kasama sa yungib **2:** ang mangingibig ng nimpang si Galatea, at ang pumatay sa karibal na si Acis dahil sa paninibugho.

polyphone (pó·li·fón) *png Lgw* [*Ing*] **:** sa ponetika, sagisag o titik na kumakatawan sa ilang magkakaibang tunog.

polyphonic (pó·li·fó·nic) *pnr* [*Ing*] **1:** *Mus* may dalawa o mahigit pang independiyenteng bahagi; contrapuntal **2:** *Lgw* sa titik at iba pa, kumakatawan sa mahigit na isang tunog.

polyphony (po·lí·fo·ní) *png* [*Ing*] **1:** *Mus* **a** estilong polyphonic sa akdang pangmusika; counterpoint **b** akdang isinulat sa ganitong estilo **2:** *Lgw* ang pagsagisag ng magkakaibang tunog sa pamamagitan ng parehong titik o karakter.

polypod (pó·li·pód) *pnr Zoo* [*Ing*] **:** nagtataglay ng maraming paa o galamay na tila paa.

polypropene (po·lí·pro·pín) *png Kem* [*Ing*] **:** polypropylene.

polypropylene (pó·li·pró·pi·lín) *png Kem* [*Ing*] **:** alinman sa mga polymer ng propylene kabilang ang mga materyales na thermoplastic na ginagamit sa mga negatibo ng pelikula, fiber, o mga materyales sa pagmomolde **:** POLYPROPENE.

polyrhythm (pó·li·rí·dem) *png Mus* [*Ing*] **1:** ang paggamit ng dalawa o mahigit pang ritmo nang magkakasabay **2:** ang daloy ng musika sa gayong paraan.

polysaccharide (pó·li·sá·ka·ráyd) *png Kem* [*Ing*] **:** carbohydrate, gaya ng starch, insulin, cellulose, at iba, na nagtataglay ng higit sa tatlong gamit ng monosaccharide sa molecule.

polysemy (pó·li·sí·mi) *png Lgw* [*Ing*] **:** pag-iral ng maraming kahulugan, gaya sa isang salita.

polysyllabic (pó·li·si·lá·bik) *pnr* [*Ing*] **1:** sa salita, nagtataglay ng maraming pantig **2:** nagsasaad ng paggamit ng mga salitang maraming pantig.

polysynthetic (pó·li·sin·té·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** *Lgw* nagsasaad ng wikang natatangi sa kombinasyon ng ilan o lahat ng elementong sintaktiko ng pangungusap sa isang salita **2:** binubuo ng serye ng kambal na mga kristal na nagsanib upang makalikha ng estrukturang magkakadikit.

polytechnic (pó·li·ték·nik) *png* [*Ing*] **:** institusyon ng mataas na edukasyon na nagbibigay ng mga kurso sa maraming aralin, lalo na sa agham at teknolohiya.

polytetrafluoroethylene (pó·li·tét·ra·fló·ro·é·ti·lín) *png Kem* [*Ing*] **:** matigas, translucent polymer na lumalaban sa mga kemikal at may mababang coefficient ng friction, ginagamit sa gaya ng selyo o bering.

polytheism (pó·li·te·íz·em) *png* [*Ing*] **:** paniniwala o pagsamba sa mahigit isang diyos.

pó·ma *png* [*Mag*] **:** layon.

po·má·da *png* [*Esp*] **:** pampahid sa buhok, mabango, at karaniwang ginagamit ng lalaki *var* pamáda, pumáda **:** POMADE.

pomade (po·méyd) *png* [*Ing*] **:** pomada.

po·ma·pa·tay *png* [*Bon*] **:** tao na nangangasiwa ng ritwal.

pomegranate (pó·mi·gran·ít) *png Bot* [*Ing*] **:** granada[3].

po·mé·lo *png Bot* [*Esp*] **:** suha.

po·mén·to *png* [*Esp fomento*] **:** tapal – *pnd* **mág·po·mén·to, po·mén·tu·hán, i·po·mén·to**.

pó·mes *png* [*Esp pomez*] **:** bato na mula sa bulkan, karaniwang matigas, magaan, at esponghado **:** PUMICE.

pomiculture (pó·mi·kúl·tyur) *png* [*Ing*] **:** pagpapasupling ng bungang-kahoy.

pompadour (póm·pa·dór) *png* [*Ing*] **:** uri ng ayos ng buhok na pambabae, na nakataas at nakasuklay nang pasalungat sa mukha.

póm·pang *png* [*Tsi*] **:** biniyak na bukó ng kawayan at ginagamit na panghawak sa pilak o ginto na tinutunaw var púmpang.

póm·pa·nó *png Zoo* [*Ing*] **:** varyant ng **pampano**.

póm·pi·yáng *png* **1:** *Mus* instrumentong pinapalo, gawa sa manipis na aserong pinagpipingki upang tumunog **:** CYMBAL **2:** sa sugal, gaya ng huweteng, ang muling paglabas ng numerong lumabas na **3:** anumang kilos o tunog pompiyang.

póm·pon *png* [*Ing*] **:** bolang ornamental o anumang borlas na yari sa himaymay, sutla, o laso, na karaniwang ipinapalamuti sa sombrero o damit.

pom·pó·so *pnr* [*Esp*] **1:** magarbo **:** PONTIFICAL[2] **2:** mapagpasikat; labis magpahalaga sa sarili **:** PONTIFICAL[2].

pó·naw *pnr* [*Mrw*] **1:** bigaw **2:** tulig.

ponce (pons) *png* [*Ing*] **1:** lalaki na nabubuhay mula sa kinikita ng isang puta *Cf* BÚGAW **2:** *Alp* bakla.

Ponce, Mariano (pón·se mar·yá·no) *png Kas* **:** (1863-1918), makabayang manunulat, diplomat, at isa sa mga propagandista ng Filipinas sa Europa.

poncho (pónt·tso) *png* [*Ing*] **1:** balabal mula sa America, yari sa piraso ng tela na may gilit sa gitna para sa ulo **:** PÓNTSO **2:** kapoteng kahawig nito **:** PÓNTSO.

Poncius Pilate (pón·si·yús páy·let) *png* [*Ing*] **:** Ponsiyo Pilato.

pond (pand) *png* [*Ing*] **:** maliit na lawas ng tubigan na likás na nabuo, o ginawa ng tao.

pón·da *png* [*Esp fonda*] **1:** kainan *Cf* KAPITÉRYA, RÉSTORÁN **2:** pansamantalang tindahan kapag pista at ibang pagdiriwang.

pón·de·ró·sa *png* [*Ing*] **1:** *Bot* punong pino (*Pinus ponderosa*) mula sa Hilagang Amerika **2:** ang pulang kahoy mula sa punong ito.

pón·do *png* [*Esp fondo*] **1:** anumang nakatago at nakalaan para sa partikular na gamit o layunin **:** FUND **2:** hanggahan ng lalim, gaya sa ilog at look **:** DAÓNG[4] **3:** pagtigil o paghinto **4** : salapi na nakalaan para sa partikular na gamit o layunin **:** FUND **5: a** kaligiran **b** kakayahan; kaalaman **6: a** tuluyan **b** sadsáran ng sasakyang dagat.

pón·dot *png* [*Mrw*] **:** pulot.

pón·dot *pnd* **mag·pón·dot, pu·món·dot, i·pón·dot** [*Mrw*] **:** pulutin.

po·nén·te *png* [*Esp*] **1:** ispiker sa kongreso **2:** sa korte, ang tagasulat ng desisyon o hatol.

po·né·ti·ká *png* [*Esp fonetica*] **:** agham ng tunog ng mga salita at ang pagpapalabas o pagbigkas sa mga ito **:** PHONETICS.

pong *png* [*Tsi*] **1:** katawagang ginagamit sa madyong upang ipakilalang husto ang tatlo o higit pang pitsang magkakatulad **2:** katagang sinasabi ng taya kung nakahuhuli ng kalaro, gaya sa larong taguán.

poniard (pón·yard) *png* [*Ing*] **:** maliit at payat na patalim.

pón·kan *png Bot* [*Tsi*] **:** mandarin.

po·nò *png* [*Bik*] **:** pananakit ng ulo.

po·nó·gra·pó *png* [*Esp fonografo*] **:** aparatong ginagamit sa pagpapatugtog ng plakang angkop o ukol dito **:** PHONOGRAPH.

pó·nol *png* [*Mag*] **:** pulo.

pó·no·lo·hí·ya *png* [*Esp fonologia*] **:** pag-aaral ng makabuluhang tunog ng isang wika **:** PHONOLOGY.

pó·no·pób·ya *png* [*Esp fonofobia*] **:** labis na takot sa tunog, tinig, o pagsasalita.

pón·pal *png* [*Ing phone pal*] **:** kaibigan sa telepono *var* pómpal.

pon·pón *pnd* **pon·pu·nín, pu·mon·pón** [*Bik*] **:** kumuha o kumolekta.

pón·pon *pnr* [*War*] **:** nakabunton; nakatambak.

pons (ponz) *png Ana* [*Ing*] **:** bahagi ng sanga sa utak na nag-uugnay sa medulla oblongata at sa thalamus.

pón·ta·nél *png Ana* [*Ing fontanelle*] **:** bumbunan.

pón·tem·pén *png* [*Ing fountain pen*] **:** fountain pen.

pón·ti *png Bot* [*Pan*] **:** saging.

pontiff (pón·tif) *png* [*Ing*] **:** ang Papa.

pontifical (pon·tí·fi·kál) *png* [*Ing*] **1:** sa Simbahang Katoliko Romano, ang aklat ng kanluraning Simbahan na nagtataglay ng mga ritwal na dapat isagawa ng papa o obispo **2:** ang kasuotan o sagisag ng obispo, kardinal, o abad.

pontifical (pon·tí·fi·kál) *pnr* [*Ing*] **1:** sa simbahang Katoliko Romano, hinggil o may kaugnayan sa Papa **2:** pomposo.

pontificate (pon·tí·fi·kéyt) *pnd* [*Ing*] **1: a** gumanap na tila pontiff; magkunwaring hindi nagkakamali **b** maging pomposo at dogmatiko **2:** gumanap bilang obispo, lalo sa Misa.

pon·ti·pi·kál *pnr* [*Esp pontifical*] : hinggil sa katangian ng isang pontipise.

pon·tí·pi·sé *png* [*Esp pontifice*] : Obispo ng Papa.

pontoon (pón·tun) *png* [*Ing*] : pontun.

pón·tse *png* [*Esp ponche*] : punch.

pón·tso *png* [*Esp poncho*] : poncho.

pon·tún *png* [*Ing pontoon*] **1:** bangka o iba pang estrukturang lumulutang, ginagamit na pang-agapay sa pansamantalang tulay sa ilog : PONTOON **2:** palutang sa derik, palapagan, at kauri : PONTOON **3:** palutang sa mga sasakyang dagat na may lulang mabibigat na kargamento : PONTOON.

pony (pów·ni) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* uri ng kabayo na maliit o pandak *Cf* BISIRO, KASTANYO **2:** maliit na baso **3:** *Zoo* kabayong pangkarera **4:** ayos ng buhok na binanat nang pasalungat, binigkis ng tali, at tila nakalaylay na buntot ng kabayo.

poodle (pú·del) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* uri ng aso na kulot ang balahibo **2:** utusán o tagasunod.

po·ók *png* [*Hil Seb Tag*] **1:** partikular na bahagi ng puwáng o espasyo, may tiyak man o walang hanggahan : LUGÁR, PLACE **2:** espasyo o puwang sa pangkalahatan : LUGÁR, PLACE **3:** tiyak na bahagi ng puwang, karaniwang inookupahan ng anumang bagay : LUGÁR, PLACE **4:** rehiyon o area : LUGÁR, PLACE **5:** bukás na puwang, gaya ng lungsod o bayan : LUGÁR, PLACE **6:** maikling daan : LUGÁR, PLACE **7:** bahagi ng espasyo o puwang na ginagamit na tirahan, gaya sa lungsod, bayan, o nayon : DÁPIT, DISSÓ, DUÓG, KÁDEN, LUGÁR, LUNÁN, PÁSEN, PLACE, PURÓK, SÍTYO.

pool (pul) *png* [*Ing*] **1:** sanaw **2:** munting lawas ng anumang likido **3:** malalim na bahagi ng ilog **4:** swimming pool **5: a** karaniwang suplay ng mga tao, sasakyan, o bagay na laan para ibahagi sa isang pangkat ng tao **b** pangkat ng mga tao na nagbabahagihan ng mga tungkulin **6:** *Isp* uri ng laro sa mesa, na kahawig ng bilyar, ngunit bilóg na pitsa ang gamit sa halip na bola.

pó-ol *png* [*Ifu*] : pagbalumbon ng mga himaymay sa hugis ng bola – *pnd* **mag·pó-ol, i·pó-ol, po-ó·lan**.

poon (pun) *png Bot* [*Ing*] : matayog na laging-lunting punongkahoy (genus *Calophyllum*) mulang Indo-Malaya.

po·ón *png* [*Mrw Tag*] **1:** panginoon **2:** larawan ng santo.

poor (pur) *pnr* [*Ing*] : dukha.

po·ót *png* : pagkamuhi; sukdulang galit : DÚGAL – *pnd* **ma·po·ót, ka·po·o·tán** – *pnr* **na·ka·po·po·ót, na·po·po·ót**.

pop (pap) *png* [*Ing*] **1:** bigla at malakas na tunog, gaya ng tapón na naalis sa nguso ng bote **2:** mabula at matamis na inúmin **3:** komersiyal at popular na musika, lalo na ang nagmula noong dekada 1950 : POP MUSIC **4:** pop na rekord o kanta : POP MUSIC.

pop (pap) *pnr* [*Ing*] **1:** may estilong popular at moderno **2:** hinggil sa pagtatanghal, o kaugnay ng musikang pop.

pó·pa *png*: hulihang bahagi ng bapor at iba pang sasakyang dagat.

po·pa·o *png* [*Mrw*] : panganay.

pop art (pap art) *png Sin* [*Ing*] : estilo at kilusang nakabatay sa kulturáng popular at mass media, lalo na bilang masusing panunuri sa tradisyonal na halagahan sa fine arts.

popcorn (páp·korn) *png* [*Ing*] : anumang uri ng maliliit at matigas na butil ng mais na lumalaki kung pinaiinitan o ibinubusa.

pop culture (pap kúl·tyur) *png* [*Ing*] : kulturang komersiyal na nakabatay sa panlasang popular.

Pope (powp) *png* [*Ing*] : Papa.

popgun (páp·gan) *png* [*Ing*] **1:** laruang baril na may balang pelet o tapón at gumagana sa pamamagitan ng kumpresyon ng hangin sa kanyon **2:** tawag sa di-gumaganang baril.

poplar (páp·lar) *png Bot* [*Ing*] **1:** punongkahoy (genus *Populus*) na mataas at mabilis lumaki **2:** malambot at puting kahoy ng punong ito.

póp·lin *png* [*Ing*] : telang karaniwan ang pagkakahabi, yari sa cotton, at may rabaw na parang sako.

pop music (pap myú·sik) *png Mus* [*Ing*] : pop[3,4].

pó·pok *png Kar* [*Mrw*] : martilyo.

po·pó·yi *png* [*Mrw*] : pasuwit.

pop·pò *png* [*Iba*] : paglamog sa gabe – *pnd* **mag·pop·pò, pop·pó·in**.

poppy (pó·pi) *png* [*Ing*] : *Bot* halaman (family *Papaveraceae*) na may matitingkad na bulaklak, madagtang laman, at pabilóg na butong kapsula.

pó·pu·lár *pnr* [*Esp Ing*] **1:** kinagigiliwan, hinahangaan, o minamahal ng karamihan ng tao : HIT[4] **2:** angkop o sadyang para sa panlasa at talino ng karaniwang tao **3:** gáling sa karaniwang tao.

pó·pu·la·ri·dád *png* [*Esp*] **1:** katangian o katotohanan ng pagiging popular **2:** ang pabor ng karamihan o ng partikular na pangkat ng tao : POPULARITY.

popularity (pó·pyu·lá·ri·tí) *png* [*Ing*] : popularidad.

po·pu·las·yón *png* [*Esp populacion*] **1:** kabuuang bilang ng mga tao na naninirahan sa isang bansa, lungsod, o anumáng pook : POPULATION **2:** sa estadistika, pangkat ng mga indibidwal o bagay na pag-aaralan : POPULATION.

population (pó·pyu·léy·shon) *png* [*Ing*] : populasyon.

por *pnk* [*Esp*] : ayon sa pamantayang sukatán ng anumang isinasaalang-alang, *hal* por piraso, por kilo : PER.

pó·ra *png* [*Mrw*] : sagwan; gaod.

pó·rak *png* [*Bik*] : sábog.

po·ra·pó·ra *png Ana* [*Mrw*] : balagat.

porcelain (pór·se·léyn) *png* [*Ing*] : porselana.

porch (pórts) *png Ark* [*Ing*] **1:** silungáng nababakuran o may dingding at laan para sa pasukán ng gusali **2:** balkon.

porcupine (pór·kyu·páyn) *png Zoo* [*Ing*] : hayop (*Erethizon dorsatum*) na mapagngatngat, may matitigas na balahibo, at karaniwang itim : PUWÉRKOSPÍN.

po·ri·pí·san *png* [*Mrw*] : puyó.

pork *png* [*Ing*] : laman at taba ng baboy, ginagamit na pagkain.

pork barrel (pork bá·rel) *png* [*Ing*] **1:** pondong mula sa pambansang badyet at ibinibigay sa mga mambabatas upang gamitin sa pagpapaunlad sa kani-kanilang lalawigan, bayan, at distrito **2:** *Kol* salaping kinukurakot ng mga politiko mula sa kabangyaman ng bansa.

pór·lo *png* [*Ing furlough*] : furlough.

pór·ma *png* [*Esp forma*] **1:** anyo; hugis : FORM **2:** balangkas na tularán : FORM **3:** dokumentong may puwang para sa kailangang impormasyon : FORM, PORMULÁRYO[2].

por·mál *png* [*Esp formal*] : ang lalaking umaakyat ng ligaw : FÓRMAL.

por·mál *pnr* [*Esp formal*] **1:** nangangailangan ng mahigpit na pagtalima sa kahingian ng anyo, kaugalian, o kagandahang asal : FÓRMAL **2:** angkop isuot o gamitin sa mga seremonya,

marangyang handaan, at iba pa : FÓRMAL **3: a** hinggil sa porma lamang **b** may kaugnayan lamang sa porma o estruk-tura, at hindi sa nilalaman : FÓRMAL **4:** pampaaralan; akademiko : FÓRMAL.

pór·mal·de·hí·do *png* [*Esp formaldehido*] : formaldehyde.

pór·ma·lín *png* [*Ing formalin*] : formalin.

pór·ma·lí·na *png* [*Esp formalina*] : formalin.

por·ma·lís·mo *png* [*Esp formalismo*] : varyant ng **formalismo**.

pór·man *png* [*Ing foreman*] : foreman[1].

por·mas·yón *png* [*Esp formacion*] : formation.

pór·mat *png* [*Esp format*] : format.

pór·mu·lá *png* [*Esp formula*] **1:** set ng pagkakabuo ng salita, gaya sa pagpapahayag o pagdedeklara ng tiyak na bagay, upang masundan ng pamamaraan o upang magamit sa ibang seremonya : FORMULA **2:** anumang palagiang paraan na ginagamit sa paggawa ng isang bagay : FORMULA **3:** *Mat* panuntunan na malimit na ipinakikita sa algebraic symbol : FORMULA **4:** *Kem* ekspresyon ng mga sangkap ng compound sa pamamagitan ng simbolo o pigura : FORMULA.

pór·mu·lár·yo *png* [*Esp formulario*] **1:** koleksiyon o sistema ng mga pormula : FORMULARY **2:** porma[3] **3:** aklat na may listahan ng mga sangkap at pormula para sa paghahanda ng gamot : FORMULARY.

pór·no *png Kol* [*Ing*] : pornograpiya.

pornographic (pór·no·grá·fik) *pnr* [*Ing*] : pornograpiko.

pornography (por·nó·gra·fí) *png* [*Ing*] : pornograpiya.

pór·no·grá·pi·kó *pnr* [*Esp pronografica*] : mahalay; malaswa : PORNOGRAPHIC.

por·nó·gra·pí·ya *png* [*Esp pornografia*] : paglalarawan o pagtatanghal ng sexual na aktibidad sa literatura, pelikula, at katulad, upang pukawin ang pagnanasang sexual ng mambabása o manonood : PORNOGRAPHY.

pó·ro *png* **1:** [*Esp foro*] forum **2:** [*Bik*] ibabaw[2] **3:** sa sugal, malapit nang manalo : PÚRO[4].

po·rô *png* [*War*] : pulo.

porphyria (pór·fi·rí·ya) *png Med* [*Ing*] : di-karaniwan at namamanang sakít na dulot ng abnormal na metabolismo ng pigment na hemoglobin ng dugo.

porphyrin (pór·fi·rín) *png Kem* [*Ing*] : kristalinang pigment na may sapad na molecule.

porphyry (pór·fi·rí) *png* [*Ing*] **1:** matigas na bato na minimina sa sinaunang Egypt, at binubuo ng puti o pulang kristal **2:** *Heo* batong mula sa bulkan, na may malalaking kristal na nakabukod sa molde ng maliliit na kristal.

porpoise (pór·pos) *png Zoo* [*Ing*] : uri ng balyena (family *Phocaenidae*) na may maliliit na ngipin, mababa at patatsulok na palikpik, at pabilóg na nguso.

porridge (pó·ridz) *png* [*Ing*] : pagkain na binubuo ng oatmeal o trigong pinakuluan sa tubig o gatas.

por·sá·do *pnr* [*Esp forzado*] : varyant ng **puwersado**.

pór·se·lá·na *png* [*Esp porcelana*] **1:** luwad na matigas, nanganganinag, at ginawang kristal : PORCELAIN **2:** bagay na likha mula rito : PORCELAIN **3:** bagay na kakulay o kahawig nito, *hal* kutis porselana : PORCELAIN.

pór·seps *png* [*Ing forceps*] : kasangkapan o instrumentong ginagamit na pansipit var pórsep.

por·si·yén·to *png* [*Esp por ciento*] **1:** isa sa sandaang bahagi $^{1}/_{100}$: BAHAGDÁN, PERCENT, PERSÉNT **2:** antas o proporsiyon sa bawat sandaan : BAHAGDÁN, PERCENT, PERSÉNT **3:** sapì, kasunduan, at iba pa na nangangailangan ng antas ng interes : BAHAGDÁN, PERCENT, PERSÉNT.

por·só·so *pnr* [*Esp forzoso*] : sapilitan; di-maiiwasan.

port *png* [*Ing*] **1:** daungan **2:** bayan o pook na may daungan **3:** porthole **4:** bukás na bahagi sa gilid ng barko, para sa pagpasok at paglabas ng pasahero at kargamento **5:** kaliwang gilid ng barko, kung nakaharap sa prowa ang tumitingin **6:** uri ng matamis na alak at karaniwang matingkad na pula **7:** *Ele* socket o apertura sa isang electronic circuit, lalo na sa computer, na pinagkakabitan ng karagdagang kasangkapan.

pór·ta *png* [*Seb War Esp*] : pinto.

portable (pór·ta·ból) *png* [*Ing*] : portabol.

pór·ta·ból *pnr* [*Ing portable*] : nabibitbit; madaling ilipat sa ibang pook : PORTABLE.

por·tá·da *png* [*Esp*] **1:** arko sa ibabaw ng pintuan o pasukan : PÓRTAL **2:** patsada **3:** páhináng pampamagat **4:** pambungad na larawan *var* pultáda.

pór·tal *png* [*Esp*] : portada[1].

pór·tal *pnr Med* [*Ing*] **1:** may kaugnayan sa pahabang bitak sa atay na pinaglalagusan ng mga ugat **2:** may kaugnayan sa portal vein.

portal vein (pór·tal veyn) *png Med* [*Ing*] : ugat na naghahatid ng dugo mulang palî hanggang atáy.

pór·ta·mén·to *png Mus* [*Ita*] **1:** pagsalida mula sa isang nota tungo sa iba, gaya sa pagkanta, o pagtipa sa biyolin **2:** pagtugtog ng piyano sa paraang nasa pagitan ng legato at staccato.

pór·ta·mo·né·da *png* [*Esp*] : maliit na sisidlan ng salapi, yari sa tela, plastik, at iba pang bagay *Cf* PITAKA, BAG.

por·tá·pas *png* [*Esp portapaz*] : maliit na tila tableta, karaniwang yari sa pilak, may nakaumbok na imahen sa harap, at ipinapasa sa kongregasyon tuwing may misa.

porte-cochere (pórt·kot·shéyr) *png* [*Ing*] **1:** porch na sapat ang laki para maraanan ng sasakyan **2:** sa United States, estrukturang may bubóng at sakop ang mulang pasukán ng gusali hanggang sa babaan ng mga pasahero.

pór·tent *png* [*Ing*] **1:** sagimsim **2:** kahima-himalang bagay.

pór·ter *png* [*Ing*] **1:** tao na tagadala o tagabitbit ng mga bagahe ang trabaho **2:** uri ng serbesang mapait at may matingkad na kulay kayumanggi.

porterhouse (pór·ter háws) *png* [*Ing*] **1:** tindahan ng porter at iba pang inúmin **2:** pook na nagsisilbi ng karne, panga ng baboy, at katulad **3:** uri ng karneng steak.

por·té·ro *png* [*Esp*] : bantay sa pintuan : CONCIERGE.

portfolio (port·fól·yo) *png* [*Ing*] : portpolyo.

porthole (pórt·howl) *png* [*Ing*] **1:** apertura sa gilid ng sasakyang dagat o panghimpapawid, na nagsisilbing lagusan ng liwanag **2:** apertura ng kanyon para sa pagsipat.

portico (pór·ti·kó) *png Ark* [*Esp Ing*] : portiko.

portiere (pór·ti·yér) *png* [*Ing*] : kortinang nakalagay sa pintuan o bukana ng daanan.

por·tí·ko *png Ark* [*Esp Ing portico*] : balkonahe; beranda : PORTICO.

portmanteau (pórt·man·tú) *png* [*Ing*] : maleta na yari sa balát at nahahati sa dalawang pantay na bahagi kapag binuksan.

pór·to·lán *png* [*Ing*] : aklat na naglalaman ng mga direksiyon sa paglalayag, anyo ng mga pantalan, at iba pa.

port·pól·yo *png* [*Esp portfolio*] **1:** nabibitbit na lalagyan ng mga kasulatan, aklat, papeles, at iba pa : PORTFOLIO **2:** opisina, posisyon, at mga tungkulin sa gabinete.

portrait (pórt·reyt) *png* [*Ing*] **1:** paglalarawan sa anyo ng tao, lalo na ang mukha, sa pamamagitan ng ilustrasyon o potograpiya **2:** paglalarawang verbal **3:** sa graphic design, format na higit na malaki ang sukat ng taas kaysa lapad ng larawan.

portraitist (pór·tri·tíst) *png Sin* [*Ing*] : tao na gumagawa ng portrait.

portraiture (pór·trit·tyúr) *png* [*Ing*] **1:** sining ng pagpipinta ng mga portrait **2:** grapikong paglalarawan **3:** larawan.

portray (por·tréy) *pnd* [*Ing*] **1:** katawanin ang isang bagay sa pamamagitan ng pintura, lilok, at kauri **2:** katawanin sa pamamagitan ng mga salita; ilarawan **3:** gumanap.

Pór·tu·gál *png* : bansang nasa kanlurang bahagi ng Iberian peninsula sa timog-kanlurang Europa.

Portuguese (pór·tyu·gís) *png* [*Ing*] **1:** mamamayan ng Portugal **2:** opisyal na wika ng Portugal at ng mga teritoryo nito, at ng Brazil.

pór·tu·lá·ka *png Bot* [*Ing portulaca*] : yerba (*Portulaca grandiflora*) na mababa at payat ang punò, salitan ang maliliit na dahon, limahan ang talulot ng kumpol na bulaklak, at maliliit ang bunga.

por·tú·na *png* [*Esp fortuna*] : fortune.

pó·sas *png* [*Esp esfosas*] : pares ng bakal na hugis singsing, may kadena, at karaniwang ikinakabit sa galánggalangán ng bilanggo : HANDCUFFS, PÁTANG, PUTÁW – *pnd* **po·sá·san, i·pó·sas**.

Poseidon (po·sáy·don) *png Mit* [*Ing Gri*] : diyos ng karagatan, tubig, lindol, at mga kabayo; Neptune sa mitolohiyang Romano.

po·ses·yón *png* [*Esp posesion*] **1:** pagtataglay o paghahawak **2:** pag-aari **3:** ari-arian **4:** *Bat* kasalukuyang paghawak o pag-upa, kahit mayroon o walang karapatan na magmay-ari : POSSESSION.

pó·si·bi·li·dád *png* [*Esp*] : kalagayan na malaki ang pagkakataon upang maganap ang isang bagay o pangyayari *Cf* MAAARI : POSSIBILITY.

po·sí·ble *pnr* [*Esp*] : maaaring mangyari o maganap *var* pusíble : POSSIBLE.

po·sis·yón *png* [*Esp posicion*] **1:** katayuan; kalagayan *var* pusisyón : POSITION **2:** katungkulan : POSITION **3:** pananaw hinggil sa isang usapin o paksa : POSITION.

po·si·ti·bís·mo *png* [*Esp positivismo*] **1:** *Pil* teorya na maaaring mapatotohanan ang bawat makatwirang paniniyak sa pamamagitan ng pruwebang lohiko at matematiko : POSITIVISM **2:** teorya na dapat mabatid ang mga batas bilang mga patakarang panlipunan : POSITIVISM **3:** katiyakan : POSITIVISM.

po·si·tí·bo *pnr* [*Esp positivo*] **1:** walang pag-aalinlangan; tiyak : POSITIVE **2:** paayon : POSITIVE **3:** *Gra* lantay : POSITIVE **4:** sa potograpiya, nagpapakita ng mga liwanag, anino, o kulay na tapat sa orihinal : POSITIVE **5:** *Ele* nagtataglay ng elektrisidad na kauri ng nalilikha kapag pinagkuskos ang salamin at seda : POSITIVE **6:** *Pis* nagtataglay ng higit na proton kaysa elektron : POSITIVE **7:** *Med* nagpapahiwatig ng pagkakaroon ng isang partikular na sakít, mikrobyo, o abnormalidad : POSITIVE.

position (po·sís·yon) *png* [*Ing*] : posisyon.

positive (pá·si·tív) *pnr* [*Ing*] : positibo.

positivism (pa·si·ti·ví·sim) *png* [*Ing*] : positibismo.

pó·si·trón *png Pis* [*Ing*] : sub-atomikong particle na nagtataglay ng parehong volyum at mass sa elektron ngunit may positibong karga.

positron emission tomography (pó·si·trón e·mís·yon to·mó·gra·fí) *png* [*Ing*] **1:** uri ng tomograpiya na ginagamit, lalo sa pag-scan ng utak : PET[1] **2:** plastik na ginagamit na pambalot mula sa muli nitong pagkakabuo : PET[2].

pó·so *png* [*Esp*] **1:** balon ng tubig : BÓMBA[5] **2:** poso artesyano.

pó·so ar·tes·yá·no *png* [*Esp pozo artesiano*] **1:** balon mula sa presyon ng tubig sa ilalim ng lupa : PÓSO[2] **2:** sistema ng túbo at bomba upang kumuha ng tubig mula sa ilalim ng lupa : PÓSO[2].

pó·so-né·gro *png* [*Esp pozo negro*] : sisidlan o tangkeng nakalaan para pag-imbakan ng dumi, ihiwalay ang likido sa solidong bagay, at paagusin ang nasalang likido tungo sa dapat nitong pagtapunan *Cf* TÚBO : SEPTIC TANK.

pó·song *png* [*Hil Tag War*] : kalokohan.

pós·pas *png* : nilugawang manok.

pós·po·ró *png* [*Esp fosforo*] **1:** palitong may pulbura sa isang dulo na nagniningas kapag ikiniskis sa isang magaspang o sadyang inihandang bagay para rito *Cf* PAMANTÍNG : APÚYAN, MATCH **2:** phosphorus.

posse (pó·si) *png* [*Ing Lat*] **1:** malakas na puwersa, samahán, o katipunan **2:** pangkat ng kalalakihan na pansamantalang inorganisa upang maghalughog o mandakip ng kriminal.

possession (po·sé·syon) *png* [*Ing*] : posesyon.

possibility (pa·si·bí·li·tí) *png* [*Ing*] : posibilidad.

possible (pá·si·ból) *pnr* [*Ing*] : posible.

possum (pó·sum) *png Zoo* [*Ing*] : marsupial na hayop (family *Didelphidae*), patulis at puti ang nguso, at pansamantalang nababalda at nagmimistulang patáy kapag nasindak : OPOSSUM.

post *png* [*Ing*] **1:** poste **2:** sistema ng koreo **3:** pook na batayan ng simula at katapusan ng karera.

pós·ta *png* : isang gilit o hiwa ng malaking isda.

pos·tál *pnr* [*Esp*] : hinggil sa paglilingkod na pangkoreo.

postal money order (pós·tal má·ni ór·der) *png* [*Ing*] : hirupostal.

postcard (póst·kard) *png* [*Ing*] : postkard.

post-colonial (post-ko·lo·ni·yál) *pnr* [*Ing*] : nangyayari makalipas ang pananakop.

postdate (póst·deyt) *png* [*Ing*] : petsang lagpas sa aktuwal.

pós·te *png Ark* [*Esp*] **1:** haligi : POST **2:** anumang balangkas na patayo at may katulad na gamit ng haligi *Cf* TUKOD : LUSEK, PILAR, POLE[3], POST – *pnd* **mag·pós·te, pós·te·hán, i·pós·te, i·pám·pós·te 3: a** pook na pinagtalagahan ng isang tao, gaya ng pulis o sundalo **b** himpilan ng militar : POST.

pós·ter *png* [*Ing*] **1:** plakard o paskil na inilalagay sa mga hayag na pook

2: malaking larawang ini-limbag **3:** tagapaskil nito.

posterior (pos·tír·yor) *png* **1:** *Ana* [*Ing*] puwit[1] **2:** hulihán.

posterior (pos·tír·yor) *pnr* [*Ing*] **:** hulihán.

posterity (pos·té·ri·tí) *png* [*Ing*] **1:** mga sumunod na salinlahi **2:** mga magiging anak ng indibidwal.

post exchange (post eks·tséynds) *png* [*Ing*] **:** maliit na tindahan para sa mga sundalo, na nagbebenta ng mga uniporme, insignia, at mahahalagang kalakal o paninda **:** Px.

postgraduate (post grá·dyu·wéyt) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa kursong kinukuha matapos ang unang degree **2:** hinggil sa mga mag-aaral na kumukuha ng kursong ito.

posthumous (póst·yu·mús) *pnr* [*Ing*] **1:** naganap pagkatapos ng kamatayan **2:** nailathala matapos mamatay ang autor **3:** isinilang matapos mamatay ang ama.

postiche (pós·tish) *png* [*Fre*] **:** rolyo ng huwad na buhok, isinusuot bilang palamuti.

postil (pós·til) *png* [*Ing*] **:** talâ o komentaryo sa gilid ng páhiná, lalo na hinggil sa teksto ng Bibliya.

postindustrial (post in·dás·tri·yál) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa isang lipunan o ekonomiyang hindi na umaasa sa malalaking industriya.

pos·tí·so *png* [*Esp postizo*] **:** artipisyal o hindi tunay na ngipin *var* pustíso.

póst·kard *png* [*Ing postcard*] **:** maliit at inilimbag na kard, karaniwang may larawan sa isang gilid, at may espasyo para sa selyo **:** POSTCARD.

postlude (póst·lud) *png Mus* [*Ing*] **:** panghuling piyesa, gaya ng tinutugtog sa simbahan matapos ang misa.

post·man *png* [*Ing*] **:** kar-tero.

post·más·ter *png* [*Ing*] **:** tao na namumunò sa tanggapán ng koreo.

postmeridian (póst·me·ríd·yan) *pnr* [*Ing*] **:** postmeridyan.

póst·me·ríd·yan *pnr* [*Ing postmeridian*] **:** ng hapon; sa hapon **:** POSTMERIDIAN.

post-mó·dern *pnr* [*Ing*] **:** tumutukoy sa post-modernism sa literatura, arkitektura, sining, at mga kauri.

post-modernism (post-mo·der·ní·sim) *png* [*Ing*] **:** estilo at konsepto sa sining, arkitektura, at kritisismo noong huling bahagi ng ika-20 siglo na kumakatawan sa pagtalikod sa modernismo.

post·mór·tem *png* [*Lat*] **1:** pagsusuring isinasagawa upang alamin ang dahilan ng kamatayan **2:** talakayang sumusuri sa direksiyon at resulta ng isang laro, eleksiyon, at iba pa.

postnatal (post·néy·tal) *pnr* [*Ing*] **:** tumutukoy o may kaugnayan sa panahon matapos isilang ang sanggol.

post office (post ó·fis) *png* [*Ing*] **:** ang tanggapan ng pamahalaan na may tungkuling mamahala sa paghahatid ng mga sulat at iba pang bagay sa pamamagitan ng koreo.

pos·tór *png* [*Esp*] **:** tao na tagatawad **:** BIDDER.

post-pár·tum *pnr* [*Lat*] **:** pagkatapos manganak.

postpone (post·pówn) *pnd* [*Ing*] **:** ipagpaliban.

postprandial (post prán·di·yál) *pnr* [*Ing*] **:** pagkatapos ng hapunan o tanghalian.

pós·tre *png* [*Esp*] **:** panghimagas.

post restante (post res·ánt) *png* [*Fre*] **1:** paalala sa liham na panatilihin ito sa tanggapan ng koreo hanggang kunin ito ng may-ari pagsapit ng itinakdang araw **2:** ang kagawaran ng tanggapan ng koreo na nagtatago ng ganitong mga liham.

postscript (post is·krípt) *png* [*Ing*] **1:** karagdagang talata o puna na karaniwang matatagpuan sa hulihan ng liham pagkatapos ng lagda at naipakikilala sa pamamagitan ng 'PS' **2:** anumang karagdagang impormasyon, aksiyon, at iba pa **:** PS.

post-structuralism (post is·trák·tyu·ra·lí·sim) *png* [*Ing*] **:** pananaw na kumakatawan sa ekstensiyon at kritika ng structuralism, nagtatampok sa pluralidad at di-pagsasaalang-alang ng kahulugan, pagtanggi sa mga di-mababago at magkataliwas na puwersa, at sa katotohanan ng autoridad ng may-akda.

postulate (pós·tyu·léyt) *png Mat* [*Ing*] **:** palagay na ginagamit na batayan para sa matematikal na pagpapaliwanag.

postulate (pós·tyu·léyt) *pnd* [*Ing*] **1:** ipagpalagay **2:** sa batas eklesyastiko, inomina o ihalal sa higit na mataas na ranggo.

pos·tú·ra *png* [*Esp*] **1:** posisyon o anyo ng katawan sa pagkakatayo o pagkakaupo **:** POSTURE **2:** paninindigan **:** POSTURE **3:** kalagayan **:** POSTURE *var* pustúra.

posture (póws·tyur) *png* [*Ing*] **:** postura.

pós·tur·yó·so *png* [*Esp posturioso*] **:** mahilig magbihis nang labis sa kailangan *var* pustoryoso.

póst·war *pnr* [*Ing*] **:** pagkalipas ng digmaan.

po·sú·ka *png Bot* **:** baging na payat, bilóg, at makinis ang sanga; manipis, mabulo, at hugis itlog ang dahon; at madalang ang bulaklak.

pos·wé·lo *png* [*Esp pozuelo*] **1:** maliit na balon **2:** tásang porselana, karaniwang ginagamit na lalagyan ng sabaw kape, tsaa, at kauri *var* puswélo.

pós·yon *png* **:** inuming pinaniniwalaang nakagagamot, nakalalason, o mahiwaga **:** POTION.

pot (pat) *png* [*Ing*] **1:** palayok **2:** kabuuang tayâ sa isang laro, gaya sa poker **3:** *Kol* marihuwana.

pó·ta *pnr, pnb* [*Kap*] **:** mamaya.

potable (pó·ta·ból) *pnr* [*Ing*] **:** maaaring inumin.

po·tá·he *png* [*Esp potaje*] **:** putahe.

pó·tash *png Kem* [*Ing*] **:** potash alum.

potash alum *png* [*Ing*] **:** tawas.

potassium (po·tá·si·yúm) *png Kem* [*Ing*] **:** reaktibo at metalikong element na malambot at tila puting pilak ang kulay (atomic number 19, symbol **K**).

potato (po·téy·to) *png Bot* [*Ing*] **:** patatas.

pot-au-feu (pó·tow·fú) *png* [*Fre*] **1:** sopas na karaniwang nilalahukan ng nilagang baka at gulay at iniluluto sa kaldero **2:** malaking kalderong pinaglulutuan nito.

pó·taw *png* [*Mrw*] **:** bakal.

pot cheese (pat tsis) *png* [*Ing*] **:** cottage cheese.

po·téd *png* [*Pan*] **:** piraso.

po·tén·si·yá *png* [*Esp potencia*] **:** ang siyam na sinag ng liwanag na nagmumula sa ulo ni Kristo, sumasagisag sa Kaniyang kapangyarihan.

po·ten·si·yál *png* [*Esp potencial*] **1:** kapasidad upang magamit o malinang **:** POTENTIAL **2:** magagamit na yaman **:** POTENTIAL **3:** *Pis* sukat na nagtatakda sa enerhiya ng mass sa grabitasyonal na larang o ang karga ng elektrik na larang **:** POTENTIAL.

pó·tent *pnr* [*Ing*] **1:** malakas **2:** may kakayahang magpatigas ng uten o makapag-orgasmo **3:** *Lit* makapangyarihan.

potentate (pó·ten·téyt) *png* [*Ing*] **:** monarka o pinunò.

potential (po·tén·shal) *png* [*Ing*] **1:** potensiyal **2:** *Ele* kantidad na may kaugnayan sa isang point na malapit o nasa loob ng isang elektripikadong substance at inilalarawan alinman gaya sa potential difference sa pagitan ng point at iba pang reference point **3:** *Mat Pis* uri ng funsiyon, karaniwang nakukuha ang differentiation mula sa intensidad ng isang larang.

potential difference (po·tén·shal dí·fe·réns) *png Ele* [*Ing*] **:** ang difference sa pagitan ng mga potential ng dalawang point sa electric field, pantay sa halaga ng nagawa sa paggalaw ng magkakaugnay na halaga mula sa isang point tungo sa iba pang point.

pot-herb (pat erb) *png Bot* [*Ing*] **:** anumang yerbang itinatanim at inaalagaan sa loob ng bahay.

pot holder (pat hól·der) *png* [*Ing*] **:** piraso ng telang pinalamanan, karaniwang maliit at parisukat, at ginagamit na panghawak sa takip ng anumang lutuán lalo kung mainit **:** NISNIS[3].

pothole (pát·howl) *png* [*Ing*] **1:** malalim na bútas, o sistema ng mga yungib at lunas ng ílog sa ilalim ng lupa na nalikha sa pagkaagnas ng bato **2:** lubak.

potion (pów·shon) *png* [*Ing*] **:** posyon.

pot·ló *png Bot* [*Ilk Tag*] **:** uri ng halamang dagat na nakakain, at higit na malaki sa gulaman.

pót·long *png*: sa sinaunang lipunang Bisaya, karaniwang tawag sa bandana, na ginagamit kapuwa ng babae at lalaki **:** SAPLUNG.

potluck (pát·lak) *png* [*Ing*] **:** anumang pagkaing inihain na hindi pinaghandaan.

po·tó·gra·bá·do *png* [*Esp fotogravado*] **1:** paraan ng paggawa ng klitse ng larawan sa pamamagitan ng paglilípat ng negatibo ng retrato sa isang plantsang metal **2:** ang larawang nalikha sa gayong paraan.

po·tó·gra·pí·ya *png* [*Esp fotografia*] **:** paraan o sining ng pagkuha ng larawan, ginagamitan ng aksiyong kemikal ng liwanag o ng ibang anyong kauri nito **:** PHOTOGRAPHY.

po·tó·gra·pó *png* [*Esp fotografo*] **:** tao na bihasa sa potograpiya; propesyonal na tagakuha ng retrato **:** PHOTOGRAPHER.

po·to·lâ *png* [*Mrw*] **:** piraso.

pó·tong *pnr* [*War*] **:** dalisay.

pó·tos *png* **1:** [*Bik*] pagkapusod ng buhok **2:** [*Mrw*] patay.

pó·tos·tát *png* [*Ing photostat*] **1:** kasangkapan para sa paggawa ng potograpikong kopya ng dokumento, ilustrasyon, at katulad **:** PHOTOSTAT **2:** kopyang ginawa sa pamamagitan nito **:** PHOTOSTAT.

pót·pot *png* **1:** busina **2:** pantakip sa matutulis na bagay.

pot-pót *png Zoo* [*Seb*] **:** sapsap.

potpourri (pów·pu·rí) *png* [*Fre*] **1:** pinaghalo-halong pinatuyong talulot at rekadong ginagamit na pampabango ng silid, at iba pa **2:** *Lit Mus* pinagsama-samang akdang pangmusika o pampanitikan.

pó·tro *png Zoo* [*Esp*] **:** bisirong kabayong lalaki na wala pang isang taon, **pó·tra** kung babae *var* pútro.

pot roast (pat rowst) *png* [*Ing*] **:** piraso ng karneng iniluto nang hinay-hinay sa lutuang may takip.

pot session (pat sés·yon) *png* [*Ing*] **:** sama-samang paghithit ng marihuwana.

pot-shot (pat shat) *png* [*Ing*] **:** pagpapatama nang walang pinipili.

pottage (pó·tedyz) *png* [*Fre*] **:** malapot na sopas.

pottery (pá·te·rí) *png* [*Ing*] **1:** mga sisidlan at iba pang yari sa hinurnong luwad; mga palayok **2:** sining ng paggawa nito **3:** pook na gawaan nito.

pouch (pawts) *png* [*Ing*] **1:** maliit na bag o natatanggal na bulsa sa labas **2:** lumaylay na bahagi ng balát sa ilalim ng mata **3:** bahagi ng katawan ng mga marsupial na mistulang bulsa at pinaglalagyan nila ng kanilang anak na pinasususo.

poulard (pú·lard) *png* [*Ing*] **:** manok na tinanggalan ng obaryo.

poult (powlt) *png* [*Ing*] **:** inakáy.

pound (pawnd) *png* [*Ing*] **1:** yunit ng timbang na katumbas ng 0.4536 g **2:** pangunahing yunit ng salapi sa United Kingdom at iba pang bansa.

pounder (páwn·der) *png* [*Ing*] **1:** bagay o tao na nagtataglay ng tiyak na timbang **2:** baril na nagtataglay ng mga balang may tiyak na bigat.

pour (pur) *pnd* [*Ing*] **1:** ibuhos **2:** magbigay sa pamamagitan ng pagbubuhos **3:** bumuhos tulad ng ulan.

pourboire (pur·bwár) *png* [*Fre*] **:** pabuya o tip.

poussin (pú·san) *png* [*Fre*] **:** batang manok na inaalagaan upang kainin.

poverty (pá·ver·tí) *png* [*Ing*] **1:** karukhaan **2:** pagiging dahop o salat **3:** pagtalikod sa karapatang magmayari.

POW, daglat (pí·ow·dá·bal·yú) [*Ing*] **:** Prisoner of War.

po·wa *pnr* [*Mrw*] **:** tamad.

powder (páw·der) *png* [*Ing*] **:** pulbos.

power (pá·wer) *png* [*Ing*] **1:** kakayahang gumawa o kumilos **2:** kakayahan o kapangyarihan ng isip **3:** kakayahang pambansa o pampolitika **4:** *Mat* ang product na nakukuha sa pagmultiply ng kantidad sa numero nito nang isa o higit pang ulit **5:** *Pis* **a** ang paggawa o ang enerhiya na naililipat kada yunit ng oras (symbol **P**) **b** ang antas ng oras sa paggawa **6:** lakas.

power block (pá·wer blak) *png* [*Ing*] **1:** pangkat ng mga bansa na bumubuo ng pandaigdigang puwersang pampolitika **2:** makapangyarihang pangkatin.

power dive (pá·wer dayv) *png* [*Ing*] **:** pagbulusok ng eroplano na pinabilis ng lakas ng makina.

powerhouse (pá·wer·haws) *png* [*Ing*] **1:** power station **2:** tao, pangkat, koponan, at katulad, na may matinding lakas at husay.

power line (pá·wer layn) *png* [*Ing*] **:** konduktor na nagsusuplay ng koryente.

power of attorney (pá·wer of a·tór·ni) *png Bat* [*Ing*] **:** nakasulat na dokumento na ibinibigay ng isang tao o partido sa iba upang pahintulutan ang hulí na kumilos para sa kapakanan ng una.

power plant (pá·wer plant) *png* [*Ing*] **1:** planta, kasama ang mga makina, dinamo, at iba pa, kabilang ang gusali na kailangan upang makalikha ng koryente **2:** ang mga makinarya na nagsusuplay ng koryente para sa isang partikular na proseso o paraang mekanikal.

power play (pá·wer pley) *png* [*Ing*] **:** estratehiko at karaniwang agresibong pagkilos, gaya sa isports, politika, at negosyo.

pray (prey) *pnd* [*Ing*] **1:** magdasal **2:** magsumamo.

prayer (pré·yer) *png* [*Ing*] **:** dasal.

prayer rally (pré·yer rá·li) *png* [*Ing*] **:** malaking pagtitipon upang magdasal.

power point (pá·wer poynt) *png* [*Ing*] **1:** socket sa dingding at iba pa, para sa pagkonekta ng mga elektrikal na kasangkapan sa mga saksakan **2:** *Com* uri ng program.

power politics (pá·wer pá·li·tíks) *png* [*Ing*] **:** paggamit ng lakas o impluwensiya upang patatagin ang posisyon at pag-ibayuhin ang kapangyarihan.

power station (pá·wer is·téy·shon) *png* [*Ing*] **:** estasyon na pinagmumulan ng suplay ng koryente **:** POWERHOUSE[1].

powwow (páw·waw) *png* [*Ing*] **1:** seremonya, lalo ang may kasamang mahika, pista, at pagsasayaw, na idinaraos upang gamutin ang maysakít o upang magtagumpay sa digmaan o pangangaso **2:** tao na nagsasagawa nito.

pox (paks) *png* [*Ing*] **1:** *Med* bulutong[1] **2:** *Med* sipilis **3:** sakit ng kamote, na maraming tila buto sa mga ugat, dulot ng mga fungus.

po·yó·tan *png* [*Mag*] **:** duyan.

po·yud *png* [*Iba*] **:** sa sinaunang lipunan, tao na pinupugutan ng ulo bilang sakripisyo, upang matapos ang digmaan ng dalawang komunidad.

pozzolana (pút·zu·lá·na) *png* [*Ing*] **:** buhaghag na uri ng bulkanikong bato o abo na ginagamit sa paggawa ng semento.

pp, daglat (pí·pi) [*Ing*] **:** mga páhiná.

PR, daglat (pí·ar) [*Ing*] **1:** public relations **2:** Puerto Rico.

Pr, symbol (pí·ar) *Kem* [*Ing*] **:** praseodymium.

practical (prák·ti·kál) *pnr* [*Ing*] **:** praktikal.

practice (prák·tis) *png* [*Ing*] **:** pagsasanay.

practise (prák·tis) *pnd* [*Ing*] **:** magpraktis.

practitioner (prak·tí·syu·nér) *png* [*Ing*] **:** praktisyoner.

praecepe (práy·si·pí) *png Asn* [*Lat*] **:** malaking kalipunan ng mga bituin sa konstelasyon ng Cancer.

praenomen (pri·nó·men) *png* [*Ing*] **:** ang una o personal na pangalan ng sinaunang Romano.

pra·gá·ta *png* [*Esp fragata*] **:** bapor na pandigma noong ikalabingwalo at ikalabinsiyam na dantaon, mabilis, at may katamtamang laki.

pragmatic (prag·má·tik) *png* [*Ing*] **:** pragmatiko.

pragmatics (prag·má·tiks) *png* [*Ing*] **:** sangay ng lingguwistika na tumutuon sa gamit ng wika.

prag·má·ti·kó *pnr* [*Esp pragmatico*] **1:** tinitingnan ang bagay-bagay alinsunod sa praktikal na pangangailangan o ibubunga ng mga ito **:** PRAGMATIC **2:** tinitingnan ang mga katotohanan sa kasaysayan alinsunod sa mga praktikal na aral nito **:** PRAGMATIC.

pragmatism (prág·ma·tí·sim) *png* [*Ing*] **:** pragmatismo.

prág·ma·tís·mo *png* [*Esp*] **1:** pragmatikong asal o pamamaraan **:** PRAGMATISM **2:** pilosopiya na nagtatasa sa mga paniniyak batay lamang sa mga praktikal na bunga nito at may kaugnayan sa interes ng tao **:** PRAGMATISM.

pra·hu *png* [*Iva*] **:** sasakyang-dagat.

prairie (préy·ri) *png* [*Ing*] **:** parang[1]; malawak na kabukiran.

praise (preys) *png* [*Ing*] **:** papuri.

prak *png* [*Esp Fre frac*] **1:** damit pambabae **2:** sotana ng fraile o monghe **3:** amerikanang may pabuntot na mahaba.

pra·ká·so *png* [*Esp fracaso*] **1:** pagkabigo **2:** pagbagsak.

prák·ti·ká *png* [*Esp practica*] **:** pagsasagawa o paggamit ng isang bagay **:** PRÁKTIS[2].

prák·ti·kál *pnr* [*Ing practical*] **1:** angkop sa tunay na paggamit **2:** taglay sa isip ang mga ibubunga, kabuluhan, kapakinabangan, at iba pa **:** PRACTICAL, PRÁKTIKÓ.

prák·ti·kán·te *png* [*Esp practicante*] **:** praktisyoner.

prák·ti·kó *pnr* [*Esp practico*] **:** praktikal.

prák·tis *png* [*Ing practice*] **1:** pagsasanay **2:** praktika.

prák·tis *pnd* [*Ing practice*] **1:** gumawa nang madalas **:** PRACTISE **2:** gawing paulit-ulit, gaya ng pagsasanay, upang mapabuti ang kakayahan **:** PRACTISE.

prak·tís·yo·nér *png* [*Ing practitioner*] **:** tao na nagsasakatuparan ng kaniyang propesyon, lalo sa medisina **:** PRAKTIKÁNTE, PRACTITIONER.

praline (pra·lín) *png* [*Ing*] **:** substance na makinis, matamis, gawa sa nuwes na pinakuluan sa asukal, at karaniwang ginagamit na pambalot sa tsokolate.

prá·na *png* [*Ing*] **1:** sa yoga, ang mahalagang prinsipyo **2:** isa sa limang pangunahing hininga sa katawan **3:** paghinga.

prandial (prán·di·yál) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa tanghalian o hapunan.

pra·né·la *png* [*Esp franela*] **1:** mainit at malambot na tela, yari sa lana, cotton, o rayon **:** FLANNEL, PLÁNEL **2:** kasuotang gawa rito **:** FLANNEL, PLÁNEL.

práng·ha *png* [*Esp franja*] **:** varyant ng **pranha**.

práng·ka *pnr* [*Esp franca*] **:** tahasang magsalita; tapat **:** FRANK.

prang·ké·o *png* [*Esp franqueo*] **:** pribilehiyong pangkoreo.

prang·kí·sa *png* [*Esp franquicia*] **1:** karapatang bumoto **:** FRANCHISE **2:** pribilehiyong ipinagkakaloob ng pamahalaan sa isang tao o pangkat ng mga tao upang maglingkod **:** FRANCHISE **3:** permiso na ipinagkaloob ng pabrikante sa distributor o retailer upang makapagbenta ng produkto **:** FRANCHISE **4:** ang permisong ibinibigay para sa puwesto nito **:** FRANCHISE **5:** kalayaan, lalo sa pagkabilanggo o pagkaalipin **:** FRANCHISE.

práng·ko *png* [*Esp franco*] **:** franc.

prán·ha *png* [*Esp franja*] **1:** gilid **2:** banda[3] **3:** bándang isinusuot nang pahilis sa katawan *var* práng̃ha **:** GÁRIT.

pra·níng *pnr Kol* **:** paranoid.

prank (prangk) *png* [*Ing*] **:** pagbibiro; panloloko.

prankster (prángks·ter) *png* [*Ing*] **:** tao na mahilig magbiro o manloko.

Pran·sés *png* [*Esp frances*] **:** French.

Pran·sis·ká·no *png* [*Esp franciscano*] **:** kasapi ng panrelihiyong orden na itinatag ni San Francisco noong ikalabintatlong siglo **:** FRANCISCAN.

prá·se *png* [*Esp frase*] **:** parirala.

praseodymium (prey·si·dím·yum) *png Kem* [*Ing*] **:** metalikong element, malambot, pinilakan, at matatagpuan sa maraming mineral (atomic number 59, symbol **Pr**).

pras·kó *png* [*Esp frasco*] **:** bote ng alak.

pratique (pra·tík) *png* [*Ing*] **:** lisensiya o permiso na makagamit ng port, ipinagkakaloob sa barko na nakuwarentina matapos maipakita nito ang malinis na kartelon ng kalusugan.

prawn (pron) *png Zoo* [*Ing*] **:** sugpo.

praxis (prák·sis) *png* [*Ing*] **1:** umiiral na kalakaran o kaugalian **2:** praktika ng sining o kasanayan.

práy·le *png* [*Esp fraile*] : varyant ng **fraile**.

pre- *pnl* [*Ing*] : unlapi na nangangahulugang bago maganap o bílang paghahanda, *hal* premarital, prehistory.

preacher (prít·ser) *png* [*Ing*] : tao na pangangaral ng Ebanghelyo ang gawain : PREDIKADÓR.

preamble (pre·yám·bol) *png* [*Ing*] : preambulo.

pre·ám·bu·ló *png* [*Esp*] : ang pambungad o panimulang salita : PREAMBLE.

prearrange (prí·a·réynds) *pnd* [*Ing*] : isaayos o mag-ayos muna bago ang takdang petsa o gawain.

pre·bén·si·yón *png* [*Esp prevencion*] : pagpigil; paghadlang; pagsansala : PREVENTION.

pre·bis·yón *png* [*Esp prevision*] **1:** pag-iisip at paghahanda para sa kinabukasan : FORESIGHT **2:** kakayahang makita o mahulaan ang maaaring mangyari sa hinaharap : FORESIGHT.

Precambrian (pri·kám·bri·yán) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa kauna-unahang yugto ng panahong heolohiko mula sa pormasyon ng daigdig hanggang sa mga unang anyo ng búhay.

precaution (pri·ków·syon) *png* [*Ing*] **1:** paunang pag-iingat **2:** pag-iingat.

precedence (pri·sí·dens, pré·si·déns) *png* [*Ing*] **1:** priyoridad sa oras, pagkakasunod, halaga, at iba pa **2:** sanhi upang pagsimundan **3:** karapatang mauna sa iba sa mga pormal na okasyon.

precedent (pri·sí·dent, pré·si·dént) *png* [*Ing*] **1:** *Bat* legal na desisyon o uri ng pamamalakad na nagsisilbing makapangyarihang tuntunin o padron **2:** anumang kilos, desisyon, o kaso na nagsisilbing patnubay o hustipikasyon para sa hinaharap na sitwasyon.

precentor (pri·sén·tor) *png* [*Ing*] : tao na namumuno sa pagkanta ng koro o kongregasyon sa simbahan.

precept (prí·sept) *png* [*Ing*] **1:** kautusan o gabay sa pagkilos o pag-uugali **2:** kasabihan.

precinct (pre·síngkt) *png* [*Ing*] : presinto.

precious (pré·si·yús) *pnr* [*Ing*] : mahalaga.

precipice (pré·si·pís) *png* [*Ing*] **1:** matarik na mukha ng talampas, bundok, at katulad **2:** sitwasyon na may matinding panganib.

precipitate (pre·sí·pi·téyt) *pnd* [*Ing*] **1:** pabilisin ang pangyayari **2:** mabilis na dalhin sa isang kalagayan o kondisyon **3:** *Kem* gawing solido at di-natutunaw ang isang substance mula sa solution **4:** *Pis* ikalat, gaya ng tubig na namuo sa ulap at bumuhos bilang ulan.

precipitation (pre·si·pi·téy·syon) *png* [*Ing*] : presipitasyon.

précis (préy·si) *png* [*Ing*] : maikling lagom.

precise (pri·sáys) *pnr* [*Ing*] **1:** tiyak na tiyak; wastong-wasto **2:** malinaw; maliwanag **3:** eksaktong-eksakto; walang labis, walang kulang **4:** napakahigpit.

precision (pri·sí·syon) *png* [*Ing*] : kalagayan o katangian ng pagiging tiyak, malinaw, o mahigpit.

precocial (pri·kó·si·yál) *pnr Zoo* [*Ing*] : sa mga ibon, nagkakaroon ng inakáy, at may kakayahang maghanap ng sariling pagkain pagkalabas na pagkalabas mula sa napisáng itlog.

precocious (pri·ków·syus) *pnr* [*Ing*] **1:** maagang umunlad ang pag-iisip at ilang katangian **2:** kakikitaan ng maagang pag-unlad.

preconceive (pri·kon·sív) *pnd* [*Ing*] : maunang bumuo ng idea o konsepto.

precondition (pri·kon·dí·shon) *png* [*Ing*] : pangunang kondisyon na dapat gawin o isaalang-alang bago gawin ang iba pa.

precursor (pri·kér·ser) *png* [*Ing*] : tao o bagay na nauuna at nagbabadya ng pagdating ng kasunod.

predator (pri·déy·tor) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* hayop na naninila ng ibang hayop **2:** estado, at iba pa na may ugaling manakop at magpahirap sa iba.

predecessor (pri·di·sé·sor) *png* [*Ing*] : tao na nauna sa paghawak ng tungkulin.

predestination (pri·dés·ti·néy·syon) *png* [*Ing*] : sa teolohiyang Kristiyano, dibinong pagtatalaga ng lahat ng magaganap, lalo kung sino ang maliligtas.

predetermination (prí·di·tér·mi·néy·shon) *png* [*Ing*] **1:** pauna; nauna nang pasiya o palagay **2:** pagpanig o pagkiling, gaya ng hukom na hindi pa nakagagawa ng paglilitis.

predetermine (prí·di·ter·mín) *pnd* [*Ing*] : pangunahan ang pagpapasiya.

predicate (pré·di·kéyt) *png Gra* [*Ing*] : panaguri.

predict (pre·díkt) *pnd* [*Ing*] : hulaan; tiyakin.

predictable (pre·dík·ta·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** nahuhulaan; inaasahang maganap **2:** sa tao, madaling mabatid ang ikikilos.

pre·di·ka·dór *png* [*Esp predicador*] : preacher.

pre-empt (pri·émpt) *pnd* [*Ing*] **1:** maunang itakda **2:** kunin o iangkop nang maaga kaysa takdang panahon **3:** iwasan ang atake, sa pamamagitan ng pagsupil sa kalaban.

pref, daglat [*Ing*] **1:** prefix **2:** preface **3:** preferred.

prefab (prí·fab) *png Kol* [*Ing*] : prefabricated building.

prefabricate (pri·fáb·ri·kéyt) *pnd* [*Ing*] : gawin muna ang mga bahagi, gaya sa gusali at iba pa, upang madaling mabuo kapag pinagkabit- kabit.

prefabricated building (pri·fáb·ri·kéy·ted bíl·ding) *png* [*Ing*] : gusaling binuo ng pinagkabit-kabit na mga bahaging nauna nang ginawa : PREFAB.

prefabrication (prí·fab·ri·kéy·syon) *png* [*Ing*] : paggawa ng mga bahaging pagkakabit-kabitin na lamang sa pagbubuo o pagtatayo.

preface (pri·féys, pré·fas) *png* [*Ing*] : pambungad.

prefect (prí·fekt) *png* [*Ing*] **1:** púnong opisyal **2:** púnong mahistrado o kumander ng militar.

prefecture (prí·fek·tyúr) *png* [*Ing*] : opisina, hurisdiksiyon, teritoryo, o opisyal na tirahan ng prefect.

prefer (pri·fér) *pnd* [*Ing*] **1:** naisin nang higit sa iba; kilingan **2:** magharap; iharap; ihain.

preference (pré·fe·réns) *png* [*Ing*] : preperensiya.

pré·fix *png* [*Ing*] : unlapi.

pregnancy (prég·nan·sí) *png* [*Ing*] : pagbubuntis.

prég·nant *pnr* [*Ing*] **1:** buntis **2:** makahulugan **3:** mayaman sa idea.

prehistoric (pri·his·tó·rik) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa panahon bago naitalâ ang kasaysayan.

prehistory (pri·hís·to·rí) *png* [*Ing*] **1:** ang kasaysayan ng tao bago ang mga naitalang pangyayari, na nakilala lamang sa pamamagitan ng arkeolohikong pagtuklas, pag-aaral, pagsusuri, at iba pa **2:** ang kasaysayan ng mga pangyayari o insidente tungo sa krisis, sitwasyon, at katulad.

pré·hu·wís·yo *png* [*Esp prejuicio*] **1:** hindi magandang opinyon o pakiramdam na nabubuo nang walang kaalaman, pag-iisip, o dahilan : PREJUDICE **2:** alinmang naisip na opinyon o pakiramdam, kahit kanais-nais o hindi : PREJUDICE **3:** hindi makatwirang mga pakiramdam, opinyon, o ugali, lalo ang pagiging magalitin, hindi sang-ayon sa mga lahi, relihiyon, o pambansang pangkat : PREJUDICE **4:** ang ganitong mga pag-uugali : PREJUDICE.

prejudice (pré·dyu·dís) *png* [*Ing*] : prehuwisyo.

prelate (pré·lit) *png* [*Ing*] **1:** mataas na dignitaryo ng simbahan, gaya ng arsobispo **2:** abad.

prelim (prí·lim, pri·lím) *pnr* [*Ing*] : pinaikling anyo ng **preliminary**.

preliminary (pri·li·mi·ná·ri) *pnr* [*Ing*] : panimula at patungo sa pinakamahalagang bahagi, paksa, o pangyayari.

prelude (pré·lyud, pré·lud) *png* [*Ing*] **1:** panimula sa isang aksiyon, pangyayari, kondisyon, o trabaho na malawak ang saklaw at higit na mahalaga **2:** pangunahing aksiyon, puna, at iba pa **3:** *Mus* komposisyong instrumental na maikli, nakapag-iisa, at malaya sa anyo.

premarital (pri·má·ri·tál) *pnr* [*Ing*] : umiiral o nagaganap bago ang kasal.

premature (prí·ma·tyúr) *pnr* [*Ing*] **1:** naganap bago ang takdang panahon **2:** *Med* ipinanganak nang maaga at hindi pa umaabot sa siyam na buwan ang pagbubuntis.

premed (prí·med) *png* [*Ing*] : kurso o estudyanteng premedikal.

premedical (pri·mé·di·kál) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa paghahanda para sa pormal na pag-aaral ng medisina.

premeditation (pri·me·di·téy·shon) *png* [*Ing*] : pag-iisip o pagpaplano ng isang gawain bago isakatuparan.

premier (prím·yir) *png* [*Ing*] : punong ministro o iba pang pinunò ng pamahalaan.

premiére (prím·yeyr) *png* [*Ing*] : unang pagtatanghal o pagpapalabas ng isang dula o pelikula.

premise (pré·mis) *png* [*Ing*] **1:** *Pil* sa lohika, proposisyon na sumusuhay o tumutulong sa konklusyon **2:** basehan ng sinasabi o hinihinuha sa paglilitis **3:** sa anyong maramihan, sukat ng lupa kasama ang gusali na nakatayo rito.

premium (prím·yum) *png* [*Ing*] **1:** anumang ibinibigay nang libre o múra upang makahikayat, gaya sa pagbili ng produkto **2:** bayad sa seguro **3:** bonus **4:** gantimpala **5:** uri ng gasolina o krudo.

premonition (pré·mo·ní·shon) *png* [*Ing*] : pangitain.

prem·yá·do *pnr* [*Esp premiado*] : ginantimpalaan.

prem·ya·dó·ra *png* [*Esp premiadora*] : babae na nagkaloob ng gantimpala, **prém·ya·dór** kung lalaki.

prém·yo *png* [*Esp premio*] : gantimpala.

pre-natal (pri-néy·tal) *pnr* [*Ing*] : bago manganak.

prén·da *png* **1:** [*Ilk*] simbolong kasunduan, tulad ng singsing **2:** [*Esp*] sangla – *pnd* **mag·prén·da, i·prén·da**.

pré·no *png Mek* [*Esp freno*] : kasangkapan para mapabagal o mapatigil ang takbo ng isang mekanismo, lalo na ang gulóng o sasakyan: breyk – *pnd* **mag·pré·no, pum·ré·no, i·pré·no**.

pré·no·lo·hí·ya *png* [*Esp frenologia*] : sistema ng paghusga sa ugali at talino ng tao sa pamamagitan ng pagsalat sa bungo nito : PHRENOLOGY.

prén·sa *png* **1:** makina sa paglilimbag **2:** palimbagan; imprenta **3:** kasangkapan sa palimbagan na ipinang-iipit ng aklat bago lagyan ng pabalát.

prep *png Kol* [*Ing*] **1: a** gawaing pampaaralan na isinasakatuparan nang bukod sa mga aralin, lalo sa independiyenteng paaralan **b** panahon na ginagawa ito **2:** mag-aaral sa isang preparatoryong paaralan.

pré·pa·rá *pnd* **mág·pre·pa·rá, pré·pa·ra·hán, í·pre·pa·rá 1:** [*Esp preparar*] maghanda; ihanda : PREPARE **2:** magmanupaktura o bumuo : PREPARE.

pre·pa·rá·do *pnr* [*Esp*] : handa; nakahanda.

pré·pa·ras·yón *png* [*Esp preparacion*] : paghahanda o pagiging handa : PREPARATION.

preparation (pré·pa·réy·syon) *png* [*Ing*] : preparasyon.

preparatory (pre·pa·ra·tó·ri) *png* [*Ing*] : preparatoryo.

pré·pa·ra·tór·yo *pnr* [*Esp preparatorio*] **1:** pambungad; panimula **2:** inihahanda ang mag-aaral para sa pagpasok sa mataas na paaralan o kolehiyo : PREPARATORY.

prepare (pre·péyr) *pnd* [*Ing*] : magprepara.

pre·pás·yo *png* [*Esp prefacio*] : pambungad.

prepay (prí·pey) *pnd* [*Ing*] : bayaran muna; ipauna ang bayad.

pre·pe·rén·si·yá *png* [*Esp preferencia*] **1:** gawa o halimbawa ng pagpili: PREFERENCE **2:** ang bagay na napili: PREFERENCE **3:** pagkiling sa isang tao o bagay kaysa iba: PREFERENCE **4:** *Kom* pagkiling sa isang bansa hinggil sa pagtanggap ng mga produkto nito nang may mababang taripa : PREFERENCE **5:** *Bat* pangunang karapatan, lalo sa pagbabayad ng utang : PREFERENCE.

pre·po·sis·yón *png Gra* [*Esp preposición*] : pang-ukol.

preposition (pré·po·sí·syon) *png Gra* [*Ing*] : pang-ukol.

preprocessor (prí·pro·sé·sor) *png Com* [*Ing*] : program na nagpapabago ng datos upang umayon sa mga kinakailangang input ng ibang program.

prepuce (prí·pyus) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* lambî sa uten **2:** tiklop ng balát na nakapaligid sa clitoris.

pré·re·ki·sí·to *pnr* [*Esp pre+requisito*] : prerequisite.

prerequisite (pri·ré·kwi·sít) *png* [*Ing*] : kinakailangan, kondisyon, o paghahanda sa pagtupad sa isang gawain o hakbangin : PRÉREKISÍTO.

prerogative (pri·ró·ga·tív) *png* [*Ing*] : karapatan o pribilehiyo na tanging tinataglay ng isang tao o uring panlipunan.

pré·sas *png Bot* [*Esp fresa+s*] **1:** strawberry **2:** ang kulay nito.

prés·bi·té·ro *png* [*Esp*] : pari.

pres·bi·tér·yo *png* [*Esp presbiterio*] : bahagi ng simbahan na kinalalagyan ng altar at pinagmimisahan ng pari.

presbyterian (prés·bi·tér·yan) *png* [*Ing*] : kasapi ng simbahang Presbyterian.

Presbyterian (prés·bi·tér·yan) *pnr* [*Ing*] : pinangangasiwaan ng mga pari na may magkakapantay na ranggo, lalo at may kaugnayan sa pambansang simbahan ng Scotland.

presbyterianism (prés·bi·té·ri·ya·ní·sim) *png* [*Ing*] : anyo ng protestanteng simbahang pinamamahalaan ng mga paring presbyterian.

presbytery (prés·bi·té·ri) *png* [*Ing*] **1:** silangang bahagi ng altar ng sim-

bahan lagpas sa koro **2: a** lawas ng mga presbitero **b** distritong kinakatawan nito **3:** tahanan ng paring Romano Katoliko.

prescription (pres·kríp·syon) *png* [*Ing*] **:** preskripsiyon.

presence (pré·sens) *png* [*Ing*] **:** presensiya.

pre·sén·si·yá *png* [*Esp presencia*] **1:** kalagayan o katunayan ng pagiging nasa isang tiyak na pook sa isang hatag na panahon **:** PRESENCE **2: a** kalagayan o kondisyon ng pagdalo *Cf* DATÍNG **:** PRESENCE **b** pag-iral **3:** pook na naroón ang tao**:** PRESENCE **4: a** anyo o ayos ng isang tao**:** PRESENCE **b** lakas ng personalidad ng tao**:** PRESENCE.

pré·sent *png* [*Ing*] **1:** ang kasalukuyan **2:** *Gra* panahunang pangkasalukuyan **3:** regalo; handog.

pré·sent *pnr* [*Ing*] **1:** nakapasok; nakadalo **2:** kasalukuyan.

pre·sént arms *png Mil* [*Ing*] **:** pagtatanghal ng riple o sandata bilang pagpupugay o pagsaludo.

pre·sen·tá *pnd* **mag·pre·sen·tá, i·pre·sen·tá** [*Esp presentar*] **:** ipakita; iharap *var* presintá.

pre·sen·tas·yón *png* [*Esp*] **1:** ang pagprepresenta **:** PRESENTATION **2:** ang kalagayan ng iprinesenta **:** PRESENTATION **3:** pagpapakilala, gaya ng tao kung nasa korte **:** PRESENTATION **4:** pagtatanghal o representasyon, gaya ng dula o pelikula **:** PRESENTATION **5:** paghahandog, paghahatid, o pagkakaloob, gaya ng regalo **:** PRESENTATION.

presentation (pre·sen·téy·syon) *png* [*Ing*] **:** presentasyon.

pré·sents *png Bat* [*Ing*] **:** dokumentong nasa kamay.

pre·ser·bá *pnd* **mag·pre·ser·bá, i·pre·ser·bá, pre·ser·ba·hín** [*Esp preservar*] **1: a** ilayo o iligtas mula sa panganib, pagkabulok, at katulad **b** panatilihing buháy o umiiral **2:** panatilihin ang isang bagay sa kasalukuyang kalagayan nito **3:** panatilihin, gaya ng kalidad o kondisyon **4: a** gamutin o palamigin, gaya ng pagkain, upang hindi mabulok o umasim **b** sa prutas, pakuluan nang may asukal upang maiimbak nang matagal **5:** ipagbawal na gamitin nang pribado, *hal* ilog at bundok.

pre·sér·bas·yón *png* [*Esp preservacion*] **1:** pagpapanatili; pangangalaga**:** PRESERVATION **2:** pag-iimbak ng pagkain**:** PRESERVATION.

pre·sér·ba·tí·bo *png* [*Esp preservativo*] **1:** anumang nakapagpapanatili o nakapangangalaga**:** PRESERVATIVE **2:** preparasyong may sustansiyang kimika at ginagamit sa pag-iimbak ng pagkain at iba pa upang hindi masira **:** PRESERVATIVE **3:** gamot na nakapangangalaga sa kalusugan o nakahahadlang sa karamdaman**:** PRESERVATIVE.

preservation (pre·ser·véy·syon) *png* [*Ing*] **:** preserbasyon.

preservative (pre·sér·va·tív) *png* [*Ing*] **:** preserbatibo.

preserve (pri·sérv) *pnd* [*Ing*] **:** ipreserba.

preset (prí·set) *pnd* **1:** itakda o ayusin, gaya ng aparato, bago paandarin o gamitin **2:** ayusin o pagpasiyahan nang maaga.

preside (pri·sáyd) *pnd* [*Ing*] **1:** gumanap sa posisyon ng autoridad, lalo bilang pangulo ng isang pulong **2:** pamunuan, gabayan, kontrolin.

pre·si·dén·si·yá *png* [*Esp presidencia*] **:** bahay-pamahalaan.

pré·si·dént *png* [*Ing*] **:** pangulo.

pre·si·dén·te *png* [*Esp*] **:** pangulo.

pre·si·dén·te de sá·la *png* [*Esp*] **:** noong panahon ng Espanyol, hukom na namamahala sa kamarang kriminal o sibil ng real audiencia.

presidential immunity (pre·si·dén·si·yál im·yú·ni·tí) *png Pol* [*Ing*] **:** karapatan ng pangulo laban sa paghahabla ng sinumang mamamayan sa karaniwang hukuman.

presidium (pri·síd·yum) *png* [*Ing*] **:** tumatayong komiteng tagapagpaganap sa bansang komunista, gaya sa dating Soviet Union.

pre·síd·yo *png* [*Esp presidio*] **1:** noong panahon ng Espanyol, balwarte na itinatag sa mga estratehikong pook upang lumakas ang pamahalaang Espanyol **2:** bilangguan **3:** panahon ng pagkakakulong nang mahigit sampung taon.

pre·sin·tá *pnd* **mag·pre·sin·tá, i·pre·sin·tá** [*Esp presentar*] **:** varyant ng **presenta**.

pre·sín·to *png* [*Esp precinto*] **1:** distrito o himpilan ng mga pulis para sa administratibo at katulad na gawain**:** PRECINCT **2:** isa sa mga tiyak na bilang ng distrito para sa botohan**:** PRECINCT.

pré·si·pís·yo *png* [*Esp precipicio*] **:** bangin.

pré·si·pi·tas·yón *png* [*Esp precipitacion*] **1:** pagmamadali o pagpapadali sa kilos, pamamaraan o aksiyon **:** PRECIPITATION **2:** paghihiwalay ng isang substance mula sa buong anyo nito at nabubuo sa atmospera gaya ng ulan, niyebe, at katulad**:** PRECIPITATION.

prés·ko *pnr* [*Esp fresco*] **1:** malamig; maaliwalas **2:** walang pangingimi sa pagkilos; mayabang.

prés·krip·si·yón *png* [*Esp prescripcion*] **1:** direksiyon, karaniwang isinulat ng doktor o parmasyutiko, para sa paghahanda at paggamit ng gamot**:** PRESCRIPTION, RESÉTA **2:** ang gamot na inihatol ng doktor**:** PRESCRIPTION, RESÉTA.

pré·so *png* [*Esp*] **1:** bilanggo **2:** bilangguan.

press *png* [*Ing*] **1:** kilos o halimbawa ng pagdiin **2: a** aparato para sa pagdiin, pagpatag, paghubog, o pagkatas, *hal* trouser press; flower press **:** WINE PRESS **b** mákináng nagbibigay ng presyur sa isang bagay sa pamamagitan ng isang kagamitan upang makalikha ng hubog o magbaliko **3:** imprenta **4: a** sining o praktika ng pag-iimprenta **b** ang mga pahayagan at peryodista sa kabuuan o pangkalahatan **5:** kompanya ng publikasyon, *hal* UP Press.

press conference (pres kón·fe·réns) *png* [*Ing*] **:** isang pakikipanayam na may pahintulot o paanyaya ng isang kilalang tao o opisyal sa isang pangkat ng mga peryodista nang sabay-sabay sa isang itinakdang pook at oras.

pressman (prés·man) *png* [*Ing*] **1:** peryodista **2:** tao na nagpapaandar ng imprenta.

press release (pres re·lís) *png* [*Ing*] **:** opisyal na pahayag na ipinararating sa mga pahayagan para magbigay ng impormasyon.

pressure (prés·yur) *png* [*Ing*] **:** presyur.

pressure cooker (prés·yur kú·ker) *png* [*Ing*] **:** kasangkapang gawa sa metal at ginagamit sa pagpapalambot ng karne, páta, at kauri.

prés·ta·mó *png* [*Esp*] **:** utang; pautang.

prestige (pre·stídz) *png* [*Ing*] **1:** reputasyon o impluwensiya na mula sa tagumpay, ranggo, o iba pang kaayaayang katangian **:** PRESTÍHIYÓ **2:** karangalan o reputasyon ng isang tao o bagay na kinikilala ng publiko**:** PRESTÍHIYÓ.

pres·tí·hi·yó *png* [*Esp prestigio*] **:** prestige.

prés·to *pnr, pnb Mus* [*Ing*] **:** napakabilis ang tiyempo.

presumption (pri·sámp·syon) *png* [*Ing*] **1:** kahambugan **2: a** pag-akala na totoo ang isang bagay **b** ang bagay na inakalang totoo **3:** batayan para sa akala **4:** *Bat* ang hinuha mula sa mga batid na katotohanan.

pré·su·pu·wés·to *png* [*Esp presupuesto*] **:** badyet.

prés·yo *png* [*Esp precio*] **1:** halaga ng salapi o produkto na maibibili ng isang bagay **:** PRICE **2:** anumang dapat ibigay, gawin, o isakripisyo upang makamit ang isang bagay **:** PRICE **3:** simula sa pagtaya o pagpusta **:** PRICE **4:** pabuya, lalo sa paghuli o pagpatay sa isang tao **:** PRICE.

pres·yón *png* [*Esp presion*] **:** presyur[1].

prés·yur *png* [*Ing pressure*] **1:** paggamit ng puwersa sa isang bagay sa pamamagitan ng pagdagan, pagdiin, at katulad**:** PRESSURE, PRESYÓN **2:** ang aksiyon ng puwersa laban sa salungat nitong puwersa**:** PRESSURE **3:** bigat sa isip at katawan**:** PRESSURE **4:** kalagayan ng pagmamadali upang makaabot sa takdang petsa o oras**:** PRESSURE.

pretender (pri·tén·der) *png* [*Ing*] **1:** tao na naghahangad ng trono, titulo, at katulad **2:** tao na mapagkunwari.

pretense (prí·tens) *png* [*Ing*] **1:** pagkukunwari **2:** palusot **3:** pag-angkin, lalo sa mali o ambisyosong paraan.

pretension (pri·tén·syon) *png* [*Ing*] **1:** paghahambog **2:** pagkukunwari.

preterite (pré·te·rít) *pnr Gra* [*Ing*] **:** nagpapahayag ng nakaraang kilos o kalagayan.

preternatural (prí·ter·nát·yu·rál) *pnr* [*Ing*] **:** nasa labas ng karaniwang daloy ng kalikasan; supernatural.

pretext (prí·tekst) *png* [*Ing*] **1:** ang di-umanong katwiran o layon **2:** pagdadahilan.

pretzel (prét·sel) *png* [*Ing*] **:** uri ng inasnang biskuwit na hugis buhol o pahaba.

prevent (pri·vént) *pnd* [*Ing*] **:** pigilin o hadlangan; gawing imposible.

prevention (pri·vén·shon) *png* [*Ing*] **:** prebensiyon.

preventive (pri·vén·tiv) *pnr* [*Ing*] **:** nagsisilbi upang maiwasan, mapigil, o mahadlangan.

preview (prív·yu) *png* [*Ing*] **1:** paunang pagtatanghal ng pelikula, dula, at katulad bago ang takdang araw ng pagpapalabas o pagbubukás sa publiko **2:** paunang pagpapalabas ng maikling eksena o tagpo sa pelikula, programang pantelebisyon, at katulad, upang magsilbing patalastas **3:** anumang nagbibigay ng paunang idea o impresyon ng darating.

previous (prív·yus) *pnr* [*Ing*] **:** nakaraan; nagdaan; sinundan.

pre-war (prí·war) *pnr* [*Ing*] **:** umiral o naganap bago ang digma.

prey *png* [*Ing*] **1:** hayop na hinuli o pinatay ng isa pang hayop upang gawing pagkain **2:** biktima.

Priam (prá·yam) *png Mit* [*Ing Gri*] **:** hari ng Troya nang panahong winasak ito ng mga Griyego sa pamumuno ni Agamemnon.

priapism (prá·ya·pís·im) *png* [*Ing*] **1:** kalaswaan **2:** *Med* malimit na pagtigas ng uten.

Priapus (prá·ya·pús) *png* [*Ing Gri*] **1:** diyos ng fertilidad **2:** diyos ng halamanan at patron ng mga magdaragat at pastol.

pri·bá·do *pnr* [*Esp privado*] **1:** pansarili **:** PRIVATE **2:** sarilinan **:** PRIVATE **3:** hindi pag-aari ng pamahalaan **:** PRIVATE **4:** nasa pook na hindi lantad **:** PRIVATE.

prí·bi·lé·hi·yó *png* [*Esp privilegio*] **:** tanging karapatan, bentaha, kalayaan, o benepisyo na ipinagkakaloob o tinatamasa ng isang tao, pangkat, o uri **:** PRIVILEGE.

price (prays) *png* [*Ing*] **:** presyo.

price control (prays kon·tról) *png* [*Ing*] **1:** halagang itinakda ng pamahalaan para sa pangunahing bilihin **2:** pagtatakda nito.

pride (prayd) *png* [*Ing*] **1:** pagkatuwa o pagmamalaki sa mga natamong tagumpay, kalidad, o pag-aari **2:** labis na pagpapahalaga sa sarili **3:** kamalayan hinggil sa kung ano ang nararapat sa posisyon ng isang tao; paggalang sa sarili **4:** pangkat ng mga hayop **5:** tao o bagay na ikinararangal.

prie-dieu (pri·dyú) *png* [*Ing Fre*] **:** desk na may lalagyan ng dasálan at may luhúran para sa pagdarasal.

priest (prist) *png* [*Ing*] **1:** parì **2:** opisyal na ministro ng relihiyong di-Kristiyano.

pri·hó·les *png Bot* [*Esp frijoles*] **:** bean.

prí·ma *png* [*Esp*] **:** patubò o patong sa salaping inutang.

prima ballerina (prí·ma bá·le·rí·na) *png* [*Ing*] **:** pangunahing mananayaw na babae sa ballet o sa kompanya ng ballet.

pri·ma·bé·ra *png Bot* [*Esp primavera*] **1:** tagsibol **2:** punongkahoy (*Cybistax donnel-smithii*) na salítan ang dahon at biluhaba at malukong ang bulaklak.

pri·ma·dó·na *png* [*Esp Ita prima donna*] **1:** pangunahing babaeng mangaawit ng opera **2:** tao na madaling magbago ang isip at labis ang pagpapahalaga sa sarili.

prima facie (práy·ma féy·shi) *pnb Bat* [*Ing Lat*] **:** sa unang malas; sa unang tingin.

primal (práy·mal) *pnr* [*Ing*] **1:** sinauna; primitibo **2:** pangunahin.

primary (práy·ma·rí) *png* [*Ing*] **:** pangunahin[1].

pri·már·ya *png* [*Esp primaria*] **:** panimula, gaya sa unang pahid ng pintura o unang baitang sa pag-aaral.

pri·már·yo *png* [*Esp primario*] **:** pangunahin[1].

prí·mas *png* [*Esp prima+s*] **:** tayâ sa dalawang magkatabing baraha.

primate (práy·meyt) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* mammal (order *Primates*) na kinabibilangan ng lemur, malmag, unggoy, at tao **2:** arsobispo.

prime (praym) *png* [*Ing*] **1:** pinakamahusay na yugto o kalagayan **2:** pinakamahusay na bahagi **3:** ang simula o unang antas ng anumang bagay **4:** sa paglilimbag, ang bantas (*') na ikinakabit sa titik bilang simbolo para sa minuto o piye.

prime (praym) *pnd* [*Ing*] **1:** ihanda ang isang bagay para gamitin o kumilos **2:** *Mil* ikasa ang baril o ihanda ang bomba para pasabugin **3:** langisan ang bomba upang gumana **4:** ihanda, gaya sa kahoy, para pintahan sa pamamagitan ng pagpapahid ng substance na makapipigil sa pagsipsip ng rabaw sa pintura **5:** bigyan ng impormasyon ang isang tao.

prime (praym) *pnr* [*Ing*] **1:** pangunahin; pinakamahalaga **2:** pinakamahusay **3:** *Mat* **a** sa numero, nahahati lamang ng sarili nito at ng kaisahan, *hal* 2,3, at 5 **b** sa numero, walang karaniwang salik kundi ang kaisahan; gansal.

prime minister (práym mí·nis·tér) *png* [*Ing*] **:** punong ministro.

primer (práy·mer, prí·mer) *png* [*Ing*] **1:** kartilya **2:** pangunang pinturang ipinapahid sa anumang rabaw.

pri·mé·ra *pnr, pnb* [*Esp*] **:** una; pangunahin **:** PRIMÉRO.

pri·mé·ro *png* [*Esp*] **:** primera.

primigravida (prí·mi gráy·vi·dá) *png* [*Ing*] : babae na nagbuntis sa unang pagkakataon.

priming (práy·ming) *png* [*Ing*] **1:** halò na ginagamit ng mga pintor para sa panimulang pagpipinta **2:** timpla ng asukal na inihahalo sa serbesa **3: a** pulbura na inilagay sa sisidlan ng armas **b** kalipunan ng mga pulbura na konektado sa fuse na may karga upang pasabugin.

primipara (pray·mi·pá·ra) *png* [*Ing*] : babae na manganganak sa unang pagkakataon.

pri·mi·ti·bís·mo *png* [*Esp primitivismo*] **1:** primitibong asal **2:** paniniwala sa superyoridad ng anumang primitibo : PRIMITIVISM.

pri·mi·tí·bo *pnr* [*Esp primitivo*] **1:** sinauna **2:** krudo **3:** pangunahin; orihinal **4:** *Gra* sa salita o wika, radikal; hindi ibinatay sa iba **5:** *Mat* pinagmulan o pinagbatayan ng pigura, linya, at katulad **6:** sa kulay, primarya **7:** *Heo* hinggil sa sinaunang panahon **8:** *Bio* lumitaw sa unang yugto ng paglago ó ebolusyon.

primitive (prí·mi·tív) *pnr* [*Ing*] : primitibo.

primitivism (pri·mi·ti·ví·zim) *png* [*Ing*] : primitibismo.

prí·mo *png* [*Esp*] **1:** pinsan **2:** kaibigan **3:** *Mus* [*Ing*] pangunahin o mataas na bahagi ng duweto.

primogenitor (práy·mo·dyé·ni·tór) *png* [*Ing*] **1:** kauna-unahang ninuno ng tao, at iba pa **2:** ninuno.

primordial (pray·mór·dyal) *pnr* [*Ing*] **1:** umiiral mula pa sa simula **2:** orihinal; pangunahin.

primordium (pray·mór·dyum) *png Bio* [*Ing*] : organ o tissue na nasa unang yugto ng paglaki o pag-unlad.

primrose (prím·rows) *png Bot* [*Ing*] : primula (*Primula vulgaris*) na nagsusupling ng hiwalay na bulaklak na mapusyaw na dilaw.

primula (prím·yu·lá) *png Bot* [*Ing*] : halaman (genus *Primula*) na samutsaring kulay ang bulaklak na namumukadkad tuwing tagsibol.

primum mobile (práy·mum mó·bi·lí) *png* [*Lat*] **1:** *Pis* pinakamahalagang pinagmumulan ng mosyon o kilos **2:** *Ast* panlabas na espera na pinaniniwalaang umiikot sa mundo sa loob ng dalawampu't apat na oras at nagtataglay ng mga panloob na espera.

primus inter pares (prí·mus·ín·ter·pá·riz) *png* [*Lat*] : una sa hanay ng magkakapantay; pinakamatandang kasapi o kinatawan ng pangkat.

pri·ma·vé·ra *png* [*Esp*] : tagsibol[1].

prince (prins) *png* [*Ing*] : prinsipe.

Prince Albert (prins ál·bert) *png* [*Ing*] **1:** lungsod sa Gitnang Saskatchewan sa Canada **2:** sa maliit na titik, uri ng gaban na mahaba at doble ang pandibdib na bahagi.

Prince Charming (prins tsár·ming) *png* [*Ing*] **1:** mangingibig na tumutupad sa mga pangarap ng kaniyang minamahal **2:** lalaking minamahal ng isang dalaga.

prince consort (prins kón·sort) *png* [*Ing*] : titulo ng bana ng reyna o prinsesa, na isa ring prinsipe.

Prince of Darkness (prins ov dárk·nes) *png* [*Ing*] : Lusiper.

Prince of Peace (prins ov pis) *png* [*Ing*] : Hesus.

Prince of Wales (prins ov weyls) *png* [*Ing*] : titulong iginagawad ng hari sa kaniyang panganay na anak na lalaki, ang susunod na uupo sa tronong British.

Prince Regent (prins rí·dyent) *png* [*Ing*] : prinsipe na gumaganap bilang rehente.

princess (prín·ses) *png* [*Ing*] : prinsesa.

principal (prín·si·pál) *png* [*Esp Ing*] : prinsipal.

principal clause (prín·si·pál klos) *png Gra* [*Ing*] : pangunahing sugnay.

principales (prín·si·pá·les) *png Pol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, mga tao na kilala sa lipunan, mataas ang estado ng pamumuhay, at karaniwang nagmula sa uring maharlika.

principalia (prín·si·pál·ya) *png Pol* [*Esp*] : uring principales : PRINSIPÁLYA.

principality (prín·si·pá·li·tí) *png* [*Ing*] **1:** estado na pinaghaharian ng prinsipe **2:** pamahalaan ng prinsipe.

principle (prín·si·pól) *png* [*Ing*] : prinsipyo.

prín·sa *png* [*Esp*] **1:** plantsang bilóg na ginagamitan ng uling o kahoy upang uminit : PLÁNTSA[1] **2:** bagay na konkreto o yari sa tabla, karaniwang itinatayo upang pigilin ang pagdaloy ng tubig; pinto ng palaisdaan – *pnd* **mag·prin·sá, prín·sa·hán**.

prin·sé·sa *png* [*Esp princesa*] **1:** babaeng kabilang sa maharlikang angkan o pamilya : DÁYANG, PRINCESS **2:** ang asawa ng prinsipe : DÁYANG, PRINCESS.

Prinsesa Floresca (prin·sé·sa flo·rés·ka) *png Lit* : tauhan sa *Florante at Laura*, ina ni Florante, at anak ng hari ng Krotona.

prín·si·pál *png* [*Esp Ing principal*] **1:** punong-guro : PRINCIPAL **2:** sinumang tumutupad ng pinakapangunahing tungkulin : PRINCIPAL **3:** kabuuang halaga ng salapi bukod sa interes o tubò : PRINCIPAL **4:** tao na gumaganap bilang ahente : PRINCIPAL **5:** *Bat* tao na responsable sa krimen : PRINCIPAL **6:** *Mus* sa organ, hanay ng mga pipa na isang oktaba ang taas kaysa pamantayang tunog : PRINCIPAL.

prín·si·pál *pnr* [*Esp Ing principal*] : pangunahin.

prín·si·pál·ya *png* [*Esp principalia*] : principalia.

prín·si·pé *png* [*Esp principe*] : lalaking nabibilang sa dugong maharlika : PRINCE.

print *png* [*Ing*] **1:** limbag o marka sa rabaw dulot ng presyon ng isang bagay na pumatong o dumikit dito **2: a** tatak ng titik o sulat **b** mga salita sa anyong inilimbag **c** inilimbag na publikasyon **d** kantidad ng mga aklat at iba pa na inilimbag sa isang panahon **e** kalagayan ng paglilimbag **3:** retrato o disenyo na inilimbag mula sa bloke o plato **4:** retrato na nalikha sa papel mula sa negatibo.

prín·ter *png* [*Ing*] **1:** tao na tagalimbag ng aklat, magasin, at katulad **2:** may-ari ng palimbagan **3:** aparato sa paglilimbag, lalo bilang bahagi ng sistemang computer.

printery (prín·te·rí) *png* [*Ing*] : palimbagan.

prínt·ing *png* [*Ing*] **1:** proseso, negosyo, o sining ng paglilimbag ng aklat at katulad **2:** lahat ng kopya ng isang aklat na inilimbag nang minsanan **3:** inilimbag na mga titik o sulat na gumagaya rito.

printing press (prín·ting pres) *png* [*Ing*] : palimbagan; imprenta.

printmaker (print·méy·ker) *png* [*Ing*] : tao na gumagawa ng print.

printout (prínt·awt) *png Com* [*Ing*] **1:** bunga ng paglilimbag **2:** ang halimbawa nito.

prí·on *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* ibong pantubig (genus *Pachyptila*) na matatagpuan sa silanganing karagatan **2:** *Med* protinang partide na iniuugnay sa, at pinaniniwalaang sanhi ng, encephaloputhies.

prior (pra·yór) *pnb, pnr* [*Ing*] **1:** bago; nauna **2:** dumating bago ang oras, order, at kahalagahan.

priority (pra·yó·ri·tí) *png* [*Ing*] **:** priyoridad.

pri·sen·tá *png* [*Esp*] **:** varyant ng **presenta**.

prision correccional (pris·yón ko·rék·sho·nál) *png* [*Esp*] **:** panahon ng pagkakakulong mula 1 buwan hanggang 6 na taon.

prision simple (pris·yón sím·ple) *png* [*Esp*] **:** panahon ng pagkakakulong na di-lalagpas ng 6 na buwan sa kulungang munisipal.

prism (prí·sim) *png* [*Ing*] **:** salamin o kristal na bagay, triyanggulo ang dulo, hugis rektanggulo ang gilid, at bumabasag sa puting liwanag upang magkaroon ng iba't ibang kulay ng bahaghari **:** PRÍSMA.

prís·ma *png* [*Esp*] **:** prism.

prí·son *png* [*Ing*] **:** bilangguan.

prí·so·nér *png* [*Ing*] **:** bilanggo.

prisoner of war (prí·so·nér ov war) *png* [*Ing*] **:** sundalo na nahúli ng kalaban at may kara-patang bigyan ng makataong pangangalaga **:** POW.

pristine (pris·tín) *pnr* [*Ing*] **1:** nasa orihinal na kalagayan; hindi pa nagagalaw **2:** walang mantsa; sariwa; bago.

pri·tá·da *pnr* [*Esp fritada*] **:** pinirito.

prí·to *pnr* [*Esp frito*] **:** iniluto sa mainit na mantika *var* piríto **:** FRIED – *pnd* **mag·prí·to, pri·tú·hin, i·prí·to**.

privacy (práy·va·sí) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan ng pagiging pribado **2:** pagiisa; kawalan ng kasama **3:** pagiging lihim.

private (práy·veyt) *png* [*Ing*] **1:** pribado **2:** *Mil* sundalong pinakamababà ang ranggo sa hukbo.

private enterprise (práy·veyt én·ter·práys) *png* [*Ing*] **:** negosyong pribado.

privateer (práy·ya·tír) *png* [*Ing*] **1:** armadong sasakyang dagat na pagaari at pinamamahalaan ng mga pribadong tao na autorisado ng pamahalaan upang gamitin laban sa kalabang bansa lalo sa paghuli sa barkong pangkalakalan **2:** pinunò o tauhan ng naturang sasakyang dagat.

private parts (práy·veyt parts) *png* [*Ing*] **:** genitalia.

private school (práy·veyt is·kúl) *png* [*Ing*] **:** paaralang pribado.

private sector (práy·veyt sék·tor) *png* [*Ing*] **:** bahagi ng ekonomiya na hindi nakapailalim nang tuwiran sa kontrol ng estado.

privatize (práy·vi·táyz) *pnd* [*Ing*] **:** gawing pribado.

privilege (prí·vi·lédz) *png* [*Ing*] **:** pribilehiyo.

pri·yá·yi *png* **:** sa Indonesia, Muslim na hinirang upang maglingkod sa burukrasya.

pri·yór *png* [*Esp prior*] **:** pinakamataas na pinunò ng kumbento o bahay na panrelihiyon.

pri·yó·ra *png* [*Esp priora*] **:** monasteryo na pinamumunuan ng mga madre.

pri·yo·ri·dád *png* [*Esp prioridad*] **1:** katotohanan o kondisyon ng pagiging maaga o nauna **:** PRIORITY **2:** ang nauuna sa ranggo at katulad **:** PRIORITY.

prize (prayz) *png* [*Ing*] **:** gantimpala.

pro *png Kol* [*Ing*] **1:** pinaikling anyo ng **propesyonal** **2:** puta[2].

pro *pnr* [*Ing*] **:** kapanig; para sa.

pro- *pnl* [*Ing*] **1:** pumapanig o nagtataguyod **2:** gumaganap bilang kahalili o katuwang **3:** bunga **4:** pasulong o pababa, *hal* prostrate **5:** nasa harap.

PRO, daglat (pí·ar·ó) [*Ing*] **1:** Public Record Office **2:** Public Relations Officer.

pro·a *png* [*Mal Ing*] **:** kumpit na may malaking patatsulok na layag at iisa ang katig.

proactive (pro·ák·tiv) *pnr* [*Ing*] **1:** lumilikha o kumokontrol ng kalagayan sa pamamagitan ng paggawa ng pangunang hakbang **2:** kaugnay ng pagkokondisyon ng isip o nakasanayan.

pró·ba·bi·li·dád *png* [*Esp*] **1:** katangian o kalagayan ng pagiging maaaring mangyari o magkatotoo **:** PROBABILITY **2:** bagay na maaaring maganap o magkatotoo **:** PROBABILITY **3:** *Mat* ratio ng bílang ng paborableng pagkakataong maganap ang isang bagay sa kabuuang bílang ng mga posibleng mangyari **:** PROBABILITY.

probability (pra·ba·bí·li·tí) *png* [*Ing*] **:** probabilidad.

probable (pró·ba·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** maaari **2:** maaaring mangyari o magkatotoo.

pro·bá·do *pnr* [*Esp*] **:** napatunayan; napatotohanan; subok na.

pro·bán·sa *png* [*Esp probanza*] **:** pagsubok upang malaman o matiyak ang katangian, uri, at iba pa ng mga kagamitan sa paggawa ng anuman.

pro·bas·yón *png* [*Esp provacion*] **1:** pagsubok sa asal, pagkatao, at mga katangian ng isang tao **:** PROBATION **2:** kalagayan o panahon ng gayong pagsubok **:** PROBATION **3:** *Bat* sistema ng pagpapaliban ng parusa sa isang nagkasala sa kondisyong magpapakatino siya at sa ilalim ng mahigpit na pagsubaybay ng hukuman **:** PROBATION.

probate of will (pro·béyt ov wil) *png Pol* [*Ing*] **:** pagpapatibay sa huling habilin sa harap ng hukuman.

probation (pro·béy·syon) *png* [*Ing*] **:** probasyon.

probation period (pro·véy·syon pír·yud) *png* [*Ing*] **:** panahon ng probasyon.

probe (prowb) *png* [*Ing*] **1:** masusing pagsusuri **2:** anumang maliit na kasangkapan, lalo na ang elektrodo, para sa pagsukat, pagsubok, at iba pa **3:** *Med* kasangkapang pantistis na hindi matulis, karaniwang metal, at ginagamit sa pagsusuri ng súgat.

pro·bét·so *png* [*Esp provecho*] **:** pakinabang.

pro·bi·dén·si·yá *png* [*Esp providencia*] **1:** ang pangangalaga ng Diyos o kalikasan **:** PROVIDENCE **2:** sa malaking titik, ang Diyos sa aspektong ito **:** PROVIDENCE **3:** pangangalaga o paghahanda **:** PROVIDENCE.

pro·bín·si·yá *png* [*Esp provincia*] **:** lalawigan.

pro·bin·si·yál *pnr* [*Esp Ing provincial*] **:** panlalawigan.

pro·bín·si·ya·lís·mo *png* [*Esp provincialismo*] **1:** ugali o kaugalian sa mga lalawigan o ng tagalalawigan **2: a** salita, bigkas, o pangungusap na pangkaraniwan sa isang lalawigan **b** ang paggamit nito.

pro·bín·si·yá·na *pnr* [*Esp provinciana*] **:** babaeng tagalalawigan, **pro·bín·si·yá·no** kung lalaki.

pro·bis·yón *png* [*Esp Ing provision*] **1:** artikulo o tadhana sa legal na instrumento, batas, at katulad, nagpapahintulot sa partikular na bagay; estipulasyon **:** PROVISION **2:** pagbibigay o pagsusuplay ng bagay, gaya ng pagkain at iba pang pangangailangan **:** PROVISION **3:** pag-aayos o paghahanda bago gawin ang isang bagay **:** PROVISION.

pro·bís·yo·nál *pnr* [*Esp Ing provisional*] **:** pansamantala.

problem (práb·lem) *png* [*Ing*] **:** problema.

pro·blé·ma *png* [*Esp*] **1:** suliranin **2:** tanong, gaya sa pagsusulit sa matematika **:** PROBLEM.

problematic (prob·le·má·tik) *pnr* [*Ing*] **:** problematiko.

prob·le·má·ti·kó *pnr* [*Esp problematico*] **1:** may katangian ng isang problema **2:** malabo; walang katiyakan **3:** sa lohika, pagpapaliwanag o pagsang-ayon sa anumang maaaring mangyari kahit hindi nangangahulugang totoo.

pro·bo·kas·yón *png* [*Esp provocación*] **1:** pagpapagalit **:** PROVOCATION **2:** panunulsol **:** PROVOCATION.

proboscis (pro·bów·sis) *png Zoo* [*Ing*] **1:** mahaba at madaling baluktutin na nguso ng ilan sa mga mammal, gaya sa elepante **2:** sungot ng kulisap, karaniwang ginagamit sa pagtusok o pagsipsip ng likido **3:** pansipsip na organ ng ilang bulate **4:** pabirong tawag sa ilong ng tao.

procaine (pró·keyn) *png* [*Ing*] **:** sintetikong compound, ginagamit bílang anesthesia, lalo na sa dentistry.

procedure (pro·síd·yur) *png* [*Ing*] **1:** hakbangin **2:** pamamaraan **3:** alituntunin; patakaran.

proceed (pro·síd) *pnd* [*Ing*] **1:** magpatuloy; ituloy **2:** manggáling; magbuhat.

proceeding (pro·sí·ding) *png* [*Ing*] **1:** isang tiyak na aksiyon o mga hakbang sa pagkilos **2:** kilos ng isang nagsisimula o nagpapatuloy.

proceedings (pro·sí·dings) *png* [*Ing*] **1:** serye ng mga aksiyon o pangyayari **2:** *Bat* legal na hakbang **3:** katitikan ng pulong.

proceeds (prów·sids) *png* [*Ing*] **:** tubò mula sa pagbebenta, o sa anumang pamumuhunan.

process (pró·ses) *png* [*Ing*] **:** proseso.

processed (pró·sest) *pnr* [*Ing*] **1:** inihanda; ginawa **2:** pinaraan sa espesyal na proseso.

procession (pro·sé·syon) *png* [*Ing*] **:** prusisyon.

processional (pro·sé·syo·nál) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa prusisyon **2:** ginagamit, isinasagawa, o kinakanta sa prusisyon.

proces-verbal (pró·say vér·bal) *png* [*Ing Fre*] **:** nakasulat na ulat; katitikan.

pro-choice (pró·tsoys) *pnr* [*Ing*] **:** nagtataguyod sa legal na karapatan ng kababaihan hinggil sa pagsasagawa ng aborsiyon.

proclaim (prok·léym) *pnd* [*Ing*] **:** iproklama.

proclamation (prok·la·méy·shon) *png* [*Ing*] **:** proklamasyon.

Procne (prók·ni) *png Mit* [*Gri*] **:** babaeng kapatid ni Philomela.

proconsul (pro·kón·sul) *png* [*Ing*] **1:** opisyal, karaniwang ang dáting consul, na tumatayo bilang gobernador o komander ng militar sa isang lalawigan, at may kapangyarihang tulad ng sa consul **2:** sinumang hinirang na administrador sa isang sinakop na pook.

procrastinate (pro·krás·ti·néyt) *pnd* [*Ing*] **:** ipagpaliban-liban; magpaliban-liban; ipagpabúkas-búkas; magpabúkas-búkas.

procrastination (pro·kras·ti·néy·syon) *png* [*Ing*] **:** pagpapaliban-liban; pagpapabúkas-búkas.

procreate (pró·kre·éyt) *pnd* [*Ing*] **:** lumikha o magpairal ng búhay sa pamamagitan ng natural na proseso ng reproduksiyon; manganak.

procreation (pro·kre·éy·syon) *png* [*Ing*] **:** pagsisilang; panganganak.

Procrustean (pro·krús·ti·yán) *pnr* [*Ing*] **1:** may kaugnayan kay Procrustes **2:** naglalayong ipatupad ang pagkakapareho o pagkakapantay.

Procrustes (pro·krús·tis) *png Mit* [*Ing Gri*] **:** magnanakaw na bumabatak o pumuputol sa katawan ng kaniyang biktima upang magkasiya ito sa kaniyang higaan.

proctology (prok·tó·lo·dyí) *png Med* [*Ing*] **:** sangay ng medisina hinggil sa anus at rectum.

proctor (prók·tor) *png* [*Ing*] **1:** opisyal sa unibersidad na itinatalaga taontaon at may pangunahing tungkulin hinggil sa disiplina **2:** tagapangasiwa ng mga estudyante sa pagsusulit, at katulad **3:** *Bat* tagapamahala ng mga kasong sibil o kanoniko.

procurator (prók·yu·réy·tor) *png* [*Ing*] **:** prokurador.

procure (pro·kyúr) *pnd* [*Ing*] **:** kumuha o maghanap ng isang bagay para sa isang espesyal na gamit.

Procyon (pro·sí·yon) *png Asn* [*Ing*] **:** pangwalong pinakamaliwanag na bituin at pinakamaliwanag din sa konstelasyon ng Canis Minor.

pró·di·gál *pnr* [*Esp*] **1:** mapag-aksaya; mapaglustay **2:** sagana **3:** labis na mapagbigay.

prodigy (pró·di·dyí) *png* [*Ing*] **1:** tao na pinagpala ng katangi-tanging abilidad, lalo na ang isang batà na may kakaibang kakayahan **2:** isang pambihirang bagay **3:** isang napakagaling o napakahusay na halimbawa.

produce (pro·dús, prod·yús) *png* [*Ing*] **1:** anumang bunga ng agrikultura at mga likás na produkto **2:** resulta ng pagtatrabaho, pagpupunyagi, at iba pa **3:** anumang bunga, lalo na ng pagtuklas ng mineral.

produce (pro·dús, prod·yús) *pnd* [*Ing*] **1:** magbigay ng silbi o gamit **2:** lumikha ng isang bagay o produkto mula sa hilaw na sangkap o materyales **3:** mamunga ng prutas, ani, at katulad **4:** bigyang búhay o pag-iral **5:** magdulot ng isang reaksiyon, sensasyon, at katulad **6: a** ipakilala sa publiko ang isang dula, aklat, at katulad **b** pangasiwaan ang paglikha ng isang pelikula, brodkast, rekord, at katulad.

producer (pro·dú·ser, pro·dyú·ser) *png* [*Ing*] **:** prodyuser.

product (prá·dak) *png* [*Ing*] **1:** produkto **2:** *Kem* substance na nakukuha mula sa iba pang substance sa pamamagitan ng chemical change **3:** *Mat* ang resulta na nakukuha sa pagpaparami sa dalawa o higit pang kantidad.

production (pro·dák·syon) *png* [*Ing*] **:** produksiyon.

productive (pro·dák·tiv) *png* [*Ing*] **:** produktibo.

productivity (pro·dak·tí·vi·tí) *png* [*Ing*] **1:** kapasidad sa paglikha; kalidad ng pagiging produktibo **2:** pagiging epektibo sa gawain.

pro·dúk·si·yón *png* [*Esp producción*] **1:** ang paglikha o pagmamanupaktura **:** PRODUCTION **2:** bagay na nalilikha **:** PRODUCTION **3:** *Ekn* ang paglikha ng halaga **:** PRODUCTION **4:** ang pinagtulungan o pinagkasunduang gugulan ng pera, sining, at iba pa sa pagbuo at pagpapalabas ng dula at kauri **:** PRODUCTION.

pro·duk·tí·bo *png* [*Esp productivo*] **1:** hinggil sa produksiyon ng mga kalakal **:** PRODUCTIVE **2: a** lumilikha ng marami **b** malikhain **3:** *Ekn* lumilikha ng mga kalakal na may halaga at maaaring ipagpalit sa ibang produkto **:** PRODUCTIVE.

pro·dúk·to *png* [*Esp producto*] **1:** bagay na nalilikha ng paggawa **:** PRODUCT **2:** tao o bagay na nalilikha sa pamamagitan ng pagpoproseso **:** PRODUCT.

prod·yú·ser *png Ekn* [*Ing producer*] **1:** tagalikha ng kalakal o serbisyo **:**

PRODUCER **2:** tagapamahala sa pinansiyal at administratibong aspekto ng telebisyon, produksiyon sa radyo, at iba pa; tao na nangangasiwa sa pangkalahatang produksiyon at may pangunahing tungkulin sa pangangalap ng salapi bilang pondo, pagkuha ng mga technician, artista, at iba pa, na kinakailangan sa pagsisimula ng pelikula, at katulad *Cf* DIREKTÓR **:** PRODUCER.

proem (pró·wem) *png* [*Ing*] **1:** pambungad o preambulo sa isang aklat o talumpati **2:** simula o panimula.

prof, daglat [*Ing*] **:** professor.

profane (pro·féyn) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi nabibilang sa anumang bagay na sagrado o bibliko; sekular **2: a** lapastangan; walang gálang **b** bulgar; opensibo **3:** hindi Kristiyano; pagano **4:** hindi sumailalim sa seremonyang panrelihiyon o anumang malalim na kaalamang esoteriko.

profess (pro·fés) *pnd* [*Ing*] **1:** ipahayag, lalo na ang isang pananampalataya **2:** tanggapin sa ordeng panrelihiyon na sumasailalim sa isang banal na panata **3:** magturo.

professed (pro·fést) *pnr* [*Ing*] **1:** may sariling pagkilala **2:** inihahayag; ipinaaalam **3:** nagpapanggap; pakunwari **4:** tumanggap ng banal na panata sa isang ordeng panrelihiyon.

profession (pro·fé·syon) *png* [*Ing*] **:** propesyon.

professional (pro·fé·syo·nál) *png* [*Ing*] **:** propesyonal.

professionalism (pro·fe·syo·na·lí·sem) *png* [*Ing*] **:** propesyonalismo.

professor (pro·fé·sor) *png* [*Ing*] **:** propesor.

profile (pró·fayl) *png* [*Ing*] **1: a** hugis, lalo ng mukha o ulo, kung nakatagilid **b** larawan o representasyon nito **:** PERPÍL **2:** maikling biograpiya o krokis **3:** balangkas na nagtatampok ng katangian ng anumang bagay.

profit (prá·fit) *png* [*Ing*] **:** tubò.

pro fór·ma *pnb, pnr* [*Ing*] **:** ayon sa form; hinggil sa form.

profound (pro·fáwnd) *pnr* [*Ing*] **1:** nagpapakita ng dakilang kaalaman o pagkaunawa **2:** nangangailangan ng malalim na pag-aaral o pag-iisip **3:** malalim; masidhi.

progenitor (pro·dyé·ni·tór) *png* [*Ing*] **1:** ninuno ng isang tao, hayop, o halaman **2:** pinagmulan; pinanggalingan **3:** orihinal na kopya.

progeny (pró·dyi·ní) *png* [*Ing*] **1:** mga anak; mga supling **2:** mga apo; kaapo-apuhan.

progesterone (pro·dyés·te·rón) *png* [*Ing*] **1:** *BioK* hormone ($C_{21}H_{30}O_2$), na naghahanda sa sinapupunan para sa pertilisadong ovum at nagpapanatili ng pagbubuntis **2:** sa parmasyutika, anyo ng nasabing compound, ginagamit na panlunas sa pagdurugo, dysmenorrhea, paulit-ulit na aborsiyón, at iba pa.

progestogen (pro·dyés·to·dyén) *png* [*Ing*] **1:** alinman sa mga pangkat ng hormone, kasama ang progesterone, nagpapanatili ng pagbubuntis, at pumipigil sa posibleng obulasyon **2:** anumang katulad ng nasabing hormone ngunit artipisyal.

prog·nó·sis *png Med* [*Ing*] **1:** pagtaya sa karamdaman **2:** hulà.

prognosticate (prog·nós·ti·kéyt) *pnd* [*Ing*] **1:** hulaan batay sa mga palatandaan **2:** magbigay ng babala.

próg·ram *png* [*Ing*] **1:** programa **2:** *Com* serye ng mga kodigong instruksiyon upang isaayos ang operasyon ng computer at mga kaugnay na kasangkapan.

prog·rá·ma *png* [*Esp*] **1:** lista ng serye ng mga pangyayari, tagaganap, at iba pa, karaniwang nakalimbag, para sa pampublikong pagganap **:** PALATUNTÚNAN, PRÓGRAM **2:** brodkast sa radyo o telebisyon **:** PALATUNTÚNAN, PRÓGRAM **3:** plano ng mga pangyayari sa hinaharap **:** PALATUNTÚNAN, PRÓGRAM **4:** kurso o serye ng mga pagaaral, lektura, at iba pa *Cf* SYLLABUS **:** PALATUNTÚNAN, PRÓGRAM.

programmer (prog·rá·mer) *png Com* [*Ing*] **:** tagagawa ng program sa computer.

programming (prog·rá·ming) *png* [*Ing*] **1:** paggawa ng isang program o tiyak na pagpaplano **2:** *Com* paggawa ng program sa computer para sa pagsasagawa ng isang tiyak na gawain.

próg·re·sí·bo *pnr* [*Esp progresivo*] **:** maunlad: progressive.

prog·ré·so *png* [*Esp*] **:** anumang pagkilos tungo sa isang layunin o malawak at mataas na antas **:** HAKBÁNG[3], PROGRESS.

progress (próg·res) *png* [*Ing*] **:** progreso.

progression (prog·rés·yon) *png* [*Ing*] **1:** patuloy na pagsulong, pag-unlad, o pagbuti **2:** pagkakasunod-sunod, tulad ng pangyayari.

progressive (prog·ré·siv) *png* [*Ing*] **:** progresibo.

progress report (pró·gres re·pórt) *png* [*Ing*] **:** ulat sa takbo ng isang gawain o proyekto.

pro·hí·bit *pnd* [*Ing*] **1:** magbawal o pagbawalan, lalo na ng autoridad **2:** hadlangan; gawing imposible.

prohibited drugs (pro·hí·bi·téd drags) *png* [*Ing*] **:** ipinagbabawal na gamot, gaya ng opyum, morpina, at shabu.

prohibition (pro·hi·bí·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagbabawal; kabawalan **2:** *Bat* **a** utos na nagbabawal ng isang bagay **b** kasulatan o dokumento mula sa isang mataas na hukuman na nagbabawal sa mababang hukuman sa pagpapatuloy ng isang demanda na hindi saklaw ng kaalaman nito **3:** pagbabawal sa paglikha o pagbebenta ng alkohol.

prohibitive (pro·hí·bi·tív) *pnr* [*Ing*] **1:** nagbabawal **2:** napakataas, lalo na ng halaga, at nagiging sanhi ng hindi pagbili.

project (prá·dyekt) *png* [*Ing*] **1:** proyekto **2:** plano; panukala **3:** gawain, karaniwang hindi madalian, ng isang estudyante, at isinusumite sa guro upang suriin nito.

project (pro·dyékt) *pnd* [*Ing*] **1:** magbalak o magplano ng isang panukala, aksiyon, at iba pa **2:** umusli; umungos **3:** ihagis; ipukol **4:** itaya **5:** ipahintulot na marinig sa malayong distansiya, tulad ng boses, tunog, at iba pa **6:** ipakita; ipahatid **7:** *Mat* sa heometriya, gumuhit ng mga tuwid na linya sa bawat point ng isang hatag na pigura, upang lumikha ng pigura na ayon sa rabaw o linya sa pamamagitan ng pagbagtas dito.

projectile (pro·dyék·til) *png* [*Ing*] **1:** misil, lalo na kapag isinulong ng isang rocket **2:** bala, at katulad, na pinaputok ng baril **3:** anumang bagay na naitutudla at nagsisilbing sandata.

projection (pro·dyék·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagbabalak; pagpaplano **2:** pag-usli; pag-ungos **3:** paghagis; pagpukol **4:** pagtaya sa hinaharap batay sa kasalukuyang impormasyon o pangyayari **5:** presentasyon ng isang hulagway, at iba pa, sa rabaw o iskrin **6:** mental na hulagway na itinuturing na isang obhetibong katunayan **7:** di-malay na paglipat ng sariling opinyon o pagtingin sa mga external na bagay o tao **8:** sa heometriya, pagguhit ng pigura **9:** representasyon sa

anumang bahagi ng rabaw ng mundo o esperong selestiyal.

projective (pro·dyék·tiv) *pnr* [*Ing*] **1:** sa heometriya, hinggil sa projection **2:** sa katangian ng pigura, hindi nababago ng projection **3:** *Sik* hinggil sa isang test o teknika na nagpapakita ng mga itinatagong motibo o pundamental na estruktura ng personalidad ng isang indibidwal, sa pamamagitan ng paggamit ng mga materyal na nagpapahintulot sa tao na ipahayag ang kaniyang sarili nang malaya, kaysa higpitán ang isang indibidwal sa pagtugon o pagpapahayag.

projector (pro·dyék·tor) *png* [*Ing*] : projektor.

projektor (pro·dyék·tor) *png* [*Ing projector*] **1:** aparatong ginagamit sa pagsasalin ng imahen sa iskrin, gaya sa pelikula o puting tabing **2:** kasangkapang ginagamit sa pagpapatama ng liwanag : PROJECTOR.

prokaryote (pro·kár·yot) *png Bio* [*Ing*] : uri ng bacterium na hindi nakahiwalay sa cytoplasm ang mga chromosome.

prók·la·má *pnd* **mág·prok·la·má, ma·prók·la·má, i·prók·la·má** [*Esp proclamar*] **1:** magpahayag o magdeklara sa opisyal o pormal na pamamaraan : PROCLAIM **2:** magpahayag sa publiko : PROCLAIM.

prók·la·mas·yón *png* [*Esp proclamación*] : pampubliko at opisyal na pagpapahayag : PROCLAMATION.

pro·ku·ra·dór *png* [*Esp procurador*] **1:** abogado ng akusado : PROCURATOR **2:** *Lit* sa *Noli Me Tangere*, ang paring tagapangasiwa ng pananalapi ng komunidad na relihiyoso.

prolactin (pro·lák·tin) *png BioK* [*Ing*] : hormone na inilalabas mula sa unahang bahagi ng pituitary gland na nagpapadami sa gatas matapos ang panganganak.

prolegomenon (pró·li·gó·mi·nón) *png* [*Ing*] : introduksiyon o pambungad sa isang aklat, at iba pa, lalo na kung mapagsuri o paiba-iba ng paksa.

pro·lép·sis *png* [*Ing*] **1:** pangunguna at pagsagot sa mga posibleng pagtutol sa talumpating retorikal **2:** pangunguna; pagiging maagap **3:** representasyon ng isang bagay na umiiral na, bago pa ito maganap **4:** *Gra* pangunguna sa paggamit ng mga pang-uri.

proletarian (pró·le·tár·yan) *png* [*Ing*] : proletaryo.

pró·le·tár·yo *png* [*Esp proletario*] **1:** uri ng mga tao na walang ari-arian **2:** mga manggagawa : PROLETARIAN.

pro-life (pró·layf) *pnr* [*Ing*] : sumasang-ayon sa pagpapanatili at pagiingat sa búhay, lalo na sa pagsalungat sa aborsiyon.

Prolog (prú·log) *png Com* [*Ing*] : mataas na level ng programming language, unang kasangkapan para sa artipisyal na aplikasyon ng talino.

pró·lo·gó *png* [*Esp*] : panimulang bahagi ng isang akda : PROLOGUE.

prologue (pró·log) *png* [*Ing*] : prologo.

pro·mé·dyo *pnr* [*Esp promedio*] : pangkaraniwan; normal : ANGSANG[1].

promenade (pró·mi·néyd) *png* [*Ing*] **1:** pasyal **2:** pasyálan[1].

promethazine (pro·mé·ta·zín) *png* [*Ing*] : gamot na ginagamit na panlunas sa alerhiya, pagkahilo, at katulad : ANTIHISTAMINE.

promethean (pro·mí·thi·yán) *pnr* [*Ing*] **1:** may kaugnayan kay Prometheus **2:** pangahas at malikhain.

Prometheus (pro·mi·té·yus) *png Mit* [*Gri*] : mala-diyos na nagnakaw ng apoy mula sa mga diyos at isa sa mga Titan na sinamba ng mga manlilikha.

promethium (pró·mi·ti·yúm) *png Kem* [*Ing*] : element na radyoaktibo at metaliko (atomic number 61, symbol **Pm**).

pró·mi·nént *pnr* [*Ing*] : prominente.

pró·mi·nén·te *pnr* [*Esp*] **1:** litáw; halata **2:** bantog.

promise (prá·mis) *png* [*Ing*] : pangako.

pro·mi·sór·yo *pnr* [*Esp promisorio*] **1:** nagtataglay o nagpapahiwatig ng pangako : PROMISSORY **2:** sa seguro, hinggil sa napagkasunduan o representasyon na nagtatakda ng kailangang mangyari, matapos, o magawa : PROMISSORY.

promissory (pró·mi·só·ri) *pnr* [*Ing*] : promisoryo.

promissory note (pró·mi·só·ri nowt) *png* [*Ing*] : isinulat na pangako na nagsasaad ng pagbabayad ng inutang na salapi o kinuhang kasangkapan sa itinakdang araw.

pró·mo *png Kol* [*Ing*] **1:** publisidad; adbertisment **2:** maikling patalastas hinggil sa isang programa sa telebisyon.

promontory (pro·mon·tó·ri) *png* [*Ing*] **1:** bahagi ng mataas na lupa na nakaungos sa dagat at katulad **2:** *Ana* umbok sa katawan.

pro·mos·yón *png* [*Esp promoción*] **1:** pagtaas ng ranggo o posisyon : ASÉNSO[1], PROMOTION **2:** pagpapalaganap; pagpapaunlad : PROMOTION.

promote (pro·mówt) *pnd* [*Ing*] **1:** itaas ang ranggo, posisyon, o katulad **2:** *Isp* ilipat sa higit na mataas na dibisyon ng liga ang isang koponan **3:** itaguyod; tulungang umangat o umunlad **4:** magpropaganda at magtinda ng isang produkto **5:** tangkaing maipasá ang isang panukalang batas **6:** sa ahedres, palitan ng reyna o iba pang higit na malakas na piyesa ang pawn kapag nakarating na ito sa kabiláng dulo ng tablero.

pro·mó·ter *png* [*Ing*] **1:** tagapagtaguyod; tagatangkilik **2:** tao na tagatustos o tagaorganisa ng mga palaro, produksiyon sa teatro, o katulad **3:** *Kem* pandagdag sa sigla ng isang katalisador.

promotion (pro·mó·syon) *png* [*Ing*] : promosyon.

pro·mo·tór *png* [*Esp*] : pasimuno sa anumang gawain.

prompt (prampt) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi atrasado; nasa tamang oras **2:** maagap.

prompt (prampt) *pnd* [*Ing*] **1:** hikayatin **2: a** idikta o ilagay ang nakalimutang salita, pangungusap, at katulad, gaya sa aktor o aktres, o sa nagtatalumpati **b** tulungan ang nagbabantulot na tagapagsalita sa pamamagitan ng suhestiyon **3:** magsilbing inspirasyon.

prompter (prámp·ter) *png* [*Ing*] **1:** tao na tagadikta o tagahikayat **2:** *Tro* tao na nakaupo sa lugar na di-naki-kita ng mga manonood at nagdidikta sa mga aktor at aktres.

promulgate (pró·mul·géyt) *pnd* [*Ing*] **1:** ipaalam sa publiko; ipalaganap; palaganapin **2:** iproklama, gaya ng batas o utos.

promulgation (pro·mul·géy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagpapaalam sa publiko; pagpapalaganap **2:** pagproklama ng balita, batas, o utos.

prong *png* [*Ing*] **1:** alinman sa dalawa o higit pang matulis na bahagi ng tenedor at katulad **2:** pansipit **3:** sa alahas, metal na pangkapit sa bato : UNYAS.

pro·nóm·bre *png Gra* [*Esp*] : panghalip.

pro·nó·mi·nál *pnr Gra* [*Ing*] : hinggil sa o kaugnay ng panghalip.

pronoun (pró·nawn) *png Gra* [*Ing*] : panghalip.

pronounce (pro·náwns) *pnd* [*Ing*] **1:** bigkasin o sambitin ang salita o tunog sa isang partikular na paraan **2: a** sabihin ang hatol, sentensiya, sumpa, at katulad **b** pormal na iproklama o ianunsiyo **3:** ipahayag ang sariling opinyon o haka-haka.

pron·té·ra *png* [*Esp frontera*] **1:** frontier **2:** harapán; patsada.

prón·to *pnb* [*Esp*] **:** kaagad; ngayon din.

prón·ton *png* [*Esp fronton*] **:** sa jai-alai, dingding na pinagpupukulan ng bola.

pronunciation (pro·nán·si·yéy·syon) *png* [*Ing*] **:** pronunsiyasyon.

pro·nún·si·yas·yón *png* [*Esp pronunciación*] **:** bigkas ng salita **:** PRONUNCIATION.

proof (pruf) *png* [*Ing*] **:** pruweba.

proofread (prúf·rid) *pnd* [*Ing*] **:** basahin ang pruweba at markahan ang mga mali.

prop (prap) *png* [*Ing*] **1:** matigas at matibay na suporta o pansalalay; tukod; suhay **2:** tao na tumutulong o nagtataguyod **3:** *Tro* bagay na madaling ilipat at ginagamit sa tanghalan, pelikula, at katulad.

propaedeutic (pro·pi·dyú·tik) *png* [*Ing*] **:** panimulang pag-aaral.

pró·pa·gán·da *png* [*Esp Ing*] **1:** lawas ng mga doktrina, idea, at aktitud na sadyang pinalalaganap upang makatulong o makasamâ sa isang tao, pangkat, estado, at iba pa **2:** ang sistematikong pagpapalaganap ng mga ito.

pro·pa·gán·dist *png* [*Ing*] **:** propagandista.

pró·pa·gan·dís·ta *png* [*Esp*] **:** tao na tagapagpalaganap ng propaganda **:** PROPAGÁNDIST.

pro·pa·gas·yón *png* [*Esp propagación*] **1:** pagpapalaganap sa pamamagitan ng natural na reproduksiyon **:** PROPAGATION **2:** pagpapalaganap **:** PROPAGATION.

propagate (pró·pa·géyt) *pnd* [*Ing*] **1: a** paramihin ang mga ispesimen ng halaman, hayop, at katulad sa pama-magitan ng likás na proseso **b** sa hayop o halaman, paramihin ang sarili **2:** palaganapin, gaya sa pahayag, panimula, teorya, o katulad **3:** ipasa o ipamana, *hal* ang katangian mulang isáng henerasyon tungo sa mga susunod **4:** magpasalin-salin ang katangian sa mga henerasyon.

propagation (pró·pa·géy·syon) *png* [*Ing*] **:** propagasyon.

pro·pél *pnd* [*Ing*] **1:** itulak; itaboy **2:** paandarin.

propellant (pro·pé·lant) *png* [*Ing*] **1:** bagay na nagtutulak **2:** isang inert at siksik na likidong hiwa-hiwalay ang aktibong nilalaman ng aerosol **3:** paputok na naglalabas ng mga bala mula sa isang armas **4:** substance na ginagamit bilang reagent sa makina ng rocket at iba pa upang magkaloob ng puwersa.

propeller (pro·pé·ler) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na nagtutulak **2:** elise.

propeller shaft (pro·pé·ler shaft) *png* [*Ing*] **:** ehe na nagsasalin ng lakas mula sa makina patungo sa elise o manibela ng sasakyan.

propeller turbine (pro·pé·ler túr·bayn) *png Aer* [*Ing*] **:** turbo propeller.

propene (pró·pin) *png Kem* [*Ing*] **:** propylene.

proper (prá·per) *pnr* [*Ing*] **1:** angkop **2:** *Gra* pantangi.

property (prá·per·tí) *png* [*Ing*] **:** ari-arian.

property tax (prá·per·tí taks) *png* [*Ing*] **:** tax na ipinapataw sa ari-arian.

pro·pe·sí·ya *png* [*Esp profecia*] **1:** propetikong pahayag, lalo na ang gáling sa Bibliya **:** PROPHECY **2:** paghula sa mangyayari **:** HAWÒ, PROPHECY.

pro·pe·sór *png* [*Esp profesor*] **1:** guro na may pinakamataas na ranggong akademiko sa kolehiyo o unibersidad, karaniwang sa isang tanging sangay ng karunungan **:** PROFESSOR **2:** sa malaking titik, titulo ng nasabing guro **:** PROF.

pro·pes·yón *png* [*Esp profesion*] **1:** bokasyon na nangangailangan ng espesyal na edukasyon at pagsasanay, gaya sa batas o medisina **:** PROFESSION **2:** anumang bokasyon o negosyo **:** PROFESSION **3:** pagpapahayag ng paniniwala, pagtanggap, o pananampalataya sa relihiyon **:** PROFESSION.

pro·pés·yo·nál *png* [*Esp profesional*] **1:** tao na kabilang sa isang propesyon, lalo na ang aktibo rito **2:** tao na hanapbuhay ang aktibong paglahok sa isang tiyak na gawain, gaya sa basketbol, boksing, at iba pang isport **:** PROFESSIONAL.

pro·pes·yo·na·lís·mo *png* [*Esp profesionalismo*] **:** propesyonal na pamamaraan, diwa, ugali, katangian, o kalagayan **:** PROFESSIONALISM.

pro·pé·ta *png* [*Esp profeta*] **1:** sa Lumang Tipan, tao na pinili upang magsalita hinggil sa Diyos at upang patnubayan ang tao sa Israel **:** MANARAGNÀ, PROPHET **2:** sa malaking titik, isa sa mga pangunahing propeta **3:** manghuhula **4:** tagapagsalita para sa isang layunin o kilusan.

pro·pé·ti·kó *png* [*Esp profetico*] **1:** may kaugnayan sa propeta **2:** apokaliptiko[2].

prophase (pro·féys) *png Bio* [*Ing*] **:** ang unang yugto ng mitosis sa pagkakahati ng euchorotic cell.

prophecy (pró·fe·sí) *png* [*Ing*] **:** propesiya.

prophet (prá·fet) *png* [*Ing*] **:** propeta.

prophylactic (pró·fi·lák·tik) *png* [*Ing*] **1:** gamot o gawaing nakahahadlang sa pagkakasakit **2:** condom.

prophylaxis (pro·fi·lák·sis) *png Med* [*Ing*] **1:** pag-iwas sa sakít **2:** paghadlang o pagpigil sa isang tiyak na sakít, gaya ng pag-aaral sa biyolohikong gawi, transmisyon, at iba pang nagiging sanhi nito.

prophylisis (pro·fí·li·sís) *png* [*Ing*] **:** pangontrang gamot laban sa sakit.

propionic acid (pro·pi·yó·nik á·sid) *png Kem* [*Ing*] **:** walang kulay at matapang na likidong carboxylic acid (C_2H_5COOH), ginagamit upang hindi amagin ang tinapay.

pro·pi·tár·yo *png* [*Esp propietario*] **:** varyant ng **propyetaryo**.

pró·po·lís *png* [*Ing*] **:** resinosong substance na pula o kulay kape, naiipon ng mga bubuyog mula sa mga ubod, at ginagamit para sa paggawa ng pukyut.

pro·pó·nent *png* [*Ing*] **1:** tao na tagapagtaguyod ng teorya, pagkilos, o panukala **2:** *Bat* tao na nagmumungkahing pagtibayin ng hukuman ang isang testamento.

pro·pór·si·yón *png* [*Esp proporción*] **1:** kaugnayan ng mga bagay sa isa't isa hinggil sa laki o dami **:** PROPORTION **2:** wastong kaugnayan ng mga bagay o bahagi **:** PROPORTION **3:** *Lgw* pahayag na binubuo ng simuno at panaguri na kinakailangang patotohanan o pawalang-saysay.

pro·pór·si·yo·ná·do *pnr* [*Esp proporcionado*] **:** nasa ayos o tumpak na proporsiyon **:** PROPORTIONAL, PROPORTIONATE, PRORÁTA.

pro·pór·si·yo·nál *pnr* [*Esp proporcional*] **:** proporsiyonado.

proportion (pro·pór·shon) *png* [*Ing*] **:** proporsiyon.

proportional (pro·pór·syo·nál) *pnr* [*Ing*] **:** proporsiyonado.

proportionate (pro·pór·syo·néyt) *pnr* [*Ing*] : proporsiyonádo.

pro·pó·sal *png* [*Ing*] **1:** mungkahi **2:** panukala **3:** alok; pag-aalok **4:** rekomendasyón[4].

pro·po·sis·yón *png* [*Esp proposicion*] **1:** pahayag : PROPOSITION **2:** mungkahi; panukala : PROPOSITION **3:** paksa : PROPOSITION **4:** problema : PROPOSITION **5:** sa lohika, pahayag na may simuno at panaguri na kailangang patunayan o pabulaan : PROPOSITION **6:** *Mat* paglalahad ng isang theorem na kailangang patunayan o problemang kailangang lutasin : PROPOSITION.

proposition (pro·po·sís·syon) *png* [*Ing*] : proposisyon.

proprietor (prop·ráy·tor) *png* [*Ing*] : propyetaryo.

prop·ye·dád *png* [*Esp propiedad*] : ari-arían.

prop·ye·tár·yo *png* [*Esp propietario*] **1:** may-ari ng negosyo, gusali, hotel, at iba pa : PROPRIETOR **2:** tao na may pribadong karapatan o titulo sa isang bagay *var* propitáryo : PROPRIETOR.

propylene (pro·pí·lin) *png Kem* [*Ing*] : gas ($CH_3Ch=CH_2$) na walang kulay, nagliliyab sa serye ng olefin, pangunahing ginagamit sa organikong sintesis : PROPENE.

pro·rá·ta *pnr* [*Lat*] : proporsiyonado.

pró·ro·gá *png* [*Esp prorroga*] : palugit na panahon.

pró·sa *png* [*Esp*] **1:** karaniwang anyo ng pasulat o pabigkas na wika : PROSE **2:** mababa o karaniwang uri ng talumpati, akda, at iba pa : PROSE **3:** *Lit* tulúyan.

prosaic (pro·zé·yik) *pnr* [*Ing*] : prosaiko.

pro·sá·i·kó *pnr* [*Esp prosaico*] **1:** *Lit* may katangian ng anyo ng prosa kaysa tula : PROSAIC **2:** kulang sa imahinasyon; pangkaraniwan; nakababagot : PROSAIC.

proscenium (pro·sí·nyum) *png* [*Ing*] : prosenyo[1,3].

proscenium arch (pro·sí·nyum ark) *png* [*Ing*] : prosenyo[2].

prosciutto (pro·shú·tow) *png* [*Ita*] : spiced ham, karaniwang pinausukan, pinatuyo, at karaniwang inihahandang hiniwa na kasingnipis ng papel.

prosecute (pró·se·kyút) *pnd* [*Ing*] **1:** sikaping matamo o maipatupad sa pamamagitan ng legal na proseso **2:** magpatuloy; ipagpatuloy **3:** gumawa; magsagawa.

pro·sén·yo *png Tro* [*Esp proscenio*] **1:** bahagi ng entablado na nasa harap ng kortina, karaniwang may pinalamutiang arko : PROSCENIUM **2:** arko sa bukana ng entablado : PROSCENIUM ARCH **3:** entablado sa sinaunang teatro : PROSCENIUM.

Pro·ser·pí·na *png Mit* [*Esp*] : Persephone.

pro·sé·so *png* [*Esp proceso*] **1:** sistematikong serye ng mga kilos : PROCESS **2:** tuloy-tuloy na serye ng mga pagbabago na nagaganap alinsunod sa isang tiyak na paraan : PROCESS, SÚLONG[3].

pró·si·dim·yén·to *png* [*Esp procedimiento*] : paraan; pamamaraan.

Prosimie (pró·si·mí) *png* [*Ing*] : isa sa tatlong suborder ng primate na may katangiang mahaba ang mukha, mamasa-masa ang nguso, malaki at gumagalaw ang tainga, bilugán ang mata, at sa gabi gumagala, *hal* malmag at paniki.

pro·sís·ta *png Lit* [*Esp*] : manunulat ng prosa.

pro·so·dí·ya *png* [*Esp prosodia*] **1:** *Lit* agham o pag-aaral ng metro at taludtod : PROSODY **2:** *Lit* isang partikular na sistema ng mga metro at taludtod : PROSODY **3:** *Lgw* ang diin at intonasyon sa pagbigkas.

prosody (pró·so·dí) *png Lit* [*Ing*] : prosodiya.

prospect (prós·pek) *png* [*Ing*] **1:** nakikinitang mangyayari **2:** pag-asam **3:** pagkakataon **4:** posibleng kliyente; tao na may pag-asang magwagi sa paligsahang atletiko o pampolitika **5:** nakatambad na tanawin ng malawak na lupain.

prospective (pros·pék·tiv) *pnr* [*Ing*] : prospektibo.

prospector (pros·pék·tor) *png* [*Ing*] : tao na mapagsapalaran.

prospectus (pros·pék·tus) *png* [*Ing*] : prospekto.

prós·pek·tí·bo *pnr* [*Esp prospectivo*] **1:** panghinaharap **2:** maaari; maaasahan : PROSPECTIVE.

pros·pék·to *pnr* [*Esp prospecto*] : nakalimbag na dokumento na nag-aanunsiyo o naglalarawan ng isang paaralan, establisimyento, ilalabas na aklat, at iba pa : PROSPECTUS, PROSPÉKTUS.

pros·pék·tus *png* [*Ing prospectus*] : prospekto.

Prós·pe·ri·dád *png* [*Esp*] : kabesera ng Agusan del Sur.

prostate (prós·teyt) *pnr Ana* [*Ing*] : prostate gland.

prostate gland (prós·teyt gland) *png Ana* [*Ing*] : ang muscular, glandular na organ na pumapalibot sa urethra ng lalaki sa ibabang bahagi ng pantog : PROSTATE.

prosthesis (prós·thi·sís) *png* [*Ing*] **1:** sa pagtistis, ang karagdagang artipisyal na bahagi upang makapagsuplay sa depekto ng katawan **2:** ang artipisyal na bahagi na idinaragdag **3:** *Gra* ang dagdag na isa o higit pang tunog o pantig sa isang salita o linya ng berso o tula, lalo sa unahan nito.

prós·ti·tus·yón *png* [*Esp prostitución*] **1:** pagkita ng ikabubuhay sa pamamagitan ng pakikipagtalik : PROSTITUTION **2:** walang kabuluhang paggamit sa talento o abilidad : PROSTITUTION.

prostitute (prós·ti·tyút) *png* [*Ing*] : puta[2].

prostitution (prós·ti·tú·syon) *png* [*Ing*] : prostitusyon.

protactiniu m (pro·tak·tín·yum) *png Kem* [*Ing*] : radyoaktibo at metalikong element (atomic number 91, symbol **Pa**).

pro·tá·go·níst *png* [*Ing*] : bayani[3].

pró·ta·go·nís·ta *png* [*Esp*] : bayani[3].

pro·tá·sis *png* [*Ing*] **1:** ang sugnay na nagpapahayag ng kalagayan ng pangungusap na kondisyonal, karaniwang pinangungunahan ng *kung* **2:** *Tro* unang bahagi ng sinaunang drama, na nagpapakilala ng mga tauhan at nagmumungkahi ng paksa.

protea (pró·te·á) *png Bot* [*Ing*] : palumpong (genus *Protea*) na may bulaklak na hugis balisungsong, at katutubò sa katimugang Africa.

protect (pro·tékt) *pnd* [*Ing*] : protektahan; magprotekta.

protection (pro·ték·syon) *png* [*Ing*] : proteksiyon.

protectionism (pro·ték·si·yu·ní·sim) *png* [*Ing*] : proteksiyonismo.

protectionist (pro·ték·si·yu·níst) *png* [*Ing*] : proteksiyonista.

protectorate (pro·ték·to·réyt) *png* [*Ing*] : protektorado.

pró·te·hí·do *pnr* [*Esp protegido*] : protektado.

protein (pró·teyn) *png* [*Ing*] : protina.

pro·tek·si·yón *png* [*Esp protección*] **1:** pagtatanggol; pananggalang : PROTECTION **2:** tangkilik; pagtangkilik : PROTECTION.

pro·ték·si·yo·nís·ta *png* [*Esp proteccionista*] : tao na nagbibigay ng proteksiyon.

pro·ték·ta *pnd* **mag·pro·ték·ta, pro·ték·ta·hán, i·pro·ték·ta** [*Esp protecta*] : ipagtanggol o ipagsanggalang mula sa kaaway, sakuna, o panganib : PROTECT.

pro·tek·tá·do *pnr* [*Esp protectado*] : napangangalagaan; naipagsasanggalang : PROTEHÍDO.

pro·tek·tór, pro·ték·tor *png* [*Esp Ing protector*] **1:** tagapagsanggalang, tagapagtanggol, o tagapangalaga **2:** tao na tagapangasiwa ng isang pook upang mapangalagaan ang kapakanan nito **3:** tao na hinirang upang mamahala sa bayan.

pro·tek·to·rá·do *png* [*Esp protectorado*] **1:** ang tungkulin at panunungkulan ng protektor **2:** estadong nasa ilalim ng kapangyarihan ng isang estadong higit na malakas : PROTECTORATE.

pro tempore (pro·tém·po·rí) *pnr* [*Lat*] : pansamantala.

proteose (pró·tis) *png BioK* [*Ing*] : alinman sa mga uri ng natutunaw na compound, nakukuha sa pamamagitan ng aksiyon ng mga gastric juice, pancreatic juice, at katulad.

pro·tést *png* [*Ing*] : protesta.

pro·tés·ta *png* [*Esp*] : pahayag ng matinding pagtutol o pagtanggi : DAÍNG[2] – *pnd* **mag·pro·tés·ta, pro·tés·ta·hán, i·pro·tés·ta** : PROTEST.

Pró·tes·tánt *png* [*Ing*] : Protestante.

Pro·tes·tán·te *png* [*Esp*] **1:** sinumang Kristiyano na hindi tagapagtaguyod o tagasunod ng Simbahang Katoliko Romano : PRÓTESTÁNT **2:** sa maliit na titik, tao na nagpoprotesta.

pro·tí·na *png* [*Esp proteina*] : sustansiyang organiko na nagtataglay ng nitrogen, carbon, oxygen, at iba pang napakahalagang bahagi ng pagkain : PROTEIN.

protocol (pró·to·kól) *png* [*Ing*] : protokol.

pró·to·kól *png* [*Esp protocol*] **1: a** opisyal at diplomatikong pormalidad at kabutihang-asal na sinusunod sa mga okasyong pang-estado : PROTOCOL **b** patakaran, pormalidad, at iba pang sinusunod ng isang pangkat : PROTOCOL **2:** orihinal na borador ng diplomatikong dokumento, lalo na ng mga napagkasunduan sa isang kumperensiya at nilagdaan ng mga partido : PROTOCOL **3:** pormal na pahayag ng transaksiyon : PROTOCOL.

pró·ton *png* [*Ing*] : ang positibong elemento ng elektrisidad na bumubuo sa isang bahagi ng ubod ng isang atom.

protoplasm (pró·to·plá·sam) *png* [*Ing*] : protoplasma.

pró·to·plás·ma *png* [*Esp*] : substance na walang kulay, tila helatina, binubuo ng oxygen, carbon, at nitrogen na siyang mahalagang saligan ng búhay ng mga hayop at halaman : PROTOPLASM.

protoscope (pró·tos·kówp) *png* [*Ing*] : kasangkapan sa pagsusuri sa panloob na bahagi ng tumbong.

pró·to·tí·po *png* [*Esp*] : huwaran; modelo : PROTOTYPE.

prototype (pró·to·táyp) *png* [*Ing*] : prototipo.

protozoa (pró·to·zó·wa) *png Zoo* [*Ing*] : anumang organismo na may iisang cell at kabilang sa kingdom Protista.

protozoan (pró·to·zó·wan) *pnr Zoo* [*Ing*] : hinggil sa protozoa.

protract (prot·rákt) *pnd* [*Ing*] **1:** patagalin; magpatagal **2:** *Ana* pausliin; palabasin **3:** bumalangkas o gumuhit sa tulong ng eskala at protractor.

protraction (prot·rák·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagpapatagal; pagpapalugit **2:** pagpapausli **3:** ang nagpapatagal o ang nakausling yaon **4: a** pagguhit ayon sa eskala **b** ang iginuhit nang gayon.

protractor (prot·rák·tor) *png* [*Ing*] **1:** ang nagpapatagal **2:** instrumento para sa pagguhit ng anggulo, karaniwang nasa anyong kalahating bilóg na may antas-antas na mga guhit **3:** *Ana* kalamnan na nagiging sanhi upang umusli ang bahagi nito.

prove (pruv) *pnd* [*Ing*] **1:** sumubok; subukin **2:** magpatunay; patunayan **3:** magpatotoo; patibayan **4:** *Mat* patunayan ang kawastuhan ng tumbasan, kalkulasyon, at katulad.

provenance (pró·vi·náns) *png* [*Ing*] : kasaysayan o pook na pinanggalingan, lalo ng isang likhang sining.

Provencal (pro·vén·sal) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa Provence, sa mga mamamayan, wika, at kultura nito.

Provence (prú·vens) *png* [*Ing*] : dating lalawigan sa timog silangang France.

proverb (prá·verb) *png* [*Ing*] : salawikain.

Proverbs (prá·verbs) *png* [*Ing*] : sa Bibliya, aklat na naglalaman ng mga kawikaan na pinaniniwalaang isinulat ni Solomon.

provide (pro·váyd) *pnd* [*Ing*] : maglaan; magbigay.

providence (pró·vi·déns) *png* [*Ing*] : probidensiya.

pró·vi·dént *pnr* [*Ing*] **1:** masinop **2:** mapag-impok **3:** matipid.

providential (pro·vi·dén·si·yál) *pnr* [*Ing*] : kaloob ng Diyos.

provider (pro·váy·der) *png* [*Ing*] **1:** tagasustento **2:** tagabigay; tagalaan.

province (prá·vins) *png* [*Ing*] : lalawigan.

provincial (pro·bín·si·yál) *png* [*Ing*] : panlalawigan.

provincialism (pro·vín·si·ya·lí·sim) *png* [*Ing*] : probinsiyalismo.

provision (pro·ví·syon) *png* [*Ing*] : probisyon.

proviso (pro·váy·so) *png* [*Ing*] **1:** sugnay sa batas, kontrata, o katulad na nagtatakda ng mga kondisyon **2:** estipulasyon o kondisyon.

provocation (pro·vo·kéy·syón) *png* [*Ing*] : probokasyon.

pró·vost *png* [*Ing*] **1:** tao na hinirang o itinalaga upang mamuno o manguna **2:** administratibong opisyal sa alinmang kolehiyo o unibersidad, may mataas na ranggo, at siyang may kinalaman sa mga kurikulum dito.

provost marshal (pro·vówst már·si·yál) *png Mil* [*Ing*] **1:** opisyal ng army o navy, tagapanatili ng kaayusan at may katungkulang gaya ng sa pulis **2:** opisyal na tagapamahala ng katahimikan sa mga bilanggo na may nakabinbing kaso.

pró·wa *png* [*Esp proa*] : unahang bahagi ng bapor o iba pang sasakyang pandagat : DAÓNG[3], DÚONG[2], PRAW.

prowess (pró·wis) *png* [*Ing*] **1:** dipangkaraniwang lakas o giting, gaya sa labanán **2:** kahusayan; pagkabihasa.

proxemics (prok·sí·miks) *png Sos* [*Ing*] : ang pag-aaral ng mga salik ng kalagayang panlipunan sa pangkaraniwang pakikipag-ugnayan ng mga tao.

proxima centauri (prók·si·má sen·ta·ráy) *png Asn* [*Ing*] : bituing maliit, mahina, at kinikilalang pinakamalapit sa sistemang solar.

proximate (prók·si·méyt) *pnr* [*Ing*] **1:** pinakamalapit; katabi **2:** kagyat na kasunod o sinundan.

proximity (pro·ksí·mi·tí) *png* [*Ing*] : ang pagkakalapit o ang pagiging magkalapit.

proxy (prók·si) *png* [*Ing*] : kahalili; kinatawan.

pro·yék·to *png* [*Esp projecto*] : gawain na balak isakatuparan : BURUHÁTON, PROJECT.

prune (prun) *png Bot* [*Ing*] : uri ng pasas na pinatuyo.

prú·tas *png Bot* [*Esp fruta+s*] : bunga[1].

pru·té·ra *png* [*Esp frutera*] : kasangkapang lalagyan ng prutas : FRUITERER.

pru·wé·ba *png* [*Esp prueba*] **1:** ebidensiyang makapagbibigay ng sapat na katotohanan sa isang bagay o makapagdudulot ng paniniwala sa katotohanan : PROOF **2:** anumang nakapagbibigay ng ebidensiya : PROOF **3:** sa paglilimbag, ang siping unang labas sa makina, binabása upang iwasto o baguhin bago tuluyang ilimbag : PROOF.

PS, daglat (pí·es) [*Ing*] **1:** police sergeant **2:** postscript **3:** private secretary **4:** Psalms.

psalm (sam) *png* [*Ing*] : salmo.

Psalms (samz) *png* : Mga Awit : Ps.

pseudonym (sú·do·ním) *png* [*Ing*] : sagisag-panulat.

PST, daglat (pí·es·tí) [*Ing*] : Pacific Standard Time.

psych (sayk) *pnd* [*Ing*] **1:** ihanda ang isip para sa darating na pahirap **2:** suriin ang motibasyon ng ibang tao para sa sariling bentaha.

psyche (sáy·ki) *png* [*Ing*] **1:** ang kaluluwa; ang espiritu **2:** ang pag-iisip **3:** *Mit* sa malaking titik, magandang prinsesa na umibig kay Eros at itinuturing na personipikasyon ng kaluluwa ng tao.

psychiatrist (say·ká·ya·trist) *png Med* [*Ing*] : doktor na dalubhasa sa psychiatry.

psychiatry (say·ká·ya·trí) *png Med* [*Ing*] : sangay ng medisina hinggil sa pagsusuri at paggamot ng mga sakít sa isip.

psychic (sáy·kik) *png* [*Ing*] : tao na itinuturing na may likás na kapangyarihan, gaya ng telepathy, panghuhula, at iba pa.

psycho *png Kol* [*Ing*] : pinaikling anyo ng **psychopath**.

psycho- (sáy·ko) *pnl* [*Ing*] : sayko-.

psychoanalysis (sáy·ko·a·ná·li·sís) *png Sik* [*Ing*] **1:** teorya na naglalayong galugarin ang di-malay na isip at ang ugnayan nito sa malay na isip **2:** terapyutikong paraan ng paggamot sa pamamagitan nito.

psychogenesis (sáy·ko·dyí·ni·sís) *png Sik* [*Ing*] : ang pag-aaral sa pinagmulan at pag-unlad ng isip.

psychokinesis (sáy·ko·ki·né·sis) *png Sik* [*Ing*] : pagpapagalaw ng mga bagay sa pamamagitan ng isip lamang.

psycholinguistics (sáy·ko·ling·gu·wís·tiks) *png* [*Ing*] : pag-aaral ng mga aspektong sikolohiko ng wika at pagkatuto ng wika.

psychological (sáy·ko·ló·dyi·kál) *pnr* [*Ing*] : sikolohiko.

psychology (say·kó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : sikolohiya.

psychomotor (sáy·ko·mó·tor) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa pinagmulan ng pag-unlad ng maláy na kaisipan.

psychopath (say·ko·pat) *png* [*Ing*] : tao na malalâ ang sakít ng isip, lalò kung may ugaling abnormal at marahas.

psychopathology (sáy·ko·pa·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : ang siyentipikong pag- aaral sa mga sakít sa isip.

psychosis (say·kó·sis) *png* [*Ing*] : malubhang pagkasira ng isip, lalo kung nagbubunga ng pagkatiwalag sa realidad.

psychosocial (sáy·ko·só·syal) *png* [*Ing*] : hinggil sa impluwensiya ng mga salik ng lipunan o ng ugali ng mga tao na kahalubilo.

psychosomatic (sáy·ko·so·má·tic) *pnr* [*Ing*] : sa sakít, dulot o pinalalâ ng matinding kaguluhan ng isip.

psychotheraphy (sáy·ko·thé·ra·pí) *png* [*Ing*] : paggamot sa sakit sa isip sa pamamagitan ng pamamaraang si-kolohiko.

psychotic (say·kó·tik) *pnr* [*Ing*] : may psychosis.

Pt, daglat (pí·ti) [*Ing*] **1:** physical training **2:** *Med* Physical Therapy.

Pt, symbol (pí·ti) *Kem* [*Ing*] : platinum.

pt, daglat (pí·ti) [*Ing*] **1:** part **2:** pint **3:** point **4:** port.

PTA, daglat (pí·ti·éy) [*Ing*] : Parent Teacher Association.

PT boat (pí·ti bowt) *png* [*Ing patrol torpedo boat*] : bangkang maliit, mabilis, madaling imaniobra, at ginamit nang malawakan sa Dagat Pasipiko noong Ikalawang Digmaang Pandaigdig.

pteridology (te·ri·dó·lo·dyí) *png Bot* [*Ing*] : ang pag-aaral hinggil sa mga pakô.

pteridophyte (te·rí·do·fáyt) *png Bot* [*Ing*] : halaman (division *Pteridophyta*) na walang bulaklak, kabilang ang mga pakô, at iba pa.

ptero- (té·ro) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan na nagpapahiwatig ng "pakpak," *hal* pterodactyl.

pterodactyl (té·ro·dák·til) *png Zoo* [*Ing*] : pterosaur (genus *Pterodactilus*) na may ngipin at mahabang payat na ulo, leeg, at buntot.

pteropod (té·ro·pód) *png Zoo* [*Ing*] : gastropoda (class *Pteropoda*) na nakalalangoy, naibubukang tila pakpak ang gitnang bahagi ng paa.

pterosaur (té·ro·sáwr) *png Zoo* [*Ing*] : anumang reptil (order *Pterosauria*) mula sa panahon ng Jurassic at Cretaceous, may mahahabang membrane ang pakpak.

pteroylglutamic acid (té·ro·íl·glu·tá·mik á·sid) *png BioK* [*Ing*] : folic acid.

Ptolemaic (tó·li má·yik) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil kay Ptolemy o sa kaniyang teorya **2:** hinggil sa mga Ptolemy, ang naghari sa Egypt mula nang mamatay si Alexander the Great.

Ptolemaic system (tó·li·máy·ik sís·tem) *png* [*Ing*] : teorya na ang mundo ang hindi gumagalaw na sentro ng uniberso.

Ptolemy (tó·li·mí) *png* [*Gri*] **1:** Griyegong matematiko, astronomo, at heograpo **2:** sinumang hari ng dinastiya ng Macedonia, na nagpalakad sa Egypt.

Pu, symbol (pí·yu) *Kem* [*Ing*] : plutonium.

pu·a *png* : varyant ng **puwa**.

pu·á·ngod *png* [*Seb*] : habag.

pu·á·sa *png* [*Hil Seb War*] : ngilin[2].

pu·ay·póy *pnr* : pagod na pagod.

pub (pab) *png* [*Ing*] : pook inuman; bar; taberna.

puberty (pyú·ber·tí) *png* [*Ing*] : edad ng pagkakaroon ng kakayahan sa reproduksiyong sexual; panahon ng pagdadalaga at pagbibinata : SÚPANG[2].

pubes (pyú·bis) *png* [*Ing*] : ibabang bahagi ng puson, na natatakpan ng bulbol mula sa pagdadalaga o pagbibinata.

pubescence (pyú·bi·séns) *png* [*Ing*] **1:** simula ng pagdadalaga o pagbibinata **2:** *Bot* makinis na bahagi sa likod ng dahon o sanga ng halaman **3:** *Zoo* makinis na mga bahagi ng ilang hayop, lalo ng kulisap.

pubic (pyú·bik) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa pubes.

public (páb·lik) *png* [*Ing*] : publiko.

public address system (páb·lik ád·res sís·tem) *png* [*Ing*] : malalakas na is-

piker, mikropono, ampliyador, at iba pa na ginagamit para sa maramihang manonood : PA SYSTEM.

publication (páb·li·kéy·syon) *png* [*Ing*] : publikasyon.

public domain (páb·lik dó·meyn) *png Bat* [*Ing*] **1:** mga lupaing pag-aari ng pamahalaan **2:** kalagayan ng imbensiyon, akda, o katulad, na napasó ang karapatang-ari.

public enemy (páb·lik é·ne·mí) *png* [*Ing*] **1:** tao na mapanganib sa publiko, karaniwang dahil sa mga krimeng nagawa **2:** bansa o pamahalaan na itinuturing na kaaway.

public figure (páb·lik fíg·yur) *png* [*Ing*] : tanyag o kilalang tao.

publicist (páb·li·síst) *png* [*Ing*] : publisista.

public opinion (páb·lik o·pín·yon) *png* [*Ing*] : pananaw, lalo ang moral, na laganap sa madla.

public relations (páb·lik re·léy·syóns) *png* [*Ing*] : propesyonal na pagpapanatili ng mabuting pangalan o imahen sa publiko, lalo na para sa negosyo, politika, at katulad.

public school (páb·lik is·kúl) *png* [*Ing*] : paaralang publiko.

public servant (páb·lik sér·vant) *png* [*Ing*] **1:** opisyal ng pamahalaan **2:** tao na naglilingkod sa publiko.

public service (páb·lik sér·vis) *png* [*Ing*] **1:** paglilingkod sa publiko **2:** ang sistema ng pagpapatrabaho na ginugugulan ng pamahalaan.

public spirited (páb·lik is·pí·ri·téd) *pnr* [*Ing*] : makabayan.

public utility (páb·lik yu·tí·li·tí) *png* [*Ing*] **1:** kompanyang naghahatid ng mahahalagang serbisyo sa publiko, gaya ng pagsusuplay ng tubig, gas, at elektrisidad, o nagpapatakbo ng sistema ng telepono o transportasyon, at karaniwang nakapailalim sa regulasyon ng pamahalaan **2:** ang serbisyong ipinagkakaloob ng gayong kompanya.

public works (páb·lik works) *png* [*Ing*] : pagawaing-bayan.

púb·li·ká *png* [*Esp publicar*] : paglalathala sa pahayagan.

púb·li·ká·do *pnr* [*Esp publicado*] : nakalathala; nailathala na.

púb·li·kas·yón *png* [*Esp publicacion*] **1:** paglalathala : PUBLICATION **2:** ang inilalathala, gaya ng aklat, magasin, o pahayagan : PUBLICATION.

púb·li·kó *png* [*Esp publico*] **1:** ang mga tao na bumubuo ng pamayanan, estado, o bansa *Cf* MADLA : PUBLIC **2:** partikular na pangkat ng mga tao na may iisang interes, layunin, at katulad *Cf* MADLA : PUBLIC.

publish (páb·lis) *pnd* [*Ing*] : ilathala; maglathala : PÁBLIS.

publisher (páb·li·shér) *png* [*Ing*] : tao na tagapaglathala o kompanya na gumagawa at namamahagi ng mga kopya ng aklat, pahayagan, at katulad, upang ipagbili sa publiko : PÁBLISÉR.

publishing (páb·li·shíng) *png* [*Ing*] : produksiyon at pamamahagi ng mga aklat, magasin, pahayagan, at iba pang materyales upang ipagbili sa publiko : PÁBLISÍNG.

púb·li·si·dád *png* [*Esp publicidad*] **1:** impormasyon tungkol sa isang tao o bagay upang tawagin ang pansin ng publiko, karaniwang ipinaaabot sa pamamagitan ng radyo, telebisyon, o publikasyon : PUBLICITY **2:** propesyonal at sistematikong pagpapalaganap ng impormasyon upang akitin o panatilihin ang interes ng publiko sa isang produkto, tao, o idea : PUBLICITY.

púb·li·sís·ta *png* [*Esp publicista*] **1:** ahente ng press o tao na sumusulat hinggil sa politika sa kasalukuyan : PUBLICIST **2:** tao na sanay o bihasang magsulat hinggil sa politiko : PUBLICIST.

pu·dáng *png Zoo* [*Kay Tbn*] : pageng bulik.

púd-as *png* [*War*] : pusyaw.

pú·day *png Ana* [*Seb*] : puke.

pudding (pú·ding) *png* [*Ing*] : puding.

puddle (pú·del) *png* [*Ing*] **1:** sanáw **2:** lusak.

pudendum (pyu·dém·dum) *png Ana* [*Ing*] : ang panlabas na organong panreproduksiyon, lalo ng babae : VULVA.

pú·ding *png* [*Ing pudding*] : minatamis na arina o kamoteng kahoy, gatas, itlog, dinurog na tinapay, at iba pang pampalasa : PUDDING.

pu·dís *png* [*Kal*] : soleras ng kubo.

púd·no *pnr* [*Ilk*] **1:** tiyak **2:** [*War*] tunay.

pú·do *png Ana* [*Mrw*] **1:** pantog **2:** apdo[1].

pú·don *png* [*Ilk*] **1:** ikirang gawa sa kawayan **2:** bungkos ng damo, tela, sinulid, at iba pa.

pu·dón *png* [*Gad*] : kasunduang pangkapayapaan ng mga Ga'dang.

pu·dó·nan *png* [*Ilk*] : kasunduang pangkapayapaan ng mga katutubo.

pu·dóng *png* [*Hil*] : pandong.

pú·dot *png* [*Ilk*] : init[1].

pud·pód *pnr* [*Bik Ilk Seb Tag*] : upod.

pú·dun *png* [*Ifu*] : pag-ikid ng lubid upang gawing bola – *pnd* **mag·pú·dun, i·pú·dun**.

pú·ek *png Zoo* [*Ilk*] : baháw.

Puerto Princesa (pu·wér·to prin·sé·sa) *png* [*Esp*] : lungsod sa Palawan at kabesera ng lalawigan.

pú·ga *png* [*Esp fuga*] : pagtalilis; pagtakas – *pnd* **pu·mú·ga, i·pú·ga**.

pu·gá *png* [*Kap Tag*] : itlog ng isda, alimasag, alimango, at kauri *Cf* SEMÍLYA, VÚGI.

pu·gâ *png Zoo* [*Seb*] : babansi.

pú·gad *png* [*Kap Hil Tag*] **1:** pook na pinangingitlugan ng ibon, manok, at kauri : DIMÓN[3], NEST, OBÓNG, ÓMOK, ORÁKA, POGÁDA, SÁAG, SÁLAG[2], TÁGA **2:** tahanan ng maliliit na hayop gaya ng langgam, daga, at iba pa – *pnd* **mag·pú·gad, ma·mú·gad, pu·gá·ran 3:** pook na laganap ang masasama o ilegal na gawain.

pú·gad la·bu·yò *png Bot* : aligbangon.

Pú·gad Lá·win *png Kas* **1:** sityo sa Lungsod Quezon **2:** *Bot* sa maliit na titik, dapong.

pú·gad ma·nók *png Bot* : paang baliwis.

pu·gá·han *png Bot* [*Tag War*] : uri ng palma : BÚNGIL, TAKÍPAN.

pú·gal *png* : pamamalagi sa isang pook dahil di-maiwasan – *pnd* **mag·pu·gál, pu·mu·gál**.

pú·gal *pnr* [*Kap Tag*] : nakatali – *pnd* **mag·pu·gál, i·pu·gál**.

pu·gán·te *pnr* [*Esp fugante*] : tao na tumakas mula sa pag-uusig, paglilitis, o hindi matiis na kalagayan o pangyayari : ESCAPEE, FUGITIVE, LUÓK.

pu·gá·pos *png* **1:** pagpapagulong sa rabaw na maalikabok **2:** pagpupog ng halik.

pu·gá·ro *png* [*Pan*] : gulod.

pu·gás *png* [*Hil Seb War*] : hasík.

pú·gay *png* [*Kap Tag*] **1: a** pag-aalis ng sombrerong nasa ulo **b** pagbibigay gálang sa pamamagitan nito **c** sa sundalo, paraan ng pagbatì sa pamamagitan ng pagtataas ng kanang kamay at pagdikit ng dulo ng daliri sa gilid ng kilay o sombrero[1] : SALÚDO[1] **d** ang katulad na paraan ng pagbati sa pamamagitan ng pagtatanghal ng sandata ng mga kawal : KOGÍTA, LÓGAY,

SALÚDO – *pnd* **mag·pú·gay, pag·pu·gá·yan 2:** pagsasamantala sa puri ng babae – *pnd* **pu·mú·gay, pu·gá·yan.**

pug·hák *png* [*Seb*] **:** yema.

púg·hak *png* [*Seb*] **:** pula ng itlog.

pu·gi·rat *png* [*Mrw*] **:** káti.

pu·gít *png* [*Kap*] **:** kulelat; kahulihulihan.

pu·gí·ta *png Zoo* [*Kap Pan Tag*] **:** laman-dagat (genus *Sepia*) na may malaking ulo at walong galamay var kugíta *Cf* PUSÍT **:** KURÍTA, ÓKTOPÚS.

pug·nás *pnr* [*Ilk*] **:** nawalan ng esensiya o espiritu.

pug·náw *pnr* **:** sunog na sunog.

pú·go *png* [*Hil*] **:** pantal na pino at makikita sa binti ng tao na laging nakasakay sa kalabaw.

pu·gó *png Heo* [*Pan*] **:** pulo.

pu·gò *png Zoo* [*Bik Tag War*] **:** ibon (genus *Coternix*) na maliit ang buntot at mabilis tumakbo at lumipad *var* pogo **:** BUNTÓG, ILIÓYLIYÓ, QUAIL.

pu·gód *png* [*Bik*] **:** pandak.

pú·gok *png* **:** pagpilipit sa ulo ng isda o manok **:** BALÉKNE, BIRÍKUS, LÉNGGES, PUNGÓL, TUÍS.

pû·gok *png* [*Bik*] **:** puyok[1].

pu·gón *png* [*Esp fogon*] **1:** uri ng kalan na kulob sa loob ang init at may paasuhán **:** LAGANGÁN, LUPLÚPAN **2:** kulob na lutuán ng tinapay **3:** silid lutuán sa bapor.

pu·go·né·ro *png* [*Esp fogonero*] **:** tao na nangangasiwa sa paglalagay ng gatong sa pugon.

pú·gong *png* **1:** piraso ng tela na ginagamit bílang pandong at may taling ibinubuhol sa magkabilang dulo **:** PATÍDONG, PUNGÓS[1] **2:** pagtatali o tali sa bunganga ng sakong may laman **3:** pagbibigkis o ang bigkis ng mga himaymay – *pnd* **mag·pu·góng, pu·gu·ngín, pu·gu·ngán, i·pu·góng.**

pu·góng *png* [*Seb War*] **:** pigil[3]; sapula.

pú·gos *png* [*Bik Ilk Tag*] **:** pagkusot sa maruming bahagi lamang ng damit **:** GELGÉL, KIMÔ, KUMÎ, KUSÒ – *pnd* **mag·pu·gós, pu·gú·sin, i·pú·gos.**

pu·gós *pnr* [*Seb*] **:** pilít.

pu·gó·so *pnr* [*Esp fugoso*] **:** mapusok; marahas.

pú·got *png* **1:** [*Bik Hil Kap Tag War*] pagputol sa leeg upang maalis ang ulo **:** TÚNGOL **2:** pag-aalis sa bahaging hindi kailangan sa pamamagitan ng patalim **3:** [*Ilk Tag*] sa malaking titik, Negrito **4:** [*Seb*] tao na maliit ang bibig – *pnd* **mag·pú·got, pu·gú·tin, pu·gú·tan, pu·mú·got.**

pú·gót *png* [*War*] **:** kamisadentro na walang manggas.

púg·pog *pnr* [*Ilk*] **:** inihaw.

pug·póg *png* **:** pagkadurog o pagkapulbos ng dulo ng piraso ng kahoy dahil sa pagkabulok – *pnd* **mag·pug·póg, púg·pu·gín, ma·pug·póg.**

púg·sit *png* [*Iba*] **:** ipot.

pug·sít *png* [*Hil Ilk Pan*] **:** bugalwak.

pug·tô *png* **1:** pagkápatíd nang bigla, gaya ng lubid **2:** paghinto; pagtigil ng isang bagay na dáting pinakikinabangan – *pnd* **púg·tu·ín, pu·mug·tô, ma·pug·tô.**

pug·tô *pnr* **:** mugto *var* puktô.

Pú·gu *png* **:** isa sa mga wika ng mga Ilongot.

pu·gú *png* [*Ifu*] **:** ang huling pà-an na hinabi.

pu·gú·pog *png* [*Ilk*] **:** maliliit na piraso ng kahoy na madalas nakatambak sa bakuran.

Pu·gu·tán *png Tro* **:** Moriones.

pu·hág *pnr* **:** kapon.

pu·hál *png* [*Seb*] **:** varyant ng **puhar.**

pu·hár *png* [*Esp fuhar*] **:** halagang tawad, gaya sa pagsali sa subasta *var* puhál.

pu·háw *pnr* [*Iva*] **:** puyát[2].

pu·hò *png* [*Bik*] **:** puksa.

pú·hog *png* **1:** [*Bik*] pangunguha ng pulut-pukyutan sa pamamagitan ng pagpapausok **2:** *Ana* [*Ifu*] púsod[1].

pú·hon *png* [*Hil*] **:** puksa.

pu·hú·nan *png Kom* [*Bik Kap Hil Seb Tag War*] **1:** yaman na ginagamit o maaaring gamitin sa paglikha ng higit pang yaman **:** CAPITAL, KAPITÁL – *pnd* **pu·hu·ná·nin, pu·hu·ná·nan, i·pu·hú·nan, i·pám·pu·hú·nan, mag·pu·hú·nan 2:** anumang pinagmulan ng tubò o kapangyarihan.

pú·il *png Ana* **:** pinakadulong bahagi ng rectum at anus *Cf* COCCYX **:** IGÓT-IGÓT, KINMÓL, KORÍKOD, KÓTIKÓTIT, PALDEÚT.

pú·ja *png* [*San*] **:** pagsamba sa itinatanging diyos.

pu·ká *png* [*Bik*] **:** púyat[2].

pu·kâ *pnr* **:** bulok; gapok.

pú·kas *png* **:** parang[1].

pú·kaw *png* [*Bik Hil Seb War Tag Tsi*] **1:** paggising mula sa pagkakahimbing **2:** pag-antig o pagpapagunita sa isang nakalilimot – *pnd* **mag·pú·kaw, pu·ká·win, pu·mú·kaw, i·pam·pú·kaw.**

pú·ke *png Ana* [*Bik Kap Mag Tag*] **1:** panlabas na sexual organ ng babae *Cf* KIKÌ **:** ANTÁK[2], BALÍTANG, BAÓ[2], BILÁT, BULÎ[1], BÚRAY, PÚDAY, PÚTEK[2], VAGINA **2:** bulba.

pu·kél *png* [*Pan*] **:** buto[1,2].

pú·ket *png* [*Mag Pan*] **:** varyant ng **pukot.**

pu·king·gán *png Bot* **:** baging (*Clitoria ternatea*) na bughaw ang bulaklak, taluhaba ang dahon, at maliliit at isahan ang bulaklak **:** KULAKANTING, SAMSAMPÍNG.

pu·ki·pók *png Bot* [*Ilk*] **:** punongkahoy na matibay at may bunga na gamot sa pangangati.

puk·káw *png* [*Ilk*] **:** pasigaw na pagtawag *Cf* PUKAW.

puk·ló *png* **:** sa mga isda, lalo sa kanduli, ang panlabas na sexual organ.

puk·lô *png* **1:** kabuuang suso ng baka, kalabaw, kambing, at katulad **2:** tawag din sa bunga ng mais – *pnd* **puk·lu·án, pu·muk·lô, ma·muk·lô.**

púk·lu *png* [*Kap*] **:** paglaki ng súso ng babae na nagdadalaga.

puk·nát *png* **:** pag-awat sa dalawang nag-aaway – *pnd* **ma·puk·nát, púk·na·tín.**

puk·nát *pnr* [*Kap Tag*] **:** bakbak.

pu·kô *pnr* [*ST*] **:** mariing **ho** o **po.**

pu·kô *png Med* **1:** [*Hil*] sipilis **2:** [*Seb War*] tumor sa paa.

pú·kok *png* [*Ilk*] **:** varyant ng **pukot.**

pú·kol *png* [*Bik*] **:** tinik ng sitrus.

pu·kól *png* **1:** [*Hil Tag*] paghahagis ng anuman *Cf* SALYÁ, BALIBÁG, HÁGIS **:** PANGITÚPAK **2:** pag-untog ng ulo sa isa pang ulo, gaya sa paglalaro **3:** [*Seb*] pagsakal **4:** [*Hil*] pagsasalita nang malabò – *pnd* **mag·pu·kól, pu·ku·lín, pu·mu·kól, i·pu·kól, ma·mu·kól.**

pú·kot *png* **1:** talakop **2:** [*Bik Hil Seb Tag War*] uri ng lambat na ginagamit sa malalim na bahagi ng dagat *var* púkok, púket.

pú·kot-a·la·ngán *png* **:** uri ng pukot na panghuli ng kanduli at iba pang uri ng isda, at ginagamit sa lalim na da-lawang dipa.

pú·kot-ba·rím·baw *png* **:** uri ng pukot na panghuli ng dalag at kahawig ng pukot-laot.

pú·kot-da·lág *png* **:** pinakamaliit na uri ng pukot na ginagamit sa tabi ng bay-bayin.

pú·kot-gí·lid *png* **:** uri ng pukot na kahawig ng pukot-dalag ngunit ginagamit sa pamamagitan ng pagsalok.

pú·kot-lá·ot *png* **:** pinakamalaking uri ng pukot, ginagamit sa malalim na bahagi ng tubig.

pú·kot-pang·ga·bí *png* [*pukot pang+gabi*] **:** uri ng pukot na panghuli ng hasahasa, galunggong, at miralya.

pú·kot-pang·gí·lid *png* [*pukot pang+gilid*] **:** uri ng pukot na panghuli ng maliliit na isda gaya ng dilis at tawilis, yari sa sinamay, at hinihilang patagilid ng maraming tao.

pú·kot-pá·nu·lí·ngan *png***:** uri ng pukot na panghúli ng tulingan at tambakol, at sa araw lámang ginagamit.

pú·kot-táng·si *png***:** uri ng pukot na may poste sa magkabilang gilid.

púk·pok *png* [*Ilk*] **:** buod; lagom.

puk·pók *png* [*Bik Hil Ilk Seb Tag*] **:** pagpalo nang malakas sa isang bagay na ibig ibaon o pitpitin *Cf* BAYÓ, DIKDÍK**:** BÉMBAL, MÁKMAK, MUGMÚG, PAKÁNG[3], PATÚK[2] – *pnd* **mág·puk·pók, puk·pu·kín, i·puk·pók, i·pam·puk·pók, pu·muk·pók.**

púk·puk *png* [*Pan*] **:** pagpapagpag ng alikabok.

puk·puk·ló *png Bot* [*Ilk*] **:** halamang dagat (*Coduim tenue*) na lumalago sa mabato at mabuhanging pook, inihahalo sa tinadtad na kamatis, at kinakain nang hilaw.

puk·sâ *png* **:** lubos at maramihang pagpatay o pagsira, gaya sa peste, tao, at iba pa **:** DERÁL, ÍROS, LIPOL, MASAKER, NARÁRIT, PUHÒ, PÚHON, PÚO, WÁGTANG – *pnd* **puk·sa·ín, pu·muk·sâ, i·pam·puk·sâ.**

puk·tô *png* **1:** bahagi o pangkat na maliit kaysa pangkaraniwan **2:** *Lit* saknong.

puk·tô *pnr* **:** varyant ng **pugto.**

pu·kúl *png* [*Iva*] **:** baldadong binti o bisig *var* pokól.

pú·kut *png* [*Hil*] **:** sanga o siit na pinagsama-sama upang ipain sa isda.

puk·yót *png Zoo* **:** kulisap (*Apis mellifera*) na nag-iipon ng pulut *Cf* BUBÚYOG, HIMBUBÚYOG **:** ANILÁN, HONEYBEE, LAGÓLAY, LAYWÁN, OYÚKAN, PAPALAGWÁY, PUTYÚKAN, TAMÓSAN.

puk·yú·tan *png* [*pukyot+an*] **:** bahay ng pukyot **:** PÁNAL, PAPALAGWÁY.

pú·la *png* [*Ing*] **1:** batayang yunit na salapi ng Botswana, katumbas ng 100 thebe **2:** [*Mag*] sagwan.

pu·lá *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Pan Seb Tag Tau War*] kulay na katulad ng sa dugo **:** ANBALANGÁ, KANÁWAY, LABÁGA, MABÁYA, MALUTÙ, MARIGÀ, ÚZZIN – *pnd* **pa·pu·la·hín, pa·pu·la·hán** – *pnr* **pá· mu·mu·lá 2:** [*Ilk*] aligi **3:** [*Kap*] pag-labo ng mata.

pu·là *png* [*Kap Tag*] **:** pagpintas o pagmaliit sa anumang katangian ng kapuwa **:** ÁTUM, BALÁW, KORÉHI, PAÁWING, PANGONÓNONG, SÓKSON, TUYÁW, UYÁW, YÚBIT – *pnd* **pu·mu·là, pu·lá·an, ma·mu·là.**

pú·lad *png* **1:** [*Ilk Kap Tag*] pinakapalikpik sa punò ng palaso at kauri **2:** simulang pagtubo ng balahibo ng manok **3:** banoglawin.

pú·lag *png* **:** liwanag na nakasisilaw.

pu·lág *png* [*Bik*] **:** pasag[1].

pu·lag·nós *pnr* **:** naalis sa pagkakatali.

pu·la·gós *png* **:** pagkahusto ng tali o pagkakabuhol.

Pu·la·hán *png Kas* [*pula+han*] **1:** kasapi sa kilusang Pulahanes **2:** karaniwang sa maliit na titik, tawag sa mga rebelde, lalo na sa mga komunista **:** RED.

Pu·la·há·nes *png Kas* **:** kilusang mesyaniko at pangmaralita na unang lumitaw sa Cebu, Leyte, at Negros sa ilalim ng iba-ibang lider noong panahon ng Amerikano, at tinaguriang ganoon dahil sa pulang uniporme ng kalalakihan.

pú·lak *png* **:** pagputol sa punongkahoy – *pnd* **mag·pú·lak, pu·lá·kin, pu·lá·kan.**

pu·lá·kak *png* [*Ilk*] **:** batik o pangungupas ng kulay ng balát.

pu·lá·kan *png Mus* [*Tau*] **:** agung.

pu·la·lak·nít *png Zoo* [*War*] **:** kabág.

pù·lan·dít *png***:** pagtilapon nang bigla ng tubig at iba pang likido mula sa maliit na bútas **:** KÚPSIT, PÉNTOS, PUSWÍT, SÍRIT[1], TARAYÚTOY, TÓPE, TULARÍ.

pu·lan·dit *pnr Kol* **:** kiri.

pu·lá·ngan *png* **1:** [*ST*] pangkating etniko **2:** dibisyon o pangkat ng hukbo.

pu·lang·gâ *png Zoo* **:** ibon na maliit at may balahibong kulay kayumanggi at pulá.

pu·lang·góng gú·bat *png Zoo* **:** ibon (*Hepsipetes philippinus philippinensis*) na magkahalong dilaw at kulay abo ang balahibo, at karaniwang nanginginain ng mga halaman.

pu·lang·gós *png* **:** pagkakakalag ng tali nang hindi sinasadya.

Pu·la·ngi·yen *png***:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Manobo at kanlurang Bukidnon.

pu·lás *png* [*Kap Tag*] **1:** pag-alis o paglisan **2:** sa takbuhan, ang biglang pagsugod upang mauna sa labanán **3:** pagtakas nang mabilisan – *pnd* **mag·pu·lás, pu·mu·lás.**

pu·lá·san *png***:** pangkaraniwang himpilan ng mga umaalis.

pú·law *png* **1:** [*Bik*] anumang nakagigimbal at nakapupukaw sa tao na natutulog **2:** [*Pan*] pagbabago ng opinyon o palagay **3:** [*Seb*] pagtatrabaho nang lagpas sa oras **4:** [*Mag*] pulo.

pu·láw *png* **1:** pagbabantay sa maysakít, lalo sa gabi – *pnd* **mag·pu·láw, pu·la·wán 2:** tukal **3:** [*Hil Seb*] púyat[2].

pu·law *png* [*Sub*] **:** telang abakang hinabi ng kamay.

pú·law *pnr* **1:** [*Hil*] dalisay; puro[1] **2:** [*Seb*] walang pinta.

pu·la·wán *png* [*Seb*] **:** tinghoy.

pu·la·yî *pnd* **mag·pu·mu·la·yî, pu·mu·la·yî** [*Kap*] **:** tumakbo; magtatakbo.

pu·láy·nas *png* [*Esp polainas*] **:** varyant ng **polaynas.**

pul·bé·ra *png* [*Esp polvera*] **:** varyant ng **polbera.**

pul·bó *png* [*Esp polvo*] **:** varyant ng **polbo.**

pul·bós *png* [*Esp polvo+s*] **1:** substance na pino, karaniwang puti, mabango, nakasilid sa kahitilya o lata, at ginagamit na pampahid sa mukha **:** PÓLBOS, POWDER **2:** anumang bagay na durog, at kahawig ng alikabok **:** PÓLBOS, POWDER – *pnd* **mág·pul·bós, púl·bu·sín, púl·bu·sán, i·pul·bós.**

pul·bu·rá *png* [*Esp polvora*] **:** pulbos, karaniwang itim, madaling magsiklab sa apoy, at ginagamit sa paggawa ng bala, posporo, paputok, at katulad **:** GUNPOWDER.

púl·bu·rón *png***:** varyant ng **polboron.**

pu·lé·kos *png***:** palamuting palawit sa laylayan ng damit, kortina, at iba pa.

Pu·len·yán *png***:** isa sa mga pangkating etniko ng Manobo sa Hilagang Cotobato.

pu·lét *png Bot* [*Iba*] **:** parinlas.

pu·lé·ya *png* [*Esp polea*] **:** varyant ng **polea.**

pul·gá·da *png* [*Esp*] **:** dalì.

pul·gás *png Zoo* [*Esp pulga+s*] **:** kulisap (*Pulex irritans*) na parasitiko, maliksi, walang pakpak, at karaniwang nakikita sa aso, pusa, at iba pang hayop *var* purgás *Cf* HÁNIP GARAPÁTA **:** ABSING, BITÍK[1], FLEA, OLMÓG, TÍMEL.

pú·li *png* **1:** [*Seb Tag*] panghalili sa nabalda o napaalis na tauhan sa isang tanggapan – *pnd* **mag·pú·li, pu·lí·han 2:** *Bot* [*Bik*] hulimbángon.

pu·lí *png* **:** minanang ugali, talino, o tradisyon **:** PÉMULIÁN.

pu·lî *png* [*Kap*] **:** palahian; kasta.

pu·li·á·gan *png* **1:** mahabang tagdan o haligi na ikinakabit sa bangka **:** MAST **2:** paa ng katre o papag **3:** puluhan ng balibol, barena, at kauri.

pu·lí·do *pnr* [*Esp*] **:** pino; makinis.

pu·lí·kat *png* **:** bigla at hindi sinasadyang pag-urong at paninigas ng laman sa binti o anumang bahagi ng katawan at nagdudulot ng matinding kirot **:** BANHÓD, KALÁMBRE[1].

pu·li·kì *pnr* [*Seb*] **:** gahol.

pu·lí·lan *png* **1:** dagat-dagatan; maliit na lanaw **2:** timog-kanluran; kaliwa ng lubugan ng araw.

pu·lín *png* **:** kahoy na bilóg at habâ o anumang katulad na inilalagay sa ilalim ng isang bagay na mabigat upang madaling mailipat sa pamamagitan ng pagpapagulong nito.

pu·líng *png* [*Bik Kap Hil Ilk War*] **:** varyant ng **puwing**.

pu·lí·ngi *png* [*Pan*] **:** baliling.

pu·lín·tá·pang *png* **:** panibagong lakas o sigla *var* mulintapang.

pu·lí·pol *png* [*Ilk*] **:** pulon.

pú·lis *png* [*Kap*] **:** pahid[1]; punas – *pnd* **mag·pú·lis, pu·lí·san, pu·lí·sin, i·pu·lis, í·pam·pú·lis**.

pu·lís *png* [*Ing police*] **:** kasapi ng pulisya **:** ALAGÁD NG BATÁS; COP, PARÁK[2], POLICEMAN.

pu·lís·ya *png* [*Esp policia*] **1:** organisadong puwersang sibil para sa pagpapanatili ng kaayusan, katahimikan, at pagpapatupad ng batas **:** POLICE **2:** ang kasapi ng pangkat na ito **:** POLICE **3:** ang regulasyon at kontrol ng komunidad, lalo sa pagpapanatili ng katahimikan, kalusugan, moralidad, at iba pa **:** POLICE.

pu·li·tá·na *png* [*Esp napolitana*] **:** varyant ng **politana**.

pu·lí·ti·ká *png* [*Esp poltica*] **:** varyant ng **politika**.

pu·lí·ti·kó *png* [*Esp politico*] **:** varyant ng **politiko**.

pu·li·tí·pot *png* **:** varyant ng **palatipot**.

pul·ké·ro *png* [*Kap*] **:** katay; paghiwahiwa nang maliit – *pnd* **mág·pul·ké·ro, púl·ke·rú·hin**.

pull (pul) *png* [*Ing*] **1:** hila; paghila; hatak; paghatak **2:** búnot; pagbúnot **3:** lakas; impluwensiya.

pull (pul) *pnd* [*Ing*] **1:** hilahin; humila **2:** bunútin.

pullet (pú·lit) *png Zoo* [*Ing*] **:** dumalagang manok.

pulley (pú·li) *png* [*Ing*] **:** kalô.

pull out (pul awt) *png* [*Ing*] **1:** bagay na maaaring alisin, lalo ang bahagi ng magasin **2:** pagtatanggal o pagaalis, lalo sa mga kasapi ng militar.

pull out (pul awt) *pnd* [*Ing*] **1:** alisin; tanggalin **2:** umurong, gaya sa kasunduan.

pull-out bed (púl-awt bed) *png* [*Ing*] **:** pang-isahang káma na may isa pang nahihilang káma sa ilalim.

pullover (pul·ów·ver) *png* [*Ing*] **:** kasuotan, gaya ng pangginaw, na hinihila mula sa ulo upang maisuot.

pul·món *png Ana* [*Esp*] **:** bagà.

pú·lo *png* [*War*] **:** hawakán.

pu·lò *png* **:** nakabukod o nakahiwalay na pook, gaya ng kakahuyan sa gitna ng kapatagan.

pu·lô *png Heo* [*Seb Tag*] **:** piraso ng lupa na ligid ng tubig **:** BÁLET, FUGÚ, ÍSLA, ISLAND[1], PÁLAW[1], PUNGSÔ, PÓNOL, PORÔ, PUGÓ, PÚLAW[4].

pu·lók *png* **1:** [*Kap*] balukag[1] **2:** marahas na pagtutukaan, gaya ng mga ibon o manok **3:** [*Pan*] asamblea.

pú·lon *png* [*Hil Tag*] **:** pag-iikid o pagpupulupot ng tali, lubid, at kauri **:** BULÍBOD, LÍBED, PULÍPOL – *pnd* **pu·lú·nin, i·pú·lon**.

pu·lón *png* [*Hil*] **:** kidkid.

pú·long *png* **1:** [*Ilk Pan Tag*] karaniwang pag-uusap ng dalawa o higit na tao **2:** pagtitipong nauukol sa pagpapasiya ng isang kapisanan o samahán **:** GIMONG, KAKPEHÁN, MEETING, MÍTING, OPAKAT, PÁDTALABÚKAN, TALLAÓNG, TÍGUM, TITÍROK – *pnd* **mag·pú·long, pag·pu·lú·ngan, pu·lú·ngin 2: a** [*Hil Seb War*] salita **b** sabi **3:** *Ana* [*Ifu*] puwit.

pú·los *png* [*Hil Seb War*] **:** halaga ng isang bagay *Cf* BALOR.

pú·los *pnr, pnb* [*Hil Ilk Pan Seb Tag Esp puro + s*] **1:** magkakatulad **2:** palaging nagaganap **3:** varyant ng **puro**[2].

pú·lot *png* **1:** [*Hil Tag*] anumang bagay na nailaglag o naiwaglit ninuman at nadampot naman ng iba **:** DÉKKUT, KIMO, PÓNDOT – *pnd* **pu·mú·lot, pu·lú·tin, i·pú·lot, ma·mú·lot 2:** anumang karunungang kinuha o hinalaw sa akda o gawa ng iba – *pnd* **pu·mú·lot, pu·lú·tin, i·pú·lot, ma·mú·lot 3:** pagdampot ng anumang nasa lapag.

pu·lót *pnr* [*Bik*] **1:** nakadikit **2:** malagkit.

pu·ló·tan *png* [*pulot+an*] **:** varyant ng **pulútan**.

pu·lo·tí·pot *png* [*Ilk Pan*] **:** bagkat *var* pulutipot.

púl-oy *png* [*Ilk*] **:** banayad na hangin.

pulp (palp) *png Bot* [*Ing*] **1:** malambot at masarap na bahagi ng isang prutas **2:** malambot at tila mamon na ubod ng tangkay ng halaman **3:** malambot at malamáng bahagi ng katawan ng hayop **4:** malambot at mamasa-masang himaymay ng kahoy na ginagamit sa paggawa ng papel.

púl·pit *png* [*Ing*] **:** pulpito.

púl·pi·tó *png* [*Esp*] **:** mataas na estruktura sa loob ng simbahan na ginagamit kung nagsesermon ang pari **:** PÚLPIT.

pul·póg *pnd* **pul·pu·gín, i·pul·póg** [*Ilk*] **:** ulit-uliting gawin.

púl·pol *pnr* **1:** [*Seb*] tanga **2:** [*War*] durog.

pul·pól *pnr* **:** upod; mapurol **:** PANGÓD[1].

pul·púl *png* **1:** [*Hil*] nakapalibot na sagabal **2:** [*Pan*] sinaunang puluhang yari sa bakal.

púl·pul·tó *png Bot* [*Ilk*] **1:** limansugat **2:** [*Iba*] hulimbangon.

pulse (pals) *png* [*Ing*] **:** pulso.

pul·sé·ras *png* [*Esp pulsera+s*] **:** galáng.

pul·só *png* [*Esp*] **1:** ang regular na pagtibok ng mga artery sanhi ng sunod-sunod na kontraksiyon ng puso **:** PANPATÚK, PULSE **2:** damdamin o opinyon ng isang pangkat.

púl·ta *png* [*Seb Esp puerta*] **:** pinto.

pul·tá·da *png* **:** varyant ng **portada**.

pu·lú·be *pnr* [*Esp pobre*] **:** varyant ng **pulubi**.

pu·lú·bi *pnr* [*Esp pobre*] **:** dukha at karaniwang namamalimos *var* pulúbe.

pu·lúg·wan *png* [*Hil*] **:** balulang[1].

pu·lúg·way *png* **:** batulang[1].

pu·lu·hán *png* [*pulo+han*] **:** bahagi ng patalim, baril, o kasangkapan na hinahawakan ng gumagamit **:** EGNÁAN,

HANDLE, HAWAKÁN, PUTÁN, SÁNONG, TATANGNÁN.

pu·lu·nán *png* [*pulon+an*] : ikirán.

pú·lung *png* [*Kap*] : daanan; kalsada.

pu·lu·ngán *png* [*pulong+an*] : huntahan[1]; pook para sa pagpupulong.

pu·lú·pot *png* : varyant ng **palupot**.

pu·lu·pú·lu *png* [*Kap*] : puyó.

pu·lút *png* [*Hil Ilk Seb Tag*] : malapot na katas ng tubó : DIRÓ, HONEY.

pu·lú·tan *png* [*Kap Ilk Tag pulot+an*] : pagkaing kinukukot habang umiinom ng alak *var* pulótan : SUMSÚMAN.

pu·lút-ga·tâ *png* **1:** bakasyon ng bagong kasal, karaniwang upang mapag-isa at magtalik : HONEYMOON, LÚNA DEL MIYÉL **2:** ang panimula at masayang yugto ng isang ugnayan.

pu·lu·tí·pot *png* [*Pan*] : varyant ng **pulotipot**.

pu·lu·tóng *png Mil* [*Esp peloton*] **1:** taktikal yunit na binubuo ng pangkat ng tigdalawa o higit pang tílap at pinamumunuan ng tenyénte : PLATOON **2:** pangkat ng mga tao, hayop, isda, at iba pa.

pu·lút-puk·yú·tan *png* [*pulut+pukyot+an*] : malapot at matamis na likido, nililikha ng bubuyog mula sa nektar ng bulaklak, ginagamit bilang pagkain o pampatamis : HONEY.

púl·ya *png Zoo* : kulisap na kauri ng paruparo, ngunit pagkagat ng dilim o sa gabi lamang lumalabas.

pu·má·da *png* [*Esp pomada*] : varyant ng **pomada**.

pu·ma·rí·to *pnd* [*p+um+a+dito*] : pumunta dito *Cf* PUMAROÓN, PUMARIYÁN.

pu·ma·ri·yán *pnd* [*p+um+a+diyan*] : pumunta diyan; tumungo sa pook na malapit sa kinakausap *Cf* PUMAROÓN, PUMARÍTO.

pu·ma·ro·ón *pnd* [*p+um+a+doon*] : pumunta doon; tumungo sa pook na malayo sa nagsasalita at sa kinakausap *Cf* PUMARIYÁN, PUMARÍTO.

pum·bré·ra *png* [*Esp fiambrera*] : varyant ng **piyambrera**.

pumice (pyú·mis) *png* [*Ing*] : pomes.

pu·mog·mo·gan *png* [*Ifu*] : lalagyan ng pagkain, na gawa sa balát ng hayop.

pump (pamp) *png* [*Ing*] : bomba ng tubig.

pum·pón *png* : kumpol, karaniwan ng bulaklak, bungangkahoy, dahon, at katulad.

pum·póng *png* : salansan ng papel.

pun (pan) *png* [*Ing*] **1:** nakatatawang paggamit ng salita, upang ipakita ang iba't ibang kahulugan o aplikasyon nito; paggamit ng mga salita na magkatulad o nagkakahawig sa tunog ngunit magkaiba ng kahulugan; paglalaro sa mga salita **2:** ang mga salitang ginagamit sa ganitong paraan.

pu·ná *png* **1:** mahigpit na paghatol na malimit na may diin sa kahinaan o depekto : COMMENT **2:** kritisismo – *pnd* **pu·na·hín, ma·mu·ná, pu·mu·ná**.

pun-am·han *png* [*Ifu*] **1:** kahong panritwal : TINGAB **2:** mangkok na pinalamutian at ginagamit sa pag-inom, karaniwan ng alak.

pu·nán *pnd* [*puno+an*] **1:** dagdagan **2:** gampanan ang gawaing hindi káya ng kapuwa.

pu·na·na·rì *png* [*Kap*] : pagbati.

pú·nas *png* [*Bik Ilk Mag Pan Tag*] : pahid[1] – *pnd* **mag·pú·nas, pu·ná·san, i·pú·nas**.

pu·náw *png Zoo* [*War*] : kabibe.

pu·náw *pnr* : nanginginig dahil sa pagkakabasâ.

pú·nay *png Zoo* [*Bik Hil Tag War*] : ilahas na kalapati na lunti ang balahibo.

pu·náy *pnr* [*Seb*] : madalas; malimit.

punch (pants) *png* [*Ing*] **1:** kasangkapang pantatak o pambutas **2:** inuming gaya ng rum, whisky, at iba pa, hinahaluan ng tubig, katas, at iba pang pampalasa.

punch (pants) *pnd* [*Ing*] **1:** suntukin **2:** butasin.

punch card (pants kard) *png* [*Ing*] : kard na may mga bútas o tiyak na mga posisyon at padron, upang maipakita ang datos na ilalagay o gagawin sa paraang mekanikal, elektrikal, o photo electrical.

puncher (pán·tser) *png* [*Ing*] : kasangkapang pambútas ng papel.

punctual (pángk·tu·wál) *pnr* [*Ing*] : husto o tama sa oras.

punctuation (pángk·tu·wéy·syón) *png* [*Ing*] : bantas.

pun·dá *png* [*Esp funda*] : pambalot ng unan.

pún·da·dór *png* [*Esp fundador*] : founder[1].

pun·da·kán *pnr* : punóng-punô.

pún·da·men·tál *png* [*Esp Ing fundamental*] **1:** ang gumaganap na pangunahing bahagi ng anuman : FUNDAMÉNTAL **2:** batayan o saligan ng isang pundasyon : FUNDAMÉNTAL **3:** orihinal o bukal ng isang saliksik o sulatín : FÚNDAMÉNTAL.

pún·da·men·tál *pnr* : gumaganap ng mahalagang bahagi ng pundasyon.

pún·da·men·ta·lís·mo *png* [*Esp fundamentalismo*] : maigting na paninindigan sa isang tradisyonal na paniniwala o doktrina ng isang relihiyon : FUNDAMENTALISM.

pún·da·men·ta·lís·ta *png* [*Esp fundamentalista*] : disipulo ng pundamentalismo : FUNDAMÉNTALÍST.

pun·dár *pnr* [*Esp fundar*] : itinatag – *pnd* **mag·pun·dár, pu·mun·dár, i·pun·dár**.

pun·das·yón *png* [*Esp fundacion*] **1:** ang batayan o panimulang gawain ng anuman : FOUNDATION **2: a** lupang pinagsasalalayan ng gusali o anumang estruktura : FOOTING[3], FOUNDATION **b** ang pinakaibabang bahagi ng isang gusali o pader : FOOTING[3], FOUNDATION – *pnd* **mág·pun·das·yón, pún·das·yu·nán, i·pun·das·yón 3:** institusyon o samahan, lalo na ang nagkakaloob ng pantustos na tulong para sa saliksik, pag-aaral, o malikhaing gawain : FOUNDATION.

pun·dí *pnr* [*Esp fundido*] **1:** pundido **2:** *Kol* nabuwisit.

pun·dí·do *pnr* [*Esp fundido*] **1:** sunóg; hindi sumisindi, gaya ng bombilya o katulad na ilaw **2:** sa métal o bakal, mula sa tinunaw na batong mineral **3:** hulmado, karaniwang ginagawa sa bakal : PUNDÍ.

pun·di·dór *png* [*Esp fundidor*] : tao na nagtutunaw ng batong mineral upang maihiwalay sa ibang elemento : PUNDISYÓN.

pun·díl·yo *png* [*Esp fondillo*] : puwitan ng salawal : PUNDIYÁ.

pun·dis·yón *png* [*Esp fundicion*] : pundidor.

pun·di·yá *png* [*Esp fundia*] : pundilyo.

pun·dó *pnd* **mag·pun·dó, pu·mun·dó, i·pun·dó** [*Esp fondo*] **1:** dumaong **2:** kung sa ulan, magbabala.

pún·do *png* [*War*] : ankla.

pún·dok *png* **1:** [*Seb War*] tumpók; umpok **2:** *Bot* [*War*] langkay o kumpol ng mga bunga sa sanga **3:** sagunson[1].

pun·dú·han *png* [*Esp fondo+ Tag han*] : daungan.

pu·né·bre *png* [*Esp funebre*] : tugtog para sa patay o paglilibing.

pú·ner *pnr* [*Ilk*] : matipuno.

pu·ne·rár·ya *png* [*Esp funeraria*] : opisina na may kinalaman sa paglilibing ng bangkay ng tao : FUNERAL PARLOR.

pu·ngá *png* [*Hil*] : humal.

pú·ngag *png* [*Bik*] : humal.

pu·ngá·nay *png* [*Ilk*] : pasinaya.

pu·ngá·pung *png Bot* [*Seb Tag*] : yerba (*Amorphophallus campanulatus*) na may matigas na balbula, abuhing lunti na dahon, at malamán at matinik na bunga : TUNGKÓD-LÁNGIT.

pu·ngá-pu·ngá *png* [*Ilk*] : singhap[2].

pu·ngát *png* : pingkit.

pú·ngay *png* **1:** [*Bik Ilk Kap Tag*] bahagyang paglamlam ng mga mata : HIRÚYDOY, HULÓY, KÚYEP, LUY, MÍRAY **2:** *Ana* [*Tau*] batok.

pung·dól *png* [*Ilk*] : tuod[1].

pú·ngeg *png* [*Ilk*] : kalamidad; kagutuman; epidemya.

pung·gál *pnr* : putól, gaya ng itaas na bahagi ng ugat o ngipin.

pung·gî *pnr* **1:** pandak **2:** putól.

pung·gít *pnr* : gibâ o guhô, dahil sa hangin, bagyo, o lindol.

púng·god *png* [*War*] : taghiyawat.

pung·gók *pnr* **1:** walang buntot **2:** pandak.

pung·gós *pnr* : balót sa panyo.

pung·gús *png* [*Pan Tag*] : bungkos.

pu·ngíl *pnr* [*Ilk*] : walang sungay o buntot.

púng·ka *png* **1:** pagsundot sa pamamagitan ng daliri **2:** pagbundol ng dulo ng anumang bagay na mahaba.

pung·kâ *png* [*Tsi*] : intriga.

pung·káw *png* : pusta o taya sa sugal.

púng·kay *png* [*Seb War*] : taluktok; gulod.

pung·kû *pnd* **mag·pung·kû, pu·mung·kû** [*Hil*] : umupô.

pung·kú·an *png* [*Hil pungko+an*] : upúan.

pung·lô *png* [*Tsi*] : bála.

pung·lót *png* [*Pan*] : pusód[1].

pung·lú·an *png Mil* [*punglo+an*] : bahagi ng baril na pinaglalagyan ng punglo.

pu·ngó *png* **1:** *Kar* [*War*] kubo **2:** [*Ilk*] manipis na himaymay ng kawayang ginagamit na pambungkos ng palay **3:** tuod[1].

pu·ngól *pnr* : likás na pulpol o mapurol ang dulo.

púng-ol *png* : maikling bahagi ng punò ng kahoy na naiiwang nakabaon sa lupa.

pung-ól *pnr* : napakaikli.

pú·ngos *png* : paggilit upang maputol ang isang bagay na nakalawit o nakausli : BALÚNGOS[4] – *pnd* **mag·pú·ngos, pu·ngu·sín, pu·ngu·sán, pu·mu·ngós.**

pu·ngós *png* **1:** [*Ilk*] pugong[1] **2:** [*War*] pusód[1].

púng·pong *png* [*Ilk*] : tuod ng kawayan, lalo na ang bahaging naiiwan sa lupa matapos mabali ng hangin.

pung·póng *png* [*Ilk*] : upos ng kandila.

púng·pung *png* [*Mag*] : pagtitipon[1].

púng·pung *pnd* **mag·pung·púng, pung·pu·ngín** [*Iva*] : tabasin; talbusan.

pung·sô *png* [*Iva*] : pulo.

pú·ngul *png* [*Kap*] **1:** yugto mula sa pagiging sanggol o batà **2:** unang yugto sa búhay ng isang tao o hayop.

punishment (pá·nis·mént) *png* [*Ing*] : parusa.

pú·nit *png* [*Bik Tag*] : pilas.

punk (pangk) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na walang halaga **2:** kriminal o hoodlum **3:** lalaki na walang karanasan **4:** *Mus* **a** malakas at mabilis na anyo ng musikang rock na may krudo at agresibong tunog **b** tao na tagalikha o tagapagtaguyod nito.

pun·lâ *png Agr* [*Kap Tag*] **1:** pagpapatubo ng buto o binhi : BANHÎ, DALÚGI, LÁLONG, GÁSSI, PALÁKAY, SÁBOD **2:** bagong tubong halaman na hindi pa naililipat sa palagiang taniman.

pú·no *png* [*Ilk*] : pagpurol, gaya ng kutsilyo.

pu·nò *png* **1:** simula; pinagmulan; pinanggalingan : FOOT[2] **2:** [*Hil Tag War*] hepe ng isang pangkat : HEAD, LÍDER **3:** *Bot* [*Hil War Tag*] varyant ng **punongkahoy 4:** katawan ng punongkahoy.

pu·nô *pnr* [*Hil Seb Tag War*] : husto na ang laman; may laman na : FULL[1] – *pnd* **mag·pu·nô, pu·nu·ín, pu·mu·nô, i·pu·nô.**

pú·nong-a·ba·lá *png* [*puno+na abála*] **1:** tao na may handa o namamahala sa anumang pagtitipon o kasayahan **2:** tao na nagbibigay ng parangal.

pú·nong-bá·yan *png* [*puno + ng-bayan*] : alkalde.

pú·nong-gu·rò *png* [*puno+ng-guro*] : ang pinúnong namamahala sa isang paaralan : PRÍNSIPÁL.

pú·nong·ká·hoy *png* [*puno+ng+kahoy*] : halamang nabubuhay nang ilang taon, makahoy, may pangunahing katawan o punò, iba-iba ang taas, at karaniwang tinutubuan ng mga sanga at dahon na may distansiya mula sa lupang pinag-uugatan nito : BÚNGOD, KÉYEW, PÓHON, TREE.

pú·nong la·la·wí·gan *png* [*puno+ng lalawigan*] : gobernador.

pú·nong-lung·sód *png* [*puno+ng-lungsod*] : alkalde.

pú·nong mi·nís·tro *png* [*Tag puno+na Esp ministro*] : punò ng sangay ehekutibo ng pamahalaan sa sistemang parlamentaryo.

pun·pón *png* [*Pan*] : pagbabaon; paglilibing *var* púmpon – *pnd* **mag·pun·pón, pun·pu·nín, i·pun·pón.**

pun·sák *png* : bunton ng sakate.

pun·si·yón *png* [*Esp funcion*] : funsiyon.

pun·só *png* : bahay ng langgam *var* punsô.

pun·sól *png* : kasangkapang ginagamit sa malalim na pagbabaon ng pakò upang hindi tamaan ng ulo ng martilyo ang rabaw ng tabla.

pun·són *png* [*Esp punzon*] **1:** kasangkapang pambutas *Cf* BALÍBOL, ICE PICK, PUNCHER : GIRÍT[1] **2:** tatak sa mamahaling metal na nagpapakita kung sino ang gumawa o saan ginawa ang produkto.

pún·ta *png* [*Esp*] **1:** dunggit[1] **2:** pagtungo sa isang dako o pook **3:** layunin **4:** *Heo* bahagi ng lupang nakaungos sa dagat **5:** dulo o túlis.

pun·tá *pnd* **mag·pun·tá, pu·mun·tá, pun·ta·hán** : magtúngo; tumúngo.

pun·tâ *png* : piraso ng makapal na kawayang kulang sa isang dipa ang haba, may nakalawit na alambre sa magkabilang dulo na ikinakalawit sa balde o timba, at pinapasan.

pún·ta·bláng·ko *pnb, pnr* [*Esp de punta en blanco*] **1:** mula sa malapit; málapitán **2:** walang pag-aatubili; tuwiran : POINT-BLANK.

pún·ta·di·ya·mán·te *png* [*Esp punta+diamante*] : balaraw.

pún·tal *png* : tukod.

pún·tal *pnr* [*Bik*] : banal.

pun·té·ro *png* [*Esp*] **1:** kasangkapang panturo na ginagamit sa pagbabasa **2:** kamay ng relos.

pun·ter·yá *png* [*Esp punteria*] : maingat na pagsipat sa ibig patamaan *var* púntiryá : BASÓ – *pnd* **pun·tér·ya·hín, mag·pun·ter·yá, pu·mún·ter·yá, i· pun·ter·yá.**

pun·tíl·ya *png* [*Esp puntilla*] : makitid na labor sa laylayan ng damit pangibaba.

pun·tir·yá *png* [*Esp punteria*] : varyant ng **punterya**.

pún·to *png* [*Esp*] **1:** tuldok : POINT **2:** layunin : POINT **3:** katwiran : POINT **4:** ang ibig sabihin : POINT **5:** bingit : POINT **6:** pook; yugto : POINT.

pun·tó *png* [*Esp*] **1:** natatanging indayog o paraan ng pagsasalita ng isang rehiyon o pangkat : TULDÍK[2] **2:** *Kem* punto ng kristalisasyon o granula ng mga kemikal.

pun·tód *png* **1:** [*Bik Seb Tag War*] tabon **2:** mababang burol **3:** katangán **4:** lupa na pinaglilibingan ng mga patay na tao.

pún·to de bís·ta *png* [*Esp punto de vista*] : pagtingin sa isang bagay o sitwasyon : PANANÁW.

pun·tók *png* : tulis ng kono.

pún·tos *png* [*Esp*] : iskor na nakukuha o napapanalunan sa laro.

pún·tuk *png* [*Kap*] : sunong[2].

pún·tu·was·yón *png* [*Esp puntuacion*] : bantas.

pu·nu·ka·là *png* [*puno+ng+akala*] : varyant ng **panukala**.

pun·ya *png* [*Tau*] : kahalagahan.

pun·ya·gî *png* : sikap; sigasig – *pnd* **mag·pun·ya·gî, i·pag·pun·ya·gî**.

pun·yál *png* [*Esp puñal*] : balaráw.

pún·ya·lá·da *png Zoo* [*Esp puñalada*] : kalapating ilahas na may bahid na balahibong pula sa dibdib.

pun·yé·ta *png* [*Esp puñeta*] **1:** tupi o lupi ng damit **2:** *Kol* uri ng múra.

pun·yós *png* [*Esp puño+s*] : kamao.

pú·o *png* [*Seb War*] : puksa.

pu·ól *png* [*Pan*] : sunog.

pu·ól *pnr* [*Seb*] : nakababagot; nakaiinip.

pú·or *png* [*Ilk*] : sunog.

pú·ot *png* [*Ilk*] : kamalayan sa isang bagay.

pu·ót *png* [*Seb*] : pítak[1].

pú·ot *pnd* **pu·ó·tan, pa·pu·ó·tan** [*Hil Seb War*] : pausukan *var* púok.

pu·ót *pnr* [*Seb*] : barado.

pupil (pyú·pil) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* inla **2:** mag-aaral; estudyante : PÚPILÓ.

pú·pi·ló *png* [*Esp*] **1:** pupil[2] **2:** tao na nakatira sa dormitoryo.

pu·pó *png Bot* [*Seb*] : ipo.

pu·pò *png* : malaking kalamangan.

pû-pô *png* [*Seb*] : pitas.

pú·pog *png* **1:** walang taros na pagsalpok at pagtuka ng manok sa kapuwa manok o iba pang kaaway na hayop **2:** sunod-sunod na halik **3:** pagdumog o pamumutiktik ng maliliit na hayop, gaya ng putakti o langgam, sa anumang kinakain o kinakagat – *pnd* **pu·pú·gin, pu·mú·pog, mam·pú·pog**.

pu·pól *png* [*Bik*] : sa sinaunang lipunan, pulbos pambabae.

pu·pót *png* **1:** wala sa panahong pagpitas ng mga bungangkahoy **2:** pagtatakip ng mga daliri sa bibig upang ipahiwatig ang pagtahimik – *pnd* **pu·po·tín, mam·pu·pót**.

puppet (pá·pet) *png* [*Ing*] : papet.

pú·ras *png Bot* : bulaklak ng dalanghita, dalandan, suha, at kauri.

pú·raw *png* [*War*] : tubig tabang.

purchase (par·tséys) *png* [*Ing*] **1:** pagbili; pagkabili **2:** anumang binili.

purchase (par·tséys) *pnd* [*Ing*] : bumili; bilihín.

púr·da *png* [*Hin pardas*] **1:** pagbubukod ng babae upang hindi makita ng mga lalaki at banyaga, ginagawa sa ilang lipunang Muslim at Hindu **2:** tábing o telang ginagamit sa ganoong gawain.

puree (pyu·rey, pyú·ri) *png* [*Fre*] **1:** gulay o bungangkahoy na iniluto sa krema **2:** sabaw na luto rito.

pure science (pyur sá·yans) *png* [*Ing*] : agham na teoretikal o abstrakto, gaya ng matematika, at pinag-aaralan nang walang praktikal na aplikasyon.

pur·gá *png* **1:** gamot na pampatae, lalo ng isang hindi natunawan ng pagkain : PURGE **2:** pag-inom nito : PURGE **3:** pagpapatalsik sa mga tao na hindi kanais-nais mula sa samahán, lapian, o katulad, lalo sa pamamagitan ng dahas : PURGE – *pnd* **mag·pur·gá, pur·ga·hín, i·pur·gá, pu·mur·gá**.

pur·gás *png Zoo* [*Esp pulga+s*] : varyant ng **pulgas**.

purgatory (púr·ga·tó·ri) *png* [*Ing*] : purgatoryo.

púr·ga·tór·yo *png* [*Esp purgatorio*] : sa doktrinang Katoliko Romano, pansamantalang kalagayan o pook para sa paglilinis ng kaluluwa sa pamamagitan ng pagpurga sa mga kasalanang pinagsisihan at pinatawad na ngunit hindi pa pinagdusahan nang sapat : PURGATORY.

purge (perdz) *png* [*Ing*] : purga.

purifier (pyu·ri·fá·yer) *png* [*Ing*] : puripikador[2].

purify (pyú·ri·fáy) *pnd* [*Ing*] : magdalisay; dalisayin.

pu·rí·ket *png Bot* [*Ilk*] : digkít.

purine (pyu·rín) *png Kem* [*Ing*] : compound ($C_5H_4N_4$) na kristalina, puti, at mula sa mga pangkat ng uric acid, xanthine, at caffeine.

purine base (pyú·rin beys) *png Kem* [*Ing*] : isang salik ng acid.

pu·ri·pi·ka·dór *png* [*Esp purificador*] **1:** piraso ng telang linen, ginagamit ng pari bilang panlinis ng kalis matapos ang misa **2:** anumang bagay o kasangkapang pandalisay : PURIFIER.

purism (pyu·rí·sim) *png* [*Ing*] : purismo.

pu·rís·mo *png* [*Esp*] **1:** mahigpit na pagtataguyod o paggigiit ng kadalisayan, gaya sa wika o sining : PURISM **2:** ang halimbawa nito : PURISM **3:** *Sin* estilo na pinaunlad sa France sa bungad ng ika-20 siglo, na gumagamit ng mga payak na anyong heometriko at mga hulagway na nagpapahiwatig ng mga bagay na likha ng makina : PURISM.

purist (pyú·rist) *png* [*Ing*] : purista.

pu·rís·ta *png* [*Esp*] : tao na nagtataguyod ng purismo, gaya sa wika o sining : PURIST.

pu·rí·tak *png* [*Ilk*] : butong naitanim nang di-sinasadya.

Puritan (pyú·ri·tán) *png* [*Ing*] **1:** isa sa mga sektang Protestante sa Inglatera noong ikalabing-anim na dantaon, humiling ng mga pagbabago sa doktrina, pagsamba, at mahigpit na disiplina sa relihiyon **2:** sa maliit na titik, tao na labis ang higpit sa mga usaping moral o panrelihiyon.

purloin (pur·lóyn) *pnd* [*Ing*] : nakawin; magnakaw.

pú·ro *pnr* [*Esp*] **1:** dalisay **2:** lahat; ganap *var* pulós : PANÁY[1], PASÍG, TAGANÁS **3:** matapang kung sa alak **4:** sa sugal, malapit nang manalo *Cf* WÉTENG : PÓRO[3] **5:** sa pagbaril, tiyak at walang mintis **6:** nasapol ng suntok – *pnd* **pu·rú·han, ma·mú·ro**.

pu·rók *png* [*Hil Seb Tag War*] **1:** pook sa loob ng isang baranggay **2:** distrito.

pu·ról *png* [*Seb Tag*] : kapulpulan o kahinaan ng isang bagay : AMÓL, DÉPOL, DEPPÉR, HABÓL, KAEPÉL NGUDÉL, NGÚROL, SÓNGPO – *pnd* **pa·pu·ru·lín, pu·ru·lín, pu·mu·ról** – *pnr* **ma·pu·ról**.

pu·rón *png* [*Pan*] : bidbid[1].

pú·ron *png* : sining ng pagbigkas ng mga Ilongot.

pu·róng *png* **1:** *Zoo* [*Ilk*] banak **2:** [*Seb*] pandong[1].

pur·pí·na *png* [*Esp propina*] **:** halagang ibinibigay sa isang naglilingkod.

purple (pér·pol) *png* [*Ing*] **:** morado.

purpose (pór·pos) *png* [*Ing*] **:** layunin; hangarin.

pur·pú·ak *png* [*Ilk*] **:** sabog.

pur·pu·rá *png* [*Esp*] **1:** morado **2:** *Med* sakít na kakikitaan ng moradong batik sa balát, dulot ng pagdurugo ng maliliit na ugat **3:** *Zoo* mollusk (genus *Purpura*) na napagkukunan ng moradong tinà.

pur·pu·rí·na *png* [*Esp*] **:** pinturang pambakal.

pur·rú·ak *png* [*Ilk*] **:** hasik.

purse (pers) *png* [*Ing*] **1:** maliit na bag, pouch, o kaha na lalagyan ng salapi **2:** handbag o pocketbook **3:** anumang kahawig nito sa anyo o gamit **4:** kabuuan ng salapi na nakolekta upang ipagkaloob **5:** kabuuan ng salaping ibinibigay bilang gantimpala o pabuya.

purser (pér·ser) *png* [*Ing*] **:** opisyal ng barko na humahawak ng mga account at ilang mga dokumento na may kaugnayan sa barko, at nagtatago ng salapi at bagay ng mga pasahero.

púr·si·gí·do *pnr* [*Esp perseguido*] **:** desididong gawin ang isang bagay.

pur·si·sí·yaw *png* [*Ilk*] **:** panghinang na ginagamit ng panday.

pu·rung·gô *png* **:** bote na may bilóg na leeg.

purview (pér·vi·yú) *png* [*Ing*] **1:** ang saklaw ng operasyon, autoridad, kontrol, o pananagutan **2:** ang saklaw ng paningin o pang-unawa **3:** *Bat* **a** ang itinatakda o ang isinabatas na kautusan **b** ang layunin o saklaw nito.

pur·yá·kot *pnr* [*Hil*] **:** gahol.

Púr·yas *png Mit* [*Esp furias*] **:** ang mga espiritu ng pagpaparusa, kadalasang kumakatawan sa tatlong diyosa na sina Alecto, Magaera, at Tisiphone na may mga buhok na ahas **:** FURIES.

pus (pas) *png* [*Ing*] **:** nanà.

pu·sà *png Zoo* [*Kap Tag*] **:** mammal (*Felis catus*) na mabalahibo, may buntot, at maamo *Cf* ALAMÍD, TÍGRE, LEÓN, MÚSANG **:** BÁDONG, CAT, GÁTO[1], KUNÍNG, ÍKOS, IRÍNG, KITAW, MISÁY, PUSÁK.

pú·sad *png* **:** pagputol sa sanga ng punongkahoy – *pnd* **mag·pú·sad, pu·sá·rin, i·pú·sad**.

pu·sád *png* **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, pangkalahatang tawag sa paglalagay ng ginto sa ngipin.

pu·ság *png* **:** pagtalon o pagpitlag ng isda habang nasa tubig **:** PUSÁW – *pnd* **pu·mu·ság, i·pu·ság, pu·sá·gan**.

pu·sák *png Zoo* [*Iva*] **:** pusa.

pu·sa·ka *png* [*Pal*] **:** gámit na pamana mula sa ninuno.

pu·sa·kál *pnr* **:** labis ang pagkagumon sa pagnanakaw, o sa iba pang bisyo gaya ng pagsusugal at paglalasing *Cf* SUGAPÀ, ÁDIK **:** BUSAKÁL.

pu·sa·lì *png* [*Kap Tag*] **:** pook na pinamamahayan o dinadaluyan ng marumi at maitim na likido o tubig **:** ALUYÚOY, LÁM-AW, LAÓ, LÍMAW, LÚNANG, YANÁNG.

pú·sang-gú·bat *png Zoo* [*Kap Ilk Pan Tag pusa+ng gubat*] **:** alamid.

pu·sáw *png* **:** pusag.

pu·sa·wán *png* **1:** maliit na lawa o palaisdaan **2:** akwaryum.

pu·séd *png Ana* [*Iva*] **:** púsod.

pu·ség *png Ana* [*Ilk Pan*] **:** púsod.

pus·gò *png Zoo* [*War*] **:** anay.

push (pus) *png* [*Ing*] **:** tulak.

push button (pus bó·ton) *png* [*Ing*] **1:** kasangkapang ginawa para maisara o maibukas ang electric circuit kapag pinipindot ang boton o kandado **2:** ang boton o kandado nito.

push cart (pús·kart) *png* [*Ing*] **1:** kariton **2:** anumang lalagyang de-gulong na ginagamit sa páglilípat ng mga bagay.

pusher (pú·syer) *png* [*Ing*] **1:** tagatulak **2:** tagatinda ng droga.

pu·sí·kit *png Zoo* **:** uri ng napakaliit na isda.

pu·sí·kit *pnr* [*Bik*] **:** dumog.

pu·si·kít *pnr* **:** napakadilim.

pu·síl *png* [*Esp fusil*] **:** riple; baril.

pu·sí·sak *pnr* [*Ilk*] **:** tanggal.

pu·si·sáw *png* [*Pan*] **:** putla.

pu·sít *png Zoo* [*Kap Pan Tag*] **:** anumang sepalopodo (genus *Loligo* at *Ommastrephes*) na may sampung galamay, balingkinitan ang katawan, may bilóg o triyanggulong pares na palikpik, at humahaba nang 10-16 sm **:** CALAMAR, KANÚOS, LÚKOS, KURÍTA, NÚKOS, NÓOS.

pu·si·tá·ra *png* [*Kap*] **:** tanan.

pu·síw *png* **:** tiráhan ng langgam sa ilalim ng lupa *Cf* PUNSÓ.

pus·lít *png* **1:** [*Kap Tag*] mga bagay na natangay **:** APSÚT, PALÁPAW **2:** bagay na kinuha, inangkat, o iniluwas sa pamamagitan ng ilegal o lihim na paraan *Cf* NÁKAW, DÚKOT, KÚPIT **:** ISMÁGEL, SMUGGLE **3:** panauhing hindi inanyayahan – *pnd* **mag·pus·lít, pu·mus·lit, pus·li·án, i·pus·lit**.

pús·ngak *png* [*War*] **:** singasing.

pu·sò *png* **1:** *Ana* [*Bik Hil Seb Tag War*] tumitibok na organ, hungkag, at malamán, at nagpapadaloy ng dugo sa buong katawan **:** CORAZON, FUTU, GIGINÁWAY, HÁTIN, HEART, KASÍNG-KÁSING, PÚSUNG, TAGIPUSÚON **2:** ang kabuuang personalidad, lalo kung hinggil sa damdamin at pag-uugali **3:** *Idy* gitna; kalagitnaan **4:** [*Seb*] bigas na ibinalot sa dahon ng niyog at pinakuluan.

pú·sod *png* **1:** *Ana* [*Bik Hil Seb Tag War*] tila butas sa gitna ng rabaw ng tiyan na nagpapahiwatig ng pinagdugtungan ng fetus at ng umbilical cord **:** BÓRAL, LAWÍG, NAVEL, PÚHOG, PÚTAD, PUSÉD, PUSÉG, UMBILICUS[1] **2:** kailaliman, gaya sa dagat.

pu·sód *png* **1:** buhok na tinipong paikid o patumpok sa likod o ibabaw ng ulo **:** ALIPOGÓ, BALIKANGKÁNG, PINÁNGKO, PÍNGGOL, PUNGLÓT, PUNGÓS[2], PÚTOS, PUYÓD **2:** bahagi ng kasangkapang pambutas, gaya sa barena **3:** talim ng tunod.

pú·sok *png* **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, pagtatanim sa buong bukid ng iisang uri ng pananim o iisang uri ng punò.

pu·sók *png* **:** sidhi.

pú·sol *png* [*Ilk*] **:** bunton o umbok ng lupa.

pu·són *png* **:** lubóg na bahagi sa pagitan ng tiyan at mga hità **:** ATÍAN, BÓKSIT, BÚSONG[2], EGÉS.

pú·song *png* [*Hil Tag War*] **:** kalokohan; kahunghangan.

pú·song-lu·táng *png Bot* [*puso+na lutang*] **:** halamang tubig, bilóg at hugis puso ang dahon na may mahabang tangkay, puti ang bulaklak ngunit dilaw ang punò, bilóg at tila kapsula ang bunga na may 10-20 buto, at matatagpuan sa mababaw na lawa, sapa, at palayan.

pus·pás *png* [*Bik Kap Hil Ilk Seb Tag War*] **:** aroskaldo *var* pospas.

pus·pós *pnr* **:** ginawa nang buong husay.

pus·pús *png Bot* [*Ilk*] **:** payapa.

pus·pú·san *pnb* **:** nang lubos na lubos.

pus·tá *png* **1:** pangako na magbabayad ng salapi o bagay kapag hindi naganap ang hinulaang mangyayari, gaya sa laro o sugal; taya **:** BET[1], PATNÁW, WAGER **2:** ang salapi o bagay na ipinangako; taya – *pnd* **mág·pus·tá·han, pus·ta·hán, i·pus·tá, pu·mus·tá**.

pus·tí·so *png* [*Esp postizo*] **:** varyant ng **postiso**.

pus·tor·yó·so *png* [*Esp posturioso*] **:** varyant ng **posturyoso**.

pus·tú·ra *png* [*Esp postura*] **:** varyant ng **postura**.

pú·sung *png Ana* [*Mag*] **:** puso.

pu·su·pu·sò *png Bot* [*Iba Kap Seb Tag*] **:** batikuling.

pu·sú-pu·sú·an *png Ana* [*Hil Seb puso+puso+an*] **:** binti.

pus·wé·lo *png* **:** tasa.

pus·wít *png* [*Hil Seb Tag*] **:** pulandit.

pus·yáw *png* [*Tsi*] **:** putla – *pnr* **ma·pus·yáw**.

pus·yô png **:** tiráhan ng langgam sa sanga ng punongkahoy.

pus·yón *png* [*Esp fusion*] **:** fusion[2,4].

put *pnd* [*Ing*] **1:** ilagay; maglagay **2:** magpasok; ipasok.

pú·ta *png* **1:** ritwal na pag-aalay sa mga espiritu **:** ATANG[2] **2:** *Kol* [*Esp*] lalaki o babaeng binabayaran upang makipagtalik **:** BURIKÁK, CALL BOY, CALL GIRL, HOOKER, PAMPÁM, PATÚTOT, PÓKPOK, PRO[2], PROSTITUTE.

pú·tad *png Ana* [*Iba*] **:** púsod.

pu·tá·he *png* [*Esp potaje*] **:** espesyal na ulam **:** LÁMUT, NAWÓNG, POTÁHE, SÚD-AN.

pu·ták *png* **1:** [*Hil Kap Seb Tag War*] kakak ng manok **2:** *Idy* pagdaldal o pagsasalita nang walang patid – *pnd* **pu·mu·ták, i·pu·ták 3:** [*Bik*] **:** pagboborda.

pu·ta·kî *pnr* **:** kalát.

pu·tak·tí *png Zoo* [*Bik Kap Tag*] **:** kulisap (family *Vespidae* o *Sphecidae*) na payat ang katawan at masakit mangagat **:** HORNET.

pu·tál *png* [*Kap Tag*] **:** varyant ng **butal**.

pu·tán *png* [*Ilk Pan*] **:** puluhan.

Pú·tang iná! *pdd* [*puta ang ina*] **1:** múra; isa sa pinakamasamang múra laban sa kaaway **2:** ekspresyon bunga ng pagkainis, pagkabigo, at katulad *Cf* PUTANGNA!, TANGNÁ!.

Pu·tang·ná! *pdd* **:** pinaikling **Putang ina!**

pu·tan·tíng *png Zoo* **:** varyant ng **butanding**.

pú·tat *png* **1:** [*Kap Tag*] pampagana, gaya ng bungangkahoy **2:** pagpigil sa sobrang pagkain **3:** *Bot* bagong usbong na dahon, gaya ng sa mangga, at palatandaan ng hindi pagbubunga.

pu·táw *png* [*Ilk*] **:** posas.

pú·tay *png* [*ST*] **:** piraso ng bunga na isinasangkap sa ngangà.

put down (put dawn) *pnd* [*Ing*] **1:** maglapag; ilapag **2:** lupigin; igupo; ibagsak **3:** magtalâ; italâ **4:** *Kol* hamakin; dustahin.

pú·tek *png* **1:** [*Ilk*] tuod na kawayang natirá matapos tagpasin ang punò **2:** *Ana* [*War*] puke.

put·háw *png* **1:** palakol **2:** bakal.

pu·tì *png* **1:** pagkitil ng búhay; pagpatay **2:** pag-ani sa mga bungangkahoy **3:** pagpitas sa mga bulaklak – *pnd* **pu·mu·tì, pu·tí·in**.

pu·tî *png* [*Tsi*] **1:** kulay na repleksiyon ng lahat ng nakikitang sinag ng ispektrum; kulay ng gatas o yelo **:** AMPUTÍ, BUSÁG, MALATTIBÚNTAL, MÁYDAK, PURÁW, PUTLÍ, WHITE **2:** [*Bik*] apog **3:** klaro ng itlog.

pú·tik *png* [*Mag Tag*] **:** malambot at basang lupa **:** ÁTI, LAÓ, LAGAY[10], LÁPOK, LÚNAW[1], LÚSAK, LUTLÓT[3], PÍSAK, RÁMOG, YAÁNG.

pu·ti·ka *png* **:** sa Muslim, hula o panghuhula.

pu·ti·kán *png* [*putik+an*] **:** pook na maputik.

pu·tí·kon *png* [*Bik*] **:** sinungaling.

Pu·tíng Da·ra·gà *png Mit* [*Hil*] **:** diyosa ng pag-ibig at ng katahimikan sa tahanan.

pu·tí·pot *png* [*Pan*] **:** bídbid[1].

put·lâ *png* [*Kap Tag*] **1:** sa kulay, kawalan ng tingkad **:** BESSÁG, DÚAS, LAPSÍ, LUNGSÎ, LUNSÍYAW, MAMANÁSI, PÚDAW, PUSISÁW, PUSYÁW – *pnd* **ma·mut·lâ, pa·put·la·ín 2:** mapusyaw na kulay ng balát dahil sa kakulangan ng dugo.

put·lì *pnr* [*Seb*] **:** birhen[1].

pú·to *png* [*Bik Hil Ilk Seb Tag War*] **:** kakanin na gawa sa giniling na bigas, at karaniwang kulay puti.

pu·tó *png* [*War*] **:** bunso.

pú·to-bum·bóng *png* **:** puto na gawa sa galapong na kulay ube at iniluluto sa maliit na biyas ng kawayan *Cf* PÚTOSULÓT.

put off (put of) *pnd* [*Ing*] **1:** ipagpaliban **2:** huwag isalaang-alang.

pu·tók *png* [*Bik Hil Ilk Pan Tag War*] **1:** tunog ng pagsabog, gaya ng bala ng baril o kanyon **:** AKBÚNG, BATTÂ, FIRE[3], KAMBERTO, KUTÒ, LUPÓK, SÁRTO, TÚGA – *pnd* **mag·pa·pu·tók, pa·pu·tu·kín, pu·mu·tók, pa·pu·tu·kán, i·pu·tók 2:** lamat o básag ng mga kristal na sisidlan at iba pa **3:** pagsibol o pagbuka ng halaman **:** ÁSPAK, BUSWÁG, LETÁK, PANAGRÚTING, SALINGSÍNG, TURÓK, ÚGDO **4:** *Kol* anghit.

pu·tók-pu·tú·kan *png Bot* [*putok-putok+an*] **:** bulaylawa.

pu·tók sa bu·hò *png* **:** bastardo.

pú·tol *png* [*Bik Seb Tag*] **1:** hiniwa o tinanggal na bahagi sa isang lawas o punò **2:** maliit na piraso – *pnd* **mag·pú·tol, pu·mú·tol, pu·tú·lin, pu·tú·lan, i·pam·pú·tol**.

pu·tól *pnr* **1:** tanggal **2:** hiwâ; punggi.

pú·to·má·ya *png* [*puto+maya*] **:** uri ng kakaning gawa sa malagkit at binubudburan ng niyog at asukal.

put on *pnd* [*Ing*] **1:** magdamit; bihisan **2:** magkunwari.

pú·tong *png* **1:** anumang pantakip sa ulo, gaya ng sombrero, bonet, o turban **2:** anumang pantanggol sa ulo, gaya ng helmet **3:** sinaunang suot sa ulo, malimit na simbolo ng katayuan sa lipunan **4:** panubong.

pu·tóng *pnr* [*Seb*] **1:** magagalitin; mainitin ang ulo **2:** mapaniwalain.

pút-ong *png* [*Seb*] **1:** bunton **2:** salansan.

pu·tóng-í·ta *png Zoo* **:** ahas na sarisari ang kulay ng balát.

pú·to-pu·tó·han *png Bot* [*puto+puto+han*] **:** halaman (*Schismatoglottis picta*) na may ma kapal at mabalahibong dahon at gumagapang sa punongkahoy o pader **:** MARAGAYÁMAN.

pú·tos *png* [*Bik*] **:** pusód[1].

pu·tós *png* **1:** [*Bik Hil Seb War*] pakete **2:** *Bot* [*Seb War*] akalubkób **3:** [*Hil Seb War*] bálot **4:** [*Hil Seb War*] balútan.

pu·tós *pnr* **1:** [*War*] balót na balót **2:** punong-puno; siksik.

pú·to·sé·ko *png* [*puto+seko*] **:** uri ng biskuwit na gawa sa arina, karaniwang bilóg.

pú·to·su·lót *png* [*puto+sulot*] **:** uri ng keyk na hinulma at pinasingawan sa maliit na kawayan *Cf* PÚTOBUMBÓNG.

pú·tot *png* **1:** [*Bik*] bungangkahoy na murà o bubot *var* pótot **2:** [*Seb*] bukó ng bulaklak.

pu·tót *pnr* [*Hil Pan Seb Tag*] **1:** pandak **2:** maikli **3:** bubot.

put·pót *png* **1:** babaeng puta **2:** varyant ng **potpot 3:** pagtatali sa sugat; pagbebenda **4:** pagpulupot.

Pút·ra·gís! *pdd Kol* [*puta+ragis*] **:** ekspresyon na nagpapahiwatig ng pagkainis *var* Pútris!

put·ráng·ka *png Zoo* [*Esp potranca*] **:** babaeng kabayo na may gulang na limang taon.

Pút·ris! *pdd* **:** varyant ng **Putragis!**.

pút·ro *png Zoo* [*Esp potro*] **:** varyant ng **potro**.

put·sà *pdd* **:** pinaikling **Namputsa!**

putsch (puts) *png Mil* [*Ing*] **:** armadong pag-aalsa.

put·sé·ro *png* [*Esp puchero*] **:** putaheng karne na sinangkapan ng gulay.

putt (put) *png* [*Ing*] **:** marahang pagpalo sa bola ng golf upang gumulong patungo sa bútas.

pu·tú *png* [*Ifu*] **:** sikmura.

pu·tud·yán *png Zoo* [*Ifu*] **:** larva ng ulli-ulli.

put up (put ap) *pnd* [*Ing*] **1:** magtayo; itayo **2:** maglaan; ilaan **3:** tayaan; pumusta.

pu·tút *pnr* [*Kap Iva*] **:** putól.

pu·tú·tan *png Bot* **:** bakáwang laláki.

put·yú·kan *png Zoo* [*Bik Hil Kap Seb War*] **:** pukyot.

pú·wa *png Mus* [*Esp pua*] **:** pangkalabit ng gitara **:** PICK[2], PLECTRUM, PLÉKTRO.

pu·wák *png* [*Ilk*] **:** palikpik o buntot.

pu·wa·kì *pnr* [*Tsi*] **:** kakatwa; kakaiba.

pu·wáng *png* **1:** ang dakong walang laman sa pagitan ng dalawang bagay **:** ANTARÂ, BÁET, ESPÁSYO, GAP, KAPULÍHAY, LÁT-ANG, LÉET, LÍMBANG, ONDÁ, ÓTTAN, PATLÁNG, PILÁTAN **2:** pagitan ng dalawang panig o punto – *pnd* **mag·pu·wáng, pu·wa·ngán 3:** pagkakataon.

pu·wás *png* **1:** pagkikiskis ng dalawang kahoy upang makagawa ng apoy – *pnd* **mag·pu·wás, pág·pu·wa·sín 2:** *Bot* punongkahoy (*Harpullia arborea*) na karaniwang tumataas nang 20 m.

pu·wéb·lo *png* [*Esp pueblo*] **:** bayan.

pu·wé·de *pnr* [*Esp puede*] **:** maaari; posible *var* pwéde.

pu·wég *png Ana* [*Pan*] **:** tuhod.

pu·wél·yes *png* [*Esp fuelle+s*] **:** pambomba ng hangin sa suplete.

pu·wén *png* [*Pan*] **:** salinlahi.

pu·wén·te *png* [*Esp fuente*] **1:** bukal ng tubig **2:** tulay.

Pu·wé·ra! *pdd* [*Esp fuera*] **:** Layas!

pu·wé·ra *ptg* [*Esp fuera*] **:** maliban sa.

pu·wér·kos·pín *png Zoo* [*Esp puerco es-pina*] **:** porcupine.

pu·wér·sa *png* [*Esp fuerza*] **1:** lakas[1]; sidhi **2:** kita *var* pwérsa.

pu·wer·sá·do *pnr* [*Esp forzado*] **:** napilitan *var* porsádo.

pu·wér·ta *png* [*Esp puerta*] **1:** pinto; bukana **2:** bulba *var* pwérta.

pu·wér·te *pnr* [*Esp fuerte*] **1:** malakas, kung sa suntok **2:** mabisa *var* pwérte.

pu·wér·to *png Bat* [*Esp puerto*] **1:** pook na nagpapahintulot sa paglabas o pagpasok ng mga tao at kalakal sa isang bansa *Cf* PIYÉR, DAUNGÁN **:** PORT[1] **2:** pagbuka ng puke, gaya sa pangangának *var* pwérto.

pu·wés *png* [*Esp pues*] **:** samakatwid.

pu·wés·to *png* [*Esp puesto*] **1:** pook na kinatatayuan, gaya ng mga tindahan sa palengke **2:** tungkulin; trabaho **3:** katayuan sa pangkat o sa isang paligsahan *var* pwésto – *pnd* **mág·pu·wés· to, pu·mu·wés·to, i·pu·wés·to**.

pu·wíng *png* **1:** anumang maliit na bagay na di-sinasadyang nalagay sa loob ng talukap ng mata **2:** pagpapasinungaling sa pahayag ng kapuwa *var* pulíng.

pu·wít *png* **1:** bahagi ng katawan na lumalapat kung umuupô **:** POSTERIOR[1] **2:** *Ana* bútas na labásan ng tae **:** ÁNUS, BÚBOT, BULDÍT, BULÎ[2], JÚBUL, KUTÍT, LÓBOT, PÍTOT, PÓDIT, PÚLONG[3], PÚYTOT, UBET **3:** hulihán; huli; likod **4:** ilalim, gaya sa isang sisidlan.

pu·wi·tán *png* [*puwit+an*] **:** dako o bahagi na nasa gawing puwit.

pú·ya *png* [*Seb War*] **:** sanggol[1].

pu·yák *pnr* [*Bik*] **:** pipî ang likod ng ulo.

pu·ya·póg *pnr* **:** pagod na pagod.

pu·yá·poy *png* [*Ilk*] **1:** pinakamababang bahagi ng bukid na pinamamalagian ng tubig **2:** agusan o daluyan.

pu·yas·yó *png* [*Kap*] **:** púsyaw.

pú·yat *png* **1:** [*Bik Ilk Kap Pan Seb Tag*] hindi sapat na pagtulog **:** HÚKAW, PIRÁW **2:** [*Bik Ilk Kap Pan Tag*] hindi pagtulog sa magdamag **:** ÁGMA, PUKÁ, PUHÁW, PULÁW, TUWÁW – *pnd* **mag·pu·yát, pág·pu·yá·tan, pu·yá·tin, pu·mú·yat** – *pnr* **pu·yát**.

pú·yaw *png* **:** katas ng tubó.

pu·yíng *png* **:** saplad na ginagamit upang ikulong ang tubig.

pú·yiw *png* **:** lamuymoy ng ginto.

pú·yo *png* **1:** [*ST*] bag para sa maruruming damit **2:** [*Hil Seb*] maliit na bag.

pu·yó *png* **1:** [*Bik Tag*] sa ulo, ang bahaging nagbibigay ng likás na hawi sa tungkos ng buhok na nakapaligid dito **:** ALIMPÚLOS[2], ALIMPUPÚRO, ALIPÚSPOS, BILÍBOL, PORIPÍSAN, PULUPÚLU **2:** alimpuyo **3:** *Zoo* [*Hil Seb*] bulíg.

pu·yò *png* **1:** [*Hil*] bulba **2:** [*Seb*] pagsasama, gaya sa mag-asawa.

pu·yô *png* [*Seb*] **:** tirá[3].

pu·yó *pnr* [*Ilk*] **:** buhaghag.

pu·yód *png* **:** pusod[1].

pú·yok *png* **1:** pagpatay sa manok sa pamamagitan ng pagpilipit sa leeg nito **:** PANIKÉL, PÍTLOK, PÛ-GOK, RONG-Ó **2:** pagtuka ng nanalong manok sa leeg ng talunang manok **3:** umpukan ng mga tao na naghuhuntahan.

pu·yóng *png* [*Ilk*] **1:** sisidlan ng salapi at karaniwang gawa mula sa panyo o anumang tela **2:** ang laman nito.

pu·yó·poy *png* [*Ilk*] **:** hanging may kalakasan.

pu·yo-pu·yo *png Zoo* [*Mrw Tau War*] **:** liwalo.

pú·yos *png* **:** piraso ng kawayan o patpat na nakalilikha ng apoy kapag pinagkiskis.

pu·yós *png* **1:** pagkikiskisan **2:** paggawa ng apoy sa pamamamagitan nito.

pu·yú *png* [*Iva*] **:** pagkabulok ng ube.

pu·yú·poy *png* **:** pagwagwag ng buntot o katulad.

pu·yu·póy *png* **:** tulos o urang na ginagamit na pambakod.

pu·yú·puy *png* [*Ilk*] **:** simoy ng hanging timog-kanluran.

pú·yus *pnr* [*Kap*] **:** pilya.

puzzle (pá·zel) *png* [*Ing*] **:** palaisipan.

Pvt, daglat (pí·vi·tí) [*Ing*] **1:** private **2:** private soldier.

Px, daglat (pí·ex) [*Ing*] **:** post exchange.

Pygmalion (pig·méy·li·yón) *png Mit* [*Ing*] **:** hari ng Cyprus at eskultor na umibig sa nililok niyang estatwang garing ng dalaga.

Pygmy (píg·mi) *png* [*Ing*] **1:** kasapi ng alinmang lahi ng mga tao na maitim at pandak **2:** Negrito sa timog kanlurang Asia **3:** sa maliit na titik, tao, hayop, o bagay na napakaliit at hindi gaanong mahalaga.

pyjamas (pi·dyá·mas) *png* [*Ing*] **:** padyama.

pylon (páy·lon) *png* [*Ing*] **1:** mataas na tore o poste para sa mga kable

ng koryente **2:** tore na gumagabay sa mga abyador, lalo na sa karera **3:** malaking tarangkahan o pintuan, lalo na ang nasa bungad ng templo sa sinaunang Egypt.

pylorus (pay·ló·rus) *png* [*Ing*] **:** bútas sa pagitan ng tiyan at duodenum.

pyorrhea (páy·ye·rí·ya) *png* [*Ing*] **1:** sa patolohiya, paglabas ng nanà **2:** sa dentistry, pamamaga ng gilagid at ng iba pang malalambot na tissue sa paligid ng ngipin, karaniwang nagdudulot ng pag-uga o pagkabunot ng ngipin **:** GOSÔ, PIYORÉA.

pyracantha (páy·ra·kán·ta) *png Bot* [*Ing*] **:** laging-lunting palumpong (genus *Pyracantha*), matinik, may bulaklak na puti, at bungang matingkad na pula o dilaw.

pyramid (pí·ra·míd) *png* [*Ing*] **:** tagilo.

pyre (payr) *png* [*Lat*] **:** pile[2].

pyrethrin (pay·rí·thrin) *png Kem* [*Ing*] **:** likidong ($C_{21}H_{28}O_3$) malagkit, nakukuha sa mga bulaklak ng pyrethrum, at ginagamit sa paggawa ng insektisayd.

pyrethrum (pay·rí·trum) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* alinman sa mga chrysanthemum, may pinong dahon, at pula, pink, lila, o puting bulaklak **2:** insektisayd na gawa mula sa pinatuyong dahon ng halamang ito.

pyrex (páy·reks) *png* [*Ing Pyrex* ™] **:** uri ng kristal na sisidlan, may kakayahang madarang sa init, at kadalasang ginagamit sa paghuhurno.

pyridine (pír·i·dín) *png Kem* [*Ing*] **:** base (C_5H_5N) na organiko, likido, walang kulay, sumisiklab, at likás na nakukuha mula sa uling.

pyridoxine (pí·ri·dók·sin) *png BioK* [*Ing*] **:** derivative ng pyridine $CH_3C_5H(CH_2OH)$, na matatagpuan ng karne, isda, at katulad; mabisa sa paglikha ng hemoglobin, panlaban sa pellagra, at mainam para sa buntis **:** BITAMINA B_6.

pyro- (páy·ro) *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pangngalan na nagpapahiwatig ng **a** "apoy" o "init", *hal* pyrolysis **b** *Kem* bagong substance na nabuo mula sa ibang substance na tinanggalan ng tubig, *hal* pyrophosphato **c** mineral na nagpapakita ng ilang katangian o pagbabago kung nasa apoy, o nagiging kakulay ng apoy.

pyroclastic (páy·ro·klás·tik) *pnr Heo* [*Ing*] **:** mula o nabuo mula sa mga tatál ng bato mula sa sumabog na bulkan.

pyrolysis (pay·ró·li·sís) *png Kem* [*Ing*] **:** ang saklaw ng mga compound na organika sa napakataas na temperatura.

pyromania (pay·ro·méy·ni·yá) *png* [*Ing*] **:** matinding pagnanasang sunugin ang isang bagay.

pyrometer (pay·ró·mi·tér) *png* [*Ing*] **:** instrumento sa pagsukat ng mataas na temperatura, lalo ng pugon o oven.

pyrosis (pay·ró·sis) *png* [*Ing*] **1:** *Med* sa patolohiya, ang paninikip ng dibdib at pag-akyat ng gastric acid tungo sa bibig **2:** inggit o pagkainggit.

pyrotechnics (páy·ro·ték·niks) *png* [*Ing*] **1:** ang sining ng paggawa ng mga paputok **2:** ang display ng mga paputok **3:** anumang maningning at makulay na display.

pyroxene (páy·rok·sín) *png* [*Ing*] **:** alinman sa mga mineral na binubuo ng mga silicate ng magnesium, iron, at calcium, at karaniwang makikita bílang mahahalagang sangkap ng maraming uri ng bato, lalo ang igneo.

Pythagoras (pay·tá·go·rás, pi·tá·go·rás) *png* [*Ing Gri*] **:** Griyegong pilosopo, matematisyan, at repormistang relihiyoso.

Pythagoras' theorem (pi·tá·go·rás thi·yú·rem) *png* [*Ing*] **:** theorem na pinaniniwalaang natuklasan ni Pythagoras at nagsasaad na katumbas ng square ng hypothenuse ng isang right triangle ang sum ng square ng haba ng dalawa pang gilid.

python (páy·ton) *png Zoo* [*Ing*] **:** ahas (family *Pythonidae*) na walang kamandag, nanlilingkis, at natatagpuan sa rehiyong tropiko.

pyuria (pyu·rí·ya) *png* [*Ing*] **:** sa patolohiya, ang pagkakaroon ng nana sa ihi.

Qq

Q, q (kyu) *png* **1:** ikalabinsiyam na titik ng alpabetong Filipino at tinatawag na **kyu** ; ginagamit sa Filipino na laging may kasunod na patinig na **u** at binibigkas na **kw**, *hal* quad (kwad), quorum (kworum) **2:** ikalabinsiyam sa isang serye o pangkat **3:** anumang bagay na kahugis nito **4:** pasulat o palimbag na representasyon ng *Q* o *q* **5:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *Q* o *q*.

Q, daglat (kyu) [*Ing*] **1:** sa ahedres, queen **2:** *Pis* heat **3:** question **4:** sa teolohiyang Kristiyano, nagpapahiwatig ng hakang pinagmulan ng salita o gospel.

q, daglat (kyu) [*Ing*] **:** quart.

qabul (ka·búl) *png* [*Ara*] **:** sa batas ng mga Islam, ang deklarasyon sa pagtanggap ng alók na kasal.

qasida (ka·sí·da) *png Lit* [*Esp Ara*] **:** satirikong tulang Arabe, karaniwang may iisang ritmo.

Q clearance (kyu klí·rans) *png* [*Ing*] **:** sa Commission on Atomic Energy ng United States, ang pinakamataas na antas ng pahintulot panseguridad sa malayang pagkuha ng sekretong impormasyon, dokumento, at iba pa.

qiyas (ki·yás) *png* [*Ing Ara*] **:** sa Islam, ang paghatol sa gawa o ang paniniwala sa paglalapat ng mga matatag na panuntunan sa magkatulad na gawa o paniniwala.

qt, daglat (kyu ti) [*Ing*] **1:** quantity **2:** quart.

qtr, daglat (kyu ti ar) [*Ing*] **1:** quarter **2:** quarterly.

qua (kwey, kwa) *pnb* [*Ing*] **:** bilang; may katangian o kapasidad ng.

quack (kwak) *png* [*Ing*] **1:** kuwak **2:** sinumang nagkukunwaring marunong.

quack doctor (kwak dók·tor) *png* [*Ing*] **:** manggagamot na hindi lisensiyado *Cf* ALBULARYO.

quackery (kwá·ke·rí) *png* [*Ing*] **:** pamaraang ginagamit ng isang nagpapanggap o nagkukunwari.

quad (kwad) *png* [*Ing*] **1:** pinaikling **quadrangle** o **quadrat 2:** puwang sa limbag na isang en o mahigit ang luwang.

quadrik (kwád·rik) *pnr Mat* (*Ing quadric*) **:** nasa ikalawang degree, karaniwang sa mga funsiyon na may mahigit dalawang variable.

quadragenarian (kwad·ra·dye·nár·yan) *pnr* [*Ing*] **1:** apatnapung taong gulang **2:** sa pagitan ng gulang na apatnapu at limampu.

Quadragesima (kwad·ra·dyés·e·má) *png* [*Ing*] **:** unang Linggo ng kuwaresma.

quadranggel (kwad·ráng.gel) *png* [*Ing quadrangle*] **:** kuwadranggulo.

quadrans (kwád·rans) *png* [*Ing*] **:** bronseng barya sa sinaunang Roma.

quadrant (kwád·rant) *png* [*Ing*] **1:** sangkapat ng bilog na may arkong 90° **:** KUWADRANTE[1] **2:** area na sakop ng arko at dalawang iginuhit na radius **:** KUWADRANTE[1] **3:** anumang may hugis ng sangkapat ng bilog, lalo na ang bahagi ng makina **:** KUWADRANTE[1] **4:** *Mat* sa heometriya, isa sa apat na bahagi ng anumang patag na rabaw na hinati ng dalawang perpendikulong linya **:** KUWADRANTE[1] **5:** anumang instrumentong ginagamit sa astronomiya, nabegasyon, at katulad na may gradwasyong 90° at karaniwang ginagamit sa pagsukat ng altitud **:** KUWADRANTE[1].

quadraphonic (kwad·ra·fón·ik) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa pagrerekord at reproduksiyon ng tunog sa apat na nagkahiwalay na daluyan ng transmisyon sa halip na dalawa na karaniwan sa sistema ng stereo.

quadrat *png* (kwád·rat) [*Ing*] **1:** quad[2] **2:** parisukat o parihabang kama ng lupa na ginagamit sa pag-aaral ng mga halaman at hayop.

quadrate (kwád·reyt) *pnr* [*Ing*] **:** parisukat o parihaba.

quadratik (kwad·rá·tik) *pnr* [*Ing quadratic*] **1:** parisukat **2:** *Mat* nauukol sa square at walang hihigit na power ng isang kantidad na hindi tiyak; hinggil sa pangalawang degree **:** KUWADRATIKO **3:** nahihinggil sa tumbasan o polynomial sa ikalawang degree **:** KUWADRÁTIKÓ.

quadratik form (kwad·rá·tik form) *png* [*Ing quadratic form*] **1:** parisukat **2:** *Mat* polynomial ng ikalawang degree na walang di-nagbabagong termino.

quadratik formula (kwad·rá·tik fór·mu·lá) *png Mat* [*Ing quadratic formula*] **:** pormula upang tiyakin ang root ng kuwadratikong tumbasan.

quadratiks (kwad·rá·tiks) *png Mat* [*Ing quadratics*] **:** sangay ng alhebra na tumatalakay sa mga kuwadratikong tumbasan.

quadrature (kwad·rév·tyur) *png* [*Ing*] **1:** paggawa ng parisukat **2:** *Mat* **a** paraan ng paghahanap ng square ng katumbas na area sa hatag na rabaw **b** paraan ng paghahanap ng area o ang pagkalkula ng integral, karaniwang sa pamamagitan ng pamamaraang pambilang **3:** *Asn* **a** ang kinalalagyan ng dalawang lawas pangkalawakan na magkaiba ang longhitud ng 90° **b** alinman sa dalawang punto sa orbit ng lawas pangkalawakan, gaya ng buwan, na nasa pagitan ng mga syzygy **c** mga punto o panahon na makikita ang half moon.

quadrel (kwád·rel) *png* [*Ing*] **:** parisukat na bato, ladrilyo, o baldosa.

quadrennial (kwad·rén·yal) *pnr* [*Ing*] **:** nagaganap tuwing apat na taon.

quadrennium kwad·rén·yum) *png* [*Ing*] **:** panahon na sumasaklaw ng apat na taon.

quad·ri- (kwád·ri) *pnl* [*Lat Ing*] **:** pambuo ng tambalang salita at nangangahulugang *apat.*

quadricentennial (kwad·ri·sen·tén·yal) *pnr* [*Ing*] **:** tumutukoy sa pagtatapos ng ikaapat na daang taon.

quadriceps (kwád·ri·séps) *png Ana* [*Ing*] **:** malaking masel sa harap ng hita na tumutulong upang maunat ang hugpungan ng paa at hugpungan ng balakáng.

quadric surface (kwád·rik sér·fis) *png* [*Ing*] **:** rabaw na masisipat sa tatlong panig at may kuwadratikong tumbasan.

quadricycle (kwad·ri·sáy·kel) *png* [*Ing*] **:** sasakyang kahawig ng bisikleta at traysikel ngunit may apat na gulong.

quadrifid (kwád·ri·fíd) *pnr* [*Ing*] **:** biniyak sa apat na bahagi.

quadriga (quad·rí·ga) *png* [*Ing Lat*] **:** chariot na may dalawang gulong at hinihila ng apat na kabayo.

quadrigatus (kwád·ri·géy·tus) *pnr* [*Ing Lat*] **:** baryang pilak sa sinaunang Roma na nagtataglay ng hulagway ni Jupiter na nasa quadriga.

quadrik (kwád·rik) *pnr Mat* [*Ing quadric*] **:** nasa ikalawang degree, karaniwang sa mga funsiyon na may mahigit dalawang variable.

quadrilateral (kwad·ri·lá·te·rál) *pnr* [*Ing*] **:** apat na gilid **:** KUWADRÍLATÉRO.

quadrilingual (kwad·ri·líng·gwal) *pnr* [*Ing*] **:** gumagamit ng apat na wika.

quadrille (kwá·dril) *png* [*Ing*] **1:** square dance para sa apat na pares at binubuo ng apat na bahagi o galaw **2:** sa baraha, larong nilalaro ng apat na tao.

quadrillion (kwad·ríl·yon) *png* [*Ing*] **:** sa United States at France, kardinal na bilang na sinusundan ng labinlimang zero; sa Great Britain at Germany, kardinal na bilang na sinusundan ng dalawampu't apat na zero.

quadrinomial (kwad·ri·nó·myal) *pnr Mat* **:** binubuo ng apat na termino.

quadripartite (kwad·rí·pár·tayt) *pnr* [*Ing*] **1:** hinati sa o binubuo ng apat na bahagi **2:** binubuo ng apat na kalahok.

quadriplegia (kwad·ri·ple·hí·ya) *png* [*Ing*] **:** lubusang pagkalumpo o pagkaparalisa ng buong katawan.

quadrisect (kwád·ri·sékt) *pnd* [*Ing*] **:** hatiin sa apat na magkaparehong bahagi.

quadrisyllable (kwád·ri·síl·a·ból) *png* [*Ing*] **:** salitang may apat na pantig.

quadrivalent (kwád·ri·véy·lent) *pnr Kem* [*Ing*] **1:** may apat na valence **2:** mayroong apat na magkaibang valence, gaya ng antimony na may valence na *5*,*4*, *3*, at *-3*.

quadrivial (kwad·rív·yal) *pnr* [*Ing*] **1:** mayroong apat na daanang nagkikita sa isang punto **2:** papunta sa apat na direksiyon.

quadrivium (kwad·rív·yum) *png* [*Ing*] **:** sa panahon ng Edad Medya, bahagi ng pitong dibisyon ng mga sining liberal kasama na ang aritmetika, heometriya, astronomiya, at musika.

quadrumane (kwád·ru·méyn) *png* [*Ing*] **:** hayop na may apat na paa na ginagamit ding kamay, gaya ng unggoy.

quadrumvirate (kwad·rúm·vi·réyt) *png* [*Ing*] **:** namamahalang pangkat, koalisyon, o katulad na binubuo ng apat na tao.

quadruped (kwád·ru·péd) *png Zoo* [*Ing*] **:** hayop na apat ang paa, tulad ng baboy at baka **:** KUWADRÚPEDÓ.

quadruple (kwád·ru·pól) *pnr* [*Ing*] **1:** apat na ulit ang dami o bilang **:** KUWÁDRUPLÓ, QUADRUPLEX **2:** *Mus* apat na nota sa isang kompás **:** KUWÁDRUPLÓ.

quadruplet (kwád·ru·plét) *png* [*Ing*] **1:** alinmang pangkat o pinagsamasamang apat **2:** apat na bata na ipinanganak ng isang ina sa isang pagbubuntis **3:** *Mus* pangkat ng apat na notang may tiyempong karaniwang nakalaan sa tatlong nota lamang.

quadruplex *pnr* (kwád·ru·pléks) [*Ing*] **1:** quadruple **2:** sa sistemang telegrapiya, tumutukoy sa apat na mensaheng napararating nang sabay-sabay sa pamamagitan ng iisang kable o tsanel ng komunikasyon.

quadruplicate (kwad·rú·pli·kéyt) *pnr* [*Ing*] **1:** pang-apat na kopya **2:** isa sa apat na magkakaparehong bagay.

quaestor (kwés·tor) *png* [*Ing Lat*] **1:** noong unang panahon sa Roma, isa sa dalawang sakop ng konsul na nagsisilbing tagausig sa mga kasong kriminal **2:** isa sa mga mahistradong tagapangasiwa ng pondo ng estado.

quaff (kwaf) *pnd* [*Ing*] **:** uminom nang labis at buong kasiyahan, karaniwan ng nakalalasing na inumin.

quaggy (kwág·i) *pnr* [*Ing*] **1:** maputik **2:** malambot.

quagmire (kwág·mayr) *png* [*Ing*] **1:** kumunoy **2:** kalagayang masalimuot at mahirap ang pagbangon o pagkawala.

quail (kweyl) *png Zoo* [*Ing*] **:** pugo.

quail (kweyl) *pnd* [*Ing*] **:** manghina; mawalan ng tapang.

quaint (kweynt) *pnr* [*Ing*] **1:** kakaiba; hindi pangkaraniwan **2:** tuso; matalino.

quake (kweyk) *png* [*Ing*] **1:** pangingingig dahil sa lamig, panghihina, o takot **2:** pag-alog ng isang di-gumagalaw na bagay **3:** lindol.

qualification (kwál·i·fi·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** kalipikasyon.

qualificator (kwál·i·fi·kéy·tor) *png* [*Ing*] **:** sa simbahang Katoliko Romano, opisyal na nangangasiwa sa pagsusuri ng kaso at paghahanda nito upang litisin.

qualified (kwál·i·fáyd) *pnr* [*Ing*] **:** kalipikado.

qualified privilege (kwál·i·fayd prí·vi·léds) *png Bat* **:** pagbibigay ng proteksiyon sa nahahabla laban sa pananagutang sibil maliban kung nakapagsabi siya ng mapanira at máy malisyang pahayag.

qualifier (kwál·i·fá·yer) *png* [*Ing*] **1:** sinumang kalipikado **2:** *Gra* salitang naglalarawan sa isang salita.

qualify (kwál·i·fáy) *pnd* [*Ing*] **1:** magkalipika; kalipikahin **2:** pumasa **3:** liwanagin **4:** ilarawan.

qualitative (kwál·i·téy·tiv) *pnr* [*Ing*] **:** kuwalítatíbo;

qualitative analysis (kwál·i·téy·tiv a·nál·i·sís) *png Kem* [*Ing*] **:** pagsusuri sa substance upang tiyakin ang kalikasan ng mga sangkap nito.

quality (kwá·li·tí) *png* [*Ing*] **:** kalidad.

quality control (kwá·li·tí kon·tról) *png* [*Ing*] **:** sistema sa pagtiyak at pagpapanatili sa kahusayan ng kalidad ng trabaho o produkto.

qualm (kwam) *png* [*Ing*] **1:** pagkabalisa **2:** pagsamâ ng katawan o pakiramdam.

quandary (kwán·da·rí) *png* [*Ing*] **:** kawalan ng katiyakan.

quand meme (kan mem) *pnb* [*Fre*] **:** gayunman; ganoon din para sa lahat.

quantic (kwán·tik) *png Mat* [*Ing*] **:** rasyonal, integral, at homogeneous na funsiyon ng dalawa o mahigit pang variable.

quantifier (kwán·ti·fá·yer) *png* [*Ing*] **1:** *Gra* salitáng nagbibigay ng dami, halaga, at iba pa, *hal* lahat, wala, lamang **2:** *Pil* sa lohika, ekspresyong nagpapahayag ng proposisyon.

quantify (kwán·ti·fáy) *pnd* [*Ing*] **1:** alamin at tukuyin ang kantidad ng isang bagay **2:** *Pil* sa lohika, gumawa ng tiyak na kantidad ng proporsiyon **3:** pagbibigay halaga sa isang bagay.

quantile (kwán·til) *png Mat* [*Ing*] **:** sa estadistika, isa sa mga uri ng halaga ng variate na humahati sa kabuuang dalasan ng mga sampol o populasyon sa mga hatag na bilang na may parehong proporsiyon.

quantitative (kwán·ti·téy·tiv) *pnr* [*Ing*] **1:** maaaring matantiya sa pamamagitan ng kantidad **:** KUWÁNTITATÍBO **2:** hinggil sa paglalarawan at pagsusukat ng kantidad **:** KUWÁNTITATÍBO **3:** *Lit* hinggil sa sistemang metriko ng klasikong berso batay sa pagpapalit-palit ng mahaba at maikling pantig sa halip ng mga may diin at walang diin na pantig **:** KUWÁNTITATÍBO.

quantitative analysis (kwán·ti·téy·tiv a·nál·i·sís) *png Kem* [*Ing*] **:** pagsusuri sa substance upang matiyak ang dami at proporsiyon ng mga sangkap nito.

quantity (kwán·ti·tí) *png* [*Ing*] **:** kantidad.

quantity theory of money (kwán·ti·tí thi·ó·ri ov má·ni) *png Ekn* [*Ing*] **:** teorya sa pagbabago ng kabuuang antas ng presyo batay sa dami ng sirkulasyon ng salapi.

quán·tum *png* [*Ing*] **1:** *Pis* **a** hiwahiwalay na kantidad ng enerhiyang magkakatulad ang magnitud sa bilis ng radyasyon ng kinakatawan nito **b** magkakatulad at hiwa-hiwalay na dami ng anumang pisikal na kantidad **2: a** kinakailangan o pinapayagang dami **b** bahagi o parte.

quantum field theory (kwán·tum fild thi·ó·ri) *png Pis* [*Ing*] **:** teorya para sa sistema ng mga nalilikha at nasisirang particle.

quantum leap (kwán·tum lip) *png* [*Ing*] **1:** malaki at biglaang pagtaas o pagsulong **2:** *Pis* mabilis na pagbabago ng isang atom o molecule mula sa isang estado ng quantum tungo sa iba.

quantum mechanics (kwán·tum me·kán·iks) *png Pis* [*Ing*] **:** sangay ng mekanika na magagamit sa sistema sa atomika at nuklear na antas at binubuo ng di-relatibistikong quantum, relatibistikong quantum, at quantum field theory.

quantum number (kwán·tum núm·ber) *png Pis* [*Ing*] **:** isa sa mga set ng mga integer o mga kalahating integer na naglalarawan ng antas ng enerhiya ng particle o mga particle.

quantum optics (kwán·tum óp·tiks) *png Pis* [*Ing*] **:** sangay ng optika na tumatalakay sa liwanag bilang daloy ng mga photon, nagtataglay ang bawat isa ng enerhiyang quantum na proporsiyonado sa dalásan ng liwanag kung itinuturing itong alon ng mosyon.

quantum statistics (kwán·tum stat·ís·tiks) *png Pis* [*Ing*] **:** estadistikang tumatalakay sa distribusyon ng magkakauring mga elementaryang particle sa kani-kanilang antas ng enerhiya sa anyong quantum.

quantum sufficit (kwán·tum suf·fí·sit) *pnr* [*Lat*] **:** sapát.

quantum theory (kwán·tum thí·ri) *png Pis* **:** teorya batay sa batas ng radyasyon ni Planck na nagsasaad na nagaganap sa hindi dumadaming kantidad ang pagbabago sa enerhiya ng mga atom at mga molecule at mahalagang multiple ng batayang kantidad o quantum ang bawat isa.

quaquaversal (kwá·kwa·vér·sal) *pnr Heo* [*Ing*] **:** palusong na anyong heolohiko mula sa pinakagitna patungo sa iba't ibang direksiyon.

quarantine (kwár·an·tín) *png* [*Ing*] **1:** pagbubukod ng mga tao o anumang buháy na bagay na may sakit na nakahahawa upang pigilin ang paglaganap ng sakit **:** KUWARENTÉNAS **2:** pook na pinagkukulungan ng mga ito **:** KUWARENTÉNAS.

quark (kwark) *png* [*Ing*] **:** alinman sa tatlong uri ng mga elementaryang particle na bumubuo sa batayan ng lahat ng matter sa mundo, ayon sa paniniwala ng ilang pisiko.

quarrel (kwár·el) *png* [*Ing*] **1:** away **2:** galit na ipinakikita sa pansamantala o permanenteng pagputol ng ugnayan o pagkakaibigan **3:** tunod o palasô na parisukat ang ulo **4:** maliit na piraso ng hugis parisukat o diyamanteng kristal na ginagamit sa bintanang salá-salá **:** QUARRY **5:** anumang kasangkapang may tilatagilóng ulo.

quarry (kwár·i) *png* [*Ing*] **1:** hukay na pinagkukunan ng bato, buhangin, marmol, at iba pa, sa pamamagitan ng pagpapasabog o pagtibag **2:** mga hayop na tinutugis sa pangangaso **3:** anumang bagay na hinahanap o tinutugis **4:** quarrel[4].

quart (kwart) *png* [*Ing*] **1:** yunit sa pagsukat ng likido na katumbas ng sangkapat ng galón **2:** anumang lalagyang naglalaman ng kapasidad na katumbas ng sangkapat ng galón.

quarter (kwár·ter) *png* [*Ing*] **1:** sangkapat (1/4) **2:** panahon na katumbas ng tatlong buwan; sangkapat na bahagi ng isang taon **3:** sangkapat na bahagi ng isang oras; labinlimang minuto bago o matapos ang anumang oras **4:** *Isp* isa sa apat na magkasintagal na yugto ng laro **5** posisyon ng buwan sa pagitan ng bagong buwan at kabilugan **6:** isa sa apat na bahagi ng isang taong akademiko **7:** kuwartel **8:** alinman sa mga direksiyon ng kómpas.

quarterage (kwár·ter·íyds) *png* [*Ing*] **1: a** pagpapatuloy sa mga tropa sa isang pansamantalang tirahan **b** halaga ng nasabing akomodasyon **2:** pansamantalang silungan o tirahan **3:** pagbabayad tuwing sangkapat ng taon.

quarterback (kwár·ter·bák) *png Isp* [*Ing*] **1:** sa larong futbol, ang manlalaro sa likod ng nakahanay na mga manlalaro at nangunguna sa pagsulong ng pangkat **2:** posisyon ng manlalaro sa likod.

quarter bend (kwár·ter bend) *png* [*Ing*] **:** anumang may baluktot na 90°.

quarter binding (kwár·ter báynd·ing) *png* [*Ing*] **:** estilo sa pagtahi ng aklat na katad ang ginagawang spine at papel o tela ang gilid.

quarter blanket (kwár·ter bláng·ket) *png* [*Ing*] **:** kumot na inilalagay sa ilalim ng siya o guwarnasyon ng kabayo.

quarterfinal (kwár·ter fáy·nal) *png* [*Ing*] **:** paligsahan bago ang semifinal.

quarter horse (kwár·ter hors) *png* [*Ing*] **:** isa sa mga uri ng kabayong inaalagaan sa Estados Unidos para sa malapitang karera.

quartermaster (kwár·ter·más·ter) *png Mil* [*Ing*] **:** opisyal na namamahala sa mga tirahan at sa pagtatalaga ng silid ng mga sundalo.

quarter note (kwár·ter nowt) *png Mus* [*Ing*] **:** nota na katumbas ng sangkapat ng buong nota.

quartet (kwár·tet) *png* [*Ing*] **1:** pangkat na binubuo ng apat na kasapi **:** KUWARTETO[1] **2:** *Mus* organisadong pangkat ng apat na manunugtog o mangaawit **:** KUWARTETO[1] **3:** *Mus* komposisyong pangmusika na may apat na tinig **:** KUWARTETO[1].

quartile (kwár·tayl, kwár·til) *pnr Asl* [*Ing*] **:** tumutukoy sa aspekto ng dalawang lawas pangkalawakan na nagkaiba sa longhitud ng 90°.

quarto (kwár·to) *png* [*Ing*] **:** lapad ng aklat, karaniwang 9 $^{1}/_{2}$ x 12 pulgada.

quartz (kwartz) *png* [*Ing*] **:** isa sa mga pangkaraniwang mineral na maraming uri, iba't ibang kulay at kinang, at nasa pormang buo gaya ng haspe at kalsedonya o kristal.

quartz clock (kwartz klak) *png* [*Ing*] **:** relong gumagamit ng osilasyon ng quartz na kristal sa pagkontrol ng dalasan ng halinhinang daloy sa makina ng relo.

quartzite (kwartz·sayt) *png* [*Ing*] **:** granulado at metamorpikong bato na binubuo ng mga butil ng quartz.

quasar (kwéy.sar) *png Asn* [*Ing*] **:** isa sa mahigit apatnapung lawas pangkalawakan, may layong mulang apat hanggang sampung bilyong light-year na pinagmulan ng enerhiyang panradyo.

quash (kwash) *pnd* [*Ing*] **1:** *Bat* pawalang-bisa; isaisantabi **2:** sugpuin.

quasi (kwá·say) *pnr* [*Ing*] **:** kahawig ng isang bagay.

quasi- (kwá·si, kwéy·say) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangalang nangangahulugang "tila o parang katulad ng isa."

quasi contract (kwéy·say, kwá·si kón·trak) *png Bat* (*Ing*) **:** obligasyong ipinapatupad ng batas kahit walang kontrata upang iwasan ang di-makatarungang pagpapayaman.

quasi-delict (kwéy·say/kwá·si de·líkt) *Bat* [*Lat*] **:** pinsalang nagawa sa ibang tao na hindi saklaw ng kasunduan ng mga panig.

quaisi in rem (kwéy·say, kwá·si in rem) *Bat* [*Lat*] **:** aksiyon na may layuning ipambayad ang interes sa di-natitinag na ari-arian na nasa hukuman at sasaklawin lamang ng hatol ng hukuman ang magkabilang panig.

quasi-judicial (kwéy·say, kwá·si dyu·dí·syal) *pnr* [*Ing*] **:** may katangian ng isang aksiyong panghukuman ngunit isinasagawa ng ahensiya o opisyal na administratibo at may kapangyarihang magbista o maglitis tulad ng hukuman.

quass (kwas, kvas) *png* [*Ing*] **:** serbesa sa Russia na gawa sa barley, malt, at rye.

quaternary (kwá·ter·nár·i) *pnr* [*Ing*] **1:** binubuo ng apat **2:** nakaayos nang tig-aapat **3:** tumutukoy sa kasalukuyang panahon, nabubuo sa mga huling bahagi ng panahong Cenozoic, mula mga isang milyong taong nakalipas pati na ang kasalukuyan at panahong Pleistocene **3:** tumutukoy sa mga kombinasyon ng metal na mayroong apat na pangunahing sangkap.

quaternate (kwá·ter·néyt) *pnr* [*Ing*] **:** nakaayos o binubuo ng apat na bahagi, gaya ng dahon ng ilang halaman.

quaternion (kwa·tér·ni·yón) *png* [*Ing*] **:** pangkat o set ng apat na tao o bagay **2:** sa pagtatahi ng aklat, apat na piraso ng papel na itinupi **3:** *Mat* kantidad na kabuuan ng real na bilang at tatlong complex na bilang, katumbas ng quotient ng dalawang vector.

quatrain (kwá·treyn) *png Lit* [*Ing*] **:** tula o taludturang binubuo ng apat na linya **:** KUWARTETO[2].

quatrefoil (kwát·er·fóyl) *png* [*Ing*] **1:** dahon na binubuo ng apat na pilas **2:** *Ark* tila-entrepanyong palamuting binubuo ng apat na umuumbok na bahagi.

Quatrocento (kwá·tro·syén·tu) *png* [*Ing Ita*] **:** sining sa Italya noong siglo labinlima.

quaver (kwéy·ver) *pnd* [*Ing*] **1:** mangatal **2:** magsalita o kumanta na garalgal ang boses **3:** manginig.

quay (ki) *png* [*Ing*] **:** daungan, karaniwang isang solidong plataporma na itinatayo sa gilid ng lawas ng tubig.

quayage (kí·iyds) *pnr* [*Ing*] **1:** mga magkahilerang daungan **2:** espasyong inilaan bilang daungan **3:** bayad sa paggamit ng daungan.

queen (kwin) *png* [*Ing*] **1:** reyna **2:** *Kol* bakla.

queen bee (kwin bi) *png* [*Ing*] **:** fertil na babaeng bubuyog.

queendom (kwín·dam) *png* [*Ing*] **1:** posisyon o estado ng reyna **2:** sakop ng reyna.

queen dowager (kwin dów·ey·dyér) *png* [*Ing*] **:** balo ng hari.

queenhood (kwín·hud) *png* [*Ing*] **:** estado, ranggo, o kapangyarihan ng reyna.

queenly (kwín·li) *pnr* [*Ing*] **1:** akma sa isang reyna **2:** panreyna **3:** katulad ng reyna.

queen regent (kwin rí·dyent) *png* [*Ing*] **1:** reyna na nanunungkulan para sa isang reyna **2:** queen regnant.

queen regnant (kwin rég·nant) *png* [*Ing*] **:** reynang tuwirang namumuno sa buong kaharian **:** QUEEN REGENT[2].

queer (kwir) *pnr* [*Ing*] **1:** kakaiba **2:** hindi karaniwan **3:** kahina-hinalang katangian **4:** masamang pakiramdam **5:** sinto-sinto.

quell (kwel) *pnd* [*Ing*] **1:** sugpuin **2:** patahimikin.

quench (kwents) *pnd* [*Ing*] **:** pawiin, karaniwang ang uhaw.

quercetin (kwér·si·tín) *png Kem* [*Ing*] **:** pulbong dilaw, kristalina, at bahagyang nalulusaw sa tubig, $C_{15}H_{10}O_7$, makukuha sa balát ng punong quercitron at iba pang substance mula sa halaman, at ginagawang tina.

quercitol (kwér·si·tól) *png Kem* [*Ing*] **:** solidong walang kulay, kristalina, matamis, at nalulusaw sa tubig, $C_6H_7(OH)_5$ mula sa balát ng punong oak at acorn.

quercitron (kwér·si·trón) *png Bot* [*Ing*] **1:** punong oak **2:** balát ng punong oak.

query (kwír·i) *png* [*Ing*] **1:** katanungan **2:** tandang pananong na "?" **3:** pagsisiyasat.

que sera sera (ke se·rá se·rá) [*Esp*] **:** anuman ang mangyari.

quest (kwest) *png* [*Ing*] **1:** paghahanap sa isang bagay **2:** ekspedisyon.

question (kwés·tyon) *png* [*Ing*] **1:** pangungusap na nagtatanong **2:** suliraning kailangang pag-usapan **3:** paksa ng pagtatalo **4:** suliranin hinggil sa pampublikong alituntunin na isinusumite sa mga mamboboto para sa kanilang opinyon **5:** pagtatanong **6:** *Bat* **a** ang kontrobersiyang ibinibigay sa hukuman para mabigyan ng desisyon **b** interogasyon o pagsisiyasat upang makakuha ng impormasyon.

questionable (kwés·tyo·na·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** kahina-hinala **2:** bukás sa anumang katanungan **3:** hindi tiyak **4:** maaaring masama.

question mark (kwés·tyon mark) *png* [*Ing*] **:** pananong[2].

questionnaire (kwés·tyo·néyr) *png* [*Ing*] **:** listahan ng mga katanungan upang malaman ang mga impormasyong sinusuri o ginagawan ng pag-aaral.

question of fact (kwés·tyon ov fakt) *png Bat* [*Ing*] **:** katanungan hinggil sa katotohanan ng ikinakatwirang pangyayaring nililitis ng hukuman,

karaniwang ang hukom ang nagpapasiya.

question of law (kwés·tyon ov lo) *png Bat* [*Ing*] : katanungan hinggil sa alituntunin o legal na epekto ng isang pangyayari, karaniwang ang hukuman o ang hukom ang nagpapasiya.

quevedo (ke·vé·do) *png* (*Esp*) : salaming bilóg ang hugis at para sa isang mata lamang.

Quezon (ké·son) *png* **1:** lungsod na kabilang sa Pambansang Punong Rehiyon **2:** lalawigan sa timog Katagalugan, Rehiyon IV.

Quezon, Manuel Luis (ké·son manwé lu·wís) *png Kas* : 1878-1944, unang pangulo ng Pamahalaang Komonwelt at kinikilalang Ama ng Wikang Pambansa.

quick (kwik) *pnr* [*Ing*] **1:** mabilis **2:** matulin **3:** bigla **4:** alisto.

quick asset (kwik á·set) *png* [*Ing*] : asset na binubuo ng cash, mga receivable, at market securities.

quicken (kwík·en) *pnd* [*Ing*] **1:** padaliin **2:** pabilisin **3:** pasiglahin.

quick fire (kwik fayr) *png* [*Ing*] : isa o maraming mabilisang pagputok ng baril.

quickie (kwík·i) *pnr* [*Ing*] **1:** aklat o pelikula na ginawa nang madalian **2:** anumang ginamit nang panandalian.

quicksand (kwík·sand) *png* [*Ing*] : kumunóy.

quick silver (kwik síl·ver) *png* [*Ing*] : asoge.

quickstep (kwík·step) *png* [*Ing*] **1:** mabilis na hakbang sa pagmamartsa **2:** hakbang sa masiglang sayaw.

quick-tempered (kwik-tém·perd) *pnr* [*Ing*] : madaling magalit.

quick time (kwik taym) *png* [*Ing*] **1:** mabilis na pagmamartsa **2:** normal na bilis ng martsa na magagawa sa isang minuto ang 120 hakbang na tatlumpung pulgada ang bawat isa.

quick-witted (kwik-wít·ted) *pnr* [*Ing*] : matalas ang isip.

quid *png* [*Ing*] : maskada.

quiddity (kwíd·di·tí) *png* [*Ing*] : mahalagang katangian ng isang bagay.

quidnunc (kwíd·nungk) *png* [*Ing*] : tao na mahilig sa tsismis.

quid pro quo (kwid pru kwo) *png* [*Lat*] : palitan, o bagay na kapalit ng isang bagay.

quiet (kwáy·it) *pnr* [*Ing*] : tahimik.

quiff (kwif) *png Kol* [*Ing*] : babaeng walang dangal.

quill (kwil) *png* [*Ing*] **1:** isa sa malalaki at matitigas na balahibo sa buntot o pakpak ng ibon o manok **2:** pakpak ng gansâ na ginagamit sa pagsusulat **3:** tutpik, puwa, o katulad na kasangkapang gawa sa tangkay ng balahibo ng ibon o manok **4:** pinatuyong balát ng punongkahoy na binilot na tila-cinnamon **5:** hungkag na puno na pinag-iikiran ng sinulid.

quilt (kwilt) *png* [*Ing*] **1:** sapin sa kama na gawa sa dalawang magkapatong na tela na may malambot na bagay sa pagitan at may tahi na sumusunod sa disenyo ng tela **2:** makapal na sapin ng kama.

quinacrine (kwín·a·krín) *png Kem* [*Ing*] : alkaloyd $C_{23}H_{30}ClN_3O$ na panlunas sa malarya.

quinary (kwáy·na·rí) *pnr* [*Ing*] **1:** binubuo ng lima **2:** nakaayos nang tiglilima **3:** tumutukoy sa sistema ng bilang batay sa *5*.

quinazoline (kwi·náz·o·lín) *png Kem* [*Ing*] **1:** compound na walang kulay, kristalina, at heterosikliko, $C_8H_6N_2$ **2:** anumang deribatibo ng ganitong compound.

quincunx (kwíng·kungks) *png* [*Ing*] **1:** parisukat o parihabang ayos ng isang bagay, gaya ng punongkahoy na nakaayos nang may isa sa bawat sulok at isa sa gitna **2:** ayos ng limang pilas ng dahon.

quindecagon (kwin·dék·a·gón) *png Mat* [*Ing*] : sa heometriya, polygon na may labinlimang anggulo at labinlimang gilid.

quindecennial (kwin·di·sén·yal) *pnr* [*Ing*] : tumutukoy sa panahong sumasaklaw ng labinlimang taon.

quinellia (kwi·nél·ya) *png* [*Ing*] : sa karera ng kabayo, ang pagpusta sa dalawang nangungunang kabayo alinman sa mga ito ang mánalo.

quinhydrone (kwin·háy·drun) *png Kem* [*Ing*] : solidong maitim na lunti ang kulay, kristalina, at bahagyang nalulusaw sa tubig, $C_6H_4O_2C_6H_4(OH)_2$, ginagamit bilang electrode sa solution kasama ang platinum na kable.

quinic acid (kwín·ik ás·id) *png Kem* [*Ing*] : solido at siklikong compound na puti ang kulay at kristalina, $C_6H_7(OH)_4COOH$, matatagpuan sa balát ng punong cinchona, kape, at dahon ng maraming halaman.

quinidine (kwín·i·dín) *png Kem* [*Ing*] : isomerikong alkaloyd na may quinine, walang kulay at kristalina, $C_{20}H_{24}N_2O_2$ na makukuha sa balát ng ilang uri ng punò o palumpong ng cinchona, karaniwang bilang sulfate para sa regulasyon ng tibok ng puso at gamot sa malarya.

quinine (kwín·nayn) *png Kem* [*Ing*] : alkaloyd na puti, mapait, at bahagyang nalulusaw sa tubig, $C_{20}H_{24}N_2O_2$, may tila-karayom na mga kristal mula sa balát ng singkona, at ginagamit na pampagana at panlunas sa malarya : KINÍNA.

quinoidine (kwin·nóy·din) *png Kem* [*Ing*] : substance na kulay kape ang pagkaitim at binubuo ng halo ng mga alkaloyd na ginagamit bilang murang panghalili sa quinine.

quinoline (kwín·o·lín) *png Kem* [*Ing*] : base na may nitrogen, walang kulay, likido, lumulutang sa tubig, C_9H_7N, at mayroong di-kanais-nais na amoy.

quinone (kwi·nówn) *png Kem* [*Ing*] : mabangong compound, makikita sa mga halaman, lalo na sa dilaw at kristalinang anyo, $C_6H_4O_2$, at ginagamit sa paggawa ng tina para sa katad, gayundin sa potograpiya.

quinone diimine (kwi·nówn dáy·imín) *png Kem* [*Ing*] : solidong walang kulay at kristalina, $O{=}C_6H_4{=}NH$.

quinoxaline (kwi·nók·sa·lín) *png Kem* [*Ing*] : pulbos na walang kulay, kristalina, at nalulusaw sa tubig, $C_8H_6N_2$ at pangunahing sangkap sa organikong sintesis.

quinquagenarian (kwíng·kwa·dye·nár·yan) *pnr* [*Ing*] **1:** limampung taong gulang **2:** nasa pagitan ng limampu at aninmapung taong gulang.

quinquagenary (kwíng·kwa·dye·nér·i) *png* [*Ing*] : ikalimampung taong anibersaryo.

Quinquagesima (kwíng·kwa·dyes·í·ma) [*Ing*] : Linggo bago ang kuwaresma.

quinque- (kwíng·kwe) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng salitang nangangahulugan ng "lima."

quinquefid (kwín·ki·fíd) *pnr* [*Ing*] : nahahati sa limang bahagi.

quinquennial (kwin·kwén·i·yál) *pnr* [*Ing*] **1:** tumutukoy sa limang taon **2:** nagaganap tuwing limang taon.

quinquennium (kwin·kwén·i·yúm) *png* [*Ing*] : panahon na sumasaklaw ng limang taon.

quinquevalent (kwíng·kwi·véy·lent) *pnr Kem* **1:** pentavalent **2:** mayroong limang magkakaibang mga valence, gaya ng phosphorus na mayroong valence na *5, 4, 3, 1,* at *-3.*

quinsy (kwín·si) *png* [*Ing*] **:** matinding pamamaga ng mga tonsil.

quint (kwint) *png* [*Ing*] **1:** pagkakasunod-sunod ng limang baraha na may iisang suit **2:** *Kol* quintuplet.

quintal (kwín·tal) *png* [*Ing*] **:** katumbas ng sandaang gramo.

quintan (kwín.tan) *pnr* [*Ing*] **:** lagnat na pabalik-balik tuwing ikalimang araw.

quinternion (kwin·tér·ni·yón) *png* [*Ing*] **:** sa pagtatahi ng libro, ang pagtupi sa limang piraso ng papel upang tahiin.

quintessence (kwin·tés·ens) *png* [*Ing*] **1:** dalisay at konsentradong esensiya ng substance **2:** pinakatampok na halimbawa **3:** ikalimang element, dagdag sa hangin, lupa, apoy, at tubig.

quintet (kwín·tet) *png* [*Ing*] **1:** anumang pangkat na binubuo ng limang tao **:** KINTÉTO **2:** *Mus* organisadong pangkat ng limang mang-aawit o manunugtog na may iba't ibang instrumentong pangmusika **:** KINTÉTO **3:** *Mus* komposisyong pangmusika para sa limang tinig o instrumento **:** KINTÉTO **4:** *Lit* saknong na may limang taludtod **:** KINTETO.

quintile (kwín·til) *pnr Asl* **:** tumutukoy sa aspekto ng dalawang lawas pangkalawakan na sanlima ng Zodyak, o 70° ang layo.

quintuple (kwín·tu·pél) *pnr* [*Ing*] **1:** hinati sa lima **2:** binubuo ng limang bahagi.

quintuplet (kwín·tu·plét) *png* [*Ing*] **1:** pangkat ng lima **:** QUINT[2] **2:** limang anak na isinilang sa isang pagbubuntis **:** QUINT[2].

quintuplicate (kwin·tú·pli·kéyt) *pnr* [*Ing*] **1:** limang ulit **2:** panlima sa mga magkakatulad na kopya.

quinzain (kín·zeyn) *png Lit* [*Ing*] **:** labinlimang taludtod.

quip (kwip) *png* [*Ing*] **1:** biro **2:** aglahi **3:** bagay na kakaiba **4:** kuskos-balungos.

quire (kwayr) *png* [*Ing*] **:** set ng dalawampu't apat na piraso ng magkakasukat na papel.

Quirino (ki·rí·no) *png* **:** lalawigan sa hilaga ng Filipinas, Rehiyon II.

Quirino, Elpidio (ki·rí·no el·píd·yo) *png Kas* **:** (1948-1953), ikalawang pangulo ng Republika ng Filipinas.

quirk (kwirk) *png* [*Ing*] **1:** kaibahan sa aksiyon, ugali, at personalidad **2:** biglaang pagbabago **3:** pasikot-sikot.

quirt (kwirt) *png* [*Ing*] **:** látigó.

Quirungut (ki·rú·ngut) *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Ilongot.

qui s'excuse s'accuse (ki sek·skyús sa·kúz) [*Fre*] **:** ang sinumang nagpapawalang-sala sa kaniyang sarili ang nagpaparatang sa kaniyang sarili.

quis custodiet ipsos custodes? (kwis kus·tú·di·ét íp·sus kus·tú·des) [*Lat*] **:** Sino ang magbabantay sa bantay?

quís·ling *png* [*Ing*] **:** tao na taksil sa bayan.

quis separabit? (kwis sé·pa·rá·bit) [*Lat*] **:** Sino ang maghihiwalay?

quit (kwit) *pnd* [*Ing*] **1:** tumigil **2:** tumiwalag **3:** umalis **4:** bitiwan.

quitclaim (kwít·kleym) *png Bat* [*Ing*] **:** pagpapaubaya sa karapatan.

quite (kwayt) *pnb* [*Ing*] **1:** masyado **2:** lubha **3:** lubos; ganap.

qui trantulit sustinet (kwi trán·tu·lít sús·te·nét) [*Lat*] **:** ang sinumang naglipat ang siyang magpapanatili nito.

quits (kwits) *png* [*Ing*] **1:** patas **2:** nagkabayaran; nagkagantihan.

quitter (kwít·er) *png Kol* [*Ing*] **:** tao na madaling magsawa at madaling tumigil sa ginagawa.

quiver (kwí.ver) *png* [*Ing*] **1:** kaluban ng palasô **2:** palasong nasa kaluban.

quiver (kwí.ver) *pnd* [*Ing*] **1:** manginig nang mahina at mabilis **2:** mangatog.

quixotic (kwik·sót·ik) *pnr* [*Ing*] **1:** kahawig ni Don Quixote **2:** lubhang idealista o romantista **:** QUIXOTICO.

quiz (kwiz) *png* [*Ing*] **1:** maikling pagsusulit na ibinibigay sa mga magaaral **2:** katanungan; pagtatanong.

quod hoc (kwod huk) [*Lat*] **:** hanggang dito lamang.

quodlibet (kwód·li·bét) *png* [*Ing*] **1:** paksa ng argumento o debate **2:** *Mus* nakatátawáng komposisyon na binubuo ng dalawang nagkakaisang melodiya, karaniwang gumagamit ng kilalang tono na inaawit at tinutugtog nang sabay.

quodlibetz (kwód·li·béts) *png* [*Ing*] **:** ipinintang palamuti sa seramiks, letra, baraha, at iba pang maliit na bagay.

quoin (kwoyn, koyn) *png* [*Ing*] **1:** panlabas na sulok ng gusali, lalo na ang malaking bato na pampatibay sa sulok **2:** kalso **3:** kunyás.

quoit (kwoyt) *png* [*Ing*] **:** laro na ginagamitan ng argolyang inihahagis upang sumuot o sumuklob sa isang tulos **2:** argolyang gamit sa larong ito.

quo jure? (kwo hú·re) [*Lat*] **:** ano ang karapatan?

quo modo? (kwo mú·du) [*Lat*] **:** sa anong paraan?

quorum (kó.rum) *png* [*Ing*] **1:** bilang ng mga dumadalong kasapi upang maisagawa ang isang transaksiyong legal; karaniwang ang mayorya **2:** piling pangkat.

quota (kó·ta) *png* [*Ing*] **1:** bahaging inaasahan sa o pinagmamay-arian ng isang distrito, estado, tao, o pangkat **2:** takdang dami na nauukol sa bawat isa **3:** bilang o dami ng mga tao na tatanggapin sa kolehiyo, organisasyon, o programa.

quotation (ko·téy·syon) *png* [*Ing*] **1:** siniping pananalita o pahayag **2:** presyo o halagang umiiral sa pamilihan.

quotation mark (ko·téy·syon mark) *png Gra* [*Ing*] **:** panipi.

quote (kowt) *pnd* [*Ing*] **1:** ulitin ang sinabi o sinulat ng iba **2:** pagkalkula sa halaga ng proyekto o materyales ng proyekto.

quotidian (kwo·tíd·yan) *pnr* [*Ing*] **1:** araw-araw **2:** karaniwan; pangkaraniwan.

quotient (kwó·syent) *png Mat* [*Ing*] **:** resulta ng dibisyon.

Quo Vadis (kwo vá·dis) *png* [*Lat*] **:** patungo saan?

quo warranto (kwo wa·rán·tu) *png* [*Ing*] **:** atas ng hukuman na humihingi sa isang tao na patunayan ang kaniyang pinagbabatayan sa pagangkin sa isang katungkulan, pribilehiyo, prangkisa, o pansariling kalayaan.

Quran (kú·ran) *png* [*Ing*] **:** varyant ng **Koran**.

Rr

R, r *png* **1:** ikadalawampung titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **ar 2:** anumang bigkas na kumakatawan sa titik *R* o *r* **3:** pasulat o palimbag na representasyon ng *R* o *r* **4:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *R* o *r.*

R,r (ra) *png* **:** ikalabinlimang titik sa abakadang Tagalog.

R *png* **1:** ikadalawampu sa isang serye o kaayusan **2:** [*Lat recipe*] sa reseta, uminom ng.

R, daglat [*Ing*] **1:** river **2:** inirehistro bilang trademark **3:** sa ahedres, rook **4:** right **5:** radius **6:** reverse **7:** *Kem* radical **8:** *Tro* stage right **9:** railroad **10:** rector **11:** response **12:** road **13:** sa pag-uuri ng pelikula, restricted.

r, (ar) daglat **1:** right **2:** recto **3:** *Isp* run **4:** radius **5:** range **6:** received **7:** river **8:** road **9:** rupee **10:** ruble **11:** real.

R, symbol (ar) **1:** *Pis* roentgen **2:** *Ele* resistance.

Ra, (ar·ey) symbol *Kem* [*Ing*] **:** radium.

ra·ás *pnd* **mag·ra·ás, ru·ma·ás** [*Ilk*] **:** magkunwari.

ra·báw *png* **1:** [*Ilk*] ibabaw **2:** panlabas na mukha o bahagi ng isang bagay; pinakaibabaw o pinakamataas na suson o bahagi **:** SURFACE **3:** anumang mukha ng isang lawas o bagay, *hal* rabaw ng isang dais **:** SURFACE **4:** lawak o laki ng panlabas na bahagi **:** SURFACE **5:** panlabas na itsura na kaiba sa panloob na katangian **:** SURFACE **6:** *Mat* sa heometriya, anumang pigura na may dalawang dimensiyon; bahagi o lahat ng hanggahan ng isang solid **:** SURFACE **7:** paglalakbay sa lupa at sa dagat, sa halip na sa himpapawid, sa ilalim ng tubig, o sa ilalim ng lupa **:** SURFACE.

rabbet (ráb·it) *png Kar* [*Ing*] **:** malalim at tila baitang na uka sa isang gilid ng kahoy na maaaring lapatan ng isa pang kahoy gaya ng sa hamba ng pinto.

rabbi (ráb·ay) *png* [*Ing Heb*] **1:** pangunahing opisyal ng sinagoga na nagsanay sa seminaryo at itinalagang maging espiritwal na pinuno ng Hudaismo at ng pamayanang Hudyo **:** RABÍ **2:** titulong pamitagan sa mga guro at iskolar na Hudyo **:** RABÍ **3:** sa malaking titik, hari ng Ehipto.

rabbit (ráb·it) *png Zoo* [*Ing*] **:** kuneho.

ra·bí *png* [*Esp*] **:** rabbi.

rabies (réy·biz) *png* [*Ing*] **1:** nakahahawang sakit ng aso, pusa, at katulad na dulot ng virus na *Fermido inexoribilis,* nakamamatay kapag hindi nagamot, at karaniwang naililipat sa tao sa pamamagitan ng kagat ng hayop na may ganitong sakit **2:** hydrophobia.

ra·ból *png* [*War*] **:** palamuti.

ra·bóng *png Bot* [*War*] **:** yamungmong.

rá·bong *png* [*Mrw*] **:** halaman.

rá·bor *png* [*Ilk*] **:** alak na gawa sa pulut.

ra·búng *png* [*Iba Ilk*] **:** labóng.

race (reys) *png* [*Ing*] **1:** karera **2:** anumang paligsahan o kompetisyon **3:** paabanteng galaw **4:** lahi.

racecourse (réys·kors) *png* [*Ing*] **:** landas na ginagamit na karerahan ng mga kabayo **:** RACETRACK[1].

racehorse (réys·hors) *png* [*Ing*] **:** kabayong pangkarera.

racer (réy·ser) *png* [*Ing*] **1:** sinuman o anuman na lumalahok sa karera **2:** kabayo, yate, bisikleta, at katulad na ginagamit na pangkarera **3:** anumang mabilis tumakbo **4:** alinman sa maraming uri ng payat na ahas na mula sa mga genus na Coluber at Masticophis.

racetrack (réys·trak) *png* [*Ing*] **1:** racecourse **2:** landas na ginagamit sa karerahan ng mga sasakyan.

rachitis (ra·káy·tis) *png Med* [*Ing*] **:** rickets.

racial (réy·syal) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa lahi o lipi.

racial classification (réy·syal kla·si·fi·kéy·syon) *png Pol* [*Ing*] **:** pag-uuri sa lipunan batay sa dugo o lahing pinagmulan.

racism (réy·siz·ém) *png Pol Pil* [*Ing*] **1:** paniniwala na may katutubong kaibhan ang iba't ibang lahi na tumitiyak sa pangkultura at personal na pagsulong at nagiging batayan ng idea na may lahing superyor at may karapatang pamunuan ang ibang lahi **:** RASÍSMO **2:** patakaran o sistema ng pamamahala na nakabatay sa pagpapatupad ng nasabing paniniwala; diskriminasyon **:** RASÍSMO **3:** poot; kawalang pitagan sa isa o higit pang pangkat **:** RASÍSMO.

racist (réy·sist) *png* [*Ing*] **:** tao na naniniwala sa racism **:** RASÍSTA.

rack (rak) *png* [*Ing*] **1:** balangkas, karaniwan ng rehas, bara, kawit, at katulad na pinagsasabitan ng mga bagay **2:** salansanan **3:** sa bilyar, hugis tatsulok na pinag-aayusan ng mga bola sa ibabaw ng mesa **4:** matinding pagdurusa ng katawan o isipan **5:** pagkawasak; lubos na pagkasira.

racket (rák·et) *png* [*Ing*] **1:** raketa **2:** malakas na ingay lalo na iyong nakabubulabog o nakabubulahaw **:** RAKET[2] **3:** organisado at ilegal na gawain, gaya ng panghuhuthot **:** RÁKET[2] **4:** *Kol* **a** mapanlinlang na gawain at katulad **b** pinagkakakitaan **:** RÁKET[2], SIDELINE.

racketeer (rák·i·tér) *png* [*Ing*] **1:** tao na gumagawa ng racket **:** RAKETÍR **2:** tao na may negosyo o gawaing mapanlinlang **:** RAKETÍR.

raconteur (rák·on·túr) *png* [*Ing Fre*] **:** tao na mahusay sa pagsasalaysay ng mga anekdota.

radar (réy·dar, ra·dár) *png* [*Ing radio detecting and ranging apparatus*] **1:** sistema ng pagtaya ng direksiyon, pook na kinaroroonan ng isang bagay na gumagalaw sa pamamagitan ng pagpapadala ng mga along radyo na may mataas na dalasan at pagpuna sa bumabalik na alingawngaw **2:** aparatong ginagamit sa pagsasagawa nito.

ra·dé·la *png Kar* **:** varyant ng **ladera**.

radial (rey·dyal) *pnr* [*Ing*] **:** radyal.

radiant energy (rey·di·ánt e·ner·dyí) *png* [*Ing*] **1:** *Pis* enerhiyang napalalaganap sa pamamagitan ng paggalaw ng alon lalo na ng along elektromagnetiko **2:** liwanag.

radiation (rad·yey·syon) *png* [*Ing*] **:** radyasyon.

radiation sickness (rad·yey·syon sík·nes) *png Med* [*Ing*] **:** sakit na dulot ng pagkakalantad sa mga x-ray o gamma ray.

radiation therapy (rad·yey·syon té·ra·pí) *png Med* [*Ing*] **:** paglunas sa kanser at katulad na sakit sa pamamagitan ng radyasyon gaya ng x-ray o ultrabiyoletang sinag.

radiator (rad·yey·tor) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na nagbibigay ng liwanag **2:** *Mek* **a** kasangkapang ginagamit sa pagpapainit ng isang silid o katulad, binubuo ng metal na kahang iniikutan ng mainit na tubig o singaw **b** instrumentong nagpapalamig sa makina ng sasakyang de-motor o sasakyang panghimpapawid, at may malaking rabaw na ginagamit sa pagpapalamig ng umiikot na tubig **:** RADYADOR, RADYÉTOR.

radical (rád·i·kál) *pnr* [*Ing*] **:** radikal.

ra·di·kál *pnr* [*Esp radical*] **1:** hinggil sa ugat, pinagmulan, o batayan **:** RADICAL **2:** ganap; malayo ang nararating; patungo sa ugat **:** RADICAL **3:** nagtataguyod ng ganap na reporma; rebolusyonaryo **:** RADICAL **4:** bumubuo ng batayan **:** RADICAL **5:** *Mat* root ng isang bilang o kantidad **:** RADICAL **6:** hinggil sa ugat ng salita **:** RADICAL.

radio (rád·yo, rey·di·ó) *png* [*Esp Ing*] **:** radyo.

radioactive (rey·di·o·ák·tiv) *pnr Kem Pis* [*Ing*] **:** radyoaktibo.

radioactivity (rey·di·o·ak·tív·i·tí) *png Kem Pis* [*Ing*] **:** radyoaktibidad.

radiocarbon (rey·di·ó·kár·bon) *png Kem* [*Ing*] **:** radyoaktibong isotope ng carbon na may mass number na 14, may kalahating buhay na 5,568 na taon, at malawakang ginagamit sa pagtaya ng petsa ng mga organikong materyales **:** CARBON-14.

radiogram (rey·di·ó·gram) *png* [*Ing*] **:** radyogram.

radiograph (rey·di·ó·graf) *png* [*Ing*] **1:** instrumentong ginagamit sa pagtatala ng intensidad o lakas ng radyasyon **2:** radyogram[4].

radiography (rey·di·ó·graf·í) *png* [*Ing*] **:** paggawa ng radiograph **:** RADYOGRAPIYA.

radiology (rey·di·ól·o dyí) *png* [*Ing*] **:** radyolohiya.

radiophone (rey·di·ó·fown) *png* [*Ing*] **:** radyopon.

radioscopy (rey·di·ós·ko·pí) *png* [*Ing*] **:** pagsusuri ng mga bagay na hindi tinatagusan ng liwanag sa pamamagitan ng mga x-ray at katulad **:** RADYOSKOPYO.

radiotelegram (rey·di·ó·tél·i·grám) *png* [*Ing*] **:** mensaheng ipinapadala sa pamamagitan ng radiotelegraphy.

radiotelegraphy (rey·di·ó·tel·í·graf·í) *png* [*Ing*] **:** telegrama na ipinapadala ang mensahe o senyas sa pamamagitan ng along radyo sa halip na sa kawad o kable.

radiotelephone (rey·di·ó·té·le·fón) *png* [*Ing*] **:** teleponong dinadaluyan ng tunog o pananalita sa pamamagitan along radyo sa halip na sa pamamagitan ng mga kable o kawad **:** RADYOTELÉPONÓ.

radium (rey·di·úm) *png Kem* [*Ing*] **:** element na metaliko, radyoaktibo, at nagbubunga ng element na radon at mga alpha ray kapag sumabog (atomic number 88, symbol **Ra**) **:** RADYUM.

radius (rey·di·ús) *png* [*Ing*] **1:** *Mat* **a** tuwid na linya mula sa gitna tungo sa sirkumperensiya ng bilog o espera **b** sukat ng haba ng radius ng isang bilog **2:** tiyak na distansiya mula sa gitna tungo sa lahat ng direksiyon **3:** *Ana* **a** ang higit na makapal at maikli sa dalawang buto ng braso **b** katulad na buto sa pakpak ng ibon o sa unahang paa ng hayop na may gulugod **4:** layo ng naaabot ng operasyon o impluwensiya **5:** galamay ng bituing-dagat **7: a** anumang set ng linya na nagmumula sa iisang punto, *hal* mga radius ng isang bilog **b** anumang katulad nito.

radon (rey·don) *png Kem* [*Ing*] **:** element na inert, radyoaktibo, nasa anyong gas, at likha ng pagkabulok ng radium (atomic number 86, symbol **Rn**).

rad·ya·dór *png* [*Esp radiador*] **:** radiator.

rad·yál *png* [*Esp radial*] **1:** kaugnay ng ray o mga ray **:** RADIAL **2: a** may mga bahaging inayos na gaya ng ray; may posisyon o direksiyon ng radius **b** may linyang pasinag ang ayos **c** gumagalaw o kumikilos sa mga linyang mula sa gitna papalayo **:** RADIAL **3:** *Zoo* tumutukoy sa mga estrukturang tila sumisinag mula sa isang gitnang punto gaya ng mga galamay ng bituing-dagat **:** RADIAL.

rad·yas·yón *png* [*Esp radiación*] **1:** paglabas ng mga ray ng liwanag, init, o iba pang elektromagnetikong alon **:** RADIATION **2:** *Pis* **a** paglabas ng init, liwanag, o tunog mula sa gitna papalayo **b** paglabas ng enerhiya bilang elektromagnetikong alon o gumagalaw na particle **c** enerhiyang nailipat sa pamamagitan ng prosesong ito **:** RADIATION.

rad·yé·tor *png Mek* [*Ing radiator*] **:** radiator.

rád·yo *png* [*Esp radio*] **1: a** transmisyon at pagtanggap ng mensaheng tunog at katulad sa pamamagitan ng elektromagnetikong alon ng dalasang radyo nang walang nakakonektang kawad **b** aparatong ginagamit sa pagtanggap, pagbrodkast, o pagpapadala ng senyas na panradyo **c** mensaheng ipinadala o natanggap sa pamamagitan nito **2:** estasyon ng radyo.

rad·yo- *pnl* [*Esp radio-*] **1:** nagpapahiwatig ng radyo o brodkasting, *hal* radyotelepono **2:** kaugnay ng radioaktibidad, *hal* radyogram.

rad·yo·ak·ti·bi·dád *png Kem Pis* [*Esp radioactividad*] **1:** kusang pagkawasak ng mga nukleo ng atom sa isang element at nagbubunga ng tumatagos na radyasyon o partikulo **:** RADIOACTIVITY **2:** radyoaktibong substance o radyasyong inilalabas ng mga ito **:** RADIOACTIVITY.

rad·yo·ak·tí·bo *pnr Kem Pis* [*Esp radioactivo*] **:** hinggil sa o nagpapamalas ng radyoaktibidad **:** RADIOACTIVE.

rád·yo bród·kast *png* [*Esp radio Ing broadcast*] **1:** brodkast sa radyo **2:** pagbrodkast sa pamamagitan ng radyo.

rád·yo·grám *png* [*Ing radiogram*] **1:** mensaheng ipinadala sa pamamagitan ng radyo telegrapiya **:** RADIOGRAM **2: a** X-ray **b** telegrama **3:** pinagsamang radyo at record player **4:** retratong kinuha sa pamamagitan ng x-ray, gamma ray, o katulad **:** RADIOGRAPH, RADIOGRÁM.

rad·yo·gra·pí·ya *png* [*Esp radiografía*] **:** radiography.

rad·yo·lo·hí·ya *png* [*Esp radiología*] **1:** agham hinggil sa mga x-ray o katulad na ray na mula sa radyoaktibong substance, lalo na ang paggamit sa mga ito sa medisina **:** RADIOLOGY **2:** pagsusuri o pagkuha ng retrato ng

organ, buto, at katulad sa pamamagitan ng mga ray : RADIOLOGY **3:** interpretasyon ng mga retratong x-ray : RADIOLOGY.

rad·yo·pón *png* [*Esp radio+Ing phone*] **1:** radyotelepono : RADIOPHONE **2:** anumang kasangkapang lumilikha ng tunog sa pamamagitan ng enerhiya dulot ng ray : RADIOPHONE.

rad·yos·kóp·yo *png* [*Esp radioscopio*] : radioscopy.

rad·yo·te·lé·po·nó *png* [*Esp radiotelefono*] : radiotelephone[1].

rád·yum *png* [*Ing radium*] : radium.

ra·éb *png* [*Ilk*] : lambat na malaki kaysa tabukol, bilog, at lumulubog nang ganap kapag inihagis sa tubig.

raffle (rá·fel) *png* [*Ing*] : rípa.

raft *png* [*Ing*] **1:** balsa **2:** sapad at lumulutang na estrukturang yari sa kahoy o ibang katulad na materyales at ginagamit na sasakyan ng mga tao o bagay **3:** lifeboat o maliit na bangkang ginagamit kapag may emerhensiya.

ráf·ter *png Kar* [*Ing*] : kilo; tahilan.

rag *png* [*Ing*] **1:** basahan; trapo **2:** luma at sira-sirang damit.

rá·ga *png Mus* [*San*] **1:** padron ng mga notang ginagamit na batayan ng improbisasyon **2:** isa sa mga pormulang panghimig sa musika ng mga Hindu na may himig, melodiya, at ornamentasyong itinatakda ng tradisyon.

ra·gá·di *png Kar* [*Ilk*] : lagarì.

ra·gá·mi *png Bot* [*Mag Mrw*] : dayámi.

ra·gáw *png* [*Mrw*] : paós.

ra·gáw *pnd* **mag·ra·gáw, i·ra·gáw, ra·ga·wán** [*Ilk*] : bawasan ang mga dahon o bulaklak upang gumanda ang tubò ng punò.

ragga (rá·ga) *png Mus* [*Ing*] : estilo ng musikang popular na pinaghahalo ang mga elemento ng reggae at ng hiphop.

ragout (ra·gú) *png* [*Fre*] : putahe ng karneng hiniwa nang maliliit, inilaga nang may kasamang gulay at maraming pampalasa.

rag·sák *png* [*Ilk*] : sayá.

ragtime (rág·taym) *png Mus* [*Ing*] **1:** estilo ng sinaunang musikang popular na pinasikat ng mga musikerong Amerikanong Itim noong 1890 at karaniwang tinutugtog sa piyano **2:** ritmo na may bilang na $^{2}/_{4}$ ang saliw at may palagiang synchopation ang himig.

ra·há *png* [*Esp raja*] **1:** sa India, **a** prinsipe o hari **b** hindi gaanong mahalagang maharlika o dignitaryo **c** titulo ng mga Hindu : RAJAH **2:** sa Java, Borneo titulo ng mga prinsipe, pinuno, at tagapamahala : RAJAH.

Rah-rah! *pdd* [*Ing hurrah*] : sigaw ng suporta at paghimok sa mga manlalaro o koponan.

ra·hú·yo *png* : varyant ng **dahuyo**.

raid (reyd) *png* [*Ing*] **1:** mabilis at di-inaasahang pagsalakay lalo na **a** ng hukbo o mga eroplano kapag may digmaan o labanan **b** upang gumawa ng krimen o pinsala **2:** di-inaasahang pagsalakay ng mga pulis at katulad upang arestuhin ang mga pinaghihinalaang kriminal o kumpiskahin ang mga ipinagbabawal na produkto **3:** pagnanakaw.

ra·íd *pnd* **mag·ra·íd, ru·ma·íd, ra·i·rin** [*Bik*] : kudkurin.

rail (réyl) *png* [*Ing*] **1:** barandilya **2:** rehas **3:** riles.

railroad (réyl·rowd) *png* [*Ing*] : riles.

railway (réyl·wey) *png* [*Ing*] **1:** riles **2:** sistema ng mga riles na pinapatakbo ng isang kompanya **3:** organisasyon at manggagawang kailangan upang patakbuhin ito.

rain (reyn) *png* [*Ing*] : ulan.

rainbow (réyn·bow) *png* [*Ing*] : bahaghari.

raincoat (réyn·kowt) *png* [*Ing*] : kapote.

rainfall (réyn·fol) *png* [*Ing*] **1:** pagpatak ng ulan **2:** kantidad ng ulan na pumatak sa isang hatag na pook sa isang hatag na panahon.

rainforest (reyn·fó·rest) *png* [*Ing*] : mayabong na gubat sa pook na may masaganang ulan sa buong taon.

rain gauge (reyn geyds) *png* [*Ing*] : instrumentong pansukat ng patak ng ulan.

rainwater (reyn·wá·ter) *png* [*Ing*] : tubig ulan.

raisin (réy·zin) *png* [*Ing*] : pasas.

raison d'etre (re·zón dé·tre) *png* [*Fre*] : dahilan ng pag-iral.

rajah (rá·dya) *png* [*Ing San*] : raha.

ra·ká·nen *png Bot* [*Iva*] : gulay.

ra·kém *png* [*Ilk*] **1:** lilik **2:** sandakót.

rá·ket *png* [*Ing*] **1:** raketa **2:** racket.

ra·ké·ta *png* [*Esp raqueta*] : magaang pamalo ng bola na hugis biluhaba ang balangkas na nilalambatan ng nylon at katulad na materyales, karaniwang ginagamit sa tennis, squash, at katulad : RACKET[1], RÁKET.

rá·ke·tír *png* [*Ing racketeer*] : racketeer.

ra·kí·pa *png* [*Ilk*] : lamangloob.

ra·kí·tis *png* [*Esp raquitis*] : rachitis.

rák·sot *pnr* [*War*] : pangit.

rally (rá·li) *png* [*Ing*] : pagtitipon-tipon ng mga tao bilang pagpapakita ng suporta para sa isang pagkilos tungo sa isang layunin.

ra·má *png* [*Ilk*] **1:** patibong para sa isda, alimango, o hipon; yari sa mga tuyong sangang pinagdikit at inilalagay sa malalim na bahagi ng ilog **2:** kawayan o punò na ibinabakod sa kama ng lupang punlaan at iba pa : REMMENG.

ra·má·da *png* [*Esp Ilk*] : pansamantalang silungan o kubol na pinagdarausan ng pagdiriwang.

Ra·ma·dán *png* [*Esp Ara*] : ikasiyam na buwan sa kalendaryo ng mga Muslim at sa panahong ito, mahigpit na ipinatutupad ang pag-aayuno mulang pagsikat ng araw hanggang paglubog nito.

ramaje (ra·má·he) *png* [*Esp*] **1:** disenyo sa tela na may mga sangang mabulaklak **2:** sinag ng liwanag na nagmumula sa ulo ni Kristo na nakapako sa krus.

ra·mán *png* [*Ilk*] : tikman.

ra·má·pang *png* [*Ilk*] : baklád.

ra·ma·ra·ma·yán *png Zoo* : uri ng gagamba (family *Arachnidae*) na matatagpuan sa mga punongkahoy.

ram·bák *png* [*Ilk*] : pagdiriwang.

rám·bol *png* [*Ing rumble*] : pangkatang labo-labo.

ram·búng *png Bot* [*Bik*] : usbóng; sibol.

ram·bu·tán *png Bot* [*Mal*] **1:** punongkahoy (*Nepheleum lappaceum*) na laging-lunti, mayabong, mababa, at may bungang biluhaba, pula, at may makapal at mabalahibong balát **2:** tawag sa bunga nito.

rá·men *png* [*Jap*] : pansit na madaling lutuin at karaniwang inihahaing may kasamang sabaw at gulay.

ramie (rám·i) *png Bot* [*Mal*] : amiray.

ra·mil·yé·te *png* [*Esp ramillete*] : pumpon ng mga bulaklak.

ra·mi·nád *png Bot* : uri ng palay.

rá·mog *png* [*Bik*] : putik.

rá·mos *png* [*Esp ramo+s*] **1:** mga sanga **2:** [*Ilk*] palaspas.

ra·mót *png Bot* [*Ilk*] : ugat.

ramp *png* [*Ing*] **1:** nakahilig na rabaw na nagdurugtong sa dalawang level **:** RÁMPA **2:** hagdanan na nailiIipat at ginagamit sa pagpasok o paglabas sa eroplano **3:** papataas na kurba sa barandilya ng hagdanan 4: anumang nakahilig na daanan o landas **:** RAMPA.

rám·pa *png* [*Esp*] **1:** ramp[1,4] **2:** gilid ng lansangan para pagparadahan ng sasakyan o daanan ng tao *Cf* BANGKÉTA.

rá·na *png Zoo* [*Esp*] **:** palaka.

ranch (rants) *png* [*Ing*] **:** rantso.

rancher (rán·tser) *png* [*Ing*] **:** rantsero.

ráng-ay *png* [*Ilk*] **:** kaunlaran.

ra-ngá·ya *png* [*Ilk*] **:** basket na yari sa nilálang kawayan, bilóg ang bunganga, parisukat na ibaba, at higit na malaki kaysa labba.

rang·dáw *png Zoo* **:** buging.

range (reyndz) *png* **1: a** rehiyon sa pagitan ng magkabilang hanggahan ng baryasyon **b** ang nasabing hanggahan **c** limitadong eskala o serye **2:** saklaw ng operasyon, kilos, o katulad **3:** distansiya o layong maaaring marating **5:** *Mat* **a** set ng lahat ng halagang maaaring makuha ng isang funsiyon sa buong domain nito **b** sa estadistika, ang difference ng pinakamaliit at pinakamalaking variety sa isang distribusyon **6:** bulubundukin **7:** malaki at nailiIipat na lutuan na may isa o mahigit pang kalan sa ibabaw at may pugon sa ilalim.

ranger (réyn·dyer) *png* [*Ing*] **1:** tagapangalaga sa isang pambansang parke o gubat **2:** kasapi sa isang pangkat ng armadong kalalakihan na nagpapatrulya sa isang rehiyon bilang mga guwardiya **3:** sundalong nagsanay sa mga sistema at pamamaraan ng digmaang gerilya, lalo na sa mga labanan sa magubat na pook.

rang·gó *png* [*Esp rango*] **1: a** posisyon sa isang herarkiya **b** naiibang uring panlipunan; antas ng dignidad o tagumpay **c** mataas na posisyon sa lipunan **d** posisyon sa eskala **:** RANK **2:** panlipunan o opisyal na katung-kulan o posisyon **:** RANK **3:** hanay, linya, o serye **:** RANK **4:** isang hanay ng mga sundalo **:** RANK **5:** sa ahedres, hanay ng mga parisukat sa tablero **:** RANK.

ra·ngí·rang *png* [*Ilk*] **:** bukana ng gubat o mapunong pook.

rang·yâ *png* **1:** maringal na pagtatanghal ng dignidad o importansiya **2:** pagpapakita ng kilos, kaugalian, at katangian na sadyang itinatanghal upang mapansin **3:** pagiging labis na mapagmataas.

rank *png* [*Ing*] **:** ranggo.

ranks *png* [*Ing*] **1: a** mga taong bumubuo sa puwersang militar **b** mga sundalo na itinalagang maging isang pangkat **2:** pangkalahatang lawas ng isang kaayusan, lipunan, o organisasyon maliban sa mga opisyal o pinuno.

rán·som *png* [*Ing*] **1:** pagtubos sa bilanggo, alipin, dinukot na tao, o kinumpiskang kalakal sa pamamagitan ng pagbibigay ng katumbas na salapi **2:** salapi na ipinantubos **3:** pagkakaligtas sa parusa ng kasalanan gaya ng pagbabayad ng multa.

ran·tsé·ro *png* [*Esp ranchero*] **:** may-ari o tao na nagtratrabaho sa rantso **:** RANCHER.

rán·tso *png* [*Esp rancho*] **1:** establisimyento na pinag-aalagaan ng mga baka **:** RANCH **2:** pook na pinag-aalagaan ng mga hayop gaya ng manok, baka, o tupa **:** RANCH.

rá·on *png* [*Mrw*] **:** dahon.

râ-ot *pnr* [*Bik*] **1:** masama **2:** pangit **3:** malaswa.

ra·ót *pnr* [*Bik*] **:** baliw.

ra·pák *pnd* **ru·ma·pák, ra·pa·kín, mag·ra·pák** [*Bik*] **:** sirain; gibain.

ra·pás *pnd* **mag·ra·pás, ru·ma·pás, ra·pa·sín** [*Bik*] **:** paluin; bugbugin; hampasin.

rape (reyp) *png* [*Ing*] **:** gahasa.

rá·pid *pnr* [*Ing*] **:** matulin.

ra·pít *pnr* [*Bik*] **:** marumi; marungis, karaniwang tumutukoy sa bibig.

rapporteur (ráp·or·túr) *png* [*Ing*] **:** tao na naghahanda ng katitikan ng pulong ng isang lupon o pangkat.

rapproachment (rá·prosh·mán) *png* [*Fre*] **:** pagtatag o muling pagtatag ng maayos na ugnayan, lalo na ng mga nasyon o estado.

rap·só·di·kó *pnr* [*Esp rapsodico*] **:** may katangian ng isang rapsodya.

rap·sód·ya *png Lit* [*Esp rapsodia*] **1:** bahagi ng epiko na hinalaw upang bigkasin **:** RHAPSODY **2:** lubhang madamdaming pahayag o akda **:** RHAPSODY.

ra·rá *pnr* [*Bik*] **:** nakalalason.

rá·ra á·vis *png* [*Lat*] **:** tao o bagay na pambihira.

ra·rá·ngit *png* [*Mrw*] **:** galit.

rare (reyr) *pnr* [*Ing*] **1:** madalang na ginagawa o umiiral; di-pangkaraniwan **2:** pambihira **3:** iilan at magkakalayo **4:** hindi magkakadikit ang mga bahagi o sangkap; maluwag ang pagkakaayos ng mga bahagi **5:** pambihira; may pambihirang katangian **6:** niluto nang bahagya.

rare species (reyr is·pí·syis) *png* [*Ing*] **:** species o subspecies na nabubuhay nang lingid sa kaalaman ng tao.

rá·rik *png* [*Mrw*] **:** pasyal[1].

rá·rom *pnr* [*Bik*] **:** lalim; kalaliman.

rá·sa *png* [*Esp raza*] **:** lahi.

ra·sá *png Zoo* [*Ilk*] **:** alimango.

rá·sang *png* [*Mrw*] **:** pálong.

ra·sa·rá *png* [*Ilk*] **:** buni.

ra·sís·mo *png* [*Esp racismo*] **:** racism.

ra·sís·ta *png* [*Esp racista*] **:** racist.

ra·sók *png* [*Bik*] **:** pako na yari sa kahoy.

ra·són *png* [*Esp razon*] **:** katwiran.

ra·so·ná·ble *pnr* [*Esp razonable*] **:** makatwiran; nagtataglay ng kaalaman o sentido komún **:** SENSIBLE.

rás·pa *pnd* **ma·rás·pa, ras·pa·hín** [*Esp raspar*] **1:** mapudpod ang roskas ng tornilyo **2:** sumailalim sa D and C.

ras·pá·do *pnr* [*Esp*] **:** napudpod ang roskas.

raspberry (rasp·bér·i) *png Bot* [*Ing*] **:** bunga ng alinman sa maraming palumpong (genus *Rubus*) na karaniwang maliit, hugis kono, makatas, at pula, itim, o bahagyang dilaw.

ras·yón *png* [*Esp ración*] **1:** di-nagbabagong sustento ng pagkain o ibang probisyon lalo na sa sundalo **:** RATION **2:** halagang nakalaan na **:** RATION.

ra·tâ *png* [*Bik*] **:** bagsak[1].

rá·ta *png* [*Ing*] **:** pro-rata.

Ra·tag·nón *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng Mangyan na matatagpuan sa dulong timog ng Oriental Mindoro.

rate (reyt) *png* [*Ing*] **1:** halaga ng kabayaran batay sa kalkulasyon **2:** tiyak na kantidad o halaga ng isang bagay kaugnay ng yunit na ginagamit bilang pamantayan o pansukat **3:** di-nagbabagong bayad sa bawat yunit ng kantidad **4:** halaga ng pagbebenta; presyo **5:** hindi nagbabago at angkop na halaga o presyo **6:** antas ng bilis, pag-unlad, at katulad **7:** relatibong kalagayan, uri, o kalidad **8:** itinakdang posisyon sa isang serye **9:** bayad o presyo na itinakda kaugnay ng isang eskala o pamatayan **10:** sahod na ibinibigay nang regular sa isang takdang panahon.

ratify (rát·i·fáy) *pnd* [*Ing*] **:** ratipikahin.

ra·tík *png* [*Ilk*] **:** batik sa dahon ng tabako, papel, damit, at iba pa.

rating (réy·ting) *png* [*Ing*] **1:** pag-uuri batay sa grado o ranggo **2:** tinatayang katayuan ng isang tao o kompanya kaugnay ng kredit o katulad **3:** porsiyento na mula sa sampling ng mga tagapakinig ng radyo o tagapanood ng telebisyon at nagpapahiwatig ng bilang ng mga tagapakinig o tagapanood ng isang partikular na programa **4:** *Ele* itinakdang hanggahan o limitasyon ng boltahe, dalasan, at katulad batay sa tiyak na kalagayan.

ratio (réy·syo) *png* [*Ing*] **:** relasyon ng dalawang magkatulad na magnitud kaugnay ng kung ilang ulit nilaman ng unang kantidad ang pangalawang kantidad.

ration (réy·syon) *png* [*Ing*] **:** rasyon.

rational (rá·syo·nál) *pnr* [*Ing*] **1:** ayon sa katwiran; makatwiran **2:** nagpapamalas ng katwiran, tamang desisyon, o pag-iisip **3:** hindi naniniwala sa di-makatwiran o hindi napapatunayan sa pamamagitan ng katwiran, lalo na hinggil sa relihiyon o kaugalian **4:** hindi absurdo.

rationale (rás·yo·nál) *png* [*Ing*] **1:** pahayag ng katwiran; makatwirang paglalahad **2:** saligang katwiran o lohikal na batayan.

ra·ti·pi·ká *pnd* **mag·ra·ti·pi·ká, ra·ti·pi·ka·hín, i·ra·ti·pi·ká** [*Esp ratificar*] **1:** pagtibayin **2:** kumpirmahin sa pamamagitan ng pagpapahayag ng pagsang-ayon, pag-aproba, o pormal na pahintulot.

ra·ti·pi·kas·yón *png* [*Esp ratificación*] **:** pagpapatibay.

rá·tsa *png Kol* [*Esp racha*] **1:** trabahong minadali dahil gipit sa panahon **2:** mababang uri ng trabaho dahil minadali **:** RATSÁDA – *pnd* **ra·tsa·hín, ru·má·tsa**.

ra·tsá·da *png* **:** varyant ng **ratsa**.

rat·tán *png Bot* [*Ilk Pan Mal*] **:** yantok.

rattle (rát·el) *png* [*Ing*] **1:** mabilis, sunod-sunod, maiikli, at matalas na tunog gaya ng tunog na likha ng banggaan ng dalawang matigas na bagay **2:** instrumentong lumilikha ng gayong tunog **3:** pakalog **4:** serye ng matinik at magkakawing na singsing sa dulo ng buntot ng rattlesnake na lumilikha ng gayong tunog **5:** garalgal na galing sa lalamunan **6: a** maingay na daldalan **b** walang saysay na usapan **7:** tao na buháy na buháy kung magsalita o daldal nang daldal nang hindi nag-iisip.

rattlesnake (rát·el is·néyk) *png Zoo* [*Ing*] **:** makamandag na ahas (genus *Crotalus* o *Sisturus*) na may matitinik at magkakawing-kawing na singsing sa buntot na tumutunog kapag umaalog.

ra·ún *png* [*Iva*] **:** dahon.

ra·ut·no·ká·ra *png Bot* [*Iva*] **:** dawà.

ra·ven (réy·ven) *png Zoo* [*Ing*] **:** malaking uwak (genus *Corvus*) na may balahibong maitim at makintab at huning malakas at marahas.

raven (réy·ven) *pnr* [*Ing*] **:** makintab at maitim gaya ng buhok.

ravine (ra·vín) *png* [*Ing*] **:** makipot at matarik na lambak na karaniwang inagnas ng rumaragasang tubig.

raw *png* **:** varyant ng **daw**.

raw (ro) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi niluto; hilaw, gaya ng pagkain **2:** hindi hinog; hilaw, gaya ng bungangkahoy **3:** nasa likás na kalagayan; hindi dumaan sa proseso ng paghahanda, pagkikinis, o paglikha **4:** sa alak, walang halong ibang likido; puro **5: a** tinanggalan ng balát; nakalantad **b** sensitibo dahil nakalantad nang walang balát **c** maramdamin **6:** walang karanasan o kasanayan; baguhan **7:** malamig **8:** sariwa; hindi pa naghihilom o gumagaling, gaya ng sugat **9:** magaspang ang ugali; bastos **10:** hindi dinalisay, gaya ng asukal o langis.

ra·wáng *png* [*Ilk*] **:** bitak o siwang sa malalaking bato sa dagat.

ra·wét *png* [*Ilk*] **:** lamon.

ray (rey) *png* [*Ing*] **1:** makitid na sinag ng liwanag **2:** banaag o bahagyang manipestasyon **3:** linya na tila sumisinag **4:** liwanag o ningning **5:** linya ng paningin **6:** *Pis* **a** alinman sa mga linya na tila sinisinagan ng liwanag na mula sa isang nagniningning na lawas **b** sa pagpapalaganap ng radiant energy, tuwid at patayong linya sa harapan ng alon **7:** tuwid na linya na dinaraanan ng radyasyon tungo sa isang punto **8:** *Zoo* isda (order *Batiformes*) na malapad, sapad, at may palikpik na tila pakpak at buntot na mahaba at makitid.

rá·ya *png* [*Esp*] **1:** guhit **2:** salungguhit **3:** pítak[2].

ra·ya·díl·yo *png* [*Esp rayadillo*] **:** telang cotton na guhitan.

ra·yá·do *png* [*Esp*] **:** guhit; paglilimbag ng guhit.

ráy·hak *png* [*War*] **:** sayá.

rayon (réy·on) *png* [*Ing*] **1:** alinman sa iba't ibang himaymay ng tela na yari sa viscose **2:** telang yari sa himaymay na ito.

rá·yos *png* [*Esp rayo +s*] **1:** mga bara o rod na nakaayos nang pasinag mula sa gitnang bahagi ng gulong at tumutukod sa rim **:** SPOKE **2:** mga sinag, gaya ng rayos-X.

rayos-X (rá·yos é·kis) *png* [*Esp*] **:** x-ray.

ráy·sang *png* [*War*] **:** pakò[1].

ra·yú·ma *png Med* [*Esp reuma*] **:** anumang karamdaman na nagdudulot ng pamamaga at kirot sa mga kasukasuan, kalamnan, o mga himaymay **:** REUMA, RHEUMATISM.

razor (réy·zor) *png* [*Ing*] **1:** instrumentong may talim at ginagamit sa pag-ahit o pagputol ng balahibo o buhok **2:** instrumentong de-koryente na may ganitong gamit.

razzle-dazzle (ráz·el-dáz·el) *png* [*Ing*] **1:** kaguluhan; magulong pagsasaya **2:** marangyang kasayahan o publisidad **3:** *Isp* sa futbol, serye ng mapanlinlang at komplikadong kilos.

Rb, symbol (ar·di) *Kem* [*Ing*] **:** rubidium.

re (rey, ri) *png Mus* **1:** pantig na ginagamit para sa pangalawang tono sa eskalang diyatoniko **2:** tonong D.

re (ri) *pnt Bat Kom* [*Lat res*] **1:** sa kaso ng **2:** may kaugnayan sa.

re- *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan, pandiwa, o pang-abay na karaniwang makikita sa mga hiram na salita mula sa Latin at nangangahulugang **a** "muli" o "muli at muli" at nagpapahiwatig ng pag-uulit, *hal* retype **b** "likod o patalikod" at nagpapahiwatig ng patalikod na galaw o pagtalikod, *hal* retrace.

Re, symbol (ar·i) *Kem* [*Ing*] **:** rhenium.

react (re·ákt) *pnd* [*Ing*] **1:** tumugon sa isang stimulus; magbago o magpamalas ng ugaling bunga ng isang impluwensiya **2:** kumilos bilang tugon sa isang bagay **3:** kumilos tungo sa salungat na direksiyon o taliwas sa isang puwersa.

reactance (ri·ák·tans) *png Ele* [*Ing*] **:** pagsalungat ng inductance at capacitance sa alternating current; ipinapahayag sa ohm.

reaction (ri·ák·syon) *png* [*Ing*] **:** reaksiyon.

reactionary (re·ak·syo·nár·i) *png, pnr* [*Ing*] **:** reaksiyonaryo.

reactor (ri·ákt·or) *png* [*Ing*] **:** reaktor.

read (rid) *pnd* [*Ing*] **:** magbasa; bumasa.

reader (rí·der) *png* [*Ing*] **1:** tao na nagbabasa o bumabasa **2:** aklat para sa pagtuturo at pagsasanay sa pagbabasa **3:** tao na bumabasa at sumusuri sa mga manuskritong maaaring ilathala **4:** tao na nagbabasa o bumibigkas sa harap ng mga tagapanood o tagapakinig **5:** tao na inatasang magbasa nang malakas, gaya ng mga leksiyong mula sa Bibliya **6:** lecturer o instruktor sa unibersidad **7:** katuwang ng isang propesor na nagmamarka sa mga pagsusulit, pananalik-sik, at katulad.

readership (rí·der·syíp) *png* [*Ing*] **1:** mga mambabasa ng isang diyaryo, magasin, at katulad **2:** bilang o dami ng mga ito.

reading (rí·ding) *png* **1:** kilos o praktika ng isang mambabasa o nagbabasa **2:** pasalitang interpretasyon ng nakasulat na wika **3:** bagay na babasahin **4:** tiyak na kalidad ng isang babasahin **5:** kaalaman hinggil sa panitikan; lawak ng nabasa **6:** pagtatanghal na may kasamang pagbasa ng akda gaya ng dula at tula **7:** pagbasa sa instrumentong may gradasyon **8:** interpretasyon o pagpapakahulugan sa isang babasahín.

ready (réd·i) *pnr* [*Ing*] **1:** handa; nakahanda **2:** kompleto ang paghahandang isinagawa **3:** nasa hustong kondisyon para sa kagyat na pagkilos o paggamit; maaaring gamitin anumang oras **4:** kompleto, isinaayos, at handa para sa isang okasyon o layunin **5:** agaran; madalian **6:** nakalaan.

ready-made (réd·i-méyd) *pnr* [*Ing*] **1:** gawa na at maaari nang bilhin; hindi na kailangang iorder pa, gaya ng damit **2:** para sa agarang paggamit **3:** hindi orihinal **4:** yari sa istandard na sukat.

re·ak·si·yón *png* [*Esp reacción*] **1:** pagkilos tungo sa salungat na direksiyon : REACTION **2:** pagkilos tungo sa konserbatismo sa politika : REACTION **3:** tugon sa isang impluwensiya, pangyayari, at katulad : REACTION **4:** tugon na damdamin : REACTION **5: a** tugon ng katawan sa isang stimuli **b** masamang tugon sa isang gamot : REACTION **6:** inter-aksiyon ng mga substance na dumadaan sa pagbabagong kemikal : REACTION.

re·ak·si·yo·nár·yo *png* [*Esp reaccionario*] **1:** tao na may tendensiyang sumalungat sa pagbabago at magtaguyod ng pagbabalik sa dating sistema : REACTIONARY **2:** *Pol* anumang laban sa progreso o lumalabag sa batas ng pagsulong ng kasaysayan : REACTIONARY.

re·ak·tí·bo *pnr* [*Esp reactivo*] **1:** nagpapalakas ng reaksiyon **2:** tumutugon sa halip na nagpapasimula **3:** mahilig magbigay o gumawa ng reaksiyon.

re·ák·tor *png* [*Ing reactor*] **1:** tao o bagay na may reaksiyon **2:** reaktor nuklear **3:** *Ele* bahagi na ginagamit upang magbigay ng reactance, lalo na ang isang inductor **4:** aparato para sa reaksiyong kemikal ng mga substance **5:** tao na may reaksiyon sa isang gamot.

re·ál *png* [*Esp*] **1:** dating pilak na barya ng Espanya, katumbas ng 12.5 sentimo **2:** salapi sa Brazil, simula noong 1994.

re·ál *pnr* [*Esp*] **1:** tunay **2:** umiiral bilang isang katunayan **3:** aktuwal at hindi gawa-gawa o likhang isip lamang **4:** aktuwal, may obhetibong pag-iral **5:** *Pil* **a** hinggil sa pag-iral, kasalungat ng di-pag-iral **b** aktuwal; kasalungat ng posibilidad o potensiyal **c** bukod sa karanasan; kasalungat ng nakikita **6:** sa potograpiya, aktuwal na pagtatagpo ng mga ray, gaya ng retratong likha ng kamera.

real (ril) *pnr* [*Ing*] : tunay.

real acuérdo (re·ál a·kwér·do) *png Pol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, desisyong napagkaisahan ng mataas na hukuman sa pamumuno ng gobernador heneral.

real audiéncia (re·ál ow·dyén·sya) *png Pol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, kataas-taasang hukuman sa Filipinas na may gawaing tila hukuman sa apelasyon at kasangguni ng gobernador heneral.

real estate (ril és·téyt) *png* [*Ing*] : píngkas.

real hacienda (re·ál as·yén·da) *png Pol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, kagawaran ng tesorerya.

re·a·li·dád *png* [*Esp*] **1:** kalidad o kalagayan ng pagiging tunay : REALITY **2:** pagkakahawig sa kung ano ang tunay : REALITY **3:** katunayan o ang tunay na bagay : REALITY **4:** *Pil* **a** anumang umiiral na bukod sa mga ideang kaugnay nito **b** anumang umiiral na bukod sa iba pang bagay at pinagmumulan ng iba pang bagay : REALITY **5:** anumang itinuturing na tunay : REALITY **6:** anumang bumubuo ng isang bagay na aktuwal o tunay na kaiba sa nakikita lamang : REALITY.

realign (ri·a·láyn) *pnd* **1:** ituwid muli **2:** ihilera muli **3:** sumapi o sumama muli **4:** muling makipag-alyansa o makihanay.

re·a·li·sá *pnd* **ma·re·a·li·sá, i·re·a·li·sá** [*Esp realizar*] **1:** maunawaan **2:** maisakatuparan **3:** mapakinabangan.

realism (ri·a·líz·em) *png* [*Ing*] : realismo.

re·a·lís·mo *png* [*Esp*] **1:** interes sa aktuwal o tunay sa halip na sa abstrakto : REALISM **2:** tendensiyang tingnan o ilarawan ang mga bagay nang matapat sa kanilang tunay na pag-iral : REALISM **3:** *Sin* **a** paggamit sa kulay, anyo, espasyo, at katulad upang bigyang diin ang ugnayan ng mga ito sa aktuwal o ordinaryong karanasang biswal **b** paglalarawan sa sining na tila buong-buong kinopya ang tao, pangyayari, o bagay nang wari ay walang ginawang anumang pagpapaganda, pagpapakinis, o pagdaragdag : REALISM **4:** *Lit* **a** paraan ng pagtalakay sa paksa sa pamamagitan ng maingat na paglalarawan sa pang-araw-araw na pamumuhay, karaniwan ng mga taong kabilang sa mababang uri **b** teorya sa pagsusulat na nagdidiin sa paglalahad ng ordinaryo, pamilyar, at pangkaraniwang aspekto ng buhay sa paraang matapat o tunay at walang binabago : REALISM **5:** *Pil* **a** doktrina na nagsasaad na may obhetibong pag-iral ang mga katunayang ipinalalagay na unibersal **b** doktrináng nagsasaad na ang anumang nakikita, nararamdaman, naririnig, at nalalasahan ay umiiral nang bukod sa paningin, pandinig, panlasa, at pandama : REALISM.

re·a·lís·mong sos·ya·lís·ta *png* [*Esp realismo+Tag na Esp socialista*] : social realism.

re·a·lís·ta *png* [*Esp*] **1:** tao na may tendensiyang tingnan o ilarawan ang bagay-bagay sa paraang matapat sa tunay na pag-iral : REALIST **2:** *Lit Sin* artist o manunulat na nagtataguyod ng realismo : REALIST **3:** *Pil* disipulo ng doktrina ng realismo : REALIST.

realistic (ri·a·lís·tik) *pnr* **1:** interesado o batay sa kung ano ang tunay o praktikal **2:** hinggil sa realismo; makatotohanan.

realist (rí·a·líst) *png* [*Ing*] : realista.

reality (ri·ál·i·tí) *png* [*Ing*] : realidad.

re·ál·se *png* [*Esp realce*] : embossing.

ream (rim) *png* [*Ing*] : résma.

reap (rip) *pnd* [*Ing*] **1:** gapasin sa pamamagitan ng karit o makina **2:** anihin.

reaper (rí·per) *png* [*Ing*] **1:** manggagapas **2:** makinang panggapas o pang-ani.

rear (rir) *png* [*Ing*] **1:** bahaging nasa likuran ng anuman **2:** espasyo sa likod o posisyon sa likuran ng anuman **3:** pinakahuling bahagi ng hukbong sandatahan o hukbong-dagat **4:** *Kol* puwit.

reason (rí·zon) *png* **:** dahilan.

re·bá·li·dá *png* [*Esp revalidá*] **:** pasalitang pagsusulit ng estudyante sa kolehiyo hinggil sa ginawang tesis.

rebate (rí·beyt) *png* [*Ing*] **1:** pagbabalik ng bahagi ng orihinal na ibinayad **2:** deskuwento; bawas sa halagang dapat ibayad.

Rebecca (ri·bék·a) *png* [*Ing Heb*] **:** sa aklat ng Henesis sa Bibliya, asawa ni Isaac at ina nina Esau at Jacob.

ré·bel *pnr* [*Ing*] **:** rebelde.

re·be·la·dór *png* [*Esp revelador*] **1:** aparato, kemikal, at mga materyales na ginagamit sa pagdevelop ng retrato **2:** tao na nagdedevelop ng mga retrato.

re·be·las·yón *png* [*Esp revelación*] **1:** paghahayag; pagbubunyag; pagsisiwalat **:** REVELATION **2:** anumang ibinunyag o isiniwalat **:** REVELATION **3:** paghahayag ng Diyos ng karunungan sa tao **:** REVELATION **4:** nasa malaking titik, huling aklat sa Bagong Tipan ng Bibliya **:** REVELATION.

re·bél·de *png* [*Esp*] **1:** tao na tumatangging maging matapat at naghihimagsik sa pamahalaan **:** REBEL, INSURÉKTO, INSURGENT **2:** tao na sumusuway sa anumang batas, autoridad, kontrol, o tradisyon **:** REBEL, INSURÉKTO, INSURGENT.

re·bél·de *pnr* [*Esp*] **1:** mapanghimagsik **2:** tumutukoy sa rebelde.

rebellion (ri·bél·yon) *png* [*Ing*] **:** rebelyon.

re·bel·yón *png* [*Esp rebelión*] **1:** organisado, lantad, at armadong paghihimagsik laban sa pamahalaan o pamunuan **:** REBELLION **2:** pagtutol o pagsalungat sa anumang autoridad, kontrol, o tradisyon **:** REBELLION.

re·ben·ta·dór *png* [*Esp reventador*] **:** paputok na yari sa binalot na pulbura na may mitsa at biglang sumisiklab at pumuputok kapag sinindihan **:** PAKBÓNG.

re·be·ré·be *pnb Kol* **:** mabilisan at walang ingat kahit hindi pa handa.

re·be·rén·do *png* [*Esp reverendo*] **:** karaniwang nasa malaking titik, taguri ng paggalang na karaniwang ikinakabit sa unahan ng pangalan ng pari, ministro, pastor, o sinumang inordina para sa tungkuling panrelihiyon **:** REVEREND.

re·ber·sí·ble *pnr* [*Esp reversible*] **1:** maaaring baligtarin **:** REVERSIBLE **2:** sa tela, hinabi o idinisenyo upang maaaring ilantad ang alinmang panig **:** REVERSIBLE **3:** maaaring isuot nang baligtaran, gaya ng jaket **:** REVERSIBLE.

re·ber·si·yón *png* [*Esp reversion*] **1:** pagbalik sa dating kalagayan, kilos, gawi, paniniwala, at katulad **:** REVERSION **2:** *Bat* **a** karapatang legal, lalo na ng orihinal na may-ari o ng kaniyang mga tagapagmana, na ariin o manahin ang ari-arian kapag namatay ang kasalukuyang may-ari nito **b** ang nasabing ari-arian **:** REVERSION **3:** *Bio* **a** muling paglitaw ng mga katangian ng lahi na nawala nang matagal sa mga nakaraang henerasyon **b** pagbalik sa sinaunang uri **:** REVERSION.

re·ber·tí·do *pnr* [*Esp revertido*] **:** ibinalik; isinauli.

re·be·sí·no *png* [*Esp revesino*] **:** uri ng sugal sa baraha.

re·bi·sá *pnd* **mag·re·bi·sá, re·bi·sa·hín** [*Esp revisar*] **1:** suriin o muling suriin at baguhin **:** REVISE **2:** pag-isipan at baguhin **:** REVISE **3:** pag-aralang muli ang mga napag-aralan na upang maghanda para sa isang pagsusulit **:** REVISE.

re·bi·sá·do *pnr* [*Esp revisado*] **:** binago.

re·bís·ta *png* [*Esp revista*] *png* **1:** magasin **2:** panibagong paglilitis.

re·bis·yón *png* [*Esp revisión*] **1:** proseso ng pagrebisa **:** REVISION **2:** mga pagbabago **3:** binagong anyo o bersiyon, gaya ng aklat **:** REVISION.

re·bis·yo·nís·mo *png* [*Esp revisionismo*] **1:** pagtataguyod sa o pag-aprobang rebisyon o pagbabago **:** REVISIONISM **2:** sa mga Marxista, anumang paglihis sa doktrina, teorya, o kaugalian **:** REVISIONISM **3:** paglihis sa anumang autoratibo at tinatanggap ng karamihan na mga doktrina, teorya, o kaugalian **:** REVISIONISM.

re·bis·yo·nís·ta *png* [*Esp revisionista*] **1:** tagapagtaguyod ng rebisyon o pagbabago lalo na sa doktrinang pampolitika o panrelihiyon **:** REVISIONIST **2:** tao na bumabago **:** REVISIONIST **3:** alagad ng rebisyonismo **:** REVISIONIST.

re·bo·ká *pnd* **mag·re·bo·ká, i·re·bo·ká, re·bo·ka·hín** [*Esp revocar*] **1:** bawiin, ikansela, o iurong **:** REVOKE **2:** pawalang-bisa **:** REVOKE.

re·bo·kas·yón *png* [*Esp revocación*] **1:** pagreboka **2:** *Bat* pagbawi o pagkansela.

re·ból·ber *png* [*Ing Esp revolver*] **1:** baril na may umiinog na silinder at mga kamarang sisidlan ng maraming bala na maaaring paputukin nang sunod-sunod *Cf* PISTOLA **:** REVOLVER **2:** anuman o sinumang umiinog **:** REVOLVER.

re·bol·kár *pnd* **ma·re·bol·kár, i·re·bol·kár, mag·re·bol·kár** [*Esp revolcar*] **:** matagpuan o malaman, gaya ng isang nabulgar na anomalya.

re·bo·lus·yón *png* [*Esp revolución*] **1:** ganap at sapilitang paglupig o pagpapabagsak sa namamayaning pamahalaan o sistemang pampolitika **:** HIMAGSIKAN, REVOLUTION **2:** *Pol* **a** radikal at malaganap na pagbabago sa lipunan at estrukturang panlipunan, lalo na yaong biglaan at may kasamang karahasan **b** sa Marxismo, pagpapalit ng naghaharing uri; ang hindi mapipigilang transisyon mula sa isang sistemang ekonomiko tungo sa isa pa na inaasahang magdudulot ng pagbabagong pampolitika at tagumpay ng Komunismo **:** HIMAGSIKAN, REVOLUTION **3:** ganap at kapansin-pansing pagbabago **:** HIMAGSIKAN, REVOLUTION **4:** pag-inog **:** HIMAGSIKAN, REVOLUTION **5:** anumang pundamental na pagbabago ng mga kalagayan o kondisyon **:** HIMAGSIKAN, REVOLUTION.

re·bo·lus·yo·nár·yo *pnr* [*Esp revolucionario*] **1:** hinggil sa o may katangian ng isang rebolusyon o ganap at kapansin-pansing pagbabago **2:** subersibo **3:** nagdudulot ng rebolusyong pampolitika **4:** umiinog.

re·bo·sá·do *pnr* [*Esp rebozado*] **:** sa pagluluto, inilubog sa bater at ipinirito nang nakalubog sa mantika, gaya ng kamaron rebosado.

re·bó·te *png* [*Esp*] **1:** pagtalbog ng bola sa haligi o poste **2:** sa jai-alai, uri ng pagbato o paghagis sa bola.

rebound (ri·báwnd) *png* [*Ing*] **1:** bola na tumalbog mula sa board o rim ng basket **2:** pagkuha sa nasabing bola.

rebound (ri·báwnd) *pnd* [*Ing*] **1:** tumalbog dahil sa puwersa ng pagsalpok **2:** italbog **3:** umalingawngaw **4:** magkaroon ng hindi kanais-nais na epekto sa gumawa o kumilos.

re·bul·si·yón *png* [*Esp revulcion*] **1:**

bigla at marahas na pagbabago ng damdamin : REVULSION **2:** matinding damdamin ng pagkasuklam, pagkayamot, o pagkasuya : REVULSION.

recall (ri·kól) *pnd* [*Ing*] **1:** gunitain **2:** pabalikin; ibalik **3:** pawalang-bisa; bawiin **4:** ikansela o suspendihin ang pagkakatalaga, gaya sa opisyal na pampubliko.

recap (rí·kap) *pnd* [*Ing*] **1:** palitan ang napudpod na bahagi ng gulong ng sasakyan sa pamamagitan ng pagbulkanisa **2:** pinaikling **recapitulation**.

recapitulation (rí·ka·píts·u·léy·syon) *png* [*Ing*] : rekapitulasyon.

receipt (ri·sít) *png* [*Ing*] : resibo.

receive (ri·sív) *pnd* [*Ing*] **1:** tumanggap; tanggapin **2:** magtamo **3:** makamtan **4:** dumanas; danasin **5:** malaman **6:** sumalubong.

receiver (ri·sív·er) *png* [*Ing*] **1:** sinuman o anumang tumatanggap **2:** bahagi ng makina o instrumento na tumatanggap ng tunog, senyas, at katulad, gaya sa bahagi ng telepono na naglalaman ng bahaging pantainga **3:** *Bat* tao na itinalaga ng hukuman na pansamantalang mangasiwa sa negosyo at ari-arian ng isang tao sa panahon ng litigasyon **4:** *Isp* **a** sa beysbol, ang catcher **b** sa futbol, manlalaro sa koponang opensiba na sumasalo, may karapatang sumalo, at may kakayahang sumalo ng forward pass.

reception (ri·sép·syon) *png* [*Ing*] : resepsiyón.

receptionist (ri·sép·syo·níst) *png* [*Ing*] **1:** tao na tumanggap ng bisita, kliyente, o tawag sa telepono ang gawain sa isang hotel, opisina, at katulad **2:** *Kol* hostes.

receptor (re·sép·tor) *png Pis* [*Ing*] : dulong organ o pangkat ng mga dulong organ ng sensory o mga neuron na espesyalisadong maging sensitibo sa estimulasyon : RESEPTOR.

recess (ri·sés, rí·ses) *png* [*Ing*] **1:** pansamantalang pagtigil sa kinaugaliang gawain o aktibidad : RISÉS **2:** panahon ng gayong pagtigil : RISÉS **3:** papaloob na bahagi o espasyo gaya sa isang look **4:** bahaging papaloob sa isang hanay ng mga bundok **5:** tagong bahagi o dakong loob.

recession (ri·sé·syon) *png* [*Ing*] **1:** pansamantalang paghina ng mga aktibidad o kasaganaan ng ekonomiya **2:** pag-urong mula sa isang pook o punto **3:** papaloob na bahagi ng dingding, gusali, at katulad **4:** anumang bahaging umuurong **5:** hanay ng mga tao na papalabas ng simbahan pagkatapos ng anumang seremonya o ritwal.

recipe (rés·i·pí) *png* [*Ing*] : résipé.

recipient (ri·síp·i·ént) *png* [*Ing*] : resipyente.

reciprocal (ri·síp·ro·kál) *png Mat* [*Ing*] : ekspresyon o funsiyon na kaugnay ng isa pa na kapag pinagmultiply ay magiging product ang isa.

reciprocal (ri·síp·ro·kál) *pnr* [*Ing*] **1:** katumbas; kapalit **2:** sa magkabilang panig; sa bawat isa **3:** gantihan; tugunan **4:** *Gra* sa panghalip, tumbasan.

reciprocity (ris·i·prós·i·tí) *png* [*Ing*] : resiprosidad.

recital (re·sáy·tal) *png* [*Ing*] **1:** pagtatanghal ng isang programang pangmusika ng iisang musiko, magaawit, o ng isang maliit na pangkat **2:** katulad na pagtatanghal sa ibang larangan, *hal* sa sayaw **3:** *Bat* bahagi ng isang dokumentong legal na nagsasaad ng mga katunayan **4:** pagsasalaysay; pagkukuwento **5:** detalyadong pagsasaad **6:** salaysay; kuwento.

recitation (rés·i·téy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagbigkas nang malakas ng tula o talumpati sa harap ng mga tagapakinig o tagapanood **2:** pagbanggit nang sunod-sunod **3:** pabigkas na tugon ng isang mag-aaral sa kaniyang guro tungkol sa aralin **4:** tula o anumang prosa na isinaulo at binibigkas.

recite (ri·sáyt) *pnd* [*Ing*] **1:** tumula o bumigkas ng isinaulong tula o talumpati **2:** tumugon, halimbawa sa tanong ng guro **3:** magsalaysay o isalaysay **4:** isa-isang isalaysay o sabihin nang sùnod-sunod.

reclaim (ri·kléym) *pnd* [*Ing*] **1:** bawiin o ibalik muli ang karapatan, ari-arian, at katulad **2:** angkinin muli **3:** gawing kapaki-pakinabang ang lupang ilang, tubigan, at katulad **4:** kunin muli ang mga substance sa anyong puro at kapaki-pakinabang mula sa itinapon o ibinasurang mga bagay *Cf* RECYCLE **5:** ibalik sa nais na paraan ng pamumuhay, idea, at katulad.

recognition (rék·og·ní·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagkilala **2:** pagtukoy sa isang bagay na dati nang nakita, narinig, o nalalaman **3:** pagturing na tunay o umiiral ang isang bagay **4:** pagkilala sa isang bagay bilang may bisa o karapat-dapat na suriin o pag-aralan **5:** pagkilala at pagpapahalaga sa tagumpay, serbisyo, o kagalingan **6:** pagpapahayag nito sa pamamagitan ng isang parangal **7:** pormal na pagkilala o pagpapahayag.

recognize (rék·og·náyz) *pnd* [*Ing*] **1:** kilalanin ang isang bagay o tao na dati nang kilala; kilalanin muli **2:** matuklasan ang katangian ng isang bagay o tao **3:** aminin **4:** kilalanin ang pag-iral, katunayan, o katangian **5:** magpahalaga; pahalagahan ang tagumpay, serbisyo, o kagalingan **6:** kilalanin batay sa kaalaman hinggil sa anyo, itsura, katangian **7:** pormal na kilalanin bilang isang yunit na pampolitika **8:** pansinin sa pamamagitan ng pagbati, pakikipagkamay, o katulad **9:** *Bat* kilalanin bilang tunay na anak ang isang di-lehitimong supling.

recollection (rí·ko·lék·syon) *png* [*Ing*] **1:** paggunita o pag-alaala **2:** alaala; gunita.

recommendation (rék·o·men·déy·syon) *png* [*Ing*] : rekomendasyon.

reconciliation (rek·on·síl·i·éy·syon) *png* [*Ing*] : rekonsilyasyon.

reconciliator (re·kon·sil·yéy·tor) *png* [*Ing*] : rekonsilyador.

recondition (rí·kon·dí·syon) *pnd* [*Ing*] : ibalik sa mabuting kondisyon; komponihin; ayusin.

reconnaissance (ri·kón·i·sáns) *png* [*Ing*] **1:** *Mil* pagsisiyasat, pagmamanman, o pag-aaral sa posisyon, teritoryo, at kakayahan ng kaaway **2:** pagsusuri o pagsiyasat sa isang rehiyon o pook para sa layuning heolohiko, pang-inhinyeriya, at katulad **3:** *Heo* pagsuri sa pangkalahatang katangiang heolohiko ng isang rehiyon.

reconstruction (ri·kons·trák·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagtatayo o pagtatatag muli **2:** pagbubuong muli **3:** pagaayos muli **3:** anumang itinayo o binuo muli.

record (ré·kord) *png* [*Ing*] : rekord.

recorder (ri·kór·der) *png* [*Ing*] : rekorder.

recording (ri·kór·ding) *png* [*Ing*] : rekording.

recourse (ri·kórs) *png* [*Ing*] : rekurso.

recover (ri·kó·ver) *pnd* [*Ing*] **1:** bawiin o mabawi ang ari-arian, karapatan, o katulad **2:** makuhang muli; maibalik **3:** manumbalik ang dating kalusugan; gumaling sa karamdaman **4:** *Bat* **a** makuha sa pamamagitan ng hatol ng hukuman o sa pamama-

gitan ng prosesong legal **b** maangkin ang karapatang mag-ari sa pamamagitan ng pamamaraang legal **5:** makaahon sa masamang kalagayan, ugali, o katulad **6:** kunin ang isang substance mula sa itinapong bagay o basura sa anyong kapaki-pakinabang.

recreation (rek·ri·éy·syon) *png* **1:** proseso o paraan ng paglilibang o pag-aaliw sa sarili **2:** kasiya-siyang aktibidad.

recruit (ri·krút) *png* [*Ing*] **1:** bagong kalap na kawal : REKLUTÁ **2:** bagong kasapi ng isang pangkat, organisasyon, o katulad : REKLUTÁ.

recruit (ri·krút) *pnd* [*Ing*] : mangalap ng mga bagong kawal bilang dagdag na kasapi sa hukbo.

recruiter (ri·krút·er) *png* [*Ing*] : tao na nanga-ngalap ng bagong kasapi o tauhan : REKLUTADÓR.

rectal (rék·tal) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa rectum.

rectangle (rek·táng·el) *png* [*Ing*] : parihaba.

rectangular (rek·táng·u·lár) *pnr* [*Ing*] : hugis parihaba.

rectification (rek·ti·fi·kéy·syon) *png* [*Ing*] : rektipikasyon.

rectifier (rék·ti·fáy·er) *png* [*Ing*] : rektipikador.

rectify (rék·ti·fáy) *pnd* [*Ing*] : irektipika; retipikahin.

rectilinear (rék·ti·lín·i·ár) *pnr* [*Ing*] **1:** bumubuo ng tuwid na linya **2:** binubuo ng mga tuwid na linya **3:** kumikilos sa isang tuwid na linya.

recto (rék·to) *png* [*Ing*] **1:** nasa kanang pahina ng isang bukás na aklat o manuskrito **2:** ang harap ng isang pahina ng papel o manuskrito *Cf* VÉRSO.

rector (rék·tor) *png* [*Ing*] : rektor.

rectory (rék·to·rí) *png* [*Ing*] : bahay ng rektor.

rectum (rék·tum) *png Ana* [*Ing*] : tuwid at huling bahagi ng bituka at nagtatapos sa puwet.

recycle (ri·sáy·kél) *pnd* [*Ing*] : ibalik ang materyales sa dating yugto ng proseso, lalo na upang gawing kapaki-pakinabang ang basura : RESÍKLO.

red *pnr* [*Ing*] **1:** pula **2:** pulahan.

redeem (ri·dím) *pnd* [*Ing*] **1:** bumili; magbayad **2:** bayaran ang dating ari-arian na nailit **3:** tubusin ang bagay na isinanla **4:** tuparin ang isang pangako o panata **5:** punuan ang pagkukulang at katulad **6:** tubusin sa pagkakapiit o pagkakadukot sa pamamagitan ng pagbibigay ng ransom **7:** sa teolohiya, tubusin sa pagkakasala.

redeemer (ri·dím·er) *png* [*Ing*] **1:** t na tumubos, *hal* sa bagay na nawala 2 tagapagligtas; tagapagpalaya **3:** s nalaking titik, si Hesukristo.

redemption (ri·démp·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagkatubos; pagtubos **2:** pagkakaligtas **3:** sa teolohiyang Kristiyano, pagkakaligtas sa mga kasalanan.

Red Guard (red gard) *png* [*Ing*] : alinman sa iba't ibang sosyalista o radikal na pangkat.

redneck (réd·nek) *png Alp* [*Ing*] : sa katimugang bahagi ng United States, hindi nakapag-aral na puti at nagtratrabaho bilang manggagawa sa bukid.

re·do·blá·do *pnr* [*Esp*] **1:** pinarami, pinalakas, pinasidhi, pinalaki, o pinalawak **2:** dinoble.

re·do·blán·te *png* [*Esp*] : tagatambol.

re·dó·ble *png Mus* [*Esp*] : tuloy-tuloy at ritmikong tunog ng tambol, karaniwang ginagamit sa militar.

re·dó·ma *png* [*Esp*] : flask.

re·don·dél *png* [*Esp*] **1:** sirkumperensiya; pabilog na balangkas **2:** pabilog na tanghalan, gaya sa sirko.

redress (rí·dres) *png* [*Ing*] **1:** pagwawasto ng anumang mali **2:** kalayaan sa anumang kamalian o pagkakapinsala **3:** paglunas sa pagkakamali o pagkakapinsala sa pamamagitan ng pagbabayad **4:** pagsasaayos; pagtutuwid muli.

Red Sea (red si) *png* [*Ing*] : Dagat na Pula.

Redskin (réds·kín) *png Alp* [*Ing*] : Amerikanong Indian o katutubong Amerikano.

reduce (ri·dyús) *pnd* [*Ing*] **1:** paliitin ang lawak, laki, halaga, bilang, at katulad **2:** ibaba ang antas, intensidad, o katulad **3:** ilagay sa isang tiyak na estado, kalagayan, o kaayusan **5:** isailalim sa autoridad o kontrol **6:** sa pagluluto, igain ang tubig gaya sa sarsa, sabaw, at katulad **7:** sa potograpiya, bawasan ang densidad ng nakalantad na negative **8:** isaayos ang pasobra, gaya sa obserbasyong pang-astronomiya **9:** *Mat* palitan ang denomination o anyo ng isang funsiyon, polynomial, o katulad **9:** *Kem* **a** tanggalin ang oxygen **b** dagdagan ang hydrogen **c** baguhin ang compound upang higit na bumabá ang valence ng positibong element.

reduced instruction set computer (ri·dyúst ins·ták·syon set kom·pyú·ter) *png* [*Ing*] : gumagamit ng mga processor na idinisenyo upang mabilisang magsagawa ng limitadong bilang ng simpleng instruksiyon.

reductio ad absurdum (re·dúk·syi·ó ad ab·súr·dum) *png* [*Lat "mauwi sa pagiging absurdo"*] : paraan ng pagsinsay sa isang argumento sa pamamagitan ng pagpapakita na absurdo ang lohikal na kauuwian nito.

reduction (ri·dúk·syon) *png* [*Ing*] : reduksiyon.

reductionism (ri·dúk·syon·ízm) *png* [*Ing*] : reduksiyonismo.

re·duk·si·yón *png* [*Esp reduccion*] **1:** *Pol* noong panahon ng Espanyol, pagpapatahimik sa mga tao sa pamamagitan ng pag-ipon sa isang pook **2:** pagpapababa pagpapaliit : REDUCTION **3:** pagbawas; pagkakabawas : REDUCTION **4:** halaga o laki ng nabawas o naalis : REDUCTION **5:** pinaliit na kopya, gaya sa retrato : REDUCTION **6:** *Kem* **a** pagtanggal ng oxygen **b** pagdaragdag ng hydrogen **c** pagbababa ng valence ng isang positibong element ng compound : REDUCTION.

re·duk·si·yo·nís·mo *png* [*Esp reduccionismo*] **1:** tendensiya o prinsipyo na gawing payak ang pagsusuri sa masalimuot na bagay : REDUCTIONISM **2:** doktrina na nagsasaad na maaaring lubusang maintindihan ang isang sistema sa pamamagitan ng paisa-isang pag-intindi sa mga bahagi nito; pag-unawa sa isang idea sa pamamagitan ng simpleng konsepto na kaugnay nito : REDUCTIONISM.

re·dun·dan·si·yá *png* [*Esp redundancia*] **1:** kalidad o kalagayan ng pagiging maulit **2:** mababaw na pag-uulit.

re·dun·dán·te *pnr* [*Esp*] **1:** labis sa kailangan o normal **2:** paulit-ulit.

re·dup·li·kas·yón *png* [*Esp*] **1:** pagdodoble **2:** pag-uulit **3:** pag-uulit sa titik o kataga sa salita na walang pagbabago o may kakakaunting pagbabago lamang, *hal* sarisari, batubato.

redwood (réd·wud) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* malaki at mataas na punongkahoy (*Sequoia sempervirens*) na matatagpuan sa California **2:** kahoy na mula sa puńong ito na kulay kayumangging pula at itinuturing na mahalaga **3:** kahoy na kulay pula **4:** alinman sa iba't ibang punongkahoy na napag-

kukunan ng pulang tina ang kahoy.

reed (ríd) *png* [*Ing*] **1:** tuwid na tangkay ng alinman sa maraming damo, lalo na ang kabilang sa mga genus *Phragmites* at *Arundo* na nabubuhay sa matubig na pook **2:** ang tangkay ng gayong halaman **3:** anumang gawa sa gayong tangkay, gaya ng palaso **4:** *Mus* **a** pipa na gawa dito o mula sa hungkag na tangkay ng ibang halaman **b** maliit at nababaluktot na piraso ng patpat o metal na ikinakabit sa bokadura ng ilang instrumentong hinihipan **c** alinmang instrumento na may gayong kagamitan gaya sa oboe, klarinete, at katulad **5:** maliit at malukong na hulma **6:** yunit ng haba na katumbas ng anim na cubit.

reef (rif) *png* [*Ing*] **:** tangrib.

reel (ril) *png* [*Ing*] **1:** silinder, balangkas, o ibang kagamitan na umiikot sa isang axis at ginagamit na ikiran **2:** umiikot na kagamitang nakakabit sa dulo ng pamingwit at ginagamit na ikiran ng pisi **3:** karete ng sinulid 4: kantidad ng isang bagay na inikid dito **5:** sa potograpiya, **a** ikiran ng film, lalo na ng film ng pelikula **b** rolyo ng pelikula **c** lalagyan ng rolyo ng film sa developing tank.

reel (ríl) *pnd* [*Ing*] **1:** magpasuray-suray, halimbawa dahil sa pagkahilo, kalasingan, o pagkakasuntok **2:** magpagiray-giray o matumba **3:** magpaikot-ikot **5:** magkaroon ng pakiramdam na umiikot.

re·e·lek·si·yón *png* [*Esp reeleccion*] **:** muling paghahalal.

re·e·lek·si·yo·nís·ta *png* [*Esp reeleccionista*] **:** opisyal na naghahangad na maihalal muli sa katungkulang ginagampanan.

re·eng·kar·nas·yón *png* [*Esp reencarnación*] **1:** paniniwalang bumabalik ang kaluluwa sa lupa sa ibang katawan o anyo pagkaraang mamatay ang katawan **:** REINCARNATIÓN **2:** muling pagsilang ng kaluluwa sa ibang katawan **:** REINCARNATION **3:** bagong engkarnasyon, gaya ng tao **:** REINCARNATION.

ref *png Kol* [*Ing*] **:** pinaikling **referee** o **refrigerator**.

ref, daglat [*Ing*] **1:** reference **2:** refer to (sumangguni sa o isangguni sa).

refer (ri·fér) *pnd* [*Ing*] **1:** ituon ang pansin o isip sa isang bagay **2:** sumangguni para sa isang impormasyon o anumang kinakailangan **3:** magbigay ng impormasyon, pagsusuri, o pasiya.

referee (réf·i·rí) *png* [*Ing*] **1:** *Isp* **a** sa ilang laro, hurado na may tungkuling itinatakda ng alituntunin ng isang laro **b** tagapangasiwa ng laban, lalo na sa futbol o boksing **2:** tao na handang patotohanan ang karakter o katangian ng aplikante **3:** *Bat* tao na pinili ng hukuman na kumuha ng patotoo o testimonya sa isang kaso at ibalik ito sa hukuman nang may rekomendasyon hinggil sa hatol o desisyon **4:** tao na nangunguna sa isang pulong at piniling magpasiya hinggil sa pagtatalo.

reference (réf·er·éns) *png* [*Ing*] **1:** reperensiya **2:** sanggunian.

referendum (réf·i·rén·dum) *png Pol* [*Ing*] **1:** proseso ng paghahain ng usaping pampolitika o panukalang batas sa mga mamamayan upang pagpasiyahan nila kung tatanggapin o hindi **2:** boto na nakukuha sa referendum.

refine (re·fáyn) *pnd* [*Ing*] **:** repinahin.

refined (re·fáynd) *pnr* [*Ing*] **:** repinado.

refinery (ri·fáy·na·rí) *png* [*Ing*] **:** repineriya.

reflect (rí·flekt) *pnd* [*Ing*] **1:** patalbugin ang init, liwanag, tunog, o katulad mula sa isang rabaw **2:** ipakita ang hulagway; ilarawan ang isang bagay, gaya sa salamin **3:** ipinakikita; pinaiiral **4:** maging dahilan o sanggunian **5: a** magnilay-nilay; pag-isipan ang isang bagay **b** alamin kung karapat-dapat.

reflection (rí·flek·syón) *png* [*Ing*] **:** repleksiyon.

reflective (ri·flék·tív) *pnr* [*Ing*] **:** repleksibo.

reflector (ri·flék·tor) *png* [*Ing*] **1:** replektor **2:** *Pis* substance, gaya ng graphite o tubig na ginagamit upang mapigilan ang pagtakas ng mga neutron mula sa ubod ng isang reaktor.

reflex (rí·flex) *pnr* [*Ing*] **1:** sa kilos, hiwalay sa sariling kapasiyahan, gaya ng automatikong tugon sa pag-estimula sa isang nerve, *hal* bahing **2:** sa anggulo, higit sa 180° **3:** nakaliyad **4:** sa isip at katulad, nakatuon sa sarili **5:** hinggil sa di-kusang tugon sa isang estimulo.

reflexive (re·flek·sív) *pnr* [*Ing*] **1:** *Gra* repleksibo[3] **2:** tumutugon **3:** maaaring magdulot ng repleksiyon.

reflexologist (re·fleks·o·lo·dyíst) *png* [*Ing*] **:** tao na eksperto sa reflexology.

reflexology (ri·fleks·ó·lod·zí) *png* [*Ing*] **1:** sistema ng masahe sa pamamagitan ng pagpisil sa ilang tiyak na bahagi ng sa paa, kamay, at ulo, ginagamit upang makapagpagaan ng pakiramdam at malunasan ang karamdaman **2:** *Sik* siyentipikong pag-aaral sa mga reflex.

reform (ri·fórm) *png* [*Ing*] **:** reporma.

reformation (rif·or·méy·syon) *png* [*Ing*] **:** repormasyon.

reformatory (ri·fór·ma·tór·i) *png* [*Ing*] **:** repormatoryo.

reformer (ri·fór·mer) *png* [*Ing*] **:** repormista.

reformism (ri·for·míz·em) *png* [*Ing*] **:** patakaran ng pagrereporma sa halip na abolisyon o rebolusyon.

re·fórm·ist *png* [*Ing*] **:** repormista.

refract (ri·frákt) *pnd* [*Ing*] **1:** isailalim sa refraction **2:** tiyakin ang kondisyong repraktibo ng mata.

refracting telescope (re·frák·ting té·les·kówp) *png* [*Ing*] **:** teleskopyong gumagamit ng lenteng obhetibo upang makapagtipon ng liwanag.

refraction (ri·frák·syon) *png* [*Ing*] **:** repraksiyon.

refractor (ri·frák·tor) *png* [*Ing*] **1:** sinuman o anuman may kakayahang magkaroon ng refraction **2:** refracting telescope.

refrain (ri·fréyn) *png Lit* [*Ing*] **:** parirala o taludtod na nauulit nang halinhinan sa isang awit o tula.

refreshment (ri·frésh·ment) *png* [*Ing*] **:** represko.

refrigerant (ri·fridz·i·ránt) *png* [*Ing*] **1:** substance na ginagamit sa refrigeration **2:** *Med* substance na nakakapagpalamig o nagkakapagpababa ng lagnat.

refrigerate (ri·frídz·i·réyt) *pnd* [*Ing*] **1:** palamigin; panatilihing malamig **2:** imbakin sa pamamagitan ng pagpapalamig, pagyeyelo, o pag-eelado.

refrigeration (ri·fridz·i·réy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagpapalamig **:** REPRIHERASYÓN **2:** pag-iimbak ng pagkain o katulad na pamamagitan ng pagpapalamig, pagyeyelo, o pag-eelado **:** REPRIHERASYÓN.

refrigerator (ri·fridz·i·réy·tor) *png* [*Ing*] **1:** kasangkapan o silid imbakan ng pagkain na may katangian magkulob ng lamig at makapagpayelo **:** REPRIHERADOR **2:** bahagi ng aparato para sa distilasyon na nagpapalamig sa vapor upang bumalik sa anyong likido **:** REPRIHERADOR.

refuge (ref·yúdz) *png*: pook na silungan o nagdudulot ng proteksiyon.

refugee (réf·yu·dyí) *png* [*Ing*] : sinumang tumakas o umalis sa sariling bayan at nagtungo sa ibang bansa upang maghanap ng kaligtasan habang may digmaan, kaguluhang pampolitika, o kalamidad.

refund (rí·fand) *png* [*Ing*] **1:** pagsasauli ng bayad **2:** bayad na isinauli **3:** pagbabalik ng perang inutang o nagastos.

refuse (re·fyúz) *pnd* [*Ing*] **1:** tumanggi; tanggihan **2:** tumangging tanggapin ang anumang inihahain o ibinibigay **3:** tumangging magbigay ; tanggihan ang pakiusap, hinihiling, o katulad **4:** magpahayag ng hangaring hindi gagawin ang isang bagay.

refute (re·fyút) *pnd* [*Ing*] **1:** patunayang huwad; pabulaanan; pasinungalingan **2:** patunayang mali o nagkakamali ang isang tao.

re·ga·dé·ra *png* [*Esp*] : kagamitang pandilig *var* legadera : SPRINKLER.

re·ga·dé·ro *png* [*Esp*] : kanal para sa irigasyon o patubig.

re·ga·dí·yo *png* [*Esp regadío*] : lupang may patubig.

regal (rí·gal) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa hari o maharlika **2:** kahawig ng hari o karapat-dapat para sa hari **3:** maringal; dakila.

regalia (ri·gál·ya) *pnd* [*Ing*] **1:** sagisag ng maharlika na ginagamit sa koronasyon **2:** palatandaan o sagisag ng ranggo o tungkulin **3:** anumang maringal at kapansin-pansing kasuotan, palamuti, o katulad.

re·ga·lís *png Bot* [*Ing*] **1:** katas ng itim na ugat ng halamang ginagamit sa sangkap sa gamot at pampatamis : LICORICE, LIKORIS **2:** halamang baging (*Glycyrrhiza glabra*) na pinagmumulan ng nasabing katas : LICORICE, LIKORIS.

re·gá·lo *png* [*Esp*] : anumang inihandog : PAMEMEGAYAN, PANDAPÁTI.

regatta (ri·gát·a) *png* [*Ing*] **1:** karera ng mga sasakyang pandagat, gaya ng yate o bangkang sinasagwan **2:** organisadong serye ng nasabing paligsahan **3:** matibay at guhitang telang cotton.

regent (rí·dyent) *png* [*Ing*] : rehente.

regidor (re·hi·dór) *png Pol* [*Esp*] : kagawad.

regime (re·dzím) *png* [*Ing*] : rehimen.

regimen (rédz·i·mén) *pnd* [*Ing*] **1:** *Med* kontroladong programa ng diyeta, ehersisyo, at paraan ng pamumuhay na may layuning panatilihin o ibalik ang dating kalusugan **2:** rehimen.

regiment (rédz·i·mént) *png Mil* [*Ing*] : sampanaw.

region (rí·dyon) *png* [*Ing*] : rehiyon.

regionalism (ri·dzo·na·líz·em) *png* [*Ing*] : rehiyonalismo.

register (rédz·is·tér) *png* [*Ing*] : rehistro.

registrar (rédz·is·trár) *png* [*Ing*] : rehistrador.

registration (redz·is·tréy·syon) *png* [*Ing*] : rehistro.

registry (rédz·is·trí) *png* [*Ing*] : rehistro.

rég·la *png* [*Esp*] **1:** proseso ng paglabas ng dugo at ibang bagay mula sa lamad ng sinapupunan ng tigulang at hindi buntis na babae, karaniwang minsan isang buwan hanggang sa yugto ng menopos : MENSTRUATION **2: a** tuntunin **b** ang lumilitaw na tunguhin **c** sa sugal, ang nakikitang panalo.

reg·la·dór *png* [*Esp*] **1:** kasangkapang ginagamit sa pagguhit nang matuwid **2:** panuto sa pagguhit nang matuwid.

reg·la·mén·to *png* [*Esp*] **1:** tuntunin **2:** kautusan; ordinansa.

reg·lé·ta *png* [*Esp*] **1:** *Ark* makitid na piraso na naghihiwalay sa mga molde **2:** sa paglilimbag, manipis na piraso ng kahoy o metal na ginagamit upang paghiwalayin ang mga tipo.

reg·nás *png* [*Ilk*] : nahulog na mga butil mula sa mga nakabungkos at inimbak na palay.

regression (ri·gré·syon) *png* [*Ing*] **1:** kilos na pabalik; pagbalik sa dating kalagayan **2:** relapse o reversion **3:** *Sik* mental na pagbabalik sa mga unang yugto ng buhay, lalo na pamamagitan ng hipnosis o karamdaman sa pag-iisip **4:** sa estadistika, sukat ng relasyon ng halaga ng mean ng isang variable at katumbas na halaga ng ibang salik.

re·gu·la·dór *png* [*Esp*] **1:** bahagi ng isang aparato o kasangkapan na nagpapabilis o nagpapabagal sa takbo o dili kaya'y nakakapagpalakas o nakapagpapahina sa tunog nito : REGULATOR **2:** tagapamahala : REGULATOR.

regular (re·gu·lár, rég·yu·lár) *pnr* [*Esp Ing*] **1:** normal; pangkaraniwan; kinaugalian **2:** magkakapantay ang pagkakaayos **3:** sumusunod o alinsunod sa isang tuntunin, prinsipyo, o disiplina **4:** umuulit sa tiyak na panahon **5:** may tiyak na gawi at panahon **6:** maayos; nasa ayos **7:** kalipikado para sa isang trabaho o gawain **8:** ginagawa o nangyayari sa isang tiyak na panahon.

re·gu·la·ri·dád *png* [*Esp*] : pagiging regular.

re·gu·las·yón *png* [*Esp regulación*] **1:** patakaran o atas sa autoridad upang maisaayos ang kilos; namamayaning batas : REGULATION **2:** pangangasiwa sa pamamagitan ng tuntunin o batas : REGULATION.

regulation (rég·yu·léy·syon) *png* [*Ing*] : regulasyon.

ré·hab *png* [*Ing rehabilitation*] : pagamutan ng mga lulong sa bawal na gamot.

re·ha·bi·li·tá *pnd* **mag·re·ha·bi·li·tá, i·re·ha·bi·li·tá, re·ha·bi·li·ta·hín** [*Esp rehabilitar*] **1:** *Med* ibalik sa dating kondisyon, kakayahan, o lakas : REHABILITATE **2:** *Kom* ibalik sa mabuting pamamahala gaya ng negosyong nabangkarote : REHABILITATE **3:** itaguyod ang magandang reputasyon : REHABILITATE **4:** ibalik sa dating kapasidad, katayuan, ranggo, karapatan, o pribilehiyo : REHABILITATE.

re·ha·bi·li·tas·yón *png* [*Esp rehabilitación*] **1:** pagbabalik sa normal na pamumuhay o pagbabalik ng kakayahang maging epektibo, lalo na pagkaraang mabilanggo o magkasakit : REHABILITATION **2:** ibalik sa dating pribilehiyo, reputasyon, o tamang kondisyon : REHABILITATION.

rehabilitate (re·ha·bi·li·téy·syon) *pnd* [*Ing*] : magrehabilita; rehabilitahin.

rehabilitation (re·há·bi·li·téy·syon) *png* [*Ing*] : rehabilitasyon.

ré·has *png* [*Esp rejas*] **1:** barang kahoy o metal na nakatayo, karaniwang ginagamit bilang pansalalay, pangharang, bakod, o pantukod : RAIL **2:** gril.

rehearsal (ri·hér·sal) *png* [*Ing*] : ensayo.

rehearse (ri·hérs) *pnd* [*Ing*] **1:** magensayo **2:** magbigay ng talaan; isaisahin.

re·hén·te *png* [*Esp regente*] **1:** tao na itinalagang mamahala ng estado habang may sakit o walang kakayahan ang namumuno : REGENT **2:** kasapi ng lupong namumuno ng isang unibersidad ng estado o sistemang pangedukasyon ng estado : REGENT.

re·hi·mén *png* [*Esp regimen*] **1:** sistema ng pamumuno o pamamahala : REGIME, REGIMEN **2:** namumuno o

namamayaning sistema ng pamumuno; pamahalaan : REGIME, REGIMEN **3:** panahon ng pag-iral ng isang pamahalaan o sistema ng pamumuno : REGIME, REGIMEN.

re·him·yén·to *png Mil* [*Esp regimiento*] : sampanaw.

re·his·trá·do *png* [*Esp*] : nakarehistro.

re·his·tra·dór *png* [*Esp registrador*] **1:** tao na nag-iingat ng mga rekord o talaan : REGISTRAR **2:** ahente ng isang bangko, kompanya, o ibang korporasyon na may tungkuling magpatunay at magrehistro ng securities : REGISTRAR **3:** opisyal sa paaralan, kolehiyo, o unibersidad na namamahala sa mga personal at akademikong rekord ng mga estudyante, naglalabas ng opisyal na mga grado, at nagpapadala ng opisyal na publikasyon at katulad : REGISTRAR **4:** pangunahing administratibong opisyal sa unibersidad : REGISTRAR.

re·hís·tro *png* [*Esp registro*] **1:** pagpapatala; pagtatala : REGISTRATION **2:** lahok sa talaan o listahan : REGISTER **3:** pangkat o bilang na nakatala : REGISTER **4:** opisyal na pagpapatala ng pangalan sa talaan ng mga kalipikadong botante : REGISTRATION **5:** sertipikadong katunayan ng pagpapatala : REGISTRATION **6:** pook o opisina na kinaroonan ng mga rekord : REGISTRY **5:** opisyal na talaan ng kapanganakan, kasal, kamatayan, pagpapadala, propesyonal, o ng kalipikadong botante sa isang distrito : REGISTER **6: a** opisyal na pagpapatala **b** katunayan nito **7:** aklat na pinagtatalaan ng mga bagay upang mapagsanggunian : REGISTER, REGISTRY **8:** mekanikal na kagamitan na automatikong nagtatala ng bilis, lakas, puwersa, o katulad : REGISTER **9:** cash register **10:** *Mus* **a** kompás o saklaw ng tinig o ng instrumento **b** isang tiyak na serye ng tono, lalo ng tinig ng tao, na nalilikha sa parehong paraan at may parehong kalidad **c** sa organo, pagtigil : REGISTER.

re·hi·yón *png* [*Esp region*] **1:** malawak at tuloy-tuloy na rabaw, espasyo, o lawas : REGION **2:** bahagi ng rabaw ng mundo, lupa o karagatan, na napakalaki at karaniwang di-matiyak ang lawak : REGION **3:** distrito na hindi kaugnay ng lawak o hanggahan **4:** bahagi ng sansinukob, gaya ng kalangitan : REGION **5:** malawak at di-matiyak na pook o lawak ng isang bagay; espera : REGION **6:** larangan ng interes, aktibidad, o gawain : REGION **7:** administratibong dibisyon ng lungsod o teritoryo : REGION **8:** *Ana* dibisyon ng katawan o bahagi ng katawan : REGION.

re·hi·yo·na·lís·mo *png* [*Esp regionalismo*] **1:** prinsipyo o sistema ng paghahati ng lungsod, estado, at katulad sa magkakahiwalay na rehiyong administratibo : REGIONALISM **2:** pagtataguyod sa ganitong prinsipyo o sistema : REGIONALISM **3:** kalidad o katangiang taglay lamang ng ilang pook, gaya ng paraan ng pagsasalita : REGIONALISM **4:** masugid na pagsulong sa interes ng sariling rehiyon : REGIONALISM **5:** *Lit* teorya o praktika ng pagdidiin sa katangiang panrehiyon ng isang pook o tagpuan gaya ng pagdidiin sa katutubong paraan ng pagsasalita : REGIONALISM.

re·hi·yo·na·lís·ta *png* [*Esp regionalista*] : tao na nagtataguyod ng rehiyonalismo.

reify (rí·i·fáy) *pnd* : baguhin ang tao, abstraksiyon, o katulad upang maging bagay o materyal.

reign (reyn) *png* [*Ing*] : reynado.

reimburse (rí·im·bérs) *pnd* [*Ing*] **1:** ibalik ang ibinayad **2:** bayaran ang nagastos o nawala.

reimbursement (rí·im·bérs·ment) *png* [*Ing*] **1:** pagbabayad sa nagastos **2:** pagbabalik ng ibinayad **3:** halagang ibinalik o binayaran.

rein (reyn) *png* [*Ing*] : renda.

reincarnation (rí·in·kar·néy·syon) *png* [*Ing*] : reengkarnasyón.

reindeer (reyn·dír) *png Zoo* [*Ing*] : alinman sa malalaking usa (genus *Rangifer*) na may sungay : RENO.

reinforcement (rí·in·fórs·ment) *png* [*Ing*] **1:** repwerso **2:** *Sik* pagpapatibay ng probabilidad na lumikha ng tugon ang isang estimulo sa pamamagitan ng pagbibigay o di-pagbibigay ng gantimpala.

reject (ri·jékt) *png* [*Ing*] : tao o bagay na tinanggihan, itinakwil, o hindi isinama dahil hindi umabot sa istandard o itinuring na hindi karapat-dapat : RETSASADO.

reject (ri·jékt) *pnd* [*Ing*] **1:** tumanggging tanggapin, kilalanin, o paniwalaan **2:** tumangging pagbigyan ang isang pakiusap, utos, o katulad **3:** tumangging kilalanin o tanggapin ang isang tao; itakwil **4:** itapon o ituring bilang di-kanais-nais o di-kapaki-pakinabang **5:** isuka; iluwa **6:** ipuwera; huwag isama **7:** *Med* mamatay ang organ o tissue na isinalin sa ibang katawan sa pamamagitan ng operasyon.

rejoiner (ri·jón·der) *png* [*Ing*] **1:** ang isinasaad o ipinahahayag sa tugon **2:** *Bat* sa isang kaso, tugon ng nasasakdal sa paratang ng naghahabla.

re·ká·do *png* [*Esp recádo*] : mga dagdag na sangkap sa lutuin.

re·ka·pi·tu·las·yón *png* [*Esp recapitulación*] **1:** pagbibigay ng maikling buod; paglalagom, lalo na pagkatapos ng isang talakayan o talumpati : RECAPITULATION **2:** *Bio* teorya na nagsasaad na nauulit ang proseso ng ebolusyon ng isang organismo sa mga yugto ng pagkabuo ng bilig nito : RECAPITULATION **3:** *Mus* bahagi ng isang movement, gaya sa sonata na muling inilalahad ang mga tema ng eksposisyon : RECAPITULATION.

re·kár·go *png* [*Esp recargo*] : dagdag na interes sa utang na hindi nabayaran.

re·ke·rim·yén·to *png* [*Esp requerimiento*] **1:** anumang kailangan upang magtagumpay o maisakatuparan ang binabalak : REQUIREMENT, REKISÍTO **2:** anumang kinakailangan : REQUIREMENT, REKISÍTO **3:** bagay na hinihingi o kailangang maibigay : REQUIREMENT, REKISÍTO.

re·ki·sá *png* [*Esp requiza*] : masusing pagsisiyasat sa pamamagitan ng paghahalughog sa mga sisidlan, gaya ng mga kahon, bag, at katulad.

re·ki·sis·yón *png* [*Esp requisición*] **1:** paghingi : REQUISITION **2:** hiling na idinudulog : REQUISITION **3: a** pormal o autoratibong paghingi para sa isang bagay na kailangang gawin o ibigay **b** form na pinagsusulatan ng mga ito : REQUISITION **4:** nakasulat na hiling o order para sa ilang bagay, gaya ng mga suplay : REQUISITION **5:** autoratibo at opisyal na paghiling, gaya ng isang petisyon na hulihin ang isang kriminal : REQUISITION **6:** kailangan o mahalagang kondisyon : REQUISITION.

re·ki·sí·to *png* [*Esp requisito*] : rekerimyénto.

rek·két *png* [*Ilk*] : bukbok ng palay.

rek·la·mán·te *png* [*Esp reclamante*] **1:** tao na umaangkin **2:** tao na nagrereklamo o naghahabla.

rek·lá·mo *png* [*Esp reclamo*] **1:** pagpapahayag ng hindi pagkakontento : COMPLAINT **2: a** pagdaing **b** karaingan **3:** paghahabla; pagdedemanda.

rek·lu·tá *png* [*Esp recluta*] : recruit.

rek·lu·ta·dór *png* [*Esp reclutador*] : recruiter.

re·ko·bé·ko *png* [*Esp recoveco*] : nakalilito at hindi kinakailangang detalye, gaya sa paghingi ng paliwanag, salaysay, o katulad.

re·kó·do *png* [*Esp recodo*] : anggulo, sulok, o liko ng daan.

Re·ko·le·to *png* [*Esp Recoleto*] : orden ng mga fraile para sa buhay na tiwalag at walang humpay na pagninilay.

re·ko·men·dá *pnd* **mag·re·ko·men·dá, i·re·ko·men·dá** [*Esp recomendar*] **1:** itanghal na karapat-dapat na tanggapin, gamitin, o pagkatiwalaan **2:** ilarawan ang isang bagay na kailangan o nababagay **3:** ipayo **4:** hikayatin ang tangkilik o pagtanggap.

re·ko·men·dá·do *pnr* [*Esp recomendado*] : inirekomenda.

re·ko·men·das·yón *png* [*Esp recomendación*] **1:** tagubilin : RECOMMENDATION **2:** pagpapayo : RECOMMENDATION **3:** liham o katulad na nagrerekomeda sa isang bagay o tao : RECOMMENDATION **4:** anumang nagsisilbing taguyod para sa isang tao o bagay; paghikayat sa tangkilik o pagtanggap : RECOMMENDATION, PROPOSAL.

re·ko·no·sí·do *pnr* [*Esp reconocido*] : kinikilala; tinatanggap.

re·kon·sil·ya·dór *png* [*Esp reconciliador*] : tagapamagitan sa dalawa o higit pang panig na pinagkakasundo : RECONCILIATOR.

re·kon·sil·yas·yón *png* [*Esp reconciliación*] **1:** pagkakasundo ng dalawang panig na hinati ng hindi pagkakaunawaan : RECONCILIATION **2:** proseso ng pagtutugma : RECONCILIATION **3:** pagtiyak ng pagkakatulad ng dalawang bagay : RECONCILIATION **4:** pagiging armonisado o magkatugma : RECONCILIATION.

ré·kord *png* [*Ing record*] **1: a** piraso ng katunayan o impormasyon na binubuo ng opisyal na pagsasalaysay ng isang pangyayari, sinabi, at katulad **b** dokumento na nagtatala nito : RECORD **2:** pagpreserba sa pamamagitan ng pagsulat o ibang permanenteng pamamaraan : RECORD **3:** plaka **4:** *Bat* **a** opisyal na ulat ng mga pangyayari o hatol ng hukuman **b** kopya ng mga nakasulat na reklamo ng naghahabla at ang katwiran o tugon ng inihahabla sa isang kasong hahatulan ng hukuman : RECORD **5: a** kabuuan ng mga katunayan hinggil sa nakaraan ng isang tao **b** talaan ng mga krimeng nagawa ng isang tao : RECORD **6:** pinakanatatanging pagtanghal o kahanga-hangang pangyayari sa isang larangan : RECORD **7:** pinakamataas na marka o pinakamahusay na rate na naitala gaya sa isports : RECORD **8:** opisyal na kasulatan na itatago at iingatan : RECORD **9:** bagay na nagsisilbing alaala ng isang tao o bagay : RECORD.

re·kór·der *png* [*Ing*] **1:** tao na pagtatala ang gawain; tagapagtala **2:** elektronikong kasangkapan na ginagamit sa rekording, *hal* teyp rekorder **3:** *Mus* instrumentong hinihipan at kahawig ng plauta ngunit hinihipan sa dulo at may higit na hungkag na tunog.

re·kór·ding *png* [*Ing recording*] **1:** kilos o gawi ng isang nagrerekord : RECORDING **2:** anumang inirekord, gaya ng akdang pangmusika : RECORDING **3:** anumang ginagamit sa paggawa ng rekord : RECORDING **4:** proseso na pagrerekord ng mga senyas na audio at video upang kopyahin nang maramihan sa hinaharap : RECORDING.

re·ko·rí·da *png* [*Esp recorrida*] : distansiyang nilalakbay o dinadaanan kapag palagiang naglalakbay.

re·kór·te *png* [*Esp recorte*] : mga pinagtabasan o pinagputulan.

rek·rék *png* [*Ilk*] **1:** masinsing bukó ng mga kahoy lalo na ng kawayan **2:** tunog ng kumukulong bigas sa pagluluto **3:** tunog ng baradong ilong.

rék·ta *png* [*Esp récta*] : mahaba at tuwid na daan o lansangan.

rek·táng·gu·ló *png* [*Esp rectanggulo*] : parihaba.

rek·ti·pi·ká *pnd* **mag·rek·ti·pi·ká, i·rek·ti·pi·ká** [*Esp rectificar*] **1:** iwasto; isaayos : RECTIFY **2:** dalisayin, lalo na ang mga inuming alkoholiko sa pamamagitan ng paulit-ulit na distilasyon : RECTIFY **3:** isaayos ang pagtaya o kalkulasyon, gaya ng instrumento o takbo ng paglalakbay sa dagat : RECTIFY **4:** *Ele* palitán ng direct current ang alternating current : RECTIFY **5:** tayahin ang haba ng isang kurba : RECTIFY.

rek·ti·pi·ka·dór *png* [*Esp rectificador*] **1:** anuman o sinumang nagsasaayos o nagwawasto : RECTIFIER **2:** *Ele* aparato na ginagamit upang gawing direct current ang alternating current : RECTIFIER **3:** aparato sa proseso ng distilasyon, nagbubukod sa mga materyales na volatile sa pamamagitan ng kondensasyon ng mga ito : RECTIFIER.

rek·ti·pi·kas·yón *png* [*Esp rectificación*] **1:** pagwawasto; pagtutugma : RECTIFICATION **2:** *Kem* pagdalisay, lalo na sa inuming alkoholiko sa pamamagitan ng paulit-ulit na distilasyon : RECTIFICATION **3:** pagsasaayos sa pagtaya o kalkulasyon, gaya ng instrumento o takbo ng paglalakbay sa dagat : RECTIFICATION **4:** *Ele* pagbabago sa alternating current upang maging direct current : RECTIFICATION **5:** pagtaya sa haba ng isang kurba : RECTIFICATION.

rék·to *pnr* [*Esp recto*] : makatarungan; matuwid.

rék·tor *png* [*Esp rector*] **1:** klerigo na namamahala sa isang parokya sa simbahang Protestante : RECTOR **2:** sa Katoliko Romano, eklesyastiko na namamahala sa kolehiyo o kongregasyon : RECTOR **3:** sa simbahang Anglican, nagmamay-ari ng lahat ng karapatan, kontribusyon, at katulad : RECTOR **4:** pinuno ng ilang unibersidad, kolehiyo, o paaralan : RECTOR.

re·kúr·so *png* [*Esp recurso*] **1:** paghingi ng tulong o proteksiyon sa isang tao o bagay : RECOURSE **2:** tao o bagay na hinihingan ng tulong o proteksiyon : RECOURSE.

rek·wér·do *png* [*Esp recuerdo*] **1:** naiwang impresyon sa isipan; alaala : REMEMBRANCE **2:** paggunita; pagkagunita; pag-alaala : REMEMBRANCE **3:** kakayahang gumunita : REMEMBRANCE **4:** haba ng panahong naaalala : REMEMBRANCE **5:** anumang nakakapagpaalala ng isang pook, tao, o bagay : REMEMBRANCE **6:** handog o regalo na ibinigay bilang alaala ng pag-ibig o pagkakaibigan : REMEMBRANCE.

relapse (ri·láps) *pnd* [*Ing*] **1:** manumbalik sa dating kalagayan, gawi, o katulad **2:** mabinat **3:** manumbalik sa bisyo, masamang ugali, o pagkakamali.

re·las·yón *png* [*Esp relación*] **1:** kaugnayan **2:** salaysay o paglalahad.

relate (ri·léyt) *pnd* [*Ing*] **1:** isalaysay ang pangyayari, kalagayan, o katulad **2:** itatag ang ugnayan, koneksiyon, o relasyon; iugnay **3:** magtatag ng ugnayang panlipunan sa isang tao o bagay.

re·la·tí·bo *pnr* [*Esp relativo*] **1:** itinuturing na kaugnay ng isang bagay; komparatibo **2:** umiiral o may tiyak na katangian batay sa ibang bagay; hindi nagsasarili o absoluto **3:** may kaugnayan o relasyon **4:** *Gra* hinggil sa isang salita o ibang salik na nagpapakilala sa isang parirala na bahagi

ng paksa o panaguri at tumutukoy sa ilang salik ng pangunahing pararala.

relation (ri·léy·syon) *png* [*Ing*] **1:** relasyon; ugnayan **2:** kamag-anak **3:** *Mat* property na nag-uugnay sa dalawang kantidad sa isang tiyak na ayos, gaya sa equality o inequality **4:** *Bat* paglalahad ng impormasyon **5:** emosyonal na ugnayan, lalo na ang sexual na ugnayan ng dalawang tao.

relationship (ri·léy·syon·syíp) *png* [*Ing*] **:** kaugnayan.

relative (rél·a·tív) *png* [*Ing*] **1:** kamag-anak **2: a** anumang may kaugnayan sa iba **b** anumang nakasalalay sa ibang salik ang sukat, katangian, at katulad; kasalungat ng absoluto **3:** *Gra* panghalip na pamanggit.

relative (rél·a·tív) *pnr* [*Ing*] **:** relatibo.

relativity (rel·a·tív·i·tí) *png* [*Ing*] **1:** pagiging kaugnay **2:** *Pis* teorya na binuo, pangunahin, ni Albert Einstein, at nagsasaad na ang lahat ng mosyon ay may kahulugang kaugnay ng isang balangkas ng sanggunian at relatibo sa espasyo at panahon, sa halip na mga konseptong absoluto.

re·láx *pnd* [*Ing*] **1:** bawasan ang tensiyon o pagiging mahigpit o matigas; paluwagin **2:** bawasan ang lakas, puwersa, o lakas **3:** bawasan o pahinain ang pagpupunyagi o atensiyon **4:** sa batas at disiplina, luwagan; bawasan ang pagiging estrikto **5:** bigyang ginhawa o tanggalin ang epekto ng tensiyon, pag-aalala, at katulad **6:** maging hindi gaanong estrikto **7:** bawasan o tigilan ang pagtratrabaho o paggawa lalo na upang magpahinga o maglibang **8:** palayain ang sarili sa tensiyon, pagkamahiyain, o pag-aalala.

relay (rí·ley) *png* [*Ing*] **1:** serye ng mga taong naghahalinhinan **2:** bagong pangkat ng mga aso o kabayo na inihanda para sa pangangaso o paglalakbay **3:** *Isp* **a** relay race **b** haba ng isang relay race **4:** *Ele* kagamitan na binubuo ng elektromagnet at armadura upang ang pagbabago sa current o boltahe sa isang sirkito ay makalikha ng pagbabago sa kalagayang elektrikal ng isa pang sirkito o upang maapektuhan ang ibang kagamitan sa ibang sirkito.

relay (rí·ley) *pnd* [*Ing*] **1:** dalhin paharap; isulong **2:** ipadala muli ang senyas, mensahe, at katulad sa pamamagitan ng telegrapiya **3:** maghatid ng mensahe.

relay race (rí·ley reys) *png Isp* [*Ing*] **:** karera ng dalawa o higit pang koponan ng mga manlalaro, na ang bawat manlalaro ay hinahalinhan ng isang kasama sa koponan pagkaraang takbuhin ang isang bahagi ng distansiyang dapat takbuhin.

release (ri·lís) *png* [*Ing*] **1:** paglaya o pagpapalaya mula sa pagkakapiit, obligasyon, sakit, at katulad **2:** pagkawala sa anumang pumipigil o nagtatali **3:** dokumento o impormasyong inihanda upang ilathala **4:** *Bat* **a** pagsusuko ng karapatan o katulad **b** dokumento na naglalaman nito **5:** mekanismong pangkontrol na nagpapaandar at nagpapahinto sa isang makina.

re·lé·bo *png* [*Esp relevo*] **1:** pagkawala o pagkakaroon ng ginhawa sa pamamagitan ng pagtanggal ng kirot, pang-aalipustâ, o bagabag **:** RELIEF **2:** bagay o paraan upang maalis ang sakit, bagabag, o katulad **:** RELIEF **3:** salapi, pagkain, ibang tulong na ibinibigay sa mahirap o nangangailangan **:** RELIEF **4:** pagkawala sa obligasyon, gawain, dahil sa pagdating ng kahalili o kapalit **:** RELIEF **5:** tao na kahalili o kapalit *var* relyebo **:** RELIEF.

reliance (ri·láy·ans) *png* [*Ing*] **1:** pagtitiwala **2:** pag-asa **3:** sinuman o anumang pinagkakatiwalaan o inaasahan.

relic (rél·ik) *png* [*Ing*] **:** relikya.

relics (rel·íks) *png* [*Ing*] **1:** naiwang bahagi o labí **2:** labí ng katawan ng namatay na tao.

relief (ri·líf) *png* [*Ing*] **1:** relebo **2:** *Lit* biglaan na pagbabago sa eksena, leksiyon, at katulad **3:** tingkad, katanyagan na dulot ng kontrast o pagkakaiba **4:** *Sin* pagpapaumbok ng isang pigura o bahagi nito kaysa ibang bahagi, gaya sa eskultura o katulad **:** RELYÉBE **5:** *Sin* akda na may gayong estilo **6:** pag-alsa ng ibang bahagi ng ilustrasyon o ipininta upang magkaroon ng ikatlong dimensiyon.

religion (re·lídz·on) *png* [*Ing*] **:** relihiyon.

re·li·hi·yón *png* [*Esp religion*] **1:** paniniwala sa sobrenatural na kapangyarihang kumokontrol sa lahat, lalo na sa personal na Diyos o diyos-diyosan na inaasahang sambahin o sundin **:** RELIGION **2:** pagpapahayag ng gayong pagsamba o pagsunod **:** RELIGION **3:** isang tiyak na sistema ng pananampalataya at pagsamba **:** RELIGION **4:** búhay ng mga monghe at mga madre **:** RELIGION **5:** bagay na pinahahalagahan **:** RELIGION.

re·li·hi·yó·sa *pnr* [*Esp religiosa*] **1:** hinggil sa relihiyon **2:** deboto, **re·li·hi·yó·so** kung lalaki.

re·li·kár·yo *png* [*Esp relicario*] **:** agnós.

re·lík·ya *png* [*Esp reliquia*] *png* **1:** naiwang alaala ng isang bagay mula sa nakaraan **:** RELIC **2:** labí na may mataas na halaga dahil sa kalumaan o kaugnayan nito sa nakaraan **:** RELIC **3:** naiwang labi ng isang bagay **:** RELIC **4:** sa Katoliko Romano at mga simbahang Griyego, ang katawan, bahagi ng katawan, o ibang personal na alaala ng isang santo, martir, o ibang sagradong tao na iniingatan at itinuturing na banal **:** RELIC.

re·ló *png* [*Esp reloj*] **:** orasan *var* relos, rilos.

relocation (ri·lo·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** relokasyon.

re·lo·he·rí·ya *png* [*Esp relojeria*] **:** tindahan o pagawaan ng relo.

re·lo·hé·ro *png* [*Esp relojero*] **:** tao na gumagawa o kumukompone ng relo.

re·lo·kas·yón *png* [*Esp relocacion*] **1:** pook na nilipatan **:** RELOCATION **2:** paglipat sa bagong pook o gawain **:** RELOCATION.

rel·yé·be *png* [*Esp relleve*] **:** relief[4].

rel·yé·bo *png* [*Esp relevo*] **:** varyant ng **relebo**.

rel·ye·ná·do *pnr* [*Esp rellenado*] **:** pinalamanan, gaya ng manok, isda, o karne.

rel·yé·no *png* [*Esp relleno*] **:** putahe ng isda, manok, o karneng pinalamanan ng rekado.

remain (ri·méyn) *pnd* [*Ing*] **1:** manatili sa kasalukuyang estado o kalagayan **2:** manatili sa kinalalagyang pook; maiwan **3:** maiwan pagkaraang matanggal, mawalan, o masalanta **5:** itago; iimbak; ireserba **6:** iwan ang kailangan pang gawin, sabihin, o ipakita.

remainder (ri·méyn·der) *png* [*Ing*] **1:** ang naiwan o natira **2:** ang naiwang bahagi **3:** *Mat* **a** kantidad na naiwan pagkaraan ng subtraction **b** bahagi ng dividend na hindi maaring hatiin ng divisor.

remark (ri·márk) *png* **1:** puna **2:** kaswal at maikling pagpapahayag ng opinyon o saloobin.

re·ma·tá·do *pnr* [*Esp*] **:** inilit, gaya ng isinanlang ari-arian, dahil hindi na-tubos o nabayaran ang utang.

re·ma·teá·do *pnr* [*Esp remachado*]

1: matibay o matatag **2:** ginamitan ng rematse.

re·má·tse *png* [*Esp remache*] **:** tornilyong metal na may ulo sa isang dulo at ginagamit na panghugpong sa mga pohas o barakilan **:** PÁLTAK, RIVET.

remedy (rém·i·dí) *png* [*Ing*] **:** remedyo.

re·med·yá·ble *png* [*Esp remediable*] **:** may remedyo pa; maaaring kumponihin.

re·méd·yo *png* [*Esp remedio*] **1:** anumang nakapapawi o nakagagamot ng sakit o kirot; gamot **:** REMEDY **2:** anumang tumatanggal sa kasamaan o nagwawasto sa kamalian **:** REMEDY **3:** *Bat* legal na paraan ng pagpapatupad ng karapatan o pagwawasto o paglunas sa isang kamalian **:** REMEDY.

remembrance (ri·mém·brans) *png* [*Ing*] **:** rekwerdo.

re·mé·sa *png* [*Esp*] **1:** ipinadalang bayad **2:** ipinadalang kalakal.

re·me·tus *png* [*Tir*] **:** pag-aalay ng naaning palay o mais sa mabubuting espiritu para sa masaganang ani.

remission (re·mí·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagpapatawad, gaya sa kasalanan o pagkakamali **2:** pagbawas sa sentensiya ng bilanggo dahil sa mabuting asal nito **3:** paghina ng puwersa, epekto, bisa, o antas lalo na sa kirot o sakit; pansamantalang pagkawala ng mga sintomas.

remittance (re·mít·ans) *png* [*Ing*] **1:** pagpapadala ng salapi, tseke, o katulad tungo sa malayong pook **2:** salapi o katumbas nito na ipinapadala mula sa isang pook tungo sa ibang pook.

rem·méng *png* [*Ilk*] **:** rama[2].

ré·mo *png* [*Esp War*] **:** sagwán.

re·mo·lí·no *png* [*Esp*] **:** alimpuyo.

re·mól·ke *png* [*Esp remolque*] **:** paghila sa sasakyan, barko, o katulad sa pamamagitan ng lubid, kadena, o ibang kagamitang panghila.

Re·mon·tá·do *png* [*Esp*] **:** tribu o pangkat ng mga tao na bumabalik pa rin sa bundok kahit maayos na ang buhay sa kapatagan.

re·mon·tá·do *png Pol* [*Esp*] **:** noong panahon ng Espanyol, tao na namundok upang umiwas sa hurisdiksiyon ng pamahalaang Espanyol.

re·mon·tá·do *pnr* [*Esp*] **:** muling inilagay sa balangkas, gaya ng mákiná na muling isinakay sa balangkas nito.

re·mor·dim·yén·to *png* [*Esp remordimiento*] **:** masidhi at masakit na pagsisisi sa kasamaang ginawa **:** REMORSE.

remorse (ri·mórs) *png* [*Ing*] **:** remordimyento.

remote (ri·mówt) *pnr* **1:** magkalayo; nakapuwesto nang may distansiya sa pagitan **2:** malayo at liblib **3:** matagal na;napakatagal na; maláon na **4:** malayo na ugnayan, gaya sa kamaganak **5:** walang kaugnayan o relasyon **6:** hindi direkta, malapit, o pangunahin; hindi tuwirang sangkot; walang impluwensiya **7:** malayong mangyari; hindi malinaw o tiyak **8:** malayo at malamig ang pakikitungo **9:** bahagyâ; katiting.

removal (ri·mu·vál) *png* [*Ing*] **1:** pagtanggal o pagkakatanggal **2:** paglipat ng tirahan, posisyon, o katulad **3:** pagkatanggal sa trabaho o opisina.

remove (ri·múv) *pnd* [*Ing*] **1:** ilipat sa isang pook o posisyon; tanggalin **2:** hubarin, gaya sa damit **3:** paalisin, gaya sa umuupa **4:** tanggalin sa trabaho; sesantihin **5:** alisin; iurong **7:** patayin **8:** tanggalin; putulin **9:** iwala.

re·mu·ne·ras·yón *png* [*Esp remuneración*] **1:** bayad sa pagkakaabala, serbisyong ibinigay, o katulad **:** REMUNERATION **2:** gantimpala **:** REMUNERATION.

remunerate (ri·myú·ne·réyt) *pnd* [*Ing*] **1:** bayaran ang serbisyong ibinigay, pagkakaabala, at katulad **2:** magbigay ng gantimpala.

remuneration (ri·my·ne·réy·syon) *png* [*Ing*] **:** remunerasyon.

Renaissance (ré·na·sáns, ri·néy·sans, rén·i·sáns) *png* [*Ing Fre*] **1:** gawain, diwa, o panahon ng malaking sigla at pagpapanibago sa sining, literatura, o pag-aaral sa Europa na nagsimula noong ikalabing-apat na siglo at umabot hanggang ikalabimpitong siglo, nagpapahiwatig ng pagbabago o transisyon mula sa Edad Medya tungo sa modernong mundo **:** RENASIMYÉNTO **2:** anyo at paraan ng pagtuturing sa sining na ginamit sa nasabing panahon **:** RENASIMYEMTO **3:** karaniwang nasa maliit na titik, **a** anumang katulad na panibagong sigla **b** pagpapanibago sa buhay, sigla, interes, at katulad; muling pagkabuhay.

renal (rí·nal) *pnr Ana* [*Ing*] **:** hinggil sa rinyon o kalapit na rehiyon.

re·na·sim·yén·to *png* [*Esp renacimiento*] **:** renaissance.

rén·da *png* [*Esp reinda*] **1:** mahaba at makitid na istrap na nakakabit ang magkabilang dulo sa bara na nasa bibig ng kabayo at ginagamit upang gabayan o makontrol ng sumasakay ang hayop **:** REIN **2:** paraan ng paggabay o pagkontrol **:** REIN.

rendezvous (ran·de·vú) *png* [*Ing Fre*] **1:** kasunduan ng dalawa o higit pang tao na magtagpo sa isang tiyak na oras o panahon **2:** pook na pinagtatagpuan o pinagtitipunan **3:** itinakdang pagtatagpo sa kalawakan ng mga sasakyang pangkalawakan.

ren·dí·do *pnr* [*Esp*] **:** pagód na pagód *var* rindido.

renegade (rén·i·géyd) *png* [*Ing*] **1:** tao na umalis sa partido o kilusan tungo sa ibang partido o kilusan **2:** rebelde **3:** bandido **4:** tao na tumiwalag sa isang relihiyon.

re·ngan *pnr* [*Mrw*] **:** sabáy.

reng·gak *png* [*Mrw*] **:** bilasa.

reng·gát *png* [*Ilk*] **:** bitak.

re·ngít *png Zoo* [*Mrw*] **:** lamók.

re·no *png Zoo* [*Esp*] **:** reindeer.

renovate (rén·o·véyt) *pnd* [*Ing*] **1:** ibalik sa maayos na kalagayan **2:** gawing tila bago muli.

renovation (rén·o·véy·syon) *png* [*Ing*] **:** pagbabalik sa maayos na kalagayan; pagsasaayos.

rent *png* [*Ing*] **:** renta.

rén·ta *png* [*Esp*] **:** upa sa isang bagay na ginagamit na pag-aari ng iba **:** RENT.

rén·tal *png* [*Ing*] **1:** halagang ibinayad o tinanggap bilang upa **2:** apartment, bahay, o ibang ari-arian na pinapaupahan **3:** kita mula sa pagpapaupa.

renunciation (ri·nún·si·éy·syon) *png* [*Ing*] **:** renunsiya.

re·nún·si·yá *png* [*Esp renuncia*] **:** pagtalikdan, pagbawi, pagsasakri-pisyo, o pag-abandona sa karapatan, titulo, ambisyon, at katulad **:** RENUNCIATION.

ré·o au·sén·te *png Bat* [*Esp*] **:** tao na nilitis nang di-kaharap o nakadalo.

re·or·ga·ni·sá *pnd* **mag-re·or·ga·ni·sá, re·or·ga·ni·sa·hín** [*Esp*] **1:** muling itatag; buuing muli **2:** baguhin ang pagkakatatag.

re·or·ga·ni·sa·dór *png* [*Esp*] **:** tao na muling nagtatag.

re·ós·tra *png Ark* [*Esp*] **:** bahagi ng bubungan na nakakabit sa hanay ng mga kílo; pamakuan ng kanaladong yero.

rep *png Kol* [*Ing*] **:** pinaikling **repertory** o **representative**.

repair (ri·péyr) *pnd* [*Ing*] **1:** ibalik

sa maayos na kondisyon pagkaraang mabulok o mapinsala **2:** patibayin; pagandahin **3:** lunasan; gawan ng remedyo; ayusin.

re·pa·ras·yón *png* [*Esp reparación*] **1:** pagwawasto sa kamalian o pinsalang nagawa : REPARASYON **2:** bayad-pinsala : REPARASYON **3:** pagbabalik sa maayos na kalagayan : REPARASYON.

reparation (rép·a·réy·syon) *png* [*Ing*] : reparasyon.

re·pa·ró *png* [*Esp*] **1:** pag-obserba **2:** pagpuna.

repartee (rép·ar·tí) *png* [*Ing*] **1:** patnig[1] **2:** usapang punô ng mahusay o mabilis na tugon.

re·pá·so *png* [*Esp*] : balik-áral.

repeal (ri·píl) *pnd* [*Ing*] : pawalang-bisa.

repeat (ri·pít) *pnd* [*Ing*] **1:** sabihing muli; bigkasin muli **2:** ulitin; gawing muli **3:** gumaya; tularan **4:** maganap muli; maulit.

repellent (ri·pél·ent) *png* [*Ing*] **1:** anumang nakapagpapataboy o nakapagpapalayo, gaya sa lamok o iba pang kulisap **2:** gamot na nagsisilbing panlaban o panlunas sa pamamaga at katulad **3:** alinman sa iba't ibang solution na inilalagay sa tela at damit upang patibayin ito laban sa amag, tubig, kulisap, at katulad.

re·pe·rén·si·yá *png* [*Esp referencia*] **1:** pagsangguni o pagkakasangguni : REFERENCE **2:** sanggunian **3:** pagtukoy; pagbanggit : REFERENCE **4:** direksiyon sa isang aklat o akda na sumangguni sa ibang aklat para sa karagdagang impormasyon : REFERENCE **5:** marka na nagpapaghiwatig nito, gaya ng asterisko : REFERENCE **6:** pagtuturo sa ibang bukal ng impormasyon : REFERENCE **7:** tao na tinutukoy na maaring magpatunay sa kakayahan, katangian, at katulad : REFERENCE **8:** paglalahad, karaniwang nakasulat, hinggil sa kakayahan at katangian ng isang tao : REFERENCE **9:** kaugnayan; kinalaman : REFERENCE.

repertoire (rép·er·twár) *png* [*Ing*] **1:** repertoryo **2:** *Lit Tro Sin* kalipunan ng mga akda na umiiral sa isang larangan ng sining : REPERTORY.

repertory (rép·er·tór·i) *png* [*Ing*] **1:** repertoire[2] **2:** *Tro* pangkat ng mga aktor at aktres na regular na nagtatanghal ng mga dula, opera, at katulad : REPERTORYO **3:** kalipunan ng mga bagay na maaaring gamitin anumang oras **4:** gusaling pinaglalagakan; bodega.

re·per·tór·yo *png* [*Esp repertorio*] : repertory[2].

re·pe·tis·yón *png* [*Esp repetición*] **1:** pag-uulit; kilos, pagtatanghal, produksiyon, o paglalahad na inuulit : REPETITION **2:** inulit na bigkas o panalita : REPETITION **3:** anumang ginawa o bunga ng pag-uulit : REPETITION **4:** kopya ng orihinal; reproduksiyon **5:** *Bat* **a** kilos o paghinging ibalik ang bayad o delivery na ibinigay dahil sa isang pagkakamali **b** bawiin kapag hindi natupad ang mga kondisyon : REPETITION.

repetition (rép·i·tí·syon) *png* [*Ing*] : repetisyon.

re·pí·ke *png* [*Esp repique*] : tunog ng batingaw; kalembang ng kampana.

re·pi·ná *pnd* **mag·re·pi·ná, re·pi·na·hín** [*Esp refinar*] **1:** gawing pino o purong-puro; tanggalin ang mga dumi **2:** gawing elegante at pino; alisin ang bulgaridad o kagaspangan **3:** kinisin ang kalagayan o anyo sa pamamagitan ng pagdalisay **5:** gawing higit na pino, banayad, at katulad **6:** pabutihin o linangin sa pamamagitan ng pagdaragdag ng elementong superyor o higit na makinis.

re·pi·ná·do *pnr* [*Esp refinado*] **1:** may-roon o kakikitaan ng maayos at mataas na panlasa o hilig : REFINED **2:** malaya sa bulgaridad o kagaspangan : REFINED **3:** walang dumi; dalisay; puro : REFINED **4:** eksaktong-eksakto : REFINED.

re·pi·ne·rí·ya *png* [*Esp refinería*] : es-tablisimyento para sa pagdalisay ng isang bagay, gaya sa metal, asukal, o petrolyo : REFINERY.

re·plek·sí·bo *pnr* [*Esp reflexivo*] **1:** hinggil sa refleksiyon : REFLECTIVE **2:** may tendensiyang mag-isip o magnilay-nilay : REFLECTIVE **3:** *Gra* pasarili, gaya ng pandiwa at panghalip : REFLEXIVE.

re·plek·si·yón *png* [*Esp reflexión*] **1:** hulagway na nabuo at sinalamin ng isang rabaw : REFLECTION **2:** pagtutuon ng isip sa isang bagay; mataman na pagsusuri : REFLECTION **3:** idea na pinag-iisipan o pinagninilay-nilayan : REFLECTION **4:** *Pis* **a** pagtalbog ng liwanag, init, tunog, at katulad pagkaraang dumapo sa isang rabaw **b** anumang tumalbog gaya ng init, tunog, at katulad **5:** hindi kanais-nais na obserbasyon o puna : REFLECTION.

re·plék·tor *png* [*Esp reflector*] **1:** piraso ng kristal, metal, o katulad na ginagamit upang magpabalik ng liwanag sa isang tiyak na direksiyon, gaya ng pula sa likod ng bisikleta o sasakyan : REFLECTOR **2:** teleskopyong may malukong na salamin upang maipon ang liwanag : REFLECTOR **3:** sinuman o anumang may kakayahang magpabalik ng liwanag, init, tunog, o katulad : REFLECTOR.

replica (rép·li·ká) *png* [*Ing*] **1:** kopya o reproduksiyon ng isang akda ng sining na ginawa ng orihinal na artist o sa ilalim ng kaniyang pamamahala **2:** kopya o reproduksiyon na kamukhang-kamukha ng orihinal na akda **3:** sa tao, kamukhang-kamukha **4:** kopya o modelo, lalo na ang ginawa sa maliit na eskala lamang.

reply (ri·pláy) *png* [*Ing*] : tugon; sagot.

re·pól·yo *png* [*Esp repollo*] : sinasakang uri ng *Brassica oleracea* na may pabilog na kumpol, sapin-sapin, makapal, at luntiang dahon : CABBAGE.

re·pór·ma *png* [*Esp reforma*] **1:** pagpapabuti o pagwawasto sa kamalian, kasiraan, o pagiging di-kanais-nais : REFORM **2:** pagpapabago ng kilos, paniniwala, at katulad : REFORM – *pnd* **mag·re·pór·ma, re·pór·ma·hín, i·re·pór·ma**.

re·por·má·do *pnr* [*Esp reformado*] : hinggil sa anuman o sinumang dumaan sa repormasyon.

re·por·ma·dór *png* [*Esp reformado*] : repormista.

re·por·mas·yón *png* [*Esp reformación*] **1:** pagbabago; pagpapabuti : REFORMATION **2:** sa malaking titik, ang panrelihiyon na pagkilos noong ikalabing-anim na siglo na naglalayong baguhin ang Katoliko Romano at naging dahilan ng pagkakatatag ng mga simbahang Protestante : REFORMATION.

re·por·ma·tór·yo *png* [*Esp reformatorio*] : institusyong penal para sa pagreporma sa mga nagkasala, lalo na ang mga menor-de-edad : REFORMATORY.

re·por·mís·ta *png* [*Esp reformista*] : tao na nagtataguyod o nagdadala ng repormang pampolitika o panlipunan : REFORMER, REFORMIST, REPORMADOR.

re·pór·sa *pnd* [*Esp reforzar*] **mag·re·pór·sa, re·por·sá·han, i·re·pórsa** : lagyan ng repwerso.

re·por·sá·do *pnr* [*Esp reforsado*] : may repwerso.

report (ri·pórt) *png* [*Ing*] **1:** detalyadong paglalahad na naglalarawan ng

isang pangyayari, sitwasyon, o katulad, karaniwang bunga ng pagmamasid o pagtatanong **2:** balita **3:** ulat **4:** tsismis **5:** pagtatatala sa talumpati, debate, pulong, at katulad, karaniwan, upang ilathala **6:** malakas na ingay, gaya sa pagputok **7:** paglalahad ng hatol o opinyon ng hukom hinggil sa isang kasong isinampa at pinagaralan sa hukuman **8:** *Bat* karaniwang pangmaramihan at nilalagyan ng *s*, kalipunan ng mga hatol o sentensiya **9:** reputasyon; kabantugan.

reportage (ri·pór·tidz, re·por·tádz) *png* [*Ing*] **:** reportahe.

re·por·tá·he *png* [*Esp reportaje*] **1:** pagbabalita; paraan o teknik sa paglalahad ng mga balita **:** REPORTAGE **2:** pangkalahatang tawag sa mga balita **:** REPORTAGE **3:** nakasulat na paglalahad ng isang pangyayari, kasaysayan, aksiyon, at katulad batay sa direktang obserbasyon o masusing pananaliksik at dokumentasyon **:** REPORTAGE.

reporter (ri·pór·ter) *png* [*Ing*] **1:** tao na nag-uulat **2:** tao na nangangalap at naglalahad ng mga balita, gaya sa diyaryo, telebisyon, at radyo **3:** tao na naghahanda ng opisyal na ulat.

repository (ri·póz·i·tór·i) *png* [*Ing*] **1:** pook o sisidlan na pinag-iimbakan o pinaglalagakan ng mga bagay, lalo na ng mga paninda **2:** libingan; puntod **3:** tao na pinagkakatiwalaan **4:** bodega; pook-imbakan.

repossess (rí·po·zés) *pnd* [*Ing*] **1:** ariin muli; maangkin ang karapatang ariin muli ang isang bagay **2:** bawiin, lalo na kapag hindi nabayaran ang butaw.

rep·péng *png* [*Ilk*] **:** tao na may magkakadikit o paralisadong mga daliri.

rep·pét *png* [*Ilk*] **:** pantali mula sa murang kawayan.

re·prak·si·yón *png* [*Esp refracción*] **1:** *Pis* pagbabago sa direksiyon ng sinag ng liwanag, tunog, init, at katulad na magiging sanhi ng pagliko o paglihis nito kapag tumama sa rabaw ng iba't ibang medium **:** REFRACTION **2:** **a** kakayahan ng mata na magpalihis o magpaliko sa liwanag na pumasok dito upang mabuo ang anyo ng hulagway sa retina **b** pag-alam sa naturang kondisyon ng mata **:** REFRACTION.

represent (rep·ri·zént) *pnd* [*Ing*] **:** irepresenta.

re·pre·sen·tá *pnd* **mag·re·pre·sen·tá, i·re·pre·sen·tá** [*Esp*] **1:** kumatawan o humalili **:** REPRESENT **2:** ipahayag sa pamamagitan ng isang termino, simbolo, o katulad **:** REPRESENT **3:** humalili; gumanap sa papel o tungkulin ng iba **:** REPRESENT **4:** magsalita at kumilos para sa isang opisyal o autoridad **:** REPRESENT **5:** gumanap bilang kinatawan ng isang distrito, kongreso, o pamahalaan **:** REPRESENT **6:** ipakita ang itsura, gaya ng sa retrato **:** REPRESENT **7:** ilarawan; ilahad **:** REPRESENT **8:** itanghal na nagtataglay ng isang partikular na katangian **:** REPRESENT **9:** itanghal nang may pagkiling upang maimpluwensiyahan ang opinyon o aksiyon ng iba **:** REPRESENT **10:** itanghal, gaya sa entablado **:** REPRESENT **11:** gayahin, gaya sa pag-arte **:** REPRESENT **12:** magsilbing halimbawa o ispesimen ng isang bagay **:** REPRESENT **14:** maging katumbas ng isang bagay **:** REPRESENT.

re·pre·sen·tán·te *png* [*Esp*] **:** kinatawan ng isang wala, pook, o pangkat **:** REPRESENTATIVE[1].

re·pre·sen·tas·yón *png* [*Esp representación*] **1:** pagganap o pagkakaganap bilang kinatawan **:** REPRESENTATION **2:** paglalahad sa pamamagitan ng termino, simbolo, o katulad **:** REPRESENTATION **3:** kilos o talumpati ng isang kinatawan, ahente, o diputado sa ngalan ng kaniyang distrito, estado, o katulad **:** REPRESENTATION **4:** kondisyon o katunayan ng pagkakaganap **:** REPRESENTATION **5:** sa pamahalaan, ang kondisyon, katunayan, o karapatan na mairepresenta sa lehislatura o pamahalaan **:** REPRESENTATION **6:** lawas o pangkat ng mga iirerepresenta **:** REPRESENTATION **7:** **a** pakikipagareglo o pagsasalita bilang kinatawan ng isang estado **b** pahayag sa ngalan ng isang estado **:** REPRESENTATION **8:** idea o hulagway na nasa isipan **:** REPRESENTATION **9:** paglalarawan sa pamamagitan ng biswal na anyo **:** REPRESENTATION **10:** retrato, pigura, estatwa, o katulad **:** REPRESENTATION **11:** pagtatanghal ng dula o katulad sa entablado **12:** pahayag ng mga katunayan, katwiran, o katulad na ginamit sa pagprotesta o pag-apela **:** REPRESENTATION **13:** pahayag na nagpapahiwatig ng opinyon o alegasyon **:** REPRESENTATION.

re·pre·sen·ta·tí·bo *png* [*Esp representativo*] **1:** bagay na kumakatawan sa ibang bagay **:** REPRESENTATIVE **2:** pangkaraniwang halimbawa o ispesimen ng isang pangkat, kategorya, at katulad **:** REPRESENTATIVE.

representation (rép·ri·zen·téy·syon) *png* [*Ing*] **:** representasyon.

representative (rép·ri·zén·ta·tív) *png* [*Ing*] **1:** representante **2:** representatibo.

re·prés·ko *png* [*Esp refresco*] **:** anumang nakapagpapanumbalik ng sigla o nakapapawi ng uhaw o gutom **:** REFRESHMENT.

reprieve (ri·prív) *png* [*Ing*] **1:** *Bat* pansamantalang pagpigil sa nalalapit na parusa lalo na ang pagpigil sa pagbitay **2:** warrant na nagsasaad nito **3:** anumang pansamantalang ginhawa, kaluwagan, o pahinga.

re·pri·he·ra·dór *png* [*Esp refrigerador*] **:** refrigerator.

re·pri·he·ras·yón *png* [*Esp refrigeracion*] **:** refrigeration.

reprimand (rép·ri·mánd) *png* [*Ing*] **:** masidhing pagkastigo o pagpuna, lalo na ang pormal na paggawa nito ng isang autoridad.

reprint (ri·prínt) *png* [*Ing*] **:** reproduksiyon o paggawa muli ng kopya ng anumang nalimbag na.

reproduction (ré·pro·dák·syon) *png* [*Ing*] **:** reproduksiyon.

re·pro·duk·si·yón *png* [*Esp reproducción*] **1:** pagpaparami; pagdami **:** REPRODUCTION **2:** paggawa ng kopya, representasyon, o imitasyon **:** REPRODUCTION **3:** paglikha o paggawa muli **:** REPRODUCTION **4:** pag-isip o pagkakaroon ng hulagway sa isipan ng dati nang nangyari, eksena, o katulad **:** REPRODUCTION **5:** muling pagsasapelikula o pagsasadula **:** REPRODUCTION **6:** anumang nilikha sa pamamagitan ng pagkopya o pagsipi sa orihinal na akda **:** REPRODUCTION **7:** sa mga hayop at halaman, likás na proseso ng pagkakaroon ng bagong nilalang, at pagpaparami at pagpapatuloy ng species **:** REPRODUCTION.

rep·tíl *png* [*Esp*] **1:** alinman sa makaliskis na vertebrate na kabilang sa class Reptilia, na binubuo ng mga pagong, butiki, ahas, buwaya, at katulad **:** REPTILE **2:** *Kol* **a** anumang hayop na gumagapang **b** napakasamang tao **:** REPTILE.

reptile (rép·til, rép·tayl) *png Zoo* [*Ing*] **:** reptil.

republic (ri·páb·lík) *png* [*Ing*] **:** republika.

republican (ri·páb·li·kán) *pnr* [*Ing*] **:** republikano.

re·pub·li·ká *png* [*Esp republica*] **1:** estado na ang mga mamamayan ang may hawak ng kapangyarihan at may karapatang bumoto at pumili ng

kanilang mga kinatawan : REPUBLIC **2:** anumang pangkat ng mga taong itinuturing na komonwelt : REPUBLIC **3:** estado, lalo na ang demokratikong estado, na inihahalal ang pangulo ng pamahalaan : REPUBLIC.

Re·púb·li·káng Ma·ló·los *png Kas* [*Republika + ng Malolos*] : unang republikang itinatag sa Filipinas at sa buong Asia noong 23 Enero 1899 at pinamunuan ni Emilio Aguinaldo.

re·pub·li·ká·no *pnr* [*Esp republicano*] **1:** hinggil sa mga katangian ng isang republika : REPUBLICAN **2:** pumapanig sa republika : REPUBLICAN **3:** angkop o nararapat sa mamamayan ng republika : REPUBLICAN **4:** sa malaking titik, tao na tagatangkilik ng Partido Republikano : REPUBLICAN.

re·pú·hi·yó *png* [*Esp refugio*] : refuge.

re·pu·tas·yón *png* [*Esp reputación*] **1:** pangkalahatang puna o paniniwala hinggil sa katangian ng isang tao o bagay : REPUTATION **2:** kaaya-ayang palagay o pagkakakilala : REPUTATION **3:** magandang pagkakakilala ng publiko, lalo na ang pagiging matagumpay : REPUTATION.

reputation (rép·yu·téy·syon) *png* [*Ing*] : reputasyon.

rep·wér·so *png* [*Esp refuerzo*] **1:** pagpapalakas sa pamamagitan ng dagdag na piraso, suhay, o materyal : REINFORCEMENT **2:** pagpapalakas ng hukbong sandatahan sa pamamagitan ng pagdaragdag ng mga kawal at kagamitan : REINFORCEMENT **3:** pagpapalakas upang maging higit na mabisa o epektibo : REINFORCEMENT **4:** anumang nakapagpapalakas o nakapagpapatibay : REINFORCEMENT.

request (ri·kwést) *png* [*Ing*] **1:** paghiling o pakiusap na ibigay o gawin ang isang bagay **2:** ang nakasulat na pahayag ng petisyon **3:** ang hinihiling, lalo na kung may magalang o pormal na pakikiusap.

requiem (rék·wi·ém, rí·kwi·ém) *png* [*Ing*] **1:** sa Katoliko Romano, **a** misa sa kaluluwa ng namatay **b** pagmimisa **2:** anumang serbisyo, imno, o akdang pangmusika na itinuturing na alaala ng namatay.

requirement (ri·kwáyr·ment) *png* [*Ing*] : rekerimyento.

requísa domicíliaría (re·kí·sa do·mi·síl·ya·rí·a) *png Pol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, bahay-bahay na paghahalughog.

requiscat (rek·wí·es·kát) *png* [*Lat "mamahinga sana siya"*] : hiling o dasal para sa mapayapang paghimlay ng namatay.

requisition (rek·wi·zí·syon) *png* [*Ing*] : rekisisyon.

re·sá·da *pnr* [*Esp rezada*] : binibigkas nang padasal.

re·sá·ta *png* [*Ilk*] : pag-urong sa kasal.

rés·bak *png Kol* [*Ing rest back*] : ganti.

rescue (rés·kyu) *pnd* [*Ing*] **1:** palayain o isalba mula sa pagkakapiit, karahasan, panganib, o kasamaan **2:** *Bat* **a** palayain sa pamamagitan ng ilegal na paraan o sapilitang kunin mula pagkakapigil **b** sapilitang kunin ang ari-arian.

research (rí·serts, ri·sérts) *png* [*Ing*] : pananaliksik; saliksik.

researcher (ri·sérch·er) *png* [*Ing*] : mananaliksik.

resemblance (ri·zém·blans) *png* [*Ing*] **1:** pagkakahawig; pagkakatulad **2:** antas o uri ng pagkakahawig.

re·sep·si·yón *png* [*Esp recepción*] **1:** pagtanggap o proseso ng pagtanggap o pagsalubong : RECEPTION **2:** paraan ng pagtanggap sa isang tao o bagay : RECEPTION **3:** okasyong panlipunan para sa pagharap sa mga panauhin, lalo na pagkaraan ng seremonya ng kasal : RECEPTION **4:** pormal na pagsalubong o pagtanggap : RECEPTION **5:** pook na pinupuntahan ng mga bagong dating na panauhin o kliyente sa hotel, opisina, at katulad : RECEPTION **6: a** pagtanggap ng mga senyas ng brodkast **b** kalidad nito : RECEPTION.

re·sép·tor *png Pis* [*Esp receptor*] : receptor.

re·sér·ba *png* [*Esp reserva*] **1: a** salapi o ari-ariang madaling ipalit sa salapi na itinatabi ng korporasyon, bangko, o pamahalaan upang mapunuan ang mga di-inaasahang pangangailangan o kahilingan **b** salaping hindi iniinvest upang matugunan ang legal na rekisimyento : RESERVE **2:** anumang itinabi na inilalaan para sa hinaharap : RESERVE **3:** istak ng anumang bagay na hindi karaniwang ginagamit ngunit maaaring gamitin kung kinakailangan : RESERVE **4:** bahagi ng pampublikong lupain na inilalaan para sa isang tiyak na layunin : RESERVE **5:** *Mil* **a** bahagi ng hukbong militar na laging handa na tumulong o magprotekta sa iba **b** bahagi ng hukbong sandatahan ng bansa na wala sa aktibong serbisyo : RESERVE **6:** pormalidad at pagpipigil sa kilos at pakikipag-ugnayan; pag-iwas na maging pamilyar o malapit sa iba : RESERVE **7:** pagtahimik : RESERVE **8:** *Isp* **a** manlalaro na pangalawa lamang sa mga piniling maglalaro o inihahalili sa ibang manlalaro kapag kinakailangan **b** panghaliling koponan : RESERVE **9:** sinasadyang pagpigil sa katotohanan : RESERVE.

re·ser·bá·do *png* [*Esp reservado*] **1:** nakareserba o nakalaan para sa hinaharap **2:** nakalaan para sa iba **3:** may pinaglalaanan **4:** tahimik; hindi palaimik.

reserve (ri·serv) *png* [*Ing*] : reserba.

reservoir (rez·er·vwár) *png* [*Ing*] **1:** likás o artipisyal na pook na pinagtitipunan ng tubig na isinusuplay sa isang komunidad, sa patubig, o ginagamit sa paglikha ng koryente **2:** malaking sisidlan ng likido, gaya ng langis **3:** *Bio* guwang na naglalaman ng likido o secretion **4:** pook na pinagtitipunan at pinaglalagakan ng maraming bagay **5:** malaking istak o suplay.

re·sé·ta *png* [*Esp receta*] : preskripsiyón.

resettlement (ri·sé·tel·mént) *png* [*Ing*] : pook na titigilan ng mga tao na lumíkas o nawalan ng tirahan.

resguardo (res·gwár·do) *png Pol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, pulisya na nangongolekta ng buwis sa angkat na kalakal.

re·si·bár·yo *png* [*Esp recibario*] : libreta ng mga resibo.

re·sí·bo *png* [*Esp recibo*] : nakasulat na katibayan ng pagtanggap ng isang tiyak na halaga ng salapi, kalakal, at katulad : RECEIPT.

residence (ré·si·déns) *png* [*Ing*] : residensiya.

residenciá (re·si·dén·si·yá) *png Pol* [*Esp*] : sa panahon ng Espanyol, opisyal na pagsisiyasat sa isang mataas na opisyal pagkatapos ng panunungkulan sa kolonya.

re·si·den·si·yá *png* [*Esp residencia*] **1:** pagtira sa isang pook : RESIDENCE **2: a** tirahan **b** opisyal na tirahan ng opisyal ng pamahalaan : RESIDENCE **3:** mansiyon : RESIDENCE **4:** panahon na itinigil o itinira sa isang pook : RESIDENCE **5:** pook na katatagpuan ng mga pangunahing opisina o sentro ng komersiyo at negosyo : RESIDENCE.

resident (réz·i·dént) *png* [*Ing*] : residente.

re·si·dén·te *png* [*Esp*] **1: a** permanenteng nakatira sa isang bayan o pamayanan **b** ibong kabilang sa

species na hindi dumadayo sa ibang pook : RESIDENT **2:** bisita sa isang hotel : RESIDENT **3:** doktor na kasapi ng pangkat na medikal ng isang ospital bilang empleadong sinusuwelduhan sa loob ng takdang panahon upang magkaroon ng pagsasanay sa isang larangan ng medisina sa pamamagitan ng palagiang pagtratrabaho sa ospital at karaniwang sa ospital na tumitira : RESIDENT **4:** diplomatikong kinatawan ng isang bansa na may ranggong mababa sa embahador at tumitira sa banyagang bansa : RESIDENT.

resident species (réz·i·dént is·pí·syis) *png Zoo* [*Ing*] : species o subspecies ng hayop na nabubuhay hindi lamang sa Filipinas, kundi maging sa ibang bansa.

resign (re·záyn) *png* [*Ing*] **1:** magbitiw sa tungkulin o opisinang pinagtratrabahuhan **2:** isuko ang karapatan, tungkulin, pribilehiyo, at katulad **3: a** tanggapin sa isipan at kalooban ang hindi na mapipigilan **b** sumuko; tumalima, halimbawa sa gabay ng ibang tao **4:** *Isp* sa ahedres, itigil ang paglalaro at tanggapin ang pagkatalo.

resignation (rez·ig·néy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagbibitiw **2:** pormal na pahayag, dokumento, at katulad na nagsasaad ng pagbibitiw **3:** masunuring kalagayan, aktitud; pagtalima o pagtanggap nang walang pagtutol sa sakit o dalamhati.

re·sík·lo *png* [*Esp resiclo*] : recycle.

resin (rez·ín) *png* [*Ing*] : substance na maaaring magliyab, madikit, nakukuha mula sa halaman gaya ng puno ng pino at fir, at ginagamit sa paggawa ng gamot at mga barnis at plastik : RESINA, ROSIN[2].

re·si·na *png* [*Esp*] : resin.

ré·si·pé *png* [*Ing recipe*] **1:** talaan ng mga sangkap at pamamaraang kailangan para sa paghahanda ng isang bagay gaya ng isang lutuin o inumin : RECIPE **2:** pamamaraan upang matupad ang isang layunin : RECIPE.

re·si·pro·kas·yón *png* [*Esp reciprocacion*] : resiprosidad.

re·si·pró·si·dád *png* [*Esp reciprocidad*] **1:** pagbibigayan : RECIPROCITY, RESIPROKASYÓN **2:** pagtutulungan : RECIPROCITY, RESIPROKASYÓN **3:** palitan ng pribilehiyo sa hanay ng mga bansa o ng mga organisasyon : RECIPROCITY, RESIPROKASYÓN.

re·sip·yén·te *png* [*Esp recipiente*] : anuman o sinumang tumanggap : RECIPIENT.

resistance (re·zís·tans) *png* [*Ing*] **1:** hindi pagsunod o pagtalima **2:** pagsalungat o paglaban ng isang bagay, puwersa, o katulad sa isa pa **3:** resistensiya **4:** epekto ng isang bagay na nakapipigil, nakapagpapabagal, nakapagpapatigil sa isa pang bagay **5:** *Pis* **a** katangiang mapigilan ang pagdaloy ng koryente, init, at katulad **b** ang sukat nito sa isang lawas (symbol **R**) **6:** resistor **7:** resistance movement.

resistance movement (re·zís·tans múv·ment) *png* [*Ing*] : lihim na organisasyon na sumasalungat o lumalaban sa autoridad, lalo na sa isang bansang sinakop ng mga dayuhan upang paalisin ang may hawak ng kapangyarihan sa pamamagitan ng sabotahe at gerilyang pakikidigma : RESISTANCE[7].

re·sis·tén·si·yá *png* [*Esp resistencia*] **1:** *Bio* kakayahang tumagal sa masamang kondisyon : RESISTANCE[3] **2:** *Med Bio* kawalang pakiramdam sa isang gamot, insektisayd, at katulad dahil sa patuloy na pagkakalantad sa mga ito o dahil sa pagbabagong henetiko : RESISTANCE[3].

re·sís·tor *png Ele* [*Ing*] : kagamitang lumalaban o sumasalungat sa pagdaloy ng koryente.

rés·ma *png* [*Esp*] : limang daan o mahigit pa na piraso ng papel : REAM.

ré·sok *png* [*Mrw*] : bilasa.

re·so·lus·yón *png* [*Esp resolución*] **1: a** pormal na pagpapahayag ng opinyon o intensiyon ng isang pormal na organisasyon, o lehislatura, karaniwang pagkaraang bumoto **b** pagpapasiya o pagpapatibay nito : RESOLUTION **2:** determinasyon; matibay at matatag na paninindigan : RESOLUTION **3:** pagpapasiya : RESOLUTION **4:** bagay na pinagpasiyahan o pinagisipan : RESOLUTION **5: a** paraan ng paglutas sa suliranin o katanungan **b** tugon sa problema : RESOLUTION **6:** *Kem* pagbubukod o paghihiwalay sa mga bahagi o sangkap : RESOLUTION **7:** *Med* pagkawala o paggaling ng bukol o pamamaga nang walang pagnanaknak nito : RESOLUTION **8:** *Lit* sa prosodiya, paggamit ng dalawang maiikling pantig sa halip na isang mahabang pantig : RESOLUTION **9:** *Pis* **a** pinakamaliit na interval na nasusukat ng siyentipikong instrumento; kakayahang magresolve **b** antas ng nakikitang detalye sa isang retrato o hulagway sa telebisyon : RESOLUTION.

resolution (réz·o·lú·syon) *png* [*Ing*] : resolusyon.

re·so·na·dór *png* [*Esp*] : resonator.

resonance (réz·o·náns) *png* **1:** pagtaginting; pag-alingawngaw, gaya ng tunog : RESONÁNSIYÁ **2:** pagpapahaba ng tunog sa pamamagitan ng pagreflect o paghugong : RESONANSIYA.

re·so·nán·si·yá *png* [*Esp resonancia*] : resonance.

resonator (rez·o·néy·tor) *png* [*Ing*] **1:** anumang tumataginting o umaalingawngaw : RESONADOR **2:** kagamitang pampalakas ng tunog sa pamamagitan ng resonance : RESONADOR **3:** instrumento na ginagamit sa pagtaya ng isang tiyak na dalasan sa pamamagitan ng resonance : RESONADOR **4:** *Ele* **a** kagamitang hungkag, kulob, at gawa sa mga materyales na maaaring daluyan ng koryente at may tiyak na dimensiyon upang umalingawngaw o tumaginting ang elektromagnetikong radyasyon na may isang tiyak na dalasan **b** anumang sirkito na may gayong dalasan : RESONADOR.

resort (rí·zort) *png* [*Ing*] **1:** pook na karaniwang pinupuntahan ng mga taong nais magbakasyon o maglibang **2: a** tao o bagay na hinihingan ng tulong **b** paghingi ng tulong **3:** tendensiyang pumunta o dumayo sa isang pook o tendensiyang dayuhin o puntahan.

resource (rí·sors) *png* [*Ing*] **1:** pinagkukunan ng suplay, tulong, o suporta, lalo na iyong talagang inilaan para dito **2:** karaniwang pangmaramihan at nilalagyan ng *s*, **a** kolektibong yaman ng isang bansa o paraan ng pagkakaroon ng yaman **b** salapi o anumang ari-arian na maaaring ipagpalit sa salapi **c** maaaring gamitin na paraan **3:** kakayahang humarap sa paghihirap o emerhensiya.

respect (ri·spékt) *png* [*Ing*] **1:** respeto **2:** aspekto, detalye, at katulad **3:** kaparaanan.

res·pe·tá·ble *pnr* [*Esp*] : kagalanggalang.

res·pé·to *png* [*Esp*] **1:** paggalang; pamitagan : RESPECT **2:** magalang na pakikitungo o mensahe : RESPECT **3: a** pagtalima **b** pagsasaalang-alang at pagpapahalaga : RESPECT.

res·pi·ras·yón *png* [*Esp respiracción*] **1: a** paghinga **b** hinga; hininga : RESPIRATION **2:** *Bio* sa buháy na organismo, prosesong kaugnay ng paglikha ng enerhiya at paglabas ng

carbon dioxide mula sa oksidasyon ng organikong substance : RESPIRATION.

respiration (rés·pi·réy·syon) *png* [*Ing*] : respirasyon.

respirator (rés·pi·réy·tor) *png* [*Ing*] **1:** kagamitan na isinusuot sa mukha upang mapigilan ang paglanghap sa hanging may lason, alikabok, at katulad **2:** *Med* aparatong ginagamit upang magdulot ng artipisyal na respirasyon.

res·plan·dór *png* [*Esp*] : sinag sa ulo ng imahen o santo.

respondent (rís·pón·dent) *png* [*Ing*] **1:** tao na idinemanda o nakademanda **2:** tao na sumasagot o nagtatanggol sa argumento.

res·pon·sa·bi·li·dád *png* [*Esp*] **1: a** pagiging responsible **b** autoridad; kakayahang kumilos o magpasiya nang hindi umaasa sa iba : RESPONSIBILITY **2:** tao o bagay na pinananagutan : RESPONSIBILITY **3:** tungkulin *var* responsibilidad : RESPONSIBILITY **4:** pananagutan.

res·pon·sá·ble *png* [*Esp*] **1:** may pananagutan, gaya ng isang bagay o tao na nasa ilalim ng pamamahala pangangasiwa : RESPONSIBLE **2:** mapagkakatiwalaan : RESPONSIBLE **3:** may pananagutang moral para sa sariling kilos; may kakayahang kumilos nang makatwiran : RESPONSIBLE **4:** may kagagawan; may gawâ : RESPONSIBLE.

res·pon·si·bi·li·dád *png* [*Esp responsabilidad*] : varyant ng **responsabilidad**.

responsibility (ri·spón·si·bíl·i·tí) *png* [*Ing*] **1:** responsabilidad **2:** pananagutan.

responsible (re·spón·si·bél) *png* [*Ing*] : responsable.

res·pón·so *png* [*Esp*] : responsoryo para sa yumao.

responsory (res·pon·só·ri) *png* [*Ing*] : responsoryo.

res·pon·sór·yo *png Mus* [*Esp responsorio*] : awit pagkaraang basahin ang isang sipi mula sa Bibliya, karaniwang halinhinang inaawit ng soloista o koro : RESPONSORY.

ressurection (réz·u·rék·syon) *png* [*Ing*] : resureksiyon.

rest *pnd* [*Ing*] **1:** pahinga; pamamahinga **2:** pagtulog o pamamahinga, lalo na kung gabi **3:** pagtigil sa paggawa, pag-aalala, aktibidad, at katulad **4:** panahon ng pamamahinga **5:** tukod o salalayan ng isang bagay upang maging matatag **6:** *Mus* **a** puwang ng pananahimik o silensiyo na may itinakdang haba **b** markang nagpapahiwatig nito **7:** pook na pinagpapahingahan o tinutuluyan, lalo na ng mga manlalakbay **8:** *Lit* sesura.

restaurant (res·to·ránt) *png* [*Ing*] : restoran.

restaurateur (rés·tor·a·túr) *png* [*Ing*] : may-ari o tagapangasiwa ng restoran.

res·ti·tus·yón *png* [*Esp restitución*] **1:** pagbabayad-pinsala sa pamamagitan ng pagbibigay ng katumbas na kompensasyon para sa nawala o pinsalang idinulot : RESTITUTION **2:** pagbabalik ng ari-arian o karapatang isinuko, ipinaubaya, o tinanggal : RESTITUTION **3:** pagbabalik sa dati o orihinal na kalagayan o posisyon : RESTITUTION **4:** *Pis* pagbabalik sa orihinal na kalagayang pisikal, lalo na pagkaraang magkaroon ng elastikong pagbabago : RESTITUTION.

restitution (res·ti·tú·syon) *png* [*Ing*] : restitusyon.

rés·to·rán *png* [*Esp*] : pook na nagsisilbi ng pagkain sa mga kustomer : RESTAURANT, RESTORÁNTE.

res·to·rán·te *png* [*Esp*] : restoran.

restoration (rés·to·réy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagpapanibago; pagtatatag muli **2:** pagbabalik sa dating maayos at normal na kalagayan **3:** pagbabalik o pagsasauli ng bagay na nawala o kinuha **4:** anumang isinauli o ibinalik sa dating kalagayan **5:** modelo o larawan na nagpapakita ng ipinalalagay na anyo ng extinct na hayop, nasirang gusali, o katulad.

restriction (ri·strík·syon) *png* [*Ing*] : restriksiyon.

res·trik·si·yón *png* [*Esp restricción*] **1:** anumang pumipigil : RESTRICTION **2:** pagpipigil : RESTRICTION **3:** limitasyon ng kilos, gawi, at katulad : RESTRICTION.

result (ri·súlt) *png* [*Ing*] : resulta.

re·súl·ta *png* [*Esp*] **1:** kinalabasan o epekto ng isang bagay : RESULT **2:** bunga; kinauwian : RESULT **3:** *Mat* kantidad, expression, at katulad na nakuha sa pamamagitan ng kalkulasyon : RESULT.

re·sul·tá·do *pnr* [*Esp*] : epekto o kinalabasan ng aksiyon, pangyayari, o katulad.

résumé (réz·u·méy) *png* [*Ing*] **1:** pagbubuod; buod **2:** maikling pagsasalaysay ng mga impormasyon hinggil sa sarili, pinag-aralan, kalipikasyon, at karanasang propesyonal ng aplikante para sa isang trabaho.

ré·su·mén *png* [*Esp*] **1:** paglalagom; pagbubuod **2:** buod.

re·su·rek·si·yón *png* [*Esp resurección*] **1:** muling pagkabuhay : RESURRECTION **2:** nasa malaking titik, **a** ang Muling Pagkabuhay ni Hesukristo pagkaraang siya'y ipako sa krus at ilibing **b** muling pagkabuhay ng mga tao sa Araw ng Paghuhukom : RESURRECTION **3:** panunumbalik pagkaraang masira, mabulok, o mapinsala : RESURRECTION **4:** pagkakahango : RESURRECTION **5:** pagkatagpo sa isang bagay na nawala o nalimutan; panunumbalik ng gunita : RESURRECTION **6:** paghukay sa bagay na nakabaon : RESURRECTION.

resurrection (re·su·rék·syon) *png* [*Ing*] : resureksiyon.

resuscitation (ri·sús·i·téy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagpapanumbalik ng nahimatay o muntik nang mamatay **2:** pagbuhay na muli.

retail (ri·téyl) *png* [*Ing*] : pagbibili o pagtitinda nang tingian *Cf* WHOLESALE.

retard (ri·tárd) *pnd* [*Ing*] **1:** patagalin **2:** pabagalin **3:** pigilan, hadlangan ang pag-unlad, pagdating, o pagtatagumpay.

retardation (re·tar·déy·syon) *png* [*Ing*] **1:** anumang pinipigil o nakapagpapabagal; hadlang **2:** limitasyon sa pang-unawang intelektuwal at mabagal na pag-unlad.

retarded (ri·tár·ded) *pnr* [*Ing*] : paatras ang pisikal at mental na pag-unlad.

re·tá·so *png* [*Esp retazo*] : pinagtabasan, gaya sa tela : COBBLER[3].

reticulum (ri·tík·yu·lúm) *png* [*Ing*] **1:** sistema o estrukturang tila lambat **2:** *Ana* network ng mga hibla **2:** *Zoo* pangalawang tiyan ng ruminant at nasa pagitan ng rumen at omasum **3:** *Bio* sa buháy na organismo, estrukturang tila lambat, lalo na ng mga lamad at katulad.

re·tí·na *png Ana* [*Ing*] : suson sa likod ng mata na sensitibo sa liwanag at nagpapadala ng mga nerve impulse sa utak sa pamamagitan ng optic nerve upang makabuo ng hulagway.

re·ti·ní·tis *png Med* [*Ing*] : pamamaga ng retina.

re·ti·rá·do *png* [*Esp*] **1: a** nagretiro na **b** hinggil sa taong nagretiro, **re·ti·rá·da** kung babae : RETIRED **2:** malayo sa lipunan o obserbasyon; liblíb; tagô : RETIRED.

re·ti·ras·yón *png* [*Esp retiración*] :

sa paglilimbag, paglilimbag sa likurang bahagi ng piraso ng papel.

retire (ri·táyr) *pnd* [*Ing*] **1:** magretiro **2:** magbakasyon.

retired (ri·táyrd) *pnr* [*Ing*] **:** retirado.

retirement (ri·táyr·mént) *png* [*Ing*] **1:** pagreretiro **2:** pagiging retirado **3: a** pagtigil sa tagóng pook **b** pook na liblib at tagô.

re·tí·ro *pnd* **mag·re·tí·ro, i·re·tí·ro, ru·me·tí·ro** [*Esp*] **1:** magpunta sa isang pook na pribado at liblib, karaniwan upang makapagsarili o magnilay **:** RETREAT, RETIRE **2:** mamahinga; tumigil sa pakikibahagi sa aktibong buhay **:** RETREAT, RETIRE **3:** umatras; umalis; tumalilis **:** RETREAT, RETIRE **4:** umatras nang maayos at ayon sa plano, gaya sa digmaan, kapahamakan, at katulad **:** RETREAT **5:** umalis sa aktibong serbisyo o sa pangkaraniwang larang ng aktibidad, gaya ng opisyal sa militar **:** RETREAT, RETIRE **6:** alisin ang baril, makina, o barko mula sa normal na serbisyo *var* ritiro.

ré·to *pnd* **i·ré·to, mag·ré·to, pag·re·tó· hin** [*Esp*] **1:** hamunin **2:** ipareha; ilahok na kapareha.

re·to·ká·do *pnr* [*Esp retocado*] **:** niretoke.

re·tó·ke *png* [*Esp retoque*] **1:** pagandahin o ayusin ang komposisyon, retrato, o katulad sa pamamagitan ng pagbabago at pagpapanibago **2:** sa potograpiya, pagbabago sa retrato sa pamamagitan ng pagdaragdag o pagtanggal ng linya, pagpapaputi sa ibang bahagi, karaniwan sa pamamagitan ng lapis, kutsilyo, o brotsa **3:** lagyan ng kulay; tinain o paputiin ang bagong tubo ng buhok upang umangkop o bumagay sa kulay ng dati nang buhok.

re·tó·ri·ká *png* [*Esp retorica*] **1:** pagaaral ng mabisang paggamit sa wika **:** RHETORIC **2:** kakayahan ng mabisang paggamit **:** RHETORIC **3:** agham o sining ng lahat ng pampanitikang paggamit ng wika sa tula o tuluyan, kasama na ang mga tayutay **:** RHETORIC **4:** sining o agham sa pagsulat ng mga kathang pampanitikan, lalo na sa prosa **:** RHETORIC.

retouch (ri·tách) *pnd* [*Ing*] **:** magretoke.

retract (ri·trákt) *pnd* [*Ing*] **1:** bawiin o pawalang-bisa ang pahayag o ginawa sa pangako, decree, o katulad **2:** umatras **3:** bawiin o talikdan ang pangako, panata, at katulad **4:** pabulaanan ang pahayag, opinyon, o katulad.

retraction (ri·trákt·syon) *png* **:** retraksiyon.

re·trak·si·yón *png* [*Esp retracción*] **1:** pagbawi o pagpapawalang bisa sa pahayag o ginawang pangako, o katulad **:** RETRACTION **2:** pag-atras **:** RETRACTION.

re·trá·so *png* [*Esp*] **1:** pagkaantala; pagkaabala **2:** abala.

re·tra·tís·ta *png* [*Esp*] **:** tao na kumukuha ng retrato **:** POTÓGRAPÓ.

re·trá·to *png* [*Esp*] **:** larawang likha sa pamamagitan ng potograpiya *var* litrato, ritrato **:** PHOTO, PHOTOGRAPH.

retreat (ri·trít) *png* [*Ing*] **1:** retiro[1-5] **2:** *Mil* **a** seremonya ng pagbaba ng watawat sa takipsilim **b** pagtugtog ng tambol para sa ganitong seremonya.

re·tri·bus·yón *png* [*Esp retribución*] **:** retribution.

retribution (re·tri·byú·syon) *png* [*Ing*] **1:** parusa; kaparusahan **:** retribusyon **2:** higanti; paghihiganti **:** RETRIBUSYON **3:** pagkilala at pagtanaw sa utang na loob **:** RETRIBUSYON.

re·tro *pnr* [*Ing*] **:** kahawig ng estilo o moda mula sa nakaraan.

re·tro- *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng mga salitang tambalan, idinurugtong sa mga salitang Latin, at nangangahulugang "papaatras" **2:** *Med Ana* nagpapahiwatig na sa likurang bahagi ang kinalalagyan o kinaroroonan.

retroactive (re·tro·ák·tiv) *pnr* [*Ing*] **:** retroaktibo.

re·tro·ak·tí·bo *pnr* [*Esp retroactivo*] **1:** sa mga batas, may bisa sa mga pangyayari o bagay na naganap bago pa ito pagtibayin **:** RETROACTIVE **2:** hinggil sa pagtaas ng suweldo nang may bisa kahit sa lumipas nang petsa **:** RETROACTIVE **3:** may bisa o magkakabisa sa nakaraang petsa **:** RETROACTIVE.

retrogradation (ré·tro·grad·éy·syon) *png* [*Ing*] **1:** *Asn* pansamantalang pabaligtad na mosyon ng planeta, mula silangan tungo sa kanluran, na nakikita kapag nalagpasan ito ng Lúpa sa orbit nito **2:** *Asn* pag-ikot ng lawas kalawakan, lalo na sa satellite ng planeta sa taliwas o kabaligtaran ng normal na direksiyon **3:** pabaligtad na mosyon o pagkilos **4:** paglala; paglubha.

re·tse·sá·do *png* [*Esp rechezado*] **:** reject.

ret·táb *png* [*Ilk*] **:** simula ng tag-ulan at pagyabong ng mga halaman.

return (ri·térn) *pnd* [*Ing*] **1:** bumalik; ibalik **2:** ibalik sa dating kalagayan **3:** isauli; magsauli **4:** tumugon o sumagot **5:** kumita, gaya sa negosyo **6:** sa cricket o tennis, paluin pabalik ang bola pagkaraang tanggapin ito.

re·ú·ma *png* [*Esp*] **:** rayuma.

re·u·má·ti·kó *pnr* [*Esp reumatico*] **1:** hinggil sa o may rayuma **:** RHEUMATIC **2:** nagdudulot o dulot ng rayuma **:** RHEUMATIC.

reunion (ri·yún·yon) *png* [*Ing*] **1: a** pagsasamang muli **b** kalagayan ng pagsasama **2:** pagtitipon o pagkikitang muli ng mga kaibigan, kamag-anak, o kakilala pagkaraang magkahiwalay **:** REUNYON.

re·un·yón *png* [*Esp reunion*] **:** reunion.

reveille (rév·i·lí) *png* [*Ing*] **:** hudyat, gaya ng tambol o trumpeta na pinatutunog sa umaga, na kailangan nang gumising.

revelation (re·ve·léy·syon) *png* [*Ing*] **:** rebelasyon.

revenge (ri·véndz) *png* [*Ing*] **:** paghihiganti.

revenue (rév·en·yú) *png* [*Ing*] **1: a** kita, lalo na ang malaking halaga mula sa isang pinagmumulan **b** mga bagay na bumubuo nito **2:** kita ng pamahalaan pagkaraang mabayaran lahat ang mga pinagkagastahan **3:** departamento ng serbisyong pampubliko na nangongolekta nito **4:** kita mula sa anumang uri ng ari-arian, patente, serbisyo, at katulad **5:** halaga ng salapi na regular na natatanggap **6:** karaniwang pangmaramihan at nilalagyan ng *s*, kolektibong mga bagay o halaga ng kita ng isang tao, pamahalaan, at iba pa.

reverend (rév·i·rénd, rév·rend) *png, pnr* [*Ing*] **:** reberendo.

reverse (ri·vérs) *png* [*Ing*] **1:** ang kasalungat o kabaligtaran **2:** kasalungat ng kinaugaliang paraan **3:** kamalasan; desastre, lalo na ang pagkatalo sa digmaan **4:** kabaligtaran o kasalungat na kambiyo o mosyon **5:** likod; likuran **6:** kabila **7: a** bahagi ng medalya o salaping barya na nagtataglay ng pangalawang disenyo **b** ang disenyong nakalagay dito **7:** verso ng isang pahina ng aklat o katulad.

review (rev·yú) *png* [*Ing*] **1:** pangkalahatang pagsisiyasat sa isang paksa o bagay **2:** pag-alala o pagsiyasat sa nakalipas **3:** pagbabago o pagsisiyasat na muli **4:** pagtatanghal at pormal na pagsisiyasat sa mga sundalo **5:** *Lit* inilathalang kritisismo ng aklat, dula, at katulad **6:** taunang publikasyon na naglalaman ng mga arti-

kulo hinggil sa kasalukuyang pangyayari, ang mga sining, o katulad **7:** pangalawang pagmalas **8:** proseso ng pag-aaral sa isang paksa upang isaulo ito o lagumin ang mga katunayan **9:** ensayo na inilaan o idinisenyo para sa ganitong pag-aaral **10:** *Bat* pag-aaral na muli ng hukuman, gaya ng nakatataas na korte, sa paglilitis ng isang kaso o sa hatol hinggil dito **11:** *Tro* revue **12** *Mil* seremonyang pangmilitar na ginaganap bilang parangal sa isang komandante, opisyal, o dignitaryo.

revision (ri·vízh·on) *png* [*Ing*] **:** rebisyon.

revisionism (rí·vi·syo·níz·em) *png* [*Ing*] **:** rebisyonismo.

revisionist (ri·ví·syo·níst) *png* [*Ing*] **:** rebisyonista.

revival (ri·váy·val) *png* [*Ing*] **1:** panunumbalik ng malay, buhay, lakas, o sigla **2:** pabalikin o pagbalik ng pagiral, gamit, pansin, at katulad **3:** *Tro* panibagong pagtatanghal ng dati nang dula **4:** paggamit muli ng sinaunang kaugalian, kostumbre, at katulad **5: a** pag-alab na muli ng pananampalataya o interes sa relihiyon **b** serye ng mga ebanghelikong pagpupulong upang hikayatin ito.

revolt (ri·vólt) *pnd* [*Ing*] **1:** mag-alsa **2:** kasuklaman **3:** masuklam.

revolution (rév·o·lú·syon) *png* [*Ing*] **:** rebolusyon.

revolutionary (rév·o·lú·syo·nár·i) *pnr* [*Ing*] **:** rebolusyonaryo.

revolve (ri·vólv) *pnd* [*Ing*] **1:** paikutin o painugin **2:** igalaw sa pabilog o pakurbang ruta o orbit **3:** umiral sa isang siklo o mangyari muli **4:** pagisipan.

revue (ri·vyú) *png Tro* [*Ing Fre*] **:** anyo ng pagtatanghal na panteatro na binubuo ng mga maiikli, karaniwang nang-uuyam na awit, sayaw, dula, at karaniwang hinggil sa mga napapanahong isyu **:** REVIEW[7].

reward (ri·wárd) *png* [*Ing*] **1:** gantimpala **2:** pabuya.

rewind (ri·wáynd) *pnd* [*Ing*] **:** sa teyp o film, iikid pabalik mula sa hanggahan patungo sa simula.

rewrite (ri·ráyt) *pnd* [*Ing*] **1:** isulat sa ibang anyo o paraan; baguhin **2:** isulat muli.

rex *png* [*Lat*] **:** hari.

ré·ya *png Zoo* [*Mrw*] **:** dagâ.

réy·na *png* [*Esp reina*] **1:** asawa ng hari **:** QUEEN **2:** babaeng soberano o maharlika **:** QUEEN **3:** babae na pangunahin sa isang larang, *hal* reyna ng pinilakang tabing **:** QUEEN **3:** barahang may larawan ng reyna **4:** *Isp* sa ahedres, ang pinakamakapangyarihang piyesa sa bawat kulay at maaaring igalaw kahit saan at walang nakaharang at saan mang direksiyon **:** QUEEN **5:** babaeng langgam, pukyot, anay, o katulad na may kakayahang magkaroon ng supling **:** QUEEN **6:** *Kol* baklang pumapapel na babae **:** QUEEN.

rey·ná·do *png* [*Esp reinado*] **1:** panahon ng panunungkulan ng hari o reyna **:** REIGN **2:** pamumuno o autoridad ng maharlika **:** REIGN **3:** naghaharing impluwensiya o kapangyarihan **:** REIGN.

rey·nán·te *pnr* [*Esp reinante*] **:** nanunungkulan bilang hari o reyna; namumuno.

réy·no *png* [*Esp reino*] **:** kaharian.

rf, daglat [*Ing*] **:** radio frequency.

Rf, symbol *Kem* [*Ing*] **:** rutherfordium.

Rh, daglat *Med* [*Ing*] **:** rhesus factor.

Rh, symbol (ar·eyts) *Kem* [*Ing*] **:** rhodium.

Rhadamanthus (rá·da·mán·thus) *png Mit* [*Gri*] **:** anak nina Zeus at Europa, kapatid ni Minos, pinuno at hukom sa impiyerno, at kilala dahil makatarungan.

rhapsody (ráp·so·dí) *png* [*Ing*] **:** rapsodya.

Rhea (rí·a) *png Mit* [*Gri*] **:** isa sa mga Titan, asawa ni Cronus, at ina nina Zeus, Demetus, Poseidon, Hera, at Hades.

rhea (rí·a) *png Zoo* [*Ing*] **:** anumang ibon (genus *Rhea*) na malaki, mula sa timog Africa, kahawig ngunit maliit kaysa ostrich.

rhebok (rí·bok) *png Zoo* [*Ing*] **:** maliit na antilope (*Pelea capreolus*) na mula sa timog Africa, may mahaba at payat na leeg, at maikli at tuwid na mga sungay : reebok.

rhenium (rí·ni·úm) *png Kem* [*Ing*] **:** element na metaliko at pinilakan (symbol **Re**, atomic number 75).

rheostat (rí·o·stát) *png Ele* **:** resistor na maaaring igalaw upang baguhin ang resistance nito nang hindi binubuksan ang sirkito na kinakakabitan nito, kaya nakokontrol ng koryente ng sirkito.

rhesus (rí·sus) *png Zoo* [*Ing*] **:** uri ng unggoy (Macaca mulatta) na mula sa India, pahaba ang mukha, laylay ang pisngi, at ginagamit sa pageeksperimento sa laboratoryo.

rhetoric (ret·ór·ik) *png* [*Ing*] **:** retorika.

rhetorician (rét·o·rí·syan) *png* [*Ing*] **1:** eksperto sa retorika **2:** tao na nagsusulat o nagsasalita nang may estilong mapagmalabis at detalyado **3:** orador **4:** nagtuturo ng retorika.

rheumatic (ru·mát·ik) *pnr* [*Ing*] **:** reumatiko.

rheumatic fever (ru·mát·ik fí·ver) *png Med* [*Ing*] **:** malalang sakit, karaniwan ng bata na nagdudulot ng lagnat, pamamaga, at pananakit ng mga kasukasuan at pamamaos.

rheumatic heart disease (ru·mát·ik hart di·sís) *png Med* [*Ing*] **:** pinsala sa puso, lalo na sa balbula na dulot ng rheumatic fever na nagdudulot ng pamamaga sa myocardium at hindi paggana ng mga balbula ng puso.

rheumatism (rú·ma·tíz·em) *png* [*Ing*] **:** rayuma.

rhinal (ráy·nal) *pnr Ana* [*Ing*] **:** hinggil sa ilong.

rhinestone (ráyns·tón) *png* **:** huwad na diyamante.

rhinitis (ray·náy·tis) *png Med* [*Ing*] **:** pamamaga ng ilong o mucuous membrane.

rhinoceros (ray·nós·i·rós) *png Zoo* [*Ing*] **:** mammal (family *Rhinocerotidae*) na malaki ang katawan, may isa o dalawang sungay sa ibabaw ng nguso, at makapal ang balát.

rhizobium (ray·zó·byum) *png Med* [*Ing*] **:** sa bakteryolohiya, bakteryang panlupa (genus *Rhizobium*) na hugis barilya at matatagpuan lalo na sa mga hugpungan ng ugat ng mga halamang butil.

rhizocarp (ráy·zo·kárp) *png Bot* [*Ing*] **:** halaman na may mga ugat na nabubuhay nang matagal bagaman malimit matuyo at malagas ang mga dahon at sanga.

rhizoid (ráy·zoyd) *png Bot* [*Ing*] **:** sa mga pakô at lumot, filamento o ugat na tila buhok.

rhizoid (ráy·zoyd) *pnr Bot* [*Ing*] **:** katulad ng ugat.

rhizome (ráy·zom) *png Bot* [*Ing*] **:** risoma.

rhizopharyngeal (ráy·zo·fa·rín·dzi·ál) *pnr Ana* **:** hinggil sa ilong at pharynx.

rhizoplasty (ray·zo·plás·ti) *png* [*Ing*] **:** plastic surgery ng ilong.

rhodium (ró·di·úm) *png Kem* **:** element na metaliko, pinilakan, kabilang sa

platinum, bumubuo ng salt na lumilikha ng mga solution na kulay pink (atomic number 45, symbol **Rh**).

rhododendron (ró·do·dén·dron) *png*: palumpong o punongkahoy (genus *Rhododendron*) na laging-lunti, may biluhabang dahon, at hugis trumpetang mga bulaklak.

rhodora (ro·dó·ra) *png* [*Ing*] : mababang palumpong (*Rhododendron canadensis*) na karaniwang matatagpuan sa hilagang America, may bulaklak na kulay rosas na namumukadkad bago lumitaw ang mga dahon.

rhombic (róm·bik) *png* [*Ing*] **1:** may anyo ng rhombus **2:** may base na rhombus **3:** napaliligiran ng rhombus, bilang isang solid.

rhombohedron (róm·bo·hí·dron) *png* [*Ing*] : solido na pinaliligiran ng anim na rhombic plane.

rhomboid (róm·boyd) *png* [*Ing*] : quadrilateral na magkapantay ang magkabilang panig at anggulo.

rhomboid (róm·boyd) *pnr* [*Ing*] : may hugis o kahawig ng rhombus.

rhomboidei (rom·bóy·dey) *png* [*Ing*] : pangmaramihan ng rhomboidal.

rhomboideus (rom·bóy·dyus) *png Ana* [*Ing*] : masel na nag-uugnay ng balagat sa gulugod.

rhombus (róm·bus) *png Mat* : sa heometriya, parallelogram na may mga anggulong pahilis at magkakapantay o magkakasinghaba ang lahat ng panig.

rhubarb (rú·barb) *png Bot* [*Ing*] **1: a** halaman (genus *Rheum)* na malaki ang dahon, mahaba, malaman, at matingkad na pula ang sanga, at maaaring kainin, *hal R. rhapinticum* **b** mga tangkay ng dahon **2: a** ugat ng halamang (genus *Rheum*) na mula sa Tibet at China **b** purgang mula dito **3:** *Kol* **a** pabulong na pag-uusap o ingay, lalo na ang paulit-ulit na pagsambit sa salitang rhubarb **b** walang silbing bagay.

rhumb (ram) *png* [*Ing]* **1:** alinman sa tatlumpu't tatlong point sa kómpas : LOXODROME, RHUMB **2:** anggulo sa pagitan ng dalawang magkasunod na point ng kompas : LOXODROME, RHUMB **3:** rhumbline.

rhumbline (rám·layn) *png* [*Ing*] **1:** linya na dumaraan sa lahat ng mga meridian sa iisang anggulo lamang **2:** linya na sinusundan ng isang barkong naglalayag sa iisang takdang direksiyon.

rhyme (raym) *png Lit* [*Ing*] **1:** tugma[1,2] **2:** taludtod na may tugma **3: a** paggamit ng tugma **b** tula na may tugma.

rhyolite (ráy·o·láyt) *png Heo* [*Ing*] : batong bulkaniko na mayaman sa silica, gaya ng granite.

rhythm (rí·dem) *png Lit Mus* [*Ing*] : ritmo.

rhythmic (rith·mík) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa ritmo o indayog **2:** nangyayari o ginagawa nang regular.

rhythm method (rí·dem mé·tod) *png* [*Ing*] : paraan ng pagpigil sa pagbubuntis sa pamamagitan ng pag-iwas sa pakikipagtalik sa panahon na tinatayang may obulasyon.

rhythmn and blues (rí·dem end blus) *png Mus* [*Ing*] : uri ng awiting popular ng mga Amerikanong Itim noong dekada 1940, may masiglang indayog mula sa jazz, malakas na ritmo, at payak na melodiya.

rí·a *png* **1:** *Heo* [*Esp*] mahaba at makitid na batis na nabubuo sanhi ng bahagyang pagkalubog ng lambak ng ilog **2:** *Zoo* [*Mrw*] dagâ.

ri·ál *png* **1:** pangunahing yunit ng salapi sa Iran at Oman **2:** riyal.

rib *png* [*Ing*] **1:** *Ana* sa tao, tadyang **2:** karne na mula sa ganitong bahagi ng hayop **3:** alinman sa kurbadong tabla na bumubuo sa balangkas ng katawan o tiyan ng barko **4:** ugat sa dahon o sa pakpak ng insekto **5:** tadyang ng payong.

rí·bak *png* [*Ilk*] : piraso ng basag na banga o ladrilyo.

ri·bál *png* [*Esp rival*] : tao na katunggali o kalaban, lalo na sa palaro o pag-ibig : RIVAL.

ribald (ríb·ald) *png* [*Ing*] **1:** bulgar o malaswa, gaya sa pananalita **2:** walang pitagan; walang galang **3:** mahalay.

ri·ba·ráw *png* [*Bik*] : balisa.

rí·bay *png* [*Bik*] : palit.

ribbon (rí·bon) *png* [*Ing*] **1:** laso **2:** sintás **3:** banda ng materyales na may tinta na ginagamit sa makinilya **4:** laso na may espesyal na kulay at ginagamit upang magpahiwatig ng karangalan o pagtibayin ang pagiging kasapi sa isang koponan.

ri·bé·te *png* [*Esp rivete*] : laso, sintas, o anumang telang itinatahi sa damit, kortina bilang pampalamuti o panghugpong.

riboflavin (ri·bo·fléy·vin) *png BioK* [*Esp vitamina*] : manilaw-nilaw na dalandan at kristalinang compound ($C_{12}H_{22}N_2O_6$) na mula sa ribose, kabilang sa bitamina B complex, mahalaga sa paglaki, maaaring sintetiko o likás, at matatagpuan sa gatas, karne, itlog, madahong gulay, at katulad : BITAMINA B_2, BITAMINA G.

ribonucleic acid *png* [*Ing*] : nucleic acid na may ribose at pangunahing matatagpuan sa cytoplasm ng mga cell *Cf* DNA : RIBONUCLEIC ACID, RIBOSE NUCLEIC ACID, RNA.

ribose (rí·bows) *png BioK* [*Ing*] : solid ($C_5H_{10}O_5$) na puti, kristalina, natutunaw sa tubig, bahagyang matamis, at nalilikha sa pamamagitan ng hydrolysis ng RNA.

ribosome (ráy·bo·sówm) *png BioK* [*Ing*] : isa sa maliliit na particle na binubuo ng RNA at kaugnay na protina na matatagpuan sa cytoplasm ng buháy na cell; kaugnay ng sintesis ng protina.

rice (rays) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* palay **2:** bigas **3:** kanin.

rich (rits) *pnr* [*Ing*] **1:** mayaman **2:** sagana sa likás na kayamanan **3:** may taglay na yaman **4:** sagana **5:** mahal; mamahalin **6:** malasa, bagaman hindi mainam para sa kalusugan, gaya ng sarsa o minatamis na sagana sa mantekilya o krema **6:** mahalaga; may malaking halaga **7:** gawa sa mamahaling materyales at detalyado ang palamuti gaya ng gusali o muwebles **8:** sa alak, matapang at masarap **9:** napakabango **11:** matingkad, gaya sa kulay **12:** mataginting, gaya sa tinig.

Richter scale (rík·ter is·kéyl) *png* [*Ing*] : eskala, mulang isa hanggang sampu, na sumusuri ng intensidad o lakas ng lindol.

rickets (rík·its) *png Med* [*Ing*] : sakit ng mga bata na nagdudulot ng paglambot ng mga buto, lalo na ng gulugod, na bunga ng malnutrisyon, kakulangan ng bitamina D at calcium : RACHITIS.

ricksaw (rík·sho) *png* [*Ing Jap*] : sasakyan na magaan, may dalawang gulong, may bubong, at karaniwang hinihila ng isa o higit pang tao : RIKISHA, RICKSHAW.

ricotta (ri·kó·ta) *png* [*Ita*] : keso na malambot at mula sa Italy.

ricrac (rík·rak) *png* [*Ing*] : makitid at zigzag na tirintas o laso na ginagamit na palamuti sa kasuotan at katulad.

rí·daw *png* [*Ilk*] : pintô.

riddle (ríd·el) *png Ing*] **1:** *Lit* bugtong;

palaisipan **2:** nakapagtatakang tao o bagay.

ride (rayd) *png* [*Ing*] **1:** pagsakay sa isang sasakyan **2:** haba ng paglalakbay **3:** pangangabayo; pagbibisikleta **4:** daanan o landas, lalo na sa kagubatan na dinaraanan ng mga mangangabayo **5:** anumang maaaring sakyan sa isang perya, gaya sa tsubibo at roller coaster.

rider (ráy·der) *png* [*Ing*] **1:** tao na sumasakay, lalo na sa isang kabayo **2:** karagdagan sa isang dokumento **3:** *Mat* suliranin na nagiging dagdag ng isang theorem.

ridge (ridz) *png* [*Ing*] **1:** linya ng paghuhugpungan ng dalawang rabaw na nakapahilig tungo sa isa't isa, gaya sa bubong **2:** *Heo* tagaytay **3:** anumang makitid na umbok sa isang rabaw.

riesling (ríz·ling) *png* [*Ing*] **1:** alak sa Europa at California na mabango, puti, tuyo, o matamis **2: a** uri ng ubas na ginagamit sa paggawa ng ganitong alak **b** baging na namumunga ng ganitong ubas.

ri·ét *png* [*Ilk*] **:** hágot.

rifle (ráy·fel) *png* [*Ing*] **1:** riple **2:** mga kawal na may sandatang riple.

rigadoon (ríg·a·dún) *png Mus Say* [*Ing*] **:** rigodon.

ri·ga·tó·ni *png* [*Ita*] **:** pasta na may anyong maliiit at hungkag na tubo.

ri·gá·yan *png Bot* [*Mrw*] **:** kabiki.

Ri·gel *png Asn* [*Ing*] **:** pampitong pinakamalaking bituin na kulay bughaw, at pinakamaningning sa konstelasyong Orion, halos animnapung libong beses ang ningning kompara sa araw.

right (rayt) *png* [*Ing*] **1:** karapatan **2:** katwiran **3:** katarungan **4:** kapangyarihan.

right (rayt) *pnr* [*Ing*] **1:** nasa kanan **2:** tama; wasto **3:** tunay; totoo **4:** *Mat* tuwid **5:** nasa ibabaw **6:** maayos.

right of way (rayt ov wey) *png* [*Ing*] **:** easement.

ri·go·dón *png* [*Esp*] **1:** *Say* sayaw para sa magkapareha, may kakaibang palundag na hakbang, at karaniwang may mabilis na ritmo **:** RIGADOON **2:** *Mus* musika o ritmo ng musikang para sa ganitong sayaw *var* rigudon **:** RIGADOON.

ríg·or mór·tis *png* [*Ing Lat*] **:** paninigas ng katawan pagkaraang mamatay.

Rig-vé·da *png* [*San*] **:** sa Hinduismo, banal na teksto na naglalaman ng koleksiyon ng 1028 na imno sa sinaunang Sanskrit at itinuturing na pinakamatanda at pinakamahalaga sa apat na Veda.

ri·kép *png* [*Ilk*] **:** sara.

ri·kí·sha *png* [*Jap*] **:** ricksaw.

rí·les *png* [*Esp carriles*] **1:** isa sa pares ng bakal na bara na nagsisilbing daanan ng lokomotora at bagon ng tren **:** RAIL[3] **2:** permanenteng daanan na may ganitong pares ng bara.

rim *pṅg* [*Ing*] **1:** nakaangat na panlabas na gilid, hanggahan, o mardyin ng isang bagay, lalo na ng bilog **2:** anumang gilid o balangkas na idinaragdag o inilalagay sa palibot ng isang bagay **3:** panlabas na gilid ng gulong na nakakabit sa hub sa pamamagitan ng mga rayos at pinagsusuotan ng goma **:** PÁTOS **4:** pabilog na piraso ng metal na nagdurugtong sa gulong at goma ng sasakyan, maaaring permanenteng nakakabit o natatanggal **:** PÁTOS **5:** *Isp* sa basketbol, pabilog na metal na pinagkakabitan ng lambat upang mabuo ang basket **6:** sa metalurhiya, panlabas na suson ng mga metal na may komposisyong iba sa komposisyon ng metal sa loob o gitna **7:** bahagi ng salamin na nakapaligid sa mga lente **8:** linya na nagtatakda ng hanggahan.

ri·ma *png Lit* [*Esp*] **1:** tugma **2:** asonansiya.

ri·má·rim *png* **:** pagkasuklam.

rí·mas *png Bot* **1:** punongkahoy (*Artocarpus altilis*) na malaki, masanga, may mga dahong umuusbong sa paligid ng dulo ng mga sanga, at may bulaklak na parang maliit na langka na kulay lunti **2:** tawag sa bunga nito na biluhaba, walang buto, at may balát na kahawig ng kamansi at langka.

ri·nét *png* [*Ilk*] **:** mga bato sa bigas o arina.

ring *png* [*Ing*] **1:** singsing **2:** anílyo **3:** argolya **4:** marka o bahaging may anyong singsing **5:** ruweda **6: a** pangkat ng mga tao o bagay na inayos nang pabilog **b** ang ganitong kaayusan **7:** pangkat ng mga mangangalakal, negosyante, espiya, politiko, at katulad na nagsasabwatan upang makontrol ang takbo at tubo sa negosyo **8:** pabilog o paikot na ruta **9:** *Asn* **a** manipis na banda o disc ng mga particle sa paligid ng planeta **b** limbo ng buwan **10:** *Kem* pangkat ng mga atom na magkakasunod-sunod at magkakakabit.

ring *pnd* [*Ing*] **1:** tumunog o pinatunog ng alarma, kampanilya, at katulad **2:** kumalembang **3:** tumunog ang telepono.

ríng·bas *png* [*Seb*] **:** kíkil.

ríng·kon *png* [*Esp rincon*] **1:** [*Ilk*] binungkal na munting bunton sa paligid ng mga halaman **2:** sulok; kanto.

ring·más·ter *png* [*Ing*] **:** namamahala sa mga pagtatanghal sa ruweda ng sirko.

ringside (ríng·sayd) *png* [*Ing*] **1:** pook sa paligid ng ruweda, karaniwan ang unang hanay sa lahat ng panig ng ruweda **2:** posisyong mainam upang magmasid o manood.

ringworm (ríng·worn) *png Med* [*Ing*] **:** nakahahawang sakit sa balát na sanhi ng parasitikong fungus at nagdudulot ng pabilog na batik sa balát.

rink (ringk) *png* [*Ing*] **1:** lawas ng likás o artipisyal na yelo para sa iskeyting **2:** nababakurang bahagi na inilalaan para sa roller iskeyting **3:** gusaling may ganitong mga pasilidad.

rin·yón *png Ana* [*Esp riñon*] **:** lamanloob ng tao o hayop na kahugis ng buto ng patani at sumasala sa ihi **:** BATÓ[4], BÉKKEL, BATÚK, ISÓL, KIDNEY, VATÚ.

riot (ráy·ot) *png* [*Ing*] **1:** maingay at marahas na kaguluhang publiko na likha ng isang pangkat, gaya ng isang pangkat na nagproprotesta sa kalabang pangkat o patakaran ng pamahalaan **2:** bigla at malakas na halakhakan **3:** maingay at masayang pagkakatuwaan **4:** marangyang pagtatanghal o pagdiriwang.

RIP, daglat [*Lat requiescat in pace*] **:** mamahinga nang mapayapa **:** SLN.

rí·pa *png* [*Esp*] **:** anyo ng loterya na maaaring bumili ng isa o mahigit pang pagkakataon upang mapanalunan ang premyo **:** RAFFLE.

ripe (rayp) *pnr* [*Ing*] **1:** hinog **2:** nasa hustong gulang na **3:** tigulang na; may-edad na **4:** nasa panahon na **5:** hinog na, gaya sa pigsa **6:** sa kutis, pula gaya ng hinog na prutas.

ripieno (ri·pyá·no) *png Mus* [*Ita*] **:** lawas ng mga intrumentong magaakompanya sa musikang baroque concerto.

ri·plé *png* [*Esp*] **:** makabagong baril na may mahabang túbo at karaniwang pinapuputok nang nakataas hanggang balikat **:** RIFLE[1], PUSÍL.

riposte (ri·póst, ri·pówst) *png* [*Ing*] **1:** mabilis at malamang ganti sa pag-

eeskrima **2:** mabilis at tusong tugon.

ripple (ríp·el) *png* [*Ing*] **1:** kilapsaw **2: a** banayad na masiglang tunog na lumalakas o humihina, gaya ng tawa o palakpak **b** maikling alon ng mga damdamin **3:** alon-along anyo ng buhok o materyal **4:** *Ele* kaunting baryasyon sa lakas ng koryente **5:** sorbetes na hinaluan ng syrup at paalon-alon ang naging itsura **6:** anumang katulad na paggalaw o anyo.

ríp·rap *png* [*Ing*] **1:** mga basag na tipak ng bato at graba na ginagamit para sa pundasyon, gaya sa dike **2:** pundasyon o dingding na yari sa mga batong pinagsasama-sama nang hindi iniaayos.

rí·ri *png* [*Ilk*] **:** away.

ri·rí *pnd* [*Bik*] **:** wisik; dilig.

RISC, daglat *Com* [*Ing*] **:** reduced instruction set computer.

rise (rayz) *png* [*Ing*] **1: a** bumangon; magbangon **b** tumayo **2:** umalsa; mag-alsa **3:** tumawid **4:** umangat; tumaas **5:** magkaroon ng higit na intensidad, lakas, o tono **6:** umunlad ang katayuang panlipunan **7:** sumikat **8:** mabuhay muli **9:** lumutang; pumaimbabaw **10:** magmula; manggaling **11:** dumami; lumaki.

riser (ráy·zer) *png* [*Ing*] **1:** tao na bumabangon, lalo na mula sa kama **2:** takip silipan **3:** patayong túbo para sa pagdaloy ng likido o gas **4:** mahabang plataporma sa entablado, estudyo, o katulad.

ri·sík-ri·sík *pnr* [*Bik*] **:** malutong, tulad sa bagong salaping papel.

risk *png* [*Ing*] **:** riyesgo.

risky (rís·ki) *pnr* [*Ing*] **:** mapanganib; peligroso.

ri·só·ma *png Bot* [*Esp rizoma*] **:** sangang tila ugat at nakabaon sa lupa, karaniwang pahaba, tinutubuan ng ugat sa ibaba, at nagkakatalbos sa bahaging itaas.

risotto (ri·zót·to) *png* [*Ita*] **:** putahe na may kanin, karne, sibuyas, sabaw, at nilahukan ng keso at iba pang pampalasa.

rissole (ri·sówl, ri·sól) *png* [*Fre*] **:** putahe ng karne at pampalasa na binalutan ng durog na tinapay, at ipinirito.

rissole (rís·o·lí, rí·so·léy) *png* [*Fre*] **:** sa pagkain, iniluto sa mantika.

ri·tá·rut *png* [*Ilk*] **:** laruang yari sa kawayan o kahoy na lumilikha ng mabilis at pumuputok na ingay, karaniwang ginagamit sa Bagong Taon.

rite (rayt) *png* [*Ing*] **:** rito.

ri·tì *png* [*War*] **:** krisis; panahong gipit.

rí·ting *png* [*Ilk*] **:** abnormal na tubò, karaniwan sa tainga o sobrang daliri.

rit·mi·kó *pnr* [*Esp ritmico*] **:** maindayog.

rít·mo *png* [*Esp*] **1:** *Lit* sinukat na daloy ng mga salita at parirala sa berso o prosa **:** RHYTHM **2:** *Mus* **a** aspekto ng komposisyong pangmusika na hinggil sa asento at haba ng mga nota **b** partikular na uri ng padron na binubuo nito, *hal* samba, duple **:** RHYTHM **3:** *Pis* pagkilos nang may regular na pagkakasunod-sunod ang malakas at mahinang elemento **:** RHYTHM **4:** panahon ng mga pangyayari o kilos na regular at nauulit.

rí·to *png* [*Esp*] **1:** seremonya **:** RITE **2:** partikular na anyo o sistema ng seremonya at gawing panrelihiyon **:** RITE **3:** lawas ng kinaugaliang ritwal at seremonya ng isang simbahan **:** RITE **4:** anumang kinaugaliang gawain **:** RITE.

rí·to *pnb* **:** varyant ng **dito**.

ritornello (rít·or·nél·o, rí·tor·nél·lo) *png Mus* [*Ing*] **:** maikling koro o interlude na instrumental sa pagitan ng mga aria, eksena, o yugto.

ritual (rít·wal) *png* [*Ing*] **:** ritwal.

rit·wál *png* [*Esp ritual*] **1:** seremonya **:** BÁKI, RITUAL **2:** itinatag o ipinapayong paraan ng seremonya **:** BÁKI, RITUAL **3:** aklat ng mga seremonya **:** RITUAL **4:** aklat na ginagamit ng mga pari sa pagsasagawa ng mga sakramento, pagbisita sa may sakit, at paglilibing ng mga namatay **:** RITUAL **5:** pagtalima sa itinakdang anyo ng publikong pagsamba **:** BÁKI, RITUAL **6:** itinatag, ipinayo, o itinakdang kodigo ng kilos na gumagabay sa panlipunang kilos at gawi, gaya ng pakikipagkamay, pagtaas ng sombrero, at katulad **:** RITUAL.

rival (ráy·val) *png* [*Ing*] **:** ribal.

rivalry (ráy·val·rí) *png* **1:** paligsahan; pagtutungali **2:** kompitensiya; pakikipagkompitensiya.

rí·ver *png* [*Ing*] **:** ilog.

rí·ver bank *png* [*Ing*] **:** pampang.

rí·vet *png* [*Ing*] **:** rematse.

rí·was *png Bot* [*Iva*] **:** punongkahoy na hitik sa dahon.

ri·yál *png* [*Ing*] **:** pangunahing yunit ng salapi sa Saudi Arabia, Qatar, at Yemen.

ri·yés·go *png* [*Esp riesgo*] **1:** panganib; peligro **:** RISK **2:** kapahamakan **:** RISK.

Ri·zál *png* **:** lalawigan sa timog Katagalugan ng Filipinas, Rehiyon IV.

Rizal, Jose (ri·zál, ho·sé) *png Kas* **:** (1861-1896) pambansang bayani; autor ng *Noli Me Tangere* at *El Filibusterismo,* pangunahing Propagandista, pinaghinalaang lider ng Rebolusyonaryong Filipino, at binitay noong 30 Disyembre 1896.

rm, daglat [*Ing*] **:** room.

Rn, symbol *Kem* [*Ing*] **:** radon.

RNA, daglat *BioK* [*Ing*] **:** ribonucleic acid.

roach (rowts) *png* **:** upos ng nirolyong marihuwana.

road (rowd) *png* [*Ing*] **1:** kalye **2:** landas o daanan.

roadblock (rówd·blak) *png* [*Ing*] **1:** harang o barikada sa kalye, lalo na ang inilalagay ng autoridad upang pigilin at siyasatin ang mga sasakyan **2:** kilos, aksiyon, kalagayan, o katulad na sagabal sa pag-unlad.

roast (rowst) *pnd* [*Ing*] **1: a** maghurno **b** mag-ihaw **c** sa kape, isangag bago gilingin **2:** ilantad ang sarili o bahagi ng katawan sa init **3:** sa pagpaparusa, ilantad sa apoy o matinding init **4:** *Kol* batikusin; tuligsahin.

roaster (rówst·ter) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na nag-iihaw **2: a** pugon o plato na ginagamit na ihawan ng pagkain **b** ihawan **3:** anumang mainam ihawin, gaya ng manok, patatas, at katulad.

rob (rab) *png* [*Ing*] **1:** magnakaw **2:** mang-agaw.

robbery (ráb·e·rí) *png* [*Ing*] **:** pagnanakaw; nakawán.

robe (rowb) *png* [*Ing*] **1:** bata de-banyo **2:** panlabas na kasuotan na mahaba at maluwang, karaniwang isinusuot bilang damit panseromonya, opisyal na kasuotan, o katulad **3:** anumang mahaba at maluwang na kasuotan, lalo na iyong isinusuot sa bahay lamang **4:** piraso ng tela, lana, o katulad na ginagamit bilang balabal, kumot, at katulad.

ró·bin *png Zoo* [*Ing*] **1:** ibon (*Erithacus rubecula*) na maliit, kulay brown, may pulang lalamunan at dibdib, at matatagpuan sa Europa **2:** anumang ibon na kahawig nito **3:** ibon (*Turdus migratorius*) na pula ang dibdib.

ró·bot *png* **1:** makina na kahawig ng tao na may kakayahang magsakatu-

paran ng mekanikal at pangkaniwang gawain kapag inutusang gumawa ng mga ito **2:** makinang may kakayahang magsagawa nang automatiko ng komplikadong serye ng mga kilos **3:** tao na tila robot kung kumilos.

robotics (ro·bó·tiks) *png* [*Ing*] **:** pag-aaral sa mga robot ; sining o agham ng pagdisenyo, pagbuo, paggamit, at pagpapagalaw ng mga robot.

ro·bús·ta *png Bot* [*Ing*] **1:** halamang kape (*Coffea canephora*, dating *robusta*) na kabilang sa species na mula sa Africa **2:** kape o butil na mula rito.

rock (rak) *png* [*Ing*] **1: a** malaking tipak ng bato na bumubuo ng burol o katulad **b** durog o basag na piraso ng ganitong bato **2:** *Heo* **a** mineral na makikita sa kalikasan at nabubuo nang malakihan o maramihan, karaniwang dahil sa aksiyon ng tubig at init **b** partikular na uri ng ganitong matter.

rock (rak) *pnd* [*Ing*] **1:** magpaugoy-ugoy; umugoy **2:** magpatunggatunggâ gaya sa silyang tumba-tumba **3:** iduyan **4:** mayanig; mauga.

rocker (rá·ker) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na umuugoy o umuuga **2:** kurbadong bara o katulad na suhay na maaaring pag-uguyan **3:** tumba-tumba **4:** tagataguyod ng musikang rock, karaniwang iniuugnay sa motorsiklo at kasuotang yari sa balat o katad **5:** iskeyt na may kurbadong blade **6:** alinman sa iba't ibang kagamitan na umaandar sa pamamagitan ng pauga-ugang galaw o mosyon.

rocket (rá·ket) *png* [*Ing*] **1:** projectile na silindriko na maaaring sumibad nang napakalayo o napakataas sa pamamagitan ng pagsindi sa paputok na laman nito, karaniwang ginagamit na senyas o kuwitis **2:** makina o motor na gumagamit ng gayong prinsipyo ngunit hindi nakasalalay sa hanging pumapasok **3:** misil o sasakyang panghimpapawid o pangkalawakan na may gayong makina o motor.

rock music (rak myū·sik) *png Mus* [*Ing*] **:** anyo ng musikang popular na nagmula sa musikang rock and roll at pop na lumaganap noong kalagitnaan hanggang pagtatapos ng dekada sisenta ng ika-20 siglo.

rock-'n'-roll (rak·en·rol) *png* [*Ing*] **1:** *Mus* estilo ng musikang popular na nagmula sa mga musikang blues at folk, may masiglang kompás at estrukturang payak at may pauli-ulit na parirala **2:** *Say* sayaw na sinasaliwan ng ganitong musika, karaniwang may masigla at malabis na galaw.

rococo (ro·kó·ko, ro·ków·kow) *png* [*Ing Fre*] **1:** estilo sa arkitektura at umunlad sa timog Germany, Austria, at France, nagmula sa baroque at katangi-tangi dahil sa eleganteng paggamit ng iba't ibang materyales upang lumikha ng pangkalahatang anyo na maganda at kaakit-akit **2:** *Mus* estilong homophonic na umiral noong kalagitnaan ng ikalabingwalong siglo at nagpapamalas ng paimbabaw na ringal at halina, at paggamit ng detalyadong ornamentasyon.

rod (rad) *png* [*Ing*] **1:** barilya[1] **2:** patpat o bungkos ng mga patpat na ginagamit na pamalo o panghataw **3:** bingwit **4:** *Bot* payat, tuwid, at bilog na usbong o sanga ng halamang makahoy **5:** *Ana* isa sa mga tila barang cell sa retina ng mata na sensitibo sa mababang intensidad ng liwanag **6:** patpat na ginagamit na pansukat **7:** yunit na pansukat ng linya; katumbas ng 5 yarda o 16 talampakan **8:** wand, baton, o katulad na simbolo ng opisina, kapangyarihan, o autoridad **9:** lightning rod **10:** makitid na bara na ginagamit sa sampayan ng tuwalya o kortina **11:** sa bakteryolohiya, mikroorganismong hugis bara.

rodeo (ró·di·ów) *png* [*Ing*] **1:** pampublikong pagtatanghal ng kakayahan ng koboy, gaya ng pangangabayo, pagsilo, at katulad **2:** pagtitipon ng mga baka sa rantso.

ro·díl·yo *png* [*Esp rodillo*] **:** sa hiyas, kasangkapang bakal na ginagamit sa pagdidisenyo.

roe (row) *png* [*Ing*] **:** bihud.

roentgen (rént·gen, ránt·gen) *png Pis* [*Ing*] **:** yunit ng radyasyon na katumbas ng dami ng radyasyong X o gamma na lumilikha ng mga ion sa hangin na naglalaman ng positibo o negatibong elektrisidad na katumbas ng isang elektroestatikong yunit sa 0.001293 gramo ng hangin (symbol **R**).

ro·gá·ring *png* [*Ilk*] **:** ungol.

ro·gá·rog *png* [*Ilk*] **:** igík.

rogation (ro·géy·syon) *png* [*Ing*] **:** taimtim na panalangin na binubuo ng letaniya ng mga santo na inuusal tatlong araw bago ang Asensiyon.

roger (ró·dyer) *png* [*Ing*] **1:** sa komunikasyon sa radyo, nagpapahiwatig na "Natanggap at naintindihan ang iyong mensahe" **2:** *Kol* nagpapahiwatig ng "Sumasang-ayon ako."

ro·gók *png* [*Bik*] **:** bilasa.

rog·ro·só *png Bot* [*Ilk*] **:** lunás.

ró·hu *png Zoo* **:** erbiborong isdang-tabang (*Lbaeo rohita*) na biluhaba ang katawan, bughaw ang likod, pinilakan ang gilid, nakausli ang pabilog na nguso, at karaniwang humahaba nang 80 -100 sm.

ro·ká *png* [*Esp roca*] **:** bató[1].

rók·bos *png Bot* [*Ilk*] **:** yamungmóng.

ro·ké·te *png* [*Esp roquete*] **:** damit na puti at isinusuot ng arsobispo at iba pang pinuno ng simbahan.

Ró·land *png Lit Mit* [*Ing*] **:** Roldan.

Rol·dán *png Lit Mit* [*Esp*] **:** maalamat na kabalyero, pamangkin ni Emperador Carlomagno, at masugid na tagapagtanggol ng Kristiyanismo laban sa mga Moro **:** ROLAND.

role (rowl) *png* [*Ing*] **1:** papel **2:** tungkulin ng isang tao.

role model (rowl mó·del) *png* [*Ing*] **:** tao na itinuturing na halimbawa ng isang partikular na papel.

role playing (rowl pléy·ing) *png* [*Ing*] **:** ehersisyo o laro na binibigyan ang mga kalahok ng papel na kailangan nilang gampanan, karaniwang ginagamit sa theraphy at pagtuturo.

roll (rol) *png* [*Ing*] **1:** rolyo **2:** talaan; listahan **2:** gulong o panggulong.

roll (rol) *pnd* [*Ing*] **1: a** gumulong **b** magpagulong **2: a** magbilot; bumilot **b** bilutin.

rollerblade (ró·ler·bléyd) *png* [*Ing*] **:** uri ng roller skate na may mga gulong na nakahanay sa isang linya sa ilalim ng botas.

rollerskate (ró·ler·is·kéyt) *png* [*Ing*] **:** uri ng iskeyt na may apat na gulong o rollers sa halip na isang runner na ginagamit sa matigas na rabaw.

roller skating (ról·er is·kéy·ting) *png* [*Ing*] **:** pag-iiskeyt sa pamamagitan ng roller skates.

ról·yo *png* [*Esp rollo*] **1:** anumang binilot, gaya ng papel, tela, kawad, o katulad **:** ROLL[1] **2:** haba nito **:** ROLL[1] **3:** balumbon.

rom, daglat [*Ing*] **:** romano[4].

ROM, daglat *Com* [*Ing*] **:** read-only memory.

Ró·ma *png* [*Esp*] **:** Rome.

Ró·man *pnr* [*Ing*] **:** Romano.

roman-à-clef (ro·mán za kléy) *png Lit* [*Fre*] **:** nobela na nagpapahiwatig ng mga pangyayari at tauhan na totoong umiiral ngunit binibigyan ng ibang pangalan sa katha.

romance (ro·máns) *png* [*Ing*] **1:** *Lit* pagsasalaysay na nagpapahiwatig ng kamangha-manghang tagumpay at kabayanihan, makukulay na pangyayari o eksena, at ibang bagay na umaakit sa imahinasyon : ROMÁNSA **2:** ang kaharian, buhay, o kalagayang ipinahihiwatig ng gayong mga kuwento : ROMÁNSA **3:** *Lit* sinaunang naratibo o pagsasalaysay : ROMÁNSA **4:** *Lit* kuwentong walang batayan; gawa-gawa lamang at karaniwang puno ng pagmamalabis at imbensiyon : ROMÁNSA **5:** diwa, sentimyento, damdamin, o pagnanasa : SENSASYÓN[3] **6:** kagila-gilalas na karanasan o pakikipag-ugnayan : ROMÁNSA.

Romance languages (ro·máns lang·wídz·es) *png* [*Ing*] : pangkat ng mga Indo-Europeong wika na mula sa Latin, gaya ng French, Espanyol, Portuguese, Italian, Catalan, Provencal, Rumanian, at Sardinian : ROMANSE[1].

Romanesque (ró·ma·nésk) *png Ark* [*Ing Fre*] : hinggil sa estilo sa arkitektura na lumaganap sa kanluran at timog Europa mulang ikasiyam hanggang ikalabindalawang siglo na nagpapamalas ng malalaking masoneriya na may makikitid na pasukan o bukasan, arkong pabilog, bulto, at katulad.

ro·ma·ni·sá·do *pnr* [*Esp*] **1:** nasa titik at paraan ng pagsulat sa Latin **2:** nasa loob ng pananampalatayang Katoliko Romano.

Ro·má·no *pnr* [*Esp*] **1:** hinggil sa sinauna o modernong lungsod ng Roma o hinggil sa mamamayan, kultura, at kaugalian nito : ROMAN **2:** hinggil sa sinaunang kaharian, republika, at emperyo na lungsod ng Roma ang kabesera : ROMAN **3:** may katangian o uring itinuturing na kaugnay ng sinaunang Romano : ROMAN **4:** sa paglilimbag, karaniwang nasa maliit na titik, hinggil sa tipo na may estilong patayo at karaniwang ginagamit sa pag-imprenta ng mga aklat, diyaryo, at katulad : ROM, ROMAN **5:** hinggil sa simbahang Katoliko Romano : ROMAN **6:** hinggil sa o kahawig ng arkitektura ng sinaunang Roma, lalo na ang arkitekturang publiko at panrelihiyon na nagpapamalas ng malalaking konstruksiyon na konkreto o gawa sa ladrilyo : ROMAN **7:** nakasulat sa o hinggil sa mga Romanong bilang : ROMAN **8:** batay sa sinaunang Romanong sistema ng pagsulat; titik A-Z : ROMAN.

ro·mán·sa *png* [*Esp romanza*] **1:** *Mus* maikli, payak, at banayad na melodiya o himig na inaawit o tinutugtog **2:** romance.

ro·mán·se *png* [*Esp romance*] **1:** Romance languages **2:** *Lit* nobela o aklat hinggil sa kabalyeriya **3:** *Lit* tula na may sukat na wawaluhin.

ro·man·sé·ro *png Lit* [*Esp romancero*] **1:** kalipunan ng mga tula na may sukat na wawaluhin **2:** kalipunan ng mga kuwento hinggil sa kabalyeriya.

romantic (ro·mán·tik) *pnr* [*Ing*] : romantiko.

romanticism (ro·mán·ti·síz·em) *png* [*Ing*] : romantisismo.

ro·mán·ti·kó *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa romansa **2:** di-makototohanan; hindi praktikal **3:** pinamamayanihan ng idealismo **4:** nahuhumaling sa pag-ibig o taong iniibig **5:** nagpapahiwatig ng pag-ibig o matinding pagmamalas : PALASINTA **6:** marubdob; maalab **7:** *Lit Mus* hinggil sa estilo noong ikalabinsiyam na siglo at kakikitaan ng kalayaan sa pagpapahayag ng imahinasyon at emosyon, mahusay na pagtatanghal, eksperimentasyon sa anyo, at abenturosong pagpapaunlad ng musika ng piyano, orkestra, at opera **8:** hinggil sa papel ng mangingibig o lumiligaw sa isang dulang hinggil sa pag-ibig.

ro·man·ti·sís·mo *png* [*Esp*] : diwa o tendensiyang romantiko.

Ro·man·ti·sís·mo *png Lit Sin* [*Esp*] **1:** estilo sa panitikan at sining na nagdidiin sa imahinasyon, damdamin, at introspeksiyon; at karaniwang nagdiriwang sa kalikasan, karaniwang tao, at kalayaan ng espiritu *Cf* KLASISÍSMO **2:** kilusan sa naturang sining at panitikan na nabuo sa huling bahagi ng ikalabingwalong siglo bilang pagsalungat sa kaayusan at pagpipigil ng klasisismo at neoklasisismo.

Rombloanon (rom·blo·wá·non) *png*: pangkating etniko na matatagpuan sa isla ng Romblon.

Rome (rowm) *png* [*Ing*] **1:** lungsod at kabisera ng Italy : ROMA **2:** sinaunang kabesera ng Emperyong Romano na katatagpuan ng Vatican na siyang luklukan ng kapangyarihan ng simbahang Katoliko Romano : ROMA **3:** sinaunang kaharian, emperyo, republika ng Italy : ROMA **4:** simbahang Katoliko Romano.

Romeo (ró·mi·ów) *png* [*Ing*] **1:** *Lit* romantikong mangingibig ni Juliet sa *Romeo and Juliet* na akda ni Shakespeare **2:** lalaking palikero.

rom·pe·ka·bé·sa *png* [*Esp rompe-cabeza*] : palaisipan; bugtong.

rom·pe·ó·las *png* [*Esp*] **1:** piyer o estruktura ng mga bato o katulad na nakaungos sa dagat o ibang lawas ng tubig upang protektahan ang daungan o puwerto, at basagin ang puwersa ng mga alon **2:** estrukturang yari sa kahoy na nagproprotekta sa daungan o pantalan.

rón·da *png* [*Esp*] **1:** panggabing patrulya **2:** patrulya **3:** anumang katulad na gawain upang pigilin ang paglaganap ng krimen.

ron·dál·ya *png Mus* [*Esp*] : pangkat ng mga manunugtog na gumagamit ng mga instrumentong de-kuwerdas : KOMPARSA[1].

rondeau (rón·du, ron·dú) *png Lit* [*Ing*] : tula na may sampu o labintatlong taludtod na may dalawang tugma at ang mga panimulang salita o parirala ay ginagamit nang dalawang ulit bilang refrain.

rón·del *png Lit* [*Ing*] : maikling tula na may di-nagbabagong anyo, binubuo karaniwang ng labing-apat na taludtod na may dalawang tugma.

róng-o *png* [*Ilk*] : púyok[1].

rón·say *png Lit Mus* : sinaunang panulaan at musika ng mga Kuyunon sa pulo ng Cuyo.

roof (ruf) *png* [*Ing*] **1:** bubong; bubungan **2:** itaas na bahagi ng kuweba o minahan **3:** ang mga sanga ng punongkahoy o ang kalangitan **4:** pinakamataas na limit.

rook (ruk) *png Isp* [*Ing*] : sa ahedres, tore.

rookie (rúk·i) *png* [*Ing*] **1:** *Isp* baguhang manlalaro o atleta **2:** baguhang kasapi, lalo na sa pulisya o sandatahang militar.

rookie (rúk·i) *pnr* [*Ing*] : baguhan.

ro·ól *pnd* **ma·pa·ro·ól, i·pa·ro·ól, i·ka·pa·ro·ól** : masawi; ikasawi.

room (rum) *png* [*Ing*] **1:** silid **2:** pagkakataon na gawin ang isang bagay : RM **3:** pook na laan para sa isang tiyak na layunin : RM.

rooster (rús·ter) *png Zoo* [*Ing*] : tandang; katyaw.

root (rut) *png* [*Ing*] **1:** ugat **2:** halamang-ugat **3:** *Mat* **a** bilang o kantidad ng kapag isinailalim sa multiplikasyon sa sarili nang ilang beses ay nagbibigay ng isang tiyak na kantidad, *hal* 2 = square root ng 4, cube root ng 8, at 4th root ng 16 **b** kantidad na kapag ipinalit sa di-matukoy

na kantidad sa isang equation ay binubuo o tumutugma sa equation **c** halaga ng argumento sa isang funsiyon na katumbas ng zero **4:** pinagmulan.

root crop (rút krap) *png* [*Ing*] **:** lamang-ugat.

rope (rowp) *png* [*Ing*] **1:** lubid **2:** silo.

ro·pé·ro *png* [*Esp*] **:** lalagyan ng mga labahin.

rorqual (rór·kwal) *png Zoo* [*Ing*] **:** pating (family *Balaenop teridae*) na may tupi-tuping lalamunan at maliliit na palikpik, *hal* fin whale.

Rorschach test (rór·syak test) *png* [*Ing Hermann Rorchach*] **:** pagsusuri sa personalidad, ipinapakita sa respondent ang isang istandard na set ng mga ink-blot at ipinalalarawan dito kung ano ang nakikita **:** INK-BLOT TEST.

ros *png Zoo* [*Bik*] **:** balagbagán.

ró·sa *png* [*Esp*] **1:** *Bot* palumpong (genus *Rosa*, family *Rosaceae*) na matinik at karaniwang may mabangong bulaklak, karaniwang pula, dilaw, pink, at katulad **:** ROSE **2:** bulaklak nito **:** ROSE **3:** *Bot* namumulaklak na halaman na kahawig nito **:** ROSE **4: a** mapusyaw na kulay pula **b** kutis na mamula-mula **:** ROSE **5:** palamuting may hugis na katulad o nagpapahiwatig ng ganitong bulaklak **:** ROSE **6:** katangi-tanging tao o bagay, lalo na ang isang magandang babae **:** ROSE.

ro·sál *png Bot* [*Esp*] **:** palumpong na may mababango at mapuputing bulaklak.

rosaniline (ro·zán·i·lín) *png Kem* [*Ing*] **1:** pulang tina ($C_{20}H_{20}N_3Cl$) na mula sa aniline at ortholuicline **2: a** organikong base na mula sa aniline **b** pulang tina na mula rito.

rosary (rów·sa·rí) *png* [*Ing*] **:** rosaryo.

ro·sár·yo *png* [*Esp rosario*] **1:** sa Katoliko Romano, **a** anyo ng debosyon na inuulit ang lima o labinlimang Aba Ginoong Maria na ang bawat yugto ay pinasisimulan ng Ama Namin at sinusundan ng Luwalhati sa Ama **b** kuwintas na may mga butil na ginagamit na pambilang sa mga dasal **c** aklat na naglalaman ng ganitong debosyon **:** ROSARY **2:** katulad na kuwintas ng mga butil na ginagamit sa pagdarasal ng ibang simbahan **:** ROSARY **3:** hardin ng rosas o rosebed **:** ROSARY.

ró·sas *pnr* [*Esp*] **:** kulay pink.

ró·sas-ha·pón *png* [*Esp rosas-Japon*] **:** krisantemo.

ro·sé *png* [*Fre*] **:** alak na hindi gaanong nakalalasing, may mamula-mulang kulay na dulot ng pagkatanggal ng balát ng ubas bago matapos ang permentasyon **:** VIN ROSE.

rose (rowz) *png* [*Ing*] **:** rosa.

rosella (ro·zél·a) *png* [*Ing*] **:** uri ng parakeet (genus *Platycercus*) na malaki at matatagpuan sa Australia at New Zealand.

rosemary (rówz·mar·í) *png Bot* [*Ing*] **1:** palumpong (*Rosmarinus officinalis*) na laging-lunti, mabango, may makitid na dahon, at ginagamit na pampalasa o sa paggawa ng gamot at pabango **2:** tradisyonal na sagisag ng pagkaalaala.

roseola (ro·zé·o·lá) *png Med* [*Ing*] **:** mamula-mulang pantal na dulot ng tigdas, typhoid, syphilis, at katulad na sakit.

ro·sé·ta *png* [*Esp*] **1:** anumang kaayusan, bahagi, bagay o pormasyon na kahawig ng rosas **2:** hugis rosas na ayos ng laso o katulad na materyales, karaniwang ginagamit na palamuti o badge **3:** *Ark* inukit o hinubog na palamuti na kahawig na rosas **4:** *Bot* pabilog na pumpon o kumpol ng mga dahon o ng ibang organ **5:** sapad na ulo ng tornilyo o pakò **6:** sakit ng halaman na nagdudulot ng pagsisiksikan ng mga dahon sa pabilog na pumpon dahil sa pag-ikli ng mga bahaging nasa pagitan ng mga sanga, dulot karaniwan ng fungus, virus, o kakulangan sa sustansiya **7:** isa sa mga batik ng leopard.

rosin (róz·in) *png Kem* [*Ing*] **1:** manilaw-nilaw, matigas, malutong, at buhaghag na resin na natitira pag-karaan ng distilasyon ng agwaras na mula sa puno ng pino, karaniwang ginagamit na panghalo sa pintura, pamahid sa panghilis ng instrumentong may bagting tulad ng biyolin, at sa paggawa ng barnis **2:** resin.

rós·kas *png* [*Esp rosca*] **:** paikot na ngipin sa katawan ng tornílyo, piyérno, tuwérka, túbo, o anumang bagay para mapaikot o mahigpitan ito – *pnd* **mag·rós·kas, ros·ka·sán, i·rós·kas.**

ros·kíl·yo *png* [*Esp rosquillo*] **:** uri ng tinapay na malutong.

rostrillo (ros·tríl·yo) *png* [*Esp*] **:** parihabang palamuti; sumasagisag sa liwanag, inilalagay sa mukha ng imahen ni Birheng Maria.

rós·tro *png* [*Esp*] **:** mukha ng imahen na inukit sa garing.

rós·trum *png* [*Ing*] **1:** anumang plataporma, entablado, o katulad para sa pananalitang pampubliko **2:** pulpito **3:** tila tukang nakaungos na bahagi ng proa, karaniwan ng barkong pandigma na ginagamit na pambutas sa kalabang barko **4:** *Zoo Bot* tuka o bahaging kahawig ng tukâ; matigas na sungot.

ro·tas·yón *png* [*Esp rotación*] **1:** pagikot **2:** pag-uulit-ulit; serye ng panahong umuulit-ulit; regular na pagkakasunod-sunod ng iba't ibang kasapi ng isang pangkat sa opisina o katulad **3:** sistema ng pagtatanim ng iba't ibang halaman o pananim nang may regular na pagkakasunod-sunod upang maiwasang maubos ang sustansiya ng lupa.

rotate (ro·téyt) *pnd* [*Ing*] **1:** gumalaw nang paikot sa isang axis o sentro; uminog **2: a** ayusin sa isang rotasyon **b** kumilos o mangyari sa rotasyon.

rotation (ro·téy·syon) *png* [*Ing*] **1:** rotasyon **2:** uri ng laro sa bilyar.

rotisserie (ro·tís·i·rí) *png* [*Ing*] **1:** restoran o kainan na nagsisilbi ng inihaw na karne **2:** kasangkapang panluto para sa pag-ihaw ng karne.

rotogravure (rú·to·gra·vyúr) *png* [*Ing*] **1:** sistemang pang-imprenta na gumagamit ng pantatak na may silinder na intaglio na karaniwang pinapatakbo nang mabilis **2:** pahina na inimprenta sa pamamagitan ng ganitong sistema.

ro·tón·da *png* [*Esp*] **1:** gusaling hugis bilóg, lalo na iyong may bobeda **:** ROTUNDA **2:** malaki at mataas na pabilog na bulwagan o silid sa isang gusali, lalo na iyong may nakaarkong bubong **:** ROTUNDA **3:** pabilog na tagpuan ng mga kalye **:** ROTUNDA.

ró·tor *png* [*Ing*] **1:** *Ele* bahagi ng makina na umiikot *Cf* STATOR **2:** sa aeronautika, sistema ng umiikot na airfoil, gaya ng pahabang airfoil ng helikopter.

rotten (rá·ten) *png* [*Ing*] **1:** bulók; sira **2:** gapók **3:** bugok **4:** bilasâ **5:** mabahô; masama ang amoy **6:** masamâ; napakasamâ.

ró·tu·ló *png* [*Esp*] **1:** nakaukit na titulo; karaniwang tumutukoy sa INRI ng krusipiho **2:** etiketa.

ro·tún·da *png* [*Ing*] **:** rotonda.

rouble (rá·bel) *png* [*Ing*] **:** ruble.

rouge (rudz) *png* [*Ing*] **1:** pulang pulbos o pampahid na ginagamit sa pisngi **2:** pinulbos at mamula-mulang

ferric oxide na ginagamit na pampakintab, lalo na ng metal at kristal.

rouge (rudz) *pnr* [*Fre*] **1:** pula **2:** hinggil sa pulang numero sa ruleta.

rough (raf) *pnr* [*Ing*] **1:** may magaspang at hindi pantay na rabaw; hindi makinis **2:** mabuhok **3:** sa pook na malawak o rehiyon, matarik o hindi pantay at ikinukubli ng matataas ng damo, punongkahoy, bato, at katulad **4:** marahas **5:** magulo; ginulo; hindi maayos **6:** sa dagat; maalon **7:** sa panahon, masama; masungit **8: a** sa wika, bulgar, malaswa, o bastos **b** sa alak at katulad, mainit sa panlasa **c** sa tunog, magaralgal; paós **9: a** hindi kanais-nais **b** hindi makatwiran **10:** pahapyaw; panimula; hindi kompleto.

roughneck (ráf·nek) *png Kol* [*Ing*] **1:** tao na brusko at magulo **2:** trabahador sa isang minahan ng langis.

roulette (ru·lét) *png* [*Ing*] **:** ruleta.

round (rawnd) *pnr* [*Ing*] **1:** may sapad at pabilog na rabaw, gaya sa disc **2:** hugis singsing **3:** kurbado, gaya ng bahagi ng bilog bilang isang balangkas **4:** may hugis na katulad ng silinder, espera, o globola, gaya sa bola **5:** binubuo ng kurbadong linya at hugis, gaya sa sulat-kamay **6:** buo; kompleto; lahat **7:** likha ng pabilog o paikot na mosyon **8:** *Mat* **a** ipinapahayag ng integer o bilang na walang fraction **b** ipinapahayag sa pinakamalapit na multiple o power ng sampu **9:** buo at maugong, gaya sa tunog **10:** mabilis; masigla.

roundabout (ráwnd·a·báwt) *png* [*Ing*] **1:** salapong na ang daloy ng trapiko ay paikot sa isang sentro tungo sa iisang direksiyon lamang **2: a** malaki at umiikot na kagamitan sa palaruan na sinasakyan ng mga bata **b** tsubibo **3:** kotse.

roundabout (ráwnd·a·báwt) *pnr* [*Ing*] **1:** paligoy-ligoy at hindi tuwiran, gaya sa daan, biyahe, pamamaraan, o pahayag **2:** sa damit, ginupit nang pabilog sa ilalim, walang buntot, kapa, o katulad.

roundel (równ·del) *png* [*Ing*] **:** bilóg na piraso ng gelatin o kristal na may kulay na inilalagay sa harap ng bombilya upang magkaroon ng kulay ang liwanag na mula sa bombilya.

Round Table (rawnd téy·bol) *png* [*Ing*] **1:** ang kilalang mesa, na ginawang bilog upang maiwasan ang pagtatalo hinggil sa puwestong uupuan ni Haring Arthur at ng kaniyang mga paladin **2:** si Haring Arthur at ang kaniyang mga paladin bilang isang lawas.

round table (rawnd téy·bol) *png* [*Ing*] **1:** ilang tao na tinipon para sa isang kumperensiya o talakayan hinggil sa isang paksa, at katulad, karaniwang nakaupo sa isang bilóg na mesa **2:** ang talakayan, ang paksa ng talakayan, o ang mismong kumperensiya.

route (rut) *png* [*Ing*] **:** ruta.

routine (ru·tín) *png* [*Ing*] **:** rutina.

rover (rów·ver) *png* [*Ing*] **:** tao na lagalag.

row *pnd* [*Ing*] **1:** magsagwan; sumagwan **2:** ihatid sa pamamagitan ng bangkang sinasagwan **3:** makipagkarera sa pamamagitan ng pagsagwan.

Roxas *png*: lungsod sa Capiz at kabesera ng lalawigan.

ró·yal *pnr* [*Ing*] **1:** karapat-dapat para sa isang hari o reyna **2:** nasa ilalim ng pamumuno ng hari o reyna **3:** pag-aari ng hari o reyna **4:** hinggil sa pamilya ng hari o reyna **5:** napakalaki o kakaiba ang sukat at kalidad; napakataas ng kalidad.

royalty (ró·yal·tí) *png* [*Ing*] **1:** posisyon, karangalan, o kapangyarihan ng isang hari o reyna **2:** maharlika **3:** kasapi o kabilang sa maharlikang pamilya **4:** bayad sa may-ari ng patent o autor sa bawat kopya ng aklat na maibenta o sa bawat pagtatanghal ng akda sa publiko **5: a** karapatan sa paglinang ng mineral na ibinibigay ng hari, reyna, o pinuno sa isang tao o korporasyon **b** bayad ng lumilinang ng mineral, langis, o gas sa may-ari ng lupa.

Ru, symbol *Kem* [*Ing*] **:** ruthenium.

ru·bá·to *png Mus* [*Ing*] **:** pansamantalang pagtaliwas sa mahigpit na tempo.

rubber (rá·ber) *png* [*Ing*] **1:** goma **2:** pambura **3:** *Kol* kondom **4:** tagamasahe **5: a** anumang ginagamit na pangkuskos o pampahid **b** bahagi ng makina na umaandar sa pamamagitan ng pagkiskis.

rubber band (rá·ber band) *png* [*Ing*] **:** lastiko.

rubber plant (rá·ber plant) *png Bot* [*Ing*] **:** halaman (*Ficus elastica*) na laging-lunti, matingkad na lunti ang mga dahon, at karaniwang ginagamit na pampalamuti.

rubber stamp (rá·ber is·támp) *png* [*Ing*] **1:** kasangkapang ginagamit na pantatak **2: a** tao na sumasang-ayon sa kilos ng iba **b** pagpapahayag ng ganitong kasunduan **3:** pag-aproba nang walang maayos na pagsusuri o pagsisiyasat.

rubber tree (rá·ber tri) *png Bot* [*Ing*] **:** punongkahoy (*Hevea brasihensis*) na tropikal at pinagkukunan ng dagtang ginagamit sa paggawa ng goma.

ru·be *png* [*Bag*] **:** abaloryo at antigong kuliling na palamuti para sa mga batang babae.

rubella (ru·bél·a) *png Med*: german measles.

rubeola (ru·bí·o·lá) *png Med* [*Ing*] **:** tigdas.

ru·bí *png* [*Esp*] **1:** batong panghiyas na kulay pula **:** RUBY **2:** pang-apatnapung anibersaryo **3:** matingkad na kulay pula.

ru·bí·an *png Bot*: hinabúad.

rubidium (ru·bíd·i·úm) *png Kem* [*Ing*] **:** aktibong element na pinilikan, metaliko, at kahawig ng potassium (atomic number 37, symbol Rb).

ru·bíng·ki *png* [*Ilk*] **:** lubid na yari sa piniling maliliit na hibla o himaymay.

rú·ble *png* [*Esp*] **:** batayang yunit ng salapi sa Russia, USSR, o ibang dating republika ng USSR **:** ROUBLE.

ruby (ru·bí) *png* [*Ing*] **:** rubí.

rúb·ya, rúb·yo *pnr* [*Esp rubia/o*] **:** kulay na manilaw-nilaw; kulay ginto **:** BLONDE.

rudder (rá·der) *png* [*Ing*] **1:** timon; ugit **2:** patayong aerofoil sa buntot ng sasakyang panghimpapawid at ginagamit sa pagkontrol sa pahalang na galaw ng sasakyan.

rudiment (rú·di·mént) *png* [*Ing*] **1:** karaniwang pangmaramihan, **a** elemento o pangunahing batayan ng isang paksa **b** simulain, panimulang anyo ng isang hulagway **2:** unang bahagi ng pagiging ganap ng isang bagay **3:** hindi pa ganap na buo o tigulang na bahagi ng organ, lalo na sa estruktura ng bilig o larva **4:** bagay na nabansot ang pag-unlad.

Ru·é·da de la For·tú·na *png* [*Esp*] **:** Gulong ng Kapalaran, isang laro na gumagamit ng isang tablerong nakukuhanan ng sagot sa anumang maisip itanong.

rug (rag) *png* [*Ing*] **1:** alpombra **2:** basahan na pansahig.

rugby (rág·bi) *png Isp* [*Ing*] **:** rugby football.

rugby football (rág·bi·fút·bol) *png Isp* [*Ing*] **:** anyo ng futbol na nilalaro ng dalawang koponan na may labinlimang kalahok bawat isa, naiiba sa

soccer dahil higit na may kalayaan sa pagdadala ng bola at pagpigil sa pamamagitan ng kamay at braso : RUGBY.

ru·gó·sa *png Bot* [*Ing*] : rosas (*Rosa rugosa*) na mula sa Japan, may matingkad na lunti at lukot na mga dahon, at may mga bulaklak na matingkad na rosas ang kulay.

rú·in *png* [*Ing*] : ruwina.

rúk-at *png* [*Ilk*] : igkas.

rúk·rok *png* [*Bik*] : liblíb; lingíd.

rule (rul) *png* [*Ing*] **1:** tuntunin **3:** pamamahala o pamumuno **4:** ruler[2] **5:** sa paglilimbag, manipis na piraso ng metal na ginagamit sa paghihiwalay ng mga pamagat, hanay, at katulad **6:** kodigo ng disiplina at tuntuning sinusunod ng isang relihiyosong orden **7:** *Bat* hatol o kapasiyahan ng hukom o ng hukuman kaugnay ng isang tiyak na kaso lamang.

rú·ler *png* [*Ing*] **1:** tao na namumuno o namamahala **2:** piraso ng kahoy, metal, o ibang materyales na may tuwid na gilid, karaniwang may marka sa pulgada o sentimetro, at ginagamit sa pagguhit ng linya, pagsukat, at iba pa : RULE[4] **3:** sinuman o anumang tagaguhit ng papel, kahoy, at katulad.

ru·lé·ta *png* [*Esp*] **1:** sugal na nilalaro sa mesang may bilang na isa hanggang tatlumpu't anim, may isa o dalawang zero, at iba pang bahagi na nagbibigay ng pagkakataon upang magwagi ang kalahok, at mayroong tila platong aparato na umiinog sa gitna na pinaghahagisan ng bolang tumitigil sa isa sa tatlumpu't pito o tatlumpu't walong kamara na magtatakda ng magwawagi : ROULETTE **2:** maliit na ruweda : ROULETTE.

rum (ram) *png* [*Ing*] **1:** inuming alkoholiko na mula sa latak ng pulút o tubó **2:** nakalalasing na inumin.

ru·má·ka *png Bot* [*Bik*] : dayáka.

rúm·ba *png Say* [*Ing*] **1:** sayaw na may masalimuot na ritmo at pinasimulan ng mga Itim sa Cuba **2:** adaptasyon o imitasyon ng ganitong sayaw sa Estados Unidos **3: a** sayaw sa ballroom na kahawig nito **b** musika para dito.

rumble (rám·bel) *pnd* [*Ing*] **1:** gumawa nang walang patid, malalim, at umaalingawngaw na tunog, gaya sa kulog **2:** sa tao o sasakyan, gumalaw nang may gayong tunog **3:** sabihin o bigkasin nang may gayong tunog.

rúm·bo *png* [*Esp*] : direksiyon ng patutunguhan.

rumen (rú·min) *png Zoo* [*Ing*] : unang tiyan ng ruminant at katabi ng reticulum.

rú·mi·nánt *png* : mammal (suborder *Ruminantia*) na ngumunguya ng cud, at may apat na paa, *hal* baka, usa, kamelyo, giraffe, at katulad.

rummage (rám·idz) *pnd* [*Ing*] **1:** maghalungkat, lalo na sa magulo at hindi sistematikong pook **2:** maghalughog o hanapin sa tambak ng mga bagay **3:** guluhin habang naghahanap ng isang bagay.

rummy (rá·mi) *png* [*Ing*] : laro na karaniwang gumagamit ng dalawang manghal ng baraha at ang mga manlalaro ay bumubuo ng mga set ng magkakasunod na baraha.

rú·mor *png* [*Ing*] **1:** salaysay o pahayag na umiikot na walang kumpirmasyon o katiyakan kung totoo **2:** tsismis; bulong-bulungan.

Rúm·yad *png* : isa sa mga wika ng mga Ilongot.

run (ran) *png* [*Ing*] **1:** pagtakbo **2:** maikling biyahe o ekskursiyon, lalo na upang maglibang **3:** distansiyang nilakbay **4:** tendensiya ng pag-unlad o paggalaw **5:** mabilis na mosyon o paggalaw **6: a** walang patid at mahabang serye **b** pagkakasunod-sunod, lalo na ng mga baraha sa isang manghal **7:** bilang na nalikha sa isang yugto ng produksiyon **8:** pangkaraniwang uri o klase **9:** *Isp* **a** sa cricket, puntos ng batsman na nakapuntos **b** sa beysbol, puntos ng batter pagkaraang makabalik sa plate at makaraan sa lahat ng base.

ru·ngá·ab *png* [*Ilk*] : tuyaab.

rung·dáw *png* [*Ilk*] : matulis na tulos o tuod.

rú·ngos *png* [*Ilk*] : bahagi ng tangkay ng palay na malapit sa butil.

rung·sút *png* [*Ilk*] : panting.

ru·ngú·ru·ngò *png Bot* [*Ilk*] : litirán.

runner (rán·er) *png* [*Ing*] **1:** tao, kabayo, at katulad na nakikipagkarera **2:** gumagapang na halaman o tangkay ng halaman na nagkakaroon ng ugat **3:** baging **4:** mensahero, kolektor, o ahente ng bangko **5:** gapáng ng paragos o araro.

ru·no *png* [*Kal*] : kaluban ng anumang dahong pambubong na gawa sa nilalang yantok.

rún-og *png* [*War*] **1:** labí o bakás ng isang karanasan **2:** sakit ng ulo; pagkahilo o pananakit ng katawan bunga ng labis na pagkalasing : HANG-OVER.

rú·nos *png* [*War*] : gútom.

ru·nós *png* [*War*] : dukha.

run·sáy *png Mit* [*Tbw*] : ritwal ng pag-aalay ng balsang may liyutyut, kakanin, at iba pa upang pigilan ang mga espiritung may dalang salot.

runway (rán·way) *png* [*Ing*] **1:** rabaw na sadyang inihanda upang maging lapagan at paliparan ng mga sasakyang panghimpapawid **2:** daanan tungo sa pook inuman ng mga hayop **3:** nakahilig na rabaw na pinagpapadausdusan ng mga troso **4:** nakaangat na andamyo sa teatro, fashion show, at katulad.

ru·pá·nget *png* [*Ilk*] : nakasimangot o kunót ang noo.

rupee (rú·pi) *png* : batayang yunit ng salapi sa India, Sri Lanka, Mauritius, at Seychelles.

rupiah (ru·pí·ya) *png* [*Ing*] : batayang yunit ng salapi sa Indonesia.

rú·po *png* [*Bik*] : himáy[2].

rúp·rup·pú·uk *png Bot* [*Ilk*] : alga (*Eucheumus spinosum*) na maaaring kainin ng tao.

rú·ral *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa bukid o lalawigan; buhay sa bukid o lalawigan, o ang mga tao na naninirahan dito **2:** hinggil sa agrikultura.

rú·sa *png Zoo* [*Mal*] : úri ng malaking usa (*Cervus timorensis*) na matatagpuan sa Indonesia.

rush (rash) *pnd* [*Ing*] **1:** mabilis na kumilos, gumawa, o pumunta **2:** sumugod; madaliang pumunta **3:** simulan kaagad **4:** pilitin ang isang tao na kumilos nang mabilisan at madalian ; mag-apura **5:** umatake o bihagin sa pamamagitan ng biglaang pagsalakay **6:** bumagsak, gumulong, o malaglag nang mabilisan.

Rú·so *pnr* [*Esp*] : Russian.

Russia (rásh·ya) *png* **1:** dating emperyo sa silangang Europa at hilaga at kanlurang Asia na binuwag noong 1917 ng Russian Revolution : RUSSIAN EMPIRE **2:** Union of Soviet Socialist Republics **3:** Russian Federation.

Russian (rásh·yan) *pnr* : may kaugnayan sa Russia, sa mga mamamayan nito, at sa kanilang wika at kultura : RÚSO.

Russian Federation (á·syan fe·de··réy·syon) *png* [*Ing*] : republika sa silangang Europa na umaabot hanggang hilaga at kanlurang Asia; dating Russian Soviet Federated Socialist Republic.

Russian Revolution (rá·syan re·vo·lú·syon) *png* [*Ing*] **1:** pag-aalsa sa Russia noong Marso 1917 na nagdulot ng pagguho ng pamahalaang pinamumunuan ng Czar at nagtatag ng probisyonal na pamahalaan; tinaguriang February Revolution **2:** pagguho sa nasabing probisyonal na pamahalaan dahil sa isang kudeta noong 7 Nobyembre 1917 at nagtatag ng pamahalaang Sobyet; tinaguriang October Revolution.

rust (rast) *png* [*Ing*] **:** kalawang.

rús·ti·ká *png* [*Esp rustica*] **:** papel na bumibigkis sa aklat.

rú·ta *png* [*Esp*] **1:** daan; daraanan sa pagbibiyahe **2:** regular na dinaraanan sa paglalakbay **3:** tiyak na teritoryo, ikot, o bilang ng regular na tinitigilan ng isang tao sa pagsasagawa ng kaniyang gawain o tungkulin, gaya sa tindero at mensahero.

ruthenium (ru·thí·ni·úm) *png Kem* [*Ing*] **:** element na metaliko, matigas, at pinilakan (atomic number 44, symbol **Ru**).

ru·tí·na *png* [*Esp*] **1:** regular na pamamaraan; di-nagbabagong paraan ng paggawa ng isang bagay **:** ROUTINE **2:** kalakaran; kaugalian **:** ROUTINE **3:** *Tro* nakatakdang pagkakasunod-sunod ng mga pagtatanghal lalo na sa isang komedya, sayaw, o katulad **:** ROUTINE **4:** pagkakasunod-sunod ng mga panuntunan sa paggawa ng isang bagay **:** ROUTINE.

rú·ting *png* [*Ilk*] **:** usbóng, sibol.

ru·wá·ngan *png* [*Ilk*] **:** pintô.

ru·wé·da *png* [*Esp rueda*] **1:** gulóng **2:** kubkob na pook para sa wrestling, boksing, sabong, o anumang labanan **:** RING[5] **3:** kubkob na pook para sa pagtatanghal sa sirko **:** RING[5] **4:** mga kampanilyang nakakabit sa tila gulong na aparato, pinatutunog sa misa.

ru·we·dí·ta *png* [*Esp rueda + ita*] **:** pagulong.

ru·wí·na *png* [*Esp ruina*] **1:** labi o guho ng isang gusali, lungsod, at katulad **:** RUIN **2: a** pagkawasak o pagkagupo ng isang tao o bagay; lubos na pagkasira **b** pagkasira ng puri ng babae sa pamamagitan ng pagtukso o paggahasa; kahihiyang dulot nito **:** RUIN **3: a** lubos na pagkawala o pagkawasak ng ari-arian o posisyon **b** tao na dumanas ng pagkasira **:** RUIN **4:** dahilan ng pagkawasak o pagkasira; nakasisirang impluwensiya o bagay **:** RUIN.

rye (ray) *png* [*Ing*] **:** halaman (*Secale cereale*) na may maliliit na bulaklak na may butil na katulad ng sebada.

rye whisky *png* [*Ing*] **:** whisky na mula sa distilisadong pinaasim na rye.

ryokan (rí·o·kan) *png* [*Jap*] **:** tradisyonal na pondohan.

Ss

S, s (es) *png* **1:** ikadalawampu't isang titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **es 2:** ikadalawampu't isa sa isang serye o pangkat **3:** anumang bigkas na kumakatawan sa titik *S* o *s* **4:** anumang may hugis *S* **5:** pasulat o palimbag na representasyon ng *S* o *s* **6:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *S* o *s*.

S, s : ikalabing-anim na titik sa abakadang Tagalog at tinatawag na **sa**.

S, s, daglat (es) [*Ing*] **1:** satisfactory **2:** south; southern.

S, daglat (es) *Ele* [*Ing*] **:** siemens.

s, daglat (es) [*Ing*] **:** serye.

S, symbol (es) *Kem* [*Ing*] **:** sulfur.

's (es) [*Ing*] **1:** nasa hulihan ng pangngalang isahan at maramihan, pangngalang parirala, panghalip, at mga salitang hindi nagtatapos sa *s* o tunog ng *s* at nagpapahayag na nasa kaukulang paari ang salita, *hal* man's, men's, baby's, king of England's, anyone's **2:** kontraksiyon ng *is*, *hal* He's here **3:** kontraksiyon ng does, *hal* What's he do to win? **4:** kontraksiyon ng has, *hal* He's just gone **5:** kontraksiyon ng us, *hal* Let's go **6:** kontraksiyon ng as, *hal* so's to get there on time.

-s (es) [*Ing*] **1:** pambuo ng pang-abay, *hal* always, needs, unawares **2:** pambuo pandiwa sa pangatlong panauhan, isahan, at nasa aktibong anyo, *hal* walks, prays **3:** inalalagay sa hulihan at nagsasaad na nasa anyong maramihan ang salita, *hal* boys, girls **4:** tanda sa mga salitang walang tiyak na isahang anyo, *hal* trousers, scissors, pants, shorts, shears **5:** kasunod ng bilang upang saklawin ang bilang sa loob ng isang dekada, *hal* 1990s.

sa *png* **:** tawag sa letrang **s** sa alpabetong Tagalog.

sa *pnu* **1:** ginagamit bago ang oras, *hal* sa ika-3 nh, sa ikatatlo ng hapon **2:** ginagamit bago ang pangalan ng pook, ang pinanggalingan, at ang pinagmulan ng isang tao o bagay, *hal* mula sa Maynila, galing sa unggoy, mula sa bahay, buhat sa pagkabata **3:** ginagamit bago ang pangalan ng pook, kinalalagyan, at pinangyarihan, *hal* ipinangangak sa Bulakan, inilagay sa bote **4:** ginagamit bago ang pangalan ng rehiyon, lalawigan, bayan, o pook, *hal* lumaki sa Visayas, tubò sa Quezon **5:** nagsasaad ng araw, buwan, at taon, *hal* sa Lunes, sa Mayo, sa taong 2000 **6:** [*Bik Hil Seb Tag War*] ginagamit bago ang pangalan ng pook at nagsasaad ng direksiyon, *hal* tayo sa Iloilo, tayo sa Maynila **7:** [*Hil Tag*] ginagamit bago ang panghalip at nagsasaad ng taong kasama, *hal* sumabay sa akin, sumama sa kaniya **8:** ginagamit bago ang salitang *may* at nagsasaad ng nalalapit na pook, petsa, oras, o panahon, *hal* sa may Pebrero, sa may tulay **9:** ikinakabit sa *kay* upang mabuo ang *kaysa* na nagsasaad ng paghahambing, *hal* Magaling kaysa iyo, Mabait kaysa iba **10:** ikinakabit sa *na* upang mabuo ang *nasa* na ginagamit sa pagsasaad ng kinaroroonan at lokasyon, *hal* nasa bahay, nasa akin, nasa loob **11:** sumusunod sa *para* o *ukol* upang mabuo ang *para sa* o *ukol sa* na nagsaad kung kanino nakalaan ang isang bagay, *hal* "para sa akin" o "ukol sa akin", "para sa lahat" o "ukol sa lahat".

sa- *pnl* **1:** pambuo ng pang-abay sa unahan ng pandiwang panghinaharap at nangangahulugan ng hindi inaasahang pagkakasabay sa isang pangyayari, *hal* sa-darating sila nang kami'y paalis na **2:** ginagamit bago ang pangalan, karaniwang sumusunod sa *may*, at nagsasaad ng katangian ng sinumang tinutukoy, *hal* may sa-demonyo, may sa-pagong **3:** pambuo ng salita at nangangahulugang "sa pamamagitan ng", *hal* sa lakasan, sa bilisan, sa palakihan, sa pagandahan.

sa- *pnl* **:** pambuo ng pang-abay at pang-uri, kinakabitan ng hulaping *-an*, at nagsasaad ng paraan, *hal* sápilitan.

-sa- *pnl* **1:** pambuo ng *isa-* at nagsasaad ng pagsasaalang-alang at paglalagay sa isang bagay, *hal* isaisantabi, isaisip, isapuso **2:** pambuo ng *magsa-* at nagpapahayag ng aktibong gamit ng *isa-*, *hal* magsaalang-alang, magsaisantabi, magsaisip, magsapuso **3:** pambuo ng *magsa-* at nagpapahayag ng paggaya at pagganap sa tungkulin ng iba, *hal* magsamayaman, magsahayop, magsapari **4:** pambuo ng *pasa-* at nagpapahayag ng pagpunta o paglipat sa isang pook, *hal* pasa-Iloilo, pasa-Maynila, pasa-bundok.

sa·á *png* **:** varyant ng **tsaa**.

sá·ab *png* **:** sálab.

Sa abâ ko! *pdd* **:** bulalas ng awa sa sarili.

Sa abâ mo! *pld* **:** bulalas ng awa sa kausap.

sá·ad *png* **1:** [*Hil Seb War*] pangakò **2:** [*Ilk*] posisyon; kinalalagyan.

sa·ád *pnd* **i·sa·ád, mag·sa·ád :** sabihin; banggitin.

sá·ag *png* [*Seb*] **:** pugad.

sá·al *png* [*Tau*] **:** paod.

sa·án *pnb* **:** ginagamit sa pagtatanong ng paroroonan, pinanggalingan, kinaroroonan, o dakong katatagpuan ng isang bagay **:** ADINO, ANDA, ÁSA, AYANNA, DIÍN, DINÔ, HAEN, HÁIN, HARIIN, INÉR, NÚKARÍN, SAEN, SITÁW.

sa·an·mán *pnb* [*saan+man*] **:** nasa alinmang dako.

sa·át *png* **1:** kalawit **2:** talim ng palaso at anumang katulad **:** HAYAP, SIMÀ **3:** [*ST*] pagbabawal *Cf* SAWÁY, PÍGIL.

sa·bá *png* [*Bik Kap Tag*] *Bot* **:** uri ng saging na ang bunga ay karaniwang iniluluto bago kainin *Cf* BUTUHÁN, BUNGULAN **:** DIPPIG, KARDÁBA, SÁB-A, SEBÁ.

sáb-a *png Bot* [*Hil Seb War*] **:** sabá.

sa·bà *pnr* [*Seb*] **:** maingay.

sa·bád *png* **1:** [*Kap Hil Tag*] pakiki-

sangkot o pagsagot ng tao na hindi kasali sa usapan *Cf* SABÁT : ALLÁWAT, SÁGBANG DÁWDAW, SAGBÁT TÍMANG, SALABAT, TAPSÓK **2:** [*Seb*] mabangis na hayop na matatagpuan sa tubig.

Sá·ba·dó *png* [*Esp*] : ikapitong araw ng linggo at nasa pagitan ng Biyernes at Linggo.

sa·ba·gán *png Mus* [*Btk Tbw*] : luntang.

Sabah (sá·ba) *png* [*Ing*] : estado ng Malaysia na binubuo ng hilagang bahagi ng Borneo at iba pang mga pulo.

sá·bak *png* **1:** *Kar* [*Kap Tag*] uka sa dulo ng haligi na sumasalalay sa barakilan *Cf* AÁK, UKIT : BÁSBAS, PADINGALNGÁL, SALÍPSIP, TÍBHANG, TÍNGHAB, TÍPLANG **2:** gatla sa tagdán ng palaso para sa tali ng búsog **3:** pag-angkop ng isang bagay; paglalagay ng bagay sa kinalalagyan **4:** pagharap sa tungkulin o gawaing may kabigatan – *pnd* **su·má·bak, ma·pa·sá·bak, i·sá·bak, sa·bá·kan, pa·sa·bá·kan 5:** pagatake na may intensiyong manakit *Cf* BÁNAT, LANTÁK – *pnd* **i·sá·bak, su·má·bak, sa·bá·kan, pa·sa·bá·kan, pa·sa·bá·kin 5:** di-karaniwan at di-autorisadong paggamit ng suplay na pagkain para sa sariling kapakanan **6:** [*Bik Hil Seb War*] kandungan; pagpatong ng tao o bagay sa kandungan **7:** [*Kap*] malamukot na dahon.

sá·bak *pnr* [*Seb*] : kandong.

sa·bák *pnr* [*Seb*] : nagdadalang-tao.

sa·bá·kan *png* [*Mar*] : putat.

sá·bal *png* **1:** dike na inilalagay upang ilihis ang daloy ng sapa *Cf hárang, sabát, sángga* **2:** [*Kap*] pagmamalasakit **3:** [*Kap*] sabid[1].

sa·ba·lán *png Mus* : paligsahan ng dalawa o higit pang mang-aawit.

sa·ba lás *png* [*Kap Tag*] : amíhan.

sa·bá·li *pnh* [*Ilk*] : iba.

sá·ba·ló *png Zoo* : malaking bangus (*Chanos chanos*) na nangingitlog : LUMULUKSÓ.

sa·bá·na *png* **1:** bahagi ng lansangan na walang bahay sa magkabilang gilid **2:** [*Esp*] kapatagang madamó at walang punongkahoy : SAVANNA.

sá·bang *png Mil* : paunang patrol na nagmamanman ng posibleng posisyon ng mga kalaban.

sa·báng *png* [*Kap Tag*] : salikop o hugpungan ng dalawa o mahigit na lansangan, riles, kalye, ilog, at mga katulad *Cf* JUNCTION : ARIMPONGAPONG, GINSÁNG-AN, INTERSECTION, KINASANG-AN, KRÓSING[1], NAGSANGAÁN, SALAPÓNG, SARANGA.

sa·bá·ngan *png Heo* [*Ilk Tag*] : malapad na sukat ng lupa sa tagpuan ng dalawa o mahigit pang ilog : DELTA[2], WAWÀ.

sa·ba·ngán *png* : pagbibigay ng salapi.

sa·ban·yón *png Med* [*Esp sabañon*] : pamamagang dulot ng paglantad ng mga kamay at paa sa labis na lamig.

sá·bat *png* : disenyong mabubuo sa paglala ng banig o paghahabi ng tela, at mga katulad.

sa·bát *png* [*Kap Tag*] **1:** pangharang o panangga sa pinto, bintana, at mga katulad : ALDABA, PÁTLONG, SAGKÂ, TRANGKÁ, TURNOK **2:** sabád **3:** pagharang o pag-abang sa isang tumatakas **4:** [*Seb*] pakikidasal; pakikiawit **5:** [*Seb*] elise **6:** [*Hil*] sagot.

sá·bat *pnd* **mag·sá·bat, su·má·bat, sa·bá·tin** [*Bik Ilk*] : salubong.

sa·bá·tan *png* [*Bik*] : sagupà.

sa·bát-sa·bát *pnr* : nahahabi; nalalála.

sa·báw *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** tubig na pinaglagaan ng karne, isda, o gulay **2:** likidong bahagi ng pagkain *Cf* AM, SOPAS : BROTH, DIGÓ, SABÓ, SÁWAW.

sa·báy *pnr* : nagkakatugma sa isang takdang panahon : ÁGNAN, BANSÁG, DÚNGAN, GIDDÁN.

sa·ba·ya·bá·ya *png* [*Tau*] : pasiya.

Sabbath (sá·bath) *png* [*Ing*] **1:** araw ng pangilin at hindi pagtatrabaho para sa mga Hudyo at ibang mga Kristiyano **2:** panahon ng pamamahinga, karaniwang Linggo.

sabbatical (sa·bá·ti·kál) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa sabbath **2:** sa maliit na titik, ukol sa panahon ng pamamahinga.

sabbatical year (sa·bá·ti·kál yir) *png* [*Ing*] : sa paaralan, unibersidad, kolehiyo, at katulad, pahintulot sa isang propesor upang mag-aral o maglakbay, karaniwan tuwing ikapitong taon.

sa·be·dâ *png* [*Mrw*] : salawikain.

sa·béng *png* [*Ilk*] : amoy ng prutas, dahon, o yerba.

saber (séy·ber) *png* [*Ing*] : sable.

sabertooth (séy·ber·tút) *png Zoo* [*Ing*] : sabertooth tiger.

sabertooth tiger (séy·ber·tút táy·ger) *png Zoo* [*Ing*] : anumang kabilang sa extinct na uri ng mga pusa (genus *Felidae*) na mula sa panahong Oligocene at Pleistocene, na may mahaba at tila sableng mga pangil : SABERTOOTH.

sá·bes *pnr* [*Ilk*] : libre.

sa·bét *png* [*Ilk*] : salubong.

sá·bet *pnd* **sa·bé·tin, su·má·bet, mag·sá·bet** [*Mrw*] : sagipin.

sá·bi *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** salita o pangungusap na binigkas : BALIKÁS, HÁMBAL, INGÓN, ÓSIP, PÚLONG, SAÓ, SÉRING, SILÍNG, SULTÍ, TÁRAM, TIG, VÁTA, YÁKAN – *pnd* **sa·bí·han, sa·bí·hin, mag·sá·bi, pag·sa·bí·han, mag·pa·sá·bi.**

sabicu (sa·bí·ku) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* matigas na punongkahoy (*Lysiloma latisiliqua*) sa kanlurang India na inaalagaan dahil sa tabla **2:** tabla mula sa punong ito.

sa·bíd *png* **1:** sagabal **2:** kidkid **3:** anumang bagay na napuluputan : SABÓD.

sa·bík *pnr* [*Kap Iba Tag*] **1:** masidhing paghahangad na kamtin o danasin ang isang bagay, karanasan, o kaisipan **2:** matinding paghahangad na makita o makaulayaw ang isang matagal nang hindi nakakasáma : HÍDLAW, HÚDOP, KATETERÁNGAN, MAHINÁNGPON, MAÍGOT, NAGÁGAR.

sá·bi·lá *png Bot* : halamang ornamental at medisinal (*Aloe vera*), tumataas nang 30-40 sm, dilaw ang bulaklak, at naipanggugugo ang katas : DÍLANGHÁLO.

sa·bí·law *png Bot* : makatas, gumagapang, at malambot na palumpong (*Cynotis axillaris*) : KULASIN-MARINTÉK.

sá·bing *png* [*Ilk*] : patibong para sa isda gawa sa sulihiyang kawayan, inilalagay na patayo sa ilog, at may maliit na bukás na daanan.

Sabin vaccine (sá·bin vák·sin) *png* [*Ing*] : bakuna para sa poliomyelitis.

sá·bi-sá·bi *png* : kaalamang malaganap bagaman walang tiyak na batayan.

sá·bit *png* [*Kap Ilk Tag*] **1:** anumang nakabitin o nakakabit *Cf* BAYÚBAY, SAMPAY, SÁNGAT, SÁNG-IT : BÍTAY, KÁB-IT, SABÍT, SÁB-IT, SÂ-BIT, SÁMBIR, TÓTON **2:** *Bot* [*Pan*] dawag **3:** *Kol* anumang bagay na maaaring makagambala o makasagabal sa gawain.

sáb-it *png* [*Hil*] : sábit[1].

sa·bít *png* [*Pan*] **1:** sábit[1] **2:** tinik.

sâ-bit *png* [*Bik*] : sábit[1].

sa·bi·tán *png* : ang pinagbibitinan ng anumang bagay.

sablâ *pnb* [*Kap*] : lahát.

sáb·lag *png* [*Hil Seb*] : sagabal.

sab·lág *png* [*Bag*] : dote.

sab·láng *png* [*ST*] : aksidente.

sab·lá·o *png* [*Mar*] : aglahi.

sáb·law *png* [*Hil*] : sapulà.

sab·láw *png* [*Mrw*] : biro[1].

sáb·lay *png* [*Bik Hil Seb War*] : sampay.

sab·láy *png* **1:** hindi pagtama, gaya ng suntok o ulos **2:** anumang inilalagay nang paalampay sa balikat, bilang bahagi ng pormal na kasuotan **3:** [*Tau*] blusang may manggas na hanggang baywang.

sab·láy *pnd* **sab·la·yán, i·sab·láy 1:** hampasin; ihampas nang pabalatay sa katawan **2: su·mab·láy** hindi tumama ang ulos, suntok, o katulad.

sab·lá·yan *png* [*Buk*] : bordadong telang pandekorasyon sa ulo ng mga babae, ikinakabit sa suklay.

sá·ble *png Mil* [*Esp*] : uri ng espada na nakakurba o hugis tari *Cf* ESPÁDA, ALPÁNGHE : SABER.

sable (séy·bol) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* maliit na mammal (*Martes zibellina*] na karniboro at matatagpuan sa hilagang Europa at mga bahagi ng hilagang Asia **2:** damit sa pagluluksa.

sab·lé *png* [*Kap*] : sampáy.

sáb·lig *png* [*Hil Seb War*] : sáboy.

sab·lót *png* : varyant ng **hablot**.

sab·náw *png* : maliit na tubigán.

sá·bo *png* **1:** malaking pangkat o kawan ng mga ibon o kulisap **2:** pang-akit ng isang dalaga **3:** paglapit o pagsunggab sa pain **4:** [*Bik*] bulâ.

sa·bó *png* [*Kap*] : sabáw.

sá·bod *png* [*Hil*] : punla.

sa·bód *png* [*Bik Hil*] : sabid[2].

sá·bog *png* [*Bik Seb Tag*] **1:** pagkalat ng maliliit na bagay : ATBÓ, KANÁNTENG, PALLÓT, PANGGÁY, PAYÁTAG, PÓRAK, PURPÚAK, SÁBWAG, SARÁNG, SÍBWAG, TÁNEG, WÁRAS **2:** hasik **3:** malakas na putok.

sa·bóg *pnr* **1:** kalát[2,3] **2:** bangag.

sáb-ok *png* [*Ilk*] : harapan ng palda o t-shirt na itinaas upang lagyan ng prutas, holen, at iba pa.

sa·bón *png* [*Esp jabon*] **1:** compound ng fatty acid na panlinis, may soda o potash kasama ang isa pang metalikong oxide at bumubula kung ikukuskos sa tubig : SOAP.

sá·bong *png* **1:** [*Bik Seb War Tag*] labanan ng mga tandáng na may tari, karaniwang may pustahan *Cf* BITAW, DERBY, TUPÁDA : BÚLANG, COCKFIGHT, LÓMBAG, PALLÓT, SÚNGO **2:** anumang labanang tulad ng sa tandang **3:** [*Ilk*] bulaklak.

sáb-ong *png* [*Ilk*] : dote; bigay-kaya.

sáb-ong *pnd* **mag-sáb-ong, i·sáb-ong** [*Seb War*] : ibitin.

sa·bóng *pnr* [*Pan*] : bubót.

sá·bot *png* [*Seb War*] : kasunduan.

sabot (sa·bú) *png* [*Fre*] **1:** uri ng sapatos na inuka mula sa piraso ng kahoy **2:** sapatos na tabla ang sakong *Cf* BAKYA : SUWÉKOS.

sa·bo·ta·dór *png* [*Esp*] : tao na gumagawa ng sabotahe : SABOTEUR.

sabotage (sá·bo·táz) *png* [*Ing*] : sabotahe.

sa·bo·tá·he *png* [*Esp sabotaje*] **1:** palihim at sinasadyang pagwasak o pagtigil sa produksiyon, gawain sa planta, pabrika, at katulad, na maaaring isagawa ng mga ahente ng kaaway kung panahon ng digma, o ng mga empleado sa panahon ng alitang kapitalista at manggagawa : SABOTAGE **2:** anumang paninira sa simulain o kilusan : SABOTAGE **3:** sinadyang kapahamakan, lalo na sa gawaing pampolitika : SABOTAGE.

sá·bo·tén *png Lit, Mit* [*Tir*] : maikling salaysay hinggil sa muling pagkabuhay.

saboteur (sá·bo·tyúr) *png* [*Ing Fre*] : sabotador.

sá·boy *png* **1:** pagsalwak o paghahagis ng tubig, alikabok, buhangin : SÁBYA, PARÍAK, TÁWIG, BÓNGGAK, SIBÓ, SÁBLIG **2:** bahagi ng anuman na nabasa o napuno ng bagay na isinalwak.

sab·rí·tan *pnd* **mag·sab·rí·tan, i·sab·rí·tan, su·mab·rí·tan** [*Bik*] : magsindi.

sab·ró·so *pnr* [*Esp*] : masarap; malinamnam.

sab·sáb *png* **1:** paraan ng pagkain ng hayop **2:** [*Iva*] pagluto sa malakas na apoy.

sab·sa·bút *png* [*Ilk*] : bao ng niyog.

sá·bug *png Bot* [*Igo*] : dawà.

sa·bu·gán *png* : panahon ng paghahasik ng binhing butil sa linang.

sa·bu·hín *pnr* : may kaakit-akit na katangian; ligawín.

sa·bu·káy *png* **1:** pasalungat na pagsuklay : AKAPUNGLÁY, HÁPUY, SABÚNGKE, SAPÚLA **2:** pagsampal na ginagamit ang likod ng palad.

sa·bu·kó *png Zoo* : sabukot.

sá·bu·kót *png* **1:** *Zoo* ilahas na ibong may tungkos na balahibo sa tuktok ng ulo, mahaba ang buntot, at luntiang itim ang pakpak : SABUKÓ **2:** buhok na walang kaayusan.

sá·bu·kót-ba·kú·law *png Zoo* : uri ng bakulaw na pasalungat kung tubuan ng balahibo.

sa·búl·bul *png* [*Kap*] : tunog ng agos ng tubig *Cf* ALIW-IW, LAGASLAS, SALUYSOY.

sa·bú·lod *png* [*Ilk*] : yantok na hinugis nang pabilog.

sa·bu·ngá·nay *png* [*Ilk*] **1:** puso ng saging **2:** ibabang bahagi.

sa·búng·ke *png* [*Kap*] : sabukáy[1].

sa·bu·ngól *png* : paghila sa buhok dahil sa sobrang galit.

sa·bú·not *png* [*Bik Tag*] : marahas na paghila ng buhok : GÁN-IT, GÚNIT, GÁNIT, GUNÓT, GÁBNOT, IBÓT, LÁROT.

sa·bun·tót *png* : batikola ng siya.

sá·but *png* [*Bad*] : ritwal upang purihin ang mga apo-jin : PAGJIN.

sa·bút *png* [*Ilk*] : tabo[1].

sáb·wag *png* [*Bik Hil Seb*] : sabog[1].

sab·wát *pnd* **mag·sab·wá·tan, ma·ki·pag·sab·wá·tan, sab·wa·tín 1:** magkasundo, lalo na kung palihim **2:** palihim na gumawa ng bagay na ilegal o masama **3:** sama-samang kumilos para sa isang layunin.

sab·wá·tan *png* [*sabwat+an*] **1:** bunga ng sabwat **2:** pagkakasundo para sa isang gawaing masama **3:** *Bat* kasunduan ng dalawa o higit pang tao upang gumawa ng krimen, pandaraya, at iba pang masamang gawain : KUTSÁBA, SAPAKATAN.

sáb·ya *png* [*Hil*] : sáboy.

sáb·yo *png* [*Esp sabio*] : paham.

sac (sak) *png Ana* [*Ing*] : tila bag na cavity na nababalot ng lamad.

saccate (sák·eyt) *pnr* [*Ing*] **1:** pinalobo **2:** napapaloob sa sac.

saccharide (sák·a·ráyd) *png Kem* [*Ing*] : organikong compound na may asukal.

saccharimeter (sák·a·rí·mi·t ér) *png* [*Ing*] : optikong instrumento na sumusukat sa nilalamang sugar ng isang solusyon.

saccharin (sák·a·rín) *png Kem*] [*Ing*] : higit na matamis na substance na ginagamit bilang di-nakatatabang kapalit ng asukal : SAKARÍNA.

saccharine (sák·a·rín) *pnr* **1:** labis na tamis **2:** pakunwari ang panunuyo upang kagiliwan **3:** labis ang pagkamagalang.

saccharo- (sák·a·rú) *pnl* [*Ing*] : may asukal.

saccharometer (sák·a·ró·mi·tér) *png* [*Ing*] : hidrometro sa pagsukat ng nilalamang sugar ng isang solusyon.

saccharose (sák·a·rús) *png Kem* [*Ing*] : sucrose.

sacciform (sák·i·fórm) *pnr* [*Ing*] : hugis sac.

saccule (sák·yul) *png* [*Ing*] : maliit na sac.

sacerdotal (sa·ser·dó·tal) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa mga pari **2:** humahango ng autoridad sa pari.

sachet (sa·syéy) *png* [*Ing*] **1:** maliit at karaniwang selyadong pakete **2:** maliit at mabangong bag **3: a** tuyong pabango, karaniwang inilalagay sa mga damit **b** pakete ng pabangong ito.

sack (sak) *png* [*Ing*] **1:** sako **2:** pandarambong.

sacral (sák·ral) *pnr* [*Ing*] **1:** anumang may kaugnayan sa sacrum **2:** anumang may kinalaman sa banal na ritwal.

sacrament (sák·ra·m ént) *png* [*Ing*] : sakramento.

sacrarium (sak·rár·yum) *png* [*Ing*] : sagráryo.

sacred (séyk·red) *pnr* [*Ing*] : banál; sagrado.

Sacred Heart (séyk·red hart) *png* [*Ing*] : sa relihiyong Katoliko, puso ni Hesus na pinag-uukulan ng tanging debosyon bilang simbolo ng Kaniyang pagmamahal at pagpapakasakit : SAGRADO CORAZON.

sacrifice (sák·ri·fáys) *png* [*Ing*] : sakripisyo.

sacrilege (sák·ri·léds) *png* [*Ing*] : sakrilehiyo.

sacrilegious (sák·ri·lí·dyus) *png* [*Ing*] : sakrilego.

sakring (séy·kring) *png* [*Ing*] **1:** konsagrasyon ng mga elemento sa Eukaristiya **2:** ordinasyon at konsagrasyon ng obispo.

sacristy (sák·ris·tí) *png* [*Ing*] : sakristiya.

sacro- (sák·ro) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng salitang may kinalaman sa sacrum.

sacroiliac (sak·ro·íl·yak) *pnr Ana* [*Ing*] : may kaugnayan sa sacrum at ilium, lalo na ang umuugnay sa dalawang ito sa likod ng pelvis.

sacrosanct (sák·ro·sángkt) *pnr* [*Ing*] : sakrosanto.

sacrum (sák·rum) *png* [*Ing*] : tatsulok na buto sa dulo ng gulugod at matatagpuan sa gitna ng dalawang buto sa balakang.

sad *pnr* [*Ing*] : malungkot.

sa·dá *png* **1:** [*Bik*] aldaba **2:** [*Iva*] sála; paglabag.

sa·dág *png* [*Iva*] : anggarilyas.

sá·dak *png Bot* [*Ilk*] : hinggiw.

sa·dá·nan *png* [*Mag*] : platito.

sa·dáng *pnr* [*War*] : sapát; husto.

saddle (sá·del) *png* [*Ing*] : síya.

sá·deng *png* [*Ilk*] : parihabang lambat, ginagamit sa isdang dagat.

sa·dí·li *png* : sa sinaunang lipunan, ang personal na ari-ariang dala sa pag-aasawa.

sa·dí·ri *png* [*Ilk*] : tanggól.

sa·dít *pnr* [*Bik*] : maliit.

sa·dí·ya *png* [*Ilk*] **1:** kasariwaan **2:** alindog.

sa·dí·ya *pnr* [*Mag*] : antigo; lumà.

sad·lák *pnd* **mag·sad·lák, ma·sad·lák, ma·pa·sad·lák, i·sad·lák :** mapunta sa isang sawing kalagayan.

sá·do *png* [*War*] : pitsel.

sa·dók *png* [*Hil War*] : salakót.

sád·sad *png* [*Bik Hil Seb War*] : sayaw, karaniwang sa daan at nakapaa lamang.

sad·sád *pnd* **su·mad·sád, ma·sad·sád, i·sad·sád** [*Kap Tag*] **1:** dumaong ang bangka **2:** sumayad ang ilalim ng sasakyan **3:** mabangkarote.

sad·sád *pnr* [*Bik Hil Ilk Kap Pan Tag*] : nanatili sa mababaw na bahagi ng tubig : ASAKDÁ, DATOL, SÁNGLAD, SÁNGRAD, SÁNGYAD, SÁPDA, SINMÁRSAR.

sa·dút *pnr* [*Ilk*] : tamad.

sad·yá *png* [*Ilk*] : kasariwaan.

sad·yà *png* [*Seb*] : kasiyahan.

sad·yâ *pnr* [*Kap Seb tag*] : ginawa nang alinsunod sa pakay, plano, o layon : INGGAGÁRA, BABÁ, GINAGÁLA, HUNGÓD, PEMBABÂ, TUYÒ.

sa·éd *png* [*Ilk*] : bakay.

sá·en *pnb* [*Bik*] : saan.

sa·éng *pnr* [*Ilk*] : payak.

sa·é·ta *png* [*Esp*] : himig na ginagamit sa pabasa : TAGULAYLAY[2].

saffron (sáf·ron) *png* [*Ing*] **1:** halaman (genus *Crocus*) na may lilang bulaklak **2:** pampalasa na kulay dalandan.

sá·ga *png* [*Ing*] **1:** mahabang kuwento ng pakikipagsapalaran ng mga bayani **2:** serye ng mga magkakaugnay na aklat ng kasaysayan ng isang pamilya at iba pa.

sa·gà *png* **1:** *Bot* baging (*Abrus precatorius*) na may butóng pula ang kalahati at itim ang kabila at ginagawang abaloryo *var* saga-sagà : AGUYÁNGYANG, BANGATÍ, BUGAYÓNG, KANSASAGÀ, TAGUYÁNGYANG, UYÁNGYA **2:** *Kol* lasing, batay sa mapulang kulay ng mukha.

sa·gà *pnr* [*War*] : laganap.

sa·ga·ák *png* : alatiit ng kawayan.

sa·gá·bal *png* : anumang hadlang sa layunin o gawain : BALÁMBANG, MAKÁSBEL, MAKATIPÉD, SÁBLAG, ULÁNG.

sa·gá·bay *png* [*Seb War*] : kasama; kaibigan; katoto.

sá·gad *png* **1:** basket na yari sa yantok **2:** [*Hil*] pag-uulit, gaya ng sa panalangin **3:** [*Ilk*] walis **4:** [*Pan*] pagkaladkad.

sa·gád *png* **1:** silò para sa ibon **2:** [*Ilk Pan*] suyod.

sá·gad *pnr* **1:** nasa rurok ng kadakilaan, popularidad, at tagumpay **2:** [*War*] malinis; makinis.

sá·gad *pnd* **mag·sá·gad, su·má·gad, sa·gá·dan :** dumaán.

sa·gád *pnr* **1:** nakabaon hanggang sa puluhán **2:** [*Kap Ilk Tag*] tagós **3:** [*Hil*] dalubhasa; sanáy **4:** [*Seb*] madalas.

sa·gad·sád *png* : salakay.

sa·gad·sád *pnd* **mag·sa·gad·sád, su·ma·gad·sád, sa·gad·sa·rín 1:** arukín ang lalim ng tubig **2:** [*War*] tanggalin ang karne mula sa butó.

sa·gad·sád *pnr* [*Bik Ilk Kap Seb Tag*] **1:** madulás **2:** malakas o mabilis **3:** tuloy-tuloy **4:** pagod na pagod.

sa·ga·híd *png* [*War*] : malakas na bagyo.

sa·gá·id *png* [*Hil*] : sagì[1].

sa·ga·kán *png* : dikin.

sá·gal *png* : pagbagal ng kilos dahil sa sagabal.

sa·gá·la *png* [*Esp zagala*] : mga piling dalaga o dalagita na itinatampok bilang reyna o abay sa prusisyon, parada, at iba pang pagdiriwang.

sa·gal·sál *png* **1:** tindi o sidhi ng kabá **2:** bilis ng kilos; bilis ng tunóg.

sa·gal·wák *png* : dagalwak.

sá·gam *png* [*ST*] : plais.

sa·ga·ma·nín *png Bot* : ilahas na regalís.

sa·gá·na *png* [*Ilk Pan*] : paghahanda.

sa·ga·ná *png* [*Hil*] : tunog ng bahâ o alon.

sa·ga·nâ *png* [*Kap*] : salubong.

sa·ga·nà *pnr* [*Kap Tag*] : labis-labis ang dami : ABUNDANT, ABUNDÁNTE, PRODIGAL.

ság·ang *png* [*Hil*] : panga[1].

sa·gan·sán *png* : hilera ng mga tao, hayop, o bagay.

sá·gap *png* **1:** [*Ilk Kap Tag*] anumang nakuha sa rabaw ng tubig : ASÁGAP, SÁLAP, SÁRAP **2:** anumang pumasok sa sistema ng paghinga *Cf* LANGHÁP, SINGHÁP, SINGHÓT **3:** [*Kap Ilk Tag*] bali-balita na nakuha nang di-sadyâ **4:** [*Bik Kap Ilk Pan Tag*] tila-sandok na lambat na panghuli ng isda **5:** [*Pan*] : bintól.

sa·gáp *png* [*War*] : trabaho; gawain; tungkulin.

sá·gap *pnd* **ma·sá·gap, su·má·gap, sa·gá·pin 1:** kunin; singhutin; dinggin **2:** [*Bik*] bumili ng paninda **3:** [Hil War] hanapin **4:** [*War*] nguyaín.

sa·ga·pá *png* [*Ilk*] : dikin na ginagamit na patungán ng banga, palayok, o kaldero.

sa·ga·pák *png* : tunóg ng sapad na bagay na nahulog sa rabaw ng tubig.

sa·gap·sáp *pnr* **1:** walang lasa; hindi masarap **2:** padaplis ang tama sa rabaw.

sá·gar *png* [*Pan*] : sáyad.

sa·ga·sà *pnd* **su·ma·ga·sà, sa·ga·sá·an, sa·ga·sá·in, ma·ka·sa·ga·sà 1:** mabangga ng isang sasakyan : LIGISÓN, LIGSÓN, LITÉB, TALÁPOS **2:** harapin nang walang takot ang anumang panganib **3:** sa madyong, pagbunot ng ikaapat na pitsa ng set na magkakatulad ang bilang.

sa·ga·ság *pnr* : matabáng.

sa·gát *png Bot* [*Ilk*] : muláwin.

sa·ga·wák *png* [*War*] : dagalwak.

sa·ga·wí·siw *png* [*Ilk*] : sipol – *pnd* **mag·sa·ga·wí·siw, sa·ga·wi·sí·wan, su·ma·ga·wí·siw.**

sa·gaw·sáw *png* [*Bik Tag*] : malakas na tunog ng likidong ibinubuhos sa sisidlang may makitid na leeg.

sá·gay *png* [*War*] : nạhihinog na búko ng niyog.

sa·gáy *png* : korales.

sa·gá·yad *png* : buntot ng sáya.

sa·gá·yan *png Say* **1:** [*Mag*] sayaw ng pakikidigma **2:** [*Mrw*] sayaw ng tagumpay laban sa pananakop.

sa·gay-sa·gay *png* [*Mnd*] : galáng na gawa sa korales.

sa·gay·sáy *png* [*Ilk Pan*] : suklay – *pnd* **mag·sa·gay·sáy, i·sa·gay·sáy.**

ság·bang dáw·daw *png* [*War*] : sabad.

sag·bát *png* **1:** varyant ng **sakbat 2:** hayop na naglalandi.

ság·bat tí·mang *png* [*Seb*] : sabad.

sag·ba·yán *png* [*Seb*] : barabílan.

sag·bén *png* [*Ilk*] : halang.

ság·bot *png Bot* [*Seb*] : damo.

ság·don *png* [*War*] **1:** páyo **2:** paalaala.

sa·gé *png* [*Pan*] : suyod[1].

sage (seydz) *png* [*Ing*] **1:** paham **2: a** *Bot* palumpong (*Salvia officinalis*) na may dahong abuhing lunti **b** ang dahon nito na ginagamit sa pagkain.

sa·gé·di *png* [*Mag*] : pigil[1].

sag·fi *png* [*Bon*] : hallidung.

sag·géy·po *png Mus* [*Kal*] : set ng plauta na sunod-sunod ang laki at tinutugtog ng anim na katao : KALUKA, SAY-SAY-OP.

ság·gid *png* [*Tag-Bag*] : hugpong ng sinulid ng abaka na may tatlong hibla ang bawat hugpong.

ság·hid *png* [*Bik Seb War*] : sagì[1].

sa·gì *png* **1:** marahang pagdampi sa anumang nadaanan : DÁGIL, SÁPYOT, SÁGHID, SÁGUD, SAGÁID, SANGGÎ, SAPÍGAR, TAKIL **2:** pagdaan sa isang pook.

sa·gi·bád·bad *png Mus* : katutubong gitara na gawa sa hungkag, magaan ngunit matibay na tabla, at may kuwerdas na gawa sa himaymay na abaka, yantok, at bislig : KÚGLONG, SIDLÚING, TAMPÍPI.

sa·gib·síb *png* [*Ilk*] : suloy ng tubó o saging.

sá·gid *png* [*Ilk Tag*] : sagì[1].

sa·gí·la *png* : saglit na pagdalaw sa isang pook na nadaanan.

sa·gi·lá·la *png Bot* : san francisco.

sa·gí·lap *png* : manipis na bulâ sa rabaw ng inúmin.

sa·gi·lót *png* : buhol na madaling kalasin.

sa·gim·pót *png* : bilis ng pag-imbulog.

sa·gim·sím *png* : malungkot at madilim na pangitain *var* salagimsim : AREPÉP, ÓMEN, PARTAAN, PORTENT[1], SÉNYAL, SÍGNOS.

sa·gi·muy·móy *png* [*ST*] : bagay, salita, o idea na pawang walang kabuluhan at halaga : NONSENSE.

sá·ging *png Bot* [*Hil Mrw Seb Tag War*] **1:** halamang tropiko (genus *Musa*) may katawang saha, dahong palapa, at may kumpol na bulaklak na nagiging buwig ng bunga : BANANA, BATÁG, DUPÔ, PLATANO, PÓNTI, SAHÍNG. **2:** tawag din sa bunga nito : BANANA, BATÁG, DUPÔ, PLATANO, PÓNTI, SAHÍNG.

sa·gin·sín *png* : varyant ng **sinsín.**

sa·gíp *pnd* **sa·gi·pín, su·ma·gíp, ma·sa·gíp :** iligtas mula sa pagkalunod o anumang kapahamakan : ARAYÁTEN, LINGKAWÁS, SÁBET, SAGÚP, SAPÓD.

sa·gi·péd *png* [*Ilk*] : baral.

sa·gi·pó·on *png* [*Mrw*] : pasimula.

sa·gí·sag *png* **1:** bagay na kumakatawan o palatandaan ng kalidad, estado, o uri ng tao **2:** marka, disenyo, o pigura na nagpapakilala ng isang bagay : SÍMBOLÓ, SYMBOL.

sa·gí·sag-pa·nú·lat *png* [*sagisag-pang+sulat*] : alyas sa pagsulat ng isang autor : PSEUDONYM, TAKUBÁN[2].

sa·gi·sá·pat *png* [*Ilk*] : taog sa tanghali.

sa·git·sít *png* **1:** [*Bik Hil Mrw Seb Tag War*] matinis na tunog ng pinahabang *is* : INGÁW, SALÍTSIT, SANÍTSIT, SARÉTSET, SAYÉTSET **2:** tunog ng pagpiprito sa kawali, ng malakas na puslit ng tubig sa gripo o tubo, o ng biglang preno.

Sagittarius (sa·gi·tár·yus) *png* [*Ing*] **1:** *Ast* malaking konstelasyon na kinakatawan ng isang sentaurong may dalang busog at pana **2: a** *Asl* ikasiyam na tanda ng zodyak (22 Nobyembre - 21 Disyembre) **b** tao na isinilang sa petsang nakapaloob sa tandang ito.

sag·kâ *png* : sabát.

ság·kad *png* [*Bik*] : baklad.

sag·kák *png* [*Ilk*] **1:** plema **2:** dahak.

sag·kód *png* [*Seb*] : takda[1].

sag·láw *png* : uri ng luto na magkahalong pinakuluan ang isda at gulay.

sag·lít *png* **1:** pinakamaikling panahon **2:** 1/360 ng isang oras : BEKTÁ, DALÎ[3], GÚTLING, KANITÓ, KADALÌ, PENÁNDIT, SAGULÎ, SECOND, SEGÚNDO[2], TINÍYON.

ság·maw *png* [*War*] : kaning-baboy.

sag·mít *png Bot* : palumpong (*Rubus rosaefolius*) na tumataas nang 1 metro at may dahong maliliit at mayabong : BÁKNIT, RAGÍNI.

sag·mít *pnd* **i·sag·mít, sag·mi·tín** [*Kap*] : abutin ang talì upang hilahin.

sag·mít *pnr* : biglaang pag-agaw.

sag·ník *png Bot* : sarsaparilya.

sá·go *png* [*Bik Hil Ilk Seb Tag*] : likidong tumutulo mula sa karne o isda.

sa·gó *png* **1:** *Bot* uri ng palma (*Metroxylon sagu*) na napagkukunan ng nakakaing bunga **2:** uri ng gawgaw na mula sa pinulbos na ubod ng palma at nakakain **3:** [*Bik Hil Ilk*] *Bot* bagsáng **4:** manipis na suklay.

sa·gól *png* [*Seb*] : sangkap.

sá·gol *pnd* **mag·sá·gol, sa·gú·lin, i·sá·gol, i·pan·sá·gol** [*Seb*] : maghalo; haluin.

sa·gón·son *pnd* **su·ma·gón·son, sa·gón·su·nín** : hanapin o sunduin ang taong inutusang sumundo.

sá·gop *png* : bahagi o punto na pinagdugtungan ng dalawang bagay.

sa·góp *png* : dugtong.

sa·go·pà *png* [*Mrw*] : pagkakatulad.

sa·gó·sob *png* [*Mrw*] : simoy.

sa·gót *png* **1:** pasalita o pasulat na tugón sa isang katanungan : ANSWER, ÁTBAY, BATÓN, IBÁT, PAKÍBAT, PAKLI[2], SABÁT, SÍMBAG, SÚMBAG, SÚMPAT, SUNGBÁT, TÁBAG[2], TUBÁG **2:** pag-akô sa tungkulin; paninindigan.

sa·gót-sa·gót *png* [*Pan*] : pagpapagitna o pakikialam sa hidwaan o gusto ng ibang tao.

sa·góy *png* : mabilis at marahang hipo : KÍBLIT, KÚHIT, TEPÎ.

sag·pák *png* **1:** papatag na pagbagsak ng tiyan sa rabaw ng tubig : PLAKDÂ **2:** ingay ng alon na humahampas sa tabing-dagat.

ság·pang *png [Bik*] : pagtaas ng tubig sa dam.

sag·páng *png* [*Kap Tag*] : biglaan at mabilisang pagsakmal.

ság·pang *pnd* **su·mág·pang, sag·pá·ngin, i·ság·pang** : tugisin ang sasakyan ng kaaway.

sag·pá·tan *png* [*Kal*] : estante o patungán na malapit sa biga ng kubo.

ság·pit *png* [*Ilk*] : bahagi ng dingding na pinagsusukbitan ng bagay-bagay.

sa·grá·do *pnr* [*Esp*] : banal, **sa·grá·da** kung babae.

Sagrado Corazon (sa·grá·do ko·ra·zón) *png* [*Esp*] : Sacred Heart.

sag·rár·yo *png* [*Esp sagrario*] **1:** komunidad ng diyakono, pari, at obispo **2:** santuwaryo ng simbahan **3:** silid sa bahay na naglalaman ng mga bagay na itinuturing na banál : SACRARIUM.

ság·sag *png* [*Seb*] : patpat.

sag·ság *png* [*Hil*] : pagtapatán.

sag·ság *pnd* **sag·sa·gín, su·mag·ság 1:** lumakad nang nagmamadali **2:** [*Kap*] bakbakin **3:** [*Ilk*] sirain sa pamamagitan ng pagpalo at pagbugbog **4:** [*Iva*] tadtarin.

sag·ság *pnr* **1:** lumulundô sanhi ng hindi normal na bigat, lambot, o kawalan ng laman : LÚYLOY **2:** bumaba gaya ng pang-itaas na buto **3:** di-tuluyang naputol nang pahaba.

sa·gú *png* [*Kap*] : sungay.

sa·gu·báng *png* : maliit na kubo sa gitna ng lupang sinasaka para sa mga tagabantay.

sá·gud *png* [*Kap*] : sagì[1].

sá·gu·lî *png* [*Kap*] : sandali.

sag-u·lî *png* : pagbabalik sa dating anyo.

sa·gú·may *png* [*Pan*] : pilík[1].

sa·gun·són *png* **1:** maayos na pagkasalansan ng mga patag na bagay na may magkakatulad na laki : BÁTTUG, BÓNTON, PÉMPEN, PÚNDOK, SUSÓN, TÁMBAK, TÁNGKAS, TÁPOK, TÍMO **2:** [*Ilk*] tuloy-tuloy na pagtaas.

sa·gún·son *pnr* [*Seb*] : sunod-sunod.

sa·gún·sun *pnd* **mag·sa·gún·sun, i·sa·gún·sun** [*Kap*] : itulak ang mga bagay sa isang sulok.

sagúp *pnd* **sa·gu·pín, su·ma·gúp, i·si·na·gúp** [*Hil*] : sagíp.

sa·gu·pà *png* [*Kap Tag*] : biglaang pagtatagpo at paglalaban ng dalawang panig : ABETIN, INÁWAY, SABÁTAN, SAÓT, SÁRAK, SUMPAKÍAY, SUMPÓNGAN.

sa·gup·sóp *png* **1:** pagsipsip **2:** tunog na likha nito.

sa·gú·ran *png* : kasangkapang nilala mula sa buri at ginagamit na pantakip ng mga bagay.

sa·gú·rong *png* [*Bik*] : alulod.

sa·gur·sór *png* [*Ilk*] **1:** manok na nakatayo ang balahibo **2:** himulmol ng sinulid sa gilid ng damit o panyo.

sa·gut·sót *png* : tunog na likha ng pagsipsip.

sa·gú·yon *png Zoo* [*Seb*] : bangayngay.

sa·guy·súy *png Mus* [*Mnb-Agu*] : suling.

sag·wâ *png* **1:** magaspang na kilos, pananamit, at salita **2:** kahalayan.

sag·wák *png* **1:** biglaang pag-alwak ng maraming tubig : BABUWÁK, BÚGWAK, BUHÁGAY, BUSAWÁK, HAGAWÁK, SALWÁK, SÚGWAK, URÓK **2:** tunog ng pag-alwak na ito **3:** langitngit ng tubó o kawayang biniyak nang pahaba.

sag·wán *png* [*Esp zagual Bik Ilk Tag*] : maikli at sapad na tablang ginagamit upang pausarin ang bangka sa tubig : ÁVAT, BÁGSE, BÉGSAY, BÚGSAY, GAÓD, GÁUD, KÁBER, KÁUD, PADDLE[1], PALÚGA, PÓRA, PÚLA.

sag·wáy *pnr* : humaba dahil sa sobrang paghigit.

sag·wíl *png* [*Kap Tag*] : anumang sagabal sa isang gawain o layunin.

ság·yad *png* [*Bik Seb*] : sayad[1].

ság·yat *png* [*Pan*] : lamuyot.

sa·hà *png* [*Tsi Hil War*] : balát ng punò ng saging *Cf* TALÚPAK : BÁNI, ÉPAS, LÁPNIS, UPÁK, ÚPAS, ÚBBAK.

sá·hab *png* : init na sumisingaw *var* sáhag.

sá·hag *png* : varyant ng **sáhab**.

sá·hang *png* **1:** tapang ng gamot o anumang nakalalasing na inumin **2:** masangsang na amoy.

Sa·há·ra *png* [*Ing*] : disyerto sa hilagang Africa at itinuturing na pinakamalawak sa buong mundo.

sá·hat *png* : pagbabawal.

sá·hib *png* [*Ing*] **1:** *Kas* sa India, tawag sa mga lalaking mula sa Europa at inilalagay sa hulihan ng pangalan **2:** *Kol* tao na maginoo.

sa·híg *png* **1:** bahagi ng silid, bulwagan, o katulad na bumubuo sa patag na rabaw na karaniwang nilalakaran *Cf* PISO, PALAPÁG : DÁTAK, DÁTAL, DATÁR, FLOOR[1], SALÚG, SUWÉLO **2:** anumang patag at sumasalalay na rabaw ng isang estruktura : DÁTAK, DÁTAL, DATÁR, FLOOR[1], SALÁSA, SALÚG, SUWÉLO .

sá·hing *png* **1:** *Bot* punongkahoy (genus *Pinus*) na tumataas hanggang 35 m : SALONG **2:** tawag sa dagta na madaling magliyab **3:** luad na inilalatag sa bolang bakal at idinadarang sa apoy upang magkadisenyo ang alahas.

sa·híng *png Bot* [*Tau*] : saging.

sa·hô *pnr* : supil; daig.

sá·hod *png* **1:** lalagyang sumasalo sa tumutulong tubig : PANÁLOD, SALÓR, SALÓD, TÁYA[2] **2:** suweldo – *pnd* **su·má·hod, mag·sá·hod, sa·hú·rin, i·sá·hod**.

sa·hóg *png* **1:** bahog **2:** sangkap sa inilulutong ulam.

sá·hol *png* [*Hil*] : pagtitinda nang walang kita.

sá·hol *pnr* : natalo.

sa·hót *png* **1:** resolusyon o pangakong ginawa **2:** [*Bik*] : bintang.

sá·hul *png* [*War*] : sa sinaunang lipunang Bisaya, anumang ipinagbili nang lugi o walang tubo.

sa·hú·nay *png Mus* : uri ng katutubong kawayang plauta na kahawig ng tulali.

sa·íb·bek *png* [*Ilk*] : hikbi.

sá·id *png* [*Mag*] : trangka.

sá·id *pnd* **i·sá·id, su·má·id, sa·í·din 1:** [*Hil*] idikit ang isang bagay sa isa **2:** [*War*] gawing perpekto.

sa·íd *pnr* [*Hil Tag*] **:** ubos at wala nang natitira **:** PAHÍT, SAYÓD.

sa·id·dék *png* [*Ilk*] **:** sinok.

sa·i·ká·pat *pnr* [*sa + ika + apat*] **1:** isa sa apat na bahagi ng isang buong hinati **:** KUWARTO[2], QUARTER, SANGKAPAT **2:** [*ST*] 12 $^{1}/_{2}$ ng sentimo.

sa·í·kat·ló *png* [*sa+ika+tatlo*] **:** isa sa tatlong bahagi ng isang buong hinati **:** SANGKATLO.

s a·í·kis *png* [*Mrw*] **:** patak.

sail (seyl) *png* [*Ing*] **1:** layag **2:** paglalayag.

sa·i·lá·tan *png Bot* [*Tau*] **:** makinis na baging (*Quamoclit pennata*).

sa·i·láy *png* [*Seb*] **:** sakbát; salakbát.

sailboat (séyl·bowt) *png* [*Ing*] **:** bangka o barko na may layag.

sailor (séy·lor) *png* [*Ing*] **:** marino.

sa·i·lú·ko *png* [*Ilk*] **1:** telang Iluko **2:** salin ng mga Ilukong akdang pampanitikan.

sa·im·sím *png* **:** paglagà.

sa·i·né·te *png Tro* [*Esp*] **:** komedya na may isang yugto.

sá·ing *png* **1:** pagpapakulo o pagpapasingaw ng bigas o isda **:** APÚY, LÚNG-AG, SÁPNA, TÍG-ANG[1], TÚON[1] **2:** [*Ilk*] liwanag ng ilawán.

sa·íng *png* **:** pagkakadugtong o pagkakaugnay ng dulo ng dalawang bagay.

sa·í·ngan *png* [*Ilk*] **:** tinghoy.

sa·íng·sing *png* [*Kap*] **:** hinaíng.

saint (seynt) *png* [*Ing*] **:** santo **:** ST[1].

sá·it *png* **1:** [*ST*] pakikihalo o paninirahan kasama ang mga dayuhan **2:** bahog.

sa·í·ya *png* [*Bik*] **:** kaniya.

sá·ka *png* **1:** [*Esp saca*] **a** paglinang ng lupa **b** ang lupang nililinang **:** BÁSOK, DALÓS[1], NÁLON **2:** [*Bik*] kuko ng matandang inahing manok o tandang **3:** [*Ilk*] paa.

sa·ká *png* **1:** [*Seb War*] pag-akyát **2:** [*Bik Pan*] pagsala sa sinaing upang makagawa ng arina **3:** [*Iva*] pamamangka nang salungat sa daloy ng tubig.

sa·kà *png* [*Hil Seb War*] **:** anumang itinaas gaya ng presyo ng bilihin, úpa, at mga katulad.

sá·ka *pnd* **su·má·ka, mag·sá·ka, si·na·sá·ka** [*Mag*] **:** hingál.

sa·kâ *pnb* **:** sa ibang pagkakataon; ipagpaliban muna **:** INTÓNO, KIYÉN, KUWA, MATÓGO, UNYÀ.

sa·kâ *pnt* **:** kasama; pati.

sa·káb *png* [*Kap*] **:** pagkadapâ.

sa·káb *png* **1:** [*Kap*] pagkadapa **2:** [*Seb*] salakáb.

sa·ká·da *png* [*Esp sacada*] **1:** manggagawa mula sa ibang pook na nagtatrabaho nang may suweldong higit na mababa kaysa taal na manggagawa ng isang pook **2:** nandarayuhang manggagawa.

sa·kág *png* [*Kap Tag*] **:** maliit na lambat, karaniwang para sa hipon at nakakabit sa tiking nakaekis **:** SÍGIN, SÍHOD, SAYÚDSOD, SÚDSOD, SULÁMBAW.

sá·kal *png* **1:** [*Bik War*] paód **2:** [*Hil*] tayakád **3:** [*Ilk*] kasiyahan **4:** [*Pan*] saksák.

sa·kál *png* **1:** [*Kap Tag*] paghawak o pagtali nang mahigpit sa leeg **:** ATIKÉL, BEKKÉL, KUGÂ, PÉKEL, PÍTLOK, STRANGLE, TÍLOK, TUÓK[2] **2:** [*Pan War*] **:** kopya.

sa·ka·lì *pnb* [*Kap Tag*] **1:** kapag nagkataon **:** AGLAPIGÁ, ALAHOWÁLAM, BASÌ, BÁSIN, MARÁNIRÁNI, PANÁNGLIT **2:** baká; marahil.

sa·kám *png* **:** mapanlinlang na paghikayat sa isang tao na bilhin o angkinin ang isang bagay sa pamamagitan ng pansamantalang pagpapagamit, pagpapatago, o pagpapakagiliw sa bagay at pagkuha nito upang kasabikan.

sa·káng *png* [*Bik Kap Ilk Tag Tsi*] **:** tao na nakabuka ang ayos ng mga hita at binti at hindi nagdirikit ang mga tuhod habang naglalakad o nakatayo **:** AKOY, BAKÂ, BAKÁNG, BIKAKÁNG, PAKKÁNG.

sa·ka·ní·an *png* [*ST*] **:** parusa kapag hindi dumalo.

sa·ka·rí·na *png Kem* [*Esp sacarina*] **:** saccharin.

sá·kat *png* **:** balát ng punong kalumpit.

sá·kat *png* **1:** balakbak ng punong kalumpit **2:** *Bot* kalamansánay.

sa·kát *png* [*Tau*] **:** akyát.

sa·kát *pnd* **mag·sa·kát, i·sa·kát, su·ma·kát** [*Bik*] **:** pumanhik.

sa·kát *pnr* **:** naibuburat nang sagad ang uten kaya maaari nang tuliin **:** LAMPÁS-BUKO.

sa·ká·te *png* [*Esp Mex zacate*] **1:** paggapas ng mga damong ipinakakain sa hayop **2:** damong ipinakakain sa mga hayop **:** BÁRIT, DIKÁ[2].

sa·ka·tí·han *png* [*sakate+han*] **:** parang na nakukuhan ng sakate **:** DAMUHÁN[3].

sa·káy *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Iva Mag*] pasahero **2:** anumang ikinakarga, karaniwang sa sasakyan, at dinadala mula sa ibang pook patungo sa isang pook **:** KARGAMENTO – *pnd* **su·ma·káy, mag·sa·káy, sa·ka·yán 2:** montada **3:** [*Bik Pan*] paglalakbay sa karagatan **4:** [*Mag*] pagsagwan.

sak·bá·li *png* [*Kap*] **:** sakbát.

sák·bat *pnd* **su·mák·bat, mag·sák·bat, i·sák·bat 1:** [*Hil*] pumanhik **2:** [*Pan*] pasanin.

sak·bát *png* **:** anumang inilalagay nang paalampay sa balikat at tumatawid sa dibdib pababa sa baywang *var* sagbát **:** ABARÁY, ABÍDAY, SAILÁY, SAKBÁLI, ULÍBAY.

sak·bát *pnd* **mag·sak·bát, i·sak·bát** [*Ilk*] **:** babahín.

sak·bá·tan *png* [*Pan*] **:** pingga.

sak·báy *pnr* **:** akbáy.

sak·bí·bi *png* [*Kap*] **:** babero.

sak·bí·bi *pnr* [*Kap Tag*] **1:** pahalukipkip na pagdadala ng isang bagay **:** KÚLKOL, KÚNGKONG, LAGPÍTAW, OBÒ **2:** pasakbat na pagdala ng isang bagay.

sak·bí·bit *png* **:** walang ingat, palawit, o pabitin na pagdala ng isang bagay.

sak·bót *png* [*Bik Tag*] **:** pagsagip o biglang pagsunggab sa isang mahuhulog **:** SALÔ, SAMPÁT[2].

sak·dál *png* [*Kap Tag*] **1:** pagdulog ng sinuman sa hukuman upang humingi ng katarungan hinggil sa kasalanang ginawa ng ibang tao **2:** anumang paratang o sumbong na iniharap sa hukuman – *pnd* **mag·sak·dál, i·sak·dál, ma·sak·dál**.

sak·dál *pnr* **:** úbod ng; tigíb sa.

sak·dó *png* **:** suntok sa babà.

sá·ke *png* [*Jap*] **:** alak mula sa bigas.

sa·ke·a·dór *png* [*Esp saqueador*] **:** mandarambong.

sa·ké·o *png* [*Esp saqueo*] **:** pandarambong.

sa·kéy *png pnr* [*Bik Pan*] **:** isa.

sá·kil *png* **1:** pagtatambal ng dalawang bagay na magkaiba **2:** pasaherong higit sa bilang na kayang dalhin ng isang sasakyan **3:** [*Mag*] inggit.

sa·kíl·dap *png* [*Kap*] **:** iglap.

sa·kím *pnr* [*Kap Tag*] **:** makamkam at mapag-imbot sa yaman at pag-aari, karaniwan ng ibang tao **:** DALÓK, DUWÁPANG, SUWAPANG, HAKÓG, HAWÓ, NÁPSO.

sa·kí·rap *png* [*Kap*] **:** iglap.

sá·kit *png* **1:** pagsisikap na matamo ang isang bagay **2:** pagtitiyaga sa anumang gawain **3:** pagdamay sa damdamin ng kapwa.

sa·kít *png* **1:** [*Hil Ilk Kap Mag Mrw Pan Seb Tag Tau War*] hindi kanaisnais na pakiramdam bunga ng pagkasira ng metabolismo ng katawan, sakuna, o mga katulad **:** BÁNNI, BÍSA, GÁNIT, INYEN, SAMÚYENG **2:** kondisyon ng organ, bahagi, estruktura, o sistema ng katawan na may hindi tamang funsiyon mula sa epekto ng minanang katangian, impeksiyon, pagkain, o kaligiran **:** BALATÍAN, BARATIÓN, DÁKTAT, DISEASE, GÁNIT, HÍLANG, INÁGEM, ÁGU.

sak·lâ *png* **1:** metal sa puluhán ng patalim **2:** uri ng sugal sa baraha, na isang manghal ang nakalatag sa mesa nang pares-pares at mananalo kung tumama ang dalawang barahang tinayaan.

sak·láb *png* **1:** yugto sa proseso ng muling pagluluto sa luad na ginagawang tapayan **2:** pagsuob o paghilot sa babaeng kapanganganak lamang.

sak·láng *png* **1:** pamatok ng baka **2:** [*Ilk*] presensiya **3:** kabalyete **4:** pakrus na patong sa tuktok ng bubong na pawid o kogon.

sak·láng *pnd* **mag·sak·láng, su·mak·láng, man·sak·láng** [*War*] **:** umakyat sa punongkahoy.

sak·láng *pnr* **1:** nakabuka ang mga paa gaya ng nakasakay sa likod ng hayop na tulad ng kabayo, baka, o kalabaw **:** SÁKLAY **2:** [*Kap*] sakáng.

sak·láp *png* **1:** pakla **2:** damdamin ng isang nabigô.

sak·láw *png* **1:** lawak o layo ng pananaw, gamit, bisa, o operasyon **2:** kapangyarihan o karapatan ng isang autoridad.

sak·láw *pnr* **:** bahagi ng o napapaloob sa kabuuan.

sak·láy *png* **1:** kasangkapang ginagamit na pantukod o pansalalay, karaniwang iniaatang sa kilikili ng pilay o may kapansanan upang makatulong sa paglakad o pagtayo **2:** singkaw **3:** balabal **4:** muleta **5:** laro sa baraha.

sák·lay *pnr* [*Bik Hil Pan*] **:** sakláng.

sak·lít *png* **1:** putong **2:** pagkapulupot ng lubid, kable, o pantali.

sak·lô *png* **:** damong sapin ng isang rabaw.

sak·lób *png* **1:** malukong na pantakip sa palayok **:** KÁLUB, KÍLLEB, LUKDÔ, SAKÓB, SÚKLUB, TUNTONG[1], TÓTOP **2:** pagkakapatong na magkaharap, gaya ng dalawang pinagtaklob na larawan **3:** pagpapatong ng sombrero sa ulo **4:** pagsososyo sa pamumuhunan gaya ng sa negosyo o sugal.

sak·ló·lo *png* [*Bik Pan Tag Esp socorro*] **1:** pagtulong sa isang tao na nasa sakuna o nasa panganib **:** ARÁYAT, SAKÚRU, TAMBÚLIG **2:** pagsagip ng buhay **:** ARÁYAT, HIÁBANG, SAKÚRU, TAMBÚLIG.

sak·ló·lo *pnd* **mag·sak·ló·lo, su·mak·ló·lo, i·sak·ló·lo** [*Bik War*] **:** hawakan o dakmain.

sak·long *png* **1:** *Gra* bantas na nagsasaad na iisang yunit ang napapaloob na bagay o kantidad **2:** *Agr* **a** bahagi ng linang na dapat tamnan **b** bahagi sa ani **:** SAKNONG.

sak·lór *png* [*Pan*] **:** sungay.

sak·lót *pnd* **sak·lu·tín, su·mak·lót, ma·sak·lót :** biglaang pagdakma sa isang bagay na ibig kunin, karaniwan sa pamamagitan ng mga kuko o kamay **:** ÁKUP, HÁMBAT.

sak·lú *png* [*Ilk*] **:** igib.

sak·lú·lo *png* [*Ilk*] **:** kandungan.

sak·mál *png* **1:** [*Ilk Kap Tag War*] pagkagat ng hayop nang biglaan at mariin sa isang bagay, gaya sa karne **:** ÁNGKAB, HÁKLAB, HÁKMAL, SINGKÁT, TÚKLOB **2:** [*Kap*] pagdakma **3:** [*Pan*] pagpapapakitang-tao **5:** pagtanggap nang walang pag-aaral o pagsisiyasat – *pnd* **i·pa·sak·mál, sak·ma·lín.**

sak·ma·tá *png* **:** pagkawalang-hinayang; pagiging waldas.

sak·mì *pnr* [*War*] **:** kilik.

sak·mít *png* [*Bik Hil Seb*] **:** sunggab.

sak·nóng *png* **1:** *Lit* pangkat ng mga taludtod ng tula **:** ESTROPA, ISTANSA, PUKTÔ, STANZA, TALUDTURAN **2:** *Agr* saklong[2].

sá·ko *png* [*Esp saco*] **:** malaking supot na sisidlan ng bigas, palay, o anumang butil.

sá·kob *png* **1:** takip o pagtatakipan ng dalawang bagay upang hindi makita ang isa **2:** *Zoo* [*Mrw*] tandang.

sa·kób *png* **1:** [*Pan*] saklób[1] **2:** [*Bik War*] anumang kasama sa isang pangkat o yunit.

sá·kod *png* [*Hil Seb*] **:** baklad.

sá·kol *png* **:** paggapas ng tubó at pagdadala nito sa kabyawan.

sa·kól *png* **:** pagdampot ng kanin sa pamamagitan ng limang daliri.

sá·kom *png* **:** paghawak ng anumang buháy at gumagalaw na bagay at pagpigil nito upang hindi makawala.

sa·kón *png Zoo* **:** uri ng malaking bayawak.

sa·kón *pnr* [*Hil*] **:** ganíd.

sá·kong *png Ana* **:** likurang bahagi ng paa sa ibaba ng bukong-búkong **:** BUÓL, HEEL, KÍTING, MÚKOD, MUKÓT, PÁLO, TAKÓNG, TIKÓD[2], TIKUDTÍKUD, TÓVIN **2:** bahagi ng sapatos o bota na sumusuporta dito **:** BUÓL, HEEL, KÍTING, MÚKOD, MUKÓT, PÁLO[3], TAKÓNG, TIKÓD[2], TIKUDTÍKUD, TÓVIN.

sá·kop *png* [*Bik Hil Pan Seb Tag War*] **1:** sinuman o anumang nasa ilalim ng isang autoridad **2:** sinumang nagtatrabaho sa ilalim ng pagsubaybay ng iba **3:** sinumang kasapi *Cf* SAKLAW[2].

sa·kót *png* [*Hil War*] **:** halò.

sa·kó·te *pnd* **ma·sa·kó·te, sa·ko·té·hin:** matutop; mahuli sa akto

sák·ra *png* [*Bik*] **:** maliit na gulong na may mga patusok.

sák·ra·mén·tal *pnr* [*Ing Esp sacramental*] **1:** tumutukoy o tulad sa sakramento **2:** pag-uukol nang higit na importansiya sa sakramento.

sak·ra·mén·to *png* [*Esp sacramento*] **1:** relihiyosong seremonya **:** SACRAMENT **2:** kung sa malaking titik, **a** ang Eukaristiya **b** konsagradong elemento **:** SACRAMENT.

sak·ráng *pnr* [*Bik*] **:** bisaklat.

sak·rí·le·gó *pnr* [*Esp sacrilego*] **:** walang-pakundangang paggamit ng itinuturing na banal **:** SACRILEGIOUS.

sák·ri·lé·hi·yó *png* [*Esp sacrilegio*] **:** paglapastangan sa itinuturing na banal **:** SACRILEGE.

sak·ri·pís·yo *png* [*Esp sacrificio*] **1: a** pagsusuko ng isang bagay na mahalaga para sa isang bagay na higit na mahalaga **b** bagay na isinuko **:** SACRIFICE **2:** pagpatay ng hayop o tao o pagsusuko ng ari-arian bilang pagaalay **:** SACRIFICE **3:** panalangin, pasasalamat, o penitensiya **:** SACRIFICE.

sak·ris·tán *png* [*Esp sacristán*] **:** katuwang ng pari sa misa **:** AKÓLITÓ.

sák·ris·tán ma·yór *png* [*Esp sacristan mayor*] **:** pinunò ng mga sakristan at nangangasiwa sa lahat ng katulong sa simbahan.

sak·rís·ti·yá *png* [*Esp sacristia*] **:** silid na kalimitang nasa tabi ng sagraryo, taguan ng mga gamit sa misa, at silid-bihisan ng mga pari **:** SACRISTY.

sak·ro·sán·to *pnr* [*Esp sacrosanto*] **:** higit na banal na tao, pook, batas, o katulad **:** SACROSANCT.

sak·rót *png* [*Bik*] **:** pakla.

sák·rud *png* [*Ilk*] **:** lambat na maliit, panghuli ng ibon at balang.

sak·sâ *png* [*Kap Tag*] **:** bugsô[1].

sak·sák *png* **1:** [*Bik Kap Pan Tag*] sugat na likha ng tulis ng patalim **2:** pagsiksik sa lalagyan **3:** [*Hil*] paghiwa upang lumiit o maging pira-piraso, gaya ng bloke ng yelo.

sak·sák *pnd* **mag·sak·sák, su·mak·sák, i·sak·sák 1:** tusukin o sugatan sa pamamagitan ng sandatang matalim **2:** [*Seb*] balasahin ang baraha **3:** [*War*] tabasin ang tabla.

sak·sí *png* [*Kap Hil Ilk San Seb Tag War*] **1:** tao na nakakita, nakarinig, o nakaalam ng isang pangyayari **2:** tao na may hawak ng ebidensiya **3:** tao na nagbibigay ng testimonya sa hukuman : TESTIGO, WITNESS.

sak·só·po·nó *png Mus* [*Esp saxófonó*] : instrumentong hinihipan sa tubong metal na may mga teklado at balbula na may bokilya tulad ng klarinet : SAX[1], SAXOPHONE.

sa·kúb *png* [*Ilk*] : panutsa.

sá·kub *pnd* **mag·sá·kub, su·má·kub, sa·kú·bin 1:** [*Kap*] itaob **2:** [*Mag*] magsabong.

sa·kú·lan *png* : lupang taniman ng tubo.

se·ku·lár *pnr* [*Esp secular*] **1:** nauukol sa mga gawain ng mundong ito; hindi espiritwal o sagrado **2:** sa edukasyon, hindi nauukol sa relihiyon o paniniwalang panrelihiyon **3: a** hindi eklesyastiko o monastiko **b** sa klerigo, hindi natatakdaan ng tuntuning panrelihiyon **4:** minsang maganap sa isang siglo o panahon **5:** nagaganap sa loob ng napakahabang panahon.

sa·ku·nâ *png* [*Kap Ilk Tag*] : kalamidad.

sa·kun·típ *png* [*Ilk*] : palatak.

sa·kú·rong *png* [*Pan*] : tukod.

sa·kú·ru *png* [*Kap*] : saklolo.

sak·wá *png* **1:** pinakaibabang punò ng saging at nilalabasan ng mga ugat nito : TINAMPAYAKÁN **2:** [*Tsi*] bakyâ.

sak·wá·ko *png* [*Esp Mex chacuaco*] : tsiminea.

sak·wát *png* : mali at may malisyang salaysay na nakasisira sa reputasyon ng isang tao.

sák·wat *png* [*Hil Seb Tag War*] : buhat.

sak·wíl *png* : pagtanggi na ipinapakita sa pamamagitan ng pagtulak ng mga kamay.

sák·wit *png* [*War*] : daspan.

sak·yád *pnr* : dala-dalang isinisingit sa sinturon o baywang ng pantalon, gaya ng dalang baril.

sak·yán *pnd* : tinipil na **sakayán**.

sak·yód *png* **1:** lambat na panghuli ng balang, paruparo, tutubi, at iba pang insekto **2:** tila-pahampas na paghuli ng paruparo : HÁBYOG, HAGÓP, PANSÁGAP **3:** pabaling na suntok sa tagiliran **4:** pataas na saksák.

sal *png* [*Esp*] : asin.

sá·la *png* **1:** [*Bik Kap Mag Pan Tag*] anumang ginawa na labág sa batas o tuntunin ng isang kultura, organisasyon, o institusyon : BÁSOL, SADÁ, SALÁ, SALÂ **2:** [*Esp salas*] silid sa pagtanggap ng mga bisita : PARLOR **3:** [*Ilk*] sayaw **4:** [*Kap*] liban; lumiban; wala; absent.

sa·lá *png* **1:** [*Kap Tag*] pagkalala o pagkahabi **2:** [*Kap*] sála[1].

sa·là *png* **1:** [*Hil Seb Tag*] paraan ng paghihiwalay ng mapipino at ng makakapal na butil, ng dumi, o ng ibang substance sa pamamagitan ng tela o bistay : AG-AG, AYÁG, SÁNA, SÁLAK, SÁPIT, SARÀ, TÁRA[3], YÚKYOK, **2:** [*Kap*] : liwanag o ilaw - *pnr* **masalà**.

sa·lâ *png* [*Bik*] **1:** bisala **2:** sála[1].

sá·la *pnd* **su·má·la, pa·sa·lá·hin** : hindi tumama ang ulos, suntok, o punglo.

sa·lâ *pnr* : nabaling buto o nawala sa tunay na ayos.

sa·lá·am *png* [*Ing*] **1:** sa mga tagasilangan, pagbati ng kapayapaan **2:** sa India, pagyuko at paglalagay ng kanang palad sa noo bilang tanda ng paggalang.

sa·la·án *png* [*sala + an*] : kagamitang pansalà : PANALÀ, PANSALA, PÍLTRO, STRAINER.

sá·lab *png* **1:** darang **2:** tuyóng dahon ng niyog.

sa·lá·bat *png* [*Kap Pan*] : sabad.

sa·la·bát *png* [*Bik Kap Ilk Seb War*] : inuming mula sa pinaglagaan ng luya : PANGGASÌ.

sa·la·bíd *png* : pagsabit, pagkapulupot, o pagkapatid ng paa, gaya sa lubid o alambre.

sa·lab·sáb *png* : pagpapausok sa karne o isda bago ihawin.

sá·lad *png* [*Ing*] **1:** malamig na putahe ng mga pinaghalong sariwa o nilutong gulay o yerba, karaniwang nilalagyan ng langis, suka, at iba pang pampalasa **2:** gulay o yerba na kinakain nang sariwa : ENSALÁDA.

sa·lád-ay *png* [*Ilk*] : sampayan.

salad days (sá·lad deys) *png* [*Ing*] : panahon ng kabataan at kawalang karanasan.

salad-dressing (sá·lad drés·sing) *png* [*Ing*] : halo ng langis ng oliba, suka, at iba pa sa salad.

sa·lád·sa·lád *png* [*War*] : salít.

sa·lág *png* : sa eskrima, pagsangga sa ulos.

sá·lag *png* **1:** katulong ng komadrona **2:** [*Bik Hil Mrw Seb War*] pugad **3:** garantiya.

sa·lag·bó *png* **1:** pagkulo **2:** siglá.

sa·lag·ha·tì *png* : samâ ng loob.

sa·la·gim·sím *png* [*Kap Tag*] : varyant ng **sagimsím**.

sa·lá·gin·tô *png Zoo* : alinman sa mga uwang (*Metriona bicolor*) na tila ginto ang kináng ng katawan at lunti ang labas na pakpak : ANGÚRING, BÁGANG, GUGINTO, LABOG-LÁBOG, LAGURÍNG, SAMMISÁMMI.

sa·la·gíp *pnr* : nasalo o nasagip mula sa pagkahulog.

sa·la·gó *png Bot* : palumpong (*Wikstroemia ovata*) na may malapad at matigas na balakbak, hugis-itlog na dahon, maliit na dilaw na bulak-lak, at mapagkukuhanan ng resin at langis ang dahon : ARADÓN.

sa·la·góy *png* : marahang hipo o galaw : DÍWIT, DÚKIT[3], DÚTDOT, HÍKAP, SALÁNG[1], SALÍNG[2].

sa·la·gú·bang *png Zoo* : kulisap na mapanira ng dahon ng halaman.

sa·la·gu·má *png* : paghahalinhinan sa pagtatanghal.

sa·lá·gun·tî *png Zoo* : uri ng tipaklong na parang gunting ang anyo.

sa·lá·gun·tíng *png Kar* **1:** [*Hil Seb*] tahilan **2:** tungko ng tatlong poste na sinasabitan ng pansalok, pambuhat, at iba pang mekanismo.

sa·la·hí·lo *pnr* : matigas ang ulo.

sá·lak *png* **1:** halo ng iba't ibang kárat ng ginto **2:** biyak o baák sa tabla, tubó, o prutas **3:** [*Tin*] paghihiwalay sa mag-asawa bilang anyo ng parusa **4:** [*Kap*] : salà **5:** [*Bik*] halô.

sa·lák *png Zoo* : panganay na anak ng kabayo o baka.

sá·lak *pnd* **mag·sá·lak, su·má·lak** [*Hil*] : sumali sa usapan.

sá·lak *pnr* : pansamantalang dam sa ilog na gawa sa mga damo.

sa·la·káb *png* [*Bik Kap Tag*] : panghuli ng isda na tila-basket, nakabukás at higit na malapad ang ílalím : TALAKÉB[2], SAKÁB.

sa·la·ká·po *png Bot* [*Ilk Tag*] : malambot na baging (*Tournefortia sarmen-*

tosa) na may makintab na dahon, maputlang lunting bulaklak, at bilog na prutas : TANÁRA-DAGÁNAN.

sa·la·kát *png* : patibóng.

sa·la·ka·tâ *png* : siglá.

sa·lá·kaw *pnh* [*Mrw*] : iba.

sa·lá·kay *png Mil* [*Bik Hil War Tag*] : paglusob, karaniwan sa kaaway : DÁSDAS, DUKAÍS, ÍSANÉB, SÍBLOK, SÚLONG[4].

sa·lak·bát *png* : banda o sintas na umiikot mula sa isang balikat at bumababa pahalang sa baywang at bumabalik sa balikat : ABÁRAY, SAILÁY.

sa·lak·ha·tì *png* : varyant ng **salaghati**.

sa·la·kín *png* : balukanág[1].

sa·la·kóp *png* : harang na pumapalibot sa mga tao o bagay.

sa·lá·kot *png* [*Hil War*] : halò, lahók.

sa·la·kót *png* [*Bik Hil Ilk Tag*] : sombrerong may malapad na pardiyas at gawa sa nilalang tinilad na kawayan, yantok, o dahon ng palma *Cf* VAKÚL : SADÓK, SARÓK, SÁYAP, TAKOKÓ.

sa·lák·sak *png Zoo* [*Seb*] : ibong-pare.

sa·lak·sák *png* **1:** instrumentong panggalugad na karaniwang mahaba at payat **2:** [*Ilk*] signos na ibinabadya ng kasaykasay at nagsasaad na mayroong mamamatay **2:** *Mit* [*Zam*] sa sinaunang lipunan, ibong nagbibigay babala o pangitain.

sa·la·kú·ban *png* : sisidlang kahoy na ikinakabit ng mga mangingisda sa baywang.

sa·lá·lak *png Kar* : pingga na ginagamit sa pag-angat ng mabibigat na bagay.

sa·lá·lak *pnr* : nasabit sa sanga ng punongkahoy o anumang pumigil sa tuluyang pagbagsak.

sa·la·lá·ngan *png* [*Mrw*] : saló.

sa·lá·lay *png* **1:** patag na lalagyan o sisidlan gaya ng platito na pinapatungan ng tasa : ANSÁGAN, SALÁTE, SÁNGGA, SANGGÀ, SUNÁDAN **2:** lalagyang may tubig na pinapatungan ng baso, bangang maliit, plorera, at mga katulad upang hindi akyatin ng langgam.

sá·la·la·yán *png* [*sa+salay+an*] : patungan.

sa·lám *png* **1:** kakayahang manatili nang matagal sa ilalim ng tubig **2:** sinaunang pagsubok na isinagawa sa pamamagitan ng paglulubog sa tubig ng ulo ng nagkasala.

sa·la·má·gi *png* [*Ilk*] : sampalok.

sa·lá·ma·í *png* [*Mrw*] : salít.

sa·la·mán·der *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* tila butiking (order *Urodeles*) amphibian na walang kaliskis at mamasa-masa ang katawan **2:** *Mit* hayop na pinaniniwalaang maaaring tumigil sa apoy nang hindi nasusunog.

sa·la·máng·ka *png* [*Esp salamanca*] **1:** mapanlinlang na salita, gawa, o pagtatanghal **2:** lihim na karunungan sa paggawa ng iba't ibang uri ng kababalaghan : MAHIKA.

sa·la·mang·ké·ro *png* [*Esp salamanquero*] : tao na dalubhasa sa paggawa ng salamangka : MAGICIAN.

sa·la·man·té·ka *png* [*Ilk*] : sayaw na mabagal at paulit-ulit ang kilos.

sa·lá·mat *png* [*Kap Hil Mar Pan Seb Tag War*] : pagpapahayag ng pagtanaw sa magandang gawa at mapagbigay na kilos ng kapwa : MABBALÒ, MAMÁHEMÁHES, MAPÍYA, SÚHUL.

sa·lam·báw *png* [*Pan Tag*] : malaking lambat na panghuli ng isda at nakasakay sa balsa : SALAMBO.

sa·lam·báw *pnr* : nakatikwas sa likuran : MABATTÚLAY, MAKASALÁMBO, TÚWAL.

sa·lám·bo *png* [*Kap*] : salambaw.

sa·lá·mi *png* [*Ing Ita*] : sausage na pinausukan at may bawang at siling pampalasa.

sa·la·mín *png* [*Kap Hil Seb Tag*] **1:** babasaging kristal, may pahid na metaliko o analgama sa likod nito, at nakapagbibigay ng repleksiyon sa anumang nasa harap : ESPÉHO, KALÉMMIN, MIRROR, SALMÍNG, SÁMIN, SARMÍNG, SÉRMIN **2:** antepára.

sa·la·mí·sim *png* **1:** malungkot ngunit matamis na alaala **2:** paglabas ng tubig mula sa basang lupa o anumang katulad na tinatapakan.

sa·lam·pád *pnr* : krudo, di-liná ng, payák.

sa·lam·pák *pnr* : nahulog na palupasay sa sahig.

sá·lam·pá·ti *png Zoo* [*Bik Hil Seb*] : kalapati.

sa·lám·pay *png* : takíp.

sa·lam·páy *png* **1:** panyong inilalagay nang paalampay sa leeg **2:** pagsasampay ng mga damit.

sa·la·mu·hà *png* [*Kap Tag*] : pakikihalubilo sa mga tao.

sál-ang *png* **1:** [*Hil*] bigkis ng panggatong **2:** [*Seb*] pagitan o puwang.

sa·láng *png* **1:** [*Kap Tag*] salagóy **2:** marahang paggalaw sa isang bagay, karaniwang hindi sinasadya : SALAPÁY, SALÍNG, SÁNSANG **3:** [*Bik*] panga.

sá·lang *png* **1:** paraan ng pagluluto na ginagamitan ng apoy **2:** [*Kap*] paglalagay ng mga armas sa artileriya **3:** *Zoo* [*Mag*] langay-langayan **4:** [*Bik*] panga **5:** [*Kap*] kaaway.

sá·lang *pnd* **sa·lá·ngin, i·sá·lang, ma·sá·lang** [*War*] : gambalain; abalahin.

sa·láng *pnd* [*Iva*] : patahanin ang umiiyak na bata.

sa·la·ngà *png Zoo* [*Seb Tag*] : isdang-alat (*Mobula diabolus*) na kaanak ng page, malapad ang ulo, at malaki ang mata : PIANTAIHAN, SANGÀ, SANGHAN, SALANGÁNG PARÌ, SARANGÁN, SAYAG.

sa·la·ngáng pa·rì *png Zoo* : salangà.

sa·lá·ngat *png* **1:** [*Kap Tag*] kawit na ikinakabit sa pansungkit ng bungangkahoy sa puno : KALLAWIT, KAW-IT, PASANGÁ, SANGGET, SINGÍT **2:** [*Bik*] hapag na gawa sa kawayan **3:** [*Ilk*] magkaparehong agwat ng mga bagay na nakaayos sa isang serye **4:** [*Ilk*] nakasabit sa pagitan ng dalawang sanga, kaya't napipigil ang pagbagsak.

sa·lá·ngat *pnd* **mag·sa·lá·ngat, sa·la·ngá·tin, su·ma·lá·ngat** [*Hil*] : ipatong ang isang bagay sa ibabaw ng isa.

sa·lá·ngat *pnr* [*Kap*] : nakasabit.

sa·lang·gá·pang *pnr* : walang-hiya : KALAWÍKIW, MAKÁRAW.

sa·lang·ki·pát *png* **1:** leeg ng bote **2:** daan na pakipot nang pakipot hanggang sa dulo.

sa·lang·li·píng *pnr* : nahihilo at nalulula.

sa·lang·sáng *png* **1:** varyant ng **salansang 2:** [*Pan*] pagkalulong **3:** [*Bik Hil*] makitid na tilad ng kawayan na ginagawang patungan ng palayok.

sa·lan·sán *png* : pag-aayos nang patong-patong ng mga bagay, *hal* salansan ng damit : PÚT-ONG[2].

sa·lan·sáng *png* **1:** salungát **2:** paglalakbay sa karagatan nang salungat sa hangin *var* salansáng.

sa·lan·tâ *png* [*Kap Tag*] : tao na walang kakayahang pisikal.

sa·lan·tâ *pnr* : nasirà; napinsala : ARUGÓ, MÉSALANTÂ, NADÁOT, NADÚNAR, NAPÍRDE, NARÁOT, NAPIYÉRDE.

sá·lap *png* **1:** [*Kap Hil Seb Tag*] maliit na lambat : SÁRAP **2:** [*Hil Seb Tag*] ságap **3:** *Kol* bayad sa isang maliit ná serbisyo **4:** *Kol* [*Hil Tag*] balato.

sa·láp *png* **1:** [*Kap*] kabuuan ng paa mulang hita hanggang dulo ng mga

daliri **2:** [*Bik*] **:** gastusin.

sá·lap *pnd* **ma·sá·lap, su·má·lap, sa·lá·pin** [*War*] mahulog sa isang pook.

sa·láp *pnd* **mag·sa·láp, su·ma·láp, sa·la·pín** [*Iva*] harapin.

sa·la·páng *png* [*Kap Tag*] **:** sibat na may tatlong matulis na dulo **:** SALAPONG, TRIDENT.

sa·la·páw *pnr* **:** mababaw; paimbabaw.

sa·la·páy *png* **1:** [*Hil*] saláng[2] **2:** [*Ilk*] sampay.

sa·la·pî *png* [*Kap Hil Seb tag War*] **:** paraan ng palitan na nasa anyong barya o papel; pambili *Cf* PÍSO, PÍLAK, SENTIMO, SENSILYO **:** DATÚNG, KUWÁRTA, MONEY, PERA[1], PILAK[2], PIRÁK **2:** tawag noon sa perang nagkakahalaga ng 50 sentimo.

sa·lá·pid *png* **1:** dalawa o tatlong hiblá na ipinulupot nang maayos gaya ng lubid, mahabang buhok, at mga katulad **2:** pagbabago ng posisyon sa sayaw.

sa·lá·pong *png* **1:** pook na pinagtatagpuan o pinagsasangahan ng dalawa o mahigit pang landas o ilog **:** JUNCTION, KRÓSING, SAMBÁT **2:** salapang.

sa·láp·sap *png* **1:** [*Hil*] bagay na magaspang **2:** pag-ukit sa kahoy na ginagamitan ng kutsilyo.

sa·lap·sáp *pnr* **:** paimbabaw o hindi madiin na pagputol o paghiwa.

sa·la·rín *png* [*Kap Tag*] **:** kriminal.

salary (sá·la·rí) *png* [*Ing*] **:** kita[1].

sa·lár·yo *png* [*Esp salario*] **:** kita[1].

sá·las *png* [*Esp sala+s*] **:** bahagi ng bahay para sa pagtanggap ng mga panauhin.

sa·lá·sa *png* **1:** [*Mag*] araw ng Martes **2:** tinilad na kawayan na ginagawang sahig **3:** [*Bik*] manirahan sa ibang bayan.

sa·la·sá *png* **1:** [*Pan*] suleras **2:** *Zoo* [*Seb*] uri ng isda.

sa·la·sà *png* **1:** sabay-sabay ang pagtakbo **2:** pantay ang kakayahan o ang lakas **3:** [*Mrw*] **:** sahíg.

sa·lâ-sâ *png* [*Seb*] **:** tinilad na kawayan.

sa·la·sád *png* **:** malaking basket na yari sa yantok.

sa·lá·sa·lá *pnr* **1:** sabát-sabát **2:** nilala nang maluluwang ang mata, gaya sa kawayang pambakod sa kulungan ng manok.

sa·lát *png* **1:** [*Kap Tag*] hipo **2:** [*Pan*] palit.

sa·lát *pnr* [*Kap Tag*] **1:** nasa kagipitan; may matinding pangangailangan **2:** kulang na kulang; hindi sapat.

sa·lá·tan *png* **1:** [*Seb War Tag*] timog-kanluran **2:** [*Bik*] hanging nagmumula sa iba't ibang direksiyon **3:** [*Seb*] hangin sa pagitan ng silangan at kanluran **4:** [*War*] timog.

sa·lá·te *png* [*Kap*] **:** salálay.

sa·la·u·là *pnr* [*Tsi Kap Tag*] **:** marumi, gaya ng baboy **:** SAMLANG.

sa·lá-ung·gô *png* **:** larong pambata na hinahanap at itinataya ang mga kalahók na nagtatago sa sanga ng mga punò **:** KASLÁ SUNGGO.

sá·law *png* [*Ilk*] **:** malaking banga *Cf* TAPAYAN.

sa·láw *png* [*ST*] **:** sisidlang may tubig, na nasa paanan ng hagdan o bungad ng bahay para sa paghuhugas ng paa kung marumi.

sa·láw *pnr* **:** walang galang sa matatanda.

sa·la·wá *pnr* **:** may ugaling umaako ng maraming tungkulin ngunit walang nagagawa.

sa·lá·wag *png* **:** patayong pamakuan ng dingding o bubong ng bahay.

sa·la·wá·han *pnr* **1:** paulit-ulit **:** BARAGÓHON, GUTÁGUT, LÍWATLÍWAT, MALUBARÓN, SALAWÁYAN **2:** nagdadalawang isip **:** BANTULÓT, ÚLIK-ÚLIK **3:** taksil sa kasintahan.

sa·la·wál *png* **:** pang-ibabang damit, gaya ng pantalon, karsonsilyo, at shorts.

sa·lá·wi·ka·ín *png* **:** maikli ngunit makabuluhang pahayag, karaniwang matulain at nagagamit na patnubay sa pag-uusap at pagsulat *Cf* SAWIKAIN **:** EPIGRAM, HULUBÁTON, MAXIM, PAGSASAO, PANULTIHÓN[2], PROVERB, SABEDÂ, SANGPÚTAN.

sa·law·sáw *png* **:** ligalig.

sá·lay *png* [*Seb*] **:** salangat.

sa·láy *png* **1:** pugad **2:** maliit na sangang punô ng dahon **3:** *Bot* [*Hil*] uri ng punongkahoy.

sal-áy *png* [*Ilk*] **:** paglalakbay sa pamamagitan ng dyip, bus, at iba pang sasakyang panlupa.

sa·la·yó·ta *png* [*Mrw*] **:** duyan.

sa·láy-sa·láy *png* [*Seb Tag*] *Zoo* **:** isdang alat (*Alepes melanoptera*) na kahawig ng hasa-hasa ngunit higit na makaliskis at matinik ang palikpik.

sá·lay-sá·lay·bun·tu·tán *png Zoo* **:** lagidlid.

sá·lay-sá·lay·dí·ya *png Zoo* **:** lagidlid.

sá·lay-sá·lay·ma·la·pá·ti *png Zoo* **:** lagidlid.

sá·lay-sá·lay·u·li·ngán *png Zoo* **:** lagidlid.

sa·lay·sáy *png* **1:** paglalahad ng mga naganap hinggil sa tao, pook, at panahon **:** ASOY[1] **2:** *Lit* kuwento – *pnd* **mag·sa·lay·sáy, sa·lay·sa·yín, i·sa·lay·sáy**.

sa·la·yú·soy *png* [*Ilk*] **:** simoy ng hangin mula sa dagat kung gabi.

sal·bá *png* [*Esp salvo*] **:** paputok.

sal·bá *pnd* **mag·sal·bá, i·sal·bá** [*Esp salvar*] **:** iligtas.

sal·ba·bí·da *png* [*Esp salvavida*] **:** kagamitang lumulutang sa tubig at maaaring kapitan o sakyan upang hindi malunod.

sal·ba·dór *png* [*Esp salvador*] **:** tagapagligtas.

sal·bá·he *pnr* [*Esp salvaje*] **1:** mabangis; mailap **2:** hindi mapagkakatiwalaan; hindi sumusunod sa utos; gumagawa ng kalokohan **:** SARAGÁTE.

sal·bas·yón *png* [*Esp salvacion*] **:** kaligtasan.

sal·bát *png* [*Kap*] **:** pighatî; dalamhati.

sal·ba·tá·na *png Zoo* **:** uri ng ahas tubig na guhitán.

sal·dá·do *pnr* [*Esp*] **:** bayád na.

sál·dak *pnd* **mag·sál·dak, su·mál·dak, i·sál·dak** [*Kap*] **:** bitiwan ang isang bagay nang padabog.

sál·do *png* **:** sa accounting, ang balanse.

sale (seyl) *png* [*Ing*] **1:** pagbibili o pagbebenta **2:** pinaikling **bargain sale,** mabilis na pagbebenta ng mga kalakal sa higit na mababang halaga sa isang takdang panahon.

sa·léng·gi *png* [*Mrw*] **:** karang[1].

sá·leng-sá·leng *png Zoo* [*Ilk*] **:** durado.

sa·lé·ro *pnr* [*Esp*] **:** sisidlan ng asin.

sales clerk (seyls klerk) *png* [*Ing*] **:** tagapagtinda sa isang tindahan.

sa·lé·se *png* [*Kap*] **:** ayos; kaayusan.

saleslady (seyls·léy·di) *png* [*Ing*] **:** despatsadora; tindera.

salesman (séyls·man) *png* [*Ing*] **:** lalaking nagbebenta o naglalako ng kalakal; tindero.

sales talk (seyls tok) *png* [*Ing*] **:** tamis ng pananalita ng isang nagbebenta upang mabili ang kaniyang kalakal.

sales tax (seyls taks) *png* [*Ing*] **:** tax sa binili at idinagdag sa kabuuang halaga.

sá·let-nga-na·la·bá·ga *png* [*Ilk*] **:** alipayó.

sa·lí *png* [*Pan*] **1:** paa **2:** pata[2].

sa·lì *png* **1:** laway na pula dahil sa pagnguya ng nganga o tabako **2:** [*Kap*] bili.

sá·li' *pnd* **mag·sá·li, su·má·li, i·sá·li:** sumama sa anumang gawain, aktibidad, organisasyon at iba pa.

sa·lí·bad *png* [*Kap Tag*] **1:** dagit **2:** pabulusok na pagdagit ng ibon.

sa·li·bad·bád *png* [*Hil*] **:** inuming inihanda ng babaylan at nakalulunas sa sakit.

sa·li·béw *png* [*Mrw*] **:** kaagaw.

sa·li·bú·kag *png* [*Ilk*] **:** pakiramdam na sariwa o maginhawa matapos maligo o maglinis ng katawan.

salicin (sa·lí·sin) *png Kem* [*Ing*] **:** kristalinang may glucose na mapait at mula sa balát ng willow.

salicylic acid (sa·li·sí·lik á·sid) *png Kem* [*Ing*] **:** asido na mapait, ginagamit na fungicide, at sa paggawa ng aspirin.

sa·lí·da *png* [*Esp*] **1:** pook na labásan **2:** buwelo sa pag-andar o paglukso.

sa·líd·sid *png* [*Waf*] **:** dapithapon.

sa·li·dúm·may *png Mus* [*Ifu*] **:** dang-dang-ay.

sá·lig *pnd* **mag·sá·lig, i·sá·lig, pag·sa·lí·gan :** ibatay.

sa·líg *png* [*Ilk*] **1:** kahihiyan **2:** sagabal.

sa·lí·gan *png* **:** batayan o pundasyon.

sa·lí·gang-ba·tás *png* [*saligan+nabatas*] **:** konstitusyon.

sa·li·gaw·sáw *png* **:** kaguluhan.

sa·li·gut·gót *pnr* **:** komplikado.

sa·lig·wáy *png* **1:** malayong tingin **2:** panorama.

sá·lik *png* **1:** isa sa mga elementong bumubuo ng isang tanging resulta o kalagayan **:** FACTOR **2:** *Mat* isa sa dalawa o higit pang bilang, expression sa alhebra na kapag iminultiplika ay nagbibigay ng isang hatag na produkto **:** FACTOR **3:** *Bio* gene na nagtatakda ng namamanang katangian **:** FACTOR **4:** pantig.

sa·li·ká *pnr* [*Hil*] **:** bisaklat.

sa·li·kád *png* [*Ilk*] **:** paha na nasa baywang ng palda, saya, o pantalon.

sa·lik·bú·bo *png* **1:** paglundag nang pataas **2:** tilandoy.

sa·lí·kop *pnr* **:** napalilibutan.

sa·lík·sik *png* **1:** [*Hil*] maliit na kulisap **2:** [*Pan*] gaspang ng tabla **3:** [*Seb*] paghanap ng kuto sa buhok **4:** *Zoo* [*War*] uri ng ibon.

sa·lik·sík *png* **:** sistematikong pagsusuri o pagsisiyasat ng isang paksa, pangyayari, at iba pa **:** RESEARCH.

sa·li·kú·tan *png* [*Kap*] **:** taguan.

sa·lík·way *pnd* **mag·sa·lík·way, i·sa·lík·way :** itakwil.

sa·li·líng *png* [*Man*] **:** ritwal para isalin ang karamdaman mula sa tao tungo sa hayop na inalay.

sa·lí·long *png* **:** pagkupkop o pagaalaga sa tao o hayop.

sa·li·mak·mák *png* **:** opinyon na ibinibigay nang hindi hinihingi.

sa·lim·bá·gat *png Bot* **:** dawag[4].

sa·lím·bal *png Mit* [*Buk*] **:** bangkang naghahatid sa kaluluwa ng mga tao tungo sa langit at naghahatid pabalik sa daigdig.

sa·lim·báy *png* **:** palutang na paglipad nang hindi ikinakampay ang mga pakpak.

sa·lim·bú·bog *png Zoo* [*Hil*] **:** dikya na kulay itim.

sá·lim·bú·tang *png* [*Bag*] **:** kasuotang panlalaki na may maikling manggas, pabilóg ang kuwelyo, at isinusuot sa labanan at pangangabayo **2:** baluting gawa sa abaka.

sa·lí·mol *png* **:** pagbasâ sa mga labi sa pamamagitan ng dila.

sa·li·mó·mo *png Bot* [*Hil Seb War*] **:** dawag[4].

sa·lím·pa·páw *pnr* [*Hil*] **:** hindi tapat.

sa·li·mú·ot *png* **1:** pagiging magulo o komplikado ng kalagayan **:** AGOTGÓT, GÚMOK, GUBÓT, KUTÍ **2:** [*Ilk*] pagiging maalinsangan - *pnr* **ma·sa·li·mú·ot.**

sa·li·muy·móy *png* **:** ingay mula sa malapit at nakabubulahaw.

sá·lin *png* **1:** paglipat mula sa isang sisidlan tungo sa iba **:** BÁBO, BALÉS, BUBÒ, BÚHO, BÚRU, BÚLUS, HÁLIN, HALÍN, HÚWAD, ÍPIS, LÁNDONG, LÓNTAD, MÁDUD, PÁKBO, PÁLIS[3], TÚWANG, YALÍSON **2:** pagkopya ng isang bagay mula sa orihinal **:** ÁBDIS, ÁROG, HÚBAD, HÚLAD, LUBÁD, LÍNGI, SAKÁL, SÍGOR, SÚBAD, YÁBAT, YÚLOG **3:** pagtutumbas sa isang salita, parirala, o pangungusap mula sa orihinal na wika patungo sa ikalawang wika **:** PATALÓS, TRANSLATION **4:** pagendoso ng isang dokumento mula sa isang tanggapan tungo sa isa **5:** pagbibigay ng isang katungkulan sa isa tungo sa iba gawa ng promosyon sa trabaho o anumang katulad **6:** [*Bik*] pira-pirasong tanso na pinagtabasan **7:** [*Bik Seb*] tira-tira **8:** [*Kap*] pagtatanim muli.

sa·lín *png* **1:** *Bot* [*Bon*] talahib **2:** [*Hil Seb War*] tirá[1,2].

sa·lin·dá·to *png Zoo* [*Seb*] **:** durado.

sa·lín·da·yáw *png Zoo* **:** usang bago pa lamang tinutubuan ng sungay.

sa·lin·dég *png* [*Ilk*] **:** proteksiyon.

sa·lin·dú·gok *png* [*Hil*] **:** gayuma.

sa·líng *png* **1:** saláng **2:** [*Kap Tag*] salagóy.

sa·lí·nga *png* [*Ilk*] **:** telang manipis.

sa·li·ngag·ngág *png* **:** tinig o tunog na nagmumula sa isang malakas na ispiker **:** KALINGAGNGÁG.

sá·ling-bú·bog *png* **:** punongkahoy (*Crataeva religiosa*) na tumataas nang 15 m at may bulaklak na maganda ngunit di-kanais-nais na amoy.

sa·li·ngít *pnr* **:** nakatago o nakalagay sa isang makipot na pook.

sa·líng·kod *png* [*Ilk*] **:** buhawi.

sa·líng·sing *png* **1:** maliit na singsing na ginagawang sabitan ng kortina **2:** [*Hil*] **a** usbóng **b** putok[3].

sa·ling·síng *png* **1:** pakong sinasabitan **2:** natuklap na balát sa itaas ng kuko.

sa·li·ngú·kod *png Zoo* [*Seb*] **:** bagaong.

sa·li·ngu·sô *pnr* **:** may ugaling pausliin ang nguso kung galit.

sa·lin·kù *png* [*Kap*] **:** kurbada.

sa·lin·la·hì *png* [*Kap Tag salin + lahi*] **1: a** isang pangkat ng mga buháy na nalikha at bumubuo sa isang hakbang ng pagsulong mula sa isang ninuno **b** pangkat ng mga tao na magkakapanahong ipinanganak at nabuhay **c** pangkat ng mga tao na may magkatulad na kalagayan o karanasan **2:** panahon sa pagitan ng mga magulang at ng kanilang mga anak **:** APIDÁPID, GENERATION, HENERASYÓN, KALÍWAT[2], KALIÁTAN, KAPUTÓTAN, PUWÉN.

sa·li·nók *png* **:** pabalik-balik na bugso ng hangin.

sa·lí·ot *png* [*Bik*] **:** sabad.

sa·li-ót *png Zoo* [*Seb*] **:** basa.

sá·lip *png* **1:** [*Tau*] titulong namamana ng sinumang mula sa angkan ng propetang si Muhammad **2:** [*Kal*] sayaw ng panliligaw **:** DÁLLING-DÁLLING, PAGSÁNGBAY, PAMALÚGU, PINANYÓWAN.

sa·li·pad·pád *png* **:** galaw ng mga disk na inihagis nang pasapad.

sa·li·pan·yâ *pnr* **:** walang-galang.

sa·li·péw *png* [*Mrw*] **:** kaagaw.

sa·lí·pod *png* **:** paggapang, lalo na ng isang sanggol.

sa·li·pód *png* [*Seb*] **:** halang.

sa·lí·pot *png* **:** pagtatago o paglilihim sa isang maselang katotohanan.

sa·líp·sip *png* **1:** [*Ilk*] balát na kinayas **2:** [*Hil*] sabak[1].

sa·lip·síp *pnb* **:** paloob, higit na malalim kaysa nasa malapit sa rabaw, gaya ng bahagi ng balat.

sa·li·pút·put *pnd* **mag·sa·li·pút·put, su·ma·li·pút·put, sa·li·pút·pu·tán** [*Hil*] **1:** dumaan sa pintuang nasa likod ng bahay **2:** umalis nang hindi pinapansin ng ibang tao.

sa·li·rang·dáng *png* **1:** latitud *var* salirandáng **2:** pagdalang **3:** nilálang dahon ng palma.

sa·lí·si *png* [*Seb*] **:** unang pumapasok sa bahay.

sa·li·sí *png* **1:** hanay o ayos na salitan – *pnd* **mag·ka·sa·li·sí, sa·li·si·hán** – *pnr* **pa·sa·li·si 2:** paggawa nang halinhinan – *pnd* **mag·sa·li·sí, sa·li·si·hán 3:** palihim na paggawa ng isang bagay, gaya ng pagnanakaw kapag wala ang may-ari o nalibang ang nagbabantay – *pnd* **su·ma·lí·si, ma·sa·li·sí·han.**

sa·li·sí *pnr* **:** halinhinan; relyebo. APALIG, BALÍAS, BALÍUS, DUMAÁSAN, LIGYÁSAN, SÚLBOD.

sa·li·síd *pnr* **:** malukóng.

sa·lí·sig *png* **1:** pagpasok **2:** instrumentong ipinapasok sa katawan ng isang tao lalo na sa isang eksaminasyong pangmedisina **3:** instrumentong pangkuha ng tutuli.

sa·li·si·lá·to *pnr* [*Esp salicilato*] **:** salycilate.

sa·li·si·pán *png Ntk* **:** uri ng napakabilis na bangka.

sa·lí·sod *png* **:** pakaladkad na paglakad.

sa·lí·sog *png* [*Ilk*] **:** lamuyot[2].

sa·li·sól *png* **1:** paglilinis sa bunganga na gamit ang bulak o telang may gamot **2:** masarap na pagdila sa labi **3:** pagtahi.

sa·lí·sul *png* [*Kap*] **:** dagalwak.

sa·lít *png* [*Kap Pan Tag*] **:** pagkakaayos ng mga bagay na dalawa ang uri at nagpapalitan ng pagkakasunod-sunod **:** BALLAET, PAGBALUT-BAL-UT, PAGBANÚSBANOS, PAGBAROBALOT, PAMISÁLIT, SALÁDSALÁD, SALÁMAI.

sá·lit *pnb* **:** samakatwid.

sa·lí·ta *png Bot* **:** súla-sulasíhan.

sa·li·tâ *png* **1:** yunit ng wika, binubuo ng isa o higit pang binibigkas na tunog o nakasulat na representasyon at nagsisilbing tagapaghatid ng anumang ipinahahayag ng isip, kilos, o damdamin **2:** wikà **3:** sabi **:** HÁMBAL, PÚLONG, SÚLTI, YAKÁN.

sa·lít·sit *png* [*Kap*] **:** sagitsít.

saliva (sa·láy·va) *png* [*Ing*] **:** laway.

salivary gland (sa·láy·va·rí gland) *png Ana* [*Ing*] **:** alinman sa mga gland na naglalabas ng laway.

sá·liw *png* **1:** maganda at maayos na pagsama-sama ng mga tunog **2:** tunog ng instrumentong pangmusika na isinasabay sa pagkanta **:** BÁGE, TINÓNG, DÚYOG.

sa·líw *png* [*Ilk*] **:** pamimili ng alipin.

sá·liw *pnb* [*Mag*] **:** nasa labas.

sa·li·wâ *pnr* **:** magkabaligtaran ang pares, gaya ng kanang tsinelas na naisuot sa kaliwang paa at kaliwang tsinelas na naisuot sa kanang paa.

sa·li·wa·náy *png* [*Ilk*] **1:** kawit ng hikaw **2:** lubid na panghila ng malaking lambat.

sa·li·wa·sú·wa *png Bot* [*Hil Seb War*] **:** dawag[4].

sa·li·wáy *pnr* **1:** pagtatagay na magkaabresyete ang mga kamay **2:** pagdadala sa dalawang tabla.

sal·la·bá·wan *png Kar* [*Ilk*] **:** palupo ng bubungan.

sal·lá·bay *pnr* [*Ilk*] **:** akbáy.

sal·lá·day *png* [*Ilk*] **:** dantayan.

sal·la·ku·wáp *png* [*Ilk*] **:** patibong na may apat na silô para sa bakaw.

sal·lá·ngad *png* [*Ilk*] **:** pareho o magkatumbas ng layo.

sal·lá·wid *png* [*Ilk*] **:** silo na yari sa lubid, uway, o alambre upang manatiling nakasara ang bakod.

sal·lít *png* [*Iba*] **:** pagpepenitensiya sa pamamagitan ng pagpalo sa sarili tuwing Mahal na Araw.

sal·lú·yan *png* [*Ilk*] **:** lubid na panghila o pangaladkad ng anumang bagay sa lupa.

sal·ma·gì *png Mus* [*Bil*] **:** agung.

sal·míng *png* [*Bik Pan*] **:** salamín.

sal·mís·ta *png* [*Esp*] **:** umaawit ng salmo **:** PSALMIST.

sál·mo *png* Mus [*Esp*] **1:** sagradong awit o imno **:** PSALM **2:** anumang awit, imno, o dasal na nasa aklat ng Mga Awit **:** PSALM **3:** metrikong bersiyon o parap ng alinman nito **:** PSALM **4:** tula na may katulad na anyo **:** PSALM.

sal·mo·dí·ya *png* [*Esp salmodia*] **:** psalter.

sal·món *png* [*Esp*] **1:** *Zoo* isdang-alat (*Salmo solan*) na kulay pink ang laman at karaniwang ginagawang de-latang isda **2:** kulay na mapusyaw na pula o manilaw-nilaw.

salmonella (sal·mo·né·la) *png Med* [*Ing*] **1:** bakterya (genus *Salmonella*) na nagdudulot ng lason sa pagkain **2:** pagkalason dahil sa pagkaing may salmonella.

sál·mot *pnr* [*Seb*] **:** lahok.

sal·mu·wé·ra *png* [*Esp salmuera*] **1:** tigmak ng tubig **2:** lubog sa asin **3:** tubig-alat.

sá·lo *png* **1:** [*Hil Seb Tag*] pagkain nang magkasabay *var* saró **:** ARATÚBANG, NANDONGÓ – *pnd* **mag·sá·lo, su·má·lo, i·sá·lo 2:** paghikayat sa mga batà upang kumain.

sa·ló *png* [*Bik Seb Tag War*] **1:** pagsapo ng mga kamay sa anumang mahuhulog, kinukuha, o lumilipad **:** SALALÁNGAN, SAMBÓT, SAMPÁT[1], SIPPÁW **2:** pagtukod o pagsalalay.

sa·lò *png* **:** mekanismong pansara ng kuwintas, galáng, at iba pa.

sa·lô *png* [*Hil Seb War*] **:** sakbót.

sá·lod *png* [*Hil Bik*] **:** sáhod[1].

sá·log *png* **1:** sanaw **2:** [*Bik Hil Seb War*] ilog.

sa·lóg *png* **1:** [*Hil Seb War*] sahíg **2:** [*Ilk*] taad.

sa·ló·gon *png Bot* **:** ípo.

sá·lok *png* **1:** [*Hil Tag*] hugis tasang sisidlan na may mahaba at tuwid na tatangnan at ginagamit na pangkuha ng tubig **2:** igib **3:** panghuli ng isda na hugis salok **:** SÍLDOK, SIKÓP – *pnd* **mag·sá·lok, su·má·lok, sa·lú·kan.**

sá·lol, sa·lól *png Kem* [*Ing Esp*] **:** puti at kristalinang pulbos, $HOC_6H_4CO OC_6H_5$, na may aromatikong amoy, at ginagamit bilang konserbante.

sá·lom *pnd* **su·má·lom, sa·lú·min, i·sá·lom** [*Hil Seb*] **:** sumisid; sisirin.

Sa·lo·mé *png* [*Heb*] **:** sa Bibliya, babaeng nagsayaw sa harap ni Herod Antipas at binigyan ng karapatang pumili ng kaniyang gantimpala na mapugutan ng ulo si Juan Bautista.

sa·lón *png* [*Esp*] **1:** bulwagan **2:** pookaliwan *Cf* CABARET.

sá·long *png* **1:** *Bot* [*Bik Hil Seb War*] sahing[1] **2:** pagsasauli ng sandata sa kaluban **3:** pagsusuko ng sandata.

sa·lóng *png* **:** dampa o kubo na may mababang bubong.

sa·lo·óng *png* **:** gatong.

sá·lop *png* [*Seb War*] : paglubog ng araw o buwan.

sa·lóp *png* [*Ilk Pan Tag War*] : súkat na katumbas ng 3 litro, lalo na sa mga butil : GANTA.

sa·lór *png* [*Pan*] : sahod[1].

sa·lo·ró·ta *png* [*Mar*] : duyan.

sá·lot *png* **1:** sakit na nakahahawa at nakamamatay na kumakalat sa malawak na pook : EPIDEMYA, LANSAK[4] **2:** peste **3:** takip sa dulo ng kasangkapang pambutas **4:** [*Seb*] pagkabansot.

sá·loy *png* **1:** daloy ng tubig sa batis **2:** pag-apaw ng tubig.

sal·pád *pnr* [*Kap*] : sarat.

sal·pi·káw *png* [*Esp salpicao*] : putaheng lomo na may bawang at maanghang na salsa.

salpingectomy (sal·ping·dyék·to·mí) *png Med* [*Ing*] : pagtistis o pag-aalis ng fallopian tube.

sal·pô *png Zoo* [*Seb*] : bulateng mahilig maghukay ng buhangin.

sal·pók *png* : bangga.

sál·sa *png* [*Esp*] **1:** likidong pampalasa sa pagkain, karaniwang malapot at may tamis *var* sarsa : GRAVY, SAUCE **2:** uri ng sayaw.

sál·sag *png* [*Bik*] : sawali.

sal·sál *png* **1:** paglalaro sa sariling uten *Cf* DUKIT : MASTURBATION **2:** sa pagbabalita, pagpapahaba ng ulat, karaniwang dinadagdagan ng ditotoong nangyari.

sal·sál *pnr* : napulpol ang dulo ng matulis na bagay.

sal·sá·lon *png* [*Hil*] : bákal.

sal·sít·sas *png* [*Esp salchichas*] : sausage.

sal·si·tsón *png* [*Esp salsichón*]: uri ng sausage na gawa sa giniling na karne ng baka o baboy : BOLOGNA SAUSAGE.

salt (solt) *png* [*Ing*] **1:** asin **2:** *Kem* compound na nabubuo mula sa reaksiyon ng acid na may base, na pinapalitan ng radikal na metal o tila metal ang bahagi o kabuuan ng hydrogen ng acid.

SALT, daglat [*Ing*] : Strategic Arms Limitation Talks.

sál·ta *png* [*Kap*] : talbog.

sal·tá *png* [*Esp saltar*] : lundag; talon.

salt-and-pepper (solt end pé·per) *pnr* [*Ing*] : may pinaghalong mapusyaw at matingkad na mga kulay, gaya ng itim at puti sa buhok.

sal·te·a·dór *png* [*Esp*] : bandido o mga tao na nanghaharang sa mga manlalakbay.

sal·ték *png* [*Ilk*] **1:** sitsit ng butiki **2:** butikî.

sal·tér·yo *png* [*Esp salterio*] : aklat ng salmo.

sal·tík *png* : tirador.

sál·to *png* [*Esp*] : pagliban; pagtanggal.

saltpeter (solt·pí·ter) *png* [*Ing*] : potassium nitrate, puti, maalat, at kristalinang substance na ginagamit sa pagbuburo ng karne at bilang sangkap ng pulbura.

sa·lù *png Ana* [*Kap*] : dibdib.

sa·lu·bá·sib *png* [*Kap*] : bansî.

sa·lu·ba·yó *png Mek* [*salo+bayo*] : shock absorber.

Sa·lú·bong *png* : pagtatanghal tuwing Linggo ng Pagkabuhay na nagtatampok sa pagtatagpo ng estatwa ni Kristo at ni Birhen Maria : ALELÚYA, DÁMPOG, ENKUWENTRÓ, PADÁFUNG, PAGKABÚHAY, SÚGAT.

sa·lú·bong *png* [*Kap Tag*] **1:** pagtanggap sa bisita : ABET, SÁBAT, TARIMA **2:** pagtatagpo **3:** sinumang tagatanggap ng panauhin – *pnd* **sa·lu·bú·ngin, mag·sa·lú·bong, pa·sa·lu·bú·ngan**.

sa·lub·sób *png* **1:** [*Bik Hil Seb Tag*] maliit na piraso, gaya ng kahoy na napilas o nahiwalay sa pinakakatawan *var* salugsog : BISLÁK, SORIB, SPLINTER **2:** munting sugat na bunga nito : SUBYÁNG.

sa·lú·do *png* [*Esp*] **1:** pagpupugay : SALUTE **2:** *Mil* paglalagay ng kamay sa noo o pagpapaputok bilang pagpupugay : SALUTE.

sa·lud·sód *png* **1:** sudsod **2:** pagtahi; hilbana.

sa·lu·gá·sig *png* [*Ilk*] : huni ng ibon tuwing bukang-liwayway.

sa·lú·gi *png* [*Kap*] : ilaw; ilawan.

sa·lug·sóg *png* **1:** pagsisiyasat **2:** [*Bik Ilk*] varyant ng **salubsob**.

sa·luk·bít *pnr* [*Kap Tag*] : nakasuksok sa sinturon.

sa·lu·két *png* [*Ilk*] : anumang bahagi ng dingding na maaaring pagsalukan.

sa·luk·ná·ngan *png* [*Ilk*] : tagiliran ng hayop.

sa·lú·koy *png* : salitang ugat ng **kasalukuyan**.

sa·luk·sók *png* : paglilinis hanggang sa kasulok-sulukan.

sa·luk·sók *pnr* : dinadala nang nakasuksok sa sinturon, karaniwang sandata.

sa·lu·lò *png* : alulod na gawa sa kawayan.

sa·lú·log *png* [*Ilk*] **1:** alulod **2:** kawayang túbo ng tubig.

sa·lum·ba·bâ *png* [*salo + ang + baba*] **1:** benda na sumasalalay sa braso **2:** benda na nakapalibot sa ulo ng patay mulang baba hanggang tuktok ng ulo : GAMBÂ.

sá·lum·pá·pak *png Bot* [*Pan*] : yamungmóng.

sa·lum·pi·ngáw *png* [*Ilk*] : mura at payat na suloy ng kawayan.

sa·lum·póng *png* : pag-uumpugan ng mga ulo.

sa·lúm·som *png* [*Seb*] : sibsíb.

sa·lú·nga *pnr* : salungat; kilos o daloy na salungat.

sa·lu·ngán *png* [*salong +an*] : kaluban o suksukan ng pana.

sa·lu·ngát *pnr* : laban sa anumang puwersa, gaya ng sa hangin, kahirapan, o idea : SALUNGSONG, SOPAK, SUPADI, SUNGPA.

sa·lung·gú·hit *png* [*salo + na + guhit*] : linyang tuwid na nakapailalim sa isang titik, salita, numero, at katulad : RAYA[2], UNDERLINE.

sa·lung·ká·wit *png* **1:** suporta na nakasabit sa taas **2:** kawit ng sungkit **3:** kawayang inilalagay sa balikat at nagdadala ng anumang bagay.

sa·lung·káy *pnr* **1:** pagtutungkab ng bato sa ilog sa paghahanap ng mga isdang nakatago **2:** halukay.

sa·lung·ki·pót *png Heo* : pulo na makitid, pahaba, at may mga ilog sa mga gilid.

sa·lung·kít *png* [*Kap Tag*] : kawit.

sa·lung·sóng *png* **1:** tulay sa barko at daungan **2:** tao na sumusundo o sumasalubong **3:** pagtupi ng dahon ng buyo matapos lagyan ng apog.

sa·lung·sóng *pnr* : salungat.

sa·lu·nò *png* : pagsundo o pagkaon sa panauhin.

sa·lún·sun *png* [*Kap*] : sundo.

sa·lu·pá *png* : kawayang pinaghugpong.

sa·lu·pa·kán *pnr* : malaswa o bastos na pananalita ng isang tao.

sa·lú·pil *png* : dagdag na sapin sa ilalim ng sisidlan ng mga butil.

sa·lu·ping·píng *png Zoo* [*Ilk*] : palikpik sa tiyan.

sa·lu·pi·nít *pnr* **1:** malayo sa dapat na tamaan **2:** mainit ang ulo; magagalitin **3:** mabukong kahoy **4:** bulok; sira.

sa·lup·sú·pan *png* [*Kap*] : bintang.

sa·lú·put *pnr* [*Kap*] : sukól.

sa·lu·ra·pâ *pnr* [*salo+dapa*] : nahuhumaling.

sa·lú·ray *png Mus* [*Ata*] : kolitong : BELOTÓKEN, PÁDANG, SIGÍTAN, TÁKUL, TANGKÔ.

sa·lú·sog *png* : pagdadraga sa tubigan upang hanapin ang isang bagay.

sa·lú·sol *png* : pag-aalis ng anuman na nasa ilalim sa pamamagitan ng daliri.

sa·lu·sù *png* [*Kap*] : túlin.

sa·lu·tas·yón *png* [*Esp salutacion*] **1:** pagbati; pagpupugay **2:** bating pambungad : SALUTATION.

salutation (sa·lu·téy·syon) *png* [*Ing*] : salutasyon.

salutatorian (sa·lu·ta·tór·yan) *png* [*Ing*] : estudyanteng nagtapos bilang pangalawa sa valedictorian.

salute (sa·lút) *png* [*Ing*] **1:** saludo **2:** bati.

sa·lú·yot *png Bot* [*Ilk*] : halaman (*Corchorus olitorius*) na nakakain at masustansiya ang dahon.

sa·luy·sóy *png* : sapà.

salvaging (sal·véy·dying) *png* [*Ing salvage*] **1:** anumang gawain upang mailigtas ang ari-arian **2:** pagpapalutang sa nakalubog na barko at kargamento **3:** sa Filipinas, pagpatay na isinasagawa ng mga ahente ng estado at taliwas sa wastong proseso na isinasaad ng batas hinggil sa pagtrato sa kriminal o bilanggo *Cf* SUMMARY EXECUTION.

salvation (sal·véy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagliligtas o pagkakaligtas sa panganib, pagkawasak, o matinding paghihirap **2:** tao o bagay na nagligtas **3:** kaligtasan sa pagkakasala.

salvia (sal·ví·ya) *png Bot* [*Ing*] : halaman (genus *Salvia*) na may bulaklak na matingkad na pula.

sál·vo *png* [*Ing*] **1:** sabay-sabay na pagpapaputok ng báril o kanyon lalo na bilang pagpupugay **2:** masigabong palakpakan **3:** pagpapabagsak ng bomba nang sabay-sabay mula sa sasakyang panghimpapawid.

sal·wá *png* : bunton ng gawain na hindi nasisimulan.

sal·wák *png* **1:** ligwak **2:** sagwak[1].

sal·wáp *png* [*Ilk*] : kanin sa ilalim ng sapin.

sal·was·wá *png* [*Hil Seb War*] : dawag.

sal·yá *pnd* **i·sal·yá, mag·sal·yá, sal·ya·hín :** buhatin at ihagis.

sal·yu·ná *png* [*Ilk*] : isang uri ng larong tatsing na inihahagis ang pamatong barya nang pahalang.

sam- *pnl* : varyant ng **sang-** at **a** ginagamit sa mga salitang nagsisimula sa *b* o *p, hal* sambuwan, sampatak **b** dinudugtungan ng hulaping *-an,* hal sambayanan.

sá·ma *png* **1:** paghahalo ng isang bagay sa anuman **2:** pagtira o pagpisan sa isang bahay **3:** pakikilahok sa isang organisasyon **4:** pagsasabay sa anumang aktibidad o gawain **5:** paghahatid sa sinuman upang mapatnubayan – *pnd* **su·má·ma, i·sá·ma, mag·sá·ma.**

sa·má *png* : puhunang isinapi sa istaks.

sa·mâ *png* **1:** anumang mali o hindi kanais-nais **2:** kasawiang palad : DÁKES, DÁOT, LÁIN - *pnr* **masamâ.**

sa·mád *png* [*Hil Seb War*] : sugat.

samadhi (sa·má·di) *png* **1:** sa Budismo at Hinduismo, konsentrasyong dulot ng meditasyon **2:** pinakamataas na yugto ng meditasyon at nakararanas ng kaisahan sa uniberso ang tao.

sa·ma·ín *pnd* [*sama +in*] : dumanas ng kamalasan; mabigo.

sa·ma·ka·la·wá *pnb* [*sa + ma + ika + dalawa*] : pagkaraan ng dalawang araw.

sa·ma·kat·wíd *pnt* [*sa + maka + tu-wid*] : kaya nga; dahil dito; bunga nito : GANI, KAIDTO, NGAPIT, PUWÉS, THEREFORE.

sá·mal *png* : lakas ng loob.

sa·ma·lâ *png Bot* : uri ng storax.

sa·mán *png* [*ST*] : mantsa.

sá·mang *png* [*Ilk*] : aparador na nakakabit sa dingding.

sa·mán·sa·mán *png* : singaw.

sa·man·tá·la *pnb* [*Kap Tag*] : habang; sa sandali : INTERIM, LEGAN, NGOMON, SAMTANG.

Sá·mar *png* : pulo sa Filipinas, na nasa timog-silangan ng Luzon.

Sa·má·ri·tán *png* [*Ing Heb*] : Samaritano.

Sa·ma·ri·tá·no *png* [*Esp Heb*] : tao na matulungin o mapagkawanggawa : SAMARITAN.

samarium (sa·már·i·yúm) *png Kem* : metalikong element na matigas at pinilakan (atomic number 62, symbol **Sm**).

sa·má·sam *png* : taghiyawat sa mukha.

sá·mat *png* **1:** pinggan na yari sa palma **2:** *Bot* [*Kap*] ikmo.

Sá·ma-vé·da *png* [*Ing*] : isa sa apat na Veda na koleksiyon ng mga awit at inaawit ng pari kung may sakripisyo.

sá·may *png* [*Bik Hil Tag War*] : iba't ibang materyales mula sa hinabing tela.

sa·má·ya *png* [*Mag*] : pagdiriwang dahil sa paggaling ng maysakit.

sa·ma·yâ *png* : kasabwat; kasapakat.

sám·ba *png* [*Ing*] **1:** *Say* uri ng sayaw mula sa Afrika **2:** *Mus* ang musika para dito.

sam·bá *png* [*Kap Tag*] **1:** pagsisimba **2:** labis na paghanga o pagdakila.

sám·bag *png Bot* [*Hil Seb*] : sampalok.

sam·bá·han *png* [*Kap ST samba +han*] : pook ukol sa mga ritwal at pagdalangin *Cf* SIMBAHAN.

sam·bál *png* : salapong; sangandaan.

sam·bá·li *png Say* [*Iba*] : sayaw na nagsasadula sa paglalabanan ng mga Kristiyanong Ibanag at ng mga Kalinga.

Sam·ba·lí *png* : tribu at wika sa Zambales.

sam·bam·pan·dáy *png* [*samba+ng+panday*] : huwad na sumpa.

sam·ban·tu·ód *png* [*samba+ng+tuod*] : sigasig upang makuha ang layunin.

sám·bar·to·lo·mé *png Bot* [*Esp San Bartolome*] : buyok-buyók.

sam·bá·sam·bá *png* **1:** *Zoo* mantis **2:** *Bot* uri ng yerba na mapait.

sam·bát *png* : salapong.

sam·bel *png* [*Mag*] : bagyó.

sam·bi·dà *pnh* [*Mrw*] : iba.

sam·bi·gà *png* : punyal na may ukit ang puluhan.

sam·bí·lang *png* [*isa + na + bilang*] : yunit.

sam·bí·lat *png* : pagkuha na dahilan ng pagsambulat ng ibang bagay.

sám·bir *png* [*Mrw*] : sábit[1].

sam·bí·ra *png* [*Mrw*] : mahaba at makitid na banderitas na isinasabit sa ibaba ng mamandiyang.

sam·bít *png* [*Bik Kap Hil Tag*] : banggit.

sam·bit·lâ *png* [*Kap Tag*] : bulalas.

sám·bod *png* [*Seb*] : kidkíd.

sam·bóg *png* : bunton ng iba't ibang bagay.

sam·bó·li *png* [*Tag-Bag*] : mga bandang ikat na salit-salit ang pula at itim at karaniwang 4-6 sm ang lapad.

sám·bong *png* [*Ilk*] : pagluluto nang bahagya lámang.

sam·bóng *png Bot* [*Kap Tag*] : halaman (*Blumea balsamifera*) na ginagamit na gamot ang dahon : ALÍMON, SOBSOB.

sam·bót *png* : salo.

sam·bo·tá·ni *png* : sinaunang pagdiriwang na may kantahan, hiyawan, at palakpakan.

sám·bra *png* [*Tau*] : pang-araw-araw na blusang may maikling manggas.

sam·bú·hat *png* : pagsigaw nang sabay-sabay bago buhatin ang isang bagay.

sam·bú·kot *png Zoo* [*Mrw Tau War*] : laying.

sam·bu·kot *png Zoo* : espada[3].

sam·bu·la·náy *png Mit* : mutya mula sa niyog o sitrus.

sam·bú·lat *png* : pagkalat at pagtilapon sa maraming piraso : WÁPRAK, WARAÍRAK, WÁSDAK – *pnd* **i·sam·bú·lat, mag·sam·bú·lat, su·mam·bú·lat**.

sam·bu·lá·wan *pnr* [*Tau isang+bulawan*] : may mga guhit na dilaw, karaniwang tumutukoy sa halaman gaya ng mais, tubó, at kawayan.

sám·but *png* [*Kap*] : panalo; napagwagian.

same (seym) *pnr* [*Ing*] **1:** katulad **2:** dati; walang nabago.

sám·fu *png* [*Tsi*] : pares ng jaket at pantalon na karaniwang isinusuot ng kababaihan.

sa·míd *png* : bulon o biglaang pagbara ng pagkain o tubig sa lalamunan dulot ng di-inaasahang pag-ubo habang kumakain o umiinom : SANÍP.

sa·mí·ding *png* [*Ilk*] : napakasamang bunga ng kamalian.

sá·mil *png* **1:** bubong na pawid sa mga bangka **2:** [*Bik*] banig na yari sa nipa.

sa·mí·ling *png* : balát ng kalingag.

sá·min *png* [*Tau*] : salamín.

sa·mi·na·kâ *pnr* : matakaw sa mga bagay na matamis.

sa·mí·rad *png* [*Ilk*] : dahon ng palma na ginagamit na pantakip.

sa·mí·sen *png Mus* [*Jap*] : uri ng gitara na may tatlong mahahabang kuwerdas, at tinutugtog sa pamamagitan ng puwa.

sam-ít *png* [*Ilk*] : tamis.

sa·mít *png* [*Pan*] **1:** sarap **2:** tamis.

sa·míz·dat *png* **1:** lihim na pagkopya at pagpapakalat ng literatura lalo na sa mga bansang komunista sa Europa **2:** ang literaturang ipinakakalat.

sam·láng *png* [*Tsi*] : salaula.

sam·ma·kéd *png* [*Ilk*] : suhay.

sám·mang *png Bot* [*Bon*] : dawà.

sam·mí·mit *pnd* **su·mam·mí·mit, mag·sam·mí·mit, i·sam·mí·mit** [*Ilk*] : kumagat sa pamamagitan ng labì at hindi ng ngipin.

sam·mí·sam·mí·mi *png Zoo* [*Ilk Pan*] : salaginto.

sam·nó *png* [*Bik*] : palamuti; dekorasyon.

sa·mò *png* : madamdaming paghiling na gawin o ibigay ang isang bagay - : LÚHOG, PAKIÚSAP.

sa·mód *png* [*Bik*] : walis.

sá·mok *pnr* [*Hil Seb War*] **1:** ligalig[2] **2:** bulabog.

sa·mó·sa *png* : pastry na may palamang gulay o karne na maanghang at ipinirito.

sá·mot *png* [*Bik*] : pagtatabi ng pagkain.

sá·mot *pnb* [*Bik Kap Tag*] : iba't iba; sarisari.

samót-sámot *png* : balá-balakì.

sá·mot-sa·rì *png* : balá-balakì.

sa·mó·var *png* [*Rus*] : sisidlan ng tsaa na nagpapanatili ng init ng tubig.

sam·pá *png* : akyát.

sam·pá·ga *png Bot* : hasmin.

sam·pa·gí·ta *png Bot* : uri ng hasmin (*Jasminum sambac*).

sam·pa·gí·tang-gú·bat *png Bot* : uri ng hasmin (*Jasmin bifarium*) na tumataas nang 2 m, may dahong biluhaba at puting bulaklak.

sam·pa·gí·tang-sung·sóng *png Bot* : uri ng hasmin (*Jasmin multiflorum*) na may mabangong bulaklak.

sam·pák *pnr* [*Hil Seb Tag*] : sagad na pagpasok o paglubog.

sám·pal *png* : paghati sa tao mulang ulo hanggang paa sa pamamagitan ng espada.

sam·pál *png* [*Bik Hil Tag*] : malakas na tampal sa mukha.

sam·pa·la·tá·ya *png* : pananalig at pagsamba : FAITH.

sam·pá·lok *png Bot* [*Bik Hil Kap Seb Tag War*] : punongkahoy (*Tamarindus indica*) na nakakain ang bunga at murang dahon : SÁMBAG, SAMBALAGI, SALAMÁGI, SALOMAGI.

sam·pán *png* **1:** [*Tsi*] junk[7] **2:** [*Esp champan*] champagne.

sam·pá·naw *png Mil* : binubuo ng dalawa o higit pang talupad : REGIMENT.

sam·pa·ná·wan *png* [*ST*] **1:** tropa **2:** barkada.

sam·pá·re *png Bot* [*Hil Seb War*] : sinsaw-sinsawan.

sam·pá-sam·pa·lú·kan *png Bot* : duramparang.

sam·pát *png* [*Pan*] **1:** saló **2:** sakbót.

sam·pát *pnr* [*Bik*] : magkatulad; magkamukha.

sám·paw *png* [*Hil*] **1:** susón **2:** sungki[2].

sam·páy *png* [*Pan Tag*] **1:** mga damit na pinatutuyo at nakasabit sa sampayan : BALAYBÁY, HAYHAY, SABLAY, SALAPÁY – *pnd* **mag·sam·páy, i·sam·páy**.

sam·pá·yan *png* [*Pan Tag sampay + an*] : bilaran ng damit at karaniwang alambre o lubid : BALAYBÁYAN, SALÁD-AY.

sam·pé·ra *png* [*isa + ng + pera*] : sentimo.

sam·pi·lóng *png* : sampal sa bibig o ilong.

sam·pí·nit *png* : dawag.

sam·pi·yád *png* : lagalag.

sample (sám·pol) *png* [*Ing*] **1:** maliit na bahagi o kantidad na nagpapakita ng kabuuan **2:** maliit na bahagi ng tela o anumang kalakal **3:** halimbawa[1] **4:** specimen, lalo na para sa pagsusuring pang-agham.

sám·plo *png* [*Pan*] : sampu.

sám·pol *png* [*Ing sample*] : halimbawa.

sam·pó·long *png* [*Seb*] : pagsabunot sa buhok na nakapusod.

sam·pón ng *pnu* : pati.

sam·pór *pnd* **mag·sam·pór, i·sam·pór, sam·po·rín** [*Ilk*] : mag-ikit ng dalawang uri ng pisi.

sam·pót *pnr* : makuha o madampot nang hindi sinasadya.

sam·póy *png* [*Tsi*] : varyant ng **tsampoy**.

sam·pû *png* [*Iba Tag isa+ng+puo*] **1:** pamilang na katumbas ng siyam at isa **2:** salitang bilang para sa *10* o *X* **3:** ang sukat o halaga na sampu : APULÙ, SÁMPLO, SAMPÚLO, SAPÓLO, SANGAPÚLO, TEN.

sam·pú·lo *png* [*Bik*] : sampu.

sám·raw *pnd* **mag·sám·raw, i·sám·raw** [*Ilk*] : magkulay ng asul sa sinulid ng cotton.

sám·sam *png* [*Seb*] : ingay sa pagkain.

sam·sám *png* **1:** [*Bik Kap Ilk Pan Tag*] pagkuha o pagkamkam ng ari-arian **2:** [*Kap Pan*] pag-agaw.

sam·sam·píng *png Bot* [*Ilk Pan*] : pukinggan.

Sám·son *png* [*Ing Heb*] : pinunong Israelita na kilala dahil sa kaniyang lakas na nagmumula sa kaniyang mahabang buhok : SANSON.

sám·tang *png* [*Hil Seb*] : samantala.

sam·tík *png* [*Ilk*] : tigok.

sam·tóy *png Kol* [*Ilk*] : kontraksiyon ng salitang "saomi ditoy" o salita namin dito.

sa·mu·lâ *png* : tradisyon; mana.

sa·mú·ol *png* : isang buo o punong-punong subo.

samurai (sá·mu·ráy) *png* [*Jap*] **1:** opisyal ng hukbo **2:** kasapi ng mandirigmang mula sa uring feudal at kilala sa katangiang matapat, matapang, at masigasig.

sa·mút *png* [*Kap*] : halo – *pnd* **i·sa·mút, mag·sa·mút, sa·mu·tán.**

sa·mú·yaw *png Bot* : halaman (*Citrus hystrix*) na mabango ang bunga na ginagamit na shampoo.

sam·yó *png* : halimuyak.

san *png* [*Esp*] : varyant ng **santo.**

san- *pnl* : varyant ng **sang-** at **a** ginagamit sa mga salitang nagsisimula sa *d, l, r, s,* o *t, hal* sandugo, sanlibo **b** dinudugtungan ng hulaping *-an, hal* sanlibutan.

sá·na *png* [*Mrw*] : salà[1].

sa·ná *png* [*Ilk*] : pagkuha ng asin sa pamamagitan ng pagpapakulo ng tubig na may asin.

sa·nà *png Bot* : uri ng gabe (*Colocasia esculenta*) na mabango.

sa·ná *pnr* [*Bik*] : lámang.

sa·nâ *pnr* : gibang-giba; sirang-sira.

sá·na *pnb* [*Kap Tag*] : salitang nagpapahiwatig na nais mangyari o magkatotoo ang isang bagay.

sá·nam *png Zoo* [*Tau*] : langgam.

sa·na·néy *pnh* [*Pan*] : iba.

sá·nang *png Mus* [*Plw*] : pares ng agung na tinutugtog nang sabay, tinatambol sa gilid ang isa, at sa umbok ang isa pa.

sa·náp *pnr* : punô ng likido hanggang sa rabaw ng sisidlan.

sá·nat *png* [*Kap*] : sinat.

sanatorium (sa·na·tór·yum) *png* [*Ing*] **1:** ospital para sa paggamot ng mga sakit na malala o pabalik-balik **2:** sanitarium.

sa·na·tór·yo *png* [*Esp sanatorio*] : sanatorium.

sá·naw *png* **1:** [*Bik Tag*] pag-apaw ng tubig at lumilikha ng maliit na tubigan o putikan **2:** [*Bik Seb*] am **3:** [*Hil*] tulo **4:** [*Hil*] gabing maliwanag **5:** [*Seb*] patis.

sa·náw *png* [*Bik War*] : am.

sá·nay *png* [*Ilk Pan Tag*] **1:** pagpapalakas ng katawan sa pamamagitan ng ehersisyo **2:** paggawa nang paulit-ulit ng isang bagay na pinag-aaralan : BÁNSAY, ENSÁYO, TÚOD, WÁTWAT.

sa·náy *pnr* : bihasa; marunong na.

sa·nay·sáy *png Lit* [*pagsasanay ng sanáy*] **1:** maikling komposisyon na may tiyak na paksa o tema, karaniwang nasa prosa, analitiko, at nagpapahayag ng interpretasyon o opinyon : ENSÁYO, ESSAY **2:** anumang komposisyong katulad nito : ENSÁYO, ESSAY.

San Carlos, Lungsod (san kár·los) *png* **1:** lungsod sa Pangasinan **2:** lungsod sa Negros Occidental.

sancta sanctorum (sángk·ta sangk·tó·rum) *png* [*Lat*] **1:** banal sa dilang banal **2:** tawag sa kaloob-looban ng isang silid o sisidlan.

sanctification (sangk·ti·pi·kéy·syon) *png* [*Ing*] : pagpapabanal; konsagrasyon.

sanction (sángk·syon) *png* [*Ing*] **1:** pahintulot; permiso **2:** pagpapatibay ng batas **3: a** parusa sa paglabag sa batas o gantimpala sa pagsunod **b** probisyon na naglalaman nito **4:** batas.

sanctuary (sángk·twa·rí) *png* [*Ing*] : santuwaryo.

sanctum (sángk·tum) *png* [*Ing*] **1:** banal na pook **2:** *Kol* pribadong silid ng isang tao.

sand *png* [*Ing*] : buhangin.

san·da·án *pnr* [*isang+daan*] : isang daan

san·da·ig·dí·gan *png* [*san+daigdig+an*] : buong daigdig.

san·da·ka·tì *png* : sisidlang kahon.

san·dál *png* [*Kap Tag*] **1:** paglapat ng likod sa anuman o sinuman **2:** pagdaiti ng bagay na nakatayo sa isang bagay **3:** pag-asa sa tulong ng iba : IRÁG, PAMANYÁNDAL, SANDÍG, SANGGÍR, SARÁL – *pnd* **su·man·dál, i·san·dál, san·da·lán.**

san·da·lî *png* [*isa+dali*] **1:** ang ikaanimnapung bahagi ng oras : MINUTE, MINÚTO **2:** maikling panahon : BEKTÁ, DALÍKYAT, KANITÓ, SÁGULÎ.

sán·da·ló *png Bot* [*Esp*] : apalit.

sán·dals *png* [*Ing*] : sandalyas.

sandalwood (sán·dal·wúd) *png Bot* [*Ing*] : apálit.

san·dál·yas *png* [*Esp sandallas*] **1:** sapatos na may suwelas na karaniwang katad at may istrap na nakakabit sa paa **2:** alinman sa iba't ibang mababang sapatos : SANDALS.

sán·dan *png* [*Bik*] : palengke.

san·dát *pnr* : busog na busog.

san·dá·ta *png* [*Kap Tag*] : bagay na idinisenyo o ginagamit upang makasugat o makasakit, *hal* patalim, baril : ARMAS, GEMÁAN, HINGANÍBAN, ÍGAM, WEAPON.

sán·da·ta·hán *png* [*sandata + han*] : pangkat na may sandata at handang makipaglaban.

san·daw-san·daw *png Lit* [*Tbw*] : awit ng pag-ibig ng lalaki para sa babae.

san·da·yóng *png* [*Mrw Seb*] : alulód.

sánd·bag *png* [*Ing*] : sako na punô ng buhangin at karaniwang ginagamit bilang pansamantalang depensa laban sa pagsabog o baha.

sánd·blast *png* [*Ing*] **1:** pagbuga ng hangin o singaw na may halong pinulbos na diyamante upang palamutian ang matitigas na rabaw, gaya ng kristal, bato, o metal **2:** kasangkapang ginagamit sa gayong gawain.

sandbox (sánd·bax) *png* [*Ing*] **1:** kahon ng buhangin na ibinubudbod sa riles ng tren upang hindi dumulas **2:** buhanging nasa kahon at pinaglalaruan ng mga bata.

sandcastle (sand·ká·sel) *png* [*Ing*] : buhanging kastilyo.

sand dune (sand dun) *png* [*Ing*] : umpok ng buhangin na dulot ng bugso ng hangin.

sand glass (sand glas) *png* [*Ing*] : hourglass.

sandhi (sán·di) *png Gra* [*Ing*] : proseso ng pagpapalit ng porma ng mga salita bilang resulta ng posisyon nito sa pangungusap kung binibigkas.

San Diego (san di·yé·go) *png Lit* [*Esp*] : pangalan ng bayan at pangunahing tagpuan sa *Noli Me Tangere.*

san·díg *png* [*Bik Hil Mag Mrw Seb Tag War*] : sandal.

san·dí·gan *png* [*sandig + an*] : anumang bagay na masasandalan o malalapatan ng likod : HILIGÁN.

san·dí·kit *png Bot* : halaman (*Plumbago Zeylanica*) na makahoy.

san·dí·ya *png Bot* [*Esp sandía*] : pakwan.

sánd·man *png Mit* [*Ing*] : lalaking naglalagay ng buhangin sa mata ng mga bata upang patulugin ang mga ito.

sán·do *png* [*Jap*] : kamisetang walang manggas, karaniwang yari sa cotton.

san·dók *png* [*Hil Mar Seb Tag War*] **1:** pansalok na may mahabang tangnan at ginagamit sa pagkain **2:** pagkuha o pagsalok ng anuman mula sa isang sisidlan : AKLÓ, KALODÂ, KÁNDOS, LUWÁG[4], SIDÚ – *pnd* **mag·san·dók, su·man·dók, san·du·kín**.

sán·dol *png* [*Seb*] : sa sinaunang lipunang Bisaya, ritwal upang umulan sa panahon ng tagtuyot.

sán·dol *pnd* **mag·sán·dol, su·mán·dol, i·sán·dol :** matalisod; madapa.

sán·doy *png* [*Hil*] : kunang yari sa kawayan o rattan.

sandpaper (sand·péy·per) *png* [*Ing*] : liha; papel de liha.

sandpiper (sand·páy·per) *png Zoo* [*Ing*] : ibon (family *Scolopacidae*) na maliit at naglalagi sa tubigan.

sandstorm (sánd·is·tórm) *png* [*Ing*] : bugso ng hanging napakalakas at nagtataglay ng maraming buhangin.

san·du·gô *png* [*Kap Tag War isa + na + dugo*] : kasunduan na pinagtitibay sa pamamagitan ng pagsugat sa sarili ng mga kalahok, pagpatak ng dugo sa isang sisidlan, at pag-inom sa dugo : BLOOD COMPACT.

san·dú·rot *png* [*Seb*] : laguyò.

sandwich (sánd·wits) *png* [*Ing*] : tinapay na may dalawa o higit pang piraso, may palamang karne o keso, at iba pa.

sa·néb *png* [*Ilk Pan*] : tambang.

sa·néng *pnr* [*Ilk*] **1:** labis ang pagkakaluto **2:** naluoy dahil sa sobrang dami ng tubig.

sa·né·pa *png* [*Hil Ilk Seb Tag*] : palamuting inilalagay sa mga gilid.

San Fer·nán·do *png* **1:** kabesera ng Pampanga **2:** kabesera ng La Union.

san francisco (san fran·sís·ko) *png Bot* [*Esp*] : palumpong (*Cordiaeum variegatum*) na makapal at mabalahibo, may iba't ibang hugis ang dahon, at may bulaklak na walang talulot : CROTON, SAGILALA.

sang- *pnl* [*isa+ng*] **1:** pambuo ng pangngalan at nagsasaad ng kabuuan, *hal* sang-angaw, sangmaliwanag *var* sam-, san- **2:** pambuo ng pangngalan, dinudugtungan ng hulaping *-an* ang salitang ugat, at nagsasaad ng malaking kabuuan, *hal* sangkatauhan.

sá·nga *png Kar* [*Pan*] : eskuwala.

sa·ngá *png* **1:** [*Bik Kap Hil Ilk Mrw Pan Seb Tag War*] bahagi ng punongkahoy o halaman na tumutubo sa pinakakatawan at may mga dahon *Cf* TANGKAY **2:** bahagi na humihiwalay ng tunguhin o pupuntahan, gaya ng sanga ng ilog at lansangan **3:** [*Iva*] dangkal.

sa·ngà *png Zoo* [*Seb Tag*] : salangà.

sá·ngab *png* **1:** pook na naiinitan ng apoy, araw, at katulad **2:** pag-inom nang pinipigil ang paghinga **3:** muhon.

sa·ngág *png* **1:** bahaw na iniluto sa kaunting mantika at bawang, at malimit inihahain sa almusal : MORESQUETA TOSTADA, SINANGÁG **2:** pagluluto sa kawali : BUSA, BUSI, BUTA, SÁNLAG, SANGLÍL – *pnd* : **mag·sa·ngág, i·sa·ngág**.

sa·nga·í·li *png* [*Ilk*] : panauhin.

sa·ngál *png* [*Bik Tag*] : duldol.

sa·ngál *pnd* **ma·sa·ngál, sa·nga·lín :** matanggal o tanggalin ang malaking sanga ng punongkahoy.

sa·nál *pnr* : baklî; tanggal.

sa·ngáp *png* **1:** pag-inom nang ninanamnam ang sarap **2:** langhap.

sa·nga·pú·lo *png* [*Ilk*] : sampu.

sá·ngat *png* [*Kap Tag*] **1:** kalawit; kawit **2:** aáb; aák **3:** suporta o tukod ng anuman upang hindi mabuwal o mahulog **4:** *Ana* hugpungan ng mga buto na naiikot : SOCKET **5:** [*Ilk*] sisi **6:** [*War*] singkaw.

sáng-at *png* [*Ilk*] : akyát.

sang-áw *png* [*Ilk*] : singasing – *pnd* **su·mang-áw, sang-a·wán**.

sa·ngáy *png* **1:** kasapi o bahagi ng lawas o sistema **2:** lokal na dibisyon ng isang opisina, negosyo, at iba pa **3:** sanga **4:** dibisyon ng isang pamilya **5:** [*Hil Seb Tag War*] tukayo.

sáng·bay *pnr* [*War*] : akbáy.

sáng·bo *png* [*Kan*] : ritwal matapos makatanggap ng magandang kapalaran sa buhay.

sa·ngér *pnr* [*Ilk*] **1:** tapang kung sa alak **2:** lasenggo.

sáng·ga *png* [*Seb*] : salálay.

sang·gá *png* **1:** [*Bik Kap Hil Ilk Iva Pan Tag War*] anumang nakapanganganalaga o nakasasagka ng sira o sakit kung matamaan **2:** [*Kap Hil Ilk Pan Seb Tag War*] pagsasama bilang isang pangkat o koponan.

sang·gà *png* [*Hil War*] : salálay.

sang·ga·láng *png* [*Kap Tag*] : anumang depensa o proteksiyon laban sa anumang magbibigay ng sakit o kapahamakan.

sang·ga·la·yâ *png* : pagsasabi ng damdamin o sama ng loob.

sáng·ga·nó *png* [*Esp zangano*] **1:** tao na bulakbol **2:** tao na walang galang o bastos.

sang·ga·nú·man *png* [*isa+na+gaano + man*] : anumang halaga o kantidad.

sang·gáw *png* [*Ilk*] : pang-itaas na biga, mabigat, at nakapatong sa dalawang batangan ng habihan.

sang·ga·wa·lî *png* : alahas na huwad.

sang·ga·yád *pnr* : sumayad at hinila sa sahig, gaya ng laylayan ng saya.

sang·gî *png* : sagi.

sang·gír *png* [*Ilk*] : sandal.

sang·gól *png* **1:** batang napakaliit o kapapanganak, lalo na kung hindi pa nakalalakad : BABY[1], PÚYA, UGAW **2:** pinakabatang kasapi ng pamilya, pangkat, at iba pa **3:** tao na mahal **4:** [*Ilk*] kawing ng tanikala.

sáng·got *png* **1:** [*Hil Seb War*] pagdalisay ng tuba mula sa puno ng niyog **2:** [*Hil Seb Tau*] karit[1].

sang·gót *png* : karit na panungkit ng niyog.

sanggúl *png Ana* [*Kap*] : púsod.

sang·gú·may *png Bot* : uri ng dapo na may dilaw na bulaklak.

sang·gu·nì *pnd* **i·sang·gu·nì mag·sang·gu·nì, su·mang·gu·nì, sang·gu·ni·ín** [*Kap Tag*] : lumapit sa sinuman upang humingi ng payo; kumonsulta.

sang·gu·ni·án *png* [*sangguni + an*] : lupon na pinagkokonsultahan ng mga bagay na dapat gawin : COUNCIL, KALUPUNÁN[2], KONSEHO.

sáng·gu·ni·áng bá·yan *png Pol* : lupon ng mga konsehal : HÚNTA MUNISIPÁL, KONSEHO MUNISIPAL.

sang·gu·ní·ang pan·la·la·wí·gan *png* : lupon ng mga bokal ng lalawigan : HÚNTA PROBINSIYÁL, KONSEHO MUNISIPAL.

sáng·gu·ni·áng pán·lung·sód *png* : lupon ng mga konsehal ng lungsod *Cf* cabildo.

sang·gu·yô *pnr* : kumikiling sa sinumang may kapangyarihan.

sang·hán *png Zoo* [*Seb*] : salangà.

sang·háp *png* : paglanghap sa pamamagitan ng nakabukang bibig.

sang·há·ya *png*: kaakit-akit na bango *Cf* HALIMUYAK.

sang·híd *png*: amoy na napakabahò *Cf* SINGHOD.

Sang·hí·yang *png Say* [*Tag*] : sayaw sa apoy na isinasagawa sa Alfonso, Cavite.

sang·hód *png*: amoy na mabaho.

sa·ngí *png Ana* [*Pan*] : bibig.

sa·ngi *png* [*Bon*] : hape-eng.

sa·ngíd *pnr* [*Kap*] : kabilâ.

sa·ngíg *png Bot*: yerba (*O. Basilicum*) na isinasangkap sa pagkain ang aromatikong dahon : SWEET BASIL.

sá·ngit *png* [*Ilk*] : iyak.

sang-ít *png*: pagkasabit sa sanga ng isang bagay na nahuhulog.

sáng·ka *png* [*Seb*] : sa sinaunang lipunang Bisaya, pagkikil ng ngipin upang pantayin.

sang·kà *png*: sagupaan; labanan; tunggalian.

sang·ká, sang·kâ *png*: hinukay na daluyan ng tubig at higit na maayos kaysa bangbang : KANÁL.

sang·kád *png* [*Bik*] : baklad.

sang·ka·e·bá *pnr* [Pan] : sakbíbi[1].

sang·ka·í·li *png* [*Pan*] : panauhin.

sang·ká·ka *png* [*Esp chancaca*] : panotsa.

sang·ka·kà *png* [*Bik*] : matamis sa bao.

sang·kál *png*: paninigas ng suso dahil puno ng gatas.

sang·kál *pnd* **su·mang·kál, sang·ka·lín** : sumuso, karaniwang gamit sa tuta, bulo, at ibang hayop.

sang·ká·lan *png*: makapal at karaniwang malaking bloke ng kahoy na pinagtatadtaran at pinaghihiwaan ng gulay, karne, at iba pa : GIRIPÂ, LANGDÉT, TALAGDÁNAN.

sang·kán *png* [*Kap*] : bintang – *pnd* **mag·sang·kán, su·mang·kán, i·sang·kán**.

sang·káp *png* **1:** [*Bik Kap Hil Seb Tag War*] bagay na bumubuo sa anuman **2:** [*Kap Hil Tag*] lahok o halo sa anuman, gaya ng sa pagkain : REKÁDO.

sang·ká·pat *pnr* [*isa+ng+apat*] : saikapat.

sang·ka·pu·lu·án *png* [*isa + na + ka + pulo + an*] : buong kapuluan.

sang·ka·ta·ú·han *png* [*sang+ka+tao+han*] : kalahatan ng mga tao.

sang·ká·tay *png* [*isa + na + katay*] **1:** isang pirasong hiwa ng karne : HILIS, TAHADA **2:** isang tumpok ng isda o tali ng gulay.

sang·kat·ló *png* [*isa+ng+ika+tatlo*] : saikatlo.

sang·káy *png* [*Tag War*] : kaibigan.

sang·ká·yaw *png* **1:** mesang makitid na yari sa kawayan **2:** anumang suporta o hawakan upang maging magaan ang dinadala, gaya ng sa pingga **3:** patungan ng paa, gaya ng sa silya at mesa.

sang·kê *png Bot* [*Tsi*] : aromatikong yerba (*Illicium verum*) na ginagamit na pampalasa at pampabango ng pagkain ang pinatuyong bulaklak *var* SANGKÎ : CHINESE ANISE.

sang·klé·tas *png* [*Esp chancletas*] : bota.

sang·kó *png* [*Tsi*] : tawag sa ikatlong nakatatandang kapatid na lalaki *Cf* DÍKO, KUYA.

sáng·kob *pnr* [*Bik*] : sukob – *pnd* **mag·sáng·kob, i·sáng·kob**.

sang·kót *pnd* **ma·sang·kót, i·sang·kót** : mapasáma o madamay sa isang pangyayari o kapahamakan.

sang·kut·sá *png* [*Bik Hil Seb Tag Esp salcochar*] **1:** pagpapakulo sa tubig at asin : WÁNGREN, ILAMBÓNG, PINALÚMBA **2:** pagpapalambot ng pagkain sa mantika hanggang lumabas ang katas bago lagyan ng sabaw.

sang·lâ *png* [*Tsi Kap Ilk Tag*] **1:** pagbibigay ng ari-arian sa nagpapautang bilang seguridad, sakali at hindi makabayad ng utang : IPOTEKA, MORTGAGE, PRÉNDA **2:** kasunduan sa transaksiyong ito : IPOTEKA, MORTGAGE, PRÉNDA.

sang·lá·an *png* [*sangla+an*] : pook o tindahan na tumatanggap ng sangla.

sáng·lad *png* [*Hil*] **1:** tirá **2:** [*Kap*] pagkakatulad.

sang·lád *pnr* [*Hil Ilk Kap Seb Tag War*] : hinggil sa mga sasakyang-dagat na malapit sa daungan ngunit hindi tuluyang dumadaong.

sang·láy *png* [*Kap Hil Ilk Pan Seb Tag War*] : negosyante; mangangalakal.

sang·lì *png* [*Bik*] : palit.

sang·ma·li·wá·nag *png* [*sang + maliwanag*] : uniberso.

sang·muk·tî *png Ast*: mantsa sa mukha ng bilog na buwan.

sá·ngo *png Ark* [*Ilk*] : patsada.

sá·ngod *png Mit* [*War*] : anting-anting; agimat.

sa·ngód *png*: bagay na nakatitisod sa daan.

sáng-or *png Med* [*Ilk*] : pag-ubo nang may dugo : HEMOPTYSIS.

sá·ngoy *png* [*Tsi*] : pagtataas ng mukha at pagsara ng mata ng sanggol habang ngumingiti o tumatawa.

sang·pú·tan *png Lit* [*Hil*] : salawikain.

sáng·rad *pnr* [*Bik*] : sadsád.

san·gra·dór *png Med* [*Esp*] : phlebotomist.

san·gra·dú·ra *png Med* [*Esp*] : phlebotomy.

sangria (sáng·ri·yá) *png* [*Esp*] **1:** pulang alak na may lemonada at prutas **2:** *Med* phlebotomy.

sang·sáng *png*: amoy na mabango at masidhi : ALÍMYO[2], WÁMYON, HÚMOT.

sang-u·sá·pan *png* [*sang + usapan*] : kasunduan.

sáng·yad *pnr* [*Hil War*] : sadsád.

sáng·yaw *pnd* **mag·sáng·yaw, i·sáng·yaw, sang·yá·wan** [*Seb*] : ibalita; ipahayag.

sang·ya·wà *png Kem*: sulfur.

sang·yód *png*: singaw; amoy.

San·héd·rin *png* [*Heb*] : pinakamataas na konseho ng mga Hudyo sa sinaunang Herusalem at responsable sa pagbibigay ng sentensiyang kamatayan kay Hesus.

san·hî *png*: dahilan.

sá·nib *png* [*Kap Hil Seb Tag War*] : anumang pinagsama ◊ pinaghugpong.

sa·ni·dád *png* [*Esp*] : sanitation.

sa·nik·wá *png* [*Ilk*] : yaman.

sa·níng-i *png* [*Ilk*] : paghikbi.

sá·nip *png*: likidong lumigwak o tumulo.

sa·níp *png* **1:** [*Kap*] samíd **2:** [*Ilk*] pumpon ng mga bulaklak ng palma.

San I·sí·dro *png*: sa Katoliko Romano, patron ng mga magsasaka; ipinagdiriwang ang pista tuwing 15 Mayo.

sanitarium (sa·ni·tár·yum) *png* [*Ing*] : institusyon para sa pangangalaga ng kalusugan o pagpapagaling ng sakit : SANATORIUM[2].

sanitary (sa·ni·tá·ri) *pnr* [*Ing*] **1:** pangkalusugan **2:** malinis; walang impeksiyon o mikrobyo.

sanitary napkin (sa·ni·tá·ri náp·kin) *png* [*Ing*] : pad na ginagamit kung may regla : PASADÓR[1].

sa·ni·tár·yo *png*: opisyal na nag-iinspeksiyon ng sanidad.

sa·ní·tas *png Bot* [*Iba Ilk*] : mansanitas.

sanitation (sa·ni·téy·syon) *png* [*Ing*]

1: kondisyong malinis : SANIDAD **2:** paraan ng pagtatapon ng dumi o basura : SANIDAD.

sa·nít·sit *png* [*Pan*] : sagitsít.

San Jose (san ho·sé) *png* **1:** sa Bibliya, karpinterong asawa ni Birheng Maria **2:** kabesera ng Antique **3:** lungsod sa Nueva Ecija.

sán·ka *png* [*Pan*] : subò – *pnd* **i·sán·ka, su·mán·ka, mag·sán·ka**.

san·lá *png* [*Seb War*] : ketong.

san·lâ *png* : varyant ng **sangla**.

san·lá·bi *png* [*Pan*] : magdamag.

sán·lag *pnr* [*Hil Seb*] : sangag.

san·lág *png* : varyant ng **sanglag**.

sanlibo *pnr* [*isang+libo*]: isang libo

sán·li·bu·tán *png* [*sang* + *libot* + *an*] : uniberso.

san·líng *png* **1:** lupang pula **2:** kulay na ginintuang dilaw **3:** moralidad.

san·lóng *png* : silo o patibong para sa mga ilahas na bibe.

sá·nog *png* **1:** mababang dahilig **2:** munting ilog sa dahilig.

sa·nók *png* [*Pan*] : ngalit.

sá·nong *png* [*Mrw*] : puluhan.

San Páb·lo *png* **1:** sa Bibliya, **a** dating si Saul na tagausig ng mga apostoles ni Kristo **b** nagsulat ng ilan sa mga epistola at ng Aklat ng mga Pahayag **2:** lungsod sa Laguna.

San Roque (san ró·ke) *png* [*Esp*] : prusisyon kasama ang estatwa ni San Roque upang maiwasan ang anumang sakuna at epidemya.

sans - *pnl* [*Ing*] : wala; kawalan.

san·sa·là *pnd* **san·sa·lá·in, su·man·sa·là** : sawayin; pigilin.

sán·sang *png* [*Ilk*] : saláng[2].

san·sáw *png Bot* : baging (*Cissapelos pareira*) na ginagawang lubid ang himaymay at lason ang ugat : HIMPAPÁRA, KALÁAD, KALA-KALAMAYAN.

sanscullote (sáns·ku·lót) *png* [*Fre*] **1:** mababang uri ng republikano noong rebolusyong French **2:** republikanong radikal.

san·sé *png* [*Tsi*] : tawag sa ikatlong nakatatandang kapatid na babae *Cf* ATE, DITSE.

san·síg·lo *pnr* [*isang+siglo*] : isang siglo

san·si·nú·kob *png* [*isa* + *na*+ *s* + *in* + *ukob*] : uniberso.

san·si·nu·kú·ban *png* [*sang* + *s* + *in* + *ukob* + *an*] : sansinukob.

Sáns·krit *png* [*Ing*] : isa sa sinaunang wika ng India : SANSKRITO.

Sans·krí·to *png* [*Esp*] : Sanskrit.

Sán·son *png* [*Esp*] : Samson.

sans·sé·rif *png* [*Ing*] : uri ng tipo na walang serif.

sán·ta *png* [*Esp*] : babaeng santo.

san·tà *png* [*Seb*] : pígil; súpil.

Santa Claus (sán·ta kloz) *Mit* [*Ing*] : tao na sinasabing nagbibigay ng regalo sa mga batà tuwing bisperas ng Pasko.

Santa Cruz (sán·ta krus) *png* : kabesera ng Laguna.

sán·ta·e·lé·na *png Bot* : punongkahoy (*Leucaena glauca*) : IPIL-IPIL.

san·ta·krú·san *png* [*Esp santa+cruz* + *Tag an*] : prusisyon tuwing buwan ng Mayo na gumugunita sa paghahanap ni Santa Elena sa krus na pinagpakuan kay Kristo at tinatampukan ng mga sagala.

san·tán *png* **1:** *Bot* [*Bik Kap Iba Tag*] palumpong (*Ixora stricta*) na may mga uri na pula, dilaw, o puting bulaklak **2:** matamis sa bao.

Sán·ta Sé·de *png* [*Esp*] : ang opisina o hurisdiksiyon ng Papa.

san·tél·mo *png* [*Esp San Elmo*] : maningning na liwanag na karaniwang likha ng elektrisidad na makikita sa tore ng simbahan o tuktok ng punongkahoy : IGNEO, ST ELMO'S FIRE.

san·ti·nak·pán *png* [*sang+t+in+akip* + *an*] : uniberso.

san·tíng *png* **1:** papatinding init ng araw o gamit na de-koryente **2:** [*Kap Pan*] : ganda ng gamit.

san·ting *png Bot* [*Sul*] : tsaang gubat.

san·tí·si·má *pnr* [*Esp*] : pinakabanal, **san·tí·si·mó** kung lalaki.

sán·to *png* [*Esp*] **1:** sa Katoliko Romano, tao na idineklarang banal ng simbahan : SAINT, ST[1] **2:** titulo ng isang santo o arkanghel : SAINT, ST[1] **3:** imahen o larawan na makikita sa simbahan at tahanan ng mga Katoliko : SAINT, ST[1], **sán·ta** kung babae.

Santo Domingo (sán·to do·míng·go) *png* [*Esp*] : (1170-1221) fraileng nagtatag ng ordeng Dominiko noong 1215.

san·tól *png Bot* : punongkahoy (*Sandorium indiicum*) na may bungang nakakain o ginagawang pang-asim : HANTÓL, PANTÓL.

san·to·lí·na *png Bot* [*Ing*] : palumpong (genus *Santolina*) na aromatiko, maliit, at karaniwang dilaw ang bulaklak.

santonica (san·to·ní·ka) *png Bot* [*Ing*] : palumpong (*Artemisia cina*) na nakukunan ng santonin.

sán·to·nín *png Kem* [*Ing*] : droga na nakalalason, mula sa halamang santonica at ginagamit na pamatay ng mga parasito : SANTONINA.

san·to·ní·na *png Kem* [*Esp*] : santonin.

Santo Niño (sán·to nín·yo) *png* [*Esp*] : ang batang si Hesus.

sán·to o·le·ó *png* [*Esp*] : ang sakramento ng pagpapahid ng banal na langis sa naghihingalo : UNCTION.

San·tung·kís ba·lan·tu·kís! *pdd* [*ST*] : Balantukís!

san·tu·rón *png* [*Esp*] : tao na nagbabanal-banalan.

san·tu·wár·yo *png* [*Esp santuario*] **1:** banal na pook, gaya ng simbahan **2:** pook na kanlungan **3:** kaligtasan **4:** pook na ligtas para sa mga ibon at iba pang hayop : SANCTUARY.

san·yá·ta *png* [*Ilk*] **1:** mamahaling bato **2:** kagandahan; kahinhinan; karilagan **3:** kinang.

sa·ó *png* **1:** kable o lubid na ginagamit sa pagpupugal sa piyer **2:** [*Ilk*] **a** sabi; wika; salita **b** *Gra* pangungusap.

sá·og *png* : sapà.

sa·óg *png Bot* : buyo na ilahas.

sá·om *png* [*Mar*] ; kalubkób.

sá·ong *png* [*Kal*] : uri ng kuwintas na karaniwang gawa sa ngipin o butó ng maliit na hayop.

sa·óng *png* [*Ilk*] : garing.

sa·óp *png* : pagkakalapit ng dalawang tao.

sa·ót *png* [*Mrw*] : sagupà.

sa·óy *png* : paglilinis o pagpapakintab ng ginto : BULI.

sap *png* [*Ing*] **1:** dagta; katas **2:** tao na tanga.

sa·pá *png* [*Iba Ilk Kap*] **1:** nalabing pagkaing nasa bibig pagkatapos na manguya nang mabuti **2:** natira matapos ngatain ang buyo : SÁPAL.

sa·pà *png* [*Bik Kap Hil Tag War*] : maliit na batis : BROOK, CREEK, LABAK[4], WÁIG, WEG, SALUYSÓY, SÁOG.

sá·pad *png* **1:** balát para sa tambol **2:** [*Bik Ilk Pan Tag*] pilíng.

sa·pád *pnr* **1:** may patag na rabaw; walang umbok o uka : LAPÁD, PÁTAD **2:** patag na pahalang **3:** [*Iva*] **a** balakáng **b** piling ng saging.

sa·pag·ká *pnt* **:** sinaunang anyo ng **sapagkat**.

sa·pag·kát *pnt* [*sapagka+at*] **:** bagong anyo ng "sapagka at" at nangangahulugang "sa dahilang"; dahil sa.

sa·pá·ha *png* **:** sangkapat na tahel.

sa·pá·it *png Med* **:** sugat sa bituka.

sa·pák *png* **1:** [*Tsi*] tunog na nalilikha kapag kumakain **2:** suntok – *pnd* **sa·pa·kín, ma·sa·pák**.

sa·pák *pnr* **1:** magaling **2:** baklî.

sá·pa·ká·tan *png* [*sapakat+an*] **:** sabwatan.

sá·pal *png* [*Bik Kap Seb War*] **1:** labí ng kinudkod na niyog matapos makatas ang gata **2:** ang wala nang katas at lasang natitira sa pagkain pagkatapos na manguya at masipsip nang mabuti **3:** paghamak sa kapuwa **4:** ang pagpapalagay na walang kaya o talo sa anumang paligsahan **:** INGOSÂ, KARALONG, KINÚPSAN, KÓPAG, NGOLÁ, SAPÁ, UGÁSIP.

sa·pál *png* [*Kap*] **:** gamít na gugò.

sáp-al *png* [*Ilk*] **:** dantáyan.

sá·pal *pnr* **:** walang pagkakataon upang manalo.

sa·pa·là *pnr* **:** imposible; hindi maaaring mangyari.

sá·pa·la·rán *png* [*Kap Tag sa + palad +an*] **:** pagsuong o pagharap sa anumang panganib o anumang gawain nang hindi iniintindi ang kahihinatnan ng sarili.

sa·pa·na·hón *png* [*sa+panahon*] **:** buwanang pagreregla.

sa·páng *png Bot* **:** sibukaw.

sa·pan·ta·hà *png* **:** hula; akala; hinala.

sa·pá·sap *pnr* [*Ilk*] **:** laganap.

sá·pat *png* **1:** [*Kap*] dumi sa balát **2:** hayop.

sa·pát *pnr* [*Kap Ilk Tag*] **1:** hinggil sa pagiging katamtaman ng anuman **2:** hindi kulang **:** HUSTO.

sa·pá·ta *png* [*War*] **:** bakal ng kabayo.

sa·pa·tá *png* [*Ilk*] **:** sumpâ.

sa·pa·te·rí·ya *png* [*Esp zapatería*] **:** tindahan o pagawaan ng sapatos.

sa·pa·té·ro *png* [*Esp zapatero*] **:** tao na gumagawa ng sapatos.

sa·pa·tíl·ya *png* [*Esp zapatilla*] **1:** tsinelas na pambabae na may mataas na takong **2:** pitsa ng grípo o bómba ng tubig, karaniwang gawa sa goma.

sa·pá·tos *png* [*Esp zapatos*] **:** panlabas na proteksiyón ng paa ng tao, karaniwang gawa sa katad at may matigas na suwelas **:** SHOES.

sa·pát-sa·pát *png Zoo* [*Hil*] **:** kulisap.

sá·paw *png* **1:** unang bunga ng punongkahoy **2:** maagang pamumunga **3:** unang sibol ng mga butil ng palay **4:** pagkakaroon ng sakit sa balát **5:** [*Bik*] bangkang palayag.

sá·paw *pnr* [*War*] **:** nakaharap sa silangan.

sa·pa·yán *png* [*Ilk*] **:** eheng ikiran ng sinulid bago maghabi.

sáp·da *pnr* [*Ilk*] **:** sadsád.

sa·pì *png* **1:** pagsama **2:** pagsosyo sa puhunan o istak **3:** anumang pampatibay o nagpapalakas **:** LAPI.

sá·pid *png* **:** bagay na naiiwan o dumirikit sa bibig ng sisidlan matapos magbuhos o anumang katulad na aksiyon.

sa·pí·gar *png* [*Pan*] **:** sagì[1].

sáp-il *png* [*Ilk*] **:** patpat na matulis at panghukay.

sa·pín *png* **1:** [*Bik Hil Iba Ilk Kap Pan Tag*] anumang inilalagay sa ilalim ng isang bagay na nagsisilbing takip, proteksiyon, o kutson **:** AP-ÁP, APÍS, HANÍG, LÁPIS **2:** [*Esp chapin*] kotso **3:** [*Ilk*] panty **4:** [*Iba Pan Tag*] tela na inilalagay sa síya – *pnd* **mag·sa·pín, i·sa·pín, sa·pi·nán**.

sá·ping *png* **:** pagpipiloto ng bangka.

sa·pí·ngi *png* [*Mrw*] **:** langkay[1].

sa·pí·nit *png* **1:** *Bot* palumpong (genus *Rubus*) na matinik at kapamilya ng blackberry **:** SARSAMÓRA **2:** borlas na kahugis ng berry.

sa·pi·nít *png* **1:** borlas **2:** [*Hil*] dawag.

sa·pín·sa·pín *png* **1:** *Bot* dayang[3] **2:** uri ng puto na iniluto sa gata at may iba't ibang kulay ang bawat suson.

sa·pín-sa·pín *pnr* **:** magkakapatong; suson-suson.

sá·pi·ró *png* [*Esp*] **:** sapphire.

sá·pi·sa·pì *png* [*Bik Kap Pan Tag*] **:** bulador[1].

sá·pit *png* **1:** dumating sa patutunguhan **2:** maabot; abutin **3:** resulta o wakas ng isang pangyayari **4:** [*Pan*] salà – *pnd* **su·má·pit, ma·ka·sá·pit, sa·pí·tin**.

sa·pi·yó *png Kar* [*Hil Mrw War*] **:** katam.

sap·lád *png* **1:** sagka o harang upang pigilin ang pagkalat ng mga piraso ng butil o anumang bagay **2:** pagsaway; pagbawal.

sap·lá·la *png* [*Kap*] **:** tagumpay.

sap·líd *png* [*Kap*] **:** hagupit; matinding bira o banat.

sap·lít *png* **:** pagtama o paghampas na pahilis.

sáp·lod *pnr* [*War*] **:** pakla.

sáp·long *pnd* **mag·sáp·long, su·máp·long, sap·lú·ngin, i·sáp·long** [*Hil Seb*] **:** putulin sa pinakaugat.

sap·lót *png* **:** damit.

sap·lúng *png* [*Seb*] **:** potlong.

sáp·na *png* [*Bik*] **:** sáing.

sap·nán *pnd* **:** tinipil na **sapinán**.

sap·nít *png* **1:** sugat na likha ng saplit ng anumang bagay na matalas **2:** *Bot* uri ng matinik na baging sa gubat **:** KABIT-KABAG.

sáp·not *png* [*War*] **:** pagiging madikit.

sap·nót *png* **:** damit.

sáp·not *pnr* **:** may kalagkitan; malagkit-lagkit.

sa·pó *png* **1:** pagsalo sa pamamagitan ng palad upang hindi mahulog **:** SAPUPO **2:** [*Seb Tag War*] paglalagay ng tukod o suporta sa ibaba **3:** pulang okre na ginagamit sa pagpapakintab ng gintong rabaw **4:** lupang pula **5:** metalikong pabalat o rabaw **6:** [*Ilk*] ungguwento – *pnd* **sa·pu·hín, su·ma·pó, ma·sa·pó**.

sa·pô *png* **:** tuod ng punong saging matapos putulin.

sa·pód *pnd* **sa·pu·dín, su·ma·pód, i·si·na·pód** [*Bik War*] **:** sagipin; sumagíp.

sapodilla (sa·po·dí·la) *png Bot* [*Ing*] **:** matigas na punongkahoy (*Manilkara zapota*) na malaki, laging-lunti, at may nakakaing bunga.

sá·pok *png* [*War*] **:** basura.

sa·pók *png* **1:** malakas na suntok sa mukha – *pnd* **sa·pu·kín, ma·na·pók 2:** [*Pan*] alikabok.

sá·pol *png* [*Ilk*] **:** kita; hanapbuhay.

sa·pól *pnd* **sa·pu·lín, ma·sa·pól :** patamaan o tamaan nang matindi o buong-buo.

sa·pól *pnb* **:** sa simula pa lamang.

sa·pó·lo *png* [*Mrw*] **:** sampu.

sap-óng *png* [*Seb*] **:** bumbón.

sa·pó·nin *png Bot* [*Ing*] **:** alinman sa pangkat ng halaman (*Quillaja saponaria*) na ginagamit na sabon at sangkap sa pamatay ng apoy.

sá·pot *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Tag*] damit o kumot na ibinabalot sa patay at karaniwang itim **2:** hibla at bahay ng gagamba.

sa·pót *png* **1:** labanan ng alagang gagamba **2:** [*Seb*] damit.

sa·pó·te *png Bot* [*Esp zapote*] **:** punongkahoy (*Diospyros ebenaster*) na tumataas nang 15 m at nakakain ang matamis na bunga *Cf* TSIKO.

sapphire (sá·fayr) *png* [*Ing*] **1:** hiyas na mamahalin, naaaninag na bughaw at may corundum **2:** mamahalin, naaaninag na corundum ng anumang kulay **3:** ang matingkad na bughaw ng sapphire **:** SAPIRO.

sap·pót *png* [*Iba*] **:** tunog ng pagkain ng mga baboy.

saprophile (sá·pro·fáyl) *png* [*Ing*] **:** bakterya na nabubuhay sa bulok na bagay.

saprophyte (sá·pro·fáyt) *png* [*Ing*] **:** halaman o mikroorganismong nakatira sa patay o nabubulok na organikong matter.

sap·sáp *png Zoo* [*Bik Hil Ilk Kap Tag*] **:** uri ng isda (genus *Leiognathus*) na maliit, sapad, at bilugin ang katawan, karaniwang humahaba nang 10 sm **:** BAGBÁGSANG, DALUPANÌ, LAWAY-LAWAY, LUMÓ-AN, PALÁNGAN, PALUTPÚT, POT-PÓT, TAKSÁY[2], TALIBÚNO, TAMBÓNG, ÚSUB, YAPYAP.

sap·sa·páng *png Bot* [*Ilk*] **:** laiya.

sap·súy *png* **:** varyant ng **tsapsuy**.

sá·pu *png* [*Mag*] **1:** walis **2:** karne.

sa·pú·la *png* **:** babero.

sa·pu·là *png* **:** pagsugpo o pagkontrol ng sakit bago pa magkaroon o bago lumalâ *Cf* APULA **:** PUGÓNG, SÁBLAW.

sa·pú·la *pnr* [*Kap*] **:** sabukáy[1].

sa·pú·po *png* [*Seb Tag War*] **:** sapo.

sa·pút *png* **1:** [*Iva*] rabaw **2:** [*Seb*] damit.

sapwood (sáp·wud) *png* [*Ing*] **:** malambot at panlabas na balát ng bagong kahoy na nasa pagitan ng matigas na gitna ng katawan at ng balát.

sáp·yaw *png* [*Bik Seb War*] **:** uri ng lambat sa pangingisda.

sap·yáw *png* [*Bik Hil Pan Seb Tag War*] **:** uri ng lambat na tila sako at may pabigat.

sap·yáw *pnr* **:** daplis.

sáp·yot *png* [*Bik*] **:** sagì[1].

Sa·ra *png* [*Esp*] **:** Sarah.

sá·ra *png* [*Ilk*] **:** sungay.

sa·rá *pnd* **i·sa·rá, mag·sa·rá, su·ma·rá** [*Esp cerrar*] **1:** ilagay sa posisyon upang humarang sa pasukan, butas, o anumang bukás **:** PÍNID, RIKÉP, SÉRRA, TÁK-OM **2:** pigilan; harangin **:** PÍNID, RIKÉP, SÉRRA, TÁK-OM **3:** wakasan, *hal* ang isang usapan o isang palabas **4:** magkasundo o magkaroon ng kasunduan – *pnr* **sa·rá·do**.

sa·rà *png* [*Bik Hil War*] **:** salà[1].

sá·ra·bánd *png Say* [*Esp*] **1:** sinauna at marangyang sayaw **2:** musika para sa sayaw na ito.

sa·ra·bí·hon *png* [*Bik*] **:** bukáng-bibig.

sa·ra·bú·sab *png* [*Hil*] **:** lamuymoy[2].

sa·rag *png* [*Bon*] **:** ritwal na may mga isinasakripisyong kalabaw.

sa·ra·gá·te *png* [*Esp zaragata*] **:** salbahe; pilyo.

sa·ra·gón·ting *png* [*Mrw*] **:** ibabaw[2].

Sarah (sá·ra) *png* [*Ing Heb*] **:** sa Bibliya, asawa ni Abraham at ina ni Isaac **:** SARA.

sá·rak *png* [*Ilk*] **1:** sagupà **2:** tagpo.

sa·rál *png* [*Pan*] **:** sandal.

sa·ram·pi·yón *png Med* [*Esp sarampion*] **:** tigdas.

sa·ram·sám *png* [*Ilk*] **:** panghimagas – *pnd* **mag·sa·ram·sám, sa·ram·sa·mín, i·sa·ram·sám**.

sa·ra·mul·yé·te *png Zoo* [*Esp zarramullete*] **:** uri ng isda (family *Mulidae*) na guhitang dilaw.

sa·rá·nay *png* [*Ilk*] **:** tanggól.

sá·rang *png* [*War*] **:** sabog[1].

sa·ráng *png* **:** kinang; kintab.

sa·rá·nga *png* [*Bik*] **:** sabang.

sa·ra·ngán *png Zoo* [*Seb Tag*] **:** salangà.

Sa·rang·gá·ni *png* **:** lalawigan sa timog Mindanao ng Filipinas, Rehiyon XI.

sa·rang·gó·la *png* **:** pinalilipad na laruang karaniwang gawa sa maninipis na patpat ng kawayang balangkas at sinapnan ng papel o manipis na tela *Cf* guryon **:** TABÁNOG.

sa·rá·ngi *png Mus* [*Ind*] **:** instrumentong may kuwerdas at pinatutugtog sa pamamagitan ng búsog.

sá·rap *png* [*Hil*] **:** tayud.

sa·ráp *png* [*Kap Tag*] **:** lasa o amoy na kalugod-lugod **:** LAMÎ, NANÁM, NAMÌ, NÁMIT[2], NIYÁMAN, SAMÍT[1], SÍRAM – *pnr* **ma·sa·ráp**.

sá·ra·pá·ti *png Zoo* [*War*] **:** kalapati.

sa·ra·pá·ti *pnr, pnb* [*Mrw*] **:** kagyat.

sa·rá·say *png* [*Bik Seb*] **:** suray.

sa·rát *pnr* **:** sapad na ilong **:** DELPÁK, PAPÁP, PÍSLAT, SÁLPAD, YAPÁD.

sá·raw *png* [*Esp sarao*] **:** handaan; pagtitipon.

sá·ray *png* **1:** sahig **2:** bahagi ng estante o aparador **3:** suson **4:** panilan; bahay-pukyutan **5:** [*Iba*] punongkahoy na may matigas na kahoy.

sa·ráy *png* **1:** [*War*] piraso ng kahoy na magkakasalabat **2:** [*Iva*] tiwala.

sá·ray *pnd* **mag·sá·ray, i·sá·ray, sa·rá·yin** [*Bik*] **:** iligpit.

sarcasm (sar·ká·sam) *png Lit* [*Ing*] **:** paggamit ng nakasasakit at karaniwang maparikalang salita.

sarcoma (sar·kó·ma) *png Med* [*Ing*] **:** tumor na málignant sa tissue na hindi epithelial.

sarcophagus (sar·kó·fa·gús) *png* [*Ing*] **:** sarkopago.

sarcoplasm (sar·ko·plá·sam) *png Ana* [*Ing*] **:** cytoplasm ng cell ng masel, pahaba at guhitan.

sar·dám *png* [*Ilk*] **:** dapithapon.

sar·déng *png* [*Ilk*] **1:** hinto **2:** hukaw[1].

sar·dí·nas *png* [*Esp sardina +s*] **1:** uri ng maliit na isda (*Sardinops sagax*) na karaniwang ipinepreserba sa langis at idinede-lata **:** SARDINE **2:** anumang uri ng isda sa family *Clupeidae* **:** SARDINE **3:** nakadelatang sardinas.

sardine (sar·dín) *png* [*Ing*] **:** sardinas.

sa·re·net *png* [*Mrw*] **:** katutubong pansukat at kapantay ng 10 dipa.

sa·rét·set *png* [*Ilk*] **:** sagitsít.

sargasso (sar·gá·so) *png* [*Ing*] **:** uri ng halamang dagat (*Sargassum bacciferum*) at olibang kayumanggi ang kulay.

sár·go *png* [*Esp salgo*] **:** sa bilyar at pool, unang pagtumbok sa nakaayos na bola o pitsa.

sar·hén·to *png Mil* [*Esp sargento*] **:** pinunong militar na may ranggong mababa sa tenyente **:** SERGEANT.

sá·ri *png* [*Hin*] **:** mahabang cotton o sutla na tradisyonal na kasuotan ng mga babaeng Hindu.

sa·rì *png* **:** species.

sa·ri·bú·hay *png* [*sari+buhay*] **:** biodiversity.

sa·ri·kan *png* [*Tbw*] **:** balagbagan.

sa·rí·kaw *png* [*Ilk*] **:** paha ng hinabing yantok o kawayan na inilalagay sa loob ng sombrero upang lumapat sa ulo.

sa·ri·ká·ya *png Bot* [*Mrw*] **:** anonang.

sa·ri·la·yáw *png* [*Iva*] **:** ambón.

sa·rí·li *png* [*Kap Tag*] **1:** tao o bagay na itinuturing na may natatanging indibidwalidad **2:** ang katangian o ugali ng isang tao **3:** personal na

interes **4:** *Sik* ang ego na nagdurusa, nakaaalala, naglulunggati, at iba pa **:** KALUGARÍNGON, SELF, SIRÎ.

sá·ri·lí·nin *pnd* [*sarili+nin*] **:** iukol sa sarili lamang.

sa·rim·ba·lay *png* [*Tbw*] **:** upuang yari sa kawayan.

sa·ring·gá·yad *png* [*Ilk*] **:** sayad[1].

sa·rí·ngit *png* [*Ilk*] **:** usbong.

sa·rí·nok *pnd* **mag·sa·rí·nok, su·ma·rí·nok, sa·ri·nú·kin** [*Ilk*] **:** makisalamuha sa madla o sumama sa isang pangkat.

sa·rí·pit *png* [*Ilk*] **:** balisawsaw.

sa·rí·pot *png* [*Ilk*] **:** lambat na panghuli ng maliliit na isda.

sá·ri·sa·rì *png* **:** balá-balakì.

sá·ri·sa·rì *pnr, pnh* [*Bik Kap Hil Ilk Seb Tag War*] **:** iba't ibang uri; maraming klase **:** SUNDRY.

sa·rí·ta *png* [*Ilk*] **:** kuwento.

sa·ri·ug·má *png* [*Ilk*] **:** alamat.

sa·ri·wà *pnr* **1:** kakukuha o kagagawa pa lámang **2:** kadarating pa lámang; bago **3:** hindi maalat, kung sa tubig **4:** hindi panis, kung sa pagkain **5:** hindi ginamitan ng anumang paraan ng pagbuburo, pagtatapa, pagbibilad, o iba pang pampatagal sa gulay, karne, prutas, o isda **6:** hindi pagod **:** BÚGO, FRESY, LÁB-AS, LÚNHAW, MALÁNNAW, LANGTÓ.

sar·kó·pa·gó *png* [*Esp sarcofago*] **:** kabaong na yari sa bato **:** SARCOPHAGUS.

sar·míng *png* [*Ilk*] **:** salamín.

sar·mi·yén·to *png* [*Esp sarmiento*] **:** sanga ng baging.

sar·ní *pnd* **mag·sar·ní, sar·ni·hán, sar·ni·hín** [*Ilk*] **:** alisan ng damo ang hardin o bukid na tatamnan.

sá·ro *png* [*Esp sarro*] **:** banga na yari sa luad o porselana *Cf* KALÁLANG.

sa·rô *pnr* [*Bik*] **:** isa.

sa·ró·ar *png* [*Tag-Bag*] **:** pantalong panlalaki na gawa sa abaka at may nakatahing malapad na telang tatsulok sa singit.

sa·rók *png* [*Seb*] **:** salakót.

sa·ról *png* **1:** [*Tag Esp charol*] varyant ng **tsarol 2:** [*Kap*] araro.

sá·rong *png* **:** sa Malaysia at Indonesia, mahabang kasuotan na ginagamit bilang saya.

sá·ros *png Ast* [*Ing*] **:** panahon na humigit-kumulang 18 taon sa pagitan ng pag-uulit ng eklipse.

sár·paw *png* [*Ilk*] **:** pansamantalang silungan kung may pagdiriwang sa labas ng bahay.

sár·sa *png* **:** varyant ng **salsa**.

sar·sa·lí·da *png Bot* **:** yerba (*Mollugo oppositifolia*) na humahaba 10-40 sm at nakakain.

sar·sa·mó·ra *png Bot* **:** sapinit[1].

sar·sa·pa·ríl·ya *png* [*Esp sarsaparilla*] **1:** preparasyon ng mga tuyong ugat ng iba't ibang halaman at ginagamit na gamot, pampasigla, o pampalasa sa inumin **2:** *Bot* alinman sa mga halamang (genus *Smilax*) pinagmumulan nito **3:** soft drink na sinangkapan nito.

sar·su·wé·la *png Tro* [*Esp zarzuela*] **:** dulang musikal na naging popular sa dulo ng ika-19 santaon, hango sa zarzuela ng Espanya, at nagtatanghal ng mga bagay na tradisyonal sa Filipinas.

sar·tén *png* [*Esp*] **1:** kawali **2:** malaking tasang may tainga at karaniwang yari sa aluminyo o losa.

sár·to *png* [*Mrw*] **:** putók[1].

sa·rú·báy·bay *png* [*Ilk*] **:** anumang bagay na maluwag ang pagkakasabit tulad ng kortina, sanepa, at iba pa.

sa·rú·kang *png* [*Ilk*] **:** sungkit na kawayan at hugis embudo ang dulo **:** SUWALOK.

sa·ru·kód *png* [*Ilk*] **:** patnubay.

sa·rul·gá·mat *png* [*Kap*] **:** asarol na gamit sa paghuhukay ng lupa.

sa·rú·nay *png Mus* [*Mrw*] **:** feyu.

sa·rú·yong *png* [*Seb*] **:** alulód.

sar·wá *png* [*Ilk*] **:** súka – *pnd* **mag·sar·wá, i·sar·wá**.

sár·wag *pnd* **mag·sár·wag, i·sár·wag** [*Ilk*] **:** ihagis ang lambat.

sa·sá *png Bot* **:** nípa.

sa·sâ *png* **:** tindi; sidhi.

sá·sa *pnd* **sa·sá·hin, mag·sá·sa :** biyakin.

sa·sà *pnd* **mag·pa·sa·sà, pag·pa·sa·sá·an :** magtamasa ng anumang kasaganaan.

sa·sa·bú·ngin *png* [*sa+sabong+in*] **:** tandang na pansabong **:** BÓLANG, HÍGOT, INOGBÚLANG, TATADÍYEN.

sá·sag *png* **:** sawali.

sa·sák *png* [*Mag*] **:** kurot.

sá·sak *png* **:** huni ng butiki.

sa·sá·kan *pnr* [*Mrw*] **:** bisaklat.

sa·sak·yán *png* [*sa+sakay+an*] **1:** anumang nakapagdadala o nakapaghahatid ng tao o bagay, gaya ng kotse o bus **:** BEHÍKULÓ, VEHICLE **2:** pamamaraan ng paghahatid at pagdadala **:** BEHÍKULÓ, VEHICLE.

sa·sál *png* [*Kap Tag*] **:** tindi o sidhi ng sakit, kalamidad, at damdamin.

sa·sáng *png* **:** kandila.

sa·sa·pí·ren *png Bot* [*Mrw*] **:** makahiyâ.

sa·sap·nán *png Ana* [*sa + sapin +an*] **:** ibabang bahagi ng balakang.

sa·sa·wa·nín *pnr* [*sa+sawan+in*] **:** sawan[3].

sá·sek *pnr* [*Mrw*] **:** lamuray.

sá·seng *png Zoo* **:** uri ng bulate na mahigit isang dangkal ang haba, mabilis maghukay ng buhangin, at nakakain nang hilaw.

sa·ser·dós·yo *png* [*Esp sacerdocio*] **:** pagpapari.

sa·ser·dó·te *png* [*Esp sacerdote*] **:** pari.

sash *png* [*Ing*] **1:** pamábat **2:** balangkas na sumusuhay sa salamin ng bintana.

sashimi (sa·syí·mi) *png* [*Jap*] **:** putahe ng hilaw na isda na hinawa nang manipis karaniwang isinasawsaw sa toyo at wasabi.

sas·kí·dor *png* [*War*] **:** bulastog[1].

sas·sa·tan *pnr* [*Iba*] **:** tastás.

sas·tré *png* [*Esp*] **:** mananahi ng damit panlalaki **:** TAILOR.

sas·tre·rí·ya *png* [*Esp sastrería*] **:** patahian ng damit panlalaki.

sá·ta *png* **:** malaki, mabigat, at napakalapad na bangka, ginagamit sa pagdadala ng mga bato, apog, at iba pa.

Satan (séy·tan) *png* [*Ing*] **:** Lusiper.

Sa·ta·nás *png* [*Esp*] **:** Lusiper.

sá·tang *png* **:** yunit ng pananalapi sa Thailand.

Sa·ta·nís·mo *png* [*Esp*] **1:** pagsamba kay Satanas **2:** ang tahasang paggawa ng kasamaan.

sá·tay *png* **:** sa Indonesia at Malaysia, putahe ng karne na inihuhurno at may maanghang na salsa.

satchel (sá·tsel) *png* [*Ing*] **:** maletin.

sá·te *png* **:** pisi ng trumpo.

sá·tek *png* [*Mrw*] **:** patak.

satellite (sá·te·láyt) *png* [*Ing*] **1:** *Ast* lawas na umiinog sa planeta **2:** tao na tagasunod **3:** *Pol* bansa na napapailalim sa impluwensiya o kapangyarihan ng iba.

satiability (séy·sya·bíl·i·tí) *png* [*Ing*] **:** labis na kabusugan.

sa·tín *png* [*Esp*] **:** telang sutla, nylon, o rayon na makinis at makintab ang ibabaw.

sá·ti·rá *png Lit* [*Esp*] **1:** sinaunang tulang Romano na pumupuna sa mga bisyo o kahinaan ng tao o lipunan **2:** akdang pumupuna sa mga bisyo at kahinaan ng tao o lipunan sa paraang mapagpatawa, mapangkutya, at maparikala, at may layuning magbunga ng pagbabago kung minsan **:** SATIRE.

satire (sát·ayr) *png* [*Ing*] **:** sátirá.

satisfaction (sa·tis·fák·si·yón) *png* [*Ing*] **:** kasiyahan.

satisfactory (sa·tis·fák·to·rí) *png* [*Ing*] **:** kasiya-siya.

sa·tis·pak·si·yón *png* [*Esp satisfaccion*] **:** kasiyahan; kaluguran.

sa·tis·pét·so *pnr* [*Esp satisfecho*] **:** nasisiyahan; kontento.

sá·tok *png* [*Tsi*] **:** martilyo.

sa·tó·ri *png* **:** sa Budhismo, biglaang pagkakaroon ng dalisay na karunungan.

sat·sa·pat *png Mus* [*Pal*] **:** ritmo mula sa gimbal.

sat·sa·rón *png* [*Esp chicharron*] **:** varyant ng **sitsaron**.

sat·sát *png* [*Bik Kap Ilk Tag*] **1:** tsismis **2:** tao na mahilig dumaldal o magtsismis – *pnr* **ma·sat·sát 3:** bilog na ukit bung ang pag-ahit sa tuktok ng ulo ng katoliko pari **:** TONSURE[2].

sat·sát *pnr* [*Kap Tag Tsi*] **:** sagad na sagad ang pagkakagupit **:** KUTYOG.

sat·sá·tan *png* [*satsat+an*] **:** daldálan.

sa·tû *pnh* [*Bik*] **:** kanita.

sa·tu·rá·do *pnr* [*Esp*] **:** babád; tigmak.

sa·tu·ras·yón *png* [*Esp saturacion*] **:** pagkatigmak; pagkababad **:** SATURATION.

saturation (sa·tsu·réy·syon) *png* [*Ing*] **:** saturasyon.

saturation drive (sa·tu·réy·syon drayv) *png* [*Ing*] **:** mabilisang paghahalughog at pagsuyod sa komunidad upang madakip ang pinaghihinalaang kriminal o subersibo.

Saturday (sát·er·déy) *png* [*Ing*] **:** Sabado.

Saturn (sát·ern) *png* [*Ing*] **1:** *Mit* [*Rom*] sinaunang diyos ng agrikultura **2:** *Ast* ikaanim na planeta mula sa araw sa solar system **:** SATURNO.

saturniid (sa·tér·ni·íd) *png Zoo* [*Ing*] **:** malaking gamugamo (family *Saturniidae*) na kapamilya ng mga gumagawa ng sutlang hibla.

Sa·túr·no *png* [*Esp*] **:** Saturn.

sat·ya·grá·ha *png* [*Hin*] **:** sa India, patakarang itinaguyod ni Gandhi ukol sa pasibong pagsalungat sa pamumuno ng mga British.

satyr (sá·tír) *png* **1:** *Mit* [*Gri*] alinman sa mga espiritu na matindi ang pagnanasa at laging lasing, may tainga at buntot na tulad ng kabayo **2:** lalaki na malibog **3:** satyrid.

satyriasis (séy·ti·ráy·a·sís) *png Med* [*Ing*] **:** labis na pagnanasa o libog ng kalalakihan.

satyrid (sa·táy·rid) *png Zoo* [*Ing*] **:** paruparo (family *Satyridae*) na karaniwang kayumanggi at may tila matang batik sa mga pakpak **:** SATYR[3].

sa·u·bát *png* **:** varyant ng **sabwat**.

sauce (sos) *png* [*Ing*] **:** salsa[1].

saucer (só·ser) *png* [*Ing*] **:** platito.

Saudi Arabia (sáw·di a·réy·bi·yá) *png* [*Ing*] **:** bansa sa timog kanlurang Asia at sumasakop sa halos kabuuan ng peninsula ng Arabia.

sauerkraut (sá·wer·krawt) *png* [*Ger*] **:** putahe ng tinadtad at inatsarang repolyo.

sá·ug *png* [*Kap*] **:** makitid na puwang sa matarik na panig ng bundok na karaniwang dinadaluyan ng tubig **:** ABRA.

sa·ú·ko *png Bot* [*Esp sauco*] **:** palumpong (*Sambucus javanica*) na may kumpol ng puting bulaklak.

Saul (sowl, sa·úl) *png* [*Ing Esp Heb*] **1:** sa Bibliya, ang unang hari ng Israel **2:** San Pablo[1].

sa·u·lì *png* **1:** pagbabalik ng anumang hiniram o kinuha **:** PAWÍL, SUBLÍ **2:** panunumbalik sa dating kalagayan – *pnd* **mag·sa·ú·li, i·sa·u·lì**.

sa·ú·log *png* [*Hil Seb*] **:** pagdiriwang.

sa·u·mér·yo *png* [*Esp saumerio*] **:** pagsusuob; pagpapausok **:** HUBAHOB.

sauna (sáw·na) *png* [*Ing*] **:** banyo na nagbibigay ng mainit na singaw upang makapagpapáwis ang isang tao.

sa·ú·na *pnr* **:** varyant ng **sinauna**.

sá·up *png* [*Kap*] **:** tulong.

saurian (sór·yan) *pnr Zoo* [*Ing*] **:** isa sa o katulad ng butiki o dinosaur.

saurischian (so·rís·ki·yán) *png Zoo* [*Ing*] **:** dinosaur (order *Saurischia*) na katulad ng butiki ang estruktura ng pelvis.

sauropod (só·ro·pód) *png Zoo* [*Ing*] **:** dambuhalang dinosaur (group *Sauropoda*) na erbiboro, may mahabang leeg, maliit na ulo, at malalaking paa.

sausage (só·seyds) *png* [*Ing*] **:** longganisa; soriso.

sa·út *png Say* **1:** [*Hil*] sayaw **2:** [*Man*] sayaw pandigma na gumagamit ng sibat, tabak, at kalasag ang mga kalahok na nagpapakita ng kabangisan, kabagsikan, at karahasan.

sauté (so·téy) *png* [*Ing*] **:** gisa – *pnd* **i·gi·sá, gi·sa·hín, mag·gi·sá**.

savage (sáv·eyds) *png* [*Ing*] **1:** kasapi ng sinaunang pangkating etniko **2:** tao na mabangis.

savanna (sa·ván·a) *png* [*Ing*] **:** sabána.

savant (sá·vant) *png* [*Fre*] **:** matalinong tao, lalo na ang isang bantog na siyentista.

save (seyv) *pnd* [*Ing*] **1:** iligtas **2:** isubí; tipirin **3:** *Comp* ilagak ang datos sa lokasyong pang-storage.

Save Our Souls (seyv awr sowls) *png* [*Ing*] **1:** pandaigdigang senyas ng matinding panganib at paghingi ng saklolo na ginagamit ng mga barko sa laot **:** SOS **2:** saklolo **:** SOS.

saver (séyv·er) *png* [*Ing*] **1:** tao na nagsusubi ng salapi **2:** aparato para sa paggamit na matipid **3:** múra.

saving (séy·ving) *png* [*Ing*] **1:** anumang isinubi o tinipid **2:** katipiran.

savings account (séy·vings a·kawnt) *png* [*Ing*] **:** salaping idineposito sa bangko.

savings bank (séy·vings bangk) *png* [*Ing*] **:** bangkong tumatanggap ng maliliit na deposito kapalit ng interes.

savior (séyv·yor) *png* [*Ing*] **1:** tao na nagliligtas sa iba mula sa panganib, sakuna, at iba pa **: 2:** sa malaking titik, si Kristo **:** MANUNUBOS.

savoir faire (sáv·war fér) *png* [*Fre*] **:** kakayahang kumilos nang angkop sa anumang uri ng sitwasyon.

savoir vivre (sáv·war ví·ver) *png* [*Fre*] **1:** kaalaman sa mundo at sa mga pamamalakad sa lipunan **2:** kakayahang dalhin ang sarili **3:** sopistikasyon.

savoy (sa·vóy) *png Bot* [*Ing*] **:** uri ng repolyo na tumutubo sa malamig na pook at may mga kulubot na dahon.

saw (sow) *png* [*Ing*] **:** lagari.

sa·wá *png Zoo* [*Bik Kap Hil Seb Tag War*] **:** malaking ahas (*Constrictor constrictor*) na walang kamandag ngunit nanlilingkis.

sa·wà *png* **:** pakiramdam na ayaw na ayaw na sa isang bagay, gaya ng pagkain na pinagpasasaan o laging kinakain – *pnd* **mag·sa·wà, sa·wá·an**.

sa·wág *png* **:** mga paggalaw ng tiyan.

sa·wák *pnr* [*Ilk*] **:** may tuwid na sungay.

sa·wa·lì *png* [*Kap Pan Tag*] **:** nilálang lapát na kawayan at ginagawang dingding o partisyon ng bahay **:** AMÁKAN, SÁSAG, SÁLSAG, TÍDTID.

sa·wal ta·ho *png* [*Tbo*] **:** abakang pantalon, tinina sa pamamaraang ikat at tinahi.

sá·wan *png* **1:** pagkahilo, lalo na sa matataas na pook **2:** sa mga batà, pagkahilo o kumbulsiyon **3:** sa mga tigulang, sakit sa puso **:** SASAWANÍN **4:** kulay luntiang tae ng sanggol.

sá·wang *png* **1:** *Bot* [*Ilk*] pitugo **2:** [*Kal*] pinto ng kubo **3:** [*War*] pamayanang panlungsod.

sá·wang *pnd* **mag·sá·wang, sa·wá·ngin, sa·wá·ngan** [*Ilk*] **1:** sabihin **2:** buksan.

sa·wa·tà *png*: pagbabawal o pagpigil – *pnd* **sa·wa·ta·ín, su·ma·wa·tà, ma·sa·wa·tà**.

sá·waw *png* [*Mrw*] **:** sabáw.

sa·wáy *png* **1:** [*Bik Kap Hil Seb Tag War*] pagpigil o pagbabawal upang huwag ituloy ang gagawin **2:** [*Hil*] tanso **3:** [*Hil*] subó.

sawdust (só·dast) *png* [*Ing*] **:** kúsot.

sawfish (só·fish) *png Zoo* [*Ing*] **:** malaki at makartilago na isda (family *Pristidae*), may mahaba at palapad na nguso na may mga tila ngipin sa gilid.

sa·wî *pnr* **1:** bigo **2:** patay[1].

sáw-ig *png* [*Hil*] **:** sanhi ng sakit o karamdaman.

sá·wig *png* **:** labis.

sa·wi·ka·ín *png*: bukang-bibig; kasabihan.

sa·wíl *pnr* **1:** nag-áalanganin; nahihiya **2:** hindi sanay.

sa·wim·pá·lad *png* [*sawi+na+palad*] **:** kapos-palad.

sáw-ing *png* [*Ilk*] **:** pangil ng baboy-damo.

sa·wíng *png* **:** sombrero na yari sa dayami.

sáw-it *png* [*Ilk*] **:** maliit na tásang pansukat ng bagoong.

sá·wit *png* [*Ilk*] **:** kawit ng pana, pamingwit, at iba pa.

sawmill (sów·mil) *png* [*Ing*] **:** lagarían.

saw·náy *png Mus* [*Sml*] **:** feyu.

sa·wò *png* **:** ankla.

sá·wong *png* **:** kubo o dampa sa bundok.

saw·sáw *png* [*Bik Hil Iba Ilk Pan Seb Tag War*] **:** mabilisang paglulubog sa tubig o salsa.

saw·sá·wan *png* [*sawsaw+an*] **:** anumang ginagamit na pampalasa sa kinain, *hal* patis, sukà, bagoong, asin, o kombinasyon ng mga ito at kamatis, bawang, sibuyas, at iba pa.

sa·wúl *pnr* [*Kap*] **:** natalo; nahigtan.

sá·wup *png* [*Kap*] **:** tulong; pagtulong.

sax *png Kol* [*Ing*] **1:** pinaikling **saxophone 2:** tumutugtog ng saksopono.

Saxon (sák·son) *png* [*Ing*] **1:** kasapi ng sinaunang pangkating etniko sa hilagang Germany at sumakop sa timog Britain **2:** wika ng pangkating ito **3:** elementong German ng wikang Ingles.

Saxon (sák·son) *pnr* [*Ing*] **:** nahihinggil sa mga Saxon, o sinauna at kasalukuyang Ingles.

saxophone (sák·so·fówn) *png* [*Ing*] **:** saksopono.

say (sey) *png* [*Ing*] **1: a** pagkakataon na ipahayag ang opinyon **b** ipinahayag na opinyon **2:** bahagi sa pagpapasiya.

say (sey) *pnd* [*Ing*] **1:** sabihin; bigkasin **2:** magpahayag ng opinyon.

sáy-a *png* [*Ilk*] **:** malutong na pag-ubo upang paginhawahin ang lalamunan.

sá·ya *png* **1:** maluwang na pang-ibabang kasuotan ng babae **2:** palda[1].

sa·yá *png* [*Kap Pan Tag*] **1:** damdamin kaugnay ng suwerte, tagumpay, at kasiyahan **:** AMÚOG, BABAYÂ, KASÁDYA, LIGAYA, FELIZ, GAYÁGA, GALÁK, HAPPINESS, LÁMI, TUWA, ÚGMA **2:** paraan ng pagpapahayag nito - *pnr* **ma·sa·yá**.

sá·yad 1: pagdampi ng dulo ng isang bagay sa rabaw ng isa pang bagay, gaya ng pagdampi ng dulo ng sáya sa sahig **:** SÁGAR, SÁGYAD, SARINGGAYAD **2:** *Kol* tao na sira ang ulo.

sá·yag *png Zoo* **:** salangà.

sa·yak·sák *png* [*Ilk*] **:** kasiglahan.

sá·yang *png* **1:** [*Kap Tag*] pag-aaksaya o pagpapalampas ng pagkakataon **:** ANÚGON, LAHÁWLA **2:** [*Tng*] pagdiriwang na panrelihiyon **3:** [*War*] pagdaraan nang hindi napapansin.

sa·yáng *png* [*Iva*] **:** seremonya ng pagkatay ng baboy at pagwiwilig ng dugo nito upang maging masagana ang ani o dumami ang mahuhuling isda.

Sá·yang! *pdd* [*Kap Tag*] **:** himutok na nagpapahayag ng pagkawala ng oportunidad.

sa·yang·gú·seng *png* [*Ilk*] **:** tsismis.

sá·yap *png* [*Bik*] **:** salakót.

sa·yáp *png* [*Pan*] **:** balanga.

sa·yáp *pnr* **:** eksakto; lapat.

sa·ya·póng *png*: bilaran ng mga produktong mula sa bukid, yari sa tatlong poste o kawayan na hugis tatsulok.

sa·yá·say *png* [*Ilk*] **:** daladay.

sá·ya·sá·ya *png Zoo* **:** uri ng ibon na makikita sa kagubatan **:** HAYA.

sá·yat *png* **:** paggalugad sa teritoryo ng kaaway o pook na ilahas.

sa·yáw *png* **1: a** [*Pan Tag*] pag-indak-indak ng katawan sa saliw ng tugtugin **b** alinman sa iba't ibang anyo ng pag-indak ng katawan sa himig ng tugtog **:** BAILE, DANCE, DANSA, SÁLA – *pnd* **mag·sa·yáw, i·sa·yáw, su·ma·yáw, sa·ya·wán 2:** *Zoo* balinsasayaw.

sa·yét·set *png* [*Ilk*] **:** sagitsít.

sa·yì *png*: pagtupad sa gawain o tungkulin kahit na masamâ ang panahon.

sa·yí·kan *png Bot* **:** yerba (*Portulaca quadrifida*) na may mga ugat sa sanga **:** MARANGÁLOG.

sa·yil *png Mus* [*Tau*] **:** lugu.

sa·yim·sím *png* **1:** umido; pagkabasa-basâ **2:** lupang basâ dahil sa halumigmig o umido.

saying (sé·ying) *png* [*Ing*] **:** kasabihan.

say·kú·wa *png Bot* [*Seb War*] **:** patola[1].

say·nát *png Med* **:** varyant ng **sinat**.

sa·yó *png* [*War*] **:** pigil; supil.

sa·yó *pnb* [*Seb*] **:** maaga.

sa·yód *png* **1:** [*Ilk*] agap **2:** [*Pan*] maliit na uri ng lambat.

sá·yod *pnd* **i·pa·sá·yod, mag·pa·sá·yod :** magpabatid; ipaalam.

sa·yód *pnr* **1:** said; ubos **2:** [*Seb War*] madali.

sá·yok *pnd* **ma·sá·yok, sa·yú·kin :** mahúli sa anumang ginagawa sa panahong hindi inaasahan; masubukan.

sa·yón *pnr* [*Seb War*] **:** madali.

sa·yó·te *png Bot* [*Mex chaiote*] **:** baging (*Sechium edule*) na may bungang luntian, hugis peras, at nakakain **:** TSAYÓTE.

sáy·say *png* [*Pan*] **:** bitak.

say·sáy *png* **1:** halaga; kabuluhan **2:** [*Bik Hil Seb Tag War*] pahayag.

say-say-óp *png Mus* [*Kal*] : saggeypo.

sa·yúd·sod *png* [*Ilk*] : sakág.

sa·yú·gan *png* [*Ilk*] **1:** tubong kawayan na dinadaluyan ng tubig **2:** kawayang ihián.

sá·yul *png* [*Tau*] : gulay.

sa·yú·say *png* [*saysay+na+mahusay*] : retorika.

Sb, symbol *Kem* [*Lat stibium*] : antimony.

SBN, daglat (es·bi·en) [*Ing*] : Standard Book Number *Cf* ISBN.

Sc, symbol *png Kem* [*Ing*] : scandium.

scabbard (is·káb·ard) *png* [*Ing*] : kaluban.

scabicide (is·ká·bi·sáyd) *pnr* [*Ing*] : nakapupuksa sa mga organismo na sanhi ng scabies.

scabies (is·kéy·bis) *png Med* [*Ing*] : sakit sa balát na nakahahawa lalo na sa tupa, baka, at maging sa tao.

scad (is·kád) *png Zoo* [*Ing*] : isdang-alat (family *Carangidae*) na makikita sa mga tropikal at subtropikal na karagatan, karaniwang may pahabang katawan at may hanay ng malalaking kaliskis sa tagiliran.

scaffold (is·káf·old) *png* [*Ing*] **1: a** platapormang kahoy na nakataas at karaniwang ginagamit sa pagbitay ng mga kriminal **b** katulad na platapormang ginagamit sa pagpapatuyo ng tabako **2:** pagpatay sa pamamagitan ng pagbitay **3:** scaffolding **4:** maglagay ng scaffolding.

scaffolding (is·kaf·ól·ding) *png* [*Ing*] **1: a** pansamantalang estruktura na gawa sa kawayan, tabla, at katulad na ginagamit ng mga trabahador habang gumagawa o nag-aayos ng bahay **b** mga materyales na ginamit dito **2:** pansamantalang balangkas na ginagamit sa paglikha ng mga teorya.

scalawag (is·kál·a·wág) *png* [*Ing*] : masamang tao var scallywag.

scale (is·kéyl) *png* [*Ing*] **1:** kaliskis[1] **2:** timbangan **3:** serye ng mga degree o katindihan **4:** hambingan ng laki sa loob ng isang mapa, modelo, o retrato **5:** *Mus* kaayusang pataas o pabába ng mga nota **6:** mga marka sa isang linya na pansúkat; pagpapaliit, o pagpapalaki.

scale (is·kéyl) *pnd* [*Ing*] **1:** umakyat **2:** ipakita sa dimensiyong proporsiyonal **3:** timbangin.

scallop (is·ká·lop) *png Zoo* [*Ing*] : tipáy.

scalp (is·kálp) *png* [*Ing*] **1:** anit **2: a** tinuklap na anit ng kalaban na itinuturing na tropeo ng mga Indian sa timog America **b** tropeo o simbolo ng tagumpay, paglupig, at katulad **3:** bato sa tubigan na hindi nakalubog sa tubig.

scalp (is·kálp) *pnd* [*Ing*] **1:** tanggalan ng anit ang kalaban **2:** punahin nang labis **3:** talunin; hiyain **4:** *Kol* muling ibenta sa higit na mataas na halaga.

scalpel (is·kál·pel) *png* [*Ing*] : maliit, matalim at hugis bolpen na kutsilyo ng siruhano.

scalper (is·kál·per) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na nagtitinda ng sapi, tiket, at katulad sa higit na mataas na halaga **2:** gamit na pang-ukit.

scam (is·kám) *png* [*Ing*] **1:** pandaraya o panunubà **2:** tsismis.

scan (is·kán) *png* [*Ing*] **1:** paggamit ng scanner **2:** imaheng nalilikha sa pamamagitan ng scanner.

scan (is·kán) *pnd* [*Ing*] **1:** matamang tingnan **2:** *Lit* umayon sa sukat ng berso **3: a** suriin ang lahat ng bahagi ng isang rabaw at katulad upang tuklasin ang radyoaktibidad at iba pa **b** mapasailalim ang isang rehiyon sa radar at katulad na sinag **4:** magpalaganap ng sinag o elektron sa isang rabaw upang makalikha o makapaghatid ng imahen tulad sa telebisyon **5:** *Lit* suriin ang sukat ng taludtod at iba pa sa pamamagitan ng pagbabasang may diin sa ritmo nito **6:** suriin ang isang pasyente sa pamamagitan ng scanner.

scandal (is·kán·dal) *png* [*Ing*] : eskándaló.

Scandinavia (is·kán·di·néy·vi·yá) *png* [*Ing*] **1:** malawak na peninsula sa hilaga-kanlurang Europa, na katatagpuan ng Norway, Sweden, at Denmark **2:** rehiyong pangkultura na binubuo ng mga bansang Norway, Sweden, at Denmark, at kung minsan ng Iceland, Finland, at Faeroe Islands.

scandium (is·kán·di·úm) *png Kem* [*Ing*] : element na metaliko, hindi pangkaraniwan, may tatlong valence, at mula sa thortveitite (atomic number 21, symbol Sc).

scanner (is·kán·er) *png* [*Ing*] **1:** aparato hinggil sa sistematikong pagsusuri o pagbabasa **2:** *Med* makinang pansukat ng intensidad ng radyasyon, ultrasound reflection, at iba pa mula sa katawan **3:** tao na gumagamit ng makinang ito.

scansion (is·kán·syon) *png Lit* [*Ing*] : pagsusuri sa taludtod ng tula.

scapegoat (is·kéyp·gowt) *png* [*Ing*] **1:** tao na binubuntunan ng sisi para sa mga kasalanan at pagkukulang ng iba **2:** sa Bibliya, kambing na pinakawalan sa ilang matapos na simbolikong ilipat dito ng punong pari ang lahat ng kasalanan ng mga tao.

scapula (is·káp·yu·lá) *png Ana* [*Ing*] : balagat.

scapular (is·ká·pyu·lár) *png* [*Ing*] **1: a** maikling monastikong kapa na tumatakip sa balikat o balagat **b** simbolo ng pagiging kaanib sa isang ordeng eklesyastiko, binubuo ng dalawang pahabang piraso ng tela na inilalagay sa mga balikat **2:** benda para sa balikat **3:** *Zoo* balahibong umuusbong malapit sa tinutubuan ng pakpak ng ibon.

scar (is·kár) *png* [*Ing*] **1:** karaniwang permanenteng marka sa balát matapos gumaling ang sugat, pasò, o paltos : PEKLAT **2:** matagalang epekto ng pagdadalamhati sa karakter o disposisyon ng tao **3:** markang naiwan ng pagkasira at iba pa **4:** markang naiwan sa sanga sanhi ng pagkatanggal ng dahon.

scarab (is·kár·ab) *png Zoo* [*Ing*] **1: a** malaking uwang (*Scarabaeus sacer*) na itinuturing na sagrado sa sinaunang Egypt **b** scarabeid **2:** sa sinaunang Ehipto, hiyas na pinutol nang hugis-uwang at inukitan ng mga simbolo sa kabilang bahagi, at ginagamit na pantatak.

scarabaeid (is·kár·a·bí·id) *pnr Zoo* [*Ing*] : alinman sa mga kulisap sa family *Scarabaeidae,* kabilang ang scarab at uwang.

scarecrow (is·kér·krow) *png* [*Ing*] **1:** balyan **2:** *Kol* tao na masama ang bihis, kakatwa ang itsura o sobrang payat **3:** bagay na kinatatakutan ngunit walang batayan.

scarf (is·kárf) *png* [*Ing*] : parisukat, tatsulok o mahaba at makitid na tela na inilalagay sa leeg, sa balikat o itinatali sa ulo bilang pananggalang sa init at lamig o bilang palamuti : BANDANA.

scarlet (is·kár·lit) *png* [*Ing*] **1:** matingkad na pula na may halong kulay-kahel **2:** kasuotan o mga materyales na may ganitong kulay.

scarus (is·ká·rus) *png Zoo* [*Ing*] : isda (genus *Scarus*) na may matingkad na kulay at may bibig na tulad ng sa loro.

scatology (ís·ka·tól·o·dyí) *png* [*Ing*] **1: a** kakatwang interes sa tae **b** pagkahumaling sa malaswang panitikan lalo na patungkol sa funsiyon ng pagdumi o gayong panitikan **2:** pagaaral sa taeng naging fossil **3:** pagaaral hinggil sa tae, lalo na para sa pagsusuri.

scavenger (is·káv·in·dyér) *png* [*Ing*] **1:** tao na naghahanap at nangongolekta ng mga bagay na itinapon **2:** hayop na kumakain ng bulok na karne, basura, at iba pa.

scazon (is·kéy·zon) *png Lit* [*Ing*] **:** pagbabago ng iambic trimeter, pinapalitan ng spondee o trochee ang panghuling iambus.

scena (syí·na) *png Mus* [*Ing Ita*] **1:** eksena o bahagi ng isang óperá **2:** detalyadong dramatikong solo, karaniwang kabilang sa resitatibo.

scenario (si·nár·yo) *png* [*Ing*] **1:** balangkas ng dula, pelikula, opera, at katulad na may mga detalye ng mga eksena, sitwasyon, at iba pa **2: a** inihayag na sunúran ng mga pangyayari **b** alinmang sitwasyon o sunúran ng mga pangyayari.

scene (sin) *png* [*Ing*] **1:** pook o dako na pinanggalingan **2:** tagpo o pangyayari **3:** eksena[1] **4:** eskandalo; kahihiyan; kabastusan **5:** larawan ng mga tao at kaligiran; tanawing nakalarawan.

scenery (sí·ne·rí) *png* [*Ing*] **1:** pangkalahatang katangian na nagiging sanhi ng pagiging kaakit-akit ng isang pook **2:** *Tro* mga estruktura, tulad ng ipinintang representasyon ng tanawin, silid, at iba pa, na ginagamit sa pagtatanghal upang kumatawan sa mga bagay na makikita sa eksena.

scenography (si·nó·gra·fí) *png Tro* **:** sining ng paglalarawang may perspektiba sa tagpuan sa entablado.

scent (sent) *png* [*Ing*] **1:** amóy **2:** naiwang amóy ng hayop na masusundan ng aso **3:** kakayahan na tumukoy o tumuklas ng amóy.

scented (sén·ted) *pnr* [*Ing*] **:** mabango.

scepter (sép·ter) *png* [*Ing Esp*] **:** setro.

sceptic (is·kép·tik) *png* [*Ing*] **:** eskeptiko.

scepticism (is·kép·ti·síz·im) *png* [*Ing*] **:** esképtisísmo.

schedule (is·kéd·yul) *png* [*Ing*] **1: a** listahan o plano ng binabalak na pangyayari, oras at iba pa **b** plano **:** ISKEDYUL **2:** nakahanay na imbentaryo lalo na ang apendise sa dokumento **:** ISKEDYUL.

Scheherazade (sye·hér·a·zá·de) *png Lit* [*Ing Arab*] **:** babaeng tagapagsalaysay ng *Mga Gabing Arabe.*

schema (is·kí·ma) *png* [*Ing*] **1:** buod, balangkas, o dayagram **2:** panukalang kaayusan **3:** *Sik* kodipikasyon sa isip ng mga karanasan, kabilang ang isang organisadong paraan ng pagtingin sa bagay-bagay at pagtugon sa isang komplikadong sitwasyon.

schematic (is·ki·má·tik) *pnr* [*Ing*] **:** es-kematiko.

scheme (is·kím) *png* [*Ing*] **:** eskéma.

scherzando (is·ker·tsán·do) *pnr Mus* [*Ing Ita*] **:** magaan at masayang entrada.

scherzo (is·kér·tso) *png Mus* [*Ita*] **:** entradang magaan o masaya lalo sa ikalawa o ikatlong bahagi ng isang sonata o simponiya.

schilling (syíl·ing) *png* [*Ger*] **1:** pangunahing salapi ng Austria **2:** salapíng may ganitong halaga.

schism (sí·zem) *png* [*Ing*] **1: a** dibisyon o paghihiwalay, lalo na ng mga partidong magkasalungat **b** ang partidong binuo **:** SÍSMA **2: a** pormal na dibisyon sa loob ng isang simbahan o samahang panrelihiyon dahil sa hindi pagkakasundo sa doktrina **b** ang sekta o lawas na binuo **:** SÍSMA.

schismatic (siz·má·tik) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa schism **:** SISMÁTIKO.

schistosome (syís·to·sówm) *png Zoo* [*Ing*] **:** parasitikong tropikal na flatworm (genus *Schistosoma*) na dala ng mga susòng tabang at matatagpuan sa daluyan ng dugo ng mga ibon at mammal at nagiging sanhi ng bilharzia sa mga tao.

schistosomiasis (syís·to·som·yá·sis) *png Med* [*Ing*] **:** bilharzia.

schizo (is·kít·so) daglat, *png pnr Kol* [*Ing*] **:** tao na may schizophrenia.

schizoid (is·kí·zoyd) *pnr Sik* [*Ing*] **1:** katulad sa schizophrenia ngunit may katamta-mang sintomas **2:** nauugnay sa o apektado ng karamdaman sa personalidad na kakikitaan ng kalamigan, walang kakayahang bumuo ng ugna-yang sosyal at labis-labis na sagimsim.

schizophrenia (is·kít·so·frí·ni·yá, is·kiz·so·frí·ni·yá) *png Sik* [*Ing*] **:** sakit sa pag-iisip na kinakikitaan ng pagkasira ng ugnayan ng iniisip, damdamin, at mga kilos, madalas sinasabayan ng mga delusyon at pagtangging makisalamuha.

schizophrenic (is·ki·so·frí·nik) *pnr Sik* [*Ing*] **1:** may schizophrenia **2:** kakikitaan ng mag-kakasalungat o hindi magkakatug-mang katauhan, saloobin, at iba pa.

schmaltz (shmalts, shmolts) *png Kol* [*Ger*] **:** pagiging sentimental lalo na sa musika, drama, at iba pa.

schnapps (shnaps) *png* [*Ger*] **:** alinman sa matatapang na inumin.

schnitzel (shnít·sel) *png* [*Ger*] **:** karne ng guya o bisiro na hiniwa upang prituhin o ihawin.

scholar (is·kól·ar) *png* [*Ing*] **:** iskolar.

scholarship (is·kól·ar·syíp) *png* [*Ing*] **:** iskólarsíp.

scholastic (is·ko·lás·tik) *png* [*Ing*] **1:** tagapagtaguyod ng eskolastisismo **2:** seminarista.

scholasticism (is·ko·lás·ti·síz·im) *png* [*Ing*] **1:** sistema ng kaalamang teolohiko at pilosopiko na pawang lumaganap noong Edad Media, at nakabatay sa mga aral ng mga ama ng simbahan, at ni Aristotle at ng kaniyang mga komentarista **2:** paggigiit sa mga tradisyonal na doktrina.

school [is·kúl] *png* [*Ing*] **1:** paaralan **2:** mga mag-aaral **3:** pangkat ng tao na magkakatulad ng pananaw, o pananaw sa mundo **4:** pangkat ng mga isda, lumba-lumba, balyena, at iba pa **:** KAWAN.

schoolmate (is·kúl·meyt) *png* [*Ing*] **:** kamag-aral.

schooner (is·kú·ner) *png Ntk* [*Ing*] **:** sasakyang pantubig na may layag sa unahan at hulihan, higit na maliit ang unahang layag kaysa iba.

schottische (syá·tis) *png Say* [*Ger*] **1:** isang uri ng mabagal na polka **2:** musika para sa sayaw na ito.

schwa (shwa) *png Lgw* [*Ing*] **:** hindi natatangi at walang diing patinig.

sciatica (sa·yá·ti·ká) *png Med* [*Ing*] **:** neuralgia na nakaaapekto sa nerve at bumabagtas sa balakang at hita **:** SIYÁTIKÁ.

science (sá·yans) *png* [*Ing*] **:** aghám.

science fiction (sá·yans fík·syon) *png Lit* [*Ing*] **:** anyo ng kuwento batay sa naisip na pag-unlad na teknolohiko o siyentipiko, malaking pagbabago sa kaligiran o lipunan at iba pa, madalas na itinatampok ang kalawakan o paglalakbay sa ibang panahon at buhay sa ibang planeta **:** SF.

scientific (sáy·an·tí·fik) *pnr* [*Ing*] **1: a** ayon sa tuntuning inihain sa eksaktong agham ng pagsasagawa ng

obserbasyon at pagtaya sa kawastuhan ng mga konklusyon **b** sistematiko; wasto **2:** ginagamit o may kaugnayan sa agham **3:** nagtataglay ng ekspertong kaalaman : SIYENTÍPIKÓ.

scientism (sáy·an·tíz·im) *png* [*Ing*] **1: a** paraan o doktrina na ipinalalagay na natatangi sa mga siyentista **b** paggamit o pagsasagawa nito 2: labis na paniniwala sa pamamaraang siyentipiko.

scientist (sá·yan·tíst) *png* [*Ing*] : siyentista.

scientology (sáy·an·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : sistemang relihiyoso na naniniwala sa paglinang sa sariling kaalaman at espiritwal na kaganapan sa pamamagitan ng pag-aaral at pagsasanay.

scilla (síl·a) *png Bot* [*Ing*] : uri ng lily (genus *Scilla*) na may kaugnayan sa bluebell, karaniwang may bughaw na bulaklak na hugis bituin o kampana at makikintab na dahong makitid at mahaba.

scimitar (sím·i·tár) *png* [*Ing*] : espadang oryental na pakurbada at karaniwang palapad sa dulo.

scintigraphy (sin·tíg·ra·fí) *png Med* [*Ing*] : paggamit ng radioisotope at scintillation counter upang makakuha ng imahen o rekord ng bahagi ng katawan.

scintillation (sín·ti·léy·syon) *png* [*Ing*] **1:** ningning **2:** ningning bituin **3:** *Med* kislap na nalilikha sa isang bagay ng ionizing particle at iba pa.

scintillation counter (sín·ti·léy·syon káwn·ter) *png Med* [*Ing*] : kagamitan sa pagtuklas at pagtatala ng scintillation.

scintiscan (sín·ti·scán) *png Med* [*Ing*] : kasangkapang ginagamit sa pagtuklas at pagsusuri ng iba't ibang karamdaman sa pamamagitan ng nalilikhang imahen o iba pang tala na nagpapakita ng paglaganap ng mga palatandaang radyoaktibo sa mga bahagi ng katawan.

scion (sá·yon) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* usbong na karaniwang inilalaan para sa pagsusupling o pagtatanim **2:** anak; nakababatang miyembro ng kilalang pamilya.

scire facias (sáy·ri féy·tsi·yás, is·kí·re fá·ki·yás) *png Bat* [*Lat*] **1:** ipaalam sa kaniya **2:** kasulatang nag-uutos upang ipatupad o pawalang-bisa ang isang pasiya, patente, at iba pa.

scission (sís·yon) *png* [*Ing*] **1:** paggupit; ginupit **2:** hati.

scissors (síz·ors) *png* [*Ing*] : gunting.

sclera (is·klír·a) *png Ana* [*Ing*] : putî ng mata.

scleritis (ís·kli·ráy·tis) *png Med* [*Ing*] : pamamaga ng sclera.

scleroderma (is·klír·o·dér·ma) *png Med* [*Ing*] : talamak na paninigas ng balát at kaugnay na himaymay.

scleroid (is·klír·oyd) *pnr Bot Zoo* [*Ing*] : nagtataglay ng matigas na testura; pinátigás.

scleroma ís·kli·ró·ma) *png Med* [*Ing*] : abnormal na bahagi ng tumigas na balát o lamad ng mucous.

sclerosis (ís·kli·ró·sis) *png Med* [*Ing*] **1:** abnormal na paninigas ng himaymay **2:** multiple sclerosis o talamak na karamdaman ng nervous system **3:** *Bot* paninigas ng cell wall.

scoliosis (ís·kol·yó·sis) *png Med* [*Ing*] : abnormal na patagilid na pagbaluktot ng gulugod.

scombroid (is·kóm·broyd) *png Zoo* [*Ing*] **1:** isdang-alat sa family *Scombridae,* kabilang ang makerel, tuna, bonito, at superfamily *Scombridae.*

scombroid (is·kóm·broyd) *pnr Zoo* [*Ing*] : kaugnay sa family o superfamily na *Scombridae.*

scone (is·kówn) *png* [*Ing*] : maliit na matamis o malinamnam na keyk, gawa sa arina, mantika, at gatas na agad na iniluto sa oven.

scoop (is·kúp) *png* [*Ing*] **1:** anumang kahawig ng kutsara, at ginagamit na pangkuha o pangkaskas **2:** balita na unang inilimbag ng isang peryodiko, karaniwang hinggil sa kontrobersiya.

scooter (is·kú·ter) *png* [*Ing*] : iskuter.

scope (is·kówp) *png* [*Ing*] : lawak; sakop.

-scope (is·kówp) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan na nangangahulugang aparato o instrumento ginagamit sa pagsipat o pagmamasid, *hal* periscope, microsope.

-scopy (is·ków·pi) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan na nangangahulugan ng panonood o pagmamasid, *hal* endoscopy.

score (ís·kor) *png* [*Ing*] : iskor.

scoreboard (is·kór·bord) *png* [*Ing*] : malaking board na ginagamit upang ipakita sa publiko ang iskor ng isang laro o paligsahan.

scorer (is·kó·rer) *png* [*Ing*] : iskorer.

Scorpio (skór·pi·yó) *png* [*Ing*] **1:** *Asn* Scorpius **2:** *Asl* **a** ikawalong senyas ng zodyak (23 Oktubre - 21 Nobyembre) **b** tao na isinilang sa petsang nakapaloob sa tandang ito.

scorpion (is·kór·pi·yón) *png Zoo* [*Ing*] : alakdan.

Scorpius (skór·pi·yús) *png Asn* [*Ing*] : pinakamalaking konstelasyon na tila alakdan : SCORPIO[1].

scotch (is·káts) *png* [*Ing*] **1:** scotch whisky **2:** sa malaking titik, Scottish, Scots.

scotch tape (is·káts teyp) *png* [*Ing*] : malinaw at madikit na teyp na yari sa cellulose o cellophane.

scotch whisky (is·káts wís·ki) *png* [*Ing*] : alak mula sa dinalisay na malt : SCOTCH.

Scotland (is·kát·land) *png* [*Ing*] : bansa na bumubuo sa pinakahilagang bahagi ng Great Britain at United Kingdom.

Scotland Yard (is·kát·land yard) *png* [*Ing*] : ang Criminal Investigation Department ng puwersa ng London Metropolitan Police.

scotoma (is·ko·tó·ma) *png Med* [*Ing*] : bahagyang pagkabulag ng paninging normal.

Scots (is·káts) *png* [*Ing*] **1:** Scottish **2:** anyo ng wikang Ingles na ginagamit lalo sa Lowlands ng Scotland.

Scottish (is·kát·ish) *pnr* [*Ing*] : anumang may kaugnayan sa Scotland o sa mga nakatira dito.

scout (is·káwt) *png Mil* [*Ing*] **1:** tao, lalo na ang sundalo, na gumagalugad upang kumalap ng impormasyon hinggil sa kaaway **2:** paraan ng pagkuha ng impormasyon **3:** sasakyang pangmanman sa kaaway.

scrabble (is·kráb·ol) *png* [*Ing*] : laro na nilalahukan ng dalawa hanggang apat na manlalaro na may tigpipitong pitsa na pambuo ng mga salita sa board.

scramble (is·krám·bol) *pnd* [*Ing*] : dumaan o gumapang sa malayong póok **2:** makipagpaligsahan **3:** magluto ng binatíng itlog **4:** kumilos nang madalian **5:** isakatuparan nang pabara-bara.

scrambler (is·krám·bler) *png* [*Ing*] **1:** kagamitan upang guluhin ang pag-uusap sa telepono **2:** motorsiklong ginagamit sa karera sa bakobakong daan **3:** *Bot* halamang may baging.

scrap (is·kráp) *png* [*Ing*] : iskrap.

scrapbook (is·kráp·buk) *png* [*Ing*] :

aklat na may mga blangkong pahina upang pagdikitan ng mga larawan, gúhit, at katulad.

scrape (is·kréyp) *pnd* [*Ing*] **1:** ikayod; kumayod **2:** gumawa ng tunog sa pamamagitan nito.

scraper (is·kréy·per) *png* [*Ing*] **:** pangkaskas lalo na sa pagtanggal ng dumi mula sa rabaw.

scratch (is·kráts) *png* [*Ing*] **1:** kámot **2:** teknik, karaniwan sa musikang rap, sa pagpigil ng plaka sa ponograpo, at iginagalaw ito nang pasulong at paatras upang lumikha ng kakaibang tunog **3:** sa bilyar, ang hindi pagtama ng patò sa bolang de-numero, lalo na kung pumasok sa butas ang patò.

scratch (is·kráts) *pnd* [*Ing*] **1:** kumamot; kamutin **2:** magsulat nang mabilis **3:** ikansela sa pamamagitan ng lapis, at katulad **4:** sa paligsahan, umayaw sa laro.

scratch pad (is·kráts pad) *png* [*Ing*] **:** pad, karaniwan para sa mabilis na pagsusulat.

scream (is·krím) *png* [*Ing*] **:** tili.

screening (is·krí·ning) *png* [*Ing*] **1:** pagpapalabas ng pelikula o programa sa telebisyon **2:** pagtukoy sa malusog o may sakit **3:** ang natira sa pagbibithay.

screenplay (is·krín·pley) *png Tro* [*Ing*] **:** dulang pampelikula.

screen printing (is·krín prínt·ing) *png* [*Ing*] **:** proseso na tulad sa proseso ng stencil, may handang latag ng pinong materyal na tinintahan.

screen test (is·krín test) *png* [*Ing*] **:** audisyon na pampelikula.

screenwriter (is·krín·ráy·ter) *png* [*Ing*] **:** tao na nagsusulat ng dulang pampelikúla.

screw (is·krú) *png* [*Ing*] **:** tornilyo.

screwdriver (is·kru·dráy·ber) *png* [*Ing*] **:** destornilyador.

scribble (is·krí·bol) *pnd* [*Ing*] **:** magsulat nang mabilis at walang ingat.

scribe (is·kráyb) *png* [*Ing*] **1:** tagasulat ng mga dokumento, lalo na noong sinaunang panahon, at kumokopya ng mga manuskrito **2:** sa sinaunang Hebrew, tagapagtago ng mga talâ, o propesyonal sa teolohiya sa paghuhukom.

scrimmage (skrí·meydz) *png* [*Ing*] **1:** magulong págupaán o bakbákan **2:** sa futbol, magulong agawan sa bola.

script (is·krípt) *png* **:** iskrip.

Scripture (is·kríp·tyur) *png* [*Ing*] **1:** ang Luma at Bagong Tipan ng mga Kristiyano o ang Bibliya ng mga Hudyo **2:** banal na kasulatan ng anumang relihiyon **3:** bagay na itinuturing na pinaniniwalaan.

scrivener (is·krí·ve·nér) *png* [*Ing*] **1:** tagapagtalâ o tagagawa ng dokumento **2:** notaryo **3:** broker **4:** tao na nagpapautang.

scrofula (is·króf·yu·lá) *png* [*Ing*] **:** pamamaga ng mga gland na maaaring sanhi ng tuberkulosis.

scroll (is·król) *png* [*Ing*] **1:** rolyo ng papel, lalo na kung may nilalamáng sulat **2:** aklat ng sinaunang anyo **3:** palamuting disenyo o ukit na itinutulad sa nasabing rolyo ng papel.

scrotum (is·kró·tum) *png* [*Ing*] **:** balát na bumabalot sa mga testicle.

scrub (is·kráb) *pnd* [*Ing*] **:** kuskusin nang mariin, karaniwan sa paglilinis.

scrum (is·krám) *png* [*Ing*] **:** sa futbol, pagsasaayos ng mga manlalaro ng bawat koponan na nakatalaga sa harapán ng dalawang magkalabang pangkat, nakayuko at magkakapit bisig ang bawat isa, at inihahagis ang bola sa pagitan ng mga manlalaro upang muling simulan ang laro.

scuba (is·kú·ba) *png* [*Ing self-contained underwater breathing apparatus*] **:** aparatong ginagamit ng mga manlalangoy upang makahinga sa ilalim ng tubig, binubuo ng bokilya na may tubo at nakakabit sa isa o dalawang tangke ng siniksik na hangin **:** AQUALUNG.

scuba-diving (is·kú·ba dáy·ving) *png* [*Ing*] **:** paglangoy sa ilalim ng dagat na may scuba, lalo na bilang isport.

scud missile (is·kád mís·il) *png Mil* [*Ing*] **:** uri ng misil na nakapaglalakbay nang mababa at malayuan.

scull (is·kál) *png* [*Ing*] **1:** alinman sa isang pares na panggaod na nakakabit sa magkabilang gilid ng bangka at sabay na ginagamit ng nag-iisang gumagaod **2:** magaan at makitid na bangkang pangkarera na pinatatakbo ng isa, dalawa, o apat na tagagaod.

scullery (is·ká·le·rí) *png* [*Ing*] **:** maliit na kusina o silid sa likod ng isang bahay at nakalaan para sa paghuhugas ng mga plato, at iba pa.

sculptor (is·kálp·tor) *png* [*Ing*] **:** eskultor.

sculpture (is·kálp·tyur) *png* [*Ing*] **1:** sining ng paglililok **2:** gawa o mga gawa sa nasabing sining.

scurvy (is·kér·vi) *png* [*Ing*] **:** sakít na bunga ng kakulangan sa bitamina C, nagdudulot ng pamamaga at pagdurugo ng gilagid, at pagbuka ng dáting naghilom na súgat.

scutage (is·kyú·tids) *png* [*Ing*] **:** salaping ibinayad sa feudal na may-ari ng lupa sa halip na personal na serbisyo.

scutellum (is·kyu·té·lum) *png Bot* [*Ing*] **1:** tila kalasag na kotiledon ng ilang mga halamang lumilikha ng mga buto na iisa ang kotiledon **2:** maliit na plaka o anumang tila kalasag na bahagi, tulad ng thorax ng kulisap at ng ibon.

scutum (is·kyú·tum) *png* [*Ing*] **:** ang bawat kaliskis na bumubuo sa katawan ng buwaya, pagong, armadilyo, at iba pa.

Scylla (síl·a) *png Mit* [*Gri*] **1:** babaeng halimaw na lumalamon ng mga magdaragat na tumatawid sa makitid na estrétso sa pagitan ng kaniyang yungib at ng alimpuyong Charybdis **2:** mapanganib na bato sa Kipot Messina sa panig ng Italy.

scyphozoan (sáy·fo·zó·an) *png Zoo* [*Ing*] **:** coelenterate (class *Scyphozoa*) na pandagat, kinabibilangan ng mga dikya.

scyphus (sáy·fus) *png* [*Ing*] **1:** malaking tasa na may dalawang hawakan **2:** *Bot* estrukturang hugis tasa.

SDR, daglat, (es·di·ar) **:** special drawing right.

Se, symbol (es·i) *Kem* [*Ing*] **:** selenium.

sea (si) *png* [*Ing*] **:** dagat.

sea anemone (si a·né·mo·ní) *png Zoo* [*Ing*] **:** anumang hayop dagat (phylum Coelenterata) na karaniwang humihimpil sa isang pook, hugis kolum ang katawan, at may maraming bilóg na galamay na pumapalibot sa bunganga.

sea-bass (sí-bas) *png Zoo* [*Ing*] **1:** alinman sa mga isdang-alat (family *Serranidae*) **2:** alinman sa mga katulad na mga isdang dagat na kinakain.

seabed (sí·bed) *png* [*Ing*] **:** lupa sa ilalim ng dagat; sahig ng karagatan.

sea cow (si kaw) *png Zoo* [*Ing*] **:** dugong.

sea cucumber (si kyú·kyum·ber) *png Zoo* [*Ing*] **:** tripang.

sea eagle (si í·gel) *png Zoo* [*Ing*] **:** banoy (genus *Haliaetus*) na kumakain ng isda.

sea fan (sí fan) *png* [*Ing*] **:** alinman sa mga anthozoan (order *Gorgonacea*)

na tila pamaypay ang anyo ng kolonya.

seafood (sí·fud) *png* [*Ing*] : isda o lamandagat na nakakáin.

sea-green (sí-grin) *png* [*Ing*] : maasul na lunting kulay, tulad ng dagat.

seagull (sí·gal) *png Zoo* [*Ing*] : uri ng gabyota, lalo na kung nakatira sa dagat.

seahorse (sí·hors) *png Zoo* [*Ing*] : kabayong-dagat.

seal (sil) *png* **1:** selyo[2] **2: a** pandikit sa sisidlan, sobre, at iba pa **b** selyador **3:** inukit na piraso ng metal, at katulad, para sa pagtatatak ng disenyo **4:** substance o kasangkapang ginagamit sa pagtatakip ng anumang bútas o síwang **5:** kilos o pangyayaring nagbibigay ng garantiya sa isang bagay **6:** kasunduan **7:** matapat na pangako, lalo na ng isang eklesyastiko sa paglilihim ng impormasyon; obligasyon ng hindi pagbubunyag ng impormasyon **8:** *Zoo* ampibyang mammal (order *Pinnipedia*) na kumakain ng isdang dagat, may malapad at sapad na bisig, at paa na tila magkakadikit ang mga daliri sa paa : KARNÉRONG-DAGAT, PÓKA.

sealant (sí·lant) *png* [*Ing*] : substance na ipinandidikit o ipinanseselyo upang hindi pasukin ng hangin o tubig ang isang kulob na bagay.

sealer (sí·ler) *png* [*Ing*] **1: a** kasangkapan o substance na ginagamit na pansara **b** tao na nagsasara ng mga sisidlan at iba pa **2:** barko o tao na ginagamit sa pangangalap ng mga poka.

sea level (si lé·vel) *png* [*Ing*] : pahalang na plane o pátag na may kaugnayan sa rabaw ng dagat na nagsisilbing batayan sa pagsukat ng taog at káti ng tubig.

sea lily (si lí·li) *png Zoo* [*Ing*] : echinoderm (class *Crinoidea*) na kahawig ng lili, may mahabang tangkay, at tila balahibo ang mga galamay na ginagamit sa pangunguha ng pagkain.

sea lion (si lá·yon) *png Zoo* [*Ing*] : seal (genus *Zalophus* o *Otaria*) sa matatagpuan sa Pasipiko at may malalaking tainga.

seam (sim) *png* [*Ing*] **1:** guhit ng dalawang pinagdugtong na tela, at katulad, karaniwan ng pantalon **2:** suson ng uling, metal, at iba pa, na pumapagitan sa bato.

seaman (sí·man) *png* [*Ing*] **1:** marino, lalo ang isang walang ranggo **2:** tao na kinikilala batay sa kaniyang kasanayan sa paglalayag.

seamstress (sím·stris) *png* [*Ing*] : babaeng mananahi : MODISTA.

search (serts) *pnd* [*Ing*] **1:** hanapin o saliksikin nang mabuti **2:** suriin at siyasatin nang lubusan.

search warrant (serts wár·ant) *png Bat* [*Ing*] : opisyal na pahintulot upang pasukin at halughugin ang isang pook, bahay, o gusali.

sea shell (sí syel) *png* [*Ing*] : talukab ng mollusk.

seashore (sí·syor) *png* [*Ing*] : baybay.

seasonal (sí·so·nál) *pnr* [*Ing*] : naaayon sa panahon.

seasoning (sí·so·níng) *png* [*Ing*] : pampalasang inihahalo sa pagkain : REKADO.

seatbelt (sít·belt) *png* [*Ing*] : sinturong pangkaligtasan sa mga upuan ng sasakyan.

SEATO (sí·to), daglat [*Ing*] : South-East Asia Treaty Organization.

sea urchin (si ér·tyin) *png Zoo* [*Ing*] : salungo.

seaweed (sí·wid) *png Bot* [*Ing*] : alinman sa malalaking alga na tumutubo sa dagat o sa batuhan sa dalampasigan.

se·bá *png Bot* [*Pan*] : sabá.

sebaceous (se·béy·syus) *pnr* [*Ing*] **1:** mamantika; masebo; malangis **2:** anumang kaugnay ng mantika, sebo, o langis.

sebaceous gland (se·béy·syus gland) *png Ana* [*Ing*] : gland at iba pa na lumilikha at naghahatid ng langis sa balát at buhok.

se·bá·da *png Bot* [*Esp cebada*] **1:** halamang butil (genus *Hordeum*) na pinagkukunan ng malt para sa paggawa ng whisky at serbesa : BARLEY **2:** butil na mula sa halamang ito : BARLEY.

seb·bá *pnd* **mag·seb·bá, i·seb·bá, seb·ba·hín** [*Ilk*] : itapon sa apoy.

seb·bák *png* [*Ilk*] : katawan ng tubó na tinutubuan ng suloy.

se·bég *png* [*Pan*] : tapang.

sé·be·kóy *png* [*Tsi*] : papet.

Se·bil·yá·na *png* [*Esp Sevillana*] **1:** babae na mula sa Sevilla, **Se·bil·yá·no** kung lalaki **2:** sayaw, awit, o musika mula sa Sevilla.

sé·bo *png* : taba.

secco (sek·ó) *png Sin* [*Ing Ita*] : pagpipinta sa tuyong plaster at gumagamit ng mga pangkulay na inihalo sa tubig.

seclusion (si·klú·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagtatago; pag-iisa **2:** kubling pook.

second (sé·kond) *png* [*Ing*] **1:** saglit **2:** *Isp* sa boksing, alalay ng boksingero.

second (sé·kond) *pnd* [*Ing*] : pansamantalang ilipat ang opisyal sa hukbo, kawani, at katulad sa ibang gawain o posisyon.

secondary (se·kon·dá·ri) *png* [*Ing*] : sekundarya.

second class (sé·kond klas) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na itinuturing na pangalawa sa pinakamahusay 2: pangalawang pinakamahusay na akomodasyon sa barko o tren.

Second Coming (sé·kond kám·ing) *png* [*Ing*] : sa Bibliya, muling pagdating ni Kristo.

second degree burn (sé·kond dig·rí bern) *png Med* [*Ing*] : pagkasunog ng balát na lumilikha ng pagtutubig ngunit hindi ng permanenteng pilat.

second-hand (sé·kond hand) *png, pnr* [*Ing*] **1:** segunda-mano **2:** impormasyong hindi nagmula sa orihinal na pagsisiyasat at tinanggap sa ngalan ng higit na nakatataas na autoridad.

second in command (sé·kond in kom·ánd) *png Mil* [*Ing*] : opisyal na may ranggong kasunod ng pinakamataas na opisyal.

second lieutenant (sé·kond lyu·tén·ant) *png Mil* [*Ing*] : opisyal na may ranggong kasunod ng tenyente.

second name (sé·kond neym) *png* [*Ing*] : apelyido.

second nature (sé·kond néy·tyur) *png* [*Ing*] : natutuhang kakayahan na naging likás na sa nagtataglay nito.

secondo (se·kón·do) *png Mus* [*Ing Ita*] : second-voice.

second person (sé·kond pér·son) *png Gra* [*Ing*] : pangalawang panauhan.

second reading (sé·kond ríd·ing) *png* [*Ing*] : pangalawang presentasyon ng panukalang-batas sa lehislatura.

second sight (sé·kond sayt) *png* [*Ing*] : kakayahang makapanghula.

second voice (se·kónd voys) *png Mus* [*Ing*] : pangalawa o higit na mababang bahagi sa duweto : SECONDO.

second wind (sé·kond wind) *png* [*Ing*] **1:** pagbabalik ng normal na paghinga pagkaraan ng unang paghingal **2:** panibagong lakas na ipagpatuloy ang gawain.

secret (sík·rit) *png* [*Ing*] : sekreto.

secret agent (sí·krit éy·dyent) *png* [*Ing*] **:** espiya.

secretariat (se·kre·tár·yat) *png* [*Ing*] **1:** permanenteng tanggapan o sangay na pampangasiwaan **2:** mga kasapi o kinalalagyan nito **3:** ang tanggapan ng kalihim.

secretary (sék·re tár·i) *png* [*Ing*] **:** kalihim.

secretary general (sék·re·tár·i dyén·er·ál) *png* [*Ing*] **:** pangunahing tagapangasiwa ng samahan.

secretary of state (sek·re·tár·i of is·téyt) *png Pol* [*Ing*] **1:** sa United Kingdom, pinuno ng isang pangunahing sangay ng pamahalaan **2:** sa United States, punong opisyal na may tungkuling pangasiwaan ang ugnayang panlabas.

secret ballot (sí·krit bá·lot) *png* [*Ing*] **:** halálan na líhim ang pagsasagawa ng boto.

secretion (si·krí·syon) *png Bio* [*Ing*] **1:** proseso ng paglikha at paglalabas ng substance mula sa cell, gland, o organ na may funsiyon para sa organismo, o para sa excretion **2:** ang inilabas na substance **3:** pagtatago o pagkukubli.

secret police (sí·krit po·lís) *png* [*Ing*] **:** pulisya na palihim ang pagkilos para sa layuning pampolitika.

secret society (sí·krit so·sáy·ti) *png* [*Ing*] **:** samahan na sumumpa ang mga kasapi na panatilihin itong lihim o lingid sa kaalaman ng iba.

sect (sekt) *png* [*Ing*] **:** sekta.

sectarian (sek·tár·yan) *png* [*Ing*] **:** sektarya.

section (sék·syon) *png* [*Ing*] **:** seksiyón.

sector (sék·tor) *png* [*Ing*] **:** sektor.

secular (sé·kyu·lár) *png* [*Ing*] **:** sekular.

secularism (sék·yu·la·ríz·im) *png* [*Ing*] **:** sekularismo.

secularization (sék·yu·la·ri·séy·syon) *png* [*Ing*) **:** sekularisasyon.

secure (si·kyúr) *pnd* [*Ing*] **1:** kunin **2:** bantayan; gawing ligtás **3:** tiyakin **4:** igapos.

secure (si·kyúr) *pnr* [*Ing*] **1:** ligtás **2:** maaasahan; matíbay **3:** tiyák.

security (si·kyú·ri·tí) *png* [*Ing*] **1:** kaligtasan laban sa panganib, suliranin, kahirapan, o pag-aalangan **:** SEGURIDAD **2:** bagay na tumitiyak ng kaligtasan **:** SEGURIDAD **3:** mga hakbang na isinasagawa upang matiyak ang kaligtasan laban sa sabotahe, pagnanakaw, at katulad **:** SEGURIDAD **4:** *Bat* **a** bagay na ibinibigay o idinedeposito bilang garantiya sa pagtupad sa obligasyon, o pagbabayad ng utang **b** tao na nagsisilbing garantiya **c** katibayan ng pagmamay-ari o pagkakautang.

security blanket (si·kyú·ri·tí blángket) *png* [*Ing*] **:** opisyal na pagbibigay o pagbabawal ng impormasyon sang-ayon sa pangangailangang panseguridad.

Security Council (si·kyú·ri·tí káwnsil) *png* [*Ing*] **:** pangunahing konseho ng United Nations, na may tungkuling panatilihin ang seguridad at kapayapaang pandaigdig, at binubuo ng labinlimang kasapi na lima ang permanente (China, France, United Kingdom, United States, at Russia), at inihahalal ang iba para sa dalawang taong panunungkulan.

security guard (si·kyú·ri·tí gárd) *png* [*Ing*] **:** tao na nagbabantay at tumitiyak sa seguridad ng mga gusali, sasakyan, at iba pa **:** WATCHMAN, GUWARDIYA.

security risk (si·kyú·ri·tí risk) *png* [*Ing*] **:** tao na maaaring gumambala ng seguridad.

sé·da *png* [*Esp*] **:** sutla.

se·dâ *png* [*Mag Mrw*] **:** isda.

se·da·lí·na *png* [*Esp*] **:** tela ng magkahalong cotton at seda.

se·dán *png* [*Ing sedan chair*] **1:** upuan sa loob ng isang tila kahon na kinakabitan ng pahalang na mga baras at ginagamit sa pagbuhat ng isang tao **2:** kotse para sa apat o higit pang katao *Cf* ORÍMON.

sé·dang-dá·hon *png Bot* [*Esp seda+ Tag na +dahon*] **:** baging (*Argyrea ner-vosa*) na tumataas nang 15 m **:** OHAS- DE-SÉDA.

se·da·tí·ba *pnr* [*Esp sedativa*] **1:** nakapagpapakalma **2:** nakaaalis ng sakit, pagkairita, o anumang matinding damdamin, gaya ng gamot na nakaaalis ng sakit **:** SEDATIVE.

sedation (se·déy·syon) *png* [*Ing*] **:** pagkaidlip, lalo na yaong bunga ng drogang pampakalma.

sedative (sé·da·tív) *pnr* [*Ing*] **:** sedatiba.

se·dém *png* [*Mrw*] **:** katas.

sedentary (séd·en·tár·i) *pnr* [*Ing*] **1:** nakaupó **2:** hinggil sa trabahong palagiang nakaupo at walang mabigat na gawain **3:** hindi umaalis.

sediment (séd·i·mént) *png* [*Ing*] **1:** látak **2:** alikabok o putik.

sedimentary (séd·i·mén·ta·ri) *pnr* [*Ing*] **1:** katulad ng sediment **2:** nabuo mula sa sediment.

se·dis·yón *png* [*Esp sedición*] **1:** kilos o gawain na nanghihikayat ng rebelyon, pag-aalsa, o panggugulo sa katiwasayan **:** SEDITION **2:** panggugulo laban sa estado o pagsalungat sa may kapangyarihan **:** SEDITION.

sedition (si·dí·syon) *png* [*Ing*] **:** sedisyón.

seduction (si·dák·syon) *png* [*Ing*] **:** seduksiyón.

seductive (si·dák·tiv) *pnr* [*Ing*] **:** mapanuksó; mapang-akit.

se·duk·si·yón *png* [*Esp sedución*] **1:** panunukso; pang-aakit **2:** bagay na nanunukso o nang-aakit.

sé·du·lá *png* [*Esp cedula*] **:** katibayan ng pagbabayad ng buwis at nagsisilbi na ring paraan upang makilala ang mayhawak.

see (si) *png* [*Ing*] **1:** pook na nasa ilalim ng autoridad ng obispo o arsobispo; diyosesis **2:** obispado.

see (si) *pnd* [*Ing*] **1:** tingnan **2:** masdan.

seed (sid) *png* [*Ing*] **1:** butó ng halaman **2:** punláy **3:** anák **4:** *Isp* sa tennis, ranggo ng manlalaro ayon sa husay.

seed-bed (sid bed) *png* [*Ing*] **:** binhían.

seesaw (sí·so) *png* [*Ing*] **1:** laro ng dalawang batang nakaupo sa magkabilang dulo ng tabla na binalanse sa gitna at nághahalinhinan sa pagtaas at pagbaba **2:** ang tabla o aparatong ginagamit para sa larong ito **3:** galaw na pataas at pababa, o papunta at pabalik.

se·ét *png* [*Pan*] **1:** gana[3] **2:** tiyaga.

se·ge·a·gung *png Mus* [*Tir*] **:** pangkat ng limang maliliit, magagaan, at tinatanganang gong.

se·gép *pnd* **su·me·gép, i·se·gép, se·ge·pán** [*Pan*] **:** pumanhik.

ség·ga *png* [*Ilk*] **:** inip.

seg·gá·ngat *png* [*Ilk*] **:** panang may balahibo sa dulo.

seg·gár *png* [*Ilk*] **:** balukag[2].

ség·get *png* [*Ilk*] **:** am.

ség·ment *png* [*Ing*] **1:** bahági **2:** *Mat* bahagi sa pagitan ng dalawang punto **:** SEGMENTO **3:** *Zoo* isa sa mga serye ng magkakahawig na pang-anatomiyang yunit ng kata-wan at mga appendage nito, tulad ng makikita sa bulate.

seg·mént *pnd* [*Ing*] **:** hati-hatiin; putol-putulin.

seg·mén·to *png* [*Esp*] : segment.

sego (sí·go) *png* [*Ing*] : halaman (*Calochortus nuttallii*) na kabilang sa pamilyang lili, na may hugis kampanilyang lunti at puting bulaklak.

segregasyón (seg·ré·gas·yón) *png* [*Esp segregación*] : pagbubukod ng mga lahi sa isang komunidad.

segregation (seg·re·géy·syon) *png* [*Ing*] : ségregásyon.

seguidilla (se·gi·díl·ya) *png* [*Esp*] **1:** **a** *Say* isang sayaw na Espanyol **b** musika para dito **2:** *Lit* taludtod na may apat hanggang pitong linya na may namumukod na ritmo.

se·gún *png* [*Esp* : ayon sa; ayon kay.

segunda enseñanza (se·gún·da en·se·ni·yán·za) *png* [*Esp*] : katumbas ng pag-aaral o pagtuturo sa mataas na paaralan o hay-iskul.

se·gún·da má·no *pnr* [*Esp*] : nagamit na, *hal* lumang damit na muling ipinagbibili.

se·gún·do *png* [*Esp*] **1:** ang ikalawa, **se·gún·da** kung babae **2:** sa oras, saglit.

se·gu·rá·do *pnr* [*Esp seguro + ado*] : tiyak na tiyak; alam na alam *var* siguradó.

se·gu·ri·dád *png* [*Esp seguridad*] : security.

se·gu·rís·ta *png* [*Esp*] : mapagtiyak para sa sariling kapakanan *var* SIGURISTA.

se·gú·ro *png* [*Esp*] : sistema ng paggarantiya ng ari-arian, búhay, at iba pa laban sa pagkawala o pagkasira na sanhi ng sunog, aksidente, at iba pa, at may nakatalagang bayad ayon sa kasunduan : INSURANCE.

se·gu·run *png Mus* [*Tir*] : pagpapalipas ng oras.

seigneur (sen·yúr) *png* [*Fre*] : panginoong feudal; panginoon ng manor.

sé·is *png* [*Esp*] : anim.

seismic (sáyz·mik) *pnr* [*Ing*] **1:** nahihinggil sa lindol o katulad na pagyanig **2:** malaganap ang epekto.

seismograph (sáyz·mo·gráf) *png* [*Ing*] : instrumentong nagtatala ng lakas, direksiyon, at iba pang katangian ng lindol.

seismology (sayz·mól·o·dyí) *png* [*Ing*] : siyentipikong pag-aaral at pagtatala sa mga lindol, at mga katulad na pangyayari.

seize (siz) *pnd* [*Ing*] **1:** sunggabán **2:** maunawaan **3:** ariin; kumpiskahin **4:** dakpin; hulihin **5:** samantalahin.

seizure (sí·syur) *png* [*Ing*] **1:** pagsunggab; pagkumpiska; pagdakip; pagsamántalá **2:** biglaang sumpong o atake ng sakit na gaya ng epilepsy, o ng matinding damdaming gaya ng galit.

se·kán·te *png* [*Esp secante*] : blotter.

Sekhmet (sék·met) *png Mit* [*Ing*] : sa Ehipto, mabangis na diyosa na hangad ipahamak ang sangkatauhan.

sek·ká *png* [*Ilk*] **1:** luad na ginagamit sa paggawa ng palayok **2:** punlang palay na inihahanda para sa susunod na pagtatanim.

sek·kár *png* [*Ilk*] : yantok o kawayang nilala nang pabilog, ginagamit na pambigkis sa walis.

sék·lan *png* [*Pan*] : tukod.

sek·ré·ta *png* [*Esp secreta*] : tiktik.

sek·re·tár·ya *png* [*Esp secretaria*] : babaeng kalihim, **se·kre·tár·yo** kung lalaki.

sek·ré·to *png* [*Esp secreto*] : lihim.

sek·sa·he·nár·ya (sék·sa·he·nár·ya) *png* [*Esp sexagenaria*] : tao na edad 60 hanggang 69.

sék·si *pnr* [*Ing sexy*] **1:** kaakit-akit o nakagigising ng pagnanasa sa sex : SEXY **2:** libóg; utóg : SEXY **3:** nauukol sa sex : SEXY **4:** *Kol* kaakit-akit; úso : SEXY.

sek·si·yón *png* [*Esp seccion*] **1:** tanging bahagi ng anuman, gaya ng komunidad : SECTION **2:** tanging bahagi ng isang diyaryo, batas, o kabanata : SECTION **3:** bahagi na pinutol o inihiwalay : SECTION **4:** **a** sa operasyon, ang paghiwa **b** ang hiwa : SECTION **5:** manipis na hiwa ng tissue, mineral, at iba pa, na ginagamit upang pagaralan sa mikroskopyo : SECTION **6:** representasyon ng isang bagay na kapag hinati ay nagpapakita ng panloob na estruktura : SECTION **7:** *Mil* maliit na yunit na may isa o dalawang iskuwad : SECTION.

sék·so *png* [*Esp sexo*] **1:** kasarian **2:** karát.

sék·su·wal *pnr* [*Esp Ing*] : sexual.

Sekt (zekt) *png* [*Ger*] : puting alak mula sa Germany.

sék·ta *png* [*Esp secta*] **1:** pangkat ng mga tao na naniniwala sa isang tanging pananampalataya : SECT **2:** pangkat na itinuturing na eretiko **3:** anumang pangkat o hiwalay na pangkat na pinagbuklod ng tanging doktrina : SECT.

sek·tár·ya *pnr* [*Esp sectaria*] **1:** hinggil sa sekta **2:** saradong paniniwala hinggil sa sekta **3:** makitid na layunin o interes : SECTARIAN.

sek·tór *png* [*Esp sector*] **1:** natatanging bahagi, lalo na ng lipunan o ekonomiya ng bansa : SECTOR **2:** sona ng isang lungsod : SECTOR **3:** pigura na ligid ng dalawang radius ng isang bilóg, elipse, at ang arc sa pagitan ng mga ito.

se·ku·lár *png* [*Esp secular*] : paring sekular o hindi kasapi ng ordeng fraile *Cf* REGULAR.

se·ku·lár *pnr* [*Esp secular*] **1:** nauukol sa mga gawain ng mundong ito; hindi espiritwal o sagrado **2:** sa edukasyon, hindi nauukol sa relihiyon o paniniwalang panrelihiyon **3:** **a** hindi eklesyastiko o monastiko **b** sa klerigo, hindi natatakdaan ng tuntuning panrelihiyon **4:** minsang maganap sa isang siglo o panahon **5:** nagaganap sa loob ng napakahabang panahon.

sekularisasyon (sé·ku·la·ri·sas·yón) *png* [*Esp secularización*] **1:** pagbabago ng katangian mula sa espiritwal o panrelihiyon tungo sa mga gawaing nauukol sa mundong ito **2:** sa panahon ng Espanyol, ang pagsisikap ng mga paring Filipino na mabawasan ang diskriminasyon laban sa kanila ng mga fraileng Espanyol at pagkakaroon ng kapangyarihan sa pagsasakatuparan ng kanilang mga tungkulin.

se·ku·la·rís·mo *png* [*Esp secularismo*] **1:** sekular na pagkiling, lalo na ang sistemang pampolitika o pampilosopiya, na nagtatakwil sa anumang uri ng pananampalataya **2:** ang pagtingin na hindi dapat mahaluan ng anumang elemento ng relihiyon ang edukasyong publiko : SECULARISM.

se·kun·dár·ya *pnr* [*Esp secundaria*] **1:** sumusunod pagkatapos ng una, sa ranggo o panahon, **se·kun·dár·yo** kung lalaki **2:** hindi orihinal **3:** hindi gaanong mahalaga **4:** hinggil sa hay-iskul **5:** *Kem* nakuha sa pamamagitan ng pagpapalit ng dalawang atom o mga pangkat : SECONDARY.

selachian (sí·ley·kí·yan) *png Zoo* [*Ing*] : uri ng isda (subclass *Selachii*) na kinabibilangan ng pating.

se·la·dór *png Pol* [*Esp celador*] : noong panahon ng Espanyol, **a** pandistritong inspektor ng mga pulis sa lungsod **b** inspektor ng kapatirang panrelihiyon.

sé·lan *png* **1:** pagiging pihikan **2:** pagiging delikado ng kalagayan o sitwasyon - *pnr* **ma·sé·lan**.

sé·lang *png* **:** delikadesa.

se·láng *pnr* [*Kap*] **:** labag.

sél·dan *png* [*Ilk*] **:** dram o malaking tapayan na imbakan ng tubig *Cf* ABRAM.

se·leb·ras·yón *png* [*Esp celebración*] **:** pagdiriwang.

select (si·lékt) *png* [*Ing*] **:** pilì.

select (si·lékt) *pnd* [*Ing*] **:** pumilì, piliin.

selection (si·lék·syon) *png* [*Ing*] **:** seleksíyon.

selective (si·lék·tiv) *pnr* [*Ing*] **:** mapilì.

selector (si·lék·tor) *png* [*Ing*] **:** tao na namimili.

se·lék·si·yón *png* [*Esp seleccion*] **1:** proseso ng pagpili **:** SELECTION **2:** mga napiling tao o bagay **:** SELECTION **3:** pangkat ng mga bagay na mapagpipilian **:** SELECTION.

se·léng *png* [*Mrw*] **:** iling.

selenium (si·lí·ni·yúm) *png Kem* [*Ing*] **:** abuhin, kristalina, at hindi metalikong element (atomic number 34, symbol Se).

self *png* [*Ing*] **:** sarili.

self-addressed (self-ád·drest) *pnr* [*Ing*] **:** nagtataglay sa sobre ng address ng nagpadala.

self-analysis (self-a·nál·i·sís) *png Sik* [*Ing*] **:** pagsusuri ng sarili, lalo na ng saloobin, pagkatao, nasà, layunin, at katulad.

self-assertion (self-a·sér·syon) *png* [*Ing*] **:** masugid na pagtataguyod ng sarili, ng sariling pananaw, at iba pa.

self-assurance (self-a·syúr·ans) *png* [*Ing*] **:** tiwala o kumpiyansa sa sarili, o sariling pananaw.

self-centered (self-sén·terd) *pnr* [*Ing*] **:** nakatuon ang pansin sa sariling pagkatao at gawain; makasarili.

self-closing (self-klów·sing) *pnr* [*Ing*] **:** automatikong sumasará.

self-confidence (self-kón·fi·déns) *png* [*Ing*] **:** tiwala sa sarili.

self-conscious (self-kón·syuś) *pnr* [*Ing*] **1:** labis na kamalayan sa sarili bilang tampulan ng pansin **2:** *Sik* málay sa sarili.

self-control (self-kon·tról) *png* [*Ing*] **:** kakayahang pigilin ang panlabas na pagtugon, saloobin, at iba pa.

self-denial (self-di·ná·yal) *png* [*Ing*] **:** pagwawaksi sa nasà o pangangailangan ng sarili, lalo na at laán sa kabutihan ng kapuwa.

self-destruct (self-dis·trákt) *pnd* [*Ing*] **:** mawasak nang kusa, lalo na ang mga bomba o instrumento na sinadyang magkagayon.

self-determination (self-di·tér·mi·néy·syon) *png Pol* [*Ing*] **:** karapatan ng bansa na itakda ang sariling pamahalaan, o kabuhayan **2:** kakayahang kumilos nang malaya.

self-discipline (self-dí·si·plín) *png* [*Ing*] **:** kilos o kakayahan na masawata ang sarili.

self-employed (self-em·plóyd) *pnr* [*Ing*] **1:** nagtatrabaho para sa sarili **2:** nagmamay-ari ng sariling negosyo.

self-explanatory (self-iks·plán·a·tór·i) *pnr* [*Ing*] **:** madaling maunawaan; hindi nangangailangan ng paliwanag.

self-help *png Pol* [*Ing*] **1:** teorya na nagpapahayag na dapat itaguyod ng indibidwal ang sarili at paunlarin ang lipunan **2:** kakayahang pangalagaan o paunlarin ang sariling buhay.

self-imposed (self-im·pówst) *pnr* [*Ing*] **:** iniatang sa sarili.

self-interest (self-ín·ter·ést) *png* [*Ing*] **:** sariling nais o kapakanan.

self-made (self-meyd) *pnr* [*Ing*] **:** nagtagumpáy o yumaman dahil sa sariling pagsisikap.

self-perpetuating (self-per·pét·yu·wéy·ting) *pnr* [*Ing*] **:** patúloy na napaiiral o napararami ang sarili nang walang panghihimasok mula sa labas.

self-pollination (self-pól·i·néy·syon) *png Bot* [*Ing*] **:** polinasyon ng bulaklak mula sa pollen ng halaman ding iyon.

self-portrait (self-pór·trit) *png Sin* [*Ing*] **:** larawan o paglalarawan ng isang pintor o manunulat sa kaniyang sarili.

self-preservation (self-préz·er·véy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pangangalaga o pagsanggalang sa sariling buhay, kaligtasan, at iba pa **2:** batayang kalikasan ng tao o hayop na itaguyod ito.

self-reliance (self-ri·láy·ans) *png* [*Ing*] **:** pag-ásа sa sariling kakayahan o yáman; kasarinlan.

self-respect (self-ris·pékt) *png* [*Ing*] **:** paggalang sa sarili; pakiramdam ng pagkakaroon ng dangal.

self-righteous (self-ray·tsús) *pnr* [*Ing*] **:** labis na maláy o mapaggiit sa sariling kabutihan ng ásal, o kabaitan.

self-sacrifice (self-sák·ri·fáys) *png* [*Ing*] **:** pagwawaksi ng sariling interes o násа para sa kapakanan ng kapuwa.

self-service (self-ser·vís) *pnr* [*Ing*] **1:** sa kantina o restoran, kani-kaniyang pagsisilbi **2:** sa mga makinang pambenta, nagdudulot ng produkto pagkaraang mahulugan ng salapi.

self-sufficient (self-su·fí·syent) *pnr* [*Ing*] **:** sufficient[2].

self-supporting (self-su·pórt·ing) *pnr* [*Ing*] **1:** káyang buháyin ang sarili **2:** hindi umaásа sa iba.

sell (sel) *pnd* [*Ing*] **1:** ipagbili **2:** mag-imbak ng produkto upang maipagbili.

sel·lá *png* [*Ilk*] **:** bigas na malambot ang butil.

sel·lág *png* [*Ilk*] **:** liwanag ng buwan.

sel·láng *png* [*Ilk*] **:** singit[1].

sel·lém *png* [*Ilk*] **:** lambat na panghuli ng maliliit na isda at crustacean.

seller (sél·er) *png* [*Ing*] **:** tagapagbenta.

seller's market (sél·ers már·ket) *png* [*Ing*] **:** kalagayang pangnegosyo sa panahong bihira at mahál ang mga produkto.

selling-point (sél·ing-poynt) *png* [*Ing*] **:** mainam na katangian na panghikayat sa kliyente.

sell-out (sel-awt) *png* [*Ing*] **:** tagumpay na negosyo, lalo na ang nahihinggil sa mga pagtatanghal.

sé·los *png* [*Esp celos*] **:** pakiramdan ng inggit, galit, o hinanakit laban sa isang tao na matagumpay o karibal; panibugho **:** ÍMON – *pnd* **mag·sé·los, pag·se·lú·san**.

se·ló·so *png* [*Esp celoso*] **:** lalaking nagseselos, **se·ló·sa** kung babae.

seltzer (sélt·ser) *png* [*Ing*] **1:** tubig na mineral at medisinal mula sa Nieder-Selters sa Germany **2:** anumang komersiyal na panghalili dito; soda water.

sél·va *png* [*Esp Lat silva*] **:** kagubátan.

sél·yo *png* [*Esp cello*] **1:** ang idinidikit sa sobre ng sulat at tanda ng kabayaran ng paghahatid sa koreo **:** STAMP[1] **2:** tatak na ikinakabit bilang palatandaan ng pahintulot **:** SÉAL[1].

se·ma·gi *png Mus* [*Tbo*] **:** awit.

se·má·na *png* [*Esp*] **:** linggo.

Se·má·na Sán·ta *png* [*Esp*] **:** Mahal na Araw; Holy Week.

semanteme (si·mán·tim) *png Gra* [*Ing*] **:** batayang elemento na nagpapahayag ng isang hulagway o idea.

semantic (si·mán·tik) *pnr* [*Ing*] **:** sa wika, nahihinggil sa kahulugan o konotasyon ng mga salita **:** SEMÁNTIKÓ.

semantics (si·mán·tiks) *png Lgw*

[*Ing*] : sangay ng lingguwistika at lohika na tumutuon sa mga kahulugan : SEMANTIKA.

se·mán·ti·ká *png* [*Esp semántica*] : semantics.

se·mán·ti·kó *pnr* [*Esp semantico*] : semantic.

semaphore (sém·a·fór) *png* [*Ing*] : paraan ng paghahatid ng mga mensahe sa pamamagitan ng pagpoposisyon ng mga braso o bandera sa mga tiyak na puwesto sang-ayon sa kodigong ibinatay sa alpabeto : SEMAPORO.

se·má·po·ró *png* [*Esp semaforo*] : semaphore.

se·má·rang *png Mus* [*Pal*] : makapal ngunit bahaw na tunog ng sanang.

sememe (sém·im) *png Lgw* [*Ing*] : yunit ng kahulugan na taglay ng isang morpema.

semen (sí·men) *png Bio* [*Ing*] **1:** tamod **2:** punlay.

se·men·tér·yo *png* [*Esp cementerio*] : pook na pinaglilibingan *var* SIMENTÉRYO : CEMETERY, KAMPOSÁNTO, LIBINGAN, LUBNGANAN.

se·mén·to *png* [*Esp cemento*] **1:** kulay abong pulbos na gawa sa apog at luad at hinahaluan ng tubig upang makabuo ng konkreto *var* SIMENTO – *pnd* **mag·se·mén·to, se·mén·tu·hín, se·mén·tu·hán, i·pag·se·mén·to, i·pan·se·mén·to.**

semester (si·més·ter) *png* [*Ing*] : seméstre.

se·més·tre *png* [*Esp*] : sa mga paaralan, alinman sa dalawang bahagi ng akademikong taon, karaniwang binubuo ng 15 hanggang 18 linggo.

semi (sém·i, sém·ay) *png* [*Ing*] : bahay na nahihila ng sasakyan.

semi- (sém·i, sém·ay) *pnl* [*Ing*] **1:** kalahati **2:** bahagya **3:** hálos.

semi-aquatic (sém·i a·kwát·ik, sém·ay a·kwát·ik) *pnr* [*Ing*] : maaaring mabuhay kapwa sa katihán at tubigan.

semi-automatic (sém·i o·to·mát·ik, sém·ay o·to·mát·ik) *pnr* [*Ing*] **1:** bahagyang automatiko **2:** sa baril, may mekanismo para sa tuloy-tuloy na pagkakasa ngunit hindi ng pagputok.

semi-bold (sém·ay bold, sém·i bold) *pnr* [*Ing*] : sa paglilimbag, tipo na higit na maitim kaysa normal ngunit hindi kasing-itim ng bold.

semibreve (sém·i·brív, sém·ay brív) *png Mus* [*Ing*] : pinakamatagal na nota : WHOLE NOTE.

semicircle (sém·i·sír·kel, sém·ay·sír·kel) *png* [*Ing*] **1:** kalahating bilog **2:** pangkat ng mga bagay na nakaayos nang ganito.

semicolon (sém·i·kó·lon, sém·ay·kó·lon) *png* [*Ing*] : tuldok-kuwit.

semiconducting (sém·i·kon·dák·ting, sém·ay·kon·dák·ting) *pnr* [*Ing*] : may mga katangian ng semiconductor.

semiconductor (sém·i·kon·dák·tor, sém·ay·kon·dák·tor) *png* [*Ing*] : sa elektroniks, solidong substance na hindi conductor kapag dalisay o nasa mababang temperatura ngunit nagkakaroon ng antas ng conductivity na nasa pagitan ng insulator at ng metal kapag nalagyan ng angkop na halo, o kapag nalantad sa higit na mataas na temperatura.

semi-conscious (sém·i-kón·syus, sém·ay·kón·syus) *pnr* [*Ing*] : bahagyá ang pagkamálay.

semi-documentary (sém·i-dók·yu·mén·ta·rí, sém·ay·dók·yu·mén·ta·rí) *pnr* [*Ing*] : may historikal na batayan ngunit kathang-isip ang salaysay.

semifinal (sém·i·fáyn·al, sém·ay·fáyn·al) *png Isp* [*Ing*] : labanán bago ang pangwakas na yugto.

semifinalist (sém·i·fáyn·a·líst, sém·ay·fáyn·a·list) *png Isp* [*Ing*] : kalahok sa isang semifinal.

semillon (séy·mi·yón) *png Bot* [*Ing*] : uri ng puting ubas para sa paggawa ng alak.

se·míl·ya *png Bio* [*Esp semilla*] **1:** cell na panreproduksiyon mula sa lalaki : BINHI[2], SPERM **2:** binhi ng isda.

sé·mi·nál *pnr* [*Ing*] **1:** naglalaan ng batayan para sa pag-unlad sa hinaharap **2:** orihinal at maimpluwensiya, mahalaga sa pag-unawa ng isang paksa.

se·mi·nár *png* [*Ing*] **1:** maliit na klase sa unibersidad at katulad para sa talakayan at saliksik **2:** maikli at masusing pag-aaral **3:** kumperensiya ng mga dalubhasa.

seminarian (sém·i·nár·i·yán) *png* [*Ing*] : seminarista.

se·mi·na·rís·ta *png* [*Esp*] : mag-aaral ng seminaryo.

seminary (sém·i·nár·i) *png* [*Ing*] : seminaryo.

se·mi·nár·yo *png* : espesyal na paaralan para sa magpapari.

semiology (sí·mi·yól·o·dyí) *png* [*Ing*] : semiotics.

semiotician (sí·myo·tí·syan) *png* [*Ing*] : dalubhasa sa semyotika.

semiotics (sí·mi·yó·tiks) *png* [*Ing*] : semyotika.

semiprecious (sém·i·prés·yus) *pnr* [*Ing*] : hindi gaanong mamahalin.

semiskilled (sém·i·skíld, sém·ay·is·kíld) *pnr* [*Ing*] : hindi gaanong bihasa sa isang gawain.

Semite (sém·ayt) *png* [*Ing*] : kasapi ng alinman sa sinauna o mahalagang lipi na nagmula sa timog-kanlurang Asia, kabilang ang mga Akkadian, Canaanite, Phoenician, Hebrew, at Arabe.

Semitic (se·mí·tik) *png* [*Ing*] : Semítikó.

Se·mí·ti·kó *png* : isa sa mga pamilya ng mga wikang Afro-Asyatiko, kasama ng Akkadian, Arabe, Aramaiko, Hebrew, at Phoenician : SEMITIC.

semitone (sém·i·tówn) *png Mus* [*Ing*] : pinakamaikling interval na ginagamit sa klasikong musikang Europeo : HALF NOTE.

sé·mol *png* [*Mar*] : usbóng; sibol.

semolina (sém·o·lí·na) *png* [*Ing*] : matigas na butil matapos magiling ang arina.

sém·pi·tér·nal *pnr* [*Ing Esp*] : eternal; habambuhay.

semplice (sém·pli·tséy) *pnr Mus* [*Ita*] : itinatanghal sa payak na paraan.

sem·yó·ti·ká *png* [*Esp semiotica*] : pagaaral sa sistema ng mga senyas at simbolo, lalo na sa wika : SEMIOTICS.

Sen, daglat : Senador; Senator.

se·ná·do *png* [*Esp*] **1:** asamblea o sanggunian ng mga mamamayan na may pinakamataas na funsiyon sa pamahalaan **2:** mataas na kapulungan ng batasang bikameral : SENATE.

se·na·dór *png* [*Esp*] : kinatawan ng bayan sa mataas na kapulungan ng batasan.

se·ná·ku·ló *png* [*Esp cenaculo*] **1:** *Tro* dulang nagsasalaysay sa buhay, paghihirap at kamatayan ni Hesukristo, karaniwang itinatanghal tuwing Mahal na Araw : PASION Y MUERTE, SIYÉTE PALÁBRAS, PAGTALTÁL, SENTÚRYON **2:** pook na paghahapunan : CENACLE.

sé·nang·kád *png* [*Tir*] : suklay.

senate (sé·neyt) *png* [*Ing*] : senado.

senatorial (se·na·tór·yal) *pnr* [*Ing*] : pansenado, para sa senado.

send *pnd* [*Ing*] **1: a** ipadala **b** pakilusin **c** maging sanhi **d** palayasin o paalisin **2:** magpadala ng sulat **3:** maglabas.

send-off *pnd* [*Ing*] **1:** magpadala ng sulat **2:** ihatid ang isang tao sa paglalakbay **3:** *Isp* alisin sa laro.

se·ngát *png* [*Pan*] **:** siha.

séng·kil *png* [*Tir*] **:** anklet[1].

senile (sí·nayl) **:** ulyanin.

senior (sín·yor) *pnr* [*Ing*] **1:** higit na matanda o higit na mataas ang ranggo **2:** nahihinggil sa mataas o pinakamataas na posisyon **3:** nauukol sa tao na higit na matanda sa taon na may katulad na pangalan **4:** huling taon sa unibersidad o hay-iskul.

senior citizen (sín·yor sí·ti·zén) *png* [*Ing*] **:** matandang mamamayan ng isang pook.

seniority (sin·yór·i·tí) *png* [*Ing*] **:** pagiging higit na nakatatanda.

senior officer (sín·yor óf·i·sér) *png* [*Ing*] **:** opisyal na namumuno ng mga junior.

senior partner (sín·yor párt·ner) *png* [*Ing*] **:** tagapangulo ng kompanya.

se·ní·sa *png* [*Esp ceniza*] **:** abó *var* sinisa.

se·ni·sá·do *png* [*Esp ceniza*] **:** kulay abo; abuhin *var* sinisado.

se·ni·sé·ra *png* [*Esp cenisera*] **:** kasangkapan para sumahod ng abo at upos ng sigarilyo o tabako **:** AGIWÁN, ASHTRAY.

senna (sén·a) *png Bot* [*Ing*] **1:** alinman sa mga mala-legumbreng yerba, palumpong, o punongkahoy (*genus Cassia*) **2:** alinman sa mga nakapupurgang gamot na kinabibilangan ng pinatuyong dahon ng halamang ito.

sen-ná·ay *png* [*Ilk*] **:** paglalabas ng hinanakit o sama ng loob.

sen·sás·yon *png* [*Esp sénsación*] **1:** pagkamálay o pagdama ng lagay ng katawan o ng mga bahagi nito **2:** sandali ng pagkamálay na ito **3:** romansa.

sen·sás·yo·nál *pnr* [*Esp sénsacionál*] **:** nagiging sanhi o naglalayong lumikha ng malaganap na epekto sa publiko.

sen·sas·yo·na·lís·mo *png* [*Esp sensácionalísmo*] **1:** paraan ng pagsulat o pagtatanghal na naglalaro sa damdamin ng madlá **2:** *Pil* teorya na nagmumula lamang sa mga pandama ang mga idea *Cf* EMPIRISISMO **:** SENSATIONALISM.

sensation (sen·séy·syon) *png* [*Ing*] **:** sensasyon.

sensational (sen·séy·syo·nal) *png* [*Ing*] **:** sensasyonal.

sensationalism (sen·séy·syo·na·líz·im) *png* [*Ing*] **:** sensasyonalismo.

sense (sens) *png* [*Ing*] **1:** pandama **2:** kakayahan na makadama; kamálayán **3:** kagyat na pag-unawa sa isang bagay o dalumat **4:** sentido komun **5:** diwa; kahulugan **6:** nangingibabaw na opinyon **7:** bait[2].

sense-experience (sens-eks·pír·yens) *png* [*Ing*] **:** karanasang natamo sa pamamagitan ng mga pandama.

sense of direction (sens of di·rék·syon) *png* [*Ing*] **:** kakayahang malaman ang patutunguhan kahit walang gabay.

sense of humor (sens of hyú·mor) *png* [*Ing*] **:** kakayahan na magpahayag o magpahalaga sa katawa-tawa.

sense organ (sens ór·gan) *png* [*Ing*] **:** bahagi ng katawan na naghahatid ng estimuló sa sistema ng pandama.

sen·si·bi·li·dád *png* [*Esp*] **1:** kakayahang makadamá **2:** kabilìsán o katalásan ng málay **3:** pagkatalúsaling **4:** pamantayan o diwang pangmoral, pandamdamin, o pansining.

sensibility (sen·si·bíl·i·tí) *png* [*Ing*] **:** sensibilidád.

sensible (sén·si·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** rasonable **2: a** namamalayan ng pandama **b** may kasapatan upang madama o mapahalagahan **3:** praktikal at may silbi.

sen·síl·yo *png* [*Esp sencillo*] **1:** barya **2:** karaniwan o ordinaryo, *hal* sa paguugali, bihis, at iba pa.

sen·si·tí·bo *png* [*Esp sensitivo*] **1:** tao na maramdamin **2:** tao na psychic.

sen·si·tí·bo *pnr* [*Esp sensitivo*] **1:** nagtataglay ng sensásyon **2:** talúsalíng; maramdamin **3:** matinding sensibilidad **4:** kaugnay ng mga pandama o sensásyon **5:** mabilis na maapektuhan ng mga agent tulad ng pelikula **6:** nahi-hinggil sa mga lingid na aktibidad o impormasyon, lalo na ang itinataguyod ng gobyerno **7:** delikádo **8:** ginawa upang matukoy ang napakaliit na mga pagbabago, tulad ng ter-mometro.

sensitive (sén·si·tív) *png* [*Ing*] **:** sensitibo.

sensitivity (sen·si·tív·i·tí) *png* [*Ing*] **:** pagiging sensitíbo.

sensitize (sén·si·táys) *pnd* [*Ing*] **:** gawing sensitibo.

sensitizer (sen·si·táy·ser) *png* [*Ing*] **:** anumang nagpapatindi ng pakiramdam.

sensitómetér (sen·si·tóm·i·tér) *png* [*Ing*] **:** sa potograpiya, aparato na pansukat sa sensitibidad sa liwanag.

sén·so *png* [*Esp censo*] **:** census.

sén·sor *png* [*Ing censor*] **1:** aparato na tumutukoy o sumusukat sa mga pisikal na katangian o penomena **2:** pagputol o pagbabawal sa itinuturing na di-kanais-nais, *hal* pagputol sa pelikula o pagbabawal na malathala ang isang akda **:** SENSÚRA.

sensory (sén·so·rí) *pnr* [*Ing*] **:** nahihinggil o nauugnay sa sensásyon o sa mga pandama.

sensual (sén·swal) *pnr* [*Ing*] **1:** nahihinggil o nakabatay sa mga pandama; karnal **2:** mahilig sa kalugurang pandama o sa pagtatamasa ng láyaw ng katawan **3:** nagpapahiwatig ng katangiang sensuwál **4:** hinggil sa sensasyon **5:** *Pil* umaayon sa doktrina ng sensásyonalismo.

sensuality (sen·sál·i·tí) *png* [*Ing*] **:** sensuwalidad.

sensuous (sén·su·wús) *pnr* [*Ing*] **1:** nahihinggil, nagmumula, o nakaapekto sa pandama, lalo na ang ukol sa sining **2:** madaling maapektuhan ng mga pandama.

sen·sú·ra *png* [*Esp censura*] **:** sensor.

sen·su·wá·li·dád *png* [*Esp sensualidad*] **:** pagbibigay ng kasiyahan sa pandama, láyaw **:** SENSUALITY.

sen·ta·ú·ro *png* [*Esp centauro*] **:** isa sa mga lahi ng halimaw na may ulo, mga kamay, at pang-itaas na katawan ng tao at pang-ibabang katawan at mga paa ng kabayo *Cf* DAMULÓG **:** CENTAUR.

sente (sén·ti) *png* [*Ing*] **:** tawag sa salapi ng Lesotho.

sen·tél·ya *png* [*Esp centellear*] **:** alipato.

sen·te·nár·yo *pnr* [*Esp centenario*] **:** ikasandaang taon.

sentence (sén·tens) *png* [*Ing*] **1:** *Gra* pangungusap **2:** *Bat* sentensiya **3:** *Mus* isang period.

sen·tén·si·yá *png* [*Esp sentencia*] **1:** hatol sa napatunayang nagkasala **2:** pagpaparusa – *pnr* **sen·ten·si·yá·do**.

sen·tí·do *png* [*Esp*] **1:** kahulugan **2:** pang-unawa; pagkaunawa **3:** ang magkabilang panig sa tagiliran ng noo, sa pagitan ng kilay at patilya *var* SINTÍDO **:** PILIPISAN.

sen·tí·do ko·mún *png* [*Esp sentido comun*] **1:** mahusay at praktikal na pasiya batay sa karanasan **2:** bait *var* SINTÍDO-KOMÚN.

sen·ti·grá·do *pnr* [*Esp centígrado*]

1: nahahati sa 100 degree tulad ng isang eskala : CELSIUS, CENTIGRADE **2:** hinggil sa eskala ng temperatura na nagiging yelo sa 0 degree ang tubig at kumukulo sa 100 degree : CELSIUS, CENTIGRADE.

sen·ti·grá·mo *png* [*Esp centigramo*] : $^{1}/_{100}$ ng isang gramo : CENTIGRAM.

sen·ti·lí·tro *png* [*Esp centilitro*] : $^{1}/_{100}$ ng isang litro, katumbas ng 0.6102 kuwadradong pulgada o 0.338 ounce : CENTILITER.

sén·ti·mént *png* [*Ing*] : sentimyento.

sén·ti·men·tál, sén·ti·mén·tal *pnr* [*Esp Ing*] **1:** nahihinggil o nagpapahayag ng sentimyento **2:** higit na nagpapahayag o tinatalaban ng damdamin kaysa katwiran **3:** dumudulog sa damdamin.

sentimentalism (sén·ti·mén·ta·líz·im) *png* [*Ing*] : sentimentalismo.

sen·ti·men·ta·lís·mo *png* [*Esp*] : ugali o katangian na sentimental; pangingibabaw ng damdamin sa isip : SENTIMENTALISM.

sen·ti·mé·tro *png* [*Esp centimetro*] : $^{1}/_{100}$ ng isang metro, katumbas ng 0.3937 pulgada : CENTIMETER, SM.

sén·ti·mó *png* [*Esp céntimo*] : ikasandaang bahagi ng piso; isang pera : CENTAVO, SAMPERA.

sen·ti·mós *png* [*Esp centimos*] : barya ng piso : CENTAVOS, PERA.

sén·tim·yén·to *png* [*Esp sentimiento*] **1:** damdaming nasa isip **2:** saloobin, o pagpapahayag nito **3:** opinyon **4:** pananaw na batay sa damdamin **5:** pagpapahayag ng damdaming nakayayamot para sa iba.

sén·ti·nél *png* [*Ing*] **1:** bantay **2:** SENTRI.

sen·trál, sén·tral *pnr* [*Esp Ing central*] : nasa gitna.

sén·tri *png* [*Ing sentry*] : kawal na itinalagang magbantay : SENTINEL.

sén·tri·kó *pnr* [*Esp centrico*] : nasa gitna.

sen·tri·pe·tál *pnr* [*Esp centripetal*] : centripetal.

sen·tri·pu·gál *pnr* [*Esp centrifugal*] : centrifugal.

sén·tro *png* [*Esp centro*] **1:** gitna **2:** bahaging lundo.

sen·tur·yón *png* [*Esp centurion*] **1:** *Tro* senakulo **2:** pinuno sa hukbo ng imperyong Romano.

sen·yál *png* [*Esp señal*] **1: a** bagay na nagpapahiwatig ng isang katangian o kalagayan; bagay na itinuturing na nagpapahiwatig ng kalagayan o pangyayari sa hinaharap **b** himala na nagpapatunay ng kapangyarihang sobrenatural **2: a** marka, simbolo, o tanda na ginagamit upang kumatawan sa isang bagay o upang ibukod ang sisidlang pinaglagyan nito **3:** sintomas ng isang sakit o karamdaman.

sén·yas *png* [*Esp señas*] **1:** anumang nagbibigay ng hudyat at babala, gaya ng ilaw sa trapiko **2:a** anumang pinag-usapan o pinagplanuhang aksiyon **b** napagkasunduang senyal na nagpapahiwatig ng impormasyon, gabay, at katulad, lalo na kung mula sa may kalayuan **3:** aksiyon, pangyayari, o katulad na nagpapasimula ng isa pang aksiyon **4:** *Ele* **a** impulse na elektrikal o along radyo na ipinadadala o natatanggap **b** magkakasunod na serye ng mga ito **5:** sound wave na naipadadala at nakukuha : SIGNAL **6:** teknikal na simbolo na ginagamit sa alhebra, musika, at katulad **7: a** kilos o muwestra na nagpapahiwatig ng impormasyon, utos, pakiusap, at katulad **b** muwestra na ginagamit sa sistema ng sign language **c** sign language **8:** board na itinatanghal sa publiko, karaniwang naglalaman ng impormasyon **9:** password **10:** alinman sa labindalawang dibisyon ng zodyak na ipinangalan sa mga konstelasyong dating nilalaman ng mga ito, *hal* Aries o Cancer **11:** *Mat* pagiging positibo o negatibo ng isang bilang o numero : SIGN.

sign (sayn) *pnd* [*Ing*] **1:** pumirma **2: a** makipagtalastasan sa pamamagitan ng mga senyas at muwestra **b** makipagtalastasan sa pamamagitan ng sign language **3:** isulat ang pangalan o inisyal sa isang dokumento upang ipahiwatig na autorisado ito **4:** lagyan ng tanda o marka.

sen·yór *png* [*Esp señor*] : titulo o pantawag sa lalaki : GINOO, MISTER, SEÑOR.

sen·yó·ra *png* [*Esp señora*] : titulo o pantawag sa babaeng may asawa : GINANG, SEÑORA.

sen·yo·rí·ta *png* [*Esp señorita*] **1:** titulo o pantawag sa dalaga : BINIBINI **2:** baril na maliit **3:** *Bot* uri ng saging na maliliit ngunit napakatamis ng bunga.

sen·yo·rí·to *png* [*Esp señorito*] : binata; binatilyo.

señor (sen·yór) *png* [*Esp*] : : senyor.

señora (sen·yó·ra) *png* [*Esp*] : senyora.

señorita (sén·yo·rí·ta) *png* [*Esp*] : senyorita.

sé·pa *png* **1:** *Bot* katawan ng baging **2:** *Kol* [*Esp pase*] tanan – *pnd* **su·mé·pa, mag·sé·pa·han.**

sé·pak *png Bot* [*Ilk*] : gapak.

sépal (sé·pal) *png Bot* [*Ing*] : bawat bahagi o dahon ng calyx.

se·pa·ras·yón *png* [*Esp separacion*] : paghihiwalay; pagbubukod; pagtatanggal : SEPARATION.

separate (sé·pa·réyt) *pnd* [*Ing*] **1:** ihiwalay; ibukod **2:** hindi na nagsama **3:** tanggalin.

separation (sép·a·rév·syon) *png* [*Ing*] : separasyon.

separatist (sép·a·rév·tist) *png* [*Ing*] : separatista.

separatista (sé·pa·ra·tís·ta) *png* [*Esp*] **1:** tao na nagtataguyod ng paghihiwalay o ng kalayaan, lalo na mula sa kapangyarihang pampolitika o eklesyastiko na kinapapalooban niya **2:** kilusang may katulad na layunin.

separator (sép·a·rév·tor) *png* [*Ing*] : aparatong panghiwalay.

sepia (sép·ya) *png* [*Ing*] **1:** pigment na kayumanggi na mula sa isda at ginagamit sa pagdodrowing **2:** drowing na gawa sa pigment na ito **3:** kulay na matingkad na kayumanggi **4:** sa potograpiya, print o larawan na may ganitong kulay : SÉPYA.

se·píl·ya *png Kar* [*Seb*] : katám.

se·píl·yo *png* [*Esp cepillo*] : maliit na brush na may tatangnan at para sa paglilinis ng ngipin *var* SIPÍLYO : TOOTHBRUSH.

sé·po *png* [*Esp cepo*] **1:** malaking sanga **2:** bitag **3:** sisidlan **4:** bloke ng kahoy na pamatong.

Sepoy (sí·poy) *png* [*Ing*] : katutubong sundalo ng India na naglilingkod sa dayuhang hukbo, lalo na sa British.

sep·pú·ku *png* [*Jap*] : hara-kiri.

sép·sis *png* [*Ing*] : pagiging séptiko.

Sept, daglat [*Ing*] **1:** September **2:** Septuagint.

sép·tal *pnr Bot Zoo* [*Ing*] : nahihinggil sa septum.

Sep·tém·ber *png* [*Ing*] : Setyembre.

septenarius (sép·te·nár·yus) *png Lit* [*Ing*] : taludtod na may labing-apat na pantig, lalo na ang trochaic o iambic tetrameter.

septennial (sep·té·nyal) *pnr* [*Ing*] **1:** sa loob ng pitong taon **2:** nagaganap bawat pitong taon.

septennium (sep·té·nyum) *png* [*Ing*] : panahon na binubuo ng pitong taon.

sep·tét *png Mus* [*Ing*] **1:** piyesa para sa pitong musiko **2:** mga musiko para sa gayong piyesa **3:** anumang pangkat na may pitong kasapi.

septi- (sép·ti) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan o pang-uri na nangangahulugang pito.

septic (sép·tik) *pnr* [*Ing*] : septiko.

septic tank (sép·tik tank) *png* [*Ing*] : posonegro.

sép·ti·kó *pnr* [*Esp séptico*] : nagtataglay ng bakterya mula sa nagnanaknak na sugat; nabubulok.

septuagenarian (sép·tu·wa·dyi·nár·yan) *png* [*Ing*] : tao na edad 70 hanggang 79.

Septuagesima (sép·tu·wa·dyés·i·má) *png* [*Ing Lat*] : ang Linggo bago ang Sexagesima.

Septuagint (sép·twa·gínt) *png* [*Ing*] : pinakamatandang bersiyong Griyego ng Lumang Tipan.

septuplet (sép·tup·lít) *png* [*Ing*] **1:** isa sa pitong kambal **2:** *Mus* pangkat ng pitong nota na hinihimig sa kompás na four o six.

sé·pu *png* [*Kap*] **1:** dúlo **2:** hanggahan.

sepulchre (sép·ul·kér) *png* [*Ing*] : sepúlkro.

se·púl·kro *png* [*Esp sepulcro*] **1:** puntod o libingan **2:** estruktura o nitso sa ilang lumang simbahan na lagakan tuwing Biyernes Santo ng mga sagradong bagay na inilalabas pagsapit ng Linggo ng Pagkabuhay bilang paggunita sa Paglilibing at Muling Pagkabuhay ni Kristo : EASTER SEPULCHRE.

sé·pu·tá·ngan *png* [*Yak*] : telang parisukat at may disenyong sinulid na pahalang.

sép·ya *png* [*Esp sepia*] : sepia.

seq, daglat [*Ing Lat*] : sequence.

sequel (sí·kwel) *png* [*Ing*] **1:** ang sumusunod **2:** pelikula o nobela na nagpapatuloy sa salaysay ng isang nauna.

sequence (sí·kwens) *png* [*Ing*] **1:** sunúran **2:** mga bagay na bahagi ng isang serye **3:** sa pelikula, bahagi na bumubuo ng isang eksena o paksa **4:** pangkat ng tatlo o higit pang baraha.

sequence (sí·kwens) *pnd* [*Ing*] : pagsunod-sunurin.

sequens (sé·kwens) *png* [*Ing Lat*] : ang mga sumusunod.

sequin (sík·win) *png* [*Ing*] : bagay na maliit, bilóg, makintab, at ginagamit na palamuti, lalo na sa damit.

sé·ra *png* [*Esp*] : allid.

se·ra·dú·ra *png* [*Esp cerradura*] : gamit para kaagad mabuksan ang isinarang pinto, kahon, o anumang sisidlan ng iniingatan : KANDADO.

se·rá·li *png Bot* : punongkahoy (*Flacourtia ramontchi*) na ginagamit ang bunga sa paggawa ng jelly.

se·rá·mi·ká *png* [*Esp cerámica*] **1:** sining at teknolohiya ng paggawa ng mga bagay na yari sa luad : CERAMICS **2:** mga bagay na gawa sa luad : CERAMICS.

seraph (sé·raf) *png* [*Ing*] : serapin.

seraphim (sér·a·fím) *png* [*Ing*] : serapin.

se·ra·pín *png* [*Esp serafín*] **1:** sa Bibliya, maliliit na anghel na nakita ni Isaiah sa kaniyang pangitain **2:** kasapi ng pinakamataas na uri ng anghel : SERAPH.

ser·bé·sa *png* [*Esp cerveza*] : alak na mula sa malt : BEER.

ser·be·se·rí·ya *png* [*Esp cervecería*] : bar; taberna.

ser·bi·dór *png* [*Esp servidor*] : tao na nagsisilbi; weyter, **ser·bi·dó·ra,** kung babae.

ser·bíl *pnr* [*Esp*] : hinggil sa alila o alipin.

ser·bil·yé·ta *png* [*Esp servilleta*] : malambot na papel o tela na karaniwang ginagamit pampahid ng bibig o daliri habang kumakain : NAPKIN[1].

sér·bís·yo *png* [*Esp servicio*] **1:** paglilingkod o pagtupad ng tungkulin **2:** upuang may arinola sa ilalim at ginagamit ng batà.

se·re·bé·lo *png Ana* [*Esp cerebelo*] : malaking bahagi ng utak na nagkokoordina ng mga boluntaryong kilos o galaw, tindig, at balanse ng tao : CEREBELLUM.

se·ré·bro *png Ana* [*Esp cerebro*] : cerebrum.

se·re·món·ya *png* [*Esp ceremonia*] **1:** mga pormalidad na isinasagawa sa ilang maringal o mahalagang okasyong publiko : CEREMONY **2:** pormal at banal na pagdaraos ng ritwal, gaya ng kasal : CEREMONY.

serenade (sér·a·néyd) *png* [*Ing*] : harana.

se·re·ná·ta *png* [*Esp*] **1:** konsiyerto ng musika **2:** harana.

sé·reng·kâ *png Bot* [*Tir*] : kamantige.

se·ré·no *png* [*Esp*] **1:** tanod sa gabi **2:** lamig ng gabi.

se·ré·no *pnr* [*Esp*] : kalma; tahimik; mahinahon.

se·ré·sa *png Bot* [*Ilk Tag*] : datilés *var* saresa.

se·ré·so *png Bot* [*Esp cerezo*] : maliit na prutas, kulay pula, bilog, o hugis-puso ang bunga ng palumpon o punò na kauri ng rosas : CHERRY.

se·rét *pnd* **mag·se·rét, se·re·tín** [*Pan*] : tirisin.

sér·ga *png* : lubid, alambre, o anumang kawad na pampatibay ng bahay-kubo, tent, antenna, at katulad.

sergeant (sár·dyent) *png Mil* [*Ing*] : sarhento.

sé·rif *png* [*Ing*] : maikling lampas sa linya na tumatapos sa pangunahing hagod ng isang titik, gaya sa T na iba sa T.

sé·ring *png* [*War*] : sábi.

sér·min *png* [*Mag*] : salamín.

sér·mon, ser·món *png* [*Ing Esp*] **1:** pahayag na may layong magturo o mangaral, karaniwang mula sa klerigo kapag may misa o serbisyo sa simbahan **2:** anumang seryosong diskurso, talumpati, at iba pa lalo na patungkol sa mga usapin ng moralidad **3:** talumpati na mahaba at nakababagot.

serotonin (sér·o·tó·nin) *png Bio* [*Ing*] : uri ng compound sa dugo na nagpapasikip sa maliliit na ugat at nagsisilbing neurotransmitter.

Sér·pens *png Asn* [*Ing*] : malaking konstelasyon na húgis ulupong.

sér·pent *png Zoo* [*Ing*] : serpiyente.

ser·pen·tí·na *png* [*Esp*] **1:** banderitas na mahahaba at yari sa papel **2:** uri ng kanyon noong ikalabinlima hanggang ikalabimpitong siglo : SERPENTINE.

ser·pen·tí·na *pnr* [*Esp*] **1:** may hugis o kilos na tulad ng sa ahas **2:** mapanlinlang.

serpentine (sér·pen·táyn) *png* [*Ing*] : serpentina.

ser·pi·yén·te *png* [*Esp serpiente*] **1:** *Zoo* ahas **2:** masamâ o traidor na tao **3:** sa Bibliya, ang demonyo; Satanas : SERPENT.

sér·ra *pnd* **i·sér·ra, mag·sér·ra, ser·rá·han** [*Ilk Esp cerra*] : magsára.

serranid (se·rá·nid) *png Zoo* [*Ing*] : uri ng isdang-alat (family *Serranidae*)

na kinabibilangan ng lapulapu at katulad.

ser·rég *png Mus* [*Ilk*] **1:** musikong bumbong **2:** biyas ng kawayang hinihipan upang tumunog.

ser·rék *png* [*Ilk*] **:** pasok[1].

ser·ti·pi·kas·yón *png* [*Esp certificacion*] **:** pagpapatunay sa pamamagitan ng sertipiko.

ser·ti·pí·ko *png* [*Esp certifico*] **:** dokumentong nagpapatibay ng estado o kalipikasyon **:** CERTICATE – *pnr* **ser·ti·pi·ká·do**.

serum (sír·um) *png* [*Ing*] **1:** likido na tumagas sa namuong dugo **2:** fluid sa katawan ng tao o hayop **3:** likido mula sa dugo ng hayop na ginagamit sa inokulasyon o bakuna.

sér·vant *png* [*Ing*] **1:** katúlong; tagapaglingkod **2:** tagasunód.

serve (serv) *png Isp* [*Ing*] **1:** sa tennis o volleyball, panimulang hagis at pagpalo sa bola ng isang kalahok **2:** paraan ng pagsasagawa nito **3:** turno ng kalahok na gawin ito.

serve (serv) *pnd* [*Ing*] **1:** maglingkod **2:** maging tagapaglingkod **3:** isagawa ang tungkulin **4:** maging kasapi ng hukbo.

sér·ver *png* [*Ing*] **1:** tao na naglilingkod sa iba **2:** *Isp* ang nagsasagawa ng serve **3:** tao na tumutulong sa paring nagmimisa **4:** *Com* **a** programa na nangangasiwa sa pangmadlang gámit ng sentralisadong serbisyo sa isang network **b** aparato na pinaggagawaan ng gayong programa.

service (sér·vis) *png* [*Ing*] **1:** paglilingkod **:** SERBISYO **2:** sistema ng pamamahagi ng mga pangangailangan ng mamamayan, gaya ng transportasyon at tubig **3:** pagiging tagapaglingkod **4:** sangay ng serbisyo sibil **5:** paglilingkod dito **6:** seremonya ng pagsamba ayon sa tradisyon, tulad ng misa **7:** paglalaan ng karampatang pagkokompone sa mga makina, o pangangasiwa sa mga operasyon **8:** tulong o gabay na inilalaan pagkaraan ng pagbibili ng mga produkto **9:** paghahain ng pagkain **10:** karampatang bayad dito **11:** *Isp* pagsasagawa ng serve.

service charge (sér·vis tsards) *png* [*Ing*] **:** dagdag na bayad sa serbisyo ng isang restoran.

service dress (sér·vis dres) *png* [*Ing*] **:** karaniwang uniporme sa hukbo, at iba pa.

service game (sér·vis geym) *png Isp* [*Ing*] **:** laro na pinagsasagawaan ng serve ng isang kalahok.

serviceman (sér·vis man) *png* [*Ing*] **1:** lalaki na naglilingkod sa hukbo **2:** lalaki na nagsasagawa ng serbisyo o pagkokompone ng kagamitan.

service road (sér·vis rowd) *png* [*Ing*] **:** kalsadang higit na maliit at kaagapay ng pangunahing kalsada.

ser·yà *pnr* [*Kap*] **:** sadya; sinadya.

sér·ye *png* [*Esp serie*] **1:** *Lit* dugtungan **2:** mga bagay o pangyayari na sunod-sunod.

sér·yo *pnr* [*Esp serio*] **1:** malubha **2:** hindi nagbibiro; tapat **3:** nag-iisip nang malalim **4:** mahalaga *var* seryoso.

ser·yó·so *pnr* [*Esp serio+so*] **:** varyant ng **séryo**.

sé·sa·mé *png Bot* [*Ing*] **:** linga.

sé·se *png* [*Kap*] **:** tao na inaalagaan, inaampon, o kinukupkop.

sé·sed *png Bot* [*Tir*] **:** palma na may dahong mainam gawing banig.

sé·seg *png* [*Pan*] **:** sipag – *pnd* **mag·sé·seg, se·sé·gan, se·sé·gin**.

se·sén·ta *png* [*Esp*] **:** animnapu.

se·sí·wi *png Zoo* [*Pan*] **:** buging.

sesqui- (sés·kwi) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang isa at kalahati.

sesquicentenary (sés·kwi·sén·te·nár·i) *png* [*Ing*] **:** ikasandaan at limampung taong anibersaryo.

sesquicentennial (sés·kwi·sen·tín·yal) *pnr* [*Ing*] **:** nahihinggil o kaugnay sa isang sesquicentenary.

session (sé·syon) *png* [*Ing*] **:** sesyon.

sés·ta *png* [*Esp cesta*] **1:** basket; buslo **2:** sa jai-alai, kasangkapang hugis C na gawa sa abaka at linab ng yantok, ikinakabit sa kamay, at ginagamit na pansalo at pampukol ng bola.

sés·tet *png Lit* [*Ing*] **1:** huling anim na taludtod ng soneto **2:** sextet.

ses·té·to *png* [*Esp sexteto*] **:** sextet.

ses·tí·na *png Lit* [*Ing*] **:** anyo ng tula na mayroon o walang tugma, may anim na saknong na tig-anim ang taludtod at pangwakas na triplet, at tinataglay ng lahat ng saknong ang anim na salitang magkakatugma sa mga dulo ng taludtod sa iba't ibang paraan ng sunúran.

se·sú·ra *png Lit* [*Esp ceasura*] **:** hati.

ses·yón *png* [*Esp sesión*] **:** pagtitipon ng isang pangkat para sa isang gawain **:** SESSION.

set *png* [*Ing*] **1:** pangkat ng tao o bagay **2:** pangkat ng kagamitan na nakalaan para sa isang layunin **3:** aparatong elektróniko, tulad ng radyo o telebisyon **4:** takdang dami ng laro para sa kalahok **5:** *Mat* pangkat ng mga partikular na entidad na tumutugon sa inihatag na mga kondisyon o katangian, at bumubuo ng isang yunit **6:** pagkakaáyos **7:** lagáy[2] **8:** tagpuan sa dula o pelikula **9:** mga awit na itinatanghal sa loob ng isang takdang oras.

set *pnd* [*Ing*] **1:** ilagay sa isang tiyak na posisyon **2:** gamitin **3:** ihanda **4:** ilagay ang mga kamay ng orasan sa tamang oras **5:** iayos **6:** simulán **7:** italagá **8:** lapátan.

set *pnr* [*Ing*] **1:** nakatakdá **2:** hindi mababágo **3:** handá.

setback (sét·bak) *png* [*Ing*] **1:** pagúrong **2:** pagbabalik sa dati.

se·tén·ta *png* [*Esp*] **:** pitumpu.

sét·ro *png* [*Esp cetro*] **1:** baston na simbolo ng kapangyarihan ng hari o emperador **2:** *Idy* ang kapangyarihan ng hari o emperador **:** SCEPTER[1].

settee (se·tí) *png* [*Ing*] **:** upuan na karaniwang may kutson, sandalan at patungán ng braso, at para sa dalawa o higit pang tao.

set theory (set tí·yu·rí) *png* [*Ing*] **:** sangay ng matematika na nauukol sa mga set.

setting (sét·ing) *png* [*Ing*] **1:** pagkakapuwesto ng isang bagay **2:** kaligiran **3:** *Tro* eksena ng kuwento, drama, at katulad **4:** *Mus* pagkakalapat ng musika **5:** pangkat ng kubyertos sa hapag na nakalaan para sa isang tao.

settle (sét·el) *pnd* [*Ing*] **1:** manirahan **2:** tumahan; manatili **3:** magkasundo, pagkasunduan **4:** pagpasiyahan **5:** bayáran **6:** mapayápa **7:** lumátag.

settlement (sét·el·mént) *png* [*Ing*] **1:** paninirahan **2:** maliit na bayan **3:** kasunduan **4:** mga kondisyon sa pagbebenta **4:** pagbabáyad.

settler (sét·ler) *png* [*Ing*] **:** tao na maninirahan sa isang bagong bayan o pook.

Set·yém·bre *png* [*Esp Setiembre*] **:** ikasiyam na buwan ng taon at may 30 araw **:** SEPTEMBER.

se·u·dó·ni·mó *png* [*Esp pseudonimo*] **:** sagisag-panulat.

seven (sév·en) *png* [*Ing*] **:** pitó.

seven deadly sins (sév·en ded·lí sins) *png* [*Ing*] **:** sa tradisyong Kristiyano, pitong pangunahing bisyo ng tao, na

binubuo ng kapalalúan, pag-iimbot, libog, inggit, kasibaan, galit, at katamarán.

seven seas (sév·en sis) *png* [*Ing*] **:** ang karagatan ng mundo na binubuo ng Karagatang Artiko, Antartiko, Hilagang Pasipiko, Timog Pasipiko, Hilagang Atlantiko, Timog Atlantiko, at Karagatang Indian.

Seven Sisters (sév·en sís·ters) *png Asn* [*Ing*] **:** konstelasyong Pleiades.

seventeen (sé·ven·tín) *png* [*Ing*] **:** labimpito.

seventh (sév·enth) *png pnr* [*Ing*] **:** ikapito.

Seventh-Day Adventist (sév·enth dey ad·vén·tist) *png* [*Ing*] **:** kasapi ng isang sekta ng mga Adventist na umasang magaganap ang Ikalawang Pag-dating ni Kristo noong 1844 at patuloy na naniniwalang malapit na ang Kaniyang pagbabalik.

seventy (sév·en·tí) *png* [*Ing*] **:** pitumpu.

Seven Wonders of the World (sév·en wán·ders ov da world) *png* [*Ing*] **:** pitong pinakadakilang estrukturang likha ng tao na binubuo ng (1) mga piramide ng Egypt; (2) Nakabiting Halamanan ng Babylon; (3) Mausoleo ng Halicarnassus; (4) templo ni Artemis; (5) Colossus sa Rhodes; (6) estatwa ni Zeus sa Olympia; at (7) Pharos ng Alexandria.

seven year itch (sév·en yir íts) *png* [*Ing*] **:** pinaniniwalaang tendensiya ng pakikiapid pagkaraan ng pitong taon ng buhay mag-asáwa.

several (sév·er·ál) *png* [*Ing*] **:** higit sa dalawa ngunit hindi masyadong marami.

seviche (se·vít·tsey) *png* [*Ing*] **:** putahe ng Timog America na binubuo ng hilaw na isda o laman-dagat na ibinabad sa katas ng limón *Cf* KILAWIN.

Sevilla (se·víl·ya) *png* [*Esp*] **:** lalawigan sa gawing timog ng Espanya.

sèvres (séyv·res) *png* [*Ing Fre*] **:** uri ng mainam na porselana na yari sa Sèvres, Paris noong kalagitnaan ng siglo 18, may masálimuot na dekorasyon at matitingkad na kulay.

sew (su) *pnd* [*Ing*] **:** magtahi.

sewage (sú·weyds) *png* [*Ing*] **:** dumi, lalo na ang lusaw na tae, na dumadaloy sa alkantarilya.

se·wel ta·ha *png* [*Tbo*] **:** pantalong ginagamit sa seremonya.

se·wel u·kol *png* [*Tbo*] **:** maikling salawal na ginagamit sa pagtatrabaho sa bukid at pagpapahinga sa bahay.

sewer (sú·wer) *png* [*Ing*] **:** alkantarílya.

sewerage (sú·we·réyds) *png* [*Ing*] **:** alkantarilyado.

sewing machine (sé·wing ma·syín) *png* [*Ing*] **:** makinang pantahi.

sex *png* [*Ing*] **1:** kasarian **2:** karát.

sexagenarian (sex·a·dye·nár·yan) *png* [*Ing*] **:** tao na animnapung taong gulang.

Sexagesima (séx·sa·dyís·i·má) *png* [*Ing*] **:** Linggo bago ang Quinquagesima.

sexagesimal (séx·a·dyís·i·mál) *png* [*Ing*] **:** fraction na may denominator na katumbas ng power ng 60, tulad ng dibisyon ng degree at ng oras.

sexagesimal (séx·a·dyís·i·mál) *pnr* [*Ing*] **1:** kaugnay ng pagkakahati sa animnapu **2:** kaugnay ng animnapu.

sex appeal (sex·a·píl) *png* [*Ing*] **:** pang-akit kaugnay ng sex.

sexcentenary (sex·sén·te·nér·i) *png* [*Ing*] **1:** ikaanim na raang anibersaryo **2:** pagdiriwang nito.

sexcentenary (sex·sén·ti·nér·i) *pnr* [*Ing*] **1:** nahihinggil o kaugnay ng ikaanim na raang anibersaryo **2:** nagaganap tuwing ikaanim na raang taon.

sexennial (sex·sén·yal) *pnr* [*Ing*] **1:** tumatagal nang anim na taon **2:** nagaganap tuwing ikaanim na taon.

sexism (séx·síz·im) *png* [*Ing*] **:** prehuwisyo, lalo na ang laban sa kababaihan.

sexless (séx·les) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi babae o lalaki **2:** walang libog.

sex maniac (sex méy·ni·yák) *png* [*Ing*] **:** tao na labis ang pangangailangan sa sex.

sex object (sex ób·jek) *png* [*Ing*] **:** tao na itinuturing lamang na tagapagbigay ng kasiyahang pang-sex.

sexology (sex·ól·o·dyí) *png* [*Ing*] **:** pag-aaral ng búhay o relasyon kaugnay ng sex, lalo na sa tao.

sexploitation (sex·ploy·téy·syon) *png Kol* [*Ing*] **:** pagsasamantala o pakikinabang sa sex, lalo na upang pagkakitaan.

sexpot (séx·pat) *png* [*Ing*] **:** tao na nakaaakit sa sex.

sex symbol (sex sím·bol) *png* [*Ing*] **:** tao na kilalá dahil sa kariktang pang-sex.

séx·tant *png* [*Ing*] **:** instrumento na ginagamit sa nabegasyon at sa agrimensura upang sukatin ang distansiyang pang-anggulo sa pamamagitan ng mga salamin.

séx·tet *png* [*Ing*] **1:** anumang pangkat o set na anim **:** SESTETO **2:** pangkat ng anim na mang-aawit o manlalaro **:** SESTETO **3:** *Mus* komposisyon ng anim na boses o instrumento **:** SESTETO.

sextillion (sex·tíl·yon) *png* [*Ing*] **:** numerong kardinal na sinusundan ng dalawampu't isang zero sa United States at France samantalang tatlumpu't anim na zero sa Britain at Germany.

sextodecimo (séx·to·dés·i·mó) *png* [*Ing*] **1:** laki ng aklat o pahina na katumbas ng ikalabing-anim na tupi ng piraso ng panlimbag na papel **2:** aklat na may ganitong laki.

séx·ton *png* [*Ing*] **:** tao na tagapangalaga ng isang simbahan at bakuran nito, at karaniwan ding nagsisilbing kampanero at sepulturero.

sextuple (sex·tyú·pol) *png* [*Ing*] **:** numero na pinarami nang anim na ulit.

sextuplet (sex·tyú·plit) *png* [*Ing*] **1:** isa sa anim na kambal **2:** *Mus* pangkat ng anim na nota na tinutugtog sa kumpas ng apat.

sexual (sex·wál, séx·wal) *pnr* [*Esp Ing*] **:** hinggil sa sex, ng mga kasarian, o relasyon ng mga ito **:** SEKSUWÁL.

sexual intercourse (séx·wal ín·ter·kórs) *png* [*Ing*] **:** pakikipagkarat.

Sexually Transmitted Disease (séx·u·wál·i trans·mít·ed di·sís) *png* [*Ing*] **:** anumang sakit na nakukuha sa pakikipagtalik **:** HALU, STD.

sexy (séx·i) *pnr* [*Ing*] **:** seksi.

sé·yuls *png* [*Tir*] **:** kawayang panghuli ng isda.

SF daglat (és·ef) *png Lit* [*Ing*] **:** science fiction.

sforzando (is·for·tsán·do) *png Mus* [*Ita*] **1:** nota o mga nota na binibigyang-diin **2:** paglakas ng tunog.

sfumato (is·fu·má·to) *png Sin* [*Ing*] **:** pamamaraan sa pagpipinta na gumagamit ng unti-unting pagbabago at pagpapátong ng mga kulay.

sgd, daglat (és·dyi·di) [*Ing*] **:** signed.

sgt, daglat (es·dyi·ti) [*Ing*] **:** sergeant.

shabu (sya·bú) *png Kol* **:** pinaikling tawag sa *methampetamine hydrochloride,* kristal na droga na tinutunaw bago hithitin **:** AGIMÁT, BATO.

shade (syeyd) *png* [*Ing*] **1:** lílim **2:** madilim na bahagi ng retrato **3:** isang tiyak na kulay **4:** iskrin na humaharang o kumokontrol sa pagpasok ng liwanag **5:** pagkahawig.

shade (syeyd) *pnd* [*Ing*] **1:** ikubli mula sa liwanag **2:** itiman ng mga guhit ng lapis upang ipahiwatig ang anino.

shadow (syád·ow) *png* [*Ing*] **1:** lílim **2:** aníno **3:** hindi maihihiwalay na kasama **4:** tao na lihim na sumusunod sa isang tao **5:** ang madilim na bahagi ng larawan **6:** substance na pangkulay ng anino ng mata.

shadow (syád·ow) *pnd* [*Ing*] **1:** takpan ng anino **2:** lihim na manmanan ang isang tao.

shadow boxing (syá·dow báx·ing) *png Isp* [*Ing*] **:** pagboboksing nang mag-isa at kunwang may kalaban.

shadow theater (syád·ow thyé·ter) *png Tro* [*Ing*] **:** uri ng papetri na gumagamit ng mga pigura na pinagagalaw sa pagitan ng liwanag at telón.

shaft *png* [*Ing*] **1:** mahabang bara na pinakakatawan ng sibat, palaso, at katulad na sandata **2:** mahabang puluhan, gaya ng sa martilyo at palakol **3:** *Mek* bara na umiikot at paurong-sulong para sa pagsasalin ng mosyon at torque.

shah (sya) *png* [*Ing*] **:** tawag sa dating hari ng Iran.

shake (syeyk) *pnd* [*Ing*] **1:** alugin; yugyugin **2: 3:** pahinain o wasakin **5:** manakot **6:** magkamayan.

shake a leg (syeyk a leg) *pnd Kol* [*Ing*] **1:** magsimulang magsayaw **2:** magsimula.

shakedown (syéyk·dawn) *png* [*Ing*] **1:** pagyugyog upang malaglag **2:** masusing paghahalughog **3:** pangangatog **4:** munting higaan **5:** panahon ng pagbabago o proseso ng pagangkop **6:** pangingikil ; panloloko.

shake off (syeyk of) *pnd* [*Ing*] **1:** alisin ang anumang bagay na hindi kailangan **2:** umiwas o lumayo nang ganap, gaya sa tao na sunod nang sunod.

shaker (syéy·ker) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na nag-aalog ng isang bagay **2:** sisidlan na pang-alog ng inumin.

shakuhachi (sya·ku·hát·si) *png Mus* [*Jap*] **:** uri ng plautang kawayan.

shale (syeyl) *png* [*Ing*] **:** bato na madaling mabiyak at binubuo ng putik o luad.

shall (syal) *pnd* [*Ing*] **1:** sa unang panauhan, nagpapahayag ng pangnhinaharap, o nagdiriin ng nais **2:** sa ikalawa o ikatlong panauhan, naghahayag ng matinding paggigiit o utos sa halip na hiling **3:** nagpapahayag ng utos o tungkulin **4:** sa ikalawang panauhang nagtatanong, nagpapahayag ng pag-uurirat, lalo upang iwasan ang anyo ng paghiling.

shalom (sya·lóm) *png* [*Heb*] **:** pagbati sa pagtatagpo o sa paghihiwalay, nangangahulugang "kapayapaan."

shaman (syá·man) *png* [*Ing*] **:** babaylan.

shame (syeym) *png* [*Ing*] **1:** pakiramdam na pagkapahiya sanhi ng nagawang pagkakasala o kalokohan **2:** kakayahan na maranasan ang ganito **3:** kalagayan ng kahihiyan, kasiraan, o matinding pagsisi **4:** tao o bagay na nagdudulot ng kahihiyan.

shampoo (syám·pu) *png* [*Ing*] **1:** likido o krema na ginagamit na pampabula at panlinis ng buhok **2:** anumang kahawig na substance.

shamrock (syám·rak) *png Bot* [*Ing*] **:** mala-legumbreng halaman, lalo ang *Trifolium minus, T. repens, o Medicago lupulina,* na may tatlong pilas na dahon at pambansang sagisag ng Ireland.

shandy (syán·di) *png* [*Ing*] **:** inuming mula sa pinaghalong limon at serbesa.

Shanghai (syáng·hay) *png Heo* [*Ing*] **:** lungsod sa katimugang baybayin ng China.

Shangri La (syáng·ri la) *png Mit* [*Ing*] **:** para sa mga taga-Tibet, isang uri ng paraiso.

shank (syangk) *png* [*Ing*] **1: a** *Ana* binti **b** *Ana* lulod **2 :** *Ana* ibabang bahagi ng pangharap na paa ng hayop **3:** sanga o tangkay **4: a** mahaba at makitid na bahagi ng kagamitan at iba pa, nagdurugtong ng puluhan at ng talim **b** tangkay ng susi, kutsara, at iba pa **c** tuwid na bahagi ng pako o kawil **5:** gitnang bahagi ng suwelas ng sapatos.

shantung (syán·tung) *png* [*Ing*] **:** sutlang tela na mabigat, malimit isinasama sa rayon o cotton.

shanty (syán·ti) *png* [*Ing*] **1:** kubo o anumang munting tirahan **2:** barumbarong.

shape (syeyp) *png* [*Ing*] **1:** hugis; hubog **2:** panlabas na anyo ng tao o bagay **3:** isang tiyak na uri ng anyo **4:** paglalarawan o paraan **5:** angkop na pagsasaayos **6:** kondisyon; kalagayan **7:** tao o bagay na naaaninag **8:** molde o padron **9:** helatina at iba pa na inihugis sa molde.

shape up (syeyp ap) *pnd* [*Ing*] **1:** magkaroon ng isang tiyak na anyo **2:** magpakita ng pag-unlad o husay.

share (syeyr) *png* [*Ing*] **1:** ambag; bahagi **2:** bahagi na tinanggap o ibinigay, gaya ng negosyo **3:** sosyo.

share cropper (syeyr krá·per) *png* [*Ing*] **:** kasamá.

share farmer (syeyr fár·mer) *png* [*Ing*] **:** kasamá.

shareholder (syeyr·hól·der) *png* [*Ing*] **:** may-ari ng mga sosyo ng kompanya.

sharia (sya·rí·ya) *png* [*Ara*] **:** sagradong batas ng Islam, kabilang ang mga pangaral ng Koran at mga tradisyonal na kawikaan ni Muhammad.

sharif (syá·rif) *png* [*Ara*] **1:** inapo ni Muhammad sa kaniyang anak na si Fatima, may karapatang magsuot ng luntiang turban o belo **2:** pinunong Muslim.

shark (syark) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* pating **2:** *Kol* tao na nagsasamantala sa ibang tao *Cf* BUWAYA.

sharkskin (syárk·is·kín) *png* [*Ing*] **1:** balát ng pating **2:** makinis at makintab-kintab na tela.

sharon fruit (syá·ron frut) *png Bot* [*Ing*] **:** persimmon, lalo ang uri ng kahel na pinatutubo sa Israel.

sharp (syarp) *pnr* [*Ing*] **1:** matalas; matalim **2:** matarik; mabilis; nakahilig **3:** malinaw ang anyo o hulagway **4:** mahigpit; mabagsik **5:** sa pagkain, maanghang o masangsang **6:** sa tunog o tinig, matinis at nakatutulig **7:** matalino o mabilis makaintindi **8:** *Alp* mabilis magsamantala; hindi matapat.

sharpshooter (syarp·syú·ter) *png* [*Ing*] **:** tao na asintado sa pagtudla ng target.

shashlink (syásh·lik) *png* [*Ing Rus*] **:** karne ng tupa na hiniwa nang pakuwadrado, ibinabad sa toyo na hinaluan ng sibuyas, kamatis, at iba pa bago iluto.

shastra (syás·tra) *png* [*San sastra*] **:** sagradong kasulatan ng Hindu.

shave (syeyv) *pnd* [*Ing*] **1:** ahitin; mag-ahit **2:** bawasan nang kaunti **3:** humiwa nang manipis mula sa rabaw **4:** humaging.

shaver (syéy·ver) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na nag-aahit **2:** de-koryenteng pang-ahit ng balahibo, buhok, balbas, at katulad.

shawl (syowl) *png* [*Ing*] **:** panyuwelo.

she (syi) *pnh* [*Ing*] **1:** tumutukoy sa tao o hayop na babae **2:** bagay na itinuturing na babae *Cf* HE.

shea (syi) *png Bot* [*Ing*] : uri ng punongkahoy (*Vitellaria paradoxa*) mula sa kanlurang Africa, namumunga ng malangis na nuwes.

sheaf (syif) *png* [*Ing*] : mga bagay na binungkos o binigkis.

shear (syir) *pnd* [*Ing*] **1:** gupitin at ahitin ang mga balahibo, gaya ng sa tupa **2:** tanggalin sa pamamagitan ng pagputol **3:a** hubaran **b** tanggalan **c** mabaliko, balikuin, o baliin, mula sa estrukturang pinag-ugatan nito.

shearling (syi·ár·lin) *png Zoo* [*Ing*] **1:** tupa na tinanggalan ng balahibo sa unang pagkakataon **2:** balahibo mula sa naturan.

sheath (syith) *png* [*Ing*] **1:** kaluban **2:** kondom **3:** *Ana Bot Zoo* pantakip na balát o himaymay **4:** pantakip sa kawad ng koryente **5:** hapit sa katawang damit pambabae.

Sheba (syí·ba) *png* [*Ing Heb*] : sa Bibliya, pangalan ng Saba, sinaunang bansa sa timog-silangang Arabia at kilala sa kalakalan ng ginto at rekado.

shebeen (syí·bin) *png* [*Ing*] : sa Ireland, tindahan na walang lisensiya sa pagbibili ng alak.

shed (syed) *png* [*Ing*] **1:** isang palapag na gusaling imbakan, o silungan ng mga hayop **2:** anumang estrukturang bukas ang isang panig at ginagamit na bodega **3:** gusaling bukás ang isang panig at laan para sa pag-ahit ng balahibo ng tupa o para sa paggatas sa baka.

sheep (syip) *png* [*Ing*] **1:** tupa **2:** tao na mahiyain, mahina o madaling pangunahan **3:a** kasapi ng kongregasyon **b** kasapi ng parokya.

sheep shank (syip syank) *png* [*Ing*] : buhol na pansamantalang pampaikli ng lubid.

sheepskin (syíp·is·kín) *png* [*Ing*] **1:** damit o basahan na yari sa may balahibo pang balát ng tupa **2:** balát ng tupa na ginagamit sa paggawa ng aklat.

sheet (syit) *png* [*Ing*] : pilyego.

sheet metal (syit·mé·tal) *png* [*Ing*] : piraso ng metal na pinaninipis sa pamamagitan ng paggulong, pagpukpok, at iba pa.

sheet music (syit myú·sik) *png Mus* [*Ing*] **1:** inilimbag na musika at naiiba sa itinanghal o inerekord **2:** musika, karaniwang iisang komposisyon at inilimbag sa papel na hindi pa nabibigkis.

sheik (syik) *png* [*Ara Ing*] **1:** pinuno ng tribu, mag-anak, o nayong Arabe **2:** pinunong Muslim.

shekel (sye·kél) *png* [*Ing*] **1:** pangunahing yunit ng pananalapi sa makabagong Israel **2:** pinilakang salapi at yunit ng bigat sa sinaunang Israel at Gitnang Silangan **3:** *Kol* salapi; yaman.

shelf (syelf) *png* [*Ing*] **1:** manipis at sapad na piraso ng kahoy o metal at iba pa, nakadikit sa dingding o bahagi ng yunit, lagayan ng aklat at iba pa **2:** sapad na ilalim na rabaw ng dingding **3:** nakalitaw at pababang bahagi ng talampas **4:** tangrib at dalampasigang nakalubog sa tubig.

shell (syel) *png* [*Ing*] **1:a** talukab; takupis **b** balát ng itlog ng ibon o reptil **c** balát ng nuwes, buto, at katulad **d** supot na nilalabasan ng mga pakpak ng insekto, at iba pa **2:** **a** sumasabog na bala na ginagamit sa mortar o sa malaking baril **b** hungkag na sisidlang metal o papel na nilalagyan ng paputok, bala, at iba pa **3:** mga dingding ng hindi pa yari o natupok na gusali, barko, at iba pa **4:** *Pis* pangkat ng mga elektron na may halos magkakapantay na enerhiya sa isang atom.

shellac (sye·lák) *png* [*Ing*] : madagtang resin na manipis ang piraso, ginagamit sa paggawa ng barnis.

shellfish (syél·fish) *png Zoo* [*Ing*] **1:** mollusk na may talukab at pantubig, *hal* tahong, tulya **2:** crustacean, *hal* alimango, sugpo.

shell-shock (syél-syak) *png Med* [*Ing*] : matinding bagabag sanhi ng pagdanas ng madugong labanan o digmaan.

shelter (syél·ter) *png* [*Ing*] **1:** anumang nagsisilbing pananggalang o kublihan **2:** kanlungan para sa mga walang tirahan **3:** santuwaryo para sa mga hayop **4:** ligtas na kalagayan; proteksiyon.

shema (sye·ma) *png* [*Heb*] : tekstong bumubuo sa mahalagang bahagi ng panggabi at pang-umagang dasal ng Hebrew at ginagamit bilang pahayag ng pananampalaya.

shepherd (syé·perd) *png* [*Ing*] **1:** pastol **2:** ministro o kasaping klerigo na kaugnay sa karaniwang kongregasyon.

sheperd's pie (syé·perds pay) *png* [*Ing*] : putahe ng giniling na karne na nakapalaman sa nilupak na patatas.

sherbet (syur·bit) *png* [*Ing*] **1:** **a** inuming matamis mula sa tinimplang pulbos at tubig **b** inuming matamis at pampalamig na hinaluan ng mga katas ng bungang-kahoy **2:** sa Australia, serbesa.

sheriff (syér·rif) *png* [*Ing*] : pinunong tagapagpatupad ng utos ng hukuman.

sherry (syé·ri) *png* [*Ing*] : pinatapang at kulay amber na alak mula sa timog Espanya.

Shiah (syí·ya) *png* [*Ing*] : isa sa dalawang pangunahing sangay ng Islam, maliit kaysa Sunni.

shield (syild) *png* [*Ing*] **1:** kalasag **2:** anumang bagay na nagsisilbing pananggalang **3:** anumang kahawig ng kalasag **4:** sa hayop, balát o talukab na nagsisilbing pananggalang, gaya sa pagong at talaba **5:** kahawig na bahagi sa halaman **6:** *Heo* malawak at matigas na pook sa crust ng daigdig at hindi natitinag sa paggalaw na tectonic.

shift *pnd* [*Ing*] **1:** gumalaw o kumilos mulang isang posisyon tungong iba **2:** tanggalin **3:** magmadali **4:** ilipat o baguhin ang gear, gaya ng sa kambiyo **5:** ihalili ang isang bagay sa ibang bagay.

shigella (syi·gél·a) *png* [*Ing*] : bakterya (genus *Syigella*) na malimit matagpuan sa dulong bituka at nagiging sanhi ng pagtatae.

Shiite (syí·ayt) *png* [*Ing*] : kasapi o tagasunod ng Shiah.

shík·sa *png Alp* [*Ing Heb*] : babaeng Hentil.

shilling (syíl·ing) *png* [*Ing*] **1:** sa Britain, baryang katumbas ng 1/20 ng pound o 12 pence **2:** yunit pananalapi sa Kenya, Tanzania, Uganda, at Somalia.

shin (syin) *png Ana* [*Ing*] : lulód.

shine (syayn) *pnd* [*Ing*] **1:** maglabas o tumanggap ng sinag **2:** lumiwanag; luminaw **3:** pailawin, gaya ng lampara **4:** pakintabin, gaya ng sapatos **5:** manaig o mangibabaw, gaya sa usapan.

shingle (syíng·gel) *png* [*Ing*] **1:** parihabang tisa na kahoy, ginagamit sa bubong o pader **2:** **a** paggupit ng buhok **b** ginupit na buhok.

shin·kán·sen *png* [*Jap*] : moderno at mabilis na tren.

Shinto (syín·to) *png* [*Jap*] : sinaunang relihiyon na gumagalang sa mga ninuno at espiritu ng kaligiran at itinatampok ang ritwal at ang mga pamantayan ng asal.

ship *png* [*Ing*] **1:** **a** barko **b** malaking

sasakyang dagat na may tatlo o higit pang parisukat na layag **2:** *Kol* sasakyang panghimpapawid **3:** sasakyang pangkalawakan.

ship *pnd* [*Ing*] **1:** isakay, ipadala, o ihatid sa pamamagitan ng barko **2:** ipasok sa loob ng bangka, gaya ng mga sagwan.

-ship *plp* [*Ing*] hulaping bumubuo ng mga pangngalan upang tukuyin ang **a** kalidad o kondisyon, gaya ng *friendship, hardship* **b** estado, opisina o karangalan gaya ng *authorship, lordship* **c** panahon ng panunungkulan, gaya ng *chairmanship* **d:** kasanayan sa isang gawain, gaya ng *workmanship* **e** katipunan ng mga tao ng isang pangkat, gaya ng *membersyip.*

shipmaster (syíp·más·ter) *png Ntk* [*Ing*] **:** skipper[1].

shipper (syíp·er) *png* [*Ing*] **:** tao o kompanya na nagpapadala o tumatanggap ng mga bagay, lalo sa pamamagitan ng barko.

shipping (syíp·ing) *png* [*Ing*] **:** gawa o halimbawa ng paghahatid ng mga bagay at iba pa, lalo sa pamamagitan ng barko.

shipwreck (syíp·rek) *png Ntk* [*Ing*] **1:** pagkawasak ng barko bunga ng bagyo, pagsadsad sa batuhan, at katulad **2:** *Idy* pagkawasak ng pangarap, lunggati, at iba pa.

shipyard (syíp·yard) *png* [*Ing*] **:** pook na pinaggagawaan o pinagkokomponehan ng barko.

shi·ráz *png* [*Ing*] **1:** *Bot* uri ng itim na ubas na ginagamit sa paggawa ng alak **2:** *Bot* baging na pinagsusuplingan nito **3:** pulang alak na gawa mula sa nasabing ubas.

shirt *png* [*Ing*] **:** pang-itaas na damit ng lalaki, karaniwang yari sa cotton, may kuwelyo, manggas, at butones sa harap.

shirt-sleeve (syírt·is·liv) *png* [*Ing*] **:** manggas ng syirt.

shirtwaister (syirt·wéy·ster) *png* [*Ing*] **:** damit pambabae na tila syirt ang pinakabalakang na bahagi.

shísh ke·báb *png* [*Ing Tur*] **:** putahe na binubuo ng mga piraso ng karne at gulay na pawang ibinabad sa suka, asin, o mantika at saka iniihaw.

shit *png* [*Ing*] **1:** tae **2:** pagtae **3:** kasuklam-suklam o walang kuwentang tao o bagay **4:** basura o walang halagang bagay.

shi·tá·ke *png Bot* [*Jap*] **:** uri ng kabute (*Lentinus edodes*) na nakakain.

shí-tzu *png Zoo* [*Ing Tsi*] **:** uri ng aso na may balahibong malambot at nakatayo, at maiikli ang binti.

Shí·va *Mit* [*Ing*] **:** varyant ng **Siva**.

shi·yát·su *png* [*Jap*] **:** uri ng masahe na sumusunod sa mga prinsipyo sa acupuncture, nilalapatan ng presyon ang hinlalaki, palad, at iba pa upang mapagaling ang mga bahagi ng katawang mahina o may sakit.

shock (syak) *png* [*Ing*] **1:** matinding banggaan, pagyanig, at iba pa **2:** pagkabigla at nakapagdudulot ng kaguluhan sa damdamin, pagkilos, at iba pa **3:** pagkawala ng malay o pagbulagta makaraang masugatan, masaktan, at iba pa, lalo kung nawalan ng maraming dugo **4:** pagkakoryente **5:** kaguluhan na nagiging sanhi ng pagbuway ng organisasyon, sistemang pananalapi, at iba pa **6:** shock absorber.

shock absorber (syak ab·sór·ber) *png Mek* **:** ispring na nagbabawas o nagpapahina sa puwersa ng yanig sa isang sasakyan **:** SALUBAYO, SYOCK[6].

shockproof (syák·pruf) *pnr* [*Ing*] **:** lumalaban o sumasalo sa mga epekto ng pagyanig o paggalaw.

shock tactics (syak ták·tiks) *png* [*Ing*] **:** biglaan at marahas na pagkilos.

shock troops (syak trups) *png Mil* [*Ing*] **:** hukbo na sinanay para sa biglaang pagsalakay.

shock wave (syak weyv) *png* [*Ing*] **:** matinding pagbabago ng presyon sa makitid na rehiyon at dumadaloy sa pamamagitan ng simoy at iba pa, sanhi ng pagsabog o ng lawas na gumagalaw nang higit na mabilis sa tunog.

shoe (syu) *png* [*Ing*] **1:** sapatos **2:** sa casino, kahon na pinagsisidlan ng manghal ng baraha.

shoeblack (syú·blak) *png* [*Ing*] **:** limpiya-bota.

shoehorn (syú·horn) *png* [*Ing*] **:** kalsador upang madulas na maipasok ang sakong sa sapatos.

shoelace (syú·leys) *png* [*Ing*] **:** sintas ng sapatos.

shoemaker (syu ·méy·ker) *png Ing*] **:** sapatero.

shoeshine (syú·syayn) *png* [*Ing*] **:** pagpapakintab ng sapatos.

shoestring (syú·is·tríng) *png* [*Ing*] **1:** sintas ng sapatos **2:** *Kol* maliit na halaga ng salapi **3:** halos sapat lamang na bilang.

shó·gun *png* [*Ing Jap*] **:** sa feudal na Japan, mataas at makapangyarihang pinuno.

shogunate (syó·gu·neyt) *png* [*Ing*] **1:** opisina, posisyon, o dignidad ng syogun **2:** panahon ng panunungkulan ng syogun.

shoot (syut) *png* [*Ing*] **1:** kilos o halimbawa ng pagtudla **2:** *Bot* labóng; talbos; bagong supling ng halaman o punongkahoy **3:** pangkat ng mangangaso o manlalakbay **4:** sapa na mabilis ang agos **5:** *Kol* humingi ng sagot, impormasyon, at iba pa.

shootdown (syút·dawn) *png* [*Ing*] **1:** pumatay sa pamamagitan ng baril **2:** pabagsakin ang sasakyang panghimpapawid sa pamamagitan ng baril, misil, at katulad **3:** makipagtalo nang mahusay laban sa isang tao.

shooter (syú·ter) *png* [*Ing*] **:** tao o bagay na tumutudla, bumabaril, o nagbubuslo.

shooting (syút·ing) *png* [*Ing*] **1:** gawa o halimbawa ng pagkuha ng retrato o pelikula **2:** pook na pinagdarausan nito.

shooting star (syút·ing is·tár) *png Asn* [*Ing*] **:** bulalakaw.

shoot-out (syút awt) *png* [*Ing*] **1:** *Kol* umaatikabong barilan, karaniwan ng dalawang panig **2:** *Isp* sa futbol, paglutas sa patas na iskor sa pamamagitan ng pagbibigay ng parehong pagkakataon sa dalawang koponan na maibuslo ang bola.

shop (syap) *png* [*Ing*] **1:** gusali, silid, at iba na pawang laan para sa pagtitinda o pagbibigay ng serbisyo **2:** *Kol* pami-mili ng mga bagay **3:** pook na gawaan o komponihan ng gamit o kasangkapan **4:** propesyon, kalakalan, negosyo, at iba pa, lalo na bilang paksa ng usapan **5:** talyer **6:** *Kol* institusyon, establisimyento, pook ng negosyo, at iba pa.

shoplifter (syap·líft·er) *png* [*Ing*] **:** magnanakaw ng paninda.

shopping (syap·ing) *png* [*Ing*] **1:** pagbili ng produkto **2:** produktong binili.

shop-window (syap-wín·dow) *png* [*Ing*] **:** syow-window.

shore (syor) *png* [*Ing*] **:** pampang.

shoreline (syór·layn) *png* [*Ing*] **:** linya na pinagtatagpuan ng lawas ng tubigan, gaya ng dagat, at ng dalampasigan.

short (syort) *pnr* [*Ing*] **1:** maikli, gaya sa sukat o tagal **2:** pandak **3:** kulang;

hindi sapat **4:** hindi malawak o masaklaw.

short-change (syórt tseyng) *png* [*Ing*] **:** sukling salapi na kulang o hindi sapat.

short-circuit (syórt sír·kit) *png Ele* [*Ing*] **:** abnormal, karaniwang hindi sinasadya, na kababaan ng resistance sa pagitan ng dalawang point sa sirkito, at malimit magdulot ng labis na koryente.

shór·te·níng *png* [*Ing*] **:** alinmang taba na ginagamit sa pagluluto tulad ng mantekilya, mantika, o langis ng gulay.

shórt·hand *png* [*Ing*] **:** sistema ng mabilis na pagsulat, karaniwang gumagamit ng simbolo, bukod sa mga salita o titik **:** TAKIGRAPÍYA.

shorts (syorts) *png* [*Ing*] **1:** salawal na umaabot hanggang tuhod o lagpas **2:** panloob na salawal.

short-sight (syórt sayt) *png Med* [*Ing*] **:** kawalang kakayahang makakita maliban sa mga bagay na malalapit.

short story (syórt is·tó·ri) *png Lit* [*Ing*] **:** maikling kuwento o katha.

short time (syórt taym) *png* [*Ing*] **1:** kondisyon ng pagtatrabaho nang maikli ang oras kada araw o ang araw kada linggo kaysa regular na panahon ng pagtatrabaho **2:** *Kol* pinakamaikling takdang oras nang pananatili sa motel.

shot (syat) *png* **1:** baril **2:** pagbaril **3:** bala sa kanyon o baril na hindi sumasabog **4:** subok; pagtatangka **5: a** pagkuha ng larawan sa pamamagitan ng kamera **b** ang larawang kuha **6:** tagay[5] **7:** ang magkakasunod na mga larawan sa pelikula o sa programa sa telebisyon na kinuha sa pamamagitan ng kamera **8:** *Isp* **a** sa basketbol, buslo o pagbubuslo ng bola **b** sipa **9:** bantog o kilalang tao **10:** *Kol* panghuhula **11:** lawak o distansiya na paggaganapan ng isang bagay **12:** salitang patama sa isang tao **13:** pagturok ng bakuna, droga, at katulad.

shotgun (syát·gan) *png* [*Ing*] **:** uri ng mahabang baril na malapitan ang abot ng putok o tama.

shotgun marriage (syát·gan mér·eds) *png* [*Ing*] **:** pagpapakasal nang sapilitan dahil buntis na ang babae.

shot put (syat put) *png Isp* [*Ing*] **1:** palayuan ng pagpukol ng isang bolang bakal **2:** ang bawat hagis sa bolang bakal.

should (syud) *pnd* [*Ing*] **:** pangnakaraan ng **shall,** ginagamit **1:** sa iniulat na pahayag, lalo kung nasa unang panauhan ang nagsasalita **2:** upang ipahayag ang papel, tungkulin, o katulad **3:** nasa unang panauhan, upang isaad ang isang mungkahi **4:** upang ipahayag ang nagbabagong damdamin sa unang panauhan **5:** upang bumuo ng pariralang di-tiyak **6:** upang ipahayag ang isang layon.

shoulder (syól·der) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* balikat **2:** sa hayop, itaas ng unahang paa ng baboy, tupa, at iba pa **3:** haba ng lupa na malapit sa sementadong daanan ng sasakyan **4:** bahagi ng kasuotan na tumatakip sa balikat **5:** anumang bagay na kahawig ng hubog ng balikat, gaya sa bote at bundok.

shoulder bag (syól·der bag) *png* [*Ing*] **:** de-sakbat na bag na maliit at pambabae.

shoulder-blade (syóld·er bleyd) *png Ana* [Ing] **:** payáy[1].

shout (syawt) *pnd* [*Ing*] **:** sumigaw o magsalita nang malakas.

shove (syav) *pnd* [*Ing*] **1:** itulak o isalya nang malakas **2:** lumikha ng daan sa pamamagitan ng paghawi sa mga tao na nakaharang.

shó·vel *png* [*Ing*] **1: a** pala **b** ang dami na taglay nito **2:** makina o bahagi ng makina na may kahawig na anyo o funsiyon.

show (syow) *png* [*Ing*] **1:** gawa o halimbawa ng pagpapakita **2:** palabas **4:** hungkag na anyo **5:** *Med* paglabas ng dugo at iba pang likido sa puke.

show (syow) *pnd* [*Ing*] **1:** lumitaw o makita **2:** ihandog, itanghal, o likhain ang isang bagay para masuri **3:** ipamalas o ipadama, gaya ang tuwa o poot **4:** ituro; patunayan; ipabatid.

shówbiz (syów·biz) *png* [*Ing*] **:** syow business.

showboat (syów·bowt) *png* [*Ing*] **:** sasakyang pantubig na may mga pagtatanghal na pandulaan.

show business (syow bís·nes) *png* [*Ing*] *Kol* **:** panteatrong propesyon; propesyon na may kinalaman sa pelikula, telebisyon, at katulad **:** SHOWBIZ.

showcase (syów·keys) *png* [*Ing*] **1:** de-salaming kaha na ginagamit sa pagtatanghal ng mga produkto at iba pa **2:** lugar o medium para sa pagpapamalas ng isang bagay upang makapukaw ng pansin ng madla.

showdown (syów·dawn) *png* [*Ing*] **1:** pangwakas na pagsusulit o paghaharap **2:** paglalatag ng mga baraha sa poker.

shower (syá·wer) *png* [*Ing*] **:** dutsa.

showgirl (syów·gerl) *png* [*Ing*] **:** aktres na kumakanta at sumasayaw sa dulaang pangmusika at sarisaring palabas.

showman [syów·man] *png* [*Ing*] **1:** tagapamahala ng sirkus at iba pa **2:** tao na sanay itanghal ang sarili o sanay sa publi-sidad.

show of force (syow ov fors) *png* [*Ing*] **:** pagpapamalas na handa ang isang tao o pangkat na gumamit ng lakas.

show of hands (syow ov hands) *png* [*Ing*] **:** pagtataas ng mga kamay upang isaad ang pagboto para sa o laban sa isang panig, karaniwan nang walang pagbibilang.

showroom (syów·rum) *png* [*Ing*] **:** silid sa pabrika, opisina, at iba pa na ginagamit sa pagtatanghal ng mga produktong ipinagbibili.

show-window (syow-wín·dow) *png* [*Ing*] **:** bintana, karaniwang de-salamin, na laan para sa pagtatanghal ng mga produkto at iba pa **:** SHOP-WINDOW.

shrapnel (sráp·nel) *png* [*Ing*] **1:** mga piraso ng bomba at iba pa na humahagis makaraan ang pagsabog **2:** basyo na naglalaman ng mga bala o piraso ng metal na inorasang sumambulat kapag bumangga, bumagsak, o nagalaw.

shred (sred) *png* [*Ing*] **1:** piraso, kaputol, o retaso, karaniwan ng damit, papel, at iba pa **2:** pinakakaunting halaga o tirá.

shredder (sréd·er) *png* [*Ing*] **1:** makina na ginagamit para sa pagpirapiraso **2:** anumang kasangkapan na laan para sa pagpunit o pagpiraso.

shrike (syí·rayk) *png Zoo* [*Ing*] **1:** uri ng ibon (family Laniidae) na mandaragit, may pabalikong tuka, at karaniwang itinutusok sa mga tinik ang nahuling daga, insekto, at katulad **2:** kahawig na ibon mula sa ibang uri.

shrimp (srimp) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* hipon **2:** *Kol* tao na maliit at payat.

shrine (syrayn) *png* [*Ing*] **1: a** kapilya, simbahan, altar, at iba pa na sagrado sa isang santo, banal na tao, o relikya **b** libingan ng santo at katulad **c** kabaong o sisidlan para sa sagradong relikya **d** lugar na pinaglalagyan ng sagradong estatwa at iba pa **2:** pook na may kaugnayan o nagtataglay ng memorabilya ng isang tao, pangya-

yari, at iba pa **3:** dambana ng Syinto.

shrink (syrink) *png* [*Ing*] **1:** pag-urong o pag- ikli, gaya sa tela at bakal **2:** *Kol* psychiatrist.

shrub (syrab) *png Bot* [*Ing*] **:** palumpong.

shuffle (syá·fol) *pnd* [*Ing*] **1:** kumilos nang pakayod, padulas, pahila **2:** sa baraha, magbalasa **3:** muling ayusin; haluin; guluhin **4:** patuloy na magpabago-bago ng posisyon **5:** tumakas.

shutter (syá·ter) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na nagpipinid **2:** isa sa pares o set ng mga panel na nakalagay sa loob o labas ng bintana para sa seguridad o privacy, o upang maharang ang sinag ng araw **3:** aparato na naglalantad sa film sa kamerang potograpiko **4:** *Mus* harang na bumubukas o sumasara sa organ upang makontrol ang antas ng tunog.

shuttle (syá·tel) *png* [*Ing*] **1:** lansadera **2:** sasakyang publiko na pabalik-balik sa dalawang pook.

shuttlecock (syá·tel·kák) *png* [*Ing*] **:** tapón na may mga balahibong nakapaikot sa gilid, o katulad na kagamitang yari sa plastik, na pinapalo sa larong gaya ng badminton.

shy (syay) *pnr* [*Ing*] **1:** mahiyain **2:** sa hayop, madaling nagulat; tahimik **3:** umiiwas **4:** nagpapakita ng takot o pag-ayaw **5:** kulang; nawalan.

si *pnt* **:** katagang tumutukoy sa pangalang pantangi ng tao sa kaukulang palagyo *hal,* si Juliet, si Niles.

si *png* **:** tawag sa titik **C**.

si *png* [*Esp*] **:** oo.

Si, symbol (es·ay) *Kem* [*Ing*] **:** silicon.

Siamese twins (sa·ya·mís twins) *png* [*Ing*] **:** kambal na ipinanganak nang magkadikit ang katawan.

sí·ba *png* [*Iba*] **:** baha.

si·bà *png* **1:** takaw **2:** [*Bik*] lamon.

Si·bá·bay *png Mit* [*Seb*] **:** unang lalaki *Cf* SIKABAY.

sí·bad *png* **1:** anumang kilos o gawaing biglaan at mabilis – *pnd* **su·mí·bad, pa·si·bá·rin, mag·pa·sí·bad 2:** [*Hil Pan War*] lamon.

si·bák *png* [*Tsi Kap Ilk Tag*] **1:** pagtaga o pagpira-piraso sa kahoy sa pamamagitan ng palakol **2:** *Kol* pagtanggal o pagkatanggal sa trabaho – *pnd* **mag·si·bák, si·ba·kín, i·pa·si·bák, su·mi·bák**.

si·ba·kóng *png Bot* [*Tsi*] **:** punongkahoy (*Rauwolfia amsoniaefolia*) na tumataas nang 15 m, may katas na malagatas, at may bulaklak na puti at mabango.

sí·bal *png* **:** lubid na binubuo ng tatlong pisi.

si·ba·láng *png***:** pagkabigo ng plano; pagkawala o paglampas ng oportunidad.

sí·ban *png* **1:** pagpapaliban; pagkakaantala; pagpapatagal ng anumang gawain **2:** pag-aaksaya ng oras; pagkawalang-ginagawa.

sí·bang *png* [*War*] **:** bungì.

si·bá·sib *png* [*Kap Tag*] **1:** pagdaluhong ng mabangis na hayop **2:** sibsib – *pnd* **ma·ni·bá·sib, si·ba·sí·bin, su·mi·bá·sib**.

si·bát *png* [*Kap Hil Tag*] **1:** sandatang mahaba at may tulis sa dulo **:** BÁKSAY, BALÁBAG, BÁNGKAW, GAROD, GAYÁNG, LÁNSA, PANGANÚANG, SINAMPAKÁN **2:** kilos na mabilis – *pnd* **si·ba·tín, i·pan·si·bát, su·mi·bát**.

si·bát·se *png Bot* **:** halamang baging na may bungang tulad ng patani, higit na maliit, at naigugulay.

si·báy *png* [*Seb*] **:** síbi[1].

sí·bay *pnr* [*Mrw*] **:** bukód.

sí·bay-sí·bay *pnb* **:** magkakaakbay.

sib·ból *png* [*Ilk*] **:** sungkit na yari sa kawayan o yantok.

Siberia (say·bír·ya) *png* [*Ing*] **:** malawak na lupang bahagi ngayon ng pederasyong Ruso sa hilagang Asia.

sí·bi *png* **1:** nakahilig na silungan na may dalawang poste **2:** dugtong sa laylayan ng bubóng bilang dagdag na lilim o proteksiyon **:** BULÁWBAW, MEDYA AGWA, PALANTÍKAN, PALAYAS, PALÁYAY, PANAMBIL[2].

sí·big *png***:** pagtigil ng bangka sa pamamagitan ng sagwan.

sí·bi·ká *png* [*Esp civica*] **:** sangay ng agham pampolitika na may kinalaman sa kapakanan, tungkulin, at karapatan ng mamamayan **:** CIVICS.

sí·bi·kó *pnr* [*Esp civico*] **1:** hinggil sa lungsod **2:** para sa mamamayan **:** CIVIC.

si·bíl *pnr* [*Esp civil*] **1:** may kaugnayan sa isang mamamayan o mga mamamayan **2:** pambayan o pangmamamayan **3:** tumutukoy sa batas sibil o pribadong karapatan.

si·bi·li·sá·do *pnr* [*Esp civilisado*] **1:** nauukol sa maunlad na pamumuhay dahil sa pagkakaroon ng edukasyon **2:** may kalinangan, edukado, o may pinag-aralan.

sí·bi·li·sas·yón *png* [*Esp civilización*] **:** kabihasnan.

si·bíl·yan *png* [*Ing civilian*] **:** karaniwang mamamayan na hindi kawal o hindi naglilingkod sa hukbo **:** CIVILIAN.

sib·lók *png* [*Ilk*] **:** salakay.

sí·bo *png* **1:** bulaklak ng talahib **2:** sa sinaunang lipunang Bisaya, ang pagpapalitan ng mga produkto **:** BARTER.

si·bó *png* [*Pan*] **:** sáboy.

si·bò *pnd* **mag·si·bò, su·mi·bò, i·si·bò, si·bú·an 1:** manghiram ng bigas **2:** habulin.

si·bò *pnr* [*Hil Seb*] **1:** lapat **2:** tamang-tama; walang kamali-mali **3:** walang mintis.

si·bóg *png* **1:** pagkakagulo at pagtakas **2:** pagliliparan ng mga ibon dahil sa pagkatakot **:** BULABOG – *pnd* **ma·si·bóg, su·mi·bóg, si·bu·gán, si·bu·gín**.

sí·bol *png* **1:** takalán ng likido na yari sa kawayan **2:** [*Kap Tag*] bukal; saluysoy **3:** pagtubo ng tanim na binhi *var* siból – *pnd* **su·mí·bol, pa·si·bú·lin, si·bú·lan.**

si·bón *png* [*Ilk*] **:** laro ng mga bata na nasa guhit ang pangkat na taya at hinuhuli ang kalabang tumatawid sa guhit.

sí·bong *png Zoo* [*Pan*] **:** kitî.

si·bót *png* **1:** [*War*] lambat na may hawakan **2:** [*Bik*] abalá.

sí·boy *png***:** pagsisimula ng pagkulo ng anumang likido.

sib·róng *png* [*Ilk*] **:** paniniwala na magpapahiwatig ang daliri ng tao na naghihingalo kung ilan ang papatayin o paghihigantihan.

sib·síb *png* **1:** paglubog ng araw **:** HINALOP, LENNÉK, SALÚMSOM **2:** sibasib.

si·bu·bu·kél *pnr* [*Ilk*] **:** buô[1].

si·bu·káw *png Bot* [*Tsi Bik Hil Seb Tag War*] **:** palumpong na mapula ang kahoy at nakukuhanan ng pangkulay o dampol **:** SAPANG.

si·bú·yas *png Bot* [*Esp cebolla + s*] **:** yerba (*Allium cepa*) na may bulbong maanghang ang lasa, manipis ang balát, at mahahaba ang dahon, ginagamit na rekado o pampalasa ng pagkain.

si·bú·yas-ta·gá·log *png Bot* **:** uri ng sibuyas (*Allium cepa*) na maliit ang bulbo at may mahahabang dahon **:** LASONÁ, TANDUYONG.

sib·wág *png* [*Pan*] **1:** sabog[1] **2:** hasik.

síb·ya *pnd* **mag·síb·ya, i·síb·ya, su·míb·ya** [*Seb*] **:** isabog; isahimpapawid.

sibyl (si·bíl) *png Mit* [*Ing Gri*] **1:** babae na gumanap bilang tagapagsalita ng diyos, nagsasabi ng hula o orakulo **2:** manghuhula, mangkukulam, o propeta.

sic (sik) *pnb* [*Ing*] **:** karaniwang nasa panaklong, tumitiyak o tumatawag ng pansin sa anyo ng sinipi o kinopyang salita.

siciliano (si·si·li·yá·no) *png Mus* [*Ing*] **:** sayaw, awit, o piyesang instrumental sa kompás na $^{6}/_{8}$ o $^{12}/_{18}$, malimit sa minor key at nagpapagitaw ng damdaming pastoral.

sick (sik) *pnr* [*Ing*] **1:** may sakit **2: a** magulo ang isip **b** nalulungkot at nag-iisa **3: a** *Kol* yamot; inis **b** galit.

sick bay (sik bey) *png* [*Ing*] **1:** bahagi ng barko na ginagamit bilang ospital **2:** anumang silid o katulad para sa maysakit.

sick call (sik kol) *png* [*Ing*] **:** pagdalaw ng doktor sa maysakit.

sickle (sík·el) *png* [*Ing*] **1:** karit **2:** anumang kahugis nito.

sick leave (sik liv) *png* [*Ing*] **:** pinahihintulutang pagliban sa trabaho dahil sa pagkakasakit.

sickroom (sik·rum) *png* [*Ing*] **1:** silid na pinagpapahingahan ng maysakit **2:** silid na ginawa para sa maysakit.

sí·da *png* [*Ilk*] **1:** isda **2:** ulam.

si·da·dá·an *pnr* [*Ilk*] **:** laan[1].

Si·dá·pa *png Mit* **:** diwatang nagmamarka sa puno kung gaano kahaba ang itatagal na buhay ng bagong-silang.

sí·day *png Lit* **1:** [*Hil*] tulang-bayan ng Panay at Negros tungkol sa pag-ibig **2:** [*War*] awiting-bayan na may pag-uulit ng mahabang linya at inaawit upang pumuri, magkuwento ng buhay ng mga ninuno, at magpahayag ng paghanga sa ganda ng isang babae.

sid·dá·aw *png* [*Ilk*] **:** gulat; taka.

side (sayd) *png* [*Ing*] **1: a** isa sa mga sapad na rabaw ng bagay **b** loob o labas ng isang patayong plane o rabaw **c** gilid; panig **2: a** kalahating katawan ng tao o hayop at nasa kaliwa o kanan, lalo na sa torso **b** kaliwa o kanang bahagi ng bagay, pook, gusali, at iba pa **c** posisyon o lugar na katabi ng tao o bagay **d** tiyak na direksiyon na kaugnay ng tao o bagay **e** kalahati ng hiniwang karne **3:** alinman sa ilang aspekto ng tanong, ugali, at iba pa **4:** isa sa dalawang pangkat na magkatunggali, gaya sa laro o digma **5:** *Mat* alinman sa dalawang kantidad na isinaad na magkapantay sa equation **6:** linya ng angkan sa pamamagitan ng ama o ina **7:** *Kol* kayabangan.

side arms (sayd arms) *png* [*Ing*] **:** sandatang naisusuksok sa baywang o naikakabit sa tagiliran sa pamamagitan ng sinturon, gaya ng rebolber o espada.

sideburn (sáyd·bern) *png* [*Ing*] **:** patilya.

side-car (sayd kar) *png* [*Ing*] **:** karagdagang sasakyan na ikinakabit sa tagiliran ng motorsiklo o bisikleta.

side-effect (sayd ef·fékt) *png* [*Ing*] **:** hindi inaasahan, karaniwang hindi kanais-nais, na epekto o bunga, *hal* sa gamot.

side-issue (sayd ís·yu) *png* [*Ing*] **:** sa pag-uusap o argumento, punto na lihis sa higit na mahalaga at nakapagpapagulo sa pinagtutuunang pansin.

side kick (sayd kik) *png* [*Ing*] **:** kasakasama o katulong ng isang tao sa isang gawain.

sideline (sáyd·layn) *png* [*Ing*] **1:** linyang tumutukoy sa gilid ng isang pálaruan **2:** gawain o negosyo bukod sa pangunahin at regular na trabaho **:** HIWÁTIK **3:** pook na hindi mahalaga.

sí·den *png* [*Iva*] **:** itsa.

sidereal (say·di·ri·yál) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa mga konstelasyon o dinagbabagong bituin.

siderite (si·de·ráyt) *png* [*Ing*] **1:** anyong mineral ng ferrous carbonate **2:** meteorite na pangunahing binubuo ng nickel.

side salad (sayd sá·lad) *png* [*Ing*] **:** salad na inihahain bilang isa sa mga putahe.

sidestep (sayd·is·tép) *png* [*Ing*] **:** hakbang pagilid.

sidestrack (sáyd·trak) *png* [*Ing*] **:** magkabilang gilid ng riles.

side-street (sayd is·trít) *png* [*Ing*] **:** maliit na kalye; kalyehon.

side-stroke (sayd is·trówk) *png* [*Ing*] **1:** istrok tungo sa o mula sa isang panig **2:** pangkaraniwang kilos **3:** sa paglangoy, pagkampay nang nakatagilid ang lumalangoy.

side-swipe (sayd swayp) *png* [*Ing*] **1:** malakas na pagsagi mula sa gilid **2:** pasaring na pagsasalita nang matalas, *hal* sa kausap.

side-table (sayd téy·bol) *png* [*Ing*] **:** mesa na inilagay sa gilid ng silid o hiwalay sa pangunahing mesa.

side-trip (sayd trip) *png* [*Ing*] **:** munting pagliliwaliw habang naglalayag o naglalakbay.

side-view (sayd vyu) *png* [*Ing*] **:** tanaw o tingin mula sa gilid.

sidewalk (sáyd·wok) *png* [*Ing*] **:** bangketa na daanan ng tao.

sideways (sáyd·weys) *png* [*Ing*] **1:** tungo o mula sa isang gilid **2:** pagsulong na nakaharap ang isang panig.

sidewhiskers (sayd·whísk·ers) *png* [*Ing*] **:** patilya.

sidewinder (sayd·wáynd·er) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* uri ng ahas (*Crotalus cerustes*) na gumagapang nang patagilid sa pamamagitan ng paggalaw nang hugis-S ang katawan **2:** uri ng misil na itinutudla mula sa sasakyang panghimpapawid.

sid·há *png* **:** sikap sa anumang gawain; kasigasigan.

sid·hâ *png* **1:** paggalang; pagpapahalaga; pakundangan **2:** galanteriya.

sid·hî *png* **1:** sa sakit, kaselanan o katindihan **2:** kalubhaan tulad ng sa pag-aaway, pagmamahal, at iba pa **:** DUHUM, PUSÓK, PUWERSA, SASÂ, SASAL, TINDI **3:** lakas; bisa **:** DUHUM, PUSÓK, SASÂ, SASAL, TINDI.

sí·ding *png* [*Ilk*] **:** nunal.

síd·lit *png* [*War*] **:** takipsilim.

sid·lú·ing *png* [*Mrw*] **:** sagibádbad.

si·dô *png* [*Hil*] **:** sinók.

si·dóng *png* [*Iva*] **:** tulong.

síd·ra *png* [*Esp cidra*] **:** katas ng mansanas na ginagamit na inumin o pampaasim ng sukà **:** CIDER.

sid·ro·né·la *png* [*Esp cidronela*] **1:** *Bot* damo (*Cymbopogon nardus*) na mabango at nakukuhanan ng langis **:** CITRONELLA **2:** ang langis nito na ginagamit na sangkap ng pabango, sabon, at iba pa.

síd·sid *png* [*Hil Seb War*] **:** laylayan.

sid·síd *pnr, pnb* **:** labis ng; ubod ng; napaka-.

si·dú *png* [*Iva*] **:** sandok.

si·dúr·mang *pnr* [*Ilk*] **:** pananatili sa unang linya o harapan.

siege (sidz) *png* [*Ing*] **1: a** operasyong militar na naglalayong pasukuin ang mga nagkukuta sa pamamagitan ng pagpalibot dito **b** kahawig na operasyon ng pulis at iba pa upang

pasukuin ang armadong tao **c** panahon na itinagal ng gayong gawain **2:** tuloy-tuloy na atake o kampanya na manghimok.

siemens (si·méns) *png Ele* [*Ing*] **:** istandard na yunit ng conductance na katumbas ng conductance ng lawas na may resistance na isang ohm (symbol **S**).

siempreviva (si·yém·pre·ví·va) *png* [*Esp*] **:** laging-lunti.

sienna (si·yé·na) *png* [*Ing*] **1:** lupang may iron na ginagamit na pigment **2:** kulay na manilaw-nilaw na kayumanggi o mamula-mulang kayumanggi **:** SIYÉNA.

sierra (si·yé·ra) *png* [*Ing*] **:** mahabang tanikala ng mga bundok.

Sierra Madre (syé·ra má·dre) *png Heo* **:** pinakamahabang bulubundukin sa Filipinas na may habang 600 km sa silangang bahagi ng Luzon mulang Tangos Engaño sa hilaga hanggang sa Baler, Quezon.

Siete Palabras (si·yé·te pa·láb·ras) *png* [*Esp*] **:** Pitong Wika.

sift *pnd* [*Ing*] **:** salain ang bagay, lalo na upang ihiwalay ang pino sa magaspang.

si·gâ *png* **1:** apoy na likha ng nasusunog na basura o damo **2:** pagpapausok ng mga halaman upang madaling mamulaklak at mamunga **:** DÁOB, LÁPOG – *pnd* **mag·si·gâ, si·ga·án, pa·si·ga·án**.

si·gá·bo, si·ga·bó *png* **1:** pag-ilanglang ng makapal na alikabok **2:** ingay na sabay-sabay **:** SIGALBO – *pnd* **su·mi·ga·bó, mag·si·ga·bó** - *pnr* **ma·si·ga·bó**.

si·gá·gaw *png Bot* [*Tir*] **:** dapo[1].

si·gal·bó *png* **:** sigabo[2].

si·ga·lót *png* **1:** pagtatalo; hindi pagkakaunawaan **2:** mahigpit na pagkakabuhol-buhol **:** LÁLIS, SOBÉG.

si·gám *png Med* **:** tuberkulosis.

si·gáng *png* **1:** pagsasalang ng palayok, kawali, at iba pa sa kalan **2:** sinigang – *pnd* **mag·si·gáng, i·si·gáng**.

sí·gang-dá·gat *png Bot* **1:** halaman (*Jussieaea repens*) na nabubuhay sa mga tubig-tabang at latian, ginagawang ensalada at gamot **2:** dilang-usa **3:** dilambaka.

si·gan·lu·pà *png Bot* [*sigâ+ng+lupa*] **:** subsúban.

si·ga·ré·ra *png* [*Esp cigarrera*] **:** babaeng manggagawa sa pabrika ng tabako.

si·ga·ríl·yo *png* [*Esp cigarillo*] **:** hititin na yari sa ginayat na tabakong binilot sa manipis na uri ng papel **:** CIGARETTE, PITÍLYO – *pnd* **mag·si·ga·ríl·yo, ma·ni·ga·ríl·yo, si·ga·ril·yu·hín**.

si·gá·ro *png* [*Esp cigarro*] **:** tabako[2].

si·gá·sig *png* [*Kap Tag*] **:** sugid sa anumang gawain; malasakit sa paggawa ng tungkulin **:** LABUSAKIT, PUNYAGI, SIGSA – *pnd* **mag·su·mi·gá·sig, su·mi·gá·sig**.

si·gáw *png* **1:** malakas na tawag, *hal* ng isang humihingi ng saklolo o ng isang nasa malayo **:** EYÁG, IKKIS, PALÁHAW, PALAMPÁNG, SINGGIT **2:** pabulyaw na pagmumura sa kapwa **3:** pagsasabi ng katotohanan – *pnd* **su·mi·gáw, si·ga·wán**.

sí·gay *png* [*Hil Iba Pan Tag*] **1:** bahay o talukab ng isang uri ng hayop dagat, tulad ng susô **2:** *Zoo* [*Hil Pan Tag*] **:** kalígay.

si·gáy *png Zoo* [*Seb*] **:** kalígay.

sí·gay *pnd* **su·mí·gay, i·sí·gay** [*Bik*] **:** giri.

sig·bát *png* [*Pan*] **:** tagâ[1].

síg·bin *png Mit* [*Hil Seb*] **:** tikbalang.

sig·bó *png* **:** varyant ng **sugbo**.

sig·bó *pnd* **sig·bu·hín, mag·sig·bó :** patayin ang apoy sa pamamagitan ng tubig.

sí·ge *png* **1:** *Zoo* [*Kap*] kalígay **2:** [*Esp sigue*] pag-alis; paglakad – *pnd* **su·mí·ge, pa·si·gí·hin**.

Si·gé! *pdd* [*Esp sigue*] **1:** katagang nagsasaad ng pag-uutos at may himig pabanta **2:** Tuloy!

sigh (say) *png* [*Ing*] **1:** bumuntong-hininga upang ipahayag ang hinayang o lungkot **2:** hanapin o manabik para sa nawalang tao o bagay.

sig·híd *png* [*Bik*] **:** walis.

síg·hot *png* [*War*] **:** basura; kalat.

sight (sayt) *png* [*Ing*] **1:** paningin **2:** paraan ng pagsipat o pagtuturing sa isang bagay **3:** lawak na maaabot ng tanaw ng isang tao **4:** mahalagang bahagi o katangian ng isang pook **5:** aparato sa baril na ginagamit sa pagsipat ng isang bagay na tutudlain.

sightseer (sayt·sí·er) *png* [*Ing*] **:** tao na nagtutungo sa mga pook na karaniwang dinarayo *Cf* TURISTA.

sí·gid *png Bot* [*Seb*] **:** hinggiw.

si·gíd *png* **1:** anghang **2:** panunuot sa katawan ng kirot, kati, o lamig – *pnd* **su·mi·gíd, ma·ni·gíd 3:** sangsang.

si·gí·da *pnr* [*Esp seguida*] **1:** tuloy-tuloy o matagalan, gaya ng ulan **2:** sunod-sunod.

si·gík *png* **1:** pagkauklo ng leeg dahil sa bigat ng sunong **2:** pagdiin nang buong lakas sa ulo ng kapwa upang mauklo ang leeg.

si·gík *pnr* **:** may maikling leeg; halos walang leeg *Cf* BANG-GOL **:** SIKIG.

sí·gin *png* **1:** gayad[2] **2:** [*Bik*] sakág.

sig-ín *png* **:** maayos na pagganap sa funsiyon.

si·gín *png* [*War*] **:** lambát.

si·gít *png* **:** liwanag o sinag na naglalagos sa siwang o bútas.

si·gít *pnd* **mag·si·gít, si·gi·tín, su·mi·gít** [*Ilk*] **:** hiwain sa maliliit na piraso.

si·gí·tan *png Mus* [*Sub*] **:** kolitong.

si·gíw *png* [*War*] **:** hikà.

sig·lá *png* [*Kap Tag*] **1:** gaan ng katawan sa pagtupad o pagsasagawa ng isang bagay **2:** sigasig na ipinamamalas sa isang gawain – *pnd* **su·mig·lá, pa·sig·la·hín, mag·pa·sig·lá**.

sig·là *png* [*Kap*] **:** ingay.

síg·lo *png* [*Esp*] **:** sandaang taon **:** CENTURY, DÀNTAON, SÍGLO.

síg·ma *png* [*Lat Gri*] **:** ikalabingwalong titik sa alpabetong Griyego.

sign (sayn) *png* [*Ing*] **1:** senyal **2:** senyas.

sign (sayn) *pnd* [*Ing*] **1:** pumirma **2: a** makipagtalastasan sa pamamagitan ng mga senyas at muwestra **b** makipagtalastasan sa pamamagitan ng sign language **3:** isulat ang pangalan o inisyal sa isang dokumento upang ipahiwatig na autorisado ito **4:** lagyan ng tanda o marka.

síg·nal *png* [*Ing*] **:** senyas.

sig·nal *png* [*Mrw*] **:** pook na taguan ng mga alagad ng batas at laan para sa pagmamanman.

signatory (sig·na·tór·i) *png* [*Ing*] **:** signatoryo.

sig·na·tór·yo *png* [*Esp signatario*] **:** partido o estado na pumirma sa isang kasunduan o tratado **:** SIGNATORY.

sig·na·tú·ra *png* [*Esp*] **1:** pirma **2:** kaibang estilo o katangian na nagsisilbing tatak ng isang bagay o tao.

signature (sig·né·tyur) *png* [*Ing*] **:** signatura.

signboard (sáyn·bord) *png* [*Ing*] **1:** karatula **2:** paunawa; patalastas.

sign language (sayn láng·widz) *png* [*Ing*] **:** sistema ng komunikasyon sa pamamagitan ng biswal na pagsen-

yas at pagmumuwestra, karaniwang ginagamit ng mga bingi.

síg·no *png* [*Esp*] : sagisag; tanda; simbolo.

sign of the cross (sáyn of da kros) *png* [*Ing*] : Antanda.

sign of the times (sáyn of da tayms) *png* [*Ing*] : pahiwatig o palatandaan, karaniwang nagpapakita ng magiging kalakaran.

síg·nos *png* [*Esp signo+s*] : palatandaan, karaniwan ng masamang kapalaran.

sign-painter (sáyn péyn·ter) *png* [*Ing*] : tao na gumagawa sa mga signboard.

si·gók *png* [*Bik Kap Tag*] : sinok.

si·gón *png* [*Ilk*] : waligwig.

sig·páw *png* [*Mgd Tag*] : bintól.

síg·pit *png* [*Ilk*] : dalawang piraso ng kawayan at ginagamit na pansuhay sa gilid ng basket.

sig·sá *png* : sigasig.

sig·síg *png* [*Kap Pan Tag*] **1:** sulo **2:** pagpitpit nang pino sa dulo ng kawayang ginagawang sulo.

sig-sig·king *png* [*Igo*] : laro ng kalalakihan na nakapaupong tumatalon at nag-uunahan sa pagkuha ng patpat upang ilagay sa base.

sig·sí·wa *png* [*Pan*] : yaya.

si·gú·ro *pnb* [*Esp seguro*] : marahil.

sig·wá *png* : unos.

sig·wá *pnd* **mag·sig·wá, su·mig·wá** [*Bik*] : sumabay.

sig·wél *png Zoo* [*Seb*] : buging.

sig·wíl *png Zoo* [*Bik*] : buging.

sig·yá *png* : sigasig.

si·hà *png* [*Seb Tag War*] : puwang sa pagitan ng mga daliri : LIHÁN, SENGÁT.

sí·hang *png* [*Ilk Kap*] **1:** panga **2:** pagsuntok sa panga.

sí·hod *png* [*Hil*] : sakág.

si·í *png* [*Pan*] : suwi.

sí·ib *png* [*Ilk*] : varyant ng **siid**.

si·íd *png* **1:** [*Ilk Tag*] maliit na baklad na panghuli ng hito : TALLÁKEB **2:** bangkulong.

sí·ig *png* [*Mrw*] : inggit.

si·íl *png* **1:** panggigipit o pang-aapi sa kapwa : HÁGI **2:** marahas na pamimilit, *hal* sa paghalik **3:** pagpatay sa pamamagitan ng sakal – *pnd* **si·i·lín, ma·ni·íl**.

si·ít *png* **1:** [*Seb Tag*] maliliit na sanga ng kawayan **2:** [*Ilk*] tinik.

si·ká *pnh* [*Ilk Pan*] : ikaw.

Si·ká·bay *png Mit* [*Seb*] : unang babae na lumabas sa kawayan *Cf* SIBÁBAY.

sí·kad *png* [*Bik Kap Hil Seb Tag War*] **1:** pagsipa nang malakas sa anuman : PILWÁG **2:** pagtutol sa pamamalakad **3:** pag-igkas – *pnd* **si·ká·ran, i·sí·kad, su·mí·kad, i·pan·sí·kad**.

si·ká·da *png Zoo* [*Ing cicada*] : kuliglig.

si·ka·i *png Bot* [*Iba*] : talahib.

sí·kal *png* **1:** pagtaas ng tubig, lalo na sa ilog **2:** [*Ilk Pan Tag*] pagtindi ng karamdaman o sakit, tulad ng lagnat.

si·ká·mod *png Med* : pagsinghot-singhot.

si·kán *png* [*Iba Kap*] : lakas[1].

sí·kang *png* **1:** kahoy sa balangkas ng bahay na nakakabit sa dalawang magkatapat na haligi **2:** tatangnang nakapahalang sa bibig ng baldeng pang-igib.

si·kang·káng *pnr* [*Hil*] : bisaklat.

sí·kap *png* [*Kap Tag*] : pagmamalasakit sa anumang gawain; kasipagan; kasinupan : PUNYAGÍ – *pnd* **si·ká·pin, mag·sí·kap, mag·su·mí·kap**.

si·ká·pat *png* [*sa+ika+apat*] : noong panahong ng Espanyol, katumbas ng labindalawa at kalahating sentimo *Cf* SAYKÁPAT, SANGKÁPAT.

si·ká·rig *png Bot* [*Tag-Bag*] : punongkahoy (*Morinda bracteata*) na pinagkukunan ng pulang tina ang balát ng ugat : KÁLIG.

sí·kat *png* [*Kap Tag*] **1:** paglitaw ng araw sa umaga, at ng buwan at mga bituin sa gabi **2:** ningning; luningning – *pnd* **su·mí·kat, si·ká·tan, pa·si·ká·tin**.

si·kát *pnr* : bantog.

si·ka·tó *pnh* [*Pan*] : siyá.

sí·kat-sí·kat *png Zoo* : uri ng alimasag na maliit.

sí·kaw *pnh* [*Iba*] : ikaw.

sí·kay *png Bot* [*Hil*] : upo.

sik·bá·way *png Mus* [*Ilk*] : paulit-ulit na awit ng mga tao habang naggigiik ng palay.

sik·dó *png*: malakas na pintig ng puso, lalo na ng isang natatakot – *pnd* **mag·pa·sik·dó, su·mik·dó**.

sik·dò *png* [*Hil*] : sinok.

Sikh (sik) *png* [*Ing*] : kasapi ng isang sekta ng relihiyon ng mga Hindu.

sik·háy *png* [*Tsi Tag*] : kasipagan o pagiging masigasig sa anumang gawain – *pnd* **mag·sik·háy, sik·ha·yín**.

si·kí *png* [*Seb*] : paa.

si·kî *pnr* **1:** hindi makagalaw dahil sa sikip ng espasyo **2:** tumutukoy sa tao na baguhan at asiwa sa gawain.

si·kíg *pnr* **1:** sigik **2:** makipot o masikip sa leeg o sa may kilikili.

sí·kil, si·kíl *png* [*Kap Hil Ilk Pan Seb Tag*] : paggipit sa kapuwa sa anumang kaparaanan – *pnd* **si·kí·lin, mag·pa·sí·kil**.

si·kíp *png*: pagiging makipot; kawalan ng sapat na espasyo – *pnd* **mag·si·kíp, si·ki·pán, su·mi·kíp** - *pnr* **ma·si·kíp**.

si·ki·tíng *png* [*Esp chiquito*] : varyant ng **tsikito**.

si·kí·to *png* [*Esp chiquito*] **1:** varyant ng **tsikito 2:** singki.

sik·ka·wíl *pnd* **mag·sik·ka·wíl, i·sik·ka·wíl, su·mik·ka·wíl** [*Ilk*] : magdekuwatro.

sik·kí *png* [*Ilk*] : siklot.

sik·kíl *png* [*Ilk*] **1:** tigas **2:** higpit[3].

sík·ko *png* [*Ilk*] : pihit[1].

sik·kú·beng *pnr* [*Ilk*] : may nakakurbang sungay.

sik·lá *png Ana* [*Pan*] : alák-alakán.

sik·láb *png* **1:** liyab **2:** pagpapakitang-gilas; pagyayabang **3:** bugso – *pnd* **mag·sik·láb, su·mik·láb, pag·sik·la·bín, pa·sik·la·bán**.

sik·lán *png Med* [*Esp ciclan*] : pagkakaroon ng hindi pantay na bayag *Cf* LUSLOS.

sík·lap *png* [*Bik*] : tuklás.

sík·lat *png* [*War*] : bákod.

sik·lát *png* **1:** tulos ng baklad **2:** malaking sira, karaniwang mahaba at tuwid **3:** masamáng rekord.

sik·líng *png* : pagsasaliksik nang masusi.

sik·lís·ta *png* [*Esp ciclista*] : tao na sumasakay o naglalakbay sa pamamagitan ng bisikleta : CYCLIST.

sík·lo *png* [*Esp ciclo*] **1:** pag-uulit ng panahon, lalo na ng mga pangyayari na nauulit ang pagkakasunod o interval : CYCLE **2:** anumang kompletong serye ng pangyayari na nauulit : CYCLE **3:** panghabang panahon : CYCLE **4:** bisikleta.

sik·lò *png* [*War*] : sinók.

sik·lód *png* [*Kap*] : luhod; pagluhod.

sik·lón *png* [*Esp ciclon*] : buhawi.

sík·lot *png* [*Hil*] : talim ng lilok.

sik·lót *png* **1:** [*Bik Seb Tag*] laro na iti-natalang ang maliliit na bato at sinasalo sa likod ng kamay **2:** pagkasunog ng anuman dahil sa pagkaabot ng

apoy **3:** paulit-ulit na pagkahagis at paglagpak ng isang bagay – *pnd* **sik·lu·tín, ma·sik·lót**.

sik·lú·ban *png* [*Kap*] **:** daigdig.

sík·ma *pnd* **su·mík·ma, i·sík·ma, sik·má·han** [*Hil Seb*] **:** suminga.

sik·mát *png* **1:** [*Kap Seb Tag*] pagsibasib ng kaaway, lalo na ng mababangis na hayop **2:** pabugso-bugsong pagsinghal ng isang nagagalit – *pnd* **sik·ma·tín, ma·nik·mát, su·mik·mát**.

sik·mu·rà *png* [*Kap Tag*] **1:** *Ana* bahagi ng katawan ng mammal na nasa pagitan ng thorax at pelvis **:** DÚNGUS, PUTU, RÚSOK, TUNGOL **2:** pananakit ng bahaging ito – *pnd* **sik·mu·rá·in, sik·mu·rá·an**.

sí·ko *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Mrw Seb Tag War*] hugpungan ng braso at bisig **2:** varyant ng **tsiko**.

si·kó *pnd* **si·ku·hín, man·si·kó :** gamitin ang siko sa paggalaw o pagtabig sa ibang tao .

si·kóg *png* [*Ilk*] **:** buntis.

si·kó·lo *png* **:** noong panahon ng Espanyol, salaping humigit kumulang 7.5 sentimo.

si·ko·ló·hi·kó *pnr* [*Esp sicologico*] **1:** hinggil sa sikolohiya **:** PSYCHOLOGICAL **2:** hinggil sa o bunga ng pag-iisip **:** PSYCHOLOGICAL **3:** *Kol* sa sakit at katulad, walang kongretong dahilan; bunga lamang ng imahinasyon **:** PSYCHOLOGICAL.

si·ko·lo·hí·ya *png* [*Esp sicología*] **1:** siyentipikong pag-aaral ng pag-iisip ng tao at mga funsiyon nito, lalo na iyong nakakaapekto sa kilos **:** PSYCHOLOGY **2: a** mental na katangian o aktitud ng isang tao o pangkat **b** mga mental na salik sa isang aktibidad o sitwasyon **:** PSYCHOLOGY.

sí·kon *png* [*Ilk*] **:** dalawang maliliit na bloke ng kahoy na sumusuhay sa pingga ng habihan.

si·kóp *png* [*Hil Pan*] **:** salok[3].

si·kór *png* [*Ilk*] **:** labò[2].

si·kót *png* **:** pagliko.

sí·koy *png Zoo* **:** isdang alat (*Pomadasys maculatus*) na makaliskis at maliit ang nguso.

sík·paw *png* [*Hil Seb War*] **:** bintól.

sik·páw *png* **:** uri ng lambat.

sik·rá·ong *png* [*Ilk*] **1:** sugang pampalit sa kabesada ng kabayo **2:** malaking sisidlan na gawa sa kawayan, ginagamit sa pagdadala ng basi na nasa tapayan.

sik·sâ *png* [*Mrw*] **:** panganib.

sik·sík *png* [*Kap Tag*] **1:** pagpasok o paggitgit sa isang pook na masikip nang lubha **2:** pagtatago o pagkukubli sa isang sulok **3:** kalagayang punong-puno **:** DASOK, PANDÁT – *pnd* **sik·sí·kan, su·mik·sík, i·sik·sík, man·sik·sík**.

sík·sik *png* [*Ilk Pan*] **:** kaliskís.

sik·sík *pnr* [*Kap Tag*] **:** hinggil sa sisidlan o pook na punong-puno ang laman.

si·kú·ka·ra·báw *png Bot* [*Seb*] **:** guyabano.

si·ku·lá·te *png* [*Esp chocolate*] **:** varyant ng **tsokolate**.

si·kút *png* [*Kap*] **:** sinok.

sík·wan *png Zoo* [*Bik*] **:** espada[3].

sik·wán *png* [*Ilk*] **:** ikiran ng pising ginagamit sa paghabi ng lambat.

sik·wát *png* [*Bik Kap Tag War*] **1:** pagpapataas o pag-aangat upang makita ang dakong ibig makita **2:** [*Kap Tag*] pagnanakaw – *pnd* **sik·wa·tín, man·sik·wát, su·mik·wát, i·sik·wát**.

sík·yap *png* [*War*] **:** pandakót; dust pan.

si·lá *pnh* [*Bik Hil Mag Seb Tag*] **1:** pangmaramihan ng **siya,** na nasa ikatlong panauhan *hal,* "Sila ang mga kaibigan ko." **2:** ginagamit na panghalip na pamitagan *hal,* "Sila ang aking guro."

si·là *png* **:** pansakmal ng malaking hayop upang kumain – *pnd* **si·lá·in, su·mi·là**.

si·láb *png* [*Kap Tag*] **1:** sigâ **2:** malaking sunog o pagkasunog – *pnd* **mag·si·láb, si·la·bán**.

sí·la·bá *png Gra* [*Esp*] **:** pantig.

si·la·bár·yo *png Gra* [*Esp silabario*] **:** listahan o katalogo ng mga pantig **:** PANTIGAN.

si·lá·bi·kó *pnr* [*Esp silábico*] **1:** binubuo ng isang pantig o mga pantig **2:** maliwanag na pagbigkas sa mga pantig **3:** *Lit* hinggil sa panulaang batay sa bilang ng mga pantig na naiiba sa panulaang nasasalig sa diin at kantidad **4:** may pantig na inaawit sa isang nota o bawat nota.

sí·la·bó *png* **1:** [*Esp*] syllabus **2:** [*Esp*] alegato **3:** [*Hil*] simbuyo.

si·lad *png* [*Pal*] **:** pumpon ng mga dahon.

si·lág *png* [*Bik Hil Tag*] **1:** kalabuan ng mata pagtanaw sa malayo **:** ARRAP, MYOPIA **2:** aninag.

si·lag·há·ba·tó *png Zoo* [*Seb*] **:** kundilát.

si·lá·his *png* [*Esp celajes*] **:** sinag ng liwanag **:** SÍLAK.

sí·lak *png* [*Hil Seb*] **:** silahis.

sí·lak *pnr* [*Hil War*] **:** busilak.

si·lak·bó *png* **1:** unang tanda ng pagkulo, pagbulbok, o pagsulak **2:** paglipad ng maraming alikabok **3:** malakas na buga ng apoy **4:** biglang pagkagalit – *pnd* **su·mi·lak·bó, si·lak·bu·hán**.

Si·lá·lak *png Mit* [*Seb*] **:** unang lalaki na lumabas sa kawayan.

sí·lam *png* [*Kap Tag*] **1:** hilam **2:** pekas sa balát.

si·lám·bang *pnr* **:** daplis.

si·lam·báng *png* **1:** sagot na matamlay **2:** paghulang sagot.

sí·lang *png* [*Kap Tag*] **1:** pagsikat kung sa araw **2:** paglabas mula sa sinapupunan – *pnd* **mag·sí·lang, i·sí·lang, su·mí·lang**.

si·láng *png* **1:** bakás ng landas sa kabundukan o kagubatan **2:** simoy na buhat sa timog-silangan.

si·lá·ngan *png* [*Hil Seb Tag silang+an*] **1:** dakong sinisikatan ng araw **:** ASLÁGAN, DÁYA, EAST, LETÁKAN, PANGADÍTAN, VALÓGAN **2:** dakong katapat ng kanluran **:** ASLÁGAN, DÁYA, EAST, LETÁKAN, ORIENT, PANGADÍTAN, VALÓGAN.

sí·la·ngá·nin *png* [*silang+an+in*] **:** tagasilangan **:** ORIENTAL, ORYENTÁL.

Silang, Diego (sí·lang di·yé·go) *png Kas* **:** (1730-1763) pinunò ng pag-aalsa sa Ilocos noong 1762-1763, bana ni Gabriela Josefa Silang.

si·lang·gá *png* **:** kanal.

Silang, Gabriela Josefa (sí·lang gab·ri·yé·la ho·séfa) *png Kas* **:** (1723-1763) asawa ni Diego Silang na nagpatuloy sa pag-aalsa nang mamatay ang kaniyang bana hanggang mahúli at bitayin.

si·la·ong ke·ni·bang *png* [*Tbo*] **:** makulay na putong na nababalutan ng aplikeng tela na nakalaylay na tila kortinang belo.

sí·lap *png* **:** kalupkop.

síl-at *png* [*war*] **:** palito na pantanggal ng tingá.

si·lát *png* **1:** siwang sa pagitan ng mga kawayang sahig **2:** pagkalinsad ng paa na naipit sa siwang ng sahig – *pnd* **ma·si·lát, i·si·lát, su·mi·lát :** WÁSLAT, GÍSNGAK, SÍNGNGAT.

sí·law *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** nangyayari o nadarama ng mata

kung tumitingin o tinatamaan ng malakas na liwanag **2:** *Idy* pangangnino ng sinuman sa kapwa, karaniwang likha ng palagay na nahihigtan – *pnd* **ma·sí·law, si·lá·win, su·mí·law, i·ka·sí·law**.

si·láw *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** hindi makatingin sa malakas na liwanag **2:** nanganganino.

sí·lay *png* **1:** tingin o pagtingin nang madalian **2:** pagsipot at pag-alis nang walang abog-abog – *pnd* **su·mí·lay, si·lá·yan, pa·si·lá·yin**.

Si·láy *png* **:** lungsod sa Negros Occidental.

sil·bá·to *png* [*Esp*] **:** instrumentong naglalabas ng matinis na tunog sa pamamagitan ng hininga at karaniwang ginagamit sa pagbibigay ng senyas **:** PÍTO[2] – *pnd* **sil·ba·tú·han, su·mil·bá·to, pa·sil·ba·tú·han**.

sil·bí *png* [*Kap Seb Tag Esp servir*] **1:** pagdudulot ng pagkain **2:** paglilingkod **3:** kagamitan o kahalagahan ng anuman – *pnd* **mag·sil·bí, sil·bi·hán, mag·pa·sil·bí**.

síl·dok *png* [*Bik*] **:** salok[3].

sí·le *png Bot* **:** varyant ng **sili**.

si·len·si·ya·dór *png Mek* [*Esp silenciador*] **:** pamatay-ingay **:** MUFFLER.

si·lén·si·yó *pnr* [*Esp silencio*] **:** tahimik.

silent (sáy·lent) *pnr* [*Ing*] **:** tahimik.

sí·lep *png Zoo* [*Mrw*] **:** dagâ.

si·lét *png* [*Ilk*] **:** bituka ng manok na ipiniprito at kinakain.

si·léw *png* [*Pan*] **:** ilaw[1].

sil·fí·de *png Mit* [*Esp*] **:** nilaláng na nananahan sa papawirin.

síl·jig *png* [*Hil*] **:** walís.

silhouette (sí·lu·wét) *png* [*Ing*] **1:** representasyon ng balangkas ng isang bagay na nasisipat sa dalawang panig **2:** ang balangkas o kabuuang hugis ng anuman.

sí·li *png* **1:** *Bot* halamang (*Capsicum annuum*) maanghang ang bunga *Cf* SILING-HABA, SILING BILOG, SILING-LABUYO, SILING PASITI *var* SILE **:** LARA, PASÍTIS **2:** *Zoo* [*Hil*] palos.

si·lí *png* **:** pagtatahip sa bilao upang maihiwalay ang bigas sa palay – *pnd* **mag·si·lí, si·li·hín, i·pag·si·lí**.

silicate (sí·li·kéyt) *png* **:** asin o ester mula sa silica.

silicon (si·li·kón) *png Kem* [*Ing*] **:** di-metalikong element (atomic number 14; symbol **Si**).

silicon chip (sí·li·kón tsip) *png* [*Ing*] **:** microchip na silicon.

silicone (sí·li·kówn) *png Kem* [*Ing*] **:** polymer na sintetiko, organiko, naglalaman ng silicon at oxygen, at ginagamit sa paggawa ng pintura, goma, at katulad.

silicosis (si·lí·ko·sís) *png Med* [*Ing*] **:** sakit sa baga na sanhi ng pagkakalanghap ng alikabok na may silica.

Sí·lid *png* [*War*] **:** Milky Way.

si·líd *png* [*Kap Ilk Tag*] **:** isang bukod na bahagi ng bahay o gusali **:** KUPETE, KUWÁRTO, LAWÁK, ROOM[1], SIPÍ **2:** [*ST*] maliit na taguan.

si·líd-a·ra·lán *png* [*silid-aral+an*] **1:** silíd na pinagdarausan ng pagtuturo sa mga batà **2:** silíd na laan para sa pag-aaral.

si·líd-ka·i·nán *png* [*silid-kain+an*] **:** silíd na laan para kaínan **:** KOMEDOR.

si·líd-pu·lu·ngán *png* [*silid-pulong+an*] **:** silíd na laan para sa pagdaraos ng mga pulong o komperensiya.

si·líd-tang·ga·pán *png* [*silid-tanggap+an*] **:** silíd na laan para sa pagdating ng mga panauhin.

si·líd-tu·lu·gán *png* [*silid-tulog+an*] **:** silíd na laan para sa pagtulog **:** BEDROOM.

sí·lim *png* **1:** paglubog ng araw o pananaig ng dilim kung dapithapon **2:** sa babaeng manganganak, paunang paglabas ng tubig o dugo kung humihilab na ang tiyan – *pnd* **su·mí·lim, mag·sí·lim**.

sí·lin·dér *png* [*Ing cylinder*] **:** silindro.

si·lín·dro *png* [*Esp cilindro*] **1:** *Mek* bahagi na nagdudulot ng puwersa sa piston ng makina **:** SILINDER **2:** *Mus* harmonika.

sí·ling *png* [*Kan*] **:** mga bagay na inialay para sa patay.

si·líng *png* [*Hil*] **:** sábi.

si·lí·ngan *png* [*Hil Seb*] **:** kapitbahay.

sí·ling-bi·lóg *png Bot* [*sili+na-bilog*] **:** uri ng sili (*Capsicum grossum*) na bilóg.

sí·ling-ha·bâ *png Bot* [*sili+na-haba*] **:** uri ng sili (*Capsicum longum*) na mahaba at pula.

sí·ling-la·bu·yò *png Bot* [*sili+na-labuyo*] **:** uri ng sili (*Capsicum frutescens*) na pula at maanghang **:** KATÚMBAL, LÁDA.

sí·ling-pa·sí·ti *png Bot* [*sili+na-pasiti*] **:** uri ng sili na ilahas, maliit, at maanghang.

sí·ling-pú·king·gán *png Bot* [*sili+na+pukinggan*] **:** siling pula.

sí·ling-pu·lá *png Bot* [*sili+na-pula*] **:** uri ng sili (*Capsicum frutescens grossum*) na hugis kampana ang bunga at ginagawang gulay **:** BELL PEPPER, PIMYÉNTO, SÍLING PUKINGGÁN.

si·lin·ya·dór *png Mek* [*Esp aselerador*] **:** pedál sa pagpapabilis o pagpapahina ng isang sasakyang de-motor **:** ACCELERATOR, ASELERADÓR.

si·lin·ya·sì *png Zoo* [*Seb*] **:** isdang-alat (*Sardinella sindensis*) na maliit at dilaw ang palikpik.

sí·lip *png* [*Kap Pan Seb Tag*] **1:** pagtingin sa bútas **2:** madaliang pagtungo at paglisan sa isang pook **:** LÍNGLING, TAKÍLING – *pnd* **su·mí·lip, si·lí·pin, si·lí·pan, ma·ní·lip**.

si·lí-si·lí·han *png Bot* [*sili-sili+han*] **1:** ditíran **2:** balabalanuyan.

sí·liw *png Zoo* **:** bangsî.

si·líw *png Zoo* [*Bik*] **:** balang.

silk *png* [*Ing*] **:** sutla.

silk screen (silk is·krín) *png* [*Ing*] **:** paraan ng printmaking, ipinipinta sa iskrin na may balangkas na kahoy ang disenyo.

sílk·worm *png Zoo* [*Ing*] **:** caterpillar ng gamugamong *Bombyx mori* at inalagaan dahil naghahabi ng cocoon ng sutla.

si·lò *png* **1:** bahagi ng lubid, laso, at katulad na pinagdoble upang maganyong bilog **:** BARANG, KALÓT, LÁANG, LARIAT[1], LOOP **2:** anumang drowing o bagay na may ganitong anyo **3:** bitag na may ganitong anyo **:** BITÍK **4:** paglinlang sa kapwa – *pnd* **ma·ní·lo, si·lú·hin, su·mí·lo**.

silo (sáy·lo) *png* [*Ing*] **1:** hukay o estrukturang kulob na pinag-iimbakan ng fodder habang dumadaan sa permentasyon **2:** hukay.

sí·lod *png* **:** salab.

si·log·ra·pí·ya *png* [*Esp xilografía*] **:** xylograph.

si·lo·hís·mo *png Pil* [*Esp silogismo*] **1:** isang uri ng argumento na nakabatay ang konklusyon sa dalawang panu-kalang pahayag, nilalaman ng pangunahing panukala ang panaguri ng konklusyon samantalang nilalaman ng ikalawang panukala ang simuno ng konklusyon **:** SYLLOGISM.

si·lo·hís·ti·kó *pnr* [*Esp silogisticó*] **:** hinggil sa silohismo.

sí·lok *png* **:** pansubo o pangkutsara ng pagkain na yari sa dahon ng buli o niyog.

si·lók *png* [*Ilk*] **:** karamdaman na dikusang ginagaya ng maysakit ang

nakikita.

sí·long *png* [*Hil Mag Pan Seb Tag*] **1:** ilalim ng bahay **2:** pagtigil o pamamahinga sa lilim : SÍROK – *pnd* **su·mí·long, mag·sí·long, i·sí·long, pa·si·lú·ngin, ma·ki·sí·long**.

si·lóng *pnr* : natatakot sa kapuwa; nanganganino.

sí·long-pu·gó *png Bot* : baging (*Pericampylus glaucus*) na may tila lilang bunga na maliit at pula kung hinog.

si·ló·pa·gó *pnr* [*Esp xilofago*] : xylophagous.

si·ló·po·nó *png* [*Esp xilofono*] : instrumentong binubuo ng serye ng pahabang piraso na kahoy at pinatutunog sa pamamagitan ng pagpalo ng martilyong kahoy : XYLOPHONE.

sí·lot *png* **1:** [*Hil Seb*] parusa **2:** [*War*] búko[2].

si·lót *png* [*Bik*] : pasiya.

sí·loy *png Zoo* [*Hil*] : dominiko.

síl·sil *png* [*War*] : paet.

sil·síl *png* **1:** pagpukpok sa talim o tulis upang masalsal **2:** pagtulak sa kapwa upang mapasiksik sa isang tabi – *pnd* **sil·si·lín, mag·sil·síl**.

si·lu·ngán *png* [*silong +an*] : anumang pook na tinitigilan o pinamamahingahan, lalo na kung umuulan o umaaraw : LINDÓNG.

síl·ver *png* [*Ing*] **1:** *Kem* metalikong element na makinis, puti, at ginagamit sa paggawa ng salapi, salamin, palamuti, at iba pa (atomic number 47, symbol **Ag**) **2:** pilak.

silver screen (síl·ver is·krín) *png* [*Ing*] : pinilakang tabing.

sil·wé·ta *png* [*Esp silueta*] : silhouette.

síl·ya *png* [*Esp silla*] **1:** pang-isahang upuan, may sandalan, at karaniwan may apat na paa **2:** pagliko sa kaliwâ.

sil·yár *png* [*Esp cellar*] : tipak ng batong ginagamit sa paggawa ng pader : BATONG SILYAR.

sil·yá·si *png* [*Ilk*] : salyasi.

sil·ye·rí·ya *png* [*Esp silleria*] : pagawaan ng silya.

sil·yín *png* [*Esp sillin*] : maliit na silya.

sil·yón *png* [*Esp sillon*] : silyang may patungan ng mga braso.

sim *png* [*Esp*] : zinc.

sim- *pnl* : varyant ng unlaping **sing-** para sa mga salitang nagsisimula sa mga titik na *p* at *b hal,* simbango, simputi, simbangis.

si·mà *png* : munting kawit sa dulo ng sibat o sa dulo ng kawil ng pamansing.

si·mâ *png* [*Bik Tag*] **1:** lambat na panghuli ng isda, may masinsing mata, at malalim na pusod **2:** pangingisda sa pamamagitan nito **3:** pagsimot o pagkuha nang walang itinitirang anuman – *pnd* **mag·si·mâ, si·ma·ín**.

si·má·ay *png* [*Ilk*] : sanga ng ilog.

si·má·na *png* [*Esp semana*] : varyant ng **semana**.

sí·mang *png* [*Ilk*] : bahagi.

si·má·ngot *png* : pagsamâ ng anyo ng mukha dahil sa galit, inis, o anumang damdaming tulad nito – *pnd* **su·mi·má·ngot, si·ma·ngú·tan**.

si·ma·rón *pnr* [*Esp cimarron*] : ilahas; salbahe; mabagsik.

Si·ma·ró·nes *png* [*Esp cimarrones*] : pangkating etniko na nakatira sa Camarines Sur.

si·ma·wán *png Zoo* : bangayngay.

si·má·war *png Zoo* : maliit na karniborong isdang alat o isdang tabang (*Ophiocara aporos*) na makaliskis at batik-batik ang mga palikpik.

Sím·ba *png* [*Pan*] : Linggo.

sim·bá *png* [*Bik Hil Mrw Seb Tag War*] **1:** pagtungo sa simbahan upang magdasal **2:** panalangin sa simbahan sa araw ng Linggo at iba pang Pistang Pangilin – *pnd* **mag·sim·bá, su·mim·bá**.

sím·ba·bán *pnd* **mag·sím·ba·bán, su·mím·ba·bán** [*Kap*] : magpasan; pasanin.

sim·bád *png Zoo* : isdang alat na mabilis lumundag sa ibabaw ng tubig.

sim·bád *pnd* **sim·ba·dín, ma·sim·bád** **1:** dagitin **2:** magnakaw.

sím·bag *png* [*Bik*] : sagot.

sim·bá·han *png* [*Bik Hil Mrw Seb Tag War samba+han*] : pook o gusali para sa maramihang panalangin o pagsamba *Cf* TABERNAKULO, TEMPLO : CHURCH, IGLÉSYA.

sim·bá·ngan *png* [*Bik*] : pagtutunggali.

sim·báng-ga·bí *png* [*samba +na - gabi*] : pagsisimba, karaniwang ikaapat ng umaga, mulang 16 hanggang 25 ng Disyembre bilang paghahanda sa Pasko o kapanganakan ni Hesukristo : MISA DE AGUINALDO, MISA DE GALYO.

sim·bá·wa *png* [*Pan*] : tagubilin.

sim·ber·gu·wén·sa *pnr* [*Esp sinverguenza*] : walang-hiya; bastos; walang-pitagan.

sim·bi·yó·sis *png* [*Esp simbiosis*] : symbiosis.

sim·bi·yó·ti·kó *png* [*Esp simbiotico*] : symbiotic.

sim·bó *png* [*ST*] : kandila.

sim·bóg *png* [*Hil War*] : halò – *pnd* **sim·bu·gín, i·sim·bóg, mag·sim·bóg, sim·bu·gán**.

sim·bó·li·kó *pnr* [*Esp simbolicó*] : hinggil sa simbolo : SYMBOLIC.

sim·bo·lís·mo *png Lit Sin* [*Esp*] **1:** pagpapahayag sa pamamagitan ng simbolo **2:** kalipunan ng mga simbolo **3:** kahulugan o katangiang simboliko.

sim·bo·lís·ta *png Lit Sin* [*Esp*] : tao o pangkat na mahilig gumamit ng simbolismo.

sím·bo·ló *png* **1:** anumang kumakatawan sa isang bagay o idea : SYMBOL **2:** *Kem Mat* : symbol **3:** *Lit Sin* salita, parirala, hulagway, o katulad na may masasalimuot na kaugnay na kahulugan at itinuturing na halagang likas at hiwalay sa kinakatawan nito.

sim·bór·yo *png* [*Esp simborio*] **1:** bobeda; dome **2:** sabungan.

sim·bu·yó *png* : biglang pagsabog ng galit : LÚKSAW, SIGALBO, SILABÓ, SÚLWAK, WALÁS.

si·men·tér·yo *png* [*Esp cementerio*] : varyant ng **sementéryo**.

si·mén·to *png* [*Esp cemento*] : varyant ng **semento**.

si·met·rí·ya *png* [*Esp simetria*] : symmetry.

si·mì *png* : kaliskis, tinik, at iba pang tira sa pagkain ng isda *Cf* MISMIS.

si·míl *png Lit* [*Esp*] : pagwawangki.

si·mi·lé (sí·mi·lí) *png Lit* [*Ing*] : pagwawangki.

si·mí·ling *png Bot* : punongkahoy (*Cinnamomum mercadoi*) na may ma-bangong balát na ginagamit na pa-malit sa cinnamon : KALINGAG.

si·mít *png* [*Pan*] : usbong.

sí·mod *png* : labis na takaw; pagiging dayukdok.

sí·mod *png Ana* [*Seb War*] **1:** labì **2:** nguso.

si·mót *pnr* [*Bik Kap*] : ubos ang anumang kinukuha o kinakain; walang itinira : ÍGPOT, ÍKAY, SAID, UBÓS, TÍLOK – *pnd* **si·mu·tín, ma·si·mót, i·pa·si·mót**.

Simoun (si·món) *png Lit* : dating si Crisostomo Ibarra sa *Noli Me Tangere,* pangunahing tauhan sa *El Filibusterismo* at nagbalik sa Filipinas upang maghiganti sa pamamagitan ng pag-aalsa.

sí·moy *png* **:** hihip ng hangin **:** HUYUHOY, PÓL-OY, SAGÓSOB.

sim·pák *png* **:** estilo ng singsing na klasiko.

sim·pa·té·ti·kó *pnr* [*Esp simpatetico*] **:** sympathetic.

sim·pá·ti·ká *pnr* [*Esp simpaticá*] **:** mapang-akit; may kabigha-bighaning kilos, **sim·pá·ti·kó** kung lalaki **:** CHARMING.

sím·pa·ti·yá *png* [*Esp simpatía*] **1:** pagdamay; pakikidalamhati **2:** pagtugon sa damdamin o kalagayan ng ibang tao **3:** pagkakasundo sa anumang nais o opinyon **4:** pagtataguyod sa simulain *var* simpatya **:** SYMPATHY.

sim·pî *png* **:** tampo; hinanakit; sama ng loob.

sim·pí·an *png* **:** ikiran ng sinulid **:** BOBBIN.

sim·pít *png* **:** kasikipan o kakiputan ng daanan.

simple (sím·ple, sím·pel) *pnr* [*Esp Ing*] **:** payak.

simpleton (sím·pol·tón) *png* [*Ing*] **:** tao na tanga at madaling linlangin.

simplex (sím·pleks) *png Mat* [*Ing*] **:** batayang heometrikong element sa isang Euclidean space, nagtataglay ng isang linyang segment sa isang dimensiyon, isang tatsulok sa dalawang dimensiyon, at iba pa.

sim·plís·ti·kó *pnr* [*Esp simplistico*] **1:** napakasimple **:** SIMPLISTIC **2:** pinadali; pinagaan; walang kahirap-hirap **:** SIMPLISTIC.

sim·pli·pi·ká *pnd* **sim·pli·pi·ka·hín, i·sim·pli·pi·ká, mag·sím·pli·pi·ká** [*Esp simplificar*] **:** gawing madali; magpadali; magpagaan.

sim·pli·pi·kas·yón *png* [*Esp simplificación*] **:** pagpapadali; pagpapagaan.

simplistic (sim·plís·tik) *pnr* [*Ing*] **:** simplistiko.

sim·pô *pnr* **:** mapurol na talim ng anumang patalim.

sim·pók *png* **:** kilos ng álon.

sim·pó·ni·ká *pnr Mus* [*Esp sinfonicá*] **:** hinggil sa simponiya.

sim·po·nís·ta *png Mus* [*Esp sinfonísta*] **:** tao na tumutugtog sa simponiya.

sim·po·ní·ya *png Mus* [*Esp sinfonía*] **:** symphony.

sim·pós·yum *png* [*Ing symposium*] **:** symposium.

sim·pú·kan *png* [*simpok+an*] **:** pambasag-alon.

sim·pu·ngá·lan *png* [*Ilk*] **:** tálik.

sim·sím *png* **1:** [*Bik Kap Ilk Pan Seb Tag*] pagsipsip upang tikman; pagnamnam ng lasa **2:** *Idy* pagpapakasiya sa kagandahan ng isang babae – *pnd* **sim·si·mín, ma·sim·sím, sim·si·mán**.

si·mu·lâ *png* **:** anumang unang ginawa **:** HÁLING, DAWN[2], PASIMULA, KATÍKANG – *pnd* **mag·si·mu·lâ, si·mu·lán, pa·si·mu·lán**.

simulacrum (si·myu·léy·krum) *png* [*Ing*] **1:** imahen ng anuman **2:** malaaninong pagkakahawig; kawangis.

si·mu·lá·in *png* [*simula +in*] **1:** paninindigan sa anumang kilusang ibig itaguyod o itinataguyod **2:** saligan ng mga gawaing ibig mangyari **:** ADHIKAIN, KAUSA, LAYUNIN, PRINCIPLE, PRINSIPYO.

si·mu·lák·ro *png* [*Esp simulacro*] **:** anumang gawaing pakunwari; panggagaya; pakitang-tao.

si·mu·las·yón *png* [*Esp simulación*] **1:** pagtulad o pagsasagawa ng anumang inaasahan o sinusubok **2:** pagkukunwari **3:** *Sik* pagsasakit-sakitan o anyong may suliranin upang makatakas sa parusa o makuha ang layunin.

simulate (sí·myu·léyt) *pnd* [*Ing*] **1:** magpanggap **2:** manlinlang.

simulator (si·myu·léy·tor) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na nanggagagad **2:** bagay o kasangkapang ginawa upang tularan ang operasyon ng isang komplikadong sistema, karaniwang ginagamit sa pagsasanay.

simulcast (sáy·mul·kást) *png* [*Ing*] **:** sabay-sabay na transmisyon o pagpapalabas ng isang programa sa mga estasyon ng radyo at telebisyon.

simultaneous (si·mul·téy·nyus) *pnr* [*Ing*] **:** sabay-sabay na nagaganap.

si·mu·nò *png* **1:** *Gra* salita o lipon ng mga salitang siyang tinutukoy sa isang pangungusap *Cf* PANAGURI **:** SUBJECT **2:** tao na gumaganap na pinunò **3:** dahilan o pinagmulan ng isang pangyayari.

sin *png* [*Ing*] **:** kasalanan; pagkakasala.

sin- *pnl* **:** varyant ng **sing** na ginagamit sa mga salitang nagsisimula sa *d, l, r, s,* at *t hal,* sindami, sinliit, sinramot.

sí·na *png* [*Hil*] **:** dayuhan.

si·nâ *pnh* [*Hil*] **:** niyan.

si·ná *pnt* **:** pantukoy na panao at anyong pangmaramihan ng *si hal,* "sina Will, Grace, at Jona" **:** DA.

si·na·ba·tán *png* [*s+in+abat+an*] *Sin* **:** banig na may iba't ibang kulay o disenyo.

si·na·bú·gan *png* [*s+in+abog+an*] *Sin* **:** kumot na may iba't ibang kulay o disenyo.

sí·nag *png* [*Bik Kap Ilk Pan Tag*] **1:** liwanag **2:** silahis o ningning na nagmumula sa isang buong lawas ng liwanag **3:** anumang tila silahis na linya ng isang bagay **4:** *Pis* anumang mga linya na pinagmumulan ng liwanag **:** ANAG-AG, BANAAG, BÁNAG-BÁNAG, BANAWAG, RAY, SILÁHIS, WÁSLAG – *pnd* **ma·si·á·gan, su·mí·nag**.

si·na·gáy·say *png* [*Pan*] **:** sabukáy[1].

si·na·gém *png* [*Kap*] **:** lagim[2].

si·na·gó·ga *png* [*Esp*] **1:** templo ng mga Hudyo **2:** asamblea ng mga naturang tao **3:** pook para sa pagsamba o pagtanggap ng instruksiyon **:** SYNAGOGUE.

Sinai (sáy·nay) *png* [*Ing*] **1:** tangway sa hilagang silangan ng Egypt, sa hilagang dulo ng Dagat Pula sa pagitan ng mga golpong Suez at Agaba **2:** bundok sa timog ng Sinai at ayon sa Bibliya, doon tinanggap ni Moses ang Sampung Utos.

si·ná·ing *png* [s+in+aing] **:** inilutong bigas **:** INAPÓY, IN-INAPÚY, KÁNIN.

si·nak·lób *png* [*Ilk*] **:** panotsa.

si·na·kót *png* [*War*] **:** halo.

si·ná·la *png Sin* **:** estilo ng pasô.

si·na·lam·pá·ti *png Say* [*Bik*] **:** sayaw matapos ang kasalan.

si·na·la·pú·sop *png* [*Ilk*] **:** kakaning malagkit, binalot sa buri, at inilalagay sa kawayan, ipinapatong sa salaan, at pinakukuluan sa banga.

si·na·lé·pa *png Gra* [*Esp sinalefa*] **:** elisyon.

si·na·lí·gan *png* [*Seb*] **:** katiwala.

si·na·mát *png* **:** banig na hinabi sa dahon ng palma.

si·na·máy *png* [*Hil Ilk Pan Seb Tag*] **:** telang maluwag ang habi, karaniwang yari sa abaka.

si·na·ma·yé·ra *png* **:** sa panahon ng Espanyol, babaeng nagtitinda ng tela.

si·na·mò *png* [*Hil*] **:** bahog.

si·na·mó·mo *png Bot* [*Esp cinamomo*] **1:** aromatikong panloob na balát ng alinman sa punong kabilang sa genus *Cinnamonum* at karaniwang ginagamit na pampalasa at sangkap ng gamot **:** CINNAMON **2:** punongkahoy na pinagkukunan nito **:** CINNAMON.

si·na·mó·mong-súng·song *png Bot* **:** punongkahoy (*Aglaia odorata*) na tumataas nang 4-7 m at ginagamit na pampabango ang bulaklak.

si·na·móng *png* [*Tsi*] **:** uri ng malaking tapayan *Cf* GUSI.

si·nam·pá·ga *png Bot* [s+in+ampaga] **:** mataas na uri ng palay o bigas.

si·nam·pa·kán *png* [*s+in+ampak+an*] **:** sibat.

si·nam·pa·lú·kan *pnr* [*s+in+ampalok+an*] **:** sinigang na sampalok ang pampaasim.

si·nan-bi·to·won *png Sin* [*Kal*] **:** disenyong bituin ng plauta.

si·na·ngág *pnr* **:** sangág.

si·na·ngá·yan *png* [*Seb*] **:** pingga.

Sinanthropus (si·nán·tro·pús) *png* [*Ing*] **:** dating tawag sa genus ng ilang fossil hominid na kauri ng *Homo erectus,* ipinangalan mula sa labing natagpuan malapit sa Beijing noong 1926 *Cf* TAONG-PEKING.

sí·nap *png* **:** pag-apaw at paglaganap ng tubig sa mababababang pook.

si·na·pís·mo *png Med* [*Esp*] **:** mustard plaster.

si·na·pu·pú·nan *png* [*s+in+apupo+an*] **1:** malaking bahagi ng oviduct na maaaring lumapad at kinalalagyan ng pertilisadong ovum habang lumalaki ito **:** BAHAY-BATA, TAGUANGKAN, UTERUS, WOMB **2:** *Idy* kanlungan.

si·na·ra·pán *png Zoo* [*Bik Tag*] **:** isda (class *Mistichis luzonensis*) na kinikilalang pinakamaliit na isdang pangkomersiyo.

sí·nat *png* **1:** bahagyang lagnat **:** ALUGÚOG, DÁNGGAS, DUGYON, HILÁNAT, HIMAYNÁT[1], LÁNHOD, SÁNAT **2:** *Bot* himaynát.

si·na·tì *pnr* [*Seb*] **1:** matalik o malapit, gaya ng kaibigan **2:** sanay; bihasa.

si·na·ú·na *pnr* [*sina+una*] **1:** luma na; wala na sa moda o uso; lipas na *var* SAUNA **:** GÁAR, INÁNDANG, MILAÚNAN, SAGUGÚRANG, SINÁDTO, TINIGUÁNG **2:** noong unang panahon, bago ang nakaraan **:** GÁAR, INÁNDANG, MILAÚNAN, SAGUGÚRANG, SINÁDTO, TINIGUÁNG.

si·ná·wa *png Bot* **:** uri ng abaka (*Cordyline roxburghiana*) na may matatabang sanga at bungang-ugat.

si·na·wa·lì *png* [*Kap Tag s+in+awali*] *Sin* **:** telang hinabi na tulad ng sawali o may disenyong sawali **:** INAMÁKAN.

si·náw-an *png Zoo* **:** dalagang-bukid.

si·na·yá *png* **1:** unang tikim **2:** umpisa; simula.

si·nay-gi·nay·ya·man *png Sin Mus* [*Kal*] **:** disenyong alupihan ng plauta.

sincere (sin·sír) *pnr* [*Ing*] **:** tapat, karaniwan sa layon at gawain.

sin·dák *png* [*Bik Kap Tag*] **:** labis na pagkatakot; hilakbot **:** ABLÁD, ALINGÉK, KILÁGHAN, YÚGA.

sin·dál *png* **:** hihip ng hangin o daloy ng tubig na taliwas sa pangunahing hihip o daloy.

sin·dáng *png* **:** canopy.

sin·dí *pnd* **mag·sin·dí, sin·di·hán, i·sin·dí, pa·sin·di·hín** [*Esp encender*] **:** lagyan ng ningas o apoy **:** DÁGKOT, GÁNGAT, SABRÍTAN.

sin·di·ká·to *png* [*Esp sindicato*] **1:** pagsasanib ng mga indibidwal o ng mga kompanya para sa iisang interes **:** SYNDICATE **2:** samahan o ahensiya na nagsusuplay ng mga akda nang magkakasabay sa mga peryodiko **:** SYNDICATE **3:** pangkat na bumibili o nagpapaupa ng ari-arian, nagsusugal, nagpaplano ng krimen, at iba pa **:** SYNDICATE.

sin·dí·ko *png* [*Esp síndico*] **1:** katiwala **2:** katiwala ng titulo ng iba.

sín·dol *png* [*Mrw*] **:** bagkat.

sí·ne *png* [*Esp cinematografía*] **1:** pelikula **2:** teatro.

sine (sayn) *Mat* [*Ing*] **1:** trigonometrikong funsiyon na katumbas sa ratio ng gilid na kasalungat ng hatag na anggulo sa isang hypotenuse **2:** funsiyon ng isang line na iginuhit sa isang dulo ng arc na perpendikular sa radius tungo sa iba.

sine die (sáy·ni day) *pnb* [*Lat*] **:** walang tiyak na araw.

si·nék·do·ké *png Lit* [*Esp sinécdoque*] **:** tayutay na ipinakakatawan sa kabuuan ang bahagi o ang kabuuan sa bahagi **:** SYNECDOCHE.

si·né·las *png* [*Esp chinelas*] **:** varyant ng **tsinelas**.

si·né·pa *png* [*Esp cenefa*] **1:** pahalang na listón o paha ng kahoy sa dulo ng síbi ng bubong, upuan, mesa, at iba pa.

sine qua non (sáy·ni kwo non) *png* [*Lat*] **:** kondisyon o katangiang di-maaaring wala at kailangang-kailangan.

si·nes·tís·ya *png* [*Esp sinestesia*] **1:** sa pisyolohiya, ang pagkakaroon ng pakiramdam sa isang bahagi ng katawan sa pamamagitan ng stimulation ng ibang bahagi **:** SYNAESTHESIA, SYNESTHESIA **2:** *Lit* paghahalo ng dalawa o mahigit pang pandama sa karanasan **:** SYNAESTHESIA, SYNESTHESIA **3:** ikalawang paraan ng pagdama **:** SYNAESTHESIA, SYNESTHESIA.

sinew (sí·nyu) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* mahimaymay na tissue na nakadikit sa kalamnan sa buto; litid **2:** lakas ng katawan.

sing *pnd* [*Ing*] **:** umawit.

sing- *pnl* **:** unlaping nangangahulugan na "katulad" *hal,* singganda, singhaba, sing-itim *Cf* SIM-, SIN-.

si·ngá *pnd* **su·mi·ngá, i·si·ngá, si·nga·hán :** palabasin ang uhog sa ilong **:** SÍKMA.

si·nga·kì *png* [*Bik*] **:** pinsan.

sing-a·lóng *png* [*Ing*] **1:** himig ng isang awit na maaaring sabayan ng isang gustong kumanta **2:** *Kol* pagsubo sa uten.

si·ngáp *png* [*Kap Tag*] **:** varyant ng **singhap**.

si·ngá·sing *png* **1:** paghingal dahil sa matinding hapo **:** PUSNGAK, SANG-AW **2:** pagbuga ng singaw o vapor – *pnd* **su·mi·ngá·sing, si·nga·sí·ngan**.

si·ngà·si·ngà *png* [*Bik*] **:** kukot.

si·ngáw *png* **1:** butil-butil na alimuom na tila pawis sa rabaw ng mga bagay na naaarawan o pinakuluan **:** ALISNGAW[1] **2:** alingasaw **3:** paglitaw o pagsibol **4:** tao na taal sa isang pook **5:** bukás na sugat, karaniwang sa bibig o labì **:** ATAS, MANGMANGKÓY – *pnd* **su·mi·ngáw, pa·si·nga·wín, mag·ka·si·ngáw, pa·si·nga·wán**.

si·nga·yán *png* [*Hil*] **:** malaking bahagi ng tubig na napaliligiran ng lupa.

sing·da·tén *pnr, pnb* [*Ilk*] **:** kagyat.

síng·er *png* [*Ing*] **:** mang-aawit.

sing·gá *png* **1:** binat **2:** pagsumpong ng karamdaman o sakit.

sing·gá·long *png* **1:** biyas ng kawayan na inúman ng alak **2:** [*Hil*] *Zoo* alamid.

sing·gá·pong *png* [*Ilk*] **:** parisukat na lambat at may balangkas na kawayan, ginagamit na panghuli ng ibon o isda.

sing·gî *pnr* **:** kuripot.

síng·git *png* [*Hil Seb*] **:** bulyaw; sigaw.

sin·glé·ta *png* [*Esp cingleta*] **:** palutang.

sing·gu·lár *png* [*Esp singular*] **1:** katangi-tangi; higit sa karaniwan **:** SINGULAR **2:** kakaiba; kakatwa **:** SINGULAR **3:** *Gra* sa salita o anyo, tumutukoy sa iisang tao o bagay **:** SINGULAR **4:**

nagtataglay ng walang katulad na katangian : SINGULAR **5:** nag-iisa : SINGULAR.

síng·gu·ló *png* [*Esp cingulo*] : bigkis na ginagamit sa pagdedebosyon.

sing·gu·wat·sé *png* [*Tsi Tag*] : butong pakwan.

sing·hál *png* : pagsigaw nang may galit o poot *Cf* MURA : BÁNGHAG, BURASGÁ, GULASWING, KUSLAB, EYÁG, SIKMÁT, TAKAP.

sing·háp *png* [*Kap Tag*] **1:** paghinga nang pauntol-untol at hirap na hirap **2:** pangangapos ng hininga *Cf* HINGAL : PANSUNGÁYAT, PUNGÁ-PUNGÁ, TÓNGLAB – *pnd* **su·ming·háp, sing·ha·pín**.

sing·hót *png* [*Bik Hil Seb War Tag*] **1:** pagpapabalik ng uhog o sipon na tumutulo sa ilong **2:** paglanghap ng anumang ibig maamoy : HÁNGGAP, HÍNGOS – *pnd* **su·ming·hót, sing·hu·tín, i·pa·sing·hót**.

si·ngíl *png* [*Bik Kap Hil Pan Seb Tag War*] **1:** halagang ipinapataw sa paggamit ng anuman **2:** pagkuha ng bayad sa may utang : SUKÓT – *pnd* **ma·ni·ngíl, si·ngi·lín, i·pa·si·ngíl, su·mi·ngíl 3:** [*Hil*] suloy.

si·ngí·lan *png Bot* [*Ilk*] : damóng-palyas.

sí·ngit *png* **1:** [*Kap Tag*] dakong loob ng punò ng dalawang hita **2:** anumang gipit sa pagitan ng dalawang bagay **3:** anumang bagay na nakaipit sa pagitan ng dalawang bagay : BÚGAN, PAYPAYAYA, SELLÁNG – *pnd* **si·ngí·tan, su·mí·ngit, ma·ní·ngit, i·sí·ngit, mag·sí·ngit**.

síng-it *png* [*Ilk*] : sandakot; sambigkis na uhay ng palay.

síng·ka *png* [*Seb*] : takáp.

sing·ká·ban *png* **1:** may palamuting arko na ginagamit kung pista, maaaring nakatirik sa daanan o binubuhat kung prusisyon **2:** kahoy na dinisenyo, inukit, o pinintahan **3:** pansamantalang arkong itinatayo tuwing Linggo ng Palaspas, palatandaan ng pagsasalubong ni Hesus at ni Maria sa Galilea.

sing·kád *pnr, pnb* : sukdulan; buo; ganap.

sing·kág *png* : paglaki o paglapad ng anumang itinupi o plinantsa.

síng·ka·hu·lu·gán *png* [*sing + kahulugan*] : salita na may katulad na kahulugan sa ibang salita : SINONIMÓ, SYNONYM.

sing·kák *png* [*Tsi*] : gamot para sa pagtatae o hindi natunawan ng pagkain.

sing·kál *png* : pagputol o paghati sa pamamagitan ng kalang *Cf* SUNGKÁL.

sing·ka·más *png Bot* : halamang baging (*Pachyrrizus erosus*) na may bungang puti ang laman at nakakain : LAKAMÁS.

sing·kát *pnd* **mag·sing·kát, su·ming·kát, sing·ka·tín** [*Pan*] : sakmál.

sing·káw *png* [*Tsi Hil Pan Tag*] **1:** gamit na isinusuot sa ibabaw ng batok ng hayop, gaya ng kalabaw, para sa paghila ng araro, kariton, at iba pa : SAKLÁY, YOKE – *pnd* **mag·sing·káw, i·sing·káw, sing·ka·wán, mag·pa·sing·káw**.

sing·kî *pnr* [*Tsi*] **1:** baguhan; aprendis **2:** *Mil* bagong kawal.

sing·kíl *png* **1:** [*Kap Tag*] pagsiko o pagbundol sa balikat ng kapwa : SÍKIL – *pnd* **ma·sing·kíl, sing·ki·lín, i·pa·sing·kíl 2:** *Say* [*Mrw*] sayaw na nagsasadula sa pagtatanggol ni Prinsipe Bantugan kay Prinsesa Gandingan **3:** [*Ilk*] bumbong ng kawayan, may tatangnan, at ginagamit na pansalok ng tubig.

sing·kít *pnr* [*Tsi*] : maliit na mata : KUPÍT, PINGKÍT.

síng·ko *png* [*Esp cinco*] **1:** lima **2:** salaping limang sentimo ang halaga.

sing·kô *png* **1:** *Sin* masalimuot o likolikong disenyo sa ukit **2:** liko-likong landas ng ilog.

sing·kól *pnr* : baluktot ang braso : KÓMANG, KIMÁW, PINGKAW·.

sing·kóm *png Bot* [*Tsi*] : uri ng sitrus.

sing·kó·na *png Bot* [*Esp concona*] : punongkahoy o palumpong (genus *Cinchona*) na pinagmumulan ng alkaloid : CINCHONA.

síng·ko-neg·rí·tos *png* [*Esp cinco negritoes*] *Bot* : lantanà.

sing·ko·pá *png Gra* [*Esp sincopa*] : pagkaltas o pag-aalis ng titik o tunog sa isang salita, *hal* kunin=kuhanin, buksan=bukasán : SYNCOPE.

sing·kó·pas·yón *png* [*Esp sincopacion*] **1:** *Mus* pagbabago ng normal na diin, karaniwan sa pamamagitan ng paglalagay ng diin sa mga kompás na karaniwang walang diin **2:** *Gra* singkopa.

sing·kut·sá *png* [*Kap*] : bahaw.

sing·ku·wén·ta *pnr* [*Esp cincuenta*] **1:** limampu **2:** salaping nagkakahalaga ng limampung sentimo **3:** salaping nagkakahalaga ng limampung piso.

síng·lag *pnd* **mag·síng·lag, sing·lá·gan, su·míng·lag** : kumuha ng langis mula sa niyog.

single (síng·gel) *pnr* [*Ing*] **1:** nag-iisa **2:** pinag-isa; sama-sama o hindi hati **3: a** ginawa o angkop para sa isang tao **b** ginagamit o gawa ng isang tao **4:** wala pang asawa.

single-handed (síng·gel-hánd·ed) *pnb* [*Ing*] **1:** walang tulong mula sa iba **2:** isang kamay lamang.

single-minded (síng·gel-máynd·ed) *pnr* [*Ing*] : may iisang layon o tangka.

single-parent (síng·gel pár·ent) *png* [*Ing*] : tao na nagpapalaki ng anak o mga anak nang walang katuwang.

sing·lí *png Ana* : hugpungan ng balakang.

sing·ngát *png* [*Ilk*] : silat.

sí·ngor *png Bot* [*Ilk*] : kalumbibít.

si·ngót *png* **1:** [*Seb*] pawis **2:** [*Bik*] tuklaw.

sing·páw *png* [*Ilk*] : dingding o gilid ng bangka.

sing·síng *png* [*Tsi Kap Tag*] : kasuotang pandaliri na karaniwang yari sa metal at may palamuting hiyas *Cf* GALÁNG, HÍKAW : GADÁNG[2], RING, SORTIHA.

síng·sing pá·ne *png Zoo* : uri ng crustacean na kahawig ng alupihan.

síng·song *pnr* [*Ing*] : binibigkas nang may iisang himig o kompás.

singular (síng·gyu·lár) *pnr* [*Ing*] : singgular.

singularity (sín·gyu·lár·i·tí) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan, katotohanan, o katangian ng pagiging isa **2:** namumukod na katangian **3:** *Asn* pangmatematikang representasyon ng blackhole.

sí·ni *pnb* [*Hil*] : ganito.

si·nid·si·ruy *png Mus* [*Mny*] : piyesa na tinutugtog sa gitgit at may melodiyang diyatoniko.

si·ni·gáng *png* [s+in+igang] : putahe ng karne, isdá, hipon, at iba pa na may sabaw at may paasim na tulad ng sampalok, bayabas, o kamyas : SIGANG[2].

si·nig·wé·las *png Bot* [*Kap Tag Esp ciruelas*] **1:** punongkahoy (*Spondias purpurea*) na nalalagas ang mga dahon kapag namunga **2:** tawag sa bunga nito.

si·ní·li *png Bot* [*s+in+ili*] : uri ng bigas : PINAWA.

si·ni·lu·an *png* [*Yak*] : telang makulay at guhitan.

si·ní·na *png* [*Seb*] : damit.

sí·ning *png* **1:** kalidad, produksiyon,

o ekspresyon ng anumang maganda, kaakit-akit, at may kahalagahang higit sa karaniwan alinsunod sa mga prinsipyong estetiko : ART, ARTE **2:** mga bagay na nilikha ayon sa pamantayang estetiko, gaya ng pintura, at eskultura : ART, ARTE **3:** uri o kategorya ng sining *hal,* sayaw at eskultura : ART, ARTE **4:** anumang larangan na gumagamit ng kasanayan o malikhaing pamamaraan : ART, ARTE **5:** prinsipyo o metodo na gumagabay sa anumang uri ng kasanayan o pag-aaral : ART, ARTE **6:** kasanayan o kahusayan sa pagsasagawa ng anumang aktibidad : ART, ARTE.

sí·ning bís·wal *png* [*sining Esp visual*] : sangay ng sining hinggil sa pagpipinta, paglilok, potograpiya, at iba pa : VISUAL ARTS.

si·níp *png* : tigmak.

si·ni·pé·te *png* [*Esp*] : ankla.

si·ní·pok *png* [*s+in+ipok*] : mandala.

si·ní·sa *png* [*Esp ceniza*] : varyant ng **senisa**.

si·ni·sá·do *pnr* [*Esp ceniza+ado*] : varyant ng **senisado**.

sink *png* [*Ing*] : lababo.

sinker (síng·ker) *png* [*Ing*] : pabigat na ginagamit upang lumubog ang bingwit.

sinking fund (síng·king fand) *png* [*Ing*] **1:** salaping ibinubukod para sa unti-unting pagbabayad ng utang **2:** pondong binubuo ng salaping itinatabi nang paunti-unti o may pagitan, karaniwang ipinamumuhunang may interes o tubo, upang ipambayad ng utang, at iba pa.

sin·klé·tas *png* [*Ilk*] : katutubong tsinelas.

sín·la *png* [*Hil*] : makitid na bahagi ng lupain na mahirap araruhin o bungkalin.

sin·már·sar *pnr* [*Pan*] : sadsád.

sin·ná·bug *png* [*Ilk*] **1:** pampastang ginto **2:** tilamsik ng alipato kapag nagpupukpok ng metal sa palihan.

sin·nang·dô *png* [*Pan*] : suwagan ng kalabaw.

sinner (sín·er) *png* [*Ing*] : tao na kinagawian ang gumawa ng kasalanan.

sin·nu·kél *png* [*Ilk*] : butlig sa lambi ng baka o sa tiyan ng baboy.

sí·no *pnh* : ginagamit na pananong sa pangalan ng tao : ASINNÓ, KÍNSA, SISAY, SIYOPÁ.

si·nók *png* [*Bik Tag*] : mabilis at disinasadyang pagpasok ng hangin sa baga na nakapagdudulot ng matunog at paputol-putol na paghinga : HICCUP, SAIDDÉK, SIDÔ, SIKLÒ, SIKÚT.

si·nong·yóp *png Mus* [*Bon*] : palendag.

si·nó·ni·mó *png* [*Esp sinonimo*] : singkahulugan.

sí·nop *png* **1:** pagiging maingat at malinis sa pagplaplano at paggawa ng isang bagay **2:** sikap sa pagtitipon ng mga bagay na pakikinabangan – *pnd* **mag·sí·nop, si·nú·pin**.

si·nóp·sis *png* [*Esp*] : buod.

sín·saw-sin·sá·wan *png Bot* : baging (*Cissampel pareira*) na ginagamit ang himaymay sa paggawa ng lubid at ang katas ng ugat bilang lason sa isda : BAMBÁNGAW, SAMPÁRE.

sin·sáy *pnr* **1:** linsad; lisya **2:** anumang mali o hindi naayon, gaya sa patakaran.

sin·sél *png* [*Esp cincel*] : kasangkapang ginagamit sa pagbakbak ng konkreto at sa pagtabas ng metal *Cf* PAET, PÚNSÓN.

sin·se·ri·dád *png* [*Esp sinceridad*] : katapatan ng loob; kalinisan ng budhi.

sin·sé·ro *pnr* [*Esp sincero*] : matapat.

sin·síl·yo *png* [*Esp sencillo*] : varyant ng **sensilyo**.

sín·sin *png* [*Pal*] : pagdiriwang ng pasalamat.

sin·sín *png* [*Kap Tag*] : kalagayan ng anumang masinop ang pagkakadikit-dikit, gaya sa paghabi ng tela o paglala ng banig : DASÍK, HAGUNHON, HÍB-OG, RÍMOR, SAGINSIN – *pnd* **sin·si·nán, sumin·sín, mag·sin·sín**.

sin·só·pol *png* [*Bik*] : pukot.

sin·só·ro *png* [*Esp chinsyorro*] **1:** bangka **2:** lambat **3:** duyan.

sin·só·rong-ha·po·nés *png* [*Esp chinsyorro + na + Japones*] : lambat na panghuli ng dalagang-bukid o labahita.

sin·só·rong-pa·na·lí·kop *png* [*Esp chinsyorro + Tag na + pang + salikop*] : panuligan.

sin·só·rong-pan·dá·yo *png* [*Esp chinsyorro + na + pang + dayo*] : lambat na panghuli ng tuna.

sin·só·rong-pang·gí·lid *png* [*Esp chinsyorro + na + pang + gilid*] : lambat na ginagamit sa dalampasigan.

sin·tá *png* : ibig[4].

sin·ta·bì *png* [*Bik Kap Pan Tag*] : salitang ugat ng **pasintabi** at nagsasaad ng paggalang, lalo na kung humihingi ng pahintulot.

sin·ták *png* **1:** larong itinatalang ang maliliit na bato upang pagkaraan ay saluhin kasabay ng pagdampot ng ilang naiwan sa sahig *Cf* JACKSTONE **2:** paghila nang biglaan **3:** [*Seb*] bingwit.

sin·ták·sis *png* [*Esp sintaxis*] : palaugnayan.

sin·tás *png* [*cinta + s*] : pantali; lalo na sa sapatos.

sin·táw *png Mit* : damulog.

sín·te·sís *png* [*Esp*] **1:** pagsasaayos ng magkakahiwalay na mga bahagi tungo sa kabuuan *Cf* ANALYSIS : SYNTHESIS **2:** sa operasyon, paghuhugpong ng mga bahaging magkakahiwalay, gaya ng isang organ : SYNTHESIS **3:** *Kem* artipisyal na pagbubuo ng mga compound, lalo na ng mga organikong compound : SYNTHESIS.

sin·tí·do *png* [*Esp sentido*] : varyant ng **sentido**.

sin·tí·do-ko·mún *png* [*Esp sentido comun*] : varyant ng **sentido komun**.

sin·tík *pnd* **mag·sin·tík, sin·ti·kín** [*Ilk*] : maglaro ng holen.

sin·tóg *png* : baltak.

sín·to·más *png* [*Esp sintoma + s*] **1:** palatandaan ng anuman : SYMPTOM **2:** palatandaan ng isang sakit : SYMPTOM.

sín·to·ma·ló·hi·yá *png* [*Esp sintomalogia*] : agham sa pagbatid ng sintomas at ng kaugnayan nito sa sakit ng tao.

sin·to·má·ti·kó *png* [*Esp sintomaticó*] **1:** hinggil sa sintomas **2:** binubuo ng mga sintomas.

sin·tó·nis *png Bot* [*Esp cintrones*] : kalamansi.

sin·tó·sin·tó *png* : kulang-kulang.

sin·tu·ná·do *pnr* [*Esp desentonado*] : wala sa tono kung umaawit : DESINTUNADO.

sin·tú·ra *png* [*Esp cintura*] : sukat ng baywang.

sin·tu·ré·ra *png* [*Esp cintúrera*] : sinusuotan ng sinturon sa baywang ng salawal, bestido, at katulad.

sin·tu·rón *png* [*Esp cinturón*] : pahabang piraso ng balát o ibang materyal na itinatali nang paikot sa baywang o pahilis sa dibdib para pumigil sa damit, para suksukan ng dalang sandata, o bilang sinturong pangkaligtasan.

si·nub·lán *png* [*Ilk*] : malaking kawa na lutuan ng katas ng tubó.

si·nú·bong *png* [*Hil War*] : ginintuang alloy.

si·nu·gá·tan *png* [*Seb*] : salubong.

si·núk·la *png* [*Bag*] : binaglay.

si·nu·lá·man *png* [*ST*] : panyong tinahi sa pamamagitan ng kamay.

si·nú·lid *png* [*Kap Ilk Tag s+in+ulid*] : himaymay na ginagamit sa pananahi ng damit o paghabi ng tela : ENÓLANG, TINÉBEY.

Si·nú·log *png* [*Seb*] : pagdiriwang sa pamamagitan ng pagsasayaw sa lansangan bilang alay at panalangin sa Santo Niño.

si·nul·ti·hán *png* [*Seb*] : wika; pananalita.

si·nú·man *png* [*Ilk*] : suman.

sí·nu·mán *pnh* [*sino + man*] : kahit na sino.

si·nu·ngá·ling *png* : tao na hindi nagsasabi ng totoo o hindi tapat sa pangako : BULAAN, BUTIGÓN, BUWÁON, MALÁRAM, MATILÁPUTÍKON, ULBOD.

si·nú·pan *png* [*sinop+an*] : artsibo.

sinus (sáy·nus) *png* [*Ing*] **1:** kurbada o bahaging palikô **2:** *Ana* alinman sa mga bútas o lagusan, gaya ng matatagpuan sa buto ng ilong **3:** anumang maliit na bútas o uka.

sinusitis (sáy·nu·sáy·tis) *png Med* [*Ing*] : pamamaga ng sinus.

si·nú·so *png* [*s+in+uso*] **1:** lamad sa loob ng dingding ng tiyan **2:** *Kem* renin.

si·nú·yok *png* [*s+in+uyok*] : kadenilyang ginto.

siomai (si·yó·may) *png* [*Tsi*] : varyant ng **siyomay**.

-sion (syon) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan *Cf* -ION.

siopao (si·yó·paw) *png* [*Tsi*] : varyant ng **siyopaw**.

Sioux (su) *png* [*Ing*] **1:** kasapi ng pangkating etniko na American Indian na naninirahan sa Mississippi at Missouri **2:** wika ng pangkating ito.

sip *pnd* [*Ing*] : uminom nang pauntiunti.

sí·pa *png* [*Kap*] : tunog na nalilikha habang ngumunguya o lumalagok.

si·pà *png* [*Bik Hil Mar Seb Tau Tag War*] **1:** pagpapatama ng paa sa anuman – *pnd* **si·pá·in, su·mi·pà, i·si·pà 2:** laro na sinisipa ang yari sa nilalang bolang yantok upang hindi sumayad sa lupa at maibalik sa panig ng katunggali.

si·pâ *png* : sa nobena, pagtitika at pagdarasal para sa yumaong kaanak.

sí·pag *png* [*Kap Tag*] : tuloy-tuloy na pagtutuon ng pansin at pagsasakatuparan sa anumang gawain : GAGÉT, HIGÚS, KAKUGI, SÉSEG – *pnd* **mag·si·pág, su·mí·pag, si·pá·gin, mag·pa·ka·sí·pag**.

si·pa·gák *pnr* : mukhang matanda.

si·pák *png* [*War*] : tipak.

si·pák *pnr* : bitak; putok.

sí·pan *png* [*Bik Kap Hil Seb War Tag*] : panghiso ng ngipin na yari sa bunot ng nganga *Cf* SEPÍLYO.

si·pán *png* [*Pan*] **1:** panata **2:** pangako.

sí·pat *png* : matamang pagtingin sa isang bagay upang suriin o tiyakin kung nasa ayos – *pnd* **si·pá·tin, su·mí·pat, pa·si·pá·tin**.

sí·paw *png Zoo* : uri ng ibon.

si·pét *png Zoo* [*Ilk*] : ipis.

sip·háw *png* : usigin; mang-usig – *pnd* **sip·ha·wín, man·sip·háw**.

sip·ha·yò *png* **1:** pagtrato nang may pang-aalipusta at pang-aapi : LABAK, PAGDÁUG-DÁUG, PANLÁMES **2:** pagkabigo sa layunin – *pnd* **ma·sip·ha·yò, sip·ha·yú·in**.

síp·hid *png* [*War*] : walís.

siphon (sáy·fon) *png* [*Ing*] : túbo na ginagamit sa pagsipsip ng likido mula sa isang sisidlan patungo sa isa pa.

si·pí *png* [*Pan*] : silid[1].

si·pì *png* **1:** kopya o isyu ng isang limbag na babasahin **2:** anumang kinopya mula sa ibang akda na may karampatang pagkilala sa autor o itinala ayon sa sinabi ng ibang tao : QUOTATION, QUOTE **3:** pagbali o pagputol ng usbong sa pamamagitan ng mga daliri – *pnd* **si·pí·in, su·mi·pì, i·pa·si·pì, mag·pa·si·pì**.

sí·pi·lís *png* [*Esp sífilis*] : sakít na nakukuha sa pakikipagtalik, nakahahawa, at nagsisimula ang impeksiyon sa genitalia hanggang lumaganap sa buto, laman, at utak : POX[2], PUKÔ, SYPHILIS.

si·píl·yo *png* [*Esp cepillo*] : varyant ng **sepilyo**.

sí·ping *png* : pakikipagkarat.

sí·ping *pnr* [*Kap Hil Tag*] **1:** magkatabi o magkalapit sa paghiga o pagupo **2:** magkatabi o magkaagapay : DULOG – *pnd* **si·pí·ngan, su·mí·ping, mag·sí·ping, i·sí·ping**.

sí·pit *png* [*Bik Kap Hil Ilk Pan Tag*] **1:** kasangkapang ginagamit na pangkuha ng baga : KÍMPIT **2:** tiyani; nipper[1] **3:** pinakakamay ng crustacean tulad ng alimango, alimasag, hipon, at iba pa : KUYAMÓY – *pnd* **i·sí·pit, su·mí·pit, mag·sí·pit, si·pí·tin**.

sí·pit-u·láng *png Bot* : baging (*Smilax leucophylla*) na may ugat na ginagamit na panlinis ng dugo.

sip·láng *png* : páso[2].

síp·lat *png* [*War*] : sulyap – *pnd* **su·míp·lat, sip·lá·tan**.

sip·lóg *pnr* : sagad o abot sa ilalim.

síp·nget *png* [*Ilk*] : karimlán[1].

si·pò *png* : paghanap sa anumang nawawala.

si·pò *pnr* : pungos na dulo.

sí·pok *png* : tumpok ng mga binalimbing.

si·pók *pnr* : lubog sa tubig, gaya ng bukid.

sí·pol *png* **1:** paglikha ng malinaw na himig sa pamamagitan ng pagbuga ng hangin sa pinakipot na bibig o sa ngipin sa tulong ng dila *Cf* PASUWIT : SAGAWÍSIW **2:** sutsot; busina ng bapor – *pnd* **su·mí·pol, si·pú·lan, ma·ní·pol**.

si·pón *png* **1:** sakit na may sintomas ng pananakit ng lalamunan, malabnaw na uhog, pag-ubo, at iba pa : COLD, PANATÉNG **2:** uhog.

si·pót *png* [*Bik Tag*] **1:** paglitaw ng isang matagal na nawala : EMBÓTAY, TUNGÁ **2:** pagdating o paglitaw nang hindi inaasahan : EMBÓTAY, TUNGÁ **3:** pagkalikha o paglitaw nang maliwanag – *pnd* **su·mi·pót, si·pu·tín**.

sí·poy *pnr* : itinali sa at hinila ng hayop.

sip·páw *png* [*Ilk*] : saló.

síp·ra *png* [*Esp*] : zero; wala.

sip·rés *png Bot* [*Esp ciprés*] : alinman sa mga punongkahoy (genus *Cupressus*) na laging-lunti at may matingkad na lunti at malakalislis na dahon : CYPRESS.

sip·síp *png Kol* : tao na mapaglangis sa sinumang nakatataas sa kaniya.

sip·síp *pnd* **sip·si·pín, su·mip·síp, sip·si·pán, i·pa·sip·síp** [*Kap Seb Tag Tsi*] : humigop o uminom nang pahitit sa sabaw, tubig, at katulad : SUP·SÓP, SÚ·YOP.

sí·pul-sí·pul *png Zoo* [*Seb*] : isdang alat (*Centriscus scutacus*) na may mahabang nguso, maliit na bibig, at humahahaba nang 15-30 sm : ISDANG LARING-LARING.

Siquijor (si·ki·hór) *png* **1:** lalawigan sa gitnang Visayas ng Filipinas, Rehiyon VII **2:** kabesera ng Siquijor.

sir (sèr) *png* [*Ing*] : tawag pamitagan sa lalaki.

si·rà *png* [*Kap Tag*] **1:** anumang nagkaroon ng pinsala *Cf* GASGAS, LAMAT, PUNIT : DADAEL, GISÌ, GUBÂ, PIRDÍ **2:** pagkabulok, kung sa pagkain **3:** tao na sinto-sinto; luko-luko **4:** pagpapasamâ sa kapwa – *pnd* **si·rá·in, su·mi·rà, i·pa·si·rà, ma·ni·rà, si·rá·an.**

si·râ *png Zoo* [*Bik*] : isda.

si·râ *pnr* [*Kap Tag*] : may depekto; may pinsala; bulok.

sí·ram *png* [*Bik*] : sarap.

sir·bi·yén·ta *png* [*Esp sirvienta*] : tagapagsilbi ng pagkain, **sir·bi·yén·te** kung lalaki.

sire (sayr) *png* [*Ing*] **1:** ama ng hayop **2:** pamitagang tawag sa isang hari.

siren (sáy·ren) *png* [*Ing*] : sirena.

si·ré·na *png* [*Esp*] **1:** kasangkapang lumilikha ng malakas at matinis na tunog na panghudyat, gaya sa pampatrolyang sasakyan ng pulis, at ambulansiya : SIREN **2:** *Mit* nilaláng na anyong babae mulang ulo hanggang baywang at isda mulang baywang hanggang paa *Cf* SIYOKOY : ABÁDA, KATÁW, MERMAID, SIREN.

sirenian (say·rí·ni·yán) *png Zoo* [*Ing*] : malaking akwatikong mammal (order *Sirenia*) na may tila flipper na unahang paa at walang likurang paa, *hal* dugong.

si·rî *png* [*Mrw*] : self.

sí·rib *png* [*Ilk*] : karununган.

si·rík *png* [*Hil*] : palikpik.

si·ríng *png* [*Pan*] : bálat.

si·ring·gî *png* : mausisang pagtatanong.

si·ri·pin·di·yang *png* [*Mrw*] : ibabaw[1].

si·rî-si·rî *png Zoo* [*Pan*] : kitî.

si·ris·sî *png* [*Iba*] : kaliskís.

sí·rit *png* **1:** [*Hil Seb Tag*] pulandit **2:** sipol; paswit **3:** salitang sinasabi kapag hindi mahulaan ang sagot sa bugtong.

Sirius (sír·i·ús) *png Asn* [*Ing*] : bituin na pinakamaliwanag sa konstelasyong Canis Major.

sir·ké·ra *png* [*Esp cirquera*] : babaeng nagtatanghal ng sirko, **sirkéro** kung lalaki.

sír·ki·tó *png* [*Esp cirquito*] **1:** paligid; sirkumperensiya **2: a** *Ele* daloy ng koryente **b** aparatong dinaraanan ng koryente : CIRCUIT **3:** serye ng mga sinehan, dulaan, at katulad sa ilalim ng isang pamamahala : CIRCUIT **4:** *Isp* serye ng mga paligsahan : CIRCUIT.

sír·ko *png* [*Esp circo*] **1: a** malaking publikong pagtatanghal, karaniwan ng mga kagila-gilalas na palabas **b** pangkat ng mga tao na nagtatanghal dito : CIRCUS **2:** somersault.

sir·kom·bu·lus·yón *png* [*Esp circunvolución*] **1:** pulupot **2:** gusot; kasalimuutan **3:** *Ana* paalon-along lupi sa rabaw ng utak : CONVOLUTION.

sir·ku·lár *png* [*Esp circulár*] **1:** liham na ipinakakalat upang mabása ng lahat **2:** kautusang panloob ng tanggapan.

sir·ku·lár *pnr* [*Esp circulár*] : pabilóg; bilugán.

sir·ku·las·yón *png* [*Esp circulación*] **1:** paggalaw na paligid sa loob ng bílog **2:** *Ana Med* talaytay ng dugo **3: a** pamamamahagi ng kopya ng isang babasahín **b** bilang ng kopya nito **4:** salapi.

sír·ku·ló *png* [*Esp circuló*] **1:** circle **2:** kapisánan **3:** ligid; ikot.

sír·kum·pe·rén·si·yá *png* [*Esp circumferencia*] : kabilugan; paligid.

sir·kun·sis·yón *png* [*Esp circuncisión*] : tuli.

sír·kuns·tán·si·yá *png* [*Esp circunstanciá*] : pangyayari; kalagayan; katayuan.

sirloin (sír·loyn) *png* [*Ing*] : piling hiwa ng karne ng baka na galing sa dulo ng pigi : LOMO, SOLOMILYO.

sirocco (si·ró·kow) *png* [*Ing*] : mainit, maalikabok, o mahalumigmig na ihip ng hangin sa hilagang Africa tungo sa Mediteraneo hanggang sa timog Europa.

sí·rok *png* **1:** salok **2:** pagsisid ng anumang lumilipad tulad ng ibon, saranggola, o eroplano – *pnd* **su·mí·rok, si·rú·kin, i·sí·rok 3:** [*Ilk*] silong **4:** *Bot* [*Tir*] halaman na ginagamit sa paggawa ng banig.

si·ról *png* : pagsundot ng buhangin, abo, at iba pa sa pamamagitan ng patpat o bakal.

sí·rom *png* [*Hil Pan War*] : takipsilim.

sirong-a-ganding (si·róng nga gan·díng) *png Mus* [*Mrw*] : takumbo.

sí·rot *png* [*War*] : parusa; kaparusahan.

sír·pat *png* [*Ilk*] : mapang-akit na tingin.

si·ru·há·no *png* [*Esp cirujano*] : manggagamot na dalubhasa sa pagtitistis o pag-oopera : KIRÚRHIKÓ, SURGEON.

sí·rum *png Zoo* [*Bik*] : langgam.

si·rúm·si·rúm *png Zoo* [*Hil*] : kuliglig.

sí·rup *png* [*Ing syrup*] : arníbal.

sir·yá·les *png* [*Esp cirio*] : isang pares ng tirikan ng kandila na ginagamit sa mga prusisyon ng simbahan.

sír·yo *png* [*Esp cirio*] : kandila.

sír·yo pas·ku·wál *png* [*Esp cirio pasqual*] : kandila na sinisindihan sa bisperas ng Pasko ng Pagkabuhay.

sis *png* [*Ing*] : pinaikling **sister**.

Sí·sa *png Lit* : tauhan sa *Noli Me Tangere,* ina nina Crispin at Basilio, at nabaliw dahil sa inaakalang pagkamatay ng kaniyang mga anak.

si·sán·te *pnr* [*Esp cesante*] : tinanggal o itiniwalag sa tungkulin.

sí·sap *png* : pinggan o platitong gawa sa bao.

sí·saw *png* : ingay mula sa mga tao na nagsasalita nang sabay-sabay.

sí·say *pnt* [*Bik*] : sino *var* isay.

si·se·ró·ne *png* [*Esp cicerone*] : patnubay; giya.

sí·si *png* [*Kap Tag*] **1:** pagpapasa ng kasalanan sa iba **2:** pag-amin at pagbabagong loob sa nagawang pagkakasala : BABÁWI, HIMULSOL **3:** panghihinayang sa naging bunga ng kapabayaan – *pnd* **si·sí·hin, mag·sí·si, ma·ní·si, i·sí·si.**

si·sí *png Zoo* [*Bik Seb War*] : talaba.

si·sì *png* [*Kap*] : kitî o inakay ng ibon.

sí·sid *png* [*Kap Tag*] : pagbulusok at paglangoy sa ilalim ng tubig : DALUKDUK, LADÓP, SÁLOM, SOLINAP – *pnd* **su·mí·sid, si·sí·rin, i·sí·sid, ma·ní·sid.**

si·síd *pnr* : labis na sakim o kuripot.

si·sid·lán *png* [*si+silid+an*] : anumang bagay na ginagamit na taguan o lalagyan : DATÚKAN, KAKÁGAN, SUDLANÁN.

sí·sig *png* **1:** [*ST*] ensalada **2:** atsara; buro **3:** putaheng karne, utak, at ulo ng baboy na sinangkapan ng sibuyas, paminta, at iba pang pampalasa.

sí·sik *png* [*Seb*] : kála.

si·síl *png* **1:** brotsa na panlinis ng sinulid **2:** pupog ng halik.

sí·sip *png* [*Bik*] : kulot.

si·síp *png* : kampit na ginagamit sa paggawa ng rattan.

si·síp·lot *png Bot* [*Iva*] : damong ilahas na may bulaklak na kulay lila.

sí·siw *png Zoo* [*Bik Pan Tag*] : inakay ng manok at ibon : SIYÔ, PIYÉK, PISÔ.

si·sí·wa *png* [*Kap Tag War*] : yaya.

si·si·yáw *png Zoo* [*Ilk*] : isdang purong na maliit kaysa ludong.

sís·ma *png* [*Esp*] : schism.

sis·má·ti·kó *pnr* [*Esp cismaticó*] : schismatic.

sís·mi·kó *pnr* [*Esp cismicó*] : seismic.

sis·mó·gra·pó *png* [*Esp cismografó*] : seismograph.

sis·mo·ló·hi·kó *pnr* [*Esp cismolohicó*] : seismological.

sis·mo·lo·hí·ya *png* [*Esp cismología*] : seismology.

sis·mo·mét·ro *png* [*Esp cismometró*] : seismometer.

sís·ne *png* [*Esp*] **1:** *Zoo* swan **2:** dakilang makata.

sissy (sí·si) *pnr Alp* [*Ing*] : tao na binabae o duwag.

sís·ta *png* [*Seb War*] : gitara.

sis·té *png* [*Esp chiste*] **1:** biro; tukso **2:** *Lit* paglalahad ng nakatatawang insidente; paglalahad sa paraang mapagpatawa.

sis·té·ma *png* [*Esp*] **1: a** set ng mga bagay o bahagi na magkakaugnay **b** ang mga bahagi nito **2:** set ng mga kasangkapang umaandar nang magkakasama **3: a** sa pisyolohiya, set ng mga organ sa katawan na may magkakatulad na estruktura o funsiyon **b** ang katawan ng tao o hayop sa kabuuan **4: a** pamamaraan **b** uri **5:** kaayusan **6:** lawas ng teorya o praktika na nauugnay sa isang tiyak na uri ng pamahalaan, relihiyon, at iba pa **b** kasalukuyang kaayusang pampolitika o panlipunan **7:** isa sa pitong uri ng estruktura ng kristal **8:** pangunahing pangkat ng stratum sa heolohiya **9:** pangkat ng mga lawas na magkakaugnay na gumagalaw sa iisang mass, enerhiya, at iba pa : SYSTEM.

sis·te·má·ti·kó *pnr* [*Esp sistemático*] : mapamaraan; ginawa ayon sa plano o sistema: SYSTEMATIC.

sister (sís·ter) *png* [*Ing*] **1:** kapatid na babae **2: a** matalik na kaibigang babae **b** kasamang babae sa isang unyon, sekta, at iba pa **3:** kasapi sa isang pambabaeng ordeng panrelihiyon : SIS.

sister-in-law (sís·ter·in·ló) *png* [*Ing*] **1:** kapatid na babae ng asawa o bana **2:** asawa ng kapatid na lalaki **3:** asawa ng bayaw.

sis·tér·na *png* [*Esp cisterna*] : tangke ng tubig : DAM.

sis·tó·le *png* [*Esp*] : systole.

Sisiphus (sí·si·fús) *png Mit* [*Gri*] : pinarusahan ni Hades, ang lalaking habambuhay na nagtutulak paakyat sa itaas ng burol ng malaking bato na paulit-ulit gumugulong paibaba.

sit *pnd* [*Ing*] : umupo.

Sí·ta *png Lit* [*San*] : sa Ramayana, ang asawa ni Rama, at huwaran ng mabuting babae.

sí·ta *png* [*Esp cita*] : tipanan; tagpuan.

si·tá *pnd* **ma·si·tá, si·ta·hín, su·mi·tá** : mausisa o matanong hinggil sa isang gawain o tungkulin; pahintuin upang mausisa.

sí·tan *png* [*ST*] : demonyo; masamang espiritu.

si·tár *png Mus* [*Ing*] : instrumentong de-kuwerdas ng mga Indian na may mahabang leeg at nailipat na traste.

si·ta·rá *png Mus* [*Esp citará*] : instrumentong may kahong pampatunog, maraming kuwerdas, tinutugtog sa pamamagitan ng plektro at mga daliri.

si·tas·yón *png* [*Esp citacion*] : citation.

sí·taw *png Bot* [*Bik Ilk Tag War*] : gulay (genus *Phaesolus*) na kauri ng bataw ngunit higit na mahaba ang bunga : AGÁYEP, BÁTONG, HÁNTAK, KAMÁNGYANG, STRING BEAN.

si·táw *pnb* [*Iba*] : saán.

sitcom (sít·kom) *png Kol* [*Ing*] : situation comedy.

sit-down strike (sít-dawn is·tráyk) *png* [*Ing*] : welga ng mga manggagawa na tumatangging lumisan sa kanilang pinagtatrabahuhan.

site (sayt) *png* [*Ing*] **1:** pook na pinili upang pagtayuan ng isang gusali, bayan, at iba pa **2:** pook na pinagdarausan o pagdadausan ng isang gawain.

sit·hâ *png* [*ST*] : retaso.

si·to·plás·ma *png Bio* [*Esp citoplasma*] : cytoplasm.

si·trá·to *png Kem* [*Esp citrato*] : citrate.

si·tri·kó *png Kem* [*Esp citricó*] : citric.

si·trí·na *png* [*Esp citrina*] : langis ng limon.

si·trón *png Bot* [*Esp citrón*] : halaman (*Citrus medica*) na may bungang biluhaba, malaki, makapal, at dilaw : GOGGOLO, TIHI-TIHI.

sí·trus *png Bot* [*Ing citrus*] : punongkahoy o palumpong (genus *Citrus*) na may makatas at maasim na bunga *Cf* KABÚYAW, KALAMANSI, DAYAP, DALANDAN, DALANGHITA, KAHEL, LIMON, SUHA : SITRO.

si·tsâ *png* [*Esp chicha*] : katas ng unga.

si·tsa·ró *png Bot* [*Esp chicharo*] : uri ng yerba (*Pisum sativum*) na nakakain ang luntiang bunga.

si·tsa·rón *png* [*Esp chicharrón*] : tostadong taba ng baboy.

si·tsi·rí·ka *png Bot* [*Esp chichiríca*] : uri ng halaman (genus *Vinca*) na pink o puti ang bulaklak : KANTÚTAN[1], LUBITOS.

si·tsír·ya *png* [*Esp chichiria*] : pagkaing kinukukot.

sit·sít *png* [*Tsi Tag*] **1:** mga pahayag o balita na di-tiyak ang katotohanan : TSISMIS **2:** pasuwit – *pnd* **su·mit·sít, sit·si·tán, mag·sit·sít, i·sit·sít**.

situation (sit·wéy·syon) *png* [*Ing*] **1:** kaligiran **2:** sitwasyon; kondisyon.

situation comedy (sit·yu·éy·syon kó·mi·dí) *png* [*Ing*] : serye ng komedya na pareho ang mga tauhan at tagpuan sa bawat yugto : SITCOM.

sit-up (sít-ap) *png* [*Ing*] : ehersisyo na paulit-ulit ibinabangon ang itaas na bahagi ng katawan mula sa pagkakahiga nang hindi itinutukod ang kamay sa sahig.

sit·was·yón *png* [*Esp situación*] : katayuan; kalagayan.

sít·yal *png* [*War*] : trono.

sít·yo *png* [*Esp sitio*] : pook.

si·và *png Bot* [*Iva*] : datúra.

Sí·va *png* [*Ing Hin*] : sa Hinduismo, isa sa mga pangunahing diyoses, kasama nina Brahma at Visynu *var* Syiva.

si·wà *png* [*ST*] : dahilan ng hindi pagsunod o pagtupad.

sí·wal *png* **1:** bulisik **2:** [*Ilk*] bingaw **3:** [*Pan*] galaw o likot sa pagtulog.

si·wa·là *png* [*Kap*] : tinig.

si·wá·lat *png* [*Kap Tag*] : pagbubunyag ng lihim; pagtatapat : BUYÁGYAG, PARANGÁRANG – *pnd* **i·si·wá·lat, mag·si·wá·lat**.

sí·wang *png* [*Kap Ilk Tag*] **1:** bahagyang bukás, kung sa pinto, bintana, at iba pa **2:** puwang; pagitan : GAWÁNG, SULÁT.

sí·wat *png* : dahilan.

sí·way *png* : paglihis; pagsinsay.

si·wî *png Ana* : gilid o sulok ng bibig : GISGIS, WAÍT.

si·wô *png* [*War*] : kitî.

si·wo-si·wó *png Ana* [*War*] : tonsil.

síw·siw *png* [*Pan*] : kitî.

six *png* [*Ing*] : anim.

sixteen (six·tín) *png* [*Ing*] : labing-anim.

sixth *pnr* [*Ing*] : pang-anim; ikaanim.

sixty (síx·ti) *pnr* [*Ing*] : animnapu.

sí·ya *png* **1:** [*Esp silla*] **a** malukong na upuang karaniwang yari sa matigas na katad at inilalagay sa likod ng hayop na sinasakyan **:** SADDLE **b** katulad na upuan sa bisikleta **2:** *Bot* [*Iva*] datura.

si·yá *png* **1:** kasiyahan; kaluguran **2:** ugat ng **pasiya**.

si·yá *pnr* **1:** husto **2:** tama o totoo, *hal* "Siyanga." **3:** kamukha, *hal* "Si-yang-siya si Lili."

si·yá *pnh* [*Bik Hil Seb Tag War*] **:** katagang ginagamit na pampalit sa pangalan ng tao na pinag-uusapan **:** ISÚ, SIKATÓ.

si·yá·git *png* [*Seb*] **:** irit.

si·yá·ho *png* [*Tsi*] **:** tawag sa asawa ng nakatatandang kapatid na babae *Cf* BAYAW.

si·yám *pnr* [*Bik Kap Hil Ilk Seb Tag War*] **1:** pamilang na katumbas ng walo at isa **2:** salitang bilang para sa *9* o *IX* **3:** katipunan ng ganito karaming bagay, tao, at iba pa **:** NINE, NUWEBE.

si·yám-si·yám *png* **:** tuloy-tuloy na pag-ulan, karaniwang tumatagal nang isang linggo **:** MONSOON RAIN.

si·ya·ngâ *pnb* [*siya+nga*] **:** siyang totoo; talaga; totoo naman.

si·yan·sí *png* [*Tsi*] **:** kagamitan na pambaligtad at panghango ng ipiniprito sa kawali *var* siyensí.

si·yán·tung *png* **:** telang yari sa seda.

si·ya·nú·ro *png Kem* [*Esp cianuro*] **:** cyanide.

si·yáp *png* **:** huni ng maliit na sisiw – *pnd* **su·mi·yáp, mag·si·yá·pan**.

si·yá·sat *png* [*Bik Kap*] **1:** pag-alam, pagsusuri, o pagsasaliksik kung totoo ang isang paratang o sumbong **2:** imbestigasyon – *pnd* **mag·si·yá·sat, si·ya·sá·tin, i·pa·si·yá·sat**.

si·yá·sig *png* [*siyasat+sigasig*] **1:** pagkamatanong hinggil sa bagay na hindi dapat pakialaman **2:** malasakit sa anumang gawain.

si·yá·sik *png* [*siyasat+saliksik*] **1:** masusing pagsusuri at pananaliksik **2:** kasigasigan; katiyagaan.

si·yá·sip *png* **1:** hinahon; timpi **2:** katipiran.

si·yá·ti·ká *png Med* [*Esp ciatica*] **:** sciatica.

si·yá·tong *png* [*Pan*] **:** larong pambata na ipinapatong ang isang patpat sa hukay at saka hinahataw ng higit na mahabang patpat tungo sa pinakamalayong pook.

si·yém·pre *pnb* [*Esp siempre*] **1:** lagi; palagi **2:** talaga; siyanga.

si·yé·na *png Bot* [*Esp siena*] **:** sienna.

si·yén·si·yá *png* [*Esp ciencia*] **:** agham.

si·yen·tí·pi·kó *png* [*Esp científicó*] **:** tao na dalubhasa sa agham, lalo na sa agham pisika o agham natural **:** DALUB-AGHAM, SCIENTIST, SIYENTÍSTA.

si·yen·tí·pi·kó *pnr* [*Esp científicó*] **:** hinggil sa agham.

si·yen·tís·ta *png* [*Esp ciencia + ista*] **:** siyentipiko.

si·yén·to *png, pnr* [*Esp ciento*] **:** sandaan.

si·yér·to *pnr* [*Esp cierto*] **:** nakatitiyak.

si·yés·ta *png* [*Esp siesta*] **:** pamamahinga o pag-idlip tuwing tanghali o hapon, karaniwan makaraang magtanghalian.

si·yé·te *png* [*Esp siete*] **:** pitó.

Si·yé·te Pa·láb·ras *png Tro* [*Esp siete palabras*] **:** dula tuwing Biyernes Santo na nagtatampok sa paghihirap at pagkamatay ni Kristo sa krus **:** PITONG WIKA.

si·yô *png* [*Bik*] **:** sisiw.

si·yó·bit *png* [*Mrw*] **:** pisi[1].

si·yók *png* [*Tsi*] **:** putak o siyap ng manok.

si·yó·koy *png* **:** nilaláng na anyong lalaki ang katawan ngunit tila isda ang ulo at may kaliskis ang katawan *Cf* SIRÉNA[1] **:** MERMAN.

si·yók·tong *png* [*Tsi*] **:** alak mula sa bigas.

si·yó·may *png* [*Tsi*] **:** uri ng putaheng giniling na karne na binalot sa manipis na masang wanton, at pinasisingawan o ipiniprito *var* SIOMAI **:** LUMPIYANG MAKAW.

si·yon·táy *pnr* [*Ilk*] **:** lawlaw.

si·yo·pá *pnh* [*Pan*] **:** sino.

si·yó·paw *png* [*Tsi*] **:** tinapay na hugis bilóg, puti, malambot, pinalamnan ng karne, at pinasisingawan upang maluto *var* SIOPAO.

si·yu·dád *png* [*Esp ciudád*] **:** lungsod.

si·yú·tes *png Bot* [*War*] **:** atsuwete.

size (sayz) *png* [*Ing*] **:** súkat.

SJ daglat (és·dyey) *png* [*Ing*] : Society of Jesus.

skald (is·káld) *png Lit* [*Ing*] **:** sa sinaunang Scandinavia, makata at mambibigkas na nagbibigay papuri sa mga bayani.

skateboard (is·kéyt·bord) *png* [*Ing*] **:** maikli at makipot na board na may maliliit na gulóng at sinasakyan nang nakatayo.

skating (is·kéy·ting) *png* [*Ing*] **:** iskeyting.

skating rink (is·kéy·ting ringk) *png* [*Ing*] **:** pook na pinangyayarihan ng iskeyting, na maaaring yari sa semento, kahoy, o yelo.

sked (is·kéd) *png* [*Ing*] **:** pinaikling **schedule**.

skeleton (is·ké·le·tón) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* kalansay **2:** pansuportang balangkas ng isang bagay **3:** tao o hayop na napakapayat **4:** ang nalalabing bahagi ng anumang nasira **5:** balangkas.

sketch (is·kéts) *png* [*Ing*] **1:** minadali o pahapyaw na drowing na may kaunting detalye **2:** maikling talâ o paglalarawan **3:** *Tro* maikling dula, karaniwang nakatatawa at limitado sa isang eksena.

skewer (is·kyú·wer) *png* [*Ing*] **:** pantuhog.

ski (is·kí) *png* [*Ing*] **1:** isa sa dalawang mahaba at makitid na piraso ng kahoy, karaniwang matulis at pakurba ang dulo sa harap, at ikinakabit sa ilalim ng paa para sa paglalakbay sa niyebe **2:** katulad na kasangkapan sa ilalim ng sasakyan o sasakyang panghimpapawid.

skid (is·kíd) *pnd* [*Ing*] **:** dumulas; sumadsad.

skier (is·kí·yer) *png Isp* [*Ing*] **:** tao na naglalaro ng ski.

skill (is·kíl) *png* [*Ing*] **:** kasanayan; nahasang kakayahan.

skilled (is·kíld) *pnr* [*Ing*] **:** sanáy; bihasa.

skillet (is·kí·lit) *png* [*Ing*] **1:** maliit at metal na lutuang may mahabang hawakan **2:** kawali.

skim (is·kím) *pnd* [*Ing*] **1:** tanggalin ang nakalutang na krema o latak sa ibabaw ng likido **2:** bahagyang sumayad **3:** talakayin o basahin nang pahapyaw.

skin (is·kín) *png* [*Ing*] **:** balát.

skin-deep (is·kín-dip) *pnr* [*Ing*] **:** sugat, emosyon, kalidad, at iba pa, pawang hindi malalim; hindi nagtatagal.

skin-diver (is·kín dáyv·er) *png* [*Ing*] **:** tao na sumisisid sa dagat nang walang kasuotan at aparatong pansisid.

skin-diving (is·kín dáyv·ing) *png* [*Ing*] **:** pagsisid sa ilalim ng dagat nang walang kasuotan o aparatong pansisid.

skin-flick (is·kín flik) *png Kol* [*Ing*] **:**

pelikulang lantaran ang pagiging pornograpiko.

skinhead (is·kín·hed) *png* [*Ing*] **:** kabataan na halos kalbo ang gupit, nakabota, at karaniwang kasapi ng gang.

skinny (is·kí·ni) *pnr* [*Ing*] **1:** payat **2:** hapit **3:** gawa sa o tila balát.

skipper (is·kíp·er) *png* [*Ing*] **1:** kapitan ng barko, lalo na sa maliit na barkong pangkomersiyo o pangisda **2:** kapitan ng eroplano.

skipping-rope (is·kí·ping-rowp) *png* [*Ing*] **:** luksong-lubid.

skirmish (is·kúr·misy) *png* [*Ing*] **:** munting sagupaan.

skirt (is·kírt) *png* [*Ing*] **:** palda.

skit (is·kít) *png* **:** iskit.

skól (is·kól) *png* [*Ing*] **:** tagay.

skull (is·kál) *png* [*Ing*] **:** bungo.

skullcap (is·kál·kap) *png* [*Ing*] **1:** uri ng cap na maliit, hapit, at karaniwang ginagamit sa mga seremonyang panrelihiyon **2:** ang hugis bodedang itaas ng bungo **3:** *Bot* yerba (genus *Scutellaria*) na may calyx na tulad ng helmet.

skunk (is·kángk) *png Zoo* [*Ing*] **:** mammal (*Mephitis mephitis*) na kasinlaki ng pusa, guhitang itim at puti ang kulay ng balahibo, at naglalabas ng mabahong likido mula sa puwit bilang proteksiyon.

sky (is·káy) *png* [*Ing*] **:** rehiyon sa atmospera at sa kalawakang makikita mula sa Earth **:** LANGIT[1].

skydiver (is·káy·dáyv·er) *png* [*Ing*] **:** tao na nagsasagawa ng skydiving.

skydiving (is·káy·dáyv·ing) *png Isp* [*Ing*] **:** larong may akrobatikong mga galaw sa himpapawid mula sa pagtalon sa eroplano o katulad na sasakyan at gumagamit ng parakayda.

sky-high (is·káy-hay) *png* [*Ing*] **:** halos umaabot hanggang langit; napakataas.

skyjack (is·káy·dyak) *png* [*Ing*] **:** paghijack sa sasakyang panghimpapawid.

skylark (is·káy·lark) *png Zoo* [*Ing*] **:** maliit na ibon (*Alauda arvensis*) na umaawit habang lumilipad.

skyscraper (is·káy·is·kréyp·er) *png* [*Ing*] **:** napakataas na gusali.

slack suit (is·lák sut) *png* [*Ing*] **:** kaswal na kasuotang binubuo ng slacks at jaket, o T-syirt.

slalom (is·lá·lom) *png Isp* [*Ing*] **1:** karera ng ski sa isang paliko-likong daan na may mga artipisyal na harang **2:** karerahan ng mga bangka, kotse, skateboard, at katulad.

slander (is·lán·der) *png* [*Ing*] **:** paninirang-puri.

slang (is·láng) *png* [*Ing*] **:** balbal.

slánt (is·lánt) *png* [*Ing*] **1:** hílig; kíling **2:** pananaw; pakahulugan.

slap (is·láp) *png* [*Ing*] **1:** sampal; tampal **2:** tunog nito.

slapstick (is·láp·is·tík) *png* [*Ing*] **1:** *Tro* uri ng komedya na galawgaw ang aksiyon, tulad ng batukán **2:** patpat na pamalo ng mga púsong.

slash (is·lásy) *png* [*Ing*] **:** pahilig na hiwa, laslás, o hátaw.

slaughter (is·ló·ter) *png* [*Ing*] **1:** pagkatay ng hayop o mga hayop **2:** sabayan o sunod-sunod na pagpatay ng maraming tao o hayop **:** MASAKER.

slaughterhouse (sló·ter·háws) *png* [*Ing*] **:** pook na pinagkakatayan ng baboy, baka, at iba pang hayop **:** ABATTOIR, MATADERO[2].

Slav (is·láv) *png* [*Ing*] **:** miyembro ng pangkat ng mga tao mula sa gitna at hilagang bahagi ng Europa, kabilang ang mga Russian, Czech, Bulgarian, Serbian, at Croatian, na nagsasalita ng wikang Slav.

slave (is·léyv) *png* **1:** alipin **2:** tao na buong sipag kung gumawa **3:** kaawa-awang biktima ng nangingibabaw na impluwensiya **4:** makina o bahagi ng makina na kinokontrol ng ibang makina.

slavery (is·léy·ver·í) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan ng mga alipin **2:** nakapapagod na paggawa **3:** kalagayan ng pagkakaroon ng alipin.

sled (is·léd) *png* [*ing*] **:** sledge.

sledge (is·lédz) *png* **1:** behikulo na may runner at ginagamit na sasakyan ng mga pasahero at kargamento, lalo na sa yelo, at hinihila ng kabayo, aso, reindeer, o isa o higit pang tao **:** SLED **2:** toboggan.

sledgehammer (is·leds·hám·er) *png* [*Ing*] **1:** maso **2:** anumang mabigat o malakas.

sleep (is·líp) *png* **1:** pagtulog; túlog **2:** kalagayang katulad ng pagtulog, gaya sa pagpapahinga, katahimikan, o kamatayan **3:** mahabang panahon at kondisyon ng di-paggalaw ng mga hayop na natutulog sa panahon ng taglamig.

sleeping bag (is·lí·ping bag) *png* [*Ing*] **:** bag na may kutson at tulugán kapag kamping.

Sleeping Beauty (is·lí·ping byú·ti) *png Lit* [*Ing*] **:** bidang babae sa kuwentong-bayan na nakatulog nang 100 taon at ginising ng halik ng prinsipe.

sleeping pill (is·lí·ping pil) *png* [*Ing*] **:** tabletang pampatulog.

sleeping sickness (is·lí·ping sík·nis) *png Med* [*Ing*] **:** sakit na sanhi ng langaw na tsetse (genus *Glossina morsitans*), kakikitaan ang maysakit ng pagbabago sa central nervous system na nagdudulot ng antok, pagkawala ng malay, at pagkamatay.

sleeve (is·líb) *png* [*Ing*] **:** manggas.

sleight (is·láyt) *png* [*Ing*] **1:** pakanà **2:** kahusayan sa kamay **3:** katusuhan.

slender (ís·len·dér) *pnr* [*Ing*] **1:** payat **2:** maliit o kakaunti; kulang.

sleuth (is·lúth) *png* [*Ing*] **:** tiktik; espiya.

slice (is·láys) *png* [*Ing*] **1:** manipis, sapad na piraso na hiniwa mula sa isang bagay **2:** bahagi; hati **3:** kagamitang pangkusina na sapad, malapad, at gilit-gilit ang talim para sa pagsisilbi ng isda, keyk, at katulad **4:** *Isp* sa tennis, pagpalo sa bola na tila humihiwa sa pamamagitan ng mosyong underhand at lumilikha ng backspin.

slide (is·láyd) *png* [*Ing*] **1:** pagpapadausdos **2:** mabilis na paghina o pagbaba; paglubog **3:** padulasan; padausdusan **4: a** landas na pinagpapadausdusan, lalo na sa yelo **b** slope na inihanda sa yelo o intrumento na dumudulas **5:** bahagi ng makina o instrumento na dumudulas, lalo na ang slide-valve **6: a** piraso ng kristal na pinaglalagyan ng bagay na susuriin sa mikroskopyo **b** transparency na inilalagay sa projektor upang mapanood sa iskrin.

slide rule (is·láyd rul) *png* [*Ing*] **:** ruler na may sentrong bahagi na dumudulas, may markang logaritmiko para sa mabilis na kalkulasyon, gaya sa multiplikasyon.

slide valve (is·láyd valv) *png* [*Ing*] **:** bahaging dumudulas na nagbubukas at nagsasara ng isang apertura.

sliding door (is·láyd·ing dor) *png* [*Ing*] **:** pintuan ng isang apertura na ipinadudulas kung bubuksan o isasara sa halip na sa pamamagitan ng bisagra.

slim (is·lím) *pnr* [*Ing*] **1: a** manipis **b** balingkinitan **c** payat; hindi mataba **2:** maliit; hindi sapat **3:** matinik; tuso **4:** pinaliit ang antas, sukat, o katulad upang maging matipid at maayos ang operasyon.

slime (is·láym) *pn*) *png* [*Ing*] **:** malapot, madulas na putputik o anumang katulad na substancance, *hal* nasa balát ng isda.

sling (is·líng) *pn*, *png* [*Ing*] **:** istrap, sinturon, at katulad rad na ginagamit na pansalalay o pang-ang-angat ng nakabiting bagay, *hal* mga ga kalakal na inililipat.

slingshot (is·lís·líng·syat) *png* [*Ing*] **:** pallatibong.

slip (is·líp) *pnd* *pnd* [*Ing*] **:** islip.

slip of the tongngue (is·líp of da tang) *png* [*Ing*] **:** malinaliit na pagkakamaling isinulat o sinabi abi nang hindi sinasadya.

slip-on (is·líp·on·on) *pnr* [*Ing*] **:** sapatos o damit na madaadaling isuot at hubarin.

slipover (is·lip·lip·ó·ver) *png* [*Ing*] : pullover na karkaraniwang hugis-V ang leeg at walang ng manggas.

slipper (is·líp·er)·er) *png* [*Ing*] **1:** tsinelas **2:** magaan na saa sapatos na slip-on para sa pagsasayaw. w.

slippery (is·lí·pí·per·í) *pnr* [*Ing*] **:** madulas, karaniwaiwang may makinis na rabaw.

slip sheet (is·líp·díp·syit) *png* [*Ing*] **:** piraso ng papel na inilinilalagay sa pagitan ng dalawang bagoagong limbag upang hindi magmantantsa.

slit (is·lít) *png* [*Ig* [*Ing*] **:** mahaba, tuwid, at makitid na pta púnit.

sliver (is·lí·ver) *pr*) *png* [*Ing*] **1:** mahabang piraso o putol nol ng anuman **2:** piraso ng kahoy mulaula sa punongkahoy o troso **3:** piraso no ng nabasag na talukab.

slogan (is·ló·gangan) *png* [*Ing*] **:** islogan.

slope (is·lówp) *p*) *png* [*Ing*] **1:** nakahilig na posisyon o do direksiyon **2:** bahagi ng pataas o pə pababang lupa **3: a** pagkakaiba ng ng antas sa pagitan ng dalawang dulo clo o gilid ng isang bagay **b** tangent ng isar isang anggulo sa pagitan ng hatag na linylinyang tuwid at x-axis.

slot (is·lát) *png* *ng* [*Ing*] **1:** butas at iba pang apertura ira sa makina, para sa pagpapasok ng ang anuman, gaya ng barya **2:** itinakdang pg pook para sa paghahanay o paggawgawa ng iskema, lalo na sa iskedyul ng bg brodkast.

slot-machine (e (is·lát ma·syín) *png* [*Ing*] **:** makinamnang pinagagana sa pamamagitan ng pig paghuhulog ng barya, at ginagamit sat sa pagsusugal, pagbebenta, o pagtitirtitimbang.

Slovakia (slo·vá··vá·ki·yá) *png* **:** bansa sa gitnang Europaopa.

slow (is·lów) *pn pnr* **1:** mabagal; kumikilos o ginawa nva nang hindi mabilisan **2:** unti-unti **3: 3:** hindi lumilikha ng bilis **4:** sa relo, nagtatanghal ng oras na higit na maaga sa itinakda **5:** sa tao, matagal o mahinang umunawa **6: a** sa potograpiya, nangangailangan ng liwanag **b** may maliit na apertura.

slow motion (is·lów mó·syon) *png Sin* [*Ing*] **1:** ang operasyon o bilis ng film na gumagamit ng mabagal na projection o higit pang mabilis na exposure upang lumitaw na higit na mabagal ang aksiyon kaysa karaniwan **2:** ang simulasyon nito sa tunay na aksiyon.

slow poison (is·lów póy·son) *png* [*Ing*] **:** uri ng lason.

slug (is·lág) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* uri ng mollusk na sumisira sa mga halaman **2: a** uri ng bala **b** misil ng baril na de-bomba **3:** sa paglilimbag, **a** barang metal na ginagamit sa espasyo **b** linya ng tipo sa Linotype **5:** isang lagok ng inumin **6:** yunit ng mass na may bilis na 1 talampakan kada segundo ang lakas ng 1 lb **7:** pabilog na piraso ng metal at katulad.

slum (is·lám) *png* [*Ing*] **1:** pook, karaniwang sa lungsod, na pinananahanan ng mga dukha **2:** bahay o gusali na hindi angkop na tigilan o tahanan ng tao *Cf* ISKUWATER.

SM, daglat (es·em) [*Ing*] **1:** sadomasochism **2:** sergeant-major.

sm, daglat **:** sentimetro.

Sm, symbol (es·em) *Kem* [*Ing*] **:** samarium.

small (is·mól) *pnr* [*Ing*] **1:** maliit **2:** manipis **3:** hindi mahalaga.

small beer (is·mól bir) *png* [*Ing*] **1:** bagay na walang halaga **2:** serbesa na kakaunti ang alkohol.

small fry (is·mól fray) *png* [*Ing*] **1:** maliit na isda **2:** maliit o hindi mahalagang bagay o tao.

small letter (is·mól lét·er) *png* [*Ing*] **:** maliit na titik.

small potatoes (is·mól po·téy·tows) *png* [*Ing*] **:** tao o bagay na hindi mahalaga.

smallpox (is·mól·paks) *png Med* [*Ing*] **:** bulutong.

small-scale (is·mól skeyl) *pnr* [*Ing*] **:** kaunti o higit na mababa.

small talk (is·mól tok) *png* [*Ing*] **:** usapan hinggil sa hindi mahahalagang paksa.

small wonder (is·mól wán·der) *pnr* [*Ing*] **:** hindi kataka-taka.

smart (is·márt) *pnr* [*Ing*] **1:** matalino **2:** masigasig.

smart alec (is·mart ál·ík) *png Kol* [*Ing*] **:** tao na nagpapasikat o ipinagyayabang ang kaniyang kaalaman.

smart money (is·mart mán·i) *png* [*Ing*] **:** salaping pinuhunan ng mga maalam tumaya o may lihim na impormasyon sa pagtaya.

smear (is·mír) *pnd* [*Ing*] **1:** pahiran o markahan ng magrasa o malagkit na substance o anumang nakapagdudulot ng mantsa **2:** sa pagsusulat o likhang sining, palabuin ang paglalarawan **3:** manirang-puri.

smear test (is·mír test) *png* [*Ing*] **:** cervical test.

smegma (is·még·ma) *png Med* [*Ing*] **:** labis na pagpapawis ng balát.

smell (is·mél) *png* [*Ing*] **:** amoy.

smelling salts (is·mél·ing solts) *png* [*Ing*] **:** ammonium carbonate na hinaluan ng pabango, ipinaaamoy sa hinimatay upang pagbalikan ng malay.

smelt (is·mélt) *pnd* [*Ing*] **1:** katasin ang metal mula sa ore sa pamamagitan ng pagtunaw **2:** katasín ang ore mula sa metal sa pamamagitan ng pagtunaw.

smile (is·máyl) *png* [*Ing*] **:** ngiti.

smith (is·mít) *png* [*Ing*] **1:** panday **2:** artesano.

smith (is·míth) *pnd* [*Ing*] **:** magpanday.

smock (is·mák) *png* [*Ing*] **:** maluwag na kasuotan na pinagdugtong ang itaas na bahagi bilang disenyo.

smog (is·mág) *png* [*Ing*] **:** magkahalong ulap, hamóg, at usok.

smoke (is·mówk) *png* [*Ing*] **1:** usok **2:** paninigarilyo **3:** *Kol* sigarilyo.

smoke bomb (is·mówk bam) *png* [*Ing*] **:** bombang nagbubuga ng makapal na usok.

smoked glass (is·mówkd glas) *png* [*Ing*] **:** kinulayang salamin.

smoke-dried (is·mówk·drayd) *png* [*Ing*] **:** tinápa.

smoker (is·mów·ker) *png* [*Ing*] **1:** tao na palasigarilyo **2:** pook na pinahihintulutan ang paninigarilyo.

smoker's cough (is·mów·kers kaf) *png Med* [*Ing*] **:** ubong dulot ng sobrang paninigarilyo.

smokescreen (is·mówk·is·krín) *png* [*Ing*] **1:** *Mil* makapal na usok na nagkukubli sa operasyong militar **2:** pakanà upang ikubli ang layunin.

smokestack (is·mówk·is·ták) *png* [*Ing*] **:** mataas na tsiminea.

smoky (ismów·ki) *pnr* [*Ing*] **1:** bumu-

buga, nalalambungan, o pinalabo ng usok **2:** may kulay o mantsa ng tulad ng usok **3:** lasang pinausukan.

smolt (is·mólt) *png Zoo* [*Ing*] **:** batang salmon na pumalaot sa unang pagkakataon mula sa sinilangang ilog.

smooth (is·múth) *pnr* [*Ing*] **1:** makinis **2:** walang kulubot **3:** maaaring bagtasin **4:** sa likido, walang pamumuo **5:** sa dagat, hindi maalon.

smooth talk (is·múth tok) *png* [*Ing*] **:** mababaw na usapan.

smooth-tongued (is·múth tangd) *pnr* [*Ing*] **:** matatas o kapani-paniwala sa pagsasalita.

smorzando (iz·mor·tsán·do) *png Mus* [*Ing Ita*] **:** papahináng paraan ng tugtog.

smuggle (is·mág·el) *pnd* [*Ing*] **1:** ilegal at walang buwis na pag-angkat at pagluluwas ng mga produkto **2:** ipuslit **3:** itago.

smuggler (is·mág·ler) *png* [*Ing*] **:** ismagler.

smuggling (is·mág·ling) *png* [*Ing*] **:** ilegal na pag-angkat at pagluluwas; pagpupuslit.

Sn, symbol (es·en) *Kem* [*Ing*] **:** tin.

snack (is·nák) *png* [*Ing*] **:** meryenda.

snafu (is·ná·fu) *pnr* [*Ing situation normal*] **:** magulo.

snail (is·néyl) *png Zoo* [*Ing*] **:** susô.

snake (is·néyk) *png Zoo* [*Ing*] **:** ahas.

snapshot (is·náp·syat) *png* [*Ing*] **:** retratong kúha ng maliit na kamera.

snipe (is·náyp) *png Zoo* [*Ing*] **:** tikling.

snipe (is·náyp) *pnd* [*Ing*] **1:** bumaril nang nakakubli mula sa malayong pook **2:** pumatay sa ganitong paraan.

snooker (is·nú·ker) *png* [*Ing*] **:** uri ng larong pool.

snoop (is·núp) *pnd* [*Ing*] **1:** makialam sa mga bagay na di-dapat panghimasukan **2:** mag-imbestiga upang makita ang mga paglabag sa batas at iba pang bagay.

snooper (is·nú·per) *png* [*Ing*] **:** tiktik.

snooperscope (is·nú·per·is·kówp) *png* [*Ing*] **:** kasangkapang nagpapabago sa radyasyong infrared upang maging mga imahen, ginagamit upang makakita sa dilim.

snorkel (is·nór·kel) *png* [*Ing*] **1:** kasangkapang may túbo na ginagamit upang makahinga sa ilalim ng tubig **2:** kasangkapang ginagamit upang magbigay ng hangin sa isang submarino.

snout (is·náwt) *png* [*Ing*] **1:** nguso **2:** ang patulis na harap ng anumang bagay.

snow (is·nów) *png* [*Ing*] **:** niyebe.

snowball (is·nów·bol) *png* [*Ing*] **1:** niyebe na siniksik upang magkahugis bola na karaniwang ginagamit kapag naglalaro **2:** anumang lumalago o dumarami nang mabilis tulad ng bolang niyebe na gumugulong.

snowcap (is·nów·kap) *png* [*Ing*] **:** ang tuktok ng bundok kung nababalutan ng niyebe.

snowdrop (is·nów·drap) *png Bot* [*Ing*] **:** halamang bulbo (*Galanthus nivalis*) na may puting bulaklak na nakalaylay.

snowfall (is·nów·fol) *png* [*Ing*] **1:** pagbagsak ng niyebe **2:** sa meteorolohiya, ang dami ng niyebe na bumagsak sa isang okasyon o sa isang pook sa loob ng isang panahon.

snowflake (is·nów·fleyk) *png* [*Ing*] **1:** tiklap ng niyebe, lalo na ang kristal na yelo na may animang tuping simetriko **2: a** *Bot* halamang bulbo (genus *Leucojum*) na katulad ng tiklap ng niyebe ngunit may higit na malaking bulaklak **b** tawag sa puti nitong bulaklak.

snow goose (is·nów gus) *png* [*Ing*] **:** uri ng gansa (*Anser caerulescens*) mula sa Arctic, puti, at may batik na itim ang dulo ng pakpak.

snow job (is·nów dyab) *png* [*Ing*] **:** pagtatangkang pumuri o manloko.

snow leopard (is·nów lé·pard) *png Zoo* [*Ing*] **:** uri ng pusa (*Panthera uncia*) na malaki at bibihira, pinilakan ang balahibo, may batik na itim, at matatagpuan sa gitnang Asia.

snowman (is·nów·man) *png* [*Ing*] **:** pigurang kahawig ng tao at yari sa siniksik na niyebe.

snow partridge (is·nów pár·trids) *png Zoo* [*Ing*] **:** uri ng pugo (*Lerwa lerwa*) na puti at itim, at makikita lámang sa Himalayas.

snowplough (is·nów·plow) *png* [*Ing*] **1:** kasangkapan o sasakyang ginagamit sa pag-aalis ng makakapal na niyebe sa kalye **2:** ang galaw upang pahintuin ang ski.

snowshoe (is·nów·syu) *png* [*Ing*] **:** kasangkapang sapad na ikinakabit sa bota upang makalakad sa niyebe nang hindi lumulubog.

snowstorm (is·nów·is·tórm) *png* [*Ing*] **:** malakas na buhos ng niyebe, lalo na kung may kasamang malakas na hangin.

snow-white (is·nów-wayt) *pnr* [*Ing*] **:** busilak na puti; purong puti.

snub (is·náb) *pnd* [*Ing*] **:** hiyain sa pamamagitan ng masasakit na salita o hindi pagpansin.

snub nose (is·náb nows) *png* [*Ing*] **:** ilong na maikli at nakataas.

snuff (is·náf) *png* [*Ing*] **:** pulbos ng tabako o gamot na sinisinghot.

snuffbox (is·náf·baks) *png* [*Ing*] **:** maliit at ornamental na sisidlan ng snuff.

so *pnr* [*Ing*] **1:** totoo, *hal* "is that so?" **2:** ayos; nasa ayos, *hal* "Everything must be just so."

so *pnb* [*Ing*] **1:** masyado; lubha, *hal* "so late" **2:** napaka **3:** totoo; tunay.

so *pnh* [*Ing*] **1:** ganyan, *hal* "He is a friend and he will remain so." **2:** humigit-kumulang.

so *pnt* [*Ing*] **1:** upang, *hal* "so as to visit him" **2:** kaya nga, *hal* "So we invited her." **3:** kung, *hal* "If so needed."

So! *pdd* [*Ing*] **:** Sige! Magsalita ka!

soak (sowk) *png* [*Ing*] **:** babad.

soap *png* [*Ing*] **1:** sabon **2:** soap opera.

soapbox (sówp·baks) *png* [*Ing*] **1:** kahong sisidlan ng sabon **2:** anumang plataporma, pook, publikasyon, at iba pa na ginagamit ng isang tao upang magtalumpati o humingi ng tulong.

soap opera (sowp ó·pe·rá) *png Tro* [*Ing*] **:** drama sa telebisyon, na karaniwang serye at tumatalakay ng mga temang domestiko **:** SOAP².

soar (sowr) *pnd* [*Ing*] **1:** lumipad, tumaas, o pumailanlang **2:** umabot sa napakataas na antas, gaya ng mga presyo ng bilihin **3:** lumutang nang mataas sa eyre nang hindi ikinakampay ang pakpak o gumagamit ng enerhiya.

sob *png* [*Ing*] **:** hikbi.

SOB (es·ów·bi), daglat [*Ing*] **:** son of a bitch.

so·be·nís·mo *png* [*Esp chovinismo*] **:** labis o di-makatwirang pagmamalaki o pagmamahal sa sariling lahi o kabihasnan; bulag na pagmamahal sa bayan **:** CHAUVINISM.

so·be·ra·ní·ya *png Pol* [*Esp soberanía*] **1:** kasarinlan **2:** pinakamataas na kapangyarihan **:** SOVEREIGNTY **3:** ka-

pangyarihang pamahalaan ang sarili : SOVEREIGNTY **4:** estado, komunidad, o anumang yunit pampolitika na nagsasarili *var* soberanya : SOVEREIGNTY.

so·be·rá·no *png* [*Esp*] **1:** pinakamataas o pinakamakapangyarihang pinunò : SOVEREIGN **2:** sinumang may kapangyarihang tulad ng hari : SOVEREIGN.

so·bór·no *png* [*Esp*] : suhol *Cf* LAGAY.

só·bra *pnr* [*Esp*] : labis.

so·brán·te *png* [*Esp*] : labis.

só·bre *png* [*Esp*] : sisidlan ng sulat.

so·bre·ká·ma *png* [*Esp*] : kobrekama.

só·bre·kár·ga *png* [*Esp sobrecarga*] : labis na karga.

so·bre·na·tu·rál *pnr* [*Esp*] **1:** hinggil sa bagay o pangyayaring hindi natural o higit sa natural o karaniwan : SUPERNATURAL **2:** hindi maipaliwanag sa pamamagitan ng batas ng kalikasan : SUPERNATURAL.

so·bre·pá·ga *png* [*Esp*] : labis o dagdag na upa.

só·bre·pál·da *png* [*Esp sobrefalda*] : overskirt.

so·bré·pel·líz *png* [*Esp*] : maluwang na puting kasuotan ng pari, sayad sa sahig, malapad ang mga manggas, at nasa ibabaw ng abito : SURPLICE.

só·bre·sal·yén·te *pnr* [*Esp sobresaliente*] : markang akademiko, nangangahulugang "napakahusay."

so·brí·na *png* [*Esp*] : pamangkin, **so·brí·no** kung lalaki.

sobriquet (sób·ri·kéy) *png* [*Ing*] **1:** palayaw **2:** sagisag na pangalan.

sób·sob *png Bot* [*Ilk*] : sambong.

soccer (sá·ker) *png Isp* [*Ing*] : uri ng futbol na binubuo ng dalawang pangkat, maaaring gamitin ang alinmang bahagi ng katawan sa paglalaro ng bola ngunit hindi ang mga kamay, maliban sa tagapagbantay ng goal na maaaring humawak nito.

social (só·syal) *pnr* [*Ing*] : sosyal.

social climber (só·syal kláy·mer) *png Alp* [*Ing*] : tao na nagpupumilit o naghahangad na mapabilang sa higit na mataas na katayuang panlipunan.

social conscience (só·syal kón·syens) *png* [*Ing*] : pag-iisip o pagtingin na may responsabilidad ang tao sa mga suliranin at kawalan ng katarungan sa lipunan.

social contract (só·syal kón·trakt) *png Pol* [*Ing*] : teoretikong batayan sa demokratikong estado, na may kasunduan ang mamamayan at ang pamahalaan upang magtulungan para sa panlipunang benepisyo.

socialism (so·syal·lí·zim) *png* [*Ing*] : sosyalismo.

socialist (só·sya·líst) *png* [*Ing*] : sosyalísta.

socialist realism (só·syal·líst re·ya·lí·zim) *png* [*Ing*] : estilong pansining at pampolitika na aprobado ng estado sa mga bansang sosyalista, gaya ng USSR o China, nagpapahayag, sumasalamin at nagtataguyod ng mga mithiin ng isang lipunang sosyalista, at karaniwang nagdiriwang sa minimithing buhay at kasipagan ng mga manggagawa : REALISMONG SOSYALÍSTA.

socialization (so·syal·li·zéy·syon) *png* [*Ing*] : sosyalisasyon.

social order (só·syal ór·der) *png* [*Ing*] : kaayusang panlipunan.

social realism (só·syal re·ya·líz·em) *png Lit Sin* [*Ing*] : uri ng realismo na tahasang pumupuna sa umiiral sa kaayusang panlipunan, pampolitika, at pangkabuhayan, habang isinusulong o ipinagdiriwang ang karapatan ng mga manggagawa at ibang nasa mababang uri ng lipunan.

social science (só·syal sá·yans) *png* [*Ing*] : agham panlipunan.

social secretary (só·syal sek·re·tá·ri) *png* [*Ing*] : tao na nagsasaayos ng mga panlipunang gawain ng isang tao o organisasyon.

social work (só·syal work) *png* [*Ing*] : organisadong gawain para sa pagpapabuti ng kalagayang panlipunan, gaya ng pagbibigay ng benepisyo sa mga nangangailangan.

social worker (só·syal wór·ker) *png* [*Ing*] : tao na may kasanayang propesyonal sa pagsasagawa ng social work.

society (so·sáy·ti) *png* [*Ing*] : lipunan.

socio- (só·syo) *pnl* [*Ing*] **1:** hinggil sa lipunan **2:** hinggil sa sosyolohiya.

sociolinguistic (so·syo·ling·gwís·tik) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa sociolingguistics.

sociolinguistics (so·syo·ling·gwís·tiks) *png* [*Ing*] : pag-aaral ng wika at ng kaugnayan nito sa mga panlipunang salik.

sociologist (sos·yó·lod·yíst) *png* [*Ing*] : tao na dalubhasa sa sosyolohiya : SOSYÓLOGÓ.

sociology (sos·yó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : sosyolohiya.

sociometry (sos·yó·met·rí) *png* [*Ing*] : pag-aaral ng mga ugnayan o relasyon sa loob ng pangkat ng tao.

sock (sak) *png* [*Ing*] : medyas.

sock (sák) *pnd Kol* [*Ing*] : suntukin; sumuntok.

socket (sá·ket) *png* [*Ing*] : kasangkapang tumatanggap o sinasaksakan ng plug, bombilya, at iba pa upang magkaroon ng ugnayan o koneksiyon.

Socrates (só·kra·tíz) *png* [*Ing*] : sinauna at bantog na pilosopong Griyego.

socratic (sok·rá·tik) *pnr* [*Ing*] : hinggil kay Socrates at ang kaniyang pilosopiya, lalo na ang metodo ng pag-alam sa katotohanan sa pamamagitan ng tanong at sagot : SOKRATIKO.

só·da *png* [*Ing*] **1:** alinman sa mga compound ng sodium na karaniwang ginagamit sa sabon : SÓSA **2:** soda water.

sodality (so·dá·li·tí) *png* [*Ing*] : kapatiran o samahan, lalo ng relihiyosong samahán ng mga Katoliko Romano.

só·da wá·ter *png* [*Ing*] : tubig na mabula dahil sa halong carbon dioxide at maaaring inumin nang walang halo o may alak : SODA[2].

sodium (sód·yum) *png Kem* [*Ing*] : metalikong element na malambot, reaktibo, at pinilakan (atomic number 11; symbol **Na**) : SÓSA.

sodium bicarbonate (sód·yum bay·kár·bo·néyt) *png Kem* [*Ing*] : pulbos ($NaHCO_3$) na puti, natutunaw, at ginagamit sa mga inuming bumubula, mga kasangkapang pamatay-sunog, at pampaalsa sa pagluluto : BAKING SODA.

sodium bromide (sód·yum bró·mayd) *png Kem* [*Ing*] : solid na puti, kristalina, natutunaw sa tubig, at ginagamit sa potograpiya bilang developer at sa paggawa ng gamot.

sodium carbonate (sód·yum kár·bo·néyt) *png Kem* [*Ing*] : puting pulbos (Na_2CO_3) na ginagamit sa mga produktong komersiyal, gaya ng sabon : WASHING SODA.

sodium chloride (sód·yum kló·rayd) *png Kem* [*Ing*] : compound na walang kulay, kristalina, at nasa tubig-alat (NaCl) : ASIN.

sodium nitrate (sód·yum náy·treyt) *png Kem* [*Ing*] : compound na puti, pulbos, at ginagamit na pataba ($NaNO_3$).

Só·dom *png* [*Ing*] : sa Bibliya, bayan na nasa timog ng Dagat Pula at winasak ng apoy na mula sa langit, kasama ang Gomorrah, dahil sa kasamaan ng mga naninirahan dito.

so·do·mí·ya *png* [*Esp sodomia*] : sodomy.

sodomy (só·do·mí) *png* [*Ing*] : pakikipagkarat sa pamamagitan ng pagpasok ng uten sa puwit, lalo na ng dalawang lalaki o ng isang tao at hayop : SODOMÍYA.

sód·sod *png* [*Bik*] : ibabaw[2].

só·fa *png* [*Ing*] : sopá.

soft *pnr* [*Ing*] **1:** malambot **2:** mahina **3:** makinis; malasutla **4:** maalwan; magaan **5:** malamlam; malabo **6:** pangmatagalan at mababa ang tubò **7:** mabait **8:** sa tubig, walang asin.

softball (sóf·bol) *png Isp* [*Ing*] **1:** pangkatang laro na katulad ng beysbol, bagaman higit na maliit ang palaruang hugis-diyamante, at gumagamit ng higit na malaki at malambot na bola **2:** bolang gamit sa larong ito.

soft-boiled (sóft-boyld) *pnr* [*Ing*] : malasado.

soft drink (soft dringk) *png* [*Ing*] : inuming hindi alkoholiko na karaniwang karbonado.

soft-hearted (soft-hár·ted) *pnr* [*Ing*] **1:** maawain; mahabagin **2:** hindi mahigpit.

soft-sell (sóft-sel) *png* [*Ing*] : paglalako sa pamamagitan ng pag-engganyo o panghihikayat.

software (sóft·weyr) *png* [*Ing*] : programa at iba pang impormasyong nagpapatakbo ng computer.

só·god *png* **1:** [*Bik*] sulok **2:** [*Hil War*] look.

só·gok *png* [*Bik*] : itlog[1].

sog·wáb *png* [*Kal*] : puwang sa ilalim ng kubo : DOLA.

soi-disant (swá-di·zán) *pnr* [*Fre*] : ipinangangalandakang totoo ngunit hindi napatutunayan; hindi tunay.

soigne (swan·yéy) *pnr* [*Fre*] : pinangalagaang mabuti; maayos na maayos at malinis ang pananamit.

soil (soyl) *png* [*Ing*] : lupa.

soiree (swa·réy) *png* [*Ing Fre*] : pagtitipon o kasayahang panggabi, karaniwang may sayawan.

sojourn (só·dyorn) *png* [*Ing*] : pagsaglit o panandaliang pagpunta sa isang pook.

sok·long *png* [*Bon*] **1:** putong ng mga bana, gawa sa yantok, may mahabang borlas sa tuktok : KATTAGANG **2:** tawag din sa putong na hugis totob, gawa sa yantok na may palawit, at karaniwang ginagamit ng mga binata : KATTAGANG.

so·kó·ro *png* [*Esp socorro*] : saklolo; tulong; dalo.

sok·rá·ti·kó *pnr* [*Esp Socratico*] : socratic.

sók·son *png* [*Mrw*] : pula.

Sol *png Mit* [*Ita*] : ang araw, lalo na ang personipikasyon nito.

sol *png* [*Ing Esp*] **1:** *Mus* ikalimang nota **2:** *Kem* likidong nakalutang sa colloid **3:** yunit ng pananalapi sa Peru.

só·la *png Bot* [*Ing*] : halaman (*Aeschynomene indica*) na nabubuhay sa latian at pook tropiko ng Asia.

so·lá·pa *png* [*Esp*] : tupi sa harapan ng damit, gaya ng amerikana, na karaniwang karugtong ng kuwelyo *var* sulapa : LAPEL.

só·lar *png* [*Ing*] : solarium.

so·lár *png* [*Esp*] **1:** bakuran o lupang kinaroroonan ng bahay **2:** [*Hil War*] loteng pambahay.

só·lar *pnr* [*Ing*] : hinggil sa araw.

solar calendar (só·lar ká·len·dár) *png* [*Ing*] : kalendaryong batay sa taunang siklo ng araw.

solar cell (só·lar sel) *png* [*Ing*] : kasangkapang nagpapalit sa radyasyong solar upang maging elektrisidad.

solar energy (só·lar é·ner·dyí) *png* [*Ing*] **1:** enerhiyang mula sa araw, lalo na kung liwanag o init **2:** solar power.

solarium (so·lár·yum) *png* [*Ing*] : silid na yari sa salamin at lantad sa araw, karaniwang nakikita sa ospital o hotel.

solar month (só·lar mant) *png* [*Ing*] : katumbas ng isang buwan sa isang solar year.

solar plexus (só·lar plék·sus) *png Ana* [*Ing*] : ang malawak at magkakaugnay na nerves sa kaibuturan ng tiyan.

solar power (só·lar pá·wer) *png* [*Ing*] : lakas o koryenteng nakukuha sa pamamagitan ng enerhiyang mula sa araw : SOLAR ENERGY[2].

solar system (só·lar sís·tem) *png* [*Ing*] : pangkat ng siyam na planeta at ang mga buwan nito na umiikot sa araw, kasama ang maliliit na lawas gaya ng asteroid, meteorite, at kometa.

solb *png Kol* [*Ing solve*] : kasiya-siyang pakiramdam pagkatapos gumamit ng droga.

sol·da·dór *png* [*Esp*] **1:** taga **2:** panghinang.

sol·da·dú·ra *png* [*Esp*] : materyales na panghinang.

soldanella (sol·da·né·la) *png Bot* [*Ing*] : halaman (genus *Soldanella*) na maliit at may bulaklak na lila at hugis kampana.

sól·der *png* [*Ing*] : estanyo.

soldier (sól·dyer) *png* [*Ing*] : kawal.

soldier of fortune (sól·dyer ov fór·tyun) *png* [*Ing*] : mersenaryong kawal.

sole (sowl) *png* [*Ing*] **1:** talampakan **2:** suwelas **3:** *Zoo* isda (family *Soleidae*) na lapád ang katawan.

sole (sowl) *pnr* [*Ing*] : bugtong; tangi.

solecism (sól·i·síz·em) *png* [*Ing*] **1:** pagkakamali sa wastong pagsasalita at pagsusulat **2:** paglabag sa kagandahang-asal.

so·le·dád *png* [*Esp*] **1:** pag-iisa **2:** prusisyon na nagtatampok sa Mater Dolorosa tuwing Biyernes Santo at Sabado de Glorya.

so·le·lí *png Mus* [*Tbo*] : suling.

solemn (só·lem) *pnr* [*Ing*] **1:** banal at dakila **2:** pormal **3:** seryoso **4:** malungkot.

so·lém·ne *pnr* [*Esp*] : maringal.

so·lem·ni·dád *png* [*Esp*] : dingal.

so·lé·no·dón *png Zoo* [*Ing*] : bibihirang mammal (genus *Solenodon*) na kumakain ng kulisap at makikita sa Cuba.

solfeggio (sol·fe·dyí·yo) *png Mus* [*Ing*] : pagsasanay sa pag-awit na ginagamit ang mga silabikong sol-fa.

so·lì *png Kol* : anyo ng **sauli**.

so·lí·baw *png Mus* [*Iba*] : mahabang tambol na yari sa kahoy.

solicit (so·lí·sit) *pnd* [*Ing*] **1:** manghingi; mangilak **2:** magpetisyon **3:** manulsol.

solicitor (so·lí·si·tór) *png* [*Ing*] **1:** abogado ng estado **2:** tao na nangingilak ng abuloy **3:** tao na nangangalap ng mga kasapi.

só·lid *png* [*Ing*] **1:** substance o lawas na buo : SOLIDO **2:** pagkaing hindi lusaw : SOLIDO **3:** lawas o magnitud na may tatlong dimensiyon : SOLIDO.

só·lid *pnr* [*Ing*] **1:** matigas, buo, at matatag ang hugis; hindi likido **2:** hindi hungkag na materyal o bagay **3:** lantay; walang halo **4:** malakas; matindi **5:** walang patlang **6:** lubos na nagkakaisa **7:** matapat.

solidarity (so·li·dá·ri·tí) *png* [*Ing*] : pagkakaisa o kasunduan ng damdamin o aksiyon, lalo na ng mga tao na may iisang interes o layunin.

solidity (so·lí·di·tí) *png* [*Ing*] : pagiging buo at matatag; lubos at matibay na pagkakaisa.

só·li·dó *png* [*Esp*] : solid.

solid solution (só·lid so·lú·syon) *png* [*Ing*] : materyal na solid na naglalaman ng isang substance na sumanib sa isa pa.

solid-state (só·lid-is·téyt) *pnr* [*Ing*] : tumutukoy sa kasangkapang elektroniko tulad ng transistor o kristal na maaaring kumontrol sa koryente nang hindi gumagamit ng gumagalaw na bagay, pinainit na filamento, at espasyo ng vacuum.

soliloquy (so·lí·lo·kwí) *png Lit* [*Ing*] : pagsasalita nang mag-isa, may nakikinig man o wala, lalo na sa drama.

So·li·mán *png Kas* : raha ng Maynila at nagtanggol laban sa pananakop ni Legaspi noong 1571.

so·lí·nap *pnd* **su·mo·lí·nap, so·li·ná·pin, i·so·lí·nap** [*War*] : sumisid.

so·li·nék *png* [*Pan*] : liblib.

só·li·péd *png Zoo* [*Ing*] : hayop na may solidong kuko sa paa.

solipsism (so·lip·sí·zim) *png* [*Ing*] : *Pil* ang teorya o pananaw na sarili lamang ang umiiral at kung gayon suhetibo ang katotohanan o realidad *Cf* OBJECTIVISM.

so·li·rá·nin *png Lit Mus* [*ST*] : awiting-bayan sa paglalayag.

so·li·si·túd *png* [*Esp solicitúd*] : kahilingan.

solitaire (só·li·téyr) *png* [*Ing*] **1:** singsing na may iisang bato **2:** diyamante na nag-iisang nakatampok **3:** solitaryo.

solitary (so·li·tá·ri) *pnr* [*Ing*] **1:** namumuhay o tumutubo nang nag-iisa **2:** kung sa pook, tagô o liblib.

so·li·tár·ya *png Zoo* [*Esp solitaria*] : tenya.

so·li·tár·yo *png* [*Esp solitario*] **1:** hiyas na may isang bato **2:** uri ng laro sa baraha na pang-isahan lámang : SOLITAIRE[3].

só·lo *png* [*Ing*] **1:** sayaw, awit, at iba pang itinatanghal ng isang tao **2:** paglipad ng isang piloto nang walang kasama **3:** anumang ginagawa nang nag-iisa.

só·lo *pnr* [*Esp*] : nag-iisa; walang kasama; tangi.

so·lob·boy *png* [*Bag*] : panyong hugis bumbong na parang sablay.

soloist (só·lo·wíst) *png* [*Ing*] : soloista.

so·lo·ís·ta *png Mus* [*Esp*] : tao na nagtatanghal nang solo, lalo na sa musika : SOLOIST.

so·lo·míl·yo *png* [*Esp solomillo*] : sirloin.

So·lo·món, Só·lo·món *png* [*Esp Ing*] : sa Bibliya, anak ni David at naging hari ng sinaunang Israel.

so·lón, só·lon *png* [*Esp Ing*] : mambabatas.

sol·pé·o *png Mus* [*Esp solfeo*] : pag-aaral ng eskala.

solstice (sóls·tis) *png Asn* [*Ing*] **1:** isa sa dalawang panahong pinakamalayo ang araw sa ekwador **a** kung summer solstice, at pinakamahaba ang araw **b** kung winter solstice, at pinakamaikli ang araw **2:** alinman sa dalawang punto sa ecliptic na pinakamalayo sa ekwador.

sol·tá·da *png* [*Esp soltada*] : tawag sa bawat laban sa sabong *var* **sultada**.

sol·ta·dór *png* [*Esp soltadór*] : tao na tagapamahala sa soltada *var* SULTADOR.

sol·té·ra *png* [*Esp*] : dalagang tigulang, **sol·té·ro** kung lalaki.

so·lú·ble *pnr* [*Esp*] : maaaring matunaw; natutunaw.

so·lus·yón *png* [*Esp solución*] **1:** paglutas o paraan ng paglutas sa isang suliranin : SOLUTION[1] **2:** kalutasan sa suliranin.

solution (so·lú·syon) *png* [*Ing*] **1:** solusyón **2:** *Kem* **a** pagbabago ng anyo ng solid o gas tungong likido sa pamamagitan ng paghahalo ng likidong solvent **b** ang likidong nagagawa sa pamamagitan nito **3:** paglusaw o pagtunaw.

solve (solv) *png* [*Ing*] **1:** lutasin **2:** sagutin.

sól·vent *png* [*Ing*] **1:** *Kem* likidong may kakayahang tumunaw ng ibang substance **2:** likidong nakababangag kapag nasinghot tulad ng pintura, rugby, at thinner.

só·ma *png* [*Ing*] **1:** ang katawan bilang hiwalay sa kaluluwa **2:** *Bio* ang katawan ng organismo na iba o hiwalay sa mga reproductive cell.

so·man·dî *png* [*Mar*] : baliwasnán.

somatic (so·má·tik) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa katawan; hiwalay sa isipan.

somatology (so·ma·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : agham ng pag-aaral sa katawan ng tao, kasama ang anatomiya at pisyolohiya.

sóm·bra *png* [*Esp*] **1:** sa larawan, dakong madilim o may anino **2:** paglalagay ng hugis : LÍMPOY.

som·bré·ro *png* [*Esp*] : pantakip o proteksiyon sa ulo na may malapad na pardiyas.

som·bré·ro bin·ta·nà *png Kar* : pinakaulunan o itaas na bahagi ng bintanà.

som·bré·ro pin·tú·an *png Kar* : pinakaulunan o itaas na bahagi ng pintuan.

some (sam) *pnr* [*Ing*] **1:** kaunti **2:** ilan.

some (sam) *pnb* [*Ing*] : mga; humigit kumulang sa.

somersault (sá·mer·sólt) *png* [*Ing*] : kilos akrobatiko na pasirko-sirko ang talon : SIRKO[2].

something (sám·ting) *png* [*Ing*] **1:** anumang hindi tiyak o di-kilalang bagay **2:** anumang kahalili ng di-alam na inilalarawan **3:** *Kol* anumang mahalagang tao o bagay.

something (sám·ting) *pnb* [*Ing*] **1:** nang kaunti; nang bahagya **2:** humigit-kumulang.

sommelier (só·mel·yéy) *png* [*Fre*] : tao na tagasilbi o tagapangalaga ng alak.

somnambulism (som·nam·bu·lí·zim) *png* [*Ing*] **1:** paglakad habang natutulog **2:** kondisyon na nagtutulak nito : SONAMBULÍSMO.

Son (san) *png* [*Ing*] : sa paniniwalang Kristiyano, si Hesukristo, ang ikalawang persona sa Trinidad.

son (san) *png* [*Ing*] **1:** anak na lalaki **2:** lalaking kasapi ng pamilya, bayan, at iba pa **3:** tawag sa nakababatang lalaki.

só·na *png* **1:** pook na nasasakop o nasasaklaw **2:** *Pol* pagpaligid at sapilitang paghahalughog ng autoridad sa isang komunidad – *pnd* **so·ná·hin, i·só·na**.

so·nam·bu·lís·mo *png* [*Esp somnambulismo*] : somnambulism.

so·nam·bu·ló *png* [*Esp somnambulo*] : súmat[2].

só·nant *png Gra* [*Ing*] **1:** tunog na lumilikha ng isang pantig **2:** patinig na binibigkas bilang isang pantig, gaya ng *l, m,* at *n.*

só·nar *png* [*Ing*] **1:** sistema para sa pagtuklas o pagtingin ng mga bagay sa ilalim ng tubig sa pamamagitan ng tunog **2:** aparato para rito.

so·ná·ta *png Mus* [*Esp Ing*] : komposisyon para sa isa o dalawang instrumento.

so·na·tí·na *png Mus* [*Ing*] : payak o maikling sonata.

són·da *png* [*Esp*] **1: a** instrumento o

anumang ipinapasok sa ihian upang maging maluwag ang paglabas ng ihi **b** ang pagpapasok ng instrumentong ito *Cf* KATETER **2:** anumang katulad na proseso, *hal* pagbabaon ng tubo sa lupa para sa paggawa ng poso.

son et lumiere (san e lum·yér) *png* [*Fre*] **:** pagtatanghal sa gabi sa makasaysayang monumento, gusali, at iba pang pook, at gumagamit ng ilaw at tunog upang dramatikong maipakita ang kasaysayan.

so·né·to *png Lit* [*Esp*] **:** tula na nagpapahayag ng isahan at kompletong idea o damdamin sa loob ng 14 na taludtod na may mga tugmang naayon sa sinusunod na modelo, gaya ng modelong Italyano na nahahati sa pangkat ng oktaba at sinusundan ng sestet, o ng modelong Ingles na karaniwang binubuo ng tatlong quartet at sinusundan ng isang couplet **:** SONNET.

song *png* [*Ing*] **:** awit.

so·ngá·song *png* [*Seb*] **:** paglalakad habang umuulan o umaaraw.

sóng·ba *png* [*Igo*] **:** araw ng pagtatanim ng mga buto sa pook na pinag-baalayan ng apoy.

songbird (sóng·berd) *png Zoo* [*Ing*] **:** ibon (family *Nectariniidae*) na matarling ang huni, may balahibong matingkad ang kulay, at kumakain ng nektar.

songbook (sóng·buk) *png* [*Ing*] **:** kalipunan ng mga awit na nilapatan ng titik sa musika.

sóng·do *png* [*ST*] **:** paghanap; pagsaliksik.

so·ngó *png* [*Ilk*] **:** panga1.

Song of Solomon (song ov só·lo·món) *png* [*Ing*] **:** aklat sa Bibliya na naglalaman ng mga tula ng pag-ibig na ipinalalagay na mula kay Solomon **:** AWIT NI SOLOMON, CANTICLES, SONG OF SONGS.

Song of Songs (song ov songs) *png* [*Ing*] **:** Song of Solomon **:** AWIT NG MGA AWIT.

sóng·po *png* [*Bik*] **:** purol.

songwriter (song·ráy·ter) *png* [*Ing*] **:** manunulat ng awit o musika.

sonic (só·nik) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa tunog o habang-alon.

son·kó·ya *png Bot* [*Esp soncoya*] **:** punongkahoy (*Annona purpurea*) na mabango at malasa ang bunga na malaki kaysa anonang.

sonnet (só·nit) *png Lit* [*Ing*] **:** sonéto.

són·nod *png* [*Bag*] **:** paldang hugis bumbong, gawa sa hinabing abaka.

so·nô *png* [*Hil Seb*] **:** gaya.

son of a bitch *png Alp* [*Ing*] **:** anak ng puta **:** SOB.

sonometer (so·nó·mi·tér) *png* [*Ing*] **1:** instrumento para sa pagsukat ng dalasan ng taginting ng kuwerdas **2:** audiometer.

soon (sun) *pnb* [*Ing*] **:** sa madaling panahon.

só·ot *png* [*Bik*] **:** punong-puno hanggang sa labì ng sisidlan.

soot (sut) *png* [*Ing*] **:** maitim na dumi na likha ng usok ng kahoy, uling, langis, at iba pa.

sop *ptg* [*Mrw*] **:** pati.

so·pá *png* [*Esp sofa*] **:** mahabang upuan na may sandalan at patungan ng braso *Cf* LIKMÚAN **:** ÍRAG-ÍRAG, SOFA.

só·pak *pnr* [*Mrw*] **:** salungat.

só·pas *png* [*Esp*] **:** pagkaing masabaw karaniwang may halong karne at gulay at iba pang pampalasa – *pnd* **mag·só·pas, i·só·pas, i·pag·só·pas, pag·so·pá·sin**.

so·pé·ra *png* [*Esp*] **:** malaking mangkok na lalagyan ng sopas **:** TURIN.

sophism (so·fí·zim) *png* [*Ing*] **:** sopismo.

sophist (só·fist) *png* [*Ing*] **:** sopista.

sophisticated (so·fis·ti·kéy·ted) *pnr* [*Ing*] **1:** may pino, arál, at maselang panlasa **2:** maunlad; makabago.

sophistication (so·fis·ti·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** sopistikasyon.

sophistry (só·fis·trí) *png* [*Ing*] **1:** pangangatwiran o paraan ng mga sophist **2:** sopismo.

sophomore (só·fo·mór) *png* [*Ing*] **:** mag-aaral na nasa ikalawang taon sa mataas na paaralan o unibersidad.

so·pís·mo *png* [*Esp sofismo*] **1:** huwad na argumento na sadyang ginagamit upang makapanloko **2:** *Pil* ang doktrina o pamamaraan ng mga sopista **:** SOPHISM, SOPHISTRY[2].

so·pís·ta *png* [*Esp sofista*] **1:** *Pil* kasapi ng huling henerasyon ng mga pilosopong Griyego bago si Plato **2:** sinumang tuso sa pakikipagtalo na gamit ang huwad na argumento **:** SOPHIST.

so·pis·ti·kas·yón *png* [*Esp sofisticación*] **:** idea, gawi, o ugali na pino at arál **:** SOPHISTICATION.

sop·lé·te *png* [*Esp*] **:** de-gasolinang kasangkapang ginagamit sa pagtunaw o paghinang ng metal.

sop·rá·no *png Mus* [*Esp Ing*] **1: a** pinakamataas na tinig **b** babae o lalaking mang-aawit na may ganitong tinig **c** ang bahaging isinulat para dito **2:** instrumentong may pinakamataas na tono.

sor *png* [*Esp*] **1:** kapatid na babae **2:** tawag ng paggalang sa madre.

so·rá·ka *png Lit Mus* [*Bik*] **:** sinaunang relihiyosong awit para kay Gugurang.

sór·ban *png* [*Mrw*] **:** putong[1].

sorbefacient (sor·bi·féy·syent) *pnr Med* [*Ing*] **:** nagdudulot ng pagsipsip o pagpasok.

sor·be·té·ro *png* [*Esp*] **:** tao na nagtitinda ng sorbetes; magsosorbetes.

sor·bé·tes *png* [*Esp*] **:** malamig at malapot na pagkain na hinaluan ng gatas, itlog, at mga lahok na gaya ng bungangkahoy at pampalasa **2:** kakaning malamig na malimit makitang inilalako sa mga daan **:** ICE CREAM.

sorcerer (sór·se·rér) *png Mit* [*Ing*] **:** lalaking nagtataglay ng kapangyarihan sa salamangka, **sorceress** kung babae.

sore (sor) *png* [*Ing*] **1:** bahagi ng katawan na masakit o makirot dahil sa bugbog o sakit **2:** sakit ng loob.

sore eyes (sor ays) *png* [*Ing*] **:** impeksiyon sa mata sanhi ng virus *Cf* CONJUNCTIVITIS, DIRÀ **:** BISIL[2].

so·rél *png Zoo* [*Ing*] **:** usa (genus *Dama*) na may tatlong taong gulang at katutubo sa Europa.

sorghum (sór·gum) *png Bot* [*Ing*] **:** batad.

só·rib *png* [*Mrw*] **:** salubsob.

so·ríb *png Zoo* **:** dalagang-bukid.

so·rí·so *png* [*Esp chorizo*] **:** pagkaing katulad ng longganisa ngunit higit na siksik ang laman at karaniwang nabibili nang nakaimbak sa lata *var* suriso.

só·ro *png* [*Esp zorro*] **:** mammal (genus *Vulpes*) na lalaki, karniboro, matulis ang nguso, at malago ang buntot, **só·ra** kung babae.

so·rô *png* [*Bik*] **:** bao ng niyog.

So·róp·ti·míst *png* [*Ing*] **:** kasapi ng pandaigdigang samahan ng kababaihang propesyonal.

sorority (so·ró·ri·tí) *png* [*Ing*] **:** samahan ng mga babaeng mag-aaral sa unibersidad o kolehiyo *Cf* FRÁTERNITY.

so·ró·sis *png Bot* [*Ing*] **:** prutas na malamán, gaya ng pinya.

só·rot *png* [*Bik*] **:** susi.

sorrel (so·rél) *png Bot* [*Ing*] : halaman (*Rumex acetosa*) na pampalasa at ginagamit sa salad.

sorrel (so·rél) *pnr* [*Ing*] : may mapusyaw na kulay kayumanggi.

sorrow (sá·row) *png* [*Ing*] : dalamhati.

sorry (só·ri) *pnr* [*Ing*] : nakalulunos na kalagayan.

sorry (só·ri) *pnd* [*Ing*] **1:** magsisi **2:** makaramdam ng awa o simpatiya **3:** humingi ng patawad.

Sor·so·gón *png* **1:** lalawigan sa timog kanlurang Luzon ng Filipinas, Rehiyon V **2:** kabesera ng Sorsogon.

sor·té·o *png* [*Esp sorteo*] : palabunutan.

sor·tí·ha *png* [*Esp sortija*] : singsing.

só·rus *png Bot* [*Ing*] : isa sa mga kumpol ng sporangium sa likod ng dahon ng pakô.

sor·we·ey *png* [*Bon*] : pangkat ng kababaihang mang-aawit sa mga pagdiriwang.

SOS, (és·ow·és) daglat *png* [*Ing*] : Save Our Souls.

só·sa *png Kem* [*Esp*] : sodium.

so·són *png* [*Hil*] : sagunsón.

sos·pét·sa *png* [*Esp sospecha*] : hinala *var* SUSPÉTSA.

sos·pet·só·so *png* [*Esp sospechoso*] : lalaki na mapaghinala, **sos·pet·só·sa** kung babae.

sos·yál *pnr* [*Esp social*] **1:** panlipunan : SOCIAL **2:** nakikipag-ugnayan o nakikipagtulungan sa kapuwa; mapagkapuwa, magiliw, o mabuting makisama : SOCIAL **3:** namumuhay sa organisadong komunidad : SOCIAL **4:** *Zoo* nagpapalahi o nagpupugad nang malapit sa mga kasama : SOCIAL **5:** *Bot* lumalago nang magkakasama sa lupang kinatatamnan : SOCIAL **6:** paladalo sa mga pagtitipong panlipunan : SOCIAL **7:** kilalá sa lipunan : SOCIAL.

sós·ya·li·sas·yón *pnr* [*Esp socialización*] **1:** paglalagay sa ilalim ng pangangasiwa ng pamahalaan **2:** pagbabago upang tumugma sa pangangailangan ng isang panlipunang pangkat : SOCIA-LIZATION.

sos·ya·lís·mo *png* [*Esp socialismo*] : teorya o sistema ng organisasyong panlipunan na nagtataguyod sa pagmamay-ari at kontrol ng estado sa produksiyon, kapital, lupa, at iba pa sa pangkalahatan : SOCIALISM.

sos·ya·lís·ta *png* [*Esp socialista*] : sinumang nagtataguyod ng sosyalismo : SOCIALIST.

sós·ye·dád *png* [*Esp sociedád*] : lipunan.

sós·yo *png* [*Esp socio*] **1:** pagsasanib ng dalawa o higit pang tao upang mamuhunan **2:** salaping isinapi sa anumang uri ng pamumuhunan : SHARE[3] – *pnd* **mag·sós·yo, su·mós·yo, i·sós·yo, pa·sós·yu·hín, mag·pa·sós·yo.**

sos·yó·lo·gó *png* [*Esp sociologo*] : sociologist.

sos·yo·lo·hí·ya *png* [*Esp sociologia*] : pag-aaral ng pag-unlad, kultura, at funsiyon ng lipunan : SOCIOLOGY.

só·ta *png* [*Esp*] **1:** tagapag-alaga ng kabayo **2:** sa baraha, jack.

so·tá·na *png* [*Esp*] : damit ng pari, may mahabang manggas, may pileges ang likod, at pinapatungan ng kasulya kung may misa *var* SUTÁNA : FROCK[2].

só·tang·hón *png* [*Tsi suwatanghon*] : uri ng pansit na transparent ang mga hibla.

só·ten *png Say* [*Sub*] : sayaw ng mga mandirigma para humingi ng tapang at lakas sa mga kaluluwa.

Só·to, Cris·sós·to·mó *png* : (1867 - 1918) bantog na makata at manunulat, itinuturing na ama ng panitikang Kapampangan.

sót·so·wá *png* [*Tsi*] : papel na magaspang at ginagamit na pansuob : PAPÉL DE ESTRÁHA.

sotto voce (só·to vów·tsi) *pnb Mus* [*Ita*] : malumanay; mahinang tono o tinig.

sou (su) *png* [*Ing*] : sinaunang barya sa France.

soubrette (su·brét) *png Tro* [*Ing Fre*] **1:** maliit na babaeng katulong o katulad na tauhan sa komedya **2:** ang aktres na gumaganap nito.

souchong (sú·tsong) *png* [*Tsi*] : uri ng tsaa na pino at itim.

souffle (suf·léy) *png* [*Fre*] **1:** putahe ng binating puti ng itlog, malambot, at pino, may pampalasa, at inihuhurno **2:** anumang putaheng may katamisan at malasa na gawa sa binating puti ng itlog.

souk (suk) *png* [*Ara*] : palengke.

soul (sowl) *png* [*Ing*] : kaluluwa.

soul mate (sowl meyt) *png* [*Ing*] : tao na tugmang-tugmang kapareha ng isa pang tao.

soul music (sowl myú·sik) *png Mus* [*Ing*] : uri ng musika ng mga Amerikanong Itim noong dekada 1950 at may pinaghalong rythmn at blues, at ginagamit sa simbahan.

sound (sawnd) *png* [*Ing*] **1:** tunog **2:** tunog na likha ng tuloy-tuloy at regular na taginting **3:** musika, talumpati, at iba pa na kasama sa pelikula o anumang presentasyong biswal.

sound (sawnd) *pnr* [*Ing*] **1:** walang sira **2:** malusog; normal.

sound barrier (sawnd bár·yer) *png* [*Ing*] : mataas na resistensiya ng hangin sa sasakyang panghimpapawid at iba pa na gumagalaw sa tulin na halos simbilis ng hangin.

soundboard (sáwnd·bord) *png Mus* [*Ing*] : manipis na kahoy na kinasusuotan ng mga kuwerdas ng piyano, at iba pang instrumentong may bagting.

soundbox (sáwnd·baks) *png Mus* [*Ing*] : hungkag na sisidlan o kahon na nagpapatunog at siyang katawan ng instrumentong may bagting.

sound effect (sawnd e·fék) *png* [*Ing*] : tunog na artipisyal na ginagawa upang magpaganda sa pelikula, dula, at iba pa.

sound engineer (sawnd ín·dyi·nír) *png* [*Ing*] : tao na namamahala sa mga kasangkapan para sa brodkast, rekording, at konsiyerto.

sounding (sáwnd·ing) *png* [*Ing*] **1:** pagsukat o proseso ng pagsukat sa lalim ng tubig, sa pamamagitan ng alingawngaw **2:** rehiyon na malapit sa dalampasigan na may tamang lalim para sa pagsukat.

soundproof (sáwnd·pruf) *pnr* [*Ing*] : hindi napapasok ng tunog.

sound recording (sawnd re·kór·ding) *png Mus* [*Ing*] **1:** transkripsiyon ng habang-alon tungo sa anumang imbakan **2:** permanenteng rekord ng musika at iba pang tunog.

soundtrack (sáwnd·trak) *png* [*Ing*] : musika ng isang pelikula.

sound wave (sawnd weyv) *png* [*Ing*] : habang-alon.

soup (sup) *png* [*Ing*] **1:** sopas **2:** sabaw **3:** mga kemikal na ginagamit upang mabuo ang larawan.

sour (sowr) *png* [*Ing*] : asim.

sour cream (sowr krim) *png* [*Ing*] : krema na dumaan sa fermentasyon.

sour grapes (sowr greyps) *png* [*Ing*] : pangmamaliit sa sinuman o anuman na hindi makuha o makamtan; puna bunga ng inggit.

south (sawt) *png* [*Ing*] : timog.

South Cotabato (sawt ko·ta·bá·to)

png **:** lalawigan sa timog Mindanao ng Filipinas, Rehiyon XI.

Southern Leyte (sá·dern léy·te) *png*: lalawigan sa silangang Visayas ng Filipinas, Rehiyon VIII.

southpaw (sáwt·po) *png Kol* [*Ing*] **:** tao na kaliwete, o nahirati sa paggamit ng kaliwang kamay, lalo na kung sa boksing.

souvenir (sú·ve·nír) *png* [*Ing*] **:** bagay na ibinigay bilang alaala **:** SOBENIR.

souvlaki (suv·lá·ki) *png* [*Gri*] **:** putahe na may piraso ng mga karne na tinuhog at inihaw.

sovereign (só·ve·réyn) *png* [*Ing*] **:** soberáno.

sovereignty (sóv·er·en·tí) *png Pol* [*Ing*] **:** soberaníya.

Soviet Union (sóv·yet yún·yon) *png* [*Ing*] **:** Unyong Sobyet.

sow *png Zoo* [*Ing*] **:** inahing baboy.

sow *pnd* [*Ing*] **1:** maghasik; magpunla **2:** magpalaganap.

soy *png* [*Ing*] **1:** toyo **2:** munggo.

só·ya *png* [*Ing*] *Bot* **:** utaw.

soybean (sóy·bin) *png Bot* [*Ing*] **:** utaw.

spa (is·pá) *png* [*Ing*] **1:** bukal o batis na ipinalalagay na mabuti sa kalusugan **2:** pook na may ganitong bukal.

space (is·péys) *png* [*Ing*] **1:** pook o puwesto na malawak **2:** puwang **3:** malawak na rehiyon na walang umookupa **4:** layo; agwat; distansiya **5:** tagal; lawig **6:** sa paglilimbag, blangkong espasyo sa pagitan ng mga tipo **7:** kalawakan[3].

spacecraft (is·péys·kraft) *png* [*Ing*] **:** spacesyip.

spaceman (is·péys·man) *png* [*Ing*] **:** tao na naglalakbay sa kalawakan.

spaceship (is·péy·syip) *png* [*Ing*] **:** sasakyang ginagamit sa kalawakan **:** SPACECRAFT.

space shuttle (is·péys syá·tel) *png* [*Ing*] **:** spacesyip na ginagamit sa pagdadala at pagbabalik ng mga tao at kargada sa orbit ng mundo.

spacesuit (is·péy·sut) *png* [*Ing*] **:** kasuotang ginagamit upang mabuhay ang tao sa kalawakan.

spade (is·péyd) *png* [*Ing*] **1:** pála **2:** sa baraha, ang espada.

spaghetti (is·pag·hé·ti) *png* [*Ing*] **:** ispagheti.

spahi (is·pá·hi) *png* [*Ing*] **:** kasapi ng pangkat ng mga Turkong kabalyero.

Spain (is·péyn) *png* [*Ing*] **:** Espanya.

span (is·pán) *png* [*Ing*] **1:** haba mulang isang dulo hanggang kabilang dulo ng pook, bagay, o panahon **2:** ang luwang ng bawat arko ng tulay **3:** dangkal **4:** maikling distansiya o panahon.

Spaniard (is·pán·yard) *png, pnr* [*Ing*] **:** Espanyol.

spaniel (is·péy·nyel) *png* [*Ing*] **:** lahi ng áso na may mahaba at makintab na balahibo, at bagsak na tainga.

Spanish (is·pá·nish) *png* [*Ing*] **1:** Espanyol **2:** ang wikang Espanyol.

Spanish (is·pá·nish) *pnr* [*Ing*] **:** ukol sa Espanya.

spar (is·pár) *pnd* [*Ing*] **1:** sa boksing, sumuntok-suntok nang hindi tumatama nang malakas **2:** makipagtalo **3:** sa sabong, sumalpok sa pamamagitan ng paa o tari.

sparaxis (is·pa·rák·sis) *png Bot* [*Ing*] **:** halaman (genus *Sparaxis*) na mula sa Africa at may maningning na bulaklak.

spare (is·péyr) *pnd* [*Ing*] **1:** magpatawad **2:** magligtas **3:** magtipid **4:** magreserba.

spare part (is·péyr part) *png* [*Ing*] **:** bahagi na pampalit sa nasira o nawalang parte ng makina.

spare-rib (is·péyr-rib) *png* [*Ing*] **:** atado o hiwa ng karneng baboy na mula sa dulo ng tadyang.

spare tire (is·péyr tayr) *png* [*Ing*] **:** ekstrang gulong na dinadala ng mga sasakyan bilang pampalit kung kailangan.

sparid (is·pé·rid) *png Zoo* [*Ing*] **:** isdang-alat (family *Sparidae*) na may hulihang palikpik na mahaba at makikita sa malalim na bahagi ng dagat.

spark (is·párk) *png* [*Ing*] **1:** tilamsik ng apoy **2:** liwanag mula sa dagliang siklab **3:** anumang nagsasanhi ng interes, pagkagulat, at iba pa **4:** silakbo, *hal* ng galit.

sparkle (is·pár·kel) *png* [*Ing*] **1:** magningning; kumislap **2:** bumula.

spark plug (is·párk plag) *png* [*Ing*] **:** kasangkapang elektroniko na nagpapasiklab ng gas sa internal combustion engine.

sparring partner (is·pá·ring párt·ner) *png* [*Ing*] **:** tao na kaensayo ng boksingero.

sparrow (is·pá·row) *png Zoo* [*Ing*] **:** maya.

Sparta (is·pár·ta) *png* [*Ing*] **:** lungsod sa timog ng Greece at nakilala noon sa pagkakaroon ng disiplinado, matapang, at organisadong hukbo.

spasm (is·pá·sam) *png* [*Ing*] **1:** pulikat **2:** anumang sumpong o silakbo ng kilos o damdamin.

spasmodic (is·pas·mó·dik) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa pulikat **2:** pabugso-bugso; pasumpong-sumpong.

spathe (speyt) *png Bot* [*Ing*] **:** tila dahong bahagi ng halaman, malaki, makulay, at nakasapo sa bulaklak.

spatula (is·pá·tyu·lá) *png* [*Ing*] **:** espatula.

spawn (is·pón) *pnd* [*Ing*] **1:** mangitlog, lalo na kung isda, mollusk, o crustacean **2:** magkaanak, lalo na kung maramihan.

spay (is·péy) *pnd* [*Ing*] **:** tanggalan ng kakayahang manganak sa pamamagitan ng pag-aalis ng obaryo.

speak (is·pík) *pnd* [*Ing*] **1:** magsalita **2:** magtalumpati **3:** magsabi.

speaker (is·pí·ker) *png* [*Ing*] **:** ispiker.

spear (is·pír) *png* [*Ing*] **1:** sibat **2:** salapang.

spearmint (is·pír·mint) *png Bot* [*Ing*] **:** halaman (*Mentha spicata*) na ginagamit na pampalasa.

spec (is·pék) *png Kol* [*Ing*] **1:** speculation **2:** specification.

special (is·pé·syal) *png* [*Ing*] **:** espesyal.

special effects (is·pé·syal é·feks) *png* [*Ing*] **:** eksenang ginagamitan ng ilusyon sa pamamagitan ng props, computer, at kamera.

specialist (is·pé·sya·líst) *png* [*Ing*] **:** espesyalista.

speciality (is·pe·syá·li·tí) *png* [*Ing*] **1:** naiibang produkto, operasyon, at iba pa na binibigyan ng natatanging atensiyon ng kompanya o tao **2:** natatanging galing, uri, o katangian.

specialty (is·pé·syal·tí) *png* [*Ing*] **:** espesyalidad.

species (is·pí·syi) *png* [*Ing*] **1:** pangkat ng mga bagay na may magkakaparehong katangian **2:** *Bio* ranggong taxonomic na higit na mababa sa genus, binubuo ng magkakahawig na indibidwal na may kakayahang makipagpalitan ng genes **:** SARÌ.

specific (is·pe·sí·fik) *png* [*Ing*] **:** espesipiko.

specification (is·pe·si·fi·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** paglalarawan na punô ng detalye ng yari, pagkagawa, at iba pa **:** SPEC[2].

specimen (is·pé·si·mén) *png* [*Ing*]

1: indibidwal o bahagi na kinukuha bilang halimbawa ng uri o kabuuan, lalo na kung ginagamit sa pagsusuring pang-agham **2:** *Med* dugo, ihi, laway at iba pa na ipaiilalim sa pagsusuri **:** ISPESIMEN.

specs (is·péks) *png* [*Ing*] **1:** pinaikling **spectacles 2:** pinaikling **specifications**.

spectacle (is·pék·ta·kél) *png* [*Ing*] **:** espektakulo.

spectacles *png* [*Ing*] **:** antipara.

spectator (is·pek·téy·tor) *png* [*Ing*] **:** espektador.

specter (is·pék·ter) *png* [*Ing*] **1:** multo **2:** anumang bagay na laging nasasaisip o bumabalik-balik sa isipan **3:** pangitain.

spectrum (is·pék·trum) *png* [*Ing*] **:** ispektrum.

speculation (is·pe·kyu·léy·syon) *png* [*Ing*] **:** hula sa negosyo **:** SPEC[1].

speculator (is·pe·kyu·léy·tor) *png* [*Ing*] **:** tao na humuhula o nakikipagsapalaran sa istak, sugal, at iba pa.

speculum (is·pé·kyu·lúm) *png* [*Ing*] **1:** sa pagtistis, instrumentong ginagamit sa pagpapalaki ng anumang butas sa katawan upang masuri **2:** salamin, lalo na sa teleskopyo.

speech (is·píts) *png* [*Ing*] **1:** pagsasalita **2:** wika **3:** talumpati.

speech therapy (is·píts té·ra·pí) *png* [*Ing*] **:** lúnas upang mapagaling o maayos ang depekto sa pagsasalita.

speech writer (is·píts ráy·ter) *png* [*Ing*] **:** tao na sumusulat ng talumpati.

speed (is·píd) *png* [*Ing*] **1:** bilis **2: a** sa potograpiya, ang bilis ng kakayahang kumuha ng liwanag ng film **b** tagal ng exposure **3:** gamot na amphetamine, lalo na ng metamphetamine.

speedball (is·píd·bol) *png* [*Ing*] **:** cocaine na may heroin o morpina.

speedboat (is·píd·bowt) *png* [*Ing*] **:** bangkang de-motor na napakatulin.

speed bump (is·píd bamp) *png* [*Ing*] **:** hump.

speedometer (is·pi·dó·mi·tér) *png Mek* [*Ing*] **:** kilometrahe.

speiss (is·páys) *png* [*Ing*] **:** compound ng arsenic, bakal, at iba pa na nabubuo sa pagtutunaw ng ore ng lead.

speleology (is·pi·li·yó·lod·yí) *png* [*Ing*] **1:** agham ng pagsusuri ng mga yungib **2:** pagsasaliksik ng mga yungib.

spell (is·pél) *png* [*Ing*] **1:** bulong o orasyon na ginagamit sa salamangka **2:** balani o atraksiyon ng isang tao, gawain, kalidad, at iba pa **3:** maikling panahon.

spell (is·pél) *png* [*Ing*] **1:** magbaybay **2:** mangahulugan.

speller (is·pé·ler) *png* [*Ing*] **:** tao na bumabaybay.

spelling (is·pé·ling) *png* [*Ing*] **:** baybay.

spelunker (is·pe·láng·ker) *png* [*Ing*] **:** tao na nagsasaliksik ng yungib.

spelunking (is·pe·láng·king) *png* [*Ing*] **:** sining ng pagsasaliksik ng yungib.

spend (is·pénd) *pnd* [*Ing*] **1:** gumugol; gumasta **2:** maubos o magamit ang oras o lakas.

spending money (is·pén·ding má·ni) *png* [*Ing*] **:** salapi na maaaring gastusin.

spendthrift (is·pénd·trif) *png* [*Ing*] **:** gastador.

sperm (is·pérm) *png* [*Ing*] **1:** spermatozoon **2:** tamod **3:** spermwhale **4:** spermaceti.

spermaceti (is·per·ma·sé·ti) *png* [*Ing*] **:** puting substance na tulad ng allid na mula sa sperm whale at ginagamit sa paggawa ng kandila **:** SPERM[4].

spermatid (is·pér·ma·tíd) *png Zoo* [*Ing*] **:** batang sex cell ng lalaki na mula sa spermatocyte na maaaring maging spermatozoon.

spermatocyte (is·per·má·to·sáyt) *png Zoo* [*Ing*] **:** cell mula sa spermatogonium na maaaring mahati sa mga spermatid.

spermatogonium (is·per·ma·to·gón·yum) *png Zoo* [*Ing*] **:** cell na nalilikha sa maagang antas ng pagbubuo ng spermatozoon at pinagmumulan ng spermatocyte.

spermatozoon (is·per·má·to·zún) *png Zoo* [*Ing*] **:** tigulang at nakagagalaw na sex cell **:** SPERM[1].

sperm count (is·pérm kawnt) *png* [*Ing*] **:** bilang ng spermatozoon na inilabas nang minsanan; dami ng tamod.

sperm whale (is·pérm wéyl) *png Zoo* [*Ing*] **:** malaki, may parisukat na ngusong balyena (*Physeter catodon*) at may mahalagang langis **:** SPERM[3].

sphagnum (is·fág·num) *png Bot* [*Ing*] **:** lumot (genus Sphagnum) na ginagamit na midyum sa pagpapalago ng orkidya.

sphere (is·fír) *png* [*Ing*] **1:** espero **2:** lawas pangkalawakan **3:** kalawakan **4:** globo na kumakatawan sa mundo **5:** larang ng aksiyon, impluwensiya, o eksistensiya **6:** uring panlipunan.

-sphere (is·fír) *pnl* [*Ing*] **1:** may hugis na tulad ng espero **2:** hinggil sa rehiyon na nasa paligid ng mundo *hal,* hemisphere, stratosphere.

sphere of influence (is·fír ov ín·flu·wéns) *png* [*Ing*] **1:** kontrol ng isang estado sa politika at ekonomiya ng ibang estado **2:** kontrol o impluwensiya ng isang tao sa iba.

spheroid (is·fí·royd) *png* [*Ing*] **:** katawan na kahugis ng espero ngunit hindi eksakto o perpekto.

sphincter (is·fíngk·ter) *png Ana* [*Ing*] **:** laman na bumabalot, nangangalaga, o nagsasara ng butas o tubo, lalo na ang butas ng puwit.

sphinx (is·fíngks) *png* [*Ing*] **1:** *Mit* espinghe **2:** *Zoo* baboon, lalo na ang mandrill.

spicatto (is·pi·ká·to) *png Mus* [*Ita*] **:** estilo ng staccato na pinatatalbog ang arko sa kuwerdas.

spice (is·páys) *png* [*Ing*] **:** aromatikong substance mula sa gulay at ginagamit na pampalasa.

spick and span (is·pík end is·pán) *pnr* [*Ing*] **1:** ismarte at bago **2:** maayos at malinis.

spicy (is·páy·si) *pnr* [*Ing*] **1:** maanghang; malasa **2:** malaswa.

spider (is·páy·der) *png Zoo* [*Ing*] **:** gagamba.

spiel (is·pi·yél) *png* [*Ing*] **:** kuwento, salita, o talumpati na hindi tapat o hindi pinag-isipang mabuti.

spielgeleisen (is·pi·yel·ge·láy·zen) *png* [*Ing*] **:** alloy na bakal at manganese.

spigot (is·pí·got) *png* [*Ing*] **1:** tapon **2:** balbula ng gripo **3:** ang dulo ng túbo na inihuhugpong sa kasunod na túbo.

spike (is·páyk) *png* [*Ing*] **1:** anumang bagay na may dulong matulis, gaya ng pako **2:** bakal na matulis sa suwelas ng sapatos upang hindi madulas **3:** hypodermic needle.

spill (is·píl) *pnd* [*Ing*] **1:** matapon, maligwak, o mabuhos ang likido, pulbos, o anuman sa labas ng sisidlan **2:** mahulog sa sasakyan.

spillover (is·píl·ów·ver) *png* [*Ing*] **1:** proseso ng pagkatapon o pagkaligwak **2:** bagay na natapon.

spillway (is·píl·wey) *png* [*Ing*] **:** kanal na dinadaluyan ng labis na tubig mula sa saplad.

spin (is·pín) *pnd* [*Ing*] **1:** paikutin nang mabilis **2:** magsulid **3:** gumawa ng sapot **4:** magsulat o magkuwento **5:** magpainog **6:** mahilo dahil sa pagkagulat, tuwa, at iba pang matinding damdamin.

spina bifida (is·pí·na bi·fí·da) *png Med* [*Ing*] **:** depekto sa gulugod mula pa sa pagkabata.

spinach (is·pí·nats) *png Bot* [*Ing*] **:** gulay (Spinacia oleracea) na may luntiang dahon na karaniwang ginagawang salad.

spinal (is·páy·nal) *pnr Ana* [*Ing*] **:** hinggil sa gulugod.

spinal column (is·páy·nal kó·lum) *png Ana* [*Ing*] **:** gulugod.

spinal cord (is·páy·nal kord) *png Ana* [*Ing*] **:** estruktura sa sentro ng nervous system na nasa loob ng gulugod at nagdurugtong sa lahat ng bahagi ng katawan sa utak.

spindle (is·pín·del) *png* [*Ing*] **1:** ikiran **2:** kidkiran.

spine (is·páyn) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* gulugod **2:** anumang matigas at patulis na estruktura **3:** bahagi ng pabalat ng aklat na tumatakip sa gilid ng pahinang magkakahugpong.

spinet (is·pí·net) *png Mus* [*Ing*] **:** maliit na uri ng harpsichord.

spinning-wheel (is·pí·ning-wil) *png* [*Ing*] **:** mákináng pambahay na humahabi sa buhok upang maging sinulid.

spinster (is·píns·ter) *png* [*Ing*] **:** matandang dalaga.

spiracle (is·páy·ra·kél) *png* [*Ing*] **:** sa mga kulisap, balyena, at ilang isda, panlabas na butas upang makahinga.

spiraea (is·pay·rí·ya) *png Bot* [*Ing*] **:** palumpong (genus *Spiraea*) na may kumpol ng mga pink o puting bulaklak.

spiral (is·páy·ral) *png* [*Ing*] **:** plane o kurba na hugis tribuson at nasisipat sa tatlong dimensiyon **:** ESPIRAL, ISPAYRAL.

spirant (is·páy·rant) *pnr Gra* [*Ing*] **:** binibigkas ang mga katinig na pinalalabas ang hininga sa makitid na butas, gaya ng *f* o *v*.

spire (is·páyr) *png* [*Ing*] **1:** estrukturang hugis piramide, gaya ng tore **2:** bahagi ng katawan ng punongkahoy na malapit sa mga sanga **3:** anumang bagay na may dulong papanipis o papatulis.

spirillum (is·pí·ri·lúm) *png Zoo* [*Ing*] **:** bakterya (genus *Spirillum*) na may estrukturang hugis tribuson.

spirit (is·pí·rit) *png* [*Ing*] **1:** espiritu **2:** diwa **3:** kalooban; damdamin.

spirits (is·pí·rits) *png* [*Ing*] **:** inuming alkoholiko na destilado.

spirits of salt (is·pí·rits ov salt) *png* [*Ing*] **:** hydrochloric acid.

spiritual (is·pi·rít·wal) *pnr* [*Ing*] **:** espiritwal.

spiritual healing (is·pi·rít·wal hí·ling) *png* [*Ing*] **:** faith healing.

spiritualism (is·pi·rít·wa·lí·zim) *png* [*Ing*] **:** espiritwalismo.

spirituelle (is·pi·rí·tsu·wél) *png* [*Fre*] **:** may kaisipang matalas o matalino.

spirograph (is·páy·rog·ráf) *png* [*Ing*] **:** instrumentong nagtatala ng galaw ng paghinga.

spirometer (is·pay·ró·mi·tér) *png* [*Ing*] **:** instrumentong sumusukat sa kapasidad ng hangin sa baga.

spit (is·pít) *pnd* [*Ing*] **1:** dumura **2:** magbuga, gaya ng apoy sa bulkan.

spitting distance (is·pí·ting dís·tans) *png* [*Ing*] **:** distansiya na napakalapit.

spitting image (is·pí·ting í·meyds) *png* [*Ing*] **:** kamukhang-kamukha ng isang tao o bagay.

spitoon (is·pí·tun) *png* [*Ing*] **:** metal na sisidlan na may hugis-imbudo ang itaas na pinagduduraan.

splash (is·plásh) *pnd* [*Ing*] **1:** magsaboy **2:** mahulog o malubog sa tubig **3:** gumastos ng napakaraming salapi **4:** maglagay ng sarisaring dekorasyon sa lahat ng panig.

spleen (is·plín) *png Ana* [*Ing*] **:** pali.

splendor (is·plén·dor) *png* [*Ing*] **1:** ningning **2:** kadakilaan.

splenectomy (is·ple·nék·to·mí) *png* [*Ing*] **:** pagtistis upang alisin ang pali.

splenius (is·plín·yus) *png* [*Ing*] **:** alinman sa mga muscle sa magkabilang bahagi ng leeg.

splice (is·pláys) *pnd* [*Ing*] **1:** idugtong ang mga dulo ng lubid sa pamamagitan ng pagsasalapid ng mga hibla **2:** idugtong ang anumang bagay, gaya ng tabla, sa pamamagitan ng pagpapatong.

splinter (is·plín·ter) *pnd* [*Ing*] **:** mabasag sa maliliit na piraso.

splinter group (is·plín·ter grup) *png* [*Ing*] **:** pangkat na humiwalay sa higit na malaking pangkat.

split (is·plít) *pnd* [*Ing*] **1:** magsibak; magbiyak **2:** tanggalin sa pamamagitan ng pagbasag **3:** maghiwalay dahil sa pag-aaway o di-pagkakasundo.

split hairs (is·plít heyrs) *pnd* [*Ing*] **:** gumawa ng maliliit at di-mahahalatang pagkakaiba.

split screen (is·plít is·krín) *png* [*Ing*] **:** uri ng potograpiya, gaya sa telebisyon o pelikula, na may dalawa o higit pang magkakahiwalay na imaheng ipinakikita nang magkakasabay.

split second (is·plít sé·kond) *png* [*Ing*] **1:** fraction ng isang segundo **2:** iglap.

splurge (is·plérg) *png* [*Ing*] **1:** pagpapasikat; pagpapakitang gilas **2:** paggugol ng salapi nang walang taros.

spoil (is·póyl) *png* [*Ing*] **1:** bagay na sinamsam sa panahon ng digmaan **2:** mga bagay na nasira.

spoil (is·póyl) *pnd* [*Ing*] **1:** sirain **2:** pasamain ang karakter dahil sa labis na pagbibigay; pagpapalaki sa layaw **3:** bulukin.

spoke (is·pówk) [*Ing*] **:** rayos.

spokesman (is·pówks·man) *png* [*Ing*] **:** opisyal na tagapagsalita ng kaniyang pinaglilingkuran.

Spoliarium (es·po·li·yár·yum) *png Sin* [*Lat Esp*] **:** obra maestra sa pintura ni Juan Luna, na naglalarawan sa malungkot na wakas ng labanán ng mga mandirigma sa imperyong Roma.

sponge (is·pánds) *png* [*Ing*] **:** espongha.

sponsor (is·pón·sor) *png* [*Ing*] **:** isponsor.

spontaneous (is·pon·téy·nyus) *pnr* [*Ing*] **1:** likás; katutubo **2:** ayon sa sariling kagustuhan; kusa **3:** madalian.

spontaneous generation (is·pon·téy·nyus dye·ne·réy·syon) *pnr* [*Ing*] **:** abiogenesis.

spoon (spun) *png* [Ing] **:** kutsara.

spoonfeed (is·pún·fid) *pnd* [*Ing*] **1:** subuan ng pagkain ang sanggol sa pamamagitan ng kutsara **2:** magbigay ng tulong, impormasyon, at iba pa nang buong-buo at walang anumang hirap ang pinagbigyan.

sporangium (is·po·rán·di·yúm) *png Bot* [*Ing*] **:** ang kinapapalooban o súpot ng spore.

spore (is·pór) *png* [*Ing*] **:** natatanging cell para sa reproduksiyon ng maraming halaman at mikroorganismo.

sport (is·pórt) *png* [*Ing*] **:** isport.

sporting (is·pór·ting) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa isport **2:** mahilig sa isport **3:** patas sa paglalaro; hindi madaya

4: mahilig makipagsapalaran.

sportsman (is·pórts·man) *png* [*Ing*] **1:** tao na naglalaro ng isport, lalo na kung propesyonal **2:** tao na patas o hindi madaya sa paglalaro.

sportswear (is·pórts·wer) *png* [*Ing*] **:** kasuotan sa isport.

sporty (is·pór·ti) *png* [*Ing*] **1:** mahilig sa isport **2:** mapagpasikat; mapagmayabang **3:** nararapat na kasuotan sa isport.

spotlight (is·pát·layt) *png* [*Ing*] **1:** sinag ng liwanag na nakatutok sa isang pook, lalo na sa teatro o sa daraanan ng sasakyan **2:** publisidad hinggil sa sinuman.

spouse (is·póws) *png* [*Ing*] **:** asawa.

sprain (is·préyn) *png* [*Ing*] **1:** pilay **2:** pamamaga dahil dito.

spray (is·préy) *png* [*Ing*] **1:** wisík **2:** likidong pambomba ng lamok **3:** maliit na sangang may dahon at bulaklak **4:** kumpol ng bulaklak na inayos.

spread (is·préd) *pnd* [*Ing*] **1:** magkálat **2:** magpalaganap **3:** maglatag **4:** magpahid **5:** magbúka; iunat **6:** makahawa **7:** magbilad.

spread eagle (is·préd í·gel) *png* [*Ing*] **:** sagisag na representasyon ng agila na nakabuka ang mga pakpak at paa.

spreadsheet (is·préd·syit) *png* [*Ing*] **:** programa na maaaring mamanipula at makuha ang mga datos na nasa talahanayan.

spring (is·príng) *png* [*Ing*] **1:** panahon sa pagitan ng winter at summer, sa hilagang hemisphere, mulang vernal equinox hanggang summer solstice, at sa timog hemisphere, mulang autumnal equinox hanggang winter solstice **:** TAGSIBOL[2] **2:** muwelye ng sasakyan **3:** bukal **4:** simula; pinagmulan **5:** sanhi.

spring (is·príng) *pnd* [*Ing*] **1:** tumalon; lumundag **2:** umigkas **3:** tumalbog.

spring balance (is·príng bá·lans) *png* [*Ing*] **:** timbangan na sumusukat ng bigat sa pamamagitan ng tensiyon ng ispring.

springbed (is·príng·bed) *png* [*Ing*] **:** kama na may ispring.

springboard (is·príng·bord) *png* [*Ing*] **1:** mahabang tabla na nasa dakong itaas ng swimming pool at pinaglulundagan **2:** anumang bukal o simula ng gawain.

spring chicken (is·príng tsí·ken) *png* [*Ing*] **:** manok na bata pa.

spring roll (is·príng rol) *png* [*Ing*] **:** lumpiya.

sprinkle (is·príng·kel) *pnd* [*Ing*] **1:** magwilig o magwisik **2:** magdilig sa pamamagitan ng regadera **3:** magsaboy.

sprinkler (is·príngk·ler) *png* [*Ing*] **:** tao o bagay na nagwiwilig o nagsasaboy ng tubig, gaya ng regadera.

sprint (is·prínt) *png Isp* [*Ing*] **1:** karera na may distansiyang 100-400 m at ginagamitan ng ubos-kayang bilis **2:** anumang katulad na karera sa pagbibisikleta, paglangoy, at iba pa.

sprinter (is·prínt·er) *png* [*Ing*] **1:** *Isp* atleta na matuling tumakbo sa malapitang distansiya **2:** sasakyan, lalo na ang tren na mabilis tumakbo sa malapitang distansiya.

sprite (is·práyt) *png Mit* [*Ing*] **1:** duwende **2:** diwata.

spritzer (is·prít·zer) *png* [*Ing*] **:** alak at soda na pinaghalo.

sprocket (is·prá·ket) *png* [*Ing*] **1:** alinman sa mga ngipin ng gulong na kinakabitan ng kadena, katulad sa gulóng ng bisikleta **2:** sprocket wheel.

sprocket wheel (is·prá·ket wil) *png* [*Ing*] **:** gulóng na may mga sprocket **:** SPROCKET[2].

sprout (is·práwt) *png Bot* [*Ing*] **:** toge.

sprout (is·práwt) *pnd* [*Ing*] **:** sumibol; tumubo.

spruce (is·prús) *png Bot* [*Ing*] **1:** punongkahoy (genus *Picea*) na may malalagong dahon at hugis koniko **2:** ang tabla mula rito.

spumante (is·pu·mán·te) *png* [*Ita*] **:** puting alak na mabula.

spur (is·pér) *png* [*Ing*] **1: a** espuwelas **b** anumang bagay na katulad nito **2:** tahid **3:** tari.

sputnik (is·pút·nik) *png* [*Rus*] **:** serye ng mga artipisyal na satellite.

sputum (is·pyú·tum) *png Med* [*Ing*] **1:** dura **2:** plema.

spy (is·páy) *png* [*Ing*] **:** tiktik.

sq, daglat [*Ing*] **:** square.

squad (is·kwád) *png Mil* [*Ing*] **:** tilap.

squadron (is·kwád·ron) *png Mil* [*Ing*] **:** iskuwadron.

square (is·kwéyr) *png* [*Ing*] **1:** parisukat **2:** pook na napaliligiran ng mga gusali **3:** eskuwala **4:** *Mat* produkto ng square root, *hal* 81 ang square ng 9 **5:** tao na may makalumang paguugali.

square dance (is·kwéyr dans) *png* [*Ing*] **:** sayaw na karaniwang may apat na parehang nakaharap paloob mula sa apat na gilid.

square deal (is·kwéyr dil) *png* [*Ing*] **:** pantay na pagtingin o patas na pakikitungo.

square meal (is·kwéyr mil) *png* [*Ing*] **:** sapat at nakabubusog na pagkain.

square number (is·kwéyr nám·ber) *png* [*Ing*] **:** ang square ng isang integer.

square root (is·kwéyr rut) *png* [*Ing*] **:** bilang na kapag iminultiplika sa sarili ay nagbibigay ng isang tiyak na bilang, *hal* 9 ang square root ng 81 **:** PARIUGAT.

squash (is·kwásh) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* kalabasa **2:** *Isp* laro sa court na sarado at may apat na dingding, at ginagamitan ng raketa.

squash (is·kwásh) *pnd* [*Ing*] **1:** pipiin; pisatin **2:** sugpuin **3:** sumingit; sumiksik.

squat (is·kwát) *pnd* [*Ing*] **1:** lumupagi **2:** tumirá o magtayo ng bahay at anumang estruktura sa lupang pagaari ng ibang tao nang walang pahintulot.

squatter (is·kwá·ter) *png* [*Ing*] **:** iskuwater.

squaw (is·kwáw) *png* [*Ing*] **:** sa mga American Indian, **a** babae **b** asawang babae.

squeege (is·kwí·dyi) *png* [*Ing*] **1:** gamit na may goma ang gilid, may tatangnang mahaba, at ginagamit sa paglilinis ng bintana **2:** katulad na gamit na maliit at ginagamit sa potograpiya o silk screen.

squib (is·kwíb) *png* [*Ing*] **1:** kuwitis **2:** maikling komposisyon na tumutuligsa.

squid (is·kwíd) *png Zoo* [*Ing*] **:** pusit.

squill (is·kwíl) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* halamang bulbo (genus *Scilla*) na may hugis bituin at bughaw na bulaklak **2:** *Bot* **a** anumang katulad na halaman (*Drimia Maritima*) na may puting bulaklak **b** substance mula sa bulbo nito na ginagamit sa gamot sa ubo **3:** *Zoo* crustacean (genus *Squilla*) na tulad ng hipon.

squirrel (is·kwí·rel) *png Zoo* **:** iskuwirel.

Sr, daglat (es·ar) *png* [*Ing*] **1:** Senior **2:** Señor **3:** Sister.

Sr, symbol (es·ar) *Kem* [*Ing*] **:** strontium.

SRO, daglat (es·ar·ow) *png* [*Ing*] **:**

standing room only.

SST, daglat (es·es·ti) *png* [*Ing*] **:** supersonic transport.

St, daglat (es·ti) *png* [*Ing*] **1:** saint **2:** street.

Stabat Mater (is·tá·bat má·ter) *png* [*Lat*] **:** imno ukol sa paghihirap ng Birhen Maria noong ipako si Kristo sa krus.

stabilizer (is·ta·bi·láy·zer) *png* [*Ing*] **:** instrumento o substance na ginagamit upang panatilihin ang katatagan o katibayan ng isang bagay, gaya ng pares ng maliliit na gulong, at ikinakabit sa hulihang gulóng ng bisikleta ng batà.

stable (is·téy·bel) *png* [*Ing*] **1: a** kuwadra **b** mga kabayong pangkarera na inaalagaan dito **2:** pook na kinalalagyan at pinag-eensayuhan ng mga kabayo **3: a** tao, produkto, at iba pa na may iisang pinagmulan o kasapian **b** ang pinagmulan o kinasasapian.

stable (is·téy·bol) *pnr* [*Ing*] **1:** matatag; matibay **2:** palagian; pirmihan **3:** *Kem* hindi madaling mabulok.

staccato (is·ta·ká·to) *pnr Mus* [*Ing*] **:** may tunog o nota na napakataas at hiwalay sa iba pang nota o tunog.

stack (is·ták) *png* [*Ing*] **1:** mandalâ **2:** salansan **3:** tsiminea.

stadium (is·tád·yum) *png* [*Ing*] **:** istadyum.

staff (is·táf) *png* [*Ing*] **1:** tungkod; baston **2:** batuta **3:** tagdan **4:** mga tauhan o kawani **5:** *Mus* limang linyang pahalang at ang apat na espasyo nito at kumakatawan sa taas at baba ng tono.

staffer (is·tá·fer) *png* [*Ing*] **:** kasapi ng staff, lalo na sa peryodiko.

stag (is·tág) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* tigulang na lalaking usa (genus *Cervus*) **2:** lalaking dumadalo sa pagtitipon nang walang kasamang babae.

stage (is·téyds) *png* [*Ing*] **1:** entablado **2:** teatro **3:** yugto **4:** panahon **5:** distansiya; layo; agwat **6:** pook na regular na hinihintuan **7:** stagecoach.

stagecoach (is·téyds·kowts) *png* [*Ing*] **:** karwahe **:** STAGE[7].

stage show (steyds syow) *png* [*Ing*] **:** bodabil.

stagnant (is·tág·nant) *pnr* [*Ing*] **1: a** hindi umaagos, gaya ng tubig na nanatili sa isang mababang pook **b** kabahuan dahil sa kalagayang ito **2:** hindi umuunlad o walang ginagawa, gaya ng sa tao, isip, o buhay.

stain (is·téyn) *png* [*Ing*] **1:** mantsa **2:** batik, gaya sa reputasyon; kasiraan ng puri.

stained glass (is·téynd glas) *png* [*Ing*] **:** salaming makulay na nakabubuo ng tanawin at inilagay sa kuwadro upang maging palamuti.

stainless (is·téyn·les) *pnr* [*Ing*] **1:** walang mantsa **2:** hindi kinakalawang.

stair (is·téyr) *png* [*Ing*] **:** hagdan.

staircase (is·téyr·keys) *png* [*Ing*] **:** hagdanan.

stairway (is·téyr·wey) *png* [*Ing*] **1:** hagdanan **2:** bahagi ng gusali na may hagdanan.

stake (is·téyk) *png* [*Ing*] **1:** tulos **2: a** posteng gapusan ng tao na sinusunog nang buhay **b** kamatayan sa pamamagitan nito **3:** pusta; tayâ **4: a** salaping napanalunan, lalo na kung sa karera ng kabayo **b** ang karerang ito.

stalactite (is·tá·lak·táyt) *png Heo* [*Ing*] **:** deposito ng calcite na nabubuo mula sa tumutulong tubig sa itaas ng kuweba *Cf* STALAGMITE.

stalag (is·tá·lag) *png Mil* [*Ger*] **:** kampo ng mga bilanggo, lalo na para sa POW.

stalagmite (is·tá·lag·máyt) *png Heo* [*Ing*] **:** deposito ng calcite na nabubuo mula sa tubig na tumutulo at tumataas mula sa sahig ng kuweba *Cf* STALACTITE.

stale (is·téyl) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi sariwa, gaya ng sa pagkain **2:** lipas na, gaya ng balita **3:** wala na sa kondisyon, gaya ng atleta na labis na nag-ensayo.

stalemate (is·téyl·meyt) *png* [*Ing*] **1:** sa ahedres, posisyong ibinibilang na patas at hindi mate ngunit hindi makagagalaw ang manlalaro nang hindi napupunta sa mate **2:** kalagayang walang pagbabago.

stalk (is·tók) *png* [*Ing*] **1:** tangkay o uhay ng halaman **2:** punongkahoy o halaman **3:** tagdan **4:** mataas na tsiminea sa pabrika.

stalk (is·tók) *pnd* [*Ing*] **1:** sumubaybay nang palihim **2:** lumaganap.

stall (is·tól) *png* [*Ing*] **1:** puwesto sa gusali o palengke na tindahan ng mga produkto **2:** kuwadra **3:** paghinto ng sasakyan **4:** alinman sa mga espasyong magkakaagapay sa paradahan ng sasakyan.

stallholder (is·tol·hól·der) *png* [*Ing*] **:** tao nanamamahala sa puwesto sa palengke, gusali, at iba pa.

stallion (is·tál·yon) *png* [*Ing*] **:** lalaking kabayo na hindi kinapon, lalo na kung ginagamit sa pagpapalahi.

stalwart (is·tál·wart) *pnr* [*Ing*] **1:** matatag **2:** matapang at buo ang loob.

stamen (is·tá·men) *png* [*Ing*] **:** organ ng bulaklak na nagtataglay o lumilikha ng pollen.

stamina (is·tá·mi·ná) *png* [*Ing*] **:** kakayahan ng katawan o isipan na manatiling malakas o matibay.

stamp (is·támp) *png* [*Ing*] **1:** selyo **2: a** bagay na pantatak **b** ang marka o tatak **3: a** mabigat na tapak ng paa **b** ang tunog nito.

stampede (is·tám·pid) *png* [*Ing*] **1:** biglaang pagtatakbuhan sa iba't ibang direksiyon ng maraming hayop **2:** biglaang pagsugod o pagtakas ng mga tao dahil sa takot, interes, at iba pang matinding damdamin.

stand (is·tánd) *png* [*Ing*] **1:** tayô; tindig **2:** paghinto ng galaw o pagunlad **3:** paninindigan **4:** puwesto o posisyon **5:** maliit na tindahan **6:** eskaparate **7:** estrukturang mataas para sa mga manonood **8:** bahagi ng hukuman na nakalaan para upuan ng saksi.

standard (is·tán·dard) *png* [*Ing*] **1:** sagisag **2:** watawat **3:** pamantayan **4:** batayan **5:** karaniwang pamamaraan **6:** karaniwang kalidad o disenyo ng isang prɒdukto nang walang anumang dagdag na katangian.

stand-by (is·tánd-bay) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na handa sa anumang oras ng pangangailangan **2:** tao na nananatili sa tabi o malapit **3:** istambay.

standing (is·tán·ding) *png* [*Ing*] **1:** katayuan o posisyon sa buhay **2:** tagal; lawig **3:** pagtayo o pagtindig.

standing room only (is·tán·ding rum ówn·li) *png* [*Ing*] **:** pagtatanghal na dinumog ng mga tao kaya marami ang nakatayo dahil wala nang maupuan **:** SRO.

stangury (is·táng·u·rí) *png Med* [*Ing*] **:** estangguryа.

staple (is·téy·pol) *png* [*Ing*] **1:** maliit na alambreng hugis U na ginagamit upang pagsamahin ang mga papel, o magkabit ng mga bagay sa dingding **2:** pangunahing produkto **3:** pangunahing bahagi o sangkap ng anuman **4:** hilaw na sangkap.

stapler (is·téyp·ler) *png* [*Ing*] **:** kasangkapang ginagamit sa paglalagay ng staple.

star (is·tár) *png* [*Ing*] **:** bituin.

star apple (is·tár á·pol) *png Bot* [*Ing*] **:** kaimito.

starboard (is·tár·bord) *png* [*Ing*] **:** kanang panig o tagiliran ng bapor o eroplano.

starch (is·tárts) *png* [*Ing*] **:** polysaccharide na pinag-iipunan ng carbohydrate sa mga halaman lalo na sa cereal at patatas.

stardom (is·tár·dam) *png* [*Ing*] **1:** sinumang sikat o tanyag **2:** artistang gumaganap ng pangunahing papel sa pelikula.

stardust (is·tár·dast) *png* [*Ing*] **1:** lawas na maningning **2:** substance na ilusyon **3:** pangkat ng napakaraming bituin kaya parang alikabok sa paningin.

starfish (is·tár·fish) *png Zoo* [*Ing*] **:** bituing-dagat.

starlet (is·tár·let) *png* [*Ing*] **1:** maliit na bituin **2:** batang artista o tao na nagtatanghal na inaasahang higit na magiging mahusay sa pagtanda, lalo na kung babae.

starling (is·tár·ling) *png Zoo* [*Ing*] **:** ibon (*Sturnus vulgaris*) na maliit, humuhuni, at may plumaheng makintab at kulay lupa.

Star of David (is·ár ov dév·vid) *png* [*Ing*] **:** Tala ni David.

start (is·tárt) *png* [*Ing*] **1:** simula **2:** pook na pinagsisimulan ng anuman **3:** bentahang ibinibigay sa simula ng karera **4:** biglang pagkilos dahil sa pagkagulat **5:** pag-andar.

starter (is·tár·ter) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na nagsisimula **2:** automatikong kasangkapan na ginagamit sa pagpapaandar ng makina ng sasakyan **3:** tao na tagahudyat ng simula ng karera **4:** ang una sa magkakasunod **5:** kabayo na magsisimula ng karera.

stasis (is·tá·sis) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan na walang pagkilos o pag-unlad **2:** paghinto ng sirkulasyon ng anumang fluid ng katawan, lalo na ng dugo.

-stasis (is·tá·sis) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang pagbagal o paghinto, *hal* hypostatis, haemostasis.

state (is·téyt) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan **2:** estado **3:** pamahalaan.

state (is·téyt) *pnd* [*Ing*] **:** magsabi; banggitin.

statement (is·téyt·ment) *png* [*Ing*] **1:** ulat **2:** pahayag **3:** kuwenta o listahan ng mga transaksiyon, lalo na sa bangko.

state of the art (is·téyt ov di art) *png* [*Ing*] **:** pinakabagong antas ng kaunlaran ng isang bagay.

Stateside (is·téyt·sayd) *png* [*Ing*] **:** mula sa United States.

statesman (is·téyts·man) *png* [*Ing*] **:** tao na dalubhasa ukol sa mga kapakanang pambansa **:** ESTADISTA.

static (is·tá·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi kumikilos o nagbabago **2:** *Pis* hinggil sa mga lawas na hindi kumikilos o sa mga puwersang nasa equilibrium *Cf* DYNAMIC.

statics (is·tá·tiks) *png* [*Ing*] **:** agham ng mga lawas na hindi kumikilos o ng mga puwersang nasa equilibrium.

station (is·téy·syon) *png* [*Ing*] **1:** himpilan; estasyon **2:** kalagayan **3:** destino **4:** puwesto **5:** sangay na tanggapan.

stationary (is·tey·syo·ná·ri) *pnr* [*Ing*] **1:** nakapirme; hindi gumagalaw **2:** hindi nararapat galawin o ilipat ng puwesto **3:** hindi nagbabago ang lakas ng bilang, kalidad, at iba pa **4:** *Asn* walang nakikitang pagkilos sa longitude.

statistics (is·ta·tís·tiks) *png* [*Ing*] **:** estadistika.

statoscope (is·tá·tos·kówp) *png* [*Ing*] **:** barometro na aneroid at nagpapakita ng kaliit-liitang pagbabago ng presyon, lalo na upang malaman ang altitude ng mga sasakyang panghimpapawid.

stature (is·téy·tyur) *png* [*Ing*] **1:** taas **2:** antas ng pagkilala o estadong panlipunan **3:** kakayahan.

status (is·tá·tus) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan; posisyon **2:** relatibong ranggo o estadong panlipunan **3:** mataas na posisyon **4:** *Bat* legal na katayuan ng tao at tumutukoy o nagsasabi ng kaniyang karapatan o tungkulin.

status quo (is·tá·tus ko) *png* [*Lat*] **:** umiiral na kalagayan; kalagayang hindi nagbabago.

statute (is·tá·tyut) *png Bat* [*Ing*] **1:** batas na pinagtibay ng lehislatura **2:** kautusan; ordinansa.

stay (is·téy) *png* [*Ing*] **1:** malaking lubid na ginagamit na pampigil o suporta sa palo ng layag ng barko **2:** tukod; pansuhay **3:** mahaba at makitid na tela na pampatigas ng kuwelyo **4:** pananatili **5:** pagkaabala.

STD, daglat (es·tí·di) [*Ing*] **:** Sexually Transmitted Disease.

steak (is·téyk) *png* [*Ing*] **1:** makapal na hiwa ng karne, lalo na kung sa baka, na iniihaw o ipiniprito **2:** hamburger.

steal (is·tíl) *pnd* [*Ing*] **:** magnakaw.

steam (is·tím) *png* [*Ing*] **1:** singaw **2:** kapangyarihan o enerhiya.

steamboat (is·tím·bowt) *png Ntk* [*Ing*] **:** sasakyang dagat na pinaaandar ng steam engine **:** STEAMER[1].

steam boiler (is·tím bóy·ler) *png Ntk* [*Ing*] **:** kaldera.

steam engine (is·tím én·dyin) *png Mek* [*Ing*] **:** makina na pinaaandar ng aksiyon o enerhiya ng singaw, karaniwan sa pamamagitan ng presyon sa piston na tumataas at bumababa sa cylinder.

steamer (is·tí·mer) *png Ntk* [*Ing*] **1:** steamboat **2:** sisidlan ng mga bagay na pinasisingawan, lalo na ng mga inilulutong pagkain.

steamroller (is·tím·ró·ler) *png* [*Ing*] **1:** pison **2:** anumang kapangyarihan o puwersang mabigat.

steel (is·tíl) *png* [*Ing*] **:** asero.

steel bar (is·tíl bar) *png* [*Ing*] **:** uri ng talim na iba-iba ang sukat at anyo at ginagamit sa pagkakabit ng hiyas sa alahas.

steel wool (is·tíl wul) *png* [*Ing*] **:** substance na may pinong asero at nakagagasgas.

steelworks (is·tíl·works) *png* [*Ing*] **:** pabrika ng asero.

steeple (is·tí·pol) *png* [*Ing*] **:** mataas na tore sa itaas ng simbahan.

steeplechase (is·tí·pol·tséys) *png* [*Ing*] **1:** karera ng mga kabayo na tumatalon sa mga artipisyal na harang **2:** anumang katulad na karera.

steering wheel (is·tí·ring wheel) *png Mek* [*Ing*] **:** manibéla.

stegosaurus (is·te·go·sáw·rus) *png Zoo* [*Ing*] **:** dinosaur (suborder *Stegosauria*) na may maliit na ulo at erbiboro.

stela (is·tí·la) *png* [*Ing*] **:** patayong poste o tabla, karaniwang inukitan o may nakasulat, gaya ng lapida **:** STELE[2].

stele (is·tíl) *png* [*Ing*] **1:** stela **2:** *Bot* gitnang cylinder ng vascular tissue na nasa tangkay at ugat ng maraming halaman.

St Elmo's fire (seynt él·mos fayr) *png* [*Ing*] **:** santelmo.

stem (is·tém) *png* [*Ing*] **1:** katawan ng punongkahoy **2:** tangkay; sanga

3: tatangnan; hawakán **4:** sa linggu-wistika, salitang-ugat **5:** lahing pinag-mulan.

stencil (is·tén·sil) *png* [*Ing*] **1:** manipis na banig ng plastik, metal, at iba pa na may modelo o mga titik na nila-lagyan ng tinta, pintura, at iba pa upang makopya ang modelo sa rabaw na nasa ilalim nito **2:** ang modelo o mga titik na likha nito.

sten gun (is·tén gan) *png* [*Ing*] **:** uri ng masinggan na magaan.

steno (is·té·no) *png* [*Ing*] **:** pinaikling **stenography**.

stenographer (is·te·nóg·ra·fér) *png* [*Ing*] **:** istenograpo; takigrapo.

stenography (is·te·nóg·ra·fí) *png* [*Ing*] **:** takigrapiya.

step (is·tép) *png* [*Ing*] **1:** hakbang **2:** galaw ng mga paa sa pagsasayaw **3:** baitang ng hagdan **4:** yabag ng mga paa sa paglakad **5:** bakás ng paa **6:** antas.

stepchild (is·tép·tsayld) *png* [*Ing*] **:** anak ng asawa sa unang asawa nito.

stepfather (is·tep·fá·der) *png* [*Ing*] **:** amang pangaman.

step-in (is·tép-in) *png* [*Ing*] **:** tsinelas, *var* **istep-in**.

stepmother (is·tep·má·der) *png* [*Ing*] **:** inang pangaman **:** MADRASTA.

step-parent (is·tép-pé·rent) *png* [*Ing*] **:** asawang kauli ng ama o ina.

steppe (is·tép) *png* [*Ing*] **:** kapatagang madamo lalo na sa timog silangang Europa at Siberia.

stereo (is·tér·yo) *png* [*Ing*] **1:** kasang-kapang stereophonic na maaaring pagpatugtugan ng tape o magrekord **2:** stereoscope.

stereography (is·ter·yóg·ra·fí) *png* [*Ing*] **:** sining ng paglalarawan ng solid sa plane sa pamamagitan ng mga linya.

stereophonic (is·ter·yo·fó·nik) *pnr* [*Ing*] **:** gumagamit ng dalawa o higit pang channel sa pamamaraang ku-makalat ang tunog upang marinig ito hindi lamang sa iisang direksiyon.

stereoscope (is·tér·yos·kówp) *png* [*Ing*] **:** instrumentong ginagamit sa pagsasanib ng dalawang larawan mula sa punto de-bistang may kaunting kaibahan upang makalikha ng im-presyon ng lalim at pagkabuo.

stereotype (is·tér·yo·táyp) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na umaayon sa kum-bensiyonal na larawan **2:** sa paglilim-bag, plate na hinulma mula sa tipong yari na **:** DE-KAHON[3].

sterile (is·té·ril) *png* [*Ing*] **1:** baog **2:** hindi matabang lupa **3:** hindi namumunga **4:** hindi produktibong pag-iisip; walang orihinalidad **5:** walang mikrobyo.

sterling (is·tér·ling) *png* [*Ing*] **:** salapi sa Britanya.

sterling (is·tér·ling) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa salapi ng Britanya **2:** kung sa barya o metal, hinggil sa halaga o kadalisayan **3:** tunay; maaasahan.

sternum (is·tér·num) *png Ana* [*Ing*] **1:** buto o serye ng buto na umaabot sa gitnang bahagi ng katawan, kara-niwang sa mga vertebrate **2:** sa tao, binubuo ng sapad at makitid na buto na konektado o nakakabit sa balagat at sa tadyang.

steroid (is·tí·royd) *png Kem* [*Ing*] **:** alinman sa isang pangkat ng com-pound na organiko at may estruktu-rang apat na singsing ng mga carbon at atom.

sterol (is·tér·ol) *png BioK* [*Ing*] **:** alinman sa pangkat ng solido at polycyclic na alcohol ng kolesterol at ergosterol na mula sa halaman at hayop.

stethoscope (is·té·tos·kówp) *png* [*Ing*] **:** estetoskopyo.

stevedore (is·ti·ve·dór) *png* [*Ing*] **:** estibador.

stew (is·tú) *png* [*Ing*] **1:** putahe ng nilagang karne at iba pa **2:** *Kol* galit o pagkayamot.

steward (is·tí·ward) *png* [*Ing*] **1:** la-laking tagapaglingkod sa mga pasa-hero ng barko, eroplano, o tren, **stewardess** kung babae **2:** lalaking opisyal na itinalaga upang mamahala sa isang pagtitipon, demostrasyon, pagtatanghal, at iba pa **3:** lalaking tagapamahala ng ari-arian ng isang tao.

stick (is·tík) *png* [*Ing*] **1:** patpat **2:** isang piraso **3:** isang set ng mga pitsa ng madyong **:** BAMBOO[2] **4:** nakabilot na marihuwana.

stigma (is·tíg·ma) *png* [*Ing*] **1:** batik sa karangalan **2:** anumang palatan-daan **3:** bahagi ng pistil na tumatang-gap ng pollen sa polinasyon.

stigmata (is·tíg·ma·tá) *png* [*Ing*] **:** marka na kahawig ng mga sugat sa ipinakong katawan ni Kristo at sina-sabing mahiwagang naitatatak sa katawan ng ilang tao, lalo na sa mga madre, monghe, at katulad.

stilleto (is·ti·lé·to) *png* [*Ing*] **1: a** ta-kong na mahaba at patulis **b** sapatos na may ganitong takong **2:** patalim na maikli at may makapal na talim.

still life (is·tíl láyf) *png* [*Ing*] **:** pagpi-pintang nagsasaayos ng mga pamilyar at hindi gumagalaw na bagay sa loob ng tahanan.

stilt (is·tílt) *png* [*Ing*] **1:** tayakad **2:** alinman sa mga posteng sumusuhay sa gusali **3:** *Zoo* ibon (genus *Himan-topus*) na may mahahaba at payat na mga paa.

Stilton (is·tíl·ton) *png* [*Ing*] **:** keso na malasa at masustansiya, karaniwang may tila ugat na bughaw.

stimulus (is·tím·yu·lús) *png* [*Ing*] **1: a** bagay na pamukaw o pampasigla **b** epekto nito **2:** sa pisyolohiya, bagay na pumupukaw ng natatanging fun-siyon o reaksiyon ng organ o tissue.

sting (is·tíng) *png* [*Ing*] **1:** organ ng kulisap, ahas, at iba pa na nakatu-tusok, nakasasakit, at karaniwang may lason **2:** pagtusok sa pamama-gitan nito **3:** kalidad o epekto na nakasasakit o nakasusugat, gaya ng matinding gutom.

stingray (is·tíng·rey) *png Zoo* [*Ing*] **:** uri ng page (family *Dasyatidae*) na may buntot na tila latigo na naka-lalason o nakasusugat.

stink (is·tíngk) *png* [*Ing*] **1:** bahò **2:** *Kol* galit na reaksiyon.

stink bomb (is·tíngk bamb) *png* [*Ing*] **:** gamit na nagbubuga ng mabahong amoy kapag sumabog.

stipend (is·táy·pend) *png* [*Ing*] **1:** allowance **2:** sahod; pensiyon.

stipulate (is·típ·yu·léyt) *png* [*Ing*] **:** magtakda bilang bahagi ng kasun-duan.

stir (is·tír) *png* [*Ing*] **1:** maghalo **2:** magpakilos **3:** magsulsol.

stir-fry (is·tír-fray) *png* [*Ing*] **1:** pag-piprito nang mabilis sa maalab na apoy habang inihahalo ang sangkap **2:** putahe ng karne, gulay, at iba pa na inihahalo sa pamamagitan nito.

stirrup (is·tí·rap) *png* [*Ing*] **:** alinman sa mga pares ng metal o kahoy na may sapad na tapakán, ikinakabit sa tagiliran ng siyá ng kabayo **:** ESTRIBO.

stitch (is·títs) *png* [*Ing*] **1:** tahi **2:** isang kompletong pagpasok at paglabas na galaw ng karayom na may sinulid upang tahiin ang isang bagay **3:** biglang kirot na tulad ng sundot ng karayom **4:** *Kol* damit.

stock (is·ták) *png* [*Ing*] **:** istak.

stockade (is·tá·keyd) *png* [*Ing*] **1:** tanggulang napaliligiran ng mga haligi **2:** bilangguan, lalo na ng mga sundalo *var* istakeyd.

stockbroker (is·tak·brów·ker) *png* [*Ing*] **:** ahente sa pagbibili at pamimili ng istak.

stock exchange (is·ták eks·tséyng) *png* [*Ing*] **1:** samahan ng mga ahente sa mga istak at nagsasagawa ng kalakal ayon sa itinakdang tuntunin **2:** gusaling inookupahan ng nasabing samahan.

stockholder (is·tak·hól·der) *png* [*Ing*] **:** istakholder.

stocking (is·ták·ing) *png* [*Ing*] **:** pares ng medyas na pambabae.

stock market (is·ták már·ket) *png* [*Ing*] **:** stock exchange.

stockpile (is·ták·payl) *png* [*Ing*] **:** suplay ng mga kagamitan, kalakal, sandata, at iba pa.

stockyard (is·ták·yard) *png* [*Ing*] **1:** kural para ibukod ang mga hayop na tulad ng baka at báboy **2:** pansamantalang kulungan nito.

stoic (is·tó·wik) *png Pil* [*Ing*] **:** kasapi ng sinaunang paaralan ng Stoicism ng mga Griyego.

stoicism (is·toyk·sí·zim) *png Pil* [*Ing*] **:** pilosopiya na naniniwala na higit na mataas ang karunungan at kabutihan sa anumang matinding damdamin gaya ng saya, lungkot, at iba pa.

stoma (is·tó·ma) *png* **1:** *Bot* napakaliit na epidermis ng dahon **2:** *Bio* **a** maliit na butas sa dingding ng mga vessel ng dugo **b** maliit na butas na tila bibig sa ilang mababang uri ng hayop.

stomach (is·tó·mak) *png* **1:** tiyan **2:** sikmura.

stomatology (is·to·ma·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** ang agham ng pag-aaral hinggil sa bibig o sa mga sakit nito.

stone (is·tówn) *png* [*Ing*] **:** bato.

Stone Age (is·tówn eyds) *png* [*Ing*] **:** sinaunang panahon na hinati sa Paleolithic, Mesolithic, o Neolithic at gawa sa bato o organikong bagay gaya ng buto, kahoy, at sungay ang mga sandata at kasangkapan.

stoneware (is·tówn·weyr) *png* [*Ing*] **:** uri ng kagamitan na napakatigas at yari sa luad na may mataas na sangkap ng silica.

stool (is·túl) *png* [*Ing*] **1:** upuang walang sandalan o dantayan, karaniwang para sa iisang tao, at may tatlo o apat na paa **2:** mababang bangko na niluluhuran **3:** *Med* **a** pagtae **b** tae.

stop (is·táp) *pnd* [*Ing*] **1:** pahintuin **2:** *Mus* kunin ang kinakailangang tono sa pamamagitan ng pagdiin ng daliri sa kuwerdas.

stopwatch (is·táp·wats) *png* [*Ing*] **:** relo na may mekanismo upang magtala ng oras na lumipas at ginagamit upang makita ang tulin ng takbo at iba pa.

storage (is·tó·reyds) *png* [*Ing*] **1:** pag-iimbak ng kalakal at iba pa **2:** natatanging pamamaraan ng pag-iimbak **3:** bodegang imbakan.

storax (is·tó·raks) *png* [*Ing*] **1:** mabangong resin na mula sa punongkahoy at ginagamit sa paggawa ng pabango **2:** *Bot* ang punong ito.

store (is·tór) *png* [*Ing*] **1:** tindahan **2:** department store **3:** nakatinggal na panustos **4:** bodega.

storehouse (is·tór·haws) *png* [*Ing*] **:** bodega.

storekeeper (is·tor·kí·per) *png* [*Ing*] **1:** tao na nag-iimbak **2: a** tindero o tindera **b** may-ari ng tindahan.

storeroom (is·tór·rum) *png* [*Ing*] **:** silid na imbakan o tinggalan.

storey (is·tó·ri) *png* [*Ing*] **:** palapag.

stork (is·tórk) *png Zoo* [*Ing*] **:** alinman sa mga ibon (family *Cicoriidae*) na may mahabang paa, leeg, at tuka.

storm (is·tórm) *png* [*Ing*] **1:** bagyo; unos **2:** sigwa **3:** *Idy* pagpapaulan ng bala at iba pa **4:** silakbo **5:** salakay.

story (is·tó·ri) *png* [*Ing*] **1:** *Lit* kuwento **2:** balita; ulat **3:** kasinungalingan **4:** *Lit* storyline **5:** storey **6:** palapag[1].

storyboard (is·tó·ri·bórd) *png* [*Ing*] **:** serye ng mga larawan na nagbibigay ng balangkas ng plano ng pelikula, patalastas sa telebisyon, at iba pa.

storybook (is·tó·ri·búk) *png Lit* [*Ing*] **:** aklat ng mga kuwentong pambata.

storyline (is·tó·ri·láyn) *png Lit* [*Ing*] **:** banghay ng isang nobela, dula, o katulad.

storyteller (is·tó·ri·té·ler) *png* [*Ing*] **1:** tao na nagkukuwento **2:** tao na sinungaling.

storytelling (is·to·ri·té·ling) *png* [*Ing*] **1:** pagsasalaysay ng kuwento; pagkukuwento **2:** pabigkas na pagkukuwento, lalo na para sa mga bata.

stotingka (is·to·tíng·ka) *png* [*Ing*] **:** yunit ng pananalapi sa Bulgaria.

stout (is·táwt) *pnr* [*Ing*] **1:** mataba; malaki **2:** matatag at matibay **3:** matapang; malakas ang loob.

stove (is·tówv) *png* [*Ing*] **1:** kalan **2:** pugon.

stow (is·tów) *pnd* [*Ing*] **1:** mag-impake **2:** magpuno **3:** paglalagay ng kargada sa tamang puwesto at ayos.

stowaway (is·tów·a·wéy) *png* [*Ing*] **:** tao na palihim na sumakay ng barko o sasakyang panghimpapawid.

strabismus (is·tra·bíz·mus) *png Med* [*Ing*] **:** pagiging duling.

straight (istréyt) *pnr* [*Ing*] **1:** tuwid **2:** matapat, tumutukoy sa tao, pamamaraan, at pakikitungo **3:** kapanipaniwala, gaya ng balita **4:** tama o wasto, gaya ng pag-iisip o pagdadahilan **5:** tamang ayos **6:** tuloy-tuloy **7:** sa larong poker, set na binubuo ng limang baraha na magkakasunod ang bilang na magkakaiba ang palô **8:** heterosexual.

strain (is·tréyn) *pnd Ing*] **1:** hapitin o hataking mabuti **2:** magpagod **3:** pinsalain o sirain **4:** magsalà.

strainer (is·tréy·ner) *png* [*Ing*] **:** salaan.

strait (is·tréyt) *png* [*Ing*] **1:** *Heo* kipot **2:** kakitiran; kakiputan **3:** mahigpit na pangangailangan.

straitjacket (is·tréyt·dyá·ket) *png* [*Ing*] **1:** kasuotang matibay na may mahahabang manggas upang di-maikilos ang mga kamay ng bilanggo o pasyenteng marahas **2:** pamamaraang mahigpit.

stranded (is·trán·ded) *png* [*Ing*] **:** nasa mahigpit na pangangailangan, gaya ng kawalan ng salapi o matutuluyan.

strange (is·tréyndz) *pnr* [*Ing*] **1:** di-pangkaraniwan; kakatwa **2:** di-kilala **3:** naninibago.

stranger (is·tréyn·dyer) *png* [*Ing*] **:** estranghero.

strangle (stráng·gel) *png* [*Ing*] **:** sakál.

strap (is·tráp) *png* [*Ing*] **1:** manipis at makitid na katad o anumang bagay na maaaring panghapit, karaniwang may hebilya **2:** seat belt **3:** manipis at makitid na metal na ginagamit pang-ugnay.

stratagem (is·trá·ta·dyém) *png* [*Ing*] **1:** plano upang malinlang ang kaaway **2:** paglinlang.

Strategic Arms Limitation Talks (is·tra·tí·dyik arms li·mi·téy·syon toks) *png* [*Ing*] **:** serye ng mga negosasyon

ng United States at Unyon Sobyet na naglalayong magbawas ng armas nuklear : SALT.

strategy (is·trá·te·dyí) *png* [*Ing*] : estratehiya o sining ng pakikidigma.

stratification (is·tra·ti·fi·kéy·syon) *png* [*Ing*] : estratipikasyon.

stratify (is·trá·ti·fáy) *pnd* [*Ing*] **1:** isaayos nang suson-suson at sapin-sapin **2:** uriin o magpangkat ayon sa edukasyon, kayamanan, at iba pa.

stratosphere (is·trá·tos·fír) *png* [*Ing*] : estratospera.

stratum (is·trá·tum) *png* [*Ing*] **1:** *Heo* patong o magkakapatong na substance gaya ng bato, mineral, at iba pa **2:** *Ana* suson ng tissue **3:** panlipunang uri **5:** sa estadistika, alinman sa mga pangkat panlipunan na inuri batay sa edukasyon, kinikita, at iba pa.

straw (is·tró) *png* [*Ing*] : istro.

strawberry (is·trá·be·rí) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* **a** halaman (genus *Fragaria*) na may puting bulaklak, at tatluhang dahon **b** ang bunga nito na pula at may rabaw na punô ng buto : PRÉSAS **2:** kulay pink na mamula-mula : PRÉSAS.

strawman (is·trów·man) *png* [*Ing*] **1:** pigura ng tao na yari sa dayami **2:** mahina at gawa-gawang argumento na madaling sagutin.

straw vote (is·trów vowt) *png* [*Ing*] : boto na hindi opisyal at ginagawa upang malaman ang opinyon ng mga tao.

stray (is·tréy) *pnr* [*Ing*] **1:** pagala-gala; palaboy **2:** naligáw o nalihis ang landas.

stream (is·trím) *png* [*Ing*] **1:** maliit na ilog o batis **2:** daloy **3:** simoy.

streamer (is·trí·mer) *png* [*Ing*] **1:** banderita **2:** kartel[1] **3:** aurora borealis o australis.

streamline (is·trím·layn) *pnr* [*Ing*] **1:** may simple at higit na episyenteng estruktura o organisasyon **2:** *Kol* pagkakatanggal sa trabaho.

stream of consciousness (is·trim ov kón·syu·nés) *png* [*Ing*] **1:** *Sik* mga pangyayaring dumadaloy nang tuloy-tuloy sa isipan **2:** *Lit* estilo sa pagsusulat na ipinakikita na tuloy-tuloy ang isipan at damdamin, at hindi sinasagkaan ng obhetibong paglalarawan o kumbensiyonal na diyalogo.

street (is·trít) *png* [*Ing*] : kalye : ST[2].

streetcar (is·trít·kar) *png* [*Ing*] : trambiya.

streetwalker (is·trít·wó·ker) *png* [*Ing*] : puta na naghahanap ng kustomer sa lansangan.

strength (is·trént) *png* [*Ing*] **1:** lakas **2:** tibay **3:** tapang.

streptococcus (is·trép·to·kó·kus) *png* [*Ing*] : bakterya (genus *Streptococcus*) na karaniwang magkakarugtong na tila kadena at nagdudulot ng pulmonya, pagkabulok ng ngipin, at iba pa.

streptomycin (is·trép·to·máy·sin) *png* [*Ing*] : antibiyotikong mula sa bakterya (*Streptomyces griseus*) at epektibo laban sa iba pang bakterya na nagdudulot ng sakit.

stress (is·trés) *png* [*Ing*] **1: a** presyon o tensiyon sa anumang bagay **b** kantidad na sumusukat dito **2: a** tindi ng bigat sa katawan at isipan na nagdudulot ng matinding kapaguran **3:** diin; tuldik **4:** halaga; importansiya.

stretcher (is·trét·ser) *png* [*Ing*] **1:** kamilya **2:** bastidor **3:** tao na bumabanat ng anuman.

stretlitzia (is·tret·lít·zi·á) *Bot png* [*Ing*] : halaman (genus *Stretlitzia*) na katutubo sa Africa at may bulaklak na tila mahahabang dila.

strict (is·trík) *png* [*Ing*] : estrikto.

strike (is·tráyk) *png* [*Ing*] : aklas.

strike (is·tráyk) *pnd* [*Ing*] **1:** humampas o pumalo **2:** sumuntok **3:** pumukpok **4:** pumukol **5:** magkiskis **6:** tumipa **7:** kumalabit ng kuwerdas **8:** tumunog **9:** mag-aklas **10:** makatuklas ng anumang bagay na mahalaga **11:** lumusob.

strike force (is·tráyk fors) *png* [*Ing*] : puwersa ng pulisya o militar para sa mabilis at epektibong aksiyon.

strike home (is·tráyk howm) *png* [*Ing*] **1:** tamaan nang mabuti **2:** magkaroon ng tuwirang epekto; mapuruhan.

striker (is·tráy·ker) *png* [*Ing*] **1:** welgista **2:** *Isp* manlalaro na pumapalo ng bola.

string (is·tríng) *png* [*Ing*] **1:** pisi; tali **2:** kuwintas **3:** kuwerdas **4:** hanay **5:** *Mus* mga instrumentong de-kuwerdas na bahagi ng orkestra.

string bean (is·tríng bin) *png Bot* [*Ing*] : sitaw.

stringendo (is·tring·dyén·do) *pnr Mus* [*Ing Ita*] : nadaragdagan ng tulin.

stringer (is·tríng·er) *png* [*Ing*] **1:** pahabang estruktura sa balangkas ng barko o sasakyang panghimpapawid **2:** *Kol* hindi regular na reporter sa diyaryo **3:** pamalit.

string quartet (is·tríng kwar·tét) *png Mus* [*Ing*] **1:** pangkat ng apat na instrumento na binubuo ng una at ikalawang biyolin, viola, at cello **2:** musika na sinasaliwan nito.

strip (is·tríp) *png* [*Ing*] **1:** makitid na piraso ng lupa **2:** kuwentong nakalarawan, gaya ng komiks **3:** makitid at sapad na piraso ng bakal.

strip (is·tríp) *pnd* [*Ing*] **1:** maghubad; hubaran **2:** maghubo't hubad.

stripe (is·tráyp) *png* [*Ing*] **1:** mahaba at makitid na guhit na iba ang kulay sa mga kaagapay nito : PRANGHA **2:** *Mil* isa sa makikitid na telang nasa manggas ng uniporme at palatandaan ng ranggo.

striptease (is·tríp·tis) *png* [*Ing*] : pagtatanghal ng isang mananayaw, babae o lalaki, na unti-unting naghuhubad sa saliw ng musika.

strobilus (is·tro·bí·lus) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* kono ng punongkahoy at iba pa **2:** estrukturang hugis kono.

stroke (is·trówk) *png* [*Ing*] **1:** pagtama **2:** paghagod **3:** apoplexy **4:** pagkampay kung lumalangoy **5:** hagupit **6:** palo **7:** tibok **8:** tunog **9:** guhit.

stroll (is·tról) *png* [*Ing*] : pamamasyal sa malapit na pook.

strong (is·tróng) *pnr* [*Ing*] **1:** malakas **2:** matibay **3:** makapangyarihan **4:** matapang, gaya ng alak **5:** masakit, kung sa pananalita **6:** matatag na ekonomiya **7:** nakasusulasok, kung sa amoy.

stronghold (is·tróng·hold) *png* [*Ing*] : moog.

strongman (is·tróng·man) *png* [*Ing*] **1:** tao na napakalakas **2:** pinunò na malakas at makapangyarihan.

strontium (is·trón·ti·yúm) *png Kem* [*Ing*] : metalikong element na malambot at pinalakan (atomic number 38; symbol **Sr**).

strophanthin (is·tro·fán·tin) *png Kem* [*Ing*] : alinman sa mga pangkat ng nakalalasong glycoside mula sa punongkahoy (*Strophatus* at *Acokanthera*) at ginagamit na pampasigla sa puso.

strophe (is·trów·fi) *png* [*Ing*] **1:** *Mus Say* galaw sa sayaw ng koro sa teatro ng sinaunang Griyego **2:** *Lit* anumang hiwalay na bahagi ng tula at walang sinusundang padron.

structural (is·trák·tyu·rál) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa estruktura.

structuralism (is·trák·tyu·ra·lí·zim) *png* [*Ing*] : estrukturalismo.

structure (is·trák·tyur) *png* [*Ing*] : estruktura.

struggle (is·trá·gel) *pnd* [*Ing*] **1:** makibaka; lumaban; sumagupa **2:** magpunyagi; magsumikap.

strum (is·trám) *png* [*Ing*] : pagkalabit sa mga instrumentong de-kuwerdas.

strychnine (is·trík·nin) *png* [*Ing*] : alkaloid na puti, kristalina, mapait at nakalalason na mula sa halaman (genus *Strychnos*) at ginagamit na stimulant.

stucco (is·tú·ko) *png* [*Ing*] : plaster o semento na ipinapahid sa rabaw ng dingding.

stud (is·tád) *png* [*Ing*] **1:** pako o buton na nakausli sa rabaw lalo na bilang dekorasyon **2:** hikaw na maliit at bilog **3:** automatik na butones **3:** *Zoo* **a** kabayong bulugan **b** pook na alagaan ng mga kabayong ito **4:** *Zoo* stallion **5:** *Kol* bansag sa lalaking may reputasyon na mahusay sa sex.

student (is·tú·dent) *png* [*Ing*] : estudyante.

studio (is·túd·yo) *png* [*Ing*] **1:** silid na pinagtatrabahuhan ng mga pintor, eskultor, o potograpo **2: a** pook para sa paggawa ng pelikula o rekord **b** himpilan ng radyo o telebisyon : ISTUDYO.

study (is·tá·di) *png* [*Ing*] **1:** pag-aaral **2:** silid-aralan **3:** pagsusuri **4:** sangay ng karunungan **5:** borador **6:** *Sin* panimulang ilustrasyon, guhit, o komposisyon **7:** *Tro* **a** aktor na gumaganap sa isang papel **b** pagsasaulo ng linya.

stuff (is·táf) *png* [*Ing*] : materyales na bumubuo sa isang bagay.

stuffing (is·tá·fing) *png* [*Ing*] **1:** palamang inilalagay sa almuhadon at iba pa **2:** anumang ipinalalaman sa mga putahe ng karne o isda.

stumble (is·tám·bol) *pnd* [*Ing*] **1:** madapa **2:** magkamali **3:** magkatagpo nang hindi sinasadya.

stumbling block (is·tám·bling blak) *png* [*Ing*] : anumang hadlang sa isang layunin.

stump (is·támp) *png* [*Ing*] : tuód[1].

stunt (is·tánt) *png* [*Ing*] : pagtatanghal na nagpapakita ng kasanayan ng isang tao, tulad sa atletika at akrobatika.

stunt (is·tánt) *pnd* [*Ing*] **1:** sugpuin **2:** bansutin.

stunt man (is·tánt man) *png* [*Ing*] : tao na gumaganap ng mapanganib na papel sa pelikula.

stupa (is·tú·pa) *png* [*Ing*] : malaking bunton ng lupa bilang pag-alala sa isang sagradong pook.

stupid (is·tú·pid) *pnr* [*Ing*] : tanga.

sturdy (is·tér·di) *png* [*Ing*] : malakas, matatag, o matibay.

sturgeon (is·tér·dyon) *png Zoo* [*Ing*] : isdang-alat o tabang (family *Acipenseridae*) na kahawig ng pating at ginagawang caviar ang itlog.

Sturm und Drang (is·túrm unt drank) *png Lit* [*Ger*] : literal na nangangahulugang "unos at ligalig"; estilo o kilusan sa sining noong ikalabingwalong siglo na natatangi dahil sa pagdiriwang sa indibidwal na sensibilidad, pananalig sa kutob, at masidhing nasyonalismo.

stutter (is·tá·ter) *pnd* [*Ing*] : mautal.

sty (is·táy) *png* [*Ing*] **1:** kural ng baboy **2:** tirahan o silid na marumi **3:** *Med* kuliti.

style (is·táyl) *png* [*Ing*] : estilo.

stylistics (is·tay·lís·tiks) *png Lit* [*Ing*] : pag-aaral ng estilo sa panitikan.

stylus (is·táy·lus) *png* [*Ing*] **1:** sinaunang pansulat na may matulís na dulo at pambura ang kabilang dulo **2:** matulis na istrumentong pangukit o pangguhit **3:** karayom ng ponograpo.

Styx (is·tíks) *png Mit* [*Gri*] : isa sa mga ilog sa ilalim ng daigdig at pinamamangkaan ni Charon upang maghatid ng kaluluwa ng mga patay.

Su! *pdd* : salitang sinasabi kung nagtataboy : TSU! TSUPÍ!

sú·ag *png Med* : sakit ng tiyan.

sú·am *png* [*Tsi*] : putaheng isda o karne na iginisa sa bawang at luya at sinabawan.

sú·ang *png* [*Tsi*] : hikaw.

sú·a-sú·a *png Lit, Mus* [*Tau*] : sinaunang awit at sayaw ng panliligaw.

sub (sab), daglat *Kol* [*Ing*] **1:** submarine **2:** substitute.

sub- (sab) *pnl* [*Ing*] **1:** hinggil sa higit na mababang posisyon o kalagayan, *hal* subsidiary **2:** humigit-kumulang; halos, *hal* subvert **3:** hinggil sa pagtulong o pagtangkilik, *hal* subsidize **4:** *Kem* may higit na mababang bilang kaysa normal, *hal* subchloride.

su·bá *png* **1:** pagpatay sa baga o ningas **2:** pagsubok sa tigas ng talim sa pamamagitan ng paglubog ng patalim na nagbabaga sa tubig.

su·bà *png* **1:** *Med* kombulsiyon **2:** [*Bik Kap Mag Pan Tag*] paglinlang sa pinagkakautangan : ILÁD **3:** [*Hil Seb Tag War*] pamamangka o paglangoy na pasalunga sa agos ng ilog –*pnd* **ma·nu·bà, su·mu·bà, su·bá·hin**.

su·bâ *png* [*Hil Seb Tau War*] : ilog.

sú·ba *pnd* **su·mú·ba, i·sú·ba, su·bá·hin** [*Ilk Pan*] : lumangoy nang pasalungat sa agos ng tubig.

sú·ba *pnr* [*Ilk*] : hindi nagbabayad ng utang.

su·bák *png* [*Hil War*] : halò.

su·ba·lì *pnb* [*Kap Tag*] : sinaunang anyo ng **subalit**.

su·bá·lit *pnb* [*subali+at*] : ngunit.

su·báng *png* [*Hil Seb*] : panganay.

su·báng *pnd* **su·mu·báng, su·ba·ngán** [*Bik Hil Seb War*] : sumikat gaya ng buwan at bituin.

Su·bá·non *png* : pangkat etniko na naninirahan sa Zamboanga.

su·bá·sob *pnd* **ma·su·bá·sob, su·mu·bá·sob** [*Bik Tag*] : masubsob - *pnr* **su·ba·sób**.

su·bás·ta *png* [*Esp*] : pagbebenta ng produkto o ari-arian sa pinakamataas magturing : AUCTION.

subatomic particle (sáb·a·tó·mik pár·ti·kél) *png Pis* [*Ing*] : particle na higit na maliit sa atom.

su·báy *png Zoo* [*Hil*] : langgam.

sub·bu·ál *png* [*Ilk*] : suwi.

subchloride (sab·kló·rayd) *png Kem* [*Ing*] : chloride na may relatibong mababang chlorine.

subculture (sab·kúl·tyur) *png Sos* [*Ing*] : kultura ng isang pangkat sa loob ng higit na malaking kultura, at karaniwang taliwas ang paniniwala sa kulturang kinapapalooban.

sub·di·bis·yón *png* [*Esp subdivision*] **1:** paghahating muli **2:** isa sa mga piraso ng pinaghating bagay **3:** lupang pamahayan; paglolote : SUB-DIVISION.

subdivision (sáb·di·ví·syon) *png* [*Ing*] : subdibisyon.

su·bég *png* [*Pan*] : laban.

su·ber·sí·bo *png* [*Esp subversivo*] : tao na kumikilos laban sa kairalan : SUBVERSIVE.

su·ber·si·yón *png* [*Esp subversión*] : pagpapabagsak o pagwasak, lalo na ng umiiral na pamahalaan : SUBVERSION.

sub·gó *png* [*War*] : gatong.

sub·he·ti·bís·mo *png Pil* [*Esp subjetivismo*] **:** subjectivism.

sub·he·tí·bo *pnr* [*Esp subjetivo*] **:** subjective.

sub·hun·tí·bo *png* [*Esp subjuntivo*] **:** subjunctive.

su·bí *png* [*Ilk Pan Tag*] **1:** sa sungka, ang pagtatabi ng sigay sa sariling bahay **2:** pagtatabi o pagtatago ng salapi.

su·bí·da *png* [*Esp*] **1:** ahon; pag-akyat **2:a** pagdalaw ng doktor sa tahanan ng maysakit upang manggamot **b** halagang sinisingil para sa serbisyo.

su·bí·do *pnr* [*Esp*] **:** matingkad, kung sa kulay.

sú·bing *png Mus* [*Ilt Btk*] **:** kobing.

subject (sáb·dyek) *png* [*Ing*] **1:** paksa **2:** asignatura **3:** tao na nasa ilalim ng kapangyarihan ng sinuman **4:** *Gra* simuno.

subjective (sab·jék·tiv) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa pansarili o personal na pagkiling **:** SUBHETIBO **2:** *Pil* hinggil sa pansariling kamalayan o pagtingin **:** SUBHETIBO **3:** *Gra* nasa kaukulang palagyo **:** SUBHETIBO.

subjectivism (sab·jek·ti·ví·zim) *png Pil* [*Ing*] **:** ang doktrina na subhetibo at relatibo ang karunungan, moralidad, o pagtingin, at walang obhetibong katotohanan **:** SUBHETISMO.

sub judice (sab dyu·dí·si) *pnr Bat* [*Lat "sa ilalim ng paglilitis"*] **:** pinagaaralan ang pagpapasiya ng hukom o korte; naghihintay ng pasiya ng hukom.

subjunctive (sab·dyánk·tiv) *png Gra* [*Ing*] **1:** panaganong pasakali **2:** pandiwang pasakali **:** SUBHUNTIBO.

súb·la *png* [*War*] **:** upos ng sigarilyo.

sub·lí *png Lit Say* **1:** ritwal kaugnay ng panata sa Mahal na Poon ng Santa Cruz at karaniwang itinatanghal sa mga bayan ng Batangas **2:** awit at sayaw na ginagamit sa naturang ritwal *var* sublî.

sub·li·má·do *png* [*Esp*] **1:** pagdalisay ng anumang sustansiya **2:** materyal na nakukuha rito.

sub·li·mas·yón *png* [*Esp sublimación*] **:** sublimation.

sublimation (sub·li·méy·syon) *png Sik* [*Ing*] **:** pagbabaling ng sikikong enerhiya sa ugali o tunguhing kalugod-lugod sa lipunan **:** SUBLIMATION.

sublime (sub·láym) *png* [*Ing*] **:** dakila; kapuri-puri.

subliminal (sab·lí·mi·nál) *pnr Sik* [*Ing*] **:** nasa likod ng malay.

submarine (sáb·ma·rín) *png* [*Ing*] **:** submarino.

sub·ma·rí·no *png* [*Esp*] **:** sasakyangdagat karaniwang pandigma, isinisisid sa ilalim ng dagat.

submission (sab·mí·syon) *png* [*Ing*] **1: a** paghaharap o paghahain **b** anumang bagay na inihaharap **2:** pagsunod, pagsuko, o pagkamababang loob **3:** *Bat* mga nakasulat na argumento na inihaharap ng abogado sa hukom.

sub·mít *pnd* [*Ing*] **1:** sumuko **2:** magharap ng anuman upang mabigyan ng konsiderasyon o desisyon **3:** mapailalim sa isang operasyon, proseso, at iba pa.

su·bó *png* **1:** [*Tsi*] pag-awas ng kumukulong tubig dahil sa init **:** SAWAY[3] **2:** [*Tsi Hil Seb War Tag*] paglulubog ng metal o patalim sa tubig habang nagbabaga upang timplahan ang tigas ng talim.

su·bò *png* **1:** paglalagay ng anuman sa bibig, karaniwang pagkain **:** HUNGÍT, SÁNKA **2:** dami ng pagkaing laman ng kutsara **3:** kalagayang hindi na makaiiwas o makauurong – *pnd* **i·su·bò, su·mu·bò, mag·su·bò.**

su·bô *png* [*Hil Seb War*] **:** lungkot.

sú·bok *pnd* [*Kap Tag*] **1: su·mú·bok, su·bú·kin** tangkaing gawin **2: su·bú·kan** sikaping alamin sa pamamagitan ng eksperimento **3: su·bú·kan** matyagan **4: ma·su·bú·kan, su·bú·kan** timplahin o tantiyahin ang bisa o galing.

su·ból *png* [*Pan*] **:** balong[1].

sú·bong *pnb* [*Hil*] **:** ganito.

su·bór·di·ná·do *png* [*Esp*] **:** subordinate.

su·bór·di·nas·yón *png* [*Esp subordination*] **:** subordination.

subordinate (sáb·or·di·néyt) *png* [*Ing*] **1:** tao na nagtatrabaho sa ilalim ng kapangyarihan o pangangasiwa ng iba **2:** *Gra* sugnay na pantulong **:** SUBORDINÁDO.

subordination (sab·or·di·néy·syon) *png* [*Ing*] **:** pagpapasunod sa mga tao na nasa ilalim ng kapangyarihan ninuman **:** SUBORDINASYON.

sú·bo·sú·bo *png* **1:** *Bot* punongkahoy (*Terminalia calamansanai*) na may dilaw na bulaklak at mga dahong nagkalupumpon sa dulo ng mga sanga **:** BAGÁBO, BANGKALÁWAN, DÍKANG **2:** [*Tau*] bukang-liwayway.

subpoena (sab·pí·na) *png* [*Lat "sa ilalim ng parusa"*] **:** nakasulat na utos upang humarap ang isang tao sa hukuman o upang magbigay ng ebidensiya sa hukuman, gaya ng rekord o dokumento.

subpoena ad testificandum (sab·pí·na ad tes·ti·fi·kán·dum) *png* [*Lat "sa ilalim ng parusa, tumestigo ka"*] **:** nakasulat na utos upang humarap ang isang tao sa hukuman at tumestigo.

subpoena duces tecum (sab·pí·na dú·siz tí·kom, sab·pí·na dú·séyz téy·kum) *png* [*Lat "sa ilalim ng parusa, dalhin mo"*] **:** nakasulat na utos upang humarap ang isang tao sa hukuman at magdala ng mga dokumentong nakasaad sa utos.

sub rosa (sab ró·sa) *pnr* [*Lat "sa ilalim ng rosas"*] **:** lihim o kumpidensiyal; mula sa sinaunang gamit ng rosas sa mga pulong bilang tanda ng sinumpaang pag-iingat ng lihim ng mga dumalo.

subscribe (subs·kráyb) *pnd* [*ing*] **1:** magparasyon ng babasahin, *hal* diyaryo o magasin **2: a** mag-abuloy o mangakong mag-aabuloy sa proyekto, kawanggawa **3: b** lumagda sa listahan ng mag-aabuloy **4:** magpahayag ng opinyon o resolusyon.

subscriber (subs·kráy·ber) *png* [*Ing*] **1:** suskritor **2:** tagapagtaguyod.

subscription (sabs·kríp·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagpaparasyon ng babasahin, gaya ng diyaryo o magasin **:** SUSKRIPSIYON **2:** butaw **3:** kontribusyon **:** SUSKRIPSIYON.

súb·sek·re·tár·yo *png* [*Esp subsecretario*] **:** pangalawang kalihim.

subsidiary (sab·sí·dya·rí) *pnr* [*Ing*] **:** subsidiyaryo.

sub·si·di·yár·yo *pnr* [*Esp subsidiario*] **1:** nagsisilbi bilang suplemento **:** SUBSIDIARY **2:** hinggil sa kompanyang kinokontrol ng iba **:** SUBSIDIARY **3:** hinggil sa hukbo na may subsidyo **:** SUBSIDIARY.

subsidy (sáb·si·dí) *png* [*Ing*] **:** subsidyo.

sub·síd·yo *png* [*Esp subsidio*] **1:** tuwirang tulong ng pamahalaan sa pribadong negosyo, kawanggawa, o katulad **2:** anumang tulong pananalapi na may ganitong layunin **:** SUBSIDY.

subsistence (sab·sís·tens) *png* [*Ing*] **1:** pananatili; pagpapatuloy **2:** pamamaraan upang mabuhay; ang ikinabubuhay.

sub·sób *pnr* [*Kap Hil Pan Tag*] **1:**

marahas na pagtama ng mukha sa sahig o sa anumang mababang rabaw : DARAMÚDOM, SUBÁSOB **2:** bahagyang pagkabaon sa abo, gaya ng iniihaw na lamang-ugat – *pnd* **i·sub·sób, ma·sub·sób, su·mub·sób**.

substance (sábs·tans) *png* [*Ing*] **1:** **a** mahalagang bahagi o sangkap **b** uri ng materyales na may magkakatulad na sangkap **2:** sustansiya **3:** ang nilalaman ng anuman **4:** *Kem* anumang uri ng matter na may tiyak na komposisyong kemikal **5:** densidad **6:** ang esensiya o diwa ng anumang isinulat.

substandard (sab·is·tán·dard) *pnr* [*Ing*] : higit na mababa sa pamantayan.

substantive (sabs·tán·tiv) *pnr* [*Ing*] **1:** hiwalay o nakapagsasarili **2:** may solidong batayan **3:** *Bat* hinggil sa karapatan at responsabilidad **4:** hindi binagong mungkahi, resolusyon at iba pa **5:** *Mil* permanente, hindi pansamantala **6:** *Gra* ginagamit o itinuturing na pangngalan : SUSTANTIBO.

substituent (sabs·tí·tyu·wént) *png Kem* [*Ing*] : atom o pangkat atomiko na pampalit sa ibang atom o pangkat na nasa loob ng molecule ng orihinal na compound.

substituent (sabs·tí·tyu·wént) *pnr Kem* [*Ing*] : maaaring palitan.

substitute (sábs·ti·tyút) *png* [*Ing*] **1:** pampalit; kahalili **2:** *Gra* anumang salita na ginagamit na panghalip : SUSTITUTO.

substitution (sabs·ti·tú·syon) *png* [*Ing*] : paghahalili; pagpapalit : SUSTITUSYÓN.

substratum (sáb·is·trá·tum) *png* [*Ing*] **1:** substance o suson na nasa ilalim **2:** *Heo* suson o patong ng bato o lupa na nasa ilalim ng rabaw **3:** batayan o pundasyon.

sub·sú·ban *png Bot* : halaman (*Polygonum barbatum*) na mabalahibo at may bungang itim at makintab : BU-KÁKAW, KANUBSÚBANG, SIGANLUPÀ.

sub·te·rán·e·ó *pnr* [*Esp subterráneo*] : subterranean.

subterranean (sab·te·réyn·yan) *pnr* [*Ing*] **1:** nabubuhay, nangyayari, o ginagawa sa ilalim ng lupa : SUBTERANEO **2:** lihim; tagô : SUBTERANEO.

subtext (sáb·teks) *png Lit, Tro* [*Ing*] : hindi hayág na paksa sa akdang pampanitikan o pag-uusap.

subtitle (sab·táy·tel) *png* [*Ing*] **1:** pangalawa o dagdag na pamagat ng isang akda, aklat, at katulad **2:** nakalimbag na paliwanag sa ibabang bahagi ng pelikula.

subtle (sá·tel) *png* [*Ing*] **1:** misteryoso; mahirap makuha **2:** hindi matapang, gaya ng amoy ng pabango **3:** matalas, gaya ng isip **4:** hindi halata, gaya ng panlilinlang.

subtract (sub·trák) *png* [*Ing*] : magbawas, *hal* ng kantidad o bilang.

substraction (sub·trák·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagbabawas **2:** *Mat* pamamaraan ng pagbawas na may simbolo ng minus (-) upang makuha ang hinahanap na kantidad.

súb·tra·hénd *png Mat* [*Ing*] : kantidad o bilang na babawasin.

su·búng *pnr* [*Hil War*] : kapareho; katulad.

suburb (sa·bérb) *png* [*Ing*] : distrito sa labas ng lungsod, karaniwang binubuo ng pamahayan : ARRABAL.

suburban (sab·úr·ban) *png* [*Ing*] **1:** nasa suburb **2:** *Alp* may makitid na isip; walang pinag-aralan.

suburbia (su·bér·bi·yá) *png Alp* [*Ing*] : ang suburb, mga tao na nakatira, at ang kanilang pamumuhay.

subversion (su·bér·si·yón) *png* [*Ing*] : subersiyon.

subversive (su·bér·siv) *png* [*Ing*] : subersibo.

subway (sáb·wey) *png* [*Ing*] **1:** daanan sa ilalim ng kalsada **2:** lagusan na nasa ilalim para sa mga kable, túbo, at iba pa **3:** riles ng tren sa ilalim ng lupa.

sub·yáng *png* : salubsob.

succeed (sak·síd) *pnd* [*Ing*] **1:** magtagumpay **2:** sumunod **3:** humalili.

success (sak·sés) *png* [*Ing*] **1:** tagumpay **2:** tao na nagtagumpay **3:** pagkatamo ng kayamanan, kasikatan, at iba pa.

success de scandale (súk·sey du is·kan·dál) *png* [*Fre*] **1:** aklat, drama, at iba pa na nagtagumpay dahil sa eskandalosong tema **2:** tagumpay na natamo dahil sa ganitong paraan.

successful (sak·sés·ful) *pnr* [*Ing*] : matagumpay; maunlad.

succession (sak·sés·yon) *png* [*Ing*] **1:** pagkakasunod-sunod **2:** paghalili o karapatan upang humalili **3:** *Heo* serye ng mga fossil na kumakatawan sa ebolusyon nito.

successor (sak·sé·sor) *png* [*Ing*] : tao o bagay na sumunod, humalili, o pumalit : SUSESYON.

such (sats) *pnr* [*Ing*] **1:** ganyan; ganoon; gayon; ganito **2:** sa napakataas na antas.

suckling (sák·ling) *png* [*Ing*] : bata o hayop na hindi pa naaawat sa pagsuso; sumususo pa lamang.

suction (sák·syon) *png* [*Ing*] : higop; sipsip.

súd-an *png* [*Hil*] : putahe.

súd-ang *png* [*Seb*] : masíd.

sú·di *png* [*Ilk*] **1:** dalisay **2:** ganda **3:** kinang.

súd·kad *png Bot* [*Bik*] : dayandáng[2].

sud·lán *png* : suliran.

sud·la·nán *png* [*Seb*] : sisidlan.

sud·láy *png* [*Seb War*] : suklay – *pnd* **mag·sud·láy, sud·la·yín, i·sud·láy**.

sud-lô *png* [*Bik*] : kábag.

sud·lóng *png* **1:** hugpong; dugtong **2:** kahoy na nagdurugtong sa araro at ugit.

sú·do *png* [*Ilk*] : pansalok na yari sa bao ng niyog.

súd-ol *png* [*Bik*] : alibadbad.

sû-dol *png Med* [*Bik*] : kabag.

súd-ong *pnd* **sud-ó·ngan, mag·súd-ong** [*Seb*] : tungháy.

suds (sads) *png* [*Ing*] **1:** bula **2:** *Kol* beer.

súd·sod *png* [*Pan*] : sakág.

sud·sód *png* [*Bik Hil Ilk Seb War Tag*] **1:** matulis at bakal na bahagi ng araro na bumabaon at bumubungkal sa lupa kapag ginagamit : SALUDSOD **2:** patulak na pagkayod ng anumang bagay na nakadikit – *pnd* **sud·su·rín, su·mud·sód, i·pa·sud·sód**.

súd·sud *png Bot* [*Bik Tag*] : damo (*Cyperius iria*) na natatagpuan sa bukás at basang pook.

sud-sú·gid *png Lit* [*Pal*] : kuwentong-bayan.

sud·yâ *png* **1:** tatsulok na bahagi ng tela na inilalagay sa layag o damit upang kumapal at maging masinsin : GORE **2:** [*Hil Seb*] : sisi – *pnd* **mag·sud·yâ, sud·ya·án**.

súd·yang *png* [*Hil*] : matulis na tinik na bumaon sa paa.

súd·yot *png* [*Hil War*] : sulsol[1] – *pnd* **mag·súd·yot, i·súd·yot**.

sue (su) *png* [*Ing*] **1:** maghabla; magdemanda **2:** makiusap; humiling **3:** magpetisyon sa hukuman.

suede (sweyd) *png* [*Ing*] : gamusa.

Suéz Canal (su·wéz ka·nál) *png* [*Ing*] **:** lagusan ng mga barko na nag-uugnay sa Dagat Mediteraneo at Dagat Pula; pinakamaikling ruta sa dagat, papunta at pabalik sa Europa at Asia.

sufficient (su·fí·syent) *pnr* [*Ing*] **1:** sapat **2:** may kakayahang buhayin ang sarili **:** SELF-SUFFICIENT.

suffix (sá·fiks) *png Gra* [*Ing*] **:** hulapi.

suffocate (sá·fo·kéyt) *pnd* [*Ing*] **1:** sakalín o patayin sa pamamagitan ng pagputol ng hininga **2:** maghirap sa paghinga.

suffrage (sáf·ridz) *png* [*Ing*] **1:** karapatang bumoto **:** SUPRAHIYO **2:** opinyon na nagtataguyod sa isang mungkahi **:** SUPRAHIYO **3:** dasal ng pari sa misa **:** SUPRAHIYO.

suffragette (sá·fra·dyét) *png* [*Ing*] **:** babae na nagtataguyod ng karapatang bumoto sa pamamagitan ng organisadong pagkilos o protesta.

suffragist (sá·fra·dyíst) *png* [*Ing*] **:** tao na nagtataguyod ng karapatan sa pagboto **:** SUPRAHISTA.

Sú·fi *png* [*Mus*] **1:** mistika **2:** kasapi ng alinman sa order ng mistikong Islam.

Sufism (su·fí·zim) *png* [*Mus*] **:** sistemang mistika ng mga Sufi.

sú·ga *png* [*Esp soga*] **1:** mahabang lubid na itinatali sa hayop kapag nais itong makapanginain sa bukid o parang **2:** [*Ilk*] tulos na inilalagay sa lupa at ginagawang bakod.

su·gá *png* **1:** *Zoo* muong **2:** [*Tau*] áraw.

su·gâ *png* **1:** dampol o tinang kulay kayumanggi **2:** [*Hil Seb War*] ilaw.

su·gá·bang *png* **:** pagpasok nang palihim sa teritoryo ng kaaway.

sú·gad *png* [*War*] **:** pangyayari o pagkakataon.

su·gál *png* [*Esp jugar*] **1:** anumang larong may pusta **2:** pakikipagsapalaran sa anumang gawain – *pnd* **mag·su·gál, i·su·gál, su·ga·lán, su·mu·gál**.

su·gá·lan *png* [*Esp jugar+Tag an*] **:** pook na pinagsusugalan **:** GAMBLING DEN.

su·gan·dá *png Bot* **:** oregano.

súg-ang *png* [*War*] **:** tungkô.

su·gá·nib *png* [*Bik*] **:** síbi[1].

su·gá·ok *pnr* **:** masubsob.

su·ga·pà *png* **1:** lasenggo o lulong sa ipinagbabawal na gamot **:** DUHAPÀ **2:** maliit na lambat na karaniwang may mahabang hawakán.

sugar (syú·gar) *png* [*Ing*] **1:** asukal **2:** *Kem* alinman sa mga pangkat ng mga carbohydrate na kristalina, matamis, natutunaw sa likido, at nakikita sa mga halaman **3:** matamis na pananalita.

sugar beet (syú·gar bit) *png Bot* [*Ing*] **:** uri ng beet (*Beta vulgaris*) na pinagkukunan ng asukal.

sugar cane (syú·gar keyn) *png Bot* [*Ing*] **:** tubó.

sugar-coated (syú·gar ków·ted) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa mga pagkain na nababalutan ng asukal **2:** ginawang kaakit-akit ang panlabas na anyo **3:** labis na sentimental.

sugar-daddy (syú·gar dá·di) *png* [*Ing*] **:** matandang lalaki na nagbibigay ng labis na regalo sa babaeng malaki ang pagkabatà sa kaniya.

su·ga·ról *png* [*Esp jugadór*] **:** tao na madalas magsugal *var* hugadór.

su·gá·sog *png* **:** galugad.

Sú·gat *png* [*Hil*] **:** Salubong.

sú·gat *png* [*Kap Ilk Pan Tag*] **1:** anumang hiwa, gasgas, saksak, at iba pa sa katawan lalo na kung napinsala ang balát **:** LESYÓN, LUGAD **2:** *Idy* anumang sakit ng damdamin; sama ng loob – *pnd* **mag·sú·gat, su·gá·tan, su·mú·gat 3:** [*Hil*] libing **4:** resureksiyon.

sug·bá *png* **1:** [*Bik Pan Seb War Tag*] pagsugod o pagsagasa sa apoy o anumang panganib **:** DÚSMAG, SIBLÓK **2:** pagsalunga sa agos o kalakaran **3:** [*Bik Hil Seb War*] ihaw – *pnd* **su·mug·bá, i·sug·bá, sug·ba·hín**.

sug·bá-sug·bá *png Zoo* [*Hil*] **:** gamugamo.

Súg·bo *png* [*Seb*] **:** sinaunang tawag sa **Cebu**.

sug·bó *png* **1:** [*Bik Tag War*] pagbubuhos ng tubig upang patayin ang apoy **2:** [*Bik Hil Tag*] pagsisid.

Sug·bo·á·non *png* **:** sinaunang tawag sa **Sebwano**.

súg·bong *png* [*Seb*] **:** balikat.

suggest (sad·yést) *pnd* [*Ing*] **1:** magmungkahi **2:** magpahiwatig **3:** mangahulugan.

suggestion (sad·yés·ti·yón) *png* [*Ing*] **1:** mungkahi **2:** pahiwatig.

suggestive (sa·dyés·tiv) *pnr* [*Ing*] **1:** nagpapahiwatig **2:** nagpapahiwatig ng anumang mahalay o hindi nararapat.

sú·gid *png* **1:** [*Kap Tag*] sipag, sikap, o tiyaga sa gawain **2:** [*Hil Seb*] salaysay.

su·gi·dá·non *png Lit* [*Man*] **:** kuwentong-bayan.

su·gi·gì *png* **1:** patpat na may bulak at ginagamit sa panggagamot o paglilinis ng sugat at iba pa **2:** [*Kap Pan Tag*] sapilitang pagpapainom ng gamot sa pasyente **3:** paghihiso ng ngipin **4:** pagsurot o pagduldol ng daliri sa kapwa.

su·gi·lá·non *png Lit* [*Hil Seb*] **:** kuwento.

súg·kod *png* [*Bik*] **:** patnubay.

súg·mat *png* [*Seb War*] **:** sumpong.

súg·nod *png* [*Seb*] **:** gatong.

su·gò *png* [*Bik Hil Seb War Tag*] **1:** pag-uutos sa isang tao bilang kinatawan **2:** sinumang tumutupad ng tungkuling kinatawan – *pnd* **i·su·gò, mag·su·gò 3:** embahador.

sú·god *png* **1:** pagtungo nang madalian sa isang pook **2:** pagdaluhong o pagsalakay sa kalaban **3:** [*Ilk*] suyod **4:** [*War*] kamandag ng ahas.

su·gók *pnd* **mag·su·gók, su·gu·kín :** araruhin ang bukid sa ikalawang pagkakataon.

su·gók *pnr* **:** maikli ang leeg.

su·góng *png* [*Seb War*] **1:** bumbóng[2] **2:** túkil.

súg·ot *png* [*Ilk*] **:** punlang pampalit sa nabubulok o lantang halaman.

sug·pél *pnr* [*Ilk*] **:** mapurol ang talim.

sug·pô *png* **1:** maagap na pagsawata sa anumang ipinapalagay na masamâ – *pnd* **sug·pu·ín, ma·sug·pô, i·pa·sug·pô 2:** *Zoo* alinman sa malahipong crustacean (family *Homaridae*) na malaki *Cf* HIPON, ULANG **:** BANGGÁN, BINGALÓ, BÚYOD, HANLILITIK, PÁDAW, PANSAT, PRAWN.

sug·póng *png* **:** hugpong; dugtong.

súg·yot *png* [*Hil Seb*] **1:** mungkahì **2:** sulsúl.

su·hà *png Bot* **:** sitrus (*Citrus paradisi*) na may bungang dilaw ang balát, maasim at makatas ang laman **:** ASLOM, BAUNGÓN, BLUNGKUT, KABÚGAW, LUKBÁN, POMÉLO.

su·hâ *png Bot* [*Hil*] **:** kabúyaw.

su·hág *png* [*War*] **:** panganay.

sú·hay *png* **1:** tukod na ikinakatang o isinasandig sa bagay na mabuway **2:** pansamantalang tangkilik o tulong **:** SAMMAKÉD – *pnd* **su·há·yan, mag·sú·hay, i·pan·sú·hay, i·sú·hay**.

su·háy *pnr* [*Bik*] **:** hiwalay.

su·hes·ti·yón *png* [*Esp sugestión*] **:**

mungkahi.

su·hé·to *png* [*Esp sujeto*] : pamamaraang nagpapawasto o nagpaparusa; pagdisiplina, *hal* sa anak.

su·hî *pnr* **1:** [*Bik Seb War Tag*] ipinanganak nang una ang paa **2:** magkataliwas o magkasalisi ang posisyon sa paghiga.

su·hò *png* [*War*] : lehitimo at malapit na kamag-anak.

sú·hol *png* **1:** [*Bik Hil Tag*] pagbibigay ng salapi o anumang mahalagang bagay sa maykapangyarihan kapalit ang anumang pabor : BRIBERY, HÍPHIP, LAGAY[5], PÁKEP, SUKÍB **2:** [*Hil Seb War*] suweldo; sahod – *pnd* **mag·sú·hol, i·sú·hol, su·hú·lan**.

sú·hong *png Zoo* : lalaking kuliglig.

sú·hot *png* : alo.

suicide (swí·sayd) *png* [*Ing*] **1: a** patiwakal **b** tao na nagpatiwakal **2:** anumang kilos na ikapapahamak ng sarili **3:** *Mil* operasyong lubhang mapanganib.

sui generis (su·wí dyé·ne·rís) *pnr* [*Lat*] : kaisa-isa at natatangi.

su·í·it *png Mit* [*Igo*] : ibong nagsasabi ng pangitain.

sú·ik *png* [*ST*] : platito.

suit (sut) *png* [*Ing*] **1:** ternong damit **2:** sakdal; demanda **3:** alinman sa mga set ng baraha, gaya ng clover, spade, heart, diamond **4:** hiling; kahilingan **5:** panliligaw; panunuyo.

su·ít *png* : pagbunot o pagtanggal sa pamamagitan ng paggamit ng dulo ng pantikwas.

suit (sut) *pnd* [*Ing*] : umakma, tumugma, *hal* sa panlasa o pag-uugali.

suitcase (sut·keys) *png* [*Ing*] : maleta.

suite (swit) *png* [*Ing*] **1:** set ng mga magkakasama, lalo na ang mga silid sa hotel **2:** sopa, silya, at iba pa na may magkakatulad na disenyo.

suitor (sú·tor) *png* [*Ing*] **1:** manliligaw **2:** tao na nagsakdal.

sú·ka *png* [*Bik Kap Hil Seb War Tag*] **1:** paglabas sa bibig ng anumang kinain o ininom **2:** anumang inilabas sa bibig mula sa tiyan *Cf* LUNGÁD, LUWÂ : SARWÁ, UTÁ – *pnd* **mag·su·ká, i·sú·ka, su·mú·ka, su·ká·han**.

su·kà *png* [*Seb Tag War*] : likido na mula sa pinaasim na tuba, alak, o serbesa.

su·káb *png* [*Pan*] : kaning naiiwan sa pagitan ng kaldero at dahon ng saging na ipinansapin dito.

su·káb *pnr* **1:** [*Kap Tag*] taksil; traidor **2:** [*Bik Kap Ilk Tag*] bahagyang bukás, tulad ng talukab ng talaba **3:** nakayuko habang dumaraan sa ilalim ng isang mababang hadlang.

su·kád *png* [*Kap*] : sukat – *pnd* **mag·su·kád, i·su·kád, su·mu·kád**.

sú·kad *pnd* **mag·sú·kad, su·mú·kad, i·pan·sú·kad** [*Hil Seb War*] : magsandok ng pagkain; maghain.

su·ka·i·dan *png* [*Bon*] : ritwal sa paghiling ng ulan.

sú·kal *png* [*Kap Tag*] **1:** duming nagkalat; basura **2:** damong nagkalat – *pnr* **ma·sú·kal 3:** [*Ilk*] antidote.

su·kál *png* [*Tau*] : asukal.

su·ká·mod *pnr* [*War*] : sungaba.

su·ka·rón *pnr* [*Esp socarron*] : tuso.

sú·kat *png* **1:** haba, lapad, o laki ng anuman : SUKÁD, TAKÚS **2:** dami ng laman ng anumang takalan : SUKÁD, TAKÚS **3:** *Lit* bilang ng mga pantig sa taludtod : METRO – *pnd* **mag·sú·kat, i·sú·kat, i·pa·sú·kat, su·mú·kat, su·ká·tin** - *pnr* **su·kát**.

sú·kat *pnb* **1:** sapat o husto, *hal* "Sukat na." **2:** kaagad-agad; kapagdaka.

Sú·kat! *pdd* : katagang nagpapahayag ng pagkamangha o hindi pagsang-ayon, *hal* "Sukat ba namang sumama kay Gil!"

suk·bít *png* [*Tsi Kap Hil Pan Seb Tag*] : paglalagay o pag-ipit ng anuman sa pagitan ng salawal o sinturon at baywang *Cf* SUKSÓK : HABÁY – *pnd* **i·suk·bít, mag·suk·bít, suk·bi·tán**.

suk·bí·tan *png* [*sukbit+an*] : pook o bagay na pinag-iipitan ng anuman.

suk·dál *png* [*Ilk*] : sungkit.

suk·dán *pnt* : kahit na.

súk·dip *png* [*Ilk*] : anumang atip na kugon, nipa, o dahon ng niyog, at ginagamit na pangkompone ng bubong.

suk·dú·lan *png, pnr* [*sukdol+an*] **1:** abot sa hanggahan o dulo **2:** duluhan; tuktok; tugatog.

su·kì *png* [*Tsi Bik Hil Seb Tag War*] : tao na dati nang bumibili o tumatangkilik ng anumang produkto at karaniwang nabibigyan ng diskuwento.

su·kíb *png* [*Ilk*] : suhol.

su·kíb *pnr* : nakasuksok na kamay sa pagitan o loob ng damit upang mainitan.

su·ki·hán *pnr* [*Pan*] : suwail.

sú·kir *png* [*Ilk*] : suway – *pnd* **su·kí·rin, su·mú·kir**.

su·ki·yá·ki *png* [*Jap*] : putaheng karne, tokwa, sibuyas, at iba pang gulay na may toyo, sake, at asukal.

súk·lad *png* [*Ilk*] **1:** pála **2:** sungay ng baka na yupi.

suk·lám *png* [*Kap Tag*] **1:** pagkarimarim; pandidiri **2:** labis na pagkainis o pagkagalit : DUKÁ, DUWAY.

suk-lang *png* [*Bon*] : putong sa likod ng ulo ng mga batang lalaki at may taling paikot sa noo.

suk·láy *png* [*Tsi Bik Tag War*] **1:** kasangkapang metal, kahoy, o plastik na may mga tila ngipin at ipinang-aayos ng buhok **2:** pag-aayos ng buhok sa pamamagitan nito : COMB, HUSÁY, SAGAYSÁY, SUDLÁY – *pnd* **mag·suk·láy, i·suk·láy, suk·la·yán, suk·la·yín, i·pa·suk·láy**.

suk·lî *png* [*Tsi Kap Seb Tag War*] **1:** halagang ibinalik matapos magbayad ng salaping buo **2:** ganti o kapalit ng anumang ginawa sa kapuwa – *pnd* **suk·li·án, mag·suk·lî, pa·suk·li·án, i·suk·lî**.

suk·líb *pnr* : nakayuko kung tumingin; hindi makatingin nangderetsahan sa kausap, pinaniniwalaang palatandaan ng masamang asal o kataksilan.

suk·lit *png Mus* [*Kal*] : paraan ng pagtugtog ng gangsa.

suk·lô *png* **1:** pagkalinsad o pagkabaluktot ng buto dahil sa labis na bigat ng dala **2:** takip na pangalaga ng dulo ng anumang bagay *Cf* SUKLÓT.

suk·lób *png* [*Bik Hil Tag*] **1:** takip ng sisidlan **2:** pagtatakip ng anuman **3:** pagpapatong o pagtataob ng isa sa isang nakatihaya – *pnd* **suk·lu·bán, mag·suk·lób, i·suk·lób, pag·súk·lu·bín 4:** hugpong, tulad ng mga cylinder ng sasakyan.

suk·lót *png* : takip ng mga dulo ng daliri upang mapangalagaan.

súk·lub *png* [*Kap*] : saklób[1].

súk·mat *pnd* **mag·súk·mat, i·súk·mat, suk·má·tan** [*War*] : harapin; pamukhaan.

suk·món *png* [*Ilk*] : pag-inom ng anumang katutubong alak sa tindahan.

súk·na *png* [*Seb*] : hámon; tanong panghámon.

su·kò *png* [*Bik Tag*] **1:** pagtanggap ng pagkatalo **2:** kusang pagharap ng salarin sa maykapangyarihan **3:** pagpapahuli o pagpapabihag : AMPÒ, ÁNGKÁ – *pnd* **su·mu·kò, i·su·kò, su·kú·an, pa·su·kú·in 4:** [*Hil*] : kalahati.

su·kó *pnr* : sayad na ang ulo; nasa sukdulan na *var* sukô.

sú·kob *png* **:** lambat na ginagamit sa panghuhuli ng dalag.

sú·kob *pnr* **1:** magkasama sa iisang silungan o kanlungan **2:** pagiging magkasuno **:** MITÁRONG, SÁNGKOB – *pnd* **su·mú·kob, i·sú·kob, pa·su·kú·bin, mag·sú·kob**.

su·kód *png* [*Seb*] **:** sukat.

sú·kol *png* **1:** pagkapikot sa hinuhuli **2:** paghuli nang harapan sa isang gumagawa ng masamâ – *pnd* **ma·sú·kol, su·kú·lin**.

su·kól *pnr* **1:** ginipit; nakubkob **2:** nahuli sa akto; napikot **:** SALÚPUT.

sú·kong *png* **:** bigkis ng yantok na may bilang na 25 **:** KAGÓD, MANÁDA, MANÓHO.

su·kóng *png* [*Pan*] **:** sulok.

sú·kot *png* **1:** pagyuko ng ulo dahil sa hiya, takot, o pagkatalo **2:** pagpapakumbaba ng dating mataas.

su·kót *png* [*Hil Seb War*] **:** singil.

súk·sok *png Bot* [*Kap*] **:** dawag.

suk·sók *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Pan Seb Tag*] paglalagay ng anuman sa pagitan, loob, o gilid ng anuman tulad ng dingding, bulsa, at iba pa **2:** pagbabalasa ng baraha **3:** pagtitipid upang makapag-impok – *pnd* **i·suk·sók, mag·suk·sók, i·pa·suk·sók**.

suk·súk *png* **1:** *Zoo* [*Hil*] butiki **2:** [*Kap*] tinik.

su·kur·sál *png* [*Esp sucursal*] **:** ahensiya; sangay.

su·lá *png* [*Ilk*] **1:** unang tubó na kakatasin **2:** unang prutas o dahon na kinuha bago ang anihan.

su·là *png* **1:** hiyas na makináng **2:** liwanag o kinang sa bibig ng ilang uri ng reptil **3:** [*Hil*] suloy.

su·lág·ma *png* [*Hil*] **:** taya.

su·lák *png* **:** kulo o pagkulo ng tubig.

su·lá·ke *png* [*Esp zulaque*] **:** pino at mahabang pinagtabasan ng kahoy na ginagamit sa pag-eempake.

sú·lam *png* **1:** *Sin* [*Kap Hil Ilk Mag Tag*] borda o disenyo sa banig o tela **2:** [*Ilk*] silaw.

su·lám·baw *png* [*War*] **:** sakág.

su·lám·bi *png* [*Kap Tag*] **1:** dagdag na balangkas sa bahay **:** PATAKBÁ, SÚYAB **2:** munting silid **:** PATAKBÁ, SÚYAB.

sú·lang *png* **:** umbok ng lupa sa paligid ng tanim o halaman.

sú·lang *pnd* **mag·sú·lang, su·mú·lang, su·lá·ngin** [*Hil*] **:** salubungin nang harápan.

su·lá·noy *png* **:** lakad na pagewang-gewang tulad ng sa lasing.

su·lá·pa *png* [*Esp solápa*] **:** varyant ng **solápa**.

su·la·pì *png* **:** kamay o paa na labis sa karaniwang bilang ang daliri **:** AWARAY.

su·lá·po *png* [*Kap*] **:** lipad; paglipad.

su·lá·si *png Bot* **1:** albanaka **2:** punongkahoy (*Ocimus basilicum*) na may makapal na dahon, at luntiang bunga **:** TÁBAW.

su·lá·sod *png* **1:** tikin na may panggupit ng damo sa dulo **2:** pag-amoy nang kumikinig ang sungot **3:** pagtutulak ng anuman nang pasudsod.

sú·la-su·la·sí·han *png Bot* **:** yerba (*Leucas lavandolifolia*) na may dahong ginagamit na gamot sa sugat **:** SALÍTA.

sú·lat *png* [*Kap Mag Pan Tag*] **1:** liham **2:** pagguhit na likha ng lapis, bolpen, at iba pang pansulat – *pnd* **mag·su·lát, su·lá·tan, su·mú·lat, i·pa·sú·lat**.

sú·lat-ka·máy *png* **:** liham o titik na likha ng kamay **:** KALIGRAPÍYA[2].

sú·lay *png* [*Tau*] **:** ato.

su·láy *pnd* **su·la·yón, su·la·yán, su·mu·láy** [*Seb*] **1:** subok **2:** tukso.

súl·bot *png* [*Ilk*] **:** biglang pagsulpot.

sul·dá *png* [*Bik Hil Seb Tag War Esp*] **:** hinang.

sul·díng *png Bot* [*Pan*] **:** hinggiw.

su·lé·ras *png Ark* [*Esp solera*] **:** isa sa mga magkaagapay na hanay ng kahoy, bakal, o konkreto na sumusuhay sa bigat ng sahig o kisame **:** SALASÁ.

súl·fa *png* [*Ing*] **:** anumang gamot na nakukuha sa sulfanilamide.

sulfa drug (súl·fa drag) *png* [*Ing*] **:** sulfonamide.

sulfanilamide (sul·fa·ní·la·máyd) *png Med* [*Ing*] **:** gamot panlaban sa bakterya.

sulfate (súl·feyt) *png Kem* [*Ing*] **:** salt o ester ng sulfuric acid **:** SULPHATE, SULPATO.

sulfonamide (sul·fón·a·máyd) *png* [*Ing*] **:** alinman sa pangkat ng mga gamot na may estukturang kemikal na kaugnay ng sulfanimide, ginagamit na panlunas sa mga sugat, paso, at impeksiyon **:** SULFA DRUG, SULPHONAMIDE.

súl·fur *png Kem* [*Ing*] **:** di-metalikong element na may iba't ibang anyo, dilaw, kristalina, solido ang pinakaordinaryo, may asul na ningas kapag sinunog, may mabahong amoy, at ginagamit sa pulbura at posporo (atomic number 16, symbol **S**) **:** ASÚPRE, SANGYAWÀ, SULPHUR **2:** anumang katulad o naglalaman ng sulfur **:** SULPHUR **3:** bagay na pinaniniwalaang bumubuo sa kidlat at apoy na mula sa impiyerno **:** ASUPRE, SULPHUR **4:** *Zoo* uri ng dilaw na paruparo (family *Pieridae*) **4:** kulay na luntiang dilaw **:** SULPHUR.

súl·hog *png* [*War*] **:** repleksiyon ng ilaw.

sú·li *png* **1:** [*Ilk*] sulok **2:** [*Kap*] suwi.

su·líb *png* **1:** *Zoo* [*Kap Tag*] pinakamaliit na uri ng paros **2:** puwang o espasyo sa pagitan ng dingding at sahig, kisame at itaas ng dingding, o ilalim ng kama **3:** lihim na sisidlan sa loob ng kasangkapan.

su·li·báw *png Mus* [*Iby*] **1:** gímbal **2:** musikang likha ng pangkat ng dalawang gangsa, dalawang tambol, at pares ng barang bakal.

sú·lid *png* **1:** paggawa ng sinulid sa pamamagitan ng ruwedang suliran **2:** *Zoo* uri ng isda.

su·líd *png Zoo* **:** dalagang-bukid.

su·li·gì *png* **1:** kasangkapang pambalibol **2:** palaso; sibat.

su·li·hí·ya *png* [*Esp celosía*] **:** nilálang rattan o yantok na ginagamit sa upuan o kama.

su·lí·kap *png* **:** paa ng hayop na tulad ng sa baboy, kambing, at iba pa **:** KUKÓD.

su·lí·ling *png* **:** kaguluhan ng isip; pagkataranta.

su·li·líng *pnb* **:** sulinding.

su·lim·pát *pnr* **:** duling.

su·lí·naw *png* [*ST*] **:** ritwal.

su·lin·díng *pnb* **:** patagilid na pagtingin **:** SULILÍNG.

sú·ling *png* **1:** *Mus* [*Bil JM Mag Pal Sml Sub Tau Tir Yak*] **:** plautang pambibig na may singsing na dahon sa ihipan **:** DAGOYONG, FALENDAG, GILANTOY, HULAKTOB, INSI, KOLASING, KUNSI, LANTEY, LANTOY[2], POLUYPOY, PULAW, SAGUYSUY, SOLELI, TIWALI, TOMPOY **2:** [*Kap Tag*] pasuray-suray na paglakad nang walang direksiyon *Cf* TULIRO.

su·lí·pa *png Bot* **:** malábayábas.

su·li·rán *png* [*Kap Tag sulid+an*] **1:** karete; ikiran **2:** pagawaan ng sinulid **:** SUDLÁN.

sú·li·rá·nin *png* **1:** anumang bagay na hindi agad mapagpasiyahan at malutas **:** PALALÍGBAN, PROBLÉMA, SURUL-

PÁTON **2:** [*ST*] awit na malungkot.

su·li·ráw *png* [*Seb*] **:** irap.

sú·lit *png* **1:** [*Kap Hil Tag*] anumang itinakdang pamantayan na dapat lampasan **2:** [*Kap Tag*] pag-uulat o pagpapaliwanag **:** ÁSOY, PALIWÁWA **3:** [*Bik War Tag*] pagsasauli nang maliwanag sa anumang hiniram **4:** antas ng pakinabang sa puhunan.

su·lít *png* [*Pan*] **:** lupit.

sul·lát *png* [*Ilk*] **:** pasak[1].

su·lô *png* [*Bik Hil War Tag*] **1:** pantanglaw sa gabi na yari sa buho at may damo o basahan sa isang dulo para magningas **:** BÁNWAG, BULÚBRAN, ÍWAG, TORCH **2:** anumang katulad na pantanglaw.

Sú·lod *png* **:** pangkat ng mga tao na nakatira sa paanan ng bundok ng Iloilo.

su·lód *png* [*Seb War*] **:** pasok[1].

su·lóg *png* [*War*] **:** agos o daloy.

sú·lok *png* **1:** punto na pinagtatagpuan ng mga guhit o rabaw **:** KANTO[2], PAMUSÚRAN, PILÍW, SUKÓNG, SÚLI **2:** alinmang dako na kubli o tago **:** PAMUSÚRAN, PILÍW, SUKÓNG, SÚLI.

sú·lol *png* **:** usbong.

su·lón *png* [*Pan*] **:** aglâhi.

sú·long *png* [*Bik Hil Ilk Pan Seb War Tag*] **1:** anumang kilos na patungo sa unahan o harapan; progréso; pag-unlad **2:** pagpapatuloy ng anumang ginagawa **3:** proseso **4:** [*Hil Seb*] salakay **4:** pagtutulak; pagganyak – *pnd* **i·sú·long, su·mú·long, mag·sú·long.**

su·lo·su·lo *png Bot* [*Bag*] **:** pangungan.

su·lót *png* [*Pan Tag*] **1:** pagpapasok ng anuman sa bútas **:** KÚLKOG, SÚLSOG, TUHÍL **2:** sundot na pinararaan sa butas o siwang **3:** *Kol* paninirà sa kapuwa upang maalis sa gawain at mapalitan ng gumawa ng paninira – *pnd* **i·su·lót, su·lu·tín, ma·nu·lót, i·pa·su·lót, su·lu·tán.**

sú·loy *png* **:** usbóng; sibol **:** SULÀ[3].

su·lóy *png* **:** hermen.

sul·pâ *png* **:** tarugo.

sul·pák *png* **1:** laruang baril-barilan ng batà **2:** pagpapasok ng bagay na matigas sa bútas **3:** pagsusuot ng damit nang hindi namimilì **4:** kasangkapang nagpapaningas ng apoy na may tubong yari sa sungay ng kalabaw, matigas na kahoy, garing, at iba pa.

sul·pa·nák *pnr* **:** ipokrito.

sul·pá·to *pnr* [*Esp sulfato*] **:** sulfate.

sulphanilamide (sal·fa·ní·la·máyd) *png* [*Ing*] **:** sulfanilamide.

sulphate (sál·feyt) *png Kem* [*Ing*] **:** sulfate.

sulphite (sál·fayt) *png Kem* [*Ing*] **:** salt o ester ng sulphurous acid.

sulphonamide (sal·fó·na·máyd) *png* [*Ing*] **:** sulfonamide.

sulphur (sál·fur) *png Kem* [*Ing*] **:** sulfur.

sul·pi·kâ *pnr* **:** sinungaling; bulaan.

sul·sí *png* [*Kap Ilk Tag Esp zurcir*] **:** pagtahi sa sira ng damit, sako, lambat, at katulad – *pnd* **mag·sul·sí, sul·si·hín, sul·si·hán, i·sul·sí.**

súl·sog *png* [*Hil*] **:** sulot.

sul·sól *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Iba Seb Tag War*] pagsasabi ng mga bagay na lalong ikagagalit ng sinabihan; pag-uudyok ng galit **:** KÍWKIW, SÚDYOT **2:** pagpapaliyab o pagduldol ng apoy – *pnd* **mag·sul·sól, sul·su·lán, i·sul·sól.**

súl·ta *png* [*Esp soltar*] **:** pagpapakawala; pagpapalaya.

sul·tá·da *png* [*Esp soltada*] **:** varyant ng **soltada.**

sul·ta·dór *png* [*Esp soltadór*] **:** varyant ng **soltador.**

sul·tán *png* [*Esp Ara*] **:** mataas na pinunò.

sul·tá·na *png* [*Esp Ara*] **1: a** pasas na walang buto at ginagamit sa paggawa ng keyk, pudding, at iba pa **b** ubas na pinagmumulan nito **2:** ina, asawa, o anak na babae ng sultan.

sultanate (súl·ta·néyt) *png* [*Ing*] **:** sultanato.

sul·ta·ná·to *png* [*Esp*] **1:** teritoryo ng isang sultan **:** SULTANATE **2:** ang tanggapan, posisyon, o lawig ng panunungkulan ng isang sultan **:** SULTANATE.

Sul·tán Ku·da·rát *png* **1:** *Kas* bantog na lider Magindanaw na patuloy na nagtanggol laban sa kampanya ng mga Espanyol **2:** lalawigan sa gitnang Mindanao ng Filipinas, Rehiyon XII.

sul·tí *png* [*Seb*] **:** sábi.

sul·tî *png* [*Seb*] **:** wika.

súl·tip *png* [*Ilk*] **1:** tunog ng silbato **2:** píto; paswit.

Su·lú *png* **:** lalawigan sa Kanlurang Mindanao ng Filipinas, kabilang sa Autonomous Region of Muslim Mindanao.

sú·lud *pnd* **mag·sú·lud, su·mú·lud, i·sú·lud** [*Kap*] **:** magsuot; isuot.

su·lu·ká·sok *png* **1:** yamot o pagkainis sa anumang bagay **2:** pagkasawa o pagkaumay sa pagkain.

sú·lul *png* [*Kap*] **:** usbong ng halaman.

su·lút *png* [*Kap*] **:** susi.

súl·wak *png* [*Bik Seb*] **:** simbuyo.

sul·wák *pnr* [*Bik*] **:** awak.

sul·yák *png* **:** anumang pangit sa paningin **:** MONSTROSIDAD.

sul·yáng *png* **:** kawayang panghuli ng isda *Cf* TÚKIL.

sul·yáp *png* [*Kap Tag*] **:** panandalian at mabilis na pag-uukol ng tingin sa isang bagay *Cf* SÍLAY **:** PASÍKYAP, SÍPLAT, TALDIYAP – *pnd* **su·mul·yáp, sul·ya·pán.**

sul·yá·sid *png Zoo* **:** ibon na kahawig ng bibe.

sul·yáw *png* [*Tsi*] **:** malaking mangkok.

sul·yó *png* [*Kap*] **:** mangkok.

sum (sam) *png* [*Ing*] **:** kabuuang bilang o dami kapag pinagsama ang dalawa o higit pang bagay.

sú·ma *png* [*Esp*] **1:** kabuuan **2:** *Mat* pagbubuo o pagsasama ng dalawa o higit na maraming kantidad, sinisimbolo ng **+ :** ADDITION, ADISYON – *pnd* **mag·sú·ma, su·má·hin, i·sú·ma, i·pa·sú·ma.**

su·mà *png Bot* **:** baging (*Arcangelisia flava*) na may dilaw na kahoy at ginagamit na pamuksa ng mikrobyo **:** ALBÚTRA, LAGTÁNG, ÚPLIG.

sú·mad *png* [*Seb*] **:** anibersaryo.

sú·mag *png Bot* [*Kap*] **:** diladila.

sú·man *png* [*Bik Hil Kap Ilk Pan Seb Tag War*] **:** kakaning binalot sa dahon ng saging o niyog **:** BÚDBOD, ÍBOS, KURÚKOD, SINÚMAN – *pnd* **mag·sú·man, i·sú·man, su·má·nin, i·pag·sú·man, mag·pa·sú·man.**

su·man·dî *png* [*Mrw*] **:** bingwit.

sú·mang *png* **1:** pagsalungat; pagkontra **2:** [*Ilk*] anumang yerba, ritwal, o orasyon na pangontra sa masasamang espiritu o kagat ng ahas.

su·má·ngid *png* [*Kap*] **:** gilid.

su·már·ya *png* [*Esp sumaria*] **1:** pagbibintang **2:** pormal na paghahabla.

su·már·yo *png Pol* [*Esp sumario*] **1:** panimulang pagsisiyasat **2:** buod; lagom.

sú·mat *png* **1:** [*War*] impormasyon; kabatiran; balita **2:** pagsasalita at paglalakad habang natutulog **:** SONÁMBULO.

su·ma·ta·nón *png Lit* [*Seb*] **:** alamát.

su·má·ya *png Zoo* **:** uri ng kuwago.

sum·bá *png* **:** patunog na gawa sa kawayan at bulí, karaniwang ikinakabit sa saranggola.

sum·ba·báy *pnr* **:** babá.

súm·bag *png* [*Seb*] **:** suntok; dagók.

sum·bág *png* [*Hil*] **:** dagok.

sum·bál *png* **:** pag-urong sa kasunduan.

súm·bal *pnd* **mag·súm·bal, su·múm·bal, sum·bá·lan** [*Hil*] **:** sulsulán.

sum·ba·lí·lo *png Kol* **:** sombrero.

sum·báng *png* **:** sungkál.

súm·bang-tá·e *png Zoo* **:** uri ng kulisap (family *Carabidae*) na ipinapain o ipinakakain sa ibang kulisap.

sum·bát *png* [*Kap Tag*] **1:** pagsasabi sa iba ng mga bagay na naitulong upang ipamukha ang utang na loob nito **:** BÚYBOY, TAMÒ, TÚNGBOY **2:** paninisi **3:** paghahalo ng ginto at pilak **4:** [*Pan*] pakikipagpalitan ng kalakal – *pnd* **ma·num·bát, sum·ba·tán, i·sum·bát**.

súm·bay *png* [*Mrw*] **:** sagot.

sum·bî *png* **:** dagok, karaniwang sa ilong o mukha.

sum·bí·kal *pnr* [*Bik*] **:** suwaíl.

sum·bí·lang *png Zoo* **:** uri ng hito na nabubuhay sa tubig alat.

sum·bi·líng *png* [*Hil*] **:** matulis na sibat gawa sa maliit at mahabang kawayan.

sum·bó *png* **:** liwanag ng kandila o lampara.

súm·bol *png* **:** bulaklak ng tambo.

sum·bóng *png* [*Hil Seb Tag War*] **1:** pagpapabatid sa kinauukulan ng anumang gawa o pangyayari na hindi mabuti **:** DALÉM **2:** sakdal; habla – *pnd* **mag·sum·bóng, i·sum·bóng, i·pag·sum·bóng**.

sum·bú·kot *png Zoo* [*Mrw War*] **:** espada[3].

sum·bu·ngé·ra *png* [*Hil Seb Tag War sumbong + Esp era*] **:** tao na mapagsumbong, **sum·bu·ngé·ro** kung lalaki.

súm·lang *pnr* [*Pan*] **:** labag.

summa (sú·ma) *png* [*Lat*] **1:** buod ng anumang pinag-usapan **2:** pangunahing bahagi ng isang bagay.

summa cum laude (sú·ma kum láw·de) *png* [*Esp Lat*] **:** pinakamataas na karangalan sa pagtatapos sa kolehiyo.

summary (sá·ma·rí) *png* [*Ing*] **:** buod[2].

summary execution (sá·ma·rí eg·sek·kyú·syon) *png* [*Ing*] **:** pagpatay pagkaraan ng minadaling paglilitis *Cf* EXTRA-JUDICIAL EXECUTION, SALVAGING[3].

summer (sá·mer) *png* [*Ing*] **:** panahon sa pagitan ng spring at autumn sa hilagang hemisphere, mula sa summer solstice hanggang sa autumnal equinox, at sa timog hemisphere, mula sa winter solstice hanggang sa vernal equinox **:** TAG-ARAW[2].

summer school (sá·mer is·kúl) *png* [*Ing*] **:** paaralan kung tag-araw, lalo na sa isang unibersidad.

summer solstice (sá·mer sóls·tis) *png Asn* [*Ing*] **:** solstice, karaniwan tuwing 21 Hunyo na tanda ng simula ng summer sa hilagang hemisphere *Cf* WINTER SOLSTICE.

summit (sá·mit) *png* [*Ing*] **:** taluktok; tugatog.

summit meeting (sá·mit mí·ting) *png* [*Ing*] **:** pagpupulong ng mga pangulo ng pamahalaan.

summon (sá·mon) *pnd* [*Ing*] **1:** tawagin upang humarap, lalo na ang isinakdal o testigo, sa hukuman **2:** sumundo **3:** magpatawag ng pulong **4:** magtipon, *hal* ng lakas.

summons (sá·mons) *png* [*Ing*] **1:** pagtawag upang mag-utos ng isang bagay na dapat tuparin **2:** *Bat* patáwag.

summum bonum (sú·mum bó·num) *png* [*Lat*] **:** ang pinakamabuti, lalo na ang prinsipyong batayan ng etika.

sú·mo *png Isp* [*Jap*] **1:** estilo ng wrestling ng mga heavyweight **2:** tao na nakikipaglaban sa pamamagitan nito.

su·mó *png* [*Wár*] **:** pagkasuklam; pagkasuyà.

súm·pa *png Bot* **:** baging na gamot sa lason ang balát.

sum·pâ *png* [*Bik Kap Hil Seb Tag War*] **1:** matapat na pangako sa pagtupad ng gawain **:** OATH, PLEDGE **2:** pangako na hindi na muling gagawin ang isang bagay **:** OATH, PLEDGE **3:** malupit na hangad na magdusa ang kapwa dahil sa labis na galit **:** MALEDIKSIYÓN, PALANGI[1], SAPATÁ.

sum·pák *png* **:** uri ng sumpít na may sariling pambomba ng hangin, karaniwang basang papel ang bala **:** PALSÚOT.

sum·pa·kì *png* [*Seb*] **:** pagtatalo.

sum·pa·kí·ay *png* [*Seb*] **:** sagupà.

sum·pál *png* **1:** tapón **2:** pagkaing nakamumuwal sa bibig.

sum·pá·ray *png* [*Bik*] **:** suray.

súm·pat *png* [*Mag*] **:** sagot.

súm·pay *png* [*Bik Seb War*] **:** dugtóng.

sum·píng *png* **1:** bunô sa pamamagitan ng pinagkawit na daliri ng magkalaban **2:** pagsuklay sa buhok mulang noo hanggang likod – *pnd* **mag·sum·píng, sum·pi·ngín**.

sum·píng *pnr* **:** nakasukbit sa taínga.

sum·pít *png* **1:** [*Bik Kap Hil Mag Pan Seb Tag War*] túbo, karaniwang kawayan, na nakapagpapailanlang ng bala sa pamamagitan ng paghihip **:** PALPÁLTOG, SUPLÁ, SUPÓT **2:** labatiba.

sum·pò *pnr* [*Bik Seb*] **:** pigíl; supíl; sawata.

sum·póng *png* **:** pag-iral ng anuman nang biglaan tulad ng sakít, inis, pagkabaliw, at iba pa **:** DARAÉPEN, GAMBIR, SÚGMAT – *pnd* **sum·pu·ngín, su·mum·póng**.

sum·pó·ngan *png* [*Bik*] **:** sagupà.

súm·som *pnd* **mag·súm·som, i·súm·som, i·pan·súm·som** [*Seb War*] **:** kumain nang may kasamang inuming nakalalasing.

sum·sú·man *png* [*Bik Hil Seb War Tag*] **:** pulutan.

sú·mun *png* [*Kap*] **:** lakí.

su·mú·som *png* [*Ilk*] **:** amoy ng singaw ng lupa matapos ang ulan.

sun (san) *png* [*Ing*] **:** araw.

sún·ad *png* [*Seb*] **1:** sa sinaunang lipunang Bisaya, halamang-ugat na iniakat **2:** paglalaga ng halamang-ugat o mais!

su·ná·dan *png* [*Bik*] **:** salálay.

sun-baked (sán-beyk) *pnr* [*Ing*] **:** tuyong-tuyo dahil sa init ng araw.

sun-bath (sán-bat) *png* [*Ing*] **:** pagbibilad ng katawan sa araw.

sunblock (sán·blak) *png* [*Ing*] **:** lotion sa balát upang magkaroon ng proteksiyon laban sa init ng araw.

sunburn (sán·bern) *png* [*Ing*] **:** pagkasunog ng balát o pamumula dahil sa labis na pagkabilad sa araw.

sunburst (sán·berst) *png* [*Ing*] **1:** anumang nahahawig sa araw at sa sinag nito, lalo na ang mga palamuti o kuwitis **2:** ang biglang pagsikat ng araw sa likod ng mga ulap.

sundae (sán·dey) *png* [*Ing*] **:** sorbetes na may mga prutas, nuwes, o arnibal.

sun·dá·lo *png* [*Esp soldádo*] **:** kawal.

sún·dang *png* [*Bik Seb War*] **:** itak.

sun·dáng *png* [*Kap Tag*] **:** itak.

Sunday (sán·dey) *png* [*Ing*] **:** Linggo.

sun·dáy *pnr* **:** nakahilig o nakasandal.

sundial (san·dá·yal) *png* [*Ing*] **:** instrumentong sumusukat ng oras sa pamamagitan ng anino ng oraryo o minutero na mula sa sikat ng araw.

sun·dô *png* **1:** kasunduan **2:** pagtungo sa saanmang kinaroroonan ng isang tao upang maisama siya sa pook na patutunguhan **3:** pagtapos sa isang gawain o proyekto – *pnd* **mag·pa·sun·dô, su·mun·dô, sun·du·ín, i·pa·sun·dô**.

sun·dóng *png* **:** sungkit.

sun·dót *png* **1:** pagtama ng dulo ng anumang matulis na bagay, gaya ng daliri, sibat, patpat at iba pang matulis na bagay sa anumang bagay **2:** pagpapasaring sa sinuman – *pnd* **sun·du·tín, ma·nun·dót, i·pan·sun·dót**.

sundry (sán·dri) *png* [*Ing*] **:** sarisari.

sunflower (san·flá·wer) *png Bot* [*Ing*] **:** hirasol.

su·ngâ *png* [*Kap*] **:** singhap; paghabol ng hininga.

sú·ngab *png* [*Ilk*] **1:** bunganga ng malalim na lambat **2:** bunganga ng ilog **3:** pasukán; entrada.

su·nga·bà *pnr* **:** masubsob ang mukha *Cf* SUBÁSOB **:** SUNGÁSONG, SUKÁMOD – *pnd* **su·mu·nga·bà, ma·su·nga·bà**.

sú·ngad *png* **:** pag-amoy nang nakataas ang tungki ng ilong.

sú·ngal *png* **1:** pagpapatama ng anuman sa nguso o babà **2:** pagsuwag ng hayop **3:** pagpaparaan ng araro sa pagitan ng tanim upang maalis ang mga damo.

su·ngál *pnr* **1:** [*Bik Tag*] nakausli o nakaungos na pang-itaas na labì **2:** [*Kap*] bungal.

súng-al *png* **:** sungkal.

su·ngal·ngál *png* **1:** sapilitang pagpapasok ng anuman sa bibig ng iba, gaya ng gamot **:** SUNGILNGÍL **2:** pagsuntok sa nguso – *pnd* **su·ngal·nga·lín, ma·su·ngal·ngál**.

su·ngá·song *png* **1:** sungaba **2:** pakikipagtagpo – *pnd* **ma·su·ngá·song, ma·ki·pag·su·ngá·song**.

sú·ngaw *pnd* **su·mú·ngaw, i·sú·ngaw, ma·nú·ngaw 1:** ilabas nang bahagya ang bahagi ng anuman sa bintana o bútas *Cf* DÚNGAW **2:** sumílip mula sa anumang bútas.

su·ngáw *pnr* **:** hindi maayos ang pagkatuli kaya para ring supút.

sú·ngay *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **:** ang matigas, mala-buto, at karaniwang pares na tubò sa ulo ng mga hayop na gaya ng kalabaw, baka, at tupa **:** HORN, SÁGU, SAKLÓR, SÁRA.

su·ngáy *png* [*Iva*] **:** paglangoy ng kawan ng isda.

su·nga·yán *pnr* [*sungay+an*] **1:** tumutukoy sa matatandang hayop na tinutubuan ng sungay **2:** suwail; walang galang sa nakatatanda o sa autoridad.

súng·bat *png* [*Ilk*] **:** sagot.

su·ngét *png* [*Ilk*] **:** sungot ng bigas matapos bayuhin.

su·nget *png* [*Iva*] **:** loob ng gubat.

sung·gáb *png* **:** biglaang pagdakma sa isang bagay na ibig agawin **:** BUGÁKON, GAMMÁL, KAMOLÔ, SAKMÍT – *pnd* **sung·ga·bán, ma·nung·gáb**.

súng·go *png* [*Bik Seb*] **:** balinguyngóy.

sung-gô *png* **:** mahinang pagkabundol – *pnd* **sung·gu·ín, ma·nung·gô**.

sung·gud *png* [*Bil*] **:** dote ng nobyo para sa magulang ng kaniyang nobya.

su·ngî *png* **:** bingót.

su·ngil·ngíl *pnd* **i·su·ngil·ngíl, su·ngil·ngi·lín :** isungalngal.

sú·ngit *png* [*Bik Kap Iba Tag*] **1:** pagkamagagalitin; hindi marunong magpatawad **2:** paglubha o pagsamâ ng panahon **3:** kadiliman ng gabi.

sung·kâ, súng·ka *png* **:** laro ng dalawang tao na naghuhulog ng bato o sigay sa 14 na bútas ng kahoy na parihaba.

sung·ká·an *png* [*sungka+an*] **:** kahoy na parihaba at may 14 na bútas, ginagamit sa paglalaro ng sungka.

sung·kád *png* **:** hindi sinasadyang pagkakita.

sung·kád *pnd* **mag·sung·kád, sung·ka·rín :** tingnang mabuti o suriin nang masinop ang anuman.

sung·kál *png* **1:** [*Bik Kap Tag*] paghuhukay o pagbunot sa pamamagitan ng nguso, gaya ng ginagawa ng baboy **:** SUMBANG **2:** paglalagay ng kalang o kalso upang mabuhat ang isang mabigat na bagay **3:** pamamaraan o estratehiya upang matalo ang kalaban.

sung·kî *png* **1:** [*Tsi*] nakaungos na sulok **2:** [*Kap Tag*] ngipin na abnormal ang tubò **:** RUKKAPÍ, SÁMPAW.

sung·kít *png* [*Bik Kap*] **1:** pagkuha ng prutas o anumang nasa itaas sa pamamagitan ng tikin o anumang may kalawit **2:** ang ginagamit na pangkuha o pangkalawit **:** DUGHÒ, SUKDÁL – *pnd* **sung·ki·tín, ma·nung·kít, i·pa·sung·kít**.

sung·kô *pnd* **su·mung·kô, sung·ku·ín** [*Bik Tag*] **:** dumalaw.

sung·kól *png* **:** pagpalo, o pagsuntok sa pamamagitan ng kamao; pagsikil.

sunglasses (san·glá·ses) *png* [*Ing*] **:** salamin sa mata, karaniwang de-kolor at pananggalang sa init ng araw.

sú·ngo *png* **1:** [*Ilk*] nguso **2:** [*War*] sábong[1].

su·ngó *pnr* **:** nakayukyok dahil sa kalungkutan o panlulumo.

su·ngót *png* [*Bik Tag*] **1:** *Ana* alinman sa iba't ibang túbo ng mga kulisap, tulad ng langgam o hipon, na ginagamit sa pagkain **2:** ang patulis na dulo ng butil o pod.

sung·pá *pnr* [*Pan*] **:** salungat.

súng·song *png* [*Seb*] **:** tapón; pasak[1].

Sung·sóng *png* [*Tsi*] **:** sinaunang tawag sa Tsina.

sung·sóng *png* **1:** [*Bik Kap Hil Ilk Mag Pan Seb Tag War*] paglalayag nang pasalungat sa hangin o alon **2:** [*ST*] hilagang monsoon **3:** *Bot* uri ng bigas na malagkit **4:** *Bot* uri ng gabe na malagkit ang·laman.

sung·súng *png* [*Iva*] **:** kilya ng sisidlan.

sú·nip *png Med* **:** pamamaga at pangangati ng mata.

su·nít *png* [*War*] **:** tinik; pakò.

Sunna (sú·na) *png* [*Ara*] **:** lawas ng mga tradisyonal na kaugalian batay sa turo ni Muhammad at mahigpit na sinusunod, lalo na ng mga Sunni.

Sún·ni *png* [*San*] **:** isa sa malaking dibisyong panrelihiyon ng Islam, na nagtuturing sa unang apat na kalipa bilang lehitimong kahalili o kapalit ni Muhammad *Cf* SYIITE **:** SUNNITE.

sú·no *png* [*Ilk*] **:** kahalili.

su·nò *png* [*Tag War*] **:** pagsakay sa sasakyan ng iba – *pnd* **ma·ki·su·nò, su·mu·nò**.

su·nód *png* [*Bik Hil Ilk Seb War Tag*] **1:** pagtupad sa anumang utos o bilin **2:** pagtungo o pag-alis ng sinumang naiwan o nagpahuli sa mga kasama **:** MÁGAD, NÚNOT, TÓMBOK, TUNTUBÁG – *pnd* **su·mu·nód, sun·dán, sun·dín**.

su·nod-á·mo *png Zoo* [*Seb*] **:** ibon (*Irena cyonogasten cyanogasten*) na magkahalong itim at bughaw ang balahibo, at karaniwang nangingi-nain ng mga bunga.

su·no·da·mò *png Zoo* [*Seb*] **:** balikasiyaw.

su·nód-su·nód *png* **:** pagdating ng isa matapos ang isa.

su·nód-su·nú·ran *png* [*sunod-sunod+an*] **1:** tao na palagiang umaayon o tumatalima sa nais o utos ng iba **2:** anumang madaling hutukin.

sú·nog *png* [*Hil Seb Tag Tau War*] **:** pagliliyab ng anuman **:** FIRE, PÚOR, PUÓL, TÓTONG, TÚGGUL – *pnd* **mag·ka·sú·nog, su·nú·gin, mag·sú·nog**.

su·nóg *png Zoo* [*Seb*] **:** lubaláb.

su·nóg *pnr* **:** tinupok o tinunaw ng apoy; naging uling.

sú·nong *png* **1:** pagdadala ng anumang ipinatong sa ulo **2:** ang anumang dinala sa pamamagitan nito **:** PUNTUK, TUTÚN, TUKDO – *pnd* **su·nú·ngin, mag·sú·nong, i·pa·sú·nong**.

su·nóy *png Zoo* [*Seb War*] **:** tandáng.

sunrise (sán·rays) *png* [*Ing*] **:** pagsikat ng araw.

sunset (sán·set) *png* [*Ing*] **1:** paglubog ng araw **2:** oras o panahon ng paglubog nito **3:** *Idy* huling bahagi ng buhay ng tao.

sun·són *png* **:** tuntón.

sun·sóp *png* [*Seb*] **:** liblib.

sunspot (sán·is·pát) *png* [*Ing*] **:** pook sa rabaw ng araw at higit na madilim kaysa paligid nito at may higit na mababang temperatura.

sunstroke (sán·is·trówk) *png* [*Ing*] **:** labis na panghihina o pagkawala ng malay dahil sa labis na init ng araw.

sún·ta *png* [*Hil*] **:** palapag ng gusali.

suntan (sán·tan) *png* [*Ing*] **:** pamumula o pagkasunog ng balát dahil sa labis na pagkabilad sa init ng araw.

sun·tók *png* [*Bik Seb Tag War*] **:** malakas na pagdapo ng kamao sa alinmang bahagi ng tao o bagay **:** BUNTÁL, DANOG[2], SUMBÁG.

su·nú·gan *png Zoo* [*Seb*] **:** druwál.

su·ób *png* [*Ilk Pan Tag*] **1:** pagpapausok ng halaman o punongkahoy upang mamunga nang marami **2:** pagpuri o pagbibigay parangal **3:** pagkulob at pagpapausok sa maysakit **4:** [*Seb*] tulos ng kawayan.

su-ób *pnd* **mag·su-ób, su·mu·ób, su·u·bán** [*Hil*] **:** pagdalaw ng kaluluwa ng tao na namatay sa tao na buháy.

su·ób-ka·bá·yo *png Bot* **:** kabling-kabayo.

su·ód *pnr* [*Hil*] **:** matalik.

su·ól *png* [*War*] **:** sakit o kirot.

sú·ong *png Zoo* [*Seb*] **:** gagaong.

su·óng *png* **:** matapang na pagharap sa anumang balakid, suliranin, o laban – *pnd* **su·ú·ngin, su·mú·ong**.

su·ó·ngan *png* [*Min*] **:** laro ng dalawang pangkat na naghahatakan.

su·ót *png* **1:** [*Hil Ilk Seb Tag War*] damit, hiyas, putong, o anumang nasa katawan, karaniwang bahagi ng bihis **2:** [*Seb*] pananakit ng laman.

su·ót *pnd* **mag·su·ót, i·su·ót, pa·su·u·tín, su·u·tán** [*Hil Ilk Seb Tag War*] **1:** pumasok; isuksok; isulot **2:** maglagay ng damit sa katawan; magbihis.

sú·oy *png* [*War*] **:** sukà.

sú·pa *png* **1:** tabong yari sa kawayan at ginagamit na inuman ng hayop **2:** pagpapainom sa hayop sa pamamagitan nito **3:** *Bot* punongkahoy (*Sindora supa*) na tuwid at nakukuhanan ng dilaw na langis **:** MANÁPO, PARÍNA.

su·pá·di *pnr* [*Ilk*] **:** salungat.

súp-ak *png* [*Seb War*] **:** bakbak.

sú·pak *pnd* **su·mú·pak, su·pá·kin** [*Hil Seb War*] **:** sumuwáy.

su·pal·pál *png* **1:** anumang tumatakip sa bibig **2:** anumang sapilitang inilalagay sa bibig **3:** hindi binigyan ng pagkakataong makapagsalita o makapagpaliwanag **3:** *Isp* palpál – *pnd* **su·pal·pa·lín, i·su·pal·pál**.

sú·pang *png* **1:** [*Bik Tag War*] usbong **2:** [*Hil Seb*] puberty.

sú·per- *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan, pandiwa, at pang-uri na nangangahulugang **a** labis **b** napakataas na antas **c** napakagaling o napakalaki.

su·per·á·bit *png* [*Lat*] **:** labis.

su·pérb *pnr* [*Ing*] **1:** napakagaling; dakila **2:** napakaganda.

superclass (sú·per·klás) *png Bio* [*Ing*] **:** sa taxonomy, uri sa pagitan ng class at phylum.

superconductivity (su·per·kón·dak·tí·vi·tí) *png Pis* [*Ing*] **:** katangian ng kawalan ng resistance ng koryente na makikita sa ilang substance na nasa napakababang temperatura.

superego (su·per·í·go) *png Sik* [*Ing*] **:** bahagi ng isip na gumaganap bilang konsensiya at tumutugon sa mga tinatanggap na pagkilos sa lipunan *Cf* EGO, ID.

superficial (su·per·fí·syal) *pnr* [*Ing*] **1:** pang-ibabaw; panlabas **2:** mababaw **3:** kaunti **4:** mabilis.

superhero (su·per·hí·ro) *png* [*Ing*] **:** tao o tauhan na may mga katangiang higit sa pangkaraniwang tao.

superhighway (su·per·háy·wey) *png* [*Ing*] **:** haywey na malawak at malaki para sa mabilis na pagpapatakbo ng sasakyan.

superhuman (su·per·hyú·man) *pnr* [*Ing*] **:** higit sa karaniwang kakayahan ng tao.

su·pe·rin·tén·dent *png* [*Ing*] **:** superintendente.

su·pe·rin·ten·dén·te *png* [*Esp*] **:** tagapangasiwa; tagapamahala.

superior (su·pír·yor) *png* [*Ing*] **1:** pinunò; hepe **:** SUPERYOR **2:** tao na may mataas na posisyon **:** SUPERYÓR.

superior (su·pír·yor) *pnr* [*Ing*] **1:** napakagaling; napakahusay **:** SUPERYOR **2:** may higit na mataas na antas o posisyon **:** SUPERYOR **3:** *Asn* may orbit na higit na malayo sa Araw kaysa Earth **4:** sa paglilimbag, titik na nasa itaas ng guhit o linya **:** SUPERYOR.

su·per·la·tí·bo *pnr* [*Esp superlativo*] **1:** tumutukoy sa pinakamataas na antas **:** SUPERLATIVE **2:** *Gra* pasukdol.

superlative (su·pér·la·tív) *pnr* [*Ing*] **1:** superlatibo **2:** pasukdol.

Sú·per·mán *png* [*Ing*] **:** tauhan sa komiks na napakalakas, nakalilipad, at may iba pang pambihirang katangian.

su·per·már·ket *png* [*Ing*] **:** malaking tindahan o pamilihan.

supernatural (su·per·ná·tyu·rál) *pnr* [*Ing*] **:** sobrenatural.

su·per·nó·va *png Asn* [*Ing*] **:** bituing biglaang nagniningning dahil sa pagsabog ng halos buong mass nito.

su·per·pis·yál *pnr* [*Esp superficiál*] **:** paimbabaw; hindi malalim; hindi tunay.

superpower (su·per·pá·wer) *png* [*Ing*] **:** bansa o estado na may kapangyarihang magpasiya para sa sariling interes nito na nakaaapekto sa buong daigdig.

superscript (sú·per·is·krípt) *png* [*Ing*] **:** simbolo o bilang na isinulat o inilimbag sa itaas ng linya o guhit.

supersonic (sú·per·só·nik) *pnr* [*Ing*] **:** may tulin na higit pa sa tunog.

supersonic transport (sú·per·só·nik tráns·port) *png* [*Ing*] **:** sasakyang may bilis na higit pa sa tunog **:** SST.

superstar (sú·per·is·tár) *png* [*Ing*] **:** tao na kilalang-kilala ng madla, gaya ng artista, mang-aawit, at iba pa.

su·pers·tis·yón *png* [*Esp superstición*] **:** pamahíin.

superstition (su·pers·tí·syon) *png* [*Ing*] **:** pamahiin.

superstructure (sú·per·is·trák·tyur) *png* [*Ing*] **1:** bahagi ng gusali na nasa itaas ng pundasyon **2:** estrukturang binuo sa ibabaw ng isa pa **3:** idea na batay sa iba **4:** sa Marxismo, mga institusyon at kultura na naitatag sa ibabaw ng batayang sistemang pang-ekonomiya.

supervision (su·per·ví·syon) *png* [*Ing*] **:** pangangasiwa; pamamahala.

su·per·yór *png, pnr* [*Esp superior*] **:** superior.

su·per·yó·ra *png* [*Esp superiora*] **:** pi-nakamataas na madre sa kumbento.

Su·pí! *pdd* **:** katagang nagpapahayag ng pagpapaalis **:** ALIS!

su·pí·ho *png* [*Esp sufijo*] **:** panlapi.

sú·pil *png* **1:** pagdaíg o pagtalo sa kalaban **2:** pangingibabaw ng lakas o kapangyarihan **3:** paghinto ng anumang masamang gawi o ugali – *pnd* **ma·nú·pil, su·pí·lin, pa·sú·pil 4:** [*War*] sagana.

sup·lá *png* [*Esp soplar*] **1: a** sumpit **b** paghihip sa sumpit **2:** pagbubuga ng usok ng tabako sa tiyan kung kinakabagan **3:** laro na ibinubuga sa taya ang pamatong buto ng kalumbibit o kasoy **4:** tahasan at harapang pagkontra sa sinabi ng iba – *pnd* **sup·la·hín, ma·núp·la, i·pa·súp·la**.

sup·lád *png* [*Ilk*] **1:** pála na yari sa kahoy **2:** kasangkapang hugis pála na ginagamit sa paghuhurno ng tinapay.

sup·lá·do *pnr* [*Esp soplado*] **:** mapagmataas; hindi namamansin sapagkat itinuturing ang sarili na angat sa iba, **su·plá·da**, kung babae.

sup·la·dór *png* **1:** bulusan **2:** paggamit ng supla.

sup·la·hán *pnd* [*Esp soplar +han*] **1:** humihip upang bumintog **2:** diktahan o bulungan ang tao na nagsasalita.

sup·láy *png* [*Ing supply*] **1:** pagbibigay ng anumang kailangan **2:** dami ng anumang ibinigay o maaaring makuha **3:** mga bagay, kagamitan, at iba pa na ginagamit na pantustos.

sup·le·mén·to *png* [*Esp*] **1:** anumang idinaragdag upang mapunan ang kakulangan **:** SUPPLEMENT **2:** anumang karagdagan sa aklat at iba pang babasahin para sa higit na impormasyon **:** SUPPLEMENT.

sup·lén·te *png* [*Esp*] **:** kahalili.

sup·líng *png* [*Kap Tag*] **1:** anak **2: a** usbong ng halaman **b** pagtubo nito.

súp·lit *png Med* [*Tau*] **:** mga butlig na nagnanaknak sa talampakan o sa pagitan ng mga daliri ng paa.

sup·lóng *pnd* **i·sup·lóng, mag·sup·lóng 1:** isakdal **2:** isumbong.

súp-ok *png Mit* [*Bon*] **:** kapangyarihang manggamot.

su·pók *pnr* **:** natupok; naging uling **:** SUNÓG.

sú·pong *png* **:** usbóng; sibol.

su·pór·ta *png* [*Esp*] **1:** suhay; tukod **2:** paggugol o pagbuhay para sa pamilya o kapuwa **:** SUPPORT **3:** anuman o sinumang nagbibigay ng tulong **:** SUPPORT **4:** pagtangkilik; pagtataguyod **5:** pagsang-ayon **6:** pagpapatunay **:** SUPPORT – *pnd* **su·por·ta·hán, su·mu·pór·ta**.

su·po·sis·yón *png* [*Esp suposición*] **1:** sapantaha; akala **2:** hyphothesis.

su·po·si·tór·yo *png* [*Esp supositorio*] **:** preparasyong medikal na solido, kaagad natutunaw ng init, at ipinapasok sa puwet upang matae **:** SUPPOSITORY.

sú·pot *png* [*Bik Hil Ilk Pan Tag*] **:** sisidlan na yari sa papel o plastik, karaniwang ginagamit sa pamimili.

su·pót *png* [*Seb*] **1:** pagtitipid **2:** sumpit.

sú·poy *png* [*ST*] **:** boluntaryo.

supper (sá·per) *png* [*Ing*] **:** hapunan.

súp·ple·mént *png* [*Ing*] **:** suplemento.

supplementary (sap·le·mén·ta·rí) *pnr* [*Ing*] **:** nagsisilbing karagdagan.

supply (sup·láy) *png* [*Ing*] **:** suplay.

supply and demand (sup·láy end di·mánd) *png Eko* [*Ing*] **:** kantidad na kailangan o maaaring gamitin bilang mga salik sa pagreregularisa ng halaga ng bilihin.

sup·pórt *png* [*Ing*] **:** suporta.

sup·pór·ter *png* [*Ing*] **1:** sinuman o anumang nagbibigay ng tulong **2:** gamit na karaniwang yari sa elastikong cotton at ginagamit sa pagsuporta sa ilang bahagi ng katawan.

suppose (su·póws) *pnd* [*Ing*] **1:** ipalagay **2:** ipaghalimbawa **3:** inaasahan.

supposition (su·po·sí·syon) *png* [*Ing*] **1:** sapantaha **2:** hypothesis.

suppository (su·po·si·tó·ri) *png* [*Ing*] **:** supositoryo.

suppress (su·prés) *pnd* [*Ing*] **1:** sugpuin **2:** igupo **3:** pigilang makita, marinig, o malaman **4:** tanggalin **5:** *Sik* alisin sa kamalayan.

suppressant (sup·ré·sant) *png* [*Ing*] **:** anumang bagay na nakapipigil, lalo na ang droga o gamot na pumipigil ng gana sa pagkain.

suppression (sup·ré·si·yón) *png* [*Ing*] **1:** pagsugpo **2:** pagpigil **3:** pagtanggal.

súp·ra *pnb* [*Lat*] **:** nasa itaas; higit na nauna.

súp·rad *pnd* **sup·rá·din, su·múp·rad** [*Ilk*] **:** kumati ang lalamunan dahil sa pagkain ng maasim.

sup·ra·hís·ta *png* [*Esp sufragista*] **:** suffragist.

sup·rá·hí·yo *png* [*Esp sufragio*] **:** suffrage.

supreme (sup·rím) *pnr* [*Ing*] **1:** pinakamataas na autoridad o ranggo **2:** pinakadakila; pinakamahalaga **3:** sa parusa, ukol sa parusang kamatayan.

supreme court (sup·rím kort) *png* [*Ing*] **:** korte suprema.

sup·ré·mo *png* [*Esp*] **:** kataas-taasang pinunò, **su·pré·ma** kung babae.

sup·sóp *pnd* **sup·su·pín, su·mup·sóp, sup·su·pán** [*Bik Hil Pan Seb Tag*] **:** sipsipin o sumipsip nang may tunog.

su·pút *pnr* **:** hindi tuli **:** KÚLUP, LÁMOS, PIYÓS, PISÓT.

sup·yá·tan *png* [*Pan*] **:** pagtatalo.

sur *png* [*Esp*] **:** timog.

sú·ra *png* [*Ing Ara*] **:** kabanata o bahagi ng Koran.

su·râ *png* [*War*] **:** ulam.

su·ráng *png* [*War*] **:** palong.

su·rá·ngi *png* [*Ilk*] **:** pagtanggi ng hayop na pumasok sa kural o umalis sa kawan.

su·rá·sid *pnd* **mag·su·rá·sid, i·su·rá·sid, su·ra·sí·dan** [*Ilk*] **:** magtanim ng halaman sa gilid ng bakod.

sú·ray *png* **1:** [*Kap Tag*] paggiwang o paghapay-hapay **:** DÚNGAY, LAHÚNTA, DAKISKIS, PARINGPÁDING, SARÁSAY, SUMPÁRAY **2:** [*Ilk*] tukod.

surcharge (sér·tsards) *png* [*Ing*] **1:** karagdagang bayad o singil **2:** multa sa maling pagbabayad ng tax **3:** karagdagang lulan o karga **4:** pagpapakita ng pagtanggal sa isang account na dapat binigyan ng kredito.

sure (syur) *pnr* [*Ing*] **1:** tiyak; sigurado **2:** maaasahan.

su·re·a·lismo (sur·ya·lís·mo) *png Lit Sin* [*Esp*] **:** kilusang avant-garde nitong ika-20 siglo na tumataliwas sa mga tanggap na realidad ng lipunan, nagpapahayag at nagpapakita ng subconscious, at mga hulagway na

mula sa panaginip : SURREALISM.

sure-footed (syur-fú·ted) *png* [*Ing*] **1:** hindi nadarapa **3:** hindi nagkakamali.

surety (syúr·ti) *png* [*Ing*] **1: a** tao na gumagarantiya **b** garantiya; salaping ibinibigay bilang garantiya **2:** katiyakan.

surf (serf) *png* [*Ing*] **1:** malalaking alon na humahampas sa dalampasigan **2:** ang bulang nabubuo rito.

surface (sér·feys) *png* [*Ing*] : rabaw.

surface mail (sér·feys meyl) *png* [*Ing*] : sulat na dinala sa pamamagitan ng paglalakbay sa lupa o dagat *Cf* AIRMAIL.

surface structure (sér·feys is·trák·tyur) *png Gra* [*Ing*] : representasyon ng mga elemento ng syntax na nagdedetermina ng ayos ng parirala o pangungusap.

surfboard (sérf·bord) *png* [*Ing*] : mahaba at makitid na board na ginagamit sa surfing.

surfboarding (serf·bór·ding) *png* [*Ing*] : surfing.

surfing (sér·fing) *png Isp* [*Ing*] : pagdapa o pagtayo sa surfboard habang sinasalunga ang alon upang makarating sa pampang : SURFBOARDING.

surgeon (sér·dyen) *png Med* [*Ing*] : siruháno.

surgery (sér·dye·rí) *png Med* [*Ing*] : tistis.

sur·gíd *png* [*Ilk*] : tagihawat na masakit.

su·rì *png* **1:** [*Bik Kap Tag*] masusing pag-aaral o pag-aanalisa **2:** [*Bik Tag*] tupi o lukot sa damit **3:** [*Iva Pan*] halaga – *pnd* **su·rí·in, mag·sú·ri, mag·pa·sú·ri.**

Surigao (su·ri·gáw) *png* : lungsod sa Surigao del Norte at kabesera ng lalawigan.

Surigao del Norte (su·ri·gáw del nór·te) *png* : lalawigan sa hilagang Mindanao ng Filipinas, Rehiyon X.

Surigao del Sur (su·ri·gáw del sur) *png* : lalawigan sa timog Mindanao ng Filipinas, Rehiyon XI.

su·ríng *png Mus* [*Tir*] : instrumentong pangmusika na tila plauta at may isang butas.

sú·rip *png Zoo* : batang usa na pasusuhin pa.

su·ri·pét *png* [*Ilk*] : takipsilim.

surname (súr·neym) *png* [*Ing*] : apelyido.

su·rò *png* **1:** salok na patulak **2:** pagtulis ng nguso **3:** [*ST*] kutsara.

sú·rod *png* [*Bik War*] : suyod[1].

sú·rog *png* [*Hil*] : espiritung patnubay ng babaylan.

su·róg *png* [*Bik*] : tanggól.

sú·ron *png* [*Ilk*] : aglahi.

su·rón·don *png* [*Hil*] : pangitain na dapat sagutin o ritwal na kailangan ganapin.

sú·rong *png* **1:** [*War*] pagiging mabili ng paninda **2:** [*Ilk*] ilaya **3:** pangunahing altar.

sú·rot *png Zoo* : kulisap (*Cimex lectularius*) na nangangagat, sumisipsip ng dugo, kulay kape, at karaniwang nasa singit ng kama, silya, at iba pang muwebles ng bahay : BEDBUG, ISOL, PISÉNG.

sú·rot *pnd* **su·rú·tin, i·sú·rot 1:** imostra o ipakita ang anuman nang napakalapit sa mukha o mata **2:** iduldol ang anuman sa mata ng kapuwa.

su·rót *pnr* [*Hil*] : masakit.

surplice (súr·plis) *png* [*Ing*] : sobrepelliz.

surplus (sór·plas) *png* [*Ing*] : kábang[3].

surprise (sur·práys) *png* [*Ing*] **1: a** pangyayari na kagulat-gulat at hindi inaasahan **b** damdaming sanhi nito **2:** paghuli sa ginagawa ng sinuman.

surreal (sur·yál, súr·yal) *pnr* [*Esp Ing*] **1:** *Lit Sin* hinggil sa surrealismo **2:** kataka-taka; kagulat-gulat.

surrealism (sur·ya·lí·zim) *png Lit Sin* [*Ing*] : surrealismo.

surrender (su·rén·der) *pnd* [*Ing*] **1:** sumuko sa kaaway o may kapangyarihan **2:** magsuko ng anumang pagaari.

surrogate (só·ro·géyt) *png* [*Ing*] **1:** kahalili **2:** hukom na namamahala sa mga usapin sa pagmamana at pangangalaga.

surround (su·ráwnd) *pnd* [*Ing*] **1:** paligiran **2:** kubkubin.

surroundings (su·ráwn·dings) *png* [*Ing*] **1:** mga bagay na nasa paligid **2:** kalagayang nakaaapekto sa tao o bagay.

sur·sór *png Kar* [*Pan*] : katám.

sur·sú·ro *png* [*Ilk*] : aral.

surtax (sér·tax) *png* [*Ing*] : karagdagang tax o patong sa anumang bagay na mayroon nang tax.

sur·tí·do *png* [*Esp sortido*] : sarisari.

su·rul·pá·ton *png* [*War*] : suliranin.

su·rú·sor *png* [*Ilk*] **1:** bao ng niyog lalo na ang itaas na bahagi na may mata **2:** bahagi ng punò na nabubulok.

sú·ru·sú·ro *png Bot* [*Kap Tag*] : halaman (*Euphorbia Nerifolia*) na kahawig ng kaktus.

sú·rut *png* [*Mag*] : káti ng dagat.

sú·ru·ú·ro *png* : katas na napipiga sa dahon ng hagdambato.

surveillance (sur·véy·lans) *png* [*Ing*] : pagmamanman, lalo na sa isang suspek.

survey (sér·vey) *pnd* [*Ing*] **1:** ipakita ang pangkalahatang pananaw **2:** suriin ang kalagayan **3:** alamin ang saklaw, lawak, at iba pa.

surveyor (sor·vé·yor) *png* [*Ing*] : agrimensor.

survival (sur·váy·val) *png* [*Ing*] **1:** pagiging buháy **2:** tao, bagay, o gawi na nananatili **3:** pag-angkop sa mga kondisyong marahas o tila digmaan, bilang pagsasanay.

survive (sur·váyv) *pnd* [*Ing*] **1:** manatiling buháy **2:** makaligtas **3:** manaig.

survivor (sur·váy·vor) *png* [*Ing*] : tao na nakaligtas, *hal* mula sa isang aksidente.

Sus! *pdd* [*Esp Jesus*] : pinaikling **Hesus!**

su·se·sór *png* [*Esp sucesor*] : kahalili.

su·ses·yón *png* [*Esp sucesión*] : pagsusunod-sunod sa paghalili : SUCCESSION.

sú·shi *png* [*Jap*] : kanin at hilaw na laman ng alimasag, hipon, itlog, isda, o bihud na ibinalot sa pabilog na dahong nori.

su·sì *png* [*Bik Hil Seb Tag*] : kasangkapang metal na ginagamit sa pagsasara o pagbubukas ng kandado : GUNSÎ, KEY[1], LYABE[2], PANUWANG.

sú·sik *png* [*ilk*] : laban.

sus·kri·bí *pnd* **su·mus·kri·bí, mag·sus·kri·bí** [*Esp suscribir*] : kumuha ng suskripsiyon.

sus·krip·si·yón *png* [*Esp suscripción*] : subscription.

sus·kri·tór *png* [*Esp subscritor*] : sinumang sumususkribi : SUBSCRIBER.

Sus·mar·yó·sep! *pdd* [*Esp Jesus María y Josef*] : pinaikling **Hesusmaryosep!**

sú·so *png Ana* [*Bik Hil Ilk Seb Tag War*] **1:** harapan ng dibdib mulang leeg hanggang abdomen : BREAST **2:** gland na naglalabas ng gatas **3:** pagsupsop ng sanggol ng gatas : DEDE – *pnd* **su·mú·so, pa·su·sú·hin, su·sú·han 4:** [*Tsi*] pagpapaningas.

su·sô *png Zoo* [*Hil Seb Tag War*] : alinman sa mga mollusk (class *Gastropoda*) na mabagal gumalaw at may talukab na iba't iba ang hugis : SNAIL.

sú·sog *png* **1:** ammendment **2:** pagtunton o pagsubaybay **3:** tabas ng damit **4:** pagsisiyasat hinggil sa katotohanan.

su·són *png* **1:** ikalawang sapin : LATÓP, SÁMPAW **2:** aporo **3:** kasuotang panloob.

sú·song-da·mú·lag *png Bot* [*Kap*] : susong-kabayo.

sú·song-ka·bá·yo *png Bot* : palumpong (*Uvaria rufa*) na gumagapang at may prutas na pula kung hinog : ALLAGÁT, BATAGKABÁLANG, HILAGÁK, SÚSUNG-DAMÚLAG, SÚSUNG-KALABAW.

sú·song-ka·la·báw *png Bot* : susong-kabayo.

su·sót *pnr* **1:** kakaunti; bibihira; disapat **2:** galít; yamot.

suspect (sás·pek) *png* [*Ing*] : suspek.

suspect (sas·pék) *pnd* [*Ing*] **1:** maghinala; magsospetsa **2:** mag-alinlangan; magduda.

sús·pek *png* [*Ing suspect*] : tao na pinaghihinalaan o pinagbibintangan.

sus·pénd *pnd* [*Ing*] : isuspende.

sus·pen·dé *pnd* **i·sus·pen·dé, sus·pen·di·hín, mag·sus·pen·dé** [*Esp*] **1:** pansamantalang patigilin o itigil **2:** ilawit; ibitin **3:** manatili sa pagitan ng itaas o ibaba, gaya ng solidong bagay sa tubig *var* suspindi, suspinde : SUSPEND.

suspended animation (sus·pén·ded a·ni·méy·syon) *png* [*Ing*] : pansamantalang paghinto ng mahahalagang funsiyon ng katawan nang hindi namamatay.

sus·pén·der *png* [*Ing*] **1:** anumang ikinakabit upang hindi bumabâ ang stocking, pantalon, at iba pa **2:** garter **3:** tirante.

suspense (sus·péns) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan ng pagkabalisa, pag-aalinlangan, o pananabik **2:** *Bat* pagsususpende; pansamantalang paghinto ng karapatan, at iba pa.

suspension (sus·pén·si·yón) *png* [*Ing*] : suspensiyón.

sus·pén·si·yón *png* [*Esp suspensión*] **1:** pagsususpende : SUSPENSION **2:** *Mek* sistema o kabuuan ng mga ispring at iba pa na sumasalo sa sasakyan : SUSPENSION **3:** substance na may mga particle na : SUSPENSION **4:** *Mus* pagpapatagal ng isang nota upang lumikha ng pagkakaiba sa kasunod na nota : SUSPENSION.

sus·pét·sa *png* [*Esp sospecha*] : varyant ng **sospetsa**.

suspicion (sus·pí·syon) *png* [*Ing*] : hinala; alinlangan.

sus·pí·ros *png Bot* [*Esp*] : alas-kuwátro.

sustain (sus·téyn) *pnd* [*Ing*] **1:** magdala **2:** umalalay; magbigay ng suporta **3:** magpakain **4:** kayanin; tumagal **5:** maghirap; maaksidente **6:** sangayunan; tanggapin **7:** manindigan.

sus·tán·si·yá *png* : anumang mahalagang sangkap ng pagkain na nakapagpapalusog o nakapagpapalakas ng katawan : SUBSTANCE[2].

sus·tan·tí·bo *png Gra* [*Esp sustantivo*] : substantive.

sustenance (sás·te·náns) *png* [*Ing*] **1:** pagkain; pagpapakain **2:** kabuhayan.

sus·te·ní·do *pnr Mus* [*Esp*] **1:** panatilihin ang tono o nota na sinisimbolo ng # **2:** patuloy ang sustento.

sus·tén·to *png* [*Esp*] **1:** pagbibigay ng anumang pangangailangan gaya ng pagkain, salapi, at damit **2:** halagang palagiang ipinagkakaloob bilang suporta – *pnd* **sus·ten·tu·hán, mag·sus·tén·to, su·mus·tén·to**.

sus·ti·tus·yón *png* [*Esp sustitución*] : substitution.

sus·ti·tú·to *png* [*Esp*] : substitution.

sú·sug-da·póg *png* [*ST*] : mababang uri ng alipin.

su·sul·bót *png Zoo* : uri ng ibon na dumadagit ng isda at karaniwang namumugad sa gilid ng bangin.

su·su·má·ton *png Lit* [*War*] : anekdota o maikling salaysay.

su·sú·pan *png Bot* [*Iba*] : datura.

su·sú·up *png* [*Ilk*] : kasukasuan.

sus·wî *png Zoo* : isdang alat (family *Belonidae*) na may payat na katawan, pahabang panga, at ngipin na tila karayom : LUNGÌ, NEEDLEFISY.

su·tá·na *png* [*Esp*] : varyant ng **sotána**.

sutee (sá·ti) *png* [*Ing Hin*] **1:** pagsasakripisyo ng búhay sa pamamagitan ng pagsunog sa babaeng nabalo kasama ng kaniyang bana **2:** ang babaeng ito.

sú·til *pnr* [*Esp*] : matindi at malalim na pag-iisip.

su·tíl *pnr* : hindi nakikinig sa pangaral at parating nambubuska.

sut·lâ *png* [*Kap Tag*] **1:** matibay, pino, at makintab na himaymay na likha ng mga silkworm sa paggawa ng kanilang mga cocoon : SEDA, SILK **2:** katulad na himaymay na hinahabi ng mga gagamba o katulad : SEDA, SILK **3: a** sinulid o tela na gawa sa ganitong hibla **b** sinulid na napakapino at napakalambot : SEDA, SILK.

sut·sót *png* [*Bik Hil Ilk Iva Pan Seb Tag*] : pasuwit – *pnd* **su·mut·sót, sut·su·tán, ma·nut·sót**.

sut·sút *png* [*Ilk*] : himaymay; hibla.

sut·su·wá *png* : papel na magaspang at ginagamit na pansuob.

su·tú·ra *png* [*Esp*] : suture.

suture (sút·yur) *png* [*Ing*] **1:** sa pagtitistis, **a** ang pagtahi ng sugat o hiwa **b** ang sinulid at iba pang bagay na ginamit sa pagtahi : SUTÚRA **2:** ang pinaghugpungan ng dalawang buto, *hal* sa bungo.

sú·ub *png* [*Mag*] : guwantes.

su·úb-ka·bá·yo *png Bot* : kabling-kabayo.

su·wá *png Bot* [*Ilk*] : lukbán.

su·wà *png Bot* [*Seb*] : kabuyaw.

su·wá·be *png* [*Esp suave*] : pino at kaaya-ayang gawi : ALÉMEK.

su·wág *png* **1:** pag-ulos ng sungay ng hayop kapag galit – *pnd* **su·wa·gín, ma·nu·wág, i·pa·su·wág 2:** taog **3 :** [*Hil*] susi.

su·wá·gan *png Zoo* : isda (genus *Alosa*) na may mahahabang palikpik.

su·wág-ka·bá·yo *png Bot* : kabling-kabayo.

su·wág-mat·síng *png Bot* : baging (*Piper retrofractum*) na may maikling dahon at may organ ng babae at lalaking halaman : AMÁRAS, KAMÁRA, KAYÚNGO, LÍTLIT, SALIMÁRA.

su·wa·íl *pnr* [*Kap Tag*] : palasuway sa utos; matigas ang ulo : BÁNDAY, SUMBÍKAL, SUKIHÁN.

su·wá·ko-tí·wak *png Bot* [*Ilk*] : dapong-tubó.

su·wál *png* **1:** pagtulak ng dulo ng dila sa loob ng bibig **2:** [*Bik Kap Hil War Tag*] pagpapatikwas o pag-angat ng anuman sa pamamagitan ng mahabang bagay.

su·wá·la *png* [*Mag*] : tinig.

su·wám *png* [*Tsi*] : varyant ng **suam**.

sú·wang *png Bot* [*Bik*] : dayap.

su·wáng *png* [*Seb*] : babà.

su·wá·pang *pnr* : sakim.

su·wá·ra *png* [*Tau*] : tinig.

sú·wat *png* [*Kap Pan Tag*] : pagsumbat sa kapuwa *var* súat – *pnd* **ma·su·wá·**

tan, su·wá·tan.

su·wa·tò *pnr* [*Tsi*] **:** umaayon sa isa't isa.

su·wáy *png* [*Hil Tag*] **:** pagtutol sa iniuutos; paglabag sa utos o batas **:** KAMASUPILON, SÚKIR – *pnd* **su·wa·yín, ma·nu·wáy, su·mu·wáy, i·pa·su·wáy**.

Su·wé·ko *png* [*Esp sueco*] **:** Swedisy.

su·wé·kos *png* [*Esp zueco*] **1:** bakyâ **2:** sabot.

su·wé·las *png* [*Esp suelas*] **:** ang pangilalim na rabaw ng sapatos.

su·wél·do *png* [*Esp sueldo*] **:** sahod; kita **:** PAY.

su·wél·dot-bay·báy *png Bot* [*Ilk*] **:** uri ng alga na maaaring kainin ng tao.

su·wé·lo *png* [*Esp suelo*] **:** sahíg.

su·wél·to *pnr* [*Esp suelto*] **1:** nakahiwalay o kalag **2:** nag-iisang sipi o yunit, na hiwalay sa pangkat o serye.

su·wér *png* [*Ilk*] **:** tansô.

su·wér·te *png* [*Esp suerte*] **1:** kapalaran **2:** anumang mabuting pangyayari; pagwawagi **:** LUCK.

su·wé·tis *png Bot* [*Seb*] **:** atsuwete.

su·wí *png* **:** murang sanga o sibol ng isang halaman **:** SIÍ, SUBBUÁL, SULI.

Su·wí·sa *png* [*Esp suiza*] **1:** Switzerland **2:** Swiss.

su·wi·sí·da *png* [*Esp suicida*] **:** tao na nagtangkang magpatiwakal o nagpatiwakal.

su·wi·síd·yo *png* [*Esp suicidio*] **:** pagpapatiwakal.

su·wí·tik *pnr* [*Tsi*] **:** tuso.

su·yà *png* [*Tsi*] **1:** yamot; galit **2:** sawà.

súy-ab *png* [*War*] **:** síbi[1].

sú·yab *png* [*Bik*] **:** sulambi.

sú·yad *png* [*Man*] **:** ritwal upang parangalan ang mga diwata.

sú·yak *png* **1:** sugat sa talampakan bunga ng salubsob **2:** [*Bik*] síbi[1].

su·yò *png* [*Tsi*] **1:** pagpapaamo sa iba upang makuha ang anumang nais o gusto **:** PANGÁGAD **2:** pag-ibig.

sú·yod *png* [*Tsi*] **1:** suklay na may ngiping masinsin **2:** kasangkapang pansaka na ginagamit na pandurog at pampino ng lupa sa linang **:** ASWE, KARÁS, KARUDKÓD, SAGÁD[2], SAGÉ, SÚROD, TUGÚD **3:** lansadera.

sú·yop *pnd* **su·yú·pin, su·mú·yop, su·yú·pan, i·pa·sú·yop** [*Hil Seb War*] **:** sipsipin; sumipsip.

sú·yot *png Lit* [*Man*] **:** kuwentong-bayan.

sú·yot *pnd* **mag·sú·yot, su·mú·yot, su·yú·tin** [*Hil*] **:** ulitin ang isang kilos upang dagdagan ang galit ng isang tao.

suy·sóy *png* [*Tsi*] **:** hikayat.

swab *png* [*Ing*] **1:** lampaso **2:** maliit na piraso ng bulak, tela, at iba pa na ginagamit na pampahid, panlinis, o pangkuskos **3:** tela na mabilis nakasisipsip at ginagamit sa pagtitistis.

swallow (swá·low) *png Zoo* [*Ing*] **:** langay-langáyan.

swallow (swá·low) *pnd* [*Ing*] **:** lumunok; lumulon.

swá·mi *png* [*Hin*] **:** lalaking guro ng relihiyon.

swamp *png* [*Ing*] **:** latian.

swan *png Zoo* [*Ing*] **:** ibon (genus *Cygnus*) na malaki, magaling lumangoy, may mahabang leeg, at karaniwang may plumaheng puting-puti **:** SÍSNE.

swán·song *png* [*Ing*] **:** ang kahulihulihang akda, komposisyon, o pagtatanghal ng isang artist.

swarm *png* [*Ing*] **1:** kawan ng mga bubuyog na umaalis ng bahay upang maghanap ng bago **2:** kawan ng mga kulisap **3:** katakot-takot na dami.

swás·ti·ká *png* [*Lat*] **:** sinaunang simbolo ng mga Griyego na hugis krus at may pakánang anggulo ang bawat dulo.

swát·soy *png* [*Tsi*] **:** kasangkapang ginagamit na pang-uka sa paglalagay ng prong sa hiyas.

swá·yon *png* [*Ilk*] **:** paligsahan ng pag-awit hinggil sa pag-ibig o kasal.

swear (swer) *pnd* [*Ing*] **1:** sumumpa **2:** magmura.

sweat (swet) *png* [*Ing*] **:** pawis.

sweater (swé·ter) *png* [*Ing*] **:** kasuotang tinabas na kahawig ng jacket, karaniwang may manggas, at ginagamit sa pag-eehersisyo para madaling pawisan.

sweatshirt (swét·syert) *png* [*Ing*] **:** sweater na cotton, maluwag, may mahahabang manggas, at ginagamit sa isports o pamamasyal.

sweatshop (swét·syap) *png* [*Ing*] **:** pook na may kondisyong hindi angkop sa pagtatrabaho, at may mga tauhang tumatanggap ng napakababang sahod sa napakahabang oras.

Sweden (swí·den) *png* [*Ing*] **:** bansa sa bahaging timog ng peninsula ng Scandinavia.

Swedish (swí·dish) *png* [*Ing*] **:** hinggil sa Sweden, tulad ng kultura, wika, at mamamayan nito **:** SUWEKO.

sweep (swip) *png* [*Ing*] **1:** walisin **2:** palisin **3:** tangayin **4:** mabilis na maapektuhan **5:** suyurin.

sweeper (swí·per) *png* [*Ing*] **1:** tao na naglilinis sa pamamagitan ng pagwawalis **2:** kasangkapang panlinis ng karpet.

sweepstake *png* [*Ing*] **1:** loteriya **2: a** uri ng sugal sa karera ng kabayo **b** karera na may pustahan **c** ang napanalunan.

sweet (swit) *pnr* [*Ing*] **1:** matamis **2:** mabango **3:** kalugod-lugod **4:** maganda; kaakit-akit.

sweet-and-sour (swít-end-sáwr) *png* [*Ing*] **:** putahe na iniluto sa sarsang may asukal at suka o limon.

sweet basil (swit béy·sil) *png Bot* [*Ing*] **:** sangig.

sweetener (swí·te·nér) *png* [*Ing*] **1:** substance na pampatamis ng pagkain o inumin **2:** *Kol* lagay.

sweetheart (swít·hart) *png* [*Ing*] **1:** kasintahan **2:** sinumang mahal.

sweet potato (swit po·téy·to) *png Bot* [*Ing*] **:** kamote.

sweet talk (swit tok) *png* [*Ing*] **:** pagpuri o pagpapahayag ng paghanga na karaniwang hindi totoo.

sweet tooth (swit tut) *png* [*Ing*] **:** pagkahilig sa pagkaing matatamis.

swell (swel) *png* [*Ing*] **1:** mamagâ; umumbok; bumukol **2:** lumaki **3:** makaramdam ng labis na sayá, pagmamalaki, at iba pang matinding damdamin.

swim *pnd* [*Ing*] **1:** lumangoy **2:** umapaw **3:** mahilo.

swimming (swí·ming) *png* [*Ing*] **1:** paglangoy; paraan ng paglangoy **2:** *Isp* paligsahan sa paglangoy.

swimming pool (swí·ming pul) *png* [*Ing*] **:** artipisyal na pool para sa paglangoy.

swimsuit (swím·sut) *png* [*Ing*] **:** kasuotang panlangoy ng kababaihan.

swindle (swín·del) *pnd* [*Ing*] **:** subain; dayain.

swine (swayn) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* baboy **2:** tao na may asal hayop.

swing *png* [*Ing*] **1:** pag-ugoy **2:** pagtawing-tawing **3:** upuang duyan na may lubid o kadena na inuugoy **4:** uri ng musikang pansayáw **5:** mabilis na pagbabago ng opinyon, damdamin, at iba pa.

swing-door (swíng-dor) *png* [*Ing*] **:**

pook na nabubuksan sa alinmang direksiyon at kusang sumasara kapag binitiwan.

Swiss (swis) *png* [*Ing*] **:** tao na nakatira sa Switzerland **:** SUWÍSA[2].

switch (swits) *png* [*Mek*] [*Ing*] **1:** kasangkapan para pagdikitin at paghiwalayin ang isang koneksiyong elektrikal **2:** paraan ng pagpapalit o paglilipat.

switch-blade (swíts-bleyd) *png* [*Ing*] **:** uri ng balisong na may ispring at bumubukás para lumitaw ang talim kapag pinindot.

switchboard (swíts·bord) *png* [*Ing*] **:** panel o serye ng mga panel na may mga switch upang magkonekta o magdeskonekta ng mga sirkito, gaya ng sa telepono.

Swít·zer·land *png* [*Ing*] **:** republika sa gitnang Europa **:** SUWISA[1].

swí·vel *pnd* [*Ing*] **:** umiikot; paikútin.

sword (sord) *png* [*Ing*] **:** espada.

swordsman (sórdz·man) *png* [*Ing*] **:** tao na mahusay sa paggamit ng espada.

sycamore (sí·ka·mór) *png Bot* [*Ing*] **1: a** malaking maple (*pseudoplatanus*) na kilala dahil sa ibinibigay na silong at tabla **b** kahoy nito **2:** punongkahoy (*Ficus sycomorus*) na kapamilya ng fig at mula sa Syria at Egypt.

sycophant (sáy·ko·fánt) *png* [*Ing*] **:** tao na naglalangis o nagbibigay ng papuri upang makahingi ng pabor.

sycosis (say·kó·sis) *png Med* [*Ing*] **:** sakit sa balát, namamaga o nagsusugat ang kinatutubuan ng balbas o bigote.

syllabary (si·la·bá·ri) *png* [*Ing*] **:** palapantigan.

syllabic (si·lá·bik) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa mga pantig.

syllabication (si·la·bi·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** pagpapantig.

syllable (sí·la·ból) *png* [*Ing*] **:** pantig.

syllabus (sí·la·bús) *png* [*Ing*] **:** buod o balangkas ng mahahalagang punto sa kursong pinag-aaralan **:** SILABO.

syllepsis (si·lép·sis) *png* [*Ing*] **:** idyoma na nag-iiba ang kahulugan ng isang salita nang hindi inaasahan.

syllogism (si·lo·dyí·zim) *png* [*Ing*] **:** silohismo.

sylph (silf) *png* [*Ing*] **1:** *Mit* nilaláng na mortal ngunit walang kaluluwa at nabubuhay sa hangin **2:** dalaga o batang babae na balingkinitan at mayumi **3:** *Zoo* hummingbird (genus *Aglaiocercus*) na may mahaba at nagsangang buntot.

sylva (síl·va) *png* [*Ing*] **1:** mga punongkahoy sa isang rehiyon **2:** listahan ng mga punongkahoy na ito.

symbiosis (sim·ba·yó·sis) *png* [*Ing*] **1: a** kapaki-pakinabang na ugnayan o relasyon ng mga tao **b** pangyayari o halimbawa nito **2:** *Bio* ugnayan ng dalawang magkaibang organismo na magkasamang nabubuhay at karaniwang kapaki-pakinabang sa isa't isa **:** SIMBAYÓSIS.

symbiotic (sim·ba·yó·tik) *png* [*Ing*] **:** hinggil sa symbiosis.

symbol (sím·bol) *png* **1:** *Kem* [*Ing*] titik, pigura, o iba pang marka o mga kombinasyon ng titik o katulad na ginagamit upang tukuyin ang isang bagay, *hal* alhebraikong symbol x, ang symbol sa kimika na *Au* para sa ginto **2:** sagisag.

symbolic (sim·bó·lik) *pnr* [*Ing*] **:** simboliko.

symbolism (sim·bo·lí·zim) *png* [*Ing*] **:** simbolismo.

symmetry (sí·met·rí) *png* [*Ing*] **1:** pagkakaayon sa sukat, anyo, at pagkakaayos ng mga bahagi sa kabilang panig ng isang kapatagan, guhit, at iba pa **2:** pagkakasukat ng anyo o ayos ng mga bahagi **3:** kahusayan o kagalingan sa pagkakahati **:** SIMETRÍYA.

sympathetic (sim·pa·té·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** maawain; maunawain **:** SIMPATÉTIKÓ **2:** nakikiramay **:** SIMPATÉTIKÓ **3:** umaayon **:** SIMPATÉTIKÓ.

sympathy (sím·pa·tí) *png* [*Ing*] **:** simpatiya.

symphony (sím·fo·ní) *png Mus* [*Ing*] **1:** komposisyon na katulad ng sonata ngunit kinatha para sa orkestra at karaniwang maringal **2:** armonya ng tunog **:** SIMPONÍYA.

symposium (sim·pów·syum) *png* [*Ing*] **1: a** kumperensiya o pulong upang talakayin ang isang paksa **b** katipunan ng mga sanaysay at iba pang papeles para rito **:** SIMPOSYUM **2:** anumang talakayang pampilosopiya **:** SIMPOSYUM.

symptom (símp·tom) *png* [*Ing*] **:** sintomas.

synaesthesia (si·nis·tí·sya) *png* [*Ing*] **:** sinestisya.

synagogue (sí·na·góg) *png* [*Ing*] **:** sinagoga.

synap (sí·nap) *png* [*Ing*] **1:** *Bio* pagsasama ng pares ng chromosome sa simula ng meiosis **2:** *Ana* synapse.

synapse (si·náps) *png Ana* [*Ing*] **:** ang hugpungan ng dalawang cell ng nerve.

sync (singk) *png Kol* [*Ing*] **:** pinaikling **synchronicity**.

synchronicity (sing·kro·ní·si·tí) *png* [*Ing*] **:** pagkakasabay ng mga pangyayari na tila may makahulugang ugnayan **:** SYNC.

synchronize (síng·kro·náyz) *pmd* [*Ing*] **1:** mangyari nang sabay **2:** pagsabayin **3:** itakda ang oras nang sabay.

syncopation (sing·ko·péy·syon) *png Gra* [*Ing*] **:** singkopasyon.

syncope (sín·kowp) *png Gra* [*Ing*] **:** singkopa.

syncretism (sing·kre·tí·zim) *png* [*Ing*] **:** pagtatatangkang pagsamahin ang magkataliwas na prinsipyo, praktika, o partido sa pilosopiya o relihiyon.

syndicate (sín·di·kéyt) *png* [*Ing*] **:** sindikato.

syndrome (sín·drowm) *png* [*Ing*] **1:** mga sintomas ng sakit na magkakasabay lumabas **2:** kombinasyon ng mga opinyon, damdamin, ugali, at iba pa.

synecdoche (si·nék·do·kí) *png Lit* [*Ing*] **:** sinekdoke.

syneresis (si·né·re·sís) *png Gra* [*Ing*] **:** pagpapaikli ng dalawang patinig sa diptonggo.

synergy (sí·ner·dyí) *png* [*Ing*] **1:** pinagsamang aksiyon **2:** magkakatulong na aksiyon ng dalawa o higit pang estimulo o droga **3:** epektong higit na malakas dahil sa pinagsamang aksiyon o pagtutulungan.

synesthesia (si·nis·tí·sya) *png* [*Ing*] **:** sinestisya.

synod (sí·nod) *png* [*Ing*] **1:** konseho sa simbahan na dinadaluhan ng mga pari o layko **2:** anumang pagpupulong upang magtalakayan.

synonym (sí·no·ním) *png* [*Ing*] **:** singkahulugan.

synonymous (si·nó·ni·mús) *pnr* [*Ing*] **1:** may katulad na kahulugan **2:** inihahalintulad sa isa pa.

synopsis (si·nóp·sis) *png* [*Ing*] **:** buod.

syntagma (sin·tág·ma) *png* [*Ing*] **1:** salita o mga parirala na bumubuo sa isang yunit ng syntax **2:** sistematikong koleksiyon ng mga pahayag.

syntax (sín·taks) *png Gra* [*Ing*] **:** palaugnayan.

synthesis (sín·te·sís) *png* [*Ing*] **:** sintesis.

synthesizer (sin·te·sáy·zer) *png Mus* [*Ing*] **:** elektronikong instrumento na pinatutugtog ng keyboard at lumilikha ng iba't ibang tunog.

synthetic (sin·té·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** binuo mula sa synthesis ng mga kemikal, lalo na upang gayahin ang produktong likás **2:** hindi totoo **3:** sa lohika, may katotohanan o kasinungalingan na napatutunayan ng karanasan **4:** *Pil* paggamit ng kombinasyon ng mga payak na salita o elemento sa masalimuot na mga salita.

syór·pet *png* [*Ing surefit*] **:** cap.

syphilis (sí·fi·lís) *png* [*Ing*] **:** sipilis.

syringe (si·ríngds) [*Ing*] **:** heringgilya.

syrup (sí·rup) *png* [*Ing*] **1:** arnibal **2:** harabe **3:** pulut.

sysarcosis (si·sar·kó·sis) *png Ana* [*Ing*] koneksiyong laman o masel sa pagitan ng mga buto.

system (sís·tem) *png* [*Ing*] **:** sistema.

systematic (sis·te·má·tik) *pnr* [*Ing*] **:** sistematiko.

systemic (sis·té·mik) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa o nakaaapekto sa kabuuan ng katawan **2:** kung sa insektisayd ng halaman, pumapasok sa ugat tungo sa tissue.

systole (sis·tó·li) *png* [*Ing*] **:** kontraksiyon ng puso, kasabay ng pagpasok ng dugo sa mga chamber **:** SISTÓLE.

syzygy (si·zí·dyi) *png* [*Ing*] **1:** *Ast* pagkakahanay ng lawas pangkalawakan, tulad ng araw, mundo, at alinman sa buwan o planeta **2:** anumang salawang magkaugnay na bagay, magkapareho man o magkasalungat.

Tt

Tt *png* **1:** ikadalawampu't dalawang titik ng alpabetong Filipino at tinatawag na **ti 2:** ikadalawampu't dalawa sa isang serye o pangkat **3:** anumang bagay na kahugis nito **4:** pasulat o palimbag na representasyon ng *T* o *t* **5:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *T* o *t*.

T, symbol **1:** *Kem* isotope tritium **2:** tera- **3:** tesla **4:** temperature.

t, daglat **1:** ton **2:** tonne.

Ta, symbol (tí·ey) *Kem* [*Ing*] **:** tantalum.

ta *png* **:** tawag sa **T** sa abakadang Tagalog.

ta *pnh* [*Bik Hil Iba Iva Pan Tag*] **:** tinipil na anyo ng **natá**.

tá·ad *png***:** pútol ng tubó na itatanim *Cf* PASUPLING **:** BUYBUY, TABTAB.

tá·ag *png Bot* **:** punongkahoy (*Kleinhovia hospita*), tumataas nang 8-15 m, may malapad at hugis itlog na dahon, pink na bulaklak, at tila kapsulang bunga na manipis ang balát.

tá·al *png Bot* **:** ipil.

Ta·ál *png* **1:** isa sa mga aktibong bulkan sa buong mundo, may taas na 400 m, at matatagpuan sa gitna ng lawa **2:** lawa sa timog-kanluran ng Batangas, na kinaroroonan ng bulkang ito.

ta·ál *pnr* **1:** katutubo **2:** tunay; hindi huwad.

Tá·an *png* **:** isa sa mga wika ng mga Ilongot.

tá·an *png* [*Bik Hil Tag*] **:** laán.

ta·án *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** harang ng mga bato at nilálang mga piraso ng kawayan, gamit sa panghuhuli ng isda **2:** *Zoo* kitang **3:** palabis sa anuman upang maiwasan ang posibleng kakulangan **:** ALLOWANCE, PALUGIT.

tá·ang *png* [*Bik*] **:** talutò.

ta·áng *png* **1:** pampagana **2:** *Kem* substance na nagdudulot ng pagbabagong kemikal at hindi naaapektuhan ng reaksiyón.

ta·ás *png* **1:** ang layo mula sa ibaba hanggang sa taluktok **:** HEIGHT, LANGKAW, LAYOG[1], TAGEY, TÁYOG **2:** ang pinakatuktok o rurok ng anuman **:** HEIGHT, TÁYOG **3:** patayong súkat ng katawan ng tao mula paa hanggang ulo **:** HAGWÁY, TANGKÁD **4:** kadakilaan **:** TÁYOG.

tá·aw *png* [*Ilk*] **:** laot.

ta·áy *png* [*Ilk*] **:** patibong na kawayan para sa mga ibon.

tab *png* [*Ing*] **:** pinaikling **tabulator**.

ta·bâ *png* **1: a** malangis at dilaw o puting substance na nabubuo sa tissue ng hayop **b** katulad na substance sa halaman **2:** kabilugan ng katawan **:** LANA, LUKMEG, TAMBOK **3:** mantika.

ta·ba·á·has *png Bot* **:** yerba (*Aerua lanata*) na may sali-salising tambilog na dahon at maraming bulaklak na pinakukuluan kapag ginagamit na pampaihi at gamot sa gonorea.

tá·bab *png Agr* [*Ifu*] **1:** lapad ng pahalang na rabáw ng pay-yo o bintaw **2:** loob ng pay-yo o espasyo sa pagitan ng tapig at ng lupang tinatamnan *Cf* PÍTAK.

tá·bad *png* **1:** tubig na idinadagdag upang pahinain ang bisà ng alak o anumang likido *Cf* TÁBAG **2:** [*Tbw*] alak mula sa bigas at ginagamit sa ritwal na pagdiwata.

ta·bád *png Med* **:** proseso ng pagpapadugô.

tá·bag *png* **1:** anumang idinadagdag upang palitan ang nawala, nasira, o nagamit sa proseso ng pagluluto o paggawa ng isang bagay *Cf* BANTÔ, TÁBAD[1] **2:** [*Iba*] sagot.

ta·bág *png* [*ST*] **:** paggutom sa hayop bago katayin – *pnd* **mag·ta·bág, ta·ba·gín, i·ta·bág**.

ta·ba·gák *png Zoo* [*Seb*] **:** tambán.

ta·ba·gán *png***:** kulungan o hapunán ng manok.

ta·ba·gán *pnr* **:** malaki o maumbok, karaniwan sa mukha *Cf* MAGÂ.

ta·ba·gá·nan *png Mus* [*Klg Tgk*] **:** ikatlong gong sa tangunggu.

ta·bag·hák *png* **:** bakókang.

ta·bák *png* **:** iták.

ta·ba·ka·lé·ra *png* [*Esp tabacalera*] **:** manananim ng tabako.

ta·ba·ké·ra *png* [*Esp tabaquera*] **:** babaeng gumagawa ng sigarilyo; **ta·ba·ké·ro** kung lalaki **:** SIGARÉRA.

ta·ba·ke·rí·ya *png* [*Esp tabaquería*] **:** pagawaan o tindahan ng sigarilyo.

ta·bá·ko *png Bot* [*Esp tabaco*] **1:** halaman (genus *Nicotiana*) na may puti o pink na mga bulaklak at malalaki ang mga dahon **2:** ang pinatuyong dahon ng nasabing halaman na ginagawang sigarilyo o maskada **:** PINÁDIS **3:** malaking bilot ng hititing tabako **:** CIGAR, SIGÁRO.

ta·ba·kú·han *png* [*tabako+han*] **:** taniman ng tabako.

tá·bal *png* **1:** paghaba at paglago, gaya ng buhok, talahib, at iba pa – *pnd* **tu·má·bal, pa·ta·bá·lin 2:** pagputol sa mga dahon ng lumalagong talahib, humahabang buhok, at iba pa – *pnd* **mag·tá·bal, ta·bá·lan, ta·bá·lin**.

tá·bal *pnr* **:** sa halaman, napakaraming dahon kaya hindi namumunga.

ta·ba·lík *png Zoo* [*Mrw*] **:** bangkalang.

ta·bál-ta·bál *png Zoo* [*Bik*] **:** sikoy.

ta·ba·lù *pnb* [*Kap*] **:** aywan.

tá·ban *png* **1:** paghawak upang hindi mabuwal ang nakatayong bagay **2:** tánan[1,2] – *pnd* **mag·tá·ban, tu·má·ban, ta·bá·nan**.

tá·bang *png* [*Bik Mag Mrw Seb Tau*] **:** tulong.

ta·báng *png* **1:** kakulangan sa lása **:** LABSAY, TÁB-ANG, TAMNAY **2:** *Idy* kawalang gana o sigla sa pakikitungo.

táb-ang *png* [*Hil Seb Tag War*] **:** tabáng.

ta·báng-ba·yá·wak *png Bot* [*taba+ng+bayawak*] **:** palumpong (*Flemingia strobilifera*) na may maliliit na bulak-

lak, at maumbok na supot ng butó : GANGAN, KOPKOPEYES, PANÁPAṚÁHAN, PAYANGPAYANG.

ta·báng-há·ngin *pnr* [*taba+na+hangin*] : hindi siksik ang taba, sanhi ng kawalan ng ehersisyo o hindi paggawa *Cf* MANÁS.

ta·ba·ngó·ngo *png Zoo* [*Pan*] : kanduli.

ta·bá·nog *png* [*Seb*] : saranggola.

tá·bas *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Kap Pan Seb War*] gupit; putol **2:** hugis; korte – *pnd* **mag·tá·bas, tu·má·bas, ta·bá·sin 3:** *Zoo* [*Seb Tag*] isdang-alat (*Mene maculata*) na bilugán ang katawan at maliit ang ulo.

ta·bás *png* : pagputol sa dahon o sanga ng halaman ayon sa gustong taas o anyo *Cf* TAGPÁS, TIBÂ – *pnd* **mag·ta·bás, tu·ma·bás, i·ta·bás.**

ta·bás·ko *png* [*Ing Tabasco*] : salsa o pampalasang gawa sa sili.

tá·bas-tá·bas *png Bot* : uri ng yerbang ginagamit na purga.

ta·bá-ta·ba·kú·han *png Bot* [*taba+tabako+han*] : diladila.

ta·bá·tib *png Bot* : matabang baging (*Raphidophora merrillii*) na gumagapang sa katawan ng punongkahoy at may mga dahong hugis itlog : AMLONG, BAKÁG, BAGÁK, BALIKUPKUP, DIBATIB, TAMPIM-BANÁL.

ta·bát·soy *pnr Kol* : mataba var tabatsúy : BALSÓG.

tá·baw *png* **1:** sistema ng transportasyon sa paghahatid ng mga tao, bagay, at iba pa tungo sa kabilang pampang **2:** tawíran **3:** *Bot* punongkahoy (*Lumnitsera racemosa*) na tumataas nang 18 m : KULASI, SALASI **4:** *Bot* kalapinay.

tá·baw·tá·baw *png Bot* [*Ilk*] : baging na may dilaw na bulaklak, mapait na bunga, at karaniwang makikita sa sapa, pampang, at iba pa.

tá·bay *png* [*Pan*] : aligí.

ta·bá·yag *png* **1:** *Bot* úpo **2:** [*Seb*] sisidlan na gawa sa pinatuyong balát ng kalabasa.

ta·ba·yág *pnr* : tulóg o natutulog na walang kumot.

ta·ba·yán *png* [*Ifu*] **1:** ikirán **2:** poste ng tradisyonal na bahay.

ta·ba·yáw *png* [*Pan*] : bantô.

tab·bá *png* [*Iba*] : panata.

tab·bá·aw *png* [*Ilk*] : tungayaw.

táb·bad *png* [*Gui-Bag*] : pag-aalay ng magulang bilang paggunita sa katatapos na kasal ng kanilang anak na babae.

tab·bág *pnd* **tu·mab·bág, i·tab·bág, tab·ba·gín** [*Iba*] : sumagot; sagutin.

tab·bák *png Mus* [*Yak*] : day-day-o.

tab·bang *png* [*Iba*] : punongkahoy.

ta·béng·beng *png Mus* [*Ayt-Mgk*] : takumbo.

ta·bér·na *png* [*Esp*] **1:** bahay tuluyan ng mga manlalakbay **2:** pook inuman : INN, TAVERN.

tabernacle (ta·ber·ná·kel) *png* [*Ing*] : tabernakulo.

ta·ber·ná·ku·ló *png* [*Esp tabernáculo*] **1:** dambana o altar na may habong **2:** pook sambahan para sa malalaking kongregasyon **3: a** napápasáng santuwaryo, dala-dala ng mga Israelita sa kanilang paglalakbay mula Ehipto hanggang Herusalem **b** ang templo ng mga Hudyo **4:** munting kabinet para sa konsagradong ostiya **5:** pansamantalang silungan, gaya ng tolda.

ta·ber·né·ro *png* [*Esp*] : tagapag-ingat o tagapangasiwa ng taberna.

ta·bí *png* [*Tag War*] : gilid o hanggahan ng súkat ng isang pook o bagay *Cf* TANGWÁ : BIKÔ, GILID, HIGÁD, TAMBIB.

ta·bí *pnd* **mag·ta·bí, tu·ma·bí, pág·ta·bi·hín, i·ta·bí, i·pag·ta·bí, ta·bi·hán 1:** magsubi, magbukod, o magtira **2:** ilagay sa gilid ang isang bagay **3:** iligpit o itago **4:** umalis sa kinatatayuan upang magbigay daan **5:** tumae.

ta·bì *png* : paghingi ng pahintulot upang makaraan *var* tábi : HABÌ, HAWÌ.

Ta·bì! *pdd* [*Bik Hil Seb Tag War*] : pahayag ng pag-uutos sa tao na umalis sa kinatatayuan.

ta·bî *pnd* **mag·ta·bî, tu·ma·bî** [*Seb*] : magdaldal; dumaldal – *pnr* **ma·ta·bî, ta·bi·án.**

ta·bi·dáw *png* [*Ilk*] : basket na maliit, parisukat, at walang takip.

tá·big *png* **1:** malakas na pagtulak sa pamamagitan ng bisig : WÁKLI **2:** tamà ng likod ng kamay *Cf* BIGWÁS, SUNTÓK – *pnd* **ta·bí·gin, man·tá·big, ma·tá·big.**

ta·bi·gì *png Bot* [*Seb Plw*] : uri ng punongkahoy (*Xylocarpus granatum*), karaniwang matatagpuan sa gilid ng mga ilog o sapa.

ta·bí·ke *png Ark* [*Esp tabique*] **1:** ang partisyon sa iba't ibang bahagi ng bahay o estruktura *Cf* TÁBING : LANOB **2:** dingding.

tá·bil *png* [*Hil Seb Tag War*] : tabing.

ta·bíl *png* [*Pan Tag*] : kadaldalan.

ta·bi·lí *png Zoo* **1:** [*Bik*] butikî **2:** [*Bik Seb War*] bangkalang.

tá·bing *png* **1:** [*Ibg Ilk Iva Kap Tag*] nakabiting piraso ng tela na ginagamit upang hindi makapasok ang araw, dili kaya'y bilang palamuti ng isang silid, kanlungan, pansara ng entablado, at katulad *Cf* KANSÉL, SCREEN : CURTAIN, KORTINA, TÁBIL, TELÓN **2:** *Bot* malbas.

ta·bíng-dá·gat *png* [*tabí+ng+dágat*] : dalampasigan.

ta·bi·ngî *pnr* [*Bik Kap Tag*] : hindi pantay : BALINGÍG, HIWÎ, PÍHING.

ta·bi ni·hok *png* [*Bil*] : dalawang entrepanyong paldang pambabae, gawa sa abaka, hugis bumbong, at liso ang pagkakahabi.

ta·bi·yá·yong *png* **1:** [*Pan*] upuan **2:** kakaning gawa sa kamoteng kahoy.

tab·lá *png* [*Esp*] : palapad na piraso ng kahoy mula sa tinistis na troso : TAPÍ, TAPÎ[2].

tab·lá *pnr* : patas.

tab·láw *pnr* : lantad sa araw o ulan *Cf* BILÁD.

table (téy·bol) *png* [*Ing*] **1:** mesa **2:** talahanayan **3:** tablero[1] **4:** listahan, gaya ng listahan ng nilalaman ng aklat.

table (téy·bol) *pnd* [*Ing*] **1:** iharap para pag-usapan *Cf* TÉYBOL **2:** *Kol* isantabi.

tableau (ta·blú) *png* [*Ing Fre*] **1:** *Tro* mga tao na walang galaw at tahimik upang kumatawan sa isang eksena **2:** madula o nakaaantig na sitwasyong biglaang naganap.

table cloth (téy·bol klót) *png* [*Ing*] : mantel.

tab·lé·ro *png* [*Esp*] **1:** sapad na board, karaniwang parisukat at nasusulatan : TABLE **2:** parisukat na piraso ng kahoy, matigas na karton, o katulad, naglalaman ng 64 na parisukat na may dalawang nagsasalising kulay at walong hanay na may walong parisukat bawat isa, ginagamit sa paglalaro ng ahedres : CHESSBOARD.

tablespoon (téy·bol·is·pún) *png* [*Ing*] **1:** kutsara **2:** ang dami ng nilalaman nito.

táb·let *png* [*Ing*] **1:** tabletas **2:** pad ng papel.

tab·lé·tas *png* [*Esp*] : isang maliit at solidong bagay na nagtataglay ng sinukat at siniksik na dami ng substance, lalo na sa gamot o droga : TABLET[1].

table tennis (téy·bol té·nis) *png Isp* [*Ing*] : pingpong.

tab·lí·ya *png* [*Seb Tag War Esp tablilla*] : pinatigas na butó ng kakaw na sinangag, giniling, hinulma, at pinatuyo *Cf* TSOKOLÁTE.

tabloid (táb·loyd) *png* [*Ing*] **1:** pahayagang may limang kolum ang bawat pahina, at may súkat na kalahati ng karaniwang broadsheet **2:** pahayagang nagtatampok sa sex at krimen, karaniwang nagtataglay ng maraming larawan at nang-aakit ng mga mambabasa sa pamamagitan ng sensasyonalismo.

tab·lón *png* **1:** [*Bik Hil Esp*] kalap[1] **2:** [*War*] malapad at makapal na tabla.

tab·lú·ngan *png* [*Mny*] : paligsahan sa paglipat-lipat sa mga sanga ng punongkahoy.

ta·bò *png* **1:** [*Bik Tag War*] pansalok na gawa sa báo, lata, o plastik: KABÔ, KAÓR, SABÚT **2:** [*Seb War*] tiyangge.

ta·bô *png* [*Hil*] : pulong.

ta·bó·bok *png Bot* : patolang bilóg *var* tabúbok, tabóbog.

tá·bog *png* [*Mrw*] : pilapil.

tá·bok *png* [*Apa Isg*] : sayaw.

ta·bók *png Bot* : punongkahoy (*Chaetospermum glutinosum*) na tumataas nang 10 m, may matinik na katawan, tatluhang dahon, mabangong bulaklak, at may bungang kulay lunti, magaspang, biluhaba, mabuto, at nababalot ng mahimaymay na balát : KABUYOK, URATAN.

ta·bók *pnd* **tu·ma·bók, ta·bu·kín, i·ta·bók** [*Seb*] : tumawid; tawirín.

tá·bol *png* **1:** *Med* hangin sa tiyan na lumilikha ng kakaibang tunog kapag tinapik *Cf* LIYOK **2:** pagpapakulo ng pulut-pukyutan at tubâ.

ta·ból *png* [*Pan*] : dagtâ; katas.

Tá·bon *png* : tangos na maraming sinaunang yungib, deklaradong pook arkeolohiko, at matatagpuan sa Palawan.

tá·bon *png* **1:** pantambak sa bútas o hukay *var* támbon *Cf* BUNTÓN, TAMBÁK : GABUR, TÁHUB **2:** [*Seb War*] takíp – *pnd* **i·tá·bon, ta·bú·nan, mag·tá·bon** **3:** *Zoo* ibon (*Megapodius freycinet pusillus*) na mailap at bibihirang lumipad, kulay olibang may bahid kayumanggi ang pakpak at buntot, asul at abuhin ang ulo, matingkad na pula ang palibot ng mata, at itim ang binti, paa, at kuko.

tá·bon-tá·bon *png* **1:** *Bot* banaro **2:** [*Seb*] talukap ng mata.

taboo (ta·bú) *png* [*Ing*] : pagbabawal sa mga salita, anyo ng pagkilos, at iba pa na itinakda ng kaugaliang panlipunan : TABÚ.

ta·bo·ré·te *png* [*Esp*] : bangkito *var* taburéte.

ta·bóy *png*: pagpapaalis : ÁBOG, BÚGAW – *pnd* **mag·ta·bóy, i·ta·bóy**.

tab·sák *png* : tilamsik ng likidong binagsakan ng mabigat na bagay *Cf* TABSÍK, TABSÓK.

tab·sáw *png* **1:** tilamsik **2:** paglaganap ng kulay na ibinuhos, tinunaw, o inilagay sa tubig **3:** paglaganap sa lupa ng mga radyoaktibong particle mula sa atomikong pagpapasabog.

tab·sík *png*: mumunting tilamsik ng likido *Cf* TABSÁK, TABSÓK.

tab·síng *png*: pag-alat ng tubig tabang dahil sa pagsanib ng tubig dagat.

tab·sók *png* : pataas na tilamsik ng likido mula sa makipot at malalim na bútas.

tab·sóng *pnd* **má·tab·sóng, má·pa·tab·sóng** : mahulog at lumubog sa malalim na putikan : BULSÓT.

tab·táb *png* [*Bik Hil Iva Kap Pan Seb Tag War*] : sa kahoy, bato, at iba pa, pagtagpas, pagkatam, pagtapyas, o paglalagay ng hugis *Cf* BAKBÁK, LÍLOK, SIBÁK, TÁBAS : BALSIG, SÁKSAK, SÁPSAP.

tab·tá·ba *png Bot* : alga (*Colpomenia sinuosa*) na walang tangkay o uhay, karaniwang nabubuhay sa mga patay na tangrib.

tá·bu *png* [*Ifu*] **1:** tiyan **2:** puson.

ta·bú *png* [*Ing*] : taboo.

ta·bu·án *png* [*Seb Mnb tabò+an*] : tiyangge na libre ang puwesto para sa mga nagtitinda.

ta·bú·bok *png Bot* **1:** tila yerbang baging (*Trichosantes cucumerina*) na mabuhok at mabaho : PARPÁRYA **2:** patola[1].

ta·bud·lò *png* [*War*] : kanin na may halong lamang-ugat at gata.

ta·búd·yos *pnr* [*Seb*] : hugis silindro.

ta·bu·gî *png Ana Kol* : kuyukot.

ta·bú·gok *png Bot* : patolang gubat.

ta·bú·kol *png* [*Ilk*] : uri ng lambat sa pangingisda.

ta·bu·la·dór *png* [*Esp*] **1:** tao o bagay ng gumagawa ng tablero **2:** tagalista : TABULATOR **3:** mekanismo ng makinilya na ginagamit sa tabulasyon : TABULATOR.

tá·bu·lá rá·sa *png* [*Lat*] **1:** isip na hindi pa naaapektuhan ng anumang karanasan, impresyon, at katulad **2:** anumang umiiral nang walang pagbabago sa orihinal at dalisay na kalagayan.

ta·bu·las·yón *png* [*Esp tabulación*] : talahanayan.

tabulator (tab·yu·léy·tor) *png* [*Ing*] : tabulador.

ta·bú·log *png Zoo*: munti at makintab na mollusk o kabibe.

ta·bum·bóng *png* **1:** malágong na tunog, karaniwang maririnig sa yungib o tunnel **2:** *Mus* de-kuwerdas na instrumentong kawayan ng mga Agta sa Bataan *Cf* KULIT-ON, KUNGKUNG, PAS-ING.

ta·bung·búng *png Mus* [*Zam*] : instrumentong tila kudyapi, yari sa kawayan, at may dalawang kuwerdas.

ta·bung·gók *png Mus* : regular na ritmo ng agung.

ta·bu·nók *pnr* [*Seb*] : matabang lupa.

ta·bú·ray *png* [*Ilk*] : laro ng pagsasaboy ng buhangin sa isa't isa.

ta·bú·yo *png* [*Mny*] : uri ng basket na masinsing hinabi mula sa yantok at nito.

ta·bu·yô *png* [*War*] : sisidlan o lalagyang gawa sa bao ng niyog.

tab·yá·yong *png Bot* [*Pan*] : upo.

tab·yô *png*: kurbado ng ilog na karaniwang nagiging malalim.

táb·yog *png* [*Hil Seb War*] : ugóy.

tab·yók *png Bot* : uri ng kabute.

tab·yóng *png* : ugóy.

tab·yós *png Zoo* [*Bik Tag*] : isdang-alat (*Pandaka pygmaea*) na itinuturing na pinakamaliit sa buong mundo.

tachigrapher (ta·kí·gra·fér) *png* [*Ing*] : takigrapo.

Tacloban (tak·ló·ban) *png*: lungsod sa Leyte at kabesera ng lalawigan.

taco (tá·ko) *png* [*Ing*] : pagkaing Mexican, gawa sa karne at gulay na ipinalaman sa tortilya.

tactic (ták·tik) *png* [*Ing*] : taktika.

ta·dâ *png* [*Bik*] : tirá[1,2].

ta·da·eng *png Mus* [*Ifu*] : gitarang kawayan na may dalawang mahaba at makitid na kuwerdas na pinilas mula sa kawayan.

tad·dáy *png, pnr* [*Iba*] : isa.

tad·dó *png* [*Ilk*] : basket na bilóg, maluwang ngunit di-malalim, at ginagamit sa pagpapatuyo ng mga butil *Cf* BILÁO.

tad·dú *pnd* **tu·mad·dú, tad·du·hín, i·tad·dú** [*Iba*] : tirisin; tumiris.

ta·de·é·an *png Zoo* [*Bag*] : maliit na daga (*Apomys insignis insignis*), pinong malambot ang balahibo, malaki ang tainga, at maliit ang mata; karaniwang maninirahan sa malumot na bahagi ng kagubatan.

ta·dék *png Say* [*Bon Iby Tin*] : pangkalahatang tawag sa sayaw ng lahat ng katutubong pangkatin sa Cordillera, lalo na ng mga Tinggian, Bontok, at Ibaloy.

tad·ha·nà *png* **1:** naitakda at hindi mapipigil na takbo ng pangyayari : KAPALARAN **2:** ang itinakda ng batas o kasunduan **3:** panahong itinakda sa pagbabayad ng utang o pagtupad ng obligasyon.

ta·dík *png* [*War*] : alinmang gilid ng bangka.

tad·júng *png* [*Kbn*] : paldang hugis bumbong *Cf* PATADYÓNG.

tad·lík *png Say* [*Kal*] : sayaw pangkasal *var* tarlík: TADÓK.

ta·dók *png* [*Kal*] : tadlik.

tad·tád *pnd* **mag·tad·tád, tu·mad·tád, i·pan·tad·tád, tad·ta·rín :** putulin sa maliliit na piraso sa pamamagitan ng mabilis at sunod-sunod na tagâ.

tad·tád *pnr* : lipós.

tad·tá·ran *png* : sangkalan.

ta·dús *pnd* **tu·ma·dús, ta·du·sín, i·ta·dús** [*Bik*] : tirisin; tumiris.

tad·yák *png* : malakas na sipà.

tad·yáng *png Ana* : alinman sa mga butong nakahanay nang pasalikop sa dibdib at nagsisilbing pananggalang sa mga baga at puso, nakakabit sa buto ng gulugod ang isang dulo at sa sternum ang kabila : GÚSOK, RIB.

tad·yáw *png* [*Hil Seb War*] : malaking tapayan.

Tad·yá·wan *png* **1:** isa sa mga tribung etniko ng mga Hanunuo Mangyan na matatagpuan sa silangan at hilagang-silangan ng Oriental Mindoro **2:** ang wika ng mga ito.

tad·yók *png* **1:** lamuymoy ng balahibo; plumahe **2:** pagsundot sa mga butas sa gilid ng ilog.

tá·e *png* : latak ng pagkain mula sa bituka na lumalabas sa puwit *var* tai *Cf* ÍPOT, TAKLÂ, TIBÍ : ATTÁY, BUTTU, DUMÍ[2], FECES, INTAÛ, PIGÍ, TAKKÍ, UDÔ.

tá·eb *png* : taog.

tae kwon do (táy kwán do) *png Isp* [*Kor*] : anyo ng martial arts na hindi gumagamit ng armas, may pinaghalong elemento ng karate, sinaunang Koreanong martial arts, at kung fu.

tá·eng-bi·tu·ín *png* [*tae+ng-bituin*] : meteorite : FÁGA.

ta·ép *png* [*Ilk*] : ipá.

tag *png* [*Ing*] : etiketa, lalo na ang ikinakabit sa isang bagay upang ipakita ang address, presyo, at iba pa.

tag- *pnl* : pambuo ng pang-uri, nangangahulugang "panahon para sa o panahon ng," *hal* tag-ani, tag-ulan.

ta·gâ *png* **1:** [*Bik Hil Kap Seb War*] hiwà o sugat na likha ng malaking patalim – *pnd* **ta·ga·ín, i·ta·gâ 2:** kalawit na panghuli ng isda **3:** [*War*] sisidlan; lalagyan.

ta·ga- (ta·gá) *pnl* : pambuo ng pangngalan na **a** nagpapahayag ng pinagmulan o tinitirhan, *hal* tagabayan, taga-Cebu **b** nagpapahayag ng gawain, *hal* tagahatid, tagaluto : TAGAPAG-.

ta·ga·bán *png* [*Ilk*] : parihabang bitag, yari sa kawayan na panghuli ng isda.

ta·gá·bang *png* : maliit na baklad na panghuli ng hipon.

Ta·ga·bá·wa *png* **1:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Manobo na nasa South Cotabato **2:** wika ng pangkating ito.

Ta·ga·bí·li *png* **1:** Tiboli **2:** wika sa kanlurang bahagi ng South Cotabato.

ta·ga·bo·bón *png Zoo* [*Seb*] : paol.

ta·gá·bong *png* [*Seb*] : peluka.

ta·ga·bú·lag *png* : agimat o kapangyarihang pinaniniwalaang nagbibigay ng kapangyarihan sa nagsusuot upang hindi makita *var* tagibúlag.

ta·gád *png* [*Seb*] : pansin.

Ta·ga-í·log *png Lit* : sagisag panulat ni Antonio Luna.

ta·ga·i·nép *png* [*Ilk*] : panaginip.

ta·gák *png Zoo* : ibon (*Bubulcus ibis coromandus*) na puti, may mahabang leeg, tuka, binti, at kuko at may malapad at malakas na bagwis : HERON.

Ta·ga·ka·ó·lo *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Kalágan.

ta·gák·ta·gák *png Bot* : mabalahibong palumpong (*Rhinacanthus nasuta*): IBÚN-IBÚNAN.

ta·gak·ták *png* : sunod-sunod na malaking patak ng tubig o anumang likido.

ta·gál *png* **1:** [*Bik Seb War*] haba ng panahon *Cf* LÁON, LUWÁT : DÚGAY, HALUY, IHÁ, PADDÚ **2:** [*Seb*] takdang-panahon.

ta·gál *pnd* **tu·ma·gál, ma·ka·ta·gál, ta·ga·lán 1:** makatiis; makayang labanan ang pagod, sakit, at iba pa **2:** [*Kap*] habulin; maghabol.

Ta·ga·lá·kad *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Bilaan.

ta·gal·hí *png* : pamahiin.

Ta·gá·log *png* [*tag–+ilog*] **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa Metro Manila, at mga lalawigan ng Bataan, Batangas, Bulacan, Cavite, Laguna, Marinduque, Mindoro, Nueva Ecija, Palawan, Rizal, at Quezon **2:** tawag sa wika nito **3:** noong panahon ng Espanyol, malaganap na tawag ng mga Europeo sa mga tao na naninirahan sa Filipinas.

Ta·ga·lú·ro *png*: isa sa mga pangkating etniko ng mga Bagobo.

ta·gám *png* [*Pan*] **1:** *Say* sa sinaunang lipunan, sayaw para sa pakikidigma **2:** sabong ng manok.

ta·gám *pnr* [*Seb*] : dalâ.

ta·ga·ma·síd *png* [*taga–+masid*] **1:** tao na nagbabantay at gumagabay sa mga manggagawa, sa mga gawain, sa proyekto, at iba pa : SUPERVISOR **2:** tao na sumusubaybay at nagbibigay ng opinyon sa takbo ng pangyayari : OBSERVER.

ta·gám·tam *pnd* **mag·ta·gám·tam, ta·gam·tá·min** [*Seb War*] : magkaroon ng pagkakataong tikman o danasin ang isang bagay.

tá·gan *png* [*Kap*] : tirá[1,2].

ta·gán *png* **1:** *Zoo* isdang-tabang (*Pritis microdon*) na may mahabang nguso na parang lagari, humahaba nang 1 m, abuhin ang sapad na katawan na may maraming tinik na maliliit, kulay tsokolate, at dilaw ang dulo **2:** *Say* [*Pan*] sa sinaunang lipunan, sayaw para sa pakikidigma **3:** [*Pan*] sábong.

ta·ga·ná *png* **1:** [*Hil Kap Seb*] reserba **2:** [*Pan*] di-sinasadyang pagkikita.

ta·ga·nás *pnr, pnb* : puro.

tá·gang *png* [*Iba*] : dikin.

tá·ga·ngú·ngo *png Zoo* [*Bik Hil War*] : kanduli.

tag-á·ni, tag-a·ní *png* : panahon ng pag-ani.

ta·gan·na *png* [*Iba*] : pinsala.

tagapag- (ta·ga·pág) *pnl* : taga-, *hal* tagapagluto, tagapagmasid.

ta·ga·pág·pa·ga·áp *png* [*tagapag + pa + ganap*] : ehekutibo.

ta·ga·pa·ma·gí·tan *png* [*taga + pang + pagitan*] : tao na namamagitan sa dalawa o higit pang panig.

ta·ga·pa·ma·ha·là *png* [*taga* + *pang* + *bahala*] **:** tao na namamahala ng isang malaking pangkat, ari-arian, o opisina **:** ADMINISTRADOR.

ta·ga·pá·nga·si·wà *png* [*taga+pang+asiwa*] **1:** tao na nangangasiwa ng isang pangkat o opisina**:** MÁNEDYÉR **2:** tao na nagpapatakbo ng isang negosyo **:** MANEDYER.

ta·ga·pa·ngú·lo *png* [*taga+pangulo*] **1:** tagapangunang opisyal sa isang pulong, komite, lupon, at iba pa **2:** ang punong namamahala sa isang departamento sa mataas na paaralan, kolehiyo, o unibersidad *Cf* PANGÚLO **:** CHAIR[2], CHAIRMAN, CHAIRPERSON.

ta·ga·pu·lót *png* [*Ilk*] **:** hindi repinadong asukal, maaaring arnibal, asukal na pula, o sinaklob.

tag-a·ráw, tag-á·raw *png* **1:** panahong maaraw, karaniwan sa mga buwan ng Pebrero hanggang Mayo **:** TAG-INIT **2:** summer.

ta·gár·lum *png Mit* **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, anting-anting na yerba na nagdudulot ng tagabulag.

tá·gas *png* [*Seb Tag War*] **:** mahinang patak o daloy ng likido palabas, gaya ng mula sa bútas **:** DERAME, HUNÓB, TEDTÉD, TULÒ – *pnd* **tu·má·gas, ta·gá·san**.

ta·gá·sa *png Bot* **1:** bakawan **2:** tángal.

ta·gá·saw *png Zoo* **:** uri ng langgam.

ta·ga·su·rì *png* [*taga+suri*] **1:** auditor **2:** tao na naatasang sumuri sa isang suliranin, pangyayari, at katulad.

ta·gá·tag *png* [*Ilk*] **:** tulos na ginagawang pansamantalang bakod.

ta·gá·toy *png Bot* **:** punongkahoy (*Mimosops parvifolia*) na tumataas nang 15 m at tumutubo sa may tabing-dagat o aplaya **:** PAGPÁGAN.

tá·gaw *png* [*Mrw*] **:** irit.

ta·gáw *png* [*Seb*] **:** ignorante.

Ta·ga·wá·num *png***:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Manobo.

tá·gay *png* **1:** pagbati o pagpupugay na ipinahahayag bago lumagok o sumimsim ng alak **:** KAMPÁY[3] **2:** sabay-sabay na pagtataas ng baso sa isang inuman**:** KAMPÁY[3] **3:** paanyaya upang uminom **4:** ang alak na ginagamit sa gayong pag-inom **5: a** pag-inom na gumagamit ng isang basong ipinapasa sa lahat ng kalahok **b** súkat ng alak sa baso sa ganitong okasyon **:** SHOT.

ta·gá·yan *png* [*tagay+an*] **:** paligsahan sa mga awit at sayaw.

ta·ga·yán *png* [*tagay+an*] **1:** pag-inom sa iisang baso **2:** pagdiriwang sa pamamagitan ng paghahandog ng tagay **3:** singgalong o katulad na ginagamit sa pagtatagay.

Ta·gay·táy *png* **:** lungsod sa Cavite, at isang pook bakasyunan.

ta·gay·táy *png* **1:** *Heo* **a** mahaba, makitid, at nakaangat na rabaw ng lupa **b** tanikala ng mga gulod **:** RIDGE[2] **2:** tuloy-tuloy na tulò ng malapot na likido na nagtitila sinulid ang buntot o dulo ng bawat patak *Cf* TAGAKTAK **3:** sunod-sunod na pangkat; serye.

tág·bak *png Bot* [*Mrw*] **:** dapulak.

tag·bák *png Bot* **:** tila yerbang halaman (*Kolowratia elegans*), may matabang ugat, maumbok ang dulo ng tangkay, madahon, at may mataba at maikling palapa.

tag·bák *pnr* **:** nabulok dahil sa patuloy na pagkababad sa likido.

tag·ba·láy *png* [*Hil Seb War*] **:** may-ari ng bahay.

Tag·bán·wa *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa gitna at hilagang Palawan **2:** tawag din sa wika nito.

tag·ba·ri *png* [*Mny*] **:** banyaga.

tag·bá·yon *png* [*Seb*] **:** balangkas[2].

Tag·bí·bi *png Mit* **:** diwatang tagapangalaga ng mga batang katutubo sa bulubundukin ng Mindanao.

tag·bík *png* **:** munting alon.

Tag·bi·lá·ran *png***:** lungsod sa Bohol at kabesera ng lalawigan.

tag·bi·sî *png* **1:** panahon na mahina ang ani **2:** tagtuyot **3:** tagsalat.

tag·bò *png* [*Hil Seb*] **:** tagpô.

tág·bon *png* [*War*] **:** buntón.

tag·dán *png* **:** mahaba at munting piraso ng kahoy, metal, at iba pa, karaniwang gamit bilang sibat o sabitan ng watawat **:** HASTÂ.

tag·dá·san *png* [*War*] **:** damit pambukid o pansaka.

tag·di·lím *png***:** panahon na walang buwan.

tag·dò *png* [*Bik*] **:** patak.

ta·gé·lek *png Zoo* [*Mrw*] **:** butiki.

ta·geng·téng *png* [*Ilk*] **:** matigas na lupa.

tág·ga *png* [*Iba*] **:** ganit.

tag·gá·e *png* [*Ifu*] **:** basket na ginagamit na lalagyan ng ipa o giniling na bigas.

tag·gám *png Zoo* [*Iba*] **:** langgam.

tag·gá·tan *png* [*Ilk*] **:** lalagyan ng salapi na yari sa dahon ng buli o anahaw, at itinatali sa baywang.

tag·háp *png***:** mahinang konklusyon dulot ng mahinang basehan o maling akala.

tag·hi·káw *png* [*tag+hikaw*] **1:** singsing o anilyong ikinakabit sa ilong ng kalabaw **:** LÍDING **2:** sinulid na isinusuot sa bútas sa lambi ng tainga para hindi magsara *var* tagikáw.

tag·hi·láw *png* **:** kilawin.

tag·hi·yá·wat *png***:** butlig na karaniwang tumutubo sa mukha, namumula, at may nana sa loob *var* tagyáwat, tigyáwat **:** GRANO[2], PIMPLE, ZIT.

tag·hók *png Med***:** matinding pag-ubo; dalahit na ubo *var* tíghok.

tág·hol *png* [*Hil*] **:** tahol.

tág·hom *pnr* [*War*] **:** malamig; presko.

tág·hoy *png* [*Seb War*] **:** sipol.

tag·hóy *png* **1:** matinding pagtangis at pagdadalamhati **:** BAKHÒ, DALOM, LAMENTASYON **2:** daíng.

tá·gi *png* **1:** pagkalap ng mga tao upang lumusong sa isang gawain **2:** pamamahagi ng gawain sa mga nakahandang gumawa **3:** [*Iba*] sakit[2].

ta·gi-a·mò *png***:** pakiusap; pagmamakaawa.

ta·gi·báng *pnr***:** tagilid; hindi pantay.

ta·gi·bó·los *png Zoo* [*Seb*] **:** pindanggâ.

ta·gi·bós *png Zoo* [*Seb*] **:** malabanos.

ta·gi·bu·hól *pnr* **:** madaling kalagin *Cf* HABSÔ.

ta·gi·bus *png Zoo* [*Mrw Sml Tau*] **:** pindanggâ.

ta·gi·ha·bâ *pnr* **:** habâ; unát.

ta·gi·hum·hóm *png* **1:** tao na nahihiyang magsalita **2:** kalagayan na hindi makapagsalita sanhi ng makapal na usok o singaw.

tá·gik *png* **1:** balangkat para sa nabali na buto **2:** *Lit* paghabi ng kuwento.

ta·gi·káw *png***:** varyant ng **taghikaw**.

ta·gík·tik *png***:** banayad ngunit matalim na tunog ng sunod-sunod na patak.

ta·gi·lab·sô *png***:** silò na humihigpit kapag hinigit sa dulong nakapugal.

ta·gi·lab·sô *pnr* **:** maluwag ang pagkakatali; madaling makalag **:** TALI-HABSÔ.

ta·gi·lá·yiw *png* **:** pag-iisang laging inaalihan ng panglaw.

ta·gí·lid *pnd* **tu·ma·gí·lid, i·ta·gí·lid, ma·ta·gí·lid** [*Bik Kap Tag*] **1:** ihilig;

mahilig **2:** malagay sa panganib – *pnr* **ta·gi·líd**.

ta·gi·lí·ran *png Ana* [*ta+gilid+an*] **:** magkabilang gilid ng katawan **:** BAKRANG, DIKING, KÍLID[3], TALANDIKIN.

ta·gi·ló *png* **1:** *Ark* estrukturang may parisukat na pundasyon at patatsulok na gilid na nagtatagpo sa isang tuktok **2:** anumang may ganitong hugis **3:** *Mat* solidong anyo na may polygon na pundasyon at patatsulok na mga gilid na nagtatagpo sa iisang taluktok **:** KIMÓS, PIRAMÍDE, PYRAMID.

ta·gi·lóg *png Mat* [*tag+bilog*] **:** kono.

ta·gi·lu·báy *png Bot* **:** yerbang pinaniniwalaang nakakapagpalimot ng gálit.

ta·gim·pán *png* **:** ilusyon.

ta·gim·tím *png* **1:** kasiya-siyang gaan ng kalooban matapos gumawa ng kabutihan **2:** tagas ng tubig o ibang likido mula sa maliliit na butas **3:** varyant ng **taimtim**.

tá·gin *png* **1:** lubid na may maluwag na silo na ginagamit sa paghuli ng aso **2:** pagdaraya sa sugal sa baraha **3:** laro sa trumpo.

tag-i·nít *png* **:** tag-araw.

ta·gin·tíng *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** tunog na nalilikha ng nagpipingkiang metal, porselana, at iba pa *Cf* KALANSÍNG **2:** tinig na matarling.

ta·gi·pang·láw *png* **:** kalungkutan; galimgim.

ta·gi·pá·no *png* **:** pansin; puna.

ta·gi·pás *png* **:** pagputol sa dulo ng isang halaman o punongkahoy.

ta·gi·píd *png* [*Ilk*] **:** tabla sa magkabilang gilid ng bangka na pangharang sa talsik ng tubig.

ta·gi·pós *png* **:** tuyong troso o kahoy na malambot at madaling maging abo kapag sinunog.

ta·gíp·tip *png* [*Seb*] **:** libag.

ta·gip·típ *png* [*Bik Hil War*] **:** tagulamin.

ta·gís *pnd* **mag·ta·gís, tu·ma·gís, i·ta·gís :** maghasa; hasain.

ta·gi·sa·mâ *png* **:** kulam.

ta·gí·san *png* **1:** hasaan ng patalim **2:** tunggalian; labanán.

ta·gí·sang·lá·win *png Zoo* **:** isdang-alat (*Scolopsis bilineatus*) na malaman at lumalaki nang hanggang 20 sm.

ta·gi·sí *png Bot* **:** pangkalahatang tawag sa mga kawayang gubat, tulad ng tambo, bikal, at bukawe.

ta·gis·tís *png* **:** tágas.

ta·gi·su·yò *png* **1:** pagkaalipin; pagiging labis na masunurin o matapat **2:** regalong ibinibigay upang makahingi ng pabor.

ta·gis·wák *png* **:** tunog ng biglang pagpunit o pagkapunit ng tela.

ta·gi·ták *png Mus* [*Mag*] **:** patang-ug.

tág·ka *png Bot* [*Iba*] **:** nága.

tag·kíl *png* [*Kap*] **:** kalabit.

Tag·kó·gon *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Bilaan.

tag·la·gás *png* [*tag+lamig*] **:** sa mga bansang nasa temperate zone, panahon ng pagkalagas ng mga dahon, mulang 21 Setyembre hanggang 21 Disyembre **:** AUTUMN[1], FALL, OTÓNYO.

tag·la·míg *png* [*tag+lamig*] **:** sa mga bansang nasa temperate zone, panahon ng matinding lamig, karaniwan sa loob ng 21 Disyembre hanggang 21 Marso **:** WÍNTER.

tag·láng *png* [*Ifu*] **:** tadyang.

tag·láy *pnr* **:** likás na angkin.

tag·mé·ma *png* [*Esp*] **:** tagmeme.

tag·me·me (tág·mim) *png* [*Ing*] **1:** *Lgw* pinakamaliit at makabuluhang yunit na anyo ng gramatika **2:** yunit ng pag-aaral sa gramatikang tagmemics na binubuo ng ugnayan ng mga funsiyong panggramatika at ng uri ng mga salik na nabubuo sa funsiyong ito **:** TAGMÉMA.

tagmemics (tag·mé·miks) *png* [*Ing*] **:** pag-aaral at paglalarawan sa wika sa pamamagitan ng tagmeme **:** TAGMÍMIKA.

tag·mí·mi·ká *png* [*Esp tagmimica*] **:** tagmemics.

tag·nà *png* [*Seb War*] **:** hulà.

tag·ná·wa *png* [*Ilk*] **:** bayaníhan.

tag·nî *png* **:** maliit na tagpi.

tág·nok *png Zoo* [*War*] **:** nikník.

tag·nóng *png* **:** silungan ng hayop o halaman.

ta·gò *pnd* **mag·ta·gò, ta·gú·an, i·tá·go** [*Hil Mrw Seb Tag War*] **:** ilagay sa pook na hindi makikita **:** DULIN.

ta·gô *pnr* [*Bik Seb Tag War*] **:** liblib; lingid.

ta·gók *png* **1:** varyant ng **lagók 2:** [*Bik Seb War*] dagta.

ta·go·la·ling *png* [*Seb*] **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, mga araw na ibinigay sa alipin upang makapagtrabaho para sa kaniyang sarili.

tâ-gong·go *png Mus* [*Bag*] **:** pangkat ng labing-isang agung.

ta·gong·gô *png Mus* [*Mag*] **:** tunog ng kulintang kapag tinutugtog sa ritwal.

ta·gong·gong *png Mus* [*Bil*] **:** maliit na tambol na yari sa putól na kahoy na inuka ang loob, may balot ng balát ng usa ang magkabilang dulo, at pinatutunog sa pamamagitan ng inihahampas na dalawang patpat ng kawayan.

tá·gop *png* **:** bayanihan *var* tag-op.

ta·góp *pnr* **:** sagóp; magkasanib.

ta·gós *pnr* **:** lampas ang pasok mula sa isang rabaw tungo sa kabila **:** LAGÓS.

tag·pás *pnr* **:** putól sa isahang pagtamà ng patalim.

tag·pî *png* **1:** pantakip o pansapin sa butas o punit **:** TAPAL **2:** anumang nabuo o binubuo ng samutsaring bahagi.

tag·pís *png* **:** kinis at pino ng patsada.

tag·pô *png* **1:** hindi inaasahang pagkikita **:** SÁRAK[2], TAGBÒ **2:** pagkikita sa isang tiyak na pook at panahon **3:** *Tro* eksena sa isang dula o drama **4:** *Bot* tuwid na palumpong o payat na punongkahoy (*Ardisia squamulosa*) na kurbado ang maliliit na sanga, may pink o mamuti-muting bulaklak, at may salít-salít na mga dahong ginagamit na pampalasa sa lutuin at lunas sa sugat **:** KOLÉNG, TATÍPU.

tag·pô *pnd* **ma·tag·pu·án, mag·tag·pô :** makita; madeskubri.

tag·pós *pnr* **1:** tagós **2:** maaari nang tuliin **3:** sa gamot, hindi na mabisa.

tag·sa·lát *png* **:** matinding pagkukulang sa pagkain at iba pang pangangailangan **:** FAMINE.

tag·sí·bol, tag·si·ból *png* **1:** sa mga bansang nasa temperate zone, panahong nagsisimulang tumubo o sumibol ang mga halaman, mulang 21 Marso hanggang 21 Hulyo **:** PRIMAVÉRA, SPRING **2:** kasiglahan; kabataan.

tág·sing *png Zoo* [*Seb*] **:** ibon (*Mirafra javanica philippinensis*) na maikli at makapal ang tuka, maliit ang katawan, at pula ang balahibo.

tag·síp *png* [*Seb*] **:** tabtáb.

tag·tág *png* **:** biglang galaw ng isang bagay o tao dahil sa pagkaumpog, pagkabunggo, o pagkabagok.

tag·tág *pnr* **1:** natanggal sa pagkakakabit **:** PIGTAS **2:** natanggal sa trabaho.

tag·tu·yót *png* **:** mahabang panahong walang ulan **:** DROUGHT, TÍKAG.

ta·gu·án *png* [*tago+an*] : larong pambata, may tayâ na humahanap sa mga nagtatagong kalaro : HIDE-AND-SEEK, LIBRE-LIBRE, SÁLIKUTÁN.

ta·gu·áng·kan *png Ana* [*Seb War*] : sinapupunan.

ta·gu·ba·nà *png* : pagtulo o pagdaloy ng tubig mula sa butas ng anumang sisidlan o harang na gaya ng dike.

ta·gu·bí·lin *png* [*Ilk Tag*] **1:** mga bagay o utos na iniwan upang gawin o sundin : BÍLIN, SIMBÁWA, TÚGON **2:** pasabi **3:** payo.

ta·gud·tód *png* **1:** *Heo* dalahikan **2:** pagsunod sa daanan nang walang paglihis o paglayo.

Taguig (ta·gíg) *png* : lungsod na kabilang sa Pambansang Punong Rehiyon.

ta·guk·tók *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] : tunog na likha ng takong ng sapatos sa matigas na rabaw.

ta·gu·la·báy *png Med* : pamamantal na dulot ng isang uri ng sakit sa loob ng katawan, makati, namumula, at karaniwang lumulubog makaraan ang tatlong araw : LAPAKÀ.

ta·gu·la·mín *png* : amag na nabubuo sa maruruming damit na matagal nang hindi nalabhan : TAGIPTÍP.

tag-u·lán *png* : panahon ng ulan, karaniwang sa mga buwan ng Hunyo hanggang Setyembre : NEPNEP.

ta·gu·lá·way *png Bot* : baging (*Parameria laevigata*) na makahoy at medisinal ang balát ng ugat at sanga : DUGTÓNG-ÁHAS.

ta·gu·lay·láy *png Lit Mus* **1** : matandang awit ng kalungkutan sa Katagalugan, karaniwang inaawit nang isahan at walang saliw **2:** terminong nararapat sa isang uri o estilo ng pag-awit **a** monotonong himig na nagpapahayag ng dalamhati sa isang namatay **b** awit ng pag-ibig na may matamis ngunit malungkot na himig *Cf* KUNDÍMAN **c** saéta **d** pakatal na bokalisasyon sa pag-awit.

ta·gu·lí·mot *pnr* : malilimutin; laging blangko ang isip.

ta·gu·lí·naw *png Bot* : halaman (*Veronica cinerea*) na payat at tuwid ang katawan at tumataas nang 80 sm, may makitid at biluhabang mga dahon na alon-alon ang gilid, kumpol-kumpol ang bulaklak na lila, at may maliit, mabalahibo, at hugis silindrong bunga.

ta·gu·líng, ta·gú·ling *png* [*Kap Tag*] : kanal o daluyan, karaniwan ng tubig.

Tá·gum *png* : kabesera ng Davao del Norte.

ta·gu·ma·nák *png* **1: a** panahon ng pamumugad ng mga ibon at katulad **b** pagsusupling o pangingitlog ng mga hayop **2:** kagampan.

ta·gum·báw *png Bot* [*Pan*] : túba.

ta·gum·páy *png* [*Hil Seb Tag War*] **1:** katuparan o kaganapan ng anumang plano o balak : DAULAT, KALAMPÚSAN, SUCCESS, TALIBAYOK, TANGLUYÁN, TRIUMPH **2:** paborableng bunga o kinalabasan : ALIGWAS, BOBÓLOS, DAULAT[3], EKSITO, PANÁLO, SUCCESS, TALIBAYOK, TANGLUYÁN, TRIUMPH, VIKTORYA, WAGI, WIN **3:** pagkakamit ng yaman, katanyagan, at iba pa : ALIGWAS, BOBÓLOS, DAULAT[3], EKSITO, SUCCESS, TALIBAYOK, TANGLUYÁN, TRIUMPH **4:** *Mus Lit* [*ST*] awiting-bayan ng pagwawagi bilang parangal sa bayani at paggunita sa matatagumpay na labanan *Cf* DIPABININ.

tá·gun *png* [*Kap*] : pagdalo sa isang pagtitipon, pulong, at katulad.

ta·gung·góng *png* : alkansiyang gawa sa kawayan o bao ng niyog.

ta·gu·ngo *png Mus* [*Tau*] : musikang isinasagawa sa apat na gong.

ta·gun·tón *png* **1:** isang pangkat ng mga nakasulat o nakalimbag na pangungusap **2:** tunton **3:** talunton.

ta·gun·tóng *png* [*Bik Seb Tag War*] : matinis o matalim na metalikong tunog : RUMADNAD.

ta·gu·ób *png* [*Ilk*] : alulong ng aso na natatakot.

ta·gu·ót *png* : tunog o ingay na likha ng along humahampas sa batuhan : DAGALWÁK.

ta·gu·pák *png* : tunog ng biglang pagbagsak ng sapad na bagay sa matigas at sapad na rabaw : LAGAPÁK.

ta·gúr *png* [*Seb*] : daya-daya.

ta·gu·rî *png* [*Kap Tag*] **1:** palayaw **2:** bansag.

ta·gu·sá·la *png Bot* [*Hil*] : darandang.

ta·gus·tós *pnr* : nakalawit o nakabitin.

ta·gu·tò *png Zoo* [*War*] : butiki.

ta·gu·tók *png Mus* [*Yak*] : koratong.

ta·gu·yáng·yang *png Bot* [*War*] : saga.

ta·gú·yod *pnd* **mag·ta·gú·yod, i·ta·gú·yod 1:** sumang-ayon **2:** panatilihin ang isang tao, institusyon, at iba pa sa pamamagitan ng salapi o anumang tulong **3:** magtiwala; pagtiwalaan **4:** tulungang patunayan o ipagtanggol : SUPORTA[4], TANGKAKAL, TANGKÍLIK.

tag·wáy *png* : varyant ng **hagway**.

ta·há·da *png* [*Esp tajada*] : hiwà.

ta·ha·dé·ra *png* [*Esp tajadera*] : kampit na panghiwa.

ta·ha·dór *png* [*Esp tajador*] : tagahiwa.

tá·hak *pnd* **tu·má·hak, ta·há·kin, i·tá·hak** : dumaan sa isang bago o di-karaniwan at di-maalwan na daan : BÁKTAS, BAGTÁS, LÁKTOD.

ta·hán *png* **1:** paghinto o pagtigil **2:** pagtirá o panunuluyan.

ta·há·nan *png* [*tahan+an*] **1:** tirahan; bahay **2:** ang pook o bayang sinilangan.

tá·hap *pnd* **mag·tá·hap, ta·há·pan** [*Seb*] : maghinala; paghinalaan.

ta·hás *png* [*Seb*] : takdang gawain.

ta·hás *pnr* : malinaw at tuwiran; tiyak.

tá·ha-tá·ha *png Mus* [*Sub*] : day-day-o.

tá·haw *png* : hawan.

tá·haw *pnr* **1:** lantad **2:** [*Bik*] harap **3:** [*Hil*] lipas[3]; laos[2].

ta·hél *png* [*Tsi Mal*] : batayang yunit ng timbang ng ginto noong panahon na ito ang ginagamit na salapi, katumbas ng 16 amas *Cf* AMAS, SAPAHA : SUVARNA.

ta·hî *pnd* **ma·na·hî, ta·hi·án, ta·hi·ín, i·ta·hî** : idugtong o idikit sa pamamagitan ng karayom at sinulid.

ta·híd *png* : matigas, karaniwang matulis na tila sungay na tubò sa binti ng mga hayop, tulad ng manok : SPUR[1].

ta·híd-la·bu·yò *png Bot* : makinis na palumpong (*Vanieria cochinchinensis*), tumataas nang 2-4 m, may mga sangang may matulis na tinik na kahugis ng tahid.

ta·híg *png Bot* [*Bik*] : mala-yerbang damo (*Homalomena philippinensis*).

tá·hik *png* : lupaing tigang na malayo sa dagat *Cf* ILÁNG.

ta·hí·lan *png Kar* : anumang nagsisilbing agapay o haligi sa barakilan : PANALÁGAN, PARAKSULÁN, SALAGUNTING.

ta·hí·mik *pnr* [*Kap Tag*] **1:** walang ingay o gulo; malaya sa pangamba *Cf* PAYAPÀ : ÁHO, HÍLOM, HÍPOS, KIYÉTO, QUIET, SILENSIYO, SILENT, ULIMEK **2:** hindi nagsasalita; matipid magsalita: ÁHO, HÍLOM, HÍPOS, KIYÉTO, QUIET, SILÉNSIYÓ, SILENT, ULIMEK **3:** walang kilos; nakapahinga : KALMÁDO, QUIET, SILENT.

ta·híng báy·la *png Say* [*Tau tahing* + *Esp baila*] : sayaw ng mga Muslim na naglalarawan ng isang matagumpay na pangingisda, ginagaya ng mga mananayaw ang paglangoy ng mga isda.

ta·híp *png*: paghahagis at pagsalo ng bigas sa pamamagitan ng bilao upang tangayin ng hangin ang ipa o dumi: WINNOW – *pnd* **mag·ta·híp, tu·ma·híp, i·ta·híp**.

ta·hi·yú·yo *png*: tandang na walang tahid.

ta·hó *png* [*Tsi*] : giniling na utaw na pinakukuluan hanggang sa lumapot at mabuong parang gulaman, karaniwang hinahaluan ng arnibal at sago kapag idinudulot bilang pagkain.

ta·hô *png* **1:** tantô **2:** [*Seb*] ulat.

tá·hod *png* [*Hil Seb War*] : paggálang – *pnd* **mag·tá·hod, ta·hú·rin, i·tá·hod, tu·má·hod**.

ta·hól *png* **1:** malakas na sigaw ng áso; ungol ng áso **2:** tunog na kahawig nito *var* kahól *Cf* ALULÓNG : DANGÓL, GÉBO, HULHÓL, KAWÚNG, LÁHAY, PÁGHOT, TAKÍN.

ta·hóm *png* [*Seb*] : ganda – *pnr* **ma·ta·hóm**.

ta·hóng *png*: lamandagat (*Mytilus smaragdinus*) na may lunti at hugis dilang talukab, humahaba nang 20 sm, at matatagpuang kumpol-kumpol sa tubig-alat; kulay dalandan ang laman kapag babae at maputlang dilaw kapag lalaki.

ta·hóp *png* [*Seb*] : ipa; darak.

tá·hub *png* [*Bik War*] : tábon.

ta·húr *png* [*Esp*] **1:** propesyonal na sugarol **2:** tao na nag-aayos o tumutulong sa pustahan sa sabungan *var* tahór.

tá·hu·ré *png* [*Tsi*] : kinortang utaw na inasnan at pinaasim *var* táhurí.

tá·i *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] : varyant ng **tae**.

tá·ib *png*: varyant ng **táeb**.

tá·id *png* [*Bik*] **1:** píling[1] **2:** ábay.

taiga (táy·ga) *png* [*Ing*] : gubat sa pagitan ng tundra at steppe.

ta·ik·tík *png*: pampalo na yari sa yantok.

tail (teyl) *png* [*Ing*] **1:** buntot **2:** hulihán.

ta-il *png* [*Ifu*] : pansalok.

tail coat (téyl kowt) *png* [*Ing*] : panlalaking coat na maikli sa harapan at may buntot sa likod na nahahati sa dalawa, at isinusuot bilang bahagi ng isang pormal na kasuotan : FRAK.

tailing (téy·ling) *png* [*Ing*] **1:** tirá-tirá o hindi magandang bahagi ng butil o kiho at katulad **2:** ang bahagi ng biga o ladrilyo na nakaungos sa dingding.

tailor (téy·lor) *png* [*Ing*] : sastre.

ta·im·tím *pnr* [*Kap Tag*] : walang pagkukunwari o daya: TAÓS[2].

ta·í·nga *png Ana* **1:** organ ng pandinig at panimbang ng tao at mga vertebrate : DALÚNGGAN, EAR, LAPAYAG **2:** bahagi ng katawan ng ibang hayop na sensitibo sa tunog : DALÚNGGAN, EAR, LAPAYAG **3:** bagay na hugis tainga *var* ténga, táynga : DALÚNGGAN, EAR, LAPAYAG.

ta·í·ngam·bá·buy *png Bot* [*tainga+ng+baboy*] : maliit na punongkahoy (*Gonocaryum calleranum*) na may mahahaba at maliliit na sanga, at tila nuwes ang bungang kulay lilang-itim at may matigas na puting laman na nababalutan ng mabunot na talupak.

ta·í·ngam·bu·háy *png Bot* [*Tag tainga+na+buháy*] : lunás.

ta·i·ngáng da·gâ *png Bot* [*tainga+ng+daga*] **1:** uri ng kabute (genus *Auricularia*) na matatagpuan sa mga patay na kahoy, nakakain, at karaniwang inihahalo sa pansit : KULAKDÓP **2:** gumagapang na yerba (*Oxalis repens*): DARASIG, MALABALUGBUG-DAGIS, MARASIKSIK, PIKHIK **3:** munting tuklap ng balát sa may punò ng kuko : SALINGSING.

ta·í·ngang-ka·wa·lì *pnr* [*tainga + ng + kawalî*] : nagbibingi-bingihan, lalo na sa dumadaing.

tá·is *png* [*Bik Kap*] : lagís.

ta-i·ta *png* [*Ifu*] : tawag sa mga tinilad na kawayang ipinampapalakpak para isaliw sa pag-awit kapag may seremonya ukol sa patay.

tá·i tsí *png* [*Tsi*] **1:** martial arts at sistema ng pagpapalakas na binubuo ng magkakasunod na mababagal at kontroladong galaw **2:** *Pil* ang pinanggagalingan at hanggahan ng katotohanan, na pinagmulan ng Yin at Yang at ng lahat ng nilikha.

Taj Mahal (tadz ma·hál) *png* [*Hin*] : maringal at dinadayong musoleo sa Agra sa hilagang bahagi ng India na itinatag ng emperador na si Sha Jahan sa alaala ng kaniyang paboritong asawa na nagbigay sa kaniya ng labing-apat na anak.

tá·ka *png* **1:** *Sin* **a** proseso ng paghahalo ng sinapal na papel at mga sangkap, gaya ng resina, langis, at katulad, dili kaya'y pagsasapin-sapin ng mga papel na pinahiran ng pandikit at ihinuhulma sa nais na anyo bago matuyo **b** ang likhang sining bunga nito : PAPIER MACHE **2:** mga patpat na inilalagay sa ibabaw ng umusbong na tanim ng palay **3:** *Zoo* ibon (*Sitta frontalis aenochlamys*) na itim ang noo, bughaw ang itaas na bahagi ng katawan, malaki ang paa, tuwid ang tuka, at maikli ang buntot.

ta·ká *png* [*Kap Tag*] **1:** duda; di-paniniwala : KILÁW[4], SIDDÁAW, TÁHAP **2:** gilalas.

ta·kà *png*: pantaták, gaya ng rubber stamp o selyador.

tá·kad *png* **1:** risoma ng tubó na iniiwan sa bukid upang patubuin o itanim muli **2:** susing nakasuksok sa susian **3:** batayán; pundasyon **4:** [*Bik*] takal[2].

ta·kád *png*: pagpadyak, karaniwan kapag nagagalit.

ta·ká·da *png* **1:** paraan ng pahayag **2:** sa kara-krus, sunod-sunod na panalo.

ta·ka·hán *png*: inukit na dibuhong kahoy na hulmahan ng táka; molde.

tá·kal *png* **1:** [*Hil Kap Seb Tag War*] súkat ng dami ng likido, butil, at iba pa : TÁKAD[4], TAKÓS **2:** halaga o singil sa kalakal na ipinagbibili sa pamamagitan ng yunit ng sukat *Cf* TARIPA, TASÁ **3:** *Kol* pagpalo sa bilanggo bilang parusa.

ta·kál *png* [*Hil Pan*] : barako[2,3].

ta·ka·lán *png*: kasangkapang ginagamit sa pagtákal.

ta·ka·lá·nan *png* **1:** bayad sa pagbili ng lahat ng inaasahang ani *Cf* PAKYÁW, PUHÁR **2:** mapang-abusong sistema ng pagpapautang, binabayaran ng magsasaka ang kaniyang inutang sa pamamagitan ng aning palay.

ta·kám *png* [*Hil Kap Tag*] **1:** palatak ng labî at dila bilang pag-asam sa sarap na tatamasahin, karaniwan sa pagkain : HÍNAM, PÁGUS **2:** pag-asam.

ták-an *png* [*Hil Seb*] : inip.

ták-ang *pnd* **mag·ták-ang, i·ták-ang** [*Seb*] : isalang; magsalang.

tá·kap *png* [*Ilk*] : súkat ng lupa na itinakda upang pagtaniman o paganihan ng isang tao.

ta·káp *png* **1:** malakas na pagsigaw **2:** nakaiinsultong pagbubunganga; pasigaw na pagmumura *Cf* SINGHÁL : KUSLAB, SÍNGKA.

ta·ka·rá *png* [*Ilk*] : maliit, mababaw, at bilog na basket, may sapin sa ilalim at lalagyan ng maliliit na bagay.

tá·kas *png* **1:** pag-iwas sa sakit, aksidente, at iba pa **2:** pagkawala; paglalaho **3:** púga – *pnd* **tu·má·kas, ta·ká·san, i·tá·kas**.

ta·ká·tak *png* **1:** halamang tumubo mula sa mga nahulog na butó o butil, tumubo nang hindi sadyang ipinunla *Cf* LIGAW **2:** [*Pan*] kalat.

ta·ka·ták *png* **1:** tunog ng patak ng ulan sa lata o bubungang yero *Cf* TIKATIK **2:** tinitipang tunog ng makinilya.

tá·kaw *png* **1:** labis na pagnanasa sa isang bagay, lalo na sa pagkain **2:** pagiging sabik na saklawin, tamuhin, o gamitin, lalo na nang labis-labis o walang kabusugan *Cf* SAKÍM : SIBÀ.

tá·kaw-bug·bóg *pnr* [*takaw+sa+bug-bog*] : kinayayamutan dahil sa di-kanais-nais na gawi.

tá·kaw-ma·tá *pnr* [*takaw+ng+mata*] **1:** madaling matukso sa anumang makita **2:** madaling maakit na kunin ang isang bagay na hindi naman kailangan, gaya ng pagkaing hindi kayang ubusin : TÁKAW-TINGÍN.

tá·kaw-tí·ngín *pnr* [*takaw+sa+tingin*] : takaw-mata.

tá·kaw-tuk·só *pnr* [*takaw+sa+tukso*] : madaling umakit ng pansin ng ibang tao.

ta·ká·yan *png Ark* [*Pan*] : hagdan.

tak·bâ *png* [*Kap Hil Seb Tag*] : tampipi.

tak·bó *pnd* **1:** kumilos nang mabilis – *pnd* **mag·tak·bó, tu·mak·bó, tak·bu·hán, tak·bu·hín, i·tak·bó 2:** sumali sa isang timpalak o maging kandidato sa eleksiyon – *pnd* **tu·mak·bó 3:** mangasiwa, mamahala, o magmaneho – *pnd* **mag·pa·tak·bó 4:** itakas; takásan **5:** dumanas o dumaloy, gaya ng tubig o panahon – *pnd* **tu·mak·bó**.

ták·boy *png* [*Seb*] : pagkakasakit.

tak·bú·han *png* **1:** *Isp* karera sa pagtakbo **2:** tao na hingían ng tulong o taguyod.

tak·dâ *png* **1:** punto o dulo na pinagtatapusan; hanggahan : SAGKÓD **2:** pinakamalaking kantidad na ipinahihintulot : KÉDDENG, KÚTOB, TÚBTOB **3:** *Bat* panahong inilaan upang maihain ang legal na aksiyon : KÉDDENG, KÚTOB, TÚBTOB.

tak·dáng *pnr* : kapos sa habà pababâ, gaya ng maikling belo, apron, o tabing.

tak·dáng-a·ra·lín *png* : gawaing iniatas sa mag-aaral upang pag-aralan pagkatapos ng klase : ASIGNASYÓN, ASSIGNMENT, HOMEWORK[1].

tak·dáw *png* : piraso ng sahig na kawayan na hindi kapantay ng iba.

tak·dá·wan *png Bot* : palay na nagsisimula pa lamang magkabutil; palay na nagbubuntis.

ták·day *png* [*Ilk*] : mababang tulos na sampayan ng lambat.

ták·de *png Ana* [*Kap*] : balikat.

tak·dér *png* [*Ilk*] : tindig.

tak·dír *png* [*Mrw*] : pasiyá.

ták·dog *png* [*Seb*] : paanan ng bundok.

tak·dól *png Asn* [*Seb*] : kabilugan.

take (teyk) *png* [*Ing*] **1:** kuha **2:** tamo **3:** suhol.

takéb *png* **1:** [*Ilk*] kalamnan ng balikat : PAYPAY[1] **2:** *Ana* [*Pan*] balikat.

takeover (teyk·ów·ver) *png* [*Ing*] : pagpalit sa pamamahala ng isang kompanya, pamahalaan, bansa, at katulad.

ta·ki *png Ana* [*Iba*] : paa[1].

tá·kid *png* [*Kap Tag*] : tisod.

tá·kig *png Med* [*Bik Seb War*] : ngiki.

ta·kí·gra·pí·ya *png* [*Esp taquigrafía*] : stenography : TACHIGRAPHY.

ta·ki·gra·pó *png* [*Esp taquigrafo*] : tao na bihasa sa stenography; stenographer : TACHIGRAPHER.

ta·kik *png Mus Say* [*Bon*] **1:** estilo ng pagtugtog ng gong **2:** sayaw ng isa o dalawang tao.

tá·kil *png* : sagi.

ta·ki·líd *png Zoo* [*Kay Tgn*] : duháy.

ta·ki·ling *png Say* [*Hil Ifu*] : sayaw ng tagumpay.

ta·kíl·ya *png* [*Esp taquilla*] : bilihan ng tiket: BOX OFFICE.

ta·kil·yé·ra *png* [*Esp taquillera*] **1:** babaeng tagapagbili ng tiket **2:** babaeng tagakuha o tagakolekta ng tiket, **ta·kil·yé·ro** kung lalaki.

tá·kim·bá·ka *png Bot* : higot-balato.

ta·kín *png* : tahol.

ta·kin·dí *png* : kandirit.

tá·king *png* : batang lalaki.

ta·kíp *png* : anumang inilalagay sa ibabaw o sa harap ng isang bagay *var* takóp, takób : KOVER[3], PÍLET, SAKLÓB, TÁKKAB, TAKLÓB.

ta·kí·pan *png* [*takip+an*] **1:** mapangabusong sistema ng pagpapautang, binabayaran ng magsasaka ang maylupa nang doble pagdating ng anihan *Cf* TAKALÁNAN, TALINDUWA **2:** pagtutulungang itago ang isang lihim **3:** *Bot* [*Pan*] pugahan.

ta·kíp-ku·hól *png Bot* : halaman (*Centella asiatica*) na hugis bato ang luntiang dahon, mabalahibo ang tangkay, at kulay lila ang bulaklak : HAHANGALO, PISPISING, TAPINGAN DAGA.

ta·kíp·ma·tá *png Ana* : talukap.

ta·kip·sí·lim *png* **1:** dapithapon **2:** larong hulaán, pinipiringan ang mata ng taya, paiikutin ng tatlong beses at kailangang may mahuli siyang kalarong huhulaan ang pangalan.

ta·kíp·si·lí·pan *png* : ang pahilig o patayong balangkas na kahoy sa pagitan ng mga baitang ng hagdanan.

ta·kí·ran *png* [*Mrw*] : larong sipà ng Maranaw: MANGGIS.

tá·kis·lá·kis *png Bot* : diliwariw[1].

ták·kab *png* [*Ilk*] : takip.

tak·kán *png* [*Iba*] : tikin.

ták·ki *png* [*Ilk*] : tae.

tak·kók *png* [*Pan*] : yabag.

tak·lâ *png* : matubig na tae: BUGRÍS, BURÍS, IGÍT, PURURÓT.

tak·láb *png* **1:** kamalig **2:** malaki at pantay-tao na basket na sisidlan ng palay *Cf* MÁTONG **3:** tunog ng biglang pagsara ng bintana o pinto.

tak·láng *png* **1:** pag-alog-alog ng mga binti *Cf* SIKAD **2:** pag-angat ng likurang paa ng aso kapag umiihi.

tak·lás *pnr* : ubos; saíd.

tak·líd *pnd* **tu·mak·líd, ma·nak·líd :** mangisda na gamit ang bingwit na nakakabit sa dalawang tikin o sa bangka.

tak·líp *png* **1:** bahagyang galos o sugat **2:** tumitigas na rabaw ng bagong sugat na nagiging langib **3:** balát ng bungangkahoy o anumang halaman.

tak·lís *pnd* **mag·tak·lís, tak·li·sín, i·tak·lís :** hasain o patalasin sa pamamagitan ng pagkuskos ng talim sa kapuwa patalim.

ták·lob *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] : takip; pantakip.

tak·ló·bo *png Zoo* [*Seb Tag*] **1:** pinakamalaking uri ng shell (*Tridacna gigas*) na kulay puti o dilawan ang balát na hugis abaniko, humahaba nang 100 sm at tumitimbang nang 200 kg : DAGATAN[2] **2:** nakar.

tak·lub *png* : gamit sa pangingisda na yari sa kawayan.

tak·mán *png* [*Kap*] : tikim – *pnd* **tu·ma·kám**.

tak·nà *png* [*Seb*] : oras.

tak·náb *pnd* **tak·na·bán, ma·pa·tak·náb :** mapaapak sa malambot na tae, dumi, o putik.

ta·ko *png Mus* [*Sma*] : gitarang kawayan na may anim na kuwerdas at may dekorasyong palawit.

tá·ko *png*: mahabang kahoy na barilya, ginagamit na pantumbok ng bátong bola sa larong bilyar o ng bátong pitsa sa larong pool.

ta·kô *pnd* **ta·ku·ín, ma·pa·ta·kô** : matisod o madulas.

tá·kob *png* **1:** pantakip sa rabaw; manipis na takip *Cf* BALOK **2:** pilikmata.

tá·kob *pnr*: pinagharap, pinagtakip, o pinagdikit, gaya ng larawan o ng latik na inilagay sa pinagtakip na bao ng niyog.

ta·kób·kob *png Bot* [*Bik*] : bunga.

tá·kod *png*: pangkat ng mga korales.

ta·kód *png* **1:** [*Bik*] kabit[1] **2:** [*Seb*] hawa.

ta·ko·dog *png* [*Bon*] : matibay na basket na higit na malaki at malalim sa bitoto.

tá·kom *pnd* **mag·tá·kom, tu·má·kom, ta·kú·min, ta·kú·man, ma·tá·kom** [*War*] : isara, magsara.

ta·kóng *png* **1:** [*Esp tacón*] bahagi ng sapatos na sumasalalay sa sakong *var* takon, takung : MUKOD, MUKÓR **2:** [*Ilk*] inahing baboy.

ta·ko·ré *png* : metalikong sisidlan para sa pagpapainit ng tubig at iba pang likido *var* takuri : BUHÓY, KETTLE.

ta·kós *pnr* [*War*] **1:** may kakayahan **2:** karapat-dapat.

ta·kós *png* [*Seb War*] : tákal[1].

tá·kot *png* [*Bik Pan Tag*] : pagkabalisa o pangamba na sanhi o dulot ng panganib, sakít, at iba pa; matinding pangamba : AMÉS, BUTÉNG, FEAR, HÁDLOK, MAGANASSING.

ta·kót *pnr* : balisa.

tak·sáy *png* **1:** [*Pan*] uri ng lambat na inilalatag sa ilalim ng dagat at nakakabit sa bangkang nakadaong; lambat para sa maliliit na isda : TAKSÉ **2:** *Zoo* sapsap.

tak·sé *png* [*Kap*] : taksay[1].

ták·si *png* [*Ing taxi*] : taxi.

tak·sì *png* [*Seb*] : tangga.

ták·si·der·mís·ta *png* [*Esp taxidermista*] : tao na may kaalaman sa taksidermiya : DISEKADOR, TAXIDERMIST.

ták·si·dér·mi·yá *png* [*Esp taxidermia*] : sining ng paghahanda, pagsisiksik, at pagmumuntada ng balát ng hayop upang lumitaw na tila buháy.

tak·síl *png* [*Kap Tag*] **1:** tao na nagkakanulo sa kaniyang bayan, kaibigan, at iba pa : HÚDAS, LÍLO, MALUÍB, PALAMÁRA, SUKÁB[1], TRAIDOR, TRAITOR **2:** tao na hindi tapat makisama at hindi mapagkakatiwalaan : HÚDAS, LÍLO, MALUÍB, PALAMÁRA, SUKÁB[1], TRAIDOR, TRAITOR.

ták·si·mét·ro *png* [*Esp taximetro*] : automatikong kasangkapang ikinakabit sa taxicab, na nagtatala ng pamasaheng babayaran ng isang pasahero : TAXÍMETER.

ták·sir *png* [*Mrw*] : pasiya.

ták·so·no·mí·ya *png* [*Esp taxonomia*] : taxonomy.

tak·ták *png* **1:** [*Bik Hil Kap Tag War*] pag-ugâ ng isang sisidlan upang lumabas ang lamán sa kabilang bunganga, sa pamamagitan ng pagbayo ng bukás na bunganga nito **2:** pandukal na karaniwang may puluhang kawayan.

tak·tá·kan *png*: bumbong na may tulis sa isang dulo, may bukó sa gitna at bukás sa ibabaw; ginagamit na sisidlan ng mga pambigkis sa mga binubunot na punla ng palay.

ták·ti·ká *png* [*Esp tactica*] **1:** *Mil* siyensiya o agham sa pagmamaniobra sa puwersang militar **2:** mga galaw o kilos ayon sa siyensiyang ito **3:** anumang masining na pamamaraang gamit upang makamit ang nais; kaparaanan : KAPARAÁNAN, TACTIC.

ta·kû *png Ana* : babà.

ta·ku·bán *png* [*Seb Tag*] **1:** balatkayó **2:** sagisag-panulat.

ta·kú·ko *png*: pandong na yari sa nipa.

tá·kul *png Mus* [*Mns Mnd*] : kolitong.

ta·ku·law *png Bot* [*Ilk*] : punongkahoy (*Phaeantus ebracteolatus*) na kalimantas.

ta·kum·bâ *png*: pagtalon nang magkadikit ang paa o sabay ang dalawang paa.

ta·kum·bô *png Mus* [*Buk Higa-onon Man-Cot Man-Agu*] : sitarang yari sa bumbong ng kawayan, may dalawang kuwerdas na inukit at inangat mula sa bumbong, at lumilikha ng mababa, pabago-bagong tono *var* takumbe : BANBAN, BALAKHIW, BATUNGTUNG, DUNGAGONG, KATIMBOK, PASSING, PATIGUNGGUNG, PATIWTIW, SIRONG-A-GANDING.

tá·kup *png* [*Ilk*] : tagpí.

ta·ku·pí *png* : ayos o paraan ng pagtatapis.

ta·kú·pis *png* **1:** pinakabalát ng bunga ng puso, niyog, at iba pang halamang palapa **2:** magkataklob na balát ng mga kabibe **3:** tuyo, magaspang, o walang kabuluhang balát ng anuman.

ta·ku·rá·nga *png Bot* [*War*] : gumamela.

tá·kut *png* [*Hil*] : tangrib.

ta·kú·yan *png* : basket na gawa sa masinsing lala ng mga piraso ng kawayan o yantok, may bilugang bunganga ngunit may katawang may apat na sulok.

tak·wáp (tak·wáp) *png* [*Ilk*] : patibong na may pain para sa mga tagak.

tak·wíl *pnd* **mag·tak·wíl, i·tak·wíl** : tanggihang tanggapin o kilalanin *Cf* WAKSI : SALIKWAY, PUSAYAN.

ták·yab *pnd* **tak·yá·ban, mag·ták·yab, i·ták·yab** [*Seb War*] : magtahip; tahipan.

tak·yô *png* [*Mrw*] : landi.

tak·yò *png* [*Mrw*] : líbog.

tá·la *png Bot* : yerba (*Limnophila rugosa*) na tumutubo sa lantad at basang pook, ginagamit na pampabango sa lutuin : KALAOO, LUBIGAN, TARATARA.

ta·là *png* [*Kap Tag*] : maliwanag o maningning na bituin.

ta·lâ *png* **1:** maikling rekord o sulat ng mga katibayan, paksa, mga naisip, at iba pa bilang tulong sa memorya, gamit sa pagsusulat, pagsasalita, at iba pa **2:** nakasulat na puna, pansin o obserbasyon **3:** maikli at impormal na sulat o liham : NOTE.

ta·la·á·gum *png* [*Ilk*] : malaking tapayan.

ta·lá·an *png* [*talâ + an*] : papel o anumang katulad na sinusulatan ng mga pangalan o anumang kailangang matandaan *Cf* TALÁARAWÁN.

ta·la·án *png Zoo* [*talà + an*] : gagamba na may batik na mistulang bituin sa likod at kinikilalang matapang kaysa ibang gagamba.

ta·lá·a·ra·wán *png* [*talâ+araw+an*] **1:** araw-araw na talâ ng mga pangyayari o mga naisip **2:** aklat para dito o para sa pagtatala sa mga darating na pakikipagtipan, karaniwang nakalimbag at may kasamang kalendaryo at iba pang impormasyon.

ta·láb *png* **1:** tagos ng anumang uri ng talim o tulis sa isang bagay **2:** bisa ng pangungusap, gamot, sumpa, at iba pa.

ta·la·bá *png Zoo* [*Bik Ilk Kap Pan Seb War*] : uri ng mollusk (*Ostrea iredalei*) na may takupis at karaniwang dumidikit sa batuhan : ÓSTRA, ÓYSTER, SISÍ, TÍREM.

ta·lá·bing *png* : tabing na panghadang laban sa init o pagkalantad.

ta·la·bís *png* [*Kap Tag*] : dalisdis na matarik: BAKILID.

ta·la·bó *png* : tilamsik ng tubig na nabagsakan ng isang bagay na mabigat.

ta·la·bóg *png* : bitag ng isda na gawa sa binigkis na pira-pirasong kawayan o maliliit na kahoy.

ta·lá·bong *png Zoo* [*War*] : tagak.

ta·la·bóng *png* [*Ilk*] : duyan.

tá·lad *png* [*Seb*] : mesa[1].

ta·lád *png* [*Esp talar*] : mano-manong paglalaban na gamit ang espada o itak.

ta·la·dì *png Mus* [*Iby*] : palendag.

ta·lá·dro *png* [*Esp*] : pambutas na ginagamit sa tiket *Cf* PUNCHER.

tá·lag *png*: pagpukpok sa metal upang pantayin, saparin, o hubugin.

ta·la·gá *png* **1:** pagsasaayos sa mga bagay **2:** ang pangangasiwa sa mga gawain **3:** ang likás na katangian o hilig ng isang tao; kakayahan.

ta·la·gà *png* : balon.

ta·la·gá *pnb* [*Bik Ilk Kap Pan Tag*] **1:** walang duda; tiyak **2:** sang-ayon sa lahat: LAGÍ, UNGÓD.

Ta·lag·bú·saw *png Mit* [*Buk*] : diyos ng digmaan na nag-aanyong mandirigma, may malaki't, pulang mga mata, at pulang kasuotan.

ta·lag·dá·nan *png* [*Pan*] : sangkalan.

ta·lag·háy *png* **1:** sariling lakas o tibay ng loob na labanan ang sakít, paghihirap, o kamalasan **2:** pagpapasigla o pagpapasaya sa maysakit o may karamdaman.

ta·la·gíd·yut *png* [*Seb*] : sa sinaunang lipunang Bisaya, maliliit na hiyas *var* tagidyot.

ta·la·gí·tag *png* [*Ilk*] : kawayang pansuhay sa ubong o sahig.

ta·la·gí·tos *png* [*Seb*] : bulilit.

ta·lág·sa *pnr, pnb* [*Hil Seb War*] : bihira; hindi malimit.

ta·lag·tág *png* : munting hiwalay na pangkat.

ta·lá·ha·na·yán *png* [*tala+hanay+an*] : isang ayos ng mga salita, bilang, o senyas o kombinasyon ng mga ito, gaya sa magkaagapay na mga kolum o pitak upang itanghal ang isang set ng impormasyon o ugnayan sa isang tiyak, kinipil, at komprehensibong anyo: TABLE[2], TABULASYON.

ta·lá·hib *png Bot* : damong mataas (*Saccharum spontaneum*), magaspang ang dahong patulis at tuwid, masanga at mabalahibo ang tangkay, at may puti at malasutlang maliliit na bulaklak : BOGONG, LIDDA, SALIN, SIKAI, TIGBAW.

ta·lá·hu·lu·gá·nan *png*: diksiyonaryo.

ta·la·hú·ron *pnr* [*Seb*] : kagalang-galang.

ta·la·í·lo *png Bot* [*Seb*] : lotus.

Ta·la·í·ngod *png*: isa sa mga pangkating etniko ng mga Manobo.

ta·lák *png* [*Kap Tag*] : pagsasalita nang mabilis, malakas, at tuloy-tuloy : KAGÀ, TARABIT.

ta·la·kád *png* [*Kap*] : tindig – *pnd* **tu·ma·la·kád, i·ta·la·kád**.

ta·la·kág *pnr* [*Iba*] : tamad.

ta·la·kák *pnr* [*Iva*] : tamad.

ta·la·ká·tak *png Mus* : kastanyetas.

ta·lá·kay *png* **1:** pag-uusap ng dalawa o higit pang tao tungkol sa isang tiyak na paksa upang maunawaan o malaman ang katotohanan : DISKUSYÓN **2:** pagpapaliwanag sa isang tiyak na paksa.

ta·lá·keb *png* [*Ilk*] : bubungan na kawayan.

ta·la·kéb *png* [*Pan*] : salakab.

ta·la·ki·tík *png* [*Pan*] : lagitik.

ta·lá·ki·tíl·yo *png Zoo* **1:** maliit na talakitok **2:** lagidlíd[1] *var* trakitilyo.

tá·la·kí·tok *png Zoo* [*Bik Hil Pan Seb Tag War*] : isdang-alat (*Carangoides auroguttatus*) na biluhaba ang katawan, mahaba ang palikpik, matambok ang batok, at kulay abo ang kaliskis *var* talakituk *Cf* GARAPETSE.

ta·lak·náw *png Med*: hindi kasiya-siyang maginaw na pakiramdam; mababang temperatura ng katawan.

ta·lá·kop *png* **1:** nakapaligid na bakod o pader **2:** *Mil* sagupaan **3:** malaking lambat at gamit na mga mangingisda sa Batangas sa paghuli ng kawan ng sardinas, hasa-hasa, at alumahan : PUKOT.

ta·lak·sán *png* [*Bik Kap Pan Tag*] **1:** maayos na pagkakapatong-patong ng isang bagay na marami **2:** bunton ng panggatong.

ta·lák·tak *png Bot* [*Ilk*] : dawag[3].

ta·lak·ták *png* **1:** *Mat* tuwid na guhit na humahati sa isang anggulo o linya **2:** pagdaan sa gitna **3:** *Ntk* paglalayag **4:** pagtahak.

ta·la·lán *png* **1:** mabuway na pagtayo, tulad ng batang nagsisimulang tumayo at humakbang **2:** pagsunong nang hindi hinahawakan o walang salalayan *var* talán.

ta·la·mák *pnr* **1:** punô ng labis na tubig, init, sakít, alkohol, at iba pa *Cf* SUGAPÀ, TAMÁK, TIGIB, TIGMAK **2:** lupasay.

ta·lam·bô *png* [*ST*] : malaking pinggan : PLATÓN.

tá·lam·bú·hay *png* [*talâ+ng+buhay*] **1:** nasusulat na salaysay ng buhay ng isang tao **2:** kalipunan ng gayong salaysay : BIOGRAPHY, BIYOGRAPIYA.

ta·lám·dan *png*: prinsipyo o pamantayan na gumagabay sa isang gawain o aksiyon : GUIDELINE.

ta·la·mít *png* [*Ilk*] : magaspang na damong ipinakakain sa mga hayop.

ta·la·mí·tam *png* **1:** [*Kap Tag*] pakikihalubilo **2:** laguyó.

ta·lam·pák *pnr* **1:** tapát; tahás **2:** sapád.

ta·lam·pá·kan *png* **1:** *Ana* [*Kap Hil Seb Tag*] ilalim na rabaw ng paa **2:** súkat ng habà na katumbas ng 12 pulgada o dalì : FOOT, PIYE.

ta·lam·pás *png Heo* : pook o lupa na may rabaw na patag, higit na mataas kaysa karatig pook sa isang panig, at malimit na nahahanggahan ng matarik na bangin : PLATEAU.

ta·lám·pi *png Mus* : bangibang.

ta·lam·pî *png* **1:** palakpak **2:** hampas ng hangin o ulan sa dingding o tabing.

ta·lam·pú·nay *png Bot* : datura *var* talumpúnay.

tá·lan *png* [*Kap*] : hawak; tangan – *pnd* **mag·tá·lan, tu·má·lan, ta·lá·nan, i·tá·lan**.

ta·lán *png* : varyant ng **talalán**.

ta·lan·dáng *png* : paglipad o pagtalsik, gaya ng mga tapyas ng kahoy.

ta·lán·dew *png* [*Pan*] : landi.

ta·lan·dî *png* : babaeng malandî.

ta·lán·di·kín *png Ana* [*Kap*] : tagiliran.

ta·lan·di·píl *pnr* : matulis.

ta·lán·dit *png* [*Pan*] : landi.

tá·lang *png* **1:** kasangkapang yari sa tingga, hugis bumbong, may apat na kalawit, at may taghikaw sa puno na talian ng lubid **2:** pagkapa sa ilalim ng itlog sa pamamagitan ng kasangkapang ito **3:** *Bot* [*Kap Tag*] mabolo **4:** *Ast* pulang alapaap **5:** mahinang paghagis paitaas, karaniwan ng maliliit na bato.

ta·la·ngà *png* : sisidlan ng panà.

ta·la·ngà *pnr* [*Kap*] : tingalâ.

ta·la·ngás *pnr* **1:** sa itsura o pagmumukha, malupit o seryoso **2:** pormal.

ta·lá·ngaw *png Bot* **:** halaman (*Foeniculum vulgare*) na dilaw ang bulaklak at may mabangong mabalahibong dahon na ginagamit sa mga sawsawan, salad dressing, at iba pa.

Tá·lang Ba·tú·gan *png* [*talà + na + batugan*] **:** katutubong tawag sa Hilagang Bituin.

ta·láng·ga *png Ark* [*Bik*] **:** baitang sa hagdanan.

tá·lang-gú·bat *png Bot* [*talà+ng+gubat*] **:** alintataw.

ta·lang·kâ *png Zoo* **:** crustacean (*Varuna litterata*) na may talukab at mga galamay, at tila maliit na alimango o alimasag *Cf* DAKÚMO **:** KAPPI, KALAMPAY, PÁKOT.

ta·lang·kág *png* **:** pagdighál; pagsuka; pagluwa.

ta·lang·káng-bú·kid *png Zoo* [*talangka+ng-bukid*] **:** uri ng talangka na mapintog at nahuhuli sa bukid.

ta·lang·káng-pé·he *png Zoo* [*talangka+na-pehe*] **:** uri ng talangka na kulay itim ang talukab.

ta·lang·kás *png* **1:** bangkang magaan na maaaring lumayag nang taliwas sa hangin, mabilis, at hindi nakapaglululan ng kargamento **2:** kagandahan ng anyo, kilos, o ekspresyon.

ta·lang·káw *png* **1:** kalaykay na kawayan **:** PIRUYÀ **2:** *Zoo* maliit na torsilyo.

ta·lang·kíd *pnd* **mag·ta·lang·kíd, tu·ma·lang·kíd** [*Ilk*] **:** maging salbahe o pilyo.

ta·lang·kúb *png* [*Ilk*] **:** pasamano ng bintana na may kawayang takip.

ta·la·ngò *png Bot* **:** uri ng damong ipinakakain sa mga hayop.

tá·lang-tá·lang *png Zoo* [*Bik Tag*] **:** durado[1].

Ta·là ni Da·vid *png* **:** hexagram na ginamit bilang simbolo ng Hudaismo **:** STAR OF DAVID.

ta·lan·wáng *png* [*ST*] **:** walang utang na loob.

ta·lá·ok *png* **:** varyant ng **tilaok**.

ta·lá·pi *png* **:** pantapal sa magkabilang panig ng bangka upang mapataas ang dingding at masangga ang saboy ng alon.

ta·la·pí·on *png Zoo* [*Seb*] **:** lagidlíd[1].

ta·lá·pos *png* **:** pagpasok ng tubig na lumalaganap sa isang dako o pook *Cf* BAHÂ.

ta·lá·pos *pnd* **tu·ma·lá·pos, ta·la·pú·san, ma·ta·lá·pos** [*Pan*] **:** sagasa.

ta·lap·yâ *pnr* **:** sapád; pantay.

ta·lap·yáw *pnr* **:** putól ang mga dulo.

ta·lá·raw *png Bot* [*Kap*] **:** dalurò.

ta·la·rô *png* **:** sa sinaunang lipunan, tawag sa timbangang gamit sa pangangalakal.

ta·lá·rok *png* **:** mga linyang tanda upang makita o maláman ang lalim ng paglubog.

tá·las *png* **1:** sa patalim, kanipisan ng talim o tulis na angkop na panghiwa o pansaksak **2:** sa mata, bilis ng pandama **3:** sa isip, madaling makaunawa **:** TARÓM.

ta·lás *png* **:** paghihiwalay o pagtatanggal ng tingting sa dahon ng palma sa pamamagitan ng patalim.

ta·lá·sa·li·tá·an *png* [*tala+salita+an*] **:** bokabularyo.

ta·lá·sok *png* **1:** butò[1] **2:** trangka.

ta·la·sók *png Med* **:** kursó.

ta·las·tás *pnr* [*Bik Hil Kap Pan*] **:** alam; nauunawan.

ta·la·tà *png* [*Kap Tag*] **:** bahagi ng isang nakasulat o nakalimbag na teksto, tumatalakay sa isang tiyak na idea at kalimitang may indentasyon sa simula **:** PARAGRAPH, PÁRAGRÁP, PÁRAPÓ.

ta·la·tág *png* **1:** pinalawig na ayos, gaya ng mga hukbong nakahanay **2:** pinalawig na pagbabaybay o pag-iisa-isa sa mga punto na pinagkasunduan, gaya ng sa dokumento *Cf* KASULATÁN.

ta·lá·tak·dá·an *png* [*tala+takda+an*] **:** grapikong representasyon, gaya ng mga pagtaas at pagbaba ng mga dinakapagsasariling sangkap o puwersa, *hal* ng temperatura o presyo **:** TSART[1], GRAPH.

ta·lá·ti·ní·gan *png* [*tala+tinig+an*] **:** glosaryo.

ta·la·tu·rî *png* [*Kap*] **:** alagad; tauhan.

ta·la·ud *png Zoo* [*Bik*] **:** tagak.

tá·law *png* [*Tsi*] **1:** unang tamà ng palakol sa kahoy upang matiyak ang punto ng hati; tandâ **2:** kahigitan; superyoridad.

tá·law *pnd* **tu·má·law, ma·tá·law** [*Seb*] **:** maduwag.

ta·láw·taw *png* [*Ilk*] **:** paghahanap sa ilalim ng tubig – *pnd* **mag·ta·láw·taw, tu·ma·láw·taw, ta·láw·ta·wín, i·ta·láw·taw**.

ta·law·táw *png* **:** lakas ng tinig.

tá·lay *png* **1:** paglalagay sa ayos ng bagay-bagay **2:** [*Ifu*] bisig.

ta·lá·yak *png* [*talakay+na+tiyak*] **:** depinisyon.

ta·lay·táy *png* **:** daloy.

ta·lay·tá·yan *png* [*talaytay+an*] **:** daluyan.

tal·bá *png* [*Pan*] **:** daigdig.

tal·bág *png* **:** paglaki o pamamagâ.

tal·bég *png Mus* [*Ilk*] **:** katutubong tambol.

tal·bóg *png* **:** galaw na palundag o sunod-sunod na lundag – *pnd* **tu·mal·bóg, tal·bu·gán, i·tal·bóg**.

tal·bós *png Bot* **:** bagong túbong dahon sa dulo ng sanga; usbong.

tál·bun *png Lit Mus* **:** masayang awitin ng mga Agta, karaniwang inaawit upang aliwin ang mga bisita o panauhin.

tal·bús·tu·bó *png Zoo* **:** makamandag at luntiang ahas.

talc (talk) *png* [*Ing*] **:** talko.

talcum (tál·kum) *png* [*Ing*] **:** pinulbong talko para sa kosmetikong gamit, karaniwang may pabango.

tal·dá·wa *png Agr* [*Kap*] **:** dalatan.

tal·déng *png* [*Ilk*] **1:** butas sa ilong ng kalabaw **2:** taghikaw at pinagtatalian ng lubid.

tal·dík *png Say* **:** maindayog na pagtataas ng isang paa sa tagiliran habang sumasayaw, tila patagilid na sipa.

tal·dok *png* [*Bik*] **:** túlos.

tale (teyl) *png* [*Ing*] **1:** *Lit* salaysay o kuwento, lalo na ang kathang-isip **2:** ulat ng isang sinasabing totoo, karaniwang may malisya o bilang pagsira sa usapan.

ta·léb *png* [*Ilk*] **:** dingding na kawayan.

ta·lé·ga *png* [*Esp*] **:** bag na pinaglalagyan ng salapi **:** MONEYBAG.

ta·lék *png* [*Ilk*] **:** tiwala.

ta·lém *png* [*Pan*] **:** babad.

tá·lent *png* [*Ing*] **:** talento.

talent fee (tá·lent fi) *png* [*Ing*] **:** bayad sa ipinamalas na kakayahan o talino.

ta·lén·to *png* [*Esp*] **1:** talino **2:** tao na may natatanging kakayahan, lalo na sa sining.

Tal Fu·lá·no *png* [*Esp*] **:** kathang pangalan o tawag na ginagamit sa mga legal na dokumento at iba pa para sa di-kilalang tao **:** JOHN DOE.

tal·hák *png* **1:** *Med* **a** agaás **b** hingasing kapag umuubo **2:** putak ng manok kapag lumulunok.

ta·lì *png* [*Kap Mag Tag*] **:** manipis na haba ng pinulupot na himaymay, o

manipis na piraso ng kawad, katad, at iba pa, ginagamit na bigkis, gapos, o sa pagkakabit ng anuman: BÁKWIS, BARAKANG[2], BERBER, BÚGKOS, GAKÓT, HIGÓT, LUPIS, STRING.

ta·lí *pnr* **1:** palagay ang loob; hindi balisa **2:** hindi lumalabas ng bahay o bakúran.

ta·lí-a·bót *png* **1:** anumang bagay o pangyayari na nagdudulot ng magandang kapalaran **2:** pagkakita nang saglit lamang *var* talyábot.

ta·li-á·los *png*: kagaspangan o kabastusan sa pananalita.

ta·lí·ba *png Zoo*: uri ng isdang alat.

ta·li·bà *png* **1:** *Mil* ang harapán o nangungunang bahagi ng isang hukbo sa isang pagsulong: VANGUARD, VANGUARDIA **2:** nangungunang posisyon sa isang kilusan; ang nangunguna sa kilusan: VANGUARD, VANGUARDIA.

ta·li·bá·bas *pnr* [*Kap*]: hiwás[2].

ta·li·bád *pnr*: baligtad.

ta·li·bad·bád *png*: pagkakámaling nagawa dahil sa maling pamamaraan o maling akala.

ta·li·bá·gok *png* [*Ilk*]: karisma; halina.

ta·li·bás *pnr*: pahilis.

ta·li·bá·tab *png* **1:** pagbasâ ng laway sa bibig at labì sa pamamagitan ng dila; pagdidila sa labi para mabasâ **2:** [*Kap*] *Zoo* uri ng paniki.

ta·lí·ba·tád *png Zoo* [*Pan*]: uri ng page (*Mobula diabulos*).

ta·li·bá·yok *png* [*Ilk*]: tagumpay.

ta·lí·bis *png*: kalaliman at katarikan ng isang bangin o ng isang mataas na lupa: TALUROK.

ta·lí·bong *png*: panrelihiyong pista ng mga Mandaya.

ta·li·bóng *png* **1:** mahabang punyal **2:** kahoy o kawayang tinulisan at ginagamit na sibat.

ta·líb·sok *png*: bahagi ng suyod ng magsasaka na nag-uugnay nang patukod sa digdigan at sa guyabin.

ta·li·bu·bô *pnr*: nakatali sa tuhugan habang iniihaw.

ta·li·bug·náy *pnr* [*Ilk*]: segunda mano.

ta·li·búg·so *png*: buhol ng tali na tila laso *var* talibágso.

ta·li·buk·nó *png Zoo* [*Ilk*]: maliit na uri ng sapsap.

ta·li·bu·nó *png Zoo* [*Ilk*]: uri ng sapsap.

Ta·li·fú·go *png*: isa sa mga pangkating etniko ng mga Apayaw.

ta·líg·ma·nók *png Zoo* [*Seb Tag*]: paol.

ta·líg·sik *png* [*Seb*]: ambon.

ta·líg·tig *png Ana* [*Ifu*]: gulugod.

ta·li·gú·nay *pnr* [*War*]: sapat sa sarili.

ta·li·hab·sô *pnr*: habsô.

ta·li·há·lat *png*: pag-alis upang malibang o umiwas na mainip.

tá·lik *png* [*Kap Tag*] **1:** pagiging malapit sa isa't isa; malapit na magkakilala: SIMPÚNGALAN, SUÓD, SUÓK, UGÓS – *pnr* **ma·tá·lik 2:** hibas para sa karát.

ta·lík *png* **1:** tuwâ **2:** kompás ng kamay sa pagsasayaw.

ta·li·ka·kás *png*: labis na pagpupunyagi o pagsisikap.

ta·lik·bá *png*: dayà; pandaraya.

tá·lik bí·be *png Say* [*Agt*]: sayaw na ginagaya ang pagtatalik ng mga bibe.

tá·lik lá·ngaw *png Say* [*Agt*]: sayaw ng mga Ita sa Pinatubo na ginagaya ang pagtatalik ng mga langaw.

ta·lí·kod *png* **1:** pagpapalit ng posisyon o direksiyon na ang likod ng katawan ang nasa harap; pagharap sa iba o kabilang direksiyon o panig: BENEG, GÚLUT **2:** pagtanggi; pagtatakwil; dipagkilala – *pnd* **tu·ma·lí·kod, ta·li·kú·ran, i·ta·lí·kod**.

ta·lí·kol *png*: upúan sa bangka.

ta·li·kóp *pnr*: napaliligiran; napalilibutan.

tá·lik pa·te·rék·te·rék *png Say* [*Agt*]: sayaw na ginagaya ang galaw ng maliliit na ibon.

ta·lik·tík *png* **1:** hanggahan; pansamantalang bakod; patuto **2:** tinis.

ta·lik·wás *pnr*: balintuwad.

ta·lí·lis *pnd* **tu·ma·lí·lis, i·ta·lí·lis, ta·li·lí·san** [*Kap Tag*] **1:** lumayas nang lihim; layasan **2:** umalis bilang pag-iwas na mabigyan ng pananagutan: TANAN[2].

ta·lí·long *png Zoo*: tawag sa banak kapag maliit pa.

ta·lím png **1:** talas ng gilid, gaya ng sa kutsilyo o anumang patalim: PÍLO **2:** pamputol na bahagi ng kampit o anumang katulad: PÍLO **3:** asero.

ta·lí·ma *png*: pagsunod o pagtupad sa iniuutos o ipinakikiusap na gawin: TOMBÓK, TÚMAN.

ta·li·má·go *png* [*Ilk*]: muling pagpapahid ng pintura.

ta·li·máng *pnr*: nawala sa ayos o pagkasunod-sunod sa pagbibilang *var* limáng.

ta·li·mang·máng *png*: laláng; dayà.

tá·lim·bi·lá·o *png Zoo*: ahas-tubig na guhitang-itim ang katawan.

ta·lim·bu·hól *png* [*tali+na+buhol*] **1:** palítang pangako na pakasal **2:** bahagi ng seremonya sa kasal na pinag-bubuklod sa loob ng kordon ang babae at lalaking ikinakasal **3:** pagpapatibay.

ta·lim·bú·lo *png Bot*: halamang may malambot na katawan, masanga, mabalahibo, at tumataas nang 30-60 sm.

ta·lim·bu·tóg *pnr*: nauukol sa bagay na biluhaba at matulis ang magkabilang dulo.

ta·lim·pák *png* [*Ilk*]: mantón na hinabi at ginagawa sa rehiyon ng Ilocos.

ta·li·mú·daw *png* [*Ilk*]: himatay.

ta·li·mú·ging *png* [*Ilk*]: balát sa noo.

ta·li·mun·dós *pnr*: matulis ang dulo.

ta·li·mu·sák *png Zoo*: isdang-tabang (*Oxyurichthys microlepsis*) na humahaba nang 20 sm, luntian na may bahid na kulay abo ang itaas ng katawan at kulay pilak ang ibaba, maliliit ang kaliskis na may kaunting batik na itim.

ta·li·mu·sód *pnr*: habâ at matulis ang dulo.

ta·li·mu·wáng *png* **1:** pagmamaang-maangan **2:** pagpapása ng pananagutan sa iba **3:** pagtanggi sa pamamagitan ng salungat na pangangatwiran.

ta·li·na·éd *pnd* **mag·ta·li·na·éd, tu·ma·li·na·éd** [*Ilk*]: magtagal; tumagal.

talindao (ta·lin·dáw) *png Lit Mus* [*ST*] **1:** isa sa dalawang pinakapopular na anyo ng awiting-bayan ng mga Tagalog, may dramatikong estruktura dahil may nauuna sa pag-awit at may sumasagot **2:** awit na nagsasagutan ang isang babae at lalaki.

ta·lin·dá·ta *pnr* [*Kap*]: tihaya.

ta·lin·dáw *png*: makabagong anyo ng **talindao**.

ta·lin·du·wá *png* **1:** mapang-abusong sistema ng pagpapautang, binabayaran ng magsasaka ang maylupa nang 50 porsiyentong interes sa halagang inutang pagdating ng anihan **2:** sa sinaunang lipunan, kasunduang magmamana ang ampon ng kalahati ng halagang ibinayad sa pag-aampon **3:** [*ST*] pagbili ng tatlong bagay sa halaga ng dalawa o ng dalawang bagay sa halaga ng tatlo.

tá·ling *png*: lumalaking nunal.

tá·li·ngá·an *png Zoo* [*Ilk*]: kaligay.

ta·lí·ngan *png Zoo* : malapandong dilaw.

ta·li·ngas·ngás *pnr* : matalas ang pandinig.

ta·ling·ha·bâ *pnr* : habilog.

ta·ling·ha·gà *png Lit* **1:** mapagbuong simulain ng isang akda, lalo na kaugnay ng malikhaing pangangasiwa sa tayutay at retorika **2:** pang-ilalim na kahulugan ng isang pahayag **3:** hiwaga.

ta·ling·há·gan *png Lit Mus* : sa mga Agta sa Bataan, tawag sa awit na naglalahad ng mga huling habilin, hiling, at pamamaalam ng isang naghihingalo.

ta·li·ngíd *pnr* : tagô; lingid.

ta·ling·tíng *png* : natatanging pagiingat; mahigpit na pag-aalaga.

ta·li·ngus·ngós *png* : pakiramdam na yamot o naiinis.

ta·lí·nis *png* [*Seb*] : tulis.

ta·lí·no *png* [*Kap Tag*] **1: a** fakultad ng pangangatwiran, pag-aalam, at pag- iisip, na iba sa pakiramdam at kalooban ng isang tao **b** ang pangunawa o mental na kakayahan : INTELÉKTO, INTELLECT **2: a** tao na matalas ang pag-iisip **b** ang kolektibong pangkat ng mga ito : INTELÉKTO, INTELLECT **3:** likás na kakayahan o kapangyarihan : TALENTO.

ta·lí·nong *png* : tálas ng memorya.

ta·lí·num *png Bot* : halaman (*Talinum triangulares*) na may biluhabang dahon, kumpol-kumpol ang mga bulaklak, itim ang mga buto, at tumataas nang mahigit 50 sm.

tá·lip *png* [*Kap*] : himáy[2].

ta·li·pá *png Zoo* : maliit na isdang dorado.

ta·li·pâ *png* : saliwâ.

ta·li·pan·dás *pnr* **1:** ipokrito **2:** may magaspang na kilos at pag-uugali.

ta·li·pa·pâ *png* : pansamantalang palengke, karaniwang sa gilid ng lansangan o liwasan : TIYANGGE.

ta·lí·pos *pnr* : nauukol sa malaganap na sakit sa balát ng sinuman.

ta·lip·sáw *png Zoo* : tilapya.

ta·lip·sáw *pnr* : malikot; pilyo.

ta·lip·típ *png* **1:** *Zoo* susóng-dagat na karaniwang dumidikit sa mga bató at ilalim ng bangka **2:** maliit at manipis na masa: FLAKE.

ta·li·pu·sò *png* : uri ng sibat na hugis puso at pahabâ ang talim.

ta·li·pus·pós *png* : pagsisiyasat nang puspusan.

ta·lip·yâ *png Zoo* : dorado.

ta·lip·yâ *pnr* **1:** hindi pantay ang hugis; sapad sa isang gilid **2:** sapad ang tuktok.

ta·lí·ra-ba·lí·buy *png Zoo* : hayop na tila daga (*Podogymnura truei*) na mamula-mulang kape ang buhok, tumataas nang hanggang 17.78 sm, may mahabang nguso, at maikling buntot : DAGANG BUWÁN.

ta·li·rík *png* : tarík.

ta·li·rís *png* : bulwak ng likido palabas dahil sa presyon.

ta·lí·say *png Bot* : punongkahoy (*Terminalia catappa*) na tumataas nang hanggang 25 m, biluhaba ang makintab na dahon, at puti ang maliliit na bulaklak.

ta·li·sá·yan *png* : uri ng tablang ginagamit na pandingding.

ta·li·sá·yin *pnr Zoo* : sa mga tandang, iba't iba ang kulay ng balahibo *var* talisáin : DALUSAPI.

ta·lí·sik *png* **1:** kaalamang nakamtan sa pagbabasa at pag-aaral **2:** malalim na kaalaman.

tá·lis·man *png* [*IngEsp*] : anting-anting.

ta·lis·tis *png Ana* : maliliit na bituka : ÍSAW.

ta·li·su·yò *png* **1:** libreng serbisyong ibinibigay sa paghahangad ng kapalit na pabuya o gantimpala **2:** bigkis ng pag-ibig ng dalawang tao **3:** buklod ng hilig ng mga tao, organisasyon, at bansang nananatiling buháy sa pamamagitan ng pagpapalitan ng pabor o pagtutulungan.

ta·lít·hi *png* [*Hil*] : ambon.

ta·li·ú·ngod *pnr* [*War*] : tapat.

ta·liw *png* [*Iba*] : sa sinaunang lipunan, ang pagbibili ng alipin o hayop.

ta·li·wad·dáy *png* [*Ilk*] : panyong panleeg.

ta·li·wa·kás *png* : pag-uurong; pagbawi; pagpapawalang-bisà.

ta·li·wás *pnr* : labas o iba sa nakaugalian.

ta·li·way·wáy *png* [*Ilk*] : ligta.

ta·lí·wis *png* [*Hil*] : anumang bagay na matulis.

ta·li·yáw *png* [*Ilk*] : paglingon.

talk (tok) *png* [*Ing*] **1:** pag-uusap **2:** panayam.

talk (tok) *pnd* [*Ing*] **1:** mag-usap o makipagpalitan ng mga idea sa pamamagitan ng pag-uusap **2:** ipahayag sa pamamagitan ng binibigkas na salita; magsalita.

tál·ko *png* [*Esp talco*] : anumang anyong kristalina ng magnesium silicate na matatagpuan sa malambot at malapad na mga plate, karaniwang puti o mapusyaw na lunti ang kulay, at ginagamit na lubrikador *Cf* PULBÓ : TALC.

talk show (tók syow) *png* : programa sa telebisyon na tumatalakay sa mga napapanahong isyu.

tal·la·kéb *png* [*Ilk*] : nilálang kawayan na hugis kampana, ginagamit na panghuli ng isda sa mababaw na tubig *Cf* SALAKAB.

tal·la·ngáw *png* [*Ilk*] : pansilo ng ibong nasa pugad.

tal·la·óng *png* [*Ilk*] : pulong.

tal·lí·kaw *png* [*Ilk*] : papel na pampunas.

tal·ló *png* [*Iba Ilk*] : tatlo *var* tallu.

tally (tá·li) *png* **1:** ang pagtutuos o pagbibilang ng utang o puntos : PÁYA[1] **2:** kabuuang puntos o halaga: PÁYA[1] **3:** tanda ng pagrerehistro ng isang tiyak na bilang ng mga bagay na ipinadala o natanggap : PÁYA[1], SUMA.

tal·mák *pnr* [*Kap*] : tigmak.

Tál·mud *png* [*Ing*] : kalipunan ng mga batas at alamat ng mga Hudyo.

tá·lo *png* **1:** pag-aaway **2:** salungátan ng mga opinyon sa isang bagay : KARIBUKAN, LÁLIS, LANTUGÌ, PAMITWA, SUPIYATAN, SUMPAKI, TOTOR.

ta·ló *pnd* **mag·ka·ta·ló, ti·na·ló** : magkalaban; nilabanan.

tá·lo *pnr* **1:** naunahan o nahigitan **2:** hindi nagtagumpay; nabigo : DAÍG, LUPIG, SUPIL.

tá·lob *png* **1:** malambot na takip, gaya ng dahon o tela **2:** [*Kal*] bubong ng kubo na gawa sa kawayan.

ta·lob-á·lak *png Bot* : kabal[1].

ta·lo·hí·mig *pnr* : di-tiyak; malabo *var* taluhímig.

tá·lok *png* **1:** dulo ng sangang pinutol sa katawan ng isang halamang baging upang itanim **2:** *Say* [*Seb*] sa sinaunang lipunang Bisaya, ritwal na sayaw na ginagawa ng babaylan sa ibabaw ng malalaking bunganga ng tapayan.

ta·lóm *png* [*Hil*] : lílik.

tá·lon *png* **1:** [*Ilk*] kabukiran; nayon **2:** lináng **3:** *Zoo* [*Bik*] labuyo[1].

ta·lón *png* **1:** paglundag buhat sa mataas na pook : ÁMBAK, LÓGTO, LUKSO,

LÚMPAT, PÉSIK **2:** [*Kap Tag*] agos ng tubig buhat sa itaas **:** BANGÓN, BARONGÓBONG, BUSÁY, FALLS, WATERFALL **3:** sa sakla, uri ng taya sa baraha **4:** [*Esp*] maliit na piraso o pilas ng tiket, resibo, at iba pa **:** STUB.

ta·lo·nár·yo *png* [*Esp talonario*] **:** librong naglalaman ng mga tiket, blangkong resibo, tseke, at katulad.

ta·lóng *png Bot* **:** halaman (*Solanum melongena*) na tumataas na 1 m, biluhaba ang dahon na mabalahibo ang ilalim, kulay lila o asul ang mga bulaklak, at karaniwang mahaba at lila ang makinis na bunga bagama't mayroon ding mabilog at luntian.

ta·lóng·ga·tíng *png Mus* [*Itn*] **:** set ng bumbong ng kawayan na inilalagay sa kandungan, at tinutugtog na tulad ng silopono *Cf* GABBANG.

ta·lóng-gú·bat *png Bot* **:** talong-talungan.

ta·lóng-pi·pít *png Bot* **:** uri ng palumpong (*Solanum insicum*).

tá·long·pú·nay *png Bot* [*Bik Tag*] **:** datura.

ta·lóng-su·sô *png Bot* **:** uri ng yerbang tila talong (*Solanum mammosum*), may hugis peras na bungang may mga utong sa dulo.

ta·lóng-ta·lú·ngan *png Bot* **:** uri ng yerbang tila talong (*Solanum cumingii*) **:** TALÓNG-GUBAT, TARÁMBULÓ.

ta·lon·tó·nay *png* [*Mrw*] **:** bangin.

tá·lop *pnd* **mag·tá·lop, ta·lú·pan, i·tá·lop :** alisán o tanggalán ng balát **:** BANUT, PANIT, TÁPAS, UBAK, UKIS.

ta·lóp *pnr* **:** nabalatán o natanggalan ng balát**:** ALUKABKAB.

ta·lós *pnd* **ta·lu·sín, i·pa·ta·lós, ma·ta·lós :** máunawáan; unawáin.

tal·pà *png* [*War*] **:** kasinungalingan.

tal·pák *png* **1:** pag-upo na nakasayad ang lahat ng bahagi ng puwit sa upuan **:** SALPÁK **2:** sakla **3:** pagsasabi nang lantaran **:** TALAMPAK **4:** [*Kap Pan*] tapak.

tal·pî *png* [*Bik*] **:** tampî.

tal·póg *pnr* **:** natupok; naging alikabok o abo.

tal·sík *png* **1:** biglang lukso o talbog ng granada, at katulad **2:** paggalaw pasulong o paghagibis sa alangaang.

tál·tag *png* [*Ilk*] **:** palay na binayo sa sabsában.

tal·ták *png* **:** tunog na likha ng dulo ng dila sa likod ng pang-itaas na ngipin o sa ngalangala.

tál·tal *png Tro* [*Hil*] **:** senakulo.

tal·tál *png* **1:** pag-alog nang paulit-ulit upang mabuksan o matanggal ang takip ng isang bagay **2:** bangayan.

tal·tá·lon *png* [*Ilk*] **:** bukid.

ta·lu·a·nak *pnr* [*Kap*] **:** talubatâ.

ta·lu·ba·nát *pnr* **:** lapát; masikip; hapít.

ta·lu·ba·tâ *pnr* **:** nasa katamtamang gulang na mahigit 25 taóng gulang ngunit hindi pa 35 taóng gulang **:** ÁMTONG, TALUANAK.

ta·lu·bá·tad *png* **:** bigkis sa ibabang gilid ng salakab.

ta·lu·bi·bít *png* **:** prutas o panindang ibinitin upang makita o ilantad sa mamimíli.

ta·lu·bò *png* **:** mainam at paborableng kaligiran sa pagpapalaki ng kabataan o mga halaman.

ta·lub·sók *png* **:** mahabang tulos para gapangan ng ampalaya, sitaw, at iba pang halaman *Cf* BÁLAG.

ta·lúd·tod *png Ana* [*War*] **:** lulód; bahagi ng binti sa pagitan ng tuhod at bukong-bukong.

ta·lud·tód *png Lit* **:** nakasulat o nakalimbag na linya ng mga salita, tulad ng sa tulâ.

ta·lud·tú·ran *png Lit* [*taludtod+an*] **:** saknong.

ta·lu·gan·tí *png* **:** palítan ng masasamang salita **:** MURAHAN.

ta·lu·gan·tí *pnr* **:** baluktot o liko-likô.

ta·lu·gi·gi *pnr* **1:** mausisa **2:** malikot; magaslaw.

ta·lúg·tog *png Agr* [*Kap Pan*] **:** dalatan.

ta·lu·ha·bâ *png* **:** varyant ng **taling-habâ**.

ta·lú·kab *png* [*Kap Tag*] **1:** makapal at matigas na bálot ng isang hayop, gaya ng matigas na kaha ng isang mollusk, o alinman sa kalahati ng kaha ng isang bivalve mollusk *Cf* TAKÚPIS[2] **2:** pang-itaas na kaha ng alimango, alimasag, talangka, at katulad **:** ALUKABA.

ta·lu·kam·bíng *pnr* **:** sungay ng kalabaw na kahugis ng sa kambing.

ta·lú·kap *png* **1:** *Bot* balok ng dahon ng palma o tangkay ng saging; manipis na balok na matatagpuan sa mga halaman **2:** *Ana* alinman sa dalawang gumagalaw na lupì ng balát na sumasara at bumubukas sa unahan ng busilig **:** EYELID.

ta·lu·ka·rít *pnr* **:** paarko; nakaarko.

ta·lu·kás *pnd* **ta·lu·ka·sín, i·ta·lu·kás :** angatin o itaas ang isang bagay o takip nito nang bahagya habang hinahanap o kinukuha ang anuman sa ilalim.

ta·luk·bóng *png* **:** piraso ng manipis o magaang tela na isinusuot, lalo na ng mga babae bilang pantakip o proteksiyon sa mukha o ulo; pandong **:** DALUNGDONG[2].

ta·lu·kì *png* [*ST*] **:** damit na gawa sa purong sutla.

ta·lú·kod *png Ark* **:** posteng may tila dalawang ngipin ng tenedor ang dulo na pang-alalay sa isang bagay upang hindi mabuwal.

ta·lú·koy *png Med* **:** pamamaga ng gilagid na nagnanana.

ta·luk·tók *png* **1:** ang pinakaitaas ng isang bundok o gulod **2:** pinakamataas na bahagi **:** APEX, APICE, PÚNGKAY, SUMMIT, VERTEX[1].

ta·lú·lo *png Bot* **:** uri ng yantok.

ta·lu·lô *png* **1:** *Bot* sulóy o usbong ng bulaklak **2:** hugis kónong gawa sa dahon ng saging *Cf* BALISUNGSONG.

ta·lú·lot *png* **:** bawat isa o pilas ng bulaklak na tila mga dahong tumutubo sa paligid ng ubod **:** PÉTAL, PÉTALÓ.

ta·lú·lung *png Bot* **:** niyog-niyugan.

ta·lum·pa·nà *png Mek* **1:** pansuit; kalso **2:** kasangkapang pambutas.

ta·lum·pa·tì *png* [*Kap Tag*] **1:** pormal na pahayag sa harap ng publiko **2:** pormal na pagtalakay ng isang paksa para sa mga tagapakinig **:** DISKURSO[2], PANALITA[1], SPEECH.

ta·lum·pók *png* **:** tumpok.

tá·lum·pú·nay *png Bot* [*Kap Tag*] **:** varyant ng **talampúnay**.

ta·lun·dós *pnr* **:** sapád; pátag; pantáy.

ta·lung·gá·ting *png* [*Ilk*] **:** renda ng kabayo.

ta·lung·ha·bâ *png* **:** varyant ng **taling-habâ**.

ta·lung·kás *pnr* **:** nakasuksok o nakatupi sa loob, gaya ng manggas, laylayan ng palda o pantalon.

ta·lung·kô *png* **1:** paraan ng pag-upo na nakadikit ang binti sa hita at nakabitin ang puwit **2:** *Kol* posisyon sa pagtae.

ta·lung·sa·pá *png* **:** mabahong hitsó o buyo.

ta·lung·tóng *png* **1:** kamalig **2:** *Zoo* itim na hipon.

ta·lun·tón *png* **1:** mahigpit na pagsunod sa linya, daan, bakás, tuntunin, at iba pa **2:** paghahanap sa anumang bagay sa pamamagitan ng mga bakás

3: paglakad na binabaybay ang kahabaan ng isang daan.

ta·lu·ón *png Isp* : paglundag nang lampas sa isang mataas na bara sa tulong ng isang mahabang tikin : POLE VAULT.

ta·lú·pad *png Mil* : yunit na binubuo ng dalawa o higit pang balanghay : BATALYÓN, BATTALION.

ta·lú·pak *png* **1:** *Bot* [*Kap Tag*] taklob sa pang-itaas na bahagi ng palma *Cf* SAHÀ, TALUKAP : BALAKBAK **2:** *Zoo* dorado[1].

ta·lu·pa·pák *png* : paunang kasunduan sa pangkalahatang ambulong.

ta·lu·pa·rá *pnr* : sa patpat, matigas at makapal.

ta·lu·pá·ya *pnr* : pirme sa pagkakatayo; nakatayong hindi gumagalaw.

ta·lú·ra *png* [*Pan*] : tatlo.

ta·lú·rang *png Ark* : estrukturang nilalapagan sa paanan ng hagdan; bahagi ng hagdanan bago humakbang o tumuntong sa unang baitang.

ta·lú·ras *png* [*Kap*] : dulas.

ta·lu·rók *pnr* : talibis.

ta·lú·sad *png* [*Kap*] : dulas – *pnr* **tu·ma·lú·sad, ma·ta·lú·sad**.

ta·lu·sa·líng *pnr* : labis na matampuhin o maramdamin.

ta·lu·sa·pì *png Zoo* : dalusapi.

ta·lu·si·rà *png* : pagsira o hindi pagtupad sa pangako.

ta·lú·sog *png Zoo* [*Bik*] : dalag.

ta·lú·sok *png* : baral.

ta·lú·song *png* : paglundag o paglusong mula sa mataas at matarik na pook.

ta·lu·tò *png* [*War*] : may pagitang ukit sa puno ng niyog at nagsisilbing tuntungan ng umaakyat : TÁANG.

ta·lû-tû *png Zoo* [*Seb*] : butikî.

ta·luy·tóy *png* : hindi pantay na agos o daloy ng tubig sa makipot na daan.

tal·wák *png* : pansamantalang kulungan ng baboy na dinadala sa palengke upang ipagbili.

tál·was *pnr* [*Seb*] : ligtas.

tál·ya *png* [*Esp talla*] **1:** bikas **2:** ukit sa kahoy.

tal·yá·da *pnr* [*Esp tallada*] **1:** sa babae, may magandang bikas o tindig, **tal·yá·do** kung lalaki **2:** *Kol* labis na mapostura, karaniwang itinutukoy sa bakla.

tal·yáng *png* [*Seb*] : biga.

tal·yá·si *png* [*Tsi*] : kasangkapang pangkusina na kauri ngunit higit na malaki kaysa kawali: KAWÀ.

tal·yáw *png* [*Ilk*] : lingon.

tal·yá·wa *png* [*Mrw*] : bagabundo.

tál·ye *png* [*Esp talle*] : pigura.

tal·yér *png* [*Esp taller*] : pook, bahay, o gusaling pagawaan ng isang tanging trabaho, gaya ng pag-aayos ng sasakyan, pananahi, at iba pa : SHOP[5].

ta·mà *pnr* **1:** tumpak **2:** nasapol ang target o naasinta **3:** panalo.

ta·mád *pnr* [*Bik Kap Hil*] : walang ganang gumawa o kumilos : BATÚGAN, BUKEL, DÚMAY, HUBYÀ, HUGAKÓN, POAW, TALAKÁG, TALAKÁK, TAMLAG, TAPULÁN.

ta·ma·hí·ba *png Bot* : luyá-luyahan.

ta·ma·ing *png* [*Tbo*] : maliit na bubuyog.

tá·mak *png* [*Seb War*] : bakás ng paa.

ta·mák *pnr* : mamád.

ta·má·les *png* [*Mex tamale+s*] : kakaning yari sa giniling na sinangag na bigas, minasa sa gata at nilagyan ng hiniwang baboy, itlog, hipon, mani, at iba pa, bago binalot sa dahon, tinalian, at pinasingawan.

ta·má·lis *png* [*Ilk*] : pinais.

tá·man *png* [*Ilk*] **1:** pusta o taya sa anumang sugal o laro **2:** paraan ng paglalagay ng soleras.

ta·mán *png* [*Kap Tag*] : tiyaga; sigasig – *pnr* **ma·ta·mán**.

ta·ma·rál *png Zoo* : hayop (*Felis miñuta*) na kahawig ngunit higit na maliit kaysa pusa, maikli na pabilóg ang tainga, maikli ang buntot, at kulay tsokolate na may batik na itim sa gawing itaas at puti sa gawing ilalim ang balahibo ng katawan.

tá·ma·ráw *png Zoo* : katutubong hayop (*Aroa Mindorensis*) na matatagpuan sa Mindoro, kahawig ng kalabaw, maliit ang binti at sungay ngunit mabangis at mapanganib.

tá·ma·rínd *png Bot* [*Ing*] : sampalok.

ta·ma·rín·do *png* [*Esp*] : haleang hinog na bunga ng sampalok.

ta·má·sa *png* : pagtatamo o pagkakaroon ng pakinabang sa bagay-bagay; pagdanas o paglasap ng kasaganaan o ginhawa.

ta·ma·u·lî *png* : pagbabago ng isip o pasiya.

tá·may *png* [*Seb War*] : alipusta.

tam·ba·ás *png* : tahasang sabi.

tam·bád *pnr* : lantad.

tam·bág *png* : kahalili.

tám·bag *png* [*Seb*] : payo.

tám·bak *png* [*Mag*] : sagunson[1].

tam·bák *png* [*Bik Ilk Kap Mag Mrw Pan Seb Tag War*] : maraming bagay na inilagay nang sama-sama : BUNTÓN.

tam·bá·kol *png Zoo* : malaking tulingan na dilaw ang palikpik *var* isdang-bakol: ALBAKORA, ATUN.

tám·bal *png* [*Hil Seb War*] : gamot.

tam·bál *png Bot* : uri ng liryo (*Eurycles amboinensis*).

tam·bál *pnr* [*Kap Tag*] : magkapares o magkaugnay.

tam·bá·lan *png Gra* [*tambal + an*] **1:** salitáng binubuo ng dalawa o higit pang salita **2:** pangungusap na binubuo ng dalawa o higit pang nakapag-sasariling sugnay.

tam·ba·lá·si *png Bot* : papalis.

tam·bál-hu·lí *pnr Gra* : sa isang pantig, nauuna ang patinig kaysa katinig, *hal* um.

tam·ba·lí·han *png Zoo* [*Hil*] : bangkalang.

tam·ba·lí·sa *png Bot* : palumpong na abuhin, mabalahibo, at may mga dahong salit-salit na 15-30 sm ang haba : BÁRAWMÁRAW, KABAYKABAY.

tam·bál-ú·na *pnr Gra* : sa isang pantig, pinangungunahan ng isang katinig ang isang patinig, *hal* sa.

tam·bán *png Zoo* **1:** bagasbás **2:** isdang-alat (*Sardinella longiceps*) na malapad at biluhaba ang katawan na kulay pilak ang tagiliran at asul ang itaas, matinik at lubhang malansa, at humahaba nang hanggang 3 sm.

tam·báng *png* **1:** [*ST*] ang patibong o ang tao na naghihintay sa hayop na papasok sa patibong **2:** paghihintay para magsagawa ng biglaang salakay : AMBUSH **3:** biglaang salakay : AMBUSH **4:** [*Pan Tag*] bantay na nagaabang sa sinumang dumarating – *pnd* **tu·mam·báng, tam·ba·ngán, ma·nam·báng**.

tam·bang·ga·lán *png* : labis na karga o lulan.

tam·bán la·pád *png Zoo* [*Kay Tag*] : halubaybáy.

tam·bán-tam·bán *png* : maliliit na alon sa dagat.

tam·ban·ya·pád *png Zoo* [*Seb*] : bagasbás.

tam·báw *png* : mahaba at maingay na tahol ng aso; alulong.

tam·bá·wang *png Zoo* [*Mrw Sml Tau*] : isdang-tabang (*Ablennes hians*): HABÂ.

tam·báy *pnb* : agad-agad; kagyat.

tám·bay *png Kol* : pinaikling **is-tambay**.

tam·bá·yang *png* [*Bag*] : bordadong tela na ginagawang solobboy.

tam·ba·yá·wan *png Zoo* [*Seb*] : gagamba.

tam·bá·yuk *png* [*Kap*] : pinggá.

tam·bî *png Mus* [*Kal*] : takumbo.

tam·bib *png* [*Tau*] : tabí.

tam·bik·bík *pnr* : nakalawit; luyloy.

tam·bi·kì *png Zoo* : isdang-alat (*Synaptura albomaculata*) na hugis itlog ang katawan, at may mala-rayos na palikpik.

tam·bíl *png* **1:** bagay na ginagamit na pantabing sa bahay na walang dingding o walang bintana **2:** paghawi sa anuman upang malayo o maalis sa kinalalagyan.

tam·bí·lang *png* **1:** ang nasusulat na simbolo maliban sa titik **2:** simbolong numeriko **3:** halaga o kabuuang nasusulat na numero **4:** paggamit ng mga numero sa pagsusulat **5:** bilang na nasusulat sa pamamagitan ng numero, *hal* 1 para sa isa, 2 para sa dalawa.

tam·bi·law *png* [*Pal*] : seremonya ng pasasalamat pagkatapos ng anihan *Cf* PANLUDAN.

tam·bi·lá·wang *png Zoo* [*Mrw Tau War*] : habâ.

tam·bi·líng *png Mus* **1:** pasakalye **2:** ikalawa o huling bahagi ng isang awiting maikli na karaniwang inaawit nang maramihan.

tam·bi·líng *pnr* : palingon-lingon at hindi na alam ang patutunguhan.

tam·bí·lok *png Zoo* : malaking uod na nabubuhay sa kahoy na nabulok dahil sa pagkabábad sa tubig *var* tamilok.

tam·bíng *png* **1:** paglalagay ng puhunan sa isang samahan na katumbas sa halaga o bahagi ng bawat kasama **2:** ang bagay na inilalagay.

tam·bíng *pnb* [*ST*] : agad; kaagad; madalian.

tam·bí·ngan *png* : pagpapataasan sa anumang gawa o ginawa; payabangan.

tám·bis *png Bot* [*Hil Seb*] : uri ng punongkahoy na may bungang kahawig ng makopa.

tam·bís *pnb* : di-tahasan; di-tuwiran.

tam·bi·sî *pnb* **1:** kakaunti o walang interes, sigla, o determinasyon; matamlay **2:** hindi kusa; napipilitan.

tam·bi·yó·lo *png* [*Esp tambiolo*] : dram na pinaghuhulugan ng mga tiket na may numero para sa loterya.

tam·blang *png Sin* [*Tbo*] : sining ng pagnihik at pag-olit.

tám·bo *png Bot* **1:** [*Hil*] labóng o bagong usbong na kawayan **2:** [*Bik*] usbong; sibol.

tam·bô *png Bot* : matigas na damo (*Phragmites vulgaria*), tuwid at magaspang ang mga dahon at tumataas nang hanggang 3.5 m, karaniwang ginagawang walis *Cf* TAGISÍ.

tam·bó·bok *png Mus* [*Sub thambobok*] : takumbo.

tam·bó·bong *png* [*Bik Tag*] : kamalig.

tam·bóg *png* **1:** malakas na tunog ng tilamsik ng anumang sumisid o nahulog sa tubig *Cf* KALABÓG, LAGAPÁK **2:** sa madyong, pagtodas sa pitsang itinapon ng kalaban.

tám·bok *png* [*Hil Seb War*] : tabâ.

tam·bók *png* : kurba ng rabaw palabas o patungo sa labas : UMBOK.

tam·ból *png Mus* [*Esp tambor*] **1:** instrumentong pinapalo, karaniwang gawa sa isang hungkag na cylinder o balangkas na natatakpan ng binanat na katad sa isa o magkabilang dulo: DRAM[3] **2:** ang tunog na nalilikha nito.

tam·bo·lé·ro *png* [*Esp tamborero*] : tagatambol.

tam·bóng *png Zoo* : sapsap.

tam·bóng *pnr* : iniluto nang walang sahog o palaman, karaniwan ng isda.

tam·bór *png* [*Esp*] : makapal na sisidlang may takip, gawa sa kansa, at karaniwang nilalagyan ng gasolina, krudo, at iba pa : DRAM.

tambourine (tám·bo·rín) *png* [*Ing*] : tamburin.

tam·bú·bong *png* [*Ilk*] : pansamantalang habong ng kariton.

tam·bú·gak *pnr* : umuumbok sa taba.

tam·bú·gan *png Zoo* [*Bik*] : balagbagán.

tam·bú·hat *png* : hiyaw kasabay ng pagbubuhat ng mabibigat na bagay bilang hudyat.

tam·bú·kaw *png* [*Hil Seb*] : batingaw.

tam·bú·ko *png* **1:** hawakán sa likod ng kalasag **2:** istaka sa gilid ng bangka na humahawak sa sagwan.

tam·bú·ku *png* [*Sml*] : mga pilak na butones.

tám·bu·kú·lan *png Zoo* : maliit na usa.

tam·bú·lan *png Zoo* : batang usa na nagsisimula pa lamang tubuan ng sungay.

tam·bul·bá·si *png Bot* : tigaw.

tam·bu·lì *png* **1:** trumpetang gawa sa sungay : BUDYONG, HAMUDYONG, TANGGUYOB **2:** alakán.

tam·bú·lig *png* [*War*] : saklolo – *pnd* **mag·tam·bú·lig, tu·mam·bú·lig**.

tam·bu·lí·lid *png Bot* : uri ng niyog na binansot.

tam·bú·log *png Zoo* : uri ng mahabang kabibe.

tam·bú·lok *png* : pelukang panlalaki.

tam·bu·lú·kan *png* : isda o karneng malapit nang mabulok o mababulok-bulok na.

tám·bung *png Zoo* [*Bik Tag*] : miralya.

tam·bu·ngá·lan *pnr* : mabuha-buhangin; butil-butil.

tam·bu·ók *png* : malaking usok o singaw.

tam·bu·rín *png Mus* [*Ing*] : maliit na tambol na binubuo ng bilóg na balangkas, may katad na nakabalot, may mga pares na metal na nakakabit sa balangkas, at pinatutugtog sa pamamagitan ng pagtama sa kamay, pagyugyog, at katulad : PANDERÉTAS, TAMBOURINE.

tam·bú·san *png Ark* : balkon.

tam·bút·so *png* : túbong nilalabasan ng usok mula sa makina ng sasakyan : MUFFLER.

tam·bu·yák *pnr* : ubos-kaya; todo-todo.

tam·bú·yok *png* **1:** pagtawag para sa pangkalahatang pulong sa pamamagitan ng tambuli, dram, at iba pa **2:** alarma.

ta·méd *png* [*Ilk*] : tangô – *pnd* **tu·ma·méd, ta·me·dán**.

ta·me·mè *pnr Kol* : tahimik; hindi sumagot o hindi makasagot.

tam·há·ngan *png* [*Seb*] : sa sinaunang lipunang Bisaya, palengke.

ta·mì *png* : pagpapahayag ng kunwang pagtanggi sa pamamagitan ng pagpapausli ng ibabang labi, sa halip na magsalita.

ta·mi *png Mus* [*Iby*] : oyayi.

ta·mi·á·la *png* [*Tgk*] **1:** *Zoo* uri ng ibon **2:** *Say* sayaw na tinutularan ang kilos ng ibong ito.

ta·mí·lok *png Zoo* : varyant ng **tam-bilok**.

ta·míng *png* [*Seb War*] : kalasag; panangga.

ta·mís *png* **1:** lasa ng asukal **:** AMMIT, SAM-ÍT, SAMÍT, YÚMU **2:** kaaya-ayang sarap ng lasa, amoy, tunog, at iba pa **3:** kaluguran – *pnr* **ma·ta·mís**.

tám-is *png Bot* [*Hil*] **:** tugi.

tám-is *pnr* [*Seb*] **:** matamis.

tám-is-tám-is *png Zoo* [*Seb*] **:** apanas.

tam·lág *pnr* [*Ilk*] **:** tamad.

tám·lang *png* **1:** *Mus* [*Yak*] gabbang **2:** *Bot* [*Mag*] kawayan.

tam·láy *png* **1:** panghihina; panlalambot ng katawan **:** BABLOY, BELENG, TAMÓLAY **2:** kawalang-sigla **:** BABLOY, BELENG, TAMÓLAY.

tám·mit *png* [*Iba*] **:** pigil[1].

tam·nán *pnd* **:** tinipil na anyo ng **taniman**.

tam·náy *png* [*Ilk*] **:** tabáng; yapá.

tam·nók *png Med* [*Mrw*] **:** kábag *var* senok.

tá·mo *png* [*Mag*] **:** yaman.

ta·mó *pnd* **ta·mu·hín, ma·ta·mó :** makamit o makuha.

ta·mód *png Bio* **:** malagkit at maputing likido na lumalabas sa uten at naglalaman ng semilya **:** BINHI[5], SEMEN.

tá·mok *png* [*Tbo*] **:** butaw na ipinapataw sa isang nagkasala.

ta·mo·kan·sí *png Bot* **:** luyá-luyahan.

ta·mó·lay *png* [*ST*] **:** tamlay.

tá·mos *png Zoo* [*Pan*] **:** bulíg.

ta·mó·san *png Zoo* [*Mrw*] **:** pukyot (*Apis mellifera*) na nag-iipon ng pulút.

tam·pá *png Kom* **1:** táwad **2:** alok na halaga **3:** [*Ilk*] bagay na ipinananagot sa isang pagkakautang o pagkawala **:** GARANTIYÁ.

tám·pad *pnr* [*Hil*] **:** tapát.

tam·pák *png* **:** panganlong laban sa ulan o araw.

tam·pák *pnr* **:** hayag o lantad.

tam·pál *png* [*Bik Hil Iba Kap Pan Tag*] **:** banayad na hampas ng palad.

tam·pa·lák *pnr* **:** sa pananalita, tahás o tuwíran.

tam·pa·lá·san *pnr* [*Bik Hil Kap Seb Tag War*] **1:** salbahe; buhóng **2:** manlilinlang; mandaraya **3:** mapanirà.

tam·pát *pnr* **:** karapat-dapat.

tam·pá·wak *png* **:** muling pag-alpas o pagkawala ng isang bagay, gaya ng isda na nahawakan na.

tam·páy *png* **:** pagiging payapa.

tam·pá·yak *png* **:** maliit at pinakintab na baso.

tam·pî *png* [*Kap Tag*] **:** mahinang tapik *Cf* TAMPÁL **:** DAGPÌ, PÍKPIK, TALPÎ.

tam·pím-ba·nál *png Bot* **:** tabátib.

tam·píng *png Bot* **:** uri ng palma na may dahong nahahati sa makikitid na pilas, may bulaklak na umuusbong sa palapa, at may bungang tila bilóg na almendras na ginagawang kusilba ang lamán.

tam·pí·pi *png* **1:** [*Ilk Kap Tag*] malaking basket na parihaba, gawa sa masinsing lala ng yantok o kawayan, karaniwang magkatakłob at ginagamit na sisidlan ng damit kapag naglalakbay *Cf* MALÉTA **:** APIRÁNG, BANDÌ, KÚLBONG, OPIGÁN, TAKBÂ **2:** *Mus* [*Sub*] sagibadbad.

tam·pi·sák *png* **:** paglalakad nang painot-inot sa tubig o putik *Cf* TAMPISÁW.

tam·pi·sáw *png* [*Hil Seb Tag*] **:** paglalaro sa mababaw na tubigan **:** LAMPISAW, MANYAÓKYAÓK.

tam·pi·yús *pnr* [*Kap*] **:** daplis; haging; muntik nang tamaan o masapol.

tam·pó *png* **:** pagpapakita ng samá ng loob at di-pagkatuwa, karaniwan sa pamamagitan ng pananahimik at paglayo sa ibang tao.

tam·pók *png* [*Bik Ilk Tag*] **1:** hiyas[1] **2:** bagay na nakaangat sa kinalalagyan; nagtataglay ng katangian **3:** pagtuktok sa damit na inalmirulan **4:** baság na alon sa dalampasigan **5:** pagtatangi, pagtanaw, o pagbibigay ng parangal sa isang tao o sa anumang bagay na nagawa – *pnd* **mag·tam·pók, i·tam·pók, ma·pa·tam·pók 6:** tangkay o sanga.

tam·pól *png* **:** daluyong; dagsa ng alon.

tam·pól *pnr, pnb* [*Pan*] **:** kagyat.

tám·pon *png* [*Ing*] **:** pampasak, gawa sa malambot na materyales at ginagamit upang pigilin ang anumang tagas, gaya ng regla.

tam·póng *png Bot* **:** dulo ng tangkay ng murang dahon ng mga palma.

tam·po·ók *png* **:** alimuom.

tam·pós *png* **:** sumpâ.

tám·poy *png Bot* [*Bik Tag*] **:** maliit na punongkahoy (*Syzygium jambos*) na tumataas nang 8 m, may bungang bilóg, mabango, kulay krema hanggang pink, at itinatanim dahil sa lilim na dulot nito at sa bungang nakakain **:** BUNLAWAN, TANPÚL, YAMPOY.

tam·pu·wâ *png* **:** dagdag sa anuman.

tam·pu·wâ *pnr* [*War*] **:** di-sapat; kulang.

tam·púy-gú·bat *png Bot* **:** punongkahoy na kapamilya ng tampoy, tumataas nang hanggang 20 m, 50 sm ang diyametro sa kabilugan, may mga dahong tumutubo na magkatapat ang tangkay, may puting bulaklak, at laganap sa Luzon at Kabisayaan.

tam·sák *png* [*Hil Seb Tag*] **:** tunog ng biglang pagbitaw sa hinahawakan, *hal* tunog ng sanga na hinila at binitiwan *Cf* HAGUTAK.

tam·saw *png Bot* [*Dum*] **:** gulaman.

Tám·si *png* **:** isa sa mga wika ng mga Ilongot.

tám·si *png Zoo* [*Hil War*] **:** maliit na ibon (class *Aves*) na magkahalong dilaw at abo ang kulay ng katawan.

tam·sî *png* [*Tsi*] **:** panlansi na inilalagay sa tagâ *var* tansê.

tam·sík *png* **:** tunog na nalilikha sa paglalaro ng dila at labi.

tam·síng *png* [*Tau*] **:** larong pambata ng mga Tausug, binubutas ang mga mata ng bao ng niyog, tinutusukan ng patpat, at patagalan ng pagpapaikot sa niyog.

tám·taks *png* [*Ing thumbtack+s*] **:** thumbtack.

tam·tám *png* [*Kap Tag*] **1:** kasapatan o kainaman **2:** *Mus* mga metal na kuliling, ginagamit kasabay ng pompiyang sa halip na tambol **3:** [*War*] gilid.

ta·mú *png Bot* [*Kap*] **:** luyá-luyahan.

tá·muk *png Mus* [*Sma*] **:** agung.

ta·mú·law *png* **:** taliabót[2].

ta·mu·sák *png* **:** pagiging labis kaysa karaniwan o kaysa kailangan.

ta·mú·tam *png* [*War*] **:** tao na madaldal.

tám·yaw *png Mit* [*War*] **:** duwende; nuno sa punso.

tan *png* [*Ing*] **1:** proseso ng paggawa ng katad mula sa balát, karaniwan sa pamamagitan ng pagbababad sa tubig na may halong mga balát ng oak, at iba pang sangkap **2:** kayumangging kulay ng balát, dulot ng pagkabilad sa araw **3:** manilaw-nilaw na kape o kayumanggi.

tá·na *png* [*Iva*] **:** lupa.

tá·na *pnr* [*Ilk*] **:** nababagay sa okasyon.

Ta·ná! *pdd* **:** varyant ng **Tayo na!**

ta·ná·bug *png Bot* [*Ilk*] **:** umuusbong na sanga ng puno o palumpong.

ta·na·bú·tob *png* [*Ilk*] **:** reklamong pabulong **:** DAYAMUDOM.

ta·ná·ga *png Lit* **:** sinaunang anyo ng maikling tulang Tagalog, binubuo ng apat na taludtod na tugmaan, may sukat na pitóng pantig ang bawat taludtod, at nagpapahayag ng isang buong diwa.

tá·nak *png* [*Ilk*] **:** latak.

ta·ná·kal *png* **:** sinaunang paraan ng pagsusuri at pag-alam sa sanhi ng karamdaman o sakit sa pamamagitan ng isang itlog.

ta·nám *png Bot* [*Kap*] **:** tanim.

ta·ná·man *png Bot* [*Kap Pan tanám+an*] **:** halamanan.

ta·na·mí·tim *png* [*Ilk*] **:** pagkausap sa sarili.

tá·nan *png* **1 :** pagtakas kasama ng kasintahan, karaniwan upang lihim na magpakasal **:** PUSITÁRA **2:** pag-alis nang walang paalam **:** TALILÍS **3:** *Kar* [*Kap*] tahilan.

ta·nán *png* [*Hil Mrw Seb Tag*] **:** lahat; mga tao.

ta·na·ngáw *png Zoo* [*Hil*] **:** alitangyá.

ta·náp *png* **:** kainaman ng lasa o temperatura.

ta·ná·ra-da·gá·nan *png Bot* [*Bik*] **:** salakapo.

ta·náw *png* **:** inaasahang kasiyahan o bentaha sa hinaharap.

ta·náw *pnr* **:** nakikita mula sa malayo **:** LÁNTAW.

tán-aw *png* [*Hil Seb War*] **:** tingin.

ta·ná·win *png* [*tanaw+in*] **1 :** mga tao o bagay na natatanaw **2:** likás na kagandahan ng isang pook **:** LANDSCAPE, PAISAHE.

tán·da *png* [*Esp*] **1 :** pagbabago o paglilipat ng gawain, gaya ng pagiiba ng mga gawaing nakatoka sa mga manggagawa *Cf* TÚRNO **2:** ang haba ng panahon sa paggawa ng nakatakdang gawain.

tan·dâ *png* **1 :** edad; gulang **2:** marka; senyal **3:** alaala; gunita.

tan·dâ *pnr* **:** pinaikling **matanda** ; lalo na kapag ikinabit sa pangalan ng tinutukoy na tao.

Tan·dág *png* **:** kabesera ng Surigao del Sur.

tan·da·kíl *pnr* **:** sapad ang ulo.

tan·dáng *png Zoo* **1 :** tigulang na lalaking manok **:** COCK[1], KÁTIYÁW, KAWÍTAN, LALÓNG[2], LOMÉSED, SUNÓY **2:** tinalì.

Tandang Basio Macunat (tan·dáng bás·yo ma·kú·nat) *png Lit* **:** pamagat ng isang aklat na sinulat ni Fray Miguel Lucio Bustamante at may diwaing laban sa pagsulong at edukasyon ng mga Filipino.

Tan·dáng Sé·lo *png Lit* **:** sa *El Filibusterismo,* ama ni Kabesang Tales.

Tan·dáng Só·ra *png Kas* **:** tawag kay **Melchora Aquino**.

Tan·dá·yag *png Mit* [*Bik*] **:** isang malaking ahas.

tan·dá·yag *png Zoo* **:** balyena.

tan·da·yág *pnr* **:** matigas at di-nababaluktot.

tan·dá·yan *png* **:** baskagang ginagamit sa paghahabi ng tela.

tán·dem *png* [*Ing*] **1 :** bisikleta na may dalawang sakay na kapwa pumepedal **2:** dalawang tao, makina, at iba pa na magkatulong.

tan·dés *pnr* **:** tiyak.

tan·dí·kan *png Zoo* **:** paboreal (*Polyplectron emphanum*) na matatagpuan sa kagubatan ng Palawan, matingkad na asul na may mapusyaw na kulay pilak ang buntot, may puting guhit sa ibabaw ng mata na umaabot sa likod ng leeg, mahaba ang mga paa at ang magkabilang binti ay may tahid na matutulis.

tan·dí·ngan *png* [*Mrw*] **:** pamamalakad ng pamahalaan.

tan·dó *png* [*Kap*] **:** dungaw, pagdungaw.

tán·dok *png* [*War*] **:** kanal.

tan·dók *png Med* **:** bakam.

tan·dós *png* **1 :** sandatang yari sa mahabang tagdan, may tulis sa dulo na yari sa asero, at ginagamit ng mga sundalong nangangabayo **2:** sibat *var* tandús.

Tan·du·lá·nen *png* **:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Tagbanwa.

tan·dú·yong *png Bot* **:** sibuyas-tagalog.

tá·neg *png* [*Iba*] **:** sabog.

tá·nga *png Zoo* **1 :** [*Bik*] langgam **2:** [*Seb*] ipis.

ta·ngá *png* **:** tao na kulang sa kakayahang humatol at magpasiya **:** BABÁL, BÓBO, DÁNGHAG, ESTÚPIDÓ, FOOL, HANGÁL, HUNGHÁNG, LANGÁ, PULPOL, TANGÊ, TIMÁNG, TÓRPE, TULAIÂ, TUNGÁG, TUNGGÁK.

ta·ngà *png* **1 :** [*Tsi*] uod sa patatas **2:** [*ST*] sinaunang pagbabawal na may katumbas na parusa.

tá·ngab *png* **1 :** malalim na bahagi ng ilog na malayo sa pampang **2:** bumbong na bukás ang kabilang dulo at tinabasan nang pahilis upang maging pansalok.

ta·ngáb *png* [*Kap*] **:** gatong, panggatong.

ta·ngáb *pnr* **:** bingot.

tá·ngad *png* **1 :** patuloy na daloy ng hangin o tubig **2:** gitnang bahagi ng bukal na malinaw at dalisay ang tubig **3:** [*Bik*] sa sinaunang lipunang Bikol, gamit na panghulma sa bungo ng mga batang bagong sílang **4:** [*Bik Ilk*] tingala.

tá·ngag *pnr* [*Seb*] **:** tangay.

tá·ngal *png Bot* [*MOc*] **:** punongkahoy (*Ceriops tagal*) na may malakulugong umbok ang mga dahon, at karaniwang nabubuhay sa gilid ng ilog o sapa **:** TAGÁSA, TUNGOG.

tá·ngan *pnr* **:** hawak.

tá·ngan·tá·ngan *png Bot* **:** halaman (*Ricinus communis*) na napagkukunan ng langis, hugis bituin ang malaki at kulay lilang dahon, biluhaba ang bungang mabalahibo, berde ang bulaklak, at tumataas nang hanggang 4 m *var* tantangan **:** KASLA, KASTOR, KATANÂ, LANSINÀ, TAWATAWA[2].

ta·ngáy *pnr* **:** nadalá ng lakas ng daloy ng hangin o tubig **:** TÁNGAG.

táng·baw *png* [*Ilk*] **:** katawan ng araro o kabyawan.

tang·báw *png* **:** hakbang.

tang·dò *png* [*Seb War*] **:** tangô.

ta·ngê *pnr Kol* **:** tangá.

tangent (tán·dyent) *png Mat* [*Ing*] **1 :** sa heometriya, linya o plane na dumadaiti sa isang point ng kurba o rabaw kaya higit na malapit ito sa kurbang karatig ng point kaysa anumang linya o plane na pinaraan sa point **2:** sa trigonometriya, ang ratio ng mga gilid, maliban sa hypotenuse, na kasalungat at karatig sa isang anggulo ng isang tatsulok na may right angle.

tangent (tán·dyent) *pnr* [*Ing*] **:** daplis.

tangential (tan·dyén·syal) *pnr* [*Ing*] **1 :** ukol sa o tila tangent **2:** iginuhit bilang isang tangent **3:** bahagyang sumasagi sa isang paksa.

tangerine (tán·dye·rín) *png* [*Ing*] **1 :** *Bot* maliit, matamis, at kulay dalandang bunga ng sitrus na may manipis na balát **2:** kulay na halong dalandan at dilaw.

táng·ga *png* [*Bik Hil Iba Ilk Iva Kap Pan Tag War*] **:** katutubong laro na gumagamit ng tansan o baryang mamera na pasalansang inaayos sa tanggero o sa loob ng isang parisukat bilang taya ng magkalaban, pinatatamaan ng pamato ng tumitira at ang mapalabas ay kinukuha nito bilang panalunan **:** TAKSÌ, TATSÌ, TÁTSING.

táng·gab *png Mus* **1:** [*Kal*] palendag **2:** [*Subanon*] paldong.

táng·gal *png* [*Pan*] **:** sugpô[2].

tang·gál *pnr* [*Bik Hil Kap Tag War*] **1:** naalis sa pagkakadikit o pagkakakabit **2:** naalis sa trabaho o empleo **:** ABAGBÁG, PUSISAK, SISANTE, TÁNGTANG, TIWALÁG.

tang·gáp *pnr* **1:** kusang pagkuha sa ibinigay o inialok **2:** sinang-ayunan; pinaniwalaan **3:** inako **4:** may pahintulot.

tang·gá·pan *png* [*tanggap+an*] **:** opisina.

tang·gé·ro *png* [*tangga+ero*] **1:** ang pinagpapatungan ng mga taya sa larong tangga **2:** tagatagay sa inuman.

tang·gí *png* **1:** di-pagkilala **2:** di-pagtanggap **3:** di-pagtitiwala **4:** hindi pagsang-ayon; di-pagsunod – *pnd* **tu·mang·gí, tang·gi·hán, i·tang·gí.**

tang·gî *png* **:** saling; tangki[2].

táng·gi·líng *png Zoo* **:** balintóng.

tang·gól *png* **1:** pagbabantay laban sa salakay o anumang pananakit **2:** pagdepensa o pagsalungat sa kilos, at iba pa mula sa sumasalakay **3:** *Bat* pagkilos o paglaban para sa akusado **:** SADIRI, SARANAY, SURÓG.

tang·gú·lan *png* [*tanggól+an*] **:** kutà.

tang·gung·góng *png* **:** alkansiyang gawa sa kawayan o bao ng niyog.

tang·gú·yob *png* [*Ilk*] **:** tambuli.

tang·hál *png* **1:** pagpapakita o paglalantad ng mga bagay, gawa, o pangyayaring may angking katangian o kahalagahan **2:** pagpapalabas ng pelikula, dula, o drama **3:** *Bat* paghaharap o pagpapakita sa hukuman ng mga ebidensiya – *pnd* **mag·tang·hál, i·tang·hál 4:** [*Ifu*] bulugang baboy na bata pa.

tang·há·lan *png* [*tanghal+an*] **:** pook o gusali na pinagdadausan ng anumang pagdiriwang o pagtatanghal *Cf* TEATRO, ENTABLADO.

tang·ha·lì *png* **1: a** kalagitnaan ng maghapon **b** panahon sa isang araw sa pagitan ng umaga at hapon **:** MEDYODÍYA, NOON, PALÍS[3], ÚDTO, ÚGTO **2:** kalagitnaan ng buhay, paglalakbay, usapan, at anumang kalagayang sinukat sa pamamagitan ng panahon.

tang·ha·lí·an *png* **:** pagkaing inihahanda at kinakain sa tanghali **:** LUNCH, PANANGHALIAN.

tang·hás *png* **:** patpat na manipis, tuyô, mabango, at ginagamit na insenso.

tang·hód *png* **:** pag-aantay na punô ng pag-asa.

tang·hup *png***:** pito ng mga Mangyan na yari sa kawayan, ginagamit na panghudyat o pantawag sa mga kasamahan.

tang·húp *png Mus* [*Buh Han*] **:** tompong.

ta·ngì *pnr* [*Kap Tag*] **1:** kaiba sa karaniwan o karamihan **2:** kaisa-isa; walang-katulad **:** SOLE, SOLO **3:** may partikular na okasyon, layon, at iba pa **:** DÍLI.

ta·ngî *pnr***:** hindi humihingi ng pabor kaninuman upang makaiwas na hingian ng pabor o tulong ng iba.

táng-ib *png***:** biglang lubog sa bangin o lalim ng ilog o dagat.

tangible (tán·dyi·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** nahahawakan; nahihipo **2:** malinaw at nauunawaan; tiyak.

ta·ngí·gi *png Zoo* **:** isdang-alat (*Cybium commerson*) na uring mackerel, humahaba nang hanggang 1 m, kulay abo at kung minsan asul ang likod ng katawan, kulay pilak ang tiyan na maraming itim na batik at guhit sa gilid, at maninipis ang mga kaliskis *var* tangginggi.

ta·ngí·le *png Bot***:** punongkahoy (*Shorea polysperma*) na masanga at tumataas nang hanggang 30 - 50 m, kumpol-kumpol ang mga bulaklak na nagiging bungang may tila limang pakpak.

tá·ngis *png* [*Bik Hil Kap Seb Tag War*] **:** pagpapahayag ng dalamhati o sákit sa pamamagitan ng matagal at malakas na iyak **:** BAKHÒ, OLAOL.

ta·ngí·san *png Bot* [*Kap*] **:** hinabúad.

ta·ngí·sang-ba·yá·wak *png Bot* **:** mataas na punongkahoy (*Fisus variegata*), na may maputlang balát, malalapad ang dahong humahaba nang 10-17 sm, bilóg sa puno, at patulis ang dulo **:** LAPTAY.

ta·ngí·tang *png Bot* [*Hil Seb War*] **:** ditâ.

tang·kâ *png* **1:** kilos sang-ayon sa isang layunin **2:** panimulang pagsisikap na gawin ang isang bagay *Cf* BANTA.

tang·káb *pnd* **i·tang·káb, ma·tang·káb, ma·pa·tang·káb :** mahulog nang subsob ang mukha, karaniwang nasasaktan ang labi o babà **:** MÛ-MÔ, TIKMÒ, TIMAM.

tang·kád *png* **:** pagiging balingkinitan at mataas ang pangangatawan.

tang·ká·kal *pnd* **mag·tang·ká·kal, i·tang·ká·kal :** itaguyod.

tang·kál *png* [*Bik Kap Hil Ilk Seb Tag War*] **:** kulúngan ng manok o itik na gawa sa maluwang na lalang kawayan o yantok.

tang·ka·lág *png Kar* **:** kalò.

tang·ka·lág *pnr* **:** hiwa-hiwalay.

táng·kas *png* [*Hil*] **:** sagunson[1].

tang·kás *png* [*Bik Hil Kap Tag*] **:** pumpon ng dahon.

táng·kas *pnr* [*Bik Seb*] **:** tastás.

tang·káy *png* [*Ilk Iva Pan Tag*] **1:** pangunahing uhay o katawan ng punongkahoy, palumpong, o iba pang halaman na tumutubo sa lupa at may mga dahon *Cf* STALK **:** SANGÁ, STEM **2:** anumang uhay na sumasalalay sa dahon, bulaklak, at bunga **:** SANGÁ, STEM **3:** hawakán.

tang·káy·bi·gà *png Zoo* **:** makamandag na ahas na madilaw ang tiyan.

tang·ké *png* [*Esp tanque*] **1:** lalagyan o imbakan ng likido o gas **2:** sasakyang pandigma na nababalutian **:** TANK.

tang·ked *pnr* [*Mrw*] **:** tiyak.

táng·ke·láw *png* [*Mrw*] **:** labóng o bagong usbong na kawayan.

tang·kén *png* [*Ilk*] **:** tigas.

tang·kî *png* **1:** paglayo o pag-alis sa pagkakalapit **2:** pagsalang sa sinuman, karaniwan sa pamamagitan ng siko.

táng·kig *png Zoo* [*Seb*] **:** kalabukab.

tang·kíg *png Agr* [*Ilk*] **:** bakood.

tang·kí·lik *pnd* **mag·tang·kí·lik, tang·ki·lí·kin :** itaguyod.

tang·kô *png* **1:** marahang salang kapag dumaraan **2:** interesadong tingin **3:** *Mus* [*Mgn*] kolitong.

táng·kop *png* [*Mny*] **:** sisidlan ng apog.

tang·kóp *png Zoo* [*Hil*] **:** paraan ng pangingisda, karaniwang ginagamitan ng bitag na nilálang kawayan.

tang·ku·gò *png Ana* [*Hil Seb War*] **:** bátok.

tang·ku·ló *png* [*Bag*] **:** putong ng bagani na gawa sa espesyal na tela, tinina sa pamamaraang pelangi, may abaloryo at borlas sa paligid.

tang·kú·lok *png* **:** sombrero.

tang·là *pnr* [*Hil*] **:** tingalâ.

tang·lád *png Bot* **:** damo (*Cymbopogon*) na tumataas nang hanggang 1 m, mahaba at makitid ang dahon, at karaniwang ginagamit na pampalasa ng iba't ibang lutuin.

tang·láw *png* [*Tsi*] **1:** ilaw **2:** liwanag.

Tang·láw-da·gâ *png Ast* : talà sa gabi na nakikita pagkalubog ng araw : VENUS.

tang·lóˀ *png* [*ST*] : pulubi.

tang·lóy *png* [*ST*] : sa pangangaso, pantawag o sigaw para sa aso *var* panglóy.

tang·lu·yán *png* [*ST*] : tagumpay.

'Tang·ná! *pdd* : pinaikling **Putangna!**

tango (táng·go) *png* [*Esp Ing*] **1:** sayaw na pangmagkapareha, binubuo ng mabagal at sumasalimbay na mga galaw, at pabigla-bigla at mabilis na mga pagtigil **2:** ang musika para dito.

ta·ngô *png* **1:** [*Bik Hil Mrw Tag*] taas-babâ na paggalaw ng ulo bilang pahiwatig ng pagsang-ayon : DANGÔ, ITANGÉR, TAMED, TANGDÒ.

ta·ngód *png* [*Ifu*] : likod ng ulo.

ta·ngól *pnd* **tu·ma·ngól, ta·ngu·lín, ma·pa·ta·ngól** : gumiwang-giwang o sumuray-suray, gaya ng sasakyang mabuway.

ta·ngóng-í·tik *png* [*tango* + *ng-itik*] : pangakong hindi natutupad.

ta·ngó·ngon *png Bot* [*Min*] : uri ng abaka, mahaba ang punò, at may matibay at puting hibla.

ta·ngóp *png* [*War*] : takipsilim.

tá·ngos *png* **1:** *Heo* piraso ng lupa na nakaumgos sa isang lawas ng tubig: CAPE[2], KABO[4], LAWÍS, **2:** pisikal na kataasan, karaniwan ng ilong.

Tá·ngos Bu·é·na Es·pe·rán·za *png Heo* [*Esp*] : tangos sa dulong ilalim ng Africa at lagúsan ng mga manlalakbay mula Europa patungong Asia o vice versa : CABO DE BUENA ESPERANZA, CAPE OF GOOD HOPE.

táng·rib *png* [*Ilk*] : matatalim na bato o korales sa baybayin; matarik na talampas sa gilid ng dalampasigan : REEF, TÁKUT.

tang·táng *png* [*Kap Tag*] : tuloy-tuloy at mabilis na paghila ng tali, lubid, at katulad.

táng·tang *pnr* [*Seb*] : tanggal.

Tá·ngub *png* : lungsod sa Misamis Occidental.

ta·ngú·long *png Bot* : niyog-niyugan.

ta·ngung·gu *png* [*Kal Tgk*] : pangkat ng anim na malalaking gong.

tá·ngus *png Bot* [*Seb*] : manangkil.

ta·nguy·ngóy *png* : mahaba at matampuhing pag-iyak : HAGULHÓL.

tang·wá *png* [*Tsi*] : dulo o gilid ng isang bagay na mahaba at mataas: PRECIPICE, PRESIPISYO.

tang·wáy *png Heo* : lupang halos napapalibutan ng tubig na idinudugtong sa higit na malaking lupa sa pamamagitan ng isang dalahikan : PENÍNSULÁ.

tá·ni *png* [*Ilk*] : pagkakasundo ng mga magulang bago pa man isilang ang mga anak na ipakasal ang mga ito paglaki.

ta·ni·ba *png Agr* [*Tbo*] : proseso ng pagpuputol ng kahoy, paglalawag, at pagsusunog ng lupaing tataniman *Cf* KAINGÍN.

ta·ni·ka·lâ *png* **1:** sunod-sunod at nahuhubog na magkakabit na kawil, karaniwang yari sa metal : CHAIN[2], KADENA **2:** magkakasunod at magkakabit na mga bagay o pangyayari.

ta·ním *png* **1:** halaman **2:** batang punongkahoy, palumpong, o yerba na handang ilagay sa lupa upang tumubo : TANÁM, TANÓM.

ta·ním *pnd* **mag·tanim, i·ta·nim, i·pa·ta·nim 1:** ibaon sa lupa upang tumubo **2:** isaisip.

tá·ning *png* [*Kap Tag*] : takdang panahon; termino.

ta·ni·ngì *png Bot* : matigas na punongkahoy (*Litchi philippinensis*).

ta·ní·no *png* [*Esp*] : tannin.

tank (tangk) *png* [*Ing*] : tangke.

tán·ka *png Lit* [*Jap*] : tulang may limang linya at talumpu't isang pantig na nagbibigay ng kompletong hulagway ng isang pangyayari o kalagayan.

tanker (táng·ker) *png* [*Ing*] : barko, eroplano, o sasakyang panlupa na ginagamit sa pagdadala ng maramihang langis o iba pang likido.

tan·lák *png* : sibat na ginagamit na pang-eskrima.

tannic (tá·nik) *pnr* [*Ing*] : ukol sa o mula sa tan.

tannic acid (tá·nik á·sid) *png* [*Ing*] : tannin.

tannin (tá·nin) *png Kem* [*Ing*] : alinman sa pangkat ng compound na nagpapakunat at nagpapatigas, gaya ng mamula-mulang compound na matatagpuan sa balát ng oak, kaya nagagamit sa paggawa ng katad : TANÍNO, TANNIC ACID.

Tá·no *png Lit* : tauhan sa *El Filibusterismo*, panganay na anak ni Kabesang Tales, naging guwardiya sibil, at nabaril ang di-nakilalang sariling ama.

ta·nó·bol *png Zoo* [*Seb*] : luklak.

ta·no·bong *png Say* [*Pan*] : sayaw na naglalarawan sa paggawa ng walis.

tá·nod *png* : bantay[1]; guwardiya.

ta·nól *png* [*Pan*] **1:** tinig **2:** pitada.

ta·nóm *png* [*Bik Hil Seb War*] : tanim.

ta·nóng *png* **1:** bagay na inaalam at pinag-uusapan, karaniwang may angkop na kasagutan o lunas **2:** pagaalinlangan **3:** pagsisiyasat.

ta·nór *png* [*Esp*] : tao na itinalaga ng pari para maglinis at mag-ayos ng dekorasyon ng simbahan.

tan·púl *png Bot* [*Iba*] : tampóy.

tán·san *png* : takip ng bote ng inumin.

tan·sê *png* [*Tsi*] : varyant ng **tamsî**.

tan·si·lâ *pnr* : nakasalagmak nang magkakrus ang mga binti sa harap.

tan·sô *png* [*Tsi*] : pangkaraniwang metal na nauunat, napaninipis, o napalalapad sa pamamagitan ng lakas at pukpok ng martilyo *Cf* TUMBÁGA : BRONSE, COPPER, GAMBANG, KOBRE, LOYANG, SAWAY, SUWÉR.

tan·sô *pnr* **1:** nadaya; naloko **2:** huwad.

tán·ta·lúm *png Kem* [*Ing*] : matigas, pilaking-abo at metalikong kemikal na element (atomic number 73, symbol **Ta**).

Tan·tá·lus *png Mit* [*Gri*] : isang hari sa Phrygia at naparusahang manatiling nakatayo sa Tartarus sa hanggang pangang tubig at may mga sanga ng prutas sa tuktok ng ulo, bumababa ang tubig kapag sinikap niyang inumin, at tumataas ang mga prutas kapag kaniyang inabot.

tán-tan *png Mus* : alinman sa mga sinaunang tambol na tinutugtog sa pamamagitan ng mga kamay o istik.

tan·tán *pnd* **tu·man·tán, tan·ta·nán 1:** tumigil, magtigil **2:** [*Pan*] bumagal.

tan-ta-rán-tan *png* : tunog ng tambol.

tan·ti·yá *png* [*Esp tantear*] : pagsukat o pagtimbang ayon lamang sa tingin, hawak, o palagay *Cf* BINTÁY, KALKULÁ : APPROXIMATE, BANÀBANÀ, ESTIMATE, PATTÁ.

tán·to *png* [*Esp*] : persentahe.

tan·tô *png* : kaalamang natamo matapos ang pagbulay-bulay *Cf* BATÍD : HULO, TAHÔ[1].

tan·tós *png* [*Esp*] : pangkat o yunit ng tally : PAYA.

tán·tra *png* [*Hin*] : alinman sa uri ng mga mistiko at mahihiwagang panulat ng mga Hindu, mula noong ika-7 siglo o higit na maaga.

tán·trum *png* [*Ing*] : alboroto.

tan·tsíng *png* : tángga.

ta·nu *png* [*Ata*] : anyo ng tapî.

ta·nun *png* [*Iba*] **:** paghahabi.

ta·nú·ngan *png* **:** pagpapalitan ng tanong.

tá·nus *png Mus* [*Hil*] **:** tambo na may tunog plauta kapag hinipan.

tán·yag *png* [*Hil Seb*] **:** alók – *pnd* **mag·tán·yag, tan·yá·gan, i·tán·yag**.

tan·yág *pnr* **1:** lantad **2:** bantog.

ta n'yo *pnb* **:** pinaikling "kita ninyo."

Tao (taw) *png* [*Ing Tsi*] **:** metapisikong konseptong sentro sa pilosopiyang Tsino, ang ganap na prinsipyong batayan sa mundo, at pinagbuklod sa loob nito ang prinsipyo ng Yin at Yang.

tá·o *png* **1:** nilikha (genus *Homo*) na naiiba sa ibang hayop dahil sa mataas na antas ng kaisipan at kakayahang magsalita, at makatayo sa pamamagitan ng dalawang paa *Cf* MAN, WOMAN **:** HOMBRE, HUMAN, TOLAY, TAWO **2:** tawag sa isa sa dalawang mukha ng baryá sa kara-krus, kappô, at katulad na laro **:** TIHAYÂ **3:** bana.

tá·ob *png* [*Bik Seb War*] **:** taog.

ta·ób *png* **1:** pagbanlintuwad; pagbaligtad **2:** sa kara-krus, ibon *Cf* TIHAYA.

tá·og *png* **:** pagtaas ng tubig sa dagat *Cf* KATI **:** ÁTAB, LANAS[3], SUÁG[2], TAEB, TAOB.

Taoism (ta·wí·sim) *png* [*Ing Tsi*] **:** isa sa dalawang pangunahing sistemang panrelihiyon at pampilosopiya ng mga Tsino, sinasabing itinatag ni Lao-tsu noong ika-6 na siglo BC at pinakasentrong konsepto at layunin ang Tao.

ta·ól *png Med* **:** kombulsiyon.

ta·ón *png* **1:** panahon na binubuo ng 365 araw at 366 kapag bisyesto; nahahati sa 12 buwan at nagsisimula sa 1 Enero **:** ÁNYO, DAGÚN, TAWÉN, TÚIG, YEAR **2:** haba ng panahong binubuo ng 365 araw, 5 oras, 48 minuto, at 45.51 segundo; tagal ng isang ganap na pag-ikot ng mundo sa araw **:** ÁNYO, DAGÚN, TAWÉN, TÚIG, YEAR **3: a** pagkaganap nang magkasabay sa isang pook o panahon **:** COINCIDENCE **b** posibilidad ng gayong pangyayari **4:** antas.

tá·ong *png* **:** itim na panyong panluksa.

ta·óng *png* **:** metal na tangkeng bilóg para sa pagdadala ng tubig.

tá·ong-ba·yan *png* [*tao+ng+bayan*] **:** mga mamamayan sa isang komunidad o bansa *var* táumbáyan.

tá·ong-grá·sa *png* [*tao+na+grasa*] **:** táong-putik.

Taong-Java (tá·ong-dyá·va) *png* [*tao+ng+Java*] **:** sinaunang anyo ng fossil hominid Homo erectus, orihinal na tinatawag na Pithecanthropus, mula sa labíng natagpuan sa gitnang Java noong 1891.

Tá·ong-Pe·kíng *png* [*tao+ng+Peking*] **:** huling anyo ng fossil hominid Homo erectus na dating tinatawag na Sinanthropus pekinensis, mula sa labíng natagpuan noong 1926 sa yungib sa Zhoukoudian malapit sa Beijing.

ta·óng pis·kál *png* [*taon+na+piskal*] **:** anumang panahong taunan, hindi nangangahulugang kasabay ng kalendaryo, na sa dulo ay inaalam ng isang kompanya, pamahalaan, at iba pang organisasyon ang kalagayang pampananalapi nito.

tá·ong-pú·tik *png* [*tao+na+putik*] **:** tao na palaboy sa lansangan at napakarumi **:** TÁONG-GRÁSA.

Tá·ong Tá·bon *png* [*tao+ng+tabon*] **:** sinaunang labí ng tao na tinatayang 22,000-30,000 taon at natagpuan sa yungib ng Tabon, Palawan noong 1962.

ta·on-li·gid *png* **:** pansilo ng isda, gawa sa nilalang patpat ng kawayan.

ta·ós *pnr* **1:** tagós **2:** taimtim.

tap *png* [*Ing*] **1:** kasangkapang pangkontrol sa daloy ng likido o gas mula sa túbo o lalagyan **2:** ang paglalagay ng isang kasangkapan o pangkontrol sa telepono o telegrapo upang marinig ang isang usapan o makakuha ng impormasyon **3:** ang kasangkapan para dito.

tá·pa *png* **1:** [*Bik Kap Hil Ibg Ilk Seb Tag War*] karneng hiniwa nang manipis, inasnan o ibinabad sa toyo na may dinikdik na bawang at paminta, at pinatuyo sa araw **:** DANDANG[2] **2:** kapital, puhunan.

tá·pa·bó·ka *png Mek* [*Esp tapaboca*] **:** kasangkapang ginagamit sa pagpapahina ng ingay, gaya ng tambutso **:** MUFFLER.

ta·pa·dé·ra *png* [*Esp*] **:** takip; nagsisilbing takip.

tá·pak *png* [*Bik Hil Kap Pan Tag*] **1:** bagsak o lápat ng paa sa isang rabaw **2:** bakás ng paa **:** DALPÁK, DAMÚSAK, PADDÁK[2], TALPÁK, TÚNOB, YAPAK, YATAK – *pnd* **tu·má·pak, ta·pá·kan, i·tá·pak 3:** [*Tau*] platito.

ta·pák *png* [*Kap*] **:** malaking pinggan.

ta·pák *pnr* **:** walang sapin ang paa.

tá·pal *png* **1:** tagpî **2:** *Med* plaster **3:** *Isp* sa basketbol, paghataw sa bolang ibinuslo ng kalaban.

ta·pa·láng *png Zoo* **:** masustansiyang bivalve na kabibe.

ta·pa·ló·do *png Mek* **:** proteksiyon laban sa talsik ng putik o dumi mula sa gulong ng sasakyan **:** FÉNDER, MUDGUARD.

tá·pang *png* **1:** [*Kap Tag*] ang pagiging walang-takot **:** ANGDET,ÁNIMÓ, GUTU, ÍSOG, SEBEG, TURÉD, VÁLOR **2:** bisà o kapasidad sa pagdudulot ng reaksiyon gaya ng sa alak, sukà, at iba pa **:** STRENGTH.

ta·páng·ko *png Ark* **:** ang sibi o medya agwa na may katamtamang haba at kitid bilang panganlong laban sa init ng araw o ulan.

ta·pá·ro *png* [*Ilk*] **:** maliit at bilog na kahong lalagyan ng kendi.

tá·pas *png* **1:** tálop **2:** [*Esp tapa+s*] mga pulútan.

ta·pás *png* **:** tipikal na uri ng isdang-tabang.

ta·pát *png* **1:** harap; kaharap **2:** pagsasabi ng tahás o katotohanan.

ta·pát *pnr* [*Ilk Kap Tag*] **1:** walang daya o pagkukunwari **2:** totoo; tunay; wagas **3:** mapagkakatiwalaan**:** LEÁL, LÍGDONG, LOYAL, NABATÁD, SINSERO, TAMPAD, TALIÚNGOD.

tá·pay *png* **1:** [*Bik Hil Kap Tag War*] másа[1]; dough **2:** [*Seb*] pálong.

ta·pá·ya *png* [*Ifu*] **1:** palad **2:** sandakot.

ta·pá·yan *png* [*tapay + an*] **:** malaking sisidlan ng tubig na yari sa luad o lupang hinahaluan ng bato **:** BURNÁY.

ta·pá·yas *png Bot* [*Bik*] **:** papaya.

tap-dance (táp-dans) *png Say* [*Ing*] **:** sayaw na may maindayog at malakas na lagapak ng paa, daliri nito, o sakong sa bawat hakbang likha ng sapatos na may nakakapit na metal.

tape (teyp) *png* [*Ing*] **1:** makitid na piraso ng tela na ginagamit na pantali, pang-ipit, at katulad **2: a** tali o laso na nakasablay sa dulo ng karerahan **b** katulad na materyales na ginagamit na pangkubkob sa isang pook na bawal pasukin **3:** piraso ng transparent na papel o plastik na pinahiran ng pandikit at ginagamit na pandikit **:** ADHESIVE TAPE, MASKING TAPE **4:** cassette tape.

ta·péng *png Agr* [*Ifu*] **:** dingding na bato ng pay-yo, ginagamit na pampigil sa lupa at maliliit na bato.

tape recorder (teyp re·kór·der) *png* [*Ing*] **:** kasangkapang ginagamit sa pagrerekord ng mga tunog sa isang

magnetikong tape at sa pagpapadami nito : GRABADORA.

tapestry (tá·pes·trí) *png* [*Ing*] : tapiseriya.

ta·pé·ta *png* [*Ing taffeta*] : manipis na sutla: TAPETAN.

ta·pe·tán *png* [*Esp tafetan*] : tapeta.

ta·pé·te *png* [*Esp*] **1:** mantel **2:** tela na ibinabalot sa rabaw ng mesang bilyaran.

ta·péw *png* [*Pan*] : ibabaw[1].

tapeworm (téyp·worm) *png Zoo* [*Ing*] : parasitikong bulate, karaniwang tumatahan sa bituka : KUYAM, SOLITARYA, TENYA.

ta·pí *png* [*Iva*] : tabla; sahig.

ta·pî *png* **1:** sinaunang saplot pambabae *Cf* BAHÁG **2:** kasuotang ginagamit kapag nagluluto, naglilinis at iba pa na pantakip sa harap na bahagi ng katawan upang hindi madumihan ang suot na damit: APRON **3:** [*Hil*] tabla.

ta·píg *png Agr* [*Ifu*] : kinipil na lupang ginagamit na palitada sa dingding ng pay-yo.

ta·pík *png* [*Kap Hik Pan Tag*] : marahang dampi ng palad o mga daliri sa balikat o likod : DAGPÎ, PÁLTING, TALPÎ.

tá·pil *png* [*Kap Tag*] : matulis na kagamitang ginagamit na pambutas sa lupa para sa pagtatanim : DIBBLE.

ta·píl *pnr* : varyant ng **dapil**.

ta·pi·lán *png Bot* : leguminosong halaman na may maraming buto na katulad sa paayap, nakakain ngunit karaniwang ginagamit na pakain sa mga kabayo.

ta·pi·lók *pnd* **tu·ma·pi·lók, ta·pi·lu·kán, ma·ta·pi·lók** : mapatama ang paa sa anumang bagay habang naglalakad at matisod : TAPYOK.

tá·ping *png* : peste.

ta·píng *png* [*Hil War*] : dungis sa mukha.

ta·pi·ngán da·gâ *png Bot* : takip-kuhol.

ta·pí·ngár *png* [*Ilk*] : pálong.

tapir (téy·per) *png Zoo* [*Ing*] : alinman sa malalaking tila baboy na mammal na matatagpuan sa tropikong America.

tá·pis *png* [*Esp tapiz*] : kapirasong tela na ipinapatong sa sáya at nagkakasanib sa bandang baywang.

ta·pí·se·rí·ya *png* [*Esp tapicería*] : makapal na telang hinabi na may mga mapalamuting disenyo o larawan, ginagamit na pansabit sa dingding o pansapin sa muwebles *Cf* UPHOLSTERY : TAPESTRY.

ta·pi·sé·ro *png* [*Esp tapicero*] : gumagawa ng tapiseriya.

tap·là *png* [*War*] : kasinungalingan *var* talpà.

táp·lak *png* [*War*] : kumot.

tap·lî *pnr* : biglang sagi sa tagiliran.

ta·pò *png* [*War*] : banggâ.

ta·pó·di *png Zoo* [*Mag*] : luktón.

tá·pok *png* [*Seb*] : umpók.

ta·pók *png* **1:** paghampas sa damit sa pamamagitan ng paglalagay sa pagitan ng dalawang palad at ginagawa kapag malagihay ang damit na inalmirulan **2:** [*Ilk Pan*] alikabok.

ta·pól *png* [*War*] : kulay-lilang malagkit na bigas; pirurutong.

tá·pon *png* **1:** paghahagis saanman ng isang bagay na wala nang halaga o hindi na kailangan – *pnd* **mag·tá·pon, i·tá·pon 2:** pag-aaksaya **3:** pagpapalayas sa sinuman mula sa o palabas ng isang bayan o bansa – *pnd* **mag·tá·pon, i·tá·pon 4:** pagaalis ng isang baraha o ng isang pitsa mula sa mga hawak – *pnd* **mag·tá·pon, i·tá·pon 5:** anumang inihagis dahil wala nang halaga o hindi na kailangan – *pnd* **mag·tá·pon, i·tá·pon**.

ta·pón *png* [*Esp*] : pantakip sa bibig ng bote, termos, at iba pa, gawa mula sa isang uri ng malambot na kahoy : CORK, DÓOL, HULÓT, POLÉT, SÓLLAT, SPIGOT[1], SÚNGSONG.

táp-ong *png* [*ST*] : ambag.

ta·póng *png* [*Ilk*] : pinulbos o giniling na bigas na may kahalong tubig na karaniwang ginagawang bibingka, puto, at kutsinta : GALAPÓNG.

ta·póng *pnr* : kasama sa orihinal na plano.

tá·pon·lú·lan *png* [*tápon+lulan*] : pagtatapon sa mga bagay na lulan upang gumaan ang isang barko o eroplano sa panahon ng kagipitan o mga pangyayaring di-inaasahan.

tá·pos *png* **1:** ang hulíng araw ng nobena o lamay **2:** pinaikling **pagkatapos**.

ta·pós *pnr* : kompleto; wakas; ubos.

táp-oy *png* [*Ilk*] : buhaghag na lupa o buhangin.

tap·peng *png Agr* [*Ifu*] : tuktok ng batong dingding ng pay-yo.

tap·pong *png* [*Bag*] : tagpi.

tap·sák *png* : lagaslas.

tap·sáw *png* **1:** talsik ng mga piraso ng kahoy na sinibak **2:** uka sa katawan ng punongkahoy dahil sa matinding hampas o tamà.

táp·si·lóg *png* : pinaikling tawag sa kombinasyon ng pagkaing tápa, sinangag, at itlog.

táp·sok *png* [*Bik*] : sabad – *pnd* **mag·táp·sok, tu·máp·sok**.

tap·sóng *pnd* **ma·tap·sóng, tu·map·sóng, i·tap·sóng** : mahulog o ihulog sa malalim na putikan.

tap·táp *png* : bao na hinugis na pinggan.

ta·pu·lán *pnr* [*Seb*] : tamad.

ta·pu·lá·nga *png Bot* [*Hil*] : gumamela.

ta·pú·law *png* : pagsira sa anuman sa pamamagitan ng palakol – *pnd* **mag·ta·pú·law, ta·pu·lá·win**.

ta·pu·nán *png* [*tápon+an*] : ang pinaglalagyan ng mga bagay na itinatapon *Cf* BÁSURAHÁN.

ta·púng *png* [*Kap*] : galapong.

tá·pus *png* [*Hil*] : pigil; sawata; sugpô; supil.

ta·pú·ta·pó *png* [*War*] : alikabok.

tá·puy *png* [*Bon Ifu Ilk*] : alak na gawa sa binurong bigas *var* tapey.

tap·yâ *pnr* : lapyâ.

tap·yás *png* : alinman sa maliit, binuli o pinakintab, at pantay na mga rabaw ng isang pinutol o nilagyan ng hugis na mamahaling bato – *pnd* **mag·tap·yás, tap·ya·sín**.

tap·yás *pnr* [*Kap Pan Tag*] : putól o hiwâ.

táp·yok *png* : tapilok.

tap·yó·ka *png* [*Ing tapioca*] : anyong butil, flake, pellet, o pulbos na pagkain mula sa balinghoy.

tar *png* [*Ing*] : alkitran.

tá·ra *png* **1:** [*Esp*] pataan[2] **2:** [*ST*] regalo sa bagong kasal na pantumbas sa ibinigay ng pamilya ng babae o ng lalaki **3:** [*Iba*] salà.

Ta·rá! *pdd* : Tayo na!

ta·ra·báng *png Bot* [*Ilk*] : damong-ilalim o halamang tubig (*Ottelia alismoides*).

ta·ra·báy *png* [*Ilk*] : patnubay; giya.

ta·ra·bíl·ya *png* [*Esp tarabilla*] **1:** pako o klabiha para higpitán ang bastidor ng lagari **2:** piraso ng kahoy na pansara ng bintana o pinto.

ta·ra·bít *png* [*Ilk*] : talák.

ta·ra·bí·tab *pnr* [*Ilk War*] : madaldal o matabil.

ta·ráb·tab *png Bot* [*Ilk*] : dawag[3].

ta·rá·ha *png* [*Esp tarraja*] : kasangkapan na ginagamit sa paglalagay ng roskas sa túbo.

ta·ra·hi·tì *png* [*War*] : ambon.

tá·rak *png* [*Hil Kap Tag*] : pagsaksak nang madiin at iniiwang nakabaon ang patalim : **dúnggab**.

ta·ra·kán *png Bot* : púno ng niyog na kasinlaki ng tao.

ta·rá·ken *png* [*Ilk*] : iwi.

ta·rá·ki *png* [*Ilk*] : kisig.

ta·rák·tak *png Bot* [*Ilk*] : halubagat-baging.

ta·ra·ku·tú·kan *png Zoo* [*Ilk*] : lagidlid[1] *var* tarutúkan.

tá·ram *png* [*Bik*] : salita; sabi.

ta·ram·bú·lo *png Bot* : talong-talungan.

ta·ra·mí·dong *png* [*Ilk*] : taghiyawat sa ilong.

ta·rá·mus·yán *png* [*Ilk*] : matigas na lamán ng búko.

Tá·ra·ná! *pdd Kol* : Tayo na!

ta·ráng *png* : pagpadyak, karaniwang kapag nakararamdam ng matinding kirot.

ta·rang·ká·han *png* [*Esp tranca + Tag han*] : malaking pinto sa gawing harap ng bakuran, kuta, o palasyo : GATE[1].

ta·ran·tá *pnd* **má·ta·ran·tá, ta·rán·ta·hín** [*Esp tarantar*] **1:** gawing di-nakatitiyak, atubili, at iba pa **2:** lituhin; malito **3:** gawing masalimuot o komplikado.

ta·ran·tá·do *pnr* [*Esp atarantado*] **1:** walang prinsipyo o pag-aatubiling moral **2:** may masamang gawain o pag-aasal.

ta·ran·té·la *png Mus Say* [*Esp Ita tarantella*] **1:** sayaw na mabilis at paikot-ikot ang mga magkapareha **2:** ang musika para dito.

tá·ran·tú·la (tá·ran·tyú·la) *png Zoo* [*Ing*] : napakalaki at mabuhok na gagamba (family *Theraphosidae*) at makamandag ang kagat.

ta·rá·ok *png* [*Ilk*] : tilaok ng manok.

ta·rá·pan *png Zoo* [*Mrw*] : lukton.

ta·ra·páng *png* [*Ilk*] : mahabang sibat na may lubid, ginagamit sa paghuli ng balyena at iba pang malalaking isda : ARPÓN, HARPOON.

ta·ráp·tap *png Bot* [*Ilk*] : halubagat o salimbagat.

ta·rás *png* : pagiging totoo sa sinasabi o sa pagsasalita; kaprangkahan.

ta·ra·súl *png Lit* [*Tau*] : maikling tula na buod ng Koran at binibigkas bago simulan ang pagbasa ng banal na libro.

ta·rát *png Zoo* : ibong bukid na kasinlaki ng luklak, malaki ang ulo, at karaniwang lumilitaw sa panahon ng pamumunga at pag-aani ng palay.

tá·ra·tá·ra *png* **1:** [*Bik*] salúdo **2:** *Bot* [*Ilk*] tála **3:** *Zoo* tawag sa langgam na magalaw ang katawan at mabilis tumakbo, mapula-pulang dilaw ang kulay, at karaniwang makikita sa mga bahay.

ta·ra·tí·tat *png* : babaeng madaldal at pakialamera.

ta·ra·ú·ta *png* [*Seb*] : sa sinaunang lipunang Bisaya, pagsusukli.

tá·ray *pnr Kol* : masungit; mahilig mamintas.

tá·ray-tá·ray *png* : anyo o kilos sa paglakad na karaniwang pakiling-kiling.

ta·ra·yú·toy *png* [*Ilk*] : pulandit; bugalwak.

ta·rék *png Say* [*Pal*] : sayaw ng mga batang babae na sinasaliwan ng tambol at sanang.

ta·rek·ték *png* [*Ilk*] : huni ng tandang habang gumigiri sa inahing manok.

ta·re·rán *png Lit Mus* [*Pan*] : oyayi.

ta·rét·tek *png* [*Iba*] : paraan ng pagtae ng bata na palipat-lipat ng puwesto.

tár·get *png* [*Ing*] **1:** tuon ng puntirya **2:** layunin.

tar·hé·ta *png* [*Esp tarjeta*] : maliit na kard na may nakasulat o nakalimbag na pangalan ng isang tao, tirahan nito, at bilang ng telepono.

ta·rì *png* [*Kap Mrw Pan Tag*] : kasangkapang manipis ang talim na inilalagay sa binti ng manok na isasabong : BÉTEK, BULÁNG, TÁDI.

tariff (tá·rif) *png* [*Ing*] : taripa.

ta·ríg-ta·ríg *png Zoo* [*Kay Tbn*] : uri ng isdanlawin (genus *Cypselurus*) : BÁLANG.

tá·rik *png* [*Ilk*] : hinabing kawayan na ginagamit sa paghuli ng isda o pagbuhat ng patay *Cf* BAKLÁD.

ta·rík *pnr* : mataas at walang kurba paakyat, gaya ng rabaw sa gilid ng talampas.

tá·rik·tík *png Zoo* : ibon (family *Picidae*) na matigas ang tuka at umuuka ng punongkahoy : BALALATOK, KÁRPINTÉRO[2], WOODPECKER.

ta·rí·ma *png* [*Esp*] **1:** platapormang natitinag **2:** higáan sa bilangguan.

ta·ri·mâ *png* [*Mrw*] : salubong.

ta·rí·mas *pnr* [*Bik*] : hiwás[2].

ta·ri·má·yon *png* [*Ilk*] : tulis ng ilong.

ta·ri·má·yong *png* [*Ilk*] : ibabaw[2].

ta·rim·bán *png* [*Ilk*] **1:** lalagyan ng rasyon ng mandaragat **2:** basurahan **3:** andas na kawayan, ginagamit sa pagbuhat ng patay.

ta·rin·da·núm *png Med* [*Ilk*] : impeksiyon sa balát sa pagitan ng mga daliri ng paa o kamay dahil sa matagal na pagkakababad sa tubig o dahil sa hindi wastong pagpapatuyo.

ta·ríng *pnr* : sa lalaki, umastang maton.

ta·rin·tík *png* [*Mrw*] : ambon.

ta·rí·pa *png* [*Esp tarifa*] **1:** patnubay o listahan ng mga tiyak na babayarin : TARIFF **2:** tax na ipinapataw sa partikular na uri ng import o export : TARIFF **3:** istandard na bayarin : TARIFF **4:** de-koryenteng ilaw na walang kontador : TARIFF.

ta·ri·pá·to *png* [*Ilk*] : pag-aalaga – *pnd* **mag·ta·ri·pá·to, i·ta·ri·pá·to, pa·ta·ri·pa·tú·han**.

ta·rip·nóng *png* [*Ilk*] : pulong.

ta·rip·típ *png* [*Ilk*] **1:** kabibe na kumakapit sa ilalim ng barko na nagdudulot ng kalawang **2:** uri ng magaspang na lumot at kumakapit sa batong nasa tubig-alat **3:** *Zoo* huwaling.

ta·rís *png* : kanin na hindi gaanong naluto.

tá·ri·tá·ri *png Bot* [*Ilk*] : dáyang[3].

ta·ri-ta·rî *png* : pagsasabi ng anumang makasisira sa puri at karangalan ng kapwa.

ta·rí·tib *png* [*Mrw*] : kinaugaliang batas.

ta·rí·ya *png* [*War*] : pagtatakda ng gawain.

tár·ka *png* **1:** kaguluhan ng isip dahil sa dami ng trabaho o dahil sa pagod **2:** yamot; pagkayamot.

Tarlac (tar·lák) *png* **1:** lalawigan sa gitnang Luzon ng Filipinas, Rehiyon III **2:** kabesera ng Tarlac.

tar·lák *png Bot* [*Kap Tag*] : halamang kahawig ng tubó.

tar·lík *png* : pagpatay ng kuto sa ulo.

tar·lóng *png* : lilim.

tarmac (tár·mak) *png* [*Ing*] **1:** tarmacadam **2:** rabaw na gawa dito, *hal* runway.

tarmacadam (tar·ma·ka·dám) *png* [*Ing*] : materyales na gawa sa bato o slag na may alkitran, ginagamit sa paggawa ng mga daan, at iba pa : ASPÁLTO.

tá·ro *png* **1:** *Bot* [*Ing*] gabe **2:** [*War*] pagkít.

ta·ró *png* : pagsukat ng lalim.

ta·róg *png* [*Hil*] : alulod *var* talóg.

ta·rók *png* [*Bik*] : pagtatanim ng palay.

ta·rók *pnd* **ma·ta·rók, ta·ru·kín :** malaman o maintindihan, matapos pag-aralan.

ta·rók·tok *png* [*Ilk*] : buboy-gubat.

ta·róm *png* [*Bik War*] : talas.

tá·ros *png* **1:** *Med* sa pagtitistis, ang pagpapasok ng gasang may gamot sa malalim na sugat upang lumabas at maubos ang nanà **2:** pansukat sa lalim ng dagat at ilog, o sa laman ng tangke ng gasolina.

ta·rós *pnr* **1:** kontrolado; may direksiyon **2:** may pagsaalang-alang sa mga restriksiyon o alituntunin **3:** maingat sa pananalita *Cf* WALÁNG-TARÓS.

tá·rot *png* [*Ing*] : anumang set ng 22 baraha na may mga larawang alegoriko at ginagamit sa panghuhula o bilang trump.

tár·pon *png Zoo* [*Ing*] **1:** malaki at pilaking isda (*Tarpon atlanticus*) **2:** kahawig na isda (*Megalops cyprinoides*) na matatagpuan sa Karagatang Pasipiko.

tar·rang *pnr* [*Tau*] : naayon sa batas; lehitimo.

tár·san *pnr* [*Ing Tarzan*] **1:** mabilis kumilos at may malakas na pangangatawan **2:** nakabahag o walang damit.

tarsier (tár·si·yér) *png Zoo* [*Ing*] : malmag.

tár·si·lá *png*: nakasulat na mga salaysay tungkol sa pinagmulan ng isang lahi o angkan *var* sarsila.

tarsioidea (tar·syo·dé·ya) *png* [*Ing*] : isa sa tatlong suborder ng primate, may mahabang buntot, malaki at dikumikilos na mata, naninirahan sa mga punongkahoy at sa gabi lumilibot, *hal* malmág.

tár·ta·gó *png Bot* [*Esp*] : lingá.

tar·ta·mú·do *pnr* [*Esp*] : utál.

tar·ta·níl·ya *png* [*Esp tartanilla*] : kalesa.

tár·tar *png* [*Ing*] : tártaro[2,3].

tar·ta·rá·ok *png Bot* [*Ilk*] : makinis na baging (*Quamoclit pennata*).

tar·ta·ráw *png Bot* [*Ilk*] : niyog-niyugan.

tartaric acid (tar·tá·rik á·sid) *png* [*Ing*] : natural na carboxylic acid na makukuha lalo na sa hilaw na ubas, ginagamit sa baking powder at bilang food additive.

tar·ta·rip·típ *png Bot* [*Iva*] : kulot.

tár·ta·ró *png* [*Esp*] **1:** cream of tartar **2:** matigas na deposito ng laway, calcium phosphate at iba pa, na nabubuo sa mga ngipin *Cf* NGIMA, TINGÁ : TARTAR **3:** deposito ng acid potassium tartrate na nagiging latak sa loob ng bariles ng alak : TARTAR.

tartar sauce (tár·tar sos) *png* [*Ing*] : sawsawang gawa sa mayonesang may halong tinadtad na atsara, oliba, sibuyas, at iba pa.

Tar·ta·rús *png Mit* [*Gri*] **1:** isang pook na walang araw sa ilalim ng Hades na pinagkulungan ni Zeus sa mga Titan **2:** bilangguan ng mga masáma.

tartrate (tár·treyt) *png* [*Ing*] : salt o ester ng tartaric acid.

tartrazine (tár·tra·zín) *png Kem* [*Ing*] : matingkad na dilaw na tina na makukuha mula sa tartaric acid at ginagamit na pangkulay sa pagkain, gamot, at kosmetiko.

ta·rú·go *png* [*Esp*] **1:** kahoy o kawayang ginagamit bilang pakò *Cf* KLABÍHA, TALÁSOK, TASOK, TRANGÁ : PALTAK[3] **2:** *Kol* uten.

ta·rú·gug *png Bot* [*Bik*] : muthâ.

ta·ru·ku·tó·kan *png Zoo* [*Ilk*] : malapando.

ta·rum·pí·ngay *png* [*Ilk*] : lumbay.

ta·run·dón *png* : mahabang tambak ng lupa na nagsisilbing daanan *Cf* DÍKE.

ta·rú·tot *png* [*Seb*] : bangsi.

tá·ruy *png* [*Ilk*] : arnibal.

tá·sa *png* [*Esp taza*] **1:** kasangkapan na tila maliit na mangkok, karaniwang inuman ng kape, tsokolate, o tsaa *Cf* KÓPA, SULYÁW : CUP, DEMITAS, LIGONG, LOSOR, PUSWÉLO **2:** pagpipigil sa pagkain; pagkain ng pilî at itinakda para sa kalusugan o upang magbawas o magdagdag ng bigat **3:** pagkalkula ng halaga ng isang bagay.

ta·sá *png* [*Esp tajar, tazar*] : pagpapatulis sa dulo, gaya sa dulo ng lapis.

Ta·sá·day *png*: isa sa mga pangkating etniko ng mga Manobo na nasa South Cotabato.

ta·sa·dór *png* [*Esp*] : tagasuri ng buwis : ASSESOR.

tá·sak *pnd* **tu·má·sak, ta·sá·kin :** saksakin ng punyal.

ta·sas·yón *png* [*Esp tazación*] : paghahalaga o ang halagang inilagay.

tá·sik *png* **1:** [*Bik Hil Pan Seb Tag War*] tubig alat na sinala sa buhangin sa proseso ng paggawa ng asin : TUGNÔ **2:** pagbababad ng karne sa asin.

ta·sík *png* [*Kap*] : lihiya.

ta·sí·ta *png* [*Esp tazita*] : maliit na tasa.

task *png* [*Ing*] : gampanin.

tá·sok *png*: maikling pin o bolt na ginagamit na panghawak sa mga bahagi ng isang bagay, pansara, sabitan, pangkabit ng lubid, at iba pa: KUNYÁS.

ta·són *png* [*Esp tazon*] : huwataw.

tassel (tá·sel) *png* [*Ing*] : borlas[2].

tas·tás *pnr* [*Bik Hil Kap Pan Seb Tag War*] : tanggal sa pagkakatahi *Cf* LASLÁS, NISNÍS : BÁDBAD, BINGKAS, SASSATAN, TÁNGKAS.

taste (teyst) *png* [*Ing*] : lasa; panlasa.

tá·ta *png* [*Kap Tag*] **1:** tawag sa ama **2:** tawag ng paggalang sa matandang lalaki *Cf* NÁNA.

ta·tâ *png*: gatla[1,2].

ta·tá·big *png Zoo* [*Pan*] : muong.

tá·tad *png*: uod na kasinlaki at kasingkapal ng ordinaryong daliri at ang unang anyo ng isang malaking paruparo : LARVAE.

ta·tág *png* **1:** pagiging matibay at matagal bago masira o mapuksa **2:** kakayahang lumaban o sumalungat sa pagbabago **3:** kakayahan ng isang bagay na bumalik sa dáting anyo matapos matinag.

tá·tag *pnd* **mag·tá·tag, i·tá·tag :** magbuo, magtayô, o mag-organisa ng isang negosyo, samahan, at iba pa.

ta·ta·gán *png*: túbo na gawa sa kahoy at ginagamit na sisidlan ng apog ng buyo.

ta·ta·gé·no *png* [*Iba*] : panaginip.

ta·tá·gu *png Sin* [*Ifu*] : nililok na hubog ng tao mula sa malambot na kahoy : BIHANG.

ta·ta·gu·kán *png* : lalagukan.

ta·ták *png* **1:** selyo **2:** limbag **3:** marka ng pabrika : TRADE MARK **4:** proseso ng pagputol ng metal.

ta·tak·lá·yan *png Ana* [*Tau*] : bisig.

tá·tal *png*: pinagtapyasan o pinagtabtaban ng kahoy.

ta·tam·pál *png Zoo* : hipon na sa ilog nananahan.

tá·tang *png* **:** itay.

ta·tang·nán *png* **:** puluhan.

ta·táp *png* [*Kap*] **:** pantahip, karaniwang gamit sa palay.

ta·táp *pnd* **ma·ta·táp, ta·ta·pín :** maláman o maintindihan.

ta·ta·ra·món *png* [*Bik*] **:** wika.

ta·tás *png* **:** kakayahang bumigkas at magpahayag nang tuwid at maayos sa mga salita.

tá·tay *png* **:** itay.

ta·ta·yá *png* [*Iva*] **:** bangka.

tat·do *png* [*Iva*] **:** tatlo.

tat·hà *png* [*War*] **:** landas sa gubat; daanan.

tá·ting *png* [*Ing tatting*] **1:** makitid na puntas na gawa sa pagpapaikot at pagbubuhol ng sinulid sa pamamagitan ng lansadera **2:** ang sining sa paggawa ng nasabing puntas.

ta·tí·pu *png* [*Seb*] **:** tagpo[4].

tat·ló *png* **1:** kabuuan ng dalawa at isa **2:** bilang sa pagitan ng dalawa at apat **:** TALLO, TALÚRA, TATDO, TELO, THREE, TRES, TULÓ, TUU.

tat·ló't walâ *png***:** laro ng kalalakihan sa Katagalugan, inaayos nang nakaharap ang ibon ng tatlong barya bago ihagis, at kung lumapag sa sahig na tatlong tao ang mga barya, panalo ang tumira; panalo naman ang mga kalaban kung ibon ang lumabas.

tat·lum·pû *png***:** bilang na nagsasaad ng tatlong beses na dami ng sampu**:** THIRTY, TREINTA.

ta·tô *png* [*Ing tattoo*] **1:** mahirap maburang marka o pigura na itinatak sa katawan sa pamamagitan ng pagtutusok ng pangkulay o paglikha ng mga pilat **:** FÁTEK, HAKANG, PIKÁ[2], TATTOO[4] **2:** ang paglalagay ng disenyo sa balát sa pamamagitan nito *Cf* DAYADAYA **:** FÁTEK, HAKANG, PIKÁ[2], TATTOO[4].

tát·sa *png* [*War*] **:** batík o dungis.

tat·sá *png* [*Esp tachar*] **1:** paninisi **2:** salungat o maling opinyon o hatol; pamimintas.

tat·sì *png* [*Bik War*] **:** tangga.

tat·sin bá·ka *png Bot* [*Iva*] **:** eskobang baka.

tát·sing *png* [*Ilk*] **:** tangga.

tat·só *png* [*Esp tacho*] **:** kasangkapang pinaglulutuan ng minatamis, gaya ng halaya, yari sa tanso, may dalawang taingang hawakán, at sapad ang puwit.

tat·su·lók *png* [*tatlo + ang + sulok*] **1:** heometrikong anyo o hugis na may tatlong sulok at tatlong gilid**:** TRIYÁNGGULÓ, TRIANGLE **2:** alinman sa may tatlong-gilid o tatlong-sulok na pigura, area, bagay, at iba pa **:** TRIYÁNGGULÓ, TRIANGLE **3:** pangkat ng tatlo na magkakaugnay sa isang sitwasyon, gaya ng tatsulok ng pag-ibig **:** TRIYÁNGGULÓ, TRIANGLE.

tat·sú·long *png* **:** gawaing minadali.

tat·tá·yaw *png* [*Ifu*] **:** larva ng tutubing kiddang o kippul.

tattoo (tá·tu) *png* [*Ing*] **1:** *Mil* senyas na likha ng tambol o trumpeta sa gabi bilang pagpapabalik sa kampo **2:** *Mus* elaborasyon nito na may musika at pagmamartsa, bilang isang pangaliw **3:** maindayog na pagtapik o pagtambol **4:** tatô.

tat·wâ *png* **:** tanggí[1].

tát·yaw *png Zoo* [*Tsi*] **:** varyant ng **katiyaw**.

tâ·u *png* [*Ifu*] **:** maputik at malalim na hukay sa pay-yo, karaniwang pinamamahayan ng dalag.

ta·úg *png* [*Ifu*] **:** tasa ng alak; tasang panritwal na gawa sa bao.

ta·ú·gen *png* [*Ilk*] **:** limas.

ta·ú·han *png* [*tao+han*] **1:** kawani; empleado **2:** alagad.

ta·úl *png* [*Ilk*] **:** tahol.

ta·u·lî *png* **1:** gawang bunga ng isang lakas **2:** aksiyong nalilikha ng isang sustansiya **3:** pagnanais o gawi na bumalik sa dáting kalagayan **4:** reaksiyon sa isang insentibo.

taurine (to·rín) *png BioK* [*Ing*] **:** amino acid na may sulphur; mahalaga sa metabolismo ng mga tabâ.

Ta·ú·ro *png* [*Esp*] **:** Taurus.

Taurus (tó·rus) *png* [*Ing*] **1:** *Asn* konstelasyong sumasagisag o kumakatawan sa isang mabagsik na toro na pinaamo ni Jason **2:** *Ast* **a** ang pangalawang tanda ng zodyak (20 Abril - 20 Mayo) **b** tao na ipinanganak sa loob ng ganitong senyas **:** TAURO.

Ta·u·súg *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa Jolo, Indanan, Siasi, Patikul, at sa ibang pook sa Sulu **2:** tawag din sa wika nito.

tá·u·tá·o *png* **:** balintataw.

ta·ú-ta·ú·han *png* **1:** balyan **2:** manikin; papet **3:** pigurang laruan na may anyong tao.

Tá·u't Ba·tú *png***:** pangkating etniko na matatagpuan sa kabundukan ng timog Palawan.

ta·u·ti *png Zoo* [*Mrw Sml Tag*] **:** patuna.

tauto- (to·tó) *pnl* [*Ing Gri*] **:** pareho.

tautology (to·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **1:** di-kailangan o kalabisang pag-uulit ng isang idea sa ibang salita, parirala, at iba pa **2:** kaliguyan.

ta·úy-oy *png* **1:** anumang kinuha sa kabuuang haba **2:** kahabaang buo; walang dugtong.

ta·va·da·dáy *png Bot* [*Iva*] **:** melonguwak.

ta·vál-ta·vá·lan *png Mus* [*Tbn*] **:** balitaw.

tá·vern *png* [*Ing*] **:** taberna.

tá·wa *png* [*Hil Seb Tag Tau*] **:** pagpapahayag ng kasiyahan o kagalakan, karaniwang sa pamamagitan ng ngiti at tunog na nalilikha nito **:** AYLÍ, ELÉK, GALÓT, KADLÁW, KAKAYÁD.

tá·wad *png* **1:** [*Bik Kap Hil Tag*] pagalis o paglimot ng gálit o tangkang magparusa sa isang tao; pagpapalaya mula sa parusa; pagbibigay ng paumanhin sa nagawang pagkakasala **2:** [*Bik Kap Tag War*] paghingi ng bawas sa presyo o halaga **:** DESKUWENTO, HANGYÒ[2] **3:** bawas sa halaga.

tá·wag *png* **1:** [*Hil Mag Pan Seb Tag Tau War*] pagsasalita nang malakas **2: a** panununan upang magtipontipon **b** *Bat* pagtipunin o pagharapin **3:** [*Bik Hil Iba Pan Seb Tag War*] bando o pahayag, karaniwang ginagawa sa simbahan sa tatlong magkakasunod na Linggo, hinggil sa isang kasalang magaganap **:** BANN **4:** hiling; pakiusap **5:** termino **6:** pangalan ng tao, pook, o bagay *Cf* PANGÁLAN **7:** dalaw ng isang doktor.

ta·wák *png* **1:** sinumang nag-aangkin ng agimat na nakapagpapagaling sa tuklaw ng ahas sa pamamagitan ng kaniyang laway, at nakapagpapaamo sa ahas **2:** ang naturang agimat.

tá·wal *png* [*ST*] **:** pagkahalinang dulot ng mahika; pagkaengkanto.

ta·wál *png* [*ST*] **:** himpilan.

ta·wa·lis *png Bot* [*Hil*] **:** maliit na punongkahoy (*Osbornia octodonta*) na lumalago o kumakapal, lalo kung tumataas ang tubig sa latian.

tá·was *png* **:** potash alum.

tá·was *pnd* **man·tá·was, ta·wá·sin, tu·má·was :** pag-alam kung ano ang karamdaman sa pamamagitan ng pagtunaw sa tawas, ayon sa sinaunang pamamaraan ng panggagamot.

tá·was *pnr* [*ST*] **:** nakaiwas, nakalaya, o nakaligtas mula sa sumpa o kamalasan.

tá·wa·tá·wa *png Bot* **1:** dapò (*Grammathophyllum scriptum*) na hindi parasitiko, tumutubo sa ibabaw ng ibang

halaman at nabubuhay dahil sa hangin **2:** [*Ilk*] tángantángan **3:** [*Bik*] kahoy-dalaga.

ta·wáy *png* **1:** kakayahang maabot ang layo, gaya ng bala ng pinaputok na baril **2:** [*Pan*] tikím.

tá·wes *png Zoo* **:** erbiborong isdang-tabang (*Puntius javanicus*) na biluhaba ang katawan, patulis ang nguso, at matitigas ang palikpik.

táw·ge *png* [*Tsi*] **:** varyant ng **tóge**.

tá·wid *png* [*Ilk*] **:** mana[2].

ta·wíd *png* **:** banderola na isinasabit sa pisi at itinatali sa magkabilang gilid ng lansangan, karaniwan kung pista *Cf* BANDERÍTAS.

ta·wíd *pnd* **tu·ma·wíd, ta·wi·rín, i·ta·wíd :** dumaan mula sa isang panig tungo sa kabila **:** DAKIT, LABÁNG, LIBAN, TABÓK.

tá·wig *png* **1:** bahagi o haba ng isang bagay na nakausli nang pahalang sa hangin **2:** [*Mrw*] sáboy[1].

ta·wíg *pnr* **:** magkasalubóng o magkadaop ang dalawang dulo.

ta·wíl *pnr* **:** nakabitin at malayang iwinawasiwas ng hangin.

ta·wí·lis *png Zoo* **:** uri ng sardinas (*Harengula tawilis*) na nabubuhay sa tubig-tabang.

ta·wíng *png* **1:** bagay na nakapalawit, gaya ng hikaw **2:** anumang nakalawit, gaya ng tanikala sa lampara **3:** palamuti na ibinitin mula sa kisame o bubong.

tá·win·tá·win *png Bot* [*Ilk*] **:** altán.

ta·wí·ran *png* [*tawid+an*] **1:** pook na daungan ng bangka sa magkabilang pampang ng ilog **2:** pook na inilaan para sa mga tatawid.

Tá·wi-tá·wi *png* **:** lalawigan sa kanlurang Mindanao ng Filipinas, kabilang sa Autonomous Region of Muslim Mindanao.

ta·wi·yá·yang *pnr* [*Mrw*] **:** laylay.

taw·lí *pnr* [*Kap*] **:** atrasado; nahulí; di-nakarating sa oras.

tá·wo *png* [*Seb*] **:** tao.

tá·wo-tá·wo *png* [*Hil Seb*] **:** balyan.

taw·sî *png* [*Tsi*] **:** uri ng rekado na gawa sa hinalong nilagang utaw at arina, binubudburan ng Aspergillus oryzae, na isang uri ng amag, hinahayaang magkatas sa loob ng 10 araw, at pagkaraan ay inaasnan, ibinibilad nang limang araw, muling iniimbak at hinahayaang muling magkatas at inaani pagkatapos nang dalawang buwan; karaniwang gamit sa mga lutuing karne at isda.

táw·taw *png* **:** sawsaw.

táw·ti *png Say* [*Tau*] **:** agpanikop.

ta·wu·té *png* [*Kap*] **:** tingî; bahagi ng kabuuan.

tax *png* [*Ing*] **1:** kontribusyon sa kita o pinagkikitaan ng estado na sapilitang ipinapataw sa mga indibidwal, ari-arian, o mga negosyo; sapilitang pagbabayad ng persentahe sa kinita, halaga ng ari-arian, at iba pa bilang tulong sa pamahalaan at pamamalakad nito **:** BUWÍS, DUTY[2], LEVY[2] **2:** pahirap; pabigat.

tax amnesty (tax ám·nes·tí) *png* **:** pagpapatawad ng pamahalaan sa mga hindi nagbabayad ng buwis.

taxation (tax·séy·syon) *png* [*Ing*] **:** ang pagpapataw o pagbabayad ng tax.

tax exemption (tax eg·sémp·syon) *png* **1:** libre sa pagbabayad ng buwis **2:** mga buwis na hindi kailangang ipagbayad.

tá·xi *png* [*Ing*] **:** pinaikling **taxicab**.

taxicab (tá·xi·káb) *png* [*Ing*] **:** sasakyang nagdadala ng mga pasaherong nagbabayad sang-ayon sa halagang nakatala sa taksimetro **:** TAXI.

taxidermist (tá·xi·dér·mist) *png* [*Ing*] **:** taksidermista.

taximeter (tá·xi·mí·ter) *png* [*Ing*] **:** taksimetro.

taxonomy (ta·xó·no·mí) *png* [*Ing*] **:** agham ng pag-uuri, lalo na ng buháy at patay na mga organismo **:** TAKSONOMIYA.

taxpayer (tax·péy·er) *png* [*Ing*] **:** tao na nagbabayad ng tax.

tá·ya *png* **1:** pagpapasiya o pagsukat sa halaga, dami, laki, o bigat ng isang bagay sa pamamagitan ng tingin, hawak, at paggamit lamang ng pandama **:** KALKULÁ, TANTIYÁ **2:** [*Ilk*] sahod – *pnd* **mag·tá·ya, tu·má·ya, ta·yá·hin, ta·yá·han, i·tá·ya, i·pang·tá·ya**.

ta·yâ *png* **1:** salapi o halagang ipinagsasapalaran sa isang laro o paligsahan **:** PUSTA, TEÉN **2:** sa laro, ang kalahok na kailangang gumawa ng ilang espisipikong bagay **3:** [*Seb*] kalawang.

ta·ya·an *png* [*Bon*] **:** biluhabang basket na may takip, parihaba ang puwit, at pinaglalagyan ng bigas, damit, o anumang gamit sa bahay.

tá·yab *png* [*Ilk*] **:** lutuang yari sa luad, higit na maluwang ang bunganga sa banga.

ta·yá·bas *png* **:** varyant ng **bayabas**.

ta·ya·bú·tas *png* **:** buhaghag at umidong lupa.

ta·yád *png* **:** mapuról ang dulo **:** PULPÓL.

tá·yag *png* [*Ilk*] **:** tangkad o taas.

tá·yak *png* **:** natapong patak ng alak.

ta·ya·kád *png* **1:** dalawang piraso ng kahoy na may tuntungan na ginagamit sa paglakad o pagtakbo **:** SÁKAL[2] **2:** nabibitbit o naililipat na habong na gawa sa nipa.

ta·ya·káw *png Zoo* **:** isang uri ng susô.

ta·ya·ke·ték *png* [*Pan*] **:** ambon.

tá·yam *png Bot* **:** palumpong (*Desmodium heterocarpum*) na may makahoy at munting sanga na nababalot ng maiikling balahibong kulay abo.

ta·yam·tám *pnr* **:** natuyo sa araw.

ta·ya·mú·tam *png* **:** pinagkayasan; pinagkayuran *Cf* KUSOT, TAYUBASI.

ta·yang·kád *pnr* **:** matangkad dahil sa kahabaan ng mga binti.

tá·yang-tá·yang *png Zoo* [*Seb*] **:** lagidl-id[1].

ta·ya·rák *png* [*ST*] **:** higante.

ta·yé·nep *png* [*Iva*] **:** panaginip.

tá·yid *pnr* [*Kap*] **1:** kabit-kabit; magkakaugnay **2:** akay.

tá·yis *png* [*Kap*] **:** gamit sa paghahasa, karaniwang bato, kahoy, o balát.

tay·nán *pnd* **mag·tay·nán, tu·may·nán, i·tay·nán** [*Pan*] **:** iwánan.

ta·yô *png* **1:** deretsong ayos ng katawan at ng mga bahagi nito **:** ALAGÉY[1], BARÓG, GANAT, TIKDÓ, TONIK **2:** isang pananaw o opinyon tungkol sa isang usapin **:** POSISYÓN, STAND **3:** kalagayan; kondisyon.

tá·yo *pnh* **:** panghalip panao na ginagamit ng higit sa isang tao na nagsasalita o sumusulat, at sa pagtukoy sa kanilang sarili **:** WE.

tá·yog *png* **:** taas[1,2,4].

ta·yók *pnr* **:** nakapatong ang kamay sa katabi habang nagpapahingang nakatayo, nakaupo, o nakahiga.

tá·yom *png* **1:** *Bot* palumpong (*Indigofera hirsuta*) na masanga at tumataas nang 1 m, nababalot sa makapal na balahibo ang mamula-mulang kayumangging tangkay, biluhaba ang dahon, mamula-mulang lila ang tila gisantes na bulaklak, may bungang tila sampalok ang hugis na nababalot ng kayumangging balahibo at nakukuhanan ng tinà *Cf* NILÀ **:** ANYIL, INDIGO PLANT, TAYUN **2:** *Zoo* [*Seb War*] salungò.

tá·yon *png*: tila pendulong paggalaw ng anumang mahaba at payat, at nakabitin.

Tá·yo ná! *pdd*: pahayag ng pagyaya sa kasama para sumulong o umalis, madamdamin kung may halong inip o yamot var Tana!, Téna!

tá·yong *png*: pansamantalang pagtigil sa gawain o ginagawa.

ta·yo·tós *png Zoo* [*Seb*] : osoos.

tay·pô *pnr*: putól ang dulo.

táy·tay *png*: tulay na gawa sa kawayan o troso.

ta·yu·bák *png Zoo*: ibon na kulay lunti at may dilaw na tukâ.

ta·yú·bay *pnr*: pinausukan, gaya ng isda o karne.

ta·yú·bong *png* [*Hil Seb*] : gawgaw.

ta·yúd *png*: telang gawa sa himaymay ng abaka.

ta·yud·tód *png* **1:** *Ana* gulugod **2:** *Heo* dalahikan.

ta·yú·kod *png*: panungkit o pangahig na tila tenedor ang hugis ng dulo na may dalawang tulis.

ta·yuk·tók *png*: karurukan ng pagkayamot o pagkabagot.

ta·yú·man *png*: taniman ng tayom.

tá·yun *png Bot* [*Ilk*] : tayom.

ta·yung·kód *png*: tungkod na gawa sa sanga ng punongkahoy.

ta·yu·ngò *png Bot*: uri ng tambô.

ta·yun·tóng *png*: taluktok ng alon.

ta·yú·tay *png Lit* **1:** pahayag na gumagamit ng mga salita sa isang di-pangkaraniwan o di-literal na paraan upang mapaigting ang bisà ng kahulugan: FIGURE OF SPEECH **2:** *Lit Mus* alegorikong awit na may tugma at súkat ang titik **3:** hiwaga; enigma.

ta·yu·tô *pnr*: sa kahoy, gapô o gapók.

tay·wa·nák *png Bot*: uri ng kawayang walang tinik.

TB, daglat (tí bi) [*Ing*] **1:** *Med* tuberkulosis **2:** torpedo boat.

Tb, symbol (tí·bi) *Kem* [*Ing*] : terbium.

T-bone (tí-bown) *png* [*Ing*] : buto na hugis-T, lalo na sa hiniwang karne mula sa manipis na dulo ng pigi.

tbsp, daglat [*Ing*] : tablespoonful.

Tc, symbol (tí·si) *Kem* [*Ing*] : technetium.

Te, symbol (tí·i) *Kem* [*Ing*] : tellurium.

tea (ti) *png* [*Ing*] : tsa.

teach (tits) *pnd* [*Ing*] **1:** ipakita kung paano gawin ang isang bagay **2:** magbigay ng aral sa isang estudyante **3:** magbigay ng leksiyon tungkol sa isang paksa **4:** magbigay ng kaalaman, pananaw, at iba pa.

teacher (títs·er, tít·ser) *png* [*Ing*] : guro.

te·ak *png Bot* [*Ing*] : tekla.

team (tim) *png* [*Ing*] : koponan.

té-am *png Zoo* [*Ifu*] : tulya sa lawa-lawaan ng bukid.

tear (ter) *png* **1:** púnit o sirà **2:** luha.

tease (tis) *png* [*Ing*] : pagsuklay sa buhok upang magmukhang makapal.

teaspoon (tís·pun) *png* [*Ing*] : kutsarita.

te·a·trál *pnr* [*Esp*] **1:** hinggil sa teatro o dramatikong pagtatanghal : THEATRICAL **2:** hinggil sa dula o pag-arte : THEATRICAL **3:** hinggil sa kilos, pananalita, o pananamit na mapagmalabis, artipisyal, at eksaherado : THEATRICAL.

te·á·tro *png* [*Esp*] **1:** pook o gusaling tinatanghalan o pinagdadausan ng mga dula, pelikula, at iba pa : THEATER **2:** anumang pook na tulad ng teatro, lalo na't may mga pataas na hanay ng mga upuan : THEATER.

teb·béng *png* [*Ilk*] : bútas ng tainga na nilalagyan ng hikaw.

téb·teb *png* [*Ilk*] : pukpok.

technetium (tek·ní·syum) *png Kem* [*Ing*] : radyoaktibong metalikong element (atomic number 43, symbol **Tc**).

technic (ték·nik) *png* [*Ing*] : teknik.

technical (ték·ni·kál) *pnr* [*Ing*] : teknikal.

technicality (ték·ni·ká·li·tí) *png* [*Ing*] : teknikalidad.

technical-knockout (ték·ni·kál nák·awt) *png Isp* [*Ing*] : sa boksing, ang pagtigil ng isang laban sa dahilang hindi na kayang tapusin ng isang kalahok ang laban kaya ipinahahayag na panalo ang kalaban.

technique (tek·ník) *png* [*Ing*] : teknik.

technocracy (tek·nó·kra·sí) *png* [*Ing*] **1:** ang pamahalaan o kontrol ng mga dalubhasa ng siyensiya o inhenyeriya sa lipunan o industriya **2:** ang pagkakataon o aplikasyon nito.

technocrat (ték·no·krát) *png* [*Ing*] : tagataguyod ng technocracy.

technological (ték·no·ló·dyi·kál) *pnr* [*Ing*] : teknolohiko.

technology (tek·nó·lo·dyí) *png* [*Ing*] : teknolohiya.

tectonic (tek·tó·nik) *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa o kaugnay sa pagbubuo o konstruksiyon **2:** *Heo* ukol sa pagkasirà ng anyo sa crust ng mundo o sa pagbabago ng anyo sanhi nito.

tectonics (tek·tó·niks) *png* [*Ing*] **1:** *Ark* ang sining at proseso ng paggawa o paglikha ng praktikal at kaaya-ayang mga gusali **2:** *Heo* ang pag-aaral sa malalaking estukturang anyo.

ted·dék *png Ark* [*Ilk*] : haligi.

Te Deum (ti dyum) *png* [*Lat*] **1:** *Mus* **a** himno na nagsisimula sa *Te Deum laudamus*, nangangahulugang "Pinupuri ka namin, O Diyos," inaawit kapag may natatanging okasyon gaya ng pasasalamat **b** musika para dito **2:** pahayag o bulalas ng pasasalamat.

tedious (tí·dyus) *pnr* [*Ing*] : matagal at nakapapagod.

ted·téd *png* [*Ilk*] : tagas; patak.

ted·tséng *png Mus*: kalahati ng biniyak na biyas ng kawayan, may apat na kuwerdas na kinukulbit upang tumunog.

te·du·yung *png* [*Tbo*] : bughaw at itim na paldang may maninipis na guhit at karaniwang isinusuot ng mga babaeng nasa mataas na antas *var* tredyung, triyung.

te·én *png* [*Ilk*] : tayâ.

teen (tin) *png* [*Ing*] : teenager; teenage.

-teen (tin) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangalan ng bilang mula 13 hanggang 19.

teenage (tín·eyds) *pnr* [*Ing*] : tumutukoy sa katangian ng mga tin-edyer.

teenager (tin·éy·dyer) *png* [*Ing*] : tin-edyer.

teens (tins) *png* [*Ing*] : gulang ng isang tao mula 13 hanggang 19 na taon.

teeny (tí·ni) *pnr Kol* [*Ing*] : maliit.

teeny-bopper (ti·ni-bá·per) *png Kol* [*Ing*] : batang tin-edyer, karaniwang babae na talagang sumusunod sa pinakabagong uso o moda ng pananamit, musika, at iba pa.

te-ér *png* [*Bon*] : pagtigil ng paggawa sa bukid.

teeshirt (tí·syirt) *png* [*Ing*] : varyant ng **T-shirt**.

teeth (tit) *png* [*Ing*] : pangmaramihang anyo ng **tooth**.

teetotaler (ti·to·tá·ler) *png* [*Ing*] : tao na nagtataguyod o nagsasanay na magpigil o huminto sa pag-inom ng alak.

te·fok *png* [*Tbo*] : bolo na parisukat ang talim at ginagamit na pamputol ng kahoy.

té·gan *png* : tibí.

te·gá·wan *png* [*Kap*] : ninong o ninang.

teg·gá·ak *png* [*Ilk*] **1:** banga na may mababa at makitid na leeg **2:** *Zoo* ibong kauri ng tagak.

tég·lang *png* [*Iva*] : ganit.

te·gul *png* [*Tir*] **1:** uri ng ibon **2:** *Mus* piyesa ng musika.

té·ha *png* [*Bik Esp teja*] : tisà[1].

té·ham *png* [*Tsi*] : deretsong hiwa o giha sa labas ng suwelas ng sapatos para sa tahi.

te·he·dór *png* [*Esp tejedor*] : tagahabi.

te·hé·ras *png* [*Esp tejeras*] : maliit at magaang higaan na ginagamit sa hukbo, barko, at iba pa.

te·hé·ro *png* [*Esp tejero*] : tagagawa ng baldosa.

te·hí·do *png* [*Esp tejido*] : habi; hinabi.

te·ís·mo *png* [*Esp*] : paniniwala na may Diyos : THEISM.

te·ís·ta *png* [*Esp*] : tao na naniniwala na may Diyos : THEIST.

té·ka *png Bot* [*Esp teca*] : tekla.

Te·ka! *pdd* : pinaikling "Hintay ka!"

té·ka·dá *png* : sa jai-alai, uri ng paghagis o pagtira sa bola; tékadá kanan kung tíra sa kanan at tékadá kaliwa kung tíra sa kaliwa.

té·kas *png Kol* [*Ing texas*] : varyant ng **teksas** [2].

ték·la *png Bot* : malaking punongkahoy (*Tectona grandis*), tumataas nang 20 m, may puting bulaklak, matigas at manilaw-nilaw na kapeng katawan, at karaniwang ginagamit sa paggawa ng bangka, mga ukit, at iba pa : DALÁNANG, DALÁNDON, HÁTI, KALAYÁTI, TEAK, TÉKA.

tek·lá·do *png* [*Esp teclado*] : hanay o mga hanay ng mga key ng isang piyano, makinilya, at iba pa.

tek·ník *png* [*Ing technic, technique*] **1: a** paraan, lalo na ng artistikong pagsasagawa o pagganap kaugnay sa mekanikal at pormal na detalye **b** kaalaman o kakayahan sa isang bagay **2:** paraan o metodo sa pag-abot o pagkamit ng isang layon : TECHNIC, TECHNIQUE, TEKNIKA.

ték·ni·ká *png* [*Esp tecnica*] : teknik.

ték·ni·kál *pnr* [*Ing technical*] **1:** ukol sa o kaugnay sa sining pang-industriya, mekaniko, at aplikadong agham **2:** ukol sa o ginagamit sa partikular na agham, sining, at iba pa **3:** ukol sa o nagpapakita ng pamamaraan : TECHNICAL, TÉKNIKÓ.

ték·ni·ka·li·dád *png* [*Esp tecnicalidad*] **1:** ang pagiging teknikal **2:** teknikal na pahayag o ekspresyon **3:** teknikal na punto o detalye : TECHNICALITY.

ték·ni·kó *png* [*Esp tecnico*] : teknisyan.

ték·ni·kó *pnr* [*Esp tecnico*] : teknikal.

ték·ni·kó·lor *png* [*Ing technicolor*] **1:** proseso ng may kulay na sinematograpiyang gumagamit ng sinkronisadong mga monochrome film, na bawat isa ay may iba't ibang kulay upang lumikha ng may kulay na limbag o tatak **2:** *Kol* **a** matingkad o tila buháy na kulay **b** artipisyal na kaningningan.

tek·nís·yan *png* [*Ing technician*] **1:** dalubhasa sa praktikal na aplikasyon ng agham **2:** tao na bihasa sa pamamaraan ng isang sining o gawain **3:** tao na nagtatrabaho upang tingnan o bantayan ang isang teknikal na kasangkapan at gumagawa ng praktikal na gawain sa laboratoryo : TÉKNIKÓ.

tek·no·ló·hi·kó *pnr* [*Esp tecnologico*] **1:** ukol sa o may kaalaman sa teknolohiya : TECHNOLOGICAL **2:** bunga ng teknikal na progreso sa paggamit ng mga makina at iba pa : TECHNOLOGICAL.

ték·no·lo·hí·ya *png* [*Esp tecnologia*] **1:** agham o pag-aaral sa praktikal o pang-industriyang sining **2:** ang mga terminong ginagamit sa agham, sining, at iba pa **3:** aplikadong agham.

ték·sas *png* [*Ing texas*] **1:** manok na pansabong **2:** *Kol* magnanakaw *var* tékas.

téks·to *png* [*Esp texto*] **1:** ang pangunahing bahagi ng isang aklat, bukod sa mga pansin, dagdag, larawan at iba pa : TEXT **2:** ang orihinal na mga salita ng isang autor o dokumento, bukod sa mga puna o paliwanag : TEXT **3:** mga salitang hango sa Bibliya, lalo na bilang paksa ng isang sermon : TEXT.

tektite (ték·tayt) *png Heo* [*Ing*] : maliit, itim, at tila kristal na bagay na makikita sa lupa o sa ilalim ng dagat, at pinaniniwalaang mula sa banggaan ng mga bulalakaw.

ték·wan *png* [*Tsi*] : metal na tsarera.

té·la *png* [*Esp*] : anumang hinabing hibla ng mahimaymay na bagay, gaya ng bulak, lana, seda, at iba pa : ABAL, ABÉL[2], INAOL, LÉGO[2], PANÁPTON[1].

té·la-a·lám·bre *png* [*Esp*] : kasangkapan sa pagsukat ng diyametro ng tela : TÉLA-METÁLIKÁ.

té·la·bán·wa *png* [*Kap*] : ngalangala.

telaesthesia (te·lis·thé·sya) *png Sik* [*Ing*] : ang ipinalalagay na pagdama sa mga pangyayari o bagay na nasa malayo sa halip na sa pamamagitan ng kinikilalang pandama.

té·la·hé·ro *png* [*Esp telajero*] : munting mákináng ginagamit sa paghahabi ng tela; munting habihan.

té·la-me·tá·li·ká *png* [*Esp*] : tela-alambre.

tele- (té·le) *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang sa malayo o tungo sa malayo, *hal* telekinesis **2:** pambuo ng pangalan ng mga instrumentong gumagana sa malayo o nang malayo, *hal* telescope, telegraph **3:** nagagawa sa pamamagitan ng telepono, *hal* telesales.

té·le-ád *png* [*Ing*] : anunsiyo o pabatid na ipinalagay sa pahayagan at iba pa sa pamamagitan ng telepono.

telebanking (té·le·báng·king) *png* [*Ing*] : sistema ng pagbabangko na isinasakatuparan ang naka-computer na mga transaksiyon sa pamamagitan ng telepono.

té·le·bis·yón *png* [*Esp televisión*] : sistema o proseso ng paghahatid ng mga hulagway o eksena sa pamamagitan ng pagbabago ng sinag ng liwanag tungo sa elektronikong impulso na muling binabago tungo sa sinag elektron ng tumatanggap na set upang lumitaw ang orihinal sa iskrin nito : TELEVISION.

telecommunication (té·le·kom·yú·ni·kéy·syon) *png* [*Ing*] : telekomunikasyon.

telecommute (té·le·kom·yút) *pnd* [*Ing*] : gumawa o magtrabaho sa bahay sa pamamagitan ng computer, fax, at iba pa.

telecoms (té·le·kóms) *png* [*Ing*] : pinaikling **telecommunications**.

teleconference (té·le·kón·fe·réns) *png* [*Ing*] : kumperensiya na nasa iba't ibang pook ang mga kalahok at nag-uugnayan sa pamamagitan ng mga kasangkapang pantelekomunikasyon.

té·le·fak·sí·mi·lé *png* [*Ing telefacsimile*] : transmisyon sa pamamagitan ng facsimile.

té·le·fílm *png* [*Ing*] : telecine.

té·le·fó·to *png* [*Esp*] : lens o lente na nagbibigay ng malaking hulagway

ng isang bagay na nasa malayo : TELEPHOTO.

telegenic (té·le·dyé·nik) *pnr* [*Ing*] : may itsura o kilos na mainam tingnan sa telebisyon.

té·le·grám *png* [*Ing*] : telegrama.

te·le·grá·ma *png* [*Esp*] : mensaheng ipinadadala sa pamamagitan ng telegrapo at karaniwang ihinahatid sa anyong nakasulat : LETTERGRAM, TÉLEGRÁM, WIRE[3].

telegraph (té·le gráf) *png* [*Ing*] : telegrapo.

telegrapher (te·lé·gra·fér) *png* [*Ing*] : telegrapista.

telegraphic (té·le·grá·fic) *pnr* [*Ing*] **1:** kaugnay o sa pamamagitan ng telegrapo o telegrama **2:** matipid sa salita : TELEGRÁPIKÓ.

telegraphy (te·lé·gra·fí) *png* [*Ing*] : telegrapiya.

te·lé·gra·pís·ta *png* [*Esp telegrafista*] : sinumang bihasa sa pagpapadala at pagtanggap ng mensahe sa pamamagitan ng telegrapo : TELEGRAPHER.

te·le·gra·pí·ya *png* [*Esp telegrafia*] : agham o praktika sa paggamit o pagbubuo ng mga sistemang pangkomunikasyon para sa reproduksiyon ng impormasyon : TELEGRAPHY.

te·lé·gra·pó *png* [*Esp telegrafo*] : sistema o kasangkapan para sa paghahatid ng mga mensahe o senyas sa malayo at nalilikha sa pagsara at pagbukas ng elektrikong sirkito sa pamamagitan ng isang plangka o key : TELEGRAPH.

te·lék *png* [*Pan*] : inog.

té·lek *pnr* [*Pan*] : bingi.

té·le·kást *png* [*Ing telecast*] : brodkast sa telebisyon.

té·le·ki·né·sis *png Sik* [*Ing*] : pagpapagalaw ng mga bagay sa di-kalayuan sa pamamagitan ng paranormal na paraan.

té·le·ko·mu·ni·kas·yón *png* [*Esp telecomunicacion*] **1:** komunikasyon ng magkalayo sa pamamagitan ng kable, telegrapo, telepono, o brodkasting : TELECOMMUNICATION **2:** sangay ng teknolohiya ukol dito : TELECOMMUNICATION.

te·le·már·ke·tíng *png* [*Ing*] : pagbibili ng mga paninda at iba pa sa pamamagitan ng telepono.

telemessage (té·le·mé·sedz) *png* [*Ing*] : mensaheng ipinadadala sa pamamagitan ng telepono o telex.

teleology (te·le·ó·lo·dyí) *png Pil* **1:** ang paliwanag sa mga penomena o pangyayari sa pamamagitan ng kahalagahan o anumang ipinahihiwatig nito sa halip na sa pamamagitan ng mga ipinalagay na mga sanhi o dahilan **2:** ang doktrina ng disenyo at layon sa materyal na mundo.

telepath (té·le·pát) *png* [*Ing*] : tao na may kakayahan sa telepathy.

telepathy (te·lé·pa·tí) *png* [*Ing*] : telepatíya.

te·le·pa·tí·ya *png* [*Esp telepatia*] : ang ipinalalagay na komunikasyon ng mga isip o idea sa halip na o bukod sa normal na pandama o paraan : TELEPATHY.

telephone (té·le·fówn) *png* [*Ing*] : telepono.

telephonist (te·lé·fo·níst) *png* [*Ing*] : teleponista.

telephony (te·lé·fo·ní) *png* [*Ing*] : ang paggamit o sistema ng telepono.

telephoto (te·le·fó·to) *png* [*Ing*] : telefoto.

te·le·po·né·ma *png* [*Esp*] : tawag o mensahe sa telepono.

te·le·po·nís·ta *png* [*Esp telefonista*] : ang namamahala o opereytor sa isang telephone exchange o sa switchboard : TELEPHONIST.

te·lé·po·nó *png* [*Esp telefono*] : instrumento o sistema ng paghahatid ng salita o mensahe sa malayo sa pamamagitan ng pagbabago ng tunog sa impulsong elektrikal na dumadaan sa kawad : TELEPHONE.

té·le·pórt *pnd Sik* [*Ing*] : pagalawin sa pamamagitan ng telekinesis.

te·le·prín·ter *png* [*Ing*] : kasangkapang pinapasukan ng mensaheng inihahatid sa pamamagitan ng telegrapo, gayundin ang naglilimbag sa mga mensaheng natanggap.

teleprompter (te·le·prámp·ter) *png* : elektronikong kasangkapan na naglalatag sa nakahandang iskrip at iba pa bawat linya, bilang pantulong sa nagsasalita o bilang pandikta.

te·le·ré·kord *pnd* [*Ing telerecord*] : magrekord para sa brodkasting sa telebisyon.

te·le·re·kór·ding *png* [*Ing telerecording*] : isang brodkast sa telebisyon na nakarekord.

telesales (té·le·séyls) *png* [*Ing*] : pagbebenta sa pamamagitan ng telepono.

telescope (té·les·kówp) *png* [*Ing*] : teleskopyo.

telescopic (te·les·ków·pik) *png* [*Ing*] **1:** ukol sa o kaugnay sa teleskopyo **2:** nakikita lamang sa pamamagitan ng teleskopyo.

te·le·sí·ne *png* [*Ing telecine*] **1:** ang brodkasting ng isang pelikula sa telebisyon **2:** kasangkapan sa paggawa nito : TÉLEFÍLM.

té·les·kóp·yo *png* [*Esp telescopio*] : instrumentong binubuo ng túbong may mga lenteng nagpapalapit at nagpapalaki sa paningin sa mga bagay na nasa malayo : TELESCOPE.

té·le·téxt *png* [*Ing*] : mga balita at impormasyon sa anyong teksto at grapiko mula sa computer na ihinahatid sa telebisyon na may angkop na pantanggap.

television (té·le·ví·syon) *png* [*Ing*] : telebisyon.

tell *pnd* [*Ing*] **1:** isalaysay sa salita o sulat **2:** ipaalam o ipabatid sa pamamagitan ng salita.

teller (té·ler) *png* [*Ing*] **1:** tagatanggap o tagabayad ng mga salapi sa isang bangko **2:** tao na nagbibilang; tagakuwenta.

tell-tale (tél-teyl) *png* [*Ing*] **1:** tao na nagbubunyag ng mga impormasyon hinggil sa pribadong buhay ng iba **2:** ang nagbubunyag o nagtataksil **3:** kasangkapan sa automatikong pagmonitor o pagrerehistro ng isang proseso, at katulad.

tellurium (te·lú·ri·yúm) *png Kem* [*Ing*] : malutong, makinang, at pinilakang mala-metalikong element (atomic number 52, symbol **Te**).

te·ló *png* [*Mag Mrw*] : tatlo *var* telu.

te·lón *png* [*Esp*] : tabing sa teatro.

telón-de-póndo *png* : duyo[3].

telophase (té·lo·féys) *png Bio* [*Ing*] : ang huling estado ng paghahati ng cell na nabubuo ang nuclei ng anak na mga cell.

té·ma *png* [*Esp*] : paksa[1].

té·ma·lón *png* [*Tir*] : pagkakaingin.

tem·bá·ga *png* [*Tbo*] : gong na mabigat dahil sa tingga at bronse.

tem·máw *png* [*Ilk*] : tagaytay sa buhangin.

tém·per *png* [*Ing*] **1:** lagay ng kalooban; pansamantalang disposisyon ng isip **2:** inis o galit **3:** kahinahunan.

tém·pe·rá *png* [*Ing*] : metodo sa pagpipinta na gumagamit ng emulsiyon

ng pinulbong pigment na karaniwang may halong pula ng itlog at tubig.

tem·pe·ra·mént *png* [*Ing*] **1:** ugali o pag-uugali **2:** *Mus* sistema ng pag-aareglo sa mga interval sa pagitan ng mga tunog ng isang instrumento na may takdang tono, upang maging angkop sa lahat ng keys.

tém·pe·ra·mén·tal *pnr* [*Ing*] **:** mula o dahil sa galit o sama ng loob.

temperate (tém·pe·réyt) *pnr* [*Ing*] **1:** mahinahon **2:** mapagtimpi; mapagpigil.

temperate zone (tém·pe·réyt zown) *png Heo* [*Ing*] **:** rehiyon o pook sa pagitan ng mga tropiko at antartiko **:** SÓNA TEMPLÁDA.

tém·pe·ra·tú·ra *png* **1:** antas o tindi ng init ng isang lawas kaugnay sa iba, lalo na ang ipinakikita ng termometro o nadarama sa paghipo **2:** *Med* antas ng panloob na init ng katawan.

temperature (tém·pe·rey·tyúr) *png* [*Ing*] **:** temperatura.

tém·pest *png* **:** unos.

tem·pes·tád *png* [*Esp*] **:** unos.

template (tém·pleyt) *png* **1:** padron o hulmahan, karaniwang isang manipis na plate ng tabla o metal na ginagamit bilang gabay sa pagputol o pagbubutas ng isang metal, bato, kahoy, at iba pa **2:** sapad na karton o plastik na padron o hulmahan, lalo na sa paggupit ng tela.

temple (tém·pol) *png* **1:** templo **2:** *Ana* pilipisan; sentido.

tém·plo *png* [*Esp*] **:** gusaling itinalaga sa pagsamba o bilang tahanan ng diyos o diyoses at iba pang bagay na may pagpapahalagang panrelihiyon **:** TÉMPLO.

tém·po *png* [*Ing*] **1:** *Mus* bilis o bagal ng pagtugtog **2:** bilis o bagal ng kilos o gawain.

tém·po·rál *pn* [*Ing*] **1:** makamundo; salungat sa espiritwal na mga gawain **2:** ukol sa o kaugnay sa panahon **3:** *Gra* kaugnay sa o nagpapahayag ng panahon; pamanahon **4:** *Ana* sa may pilipisan.

temporality (tem·po·rá·li·tí) *png* [*Ing*] **1:** pagiging pansamantala o di-pangmatagalan **2:** sekular na pag-aari, lalo na ang mga ari-arian at kita o pinagkikitaan ng isang panrelihiyong korporasyon o ng isang eklesyastiko.

temporary (tem·po·rá·ri) *pnr* **:** pansamantala.

tempt *pnd* [*Ing*] **1:** udyukán o buyuin na gumawa ng mali o ipinagbabawal **2:** tuksuhin.

temptation (tem·téy·syon) *png* [*Ing*] **:** tukso.

tem·pú·ra *png* [*Jap*] **:** pagkaing gawa sa isda, gulay, at iba pa na ipinrito matapos ibabad sa halo ng arina, gatas, at iba pa.

tem·tém *png* [*Ilk*] **:** siga.

té·mu·gés *png* [*Tir*] **:** pangingisda.

ten *png* [*Ing*] **:** sampu.

Té·na! *pdd* **:** varyant ng **Tayo na!**

té·nant *png* [*Ing*] **1:** tao na nagbabayad upang umokopa o gumamit sa lupa, gusali, at iba pa **2:** kasama.

Ten Commandments (ten ko·mánd·ments) *png* [*Ing*] **:** Sampung Utos.

ten·dék *png Zoo* [*Mrw*] **:** bangaw.

tén·der *png* [*Ing*] **:** alok, lalo na ang nakasulat na kasunduan upang simulan ang isang trabaho, o serbisyo na may kapalit na kabayaran.

tén·der *pnr* [*Ing*] **1:** malambot; madaling hiwain o nguyain **2:** madaling magsugat; sensitibo **3:** malambing.

tenderfoot (tén·der·fút) *pnr* **:** baguhan; bagito.

tenderize (tén·de·ráyz) *pnd* **:** palambutin.

tenderloin (tén·der·lóyn) *png* **1:** ang gitnang bahagi ng lumo **2:** distrito ng isang lungsod na lantaran ang mga bisyo at pangungurakot.

tén·don *png Ana* [*Ing*] **:** hibla ng matitibay at mahimaymay na tissue na nagdidikit sa kalamnan, butó, at iba pa**:** LÍTID.

tén·dril *png* [*Ing*] **:** tila himaymay at walang dahon na organ ng gumagapang na halaman, karaniwang pabalisungsong ang anyo, at kumakapit o pumupulupot sa isang bagay upang magsilbing taguyod sa halaman.

te·ne·brár·yo *png* [*Esp tenebrario*] **:** malaking kandelabra na hugis-tatsulok at may nakatulos na labinlimang kandila.

te·ne·dór *png* [*Esp*] **:** kasangkapan na may dalawa o mahigit na mahabang tulis na ginagamit sa pagdadala ng pagkain sa bibig, karaniwang kasama ng kutsara *var* tinidór **:** FORK.

te·ne·dór-de-líb·ros *png* [*Esp*] **:** tao na nagsasagawa ng teneduriya **:** BOOKKEEPER.

te·ne·du·rí·ya *png* [*Esp teneduría*] **:** gawain o praktika ng sistematikong pagtatala ng mga transaksiyon sa negosyo **:** BOOKKEEPING.

te·nék *png Bot* [*Mrw*] **:** dawag.

té·ne·mént *png* [*Ing*] **1:** silid o set ng mga silid na bumubuo ng isang hiwalay na tirahan sa loob ng isang bahay o gusali **2:** *Bat* alinman sa mga permanenteng ari-arian, *hal* lupa, o paupahan mula sa may-ari.

té·net *png* [*Ing*] **:** doktrina, dogma, o prinsipyong pinanghahawakan ng isang pangkat o tao.

té·ngeng *png* [*Ifu*] **:** kasukasuan ng panga.

téng·gel *png* [*Ilk*] **:** pigil[1].

téng·len *pnd* **mag·téng·len, tu·méng·len** [*Ilk*] **:** pigilin; hadlangan; sugpuin; supilin.

te·nís·ta *png* [*Esp*] **:** manlalaro ng tennis.

ten·ná *png* [*Ifu*] **:** inahing baboy.

tennis (té·nis) *png* [*Ing*] **:** larong isahan o dalawahan, salitan ang hataw ng raketa sa bola upang pumakabila ito sa mababang net na nakahalang sa gitna ng patag at parihabang court.

te·nór, tén·or *png Mus* [*Esp Ing*] **1:** boses sa pagitan ng baritone at alto; ang pinakamataas sa ordinaryong boses ng lalaki **2:** ang may gayong boses **3:** himig[5].

te·nór·yo *png* [*Esp Don Juan Tenorio*] **:** romantikong manliligaw.

tension (tén·syon) *png* [*Ing*] **:** tensiyon.

ten·si·yón *png* [*Esp*] **1:** ang kilos o pagkakataon ng pag-iinat; kalagayan ng pagkainat o pagkabanat**:** TENSION **2:** *Med* kalagayan ng pagiging balisá na may kasamang pagkabanat ng kalamnan **:** ISTRÉS, TENSION **3:** kondisyon ng magulo o masalimuot na ugnayan, gaya sa iringan ng mga bansa *Cf* HIDWÁAN **:** TENSION.

tent *png* [*Ing*] **:** portabol at telang habong o kublihan para sa kamping o bilang pansamantalang gusali **:** TOLDA[2].

tentacle (tén·ta·kél) *png* [*Ing*] **:** tentakulo.

ten·tá·ku·ló *png* [*Esp tentaculo*] **1:** *Zoo* mahaba, manipis, at nababaluktot na galamay ng isang hayop, lalo sa invertebrate, ginagamit sa pagdama, paghawak, o paggalaw **:** TENTACLE **2:** bagay na katulad nito na ginagamit sa pagdama, at iba pa **:** TENTACLE.

ten·tas·yón *png* [*Esp tentacion*] **:** tukso.

tén·ten *png Ana* [*Pan*] **:** gulugod.

ten·te·ne·dór *png Bot* [*Ilk*] **:** kabelyo-de-anghel.

tenured (tén·yurd) *pnr* [*Ing*] **:** may garantiya sa isang permanenteng empleo.

tén·ya *png Zoo* [*Esp tenia*] **:** tapeworm.

ten·yén·te *png* [*Esp teniente*] **1:** *Mil* ranggong militar at pinuno ng isang balanghay *var* tinyénte**:** LIEUTENANT **2:** sinumang kumikilos para sa isang tao sa panahong wala ito **:** LIEUTENANT.

ten·yén·te del bár·yo *png Pol* [*Esp teniente de barrio*] **:** noong panahon ng Espanyol, pinuno ng baryo o nayon *var* tinenté **:** PUNONG BARANGAY.

ten·yén·te-ko·ro·nél *png Mil* [*Esp teniente coronel*] **:** opisyal ng militar na higit na mataas ang ranggo sa komandante **:** LIEUTENANT-COLONEL.

ten·yén·te ma·yór *png* [*Esp teniente mayor*] **1:** *Mil* punong tenyente **2:** *Pol* noong panahon ng Espanyol, tawag o ranggo ng isang opisyal sa munisipyo, pangalawang pinuno at humahalili sa gobernadorsilyo kapag wala o may sakít ang hulí.

ten·yén·te pri·mé·ro *png Pol* [*Esp teniente primero*] **:** pinuno ng pulisya sa isang munisipyo noong panahon ng Espanyol.

te·o·krás·ya *png* [*Esp teocracia*] **1:** anyo ng pamahalaan na ang Diyos o bathala ang kinikilalang pinakamataas na pinuno, at ipinaliliwanag ang mga batas nito ng mga eklesyastikong autoridad **:** THEOCRACY **2:** sistema ng pamahalaan ng mga pari na pinaniniwalaang itinalaga ng Diyos **:** THEOCRACY **3:** estado sa ilalim ng pamahalaang ito **:** THEOCRACY.

te·ó·lo·gó *png* [*Esp*] **:** dalubhasa sa teolohiya**:** THEOLOGIAN.

te·ó·lo·hí·ya *png* [*Esp teologia*] **1: a** pag-aaral sa relihiyon, lalo na sa Kristiyanismo **b** pagsusuri sa paniniwalang panrelihiyon **c** sistema ng relihiyon, lalo na sa Kristiyanismo **:** THEOLOGY **2:** sistema ng mga prinsipyong panteorya **:** THEOLOGY.

te·o·ré·ma *png* [*Esp*] **:** theorem.

te·o·ré·ti·kó *pnr* [*Esp teoretico*] **:** theoretical.

te·o·rís·ta *png* [*Esp*] **:** tao na gumagawa o bumubuo ng mga teorya **:** THEORIST.

te·ór·ya *png* [*Esp teoria*] **1:** isang palagay o sistema ng mga ideang nagpapaliwanag sa ilang bagay, lalo na nakabatay sa pangkalahatang mga prinsipyo at hindi nakasalig sa mga partikular na bagay **:** HAKÀ[2], THEORY **2:** espekulatibong pananaw **:** HAKÀ[2], THEORY **3:** ang espera ng abstraktong kaalaman o espekulatibong pag-iisip **4:** paghahayag sa mga prinsipyo ng siyensiya, at iba pa **5:** *Mat* koleksiyon o katipunan ng mga palagay o mungkahi upang mailarawan ang mga prinsipyo ng isang bagay.

te·ó·so·pí·ya *png* [*Esp teosofia*] **:** alinman sa maraming pilosopiyang nagpapahayag na makakamit ang kaalaman sa Diyos sa pamamagitan ng espiritwal na kagalakan o natatanging ugnayan, lalo na sa isang modernong kilusan na sumusunod sa mga turo ng Hindu at Buddhist at naghahanap ng unibersal na samahan **:** THEOSOPHY.

tepee (tí·pi) *png* [*Ing*] **:** tila konong tolda na gawa sa katad, tela, o kambas sa ibabaw ng nakabalangkas na tikin.

te·pî *png* [*Mrw*] **:** sagoy.

té·pid *pnr* [*Ing*] **1:** maligamgam **2:** malamig; walang-sigla.

té·pok *pnr Kol* **:** napatay.

tep·péng *png* [*Ilk*] **:** láta o maliit na bao, ginagamit sa pagsukat ng bigas.

tep·te·péw *png Mus* [*Bon*] **:** tompong.

tequila (te·kí·la) *png* [*Mex*] **:** matapang na alak at mula sa dinalisay na agave.

té·ra- *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang factor ng 10^{12}, *hal* terameter.

té·rak *png* [*Kap*] **:** sayaw – *pnd* **mag·té·rak, tu·mé·rak, i·té·rak, ma·pa·té·rak**.

té·ra·kó·ta *png* [*Ita terra cotta*] **1:** matigas, nilutong luad, na kulay kayumangging-pula kapag di-binarnisan; karaniwang ginagamit sa pang-arkitekturang palamuti, pagpapalayok, at bilang sangkap sa paglililok **2:** anumang gawa dito **3:** kayumangging-dalandang kulay, gaya sa di-barnisadong terakota.

te·ra·pe·ú·ti·ká *png* [*Esp terapeutica*] **:** sangay ng medisina, kaugnay ng panggagamot sa sakít at paraan ng pagbibigay ng lunas **:** THERAPEUTICS.

té·ra·pí·ya *png* [*Esp terapia*] **1:** panggagamot sa pisikal at mental na suliranin at hindi gumagamit ng pagtistis **:** THERAPY **2: a** partikular na tipo ng gayong panggagamot **b** sikoterapiya **:** THERAPY.

te·rap·lén *png* [*Esp*] **:** dike, tambak, o katulad na pampigil sa tubig, o pansuporta sa matarik na gilid ng kalsada.

te·rá·sa *png* [*Esp terraza*] **1:** serye ng sapad na espasyong nabuo sa isang gulod at ginagamit sa pagtatanim **2:** espasyong senemento o nilatagan ng bato sa labas ng bahay *Cf* BERÁNDA **:** TERRACE.

terbium (tér·bi·yúm) *png Kem* [*Ing*] **:** pinilakang metalikong element (atomic number 65, symbol **Tb**).

tercet (tér·set) *png Lit* [*Ing*] **:** sa sining ng pagtula, set o pangkat ng tatlong linyang nagtutugma **:** TÉRSETÓ.

tercio de policia (tér·syo de po·lís·ya) *png Pol* [*Esp*] **:** mga pulis na nakatalaga sa mga lalawigan.

te·réb *png* [*Mrw*] **:** langoy; ligo.

te·re·nál *pnr* [*Esp terrenal*] **:** makamundo; makalupa.

terephthalate (té·ref·tál·eyt) *png Kem* [*Ing*] **:** isang salt o ester ng terephthalic acid.

terephthalic acid (té·ref·tá·lik á·sid) *png Kem* [*Ing*] **:** puti, kristalina, at solidong hindi natutunaw sa tubig, $C_8H_6O_2$, pangunahing ginagamit sa paggawa ng mga resina at mga hibla ng tela.

te·ré·re·kóy *png Zoo* [*Seb*] **:** sípaw.

Te·res·yá·na *png* [*Esp teresiana*] **:** orden o kasapi ng institusyong nagdedebosyon kay Santa Teresa de Jesus, **Te·res·yá·no** kung lalaki.

te·rí·ble *pnr* [*Esp terrible*] **:** nakatatakot; nakasisindak.

te·rí·ma *png* [*Tir*] **:** biyenan.

té·ri·tór·yo *png* [*Esp territorio*] **1:** saklaw na lupain sa ilalim ng isang namumuno, estado, lungsod, at iba pa **:** LAND[3], TERRITORY **2:** organisadong paghahati ng isang bansa **:** TERRITORY.

te·ri·yá·ki *png* [*Jap*] **:** putaheng gawa sa karne o isdang ibinabad sa toyo at iniihaw.

tér·ko *pnr* [*Esp terco*] **:** matigas ang ulo; hindi sumusunod sa utos.

term *png* [*Ing*] **:** termino.

ter·mál *png* [*Esp*] **:** tumataas na daloy ng mainit na hangin, karaniwang ginagamit sa mga lobo **:** THERMAL.

tér·mi·nál *png* [*Ing*] **1:** pangwakas sa isang bagay; dulo **2:** himpilan o estasyon ng tren o bus **3:** punto ng koneksiyon sa pagsasara ng sirkito ng koryente.

tér·mi·nál *pnr* [*Ing*] **1: a** sa sakít, malubha, o nakamamatay **b** ang huling panahon o baitang ng nakamamatay na sakít **2:** ukol sa o bumubuo ng hanggahan, limitasyon, o himpilan

3: a *Zoo* nagtatapos sa isang serye **b** *Bot* tumubo sa dulo ng tangkay.

tér·mi·nó *png* [*Esp*] **1:** salitáng ginagamit sa pagpapahayag ng isang tiyak na konsepto, lalo na sa isang partikular na sangay ng pag-aaral at iba pa**:** TERM **2:** wikang ginagamit; paraan ng pagpapahayag **:** TERM **3:** katawagan **4:** kondisyon o presyo **:** TERM **5:** itinakdang panahon para sa isang gawain **:** TERM.

tér·mi·nús *png* [*Ing*] **1:** estasyon sa dulo ng isang riles o ruta ng bus **2:** punto sa dulo ng linya ng túbo, at iba pa **3:** ang hulíng punto **4:** simulang punto **5:** *Mat* ang hulíng point ng isang vector.

termite (tér·mayt) *png* [*Ing*] **:** anay.

tér·mo *png* [*Esp*] **:** termos.

tér·mo·mét·ro *png* [*Esp*] **:** instrumento sa pagsukat ng temperatura sa pamamagitan ng isang substance na nagbibigay ng tumpak na súkat sa pamamagitan ng pagtaas at pagbaba nito sa loob ng iba't ibang antas ng init at lamig.

tér·mos *png* [*Ing thermos*] **:** botelya na may vacuum sa paligid upang mapanatili ang init o lamig ng nilalamang likido **:** TERMO, THERMOS, VACUUM BOTTLE.

tér·na *png Pol* [*Esp*] **:** listahan ng tatlong kandidato para sa opisina ng gobernadorsilyo na isinusumite sa gobernador-heneral.

ter·nár·yo *png* [*Esp*] **:** tatlong araw na debosyon.

ter·ná·te *png Bot* **:** uri ng saging *var* tarnáte.

te·rong *png* [*Sub*] **:** telang inilalagay sa ulo o sa balikat ng mga babae.

te·ron·síl·yo *png* [*Esp teroncillo*] **:** masa ng kung ano-anong pinagsama-sama.

te·ro·rís·mo *png* [*Esp*] **:** sistematikong paggamit ng dahas at pananakot upang puwersahin ang pamahalaan o pamayanan, lalo na sa pagpapasangayon sa mga espisipikong kahilingang pampolitika **:** TERRORISM.

te·ró·so *png Bot* [*Mrw*] **:** kalap[1].

terpene (ter·pín) *png Kem* [*Ing*] **:** anuman sa uri ng monocyclic hydrocarbon na may pormulang $C_{10}H_{16}$ at mula sa mga halaman.

Terpsichore (terp·sí·ko·rí) *png Mit* [*Gri*] **:** musa ng sayaw.

terrace (té·res) *png* [*Ing*] **:** terasa.

terra firma (té·ra fér·ma) *png* [*Ing*] **:** tuyong lupa.

terrarium (te·rár·yum) *png* [*Ing*] **1:** vivarium para sa maliliit na panlupang hayop **2:** selyado at naaaninag na globo na naglalaman ng mga tumutubong halaman *Cf* AQUARIUM.

terrestrial (te·res·tri·yal) *png* [*Ing*] **:** ang naninirahan sa mundo.

terrestrial (te·res·tri·yal) *pnr* [*Ing*] **1:** nauukol sa lupa o mundo **2: a** kaugnay sa tuyong lupa **b** *Zoo* nananahan sa o sa ilalim ng lupa **c** *Bot* nabubuhay sa lupa **3:** *Ast* sa planeta, katulad ng laki at komposisyon o kayarian ng planetang Lupa **4:** makamundo.

territory (té·ri·tó·ri) *png* [*Ing*] **:** teritoryo.

terrorism (te·ro·rí·sim) *png* [*Ing*] **:** terorismo.

ter·sé·ra *pnr* [*Esp tercero*] **:** pangatlo, *hal* pangatlong bilis ng kambiyo, **ter·sé·ro** kung panlalaki.

tér·se·tó *png Lit* [*Esp terceto*] **:** tercet.

ter·si·yá·han *png* [*Esp tercia+han*] **:** mapang-abusong sistema ng pagpapautang na nagpapataw ng 33 porsiyentong interes ang maylupa sa inutang ng magsasaka.

tér·si·yó *png* [*Esp tercio*] **:** pagkakasunod-sunod ng tatlo.

tér·si·yo·pé·lo *png* [*Esp terciopelo*] **:** pelus.

tér·ter *png* **1:** *Zoo* [*Sml*] ibon (*Orthotomus sreceus nuntius*) na karaniwang kulisap ang kinakain, at naninirahan sa bakawan o gilid ng dalampasigan **2:** [*Pan*] patak.

tertiary (tér·sya·rí) *pnr* [*Ing*] **1:** pangatlo sa ayos, hanay, o ranggo **2:** sa malaking titik, nauukol sa unang panahong Cenozoic.

tertiary education (tér·sya·rí e·dyu·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** edukasyon sa isang kolehiyo o unibersidad na kasunod ng pansekundaryang edukasyon.

ter·túl·ya *png* [*Esp tertulia*] **:** munting pagtitipon ng mga maginoo at mariwasa upang magkuwentuhan at magaliw habang nagmemeryenda pagkatapos ng orasyon.

te·sa·ú·ro *png* [*Esp*] **1:** aklat na nagtatala ng pangkat ng mga salítang magkakasingkahulugan at kaugnay na konsepto **:** THESAURUS **2:** diksiyonaryo.

té·se·rá *png Sin* [*Fre*] **:** isa sa maliliit na pirasong ginagamit sa mosaic **2:** piraso ng parisukat na bato o kristal, ginagamit noong unang panahon bilang token, tiket, at iba pa.

té·sis *png* [*Esp*] **:** thesis.

tés·la *png Pis* [*Ing*] **:** SI yunit ng magnetic flux density (symbol **T**), katumbas ng isang weber bawat metro kuwadrado o 10,000 gauss.

te·so·re·rí·ya *png* [*Esp tesorería*] **1:** pook o gusali na pinagtataguan ng yaman **2:** pook na pinagtataguan ng pondong publiko o pribado, talaan ng mga ito, at iba pa **3:** ang pondo o kita ng estado, korporasyon, at iba pa **4:** kagawaran ng pamahalaang namamahala sa kita, buwis, at iba pa **5:** koleksiyon ng mga yaman sa sining, literatura, at iba pa *var* tesorérya **:** TREASURY.

te·so·ré·ro *png* [*Esp*] **:** namamahala o tagapag-ingat ng yaman o tesoreriya ; ingat-yaman, **te·so·ré·ra** kung babae **:** TREASURER.

te·só·ro *png* [*Esp*] **:** yaman.

test *png* [*Ing*] **1:** pagsusulit[1] **2:** *Kem* prosesong ginagamit sa pagtiyak ng pagkakaroon ng isang element sa isang compound.

tes·tá·da *pnr Bat* **:** babaeng namatay na nakagawa at nag-iwan ng legal at balidong testamento, **tes·tá·do** kung lalaki.

tés·ta·dór *png Bat* **:** lalaking nakagawa na ng testamento o namatay na testado, **tés·ta·dó·ra** kung babae.

tés·ta·mént *png* [*Ing*] **:** testamento.

tés·ta·mén·to *png* [*Esp*] **1:** sa Bibliya, isang tipan o kasunduan **2:** alinman sa dalawang bahagi ng Bibliya, ang Lumang Tipan at Bagong Tipan **3:** *Bat* **a** pahayag ng kagustuhan ng isang tao kaugnay sa pamamahagi ng kaniyang ari-arian, matapos mamatay **b** legal na dokumentong naglalaman nito **:** TESTAMENT, WILL.

tés·tes *png* [*Ing*] **:** testicle.

testicle (tés·ti·kél) *png* [*Ing*] **:** organ ng lalaki na naglalabas ng semilya, lalo na ang isa sa dalawang nakapaloob sa bayag sa likod ng uten ng isang lalaki o ng karamihan ng mammal.

testify (tés·ti·fáy) *pnd* [*Ing*] **1:** sumaksi **2:** *Bat* magbigay patunay **3:** ihayag; ideklara.

tes·tí·go *png* [*Esp*] **:** saksi.

testimonial (tés·ti·mó·ni·yál) *png* [*Ing*] **1:** pormal na sulat at iba pa na nagpapatunay sa katangian, paguugali, o kakayahan ng isang tao **2:** alay na ibinibigay bilang pagkilala o pasasalamat sa mga serbisyong ginampanan, at iba pa, ng isang tao.

testimony (tés·ti·mó·ni) *png* [*Ing*] **:** testimonyo.

tes·ti·món·yo *png* [*Esp testimonio*] **1:** *Bat* pinanumpaan o pinatunayang pahayag **:** TESTIMONY **2:** deklarasyon o pahayag ng katotohanan **:** TESTIMONY **3:** patunay.

testosterone (tés·tos·te·rón) *png BioK* **:** steroid hormone na nabubuo sa bayag, at pumupukaw sa pagkabuo ng katangiang sexual ng lalaki.

té·ta·nó *png* [*Esp*] **1:** *Med* sakít na dulot ng bakteryang *Clostridium tetani,* kakikitaan ng paninigas at pamumulikat ng kalamnan; sakít na bunga ng impeksiyon, nakamamatay at dulot ng bakterya na pumapasok sa katawan sa pamamagitan ng sugat **:** TÉTANÚS **2:** matagal na kontraksiyon ng kalamnan, dulot ng mabilis at paulit-ulit na estimulo **:** TÉTANÚS.

té·ta·nús *png Med* [*Ing*] **:** tetano.

tete-a-tete (téy·a·téyt) *png* [*Ing Fre*] **1:** pribadong usapan o pag-uusap karaniwan ng dalawang tao **2:** hugis-S na sofa para sa dalawang tao na uupo nang magkaharap.

te·ték·long *png Zoo* **:** pinakamaliit na pipít.

te·te·rá·ken *png [Pan]* **:** panubigan.

te·té·rang *pnr* [*Mrw*] **:** laan[1].

te·tíl·ya *png* [*Esp tetilla*] **:** gomang takip na may tila utong na bahagi para sa bote ng sanggol **:** TSUPÓN.

tét·ra·gón *png* [*Ing*] **:** patág na anyo na may apat na anggulo at apat na gilid.

tét·ra·héd·ron *png* [*Ing*] **1:** solidong may apat na gilid **2:** piramideng may tatlong sulok.

Teuton (tyú·ton, tyu·tón) *png* [*Ing Esp*] **1:** kasapi ng mga bansang Teutonic, lalo na ang Germany **2:** kasapi ng sinaunang lipi sa hilagang Europa.

Teutonic (tyu·tó·nik) *pnr* [*Ing*] **:** Teutoniko.

Te·u·tó·ni·kó *png* [*Esp Teutonico*] **:** tumutukoy sa o may katangian ng lahing Teuton.

Texas (ték·sas) *png* [*Ing*] **:** malaking estado sa timog ng Estados Unidos kahangga ng Mexico.

text (tekst) *png* [*Ing*] **:** teksto.

textbook (tékst·buk) *png* [*Ing*] **:** textbuk.

téxt·buk *png* [*Ing textbook*] **:** aklat na ginagamit sa pag-aaral, lalo na ang pinagbabatayan ng paliwanag ng isang paksa.

textile (téks·tayl) *png* [*Ing*] **1:** tela **2:** himaymay o sinulid na ginagamit sa paghabi nito.

textual (téks·tu·wál) *pnr* [*Ing*] **:** kaugnay sa teksto.

textuality (teks·tu·wá·li·tí) *png* [*Ing*] **1:** kalidad ng isang teksto **2:** mahigpit na pagsunod sa teksto.

texture (téks·tyur) *png* [*Ing*] **1:** salát o anyo ng isang rabaw o substance **2:** pagkakahabi o kayarian ng mga sinulid at iba pa sa tela **3:** pagkakaayos sa maliliit na bumubuong bahagi **4:** *Sin* ang representasyon ng estruktura at detalye ng mga bagay **5:** *Mus* kalidad ng tunog na nabubuo sa pamamagitan ng paghahalo sa mga bahagi.

téy·bol *pnd* **mag·téy·bol, i·téy·bol, i·pa·téy·bol** *Kol* [*Ing table*] **:** sa bahay-aliwan, kumuha ng tagaaliw.

te·yéng·te·yéng *pnr* [*Pan*] **:** lagalag[2].

TH, daglat *pnr Kol* [*Ing*] **:** trying hard.

Th, symbol (tí·eyts) *Kem* [*Ing*] **:** thorium.

Thai (tay) *png* **:** katutubo o mamamayan, wika, at kultura ng Thailand.

Thailand (táy·land) *png* **:** bansa sa timog silangang Asia, dating Siam.

thalamus (ta·lá·mus) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* ang gitnang bahagi ng diencephalon na dinadaluyan ng mga pandamang impulso upang marating ang cerebral cortex **2:** *Bot* sisidlan ng bulaklak **3:** apartment para sa mga babae sa sinaunang bahay ng mga Griyego.

thalidomide (ta·lí·do·máyd) *png* [*Ing*] **:** gamot na dating ginagamit bilang pampakalma o sedatibo na natuklasan noong 1961, upang di-mabuo ang sanggol sa sinapupunan.

thallium (tá·li·yúm) *png Kem* [*Ing*] **:** malambot at pinilakang metalikong element (atomic number 81, symbol **Tl**).

thallophyte (tá·lo·fáyt) *png Bot* [*Ing*] **:** halamang may thallus, gaya ng alga, fungus, o lichen.

thallus (tá·lus) *png Bot* [*Ing*] **:** katawan ng halaman na walang vascular tissue at hindi naiiba sa ugat, tangkay, at dahon; katawan ng anumang halamang dagat.

thanatology (tá·na·tó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** siyentipikong pag-aaral sa kamatayan at ang kaugnay na mga penomena at praktika.

Thanatos (ta·ná·tos) *png Sik* [*Ing*] **:** silakbo o simbuyo ng pagwasak; pagwasak sa sarili.

thank (tangk) *pnd* [*Ing*] **:** magpahayag ng utang na loob; magpasalamat.

thanksgiving (tangks·gí·ving) *png* [*Ing*] **:** pasasalamat.

that (dat) *pnh* [*Ing*] **:** iyon; iyan.

the (di, da) *pnh* [*Ing*] **1:** tumutukoy sa isa o higit pang tao o bagay **2:** nagpapahiwatig ng pagiging tangi, *hal* the Queen, the President.

theater (ti·yé·ter) *png* [*Ing*] **:** teatro.

theatrical (ti·át·ri·kál) *pnr* [*Ing*] **:** teatral.

their (deyr) *pnh* [*Ing*] **:** kanila.

theirs (deyrs) *pnh* [*Ing*] **:** tumutukoy sa pag-aari ng isang pangkat o alinmang kaugnay nito *Cf* KANILÁ.

theism (ti·í·sim) *png* [*Ing*] **:** teismo.

theist (ti·íst) *png* [*Ing*] **:** teista.

them (dem) *pnh* [*Ing*] **:** obhetibong palayon ng **they**.

theme (tim) *png* [*Ing*] **:** paksa[1].

themselves (dem·sélvs) *pnh* [*Ing*] **:** anyo ng **them** na ginagamit upang mabigyan ito ng diin.

then (den) *pnr* [*Ing*] **:** noon.

then (den) *pnb* [*Ing*] **:** sa oras na iyon.

theocracy (te·ó·kra·sí) *png* [*Ing*] **:** teokrasya.

theodicy (te·ó·di·sí) *png* [*Ing*] **1:** pagtatanggol sa banal na katalagahan dahil sa pananaw na nangingibabaw ang kasamaan **2:** ang pagkakataong may ganito.

theogony (te·ó·go·ní) *png* [*Ing*] **1:** henealohiya ng mga diyos **2:** salaysay ukol dito.

theologian (te·o·ló·dyan) *png* [*Ing*] **:** teologo.

theological (te·o·ló·dyi·kál) *pnr* [*Ing*] **:** nauukol sa teolohiya.

theology (te·ó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** teolohiya.

theophany (te·ó·fa·ní) *png* [*Ing*] **:** hayag na manipestasyon ng Diyos o ng Diyos sa tao.

theorem (te·ó·rem) *png Mat* **1:** pangkalahatang mungkahing walang sariling patunay ngunit napapatunayan sa pamamagitan ng sunod-sunod na pagpapaliwang o pangangatwiran **:** TEORÉMA **2:** tuntunin sa alhebra at iba pa, lalo na ipinahahayag sa pamamagitan ng mga simbolo at pormula **:** TEORÉMA.

theoretical (te·o·ré·ti·kál) *pnr* [*Ing*] **1:** may kinalaman sa kaalaman ngunit hindi sa paggamit nito **:** TEORÉTIKÓ

2: nakabatay sa teorya sa halip na sa praktika o karanasan : TEORÉTIKÓ.

theoretician (te·o·re·tí·syan) *png* [*Ing*] : tao na may kinalaman sa teoretikong aspekto ng isang paksa.

theorist (te·ó·rist) *png* [*Ing*] : teorista.

theorize (te·ó·rayz) *pnd* [*Ing*] : bumuo o mag-isip ng mga teorya.

theory (te·ó·ri) *png* [*Ing*] : teorya.

theosophy (te·ó·so·fí) *png* [*Ing*] : teosopiya.

therapeutics (té·ra·pi·yú·tiks) *png* [*Ing*] : terapeutika.

therapy (té·ra·pí) *png* [*Ing*] : terapiya.

there (der) *pnb* [*Ing*] **1:** nasa tinutukoy na pook o posisyon **2:** gayong pagtuturing, *hal* "I agree with you there." **3:** ginagamit upang magbigay diin sa pahayag, *hal* "You there!" **4:** ginagamit para tukuyin ang pag-iral o katotohanan ng isang bagay.

thereby (dér·bay) *pnb* [*Ing*] : sa pamamagitan nito; bunga nito.

therefore (dér·for) *pnb* [*Ing*] : samakatwid; kayâ.

therein (dér·in) *pnb* [*Ing*] **1:** sa pook na iyon **2:** sa gayong pagtuturing.

thereof (dér·of) *pnb* [*Ing*] : nito.

thereon (dér·on) *pnb* [*Ing*] : hinggil dito.

thereto (dér·tu) *pnb* [*Ing*] **1:** para doon **2:** bukod dito; dagdag dito.

thereupon (dér·a·pán) *pnb* [*Ing*] **1:** bunga nito **2:** pagkaraan nito.

therewith (dér·wid) *pnb* [*Ing*] **1:** kasama yaon **2:** pagkaraan nito.

thermal (tér·mal) *png* [*Ing*] : termál.

thermochemistry (ter·mo·ké·mis·trí) *png* [*Ing*] : sangay ng kemistri ukol sa kantidad ng init na nabubuo o nasisipsip kapag may kemikal na reaksiyon.

thermodynamics (ter·mo·day·ná·miks) *png* [*Ing*] : agham ng ugnayan ng init at iba pang anyo ng enerhiya.

thermómetér (ter·mó·mi·tér) *png* [*Ing*] : termometro.

thermonuclear (tér·mo·núk·le·yár) *pnr* [*Ing*] : kaugnay sa o gumagamit ng mga reaksiyong nuklear, *hal* fusion na nalilikha lamang sa matataas na temperatura.

thermos (tér·mos) *png* [*Ing Thermos trademark*] : termos.

thermostat (tér·mo·is·tát) *png* [*Ing*] : kasangkapang automatikong komokontrol sa temperatura, o nagpapagana sa isang kasangkapan kung ang temperatura ay umabot sa takdang púnto.

thesaurus (te·só·rus) *png* [*Ing*] : tesauro.

Theseus (ti·sí·yus) *png Mit* [*Ing*] : anak ni Poseidon at asawa ni Phaedra; bayani ng Atenas na matagumpay sa napakaraming niyang mahahalagang mga gawa.

thesis (té·sis) *png* [*Ing*] **1:** isang panukalang paninindigan o patutunayan : TÉSIS **2:** isang disertasyon o akda, lalo na ng isang kandidato para sa diplomang masteral : TÉSIS.

thespian (tés·pi·yán) *png* [*Ing*] : aktor o aktres.

thespian (tés·pi·yán) *pnr* [*Ing*] : kaugnay sa trahedya o drama.

Thessalonian (té·sa·ló·ni·yán) *png* [*Ing*] : katutubo o mamamayan ng Thessalonica.

Thessalonians (té·sa·ló·ni·yáns) *png* [*Ing*] : alinman sa dalawang aklat sa Bagong Tipan ng mga naunang sulat ni San Pablo, sinulat mula Corinth hanggang sa bagong simbahan sa Thessalonica.

Thessalonica (te·sa·ló·ni·ká) *png* [*Ing*] : bayan sa hilagang silangang Gresya na nagsisilbing puwerto.

thiamine (tá·ya·mín) *png* [*Ing*] : puti, kristalina, at natutunaw sa tubig na compound ($C_{12}H_7ClN_4OS$) na kabilang sa bitamina sa B complex, matatagpuan sa lunting kadyos at sa atay, mahalaga sa normal na pagdaloy ng nervous system, at panlaban sa beriberi at ibang sakít sa nerve : ANEURIN, VITAMIN B_1.

thick (tik) *pnr* [*Ing*] : makapal.

thickening (tí·ke·níng) *png* [*Ing*] **1:** proseso ng pagpapalapot o maging malapot **2:** substance na ginagamit sa pagpapalapot sa likido.

thief (tif) *png* [*Ing*] : magnanakaw.

thimble (tím·bol) *png* [*Ing*] : dídál.

thin (tin) *pnr* [*Ing*] **1:** payat **2:** manipis.

thing (ting) *png* [*Ing*] : bagay.

Third World (térd world) *png Pol* [*Ing*] **1:** mga bansang hindi maunlad, lalo na ang may laganap na kahirapan **2:** pangkat ng mga bansang nagsisimula pa lamang umunlad sa panahong Cold War, lalo na sa Asia at Africa, na hindi pumapanig sa mga patakaran maging ng Estados Unidos o ng Unyong Sobyet : IKATLONG DAIGDIG.

thirst (terst) *png* [*Ing*] : uhaw.

thirteen (tér·tin) *png* [*Ing*] : labintatlo.

thirty (ter·ti) *png* [*Ing*] : tatlumpu.

this (dis) *pnh* [*Ing*] : ito.

thorax (tó·raks) *png Ana Zoo* [*Ing*] : bahagi ng katawan sa pagitan ng leeg at tiyan *Cf* DIBDÍB.

thorium (tó·ri·yúm) *png Kem* [*Ing*] : puti, metaliko, at radyoaktibong element (atomic number 90, symbol **Th**).

those (dows) *pnh* : anyong pangmaramihan ng **that**.

thought (tot) *png* [*Ing*] **1:** kakayahan sa pag-iisip o pangangatwiran **2:** kaisipang inuugnay sa isang tiyak na panahon, lahi, pangkat, at iba pa **3:** **a** pagmumuni **b** kalinga **4:** idea **5:** balak.

three (tri) *png* [*Ing*] : tatlo.

throat (trowt) *Ana png* [*Ing*] : lalamunan.

thrombosis (trom·bó·sis) *png Med* [*Ing*] : pamumuo ng dugo sa mga ugat o sa puso.

throne (trown) *png* [*Ing*] : trono.

through (tru) *pnb* [*Ing*] : mula sa isang dulo tungo sa kabila o mula sa isang gilid tungo sa kabila.

through (tru) *pnu* [*Ing*] : sa pamamagitan ng.

thrust (trast) *pnd* [*Ing*] **1:** itulak nang buong puwersa **2:** piliting tanggapin ang isang kalagayan, o katulad **3:** saksakin o tusukin ng patalim, tulad ng espada.

thug (tag) *png* [*Ing*] : butangero.

thulium (túl·yum) *png Kem* [*Ing*] : bibihira at metalikong element, malambot, at pinilakan ang kulay (atomic number 69, symbol **Tm**).

thumb (tamb) *png* [*Ing*] : hinlalaki ng kamay.

thumbprint (támb·print) *png* [*Ing*] : marka o tatak ng hinlalaki ng kamay, karaniwang ginagamit sa identipikasyon.

thumbs up (tambs áp) *png* [*Ing*] : kilos o anumang sitwasyon na kasiyasiyá o binibigyan ng pagsang-ayon.

thumbtack (támb·tak) *png* [*Ing*] : uri ng pakò na may malapad na ulo at naitutusok sa pamamagitan ng hinlalaki : TÁMTAKS.

thunder (tán·der) *png* [*Ing*] : kulog.

thunderbolt (tán·der·bólt) *png* [*Ing*] : kidlat kasabay ng kulog.

thunderstorm (tán·der·stórm) *png* [*Ing*] : unos na may kasamang kulog

at kidlat, at karaniwang may malakas na ulan.

Thurs, daglat (ters) **:** pinaikling **Thursday**.

Thursday (térs·dey) *png* [*Ing*] **:** Huwebes **:** THURS.

thus (das) *pnb* [*Ing*] **1:** sa ganitong paraan; dahil dito **2:** umaayon sa **3:** bilang resulta nito.

thwart (twart) *pnd* [*Ing*] **1:** salungatin o hadlangan sa pagsasagawa ng isang layunin **2:** lituhin; biguin.

thy (day) *pnr, pnh* [*Ing*] **:** paaring anyo ng **thou**, ginagamit bago ang isang pangngalan na nagsisimula sa katinig.

Thyestes (táy·es·tís) *png Mit* [*Ing Gri*] **:** lalaking kapatid ni Atreus at ama ni Aegisthus.

thyme (taym) *png* [*Ing*] **:** unanong palumpong (genus *Thymus*) na mabango ang dahon, at inaalagaan dahil ginagamit sa pagluluto.

thymidine (táy·mi·dín) *png BioK* [*Ing*] **:** nucleoside ng thymine at deoxyribose na matatagpuan sa DNA.

thymine (tháy·min) *png BioK* [*Ing*] **:** kristalina, kulay puti, natutunaw sa tubig, $C_5H_6N_2O_2$, mula sa thymus DNA, pangunahing ginagamit sa biochemical na pananaliksik.

thymus (táy·mus) *png Ana* [*Ing*] **:** organ sa thorax ng mga vertebrate sa may ibabang bahagi ng leeg.

thyro- (táy·ro) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang **thyroid**.

thyroid (táy·royd) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* thyroid gland **2:** *Med* katas mula sa thyroid gland at ginagamit na gamot sa goiter.

thyroid (táy·royd) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa thyroid gland o anumang saklaw na ugat, artery, at iba pa, sa rehiyon nito; hinggil sa pinakamalaking cartilage ng larynx na binubuo ng lalagukan ng lalaki.

thyroid gland (táy·royd gland) *png Ana* [*Ing*] **:** glandula na binubuo ng dalawang pabilog na organ sa trachea at nakakabit sa larynx, at naglalabas ng hormone na kumokontrol sa bilis ng metabolismo at paglaki ng organismo.

thyroxine (táy·rok·sín) *png BioK* [*Ing*] **1:** pangunahing hormone na nalilikha sa pamamagitan ng thyroid gland, nagpapabilis ng metabolismo at nagpapabuti sa paglaki ng mga hayop **2:** sa parmasyutika, gamit na gawa sa anyo ng compound na ito na mula sa mga hayop o pinagsama-sama, hinggil sa paggamot ng thyroid gland.

Tl, symbol *Kem* [*Ing*] **:** thallium.

ti *png* **:** tawag sa titik **T**.

Ti, symbol (tí·ay) *Kem* [*Ing*] **:** titanium.

tiara (ti·yá·ra) *png* [*Ing*] **1:** palamuting banda o bigkis na may mga hiyas, isinusuot ng mga babae **2:** may tatlong susóng korona ng Papa na isinusuot sa ordinaryong araw **3:** turban na isinusuot ng mga sinaunang hari ng Persiya *var* tiyára.

tí·aw *png* **1:** [*Hil Seb War*] aglahi[2] **2:** [*Seb*] birò.

ti·láy *png Zoo* [*Pan*] **:** bayawak.

ti·bâ *png* **1:** pagputol sa puno ng saging para sa bunga nito **2:** pagtanggap ng malaking bayad, pabuya, o panalo.

ti·bá·ad *pnb* [*Bik*] **:** marahil.

ti·bá·bal *png* **1:** ang natirá matapos ang ani ng mais **2:** tira-tirahan; bagay na walang halaga.

ti·bad·bád *png* **:** maling balita; sabi-sabi.

ti·bág *png* **1:** [*Kap Tag*] pagguho ng lupa o bato **:** BAGBÁG[1], BUGWAL, BÚNGKAG, LUDÚLUD, TUMPAG **2:** pagsirà o paggibâ**:** BAGBÁG[1], BUGWAL, BÚNGKAG **3:** *Tro* dulang panrelihiyon na nakabatay sa mga kuwento at alamat sa paghahanap ng krus na kinamatayan ni Hesus.

ti·bák *png Med* **:** mga biyak sa balát ng talampakan.

ti·bák·la *png Zoo* [*Hil*] **:** tipaklong.

ti·bá·law *png Bot* **:** nakalalasong yerba na ginagamit sa pangingisda.

ti·bal·bál *pnr* **:** mataba; luyloy ang tabâ.

ti·bal·sík *png* **:** tilamsik ng mainit na bagà o dupong.

ti·bal·yáw *png* **:** balitang tunay.

ti·bá·sang *png* [*Bik*] **:** pasilambang.

ti·ba·tíb *png Med* **:** bulutong.

tí·baw *png* **:** sinaunang seremonyang ginagawa sa ikatlong araw pagkaraang ilibing ang isang tao na namatay.

ti·báw *png* [*Bik*] **:** salok.

ti·bá·wa *png Mus* [*Dum*] **:** kolitong.

tí·bay *png* **1:** kalagayan o kalidad ng pagiging malakas o mapuwersa, tumatagal sa bigat at dalas ng gamit **:** BISKÉG, LÍG-ON, STRENGTH **2:** kakayahang makatagal o makatiis sa sakit, dusa, pagod, at iba pa **:** STRENGTH **3:** kahigpitan o katigasan na di-nagbabago o di-sumusuko sa gitna ng presyon **4:** aprobasyon; pagbibigay patunay.

Ti·bét *png* **:** mabundok na bansa sa timog ng Asia; may pinakamataas na elebasyon sa buong mundo.

Ti·bé·tan *png, pnr* **:** hinggil sa Tibet, mga tao, at lengguwahe nito.

tíb·hang *png* [*Seb*] **:** sabak[1] — *pnd* **mag·tíb·hang, i·tíb·hang**.

tib·hóng *png* [*Seb*] **:** bantô.

ti·bí *png* **1:** kalagayan o kondisyon na mahirap ang pagtae **:** TEGAN **2:** tae na malaki at matigas.

tibia (tíb·ya) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* panloob at karaniwang malaki sa dalawang buto na humahaba mula tuhod hanggang bukong-bukong **2:** tibiotarsus ng ibon **3:** *Zoo* pang-apat na kasukasuan sa binti ng kulisap, at iba pa, sa pagitan ng femur at tarsus.

tibiotarsus (tí·bi·yo·tár·tus) *png Zoo* [*Ing*] **:** pangunahing buto sa binti ng ibon na magkaayon sa tibia na nasa ibaba at dulong bahagi ng mga buto ng tarsus.

tib·ná·lay *png* [*Tbo*] **:** bahagi ng bahay na karaniwang tinutulugan ng mga dalaga, o ng una o paboritong asawa ng pinuno ng bahay.

ti·bò *png* **:** matalim at matulis na organ ng ilang kulisap, gaya ng bubuyog o ilang uri ng isda, at ginagamit bilang proteksiyon.

ti·bo·bós *pnr* **:** lubos; puspos.

ti·bód *png* [*Hil War*] **:** banga.

ti·bók *png* **1:** pintíg o galaw ng puso; pulso **2:** ang karaniwang may ritmong kontraksiyon ng puso, lalo na ng mga bentrikulo, kapag ang daloy ng dugo ay papalabas dito *Cf* HIBOK **:** GOTÓK, PARÓK.

Tí·bo·lí *png* **:** pangkating etniko na karaniwang matatagpuan sa Kiamba, Maitum, at Surallah sa lalawigan ng South Cotabato *var* T'boli **:** TAGABÍLI.

tí·bong *png* [*Ilk*] **:** yanig.

ti·bóng *png* **:** bitag o silò.

tí·bong *pnr* **:** matarik; matayog.

ti·bong·bóng *png Mus* [*Ilt*] **:** tongatong.

ti·bór *png* **:** gusing gawa sa China na ginagamit na lalagyan ng asukal, at iba pa.

tib·tíb *png* **:** táad.

ti·bú·hos *png* **:** kabuuang haba ng troso, kawayan, tubó, at katulad **:** GITÉB[3].

ti·bú·kel *png* [*Pan*] **:** buô[1].

ti·búk·hay *png* [*War*] **:** hindi pa nabalatang butil ng palay.

ti·bú·lon *png* [*Ilk*] : búkong itinatali nang dalawahan at isinasabit sa tikin.

ti·búng *png* [*Ifu*] : banga na lalagyan ng alak.

ti·bú·ngan *png Bot* [*Seb*] : malatumbaga.

ti·bu·ók *pnr* [*Seb*] : buô[1].

ti·bu·rín *png* [*Esp tilburi*] : magaang at may dalawang gulong na karwahe para sa dalawang tao : PLITSA.

tib·ya·yóng *png Bot* : kundol *var* tubyayóng.

tic *png* [*Ing*] : sa patolohiya, bigla, pasumpong-sumpong, at hindi masakit na kontraksiyon ng masel, karaniwan sa mukha.

tick (tik) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* [*Ing*] garapata **2:** tik.

ticket (tí·ket) *png* [*Ing*] : tiket.

tickle (tí·kel) *png* [*Ing*] : kiliti.

tick-tack-toe (tík-tak-tów) *png* [*Ing*] : simple at pandalawahang laro, halinhinang nagmamarka ng ekis ang isa at bilóg naman ang isa sa siyam na kompartment na binubuo ng dalawang pares na pinagkrus na linya, at panalo ang unang makabuo ng tatlong marka sa isang hilera o diyagonal.

tí·da *pnr* [*Ifu*] : dilaw na sinulid.

tidal (táy·dal) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa laki at káti ng dagat.

tidal wave (táy·dal weyv) *png* [*Ing*] : tsunami.

tid·dá *png* [*Ilk*] : tirá[1,2].

tide (tayd) *png* [*Ing*] **1:** pana-panahong pagtaas at pagbabâ ng dagat dulot ng impluwensiya ng buwan at araw, at nagaganap bawat labindalawang oras; laki at káti ng dagat **2:** pagpasok at paglabas ng tubig dahil sa mga alon **3:** anumang pagtaas at pagbabâ.

tidings (táy·dings) *png* [*Ing*] : balita; impormasyon.

ti·dó·ra *png* [*Mrw*] : larong sungkâ ng Maranaw sa sungkaan na may 16 na regular na hukay.

tíd·tid *png* [*Ilk*] : sawali.

ti·dung *png Mus* [*Tua-Dus*] : ritmo ng kulintang.

tidy (táy·day) *pnr* [*Ing*] **1:** malinis at maayos ang gamit, itsura, at iba pa **2:** organisado; sistematiko.

tie (tay) *png* [*Ing*] **1:** kurbata **2:** koneksiyon ng kamag-anakan, samahan, relasyon, negosyo, at iba pa, ng dalawa o higit na tao, pangkat, bansa, at katulad.

tie (tay) *pnd* [*Ing*] **1:** gumawa ng tali o buhol, tulad sa sintas ng sapatos, ribbon, at katulad **2:** magpatas o magtabla, karaniwan sa paligsahan **3:** pagsamahin sa pamamagitan ng sakramento ng kasal **4:** higpitán; ilimita.

tie-dye (táy·day) *png* [*Ing*] : pakamay na paraan ng paglikha ng mga padron sa tela, sa pamamagitan ng pagbuhol ng sinulid, at katulad, upang hindi makasipsip ng dye ang ibang bahagi ng tela : ÍKAT.

tiffany (tí·fa·ní) *png* [*Ing*] **1:** tela na manipis at may mga butas, tulad sa kulambo, dating gawa sa sutla, ngunit madalas ngayong gawa sa cotton at sintetikong himaymay.

tig *png* [*Mrw*] : sábi.

tig- (tig) *pnl* : ikinakabit sa bilang, na nagpapahayag kung ilan ang bilang o dami para sa isa sa bawat pangkat, *hal* tigalawa, tiglilima.

tiga- (ti·gá) *pnl Kol* : taga-.

tíg-a *pnr* [*War*] : matigas.

tí·gab *png* [*Kap*] : dighal.

tíg-ab *png* [*Ilk*] : dighay.

ti·gáb *png* : varyant ng **tikáb**.

tí·gad *png* : tila bandehang lalagyan na gawa sa nilálang kawayan o yantok na isinasabit sa bubong upang di-maabot ng daga o pusa ang mga pagkaing nakalagay dito.

ti·ga·gál *pnr* **1:** abalá[1] **2:** di-mapalagay; balísa.

ti·gám *pnr* **1:** tigáng **2:** sa katawan, payat o yayat.

ti·gá·man *png* [*Seb War*] : mohon; patuto[1].

ti·gam·ba·lâ *png* [*ST*] : timbang ng ginto na katumbas ng anim na butil ng mais.

tíg-an *png* [*Ilk*] : gamot na pinaghalo-halong ugat at alak, iniinom ng mga babaeng kapapanganak.

tíg-ang *png* [*Hil*] : saing[1].

ti·gáng *pnr* : tuyong-tuyo; tuyo at matigas : IGANG, TIGÁM.

ti·gás *png* **1:** kalagayang hindi malambot, hindi nababaluktot, o hindi madaling madurog; pagiging solido at siksik : GAHÌ[3], SIKKÍL, SIYÁS **2:** pagiging matatag o matibay **3:** pagtayô ng uten; ereksiyon **4:** kasutilan – *pnd* **tu·mi·gás, ma·pa·ti·gás** – *pnr* **ma·ti·gás**.

ti·ga·saw *png Zoo* [*Mag*] : langgam.

ti·gá·tig *png* [*Kap Tag*] : balisang pakiramdam; nagambalang kalagayan ng isip.

tí·gaw *png Bot* : halaman (*Callicarpa candicans*) na biluhaba ang malalapad na dahong matulis ang gilid, kumpol-kumpol ang mga bulaklak, at mabilog ang bungang kulay lila, tumataas nang hanggang 4 m : ANOBRANG, TAMBULBASI, TUBONG-DALAG.

ti·gáw *png Bot* : papalis.

tig·ba·ba·gáw *png Zoo* [*ST*] : uri ng malaking kuwago.

tig·bá·lang *png Zoo* : varyant ng **tikbalang**.

tíg·bas *png* [*Bik Seb War*] : tagâ[1].

tíg·baw *png* [*War*] : tambô.

tig·bá·ya *png Zoo* [*Seb*] : ibon (family *Pycnonotidae*) na dilaw ang balahibo at karaniwang lumalaki nang 248-255 mm.

tíg·bi *png Bot* : damo (*Coix lachryma-jobi*) na magaspang, makapal, at nagsasanga ang katawang umaabot sa 1-2 m ang taas, may dahong makitid, pahaba, at matulis ang dulo, may bungang hugis itlog, makintab, at puti o itim ang kulay.

tig·bín *png Zoo* : isang uri ng buwaya.

tig·bí-tig·bí *pnr* : malalaking patak; butil-butil.

tig·bu·hól *png* : palaisipan sa mga walang kaayusang titik o bali-baligtad na kataga.

tig·dà *png* [*War*] : pakyaw[1].

tig·dâ *pnr* : nakatiyad habang nagsasayaw.

Tig·da·pá·ya *png* : isa sa mga pangkating etniko ng mga Bagobo.

tig·dás *png Med* : nakahahawang sakít na dala ng isang uri ng mikrobyo, karaniwang lumilitaw sa kabataan, kakikitaan ng pamumutok ng balát, mataas na lagnat, sipon, at iba pa : TÍPDAS.

tig·dáy *png* : balyang gawa sa kahoy.

tiger (táy·ger) *png Zoo* [*Ing*] : tigre.

tig·ha·bâ *pnr* : obalado[1].

tig·ha·ból *pnr* : dumarating matapos ang nakaugalian o nakatakdang oras; huli.

tig·háw *png* **1:** paghupa; pagbawa **2:** paggaling mula sa karamdaman; pagginhawa mula sa kahirapan.

tig·hím *png* : marahang pag-ubo para maalis ang bara sa lalamunan o para makatawag ng pansin *var* tikhím.

tig·hí·man *png Zoo* **:** napakaliit na uod na nagdudulot ng pananakit ng lalamunan kapag nakain.

tíg·hok *png* [*Hil*] **:** varyant ng **taghok**.

tig·hóng *png* [*Seb*] **:** bantô.

tig·hóy *png* **:** paghupa o pagtigil ng hangin o ulan.

tight (tayt) *pnr* [*Ing*] **1:** mahigpit, karaniwan sa kasuotan, paghawak, at iba pa **2:** kuripot; maramot **3:** halos pantay ang laban.

tights (tayts) *png* [*Ing*] **:** manipis at mahigpit na kasuotan, at karaniwang ginagamit ng akrobat, gymnast, mananayaw, at iba pa.

tí·gi *png* **1:** *Bot* [*Iba*] buntot-tigre **2:** *Zoo* [*Seb*] ahas na hindi makamandag ang tuklaw **3:** *Zoo* dumpilas.

ti·gì *png* **:** pagtiyak sa temperatura ng likido sa pamamagitan ng pagsawsaw ng daliri o kamay.

ti·gíb *pnr* **:** punong-puno; lipos.

ti·gi·díg *png Kol* **:** taghiyawat.

tí·gil *png* **1:** pansamantala o lubos na paghinto **2:** di-pagtuloy sa anumang ginagawa.

tí·gil-pu·tú·kan *png* [*tigil-putok+an*] **:** kasunduang itigil ang labanan nang pansamantala: CEASEFIRE, ARMISTISYO.

tí·gis *png* [*Bik Hil Kap Seb Tag War*] **:** pagsasalin o pagbuhos ng tubig, at katulad **:** BALÉS[2], BÓBOD, IGIS – *pnd* **mag·tí·gis, tu·mí·gis, i·tí·gis**.

ti·gí·ti *png Zoo* **:** maliit na kanduli.

tíg·kal *png* **1:** pag-aalis ng kopra sa bao matapos pausukan **:** TUKÁL – *pnd* **mag·tig·kál, tig·ka·lín, i·tig·kál, i·pa·tig·kál 2:** isang buong piraso ng nanigas o tigang na lupa *var* tingkál.

tig·kál *png* **:** kimpal.

tig·ká·lan *png* **:** hugis kutsarang gamit sa pag-aalis ng kopra sa bao.

tig·ka·lô *png Zoo* **:** uri ng ibong panggabi.

tíg·ma *png* [*Seb*] **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, unang karanasan ng isang kabataan sa digmaan o sa pakikipagtalik *Cf* TIKLAD.

tig·mák *pnr* **1:** babád **2:** basang-basa **:** HUMÓY, LÓMES, PIGTÂ, SINÍP, TALMAK, TUMÓG.

tig·ma·ma·nók *png Mit* **:** ibon na mahiwaga ang awit **:** TIGMAMANÚKIN.

tig·ma·ma·nú·kin *png Mit* **:** tigmamanok.

tig·ma·tá *png Med* **:** sakít sa mata.

tig·mò *png Lit* [*Seb*] **:** bugtong.

tíg·mok *png* [*Bik*] **:** lagok – *pnd* **tu·míg·mok, tig·mú·kin, i·pa·tíg·mok.**

tig·nás *pnr* **:** lusáw; tunáw *var* tugnás.

ti·gó *png* [*War*] **:** hulà.

ti·gô *png Zoo* [*War*] **1:** duhol **2:** kalabukab.

ti·gók *png* **1:** paggalaw ng kalamnan ng lalamunan, lalo na sa paglunok ng anumang malaking isinubo **2:** tunog na nalilikha nito *Cf* LAGÓK, LUNÓK – *pnd* **tu·mi·gók, ti·gu·kín, i·pa·ti·gók**.

tí·gom *png* [*Seb*] **1:** tipon; pagtitipon **2:** pulong.

tigon (táy·gon) *png Zoo* [*Ing*] **:** supling ng tigre o leona.

tíg·pa·ka·ta·wá *png* [*Seb*] **:** payaso.

tig·pás *pnr* **:** tagpás.

tíg·pa·sin *png Lit Mus* [*ST*] **:** awit sa pagsagwan.

tig·páw *png* **1:** panghuli ng alimango, at katulad **2:** bangungot.

tig·pís *pnr* **:** pinanipis.

tig·pô *png* **:** tudlaan; puntiryahan.

tig·pô *pnd* **tig·pu·ín, i·tig·pô** [*Bik*] **:** mabalì; baliin.

tíg·re *png Zoo* [*Esp*] **:** malaking hayop (*Panthera tigris*) na karniboro, may mga guhit ang balát, at kahawig ng pusa **:** TIGER.

tigress (táy·gres) *png Zoo* [*Ing*] **1:** babaeng tigre **2:** babaeng mabagsik.

Tigris (tíg·ris) *png* [*Ing*] **:** ilog na timog-kanlurang Asia, dumadaloy sa timog-silangan ng Turkey at dumudugtong sa Euphrates.

tíg·so *png Zoo* [*Seb*] **:** turturyok.

tig·tíg *png* **:** alóg ng sasakyan.

ti·gú·lang *png* [*Seb*] **1:** ganap na ang paglaki o pagkabuo **:** MATURE **2:** tao na nasa hustong gulang **:** ADULT.

ti·gúm-ti·gúm *png Lit* [*Tau*] **:** bugtong.

ti·gú·ti·gó *png Lit* [*War*] **:** bugtong.

tíg·wa·tí *png Zoo* [*Seb*] **:** pipit mananahi.

ti·hà *png* [*War Esp teja*] **:** tisà.

ti·háng *pnr* **:** hiklat.

ti·ha·yà *png* [*Bik Tag*] **1: a** paghigang nakalapat ang likod sa rabaw ng hinihigaan **b** anumang bagay na nasa katulad na kalagayan **:** HAYÁNG, TALINDÁTA, TIRAKYANG **2:** sa kara-krus, tao.

ti·ha·yâ *png* **:** tao[2].

ti·hík *png* [*Seb*] **:** kuripot.

tí·hil *png* **:** sákit o dusa.

ti·hín *pnd* **mag·ti·hín, tu·mi·hín** [*Hil*] **:** tiyád.

tí·hi-tí·hi *png* [*Igo*] **:** sitron.

ti·hò *png* [*Tsi*] **:** bára ng ginto o pilak.

ti·hód *png* **:** pagpipilibustero.

tí-i *png Zoo* [*Ilk*] **:** langaray-pako.

ti·íl *png Ana* [*Hil Seb War*] **:** paa[1].

ti·ím *pnr* **1:** nakaimpit ang labi, ngipin, o bagang sa pagpipigil o pagtitimpi ng galit o sakít **2:** tigmak **3:** [*Tsi*] pinasingawan **:** TIM.

ti·ín *pnr* **:** nakadiin ang paa at kamay sa pagtayo.

ti·ín-tí·in *png* **:** tikin na pansuhay sa mga katig ng bangka.

ti·ís *png* **:** pagbatá o pagdanas ng sakít, hirap, o pasákit.

tik *png* [*Ing tick*] **:** marahan at paulit-ulit na kaltis ng relo o orasan.

tí·ka *png* **:** matapat na balak o determinasyon sa paggawa ng isang bagay.

ti·kà *png Zoo* [*Kap Tag*] **:** ilahas na ibong may mahahabang binti at leeg, at may mahabang tuwid na tuka **:** TINGGAW.

ti·kâ *png* **:** pag-ikâ.

ti·káb *pnr* **:** mahinang paghingal ng isang malapit nang mamatay *var* tigáb.

tí·kad *pnd* **mag·tí·kad, tu·mí·kad** [*Kap*] **:** tumiyad.

tí·kag *png* [*Ilk*] **:** tagtuyot.

ti·kál *png* **:** kapaguran dahil sa labis na paglalakad o pagkilos.

ti·kám *png* [*ST*] **:** digmâ.

ti·káng *png* **:** paglipas ng sigla; panghihinawa.

ti·káng *pnd* [*War*] **:** gáling.

ti·káp *png* **1:** naghihingalong galaw ng mamamatay nang isda na nasa tubig **2:** andap ng liwanag ng ilaw o kandila.

ti·ka·pó *pnr* [*Bik*] **:** gahol.

tí·kas *png* **1:** paraan ng pagdadal. ng sarili **:** BEARING[1] **2:** [*Gui-Bag*] anklet na gawa sa manipis na baging **3:** *Bot* halamang-ugat (*Canna indica*) na may risomang ginagamit na pampaihi at pampabawa sa balinguyngoy.

ti·ka·tík *pnr* **:** mahina ngunit tuloy-tuloy na ulan.

ti·ka·yâ *pnr* **:** dahan-dahang gumaling mula sa sakít o karamdaman **:** KOMBALISENTE.

tik·bá·lang *png Mit* [*ST*] **:** nilaláng na anyong tao ang katawan at mga kamay ngunit may ulong kahawig ng kabayo at may mahahabang binti

at hita *var* tigbalang *Cf* KAPRE **:** AGBA, BAWO, DUGANG[1].

tik·bá·way *png Lit Mus* [*Ilk*] **:** kantang paulit-ulit habang nagbabayo ng palay.

tik·dì *png* [*Kap*] **:** garà; gayak.

tik·dó *png* [*Kap*] **:** tayô – *pnd* **tu·mik·dó, i·tik·dó**.

ti·kél *png* [*Pan*] **:** sakál – *pnd* **ti·ke·lín, ma·ti·kél**.

tí·ket *png* [*Ing ticket*] **1:** limbag na piraso ng papel o kard na nagpapahintulot sa pagpasok, pagbahagi, paglalakbay sa pamamagitan ng sasakyan, at paggamit ng pampublikong pasilidad **:** TICKET **2:** opisyal na paunawa sa paglabag ng batas trapiko, at katulad **:** TICKET.

ti·kéy *png* [*Pan*] **:** ikli[1].

tik·hô *png Med* **:** ubo ng isang may sakít na tisis.

ti·kî *png Zoo* [*Hil Seb*] **:** butikî.

ti·kím *png* **1:** pagtiyak ng lasa ng anumang pagkain **:** NÁMIT[1], RAMAN, TAWAY, TAKMÁN, TILÁW **2:** pagsubok sa gawain **:** NÁMIT[1], RAMAN, TAWAY, TAKMÁN, TILÁW – *pnd* **tu·mi·kím, i·ti·kím, tik·mán**.

ti·kín *png* **1:** mahabang kawayan o anumang katulad na ginagamit sa pagbubunsod ng bangka mula sa mababaw na bahagi ng tubigan – *pnd* **mag·ti·kín, i·ti·kín, i·pan·ti·kín 2:** mahabang kahoy na panungkit ng prutas – *pnd* **ti·ki·nín, i·pan·ti·kín**.

ti·king *png* [*Ifu*] **:** kabaong.

ti·kís *pnr* **:** sadyâ; sinadyâ.

tí·ki·tí·ki *png Med* **:** katas mula sa darak ng palay; sustansiyang nakukuha sa pinawa at gamot sa beriberi.

ti·kíw *png Bot* **:** bangkuwang.

tik·lád *png* [*Seb*] **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, unang tagumpay sa pag-ibig o digmaan *Cf* TIGMA.

tik·láp *pnr* **:** tanggal sa pagkakadikit; bakbak**:** TUKLÁP.

tik·láy *pnd* **tu·mik·láy, tik·la·yín :** humakbang sa magkakahiwalay na bato kung tumatawid sa putikan o matubig na daan.

tik·líng *png* **:** ibon (*Rallu mirifucus*) na may maikling pakpak, manipis na katawan, mahabang binti, at mahahabang daliri sa paa.

tik·lís *png* [*Kap Pan Tag*] **:** basket na malaki ang bibig, maluwang ang pagkalala, at may pares na taingang hawakan.

tik·lóp *pnr* **:** nakatupi.

tik·lu·hód *png***:** nakaluhod na pakikiusap na mapatawad o makahingi ng pabor.

tik·lú·pang-tú·hod *png Ana* [*tiklupan+ng+tuhod*] **:** alak-alakan.

tik·mâ *png* **1:** kasunduan; sabwatan **2:** tipanan; kasunduang magkita.

tik·mán *pnd* **:** tinipil na anyo ng **ti·kiman**.

tik·mò *pnd* **ma·tik·mò, ma·pa·tik·mò :** matangkab.

ti·kô *png* [*War*] **:** maliit na palayok.

ti·kód *png* **1:** ikâ; ikód **2:** *Ana* [*Seb War*] sakong.

ti·kó·len *png* [*Mrw*] **:** balumbalunan.

ti·kóm *pnr* **:** nakasara, gaya ng nakasarang bibig o bulaklak *var* ikóm.

tí·kop *png* **1:** ang hanggahan o labas na rabaw ng isang pigura o espasyo; paligid o palibot **:** LÍKOS[2], LIKMÚT, LIKTÓB **2:** ang súkat nito **:** LÍKOS[2], LIKMÚT, LIKTÓB.

tí·koy *png* [*Tsi*] **:** kakaning gawa sa malagkit na bigas, at bilóg, parisukat, o parihaba ang hugis, karaniwang inihahanda sa Bagong Taon ng mga Tsino.

tík-tak *png* **:** tunog ng orasan.

tik·tík *png* **1:** tik-tak **2:** tao na sumusubaybay sa ginagawa ng iba **:** ESPÍYA, PAKAWALÂ[2], SLEUTH, SNOOPER, SPY **3:** tao, karaniwang pulis, na nag-iimbestiga sa mga naganap na krimen, kumukuha ng mga impormasyon, at iba pa **:** DETECTIVE **4:** [*Kap Tag*] pagkaubos hanggang sa huling patak; pagkatuyo **5:** *Zoo* [*Hil Tag War*] uri ng ibon na sinasabing ang huni ay nagbabadya o nagpapahiwatig na may aswang sa paligid.

tik·ti·kò *png Zoo* **:** lalaking pugo.

ti·kud·tí·kud *png Ana* [*Tau*] **:** sakong.

ti·kúl *png* [*Kap*] **:** hingkód.

tik·wás *pnr* **1:** nakataas ang isang dulo ng bagay na mahaba **2:** mababa ang gawing likod, gaya ng karitela dahil sa bigat ng karga – *pnd* **mag·tik·wás, tu·mik·wás, i·tik·wás**.

tik·wî *png Zoo* **:** ibong tila falcon.

ti·á *png* [*Pan*] **:** kasinungalingan.

ti·là *png* [*Kap Tag*] **:** pagtigil ng ulan.

tí·la *pnb, pnu* **:** magkaroon ng anyo o mukha sang-ayon sa tingin o tantiya **:** ÁNIMÓ, PÁRANG, WARÌ.

ti·lab·sík *png* **:** tilamsik.

tí·lad *png* [*Tag War*] **:** piraso o pagpiraso ng kahoy, lalo na upang gawing panggatong.

ti·lád *png* **:** itso.

ti·la·dus·dós *png* **:** dahilig.

ti·lag·pák *png* **:** bigla at matunog na pagbagsak o pagkahulog sa sahig.

tí·lak *png* [*Kap*] **1:** duwak; napigil na pagduwal o pagsuka **2:** dahak.

ti·lak·bó *png* **:** taas ng tíra o hagis.

tí·lam *png* [*Tbo*] **:** unan.

ti·lam·sík *png* [*Kap Tag*] **1:** paglipad o pagkalat ng likido **:** ALYABÓ[3] **2:** maliit at nagbabagang matter, lalo na ang nalilikha ng apoy.

ti·lan·dáng *png* **:** lumilipad na pirapirasong bagay; biglang pagkalat ng anumang durog-durog, dulot ng pagsabog.

ti·lan·dóy *png* **:** bulwak ng tubig pataas.

ti·láng dá·ko *png Zoo* [*Seb*] **:** pangalawa sa pinakamalaking uri ng shell o taklobo (*Tridacna derasa*) na may puti, makapal, mabigat, at napakakinis na balát.

ti·la·ó *png Ana* [*Kap Pan Tag*] **:** nakausling laman na nakabitin sa ngalangala sa dulong likod ng dila *Cf* TÓNSIL.

ti·lá·ok *png* **:** malakas na huni ng manok.

tí·lap *png Mil* **:** pangkat na binubuo ng pitó o higit pang sundalo sa isang hanay **:** ESKUWÁDRA[1], ISKUWÁD, SQUAD.

ti·láp·ya *png Zoo* **:** isdang tabang o alat (*Scomberoides commersonianus*) na lumalaki nang hanggang 20.32 sm at may malalapad na kaliskis.

ti·lár *png* [*Ilk*] **:** katutubong habihan.

ti·la·róy *png* **:** biglang bulwak ng likido, mababa kaysa tilandóy ngunit malayo ang naaabot.

tí·las *png Zoo* **:** malasutlang kaha na nililuklukan ng larvae ng ilang kulisap bilang kublihan sa panahon ng pagiging pupa **:** BATER, COCOON, IGGÉS[2], TÍL-AS.

tíl-as *png Zoo* [*Hil Seb*] **:** tilas.

ti·la·sit·hâ *png* [*ST*] **:** tatsulok.

ti·la·sók *png Med* **:** isang uri ng pagtatae.

tí·law *png* [*Hil*] **:** ato.

ti·láw *pnd* **ti·la·wán, tu·mi·láw** [*Hil Seb War*] **1:** tikman o tumikim **2:** subukan.

tí·lay *png* **:** kaunting pasò o banlî.

ti·láy *png Zoo* [*Pan*] **:** bayawak.

til-áy *pnd* **mag·til-áy, tu·mil-áy** [*Ilk*] **:** magtiyad; tumiyad.

ti·la·yóng *png* [*Bil*] : tansong sinturon na tila kadena at may ikinakabit na kuliling.

tíl·bak *png* [*Ilk*] : balát o pinagbalatan.

tíl·de *png* [*Esp*] : markang idinadagdag sa itaas ng titik upang ipakita ang bigkas, *hal Cf* TULDÍK.

tile (tayl) *png* [*Ing*] **1:** manipis na piraso ng konkreto o nilutong luad, at iba pa, karaniwang ginagamit na pambubong o pansahig : TISÀ **2:** katulad na piraso na madulas o makintab, karaniwang ginagamit na pandingding, pansahig, at iba pa : BALDÓSA **3:** piyesa sa madyong.

til·hák *png* **1:** tunog ng pagkahirin o pagkabulon **2:** sinok *var* talhak.

tí·li *png* [*Ifu*] : puke.

ti·lî *png* [*Hil Kap Tag*] : malakas, matinis, at nakakabinging sigaw o tunog : SCREAM.

tí·li *pnd* **mag·pa·na·tí·li, pa·na·ti·lí·hin, ma·na·tí·li :** mamalagi sa isang katayuan o pook.

ti·lí *pnd* **tu·mi·lí, ma·ti·li·hán :** matigilan; mapatigil dahil sa pagkamangha.

tí·lin *png Ana* : maliit, sensitibo, at tumatayong organ sa itaas ng dulo ng panlabas na puke ng babae : CLITORIS, GETEK, MUTING, TINGGÍL.

tí·lis *png* [*Ilk Kap*] : ipot.

till (til) *png* [*Ing*] : kaha ng tindahan o bángko, lalo na ang kasangkapang nagtatala ng halaga sa bawat binili.

till (til) *pnd* [*Ing*] : pagbungkal o paglinang ng lupa.

til·món *png* [*Ilk*] : lunok.

tí·lok *png* [*Bik*] : sakal.

ti·lók *png* [*Bik*] : bigti.

tí·los *png* : dulong matalim ng karayom, kahoy, metal, at iba pa.

tilt *pnd* [*Ing*] **1:** itikwas **2:** makipagpaligsahan.

til·tíl *png* **1:** paraan ng paunti-unting pagkain dahil sa kakulangan ng gana **2:** paghipo nang marahan at paulit-ulit sa pamamagitan ng dulo ng daliri, patpat, at iba pa *Cf* DILDÍL, DUTDÓT.

ti·lú·nas *png Heo* [*Kap*] : bangin.

til·ya·dó·ra *png* : varyant ng **trilyadora**.

tim *png* [*Tsi*] : tiím[3].

ti·mág·na *png* [*Tau*] : pasimula.

ti·mák *png* : pinak.

ti·mám *pnd* **ma·ti·mám, i·ti·mám** [*Ilk*] : tangkab.

tí·man *png* [*Kap*] : ngitî.

tí·mang *png* [*Seb*] : sabad – *pnd* **mag·tí·mang, tu·mí·mang**.

ti·máng *pnr* : tanga.

ti·mang·hú·ri *png* [*War*] : bunso.

ti·ma·wà *png* **1:** *Pol* **a** sa sinaunang lipunang Tagalog at Bisaya, tao na kabilang sa uring malaya **b** tao na nahango mula sa pagkaalipin *var* timágwa **2:** sa makabagong gamit, tao na patay-gutom.

ti·ma·wà *pnr* **1:** alipin, dukha; mahirap **2:** matakaw.

ti·má·won *png* [*Ifu*] : uri ng palay.

ti·ma·yók *png* : pinagngataan.

tim·bâ *png* : bilóg at bukás na sisidlang yari sa metal o plastik, may bitbitan, at ginagamit na lalagyan ng likido *Cf* BALDÉ : PAIL.

tim·ba·ba·lák *png Zoo* [*Kap Tag*] : tila butiking reptil na higit na maliit kaysa iguana : BASAKÁY[2], HALÓ.

tim·bak·wás *png* [*Seb*] : balikwás.

tim·bál *png Mus* : tamból na binubuo ng isang hungkag na tanso at pergaminong ibabaw na maaaring higpitan o luwangan upang baguhin ang tunog : KETTLEDRUM.

tím·bang *png* : katuwang ng parankuton sa pangangasiwa sa mga pamayanan ng Sulod.

tim·báng *png* **1:** súkat ng gaan o bigat ng isang bagay : WEIGHT **2:** pagiging pantay sa bigat, laki, o itsura.

tim·bá·ngan *png* **1:** instrumentong pansukat ng bigat **2:** *Bot* altán.

tim·báng-tim·bá·ngan *png Bot* [*timbang-timbang+an*] : altán.

tim·bá·nin *png* **1:** mababang tapakán ng paa **2:** napakababang bangkito.

tim·báw *png* **1:** ang idinadagdag sa kabilang dulo upang bumalanse ang eskala : PANTIMBANG **2:** ang idinagdag na apaw sa labì ng sisidlan.

tím·ber *png* [*Ing*] **1:** pook na makahoy **2:** kahoy na karaniwang ginagamit sa karpinteriya *Cf* TABLÁ : TRÓSO.

tím·ber·lánd *png* [*Ing*] : gubat na sagana sa mga punongkahoy na nagdudulot ng mga kahoy pangkarpinteriya.

tim·bì *png* [*War*] : munting bato; graba.

tim·bóg *png* **1:** tilamsik ng tubig gawa ng kamay at paa habang lumalangoy **2:** pabrika ng tayom **3:** *Kol* pagkadakip.

tim·bók *png* : hungkag na kahoy na ibinabaon sa imbak na bigas upang sumingaw ang init.

tim·ból *pnr* : nakalutang.

tim·bón *png* : buntón.

tim·bós *pnr* : magalang.

timbre (tím·ber) *png Mus* [*Ing*] : natatanging katangian ng isang tunog o tinig.

tím·bre *png* [*Esp*] **1:** selyo **2:** botón.

Tím·buk·tú *png* [*Ing*] : bayan sa sentro ng Mali sa kanlurang Africa.

tim·bú·lan *png* [*timbol+an*] : anumang makakapitan upang lumutang.

tim·bu·wáng *pnr* : matumba nang patihaya, padipa, at pabukakâ.

time (taym) *png* [*Ing*] **1:** panahon **2:** oras.

time bomb (táym bam) *png* [*Ing*] **1:** bomba na sumasabog ayon sa itinakdang oras **2:** anumang sitwasyon o kondisyong may ganitong mekanismo.

timecard (táym·kard) *png* [*Ing*] : kard na ginagamit sa pagtatala ng oras ng pagdating at pag-alis ng isang empleado mula sa opisina.

time deposit (táym de·pó·sit) *png* [*Ing*] : deposito na maaaring makuha pagkaraan ng panahong napagkasunduan o alinsunod lamang sa pabatid ng bángko.

tí·mek *png* [*Ilk*] : huni o boses.

timekeeper (taym·kí·per) *png* [*Ing*] : tagatala ng oras, lalo na sa empleo o isports.

tí·mel *png Zoo* [*Pan*] : pulgas.

timeless (táym·les) *pnr* [*Ing*] **1:** walang simula at wakas; walang hanggan **2:** walang pagtukoy sa isang tiyak na panahon.

time limit (taym lí·mit) *png* [*Ing*] : panahong itinakda na inaasahang matapos ang isang gawain.

timely (táym·li) *pnr* [*Ing*] : napapanahon; nasa tamang oras.

time-out (táym-awt) *png* [*Ing*] **1:** panandaliang pagtigil sa gawain **2:** *Isp* panandaliang paggambala sa regulai na oras ng paglalaro para makapagpahinga o makapag-usap ang mga manlalaro : TÓPO.

timepiece (táym·pis) *png* [*Ing*] : aparato sa pag-alam at pagtatala ng oras.

timer (táy·mer) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na nagsasabi o nagtatala ng oras **2:** mekanismong automatiko sa pagpapagana ng isang aparato o kasangkapan na itinakdang gumana sa isang tiyak na oras **3:** aparato sa pag-alam ng oras na lumampas sa itinakdang panahon.

tí·me·sís *png Gra* [*Ing*] **:** paghahati o paghihiwalay sa mga bahagi ng tambalang salita sa pamamagitan ng salita o mga salita, *hal* be thou ware = beware.

timetable (taym·téy·bol) *png* [*Ing*] **1:** talahanayan ng iskedyul na nagpapakita ng mga oras ng pagdating at pag-alis ng mga tren, eroplano, at iba pa **2:** anumang iskedyul o plano na nagtatakda ng mga gawain o pangyayari.

time zone (táym zown) *png* [*Ing*] **:** isa sa dalawampu't apat na rehiyon o dibisyon ng globo, halos sumasabay sa mga meridyan sa sunod-sunod na mga oras mula sa obserbatoryo ng Greenwich, England.

tí·mid *png* [*Ifu*] **:** bibig.

tí·mid *pnd* **i·tí·mid, ti·mí·dan, ma·tí·mid** [*Kap*] **:** idiin; diinan.

tí·mid *pnr* [*Ing*] **:** matatakutin; mahina ang loob.

tí·mig *png* **:** pagiging umido.

tí·mik *png* **:** matulaing pagtipil sa **tahimik**.

timing (táy·ming) *png* [*Ing*] **1:** tamang tiyempo sa isang pagkakataon o gawain upang makamit ang pinakamagandang resulta **2:** pamamaraan ng pag-obserba o pagtala ng oras na lumampas sa itinakdang oras sa paligsahan, proseso, at iba pa **3:** *Tro* pagsasama-sama ng iba't ibang bahagi ng produksiyon para sa magandang epekto ng pagtatanghal.

tí·mo *png* [*Ilk*] **:** sagunson[1].

ti·mô *pnd* **mag·ti·mô, i·ti·mô** [*War*] **:** sumubò; isubò.

ti·mò *pnr* **1:** abót hanggang ilalim **2:** malalim ang tagos o baón.

timocracy (ti·mó·kra·sí) *png* [*Ing*] **1:** uri ng pamahalaan na pag-ibig sa dangal ang pangunahing simulain **2:** uri ng pamahalaan na kinakailangang may ari-arian ang sinumang magnais maging pinuno.

tí·mog *png* **1:** direksiyon sa kaliwa ng isang tao na nakaharap sa lubugan ng araw **2:** rehiyon o distrito sa direksiyong ito *Cf* HILAGÀ **:** SOUTH, SUR.

Tí·mog A·mé·ri·ká *png* **:** Latin America.

ti·món *png* [*Esp*] **1:** isang malapad, sapad, at naigagalaw na piraso ng kahoy o metal na idinudugtong sa popa ng bangka o barko, at ginagamit na patnubay **:** RUDDER, UGIT **2:** gabay ng araro**:** RUDDER, UGIT.

ti·mo·nél *png* [*Esp*] **:** tagaugit **:** TIMONÉRO.

ti·mo·né·ro *png* [*Esp*] **:** tagaugit.

Ti·mór *png* [*Ing*] **:** pinakamalaking pulo sa timog ng kapuluang Malay.

tí·mos *pnd* **mag·tí·mos, i·tí·mos** [*Bik War*] **:** itago, magtago; iligpit.

tím-os *pnr* **:** lantay.

Ti·mo·té·o *png* [*Esp*] **:** Timothy.

Timothy (tí·mo·tí) *png* [*Ing*] **1:** isa sa mga disipulo at kasama ni San Pablo **:** TIMOTÉO **2:** sa Bibliya, alinman sa dalawang aklat sa Bagong Tipan, mga sulat ni San Pablo sa pangangalaga ng bagong Simbahan **:** TIMOTÉO.

tím·pag *png* [*War*] **:** guho.

tim·pál *png* **:** di-tahasang pahayag; parinig.

tim·pa·lák *png* **:** paglalaban sa husay, ganda, o iba pang katangian ng dalawa o mahigit pang kalahok para sa isang gantimpala **:** CONTEST, KOMPETÉNSIYÁ[1], KOMPETISYÓN[2], KÓNTEST, LIGLÍGAN, PALIGSÁHAN.

tim·páng *png* **:** sakáng.

tím·pa·ní *png Mus* [*Ing*] **:** set ng mga tambol na tila takoreng nakabaligtad, karaniwang ginagamit sa orkestra o banda.

tím·pa·nó *png* [*Esp*] **1:** sa paglilimbag, kasangkapan na ginagamit sa pagpapantay ng presyon sa pagitan ng plate, at iba pa, sa pilyegong pinaglilimbagan **2: a** *Ana* ang gitnang tainga **b** *Zoo* lamad na tumatakip sa organ ng pandinig sa binti ng isang kulisap.

tim·pî *png* **1:** pagpipigil sa sarili **2:** pagpipigil sa emosyon, lunggati, at iba pa **:** PAGPUGÓNG, PANGITÉPEL, PÁRBENG.

tim·plá *png* [*Esp templar*] **:** halo ng mga sangkap, gaya sa pagluluto.

tim·plá·do *pnr* [*Esp templado*] **:** tamà o katamtaman ang timpla.

tim·pla·dór *png* [*Esp templador*] **:** tagatimpla.

tim·pù *png* [*Kap*] **:** talungkô.

tim·pu·hò *pnr* **:** nakatingkayad; nakalupagi.

tim·pú·yog *png* [*Ilk*] **1:** samahan; kapisanan **2:** pagkakaisa.

tim·sím *png* **1:** *Bot* damong tumutubo sa mababaw ng tubigan, may taas na hanggang 1 m at naigagamot sa sakit sa bato **2:** [*Tsi*] mitsa ng ilawang delangis na nakukuha sa ubod ng bule.

tim·tím *png* **1:** kakayahang magbata ng hirap at magtimpi ng silakbo ng damdamin **2:** pagkain nang kaunti; pagtikim.

tim·tí·man *png* [*Mrw*] **:** putat.

tí·mun *png* [*Tbo*] **:** pipino.

ti·mú·way *png* [*Mag*] **:** piniling pinuno o nakatatanda.

tim·yás *png* **1:** pagiging tunay at dalisay ng pag-ibig, paggalang, o katapatan **2:** *Bot* butil ng palay na walang ipa.

tin *png* [*Ing*] **1:** *Kem* metalikong element na tila pilak ang kulay at kintab nito, karaniwang ginagamit sa pagtutubog at paggawa ng mga alloy (atomic number 50, symbol **Sn**) **2:** láta; anumang sisidlang gawa sa element na ito.

ti·nà *png* **1:** [*Hil Seb Tag Tsi*] kulay na nalilikha sa isang bagay sa pamamagitan ng pagtigmak nito sa pangkulay **2:** anumang substance na ginagamit sa pagkukulay ng tela, buhok, at iba pa **:** DAHA, DYE **3:** *Bot* [*Bik Hil Seb Tag*] dampól.

ti·ná·bal *png* **:** inasnang sardinas o paraan ng pag-aasin sa sardinas upang hindi mabulok.

ti·ná·ba·ngáy *png* [*Seb t+in+abang+ay*] **:** bayanihan.

ti·nab·ba-tab·bad *png Sin* [*Kal*] **:** disenyong ahas ng plauta.

tí·nag *pnd* **tu·mí·nag, i·tí·nag, ti·ná·gin** **:** gumalaw; ilipat ng kinalalagyan *Cf* DI-MATÍNAG.

ti·nag·bák *png* [*ST*] **:** tinapay na gawa sa bigas.

ti·ná·ha *png* [*Esp tinaja*] **:** malaking banga *Cf* TAPAYÁN.

ti·na·hé·ro *png* [*Esp tinajero*] **:** tagagawa o tagabenta ng mga banga.

ti·na·hón *png* [*Esp tinajon*] **:** malaking tangkeng yari sa luad; napakalaking banga.

ti·ná·i *png Ana* [*Hil Mrw Seb War*] **:** bituka.

ti·na·júng *png* [*Bil*] **:** telang tinina.

ti·nak·lób *png* **:** isang pares ng panotsa **:** PALÍNANG.

ti·ná·lak *png* [*Tbo*] **:** abakang tinina sa pamamaraang ikat, may komplikadong kombinasyon ng mga kulay.

ti·ná·li *png* [*Kal*] **:** uri ng baluktot na tansong hikaw na may palamuti.

ti·na·lì *png* **:** tandang na pansabong **:** LALÓNG, SASABUNGIN, SUNÓY.

ti·na·lo·ka·ti·kan *png Mus* [*Tng*] **:** pangkat ng tatlong gangsa at isang tambol.

ti·na·mâ *pnr* **:** inimbak sa asin **:** BURO.

ti·na·mís *png* **:** unang tubâ.

ti·nam·pa·ya·kán *png* **:** sakwá ng saging.

ti·ná·ngad *png* [*Bik*] **:** matandang may magandang hugis ng ulo dahil sa tangad.

ti·nang·ku·ló *png* [*Bag*] **:** telang pangkasuotan na gawa sa cotton at tinina sa pamamaraang pelangi.

ti·na·pá *png* **:** pinausukang isda o paraan ng pagpapausok sa isda upang hindi masira.

ti·ná·pay *png* **:** pagkaing gawa sa arina o giniling na butil na hinalo sa tubig, gatas, at iba pang sangkap, karaniwang minamasa at hinuhurno **:** BREAD, PAN[1].

ti·ná·sa *png* [*Esp tenaza*] **:** sipit.

ti·na-ti·ná·an *png Bot* **:** anyil.

tí·naw *png* **:** linaw ng likido pagbabâ ng mga latak o dumi.

ti·náw *pnr* **:** nakaupo sa sahig, damo, at iba pa.

tin can (tín kan) *png* [*Ing*] **:** láta.

tincture (tíngk·tyur) *png* [*Ing*] **:** tintura.

tin·dá *png* [*Esp tienda*] **:** mga bagay na binili at ipinagbibili *Cf* KALÁKAL **:** BALIGYÀ, PANINDÁ[2].

tín·dag *png* [*Kap*] **:** alinagnag.

tin·dág *png* **1:** ningning ng tilamsik ng tubig sa dilim **2:** karne o isdang nasa tuhugan.

tin·dá·han *png* [*Esp tienda + Tag han*] **:** gusali o silid para sa pagtitinda **:** APÁR, STORE.

tín·dak *png* [*Bik Hil Seb War*] **:** sipa.

tin·dák *png* **:** pagsikad pabalik kapag binitiwan, gaya ng ispring, lastiko, at katulad.

tin·da·lò *png Bot* **:** punongkahoy (*Epherna rhomboidea*), tumataas nang hanggang 25 m, may malutong na kahoy ngunit matibay at madaling mapakintab, karaniwang gamit sa paggawa ng muwebles at kasangkapang pambahay.

tín·day *png Zoo* [*Hil*] **:** bulô; guya.

tin·dá·yag *png Zoo* [*Hil Seb*] **:** balyena.

tín·der *png* [*Ing*] **:** tuyong substance, tulad ng kahoy, na madaling magliyab o masunog kung sisindihan.

tin·dé·ra *png* **1:** babaeng nangangasiwa sa isang tindahan, **tin·dé·ro** kung lalaki **2:** tagapagbenta.

tin·dí *png* [*Kap Tag*] **1:** sukdulang antas ng anuman **2:** malakas na enerhiya o silakbo, gaya ng emosyon **3:** *Pis* dami ng puwersa o enerhiya ng init, ilaw, tunog, at iba pa, bawat yunit ng area, volume, at iba pa **4:** bigat; gravedad.

tin·díg *png* **1:** pagtayo mula sa pagkakaupo **2:** tíkas; asta **:** ALAGÉY[2], BUHÁT, TAKDER, TIKDÓ, TÍNDOG, TÚKDAW **3:** posisyon o panig, *hal* sa isang debate.

tín·dog *png* [*Bik Hil Seb War*] **:** tindig.

tín·dok *png Bot* [*War*] **:** uri ng saging na mahaba at mataba ang bunga.

tín·doy *png Bot* **:** dilwariw[1].

tin·dúk-tin·dú·kan *png Bot* [*Kawas Sarangani*] **:** punongkahoy (*Aegiceras floridum*) na kahawig ng saging-saging ngunit higit na maliit ang mga dahon.

tinea (tí·ni·yá) *png Med* [*Ing*] **:** tinya.

ti·ne·béy *png* [*Pan*] **:** sinulid.

ti·neb·teb-ak *png Mus* [*Kal*] **:** estilo ng musika na tintutugtog ng pangkat ng pitong gong.

tin-éd·yer *png* [*Ing teenager*] **:** kabataan na 13 hanggang 19 taóng gulang **:** TEENAGER.

ti·nen·té *png* [*Esp tiniente*] **:** pinaikling tawag sa **tenyente del baryo** *var* tininté.

tí·ner *png* [*Ing thinner*] **:** pampalabnaw, lalo na sa pintura.

tin foil (tín foyl) *png* [*Ing*] **:** aluminum foil.

ti·ngá *png* **1:** [*Tsi*] katiting na pagkaing naiwan sa pagitan ng ngipin **:** KÎ-KÎ **2:** karga ng bala sa baril.

ti·ngab *png* [*Ifu*] **:** kahong panritwal.

ti·ngád *png Lit Mus* [*ST*] **:** awit sa pag-aani.

ti·ngád·law *png* [*Hil Seb ting+adlaw*] **:** tag-araw.

ti·ngad·ngád *pnr* **:** angat ang kabilang dulo.

ti·ngá·la *png* [*Seb*] **:** taká.

ti·nga·lâ *pnr* [*Hil Mrw Tag*] **:** nakatingin sa dakong itaas **:** HANGÁD, TALÁNGÀ, TANGÁY, TANGLÀ, TINGKALÁG, TUMANGAD.

ti·ngá·li *pnb* [*Seb*] **:** marahil.

ti·nga·lô *png Bot* **:** uri ng aromatikong dagtâ.

ti·ngáy *pnd* **ma·ka·ti·ngáy, ma·ti·nga·yán :** makaligta; malingat.

tinge (tindz) *png* [*Ing*] **1:** bakás na kulay **2:** bahagyang epekto ng emosyon.

ting·gâ *png* **1:** lead **2:** punglo **3:** [*Kap ST*] hikaw.

ting·gál *pnr* **1:** nakaimbak **2:** walang paggalaw, gaya ng paninda na hindi nabibili o walang bumibili.

ting·ga·lám *png Bot* **:** palutsina.

tíng·ga·ong *png Zoo* [*Seb*] **:** mailap na pusang-gubat *var* tinggalong **:** MUSANG.

ting·gaw *png Zoo* [*War*] **:** tikà.

ting·gáw *pnr* [*Ilk*] **:** mataginting.

Ting·gí·an *png* **:** pangkating etniko na matatagpuan sa Abra, Ilocos Sur, at Iloilo *var* Tínggiyán.

ting·gíb *png* [*War*] **:** bungì.

tíng·gib *png* [*War*] **:** bungì[1].

ting·gíl *png Kol* **:** tilin.

Tíng·gi·yán *png* **:** varyant ng **Tinggian**.

tíng·hab *png* [*War*] **:** sabak[1] – *pnd* **mag·tíng·hab, i·tíng·hab**.

ting·hád *pnr* **:** banát ang leeg dahil sa matagal na pagtingin sa isang bagay na nasa itaas *Cf* TINGALÂ.

ting·háw *pnr* **:** hayág; naaaninag.

tíng·hoy *png* [*Tsi*] **:** ilawang mitsa sa baso na may langis **:** KÍNGKI, PARITAN, PULAÁN, SAINGAN, TINTEROAN.

ti·ngî *png* **1:** tuwirang pagbibili ng paninda sa mga mamimili sa paraang paisa-isang piraso *Cf* PAKYÁW **:** RETAIL, TUNGGÁL, TÚNGO[2] **2:** [*Kap*] pinatagal na iyak ng isang bata.

ti·ngín *png* **1:** pagtuon ng mata sa isang bagay o dako *Cf* BÍSTA, KÍTA, MÁLAS, MASÍD, SÍLAY, SÍLIP, SÍPAT, TANÁW **:** LÁWE, TAN-AW, TULOK **2:** kakayahan na makakita **3:** palagay o opinyon **4:** pagpapahalaga o pagtatangi **5:** hatol, batay sa pagsisiyasat at obserbasyon o mga patunay.

ting·kâ *png* **:** butse o balumbalunan ng ibon.

ting·káb *pnr* [*Kap Tag*] **:** pilít o puwersado ang pagkabukás o pagkatanggal **:** BINGKAL, LÍGWAT, LÚNGKAB.

ting·kád *png* [*Kap Tag*] **1:** pagiging maningning o maliwanag sa kulay **2:** tindi, gaya ng init ng araw.

ting·kál *png* [*Kap Tag*] **:** kimpal, lalo na ng lupa o luad *var* tigkál, tiningkál.

ting·ka·lâ *pnr* **:** nauunawaan *Cf* DITINGKALÂ.

ting·ka·lág *pnr* [*Bik*] **:** tingalâ.

ting·ka·yád *pnr* **:** nakatayo o nakaupo nang nakataas ang sakong.

ting·ku·bá *png* [*War*] **:** bangín.

ting·kug *png* [*Pal*] : ritwal sa pagbubukang-liwayway.

tingle (tíng·gel) *pnd* [*Ing*] : madama ang isang tila nakakikiliting pakiramdam.

ti·ngób *png* [*Hil Seb*] : pakyaw[1].

tí·ngog *png* [*Bik Hil Seb War*] : boses; tinig.

ting·tíng *png* **1:** tadyang ng dahon ng palma na karaniwang ginagawang walis : GÍHAY, PALATANG, TUKÓG **2:** tunog na sunod-sunod, mabilis, at matinis, gaya ng tunog ng kampanilya.

ti·nib·lás *png* [*Esp tinieblas*] : varyant ng **tinyéblas**.

tí·nig *png* **1:** tunog na nalilikha o lumalabas sa bibig ng tao, sa pagsasalita, pag-awit, at iba pa : BÓSES, LAGAM, LÍAK, NGARAL, SIWALÀ, SUWALA, SUWARA, TANÓL, TIMEK, TÍNGOG, UNI, VOICE **2:** pahayag ng nais, pagpili, opinyon, at iba pa : BÓSES, LAGAM, LÍAK, NGARAL, SIWALÀ, SUWALA, SUWARA, TANÓL, TIMEK, TÍNGOG, UNI, VOICE.

ti·ník *png* **1:** maikli, matigas, at walang dahong sanga o tangkay na may matulis na dulo : BASUNI[2], DUGÌ, SABÍT[2], SIÍT, SUKSÚK[2], TUNÓK **2:** alinman sa mga piraso ng matigas na tissue na bumubuo sa kalansay ng isda **3:** anumang mahigpit na dahilan ng sakít, galit, balisa, at iba pa.

ti·ni·kán *png Zoo* : martiniko.

ti·ni·ká·ngan *png* [*War*] : pinagmulan.

ti·nik·líng *png Say Mus* [*t+in+ikling*] : pambansang sayaw ng Filipinas na ginagaya ang pagtalon-talon at paghahabulan ng ibong tikling, isang pares ng babae't lalaki ang sumasayaw sa pagitan at paligid ng pinagpipingking kawayan.

ti·ník ni krís·to *png Bot* : karanda.

tí·ning *png* **1:** [*Bik Tag*] latak **2:** pagkatahimik; pagkawalang-kibô.

ti·ning·kál *png* : varyant ng **tingkal**.

ti·níp *pnr* : walang-imik; tahimik.

ti·nís *png* [*Bik Tag*] **1:** tinig na mataas, matalim, at nanunuot sa pandinig **2:** kataasan at kalakasan ng tinig.

Ti·nit·yá·nes *png*: pangkat etniko na matatagpuan sa hilaga ng Honda Bay, Babuyan, at silangang Palawan.

tín·loy *png Bot* **1:** makinis na palumpong (genus *Acanthus*) na gumagapang pataas **2:** amorseko.

tinnitus (tí·ni·tús) *png Med* [*Ing*] : anumang ingay na nadarama sa tainga.

tin·nú·dok *png* [*Ilk*] : larong pambata sa Ilokos na itinatago sa lupa o buhangin ang mga goma, at sálit-sálit ang mga manlalaro sa pagsungkit sa pamamagitan ng tingting o patpat.

ti·nô *png* **1:** maayos na pag-iisip **2:** kabutihan sa asal **3:** pagiging makatarungan.

tî·no·yong *png* [*Tbo*] : kampanilya o kuliling.

tín·sel *png* [*Ing*] **1:** mga makitid na piraso ng papel, sinulid, at katulad, metaliko at kumikinang, ginagamit na palamuti **2:** tela na may palamuting kumikinang.

tinsmith (tin·is·mít) *png* [*Ing*] : tagagawa ng láta.

tint *png* [*Ing*] **1:** sarisaring kulay, lalo na ang pagdaragdag ng puti upang palabuin ang tindi ng kulay **2:** maputlang kulay, lalo na sa palibot ng isang rabaw na paglilimbagan ng ilustrasyon : TINTE.

tín·ta *png* [*Esp*] **1:** may kulay na likidong ginagamit sa pagsusulat, at iba pa : INK **2:** malapot at may kulay na pandikit na ginagamit sa paglilimbag : INK **3:** maitim na likidong inila-labas ng pusit at iba pa bilang proteksiyon: INK.

tin·tár·ron *png* [*Esp*] : mababang uri ng tinà na gawa ng mga Tsino at inihahalo sa mataas na uri ng Indigo.

tín·ta-tín·ta *png Bot* [*Ilk*] : higis-manok.

tín·te *png* [*Esp*] : tint.

tín·te en pi·yé *png* [*Esp tinte en pie*] : buffet.

tin·té·ro *png* [*Esp*] : lalagyan ng tinta : WELL[3].

tin·te·ró·an *png* [*Pan*] : tinghoy.

tín·to *png* [*Esp*] : matamis at maitim na pulang alak, na nagmula sa Portugal.

tín·to *pnr* [*Esp*] : may kulay.

tin·tú·ra *png* [*Esp*] **1:** tinà **2:** kaunting kulay, bahid, marka, o palatandaan **3:** *Med* nakagagamot o nakalulunas na substance sa isang solusyon, lalo na sa alkohol, gaya ng tintura de yodo.

tin·tú·ra ár·ni·ká *png* [*Esp tintura arnica*] : arnika.

ti·nú·bong *png* [*Iba*] : bibingkang nasa bumbong na kawayan na iniluto sa uling sa loob ng isang hukay.

ti·nu·li·bu·ngan *png Mus* [*Pal*] : ritmo ng gimbal.

ti·nú·od *pnr* [*Seb*] : tunay; totoo.

tinware (tín·weyr) *png* [*Ing*] : mga bagay na gawa sa tin.

tiny (táy·ni) *pnr* [*Ing*] : sobrang liit.

tín·ya *png Med* [*Esp tiña*] : buni o alipunga : TINEA.

tin·yéb·las *png* [*Esp tinieblas*] : mga ritwal sa huling bahagi ng Semana Santa bilang paggunita sa pagdurusa at pagkamatay ni Kristo.

tín·yon *png* [*Hil*] : saglit – *pnd* **tu·mín·yon, i·tín·yon**.

-tion (syon) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan na nangangahulugang abstraktong kalagayan o aksiyon, *hal* revolution, starvation.

tip *png* [*Ing*] **1:** dulo, tulis, o tuktok, karaniwan ng payat at maliit na bagay, *hal* lapis **2:** maliit na halaga ng salapi bilang pabuya sa pagsasagawa ng pagpusta, at katulad : PERQUISITE **3:** espesyal o lihim na impormasyon, karaniwang nagbibigay ng maaaring maganap **4:** anumang impormasyon o idea **5:** marahang hampas.

ti·pá *png* : pagtugtog ng instrumentong may teklado, gaya ng piyano, o paggamit ng katulad na kasangkapan, gaya ng makinilya.

ti·pâ *png* : varyant ng **tupâ**.

ti·pák *png* [*Bik Kap Seb Tag War*] : piraso ng solidong bagay na natapyas mula sa isang higit na malaking bagay; bahaging nahiwalay o natanggal : BISÍL, GIPAK, SIPÁK, TIPÍK.

ti·pák *pnr* [*Kap Tag*] **1:** tinabas; sinibak **2:** *Kol* nagkaroon ng malaking suwerte.

ti·pa·ká *png Zoo* [*War*] : kabibe[1].

ti·pak·lóng *png Zoo* : uri ng kulisap (family *Acrididae, Tettigoniidae,* at iba pa) na may dalawang pares ng malamad na pakpak at malakas na likurang paa para sa pagtalon *Cf* BÁLANG : ALASIWSIW, APAN-APAN, BÁLANG, DURÓN, GRASSHOPPER, KAMBÓAW, LIPAK-TÚNG, TIBAKLA.

ti·pán *png* **1:** kasunduang makipagtagpo sa isang tiyak na panahon at pook : DATE[4] **2:** takdang araw na napagkasunduan sa pagbabayad ng utang **3:** kasunduang magpakasal **4:** kasunduan; kontrata.

tí·pa·nú *png Mus* [*Cuy Tbw*] : plauta na yari sa kawayan, may anim na butas, at tinutugtog nang pahalang; plautang yari sa buho at hinihipan sa gilid.

ti·pá·rak *png* [*Hil*] : maikling sibat.

tí·pas *png* **1:** [*Kap Hil Seb Pan Tag*] pag-iwas na makasalubong ang sinuman **2:** pagputol nang bigla at minsan lamang.

ti·pás *pnr* : tagpás.

tí·pay *png* [*Ilk*] : baras ng bakal na hindi pa nahuhulma.

ti·páy *png Zoo* [*War*] **1:** alinman sa bivalve mollusk sa genus *Argopecten* at katulad, na lumalangoy sa pamamagitan ng biglaang pagsasara ng mga talukab nito **2:** alinman sa mga hugis-abanikong talukab nito **3:** lamán ng gayong mollusk : SCALLOP.

típ·das *png Med* [*Bik Hil Seb War*] : tigdas.

ti·pî *pnr* **1:** [*Kap Tag*] siksik **2:** malaki at solido.

ti·píd *png* **1:** pag-iwas sa aksaya at pagbabawas sa mga gastusin **2:** maingat na pamamahala sa yaman, ari-arian, at iba pa : DAGÍNOT, KÍNOT, MEDMÉD, PANGIMPER – *pnd* **mag·ti·píd, ti·pi·rín, i·ti·píd** – *pnr* **ma·ti·píd**.

tí·pig *png* [*Seb*] : imbak.

ti·pík *png* [*Hil Seb*] **1:** tipak **2:** *Gra* katagâ.

tí·pi·kó *pnr* [*Esp tipico*] : kumakatawan sa ilang tipo : TYPICAL.

tí·pil *pnr* : kipil *Cf* PAGTITIPIL.

ti·píng *png* : paglasa o pagtikim sa pamamagitan ng dulo ng dila.

típ·kel *png* [*Ilk*] : bugál.

típ·lad *png* [*Kap*] : igtad.

típ·lang *png* [*Bik*] : sabak[1] – *pnd* **mag·típ·lang, típ·la·ngán**.

tip·lás *png* : pagtakas o pag-iwas mula sa panganib; pagtugis.

típ·li *png Mus* [*War Esp tiple*] : soprano.

tí·po *png* **1:** pangkat o uri ng mga bagay o tao na may parehong katangian : TYPE **2:** tao, bagay, o pangyayaring nagsisilbing larawan o simbolo ang katangian ng iba o ng isang pangkat : TYPE **3: a** sa paglilimbag, piraso ng metal na may nakaangat na letra o titik sa itaas na rabaw **b** mga nakalimbag na titik na likha nito : TYPE **4:** kasangkapan para sa alinmang gilid ng medalya o barya : TYPE **5:** *Bio* organismong mayroon o kabílang sa may mahalagang katangian ng pangkat nito : TYPE.

ti·pò *png* : gitgit.

ti·pô *png* [*Bik*] : tutóng.

ti·pô *pnr* [*Bik Hil Tag*] **1:** may yupi **2:** uka-uka **3:** bungi.

ti·pó·gra·pí·ya *png* [*Esp tipografía*] : sining o pamamaraan ng paglilimbag.

ti·pól *png Zoo* : ibon (*Grus Antigone sharpei*) na mahaba ang leeg at binti, walang balahibo ang ulo, at nakatatawid sa ilog sa pamamagitan ng paglangoy at paglakad.

tí·pon *png* **1:** pagsasama-sama **2:** paglikom *var* ípon : ORDON, TÍGOM, TÍROK **3:** *Mil* tropa o pangkat.

ti·póng *png* [*Bik*] : búko ng niyog.

tí·pon-tí·pon *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] : umpok.

tí·pos del pá·is *png Sin* [*Esp*] : sa sining biswal, mga tao na nakabihis ng kanilang pang-araw-araw na kasuotan o gumagawa ng kanilang kinaugaliang trabaho.

tí·poy *png* [*Ilk War*] : punggok.

ti·póy *png* [*Hil*] **1:** tukong **2:** [*War*] bigay-palà; pabuya.

tip·píng *png* [*Ilk*] : bungì[1].

típ·ster *png* [*Ing*] : tao na nagbibigay ng tip, lalo na sa pustahan at karerahan ng mga kabayo.

tiptoe (típ·tow) *pnd* [*Ing*] : maglakad nang palihim o sa pamamagitan ng mga dulong daliri ng mga paa.

ti·pu·kól *pnr* : iregular, hindi pantay na rabaw ng lupa o ng kalsada *Cf* BAKO-BAKÔ.

ti·pung·gól *pnr* : may di-karaniwang ikli.

ti·pu·nô *pnr* : may malakas na pangangatawan : HÍMSOG, PUNER.

tí·pus *png Med* **1:** impeksiyon sa bituka na kumakalat sa buong katawan, nagsisimula na parang sipon o trangkaso, kakikitaan ng pananakit ng ulo, pamamaga ng lalamunan, pagtaas ng lagnat kasabay ng pagbagal ng pulso, pagsusuka, at pagtatae o kahirapan sa pagdumi **2:** nakahahawang sakít na dulot ng bakteryang Salmonella typhi, nakukuha sa maruming tubig at pagkain, at kumakalat sa pamamagitan ng dumi ng maysakit *Cf* TYPHUS : TYPHOID.

ti·pú·so *png* [*Seb*] : gárung.

típ·wak *png* [*Bik*] : ligwak.

tí·ra *png* [*Esp tirar*] **1:** hampas, palo, o anumang nakasasakit – *pnd* **tu·mí·ra, ti·rá·hin 2:** panimulang pagganap, karaniwang sa isang uri ng laro o sugal.

ti·rá *png* **1:** anumang naiwan o labis sa pinagkainan o hindi nagamit o nagalaw, at iba pa: KERÁ, SALÍN, TADÂ, TAGAN, TIDDÁ, VUNA **2:** kaunting naiwang bahagi o dami : KERÁ, SALÍN, TADÂ, TAGAN, TIDDÁ, VUNA **3:** pamumuhay sa isang pook o kalagayan : AGNAED, EROK, ESTAR, ÁYAM, OKÓY, PUYÔ, TUKNÓNG.

ti·rà *png* : kakayahang matiis o matagalan ang kahirapan *Cf* TIYAGÂ.

tí·ra·bá·la *png* [*Esp*] : baril-barilang may balang bolitas na pinapuputok sa pamamagitan ng presyon ng hangin at may bigla, maikli, at mahinang putok.

tí·ra·bu·són *png* [*Esp*] : paikid na kasangkapang ginagamit sa pagtatanggal o pagbatak ng tapón sa bote : CORKSCREW.

ti·rád *png* [*Ilk*] : tulis.

tirade (tay·réyd) *png* [*Ing*] **1:** mahabang talumpati ng panunuligsa **2:** bahagi ng komposisyon hinggil sa isang tema o idea.

ti·ra·dór *png* **1:** [*Esp*] laruang pantudla, hugis Y ang tagdan, may nakakabit na gomang katamtaman ang lapad sa dalawang dulo at may maliit na katad na lalagyan ng bala na nasa gitna ng goma : LIMBÁYONG, PALSÍIT **2:** tao na mahusay tumudla; asesino.

Tirad Pass (tí·rad pas) *png* : Pasong Tirad.

ti·rá·han *png* [tira + han] **1:** pook, lalo na ang isang bahay, na tinutuluyan bilang isang tahanan : PAD[5], RESIDENCE **2:** pook o pangalan ng pook kung saan matatagpuan ang isang tao, organisasyon, at katulad : ADDRESS **3:** tulúyan; panuluyan **4:** mababang pook karaniwang napupunuan ng tubig, lalo na pagkatapos ng isang malakas na ulan.

ti·rák·yang *pnr* [*Pan*] : tihaya.

tí·ra·mi·sú *png* [*Ita*] : uri ng keyk na may sangkap na kape, brandi, at keso.

ti·ra·ní·ya *png* [*Esp tirania*] **1:** walang pagpipigil at di-makatwirang paggamit ng kapangyarihan : TYRANNY **2:** kalupitan; paniniil : TYRANNY.

ti·rá·no *png* [*Esp*] **1:** panginoong malupit **2:** tao na mapang-api : DESPOTA[1], DIKTADÓR, TYRANT.

ti·rán·te *png* [*Esp*] **1:** pares ng istrap o tali ng pantalon na nakasalalay sa balikat upang hindi malaglag o mahubo : SUSPENDER **2:** istrap o tali ng kamison.

ti·ra·pâ *pnd* **mag·pa·ti·ra·pâ, pa·ti·ra·pa·án** : manikluhod.

tí·ra·tí·ra *png* : makunat na kendi.

tire (tayr) *png* [*Ing*] : goma ng gulong.

tire (tayr) *pnd* [*Ing*] **1:** mapagod **2:** maubos ang interes o pasensiya; mainip **3:** magsawa; mapagod.

tí·rem *png Zoo* [*Ilk*] : talaba.

tiresome (táyr·sam) *pnr* [*Ing*] : nakapapagod; nakaiinip.

tí·rik *png* **1:** pagtutulos ng kandila; pagtatayo ng tagdan ng watawat, at iba pa : TUGDOK, ÚGBOK **2:** paglagay ng itim ng mata sa dakong itaas na halos puti na lamang ang makikita.

ti·rin·tás *png* [*Esp trenzas*] **1:** paglubid ng tatlo o higit pang hibla ng buhok, straw, at iba pa **2:** paglalaso o pagtatali ng buhok na tila buntot sa batok.

ti·ri·rít *png* **1:** paggaya sa huni ng ibon **2:** *Isp* sa larong bilyar, katangan ng táko upang masipat ng manlalaro ang batò o puting bola na malayo sa gilid ng mesa.

ti·rís *pnd* **tu·mi·rís, ti·ri·sín, ma·ti·rís :** ipitin o durugin, karaniwang kuto o maliit na bagay sa pamamagitan ng pagdiin ng kuko ng hinlalaki, o sa pagitan nito : IRÓK, KÉDES, LASÍK, PIS-IT, SERÉT, TADDÚ, TADÚS, TURÚS.

tî-ris *png* [*Bik*] : ihi.

ti·ri·tír *pnr* [*Ilk*] : balikáw.

tí·ro bláng·ko *png* [*Esp tiro blanco*] : pagsasanay sa pagtudla.

tí·rok *png* [*War*] : tipon.

ti·róng *png* **1:** tao na nagkukunwaring matapang o makapangyarihan at nananakot sa iba **2:** *Zoo* [*Ilk*] isdanlawin **3:** [*Ilk*] pirata.

ti·rós *pnd* **ti·ru·sín, mag·ti·rós, i·ti·rós** [*War*] : hiwain o magtadtad.

ti·róy·de *png Ana* [*Esp tiroide*] : thyroid.

Ti·rú·ray *png* : pangkating etniko na matatagpuan sa timog-kanluran ng Mindanao.

ti·sà *png* **1:** [*Esp teja, tiza*] luad na hinurno at ginagamit na pang-atip, pampader, pansahig, at iba pang bahagi ng gusali : TEHA **2:** [*Esp ateza*] maputi at tila apog na substance na nagagamit na pansulat sa pisara : CHALK[3], TSOK, YÉSO **3:** sa bilyar, tila pulbo na karaniwang asul at ipinapahid sa ulo ng tako.

tí·sak *pnd* **tu·mí·sak, ti·sá·kin :** sundutin ng patpat; dutdutin ng siko.

ti·sá·la *png* : palayok na malaki ang bunganga.

ti·sá·na *png* [*Esp*] : tsaang may gamot.

ti·sáy *pnr Kol* : mestisa, **ti·sóy** kung lalaki.

tí·si·kó *png* [*Esp tisico*] : lalaking may tisis, **tí·si·ká** kung babae.

ti-si·law *png Mus* [*Zam*] : popular na sayaw na naglalarawan ng mga ginagawa ng kababaihan upang bigyan ng babala ang mga mangingisda sa darating na bagyo; bawat mananayaw ay may dalang tatlong ilaw, isa sa ulo, dalawa ang nakapatong sa likod ng palad at nakaipit sa hinlalaki at hinliliit.

tî-sing *png* [*Tbo*] : singsing.

tí·sis *png* [*Esp*] : tuberkulosis.

tí·sod *pnd* **ma·tí·sod, i·tí·sod, ti·sú·rin :** matapilok habang naglalakad, tumatakbo, at iba pa : BALAKWÍR, LISOD, TÁKID.

tissue (tís·yu) *png* [*Ing*] **1:** *Bio* alinman sa mga magkakaugnay na koleksiyon ng espesyalisadong mga cell na bumubuo sa hayop at halaman **2:** tissue paper.

tissue paper (tís·yu péy·per) *png* [*Ing*] : piraso ng manipis, malambot, at absorbenteng papel, ginagamit na pampunas, pagpapatuyo, at iba pa.

tis·tís *pnd* **tu·mis·tís, tis·ti·sín, tis·ti·sán, i·tis·tís 1:** *Med* operahin sa pamamagitan ng paghiwa at pagtanggal sa bahagi ng katawang may sakít upang gumaling **2:** gupitin nang pahabang piraso **3:** alisán ng himaymay.

tit *png* [*Ing*] **1:** *Kol* utong **2:** suso ng babae.

Titan (táy·tan) *png* [*Ing Gri*] **1:** *Mit* alinman sa mga anak na lalaki nina Uranus at Gaia **2:** karaniwan sa maliit na titik, tao na may dakilang lakas, talino, o kahalagahan **3:** *Asn* isa sa siyam na satellite ng Saturn.

Titanic (tay·tá·nik) *png* [*Ing*] : malaking barko na lumubog sa Hilagang Atlantic habang naglalayag noong Abril 1912, at nangamatay ang 1,490 pasahero at tripulante.

titanic (tay·tá·nik) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil o tulad ng Titan **2:** kagila-gilalas ang laki; napakalawak **3:** hinggil sa titanium, lalo na ang may apat na valence : TITÁNIKÓ.

ti·tá·ni·kó *pnr* [*Esp titanico*] : titanic.

titanium (tay·tán·yum) *png Kem* [*Ing*] : element na metaliko, matigas, at pinilakang-abo ang kulay (atomic number 22, symbol **Ti**).

tí·ta·tí·ta *png* : búgaw.

tithe (tayth) *png* [*Ing*] **1: a** ikasampung porsiyento ng taúnang kíta sa lupa o pansariling kíta na iniaalay sa Diyos, ipinapataw bilang tax para sa pagtataguyod ng simbahan **b** ikasampung porsiyento ng kíta ng indibidwal na iniaalay sa simbahan **2:** ikasampung porsiyento na bahagi : IKAPU.

tithing (táy·thing) *png* [*Ing*] : praktika ng pagpapataw o pag-aalay ng ikasampung porsiyento ng personal na kíta : TEÍSMO.

ti·tì *png Ana* [*Tsi*] : uten.

ti·tî *png* : unti-unting pagkatuyo ng sisidlang basa o may tubig.

tí·tig *png* : masidhi at matagal na tingin : HIMÚTAD, MATMÁT, TÚTOK.

tí·tik *png* **1:** alinman sa mga letra ng alpabeto na may tunog sa pagbigkas : LETTER, LETRA **2:** tanda o ukit ng mga salita, simbolo, at katulad sa isang rabaw : INSCRIPTION **3:** tipo sa paglilimbag na nagtataglay ng nasabing pananda **4:** partikular na estilo ng tipo.

tí·til *png Zoo* : maliit na ibong umaawit.

ti·ti·ré *png Tro* [*Hil Ilk Pan*] : karilyo *var* titirí.

ti·tí·rok *png* [*War*] : pulong.

tí·tis *png* **1:** uling na may apoy pa : EMBER **2:** abo na may apoy pa, karaniwang mula sa sigarilyo.

ti·tís *pnd* **mag·ti·tís, ti·ti·sín, ma·ti·tís :** pumatak nang tuloy-tuloy.

title (táy·tel) *png* [*Ing*] **1:** pamagat **2:** *Isp* kampeonato.

title-deed (táy·tel-did) *png* [*Ing*] : dokumento na nagsisilbing ebidensiya ng isang karapatan, lalo na sa isang propyedad.

title page (táy·tel peydz) *png* [*Ing*] : pahina sa simula ng aklat na naglalaman ng pamagat, pangalan ng may-akda at editor, at impormasyon sa publikasyon.

title role (táy·tel rowl) *png Tro* [*Ing*] : pangunahing papel na gagampanan sa dula, opera, pelikula, at katulad.

titlist (táyt·list) *png* [*Ing*] : isang kampeon o naging kampeon, karaniwan sa isports.

tí·to *png Zoo* [*Mrw*] **1:** tuta o bagong panganak na aso **2:** bilót.

titration (tay·tré·syon) *png Kem* [*Ing*] : pag-alam sa halaga ng substance ng isang solution sa pamamagitan ng pagsukat ng volume ng konsentrasyon ng isang reaktibong may tiyak na súkat, at kinakailangan upang makompleto ang reaksiyon ng nasabing substance, karaniwang nangyayari kapag may pagbabago sa kulay.

titre (táy·ter) *png Kem* [*Ing*] : konsentrasyon sa isang solution na natitiyak sa pamamagitan ng titration.

tít·ser *png* [*Ing teacher*] : guro.

ti·tu·lá·do *pnr* [*Esp*] : may titulo.

tí·tu·lár *pnr* [*Ing*] : hinggil sa pamagat o titulo.

tí·tu·ló *png* [*Esp*] **1:** pamagat **2:** katawagan o bansag sa isang tao o angkan bilang tanda ng karapatan, pagiging katangi-tangi, o propesyon : DEGREE[1] **3:** *Bat* **a** karapatan sa pagmamayari, lalo na ang mga ari-ariang lupa at iba pang saklaw nito **b** patunay sa nasabing karapatan; dokumentong nagsasaad sa gayong karapatan : TITLE.

Titus (táy·tus) *png* [*Ing*] **1:** isa sa mga disipulo at kasama ni Apostol San Pablo **2:** aklat sa Bagong Tipan, sulat ni San Pablo **3:** Romanong emperador (AD 39-81).

tí·wa *png* : bulate.

ti·wák *png* [*War*] : bigkis ng tuyong dahon o piraso ng kawayan.

ti·wa·kál *pnd* **ma·ti·wa·kál, mag·pa·ti·wa·kál :** magpakamatay; kitilin o kumitil sa sariling buhay.

ti·wa·là *png* **1:** matibay na pananalig sa karangalan, kumpiyansa, at iba pa ng isang tao o bagay **2:** katiyakan sa kakayahan ng isang tao o sa sarili *Cf* KATIWALÀ.

ti·wa·lág *pnr* [*Kap Tag*] : hiwalay; tanggal : DISMISSED – *pnd* **tu·mi·wa·lág, ma·ti·wa·lág**.

ti·wá·li *png Mus* [*Mgn*] : suling.

ti·wa·lî *pnr* **1:** baligtad **2:** lihis o taliwas sa nakaugalian; abnormal.

ti·wang·wáng *pnr* [*Bik Kap Tag*] : nakalantad nang buo; walang takip.

ti·wa·rík *pnr* : baligtad; balintuwad.

ti·wás *pnr* : mababa ang harapan kaysa hulihan o ang kabaligtaran; dahilig; hindi pantay *var* tuwás : TUWAL.

ti·wa·sáy *pnr* : payapa.

ti·wáy *pnb* : nasa taluktok; nasa kaitaasan.

ti·wís *png Zoo* [*Hil*] : uri ng ibong nagkakandirit.

ti·wó *png* [*War*] : kukote o puil.

tí·ya *png* [*Esp tía*] **1:** kapatid na babae ng ina o ama **2:** asawa ng tiyo : AUNT, DADÂ, INAÓN, INSÍ, NANA, TÍTA.

ti·yáb *png* : ukit sa katawan ng punongkahoy, poste at iba pa upang madaling akyatin.

ti·yá·baw *png* [*Seb*] : iyak.

ti·yád *pnd* **mag·ti·yád, tu·mi·yád :** lumakad nang palihim o maingat sa pamamagitan ng dulo ng malaking daliri ng paa o ng mga daliri ng paa *var* tiád : AKAKURAYÁT, KÍNTO, TIHÍN, TÍKAD, TIL-AY.

ti·ya·gâ *png* [*Kap Tag*] **1:** walang patíd na paggawa ng anuman sa gitna ng kahirapan, mga pagtutol, at iba pa **2:** kasipagan at pagiging maingat sa paggawa.

ti·ya·géw *png* [*Pan*] : tag-araw.

ti·yák *pnr* **1:** tapát at nakatuón sa isang layon **2:** walang pagbabago **3:** walang duda **4:** hindi maiiwasan : DEFINITE, DEPINIDO, NATALGED, PÁT-OD, PUDNO, SIGURADO, TANGKED.

ti·yán *png Ana* **1:** bahagi ng katawan sa pagitan ng diaphragm at balakang; naglalaman ng mga bituka, at iba pa : ABDOMEN, BELLY **2:** sa mga kulisap at crustacean, ang hulihang bahagi ng katawan **3:** malaki at tila supot na organ na dinadaanan ng pagkain mula sa lalaugan upang imbakan nito habang nagsisimula ang proseso ng pagtunaw : ÓNTAD, STOMACH.

ti·yá·nak *png Mit* : duwende o lamang-lupa na sinasabing kaluluwa ng sanggol na namatay nang hindi nabinyagan, karaniwang mapaglaro at mahilig iligáw ang sinumang mapaglaruang manlalakbay : PATIÁNAK.

ti·ya·ngáw *png Zoo* [*Seb*] : alitangya.

ti·yang·gê *png* [*Esp Mex tiangue*] **1:** pansamantalang palengke na mababa ang presyo ng bilihin **2:** takdang araw ng pamilihan para sa isang pook o bayan : TABÒ.

ti·ya·nì *png* [*Tsi*] : maliit na sipit na pambunot ng buhok o panghawak sa maliliit na bagay.

ti·yáp *png* : kasabwat; kasapakat.

ti·yá·ra *png* : varyant ng **tiara**.

ti·yáw *png* : aglahi *var* tiáw.

ti·yém·po *png* [*Esp tiempo*] **1:** pagsasaayos ng bilis sa paggawa ng isang bagay upang magkaroon ng epektibong resulta **2:** daloy, galaw, at iba pa na kakikitaan ng regular na paguulit, gaya sa kompás, pagtaas-babâ, pintig ng puso, panahon, at iba pa **3:** sinukat na kilos, gaya sa pagmamartsa o ang kompás ng ganoong pagkilos **4:** pagbabago o modulasyon ng tunog at tinig.

ti·yé·ra *png* [*Esp tierra*] : lupa.

tí·yo *png* [*Esp tío*] **1:** kapatid na lalaki ng ama o ina **2:** bana ng tiya **3:** *Zoo* [*War*] tuta o bagong panganak na aso.

tí·yog *png* [*Hil*] **1:** inog **2:** buyong.

ti·yo·ngón *png Mus* [*Tbo*] : gandang.

ti·yo·pè *png* [*Tsi*] **1:** manok na ayaw lumaban **2:** sadyang pagpapatalo ng isang boksingero **3:** pagpilay o pagpisil sa maselang bahagi ng pansabong upang matalo ito **4:** kaduwagan.

ti·yu·kà *png* [*Tsi*] : uri ng panggapas sa palay na naigagalaw sa dulo ng tatangnan.

ti·yúp *png* [*Kap tiup*] : hihip[1].

TKO, daglat : technical knockout.

Tl, symbol (tí el) *Kem* [*Ing*] : thallium.

Tm, symbol (tí em) *Kem* [*Ing*] : thulium.

tn, daglat (tí en) [*Ing*] **1:** ton **2:** town.

TNT, daglat (tí en ti) *Kem* : trinitrotoluene.

tô *png Bot* [*Mrw*] : usbong; sibol.

to (tu) *pnb, pnu* [*Ing*] : sa.

toad (towd) *png Zoo* [*Ing*] : alinman sa mga amphibian na walang buntot, lalo na ang family Bufonidae, tuyo at mabutlig ang balát, karaniwang nakatira sa lupa ngunit pumupunta sa tubig kung nanganganak *Cf* PALAKÂ.

toadstool (tówd·stul) *png Bot* [*Ing*] : alinman sa mga malaman na kabute, payat ang katawan, at tila payong ang laman.

toast (towst) *png* [*Ing*] **1:** tostadong hiwa ng tinapay **2:** tagay[1,2].

toaster (tówst·ter) *png* [*Ing*] : kasangkapan sa pagtosta ng tinapay, at katulad : TOSTADÓR.

toastmaster (towst·más·ter) *png* [*Ing*] **1:** tagapagpahayag ng tagay sa isang pampublikong pagdiriwang **2:** anawnser.

tobacco (to·bá·ko) *png* [*Ing*] : tabako.

tó·bong *png* [*Pan*] : bumbong.

tó·bop *png Mus* [*Bon*] : tono na mataginting na tinutugtog sa gong.

tob·rí·an *png* [*Mrw*] : makitid at pahalang na langkit.

toccata (to·ká·ta) *png Mus* [*Ing*] : komposisyon para sa instrumento, tulad ng piyano, organ, at iba pa, para ipakita ang teknik ng isang musiko.

tocopherol (to·kó·fe·ról) *png BioK* [*Ing*] : isa sa ilang uri ng alkohol na binubuo sa bitamina E, at makukuha sa pula ng itlog o madahong gulay, at mahalaga sa pagbuo ng lamad ng cell.

to-da·naw *png Mus* [*Bon Igo*] : awiting may tatlong nota lamang.

tó·das *pnd* **tu·mó·das, to·dá·sin, man·tó·das** [*Esp*] **1:** *Kol* patayin **2:** sa sugal, manalo.

today (tu·déy) *pnb* [*Ing*] **1:** ngayon **2:** sa panahon ngayon.

toddle (tá·del) *pnd* [*Ing*] **1:** maglakad nang tulad ng maliit na batà **2:** maglakad nang hindi nagmamadali.

toddler (tád·ler) *png* [*Ing*] **:** batà na nagsisimulang matutong lumakad.

tó·do *pnr* [*Esp*] **:** lahat.

Tó·dos los Sán·tos *png* **1:** pagdiriwang ng mga Kristiyano tuwing unang araw ng Nobyembre bilang paggunita sa mga yumaong kamag-anak at kaibigan **:** ARAW NG MGA PATAY, UNDÁS **2:** araw para sa mga santo.

toe (tow) *png* [*Ing*] **1:** daliri ng paa **2:** katulad na bahagi sa hayop.

toffee (tó·fi) *png* **:** matigas at nangunguyang kendi na gawa sa pulang asukal o pulút, karaniwang may sangkap o halong mani.

tó·fi *png* [*Tbo*] **:** palaka.

tó·fu *png* [*Ing*] **:** malambot, hindi malasa, puti, at tila kesong pagkain, gawa sa korta ng katas ng soya, mayaman sa protina, at karaniwang ginagamit sa lutuin ng Asyano.

tó·ga *png* [*Ing*] **1:** sa sinaunang Roma, maluwag na kasuotang pampubliko **2:** maluwag na kasuotan, karaniwang gamit sa pagtatapos at ibang pormal na okasyon sa aka-demya **:** GOWN[2].

to·gán *png Zoo* [*Kap Tag*] **:** isdang-espada na maliliit ang ngipin.

tó·ge *png Bot* **:** pinatubong munggo na inihahalo sa gulay *var* táwge **:** PALÁN, SPROUT.

together (tu·gé·ther) *pnr* [*Ing*] **1:** sama-sama; sabay-sabay **2:** itinuturing na isang kolektibo.

toil (toyl) *pnd* [*Ing*] **1:** pagpapakahirap sa trabaho **2:** mahirap na gawain.

toilet (tóy·let) *png* [*Ing*] **:** kubeta.

toilet bowl (tóy·let bówl) *png* [*Ing*] **:** inodoro.

toilet paper (tóy·let péy·per) *png* [*Ing*] **:** malambot at sanitaryong papel na ginagamit para sa personal na kalinisan.

toiletry (tóy·let·rí) *png* [*Ing*] **:** kosmetiko o anumang gamit sa pag-aayos sa sarili.

tó·ka *png* [*Esp toca*] **1:** tungkulin o pagkakataong humawak ng tungkulin **2:** linen o sedang palamuti sa ulo, tumatakip sa leeg at gilid ng pisngi, dating isinusuot ng mga babae **3:** galáng, karaniwang ginto o may hiyas, at iba pa.

to·ka·dór *png* [*Esp tocador*] **1:** mesang may salamin at drawer, ginagamit kung nag-aayos ng sarili **:** DRESSER[1] **2:** *Mus* manunugtog ng instrumento sa musika.

to·kang *png* [*Kap*] **:** túkong.

to·ká·yo *png* [*Esp tocayo*] **:** kapangalang lalaki; magkapangalang lalaki, **to·ká·ya** kung babae.

tó·ke *png* [*Esp toque*] **:** katangi-tangi o masining na galaw ng pluma, pahid ng brotsa, at iba pa.

to·kê *png* [*Mrw*] **:** húlaw[1].

tó·kel *png* **:** kawayang pansahod sa punò.

to·kél *png* [*Pan*] **:** tipak.

tó·ken *png* [*Ing*] **1:** anumang bagay na nagsisilbing sagisag o tanda ng isang pangyayari, emosyon, at iba pa **2:** bagay na nagsisilbing alaala sa isang pook o pangyayari **3:** metal na hugis barya, higit na mataas ang nominal na halaga kompara sa halaga nito, karaniwang ginagamit bilang kapalit ang isang produkto o serbisyo.

tokenism (tó·ke·ní·sem) *png* [*Ing*] **:** prinsipyo o praktika ng pagkakaloob ng limitadong konsesyon, lalo na upang mapahinahon ang radikal na kahilingan.

tó·kol *png* [*Bik*] **:** sa sinaunang lipunan, ang biktimang ipinabitay bilang ganti ng kalabang angkan.

to·kón *png* [*Bik Hil Seb*] **:** tikin.

tó·kong *png* **1:** *Zoo* malaking manok at karaniwang walang buntot **2:** *Ana* malaking bituka.

tó·koy *png* [*Tsi*] **:** mesang karaniwang yari sa makapal na kahoy at may uka sa gitna na nagsisilbing lalagyan ng mga pinagtabasan ng ginto o bató ng hiyas.

tók·si·kó *png* [*Esp toxico*] **:** nakalalason **:** TOXIC.

tok·tók *png* [*Ilk*] **:** paligsahan ng dalawang tao na may itlog na pinagsasalpok hanggang mabasag ang isa, ginaganap sa Ilocos kapag Linggo de Ramos.

tók·wa *png* [*Tsi*] **:** pagkaing hugis parisukat at maputi na gawa sa balatong, inihahalo sa pansit o ipinipritong pira-piraso.

Tók·yo *png* **:** lungsod na kabesera ng Japan.

tó·lan *png* [*Mrw*] **:** buto[1,2].

tó·lang *png* [*Mrw*] **:** kusina.

tó·lay *png* [*Iba*] **:** tao.

tól·da *png* [*Esp*] **1:** magaspang na tela at ginagamit na kubong, layag, at iba pa *Cf* CANVAS, KÁMBAS **2:** tent.

To·lé·do *png* **:** lungsod sa Cebu.

tolerance (tó·le·ráns) *png* [*Ing*] **:** toleransiya.

to·le·rán·si·yá *png* [*Esp tolerencia*] **1:** obhetibong pagtingin at pag-uugali hinggil sa mga opinyon, praktika, lahi, relihiyon, nasyonalidad, at iba pa, na salungat sa sariling ugali o paniwala **:** TOLERANCE **2:** *Med* lakas o kakayahang labanan ang reaksiyon ng gamot, lason, at iba pa **:** TOLERANCE.

tolerate (tó·le·réyt) *pnd* [*Ing*] **1:** pahintulutan ang pag-iral nang walang permiso ng autoridad **2:** tiisin o pahintulutan.

tól·ge *png* [*Ifu*] **1:** palda; kasuotang pang-ibaba ng kababaihan **2:** katutubong tapis.

toll (tol) *png* [*Ing*] **1:** tax o ipinapataw na halaga para sa isang prebilehiyo, lalo na para pahintulutang gumamit o dumaan sa tulay, lansangan, at iba pa **2:** dagdag na kabayaran para sa ilang serbisyo, gaya sa long-distance na tawag sa telepono **3:** dami o laki ng pinsalang dulot ng kalamidad, sakuna, o digmaan.

toll (tol) *pnd* [*Ing*] **:** magpatunog ng batingaw nang marahan at paulit-ulit.

tollbooth (tól·buth) *png* [*Ing*] **:** maliit na silid sa lansangan o tulay na nagsisilbing pook sa pangongolekta ng buwis.

tolloc (to·lok) *png Mus* [*Kan*] **:** dalawang patpat na ginagamit bilang instrumentong pangmusika, mahaba ang isa na may makapal na dulo kaysa kabila, at ikinakampay kung hawak, maikli ang ikalawa, mabilog, at ginagamit na panghampas sa mahabang patpat.

to·lo·kó·gon *png Zoo* **:** darapugan.

tol·tól *png* [*Ifu*] **:** batok.

to·lú *png* [*Ing*] **:** balsamo o resin na mabango at kulay dilaw na tila kape, nakukuha mula sa punongkahoy (*Myroxylon balsamum*) sa Timog America, ginagamit na gamot at sa pabango.

toluene (tól·yu·wín) *png Kem* [*Ing*] **:** walang kulay, insoluble sa tubig, at maaaring magningas na likido, $C_6H_5CH_4$, may amoy na tulad sa benzene, at karaniwan mula sa tolu, ginagamit sa paggawa ng mga pampasabog.

to·mà *png Kol* [*Esp tomar*] **:** pag-inom ng alak.

tomahawk (tó·ma·hók) *png* [*Ing*] **1:** palatsaw na gawa sa bató o bakal ang ulo at kahoy ang hawakán na ginagamit ng mga Indian sa Hilagang America bilang sandata.

tó·ma·po·ses·yón *png* [*Esp toma posesion*] **1:** panunumpa sa tungkulin ng isang halal **2:** akto ng pag-angkin o pagkuha sa ari-arian o pag-aari *var* tomaposisyón.

tomato (to·méy·to) *png Bot* [*Ing*] **:** kamatis.

tomato sauce (to·méy·to sos) *png* [*Ing*] **:** salsa ng kamatis.

tomb (tumb) *png* [*Ing*] **:** nitso.

tóm·bok *png* [*Pan*] **:** susi[1].

tom·bók *png* [*Pan*] **:** talima.

tóm·boy *png* [*Ing*] **:** babae na umaastang lalaki *Cf* LESBIAN.

tombstone (túmb·stown) *png* [*Ing*] **:** lapida.

tó·mo *png* [*Esp*] **1:** koleksiyon o kalipunan ng mga isinulat o inilimbag na pilyegong pinagsama-sama at bumubuo sa isang aklat **:** BULUMEN, VOLUME **2:** isa sa mga aklat sa isang set nito **:** BULUMEN, VOLUME.

tomography (to·mó·gra·fí) *png Med* [*Ing*] **:** makina sa pagkuha ng x-ray ng isang espesipikong plane ng isang lawas.

tomorrow (tu·mó·row) *png* [*Ing*] **:** búkas.

tóm·pong *png Mus* [*Mag Sub*] **:** plauta na yari sa kawayan, may pasak sa itaas na bahagi, may makitid na ukang hinihipan, at may napakataas na tunog **:** ABUSING, KALLÁLENG[2], OLIMÓNG, TANGHUP, TEPTEPEW, UYO.

tom·póy *png Mus* [*Buk*] **:** suling.

tóm-tom *png* [*Ing*] **:** sinaunang tambol na pinatutugtog ng kamay, karaniwang ginagamit ng mga Indian sa America.

-tomy (tó·mi) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan, nangangahulugang pagpuputol, lalo na sa pagtistis, *hal* appendectomy.

ton (tan) *png* [*Ing*] **:** tonelada.

ton·dâ *png* [*Mrw*] **:** kaladkad[1].

ton·dá·yag *png Zoo* [*Mrw*] **:** dambuhala[1].

tone (town) *png* [*Ing*] **:** tono.

to·ne·lá·da *png* [*Esp*] **1:** yunit ng timbang na katumbas ng 2,240 librang bigat o 1016.05 kg, karaniwang gamit sa United Kingdom **:** TON **2:** yunit ng timbang na katumbas ng 2,000 librang bigat o 907.19 kg, karaniwang gamit sa Estados Unidos, Canada, South Africa, at iba pa **:** TON.

to·ne·lá·he *png* [*Esp tonelaje*] **1:** buwis sa mga barko batay sa toneladang karga **2:** kabuuang halaga o dami ng padala sa barko na kinakalkula sa tonelada **3:** kapasidad ng isang barko na kinakalkula sa tonelada **:** TONNAGE.

tó·ner *png* [*Ing*] **1:** kemikal na nagbibigay ng kulay sa potograpikong limbag **2:** pulbos na ginagamit sa pagpaparami ng kopya sa pamamagitan ng prosesong xerograph.

tong *png Kol* **1:** salapi na nakokolekta sa sugal para sa patay **2:** anumang salapi o bagay na hinihingi ng maykapangyarihan sa tao o establisimyento nang labag sa batas **3:** [*Tsi*] asosasyon, partido sa politika, o lihim na samahan.

to·ngá·le *png Mus* [*Bal Kal*] **:** kallaleng.

to·nga·li *png* [*Ifu*] **:** plautang pambibig na yari sa kawayan at may anim na butas.

to·ngá·tong *png Mus* [*Kal*] **:** instrumentong bumbong ng kawayan na ipinapalo sa sahig habang pinapalo ng kanang kamay ang itaas na bahaging butás upang tumunog **:** TIBONGBONG, TUNGTUNG.

tong-a-tong *png Mus* [*Tng*] **:** instrumentong binubuo ng anim na túbo ng kawayang may iba't ibang haba, bukás ang isang dulo, tatlong tao ang humahawak, at ibinubunggo ang dulo nitong nakasara sa isang sapad na bató.

tongs *png* [*Ing*] **:** kasangkapan na tila gunting, ngunit walang talim, at ginagamit na pang-ipit o panghawak.

tóng·tong *png* **1:** lupon ng matatandang tagapayo sa komunidad ng mga Ibaloy **2:** *Lit* [*Pan*] kuwento.

tongue (tang) *png Ana* [*Ing*] **:** dila.

tonic (tó·nik) *png* [*Ing*] **:** toniko.

tonic water (tó·nik wá·ter) *png* [*Ing*] **:** karbonado, hindi matapang na inumin, at may sangkap na quinine.

tonight (tu·náyt) *png* [*Ing*] **:** gabi ng kasalukuyang araw.

to·nik *png* [*Iva*] **:** tayô.

tó·ni·kó *png* [*Esp tonico*] **1:** gamot na pampalakas **:** TONIC **2:** anumang nagpapalakas **:** TONIC **3:** *Mus* unang degree ng eskala na bumubuo ng keynote ng piyesa**:** TONIC **4:** tubig na karbonado at ginagamit na panghalo sa mga inuming alkoholiko at pampalasa sa pagkain **:** TONIC.

tonnage (tó·neyds) *png* [*Ing*] **:** tonelahe.

tó·no *png* [*Esp*] **1:** *Mus* maindayog na pagkakasunod-sunod ng pangmusikang himig; kaaya-ayang tunog o pagkakaayos ng mga tunog na magkakasunod **:** ÁNGAY, TUNE **2:** hagkis ng pagsasalita **:** TONE.

to·nob *png Mil* [*Bik*] **1:** pagsasagupa ng magkaaway **2:** paghihintay sa hudyat ng pagsalakay.

tó·nong *png Mit* [*Mrw*] **:** tagapagalagang espiritu; espiritu na tumutulong sa tao.

tón·sil *png Ana* [*Ing*] **:** kapansin-pansing habilog na kimpal sa magkabilang gilid ng lalamunan **:** DÍRIS, SIWOSIWÓ.

tonsilitis (tón·si·láy·tis) *Med* [*Ing*] **:** pamamaga ng tonsil.

tonsure (tón·syur) *png* [*Ing*] **1:** pagaahit ng buhok sa ulo kaugnay ng ritwal panrelihiyon **2:** sátsat.

tón·to *pnr* [*Esp*] **:** tanga, **tón·ta** kung babae.

tón·tong *png Zoo* [*Mrw*] **:** alitaptap.

too (tu) *pnb* [*Ing*] **1:** din; rin **2:** labis; lubha.

tool (tul) *png* [*Ing*] **1:** anumang kasangkapang ginagamitan ng kamay, tulad ng martilyo, lagari, at iba pa **2:** makina, tulad ng torno, ginagamit sa pagputol o paghugis **3:** anumang gamit sa manwal na operasyon **4:** tao o bagay na gaingamit bilang kasangkapan sa pagsasagawa ng isang bagay.

toolbox (túl·bax) *png* [*Ing*] **:** kahon o sisidlan ng mga kasangkapan, tulad ng martilyo, lagari, at iba pa.

tool kit (túl·kit) *png* [*Ing*] **1:** set ng mga kasangkapan **2:** *Com* set ng software.

to·ong *png Zoo* [*Mnb*] **:** bakulaw.

tooth (tuth) *png* [*Ing*] **:** ngipin.

toothbrush (túth·brash) *png* [*Ing*] **:** sepilyo.

toothpaste (túth·peyst) *png* [*Ing*] **:** pastang panlinis ng ngipin.

toothpick (túth·pik) *png* [*Ing*] **:** palito **:** TÚTPIK.

to·ó-to·ó *png* [*Pan*] **:** balyan.

top (tap) *png* [*Ing*] **1:** ibabaw; tuktok **2:** pinakamataas na punto, bahagi, o rabaw ng isang bagay **3:** pinakamataas na posisyon, ranggo, at iba pa **3:** trumpo.

to·pás·yo *png* [*Esp topacio*] **:** topaz.

to·pay·ya *png Mus* [*Kal*] **:** pangkat ng ánim na gong na magkakasunod ang laki.

tó·paz *png* [*Ing*] **:** nanganganinag na mineral na aluminum silicate, karaniwang dilaw, at ginagamit na hiyas **:** TOPÁSYO.

topcoat (táp·kowt) *png* [*Ing*] **1:** gaban; overcoat **2:** panlabas na pinta ng pintura, at katulad.

tó·pe *png* **1:** *Mek* [*Esp*] ring o sangga sa bára o túbo, ikinakabit upang mapigil ang paggalaw, bilang pandugtong sa bahagi, at iba pa **2:** [*Mrw*] pulandit.

topic (tá·pik) *png* [*Ing*] **1:** paksa sa aklat, panayam, talumpati, at iba pa **2:** paksa ng pag-uusap o talakay.

topical (tó·pi·kál) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa kasalukuyang balita, usapin, at iba pa **2:** hinggil sa isang pook; lokal **3:** *Med* kaugnay sa o ipinapahid sa panlabas na bahagi ng katawan **4:** hinggil sa mga paksa.

tó·pil *png* [*Bon*] **:** parisukat na basket, may takip, at karaniwang ginagamit na baunan ng pagkain.

topless (táp·les) *png* [*Ing*] **1:** tao na walang pang-itaas na suot **2:** pook na maraming babae ang walang pang-itaas na suot, lalo na sa paliguan.

topless (táp·les) *pnr* [*Ing*] **1:** wala ang itaas na bahagi **2:** walang pang-itaas na suot.

topnotch (táp·natch) *pnr* [*Ing*] **:** may pinakamataas na antas o kalidad.

topnotcher (tap·nát·ser) *png* [*Ing*] **:** tao na nakakuha ng pinakamataas na marka.

tó·po *png* **:** sa laro, pansamantalang pagtigil: TIME-OUT.

topographer (to·pó·gra·fér) *png* [*Ing*] **:** topograpo.

topographical (to·po·grá·fi·kál) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa topograpiya.

topography (to·pó·gra·fi) *png* [*Ing*] **:** topograpiya.

to·po·gra·pí·ya *png* [*Esp topografía*] **1:** detalyadong paglalarawan o pagbabalangkas ng likás at artipisyal na katangian ng isang bayan, distrito, lokalidad **:** TOPOGRAPHY **2:** detalyadong paglalarawan, lalo na sa pamamagitan ng survey sa isang partikular na bayan, lungsod, estado, at iba pa.

to·pó·gra·pó *png* [*Esp topografo*] **1:** tao na may kaalaman sa topograpiya **2:** tao na naglalarawan ng mga katangian sa rabaw ng isang pook o rehiyon.

top-ok *png* [*Igo*] **:** lalagyan ng pinatutuyong kahoy na nasa itaas ng kalan o lutuan.

topology (to·pó·lo·dyí) *png Mat* [*Ing*] **:** pag-aaral ng mga heometrikong katangian at ugnayan ng mga espasyong hindi naaapektuhan ng tuloy-tuloy na pagbabago ng hugis o súkat.

toponym (tó·po·ním) *png* [*Ing*] **1:** pangalan ng pook **2:** pangalan ng pook na naglalarawan, karaniwan mula sa topograpikong katangian ng pook.

toponymy (to·pó·ni·mí) *png* [*Ing*] **1:** pag-aaral ng pangalan ng mga pook ng isang rehiyon **2:** *Ana* nomenklatura ng mga rehiyon ng katawan.

topping (tá·ping) *png* [*Ing*] **:** anumang pumapaibabaw sa isang bagay, lalo na ang krema sa ibabaw ng isang panghimagas.

top-secret (táp·sí·kret) *pnr* [*Ing*] **1:** limitado sa mga autorisadong indibidwal ang paggamit ng mga impormasyon, dokumento, at iba pa **2:** anumang bagay na ipinailalim sa ganitong pag-uuri.

topsoil (táp·soyl) *png* [*Ing*] **:** pang-ibabaw na suson ng lupa.

topspin (táp·spin) *png* [*Ing*] **:** mabilis na pag-ikot ng bola ng tennis, at iba pa, sa pamamagitan ng pagpalo nito nang pasulong o paitaas.

topsy-turvy (táp·si-tér·vi) *pnr* [*Ing*] **1:** balintuwad **2:** baligtad ang pagsasaayos o kalagayan **3:** nasa kalagayan ng pagkalito o pagkagulo.

torch (torts) *png* [*Ing*] **1:** sulo **2:** nabibitbit na lamparang de-baterya.

torch-bearer (tórts-bé·rer) *png* [*Ing*] **1:** tao na namumuno ng daan tungo sa pagbabago **2:** namumuno ng isang kilusan, kampanya, at iba pa **3:** tagadala ng sulo, karaniwan bilang panimula ng isang seremonya, tulad sa isports **4:** opisyal na kandidato.

tó·re *png* [*Esp*] **:** gusali o estrukturang mataas **:** TOWER.

tó·re·a·dór *png* [*Esp*] **1:** matador **2:** tao na nakasakay sa kabayo at nagpapagalit sa toro **:** TORÉRO.

to·ré·ro *png* [*Esp*] **:** matador.

to·ré·ro *pnr* [*Esp*] **:** hinggil sa huwego-de-toro.

to·ré·te *png Zoo* [*Esp*] **:** kinapong toro.

tór·ment *png* [*Ing*] **:** hírap; pighati.

tor·mén·tor *png* [*Ing*] **1:** anumang nagdudulot ng hírap o pighati **2:** *Tro* estruktura sa magkabilang tabi ng entablado, upang magsilbing tábing sa mga gilid nito.

tor·na·bi·yá·he *png* [*Esp tornaviaje*] **:** biyaheng balíkan.

tornado (tor·néy·do) *png* [*Ing*] **:** malakas na buhawi.

tór·na·sól *png* **:** piraso ng papel na tinigmak ng litmus, ginagamit na palatandaan.

tor·né·o *png* [*Esp*] **:** paligsahan.

tor·níl·yo *png* [*Esp tornillo*] **1:** metal na pangkabit, patulis ang puluhan, may paikid na roskas, at ulong may gilit sa gitna, karaniwang ipinipihit nang pabaón sa kahoy o katulad gamit ang destornilyador **:** SCREW **2:** silindrikong pin o barkilyang may roskas at ulo, ipinapasok sa butas na may roskas at ginagamit na pangkabit o bilang bahagi ng kasangkapang pang-ipit, gaya sa clamp, jack, at iba pa **:** SCREW.

tór·no *png Mek* [*Esp*] **:** mákináng panghubog o pangkinis ng bakal o kahoy **:** LALÍKAN – *pnd* **mag·tór·no, i·tór·no, tór·no·hín.**

tó·ro *png Zoo* [*Esp*] **:** lalaking baka (genus *Bos*)**:** KALANTANGÁN.

to·ró·gan *png Ark* [*Mrw*] **:** bahay na malaki at puno ng dekorasyon, nagsisilbing tirahan ng pamilya ng sultan; ang sentrong tampok na arkitektura sa anumang nayon o pamayanan ng Maranaw.

to·ró·tot *png* **:** pindeho.

to·ro·tót, to·ró·tot *png* **1:** trumpeta **2:** laruang hinihipang tila trumpeta *var* turútot.

tór·pe *pnr* [*Esp*] **1:** tangá **2:** dungô[1].

tor·pé·do *png Mek* [*Esp*] **1:** malaki, hugis sigarilyo, kusang sumusulong sa tubig, naglalaman ng pampasabog, at ibinubunsod laban sa mga kaaway mula sa submarino, at iba pa **2:** alinman sa mga pampasabog na kasangkapan na ginagamit sa mga mina, sa ilalim ng dagat, at iba pa.

torque (tork) *png Mek* [*Ing*] **:** anumang lumilikha o nakalilikha ng tensiyon, torsiyon, o rotasyon.

torrent (tó·rent) *png* [*Ing*] **1:** mabilis na agos ng tubig, lava, at katulad **2:** malakas na pagbuhos ng ulan.

torrid (tó·rid) *pnr* [*Ing*] **1:** tuyong-tuyo o nakapapasò ang init **2:** sobrang init o tuyong-tuyo ang klima, pana-

hon, hangin, at iba pa **3:** maalab; masidhi; puno ng emosyon.

tor·sál *png* [*Esp torsal*] **:** pilipit na sedang kordon *var* tursál.

tór·si *png* [*Ilk*] **:** sumping.

tor·sí·do *pnr* [*Esp*] **:** baluktot; pilipit.

tor·síl·yo *png Zoo* **:** isdang-alat (*Sphyraena*), lumalaki nang hanggang 1 m mahaba at payat ang katawan, malaki ang bibig, matulis at malakas ang ngipin, kulay abo ang itaas ng katawan, at puti ang tiyan *Cf* ASUGON, BIKUDA, TALANGKAW.

torsion (tór·si·yón) *png* [*Ing*] **:** torsiyon.

tor·si·yón *png* [*Esp torsion*] **:** pagpihit **:** TORSION.

tór·so *png* [*Ing*] **1:** katawan ng tao **2:** *Sin* eskulturang pigura nito na walang ulo, bisig, at paa.

tort *png Bat* [*Ing*] **:** gawain na nagdulot ng pinsala sa reputasyon at ari-arian ng isang tao at nararapat na tumbasán o bayáran ng nagdulot ng nasabing pinsala.

tór·ta *png* [*Esp*] **1:** masa na hugis bilóg na gawa sa arina, at iba pang sangkap, at hinuhurno **2:** omelet **3:** anumang pritong may binating itlog, *hal* tortang talong.

tortellini (tór·tel·yí·ni) *png* [*Ing Ita*] **:** pastang pinalamnan at kinorteng singsing.

torticollis (tor·tí·ko·lís) *png Med* [*Ing*] **:** sakít ng mga kalamnan o masel ng leeg na nagsasanhi ng paninigas at pagpilipit nito.

tor·tíl·ya *png* [*Esp tortilla*] **1:** omelet **2:** tinapay na manipis, bilóg, at walang lebadura, karaniwang gawa sa mais, at niluluto sa sapad na lutuan.

tortoise (tór·toys) *png Bat* [*Ing*] **:** pagong; pawikan.

torture (tór·tyur) *png* [*Ing*] **1:** pagdudulot ng malubhang sakít sa katawan, lalo na sa pagpaparusa o paraan ng paghimok upang isagawa ang isang bagay **2:** pagpapahirap o hirap sa katawan at isip.

tó·si·lóg *png* **:** pinaikling tawag sa kombinasyon ng pagkaing tosino, sinangag, at itlog; karaniwang almusal.

to·sí·no *png* **:** iprineserbang karne ng baboy na tinimplahan ng salitre, asukal, at asin.

tos·pe·rí·na *png* [*Esp tosferina*] **:** dalahit na ubo.

toss (tos) *pnd* [*Ing*] **1:** ihagis nang paitaas sa pamamagitan ng kamay, tulad ng bola **2:** igulong; ipaghagis hagis mula sa isang panig papunta sa kabila.

tossed salad (tost sá·lad) *png* [*Ing*] **:** salad na binubuo ng isa o higit pang hinalo-halong gulay, tulad ng kamatis, repolyo, at letsugas na nilagyan ng pampalasa.

tosser (tó·ser) *png* [*Ing*] **:** tao o bagay na may gawaing maghagis ng bola o anumang bagay paitaas.

tos·tá *pnd* **mag·tos·tá, tos·ta·hín, i·tos·tá** [*Esp*] **:** idarang; lutuin sa apoy hanggang magkulay kape *var* tustá.

tos·tá·do *pnr* [*Esp*] **:** iniluto o ininit hanggang magkulay kape *var* tustádo.

tos·ta·dór *png* [*Esp*] **:** toaster *var* tustadór.

tós·ton *png* **:** salaping pilak na dinala ng mga Espanyol sa Filipinas at unang perang Europeo na dumating noong 1521.

tos·tón *png Bot* **:** yerba (*Trianthema portulacastrum*) na humahaba nang hanggang 60 sm ang tangkay at maaaring gulayin.

tó·tal, to·tál *png* [*Ing Esp*] **1:** kabuuang halaga, kantidad, súkat, at iba pa **2:** ang buong bahagi.

total eclipse (tó·tal ek·líps) *png* [*Ing*] **:** eklipse na madilim ang kabuuan ng lawas na natatakpan.

to·ta·li·dád *png* [*Esp*] **:** totality[1].

totalitarian (to·tá·li·tár·yan) *png Pol* [*Ing*] **:** tao na nagtataguyod sa mga prinsipyo ng totalitarianism **:** TOTALITÁRYO.

totalitarianism (to·tá·li·tár·ya·ní·sem) *png Pol* [*Ing*] **1:** ganap na pamamahala sa estado ng isang sentralisadong institusyon **2:** katangian o kalidad ng isang autokratiko o autoritatibong indibidwal, pangkat, o pamahalaan **:** TOTALITARYANÍSMO.

to·ta·li·tar·ya·nís·mo *png Pol* [*Esp totalitarianismo*] **:** totalitarianism.

to·ta·li·tár·yo *png Pol* [*totalitario*] **:** totalitarian.

totality (to·tá·li·tí) *png* [*Ing*] **1:** kompletong halaga o kalahatan **:** TOTALIDÁD **2:** *Asn* oras kapag ganap na ang eklipse.

tó·tem *png* [*Ing*] **1:** natural na bagay o buháy na kalikasan, tulad ng hayop o ibon, ginagamit bilang simbolo o sagisag ng angkan, mag-anak, o pangkat **2:** bagay o natural na penomenon na pinaniniwalaang may kaugnayan sa primitibong mag-anak **3:** ang hulagway nito.

tó·to *png* **:** kaibigang lalaki.

to·tò *png* **:** ato.

tó·tob *png* [*Mrw*] **:** putong ng mga Muslim.

tó·tok *png* [*Mag*] **:** pakò.

tó·tol *png Lit* [*Mrw*] **:** kuwento.

tó·ton *png* [*Mrw*] **:** sábit[1].

to·to·ó *pnr* **:** tapat; tunay.

tó·top *png* [*Mrw*] **:** sakít – *pnr* **ma·tó·top**.

to·tór *png* [*Ilk*] **:** pagtatalo.

tó·toy *png* [*Tsi*] **:** ato.

tót·so *png* [*Tsi*] **:** isdang iprinitong may tahóre.

touch (tats) *png* [*Ing*] **1:** ilagay ang kamay, daliri, at iba pa, sa isang bagay upang hipuin **2:** hipuin o suriin **3:** kalabitin o dampian ng kamay, daliri, at iba pa **3:** maapektuhan ang damdamin.

touché (tú·shey) *png* [*Fre*] **1:** sa fencing, ang pagkilala o pagtanggap ng tamà ng sable sa kalaban **2:** pahayag na ginagamit sa pagkilala ng puna o tugon.

touching (tát·sing) *pnr* [*Ing*] **:** nakalulungkot; nakaaawà; nakaaapekto ng damdamin.

touch-me-not (táts-mi-nát) *png Bot* [*Ing*] **:** makahiya.

touch screen (táts is·krín) *png* [*Ing*] **:** VDU screen na nagtatanghal ng mga datos, lalo ná ng impormasyon para sa mga mamimili, kapag hinihipo.

tough (taf) *pnr* [*Ing*] **1:** mahirap sirain, pulutin, punitin, o nguyain; matibay **2:** sa tao, kayang matagalan ang kahirapan o kagipitan; matatag **3:** hindi sumusuko.

toupee (tú·pey) *png* [*Ing*] **1:** peluka **2:** artipisyal na buhok upang matakpan ang bahagi ng ulo na manipis ang buhok.

tour (tur) *png* [*Ing*] **1:** paglalakbay sa iba't ibang pook **2:** ekskursiyon, paglilibot, o pagpapasyal.

tour de force (túr de fórs) *png* [*Fre*] **:** katangi-tanging lakas, galíng, o kakayahan.

tourism (to·rí·sim) *png* **:** turismo.

tourist (tú·rist) *png* [*Ing*] **:** turista.

tournament (túr·na·mént) *png* [*Ing*] **:** pagsubok sa kakayahan ng magkakalaban sa laro sa pamamagitan ng serye ng paligsahan, tulad ng sa chess o tennis.

tourniquet (túr·ni·kéy) *png* [*Ing*] : kasangkapan sa pagpigil ng daloy ng dugo sa pamamagitan ng pagsiksik ng ugat na dalúyan ng dugo, tulad ng paghihigpit ng benda.

tó·vin *png Ana* [*Iva*] : sakong.

tow *png* [*Ing*] : magaspang at sirang bahagi ng flax o hemp na inihahanda sa paghahabi.

tow *pnd* [*Ing*] **1:** hilahin sa pamamagitan ng lubid, kadena, o katulad, *hal* ang sirang sasakyan **2:** hilahin ang isang tao o bagay.

to·wak *png Ark* [*Mrw*] : hagdan.

tó·ward *pnr* [*Ing* : malapit nang mangyari; nasa proseso ng pagsulong o pag-unlad.

tó·ward *pnu* [*Ing*] : towards.

tó·wards *pnu* [*Ing*] **1:** malapit sa; patungo sa : TOWARD **2:** hinggil sa : TOWARD.

towel (tá·wel) *png* [*Ing*] : tuwalya.

tower (tá·wer) *png* [*Ing*] : tore.

town (tawn) *png* [*Ing*] : bayan.

town house (táwn haws) *png* [*Ing*] : pribadong bahay sa siyudad, magkakadikit, at karaniwang magkakapareho ang disenyo.

toxic (tók·sik) *png* [*Ing*] : toksiko.

toxin (tók·sin) *png* [*Ing*] : anumang lason na dulot ng isang organismo.

toy *png* [*Ing*] : laruan.

to·yò *png* [*Tsi*] : sawsáwan o pampalasa sa lutuin na gawa sa utaw na binubudburan ng Aspergillus flavus-oryzae, isang uri ng amag, pinakukuluan, at iniimbak nang isang taon : SOY.

tra·ba·ha·dór *png* [*Esp trabajador*] : manggagawa.

tra·bá·ho *png* [*Esp trabajo*] : gawain.

tra·be·sán·yo *png Ark* [*Esp travesaño*] : barakilan; hálang.

trab·yé·sa *png* [*Esp traviesa*] : piraso ng kahoy na ihihahanay nang pahalang at pinagkakabitan ng magkabilang bakal ng riles.

trace (treys) *pnd* [*Ing*] **1:** tuklasin, siyasatin, o hanapin ang bakás **2:** sundan o markahan ang bakás **3:** sa pagguhit, patungan ng manipis na papel ang isang larawan at iguhit ang bakás **4:** alamin ang pinagmulan.

trachea (tra·ké·ya) *png Ana* [*Ing*] **1:** túbong daluyan sa paghahatid ng hangin mula sa bagà na humahaba sa larynx hanggang bronchi : TRAKÉA **2:** sa mga kulisap at anthropod, isa sa mga túbong naghahatid ng hangin sa sistemang respiratory : TRAKÉA.

tracheotomy (tra·ki·yó·to·mí) *png* [*Ing*] : operasyon sa paghiwa ng trachea upang isaayos ang bará sa paghinga.

trachoma (tra·kó·ma) *png Med* [*Ing*] : nakahahawang pamamaga ng mata na may mga butlig sa rabaw ng talukap.

trachyte (tréy·kayt) *png* [*Ing*] : pinong butil ng batóng igneous.

track (trak) *png* [*Ing*] **1:** tanda o bakás na naiwan ng tao, hayop, o isang bagay na dumaan *Cf* TRAIL **2: a** pook ng karera na karaniwang bako-bakong daan **b** ruta ng isang atleta sa paligsahan, lalo na sa pagtakbo **3:** seksiyon ng isang rekord, casette tape, at iba pa.

track and field (trak end fild) *png* [*Ing*] : pangkat ng isports na kinapapalooban ng mga pangunahing pisikal na aktibidad, tulad ng paglakad, pagtakbo, paglundag, at paghahagis : ATHLETICS.

tract (trakt) *png* [*Ing*] **1:** lawak ng rehiyon ng lupa, tubig, at iba pa **2:** *Ana* tiyak na rehiyon o bahagi ng isang organ o sistema.

tractor (trák·tor) *png* [*Ing*] : traktora.

trade (treyd) *png* [*Ing*] : negosyo; pangangalakal.

trademark (tréyd·mark) *png* [*Ing*] **1:** kasangkapan, salita, o kombinasyon ng mga salita na isineguro ng isang kompanya sa pamamagitan ng legal na pagpapatala o pinatatag ng matagal na paggamit nito at kumakatawan sa kompanya : TATÁK[3] **2:** namumukod na katangian, at iba pa.

trade union (treyd yún·yon) *png* [*Ing*] : organisadong asosasyon ng mga manggagawa sa isang negosyo, kalakalan, o isang propesyon; nabuo upang protektahan ang mga karapatan at interes ng mga manggagawa.

trade wind (treyd wind) *png* [*Ing*] : halos hindi pabago-bagong hangin sa silangan na dumadaan sa mga tropiko at semitropikong bansa sa buong mundo, pangunahing mula sa hilagang silangan sa Hilagang Hemisphere, at mula sa timog-silangan sa Timog Hemisphere.

tra·dis·yón *png* [*Esp tradicion*] **1:** pagsasalin ng mga kaugalian, paniniwala, at iba pa mula sa isang henerasyon hanggang sa susunod na henerasyon : TRADITION **2:** matagal nang naitatag na kaugaliang may bisà ng di-nakasulat na batas : TRADITION.

tra·dis·yo·nál *pnr* [*Esp tradicional*] : ukol sa, batay sa, o nakamit sa pamamagitan ng tradisyon : TRADITIONAL.

tra·dis·yo·na·lís·mo *png* [*Esp tradicionalismo*] **1:** pagsunod sa tradisyon, lalo na hinggil sa relihiyon : TRADITIONALISM **2:** sistema ng pilosopiya hinggil sa katotohanan o kaalamang panrelihiyon na mula sa banal na rebelasyon at tradisyon : TRADITIONALISM.

tra·dis·yo·na·lís·ta *png* [*Esp tradicionalista*] : tao na naniniwala sa tradisyon.

tra·dis·yo·nál na polítikó *png* : lumang uri ng politiko, karaniwang ipinalalagay na corrupt : TRÁPO[3].

tra·dis·yo·nís·ta *png* [*Esp tradicionista*] : tao na sumusunod o nagtataguyod sa tradisyon, lalo na ang nauukol sa relihiyon.

tradition (tra·dí·syon) *png* [*Ing*] : tradisyon.

traditional (tra·dí·syo·nál) *png* [*Ing*] : tradisyonal.

traditionalism (tra·di·syo·na·lí·sem) *png* [*Ing*] : tradisyonalismo.

tra·duk·si·yón *png Lit Mus Say* [*Esp traduccion*] : salin; pagsasalin.

traffic (trá·fik) *png* [*Ing*] : trapiko.

trafficker (trá·fik·ér) *png* [*Ing*] : trapikante.

traffic light (trá·fik láyt) *png* [*Ing*] : elektronikong senyas na kumokontrol ng trapiko sa pamamagitan ng mga ilaw na may kulay, karaniwang pula, dilaw, at lunti.

tragedy (trá·dye·dí) *png* [*Ing*] : trahedya.

tragic (trá·dyik) *pnr* [*Ing*] **1:** malungkot; nakalulungkot **2:** may katangian ng isang trahedya.

trá·he *png* [*Esp traje*] : koleksiyon ng damit o kasuotan: TÉRNO.

trá·he de bó·da *png* [*Esp traje de boda*] : damit pangkasal ng babae.

trá·he de mes·tí·sa *png* [*Esp traje de mestiza*] : pormal na kasuotan ng kababaihan, binubuo ng isang blusang sinamay, husi, o pinya na may manggas na tila pakpak ng paruparo, isang panyuwelo, at isang sáya na may buntot na nakasayad sa sahig.

tra·héd·ya *png Lit Tro* [*Esp tragedia*] **1:** akdang panliteratura, lalo na isang madulang palabas na may malungkot at punô ng kapahamakang katapusan

na dulot ng kapalaran, kahinaan ng loob ng isang tauhan, dikta ng lipunan, at iba pa : TRAGEDY **2:** pangyayaring napakalungkot at punô ng kapahamakan : TRAGEDY.

trá·hi·kó *pnr* [*Esp tragico*] : napakalungkot; punô ng kapahamakan.

trá·hi·kó·mi·kó *png Lit Tro* [*Esp tragicomico*] : dula, nobela, at iba pa na may halong elemento ng lungkot at katatawanan.

tra·í·dór *png* [*Esp*] : taksil.

trail (treyl) *png* [*Ing*] **1:** daan o ruta na palagiang dinadaanan ng tao o hayop **2:** bakás na naiwan ng tao, hayop, o bagay, lalo na ang sinusundan ng isang aso, mangangaso, at katulad *Cf* TRACK.

trailer (tréy·ler) *png* [*Ing*] : pakita[3].

train (treyn) *png* [*Ing*] : tren.

training (tréy·ning) *png* [*Ing*] : pagsasanay.

trainor (tréy·nor) *png* [*Ing*] : tagasanay.

tra·is·yón *png* [*Esp traicion*] : kataksilan.

trait (treyt) *png* [*Ing*] : katangian, lalo na ng tao.

traitor (tréy·tor) *png* [*Ing*] : taksil.

trajectory (tra·dyék·to·rí) *png* [*Ing*] : ang linyang dinadaanan ng isang bagay na humagis o lumipad, o kumikilos sanhi ng ilang hatag na puwersa.

trak *png* [*Ing truck*] : malaking sasakyang ginagamit sa pagdadala ng mabibigat na bagay, tropa, at iba pa : TRUCK.

tra·ké·a *png Ana* [*Esp tráquea*] : trachea.

tra·ki·tíl·yo *png Zoo* : lagidlid[1].

tra·kí·to *png Zoo* [*Seb*] : malapando.

trak·si·yón *png* [*Esp traccion*] **1:** pagbatak o paghila ng mga karga sa trak **2:** pagbatak na lakas ng isang gumagalaw.

trak·tó·ra *png Agr Mek* [*Esp*] : maliit, malakas, at de-motor na behikulong humihila sa mákináng pansaka, mga karga, at iba pa : TRACTOR.

tram·bi·yá *png* [*Esp tranvia*] : sasakyang pampubliko, mahaba na tila tren, bukás ang magkabilang gilid, at hinihila ng kabayo o de-koryente : STREET CAR.

tram·bu·lo *png Bot* : halamang (*Solanum ferox*) nabubuhay sa aplaya, maruruming lugar, at lupang sakahan.

trá·mo *png* [*Esp*] : kahabaan ng riles; bahagi ng tulay.

tramp *pnd* [*Ing*] : lumakad nang mabigat ang bagsak ng paa.

tramp *pnr* [*Ing*] : palaboy.

trám·po·lín *png* [*Ing trampoline*] : trampolina.

trám·po·lí·na *png* [*Esp*] : net ng matibay na tolda o kambas na nakabanat sa isang balangkas, ginagamit ng mga akrobat : TRAMPOLIN.

trance (trans) *png* [*Ing*] **1: a** kalagayan ng tao na katulad ng pag-idlip o bahagyang pagkakaroon ng malay at hindi tumutugon sa panlabas na estímulo **b** kalagayan ng tao na katulad ng isang nasa ilalim ng hipnotismo **2:** ang gayong kalagayan na nangyayari sa isang babaylan, espiritista, manghuhula, at katulad.

trang·ká *png* [*Esp tranca*] : barál; pangkandado; sabát *var* tarangká – *pnd* **mag·trang·ká, i·trang·ká**.

trang·ká·so *png Med* [*Esp trancazo*] : impeksiyon na sanhi ng mikrobyo, karaniwang may kasamang lagnat, pangingiki, sakít ng ulo, panghihina ng katawan, pagkawala ng gana sa pagkain, pananakit ng kalamanan, at pamumula ng ilong at lalamunan : FLU, INFLUENZA.

trang·kíl·ya *png* [*Esp tranquila*] : maliit na trangka.

tranquil (tráng·kwil) *pnr* [*Ing*] : payapa; tahimik.

tranquility (trang·kwí·li·tí) *png* [*Ing*] : kapayapaan; katahimikan.

tranquilizer (tráng·ki·láy·ser) *png* : gamot na pampakalma o pampabawas sa kirot, nerbiyos, at iba pa.

transact (tran·sák) *pnd* [*Ing*] : magsagawa o makiugnay hinggil sa isang bagay, lalo na sa negosyo; makipagtransaksiyon.

transaction (tra·sák·si·yón) *png* [*Ing*] : transaksiyon.

tran·sak·si·yón *png* [*Esp transaccion*] : pagsasagawa ng kasunduan, ugnayang pangnegosyo, at katulad : TRANSACTION.

transcend (tran·sénd) *pnd* [*Ing*] **1:** lumampas sa saklaw ng karanasan, katwiran, at paniniwala ng tao **2:** lampasán; mangibabaw.

transcendent (tran·sén·dent) *pnr* [*Ing*] **1:** nangingibabaw sa karanasang pantao **2:** hindi umiiral sa tunay na karanasan o realidad **3:** umiiral sa labas ng saklaw ng materyal na realidad.

transcendental (trans·en·dén·tal) *png* [*Ing*] : transendental.

transcendentalism (tran·sen·den·ta·lí·sim) *png* [*Ing*] : transendentalismo.

transcribe (trans·kráyb) *pnd* [*Ing*] **1:** gumawa ng nakasulat na kopya **2:** itala para sa paggamit sa hinaharap.

tran·sen·den·tál *png Pil* [*Esp transcendental*] **1:** mula sa nauna o dati na; itinuturing na bahagi na at kailangan sa karanasan : TRANSCENDENTAL **2:** nagpapaliwanag sa matter at obhetibong bagay-bagay bilang bunga ng subhetibong kamalayan : TRANSCENDENTAL **3:** nauukol sa dibino bilang pangunahing gabay sa sangkatauhan : TRANSCENDENTAL.

tran·sen·den·ta·lís·mo *png Pil* [*Esp transcendentalismo*] : kilusan sa pilosopiya noong ika-19 siglo sa America na nagtataguyod ng paniniwala sa dibinidad na malaganap sa buong sansinukob at sangkatauhan : TRANSCENDENTALISM.

transexual (tran·séks·wal) *png* [*Ing*] **1:** tao na transexual **2:** tao na nagpalit ng kasarian sa pamamagitan ng operasyon.

transexual (tran·séks·wal) *pnr* [*Ing*] : nagtataglay ng katangiang pisikal ng isang kasarian at katangiang pansikolohiya ng ibang kasarian.

tráns·fer *pnd* [*Ing*] : ilipat.

transference (tráns·fe·réns) *png* [*Ing*] : transperensiya.

transfigure (trans·fíg·yur) *pnd* [*Ing*] : magbago ng anyo o itsura, lalo na upang maiangat ng antas o maging ideal.

trans·fórm *pnd* [*Ing*] : magbago nang ganap sa anyo, katangian, at iba pa.

transformational generative grammar (trans·for·méy·syo·nál dye·ne·réy·tiv grá·mar) *png Lgw* [*Ing*] : transformational grammar.

transformational grammar (trans·form·éy·syo·nál grá·mar) *png Lgw* [*Ing*] : gramatika na binubuo ng isang set ng mga tuntunin na naglalatag ng lahat at tanging mga panggramatikang pangungusap ng isang wika, gaya ng mga tuntunin hinggil sa pagbuo ng mga sugnay na naglalatag ng mga makatwiran at pang-ilalim na balangkas ng mga pangungusap nito kapag ginagamit sa mga salita ng isang wika : TRANSFORMATIONAL GENERATIVE GRAMMAR.

transient (tráns·yent) *png* [*Ing*] : panandaliang panauhin, manggagawa, at iba pa.

transient (tráns·yent) *pnr* [*Ing*] **:** naukol sa maikling panahon; hindi pangmatagalan.

tran·sís·tor *png* [*Ing*] **1:** radyo na may transistor **2:** aparatong semiconductor na binubuo ng tatlong magkapatong na terminal na may kakayahang palakasin o maiwasto sa tamang lakas ang daloy ng mga elektron.

tran·sis·yón *png* [*Esp transicion*] **1:** paglipat mula sa isang kalagayan, pook, o gawain tungo sa iba **:** TRANSITION **2:** ang panahong ganito **3:** salita, parirala o pangungusap na nag-uugnay sa paksa sa kasunod **4:** *Mus* modulasyon.

trán·sit *png* [*Ing*] **1:** paglalakbay; paglilipat **2:** daan o ruta.

tran·si·tí·bo *png Gra* [*Esp transitivo*] **:** palipát.

transition (tran·sí·syon) *png* [*Ing*] **:** transisyon.

transition metal (trans·í·syon mé·tal) *png Kem* [*Ing*] **:** alinman sa set ng mga element na matatagpuan sa dakong gitna ng periodic table (Mga Grupong IV-B-VIII, IB, IIB, o 4-12), kabilang ang bakal, tanso, at pilak.

transitive (tráns·i·tív) *pnr* [*Ing*] **1:** *Gra* palipat **2:** *Pil* sa lohika, tumutukoy sa relasyon na balido sa alinmang dalawang sangkap ng isang serye at sa lahat ng pares ng sumusunod na sangkap.

transitive verb (trán·si·tív verb) *png Gra* [*Ing*] **:** pandiwang palipat.

trans·kri·bí *pnd* **mag·trans·kri·bí, i·trans·kri·bí** [*Esp transcribir*] **1:** gumawa ng isang nakasulat o nakamakinilyang kopya ng isang talág nakaisteno, isang panayam, at iba pa **2:** sa musika at radyo, gumawa ng transkripsiyon.

trans·krip·si·yón *png* [*Esp transcripcion*] **1:** ang proseso ng pagtranskribi **2:** kopya **3:** pagsasaayos ng isang piyesa ng musika para sa isang instrumento, boses, at iba pa, bukod sa orihinal na nakasulat **4: a** rekording ng isang programa, at iba pa para sa isang brodkasting sa radyo **b** praktika ng paggamit ng gayong rekording.

translate (trans·léyt) *pnd* [*Ing*] **:** magsalin; isalin.

translation (trans·léy·syon) *png* [*Ing*] **:** salin[3]; pagsasalin.

translator (trans·léy·tor) *png* [*Ing*] **1:** tagasalin **2:** *Com* program na nagsasalin mula sa isang lengguwahe tungo sa iba.

transliterate (trans·lí·te·réyt) *pnd* [*Ing*] **:** isalin sa pinakamalapit na paraan ang mga salita ng isang wika tungo sa katumbas na mga salita ng wikang pinagsasalinan.

trans·mi·sór *png* [*Esp*] **:** transmitter.

tráns·mis·yón *png* [*Esp transmicion*] **1:** paghahatid; pagdadala **2:** *Mek* bahagi ng sasakyang de-motor na naghahatid ng puwersa mula sa makina papunta sa gulong.

trans·mi·tí *pnd* **mag·tras·mití, i·trans·mi·tí** [*Esp transmitir*] **1:** ipadala o ipaabot mula sa isang tao o pook, tungo sa iba **2:** isalin sa iba sa pamamagitan ng pamana **3:** ipaalam o ipahayag sa iba **4:** padaanin ang ilaw, init, at iba pa, sa isang midyum **4:** ilipat ang puwersa, galaw, at iba pa mula sa isang mekanikal na bahagi tungo sa iba **5:** ihatid ang senyas ng radyo o telebisyon sa pamamagitan ng elektromagnetikong-alon.

transmitter (trans·mí·ter) *png* [*Ing*] **:** bagay na naghahatid gaya sa **a** bahagi ng telegrapikong instrumento na naghahatid ng mga mensahe **b** bahagi ng telepono, sa likod ng mouthpiece, na bumabago sa tunog na maging elektromagnetikong impulso para sa transmisyon nito **c** aparatong lumilikha, nag-aayos, at nahahatid ng radyong-alon **:** TRANSMISÓR.

trans·mu·tas·yón *png* [*Esp transmutacion*] **1:** pagbabago mula sa isang anyo, kalagayan, substance, at iba pa tungo sa iba **2:** ang pagbabago ng isang element tungo sa iba, gaya ng nagaganap sa isang nuklear na pagkadurog.

transparency (trans·pá·ren·sí) *png* [*Ing*] **1:** kalagayan o kalidad ng pagiging naaaninag o nababanaag **2:** piraso ng materyales na may larawan, at iba pa na nababanaag kapag nasisinagan ng ilaw.

trans·pa·rén·te *pnr* [*Esp*] **:** naaaninag; nababanaag.

trans·pe·rén·si·yá *png* [*Esp transferencia*] **1:** paglilipat **2:** *Sik* pagbubunton ng emosyon sa ibang tao o bagay sa halip na ituon sa dapat pagtuonan **:** TRANSFERENCE.

trans·per·so·nál *pnr* [*Ing*] **1:** *Lit* nangingibabaw sa personal **2:** *Sik* nahihinggil o may kaugnayan sa pagsubok sa mga transendental na kalagayan ng málay nang lampas sa sariling kaakuhan.

trans·pi·gu·ras·yón *png* [*Esp transfiguracion*] **1:** may katangiang magbago ng anyo **2:** katangiang nakalilinlang ng paningin.

transpire (trans·páyr) *pnd* [*Ing*] **1:** mabunyag **2:** *Med* sumingaw o magkasingaw sa balát o mga baga; magpawis.

trans·plánt *pnd* [*Ing*] **1:** itanim sa ibang pook **2:** ilipat **3:** *Med* ilipat ang organ sa ibang bahagi ng katawan o sa ibang katawan.

trans·por·mas·yón *png* [*Esp transformacion*] **:** pagbabago ng itsura o kalagayan.

trans·pór·mer *png* [*Ing transformer*] **:** aparato para sa pagbabago ng boltahe ng daloy ng koryente.

tráns·port *png* [*Ing*] **1:** sistema ng paglilipat ng tao o produkto **2:** mga sasakyan na ginagamit ng hukbong sandatahan.

trans·pórt *pnd* [*Ing*] **:** ilipat o dalhin sa ibang pook.

trans·por·tas·yón *png* [*Esp transportacion*] **1:** pagdadala o paglilipat mula sa isang pook tungo sa iba **2:** isang paraan ng pagdadala o paghahatid.

trans·pór·ter *png* [*Ing*] **:** tao o gamit para sa paglilipat.

transpose (trans·póws) *pnd* [*Ing*] **1:** ibahin ang kalagayan **2:** *Mus* tugtugín ang komposisyon sa ibang key.

trans·po·sis·yón *png* [*Esp transposicion*] **1:** pagbabago sa karaniwang ayos o posisyon **2:** *Mat* paglilipat ng isang alhebrahikong termino sa isang panig ng tumbásan patungo sa kabila; pagbaligtad sa dagdag o bawás na halaga **:** TRANSPOSITION.

transposition (trans·po·sí·syon) *png* [*Ing*] **:** transposisyon.

trans·pus·yón *png* [*Esp transfusion*] **:** pagsasalin, lalo na ng dugo.

tran·sub·tan·si·yas·yón *png* [*Esp transubtanciacion*] **1:** ang pagbabago ng anyo isang substance **2:** sa simbahang Katoliko Romano, ang pagbabago ng isang buong substance ng tinapay at alak upang maging katawan at dugo ni Kristo.

transuranic (tráns·yu·réy·nik) *pnr Kem* [*Ing*] **:** sa mga element, may mataas na atomic number kaysa uranium.

transverse (trans·vérs) *pnr* [*Ing*] **:** nakapuwesto, nakaayos, o kumikilos nang pahalang.

transvestism (trans·ves·tí·sim) *png* [*Ing*] **:** pagsusuot ng damit ng ibang sex upang mapukaw ang pagnanasang sexual.

transvestite (tráns·ves·táyt) *png* [*Ing*] **:** tao na nagsasagawa ng transvestism.

trap *png* [*Ing*] **1:** bitag **2:** panlalansi upang mahikayat ang isang tao na magsalita o kumilos.

tra·pe·sé·o *png* [*Esp trapezeo*] **:** trapezoid.

trapeze (tra·píz) *png* [*Ing*] **:** mga pahalang na bára na nakatali sa dulo ng lubid at ginagamit sa pag-indayog ng mga akrobat.

trapezoid (trá·pe·sóyd) *png Mat* [*Ing*] **:** pátag na anyong may apat na gilid na parallel ang dalawa **:** TRAPESÉO.

trá·pik *png* [*Ing traffic*] **:** trapiko.

tra·pi·kán·te *png* [*Esp traficante*] **1:** tao na nakikipagnegosyo **2:** tao na nagpupuslit ng mga bawal na kalakal; ismagler**:** TRAFFICKER.

trá·pi·kó *png* [*Esp tráfico*] **1:** galaw ng mga sasakyan at mga tao sa lansangan **:** TRÁPIK, TRAFFIC **2:** galaw ng mga kalakal **:** TRÁPIK, TRAFFIC.

tra·pí·tse *png* [*Esp trapiche*] **:** kabyawan.

trá·po *png* [*Esp*] **1:** basahan **2:** telang ginagamit na pampakintab sa sapatos **3:** *Kol* daglat ng **tradisyonal na politiko**.

Trappist (trá·pist) *png* [*Ing*] **:** kasapi ng isang sangay ng ordeng Cistercian na mga monghe at kilala sa pagsunod sa tuntunin ng kapayakan, kabilang ang pananahimik.

trash *png* [*Ing*] **1:** walang kuwenta **2:** basura.

trash *pnd* [*Ing*] **1:** gibain **2:** punahin; kastiguhin.

trás·te *png* [*Esp*] **:** pilas ng metal o kahoy na nakahalang sa leeg ng gitara at katulad na instrumento **:** BIDYA, FRET.

tra·tá·do *png* [*Esp*] **:** treaty.

trá·to *png* [*Esp*] **1:** pakikitungo; pagpapalagayan ng isa't isa sa kanilang pagsasama **2:** pagpapasunod ng isang amo sa kaniyang nasasakupan **3:** tawad *var* taráto.

tra·ú·ma *png Med* [*Esp Ing*] **1: a** pinsalang marahas na naidulot **b** kalagayan o neurosis na likha nito **2:** *Sik* emosyonal na takot na may matagal na epekto.

traumatic (tro·má·tik) *pnr* [*Ing*] **1:** nagdudulot ng trauma **2:** may trauma.

trá·vel *png* [*Ing*] **:** paglalakbay.

traveller (trá·vel·ér) *png* [*Ing*] **:** manlalakbay.

travelogue (trá·ve·lóg) *png* [*Ing*] **:** pelikula o panayam na may ilustrasyon hinggil sa biyahe o paglalakbay.

travesty (trá·ves·tí) *png* [*Ing*] **:** labis at katawa-tawang paglalarawan o paggagad; pagbastos; pagwalanghiya.

trawl (trol) *png* [*Ing*] **:** lambat na malaki at kinakaladkad sa ilalim ng dagat.

trawler (tró·ler) *png* [*Ing*] **:** bangka na ginagamit sa pangingisdang trawl.

tráy·si·kél *png* [*Ing tricycle*] **1:** sasakyang may tatlong gulong, lalo na para sa mga batà **:** TRISÍKLO **2:** sasakyang hinihila ng bisikleta o motorsiklo **:** MOTORÉLA, TRISÍKLO.

treadmill (tréd·mil) *png* [*Ing*] **1:** malapad na gilingang-gulong na may mga tapakan sa gilid ng sirkumperensiya **2:** katulad na aparatong pangehersisyo.

treason (trí·son) *png* [*Ing*] **1:** *Bat* pagtataksil sa soberanya o estado **2:** pagsirà sa pagtitiwala ng iba.

treasure (trés·yur) *png* [*Ing*] **1:** mga alahas o hiyas; kayamanan **2:** bagay na pinahahalagahan sa pagiging pambihira, mainam na yari, kasaysayan, at iba pa.

treasure hunt (trés·yur hánt) *png* [*Ing*] **1:** paghahanap ng kayamanan **2:** laro na humahanap ang kalahok ng itinagong bagay sa tulong ng mga palatandaan.

treasurer (tré·syu·rér) *png* [*Ing*] **:** ingat-yaman.

treasury (tré·syu·rí) *png* [*Ing*] **:** tesoreriya.

treat (trit) *png* [*Ing*] **1:** bagay o pangyayari na nagbibigay ng kasiyáhan **2:** paglilibre ng isang tao sa iba.

treat (trit) *pnd* [*Ing*] **1:** makitungo sa iba **2:** gawin sa iba ang aksiyon upang maisakatuparan ang isang layunin **3:** gamutin.

treatise (trí·tis) *png* [*Ing*] **:** nakasulat na akdang pormal at sistematikong tumatalakay sa isang paksa.

treaty (trí·ti) *png Pol* [*Ing*] **:** kasunduan ng dalawa o mahigit pang bansa **:** TRATÁDO.

tré·ba·lák *png Zoo* [*Kap*] **:** bangkalang.

treble (tré·bol) *png* [*Ing*] **:** mataas na tono, lalo na ng instrumento o tinig ng lalaki.

treble (tré·bol) *pnr* [*Ing*] **1:** tatlong ulit; triple **2:** matinis.

Trece Martires (Tré·se Mar·ti·rés) *png Kas* [*Esp*] **1:** labintatlong lalaki na pinaghinalaang kasapi ng Katipunan, hinuli at binaril noong 12 Setyembre 1896 sa harap ng Plaza de Armas sa Lungsod Cavite **2:** ipinangalan sa kabesera ng Cavite bilang parangal sa labintatlong martir.

tree (tri) *png* [*Ing*] **:** punongkahoy.

tree house (trí haws) *png* [*Ing*] **:** estruktura o kubo na nasa punongkahoy, karaniwang ginagamit sa larong bahay-bahayan ng mga batà.

treinta (tréyn·ta) *png* [*Esp*] **:** tatlumpu *var* trénta.

trellis (tré·lis) *png* [*Ing*] **:** bálag.

trematode (tré·ma·tówd) *png Zoo* [*Ing*] **:** parasitikong uod (class *Trematoda*).

tremble (trém·bol) *pnd* [*Ing*] **1:** manginig dahil sa takot, pananabik, panghihina, at iba pa **2:** mailagay sa kondisyon ng labis na pag-aalala.

tre·men·tí·na *png Kem* [*Esp*] **:** turpentine.

tré·mo·ló *pnr Mus* [*Ing*] **1:** pakatal na epekto na likha ng mabilis na pag-uulit ng parehong tono o himig **2:** kasangkapan sa isang organo na lumilikha ng gayong tunog.

tré·mor *png* [*Ing*] **1:** yanig **2:** mahinang lindol.

tren *png* [*Ing train*] **1:** hilera ng mga magkakadugtong na sasakyan sa riles na hinihila o itinutulak ng isang makina **:** TRAIN **2:** anumang katulad na hilera **:** TRAIN.

trench (trents) *png* [*Ing*] **1:** mahaba, makipot, at malalim na hukay o kanal **2:** *Mil* hukay na ginagawang kublihan ng mga sundalo.

trench coat (trénts kowt) *png* [*Ing*] **:** tila kapoteng kasuotan ng sundalo na may padding at hindi tinatagusan ng tubig.

trend *png* [*Ing*] **:** tungúhin.

trendsetter (trend·sé·ter) *png* [*Ing*] **:** tao na pasimuno sa nauusong moda ng kasuotan.

trendy (trén·di) *pnr* [*Ing*] **:** sunod sa uso.

Trent, Konseho ng (trent, kon·sé·ho nang) *png* [*Ing*] **:** konsehong ekumeniko ng simbahang Katoliko Romano na ginanap noong 1545-1563 sa Trent, hilagang Italy na may layuning tugunan ang hamon ng kilusang Reformasyon na pinamumunuan ni Martin Luther sa Germany.

tre·píl·ya *png* [*Esp trepilla*] **:** nalinis na bituka ng baboy o báka.

tres *png, pnr* [*Esp*] : tatlo.

tré·se *png* [*Esp trece*] : labintatlo.

tre·síl·yo *png* [*Esp tresillo*] **1:** uri ng sugal sa baraha **2:** sopa na pantatluhang tao.

Tres Marias (tres ma·rí·yas) *png* [*Esp*] : sa santakrusan, mga sagala na kumakatawan sa tatlong birtud o katangian ng mabuting Kristiyano, ang Pananampalataya, Pag-asa, at Kawanggawa.

trespass (tres·pás) *pnd* [*Ing*] : pumasok nang labag sa batas sa loob ng isang ari-arian, lalo na sa lupa.

tres si·yé·te *png* [*Esp tres siete*] : uri ng laro sa baraha at walang pustahan.

tres·yén·tos *pnr* [*Esp tres cientos*] : tatlong daan.

trey *png* [*Ing tray*] : bandeha.

tri- (tray) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan at pang-uri na nangangahulugang tatlo o tatlong ulit, *hal* triangle, tripod.

triad (trá·yad) *png* [*Ing*] **1:** pangkat ng tatlo **2:** ang bilang na tatlo.

triage (trá·yadz) *png* [*Ing*] **1:** paguuri ayon sa kalidad **2:** pagtukoy sa kalubhaan ng karamdaman upang maisaayos ang priyoridad sa panggagamot.

trial (trá·yal) *png* [*Ing*] **1:** *Bat* paglilitis **2:** pagsubok.

triangle (trá·yang·gél) *png* [*Ing*] **1:** tatsulok **2:** *Mus* instrumentong tinatapik o hinahampas at binubuo ng aserong hinubog nang patatsulok.

triangular (tra·yáng·gyu·lár) *pnr* [*Ing*] **1:** hugis-tatsulok; may tatlong sulok **2:** nilahukan ng tatlong tao o pangkat **3:** may tatlong gilid.

triathlon (trá·yat·lón) *png* [*Ing*] : palakasan na may tatlong laro, karaniwang paglangoy, pagbibisikleta, at malayuang pagtakbo.

tribal (tráy·bal) *pnr* [*Ing*] : nauukol o kaugnay sa tribu.

trí·bu *png* [*Esp*] **1:** pangkat ng mga tao, pamilya, o angkan na nagmula sa isang ninunò at bumubuo ng isang komunidad, gaya sa labindalawang paghahati ng sinaunang Israelita : TRIBE **2:** anumang primitibo o palaboy-laboy na pangkat ng mga tao na karaniwang may isang mga ninunò: TRIBE **3:** *Alp* anumang pangkat ng mga tao na na may isang interes : TRIBE.

tri·bu·las·yón *png* [*Esp tribulacion*] : mabigat na karamdaman o pagdurusa : TRIBULATION.

tribulation (tri·byu·léy·syon) *png* [*Ing*] : tribulasyon.

tri·bú·na *png* [*Esp*] **1:** inampalan **2:** entablado.

tri·bu·nál *png Pol* [*Esp*] **1:** noong panahon ng Espanyol, lupon ng mga pinuno sa isang munisipyo **2:** ang pook na pinagpupulungan ng naturang lupon.

tribunal de consulado (tri·bu·nál de kon·su·lá·do) *png Pol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, tribunal na binubuo ng mga mangangalakal na nagpapasiya ukol sa mga bagay sa pangangalakal, obligasyon, at kontrata.

tribunal supremo de España y Indias (tri·bu·nál su·pré·mo de es·pán·ya i ín·dyas) *png Pol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, kataas-taasang hukuman sa Espanya at mga kolonya.

tribune (trí·byun) *png* [*Ing*] **1:** kilaláng pinuno **2:** *Pol* sa sinaunang Roma, pinuno na pinili ng taumbayan upang magtanggol ng kanilang interes **3:** luklúkan ng obispo sa loob ng basilika **3:** nakaangat na pook na may upuan.

tributary (tri·byu·tá·ri) *png* [*Ing*] **1:** ilog na dumadaloy sa higit na malaking ilog o lawa **2:** tao o bayan na may tungkuling magbayad ng tributo.

tribute (trí·byut) *png* [*Ing*] **1:** salita o kilos ng nagpapahayag ng paggalang o pagmamahal **2:** tributo.

tri·bú·to *png Pol* [*Esp*] : noong panahon ng Espanyol, buwis na sinisingil sa mga katutubo.

triceps (tráy·seps) *png Ana* [*Ing*] : anumang kalamnan na may tatlong ulo o tatlong pinagdurugtungan, lalo na ang nasa likod ng braso.

trick (trik) *png* [*Ing*] **1:** anumang aksiyon o plano upang makapanlinlang o makapanloko **2:** ilusyon **3:** tiyak na pamamaraan sa paggawa **4:** natata-nging manerismo.

Tridacna gigas (tri·dák·na gí·gas) *png Zoo* [*Ing*] : pangalang siyentipiko ng taklobo.

trident (tráy·dent) *png* [*Ing*] : salapang.

triduum (tríd·yum) *png* [*Lat*] : tatlong araw, ang panahong inilalaan sa pagdiriwang ng isang bayan para sa mahal na patron : TRÍDWO.

tríd·wo *png* [*Esp triduo*] : triduum.

trifecta (tray·fék·ta) *png* [*Ing*] : tayâ sa tatlong magkakasunod na karera.

trigger (trí·ger) *png* [*Ing*] **1:** gatilyo **2:** anumang pangyayari na nagpapasimula ng sunod-sunod na reaksiyon.

trí·go *png Bot* **1:** alinman sa damong (genus *Triticum*) may uhay na punò ng butil **2:** ang buto ng damong ito na ginagamit sa paggawa ng arina : WHEAT.

trí·go·no·met·rí·ya *png Mat* [*Esp trigonometria*] : sangay ng matematika ukol sa ugnáyan ng mga gilid at anggulo ng mga tatsulok at ng kaugnay na funsiyon ng alinmang anggulo : TRIGONOMETRY.

trigonometry (tri·go·nó·met·rí) *png Mat* [*Ing*] : trigonometriya.

trihedron (tray·héd·ron) *png Mat* [*Ing*] : pigurang may tatlong plane na nagsasalikop.

tri·ko·lór *pnr* [*Esp tricolor*] : tatluhang kulay.

tri·kór·ni·yó *png* [*Esp tricornio*] **1:** kathang-isip na hayop na may tatlong sungay **2:** sombrerong, may pardiyas na itinupi paitaas sa tatlong gilid.

trilingual (tray·líng·gu·wál) *png* [*Ing*] **1:** nagsasalita ng tatlong wika **2:** sinasabi o isinusulat sa tatlong wika.

trill (tril) *png* [*Ing*] **1:** tunog na mataginting **2:** huni ng ibon.

trillion (tríl·yon) *png* [*Ing*] : kardinal na bilang na sinasagisag ng bilang na isa at sinusundan ng labindalawang zero (1,000,000,000,000).

trilobite (tráy·lo·báyt) *png* [*Ing*] : fosil ng anthropod (subphylum *Trilobita*) at karaniwang nakikita sa mga batong Palaeozoic.

trilogy (trí·lo·dyí) *png Lit Tro* [*Ing*] **1:** pangkat ng tatlong magkakaugnay na panliteraturang akda **2:** set ng tatlong trahedya na ginanap bilang pangkat.

tril·ya·dó·ra *png* [*Esp trilladora*] : mekanisadong panggiik ng palay *var* tilyadóra.

trimester (tray·més·ter) *png* [*Ing*] : panahong binubuo ng tatlong buwan : TRIMESTRE.

tri·més·tre *png* [*Esp*] : trimester.

tri·ni·dád *png* [*Esp*] **1:** kalagayan ng pagiging tatlo : TRINITY **2:** pangkat ng tatlo : TRINITY **3:** sa malaking titik at sa teolohiyang Kristiyano, tatlong persona ng Diyos, bilang Ama, Anak, at Espiritu Santo : TRINITY.

Trinitarian (tri·ni·tár·yan) *png* [*Ing*] : Kristiyano na naniniwala sa doktrina ng Trinidad.

trinitrotoluene (tráy·nay·tró·tol·yún) *png Kem* [*Ing*] **:** substance na solido, dilaw, kristalina, natutunaw sa tubig, at madaling magningas, $CH_4C_6H_2(NO_2)_4$; pampasabog na hindi naapektuhan sa ordinaryong pagkiskis, at karaniwang ginagamit ng militar **:** TNT.

trinity (tí·ni·tí) *png* [*Ing*] **:** trinidad.

trin·tás *png* [*Esp trenzas*] **:** varyant ng **tirintas**.

trio (trí·yo) *png* [*Ing*] **1:** set o pangkat ng tatlo **2:** *Mus* **a** komposisyong pantatluhang boses o instrumento **b** pangkat ng tatlong tagapagtanghal.

trip *png* [*Ing*] **1:** paglalakbay **2:** pagkadapa **3:** *Kol* halusinasyong dulot ng droga.

tri·páng *png Zoo* [*Mal*] **:** uri ng echinoderm (class *Holuthuridea*) na may mahabang malakatad na katawan at may galamay sa unahang dulo **:** SEA CUCUMBER.

triple (trí·ple, trí·pol) *pnr* [*Esp Ing*] **:** tatlo sa kaisahan, bilang, kabuuan, at iba pang katangian.

tríp·let *png* [*Ing*] **1:** isa sa tatlong anak na isinilang sa iisang pagkakataon **2:** set ng tatlong bagay.

triplicate (tríp·li·két) *pnr* [*Ing*] **:** triplikado.

trip·li·ká·do *pnr* [*Esp triplicado*] **:** gawa sa o bumubuo ng tatlong magkakaparehong kopya **:** TRIPLICATE.

tripod (tráy·pod) *png* [*Ing*] **1:** istand na may tatlong paa, karaniwang ginagamit na patungan ng kamera **2:** upuan, mesa, o anumang kagamitang may tatlong paa.

Trí·po·lí *png* [*Ing*] **:** kabesera at pangunahing daungan ng Libya.

triptych (tríp·tik) *png Sin* [*Ing*] **1:** larawan na may tatluhang panig na karaniwang magkakakabit nang patayo **2:** set ng tatlong larawang magkakaugnay na inayos sa ganitong paraan **3:** set ng tatlong malikhaing gawa.

trisagion (tray·ság·yon) *png* [*Lat*] **:** trisahiyo.

tri·sá·hi·yó *png Mus* [*Esp trisagio*] **:** sa misa, awit pagkaraan ng pagbasa ng ebanghelyo at batay sa awit ng mga anghel na narinig ng propetang Isaias **:** TRISAGION.

tri·sík·lo *png* [*Esp trisiclo*] **:** traysikel.

triskelion (tris·kél·yon) *png* [*Ing*] **:** pigura o sagisag na may tatlong paa o linya na nagmumula sa gitna.

triste (trist) *pnr Lit* [*Ing*] **:** malungkot.

trí·tik *png* [*Min*] **:** pagtitina sa telang itinitiklop at tinatahi ng sinulid na may allid.

Triton (tráy·ton) *png* **1:** *Mit* [*Ing Gri*] anak ni Poseidon na karaniwang inilalarawan bilang lalaking may buntot ng isda, may hawak na salapang at trumpetang kabibe **2:** *Ast* pinakamalaking satellite ng Neptune.

triumph (trá·yamp) *png* [*Ing*] **:** tagumpay.

triumphalism (tra·yam·fa·lí·sem) *png* [*Ing*] **:** labis na pagsasaya dahil sa nakamit na tagumpay.

triumvirate (tra·yám·vi·réyt) *png* [*Ing*] **:** lupon o pangkat ng tatlong namumuno.

trivia (trív·ya) *png* [*Ing*] **1:** trivialities **2:** mga katunayan na hindi gaanong mahalaga, lalo na kung ginagamit sa paligsahan.

trivial (trív·yal) *pnr* [*Ing*] **1:** may maliit sa halaga; hindi gaanong mahalaga **2:** hinggil sa tao na nag-uukol ng panahon sa mga bagay na hindi gaanong mahalaga **3:** bagay na nakaiinip o nakababagot **4:** *Kem* **a** popular; hindi siyentipiko **b** tiyak; hindi generic.

trivialities (triv·yá·li·tís) *png* **:** anumang walang gaanong halaga **:** TRIVIAL[1].

trivium (trí·vi·yúm) *png* [*Ing*] **:** noong panahon ng Edad Medya, ang higit na mababang dibisyon ng pitong liberal arts na binubuo ng balarila, retorika, at lohika.

tri·yáng·gu·ló *png* [*Esp triangulo*] **:** tatsulok.

tro·ba·dór *png* [*Esp*] **:** troubadour.

trochee (tró·ki) *png Lit* [*Ing*] **:** sa súkat ng tula sa Ingles, foot na may isang mahaba at may tuldik na pantig kasunod ng isang maikli at walang tuldik na pantig.

troika (tróy·ka) *png* [*Rus*] **1: a** sasakyang may pangkat ng tatlong kabayong magkakatabi **b** ang pangkat na ito **2:** pangkat ng tatlong tao.

Trojan (tró·dyan) *png* [*Ing*] **1:** katutubo ng Troy **2:** tao na gumagawa o nakikipaglaban nang buong tapang.

Trojan War (tró·dyan wár) *png* [*Ing*] **:** Digmaang Troya.

trolley (tró·li) *png* [*Ing*] **:** mesa, istand, o basket na may gulong para sa pagsisilbi ng pagkain, o lalagyan ng mga napamili sa supermarket.

trom·bón *png Mus* [*Esp*] **:** instrumentong hinihipan, may silindrikong túbo na yari sa metal, papalaki ang dulong hugis batingaw, at dalawang beses na nakakurba nang hugis U ang kabilang dulo **:** TROMBONE.

trombone (tróm·bown) *png Mus* [*Ing*] **:** trombon.

tró·no *png* [*Esp*] **1:** upuan para sa isang soberano, obispo, hari, at iba pa **:** THRONE **2:** luklukan ng pinakamakapangyarihan **:** THRONE **3:** *Kol* inodoro.

troop (trup) *png* [*Ing*] **:** tropa.

trooper (trú·per) *png* [*Ing*] **1: a** kawal na kasapi ng kabalyeriya **b** kabayong sinasakyan ng mga kawal na ito **2:** troopship.

troopship (trúp·syip) *png* [*Ing*] **:** barkong panghakot ng mga kawal **:** TROOPER[2].

tró·pa *png* [*Esp*] **1:** katipunan ng mga tao o bagay **:** TROOP **2:** *Mil* nabalutiang kabalyeriya o yunit ng kabalyeriya na binubuo ng balanghay at isang pangkat na nasa kuwartel o kampo **:** TROOP **3:** *Mil* pangkat ng mga sundalo, pulis, at iba pa **:** TROOP **4:** yunit ng girl scout o boy scout, karaniwang may kasaping hanggang 32 sa ilalim ng isang nakatatandang pinuno **:** TROOP.

tro·pé·o *png* [*Esp*] **1:** bagay na iginagawad bilang premyo o alaala sa pagwagi ng isang timpalak, at iba pa **:** TROPHY **2:** alaala; tagapaggunita.

-trophic (tró·fik) *pnl* [*Ing*] **1:** hinggil sa nutrisyon, *hal* autotrophic **2:** hinggil sa pagpapanatili o regulasyon, *hal* corticotrophic.

trophy (tró·fi) *png* [*Ing*] **:** tropeo[1].

tropic (tró·pik) *png* [*Ing*] **:** tropiko.

-tropic (tró·pik) *pnl* [*Ing*] **1:** patungo sa **2:** nakaáapekto.

tropical (tró·pi·kál) *pnr* [*Ing*] **:** tropikal.

Tropics (tró·piks) *png* [*Ing*] **:** tropiko[2].

tro·pi·kál *pnr* [*Esp tropical*] **1:** ukol o hinggil sa tropiko **2:** napakainit.

tró·pi·kó *png* [*Esp tropico*] **1:** alinman sa magkaparallel na guhit ng latitud sa palibot ng mundo na nasa 23.50 sa hilaga at 23.50 sa timog ng ekwador **:** TROPIC **2:** sa malaking titik, ang mga rehiyon sa pagitan nito **:** TROPICS.

tropism (trow·pí·sim) *png Bio* [*Ing*] **:** pagbaling ng lahat o bahagi ng isang organismo tungo sa isang partikular na direksiyon bilang tugon sa panlabas na estimulo.

troposphere (tró·po·is·fír) *png* [*Ing*] **:** ang pinakaibabang rehiyon ng atmospera, lumalawig sa taas na 6 at 10 km mula sa rabaw ng mundo at may temperaturang tumataas.

troppo (tró·po) *pnb Mus* [*Ing*] **:** labis.

tró·so *png Bot* [*Esp trozo*] **:** timber.

troubadour (tru·ba·dór) *png* **1:** [*Fre*] **1:** mga makata na kumakatha ng mga tulang liriko, at umaawit noong ika-12 at 13 siglo **:** TROBADÓR **2:** mangaawit o makata **:** TROBADÓR.

trouble (tró·bol) *png* [*Ing*] **1:** kapahamakan; kahirapan **2:** dahilan ng.

trouble maker (tró·bol méy·ker) *png* [*Ing*] **:** tao na mapaghanap ng gulo; basag-ulo.

trousers (tráw·sers) *png* [*Ing*] **:** pantalon.

trowel (tró·wel) *png* [*Ing*] **:** dulós.

Troy *png Lit* [*Ing*] **:** Troya.

Tró·ya *png Lit* [*Esp*] **:** sa Iliad, sinaunang lungsod na sinalakay at winasak ng hukbong Griyego sa pamumuno ni Agamemnon.

truce (trus) *png* [*Ing*] **1:** pansamantalang kasunduan na itigil ang mga labanan **2:** suspensiyon o pagtigil sa anumang pribadong alitan o pagtatalo.

truck *png* [*Ing*] **:** trak.

true (tru) *pnr* [*Ing*] **1:** ayon sa pangyayayari o realidad **2:** tunay o totoo; hindi huwad **3:** tama **4:** tapat.

truism (tru·í·sim) *png* [*Ing*] **1:** hayag at napakakaraniwan nang pahayag **2:** mungkahing nagpapahayag nang walang labis sa kung anumang ipinahihiwatig ng mga termino.

trump card (trámp kard) *png* [*Ing*] **:** alinman sa mga baraha na pinili ng mga nagsusugal at maaaring gamitin sang-ayon sa bilang o suit na kailangan ng may hawak nito.

trumpet (trám·pet) *png Mus* [*Ing*] **:** trumpeta.

trum·pé·ta *png Mus* **:** alinman sa mga instrumentong tanso at hinihipan na may malakas na tunog, binubuo ng isang tubo na minsan o dalawang ulit ibinabaluktot, may tila munting tásang mouthpiece sa isang dulo, at tila bumubukang kampanilya sa kabila **:** TORÓTOT, TRUMPET.

trunk (trangk) *png* [*Ing*] **1:** katawan ng punongkahoy **2:** kaban **3:** kompartment sa automobil na ginagamit na taguan ng bagahe, reserbang gulong, at iba pang kasangkapan.

trus *png Ark* [*Ing truss*] **:** matibay na balangkas, karaniwan sa bubungan na binubuo ng pahalang, patayo, o pahilig na kombinasyon.

trustee (trás·ti) *png* [*Ing*] **1:** *Bat* tao o kasapi ng isang lupon na binigyan ng kontrol o kapangyarihan sa pangangasiwa sa mga ari-ariang ipinagkakatiwala na may kasamang legal na obligasyon sa pangangasiwa nito **:** KATIWALA **2:** estadong may tungkuling mamahala sa isang pook **:** KÁTIWALÀ.

truth *png* [*Ing*] **:** katotohanan.

trying hard (trá·ying hárd) *pnr* [*Ing*] **:** labis na pagpupumilit na gawin ang isang bagay**:** TH.

tsa *png* [*Tsi*] **1:** *Bot* **a** laging-lunting palumpong o maliit na punongkahoy (*Camellia sinensis*) na may puting bulaklak **b** ang tuyong dahon nito **2:** inuming gawa sa dahon nito na tinigmak sa mainit at kumukulong tubig *var* tsaá.

tsa·áng gú·bat *png Bot* [*tsaa+ng gubat*] **:** halaman (*Ehretia microphylla*) na tuwid at masanga, tumataas nang hanggang 4 m, biluhaba nag dahon, maliliit ang bulaklak na mabalahibo, at dilaw ang malalamang bunga **:** ALANGIT, ITSA, KALAMUGÁ, KALIMÚMOG, MARA-MARA, PALUPÓ, SANTING.

tsa·áng-pá·rang *png Bot* [*tsaa+ng-parang*] **:** dúrampárang.

tsá·kaw *png* [*Igo*] **:** baboy.

tsa·ké *png* [*Esp chaque*] **:** pormal na panlalaking jaket na may harapáng nakalaylay pababa sa baywang upang kumurba sa likod na tila buntot.

tsa·ké·ta *png* [*Esp chaqueta*] **:** jaket.

tsa·ke·tíl·ya *png* [*Esp chaquetilla*] **:** panlalaking jaket na gawa sa pelus, sutla, at katulad **:** ISMOKIN.

tsák·lag *png* [*Igo*] **:** pagtatatô.

tsa·lé·ko *png* **:** kasuotang pang-itaas na hanggang baywang ang haba at walang manggas, karaniwang ipinangiibabaw sa kamisadentro, kinapapalooban ng kurbata at sinasapnan ng amerikana.

tsám·ba *pnr* [*Esp chamba*] **:** nauukol sa isang tagumpay na likha ng isang mabuting pagkakataon o masuwerteng pangyayari.

tsam·pá·ka *png Bot* **:** punongkahoy (*Magnoliaceae champaca*) na biluhaba ang dahong 12 -20 sm ang haba at 2.5 - 6 sm ang lapad, malalaki ang talulot ng bulaklak na 4-5 sm ang haba, at dilaw na may mapusyaw na kulay kape **:** CHAMPACA.

tsam·póy *png* [*Tsi*] **1:** *Bot* palumpong (*Myrica rubia*) na may kumpol o pumpon ng mga berry na wax-coated **2:** inasnan o minatamis na pinatuyong prutas *var* sampóy.

tsam·pu·rá·do *png* [*Esp champurrado*] **:** lugaw na may tsokolate.

tsá·nel *png* [*Ing channel*] **1:** medium ng komunikasyon **2:** sa brodkasting, banda ng dalásang ginagamit sa transmisyon ng radyo at telebisyon, lalo na ang ginagamit ng isang partikular na estasyon **3:** direksiyon **4:** nadadaanang bahagi ng tubigan **5:** tila túbong daánan ng tubig.

tsá·nga *png* [*Ifu*] **:** sinaunang sistema ng pagpapatubig sa bukid.

tsan·kló *png* [*Esp chanclo*] **:** sapin sa paa, walang takong at ginagamit na pananggol ng sapatos laban sa putik.

tsán·sa *png* [*Esp chanza*] **:** pagkakataon.

tsán·se·lór *png***:** chancellor.

tsá·pa *png* [*Esp chapa*] **1:** katangitanging tanda o kasangkapang isinusuot upang ipakita ang ranggo, pagiging kasapi, at iba pa **2:** anumang namumukod na pananda o simbolo.

tsá·pe·rón *png* [*Ing Fre chaperone*] **:** tao, lalo na nakatatanda o may asawang babae, na sumasama sa isang batà at wala pang asawa para sa katumpakan ng mga ikinikilos ng huli o bilang bantay habang nasa labas ng tahanan o nasa isang pagtitipon.

tsap·súy *png* [*Ing chopsuey*] **:** putaheng karne na iginisang may kasamang sarisaring gulay, karaniwang repolyo, toge, carrots, at iba pa *var* sapsóy **:** LÚTONG MAKÁW.

tsar (sar) *png* [*Ing*] **:** titulo ng dating emperor ng Russia, **tsa·rí·na** kung babae.

tsa·ré·ra *png* [*Esp charera*] **:** lalagyang may buhusan, hawakán, at takip, ginagamit sa pagtitimpla ng tsa at sa pagsasalin nito *Cf* TÉKWAN.

tsa·ról *png* [*Esp charol*] **:** katad na matigas, makintab, at karaniwang itim *var* saról.

tsart *png* [*Ing chart*] **1:** talatakdaan **2:** mapa na nagpapakita sa baybayin, batuhán, kinatatayuan ng mga parola, lalim ng dagat, at iba pang impormasyong gamit ng magdaragat **:** CHART, KÁRTA[3].

tsár·ter *png* [*Ing charter*] **1: a** nakasulat na pagbibigay ng karapatan ng isang lehislatura, lalo na sa pagbubuo ng isang bayan, kompanya, unibersidad, at iba pa **b** nakasulat na konstitusyon o paglalarawan ng mga funsiyon ng isang organisasyon, at iba pa **:** CHARTER, KÁRTA[1] **2:** kontrata sa pag-upa ng isang eroplano, barko, at iba sa isang natatanging layon **:** CHARTER, KÁRTA[1].

tsá·sis *png Mek* [*Ing chassis*] **:** balangkas na salalayan ng kotse, kasama ang suspensiyon, manibela, preno, gulong, at goma **:** CHASSIS.

tsás·ko *png* [*Esp chasco*] **:** kabiguan.

tsá·ta *png* [*Esp chata*] **:** sapad na orinolang ginagamit ng maysakit.

tsá·ta *pnr* [*Esp chata*] **:** sapád.

tsa·tì *png* **:** varyant ng **satè**.

tsa·tû *png* **:** napakaikling gupit ng buhok **:** CREW CUT.

tsaw *png* [*Ing Tsi*] **1:** pagkain; handa **:** CHOW **2:** sa madyong, pagkabig ng pitsa **:** CHOW.

tsáw·min *png* [*Tsi*] **:** putaheng Tsino-Amerikano, binubuo ng nilagang karne, sibuyas, celery, toge, at iba na inihahaing may kasamang pritong pansit.

tsá·wos *png* [*Igo*] **:** pagsasaya.

Tse! *pdd* **:** katagang binibigkas ng isang nagagalit o nagsusuplada.

tsek *pnd* [*Ing check*] **1:** iwasto **:** CHECK[2] **2:** lagyan ng markang (✓) sagisag ng wasto **3:** magsiyasat; siyasatin **4:** pigilin **5:** sa ahedres, gumawa ng sulong na nagbabanta ng máte.

tsé·ke *png* [*Esp cheque*] **:** pasulat na utos sa bangko para bayaran ng salapi ang tao o entidad sa halagang nakasaad dito, karaniwang nakalimbag sa istandard na sukat **:** CHECK[1].

tsé·ker *png* [*Ing checker*] **1:** tao na may tungkuling alamin kung tama o mali ang isang bagay **:** CHECKER **2:** tagasuri **3:** tagapaglagay ng tatak ng katumpakan sa mga tamang gawa o yari**:** CHECKER.

tsé·kut·só *png Bot* [*Tsi*] **:** isang uri ng lumot (*Diginea simplex*).

tsé·tse *png* **:** langaw (genus *Glossina*) sa Africa, na nabubuhay sa paninipsip ng dugo ng tao o hayop.

T-shirt (ti-syert) *png* [*Ing*] **:** pang-itaas na kamisetang may maikling manggas, karaniwang gawa sa hinabing cotton, at hugis-T kapag nakalatag.

tsí·ka *png* **1:** [*Esp chica*] batang babae **2:** *Kol* hindi seryosong usapan; pagbobolahan.

tsi·ki·tíng *pnr* [*Esp chiquitin*] **:** munti; maliit *var* sikitíng.

tsi·kí·to *png Kol* **:** batang lalaking Tsino na tumutulong sa tindahan *var* sikito.

tsi·kí·to *pnr* [*Esp chiquito*] **:** munti; maliit *var* sikíto.

tsí·ko *png* [*Esp chico*] **1:** batang lalaki, **tsí·ka** kung babae **2:** *Bot* punongkahoy (*Achràs zapota*) na tumataas nang hanggang 8 m, biluhaba ang dahon, puti ang maliliit na bulaklak, at hugis bilóg ang bunga na kulay kape ang balát *var* síko[3] *Cf* SAPÓTE **:** CHICO.

tsi·kó·te *png* [*Esp chicote*] **:** palawit sa nakapusód ng mahabang buhok ng babae.

tsiks *png Kol* [*Ing chicks*] **:** babae.

tsi·mi·né·a *png* [*Esp chimenea*] **:** tubong metal, kawayan, at iba pa, karaniwang patayo at pinaglalabasan ng usok na nanggagaling sa kalan o pugon **:** CHIMNEY, PÁASUHÁN, SAKWÁKO.

Tsí·na *png* [*Esp China*] **1:** China **2:** babaeng taga-China, **Tsí·no**, kung lalaki.

tsí·na·kon *png* [*Igo*] **:** ani ng kamote.

tsi·na·rém *png* [*Iva*] **:** bangka na anyong putól ang hulihán, may ugit ngunit walang katig; dáting pinatatakbo ito sa pamamagitan ng layag at sagwan ngunit de-motor na ito ngayon.

tsi·né·las *png* [*Esp chinela + s*] **:** magaang sapin sa paa, ginagamit na pambahay, karaniwang yari sa abaka, goma, katad, tela, at iba pa.

tsi·ní·ta *pnr* [*Esp chinita*] **:** singkit ang mata, **tsi·ní·to** kung lalaki.

Tsí·no *png* [*Esp Chino*] **:** mamamayan ng China, karaniwang tawag sa lalaki, **Tsí·na** kung babae **:** CHINESE.

Tsí·no *pnr* [*Esp Chino*] **:** hinggil sa China, mga mamamayan, o isa sa kanilang mga wika **:** CHINESE.

tsí·pa *png* [*Iva*] **:** durâ.

tsís·mis *png* [*Esp chismes*] **:** daldal; sitsit.

tsis·mó·sa *png* [*Esp chismosa*] **:** babaeng madaldal, **tsis·mó·so** kung lalaki.

tsís·pa *png* [*Esp chispa*] **:** maliit, nagbabagang piraso ng bagay, lalo na ang tilamsik na likha ng apoy **:** ALIPATO.

tsi·tsi·mít *png* [*Iva*] **:** pilikmata.

tsi·tû *png* [*Iva*] **:** áso.

tsok *png* [*Ing chalk*] **:** tisà[2].

tsó·ke *png* [*Esp choque*] **:** banggâ.

tsó·ker *png* [*Ing choker*] **1:** kuwintas na isinusuot nang sukát sa leeg **:** GARGANTÍLYA, PAMIGTÍ **2:** kuwelyong mataas at sukát sa leeg.

tso·ko·lá·te *png* [*Esp chocolate*] **1:** inuming gawa sa tabliya**:** CHOCOLATE **2:** kendi na gawa sa tabliya **3:** kulay na matingkad na kayumanggi; kulaykape **:** CHOCOLATE.

tsóng·go *png* **:** matsing.

tsóng·ke *png* **:** marihuwana.

tso·rí·so *png* [*Esp chorizo*] **:** karneng tinadtad ng pino o giniling, nilagyan ng rekado, at karaniwang inilalagay sa hugis túbong supot *var* soríso *Cf* longganísa **:** SAUSAGE.

Tsu! *pdd* **:** Su!

tsu·bás·ko *png* **:** ang malakas at biglang datíng ng hanging may kasamang ulan.

tsú·koy *png* **:** pang-ihip ng platero sa apoy.

tsu·lé·tas *png* [*Esp chuletas*] **:** hiwa o katay ng karne o isda.

tsu·ná·mi *png* [*Jap tsu = daungan + nami = alon*] **:** malaking alon na nabubuo sa ilalim ng dagat dahil sa lindol, pagsabog ng bulkan, o pagguho ng lupa **:** TIDAL WAVE.

tsú·pa *png* **:** pansukat ng mga butil na gaya ng bigas o mais.

tsu·pâ *png* **:** fellatio.

tsu·pér *png* [*Esp chofer*] **:** tao na ang trabaho ay magmaneho ng isang sasakyan para sa iba **:** DRÁYBER.

Tsu·pí! *pdd* **:** Su!

tsu·pón *png* [*Esp chupon*] **:** tetilya.

tsu·tse·rí·yas *png* [*Esp chucherías*] **1:** munting palamuti, piraso ng alahas, at iba pa **2:** laruan **3:** anumang pampakitang gilas ngunit walang halaga o kabuluhan.

tsu·um *png* [*Bon*] **:** pinipig.

tu·áng *png* [*Seb*] **:** hulaw[1].

tú·ay *png* **:** pagsisikap na mapanatili ang balanse habang gumagalaw.

tu·áy *png* **:** pinuno o lider ng pangkat sa isang pagtitipon.

tuba (tyú·ba) *png Mus* [*Ing*] **1:** instrumentong hinihipan na may mababang tono **2:** ang tumutugtog nito.

tú·ba *png Bot* [*Bik Hil Iba Ilk Kap Mar Tag*] **:** uri ng palumpong na may mga butong pinagkukunan ng croton oil na ginagamit sa panggagamot o lason sa isda **:** TAGUMBÁW, TUBÁTUBÁ.

tu·bâ *png* **:** mabulang alak mula sa katas sa sasâ o niyog.

tu·bád *pnr* **:** malambot o hindi matatag, gaya sa halamang hindi naaaráwan.

tu·bág *png* [*Seb*] **:** sagot.

tú·bak *png Zoo* **1:** [*Pan*] kundilat **2:** [*War*] langgam.

tú·bal *png* **1:** *Bot* kulyat[2] **2:** dumi sa damit na nahalo sa natuyong pawis *Cf* LIMÁHID **: 3:** labahing damit.

tu·báng-da·lág *png Bot* [*tuba+ng-dalag*] **:** tigaw.

tu·ba-sa-bu·wá·ya *png Bot* [*Bik*] **:** lansi-lansinaan.

tu·bá·tob *png* **:** munting gora sa bao ng ulo.

tu·bá·tub *png* [*Seb*] **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, bandana ng kababaihan na itinatali nang mahigpit sa ulo.

tu·bá-tu·bá *png Bot* [*Seb*] **:** lansi-lansinaan.

tú·baw *png* **1:** [*War*] umbók **2:** [*Mrw*] tela na itinatali sa noo at ulo ng sultan.

tu·bá·yan *png Bot* **:** lagna.

Túb·ba·tá·ha *png* **:** isa sa pinakamalaking bahay-isda sa Asia at ipinahayag na Pandaigdigang Pamanang Pook ng UNESCO; matatagpuan sa tubigan ng Filipinas.

túb·bog *png Bot* [*Ilk*] **:** dagtâ.

tu·béng *png* [*Ilk*] **:** sagabal o harang.

tuber (tyú·ber) *png* [*Ing*] **:** ang maikli, makapal at pabilog na bahagi ng isang tangkay o risoma na karaniwang nasa ilalim ng lupa at natatabunan ng bukó o usbong, gaya ng sa patatas **2:** *Ana* kimpal o pamamaga; bukol.

tubercle (tú·ber·kél, tyú·ber·kél) *png* [*Ing*] **1:** maliit at pabilog na umbok, lalo na sa butó **2:** maliit at pabilog na bukol sa katawan o sa isang organ.

tubercle bacillus (tú·ber·kél ba·sí·lus) *png* [*Ing*] **:** bakteryang nagdudulot ng tuberkulosis.

tu·be·rí·ya *png* [*Esp tuberia*] **:** sistema ng linya ng túbo, karaniwang para sa tubig.

tu·bér·ku·ló·sis *png Med* [*Ing tuberculosis*] **:** nakahahawa at nakamamatay na sakít at sanhi ng mikrobyong Mycobacterium tuberculosis, kakikitaan ng madalas na pag-ubo, pagpapapawis nang malamig, pananakit ng dibdib at gawing itaas ng likod, panghihina at pangangayayat, at kung malalâ, may kasamang dugo ang plemang inilalabas pag-ubo **:** ITIKÁ, SIGÁM, TB, TÍSIS.

tu·bé·ro *png* [*Esp*] **:** tao na dalubhasa sa pagkakabit o pagkokompone ng mga túbo sa tubig.

túb·hos *png Bot* **:** batikuling.

tú·big *png* **:** likido na sa di-dalisay na kalagayan nito ay bumubuo sa ulan, dagat, lawa, at ibang tubigan, at sa dalisay na kalagayan ay likidong walang kulay, lasa at amoy, at bumubuo ng oxygen at hydrogen sa pormulang H_2O **:** AQWA, DANUM, WATER.

tú·big-á·lat *png* **:** tubig sa dagat o kinuha mula sa dagat**:** SEA WATER.

tú·big-ta·báng *png* **:** tubig na hindi maalat o hindi mula sa dagat **:** FRESH WATER.

tub·le *png Bot* [*Linao MOc*] **:** maliit na punongkahoy (*Derris trifoliata*), hugis bilóg ang murang luntiang dahon, at palu-palupot ang sanga.

tub·lís *png* **:** pagsungkit sa salubsob sa pamamagitan ng karayom o aspile.

tú·bo *png* [*Esp*] **:** payat at hungkag na piraso ng metal, glass, goma, at iba pa na ginagamit sa pagpapadaloy ng likido.

tu·bó *png Bot* **:** damo (*Saccharum officinarum*) na tumataas nang hanggang 5 m, mahaba ngunit makitid ang dahon, luntian ang murang katawan at lila o kayumangging may bahid na pula kung magulang na, ginagamit sa paggawa ng asukal, alkohol, alak, sukà, at iba pa **:** SUGAR CANE.

tu·bò *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** proseso ng natural na pagdaragdag sa laki o súkat ng anumang buháy na bagay dulot ng pagkain o katulad na elemento na nagpapalaki **:** GETOK – *pnd* **mag·pa·tu·bò, tu·mu·bò, pa·tu·bú·in 2:** *Ekn* dagdag na halaga sa presyo ng isang bagay bilang pakinabang sa pagbebenta, o anumang katulad *Cf* INTERÉS **:** GANÁNSIYÁ, GONGONA, MARK-UP – *pnd* **mag·pa·tu·bò, tu·mu·bò, pa·tu·bú·in 3:** pook na pinagmulan ng isang tao o bagay; katutubo **4:** *Bot* panimulang anyo ng pagsupling ng halaman mula sa bunga o binhi nito.

Tú·bod *png* **:** kabesera ng Lanao del Norte.

tú·bod *png* **:** sunog na lamán ng isda.

tu·bód *png* [*Hil Seb*] **:** bukal[3].

tu·bóg *png* [*Bik Tag*] **1:** sanaw **2:** pagbabad.

tu·ból *png* [*Seb War*] **:** tibí.

tú·bong *png* **1:** kuwelyo **2:** [*Ilk*] bumbong ng kawayan.

tu·bóng *png* **1:** [*Seb War*] pakain; patukâ; kumpay **2:** [*Pan*] bumbón[1].

tu·bós *png* **1:** pagkuha o pagbiling muli **2:** pagliligtas mula sa kasalanan at kaparusahan.

Tú·boy *png* **1:** isa sa mga pangkating etniko ng mga Subanun **2:** tawag din sa wika nito.

túb·tob *png* [*War*] **1:** takdâ **2:** hanggahan; saklaw.

tu·bú·an *png***:** niyog na mayroon nang tubò, maaari ring gawing kalibkib.

tû-bub *png Agr* [*Ifu*] **:** dalúyan ng tubig mula sa loob ng pay-yo.

tú·bud *png* [*Kap*] **:** sugò; mensahero.

túd·ki *png* [*Seb War*] **:** lihi.

tud·lâ *png***:** pagpapatama ng patalim sa inaasinta; pagpuntirya.

tud·láng *png***:** pantukod sa bintana **:** PUNTÁL.

tud·lík *png***:** simbolo (') na ginagamit upang ipahiwatig ang pagtatanggal ng isa o higit pang titik sa isang salita, *hal* bagama't = bagaman at, 'ika nga = wika nga.

tud·lí·kan *png Lit* **:** uri ng tugma na may iisang tudlik o bigkas ang mga pantugmang salita.

tud·líng *png* **1:** *Agr* makipot na landas sa lupa na likha ng araro **2:** regular na artikulong tampok sa isang pahayagan o magasin, sinusulat ng isang tanging manunulat o ukol sa isang paksa *Cf* COLUMN, KÓLUM **3:** hanay ng mga halaman **4:** *Mil* hilera o hanay ng pulutong.

tud·lís *png* **:** munting pagsundot ng isang matalim na tulis upang dumugo.

tud·lò *png* [*Seb War*] **:** daliri ng kamay o paa.

tud·lò-há·ngin *png* [*Seb War*] **:** banoglawin.

tud·lók *png* **:** turók.

túd-ob *png Mus* **:** awítin sa pag-aani sa Agusan na may apat na nota at hinuhuni ang tatlong unang bára.

túd·tol *png Lit* [*Mrw*] **:** kuwento.

tu·dú *png* [*Ifu*] **:** hintuturo.

tu·dung *png* [*Ifu*] **:** pambabaeng pindóng na abot-tuhod at gawa sa dahon ng pandan.

tud·yó *png* **:** aglahi[2].

tud·yóng *png* [*Ifu*] **:** maliit na lawalawaan ng bukid.

Tuesday (tyús·dey) *png* [*Ing*] **:** Martes.

tú·ga *png* **:** putok ng bulkan.

tu·gâ *png* [*Bik Tag*] **:** pagsasabi ng totoo; pag-amin – *pnd* **tu·ga·ín, ma·tu·gâ**.

tu·gâ *pnr* **:** tamà at angkop.

tu·gá·bang *png Bot* [*Hil Seb War*] **:** bakaig.

tu·ga·gás *pnr* **:** maputla; patay na kulay.

tu·gák *png Zoo* [*Kap Pan Tag*] **:** palaka **:** KÓDOK.

tu·gá·si *png Zoo* [*Pan*] **:** uri ng ahas-tubig na mahilig mamalagi sa yungib.

tu·ga·tek *png Mus* [*Tbw*] **:** musika mula sa pangkat ng gong.

tu·gá·tog *png* **:** taluktok.

tu·gáw *png* [*Ilk*] **:** upúan.

tugboat (tág·bowt) *png* [*Ing*] **:** maliit ngunit malakas na sasakyang pantubig na ginagamit sa paghila.

túg·bong *pnd* **mag·túg·bong, i·túg·bong :** luwas; lumuwas.

tug·búk *png* **1:** [*Bik*] talusok na ilinalagay sa uten para sa pagtatalik **2:** [*War*] kapirasong kahoy o kawayang ikinakabit sa uten, na sinasadyang butásan para sa higit na kasiya-siyang pagtatalik *Cf* BOLÍTAS.

tug·dá *png Mus* [*Cuy*] **:** day-day-o.

tug·dâ *png* **:** sibát sa isda.

tug·dáy *png* **:** istáka.

túg·dok *png* **:** tírik.

tu·gî *png Bot* **:** matinik na baging (*Dioscorea esculenta*) na may lamang-ugat na mayaman sa starch at katumbas ng sustansiya ng ube **:** AMERIS, APALI, DUKAY, LUPISAN, TAM-IS.

tú·gis *png* **:** paghabol o pagsunod nang mabilis at walang tigil upang hulihin o saktan ang hinahabol.

tug·lóy *pnr* **:** nakatigil at walang ginagawa.

tug·mâ *png* **1:** *Lit* pagkakatulad ng mga tunog sa huling pantig sa dalawa o higit pang taludtod **:** RHYME[1], RÍMA[1] **2:** pagkakatulad sa tunog, anyo, isip, at iba pa **:** RHYME[1], RÍMA[1].

túg·mak *png* [*War*] **:** pinais.

tug·nás *pnr* **:** tunaw; lusaw.

túg·naw *pnr* [*Seb War*] **:** malamig.

tug·náw *pnr* **:** tupók.

tug·nô *png* **:** tasík[1].

tú·go *png Mus* **1:** [*Bag*] kolitong **2:** [*Tir*] uri ng tambol na 25 sm ang haba at 20 sm ang lapad.

tu·gó *pnr* **:** paikot-ikot at hindi alam ang gagawin.

tu·gód *png* [*War*] **:** tuód[1].

tug-of-war (tág-ov-war) *png* [*Ing*] **1:** laro na hilahán **2:** paligsahan sa kapangyarihan, karaniwan ng dalawang kandidato o dalawang pangkat.

tú·gon *png* [*Seb*] **:** tagubilin.

tu·gón *png* **1:** pabalik na salita o sulat **:** REPLY **2:** reaksiyon sa tanong o hámon *Cf* SAGÓT **:** REPLY.

tú·got *png* **1:** paghinto sa dating tuloy-tuloy at masidhing pagkilos **2:** [*Bik Seb War*] permiso; pahintulot.

tú·goy *png* **:** ugóy.

tug·pá *png* **:** pagbaba mula sa bundok o burol tungo sa kapatagan o sa pantalan upang sumakay sa bangka o barko.

túg·pa *pnd* **tu·múg·pa, tug·pá·han, i·túg·pa** [*Bik*] **:** lumagpak; bumagsak.

tug·pá *pnd* **i·tug·pá, ma·pa·tug·pá :** ilipad ng hangin, kapalaran, o puwersa tungo sa isang direksiyon.

tug·tóg *png* [*Bik Hil Ilk Pan Seb Tag War*] **1:** tunog ng musika **2:** tunog ng kampana, orasan, at iba pa.

tug·tú·gin *png* [*tugtog* + *in*] **1:** musika **2:** piyesa ng musika.

Tuguegarao (tu·ge·ga·ráw) *png* **:** kabesera ng Cagayan.

tu·gu·kán *png* [*Hil*] **:** isang uri ng basket.

tu·gul *png* [*Tau*] **:** pagkamasigasig *var* tigul – *pnr* **ma·tu·gul**.

tug·yóp *png* [*Pan*] **:** kapisanan.

tu·hà *png* [*War*] **:** likha[1].

tu·hák *png Zoo* **:** uri ng kandangaok *Cf* TIKLÍNG.

tu·háy *pnr* [*War*] **:** ayós.

tú·hod *png Ana* **:** kasukasuan sa pagitan ng hita at ibabang bahagi ng binti **:** ATÚK, GÚNG-U, PUWEG, TUMENG.

tú·hod-ma·nók *png Bot* **:** yerbang ginagamit na gamot sa sakít ng ngipin; dayang.

tú·hog *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** sunod-sunod na pagpasok sa tali, gaya ng abaloryong gagawing kuwintas **2:** pagtusok nang tagusán, gaya sa baboy o isdang nais na ihawin o sa malakas na tama ng sibat sa biktima **:** DEYENG, OBON, SKEWER, TUNGÌ – *pnd* **mag·tú·hog, tu·hú·gin, i·tú·hog**.

tú·hog-da·lág *png Bot* **:** yerbang naipanggagamot ng súgat.

tú·ig *png* [*Seb*] **1:** taón **2:** edad o gulang.

tu·ís *pnr* [*Seb*] **:** balikáw.

tuition (twí·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagtuturo **2:** kabayaran nito o bayad para dito.

tu·kâ *png* **1:** panlabas na bahagi ng bibig ng ibon, matigas, at karaniwang patulis ang hugis **2:** [*Bik Hil Seb Tag War*] pagtango dahil sa antok **:** DUKMÉM, DUNGSÁ, KÁNDO, TUKATÓK.

tu·kád *png* **1:** *Ark* [*Ilk*] baitang sa hagdanan o sa paaralan **2:** [*Bik*] pagtungo sa bukid.

tu·kág *png* [*War*] **:** tutóng.

tu·kák *png Zoo* **:** ibon (*Eurylaimus steerii steerii*) na malapad ang tuka, maikli ang buntot, at may lambi ang paligid ng mata**:** TUKÁT.

tú·kal *png* [*Ilk*] **:** tukod na kawayan, ginagamit sa mga punong nakahilig.

tu·kál *png* **1:** *Bot* halamang tubig (*Eichhornia crassipes*) na biluhaba ang dahon na may lapad na 5-12 sm, mapintog ang tangkay, mabalahibo ang mga ugat, tila dapò ang mga bulaklak na asul o lila, at hugis itlog ang mga buto **:** WATER-HYACINTH **2:** [*Bik*] tigkal[1].

tu·káng *png Zoo* [*Kap Tag*] **:** tawag sa ibong wala o kaunti ang balahibo **:** DULDÓLAN.

tu·ka·ról *png* **:** bonete.

tu·kás *pnr* [*Seb*] **:** bukás.

tu·kát *png Zoo* **:** tukák.

tu·ka·tók *png* **:** tuka[2].

tu·ká·wan *png* [*Bik*] **:** upúan.

túk·daw *png* [*War*] **:** tindig.

túk·do *png* [*Hil*] **:** karapatang ipaghiganti ang sinaktang kamag-anak o kaibigan.

tu·kî *pnd* **mag·tu·kî, tu·mu·kî, i·tu·kî** [*Kap*] **1:** isama sa lakad **2:** isunod.

tu·kíb *png* [*Hil*] **:** tuklas.

tú·kil *png* [*Kap Pan Tag*] **:** sisidlang bumbong **:** BIYAS, SUGÓNG[2].

túk·lab *png* [*Pan*] **:** sakmal[1].

túk·lang *png* [*War*] **:** tukod o suhay na kahoy para sa persiyana o pantakip sa bintana.

tuk·láp *pnr* **:** tanggal; bakbak.

tuk·lás *png* [*Bik Kap Tag*] **1:** proseso ng pagkadeskubri **:** DUKAY, SIKLÁP **2:** tao o bagay na nadeskubri **3:** *Bat* sapilitang pagbubunyag ng mga dokumento at katotohanang inaasahan ng isang panig – *pnd* **tu·muk·lás, tuk·la·sín, ma·tuk·la·sán**.

tuk·láw *png* [*Tsi*] **:** kagat ng ahas **:** SINGOT, TUKTUK.

tuk·léng *png Zoo* [*Ifu*] : maliit at kulay lupang palaka.

tuk·lô *pnr* : nasa linya; kalinya.

tuk·ló·baw *png* [*Bon*] : kalikog.

tuk·lóng *png* : kapilya sa baryo; pansamantalang dambana o altar.

tuk·lù *png* [*Kap*] **1:** tungtong **2:** yápak.

tuk·mà *png* [*Seb*] : lapát.

tuk·mól *png Zoo* [*Hil*] : uri ng ilahas na kalapati.

tuk·náng *pnd* **tu·muk·náng, tuk·na·ngán** [*Kap*] **1:** tumigil **2:** tumirá.

tu·kó *png* : paglilinis sa maliliit na bútas o siwang sa pamamagitan ng anumang matulis *Cf* KÍKIG[1].

tu·kô *png Zoo* [*Bik Hil Seb Tag War*] : reptil (family *Gekkomidae*) na kahawig ng butiki ngunit higit na malaki ang katawan, magaspang ang balát, malaki ang mata, at may malagkit na paang mahigpit ipangkapit sa kahoy o bato **2:** bulutong-tubig.

tú·kod *png* [*Bik Hil Ilk Kap Seb Tag*] : anumang pansuhay upang maitayo o mapanatili ang isang estruktura *Cf* PUNTÁL, TÚNGKOD : TÚKUL – *pnd* **mag·tú·kod, tu·kú·ran, i·tú·kod, i·pan·tú·kod**.

tú·kod-i·lóng *png Ana* : kartilago sa bútas ng ilong.

tú·kod-lá·ngit *png Bot* : gulay (*Helmintostachys zeylanica*) na popular gamitin sa salad.

tu·kóg *png* [*Seb*] : tingting[1].

tú·kol, tu·kól *png* : hinog nang butil ngunit hindi pa naaani.

tu·kól *pnr* [*ST*] : bilang na pares *Cf* GANSÁL : EVEN.

tu·kón *png* [*Bik Seb*] : baliwasnan.

tú·kong *png Zoo* [*Ilk Iva Tag War*] : ibon o hayop na walang buntot : KUDÓNG, OKONG, TIPÓY, TOKANG.

tú·kong *pnr* [*Hil Ilk*] : maliit o pandak.

tu·kóng *pnr* [*Pan*] : buhóng[1].

tú·kop *pnr* : nakatakip ng kamay, karaniwang sa ari kapag hubo't hubad.

tú·koy *pnd* **tu·mú·koy, i·tú·koy, tu·kú·yin, ma·tú·koy 1:** banggitin **2:** ituro.

tuk·sá·yan *png Zoo* : malaking hipon sa tubig-tabang.

tuk·só *png* **1:** akto o pagkakataon ng pag-udyok na gumawa o gawin ang isang pagkakamali o kamalian **2:** pagsubok **3:** birò.

tuk·tók *png* **1:** taluktok **2:** itaas ng ulo **3:** [*Bik Hil Seb Tag War*] tukâ **4:** [*Bik Hil Seb Tag War*] katok **5:** tampok[3].

tuk·túk *png* [*Tau*] : ambon.

túk·tuk *pnd* **tu·múk·tuk, túk·tuk, tuk·tú·kin** [*Kap*] : tukain; tumuka *Cf* TÚKTOK[3].

tuk·tú·kan *png* : tila kutsilyong kasangkapang may malapad at nahuhubog na talim, ginagamit sa pagbubudbod o paghahalo ng pagkain, pintura at iba pa : SPATULA.

tu·kúd-tu·kúd *png Lit* [*Tau*] : bugtong.

tú·kul *png* [*Pan*] : tukod.

túk·wis *png* : panlinis ng hilatsa ng abaka, gawa mula sa sungay ng kalabaw.

tú·la *png Med* : sakít sa bibig ng mga sanggol : UGÁM.

tu·là *png* [*Kap*] : lugod; sayá; galak *Cf* TULÂ.

tu·lâ *png Lit* **1:** akdang may mga taludtod, lalo na ang may nalinang na anyong pampanitikan, natatangi sa masidhing gamit ng salita at ritmo upang ipahayag ang isang malikhaing pagtingin sa isang paksa **2:** akda na bagaman malayang taludturan ay natatangi sa napakagandang wika at kaisipan : BÁLAK, DÁNIW[2], PAMÁGAY, POEM, POEMA.

tú·lad *png* [*Ilk Tag*] **1:** punto, hugis, o pagkakataong magkapareho o magkahawig ang dalawang bagay **2:** kalagayan o kalidad ng pagiging pareho.

tú·lad *pnr* : hawíg.

tu·lág *png* : sibát – *pnd* **tu·mu·lág, tu·la·gín, má·tu·lág**.

tu·la·gâ *png* : maliit na lambat ng isda.

tú·lak *png* [*Hil Kap Tag War*] **1:** pagdiin sa isang bagay papalayo **2:** pag-alis gaya sa pag-alis ng bangka o tren.

tu·la·lâ *pnr* : tangá.

tu·lá·le *png Mus* **1:** [*Kal*] palendag **2:** [*Tir*] plauta na may maliit na kawayang kinayas at karaniwang ikinakabit sa dulo ng ihipán.

tu·lá·li *png* **1:** [*Pan*] uri ng plautang gawa sa kawayan, may anim na bútas, 50 sm ang haba, at 3 sm ang kapal **2:** [*Tng*] plauta na yari sa kawayan, may apat na butas, tatlong bútas sa gilid at isang bútas sa kabila.

tu·la·lí *pnr* : nag-iisa; tangì.

túl-an *png* [*Hil*] : butó[1,2].

tú·lan *png Ana* [*Bik Mrw War*] : kabiyasan.

tû-lan *pnr* [*Bik*] : bigáw.

tu·lá·nan *png Bot* [*Bik*] : halaman (*Jossinia aherniana*) na bilóg at dilaw ang bunga.

tu·láng *png* **1:** *Ana* [*Ilk*] butó[1,2] **2:** *Zoo* [*Kap*] tutubi.

tû-lang *png Ana* [*Bik*] : butó[1].

tu·lá·ni *png Mus* [*Ilt*] : bulungudyung.

tu·la·pak *png* [*Sub*] : telang inilalagay sa ulo o sa balikat ng mga lalaki.

tu·la·rí *png* [*Kap*] : pulandit.

tú·las *png* **1:** [*Kap Tag*] lusaw **2:** tagas **3:** bululos.

tu·lá·sok *png* [*Kap*] : bugalwak.

tu·la·sók *png Med* : matinding pagtatae.

tu·lá·tod *png Ana* **1:** puwit **2:** puil.

tu·láw *pnd* **tu·mu·láw, tu·la·wín** : patayin sa pamamagitan ng hampas o tamà sa leeg.

tú·lay *png* **1:** pagbalanse sa sarili o pagpapanatili ng balanse sa isang makipot o maliiit na salalayan ng paa **2:** *Zoo* [*Mrw Sml Tau*] haol-haol **3:** *Zoo* uriles.

tu·láy *png* **1:** [*Bik Hil Iva Seb Tag War*] estrukturang ginawa sa ibabaw ng ilog, riles, at iba pa upang makadaan o makatawid ang mga sasakyan o mga tao na naglalakad : KALÁTAY **2:** *Kol* bugaw.

túl·bek *png* [*Ilk*] : susi[1].

tul·dík *png Gra* **1:** diin o marka na inilalagay sa ibabaw ng patinig ng salita upang ipahiwatig ang tamang bigkas ng salita *Cf* PAHILÍS, PAKUPYÂ, PAIWÀ : ACCENT, ASÉNTO, ISTRÉS, STRESS **2:** puntó.

tul·dók *png Gra* **1:** ang hinto sa pagsasalita o ang panandang (·), ginagamit sa dulo ng pangungusap **2:** maliit at bilóg na marka : PÚNTO.

tul·dók-ku·wít *png Gra* [*tuldok+kuwit*] : pananda (;) na may halagang nasa gitna ng kuwit at tuldok : SEMICOLON.

tul·dù *png* [*Kap*] : takdâ.

tul·hák *pnr* : di-pantay; iregular.

tu·lì *png* **1:** uri ng pagtistis sa pamamagitan ng pagputol sa dulong balát ng uten **2:** *Med* hakbang pangkalinisan upang maiwasan ang pagdami ng kupal : CIRCUMCISION, SIRKÚNSISYÓN.

tú·lid *pnb* [*Kap*] : tuwid.

tu·líg *pnr* [*Kap Tag*] : nabingi dahil sa labis na ingay at natuliro; bigaw *Cf* TULINGÁG : LIPONG, LITÓ.

tu·lig·sâ *png* **1:** pangmadlang pagpuna sa isang tao at sa ginagawa nito **2:** nakalathalang puna tungkol sa sinúman.

tu·li·háw *png Zoo* [*Seb*] : kilyawan.

tu·lík *pnr* : makulay; kulayán.

tú·lin *pnr* [*Bik Hil Seb Tag War*] : nagaganap sa maikling panahon *Cf* BILÍS : RÁPID, SALUSÙ.

tu·líng *png* [*Kap*] : itim – *pnr* **ma·tu·líng**.

tu·li·ngág *pnr* : nagulantang o natuliro sa paraang higit pa sa pagkatulig *Cf* TULÍG.

tu·lí·ngan *png Zoo* [*Kap Hil Ilk Pan Seb Tag*] **1:** isdang-alat (*Auxis thazard*) na kapamilya ng tambakol at tuna, kulay abo ang biluhabang katawan, patulis ang ulo, malaki ang bibig, at siksik ang lamán **2:** isdang-alat (*Thunnus albacares*) na dilaw ang palikpik, maliliit ang kaliskis, pahaba ang katawan, at karaniwang lumalaki nang 195 sm.

tu·lí·ngaw *pnd* **tu·mu·lí·ngaw, ma·ki·tu·lí·ngaw** : kumilos nang tila kilála ang isang nakatataas na tao.

tú·lip *png Bot* [*Ing*] : alinman sa mga bulbong halaman (genus *Tulipa*) na may mahaba, malapad, at patulis na dahon, at may malaki na hugis tásang bulaklak.

tu·li·ró *pnr* **1:** magulo ang isip **2:** hindi sigurado; nag-aalinlangan.

tú·lis *png* **1: a** matalas na dulo **b** anumang may matalas na dulo : PANÁS[2], TALÍNIS, TIRAD **2:** nakaungos na piraso o bahagi ng lupa.

tu·li·sán *png* [*tulis+an*] **1:** taguri sa mga bandido; mandarambong o magnanakaw : DUGANG[3] **2:** *Zoo* uri ng napakaliit na isda : APTÁ, HAOL-HAOL.

tulle (tul) *png* [*Fre*] : pinatigas na seda o naylon, karaniwang ginagamit sa belo o kasuotan sa ballet.

tu·lò *png* [*Hil Seb Tag*] **1:** patak; daloy ng likido **2:** *Kol* gonorea.

tú·lod *png* : úbod ng saging o ng mga palma.

tú·log *pnd* **ma·tú·log, tu·lú·gan, i·tú·log, i·pan·tú·log 1:** pansamantalang pagtigil ng pandama; hindi gising **2:** hindi aktibo; walang gamit **3:** ang pakiramdam na dehado o posibleng matalo – *pnr* **tu·lóg**.

tú·lok *png* [*Hil*] : irap.

tu·lók *png Med* : mabaho at maduming dugo na may halong nanà sa tainga *Cf* LUGÀ : BULAHÔ[2], BÚOG, DÚREK, UTOY.

tú·long *png* [*Ilk Pan Tag*] : gamit, pera, o serbisyo na ibinibigay sa nangangailangan : ABÚLOY, AID, ALÓNG, ASISTENSIYA[2], SIDÓNG, TÁBANG – *pnd* **tu·mú·long, tu·lú·ngan, i·tú·long**.

tú·los *png* : piraso ng kahoy, kawayan, o metal na may tulis sa isang dulo, karaniwang ginagamit na pambakod o kabítan ng sampáyan kung mahaba, at kabítan ng serga o suga kung maikli : BÚGSÓK[1], ISTÁKA, PALITÉK, TALDOK, UGSOK, ÚRANG[2].

tú·los *pnd* **mag·tú·los, tu·lú·san, i·tú·los, i·pan·tú·los 1:** magtirik o magbaon **2: ma·tú·los, ma·pa·tú·los** manatili sa pagkakatayo.

tú·lot *png* : pagpayag o pagsang-ayon sa anumang gagawin: TÚGOT.

tú·loy *png* : pagtahan o pagtigil sa isang pook – *pnd* **tu·mu·lóy, ma·ki·tu·lóy**.

tu·lóy *pnd* **mag·tu·lóy, tu·lu·yán, i·tu·lóy** : hindi huminto; huwag pabayaang tumigil o maputol; lubusin.

Tu·lóy! *pdd* **1:** paanyaya ng pagpapapasok sa isang panauhin sa loob ng bahay, opisina, at katulad : DAYON!, ILUD!, PÁSOK! **2:** pahayag ng pagpapalakas ng kalooban ng isang tao upang gawin o abutin ang nais : SIGÉ![2]

tul·tól *png* **1:** *Kar* [*Seb Tag War*] nibel **2:** patnubay sa tamang pagkilos o pag-asta.

tul·tul *png Lit* [*Mrw*] : epikong-bayan.

tul·tu·li·san *png Bot* [*Ilk*] : higis-manok.

tú·lug *png* [*Kap*] : inog; pag-inog.

tu·lú·ngaw *png Bot* [*Seb War*] : alipung.

tú·lus *pnr, pnb* [*Bik*] : kagyat.

tul·yá *png Zoo* : mollusk (*Corbicula manilensis*) na kahawig ng halaan ngunit higit na maliit, 2 sm ang laki, makinis at kulay tsokolate ang talukab, at maputi ang pabilog na lamán *var* tuliyá : PARUSPÁROS.

tul·yá·pis *png* [*Kap Tag*] **1:** butil ng palay na walang bigas *Cf* IPÁ **2:** bagay na walang kuwenta **3:** umok o dapulak sa damit : TÚMA[1].

tú·ma *png* **1:** [*Bik Hil Ilk Kap Pan Seb Tag War*] tulyapis[3] **2:** [*Ilk*] kuto sa kawayan.

tu·mà *pnd* **mag·tu·mà, tu·má·in** : bilutin o hagurin at patigasin ang dulo ng sinulid na ipapasok sa bútas ng karayom.

tu·ma·hik *png Say* [*Yak*] : sayaw pandigmaan : MAGMANGAYAW.

tú·mal *png* : kabagalan o kahinaan – *pnr* **ma·tú·mal**.

tu·ma·la·nú *png* [*Ifu*] : oras sa loob ng 2:00-5:00 nu.

tu·má·li *png* : malawak at pantay na kabundukan sa ibabaw ng tubig.

tu·ma·lú·la *png Bot* : uri ng mahaba at manipis na yantok.

tú·man *png* **1:** talima **2:** [*Hil Seb War*] tupád.

tu·ma·nà *png* **1:** mataas na lupain **2:** taníman, karaniwan ng gulay.

tu·mán·dok *pnr* [*Seb*] : táal; katutubo.

tu·máng *png* [*Bik Tag*] : puna o pansin na nakapag-uudyok ng away ng isang nakatataas sa isang higit na mababa ang ranggo o kalagayan.

tu·ma·ngád *pnr* [*Ilk*] : tingalâ.

tu·máng·gong *png Zoo* [*Tir*] : mammal na kauri ng aso (genus *Vulpes*), may matulis na nguso at malagong buntot : FOX.

tu·máng·law *png* : inupahan o inimbitahang kasama upang hindi mag-isa.

tu·ma·níg *png* [*Ifu*] : inahing baboydamo.

tu·má·nog *png Mit* : masama o pilyong espiritu na pangit ang itsura.

tu·máy·la *png Lit Mus* [*Kap*] : oyayi.

túm·ba *png* [*Esp*] : puntod; libingan.

tum·bá *png* [*Esp tumbar*] : pagbagsak mula sa pagkakatayo – *pnd* **ma·tum·bá, i·tum·bá, tu·mum·bá**.

tum·bá·ga *png* [*Seb Tag*] : halo ng ginto at kobre; tanso *var* tumbagà.

tum·ba·hî *png* : pagbabahagi o paghahati nang pantay.

túm·bak-túm;bak *png Zoo* [*Hil*] : tutubi.

tum·ba·lí *png* [*Ilk*] : pingga ng habihán.

tum·ba·lík *pnr* [*Hil Kap Pan Tag*] : baligtad[2].

tum·ba·lín·tong *png* : sunod-sunod na paggulong at pagbali-baligtad.

tum·báng pré·so *png* : laro na pinatutumba ang isang basyong lata na nakatayo sa loob ng isang bilóg na guhit sa lupa.

tum·bás *png* **1:** katulad sa halaga, sukat, lakas, kahulugan, at iba pa **2:** kapantay sa posisyon, tungkulin, at iba pa **3:** *Mat* may pantay na lawak o saklaw : EQUIVALENT.

tum·bá·san *png Mat* : ekspresyon o proposisyon, karaniwang alhebraiko, na tinitiyak ang pagkakapantay ng dalawang kantidad : EKWASYÓN, EQUATION.

túm·ba-túm·ba *png* : silyang nakahilig ang sandalan at may dalawang paa na malukong para ito maiugoy : KULÚMPIYÓ, MESEDÓRA, TUNGGÂ.

tumbler (tám·bler) *png* [*Ing*] **1:** baso na walang hawakán **2:** akrobatá,

lalo na ang sumisirko.

tum·bók *pnr* **1:** deretsong tamà sa gitna o malapit sa gitna **2:** nasundot ng matulis na bagay **3:** sa bilyar, tamà sa pangalawang bola.

tum·ból *png* **:** hawakán ng pinto *Cf* DOORKNOB.

tum·bóng *png* **1:** *Ana* ang dulo ng malaking bituka; namamagang puwit **2:** *Bot* kulay gatas at biluhabang tubò sa loob ng niyog **:** BUWÂ **3:** Bot uri ng kabute (genus *Lycoperdaceace*) **4:** tumok; munting gubat.

tum·bóng-á·so *png Bot* **:** barik[1].

tum·búk *png* [*Kap*] **:** dagok.

tú·meng *png* [*Ilk*] **:** tuhod.

tummy (tá·mi) *png Kol* [*Ing*] **:** tiyan.

tu·móg *pnr* [*Seb*] **:** tigmak.

tú·mok *png* **:** kalaguan ng tubò ng mga damo, lalo na ang matataas na talahib o kugon.

tumor (tu·mór, tyú·mor) *png Med* [*Esp Ing*] **:** pamamaga, lalo na ang abnormal na paglaki ng tissue, na maaaring benigno o nakamamatay.

tu·móy *png* **1:** [*Hil*] ibabaw[2] **2:** [*Seb*] dulo.

tum·pá *png* **:** direksiyon.

túm·pag *png* [*Seb*] **:** tibág.

tum·pák *pnr* **1:** naaayon sa kumbensiyonal na pamantayan o kalakaran **:** CORRECT, TAMÀ[1], WASTÓ **2:** naaayon sa katotohanan o lohika **:** CORRECT, TAMÀ[1], WASTÓ **3:** malaya sa kamalian **:** CORRECT, TAMÀ[1], WASTÓ.

tum·pal *png* **1:** [*Mrw*] mahabang damit na itim ng mga babae **2:** *Sin* [*Mag*] disenyong tatsulok.

tum·pa·líng *png* **:** nakatutulirong hampás o tamà.

tum·páng *png Ntk* **:** nakahilig na palò ng kilya ng barko.

tum·páng *pnr* **:** pasán sa ulo o balikat ang mga bagay na patong-patong.

tum·pi·yák *png* **:** pundiyó.

tum·pók *png* [*Bik Hil Ilk Tag*] **:** maraming bagay na sama-sama sa isang buntón **:** PÚNDOK, TALUMPOK.

túm·tom *pnr* [*Bik*] **:** tupok.

tu·mú·no *png* [*Ifu*] **:** tagapag-ingat ng kalendaryo ng mga Ifugaw na may 13 lubid na katumbas ng 13 buwan, pangunahin niyang gawain ang pagbubuhol sa lubid katumbas ng isang araw.

tu·mu·rò *png* **:** ang layo sa pagitan ng dulo ng hinlalaki at dulo ng hintuturo kapag nakabanat na magkahiwalay **:** DANGÁW[2].

tu·mu·tób *png* [*Seb War*] **:** panubigan.

tun *png* [*Kap*] **:** sinaing.

tú·na *png Zoo* [*Ing*] **:** malaking isdang-alat (family *Scombridae*), may bilugang katawan at tulis na nguso.

tu·nà *png* [*War*] **:** lupà.

tu·nâ *pnr* **1:** lubog **2:** lugso.

tú·nas *png Bot* **1:** tila buhangin o mustasang maliit na bunga **2:** [*Seb Tag*] lotus.

tú·naw *png* **1:** pagiging nasa anyo ng likido **2:** pagbabago ng anyo ng pagkain sa bibig, tiyan, at bituka upang masipsip ng katawan.

tú·nay *png* [*Seb*] **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, pagbili sa pamamagitan ng salapi.

tú·nay *pnr* [*Bik Hil Seb Tag War*] **1:** tapat **2:** batay o ayon sa mga pangyayari **:** PUDNÓ, TINÚOD, TUTÛ, UNGÓD **3:** alinsunod sa orihinal, pamantayan, at iba pa **:** PUDNÓ, TINÚOD, TUTÛ, UNGÓD **4:** nangyayari.

tun·dâ *pnd* **tu·mun·dâ, ma·nun·dâ 1:** mamingwit o mamansing **2:** *Ntk* maliit na bangkang lulan sa isang malaking barko.

tún·dag *png* [*Bik*] **:** latak.

tun·dô *png* **:** pagsundot sa pamamagitan ng isang matulis na dulo **:** TÚSOK.

tun·dók *png* **:** pagtuhog ng karne.

tundra (tán·dra) *png Heo* [*Ing*] **:** mababa, walang puno, at malamig na rehiyon, lalo na sa Arctic, may maputik na rabaw, at may nagyeyelong susón sa ilalim ng rabaw ng lupa.

tun·dú *png* [*Kap*] **:** antok.

tún·dun *png* [*Kap*] **:** batok.

tune (tyun) *png Mus* [*Ing*] **:** tono[1].

tu·nél *png* [*Esp*] **1:** tunnel **2:** bariles.

tu·ngá *png* [*Seb*] **:** sipot[1,2].

tu·ngâ *png* **1:** kuko sa kamay o paa na tumutubo papasok sa laman **:** INGROWN **2:** [*Seb Tag War*] gitnâ **3:** [*Seb Tag War*] kalahati.

tu·ngá *pnd* **mag·tu·ngá, i·tu·ngá :** magtanim ng mga punò ng niyog; magniyugan.

tú·ngab *png* [*Ilk*] **:** pinuno ng tribu.

tu·ngág *png* **:** tangá.

tú·ngak *pnr* [*ST*] **:** matigas ang galaw ng kamay, paa, at katawan.

tu·ngál *pnr* **:** madaling makahulog ng anumang dala o hawak *Cf* LAMPÁ.

tu·ngá·li *png Mus* **1:** [*Kal*] uri ng plautang pang-ilong na ginagamit lamang ng mga lalaki **2:** [*Ifu*] plautang panlabi, yari sa kawayang manipis, at may anim na butas.

tu·nga·ngà *pnr* **:** nakanganga at walang ginagawa.

tu·ngás *pnd* **tu·mu·ngás, tu·nga·sán :** labánan o tutúlan ang kagustuhan ng sinuman.

tú·ngaw *png Zoo* [*Ilk*] **:** garapatang maliit at pula.

tu·ngáw *png Zoo* [*Bik Hil Iba Seb Tag War*] **:** maliit na kuto, makatí sa balát ng tao ang kagat *Cf* GARAPÁTA, HÁNIP, NIKNÍK, PULGÁS.

tu·ngá·yaw *png* **:** nakaiinsultong salita *Cf* ALIMURÀ **:** LASWÂ[4], TABBÁAW.

tung·bó *png* [*Ilk*] **1:** kakanín na gawa sa pinulbos na bigas at asukal, niluluto sa kawayan **2:** kaning niluto sa singaw.

tu·ngér *png* [*Pan*] **:** tuód[1].

tung·gâ *png* **1:** [*Kap Tag*] lagok[1] **2:** pag-inom ng alak *Cf* TÁGAY – *pnd* **tu·mung·gâ, tung·ga·ín, i·pa·tung·gâ 3:** tumba-tumba.

tung·gák *pnr* [*Kap Tag*] **:** tangá.

tung·gál *png* [*Kap*] **:** tingî.

tung·gál *pnb* [*Kap*] **:** tig-isa.

tung·gá·lan *png Mus* **1:** [*Baj Tau Sml Yak*] agung **2:** [*Tau*] malaking gong na may malapad at papasók na gilid.

tung·galî *png* **1:** pagtatalo; hidwaan **:** LANTUGÍ[2], SIMBAGAN **2:** dahilan o mga dahilang ibinibigay para sa o laban sa isang bagay.

tung·gá-tung·gâ *png* **:** túmba-túmba.

tung·gî *pnr* **:** bingót.

tung·gó *pnr* **:** nakaupong hindi gumagalaw at blangkong nakatitig sa harap.

tung·háy *pnd* **tu·mung·háy, tung·ha·yán, ma·nung·háy :** tingnan nang mabuti at maayos, gaya sa pagbása ng peryodiko **:** HIMUTÁD, NENGNÉNG, SÚD-ONG.

tu·ngì *png* **1:** taghikaw **2:** [*Kap*] tuhog; pagtuhog.

tung·kâ *png* **:** tukâ[2].

tung·káb *pnr* **:** tingkab.

tung·ka·rán *png* [*Seb*] **:** patyo[2].

tung·kî *png* **:** dulo, gaya sa ilong.

tung·kô *png* **1:** may tatlong paa na patungan o salalayan ng palayok, takore, at iba pa, sa ibabaw ng apoy **:** SÚG-ANG **2:** dikin.

tung·kód *png* [*Hil Mag Tag War*] **:** pútol ng kahoy o yantok na karaniwang ginagamit na pantulong sa paglalakad, lalo na ng matatanda **:** BASTON, WALKING STICK.

tung·kód-pa·rì *png Bot* **:** palumpong (*Cordyline fruticosa*) na tumutubò nang mataas, may mga tangkay na may markang pilat ng dahon, at itinatanim bilang palamuti **:** DANGÁ, KILÁA.

tung·kól *pnu* **:** hinggil sa; ukol sa.

tung·kós *png* **1:** pumpon ng bulaklak **2:** bungkos ng dahon, patpat, at iba pa **3:** pagdadala ng anuman sa pamamagitan ng itiniklop na laylayan ng palda o ng itiniklop na laylayan ng kamiseta.

tung·kú·lin *png* [*tungkol* + *in*] **1:** anumang kilos na kailangan sa pagtupad ng gawain o posisyon **:** DEBÉR, DESIGNASYON[2], DUTY **2:** kilos na bunga ng kamalayan sa hustisya, moralidad, at iba pa **:** DUTY.

tú·ngo *png* **1:** direksiyong pupuntahan o paroroonan **:** KÁDTO, DULÓNG[3], INGÓN[2] **2:** [*Ifu*] araw ng pag-aayuno sa mabibigat na trabaho, lalo na sa bukid.

tu·ngó *pnr* **:** yukô.

tú·ngob *png* [*Kal*] **:** gablete ng kubo.

tú·ngod *png* **:** hibla ng alalawà.

tu·ngód sa *pnu* **:** ukol sa; hinggil sa.

tú·ngog *png Bot* [*Seb*] **:** tangal.

tu·ngóg *png* [*Seb*] **:** pampreserba sa tubâ; nagpapapula sa tubâ at nagpapabuti sa pag-asim nito.

tú·ngol *png* **1:** pagsunggab at paggilit sa leeg ng tao mula sa likod **:** PUGOT[1] **2:** [*Bik Hil Seb War*] sikmura[1].

túng-ol *png* **:** bandila.

tung·pá *png* [*Ilk*] **:** sampal.

tung·pál *png* [*Ilk*] **:** tupad.

tungsten (tángs·ten) *png Kem* [*Ing*] **:** matigas, mabigat, at abuhing puti na metalikong element, ginagamit sa asero, filament ng de-koryenteng ilaw, at iba pa (atomic number 74, symbol **W**).

tung·tóng *png* [*Hil Seb War*] **:** takip o pantakip ng palayok **:** TUNTONG[1].

túng·tung *png Mus* [*Isn Apa*] **:** tongatong.

tú·ngud *png* [*Mrw*] **:** pinsan.

tunic (tyú·nik) *png* [*Ing*] **:** tunika.

tú·ni·ká *png* [*Esp tunica*] **1:** maluwang at tila togang kasuotan na isinusuot ng mga babae at lalaki sa sinaunang Gresya at Roma **2:** tila blusang kasuotan na hanggang baywang at karaniwang nilalagyan ng sinturon **3:** maikling balabal na bahagi ng uniporme ng mga sundalo, pulis, at iba pa **4:** *Bot Zoo* balok.

tú·nis *png* [*ST*] **:** mantika.

tun·lák *png* **:** putikán.

tunnel (tá·nel) *png* [*Ing*] **1:** daanán sa ilalim ng lupa o tubig **2:** lungga ng hayop **3:** anumang daan na katulad nito, gaya ng sa mina **:** TUNÉL[1].

tú·nó *png* [*Ilk*] **:** ihaw.

tu·nô *png* [*Seb War*] **:** malapot na gatâ.

tú·nob *png* [*Seb War*] **1:** bakás ng paa **2:** yabag.

tú·nod *png* **:** palaso; katawan ng palaso.

tu·nóg *png* **1:** anumang maririnig, dulot ng pagpukaw ng mga ugat sa pandinig sa pamamagitan ng vibration na dala ng hangin **2:** anumang ingay **3:** anumang pagbigkas sa pamamagitan ng organ sa pagsasalita.

tún-og *png* [*War*] **:** hamog.

tu·nók *png* [*Bik Seb*] **:** tinik.

tun·sóy *png Zoo* **:** isdang-alat (*Sardinella fimbriata*) na humahaba nang 15 -18 sm, asul ang bahaging itaas ng katawan at kulay pilak ang dakong ibaba, madilaw ang kaliskis na panapanahong natatanggal.

tún·ton *png* [*Bik Hil Seb War*] **:** hugos[1].

tun·tón *png* [*Ilk Tag*] **1:** pagbalik sa pinanggalingan **2:** paggabay sa simula **3:** pagsisiyasat sa anumang ibig maláman.

tun·tóng *png* **1:** saklob[1] **2:** pagtapak sa isang bagay.

tun·tú·ngan *png* [*Baj Sma Tau Yak*] **1:** *Mus* tambol na troso, nakabitin nang bahagya sa lupa, at sinasabitan ng dalawang nakabaligtad na banga upang lumakas ang tunog *Cf* EDEL **2:** anumang maaaring tapakán.

tun·tú·nin *png* [*tunton* + *in*] **1:** prinsipyong pinagbabatayan ng mga aksiyon o mga dapat sundin **2:** umiiral na pamantayan **:** RULE[2].

tu·ób *png* **:** buga ng usok.

tú·od *png* [*Bik*] **:** sánay.

tu·ód *png* **1:** malaking ugat ng punò, ngipin, at iba pa **:** PUNGDÓL, PUNGÓ[3], STUMP, TUGÓD, TUNGÉR **2:** sagot sa bugtong **:** TÚRING[2].

tu·ók *png* **1:** pangunahing pook sa simbahan na kinalalagyan ng altar **2:** [*Seb*] sakal – *pnd* **i·tu·ók, tu·u·kín, ma·tu·ók**.

tu·ón *png* **1:** paggamit ng tuloy-tuloy na lakas sa isang lawas **2:** [*Tag*] diin **3:** [*Hil*] kasunduan **4:** [*Hil Seb*] aral; turo.

tú·on *pnd* **mag·tú·on, i·tú·on, tu·ú·nan 1:** [*Ilk*] pumatong; patungan **2:** [*War*] magluto ng kanin o anumang lamang-ugat; magsaing.

tu·óng *png* **:** bilog na kahoy o metal na sisidlan ng tubig *var* taóng, tuung *Cf* BALDÉ, TIMBÂ.

tu·óp *pnr* **:** nakabukás ang palad upang takpan ang isang bagay.

tu·ós *pnd* **mag·tu·ós, tu·u·sín, i·tu·ós, i·pa·tu·ós :** magsaayos, magkuwenta, at magkalkula ng mga gastusin sa pamamagitan ng pagtatalâ ng mga ito *Cf* ACCOUNTING, KOMPUTASYÓN **2:** maglaban bilang wakas ng alítan.

túpa *png* **1:** *Zoo* hayop (*Ovis aries*) na sinlaki ng kambing, maamo, at walang sungay **:** KARNÉRO **2:** tao na mapagkumbaba, mahiyain, tanga, at iba pa **3:** *Ast* **a** senyas ng zodyak (21 Marso hanggang 19 Abril) at sinasagisag ng tupa **b** tao na ipinanganak sa loob ng ganitong senyas: ARIES **4:** [*Pan*] larong pambatà sa kanlurang Pangasinan at La Union na ipinupukol ang niyog sa isa pang niyog upang basagin ang huli.

tu·pá *png* [*Pan*] **:** bunggô.

tu·pâ *png* **:** pagpindot o paghipo, gaya ng sa makinilya, piyano, at iba pang instrúmentong pangmusika *Cf* KALABÍT **:** TIPA.

tu·pád *png* **:** pagganap ng isang gawain, pangako, tungkulin, at iba pa: ONÓR, TÚMAN, TUNGPAL.

tu·pá·da *png* [*Esp*] **1:** piknik **2:** ilegal na sabong.

tú·pak *png* [*ST*] **:** disk na ginagamit na pantakip sa ari.

tu·pák *png* **:** tapayang Tsino.

tu·pák *pnd* **ma·tu·pák, i·tu·pák** [*Ilk*] **:** mabagsak; ibagsak.

tu·páy *png* [*Bik*] **:** lugso.

tu·pì *png Bot* **:** dahon ng bulí.

tu·pî *png* **:** lupi.

tú·pig *png* **1:** [*Pan*] layláyan **2:** [*Ilk Pan*] kakaníng gawa sa giniling na malagkit at kinayod na buko na ibinalot sa dahon ng saging, ihinuhurno sa pugon o iniihaw sa uling.

tu·pók *pnr* [*Kap Tag*] **:** nasunog at naging abo; sunog na sunog **:** DIMMAPO, KAPUOLÁN, TUMTOM, TUGNÁW, ÚGDANG, ÚGDAW.

tú·pong *pnr* [*Seb War*] **:** pantay.

tú·pra *pnd* **tu·mú·pra, tú·pra·hán, i·tú·pra** : dumura; duraan.

túp·top *pnr* [*War*] : tumpak; tamà; wasto.

tup·yá *png* [*Ilk*] **1:** *Sin* simula ng paghahabi ng dibuho **2:** itaas na bahagi ng kahoy na pambayó.

tú·rag *png* [*Ilk*] : mahaba at mabigat na sibat *Cf* TULÁG.

tu·rá·rag *png* [*Ilk*] : pinagkrus na kawayan, ginagamit na tukod sa paglilitson o sa nakahilig na punò.

tu·rát *png* : varyant ng **burat**.

tu·ráy *png Bot* [*Sulu*] : dawà.

túr·ban *png* [*Ing*] : pútong.

tur·bán·te *png* [*Esp*] : pútong.

tur·bí·na *png* [*Esp*] : turbine.

turbine (tur·bayn) *png* [*Ing*] : mákináng pinatatakbo sa pamamagitan ng presyon ng singaw, tubig, o hangin sa kurbadong talim ng elise : TURBÍNA, TÚRBO[1].

túr·bo *png* [*Ing*] **1:** turbine **2:** kasangkapan para sa hindi karaniwang bilis, gaya sa bilis ng takbo ng kotse o bilis ng pagluluto.

túr·bot *png Zoo* [*Ing*] : malaki at sapad na isda (*Psetta maxima*) at paboritong ulam sa Europa.

tu·réd *png* [*Ilk*] : tapang.

turf (tarf) *png* [*Ing*] **1:** rabaw ng lupa na may latag na damo o ang artipisyal na kapalit nito bilang palaruan **2:** teritoryo na kontrolado ng isang barkada.

Tú·rin *png* : lungsod sa hilagang kanluran ng Italy.

tu·rín *png* [*Ing toreen*] : sopera, mangkok na lalagyan ng sopas.

tú·ring *png* **1:** *Kom* alok na halaga : BID **2:** tuód[2].

tú·ri·nga-sím·bad *png Zoo* [*Kay Tbn*] : uriles.

Turin Shroud (tú·rin shrawd) *png* [*Ing*] : relikyang nasa Turin simula 1578, ang tela na pinaniniwalaang ipinambalot sa katawan ni Kristo nang inilibing.

tu·rís·mo *png* [*Esp*] **1:** ang gawain o praktika ng paglalakbay, lalo na upang maglibang : TOURISM **2:** paglalaan ng transportasyon, aliwan, tirahan, pagkain, at iba pa, para sa mga turista : TOURISM **3:** pagsasaayos at pagsasagawa ng pista, lalo na bilang gawaing pangkomersiyo : TOURISM.

tu·rís·ta *png* [*Esp*] : tao na naglalakbay, karaniwan upang maglibang : TOURIST.

Turk (terk) *png* [*Ing*] : Turko.

tur·ké·sa *png* [*Esp turquesa*] **1:** l**1:** luntiang asul na mamahaling bató, tó, tinubigang phosphate ng aluminyinyo na may halong kaunting tanso : TURQURQUOISE **2:** kulay luntiang asul : TURQUCQUOISE.

Turkey (tér·ki) *png Heo* [*Ing*] : banbansang sumasaklaw sa buong peninsuhsula ng Anatolia sa kanlurang Asia at sa t sa Gobi desert : TURKIYA.

turkey (tér·ki) *png Zoo* [*Ing*] : ᵽ : pabo.

Tur·kí·ya *png* [*Esp Turkia*] : TurTurkey.

Túr·ko *png* [*Esp Turco*] **1:** katutuutubo o mamamayan ng Turkey, **Túr·ka ika** kung babae : TURK **2:** *Alp* tao na mabaabangis at hindi sibilisado : TURK.

turmeric (tur·mé·rik) *png Bot* ßot [*Ing*] **1:** halaman (*Curcuma longa*), *a*), nasa pamilya ng lúya, napagkukunaanan ng mabangong risoma na ginagagamit bilang rekado o pampalasa at bat bilang dilaw na tina **2:** pinulbong risorisomang ginagamit bilang pampalasa lah lalo na sa curry powder.

turn (tern) *pnd* [*Ing*] **1:** tumalmalikod **2:** paikutin **3:** pabalikin.

turncoat (térn·kowt) *png* [*Ing*] *ng*] : tao na nagbabago ng panig o pinapinapanigan sa isang pagtatalo o hidwalwaan.

túr·nip *png Bot* [*Ing*] : yerba (*Bt* (*Bassica rapa rapifera*) na may sapad na na ugat at dahon na ginugulay.

túr·no *png* [*Esp*] : oras ng paggaggawa o pagtupad sa gawain na nakalaalaan sa indibidwal na kasapi ng isang panpangkat.

turn off (térn of) *png* [*Ing*] **1:** p: pagkawala ng gana o sigla **2:** pagpatpatay ng ilaw o anumang kasangkapanpang dekoryente.

túr·nok *png* [*Ilk*] : sabat – *pnd md* **mag·túr·nok, tu·múr·nok**.

turnover (tern·ów·ver) *png* [*In*[*Ing*] **1:** ang akto o pagkakataon ng pagliaglilipat; pagbabaligtad **2:** ang halaglaga ng salaping nakuha o kinita sa negnegosyo **3:** bilang ng tao na pumapasoasok at umaalis sa trabaho at iba pa pa **4:** maliit na pie o tart, gawa sa bia binilot na piraso ng pastel na may palaalaman.

turntable (tern·téy·bol) *png* [*Ig* [*Ing*] : umiikot na salalayan, gaya ng ng salalayan ng plaka ng ponograpo. ɔo.

tu·rò *png* **1:** pagtututok ng hintuntuturo sa isang bagay **2:** pagbibigay ng ng kaalaman, patnubay, o instruksiycsiyon **3:** leksiyon.

tu·róg-tu·róg *png Bot* [*Bik*] : makaakahiyâ.

tú·rok *png* **1:** pagtusok ng karaarayom **2:** *Med* ineksiyon **3:** batang ug usa na nagsisimula pa lamang tubuan ng sungay : SALINDAYAW **4:** *Bio* [*Seb*] bilig[1]; embryo.

tu·rón *png* [*Esp turron*] **1:** asukal na pinakunat, hinaluan ng mani, kasoy, o iba pa, at ibinabalot sa manipis na banig ng arina, gaya ng turon dekasoy **2:** piniritong saging na saba, ibinalot tulad ng lumpiya.

tú·rong *png* : sombrerong gawa sa nipa.

turpentine (tér·pen·tayn) *png* [*Ing*] **1:** alinman sa mga oleoresin na nakukuha sa mga pino at kauring punongkahoy **2:** mapusyaw, madaling sumingaw na langis na nadistila mula sa nasabing oleoresin, ginagamit sa mga pintura, gamot, at iba pa : AGWARÁS, TREMENTINA.

turquoise (túr·koys, túr·kwoys) *png* [*Ing*] : turkesa.

turtle (tér·tel) *png Zoo* [*Ing*] : pagong.

turtledove (tér·tel·dáv) *png Zoo* [*Ing*] : alinman sa mga ilahas na kalapati (genus *Streptopelia*) na kinalulugdan sa paghuni.

turtleneck (tér·tel·nék) *png* [*Ing*] **1:** mataas at nakahakab na kuwelyo, lalo na para sa sweater **2:** sweater na may gayong kuwelyo.

tur·tur·yók *png Zoo* : maliit na ibon (*Megalurus palustris forbesi*) na mahaba ang buntot, karaniwang kape o itim ang balahibo, at pulos kulisap ang kinakain; naninirahan sa damuhan o talahiban.

tu·ru·án *pnr* [turò+an] **1:** nagdaan sa pagsasanay, gaya ng aso na napasusunod sa mga utos **2:** pilay ang galamay, gaya sa gagamba, kaya nakataas at tila nakaturò.

tu·rú·kan *pnr Bot* [*War*] : niyog na may tubò.

tú·ruk·bán·wa *png Bot* [*War*] : uri ng ilahas na halaman.

Tu·rúm·ba *png* : ritwal sa Pakil, Laguna bilang parangal sa Nuestra Señora de los Dolores.

tu·rum·pó *png* : laruang biluhaba, bilóg, o kono, may nakausling pakò sa ilalim, karaniwang gawa sa kahoy, at pinaiikot *var* tarumpó, trumpó : PASÍN.

tu·rús *pnd* **tu·mu·rús, tu·ru·sín** [*Hil*] : tumiris; tirisin.

tu·rú·tot *png* : varyant ng **torotot**.

tu·sák *pnr* : sagana.

tu·síng *png* : di-maginhawang pakiramdam dulot ng labis na kabusugan

sa pagkain ng matatamis *Cf* SUYÀ, UMAY.

tusk (task) *png* [*Ing*] : tila sungay na ngipin, gaya sa elepante o walrus.

tú·so *pnr* [*Bik Ilk Pan Seb Tag War*] **1:** may matalas na pang-unawa o pag-iisip : QUAINT, WÁIS **2:** magúlang[2]; mapanlinlang : SUKARÓN, WÁIS.

tú·sok *png* [*Bik Seb Tag War*] **1:** pagbaón o pagpapadaan ng isang matulis na bagay o instrumento sa anuman **2:** pagbutas **3:** ang ginagamit sa naturang gawain.

tus·tós *png* **1:** pagbibigay ng anumang kailangan sa isang tao, pamilya, establisimyento, institusyon, at iba pa upang mapanatili ang pag-iral **2:** pagpapalawig o pagpapahaba, gaya sa lubid na binanat **3:** *Med* bulutong.

tut *png* [*Ifu*] : noo.

tu·tà *png* **1:** *Zoo* maliit na aso : BILÓT, ITÓY, KUWÂ, OKÉN, UKÉN **2:** *Kol* tao na sunod-sunuran : ALIPÓRES, PÁPET[2].

tu·te·lá *png* [*Esp*] **1:** pag-aalaga; pangangalaga : TUTELAGE **2:** kalagayan o taál ng pagiging nasa ilalim : TUTELAGE **3:** pagtuturo.

tutelage (tyú·ti·lídz) *png* [*Ing*] : tutela.

tú·ter *png* : pipa o maliit na túbong gamit sa paghitit ng shabu.

tú·to *pnd* **ma·tú·to, ma·tu·tú·han 1:** magkaroon ng kaalaman sa isang bagay o kasanayan sa isang sining, hanapbuhay, at iba pa sa pamamagitan ng pag-aaral, pagbabasá, at katulad na karanasan **2:** alamin kung ano o paano ang gumawa ng isang bagay **3:** taglayin ang isang gawi, ugali, o saloobin: KÁT-ON.

tu·tò *png* [*Bik Hil Tag*] : munting batang lalaki.

tu·tob *png* [*Bag*] : parisukat na telang cotton, may iba't ibang tingkad at pusyaw ng pula, at inilalagay sa ulo.

tú·tog *png* : pagkaupos o pagkamatay, gaya sa kandila.

tú·tok *png* **1:** pagtuturo ng dulo ng sandata sa isang tao o bagay – *pnd* **mag·tú·tok, tu·tú·kan, i·tú·tok 2:** [*Seb Tag*] títig – *pnd* **tu·tú·kan, i·tú·tok**.

tú·tol *png* [*Seb Tag*] **1:** damdamin o pahayag ng pagsalungat, di-pagsang-ayon, o di-pagkagusto **2:** *Bat* apelasyon **3:** *Lit* [*Mrw*] kuwentong-bayan.

tú·tom *png* [*Seb*] : dunong.

tu·tóng *png* [*Bik Hil Tag*] : sunóg na bahagi ng sinaing na naiiwan sa pinaglutuan *var* tutúng : ANGGAPANG, DUKÓT, ITTEP, KERAK, KIDKÍD[2], TUKÁG.

tu·tóp *png* : sa pananahi, ang lupi o lilip sa mga dulo o layláyan ng damit *Cf* APÓRO : PAYPING, RIBETE.

tu·tóp *pnr* **1:** natatakpan o natatabunan ng kamay o buntot **2:** nahuli sa akto.

tutor (tyú·tor) *png* [*Ing*] **1:** pribadong guro, lalo na ang pangkalahatang nangangasiwa sa edukasyon ng isang tao **2:** guro sa isang unibersidad na nangangasiwa sa pag-aaral at kapakanan ng mga itinalagang mag-aaral : TUTÓR, TUTÓRA.

tu·tór *png* [*Esp*] : tutor, **tu·tó·ra** kung babae.

tutorial (tyu·tór·yal) *png* [*Ing*] : panahon ng pagtuturo na ibinibigay ng isang tutor at iba pa sa isang indibidwal o pangkat.

tu·tós *png* : sa pananahi, hilbana.

tu·tóy *png Zoo* [*Hil*] : tuta o bagong panganak na aso.

tút·pik *png* [*Ing toothpick*] : toothpick.

tút·sang *png* [*Tsi*] **1:** maikling buhok sa ulo ng babae **2:** buhok sa loob ng ilong, lalo na ang umuusli palabas.

tú·tu *png* [*Ing*] : maikling palda ng bailarina na may pinatigas at nakaungos o nakausling pileges.

tu·tú *pnd* **mag·tu·tú, tu·mu·tú, i·pan·tu·tú** [*Ifu*] : magbayo ng gúda upang lumambot.

tu·tû *pnr* [*Kap*] : tunay.

tu·tu·bán *png* [*War*] : sako ng arina na walang lamán.

tu·tu·bí *png Zoo* : alinman sa mga kulisap (order *Odonata*) na may malaking mata, payat, at mahabang tiyan, kumakain ng lamok, at iba pang insekto, karaniwang nakabuka ang pakpak kahit nakadapo : DRAGONFLY.

tud·lí·kan *png Lit* : uri ng tugma na may iisang tuldik o bigkas.

tú·tul·dók *png Gra* : pananda (:), ginagamit bago ilahad ang mga banggit o lista ng mga bagay o upang ihiwalay ang mga sugnay kapag ang sumunod ay naglalarawan sa una; ginagamit din sa pagitan ng mga bilang sa pagpapahayag ng proporsiyon, *hal* 10:1 at sa biblikong reperensiya, *hal* Juan 3:16 : COLON[1].

tu·tu·lí *png* : manilaw-nilaw at tila pagkit na katas sa tainga : ANTUTULÍ, ATULÍ, EARWAX, CERUMEN, OLILÉK, YÚYEK.

tú·tup *png* [*Mrw*] : pantakip sa pagkain, gawa sa dahon ng pandan.

tú·u *png* [*Tau*] : tatlo.

tu·wá *png* [*Kap*] : tandâ; katandaan, karaniwan tumutukoy sa edad – *pnr* **ma·tu·wá**.

tu·wâ *png* : sayá.

tu·wá·bak *png Zoo* **1:** isdang-alat (*Ilisha hoevenii*), may malaking mata, humahaba nang hanggang 20 sm, kulay pilak na may mapusyaw na asul ang itaas na bahagi ng katawan, dilaw na may batik na itim ang buntot at mga palikpik **2:** kundilat *var* tuábak.

tu·wád *pnr* [*Bik Hil Kap Seb Tag War*] : nakahilig pababa sa harap na ang puwit ay higit na mataas kaysa ulo : BURING-IT, BUNGITNGIT.

tu·wád-tu·wá·ran *png Bot* [*tuwad+tuwad+an*] : malakawayan.

tú·wak *png Ark* [*Mag*] : hagdan.

tu·wák *png* [*Seb*] : hulaw[1].

tu·wa·káng *png Zoo* **1:** dilis na nasa hustong gulang at laki **2:** bolinaw[2].

tu·wál *pnr* [*Bik*] : tiwás.

Tu·wá·li *png* : isa sa mga wika at pangkatin ng mga Ifugaw.

tu·wál·ya *png* [*Esp toalla*] : piraso ng telang pampahid o pampatuyo ng mga bagay.

tu·wal·yé·ro *png* [*Esp toallero*] : hálang na pinagsasabitan ng tuwalya.

tu·wal·yí·ta *png* [*Esp toallita*] : maliit na tuwalya; bimpo.

tu·wáng *png* : pagtulong sa gawain.

tu·wáng *pnr* : dala-dala, nakasalálay, o nakalagay sa dalawa o magkabilang gilid.

tu·wá·ngan *png* [*Hil Tag*] : plangka; panikwas.

tu·wa·rey *png* [*Tir*] : nakababatang kapatid.

tu·wás *pnr* [*Hil Seb War*] : tikwás.

tu·wat·wá *png Med* : puti-puting marka sa balát o mukha *Cf* AN-ÁN.

tu·wáw *png* [*Seb*] : puyat.

tu·wáy *png* **1:** *Zoo* [*Bik Hil Seb*] kabibe **2:** *Kom* barter.

tú·way·tú·way *png* [*War*] : bayugo ng tuhod.

tu·wér·ka *png* [*Esp tuerca*] : maliit na metál na may bútas sa gitna, pinipihit sa hulihan ng piyerno para humigpit *var* twérka *Cf* KABÍLYA.

tu·wí *png Bot* **1:** punongkahoy (*Dolichandrome spatchacea*) na makinis ang katawan, tumataas nang hanggang 15 m at 5 -10 m ang diyametro ng katawan, may biluhabang dahon na 30 -40 sm ang haba, parihaba ang

mga buto, at madálang ang bulaklak **2:** [*Dum*] balok-balok.

tu·wî *pnb* **:** lagì.

tu·wid *png* **1:** may katulad na direksiyon sa lahat ng dako, gaya ng tuwid na linya **2:** hindi baliko o alon-alon **3:** sumusunod nang tapat sa prinsipyo, at iba pa **4:** maayos; hindi lihis **5:** matapat **6:** prangka; walang ligoy.

tu·wí·rang lá·yon *png Gra* [*tuwiran+na+layon*] **:** salita o pangkat ng mga salita na kumakatawan sa tao o bagay, at tuwirang tinutukoy ng kilos ng pandiwa **:** DIRECT OBJECT.

tu·yá *png Bot* **:** yerba (*Ponzolzia zeylanica*) na gumagapang at ginagamit na gamot sa nagnanaknak na sugat.

tu·yà *png* **:** larong gumagamit ng bao ng niyog.

tu·yâ *png* **:** pagpintas hinggil sa katangian ng isang tao, bagay, at iba pa.

tu·yá·ab *png* [*Ilk*] **:** iyak na nakabubulahaw **:** RUNGÁAB.

tú·yag *png* **:** kaayunan o kaayusan sa kilos.

tu·yáw *png* [*Bik*] **:** pulà.

tu·yáw *pnr* [*War*] **:** sirâ ang isip; baliw.

túy·had *png* [*Seb*] **:** liyad.

tu·yô *png* **1:** ang bisá ng pagkabilad sa araw at hangin **2:** inasnan at ibinilad na isda o karne **3:** *Med* **a** tisis **b** impotensiya.

tu·yò *pnr* [*Hil War*] **:** sadya.

tú·yok *png* [*War*] **:** inog.

tú·yong *png* **:** tubig na idinaragdag sa iniluluto upang maibalik ang dami ng sabaw na sumingaw.

tu·yót *pnr* **:** labis na pagkatuyo; tuyong-tuyo **:** PAHÍT.

tuy·tóy *png* **1:** maliit na bote ng alak **2:** kabagalan ng pagkilos ng katawan *Cf* TILTÍL.

tú·yud *png* [*Ifu*] **:** tali ng basket na inilalagay sa noo upang suportahan ang basket na nasa likod.

tu·yú·re *png* **:** sa pandayan, túbong gawa sa hinulmang luad, nakakabit sa hungkuyan ang isang dulo at nakabukás sa dapugan ang kabila.

TV, daglat (tí·vi) [*Ing*] **:** television.

twang *png* [*Ing*] **1:** malakas at tumataginting na tunog na likha ng pagtipa ng kuwerdas ng isang instrumentong pangmusika o labtik ng panà **2:** boses na nagmumula sa ilong.

tweed (twid) *png* [*Ing*] **1:** telang lana na magaspang ang rabaw, karaniwang may halong iba't ibang batik ng mga kulay **2:** kasuotang gawa dito.

twelve (twelv) *png* [*Ing*] **:** labindalawa.

twenty (twén·ti) *png* [*Ing*] **:** dalawampu.

twenty-one (twén·ti-wán) *png* [*Ing*] **1:** dalawampu't isa **2:** blackjack[2].

twilight (tway·layt) *png* [*Ing*] **:** dapithapon.

twin *png* [*Ing*] **:** kambal.

twine (twayn) *png* [*Ing*] **:** pisi.

twist *pnd* [*Ing*] **:** baguhin ang anyo o hugis sa pamamagitan ng pag-ikot ng isang dulo o magkabilang dulo ng isang bagay sa magkaibang direksiyon; pilipitin.

two (tu) *png* [*Ing*] **:** dalawa.

tycoon (tay·kún) *png* **1:** negosyanteng mayaman at maimpluwensiya **2:** [*Jap taikun*] tawag ng mga banyaga sa shogun ng Japan noong 1857-1868.

type (tayp) *png* [*Ing*] **:** típo.

typecast (táyp·kast) *pnd* [*Ing*] **:** sa artista, matakda nang paulit-ulit sa isang tipo ng tauhan na ginagampanan.

typeface (táyp·feys) *png* [*Ing*] **1:** sa paglilimbag, set ng mga tipo o karakter sa isang partikular na disenyo **2:** marka na gawa nito.

typescript (táyp·is·krípt) *png* [*Ing*] **:** dokumentong minakinilya.

typesetter (tayp·sé·ter) *png* [*Ing*] **1:** sa paglilimbag, tao na nag-aayos ng tipo **2:** makina sa pag-aayos ng tipo.

typewriter (tayp·ráy·ter) *png* [*Ing*] **:** makinilya.

typhlitis (tif·láy·tis) *png Med* [*Ing*] **:** pamamaga ng caecum.

typhoid (táy·foyd) *png Med* [*Ing*] **:** tipus.

typhus (táy·fus) *png Med* [*Ing*] **:** nakahahawang sakít na dulot ng rickettsia, kakikitaan ng pamamantal, pananakit ng ulo, at lagnat *Cf* TYPHOID.

typical (tí·pi·kál) *pnr* **1:** nagsisilbing halimbawa ng isang katangian; kumakatawan sa isang katangian **2:** katangian ng isang tipo; nagsisilbi sa pagkilala ng isang tipo **3:** ayon sa inaasahang asal, ugali, at iba pa **4:** simboliko**:** TÍPIKÓ.

typist (táy·pist) *png* **:** tao na gumagamit ng makinilya; tagamakinilya.

typology (ti·pó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** pag-aaral at interpretasyon ng mga tipo, lalo na sa Bibliya.

tyrannical (tay·rá·ni·kál) *pnr* [*Ing*] **:** malupit; mapang-api.

tyrannosaurus (ti·rá·no·sów·rus) *png Zoo* **:** karniborong dinosauro (*Tyrannosaurus rex*) na may malalakas na panga at hulihang mga binti, maliit at malukong na unahang binti, at malaking buntot.

tyranny (táy·ra·ní) *png* [*Ing*] **:** tiraniya.

tyrant (táy·rant) *png* [*Ing*] **:** tirano.

tzar (zar) *png* [*Ing*] **:** varyant ng **czar**.

Uu

U, u *png* **1:** ang ikadalawampu't tatlong titik sa alpabetong Filipino, at tinatawag na **yu 2:** ikadalawampu't tatlong titik sa alpabetong Filipino **3:** ikalabingwalong titik sa abakadang Tagalog **4:** ikadalawampu't tatlo sa isang serye o pangkat **5:** pasulat o palimbag na representasyon ng *U* o *u* **6:** tipo, gaya ng sa printer upang magawa ang titik *U* o *u*.

U, daglat (yu) **:** university.

U, (yu) symbol *Kem* **:** uranium.

u·ád *png* **:** anumang natira sa palay na kinain ng daga.

u·áng : varyant ng **uwang**.

u·bà *png* **:** pagsungkal ng baboy sa mga halaman **:** UD-ÓD.

ú·bad *png* **:** dote.

ú·bag *png Bot* **:** uri ng ilahas na ube.

u·bá·hob *Med png* **:** pagsuob sa babaeng bagong panganak o sa maysakit.

ú·bak *png* **1:** balakbak **2:** proseso ng pag-aalis ng balakbak **3:** [*Bik*] **:** himay[2]

u·bák *png* [*Pan*] **1:** balát **2:** bálot.

u·bá·kan *png* **:** kabuuang haba ng yantok na may ubod.

ú·ban *png* [*Bik Kap Hil Ilk Seb Tag*] **:** puting buhok sa ulo *–pnd* **mag·ka·ú·ban, mag-ú·ban, u·bá·nin**.

u·bá·nin *png* **:** tao na maagang pumuti ang buhok.

u·bá·ob *png* **1:** anyo ng ulo o mukha na nakasubasob **2:** pagkatalo sa laro, away, sugal, at katulad **3:** *Idy* pagkalulong sa anumang bagay.

ú·bas *png* **1:** *Bot* [*Esp uva+s*] baging (genus *Vitis*) na makinis ang balat, kumpol-kumpol ang bunga at nagagawang alak **:** GRAPE **2:** [*Bik Hil Seb Tag*] sapal ng gugo **3:** unang paligo ng babae pagkatapos ng regla.

u·bás *png* [*Bik*] **:** tuyong lupa.

u·bás *pnr* **:** wala nang katas.

u·ba·yà *png* **1:** pagpapahintulot o pagpayag na gawin ng iba ang isang bagay **2:** pagpaparaya sa kapwa **:** BIYÀ, IHÁTAG, ONABÚLOY, PANÁWAN, PASAGÁD, UMAYÀ - *pnd* **i·pa·u·ba·yà, mag·pa·u·ba·yà**.

úb·bak *png* [*Ilk*] **:** saha.

ú·be *png Bot* [*Bik Kap Hil Iba Ilk Iva Mag Seb War Tag*] **1:** halamang-ugat (*Dioscorea alata*) na kulay lila ang laman ng bunga **2:** lila.

ú·bet *png* [*Ilk*] **:** puwit.

u·bí-u·bí·han *png Bot* [*ube+ube+han*] **:** halamang-baging (*Dioscorea bulbifera*) na katulad ng ube, karaniwang may maliliit na bunga **:** BAYAG-KABAYO, UTONG-UTUNGAN.

u·bó *png Med* [*Bik Hil Seb War Tag*] **1:** biglaang paglabas ng hangin mula sa bagà na may marahas na tunog at kadalasang hindi sinasadya **:** COUGH, UKÓK **2:** tunog na nalilikha dulot nito **:** COUGH, UKÓK *-pnd* **u·mu·bó, u·bu·hín**.

u·bò *png Agr* **:** paglilipat ng pananim o halaman sa isang pook.

ú·bod *png* [*Bik Hil Seb War Tag*] **1:** *Bot* ang malambot o makunat na gitnang bahagi ng halaman o ilang uri ng punongkahoy **:** ABBÍANG, APÓNGOL, BALÚDLOD, BELLAT, BÚGAS, PITH **2:** pinakagitna **3:** kaibuturan **4:** kasukdulan.

ú·bog *pnd* **u·mú·bog, mag-ú·bog** [*Seb*] **:** lumusong sa tubig.

u·bós *pnr* [*Bik Hil Mrw Seb Tag War*] **:** walang natira **:** BIYÔ, GÍSAN, HÚROT, ÍPUS, PÚPUS, TÍLOK, ÚFUT, UÓT, ÚROT.

ub·lág *pnr* [*ST*] **:** tangá.

ub·rá *png* [*Esp obrar*] **:** pagdumi sanhi ng bisa ng purga.

ub·rá *pnr* [*Esp obrar*] **:** maaari.

u·bú·hin *pnr* [*ubo+hin*] **:** madaling magkaroon ng ubo; laging inuubo.

u·búl-ú·bol *png* [*Seb*] **:** lalagukan.

udder (á·der) *png* [*Ing*] **:** glandula ng mammal, lalo ng mga hayop, nakalawit na tila supot at may utong.

ud·lót *png* **1:** biglaang paghinto ng kilos o anumang ginagawa sanhi ng isang bagay na nakagugulat o nakabibigla **2:** [*Seb*] usbong.

ud-ód *png* **:** ubà.

u·dóg *png Ana* [*Bik*] **:** gulugod.

ud·yók *png* **1:** sulsol **2:** tulak **3:** pagpapabilis **4:** pagpapakilos **5:** paghimok **6:** paggiit– *pnd* **mang-ud·yók, ud·yu·kán**.

ud·yóng *png* **1:** dulo; katapusan **2:** palaso.

ud·yóng *pnr* **:** malaki ang puson

ug, daglat (yú.dyi) [*Ing*] **:** underground.

u·gâ *png* **:** pahapay-hapay na galaw, *hal* ng punongkahoy na nilalaro ng hangin o ng tulos na mababaw at maluwang ang pagkakabaon.

u·ga·gà *png* **:** kilos ng pagpipilit na tapusin ang lahat ng gawain.

u·ga·lì *png* [*Bik Kap Hil Ilk Pan Tag*] **1:** kilos at pananalita na kakikitaan ng personalidad ng isang tao **2:** anumang pagtugon ng isang organismo sa lahat ng may kaugnayan sa kaniya **3:** anumang gawain ng isang organismo **4:** aksiyon o reaksiyon ng anumang materyal sa isang sitwasyon.

u·gám *png* [*Bik Hil Seb War*] **:** túla.

u·gák *png* **:** tunog o ingay na kahawig ng huni ng pato.

u·gák *pnr* **:** tunggak; kulang ang isip; sinto-sinto.

u·gá·og *png* **:** malakas at sunod-sunod na pag-uga sa punongkahoy upang malaglag ang bunga.

u·gát *png* **1:** bahagi ng katawan ng halaman na karaniwang tumutubo pailalim sa lupa at sumisipsip ng sustansiya at tubig **:** GAMUT, PARATAW **2:** anumang bahagi ng halaman na nasa ilalim ng lupa, *hal* risoma **:** GAMUT, PARATAW **3:** anumang katulad nito **:** GAMUT, PARATAW **4:** ang nakabaon o pinakailalim na bahagi ng ng buhok, ngipin, kuko, at katulad **:** GAMUT, PARATAW **5:** pangunahing bahagi **:** GAMUT, PARATAW **6:** pinanggalingan o sanhi ng pag-iral ng

isang bagay : GAMUT, PARATAW **7:** tao o mag-anak na pinanggalingan ng mga anak o kaanak : GAMUT, PARATAW **8:** *Gra* morpema na karaniwang nilalapian upang lumikha ng ibang salita, *hal* salita = ugat ng magsalita.

u·gá·sip *png* [*Hik*] : sapal[3].

u·gáw *png Zoo* **1:** bakulaw **2:** *Kol* tawag sa tao na malaki kaysa karaniwan **3:** [*Pan*] sanggol o bata.

u·gáw *pnr* : mahinang umunawa; tanga.

úg·bon *png Bot* [*Bik*] : guya.

ug·dáng *pnr* [*War*] : tupok.

ug·dáw *pnr* [*Seb*] : tupok.

úg·do *png* [*Hil*] : putók[3].

ú·ged *png* [*Ilk*] : guhit.

ú·gis *png* [*Ilk*] : guhit.

ú·git *png* **1:** bahagi ng araro na nagsisilbing timon sa pagbubungkal ng lupa **2:** giya; patnubay **3:** pamamahala o pangangasiwa sa pamahalaan, negosyo, at katulad –*pnd* **u·gí·tan, u·mú·git**.

ugly (ág.li) *pnr* [*Ing*] : pangit.

úg·ma *png* [*Bik*] : galak.

ug·mâ *pnr* : lapat; tugma.

ug·nâ *png* : paghuhugpong o paglalapat ng dalawang bagay.

ug·náy *png* **1:** paraan ng paglalapit sa isang tao o bagay sa higit pang tao o bagay **2:** ang pag-iral o epekto ng koneksiyon na nagaganap sa mga tao o bagay – *pnd* **u·mug·náy, i·ug·náy, ug·na·yán**.

ug·ná·yan *png* [*ugnay+an*] : koneksiyon.

ug-óg *png* [*Seb Tag*] : pagyugyog nang malakas.

u·gód *png* : paudlot-udlot na paglakad.

u·gók *png* **1:** iyak ng baboy kapag nagugutom **2:** tunog ng tiyan kapag kumukulo **3:** tao na tanga.

ú·gong *png* : malakas at mahabang tunog, gaya ng tunog ng hangin, dagat, at katulad.

u·góy *png* **1:** galaw na pabalik-balik ng isang bagay na nakabitin, gaya ng duyan **2:** pagtulak o paghatak sa duyan o anumang nakabitin upang gumalaw : ABBOG, GOYYO, INDAYON, KIAL, LÁBYOG, TABYOG, UNGGU –*pnd* **u·mú·goy, i·ú·goy, mag-ú·goy**.

ug·sók *png* **1:** tulos **2:** [*Seb*] tírik.

ug·wák *png* : pag-awas ng kumukulong tubig.

u·hâ *png* [*Bik Hil Seb Tag War*] : iyak ng sanggol.

u·há·les *png* [*Esp ojales*] : varyant ng **ohales**.

u·hás *png* [*Esp hoja + s*] : anumang manipis na piraso, gaya ng yero, banig, at katulad.

ú·haw *png* **1:** pangangailangang pisikal na makainom ng tubig **2:** kalagayang dulot nito **3:** masidhing kagustuhan o pagnanais sa isang bagay.

u·háw *pnr* : nangangailangan ng tubig na maiinom.

ú·hay *png* [*Hil Seb Tag War*] **1:** bawat kumpol ng bunga ng palay **2:** [*Iva*] panleeg.

uhlan (ú·lan, yú·lan) *png Mil* [*Ger*] : hukbong nakakabayo na may armas na espada, lalo na sa dating hukbo ng Germany.

u·hô *png* **1:** pagtutuwad ng anumang lalagyan upang bumuhos ang laman **2:** pagdausdos ng buhaghag na lupa o buhangin *var* huhô.

ú·hod *png* : varyant ng **uod**.

ú·hog *png* : malapot o malabnaw na likidong lumalabas sa ilong kapag may sipon.

u·kà *png* : anumang mababaw at maliit na hukay sa rabaw ng isang bagay : GINTÁANG, HUL-AB, GÚAB, GULÓT, LÚKIB, LUNGÁG, MORÍMOR, NGÍBNGIG.

u·kâ *pnr* : may ukà.

ú·kab *png* : malaking kagat, karaniwan sa mga bungangkahoy : ÁKAB, ÁNGKAB, GÚTAB, ÁNGKAB, ÍNGKIB, KÍSAB, KÍTTAB, KULÁB.

ú·kang *png* **1:** kawalan ng gana sa pagtatrabaho **2:** kilos na mabagal, karaniwang dulot ng edad.

u·káy *png* : galaw ng ahas *Cf* GAPANG.

uk·bót *png* **1:** pag-upo nang nakatalungko **2:** pagpapalipas ng oras nang walang ginagawa.

uk·dó *png* : lundag.

u·kén *png* [*Ilk Pan*] : tutà[1].

u·kil·kíl *png* **1:** mapilit na pag-uúsisa o pagtatanong **2:** paggigiit na tanggapin ang isang bagay na iniaalok o ipinakikiusap - *pnd* **u·kil·ki·lín, mang·u·kil·kíl**.

ú·kit *png* [*Bik Kap Hil Tag*] **1:** ukà **2:** *Sin* masining na pag-uka ng isang eskultor sa isang bagay : LILOK –*pnd* **u·ki·tin, mag-u·kit, u·ki·tan, i·ú·kit**.

ukiyo-e (u·kí·yo·é) *png* [*Jap*] : sining ng pagpipinta at paggawa ng print sa Japan noong mga siglo 17-19.

uk·lít *png* : pagkuha ng pagkain sa pamamagitan ng tukâ – *pnd* **u·muk·lít, mang-uk·lít, uk·li·tín**.

uk·lô *pnr* **1:** nahukot dahil sa mabigat na pasanin **2:** napigil ang pagtaas **3:** baluktot ang leeg : SIGIK.

idinedenyo ng **uk·lót** *png* : biglang pagyuko upang hindi mauntog.

uk-ók *png* [*Bik Hil Seb Tag*] **1:** paglubog sa malambot na inaapakan **2:** [*Seb*] ipis.

uk-ók *pnd* **mag-uk-ók, u·muk·ók, i·pa·uk-ók** : ukain o bulukin ang ilalim ng rabaw.

uk-ók *pnr* [*Bik Hil Seb Tag*] : nakalubog; impis.

u·kô *png* : varyant ng **yuko**.

u·kód *png* : varyant ng **yukod**.

ú·kol *png* **1:** paglalaan ng anuman sa isang natatanging bagay **2:** panahon na pinaglalaanan ng isang bagay **3:** anumang nararapat sa isang tao o bagay – *pnd* **i·ú·kol, mag-ú·kol**.

ú·kol *pnt* : inilaang mapabilang o gamitin kaugnay ng isang bagay, sinusundan ng *sa* o *kay* : FOR[1], PARA.

ú·kop *png* **1:** pagtatagpi sa sira o butas ng damit **2:** pagyupyop ng inahin sa kaniyang mga sisiw.

uk·tá·yaw *png* : ugoy o imbay ng dulo ng kawayan.

uk·ya·bít, uk·yá·bit *png* : pag-akyat na karaniwang kamay at paa ang ginagamit, gaya ng pag-akyat sa puno ng niyog - *pnd* **mang-uk·ya·bít, u·muk·ya·bít**.

u·la·bát *png* **1:** harang sa pinto, karaniwang lampas tuhod ang taas upang hindi makalabas ang batang nagsisimula pa lamang maglakad **2:** pagtayo at paglakad ng mga bata sa pamamagitan ng pangungunyapit sa bawat mahawakan.

u·lá·lo, u·la·ló *png* [*Bik Tag*] **1:** uod na sumisira sa kamote : AKSIK, AMBALING, IGGÉS, TATARO, ULOD **2:** sirang laman ng kamote dulot nito.

ú·lam *png* : anumang putahe ng gulay, karne, at isda na karaniwang isinasabay sa pagkain ng kanin : VIAND[2].

u·lán *png* [*Hil Mag Seb Tag*] **1:** tubig na namuo mula sa vapor sa atmospera at bumubuhos nang butil-butil sa lupa **2:** ang pagbuhos nito : URÁN, TUDO, TIMOY, ORAN.

u·lan·dés *png* [*Esp holandes*] : buhok na kakulay ng ginto.

u·láng *png Zoo* [*Bik Kap Hil Seb Tag*] **1:** uri ng hipon (family *Homa-ridae*) na malaki ang ulo at lumalaki ang

sipit nang higit sa laki ng katawan : BUYÓD, ODANG, PÁRAW, PAYÎ, PISIK, TIREM, URANG **2:** sagabal.

u·lá·od *png* **:** pagsungkal ng baboy sa lupa.

u·lá·od *pnr* **:** hila-hila; kaladkad.

u·lá·ol *png* **:** pagtulak ng isang bagay na nasa loob ng butas.

ú·lap *png* [*Kap Tag*] **1:** ang nakikitang kulumpon ng mga partikulo ng tubig o yelo na nakalutang sa kalawakan, karaniwang nasa itaas ng rabaw ng mundo **2:** anumang nakatulad na mass nito, lalo na ang usok o alikabok **3:** anumang bagay na nakapagpapalabo : CLOUD, DAGUM, DAMPOG, DIMDIM, GABON, GALUM, LOREM, LULAM, PANGANORON, ULEP.

u·la·píd *pnr* **:** nawalan ng pera dahil sa pagkatalo sa sugal.

u·lá·pot *png* **:** maliit na supot na gawa sa tela o katad.

ú·las *png* **:** pagpapatuyo ng nabasang bigas –*pnd* **mag-ú·las, u·lá·sin**.

u·la·sí·man *Bot png* **:** varyant ng **kulasiman**.

u·la·sí·mang-áso *png Bot* **:** uri ng halamang tubig (*Bacopa monieria*).

u·la·sí·mang-ba·tó *png Bot* **:** yerba (*Peperomia pellucida*) na naigagamot sa pigsa at iba pang sakit sa balát.

ú·lat *png* [*Kap Tag*] **1:** pahayag na nagbibigay ng detalye ng isang pangyayari, sitwasyon, at katulad, karaniwan bilang resulta ng pagmamasid o pagtatanong : REPORT **2:** anunsiyo **3:** talâ mula sa debate, pulong, at katulad para sa publikasyon : REPORT.

ú·law *png* **:** pagkasira ng tiyan dahil sa pagkahilo.

u·láy *png* **1:** maliliit na bulate na karaniwang nakikita sa karne **2:** paglalagay ng takip sa mga halaman upang tumubo at lumusog.

u·lá·yaw *png* **1:** pagsasama ng dalawang tao na kapwa may masidhing damdamin sa isa't isa : OYON, PAG-AYUNAHAY, PANAGKAYKAYSA **2:** pagtatalik.

ul·bô *png* [*Kap Tag*] **:** kural ng baboy : ALAD, BANLAT, DOSOL, KUBÓ.

úl·bod *png* [*Hil*] **:** kasinungalingan.

ulcer (úl·ser) *png Med* [*Ing*] **:** ulser.

ú·le *png* [*Esp hule*] **:** kayo o tela na may manipis at makintab na pintura, karaniwang may goma gaya ng tapete o mantel.

u·lé·ma *png* [*Ara*] **:** sa Muslim, pantas ng sagradong batas at teolohiya.

u·lî *png* **1:** pagbabalik sa dating kinalalagyan **2:** pag-uulit ng isang bagay na ginawa **3:** pagbabalik ng anumang bagay na hiniram o kinuha : MULÎ.

u·lî *pnb* **:** varyant ng **muli**.

u·lí·an *png* **:** asal ng taong tigulang na kakikitan ng pagiging malilimutin, masungit, mali-mali,at katulad.

u·li·á·nin *pnr* **1:** nagpapakita ng paghina ng kakayahang pisikal o mental, lalo na ang memorya at pagiging alisto, bunga ng katandaan o sakit : SENILE **2:** hinggil sa katandaan o taong matanda *var* ulyanin : SENILE.

u·lí·bay *png* [*Hil*] **:** sakbat.

u·líd *png* [*Kap Pan*] **1:** modelo **2:** kopya; sipi.

u·lík *png* **:** pagbabantulot o pagdadalawang-isip na ituloy ang dapat gawin.

u·lik·bâ *png Zoo* **:** uri ng manok na maitim ang balahibo at karne, at pinaniniwalaang pangontra sa peste kapag isinama sa kulungan ng iba pang manok.

u·lík-u·lík *pnr* **1:** urong-sulong **2:** alanganin **3:** nalilito.

u·lí·la *png* [*Kap Iba Pan Tag*] **1:** tao na wala nang magulang : ORPHAN **2:** kalagayan kapag nag-iisa.

ú·ling *png* **:** maitim at matigas na labí ng punongkahoy, bao, at katulad na substance na organiko matapos masunog o sunugin.

u·lí·nig *png* [*Kap Tag*] **1:** pandinig **2:** anumang bagay na narinig subalit hindi maunawaan.

u·li·pás *pnr* **:** nakahílig.

u·li·pó·res *png* **:** varyant ng **alipóres**.

u·li·rán *png* **:** modelo; huwaran.

u·li·rát *png* **:** kamalayan; malay-tao : AGIMADMAD, PAGPANGHIBALÓ, PAKALIKNA, PANGALIBUTAN, SARABUTAN.

ú·lit *png* [*Bik Kap Ilk Tag*] **:** pagsasabi o paggawa muli ng anuman.

ú·li·ú·li *png* **:** umiikot na agos ng tubig, lalo na ang maalimpuyo at nanghihigop pailalim : WHIRLPOOL.

u·lí-u·lî *pnb* **:** sa uulitin; sa susunod na pagkakataon.

úl·na *png* [*Lat Ing*] **1:** *Ana* isa sa dalawang buto ng braso **2:** *Zoo* ang magkatugmang buto sa binti ng hayop o pakpak ng ibon.

ú·lo *png* [*Hil Seb Tag War*] **1:** *Ana* itaas na bahagi ng katawan ng tao na pinaghuhugpong ng leeg, at binubuo ng utak, bungo, buhok, at mukha : OHO, PAYÓ **2:** ang katulad ng bahaging ito sa hayop **3:** ang bahaging ito na kinikilala bilang sentro ng talino, gaya ng pag-iisip, memorya, pag-unawa, pagkontrol sa emosyon, at iba pa **4:** posisyon o pook ng pamumuno **5:** sinumang pinuno ng isang institusyon, organisasyon, at katulad **6:** tao na kinikilala dahil sa kahusayan, disposisyon, at katulad **7:** anumang bahagi ng isang bagay na nasa gawing itaas.

u·ló *pnr* **:** magkadikit ang ulo sa pagkakahiga.

ú·lob *png* **:** ningas.

u·lóg *png* **1:** pag-alis o pagkawala ng mga naninirahan sa isang pook dahil sa digmaan, salot, at katulad **2:** [Igo] **a** pook na pinagniniigan ng mga babae at lalaking nasa tamang gulang na; pook na nagsisilbing ligawán ng mga babae at lalaki **b** pook na tinititigilan ng mga lalaki at babaeng walang matuluyan.

ú·lok *png* **:** paghikayat sa isang tao na sumang-ayon o gawin ang isang bagay : UDYOK, SULSOL, HIMOK.

u·lók *png Zoo* **:** uri ng ibon na karaniwang nakikita sa latian.

u·lól *png* **:** baliw.

u·lop *png* [*Ilk*] : ulap na mababa at karaniwang sayad sa lupa : FOG, MIST.

u·lós *png* **1:** anumang matulis na bagay na ginagamit na pansibat o pansaksak : DUYÓK, TUPLOK, TUSLOK, ULUS **2:** ang akto o halimbawa ng paggamit nito –*pnd* **u·mu·lós, u·lu·sín, i·pang-u·lós**.

u·lót *png* **1:** pag-aalok na paglabanin ang dalawang tandang **2:** pagbubunsod sa isang gawain.

úl·ser *png Med* [*Ing ulcer*] **:** pamamaga ng panlabas at panloob na rabaw ng katawan at pagkabulok ng mga tissue, pagkakaroon ng nana, at iba pa : ULCER.

úls·ter *png* [*Ing*] **:** mahaba at maluwang na kápa.

ul·táw *png* **:** varyant ng **litaw**.

ulterior (ul·tér·yor) *pnr* [*Ing*] **:** nakatago.

ul·ti·má *png Lgw* [*Lat*] **:** ang huling pantig ng salita.

úl·ti·mó *pnr* [*Esp*] **:** kahuli-hulihan; pinakadulo.

ultimate (úl·ti·méyt) *png* [*Ing*] **1:** ang resulta ng anumang ginawa **2:** batayang prinsipyo.

ultimate (úl·ti·méyt) *pnr* [*Ing*] **1:** hulí **2:** pinakamalayo **3:** sukdulan **4:** pangwakas **5:** pangunahin.

Ultima Thule (úl·ti·má tú·le) *png* [*Lat*] **1:** rehiyong malayo at hindi kilala o walang pangalan **2:** ang hanggahan ng isang bagay na mararating o maabot

úl·ti·má·tum *png* [*Esp Ing*] **:** huling paggigiit ng kondisyon para sa isang katunggali.

ultimogeniture (ul·tí·mo·gé·ni·tyúr) *png* [*Ing*] **:** sistema ng pagpapamana ng ari-arian ng magulang sa bunsong anak.

úl.tra *pnr* [*Esp*] **:** labis; extra.

úl·tra *pnr* [*Lat*] **:** umaayon sa isang masidhing pagtanaw o paniniwala, lalo sa mga bagay na may kaugnayan sa relihiyon o politika.

úl·tra·ma·rí·no *png* [*Esp*] **:** matingkad na bughaw.

úl·tra·só·nic *pnr* [*Ing*] **:** ukol sa o may kaugnayan sa mga along-tunog na mataas ang dalasan kaysa pandinig ng tao.

ultrasound (úl·tra·sáwnd) *png* [*Ing*] **:** tunog na may dalasang ultrasoniko.

ultrastructure (úl·tra·is·trák·tyur) *png Bio* [*Ing*] **:** pinong estruktura na hindi nakikita sa mikroskopyong optikal.

ultraviolet (úl·tra·vá·yo·lét) *pnr* [*Ing*] **1:** sa elektromagnetikong radyasyon, may habang-along higit na kakaunti sa katapusang lila ng espektrum ng liwanag na nakikita ngunit nakahihigit sa mga X-ray **2:** ukol sa paggamit ng radyasyong ito.

ultra vires (úl·tra ví·rez) *pnr* [*Lat*] **:** hindi saklaw ng legal na kapangyarihan o autoridad.

u·lu·bók *png* **:** varyant ng **bulubok**.

u·lu·ha·tì *png* [*ST*] **:** alaala; memorya.

u·lu·pang·yán *png Zoo* **:** uri ng ahas.

u·lu·póng *png Zoo* **:** uri ng ahas na kahawig ng kobra **:** AGWASON, IBINGAN, HAGWASON, KAMULALU, KÁRASÁEN, UBINGÁN.

u·lu·pót *png* **:** sipot.

u·lum·bu·bóng *png* [*ulo+ng+bubong*] **:** palupo.

u·lu·u·ló *png Zoo* **:** butete.

ul·wâ *png* **:** varyant ng **luwa**.

ul·yá·bid *png Zoo* **:** maliliit na bulate sa tiyan ng tao o hayop **:** ALOMBAYAR, HALUD, KUYAPAD, KUYAMKUYAM.

ul·yáw *png* **:** alingawngaw.

Ulysses (yú·li·sís) *png* **1:** *Mit* [*Rom*] pangalang Romano ni Odysseus **2:** pagsusuring pangkalawakan ng European Space Agency na inilunsad noong 1990.

um- *pnl* **:** pambuo ng pandiwa, at nagsasaad ng simple, nag-iisa, o pangkalahatang aksiyon, *hal* umasa, umilag, humibik.

ú·ma *png* **:** pagkakahugpong.

u·má *png* **:** umay; sawà.

u·mà *png* [*Kap Tag*] **:** halik.

u·má·ga *png* **1:** ang maagang bahagi ng isang araw, mula bukang-liwayway hanggang tanghali **:** ABAK, AGA, BUNTAG, KABUASAN, MAVOKHAS, MAHINA AT **2:** bukang-liwayway.

u·ma·lo·hó·kan *png* **:** sa sinaunang lipunan, tao na may tungkuling ibalita sa madla ang anumang mahalagang pangyayari.

u·má·um *png* **:** makainang halik at yakap.

ú·mang *png* **1:** bitag; patibong **2:** paglalagay ng anuman sa bungad ng butas **3:** anumang bagay na nakalilinlang.

ú·mat *png* **:** pagiging mabagal sa kilos o anumang gawain.

ú·may *png* **:** pagkasuya o sawà sa anumang kinakain na karaniwang masebo o matamis.

um·báng *png* **:** paghalukay sa pamamagitan ng nguso.

um·báy *png* **1:** kasama; kaibigan **2:** *Lit Mus* [*ST*] malungkot na awit, karaniwang inaawit ng mga ulila o may kapansanan.

um·ba·yî *png Lit Mus* [*ST*] **:** awit na malungkot, karaniwang sa paglilibing *Cf* PUNEBRE.

umber (ám·ber) *png* [*Ing*] **1:** natural na pigment na katulad ng ochre ngunit higit na maitim ang kulay **2:** ang kulay nito.

umbilical cord (um·bí·li·kál kord) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* nababanat na tila pising estruktura at nakakabit sa fetus tungo sa plasenta ng isang ina **2:** **a** kableng elektroniko para sa paglulunsad o pagsubok ng mga rocket o misil **b** tila pising nagsusuplay ng hangin, sistemang pangkomunikasyon, at nag-uugnay sa austronaut at kaniyang sasakyan kapag nasa labas at gumagawa sa kalawakan.

umbílicus (um·bí·li·kús) *png* [*Lat*] **1:** *Ana* pusod **2:** *Bot Zoo* pormasyong katulad ng pusod **3:** *Heo* pook sa isang rabaw at lahat ng magkakaugnay na seksiyon na may magkakatulad na kurbatura.x

um·bók *png* **:** rabaw ng anumang bagay na nakabukol o matambok.

um·bóy *png* **:** pagtatapa o pagpapausok sa isda o karne.

úm·bra *png* [*Lat*] **:** paloob na rehiyong ganap na natatakpan o nalalambungan ng anino ng isang bagay na hindi tinatagusan ng liwanag, lalo na ang bahagi ng mundo o buwan na nakararanas ng ganap na eklipse.

umbrella (am·bré·la) *png* [*Ing*] **1:** payong **2:** proteksiyon o pamamatnubay **3:** ahensiyang tagapag-ugnay **4:** *Mil* bagay na nagsisilbing takip o proteksiyon ng isang kampo mula sa atake ng mga sasakyang panghimpapawid ng kaaway **5:** *Zoo* bilog at mala-gulamang katawan ng dikya.

um·bú·yan *png* **:** gawaan ng tinapa; tapahan.

u·mén·to *png* **:** anumang idinagdag sa bayad o suweldo.

u·míd *pnr* **:** hiindi makapagsalita.

u·mi·dó *png* [*Esp humedo*] **:** halumigmig.

u·mí·ging *png Lit Mus* [*ST*] **:** malamyos na awit, karaniwang kinakanta ng mananahi habang nagtatahi.

u·mil·dád *png* [*Esp humildad*] **:** kababaang-loob.

u·míl·de *pnr* [*Esp humilde*] **:** mapagpakumbaba; mababa ang loob.

u·mil·yas·yón *png* [*Esp humiliacion*] **:** pagkadusta.

ú·mis *png* **:** mahinhing ngiti **:** HIYOM, HIYUM, MISOOT, YAM-ID.

u·mít *png* **:** palihim na pagkuha sa gamit ng iba **:** PANGÍRIW, PANGAWKAW, PANTÍYAN, PÍDUT – *pnd* **mang-u·mít, u·mi·tín**.

u·mít *pnr* **:** hindi sariling gamit o pag-aari.

ú·mog *png* **:** varyant ng **dumog**.

ú·mok *png Zoo* **1:** maliliit na uod na nagiging sanhi ng pagkakaroon ng masamang amoy ng bigas o tinapay **2:** amoy na likha nito **:** AMAG.

um·óm *png* **:** anumang bagay na pinananatili sa loob ng bibig.

umpire (ám·payr) *png* [*Ing*] **1:** *Isp* tao na pinili upang magpatupad ng mga batas na nauukol sa palakasan **2:** tao na itinalaga upang mag-ayos ng anumang di-pagkakasundo *Cf* REFEREE.

um·pi·sá *png* [*Esp empezar*] **1:** pagsisimula ng isang bagay na gagawin – *pnd* **mag-um·pi·sá, um·pi·sa·hán 2:** una.

um·pís *png* **:** varyant ng **impis**.

um·póg *png* **:** pagbunggo ng ulo sa kapwa ulo o anumang bagay.

um·pók *png* **:** maliit na pangkat ng magkakaharap na mga tao, karaniwan para sa paglalaro, kuwentuhan, at katulad **:** PÚNDOK[1].

umlaut (úm·lawt) *png* [*Ing*] **1:** pananda sa itaas ng isang patinig, lalo na sa wikang German, na nagsasaad ng pagbabago ng tunog ng nasabing patinig **2:** ang aksiyon ng pagpapalit nito.

un- *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng panguring pamanahon, deribatibong pangngalan, at pang-abay na nangangahulugang **a** hindi; nagsasaad ng kawalan ng kalidad, *hal* unusable, uneducated, unofficially **b** kabaligtaran na kahulugan ng isang salita, *hal* unselfish, unsociable **2:** pambuo ng pangngalan, *hal* unrest, untruth.

UN, daglat (yu·en) **:** United Nations.

ú·na *png pnr* [*Esp*] **1:** sa tao o bagay, binanggit bago ang ikalawa o ikatlo **2:** ang pinakamataas sa isang posisyon, ranggo, at katulad **3:** *Mus* nagtatanghal ng pinakamataas o pangunahin sa dalawa o higit pang bahagi ng magkatulad na instrumento o tinig.

u·náb *png* **1:** paghuhugas ng bigas **2:** hugas-bigas.

u·na·hán *png* [*una* + *han*] **:** habulán.

ú·nan *png* **:** salalayan ng ulo kapag nakahiga, lalo na ang telang bag na tigib sa goma, balahibo, dayami, at ibang malambot na palaman **:** DANGANÁN, PILLOW.

u·ná·naw *png* **:** panaginip.

ú·nang gí·nang *png* **:** first lady.

unanimous (yu·ná·ni·mús) *pnr* [*Ing*] **1:** nagkakasundo lahat **2:** sa opinyon, batas, at katulad, ginanap o binigyang bisa sa pamamagitan ng pangkalahatang kasunduan.

u·ná·no *png pnr* [*Esp* enano] **:** tao na higit ang kaliitan kaysa karaniwang laki o taas ng tao.

ú·nát *pnd* **mag-ú·nat, u·nátin, i·ú·nat :** ituwid; alisin ang kulubot.

u·nát *pnr* [*Bik Kap Hil Ilk Pan Seb Tag War*] **:** tuwid.

ú·nay *png* **1:** pagtiris ng kuto **2:** pagpapalit; paghuhulip.

u·na·wà *png* **:** kabatiran o pagkaalam tungkol sa anumang bagay; pag-intindi sa sinasabi ng isang tao - *pnd* **u·na·wá·in, ma·ka·u·na·wà, ma·u·na·wá·an**.

ú·na·wá·an *png* [*unawa+an*] **:** pagkakaintindihan ng dalawang tao.

un·dâ *png* **:** paghila o paghatak sa bangka, kotse, at katulad sa pamamagitan ng lubid o kadena.

UNCED, daglat (yu·en·si·e·di) **:** United Nations Conference on Environment and Development.

uncertainty principle (an·sér·teyn·tí prín·si·pól) *png Pis* [*Ing*] **:** ang prinsipyong quantum-mechanical na hindi ganap na malalaman sa magkatulad o sabay na oras ang momentum at posisyon ng isang particle.

-uncle (áng·kel) [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan, karaniwang diminutibo.

uncle (áng·kel) *png* [*Ing*] **:** tiyo.

Uncle Sam (áng·kel sam) *png* [*Ing*] **:** personipikasyon ng pamahalaan o mga mamamayan ng Estados Unidos na inilalarawan bilang matangkad, may balbas, nakasuot ng bughaw na tailcoat, pantalong may pula at puting guhit, at sombrerong may guhit na mga bituin.

UNCSTD, daglat (yu·en·si·es·ti·di) **:** United Nations Conference on Science and Technology.

UNCTAD, daglat (yu·en·si·ti·ey·di) **:** United Nations Conference on Trade and Development.

unction (ánk·syon) *png* [*Ing*] **1:** Santo Oleo **2:** kaisipan o salitang nanunuot sa diwa.

un·dás *png* [*Esp*] **:** Araw ng mga Patay; Araw ng mga Santo *var* undras.

un·dáy *png* **1:** galaw ng bagay na nakabitin **:** INDAYOG **2:** galaw ng kamay mula itaas patungo sa susuntukin o sasaksakin –*pnd* **un·da·yán, u·mun·dáy**.

under (án·der) *pnr, pnb, pnt* [*Ing*] **1:** nasa ilalim **2:** nasa loob ng isang rabaw, at katulad **2: a** kung sa ranggo o tungkulin, mababa o nakailalim sa isang opisyal **b** kung sa halaga o presyo, higit na mababa.

underclothes (án·der·klówds) *png* [*Ing*] **:** damit panloob, gaya ng sando, kamison, o bra.

undercover (án·der·kó·ver) *pnr* [*Ing*] **:** tiktik.

undercurrent (án·der·ká·rent) *png* **1:** presyur sa ilalim ng rabaw **2:** damdamin, impluwensiya, at katulad na karaniwang salungat sa isang umiiral na kaayusan.

underdeveloped (án·der·de·vé·lopt) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi pa ganap na buo **2:** sa isang bansa, kalagayang hindi pa ganap na maunlad ang ekonomiya **3:** sa potograpiya, hindi ganap ang pagkabuo o paglabas ng mga imahen.

underdog (án·der·dóg) *png, pnr* [*Ing*] **1:** aso o tao na natalo sa labanan **2:** tao o pangkat ng mga tao na inaasahang matatalo sa paligsahan o labanan **:** DEHADO.

undergraduate (án·der·grád·weyt) *png* [*Ing*] **:** mag-aaral sa kolehiyo o unibersidad na hindi pa nakakuha o nakatapos ng unang kurso.

underground (án·der·gráwnd) *png* [*Ing*] **1:** pook o rehiyon sa ilalim ng lupa **2:** daan sa ilalim ng lupa **3:** lihim na organisasyong tumututol sa umiiral na pamahalaan **:** UG.

underline (an·dér·layn) *png* [*Ing*] **1:** salungguhit **2:** kapsiyon sa ilalim ng ilustrasyon.

underworld (án·der·wórld) *png* [*Ing*] **1:** bahagi ng isang lipunan na binubuo ng mga tao na nabubuhay sa paggawa ng organisadong krimen **2:** *Mit* pook sa ilalim ng mundo na pinatutunguhan ng mga patay **3:** rehiyon sa ilalim ng rabaw, gaya ng sa mundo o lawas ng tubigan **4:** ang kabilang bahagi ng mundo.

underwrite (án·der·ráyt) *pnd* [*Ing*] **1:** pumirma; lumagda **2:** sumangayon **3:** tiyakin.

underwriter (án·der·ráy·ter) *png* [*Ing*] **1:** tao na lumalagda sa mga polisiya ng seguro o namumuhunan sa seguro bilang negosyo **2:** tao na nangangasiwa sa mga ambag at kasunduan.

UNDP, daglat (yu·en·di·pi)**:** United Nations Development Programme.

un·dót *png* **:** pagkaudlot o biglaang takot dahil sa pagkagulat.

un·drás *png* [*Esp*] **:** varyant ng **undas**.

UNDRO, daglat (yu·en·di·ar·o) **:** United Nations Disasters Relief Office.

unemployment (án·em·plóy·ment) *png* [*Ing*] **:** kawalan ng trabaho.

UNEP, daglat (yu·en·i·pi) **:** United Nations Environmental Programme.

unequivocal (an·ék·wi·vó·kal) *pnr* [*Ing*] **:** malinaw; hindi mapagkakamalan.

UNESCO, daglat (yu·nés·ko) : United Nations Educational Scientific and Cultural Organization.

unfortunate (an·fór·tyu·néyt) *pnr* [*Ing*] **1:** may masamang kapalaran; malas **2:** hindi masaya **3:** nagsisisi.

UNFPA, daglat (yu·en·ef·pí·ey) : United Nations Fund for Population Activities.

u·ngâ *png* : sigaw ng kalabaw, kabayo, baka, at iba pang hayop.

u·ngág *pnr* : tanga.

ú·ngal *png* : tinig ng baka o kalabaw kapag nagagalit, nasasáktan, o nagugutom : UNGA.

u·ngás *pnr* : tanga.

ú·nget *png* [*Ilk*] : gálit.

Ung·ga·rá *png* [*Esp* hungara] : babaeng taga-Hungary, **Ung·ga·ró** kung lalaki.

ung·gî *pnr* : natanggal mula sa sisidlan.

ung·gô *png Zoo* : varyant ng **unggoy.**

ung·góy *png Zoo* : matsing *var* unggô.

ung·gu·wén·to *png* [*Esp* unguento] : malagrasang gamot na ipinapahid sa katawan o kosmetikong preparasyon sa balát : OINTMENT.

u·ngî *pnr* **1:** mabuway **2:** bungi.

ung·kát *png* : pagbanggit sa isang bagay na lumipas o nakaraan na.

ung·kô *png* : salitang unang nabibigkas ng bata.

u·ngód *pnr* : tunay.

ú·ngol *png* **1:** ingay na nagmumula sa bibig ng tao o hayop kapag may dinaramdam, galit, at katulad **2:** pagpapahayag ng pagtutol sa pamamagitan nito : AGROTONG, INGAL, KUMOD, NGERNGER, NGURUB.

u·ngós *png* **1:** dulo ng nguso **2:** kalamangan **3:** nakausling bahagi ng anuman.

u·ngós *pnr* : nakalalamang; nakahihigit; nakalitaw.

u·ngót *png* : paghingi ng anuman, karaniwang sa malambing ng pamamaraan.

unguis (úng·gwis) *png* [*Lat*] **1:** *Bot* ang tila kukong kinapapatungan ng mga talulot **2:** *Zoo* kuko.

ungula (ung·gyú·la) *png* [*Lat*] **1:** kuko **2:** *Mat* pahiwid na bahaging kinuha sa kono at katulad **2:** unguis.

ungulate (úng·gyu,léyt) *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa kuko **2:** tumutukoy sa mga mammal na may kuko.

UNHCR, daglat (yu·en·eyts·si·ar) : United Nations High Commission for Refugees.

u·ni *png* [*Ilk*] : tinig.

uni- (yú·ni) [*Ing*] : pambuo ng panguri, nangangahulugang binubuo ng isa, *hal* unilateral, universal.

u·ni·bér·si·dád *png* [*Esp universidad*] : institusyon ng kaalaman sa pinakamataas na antas, may kolehiyo ng agham at sining, programang gradwado, at propesyonal : PAMANTASAN, UNIVERSITY.

u·ni·ber·sa·lís·mo *png* [*Esp universalismo*] **1:** katangiang unibersal **2:** unibersal na saklaw ng kaalaman, interes, o gawain **3:** doktrina na maliligtas ang lahat at dadalhin sa kabanalan ng Diyos : UNIVERSALISM.

u·ni·ber·si·tár·ya *png* [*Esp universitaria*] : kolehiyala, **u·ni·ber·si·tár·yo** kung lalaki.

u·ni·bér·so *png* [*Esp universo*] **1:** ang kabuuan ng hayág at inaakalang mga bagay at pangyayari; lahat ng umiiral na bagay, kabilang ang mundo, mga nilalang dito, at mga lawas pangkalawakan : SANTINAKPAN **2:** ang mundo, lalo na ang sangkatauhan **3:** mundo o esfero na iniiralan at pinamamayanihan ng isang bagay.

unicameral (yú·ni·cá·me·rál) *pnr* [*Ing*] : binubuo ng isang lehislatibong kamara.

UNICEF, daglat (yú·ni·séf, yu·en·ay·si·i·ef) : United Nations Children's Fund.

unicellular (yú·ni·sél·yu·lár) *pnr* [*Ing*] : binubuo ng isang cell.

unicorn (yú·ni·córn) *png* [*Ing*] **1:** *Mit* hayop na inilalarawang kabayo at may isang sungay sa noo, at pinaniniwalaang nakagagamot at may pambihirang katangian.

u·ni·dád *png* [*Esp*] : kaisahán.

UNIDO, daglat (yu·ní·do yu·en·ay·di·o) : United Nations Industrial Development Organization.

uniform (yú·ni·fórm) *png* [*Ing*] : uniporme.

uniform (yú·ni·fórm) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi nagbabago sa anyo at karakter **2:** umaayon sa magkatulad na istandard, batas, at hanggahan **3:** hindi nagbabago; tuloy-tuloy **4:** sa buwis, batas, at katulad, hindi nag-iiba sa oras o pook.

uniformity (yú·ni·fór·mi·tí) *png* [*Ing*] : unipormidad.

unilateral (yú·ni·lá·te·rál) *pnr* [*Ing*] **1:** may kaugnayan sa isang gilid o panig **2:** may isang gilid lamang na pinapanigan **3:** tumutukoy o bumabagtas sa isang gilid **4:** nakaaapekto sa panig ng isang partido o pangkat **5:** ginawa o isinakatuparan ng isang panig lamang **6:** *Bat* ukol sa kontrata na mangangako ang isang panig kapalit ng aksiyon ng kabilang panig.

u·ní·nap *png* : aninaw.

u·ní·nig *png* : ulinig.

union (yún·yon) *png* [*Ing*] **1:** unyon **2:** *Mat* set na binubuo ng mga element na dapat kabilang sa kahit isa sa dalawa o higit pang hatag na set : SYMBOL U.

unionist (yún·yo·níst) *png* [*Ing*] : unyonista.

Union of Soviet Socialist Republics (yú·yon ov sóv·yet sów·sya·líst re·páb·liks) *png* [*Ing*] : dating unyong frderal ng labinlimang republika sa Silangang Europa at kanluran at timog Asia na bumuo sa malaking bahagi ng dating emperyong Ruso; nabuwag noong Disyembre, 1991 : SOVIET UNION UNYONG SOBYET, USSR, RUSSIA.

uniped (yú·ni·péd) *png* [*Ing*] : tao na isa lamang ang paa o binti.

unipersonal (yú·ni·pér·so·nál) *pnr* [*Ing*] : umiiral lamang bilang isang persona.

unipolar (yú·ni·pó·lar) *pnr* [*Ing*] **1:** aparatong magnetiko at elektriko, nagtatanghal ng isang uri ng polaridad **2:** *Bio* sa nerve cell, may isang polo o proseso lamang.

u·ni·por·me *png* [*Esp uniforme*] : magkakatulad na kasuotan ng mga kasapi ng isang pangkat o institusyon, gaya ng sundalo, pulis, magaaral, at katulad.

unique (yu·ník) *pnr* [*Ing*] **1:** walang kaparis; bukod-tangi **2:** pambihira; hindi karaniwan **3:** uniko.

unisex (yú·ni·séx) *pnr* [*Ing*] sa moda ng pananamit, buhok, at katulad, nakadisenyo para sa lahat ng kasarian.

unisexual (yú·ni·séks·wal) *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa isang sex o kasarian **2:** *Bot* may stamen o pistil sa lahat ng kasarian.

unison (yú·ni·són) *png* [*Ing*] : pagkakasabay-sabay.

unit (yú·nit) *png* [*Ing*] : yunit.

UNITAR, daglat (yú·ni·tár) : United Nations Institute for Training and Research.

unitarian (yú·ni·tár·yan) *png* [*Ing*] **1:** sinumang Kristiyano na naniniwalang iisa ang persona ng Diyos **2:**

sa malaking titik, kasapi ng pangkat na may ganitong paniniwala **3:** *Pol* tagapagtaguyod ng sentralisadong pamumuno **:** UNITARYO.

unitarianism (yú·ni·tár·ya·ní·sim) *png* [*Ing*] **1:** ang mga paniniwala, prinsipyo, at praktika ng unitarian **:** UNITARYANÍSMO **2:** *Pol* sistemang nagtataguyod sa sentralisadong pamumuno, gaya ng pamahalaan **:** UNITARYANÍSMO.

unitary (yú·ni·tá·ri) *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa yunit o mga yunit **2:** may tatak ng kaisahan o pagkakaisa.

u·ni·tar·ya·nís·mo *png* [*Esp unitario+ anism*] **:** unitarian.

u·ni·tár·yo *png* [Esp unitario] : unitarian.

united (yu·náy·ted) *pnr* [*Ing*] **:** nagkakaisa.

unit cost (yú·nit kóst) *png* [*Ing*] **:** halaga ng paglikha ng isang piraso ng produkto.

United Kingdom (yu·náy·ted kíng·dam) *png* [*Ing*] **:** bansa sa kanlurang Europa, binubuo ng England, Wales, Scotland, at Northern Ireland **:** GREAT BRITAIN.

United Nations (yu·náy·ted néy·syon) *png* [*Ing*] **:** organisasyon ng mga bansa na itinatag noong 1945 upang itaguyod ang kapayapaang pandaigdig, seguridad, at pagkakaisa **:** UN.

United States (yu·náy·ted ís·teyts) *png* [*Ing*] **:** bansa sa Hilagang America, binubuo ng mga estadong federal **:** ESTADOS UNIDOS, US, USA.

unit price (yú·nit práys) *png* [*Ing*] **:** halaga ng pagbebenta sa isang piraso ng produkto.

unity (yú·ni·tí) *png* [*Ing*] **1:** kaisahan **2:** bagay na bumubuo ng isang masalimuot na kabuuan **3:** *Mat* ang bilang na "isa" o anumang itinuturing na isa.

univalent (yú·ni·vá·lent) *pnr* [*Ing*] **1:** *Kem* monovalent **2:** *Bio* sa chromosome, ang natitirang walang kapareha sa yugto ng meiosis.

univalve (yú·ni·válv) *png Zoo* [*Ing*] **:** uri ng molusk na may isang valve o talukab, *hal* tahong, talaba.

universal language (yú·ni·vér·sal láng·gweyds) *png* [*Ing*] **1:** wikang nagagamit at nauunawaan ninuman at saanman **2:** anumang uri ng ekspresyon na ginagamit at nauunawaan o naiintindihan kahit saan, gaya ng musika **3:** doktrina na naniniwalang maliligtas ang lahat at makakapiling ng Diyos.

universal *pnr* [*Ing*] **:** unibersal.

universal recipient (yú·ni·vér·sal re·sí·pyent) *png* [*Ing*] **:** tao na kabilang ang tipo ng dugo sa pangkat AB, at maaaring tumanggap ng dugo mula sa pangkat ABO.

universalism (yú·ni·vér·sa·lí·sim) *png* [*Ing*] **:** unibersalismo.

universe (yú·ni·vérs) *png* [*Ing*] **:** uniberso.

university (yú·ni·vér·si·tí) *png* [*Ing*] **:** unibersidad.

univocal (yú·ni·vó·kal) *pnr Lgw* [*Ing*] **:** sa salita, nagtataglay ng isang tanging kahulugan.

unknown (án·nown) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi kilala **2:** hindi pamilyar.

un·la·pì *png Gra* **:** pantig na idinadagdag sa unahan ng salitang-ugat upang makabuo ng bagong salita **:** PREFIX.

un·lád *png* **:** pagbuti o pagsulong ng kabuhayan.

un·lák *png* **:** pagbibigay sa kagustuhan ng iba – *pnd* **mag·pa·un·lák, pa·un·la·kán**.

unleaded (an·lé·ded) *pnr* [*Ing*] **1:** sa petrolyo, walang halong lead **2:** hindi natatakpan o tinimbang nang may lead **3:** sa paglilimbag, walang lead.

unleavened (an·lí·vend) *pnr* [*Ing*] **:** walang lebadura.

unload (án·lowd) *pnd* [*Ing*] **1:** magtanggal ng kargamento mula sa sasakyan **2:** tanggalin ang bala sa baril.

unnatural (an·ná·tyu·rál) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi umaayon sa kalikasan **2: a** kulang sa likás na damdamin **b** masyadong matapang o mahina **3:** artipisyal.

unnecessary (an·né·se·sá·ri) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi kailangan **2:** lampas sa kailangan.

unnilpentium (ú·nil·pén·tyum) *png Kem* [*Ing*] **1:** artipisyal na transuranic chemical element (atomic number 105, symbol **Unp**).

unnilquadium (ú·nil·kwád·yum) *png Kem* [*Ing*] **:** artipisyal na transuranic chemical element (atomic number 104, symbol **Unq**).

UNO, daglat (yu·en·o) **:** United Nations Organization **:** UN.

ú·no *png* [*Esp*] **:** isa.

ú·nos *png* [*Kap Tag*] **:** bukbok sa bigas.

u·nós *png* **:** malakas at mahanging buhos ng ulan *Cf* BAGYO **:** SIGWA, TEMPEST, TEMPESTÁD.

Unp, symbol (yu.en.pi) *Kem* [*Ing*] **:** unnilpentium.

Unq, symbol (yu.en.kyu) *Kem* [*Ing*] **:** unnilquadium.

un·sí *png* **:** pagsisingkaw ng kalabaw o kabayo –*pnd* **mag·un·sí, i·un·sí**.

un·si·ya·mî *png* **1:** pagkalanta kung sa halaman **2:** pagkabigo.

un·sík *png* **1:** liit; kaliitan **2:** kauntian.

un·sód *png* **:** pag-isod ng isang nakaupo.

un·sóy *png Bot* [*Tsi*] **:** kulantro.

until (an·tíl) *pnb* [*Ing*] **:** hanggang.

un·tág *png* **:** pagpapaalala ukol sa bagay na ipinangako **:** KULIBÁT, PAGANAKA, PAHANUMDOM, PALAGÍP, PANGIPANONOT.

un·táy *pnr* **:** nakapilipit.

un·tî *png* **:** kaliitan sa bilang o halaga.

un·tík *png* **:** muntik.

un·tóg *png* **:** umpog.

un·tól *png* **:** pansamantalang pagtigil sa anumang ginagawa **:** UDLOT.

un·tón *png* [*Bik Tag*] **:** pitaka.

un·tós *png* **:** paghupa ng malakas na hangin, ulan, baha, at katulad.

untouchable (an·táts·a·ból) *pnr* [*Ing*] **1:** hindi nahihipo o nasasaling **2:** [*Hin*] harijan.

un·yà *pnb* [*Seb*] **:** sakâ.

un·yé·ta *png* [*Esp uñeta*] **:** paet.

un·yón *png* [*Esp unión*] **1:** pagsasama o pagbubuklod ng dalawa o higit pang bagay **:** UNION **2:** pagiging magkabuklod o magkasama **:** UNION **3:** bunga o dulot ng pagbubuklod o pagsasama ng dalawa o higit pang mga bagay **:** UNION **4:** mga tao, estado, at katulad na pinag-isa o pinag-ugnay ng iisang layunin **:** UNION **5:** pangkat ng mga estado o nasyon na itinuturing na iisang lawas pampolitika **:** UNION **6:** organisasyon ng mga manggagawa; labor union **:** UNION **7:** proseso o resulta ng pagsasama o integrasyon ng magkahiwalay, putol, o baling elemento, gaya sa paggaling ng sugat o nabaling buto **:** UNION **8:** lokasyon o salupungan kung saan nangyari ang pagbubuklod **:** UNION.

Un·yóng Sob·yét *png* **:** Union of Soviet Socialist Republics.

unveil (án·veyl) *pnd* [*Ing*] **1:** tanggalin ang belo **2:** tanggalin ang telang nakatakip sa estatwa, plake at katulad,

bilang bahagi ng seremonya sa unang pampublikong pagtatanghal **3:** magsiwalat.

ú·od *png Zoo Bot* **:** maliliit at pahabang parasito na gumagapang at karaniwang nakikita sa mga dahon ng halaman o madumi at nabubulok na bagay.

u·ók *png Zoo* **:** uod na sumisira sa mga palapa ng niyog.

up (ap) *png* [*Ing*] **1:** mabuting kapalaran **2:** paakyat na bahagi ng isang daan o pook.

up (ap) *pnd* [*Ing*] **1:** bumangon **2:** palakihin **3:** pataasin.

up (ap) *pnr* [*Ing*] **1:** nakatayo; nakatindig **2:** kung sa presyo, mataas **3:** kung sa gawain, tapos na **4:** kung sa laro, nakapusta; nakataya **5:** gising; nakabangon na.

up (ap) *pnb* [*Ing*] **1:** tungo sa, o nasa pataas na posisyon **2:** nasa papawirin **3:** nasa pook na itinuturing na mataas **3:** higit na mataas sa puntos, antas, ranggo, at katulad **4:** nasa unahan **5:** nasa ibabaw.

ú·pa *png* **1:** halaga o bagay bilang bayad sa isang gumampan ng mahalagang gawain **2:** bayad sa pagtigil o pagtira sa isang bahay **:** RÉNTA .

ú·pak *png* **1:** saha ng puno ng saging **:** UBBAK **2:** pagtuklap sa pagkakadikit ng isang bagay **3:** tuloy-tuloy na pagpalo – *pnd* **u·pá·kan, u·mú·pak, mang-ú·pak**.

u·pák *png [Bik War]* **:** saha.

u·pa·hán *png pnr* **:** sinumang binabayaran upang gumampan ng isang tungkulin.

ú·pang *pnb* **:** nang sa gayon **:** AGÓD, ARON, BANGKANITA, BASI, PIYAN, TANGANI, TAPNO.

u·pá·op *png* **:** tabako o pipa na laging nakasubo.

u·pa·sa·là *png* **:** paghamak sa kapwa; panlalait; pagmumura –*pnd* **mang-u·pa·sa·là, u·pa·sa·lá·in**.

ú·pas *png* **1: a** *Bot* punongkahoy (*Antiaris toxicaria*) na nakukuhanan ng pagkit na ginagamit sa palaso bilang lason, karaniwang matatagpuan sa Java **b** *Mit* punongkahoy na Javanese at pinaniniwalaang mamamatay ang sinumang lumapit dito **c** nakapipinsalang impluwensiya, gawain, at katulad **2:** [*Hil*] saha.

u·pás *png* **1:** pagtatalop sa puso ng mais - *pnd* **mag-ú·pas, u·mú·pas, mang-ú·pas 2:** pinagtalupang balát ng mais.

u·pát *png* **1:** pagpigil sa daloy ng dugo palabas sa katawan **2:** pag-awat sa pasusuhing sanggol **3:** *Bat* pag-uurong ng reklamo o asunto **4:** panunulsol sa kapuwa na gawin ang isang bagay.

ú·paw *png* **:** bahagi ng ulo, karaniwang sa may bumbunan, na hindi tinutubuan ng buhok.

u·páw *pnr* **:** walang buhok sa ulo **:** ÁLOT[2], KALBO, PANOT.

ú·pay *png* [*War*] **:** galing.

upbeat (áp·bit) *png Mus* [*Ing*] **:** ritmo sa musika na hindi asentuwado.

upbeat (áp·bit) *pnr* [*Ing*] **1:** optimistiko **2:** masayahin.

upbringing (ap·brí·nging) *png* [*Ing*] **:** pagpapalaki sa anak.

update (áp·deyt) *pnd* [*Ing*] **:** itama sa panahon.

upgrade (áp·greyd) *pnd* [*Ing*] **:** itaas sa ranggo, tungkulin, at katulad.

upheaval (ap·hí·val) *png* [*Ing*] **1:** marahas at biglaang pagbabago **2:** *Heo* pataas na pagpitlag ng bahagi ng crust ng mundo na nag-aangat sa ilang bahagi nito nang higit na mataas kaysa dati.

uphill (áp·hil) *pnr* [*Ing*] **1:** paturngo sa isang mataas na pook **2:** kung sa gawain, nangangailangan ng hirap o malaking paghihirap.

uphold (áp·hold) *pnd* [*Ing*] **1:** tiyakin o panatilihin **2:** bigyan ng tulong.

upholsterer (ap·hóls·te·rér) *png* [*Ing*] **:** tao na naglalagay ng sapin sa muwebles.

u·pís·yo *png* [*Esp oficio*] **:** varyant ng **opisyo**.

up·lák *png* **:** labis na pagkagutom.

uplift (ap·líft) *pnd* [*Ing*] **1:** itaas, iangat **2:** ayusin ang antas sa pamumuhay **3:** ipagbunyi.

ú·po *png Bot* [*Bik Seb War Tag*] **1:** halamang baging (*Lagenaria siceraria*) na may bungang pahaba at nakakain **2:** ang bunga nito.

u·pô *png* **1:** ayos ng tao o hayop na nakalapat ang puwit sa silya, lupa, o anumang bagay na malilikmuan **2:** paglikmo sa silya - *pnd* **u·mu·pô, u·pu·án**.

ú·pod *png* **1:** labis na pagkagasgas **:** bahagi ng isang bagay na gasgas na gasgas na.

u·pód *pnr* **:** manipis na dahil sa sobrang pagkagasgas **:** PUDPÓD.

ú·pong *png* **1:** paglalapit ng dalawang bagay upang maghugpong **2:** kahoy na inilagay sa baga **3:** pagpapasuso sa bata **4:** dulo.

u·pós *png* **1:** labí ng sigarilyo o kahoy matapos sindihan **2:** sagad na pagkabaon.

u·pós *pnr* **1:** sagad ang pagkakabaon **2:** nanghihina.

upper (á·per) *png* [*Ing*] **1:** bahagi ng sapatos na tumatakip sa paa **2:** gamot na may narkotikong epekto, *hal* amphetamine.

upper (á·per) *pnr* [*Ing*] **1:** higit na mataas; nakatayo sa itaas ng ibang bahagi **2:** higit na mataas sa ranggo **3:** *Geo Ark* ukol sa dibisyong estratigrapo, deposito, at panahon, higit na bata o bago at karaniwang malapit sa rabaw.

uprising (ap·ráy·sing) *png* [*Ing*] **:** pag-aalsa.

uproar (áp·rowr) *png* [*Ing*] **:** kaguluhan, karaniwang marahas.

ups and downs (aps end dawns) *png* [*Ing*] **:** salitan ng malas at suwerte.

úp·si·lón *png* [*Gri*] **:** ikadalawampung titik ng alpabetong Griyego.

upstage (áps·teyds) *pnd* [*Ing*] **:** sapawan o agawan ng eksena.

upstage (áps·teyds) *pnr* [*Ing*] **:** nasa gawing likod ng entablado.

uptown (áp·tawn) *pnr* [*Ing*] **:** ukol sa o nasa residensiyal na bahagi ng isang bayan o lungsod.

u·pú·an *png* **:** anumang bagay na likmuan **:** CHAIR[1], SILYA.

upward (áp·ward) *pnr* [*Ing*] **1:** sa posisyon o postura, nakatayo **2:** umaayon sa tama.

uraemia (yu·rém·ya) *png Med* [*Gri*] **:** kalagayang dulot ng retensiyon sa dugo na karaniwang inilalabas sa pag-ihi.

uraeus (yu·rá·yus) *png* [*Gri*] **:** banal na serpiyenteng simbolo ng kapangyarihan at makikita sa mga putong ng sinaunang dibinidad at soberano sa Ehipto.

u·ra·ku·ló *png* [*Esp oraculo*] **:** varyant ng **orakulo**.

u·ra·lì *png* **1:** panunulsol **2:** sabwatan **3:** pagkakasunod-sunod **4:** pag-uulayaw ng magkasintahan.

ú·rang *png* **1:** túlos **2:** mahabang kawayan na matulis ang dulo at ginagamit na sandata.

U·rá·no *png* [*Esp*] **:** Uranus.

u·ra·no·gra·pí·ya *png* [*Esp uranografia*] **:** sangay ng astronomiya na

tumatalakay sa paglalarawan at pagmamapa ng mga bituin at iba pang lawas pangkalawakan : URANOGRAPHY.

uranium (yu·rá·nyum) *png Kem* [*Ing*] : abuhin, metaliko, at radyoaktibong element (atomic number 92, symbol **U**).

uranography (yú·ra·nó·gra·fí) [*Ing*] : sangay ng astronomiya na tumatalakay sa paglalarawan at pagmamapa ng mga bituin, planeta, at katulad.

Uranus (yu·rá·nus) *png* [*Ing*] **1:** *Mit* [*Gri*] personipikasyon ng langit, ang kauna-unahan sa mga diyos na Griyego at unang pinuno ng uniberso : URANO **2:** ang ikapitong planeta mula sa araw.

u·rán·yo *png* [*Esp uranio*] : uranium.

u·rát *pnr* : uto-uto.

ú·ray *png Bot* : uri ng damo na matinik ang puno ng dahon, at karaniwang tumutubo sa mga pook na walang ibang tanim : BAYAMBANG.

úr·ban *pnr* [*Ing*] : ukol sa, naninirahan sa, o nakatayo sa isang bayan o lungsod.

urbane (úr·beyn) *pnr* [*Ing*] : elegante at pino kung kumilos.

ur·ba·ni·dád *png* [*Esp*] : mabuting asal.

ur·ba·ni·sas·yón png [Esp urbanizacion] : pagsulong ng isang pook tungo sa makabagong lungsod; pagkakaroon ng mga katangian ng isang lungsod.

ur·ba·nís·mo *png* [*Esp*] : pagpaplano ng pamayanan.

ur·ba·nís·ta *png* [*Esp*] : tagaplano ng pamayanan.

urbanity (ur·bá·ni·tí) *png* [*Ing*] **1:** katangiang urbane **2:** pamumuhay na urban.

urchin (ár·tsin) *png* [*Ing*] **1:** pilyong bata **2:** *Zoo* salungo.

urea (yu·rí·ya) *png BioK* [*Ing*] : natutunaw at walang kulay na kristalinang nitrogenous compound na nakukuha sa ihi ng mga mammal.

ureter (yú·ri·tér) *png Ana* [*Ing*] : daanang tubo ng ihi mula sa bato hanggang pantog.

urethane (yú·ri·téyn) *png Kem* [*Ing*] : kristalinang amide at ethyl carbamate, ginagamit sa paggawa ng plastik at pintura.

urethra (yu·rí·tra) *png Ana* [*Ing*] : daanang tubo ng ihi mula sa pantog.

urgent (ár·dyent) *pnr* [*Ing*] : nagsasaad o humihingi ng madaliang aksiyon o atensiyon.

u·rì *png* **1:** katangiang ikinaiiba ng isa sa isa **2:** *Pol* saray o kalagayan sa lipunan.

-uria (yu·rí·ya) *pnl* [*Ing*] : pambuo ng pangngalan, nagsasaad na nasa ihi ang isang uri ng substance, *hal* pyuria.

uric (yú·ric) *pnr* [*Ing*] : hinggil o may kaugnayan sa ihi.

uric acid (yú·rik á.sid) *png* [*Ing*] **1:** *BioK* compound ($C_5H_4N_5O_3$) na makikita sa ihi ng mga mammal at dumi ng mga reptil at ibon, kapag nasa anyong salt, makikita sa mga kasukasuan bilang gout, at pangunahing bumubuo sa bato sa rinyon **2:** *Kem* pulbos ng compound na ito na puti, kristalina, walang amoy, walang lasa, bahagyang natutunaw, at karaniwang nakukuha sa ihi ng tao o dumi ng ibon.

u·ri·kál *png* : pagtunog ng mga kampana.

u·rí·les *png Zoo* : uri ng isda (*Magalaspis cordyta*) na kahawig ng talakitok : KALAPEÓN, PÁKAN.

urinal (yú·ri·nál) *png* [*Ing*] : ihian.

urinalysis (yu·ri·ná·li·sís) *png* [*Ing*] : ang kemikal na pag-aaral sa ihi.

urine (yu·rín) *png* [*Ing*] : ihi.

u·ri·rà *png* : pag-uusisa.

u·rí·ya *png* : gilid ng tela na sadyang niyari upang hindi matastas.

urn *png* [*Ing*] : urna.

úr·na *png* [*Esp*] : espesyal na kahong ginagamit sa panahon ng halalan.

u·rók *png* [*Ilk*] **1:** hilik **2:** sagwal[1].

urology (yu·ró·lo·dyí) *png* [*Ing*] : ang siyentipikong pag-aaral sa sistema ng pag-ihi.

ú·rong *png* **1:** galaw o lakad na pabalik sa likod : ATRAS **3:** pagpapaliban ng gawain **3:** hindi pagtuloy sa pupuntahan **4:** pag-ikli o pagkitid ng tela o kayo matapos mabasâ **5:** pagliligpit sa pinagkainan –*pnd* **i·ú·rong, mag-u·rong, u·mú·rong, u·rú·ngan.**

u·róy *png* : aglahi; panunuya.

Ursa Major (úr·sa méy·dyor) *png Asn* [*Ing*] : pinakamaningning na konstelasyon sa hilaga at sumasaklaw sa pitong bituin na bumubuo ng Big Dipper : GREAT BEAR.

Ursa Minor (úr·sa máy·nor) *png Asn* [*Ing*] : pangkat ng pitong maningning na talà na kahawig ng dipper ang guhit-balangkas : LITTLE BEAR, LITTLE DIPPER.

u·rúng *png Bot* : punongkahoy na tumataas nang 30 m, lumalaki ang katawan nang 70 sm, at matutulis ang dulo ng dahon.

u·ru·pél *png* [*Esp oropel*] : palara.

u·ru·yán *png Lit Mus* : awiting-bayan sa Mindanao.

us (as) *pnh* [*Ing*] : tayo.

US, daglat (yu·es) : United States.

USA, daglat (yu·es·ey) : United States of America.

u·sá *png Zoo* : alinman sa hayop na kabilang sa family *Crevidae,* karaniwang may sanga-sangang sungay ang lalaki, manipis ang buhok, at mabilis tumakbo : PAMURÚLAN.

u·sá·pan *png* : anumang napagkasunduan ng dalawang panig.

u·sa·pín *png* **1:** sumbong sa hukuman; asunto; demanda **2:** isyu.s

u·sád *png* **1:** mabagal na pagsulong **2:** pagbabalik-aral.

u·sál *png* : paulit-ulit na pagsasalita nang pabulong, karaniwan kapag nagsasaulo ng isang aralin.

ú·sang *png* : tulo o patak ng kandila.

ú·sap *png* **1:** pagpapalitan ng salita o kuro-kuro; pulong **2:** gulo; away.

u·sár *png* [*Pan*] : ganit[1].

us·bóng *png* **1:** buko ng bulaklak **2:** talbos ng halaman **3:** matambok na bahagi ng anuman **4:** kaunlaran.

use (yus) *png* [*Ing*] **1:** gamit **2:** paggagamitan **3:** halaga.

use (yus) *pnd* [*Ing*] **1:** gumamit; gamitin **2:** ubusin **3:** masanay; mahirati **4:** umupa; upahan.

used (yust) *pnr* [*Ing*] **1:** gamit na; nagamit na **2:** segunda-mano.

useful (yús·ful) *pnr* [*Ing*] **1:** nagagamit; maaaring gamitin **2:** lumilikha o may kakayahang lumikha ng magandang resulta.

useless (yús·les) *pnr* [*Ing*] **1:** walang kuwenta **2:** hindi nagagamit.

user (yú·ser) *png* [*Ing*] **1:** tao na gumagamit ng anumang kasangkapan **2:** *Bat* ang tuloy-tuloy na pagtamasa at pagsasaya sa isang karapatan, at katulad **3:** *Kol* adik.

ushabtí (u·syab·tí) *png* [*Ing*] : alinman sa mga pigurang katulad ng mummy na inilalagay sa mga sinaunang libingan sa Ehipto upang gumampan ng gawaing maaaring ipagawa sa kanila ng namatay.

usher (á·syer) *png* [*Ing*] **1:** tao na nagdadala o umaalalay sa tao o pangkat ng tao patungo sa bulwagan o teatro **2:** sa korte, ang tao na nagbabantay sa pinto.

usherette (á·sye·rét) *png* [*Ing*] : babaeng usher.

u·si·sà *png* : pagtatanong ukol sa pinag-usapan –*pnd* **u·si·sá·in, mang-u·si·sà, mag-u·si·sà**.

ú·sig *png* : pagsisiyasat ng isang maykapangyarihan sa sinumang pinaghihinalaang nakagawa ng pagkakasala - *pnd* **mang-ú·sig, u·sí·gin** : SIPHAW.

ú·siw *png Bot* **1:** uri ng kawayan : BIKAL **2:** uri ng punongkahoy na maligasgas ang mga dahon : ISIS.

us·lák *pnr* : tanga.

us·lî *png pnr* : litaw.

us·ngál *pnr* **1:** nakaposisyong palabas ang ngipin **2:** hinggil sa ngipin na nasa gawing itaas na tumubo nang palabas o paumbok sa bibig.

ú·so *png* : kasalukuyang moda, karaniwan sa pananamit.

ú·so *pnr* : ukol sa bagay na nakahiligan ng mga tao sa isang panahon.

ú·sod *png* **1:** magdamag na pagtigil sa isang pook **2:** isod.

u·sóg *png* : kalagayang sumasakit ang tiyan na pinaniniwalaang dala ng isang taong bumati sa kapuwa, lalo sa isang sanggol.

ú·sok *png* : tila abuhing ulap mula sa nasusunog, kumukulong tubig, o singaw ng lupa, lalo na ang nakikita dahil sa mga particle na karbon - *pnd* **u·mú·sok, ma·ú·sok, pa·u·sú·kin.**

ú·song *png* : pagtulong sa anumang bagay na pinapasan : TUWANG.

ú·sub *png Zoo* : huwalíng.

u·sú·ra *png* [*Esp*] : mapagsamantalang aksiyon o praktika ng pagpapahiram ng salapi, lalo na ang pagpapataw ng tubò *Cf* PALABÂ : USURY.

u·su·ré·ra *png* [*Esp*] : babae na nanguusura, **u·su·ré·ro** kung lalaki.

us-ós *png* **1:** pagbaba o pagbulusok ng bagay na nakabitin o nasa itaas **2:** pagluwag ng pagkakatali.

USSR, daglat (yu·es·es·ar) : Union of Soviet Socialist Republics.

usurer (yú·su·rér) *png* [*Ing*] : usurera.

usury (yú·su·rí) *png* [*Ing*] : usura.

ú·tab *png* : ukab sa gilid ng kahoy.

ú·tak *png* **1:** *Ana* ang bahagi ng gitna ng nervous system na nakapaloob sa cranium ng tao at iba pang vertebrata, binubuo ng malambot, kulu-kulubot na masa ng abuhin at puting matter, na kumokontrol sa mental at pisikal na pagkilos : BRAIN **2:** *Zoo* ang bahaging ito sa mga hayop at isda **3:** tao na nagplano o nasa likod ng isang kilusan o kampanya.

u·tál *png* : paputol-putol o pahintohintong pagbigkas ng mga salita.

ú·tang *png* : anumang hiniram o kinuha na ibabalik o babayaran din sa takdang panahon : PANTÁW, PRÉSTAMÓ– *pnd* **ma·ngú·tang, i·ú·tang, u·tá·ngan**.

u·tás *png* : pagpatay sa hayop o tao – *pnd* **u·ta·sín, u·mu·tás**.

u·tás *pnr* : patay na; wala nang buhay.

ú·taw *png Bot* : halaman (*Glycine max*) na nakukuhanan ng sangkap sa paggawa ng tokwa at toyo : SÓYA, SOYBEAN.

u·táy *png* : dahan-dahang pagganap sa isang gawain

u·táy-u·táy *pnr* : dahan-dahan.

ut·dó *png* : kakulangan sa haba.

ú·ten *png Ana* : organo ng lalaki para sa pag-ihi at pagkarat *var* utin : PIKÓY, TITI.

utensil (yú·ten·síl) *png* [*Ing*] : mga kagamitan na karaniwang para sa domestikong gamit.

uterus (yú·te·rús) *png* [*Ing*] : bahaybata.

utile (yú·tayl) *pnr* [*Ing*] : may silbi.

u·ti·li·dád *png* [*Esp*] : utility.

utilitarian (yu·ti·li·tár·yan) *pnr* [*Ing*] **1:** isinaayos upang magamit **2:** ukol sa utilitarianism.

utilitarianism (yu·ti·li·tár·ya·ní·zim) *png Pil* [*Ing*] : utilitaryanismo.

u·tí·li·tár·ya·nís·mo *png Pil* [*Esp untilitarianismo*] : ang doktrinang pang-etika na nakabatay ang kabutihan sa utilidad, at nakatuon ang pagkilos sa pagtataguyod ng kaligayahan ng mga tao : UTILITARIANISM.

utility (yu·tí·li·tí) *png* [*Ing*] **1:** ang estado o kalidad ng pagiging magagamit o pakikinabangan : UTILIDAD **2:** anumang maaaring gamitin : UTILIDAD **3:** pampublikong serbisyo, gaya ng pampublikong sasakyan, mga daan, at katulad : UTILIDAD **4:** ang prinsipyo ng utilitarian : UTILIDAD.

ú·tin *png Ana* : varyant ng **uten**.

u·tí·tab *png* : kulaba.

ut·lá·nan *png* [*Seb*] : patuto.

u·tô *pnd* **mang-u·tô, u·tu·ín, ma·u·tô:** manloko sa pamamagitan ng pagbola sa kapuwa o maging biktima ng gayong panloloko.

ú·tod *png* : pagputol nang sagad na sagad.

u·tód *pnr* : sagad ang pútol.

ú·tog *png* : kalibugan; libog.

ú·tol *png Kol* : kapatid na lalaki o babae.

u·tóng *png* **1:** ang dulo ng suso : NIPPLE **2:** gomang ikinakabit sa bote ng gatas ng bata : TSUPON.

utopia (yu·tóp·ya) *png* [*Ing*] : pook o kalagayan ng minimithing kaperpektuhan.

utopian (yu·tóp·yan) *png* [*Ing*] : masigasig na tagapagtaguyod ng pampolitika at sosyal na pagbabago.

utopian (yu·tóp·yan) *pnr* [*Ing*] : ukol sa utopia.

utopianism (yu·tó·pya·ní·zim) *png* [*Ing*] : ang mga pananaw o gawi ng pag-iisip ng utopian.

ú·tos *png* : anumang ipinagagawa sa iba.

u·tót *png* : hanging lumalabas sa puwit sanhi ng kabag.

ut-ót *png* **1:** pagsipsip sa utong o tsupon **2:** paraan ng pagkain na hindi nginunguya, sa halip, kinakatas lamang sa loob ng bibig –*pnd* **u·mut-ót, ut-u·tín**.

u·tó-u·tô *pnr* : madaling lokohin o linlangin : PANGOG, UTÚIN.

ú·toy *png Med* [*Pan*] : túlok.

u·tú·in *pnr* : uto-utô.

u·tú·rin *pnd* : putulin nang sagad na sagad.

u·tu·sán *png* : upahang tagapaglingkod sa pamilya : KATULONG.

u·wák *png Zoo* [*Bik Hil Ilk Seb Tag War*] **1:** alinman sa malaking pangkat ng ibong may maitim na balahibo at kabilang sa family *Cordivae,* lalo na ang genus *Corvus Cf* RAVEN : CROW **2**: tao na matakaw at taksil,

u·wáng *png Zoo* : alinman sa mga insekto (order *Coleoptera*) na may matigas na pang-ibabaw na pakpak bilang takip at proteksiyon sa pakpak na ginagamit sa paglipad *var* uang.

u·wáy *png Bot* : uri ng yantok na maliit at matigas ang balát.

u·wî *png* **1:** pagbalik sa sariling tahanan o bayan **2:** anumang bagay

na dala ng isang dumating : PASALUBONG – *pnd* **u·mu·wî, u·wí·an**.

u·wí·do *png* [*Esp* oido] : likás na talino, karaniwan sa musika *var* wido.

Uy! *pdd* : bulalas ng paghanga.

ú·ya *png* [*Esp* olla] : bangang makipot ang bibig : GULGURITA.

u·ya·yì *png* **1:** varyant ng **oyayi** **2:** duyan ng sanggol na yari sa yantok.

ú·yad *png* **1:** kilos ng isang taong mataba **2:** mabagal na kilos.

u·yák *png pnr* **1:** kawalan; kakulangan **2:** kakaunti; bihira.

u·yám *png* : pangungutya sa kapuwa – *pnd* **mang-ú·yam, u·ya·mín**.

ú·yan *png* **1:** pagpapaluwal ng salapi para sa iba **2:** pagpapalit sa anumang nawala.

u·yáng·ga *png Bot* : saga.

u·yó *png* **1:** pagtuturuan **2:** *Bot* ang hugis dahong bumabalot sa murang buwig ng niyog.

ú·yom *png Bot* : uri ng buyo.

u·yót *png* **1:** pag-uga sa isang bagay upang mahulog ang naninimbang **2:** kabiguan, pagkabigo.

ú·zi *png* [*Ing*] : submachine gun na may habang 9 mm, compact, at may disenyong Israeli.

úz·zin *png* [*Iba*] : pula.

Vv

V,v *png* **1:** ikadalawampu't apat na titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **vi 2:** anumang bigkas na kumakatawan sa titik *V* o *v* **3:** pasulat o palimbag na representasyon ng *V* o *v* **4:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *V* o *v*.

V (vi) *png* **1:** ikadalawampu't apat sa serye **3:** pamilang na Romano para sa lima **4:** simbolo ng tagumpay.

V, daglat **1:** Valve **2:** Verb **3:** Verse **4:** Version **5:** Vice **6:** Vide.

v, daglat **1:** valve **2:** vector **3:** velocity **4:** volt **5:** vein **6:** ventral **7:** verb **8:** verse **9:** version **10:** verso **11:** vice **12:** violin **13:** voice.

V, symbol (vi) *Kem* [*Ing*] **:** vanadium.

vacancy (véy·kan·sí) *png* [*Ing*] **:** bakante.

vacate (va·kéyt) *pnd* [*Ing*] **1:** gawing bakante **2:** isuko ang karapatang mag-ari o umokopa **3:** isuko o iwanan ang opisina, posisyon, at katulad **4:** pawalang-bisa; gawing di-kapakipakinabang.

vacation (vey·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** bakasyon.

vacationer (vey·kéy·syon·ér) *png* [*Ing*] **:** bakasyonista.

vacationist (va·kéy·syo·níst) *png* [*Ing*] **:** bakasyonista.

vaccilation (vás·i·léy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pag-aatubili; pagdadalawang-isip **2:** paggiwang-giwang.

vaccinate (vák·si·néyt) *pnd* [*Ing*] **:** magbakuna; bakunahan.

vaccination (vak·si·néy·syon) *png Med* [*Ing*] **:** pagbabakuna.

vaccinia (vak·sín·i·á) *png* [*Ing*] **:** cowpox.

vacua (vák·yu·á) *png* [*Ing*] **:** pangmaramihang anyo ng **vacuum**.

vacuole (vák·yu·ól) *png Med* **1:** cavity sa loob ng cell, karaniwang may malabnaw na likido o secretion **2:** maliit na cavity sa organikong himaymay.

vacuos (vák·yu·ós) *pnr* [*Ing*] **1:** hungkag; walang laman **2:** kulang sa idea o talino; tanga **3:** walang silbi.

vacuum (vák·yum) *png* [*Ing*] **1:** espasyong walang matter *Cf* VACUA **:** BASYO **2:** espasyong kulob at tinang-galan ng ilang matter, lalo na ng hangin, upang pahinain kaysa atmospera ang presyon ng natirang matter *Cf* PLENUM **3:** antas o estado ng pagkasaid o pagkaubos ng matter sa isang espasyo **:** BASYO **4:** pinaikling **vacuum cleaner**.

vacuum bottle (vák·yum bá·tel) *png* [*Ing*] **:** termos.

vacuum cleaner (vák·yum clín·er) *png* [*Ing*] **:** de-koryenteng aparato na panghigop sa dumi ng karpet, sahig, muwebles, at katulad.

va·di·nó *png Bot* [*Iva*] **:** daripay.

vagabond (vá·ga·bánd) *pnr* [*Ing*] **:** lagalag.

vagina (va·hí·na, va·dyáy·na) *png Ana* [*Esp Ing*] **:** puke.

vaginal (va·dyáy·nal) *pnr* **1:** *Ana* hinggil sa vagina **2:** may kaugnayan sa o kahawig ng takupis ng halaman.

vaginismus (vá·dyi·níz·mus) *png Med* [*Ing*] **:** masakit at namimitig na pagsisikip ng puke dulot ng presyon o pisikal na kontak, lalo na kapag nakikipagtalik.

vaginitis (va·dyi·náy·tis) *png Med* [*Ing*] **:** pamamaga ng puke **:** COLPITIS.

vague (veyg) *pnr* [*Ing*] **:** malabo.

vagus (véy·gus) *png Ana* [*Ing*] **:** vagus nerve.

vagus nerve (véy·gus nerv) *png Ana* [*Ing*] **:** alinman sa sampung pares ng mga nerve sa bungo na may mga sangay sa puso, baga, at mga bituka **:** VAGUS – *pnr* **vagal**.

va·há·wo *png Zoo* [*Iva*] **:** langgam.

va·hés *png* [*Iva*] **:** kabayaran; ganti.

vain (veyn) *pnr* [*Ing*] **:** banidosa.

Vaisya (véys·ya) *png* [*San*] **:** ikatlo sa apat na dakilang uri sa Hindu, na binubuo ng mga mangangalakal at magsasaka.

va·kúl *png* [*Iva*] **:** katutubong kasuotan sa ulo na yari sa himaymay ng vuyavúy at pananggol sa init o ulan.

va·la·ti·nók *png* [*Iva*] **:** dalandan na maasim ang katas.

valediction (vál·i·dík·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagpapaalam **2:** mga salitang ginagamit sa pagpapaalam.

valedictorian (vál·i·dik·tór·i·án) *png* [*Ing*] **:** mag-aaral na pinakamataas ang gradong akademiko sa mga magtatapos **:** BALEDIKTORYAN.

valedictory (vál·i·dík·to·rí) *png, pnr* **1:** nagpapaalam; pagpapaalam **2:** hinggil sa pagpapaalam **3:** talumpating binibigkas sa gradwasyon sa ngalan ng klaseng magtatapos **4:** pananalita ng pamamaalam.

valence (véy·lens) *png Kem* **1:** katangiang nagtatakda sa bilang ng atom o pangkat na makasasanib sa isang atom o pangkat **2:** kakayahan ng isang atom na makianib at nasusukat sa pamamagitan ng bilang ng hydrogen atom na nagpapaalis o inaaniban nito **:** VALENCY.

valency (véy·len·sí) *png Kem* [*Ing*] **:** valence[2].

valentine (vál·en·táyn) *png* [*Ing*] **1:** kard, regalo, o mensahe na kadalasang ibinibigay sa araw ni St Valentine (14 Pebrero) bilang pagpapahayag ng pag-ibig o pagkagiliw **2:** kasintahan na pinili o binati sa Araw ng mga Puso **3:** sulat o handog na nagpapahayag ng pagkagusto sa isang tao o bagay.

valet (vál·ey, va·léy) *png* **1:** lalaking katulong na umaasikaso sa personal na pangangailangan ng panginoon **:** MANSERVANT **2:** tao na naglilinis, nagplaplantsa, naglalaba, at gumagawa ng katulad na serbisyo para sa mga kliyente ng hotel, pasahero sa barko, at katulad **3:** rack na patungan ng balabal, amerikana, sombrero, at katulad.

Valhalla (val·hál·a) *png Mit* [*Nor*] **1:** bulwagan ni Odin na pinupuntahan ng mga kaluluwa ng mga bayani at iba pang namatay sa labanan **2:** gusaling ginagamit sa pagpaparangal sa mga bayani.

valiant (vál·yant) *pnr* [*Ing*] **:** matapang.

vá·lid *png* [*Ing*] **1:** may batayan **:** BALIDO, VALIDO **2:** nagbubunga ng nilalayong resulta; epektibo **:** BALIDO, VALIDO **3:** may puwersa, bigat, o bisa; autoratibo **:** BALIDO, VALIDO **4:** ilegal na tinatanggap **:** BALIDO, VALIDO **5:** hindi pa paso o hindi pa umaabot sa petsa ng pagkawala ng bisa **:** BALIDO, VALIDO **6:** *Pil* sa lohika, argumento na may mga kondisyong nagpapahiwatig ng konklusyon **:** BALIDO, VALIDO.

validate (vál·i·déyt) *pnd* [*Ing*] **1:** gawing balido; kumpirmahin **2:** gawing legal **3:** opisyal na aprobahan.

vá·li·dó *pnr* [*Esp*] **:** valid.

valiente (val·yén·te) *pnr* [*Esp*] **:** matapang.

valine (vál·in, véy·lin) *png BioK* [*Ing*] **:** amino acid $(CH_3)_3CHCH\text{-}(NH_3)COOH$ na puti, kristalina, nakukuha sa mga protinang mula sa halaman at hayop, at ginagamit sa paggawa ng gamot.

valise (va·lís,va·líz) *png* [*Ing*] **1:** maliit at nabibitbit na sisidlan ng mga damit at iba pang personal na gamit **2:** maletin.

va·lít *png* [*Iva*] **:** matabang yantok.

Valium (vál·yum) *png* [*Ing*] **:** tatak ng diazepam.

Valkyrie (val·kír·i, vál·kir·í) *png Mit* [*Nor*] **:** sinuman sa labintatlong magagandang babaeng katulong ni Odin na naghahatid sa Valhalla at nagsisilbi sa mga namatay na mandirigma na pinili ni Odin o Tyr.

valle (vál·ye) *png* [*Esp*] **:** lambak.

valley (vá·li) *png* [*Ing*] **:** lambak.

va·ló·gan *png* [*Iva*] **:** silangan.

va·lór, vál·or *png* [*Esp Ing*] **:** giting *Cf* BALOR.

valuable (vál·yu·bél) *pnr* [*Ing*] **1:** may mataas na halaga **2:** kagalanggalang; kahanga-hanga **3:** may silbi o halaga.

valuables (vál·yu·béls) *pnr* [*Ing*] **:** mga bagay na may malaking halaga, gaya ng hiyas at salapi.

value (vál·yu) *png* [*Ing*] **:** halaga; halagahan.

value-added tax (vál·yu ád·ed tax) *png* [*Ing*] **:** tax sa itinaas ng halaga ng produkto sa bawat yugto ng produksiyon **:** VAT.

va·lu·gán *png* [*Iva*] **:** hangin mula sa hilaga.

valve (valv) *png* [*Ing*] **:** balbula.

valvulitis (val·vyu·láy·tis) *png Med* [*Ing*] **:** pamamaga ng mga balbula ng puso.

vampire (vám·payr) *png* [*Ing*] **:** bampira.

vampire bat (vám·payr bat) *png Zoo* [*Ing*] **:** sa Gitna at Timog America, paniki (family *Desmodontidae*), lalo na ang *Desmodus rotundus* na may matatalim na pangil na ginagamit sa pagtusok sa laman at pagsipsip sa dugo ng malalaking hayop **:** BAMPIRA[3].

van *png* [*Ing*] **:** sasakyang may bubong, karaniwang ginagamit sa paghahatid ng mga produkto.

vanadium (va·ná·dyum) *png Kem* [*Ing*] **:** element na metaliko, kulay abo, at matigas (atomic number 23, symbol **V**).

Van Ál·len Belt *png* [*Ing*] **:** anuman sa dalawang rehiyon ng may napakalakas na radyasyon na pumapalibot sa mundo sa taas na ilang‘ libong kilometro.

ván·da *png Bot* [*San*] **:** alinman sa orkidyang kabilang sa genus *Vanda* na matatagpuan sa mga rehiyong tropiko sa silangang hemisphere at may malalaking bulaklak na kulay puti, asul, lunti, o mapusyaw na lila.

ván·dal *png* [*Ing*] **:** bandalo.

vandalism (van·da·lís·em) *png* [*Ing*] **:** bandalismo.

vanguard (ván·gard) *png* [*Ing*] **:** talibà.

vanguardia (van·gwár·dya) *png* [*Esp*] **:** talibà.

vanilla (va·níl·a) *png* [*Ing*] **1: a** tropikal na orkidya (genus *Vanilla*) na gumagapang at may mababangong bulaklak **b** ang bunga nito **2:** substance na nakukuha mula sa bunga ng vanilla at ginagamit na pampalasa ng sorbetes, tsokolate, at katulad.

vá·nish *pnd* [*Ing*] **1: a** mawalang bigla **b** dahan-dahang maglaho **2:** tumigil ang pag-iral **3:** *Mat* maging zero **4:** mawala.

vanity (vá·ni·tí) *png* [*Ing*] **:** banidad.

vanity bag (vá·ni·tí bag) *png* [*Ing*] **:** bag ng babae na may maliit na salamin, make-up, at katulad.

van·wâ *png* [*Iva*] **:** daungan.

vapor (véy·por) *png* [*Ing*] **1:** hamog o ibang substance na nakakalat at nakalutang sa hangin gaya ng usok, angep, ulop, at katulad **2:** *Pis* gas na may temperaturang higit na mababa sa kritikal nitong sukat **3:** substance na ginawang vapor na ginagamit ua **4:** kombinasyon ng vaporized substance at hangin **5:** malahanging mga particle ng gamot na nilalanghap **6:** palagay na kakaiba, walang saysay, at ilusyon lamang.

va·ráy·ti *png* [*Ing variety*] **1:** baryedad **2:** uri.

Vardhamana (var·da·má·na) *png* **:** sa Jainism, guro na pinaniniwalaang namatay noong 480 BC at bumago sa mga lumang doktrina upang itatag ang Jainism sa kasalukuyan nitong anyo **:** VARDHAMANA MAHAVÍRA.

Vardhamana Mahavira (var·da·má·na ma·ha·ví·ra) *png* **:** Vardhamana.

variable (vár·i·a·bél, vár·ya·blé) *png* [*Ing Esp*] **1:** anumang maaaring magbago; gaya ng katangian, salik, at katulad **2:** *Mat* **a** kantidad o funsiyon na maaaring magkaroon ng hatag na halaga o set ng mga halaga **b** symbol na kumakatawan dito **3:** *Pil* sa lohika, sagisag para sa hindi tiyak na kasama sa isang uri ng bagay o pangungusap **4:** *Asn* bituin na variable **5:** hangin na nagbabago ng direksiyon.

variable (vár·i·a·bél, vár·ya·blé) *pnr* [*Ing Esp*] **1:** maaaring magbago o magpalit **2:** may kakayahang baguhin o mapalitan **3:** pabago-bago **4:** may iba’t ibang uri **5:** *Pis* naiiba sa pangkaraniwang uri **6:** *Asn* sa bituin, nagbabago ang liwanag **7:** sa hangin, may tendensiyang magbago ang direksiyon **8:** *Mat* may katangian ng isang variable.

variance (vár·yans) *png* [*Ing*] **1:** pagkakaiba ng opinyon; di-pagkakaunawaan; kawalan ng armonya **2:** *Bat* pagkakaiba ng mga salaysay o dokumento **3:** *Mat* sa estadistika, kantidad na katumbas ng square ng standard deviation **4:** opisyal na permiso o pahintulot na gawin ang isang bagay na ipinagbabawal ng regulasyon **5:** di-pagkakaunawaan; away.

variate (vár·i·ít) *png* [*Ing*] **1:** *Mat* sa estadistika, kantidad na nagbabago at ang halaga ay batay sa dalasang distribusyon **2:** kantidad na may numerikong halaga para sa bawat kasapi ng isang pangkat.

variation (vár·i·éy·syon) *png* [*Ing*] **1:** ang akto o proseso ng pagbabago

ng kondisyon, antas, o katangian **2:** halaga, bilis, lawak, o antas ng pagbabago **3:** varyant[2] **4:** *Mus* pagbabago ng melodiya o tema na may pagbabago sa armonya, ritmo, at melodiya o tema lalo na sa isang serye ng gayong anyo **5:** *Say* sa ballet, sayaw na pang-isahan gaya ng bumubuo sa isang bahagi ng pas de deux.

varices (vár·i·síz) *png* [*Ing*] : pangmaramihang anyo ng **varix**.

varicose (vár·i·kóws) *pnr* [*Ing*] **1:** dipangkaraniwang pamamaga at paglaki, *hal* varicose veins **2:** tumutukoy sa o naapektuhan ng varices na karaniwang umaapekto sa pang-ibabaw na bahagi ng binti.

varicosis (vár·i·ko·sís) *png Med* [*Ing*] **1:** pagkabuo ng mga varix **2:** varicosity.

varicosity (vár·i·kós·i·tí) *png Med* [*Ing*] **1:** pagiging varicose : VARICOSIS **2:** varix.

varicotomy (vár·i·kót·o·mí) *png Med* [*Ing*] : operasyon upang gamutin ang mga varicose vein.

variety (va·ráy·i·tí) *png* [*Ing*] : baryedad.

variety show (va·ráy·ti show) *png Tro* [*Ing*] : palabas na nang-aaliw, maraming bahagi, at binubuo ng magkakahiwalay na pagtatanghal gaya sa pagkanta, pagsayaw, munting dula, o katulad.

va·rí·o·lá *png Med* [*Ing*] : smallpox.

variometer (vár·i·óm·i·tér) *png* [*Ing*] **1:** *Ele* instrumentong ginagamit sa pagbago ng inductance ng isang sirkitong elektrikal **2:** instrumentong nagpapahiwatig ng bilis ng pagbabago sa altitud ng isang sasakyang panghimpapawid.

vár·i·ór·um *pnr* [*Ing Lat*] **1:** naglalaman ng iba't ibang bersiyon ng isang teksto mula sa iba't ibang editor **2:** naglalaman ng sarisaring komentaryo at punang buhat sa mga kritiko at dalubhasa.

various (vár·i·ós) *pnr* [*Ing*] **1:** iba't ibang uri, gaya ng dalawa o higit pang bagay na magkakaiba **2:** nagpapamalas ng varyedad **3:** nagpapamalas o nagtataglay ng iba't ibang katangian o aspekto **4:** may sarisaring kulay **5:** iba sa isa't isa **6:** varyant **7:** marami **8:** hiwalay gaya sa pangkat, uri, at katulad.

vár·ix *png* [*Ing*] **1:** *Med* permanente at abnormal na paglaki at paghaba ng ugat, karaniwang makirot : VARICOSITY, VARICOSE VEIN **2:** marka o pilat sa rabaw ng kabibe *Cf* VARICES.

Vár·na *png* [*San*] : alinman sa apat na pangunahing uring panlipunan ng mga Hindu at bumubuo sa batayan ng sistemang caste sa India.

vár·nish *png* [*Ing*] : barnis.

varsity (vár·si·tí) *png* [*Ing*] **1:** pangunahing koponan sa isports at kumakatawan sa paaralan, kolehiyo, unibersidad, o katulad **2:** *Kol* unibersidad.

Va·rú·na *png Mit* [*San*] : sa Hinduismo isa sa mga diyos sa Rig-veda, na dating panginoon ng sanlibutan at tagapangalaga ng batas kosmiko, at nang lumaon ay kinilalang diyos ng tubigan.

vary (vár·i) *pnd* [*Ing*] **1:** magbago ang anyo, itsura, katangian, at katulad **2:** gawing kaiba ang isang bagay **3:** gawing iba sa nakasanayan **4:** *Mus* baguhin ang melodiya o tema sa pamamagitan ng pagbabago o pagpapaganda nang hindi binabago ang identidad nito **5:** maging iba; humiwalay sa iba **6:** *Mat* magbago **7:** *Bio* magpamalas ng pag-iiba-iba.

vár·yant *png* [*Ing variant*] **1:** ibang baybay, bigkas, o anyo ng iisang salita, *hal* pyano = varyant ng piyano **2:** anumang naiiba **3:** ibang bersiyon o pagbasa sa isang bahagi ng isang pagsasalin.

vár·yant *pnr* [*Ing variant*] **1:** may tendensiyang magbago; nagpapamalas ng iba't ibang anyo **2:** hindi sumasang-ayon o salungat sa karaniwang uri **3:** hindi tinatanggap ng lahat.

vas deferens (vas déf·i·rénz) *png Ana* [*Ing*] : deferent duct na naglilipat ng semilya mula sa epidymus tungo sa uten.

vase (veys) *png* [*Ing*] : sisidlan na yari sa kristal, porselana, luad, o metal, karaniwang mahigit ang taas kaysa lapad, at ginagamit na lalagyan ng mga bulaklak.

vasectomy (va·sék·to·mí) *png* [*Ing*] : pagtanggal ng bahagi ng vas deferens sa pamamagitan ng operasyon upang pigilin ang paglabas ng semilya.

va·sin·yán *png* [*Iva*] : sinaunang timbangan ng ginto.

vás·sal *png* [*Ing*] : basályo.

vá·ta *png* [*Iva*] : sabi.

va·ting·láw *png Bot* [*Iva*] : punongkahoy na payat ngunit makunat ang katawan.

va·tó *png* [*Iva*] : varyant ng **bató**.

va·tú *png Ana* [*Iva*] : rinyon.

vaudeville (vód·vil) *png Tro* [*Ing*] : bodabil.

vault (volt) *png* [*Ing*] **1:** *Ark* boveda **2:** silid sa ilalim ng lupa **3:** kaha de yero.

vá·ya *png Zoo* [*Iba*] : buwaya.

VCR, daglat (vi·si·ar) [*Ing*] : video cassette recorder.

VD, daglat (vi·di) *png* [*Ing*] : venereal disease.

veal (vil) *png* [*Ing*] : karne ng guya.

vector (vék·tor) *png* [*Ing*] **1:** *Mat Pis* kantidad na may direksiyon at magnitud, at ginagamit sa pagtaya ng posisyon ng isang punto sa espasyo kaugnay ng isa pang punto **2:** organismong parasitiko na nagdadala ng sakit mulang isang hayop o halaman tungo sa iba **3:** ruta na dinaraanan ng sasakyang panghimpapawid.

Vé·da *png Lit* [*San*] : sinaunang akdang pampanitikan ng mga Hindu, binubuo ng apat na koleksiyong Rig-veda, Sama-veda, Yajur-veda, at Atharva-veda.

vedic (vé·dik) *png, pnr* [*San*] **1:** kaugnay o kapanahon ng Veda o mga Veda **2:** hinggil sa panahon ng pananakop ng mga Aryan sa India mula sa Persiya **3:** sinaunang anyo ng Sanskrit na ginamit sa mga Veda.

veep (vip) *png Kol* [*Ing*] : vice-president.

Vé·ga *png Asn* [*Ing*] : panlima sa hanay ng mga pinakamaningning na tala sa kalangitan at pinakamaningning sa konstelasyong Lyra.

vegetable (vedz·ta·ból) *png* [*Ing*] **1:** gulay **2:** *Kol* **a** tao na walang normal na kakayahang intelektuwal sanhi ng pinsala sa utak **b** tao na malamya at walang sigla.

vegetarian (védy·i·tár·i·án) *png* [*Ing*] : tao na hindi kumakain ng karne, isda, manok, o anumang hayop at kumakain lamang ng gulay, prutas, butil, nuwes, at katulad dahil sa pinaniniwalaang prinsipyong moral o teoryang pangnutrisyon : BÉHETARYÁNO.

vegetarianism (vedg·i·tár·a·níz·em) *png* [*Ing*] : paniniwala at ugali ng isang vegetarian.

vegetation (vedy·i·téy·syon) *png* [*Ing*] : lahat ng halaman sa isang pook.

veggie (védz·yi) *png, pnr Kol* [*Ing*] : vegetarian.

vehicle (ví·hi·kél) *png* [*Ing*] **1:** sasakyan **2:** behíkuló.

veil (veyl) *png* [*Ing*] **:** belo.

vein (veyn) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* isa sa mga sistema ng mga ugat na dinadaluyan ng dugo mula sa iba't ibang bahagi ng katawan tungo sa puso **2:** *Bot* tissue na bumubuo sa pangunahing balangkas ng dahon **3:** anumang lawas ng ore, uling at katulad na naiiba o nahihiwalay sa iba **4:** lawas ng batong igneous, naipong mineral, o katulad na nasa bitak o guwang sa bato.

vellum (ví·lum) *png* [*Ing*] **1:** *Bio* partisyong mahimaymay na tila belo o kortina **2:** *Ana* ngalangala **3:** manipis na ulap na nakabalot o tinatagusan ng mga ulap na cumuliform.

velocipede (ve·lós·i·píd) *png* [*Ing*] **1:** sasakyang karaniwang may dalawa o tatlong gulong na pinatatakbo ng taong nakasakay dito **2:** sinaunang uri ng bisikleta o traysikel **3:** sasakyang magaan, pinepedal, pinatatakbo sa riles, at para sa isang tao lamang.

velociraptor (ve·ló·si·ráp·tor) *png Zoo* [*Ing*] **:** dinosauro (genus *Velociraptor*) na may dalawang paa na malaki at pakurba ang kuko, karaniwang maliit ang pangangatawan, at nabuhay sa panahong Cretaceous.

velocity (ve·lós·i·tí) *png* [*Ing*] **:** velosidad.

velodrome (ví·lo·drówm) *png* [*Ing*] **:** espesyal na pook o gusali na may landas na sadyang para sa pagbibisikleta.

ve·lo·si·dád *png* [*Esp velocidad*] **1:** sukat ng tulin ng galaw ng isang bagay tungo sa isang hatag na direksiyon **:** BELOSIDÁD, VELOCITY **2:** tulin sa isang hatag na direksiyon **:** BELOSIDÁD, VELOCITY.

velvet (vel·vít) *png* [*Ing*] **1:** telang yari sa seda, nylon, rayon, at iba pa na pawang masinsin ang pagkakahabi at may makapal na rabaw **2:** mabalahibong balát ng usa.

vena cava (ví·na kéy·va) *png Ana* [*Ing*] **:** isa sa dalawang ugat na nagdadala ng dugo sa puso.

vend *pnd* [*Ing*] **:** magtinda.

vendee (vén·di) *png Bat* [*Ing*] **:** tao na bumibili, lalo na ng propyedad.

vendetta (ven·dít·a) *png* [*Ing*] **1:** madugong awayan at karaniwang sanhi ng paghihiganti nang may pagpatay **2:** matagal at mapait na awayan.

vending machine (vén·ding·ma·shín) *png* [*Ing*] **:** makina na hinuhulugan ng barya upang maglabas ng anumang bagay na nais bilhin gaya ng kendi at inumin **:** VENDO, VENDOR[2].

vén·do *png Kol* [*Ing*] **:** vending machine.

vén·dor *png* [*Ing*] **1:** *Bat* tao na nagtitinda, lalo na ng propyedad **2:** vending machine.

veneer (vi·nír) *png* [*Ing*] **1: a** napakanípis na suson ng kahoy o katulad na materyales na ipinapaimbabaw sa higit na magaspang na kahoy **b** manipis na suson ng kahoy na pinagdikit-dikit upang bumuo ng playwud **2: a** kasiya-siyang itsura o anyo **b** mapanlinlang na panlabas na anyo ng isang magandang katangian.

ve·ne·rá·ble *pnr* [*Esp*] **1:** itinuturing na kagalang-galang dahil sa katandaan, dakilang katangian, mataas na posisyon, at katulad **2:** sa Katoliko Romano, titulo ng isang namatay na itinuturing na banal ngunit hindi santo.

venereal (vi·nír·i·ál) *pnr* [*Ing*] **1:** mula sa, may kaugnayan sa, o nalilipat sa pamamagitan ng pagtatalik, gaya sa impeksiyon, sakit, at katulad **2:** hinggil sa naturang mga sakit **3:** mayroong venereal disease **4:** may kaugnayan sa sexual na pagnanasa o pagtatalik **5:** nakapagpapatindi ng sexual na pagnanasa.

venereal disease (vi·nír·i·ál di·sís) *png* [*Ing*] **:** sexually transmitted disease **:** VD.

venetian blind (ve·ní·shan blaynds) *png* [*Ing*] **:** blinds.

vengeance (vén·dyans) *png* [*Ing*] **:** paghihiganti.

vénial (vín·yal) *pnr* [*Ing*] **1:** maaaring patawarin, gaya sa kasalanan **2:** hindi gaanong malala o malubha.

venison (vén·i·són, ven·í·zon) *png* [*Ing*] **:** kinakaing karne ng usa o katulad na hayop.

Venn diagram (ven dá·ya·grám) *png Mat* [*Ing*] **:** dayagram na karaniwang binubuo ng magkasalikop na bilog at ginagamit upang kumatawan sa mga set at ipakita ang ugnayan ng mga ito.

vé·nom *png* [*Ing*] **:** kamandag[1].

vent *png* [*Ing*] **1:** butas o lagusan sa dingding na nagsisilbing daluyan ng hangin, usok, at katulad **2:** *Heo* apertura na nilalabasan ng mga bulkanikong bagay **3:** *Mus* sa instrumentong pangmusika, bútas na pinaglalapatan ng mga daliri **4:** maliit na bútas **5:** *Zoo* puwet ng mga hayop, gaya ng ibon, reptil, at katulad.

ven·tíl *png Mus* [*Ing*] **1:** balbula sa hinihipang instrumentong pangmusika **2:** saraduhang nakokontrol para sa pagpasok ng hangin sa organo.

ventilation (vén·ti·léy·syon) *png* [*Ing*] **:** bentilasyon.

vén·tral *pnr* [*Ing*] **1:** *Ana* hinggil sa tiyan o abdomen **2:** nasa bahaging tiyan ng katawan **3:** *Bot* hinggil sa pang-ibaba o pang-ilalim na rabaw sa talulot, dahon, at katulad.

vén·tral fin *png* [*Ing*] **:** pelvic fin.

ventre à terre (vén·tre a ter) *pnb* [*Ing Fre*] **:** pinakamabilis.

ventricle (vén·tri·kél) *pnr Ana* [*Ing*] **1:** anumang hungkag na bahagi sa organ ng katawan ng hayop **2:** hungkag na bahagi ng organ gaya sa utak o puso.

ventriloquism (ven·tríl·o·kwiz·ém) *png* [*Ing*] **:** sining ng pagsasalita nang halos hindi gumagalaw ang labi at tila hindi nagmumula sa nagsasalita ang tinig kundi sa iba gaya ng papet at manyika **:** BENTROLOKÍSMO.

ventriloquist (ven·tríl·o·kwízt) *png* [*Ing*] **:** tao na may kasanayan sa ventriloquism **:** BENTROLOKÍSTA.

venture (vén·tyur) *png* [*Ing*] **1:** gawain o panukalang walang katiyakan ang kalalabasan, karaniwang mapanganib o alanganin **2:** pamumuhunang pangnegosyo.

venue (vén·yu, vén·u) *png* [*Ing*] **1:** *Bat* **a** pook na pinangyarihan ng krimen o sanhi ng pagkilos **b** bansa o pook na pinagtitipunan ng sangguniang hurado at pinaglilitisan ng kaso **2:** tagpuan ng isang pangyayari o aksiyon.

Venus (ví·nus, vé·nus) *png* [*Ing Esp*] **1:** *Mit* sinaunang diyosa ng hardin at bukal, iniuugnay ng mga Romano kay Aphrodite na diyosa ng pag-ibig at kagandahan **2:** *Asn* ikalawang planeta na pinakamalapit sa araw sa sistemang solar, umiikot sa pagitan ng Mercury at Earth, at itinuturing na pinakamaningning na planeta.

Ve·nus de Mi·lo *png Sin* [*Esp*] **:** klasikong imahen ni Aphrodite na tinatayang ginawa noong 100 BC, itinuturing na pinakatanyag na sinaunang eskultura, natagpuan sa Griyegong isla ng Melos noong 1820, at nasa museong Louvre sa Paris, France ngayon.

ve·rán·da *png* [*Esp Ing*] **:** bukás na balkon, karaniwang may bubong, at matatagpuan sa gilid ng bahay o gusali.

verb *pnd* [*Ing*] **:** pandiwa.

vér·bal, ver·bál *png* [*Ing Esp*] **:** salita gaya ng pangngalan o pang-uri na mula sa isang pandiwa.

vér·bal, ver·bál *pnr* [*Ing Esp*] **1:** hinggil sa mga salita **2:** binubuo ng o may anyo ng salita **3:** pasalita, hindi pasulat **4:** *Gra* may katangian o kaugnayan sa pandiwa **5:** hinggil sa mga salita lamang sa halip na idea, katunayan, o realidad **6:** verbatim.

verbatim (ver·béy·tim) *pnr* [*Ing*] **1:** sa eksaktong salita; salita na tinumbasan ng isa pang salita **:** VERBAL[5] **2:** may kasanayan sa pagtatala ng talumpati, pangyayari, at katulad sa naturang paraan.

verbena (ver·bí·na) *png Bot* [*Ing*] **:** halaman (genus *Verbena*) na kumpol-kumpol at mabango ang bulaklak.

ver·bó·ten *pnr* [*Ger*] **:** ipinagbabawal, lalo na ng autoridad.

vér·bum sap *png* [*Lat verbùm sapiente sat est*] **:** sapat na ang iisang salita sa taong marunong; nagpapahiwatig na hindi na kailangan ng higit na malinaw na pagpapahayag.

verdict (vér·dikt) *png* [*Ing*] **1:** *Bat* sagot ng sangguniang hurado na ibinibigay sa korte kaugnay ng usaping kailangang pagpasiyahan **2:** hatol; desisyon.

verdigris (vérd·ah·grís) *png* [*Ing*] **1: a** *Kem* lunti at kristalinang substance na yari sa tanso at nabubuo sa pamamagitan ng aksiyon ng acetic acid **b** gamot o pigment na mula sa substance na ito **:** KARDENÍLYO **2:** lunting kalawang sa tanso.

verge (verdz) *png* [*Ing*] **1:** gilid o hanggahan **2:** sukdulang hanggahan na susundan ng aksiyon **3:** damuhan sa gilid ng daan **4:** *Ark* tisa o baldosa na nakaumbok sa itaas na bahagi ng dingding na malapit sa bubungan **5:** setro o baton na hawak ng dekano, obispo, at iba pa.

veridical (ve·ríd·i·kál) *pnr* **1:** matapat **2:** *Sik* tugma sa realidad **3:** hindi ilusyon; totoo; aktuwal.

verification (vér·i·fe·kéy·shon) *png* [*Ing*] **:** beripikasyon.

verify (vé·ri·fáy) *pnd* [*Ing*] **:** beripikahin.

verisimilitude (vér·i·si·míl·i·tyúd) *png* [*Ing*] **1:** paglitaw ng katotohanan o bahid ng katotohanan; probabilidad **2:** anumang may bahid ng katotohanan.

vermicelli (ver·mi·sél·i) *png* [*Ing Ita*] **:** uri ng pasta na mahaba, manipis, at solido na kahawig ng ispagheti ngunit higit na manipis.

vermicide (vér·mi·sáyd) *png* [*Ing*] **:** substance na pumapatay ng bulate.

vér·min *png* [*Ing*] **1:** mammal o ibon na pumipinsala sa hayop, pananim, at iba pa gaya ng maya at daga **2:** parasitikong bulate o kulisap **3:** nakayayamot na tao.

vernacular (ver·nák·yu·lár) *png, pnr* [*Ing*] **:** bernakular.

veronica (ve·rón·i·ká) *png* [*Ing*] **1:** halamang kabilang sa genus *Veronica, hal* speedwell **2: a** tela na ipinalalagay na may hulagway ng mukha ni Hesukristo **b** anumang katulad na larawan ng mukha ni Hesukristo **3:** paggalaw ng kapa ng matador papalayo sa sumusugod na toro.

Veronica (ve·ró·ni·ká) *png* [*Esp*] **:** sa Bibliya, babaeng taga-Herusalem na naghandog ng birang upang ipunas sa dugo at pawis ni Hesukristo nang patungo ito sa kalbaryo.

versatile (vér·sa·tíl, ver·sa·táyl) *pnr* [*Ing*] **1:** madaling umangkop o lumipat mulang isang paksa o gawain **2:** sa kagamitan, may iba't ibang gamit.

verse (vers) *png Lit* [*Ing*] **1:** taludtod **2:** bersikulo **3:** *Mus* bahagi ng awit na kinakanta pagkatapos ng introduksiyon at nauuna sa koro.

version (vér·zhon, vér·shon) *png* [*Ing*] **:** bersiyon.

vers libre (ver lí·bri) *png Lit* [*Fre*] **:** malayang taludturan.

vér·so *png* **1:** [*Ing Ita*] sa pag-iimprenta, pahina na nasa kaliwang panig ng aklat o manuskrito *Cf* RECTO **2:** [*Esp*] taludtod.

verst *png* [*Ing Rus versta*] **:** sukat ng distansiya o haba na katumbas ng 3500 talampakan o 1.067 km **:** VERSTE, WERSTE.

vér·sus *pnt* [*Ing Lat*] **1:** laban sa; nagsasaad ng paglaban o pagsalungat **2:** nagsasaad ng hambingan ng dalawang panig, lalo kung sino o ano ang pipiliin.

vér·te·brá *png Ana* [*Ing*] **:** alinman sa buto o biyas na bumubuo sa gulugod.

vertebrae (vér·te·bréy) *png* [*Ing*] **:** gulugod[1].

vertebral column (vér·te·bál kó·lum) *png Ana* [*Ing*] **:** gulugod[1].

Ver·te·brá·ta *png* [*Ing*] **:** subphylum na binubuo ng mga hayop na chordata at may utak na nakapaloob sa bungo at may biyas-biyas na gulugod, *hal* mammal, ibon, reptil, amphibian, at isda.

vertebrate (ver·te·bréyt) *png* [*Ing*] **:** hayop na may gulugod.

vér·tex *png* [*Ing*] **1:** taluktok **2:** *Ana Zoo* tuktok ng ulo **3:** *Mat* **a** puntong pinakamalayo sa base **b** ang bawat sulok ng anggulo ng polygon, polyhedron, at iba pa **c** pagsasalikop ng dalawang linya upang bumuo ng anggulo.

vertical (ver·ti·kál) *pnr* [*Ing*] **1:** patayo; patindig **2:** hinggil sa o matatagpuan sa taluktok **3:** hinggil sa tuktok ng ulo.

vertical angle (vér·ti·kál áng·el) *png Mat* [*Ing*] **:** sa heometriya, isa sa magkabila at magkapantay na anggulo na likha ng dalawang linyang magkasalikop.

verticil (vér·ti·síl) *png Bot Zoo* [*Ing*] **:** set ng mga bahaging nakaayos nang pabilog sa isang axis.

vér·ti·gó *png Med* [*Ing*] **:** kondisyong may kasamang pagkahilo o pagkalula.

verve (verv) *png* [*Ing*] **:** sigasig o sigla, lalo na sa mga akdang pampanitikan o pansining.

very (vér·i) *pnr* [*Ing*] **1:** tiyak; partikular **2:** lubos; ganap **3:** lamáng **4:** aktuwal; tunay **6:** lehitimo **7:** nagbibigay diin sa identidad, kahalagahan, o sukdulang antas.

very (vér·i) *pnb* [*Ing*] **1:** sa napakataas na antas **2:** hanggang sukdulan.

vés·per *png* [*Ing*] **1:** karaniwang nasa malaking titik, ang panggabing bituin, *hal* Venus Vesper **2:** kampanang pinatutunog sa takipsilim **3: a** panganim sa pitong kanonikong oras ng pagdarasal **b** serbisyo o misa sa takipsilim **c** evensong.

vessel (vés·el) *png* [*Ing*] **1:** sisidlan ng likido, gaya ng kasko, mangkok, botelya, o tasa **2:** sasakyang pantubig, *hal* barko, bapor **3: a** *Ana* túbo o duct gaya ng mga ugat na dinadaluyan ng dugo o ibang likido **b** *Bot* bahagi ng halaman ng naglalaman ng katas **4:** tao na itinuturing na tagatanggap ng isang bagay o kalidad, karaniwang hindi materyal.

vest *png* [*Ing*] **1:** panloob at pangitaas na kasuotang panlalaki, masikip, walang manggas, at may mga botones sa harapan **2:** katulad na kasuotan ng mga babae **3:** kamiseta **4:** korminyo ng mga babae.

Vés·ta *png* [*Ing Ita*] **1:** *Mit* diyosa ng apuyan at sambahayan ng mga Romano *Cf* HESTIA **2:** *Asn* isa sa apat na pinakamaningning at ikatlo sa mga pinakamalaking asteroid.

vestibule (vés·ti·byúl) *png* [*Ing*] **1:** *Ark* pasilyo, bulwagan, o antekamara kasunod ng panlabas na pintuan ng bahay o gusali **2:** maliit na pasukan ng bagon ng tren **3:** *Ana* anumang hungkag na bahagi na pasukan tungo sa isang panloob na espasyo o cavity.

vést·ment *png* [*Ing*] **1:** kasuotan, karaniwang panlabas **2:** opisyal na kasuotan ng mga klerigo o iba pang taong naglilingkod sa simbahan **3:** opisyal o panseremonyang kasuotan.

vet *png* [*Ing*] **1:** pinaikling **veterinarian 2:** pinaikling **veteran**.

vé·te·rán *png* [*Ing*] **:** beterano.

veterinarian (vét·ir·i·nár·i·án) *png* [*Ing*] **:** beterinaryo.

veterinary (vét·ir·i·nár·i) *png* [*Ing*] **:** beterinarya.

veto (ví·to) *png* [*Ing*] **:** kapangyarihan o karapatan ng isang sangay ng pamahalaan na ipagpaliban o pawalang bisa ang pasiya o pagpapatupad ng ibang sangay, gaya sa pagtanggi ng pangulo o ibang tagapagpaganap sa panukalang-batas na pinagtibay ng kongreso.

VHS, akronim (vi·ets·es) **:** Video Home System.

via (váy·a, ví·a) *pnt* [*Ing Lat*] **:** sa pamamagitan ng.

viable (váy·a·bél) *pnr* [*Ing*] **1:** may kakayahan **2:** maaaring tumubo o sumibol **3:** umunlad nang normal sa isang kondisyon ng kaligiran **4:** *Med* sa fetus na nasa yugto ng pagiging sanggol, maaari nang mabuhay sa labas ng sinapupunan **5:** maaaring maging mabisa o mainam.

viaduct (váy·a·dákt) *png* [*Ing*] **1:** mahaba at tila tulay na estruktura, gaya ng serye ng mga arko na ginagamit sa pagtatayo ng daan o riles sa ibayo ng lambak o katulad **2:** gayong daan o riles.

vial (váy·al) *png* [*Ing*] **:** maliit at silindrikong bote, karaniwang ginagamit na lalagyan ng likidong gamot.

viand (váy·and) *png* [*Ing*] **1:** piraso ng pagkain **2:** ulam.

viaticum (vay·át·i·kúm) *png* [*Ing*] **1:** sa Katoliko Romano, komunyon na ibinibigay sa tao na malapit nang mamatay **2:** salapi o mga kailangan para sa isang paglalakbay.

vibes (vaybz) *png Kol* [*Ing*] **:** pinaikling **vibration,** nangangahulugang pagkakasundo sa ugali, hilig, at iba pa.

vibrant (váy·brant) *pnr* [*Ing*] **1:** mabilís na gumagalaw nang paulit-ulit **2:** mataginting **3:** buháy na buháy; masigla **4:** sa kulay, matingkad at kapuna-puna.

vibrate (váy·breyt) *pnd* [*Ing*] **1:** gumalaw nang tuloy-tuloy at paulit-ulit **2:** manginig; mangatal **3:** umalingawngaw; tumaginting.

vibration (vay·bréy·syon) *png Pis* [*Ing*] **:** galaw na paulit-ulit; mabilis na pag-urong-sulong.

vi·brá·to *png Mus* [*Ing*] **:** mabilis na varyasyon ng tono sa pagkanta o pagtugtog ng instrumentong hinihipan o may bagting at nagiging sanhi ng panginginig.

vibrator (vay·bréy·tor) *png* [*Ing*] **1:** instrumentong lumilikha ng vibration, karaniwang de-koryente at ginagamit sa pagmamasahe o sexual na layunin **2:** anumang lumilikha ng vibration.

vicar (váy·kar) *png* [*Ing*] **1: a** tao na tumatayong pari ng isang parokya bilang kahalili ng rector o kinatawan ng isang pamayanang panrelihiyon **b** klerigo na gumaganap sa mga tungkulin ng iba **2:** sa Katoliko Romano, eklesyastiko na kumakatawan sa Papa o obispo **3: a** sa Episcopalian, Protestante, at katulad, klerigo na ang tangi o pangunahing tungkulin ay mamahala sa isang kapilya na umaasa sa simbahan ng isang parokya **b** katulong ng obispo na namamahala sa isang simbahan o misyon **4:** tao na autorisadong gumanap sa mga tungkulin ng iba; diputado.

vicarious (vay·kár·i·ús) *png* [*Ing*] **1:** pagganap o pagtanggap bilang kahalili ng iba **2:** tumatayo o gumaganap bilang kahalili ng ibang tao o bagay **3:** naranasan ang karanasan ng ibang tao sa pamamagitan ng imahinasyon lamang.

vice (vays) *png* [*Ing*] **1:** bisyo **2:** bise.

vice (váys) *pnt* [*Ing*] **:** sa halip na; kahalili ng.

vicennial (vay·sen·í·yal) *pnr* [*Ing*] **1:** tumatagal nang dalawampung taon **2:** umiiral o nangyayari tuwing dalawampung taon.

vice-president (vays-préz·i·dént) *png* [*Ing*] **:** bise presidente.

Vice Real Patrono (víse reál pa·tró·no) *png* [*Esp*] **:** noong panahon ng Espanyol, titulo ng Gobernador Heneral sa Filipinas bilang pinakamataas na kinatawan ng hari ng Espanya na tinatawag na Patrono Real.

viceroy (váys·roy) *png* [*Ing*] **:** tao na itinalagang mamuno sa isang bansa, probinsiya, o kolonya bilang kinatawan ng isang soberano.

vice versa (váy·sa vér·sa, vays vér·sa) *pnb* [*Ing Lat*] **:** nagsasaad ng pagbabago na maaaring magkapalitan ang mga termino o kondisyon.

vicinity (vi·sín·i·tí) *png* [*Ing*] **1:** rehiyon na malapit sa isang pook; kalapit na distrito **2:** pagiging malapit.

vicious (ví·shos) *pnr* [*Ing*] **1:** lulong sa bisyo; inmoral **2:** marahas; matindi **3:** masamâ **4:** malisyoso; mapanghamak **5:** mali, dapat sisihin **6:** sukdulan ang pagiging di-kanais-nais.

victim (vík·tim) *png* [*Ing*] **:** biktima.

victor (vík·tor) *png* [*Ing*] **1:** tao na tumalo sa kalaban; ang nagtagumpay **2:** ang nagwagi sa anumang paligsahan **3:** salitang ginagamit sa komunikasyon bilang kinatawan ng titik *V.*

victoria (vik·tór·ya) *png* [*Esp Ing*] **1:** tagumpay *var* biktorya **2:** karwahe na mababa, magaan, may apat na gulong, may upuang para sa dalawang pasahero, at may maliit at nakaangat na upuan sa harap para sa kutsero **3:** *Bot* water lily (*Victoria amazonica rezia*) na matatagpuan sa Timog America na may dahong karaniwang higit sa 6 pulgada o 15.24 sm ang diyametro at bulaklak na kulay puti hanggang rosas.

Victorian (vik·tór·i·án) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil kay Reyna Victoria ng Britanya o sa panahon ng panunungkulan niya (1837-1901) **2:** kaugnay ng mga pananaw na itinuturing na katangian ng nasabing panahon, halimbawa ang pagiging maingat at mahigpit na pagtupad sa kumbensiyong moral **3:** hinggil sa arkitektura, dekorasyon, at kagamitan ng mga Ingles noong 1840-1900, na nagpapamalas ng mabilis na pagbabago sa estilo bunga ng pampilosopiya at estetikong konsiderasyon, inobasyon sa teknolohiya, o pagbabago sa estilo ng pananamit.

victor ludorum (vík·tor lu·dó·rum) *png* [*Lat*] **:** pagkalahatang kampeon sa palakasan.

victory (vík·to·rí) *png* [*Ing*] **:** tagumpay.

vicuña (vay·kú·nya) *png Zoo* [*Esp*] **1:** mammal (*Vicugna vicugna* o *Lama vicugna*) na matatagpuan sa Andes, Timog America, kauri ng lyama ngunit may pino at malasutlang balahibo **2:** tela na gawa sa balahibo nito **3:** anumang telang kahawig nito.

vide (ví·de, váy·di) *pnd* [*Ing Lat*] **:** tingnan; isangguni, karaniwang ginagamit upang ituro sa mambabasa ang ibang bahagi ng teksto.

videlicet (vi·déy·li·két, vi·dél·i·sít) *pnb* [*Lat*] **:** nagsasaad ng tinutukoy, karaniwang ginagamit upang ipakilala ang mga detalye, halimbawa, at katulad **:** VIZ.

video (ví·di·ó) *png* [*Ing*] **1:** proseso ng pagrekord, pagpaparami, o pagbrodkast ng imaheng biswal sa pamamagitan ng magnetikong teyp **2:** biswal na elemento ng brodkast sa telebisyon **3:** *Kol* video recorder **4:** video film.

video cassette (ví·di·ó ka·sét) *png* [*Ing*] **:** cassette ng videotape.

video cassette recorder (vi·di·ó ka·sét re·kór·der) *png* [*Ing*] **:** aparato na ginagamit sa pagrerekord at pagpapatakbo ng video tape **:** VCR.

videodisc (ví·di·ó·disk) *png* [*Ing*] **:** disk na nagrerekord ng gumagalaw na hulagway at tunog na maaaring ipalabas sa telebisyon.

video film (ví·di·ó film) *png* [*Ing*] **:** pelikula na inirekord sa videotape.

video game (ví·di·ó geym) *png* [*Ing*] **:** elektronikong laro na may gumagalaw na hulagway sa iskrin ng telebisyon na nakokontrol ng manlalaro.

video recorder (ví·di·ó re·kór·der) *png* [*Ing*] **:** elektronikong aparato na ginagamit sa pagrekord at pagpapalabas ng video **:** VIDEOCASSETTE RECORDER.

video tape (ví·di·ó teyp) *png* [*Ing*] **:** elektromagnetikong teyp na pinagrerekordan ng mga elektronikong impulse na likha ng mga bahaging video at audio ng isang programa sa telebisyon.

vidimus (váy·di·mús) *png* [*Ing*] **:** nasiyasat o pinatunayang kopya ng ulat o katulad.

vie (vay) *pnd* [*Ing*] **:** makipagtagisan; makipagpaligsahan.

Vietcong (vyet·kóng) *png* **1:** pinaikling **Viet Nam Cong San;** puwersang sandatahan at gerilyang pinamumunuan ng mga Komunista sa Timog Viet Nam noong Digmaang Viet Nam at itinaguyod ng Hilagang Viet Nam **2:** kasapi o sinumang nagtataguyod ng nasabing puwersa.

Vietminh (vyet·mín) *png***:** pinaikling **Viet Nam Doc Lap Dong Minh Hoi;** makabayang Komunistang kilusan sa Viet Nam na itinatag noong 1941 at ipinaglaban ang kalayaan mula sa France.

Viet Nam (vyet nám) *png* **:** bansa sa timog silangang Asia.

vieux jeu (vyu dzu) *pnr* [*Fre*] **:** makaluma.

view (vyu) *png* [*Ing*] **1:** lawak ng makikita o paningin **2:** paningin; bisyon **3: a** anumang nakikita mula sa isang tiyak na punto; tanawin **b** larawan nito **4:** pagsiyasat sa pamamagitan ng mga mata **5:** opinyon; kuro-kuro.

viewership (vyú·wer·shíp) *png* [*Ing*] **:** tagapanood ng isang programa o tsanel sa telebisyon.

viewfinder (vyu·fáynd·er) *png* [*Ing*] **:** bahagi ng kamera na nagpapakita ng sakop ng lente.

viewpoint (vyú·pownt) *png* [*Ing*] **1:** pook na katatanawan ng isang bagay **2:** palagay; kuro-kuro.

vigil (ví·dyil) *png* [*Ing*] **1:** lamay; pagbabantay **2:** panahon na sakop nito **3:** mapayapa at di-kumikilos na demonstrasyon bilang pagpapakita ng pagtangkilik sa isang kilusan **4:** bisperas ng araw ng kapistahan.

vigilance (ví·dyi·láns) *png* [*Ing*] **1:** pagiging mapagmatyag; pagiging maingat **2:** *Med* insomniya.

vigilant (ví·dyi·lánt) *pnr* [*Ing*] **1:** mapagmatyag sa panganib; maingat **2:** laging handa sa anumang mangyayari.

vigilante (vi·dyi·lán·te) *png* [*Ing*] **:** kasapi ng isang pangkat na nagpapatupad ng batas nang walang legal na autorisasyon.

vignette (vin·yét) *png* [*Ing Fre*] **:** binyéta.

ví·gor *png* [*Ing*] **1:** aktibong lakas o puwersa **2:** malusog na pisikal o mental na enerhiya o kapangyarihan **3:** kalusugan.

ví·hud *png* [*Iba*] **:** bihud.

Viking (váy·king) *png* [*Ing*] **1:** sinuman sa mga piratang mula sa Scandinavia na sumalakay at nanalasa sa hilaga at kanlurang baybayin ng Europa mulang ikawalo hanggang ikasampung siglo **2:** bandidong naglalakbay sa dagat; pirata.

villa (víl·a) *png* [*Ing Ita Lat*] **:** bilya.

village (víl·idys) *png* [*Ing*] **1:** nayon[1] **2:** mga nakatira dito, karaniwang itinuturing na isang pamayanan **3:** pangkat ng mga tirahan ng hayop na kahawig nito.

villain (víl·en) *png* [*Ing*] **1:** marahas at malisyosong tao na sangkot o lulong sa kasamaan o krimen; buhong; salarin **2:** *Lit* tauhang kontrabida sa dula, nobela, o katulad.

villanelle (víl·a·nél) *png Lit* [*Fre*] **:** tulang liriko na may labinsiyam na taludtod, may dalawang tugma lamang, at inuulit ang ilang linya.

villus (víl·as) *png* [*Ing*] **1:** *Ana* isa sa maliliit, tila bulate, at mahimaymay na proseso sa ilang lamad, lalo na sa mucuous membrane ng maliit na bituka na nakatutulong sa pagsipsip ng mga sustansiya **2:** *Bot* balahibong mahaba, malambot, tuwid, at bumabalot sa bunga, bulaklak, o ibang bahagi ng ilang halaman.

ví·na *png Mus* [*San*] **:** instrumentong may bagting, matatagpuan sa India, at binubuo ng mahaba, hungkag, at may traste na may isa, dalawa, o tatlong bilog upang maragdagan ang taginting ng tunog.

vi·na·há·yan *png* [*Iva*] **:** pugad na pinangingitlugan ng manok, karaniwang yari sa basket na nilagyan ng kusot o tuyong damo.

vinaigrette (vín·e·grét) *png* [*Ing*] **:** botelya o kahon na maliit, ornamental, at ginagamit na sisidlan ng aromatikong suka, smelling salt, at katulad.

vinaigrette (vín·e·grét) *pnr* [*Ing*] **:** sa pagkain, gaya ng asparagus o artichoke, inihahaing may salsa na may suka o vinaigrette sauce.

vinaigrette sauce (vín·e·grét sos) *png* [*Ing*] **:** salsa ng ensalada na gawa sa langis, sukà na mula sa umasim na alak, at mga pampalasa.

vinca (vín·ka) *png Bot* [*Ing*] **:** anumang halaman na kabilang sa genus *Vinca,* gaya ng *Catharanthus roseus,* na pinagkukunan ng alkaloyd na ginagamit na gamot sa kanser.

vinculum (vín·kyu·lúm) *png* [*Ing*] **1:** *Mat* sa alhebra, pahalang na linya

na iginuguhit sa ibabaw ng isang pangkat ng mga termino upang ipahiwatig na kaugnay nito ang sinusundan o sumusunod dito at upang ipakita na dapat silang ituring nang magkasama, *hal* a+b x c=ac +bx ngunit a+b x c = a+bc **2:** *Ana* fraenum; ligament.

vindaloo (vín·da·lú) *png* [*Ing*] **:** putaheng maanghang na mula sa India, maraming pampalasa, at nilahukan ng curry.

vindication (vín·di·kéy·syon) *png* [*Ing*] **1:** pagpapawalang-sala sa akusasyon, pagdududa, o katulad **2:** pagbibigay ng katwiran; pangangatwiran **3:** pagtataguyod o pangangatwiran sa pamamagitan ng argumento, layunin, at katulad laban sa oposisyon **4:** pag-angkin para sa sarili o sa iba **5:** pag-aaring muli o paggigiit sa karapatang mag-ari sa titulo ng propyedad sa pamamagitan ng legal na pamamaraan **6:** pagganti **7:** paglaya.

vindictive (vin·dík·tiv) *pnr* [*Ing*] **1:** may tendensiyang maghiganti o gumanti **2:** mapang-uyam.

vine (vayn) *png Bot* [*Ing*] **:** baging.

vinegar (ví·ni·gár) *png* [*Ing*] **:** suka.

vineyard (vín·yard) *png* [*Ing*] **:** plantasyon ng mga ubas, lalo na nakalaan sa paggawa ng alak.

viniculture (vín·i·kúl·tyor) *png* [*Ing*] **:** agham o pag-aaral sa paggawa ng alak.

ví·no *png* [*Esp*] **:** alak.

vin rose (vín ru·zéy) *png* [*Fre*] **:** rosé.

vintage (vin·tídz) *png, pnr* [*Ing*] **1:** alak mula sa isang partikular na ani **2:** taunang produkto ng ani ng ubas, karaniwang tinutukoy ang alak na nagawa mula rito **3:** katangi-tanging alak mula sa ani ng isang magandang taon, itinalaga at ipinagbibili bilang produkto ng gayong taon.

vintage (vin·tídz) *pnr* [*Ing*] **1:** may mataas na kalidad, lalo na mula sa nakalipas na panahon, na nagtatanghal ng katangian ng pinakamagandang panahon ng mga akda ng isang tao **2:** mula sa lumipas na panahon **3:** kumakatawan sa mataas na kalidad ng isang panahon **4:** makaluma; sinauna.

vinyl (váy·nayl, vín·il, váy·nil) *png Kem* [*Ing*] **1:** resin na nabuo sa pamamagitan ng polymerization ng mga compound na naglalaman ng pangkat vinyl o plastik na gawa sa gayong resin **2:** radical na -$CHCH_2$ na nakukuha sa ethylene sa pamamagitan ng pagtatanggal ng atom ng hydrogen **3:** plastik na likha ng polymerization ng compound na nagtataglay ng pangkat vinyl, lalo na ang polyvinyl.

viol (váy·ol) *png Mus* [*Ing*] **:** noong ikalabing-anim at ikalabimpitong siglo, instrumentong kahawig ng biyolin na may malalim na tadyang, pabalikong balikat, karaniwang may anim na bagting, at sarisari ang laki.

viola (vi·ó·la) *png* [*Ing*] **1:** *Mus* instrumentong may bagting, kahawig ng biyolin ngunit bahagyang malaki at may tonong mababa kaysa rito **:** ALTO VIOLIN **2:** *Bot* halamang mula sa genus Viola na kasama ng mga pansy at violet, lalo na ang hybrid ng ganitong genus.

violation (váy·o·léy·syon) *png* [*Ing*] **1:** paglabag sa batas, tuntunin, kasunduan, pangako, utos, at katulad **2:** pagsabad; pang-aabala **3:** pagpasok o pagdaan nang puwersahan ng sinumang walang karapatan pumasok o dumaan **4:** paglapastangan, *hal* sa santuwaryo **5:** paggahasa **6:** pagbaluktot sa kahulugan o katunayan.

violence (váy·o·léns) *png* [*Ing*] **:** karahasan.

violet (váy·o·lét) *png* [*Ing*] **:** lila.

violin (váy·o·lín) *png Mus* [*Ing*] **:** biyolin.

violinist (váy·o·lin·íst) *png Mus* [*Ing*] **:** biyolonista.

violoncellist (vi·o·lon·sél·ist) *png Mus* [*Ing*] **:** biyolonselista.

violoncello (ví·o·lon·sél·ow) *png Mus* [*Ing*] **:** biyolonsélo.

violone (ví·o·ló·ney) *png Mus* [*Ing*] **1:** double bass violin **2:** organong de-pedal na may labing-anim na foot tone at may tunog na kahawig ng biyolonselo.

VIP, daglat (vi·ay·pi) [*Ing*] **:** very important person; napakaimportanteng tao.

viper (váy·per) *png Zoo* [*Ing*] **:** bibora.

virago (vi·réy·go) *png* [*Ing*] **1:** babaeng marahas, masungit, at bungangera **2:** babaeng matapang at abusada.

virgin (vír·dyen) *png* [*Ing*] **:** birhen.

virgin forest (vír·dyin fó·rest) *png* [*Ing*] **:** likás na gubat at nasa kalagayang hindi pa nagagalaw.

virginity (vír·dyin·i·tí) *png* [*Ing*] **:** birhinidad.

Virgin Mary (vír·dyin méy·ri) *png* [*Ing*] **:** Birheng Maria.

Vír·go *png* [*Ing*] **1:** *Asn* malaking konstelasyon na sinasabing sumasagisag sa diyosa ng ani at may ilang manininingning na bituin **2:** *Asl* **a** ikaanim na tanda ng zodyak (23 Agosto-22 Setyembre) **b** tao na isinilang sa petsang nakapaloob sa tandang ito.

virgule (vír·gyul) *png* [*Ing*] **1:** maikli at pahilig na marka sa pagitan ng dalawang salita at nagpapahiwatig na magagamit ang alinman sa dalawa **2:** linyang nakapahilis na naghahati, gaya sa petsa, fraction, at katulad, *hal* 10/10/99 **:** SEPARATRIX, SHILLING MARK, SLANT, SLASH, SOLIDUS.

virile (vír·il) *pnr* [*Ing*] **:** biril.

virology (vay·ró·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** birolohiya.

vír·tu *png* [*Lat*] **1: a** kaalaman hinggil sa sining o pagiging eksperto sa sining **b** mga likhang sining **2:** likás na halagahang moral; birtud.

virtual (vír·twal) *pnr* [*Ing*] **1:** nasa kapangyarihan, puwersa, o epekto bagaman hindi aktuwal o hayagan **2:** hinggil sa mga punto na pinagtatagpuan ng mga ray kapag nilikha nang pabalik **3:** *Com* walang pisikal na pag-iral ngunit may anyong makatotohanan *Cf* VIRTUAL REALITY.

virtual memory (vír·twal mé·mo·rí) *png Com* [*Ing*] **:** memorya na automatikong nailipat ang kailangang datos mula sa isang pangalawang imbakan.

virtual reality (vír·tu·wál re·yá·li·tí) *png* [*Ing*] **:** hulagway o kaligirang likha ng computer software, maaaring makipag-ugnayan nang realistiko ang gumagamit nito sa pamamagitan ng paggamit ng helmet na may iskrin at guwantes na may sensor.

virtue (vír·tsu) *png* [*Ing*] **1:** kabanalan; kabaitan **2:** isang tiyak na anyo ng kabaitan, gaya sa pasensiya **3:** pag-alinsunod ng búhay at kilos sa mga prinsipyong moral at etikal **4:** puri, lalo na ng babae **5:** birtud; bisa **6:** katangiang kahanga-hanga **7:** kapangyarihan; mabisang puwersa.

virtuoso (vír·tsu·ó·so) *pnr* [*Ing*] **:** birtuwoso.

vír·u·lént *pnr* [*Ing*] **1:** mabagsik na bisa gaya sa lason **2:** *Med* lubhang nakahahawa; nakamamatay na sakit **3:** marahas o mapait **4:** matindi ang pagkamalisyoso at panghahamak.

virus (váy·rus) *png* [*Ing*] **1:** nakahahawang agent, binubuo ng nucleic acid molecule at nababalot ng protina, *hal*'anumang pangkat ng ultramikroskopiko at nakahahawang agent na nagpaparami lamang sa buháy na cell **2:** virus disease **3:** likidong mula sa cowpox **4:** nakalalasong hayop **5:** nakasasamang impluwensiya sa moralidad at isipan; lason.

ví·sa *png* [*Ing Esp*] **:** endoso ng autorisadong kinatawan ng isang bansa sa pasaporte upang mapahintulutang makapasok, makapaglakbay, o umalis sa bansa ang may hawak nito.

vis-à-vis (ví·za·ví) *png* [*Ing Fre*] **1:** tao na kaharap **2:** kapareha o kasama sa isang pagtitipon **3:** tao na may katulad na posisyon, ranggo, o opisina sa ibang pangkat **4:** karwahe na harápan ang pagkakaupo ng mga pasahero.

vis-à-vis (ví·za·ví) *pnt* [*Ing Fre*] **1:** kaugnay ng; kompara sa **2:** kasalungat ng; kaharap ng.

viscera (vís·e·rá) *png Ana* **:** lamanloob; mga bituka.

viscosity (vis·kós·i·tí) *png* [*Ing*] **1:** lagkit; kalagkitan **2:** *Pis* **a** katangian ng likido na lumaban sa puwersang nagiging dahilan ng paglabnaw ng likido **b** sukat ng tindi ng pagkakaroon ng ganitong katangian.

viscous (vís·kus) *pnr* [*Ing*] **:** malapot.

Vísh·nu *png Mit* [*San*] **1:** sa Rig-Veda, isa sa anim na bathalang araw na naglalakbay sa kalangitan sa pamamagitan ng tatlong hakbang; sa umaga, hapon, at gabi **2:** sa popular na Hinduismo, bathala na pinaniniwalaang bumaba sa lupa mula sa langit sa pamamagitan ng iba't ibang engkarnasyon o avatar **3:** sa Hinduismo, ang tagapagpanatili, pangalawang kasapi ng Trimurti, kasama nina Brahma at Shiva.

visibility (vís·i·bíl·i·tí) *png* [*Ing*] **:** bisibilidad.

visible (víz·i·bél) *pnr* [*Ing*] **:** bisible.

vision (víz·on) *png* [*Ing*] **:** bisyon.

visionary (víz·o·nár·i) *png, pnr* [*Ing*] **:** bisyonaryo.

visit (víz·it) *png* [*Ing*] **1:** pagdalaw **2:** pagtigil bilang bisita **3:** pagpunta sa isang pook upang magsagawa ng opisyal na pagsisiyasat o inspeksiyon.

visit (ví·zit) *pnd* [*Ing*] **:** dumalaw.

visitation (víz·i·téy·syon) *png* [*Ing*] **1:** bisitasyon **2:** pagdalaw.

visitor (víz·i·tór) *png* [*Ing*] **:** bisita.

visor (váy·zor) *png* [*Ing*] **:** anumang pananggalang sa mga mata, *hal* bahagi ng helmet para iligtas ang mga mata sa lumilipad na bagay o biglang pagkasilaw.

vís·ta *png* [*Esp*] **:** bista.

visual (vízh·u·ál) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa paningin **:** BISWÁL **2:** ginagamit sa pagtingin o pagtanaw **:** BISWÁL **3:** pangmata **:** BISWÁL **4:** nakikita; madaling makita **:** BISWÁL **5:** maaaring isipin o maisip **:** BISWÁL.

visual aid (vízh·u·ál eyd) *png* [*Ing*] **:** anumang materyales na inihanda para makita o mapanood, gaya ng pelikula, retrato, slide, larawan, o katulad na ginagamit na pantulong sa pagtuturo.

visual arts (vízh·u·ál arts) *png Sin* [*Ing*] **:** sining biswal.

vital (váy·tal) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa búhay **2:** may kahanga-hangang enerhiya; pagiging buháy na buháy **3:** pinagmulan o sanhi ng búhay **4:** mahalaga sa búhay **5:** mahalaga sa pag-iral, pagpapatuloy, o kapakanan, o kabutihan ng isang bagay **6:** nakamamatay; mapanganib sa buhay o balakid sa tagumpay.

vital statistics (váy·tal is·tat·ís·tiks) *png* [*Ing*] **1:** estadistika hinggil sa búhay ng tao o sa mga salik na nakaaapekto dito at sa pagpapanatili ng populasyon gaya sa bilang ng mga isinilang, nag-asawa, o namatay **2:** *Kol* ang sukat ng dibdib, baywang, at balakang ng isang babae.

vitamin (váy·ta·mín) *png* [*Ing*] **:** bitamina.

vitellus (vi·tél·us) *png* [*Ing*] **:** pula ng itlog.

viticulture (vít·i·kúl·tyur) *png* [*Ing*] **1:** siyentipikong pagtatanim ng ubas **2:** agham o pag-aaral hinggil sa ubas.

ví·ti·lí·go *png Med* [*Ing*] **:** sakit sa balát na nagdudulot ng makinis at makating batik sa iba't ibang bahagi ng katawan sanhi ng pagkawala ng likás na kulay **:** LEUKODERMA, PIEBALD SKIN.

ví·tri·ól *png* [*Ing*] **1:** *Kem* sulphuric acid o sulphate, karaniwang may malakristal na anyo **2:** pananalita, kritisismo, o pakiramdam na mapanguyam o mapanuya.

viva (váy·va) *png* [*Ing*] **:** pinaikling **viva voce**.

Vi·vá! *pdd* [*Esp Ita*] **:** bulalas na nangangahulugang "mahabang buhay" *Cf* MABUHAY!

vivarium (vay·vár·yum) *png* [*Ing*] **:** artipisyal na pook na sadyang inihanda upang ang maging katulad na katulad ng likás na kaligiran ng mga hayop *Cf* AQUARIUM, TERRARIUM.

viva voce (váy·va vów·si) *png* [*Ing Ita*] **1:** sa unibersidad, pasalitang bahagi ng isang pagsusulit **:** VIVA **2:** pasalitang pagboto **:** VIVA.

ví·vid *pnr* [*Ing Ita*] **1:** matingkad, gaya sa kulay o liwanag **2:** labis ang sigla **3:** nagtatanghal ng anyo, kasariwaan, o diwa ng búhay; makatotohanan **4:** malinaw; kitang-kita.

vivisection (vív·i·sék·syon) *png* [*Ing*] **1:** operasyon sa isang buháy na katawan **2:** pag-opera sa mga buháy na hayop para sa siyentipikong pananaliksik **3:** marahas at detalyadong kritisismo.

vi·ya·wò *png* [*Iva*] **:** reed na ginagamit na salalayan ng bubong na kugon sa tradisyonal na bahay ng mga Ivatan.

viz, daglat [*Lat*] **:** pinaikling **videlicet**.

V-neck (ví·nek) *png* [*Ing*] **1:** kuwelyo ng damit na may tuwid na gilid na nagtatagpo sa isang anggulong hugis V sa harapan **2:** kasuotang may gayong estilo.

vocabulary (vo·káb·yu·lár·i) *png* [*Ing*] **:** bokabularyo.

vocal (vó·kal) *pnr* [*Ing*] **1:** hinggil sa tinig **2:** inaawit o dapat awitin **3:** lumilikha ng tunog o may tinig **5:** madaldal; masalita **6:** ukol sa patinig.

vocal cords (vó·kal kords) *png Ana* [*Ing*] **:** alinman sa dalawang pares ng mga tupi ng mucous membrane na nakaungos sa butas ng larynx.

vocation (vo·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** bokasyon.

vocational (vo·kéy·syo·nál) *pnr* [*Ing*] **:** bokasyonal.

vocational education (vo·kéy·syo·nál e·dyu·kéy·syon) *png* [*Ing*] **:** pagsasanay at pag-aaral na nagbibigay ng praktikal na karanasan sa isang partikular na larangan, gaya ng agrikultura, industriya, ekonomiyang pantahanan, at katulad.

vocative (vó·ka·tív) *pnr* [*Ing*] **:** bokatibo.

vód·ka *png* [*Rus*] **:** inuming alkoholiko na walang kulay, hindi hinahayaang maging tiguhang at ginawa sa pamamagitan ng distilasyon ng rye.

vogue (vowg) *png* [*Ing*] **1:** ang moda o uso **2:** popularidad; katanyagan.

voice (voys) *png* [*Ing*] **:** tinig.

voice-over (voys o·vér) *png* [*Ing*] **:** pagsasalaysay sa isang pelikula at katulad na hindi nakikita ang nagsasalita.

void (voyd) *png* [*Ing*] **1:** espasyong walang laman **2:** pagiging bakante.

void (voyd) *pnr* [*Ing*] **1:** *Bat* sa kontrata, kilos, pangako, at katulad, walang legal na bisa; hindi legal **2:** walang silbi **3:** hungkag; walang laman **4:** walang nanunungkulan; bakante **5:** *Mat* sa set, null o walang laman.

voile (vwal) *png* [*Fre*] **:** telang manipis, tagusan, at gawa sa seda, rayon, cotton, o lana.

vol, daglat [*Ing*] **:** volume.

vó·lar *pnr* [*Ing*] **1:** *Ana* hinggil sa palad ng kamay o talampakan ng paa **2:** *Zoo* hinggil sa o ginagamit sa paglipad.

volatile (vól·a·tíl, vól·a·táyl) *pnr* **1:** madaling matuyo o sumingaw **2:** may tendensiyang sumambulat o sumabog **3:** pabago-bago **4:** pansamantala; panandalian.

vo·la·tí·no *png* [*Iva*] **:** dalandan.

volcanic (vol·ká·nik) *pnr* [*Ing*] **:** bulkaniko.

volcano (vol·kéy·no) *png Heo* [*Ing*] **:** bulkan.

volcanology (vól·ka·nó·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** bulkanolohiya.

volition (vo·lí·shon) *png* [*Ing*] **1:** kakayahan o kapangyarihan sa sariling pagpapasiya **2:** pasiya o hatol na ginawa.

volley (vól·i) *png* [*Ing*] **1:** rapido **2:** sabay-sabay at mabilis na pagputok ng bala ng baril o missile **3:** paglabas ng maraming bagay nang sabay-sabay o magkakasunod **4:** *Isp* **a** sa tennis, paglipad ng bola bago tumalbog sa lupa **b** sa volleyball, pagpalo ng bola pabalik sa kabilang panig bago tumalbog sa lupa **c** sa soccer, pagsipa sa bola bago dumapo sa lupa **d** sa cricket, bolang pinalo na tumama sa wicket bago dumapo sa lupa.

volleyball (vól·i·ból) *png Isp* [*Ing*] **1:** laro na may layuning halinhinang maibalik ng dalawang koponang magkatunggali ang pinalong bola sa pamamagitan ng kamay, bago dumapo sa lupa **2:** bolang ginagamit sa larong ito.

volt *png Ele* [*Ing*] **:** istandard na yunit ng puwersang electromotive, katumbas ng potential difference na maghahatid ng isang ampere ng koryente sa pamamagitan ng resistance ng isang ohm **:** v.

voltage (vól·tidz) *png Ele* [*Ing*] **:** boltahe.

voltaic (vol·téy·ik) *pnr Ele* [*Ing*] **:** hinggil sa elektrisidad o koryente, lalo na ang likhang kemikal na reaksiyon, gaya sa baterya.

voltameter (vol·tám·i·tír) *png* [*Ing*] **:** kasangkapang ginagamit na pansukat ng kantidad ng elektrisidad na dumaraan sa isang conductor **:** CUOLOMETER.

volte-face (volt·fás) *png* [*Ing*] **:** pagbabago ng posisyon, opinyon, o argumento.

voltmeter (volt·mí·ter) *png Ele* [*Ing*] **:** instrumentong pansukat at ginagamit sa pagtaya ng potential difference sa pagitan ng dalawang púnto.

volume (vól·yum) *png* [*Ing*] **1:** tómo **2:** isang aklat sa magkakaugnay na set o serye **:** TOMO **3:** bilot ng papyrus, parchment, o katulad, gaya sa manuskrito **4:** espasyo na sinasakop ng isang bagay at sinusukat sa yunit na cubic **5:** mass o kantidad, lalo na ng malaking kantidad ng isang bagay **6:** halaga; kabuuan **7:** intensidad ng tunog.

voluntarism (vol·ún·tar·íz·em) *png* [*Ing*] **1:** prinsipyo hinggil sa kusang pagkilos sa halip na sapilitan **:** BOLUNTARÍSMO **2:** *Pil* doktrina na nagsasaad na ang sariling kapasiyahan ay batayan o dominanteng salik sa isang tao o sa buong mundo **:** BOLUNTARÍSMO **3:** doktrina na dapat nakabukod ang simbahan o ang paaralan at itinataguyod ng kusang pag-aambag ng pondo **4:** prinsipyo o sistema ng pagtulong sa mga simbahan, paaralan, at katulad sa pamamagitan ng pag-aambagan at pagtutulungan.

voluntary (vó·lun·tár·i) *pnr* [*Ing*] **:** boluntaryo.

volunteer (vó·lun·tír) *png* [*Ing*] **:** boluntaryo[1].

vó·mit *pnd* [*Ing*] **:** sumuka.

voodoo (vú·du) *png* [*Ing*] **1:** relihiyosong kulto na isinasagawa sa ilang bahagi ng West Indies, katimugang mga estado ng United States, at Brazil; kakikitaan ng paggamit ng kulam at ng pagsapi ng ibang espiritu sa katawan ng tao **2:** tao na nagsasagawa nito **3:** sumpa o kulam mula dito; ritwal na kaugnay nito **4:** *Kol* itim na kapangyarihan o mahika.

voracious (vo·réy·syus) *pnr* [*Ing*] **:** napakatakaw; masiba.

-vorous (vo·rús) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pang-uri mula sa mga pangngalang may anyong *-vora* at *-vore, hal* carnivore = carnivorous.

vortex (vór·teks) *png* [*Ing*] **1:** umiinog at nanghihigop na lawas ng tubig, gaya sa uliuli **2:** anumang may gayong mosyon **3:** *Pis* bahagi ng likido na umiinog ang mga particle **4:** umiinog na lawas ng hangin, lalo na sa anyong spiral o column na nakikita, gaya sa buhawi o ipuipo **5:** sa pilosopiyang Cartesian, mabilis at painog na paggalaw ng mga kosmikong matter sa isang sentro.

vorticella (vor·tis·sél·a) *png* [*Ing*] **:** protozoa (genus *Vorticella*) na may mahabang tangkay at may katawang hugis kampanang nakabaligtad.

vorticism (vor·ti·síz·em) *png* [*Ing*] **1:** sa metapisika, teorya na itinaguyod ni Descartes na ang sansinukob ay isang plenum na may mosyong paikot **2:** *Lit Sin* noong 1912 -1915, kilusang pansining at pampanitikan na avant-garde, bumatikos sa sentimentalidad, at may estilong marahas at mekanikal.

vote (vowt) *png* [*Ing*] **:** boto.

voter (vó·ter) *png* [*Ing*] **:** botante.

votive (vó·tiv) *pnr* [*Ing*] **1:** inihandog **2:** ginawa o isinagawa kaugnay ng isang panata o pangako **3:** may katangian o nagpapahayag ng nais.

vouch (vawts) *pnd* [*Ing*] **1:** pagtibayin ang pagiging totoo; patotohanan; garantiyahan **2:** itaguyod sa pamamagitan ng praktikal na katunayan o demostrasyon.

voucher (vó·tser) *png* [*Ing*] **1:** sinuman o anumang nagpapatunay **2:** dokumento, resibo, selyo, at katulad na nagpapatunay o nagsisilbing katibayan ng ibinayad o tinanggap na salapi **3:** dokumento na maaaring ipagpalit para sa kalakal o serbisyo bilang kabayaran sa ginawa o ipinangako ng may hawak nito.

vow (vaw) *png* [*Ing*] **1:** taimtim na pangako o sumpa **2:** banal at taimtim na pangako sa Diyos o sinumang bathala o santo na gagawin ang isang bagay, maghahandog ng alay, o papasok sa isang paglilingkod **3:** taimtim o matapat na pagpapahayag ng pangako o panata **4:** pangako ng katapatan, gaya sa mag-asawa **5:** sa binyag, pangako ng tao na binibinyagan o ng ninong at ninang.

vowel (vá·wel) *png Gra* [*Ing*] **:** patinig.

vows (vaws) *png* [*Ing*] **:** panata ng monghe o madre kaugnay ng buhay sa kahirapan, kadalisayan, at pagsunod.

vox angelica (voks ang·hél·i·ká) *png* [*Lat "tinig na tulad ng sa anghel"*] **:** paraan ng pagkontrol sa tugtog ng organo na lumilikha ng mahina at mataginting na tono.

vox humana (voks hyu·méy·na) *png* [*Lat "tinig ng tao"*] **:** paraan ng pagkontrol sa tugtog ng organo na idinisenyo upang lumikha ng tonong katulad ng tinig ng tao.

vox populi (voks póp·yu·lí) *png* [*Lat "tinig ng madla"*] **:** opinyon ng mga tao; popular na paniniwala o usap-usapan; pangkalahatang hatol.

voyage (vóy·idz) *png* [*Ing*] **1:** paglalakbay, lalo na ang paglalayag sa malayong pook **2:** paglalakbay sa himpapawid o kalawakan, gaya sa eroplano.

voyager (vó·yey·dyér) *png* [*Ing*] **:** manlalakbay; tao na naglalakbay.

voyeur (vo·yúr, vwa·yúr) *png* [*Ing Fre*] **1:** tao na nagkakaroon ng kasiyahan sa pamamagitan ng paninilip sa mga sexual na kilos o bagay, karaniwang palihim **2:** tagamasid na walang kapangyarihan; manonóod na pasibo.

vs, daglat [*Ing*] **:** versus.

V-sign (ví·sayn) *png* [*Ing*] **1:** pagtaas ng hinlalato at hintuturo upang gumawa ng senyas ng V at nagpapahiwatig ng tagumpay **2:** gayong senyas na ginagamit upang magpahayag ng pagsang-ayon.

vu·gáw *png* [*Iba*] **:** bugaw[1].

vú·gi *png* [*Iva*] **:** bihud.

vu·lá·wan *png* [*Iba*] **:** ginto.

Vulcan (vúl·kan) *png Mit* [*Ita*] **:** sa mga sinaunang Romano, si Hephaestus.

vulcanize (vúl·ka·náyz) *pnd* [*Ing*] **:** magbulkanisa.

vúl·gar *png* [*Ing*] **:** bulgar.

Vul·gá·ta *png* [*Lat*] **:** Latin na bersiyon ng Bibliya, inihanda ni San Geronimo sa pagtatapos ng ikaapat na siglo **:** VULGATE.

Vulgate (vúl·geyt) *png* [*Ing*] **:** Vulgata.

vul·ne·rá·ble *pnr* [*Esp*] **1:** madaling masaktan o masugatan **2:** lantad sa moral na pagbatikos, kritisismo, tukso, at katulad **3:** madaling lusubin o salakayin **4:** talusaling.

vulture (vúl·tyur) *png Zoo* [*Ing*] **:** buwitre.

vu·lún *pnd* **vu·mu·lún, vu·lu·nán, i·vu·lún** [*Iba*] **:** sumama.

vúl·va *png* [*Ing*] **:** panlabas na bahagi ng puke.

vu·na *png* [*Iba*] **:** tira[1,2].

vu·ri·dáw *png* [*Iva*] **:** luad na pula na dating ginagamit sa pagpipinta.

vu·tsíd *png Bot* [*Iva*] **:** kugon.

vu·wá·ya *png Zoo* [*Iba*] **:** varyant ng **buwaya**.

vú·ya·vúy *png Bot* [*Iva*] **:** palma (*Phoenix harceana philippinensis*) na mababa, tuwid at magaspang ang palapa, at mahaba, lunti, at matulis ang dulo ng dahon.

vu·yû *png* [*Iba*] **:** bahò.

Ww

W,w *png* **1:** ang ikaladalawampu't limang titik sa alpabetong Filipino, at tinatawag na **dobolyu 2:** ang ikalabinsiyam na titik sa abakadang Tagalog **3:** ikadalawampu't lima sa isang serye o pangkat **4:** pasulat o palimbag na representasyon ng *W* o *w* **5:** tipo, tulad ng sa printer, upang magawa ang titik *W* o *w*.

W, daglat (dó·bol·yú) **1:** west; western **2:** watt **3:** Wednesday **4:** width **5:** *Pis* work.

W, symbol (dó·bol·yú) *Kem* [*Ing*] **:** tungsten.

wa *png* **1:** tawag sa titik *W* o *w* sa abakadang Tagalog **2:** [*Kap*] oo.

wà *png* [*Seb*] **:** pinaikling **walâ**.

Wa! *pdd*: bulalas ng panunudyo.

wá·ag *png*: aliwalas.

wá·di *png* [*Ara*] **:** mabatong daan ng tubig sa Africa na laging tuyo.

wad·wád *pnr* **1:** nakatiwangwang **2:** [*Ilk*] marami.

wad·yib *pnr* [*Tau*] **:** sapilitan.

wá·fer *png* [*Ing*] **1:** uri ng biskuwit na manipis **2:** ostiya **3:** *Ele* manipis na piraso ng kristal na semiconductor at ginagamit na pampalit sa sirkitong solid-state.

wa·gás *pnr* **1:** dalisay[1] **2:** matapat at walang halong pag-iimbot o pagsasamantala.

wa·gay·wáy *png*: galaw ng anumang telang nakalantad sa hangin.

wage (weyds) *png* [*Ing*] **1:** suweldo **2:** *Ekn* bahagi ng mga produkto ng industriya na bayad o kapalit ng paglilingkod.

wager (wéy.dyer) *png* [*Ing*] **:** pusta.

wa·gî *png* **mag·wa·gî, pag·wa·gi·án :** magtagumpay sa labanan o paligsahan.

wá·ging *png* [*War*] **:** bagón.

wag·lít *png* **1:** pagkalimot sa isang bagay **2:** pagkawala ng anuman.

wá·gon *png* [*Ing*] **:** sasakyang may apat na gulong para sa mabibigat na kargamento, at karaniwang may takip na natatanggal *Cf* KARITON, BAGÓN.

wág·tang *png* [*Seb*] **:** puksa.

wag·wág *png* **1:** *Bot* uri ng palay **2:** pagpagpag sa tela.

wa·há·bi *png* [*Ara*] **:** kasapi ng samahang Sunni.

wá·hak *png* **:** gawak.

wa·hák *png* **:** wakwak.

wa·hì *png* **1:** hati ng buhok **:** PARTIDA **2:** paghati ng buhok **3:** pagpalis sa duming nakalutang sa tubig *–pnd* **wa·hí·in, mang·wa·hì**.

wa·híl *png*: paghahati-hati sa mga ari-ariang namana *–pnd* **mag·wá·hil, wa·hi·lín**.

wá·huy *png* **:** sugal na kahawig ng huweteng.

wail (weyl) *png* [*Ing*] **1:** mahaba at malakas na taghoy sanhi ng sakit, lungkot, at katulad **2:** ang tunog nito.

wá·il *png* **:** pagtimon sa bangka upang pumihit sa nais na direksiyon.

wá·is *pnr Kol* [*Ing wise*] **1:** maabilidad **2:** tuso.

waist (weyst) *png* [*Ing*] **:** baywang.

wait (weyt) *pnd* [*Ing*] **:** maghintay; paghintayin.

wa·ít *png Ana* [*Seb*] **:** labì[1].

waiter (wéy·ter) *png* [*Ing*] **:** tao na nagsisilbi sa mga kumakain sa isang restoran, hotel, at katulad, **waitress** kung babae.

waiting (wéy·ting) *png* [*Ing*] **1:** paghihintay **2:** alalay ng maharlika.

waive (weyv) *pnd* [*Ing*] **1:** tumalikod; talikuran **2:** magpaliban, ipagpaliban **3:** *Bat* kusang talikuran o pabayaan ang sariling karapatan, paghahabol, at katulad.

waiver (wéy·ver) *png Bat* [*Ing*] **1:** kusang pagtalikod o pagtatakwil sa karapatan o paghahabol **2:** nakasulat na pahayag sa aksiyong ito.

wak *png Zoo* [*Kap Ilk Seb Tag*] **:** uwak.

wa·ká·ak *png* **:** varyant ng **wa·ká·wak**.

wa·kás *png* **1:** pagtatapos ng anuman **:** PINÁL **2:** katapusan; hanggahan; dulo–*pnd* **mag·wa·kás, wa·ka·sán**.

wa·ká·wak *png* **1:** pagkapadpad sa isang pook nang hindi namamalayan **2:** [*Ilk*] paghahasik ng pataba **3: a** pagkasadlak sa kasawian **b** destiyero.

wák·das *pnr* [*Seb*] **:** nahawi.

wake (weyk) *png* [*Ing*] **1:** lamay **2:** landas na nalilikha sa tubig kapag dumaraan ang mga sasakyang-dagat **3:** palatandaan na naiwan ng lumipas.

wa·kil *png* [*Tau*] **:** sugo.

wa·kí·wak *png* **:** pagtataas, gaya ng pagtataas ng bandila sa tagdan, pálo ng layag, at katulad *–pnd* **mag·wa·kí·wak, i·wa·kí·wak**.

wak·lí *png* [*ST*] **:** masidhing pag-ibig o pagkagusto sa isang tao o bagay.

wak·lî *pnd* **ma·wak·lî, i·wak·lî, wak·li·ín** [*ST*] **1:** mawaglit **2:** mapalayo sa paningin.

wák·li *pnr* [*Seb*] **:** tabig[1].

wak·sí *png* **mag·wak·sí, i·wak·sí** [*ST*] **1:** ipagpag ang basang kamay para matuyo **2:** tanggihan nang marahas ang isang tao o bagay **3:** limutin o layuan **4:** tumulong.

wak·tu *png* [*Tau*] **:** takdang oras.

wák·wak *png* **:** gáwak.

wak·wák *png* **1:** malaking sirà o púnit **2:** [*Hil*] aswang.

wak·yâ *png* **1:** kinis ng isang bagay **2:** pahiyas; dekorasyon **3:** rekado.

wa·là *png* [*ST*] **1:** laot **2:** pagiging malayo.

wa·lá *pnr* [*Bik Hil Seb War*] **:** kaliwa[1]; kaliwete[1].

wa·lâ *pnr* **1:**liban, di dumalo **2:** hindi umiiral **3:** hindi tagláy **4:**sero **5:** malayo.

wa·lâ *pnb* **1:** [*Bik Hil Seb Tag*] hindi makita o matagpuan **2:** [*Seb*] hindi **3:** [*Pan*] mayroon.

wa·lát *png* **:** pagkasira o pagkawasak *var* warát.

wá·lat *pnr* [*Bik*] **:** iwan.

wa·lá·wal *png* [*Ilk*] **:** tulos na ginagamit sa paghukay o pagbutas sa lupa.

wá·lay *png* **:** hiwalay.

wal·dás *pnr* **1:** walang patumangga kung gumasta; mapanlustay **2:** mapanira ng gamit.

Wales (weyls) *png* [*Ing*] **:** dibisyon ng United Kingdom sa timog kanlurang Great Britain **:** GÁLES.

wá·li *png* **1:** [*Kap*] nakababatang kapatid **2:** [*Seb*] sermon.

wa·lí *png* [*Tau*] **:** pahintulot ng magulang sa pagpapakasal ng anak na babae.

wa·lig·wíg *png* **1:** paggalaw ng basang katawan upang iwaksi ang tubig **2:** bahagyang pagbasâ sa damit bago plantsahin**:** WILIG *var* wigwig **:** PILIPIKÍ.

wá·ling·wá·ling *png Bot* **:** uri ng dapò.

wa·lís *png* **:** kasangkapang pang-alis ng dumi sa sahig ng anumang rabaw ng bahay o anumang pook, karaniwang yari sa binigkis na tingting, tambo, at katulad-*pnd* **mag·wa·lís, wa·li·sín, wa·li·sán, i·pang· wa·lís.**

wa·lís-ha·bâ *png Bot* **:** palumpong (*sida rhombifolia*) na dilaw ang tangkay at dahon.

wa·lis-wa·lí·san *png Bot* **:** eskobilya.

wa·lis·wís *png* **:** lawiswis.

wá·li·wá·li *png* **:** kagampan.

walk (wok) *png* [*Ing*] **1:** lakad; paglalakad **2:** daanan ng mga nagsisipaglakad, gaya ng sa bangketa **3:** ayos o itsura ng lakad o paglakad.

walker (wó·ker) *png* [*Ing*] **1:** tao o hayop na lumalakad **2:** andador.

walkie-talkie (wó·ki tó·ki) *png* [*Ing*] **:** radyong may dalawahang signal, karaniwang ginagamit ng pulisya, sundalo, at katulad.

walking dictionary (wó·king dík·syo·ná·ri) *png* [*Ing*] **:** tao na may malawak na kaalaman.

walking papers (wó·king péy·pers) *png* [*Ing*] **:** notisya ng pagkatanggal sa trabaho.

walking stick (wó·king is·tík) *png* [*Ing*] **:** tungkod.

walk of life (wók of láyf) *png* [*Ing*] **:** trabaho, propesyon, panawagan, at katulad.

walk on part (wók on párt) *png* [*Ing*] **:** tauhan sa isang dula na walang diyalogo**:** EXTRA.

walk out (wók awt) *png* [*Ing*] **:** biglaang pag-alis, karaniwang dahil sa galit o pagkainis.

wall (wol) *png* [*Ing*] **1:** dingding **2:** bakod.

wallaroo (wó·la·rú) *png Zoo* [*Ing*] **:** malaking kangaroo (*Macropus robustus*) na matingkad na kape ang kulay.

wallchart (wól·tsart) *png* [*Ing*] **:** tsart o poster na idinisenyo upang itanghal sa dingding, karaniwan bilang tulong sa pagtuturo, pagbibigay ng impormasyon, at katulad.

wallet (wá·let) *png* [*Ing*] **:** pitaka.

wallflower (wol·flá·wer) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* halaman (*Erysimum cheiri*) na may mabangong bulaklak na dilaw at matingkad na pula ang kulay **2:** sa mga kasayahan, babae na walang pumapansin.

wál·na *png* [*Tau*] **:** kulay.

wal·nâ *png* **:** tela na may iba't ibang kulay.

walnut (wál·nat) *png Bot* [*Ing*] **1:** punongkahoy (genus *Juglans*) na may aromatikong dahon **2:** ang bunga nito.

wa·ló *png* **:** bilang na sumusunod sa pito at sinusundan ng siyam **:** EIGHT, OTSO.

wál·rus *png Zoo* [*Ing*] **:** malaking mammal pantubigan (*Odobenus rosmarus*) na may dalawang mahabang pangil.

waltz *png* [*Ing*] **:** balse.

wa·lum·pû *png pnr Mat* **:** binubuo ng walong sampu **:** EIGHTY, OTSENTA.

wal·wál *pnr* **:** ladlad; tiwangwang.

wam·pî *png* [*Tsi*] **:** galumpî.

wám·pum *png* [*Ing*] **:** kuwintas na gawa sa takupis ng lamandagat, ginagamit bilang salapi, dekorasyon, o tulong sa alaala ng mga Indian sa America.

wa·nán *png* [*Pan*] **:** barakilán.

wa·nán pnr [*Kap*] **:** kanan.

wand *png* [*Ing*] **:** baton.

Wandering Jew (wán·de·ríng dyú) *png* [*Ing*] **1:** maalamat na tao na pinarusahang maglibot sa buong mundo hanggang dumating ang Araw ng Paghuhukom **2:** tao na hindi tumitigil sa paglalakbay **3: a** *Bot* halamang-baging (*Tradescantia albiflora*) na may dahong napakaikli ng tangkay **b** *Bot* halamang-baging (*Zebrina pendula*) na may kulay pink na bulaklak.

wanderlust (wan·dér·last) *png* [*Ing*] **:** hilig sa paglalakbay o pagbibiyahe.

wanderoo (wán·de·rú) *png Zoo* [*Ing*] **:** uri ng unggoy (*Macacus silenus*).

wa·nes·wés *png* [*Ilk*] **:** malakas na hangin.

wáng·dan *png* [*Igo*] **:** basket na panseremonya sa ritwal na pakde.

wá·ngis *png* **:** pagkakatulad o pagkakahawig, karaniwan ng mukha ng dalawang bagay o tao *Cf* pagwawangki **:** WÂNGKÎ.

wang·kî *png* **:** wangis.

wáng·wang *png Kol* **:** huni ng sirena.

wang·wáng *pnr* **1:** maluwang ang pagkakabukas **2:** nakalantad.

wá·ni *png* **:** gawi; kaugalian.

wan·sóy *png Bot* **:** kulantro.

want *png* [*Ing*] **1:** mga bagay na kailangan o gusto ng isang tao **2:** pangangailangan; kawalan; pagkukulang **3:** kahirapan; karukhaan.

wán·ted *pnr* [*Ing*] **1:** hinahanap **2:** kailangan.

wa·pí·ti *png Zoo* [*Ing*] **:** uri ng usa (*Cervus canadensis*) sa Hilagang America.

war *png* [*Ing*] **:** digma o digmaan.

wa·rát *png* **1:** gawak **2:** varyant ng **walat**.

wa·ra·í·wak *pnd* **ma·wa·ra·í·wak, i·wa·ra·í·wak :** sumambulat.

wá·ras *png* [*Ilk*] **:** sabog.

Waráy *png* **1:** pangkating etniko na matatagpuan sa isla ng Samar at Leyte **2:** tawag din sa wika nito.

war chest (wár tsest) *png* [*Ing*] **:** pondo na nakalaan sa digmaan at iba pang kampanyang ukol sa pakikipaglaban.

war cry (wár kray) *png* [*Ing*] **1:** salita o pangalan na sinasambit sa paglusob o pagpapaigting ng damdamin ng hukbo **2:** islogan ng isang partido o anumang organisasyon.

ward *png* [*Ing*] **1:** nakahiwalay na silid o dibisyon ng isang ospital, kulungan, at katulad **2:** batà na nasa ilalim ng pangangalaga ng isang tao na itinalaga ng hukuman.

-ward *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pang-abay at nangangahulugang "ukol sa isang pook, at katulad," *hal* homeward **2:** pambuo ng pang-uri at nangangahulugang "mula o ayon sa," *hal* downward.

wár·den *png* [*Ing*] **1:** tao na itinalagang mangalaga sa tao, hayop, o

bagay **2:** ang punong opisyal na nangangasiwa sa bilangguan **3:** alinman sa mga opisyal ng pamahalaan na nangangasiwa sa daungan, gubat, at katulad.

wár·di *png* **:** wala sa loob na paraan ng pagtratrabaho.

wardrobe (wár·drowb) *png* [*Ing*] **1:** aparador na lalagyan ng mga damit **2:** silid sa teatro na taguan ng mga kasuotan ng mga artista **3:** koleksiyon o kabuuang bilang ng mga damit o kasuotan ng isang tao **4:** mga damit para sa isang tiyak na okasyon.

ware (weyr) *png* [*Ing*] **1:** mga paninda ng magkakauri, gaya ng seramika **2: a** mga bagay o produktong ipinagbibili **b** kakayahan o talino ng isang tao.

warfare (wár·feyr) *png Mil* [*Ing*] **1:** ang proseso ng labanang militar **2:** tunggalian ng dalawa o mahigit pang pangkat **3:** operasyong militar, lalo na ang pagsalakay sa kaaway.

warhead (wár·hed) *png Mil* [*Ing*] **:** ang unahang bahagi ng misil, bomba, torpedo, at katulad na nagtataglay ng pampasabog, kemikal, o atomikong karga.

warehouse (wéyr·haws) *png* [*Ing*] **:** bodega *Cf* kamalig.

wa·rì *png* **:** sariling palagay, opinyon, o kuro-kuro.

wa·rì *pnb, pnu* **:** tila.

warlock (wár·lak) *png* [*Ing*] **:** lalaking gumagamit ng itim na karunungan *Cf* mangkukulam.

wár·lord *png* [*Ing*] **1:** pinuno ng militar **2:** pinunong may pangkat na armado.

warm *pnr* [*Ing*] **1:** maligamgam; mainit-init, kung sa tubig **2:** maalinsangan, kung sa panahon **3:** may sinat, kung sa karamdaman.

warmonger (war·móng·ger) *png* [*Ing*] **:** tao na nagtataguyod o nagbubuyó ng pakikidigma.

warm-up (wárm ap) *png* [*Ing*] **1:** paghahanda para sa isang paligsahan, pagtatanghal, at katulad **2:** pagpapainit ng makina.

warn *pnd* [*Ing*] **1:** magbigay ng babala ukol sa panganib o hindi matiyak na pangyayari **2:** sabihan o payuhan na mag-ingat.

wár·ning *png* [*Ing*] **1:** babala **2:** patalastas.

war of attrition (wár ov at·rí·syon) *png* [*Ing*] **:** matagal na digmaan.

war of nerves (wár of nervs) *png* [*Ing*] **:** paggamit ng pamamaraang sikolohiko, tulad ng propaganda, maling impormasyon, pananakot, at katulad, sa halip na tahasang pakikipaglaban o pakikidigma.

warrant (wá·rant) *png* [*Ing*] **1:** pahintulot, utos, o katwiran **2:** garantiya **3:** dokumento na nagpapatunay o nagpapahintulot, gaya ng resibo, lisensiya, at katulad **3:** *Bat* kasulatang ibinibigay ng isang hukom, at nagpapahintulot sa pulisya na hanapin, arestuhin, halughugin, kunin ang ari-arian, at dalhin ang nagkasala upang hatulan.

warranty (wá·ran·tí) *png* [*Ing*] **1:** aksiyon o halimbawa ng pagpapahintulot o pagpapatunay **2:** *Bat* kasunduan na nagbibigay ng katiyakan sa mga bagay na nasa isang kontrata, gaya sa pagbibili o pagbebenta **3:** kasulatang ibinibigay ng nagtitinda sa bumili at nangangakong maaaring ayusin o palitan ang binili sa loob ng takdang panahon *Cf* GARANTIYA.

warren (wá·ren) *png* [*Ing*] **1:** pook na pinagkukulungan sa mga kuneho; pook para sa pagpapparami ng mga ito **2:** gusali, distrito, at katulad na maraming naninirahan subalit kulang sa mga pangangailangan.

warrior (wár·yor) *png* [*Ing*] **:** mandirigma.

wart *png* [*Ing*] **1:** *Med* kulugo **2:** anumang umbok sa rabaw ng halaman, balát ng hayop, at katulad.

war zone (wár zown) *png* [*Ing*] **:** pook ng digmaan o labanan.

wa·sá·be *png* [*Jap*] **:** niligis na ugat ng horse radish at ginagamit na pampaanghang.

wa·sáy *png* [*Pan*] **:** palakol.

wás·dak *png* [*Ilk*] **:** sánay.

wash *png* [*Ing*] **1:** aksiyon o halimbawa ng paglilinis **2:** ang kantidad ng mga kasuotan para sa paglalaba **3:** ang nakikita o naririnig na galaw ng hangin o tunog ng hangin sanhi ng pagdaan ng sasakyang-pantubig o sasakyang panghimpapawid **4:** lupa na nadala ng agos ng tubig.

wash *pnd* [*Ing*] **1:** linisin ang sarili **2:** labahan ang damit **3:** hugasan ang mga kasangkapan.

wash and wear (wásh end wéyr) *pnr* [*Ing*] **:** sa mga tela at kasuotan, hindi na kailangang plantsahin.

washer (wá·syer) *png* [*Ing*] **1: a** tao o bagay na naghuhugas **b** kasangkapan sa paglalaba **2:** sapad na bilog na goma, metal, katad, at katulad na isinisingit sa hugpungan upang mapigil ang pagtagas ng likido.

wa·síg *png* [*Ilk*] **:** telang cotton.

was·tó *png pnr* **:** tumpak; angkop.

was·wás *png* **1:** galaw ng manipis na bagay kapag hinihipan ng hangin **2:** [*Hil*] ang ginagawa sa damit habang binabanlawan ito **3:** hampas.

wa·ták *pnr* **:** kalat-kalat; hiwa-hiwalay; layo-layo.

wa·ta·ma·ma *png* [*Mrw*] **:** bata na may dugong-bughaw at magiging kapalit ng sultan.

wá·tang *png* [*Mrw*] **:** kalap[2].

wa·tás *png* **:** pagkaunawa sa nadidinig.

wá·taw *png* [*Tsi*] **:** varyant ng **huwataw**.

wa·tá·wat *png* **:** piraso ng telang ginagamit bilang simbolo o sagisag ng isang kapisanan, lipunan, o bansa **:** BANDERA, BANDILA, BINOÎ, FLAG.

watch (wáts) *png* [*Ing*] **:** maliit at nabibitbit na orasan, gaya ng ikinakabit sa kamay o inilalagay sa bulsa.

watchman (wáts·man) *png* [*Ing*] **:** tao na itinalaga upang magbantay sa gusali, at katulad; lalo na sa gabi **:** SECURITY GUARD.

wá·ter *png* [*Ing*] **:** tubig.

water buffalo (wá·ter bú·fa·ló) *png Zoo* [*Ing*] **:** uri ng kalabaw.

water chestnut (wá·ter tyést·nat) *png Bot* [*Ing*] **:** halamang-tubig (*Trapa matans*) na may butong nakakain.

water closet (wá·ter kló·set) *png* [*Ing*] **:** kubeta **:** WC.

water color (wá·ter kó·lor) *png Sin* [*Ing*] **1:** pigment na tubig ang ginagamit sa pagtunaw sa halip na langis **2:** teknik sa pagpipinta sa pamamagitan ng paggamit nito **3:** pintura o disenyo ng gawa dito.

water hole (wá·ter hol) *png* [*Ing*] **1:** lunan sa rabaw ng lupa na may tubig **2:** bukal ng tubig.

water hyacinth (wá·ter há·ya·sínt) *png Bot* [*Ing*] **:** halamang tropikal (*Eichornia crassipes*) na tumutubo sa mga tubigan.

water lily (wá·ter lí·li) *png Bot* [*Ing*] **:** halamang-tubig (family *Nymphaeaceae*) na may malalaki at sapad na dahon.

water line (wá·ter·layn) *png* [*Ing*] **:** guhit na nakapalibot sa gilid ng

sasakyang pantubig at tinatamaan ng tubig na nagsisilbing pananda sa bigat ng kargamento.

wá·ter mé·lon *png* [*Ing*] **:** pakwan.

wá·ter mé·ter *png* [*Ing*] **:** kasangkapang pansukat at panrekord sa tubig na nagamit ng isang bahay, gusali, at katulad.

water mill (wá·ter mil) *png* [*Ing*] **:** malaking molino na pinaaandar ng gulong na pinaiikot ng tubig.

wá·ter pó·lo *png Isp* [*Ing*] **:** pangkatang laro ng mga manlalangoy, na nagsuunahang maibuslo ang bola sa goal ng kalaban.

water supply (wá·ter sup·láy) *png* [ng] **:** ang probisyon at pag-iimbak ng tubig, o ang halaga ng tubig na inimbak, para sa paggamit ng isang bahay, bayan, at katulad.

watercress (wá·ter·krés) *png Bot* [*Ing*] **:** halaman (*Nasturtium officinale*) na tumutubo sa lupang matubig, at nagagamit na sangkap sa salad ang dahon.

waterfall (wá·ter·fól) *png* [*Ing*] **:** talon[2].

wá·ter·frónt *png* [*Ing*] **:** bahagi ng isang bayan na malapit sa ilog, lawa, baybayin, at katulad.

wá·ter·márk *png* [*Ing*] **:** malabong disenyo sa papel, at nakikita kapag tinamaan ng liwanag.

waterproof (wá·ter·prúf) *png* [*Ing*] **:** anumang tela o materyales na hindi napapasok ng tubig.

water-repellent (wá·ter re·pé·lent) *pnr* [*Ing*] **:** hindi madaling pasukin ng tubig.

wá·ter-re·sís·tant *pnr* [*Ing*] **:** may kakayahang harangin o hindi sumipsip agad ng tubig.

watershed (wá·ter·syéd) *png* [*Ing*] **:** guhit na naghihiwalay sa pagitan ng tubig na umaagos patungo sa ilog, lawa, dagat, at katulad.

waterspout (wá·ter·ís·pawt) *png* [*Ing*] **1:** butas o túbong palabasan ng tubig, gaya ng nakakabit sa alulod ng bahay o gusali **2:** buhawi **3:** paitaas na buga ng tubig.

watertight (wá·ter·tayt) *pnr* [*Ing*] **1:** mahigpit ang pagkakasara upang hindi mapasok ng tubig **2:** sa argumento o pagtatalo, hindi mapasusubalian.

water-torture (wá·ter tór·tuyr) *png* [*Ing*] **:** anyo ng pagpapahirap o pagpaparusa sa pamamagitan ng tubig.

water-wheel (wá·ter wíl) *png* [*Ing*] **:** gulong na pinaiikot ng tubig upang lumikha ng enerhiya.

wá·ter·wórks *png* [*Ing*] **:** ang sistema ng pamamahala sa suplay ng tubig.

wa·tí *png Zoo* [*Seb War*] **:** bulate.

wá·tid *png* [*Seb*] **:** sa sinaunang lipunang Bisaya, bahag na hanggang sahig ang haba at simbolo ng pagluluksa.

wa·tíng *pnr Kol* **:** may karununggang nakuha sa buhay-lansangan.

wa·tíng·wa·tíng *pnr* **:** nanlalabo; lumalamlam.

watt (wat) *png* [*Ing*] **:** ang metro-kilogramong-segundo na yunit ng power.

wattage (wá·teyds) *png* [*Ing*] **1:** lakas na sinukat sa pamamagitan ng watt **2:** lakas ng koryente na magagamit ng isang kasangkapang elektrikal.

wát.wat *png* [*Ing*] **:** sandata.

wave (weyv) *png* [*Ing*] **1:** alon **2:** kaway **3:** wagayway; wasiwas **4:** pagiging kulot.

wavelength (wéyv·lengt) *png* [*Ing*] **:** habang-alon.

wa·wà *png* **1:** maluwang na bukana ng ilog mula sa dagat *Cf* sabangan **2:** pag-unawa sa sinasabi **3:** pinaikling **kawawà**.

wâ-wâ *pnr* [*Bik*] **:** ilawlaw, ibitin, o ilawit.

wa·wák *png Zoo* [*Pan*] **:** uwak.

wax *png* [*Ing*] **1:** malagkit at manilawnilaw na substance, gaya ng pagkit, tutuli, at katulad **2:** allid **3:** anumang katulad na substance sa mga insekto o halaman.

waxcloth (wáx·klot) *png* [*Ing*] **:** oilcloth.

waxwork (wáx·work) *png* [*Ing*] **1:** artistikong bagay na gawa sa wax, bilang pigura, disenyo, at katulad **2:** bagay, lalo na ang binuong sinlaki at kahawig ng tao na gawa sa wax.

way *png* **:** tawag sa titik *Y*.

way (wey) *png* [Ing] **1:** daan **2:** kalye **3:** paraan **4:** moda; uso **5:** kaugalian **6:** pamumuhay **7:** nais; kagustuhan **8:** distansiya **9:** kalagayan; kondisyon.

wa·yá·way *png* [*Ilk*] **:** labas ng bayan.

wa·yá·wa·yá *png* [*Ilk*] **:** kalayaan *var* waywayá.

wayfarer (wey·fá·rer) *png* [Ing] **:** manlalakbay, lalo na ang di gumagamit ng sasakyan.

wáy·way *png* **1:** [*Ilk*] lubid na itinatali sa hayop **2:** kabuuang haba ng tubsó, kawayan, at katulad *Cf* tibuhos.

WC, daglat (dá.bul.yú si) [*Ing*] : water closet.

we *pnh* [*Ing*] **1:**kami **2:** tayo.

weak (wik) *pnr* [*Ing*] **1:** mahina **2:** malabo **3:** matabang **4:** marupok **5:** hindi mabisa **6:** hindi matalino.

wealth (welt) *png* [*Ing*] **1:** kayamanan **2:** kalagayan ng pagiging mayaman.

wealthy (wél·ti) *pnr* [*Ing*] **:** mayaman.

wean (win) *pnd* [*Ing*] **1:** sa mga sanggol, awatin sa pagsuso sa ina **2:** ilayo sa bisyo o anumang masamang gawain.

weapon (wé·pon) *png* [*Ing*] **:** sandata.

wear (wer) *png* [*Ing*] **1:** aksiyon o halimbawa ng pagdadamit **2:** mga damit na isinusuot; kasuotan **3:** utay-utay na pagkasira ng mga gamit **4:** tibay.

wear and tear (wir énd tir) *png* [*Ing*] **:** pagkasira sanhi ng paulit-ulit na paggamit.

wear out (wér awt) *pnd* [*Ing*] **1:** gamitin hangga't maaaring gamitin **2:** mapagod.

weasel (wí·sel) *png Zoo* [*Ing*] **:** karniborong mammal (*Mustela nivalis*) na maliit at kulay kape ang payat na katawan.

weather (wé·der) *png* [*Ing*] **:** panahon.

weather cock (wé·der kak) *png* [*Ing*] **:** banoglawin.

weatherman (wé·der·mán) *png* [*Ing*] **:** tao na nag-uulat ukol sa panahon.

weave (wiv) *pnd* [*Ing*] **:** maghabi; maglala.

weaver (wí·ver) *png* [*Ing*] **1:** tao na paghahabi ang gawain **2:** *Zoo* ibon sa family Ploceidae.

web *png* [*Ing*] **1:** sapot ng gagamba **2: a** ganap na estruktura o magkakaugnay na serye **b** bitag o patibong **3:** lamad sa pagitan ng mga daliri sa paang hayop o ibon na nakalalangoy.

wé·ber *png Ele* [*Ing*] **:** ang metro-kilogramong-segundong yunit ng magnetikong daloy at lakas na magnetikong polo.

web offset (web óf·set) *png* [*Ing*] **:** paglilimbag na gumagamit ng serye ng makinang offset para sa maramihan at mabilisang produksiyon, gaya sa produksiyon ng peryodiko at komiks.

wed *pnd* [*Ing*] : mag-asawa; magpakasal.

wedding (wé·ding) *png* [*Ing*] : kasal.

wedge (weds) *png* [*Ing*] : kalso[1].

wedlock (wéd·lak) *png* [*Ing*] : ang estado ng pagiging may asawa: matrimonyo.

Wednesday (wé·nes·déy) *png* [*Ing*] : Miyerkoles.

weed (wid) *png Bot* [*Ing*] : uri ng damong tumutubo kahit saan.

week (wik) *png* [*Ing*] : linggo.

weekday (wík·dey) *png* [*Ing*] : alinmang araw bago ang Sabado at Linggo.

weekend (wík·end) *png* [*Ing*] **1:** ang mga araw na Sabado at Linggo **2:** ang panahong ito.

weekly (wík·li) *pnr* [*Ing*] : ginagawa o ginaganap linggo-linggo.

weep *pnd* [*Ing*] : umiyak; lumuha.

weever (wí·ver) *png Zoo* [*Ing*] : Atlantikong isda (genus *Trachinus*) na nakatira sa buhanginan at may matatalim na pangil.

weevil (wí·vil) *png Zoo* [*Ing*] : uri ng uwang (family *Curculionidae*).

wee-wee (wí·wi) *png Kol* [*Ing*] : ihi o pag-ihi.

weigh (wey) *pnd* [*Ing*] **1:** magtimbang **2:** magpabigat **3:** pag-isipan.

weighbridge (wéy·brids) *png* [*Ing*] : eskalang pansukat sa timbang o bigat ng mga sasakyan, hayop, at katulad.

weight (weyt) *png* [*Ing*] **1:** timbang **2:** puwersang idinudulot ng grabedad sa ibang lawas **3:** sistema ng pagsukat sa bigat.

weightlifting (weyt·lif·tíng) *png Isp* [*Ing*] : aksiyon, sining, o laro ng pagbubuhat ng mabibigat na bagay.

welcome (wél·kam) *png* [*Ing*] : aksiyon o halimbawa ng pagbati o pagtanggap sa tao, idea, at katulad.

weld *pnd* [*Ing*] **1:** maghinang **2:** magkaisa.

wél·ding *png* [*Ing*] : paghihinang.

welfare (wél·feyr) *png* [*Ing*] **1:** estado o kalagayang may kaugnayan sa kapayapaan, kalusugan, kaligayahan, kaunlaran, at katulad **2:** sa malaking titik, ang pangangalaga sa mamamayan, gaya ng libreng pagkain, pagpapagamot, at katulad.

wél·ga *png* [*Esp huelga*] : aklasan.

well (wel) *png* [*Ing*] **1:** bukal; batis **2:** balon **3:** tintero.

well (wel) *pnr* [*Ing*] **1:** mabuti **2:** mahusay **3:** angkop.

well balanced (wel bá·lanst) *pnr* [*Ing*] : timbang na timbang.

wellington (wé·ling·tón) *png* [*Ing*] : uri ng bota.

Welsh *pnr* [*Ing*] : ukol sa Wales, at sa mga mamamayan at wika nito : GALÉS.

welterweight (wél·ter·wéyt) *png Isp* [*Ing*] **1:** timbang sa pagitan ng lighterweight at middleweight, lalo na sa boksing **2:** manlalaro sa timbang na ito.

weltschmerz (vélts·merts) *png* [*Ger*] : pesimistikong pagtanaw sa buhay.

wen *png* [*Ilk*] : oo.

werewolf (wér·wolf) *png Mit* [*Ing*] : nilalang na may kakayahang magpalit ng anyo, gaya ng tao o lobo.

wermacht (vér·mak) *png* [*Ger*] : hukbong sandatahan ng Germany, lalo na noong 1921 hanggang 1945.

west *png* [*Ing*] : kanluran.

wés·tern *pnr* [*Ing*] : ukol sa west; kanluranin.

wes·wés *png* [*Ilk*] **1:** bilog na piraso ng bao na may dalawang butas, tinatalian ng pisi at pinaiikot **2:** matulis na metal, ipinambubutas sa hawakang kahoy ng patalim.

wet *pnr* [*Ing*] : basâ.

wet dream (wet drim) *png* [*Ing*] : erotikong panaginip.

wé·teng *pnr Kol* [Ing waiting] : sa madyong, naghihintay ng pitsang ipapanalo *Cf* PÚRO[4].

wet nurse (wet nars) *png* [*Ing*] : sisiwa.

whale (weyl) *png Zoo* [*Ing*] : balyena.

wharf (warf) *png* [*Ing*] : piyer.

what (wat) pnh [*Ing*] : ano.

wheat (whit) *png Bot* [*Ing*] : trigo.

wheatmeal (whít·mil) *png* [*Ing*] : arinang gawa sa trigo.

wheel (wil) *png* [*Ing*] : gulong.

wheel and deal (wil end dil) *pnd* [*Ing*] : sumama o makiisa sa isang pampolitika o pangkalakalang pagpaplano.

wheel barrow (wil bá·row) *png* [*Ing*] : karetilya[2].

wheel of fortune (wil of fór·tyun) *png* [*Ing*] **1:** gulong ng kapalaran **2:** roleta.

when (wen) *pnb* [*Ing*] : kailan.

where (wer) *pnb* [*Ing*] **1:** saan **2:** nasaan.

wherewithal (wer·wít·al) *png Kol* [*Ing*] : salaping kailangan para sa isang tiyak na pangangailangan.

whetstone (wéts·ton) *png* [*Ing*] **1:** hasaan **2:** anumang bagay na nakapagpapatalas sa isipan o pakiramdam.

whip (wip) *png* [*Ing* **1:** pamalo **2:** latigo **3:** latay.

whip cream (wip krim) *png* [*Ing*] : kremang binati hanggang bumula at lumapot.

whiplash (wíp·lash) *png* [*Ing*] : hagupit ng palo o latigo.

whipping (wí·ping) *png* [*Ing*] : aksiyon o halimbawa ng pagpalo o paglatigo.

whirl (wirl) *png* [*Ing*] **1:** pag-inog o pag-ikot **2:** pagkahilo **3:** alimpuyo **4:** kaguluhan **5:** pagkakasunod-sunod ng mga pangyayari.

whirlpool (wírl·pul) *png* [*Ing*] : uliuli.

whisker (wís·ker) *png* [*Ing*] : sungot.

whisky (wís·ki) *png* [*Ing*] **1:** alak na dinalisay sa barley

whisper (wís·per) *png* [*Ing*] : bulong.

whistle (wí·sel) *png* [*Ing*] **1:** píto **2:** matinis na tunog na likha nito.

white (wayt) *png* [*Ing*] : puti.

white admiral (wayt ád·mi·rál) *png Zoo* [*Ing*] : uri ng paruparo (genus *Limenitis*) na initiman ang pakpak at may puting batik.

white ant (wayt ant) *png Zoo* [*Ing*] : anay.

whiteboard (wáyt·bord) *png* [*Ing*] : puting plastik na pisara na maaaring sulatan ng pansulat na laan para dito.

white cell (wayt sel) *png Bio* [*Ing*] : leucocyte.

white collar (wayt kó·lar) *pnr* [*Ing*] : may trabahong pang-opisina at hindi nangangailangan ng gawaing pisikal.

white dwarf (wayt dwarf) *png Ast* [*Ing*] : bituin na mataas ang densidad.

white elephant (wayt é·le·fánt) *png* [*Ing*] : pag-aari, gusali, at katulad na ginastusan ngunit hindi na pinakikinabangan o kailangan, lalo na kung magastos pangalagaan.

white fish (wayt fish) *png Zoo* [*Ing*] : isdang alat (genus Coregonus o Prosopium) na karaniwang matatagpuan sa timog America.

white flag (wayt flag) *png* [*Ing*] : watawat na kulay puti na sagisag ng pagsuko o pakikipagkasundo.

whitefly (wáyt·flay) *png Zoo* [*Ing*] : uri ng insekto (family *Aleyrodidae*) na may malagkit na puting pakpak,

at karaniwang peste sa halaman.

white gold (wayt gold) *png* [*Ing*] : alinman sa uri ng pinilakang ginto na ipinampapalit sa platinum.

white goods (wayt guds) *png* [*Ing*] : mga gamit na pantahanan.

white heat (wayt hit) *png* [*Ing*] **1:** yugto ng pagkakaroon ng masidhing gawain, pakiramdam, at katulad **2:** matinding init na nakalilikha ng liwanag sa nasisinagan nito.

white hope (wayt howp) *png* [*Ing*] : tao na inaasahang magtatagumpay para sa isang pangkat, organisasyon, at katulad.

White House (wháyt·haws) *png* [*Ing*] : espesyal na tirahan ng Pangulo ng United States sa Washington, D C.

white lie (wayt lay) *png* [*Ing*] : pagsisinungaling na di-nakasasakit.

white slavery (wayt ís·le·ve·rí) *png* [*Ing*] : kalagayan ng mga tao na sapilitang pinagtrabaho sa prostitusyon.

white sugar (wayt syú·gar) *png* [*Ing*] : repinadong asukal.

white whale (wayt weyl) *png Zoo* [*Ing*] : beluga.

whittle (wí·tel) *pnd* [*Ing*] **1:** magkayas; kayasin **2:** mag-ukit; ukitin **3:** magbawas; bawasan.

WHO, (do·bol·yu·eyts·o) daglat : World Health Organization.

who (hu) *pnh* [*Ing*] : sino.

whodunit (hó·dan·ít) *png Kol* [*Ing*] : kuwento o dula tungkol sa pagkakatuklas sa isang krimen, lalo na kung ukol sa pagpatay ng tao.

whole (howl) *pnr* [*Ing*] **1:** buo **2:** lahat **3:** kompleto.

whole food (howl fud) *png* [*Ing*] : pagkaing may likás na sangkap, maaaring kainin nang hindi niluto, at hindi nagtataglay ng preserbatibo.

whole note (howl nowt) *png Mus* : semibreve.

whole number (howl nám·ber) *png* [*Ing*] : bilang na walang fraction; integer.

wholegrain (hówl greyn) *pnr* [*Ing*] : hinggil sa likás at di-prinosesong butil na nagtataglay ng germ at bran.

wholesale (hówl·seyl) *png* [*Ing*] : maramihang pagbibili ng mga produkto, karaniwan upang itinda nang tingî .

wholesome (hówl·sam) *pnr* [*Ing*] : nagsasaad ng pisikal, mental, o moral na pangkalusugan.

whore (hor) *png* [*Ing*] : puta.

whose (hus) pnh [*Ing*] : kanino.

why (way) pnb [*Ing*] : bakit.

wick (wik) *png* [*Ing*] : mitsa.

wicker (wí·ker) *png* [*Ing*] : solihiya.

wi·dá·wid *png* [*Ilk*] : imbay.

wide (wayd) *png* [*Ing*] **1:** malapad **2:** maluwang **3:** malawak **4:** malayo.

wide-open (wayd-ó·pen) *pnr* [*Ing*] **1:** bukás na bukás **2:** nakatiwangwang.

wí·dow *png* [*Ing*] : biyuda.

wí·do·wér *png* [*Ing*] : biyudo.

width (wid) *png* [*Ing*] **1:** lapad **2:** luwang.

wife (wayf) *png* [*Ing*] : asawang babae.

wig *png* [*Ing*] : peluka.

wi·gú·wi *png* [*Kal*] : oyayi.

wíg·wam *png* [*Ing*] : pabilog na silungan ng mga American Indian, karaniwang yari sa kawayan, sanga, balát ng hayop, at katulad.

wig·wíg *png* [*Kap*] : varyant ng **waligwig**.

wi·kà *png* **1:** lawas ng mga salita at sistema ng paggamit sa mga ito na laganap sa isang sambayanan na may iisang tradisyong pangkultura at pook na tinatahanan : LANGUAGE, LENGGUWAHE, PINULÚNGAN **2:** sistema ng tunog na gumagamit ng arbitraryong senyas sa pinagkaisahang paraan at pakahulugan : LANGUAGE, LENGGUWAHE, PINULÚNGAN **3:** senyas at simbolo na isinasaalang-alang sa paraang abstrakto na kasalungat ng binibigkas na salita : LANGUAGE, LENGGUWAHE, PINULÚNGAN **4:** anumang set o sistema ng mga gayong simbolo na ginagamit sa parehong pamamaraan ng isang partikular na pangkat upang magkaintindihan *Cf* SALITA : LANGUAGE, LENGGUWAHE, PINULÚNGAN.

wik·lás *png* : pagkasira ng bunganga ng anumang sisidlan sanhi ng pagpasok ng bagay na hindi kasíya.

wild (wayld) *pnr* [*Ing*] **1:** *Bot Zoo* ilahas **2:** magulo; nagwawala.

wild boar (wáyld bowr) *png Zoo* [*Ing*] : baboy-damo.

wilderness (wíl·der·nés) *png* [*Ing*] : ilang.

wildlife (wáyld·layf) *png* [*Ing*] : ilahas na mga hayop-gubat at halaman.

wíl·ga *png Bot* [*Ing*] : maliit na punongkahoy (genus *Geijira*) na nakatatagal sa mainit na panahon, karaniwang matatagpuan sa Australia.

wí·li *png* **1:** pagkahirati **2:** kasiyahan o tuwa sa isang bagay, tao, o pook.

wi·líg *png*: bahagyang wisik sa damit na paplantsahin –*pnd* **mag·wi·líg, wi·li·gán**.

wi·lík *png*: mammal o hayop na panlupa.

wi·lí·wid *png*: pagpalag ng isdang hinahawakan.

will (wil) *png* [*Ing*] **1:** kusa **2:** legal na testamento para sa pamamahagi ng ari-arian ng isang namatay.

willing (wí·ling) *pnr* [*Ing*] **1:** nakahanda **2:** mapagbigay **3:** may kusang-loob.

will-o'-the-wisp (wíl-o·wísp) *png* [*Ing*] **1:** liwanag na nakikita sa latian na hinihinuhang nagmumula sa pagningas ng mga gas **2:** palaiwas na tao **3:** nakalilinlang na balak.

willow (wí·low) *png Bot* [*Ing*] : punongkahoy o palumpong (genus *Salix*), karaniwang tumutubo sa malapit na tubigan na may maliliit na bulaklak.

wil·wíl *png Med*: pamumuo ng plema.

win *png* [*Ing*] : panalo; tagumpay[2].

wind *png* [*Ing*] : hangin; simoy.

wind íns·tru·mént *png Mus* [*Ing*] : instrumentong hinihipan o hangin ang nagpapatunog, gaya ng trumpeta o plauta.

win·dáng *pnr* **1:** naligis; naluray **2:** *Kol* nabaliw; nalito.

windbreaker (wind·bréy·ker) *png* [*Ing*] : uri ng dyaket na hanggang baywang ang haba, gawa sa manipis na katad o anumang telang hindi tinatagos ng tubig, karaniwang may kuwelyo.

windfall (wínd·fol) *png* [*Ing*] **1:** mansanas o anumang prutas na nalaglag sa lupa sanhi ng hangin **2:** anumang mahalagang bagay na di inaasahang matatamo.

windlass (wínd·las) *png* [*Ing*] : makinang may pahalang na ehe para sa paghila.

windmill (wínd·mil) *png* [*Ing*] : molino.

window *png* [*Ing*] : bintana.

window-pane (wín·dow péyn) *png* [*Ing*] : putol ng makapal na salamin, karaniwang kuwadrado, na ginagamit na pampuno sa panloob na espasyo ng balangkas ng bintana.

windpipe (wínd·payp) *png*: trachea ng humihingang vertebrate.

windshield (wínd·syild) *png* [*Ing*] : kalasag na binubuo ng salamin na nasa dashboard ng isang sasakyan.

windsurfing (wind·sár·fing) *png Isp* [*Ing*] **:** paraan ng pagsakay sa malalaking alon sa pamamagitan ng isang sapad na kahoy o plastik na may layag, at pinapatnubayan ng isang nakatayong manlalangoy.

wine (wayn) *png* [*Ing*] **:** alak.

wineglass (wáyn·glas) *png* [*Ing*] **:** kopita para sa alak.

wing *png* [*Ing*] **:** pakpak[1].

wi·ngí·wing *png* [*Ilk*] **:** ilíng.

wink *png* [*Ing*] **1:** kindat **2:** kurap **3:** kislap.

winner (wí·ner) *png* [*Ing*] **:** ang nanalo o nagwagi.

winning (wí·ning) *png* [*Ing*] **:** panálo[2].

winning (wí·ning) *pnr* [*Ing*] **:** nagtatagumpay; nagwawagi.

winnow (wí·now) *png* [*Ing*] **:** tahip.

wín·ter *png* [*Ing*] **:** taglamig.

wintergreen (wín·ter·grín) *png Bot* [*Ing*] **:** laging-lunting palumpong (genus *Pyrola*) na matinik ang hugis-kampanang bulaklak.

winter solstice (wín·ter sóls.tis) *png*: solstice, karaniwang tuwing 21 Disyembre na hudyat ng simula ng winter sa hilagang hemisphere *Cf* SUMMER SOLSTICE.

wipe (wayp) *pnd* [*Ing*] **1:** magpunas; punasan **2:** pahirin; palisin.

wiper (wáy·per) *png* [*Ing*] **1:** tao na tagapahid o tagapunas ang gawain **2:** pampunas **3:** sa mga sasakyan, ang gumagalaw na barilyang may goma na nakakabit sa windshield at nagsisilbing pampunas nito lalo na kung umuulan.

wire (wayr) *png* [*Ing*] **1:** kawad[2] **2:** alambre **3:** telegrama.

wire brush (wayr brash) *png* [*Ing*] **1:** brotsa na may matitigas na buhok para sa paglilinis ng maruruming rabaw, lalo na kung metal **2:** *Mus* brotsa na ginagamit na pampalo sa pompiyang upang makalikha ng mahinang tunog na metaliko.

wireless (wáyr·les) *png* [*Ing*] **1:** walang kawad o alambre **2:** ukol sa anumang aparato na pinagagana ng elektromagnetikong alon.

wireman (wáyr·man) *png* [*Ing*] **:** tao na nag-aayos o naglalagay ng mga kawad ng koryente **2:** peryodistang nagtatrabaho sa ahensiya ng telegrapo.

wiretapping (wayr·tá·ping) *png* [*Ing*] **:** akto o teknik ng pakikialam sa linya ng telepono o telegrapo upang lihim na makinig.

wire-walker (wayr-wó·ker) *png* [*Ing*] **:** sirkerong nagtatanghal sa alambre o lubid.

wiring (wáy·ring) *png* [*Ing*] **1:** sistema ng mga linya o kawad sa mga sirkitong elektrikal **2:** ang pagkakabit nito.

wisdom (wís·dam) *png* [*Ing*] **:** karunungan.

wisdom tooth (wís·dam tut) *png Ana* [*Ing*] **:** ang ikatlong bagáng sa alinmang gilid ng itaas at ibabang panga, karaniwang pinakahuling tumubo.

-wise (ways) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pang-uri at nagsasaad ng kilos o ugali, *hal* clockwise, lenghtwise.

wise (ways) *pnr* [*Ing*] **:** matalino; marunong.

wisecrack (wáys·krak) *png* [*Ing*] **:** pakutyang biro.

wish *png* [*Ing*] **:** hiling; kahilingan.

wishbone (wísh·bown) *png* [*Ing*] **:** ang magkasangang buto sa pagitan ng leeg at pitso ng manok o ibon.

wish-fulfilment (wish ful·fíl·ment) *png* [*Ing*] **1:** *Sik* ang udyok na makalaya o palayain ang sarili sa matinding tensiyon sanhi ng likás na pangangailangan, gaya ng sex, pagkain, at katulad **2:** paglulunggati nito.

wishing-well (wí·syingwél) *png* [*Ing*] **:** balon na maaaring hilingan ng sinumang maghahagis o maghuhulog ng barya dito.

wish-list *png* [*Ing*] **:** listahan sa isip ng mga bagay na ninanais.

wi·sík *png* **1:** pagbasâ ng isang bagay sa pamamagitan ng mga daliri o buong kamay **2:** kasangkapan para sa gayong gawain **:** spray.

wí·sit *png* [*Tsi*] **:** tao, hayop, o bagay na ipinalalagay na nagbibigay ng suwerte **:** MASKOT.

wi·sí·wi·sí *png* [*Seb*] **:** waligwig.

wisteria (wis·tér·ya) *png Bot* [*Ing*] **:** gumagapang na palumpong (genus Wisteria) na may kumpol na bughaw na bulaklak.

wís·yo *png*: varyant ng **huwisyo**.

wit *png* [*Ing*] **1:** bait **2:** pahayag na nagpapamalas ng katalasan ng isip, at may bisang mapagpatawa **3:** tao na may gayong katangian.

witch (wits) *png* [*Ing*] **1:** mangkukulam **2:** *Kol* bruha.

witchcraft (wíts·kraf) *png* [*Ing*] **:** sining o praktika ng pangkukulam.

witch-doctor (wits-dók·tor) *png* [*Ing*] **:** sa ilang sinaunang lipunan, tao na nanggagamot sa pamamagitan ng mahika at iba pang makalumang pamamaraan.

witch-hunt (wíts·hunt) *png* [*Ing*] **1:** paghahanap at pagpuksa sa mga hinihinalang kalaban ng relihiyon **2:** *Pol* paghahanap at lihim na pagmamatyag sa mga hinihinalang kalaban ng pamahalaan.

with (wid) *pnt* [*Ing*] **1:** sa **2:** may; mayroon **3:** kasama ang **4:** may kasama **5:** dahil sa **6:** ng; sa pamamagitan ng.

withdraw (wid·drów) *pnd* [*Ing*] **1:** mag-urong; iurong **2:** bumawi; bawiin **3:** maglabas; ilabas **4:** lumayo **5:** umuwi.

withdrawal (wid·ró·wal) *png* [*Ing*] **:** akto o kondisyon ng pag-urong o pagbawi.

withhold (wid·hóld) *pnd* [*Ing*] **1:** pigilin **2:** bawasin.

witness (wít·nes) *png* [*Ing*] **:** saksi.

wi·wì *png*: salitang bata para sa **ihi**.

wi·wít *png Mit*: multo.

wí·zard *png* [*Ing*] **1:** pantas; paham **2:** salamangkero.

wok *png* [*Tsi*] **:** kawali na kahugis ng mangkok.

wolf *png Zoo* [*Ing*] **:** lobo[1].

wó·man *png* [*Ing*] **:** babae.

womb *png* [*Ing*] **:** sinapupunan.

wó·men's lib (wí·mens lib) *png Kol* [*Ing*] **:** pinaikling **women's liberation**.

women's liberation (wí·mens lí·be·réy·syon) *png* [*Ing*] **:** kilusan para sa paglaya ng kababaihan mula sa di-pagkakapantay-pantay at kalagayang mababa kaysa kalalakihan, at mga kaugaliang pinagmumulan nito.

wonder (wán·der) *png* [*Ing*] **1:** bagay na kakaiba at kataka-taka **2:** anumang nagdudulot ng pagtataka, pagkagulat, at paghanga **3:** damdaming nangingibabaw dahil sa pagtataka at pagkagulat.

wonderland (wán·der·lánd) *png* [*Ing*] **1:** lupain ng mga kahanga-hangang bagay at nilalang **2:** rehiyon o bansa na kahanga-hanga.

wood (wud) *png* [*Ing*] **:** kahoy.

wood alcohol (wud ál·ko·hól) *png* [*Ing*] **:** methanol.

wood pulp (wúd palp) *png* [*Ing*] **:** minasang sapal ng kahoy na ginagamit sa paggawa ng papel o takà.

woodblock (wúd·blak) *png* [*Ing*] **:** tipak ng kahoy na ginagamit sa paggawa ng woodcut.

woodcarver (wud kár·ver) *png* [*Ing*] **1:** tao na gumagawa o lumililok ng disenyo sa kahoy **2:** kasangkapan na ginagamit dito.

woodcarving (wud·kár·ving) *png* [*Ing*] **1:** paglililok **2:** ang sining o kaalaman ng tao na lumililok **3:** disenyo sa kahoy na likha nito.

woodcock (wúd·kak) *png Zoo* [*Ing*] **:** migratoryong ibon (genus Scolopax) na mahaba ang tuka at kulay kape ang balahibo.

woodcraft (wúd·kraf) *png* [*Ing*] **1:** kaalaman sa mga gawaing ukol sa kahoy **2:** kaalaman sa mga pook na makahoy, lalo na sa kamping, iskawting, at katulad.

woodcut (wúd·kat) *png* [*Ing*] **1:** may ukit na bloke ng kahoy na maaaring gamitin sa paglilimbag **2:** disenyo o limbag na gawa mula rito.

woodcutter (wud·ká·ter) *png* [*Ing*] **:** atsero.

woodpecker (wud·pé·ker) *png Zoo* [*Ing*] **:** tariktik.

woodpigeon (wud·pí·dyon) *png Zoo* [*Ing*] **:** malaking kalapati (*Columbia palumbus*) na may puting batik na tila singsing sa leeg.

woodwind (wúd·wind) *png Mus* [*Ing*] **1:** ang mga hinihipang instrumento sa orkestra na gawa sa kahoy, *hal* plauta, klarinet, oboe **2:** alinman sa mga kasangkapang ito.

woodwork (wúd·work) *png* [*Ing*] **1:** paggawa ng anuman sa kahoy **2:** mga bagay na gawa sa kahoy, lalo na ang kahoy na bahagi ng isang gusali.

wool (wul) *png* [*Ing*] **1:** malambot, kulot, at malagong túbo ng alahibo sa mga hayop na tulad ng tupa at kambing **:** LANA[2] **2:** tela mula dito **:** LANA[2].

worcester sauce (wor·sés·ter sos) *png* [*Ing*] **:** sarsa na gawa sa toyo, suka, at mga pampalasa, at unang ginawa sa Worcester, England.

word *png* [*Ing*] **:** salita.

word of honor (word of ó·nor) *png* [*Ing*] **:** palabra de honor.

word of mouth (word of mawt) *pnr* [*Ing*] **:** pagsasalin-salin ng impormasyon o balita sa pamamagitan ng bibig.

word processing (wrod prá·se·síng) *png Com* [*Ing*] **:** sistemang pang-computer na nakaprograma para sa mabilis, mahusay na produksiyon at pag-edit ng mga papeles, ulat, rekord sa negosyo, at katulad**:** WORD PROCESSOR.

word processor (word pro·sé·sor) *png Com* [*Ing*] **:** word processing.

work *png* [*Ing*] **1:** trabaho; gawain; hanapbuhay **2:** gawa.

workaholic (work·a·hó·lik) *pnr* [*Ing*] **:** tao na labis ang pagtupad sa trabaho.

work camp (work kamp) *png* [*Ing*] **:** kampo na laan sa isang gawain.

work ethic (work é·tik) *png* [*Ing*] **:** paniniwala sa likás na kabutihan ng paggawa at sa bisa nito upang patatagin ang kalooban.

wór·ker *png* [*Ing*] **:** manggagawa.

workforce (wórk·fors] *png* [*Ing*] **1:** ang kabuuang bilang ng mga manggagawa sa isang industriya **2:** ang kabuuang bilang ng mga tao na nagtatrabaho o walang trabaho.

workhorse (wórk·hors) *png* [*Ing*] **1:** *Zoo* kabayo na ginagamit sa pagbubungkal, paghila, at iba pang mabigat na gawain **2:** tao na walang pagod sa pagganap ng kaniyang gawain at gawain ng iba.

working capital (wór·king ká·pi·tál) *png* [Ing] **1:** halaga ng puhunan na kailangan upang magpatuloy ang isang negosyo **2:** iba pang ari-arian maliban sa fixed asset.

work of art *png* [*Ing*] **:** mahusay na obra.

workshop (wórk·syap) *png* [*Ing*] **:** palihan[2].

world *png* [*Ing*] **:** daigdig[2].

world-class (wórld klas) *pnr* [*Ing*] **:** may kalidad o nakapasa sa pamantayang kinikilala sa buong mundo.

World Health Organization (world helt or·ga·ni·zé·syon) *png* [*Ing*] **:** sangay ng United Nations na itinatag noong 1948 upang mangalaga sa kalusugan at makontrol ang paglaganap ng mga karamdaman sa daigdig**:** WHO.

worldly (wórd·li) *pnr* [*Ing*] **:** makamundo; makalupa.

world ór·der *png* [*Ing*] **:** sistema ng pagpapanatili ng kaayusan sa daigdig, lalo na ang pandaigdigang pangkat ng mga kasunduan sa pangangalaga ng kapayapaang pampolitika.

world war *png* [*Ing*] **:** digmaan ng mga bansa.

worm *png* [*Ing*] **:** uod; bulate.

wormwood (wórm·wud) *png Bot* [*Ing*] **:** aromatikong halaman (genus Artemisia) na may napakapait na lasa, ginagamit sa paggawa ng vermouth, absinthe, at gamot.

worry (wó·ri) *png* [*Ing*] **:**pag-aalalá; pagkabalisa.

worse (wors) *pnr* [*Ing*] **:** higit na masama.

worst *pnr* [*Ing*] **:** pinakamasama.

worship (wór·syip) *png* [*Ing*] **:** pagsamba.

worth (wort) *png* [*Ing*] **1:** halaga **2:** pakinabang **3:** yaman.

worthwhile (wórt·wayl) *pnr* [*Ing*] **:** mahalaga.

worthy (wór·di) *pnr* [*Ing*] **1:** mahalaga **2:** karapat-dapat.

wo·tó·wo·tó *png Zoo* [*Bik*] **:** kitikiti.

wound (wond) *png* [*Ing*] **:** sugat.

Wow! (waw) pdd [*Ing*] **:** bulalas ng paghanga.

wów·ha *png* [*Seb Tag*] **:** bakwa.

WP, daglat**:** word processor o processing.

wrangle (ráng·gel) *png* [*Ing*] **:** maingay na pagtatalo.

wrangler (ráng·gler) *png* [*Ing*] **1:** tao na nakikipagtalo **2:** koboy, lalo na ang namamahala sa mga sinasakyang kabayo.

wrap (rap) *pnd* [*Ing*] **:** balutin; ibalot.

wraparound (rap·a·ráwnd) *png* [*Ing*] **1:** anumang maaaring ipambalot **2:** *Com* bahagi na itinuturing na tuloy-tuloy na paikot na serye ang linear sequence ng lokasyon ng memorya o posisyon ng iskrin.

wraparound (rap·a·ráwnd) *pnr* [*Ing*] **1:** sa pananamit, nakadisenyo na maaaring ibalot sa katawan **2:** humahangga sa gilid.

wrapper (rá·per) *png* [*Ing*] **:** pambalot.

wrapping paper (rá·ping péy·per) *png* [Ing] **:** matibay at may disenyong papel na pambalot.

wreak (rek) *png* [*Ing*] **:** maminsala; pinsalain.

wreath (ret) *png* [*Ing*] **:** koronang yari sa dahon o bulaklak.

wreck (rek) *png* [*Ing*] **: 1:** pagkasira o di-pagtakbo ng isang sasakyang-dagat **2:** sasakyang-dagat, gusali, at katulad na nasira, at hindi na mapakikinabangan.

wrecker (ré·ker) *png* [*Ing*] **1:** tao o bagay na mapanira o mapaminsala **2:** trak na panghila ng mga nasira o tumirik na sasakyan sa daan.

wrest (rest) *pnd* [*Ing*] **:** pilipitin; baluktutin.

wrestle (ré·sel) *pnd* [*Ing*] **1:** makipagbunô; bunuin **2:** makipaglaban; makipagtunggali.

wrestling (rést·ling) *png Isp* [*Ing*] **:** laro ng dalawang magkatunggali na may pagtatangkang ilapat ang balikat ng sinuman sa lona **:** BUNO.

wrinkle (ríng·kel) png [*Ing*] **:** kulubot.

wrist (rist) *png* [*Ing*] **:** pulso; galáng-galangán.

wristband (ríst·band) png [Ing] **:** tela o katad na ginagamit na galáng.

writ (rit) *png* [*Ing*] **1:** *Bat* pormal na atas na ibinibigay sa ngalan ng soberanya, pamahalaan, hukuman, at iba pang autoridad, at nagpapahintulot sa isang opisyal na gawin o tanggihan ang isang tiyak na aksiyon **2:** anumang nakasulat.

write (rayt) *pnd* [*Ing*] **:** sumulat; sulatan; magsulat.

write-off (ráyt-of) *png* [*Ing*] **:** anumang kinansela o tinanggal, gaya sa pagtatanggal sa listahan.

writer (ráy·ter) *png* [*Ing*] **:** manunulat.

writing (ráy·ting) *png* [*Ing*] **1:** akto o halimbawa ng pagsusulat **2:** kalagayan ng pagkakasulat **3:** anumang nakasulat **4:** pampanitikan o pangmusikang anyo, estilo, kalidad, teknik, at katulad.

wrong (rong) *pnr* [*Ing*] **:** mali.

wrought (rowt) *pnr* [*Ing*] **1:** panghaliling pangnagdaan at pandiwaring pangnagdaan ng **work 2:** gawa sa.

wrought iron (rowt á·yorn) *png* [*Ing*] **:** bakal na pundido.

wunderkind (wún·der·káynd) *png Kol* [*Ing*] **:** tao na nagtamo ng karangalan o tagumpay sa murang gulang.

wu-wei (wú wey) *png Pil* [*Tsi*] **:** sa Taoismo, ang doktrinang nagpapahintulot sa mga bagay na tahakin ang likás na daan.

WW, daglat: World War.

wyvern (wáy·vern) *png* [*Ing*] **:** dragon na may pakpak, dalawang paa, at matinik na buntot.

Xx

X, x *png* [*Ing*] **1:** ang ikadalawampu't anim na titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **eks** sa Ingles at **ekis** sa Espanyol **2:** ikadalawampu't anim sa pagkakasunod-sunod o serye **3:** ikasampu sa pamilang na Romano **4:** di-tiyak na bilang ng tao, bagay, at iba pa **5:** nakasulat o nakalimbag na representasyon ng titik *X* o *x* **6:** tipo, gaya ng sa printer, upang magawa ang titik *X* o *x*.

x (eks) **1:** *Mat* **a** ang unang di-kilalang kantidad **b** ang unang coordinate **2:** simbolo para sa multiplikasyon o pagpaparami **3:** panandang ginagamit sa pagitan ng mga pigura na nagsasaad ng dimensiyon **4:** sa pagsusulit, simbolong ginagamit na pananda sa mali **5:** sa pelikula, klasipikasyon o simbolo para sa mga manonood na tigulang lamang **7:** lagda ng hindi marunong sa dokumentong opisyal.

x-á·xis *png Mat* [*Ing*] **:** axis na pahalang sa set ng parihabang coordinate, graph, at katulad.

xanthic (zán·tik) *pnr* [*Ing*] **:** manilaw-nilaw.

xanthic acid (zán·tik á·sid) *png Kem* [*Ing*] **:** organikong asido na nagtataglay ng pangkat na OCS_2H.

Xanthippe (zan·ti·pé) *png* [*Gri*] **:** asawa ni Socrates.

xanthoma (zan·tó·ma) *png Med* [*Gri*] **1:** paninilaw ng balát ng maysakit at pagkakaroon ng madidilaw na pantal **2:** ang pantal na dulot nito.

xanthophyll (zán·to·fil) *png Bio* [*Ing*] **:** carotenoid na may oxygen na matatagpuan sa halaman, at isa sa mga pigment na kasama sa photosynthesis.

X chromosome (x kró·mo·sóm) *png* [*Ing*] **:** sex chromosome ng mammal na dalawa ang bilang sa babae at isa sa lalaki.

Xe, symbol (xi) *Kem* [*Ing*] **:** xenon.

xeno- (zé·no) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan at nangangahulugang dayuhan, *hal* xenophobia.

xenogamy (zé·no·ga·mí) *png Bot* **:** polinisasyon ng stigma sa pamamagitan ng polen ng ibang bulaklak.

xenograft (zé·no·gráft) *png Med Bio* [*Ing*] **:** tissue mula sa isang donor na naiiba ang species sa tatanggap.

xenolith (zé·no·lít) *png Geo* [*Ing*] **:** ibang uri ng bato na nakabaon sa batong mula sa bulkan.

xenon (zé·non) *png Kem* [*Ing Gri*] **:** di-reaktibong element (atomic number 54, symbol **Xe**).

xenophobe (zé·no·fób) *png* [*Ing*] **:** tao na may xenophobia.

xenophobia (zé·no·fó·bya) *png* [*Ing*] **:** labis na pagkasuklam o pagkatakot sa dayuhan, at mga bagay na naiiba sa kaniyang kinagisnan.

xeranthemum (ze·rán·te·múm) *png* [*Ing*] **:** halaman (genus *Xeranthemum*) na may tuyong bulaklak na kahawig ng daisy.

xeric (zé·ric) *pnr* [*Ing*] **:** ukol sa o may kaugnayan sa tuyong kaligiran.

xero- (zé·ro) *pnl* [*Gri*] **:** pambuo ng pangngalan na nangangahulugang tuyo.

xeroderma (zé·ro·dér·ma) *png Med* [*Ing*] **:** labis na panunuyô ng balát.

xerograph (zé·ro·gráf) *png* [*Ing*] **:** kopyang likha ng xerography.

xerography (ze·ró·gra·fí) *png* [*Ing*] **:** proseso ng paggawa ng kopya ng nakalimbag, nakasulat, o nakalarawang materyales, mula sa film o papel, sa pamamagitan ng estatikong liwanag at elektrisidad *Cf* xerox: PHOTOCOPYING.

xerophilous (ze·ró·fi·lús) *pnr* [*Ing*] **1:** *Bot* tumutubo o umaangkop sa tuyo at mainit na pook **2:** *Zoo* nabubuhay sa tuyong pook.

xerophyte (zé·ro·fáyt) *png Bot* [*Ing*] **:** halamang angkop na mabuhay sa tuyong kondisyon o pook.

Xerox (zé·roks) *png* [*Ing*] **1:** tatak ng makina para sa xerography **2:** sa maliit na titik, nakagawiang tawag sa xerography.

xi (zi) *png* [*Gri*] **:** ang ikalabing-apat na titik ng alpabetong Griyego.

-xion (zyon) *pnl* [*Ing*] **:** varyant ng **-ion.**

xiphisternum (zi·fís·ter·núm) *pnl Ana* [*Ing*] **:** pinakaibaba sa tatlong biyas ng sternum.

Xmas (éx·mas) *png Kol* [*Ing*] **:** daglat ng Christmas.

xoanon (zo·wá·non) *png* [*Gri*] **:** sinaunang imahen ng isang diyos, karaniwang gawa sa kahoy, at pinaniniwalaang mula sa langit.

X-rated (x réy·ted) *pnr* [*Ing*] **:** sa pag-uuri ng pelikula o babasahin, hayagang nagtatanghal ng sex.

X-ray (x-rey) *png* [*Ing*] **1:** anyo ng radyasyong elektromagnetiko, katulad ng liwanag subalit higit na maikli ang habang-alon at may kakayahang mapasok ang mga bagay na solid **2:** imaheng likha nito sa isang potograpikong plaka, lalo na sa pagpapakita ng posisyon ng mga buto, at katulad.

X-ray crystallography (x-rey krís·ta·ló·gra·fí) *png* [*Ing*] **:** pag-aaral sa mga kristal at sa estruktura nito sa pamamagitan X-ray.

X-ray astronomy (x-rey as·tró·no·mí) *png* [*Ing*] **:** pagmamasid sa mga bagay na pangkalawakan sa pamamagitan ng mga instrumentong sumusukat sa malakas na radyasyong elektromagnetiko.

xylem (záy·lem) *png Bot* [*Ing*] **:** tissue ng halaman na dinadaanan ng tubig at sustansiya mula sa ugat *Cf* phloem.

xylene (záy·lin) *png Kem* [*Ing*] **:** alinman sa tatlong masebo, walang kulay, madaling magliyab, nakalalason, at isomerikong likido (chemical formula $C_6H_4(CH_3)_2$), na nakukuha sa alkitran.

xylo- (záy·lo) *pnl* [*Ing*] **:** pambuo ng pangngalan, nangangahulugang kahoy.

xylocarp (záy·lo·kárp) *png Bot* [*Ing*] **:** bunga na sintigas ng kahoy.

xylograph (záy·lo·gráf) *png* [*Ing*] **:** sinaunang ukit sa kahoy.

xylonite (záy·lo·náyt) *png* [*Ing*] **:** uri ng celluloid.

xylophagous (zay·ló·fa·gús) *pnr* [*Ing*] **:** hinggil sa kulisap o mollusk na kumakain o bumubutas sa kahoy.

xylophone (záy·lo·fón) *png Mus* [*Ing*] **:** silofono.

xystus (zís·tus) *png* **1:** [*Gri*] sa sinaunang Griyego, portiko na ginagamit ng mga atleta para sa ehersisyo **2:** [*Lat*] daan sa hardin o balkonahe.

Yy

Y,y *png* **1:** ikadalawampu't pitong titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **way 2:** ikadalawampu't pito sa serye o pagkakasunod-sunod **3:** ikadalawampung titik ng abakadang Tagalog at tinatawag **ya 4: a** *Mat* ikalawang di kilalang kantidad **b** ikalawang coordinate **6:** anumang bagay na hugis *Y* **7:** nakasulat o nakalimbag na representasyon ng titik *Y o y* **8:** tipo, gaya ng sa printer, upang magawa ang titik *Y o y*.

y (i) *pnt* [*Esp*] **:** at.

'y *pnt* **:** pinaikling anyo ng **ay**.

Y, daglat (way) **:** yen.

y, daglat **:** year.

Y, symbol (way) *Kem* [*Ing*] **:** Ytrium.

-y *pnl* [*Ing*] **1:** pambuo ng pang-uri, nangangahulugang *punô ng, may katangian ng, hal,* messy, icy, horsy **2: a** pambuo ng pangngalan, nagsasaad ng kalagayan, kondisyon, o kalidad *hal,* courtesy, orthodoxy, modesty **b** ang aksiyon o resulta nito, *hal* remedy, subsidy.

ya *png* **:** sa abakadang tagalog, tawag sa titik *Y*.

Ya! pdd **:** bulalas kapag nagpapatakbo ng hayop **:** HIYA!

ya·áng *png* **:** babala, pahiwatig, o anumang di-matukoy na indikasyon ng isang magaganap.

ya·bág *png* [*Kap Tag*] **:** tunog na likha ng paglakad o paghakbang **:** ARIMPÁDEK, DÁPEK, LAGATÁK[2], PADDÁK, PANTAKKÓK, TÚNOB[2].

ya·bág *pnr* [*Seb*] **:** wala sa tono; sintunado.

yá·bang *png* [*Kap Tag*] **:** labis na pagkilos, pananalita, at pagpapahalaga sa sarili upang makuha ang pansin ng iba **:** AMBOG, GIBANG, HASÒ, HUWAB, HULAB, LASTÓG, TANGÁS –*pnd* **mag·ya·báng, i·pag·ya·báng, mag·ma·ya·báng**.

ya·bát *png* **:** piraso ng mga sanga ng punongkahoy, kawayan, at iba pa, na nakakalat sa gilid ng ilog, kanal, kalye, at katulad *Cf* layák, sukal, basura.

ya·bó *pnr* **:** buhaghag.

yá·bon *png* [*Seb*] **:** sakit sa balát.

yá·bong *png* **:** pagiging malusog o makapal ng mga dahon ng halaman o punò *Cf* lagô **:** DABONG, LAMBÒ, LÁSBANG, RABONG, RAMBONG, SALUMPAPAK – *pnr* **ma·yá·bong** – *pnd* **mag·pa·yá·bong, pa·ya·bú·ngin, yu·má·bong**.

yáb·yab *png* **1:** [*Ilk Pan*] abaniko **2:** sa proseso ng pagkikinis ng bigas, ang ikalawang ulit ng pagbayo.

yab·yáb *pnd* **mag.yab.yáb, yab.ya.bín :** muling bayuhin ang bigas para pumuti.

yacht (yat) *png* [*Ing*] **:** yate.

yachting (yá·ting) *png* [*Ing*] **:** isports o libangan sa karera o paglalayag sa pamamagitan ng yate.

yachtsman (yáts· man) *png* [*Ing*] **:** tao na namamahala o nagpapatakbo ng yate.

yá·fu *png* [*Iba*] **:** panginoon.

ya·gà *png* **:** bagay na labis sa kailangan.

ya·ga·ya·gá *png* [*War*] **:** biro; kantiyaw.

yá·gang *png* [*Kap Png Tag*] **:** labis na kanipisan o kapayatan var yagong.

yag·bán *png* **:** ruta o daan.

ya·gít *png* **:** dumi o basurang tinanggay ng agos sa gilid ng ilog o kanal **:** AGIT, DAGSÂ[2], DALUPITPIT, DUTÁK, GABAT, LALÓG, SIGHOT, YAMUTMOT.

yá·go *png* **1:** dagta; katas **2:** gata.

yá·gong *png* **:** varyant ng **yagang**.

yág·pis *pnr* [*Seb*] **:** payat.

yag.yág *png* [*Kap Tag*] **:** trote.

ya·hód *png* **:** pagkuskos nang madiin.

Yahweh (yá·we) *png* [*Ing*] **:** sa Bibliya, anyo ng pangalang Hebrew ng Diyos **:** YAHVEH, JEHOVA.

Yajur-veda (ya·dyúr-véy·da) *png* [*Hin*] **:** isa sa apat na Veda, na nakabatay sa kalipunan ng mga pangsakripisyong pormula sa sinaunang Sanskrit.

yá·kag - *pnd* **mang·yá·kag, ya·ká·gin, yu·má·kag :** yayain; magyayâ.

ya·kál *png Bot* **:** matigas na punongkahoy (*Hopea flagata*) na nakukuhanan ng tabla.

Ya·kán *png* **:** pangkating etniko na matatagpuan sa pulo ng Basilan at karatig.

ya·kán *png* [*War*] **1:** sabi **2:** pangungusap.

yá·kap *png* **:** aksiyon na nagpapakita ng pagmamahal sa isang tao o bagay, sa pamamagitan ng pagsasalikop dito ng dalawang braso **:** ARAKUP, DAKAP, GAKES, GAKOS, GAKAP, HALÓG, KÉKEP, KÁWUL, KÚGOS, LAKÁP, PELOK, YAPOS.

ya·kím·bot *png* [*War*] **:** di-maunawaang pagsasalita.

yá·kis *png* **1:** pingkian ng mga espada **2:** paghahasa ng patalim sa bato o katad **3:** pagkukuskos ng anuman sa rabaw ng isang bagay – *pnd* **mag·yá·kis, ya·kí·sin, i·yá·kis**.

ya·kú·za *png* [*Jap*] **:** sindikato.

yak·yák *png* **1:** pagkalagas ng mga dahon ng halaman o punongkahoy; pagkapigtal ng mga talulot ng bulaklak **2:** [*ST*] **a** inggit **b** panibugho **3:** pagiging mabilis magpasiya.

yak·yák *pnr* **ma·yak·yák :** nalagas o nalaglag na dahon, talulot, o bulaklak.

yá·lat *png* [*Mrw*] **:** salin[2].

ya·lí·son *png* [*Mrw*] **:** salin[2].

yam *png* [*Ing*] **:** ube.

ya·mà *png* **:** kaibigang matalik; katoto.

yá·ma *png* [*Kap*] **:** kaligayahan.

Yá·ma *png Mit* [*Hin*] **:** diyos na namamahala sa daigdig ng mga patay.

yá·man *png* **1:** [*Bik Kap Pan Tag*] malaking kantidad ng salapi, mahalagang ari-arian, at iba pa **2:** kasaganaan sa isang bagay **3: a** anumang bagay na may halagang maipagpapalit sa ibang bagay **b** bagay na hindi maipagbibili o maipagpapalit **:**

ÁRKAT, BAHANDÌ, BAKNÁNG, MANGGAD, TESORO, WEALTH **4:** [*Ilk*] lugod.

yá·mang *ptg* : kung gayon *var* hámang : ATÁ, BANGTÁ, GONÂ, KAYMAN, SANÁ, SANGLIT.

ya·más *png* **1:** sapal; tining **2:** bagáso : INUTSÁN, NANUÓSAN, PINUGÁAN, TINUPSÁN PINUG-AN.

yam.bâ *png* : nagbabanta at poot na kilos ng kamay : AMBA.

yam·bâ *png* varyant ng **am·bâ**.

ya·mó *png* [*War*] : mga butil o mumunting bagay.

ya·mò *png* **1:** pagiging makasarili; kasakiman : BUKLIS, HAKÓG, HALÓT, KADALÓK, KADINGÓT, KINAESSÉM **2:** banidad.

ya·mót *png* : pagkainis o bahagyang galit, karaniwang dulot ng labis na paghihintay, di pagtupad sa usapan, at katulad : ALIPANES, ASNUK, INIS, INIYUDOT, PAKARAREK, RIRIBOK - *pnd* **ma·ya·mot, ya·mu·tin**.

yá·mot *png* **1:** tuod ng mais, palay, at tubó **2:** tira-tiráng buhok sa pisngi at babà pagkatapos mag-ahit.

yam·poy *png Bot* [*Seb*] : tampoy.

ya·mú·am *png* : pinagkayasan ng kawayan, tubó, at katulad *var* yamuyam : AMUYAM, BINAROS, KINAGÍS, KUNARÓS, NANKAYASAN, NASUPNET.

ya·mú·yam *png* : varyant ng **yamuam**.

ya·muk·mók *pnr* : nakayuko, gaya ng isang naiinip na dahil sa tagal ng paghihintay.

ya·mung·móng *png* **1:** yabong **2:** himaymay.

ya·mút *png* [*Kap*] : ugat ng halaman o puno : GAMÚT.

ya·mut·mót *png* : yagit.

ya·nâ pnb [*War*] : ngayon.

ya·náng *png* [*Seb*] **1:** putik **2:** pusali.

Yang *png Pil* [*Tsi*] : sa pilosopiyang Tsino, ang aktibong simulain ng uniberso, inilalarawan bilang lalaki, malikhain, at iniuugnay sa langit, init, at liwanag *Cf* YIN.

ya·ngá *png* : maliit na pasô; masetera.

ya·ngas·ngás *png* : pangingilo ng ngipin.

yang·káw *png* : malaki o mahabang hakbang : LAKDAW[2].

yáng·kaw *pnr* [*Seb*] : may magandang hubog, kung sa katawan.

yá·ngot *png* : makapal na balbas.

ya·ngut·ngót *png* : varyant ng **langutngot**.

yang·yáng *png* [*Kap Tag*] : pagpapatuyo ng nakasampay na damit sa hangin : BILÁG, DAYDAY, HALÁY, HALAYHAY, PALAYPÁY[3] – *pnd* **mag·yang·yáng, i·yang·yáng**.

ya·níg *png* : paggalaw ng lupa, bahay, at iba pa, dahil sa lindol o malakas na ugong : DIADIAR, GAYOGOY, KÚRUG, KUNÓG-KÚNOG, TIBONG, TREMOR[1], VIBRATION – *pnd* **ya·ni·gín, yu·ma·níg**.

Yank *png Kol* [*Ing*] : Yankee.

Yánkee (yán·ki) *png Kol* [*Ing*] **1:** sa Amerika, tao na nagmula sa New England o sa estado sa Hilaga **2:** tao na nagmula sa United States : AMERIKANO,YANK, YÁNGKI.

Yáng·ki *png [Esp yanqui]* : Yankee.

yá·no *png* [*Esp llano*] **1:** [*Esp llano*] varyant ng **lyano 2:** [*Esp llano*] labis **3:** [*Seb Tag*] payak.

yan·tás *png* [*Bik Seb War*] : pinaikling anyo ng **li·yan·tás**.

yan·tás *pnr* : payat na payat.

yan·tók *png Bot* : palma (genus *Calamus*) na may mahahaba at magkakadugtong na sanga : BABÚYAN, BALAGEN, RATTAN, UWÁY, WAY.

yá·o *pnd* **yu·má·o, ma·pa·yá·o 1:** umalis; lumisan **2:** mamatay *var* yaon.

ya.ók-ya·ók *png* [*Pan*] : tampisaw.

yá·on *png* : varyant ng **yao**.

ya·ón *pnh* : tumutukoy sa isang bagay na malayo sa nagsasalita at kausap : ADTÓ, AMAN, DAYDÍ, ITÁ, IYÓN, KADTÓ.

yá·óng *png* : uri ng tasa na porselana.

ya·pá *png* : kawalan ng katas o lasa ng pagkain : LAS-AY, PÁAG, TAMNAY.

yá·pad *pnr* [*War*] : sapad.

yá·pak *png* : varyant ng **tápak**.

ya·pák *pnr* : walang sapin ang paa.

ya·páw *png* : pagdagan o pagpatong ng katawan sa iba –*pnd* **i·ya·páw, mang·ya·páw, yu·ma·páw**.

ya·pós *png* : yakap na mahigpit.

yap·sáw *pnr* : manibalang.

yáp·yap *png* : perang umiral noong panahon ng Hapon; perang-Hapon.

yap·yáp *png Zoo* **1:** alamang **2:** tuloy-tuloy at malakas na pagsasalita.

yár·da *png* : sukat na katumbas ng tatlong talampakan : YARD.

yard *png* [*Ing*] : yarda.

yardstick (yárds·tik) *png* [*Ing*] **1:** patpat na singhaba ng isang yarda na ginagamit sa pagsusukat **2:** anumang pamantayan sa pagsukat.

yá·ri *png* **1:** ugat ng **kapangyarihan 2:** ugat ng **pangyayari**.

ya·rí *pnh* : ito.

ya·rì *pnr* : gawâ o tapós : AYARI, NAARAMID, NALPAS.

yarn *png* [*Ing*] : estambre.

yá·ros *png* : varyant ng **ha·rós**.

ya·rù *png* [*Iva*] : bayanihan.

yarrow (yá·row) *png Bot* [*Ing*] : halaman (genus *Achillea*) na may maliliit na dahon at kumpol na puti o pink na bulaklak.

yá·sang *png* : gaspang.

yashmak (yás·mak) *png* [*Tur*] : belo na itinatakip sa mukha, maliban sa mga mata, ng mga babaeng Muslim.

yas·yás *png* [*Bik Pan Tag*] : kayas.

ya·tà *pnb* : marahil.

yá·tab *png* [*Kap Tag*] : maliit na karit na ginagamit sa paggapas ng palay *Cf* lilik.

ya·tót *png* Zoo [*War*] : dagâ.

yá·tu *png* [*Kap*] : daigdig[2].

yat·yát *pnr* : bahagya ang ngatngat o ukab.

yataghan (yá·ta·gán) *png* [*Tur*] : espada na walang kaluban, ginagamit sa mga bansang Muslim.

Ya·wâ! *pdd* [*Hil Seb Tag*] : pahayag ng pagkainis, pagkainip, at ibang dipangkaraniwang damdamin.

Ya·wà! pdd : Demonyo!

yá·we *png* [*Esp llave*] : susi, lyabe.

yáw·yaw *png* [*Ilk*] : karne ng aso.

ya·yà *pnd* **ya·yá·in, mang·ya·yà, mag·ya·yâ** : hikayatin ang isang tao upang sumama o makiisa sa isang gawain : YAKAG.

yá·ya *png* : babaeng inuupahan upang mag-alaga ng bata, **yá·yo** kung lalaki.

ya·yát *pnr* : payat.

Y chromosome (way kró·mo·sóm) *png* [*Ing*] : sex chromosome ng mammal na matatagpuan lámang sa cell ng lalaki.

Yb, (way.bi) symbol *Kem* [*Ing*] : Ytterbium.

yd, daglat [*Ing*] : yard.

yea (ye) *pnb* [*Ing*] : sinaunang anyo ng **yes**.

yeah (ya) *pnb Kol* [*Ing*] : yes.

year (yir) *png* [*Ing*] : taon[1,2].

yearbook (yír·buk) *png* [*Ing*] : aklat na taunang inililimbag at nagla-

laman ng impormasyon, estadistika, at iba pa, karaniwang tungkol sa mga naganap sa nakalipas na taon.

yearling (yír·ling) *png* [*Ing*] **1:** hayop na magdadalawang taon ang gulang **2:** kabayo na isang taong gulang.

yeast (yist) *png* [*Ing*] **:** lebadura.

Yé·ba! *pdd* [*Esp lleva*] **:** sigaw ng pagsang-ayon o tagumpay.

yéd·ra *png Bot* [*Esp hiedra*] **:** uri ng baging (*Hedeta helix*) na nakalalason.

yellow (yé·low) *png* [*Ing*] **:** dilaw[1].

yellowcake (yé·low·kéyk) *png* [*Ing*] **:** di-purong uranium oxide na nakukuha sa pagpoproseso ng uranium ore.

yellow card (yé·low kard) *png Isp* [*Ing*] **:** sa futbol, kard na ipinakikita ng reperi sa manlalaro bilang babala.

yellow fever (yé·low fí·ver) *png Med* [*Ing*] **:** sakit na nakamamatay dulot ng kagat ng lamok (*Aedes aegypti*) na karaniwan sa mga pook na tropikal *Cf* DENGUE.

yellow flag (yé·low flag) *png* [*Ing*] **:** watawat na itinatanghal ng barko sa kuwarentenas.

ye·lo *png* [*Esp hielo*] **:** tubig na namuo dahil sa matinding lamig.

yé·ma *png* [*Esp*] **1:** dilaw ng itlog **:** KAPULAHAN, BATOG, IKGÁY, AMON, PUGHÁK, MULÁ-PULÁ, YOLK **2:** uri ng pastilyas na may balot na arnibal.

yen *png* **:** yunit ng pananalapi sa Japan.

yé·na *png Zoo* [*Esp*] **:** karniborong hayop (family *Hyanidae*) na magaspang ang balát at may malalaking ngipin **:** HYENA.

yé·ro *png* [*Esp hierro*] **:** manipis na metal, karaniwang ginagamit na pambubong sa bahay.

yér·ba png [*Esp hierba*] **1:** halaman na hindi makahoy at namamatay pagkaraang mamulaklak **:** HERB **2:** halaman na pampalasa sa pagkain at nagagamit na gamot o pabango ang mga dahon, buto, o bulaklak **:** HERB.

yer·ba·bu·wé·na *png Bot* [*Esp yerbabuena*] **:** halaman(*Mentha arvenses*) na may aromatikong dahon.

yes *png* [*Ing*] **:** oo.

yé·so *png* [*Esp*] **:** tisa[2].

yesterday (yés·ter·déy) *png* [*Ing*] **:** kahapon.

yet *pnb* [*Ing*] **1:** ngayon **2:** ukol sa isang tiyak na oras o panahon **3:** sa nalalabing oras o panahon; bago matapos ang lahat **4:** ukol sa lumipas na oras **5:** muli **6:** sa kabila ng; gayunman.

Yé·ti *png* [*Ing*] **:** Abominable Snowman.

Yggdrasil (íg·dra·sîl) *png Mit* [*Nor*] **:** malaking punò ng abo na nasa gitna ng daigdig at nag-uugnay sa Asgard, Midgard, at Niflheim.

yí·bok *png* **:** pagpapataba sa hayop na kakatayin.

Yin *png Pil* [*Tsi*] **:** sa pilosopiyang Tsino, ang pasibong tuntunin ng uniberso, inilalarawan bilang isang babae at iniuugnay sa lupa, dilim, at lamig *Cf* Yang.

yin·yin *png Ark* [*Iva*] **:** dingding.

-yl (il) *pnl Kem* [*Ing*] **:** pambuo sa pangngalan, nagsasaad ng aktibong pagkilos *hal,* ethyl, hydroxyll, phenyl.

YMCA, (way em si ey) daglat [*Ing*] **:** Young Men's Christian Association.

Ymir (í· mir) *png Mit* [*Nor*] **:** kauna-unahang nilalang na pinagmulan ng mga higante at ng mundo, napatay ni Odin at ng kaniyang mga kapatid.

yo *png Zoo* [*Ilk*] **:** pating.

yó·del *pnd* [*Ing*] **:** umawit nang malamyos at may palagiang pagpapalit sa pagitan ng falsetto at normal na tinig, katulad ng paraan ng pag-awit ng mga Swisong naninirahan sa bundok.

yó·do *png Kem* [*Esp iodo*] **:** iodine.

yo·dú·ro *png Kem* [*Esp ioduro*] **:** iodide.

Yó·ga *png* [*Hin*] **1:** pagsasama ng sarili sa pinakamakapangyarihang nilalang **2:** alinman sa mga pamaraan o disiplina na naaabot ang pagsasamang ito **3:** paaralan ng pilosopiyang Hindu na nagtataguyod at nagbibigay ng daan sa pisikal at mental na mga disiplina upang maabot ang pagsasasamang ito.

Yó·gad *png* **:** pangkating etniko sa lalawigan ng Isabela.

yoghurt (yó·gart) *png* [*Ing*] **:** pagkain na maasim, gawa sa kinortang gatas, at karaniwang sinasangkapan ng prutas.

yó·gi *png* [*Hin*] **:** tao na may kasanayan sa yoga.

yó·go *png* [*Seb War*] **:** paód.

yoke (yok) *png* [*Ing*] **:** singkaw.

yo·kóng *png* Zoo **:** ibong-gubat (*Pitta erythnogarter*), maikli ang buntot, mahahaba at payat ang binti, at madalang kung humuni.

yolk (yowk) *png* [*Ing*] **1:** ang madilaw na bahagi sa loob ng itlog, mayaman sa taba at protina **:** YEMA **2:** *Bio* bahagi ng itlog ng hayop na direktang pumapasok sa pagbubuo ng embryo kasama ang iba pang materyal **3:** gitnang bahagi **4:** langis na lumalabas sa balát ng tupa.

yó·ni *png* [*Hin*] **:** panlabas na mga organo ng babae na itinuturing bilang simbolo ng Shakti.

you (yu) *pnh* [*Ing*] **:** ikaw.

young (yang) *png* [*Ing*] **:** supling, lalo ng hayop bago isilang at matapos maisilang.

young (yang) *pnr* [*Ing*] **:** batà; kabataan.

Young Men's Christian Association (yang mens krís·tyan á·so·si·éy·syon) *png* [*Ing*] **:** samahang pangkalusugan at pagtutulungang pangkaunlaran sa hanay ng kabataang lalaki na nagsimula sa Britain noong 1844 *Cf* YWCA **:** YMCA.

young urban professional (yang ur·bán pro·fes·yó·nal) *png* [*Ing*] **:** kabataang may mataas na ambisyon, may mahusay na pinag-aralan at propesyon, at namumuhay nang mariwasa sa lungsod **:** YUPPIE.

Young Women's Christian Association (yang wé·mens krís·tyan áso·si·éy·syon) *png* [*Ing*] **:** samahang pangkalusugan at pangkaunlaran sa hanay ng kabataang babae na nagsimula sa Britain noong 1855 *Cf* YMCA **:** YWCA.

your (yur) *pnh* [*Ing*] **:** ukol sa sarili, pang-isahan o pangmaramihan.

yours (yurs) *pnh* [*Ing*] **1:** anuman at sinuman na kasama o may kaugnayan sa sarili **2:** karaniwang kabilang sa báting pangwakas ng isang liham *hal,* yours truly.

youth (yut) *png* [*Ing*] **1:** ang kalagayan ng pagiging bata **2:** yugto ng buhay mula sa pagbibinata hanggang pagtanda **3:** kabataan, sa pangkalahatan.

yo·weng *png Lit Mus* [*Bon*] **1:** awit kapag may pagtitipon, may tatluhang nota at may estilong nagsasagutan **2:** awit kapag nagkakatas ng tubó, at may apatang nota.

yó-yo *png* [*Esp*] **:** laruang ikiran, binubuo ng pinagsaklob na dalawang bilóg na kahoy, metal, o plastik na pinagdurugtong ng maliit na piraso ng kahoy o metal at pinaiikot sa pamamagitan ng pisi.

ytterbium (i·túr·bi·yúm) *png Kem* [*Ing*] **:** bibihirang metalikong element

na natatagpuan sa mineral na gadolinite (atomic number 70, symbol **Yb**).

yttrium (í·tri·yúm) *png Kem* [*Ing*] **:** bibihirang trivalent na metalikong element, nakukuha sa gadolinite at iba pang mineral (atomic number 39, symbol **Y**).

yu·án *png* [*Tsi*] **:** yunit ng pananalapi sa Tsina.

yu·bô *png* [*War*] **:** baboy na kinapon.

yu·bú·yob *png* [*Ilk*] **:** liyab.

yu·gá·yog *png* [*Ilk*] **:** ugoy.

yú·go *png* [*Seb War*] **:** paod.

yug·tô *png* **:** dibisyon o bahagi ng isang dula o isang serye.

yug·yóg *png* [*Bik Seb Tag*] **:** pag-uga sa puno, andamyo, at katulad.

yú·ka *pnr* [*War*] **:** humpak, kung sa pisngi.

yu·ka·yók *pnr* **1:** nakasubsob **2:** sawimpalad.

yuk·bò *png* [*Seb*] **:** pagpupugay.

yu·kô *png* [*Hil Tag*] **:** pagkilos pababa sa harap ng ulo, karaniwang bilang tanda ng paggalang o pagkatalo – *pnd* **i·yu·kô, yu·mu·kô**.

yu·kód *png* **:** yukô.

yu·kós *png* **:** lukot.

yu·kót *png* [*War*] **:** isang libo.

yuk·yók *png* [*Bik*] **:** kilikili.

yú·log *png* [*Ilk*] **:** salin[2].

yu·mí *png* **:** kahinhinan o kapinuhan ng asal.

yú·mu *png* [*Kap*] **:** tamís[1] – *pnr* **ma·yú·mu**.

yú·ngib *png* **:** natural na hukay o silid sa ilalim ng lupa at may butas na maaaring pagdaanan ng papasok **:** KUWEBA.

yu·ngít *pnr* [*Seb*] **:** utal.

yung·yóng *pnd* **yung·yu·ngán, i·yung·yóng 1:** isama o ilagay ang isang bagay sa pangangalaga ng isang tao bilang proteksiyon **2:** palawakin o palakasin ang impluwensiya at kapangyarihan·

yung·yóng *png* [*Bik*] **:** labis na pagkahinog.

yú·nit *png* [*Ing unit*] **1:** isang tao o bagay **:** UNIT **2:** anumang pangkat ng tao o bagay na itinuturing na iisang entidad **:** UNIT **3:** isa sa mga indibidwal o pangkat na bumubuo sa isang bagay; isa sa mga bahagi o elemento ng isang kabuuan **:** UNIT **4:** pangkat **5:** kantidad na pinili na maging istandard na pansukat at pamantayan ng ibang uri ng pansukat.

yu·nót *png Bot* **:** bunót.

yú·og *pnr* [*War*] **:** sobrang hinog.

yu-pa *png Bot* [*Gad*] **:** galo.

yuppie (yá·pi) *png Kol* [*Ing*] **:** young urban professional.

yu·pa·pà *pnr* **:** naninikluhod; nagmamakaawa.

yu·pì *pnr* **:** pagkasira ng hugis ng anumang bagay, gaya ng papel, ero, at katulad **:** GEMÎ, GUPÎ, LUGPAP, LÚMPING, KIMÎ[2], KUMPIL, PISLÁT.

yup·yóp *png* **1:** paggamit ng katawan bilang takip ng nais bigyan ng init o proteksiyon, gaya ng pagtakip ng inahin sa mga sisiw **2:** pagtatago ng mukha sa unan, dibdib, o kandungan upang ikubli ang lungkot- *pnd* **i·yup·yóp, yu·mup·yóp, yup·yu·pán**.

yú·rak 1: paulit-ulit na pagtapak sa isang bagay upang masira **2:** pagsira sa puri, karangalan, o pangalan ng isang tao –*pnd* **mang·yú·rak, yu·mú·rak, yu·rá·kan**.

yurt *png* [*Tur*] **:** tent na pabilog, gawa sa katad o makapal na tela, at madaling itayo at kalasin, ginagamit ng mga naninirahan sa Mongolia at Siberia.

yu·tà *png* [*Seb*] **1:** [*Kap Tag*] milyon **2:** [*Hil*] lupa; luad.

yut·yót *png* **1:** tunog na likha ng pagbaluktot ng poste o paglundo g upuan, higaan, sanga ng kahoy, at katulad dahil sa bigat o diin na nakadagan **2:** pagbaluktot ng isang bagay dahil sa bigat ng nakadagan – *pnd* **i·yut·yót, mang·yut·yót**.

yú·yek *png* [*Ilk*] **:** tutuli.

YWCA, daglat (way dobol yu si ey) [*Ing*] **:** Young Women's Christian Association.

Zz

Z, z *png* **1:** ang ikadalawampu't walong titik sa alpabetong Filipino at tinatawag na **zi 2:** ikadalawampu't walo sa serye o pagkakasunod-sunod **3: a** *Mat* ang ikatlong di-kilalang kantidad **b** ang ikatlong coordinate **4:** anumang katulad ng hugis *Z* **5:** pasulat o palimbag na representasyon ng titik *Z* o *z* **6:** tipo gaya ng sa printer upang malikha ang titik *Z* o *z* **7:** *Kem* atomic number.

Z daglat **1:** *Ast* zenith distance **2:** Zone.

zabaglione (za·bal·yó·ni) *png* [*Ita*] **:** uri ng minatamis na gawa sa dilaw ng itlog, asukal at alak, karaniwang isinisilbi nang mainit bilang panghimagas.

zacaton (zá·ka·tón) *png Bot* [*Esp*] **:** damo (*Epicampes macroura*) na ginagamit sa paggawa ng papel.

Zachariah (zá·kar·rí·ya) *png Bib* [*Ing Heb*] **:** ang ama ni San Juan Bautista.

zaddik (tsa·dék) *png* [*Heb*] **1:** tao na may kahanga-hangang katapangan at kababaang-loob **2:** pinuno ng pangkat na Hasidiko.

zaffre (zá·fer) *png* [*Ing*] **:** artipisyal na sangkap, kahawig sa smalt, may cobalt oxide at silica, ginagamit upang makalikha ng bughaw na kulay sa salamin at iba pang seramikong produkto.

zag *pnd* [*Ing*] **:** tumungo sa isa sa dalawang direksiyon sa zigzag na daan.

Zág·reb *png* **:** lungsod at kapitolyo ng Croatia.

Zág·ut *png* [*Ing*] **:** mabatong pook sa ikaapat na quadrant ng buwan.

zaibatsu (zí·bat·sú) *png* [*Jap*] **:** malaki at mayamang samahang pang-industriya o pangnegosyo.

za·kát *png* [*Ara*] **:** sa Islam, buwis para sa mahihirap.

zamarra (za·má·ra) *png* [*Esp*] **:** damit na gawa sa balát ng tupa.

Zam·bál png**:** pangkating etniko na matatagpuan sa hilagang-kanluran ng bundok ng Zambales, at kanlurang bahagi ng Pangasinan.

Zam·bá·les *png***:** lalawigan sa Gitnang Luzon ng Filipinas, Rehiyon III.

Zambales Cordillera (zam·bá·les kor·dil·yé·ra) *png* **:** bulubundukin na matatagpuan malapit sa baybayin ng timog Dagat Tsina sa kanluran hanggang sa gilid ng Gitnang Kapatagan ng Luzon sa silangan, mula Gulpo Lingayen sa hilaga hanggang sa Bataan sa timog.

Zambia (zám.bi.yá) *png* **:** republika sa timog Africa.

Zamboanga (zam·bwáng·ga) *png* **:** lungsod at daungan sa kanlurang Mindanao.

Zamboanga Cordillera (zam·bwáng·ga kor.dil·yé·ra) **:** bulubundukin na mulang Dipolog sa hilaga hanggang Lungsod Zamboanga sa timog.

Zamboanga del Norte (zam·bwáng·ga del nór·te) *png***:** lalawigan sa kanlurang Mindanao ng Filipinas, Rehiyon IX.

Zamboanga del Sur (zam·bwáng·ga del sur) *png***:** lalawigan sa kanlurang Mindanao ng Filipinas, Rehiyon IX.

zamia (zám·ya) *png* [*Lat*] **:** halaman (genus *Zamia*) na matatagpuan sa mga pook na tropikal o subtropikal, maikli ang tangkay at hugis palad ang dahon.

zanthoxylum (zan·tok·sé·lum) *png Bot* [*Ing*] **:** balakbak ng alinman sa palumpong o punongkahoy (genus *Zanthoxylum*) na nagagamit sa medisina.

zany (zá·ni) *png* [*Ing*] **1:** payaso **2:** sa mga sinaunang komedya, tauhan na gumagaya sa karakter ng kaniyang pinuno o amo **3:** sinumang gumaganap na payaso.

zany (zá·ni) *pnr* [*Ing*] **:** nakatatawa.

zap *pnd* [*Ing*] **1:** pumatay o bumaril **2:** umatake; mangwasak; talunin.

za·pá·te·á·do *png* [*Esp*] **:** uri ng pangisahang sayaw na sinasaliwan ng maritmong tunog ng takong ng suot na sapatos.

Zarathustra (zá·ra·tús·tra) *png* [*Ing*] **:** Zoroaster.

zarf *png* [*Ara*] **:** sisidlang may disenyo para sa tasa na walang laman.

zaratite (zá·ra·táyt) *png* [*Ing*] **:** mineral na mula sa nickel carbonate, makikita sa mga luntiang ibabaw ng chromite at magnetite.

Zaria (za·rí·ya) *png* [*Ing*] **:** lungsod sa hilagang Nigeria.

za·rí·ba *png* [*Ara*] **:** sa Sudan at katabing mga rehiyon, bakod na nakapalibot sa isang kampo o komunidad bilang proteksiyon.

zarzuela (zar·swé·la) *png* [*Esp*] **1:** kathang dramatiko at musikal na may salítang diyalogo at awitan **2:** putahe na binubuo ng iba't ibang klase ng isda at lamang dagat *Cf* sarsuwela.

z-axis (zi ák·sis) *png Mat* [*Ing*] **:** sa tatluhang dimensiyon ng sistemang coordinate, ang axis na sumusukat sa z, habang walang kantidad o zero ang x at y.

zá·yin *png* [*Heb*] **:** ang ikapitong titik sa alpabetong Hebrew.

zá·zin *png* [*Jap*] **:** sa Zen, pagninilay habang nasa posisyong nakaupo at magkasalikop ang mga binti.

zeal (zil) *png* [*Ing*] **:** alab upang isulong ang isang layunin o pagganap sa isang tungkulin.

zealot (zíl·ot) *png* [*Ing*] **1:** tao na matiyaga at masipag **2:** panatiko **3:** sa Judaismo, kasapi ng radikal at makabansang samahan sa Judea na nagsimula noong A D 69 hanggang 81, at naglalayong maagaw ang pamumunong Romano.

zéb·ra *png Zoo* [*Ing*] **:** ilahas na mammal (*Equus burchelli*) na kahawig ng kabayo, at may guhit na puti at itim sa buong katawan.

zebra finch (zéb·ra fínts) *png Zoo* [*Ing*] **:** uri ng ibon (*Poephila guttata*)

na may itim at puting guhit sa mukha, karaniwang matatagpuan sa Australia.

zebu (zé·byu) *png Zoo* [*Fre*] **:** maamong ox (*Bos indicus*) na may malalaking umbok sa balikat at nakatatagal sa init at tagtuyot.

Zé·bu·lún (zé·byu·lún) *png* [*Ing*] **1:** sa Bibliya, anak nina Jacob at Leah **2:** tribu sa Israel na nagmula sa kaniya.

Zechariah (ze·ka·rá·ya) *png* [*Ing*] **1:** sa Bibliya, batang propeta noong ika-6 na siglo B C **2:** aklat sa Bibliya na naglalaman ng kaniyang mga propesiya.

Zedekiah (ze·dék·ya) *png Bib* [*Ing*] **:** ang huling hari ng Judea, nag-aklas laban kay Nebuchadnezzar.

zedoary (zéd·wa·rí) *png Bot* [*Ing*] **1:** halamang Indian (*Curcuma zedoaria*) na may aromatikong risoma **2:** substance na gawa mula dito, at nagagamit na gamot, pabango, o pantina.

Zeeman effect (zí·man e·fék) *png Pis* [*Ing*] **:** ang paghihiwalay ng linyang espektro sanhi ng paglalagay ng radyasyon sa larang magnetiko.

zein (ziyn) *png Bio* [*Ing*] **:** ang pangunahing protina sa mais.

zeitgeist (tsít·gist) *png* [*Ger*] **1:** ang espiritu ng panahon **2:** pangkalahatang moda ng pag-iisip sa isang tiyak na panahon.

Zen *png*: sa Budismo, kilusang Mahayana na nagtuturo sa pag-abot ng kaliwanagan sa pamamagitan ng meditasyon at intuwisyon, sa halip na pagsamba o pag-aaral ng mga banal na kasulatan.

ze·ná·na *png* [*Hin*] **:** sa India, bahagi ng bahay para sa mga babaeng kasapi ng pamilya.

zenith (zé·nit) *png* [*Ing*] **1:** *Ast* bahagi ng esferang pangkalawakan na tuwirang nasa ibabaw ng isang nagmamasid **2:** pinakamataas na punto o estado.

zenith distance (zé·nit dís·tans) *png Ast* [*Ing*] **:** ang distansiyang anggular mula sa zenith ng isang esferang pangkalawakan tungo sa isa pa, at sinusukat sa isang malaking bilog na perpendikular sa kalawakan.

zeolite (zi·ó·layt) *png* [*Ing*] **:** alinman sa bilang ng mga mineral na bumubuo sa hydrous silicate ng calcium, sodium, at aluminum.

Zephaniah (zé·fa·ná·ya) *png* [*Ing*] **1:** sa Bibliya, batang propeta noong ika-7 siglo BC **2:** aklat sa Bibliya na naglalaman ng kaniyang mga propesiya.

zephyr (ze·fír) *png* [*Ing*] **1:** kaayaayang simoy **2:** alinman sa mga bagay na pino, magaan, de-kalidad, gaya ng tela, at katulad.

zé·ro *png* [*Ing*] **1: a** ang pigurang 0 **b** walang kantidad o bilang **2:** punto sa eskala ng instrumento na kumakalkula sa positibo o negatibong kantidad **3:** oras upang simulan ang isang operasyon, lalo na sa militar **4:** ang pinakamababang punto.

zeroth law of thermodynamics (zé·rot lo of tér·mo·day·ná·miks) *pnr* [*Ing*] **:** prinsipyo na nasa katulad na kalagayan ang pangatlong sistema sa thermal equilibrium na may dalawang pangunahing sistema.

zest *png* [*Ing*] **1:** anumang sangkap na idinadagdag **2:** kasayahan o interes **3:** bahagi ng naranha o lemon na ginagawang sangkap.

zé·ta *png* [*Gri*] **:** ikaanim na titik sa alpabetong Griyego.

zeugma (zyúg·ma) *png* [*Lat Gri*] **:** anyo ng pananalita na gumagamit ng pandiwa o pang-uri na may dalawang pangngalan, subalit angkop lamang sa isa sa dalawa, o angkop sa dalawa ngunit sa magkaibang paraan, *hal* "Tumama ang mga sagot niya at ang pana."

Zeus (zyus) *png Mit* [*Gri*] **:** ang pinakamakapangyarihang diyos, anak nina Cronus at Rhea, at asawa ni Hera.

zi *png* **:** tawag sa ikadalawampu't walong titik ng alpabetong Filipino.

zidovudin (záy·do·vu·dín) *png* [*Ing*] **:** deribatibo ng thymidine na ginagamit sa paggamot sa HIV at iba pang nakahahawang sakit.

ziff *png* [*Ing*] **:** balbas.

zi·gát·tu *png* [*Iba*] **:** silangan.

ziggurat (zíg·u·rát) *png* [*Ing*] **:** sa sinaunang Babilonya, templong piramide na binubuo ng mga palapag na may daang paakyat na pumapalibot sa kabuuang estruktura nito.

zíg·zag *png* [*Ing*] **1:** daan na may mabilis na pagpapalit ng likong pakaliwa o pakanan **2:** alinman sa mga likong ito.

zillah (zí·la) *png* [*Hin*] **:** distritong administratibo sa India, at katatagpuan ng mga pargana.

Zim·báb·we *png*: bansa sa timog silangang Africa.

zinc (zingk) *png Kem* [*Ing*] **:** puting metalikong element (atomic number 30, symbol **Zn**).

zinco (zín·ko) *png* [*Ing*] **:** zincograph.

zincograph (zín·ko·gráf) *png* [*Ing*] **1:** plaka ng zinc na likha ng zincography **2:** limbag mula sa plakang ito.

zincography (zín·ko·gra·fí) *png* [*Ing*] **:** sining o proseso ng paglikha ng limbag sa rabaw ng plaka ng zinc.

zi·ne·de·lak *png* [*Iba*] **:** kaladkad.

zing *png Kol* [*Ing*] **1:** katapangan **2:** kalakasan.

Zinjanthropus (zin·dyán·tro·pús) *png* [*Ing*] **:** pangalang genus para sa fossil hominid *Australopithecus boisei.*

zinnia (zín·ya) *png Bot* [*Esp*] **:** halaman (genus *Zinnia*) na may bulaklak na katulad ng daisy .

Zion (zyon) *png* [*Heb*] **1:** isa sa dalawang burol at moog ng sinaunang Jerusalem **2:** relihiyon ng mga Hudyo **3:** ang Kristiyanong Simbahan.

Zionism (zyo·ní·zim) *png* [*Ing*] **:** kilusan para sa pagtatayo ng bansang Hudyo sa Palestina.

zip *png* [*Ing*] **1:** mabilis na guhit ng liwanag **2:** lakas; tapang.

Zip code (zíp kowd) *png* [*Ing*] **:** sistema ng mga kodigong postal, nagtatakda ng numero para sa bawat pook o distrito sa buong bansa upang bumilis ang pagbubukod-bukod ng mga liham at pakete sa koreo.

zipper (zí·per) *png* [*Ing*] **1:** anumang pansara **2:** kasangkapan na ginagamit na panghigpit o pansara sa damit, pantalon, at katulad, at binubuo ng dalawang piraso ng plastik o metal na may tila ngipin sa gilid na pinaglalapit o pinaghihiwalay ng tila hikaw na bahagi kapag hinila **:** HÚKOS[2].

zír·con *png* [*Gri*] **:** mineral na silicate Zr_2SiO_4, matatagpuan sa maliliit na tetragonal na kristal o butil ng mga kulay, at karaniwang sinag.

zirconia (zir·kón·ya) *png Kem* [*Ing*] **:** zirconium dioxide (ZrO_2), na ginagamit sa seramika, at katulad, o sa anyong tunaw bilang sintetikong pampalit sa diyamante.

zirconium (zir·kón·yum) *png Kem* [*Ing*] **:** matigas na pinilakang metalikong element (atomic number 40, symbol **Zr**).

zit *png* [*Ing*] **:** taghiyawat.

zí·ta *png Bio* [*Iba*] **:** kagaw[1].

zither (zí·ter) *png Mus* [*Ing*] **:** instrumentong binubuo ng sapad na kahon na may iba't ibang bagting, nakahanay nang pahalang at tinutugtog nang may puwa o mga daliri sa kamay.

zizz (ziz) *png* [*Ing*] **1:** ugong **2:** maikling tulog.

zizzing (zí·zing) *png* [*Iva*] **:** dingding.

zloty (zló·ti) *png* **:** batayang yunit ng pananalapi sa Poland.

Zn, symbol (zi.en) *Kem* [*Ing*] **:** zinc.

zodiac (zód·yak) *png* [*Ing*] **:** zodyak.

zód·yak *png* [*Ing zodiac*] **:** ang sumasakop sa kalawakan at tinatayang 8° ng ekliptiko, kasama ang mga posisyon ng araw, buwan, kilalang mga planeta, at nahahati sa labindalawang simbolo **:** ZODIAC.

zodiacal (zod·yá·kal) *pnr* [*Ing*] **:** ukol sa zodiac.

zodiacal light (zod·yá·kal layt) *png* [*Ing*] **:** napakalabong guhit ng liwanag na nakikita sa kanluran sa paglubog ng araw o sa silangan bago sumikat ang araw, at pinaniniwalaang liwanag na mula sa ulap ng bagay na umiikot sa araw.

zoetrope (zó·trowp) *png* [*Ing*] **:** laruang pangmata na hugis silindriko, may serye ng mga larawan sa panloob na rabaw na nagpapakita ng mga imahen kapag pinaikot.

zoic (zó·wik) *pnr* [*Ing*] **1:** ukol sa mga hayop **2:** *Heo* sa mga bato at katulad, may fosil.

zollverein (tsól·ve·réyn) *png* [*Ger*] **:** noong ika-19 na siglo, unyon ng mga estadong German para sa pagpapanatili ng magkakatulad na tariff sa inaangkat na produkto mula sa ibang bansa, habang malaya naman ang palitan sa loob ng mga kasaping estado.

zombie (zóm·bi) *png* [*Ing*] **1:** bangkay ng tao na pinaniniwalaang binuhay ng itim na kapangyarihan para sa masamang hangarin **2:** inumin na gawa sa rum, katas ng sitrus, at apricot.

zonation (zo·néy·syon) *png* [*Ing*] **:** pamamahagi ng mga halaman sa mga sona.

zone (zown) *png* [*Ing*] **:** sona.

zonk *png* [*Ing*] **:** tunog ng malakas na suntok o bagsak ng mabigat na bagay.

zonk *pnd* [*Ing*] **1:** bumato **2:** antukin.

zoo (zu) *png* [*Ing*] **1:** establisimyento na nag-aalaga ng koleksiyon ng mga hayop sa parke, hardin, at katulad, upang itanghal sa publiko, at karaniwang para sa pananaliksik at pangangalaga sa mga ito **2:** ang pook na sinasakop nito.

zoogeography (zó·o·dyó·gra·fí) *png* [*Ing*] **:** sangay ng Zoology na tumatalakay sa heograpikong distribusyon ng mga hayop.

zooid (zó·oyd) *png* [*Ing*] **1:** *Bio* alinman sa mga organikong lawas o cell na may kakayahang kumilos at umiiral nang hiwalay sa pinagmulang organismo **2:** *Zoo* anumang organismo ng hayop na may kakayahang umiral nang nakahiwalay, likha ng fission o ilang pamaraan bukod sa reproduksiyong sexual.

zookeeper (zu·kí·per) *png* [*Ing*] **1:** tao na nangangalaga sa mga hayop sa zoo **2:** tao na nagmamay-ari o direktor ng Zoo.

zoolatry (zó·o·lat·rí) *png* [*Ing*] **:** pagsamba sa mga hayop.

zoology (zó·o·lo·dyí) *png* [*Ing*] **:** zoolohiya

zo·o·lo·hí·ya *png* [*Esp zoologia*] **1:** ang siyentipikong pag-aaral sa mga hayop, lalo na ang may kaugnayan sa kanilang estruktura, pisyolohiya, klasipikasyon, at distribusyon **:** ZOOLOGY **2:** búhay ng mga hayop sa isang partikular na rehiyon **:** ZOOLOGY.

zoom (zum) *pnd* [*Ing*] **1:** kumilos nang mabilis **2:** magpalipad ng eroplano nang mabilisan sa maikling distansiya **3:** sa potograpiya, palakihin o paliitin ang imahen sa pamamagitan ng mga lente **4:** sa pelikula, palitan ang long shot ng close-up nang hindi nagbabago ang fokus sa kinukunan.

zoomorphic (zó·o·mor·fíc) *pnr* [*Ing*] **1:** tumatalakay o kinakatawan ng hayop **2:** may dinidiyos na hayop.

zoonosis (zu·nó·sis) *png Med* [*Ing*] **:** sakit ng mga hayop na maaaring malipat sa tao.

zoophyte (zó·o·fáyt) *png* [*Ing*] **:** malahayop na halaman, *hal* koral.

zó·o·plánk·ton *png* [*Ing*] **:** plankton na binubuo ng mga hayop.

zoospore (zó·os·pór) *png* [*Ing*] **1:** *Bot* asexual na spore na likha ng algae at fungi, at may kakayahang gumalaw sa pamamagitan ng flagella **2:** *Zoo* alinman sa mga flagella o amoeba na nagmumula sa sporocyst ng mga protozoan.

zootomy (zó·o·to·mí) *png* [*Ing*] **:** ang anatomiya ng mga hayop.

zó·ri *png* [*Jap*] **:** sandalyas.

zorilla (zo·ríl·ya) *png* [*Esp*] **:** karniborong mamalya (*Ictonyx striatus*).

Zo·ros·ter *png* [*Ing*] **:** Persiyanong propeta at tagapagtatag ng Zoroastrianism**:** ZARATHUSTRA.

zoroastrianism (zó·ro·as·tri·ya·ní·zim) *png* [*Ing*] **:** relihiyon ng sinaunang Persia na itinatag ni Zoroaster noong ika-6 na siglo BC.

zouk (zuk) *png* [*Fre*] **:** estilo ng musikang popular na may Caribbean at Kanluraning mga elemento at may mabilis at mabigat na kompas.

Zr, symbol (zi.ar) *Kem* [*Ing*] **:** zirconium.

zucchetto (tsu·ké·tu) *png* [*Ita*] **:** sa Romano Katoliko, pandong ng eklesyastiko, itim para sa pari, bughaw sa obispo, pula sa kardinal, at puti sa papa.

zug·zwáng *png* [*Gri*] **:** sa ahedres, tungkulin na magsulong pagkatapos ng sulong ng kalaban kahit hindi bentahe ang kalagayan.

zwitterion (zwi·tér·yon) *png Kem* [*Ing*] **:** molecule o ion na may magkahiwalay na positibo at negatibong pangkat ng mga karga.

zydeco (zay·dé·ko) *png* [*Ing*] **:** estilo ng sayaw-pangmusika na may pinagsamang elemento ng musikang Cajun, blues, at rock and roll.

zygodactyl (záy·go·dák·til) *pnr Zoo* [*Ing*] **:** sa ibon, may dalawang pares ng paa.

zygoma (zay·gó·ma) *png Ana* [*Ing*] **:** ang mabutong arko ng pisngi na likha ng koneksiyon ng mga zygomatic at temporal bone.

zygomatic (záy·go·má·tik) *png Ana* [*Ing*] **:** ukol sa zygoma.

zygomatic bone (záy·go·má·tik bown) *png Ana* [*Ing*] **:** buto sa pisngi.

zygomorphic (záy·go·mór·fik) *pnr Bot* [*Ing*] **:** sa bulaklak, may bilateral symmetry.

zygospore (záy·gos·pór) *png* [*Ing*] **:** makapal na spore ng fungus.

zygote (záy·gowt) *png Bio* [*Ing*] **:** cell na likha ng pagsasama ng dalawang gamete.

zygotene (záy·go·tín) *png Bio* [*Ing*] **:** antas sa unang yugto ng meiosis, at nagsisimulang maghanap ng kapareha ang mga homologong chromosome.

zymase (záy·meys) *png Bio* [*Ing*] : enzyme sa lebadura na nagiging sanhi ng pagkabulok ng asukal upang maging alcohol at carbon dioxide.

zymology (záy·mo·lo·dyí) *png* [*Ing*] : siyentipikong pag-aaral ng fermentasyon.

zymosis (zay·mó·sis) *png* [*Ing*] : fermentasyon.

zymotic (zay·mó·tik) *pnr* [*Ing*] : ukol sa fermentasyon.

zymurgy (zay·múr·dyi) *png* [*Ing*] : sangay ng aplikadong kemistri na tumatalakay sa paggamit ng fermentasyon sa pagdadalisay, at katulad.